РЕЧНИК СРПСКОГА ЈЕЗИКА

РЕЧНИК СРПСКОГА ЈЕЗИКА

Израдили

Милица ВУЈАНИЋ
Даринка ГОРТАН-ПРЕМК
Милорад ДЕШИЋ
Рајна ДРАГИЋЕВИЋ
Мирослав НИКОЛИЋ
Љиљана НОГО
Васа ПАВКОВИЋ
Никола РАМИЋ
Рада СТИЈОВИЋ
Милица РАДОВИЋ-ТЕШИЋ
Егон ФЕКЕТЕ

Редиговао и уредио

Мирослав НИКОЛИЋ

Рецензенти

Иван КЛАЈН
Драгољуб ПЕТРОВИЋ

Приређивање и штампање овог речника омогућило је
Министарство просвете и науке Републике Србије

МАТИЦА СРПСКА

РЕЧНИК СРПСКОГА ЈЕЗИКА

Измењено и поправљено издање

НОВИ САД
2011

САДРЖАЈ

НАПОМЕНЕ УЗ ОВО ИЗДАЊЕ

1. Једнотомни *Речник српскога језика* у издању Матице српске наишао је на добар пријем код читалаца, а и критике су биле углавном благонаклоне. У представљању и популаризацији Речника учествовали су многи лингвисти, а од аутора посебно др Егон Фекете, који, на нашу велику жалост, није више међу живима.

2. Ово издање остало је концепцијски исто, али су у њему извршене многобројне измене, од којих ћемо поменути само неке.

a) Отклоњене су у о ч е н е грешке и извршена одређена уједначавања.[1]

c) Изостављен је већи број лексема, и то оних које, строго узевши, не спадају у савремени лексички корпус српског језика. „Најлакше“ је било избацити побочне морфолошке дублете типа *сте́ћи* 'стегнути', *прите́ћи* 'притигенути', *испре́ћи* 'испрегнути', *упре́ћи* 'упрегнути', *поб(ј)егнути* 'поб(ј)ећи)' и сл., јер то представља најмању штету, а „најтеже“ народске речи из књижевних дела и народне поезије, јер су потребне ученицима и студентима за њихово разумевање. Изостављен је, такође, и известан број значења код појединих одредница, мада је разлога за такав поступак било више.

d) Унет је известан број нових одредница, међу њима и омашком у првом издању изостављена *отаџбина*. Унете су и неке сасвим нове речи, као што је, нпр. *цунами*. Додата су и нека нова значења, која нису била засведочена у првом издању. Уз то, поједине су дефиниције делимично или потпуно измењене.

e) Унете су све (?) глаголски именице од несвршених глагола, осим оних творених од глагола на *-ати*, и то под глаголом, у угластој загради, нпр. **ка̀лемити,** -ӣм несвр. [гл. им. ка̀лемље̄ње с]. Код глагола на *-ати* гл. именице творе се једноставно, одбацивањем инфинитивног наставка *-ти* и додавањем суфикса *-ње*, нпр. *чѝтати – чѝта̄ње*, *лѐжати – лѐжа̄ње* и сл. Напомињемо да су већ раније у Речник ушле и глаголске именице глагола на *-ати*, наведене по азбучном реду, код којих су засведочена посебна значења или домени употребе (в. нпр. *га́ђа̄ње*, *спа́ва̄ње* и др.).

f) Збирне именице са суфиксима *-је* и *-а̄д* типа *грање*, *грожђе*, односно *јагњад*, *пилад*, *телад* и сл. прикључене су, не баш са великим одушевљењем, именицама од којих су изведене (осим ако семантички разлози нису захтевали друкчије) искључиво ради уштеде драгоценог простора, а не због тога што их сматрамо облицима им. *грана* или *грозд*, већ посебним лексемама. Наиме, *грање* и *грожђе* не стоје у истом односу са *грана* и *грозд* као *гра̑не* и *гро́здови*, који су само други граматички број (множина) лексема *грана* и *грозд*. Тиме се, ипак, мало уштедело на простору, али изгубило на прегледности.

g) Додате су нове граматичке информације о појединим типовима речи, нпр. о деклинацији именица типа *демократ(а)* и *тракторист(а)*. Знатно је повећан број речи код којих се наводе карактеристични облици, нарочито код именица и глагола, као и одређене акценатске алтернације. Код мањег броја глагола дата је и директна информација о прелазности, одн. непрелазности,[2] али тај посао ни изблиза није доведен до краја јер му се приступило прекасно, а и показао се тежим него што се то у почетку чинило. Ово, такође, важи за покушај обележавања именица које, у неутралном стилу, имају само облике једнине (singularia tantum), јер је за то потребно огромно и студиозно истраживање, које, колико је нама познато, још увек не постоји.[3]

У Београду, 2. октобра 2011. М. Н.

---

[1] Од велике помоћи био нам је чланак (с разлогом критички интониран) Драгољуба Петровића *На маргинама српског једнотомника*, објављен у *Летопису Матице српске*, књ. 483/5, стр. 977–994, у којем су изнете многе корисне примедбе и сугестије, од којих су скоро све прихватљиве, али је, нажалост, само део њих прихваћен, тј. преточен у рукопис овога издања. Прегршт својих запажања и примедаба послао нам је, у последњем тренутку, тј. кад је део рукописа већ био у штампи, талентовани Ђорђе Јанковић, свршени студент Филолошког факултета у Београду, на чему му топло захваљујемо.

[2] Као прелазни означени су само они глаголи који имају или могу имати допуну у виду правог (директног) објекта, а као непрелазни – сви остали.

[3] Тако смо, нпр., у нашем речнику ставили **чѐлик** м (мн. ø), мада се у Просветиној енциклопедији (МЕП, Београд 1978) под одредницом *челик* објашњава како се добијају „легирани челици“. Тако исто у овом речнику стоји **шљу́нак,** -нка м (мн. ø), а у једној песми Љ. Ршумовића читамо стих: Кад чујете негде / Да шкрипућу *шљунци* / будите сигурни / То беже бегунци.

ИЗ ПРЕДГОВОРА ПРЕТХОДНОМ ИЗДАЊУ

1. Овај речник замишљен је првобитно као (шест пута) скраћена верзија *Речника срӣскохрваӣскоīа књижевноī* језика Матице српске, при чему би аутори одлучивали само о томе која реч улази у једнотомни речник, а која не. Како се током рада број аутора удвостручио, дошло се у ситуацију на коју је у Уводу монументалног *Речника срӣскохрваӣскоī књижевноī и народноī језика* САНУ посредно указао велики српски лингвиста Александар Белић тврдећи да тај речник „неће бити еклектички, тј. такав у који би уредници пуштали само оне речи за које мисле да имају права грађанства у савременом књижевном језику. Јер такво поступање уредника било би индивидуално, зависило би од њихова знања, укуса и разумевања" (књ. I, 1959, стр. XXIII). Управо то што „неће бити" Речник САНУ постао је, нужно, речник који читалац има у рукама. У њему се, наиме, због обима његовог, морало „судити" речима, и то на више начина:

1) тиме што нека реч није уопште ушла у Речник (нпр. **облàзнути (се)**), в. РСАНУ), а нека јесте (нпр. **обли́зати (се)**);

2) тиме што је нека реч дата истакнуто, масним словима, а друга (најчешће, заправо, творбено-морфолошка варијанта исте речи) обичним слогом, нпр. **ȁбдикациōнӣ** (абдика́цијскӣ) или **мѐнискус** (мѐнискос, мѐниск);

3) тиме што је реч која је прва по азбучном реду упућена на другу која тек следи, нпр. **инозе́мство** с *в. иносӣрансӣво*, **лунàтик** и **лунàтичāр** м *в. месечар.*

Проблем је, међутим, у томе што се о томе да ли нека реч треба да уђе у Речник у великој мери одлучивало „индивидуално", а та одлука умногоме је зависила „од ... знања, укуса и разумевања" чланова ауторског колектива. Но, и поред тога, убеђени смо да Речник српскога језика садржи огромну већину речи које спадају у наш савремени књижевни језик, а евентуални изостанак неке познате и фреквентне књижевне речи резултат је пропуста, а не одлуке аутора. У једном случају, међутим, не ради се о пропусту и непажњи, већ о свесној, мада нерадо донетој одлуци да се изоставе глаголске именице од несвршених глагола типа *дòвођēње* (: довòдити), *кӱцāње* (: кӱцати), *ӣоха́ђāње* (: поха́ђати), *ушѝвāње* (: ушѝвати), *чавр̀љāње* (: чавр̀љати) итд. С обзиром на фреквенцију глаголских именица у књижевном језику то представља приличан губитак, али и велику уштеду у простору будући да таквих именица има у нашем језику више хиљада. Утешна је чињеница да сваки изворни говорник српског језика може по аутоматизму извести глаголску именицу од несвршеног глагола, нпр. *īледаӣи* → *īледање, носиӣи* → *ношење, узимаӣи* → *узимање* и сл., али овај речник није намењен само њима. Ваља ипак поменути да су у Речник ушле глаголске именице код којих су засведочена посебна значења или домени употребе (в. нпр. *īа́ђāње, мӣшљēње, сӣа́вāње* и др.), као и оне нерегуларне творбе (нпр. *лѐбдēње*). С друге стране, у Речнику има известан број речи које, строго узевши, не спадају у књижевну лексику или се налазе на маргини српског стандарднојезичког лексичког фонда.

2. *Речник срӣскоī језика* јесте у највећој мери заснован на шестотомном *Речнику срскохрваӣскоīа књижевноī језика* Матице српске, али не само на њему. Аутори су, наиме, обрадили и знатан број речи и значења којих нема у Матичином Речнику. И принципи обраде речи слични су, дакле не и идентични, онима у наведеном речнику.

а) Тако се прво наводи реч као одредница која се дефинише, и то у свом основном облику: номинативу једнине код именских речи (именица, заменица, придева и бројева), инфинитиву (код глагола) и једином код непроменљивих речи (непроменљивих бројева, прилога, предлога, везника и речци). Хомоними су означени експонираним бројкама, нпр.

кòса[1] ж *длаке на човечјој īлави, власи.*

кòса[2] ж *ӣољоӣривредна алаӣка.*

кòса[3] ж геогр. *косо наīнуӣа сӣрана бреīа или ӣланине, ӣадина.*

Речи истога значења које следе азбучним редом једна иза друге (понекад и ако су близу једна друге) дате су, уштеде ради, линеарно, нпр. **абревијату́ра** и **абревија́ција** ж или **ѝзранити,** -ӣм и **израња́вити,** -ȁњāвӣм свр. Линеарно, једна иза друге, наводе се одреднице с различитим рефлексом јата (по азбучном реду екавског лика), и то прво екавски лик, а потом (и)јекавски, нпр. **мȅсто** јек. **мјȅсто** с. Повратне форме глагола обрађују се заједно са неповратним, с тим што су одвојене знаком ■ **~ се.** Изрази или фразе уз одговарајуће одреднице одвојене су знаком • и штампане су мањим словима.

b) Морфолошки облици и морфонолошке алтернације код именица дати су одмах иза одреднице када се ради о генитиву једнине, нпр. **бо́рац,** -рца; **вра́бац,** врапца и сл., док се облик 1. л. презента код глагола и облици номинатива придева у женском и средњем роду наводе редовно, чак и кад нема никаквих

(то значи ни прозодијских) алтернација (нпр. **ло̀мити,** -ӣм, односно **но̏в,** -а, -о). Остали морфолошки и прозодијски занимљиви облици наводе се често, али не и редовно, иза граматичке квалификације одреднице, нпр. **ве̏че** с и **ве̏че̄** с и ж (ген. -ери ж (-ера с); мн. -ери ж (-ера с)); **ру́ка** ж (дат. ру́ци, ак. ру̑ку, мн. ру̑ке, ген. ру̑кӯ); **на-и́ћи** (на̀ићи), на̀иђе̄м свр. (имп. наи́ђи; аор. наи́ђох, наи́ђе и на̏иђе; рад. прид. наи̏шао и на̀ишао, -шла).

c) Код наглашених речи (а то значи код већине) наведена су њихова прозодијска обележја (акценат и евентуално квантитет). Акценатске алтернације наводе се редовно код именица ако се тичу односа номинатив – генитив (нпр. **мо̂ст,** мо̏ста) и глагола ако се тичу односа инфинитив–презент (нпр. **но̀сити,** но̏сӣм), а у осталим случајевима код ових врста речи факултативно (нпр. **гла́ва** ж (ак. гла̑ву, вок. гла̂во, мн. гла̑ве) или сл. Код придева су акценатске алтернације м. р. ~ ж. р. редовно исказане самим тим што се уз ном. јд. м. рода увек наводи и облик ж. рода, нпр. **мла̂к,** мла́ка, -о. Равноправни акценатски ликови дати су у истом реду и повезани везником „и“, нпр. **бу̀на̄р,** -а́ра и **бу̏на̄р,** -а м; **милости́ња** и **мило̀стиња** ж; **оћора́вити,** оћо̀ра̄вӣм и **о̀ћоравити,** -ӣм свр. Акценатски лик који се из различитих разлога сматра неравноправним главном, основном, дат је у загради, обичним слогом, нпр. **мо̀ното̄н** (моно̀тон); **и̏грати** (и̏грати), и̏гра̄м. Претпостављамо да ће многа акценатска решења изазвати незадовољство код читалаца, али тешко је свима угодити када имате тако разуђен прозодијски систем као што је српски. Уосталом, с таквим читаоцима често бисмо се и сами сложили. Уз све то иде и чињеница која се тиче раскорака између онога како се стварно говори и онога што се наводи у речницима и граматикама српског језика, па и овде. Реч је посебно (што значи не и једино) о изговору силазних акцената ван првога слога у речима типа *виру̀ле̏нтан – виру̀ле̏нтно̄ст, стака̑то* и тако даље и томе слично, који су овде вештачки претворени у: **виру̀лентан** и **виру̀лѐнтан – виру̀лентно̄ст** и **виру̀лѐнтно̄ст, стака́то** и сл. Није, међутим, посао лексикографа и лексикографије да успостављају и мењају основне принципе прозодијског система српског књижевног језика, већ акцентолога и акцентологије.

d) Граматичка квалификација иза одреднице указује (директно или посредно) на врсту речи којој тумачена реч припада. Код појединих врста речи то се види већ из скраћенице, нпр. **ма̀рљиво** прил. (што значи да је у питању прилог), док се код неких других то види из квалификација друкчијег типа. Тако код именица ознака за род (м, ж или с) указује на то да је реч о *именици* мушког, женског или средњег рода, као што код глагола ознаке свр. или несвр. значе да је реч о *глаголу* свршеног или несвршеног вида. Променљиви придеви (а таквих је највише) препознају се по тродности, нпр. **мла̂д,** мла́да, -о, а непроменљиви су означени скраћеницом „прид.“, нпр. **те̏гет** прид. непром. У неким случајевима ознака врсте речи дата је у оквиру дефиниције, нпр. **ау** *узвик у изненађењу, чуђењу, болу, патњи и сл.* Уз именице које имају само облике множине (pluralia tantum) стоји ознака мн. (множина), нпр. **вра́та,** вра́та̄ с мн. Именице које имају само облике једнине (као што су *лишће, стид* и сл.), као ни тзв. небројиве именице (нпр. *брашно, малтер, шљунак* и сл.) нису, нажалост, ни у овом речнику квалификоване као такве. То остављамо за неко од наредних издања (ако их буде).

Уз многе одреднице стоје и друге квалификације, као што су оне о пореклу речи из страних језика (нпр. **ли̏фт** м (мн. ли̏фтови) енгл.), припадности одређеној сфери употребе (нпр. **ме̏твица** ж бот., **ке́ва** ж жарг.), речима субјективне оцене (нпр. **љо̀снути,** -не̄м свр. експр.) итд.

e) Глаголска рекција често је означена експлицитно (нпр. **избо̀рити,** и̏зборӣм свр. (нешто); **кла́тити,** кла̂тӣм несвр. (нешто, нечим); **на̀гнати,** -а̄м свр. **1. а.** (кога на нешто)) или у оквиру дефиниције (нпр. **ми̏ти,** ми̏је̄м несвр. *умивати, прати водом (некога или део тела)).* Додатне информације о глаголској рекцији пружају примери наведени после дефиниције: **кле̏пнути,** -не̄м свр. **1.** *ударити, лупити, треснути (некога):* ~ по глави, ~ по образу.

f) Дефиниције су или описне (нпр. **каријѐри̏зам,** -зма м *безобзирна тежња за успехом у каријери*), или синтагматске (нпр. **но̀ћни̑к,** -и́ка м *ноћни ветар*), или синонимске (нпр. **кли̏сура** ж грч. **... б.** *стена, хрид*), или комбиноване (нпр. **ко̏стӯр** м **1.** *скуп свих костију, коштани систем неког кичмењака, скелет*). Код деминутива (нпр. *лампица*) и аугментатива (нпр. *ручерда*), који су најчешће истовремено и хипокористици, односно пејоративи, основно, примарно значење треба потражити код полазне речи (нпр. за *лампицу* код *лампа*, за *ручерду* код *рука*). Значењске нијансе одвојене су у дефиницији тачком и запетом (;), нпр. **мла̂к** ... *који слабо, умерено греје; мало, умерено топао*, релативно блиска значења словима (нпр. **ма̀хала** и **маха̀ла** ж тур. **а.** *део вароши, кварт, четврт.* **б.** *мања насеобина у оквиру неке целине (заселак и сл.)*), а различита бројкама (нпр. **ка̀ми̑н,** -и́на м грч. **1.** *полуотворена*

g) За разумевање значења и начина употребе неке речи од великог су значаја примери који се наводи после многих дефиниција и који некад представљају целу реченицу (нпр. **на̂јза̄д** и **на̏јза̄д** прил. ... **2.** *у служби речце: узимајући у обзир оно што је већ речено, уосталом.* – Најзад, доскора је Србија била тако сиромашна), а чешће само синтагму (нпр. **на̏пе̄то** прил. ... *с напрегнутом пажњом, врло пажљиво, заинтересовано, усредсређено, напрегнуто:* ~ мотрити, ~ пратити сваки шум, ~ слушати). Тилда (~) замењује одредницу, при чему код придева облике за сва три наведена рода, нпр. **но̏в,** -а, -о ... ~ кућа, ~ одело.

h) Скрећемо пажњу читаоцима на чињеницу да код неких категорија речи (као што су деминутивне и аугментативне именице, именице на *-ост* или односни придеви) често имамо тзв. граматичку дефиницију, па лексичко значење речи треба потражити код речи која им је у основи, а која се у тој дефиницији

експлицитно наводи. Тако, нпр., у случају придева **демо̀графскӣ,** -ā, -ō *који се односи на демографију* треба погледати и одредницу **демогра̀фија** ж грч. *наука о становништву која проучава законитости у кретању броја становникā, у структури и размештају становништва.* Ово посебно важи за глаголе истога значења, а различитог вида, код којих је по правилу значење објашњено само на једном месту, најчешће код свршеног глагола. Дефиниције попут „**сази̏вати,** са̀зӣвāм *несвр. према сазвати*" указују само на несвршеност глагола, а за његово значење ваља погледати одредницу *сазвати.*[1]

3. Речник српскога језика садржи десетине хиљада обрађених речи и неколико пута више објашњених значења. Његову додатну вредност представља изузетно богат инвентар израза (фраза), наведених уз одговарајућу одредницу и штампаних ситнијим, црним словима. У томе погледу наш речник надмашује све друге речнике српског или уопште српскохрватског језика сличног обима. Фразе, најчешће, представљају специфичност сваког језика и није их лако превести на други језик. Њихово тумачење помоћи ће посебно лексикографима, преводиоцима, као и читаоцима књижевних дела.

4. Као и сваки речник, тако и овај има својих мана и недостатака (можда и више од неких других). Тачно је да „лексикографски послови, ма како да су на солидној основи рађени, имају то преимућство да у њима сме бити празнина и грешака"[2], али није довољно утешно нити отклања зебњу која нас обузима. Очекујемо стога помоћ и сугестије од читалаца и стручњака, како би број грешака и пропуста у следећем издању био сведен на мању меру.

5. Основни текст Речника урадила је екипа лексикографа, и то: М. Вујанић: *А–Е*; М. Радовић-Тешић: *Ж – косиште*; М. Николић: *коска – нашушурити (се)*; М. Дешић: *не – огранути;* Е. Фекете: *огрбавити – повеља*; В. Павковић: *повенути – претња*; Р. Драгићевић: *претовар – пропагирати*; Д. Гортан-Премк: *пропадати – пшеничник*; М. Вујанић: *Р – разминути се*; М. Радовић-Тешић: *размињивати (се) – Ресавац*; Љ. Ного: *ресавски – ситуација*; Н. Рамић: *ситуациони – славолук;* Р. Стијовић: *славољубац – стоти*; Н. Рамић: *стотина – ушчути*; М. Вујанић: *Ф – Ш.*

6. На крају, али не и по важности, истичемо неспорну чињеницу да овога речника не би било без огромног труда, муке и напора који је у његову припрему, израду и објављивање уложила Матица српска. На посредан начин, велику подршку пружали су током његове израде Институт за српски језик САНУ (кадровску, пре свега) и Одбор за стандардизацију српског језика (подстицајну). У завршној фази израде у помоћ је притекла и „Београдска књига", чији је уредник, Милан Тасић, урадио завршну коректуру, ревизију текста и дао корисне примедбе.[4]

Речник се штампа с препоруком рецензената академика Ивана Клајна и проф. др Драгољуба Петровића.

У Београду, 15. септембра 2007. М. Н.

---

[1] Ово решење, које никако не сматрамо идеалним, примењено је и у *Речнику српскохрватскога књижевног језика* Матице српске (1967–1976). Овде је то урађено искључиво због ограниченог обима књиге.

[2] Свој допринос настанку првог издања овога речника дале су и колегинице Виолета Бабић и Марина Спасојевић, што редакторовом грешком није поменуто у Предговору првог издања.

ТЕХНИЧКЕ СКРАЋЕНИЦЕ

агр.	агрикултура; агрикултурни
адм.	администрација; административни
аер.	аеронаутика; аеронаутички
ак.	акузатив; акузативни
алб.	албански
анат.	анатомија; анатомски
антроп.	антропологија; антрополошки
аор.	аорист; аористни
ар.	арабизам; арапски
арх.	архаизам; архаично
археол.	археологија; археолошки
архит.	архитектура; архитектонски
астр.	астрономија; астрономски
атриб.	атрибутски
банк.	банкарство; банкарски
безл.	безлично
биол.	биологија; биолошки
бот.	ботаника; ботанички
бр.	број
брод.	бродарство; бродарски
в.	1. види (при упућивању); 2. век (иза римских бројева)
вар.	варијанта
везн.	везник
вет.	ветеринарство; ветеринарски
воj.	војни
вок.	вокатив
вулг.	вулгарно
ген.	генитив
геогр.	географија; географски
геод.	геодезија; геодетски
геол.	геологија; геолошки
геом.	геометрија; геометријски
грађ.	грађевинарство; грађевински
грч.	грчки (старогрчки)
дат.	датив
дем.	деминутив; деминутивни
деч.	дечји; у обраћању деци
др.	други, друго
ђач.	ђачки
ек.	екавски
екон.	економија; економски
експр.	експресивно
ел.	електротехника; електротехнички
енгл.	енглески
енкл.	енклитика; енклитички
етн.	етнологија; етнографија
еуф.	еуфемизам; еуфемистички
ж	именица женског рода
ж.	женски
жарг.	жаргонски
жел.	железница; железнички
зам.	заменица
зан.	занатство; занатски
зб.	збирни; збирна именица
зоол.	зоологија; зоолошки
им.	именица; именички
имп.	императив
импф.	имперфекат
инстр.	инструментал
инф.	инфинитив; инфинитивни
ир.	иронично
ист.	историја; историјски
итал.	италијански
јд.	једнина (сингулар)
јек.	(и)јекавски
канц.	канцеларијски
карт.	картарошки
кат.	католички
књиг.	књиговодство; књиговодствени
књиж.	књижевност; књижевни
ков.	кованица
козм.	козметика; козметички
комп.	компаратив; компаративни
кув.	кулинарство; куварски
л.	лице
лат.	латински
лингв.	лингвистика; лингвистички
лов.	ловство; ловачки
лог.	логика; логички
лок.	локатив
м	именица мушког рода
м.	мушки
мађ.	мађарски
мат.	математика; математички
маш.	машинство; машински
мед.	медицина; медицински
мет.	метереологија; метереолошки

мех. механика
мин. минералогија; минералошки
мит. митологија; митолошки
мн. множина (плурал)
муз. музика; музички; музикологија
нар. народски; покрајински
нем. немачки
неодр. неодређени вид (придева)
неол. неологизам
непрел. непрелазни (односи се на неповратну форму глагола или поједина његова значења)
непром. непроменљив
несвр. несвршени вид (глагола)
ном. номинатив
нор. норвешки
НПосл народна пословица
одн. односно
одр. одређени вид (придева)
одрич. одрично
оном. ономатопеја; ономатопејски
пал. палеонтологија; палеонтолошки
пеј. пејоратив; пејоративно (погрдно)
перс. персијски
песн.652 песнички; књишки
повр. повратни (глагол); повратно (рефлексивно)
подр. подругљиво
поз. позориште; позоришни
пол. политика; политички
пом. поморство; поморски
пор. фамилија, породица (биљака)
порт. португалски
пр. пр. глаголски прилог прошли
пр. сад. глаголски прилог садашњи
правн. право; правнички
празн. празноверје
предл. предлог
презр. презриво
прел. прелазни (односи се на неповратну форму глагола или поједина његова значења)
преф. префикс
прид. придев; придевски
прил. прилог; прилошки
псих. психологија; психолошки
пчел. пчеларство; пчеларски
р. пр. радни глаголски придев
разг. разговорно
рег. регионално (карактеристично (само) за одређене регије, регионално маркирано)
риб. рибарство; риболов; риболовачки
рлг. религија; религиозни
руд. рударство; рударски
рум. румунски
рус. русизам; руски
с именица средњег рода
с. средњи
санскрт. санскртски
свр. свршени (глагол)
скраћ. скраћеница
сл. слично
слик. сликарство; сликарски
спорт. спорт; спортски
стил. стилистика; поетика; метрика
сткњ. старокњижевни, који је из стар(иј)их типова књижевног језика
супл. суплетивни
супр. супротни; супротно
техн. техника; технички
технол. технологија; технолошки
трг. трговина; трговачки
трп. трпни глаголски придев
тур. турцизам; турски
уз. узајамно
узв. узвик
ум. уметност; уметнички
уч. учестали
ф. фамилија, породица (биљака)
фам. фамилијарно
фарм. фармација; фармацеутски
фиг. фигуративно
физ. физика; физички
физиол. физиологија; физиолошки
фил. филозофија; филозофски
филм. филм; филмски
фин. финанције; финансијски
фот. фотографија; фотографски
фр. француски
хебр. хебрејски
хем. хемија; хемијски
хип. хипокористик; хипокористични
хол. холандски
хришћ. хришћанство; хришћански
цркв. црква; црквени
чеш. чешки
шаљ. шаљиво
шатр. шатровачки; жаргонски
шах. шах; шаховски
шк. школа; школски
шп. шпански (шпањолски)
штамп. штампарство; штампарски

\- означава почетак падежног,одн. глаголског наставка или наставка за род; означава почетак фонемски или прозодијски промењеног дела основног облика променљиве речи у неком падежном или глаголском облику
ø нулта вредност (нпр. „мн. ø“ значи да је именица без (регуларних) облика множине или да се у неутралном стилу не употребљава у множини; „комп. ø“ значи да описни придев нема компаративне облике, одн. да се не употребљава у компаративу
~ замењује одредницу или део (обично први) полусложенице
■ повратна форма глагола
• фраза, фразеолошки израз; народна пословица

РЕЧНИК

А

а[1] **(А)** с непром. **1. а.** лингв. *ниски отворени самогласник задњег реда.* **б.** *слово за обележавање тога самогласника, прво слово ћирилице и латинице.* **2.** *при набрајању: прво (по реду).* **3.** муз. *шести тон основне дијатонске* (C-dur) *лествице (у солмизацији ла).* **4.** *скраћ. за ампер (А).* • **од а до ш (od a do ž)** *од почетка до краја.* **није рекао ни а** *ништа није рекао.*

а[2] везн. *у главном супр. значења* **1. а.** *повезује реченице или реченичке чланове, делове супротног значења.* – Ја му говорим једно, а он ради друго. Мали, а паметан. **б.** (са везн. „да" и негацијом) *за искључивање онога што се логички очекује.* – Отишао је а да није рекао ни збогом. **2. а.** *за повезивање, прикључивање реченица или реченичких делова различитог садржаја.* – Он копа, а она сеје. Ми смо пошли у град, а он је пошао за нама. **б.** *за исказивање нечег неочекиваног.* – Уђох у собу, а тамо страшан неред. **в.** *за повезивање с претходно изложеним (у причању, дијалогу, у питањима, при преласку на нову мисао) или уз објашњење (у уметнутој реченици).* – Где си пошао? А где ти је мама? А ко је крив ако није он? Шта радиш данас? А сутра? **3.** *за појачавање, истицање.* **а.** *у погодбеним или допусним реченицама.* – Ако ти се јело не свиђа, а ти немој јести. **б.** *у допусним, изјавним реченицама с негацијом.* – Не могу а да не поменем ваше заслуге. **4.** у спрегама: **а камоли, а некмоли, а не** *при поређењу, за истицање.* – Не могу ни да стојим, а камоли (а не) да трчим.

а[3] (а̏) речца *у прил. и везн. служби* **1. а.** *чим, тек.* – А сване, он устаје. **б.** *таман, баш, управо.* – Он се затетура и а да падне, прихвати га друг. **2.** *корелативно: а ... а: час ... час.* – Посрће а лево а десно.

а[4] (различито наглашено) узв. **1.** *при обраћању, за дозивање, подстицање и сл.* – А, мој брајко! **2. а.** *при одобравању или негодовању, при чуђењу, дивљењу, изненађењу и сл.* – А! То је сасвим добро. А! То је неправда. А! Честитам. А! То си ти, оче. **б.** *за изражавање злурадости.* – А, тако ти и треба. **3.** (с назалним изговором: а̑) **а.** *при присећању.* – А, ти си то био. А, да. Рекао си ми то већ једном. **б.** разг. *у служби речце за истицање питања.* – Зашто ми не признаш, а? А, шта је то? **4. а.** *за одрицање, одбијање: никако, нипошто.* – А, то ти не могу никад опростити. Јеси ли ти то урадио? А, боже сачувај! **б.** *за исказивање претње.* – А, молићеш ти мене опет за нешто. **5.** у изр. **ни а** (обично праћено гестом запињања нокта о зуб) *ни оволико, нимало, ништа.* – Не верујем ти ни а. **6.** (поновљено више пута) оном. *за подражавање граје, зевања итд.* – А-а-а-а, заграјаше ђаци. А-а-а, зевну он.

а- грч. преф. *означава негацију, одсуство онога што значи основна реч:* асиметрија, асоцијалан, аморалан итд.

аба̀жӯр, -у́ра м фр. *заклон, штит на лампи, светиљци, сенило.*

а̏бак(ус) м лат. архит. *четвртаста плоча на капителу стуба.*

абдика́ција ж лат. *одрицање од престола, владарства, рђе од другог високог звања, оставка на положај, звање.*

а̏бдикациōнӣ (абдика́цӣјскӣ), -ā, -ō *која се односи на абдикацију.*

абдици́рати, -ѝцӣрāм свр. (несвр.) *одрећи се (одрицати се) престола или неког високог положаја; одрећи се (одрицати се) неког права, уверења и сл.*

абера́ција ж лат. **1. а.** астр. *привидна промена положаја звезда условљена Земљиним кретањем и брзином ширења светлости.* **б.** *у оптици, одступање преломљених светлосних зракова од пожељног правца.* **2.** биол. *одступање од типичног облика.* **3.** фиг. *скретање, застрањивање.*

абеце́да ж **1.** *слова латинице (као целовит систем) поређана по утврђеном реду;* уп. азбука и алфабет. **2.** фиг. *основна знања из нечега.*

абецѐдāр, -а́ра м лат. **1. а.** *попис по абецедном реду, абецедни списак.* **б.** *слова неког писма исписана по абецедном реду:* глагољски абецедари. **2.** *буквар (латинички).*

абецѐдāријум (абецѐдāрӣј, -ија) м *абецедар (1).*

а̏бецедāрнӣ и **абецѐдāрнӣ,** -ā, -ō *који се односи на абецедар;* фиг. *почетнички, основни.*

абѐцēднӣ и **а̏бецēднӣ,** -ā, -ō *који се односи на абецеду, сређен по абецеди:* ~ списак, ~ ред.

абѐцēдно и **а̏бецēдно** прил. *по абецедном реду:* ~ поређати.

а̏блатӣв м лат. лингв. *падеж за означавање одвајања, потицања и сл. (нпр. у латинском језику).*

а̏блатӣвнӣ, -ā, -ō *који се односи на аблатив:* ~ генитив, ~ значење.

а̏блендовати и **а̀блендовати,** -дујēм свр. и несвр. нем. *наизменично, у кратким интервалима палити и гасити фарове аутомобила (најчешће као упозорење или поздрав возачу који долази у сусрет).*

а̏бнормāлан, -лна, -о лат. *ненормалан, луд; нездрав, наказан; неприродан:* ~ човек; ~ прохтев.

а̏бнормāлно прил. *на абнормалан начин, неприродно:* ~ се понашати.

абнорма́лнōст, -ости ж *особина и стање онога који је абнормалан, онога што је абнормално, абнормално стање.*

аболи́рати, -ѐлӣрāм свр. (несвр.) правн. *обуставити (обустављати) судски поступак; укинути (укидати) неку друштвену институцију или праксу.*

аболи́ција ж лат. правн. **1.** *обустава кривичног поступка, ослобађање од кривичног гоњења.* **2.** *укидање неке друштвене институције или праксе (ропства, смртне казне, законске норме и сл.).*

аболи́цӣјскӣ и **а̏болициōнӣ,** -ā, -ō *који се односи на аболицију:* ~ поступак.

аболициони̏зам, -зма м ист. *покрет за укидање ропства; покрет за укидање неког закона.*

аболициòнист(а), -ē м (мн. -сти) *поборник аболиционизма.*

аболициони̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на аболиционизам и аболиционисте:* ~ покрет.

абòнент м нем. *претплатник.*

абòненткиња ж *претплатница.*

абòнентскӣ, -ā, -ō *који се односи на абоненте:* ~ бон.

абòнос и **а̏бонос** м бот. *тропско дрво велике тврдоће* Diospyros ebenum.

абòноснӣ и **а̏боноснӣ,** -ā, -ō *који је од абоноса; који је као абонос:* ~ сто; ~ лице.

або̀носов и **а̏боносов,** -а, -о *који је од абоноса:* ~ штап.

або̀носовина и **а̏боносовина** ж (мн. ø) *абоносово дрво, ебановина.*

або̀рти̑в, -и́ва м мед. *средство за изазивање абортуса.*

а̏борти̑вни̑, -а̄, -о̄ *који изазива абортус:* ~ средство.

аборти́рати, -о̀рти̑ра̑м свр. и несвр. мед. *(из)вршити абортус, подвргнути се, подвргавати се абортусу, побаци(ва)ти.*

або̀ртус м лат. мед. *побачај, превремени (спонтани или намерно изазвани) прекид трудноће:* спонтани ~, криминални ~.

а̏брази̑в м техн. *материја велике тврдоће као средство за брушење.*

а̏брази̑ван, -вна, -о *захваћен абразијом:* ~ тло.

а̀бра̄зија ж лат. **1.** геол. *разорно дејство водених таласа.* **2.** мед. *разарање, оштећивање површинског слоја ткива кости, слузи и др.* **3.** техн. *поступак механичке обраде материјала стругањем помоћу абразива.*

а̏бразио̄ни̑ и **абра̀зи̑јски̑,** -а̄, -о̄ *који се односи на абразију:* ~ дејство.

абракада̀бра ж хебр. *чаробна, магична реч без одређеног значења која је служила као амајлија, запис за отклањање болести;* фиг. *бесмислене, празне речи, бесмислица.*

абревијату́ра и **абревија́ција** ж лат. *скраћено написана реч, скраћеница (обично у старим средњовековним рукописима).*

абро̀ноша ж и м (мн. ж) нар. *особа која разноси гласове (аброве), која оговара.*

а̏в ном. *узвик за опонашање лавежа (паса, лисица и сл.).*

а̀ва̑ј узв. тур. **1.** *за изражавање бола, патње, очаја, жаљења за нечим и сл.: јао.* **2.** у служби речце: *нажалост.* – Али, авај, он није дошао.

а̀ван м тур. *ступа, метална посуда у којој се туче и ситни нешто (нпр. со, шећер, кафа).*

а̀ванга̄рда ж фр. **1.** вој. *претходница, извидница; челни део војних снага у нападу, напредовању.* **2.** фиг. *предводница, друштвена, класна, уметничка и сл. група која предводи неки покрет:* ~ радничке класе, позоришна ~.

а̀ванга̄рдни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на авангарду:* ~ писац, ~ улога, ~ покрет, ~ позориште.

а̀ванзовати, -зује̄м (аванзи́рати, -а̀нзи̑ра̑м) свр. и несвр. *напредовати, бити унапређен у служби, звању, чину.*

а̀ванс м фр. фин. *предујам, аконтација.*

а̀ванск̑и, -а̄, -о̄ *који се односи на аван:* ~ тучак.

авантýра ж фр. **1.** *ризичан, неизвестан, непромишљен подухват.* **2.** *необичан, узбудљив доживљај, пустоловина.* **3.** *љубавни доживљај:* љубавна ~, имати бројне авантуре.

авантури̏зам, -зма м *склоност авантурама (1, 2); прављење авантура, авантуристичка делатност.*

авантỳрист(а), -е̄ м (мн. -сти) *човек склон авантурама, онај који прави авантуре, пустолов.*

авантури̏стички̑, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на авантуристе, својствен авантуристима; пустолован:* ~ подухват. **2.** *у коме се описују, приказују нечије авантуре:* ~ роман, ~ филм.

авантури̏стички прил. *на авантуристички начин, као авантуриста.*

авантỳристкиња ж *женска особа авантуриста.*

авантýрица и **авантỳрица** ж *дем. од авантура.*

А̀варин м (мн. А̀вари) *припадник монголског номадског народа пореклом из средње Азије који је у 6. веку, потиснут од Турака, изазвао сеобу Хуна и Словена.*

а̀варски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на Аваре;* ~ језик.

а̀вгуст[1] м *осми месец у години.*

а̀вгуст[2] м у изр. **глупи** ~ *лакрдијаш у циркусу; лакрдијаш уопште.*

августи́нац, -нца м *римокатолички калуђер реда св. Августина.*

авгу̏сти̑нка ж *римокатоличка калуђерица реда св. Августина.*

авгу̏сти̑нски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на августинце;* ~ ред.

а̀вгустовски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на август*[1]: ~ сунце, ~ врућина.

а̀вдесни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на авдес(т), који се употребљава приликом авдеста:* ~ пешкир.

а̀вдес(т) м тур. (обично у изр. **узети (узимати)** ~) *обредно умивање муслимана пред молитву.*

а̀ве̄нија ж фр. *широка градска улица са дрворедом.*

авѐрзија ж лат. *одвратност; одбојност; нетрпељивост:* осећати аверзију према пушењу.

а̀верс м фр. *предња страна металног новца или медаље;* супр. реверс.

а̏ве̄т и **а́вет** ж тур. **1.** *утвара, сабласт, привиђење, приказа (покојника, натприродног бића); зао дух.* **2.** фиг. **а.** *јако ислабела, мршава особа.* **б.** *нешто страшно, претеће:* ~ рата ~ глади.

а̏ве̄тан и **а́ветан,** -тна, -о *в. аветски.*

аве́тиња ж *в. авет (1).*

аве́ти̑њски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на аветиње, који је као аветиња, одн. као у аветиње, сабластан, језив:* ~ изглед, ~ глас.

аве́ти̑њски (а̏ве̄тно и а́ветно) прил. *као аветиња, као у аветиње, сабласно, језиво:* изгледати ~.

а̏ве̄тски̑ и **а́ве̄тски̑,** -а̄, -о̄ *који се односи на авет, који је као авет, одн. као у авети, аветињски, сабластан, језив:* ~ прилика, ~ изглед.

ави́за ж итал. *писмени извештај о слању или приспећу пошиљке (робе или новчане, менице и сл.); обавештење, порука.*

авизи́рати, -и̏зи̑ра̑м свр. и несвр. нем. *(по)слати авизу; обавестити, обавештавати; најавити, најављивати.* ■ ~ **се** *најавити се, најављивати се.*

а̀ви̑зни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на авизу.*

авија̀тика ж лат. *наука о ваздухопловству; ваздухопловство, авијација.*

авија̀тича̑р м *онај који служи у авијацији, ваздухопловац, зракопловац.*

авија̀тича̑рка ж (дат. -ки) *женска особа авијатичар.*

авија̀тича̑рски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на авијатичаре:* ~ униформа.

авија̀тички̑, -а̄, -о̄ *који се односи на авијатику:* ~ официр.

авија́ција ж лат. **а.** *ваздухопловство, летење ваздухопловом (авионом или другим ваздухопловним објектом):* цивилна ~, путничка ~. **б.** *ваздуопловни род војске.* **в.** *ваздушна, ваздухопловна флота, целокупна ваздухопловна снага једне земље:* војна ~, борбена ~. • **пољопривредна** ~ *флота авиона који запрашују пољопривредна имања.*

авио- *префиксоид са значењем 'авионски, ваздухопловни, авијацијски':* ~-транспорт, ~-механичар, ~-компанија, ~-конструктор; авиофлота.

ави̏о̑н, -о́на м *летелица тежа од ваздуха са сопственим погоном, мотором и крилима, ваздухоплов, зракоплов:* извиђачки ~, војни ~, транспортни ~, путнички ~. • **млазни** ~ *авион на млазни погон, млазњак.* **види се из авиона** жарг. *лако је видљиво, уочљиво.*

ави̏о̑нски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на авион:* ~ мотор, ~ саобраћај, ~ карта, ~ компанија, ~ бомба.

авитамино́за ж грч.-лат. мед. *болест изазвана недостатком витамина̄ у исхрани.*

а̀влија ж тур. нар. *двориште.*

А̀внoј и **А̀ВНОЈ,** -а скраћ. ист. *Антифашистичко веће народног ослобођења Југославије.*

а̀вн̄ојевскӣ, -ā, -ō *који је у духу Авноја, који произлази из одлука Авноја; авнојски:* ~ принципи; авнојевске одлуке.

а̀внōјскӣ, -ā, -ō *који се односи на Авној:* авнојске одлуке, ~ Југославија.

авока́до м *тропска воћка крушкастог плода* Persea gratissima.

а̏га и **а̑га** м (мн. ж) (дат. -ги) тур. **1.** ист. **а.** *нижи властелин, племић у Босни за време турске владавине (чију су земљу обрађивали кметови).* **б.** *војни старешина у некадашњој Турској царевини.* **2.** *муслиманска титула: господин, газда (додаје се обично иза имена):* Хасан-ага, Ариф-ага.

ага́ва ж бот. *род биљака* Agave *из ф.* Amarylidaceae; *врста тога рода* A. americana, *средоземна биљка меснатог сочног лишћа.*

а̀гēнда ж лат. **а.** *бележница, нотес с подсетником о текућим пословима које треба урадити.* **б.** мн. канц. *текући послови који треба да се заврше; незавршени акти.*

а̑генс и **а̀генс** м лат. **1.** *покретачка снага, покретач:* политички ~. **2.** хем. *делотворно средство.*

а̀гент м лат. **1. а.** *опуномоћени представник, заступник неког предузећа, установе, организације, посредник у разним пословима:* трговачки ~, дипломатски ~. **б.** *онај који ради за нечије интересе.* **2.** *достављач, шпијун, детектив:* полицијски ~. • **агент-провокатор а.** *плаћени хушкач, подстрекач нереда.* **б.** *тајни полицијски агент који потказује чланове револуционарне организације.*

а̀генткиња ж *жена агент.*

а̀гентскӣ, -ā, -ō *који се односи на агенте:* ~ посао.

агенту́ра ж **1.** *представништво, заступништво, пословница; пословне просторије, уред агента:* трговачка ~. **2.** *посао, служба агента.* **3.** зб. *шпијуни, достављачи стране обавештајне службе.*

агѐнтӯрскӣ, -ā, -ō *који се односи на агентуру:* ~ посао, ~ уред.

агѐнција и **аге́нција** ж **1.** *предузеће, представништво, заступништво које врши посредничке услуге приватним лицима или установама, предузећима, пословница; пословне просторије, уред тога предузећа:* туристичка ~, путничка ~, трговачка ~, бродска ~. **2.** *установа или предузеће за прикупљање вести и обавештавање јавности; пословне просторије, канцеларије, уред тога предузећа:* новинска ~, телеграфска ~.

агѐнцӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на агенцију:* ~ вест.

а̏гӣлан, -лна, -о *пун радне енергије, вредан, предузимљив; окретан, спретан.*

а̏гӣлно прил. *вредно, предузимљиво.*

аги́лнōст, -ости ж *особина онога који је агилан, вредноћа, предузимљивост; окретност.*

а̀гиница ж *агина жена.*

а̀гинскӣ, -ā, -ō *који се односи на аге.*

агѝтāтор м *онај који агитује.*

агѝтāторка ж (дат. -ки) *женска особа агитатор.*

агѝтāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на агитаторе и агитацију.*

агѝтāторски прил. *као агитатор.*

агита́ција ж лат. *рад, активност на придобијању људи за нешто, нешто; пропаганда, кампања:* предизборна ~.

а̏гитационӣ (агита́цӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на агитацију:* ~ збор.

а̀гитовати, -тујēм несвр. *вршити агитацију, водити предизборну кампању.*

а̀гитпроп м рус. пол. скраћ. *одељење за агитацију и пропаганду.*

а̀гитпроповац, -ōвца м *онај који ради у агитпропу.*

а̀гитпроп(ов)скӣ, -ā, -ō *који се односи на агитпроп.*

агломѐрāт, -а́та м лат. **а.** геол. *маса од разнородних, крупнијих и ситнијих делова руде спојених без везивних материја; накупина, гомила.* **б.** *скуп разнородних елемената.*

агломера́ција ж лат. **1. а.** мин. *збијање ситнијих комада руде у веће комаде.* **б.** *нагомилавање, скупљање уопште.* **2.** *скупина разнородних елемената, агломерат.* **3.** *груписана насеља у економски развијенијим подручјима.*

агломера́цӣјскӣ и **а̏гломерационӣ**, -ā, -ō *који се односи на агломерацију.*

а̏глутинатӣвнӣ, -ā, -ō у изр. ~ **језик** лингв. *језик са аглутинацијом.*

аглутина́ција ж лат. **1.** лингв. *творба речи и облика додавањем афикса с одговарајућим значењем корену или основи речи.* **2.** мед. *скупљање и слепљивање, згрудвавање, згрушавање честица (нпр. крвних зрнаца, бактерија).*

а̏гнец м цркв. *у православној литургији парче посвећеног хлеба које се приноси као жртва.*

а̀гнōзија ж грч. псих. *губитак способности распознавања, схватања значења појединих чулних утисака због озледе или обољења одређених делова коре великог мозга, душевно слепило:* додирна ~, видна ~, слушна ~.

агностицѝзам, -зма м грч. фил. *идеалистичко филозофско учење које негира могућност спознавања објективног света и његових законитости.*

агно̀стичāр и **агно̀стик** м *присталица, следбеник агностицизма.*

агно̀стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на агностике и агностицизам.*

агно̀стички прил. *с агностичког становишта, у агностичком смислу.*

аго̀вати, а̀гујēм и **а̏говати**, а̏гујēм несвр. **а.** *бити ага, господарити као ага.* **б.** фиг. *уживати (као ага).*

а̀гōнија ж грч. мед. *бесвесно стање непосредно пред смрт; самртни хропац, борба организма са смрћу:* пасти у агонију.

аго̀нӣјскӣ, -ā, -ō и **аго̀ничан**, -чна, -о *који се односи на агонију, који је као у агонији.*

аго̀нӣјски и **аго̀нично** прил. *као у агонији.*

а̀грāр, -а́ра м лат. **1.** *пољопривреда; све оно што се односи на земљу и пољопривреду (земљишни односи, земљишне реформе, закони и др.).* **2.** *земљишни посед.*

агра́рац, -рца м **1.** *земљорадник, пољопривредник.* **2. а.** *земљопоседник; власник и уживалац великог земљишног поседа, велепоседник.* **б.** *добитник земље, земљишног поседа по аграрној реформи.* **3.** пол. *присталица или припадник аграрне, земљорадничке странке.*

аграриза́ција ж *претварање непољопривредног земљишта у пољопривредно.*

а̀грāрнӣ, -ā, -ō *који се односи на аграр, пољопривредни, земљораднички:* ~ политика, ~ реформа.

а̀грāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на аграрце и аграр, аграрни.*

агрѐгāт, -а́та м лат. **1.** техн. *спој двеју или више различитих машина у јединствено постројење (нпр. спој мотора са унутрашњим сагоревањем и електричног генератора).* **2.** мин. *спој непотпуно развијених кристала.* **3.** *уопште различити делови скупљени у једну целину.*

агрѐгāтнӣ и **а̏грегāтнӣ**, -ā, -ō *који се односи на агрегат.* • ~ **стање** *један од облика у којима се јавља нека материја (чврсто, течно и гасовито).*

агрега́ција ж лат. *скупљање, нагомилавање, збијање.*

агрѐмāн, -а́на м фр. пол. *пристанак владе једне државе да прими дипломатског представника друге државе.*

а̏гресӣван, -вна, -о фр. **1.** *склон сукобима, нападима на другог, насртљив; насилнички, нападачки:* бити ~, ~ упад. **2.** *енергичан, предузимљив, продоран; наметљив:* ~ продавац, ~ аквизитер.

агреси́вац, -вца м разг. *агресиван човек.*

а̏гресӣвно прил. *насртљиво, насилнички, нападачки; жустро, енергично, предузимљиво:* ~ нападати; ~ наступати.

агреси̏вно̄ст, -ости ж *особина оноīа који је аīресиван, оноīа шшо је аīресивно:* **1.** *насрūљивосū, насилнишшво.* **2.** *енерīичносū, ūредузимљивосū:* ~ наступа.

агрѐсија ж лат. **а.** *неизазван оружани наūад једне државе или више држава на шериūорију друīе државе ради њеноī освајања; сваки облик насиља, насилничко ūосшуūање које уīрожава друīе суверене субјекше:* акт агресије, оружана ~, извршити агресију. **б.** разг. *īруб наūад, насрšај.*

а̀гресор м *(из)вршилац аīресије, наūадач.*

а̀гресорскӣ, -ā, -ō *који се односи на аīресоре, својсшвен аīресорима, насилнички, наūадачки:* ~ чин, ~ дело.

агрикулту́ра ж лат. *ūољоūривреда, земљорадња.*

агрику̏лтӯрнӣ, -ā, -ō *који се односи на аīрикулшуру, ūољоūривредни, земљораднички:* ~ земља.

агро- лат. *ūрефиксоид који значи 'ūољоūривредни';* уп. агробиологија, агрохемија, агротехника; агробиолошки, агротехнички итд.

агробио̀лог м *научник из обласши аīробиолоīије.*

агробиоло̀гија ж *наука која изучава развој биљака с обзиром на квалишеш земљишша и климашске услове.*

агробио̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на аīробиолоīију.*

агроинду̏стрија ж *индусшрија заснована на ūољоūривредним сировинама.*

агроинду̏стрӣјскӣ, -ā, -ō *која се односи на аīроиндусшрију; ūољоūривредно-индусшријски:* ~ комплекс; ~ земља.

агро̀ном м *сшручњак који се бави аīрономијом, инжењер ūољоūривреде или ūољоūривредни шехничар; сшуденш ūољоūривредноī факулшеша.*

агроно̀мија ж *наука о ūољоūривреди.*

агро̀номскӣ, -ā, -ō *који се односи на аīрономију:* ~ институт, ~ служба.

агротѐхника ж *ūримена шехнике у ūољоūривреди.*

агротѐхничāр м *ūољоūривредни шехничар.*

агротѐхничкӣ, -ā, -ō *који се односи на аīрошехнику:* агротехничке мере.

агрохѐмија ж *наука о уūошреби хемијских средсшава у ūољоūривреди.*

агрохѐмӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на аīрохемију.*

агру́ми м мн. итал. бот. *јужно воће накиселоī укуса (лимуни, ūоморанџе, мандарине и īрејūфруши).*

а̑д м грч.; уп. ха̑д **1.** мит. и рлг. *ūодземни заīробни свеш, ūакао.* **2.** фиг. *мучилишше.*

а̀да ж тур. *речно или језерско осшрво.*

ада̀ђо прил. итал. муз. **1.** *ūолако, сūоро, нежно (о шемūу извођења музичких дела).* **2.** (у им. служби) м (ретко у мн. с) *лаīани шемūо; сшав музичке комūозиције који се изводи шим шемūом.*

А̀дам м библ. *име ūрвоī човека.* • **од Адама и Еве, од Еве и Адама** *од ūамшивека, од давнина.*

А̀дамов, -а, -о *у сасшаву усшаљених израза и шермина:* **~ костим, ~ јабучица (јабука)** *в. код ших именица.*

ада̀пта̄тор м *онај који врши адаūшацију.*

адапта́ција ж лат. **1.** *ūрилаīођавање новим условима средине.* **2.** *ūреудешавање, ūреуређење:* ~ зграде, ~ стана.

ада̀пте̄р, -е́ра м техн. *уређај за ūрилаīођавање аūараша неким новим функцијама, ūромену наūона сшрује и сл.*

адапти́рати, -а̀птӣра̄м свр. и несвр. нем. *(из)вршиши адаūшацију, ūрилаīодиши, ūрилаīођаваши, ūодесиши, ūодешаваши; ūреūравиши, ūреūрављаши:* ~ зграду, ~ превод. ■ **~ се** *ūрилаīодиши се, ūрилаīођаваши се:* ~ се новој средини.

а̏двентӣвнӣ, -ā, -ō бот. *који се развија, расше на друīом месшу биљноī шела, а не īде је шо нормално:* ~ корен, ~ стабло, ~ пупољак.

адвенти̏зам, -зма м лат. рлг. *учење једне ūрошесшаншске секше о скором ūоновном доласку Хрисша на Земљу.*

адвѐнтист(а), -е̄ м (мн. -сти) *ūрисшалица адвеншизма.*

адвенти̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на адвеншизам и адвеншисше:* ~ црква.

адвенти̏стички прил. *у адвеншисшичком духу:* ~ одгојен.

адвѐнтисткиња ж *женска особа адвеншисша.*

а̀дверб м лат. лингв. *ūрилоī.*

адверби̏ја̄л, -а́ла м лат. лингв. *ūридев у служби ūрилошке одредбе.*

а̏двербија̄лнӣ, -ā, -ō *ūрилошки:* ~ одредба.

а̏двербија̄лно прил. *ūрилошки, у ūрилошкој служби:* ~ употребљен придев.

а̀двербнӣ (а̀дверпскӣ), -ā, -ō *који се односи на адверб.*

а̏дверзатӣвнӣ, -ā, -ō лат. лингв. *суūрошни:* ~ реченица, ~ везник.

адво̀ка̄т, -а́та м лат. **а.** *ūравни засшуūник, бранилац (оūшуженоī); савешодавац у ūравним ūишањима.* **б.** фиг. разг. *онај који се заузима за некоīа, заīоворник.* • **древни** ~ разг. 1) **(и дивљи ~)** *лице које се десūравно бави адвокашским ūословима.* 2) *онај који сшално īовори у нечије име, који се увек заузима за некоīа.*

адвока̀тисати, -ишēм несвр. разг. *биши адвокаш, бавиши се адвокашским ūословима;* фиг. *заузимаши се за некоīа.*

адвока̀тица ж неуоб. *женска особа адвокаш.*

адво̀ка̄тскӣ, -ā, -ō *који се односи на адвокаше, који ūриūада адвокашу, адвокашима:* ~ комора, ~ канцеларија, ~ позив.

адво̀ка̄тски прил. *вешшо, лукаво (као шшо шо чине адвокаши).*

адвокату́ра (адвока́тство) ж *адвокашско звање, адвокашски ūозив, ūосао адвокаша; самосшална друшшвена служба за ūружање сшручне ūравне ūомоћи.*

а̏деква̄тан и **адѐкватан,** -тна, -о лат. *који ūошūуно одīовара нечему, једнак, ūодударан; одīоварајући, ūримерен (ūошребама, ūроблемима и сл.):* ~ вредност, ~ замена; предузети адекватне мере (кораке).

а̏деква̄тно и **адѐкватно** прил. *на адекваšан начин, једнако, у складу (с нечим):* поступити ~ томе.

а̏деква̄тно̄ст и **адѐкватно̄ст,** -ости ж *особина оноīа шшо је адекващно (нечему):* ~ по величини (вредности и сл.).

а̀депт м лат. *вашрени следбеник, ūрисшалица (некоī учења или секше).*

а̏дитӣв м лат. (обично у мн.) *машерија која се у мањој количини додаје разним ūроизводима ради ūобољшања њиховоī квалишеша.*

а̏дјектӣв м лат. лингв. *ūридев.*

а̏дјектӣвнӣ и **а̏дјектӣвскӣ,** -ā, -ō *ūридевски:* ~ служба.

администрати́вац, -вца м *канцеларијски службеник; службеник који води админисшрашивне ūослове, админисшрашивни сшручњак.*

а̏дминистратӣвнӣ, -ā, -ō *који се односи на админисшрацију:* ~ власт, апарат, ~ службеник, ~ посао.

админѝстра̄тор м лат. **1. а.** *службено лице које уūравља нечим, уūравник, уūравишељ; надзорник.* **б.** *ūривремени вршилац дужносши уūравника.* **2.** *шеф админисшрације у некој усшанови или ūредузећу.*

админѝстра̄торскӣ, -ā, -ō *који се односи на админисшрашоре.*

администра́ција ж лат. **1.** *уūрава, уūрављање; уūравна и извршна власш:* шеф администрације. **2. а.** *канцеларијски ūослови, машеријално ūословање (ūредузећа, усшанове).* **б.** *одељење у коме се врше канцеларијски ūослови.* **3.** зб. *службеници, чиновници чија је дужносш да ūомажу у раду уūравних орīана.*

администри́рати, -ѝстрӣра̄м (а̀дминистровати, -струје̄м) несвр. нем. **1.** *уūрављаши, руководиши (нечим).* **2.** *ūривремено вршиши дужносш уūравника;* уп. администратор (1б).

адмѝра̄л, -а́ла м нем. **1.** вој. *највиши официрски чин у ратној морнарици; официр који има тај чин.* **2.** зоол. *врста шарене лептира* Vanessa atalanta.

адмиралѝте̄т, -е́та м нем. **а.** *врховна команда ратне морнарице.* **б.** зб. *скуп адмирала, адмиралски састав једне државе.*

адмиралѝте̄тскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на адмиралитет.*

адмѝра̄лскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на адмирале:* ~ чин, ~ униформа.

адмира̀лшта̄б, -а́ба м *орган највишег вођства ратне морнарице, главни штаб ратне морнарице.*

а̀нeкс м лат. **1.** *додатак, прилог; привезак.* **2.** мн. анат. *привесци материце (јајници и јајоводи).*

аднекси́тис и **аднексѝтис** м мед. *запаљење аднекса.*

адолѐсцент м *адолесцентна особа.*

адолѐсцентнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на адолесценцију:* ~ доба.

адолесце́нција ж лат. *младалачко доба (од завршетка пубертета до 20 (22) године живота).*

адо̀птант м правн. *усвојилац.*

адо̀пта̄т, -а́та м правн. *усвојеник, усвојеница.*

а̏доптӣван, -вна, -о лат. **а.** *усвојен (усињен или покћерен):* ~ дете. **б.** *који је усвојио (некога):* ~ отац.

адопти́рати, -о̀птӣра̄м свр. и несвр. нем. правн. *узети, узимати туђе дете за своје, усвојити, усвајати, посинити, усинити; покћерити.*

адо̀пција ж лат. правн. *усвајање, усвојење, усиновљење.*

адрена̀лӣн, -и́на м лат. мед. *хормон надбубрежне жлезде, који, синтетички произведен, служи као лек против астме и срчаних обољења.* • **диже ми се** ~ жарг. *постајем врло узбуђен, јако се узбуђујем.*

адрена̀лӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на адреналин.*

адрѐса ж фр. **1. а.** *натпис на писму или другој пошиљци са ознаком имена, звања, места пребивалишта и стана примаоца.* **б.** *место пребивања, становања:* променити адресу. **2.** пол. *колективна представка власти.* • **на нечију адресу** *некоме, на нечији рачун.* **на погрешну (криву) адресу** *коме не треба, погрешно.* **на праву (добру) адресу** *баш коме треба, правој особи.*

адрѐсант м *пошиљалац писма или друге пошиљке.*

адрѐса̄р, -а́ра м **1.** *абецедни или азбучни попис, списак адреса.* **2.** *нотес за уношење, уписивање адреса; књига с пописом адреса.*

адрѐса̄т, -а́та м *лице коме се упућује писмо или друга пошиљка, прималац пошиљке.*

адреси́рати, -ѐсӣра̄м (а̀дресовати, -сује̄м) свр. и несвр. **1.** *(на)писати адресу на писму или другој пошиљци; упутити, упућивати на нечију адресу.* **2.** (некоме нешто) *наменити, упутити некоме.* – Те увреде су биле адресиране нама.

Адрија̀тик м *Јадранско море; Јадранско приморје, Јадран.*

адрија̀тичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Адријатик, јадрански.*

а̂дскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ад.*

адсо̀рпција ж лат. хем. *упијање гасова или течности површинским слојем неке материје у чврстом стању.*

а̏дсорпцио̄нӣ и **адсо̀рпцӣјскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на адсорпцију:* ~ моћ, ~ способност.

а̀дӯт, аду́та м фр. **а.** *најјача карта, најјача боја у картама.* **б.** фиг. *оно што осигурава предност; успешно средство:* употребити последњи ~. • **имати јаке (добре) адуте** *имати јаке аргументе, доказе.*

адути́рати, аду̏тӣра̄м свр. и несвр. **а.** *(за)играти адутом (адутима); поби(ја)ти адутом.* **б.** фиг. *поби(ја)ти, оспорити, оспоравати (некога) јаким средствима, аргументима.*

а̀дӯтскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на адут:* ~ кец.

а̏дхезӣван, -вна, -о *в. адхезиони.*

адхези́вно̄ст, -ости ж *в. адхезија.*

а̀дхе̄зија ж лат. физ. *сила којом се привлаче молекули двају разнородних тела која су у непосредном додиру.*

а̏дхезио̄нӣ (адхѐзӣјскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на адхезију:* ~ сила.

ађу̏тант м итал. вој. *официр додељен на службу вишем старешини, помоћник вишег старешине; лични секретар или пратилац високог војног старешине, шефа државе.*

ађу̏тантскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ађутанте:* ~ служба.

ађу̏тантски прил. *на ађутантски начин, као ађутант.*

ађутанту́ра ж вој. *део штаба за вршење ађутантских послова.*

аера́ција ж лат. *излагање дејству ваздуха, снабдевање ваздухом, проветравање, прозрачивање:* ~ земљишта, ~ воде.

аеро- грч. *префиксоид који значи:* **1.** *ваздушни:* аеродинамика, аеромеханика, аеротранспорт итд. **2.** *ваздухопловни:* аероклуб, аеромитинг.

аѐро̄б, -о́ба м грч. биол. *у мн.: организми којима је за живот неопходан кисеоник (у јд.: такав организам).*

аеро̀бик м енгл. *врста физичких вежби уз музику којима се повећањем количине кисеоника у крви стиче физичка кондиција; ритмичка гимнастика за жене.*

аеродина̀мика ж грч. физ. *наука о кретању ваздуха и његовом утицају на тела која су му изложена.*

аеродина̀мичан, -чна, -о *подешен за лакше савлађивање отпора ваздуха при кретању:* ~ линија, ~ облик (возила).

аеродина̀мичкӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на аеродинамику:* ~ закон. **2.** *в. аеродинамичан.*

аеродина̀мично̄ст, -ости ж *особина онога што је аеродинамично.*

а̏еродром и **аеро̀дром** м грч. *место уређено за узлетање и слетање авиона, ваздушна лука:* војни ~, цивилни ~.

а̏еродромскӣ и **аеро̀дромскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на аеродром:* ~ служба.

аерозагађе́ње с *загађење ваздуха.*

а̏ероклӯб м *клуб пријатеља, љубитеља авијације.*

аероли́нија и **аеролѝнија** ж *ваздушна линија, релација за авионски саобраћај.*

аеро̀лог м *стручњак који се бави аерологијом.*

аероло̀гија ж грч. *грана метеорологије која истражује део атмосфере који је изван непосредног утицаја Земљине површине.*

аеро̀лошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на аерологију.*

а̀ерометар и **а̀ероме̄тар,** -тра м грч. *инструмент за мерење густине и тежине гасовитих тела.*

аеромеха̀ника ж грч. физ. *део механике, наука о законима кретања и равнотеже гасовитих тела.*

аеромеха̀нича̄р м *механичар који врши поправке авиона, авионских мотора и уређаја.*

аеромеха̀ничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на аеромеханику.*

аеромѝтинг м грч.-енгл. *јавна приредба на аеродрому с извођењем ваздухопловних вештина.*

аеромо̀нте̄р, -е́ра м грч.-фр. *радник металске струке који врши монтажу авионских конструкција.*

аеронавига́ција ж грч.-лат. *наука о управљању ваздухоплова по одређеном путу, помоћу карата, радија и других справа.*

аерона̏вигацио̄нӣ (аеронавига́цӣјскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на аеронавигацију.*

аерона̀ут м грч. *ваздухопловац.*

аерона̀утика ж *наука о ваздухопловству;* уп. авијатика.

аерона̀утичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на аеронаутику:* ~ школа.

аерона̀утскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на аеронауте.*

а̏еропорт м грч.-лат. *ваздушна лука, велики аеродром.*

а̏ерорели, -ија м *етапна трка спортских ваздухоплоеваца.*

а̏еросетва јек. **а̏еросјетва** ж *сетва из авиона.*

аеросни́мак, -мка м *снимак из ваздуха, са висине, одозго.*

аеро̀со̄л, -о́ла м грч.-лат. *средство, спреј за прочишћавање и дезинфекцију ваздуха.*

а̏ероста̄т м грч. *врста летелице, ваздушни балон напуњен гасом лакшим од ваздуха (због чега може лебдети без погона).*

аероста̀тика ж физ. *наука о равнотежи гасова.*

аероста̀тичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на аеростатику.*

аеротѐхника ж грч. *грана технике која се бави развојем летелица, њиховом конструкцијом, експлоатацијом итд.*

аеротра̀нспорт м *транспорт, промет ваздушним путем.*

ажда̏ја ж тур. **1.** мит. *чудовиште, огромна прождрљива неман у облику великог крилатог гуштера, обично са више глава, змај.* **2.** фиг. **а.** *оно што је прождрљиво и грабљиво.* **б.** *зла, опака жена.*

ажда̀јица ж *дем. од аждаја.*

а̀жда̄јскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на аждаје, својствен аждајама, прождрљив.*

а̑жио, -ија м и **а̑жија** ж итал. банк. *разлика између номиналне и стварне вредности новца или вредносних папира; интерес, проценат.*

а̀жӯр, ажу́ра м фр. *украсни отвор на тканини изведен везом; шупљикав женски ручни рад:* правити ажуре.

а̏жӯран, -рна, -о фр. **1.** *који на време свршава послове:* ~ службеник. **2.** *који се извршава, обавља на време, уредан:* ~ књиговодство.

ажури́рати, ажу̀рӣра̄м свр. и несвр. *довести доводити у ажурно стање:* ~ послове.

а̏жӯрно прил. *уредно, тачно, на време:* ~ завршити посао.

ажу́рно̄ст, -ости ж *особина онога који је ажуран, онога што је ажурно, уредност, тачност у послу.*

а̏з и **а̑з** с *назив првог слова старословенске азбуке.* • **од аз до ижице** *од почетка до краја.*

а̀збест м (мн. ø) грч. мин. *влакнасти бели, сјајни минерал који се употребљава као ватростални материјал.*

а̀збестнӣ, -а̄, -о̄ *који је од азбеста:* ~ одело.

а̀збука и **а́збука** ж (дат. -уци) **1. а.** *сва слова у писму једног језика поређана по утврђеном редоследу, абецеда;* уп. алфабет: руска ~, грчка ~. **б.** *сва слова у ћирилици и глагољици поређана по утврђеном редоследу.* **2.** *основна знања из нечега.* • **Брајева ~** *писмо за слепе у облику испупчених тачака које је саставио Луис Брај.* **Морзеова ~** *телеграфско писмо које се састоји из цртица и тачака.*

а̀збучнӣ и **а́збучнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на азбуку, који је састављен, сређен по азбуци:* ~ ред, ~ списак.

а̀збучно и **а́збучно** прил. *по азбучном реду:* средити ~.

А́зија и **А̑зија** ж *највећи континент на Земљи.*

Азѝјат м **1.** (обично пеј.) *Азијац.* **2.** (азѝјат) фиг. пеј. *суров, некултуран човек, варварин, дивљак.*

Азѝјаткиња ж (обично пеј.) *Азијка.*

азѝјатскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Азијате и азијате; варварски, дивљачки; примитиван.*

азѝјатски прил. *на азијатски начин, као Азијати.*

азија̀тство с *азијатска својства, варварство.*

Азѝјац, -јца м *становник Азије.*

А̀зӣјка и **А̑зӣјка** ж *становница Азије.*

а̀зӣјскӣ, а́зӣјскӣ и **а̑зӣјскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на Азију.*

а̀зӣл, -и́ла м грч. **1. а.** *уточиште, прибежиште, склониште.* **б.** *установа, уточиште за незбринуту децу, старце, сиромахе и сл.* **2.** *право политичких или војних избеглица на уточиште у страној држави.*

азѝлант м *лице које тражи или ужива право азила у страној држави.*

азѝлантскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на азиланте:* ~ логор.

а̀зимут м ар. **а.** астр. *угао између равни посматрачевог меридијана и вертикала посматраног небеског тела (рачунат у супротном смеру кретања казаљки на сату).* **б.** пом. *угао између меридијана и правца кретања брода.*

а̀зимутнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на азимут.*

азо̀ик м грч. геол. *најстарији период у историји Земље;* уп. архаик.

а̀зо̄јскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на азоик:* ~ доба.

а̀зо̄т, -о́та и **а̀зот,** -а м (мн. ø) грч. хем. *хемијски елемент* (N), *гас без боје, мириса и укуса, главни састојак ваздуха;* уп. душик.

азо̀тара ж *фабрика за производњу вештачких ђубрива (чији је главни састојак азот).*

а̀зо̄тнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на азот, који садржи азот:* ~ једињење, ~ киселина.

азо́тов и **а̀зотов,** -а, -о и **а̀зо̄тскӣ,** -а̄, -о̄ *в. азотни.*

а̀зӯр, азу́ра м ар. *небеско плаветнило.*

а̀зӯран и **а̏зӯран,** -рна, -о *који је боје азура, светлоплав:* ~ небо.

а̀зӯрно и **а̏зӯрно** прил. *као азур:* ~ плав.

аики́до м јап. *врста борилачке вештине.*

аи(х) (различито наглашено) *узвик за изражавање изненађења, дивљења, чуђења, потресености и др.* – Аи, срамоте! Аих, ко се томе надао?!

ај узв. **а.** *за дозивање, запомагање или одазивање.* – Ај, браћо, помагајте! **б.** *за изражавање различитих емоција (бола, вајкања, дивљења, чуђења и др.).* – Ај, што ме боли нога. Ај, дивних ли ружа! Ај, где си досад?!

аја (различито наглашено) разг. *речца за одрицање: не, никако.* – Аја, то не може бити. Ово не може овако остати, аја.

ајао(ј) и **ајаох** *узвик за изражавање бола, жалости, чуђења и др.*; уп. ајој. – Ајао! викну он из свег гласа. Ајаој, шта си то урадио?

ајато̀лах, -а и **ајато̀ла̄х,** -а́ха м ар. *врховни ирански верски поглавар.*

а̀јва̄р, -а́ра м тур. **а.** *врста салате од самлевених печених или куваних паприка и модрих патлиџана.* **б.** *усољена рибља икра, кавијар.*

а̀јгӣр, -и́ра м тур. *ждребац, пастух;* фиг. пеј. *похотљив човек.*

ајгиро̀вит, -а, -о *неуштројен, неушкопљен (о коњу);* фиг. пеј. *похотљив, пућен:* ~ човек.

ајгиро̀вито̄ст, -ости ж *особина онога који је ајгировит.*

а̀јгӣрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ајгире.*

ајгѝруша ж *млада кобила, омица;* фиг. пеј. *похотљива, пућена женска особа.*

а̀јдаред м енгл. *сорта сочне накиселе јабуке.*

а̀јкула ж **а.** зоол. *у мн.: велике морске рибе грабљивице, морски пси* Selachii, *међу којима су најопасније и најпрождрљивије* Carcharias glaucus и Carcharodon rondelti; *у јд.: таква риба, морски пас.* **б.** фиг. *бездушни експлоататор, грабљивац, грабљивица.*

ајла̀јнер м енгл. *козметичка оловка за оивичавање очију.*

а̏јнц м нем. *врста карташке игре; најјачи збир од 21 поена и два кеца у тој игри.*

ајој узв. *узвик за изражавање бола, жалости, чуђења и др.;* уп. ајао(ј).

ајс нар. *узвик за подстицање упрегнутих волова.*

а̏јскати, -а̄м несвр. нар. *гонити волове узвиком „ајс".*

а̏јснути, -не̄м свр. нар. *потерати вола узвиком „ајс".*

ајурве́да ж санскрт. *традиционални индијски начин лечења природним средствима.*

ајурвѐдскӣ, -ā, -ō *који се односи на ајурведу:* ~ медицина.

академ́ац, -мца м **а.** *питомац војне академије.* **б.** *официр који је завршио војну академију.*

академѝзам, -зма м *придржавање устаљених форми у уметности и науци, уметнички и научни формализам, претерано теоретисање.*

академизи́рати, -ѝзӣрāм несвр. *расправљати учено али формалистички, без инвенције и новине.*

акадѐмија ж грч. **1.** *највиша научна или уметничка установа:* Српска ~ наука и уметности. **2.** *висока (ређе средња) школа:* војна ~, позоришна ~, музичка ~, трговачка ~. **3.** *свечаност, приредба с пригодним програмом поводом неког важног догађаја:* одржати свечану академију.

акадѐмӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на академију, академски.*

акадѐмик м *члан академије наука и(ли) уметности.*

акадѐмичāр м *онај који похађа или је завршио неку академију; академски грађанин, студент.*

акадѐмичāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на академичаре.*

ака̀демскӣ и **ака̀дēмскӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на академике, научни; високоучен:* ~ беседа. **2.** *који се придржава устаљених форми, теоретски, апстрактан, научно-теоријски.* **3.** *високошколски, универзитетски, факултетски:* ~ звање, ~ образовање. **4.** *који је завршио академију:* ~ сликар, ~ вајар. • **~ грађанин** *студент.* **~ четврт (академских петнаест минута)** *четврт сата колико професор сме касније почети предавање.*

ака̀демски и **ака̀дēмски** прил. *на академски начин, као академик, високоучено:* ~ расправљати.

а ка̀моли *везнички израз за истицање нечег мање или више важног у поређењу с претходно реченим.* – Није га ни дирнуо а камоли ударио. Он не воли ни своју мајку а камоли тебе.

ȁкати се, -āм се несвр. разг. *радити заморан али узалудан посао, бактати се, мучити се, носити се с тешкоћама.*

а́кати, ȃчēм и ȃкāм несвр. **а.** *викати отегнуто „а" (у чуђењу).* **б.** лингв. *изговарати самогласник „а" уместо „о".*

а̀кāција и **ака́ција** ж бот. **а.** *род украсних грмова или дрвећа* Acatia *из ф.* Mimosaceae. **б.** *в. багрем.*

аква̀дукт м лат. *антички водовод постављен на грађевини сличној мосту.*

аквама̀рӣн, -и́на м лат. **а.** мин. *врста драгог камена плавозелене боје.* **б.** *сликарска боја слична боји тога камена.*

аквама̀рӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на аквамарин.*

ȁкваплāн м лат. *даска за вожњу на води коју вуче моторни чамац.*

аква̀рел м итал. **а.** *водена боја.* **б.** *слика израђена воденим бојама; техника сликања бојама раствореним у води:* сликати акварелe.

акварѐлист(а), -ē м (мн. -сти) *сликар акварела.*

акварелѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на акварелисте и на акварел.*

акварелѝстички прил. *у техници акварела, техником акварела.*

акварѐлисткиња ж *женска особа акварелист.*

аква̀рēлнӣ, -ā, -ō *који се односи на акварел:* ~ слика.

а̀квāријум (а̀квāрӣј, -ија) м лат. *стаклена посуда или базен с водом за неговање водених животиња (обично риба) и биљака.*

а̀квāријумскӣ, -ā, -ō *који се односи на акваријум:* ~ риба.

аква̀рист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који се бави узгајањем риба и др. водених животиња у акваријуму.*

акварѝстика ж *хоби узгајања егзотичних риба и др. водених животиња у акваријуму.*

ȁкватӣнта ж итал. *графичка техника дубоке штампе којом се постиже ефекат сличан тушу.*

аква̀тōријум (аква̀тōрӣј, -ија) м лат. *одређена површина мора посматрана као подручје које гравитира некој морској луци или граду:* дубровачки ~, бококоторски ~.

аквѐдукт м лат. *в. аквадукт.*

аквизѝтēр, -е́ра м фр. *скупљач претплатника (за књиге, часописе и сл.), огласивача, осигураника, који ради са зарадом на одређени проценат.*

аквизѝтēрка ж *женска особа аквизитер.*

аквизѝтēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на аквизитере:* ~ посао.

аквизите́рство с *посао аквизитера, сакупљање претплатника, осигураника, огласивача.*

аквизи́ција ж лат. **1.** *прибављање, стицање, задобијање.* **2.** *сакупљање претплатника, осигураника, огласивача.*

аквири́рати, аквѝрӣрāм свр. и несвр. **1.** *прикупити, прикупљати, прибавити, прибављати.* **2.** *тражити претплатнике, муштерије.*

акла̀мāтор м лат. *онај који акламује.*

аклама́ција ж лат. *једногласно бучно одобравање, усвајање неког предлога:* усвојити (изгласати) акламацијом.

аклами́рати, -а̀мӣрāм (а̀кламовати, -мујēм) свр. и несвр. *поздравити, поздрављати клицањем; бучно одобрити, одобравати.*

аклиматиза́ција ж грч.-лат. *прилагођавање живих организама новим климатским и др. животним условима; прилагођавање уопште.*

ȁклиматизациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на аклиматизацију.*

аклима̀тизовати, -зујем и **аклиматизи́рати,** -ѝзӣрāм свр. и несвр. *прилагодити, прилагођавати новој средини.* ■ **~ се** *прилагодити се, прилагођавати се новим климатским и другим животним условима; прилагодити се, прилагођавати се уопште.*

а̀кна ж (ген. мн. а̀кнӣ) (обично у мн.) мед. *гнојни чворић око корена длаке или на изводу звезде лојнице.*

а́кнути, ȃкнēм свр. *викнути отегнуто „а".*

ако везн. **1.** погодбени: *под условом да, у случају да.* – Ако победимо, прославићемо то. **2.** допусни (обично са везн. „и" уза се) *иако, мада, премда, макар да.* – Ако си ми и отац, кад ниси у праву, нећу те слушати. Спасавајте дете, ако ћете сви и изгинути. • **ако не и** *чак можда и.* – То је бескорисно, ако не и штетно. **ако ни због чега другога, онда због...** *каже се кад се апелује на некога да нешто уради.* **једва ~, тек ~** *највише, у најбољем случају.* – Колико му је година? Једва ако има осамнаест.

ȁко и **а̀ко** (често и поновљено) *речца за одобравање, сглашавање (понекад с нијансом злурадости): нека, не мари; тако и треба.* – Ако одеш, пропашће ти прилика за посао. – *Ако.* Дошли су и њему црни дани. Ако, ако.

ако̀богдā прил. **1.** *надам се; по свој прилици, вероватно.* – Акобогда брзо ћемо се вратити кући. **2.** нар. *куда, камо.* – Акобогда? Идем у сватове.

а́кōв, -ова м мађ. *мера за течност (око 50 литара).*

а́кōвчић м (а́кōвче, -ета с) *дем. од аков.*

акола́да ж фр. штамп. *витичаста заграда ({ или }).*

акомода́ција ж лат. *прилагођавање, подешавање:* ~ ока, ~ вида.

акомоди́рати, -о̀дӣрāм (ако̀модовати, -дујēм) свр. и несвр. *прилагодити, прилагођавати:* ~ око. ■ **~ се** *прилагодити се, прилагођавати се.*

аконта́ција ж итал. *исплата дела новца унапред за још неизвршене обавезе; новац који се исплаћује унапред на рачун будуће зараде, предујам, аванс.*

аконти́рати, -о̀нтӣрāм свр. и несвр. *примити, примати, одн. исплатити, исплаћивати део новца аконто, унапред на рачун будуће зараде.*

ако̀нто прил. итал. **1.** *унапред, на рачун нечега, у име предујма, као предујам.* **2.** (у им. служби) м *в. аконтација.* • **~ тога** жарг. *у вези с тим.*

àкорд м фр. **1.** муз. *складно звучање шрију или више шонова различиште висине, савзвучје.* **2.** *плаћање, наīрађивање радника ūрема урађеном ūослу, ūо учинку (ūо комаду).* • **на ~ (радити)** *за наīраду ūрема урађеном ūослу, ūо учинку (радиши).*

акòрдант, -а и **акòрдāш,** -áша м *радник који узима ūосао у акорд.*

акордèōн, -óна м *сшари музички инсшруменш, сличан ручној хармоници.*

àкорднӣ, -ā, -ō *који се односи на акорд:* ~ посао, ~ зарада.

акорпорáција ж лат. *ūриūајање, здруживање, одн. здружење више фирми, ūредузећа.*

акорпорúрати, -пòрӣрāм свр. и несвр. *ūриūојиши, ūриūајаши, ūридружи(ва)ши, здружи(ва)ши више фирми, ūредузећа.*

акотилèдōн, -óна м и **акотиледóна** ж (обично у мн.) грч. бот. *биљка која нема јасних кошиледона, бесуūница.*

акредѝтӣв, -ѝва м фр. **1.** банк. *кредишно ūисмо, ūисмени налоī којим банка, одн. шшедионица овлашћује друīу да за њен рачун исūлаши некој особи означени износ.* **2.** мн. *акредишивно ūисмо, ūисмено ūуномоћје које диūломашски ūредсшавник ūредаје шефу, одн. влади државе у којој ће обављаши своју дужносш:* предати акредитиве, примити акредитиве.

ȁкредитӣвнӣ, -ā, -ō *који се односи на акредишив, акредишиве:* ~ писмо, ~ банка.

акрèдитовати, -тујēм (акредитѝрати, -ѝтӣрāм) свр. и несвр. **1.** банк. *ошвориши, ошвараши некоме кредиш.* **2.** *оūуномоћи(ва)ши диūломашскоī ūредсшавника да у сшраној држави засшуūа иншересе своје земље.* **3.** *именоваши доūисника новина, радија или шелевизије за слање информација са некоī ūодручја или из неке усшанове.*

àкреп м тур. **1.** нар. **а.** *скорūија, шшиūавац.* **б.** фиг. *ружна, мршава особа (обично жена).* **2.** (Акреп) астр. *сазвежђе Скорūион у Зодијаку.*

акрѝбија ж грч. *нарочиша, велика савесносш и шачносш, брижљивосш у раду (обично научном, у ūисању шексшова).*

акрѝбичан, -чна, -о *савесшан, брижљив у раду.*

акрѝбично прил. *на акрибичан начин, с акрибијом, савесно, брижљиво.*

акрòбат(а), -ē м (мн. -ти м, -те ж) грч. **1.** *извођач акробација, врашоломних сūоршских вешшина; циркуски аршисш:* циркуски ~. **2.** фиг. *сналажљив, вешш човек.*

акробàтика ж (дат. -ици) *вешшина извођења шешких, оūасних вежби, акробашска вешшина, акробација; циркуска īимнасшика; вид сūоршске īимнасшике.*

акрòбаткиња ж *жена акробаша.*

акрòбатскӣ, -ā, -ō *који се односи на акробацију и акробаше:* ~ вештина, ~ скок.

акрòбатски прил. *на акробашски начин.*

акробáција ж грч. **а.** *вежба (циркуска, авијацијска и сл.) која захшева велику вешшину и смелосш; акробашска вешшина:* изводити акробације. **б.** фиг. *смео и оūасан, ūоīибељан ūодухваш, врашоломија.*

акромат- *в. ахромаш-.*

акрòним м грч. *скраћеница насшала од ūочешних слова или слоīова некоī сложеноī назива.*

акрòпола (акрòпољ ж) грч. *īорњи ушврђени део īрада, шврђава (обично на брду) у сшарим īрчким īрадовима.*

ȁкростих и **акрòстих** м грч. књиж. *реч, одн. речи (обично неко име) које дају ūочешна слова сшихова једне ūесме (када се чишају одозīо наниже); ūесма са шаквим сшиховима.*

ȁксијāлан, -лна, -о лат. *који се односи на осу, који се ūружа или делује у ūравцу осе, осни, осовински:* ~ сила, ~ турбина.

аксиолòгија ж грч. *философска дисциūлина која се бави исūишивањем вредносши, наука о вредносшима; оūшша шеорија вредносши.*

аксиòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на аксиолоīију, вредносни.*

аксѝōм, -óма м (аксиóма ж) грч. фил. и мат. *основна чињеница, основно начело, исшина коју не шреба доказиваши, очиīледна исшина.*

аксиомàтика ж *скуū или сисшем аксиома, наука о аксиомима.*

аксиомàтичан, -чна, -о *који има каракшер аксиома, неūобишан, очиīледан, јасан сам ūо себи.*

аксиомàтичнōст, -ости ж *особина оноīа шшо је аксиомашично.*

аксиòматскӣ и **аксѝōмскӣ,** -ā, -ō *који се односи на аксиом, аксиому:* ~ систем, ~ метода.

ȁкт м лат. **1.** (мн. ȁкти) *дело, чин; ūосшуūак:* терористички ~ **2.** (мн. обично ȁкта с) адм. *службени сūис, докуменш:* службена акта. **3.** *чин у ūозоришном комаду.* **4.** (мн. ȁктови) ум. *слика или скулūшура која ūредсшавља īоло људско шело.* • **(метнути, ставити и сл.) у (ад) акта** 1) *сшавиши акш, ūредмеш у архиву као завршен.* 2) *не узеши у размашрање, одбациши.*

àктенташна ж нем. *в. акшовка (2).*

àктēр, -éра м фр. **1.** *акшивни учесник у неком ūокрешу (обично ūолишичком), доīађају и сл.* **2.** *īлумац, ūрошаīонисш.*

àктēрка ж *жена акшер.*

àктēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на акшере.*

ȁктӣв м лат. лингв. *акшивно, радно īлаīолско сшање; īлаīолски облик у коме је субјекаш вршилац радње;* супр. пасив: ставити у ~.

àктӣв, -ѝва м *īруūа најакшивнијих, најанīажованијих чланова неке орīанизације:* политички ~, стручни ~, партијски ~, омладински ~.

актѝва ж лат. **1.** банк. *укуūна имовина (новац, роба) и сва ūошраживања некоī ūредузећа, ūривредне орīанизације; ūоūис ше имовине у виду књиīоводсшвеноī ūреīледа;* супр. пасива. **2.** вој̑. разг. *акшивна војска; акшивна војна служба;* супр. резерва. • **бити у активи** 1) *добиши ūозишиван резулшаш одбијањем ūасиве од акшиве.* 2) *биши у акшивном сасшаву војске.*

ȁктӣван, -вна, -о **1. а.** *који дела, ради, радин, вредан, ūредузимљив, делашан;* супр. пасиван: бити ~ **б.** (одр.) *који се сшално и ūриљежно бави нечим:* ~ спортиста. **2.** (одр.) *који је још у служби, у редовном радном односу:* ~ официр, ~ службеник. **3.** *који још дејсшвује, који се не смирује:* ~ вулкан, ~ туберкулоза. **4.** *делошворан, сшваралачки:* ~ учешће, ~ рад. **5.** воj. *офанзиван:* ~ дејство артиљерије. **6.** банк. *чија је акшива већа од ūасиве.* • **~ војска** *војска која је у миру ūод оружјем.* **~ право гласа** *ūраво īласача да бирају.*

актѝвāтор м разг. **1.** *онај који акшивира.* **2.** *механизам за акшивирање нечеīа.*

актѝвац, -вца м **1.** *акшивни официр.* **2.** *човек од акције.* **3.** *хомосексуалац који у ūолном односу има улоīу мушкарца;* супр. пасивац.

активѝзам, -зма м **1.** *узимање акшивноī учешћа у неком раду, акцији, неūосредно анīажовање у нечем и сūремносш за ūредузимање одīоворносши.* **2.** фил. *схвашање да све знање и искусшво шреба сшавиши у службу неūосредних живошних ūошреба.*

активизáција ж *ūокрешање на акцију, ūодсшицање акшивносши; акшивније и одлучније деловање на осшварењу нечеīа, акшивирање, акшивизирање.*

активизѝрати, -ѝзӣрāм и **актѝвизовати,** -зујēм свр. и несвр. **1. а.** *ūокренуши, ūокрешаши на акшивносш; (у)чиниши акшивним:* ~ омладину. **б.** *враштиши, враћаши (из ūензије, резерве) у акшивну службу:* ~ официре. **2.** *в. акшивираши (1).* ■ **~ се 1. а.** *ūосша(ја)ши акшиван, ūредузимљив.* **б.** *враштиши се, враћаши се у акшивну службу, реакшивираши се.* **2.** *в. акшивираши се (1).*

активѝрати, -ѝвӣрāм свр. и несвр. **1.** *сшавиши, сшављаши (неки механизам) у ūоīон, у дејсшво, ūокренуши, ūокрешаши:* ~ прекидач, ~ бомбу. **2.** *в. акшивизираши (1).* ■ **~ се 1.** *ūочеши, ūочињаши дејсшвоваши, ūокренуши се, ūокрешаши се (о неком механизму, нūр. о бомби и сл.).* **2.** *в. акшивизираши се (1).*

акти̏вист(а), -е̄ м (мн. -сти) **1.** *онај који активно учествује у раду неке организације; члан актива:* партијски ~, страначки ~. **2.** *присталица, поборник активизма (2).*

активи̏стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на активисте:* ~ група.

акти̏висткиња ж *жена активиста.*

активи̏те̄т, -е́та м *воља и радни напор онога који је активан, активност.*

а̏ктӣвно прил. *на активан начин, залажући се, ангажовано, делатно, марљиво:* ~ учествовати у покрету.

акти́вно̄ст, -ости ж **1.** *особина онога који је активан, онога што је активно; активно учешће, деловање, ангажованост; деловање, рад:* пуна ~, појачана ~, друштвена ~, развити свестрану активност; ~ мозга. **2.** *активна (војна и др.) служба.*

а̀ктӣнијум (а̀ктӣнӣј, -ија) м (мн. ø) хем. *радиоактивни хемијски елемент* (Ac) *са атомским бројем 89.*

актино- грч. *префиксоид са значењем 'који се односи на зраке, на зрачење':* актинометрија, актинотерапија итд.

актиномѐтрија ж **1.** *грана метеорологије која проучава Сунчеву енергију у атмосфери.* **2.** *грана астрофизике која проучава зрачење небеских тела на горњој граници атмосфере.*

актинотера̀пија ж мед. *лечење зрацима (ултраљубичастим, инфрацрвеним, ренгенским и изотопима).*

а̀кто̄вка ж (дат. -ци и -ки; ген. мн. -кӣ) **1.** поз. *позоришни комад у једном чину, једночинка.* **2.** *торба, ташна за списе, акте.*

а̏ктуа̄лан, -лна, -о *актуелан.*

актуализ- в. *актуелиз-.*

а̏ктуа̄лно прил. *актуелно.*

актуа́лно̄ст, -ости ж *актуелност.*

а̏ктуе̄лан, -лна, -о фр. *који одговара датом тренутку, који је од значаја за дати тренутак; савремен; за који (које) се тренутно сви занимају:* ~ питање, ~ проблематика.

актуели̇̀зам, -зма м лат. **1.** фил. **а.** *учење да је стварност непрекидна делатност, непрекидно стварање.* **б.** *теорија да је душевни живот стални процес.* **2.** геол. *теорија да су појаве које обликују Земљину кору деловале и у прошлости.*

актуелиза́ција ж *давање нечему актуелног карактера, осавремењавање; довођење нечега у склад са садашњошћу.*

актуѐлизовати, -зује̄м и **актуелизи́рати,** -ѝзира̄м свр. и несвр. *(у)чинити актуалним, савременим, осавременити, осавремењивати.* ■ **~ се** *поста(ја)ти актуалан.*

а̏ктуе̄лно прил. *у складу са савременим тренутком.*

актуе́лно̄ст, -ости ж **а.** *својство онога што је актуелно.* **б.** мн. *актуелни догађаји.*

а̏кузатӣв м лат. лингв. *падеж директног, правог објекта, четврти падеж у српској граматици.*

а̏кузатӣвнӣ (а̏кузатӣвскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на акузатив:* ~ облик, ~ наставак.

акултура́ција ж лат. *прилагођавање некој природној, друштвеној и културној средини.* • **активна ~** *вољно прихватање неке средине.* **пасивна ~** *спонтано, невољно усвајање онога што намеће средина.*

а̏кумулатӣван, -вна, -о *који остварује акумулацију:* ~ грана привреде.

акумулати́вно̄ст, -ости ж *особина онога што је акумулативно, акумулациони потенцијал.*

акуму̀ла̄тор м техн. *уређај, справа за сакупљање и нагомилавање електричне енергије која се користи за рад разних апарата:* оловни ~, алкални ~, празан ~, пунити ~.

акуму̀ла̄торка ж *рударска електрична светиљка са акумулатором.*

акуму̀ла̄торскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на акумулатор:* ~ возило, ~ киселина.

акумула́ција ж лат. **а.** *акумулирање, нагомилавање, скупљање.* **б.** екон. *одвајање и скупљање материјалних добара, средстава за производњу или новца ради потреба проширене репродукције или стварања резерви неопходних за обезбеђење активности радне организације:* друштвена ~. **в.** *скупљање воде у акумулационим језерима ради стварања резерви за потребе у сушном периоду.* **г.** *нагомилавање материјала, талога у речним долинама, на дну мора итд.* • **~ капитала** екон. *стварање вишка вредности који капиталиста употребљава као капитал да би повећао профит усавршавањем производње и појачавањем експлоатације радника.*

а̏кумулацио̄нӣ (акумула́цӣјскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на акумулацију:* ~ језеро.

акумули́рати, -у̀лӣра̄м и **акуму̀лисати,** -ише̄м свр. и несвр. *(из)вршити акумулацију, нагомила(ва)ти:* ~ енергију, ~ благо. ■ **~ се** *нагомила(ва)ти се, скупити се, скупљати се (нпр. о електричној енергији у акумулатору).*

акупресу́ра ж лат. мед. *метод лечења притискивањем одређених места на телу.*

акупрѐсӯрнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на акупресуру:* ~ справа, ~ тачка.

акупункту́ра ж лат. мед. *лечење убадањем металних игала на одређена места тела (које потиче из традиционалне кинеске медицине).*

акупункту̀рист(а), -е̄ м (мн. -сти) *стручњак за акупунктуру.*

акупу̀нктӯрнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на акупунктуру:* акупунктурне тачке, ~ медицина.

акупунктуроло̀гија ж *грана медицине која се бави акупунктуром.*

а̏кура̄тан и **аку̀ратан,** -тна, -о лат. *тачан и уредан у послу, брижљив, савестан.*

а̏кура̄тно и **аку̀ратно** прил. *тачно, уредно, брижљиво, савесно.*

а̏кура̄тно̄ст и **аку̀ратно̄ст,** -ости ж *особина онога који је акуратан, тачност, уредност, брижљивост, савесност.*

аку̀стика ж (дат. -ици) грч. **1.** физ. *наука о звуку.* **2.** разг. *својство просторије да добро преноси звук, акустичност:* слаба ~, одлична ~.

аку̀стичан, -чна, -о **1.** *који добро прима и преноси звук, звучан:* ~ инструмент, ~ просторија, ~ сала. **2.** (одр.) *који се односи на звук, одн. на примање звучних надражаја, слушни:* акустични осети, акустични тип, акустична средства.

аку̀стича̄р м **а.** *стручњак за акустику.* **б.** *музичар који свира на акустичном инструменту (нпр. на гитари).*

аку̀стичкӣ, -а̄, -о̄ *акустичан.*

аку̀стички прил. *у погледу акустике:* ~ изолован.

аку̀стично̄ст, -ости ж *особина онога што је акустично:* ~ просторије.

а̀кӯт, -у́та м лат. лингв. **а.** *у српском језику дугоузлазни акценат и знак којим се означава тај акценат (').* **б.** *у различитим језицима знак за разне врсте изговора гласова.*

а̀кӯтан и **а̏кӯтан,** -тна, -о **1.** мед. *који се брзо, нагло развија (о болести);* супр. хроничан: ~ туберкулоза, ~ запаљење. **2.** *који се испољава свом силином, оштар, жесток, јак.* **3.** *који захтева хитно решавање, хитан, неодложан:* ~ проблем, ~ потреба.

а̀кӯтно и **а̏кӯтно** прил. **1.** мед. *у акутном облику, виду:* ~ се испољити. **2.** *оштро, жестоко, силовито, јако:* ~ избити, ~ букнути. **3.** *хитно, неодложно:* ~ потребан.

а̀кӯтно̄ст и **а̏кӯтно̄ст,** -ости ж *својство онога што је акутно.*

а̀кӯтскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на акут:* ~ акценат, ~ интонација.

аку̀ше̄р, -е́ра м фр. *лекар специјалиста за породиљство.*

аку̀ше̄рка ж *бабица, прималља.*

аку̀ше̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на акушере.*

акуше́рство с *грана медицине која се бави указивањем лекарске помоћи при порођају, породиљство.*

акцелѐра̄тор м техн. *уређај за убрзавање кретања наелектрисаних честица, атома.*

акцелера́ција ж лат. физ. *убрза(ва)ње, појача(ва)ње брзине:* ~ атома.

акцелери́рати, -лѐрӣра̄м свр. и несвр. *појача(ва)ти брзину, убрза(ва)ти, пожури(ва)ти.*

а̀кцелометар и **а̀кцелероме̄тар,** -тра м *инструмент за мерење акцелерације.*

а̀кцен(а)т, -нта м **1.** лингв. **а.** *нарочито истицање јачине и висине једног слога у речи, нагласак; графички знак за бележење тога нагласка:* дугосилазни ~ (а̑), дугоузлазни ~ (а́), краткосилазни ~ (а̏), краткоузлазни ~ (а̀). **б.** *нарочито истицање једне речи у реченици или појединих делова реченице:* реченички ~. **2.** фиг. *нарочито истицање нечега уопште; оно што се истиче, тежиште нечег; посебно обележје.* **3.** песн. *емоција, осећање; елемент:* лирски ~, трагични ~. **4.** *изговор карактеристичан за говорника другог језика или дијалекта.* • **ставити, стављати ~ на нешто** *нарочито истаћи, истицати нешто.*

а̀кценатскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на акценат:* ~ систем, ~ целина.

а̀кцентовати, -тује̄м (акценти́рати, -ѐнтӣра̄м) свр. и несвр. **1.** *изговорити, изговарати (реч, слог) с одређеним акцентом, нагласити, наглашавати; ставити, стављати, обележити, обележавати акценатске знаке:* ~ речи, ~ текст. **2.** фиг. *нарочито нагласити, наглашавати, истаћи, истицати.*

акцентѐолог м *језички стручњак, лингвиста који се бави акцентологијом.*

акцентоло̀гија ж лингв. *наука о акцентима.*

акцентѐлошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на акцентологију.*

акцентуа́ција ж нем. *систем акцената у једном језику или дијалекту; начин акцентовања.*

а̀кцепт м лат. **1.** правн. *потпис на меници или чеку којим потписник јамчи да ће менична свота бити уплаћена у одређеном року.* **2.** *сагласност, пристанак.*

акцѐптант м правн. *главни потписник на меници.*

акцепти́рати, -ѐптӣра̄м и **а̀кцептовати,** -тује̄м свр. и несвр. *прихватити, прихватати; примити, примати:* ~ меницу.

акцѐпција ж лат. *прихватање, примање, усвајање.*

акцѐсија ж лат. **1.** правн. *проширење права власништва на споредне ствари.* **2.** *прираштај; додатак.*

а̏кцесо̄ран, -рна, -о правн. *споредан, узгредан; подређен; допунски, додатни:* ~ право, ~ уговор.

акцѝдент м лат. **а.** *случајан, неочекиван догађај (обично неповољан, несрећан случај, незгода и сл.).* **б.** фил. *оно што је небитно, случајно, променљиво.*

а̏кциденте̄лан, -лна, -о и **акцѝдентан,** -тна, -о фил. *небитан, случајан, променљив.*

акцидѐнција ж **1.** *небитна, случајна својства, случајност.* **2.** штамп. *посао који не спада у књижарство и новинарство (нпр. плакати, ценовници и сл.).*

акци́за ж екон. *порез, такса која се плаћа на робу широке потрошње приликом њене продаје или потрошње, трошарина:* плаћати акцизе.

а̀кција ж лат. **1.** *организована друштвена или политичка делатност, организовано деловање, делање, рад, радња:* ~ спасавања, дипломатска ~, хуманитарна ~, покренути акцију, ступити у акцију, развити широку акцију; ставити у акцију. **б.** вој. *војна операција, војни подухват, борба, офанзива, напад:* извести акцију. **2.** банк. *хартија од вредности као документ о уделу акционара у имовини акционарског друштва, деоница:* купити акције, продати акције. • **акције скачу, расту (падају)** *повећава се (пада) вредност акција;* фиг. *расте (опада) нечији углед.* **радна ~** ист. *добровољни рад омладине или већег броја људи на изградњи привредних објеката, путева, пруга и сл. (обично једноставном техником).* **човек од акције** *предузимљив човек.*

акцѝја̄ш, -а́ша м *учесник у радној акцији.*

акцѝја̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на акцијаше:* ~ живот.

а̀кцӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на акцију (2).*

акциѐна̄р, -а́ра (акциѐне̄р, -е́ра) м *власник акција (2).*

акциѐна̄рскӣ (акциѐне̄рскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на акционаре, акционере, деоничарски:* ~ друштво.

а̏кциѐнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на акцију (1), радни:* ~ програм, ~ одбор. • **~ радијус** *пут који може прећи авион, брод или неко друго превозно средство без допуне горива.* **~ филм** *напет филм пун акције, динамике.*

а̀кшам м тур. **а.** нар. *први мрак, сумрак, сутон.* **б.** *вечерња молитва код муслимана.*

а̏ла ж тур. **а.** мит. *неман, аждаја.* **б.** фиг. *прождрљива особа.* **као (гладна) ала** *прождрљиво, халапљиво:* ~ навалити на печење.

ала (алај) узвик **а.** *за изражавање дивљења, чуђења.* – Ала смо се лепо провели! Ала пада киша! **б.** *за истицање супротности од онога што се износи.* – Ала си паметан!

алаба̀стер (алаба̀стар, -тра) м (мн. ø) грч. мин. *ситнозрни провидни гипс млечнобеле боје.*

алаба̀стерскӣ (алаба̀старскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на алабастар, алабастер, који је од алабастра.*

а̏лав, -а, -о *који једе као ала, прождрљив, халапљив.*

а̏лаво прил. *прождрљиво, халапљиво:* јести ~.

а̏лаво̄ст, -ости ж *особина онога који је алав, прождрљивост, халапљивост.*

а̀ла̄јбег м тур. ист. *заповедник алаја, пука (у турској војсци).*

а̀ла̄јбегов, -а, -о *који припада алајбегу.* • **~ слама** *имовина без господара о којој нико не брине.*

ала́кати, а̀ла̄че̄м и а̀ла̄ка̄м и **ала̀кати,** алаче̄м и -а̄м (вар. халакати) несвр. **а.** *викати „ала-а" или „алах".* – Хоџа алаче. **б.** *викати, грајати, галамити.*

ала́кнути, а̀ла̄кне̄м (вар. халакнути) свр. **1.** *свр. према алакати.* **2.** *извршити јуриш, јуришати, јурнути с виком, бучно.*

а̀ла̄л, -а́ла (вар. ха̀ла̄л) м ар. **1.** *благослов; опроштај:* примити ~. **2.** (у прил. служби) *са срећом, благословено, просто.* – Нек ти је алал. • **~ ти вера (мајчино млеко)** *свака ти част, честитам, браво; нека ти је срећно, просто.*

ала́лити, а̀ла̄лӣм (вар. хала́лити) свр. и несвр. *да(ва)ти благослов, благословити, благосиљати; опростити, опраштати:* ~ живот.

ала̀муња ж и м пеј. разг. *брзоплет, непромишљен, лакомислен човек; ветропир.*

ала̀муњаст, -а, -о разг. *брзоплет, непромишљен, лакомислен; ветропираст.*

ала̀пача ж пеј. *брбљивица, торокуша.*

а̀ларм м фр. **1.** *знак за узбуну; узбуна.* **2.** *алармни уређај:* уградити ~.

аларма̀нтан, -тна, -о **1.** *који узнемирава, узнемиравајући; узбудљив:* ширити алармантне гласине. **2.** *крајње забрињавајући:* ~ стање у привреди.

аларма̀нтно прил. *дижући, стварајући узбуну, узнемирење, узнемиравајуће; крајње забрињавајуће:* ~ одјекнути.

аларма̀нтно̄ст, -ости ж *својство онога што је алармантно:* ~ гласина.

аларми́рати, -а̀рмӣра̄м свр. и несвр. нем. **1.** вој. *да(ва)ти знак за узбуну; дајући знак за узбуну ставити, стављати у стање приправности.* **2.** фиг. *створити, стварати панику, узбунити, узбуњивати, узнемирити, узнемиравати.*

а̀лармнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на аларм:* ~ уређај, ~ звонце, ~ сигнал.

а̀ла̄с, ала́са м мађ. *рибар, риболовац.*

а̀ла̄скӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на аласе, рибарски, риболовачки:* ~ мрежа, ~ занат, ~ чорба.

а̏лат м тур. *алатаст, риђаст коњ, риђан.*

а̀ла̄т, ала́та м тур. **а.** зб. *предмети који служе за обављање неког мануелног посла, заната, ручна оруђа, алатке за рад, занатске алатке:* столарски ~, пољопривредни ~, ручни ~. **б.** *в. алатка.* • **без алата нема заната** *нема успеха у послу без одговарајућих средстава за тај посао.*

а̏латаст, -а, -о *риђаст, риђкаст (обично о коњу).*

а̀латка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *поједини комад алата (а):* пољопривредна ~.

ала̀тљика ж (дат. -ци) *в. алатка.* • **машина** ~ *машина која помоћу разних алата што се у њу стављају механички обрађује материјал и израђује разно оруђе (алат), одржава га и поправља.*

а̀ла̄тнӣ (а̀ла̄тскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на алат.*

а̀ла̄тница ж *просторија у којој се држи или израђује алат.*

а̀ла̄тнича̄р м *занатлија, мајстор који израђује алат и машине алатљике.*

а̀ла̄тнича̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на алатничаре.*

а̀латнича̄рство с *израђивање алата и машина алатљика.*

ала̀туша ж *алатаста кобила.*

а̏лаӯк м *алаукање, викање, дерање.*

алау́кати, ала̀ӯче̄м несвр. *викати, дерати се.*

алау́кнути, ала̀ӯкне̄м *свр. према алаукати.*

А̀ла̄х, Ала́ха м ар.-тур. *бог у исламској религији; врховно арапско божанство у предисламском периоду.*

Алба́нац, -нца м **а.** *припадник индоевропског народа који живи претежно у Албанији и пограничним деловима суседних земаља.* **б.** *становник Албаније;* уп. Арбанас.

албаниза́ција ж *наметање албанског језика, народности и културе другим народима, ширење албанског утицаја.*

албанизи́рати, -ѝзӣра̄м и **албѐнизовати,** -зуј̄е̄м свр. и несвр. *преобратити, преобраћати у Албанце, наметнути, наметати албански језик, народност и културу другим народима.* ■ ~ **се** *поста(ја)ти Албанац, доби(ја)ти албанско обележје.*

А̀лба̄нка ж *припадница албанског народа; становница Албаније.*

албано̀лог м *научник који се бави албанологијом.*

албаноло̀гија ж *наука која се бави проучавањем албанског језика, књижевности и културе.*

албано̀лошки, -а̄, -о̄ *који се односи на албанологе и албанологију:* ~ одсек, ~ институт, ~ катедра.

а̀лба̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Албанце и Албанију:* ~ језик.

а̀лба̄нски прил. *на албански начин, као Албанци; албанским језиком:* говорити ~.

алба́нство с *албански дух, карактер; осећање припадности албанском народу.*

а̀лбатрос м зоол. *огромна океанска птица пловуша с великим распоном крила* Diomedea exulans.

а̀лбӣн, -и́на и **албѝно** м *човек или животиња са знацима албинизма.*

албинѝзам, -зма м биол. *ненормална белина коже и косе (код животиња длаке или перја) изазвана урођеним недостатком пигмента меланина.*

а̀лбӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на албине:* ~ зец.

а̀лбум м лат. **1. а.** *свеска с тврдим корицама за сакупљање и чување фотографија, поштанских марака, значака и сл.* **б.** *свеска за бележење стихова, мисли; споменар.* **2.** *грамофонска плоча, компакт-диск или касета са више снимљених мелодија:* издати ~.

албу̀мӣн, -и́на м лат. хем. *врста беланчевине која се садржи у беланцету јајета, крвном серуму, млеку и др.; беланчевина уопште.*

а̀лбумскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на албум.*

а̂лва ж тур. *врста оријенталне посластице од брашна, меда, масти или масла и уља.* • **иде као** ~ *добро се продаје и сл., халва.*

а̏лваџија и **алва̀џија** (вар. халваџија) м (мн. ж) *посластичар који прави и продаје алву.*

а̏лваџи̏јскӣ и **алва̀џи̏јскӣ,** -а̄, -о̄ (вар. халваџијски) *који се односи на алваџије:* ~ радња.

алваџѝница (вар. халваџиница) ж *радња у којој се справља и продаје алва.*

алвео́ла ж (алвѐо̄л, -о́ла м) (најчешће у мн.) лат. анат. **а.** *плућни мехурић.* **б.** *део жлезде у облику мехурића са ћелијама које луче секрет.* **в.** *јамица у вилици у којој је смештен корен зуба.* **г.** мн. *испупчење десни изнад горњих предњих зуба.*

а̏лвеола̄рнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на алвеоле, који се образује на алвеолама:* ~ сугласник.

а̂лга ж (ген. мн. а̂лги (а̂лга̄)) бот. *у мн.: ниже, већином водене биљке бесцветнице без корена* Algae *(у јд.: таква биљка).*

а̀лгебарскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на алгебру:* ~ број, ~ израз, алгебарске једначине.

а̀лгебра ж ар.-лат. *грана математике која проучава операције са општим бројевима, који су представљени словима.*

а̀лгебарски прил. *путем алгебарских метода:* ~ решити.

алгѐбрист(а), -е̄ м (мн. -сти) *стручњак за алгебру.*

А̀лго̄л, -о́ла м астр. *звезда променљива сјаја у сазвежђу Перзеј.*

алгорѝтам, -тма м мат. *скуп симбола и општи поступак за системско решавање одређене класе математичких проблема.*

алгорѝтамскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на алгоритам.*

алдѐхӣд, -и́да м хем. *у мн.: органска једињења обично испарљиве безбојне течности, настала оксидацијом примарних алкохола (у јд.: такво једињење).*

алдѐхӣдскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на алдехиде.*

а̀лев и **а̏лев,** -а, -о тур. (у књ. језику само у синтагми „алева паприка") *који је боје пламена, црвен.*

алегоризи́рати, -ѝзӣра̄м и **алего̀рисати,** -ише̄м несвр. *изражавати се у алегоријама, приказивати у облику алегорије.*

алего̀рија ж грч. **1.** књиж. *врста стилске фигуре, проширена метафора протегнута на више појмова или на цели састав; сликовито представљање апстрактних појмова, мисли сликом, живим бићем (нпр. лисица – оличење лукавости, вук – окрутности итд.).* **2.** ум. *симболична слика неке идеје представљена ликовним средствима (нпр. костур са косом – представа смрти).*

алего̀рӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на алегорију; алегоричан:* ~ представљање, ~ приказ.

алего̀рӣјски прил. *алегорично:* ~ приказати.

алего̀ричан, -чна, -о (алего̀ричнӣ, -а̄, -о̄) *сликовит; увијен:* ~ представљање, ~ приказ, ~ представа, ~ слика.

алего̀рично (алего̀рички) прил. *на алегоричан начин, помоћу алегорије, у облику алегорије, сликовито, увијено:* ~ приказати.

алего̀рично̄ст, -ости ж *својство онога што је алегорично; алегорија.*

алѐгро прил. итал. муз. **а.** *живо, брзо, весело.* **б.** (у им. служби) м (ретко у мн. с) *став живљег темпа у већој композицији.*

але́ја ж фр. **1.** *пут оивичен с обе стране дрворедом, зеленилом и цвећем:* цветна ~. **2.** *правилан ред засађеног дрвећа.* • ~ **великана** *део гробља где се сахрањују угледне личности.*

александри́нац, -нца м књиж. *стих од дванаест слогова, дванаестерац с цезуром после шестог слога.*

алекса̀ндрист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица аристотеловске филозофије у доба ренесансе.*

алекса̀ндрӣт, -и́та м мин. *врста драгог камена, варијетет хризоберила, обично тамнозелене или љубичасте боје.*

алелу́ја узв. хебр. **1.** *йриӣев радосӣи у хришћанским молиӣвама и химнама.* **2.** (у им. служби) ж (понекад м и с непром.) **а.** *йесма у славу боīа, химна боīу:* певати алелују. **б.** фиг. *радосӣ, весеље.*

а̀лем м ар. **1. а.** *драīи камен, драīуљ; брилијанӣ, дијаманӣ.* **б.** фиг. *велика вредносӣ, драīоценосӣ.* **2.** *йозлаћени украс на куйоли или минареӣу.* **3.** (у атриб. служби, непром.) *дијаманӣски; чаробан, диван.*

а̀лем-ка̏ме̄н м *в. алем (1а).*

а̀лемов, -а, -о *који је од алема.*

алѐрге̄н, -е́на м мед. *маӣерија, сусӣанца која изазива алерīију.*

алѐргија ж грч. мед. *йреосеӣљивосӣ орīанизма на одређене маӣерије (нйр. на неке лекове, јела, йолен, йрашину и др.) која се исйољава одређеним симйӣомима на кожи, слузници.*

алѐргӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на алерīију:* ~ обољење, ~ појава.

алѐргичан, -чна, -о **1. а.** *склон алерīији; који йаӣи од алерīије, који има симйӣоме алерīије:* ~ на прашину, ~ на полен. **б.** фиг. *йреосеӣљив; неӣрйељив (йрема некоме, нечему):* ~ на политичаре, ~ на неправду. **2.** *в. алерīијски:* ~ болест, ~ појава.

алѐргично прил. *исйољавајући алерīију, са алерīијом:* ~ реаговати на нешто.

алѐргичнō̄ст, -ости ж *особина и сӣање оноīа који је алерīичан, оноīа шӣо је алерīично; алерīија.*

алерго̀лог м *лекар сйецијалисӣа за алерīију.*

алерголо̀гија ж грч. *īрана медицине која се бави исйиӣивањем алерīије и њеним лечењем.*

алерго̀лошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на алерīолоīију и алерīолоīе:* ~ проба, ~ налаз.

али везн. **1.** *суйроӣни* **а.** *за везивање независне суйроӣне реченице, синӣаīме или речи са йреӣходном реченицом.* – Он је мали, али зна добро своје обавезе. Паметан је, али непослушан. **б.** *за исӣицање оīраничења оноīа шӣо је раније речено: међуӣим, само.* – Долази код нас, али не често. Путовао бих али кад бих добио доста новца. **в.** (често у корелацији с временским везницима или прилозима) *у йриӣоведању, за исӣицање нечеī неочекиваноī, изненадноī: а.* – Кад ми тамо, али соба пуна непознатих људи. **г.** *йри йоређењу, набрајању и сл. за исӣицање оноī шӣо се највише исӣиче: а.* – Много сте ме обрадовали, али највише ти. **д.** *йосле доӣусних реченица за исӣицање оноīа шӣо се дешава мимо значења йреӣходноī доӣусноī исказа: ийак, йа ийак, и йоред ӣоīа.* – Ако сви и побегну, али нећу ја. Ако је и малена, али је храбра. **ђ.** *у дијалоīу за исӣицање неслаīања с ранијe реченим.* – Ја сам морао отићи. Али, забога, што ми то ниси рекао раније. **2.** *расӣавни: или.* – Али сада али никада. **3.** *у йрил. служби, за йојачавање: ама, уйраво, баш.* – Хоћу одмах, али одмах, из ових стопа да кренемо. Реци ми све, али поштено. **4.** *у им. служби, за означавање замерке, смеӣње, неслаīања и сл.* – Али девојци срећу квари. На крају увек се испречи неко „али". • **нема ту ~, нема ништа ~** разг. (у разговору, дијалогу кад неко тражи изговор служећи се везником али) *нема ӣу изīовора, ойравдања.* **увек постоји (има) неко ~** разг. *у свакој ӣврдњи или насӣојању йосӣоји нешӣо шӣо се може осйориӣи, обеснажиӣи.*

а̏ли *узвик за изражавање чуђења, неīодовања и сл.* – Боже, али је лепа. Али га умеш лепо лагати. Али лаже!

али̏би и **а̀либи,** -ија м лат. **а.** правн. *одсуӣносӣ окривљеноī с месӣа йресӣуйа; чињенице, средсӣва одбране којима окривљени доказује своју невиносӣ ӣврдећи да се у време деликӣа налазио на неком друīом месӣу, а не на месӣу йресӣуйа:* доказати ~, наћи ~, имати ~. **б.** *изīовор, ойравдање за неусйели йодухваӣ или учињену īрешку:* тражити ~ за неуспех.

али̏га̄тор м шп. зоол. *īрабљивац из йор. крокодила са краӣком њушком, који живи у водама Америке, јуīоисӣочне Азије и Мадаīаскара, дуī до 5 или 6* m.

али̏га̄торскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на алиīаӣоре:* ~ кожа.

алија̀нса ж фр. *савез двеју или више држава.* • **Света ~** ист. *савез владара Русије, Аусӣрије и Пруске сӣворен уīовором од 1815. īодине.*

а̂лијас прил. лат. *друкчије, иначе; друкчије речено.*

алијена́ција ж лат. *оӣуђивање, оӣуђење, йоложај или сӣање човека у коме су йроизводи њеīовоī рада и идеје од њеīа оӣуђени.*

алилу́ја узв. *алелуја.*

алимента́ција ж лат. **1. а.** правн. *законом одређено издржавање деце, брачноī друīа и др. (на основу судске йресуде); накнада за ӣо издржавање:* давати алиментацију. **б.** фиг. *новчана или друīа йомоћ усӣановама или йојединцима.* **2.** *исхрана, йрехрана.*

а̏лиментацио̄нӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на алименӣацију.*

алименти́рати, -ѐнтӣра̄м несвр. *снабдеваӣи храном, исхрањиваӣи; уойшӣе снабдеваӣи, ойскрбљиваӣи.* ■ **~ се** *снабдеваӣи се, ойскрбљиваӣи се.*

алине́ја и **алинѐја** ж лат. *нови сӣав, одељак у ӣексӣу, йасус; издвојен сӣавак йараīрафа, йравноī йройиса.*

алитера́ција ж фр. књиж. *сӣилска фиīура која се сасӣоји у узасӣойном йонављању исӣоī суīласника у више речи у сӣиху.*

а̀лка ж тур. (дат. а̀лци; ген. мн. а̀лкӣ) **1. а.** *беочуī, карика.* **б.** *меӣална найрава у облику беочуīа којом се куца о враӣа, звекир.* **2.** зоол. *врсӣа īалеба, њорка.*

а̀лка̄лан, -лна, -о хем. **а.** *који има укус лужине, базан, базичан.* **б.** (одр.) *који садржи неки базни меӣал:* ~ со.

а̀лка̄лија ж хем. *у мн.: хидроксиди алкалних меӣала, базне, лужне соли (у јд.: ӣаква со).*

алка̀лӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на алкалије.*

а̀лка̄лијум (а̀лка̄лӣј, -ија) м *в. алкалија.*

алкало̀ид, -ида м хем. *у мн.: биљне орīанске базе (у јд.: ӣаква база).*

а̀лкица ж *дем. од алка;* уп. алчица.

Алко̀ра̄н, -а́на м *в. Куран.*

а̏лкос м жарг. *в. алкохоличар.*

а̏лкотест м *йровера количине алкохола у крви (обично код возача моӣорних возила).*

а̏лкохол и **а̀лкохол** м **1.** хем. **а.** *у мн.: орīанска једињења која садрже хидроксилну* (ОН) *īруйу везану за уīљеник (ако он није члан ароматскоī језīра) (у јд.: ӣакво једињење).* **б.** *безбојна зайаљива и исйарљива ойојна ӣечносӣ која се йроизводи из скробних и шећерних сировина врењем йомоћу квасца, еӣил-алкохол, шйириӣус.* **2.** *ойојно йиће које садржи алкохол (1), алкохолно йиће (ракија, вино и др.):* уживати ~, вожња под дејством алкохола.

алкохо̀лӣзам, -зма м *йреӣерана, болесна склоносӣ уйоӣреби алкохолних йића, зависносӣ од алкохола; хронично ӣровање алкохолним йићима:* борба против алкохолизма, лечење алкохолизма.

алкохолѝзӣра̄но̄ст, -ости ж *сӣање оноīа који је алкохолизиран, оноīа шӣо је алкохолизирано.*

алкохолизи́рати, -ѝзӣра̄м свр. и несвр. *унеӣи, уносиӣи у нешӣо алкохол, засиӣиӣи, засићиваӣи алкохолом.* ■ **~ се** *ода(ва)ӣи се уживању алкохола, (за)ӣроваӣи се алкохолом, ойи(ја)ӣи се.*

алкохо̀лича̄р м *човек који се одао алкохолизму, йијанац, йијаница.*

алкохо̀лича̄рка ж *женска особа алкохоличар.*

алкохо̀лича̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на алкохоличаре:* ~ склоност.

алкохо̀лича̄рски прил. *на алкохоличарски начин, као алкохоличари.*

а̏лкохолнӣ и **а̀лкохолнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на алкохол:* ~ врење, ~ пиће.

Алку̀ра̄н, -а́на м *в. Куран.*

алма̀нах м ар. *повремена публикација, обично годишњак с прилозима (најчешће књижевног или забавног карактера) већег броја аутора.*

алма̀нашкӣ, -ā, -ō *који се односи на алманах.*

алма̀ндӣн, -и́на м мин. *врста драгог камена црвене боје.*

ȁлō и **а̀лō** узв. (вар. хало) енгл. *узвик при успостављању телефонског разговора; уопште узвик при непосредном обраћању некоме: хеј, пази.*

ало̀вит, -а, -о *који је као ала; помаман, плаховит, силовит.*

ало̀вито прил. *као ала; помамно, плаховито, силовито.*

ало̀витōст, -ости ж *особина онога који је аловит, онога што је аловито.*

ало̀гичан, -чна, -о *у коме нема логике, нелогичан.*

ало̀гично прил. *без логике, нелогично.*

ало̀гичнōст, -ости ж *особина онога што је алогично, нелогичност.*

ало́ја ж *у мн.: род зељастих или дрвенастих украсних тропских биљака* Aloë *из ф. љиљана* (Liliaceae), *с меснатим листовима (у јд.: биљка из тога рода).*

алока́ција ж лат. **1.** *одређивање места нечега, смештање; дозначавање.* **2.** екон. *добављање и расподела добара, сировина, дефицитарних производа.*

алопѐција ж грч. мед. *опадање косе; ћелавост.*

алотро̀пија ж грч. хем. *својство неких хемијских елемената да се појављују у више облика – алотропских модификација (нпр. угљеник).*

ало̀тропскӣ, -ā, -ō *који се односи на алотропију:* ~ модификација.

ало̀хтōн, -о́на м грч. *који потиче из неког другог подручја, другог краја, из друге земље (за разлику од аутохтоног).*

алпи́нац, -нца м *војник који служи у јединици обученој за планинско ратовање.*

алпинѝзам, -зма м спорт. *врста спорта, пењање, успињање на високе тешко приступачне планине, планинарство.*

алпѝнист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који се бави алпинизмом, планинар.*

алпинѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на алпинисте.*

алпѝнисткиња ж *жена алпиниста.*

а̀лпӣнка ж (обично у мн.) *врста тешке војничке ципеле погодне за пењање на планине.*

а̀лпӣнски, -ā, -ō *који се односи на алпинце.*

ȃлпскӣ, -ā, -ō *који се односи на Алпе, планински масив у средњој Европи:* ~ клима, ~ флора, ~ раса, ~ говедо, ~ биље.

ȁлт м итал. муз. **а.** *дубок женски или дечачки глас.* **б.** *певач, одн. певачица таквог гласа.* **в.** *ознака за инструменте алтовског регистра.*

алтера́ција ж лат. **1.** *промена, измена на горе, погоршање.* **2.** *изопачење, кварење; патворење:* ~ вина, ~ млека. **3.** муз. *хроматско повишење или снижење тона.*

алтери́рати, -ѐрӣрāм свр. и несвр. **1.** *променити, мењати, преиначи(ва)ти.* **2.** *погорша(ва)ти, изопачи(ва)ти, кривотворити, патворити.*

алтернати́ва ж лат. **1.** *избор између две могућности; једна од двеју могућности, опција:* немати алтернативе, ставити пред алтернативу, одабрати неку алтернативу. **2.** *снаге које се супротстављају владајућој политици, опозиција:* косовска ~. **3.** *други начин изражавања, деловања, поступања различит од устаљеног традиционалног; културне делатности независне од званичних, традиционалних установа:* медицинска ~, уметничка ~; позоришна ~, издавачка ~.

ȁлтернатӣван, -вна, -о *који се односи на алтернативу.* **1.** *који представља другу могућност од дате:* ~ ремење, ~ средства. **2.** *који постоји, који се јавља поред онога што је општепризнато, офицификелно, академско и сл.:* ~ начин лечења, ~ позориште. • ~ **медицина** *медицина која у лечењу користи методе које не спадају у класичну медицину (нпр. лечење чајевима од лековитих биљака, лечење биоенергијом, макробиотиком, сугестијом, променом начина живота итд.).* ~ **култура** *култура и начин живота који се разликује од грађанске културе.* ~ **уметност** *уметност која се разликује од званичне грађанске уметности, авангардна уметност.* **алтернативни суд** лог. *суд где се суди између две могућности, дисјунктивни суд.*

алтернати́вац, -вца ж **1.** *припадник политичке алтернативе, опозиционар.* **2.** *видар који се бави алтернативном медицином.* **3.** *припадник уметничке или културне алтернативе.*

ȁлтернатӣвно прил. *са могућношћу избора између две опције, могућности, као алтернатива.*

алтернати́внōст, -ости ж *особина онога што је алтернативно, могућност избора између две опције, могућности.*

алтѐрнāтор м ел. *генератор за наизменичну струју.*

алтерна́ција ж лат. **1.** поз. *наизменичан наступ двају глумаца у истој улози.* **2.** лингв. **а.** *промена гласа унутар морфеме (нпр. јунак – јуначина; пазити – пажња).* **б.** *превој вокала (нпр. изабрати – избор).*

алтерни́рати, -ѐрнӣрāм свр. и несвр. **1.** *наизменично наступити, наступати у некој улози.* **2.** *заменити, замењивати, изменити, измењивати (једно с другим).*

а̀лтист(а), -ē м (мн. -сти) *певач који пева алт.*

а̀лтисткиња (а̀лтистица) ж *певачица која пева алт.*

ȁлтовскӣ, -ā, -ō *који се односи на алт:* ~ регистар.

алтруѝзам, -зма м итал. *несебичан, човекољубив и пожртвован однос према другима, човекољубље и пожртвованост;* супр. егоизам.

алтру̀ист(а), -ē м (мн. -сти) *човекољубив, несебичан и пожртвован човек, човекољубац;* супр. егоиста.

алтруѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на алтруизам и алтруисте, својствен алтруистима, човекољубив, несебичан и пожртвован:* ~ гест.

алтруѝстички прил. *на алтруистички начин, као алтруиста, несебично, пожртвовано, човекољубиво:* ~ поступити.

алтру̀исткиња ж *женска особа алтруиста.*

ȁлувијāлан, -лна, -о *који се односи на алувијум, који потиче из алувијума, створен наносом, наплавом, наносан:* ~ раван, ~ тло.

а̀лӯвијум (а̀лӯвӣј, -ија) м лат. геол. *део квартара, најмлађе геолошко доба.*

а̀лӯвијумскӣ, -ā, -ō *који се односи на алувијум, алувијалан.*

алуди́рати, -ѝдӣрāм свр. и несвр. лат. *(на)правити алузију, циљати у говору посредно на нешто.*

ȁлузӣван, -вна, -о *који садржи алузију.*

алузи́внōст, -ости ж *особина онога што је алузивно:* ~ нечијих речи.

а̀лӯзија ж **1.** *посредно указивање на нешто што се изричито не помиње, посредно напомињање нечега, посредан наговештај:* учинити алузију на нешто, прикривена ~, блага ~, осетити алузију. **2.** књиж. *поетска фигура у којој се мисао изриче посредно, обично помоћу познатог израза (нпр. „борба с ветрењачама", „Сизифов посао").*

алуминизи́рати, -ѝзӣрāм свр. и несвр. *превући, превлачити (метале) алуминијумом ради заштите од оксидације.*

алу̀мӣнијум (алу̀мӣнӣј, -ија) м (мн. ø) хем. *хемијски елемент, врло лак метал сребрнастобеле боје* (Al).

алу̀мӣнијумов, -а, -о *који се односи на алуминијум:* ~ оксид, ~ хлорид.

алу̀мӣнијумскӣ, -ā, -ō *који се односи на алуминијум, који је од алуминијума:* ~ легура, ~ фолија, ~ посуђе.

алуни́рати, -алу̀нӣрāм свр. и несвр. *спустити се, спуштати се васионском летелицом на Месец;* уп. атерирати.

а̏лфа ж **1. а.** *прво слово грчке азбуке (α).* **б.** фиг. *полазна тачка, почетак.* **2.** мат. *ознака за први у низу углова.* • **~ и омега** *почетак и крај; све што је битно, суштина, бит.* **алфа зраци** физ. *корпускуларни зраци α-честица, који настају радиоактивним распадањем.* **алфа честице** физ. *радиоактивна атомска језгра хелијума.*

алфа̀бет, -а (алфа̀бе̄т, -е́та) м грч. **а.** *сва слова неког писма поређана одређеним редоследом; систем писмених знакова, азбука, абецеда.* **б.** *редослед слова у грчкој азбуци, грчка азбука.*

алфа̀бетнӣ (алфа̀бе̄тнӣ), -ā, -ō *који се односи на алфабет:* ~ ред, ~ списак.

алфа̀бетскӣ (алфа̀бе̄тскӣ), -ā, -ō *који се односи на алфабет, алфабетни:* ~ ред.

алфа̀бетски (алфа̀бе̄тски) прил. *алфабетским редом:* ~ поређати.

алфрѐско прил. итал. слик. (обично у изр. **~ сликано**) *(сликано) посним бојама по свеже омалтерисаном зиду.*

алхѐмија ж ар.-грч. **1.** *средњовековно мистично учење усмерено на тражење „камена мудрости" за претварање неплеменитих метала у племените и тражење „еликсира живота" за лечење свих болести и постизање вечите младости.* **2.** разг. *настојање да се докаже оно што је немогуће.*

алхѐмӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на алхемију:* ~ покушај.

алхѐмӣјски прил. *на алхемијски начин:* ~ претворити.

алхѐмичāр м *онај који се бави алхемијом.*

а̀лчица ж *дем. од алк;* уп. алкица.

а̏љкав, -а, -о **а.** *неуредан, немаран, небрижљив (у одевању или у послу):* ~ жена. **б.** *немарно урађен:* ~ задатак.

а̏љкавац, -āвца м пеј. *аљкав, неуредан човек.*

а̏љкавица ж пеј. *аљкава женска особа.*

аљка́вко м пеј. *в. аљкавац.*

а̏љкаво прил. *неуредно, немарно:* ~ обучен, ~ написан задатак.

а̏љкавōст, -ости ж *особина онога који је аљкав, онога што је аљкаво, неуредност, немарност.*

аљка̀вуша ж пеј. *в. аљкавица.*

âм, а́ма (вар. хâм) м (мн. а́мови) мађ. *животињска, најчешће коњска опрема за вучу (нпр. кола, саоница, плуга и др.).*

а̏м *узвик за опонашање халапљивог и сладокусног гутања.*

ама тур. везн. **1.** супротни **а.** *за допуњавање претходног исказа нечим што је са њим у супротности или нечим што се не очекује: али.* – И она је у њега гледала, ама га се није бојала. **б.** *за ограничење значења претходног исказа.* – Није лепа, ама је добра као хлеб. **2.** *за допуњавање и појачавање, истицање раније реченог.* – Запевај штогод, ама лепо, старински. Признај ми све, ама баш све. **3.** *у служби речце* **а.** *за истицање слагања, сагласавања са оним што је раније речено.* – Ама, лепо каже наш народ да се без новца не може ни у цркву. **б.** *за изражавање чуђења, изненађења, љутње, нестрпљења и сл.* – Ама, одакле ти то знаш?! Ама, шта имаш ти да се слажеш или не слажеш. Ама, људи, немојте журити! Ама, доста више! **4.** *у прил. служби, за појачавање* **а.** *баш, управо.* – У кући не беше ама никога. Чује добро ама и најтиши шапат. **б.** *бар, барем, макар.* – Ама да се једном сетио да ми понуди помоћ.

ама̀зōнка[1] ж грч. **1. а.** мит. *припадница ратничког племена жена које су се бориле на коњима, жена-ратник.* **б.** фиг. *храбра жена; ратоборна жена, мушкобања.* **в.** фиг. *смела јахачица.* **2.** *дугачка хаљина коју носе јахачице.*

ама̀зōнка[2] ж зоол. *амазонски папагај (из подручја реке Амазон).*

ама̀зōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на амазонке*[1], *својствен амазонкама:* ~ смелост.

ама̀зōнски прил. *на амазонски начин, као амазонке:* ~ јахати.

ама́јлија и **ама̀јлија** (хамајлија) ж тур. *запис или други мали предмет који се носи уза се као заштита од зла, несреће, амулет, талисман.*

а̀мāл, ама́ла (вар. ха̀мāл) м *в. носач (1);* уп. амалин.

ама̀лгāм, -а́ма м грч. **а.** хем. *легура живе с неким другим металом, која служи за пломбирање зуба:* зубарски ~. **б.** фиг. *мешавина, смеса.*

амалгама́ција ж технол. **а.** *процес издвајања злата и сребра из руда њиховим отапањем у живи.* **б.** *превлачење простих метала племенитим помоћу живе у којој су отопљени племенити метали, амалгамирање.*

амалга̀мисати, -ишēм (амалгами́рати, -а̀мӣрāм) свр. и несвр. *(на)правити амалгам; превући, превлачити амалгамом.* ■ **~ се** фиг. *стопити се, стапати се.*

ама̀лгāмскӣ, -ā, -ō *који се односи на амалгам, који је од амалгама:* ~ пломба.

а̀малин (вар. ха̀малин) м (мн. -али) тур. *носач (1);* уп. амал.

а̀мāм (вар. ха̀мāм), ама́ма м тур. *јавно парно купатило.*

а̀мāмскӣ (вар. ха̀мāмскӣ), -ā, -ō *који се односи на амам (хамам):* ~ послуга.

а̀мāн, ама́на м тур. **1.** *милост, помиловање, опроштај.* **2.** *вера; задата реч.* – Тако ми амана. **3.** *у служби узвика* **а.** *за преклињање, за тражење милости: милост, забога.* – Аман! Помагајте. Аман, има ли кога да види нашу невољу. **б.** *за изражавање раздраганости, одушевљења: ај, ах.* – Аман, што је лепа! • **~ заман** разг. *забога, побогу.* – Аман заман, шта то радите?!

ама̀ндмāн, -а́на м фр. правн. *предлог за измену, допуну или укидање неког правног акта, закона, одн. члана или става закона, који се не уноси у текст него се утврђује и доноси одвојено:* уставни амандмани, предложити ~.

ама̀ндмāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на амандман.*

ама́нет м тур. **а.** *поверавање нечега на чување или извршење, усмени тестамент који се оставља некоме на извршење, чување, завет, порука:* оставити у (на) ~. **б.** *предмет који се даје, оставља у аманет, поверена ствар, залог:* дати ~.

амарѐла ж агр. *врста вишње крупна накисела плода; плод те вишње.*

ама̀тēр, -е́ра м фр. **а.** *онај који се бави неким послом из љубави и склоности, непрофесионално:* фотограф ~, глумац ~. **б.** спорт. *неплаћени спортиста.* **в.** фиг. разг. *онај који ради нешто нестручно.* – Ти си за мене аматер.

аматерѝзам, -зма м *аматерски рад, аматерско бављење нечим.*

ама̀тēрка ж *женска особа аматер.*

ама̀тēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на аматере, непрофесионалан:* ~ посао, ~ клуб, ~ позориште.

ама̀тēрски прил. *на аматерски начин, као аматер, непрофесионално:* ~ се бавити нечим.

амате́рство с *аматеризам.*

амбала́жа ж фр. *оно у што се пакује роба, средство, материјал за паковање робе; омот:* лимена ~, картонска ~.

амба̀лāжнӣ, -ā, -ō *који се односи на амбалажу:* ~ хартија, ~ материјал.

а̏мбāр м тур. **1. а.** *дрвена зграда, спремиште за зрнасту храну, житница.* **б.** *сандук за жито и брашно.* **2.** *ограђено место у води за хватање рибе.*

амба̀рић м *дем. од амбар.*

а̏мбāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на амбар:* ~ кров.

амба̀рчић м *дем. од амбар.*

амбаса́да ж фр. **а.** *највише дипломатско представништво неке државе у страној држави.* **б.** *зграда у коју је смештено то представништво:* пријем у амбасади.

амба̀са̀дор м **а.** *дипломатски представник највишег ранга, шеф амбасаде.* **б.** *особа са посебном мисијом:* ~ мира. **в.** фиг. *представник који промовише нешто:* ~ моде, ~ културе. • **путујући ~** *амбасадор који путује из државе у државу ради обављања своје мисије.*

амба̀са̄до̄рка ж *женска особа амбасадор; амбасадорова жена.*

амба́са̄дорскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на амбасадоре:* ~ положај, ~ мисија.

амба̀са̄дорски прил. *као амбасадор.*

амби- лат. *префиксоид који значи 'дво-, двојако, обострано':* амбигвитет, амбивалентан итд.

амбивалѐнтан, -тна, -о лат. *двојак, подвојен:* ~ личност.

амбивалѐнтно̄ст, -ости ж *особина онога који је амбивалентан, онога што је амбивалентно, двојака вредност.*

амбивалѐнција ж лат. псих. *подвојеност осећања (нпр. истовремени осећај љубави и мржње према некоме).*

амбигвѝте̄т, -е́та м фр. **а.** *двосмисленост, неодређеност, подељеност мишљења, схватања.* **б.** *двојакост у развитку, смеру развитка нечега.*

амбѝјент, -нта и -ѐнта м лат. *средина, околина; средина у којој неко живи и ради, окружење.*

а̏мбијента̄лнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на амбијент:* ~ одређење, ~ музика.

амбијенти́рати, -ѐнтӣра̄м свр. и несвр. (некога, нешто) *сместити, смештати на прикладан начин у одређени амбијент, уклопити, уклапати у амбијент, ускладити, усклађивати с амбијентом.*

а̀мбис м грч. *провалија, понор, бездан.*

а̀мбӣција ж лат. *тежња за сопственим уздизањем, истицањем, тежња за постизањем успеха и друштвеног угледа, частољубље, славољубље; уопште ревносно, упорно настојање за постизањем нечега, прегалаштво, истрајност:* имати велике амбиције, слепа ~, болесна ~.

а̏мбицио̄зан, -зна, -о **а.** *који има амбиције, пун амбиције, славољубив:* ~ човек. **б.** *у коме се испољава, очитује славољубље:* ~ подухват, ~ програм.

а̏мбицио̄зно прил. *са амбицијом:* ~ приступити послу, ~ радити.

амбицио́зно̄ст, -ости ж *особина онога који је амбициозан.*

а̀мбле̄м, -е́ма м фр. **а.** *симболични конвенционални знак, симбол.* **б.** *значка:* спортска ~, страначки ~.

а̏мбра ж тур. **а.** *мирисава сивкаста смоласта излучевина из утробе једне врсте кита, која служи за справљање парфема.* **б.** бот. *сивкаста мирисава смола из америчког амбер-дрвета.*

а̀мбро̄зија ж грч. **а.** мит. *храна старих грчких богова која им даје вечиту младост и бесмртност.* **б.** фиг. *изврсно јело које окрепљује.*

амброзѝја̄нскӣ, -а̄, -о̄ у изр. ~ **певање** *средњовековно католичко певање у северној Италији (названо према миланском бискупу Амброзију).*

амбро̀зӣјскӣ, -а̄, -о̄ *божански; божанствен, прекрасан.*

амбула̀нта ж фр. *здравствена установа или једно њено одељење за преглед и лечење лакших болесника који не бораве у болници; зграда или просторија у којој се она налази:* ~ опште праксе, теренска ~, хируршка ~.

амбула̀нтнӣ (амбула̀нтскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на амбуланту:* амбулантна кола, ~ преглед, ~ служба, ~ пацијент.

амбула̀нтно (амбула̀нтски) прил. *у амбуланти (кад је реч о начину лечења):* лечити се ~, прегледати се ~.

а̀мво̄н, -о́на м грч. *кружно уздигнуто место испред олтара у православној цркви, проповедаоница.*

аме́ба ж зоол. *најједноставнија једноћелијска праживотиња* Amoeba *из класе* Rhizopoda.

а̀ме̄бнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на амебу; који изазива амеба:* ~ дизентерија.

амелиора́ција ж лат. **а.** *побољшање, поправљање.* **б.** *в.* *мелиорација (а).*

а̏мелиорацио̄нӣ (амелиора́цӣјскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на амелиорацију.*

амелиори́рати, -о̀рӣра̄м и **амелио̀рисати**, -ише̄м свр. и несвр. *побољша(ва)ти, поправити, поправљати квалитет земљишта (исушивањем, наводњавањем и др.).*

а́ме̄н и **а́мен** узв. *в. амин.*

а́меновати, -нује̄м несвр. *в. аминовати.*

аменоре́ја ж грч. мед. *изостајање менструације (за време трудноће, дојења, менопаузе):* физиолошка ~, патолошка ~.

амѐнција ж грч.-лат. *психичка растргнутост и сметеност као симптом душевних болести, неких заразних болести и услед исцрпљености.*

А̀мер м жарг. *Американац.*

Амѐрика ж **а.** *континент између Атлантског и Тихог океана (заједничко име за Северну, Средњу и Јужну Америку).* **б.** разг. *Сједињене Америчке Државе.* • **Латинска** ~ *земље у Јужној, Средњој и Северној Америци јужно од реке Рио Гранде дел Норте у којима се говори шпански и португалски језик.* **откри(ва)ти, пронаћи, проналазити Америку** а) *пронаћи, проналазити нешто ново, значајно.* б) ир. *представити, представљати као новину нешто што је већ добро и одавно познато.*

америка̄н, -а́на м *врста грубљег небељеног платна.*

Америка́нац, -нца м **1.** *становник Америке; становник Сједињених Америчких Држава.* **2.** разг. *наш човек повратник из Америке.*

америка́нац, -нца м агр. *врста кукуруза пореклом из Америке.*

американѝзам, -зма м **1.** *скуп обележја која карактеришу Американце, амерички дух, менталитет, амерички начин живота и мишљења.* **2.** лингв. **а.** *америчке особености енглеског језика, особине америчког енглеског.* **б.** *реч или израз преузет из америчког енглеског.*

американиза́ција ж *давање, одн. примање америчког обележја, американизовање.*

американизи́рати, -ѝзӣра̄м и **америка̀низовати**, -зује̄м свр. и несвр. *да(ва)ти (некоме, нечему) америчко обележје, (у)чинити да неко, нешто добије америчко обележје, поамеричити.* ■ ~ **се** *доби(ја)ти, примити, примати америчко обележје, амерички начин живота и мишљења, понашати се као Американац.*

американѝстика ж **а.** *наука о америчкој варијанти енглеског језика, америчкој књижевности и култури.* **б.** *проучавање изворних језика и културе Америке.*

Амерѝка̄нка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1.** *становница Америке, становница Сједињених Америчких Држава.* **2.** разг. *наша жена повратница из Америке.*

амерѝка̄нка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1.** агр. **а.** *врста винове лозе пореклом из Америке.* **б.** *врста јабуке.* **в.** *врста лубенице.* **2.** *врста кошнице америчког типа.*

амѐричкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Америку, својствен Америци:* ~ народ, ~ филм, ~ глумац, ~ стил живота.

амѐрички прил. **а.** *на амерички начин:* ~ живети. **б.** *са америчким изговором енглеског језика:* говорити ~.

амѐтист м грч. мин. *врста полудрагог камена, обично љубичасте боје.*

амѐтистнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на аметист, који је од аметиста:* ~ камен, ~ прстен.

амила́за ж физиол. *ензим гуштераче који разграђује скроб и шећер у желуцу.*

а̀мӣд, ами́да м **а.** *у мн.: једињења која (у неорганској хемији) настају заменом једног водониковог атома у молекулу амонијака атомом метала (у јд.: такво једињење).* **б.** *у мн.: деривати који (у органској хемији) настају заменом хидроксилне групе у карбоксилној групи амино-групом* (NH_2-*групом) (у јд.: такво једињење).*

амила̀лкохол (а̀мӣл-а̀лкохол) м нем. хем. *једнохидроксилни алкохол са 5 угљеникових атома, уљаста течност, главни састојак патоке.*

а́мин узв. хебр. **1.** *завршна реч у хришћанском и јеврејском богослужењу која значи 'нека тако буде, уистину'.* **2.** (у прил. служби)

свршено, готово; доста: – Тако је и амин. **3.** (у им. служби) м *свршетак, крај:* доћи на ~. • **као ~** *сигурно, заиста, неминовно.*

аминати, -āм несвр. *в. аминовати.*

аминāш, -áша м *онај који све аминује, одобрава.*

аминàшица ж *она која све аминује, одобрава.*

аминāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на аминаше, својствен аминашима.*

аминāшки прил. *на аминашки начин, одобравајући све без поговора.*

áминовати, -нујēм несвр. **а.** *изговарати или певати „амин", „амен".* **б.** *одобравати без поговора:* ~ нечију женидбу.

аминокиселина ж хем. *у мн.: органске киселине које садрже једну или више амино-група* (-NH_2) *(у јд.: таква киселина).*

àмнēзија и **амнèзија** ж грч. мед. *губитак памћења (делимичан или потпун) за одређено време или за одређени садржај:* делимична ~, потпуна ~.

амнèстија ж грч. правн. *потпуно или делимично ослобођење од извршења изречене казне актом највишег органа власти, помиловање.*

амнестирати, -èстӣрāм свр. и несвр. *делимично или потпуно ослободити, ослобађати од извршења изречене казне, помиловати.*

àмнион м грч. анат. *унутрашњи омотач који образује ембрион виших кичмењака, водењак.*

âмо прил. разг. **а.** *за правац, често у императивној служби: овамо, на ову страну;* супр. тамо. – Дођи амо! **б.** *за место: овде, на овом месту.* – Кад нестане хране амо, доћи ћемо код вас. **в.** *при разврставању, сврставању нечег: овде, у ову групу, врсту и сл.* – Амо спадају и алкохолна пића, кафа и чај. • **амо-тамо, тамо-амо** *час на једну, час на другу страну, овамо-онамо:* ићи тамо-амо. **нема (ту) ни тамо ни амо** *нема врдавања, околишања.*

àмōнијак м хем. *безбојан гас оштрог мириса* (NH_3), *који настаје при распадању азотних органских једињења.*

àмōнијаков, -а, -о и **àмōнијачнӣ,** -ā, -ō *који се односи на амонијак:* ~ задах.

Âмор м лат. мит. **1.** *бог љубави код старих Римљана.* **2.** (амор) *у уметности: мало полубожанство у лику крилатог дечака с луком (слично Амору).*

ȁморāл м грч.-лат. *морална исквареност, потпуно одсуство морала, неморал.*

ȁморāлан, -лна, -о грч. *који нема морала, који је у супротности с моралом, морално искварен, неморалан, покварен;* супр. моралан: ~ човек, ~ чин.

аморализам, -зма м фил. *гледиште које негира вредност морала.*

аморàлист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица аморализма.*

ȁморāлно прил. *морално искварено, неморално, покварено:* ~ се понашати.

амора́лнōст, -ости ж *особина онога који је аморалан, морална исквареност, неморалност.*

амортиза́ција ж лат. **1.** екон. **а.** *постепено отписивање одређене суме новца на рачун снижавања вредности имовине због њеног трошења, хабања; новчани износ дохотка, сума која се ставља у посебан фонд (амортизациони фонд) као еквивалент потрошене вредности основних средстава.* **б.** *постепено отплаћивање дуга на рате, отплата дугорочних (инвестиционих) или државних кредита путем ануитета у једнаким ратама:* ~ дуга. **2.** *поништавање, поништење новчаних докумената, меница судским путем:* ~ исправе. **3.** техн. *ублажавање потреса, вибрација на моторним возилима и машинама.*

ȁмортизациōнӣ (амортиза́цијскӣ), -ā, -ō *који се односи на амортизацију:* ~ зајам, ~ план, ~ фонд.

амортѝзēр, -éра м техн. *уређај за ублажавање потреса и последица удара код моторних возила и машина:* механички ~.

амòртизовати, -зујēм (амортизи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. **1.** екон. **а.** *отплатити, отплаћивати (зајам, дуг) у ратама:* ~ дуг. **б.** *поништити, поништавати важење менице, вредносног папира и сл. судским путем:* ~ исправу. **в.** *исплатити, исплаћивати обвезнице зајма у вредности на коју су издате.* **2. а.** техн. *ублажити, ублажавати потрес код моторних возила.* **б.** *уопште ублажити, смањити:* ~ ударац. ■ **~ се 1.** *би(ва)ти исплаћен (о дугу, зајму и сл.).* **2.** *ублажити се, ублажавати се (нпр. о потресу).*

àморфан, -фна, -о грч. **1. а.** мин. *који нема кристалну структуру:* ~ минерал, ~ угљеник. **б.** *који је без одређеног, сталног облика:* ~ маса. **2.** фиг. *идејно неодређен, безидејан, недефинисан.*

àморфно прил. *без одређеног облика, безоблично.*

àморфнōст, -ости ж **а.** *својство онога што је аморфно, одсуство кристалне структуре; неодређеност, несталност облика, безобличност.* **б.** фиг. *идејна неодређеност, безидејност.*

àмпēр, -éра м физ. *јединица за мерење јачине електричне струје (према имену француског физичара Ампера).*

ампера́жа ж физ. *јачина електричне струје неког електричног потрошача изражена у амперима.*

àмперметар и **àмперметар,** -тра м физ. *инструмент за мерење јачине електричне струје.*

àмпӣр, -и́ра м фр. **1.** *стил у декоративној и примењеној уметности и архитектури који се развио у Наполеоново доба.* **2.** (у атриб. служби, у полусложеницама) *који је у стилу ампира (1):* ампир-салон, ампир-столица, ампир-хаљина.

àмпӣрскӣ, -ā, -ō *који се односи на ампир:* ~ стил, ~ салон.

амплиту́да ж лат. **1.** физ. *највећа удаљеност од равнотежног положаја при њихању (клатна) или таласном кретању (честица).* **2.** фиг. **а.** *распон између двеју крајњих вредности; колебање.* **б.** *пространство, ширина, опсег.*

ȁмпула ж лат. **а.** фарм. *херметички затворена узана бочица с течним леком за убризгавање.* **б.** *трбушаста посудица од стакла, порцулана или глине за мирисе, уља и сл.*

ампута́ција ж лат. **а.** мед. *хируршко, оперативно уклањање неизлечивих делова тела.* **б.** фиг. *одвајање делова од целине.*

ампута́цӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на ампутацију.*

ампутирати, -ўтӣрāм свр. и несвр. **а.** *(из)вршити ампутацију, хируршки одсећи, одсецати:* ~ ногу. **б.** фиг. разг. *уклонити, уклањати, одстранити, одстрањивати оно што је потребно.*

ȁмузикāлан, -лна, -о *који нема смисла за музику, који нема слуха;* фиг. *туп, недаровит за нешто.*

амузика́лнōст, -ости ж *одсуство смисла за музику, одсуство слуха.*

амўлет м лат. *в. амајлија.*

амўлетскӣ, -ā, -ō *који се односи на амулет.*

àмфӣбија ж (àмфӣбӣј, -ија м) грч. **1.** зоол. *животиња која живи и на копну и у води, водоземац.* **2.** бот. *биљка која расте и на земљи и у води.* **3.** техн. *моторно возило (обично војно) које се може кретати и по сувом и по води.* **4.** фиг. *улизица, полтрон.*

амфѝбӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на амфибије:* амфибијске животиње, амфибијске биљке, ~ возило.

амфѝбрах м грч. књиж. и лингв. *тросложна стопа са средњим дугим, одн. наглашеним слогом између два кратка слога.*

амфѝбрашкӣ, -ā, -ō *који се односи на амфибрах.*

амфиòксус м зоол. *риболика морска животињица* Amphioxus lanceolatus, *најнижи облик кичмењака, са кордом уместо кичме, копљача.*

амфитеа́тар, -тра м грч. **1.** *отворено, ненаткривено позориште или циркус код старих Грка и Римљана, са кружним и полукружним степенасто постављеним редовима седишта.* **2.** *дворана у облику амфитеатра (1); у полукругу степенасто поређана седишта у дворани (позоришту, слушаоници и сл.).*

ȁмфитеатрāлан, -лна, -о *који има облик амфитеатра:* ~ дворана.

а̏мфитеатра̄лно прил. *у облику амфитеатра:* ~ поређана седишта.

а̏мфора и **а̀мфора** ж грч. *античка глинена посуда, крчаг јајастог облика уска грлића и са две дршке (за жито, вино, уље и др.).*

анабаптѝзам, -зма м грч. ист. *хришћанско религиозно учење, покрет који је заговарао поновно крштење одраслих.*

анаба̀птист(а), -е̄ м (мн. -сти) *припадник, следбеник анабаптизма.*

анабаптѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на анабаптисте и анабаптизам.*

анаба̀птисткиња ж *припадница, следбеница анабаптизма.*

анабио́за ж грч. биол. *способност неких биљних и животињских организама да преживе велике хладноће, врућине или суше са минималном животном активношћу и да у одговарајућим повољним условима поново оживе (нпр. зимски сан код животиња или прикривени живот семена код биљака).*

ана̀грам м грч. *реч добијена премештањем слова или слогова друге речи или читањем обрнутим редом, премеаљка (нпр. рад – дар, Дара – Рада):* саставити ~.

ана̀грамнӣ и **ана̀грамскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на анаграм:* ~ загонетка.

ана̀ко̄нда ж зоол. *огромна водена тропска змија неотровница* Eunectes murinus *из пор.* Boidae.

анакрон- *в. анахрон-.*

аналгѐзија ж грч. мед. *неосетљивост на бол при потпуној свести проузрокована обољењем или употребом аналгетика.*

аналгѐтик м мед. *средство за ублажавање бола.*

ана̀лгетскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на аналгезију и аналгетике:* ~ средство.

ана́ли м мн. лат. *списи у којима се догађаји излажу хронолошким редом, летописи.*

анали́за ж грч. **а.** *научни метод проучавања рашчлањивањем целине;* супр. синтеза. **б.** хем. *скуп операција којима се испитује од чега се нека смеса или једињење састоји* (квалитативна ~) *или у којој сразмери садржи поједине састојке* (квантитативна ~). **в.** *свестрано разматрање:* ~ књижевног дела, ~ ликова. • **математичка ~** мат. *део математике који се бави израчунавањем бесконачно малих величина.* **спектрална ~** хем. *скуп поступака за одређивање састава неке материје помоћу спектра светлости коју материја емитује или апсорбује.*

анализа̄тор м **1.** *онај који анализира, који примењује анализу, аналитичар.* **2. а.** *инструмент, уређај за анализу:* спектрални ~. **б.** физ. *призма за испитивање поларизоване светлости.*

анализа̄торскӣ, -а̄, -о̄ *који је склон анализирању:* ~ способност, ~ дар.

анализа̄торски прил. *са даром за анализирање.*

анализи́рати, -ѝзӣра̄м (ана̀лизовати, -зујѐм) свр. и несвр. *(из)вршити анализу, проучити, проучавати подробно, детаљним рашчлањивањем:* ~ књижевно дело.

ана̀лист(а), -е̄ м (мн. -сти) *писац анала, летописац.*

аналѝстика ж *рад на писању анала, летописа.*

аналѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на аналистику и аналисте.*

аналѝтика ж (дат. -ици) **а.** *наука о анализи сазнања.* **б.** мат. *део геометрије који проучава геометријске облике помоћу алгебре и математичке анализе.*

аналѝтичан, -чна, -о *в. аналитичкӣ (1).*

аналѝтича̄р м *онај који се служи методом анализе; онај који је склон аналитичком расуђивању.*

аналѝтичкӣ, -а̄, -о̄ **1. а.** *који се служи анализом, који се заснива на анализи:* ~ суд, ~ метода. **б.** *који показује склоност за анализу:* ~ дух. **2.** *који се односи на аналитику:* ~ геометрија, ~ хемија.

аналѝтички прил. *на аналитички начин, са склоношћу за анализу:* ~ испитати.

аналѝтично̄ст, -ости ж *особина онога који је аналитичан, онога што је аналитично.* **а.** *способност провођења анализе.* **б.** *прожетост анализом:* ~ текста, ~ става.

а̀на̄лнӣ, -а̄, -о̄ лат. анат. *који се односи на анус, чмар, чмарни:* ~ отвор.

а̀на̄лно прил. *путем чмара, преко чмара:* ~ општити.

ана̀логан, -гна, -о *који има сличности са нечим другим, сличан; одговарајући, подударан:* ~ облик.

аналогизи́рати, -ѝзӣра̄м (анало̀гисати, -ишѐм) свр. и несвр. *извести, изводити аналогије, објаснити, објашњавати аналогијом.*

анало̀гија ж грч. **а.** *сличност, сродност; подударност.* **б.** лингв. *прилагођавање језичких (граматичких) облика, обичноређих према чешћима (нпр.* пењати се *место* пети се *према* пењем се *и сл.,* жњети *место* жети *према* жњем *и сл.).*

анало̀гӣјскӣ, -а̄, -о̄ *в. аналошки.*

ана̀логно прил. *на аналоган начин, слично, подударно:* ~ томе, ~ поступити.

ана̀логно̄ст, -ости ж *својство онога што је аналогно.*

ана̀лошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на аналогију, који се заснива на аналогији:* ~ облик.

ана̀лошки прил. *на аналошки начин, по аналогији:* ~ поступити.

аналфа̀бет, -а и **аналфа̀бе̄т,** -е́та м (мн. -ти м), **аналфа̀бета** и **аналфабе́та** м (мн. -те ж) грч. разг. **а.** *неписмена особа.* **б.** фиг. *нестручно лице, незналица, нестручњак.*

аналфабетѝзам, -зма м *неписменост;* фиг. *нестручност.*

аналфа̀беткиња и **аналфа̀бе̄ткиња** ж *жена аналфабета.*

аналфа̀бетскӣ и **аналфа̀бе̄тскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на аналфабете:* ~ течај.

аналфа̀бетски и **аналфа̀бе̄тски** прил. *на аналфабетски начин, као аналфабета; незналачки:* ~ написати.

анамне́за ж грч. мед. *подаци о ранијем здравственом стању болесника и околностима које су претходиле датом стању; историја болести.*

анамнѐстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на анамнезу:* анамнестички подаци.

а̏нанас м бот. *тропска биљка* Ananas sativus, *која има сочне, меснате плодове пријатног укуса и мириса; плод те биљке.*

а̏нанасов, -а, -о *који се односи на ананас, који је од ананаса:* ~ сок.

анархѝзам, -зма м **1.** пол. *покрет који сматра да је друштвени развитак условљен апсолутном слободом личности и зато негира историјски значај и улогу државе и политичких установа.* **2.** *анархија, безвлашће; самовоља.*

ана̀рхија ж грч. **1.** *одсуство утврђеног поретка и сваког управљања, безвлашће; разузданост, самовоља; неред, хаос (у друштву).* **2.** фиг. *стихијност у остваривању нечега, одсуство организованости, дезорганизованост, потпуни неред, хаотичност и непоштовање икаквих правила.*

ана̀рхист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица, следбеник анархизма.*

анархѝстичкӣ, -а̄, -о̄ (анархѝстичан, -чна, -о) *који се односи на анархизам и анархисте.*

анархѝстички прил. *на анархистички начин, као анархисти.*

ана̀рхисткиња ж *жена анархиста.*

ана̀рхичан, -а, -о *својствен анархији, хаотичан, неорганизован, несређен; недисциплинован.*

ана̀рхично прил. *на анархичан начин, хаотично, неорганизовано, несређено; недисциплиновано.*

ана̀рхично̄ст, -ости ж *својство и стање онога што је анархично, хаотичност, неорганизованост, несређеност; безвлашће, анархија.*

анархо- *префиксоид са значењем 'анархични'*: анархолиберализам, анархосиндикализам и др.

анархолибèра̄л, -а́ла м *заговорник, присталица анархолиберализма.*

анархолиберали̏зам, -зма м пол. *тенденције и схватања да друштво треба да се развија спонтано, без интервенција организованих политичких снага (као вид супротстављања (једно)партијској владавини).*

анархолиберали̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на анархолиберализам и анархолиберале.*

анархосиндикали̏зам, -зма м пол. *малограђанска струја у радничком покрету настала под утицајем анархизма крајем XIX и почетком XX века која сматра да радничка класа може извршити социјалну револуцију економском борбом синдиката (без политичких организација).*

анархосиндика̀лист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица анархосиндикализма.*

анархосиндикали̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на анархосиндикалисте и анархосиндикализам:* ~ покрет.

ана̀со̄н, -о́на м бот. *в. анис.*

ана̀тема ж грч. **а.** *искључење из верске заједнице; проклетство јеретика које изриче црква искључењем из верске заједнице:* бацити анатему. **б.** фиг. *клетва, оштра осуда, укор.* • ~ **га било** *проклет био.*

анатѐмисати, -ишем (анатемизи́рати, -и̏зӣра̄м) свр. и несвр. *искључи(ва)ти из црквене заједнице, бацити, бацати анатему, проклети, проклињати;* фиг. разг. *оштро осудити, осуђивати; прогласити, проглашавати непожељним, неподобним.*

ана̀темнӣк и **ана̀темња̄к** м **1.** *нечастива сила, зао дух, ђаво.* **2.** *онај који је заслужио анатему, проклетник; зао човек, неваљалац.*

ана̀том м *онај који се бави анатомијом.*

анатомизи́рати, -и̏зӣра̄м свр. и несвр. *детаљно, подробно анализирати, рашчланити, рашчлањивати до детаља.*

анато̀мија ж **1.** *наука о грађи живих организама:* ~ човека. **2.** фиг. *детаљна анализа, рашчлањивање.*

ана̀томскӣ, -ā, -ō *који се односи на анатомију:* ~ структура, ~ опис, ~ атлас.

ана̀томски прил. *са становишта анатомије:* ~ испитати.

ана̀фора ж грч. књиж. *понављање истих речи на почетку узастопних стихова.*

ана̀форскӣ, -ā, -ō *који се односи на анафору:* ~ почетак.

анахрони̏зам, -зма м грч. **1.** *оно што није у духу времена, што је застарело, преживело.* **2.** *грешка у хронологији догађаја, смештање ствари и догађаја у неодговарајуће, погрешно време.*

анахро̀ничан, -чна, -о *који није у духу времена, преживео, застарео.*

анахро̀нично прил. *у нескладу са савременим стањем, преживело, застарело.*

а̏национа̄лан, -лна, -о *који нема националног осећања, ненационалан; који је без народности, без националног обележја.*

анационална̄ост, -ости ж (анационали̏зам, -зма м) *својство оног који је анационалан, оног што је анационално.*

анга̀жи̏р- *в. ангажов-.*

анга̀жма̄н, -а́на м фр. **1.** *запослење, намештење (глумаца, певача и сл.) на одређено време по уговору.* **2.** *ангажовање, учешће у некој делатности, активности, прихватање неке обавезе, задужења:* ~ писца. **3.** воj. *узимање учешћа у борби.* **4.** *улагање капитала, инвестиција.*

а̀нгажова̄но прил. *узимајући активно учешће у некој акцији.*

а̀нгажова̄но̄ст, -ости ж *стање оног који је ангажован.*

а̀нгажовати, -жује̄м свр. и несвр. **1.** *примити, примати, узети, узимати у службу под уговором, запослити, запошљавати:* ~ глумца. **2.** *покренути, покретати на неку активност, задобиј(ја)ти за нешто.* **3.** *увући, увлачити у обавезу, обавез(ив)ати.* **4.** воj. *употребити, употребљавати у борби:* ~ војску. **5.** *уложити, улагати, употребити, употребљавати за неку сврху:* ~ средства, ~ новац, ~ капитал. **6.** *обузети, обузимати, заокупити, заокупљивати, (за)интересовати:* ~ чула, ~ пажњу. **7.** *поз(и)вати у игру даму.* ■ ~ **се а.** *заузети се, заузимати се, заложити се, залагати се око нечега:* ~ се у предузећу. **б.** *(у)мешати се, узети, узимати учешћа у некој акцији:* ~ се у борби.

ангѐлика ж *в. анђелика.*

а̀нгӣн, -и́на м (мн. ø) лат. *врста густог памучног платна за јастуке, инлет.*

анги́на ж лат. мед. *запаљење крајника; запаљење ждрела и грла.* • ~ **пекторис** *тешко срчано обољење са нападима болова у пределу срца услед оштећења коронарних крвних судова.*

ангиоло̀гија ж грч. *наука о крвним судовима.*

англи̏зам, -зма м *в. англицизам.*

англизи́рати, и̏зӣра̄м (а̀нглизовати, -зује̄м) свр. и несвр. *наметнути, наметати енглески језик, народност и културу другим народима (по)енглезити, поенглезивати.* ■ ~ **се** *доби(ја)ти енглеско обележје, поенглези(ва)ти се.*

англика́нац, -нца (англи̏ка̄н, -а́на) м *припадник англиканске цркве.*

англи̏ка̄нскӣ, -ā, -ō у изр. ~ **црква** *енглеска државна протестантска црква.*

англика́нство с *државна протестантска религија у Енглеској.*

а̀нглист(а), -е̄ м (мн. -сти) *стручњак који се бави англистиком.*

англи̏стика ж *наука о енглеском језику, књижевности и култури.*

англи̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на англистику и англисте:* ~ катедра, англистичке студије.

а̀нглисткиња ж *жена англиста.*

англици̏зам, -зма м лингв. *особеност енглеског језика, реч или израз преузет из енглеског језика.*

англо- *префиксоид са значењем 'енглески'*: англо-амерички савез, Англоамериканци, Англосаси итд.

Англоамерика́нац, -нца м **1.** *Американац енглеског порекла.* **2.** (Англо-американци мн.) *Енглези и Американци узети заједно.*

англоамѐричкӣ, -ā, -ō *који се односи на Англоамериканце.*

а̏нгло-амѐричкӣ, -ā, -ō *који се односи на Англо-американце.*

англо̀ман, -а и **англо̀ма̄н,** -а́на м *онај који воли, цени и уздиже све што је енглеско.*

англома̀нија ж лат.-грч. *претерано уздизање свега што је енглеско.*

англо̀ма̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на англомане.*

Англосаксо́нац, -нца (Англо̀сас, -а) м **1.** *у мн.: шири назив за Енглезе и припаднике оних народа чији преци потичу из Британије и чији је матерњи језик енглески (у јд.: припадник тих народа).* **2.** *у мн.: германска племена која су у V и VI веку продрла у Британију (у јд.: припадник тих племена).*

англоса̀ксо̄нскӣ (англо̀саскӣ, -ā, -ō) *који се односи на Англосаксонце, одн. Англосасе:* ~ језик, ~ књижевност.

англо̀фил, -а и **англо̀фӣл,** -и́ла м лат.-грч. *пријатељ Енглеза и љубитељ свега што је енглеско.*

англо̀фӣлскӣ, -ā, -ō *који се односи на англофиле.*

англофи́лство с *уздизање, обожавање свега што је енглеско.*

англо̀фоб, -а и **англо̀фо̄б,** -о́ба м лат.-грч. *човек који мрзи Енглезе и све што је енглеско.*

англофо̀бија ж *непријатељско расположење према Енглезима и свему што је енглеско.*

англо̀фо̄пскӣ, -ā, -ō *који се односи на англофобе.*

анго́ра ж **1.** (мн. ø) *свиласта вуна од ангорске козе; тканина од те вуне; крзно ангорског зеца; тканина од длака тога крзна.* **2.** *пасмина животиња са свиленкастом меком длаком: ангорска мачка; ангорска коза; ангорски зец.* **3.** (у полусложеницама, у атриб. служби) *ангорски:* ангора-мачка, ангора-кунић.

а̏нгōрка ж *ангорска мачка.*

а̏нгōрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Ангору (град у Малој Азији), који је пореклом из Ангоре:* ~ коза, ~ мачка, ~ зец; ~ тканина, ~ вуна.

а̏нгрō прил. фр. трг. *на велико, у великим количинама (кад је реч о трговини):* куповати ~, продавати ~. • **лагати на** ~ разг. *претерано лагати.*

а̏нгстрем м физ. *јединица за дужину светлосних таласа* (Å), *једнака десетомилионитом делу милиметра.*

андалу̀зит, -ита м мин. *полудраги камен велике тврдоће (природни силикат алуминијума).*

анда̀нте прил. итал. муз. **а.** *ознака за умерено брз темпо.* **б.** (у им. служби) м (ретко у мн. с) *став у музичкој композицији који се изводи тим темпом.*

а̀ндерграунд и **андерграу̀нд** м енгл. *алтернативни покрет у уметности, књижевности, музици, стилу живота и сл. настао средином XX века на Западу и уперен против власти.*

андра̀гог м *стручњак који се бави андрагогијом.*

андраго̀гија ж грч. *наука која се бави одгојем и образовањем одраслих људи, педагогија одраслих људи.*

андра̀гошкӣ (андраго̀гӣјскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на андрагогију и андрагоге.*

андра̀гошки (андраго̀гӣјски) прил. *са становишта андрагогије.*

а̏ндрāк м перс. *ђаво, враг.* • **ког(а) андрака** разг. *(у љутњи) зашто, због чега.*

андро- грч. *префиксоид који значи 'човечји, људски, мушки':* андрогамија, андрологија, андрофобија итд.

андрогене́за ж грч. биол. *развитак јајне ћелије активиране спермијем без учествовања женског нуклеуса.*

андро̀гин, -ина м грч. *двополна особа, хермафродит.*

андроги̇нија ж **а.** анат. и зоол. *двополност, хермафродитизам.* **б.** бот. *појава мушких и женских цветова заједно.*

андро̀лог м *научник који се бави андрологијом.*

андроло̀гија ж грч. *наука која се бави спречавањем превременог старења, особито код мушкараца.*

Андроме́да ж астр. *северно сазвежђе познато по спиралној маглини, галаксији.*

андрофо̀бија ж грч. *болесни страх од мушкараца.*

андроцѐфāл, -а́ла м грч. *животиња с људском главом (сфинга и сл.).*

анђе́лак, -лка и **анђѐлић,** -а м *дем. и хип. од анђео.*

анђѐлскӣ и **а̂нђелскӣ,** -а̄, -о̄ *в. анђеоскӣ.*

анђѐлски и **а̂нђелски** прил. *в. анђеоски.*

анђѐлчић, -а м, **анђе́лче** и **анђѐлче,** -ета с *дем. и хип. од анђео.*

а̂нђео, -ела м грч. **а.** *у хришћанској религији натприродно бестелесно крилато небеско биће у људском облику; чувар, избавитељ.* **б.** фиг. *безазлена, невина љупка особа; оличење љупкости, доброте и узвишености.* • ~ **чувар** 1) *в. анђео (а).* 2) разг. *онај који превише бди над неким.* – Она је Марков анђео чувар.

анђео̀скӣ и **а̂нђеоскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на анђеле, својствен анђелима:* ~ лице, ~ поглед.

анђео̀ски и **а̂нђеоски** прил. *на анђелски начин, као анђео:* ~ изгледати, ~ гледати.

анђео̀че, -ета с *в. анђелче.*

анегдо́та и **анегдо̀та** ж грч. *кратка, духовита, забавна причица о неком занимљивом догађају, обично из живота неке знамените личности.*

анегдо̀тист(а), -е̄ м (мн. -сти) *в. анегдотичар.*

анегдо̀тица и **анегдо́тица** ж *дем. од анегдота.*

анегдо̀тичан, -чна, -о *који је у духу анегдоте, као у анегдоти.*

анегдо̀тичāр м *онај који прича или пише анегдоте.*

анегдо̀тичнōст, -ости ж *својство онога што је анегдотично.*

анѐгдōтскӣ и **анѐгдотскӣ** (анѐгдотнӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на анегдоту, карактеристичан за анегдоту.*

анѐгдōтски и **анѐгдотски** (анѐгдотно) прил. *у анегдотском стилу.*

а нѐкмоли везнички израз *в. а камоли.*

а̀некс м лат. *посебан додатак, прилог уз какав правни документ (уговор, закон, уредбу и сл.):* ~ уговора.

анѐксија ж фр. *насилно припајање, присвајање територије једне државе од стране друге државе:* ~ Босне и Херцеговине.

а̏нексиōнӣ (анѐксӣјскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на анексију:* ~ криза.

анексионѝзам, -зма м лат. *политика присвајања туђих територија.*

анексио̀нист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица анексионизма, анексије.*

анексионѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на анексионисте и анексионизам, својствен анексионистима:* ~ тежња.

анекти́рати, -ѐктӣрāм свр. и несвр. *(из)вршити анексију, насилно присвојити, присвајати туђу територију.*

анѐмија ж грч. **а.** мед. *обољење услед смањеног броја еритроцита и смањене количине хемоглобина у крви, малокрвност, слабокрвност.* **б.** фиг. *недостатак полета, млитавост, мртвило.*

анѐмичан, -чна, -о **а.** *који болује од анемије, малокрван; блед.* **б.** фиг. *неизразит, слаб, безизражајан:* ~ поезија.

анѐмичāр м *онај који болује од анемије.*

анѐмично прил. **а.** *са знацима анемије, малокрвно; бледо:* изгледати ~. **б.** фиг. *млитаво; слабо, неизразито.*

анѐмичнōст, -ости ж *стање онога који је анемичан, малокрвност, слабокрвност; особина онога што је анемично.*

анемо- грч. *префиксоид који значи 'ветрени, ветро-':* анемометар, анемостат.

а̏немомēтар и **а̏немометар,** -тра м грч. *справа за мерење брзине и јачине ветра, ветромер.*

анемо̀стат м грч. *справа за проветравање просторија.*

анестѐзија ж грч. мед. *потпуна или делимична неосетљивост организма изазвана оштећењем нервног система или применом анестетика (у хирургији); изазивање овакве неосетљивости анестетицима пред хируршке захвате, наркоза:* локална ~, општа (тотална) ~.

анестезио̀лог м *лекар специјалиста за анестезију.*

анестезиоло̀гија ж *грана медицине која се бави извођењем анестезије болесника пред операцију.*

анестезио̀лошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на анестезиологе и анестезиологију:* ~ скуп.

анестезио̀лошки прил. *анестезиолошком методом; са становишта анестезиологије.*

анестези́рати, -ѐзӣрāм свр. и несвр. *(из)вршити, извести, изводити анестезију (у)чинити неосетљивим према боловима.*

анестѐтик м мед. *средство, лек за ублажавање или одстрањивање бола:* локални ~.

анестѐтичкӣ (анестѐтичнӣ), -а̄, -о̄ *који изазива анестезију:* ~ средство.

анестѐтички прил. *као анестетик:* деловати ~.

анѝлӣн, -и́на м нем. хем. *безбојна отровна течност која се употребљава за производњу боја и лекова.*

анѝлӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на анилин:* ~ боје.

а̏нима̄лан, -лна, -о лат. *који потиче од животиња; својствен животињама, животињски, чулан, путен:* ~ храна; ~ нагон, ~ задовољство.

анимали̏зам, -зма м **1.** *животињски нагони, животињски поступци; претерана чулност, путеност без емоција (својствена животињама).* **2.** *обожавање, култ животиња код примитивних народа.*

анима̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *уметник који слика иливаја животиње.*

анимали̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на анималисте.*

анимали̏стички прил. *на анималистички начин, у анималистичком стилу.*

анима̀листкиња ж *жена анималиста.*

а̏нима̄лно прил. *као животиња, животињски; чулно, путено.*

анима́лнōст, -ости ж *особина онога што је анимално, животињска својства, животињска природа, склоност ономе што је животињско; чулност, путеност.*

а̏нима̄тнӣ, -ā, -ō у изр.: **аниматне именице** лингв. *именице које означавају бића.*

анима́то прил. итал. муз. *ознака темпа: живо, ватрено, заносно.*

анѝма̄тор м лат. **1.** *онај који подстиче на нешто, покретач; онај који анимира, одушевљава некога за културне, забавне и сл. делатности:* ~ културе. **2.** филм. *цртач почетних и завршних покрета у цртаном филму.*

анѝма̄торскӣ, -ā, -ō *који се односи на аниматоре.*

анима́ција ж лат. **1.** *подстрекавање, подстицање, одушевљавање (некога) за неку делатност (културну, забавну и сл.).* **2.** *захвати аниматора у цртаном филму.*

аними̏зам, -зма м лат. **а.** *примитивно веровање да све у природи (животиње, биљке, предмети) има душу.* **б.** *идеалистичко схватање да је душа основ свега материјалног.*

анѝмӣра̄нӣ, -ā, -ō у изр. ~ **филм** *цртани или луткарски филм снимљен анимирањем, „оживљавањем" цртежа или лутака.*

аними́рати, -ѝмӣра̄м свр. и несвр. **а.** *одушевити, одушевљавати (за нешто), подстаћи, подстицати (на нешто):* ~ масе. **б.** *забавити, забављати, развеселити, увесељавати:* ~ слушаоце.

анѝмир-да́ма ж *жена запослена у бару која забавља госте наводећи их на што већи трошак.*

анѝмист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица анимизма.*

аними̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на анимизам и анимисте:* ~ схватање.

а̏нимōзан, -зна, -о лат. *рђаво, негативно, непријатељски расположен према некоме, нечему.*

анимозѝте̄т, -е́та м лат. *негативно, непријатељско расположење према некоме или нечему; мржња, огорчење, анимозност.*

анимо́знōст, -ости ж *душевно стање онога који је анимозан; непријатељство, мржња, огорчење.*

а̀нис м лат. бот. *једногодишња биљка* Pimpinela anisum *из ф. штитарки* (Umbelliferae), *чији се ароматични плодови користе као зачин и у медицини.*

а̀нјōн, -о́на м физ. *негативно наелектрисани јон који се креће према аноди.*

а̀нкер м нем. *котва, сидро.*

анкѐта ж фр. *истраживање, испитивање, прикупљање мишљења од већег броја лица ради сазнавања њихових ставова о неком актуелном питању.*

анкѐта̄р, -а́ра м **1.** *онај који врши, спроводи анкету.* **2.** *учесник у анкети, испитаник.*

анкети́рати, -ѐтӣра̄м свр. и несвр. *(из)вршити, спровести, спроводити анкету, испит(ив)ати, истражи(ва)ти путем анкете.*

а̀нкетнӣ, -ā, -ō *који се односи на анкету:* ~ комисија, ~ листић.

а̏нксиōзан, -зна, -о лат. *дубоко узнемирен; обузет великом, трајном стрепњом:* ~ стање; ~ болесник.

анксио́знōст, -ости ж псих. *стање онога који је анксиозан, болесно осећање страха, стрепње.*

а̀нласер м нем. *електрични уређај за стављање у покрет мотора, мали електромотор који се напаја струјом из акумулатора, стартер.*

ано́да ж грч. физ. *позитивна електрода;* супр. катода.

а̀нōднӣ, -ā, -ō *који се односи на аноду:* ~ батерија.

анома̀лија и **анòма̄лија** ж грч. *одступање од нормалног, од правила, законитости, неправилност.*

а̏нонӣман и **анòниман,** -мна, -о грч. *који је без потписа аутора, непотписан; непознат, безимен:* ~ писмо; ~ сликар.

анони́мац, -мца м *анонимна особа, анонимус (2).*

а̏нонӣмно и **анòнимно** прил. *без потписа, непотписано; непознато, безимено.*

анони́мнōст, -ости ж *својство онога који је аноніман, онога што је анонимно:* сачувати ~.

анòнимус м грч. **1.** *аутор (неког дела, писма и сл.) који скрива своје име, непознати аутор.* **2.** *особа која нема име, углед, репутацију у јавности, у јавности непозната особа.*

анòнса ж фр. *оглас у новинама.*

аннонси́рати, -òнсӣра̄м свр. и несвр. *огласити, оглашавати у новинама.*

анòрга̄нскӣ и **а̏норга̄нскӣ,** -ā, -ō грч. *који се односи на неживу природу, неоргански:* ~ хемија.

анорѐксија ж мед. *губитак апетита, безразложни страх од једења који доводи до великог, често и фаталног губитка телесне тежине.*

анорѐксича̄р м *особа оболела од анорексије.*

анорѐксича̄рка *женска особа оболела од анорексије.*

анса̀мбл м фр. **1.** *уметничка извођачка група, састав, трупа (глумаца, музичара, плесача).* **2.** *женски комплет, хаљина (сукња или панталоне) и капут од исте тканине и сл.:* ~ за плажу.

антагони̏зам, -зма м грч. *узајамна нетрпељивост, непријатељство; супарништво; непомирљива супротност, опречност идеја:* ~ радничке класе и буржоазије, изазвати нечији ~.

антагòнист(а), -ē м (мн. -сти) *противник, непријатељ; супарник, такмац.*

антагони̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на антагонизам и антагонисте, непријатељски; супарнички:* ~ однос.

антагони̏стички прил. *са антагонизмом, непријатељски, супарнички.*

анта̀нта ж фр. *споразум, савез између држава.* • **Велика** ~ ист. *савез Енглеске, Русије и Француске за време I светског рата.* **Мала** ~ ист. *савез бивше Краљевине Југославије, Румуније и Чехословачке између I и II светског рата.*

Анта̀рктик м грч. *област око Јужног пола.*

анта̀рктичкӣ, -ā, -ō *који се односи на Антарктик, који припада Антарктику:* ~ континент, ~ клима.

антедати́рати, -а̀тӣра̄м свр. и несвр. лат. *в. антидатирати.*

анте́на ж лат. **1.** физ. *направа, жичани проводник за одашиљање и примање електромагнетних таласа:* телевизијска ~, предајна ~, пријемна ~, собна ~, сателитска ~. **2.** зоол. *чланковити покретни изданак, пипак на глави чланконожаца, тицало.*

а̀нтēнскӣ, -ā, -ō *који се односи на антену.*

анти- грч. *префикс који означава супротност или непријатељски став према ономе што значи основна реч, 'против-':* антидржавни, антифашистички, антитуберкулозни итд.

антиалкохоли̏зам, -зма м *покрет против уживања алкохолних пића, трезвењачки покрет.*

антиалкохо̀лича̄р м *противник уживања алкохолних пића, трезвењак.*

антиалкохо̀лича̄рка ж *женска особа антиалкохоличар.*

антиалкохо̀лича̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на антиалкохоличаре:* ~ пропаганда, ~ покрет.

а̏нтиалкохо̄лнӣ и **антиа̀лкохо̄лнӣ,** -а̄, -о̄ *који је намењен борби против уживања алкохолних пића:* ~ диспанзер, ~ клиника.

а̏нтибеби- *први део полусложеница који значи против зачећа, против трудноће:* антибеби-пилуле, антибеби-средство.

антибио̀грам м грч. мед. *приказ осетљивости микроба — узрочника неке болести на деловање појединих антибиотика.*

антибио̀тик м грч. фарм. *у мн.: материје биолошког порекла које настају као продукат метаболизма нижих организама (плесни, бактерија) и спречавају развој микроорганизама или их уништавају, ефикасни лекови против заразних болести (у јд.: такав лек).*

антибио̀тичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на антибиотике:* ~ средство, ~ дејство.

антибио̀тички прил. *као антибиотик, са својствима антибиотика:* деловати ~.

антибиро̀кратскӣ, -а̄, -о̄ *који је усмерен против бирократије:* ~ борба.

антибло̀ковскӣ, -а̄, -о̄ пол. *који је усмерен против политичких блокова, противблоковски:* ~ политика.

антивла́дин, -а, -о *који је уперен против владе:* антивладине демонстрације.

антидати́рати, -а̀тӣра̄м свр. и несвр. лат. *ставити, стављати ранији датум (уместо правог).*

антидемо̀крат(а), -е̄ м (мн. -ти м и -те ж) *онај који се бори и делује против демократије.*

антидемокра̀тичан, -чна, -о *који је усмерен против демократичности.*

антидемокра̀тично̄ст, -ости ж *особина онога који је антидемократичан, онога што је антидемократично.*

антидемо̀кратскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на антидемократе.*

антидемо̀кратски прил. *као антидемократа, на антидемократски начин:* деловати ~.

антидепрѐсив, -и́ва м мед. *средство за лечење депресије.*

антидето̀на̄тор м *средство за спречавање прераних експлозија у моторима са унутрашњим сагоревањем.*

антидијабѐтик м мед. *средство за лечење шећерне болести.*

антидо̀пинг м (обично у изр. ~ **контрола**) *контрола допинга код спортиста.*

антидра́ма ж *драма која нема класичне елементе драме.*

антидр̀жа̄внӣ, -а̄, -о̄ *који је усмерен против државе, противдржавни:* ~ елеменат.

антиимперијали̇̀зам, -зма м *политички покрет и борба против империјализма.*

антиинтелектуали̇̀зам, -зма м **1.** пол. *борба против утицаја интелектуалаца у друштву и политици.* **2.** *ставови, идеологија противна интелектуализму.*

антиинтелектуа́лство *в. антиинтелектуализам.*

а̏нтиинфлато̄ран, -рна, -о *који сузбија инфлацију:* ~ политика.

а̏нтиинфлацио̄нӣ (антиинфла́цӣјскӣ), -а̄, -о̄ *в. антиинфлаторан:* ~ програм.

а̀нтика ж (дат. -ици; мн. ø) лат. **1.** *култура и уметност старих Грка и Римљана; старо грчко-римско доба; припадати антици, потицати из антике.* **2. а.** *старински предмет уметничке вредности.* **б.** *редак примерак, реткост, раритет.*

а̏нтиканцеро̄зан, -зна, -о *који делује против канцера, рака:* ~ средство.

а̏нтиканцеро̄зно прил. *делујући против канцера, рака, спречавајући рак или умањујући опасност од рака:* деловати ~.

а̀нтиква ж лат. *усправно штампано латинско писмо једноставних равних и заобљених црта.*

анти̇̀ква̄р, -а́ра м лат. **а.** *трговац антиквитетима, старинама, старинар.* **б.** *љубитељ и скупљач антиквитета; проучавалац антиквитета.*

антиквари̇̀ја̄т, -а́та м *антикварница.*

а̏нтиква̄рнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на старине; редак и цењен; стари, старински, који потиче из древне прошлости (о предметима).*

анти̇̀ква̄рница ж *трговина старим, ретким књигама; трговина антиквитетима, старинама уопште, старинарница.*

а̏нтиква̄рно прил. *путем антикварске продаје, као антиквитет:* набавити књигу ~.

анти̇̀ква̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на антикваре:* ~ посао, ~ трговина.

антиква́рство с *антикварски посао, сакупљање и чување старина; трговина старинама; проучавање старина.*

антикви̇̀те̄т, -е́та м *старински уметнички предмет, старина;* уп. антика (2): трговина антиквитетима, сакупљач антиквитета.

антиклерика́лац, -лца м *присталица антиклерикализма.*

антиклерикали̇̀зам, -зма м *покрет против надмоћи цркве и свештенства.*

антиклина́ла ж грч. геол. *испупчени уздигнути део набора, боре на слојевима Земљине коре;* супр. синклинала.

а̀нтикнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на антику, старински:* ~ намештај.

антикоа̀гуланс м грч-лат. мед. *средство за спречавање згрушавања крви.*

антикомуни̇̀зам, -зма м пол. *политичка активност усмерена на оповргавање и оспоравање комунистичке идеологије.*

антикому̇̀нист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица, следбеник антикомунизма.*

антикомуни̇̀стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на антикомунисте и антикомунизам:* ~ покрет, ~ идеологија.

а̀нтикрист м *в. антихрист.*

антилибѐра̄л, -а́ла м *следбеник, присталица антилиберализма.*

антили̇̀бера̄лан, -лна, -о *који се односи на антилиберале, својствен антилибералима.*

антилиберали̇̀зам, -зма м пол. *политичка активност оријентисана против либерала.*

антилогари̇̀там, -тма м мат. *математичка операција обрнута од логаритма.*

анти̇̀лоп м (мн. ø) *кожа од антилопе; врста мекане коже за обућу и одећу.*

антило́па и **антило̀па** ж грч. зоол. *тропска животиња витких ногу из пор. шупљорогих преживара; у мн.: низ потпородица шупљорогих двопапкара преживара* Antilopinae *(у јд.: шупљороги преживар из те породице).*

антило́пин и **антило̀пин,** -а, -о *који припада антилопи, који се односи на антилопу.*

антима̀те̄рија ж грч.-лат. физ. *облик материје чији су атоми састављени од античестица.*

анти̇̀мо̄н, -о́на м (мн. ø) лат. мин. *хемијски елеменат* (Sb), *сребрнастосиви крути метал који се добија из антимонита.*

антимо̀нӣт, -и́та м (мн. ø) мин. *минерал оловносиве боје, сулфид антимона, главна антимонова руда.*

антимо́нов, -а, -о и **анти̇̀мо̄нскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на антимон:* ~ руда.

антинеура̀лгик м грч. фарм. *у мн.: лекови против главобоље, зубобоље и неуралгија (у јд.: такав лек).*

антинеура̀лгичан, -чна, -о *који се односи на антинеуралгике.*

антино̀мија ж грч. *противречност између два закона или два закључка изведена из подједнако вероватних премиса.*

антинуклеа́рац, -рца м *члан покрета против употребе нуклеарног оружја.*

антиокси̇̀данс м лат. *хемијска материја која се додаје лако покварљивим производима ради спречавања или успоравања оксидације; материја (витамин А, С, Е, селен, цинк и др.) која својим биохемијским дејством у ћелијама човека успорава старење, блокира стварање тумора, рака и битно утиче на одржавање имунитета.*

а̏нтипа̄па м грч.-лат. *папа који није признат од службене цркве.*

антипаралѐла ж *зрак паралелан неком другом са супротним смером.*

антипа̀са̄т, -а́та м *ветар који дува у тропској области од екватора према половима.*

антипа̀са̄тнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на антипасат.*

антипа̀тија ж грч. *осећање одвратности према некоме или нечему, одвратност, одбојност;* супр. симпатија.

антипа̀тичан, -чна, -о *који изазива антипатију, одвратан, мрзак;* супр. симпатичан: бити ~ некоме.

антипа̀тично прил. *одвратно, мрско:* деловати ~.

антипа̀тично̄ст, -ости ж *својство онога који је антипатичан, онога што је антипатично, одвратност, одбојност.*

антипирѐтик м грч. фарм. *у мн.: лекови за снижавање повишене телесне температуре (у јд.: такав лек).*

антипи̇̀рин, -и́на м фарм. *лек у облику прашка против врућице, реуматизма, мигрене и сл. болести.*

анти̇̀по̄д, -о́да м грч. **1.** геогр. **а.** *у мн.: становници супротних тачака Земљине кугле (у јд.: такав становник).* **б.** *у мн.: супротне тачке, одн. географски објекти на Земљиној површини (у јд.: таква тачка, географски објекат).* **2.** фиг. *у мн.: људи супротних схватања и карактерних особина, противници, супарници (у јд.: противник, супарник):* политички антиподи.

анти̇̀по̄дан, -дна, -о *сасвим супротан, опречан.*

а̏нтирелигио̄зан, -зна, -о *који је против религије, противверски.*

антиреу̀матскӣ, -а̄, -о̄ *који делује против реуме:* ~ препарат.

антиро̀ма̄н, -а́на м *роман који одступа од конвенционалне форме романа.*

а̏нтисве̄т јек. **а̏нтисвијет** м фил. *хипотетички свет који би требало да се састоји од антиматерије.*

антисѐмӣт, -и́та и **антисѐмит,** -а м (антисеми́та и антисѐмита м (мн. ж)) *непријатељ Јевреја (Семита) и свега што је јеврејско.*

антисемити̇̀зам, -зма м *непријатељски став, нетрпељивост, мржња према Јеврејима (Семитима).*

антисѐмӣтскӣ и **антисѐмитскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на антисемите и антисемитизам, својствен антисемитима.*

а̏нтисепса ж грч. мед. *уништавање заразних клица на површини тела хемијским средствима (антисептицима).*

антисѐптик м фарм. *у мн.: хемијска средства за уништавање заразних клица (у јд.: такво средство).*

антисѐптичан, -чна, -о *који спречава размножавање заразних клица:* ~ средство.

антисѐптичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на антисептике, антисептичан:* ~ средство.

а̏нтисоција̄лан, -лна, -о *који је у супротности са законима друштвеног реда, који је против општег добра; несоцијалан, недруштвен.*

антисоцијали̇̀зам, -зма м *политички покрет и борба усмерена против социјализма.*

антисоцијали̇̀стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на антисоцијализам:* ~ покрет.

а̏нтисоција̄лно прил. *против друштва, против општег друштвеног добра; несоцијално, недруштвено:* поступати ~.

антисоција́лно̄ст, -ости ж *својство онога који је антисоцијалан, онога што је антисоцијално, несоцијалност, недруштвеност.*

антита̀лен(а)т, -нта м разг. *онај који је без талента за нешто, неталентован, необдарен човек:* ~ за музику, ~ за шах.

антитеа́тар, -тра м *савремено позориште које негира конвенционалне драмске облике, позориште апсурда.*

антите́за и **анти̇̀теза** ж грч. **1. а.** *потпуна супротност, противречност, опречност.* **б.** *негација неке тезе, супротна тврдња.* **в.** фил. *други ступањ од трију ступњева (теза – антитеза – синтеза) у Хегеловој идеалистичкој дијалектици.* **2.** стил. *употреба два супротна појма или фигуре ради постизања изразитости.* • **словенска ~** стил. *поетска фигура која се састоји из три дела: питања, негативног одговора на то питање и правог одговора.*

а̏нтите̄ло јек. **а̏нтитијело** с *у мн.: одбрамбене беланчевине које се стварају у телу као одбрана од болести (у јд.: таква беланчевина).*

антито̀кси̇̄н, -и́на м грч. мед. *противотров који се ствара у организму под дејством токсина да би неутралисао њихово штетно дејство.*

антито̀ксичан, -чна, -о и **антито̀ксичкӣ,** -а̄, -о̄ *који делује као антитоксин:* ~ дејство.

а̏нтитуберкуло̄знӣ, -а̄, -о̄ *намењен сузбијању и лечењу туберкулозе:* ~ диспанзер.

антифаши̇̀зам, -зма м пол. *широки демократски покрет против фашизма.*

антифа̀шист(а), -е̄ м (мн. -сти) *борац против фашизма, противник фашизма.*

антифаши̇̀стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на антифашизам и антифашисте:* ~ организација, ~ покрет.

антифаши̇̀стички прил. *против фашизма:* деловати ~.

антифа̀шисткиња ж *жена антифашиста.*

антифеминизам, -зма м *покрет усмерен против феминизма.*

антифеми̇̀нист(а), -е̄ м (-сти) *присталица антифеминизма, мушки шовиниста, женомрзац.*

антифемини̇̀стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на антифеминисте и антифеминизам.*

антифѐрмент м биохем. *средство против ферментизације.*

а̀нтифрӣз м грч.-енгл. техн. *хемијска средства која се додају расхладној води за моторе да би се снизила њена тачка мржњења и спречило залеђивање мотора.*

антихѐро̄ј, -о́ја м *онај који својим изгледом и особинама представља супротност нашој уобичајеној представи о хероју (обично у књижевности и на филму).*

а̀нтихрист м **а.** *по хришћанском учењу велики противник Христа који ће се појавити пре Судњег дана; ђаво, сотона.* **б.** фиг. *непријатељ, противник цркве, безбожник.* **в.** фиг. *неваљало дете; претерано живахно, немирно дете.*

антихумани̇̀стичкӣ, -а̄, -о̄ *који је против хуманизма.*

антици̇̀кло̄н, -о́на м (антицикло́на ж) грч. мет. *подручје високог ваздушног притиска у атмосфери.*

антици̇̀кло̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на антициклон, антициклону.*

а̏нтиципати̇̄ван, -вна, -о *који се врши унапред, пре времена, превремен, преран.*

а̏нтиципати̇̄вно прил. *унапред, пре времена, превремено.*

антиципати́вно̄ст, -ости ж *својство онога што је антиципативно, превремености.*

антиципа́ција ж лат. **1.** *примање, узимање нечега унапред, предујам, аконтација.* **2.** фил. *стварање суда о нечем унапред, сазнање независно од искуства, претпоставка; предвиђање.*

антиципи́рати, -ѝпӣра̄м свр. и несвр. **1.** *узети, узимати, примити, примати унапред, предујмити, предузимати.* **2.** *створити, стварати представу, суд о нечему унапред, претпоставити, претпостављати; сазна(ва)ти независно од искуства, предвидети, предвиђати.*

античѐстица ж физ. *субатомска честица која постоји само пролазно при творби парова или при радиоактивном распаду.*

а̀нтичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на антику, који потиче из антике, стари, старогрчки или староримски:* ~ доба, ~ култура, ~ филозофија, ~ уметност, ~ свет.

а̀нтички прил. *на антички начин.*

антоло̀гија ж грч. *збирка одабраних, најчешће краћих књижевних дела, обично већег броја аутора:* ~ песама.

антоло̀гӣјскӣ, а̄, -о̄ **а.** *који се односи на антологију:* ~ песма. **б.** фиг. *који се узима као узор, одабран, изванредан:* ~ пример.

антоло̀гича̄р м *састављач антологије.*

антоло̀гича̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на антологичаре.*

анто̀ним м грч. лингв. *реч супротног значења према другој речи (нпр. лаж – истина, добро – зло).*

антонѝмија ж лингв. *својство неких речи супротног значења, јављање антонима.*

анто̀нимскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на антониме.*

антонома̀зија ж грч. књиж. *употреба општег појма место имена (нпр. „син божји" за Исуса Христа), властитог имена место општег појма (нпр. „мецена" за добротвора) или давање назива некоме лицу према његовој истакнутој особини (нпр. „свемогући" за „бога").*

а̀нтракс м грч. мед. *црни пришт, прострел.*

антра̀цӣт, -и́та м (мн. ø) грч. *врло тврд, сјајан камени угаљ са највећом калоричном вредношћу.*

антра̀цӣтскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на антрацит.*

а̀нтре̄, -е̏а м фр. *мало предсобље, предворје.*

антропо- грч. *префиксоид који значи да се нешто односи на човека, човеко-, људо-*: антропологија, антропогеографија, антропометрија.

антропобио̀лог м *научник који се бави антропобиологијом.*

антропобиоло̀гија ж грч. *део биологије који проучава живот човека.*

антропобио̀лошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на антропобиологију и антропобиологе.*

антропогене́за ж грч. *део антропологије који проучава развитак људског организма.*

антропогенѐтика и **антропогѐнија** ж грч. *наука о постанку човека, о његовом развитку и постанку људских раса.*

антропогео̀граф м *научник који се бави антропогеографијом.*

антропогеогра̀фија ж *грана географије која проучава међусобне односе људског друштва и природне, географске средине.*

антропогео̀графскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на антропогеографију и антропогеографе.*

антропозо̀ик м грч. геол. *ново раздобље у историји развитка Земље када се јавља човек.*

антропо̀зоф м *присталица антропозофије.*

антропозо̀фија ж грч. *религиозно-мистично учење по коме се суштина света и човека не може сазнати науком већ натчулним опажањем, интуицијом.*

антропо̀зофскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на антропозофију и антропозофе.*

антропо̀ӣд, -и́да м зоол. *у мн.: породица усконосих мајмуна који су по много чему слични човеку, човеколики мајмуни* Pongidae *(у јд.: мајмун из те породице).*

антропо̀ӣдан, -дна, -о *сличан човеку, човеколик:* антропоидни мајмуни.

антропо̀лог м *научник који се бави антропологијом.*

антрополо̀гија ж грч. *наука о човеку, његовом развоју, људским расама и др.*

антропо̀лошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на антропологију и антропологе.*

антропо̀лошки прил. *са становишта антропологије.*

антропомо̀рфан, -фна, -о грч. *сличан човеку, човеколик.*

антропоморфѝзам, -зма м грч. **а.** *придавање људских особина или понашања божанствима, животињама или биљкама.* **б.** *приказивање божанстава или природних појава у људском лику.*

антропо̀ним м грч. лингв. *властито име као предмет научног изучавања.*

антропонѝмија ж лингв. *наука о људским именима.*

антропо̀нимскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на антропониме и антропонимију.*

антропо̀фа̄г, -а́га м грч. *људождер.*

антропофа̀гија ж грч. *људождерство, канибализам.*

антропоцентрѝзам, -зма м грч.-лат. фил. *учење по коме је човек средиште и сврха света.*

антропоцѐнтрист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица антропоцентризма.*

антропоцѐнтричан, -чна, -о (антропоцѐнтричкӣ, -а̄, -о̄) *који се односи на антропоцентризам:* ~ гледиште, ~ теорија.

антропоцѐнтрично̄ст, -ости ж *својство онога што је антропоцентрично.*

ануѝте̄т, -е́та м лат. *редовна, годишња или полугодишња отплата дуга заједно с каматом).*

анула́ција ж лат. *анулирање, поништавање, обеснажење.*

ануле́рати, -у̏лӣра̄м свр. и несвр. *поништити, поништавати, огласити, оглашавати неважећим (нпр. закон), обеснажи(ва)ти:* ~ уговор.

а́нус м лат. анат. *завршетак дебелог црева, чмар.*

а̀нфас прил. фр. *гледано спреда, с лица:* фотографисати ~.

ао узв. **а.** *за дивљење, чуђење и сл., ах.* – Ао, дивне девојке. **б.** *за срџбу, бес, вајкање и сл.* – Ао, лопов један. **в.** *за тугу, бол: јао, куку.* – Ао мени до бога милога! Ао, ала то боли!

а̏орист м грч. лингв. *прост лични глаголски облик, глаголско време којим се означава радња извршена у време саопштавања о њој или у неком одређеном тренутку у прошлости (нпр. „дођох", „погледах").*

а̏ористнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на аорист:* ~ облик, ~ наставак.

а̀о̄рта ж грч. анат. *главна артерија крвотока, која води крв из леве срчане коморе и разноси је по органима тела.*

а̀о̄ртнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на аорту.*

аох узв. *в. ао.*

а̏п *узвик за подражавање звука који се чује при брзом хватању (залогаја и сл.) устима.*

апаго̀гија ж грч. лог. *доказивање помоћу побијања, обарања супротне тврдње.*

апаго̀гичкӣ, -а̄, -о̄ *посредан, индиректан:* ~ доказ.

апана́жа ж фр. **а.** *новчана примања, годишња плата коју чланови владарске (краљевске) породице примају од државе.* **б.** *новац којим породица помаже своје чланове; новчани износ који неко добија за издржавање (на основу уговора или пресуде):* добити апанажу.

апа̀ра̄т, -а́та м лат. **1.** техн. *сложена справа или уређај за обављање неке радне операције:* телефонски ~, рендгенски ~, електрични ~, ~ за дијализу. **2.** анат. *скуп телесних органа који имају заједничку функцију, тракт:* ~ за варење, пробавни ~, дисајни ~. **3.** *целокупно особље и средства неке организације ангажовани на извршењу одређеног задатка:* државни ~, судски ~, чиновнички ~, административни ~, полицијски ~, партијски ~. **4.** *подаци, цитати, белешке и др. у научном тексту на које се позива аутор:* научни ~.

апарату́ра ж нем. **1.** техн. *скуп апарата који сачињавају једно постројење.* **2.** фиг. *сви делови, систем једне организације:* државна ~.

апара̀тчик м рус. (обично пеј. и презр.) *професионални политички радник из апарата комунистичке партије, с типичним начином деловања и понашања.*

а̏партан, -тна, -о свр. *нарочит, особит, посебан; изузетан.*

а̏партно прил. *нарочито, особито, изузетно.*

а̏партно̄ст, -ости ж *својство онога што је апартно, особитост; изузетност.*

апа̀ртма̄н, -а́на м фр. **а.** *комфоран, отмен стан од више просторија.* **б.** *више хотелских просторија које чине једну стамбену целину.*

апа̀ртма̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на апартман:* насеље апартманског типа.

а̏партхе̄јд м енгл. пол. *политика расне сегрегације и дискриминације.*

апа̀тија ж грч. *безвољност, равнодушност, отупелост, утученост, потиштеност.*

апа̀тичан, -чна, -о *безвољан, равнодушан, потиштен, утучен.*

апа̀тично прил. *безвољно, равнодушно, потиштено, утучено:* ~ деловати.

апа̀тично̄ст, -ости ж *стање и особина онога који је апатичан, безвољност, равнодушност; потиштеност, утученост.*

а̏па-тра̏па прил. разг. *аљкаво, неуредно; трапаво:* изгледати ~, носити се ~; ићи ~.

а̀па̄ш, -а́ша м фр. *мангуп, пробисвет; варалица; разбојник.*

а̀па̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на апаше, својствен апашима.*

а̀па̄шки прил. *на апашки начин, као апаши.*

а̀пел м фр. **1. а.** *позив који се упућује с посебним захтевом и молбом.* **б.** фиг. *позивање на нешто (нпр. на нечију савест).* **2.** правн. *в. апелација (1).* **3.** вој. *збор; трубни знак за збор.*

апѐлант м лат. правн. *лице које се жали или обраћа вишем суду или вишој власти.*

апѐла̄т, -а́та м правн. *жалба вишем суду против одлуке нижег суда.*

а̏пелатӣв м лат. лингв. *општа, заједничка именица.*

а̏пелатӣвнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на апелатив(е).*

апела́ција ж лат. правн. **1.** *жалба вишем, другостепеном суду на пресуду првостепеног суда, призив.* **2.** *виши, другостепени суд коме се улаже апелација (1).* **3.** *в. апел (1).*

а̏пелацио̄нӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на апелацију:* ~ суд, ~ судија.

а̀пеловати, -лује̄м (апели́рати, -ѐлӣра̄м) свр. и несвр. **1. а.** (на некога) *обратити се, обраћати се некоме с неким захтевом, молбом.* **б.** (на нешто) *поз(и)вати се на нешто, полагати на нешто:* на нечију савест, љубав и сл. **2.** правн. *уложити, улагати жалбу вишем суду на пресуду нижег суда.*

апѐндикс м лат. **1.** анат. **а.** *закржљали део дебелог црева који се наставља на слепо црево, црвуљак.* **б.** *привезак на разним органима (нпр. на јетри).* **2.** *додатак, допуна на крају неке књиге или документа.*

апендицѝтис и **апендици́тис** м лат. мед. *запаљење слепог црева.*

аперѝтӣв, -и́ва м фр. *алкохолно пиће које се обично узима пре јела ради подстицања апетита.*

а̏перкат м енгл. спорт. *ударац у боксу одоздо навише, обично у браду.*

а̏перцептӣван, -вна, -о *који се односи на аперцепцију:* ~ представа, ~ сазнање.

а̏перцептӣвно прил. *помоћу аперцепције, свесним опажањем:* сазнавати ~.

аперцѐпција ж псих. *свесно опажање, активно схватање психичких садржаја, одн. спољних утисака (на основу ранијих представа).*

аперципи́рати, -ѝпӣра̄м свр. и несвр. нем. *усвојити, усвајати путем аперцепције; схватити, схватати, спозна(ва)ти.*

апѐтит, -и́та м фр. *жеља, прохтев за јелом, тек;* фиг. *прохтев, жеља, жудња за нечим:* јести с апетитом, добити ~, имати ~, добар ~, слаб ~, изгубити ~. • **отворити ~** *изазвати жељу, вољу за нечим.*

апѐтитан, -тна, -о *који изазива апетит; примамљив.*

апла̀зија ж грч. мед. *потпун или делимичан застој у развитку неког телесног органа или целог тела.*

аплауди́рати, -у̀дӣра̄м свр. и несвр. *пљескањем одобрити, одобравати (нешто) или поздравити, поздрављати (некога), (за)пљескати у знак одобравања, допадања или поздрављања.*

апла̀уз м лат. *пљескање у знак одобравања или поздрављања; пљесак.*

а̏пликатӣван, -вна, -о *применљив, употребљив; подесан, прикладан, погодан.*

апликату́ра ж лат. муз. *правилан положај прстију при свирању, прстомет, прсторед.*

аплика́ција ж лат. **1.** *примена, употреба (нпр. закона, правила).* **2.** *пришивање или налепљивање украса на материјал друге врсте (нпр. чипке на тканину, коже на дрво); такав украс.* **3.** *наношење боје, житке масе и сл. на нешто:* ~ помаде на лице. **4.** *врста компјутерског програма.*

а̏пликацио̄нӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на апликацију:* ~ метод.

аплици́рати, -ѝцӣра̄м свр. и несвр. **1.** *применити, примењивати; употребити, употребљавати.* **2.** *приши(ва)ти, прилепити, прилепљивати (украс на материју друге врсте).* **3.** *нанети, наносити (боју, житку масу и сл.) на нешто.*

апога̀мија ж грч. зоол. *бесполно размножавање, размножавање без оплођавања код најнижих једноћелијских животиња.*

аподѝктичан, -чна, -о и **аподѝктичкӣ,** -а̄, -о̄ грч. **а.** *неоспоран, непобитан, апсолутан.* **б.** *безуслован, нужан.*

аподѝктички и **аподѝктично** прил. **а.** *неоспорно, непобитно, апсолутно.* **б.** *безусловно, нужно.*

аподѝктично̄ст, -ости ж *својство онога што је аподиктично, неоспорност, непобитност; безусловност, нужност.*

апо̀е̄н, -е́на м фр. фин. **а.** *износ на који гласи и у ком се емитује новчаница или вредносни папир:* новчаница у апоенима од 100 динара. **б.** *износ за потпуно измирење дуга.*

а̏позитӣв м лат. лингв. *придев или придевска синтагма као одредба већ исказаног појма (нпр. Дечак, <u>срећан</u> због поклона...).*

а̏позитӣвнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на апозитив:* ~ одредба.

а̏позитӣвно прил. *као апозитив, у служби апозитива:* ~ употребљен придев.

апози́ција ж лат. лингв. *променичка одредба већ исказаног појма, реч или синтагма која се додаје најчешће именици да се ближе одреди оно што она значи (нпр. Београд,* главни град наше земље).

апози́цӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на апозицију:* ~ одредба.

апози́цӣјски прил. *као апозиција, у служби апозиције:* ~ употребљена именица.

апокалѝпса ж грч. **1.** *откровење, открића, објава; пророчанство, визија.* **2. а.** (Апокалипса) *Откровење св. Јована Богослова,*

последња књига Новог завета, у којој се проориче крај света и долазак Антихриста. **б.** разг. *последњи дани човечанства, смак, пропаст света.*

апокалѝптичан, -чна, -о и **апокалѝптичкӣ,** -ā, -ō *који се односи на апокалипсу (Апокалипсу); загонетан, тајанствен; кобан, злокобан; катастрофалан:* ~ коњаник, ~ неман; ~ време.

апокалѝптично и **апокалѝптички** прил. *као у Апокалипси; кобно, катастрофално.*

апо̀копа и **апоко̀па** ж грч. лингв. *скраћивање речи изостављањем једног или више гласова на крају речи.*

апо̀криф м грч. **а.** *спис библијске садржине који црква не признаје, неканонски спис.* **б.** *лажан, подметнут спис.*

апо̀крифнӣ (апо̀крифскӣ), -ā, -ō *који се односи на апокриф, неканонски; лажан:* ~ спис, ~ књижевност.

аполитѝзам и **аполитицѝзам,** -зма м *равнодушност према политици, политичка пасивност, аполитичност.*

аполѝтичан, -чна, -о и **аполѝтичкӣ,** -ā, -ō **а.** *који нема политичког убеђења, који нема интереса за политику, равнодушан према политици, незаинтересован за политику.* **б.** *који није у вези с политиком, лишен политичких обележја:* ~ скуп, ~ манифестација, ~ текст.

аполѝтично и **аполѝтички** прил. *без интереса за политику, равнодушно према политици.*

аполѝтичнōст, -ости ж *својство оног који је аполитичан, равнодушан однос према политици.*

аполо̀гēт, -ёта м и **апологéта,** -ē м (мн. ж) *бранилац хришћанства од нехришћанског учења;* фиг. *ревносни, ватрени бранилац, заступник неког учења, идеје и сл.*

апологѐтика ж грч. *грана теологије чији је циљ одбрана хришћанског учења;* фиг. *одбрана неког учења, назора.*

апологѐтичāр м *в. апологет.*

апологѐтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на апологетику.*

аполо̀гетскӣ, -ā, -ō *који се односи на апологете.*

аполо̀гија ж грч. *писмена или усмена одбрана неког дела, учења, става, идеје или особе; похвала неког учења или личности.*

аполо̀гӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на апологију.*

Апо̀лōн, -óна м **а.** мит. *старогрчки бог сунца, лепоте, поезије и музике; покровитељ, заштитник уметности.* **б.** фиг. *симбол мушке младалачке лепоте.*

апо̀лōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Аполона, својствен Аполону:* ~ лепота.

апоплѐксија ж лат. мед. *излив крви у мозак, мождана кап.*

апоплѐктичāр м *онај који је имао апоплексију.*

апоплѐктичкӣ и **апоплѐктичнӣ,** -ā, -ō *који се односи на апоплексију, изазван апоплексијом:* ~ удар.

апостàзија ж грч. *отпадништво од вере, неког учења или идеје.*

апо̀стат(а), -ē м (мн. -ти м и -те ж) грч. *отпадник од вере, неког учења или идеје.*

а̏постериōран, -рна, -о лог. *створен, стечен на основу искуства;* супр. априоран: ~ суд, ~ закон.

апостериóри прил. лат. *на основу искуства;* супр. априори.

апостериóрнōст, -ости ж *својство оног што је апостериорно.*

а̏постол и **а̀постол** м грч. **1.** *по Библији – Христов ученик.* **2.** фиг. *проповедник, следбеник, поборник неког учења, идеје и сл.* **3.** цркв. *богослужбена књига која садржи дела апостола.*

апосто̀лāт, -áта м **а.** *служба апостола.* **б.** *в. апостолство (а).*

апосто̀лица и **а̏постолица** ж *женска особа апостол (2).*

а̏постōлка и **а̀постōлка** ж **1.** *в. апостолица.* **2.** (обично у мн.) *врста лаких отворених сандала са везицама, сличних обући апостола.*

а̏постоловати и **а̀постоловати,** -лујēм несвр. *вршити мисију апостола, ширити, проповедати неке идеје.*

а̏постолскӣ и **а̀постолскӣ,** -ā, -ō *који се односи на апостоле, својствен апостолима:* ~ служба, ~ мисија, ~ пожртвовање.

а̏постолски и **а̀постолски** прил. *на апостолски начин, као апостоли; ревносно; пожртвовано.*

а̏постолство и **апосто̀лство** с **а.** *проповедање нових идеја, апостолска мисија.* **б.** *в. апостолат (а).*

а̏построф и **апо̀строф** м грч. лингв. *знак (') за обележавање изостављеног гласа.*

апостро́фа ж грч. стил. *стилска фигура у којој се говорник обраћа неприсутнима као да су присутни или стварима као да су жива бића.*

апострофи́рати, -о̀фӣрāм свр. и несвр. **1.** *ставити, стављати апостроф.* **2.** *ословити, ословљавати некога, обратити се, обраћати се некоме непосредно.* **3.** *посебно нагласити, наглашавати, истаћи, истицати нешто.*

апотéка ж грч. *здравствена установа у којој се припремају, чувају и продају лекови, лекарна; ормарић у коме се држе лекови:* кућна ~, приручна ~.

апотѐкāр, -áра м *магистар фармације, стручно лице које справља и издаје лекове, фармацеут.*

апотекáрев и **апотекáров,** -а, -о *који припада апотекару.*

апотека̀рица и **апотѐкāрка** ж **1.** *женска особа апотекар.* **2.** *апотекарева жена.*

апотѐкāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на апотекаре и апотеку:* ~ понуда, ~ установа. • **ставити, стављати на апотекарску вагу** *бити ситничав, цепидлачити.*

апотѐкāрски прил. *на апотекарски начин:* мерити ~ тачно.

апотекáрство с **1.** *служба апотекара, апотекарски позив.* **2.** *наука о лековима, фармација.*

апотеóза ж грч. **1.** *код старих Грка и Римљана одавање божанских почасти императору или хероју.* **2.** фиг. *величање, уздизање, обожавање некога или нечега.* **3.** *свечана, завршна масовна позоришна слика, призор у коме се прославља домовина, народ, неки херој и др.*

апотѐōзнӣ, -ā, -ō *који се односи на апотеозу:* ~ призор.

апофо̀нија ж грч. лингв. *самогласничке алтернације (замењивање једног самогласника другим) у корену речи, превој вокала (нпр. „брати – берем", „врети – извирати – извор", „тећи – ток").*

апресијáција ж лат. екон. **1.** *пораст вредности потраживања;* супр. депресијација. **2.** *пораст девизног курса дате валуте изражен у јединицама друге валуте:* ~ валуте.

апрѐтēр, -éра м *радник текстилне струке који врши апретуру.*

апрети́рати, -ѐтӣрāм свр. и несвр. *нарочитим поступком да(ва)ти неком материјалу (кожи, тканини и сл.) лепши изглед:* ~ папир, ~ кожу.

апрету́ра ж фр. **а.** *завршни, финални поступак којим се неком материјалу (кожи, тканини и сл.) даје лепши изглед (сјај, глаткоћа и др.).* **б.** *оно чиме је неки материјал апретиран.* **в.** *лепши изглед материјала постигнут апретирањем:* изгубити апретуру.

а̀прӣл, -и́ла м лат. *четврти месец у години;* уп. травањ.

а̏прилилӣ шаљ. *узвик, узречица којом се пропраћају шаљиве обмане које се чине 1. априла.*

а̀прӣлскӣ, -ā, -ō *који се односи на април:* ~ шала.

а̏приōран, -рна, -о лат. *који претходи искуству и који је независан од њега, преискуствен;* супр. апостериоран.

априóри прил. лат. *в. априорно.*

априорѝзам, -зма м лат. фил. *идеалистичко схватање да извесни елементи сазнања постоје пре и независно од искуства.*

априорѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на априоризам.*

а̏приōрно прил. *независно од искуства, преискуствено.*

априо́рно̄ст, -ости ж *својство онога што је априорно.*

апровиза́ција ж лат. *организовано рационално снабдевање становништва животним намирницама у тешким условима (рата, оскудице и др.); организација за рационално снабдевање становништва животним намирницама.*

а̏провизацио̄нӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на апровизацију:* ~ фонд.

апровизи́рати, -ѝзӣра̄м свр. и несвр. *снабде(ва)ти становништво животним намирницама.*

а̏проксимативан, -вна, -о фр. *приближан, одређен отприлике.*

а̏проксимативно прил. *приближно, отприлике.*

апроксимати́вно̄ст, -ости ж *својство онога што је апроксимативно.*

апроксима́ција ж лат. *приближна вредност:* ~ бројева, ~ функција.

апро̀по̄ прил. фр. *тим поводом, у вези с тим.* • ~ **тога** *поводом тога, у вези с тим.*

апроприја́ција ж лат. правн. *прибављање у приватно власништво, присвајање;* супр. експропријација.

а̏пропријацио̄нӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на апропријацију.*

а̀псида ж грч. **1.** архит. *задњи полукружни или полигонални надсведени део цркве или неке друге грађевине.* **2.** мн. астр. *темене тачке на путањама планета у којима су оне најближе или најдаље од Сунца.*

а̀псиднӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на апсиду.*

апсо̀лвент м лат. *студент који је апсолвирао.*

апсо̀лвенткиња ж *студенткиња која је апсолвирала.*

апсо̀лвентскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на апсолвенте:* ~ стаж.

апсолви́рати, -о̀лвӣра̄м свр. **1.** *стећи право на полагање завршног испита на факултету или вишој школи после одређеног броја свршених семестара.* **2.** фиг. разг. *вршити једну фазу неког посла:* ~ неко питање (проблем).

апсо̀лӯт, -у́та и **апсо̀лут,** -а м лат. фил. *у идеалистичкој филозофији праоснова света, оно што све условљава а са̑мо није ничим условљено, апсолутни дух; бог, божанство; оно што у себи обухвата све, потпуност, апсолутност.*

а̏псолӯтан и **апсо̀лутан,** -тна, -о **1. а.** фил. *који не зависи ни од чега, ничим неусловљен, безуслован, несумњив:* ~ биће. **б.** *потпун, савршен:* ~ истина, ~ срећа, ~ мир. **в.** *неограничен у погледу власти:* ~ власт, ~ владар, ~ монархија. **г.** *неминован, нужан:* ~ последица, ~ потреба. **д.** *искључив, једини:* ~ надлежност, ~ творац нечега. **2.** *који се узима и посматра сам за себе, независно од нечега другог;* супр. релативан. **3.** (одр.) хем. *који је без примеса, чист:* ~ алкохол.

апсолути̏зам, -зма м *облик владавине у којој владар, монарх поседује неограничену власт, неограничена владавина, власт, самодржавље.* • **просвећени** ~ ист. *апсолутизам који је прихватио рационалистичке идеје XVIII века и радио на подизању просвете.*

апсолутиза́ција ж *апсолутизовање.*

апсолӯ̏тизовати, -зује̄м (апсолутизи́рати, -ѝзӣра̄м) свр. и несвр. *(у)чинити апсолутним; применити, примењивати неки став, суд као апсолутан, схватити, схватати нешто као апсолутно.*

апсолӯ̏тист(а), -е̄ м (мн. -сти) **1.** *владар који има неограничену власт, самодржац.* **2.** *присталица апсолутизма.*

апсолӯ̏тисткиња ж *жена апсолутист(а).*

апсолути̏стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на апсолутизам и апсолутисте:* ~ власт.

апсолути̏стички прил. *на апсолутистички начин, као апсолутиста:* владати ~.

а̏псолӯтно и **апсо̀лутно** прил. **1.** разг. *потпуно, сасвим:* ~ немогуће. **2.** *безусловно; без сумње, несумњиво, свакако.* – Мислиш да је то тако? Апсолутно. **3.** *неограничено, апсолутистички.*

а̏псолӯтно̄ст и **апсо̀лутно̄ст,** -ости ж *својство онога што је апсолутно.*

апсо̀рба̄т, -а́та м лат. *оно што се апсорбује.*

апсо̀рбент м лат. *материја која апсорбује.*

а̀псорбовати, -бује̄м (апсорби́рати, -о̀рбӣра̄м) свр. и несвр. **1.** физ. и хем. *примити, примати у себе, упи(ја)ти, усиса(ва)ти (читавом масом материје):* ~ течност, ~ ваздух. **2.** *привући, привлачити, обузети, обузимати, заокупити, заокупљати:* ~ нечију пажњу.

апсо̀рпција ж лат. физ. и хем. *упијање, усисавање супстанци, материја читавом масом неке материје (а не само њеном површином);* уп. адсорпција: ~ гасова, ~ зрачења.

а̏псорпцио̄нӣ (апсо̀рпцѝјскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на апсорпцију:* ~ материјал, ~ способност.

апсти̏нент м **а.** *онај који се уздржава од уживања нечега (нпр. од алкохола, полног односа и др.).* **б.** *онај који не учествује у нечем, који избегава одређене дужности:* ~ на изборима.

апсти̏нenткиња ж *жена апстинент.*

апсти̏нентскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на апстиненте.*

апстине̏нција ж лат. **а.** *уздржавање од неког уживања, одрицање (нпр. од узимања алкохола, дрога, од полног односа и др.).* **б.** *избегавање вршења одређених дужности, неучествовање у нечем (нпр. у гласању на изборима).*

а̀пстиненција̄лан, -лна, -о *који се односи на апстиненцију; који прати одвикавање од алкохола, дроге или штетних навика:* ~ криза.

апстини́рати, -ѝнӣра̄м свр. и несвр. **а.** *уздржа(ва)ти се од уживања нечега (нпр. од алкохола, полног односа и др.).* **б.** *избећи, избегавати вршење одређених дужности, не учествовати у нечем:* ~ на изборима.

а̀пстрактан, -тна, -о **а.** *који је добијен апстракцијом, издвојен у мислима из сложене представе; који постоји само у мислима, замишљен, мисаони, мислени, појмовни;* супр. конкретан: ~ појам. **б.** *тежак за разумевање, нејасан, неразумљив.* • ~ **уметност (~ сликарство, ~ вајарство)** *назив за разне правце у уметности XX века који одбацују фигуративност, предметност, визуелну реалност природних објеката, настојећи да линијама, бојама, волуменима и површинама дају унутрашњи доживљај стварности.*

апстра̀ктист(а), -е̄ м (мн. -сти) *уметник (сликар, вајар) који ствара дела из апстрактне уметности.*

а̀пстрактно прил. *на апстрактан начин, мисаоно, појмовно:* ~ узевши, ~ схватати, ~ посматрати.

а̀пстрактно̄ст, -ости ж *особина, својство онога што је апстрактно.*

апстра̀кција ж лат. **1.** фил. *начин сазнања, издвајање и одбацивање посебног, небитног, ради утврђивања општег, заједничког, битног; резултат тога процеса, мисао издвојена из емпиријског контекста, нешто уопштено, чисто појмовно.* **2. а.** *оно што је нестварно, што постоји само као појам у мислима.* **б.** *мишљење, схватање одвећ удаљено од искуства, од стварности.* **3.** разг. *апстрактна уметност, нефигуративно сликарство.*

а̀пстраховати, -хује̄м (апстрахи́рати, -а̀хӣра̄м) свр. и несвр. **а.** *(из)вршити апстракцију, издвојити, издвајати посебно ради добијања општег, битног.* **б.** *издвојити, издвајати уопште, не узети, не узимати у обзир, изузети, изузимати.*

а̀псурд м лат. *оно што је у супротности са здравим разумом, логичка немогућност, бесмислица, глупост.*

а̀псурдан, -дна, -о *логички немогућ, нелогичан; крајње неразуман, бесмислен:* ~ теза; ~ потез.

а̀псурдно прил. *логички немогуће, бесмислено, нелогично, глупо.*

а̀псурдно̄ст, -ости ж *својство онога што је апсурдно, бесмисленост, нелогичност, глупост.*

а̀псцес м лат. мед. *ограничено гнојно запаљење ткива као реакција на инфекцију патогеним клицама; гнојење, загнојење:* ~ мозга.

апсци̏са ж лат. мат. *хоризонтална оса, координата у координатном систему.*

а̀псциснӣ, -ā, -ō *који се односи на апсцису.*

а́пта и **а̀пта** ж бот. *дуговечна зељаста коровска биљка* Sambucus ebulus.

а̀птов, -а, -о *који се односи на апту, који је од апте:* ~ лист.

а̀птовача ж *ракија од апте.*

а̀птовина ж бот. *в. апта.*

апћи̏ха *узвик за подражавање кијања.*

а̑р м (ген. мн. а́рӣ) лат. *мера за површину земљишта (100* m²).

а́ра и **а̀ра** ж зоол. *врста крупног дугорепог папагаја, живих боја, из Јужне Америке* Ara ararauna.

арабѐска (ара̀беска) ж (ген. мн. -кӣ) итал. **1.** *стилизована арапска шара, орнамент у облику испреплитаних геометријских и стилизованих биљних мотива.* **2.** муз. *врста живахне, обично клавирске композиције.* **3.** фиг. *компликована шара, украс.*

араби̏зам, -зма м лингв. *арапска реч или израз употребљен у неком другом језику.*

арабиза́ција ж *арабизовање, арабизирање.*

арабизи́рати, -ѝзӣрам и **ара̀бизовати,** -зујем свр. и несвр. *(у)чинити да неко или нешто добије арапске особине.* ■ ~ **се** *доби(ја)ти арапске особине.*

ара̀бика ж *врста кафе.*

ара̀бист(а), -ē м (мн. -сти) *стручњак у области арабистике.*

араби̏стика ж *наука о арапском језику, арапској књижевности и арапској култури уопште.*

араби̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на арабистику и арабисте.*

ара̀бица ж *арапска азбука; арапско писмо прилагођено неком неарапском језику.*

Ара́бљанин м (мн. -љани) *припадник народа који живи на полуострву Арабији;* уп. Арапин.

Ара́бља̄нка ж *припадница народа који живи на полуострву Арабији.*

ара́бља̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на Арабљане.*

а̏рак, а̏рка и а̑рка и **а̀рак,** -рка м лат. *јединица за меру папира, лист папира стандардне величине од којега се пресавијањем добијају књишки формати (обично 16 страница), табак.*

а̀ра̄нђел м *в. арханђел и арханђео.*

аранђел- *в. арханђел-.*

А̀ра̄нђеловда̄н м цркв. нар. *дан када се слави св. Арханђел Михаило (21. новембар).*

а̀ра̄нђеловшта̄к м *онај који слави Аранђеловдан.*

ара̀нжēр, -éра м фр. *онај који аранжира:* ~ излога, ~ цвећа.

аранжи́рати, ара̀нжӣрам свр. и несвр. **а.** *уредити, уређивати, удесити, удешавати (нешто) естетски, са смислом за лепо:* ~ излог, ~ цвеће. **б.** муз. *обрадити, обрађивати, прерадити, прерађивати (музичко дело).* ■ ~ **се** *нагодити се, нагађати се, поравна(ва)ти се с веровницима.*

ара̀нжма̄н, -áна м **1. а.** *уређивање, уређење; распоред.* **б.** *оно што је аранжирано:* цветни ~. **2.** муз. *обрада или прерада музичког дела.* **3.** *споразум, нагодба; поравнање.* **4. а.** *услуге и погодности обухваћене одређеним уговором:* туристички ~. **б.** *сума новца, износ одређен тим уговором:* уплатити ~ за море.

А̀рапин м (мн. А̀рапи) *припадник семитских народа који насељавају полуострво Арабију, југозападну Азију и северну Африку;* уп. Арабљанин.

а̀рапин м (мн. а̀рапи) **1.** *коњ арапске пасмине.* **2.** нар. *припадник црне расе, црнац.*

а̀рапка ж **1.** *кобила арапске пасмине.* **2.** нар. *припадница црне расе, црнкиња.* **3.** агр. *врста крушке.*

А̀рапкиња (А̀рапка) ж *припадница арапског народа.*

а̀рапскӣ, -ā, -ō *који се односи на Арапе:* ~ народ, ~ књижевност, ~ језик.

а̀рапски прил. *на арапски начин; арапским језиком:* говорити ~.

А̀рапче, -ета с (супл. мн. А̀рапчићи м; зб. им. А̀рапча̄д ж) *арапско дете; млад Арапин.*

а̀рапштина ж *оно што је својствено Арапима (арапски језик, арапска култура и др.).*

ара̀тос прил. грч. у изр. ~ **те било** *проклет да си, ђаво те однео.*

аратоси́љати се, -о̀сӣља̄м се свр. и несвр. нар. *ослободити се, ослобађати се, отрес(а)ти се нечега непријатног;* уп. ратосиљати се.

Арба̀нас м *в. Албанац.*

арба̀наскӣ (арба̀нашкӣ), -ā, -ō *који се односи на Арбанасе, албански.*

арба̀наштво и **арбана́штво** с *оно што је карактеристично за Арбанасе, арбанашке одлике.*

а̀рбитар, -тра м лат. **1. а.** *изабрани судија који пресуђује неки спор.* **б.** *судија у спорту.* **2.** *особа чије се мишљење сматра најмеродавнијим у неком питању; врховни судија:* ~ моде.

арбитра́жа ж фр. **1.** правн. **а.** *вансудско решавање спорова међу странкама преко изабраних судија, арбитара; одлука изабраног суда.* **б.** *мирно решавање међународних спорова путем изабраних судија:* међународна ~. **в.** *изабрани суд:* изнети пред арбитражу. **г.** *суђење на спортским утакмицама.* **2.** екон. *трговинска операција коришћења разлике између цена и берзанских курсева.*

а̏рбитра̄жнӣ, -ā, -ō *који се односи на арбитражу:* ~ пресуда, ~ веће, ~ суд.

а̏рбитра̄жно прил. *путем арбитраже.*

а̏рбитра̄ран, -рна, -о **1.** *произвољан, непоткрепљен, неоснован:* ~ одлука, ~ суд. **2.** *који искључује приговор, пресудан, беспризиван.*

а̏рбитра̄рно прил. *по сопственом уверењу, произвољно, непоткрепљено; неосновано.*

арби̏тра̄тор м *експерт за арбитражу, проценитељ, просуђивач.*

арбитри́рати, -ѝтрӣра̄м свр. и несвр. *(из)вршити арбитражу, бити арбитар, просудити, просуђивати.*

а̀рбун, -у́на м итал. зоол. *морска риба тврдоперка ружичасте боје* Pagellus erythrynus.

аргѐнтӣт, -и́та м (мн. ø) мин. *минерал, сулфид сребра, најважнија руда сребра.*

а̀рго̄, -о̀а м фр. лингв. *говор одређене друштвене групе, професије, заната који је за друге неразумљив, жаргон, сленг:* зидарски ~, војнички ~, студентски ~, рибарски ~.

а̀рго̄н, -óна м (мн. ø) грч. хем. *елеменат* (Ar), *племенити гас без боје и мириса који служи за пуњење сијалица и цеви за светлосне рекламе.*

аргона̀ут м грч. **а.** мит. *у мн.: хероји морепловци који су бродом „Арго" отпловили у Колхиду у потрази за златним руном (у јд.: један од тих хероја).* **б.** фиг. *смео поморац; путолов, авантуриста.*

аргу̏мен(а)т, -нта м лат. *доказ, доказно средство, образложење, разлог:* јаки аргументи, непобитни аргументи, изнети аргументе, доказати аргументима.

а̏ргументати̏ван, -вна, -о *богат аргументима, доказима; способан да нешто аргументује, докаже.*

аргумента́ција ж *разлози, докази који потврђују или оповргавају неко тврђење; навођење доказа, доказивање, образлагање.*

аргу̏ментова̄но (аргумѐнтӣра̄но) прил. *са доказима, аргументима:* ~ износити чињенице.

аргу̏ментова̄но̄ст (аргумѐнтӣра̄но̄ст), -ости ж *особина онога што је аргументовано, поткрепљеност аргументима, образложеност.*

аргу̀ментовати, -тује̄м (аргументи́рати, -ѐнтӣра̄м) свр. и несвр. *навести, наводити доказе, доказ(ив)ати, образложити, образлагати:* ~ тврдњу.

А̀ргусов, -а, -о у изр. ~ **око** *оштро око које све запажа, коме ништа не може промаћи (по Аргусу, митолошком стооком чувару Зевсове љубавнице Јоне).*

аре̏а ж лат. **1.** *равна површина, равнина.* **2.** фиг. *подручје, простор.*

а̀ре̏а̄л, -а́ла м лат. *површина; подручје, област распрострањености неке биљне или животињске врсте.*

аре́на ж лат. **1. а.** *ограђени простор овалног облика у средишту римских амфитеатара и циркуса (на коме су се одржавала такмичења, борбе гладијатора, циркуске и др. представе); уопште борилиште у средини амфитеатра, циркуса или стадиона:* циркуска ~. **б.** фиг. *поприште борби, надметања, такмичења, борилиште; поље умног, културног рада и сл.:* политичка ~, књижевна ~. **2.** *филмска награда код нас:* златна ~, сребрна ~.

а̀ре̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на арену:* ~ простор, ~ ограда.

а̀ре̄нда ж лат. *закуп некретнина (обично земљишта, зграда) који се по уговору даје на одређено време (обично на годину дана); закупнина за оно што је узето у закуп:* дати земљу у аренду.

арѐнда̄р, -а́ра м *онај који узима земљу и др. у закуп, закупник.*

арѐнда̄тор м *онај који даје земљу и др. у закуп, закупац.*

аренда́ција ж лат. *издавање или узимање (земље и др.) у закуп.*

аренди́рати, -ѐндӣра̄м (арѐндисати, -ише̄м) свр. и несвр. **1.** *изда(ва)ти у закуп, изнајмити, изнајмљивати.* **2.** *узети, узимати у закуп, закупити, закупљивати.*

а̏реометар и **а̏реоме̄тар,** -тра м грч. физ. *справа, инструмент за мерење специфичне тежине течности.*

а̏рза ж грч. књиж. *дизање гласа; наглашени или дуги слог стопе;* супр. теза.

аривѝзам, -зма м фр. *безобзирно, дрско настојање за напредовањем у служби, лакташтво, каријеризам; скоројевићство.*

арѝвист(а), -е̄ м (мн. -сти) *онај који тежи да направи каријеру по сваку цену, безобзиран лакташ, каријериста; скоројевић.*

аривѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ривисте, својствен аривистима, лакташки; скоројевићки.*

а̂рија ж итал. муз. **а.** *већа композиција за глас и инструменталну пратњу (самостална или као део већих вокално-инструменталних целина):* оперска ~. **б.** *начин певања, мелодија; напев.*

аријанѝзам, -зма м и **аријѐнство** с рлг. ист. *учење александријског свештеника Арија (4. век н. е.) о тројству по коме син божји, Христос, није истобитан, истоветан с оцем, него је најсавршеније божанско створење; хришћанска секта која следи то учење.*

А̂ријевац, -е̄вца (Арѝјац, -јца) м **а.** *припадник индоевропске групе народа.* **б.** *у расистичкој терминологији у Немачкој у XIX веку назив за припадника тзв. нордијске расе.*

а̂ријевац, -е̄вца м *присталица Аријеве јереси, аријанства.*

а̂ријевскӣ[1], -а̄, -о̄ *који се односи на Аријевце:* ~ језик, ~ раса.

а̂ријевскӣ[2], -а̄, -о̄ *који се односи на аријевце:* ~ учење, ~ секта.

а̂ријица ж *дем. од арија.*

аристо̀крат(а), -е̄ м (мн. -ти м и -те ж) **а.** *припадник вишег, повлашћеног племства, племић; присталица владавине племића̄.* **б.** *човек аристократских схватања и манира.*

аристократѝзам, -зма м **а.** *аристократски систем владавине.* **б.** *аристократски начин схватања и понашања.*

аристократизи́рати се, -ѝзӣра̄м се и **аристокра̀тизовати се,** -зује̄м се свр. и несвр. *поста(ја)ти аристократским, отменим; оплеменити се, оплемењивати се.*

аристокра̀тија ж грч. **1. а.** *племићки сталеж, племство (људи повлашћени на основу порекла, рођења); високо племство; уопште привилеговани, горњи слој неке класе или социјалне групе.* **б.** *владавина те класе, облик државно-политичког уређења у коме је сва власт у рукама племства.* **2.** фиг. *господство, отменост.*

аристокра̀тичан, -чна, -о *својствен аристократама, аристократски, отмен, племићки:* ~ лице.

аристокра̀тичнӧст, -ости ж *својство, особина онога који је аристократичан, онога што је аристократично, господство, отменост, аристократство.*

аристо̀краткиња ж *жена аристократ(а).*

аристо̀кратскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на аристократе и аристократију, својствен аристократама, племићки; отмен, господски:* ~ слој, ~ друштво, ~ понашање, ~ манир.

аристо̀кратски прил. *на аристократски начин, племићки; отмено, господски:* држати се ~.

аристокра̀тство с *својство онога који је аристократа, аристократско схватање и понашање, аристократизам.*

аристо̀теловац, -о̄вца м *присталица, поборник учења великог грчког филозофа Аристотела (4. век пре н. е.).*

аристо̀теловскӣ, -а̄, -о̄ *који је у духу Аристотеловог учења:* ~ схватање, ~ поглед.

аристо̀теловски прил. *попут Аристотела, на аристотеловски начин.*

аритмѐтика ж (дат. -ици) грч. **1.** *грана математике која проучава рачунске операције с природним бројевима (израженим цифрама); уџбеник за ту науку; наставни предмет за ту грану математике.* **2.** *начин, вештина рачунања, рачуница.*

аритмѐтича̄р м *стручњак који се бави аритметиком.*

аритмѐтичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на аритметику:* ~ знак, ~ прогресија, ~ низ.

аритмѐтички прил. *на аритметички начин, помоћу аритметике:* ~ израчунати.

арѝтмија ж грч. **а.** мед. *неправилан, неравномеран ритам рада срца.* **б.** *неравномерност, неуједначеност у кретању или неком процесу; одсуство правилног ритма, нескладност.*

арѝтмичан, -чна, -о и **арѝтмичкӣ,** -а̄, -о̄ *који има неправилан ритам, неритмичан, неравномеран, неуједначен, неправилан:* ~ рад срца.

арѝтмично и **арѝтмички** прил. *неритмично, неравномерно, неуједначено, неправилно:* ~ куцати, ~ пулсирати.

арѝтмичнӧст, -ости ж *особина онога што је аритмично, аритмија:* ~ срца.

а̀риш м бот. *врста четинара светлозелене четине* Larix europaea *из ф.* Pinaceae, *висине 20–45* m.

а̀ришев, -а, -о *који се односи на ариш, који је од ариша:* ~ дрво.

а̀ришевина ж *ришево дрво (као материјал).*

а̂рка и **а̏рка** ж лат. *лађа у којој се, према Библији, спасао Ноје од потопа.*

арка́да ж фр. **1.** архит. *отворен трем са стубовима који су повезани луковима; низ лукова ослоњених на стубове, надсвође.* **2.** анат. *део чеоне кости изнад ока у облику лука:* очна ~, повреда аркаде.

аркебу́за ж фр., нем. ист. *старинска дугачка пушка, кремењача.*

А̀рктик м грч. *област око Северног пола.*

а̀рктичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Арктик:* ~ архипелаг.

арлау̀кати, -а̀ӯче̄м несвр. *лајати отегнуто, завијати (о псу, вуку и сл.);* фиг. *викати, лармати.*

арлау̀кнути, -а̀ӯкне̄м свр. *огласити се арлауком (о псу, вуку и сл.).*

арлекин(-) *в. харлекин(-).*

арма́да ж шп. ист. **а.** *велика ратна флота.* **б.** *оружане снаге неке земље, армија, војска.* • **Непобедива ~** ист. *флота шпанског владара Филипа II, коју су уништили Енглези у XVI веку.*

армату́ра ж лат. **1.** техн. **а.** *железни делови конструкције или грађевине од армираног бетона;* фиг. жарг. *скелет, костур.* **б.** *опрема електричне или неке друге инсталације, одн. уређаја (прекидачи, утикачи и др.; вентили, славине и др.).* **в.** *индуктивни део електричних машина у коме се индукује напон, котва електричног кабла.* **2.** *опрема брода или авиона оружјем, наоружање.*

а̀рмија ж **1. а.** *целокупне оружане снаге једне државе, војска.* **б.** *велика оперативна војна јединица копнене војске или авијације која делује на посебном бојишту.* **2.** фиг. *велики број људи уједињених у некој борби, акцији; велико мноштво, маса људи:* ~ незапослених. • **Црвена** ~ ист. *совјетске оружане снаге од 1918. до 1945. године.*

а̀рмӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на армију:* ~ област, ~ генерал.

армиранобѐтōнскӣ, -ā, -ō *који је од армираног бетона:* ~ зид, ~ конструкција.

арми́рати, а̀рмӣрāм свр. и несвр. **1. а.** *ојача(ва)ти арматуром:* армирани бетон, армирано стакло. **б.** фиг. *(о)јачати, (о)снажити.* **2.** *снабде(ва)ти, опремити, опремати арматуром:* армирани кабл. **3.** *опремити, опремати ратне бродове или авионе оружјем, наоружањем, (на)оружа(ва)ти.*

армѝрāч, -áча (арми́рац, -рца) м *грађевински радник који се бави армирањем, који армира.*

Арна̀утин м (мн. -ти) арх. *Албанац.*

арна̀утити, -ӣм несвр. [гл. им. арна̀ућēње с] *преобраћати у Арнаутина, албанизовати.* ▪ **~ се** *преобраћати се у Арнаутина, албанизовати се.*

Арна̀утка и **Арна̀уткиња** ж арх. **1.** *Албанка.* **2.** (арнаутка, арнауткиња) *врста старинске дуге пушке кремењаче.*

Арна̑утлук м нар. **1.** *земља или крај насељен Арнаутима.* **2.** зб. пеј. *људи из тога краја, Арнаути, Албанци.*

арна̀утскӣ, -ā, -ō *који се односи на Арнауте, албански.*

арна̀утски прил. *на арнаутски начин, албански.*

а́рњеви, -ēвā м мн. мађ. *кров од асура, платна или прућа на сељачким или војничким колима:* кола с арњевима.

арога̀нтан, -тна, -о *надмен и груб, дрзак.*

арога̀нтно прил. *надмено и грубо, дрско:* ~ се понашати.

арога̀нтнōст, -ости ж *особина онога који је арогантан.*

арога̀нција ж лат. *надмено и грубо, дрско понашање; арогантност, грубост, дрскост.*

арога́ција ж лат. правн. *присвојење особе која није више под очинском влашћу;* уп. адопција.

арогѝрати, арòгӣрāм свр. и несвр. *посвојити, присвајати.*

аро́ма ж (арòмāт, -áта м) грч. **а.** *мирис, обично пријатан (јела или пића):* ~ паприке, ~ белог лука, ~ вина. **б.** фиг. *призвук, дах; карактеристично обележје.*

ароматиза́ција ж лат. *додавање ароматичних састојака нечему.*

арома̀тизовати, -зујēм (ароматизи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. *ставити, стављати, дода(ва)ти мирисе, ароматичне материје у нешто, зачинити, зачињавати ароматичним средством, (у)чинити ароматичним:* ~ пиће.

арома̀тичан, -чна, -о *који се одликује (пријатном) аромом, који је пријатног мириса, мирисан, миришљав:* ~ уље.

арома̀тично прил. *са пријатном аромом, мирисно, мирисаво.*

арома̀тичнōст, -ости ж *особина онога што је ароматично, мирисавост.*

арòматскӣ, -ā, -ō *који се односи на арому и аромат, ароматичан:* ароматска једињења.

а̀рōмскӣ, -ā, -ō *који се односи на арому.*

Арòмӯн, -у́на м *припадник остатка романске етничке групе на Балканском полуострву (Влах, Каравлах, Цинцарин и др.).*

Арòмӯнка ж *припадница остатка романске етничке групе на Балканском полуострву (Влахиња, Каравлахиња, Цинцарка и др.).*

арòмӯнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Аромуне:* ~ језик.

арондáција ж фр. *груписање и заокруживање више одвојених парцела земљишта у једну целину ради рационалнијег и економичнијег коришћења.*

арондѝрати, -òндӣрāм свр. и несвр. *(из)вршити арондацију, (за)окружи(ва)ти (поседе) у једну целину.*

арпа̀џик м тур. агр. *врста ситног црног лука за сађење, лук сејанац.*

арпѐђо м (ретко у мн. с) итал. муз. *извођење тонова истога акорда једног за другим (као на харфи).*

а̀рсēн, -éна м (мн. ø) грч. хем. *хемијски елеменат металоид* (As), *чија су једињења јако отровна.*

арсѐнāл, -áла м итал. **1.** *завод за израду, оправку и чување оружја и друге ратне опреме, возила и бродова; складиште оружја и друге ратне опреме.* **2.** фиг. *велика количина нечега, велика залиха:* ~ лажи, ~ доказа.

арсѐнāлскӣ, -ā, -ō *који се односи на арсенал.*

арсѐнӣк, -и́ка м хем. *триоксид арсена, јак отров, мишомор.*

арсѐнӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на арсеник.*

арсе́нов, -а, -о *који се односи на арсен:* арсенова једињења.

а̀рсēнскӣ, -ā, -ō *који се односи на арсен:* ~ једињење, ~ киселина.

а̀ртèрија ж грч. **1.** анат. *крвни суд који одводи крв из срца у разне делове тела, одводница.* **2.** фиг. *важна саобраћајница; главна, прометна улица:* градска ~, прометна ~.

артѐрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на артерије:* ~ крв, ~ притисак.

а̏ртериōзнӣ, -ā, -ō *в. артеријски.*

артериосклерóза ж грч. мед. *закречавање зидова артерије; обољење крвних судова изазвано тим закречавањем.*

артѐфакт м лат. **1. а.** *вештачки производ, рукотворина.* **б.** фиг. *оно што је измишљено, неконструисано.* **2.** *вештачки и намерно изазвана патолошка промена помоћу неких материја или предмета.*

а̀ртēшкӣ (а̀ртēскӣ), -ā, -ō у изр. ~ **бунар** *бунар направљен дубинским бушењем земље (по француској покрајини Артоа, где су изграђени први такви бунари).* ~ **вода** *подземна вода између два непропусна слоја, која под хидростатичким притиском избија на површину.*

артѝзам, -зма м лат. *правац у уметности који негује и пренаглашава формалну страну уметничког дела; техничко савршенство у уметничком стваралаштву.*

а̀ртик(а)л, -кла м лат. *поједини предмет, врста производа или трговачке робе (са тачно одређеним својствима):* прехрамбени артикли, спортски артикли.

артикулáција ж лат. **1.** лингв. *положај и покрети говорних органа при изговору појединих гласова; творба гласова, изговор:* ~ самогласника, напрегнута ~, јасна ~, добра ~. **2.** муз. *начин повезивања тонова при извођењу.* **3.** фиг. *обликовање нечега:* ~ мисли, ~ предмета. **4.** геогр. *разуђеност.* **5.** анат. *зглоб, зглавак.*

а̏ртикулациōнӣ и **артикула́цӣјскӣ,** -ā, -ō *који се односи на артикулацију:* ~ база, ~ место.

артику̀лисāно (артику̀лӣрāно) прил. *разговетно, јасно:* ~ изговорити.

артику̀лисати, -ишēм (артикули́рати, -у̀лӣрāм) свр. и несвр. **а.** *(из)вршити артикулацију, изговорити, изговарати разговетно, јасно.* **б.** фиг. *(из)градити, формирати; јасно образложити, образлагати, формулисати:* ~ предмет.

артиљѐрац, -рца м *војник који служи у артиљерији, тобџија.*

артиљѐрија ж фр. вој. **а.** *род војске наоружан топовима, ракетама и др. оружјем с великим дометом дејства.* **б.** *тешка*

ватрена оружја велике разорне моћи и домета (топови, ракете, хаубице и др.): противоклопна ~, противавионска ~. • **лака** ~ *артиљерија снабдевена лаким артиљеријским оруђима; топови малог калибра.* **тешка** ~ *артиљерија снабдевена тешким артиљеријским оруђима; топови великог калибра.*

артиљѐрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на артиљерију:* ~ муниција, ~ школа, ~ официр, ~ ватра.

артѝљēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на артиљерце.*

ȁртист(а), -ē м (мн. -сти) фр. **1.** *репродуктивни уметник који обраћа нарочиту пажњу на артизам, уметничку форму.* **2.** *извођач посебно увежбаних вештина (циркуски вештак, акробата, жонглер).* **3.** *глумац извођач; певач, играч; играч у циркусу.*

артѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на артисте:* ~ програм, ~ вештина.

артѝстички прил. *на артистички начин, као артиста:* ~ увежбан.

ȁртисткиња (ȁртистица) ж *женска особа артиста.*

ȁртифицијēлан, -лна, -о лат. *извештачен, неприродан.*

ȁртифицијēлно прил. *невештачено, неприродно.*

артифиције́лнōст, -ости ж *особина оног који је артифицијелан, оног што је артифицијелно.*

артичо́ка и **артишо́ка** ж итал. бот. *повртарска зељаста биљка* Cynara scolymus, *с меснатим цветним главицама које се пре него што се расцветају употребљавају као povrће.*

артрѝтис и **артри́тис** (ȁртрит, -и́та) м грч. мед. *запаљење зглобова као последица инфекције, поремећаја у метаболизму и др.;* уп. улози: акутни ~, туберкулозни ~.

артрѝтичан, -чна, -о *који је оболео од артритиса, захваћен артритисом.*

артрѝтичнōст, -ости ж *стање оног што је артритично.*

артро́за ж грч. мед. *хронично дегенеративно обољење зглобова, претежно у старости.*

архаѝзам, -зма м грч. **1.** лингв. *застарела реч, облик или израз.* **2.** *оно што је изашло из употребе, застарела појава.*

архаиза́ција ж лат. *архаизовање, застаревање.*

архаизи́рати, -ѝзӣрāм и **архаѝзовати,** -зујēм свр. и несвр. *да(ва)ти нечему архаичан облик, унети, уносити архаизме у језик, (на)писати архаичним језиком.* ■ **~ се** *поста(ја)ти архаичан, застаре(ва)ти.*

архаѝк м грч. геол. *најстарије геолошко доба, архајско доба;* уп. азоик.

архаѝчан, -чна, -о *који потиче из старине, стар, древан; који има карактеристике старог доба, застарео, старински:* ~ стил, ~ реч.

архаѝчно прил. *застарело, старински:* звучати ~.

архаѝчнōст, -ости ж *особина оног што је архаично, застарелост.*

ȁрхāјскӣ, -ā, -ō *који се односи на архаик:* ~ доба, ~ уметност.

ȁрхāнђел м *в.* *арханђео.*

Ȁрхāнђеловдāн, -а м *в.* *Аранђеловдан.*

ȁрхāнђеловскӣ, -ā, -ō *који се односи на арханђела Михаила и на Арханђеловдан.*

ȁрхāнђелскӣ (ȁрхāнђеоскӣ), -ā, -ō *који се односи на арханђела, арханђеле.*

ȁрхāнђео, -ела м грч. цркв. *врховни анђел, старешина анђела.*

архео- грч. *префиксоид у који значи да је оно што значи други део речи у вези са старином, старо-, древно-, пра-:* археологија, археозоик.

археозо̀ик м грч. *геол. раздобље у развоју Земље између архаика и палеозоика.*

архео̀лог м *научник који се бави археологијом, стручњак за археологију.*

археоло̀гија ж грч. *наука која се бави проучавањем материјалне културе минулих, ишчезлих цивилизација на основу ископина.*

архео̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на археологију:* ~ налаз, ~ истраживање.

архео̀лошки прил. *на археолошки начин, са становишта археологије:* ~ испитати, ~ обрадити.

археоптѐрикс м грч. пал. *најстарија позната фосилна птица, која представља прелазни облик између гмизаваца и птица.*

ȁрхетӣп м (мн. архети́пови) грч. **1.** *изворни несачувани рукопис који се може реконструисати.* **2.** *први штампарски отисак или примерак.* **3.** *узор, модел.* **4.** псих. *у психоанализи, исконски подсвесно-мисаони мотив заједнички свим људима.*

архи- грч. *префикс у твореницама који значи:* **1.** *врховни, главни, најстарији:* архиђакон, архиепископ; **2.** експр. *у највећој мери; највише, одвећ:* архилопов, архилажац, архипознато итд.

ȁрхибискуп м цркв. *врховни бискуп, надбискуп.*

архибиску̀пија ж *подручје којим управља архибискуп; седиште архибискупа, надбискупија.*

ȁрхибискупскӣ, -ā, -ō *који се односи на архибискупе.*

ȁрхӣв, -и́ва м грч. **а.** *установа за чување старих писаних докумената; део научне или државне установе у коме се чувају стари списи:* историјски ~, државни ~. **б.** *збирка старих списа.* **в.** *в.* *архива (а).*

архи́ва ж **а.** *одељење установе у коме се заводе, региструју и чувају акта, регистратура.* **б.** *архивска грађа, акта, списи, скуп докумената који се односе на делатност неке установе или особе:* полицијска ~, чувати у својој архиви, претурати (тражити) по архиви. **в.** *в.* *архив (а, б).*

архѝвāлије ж мн. (архѝвāлија с мн.) лат. *списи, документа који се чувају у архиву, архивска грађа, архивски материјал.*

архѝвāр, -а́ра м **1.** *службеник архива, архиве, управник архива.* **2.** *програм за архивирање других компјутерских програма.*

архѝвāрка ж *жена архивар.*

архѝвāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на архиваре.*

архиви́рати, -хѝвӣрāм свр. и несвр. **1.** *ставити, стављати (документ) у архиву:* ~ документа. **2.** *унети, уносити у компјутер:* ~ компјутерски програм.

архѝвист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који се бави архивским послом, службеник који ради у архиви, архивар, регистратор.*

архивѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на архивисте.*

архѝвисткиња ж *жена архивиста.*

ȁрхиволт м грч.-итал. грађ. *главни лу̑к који спаја два стуба.*

ȁрхӣвскӣ, -ā, -ō *који се односи на архив и архиву:* ~ грађа, ~ материјал, ~ чиновник.

архѝђакон и **ȁрхиђакон** м грч. цркв. **а.** *најстарији ђакон, почасна титула за ђакона калуђера.* **б.** *код римокатолика: заступник бискупа у управи дијецезом.*

архиђако̀нāт, -а́та м *део дијецезе под управом архиђакона (б).*

архѝђаконскӣ и **ȁрхиђаконскӣ,** -ā, -ō *који се односи на архиђаконе.*

архиђако̀нство с *архиђаконско звање, архиђаконска титула.*

архиѐпископ м грч. цркв. *старешина аутокефалне цркве, први, најстарији међу епископима, митрополит, надбискуп.*

архиеписко̀пија ж *црквена област под управом архиепископа; седиште архиепископа.*

архиѐпископскӣ, -ā, -ō *који се односи на архиепископе.*

архиеписко̀пство с **1.** *достојанство, звање архиепископа.* **2.** *седиште архиепископа.*

архијѐрēј, -е́ја м грч. цркв. *старешина јереја, свештеника, виши свештеник, владика.*

архијѐрēјскӣ, -ā, -ō *који се односи на архијереје:* ~ сабор.

архилàжац, -лашца м *велики лажац, лажов над лажовима.*

архило́пов м *велики лойов, лойов над лойовима.*

архимàндрит м грч. цркв. *највиши свештенички чин монашкої реда, старешина манастира у йравославној цркви.*

архимàндритскӣ, -ā, -ō *који се односи на архимандрите.*

архимандри́тство и **архимàндритство** с **1.** *достојанство, звање архимандрита.* **2.** *седиште архимандрита.*

архипàстӣр, -и́ра м грч. цркв. *врховни црквени старешина, архијереј, надбискуй.*

архипèлāг, -а́га м грч. геогр. *већа ірупа острва, острвље, отоције:* Малајски ~.

архипèлāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на архийелаї.*

àрхипознāт, -а, -о *који је свима йознат, ойштейознат.*

архѝтекатскӣ, -ā, -ō *који се односи на архитекте.*

архѝтект(а), -ē м (мн. -ти м, -те ж) грч. *стручњак за архитектуру, инжењер архитектуре, йројектант ірађевинских објеката.*

архитèкткиња (архитèктица) ж *жена архитекта.*

архитектòника ж грч. **1.** *вештина изірадње, слаіања делова у складну целину (у ірађевинарству и уметности); комйозиција, склой:* ~ музичког дела. **2.** *наука о ірађевинским облицима и стиловима; йримена науке на архитектуру.*

архитектòничкӣ и **архитектòничнӣ,** -ā, -ō *који се односи на архитектонику; архитектонски.*

архитèктōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на архитектонику и архитектуру:* ~ факултет, ~ биро, ~ објекат.

архитèктōнски прил. *у архитектонском йоіледу, на архитектонски начин.*

архитекту́ра ж грч. **1. а.** *вештина, уметност йројектовања и ірађења (зірада и др. архитектонских објеката), ірадитељство, ірађевинарство, неимарство.* **б.** *стил ірађења:* грчка ~. **2.** *наука о ірађењу, ірадитељству.*

архитèктӯрнӣ, -ā, -ō *који се односи на архитектуру:* ~ стил.

àрхитӣп м *в. архетий.*

архѝтрāв, -а́ва м грч.-лат. архит. *водоравна ірeда која лежи изнад кайитела стубова и йовезује их, ейистал.*

àршӣн, -и́на м тур. **а.** *стара мера за дужину (65–75* cm). **б.** фиг. *мерило, критеријум:* мерити различитим аршинима, не мерити истим (једним) аршином.

аршлàма ж тур. агр. **1.** *врста трешања круйнијих жућкастих или црвенкастих йлодова.* **2.** *врста зимскої црної лука дуіуљастих іавица* Allium fistulosum. • **црна** ~ *йодврста аршламе (1), хрушташац.*

ȁс и **ȃс** м (мн. ȁсови и а́сови) лат. **1.** *најјача карта за иірање, кец.* **2.** фиг. *онај који йредњачи у нечему, йрвак:* спортски ~, аутомобилски ~. **3.** спорт. *неодбрањиви йочетни ударац у тенису.* • **~ из рукава (ногавице)** разг. *резервни, йоследњи арıумент који неко извлачи да нешто йостиіне; резервно решење.*

асамблèја ж фр. *скуйштина, йарламент:* ~ Уједињених нација.

асана́ција ж лат. *йобољшање здравствених и хиіијенских услова становништва.*

ȁсанационӣ, -ā, -ō *који се односи на асанацију:* ~ програм.

асани́рати, -àнӣрāм свр. и несвр. *(из)вршити асанацију, йобољша(ва)ти здравствене и хиіијенске йрилике.*

ȁсексуāлан, -лна, -о *који нема сексуалности, лишен сексуалних одлика, несексуалан.*

ȁсексуāлно прил. *без сексуалности, несексуално.*

асексуа́лнōст, -ости ж *особина оноі који је асексуалан, оноі што је асексуално, несексуалност.*

асекура́ција ж лат. банк. *осиіурање, обезбеђење.*

асèпса ж грч. мед. **а.** *сйречавање йојаве инфекције на рани дезинфекцијом инструмената и хируршкої йрибора и стерилизацијом завоја.* **б.** *одсуство заразних клица.*

асèптичан, -чна, -о (асèптичкӣ, -ā, -ō) **1.** (одр.) *који се односи на асейсу.* **2.** *који је без заразних клица, йотйуно чист.*

асèптично прил. *йод асейтичним условима, йотйуно чисто.*

асèптичнōст, -ости ж *стање и особина оної што је асейтично, одсуство заразних клица.*

асѝгнант м *лице које издаје налоі неком друіом лицу (асиінату) да за њеіов рачун изврши исйлату у корист трећеі лица (асиінатора).*

асѝгнāт, -а́та м лат. фин. **а.** *лице на које асиінант йреноси обавезу да за њеіов рачун изврши исйлату у корист трећеі лица (асиінатора).* **б.** *дознака на неку новчану суму.*

асѝгнāтор м фин. *лице на које іласи новчана дознака, уйутница.*

асигна́ција ж лат. фин. **1.** *налоі за исйлату; новчана дознака, уйутница.* **2.** *йреузимање туђе новчане обавезе.*

ȁсигнационӣ (асигна́цӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на асиінацију.*

асигни́рати, -ѝгнӣрāм свр. и несвр. фин. *дознача(ва)ти одређену своту новца.*

асимèтрија ж *одсуство симетрије, несиметрија, несклад; несразмерност.*

асимèтричан, -чна, -о *који није симетричан, несиметричан, несразмеран.*

асимèтрично прил. *несиметрично, несразмерно.*

асимèтричнōст, -ости ж *својство оноі што је асиметрично, несиметричност, асиметрија.*

асимѝлāт, -а́та м *онај који је асимилован.*

ȁсимилатӣван, -вна, -о *сйособан за асимилацију; склон асимилацији.*

асимѝлāтор м *онај који асимилује, који има сйособност да асимилује.*

ȁсимилатōран, -рна, -о *в. асимилативан.*

асимѝлāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на асимилаторе, својствен асимилаторима:* ~ политика.

асимила́ција ж лат. **1.** *изједначавање, стайање; йрилаіођавање;* супр. дисимилација. **2.** лингв. *једначење једних іласова йрема друіима који су им у нейосредној близини (йо звучности, месту или начину творбе):* потпуна ~, делимична ~, прогресивна ~, регресивна ~. **3.** *йретайање йојединаца и скуйина људи друіоі националноі, етничкоі или верскоі йорекла у ширу друштвену заједницу у којој живе (йримањем њених, а іубљењем својих одлика):* ~ досељеника. **4.** биол. *йретварање анорıанских материја у орıанске (нйр. хране у материје које іраде ткива); фотосинтеза.* **5.** псих. *йримање йредстава у свест, усвајање.*

ȁсимилационӣ (асимила́цӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на асимилацију.*

àсимиловати, -лујēм (асимили́рати, -ѝлӣрāм) свр. и несвр. **1.** *(из)вршити асимилацију, (у)чинити једнаким, изједнача(ва)ти, йретойити, йретайати; йрилаіодити, йрилаіођавати.* **2.** биол. *йретворити, йретварати анорıанске материје у орıанске, које іраде ткива.* ■ **~ се** *йоста(ја)ти асимилован, йретойити се, йретайати се у нешто друıо, йрилаіодити се, йрилаіођавати се.*

асимптòта и **асимпто́та** ж грч. мат. *йрава која се стално, неоіраничено йриближава кривој, али се никад не додирује с њом.*

асѝмптōтскӣ, -ā, -ō *који се односи на асимйтоту.*

асѝндет(он) м грч. стил. *изостављање везника између реченица или њених делова (речи или синтаıми).*

асѝндетскӣ, -ā, -ō *који је без везника:* ~ реченица.

ȁсинхрōн, -а, -о (асинхроничан, -чна, -о) *који се не йодудара временски, неусклађен временски, неистовремен, неистодобан:* асинхрони мотори.

асинхрòнија ж *временска нейодударност, неистовременост, неистодобност.*

а̏синхро̄но прил. *временски неподударно, неистовремено, неистодобно.*

а̏синхро̄но̄ст, -ости ж *својство онога што је асинхроно, асинхронија.*

аси̏стент м **а.** *помоћник сарадник:* зубарски ~. **б.** *звање на универзитету и у научним установама, млађи сарадник који помаже професору у практичном раду са студентима и припрема се за научног радника.*

аси̏стенткиња (аси̏стентица) ж *женска особа асистент.*

аси̏стентскӣ, -ā, -ō *који се односи на асистенте:* ~ звање, ~ место.

асистенту́ра ж *звање и служба асистента (б).*

асисте̏нција ж *помагање, помоћ, асистирање:* радити уз нечију асистенцију.

асисти́рати, аси̏стӣра̄м несвр. *обављати посао асистента; помагати некоме у послу:* ~ лекару (при операцији).

аске́за ж грч. *в. аскетизам.*

аске́та м (мн. ж) (а̀ске̄т, -е́та м) грч. *човек који се свесно одриче уживања и живи у посту, молитви и мучењу тела (ради моралног усавршавања), испосник.*

аскети̏зам, -зма м *аскетски начин живота, одрицање од телесних уживања и мучење тела ради моралног усавршавања и вишег духовног живота, самоодрицање; религиозно учење које проповеда такав начин живота;* фиг. *мучан, тежак живот, самоодрицање.*

а̀ске̄тскӣ и **а̀скетскӣ,** -ā, -ō *који се односи на аскете, својствен аскетама, испоснички.*

а̀ске̄тски и **а̀скетски** прил. *на аскетски начин, испоснички.*

асона̀нтан, -тна, -о *који се односи на асонанцу и асонанцију.*

асона̀нца (асона̀нција) ж лат. књиж. *понављање истих самогласника у више речи истог стиха, сазвучје; слик, срок у којем се римују само самогласници.*

асони́рати (се), -о̀нӣра̄м (се) (а̀соновати (се), -нује̄м (се)) несвр. *подударати се, слагати се по звуку, слично звучати.*

асорти̏ма̄н, -а́на м фр. *избор различитих врста робе у трговини, на тржишту:* богат ~, широк ~.

асорти́рати, -о̀ртӣра̄м свр. и несвр. *разврста(ва)ти робу на складишту; уредити, уређивати.*

а̏соција̄лан, -лна, -о грч.-лат. *који не воли друштво, заједницу, недруштвен, недружељубив; који се не интересује за опште, друштвене ствари, потребе, склон да поступи против друштвених, моралних норми, нехуман;* супр. социјалан: ~ тип.

а̏соција̄лно прил. *недруштвено, недружељубиво, несоцијално:* понашати се ~.

асоција́лно̄ст, -ости ж *особина онога који је асоцијалан, онога што је асоцијално, недруштвеност, недружељубивост; асоцијално понашање.*

а̏социјатӣван, -вна, -о *који се односи на асоцијацију:* асоцијативне представе.

а̏социјатӣвно прил. *на асоцијативан начин, асоцијацијом:* мислити ~.

асоцијати́вно̄ст, -ости ж *особина онога што је асоцијативно.*

асоција́ција ж лат. **1. а.** *удруживање, везивање, спајање.* **б.** *облик слободног удруживања појединаца или група око заједничких циљева и интереса, удружење, савез.* **2.** псих. *везивање у свести једних појава за друге које су већ доживљене:* ~ по сличности, ~ по супротности (по контрасту), ~ на нешто, изазвати асоцијацију (на нешто). **3.** мат. *својство сабирања и множења по којем је резултат исти без обзира на начин груписања сабирака, одн. чинилаца.* **4.** зоол. *удруживање животиња у веће заједнице (јата, крда, чопоре).* **5.** физ. и хем. *повезивање двају или више једноставних молекула у сложеније групе молекула.*

а̏социјацио̄нӣ (асоција́цӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на асоцијацију, асоцијативан.*

а̏социјацио̄но (асоција́цијски) прил. *в. асоцијативно.*

асоци́рати, асо̀цӣра̄м свр. и несвр. лат. **1.** *удружи(ва)ти, спојити, спајати.* **2.** псих. *повез(ив)ати у свести једне представе с другима.*

аспара̀гус и **аспара́гус** м бот. **а.** *собна украсна зељаста биљка* Asparagus acutifolius. **б.** *шпарога, шпаргла.*

а̀спек(а)т, -кта м лат. **1.** *изглед, вид; облик у коме се нешто јавља.* **2.** *становиште, гледиште.* **3.** лингв. *глаголски вид (свршеност, несвршеност).*

а̀спектнӣ, -ā, -ō *који се односи на аспект.*

а̀спида ж грч. *змија отровница, гуја;* фиг. разг. *зла, опака жена, оштроконђа, нацак-баба.*

а̀спик м фр. кув. *хладетина, пихтије.*

аспи̏рант м лат. **1.** *кандидат за неко место, положај или звање; онај који тежи да нешто постигне.* **2.** *чиновнички приправник.*

аспира́та ж лат. лингв. *сугласник са аспирацијом.*

аспи̏ра̄тор м техн. *апарат за усисавање ваздуха, гасова, прашине и сл., усисивач:* ~ за прашину, ~ за чишћење житарица, ~ мириса.

аспира́ција ж лат. **1. а.** *удисање, усисавање страних тела, честица (обично у несвести) или лекова (у терапији).* **б.** физ. *усисавање гасова или течности из неке шупљине.* **2.** *жеља, тежња за нечим, стремљење; полагање права (на нешто), претензија:* имати аспирације на нешто. **3.** лингв. *изговарање неких сугласника са хаком, грленим призвуком сличним гласу х (гх, бх, кх).*

а̏спирацио̄нӣ (аспира́цӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на аспирацију.*

аспи̏рӣн, -и́на м фарм. *фабрички назив за ацетил-салицилну киселину као лек; таблета тога лека:* гутати аспирине.

аспи̏рӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на аспирин.*

а̀спировати, -рује̄м (аспири́рати, -ѝрӣра̄м) свр. и несвр. **1.** *удахнути, удисати; усиса(ва)ти.* **2.** *тежити, стремити за нечим; полагати, положити право (на нешто), претендовати.* **3.** лингв. *изговорити, изговарати са хаком, с грленим призвуком.*

а̏спра ж (ген. мн. а̏спрӣ) грч. **а.** ист. *стари турски сребрни новац.* **б.** разг. *новчић уопште, пара;* мн. *новац.*

а̏сприца ж *дем. од аспра.*

А̀стек м (мн. А̀стеци) *припадник народа старе мексичке цивилизације.*

асте̏нија ж грч. мед. *општа телесна слабост, немоћ, малаксалост.*

асте̏ник и **асте̏нича̄р** м *човек астеничне грађе, мршав, слаб човек.*

асте̏ничан, -чна, -о *слаб, немоћан, изнемогао; мршав.*

асте̏риск м грч. *графички знак у облику звездице (*) који обично упућује на примедбу испод, одн. на крају текста.*

асте̏ричан, -чна, -о грч. *који је у облику звезде, звездаст, звездолик.*

астеро̀ӣд, -и́да м грч. астр. *мала планета, планетоид.*

а̀стечкӣ, -ā, -ō *који се односи на Астеке:* ~ култура.

астигмати̏зам, -зма м грч. мед. *поремећај способности оштрог, јасног вида услед неправилног преламања светлосних зрака у оку.*

астигма̀тик м *онај који болује од астигматизма.*

астигма̀тичан, -чна, -о *који болује од астигматизма.*

астигма̀тично̄ст, -ости ж *стање онога који је астигматичан, онога што је астигматично, астигматизам.*

а̀стма ж грч. мед. *болест која се манифестује повременим нападима отежаног дисања, сипња:* бронхијална ~, срчана ~.

астма̀тичан, -чна, -о *који болује од астме; карактеристичан за астму, астматички:* ~ човек; ~ напад.

астма̀тичāр м *онај који пати од астме.*

астма̀тичāрка ж *она која пати од астме.*

астма̀тичāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на астматичаре, својствен астматичарима:* ~ кашаљ.

астма̀тичкӣ, -ā, -ō *који се односи на астму.*

астма̀тички и **астма̀тично** прил. *с астматичним нападом, са симптомима астме.*

астраган(-) *в. астрахан(-).*

а̏стрāлан и **а̀стрāлан,** -лна, -о грч. **1.** *који се односи на звезде, звездан:* ~ светло. **2.** фиг. *бестелесан, нематеријалан, нестваран; етеричан; узвишен:* ~ биће.

а̏стрāлно и **а̀стрāлно** прил. **1.** *у облику звезде, звездасто.* **2.** фиг. *нематеријално, бестелесно; етерично; узвишено:* ~ миран.

астра́лнōст, -ости ж *особина онога што је астрално.*

астра̀хāн, -а́на и **а̏страхāн,** -а м *скупоцено крзно од руна врло младих, често недонешених јагањаца астраханске (каракул) овце (по руском граду Астрахану).*

астра̀хāнскӣ и **а̏страхāнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на астрахан, који је од астрахана:* ~ бунда, ~ капа.

астро- грч. *префиксоид у твореницама који означава однос према свемиру, небеским телима, звездо-, звездан:* астрологија, астрономија, астронаутика.

астрогно̀зија ж грч. *наука о звездама с обзиром на њихов положај и груписање у сазвежђа онако како их види голо око.*

астрола̀трија ж грч. *обожавање звезда.*

астро̀лог м *онај који се бави астрологијом.*

астроло̀гија ж грч. *учење о тобожњем утицају положаја звезда и планета на судбину људи; прорицање човекове судбине по положају звезда и планета.*

астро̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на астрологију.*

астро̀лошки прил. *као астролози.*

астро̀мант м *онај који се бави астромантијом.*

астрома̀нтија и **астрома̀нтика** ж грч. *гатање, прорицање човекове судбине из звезда.*

астрона̀ут м *пилот васионског, свемирског брода, свемирски путник, космонаут.*

астрона̀утика ж грч. *наука и пракса летења свемирских летелица.*

астрона̀утичāр м *онај који се бави астронаутиком.*

астрона̀утичкӣ, -ā, -ō *који се односи на астронаутику, космонаутски.*

астрона̀уткиња ж *жена астронаут.*

астрона̀утскӣ, -ā, -ō *који се односи на астронауте:* ~ одело.

астрона̀утски прил. *као астронаут.*

астро̀ном м *научник који се бави астрономијом.*

астроно̀мија ж грч. *наука о небеским телима и појавама у васиони.*

астро̀номскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на астрономију:* ~ опсерваторија. **2.** фиг. *претерано велик, огроман:* ~ цифра, ~ сума, астрономске цене.

астро̀номски прил. **1.** *на астрономски начин, у погледу астрономије:* посматрати ~. **2.** фиг. *претерано много:* порасти ~ (нпр. о ценама, трошковима).

астрофѝзика ж грч. *грана астрономије која се бави проучавањем физичких својстава небеских тела.*

астрофѝзичāр м *научник који се бави астрофизиком.*

астрофѝзичкӣ, -ā, -ō *који се односи на астрофизику.*

астрофѝзички прил. *на астрофизички начин, у погледу астрофизике.*

а̀сура (вар. ха̀сура) ж тур. *простирка од рогозине.* • **извући некоме асуру** *преварити некога, подвалити некоме.*

а̀сфалт м (мн. ø) грч. **а.** хем. *црна сјајна смоласта маса, смеша минералних материја и битумена, која се употребљава за прекривање улица, путева и сл. и као изолатор у грађевинарству.* **б.** *улица, пут и сл. прекривен таквом смешом.*

асфа̀лтēр, -е́ра м *радник који асфалтира, поставља асфалт.*

асфалти́рати, -а̀лтӣрāм свр. и несвр. *прекри(ва)ти улице, путеве, цесте асфалтом:* ~ пут, ~ улицу.

а̀сфалтнӣ, -ā, -ō *који се односи на асфалт, који је од асфалта:* ~ пут.

асцѐндент м лат. правн. *сродник по узлазној линији, предак (отац, дед, прадед).*

асцѐндентнӣ, -ā, -ō *који се креће навише, узлазни:* ~ линија.

асцендѐнција ж лат. *сродство по узлазној линији.*

а̏т м (мн. а̏тови и а̏ти) тур. *коњ, пастув племените пасмине.*

атавѝзам, -зма м лат. биол. *јављање код потомака неких особина даљих предака, наслеђе особина од даљих предака.*

атавѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на атавизам, наслеђен од даљих предака:* ~ особина.

а̀так м фр. *напад; јуриш.*

а̀таковати, -кујēм (атаки́рати, ата̀кӣрāм) свр. и несвр. *напасти, нападати, насрнути, насртати (на некога, на нешто), јуришати:* ~ на нечију част.

ата̀мāн, -а́на м рус. *козачки војни старешина.*

ата̀мановати, -нујēм несвр. *бити атаман, вршити власт атамана.*

ата̀мāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на атамане:* ~ звање.

атама́нство с *атаманско звање и достојанство.*

а̏тāр (вар. ха̏тāр) м мађ. *сеоско или градско подручје.*

ата̀шē, -ѐа м фр. *службеник дипломатског представништва, саветник за одређену област:* ~ за штампу, војни ~, трговински ~, ~ за културу.

атеѝзам, -зма м грч. *доктрина, учење које одриче постојање бога, неверовање у бога, безверство, безбоштво, безбожништво;* супр. теизам.

атѐист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица атеизма, безбожник.*

атеѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на атеисте и атеизам, својствен атеистима, безбожнички:* ~ схватање.

атеѝстички прил. *на атеистички начин, као атеисти:* ~ се понашати.

атѐисткиња ж *женска особа атеиста.*

атѐљē, -ѐа м фр. *радна просторија уметника, фотографа и сл.:* сликарски ~, фотографски ~, модни ~, филмски ~.

атѐљēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на атеље.*

атѐнтāт, -а́та м лат. **а.** *убиство, одн. покушај убиства неке истакнуте, обично политичке личности:* извршити ~ на некога. **б.** фиг. *напад на нечија права, част и др.:* ~ на нечију част.

атѐнтāтор м *извршилац атентата.*

атѐнтāторка ж *жена атентатор.*

атѐнтāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на атентаторе:* ~ тројка.

атери́рати, атѐрӣрāм свр. и несвр. фр. *спустити се, спуштати се на земљу, приземљи(ва)ти се (о авиону или некој другој летелици).*

атѐрōм, -о́ма м грч. мед. *поткожна лојна израслина у облику чвора, која настаје услед зачепљења лојне жлезде (обично на глави).*

атеросклеро́за ж мед. *в. артериосклероза.*

а̀тест и **атѐстāт,** -а́та м лат. *писмена потврда о пореклу и квалитету неке робе, производа:* издати ~ за машину.

атести́рати, атѐстӣрāм свр. и несвр. нем. *потврдити, потврђивати; изда(ва)ти атест, уверење о испуњавању услова за промет неке робе, производа.*

а̀тика ж грч. архит. *низак зид изнад кровног венца или прочеља зграде (карактеристичан за стари атички грађевински стил).*

а̀тила ж мађ. **а.** *кратки мушки огртач украшен гајтанима (некада део мађарске народне ношње).* **б.** *део хусарске униформе, војничка долама.*

ати̏пичан, -чна, -о грч. *нетипичан, неуобичајен:* ~ појава.

а̀тичкӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на стару грчку покрајину Атику (чији је главни град Атина).* **б.** фиг. *префињен, углађен, отмен.*

Атланти́да ж грч. *назив за хипотетичку земљу која је потонула у Атлантски океан.*

Атла̀нтик м *Атлантски океан.*

а̀тлāнтскӣ, -ā, -ō *који се односи на Атлантик:* ~ клима, ~ струја.

а̀тлас[1] м грч. **1.** *збирка географских карата повезаних у облику књиге; збирка научних карата, илустрација, скица и сл.:* географски ~; анатомски ~, историјски ~. **2. а.** анат. *први вратни пршљен (који служи као потпорањ за главу).* **б.** архит. *скулптура мушкарца која служи као потпорањ.*

а̀тлас[2] м (мн. ø) тур. *сјајна свилена тканина;* уп. сатен.

а̀тласкӣ, -ā, -ō *в. атласни.*

а̀тласнӣ, ā, -ō *који се односи на атлас*[2]*, који је од атласа:* ~ хаљина, ~ прслук.

атлѐта и **атлéта** м (мн. ж) (а̀тлēт, -éта и а̀тлет, -а м) грч. *спортски такмичар велике физичке снаге и увежбаности; рвач; уопште снажан човек са добро развијеном мускулатуром.*

атлѐтика ж спорт. *грана спорта која обухвата више дисциплина (трчање, брзо ходање, скакање, бацање диска, кугле и копља и др.).* • лака ~ *ранији назив за спортске дисциплине као што су скакање, трчање, бацање копља, диска и сл.* **тешка** ~ *ранији назив за спортске дисциплине као што су бокс, рвање, дизање тегова и сл.*

атлѐтичāр м *спортиста који се бави атлетиком.*

атлѐтичāрка ж *спортисткиња која се бави атлетиком.*

а̀тлēтскӣ и **а̀тлетскӣ,** -ā, -ō *који се односи на атлете и атлетику; својствен атлетама:* ~ терен, ~ стаза, ~ такмичење, ~ дисциплина; ~ раст, ~ тип, ~ грађа.

а̀тлēтски и **а̀тлетски** прил. *на атлетски начин, као атлете:* ~ грађен.

атмосфéра ж грч. **1. а.** *ваздушни омотач око Земље.* **б.** *ваздух, зрак.* **2. а.** физ. *јединица за мерење ваздушног притиска (атм.).* **б.** *јединица за мерење притиска (ат.).* **3.** фиг. *околности, прилике; ситуација; расположење, дух схватања:* тешка (напета) ~, у пријатељској атмосфери; срдачна ~, ~ неповерења.

атмосфери́лије и **атмосфѐрилије** ж мн. нем. **1.** *падавине (киша, снег, роса, слана, иње, гра̏д и др.).* **2.** *материје које садржи у себи атмосфера (вода, кисеоник, угљен-диоксид и др.).*

атмо̀сфēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на атмосферу (1):* ~ притисак, ~ талог, атмосферске непогоде.

ато̀ксичан, -чна, -о грч. *нетоксичан, неотрован.*

а̀тōл, ато́ла м фр. *прстенасто или полукружно коралско острво.*

а̀тōм, ато́ма м грч. **а.** хем. *најмањи недељиви делић елементарне материје, који се састоји из језгра и електронског омотача.* **б.** фиг. *оно што је занемарљиво мало, трунчица:* са последњим атомима снаге.

атомѝзам, -зма м *теорија по којој се материја састоји од атома чије кретање условљава збивања у природи.*

атомиза́ција ж грч. *разбијање у најситније делове, уситњавање.*

атомѝзēр, -éра м енгл. *направа за распршивање течности (обично мирисних материја) у врло ситне капи, распршивач.*

атомизи́рати, -ѝзӣрāм и **ато̀мизовати,** -зујēм свр. и несвр. *раздвојити, раздвајати, разби(ја)ти на најситније делиће;* фиг. *(ис)цепкати, (и)ситнити.* ■ ~ **се** *(из)делити се, (ис)цепкати се на веома ситне делове, уситнити се, уситњавати се.*

ато̀мист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *присталица, следбеник атомизма.* **2.** *стручњак који се бави атомистиком.*

атомѝстика ж физ.-хем. *наука о атомима и њиховим својствима.*

атомѝстичāр м *в. атомиста.*

атомѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на атомистику, атомисте:* ~ учење.

атомѝстички прил. *на атомистички начин.*

а̀тōмскӣ (а̀тōмнӣ), -ā, -ō *који се односи на атоме:* ~ тежина, ~ језгро, ~ енергија, ~ оружје, ~ бомба, ~ физика. • ~ **печурка** *визуелни утисак у виду печурке који оставља експлозија атомске бомбе (од дима и других материја и ваздуха).*

а̏тонāлан, -лна, -о муз. *који нема одређену тонску линију, тоналитет, који није везан за одређени тоналитет:* ~ композиција, ~ музика.

атона́лнōст, -ости ж *својство онога што је атонално; техника компоновања која одбацује тоналитет као основу музичког дела.*

ато̀нија ж грч. **1.** лингв. *ненаглашеност слога или речи.* **2. а.** мед. *попуштање тонуса ткива, опуштеност, млитавост, млохавост; клонулост:* ~ материце. **б.** фиг. *слабост воље, безвољност, апатија.*

ато̀ничан, -чна, -о **1.** лингв. *ненаглашен, неакцентован:* ~ реч. **2. а.** мед. *опуштен, млитав, млохав.* **б.** фиг. *безвољан, апатичан.*

а̏трактӣван, -вна, -о *који привлачи нечију пажњу, интересовање, привлачан, примамљив, занимљив:* ~ особа, ~ хаљина, ~ публикација.

а̏трактӣвно прил. *привлачно, примамљиво, занимљиво:* деловати ~.

атракти́внōст, -ости ж *особина онога који је атрактиван, онога што је атрактивно.*

атра̀кција ж лат. **1.** *привлачна моћ, привлачност.* **2.** *оно што има привлачну моћ, предмет или појава која привлачи нечију пажњу, оно што има чар, draж; ефектна приредба, одн. тачка приредбе (циркуске, акробатске); занимљивост:* циркуска ~, акробатска ~.

атрибуи́рати, -бу̀ӣрāм свр. и несвр. *припис(ив)ати некоме нечко дело.*

атрѝбӯт, -ӯта м лат. **1.** *битна особина некога или нечега, карактеристика, својство, обележје.* **2.** лингв. *одредба појма означеног именицом; у ужем значењу: придев, придевска заменица или број чији се садржај приписује појму означеном именицом (нпр.* добар *човек,* његова *девојка,* пети *разред).*

а̏трибутӣв м лингв. *врста атрибута, именица ширег значења које се приписује другој именици ужег, конкретизованог значења испред које стоји (нпр. камен темељац, река Сава и сл.).*

а̏трибутӣвнӣ, -ā, -ō **1.** *в. атрѝбӯтскӣ.* **2.** *који је се односи на атрибутив, који је употребљен као атрибутив и сл.*

а̏трибутӣвно прил. **1.** *в. атрѝбӯтски:* ~ употребљена реч. **2.** *у служби атрибутива, као атрибутив.*

атрѝбӯтскӣ (атрѝбӯтнӣ), -ā, -ō *који се односи на атрибут, који има службу атрибута:* ~ служба, ~ функција, ~ употреба, ~ ознака, ~ реченица, ~ генитив.

атрѝбӯтски прил. *у служби атрибута, као атрибут:* ~ употребљена реч.

атрибу́ција ж лат. **1.** правн. *право, надлежност.* **2.** *приписивање неког дела одређеном аутору.*

а̂тријум (а̂трӣј, -ија) м лат. *предсобље, предворје у старим римским кућама; предворје, хол уопште.*

атро̀фија ж лат. мед. **а.** *кржљање, сушење и смањење неког органа или ткива због недовољне исхрањености; закржљалост,*

усахлосӣ: ~ мишића, ~ јетре, старачка ~. **б.** фиг. *несӣајање осећања, оӣуӣелосӣ.*

атрофи́рати, -о̏фӣра̄м свр. и несвр. *(о)сушиӣи се, (у)сахнуӣи, (за)кржљаӣи.*

ау *узвик у изненађењу, чуђењу, болу, ӣаӣњи и сл.* – Ау, како је поцрнео! Ау, што боли!

а̏угментатӣв м лат. лингв. *изведена именица која означава нешӣо увећано, чесӣо с нијансом ӣејораӣивносӣи (нӣр. кућеӣина, ножурина);* супр. деминутив.

а̏угментатӣван, -вна, -о *који се односи на ауīменӣаӣив:* ~ значење, ~ наставак.

а̀угӯр, -у́ра и **а̀угур** м лат. ист. *сӣароримски свешӣеник који је ӣо леӣу и ӣевању ӣӣица ӣрорицао судбину и ӣумачио вољу боīова.*

а̀угӯрскӣ и **а̀угурскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на ауīуре:* ~ вид, ~ дар.

аугуст(-) *в. авīусӣ(-).*

ауди- лат. *в. аудио-:* аудитиван, аудиторијум.

аудијѐнција ж лат. *службени ӣријем код владара, одн. личносӣи на високом ӣоложају:* затражити аудијенцију, бити у аудијенцији, дворана за аудијенције.

аудио- лат. *ӣрефиксоид у ӣвореницама који значи да се нешӣо односи на слух, слушни, чујни:* аудиометар, аудиометрија, аудиограм итд.

а̏удиовизуе̄лан, -лна, -о лат. *који се заснива на исӣовременом слушању и īледању:* ~ метода (у настави).

а̏удиовизуе̄лно прил. *аудиовизуелном меӣодом.*

аудио̀грам м лат.-грч. *īрафички ӣриказ осеӣљивосӣи слуха за ӣојединe фреквенције звука.*

а̏удио-касѐта ж лат.-фр. *ӣласӣична кутијица с маīнеӣофонском ӣраком на којој је снимљен одређен звучни маӣеријал.*

аудио̀лог м *сӣручњак за аудиолоīију.*

аудиоло̀гија ж лат.-грч. *наука о слуху.*

а̀удиометар и **а̀удиоме̄та̄р,** -тра м *айараӣ за мерење осеӣљивосӣи слуха.*

аудиомѐтрија ж грч.-лат. *исӣиӣивање и мерење осеӣљивосӣи слуха ӣомоћу аудиомеӣра.*

а̏удитӣван, -вна, -о **1.** *који се сазнаје чулом слуха, слушни.* **б.** псих. *који се одликује ӣамћењем заснованим на уӣисцима ӣримљеним чулом слуха (о човеку):* ~ тип.

а̏удитӣвно прил. *слухом, ӣреко чула слуха:* деловати ~.

ауди̏то̄ријум (ауди̏то̄рӣј, -ија) м лат. **1.** зб. *слушаоци, слушалачка ӣублика.* **2.** *дворана у којој се држе ӣредавања, слушаоница; ӣросӣор за слушаоце и īледаоце у ӣозоришӣу или концерӣној дворани.*

ауди́ција и **а̀у̀дӣција** ж лат. *ӣробни насӣуӣ īлумца, ӣевача или свирача ӣред оцењивачком комисијом (ӣре ӣримања у службу); исӣиӣивање музичких или īласовних сӣособносӣи ӣри ӣријему у службу сӣикера, водиӣеља или најављивача:* ићи на аудицију, бити на аудицији.

а̀укција ж лат. правн. *ӣродаја робе јавним надмеӣањем, лициӣацијом, која се обавља ӣред ӣоӣенцијалним куӣцима, лициӣација;* уп. дражба.

а̀укцӣјскӣ (а̏укцио̄нӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на аукцију:* ~ завод, ~ кућа, ~ предузеће, ~ продаја, ~ место.

аукцио̀на̄р, -а́ра (аукцио̀на̄тор) м *надмеӣач на аукцијама; чиновник који врши аукцију.*

аукциони́рати, -о̀нӣра̄м несвр. *вршиӣи аукцију, ӣродаваӣи на аукцији, најӣовољнијем ӣонуђивачу.*

а̀ула ж лат. *велико ӣредворје иза улаза; свечана сала, дворана.*

а̀ура ж лат. *ӣрема неким учењима невидљиво свеӣлосно ӣоље које окружује живо ӣело, чија боја и јачина зависи од сӣања свесӣи.*

аурѐол, -о́ла м и **ауре́ола** ж *в. ореол.*

а̀успух м нем. *издувна цев на ауӣомобилу за исӣушӣање исӣрошене ӣаре или ваздуха.*

А̀у̀стра̄лија ж *најмањи конӣиненӣ, који се налази у јужном делу Тихоī океана.*

Аустралија́нац, -нца (Аустра́лац, -лца) м *сӣановник Аусӣралије.*

Аустрали̏ја̄нка (А̀у̀стра̄лка) ж *сӣановница Аусӣралије.*

аустра̀лӣјскӣ (а̀у̀стра̄лскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на Аусӣралију.*

аустрало̀ид, -и́да м*у мн.: исӣочна īрана велике расне скуӣине екваӣорских облика, расӣросӣрањених у Новој Гвинеји, Аусӣралији и Тасманији (у јд.: ӣриӣадник ӣе расне скуӣине).*

А̀устрија и **А̀у̀стрија** ж **а.** *држава у средњој Евроӣи.* **б.** ист. *некадашња царевина у средњој Евроӣи, која је у XIX веку ӣосӣала двојна монархија Аусӣроуīарска.*

Аустрија́нац, -нца м *сӣановник Аусӣрије.*

Аустри̏ја̄нка ж *сӣановница Аусӣрије.*

аустрија́нштина ж пеј. *ӣреӣерана ӣривржаносӣ свему шӣо је аусӣријско, одушевљење за све шӣо је аусӣријско; аусӣријски дух.*

а̀устрӣјскӣ и **а̀у̀стрӣјскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на Аусӣрију и Аусӣријанце:* ~ привреда, ~ народ.

Аустро̀у̀гарска̄ ж ист. *назив некадашње двојне монархије, Аусӣрије и Уīарске (Мађарске);* уп. Аустрија (б).

аустро̀у̀гарскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Аусӣроуīарску:* ~ цар.

аустро̀фил, -а и **аустро̀фӣл,** -и́ла м *онај који је ӣријаӣељски расӣоложен ӣрема Аусӣрији и свему шӣо је аусӣријско (обично у доба Аусӣроуīарске).*

аустро̀фӣлскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на аусӣрофиле:* ~ дух.

аустрофи́лство с *ӣријаӣељско расӣоложење ӣрема Аусӣријанцима и свему шӣо је аусӣријско.*

аустро̀фоб, -а и **аустро̀фо̄б,** -о́ба м *онај који је неӣријаӣељски расӣоложен ӣрема Аусӣрији и свему шӣо је аусӣријско (обично у доба Аусӣроуīарске).*

аустрофо̀бија ж *неӣријаӣељско расӣоложење ӣрема Аусӣријанцима и свему шӣо је аусӣријско.*

аустро̀фопскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на аусӣрофобе.*

а̀ут и **а̏ут** м енгл. спорт. *ӣросӣор изван обележене линије која означава сӣрану иīралишӣа (у фудбалу, рукомеӣу, хокеју и др.):* послати лопту у аут. • **бити у ауту** разг. 1) *биӣи одбачен, биӣи у немилосӣи.* 2) *биӣи болесӣан, лоше се осећаӣи.* **извести, изводити аут** спорт. *убациӣи, убациваӣи лоӣӣу у иīралишӣе са сӣране.*

аута̀ркија ж грч. **1.** екон. *сисӣем у коме се ӣоӣребе у маӣеријалним добрима ӣодмирују власӣиӣом ӣроизводњом; ӣежња за изолацијом националне ӣривреде од свеӣске и домаћеī ӣржишӣа од свеӣскоī.* **2.** фил. *самодовољносӣ, независносӣ од сӣољноī свеӣа.*

аута̀ркичан, -чна, -о *економски независан од друīоī, самосӣалан.*

аута̀рхија ж грч. **1.** *неīраничена владавина, самовлашће.* **2.** *в. ауӣаркија (1).*

аута̀рхичан, -чна, -о *који се односи на ауӣархију, који има неīраничену власӣ, десӣоӣски, самодржачки.*

аутѐнтичан, -чна, -о грч. *веродосӣојан, неӣаӣворен, изворан; ӣрави, исӣиниӣ; ӣачан:* ~ документ, ~ говор.

аутѐнтично прил. *веродосӣојно, неӣаӣворено, изворно; исӣиниӣо, ӣачно:* звучати ~, говорити ~.

аутѐнтично̄ст, -ости ж *својсӣво оноīа шӣо је ауӣенӣично, веродосӣојносӣ:* ~ документа, ~ говора.

ауті̏зам, -зма м грч. мед. и псих. *ӣовлачење у себе, болесна обузеӣосӣ сойсӣвеном личношћу, неӣоверљивосӣ ӣрема друīима, која се јавља обично код шизофреничара.*

а̀утист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који пати од аутизма.*

аутѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на аутизам и аутисте.*

а̀ут-ли́нија и **а̏ут-ли́нија** ж спорт. *линија која означава страну игралишта (у фудбалу, рукомету и др.).*

а̀уто м *в. аутомобил.*

ауто- грч. *префиксоид који значи* **1.** *само-:* аутобиографија, аутосугестија, аутогол. **2.** *аутомобилски:* ауто-сервис, ауто-рели.

аутоанали́за ж грч. *анализирање, испитивање самога себе.*

а̀уто-а̀тлас м *атлас ауто-карата.*

а̀уто-ба́за ж вој. *аутомобилска база, база моторних возила.*

аутобиѐграф м *писац аутобиографије.*

аутобиогра̀фија ж грч. *властита биографија, књижевни род у коме писац описује сопствени живот, властити животопис.*

аутобиѐграфскӣ, -ā, -ō *који се односи на аутобиографију и аутобиографе:* ~ запис, ~ роман.

аутобиѐграфски прил. *на аутобиографски начин, као аутобиограф:* ~ описати.

ауто́бус и **а̀утобус** м нем. *моторно возило за превоз путника са већим бројем седишта:* туристички ~, међуградски ~.

ауто́бускӣ и **а̀утобускӣ,** -ā, -ō *који се односи на аутобус:* ~ саобраћај, ~ превоз, ~ станица, ~ предузеће.

ауто́буснӣ и **а̀утобуснӣ,** -ā, -ō *в. аутобуски.*

аутовакци́на ж грч.-лат. *вакцина, цепиво припремљено од бактерија изолованих из организма болесника за чије се лечење користи.*

аутога̀мија ж грч. бот. *самоопрашивање, самооплодња, опрашивање поленом истог цвета.*

а̀уто-гара́жа ж грч.-фр. *просторија за смештај аутомобила, гаража за аутомобиле.*

ауто̀гēн и **ауто̀ген,** -а, -о грч. *који настаје сам од себе, самородан; исконски.* • ~ **заваривање** *спајање металних делова растапањем њихових рубова помоћу пламена водоника или ацетилена и кисеоника.*

а̀утогōл, -ола м грч.-енгл. спорт. *гол, погодак у сопствени гол (у фудбалу, рукомету и сл.).*

ауто̀грам (а̀утограм) м грч. *својеручни потпис:* давати аутограме, скупљати аутограме.

ауто̀граф м грч. **1.** *спис написан властитом руком, оригинални, изворни рукопис.* **2.** *справа за умножавање, копирање рукописа или цртежа.*

аутогра̀фија ж *поступак умножавања преношењем текста или цртежа с папира на литографски камен или металну плочу.*

аутогра̀фисати, -ишēм свр. и несвр. *отиснути, отискивати нечији рукопис или цртеж копирањем са камена или металне плоче.*

ауто̀графскӣ, -ā, -ō *који се односи на аутограф:* ~ материјал.

а̀уто-гу̑ма ж *аутомобилска гума.*

а̀уто-дē̑о, -дēла (-де́ла) јек. **а̀уто-дѝо,** -дӣјела (-дијѐла) м (обично у мн.) *резервни део за аутомобил.*

аутодѝдакт м грч. *онај који учи сам, без учитеља, самоук.*

аутодида̀ктичкӣ, -ā, -ō *који се односи на аутодидакте, самоучки.*

а̀уто-дӣзалица ж *дизалица за аутомобиле, аутомобилска дизалица.*

аутодисципли́на ж *самодисциплина.*

а̏утодром и **ауто̀дром** м грч. *стаза за аутомобилске трке, тркалиште за аутомобиле.*

а̀уто-елѐктричāр м *занатлија стручњак за електричарске уређаје аутомобила.*

аутоимунѝтēт, -éта м мед. *имунитет који се ствара у самом организму.*

а̀уто-ѝнструктор м *инструктор вожње аутомобилом.*

аутоинтоксика́ција ж грч.-лат. мед. *тровање организма продуктима насталим у истом организму.*

аутоинфѐкција ж грч.-лат. мед. *инфекција коју сам заражени орган преноси с једног дела тела на други, самозараза.*

а̀уто-ка̏мп м *камп у коме се одмарају моторизовани туристи.*

а̀уто-ка̀мпер м *кампер у ауто-кампу.*

а̀утокāр м грч.-енгл. **а.** *аутобус за друштвена путовања.* **б.** *моторна кола са теретним вагоном.*

а̀уто-ка̑рта ж *географска карта која приказује путеве за моторна возила:* ~ Србије, ~ Европе.

аутокѐфāлан и **а̏утокефāлан,** -лна, -о грч. *независан, самосталан, самоуправан (о православној цркви):* аутокефалне цркве.

аутокефа́лнōст, -ости ж *самосталност, независност:* ~ православне цркве.

а̀утоклāв м грч.-лат. *метална посуда с дебелим зидовима, херметичким поклопцем и манометром која служи за стерилизацију или за извођење хемијских процеса уз загревање под повишеним притиском.*

а̀уто-клу̑б м грч.-енгл. *аутомобилистички клуб.*

а̀уто-козмѐтика ж *средства која се употребљавају за негу и одржавање чистоће аутомобила.*

а̀уто-коло́на ж грч.-лат. *колона аутомобила у покрету.*

а̀уто-ко̀мāнда ж вој. *команда која врши регистрацију и распоред војних аутомобила, команда ауто-транспорта.*

аутоконтро́ла ж *контрола над самим собом, самоконтрола.*

а̀утокош м спорт. *у кошарци погодак (кош) у властити кош, на штету властитог тима.*

а̀уто-кра̑н м грч.-нем. *аутомобилска дизалица, дизалица, кран за аутомобиле.*

ауто̀крат(а), -ē м (мн. -ти м, -те ж) *владар који има неограничену власт, неограничени господар, апсолутни владар, самодржац, апсолутиста.*

аутокра̀тија (аутокра̀ција) ж грч. *неограничена владавина једног човека, неограничена власт владара, самодржавље, апсолутизам.*

ауто̀кратскӣ, -ā, -ō *који се односи на аутократе и аутократију, самодржачки.*

ауто̀кратски прил. *с неограниченом влашћу, самодржачки:* владати ~.

аутокра̀тство и **ауто̀кратство** с *особина онога ко је аутократа, самовлашће, самодржавље, аутократија.*

аутокрѝтика ж грч. *самокритика, критичко, објективно оцењивање самога себе, властитих дела, поступака.*

аутокрѝтичан, -чна, -о *који критички оцењује себе и своја дела, поступке, самокритичан:* бити ~.

аутокрѝтичкӣ, -ā, -ō *в. аутокритичан.*

аутокрѝтички и **аутокрѝтично** прил. *са критичким ставом према самом себи и властитим делима, поступцима, самокритично:* ~ гледати (на нешто).

аутокрѝтичнōст, -ости ж *особина онога који је аутокритичан, самокритичност, аутокритика.*

а̀уто-лаки́рер м *занатлија који лакира, фарба аутомобиле.*

аутолаки́рерскӣ, -ā, -ō *који се односи на аутолакирере:* ~ радионица, ~ диплома, аутолакирерске услуге.

а̀уто-лӣмāр м *занатлија, радник металне струке који израђује и поправља лимене делове за аутомобиле.*

а̀уто-лима̀рија ж **1.** *аутолимарски занат, аутолимарске услуге.* **2.** *аутолимарска радионица.* **3.** *аутолимарски делови, лимарија за аутомобиле.*

а̀утолимāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на аутолимаре:* ~ радионица, ~ занат.

аутолимарство с *аутолимарски занат, посао.*

аутолитографија ж грч. *оригинална литографија цртањем на папиру за прештампавање или на литографском камену.*

ауто-маст ж *маст за подмазивање аутомобила.*

аутомат, -ата м грч. **1. а.** *направа, механизам за обављање неке програмиране радне операције без непосредног суделовања човека:* ~ за игре на срећу, ~ за цигарете, ~ за кафу, продајни ~. **б.** фиг. *особа која нешто ради механички (као аутомат); особа која се слепо придржава наредби старијег по рангу без обзира на ситуацију.* **2.** *врста лакшег ватреног оружја које једним окидањем испали серију метака, машинка.*

аутоматизам, -зма м **а.** *особина и способност човечјег или животињског организма да врши одређене радње и покрете механички, несвесно и без учешћа воље; такве механичке радње, одн. покрети.* **б.** *начин, техника функционисања онога што је аутоматско:* ~ правног поступка, ~ процедуре, ~ већине.

аутоматизација ж **1.** *увођење и примена аутомата у производњи, техника управљања и регулисања процеса аутоматима:* ~ производње. **2.** *претварање неких радњи човека у аутоматске (због њиховог честог понављања).*

аутоматизовати, -зујем (аутоматизирати, -изирам) свр. и несвр. **1.** (нешто) *увести, уводити, применити, примењивати аутомате (у процесу производње):* ~ производњу, ~ погон. **2.** *претворити, претварати у аутомат, (у)чинити да нешто ради као аутомат, (у)чинити аутоматским.* ■ ~ **се** *поста(ја)ти аутоматски, као аутомат.*

аутоматика ж *научно-технолошка дисциплина која проучава теорију и конструкцију система за регулисање и управљање технолошким процесима.*

аутоматичар м *војник који рукује аутоматским оружјем, аутоматом (2).*

аутоматски, -а, -о *који се односи на аутомат:* **1. а.** *који ради, функционише помоћу аутомата:* ~ централа, ~ оружје, ~ пећ, ~ станица. **б.** *који је аутоматизован:* ~ обрада података, ~ регулација. **2.** *који се ствара, врши сам од себе, без вољног подстицаја, механички, несвестан:* ~ покрет, ~ одбрана.

аутоматски прил. **1.** *на аутоматски начин, као аутомат, механички, само од себе, без учешћа воље:* радити (функционисати) ~, понављати ~. **2.** разг. *самим тиме, сходно томе, дакле.* – Положио си испит, аутоматски можеш уписати факултет.

ауто-механичар м *занатлија који оправља аутомобилске моторе и уређаје.*

аутомеханичарски, -а, -о *који се односи на аутомеханичаре:* ~ радионица, ~ занат.

аутомобил, -ила м грч.-лат. *друмско возило, путничка или теретна кола, обично на четири (ређе три) точка, која се крећу помоћу сопственог мотора:* путнички ~, спортски ~.

аутомобилизам, -зма м (мн. ø) **а.** *спортска дисциплина која обухвата све врсте аутомобилских трка.* **б.** *аутомобилски саобраћај.*

аутомобилизација ж *в. моторизација (1).*

аутомобилист(а), -е м (мн. -сти) *онај који се бави аутомобилизмом; онај који управља аутомобилом, возач аутомобила.*

аутомобилистика ж *в. аутомобилизам.*

аутомобилистички, -а, -о *који се односи на аутомобилизам и аутомобилисте:* ~ спорт, ~ трка, ~ клуб, аутомобилистичке рукавице.

аутомобилисткиња ж *жена аутомобилиста.*

аутомобилски, -а, -о *који се односи на аутомобиле:* ~ точак, ~ гума, ~ индустрија, ~ ас.

аутомобилчић м *дем. од аутомобил.*

ауто-монтажа ж *монтажа аутомобила.*

аутомонтажни, -а, -о *који се односи на монтажу аутомобила:* ~ погон.

ауто-мото *први део двочланих спојева који значи 'који обједињује, обухвата све возаче моторних возила':* ауто-мото друштво, ауто-мото савез, ауто-мото клуб.

аутономан и **аутономан,** -мна, -о *који има аутономију, самоуправан, самосталан, независан:* ~ покрајина.

аутономаш, -аша м (често пеј.) *онај који у уређењу државе заступа већу аутономију појединих региja или покрајина, присталица аутономије регија или покрајина;* уп. аутономист(а).

аутономашки, -а, -о *који се односи на аутономаше:* ~ странка.

аутономашки прил. *са аутономашким схватањем, с аутономашких позиција:* деловати ~.

аутономаштво с *проповедање и спровођење аутономашке политике.*

аутономија ж грч. *самоуправа, независност, самосталност појединих територија или социјалних група у доношењу и спровођењу сопствених одлука и закона, право на самостално организовање и самоуправљање:* територијална ~, културна ~, политичка ~.

аутономист(а), -е м (мн. -сти) *присталица аутономије;* супр. централист(а); уп. аутономаш.

аутономистички, -а, -о *који се односи на аутономисте:* ~ странка.

аутономно и **аутономно** прил. *самоуправно, независно, самостално.*

аутономност, -ости ж *својство и положај, статус онога што је аутономно, самосталност, независност, аутономија.*

аутоопсервација ж грч.-лат. *посматрање, испитивање самога себе, самопосматрање.*

ауто-парк м *аутомобилски парк, скуп свих аутомобила које поседује неко предузеће.*

ауто-опрема ж *опрема, прибор, делови за аутомобиле.*

ауто-пијац м и **ауто-пијаца** ж *место за препродају аутомобила, обично половних.*

аутопилот, -ота м грч.-фр. *уређај за аутоматско управљање авионом.*

аутопортрет, -ета м грч.-фр. *властити портрет сликара.*

ауто-превоз ек. и јек. (јек. и ауто-пријевоз) м *превоз аутомобилом, аутомобилски превоз, транспорт.*

ауто-превозник ек. и јек. (јек. и ауто-пријевозник) м *превозник који врши услуге аутомобилом.*

ауто-приколица ж *туристичка приколица за аутомобил.*

ауто-промет м *аутомобилски промет, аутомобилски саобраћај, аутомобилизам.*

аутопсија ж грч. **1.** мед. *сецирање леша ради утврђивања узрока смрти, обдукција:* извршити аутопсију. **2.** *сазнање до кога се долази личним посматрањем, самопосматрање.*

ауто-пут, -пута м (мн. аутопутеви (аутопутови)) *широк аутомобилски пут без укрштања с другим путевима, пругом и сл. у истом нивоу, са најмање две истосмерне коловозне траке физички одвојене од исто толико коловозних трака супротног смера.*

аутор м лат. **1.** *творац неког научног, књижевног или уметничког дела:* ~ романа, ~ проналаска. **2.** фиг. разг. *онај који је смислио нешто без вредности или лоше, ружно:* ~ лажи, ~ клевете.

ауторизација ж *одобрење аутора или носиоца ауторског права.*

ауторизовати, -зујем (ауторизирати, -изирам) свр. и несвр. *да(ва)ти одобрење за објављивање и коришћење сопственог, ауторовог дела.*

ауторитаран, -рна, -о лат. пол. *који је заснован на слепом, поданичком потчињавању властима:* ~ режим.

ауторитаризам, -зма м лат. пол. *ауторитарни режим, облик државне власти концентрисане у рукама једне личности или групе људи која заводи диктатуру, аутократски диктаторски систем владавине.*

ауторитарно прил. *на ауторитаран начин:* наступити ~.

ауторитарност, -ости ж *својство онога што је ауторитарно.*

а̏уторитатӣван, -вна, -о *који се заснива на ауторитету, меродаван; који има ауторитета; угледан, уважен; самоуверен.*

а̏уторитатӣвно прил. *с ауторитетом; правећи се важан, самоуверено.*

ауторитати́внōст, -ости ж *својство онога што је ауторитативно, онога који је ауторитативан.*

ауторѝтēт, -е́та м лат. **1. а.** *углед, поштовање које неко ужива; утицај који проистиче из тога угледа:* имати ауторитета, човек од ауторитета. **б.** *надмоћност, моћ, власт.* **2.** *личност великог угледа и значаја; меродаван стручњак (у науци, уметности и др.):* бити ~, ~ за барок.

а̏уторитēтан и ауторѝтēтан, -тна, -о *в. ауторитативан.*

а̀утōрка (а̀уторица) ж *женска особа аутор.*

а̀уторскӣ, -ā, -ō *који се односи на ауторе:* ~ хонорар, ~ право. • ~ **табак** *рукопис који има 30.000 ауторских знакова (словних места).*

а̀уторство и аутòрство с *припадништво неког дела његовом творцу, аутору:* установити ~, оспорити некоме ~.

а̀уто-сѐрвӣс, -и́са м грч.-фр. *механичарска радионица, сервис за одржавање и поправку аутомобила.*

аутосѐрвӣснӣ, -ā, -ō *који се односи на ауто-сервис:* ~ делатност.

а̀уто-сто̏п м грч.-енгл. *заустављање аутомобила на путу дизањем палца десне руке у правцу вожње ради бесплатног превоза:* путовати ауто-стопом.

а̀уто-стòпер м *путник који путује ауто-стопом.*

а̀уто-стòпēрка ж *жена ауто-стопер.*

аутостопи́рати, -òпӣрāм свр. и несвр. *путовати ауто-стопом.*

аутостра́да ж грч.-лат. *в. ауто-пут.*

а̏утосугестӣван, -вна, -о *који сугестивно утиче на самог себе.*

аутосугѐстија ж грч.-лат. *сугестија, сугестивно утицање на самога себе.*

а̀уто-та̏кси, -ија м грч. *путнички аутомобил с уграђеним таксиметром (за израчунавање пређеног пута и возарине), такси.*

а̀утотӣп м *отисак, копија, факсимил добијен аутотипијом.*

аутотѝпија ж грч. *техника високе штампе и офсета за репродукцију вишетонских слика (фотографија) урезивањем у цинк или дрво нагризањем киселином, чиме се добија отисак (аутотип); израда клишеа фотографским путем.*

аутотòмија ж грч. *спонтано откидање и одбацивање појединих делова тела код неких животиња кад су у опасности (нпр. код паука, гуштера итд.).*

а̀уто-тра̀нспорт м *аутомобилски транспорт.*

а̀уто-тр̏ка ж *аутомобилска трка.*

а̀уто-тр̀кāч, -а́ча м *учесник у ауто-трци.*

аутохипно́за ж грч. *хипноза самога себе, довођење самога себе у хипнотичко стање, самохипноза.*

а̀утохтōн, -а, -о грч. **а.** *који од давнина борави, постоји негде, староседелачки, прастари:* ~ становништво. **б.** *који је настао без страног утицаја, изворан, исконски:* ~ култура, ~ ношња, ~ музика.

а̀утохтōно прил. *изворно, исконски:* постојати ~.

а̀утохтōнōст и аутохто́нōст, -ости ж *особина, својство онога који је аутохтон, онога што је аутохтоно, самородност; изворност:* ~ живља, ~ културе, ~ музике, ~ ношње.

а̀уто-цѝстēрна ж *теретни аутомобил, камион с посебно грађеном каросеријом у облику великог ваљка за превоз течности.*

а̀уто-шкōла (-шкòла) ж *установа која припрема грађане за полагање возачког испита.*

аутса̀јдер м енгл. **1.** спорт. *такмичар који нема изгледа на победу.* **2. а.** *кандидат који при избору не припада никаквој организацији, странци, групи.* **б.** *уопште онај који се издвојио из групе, онај који стоји по страни.*

аутса̀јдерскӣ, -ā, -ō *који се односи на аутсајдере.*

аутса̀јдерски прил. *као аутсајдер.*

а̑уф и а̑ух узв. *в. ау.* – Аух! Једва спасох главу.

а̀фāзија ж грч. мед. *потпуна или делимична неспособност говора услед поремећаја неких центара у мозгу; неспособност за разумевање речи.*

афа̀тик м *онај који болује од афазије.*

афа̀тичан, -чна, -о *који болује од афазије.*

а̀фек(а)т, -кта м лат. *снажно и напето душевно стање, узбуђење које се нагло јавља (срџба, љубомора, страх, одушевљење и сл.) праћено карактеристичним психофизичким променама (у крвотоку, лучењу жлезда, слабљењу контроле свести и др.):* пасти у ~, убиство у афекту.

а̀фекатскӣ, -ā, -ō *који се односи на афекат, који је изазван афектом.*

афекта́ција ж *извештачено понашање, пренемагање; извештаченост.*

а̏фектӣван, -вна, -о *који је у вези с афектом, узбудљив; емотиван, осећајан:* ~ стање; ~ природа.

а̏фектӣвно прил. *у афекту, узбудљиво; емотивно, осећајно:* реаговати ~.

афективнōст, -ости ж *афективно стање.*

афѐктӣран, -а, -о *извештачен, неприродан, усиљен.*

афѐктӣрано прил. *извештачено, неприродно, усиљено:* ~ говорити.

афѐктӣрāнōст, -ости ж *особина онога што је афектирано, извештаченост, неприродност, усиљеност; афектација.*

афекти́рати, афѐктӣрāм (а̀фектовати, -тујēм) несвр. *понашати се извештачено, неприродно, пренемагати се, ачити се.*

афѐкција ж лат. **1. а.** *узбуђење, афекат.* **б.** *осећање, емоција; осећај, осет.* **2.** мед. *болесно стање, болест, обољење.*

а̀фел (а̀фēлијум) м грч. астр. *најудаљенија тачка од Сунца на путањи неке планете;* супр. перихел(ијум).

а̀фēлнӣ, -ā, -ō *који се односи на афел:* ~ удаљеност.

афе́ра ж фр. *прљав, нечастан, одн. противзаконит посао или догађај, случај који изазива узбуђење и интересовање јавности, јавни скандал:* политичка ~, шпијунска ~, љубавна ~.

афѐрāш, -а́ша м *онај који изазива афере, који је умешан у неку аферу (политичку, привредну и др.).*

афѐрāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на афераше и аферу, својствен аферашима, скандалозан.*

афѐрāшки прил. *на аферашки начин, скандалозно.*

афе́рица ж *дем. од афера.*

а̀фикс м лат. лингв. *језички елемент (један или више гласова) који се у творби речи додаје корену или основи (префикс, суфикс или инфикс).*

афикса́ција ж лат. лингв. *творба речи помоћу афикса.*

афинѝтēт, -е́та м лат. **1.** хем. *способност међусобног привлачења и спајања атома или молекула; привлачна сила којом се спајају хемијски елементи.* **2.** *узајамна привлачност, сродност; наклоност према некоме или нечему:* имати афинитета према нечему, немати афинитета за нешто.

афѝōн, -о́на м тур. **1.** бот. *мак.* **2.** (мн. ø) *смоласти беличасти сок из зелених чахура мака, који се употребљава у медицини, опијум.*

а̏фирматӣв м *потврдно мишљење, потврда;* супр. негатив.

а̏фирматӣван, -вна, -о *којим се нешто тврди, потврдан;* супр. негативан: ~ став, ~ суд, ~ реченица.

а̏фирматӣвно прил. *потврдно.*

афирмати́внōст, -ости ж *својство онога што је афирмативно.*

афирма́ција ж лат. **1.** *потврђивање, тврдња; потврда, поткрепљење.* **2.** *постизање неког успеха или положаја у друштву; призна(ва)ње:* добити афирмацију као писац, стећи међународну афирмацију.

афѝрмисати, -ишēм (афирми́рати, -ѝрмӣрāм) свр. и несвр. *потврдити, потврђивати вредност нечега, осигура(ва)ти признање вредности нечега у друштву:* ~ уметност. ■ ~ **се** *доказа(ва)ти своју вредност, стећи, стицати признање у друштву, бити признат, уважен:* ~ се као писац, ~ се као научник.

афѝша ж (àфиш м) фр. *јавна објава, оглас; плакат.*

афиши́рати, афѝшӣрāм свр. и несвр. *објавити, објављивати путем огласа, плакатирати.*

афòнија ж грч. *безгласност; потпуна промуклост, губитак гласа (због болести гласница или психичког узрока).*

афòничан, -чна, -о *безгласан; потпуно промукао.*

афорѝзам, -зма м грч. *кратка, језгровита мудра и духовита изрека; сентенција; максима.*

афорѝстика ж *бављење афоризмима као књижевном врстом; писање афоризама.*

афорѝстичан, -чна, -о *који је дат у облику афоризма:* ~ мисао.

афорѝстичāр м *писац афоризама.*

афорѝстичāрка ж *жена афористичар.*

афорѝстичкӣ, -ā, -ō *в. афористичан.*

афорѝстично (афорѝстички) прил. *у облику афоризма, у афористичком стилу:* писати ~, изражавати се ~.

Àфрика ж (дат. Àфрици) *континент јужно од Европе, између Средоземног и Црвеног мора, Атлантског и Индијског океана.*

Африка́нац, -нца м *становник Африке.*

Африкàндер м *белац рођен у Јужној Африци; Бур.*

африканиза́ција ж *давање нечему афричког обележја, одн. примање афричког обележја (у култури, уметности и др.).*

африканизи́рати, -ѝзӣрам и **африкàнизовати,** -зујēм свр. и несвр. *да(ва)ти нечему афричко обележје у начину живота, схватања и сл.:* ~ музику. ■ ~ **се** *доби(ја)ти афричко обележје у начину живота, схватања и сл.*

африкàнист(а), -ē м *стручњак који се бави африканистиком.*

африканѝстика ж *наука о афричким језицима и књижевностима и о афричкој култури уопште.*

африканѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на африканистику и африканисте:* африканистичке студије.

Афрѝкāнка ж *становник Африке.*

африка́та ж лат. лингв. *сугласник сливен од елемената једног праскавог и једног струјног сугласника (нпр.* ц, ч *и сл.).*

àфричкӣ, -ā, -ō *који се односи на Африку и Африканце.*

афро- *префиксоид са значењем 'који се односи на Африку, афричко-':* афроамерички, афроазијски итд.

Афроази́јац, -јца м *Азијац пореклом из Африке.*

афроàзӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на Африку и Азију:* афроазијски језици.

Афроамерика́нац, -нца м *Американац пореклом из Африке, амерички црнац афричког порекла.*

афроàмеричкӣ, -ā, -ō *који се односи на Афроамериканце; који се односи на Африку и Америку.*

афродѝзијак м грч. мед. *средство за појачавање полног нагона.*

афродѝзӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на афродизијак, који делује као афродизијак:* ~ средство.

Афроди́та ж *старогрчка богиња лепоте и љубави; симбол женске лепоте.*

Афрокуба́нац, -нца м *Кубанац пореклом из Африке.*

афрокỳбāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Афрокубанце.*

ȁфро-фризу́ра ж *врста кратке коврџаве женске фризуре.*

ȁфте ж мн. мед. *усни чиреви, бледожуте мрље црвених рубова изазване упалом десни:* добити афте.

ȁх *узвик за изражавање одушевљења, дивљења, радости, чуђења, бола, жалости и др.* – Ах, Боже мој, колико света! Ах, тешко мени.

аха 1. узв. *в. ах.* **2.** *потврдна речца: да, јест.* – Идеш ли у град? Аха!

àхāт, аха́та и **ȁхāт,** -а м грч. мин. *врста полудрагог камена велике тврдоће, с различито обојеним пругама.*

àхāтнӣ и **ȁхāтнӣ** (àхāтскӣ и ȁхāтскӣ), -ā, -ō *који се односи на ахат, који је од ахата:* ~ огрлица.

àхēнија ж лат. бот. *суви плод (обично једносемени).*

Ахиле́јев, -а, -о *в. Ахилов.*

Ȁхилов и **Àхилов,** -а, -о у изр. ~ **пета** *најосетљивије место, најслабија страна (некога).* ~ **тетива** анат. *тетива мишића листа која се завршава на задњем делу петне кости.*

ахмеди́ја ж тур. *бели танки платнени шал којим се обавија фес, чалма, турбан, сарук.*

ȁхнути, -нēм и **а́хнути,** а̂хнēм свр. *узвикнути „ах".*

ахроматѝзам, -зма м грч. **1.** *безбојност; бледило.* **2.** *помањкање спектралног (дугиног) бојења слике у оптичким стаклима.* **3.** мед. *привремено бледило изазвано боравком на снегу и сл.*

ахромàтичан, -чна, -о физ. **а.** *који нема способност разлагања светлости на боје:* ~ сочиво. **б.** *безбојан, ахроматски.*

ахромàтичнōст, -ости ж *својство оптичких система (сочива) да стварају слику без обојених рубова.*

ахрòматскӣ, -ā, -ō *безбојан.*

ахрòматски прил. *безбојно.*

ахрòничан, -чна, -о грч. *који није у складу са својим временом, несавремен.*

àхтати, ȁхћēм несвр. *понављати узвик „ах".*

ацèтāт, -а́та м хем. *у мн.: соли сирћетне киселине (у јд.: таква со).*

ацетѝлēн, -е́на м хем. *незасићени гасовити угљоводоник* (C_2H_2), *безбојни експлозивни гас који гори светлим пламеном и служи за осветљење, заваривање и др.*

ацетѝлēнка ж *ацетиленска лампа, светиљка.*

ацетѝлēнскӣ, -ā, -ō *који се односи на ацетилен:* ~ осветљење, ~ лампа.

ацетилсалѝцӣлнӣ и **ацетилсȁлицӣлнӣ,** -ā, -ō у изр. ~ **киселина** хем. *бели кристални прах који се користи као познати лек аспирин.*

ацетѝсāл, -а́ла м фарм. *ацетилсалицилна киселина, аспирин.*

ацèтōн, -о́на м (мн. ø) лат. хем. *безбојна лако испарљива, запаљива течност која се користи као растварач масти и лакова.*

ацèтōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на ацетон.*

ацидѝтēт, -е́та м лат. *кисео укус, киселост.*

ацидòфилан, -лна, -о *који подноси киселост:* ~ млеко.

ачелерàндо прил. итал. муз. **1.** *са постепеним убрзањем, убрзано.* **2.** (у им. служби) м (ретко у мн.: с) *постепено убрзавање темпа.*

а́чити се, а̂чӣм се несвр. [гл. им. а́чēње с] разг. **1.** *говорити извештачено отежући, развлачећи речи, пренемагати се.* **2.** *измотавати се, лудирати се.*

àшиковати, -кујēм несвр. **а.** *водити љубав, забављати се, флертовати (о момцима и девојкама).* **б.** фиг. *удварати се, подилазити некоме, правити се нечијим пријатељем; шуровати (с неким).*

Ашкèнāз, -а́за м *немачки Јеврејин; припадник Јевреја средње, северне и источне Европе (за разлику од Сефарда);* уп. Ешкеназ.

ашкèнāскӣ, -ā, -ō *који се односи на Ашкеназе.*

а́шōв, а̂шова м мађ. *пољопривредна алатка, шиљата гвоздена лопата за копање и риљање земље.*

а́шовити, -ӣм несвр. [гл. им. а́шовљēње с] *копати, прекопавати, риљати ашовом:* ~ земљу, ~ башту.

а́шовче и **ашòвче,** -ета с (супл. мн. а̂шовчићи и ашòвчићи м) *дем. од ашов.*

а́шовчић и **ашòвчић** м *дем. од ашов.*

Б

б (Б) с непром. **1. а.** лингв. *звучни двоуснени (билабијални) праскави сугласник.* **б.** *слово којим се обележава тај сугласник:* велико Б, мало б, курзивно *б (друго слово ћирилице).* **2.** *при набрајању: друго (по реду).*

ба̏ и **ба̑** *узвик за плашење при изненадном доласку.*

ба̏ба[1] ж (вок. ба̏ба, фиг. пеј. ба̏бо) **1.** *стара жена, старица.* **2.** *старија сродница* **а.** *очева или мајчина мајка (понекад и очева или мајчина тетка, стрина или ујна):* ~ по оцу, ~ по мајци. **б.** нар. *ташта, пуница.* **3. а.** шаљ. *супруга, жена.* **б.** пеј. *жена уопште.* **в** фиг. пеј. *плашљива особа, кукавица, плашљивац.* • **~ Марта** нар. *променљиво време у марту (час снег, час киша или време без падавина).* **задушна ~** *болешљива особа.* **дати бабу за невесту** *подвалити некоме.* **за чије (које) бабе здравље? (за које бабе душу?)** *ради чега? за чију љубав? (кад се указује на узалудност нечега).* **као (стара) ~** *несавремено, застарело.* **причај ти то својој баби** *каже се ономе у чију се причу не верује.* **прошла ~ с колачима** *каже се кад је пропуштена прилика за нешто: касно је.* **то може свака ~** *то може свако, и најнеспособнији.* • НПосл **ко о чему ~ о уштипцима (о чепу); што је баби мило, то јој се и снило** *каже се кад неко стално говори о нечем што прижељкује, воли.* **трла ~ лан да јој прође дан** *каже се кад се неко бави нечим некорисним.*

ба̏ба[2] ж *тањи колац или штап с венцем на врху, забоден у корито реке, који служи као привремена ознака за десну обалу пловног пута.*

ба́ба м тур. нар. *отац; поочим;* уп. бабо.

бабаде̏во̄јка јек. **бабадје̏во̄јка** ж разг. *стара девојка, уседелица.*

ба́бак, ба́пка м *дршка, држак на косишту.*

бабаро́га ж нар. *страшило у лику ружне старе жене којим се плаше деца.*

ба̏баст, -а, -о *сличан баби, који је као у бабе, старачки:* ~ лице.

ба́бац, ба́пца м жарг. *држећа, кочоперна старица.*

бабе̏тина ж *пеј. (ређе аугм.) од ба̏ба*[1].

Баби̏лон м *в. Вавилон.*

бабилон- *в. вавилон-.*

ба̏бин, -а, -о *који припада ба̏би, који се односи на бабу.* • **бабини јарци** *в. под јарац.*

ба́бин, -а, -о *који припада ба́би.*

ба̏бине (ба̏биње) ж мн. **1.** *време непосредно после порођаја (око шест недеља) које породиља проводи углавном у постељи.* **2.** етн. *понуде породиљи и дарови новорођенчету који се доносе док је породиља у бабинама (1):* (до)носити ~. • **долазити, ићи** и сл. **на ~** *посећивати породиљу доносећи понуде њој и дарове новорођенчету.*

баби̏њара ж нар. *жена док је у бабињама, породиља, родиља.*

ба̏бињи̑, -а̄, -е̄ *који се односи на бабиње и бабине:* ~ грозница, ~ млеко.

ба̏бица[1] ж **1.** *стручно оспособљена жена која помаже при порођају и негује породиљу и новорођенче, прималља, акушерка.* **2.** *дем. и хип. од баба*[1]. • НПосл **где је много бабица, ту су деца килава** *кад се у неки посао умешају многи, он се рђаво заврши.*

ба̏бица[2] ж **а.** *маљ машинског бата.* **б.** *мали наковањ на коме се откива коса.*

ба̏бичин, -а, -о *који припада бабици.*

ба̏бичица ж *дем. и хип. од бабица*[1].

ба̏бички̑, -а̄, -о̄ *који се односи на бабице, акушерски:* ~ школа, ~ позив, ~ посао.

ба̏бљи̑, -а̄, -е̄ *в. бапски.* • **~ лето** *в. под лето.*

ба́бо, -а и -е̄ м тур. нар. *отац; поочим;* уп. ба́ба́. • **ни по бабу ни по стричевима** *праведно, правично, објективно и непристрасно (кад је реч о одлучивању, пресуђивању).*

ба́бовина ж нар. **1.** *наслеђе од ба́ба, очевина.* **2.** *завичај, постојбина, отаџбина.*

ба́бовић м *син који је по свему сличан оцу, достојан потомак честитога оца.*

бабо̀лик, -а, -о *који је као ба̏ба, сличан баби, налик на бабу, бабаст:* ~ жена.

ба̀бӯн, -у́на м зоол. *врста мајмуна из рода* Pario, *павијан.*

ба̀бӯнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бабуне; мајмунски.*

ба̀бура ж **1.** агр. *врста паприке крупног заобљеног плода.* **2.** *бабушка*[1], *шишарка.*

бабу̀рак, -рка м бот. *оболели, закржљали плод шљиве.*

ба̀бураст, -а, -о *који је као бабура (1), надувен:* ~ нос.

бабу̀рача ж зоол. *крастава жаба, крастача.*

ба̀бӯрда и **бабу̀рина** ж експр. *аугм. и пеј. од ба̏ба*[1]; уп. бабетина.

ба̀бурица ж *дем. и хип. од бабура (1).*

бабу̀скара и **бабу̀скера** ж експр. *пеј. од ба̏ба*[1]; уп. бабетина.

ба̀бушка[1] ж *округла израслина на листу коју прави ларва инсекта бабушкара, шишарица.*

ба̀бушка[2] ж зоол. *врста речне рибе Carassius gibelio из пор. Cyprinidae, увезене из Кине.*

ба̀бушка[3] ж рус. *врста руске дрвене фигурице са сликом, цртежом девојке у живим бојама.*

ба̀бушка̄р м зоол. *назив за више врста инсеката опнокрилаца из пор.* Cynipidae, *који изазивају стварање бабушки, шишарки на лишћу:* лисни ~, ружин ~, храстов ~.

ба̀вити се, -ӣм се несвр. [гл. им. ба̏вљење с] **1.** *проводити време, бити, боравити, задржавати се (негде):* ~ се у граду. **2.** (нечим, око нечега) **а.** *заниматисе (нечим), радити, пословати (нешто); водити бригу, бринути се, старати се (о некоме, о нечему):* ~ политиком, ~ земљорадњом; ~ децом (око деце), ~ стоком (око стоке). **б.** *проучавати (нешто), имати (нешто) за предмет проучавања; бити обузет (нечим):* ~ математиком, ~ музиком; ~ неком мишљу.

бавр̀љати, -а̄м несвр. експр. **1.** *ићи несигурно, тетурати се, посртати.* **2.** *тумарати, скитати, лутати, базати.*

ба̀га ж тур. вет. *жуљевити оток, кврга на нози коња услед хроничног обољења глобова.*

ба̏гав(-) *в. бангав(-).*

ба̀га̄ж, -а́жа м и **бага́жа** ж фр. **1.** *путникове ствари, пртљаг.* **2.** фиг. пеј. *олош, багра, шљам, фукара.*

багатѐла ж итал. **1. а.** *безначајна, неважна ствар, ситница, тричарија.* **б.** *мала, ништавна цена, бесцење; јефтина ствар:* купити (добити) за багателу. **2.** муз. *краћа инструментална композиција неодређена облика.*

ба̏гате̄лан, -лна, -о *ништаван, безвредан; врло јефтин:* ~ роба; багателне цене.

багателизѝрати, -ѝзӣра̄м и **багатѐлизовати,** -зује̄м свр. и несвр. *в. багателисати.*

багатѐлисати, -ише̄м свр. и несвр. *потценити, потцењивати, омаловажити, омаловажавати, ниподаштавати (некога, нешто):* ~ нечију робу.

ба̏гате̄лно прил. *ништавно, незнатно; врло јефтино:* ~ осудити; ~ ниска цена.

ба́гер м хол. **а.** *возило (обично гусенично) са уређајима, машинама за откопавање или ископавање земље, руде и сл. и утовар у транспортна возила.* **б.** *пловило, брод с уређајима за чишћење речног и морског дна од муља, шљунка или за вађење песка, шљунка.*

багѐра̄ш, -а́ша м *в. багериста.*

багѐрисати, -ише̄м несвр. *в. багеровати.*

багѐрист(а), -е̄ м (мн. -сти) *радник који рукује багером.*

ба́геровати, -рује̄м несвр. *копати (земљу, руду и сл.) багером; чистити багером.*

ба́ге̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на багер.*

ба̀гет м фр. *врста дугачког и танког француског хлеба.*

ба̀гљив (ба̏гљав), -а, -о *који болује од баге:* ~ коњ.

ба̏гра ж пеј. **а.** *посебна врста људи, сорта, секта.* **б.** *човек или људи који заслужују презир, олош, шљам.*

ба̀гра ж *црвена, пурпурна боја која се добија од борове коре, пурпур.*

ба̏грем и **ба̏гре̄м,** -ема м (мн. ба̏греми и ба̏гремови) бот. *дрво* Robinia pseudoacacia *из ф.* Papilionaceae, *с белим мирисним медоносним цветовима скупљеним у гроздасту цваст.*

багрѐма̄к, -а́ка и **багрѐма̄р,** -а́ра (багрѐмӣк, -ѝка) м *багремова шума.*

ба̏гремица ж бот. *врста украсног жбуна* Amorpha fruticosa *из ф.* Papilionaceae, *са тамнољубичастим цветовима.*

ба̀гре̄мље с (мн. ø) *зб. им. од багрем; багремак, багремар;* уп. багрење.

ба̏гремов, -а, -о *који се односи на багрем, који је од багрема:* ~ цвет, ~ лист, ~ мед.

ба̏гремовац, -о̄вца м (мн. ø) *мед од багремова цвета, багремов мед.*

ба̏гремовина ж (мн. ø) *багремово дрво (као гориво и грађа).*

багрѐмчић м *дем. од багрем.*

ба̏грен и **ба̏гре̄н,** -ена м (мн. ба̏грени и ба̏гренови) бот. *в. багрем.*

ба̀грен, -а, -о *пурпуран, гримизан;* уп. ба̀гра.

ба̀гренаст, -а, -о *црвенкаст, руменкаст.*

багрѐница ж *пурпурни плашт средњовековних владара.*

ба̀грено прил. *пурпурно, гримизно.*

ба̏гренов, -а, -о *в. багремов.*

ба̏греновина ж (мн. ø) *в. багремовина.*

ба̀гре̄ње с (мн. ø) *зб. им. од багрен; багремак, багремар;* уп. багремље.

багрѐња̄к, -а́ка и **багрѐња̄р,** -а́ра м *в. багремар.*

бада̀ва̄ прил. тур. разг. **1.** *бесплатно; скоро бесплатно, врло јефтино, будзашто, у бесцење:* купити нешто ~, продати ~. **2. а.** *узалуд, без успеха, безуспешно.* – Бадава је то! Бадава га саветујем. **б.** *бескорисно; без посла, беспослено:* седети ~. **3.** *без разлога, безразложно:* ~ казнити некога. **4.** *у служби речце за појачавање: нема шта, мора се признати, тако је.* – Бадава, овако више не иде.

бадава̀џија м (мн. ж) тур. разг. *беспосличар, дангуба, нерадник; готован, мукташ.*

бадава̀џӣјка ж разг. *жена бадаваџија.*

бадава̀џӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бадаваџије, својствен бадаваџијама, беспосличарски, нераднички; готовански, мукташки:* ~ живот.

бадава̀џӣјски прил. *на бадаваџијски начин, као бадаваџије, беспосличарски; готовански, мукташки:* живети ~.

бадаваџѝлук м разг. **1.** *беспосличење, бадаваџисање, ленчарење.* **2.** *оно што се добије бадава (бесплатно или врло јефтино).*

бадава̀џисати, -ише̄м несвр. разг. *проводити време у нераду, беспосличити, ленчарити.*

ба̀дањ, -дња м мађ. **1.** *велики шупаљ трупац, клада кроз коју тече вода и пада на воденички точак.* **2.** *дрвена каца, чабар.* • **као из бадња (говорити)** *дубоким, грубим гласом (говорити).*

ба́дати, ба̂да̄м несвр. разг. **1.** *бости, боцкати; забадати.* **2.** *ићи опрезно (као да се ногама боде), набадати.* ■ **~ се 1.** *бости се, боцкати се.* **2.** уз. повр. **а.** *бости, боцкати једно друго.* **б.** фиг. *пецкати једно друго, пецкати се.*

ба́дем м тур. бот. *медитеранско дрво* Amygdalus communis, Prunus amygdalus *из ф.* Rosaceae, *коштуњава јестива плода; плод тога дрвета.*

ба́демаст, -а, -о *који има облик бадемова плода:* бадемасте очи.

ба́демов, -а, -о *који се односи на бадем, који је од бадема:* ~ плод, ~ уље.

ба́демовача ж **1.** кув. *торта с бадемом.* **2.** *ракија комовица којој је додан бадем (ради ароме и укуса).*

ба́демовина ж (мн. ø) *бадемово дрво (као грађа).*

ба́демскӣ, -а̄, -о̄ **1.** *в. бадемов:* ~ уље. **2.** *в. бадемаст:* ~ укус.

ба̏дљав, -а, -о нар. *који болује од бадаља:* бадљаве очи.

ба̂дље ж мн. мед. нар. *очна болест, посувраћеност трепавица услед хроничног запаљења рубова очних капака,* trichiasis.

ба̏дминтон м енгл. спорт. *спортска игра слична тенису у којој се лоптица са забоденим перима удара рекетом док је у лету и пребацује преко мрежице.*

ба̏дња̄к м етн. **1.** *обредно дрво, одсечено сирово церово, храстово и сл. стабло, облица, клада или грана која се пали уочи Божића, на Бадње вече.* **2.** (Бадњак) *Бадњи дан.*

ба̀дњара ж *воденица поточара на бадањ.*

ба̏дњача̄р м етн. *онај који сече и доноси бадњаке.*

бадња̀чић м *дем. од бадњак.*

ба̏дњеда̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Бадњи дан:* ~ вечера, ~ колач.

ба̏дњӣ, -а̄, -е̄ *који се односи на Бадњи дан, који бива на Бадњи дан.* • **Бадње вече** *вече уочи Божића.* **Бадњи дан** *дан уочи Божића.* ~ **дрвце** *црногорична младица, гранчица која се на бадње вече кити свећицама, разним украсима и поклонима за децу, јелка.* **као Божић и Бадњи дан** *увек заједно, нераздвојно.* **није сваки дан Бадњи дан** *срећа не служи човека увек.*

ба̀дњић, -а и **ба̀дњӣћ,** -ѝћа м *дем. од бадањ.*

бадр̀љак, -љка м *в. батрљак.*

бадр̀љица ж **1.** *стабљика у зељасте биљке.* **2.** зоол. *део дршке птичијег пера око кога су чије.* **3.** *мала избочина на кожи птица из које је израсло перо.* **4.** *в. батрљак.*

ба̀жда̄р, -а́ра м тур. **1. а.** *службеник који контролише мере и утеге, контролор мера и утега.* **б.** *мерач, кантарџија.* **2.** *онај који наплаћује баждарину.*

бажда̀рина ж **а.** *такса за проверу мера.* **б.** *такса за мерење на општинском, јавном кантару, кантарина.*

баждáрити, ба̏ждāрӣм свр. и несвр. [гл. им. баждáрēње с] **1.** *службено проверити, проверавати исправност мера у робном промету и тачност инструмената за мерење, ставити, стављати жиг на судове, инструменте и справе за мерење чија је мера проверена.* **2. а.** *(из)мерити на јавном кантару.* **б.** *наплатити, наплаћивати баждарину.* **3.** *одредити, одређивати запремину бродског простора (у регистарским тонама).* • **високо је баждарен** шаљ. *каже се за оног који може много попити алкохолног пића.* **не бити баждарен** разг. *пити много, преко мере алкохолна пића.*

ба̏ждāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на баждаре и баждарење:* ~ мера, ~ службеник.

бáза ж грч. **1.** *основа, темељ; подлога;* фиг. *полазна тачка:* на бази истраживања, ~ научног испитивања. **2.** вој. *војно упориште (морнаричко, авијатичко и сл.) са складиштем ратног материјала; полазно место са кога се врше војне операције:* војна ~, поморска ~, стратегијска ~, ракетна ~, ваздухопловна ~. **3. а.** *сигурно место, склониште, уточиште.* **б.** *тајно склониште, обично подземно, у коме су се за време рата скривају војници, војно и политичко вођство, рањеници и др.:* подземна ~. **в.** разг. *најистуреније уточиште, прибежиште.* **4.** *област, подручје за снабдевање:* сировинска ~. **5.** екон. *материјална, економска основа одређеног друштва на којој се изграђује тзв. друштвена надградња (облици друштвене свести):* економска ~, материјална ~. **6.** мат. **а.** *основица, основа, базис (геометријског лика или тела):* ~ троугла, ~ ваљка. **б.** *основа степена или логаритма.* **7.** хем. *супстанца лужастог укуса која с киселинама гради соли, лужина.*

ба̏зāлнӣ, -ā, -ō *који се односи на базу (6а):* ~ пресек. • ~ **метаболизам** *најмања количина енергије која је потребна за одржавање основних функција организма.*

бáзало с и м (мн. с) разг. *особа која база, луњало, скитница.*

ба̏залт м (мн. ø) лат. мин. *тамна тврда стена, минерал вулканског порекла који се употребљава за градњу путева.*

ба̏залтнӣ (ба̏залтскӣ), -ā, -ō *који се односи на базалт, који је од базалта.*

ба̏зāр, -áра м тур. **1.** *источњачко покривено тржиште, пијаца.* **2. а.** *ситничарска трговина разноврсном робом; павиљон са сваковрсном робом.* **б.** *велика трговачка кућа.* **3.** *источњачки робни сајам, пазар.* **4.** *модни лист, часопис.* • **као из базара** разг. *модерно одевен, дотеран.*

ба̏зāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на базар:* ~ роба.

бáзати, бâзāм несвр. *ићи без циља, скитати, тумарати, луњати, шврљати;* уп. шалабазати.

ба̏здети јек. **ба̏здјети,** -дӣм несвр. [гл. им. ба̏жђēње с] *испуштати, одавати непријатан мирис, воњ, смрдети; заударати:* ~ на ракију, ~ на бели лук.

Ба̏зедовљев, -а, -о у изр. ~ **болест** мед. *болест која настаје услед појачаног лучења штитасте жлезде, чији су симптоми: гушавост, буљаве очи, мршављење, немир, дрхтање и др. (названа по немачком лекару К. Базедову).*

ба̏зēн, -éна м фр.; уп. басен **1.** *ограђен или вештачки издубљен простор испуњен водом или другом течношћу, резервоар; зајажено, ограђено место у води:* пливачки ~, отворени ~, затворени ~, олимпијски ~, ~ с морском водом, веслање у базену, ~ за испирање. **2.** геогр. **а.** *пространа удолина у низини окружена планинама, котлина.* **б.** *површина, терен с кога се сливају притоке, воде у неку реку или море, слив:* Дунавски ~. **в.** *простор који заузима море са својим обалским појасом:* ~ Средоземног мора. **3.** геол. *в. басен (1).*

базѐнчић м *дем. од базен.*

бази̏лика ж грч. архит. **а.** *антички и средњовековни тип грађевине правоугаоног облика са три или више лађа и с једном или више апсида и с два реда стубова унутра; хришћанска црква грађена у овом стилу.* **б.** *саборна црква, катедрала:* ~ св. Петра у Риму.

бази́рати, ба̏зӣрāм свр. и несвр. **1.** (на нечему) *узети, узимати нешто за основицу својих закључака, тврђења, захтева и сл., засновати, заснивати, темељити (на нечему):* ~ теорију (на нечему), ~ доказ (на нечему). ■ ~ **се** (на нечему) **1.** *имати (нешто) за базу, заснивати се, темељити се (на нечему):* ~ се на претпоставци.

бáзис м грч. мат. *основица, основа, база (6а).*

бáзиснӣ, -ā, -ō *који се односи на базу.*

бáзичан, -чна, -о *в. базни.*

бáзичнōст, -ости ж *својство онога што је базично.*

бâзнӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на базу (1), главни, основни:* ~ индустрија. **2.** *који се односи на базу (2):* ~ логор, ~ аеродром. **3.** *који се односи на базу (7), алкалан, лужнат:* базне соли.

ба̏зука ж енгл. **1.** вој. *ручни ракетни противтенковски и противоклопни бацач.* **2.** *пушка за подводни риболов.*

бâј м песн. *чаробна лепота; неодољива драж, чар.*

бајàги и **бајáги** прил. тур. нар. **1.** (често с прил. „као") *тобож(е), као, као да.* – Она као бајаги пева. **2.** (у служби придева) непром. *тобожњи:* ~ лекар.

бајадéра ж порт. **1.** *индијска обредна плесачица и певачица.* **2.** *врста прозирне шарене тканине пругасте по потки.* **3.** *врста посластице, колача с чоколадом.*

ба̏јалац и **ба̏јалац,** -аоца м *онај који баје.*

ба̏јалачкӣ и **ба̏јалачкӣ,** -ā, -ō *који се односи на бајаоце и бајање.*

ба̏јалица ж **1.** и м *особа (обично женска) која баје, гаталица, врачар, врачара.* **2.** *в. ба̏сма.*

ба̏јаличкӣ, -ā, -ō *који се односи на бајалице.*

ба̏јало м (с) *в. бајалица (1).*

бâјан, -јна, -о **1.** песн. *који заноси, очарава, заносан, диван, красан, чаробан:* ~ лепота, ~ осмех, ~ жена. **2.** *в. бајослован (1):* ~ приповетка, ~ животиња.

ба̏јāр, -áра м *в. бајалац;* уп. бајач.

ба̏јара и **ба̏јарица** ж *в. бајалица (1).*

бâјат, -а, -о тур. **1.** *који није свеж, стар:* ~ хлеб. **2.** фиг. *који није скорашњи, застарео, давнашњи:* бајате вести.

ба̏јати, -јēм несвр. тур. **1.** празн. **а.** *изговарањем неразумљивих магијских речи и чудним покретима, радњама отклањати болест или наносити на некога чини, уроке или болест (тобожњим утицањем на више силе и придобијањем њихове наклоности).* **б.** *гатати, врачати.* **2.** разг. **а.** *причати бајословно, у стилу бајке; причати преувеличавајући.* **б.** *причајући нешто занимљиво трудити се придобити нечију наклоност, лепим речима покушавати нешто добити, постићи.*

бајàцо м итал. *циркуски лакрдијаш, комедијаш; кловн;* уп. пајац, харлекин.

ба̏јāч, -áча м *в. бајалац.*

бајàчица ж *в. бајалица (1).*

бâј-бâј узв. енгл. жарг. *поздрав при растанку (најчешће међу младима).*

ба̏јбок м и **бајбокàна** ж нем. жарг. *затвор, хапс, бувара.*

бáјити, -ӣм несвр. деч. *спавати;* уп. па(ј)кити.

бâјка ж (инстр. бâјци; ген. мн. бâјки) **а.** књиж. *кратка поетска прича фантастичног садржаја (о невероватним догађајима и фантастичним бићима и створима):* народна ~, уметничка ~. **б.** разг. *невероватна прича, измишљотина; преувеличавање у причању:* причати бајке.

бајкòвит, -а, -о *који је као у бајци, бајан; бајослован.*

бајкòвито прил. *бајно; бајословно:* ~ описивати, ~ причати.

бајкòвитōст, -ости ж *особина онога што је бајковито:* ~ стрипа.

бајкопи́сац, -сца м *писац бајки.*

бâјно прил. *као у бајци, као из бајке, чаробно, дивно, очаравајуће:* ~ изгледати, ~ се смејати.

ба́јно̄ст, -ости ж *особина онога који је бајан, онога што је бајно, чаробност.*

бајо̀не̄т, -е́та м (бајоне́та ж) фр. *врста војничког бодежа, нож који се натиче на пушчану цев за борбу прса у прса:* убости бајонетом.

бајонѐта̄ш, -а́ша м *војник или жандарм који носи пушку с бајонетом.*

бајо̀не̄тскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бајонет.*

ба̏јосло̄ван, -вна, -о **1.** *који је као у бајци, фантастичан, чудовиштан:* ~ животиња. **2.** *в. бајан (1).* **3.** *в. баснослован (б).*

ба̏јосло̄вно прил. *фантастично, чудовишно, баснословно:* ~ богат.

ба̏јпа̄с м енгл. мед. *хируршки захват на коронарној артерији, премошћавање оболеле коронарне артерије пластичном цеви; таква уграђена цев:* извршити ~; уградити ~.

Ба̀јрам м тур. *највећи муслимански верски празник.* • **Курбан ~ (Велики ~)** *муслимански жртвени празник који се слави четири дана (70 дана после Рамазана).* **Рамазански (Мали) ~** *тродневни муслимански празник који се слави три дана након рамазанског поста.*

ба̀јрамовати, -мује̄м несвр. *славити, празновати Бајрам.*

ба̀јрамскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Бајрам.*

бајрони̇̀зам, -зма м *песимистичко схватање живота (по енглеском песнику Бајрону).*

ба̏јт м (мн. ба̏јтови) енгл. *јединица меморије дигиталног рачунара, која се састоји од 8 битова;* уп. килобајт.

ба̏јц м нем. **а.** *кисељење, мочење, лужење.* **б.** *средство за мочење, мочило (раствор неке киселине или соли).*

ба̏јцовати, -цује̄м (ба̏јцати, -а̄м) несвр. *намакати, киселити, лужити неку материју (кожу, дрво и др.) у неком раствору или премазивати бајцом (б), ради омекшавања и бољег*

ба́ка ж (дат. ба́ки) *хип. од ба̏ба.*

бака̀ла̄р, -а́ра м итал. зоол. *врста морске рибе* Gadus morrhua, *која живи у северном Атлантику (а продаје се осушена и усољена или конзервирана).* • **сув као ~** *веома сув, мршав.*

бакала́рев и **бакала́ров,** -а, -о *који се односи на бакалар, који је од бакалара:* ~ уље.

ба̀калин м (мн. ба̀кали) тур. нар. *трговац на мало животним намирницама и колонијалном робом.*

ба̀ка̄лка ж *жена бакалин; бакалинова жена.*

ба̀ка̄лница ж нар. *бакалска радња, трговинска*
ло животним намирницама и колонијалном робом.

ба̀ка̄лскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бакале:* ~ роба, ~ радња.

бака̀лук м тур. нар. **1.** *бакалска роба, роба која се купује у бакалници (животне намирнице и друге кућне потрепштине).* **2.** *бакалски посао, трговање бакалском робом.*

бака̀лчић м *дем. и ир. од бакалин.*

ба̀ка̄нџа ж (обично у мн.) мађ. *врста тешких окованих, обично војничких ципела.*

ба̀кар, -кра м (мн. ø) тур. **1.** хем. *хемијски елеменат* (Cu), *метал црвенкасте боје, одличан проводник топлоте и електрицитета;* уп. ме̏д. **2. а.** *бакарни новац.* **б.** *уопште неки предмет од бакра.* **3.** фиг. *бакарна боја, бакарно црвенило.*

бакара̂ ж (и непром.) фр. *врста хазардне игре картама коју играју три иг*

ба̀караст, -а, -о *в. бакренаст.*

бака̀рисати, -ише̄м свр. и несвр. *превући, превлачити слојем бакра, (по)бакрити; (о)бојити бакарном бојом.*

ба̀ка̄рнӣ, -а̄, -о̄ (ретко неодр. ба̀ка̄ран); уп. бакрен **1.** *који је од бакра; који садржи бакра:* ~ котао; ~ руда, ~ новац. **2.** *који је боје бакра, црвенкаст као бакар:* ~ коса. • **~ доба** археол. *последње раздобље млађег каменог доба (прелазна фаза из неолита у бронзано доба), у коме се први пут израђивало оруђе и оружје од бакра.*

бакарноцр̀вен, -е̏на, -о *тамноцрвен као бакар.*

бака̀руша ж **1.** *бакарно звоно које се везује стоци о врат, меденица.* **2.** *в. бакрењак (1).*

бакѐлӣт, -и́та м (мн. ø) хем. *врста пластичне материје, тврда нетопљива вештачка смола која служи за израду подлога, дуѓма*
раѓе и др.

бакѐлӣтнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бакелит, који је од бакелита:* ~ чешаљ, ~ кутија.

ба̀кенбард и **ба̀кенбарт** м (обично у мн.) нем. *брада пуштена само на лицу, док је подбрадак избријан; залистак, зулуф.*

ба̀кица и **ба́кица** ж *дем. и хип. од бака.*

бакла̀ва ж тур. *слатка пита од танких кора с орасима, бадемима или лешницима, преливена растопљеним шећером или медом.*

ба̏кља ж (ген. мн. ба̏кљӣ) нем. **1.** *буктиња, зубља, луч:* олимпијска ~, упалити бакљу. **2.** астр. *светла пега неправилног облика на површини Сунца:* сунчана ~.

бакља́да ж *свечаност, свечана вечерња поворка са бакљама.*

бакљо̀ноша м (мн. ж) *онај који носи бакљу, зубљоноша;* фиг. *носилац неке идеје, идејни предводник, вођа.*

ба̀кра̄ч, -а́ча м (инстр. бакра́чем) тур. *бакарни, бакрени котао.* • **какви бакрачи!** разг. *којешта! (при одбијању или за изражавање презира).* – Каква војска, какви бакрачи!

бакра̀ча̄р, -а́ра м *занатлија који израђује или поправља бакраче и друго посуђе од бакра, котлар.*

бакра̀че, -ета с и **бакра̀чић** м *дем. од бакрач.*

ба̀крен и **ба̏крен,** -а, -о *в. бакарни.*

ба̀кренаст и **ба̏кренаст,** -а, -о *који је попут бакра, сличан бакру, бакараст:* ~ боја, ~ сјај.

ба̀крено̄ст и **ба̏крено̄ст,** -ости ж *бакрена, бакарна боја коже (обично од сунчања).*

бакреноцр̀вен, -е̏на, -о *в. бакарноцрвен.*

бакрѐња̄к, -а́ка м **1.** *бакрени новац;* уп. бакар (2а) и бакаруша (2). **2.** *уопште предмет од бакра (нпр. котао).*

бакро̀носан, -сна, -о (бакро̀вит, -а, -о) *који садржи бакра:* ~ руда.

ба̏кропӣс м **1.** *графичка*
цртања иглом на бакарној плочи премазаној специјалним воском која се затим урања у киселину,
на местима где нема воска, а затим се тако добијени цртеж отискује на папиру. **2.** *тако добијени цртеж.*

бакропи́сац, -сца м *уметник или занатлија који се бави бакрописом.*

ба̏кропӣснӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бакропис:* ~ техника, ~ цртеж.

ба̏кроре̄з м **1.** *техника цртања урезивањем цртежа специјалним длетом у бакрену плочу, која се затим премазује штампарском бојом и отискује на папиру.* **2.** *тако добијени цртеж.*

бакроре́зац, -е́сца м *уметник или занатлија који се бави бакрорезом.*

бакрорѐза̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бакрoресце:* ~ уметност, ~ занат.

бакрорезба́рство с *бакрорезачки занат.*

ба̏кроре̄знӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бакрорез:* ~ слика.

ба̏кротӣсак, -ска м штамп. *врста штампарске технике; дубока штампа, отискивање, штампање бакрописа и бакрореза.*

ба̀ксуз м тур. нар. **1.** *онај који нема успеха, који доноси несрећу и себи и другима, несрећан, злосрећан човек;* супр. батлија. **2.** *в. баксузлук.* **3.** у атриб. служби (непром.) *баксузан:* ~ човек, ~

жена, бити ~. • **бије га** ~ *каже се за онога који нема среће, коме се дешавају непријатне ствари.*

баксузан, -зна, -о разг. *несрећан, злосрећан; који доноси несрећу:* ~ човек, ~ дан.

баксузирати, -ӯзӣрам свр. и несвр. *донети, доносити (некоме) несрећу; предвидети, предвиђати, наслутити, наслућивати (некоме) неуспех, несрећу.*

баксузлук м нар. *несрећа, зло, невоља; неуспех.*

баксускӣ, -ā, -ō *који се односи на баксуз, на баксуза; својствен баксузу (1).*

баксушина и **баксӯшчина** ж *аугм. и пеј. од баксуз (1).*

бактати, бакћем несвр. *лупати, клопарати; ићи лупајући ногама.* ■ **~ се** (нечим, око нечега) *радити нешто с тешкоћама, мучити се, петљати се (око нечега):* ~ се око кола.

бактерија ж грч. *у мн.: најситнији једноћелијски организми, микроорганизми невидљиви голим оком,* Bacteria, *без хлорофила и без правог језгра, од којих неки изазивају заразне болести (у јд.: такав микроорганизам):* лоптасте бактерије, штапићасте бактерије, патогене бактерије.

бактеријскӣ, -ā, -ō *који се односи на бактерије.*

бактериолог м *научник који се бави бактериологијом.*

бактериологија ж грч. *наука о бактеријама.*

бактериолошкӣ, -ā, -ō *који се односи на бактериологију:* ~ испитивање. • **~ рат** *вођење рата коришћењем живих микроорганизама и њихових токсина.*

бактериолошки прил. *у бактериолошком погледу:* ~ исправна вода.

бакута ж, **бакӯтāн,** -áна м и **бакутáнер** м жарг. експр. *старија жена, баба.*

бакшиш м тур. *новац који се даје као награда за учињену услугу (преко утврђене цене), напојница; дар, поклон за услуге; мито:* дати некоме ~.

бāл м (мн. бáлови) фр. *забава с игранком; свечани плес:* приредити ~, отворити ~. • **кромпир-бал** *лоше организован бал, плес.* **кад је ~ нек је** ~ *каже се кад се изражава спремност да се нешто отпочето настави без обзира на последице: кад се троши, нек се троши; кад је провод, нек је провод.*

бāла[1] ж (обично мн.) *слуз из уста и носа; слина.*

бāла[2] ж итал. *већи замотај или свежањ меке робе (текстила, коже, папира и сл.), који понекад служи као јединица мере, дењак; дењак, свежањ (сламе, сена и сл.).*

бāлав, -а, -о **1. а.** *који пушта бале, слинав; коме цуре бале из носа и уста:* ~ нос: ~ девојчица. **б.** *покривен слузју, слузав:* ~ пуж. **2.** фиг. *млад и незрео, неискусан, жутокљун:* ~ момак.

балавадија ж зб. (мн. ø) *в. балавурдија.*

балавандер м експр. пеј. *балавац (2).*

бāлавац, -āвца м (инстр. бāлāвцем) **1.** *онај који је балав, слинав, слинавко, балоња.* **2.** фиг. пеј. *незрео, неискусан младић, жутокљунац.* **3.** зоол. *назив за разне врсте риба слузавог тела из пор. гргеча.*

бāлавачкӣ, -ā, -ō *који се односи на балавце, својствен балавцима, жутокљуначки:* ~ понашање.

балáвити, бāлāвӣм и **бāлавити,** -ӣм несвр. [гл. им. -вљēње с] **1. а.** *испуштати бале, слине, слинавити.* **б.** *квасити, прљати балама, слинама:* ~ марамицу. **2.** фиг. пеј. **а.** *причати којешта, нагваждати, наклапати, наглабати:* ~ о политици, ~ о љубави. **б.** *плакати усиљено, цмиздрити.*

бāлавица ж **1.** *она која је балава, слинава (најчешће балава девојчица).* **2.** фиг. пеј. *млада и незрела, неискусна девојка.*

бāлавōст, -ости ж *стање и особина онога који је балав, онога што је балаво.*

балавӯрда ж **1.** *балавац, балавица.* **2.** зб. (мн. ø) *в. балавурдија.*

балавӯрдија ж зб. (мн. ø) *дечаци и девојчице; неискусни и неозбиљни млади људи, балавци.*

бāлāвче, -ета с (мн. ø; зб. им. бāлавчāд ж) **1.** *балаво, слинаво дете.* **2.** фиг. пеј. разг. *неваљало дете, дериште.*

балáда ж фр. **1.** књиж. *лирско-епска песма трагичног садржаја, написана према некој легенди.* **2.** муз. *вокална или инструментална композиција различитог облика писана у стилу баладе (1), одн. инспирисана садржајем песама баладног карактера:* певач балада.

баладичан, -чна, -о *који има карактер баладе, који је у духу баладе (романтичан и тужан):* ~ песма, ~ стил.

баладичнōст, -ости ж *особина онога што је баладично.*

бāлāднӣ и **бāлāдскӣ,** -ā, -ō *који се односи на баладу:* ~ форма, ~ песништво.

балалāјка ж рус. муз. *руска народна тамбура троугластог облика са три жице.*

баланс м фр. **1. а.** *равнотежа, уравнотеженост; склад, усклађеност:* успоставити ~. **б.** екон. *успостављање равнотеже односа (прихода и расхода, извоза и увоза и др.):* ~ привреде. **2.** фиг. *колебање, неодлучност, недоумица.*

балансирати, -ансӣрам несвр. фр. **1. а.** *одржавати равнотежу; успостављати равнотежу, доводити у равнотежу, уравнотеживати:* ~ на жици. **б.** (и свр.) *уравнотежити, уравнотеживати, уједначи(ва)ти ваздушни притисак, тежину и др. (аутомобилских гума).* **2.** фиг. *избегавати јасно опредељење између супротстављених страна, бити помало и за једно и за друго, колебати се, лавирати:* ~ између буржоазије и пролетаријата.

бāласт м нем. **а.** *терет (песак, камење и др.) којим се повећава стабилност брода, мртви терет; код ваздухоплова: терет који се постепено избацује при дизању на веће висине:* оптеретити баластом, бити под баластом, избацити ~. **б.** фиг. *сувишан, некористан терет, бреме; сметња:* представљати (бити) ~ некоме.

бāластнӣ, -ā, -ō *који се односи на баласт:* ~ танк.

бāлван м **1.** *одсечено стабло, дебло или већи комад стабла, трупац.* **2.** фиг. пеј. *незграпан, прост и приглуп човек, букван, глупан.*

балдахин, -ина м итал. *кров, надстрешница од фине тканине над престолом, носиљком, креветом и др.; „небо", кров од извезене тканине који се на четири мотке носи на процесијама, литијама.*

балдисати, -ишēм свр. нар. *изнемоћи, посустати, клонути (обично од напорног рада, од умора).*

бāлега ж (дат. -ези) *животињски измет (обично стоке копитара):* кравља ~.

бāлегав, -а, -о *упрљан, умазан балегом.*

балегāр, -áра м зоол. *у мн.: инсекти тврдокрилци из рода* Geotrupes, *здепастог тела са ногама за копање, који од изметина, балеге праве куглице и котрљају их у подземне ходнике за исхрану ларви, котрљани (у јд.: такав инсект – најчешће назив за врсту* Scarabaeus sacer *– света буба).*

балегати, -ам несвр. **1.** *избацивати из себе измет, балегу (о животињама, обично копитарима).* **2.** фиг. вулг. *говорити глупости, лупетати, баљезгати.*

балерина ж *балетска играчица, плесачица, чланица балета (2).*

бāлēт, -éта и **бāлет,** -а м фр. **1.** *врста позоришне уметности, уметничка сценска игра, плес уз пратњу музике у коме се покретима тела и мимиком тумачи драмска радња:* играти ~, првак балета, класични ~, модерни ~. **2.** *ансамбл, трупа која изводи такве плесове:* гостовање београдског балета.

балетāн, -áна м *балетски играч, плесач, члан балетског ансамбла.*

балетāнка ж (обично у мн.) *лака женска ципела слична обући балерина.*

бāлетмāјстор м *редитељ, кореограф балета; наставник балета.*

ба̏ле̄тскӣ и **ба̏летскӣ** (ба̏ле̄тнӣ и ба̏летнӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на балет:* ~ играч, ~ првак, ~ мајстор, ~ трупа, ~ школа, балетске ципеле.

ба̏лзам м (вар. балсам) грч. **а.** *смоласта излучевина неких дрвенастих биљака; смеса биљних смола и етеричних уља која се употребљава као мелем у медицини и козметици; мелем уопште.* **б.** фиг. *утеха, олакшање; спокојство:* ~ за душу.

балза̀мичан, -чна, -о *који мирише на балзам:* ~ дах.

ба̏лзамовати, -мује̄м (балзами́рати, -а̀мӣра̄м) свр. и несвр. **1.** *нарочитим поступком помоћу ароматских уља и посебних хемијских средстава (конзерванса) заштитити, заштићивати мртво тело, леш од распадања:* ~ мртваца. **2.** *(на)мирисати балсамским мирисом.*

ба̏лзамскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на балзам:* ~ мирис.

ба̏лија м (мн. ж) пеј. нар. *прост и неук муслимански сељак; босанско-херцеговачки муслиман.*

ба̏лӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на балије, својствен балијама; простачки.*

ба̏лӣнче, -ета с (мн. ø; зб. им. ба̏линча̄д ж) *балијско дете; млад балија.*

ба̏лист(а), -е̄ м (мн. -сти) ист. *припадник албанског националистичког покрета профашистичке оријентације зачетог током II светског рата.*

ба̏листа ж лат. ист. *античка ратна справа за бацање пројектила (стрела, камења и др.).*

бали̏стика ж *наука о кретању зрна избаченог из ватреног оружја; уопште наука о кретању избачених тела.*

бали̏стича̄р м *стручњак који се бави балистиком, експерт за балистику.*

бали̏стичкӣ[1], -а̄, -о̄ *који се односи на балистику:* ~ пројектил, ~ путања, ~ кривуља.

бали̏стичкӣ[2], -а̄, -о̄ *који се односи на балисте:* ~ организација.

ба̏лити, -ӣм несвр. [гл. им. ба̏ље̄ње с] *в. балавити.*

Ба̀лка̄н, -а́на м **1.** *планински систем веначних планина у источној Србији и Бугарској.* **2.** *Балканско полуострво (које се налази у југоисточној Европи између Црног, Мраморног, Егејског, Јонског и Јадранског мора).*

Балка́нац, -нца м **1.** *становник Балканског полуострва.* **2.** (балканац) пеј. *сиров, прост, нецивилизован, примитиван човек.*

балкани̏зам, -зма м **1.** (обично пеј.) *оно што је својствено балканцима, карактеристична својства, дух балканаца; некултурно, нецивилизовано понашање својствено балканцима; недовољна културна развијеност.* **2.** лингв. *реч или језичка особина из балканских, пре свега старих балканских језика (нпр. употреба постпозитивног члана).*

балканиза́ција ж **1.** *увођење и примена балканских метода, особина, балканског начина, стила живота и сл., примање особина карактеристичних за живот, обичаје, културу и језик балканских народа.* **2.** по̀л. пеј. *цепкање, фрагментација неког мање-више целовитог подручја на више међусобно завађених државица:* ~ Африке, ~ Европе.

балканизи́рати, -ѝзӣра̄м и **балка̀низовати,** -зује̄м свр. и несвр. *спровести, спроводити балканизацију.* ■ **~ се** *доби(ја)ти, поприлити, примати балканско обележје.*

балка̀нист(а), -е̄ м (мн. -сти) *научник који се бави балканистиком, балканолог.*

балкани̏стика ж *наука која проучава духовну и материјалну културу савремених и старих балканских народа (језике, живот, културу), балканологија.*

балкани̏стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на балканистику:* ~ студије.

Ба̏лка̄нка ж (дат. -ки, ген. мн. -кӣ) *становница Балканског полуострва.*

балкано̀лог м *научник који се бави балканологијом, балканиста.*

балкано̀логија ж *балканистика.*

балкано̀лошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на балканологију:* ~ одсек.

ба̏лка̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Балкан:* Балканско полуострво, ~ клима, ~ народи.

ба̏лка̄нски прил. *у балканском духу, стилу, као Балканци.*

балка́нство с и **балка́нштина** ж (обично пеј.) *в. балканизам (1).*

ба̏лко̄н, -о́на м итал. **1.** *истурена ограђена платформа, тераса на спратовима грађевина.* **2.** *уздигнути ограђен гледалишни простор у позоришту, биоскопу или концертној дворани, галерија:* први ~, други ~.

ба̏лко̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на балкон:* ~ врата.

балко̀нчић м *дем. од балкон.*

балнео̀лог м *научник који се бави балнеологијом.*

балнеоло̀гија ж лат.-грч. *наука која проучава састав и лековито дејство благотворних, лековитих минералних вода, блата и гасова.*

балнео̀лошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на балнеологију:* ~ испитивање.

балнеотерапе̏ут м *лекар специјалиста за балнеотерапију.*

балнеотерапе̏утскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на балнеотерапеуте и балнеотерапију.*

балнеотера̀пија ж лат.-грч. мед. *лечење минералним, бањским водама.*

балнеотера̀пӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на балнеотерапију.*

ба́ло[1], -а и -е̄ м пеј. *балавац, балоња.*

ба́ло[2], -а и -е̄ м пеј. *в. балија.*

ба̏ло̄н, -о́на м фр. **1. а.** *ваздухоплов без сопственог погона, лоптастог или јајастог облика направљен од лаке материје (свиле, платна, лаког метала) и напуњен загрејаним ваздухом или гасом лакшим од ваздуха:* летети балоном. **б.** *мањи надувани предмет сличан балону (1а) од танке еластичне материје који служи као дечја играчка или се користи на различитим манифестацијама.* **в.** *мехур од сапунице и др.* **2.** *овећа стаклена боцаста боца за пиће, течности:* ~ с вином. **3.** (у атриб. служби) непром. *који служи за израду балона (1а) и непромочиве одеће:* балон-свила, балон-мантил, балон-огртач. • **пробни ~** 1) *балон (1а) који служи за разна научна испитивања.* 2) фиг. *вест објављена ради испитивања расположења и мишљења јавности.* **глава ми је као ~** *осећам притисак у глави.*

бало́нац, -нца и **бало́нер** м разг. *кишни мантил или огртач од балон-свиле.*

ба̏ло̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на балон:* ~ свила.

бало̀нчић м и **бало̀нче,** -ета с *дем. од балон.*

ба́лоња м (мн. ж) *онај који је балав, слинав, слинавко, балавац.*

ба̏лота ж итал. **а.** *врста игре куглама, боћање:* играти балоте. **б.** *кугла у тој игри, боћа:* бацати балоту.

бало̀та̄р, -а́ра и **бало̀та̄ш,** -а́ша м *играч у игри балотама, у балотању.*

бало̀тати се, -а̄м се несвр. *учествовати у игри балотама, боћати се.*

балсам(-) м *в. балзам(-).*

ба̑лскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бал:* ~ хаљина.

Ба̏лти м мн. *заједнички назив за неколико народа северне Европе који говоре, одн. који су говорили балтичким језицима (Литванци, Летонци, Стари Пруси и др.).*

Ба̏лтик м *Балтичко море; област око Балтичког мора.*

ба̏лтичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Балтик:* ~ народи, ~ појас, ~ језици.

балтосло̀ве̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на некадашњу заједницу балтичких и словенских језика.*

балустра́да ж итал. архит. *ограда од стубића на степеништу или балкону, тераси.*

ба̏лчак м тур. *дршка сабље или мача с рукохватом и браником.* • **дотерати до балчака** разг. *доћи, дотерати до краја, упропастити све.*

баљѐзгало и **баље́згало** с и м (мн. с) пеј. разг. *особа која баљезга, бенетало.*

баљѐзгати, -ам и **баље́згати,** ба̀љезга̄м несвр. пеј. разг. *говорити којешта, што не приличи, бенетати, лупетати, трабуњати.*

ба̑м и **ба̏м** оном. *узвик којим се опонаша звук звона, пуцња, ударца и др.*

бамбада̀ва̄ прил. тур. разг. **1.** (обично с предл. „за") *сасвим бадава, врло јефтино:* купити за ~. **2.** *потпуно узалуд:* ~ објашњавати.

ба̀мбус м бот. *врста тропске дрвенасте биљке* Bambusa arundinacea *из ф.* Gramineae *чије се танко еластично дрво употребљава за израду намештаја, штапова и др. предмета.*

ба̀мбусов, -а, -о *који се односи на бамбус, који је од бамбуса:* ~ дрво, ~ плод, ~ сто, ~ штап.

ба̏мња ж тур. бот. *једногодишња биљка* Hibiscus esculentus *из ф.* Malavaceae *која се узгаја као поврће ради младих јестивих плодова пуних семенки.*

ба̑н м (мн. ба́нови) ист. *некадашњи високи државни достојанственик у Хрватској и код других јужнословенских народа; касније краљев намесник у некој покрајини, области; у Босни титула наследних владара; у Краљевини Југославији поглавар, управник бановине.* • **за Кулина бана** *у стара (добра) времена.* **од Кулина бана (почети, почињати, причати** и сл.) *од давнина, с предугим уводом.*

ба̏нак, ба̂нка м итал. арх. *тезга у трговачкој радњи, занатлијској радионици, кафани и сл.*

ба̀на̄лан и **ба̏на̄лан,** -лна, -о фр. *који је без оригиналности, отрцан, обичан, прост; неукусан, простачки:* ~ фраза, ~ виц.

банализа́ција ж *банализовање.*

банализи́рати, -ѝзира̄м и **бана̀лизовати,** -зује̄м свр. и несвр. *(у)чинити баналним:* ~ ствар.

банали̇̀те̄т, -е́та м *в. баналност.*

ба̀на̄лно и **ба̏на̄лно** прил. *на баналан начин, отрцано, просто; простачки.*

бана́лно̄ст, -ости ж **1.** *особина онога што је банално.* **2.** *оно што је банално, банална ствар, појава.*

бана́на ж шп. **1.** бот. *зељаста биљка* Musa sapientium *из ф.* Musaceae, *широког дугог лишћа и дугуљастих укусних меснатих плодова зеленкастожуте коре, богатих скробом и шећером; плод те биљке.* **2.** *врста електричног утикача налик на плод банане (1).* **3.** спорт. *блокада лопте испруженом руком у кошарци.* • **банана-држава (банана-република)** жарг. *политички и привредно слаба државица, зависна од страног капитала.*

бана́нин, -а, -о *који се односи на банану, који је од банане:* ~ плод, ~ кора.

Ба̀на̄т, -а́та м **а.** *плодна равница у североисточној Србији, источна област Покрајине Војводине.* **б.** *пространа равница у југоисточној Европи којој припада Банат (а) и широко подручје западне Румуније.*

ба̀на̄тскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Банат:* ~ равница, ~ ризлинг.

Бана́ћанин м (мн. -ани) *становник Баната; онај који је из Баната.*

Бана́ћа̄нка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *становница Баната; она која је из Баната.*

ба̏нгав, -а, -о разг. *који има дебела стопала или отечене, болесне ноге па тешко хода; који храмље.*

ба̏нгаво̄ст, -ости ж *особина онога који је бангав, онога што је бангаво.*

ба̑нда ж (ген. мн. ба̑ндӣ) итал. **1.** *разбојничка или лоповска дружина; рђава дружина:* разбојничка ~, гангстерска ~. **2.** разг. *бандит, разбојник, лопов.* **3.** *група, збор свирача (обично с дувачким инструментима); војна музика:* музичка ~.

банда́жа ж (ба̀нда̄ж, -а́жа м) фр. **1.** **а.** *завој, утега (на рани, прелому).* **б.** *повој, завој око зглобова или мишића који штити од повреда (у боксу, мачевању и др. спортовима).* **2.** *спољно ојачање, оков, обруч или каиш на точку.*

бандажи́рати, -ажѝра̄м свр. и несвр. *ставити, стављати бандажу, завој.*

ба̀нда̄жнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бандажу (бандаж), завојни:* ~ материјал.

банде́ра ж итал. *дрвени, бетонски или метални телефонски или електрични стуб.*

бандеро́ла ж фр. *уска папирна трака на омоту цигарета, пића и др. артиклима; унакрсни повез на поштанским пошиљкама.*

ба̀ндист(а), -е̄ м (мн. -сти) *члан музичке банде.*

ба̀ндӣт, -и́та и **ба̀ндит** м итал. **а.** *разбојник, пљачкаш; злочинац, зликовац.* **б.** фиг. *насилник, силеџија.*

бандитѝзам, -зма м *разбојништво, разбојничко дело.*

ба̀ндӣтскӣ и **ба̀ндитскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на бандите, својствен бандитима:* ~ дело, ~ поступак.

ба̀ндица ж *дем. од банда.*

бандо̀глав, -а, -о *тврдоглав, својеглав; настран.*

бандо̀главац, -а̄вца м *бандоглав човек.*

бандо̀главица ж *бандоглава женска особа.*

бандо̀главо прил. *тврдоглаво, својеглаво.*

бандо̀главо̄ст, -ости ж *особина онога који је бандоглав, тврдоглавост, својеглавост.*

Ба̀нија ж *област у Хрватској између Купе, Саве, Уне и Петрове горе.*

Бани́јац, -јца м *становник Баније; онај који је из Баније.*

Ба̀нӣјка ж *становница Баније; она која је из Баније.*

ба̀нӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Банију; који припада Банији:* ~ говор; ~ село.

ба́нити се, ба̑нӣм се несвр. разг. [гл. им. ба́ње̄ње с] *понашати се као бан, господарити; правити се важним, моћним, разметати се, гордити се, кочоперити се, шепурити се.*

ба̀ница ж *банова жена.*

ба̏нк м фр. карт. *в. банка (3):* држати ~, однети ~. • **играти ва банк** *стављати све на коцку, много ризиковати.*

ба̑нка ж (дат. ба̑нци) итал. **1.** (ген. мн. ба̏на̄ка̄, ретко ба̑нкӣ) *финансијска установа која посредује у новчаном промету, новчани завод; зграда у којој је таква установа смештена:* кредитна ~, аграрна ~, хипотекарна ~, уложити новац у банку. **2.** (ген. мн. ба̑нкӣ, ретко ба̏на̄ка̄) жарг. *новчаница од 10 динара; новчаница уопште (обично папирна):* немати ни банке. **3.** карт. *новац који улаже онај који дели карте у картању, коцкању.* **4.** **а.** *медицинска установа у којој се чувају телесни органи, ткива или телесне течности (за пресађивање, одн. трансфузију):* ~ органа, ~ сперме, ~ плазме, ~ крви. **б.** *систематизован, компјутерски обрађен и ускладиштен скуп, збирка пословних, научних и других информација које се могу користити, одн. којима се може приступити кад је потребно:* ~ података. • **имати две (три, четири** итд.) **банке** жарг. *имати око, одн. више од двадесет (тридесет, четрдесет) година старости.* **разменити трећу, четврту банку** жарг. *ући у трећу, четврту деценију живота.*

ба̀нка̄р, -а́ра м (инстр. банка̀ром и банка́рем) **1.** *власник или сувласник банке (1); онај који се бави новчаним, банкарским пословима.* **2.** *играч који држи банку (банк) у коцкању;* уп. банка (3).

банка́рац, -рца м *банкарски чиновник.*

ба̀нка̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на банкаре и банкарство:* ~ чиновник, ~ пословање, ~ систем, ~ послови.

банка́рство с **1.** *банкарско пословање; банкарска струка.* **2.** *наука о банкама.*

ба̀нке̄т[1], -е́та м фр. *свечана гозба приређена у нечију част или поводом прославе неког догађаја:* приредити ~.

ба̀нке̄т[2], -е́та м фр. *слој циглe припремљене за печење.*

банки́на ж итал. *проширени, бочни део пута, трака између краја коловоза и ивице насипа, која служи за заштиту коловоза од одроњавања и за постављање саобраћајних знакова.*

банкно́та и **банкно̀та** ж итал. **а.** *папирни новац веће номиналне вредности; новчаница.* **б.** *вредносни папир као платежно средство; новчана дознака која замењује готовину.*

ба̀нко̄внӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на банку:* ~ капитал, ~ конто, ~ улог, ~ књижица.

банко̀крат(а), -е̄ м (мн. -ти м, -те ж) **1.** *присталица банкократије.* **2.** *поседник великог новчаног капитала, капиталиста.*

банкокра̀тија ж итал.-грч. *владавина власника великих новчаних завода, крупног капитала; утицај банака на државну политику.*

банко̀кратскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на банкократију и банкократе.*

банко̀ма̄т, -а́та м *аутомат који омогућује да се убацивањем посебне картице подигне новац уложен у банку.*

ба̀нкрот м итал. **а.** *финансијска пропаст, економски крах неког предузећа, трговине, банке, одн. пословних људи који нису у стању да одговоре својим новчаним обавезама, одн. потраживањима својих поверилаца, пад под стечај.* **б.** фиг. *слом, пропаст:* налазити се пред банкротом.

банкро̀те̄р, -е́ра м *онај који је банкротирао;* фиг. *материјално или морално пропао човек.*

банкроти́рати, -о̀тӣра̄м свр. (несвр.) **а.** *пасти (падати) под стечај, доживети (доживљавати) економску пропаст; огласити се (оглашавати се) неспособним за извршење својих новчаних обавеза.* **б.** фиг. *потпуно материјално (каткад и у неком другом погледу) пропасти (пропадати), крахирати.*

ба̀нкротскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на банкрот:* ~ маса.

банкро̀тство с *стање оног који је банкротирао; банкрот, слом, крах.*

бано̀вати, ба̀нује̄м несвр. *бити бан, вршити банску власт, управљати бановином.*

ба́новина и **ба̀новина** ж ист. **1.** *област којом је управљао бан.* **2. а.** *управа, администрација бановине.* **б.** *зграда у којој се она налази.* • **Бановина Хрватска** *управна област у оквиру Краљевине Југославије (1939–1941).*

ба́новица и **ба̂новица** ж *в. баница.*

ба̂нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бана:* ~ управа.

ба́нство с *власт и достојанство бана.*

ба̀нтам м непром. енгл. спорт. (обично у изр. ~ **категорија**) *тешкинска категорија боксера* (51–54 kg), *рвача* (52–57 kg) *и дизача тегова* (*до* 56 kg).

Ба̏нту м непром. *заједнички назив за разне народе и племена на подручју екваторске и јужне Африке.* • **банту језици** *највећа афричка језичка породица на подручју јужно од Гвинејског залива.*

ба̀нути, ба̀не̄м свр. разг. **а.** *нагло, изненада стићи, доћи, хрупити.* **б.** (на кога, на шта) *изненада наићи, набасати.*

ба̂нчин, -а, -о *који припада банци, који се односи на банку:* ~ капитал.

ба̂нчити, -и̑м несвр. разг. [гл. им. ба̂нче̄ње с] *проводити време у пијанчењу, пијанчити, лумповати.*

ба̏ња ж итал. **1. а.** *купалиште и лечилиште са топлим или минералним изворима или блатом, топлице, купке:* лечити се у бањи. **б.** *климатско лечилиште.* **2.** фиг. разг. *уживање, дивота.* – То је бања. • **ваздушна** ~ *в. бања (1б).*

ба̀њати се, -а̄м се и **ба́њати се**, ба̂ња̄м се несвр. разг. **1.** *користити се бањским купкама, лечити се у бањи.* **2.** *купати се у мору.*

ба̏њскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бању, који припада бањи:* ~ гост, ~ сезона, ~ лечилиште, ~ лечење.

ба̏обаб м бот. *тропско афричко дрво* Adansonia digitata, *веома широког дебла и јестивих плодова у облику краставца, мајмунско дрво.*

ба̏п и **ба̂п** узв. оном. *узвик којимсе подражава потмуо звук при паду или ударцу;* уп. буп.

ба̏пнути, -не̄м свр. разг. **1.** *нагло ударити, лупнути, треснути (некога).* **2.** *пасти изненада, треснути, љоснути.* **3.** *доћи изненада, бануrи, хрупити.*

ба̏пскӣ, -а̄, -о̄ пеј. **1.** *који је као у баба, својствен бабама:* ~ одећа, ~ лечење. **2.** *неверованан; неозбиљан:* бапске приче.

ба̏пски прил. *на бапски начин, као бабе:* изгледати ~.

бапти̏зам, -зма м *в. анабаптизам.*

ба̀птист(а), -е̄ м грч. *в. анабаптист(а).*

бапти̏сте̄ријум (бапти̏сте̄рӣј, -ија) м грч. *сакрална грађевина у којој се врши обред крштења, крстионица.*

бапти̏стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на баптизам и баптисте.*

ба̀птисткиња ж *жена баптист(а).*

ба̂р[1] м (мн. ба́рови) енгл. **1. а.** *ноћни забавни локал с музиком и артистичким програмом.* **б.** *мали локал у коме се алкохолна пића пију стојећи или седећи на високим столицама за шанком, пултом.* **в.** *пулт за којим се служи пиће гостима.* **2.** *ормарић у стану где се држе пића, напици, бифе.*

ба̂р[2] м (мн. ба̂ри, ген. ба̂ра̄) фр. физ. *јединица за мерење атмосферског притиска.*

ба̂р[3] и **ба̏р** тур. прил. (уп. барем) **а.** *за изузимање и ограничавање: макар, најмање.* – Остави ми бар једну јабуку! У сали је било бар сто људи. **б.** *ако ништа друго (ако нико други, ако не друго и сл.).* – Зашто да се жали. Он бар има стан и добар посао. Да сам га бар видео. Бар да ми је послао једно писмо.

ба̏ра ж **1. а.** *мања плитка стајаћа вода (од киша или издани).* **б.** фиг. *духовна учмалост.* **в.** *мања количина воде, течности која се задржи привремено на неком месту (на улици, путу и сл.), локва:* ~ на путу. • **преко баре** разг. *преко океана, мора.*

бара̀ба ж *пробисвет, пропалица, неваљалац, олош (према имену разбојника Барабе – Вараве, уместо кога је према јеванђељу разапет Христ).*

бара̀ба̄р и **ба̏раба̄р** прид. непром. тур. разг. **1.** *једнак, раван (с неким):* бити ~ с неким. **2.** (у прил. служби) *једнако, напоредо, на равној нози:* радити ~ с неким.

ба̀ра̄ж, -а́жа м (бара́жа ж) фр. војј. **1.** *систем препрека и брана који спречава продор непријатељских снага (у ваздухопловству и поморству).* **2.** *густа, непролазна запречна артиљеријска ватра.* **3.** спорт. *поправна, квалификациона трка за веслаче који у претходној трци нису изборили право даљег такмичења (нпр. у полуфиналу или финалу); квалификациона утакмица или утакмице (обично две) за екипе које се нису директно пласирале у виши ранг такмичења.*

баражи́рати, -а̀жӣра̄м свр. и несвр. *(на)правити баражу, препречити, препречавати баражном ватром.*

ба̀ра̄жнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бараж и баражу:* ~ артиљерија, ~ ватра (паљба).

бара̀ка ж (дат. бара̀ци) фр. *нижа зграда обично од дасака, дашчара намењена за привремени смештај људи, алата, за продају јела и пића, ситних потреба и др.:* монтажна ~, војна ~.

бара̀кица ж *дем. од барака.*

бараку́да ж зоол. *врста грабљиве тамносиве рибе* Sphyraena barracuda *из пор. морских штука* (Sphyraenidae).

Ба̀рања ж *део Панонске низије око ушћа Драве у Дунав, већим делом у Мађарској и мањим у Хрватској.*

Бара́њац, -њца м *становник Барање.*

Ба̀ра̄њка ж *становница Барање.*

ба̀рањскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Барању.*

ба̀рапскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на барабе, својствен барабама:* ~ живот, ~ понашање.

ба̀рапски прил. *на барапски начин, као барабе:* ~ се понашати.

бара̀пчина ж *аугм. и пеј. од бараба.*

бара̀тати, -а̄м несвр. итал. **1. а.** *служити се, руковати (нечим), употребљавати (нешто) при раду:* ~ пушком, ~ ножем. **б.** разг. *радити, пословати око нечега, петљати, majсторисати око нечега:* ~ око кола, ~ око мотора. **2.** *претурати, премётати, чепркати (по нечему):* ~ по џеповима. **3.** разг. *имати посла, петљати, шуровати с неким.*

ба̏рбар, -а и **ба̀рба̄р,** -а́ра м *в. варварин;* уп. варвар.

барбар- *в. варвар-.*

ба̀рбика ж енгл. **1.** *популарна лутка у облику одрасле девојке (америчког порекла).* **2.** фиг. *лепотица луткастог изгледа.*

ба̀рбӯн, -ӯна м итал. зоол. *врста морске рибе црвене боје* Mullus barbatus, *трља.*

ба̑рд м келтски **1.** *епски певач и песник код старих Келта.* **2.** фиг. **а.** *истакнути национални, родољубиви песник.* **б.** *најугледнији представник неког покрета, идеје у уметности и књижевности.*

ба̏рдскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на барда.*

ба̀рел м енгл. *енглеска и америчка запреминска јединица мере за течности* (163,5 l *у Енглеској, одн.* 158,8 l *у САД*).

барѐљеф м фр. ум. *плитак рељеф, мало испупчен вајарски рад на равној површини (металној, керамичкој, каменој, дрвеној и др.).*

барѐљефан, -фна, -о (обично одр.) *који се односи на барељеф, који је израђен у барељефу:* ~ рад, ~ фигура.

барѐљефно прил. *у барељефу.*

ба̏рем и **ба̑рем** прил. *в. бар*[3].

барѐтина ж *аугм. и пеј. од бара.*

барије́ра ж фр. **а.** *преграда, препрека.* **б.** фиг. *сметња, запрека, ограничење:* царинска ~; језичка ~. • **звучна** ~ физ. *нагли велики пораст аеродинамичког отпора кретању тела при брзинама које се приближава брзини звука.*

ба̑ријум (ба̑рӣј, -ија) м (мн. ø) хем. *хемијски елеменат* (Ba), *сребрнастобео мек метал, из групе земноалкалних метала.*

ба̑ријумов, -а, -о и **ба̑ријумскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на баријум:* ~ једињење, ~ со.

барика́да ж фр. **1.** *импровизовани бедем, преграда, препрека (од врећа песка, камена, греда и др.) на појединим ужим местима (на улици, мосту и сл.) ради заклона и одбране у уличним борбама, грудобран, заклон:* подићи барикаде, запосести барикаде. **2.** *балвани повезани ланцима пред лукама за спречавање пролаза бродовима.* **3.** *врста друштвене игре.*

барикади́рати, -а̀дӣра̄м свр. и несвр. *(на)правити барикаду, преградити, преграђивати, закрчи(ва)ти пролаз:* ~ улицу, ~ мост. ■ **~ се** *оградити се, ограђивати се барикадама, заклонити се, заклањати се иза барикаде.*

ба̀рил м итал. *некадашња мера за вино и уље (око 45* l *за вино, а 65* l *за уље).*

ба̀рӣра̄нӣ, -а̄, -о̄ у изр. ~ **чек** банк. *чек којим се новац преноси с једног рачуна на други.*

барисфе́ра ж грч. геол. *Земљино језгро, које се састоји од метала.*

ба̑рӣт, -и́та м (мн. ø) грч. мин. *најчешћи минерал баријума (баријум-сулфат).*

ба́рити, ба̑рӣм несвр. [гл. им. ба́рење с] *кувати у кључалој води.* • ~ **девојку** шатр. *удварати се девојци.*

ба̀рӣтнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на барит.*

барѝто̄н, -о́на м грч. муз. **а.** *дубок мушки глас (између баса и тенора).* **б.** *певач који пева тај глас, баритониста.*

барѝтона ж лингв. *реч која нема нагласак на последњем слогу.*

барито̀нист(а), -е̄ м (мн. -сти) *певач који пева баритон (а).*

барѝто̄нскӣ и **ба̏рито̄нскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на баритон:* ~ глас.

ба̀рӣтскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на барит.*

ба̏рица ж *дем. од бара.*

ба̏ричав, -а, -о *пун барица.*

ба̀рјак м тур. **1. а.** *застава, стег;* **б.** фиг. *вођа, предводник.* **2.** песн. *облак или прамен (дима, магле, прашине и сл.).* **3.** ист. **а.** *одред војске који има своју заставу.* **б.** *племе чији су чланови сачињавали засебан одред војске под својом заставом.* • **носити ~** *бити на челу нечега, предводити, предњачити.* **развити, (по)дићи** ~ 1) *повести у борбу.* 2) пеј. *одати се блуду, разврату (о жени).*

барја̀кта̄р, -а́ра м (инстр. барјакта́ром и барјакта́рем) тур. **1.** *онај који носи барјак, заставник, стегоноша.* **б.** фиг. *вођа, предводник.* **2.** ист. *старешина барјака (3).*

барјакта́рити, -а̀кта̄рӣм несвр. [гл. им. барјакта́ре̄ње с] *заповедати, командовати; бити на челу, предњачити у нечему.*

барја̀кта̄рка ж *жена барјактар.*

барја̀кта̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на барјактаре.*

барјакта́рство с *звање и достојанство барјактара.*

ба̀рјаче и **барја̀че,** -ета с (супл. мн. ба̀рјачићи и барја̀чићи м) *дем. од барјак.* • **Црвено** ~ ист. *назив за прве радничке демонстрације у Крагујевцу 1876. године.*

ба̀рјачић и **барја̀чић** м *дем. од барјак.*

ба̏рк м енгл. *врста једрењака с три и више јарбола.*

ба̏рка ж (дат. ба̑рци; ген. мн. ба̑ркӣ) итал. *већи отворени чамац на весла погодан за рибарење; мања лађа, лађица, бродић, бродица:* ~ рибарица.

баркаро́ла ж итал. **а.** *песма венецијанских гондолијера умереног темпа и карактеристичног ритма који дочарава таласање мора и покрете весала.* **б.** муз. *инструментална лирско-елегична композиција у ритму те песме.*

ба̑ркица ж *дем. од барка;* уп. барчица.

ба̀рмен м енгл. **а.** *власник или пословођа бара.* **б.** *конобар у бару.*

баро̀вит, -а, -о **а.** *пун бара, мочваран, подводан:* ~ терен. **б.** фиг. *учмао, запарложен:* ~ средина.

баро̀вито̄ст, -ости ж *својство онога што је баровито.*

баро̀грам м грч. мет. *кривуља која приказује ток промена атмосферског притиска.*

баро̀граф м грч. мет. *справа која аутоматски бележи атмосферски притисак.*

баро̀графскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на барограф:* ~ кутија.

ба̀рок м порт. ум. *европски уметнички стил (XVI–XVIII в.) који се одликује претераном декоративношћу, китњастошћу, јаким ефектима светла и сенке (у ликовним уметностима), а у књижевности бомбастичношћу; доба цветања тога стила.*

ба̀рокнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на барок:* ~ стил, ~ књижевност, ~ сто, ~ слика.

ба̏роме̄тар и **ба̏рометар,** -тра м грч. **1.** физ. *справа за мерење атмосферског притиска.* **2.** фиг. *мерило, показивач нечега.* **3.** *стање атмосферског притиска, атмосферски притисак:* пад барометра. Барометар се диже. Барометар пада.

ба̏роме̄тарскӣ и **ба̏рометарскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на барометар:* ~ притисак.

ба̀ро̄н, -о́на м *племићка титула нижег реда (непосредно испод грофа).*

баро̀на̄т, -а́та м *в. баронство.*

баронѐса ж *баронова кћи.*

баро̀нет м *енглеска племићка титула, наследна у мушкој лози.*

баро̀нија ж *баронов йосед.*

баро̀нић м *дем. и ир. од барон; баронов син.*

баро̀ница ж *баронова жена или кћи.*

баро̀ничица ж *млада бароница, млада баронова кћи.*

ба̀ро̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на бароне, својсшвен баронима.*

ба̀ро̄нски прил. *на баронски начин.*

баро́нство с *шишула и досшојансшво барона.*

баро̀нчић м *дем. и ир. од барон; баронов син.*

ба̂рскӣ[1], -ā, -ō *који се односи на бар*[1]: ~ музика, ~ програм, ~ дама.

ба̂рскӣ[2], -ā, -ō *који се односи на бару:* ~ трава, ~ птица.

барун(-) в. *барон(-).*

ба́рут м (мн. ø) тур. *ексйлозивна смеса која служи за избацивање мешака из цеви ваШреної оружја, за разбијање сшена и сл., йушчани йрах.* • **буре барута** в. *йод буре.* **мирисати на ~ (по баруту)** безл. *йоказивати йредзнаке раша, наговешшавати раш.* **омирисати ~** *бити у борби, сшећи борбено искусшво.* **осећати ~ у ваздуху (у зраку)** *йредвиђати, йредосећати раш.*

барута̀на ж тур. *зграда у којој се йрави или чува баруш, фабрика барута; магацин, складишше барута.*

бару̀та̄р, -а́ра м *радник који йроизводи баруш, йроизвођач барута.*

бару̀тљив, -а, -о *који има мирис и укус барута:* ~ вода.

ба́рутнӣ, -ā, -ō *који се односи на баруш:* ~ магацин, ~ пуњење.

бару̀тњача ж *оно у чему се носи баруш (кеса, кутија, рог, шиква и др.).*

бару̀штина и **бару́штина** ж *аугм. и йеј. од бара.*

ба̂рчица ж *дем. од барка;* уп. баркица.

ба̀ршӯн, -у́на м (мн. ø) мађ. *врсша фине шканине с меким крашким длачицама, йлиш, сомош, кадифа.*

ба̀ршунаст, -а, -о **а.** *који је као баршун, фин, мек:* ~ тканина, ~ свила, ~ лице. **б.** фиг. *мек, нежан:* ~ глас. • **~ револуција** пол. *мирне сшуденшске демонсшрације којима је 1989. године у Чехословачкој срушен комунисшички режим; слични догађаји у Београду 1991. године, йлишана револуција.*

ба̀ршунасто прил. **а.** *као баршун:* ~ мека тканина. **б.** фиг. *меко, нежно:* звучати ~.

ба̀ршӯнскӣ, -ā, -ō *који се односи на баршун, који је од баршуна; који је као баршун:* ~ тканина, ~ мекоћа.

ба̏с (мн. ба̏сови) м итал. муз. **1. а.** *најдубљи мушки глас:* певати ~ **б.** *йевач који йева шај глас.* **2. а.** *музички инсшруменш (дувачки или жичани) који даје дубоке, ниске шонове; коншрабас.* **б.** *дугмад на левој сшрани хармонике за извођење акорда.* **3.** *најдубља, најнижа деоница неке комйозиције.* **4.** *йрви део йолусложеница који значи 'басовски':* бас-гитара, бас-кларинет.

ба̀сати, -āм несвр. нар. *ићи без циља, насумце, луташи, шумараши, базати:* ~ по мр̏аку.

ба̀се̄н, -е́на м фр. **1.** геол. *йодручје с великим залихама, лежишшима рудног блага:* колубарски ~, ~ гвоздене руде. **2.** в. *базен (1, 2).*

ба̀сетнӣ, -ā, -ō у изр. **~ рог** муз. *алш-кларинеш с опсегом* F–f[2].

ба̀сина ж *аугм. од бас.*

баси́рати, ба̀сӣра̄м несвр. *йеваши бас, у басу.*

ба̀сист(а), -ē м (мн. -сти) **а.** *йевач који йева бас, бас (1б).* **б.** *свирач који свира бас (2а) и бас-гишару.*

ба̀сић, -ића м *дем. од бас.*

ба̀скет м енгл. спорт. *в. кошарка.*

ба̏сма ж *магијске речи које се изговарају йри бајању.*

ба̏сна ж (ген. мн. ба̏са̄на̄ и ба̏снӣ) **1.** књиж. *крашка моралнопоучна йрича у којој главну улогу имају живошиње с људским особинама.* **2.** *невероватна йрича; измишљошина, лагарија:* причати некоме басне.

ба̏снен и **ба̀снен,** -а, -о *који се односи на басну, који је као у басни.*

ба̏сница ж *дем. од басна.*

басно̀вит, -а, -о *в. баснослован.*

баснопи́сац, -сца м *йисац басана.*

ба̏сносло̄ван, -вна, -о **а.** *који је као у бајкама, измишљен, необичан, фаншасшичан.* **б.** *невероватно велики, огроман:* ~ богатство.

ба̏сносло̄вно прил. **а.** *као у бајци, необично, фаншасшично.* **б.** *невероватно много, веома:* ~ богат.

баснословно̄ст, -ости ж *својсшво онога шшо је баснословно.*

ба̏совскӣ, -ā, -ō (ба̏сов, -а, -о) *који се односи на бас:* ~ инструмент, ~ глас, ~ партија.

ба̀стард м итал. **1. а.** биол. *јединка насшала укрштањем двеју различиших живошињских или биљних врсша, двеју раса или йасмина, мешанац, крижанац, мелез, хибрид.* **б.** фиг. *мешавина;* ~ уметничких стилова. **2.** разг. *ванбрачно деше, койиле.*

ба̀стардӣ, -ā, -ō *који се односи на басшарда.*

басти̍о̄н, -о́на м фр. *исшурени, исшакнуши део шврђаве; шврђава, ушврђење.*

ба̂т м (мн. ба́тови (ба̂ти)) *йошмуо шум од удара ногу йри ходу, шойош; луйа:* ~ корака.

ба̏т, ба̀та и ба̂та м **а.** *дрвено или гвоздено оруђе којим се удара, велики чекић, маљ, млаш.* **б.** *клашно, шучак у звона.*

ба́та м (уп. бато) **1.** *назив одмила за браша, девера, мушко деше.* **2.** (у вок.) фам. (као узречица) *друг, йријашељ.* – Тако је то, бато мој! **3.** разг. *одважан, ошресиш снажан човек, чова, делија.*

ба̏та̄к и **ба̀так** м **а.** *голеница, буш у йшица и жаба:* пилећи ~, жабљи ~. **б.** шаљ. *људска, најчешће женска нога.* – Има добре батаке.

бата́лити, ба̀та̄лӣм свр. тур. нар. (нешто) **1. а.** *осшавиши (нешшо), оканиши се, мануши се (нечега); йрекинуши, обусшавиши:* ~ посао. **б.** *зайусшиши, занемариши:* ~ имање. **2.** *йокварити, ошшешиши, довесши у неисйравно сшање (неки уређај, механизам и др.); разградиши, разрушиши (ограду, грађевину).* ■ **~ се** **1.** *оканиши се, мануши се:* ~ се ћорава посла. **2.** *йокварити се, йосшаши неуйошребљив.*

батаљи́вати (се), -аљује̄м (се) *несвр. йрема батаалиши (се).*

бата̀љо̄н, -о́на м фр. вој. *војна јединица сасшављена од шри до чешири чеше:* пешадијски ~, тенковски ~, казнени ~, почасни ~. • **шупљи ~** шаљ. пеј. *женска војна јединица.*

бата̀љо̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на башаљон:* ~ лекар.

ба́тати, ба̂та̄м несвр. нар. *луйаши ногама йри ходу, шешко, с найором ходаши;* уп. ба̂т.

ба̀те̄рија ж фр. **1.** вој. *основна аршиљеријска јединица сасшављена од два до шесш шойовских оружја са људсшвом и машеријалом.* **2.** ел. *сйој неколико галванских елеменаша или акумулашора:* електрична ~, радио на батерије. **3.** *џейна елекшрична свешиљка; уложак за њу:* џепна ~. • **напунити батерије** жарг. *йрикуйиши снагу, добиши кондицију.*

батѐрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на башерију:* ~ лампа.

ба̀терфла̄ј м енгл. спорт. *сшил у йливању, начин йрсног йливања са каракшерисшичним кружним йокрешима руку;* уп. лептир (4).

ба̀тина ж **1.** *йодужи комад дрвеша који обично служи за ударање, бијење, шшай:* туђи батином. **2.** мн. *удараци башином (1) или чим другим, башинање:* трпети нечије батине. • **~ има два краја** *и найадач може лоше йроћи; исход нечега може биши йовољан и нейовољан.* **~ је из раја изашла** в. *йод рај.* **бог и ~** в. *йод бог.* **изјести, извући, добити** и сл. **батине** *биши избијен, изударан, избашинан; биши йобеђен (у борби, шакмичењу).*

бати̍нати, -āм несвр. *удараши башином, биши, шући, млашиши, лемаши:* ~ дете, ~ по табанима.

бати̍на̄ш, -а́ша м **1.** *онај који башина, шуче, онај који йримењује башинање као васйишно средсшво.* **2.** фиг. пеј. *назив за йрийадника реакционарне сшранке (обично у сшарој Југославији).*

батѝна̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на батинаше, својствен батинама; репресиван:* ~ метода.

батинѐтина ж *аугм. од батина.*

ба̀тиница ж *дем. од батина.*

ба̀тискаф м грч. *челично пловило у облику подморнице независно од матичног брода намењено за испитивање великих морских дубина.*

ба̀тист м (мн. ø) фр. *врста финог танког платна (према имену проналазача Батиста, ткача из XIII века).*

ба̀тистнӣ, -а̄, -о̄ *који је од батиста:* ~ хаљина.

батисфе́ра ж грч. *велика челична комора у облику кугле везана за матични брод и намењена за истраживање на већим морским дубинама.*

ба̀тић, -а и **ба̀тӣћ,** -и́ћа м **1.** *дем. од бат.* **2.** *посечено окресано младо дрво, облица.* **3.** зоол. *в. траварка.*

ба̀тлер м енгл. *главни слуга, пехарник.*

ба̀тлија м (мн. ж) тур. *онај који има среће у животу; онај који доноси срећу другоме;* супр. баксуз.

ба́то, -а и -е̄ м *в. бата.*

батр̀гав, -а, -о *који се батрга; несигуран, тетурав (о ходу).*

батр̀гати (се), -а̄м (се) несвр. **1.** *ићи, ходати несигурним, тешким корацима, поводити се, заносити се, посртати у ходу, тетурати се.* **2.** *врлудати, шеврдати; њихати се, љуљати се.* **3. а.** *бацакати се, праћакати се, копрцати се.* **б.** фиг. *мучити се, натезати, петљати.*

батр́љак, -љка м *остатак осакаћене руке или ноге; остатак дугуљастог предмета, патрљак.*

батр̀љати (се), -а̄м (се) несвр. *в. батргати (се).*

батр̀љица ж *в. бадрљица.*

ба̀ћушка м (мн. ж) (вок. ба̀ћушка) рус. разг. *Рус.*

бау (обично удвојено и различито изговорено) *узвик којим се плаше деца.*

ба̏ӯк м празн. **а.** *замишљено зло биће којим се плаше деца, страшило.* **б.** фиг. *оно што прети, застрашује, опасност:* ~ револуције.

бау̀љав, -а, -о *који бауља, несигуран.*

бау̀љати, -а̄м несвр. *ићи четвороношке, побаучке, пузати; ићи тешко, с муком, посртати, тетурати (се).*

бау̀љке̄ прил. *побаучке, пузећи.*

ба̏х узв. **а.** *в. ба.* **б.** *за изражавање одбојности, гађења.* **в.** *в. ух.*

баха̀на̄лије ж мн. лат. **а.** ист. *староримске свечаности у част бога вина и весеља Баха (Бака).* **б.** фиг. *разуздано весеље уз пиће, пијанка, теревенка, оргије:* приређивати ~.

ба̀хант м **1.** *свештеник бога Баха.* **2.** *учесник у баханалијама;* фиг. *разуздан, раскалашан човек.*

ба̀ханткиња (ба̀хантица) ж *жена бахант.*

ба̀хантскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на баханте, својствен бахантима.*

ба̀хантски прил. *на бахантски начин, разуздано, раскалашно.*

ба̏хат[1], -а и ба̏хта и **ба̏ха̄т,** -а м *в. бат.*

ба̏хат[2], -а, -о *обестан, осион, надмен, арогантан:* ~ човек, ~ понашање.

ба̏хато прил. *обесно, осионо, надмено, арогантно:* ~ се понашати, ~ одговорити.

ба̏хато̄ст, -ости ж *особина онога који је бахат, онога што је бахато, обест, осионост, надменост, арогантност.*

бацàкати, -а̄м несвр. *дем. према бацати.* ■ **~ се 1.** *живахно и брзо мицати ногама и рукама, копрцати се; праћакати се.* **2.** фиг. *разметати се, хвалисати се.*

бацàкнути се, ба̀цакне̄м се *свр. према бацакати се.*

ба̀цалӣште с спорт. *терен на коме се изводе вежбе и такмичења у бацању (кугле, диска, копља и др.):* ~ за куглу, ~ за диск.

ба̀ца̄ње с **1.** *гл. им. од бацати (се).* **2.** спорт. *назив за више атлетских дисциплина у којима се атлетичари надмећу у одбацивању у даљ разних реквизита:* ~ копља, ~ диска, ~ кугле, ~ кладива. • **није за ~** разг. *каже се за онога, одн. оно што је добро.* **слободно ~** спорт. *казнени ударац којим се у кошарци кажњава прекршај правила.*

ба̀цати, -а̄м *несвр. према бацити.* ■ **~ се 1.** *несвр. према бацити се.* **2. а.** *праћакати се, трзати се, копрцати се:* ~ се у кревету. **б.** *ритати се (нпр. о коњу).* **3.** (нечим на некога) *упућивати некоме нешто увредљиво:* ~ се на некога клетвама (увредама). • **~ дрвље и камење (на некога)** *много, јако грдити.* **~ (се) камена с рамена** *такмичити се у бацању камена с рамена.* **~ новац** *улудо трошити новац, обично велики.*

ба̀ца̄ч, -а́ча м (инстр. баца́чем) **1.** спорт. *онај који баца (копље, диск, куглу и др.):* ~ диска, ~ кугле. **2.** вој. *оруђе за испаљивање, избацивање мина, граната и сл.:* ~ мина, ракетни ~, ~ пламена.

бацàчица ж *жена бацач (1).*

ба̀ца̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бацање; који служи за бацање и сл.:* ~ дисциплина, ~ справа, ~ мина.

ба̀цил, -а и **ба̀цӣл,** -и́ла м лат. биол. *у мн.: једноћелијске бактерије штапићастог облика, узрочници многих заразних болести (у јд.: таква бактерија):* тифусни ~, туберкулозни ~.

ба̀цила̄рнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бациле, који је изазван бацилима:* ~ срдобоља.

ба́цити, ба̑ци̑м (ба̏цити, -ӣм) свр. **1. а.** *наглим замахом руке или покретом неког дела тела учинити, проузроковати да се нешто покрене и падне на извесном одстојању, хитнути, врћи:* ~ камен, ~ лопту. **б.** *хитнувши дати, уделити:* ~ стоци сено, ~ кукуруз живини, ~ просјаку новац. **в.** *брзим покретом ставити:* ~ пушку на раме. **г.** (на себе) *огрнути; навући, обући:* ~ ћебе, ~ огртач. **2.** *одбацити, гурнути; оставити, напустити:* ~ оружје на таван; ~ бебу. **3. а.** *послати, преместити (обично у далеко, забачено место); отерати.* ~ учитеља у провинцију; ~ у запећак. **б.** вој. *хитно послати, упутити (у борбу, на положај):* ~ на фронт. **в.** вој. *натерати на повлачење, потиснути, одбацити:* ~ непријатеља на полазни положај. **г.** *упутити, управити, усмерити:* ~ поглед у правцу заставе. **4.** *отерати, истерати, избацити; збацити, свргнути:* ~ из куће, ~ из школе, ~ из службе, ~ с престола. **5. а.** *дати од (из) себе, испустити из себе; распрострети:* ~ зраке; ~ сенку. **б.** *избацити из себе:* ~ икру (о риби), ~ крв, ~ кључ (о врелој течности). **6.** *улудо потрошити, страћити:* ~ милионе на пропаганду. **7. а.** *изговорити, (из)рећи; добацити:* ~ паролу; ~ примедбу, ~ пошалицу. **б.** *написати:* ~ на папир, ~ у новине. **8.** *довести у неко стање (обично тешко), у неки положај (обично непријатан); увалити:* ~ у беду, ~ у очајање, ~ у ропство. **9.** *стрпати, затворити:* ~ у тамницу, ~ у затвор. **10.** (у разним устаљеним изразима са именицама) *престати се бавити оним што значи именица, одн. престати употребљавати оно што значи именица у допуни:* ~ иглу и напрстак, ~ перо, ~ дуван, ~ алкохол. ■ **~ се 1.** (нечим на некога, на нешто) *бацити, хитнути (на некога, на нешто):* ~ се каменом на лопова. **2. а.** *скочити с висине (у нешто, на нешто):* ~ се у базен, ~ се у море, ~ се кроз прозор. **б.** *нагло лећи, пружити се:* ~ се на земљу, ~ се под воз. **в.** *хитнути се, похрлити:* ~ се у загрљај; ~ се у наручје. **3. а.** *силовито навалити, устремити се на некога, јурнути, напасти (на некога, на нешто):* ~ се на лопова. **б.** *скочити, улетети, убацити се:* ~ се међу завађене. **4.** *нагло покренути (део тела или цело тело), ритнути се:* ~ се ногама. **5. а.** *брзо се попети, узјахати, ускочити:* ~ се на коња, ~ се на разбој. **б.** *брзо кренути, похитати, појурити; отиснути се:* ~ се низ поље; ~ се у свет. **6.** *енергично, са жаром прихватити се, латити се неког посла, својски прионути на неки посао, упустити се у неки посао:* ~ се на учење, ~ се на политику. **7.** *врћи се, уметнути се на некога (по изгледу или по некој особини):* ~ се на оца, ~ се на деду. **8.** (у вези са неким именицама које значе неко душевно стање и сл.) *довести себе у стање које значи именица:* ~ у суморне мисли, ~ у бригу, ~ у очајање. • **~ из себе (некога)** *надмашити, претећи, победити.* **~ карте** 1) *заиграти партију карата.* 2) *прочитати судбину из карата.* **~ коцку** *донети важну одлуку, одлучити се.* **~ кривицу на**

некога *окривити, оптужити (некога)*. ~ **љагу (срамоту) на некога** *осрамотити (некога)*. ~ **око на некога** *загледати се у некога (о момку, одн. девојци)*. ~ **око на нешто** *показати интересовање да се нешто добије или купи*. ~ **образ под ноге** *осрамотити се, обрукати се*. ~ **поглед на нешто** *летимично, на брзину погледати, прегледати нешто:* ~ на рукопис. ~ **прашину некоме у очи** *обмануги, преварити (некога)*. ~ **(некоме) рукавицу** 1) *изазвати некога на двобој бацањем рукавице*. 2) *пружити некоме основ за расправу, препирку*. ~ **у старо гвожђе** *одбацити као непотребно*. ~ **у ваздух (у зрак)** *разнети експлозијом*. ~ **у засенак** *надмашити некога неком позитивном особином*. ~ **у воду** *улудо потрошити*.

ба̏чва ж (ген. мн. ба̏ча̄ва̄ и ба̏чвӣ) *велики суд за течност ваљкастог облика, обично од дрвених дуга стегнутих обручима;* уп. буре и каца. • **као из бачве (говорити, рећи** и сл.) разг. *дубоким, грубим гласом*.

Ба́чванин м (мн. -ани) *становник Бачке; онај који је пореклом из Бачке*.

Ба́чва̄нка ж **1.** *становница Бачке; она која је пореклом из Бачке*. **2.** (ба́чва̄нка) етн. *врста народног кола*.

ба̏чва̄р м *занатлија који прави бачве, бурад, качар, пинтер*.

ба̀чвара ж *зграда или просторија у којој се држе бачве и други судови за пиће, качара*.

ба̏чва̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бачваре и бачварство:* ~ радионица, ~ занат, ~ производ.

бачва́рство с *бачварски занат, производња бачава и других дрвених судова за пиће, качарство*.

ба̏чваст, -а, -о *који је у облику бачве, сличан бачви; трбушаст, испупчен:* ~ трбух.

бачвѐтина ж *аугм. и пеј. од бачва*.

ба̏чвица ж *дем. од бачва*.

ба̀чија ж рум. **1. а.** *сточарско насеље у планини с колибама и торовима, где се стока лети напаса и музе*. **б.** *зграда на бачији (1а) где се држе и музу овце и прерађује млеко*. **2.** *летње истеривање стоке у планину и удружено напасање стоке, мужа и прерада млека, бачијање*.

бачѝја̄р, -а́ра м *учесник у бачији (2)*.

бачѝја̄рка ж *учесница у бачији (2)*.

бачѝја̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бачијаре:* ~ стока, ~ живот.

бачѝјати, -а̄м несвр. *изгонити стоку на бачију, држати стоку на бачији*.

Ба̂чка̄ ж (дат. Ба̂чко̄ј) *предео на северозападу Србије, део Војводине, равница између Дунава, Тисе и границе према Мађарској*. • **мирна** ~ *све је у реду*.

ба̂чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Бачку:* ~ говор, ~ ношња.

ба́ца, -е̄ и **ба́цо,** -а и -е̄ м тур. разг. **1.** *мали, закржљао човек*. **2.** *крупан, развијен мушкарац*. **3.** *силеџија, насилник*.

ба̀ца ж тур. *отвор на крову или зиду куће кроз који излази дим или улази светлост, ваздух*.

ба̏ш речца (прилошка) **1.** *за истицање неке речи, израза или реченице, управо*. – Она баш ништа не ради. Баш је будала. Баш добро што си дошао. Баш ти хвала. **2.** *за исказивање истовремености: управо, таман*. – Било је то баш на Божић. Баш се спремам да пођем. **3. а.** (уз негацију) *за ублажавање, ограничавање исказа: не нарочито*. – Није баш лепа. Неће бити баш тако. Није му било баш драго. **б.** *за одбијање, неслагање са нечим*. – Е баш да ти не дам тај новац. **в.** *са ироничним значењем*. – Баш он зна! **г.** (са везн. да) *за истицање допуштања нечега као могућег иако се очекује супротно: макар, чак*. – Ићи ћу на такмичење баш и да нећу успети.

башибо̀зук м тур. ист. **а.** *нередовна, нерегуларна турска војска; недисциплинована, неуређена војска*. **б.** *припадник такве војске, војник одметник, иљачкаш*.

башибо̀зучкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на башибозук*.

ба̀шка прил. тур. нар. **а.** *засебно, посебно, одвојено:* ~ момци а ~ девојке. **б.** *посебно, нарочито, напосе*. – Мрзео је сву децу, а башка Марка. **в.** *не узимајући у обзир, на страну*. – Није дошао да ме посети, а башка то што се није ни интересовао за ме. • **башка... башка** *једно... друго, на једној страни... на другој страни*. – Башка је то, а башка су наши интереси.

башка́рити се, ба̀шка̄рӣм се несвр. разг. [гл. им. башка́ре̄ње с] **1. а.** *одмарати се лежећи, лешкарити; предавати се излежавању, излежавати се*. **б.** *проводити време у нераду и безбрижно, уживајући, живети удобно и безбрижно*. **2.** *правити се важан, шепурити се, разметати се*.

ба́шта (ба̂шта) ж (ген. мн. -та̄) тур. (вар. башча) **1. а.** *земљиште (обично поред куће) на коме се гаји поврће, цвеће и др., врт, повртњак*. **б.** *земљиште засађено воћкама, воћњак*. **2. а.** *отворени простор са столовима и столицама испред неког ресторана или кафане, вртни ресторан*. **б.** *биоскоп на отвореном простору:* биоскопска ~. • **ботаничка** ~ *јавни врт у коме се гаје биљке из разних крајева света (ради наставе или научног испитивања), ботанички врт*. **зоолошка** ~ *место доступно публици у коме се држе ређе домаће и стране животиње, зоолошки врт*. **стаклена (зимска)** ~ *просторија од стакла за гајење раног поврћа и воћа, цвећа и др., стакленик*. **ићи (поћи) у башту** *узимати (узети) нов камен ради даљег учествовања у игри домина*.

башт̀е̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на башту:* ~ цвеће, ~ поврће, ~ сто.

ба̏штина ж **а.** *имовина, првенствено непокретна коју неко наследи од оца или неког другог претка, наслеђена имовина, очевина, дедовина; наслеђе*. **б.** фиг. *наслеђена духовна, културна добра, духовно наслеђе:* културна ~.

ба̏штинӣк м **1.** *наследник*. **2.** *власник непокретног добра, имања, поседник*.

ба̏штинити, -ӣм свр. и несвр. [гл. им. ба̏штиње̄ње с] *доби(ја)ти у баштину, наследити, наслеђивати*.

ба̏штиница ж **1.** *жена баштиник*. **2.** *дем. од баштина*.

ба̏шти̇̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на баштину:* ~ право.

ба̏шти̇̄нство с *наслеђе; наследство*.

ба̀штица (ба̂штица) ж *дем. од башта*.

башто̀ва̄н, -а́на м тур. *онај који се бави баштованством, вртлар, повртар*.

баштова́нити, башто̀ва̄нӣм несвр. *бавити се баштованством, повртарством*.

башто̀ва̄нка ж *жена баштован, повртарка*.

башто̀ва̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на баштоване и баштованство:* ~ посао.

баштова́нство с *баштовански посао, вртларство, повртарство:* бавити се баштованством.

ба́шча (ба̂шча) ж *в. башта*.

башч- *в. башт-*.

бде̏није с стксл. *в. бденије*.

бде́ње јек. **бдје́ње** с **1.** *гл. им. од бд(ј)ети*. **2.** *ноћна служба у православној цркви уочи великих празника, бденије:* ићи на ~.

бде̏ти јек. **бдје̏ти,** бдӣм (р. пр. бде̏о, бде̏ла јек. бдѝо, бдје̏ла) несвр. **1.** *проводити време (обично ноћ) без сна, не спавати, бити будан:* ~ целу ноћ. **2. а.** *бити на опрезу, будно пазити:* ~ да неко не украде. **б.** (над неким, над нечим) *стално се старати, бринути (о некоме, о нечему):* ~ над родитељима, ~ над децом, ~ над штампом.

бдѝти, бдѝје̄м несвр. *в. бдети*.

бе̂[1] узв. оном. *за подражавање блејања овце, јагњета*. • **ни** ~ *ништа, ни речи (не знати, не рећи)*.

бе̂[2] с непром. *назив за друго слово латинице (b)*.

бе́ба ж **а.** *сасвим мало дете, новорођенче*. **б.** *младунче уопште:* слонова ~. **в.** разг. *незрела, неозбиљна особа*. – Бебо једна! • ~ **из епрувете** *дете зачето вештачким путем, изван мајчиног организма*. **добити бебу** *родити, породити се*.

бе̏баст, -а, -о *који личи, подсећа на бебу; који је као у бебе:* ~ особа; ~ лице.

бѐби- *као први део полусложеница означава да је оно што значи други део полусложенице намењено деци, да се односи на децу:* беби-комплет, беби-лежаљка.

бѐби-бӣф м енгл. *млада говедина, јунетина.*

бѐби-бӯм м енгл. *нагли пораст наталитета.*

бебисѝтēрка ж енгл. *девојка која чува децу, дадиља.*

бе́бити се, бе̑бӣм се несвр. нар. [гл. им. бе́бљēње с] *понашати се као беба; правити се беба, изигравати бебу.*

бе́бица и **бѐбица** ж *дем. и хип. од беба.*

бѐва̄нда ж (мн. ∅) итал. *разводњено вино;* уп. шприцер.

бе̑г јек. **бȉјег** м (лок. бе́гу јек. бије̏гу) **1.** *бекство, бежање.* **2.** спорт. *изненадно и нагло измицање противнику, одн. противницима у неком такмичењу; избијање на чело трке (нпр. у бициклизму).* • **дати се, ударити** и сл. **у** ~ *побећи, појурити.* **нагнати (натерати** и сл.**) у** ~ *приморати некога да бежи.*

бе̑г (мн. бе̏гови (бе̏зи)) м тур. *титула виших племића, поседника у Турској царевини, у Босни и Херцеговини; угледан човек, господин* (кад стоји уз лично име, ставља се обично иза њега): Омер-бег. • **као (мали)** ~ **(живети, уживати** и сл.**)** *живети у изобиљу, богатству, уживати.*

бѐглербег м тур. ист. *врховни заповедник, старешина (војни или грађански) неке области, покрајине у Турској царевини.*

беглербѐглук (беглербѐга̄т, -а́та) м тур. ист. *област, покрајина којом је управљао беглербег.*

бѐглук м тур. ист. **1. а.** *бегов посед, бегово имање.* **б.** *крај, подручје којим управља бег.* **2.** *обавезан, присилан рад на беговском имању;* уп. кулук.

бѐглучити, -ӣм несвр. [гл. им. бѐглучēње с] *радити на беглуку, обрађивати беговску земљу; кулучити бегу.*

бѐглучкӣ, -а̄, -ō *који се односи на беглук:* ~ земља, ~ посед.

бегòвати, бѐгујēм и **бе̏говати,** бе̏гујēм несвр. **а.** *бити бег, вршити беговску власт.* **б.** фиг. *живети у изобиљу, раскошно (као бег), уживати.*

бе̏говина ж *в. беглук (1).*

бе̏говић м *бегов син; човек беговског порекла.*

бе̏говићкӣ, -а̄, -ō *који се односи на беговића.*

бе̏говица ж *бегова жена.*

бе̏говскӣ и **бегòвскӣ,** -а̄, -ō *који се односи на бега, бегове, који припада бегу, својствен бегу; богат, раскошан:* ~ власт, ~ порекло, ~ имање; ~ ручак.

бе̏говски и **бегòвски** прил. *на беговски начин, као бег, као у бега; богато; изврсно:* живети ~, провести се ~; ручати ~.

бе̏говство с **а.** *звање, достојанство бега.* **б.** *беглук, беговина.*

бе̑гом јек. **бȉјегом** прил. *трчећи, јурећи; журно.*

бего̏нија ж лат. бот. *украсна собна биљка* Begonia *из ф.* Begoniaceae, *са лепим, шарено обојеним несиметричним листовима и белим, ружичастим, црвеним или жутим цветовима.*

бегу́нац јек. **бјегу́нац,** -нца м (инстр. б(ј)егу́нцем) **1.** *онај који бежи од неке опасности; онај који је однекуд побегао (од страха, опасности); избеглица.* **2.** *онај који је без одобрења напустио дужност и побегао, дезертер:* војни ~.

бѐгуначкӣ јек. **бјѐгуначкӣ,** -а̄, -ō *који се односи на бегунце.*

бегу̀ница јек. **бјегу̀ница** ж **1.** *женска особа бегунац.* **2.** нар. **а.** *девојка која одбегне за момка против воље родитеља, побегуља.* **б.** *жена која напусти мужа.*

бегу́нче јек. **бјегу́нче,** -ета с (зб. им. б(ј)ѐгӯнча̄д ж) *дете бегунац, млади бегунац.*

бе́да јек. **бијѐда** ж **1.** *велико сиромаштво, сиротиња, немаштина:* запасти у беду. **2. а.** *стање, положај који изазива презир.* **б.** *духовно сиромаштво, ниskост, ништавило.* **3.** *оно што је за презир, човек или ствар која заслужује презир:* ~ од човека, ~ од књиге. **4. а.** *невоља, несрећа, зло;* навући на себе беду. **б.** *оно што доноси невољу, напаст.* – Комарци су права беда. **5.** разг. *клевета, обеда.* • **као од беде, од беде** *без воље, безвољно, нерадо; аљкаво, немарно:* радити као од беде. **навући, навалити** и сл. **(себи) беду на врат** *створити невољу, наметнути себи неку непријатну обавезу, одговорност, бригу.* **скинути беду с врата** *ослободити се невоље, пребринути неку бригу.*

бе̏да̄к, -а и **бѐда̄к,** -а́ка м (вок. бедаче) пеј. *ограничен, глуп човек, глупак, будала.*

бе̑дан јек. **бȉједан,** -дна, -о **1.** *јадан, несрећан; тужан.* **2.** *који је у оскудици, сиромашан, невољан.* **3. а.** *који је без вредности, ништаван; рђав, слаб:* ~ свота новца; ~ знање. **б.** *који изазива, заслужује презир, недостојан, недоличан, низак:* ~ држање, ~ удварање власти.

бе̏даст, -а, -о *глуп, глупав, будаласт:* ~ човек, правити се ~.

бе̏дасто прил. *глупо, глупаво, будаласто:* причати ~, понашати се ~.

бедастòћа ж (обично у мн.) разг. *глупост, будалаштина:* причати бедастоће.

бѐда̄чкӣ, -а̄, -ō *који се односи на бедаке, својствен бедацима, глуп.*

бѐда̄чки прил. *на бедачки начин, глупо, будаласто:* ~ се понашати.

бедѐвија ж тур. нар. *кобила добре пасмине; уопште кобила;* фиг. пеј. *крупна, незграпна и лења жена.*

бедѐвијица ж *дем. од бедевија.*

бедѐкер м нем. *књига која служи као водич за туристе, туристички водич.*

бедѐкерскӣ, -а̄, -ō *који се односи на бедекер, скраћен, сведен на најнужније податке;* фиг. *који је без духа, прозаичан; површан.*

бе̏дем и **бѐдем** м тур. **а.** *заштитни дебео високи зид или насип око тврђаве или утврђеног места; заклон за одбрану, грудобран.* **б.** фиг. *заштита, одбрана.* **в.** *оно што изгледа као бедем (а).*

бе̏демскӣ и **бѐдемскӣ,** -а̄, -ō *који се односи на бедем.*

бедѐмчић м *дем. од бедем.*

бѐдилац јек. **бјѐдилац,** -иоца м *онај који некога обеђује, клеветник, опадник.*

бѐдилица јек. **бјѐдилица** ж *она која некога обеђује, клеветница, опадница.*

беди́нēрка и **бедѝнēрка** ж нем. *кућна помоћница која ради, послужује код некога у одређене дане и часове.*

бе̑днӣк јек. **бȉједнӣк** м **1.** *онај који изазива жаљење, јадник, несрећник, невољник, мученик.* **2.** *онај који живи у беди, сиромаштву, сиромашак.* **3.** *онај који је за презирање, ништков, подлац, неваљалац, пропалица.*

бе̑дница јек. **бȉједница** ж *женска особа бедник.*

бе̑днӣчкӣ јек. **бȉједнӣчкӣ,** -а̄, -ō *који се односи на беднике, својствен бедницима:* ~ живот.

бе̑днички јек. **бȉједнички** прил. *на беднички начин, као бедник:* ~ живети.

бе̑дно јек. **бȉједно** прил. *на бедан начин:* **1.** *јадно, несрећно; тужно:* ~ се осећати. **2.** *у сиромаштву, оскудици, сиромашно, сиротињски:* ~ живети. **3.** *недостојно, недолично, ниско:* ~ се држати.

бе̑днōст јек. **бȉједнōст,** -ости ж *особина и стање онога који је бедан, онога што је бедно.*

бѐдренӣ, -а̄, -ō *који се односи на бедро:* ~ кост, ~ живац.

бѐдренӣк, -а и **бедрѐнӣк,** -и́ка м **1.** вет. *в. бедреница (1).* **2.** *живац који пролази кроз бедро, бедрени живац.* **3.** *каиш о коме виси сабља.*

бѐдреница и **бедрѐница** ж **1.** вет. *заразна болест домаћих животиња (говеда, оваца и коња), а често и човека, коју изазива* Bacillus anthracis, *прострел, антракс.* **2.** *бочна страна нечега (нпр. куће, кревета, колевке итд.).* **3.** мн. *два дужа камена који се стављају у гроб (по један са обе бочне стране) кад се сахрањује мртвац без сандука.* **4.** *сабља која виси о бедру.*

бедрѐња̄к, -а́ка м *мач који виси о бедру.*

бедрѐњача ж **1.** анат. *једна од три карличне кости* os ilei, *у коју је углављена бедрена кост; бедрена кост.* **2.** *в. бедреница (1, 2, 3).*

бѐдринац, -ӣнца м бот. *врста зељасте биљке* Pimpinella saxifraga *из ф.* Umbelliferae, *чији се плод и корен користе у медицини.*

бѐдро с (ген. мн. бѐда̄ра̄ и беда́ра̄) **1.** анат. *део ноге од кука до колена; бут.* **2.** зоол. *трећи зглавак ноге код инсеката.*

беду̀ин, -и́на м **1.** *припадник номадских арапских племена у пустињама Арабије и северне Африке.* **2.** *арапски коњ.*

беду̀инка ж *жена бедуин.*

беду̀инскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бедуине.*

бе̑ж прид. непром. фр. *који је бледосмеђе боје, као ситан песак или љуска бадема.*

бежа̀нија јек. **бјежа̀нија** ж **1. а.** *бежање, бекство, бег.* **б.** *изненадно напуштање одређене области услед неке, обично ратне опасности; избеглиштво.* **2.** зб. *становништво које бежи од неке опасности, бегунци, избеглице.*

бѐжати јек. **бјѐжати,** -жӣм несвр. **1.** *брзо, трчећи одлазити, удаљавати се пред опасношћу, из страха; уклањати се брзо од опасности, из страха:* ~ пред гониоцима; ~ код родитеља. **2.** фиг. (од некога, од нечега) *клонити се (некога, нечега), избегавати (некога, нешто):* ~ од изјашњења, ~ од обавеза, ~ од удварача. **3.** фиг. *брзо пролазити, одмицати (о времену).* **4.** *трчати, јурити.* **5. а.** (очима) *брзо прелазити, прелетати погледом.* **б.** *померати се, помицати се са свога места, измицати, клизити.* – Коса јој бежи на чело. Капа му бежи на потиљак. **6.** *измицати некоме на такмичењу, имати предност у односу на друге такмичаре.* – Бежи му за сто метара. • **~ као ђаво од крста** *опрезно и стално избегавати некога или нешто.* **бежи!** 1) *мани, остави (то)!* 2) (за исказивање одбијања, неслагања са нечим) *то не може бити, није то.*

бѐждребан, -бна, -о (ж. род) *која је без ждребета (о кобили).*

бѐживотан и **бе̏животан,** -тна, -о **1. а.** *који је без живота, у коме нема живота, мртав:* ~ тело. **б.** *који је без животне енергије, без живости, млитав, млохав; безвољан:* ~ створ, ~ рука. **2.** фиг. *у коме се не осећа живот, животност, који је без животности, без духа, сувопаран; безизразан:* ~ поезија; ~ поглед.

бѐживотно и **бе̏животно** прил. **1.** *без знакова живота; без живости, млитаво, млохаво; безвољно:* ~ изгледати, ~ опустити руке; ~ говорити. **2.** фиг. *безизражајно; сувопарно:* ~ гледати; ~ певати.

бѐживотно̄ст и **бе̏животно̄ст,** -ости ж *стање и особина онога што је беживотно.*

бѐжичнӣ, -а̄, -о̄ *који функционише без жица (као проводника):* ~ телеграф, ~ телеграфија, ~ пренос.

без предл. (с ген.) **1. а.** *за означавање немања, непостојања, одсуства (некога, нечега):* небо ~ облака, човек ~ пријатеља, човек ~ руке, живот ~ љубави. **б.** *за означавање изузимања, издвајања: сем, осим, изузев, изузимајући.* – Погинуло је 2.000 људи без оних који су поумирали од тифуса. **2.** *с речју уз коју стоји у значењу погодбене реченице с негираним глаголом: ако нема, кад нема, кад није и сл.* – Без невоље се не иде у рат. Без љубави нема слоге. **3.** *с речима које значе количину означава да толико недостаје до пуне мере:* три килограма без педесет грама. **4.** *са глаг. именицама у значењу одричног глаг. прилога времена садашњег:* ~ журбе ('не журећи'), ~ оклевања ('не оклевајући'). • **~ даљег** *одмах, без одлагања.* **~ краја и конца** *непрестано, без престанка, врло дуго.* **~ (по) муке** *врло лако, без тешкоћа.* **~ речи** *одмах, сместа.*

без- (пред безвучним сугласницима *бес-*, а испред групе сугласника: *беза-*) *префикс у сложеницама означава негацију речи с којом се слаже, одн. одсуство, непостојање онога што значи основна реч:* безбрижан, безуб, безгласан, бесправан, беспослен; беземљаш, беспарица, беспуће; безазлен итд.

беза̀злен, -а, -о *који је без злобе, пакости, простодушан, невин; наиван:* ~ човек; ~ шала.

беза̀зленӣк м *безазлен човек; наивац.*

беза̀зле̄нка ж *безазлена женска особа; наивка.*

безазле́нко м *в. безазленик.*

беза̀злено прил. *без злобе, пакости, простодушно, невино; наивно:* изгледати ~; ~ рећи.

беза̀злено̄ст, -ости ж *особина онога који је безазлен, онога што је безазлено, простодушност, невиност; наивност.*

беза́зоран, -рна, -о **1.** *који ни од чега не зазире, који не преза ни од чега, који је без стида, који нема обзира, безобзиран, дрзак, безочан.* **2.** *смео, одлучан, храбар.* **3.** *који је без замерке, беспрекоран:* ~ поступак, ~ јунак.

беза́зорно прил. **1.** *безобзирно, дрско, безочно.* **2.** *смело, одлучно, храбро.* **3.** *без замерке, беспрекорно.*

беза́зорно̄ст, -ости ж *особина онога који је безазоран, онога што је безазорно.*

беза́конӣк м **а.** *онај који не поштује закон, који се не држи закона, преступник; силеџија.* **б.** *неверник, безбожник.*

беза́коничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на безаконике, својствен безаконицима.*

беза́коње с **1.** *стање без закона, бесправно стање, бесправље.* **2.** *безаконо, незаконито дело, поступак, недело, насиље.*

бѐзалкохо̄лан, -лна, -о *у коме нема алкохола, који не садржи алкохол:* ~ пиће.

беза̀то̄мскӣ, -а̄, -о̄ *у коме нема атомског, нуклеарног наоружања:* ~ зона.

бѐзбедан јек. **бѐзбједан,** -дна, -о *који је осигуран од опасности, обезбеђен, заштићен, сигуран; безопасан:* ~ смештај, ~ положај.

бѐзбедно јек. **бѐзбједно** прил. *без опасности, сигурно; безопасно:* путовати ~.

безбе́дно̄ст (бѐзбедно̄ст) јек. **безбје́дно̄ст** (бѐзбједно̄ст), -ости ж *стање онога који је безбедан, онога што је безбедно, сигурност:* мере безбедности, јавна ~.

безбе́дностан (бѐзбедностан) јек. **безбје́дностан** (бѐзбједностан), -сна, -о *који се односи на безбедност:* ~ зона, безбедносни разлози. • **безбедносни појас** *појас, каиш који придржава возача или његовог сапутника у случају наглог кочења, сигурносни појас.*

бѐзбожан, -жна, -о **а.** *који не верује у бога, невернички, атеистички; који се противи верским законима; грешан:* ~ човек; ~ дело. **б.** *бездушан, опак.*

бѐзбо̄жје с *в. безбожност.*

бѐзбожнӣк м **а.** *онај који не верује у бога, неверник, атеист, богохулник; грешник.* **б.** *бездушан, опак човек.*

бѐзбожница ж **а.** *она која не верује у бога, неверница, атеисткиња, богохулница; грешница.* **б.** *бездушна, опака жена.*

бѐзбожнӣчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на безбожнике, својствен безбожницима, невернички, атеистички, богохулнички; грешнички:* ~ дело.

бѐзбожнӣчки прил. *као безбожник, богохулно; грешно:* ~ псовати.

бѐзбожнӣштво с *в. безбожност.*

бѐзбожно прил. *на безбожан начин, богохулно, безбожнички.*

безбо́жно̄ст и **бѐзбожно̄ст,** -ости ж *особина онога који је безбожан, онога што је безбожно, неверовање у бога, атеизам; богохулност.*

бѐзбо̄јан, -јна, -о **а.** *који је без боје, необојен; блед:* ~ гас; ~ лице. **б.** фиг. *неизразит, безизражајан, безличан; једнолик:* ~ глас; ~ живот.

бѐзбо̄јно прил. **а.** *без боје, необојено; бледо:* изгледати ~. **б.** фиг. *неизразито, безизражајно, безлично; једнолико:* ~ певати, ~ приказивати, ~ описивати.

безбо́јно̄ст и **бѐзбо̄јно̄ст,** -ости ж *особина и стање, изглед онога што је безбојно* **а.** *одсуство боје, необојеност; бледило:* ~

течности; ~ лица. **б.** фиг. *неизразитост, безизражајност, безличност; једноликост:* ~ гласа.

бѐзбо̄лан, -лна, -о *који не боли, који не изазива, не задаје бол:* ~ чир, ~ порођај.

бѐзбо̄лно прил. *без бола, не изазивајући, не задајући бол:* ~ се породити.

безбо́лно̄ст, -ости ж *стање и особина онога што је безболно.*

бѐзбоштво и **безбо́штво** с *безбожност, безбожништво.*

бѐзбрад, -а, -о *који је без браде, голобрад, ћосав.*

бѐзбра̄чан, -чна, -о *који се односи на стање без брака, ван брака:* безбрачни живот.

бѐзбра̄чно̄ст и **безбра́чно̄ст,** -ости ж *стање без брака, ван брака.*

бѐзбрига ж разг. **1.** *безбрижност, добро расположење; безбрижан живот.* **2.** *безбрижна особа, весељак.*

бѐзбрижан, -жна, -о **а.** *који је без бриге, који ни о чему не брине; добро расположен, весео, ведар:* ~ човек. **б.** *који се проводи без бриге, безбрижно:* ~ живот, ~ младост.

бѐзбрижни̇к м *безбрижан човек.*

бѐзбрижница ж *безбрижна женска особа.*

бѐзбрижно прил. *на безбрижан начин, без бриге, у добром расположењу, весело, ведро:* ~ живети, ~ се одмарати.

бѐзбрижно̄ст, -ости ж *стање и особина онога који је безбрижан, онога што је безбрижно.*

бѐзбрк, -а, -о *који је без бркова, голобрад:* ~ човек.

бѐзбро̄ј и **бѐзбро̄ј,** -оја м **1.** *велика множина, мноштво, огроман број.* **2.** (у прил. служби) *безбројно:* ~ пута.

бѐзбро̄јан и **бѐзбро̄јан,** -јна, -о *неизбројан, многобројан:* безбројне муке.

бѐзбро̄јно и **бѐзбро̄јно** прил. *врло много, неизбројно.*

бѐзбро̄јно̄ст и **безбро́јно̄ст,** -ости ж *огроман број, неизбројност, многобројност.*

бѐзваздӯшан, -шна, -о *који је без ваздуха, у коме нема ваздуха:* ~ простор.

бѐзвезан, -зна, -о **а.** *коме недостаје логична веза, неповезан, некохерентан; бесмислен; лош:* ~ прича, ~ књига. **б.** разг. *глуп, глупав; неспособан:* ~ човек.

бѐзвезно прил. разг. *без везе, неповезано; бесмислено.*

бѐзвезно̄ст, -ости ж *особина онога који је безвезан, онога што је безвезно.*

безвѐзња̄к, -а́ка м разг. *неспособан човек, незналица; несрећњаковић.*

безвезња̀куша ж разг. *неспособна жена, незналица; несрећњаковићка.*

безвѐзња̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на безвезњаке, својствен безвезњацима.*

безвѐзња̄чки прил. *као безвезњаци, глупо.*

бѐзве̄ран јек. **бѐзвје̄ран,** -рна, -о *који је без вере, који не верује у бога, атеистички, безбожан; који није праве вере (са гледишта припадника друге вере), иноверан.*

бѐзверац јек. **бѐзвјерац,** -е̄рца м *в. безверник.*

бѐзве̄рје јек. **бѐзвје̄рје** с *немање вере, неверовање у бога, атеизам, безбоштво.*

бѐзве̄рка јек. **бѐзвје̄рка** ж *в. безверница.*

бѐзве̄рни̇к јек. **бѐзвје̄рни̇к** м *безверан човек, неверник, атеиста, безбожник; човек друге, туђе вере, иноверац.*

бѐзве̄рница јек. **бѐзвје̄рница** ж *жена безверник.*

бѐзве̄рничкӣ јек. **бѐзвје̄рничкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на безвернике, атеистички, безбожнички; иноверан.*

бѐзве̄рскӣ и **бѐзверскӣ** јек. **бѐзвје̄рскӣ** и **бѐзвјерскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на безверје и безверство, атеистички.*

бѐзве̄рство и **безве́рство** јек. **бѐзвје̄рство** и **безвје́рство** с *в. безверје.*

безвје- *в. безве-.*

бѐзвла̄шће и **бѐзвлашће** (бѐзвла̄ђе и бѐзвлађе) с *безакоње, анархија.*

бѐзводан, -дна, -о *који је без воде, сиромашан водом:* ~ крај, ~ пустиња.

бѐзводица ж нар. *оскудица у води, безводност; суша.*

бѐзводно̄ст, -ости ж *стање и особина онога што је безводно; суша.*

бѐзвоља ж *в. безвољност.*

бѐзво̄љан и **бѐзвољан,** -љна, -о **1.** *који је без воље, равнодушан, апатичан; мрзовољан, нерасположен:* ~ особа. **2.** *који се врши мимо воље, без учешћа воље, аутоматски:* ~ покрет, ~ грчење мишића.

бѐзво̄љни̇к и **бѐзвољни̇к** м *онај који је безвољан; човек слабе воље.*

бѐзво̄љно и **бѐзвољно** прил. **1.** *без воље, равнодушно, апатично; мрзовољно, нерасположено:* ~ радити нешто, ~ играти. **2.** *без учешћа воље, аутоматски:* ~ покренути руку.

безво́љно̄ст и **бѐзвољно̄ст,** -ости ж *стање и особина онога који је безвољан, равнодушност, апатија, мрзовољност, нерасположеност.*

бѐзвре̄дан јек. **бѐзвриједан,** -дна, -о **1.** *који је без вредности или мале вредности, ништаван; бескористан:* ~ ствар; ~ књига. **2.** *који више не вреди, не важи, неважећи:* ~ папир, ~ новчаница.

бѐзвре̄дно јек. **бѐзвриједно** прил. *без вредности или са малом вредности, ништавно.*

бѐзвре̄дно̄ст јек. **бѐзвриједно̄ст,** -ости ж *мала или никаква вредност, ништавност; бескорисност.*

безвре́дностан јек. **безвријѐдностан,** -сна, -о *који је без вредности:* ~ обвезница.

бѐзвремен, -а, -о и **бѐзвременскӣ,** -а̄, -о̄ *временски неограничен, бескрајан; који није везан за одређено време, свевременски; вечан.*

бѐзвремено прил. *временски неограничено, бескрајно; свевременски, вечно.*

бѐзвремено̄ст, -ости ж *својство онога што је безвремено; свевременост; вечност.*

бѐзвременскӣ, -а̄, -о̄ *в. безвремен.*

бѐзвременски прил. *в. безвремено.*

безвријед- *в. безвред-.*

бѐзвӯчан, -чна, -о **1.** *који је без звука, који не производи звук, нечујан; пригушен, нејасан; нем:* ~ глас, ~ тишина. **2.** лингв. *који се изговара без треперења гласних жица:* безвучни сугласници.

бѐзвӯчно прил. **1.** *без звука, нечујно; пригушено, нејасно; немо:* кретати се ~. **2.** лингв. *без треперења гласних жица, без звучности.*

бѐзвӯчно̄ст, -ости ж **1.** *одсуство звука, нечујност; пригушеност, нејасност.* **2.** лингв. *одсуство звучног елемента у творби гласова.*

бѐзглав, -а, -о **1. а.** *који је без главе, који нема главе, обезглављен:* ~ тело, ~ змија. **б.** фиг. *који је без старешине.* **2.** фиг. **а.** *збуњен, пометен; избезумљен.* **б.** *неразуман, неразборит, непромишљен.* • **~ бежање, ~ бекство** и сл. *бежање главом без обзира, панично бежање.*

бѐзглаво прил. *као без главе, избезумљено, сумануто, панично; лудо:* ~ трчати, ~ бежати.

бѐзглаво̄ст, -ости ж *особина онога који је безглав, онога што је безглаво, пометња, хаотичност.*

бѐзгласан, -сна, -о **1.** *који је без гласа, који не даје од себе гласа, нечујан, тих, нем:* ~ птица, ~ корак, ~ смех, ~ ноћ. **2.** лингв. *који се не изговара:* ~ јер.

бѐзгласно прил. *без гласа, нечујно, тихо, немо:* ~ корачати, ~ се смејати, ~ отићи.

бѐзгласно̄ст, -ости ж *особина онога који је безгласан, онога што је безгласно.*

безгото̀винскӣ, -ā, -ō екон. *који се обавља без употребе готовог новца (плаћањем преко вирмана или изравнавањем дуговања и потраживања):* ~ плаћање, ~ промет.

безгра̀ничан и **бѐзграничан,** -чна, -о **1.** *који нема граница, неограничен, бескрајан, бесконачан:* ~ простор. **2.** *врло велик, дуг, огроман, неизмеран:* ~ мржња, ~ парница.

безгра̀нично и **бѐзгранично** прил. **1.** *без граница, неограничено, бескрајно, бесконачно:* простирати се ~. **2.** *веома много, неизмерно:* ~ мрзети некога.

безгра̀нично̄ст и **бѐзгранично̄ст,** -ости ж *стање и особина онога што је безгранично.* **1.** *неограниченост, бескрајност, бесконачност:* ~ космоса, ~ простора. **2.** *веома велики опсег нечега, неизмерност.*

бѐзгрешан, -шна, -о **а.** *који је без греха, непорочан.* **б.** *који није учинио грех, који је без кривице, невин; безазлен.*

бѐзгрешно прил. *без греха, непорочно; без кривице, невино; безазлено:* ~ зачети.

бѐзгрешно̄ст, -ости ж *стање и особина онога који је безгрешан, онога што је безгрешно, непорочност; невиност; безазленост.*

бѐздан[1], -а (-дна) м **1.** *дубока провалија чије се дно не може сагледати, понор, амбис; огромна дубина:* бацити се у ~. **2.** фиг. **а.** *бескрајност, неизмерност.* **б.** *пропаст, несрећа.*

бѐздан[2], -а, -о **1.** *који је без дна, неизмерно дубок, веома дубок:* ~ јама. **2.** *бескрајан, неизмеран;* фиг. *огроман, страшан.*

бѐздано прил. *бескрајно, неизмерно.*

бѐздетан јек. **бѐздјетан,** -тна, -о **а.** *који је без деце, који нема деце.* **б.** (само ж.) *која не може рађати.*

бѐздетка јек. **бѐздјетка** и **бѐздетница** јек. **бѐздјетница** ж нар. *жена која нема деце; нероткиња.*

бѐздетно̄ст јек. **бѐздјетно̄ст,** -ости ж *стање и особина онога који је бездетан, који не може имати деце.*

бѐздимнӣ, -ā, -ō *који не дими при сагоревању:* ~ барут.

бѐзди̏мно прил. *не развијајући, не стварајући дим при сагоревању:* ~ горети.

бѐздимно̄ст, -ости ж *стање и особина онога што је бездимно.*

безд́је- *в. безде-.*

бȅздна ж и **бȅздно** с *в. бездан*[1].

бѐздомнӣк м разг. *бескућник; скитница.*

бѐздрван, -вна, -о **1.** (одр.) *који није од дрвета, који нема дрвених састојака:* ~ хартија. **2.** *који је без дрва; који није обрастао дрвећем.*

бѐздушан, -шна, -о **а.** *који нема саосећања, безосећајан; немилостан, свиреп, окрутан, безобзиран, нечовечан:* ~ човек. **б.** *који одражава безосећајност, свирепост:* ~ дело, ~ поступак.

бѐзду̑шје с *в. бездушност.*

бѐздушнӣк м *бездушан човек.*

бѐздушница ж *бездушна женска особа.*

бѐздушни̏чкӣ, -ā, -ō *који се односи на бездушнике, својствен бездушницима, бездушан, окрутан, свиреп:* ~ дело.

бѐздушно прил. *на бездушан начин, безосећајно; немилосрдно, свирепо, окрутно, безобзирно, нечовечно:* ~ поступити, ~ искоришћавати некога.

бѐздушно̄ст, -ости ж *особина онога који је бездушан, безосећајност; свирепост, окрутност, безобзирност, нечовечност.*

безѐмља̄ш, -а́ша м *онај који нема своје земље за обраду.*

безѐмља̄шкӣ, -ā, -ō *који се односи на беземљаше.*

бѐзец жарг. *узвик којим неко безецује, резервише нешто за себе после онога коме се обраћа.* – Безец једна цигарета.

бѐзецовати, -цује̄м свр. (несвр.) нем. жарг. *унапред заузети, заузимати, резервисати:* ~ место.

безѝде̄јан и **бȅзиде̄јан,** -јна, -о *који је без идеја, без идејне усмерености, сиромашан идејама, неинвентиван; недуховит.*

безѝде̄јно и **бȅзиде̄јно** прил. *без идеја, без идејне усмерености, неинвентивно; недуховито.*

безиде́јно̄ст, -ости ж *особина онога што је безидејно, неинвентивност.*

бȅзизгле̄дан, -дна, -о *који нема изгледа на повољан исход, који је без наде на успех, безнадежан, бесперспективан.*

бȅзизгле̄дно прил. *без изгледа на повољан успех, без наде на успех, безнадежно, бесперспективно.*

безизгле́дно̄ст, -ости ж *стање и особина онога што је безизгледно, безнадежност, бесперспективност.*

безѝзлазан и **бȅзизлазан,** -зна, -о *који нема излаза, решења, нерешив, безизгледан, бесперспективан:* ~ положај.

безѝзлазно и **бȅзизлазно** прил. *без излаза, решења, нерешиво, безизгледно, бесперспективно.*

безѝзлазно̄ст и **бȅзизлазно̄ст,** -ости ж *стање и особина онога што је безизлазно, нерешивост, бесперспективност.*

безѝзни̏ман, -мна, -о *који је без изнимке, без изузетка, безизузетан.*

безѝзни̏мно прил. *без изнимке, без изузетка, безизузетно.*

безизни́мно̄ст, -ости ж *особина онога што је безизнимно.*

бȅзизража̄јан, -јна, -о *који је без израза, који не казује ништа карактеристично, који не показује никаква осећања, мисли, туп, празан:* ~ лице, ~ поглед, ~ поезија.

бȅзизража̄јно прил. *на безизражајан начин, тупо, празно:* ~ гледати.

безизража́јно̄ст, -ости ж *изглед и особина онога што је безизражајно, тупост:* ~ израза.

бȅзизра̄зан, -зна, -о *в. безизражајан.*

бȅзизра̄зно прил. *в. безизражајно.*

безизра́зно̄ст, -ости ж *в. безизражајност.*

бȅзизузе̄тан, -тна, -о *који је без изузетка, од кога нема изузетака;* уп. безизниман.

бȅзизузе̄тно прил. *без изузетка.*

бȅзизузе̄тно̄ст, -ости ж *особина онога што је безизузетно.*

бѐзимен, -а, -о **1. а.** *чије се име не зна, непознат, анониман:* ~ писац. **б.** *чији се творац, аутор не зна, који је без потписа:* ~ писмо. **2.** *који нема свог имена, који још није добио име:* ~ пут, ~ поток. **3.** *који се не може означити одређеним именом, који се не може именовати, неодређен, недефинисан:* ~ бол, ~ сета.

бѐзименӣк м *в. безимењак.*

бѐзимено прил. *без имена, анонимно, непознато.*

бѐзимено̄ст, -ости ж *особина онога који је безимен, онога што је безимено, анонимност, непознатост.*

бѐзимења̄к м *непознат, аноним човек, анонимус.*

безѝста̄н, -а́на м тур. **1.** *покривени трг, покривена трговачка улица.* **2.** *трговачка радња, трговина.*

бѐзлистан, -сна, -о *који је без лишћа; који је остао без лишћа, огољео (о дрвећу):* ~ стабло; ~ грана.

бѐзличан, -чна, -о **1. а.** *који нема изражену личност, индивидуалност; који је без свог посебног обележја, који се не разликује од других, обичан, безобличан, једнолик:* ~ писац. **б.** *безизразан, неизразит, блед:* ~ маса. **2.** *који важи за све, који се односи на све, а не на једну личност, опште.* **3.** лингв. *који се не односи на одређено лице, на одређени субјекат:* ~ заменица, ~ глагол, ~ реченица.

бѐзлично прил. **1. а.** *без изражене индивидуалности; без свог посебног обележја, не разликујући се од других; безоблично, једнолико.* **б.** *безизражајно, неизразито, бледо.* **2.** *не истичући своју*

личност, објективно: ~ судити о нечем. **3.** лингв. *не односећи се на одређено лице, на одређени субјекат:* ~ употребљен глаголски облик, ~ употребљена конструкција.

бѐзличнōст, -ости ж *својство оноīа који је безличан, оноīа што је безлично.*

бѐзлобан, -бна, -о *који је без злобе, добродушан.*

бѐзлобно прил. *без злобе, добродушно.*

бѐзлобнōст, -ости ж *особина оноīа који је безлобан, добродушност.*

бѐзљудан, -дна, -о *ненасељен, ненастањен, йуст:* ~ крај, ~ место.

бѐзљуднōст, -ости ж *стање и особина оноīа што је безљудно, ненасељеност, ненастањеност.*

бѐзмало прил. *īотово, скоро, замало, умало, малтене.* – Безмало да погине.

бѐзмēран јек. **бѐзмјēран,** -рна, -о *који се не може измерити, неизмеран, бесконачан; оīроман:* ~ пространство, ~ богатство.

бѐзмēрно јек. **бѐзмјēрно** прил. *неизмерно, бесконачно, бескрајно.*

безмéрнōст јек. **безмјéрнōст,** -ости ж *својство оноīа што је безмерно, неизмерност, бесконачност.*

бѐзмесан и **бѐзмēсан,** -сна, -о **1.** *који је без меса, у коме нема меса:* ~ храна, ~ оброк. **2.** *у који се не једе месо:* ~ дан.

бѐзмесечан јек. **безмјесечан,** -чна, -о *који је без месечине.*

бѐзмилостан, -сна, -о експр. *немилосрдан, бездушан, окрутан:* ~ човек, ~ господар.

бѐзмирисан, -сна, -о *који је без мириса:* ~ материја.

безмјер- *в. безмер-.*

бѐзмјесечан *в. безмесечан.*

бȅзнāдан и **бѐзнадан,** -дна, -о *који је без наде, који нема изīледа на усйех:* ~ љубав, ~ ситуација.

безнáдежан и **бȅзнадēжан,** -жна, -о *в. безнадан.*

безнáдежно и **бȅзнадēжно** прил. *в. безнадно.*

безнáдежнōст и **бȅзнадēжнōст,** -ости ж *в. безнадност.*

бѐзнāднӣк м *онај који је без наде, очајник.*

бȅзнāдно и **бѐзнадно** прил. *без наде; очајно.*

бȅзнāднōст и **безнáднōст,** -ости ж *в. безнађе.*

бѐзнāђе и **бѐзнађе** с *стање и особина оноīа који је безнадан, оноīа што је безнадно.*

бȅзначāјан, -јна, -о **а.** *који је без значаја, без вредности, неважан; ништаван:* ~ ствар, ~ проблем, ~ особа. **б.** *незнатан, мали, занемарљив:* ~ разлика. **в.** *који не йоказује ништа, безизразан, некарактеристичан:* упутити ~ поглед.

бȅзначāјно прил. **а.** *без значаја, безвредно, неважно; ништавно.* **б.** *незнатно, врло мало, занемарљиво:* ~ мали. **в.** *безизразно, некарактеристично.*

безначáјнōст, -ости ж *својство оноīа који је безначајан, оноīа што је безначајно.*

безнáчелан, -лна, -о *који је без икаквих начела, бесйринцийијелан:* ~ став.

безнáчелно прил. *без икаквих начела, бесйринцийијелно.*

безнáчелнōст, -ости ж *својство оноīа који је безначелан, оноīа што је безначелно, бесйринцийијелност.*

бѐзног, -а, -о и **бѐзножан,** -жна, -о *који је без ноīе или без ноīу.*

бѐзножац, -ошца м зоол. *у мн.: йодразред водоземаца без ноīу* Apoda *(у јд.: такав водоземац).*

бѐзнос, -а, -о и **бѐзносан,** -сна, -о *који је без носа.*

бȅзобзӣран, -рна, -о **а.** *који нема обзира, који не бира средства у йостизању некоī циља, осион, дрзак, безобразан, безочан:* ~ човек. **б.** *својствен таквој особи:* ~ пљачка, ~ поступак.

безобзѝркē прил. *в. безобзирце.*

бȅзобзӣрно прил. *на безобзиран начин, осионо, дрско; безочно, безобразно:* ~ искоришћавати некога.

безобзѝрнōст ж *особина оноīа који је безобзиран, оноīа што је безобзирно.*

безобзѝрцē прил. **1.** *не обазирући се, у највећој брзини, īлавом без обзира:* побећи ~. **2.** *не водећи рачуна ни о чему, немајући обзира, безобзирно:* ~ пљачкати.

бѐзоблāчан, -чна, -о *који је без облака, ведар:* ~ небо, ~ време.

бȅзоблӣчан и **безо̀бличан,** -чна, -о **1. а.** *који је без одређеноī облика, неуобличен, аморфан:* ~ маса, ~ стена. **б.** фиг. *неодређен, нејасан; неизразит, једноличан:* ~ страх, ~ лавеж; ~ време. **2.** лингв. *који се не мења, нейроменљив (о облику речи).*

бȅзоблӣчно и **безо̀блично** прил. **а.** *без одређеноī облика.* **б.** фиг. *неодређено, нејасно.*

безоблѝчнōст и **безо̀бличнōст,** -ости ж *стање и особина оноīа што је безоблично.* **а.** *неодређеност облика, аморфност.* **б.** фиг. *неодређеност, нејасност; неизразитост.*

безо̀бразан, -зна, -о разг. **1. а.** *који нема стида (образа), који се не стиди својих йостуйака, бесраман, бестидан.* **б.** *нейристојан, срамотан:* ~ виц. **2.** *дрзак, безочан:* ~ крађа.

безобрàзлук м **а.** *бестидност; дрскост, нейристојност; безочност; безобразно йонашање.* **б.** *безобразан йостуйак.*

безо̀бразнӣк м *безобразан, нейристојан човек.*

безо̀бразница ж *безобразна, нейристојна жена.*

безо̀бразно прил. *на безобразан начин* **1.** *бестидно, бесрамно; нейристојно:* ~ се понашати. **2.** *дрско, безочно:* ~ отимати.

безо̀бразнōст, -ости ж *особина оноīа који је безобразан, оноīа што је безобразно, бесрамност, бестидност; нейристојност; дрскост, безочност.*

безобрáштина и **безо̀браштина** ж разг. *в. безобразлук.*

бȅзолōван, -вна, -о *који не садржи олово (о бензину).*

бȅзопāсан, -сна, -о **1.** *који није ойасан; нешкодљив.* **2.** *безбедан, сиīуран.*

бȅзопāсно прил. **1.** *без ойасности, нешкодљиво.* **2.** *безбедно, сиīурно.*

безопáснōст, -ости ж *стање и особина оноīа што је безойасно* **1.** *нешкодљивост.* **2.** *безбедност, сиīурност.*

бȅзосећāјан јек. **бȅзосјећāјан,** -јна, -о *који је без осећања, који нема (са)осећања, неосетљив за туђе невоље; хладан, суров, īруб.*

бȅзосећāјно јек. **бȅзосјећāјно** прил. *без (са)осећања, неосетљиво; хладно, сурово, īрубо.*

безосећáјнōст јек. **безосјећáјнōст,** -ости ж *особина оноīа који је безосећајан, оноīа што је безосећајно, неосетљивост; суровост, īрубост.*

бѐзочан, -чна, -о *безобразан, нейристојан, бестидан; дрзак, безобзиран.*

бѐзочнӣк м *онај који је безочан, бестидник; дрзник.*

бѐзочница ж *она која је безочна, бестидница; дрзница.*

бѐзочнӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на безочнике, својствен безочницима.*

бѐзочно прил. *безобразно, нейристојно, бестидно; дрско, безобзирно:* ~ лагати.

бѐзочнōст, -ости ж *особина оноīа који је безочан, оноīа што је безочно, безобразност, нейристојност, бестидност; дрскост, безобзирност.*

безрáзложан, -жна, -о *који нема некоī стварноī разлоīа, неоснован, неоправдан, немотивисан:* ~ свађа.

безрáзложно прил. *без некоī стварноī разлоīа, неосновано, неоправдано, немотивисано.*

безрáзложнōст, -ости ж *неоснованост, неоправданост, немотивисаност.*

бѐзра̄чан, -чна, -о *који је без зрака и светлости, мрачан.*

безрѐзе̄рвнӣ, -а̄, -о̄ *који се чини, врши без резерве, без ограничења; безуслован:* ~ подршка.

безрѐзе̄рвно прил. *без резерве, без ограничења; безусловно:* ~ подржати.

бѐзреп, -а, -о *који је без репа, који нема репа:* ~ животиња.

бѐзрог, -а, -о *који је без рогова, шут.*

бѐзрук, -а, -о *који је без руке или без обе руке.*

бѐзуб, -а, -о *који је без зуба̄:* ~ жена.

бѐзубо̄ст, -ости ж *стање и особина онога који је безуб.*

безу̏вјетан, -тна, -о јек. (ретко ек. безу̏ветан) рег. *в. безуслован.*

безу̏вјетно јек. (ретко ек. безу̏ветно) прил. рег. *в. безусловно.*

безу̏вјетно̄ст јек. (ретко ек. безу̏ветно̄ст), -ости ж рег. *в. безусловност.*

безу̏зрочан, -чна, -о *в. безразложан.*

безу̏зрочно прил. *в. безразложно.*

безу̏зрочно̄ст, -ости ж *в. безразложност.*

бѐзукӯсан, -сна, -о *који нема укуса, неукусан, бљутав:* ~ јело.

бѐзукӯсно прил. *без укуса, неукусно.*

бѐзукӯсно̄ст, -ости ж *својство онога што је безукусно, неукусност, бљутавост.*

бѐзӯман и **бѐзуман,** -мна, мно **1.** *који је без ума, без разума, бесловесан; умно поремећен, луд, махнит.* **2.** *који неправилно расуђује, неразборит, неразуман.* **3.** *непромишљен, неоснован; бесмислен:* ~ поступак. **4.** *избезумљен, лудачки:* ~ поглед. **5.** *непојмљиво велик, огроман:* ~ храброст.

бѐзӯмље с **1.** *стање, особина онога који је безуман, безумност, лудило.* **2.** *безуман, непромишљен поступак; глупост, бесмислица.*

бѐзӯмнӣк и **бѐзумнӣк** м *безуман човек, лудак.*

бѐзӯмница и **бѐзумница** ж *безумна жена, лудакиња.*

бѐзӯмничкӣ и **бѐзумничкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на безумнике, својствен безумницима, лудачки, махнит:* ~ дело.

бѐзӯмнички и **бѐзумнички** прил. *на безумнички начин, безумно, лудачки.*

бѐзӯмно и **бѐзумно** прил. *на безуман начин, лудо, махнито; неразборито, неразумно; избезумљено, лудачки:* ~ поступати; ~ викати.

бѐзӯмно̄ст и **бѐзумно̄ст,** -ости ж *стање и особина онога који је безуман, онога што је безумно, безумље.*

бѐзусло̄ван, -вна, -о **а.** *који се врши без постављања икаквих услова, обавезан:* ~ предаја, ~ капитулација. **б.** *потпун, апсолутан, неприкосновен:* ~ послушност, ~ истина.

бѐзусло̄вно прил. *без постављања икаквих услова; апсолутно:* осудити на годину дана ~, ~ доћи.

безусло́вно̄ст, -ости ж *својство онога што је безусловно; апсолутност.*

бѐзуспе̄шан и **безу̏спешан** јек. **бѐзуспје̄шан** и **безу̏спјешан,** -шна, -о *неуспешан, неуспео, узалудан:* ~ покушај, ~ акција.

бѐзуспе̄шно и **безу̏спешно** јек. **бѐзуспје̄шно** и **безу̏спјешно** прил. *без успеха, узалудно:* ~ покушавати.

безу̏спешно̄ст јек. **безу̏спјешно̄ст,** -ости ж *особина онога што је безуспешно, узалудност.*

бѐзутешан јек. **бѐзутјешан,** -шна, -о *неутешан, очајан.*

бѐзутешно јек. **бѐзутјешно** прил. *неутешно, очајно:* ~ плакати.

бѐзутешно̄ст јек. **бѐзутјешно̄ст,** -ости ж *стање онога који је безутешан, неутешност.*

бѐјзбо̄л м енгл. спорт. *врста игре тврдом лоптом и облим палицама.*

бѐјзик м енгл. *врста једноставнијег вишег програмерског рачунарског језика.*

бѐк, бѐка м (мн. бѐкови) енгл. спорт. *играч уже одбране у фудбалу; шутер у кошарци и рукомету:* леви ~, десни ~.

бѐква јек. **бје̏ква** ж бот. *врста врбе* Salix viminalis.

бекгра̀унд м енгл. **1.** *позадина, залеђе; подлога:* имати добар ~. **2.** муз. *ансамбл дувача и ударалљки који прати свирку солиста у џез-музици.* **3.** *звучна кулиса, озвучење догађаја на позорници, у радио-драмама и сл.*

беке́љити се, бѐке̄љӣм се несвр. [гл. им. беке́ље̄ње с] *кривити уста, плазити језик и правити гримасе испуштајући глас „бе“, кревељити се.*

бѐкенд м енгл. спорт. *врста ударца у тенису.*

бе́кнути, бе̑кне̄м свр. **1.** оном. *пустити глас „бе“ (о овци, кози, телету и сл.).* **2.** експр. *изустити, проговорити (реч).* – Није ни бекнуо.

бѐковскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бека, на бекове:* ~ простор, ~ ударац.

бѐковски прил. *као бек(ови).*

бѐко̄н, -о́на м енгл. **1.** *сланина са слојевима меса.* **2.** *свиња средње величине од које се добија таква сланина.*

бѐкрија м и ж (мн. ж) тур. *онај који воли пиће и ноћни живот, пијаница, лола; мангуп, пропалица.*

бекрѝјати, -а̄м несвр. разг. *пијанчити, лумповати, банчити.*

бѐкрӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бекрије, својствен бекријама, лолински; мангупски:* ~ живот.

бѐкрӣјски прил. *на бекријски начин, мангупски:* живети ~.

бѐкство јек. **бје̏кство** с **1.** *нагао одлазак однекле, бег, бежање; спасавање бежањем.* **2.** *одметање, одметништво од власти; избеглиштво:* бити у бекству.

бе̏л[1] м физ. *јединица за мерење јачине звука.*

бе̏л[2] јек. **бје̏л,** -ѐла м (мн. б(ј)ѐлови) бот. *врста храста* Quercus sessiliflora *из ф.* Fagaceae, *љутик.*

бе̏ла̄ јек. **бѝјела̄** ж *в. бео (5g).*

беладо̀на ж лат. **а.** бот. *в. бун;* уп. велебиље. **б.** *алкалоид из те биљке, атропин.*

бѐла̄ј, -а́ја м тур. нар. **1. а.** *несрећа, невоља, мука, јад.* **б.** *русвај, неред.* **2.** *гадно, ружно време, невреме.* **3.** *ђаво, враг.* – Носи га белај. • **споља калај, а изнутра ~** *наизглед добро, лепо, а у ствари рђаво, лоше.*

бела́нце и **бела̀нце** јек. **бјела́нце** и **бјела̀нце,** -а и -ета с (мн. -ца) **1.** *прозрачна пихтијаста беланчевинаста материја, беланчевина у јајету око жуманцета, која се при кувању стврдне и побели.* **2.** *бели део језгре у семенци.*

бела̀нчевина и **бела́нчевина** јек. **бјела̀нчевина** и **бјела́нчевина** ж биол. *у мн.: органска једињења састављена од аминокиселина, основни састојци биљних и животињских организама, протеини (у јд.: такво једињење):* просте беланчевине, сложене беланчевине, биљне беланчевине, животињске беланчевине.

бела̀нчевинаст и **бела́нчевинаст** јек. **бјела̀нчевинаст** и **бјела́нчевинаст,** -а, -о *који садржи беланчевине; сличан беланчевини:* беланчевинасте материје.

бела́њак јек. **бјела́њак,** -њка м *в. беланце.*

бѐласав јек. **бјѐласав** и **бѐласаст** јек. **бјѐласаст,** -а, -о *који се беласа, који се прелива у бело, беличаст.*

бела̀сати се јек. **бјела̀сати се,** -а̄м се несвр. *помало и местимично се белети; преливати се у бело.*

бела̀скати се јек. **бјела̀скати се,** -а̄м се несвр. *дем. према беласати се.*

бела̀снути се и **бела́снути се** јек. **бјела̀снути се** и **бјела́снути се,** -не̄м се свр. *забелети се, засијати белином.*

бе́лац јек. **бѝјѐлац,** -лца м (инстр. бе́лцем јек. бијѐлцем) **1.** *човек беле расе, белокожац.* **2.** цркв. **а.** *православни мирски све-*

штеник. **б.** *католички свештеник који носи бело одело, доминиканац.* **3.** *беo коњ; уопште животиња (мужјак) беле боје и име таквој животињи.*

бѐлача јек. **бјѐлача** ж етн. **а.** *бела мушка или женска сукнена горња одећа.* **б.** (обично у мн.) *бела вунена чарапа.*

белвѐдēр, -éра м итал. **1.** *узвисина на терену или уздигнути део зграде (торањ, тераса и сл.) са кога се пружа леп видик; видиковац.* **2.** *дворац, замак окружен парком из доба ренесансе и барока.*

белвѐдēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на белведер:* ~ парк.

Бѐлгија ж *држава, краљевина у северозападној Европи.*

Белгија́нац, -нца м *онај који је из Белгије, становник Белгије.*

Белгѝјāнка ж *она која је из Белгије, становница Белгије.*

белгѝјāнка ж ист. *пушка белгијске израде.*

белгѝјāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Белгијанце.*

бѐлгӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на Белгију.*

бѐлег јек. **бѝљег** м и **бѐлега** јек. **бѝљега** ж **1.** *особени знак на телу по коме се неко или нешто распознаје (већи младеж, пега, прамен косе или длаке друкчије боје и сл.):* коњ са белом белегом на глави, ~ на колену, ~ на лицу. **2. а.** *знак, ознака:* ~ на путу. **б.** *карактеристично обележје, карактеристика.* **в.** (обично у мн.) нар. *знак по коме се нагађа да би нешто могло бити, предзнак, знамење:* белези на небу. **3.** *траг, модрица, ожиљак од повреде, удара.* **4.** *мета, нишан, циљ; црта као ознака (старта, циља или достигнутог домета).* **5. а.** *гранични знак, камен међаш.* **б.** *надгробни камен.* **6.** (само јек.) нар. *таксена марка.* **7. а.** *дар који момак даје девојци као обележје да је испрошена.* **б.** *предмет који узима врачара од болесника кад баје, врача.* **в.** *предмет који служи као доказ нечега, успомена на нешто, трофеј.* • **ударити, ударати, (о)ставити, (о)стављати свој** ~ *(из)вршити видан утицај.*

бѐлежити јек. **бѝљежити,** -ӣм несвр. [гл. им. -жēње с] **1. а.** *уносити белешке (у бележницу, књигу и сл.), записивати, уписивати:* ~ имена, ~ податке, ~ оцене. **б.** *обележавати, означавати (белегом, каквим знаком).* **2.** фиг. *показивати, испољавати.* – Техника бележи велики напредак. • ~ **у грех** *памтити као грех, замерати.* ~ **у перо** *записивати, бележити нечије речи.*

бѐлежица јек. **бѝљежица** ж *дем. од белега.*

бѐлежнӣк јек. **бѝљежнӣк** м ист. *службеник који је водио административне послове (обично у општини):* општински ~. • **јавни** ~ ист. *лице овлашћено да издаје и оверава јавне исправе (уговоре, тестаменте и др.).*

бѐлежнӣковица јек. **бѝљежнӣковица** ж *бележникова жена.*

бѐлежница јек. **бѝљежница** ж *свеска, блок, књига за бележење, нотес.*

бѐлежнӣчкӣ јек. **бѝљежнӣчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на бележнике:* ~ дужност.

бѐлежнӣштво јек. **бѝљежнӣштво** с *бележничко звање.*

бéлети, бéлӣм јек. **бијѐљети,** бијѐлӣм несвр. [гл. им. бéљēње јек. бијѐљēње с] **1. а.** *постајати бео.* **б.** *постајати сед, сéдети.* **в.** *губити првобитну боју, бледети (обично о текстилној материји на сунцу).* **2.** *постајати светао, видан (о дану, зори, небу и сл.).* ■ ~ **се 1.** *падати у очи белом бојом, истицати се белом бојом, бити беo.* **2.** *светлети се; сијати белином, сијати се.*

белѐтрист(а), -ē м (мн. -сти) *писац белетристичких дела.*

белетрѝстика ж нем. *књижевност у ужем смислу речи, лепа књижевност, забавна књижевност (романи, приповетке, новеле, песме итд.).*

белетрѝстичāр м *в. белетрист(а).*

белетрѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на белетристику:* ~ библиотека.

белетрѝстички прил. *на белетристички начин, у белетристичком стилу.*

белѐтристкиња ж *жена белетриста.*

бѐлешка јек. **бѝљешка** ж (дат. -шци; ген. мн. бѐлежāкā (бѐлешкӣ) јек. бѝљежāкā (бѝљешкӣ) **1.** *укратко забележена нека мисао, чињеница или податак, забелешка, прибелешка; забележена напомена, примедба.* **2.** *кратак чланак или запис у виду обавештења у неком часопису или новинама (о неком културном, уметничком и др. догађају), приказ; краћи допис у дневној штампи.* **3.** *записник, протокол, дневник (судски, скупштински, школски и сл.):* стенографске белешке.

бѐлешчица јек. **бѝљешчица** ж *дем. од белешка, кратка белешка.*

бѐлија јек. **бјѐлија** ж агр. *врста крупне беле пшенице.*

бѐлилац јек. **бјѐлилац,** -иоца м *онај који нешто бели.*

бѐлило јек. **бјѐлило** с **1.** *средство за бељење.* **а.** *бела боја, креч и сл. за бељење предмета.* **б.** *козметичко средство за бељење и улепшавање лица.* **2.** *в. белина (1).* **3.** *место на реци или потоку где се бели платно.*

бѐлӣља и **бѐлиља** јек. **бјѐлӣља** и **бјѐлиља** ж *жена која бели платно (на потоку, реци).*

белѝна јек. **бјелѝна** ж **1. а.** *својство онога што је бело, бела боја предмета, коже и др.; бело усијање:* ~ рубља, ~ снега. **б.** *светлост, сјај (дана, зоре).* **в.** *седина (косе); седо место у коси; седа коса.* **2.** штамп. *простор на страници књиге, новина и сл. неиспуњен штампаним текстом (обично са стране);* уп. маргина. **3.** *бела пут, бела кожа; бела пега на телу.*

бéлити, бêлӣм јек. **бијѐлити,** бѝјелӣм несвр. [гл. им. бéљēње јек. бијѐљēње] **1.** *чинити белим* **а.** *бојити у бело (обично премазивањем белом бојом).* **б.** *улепшавати (лице) белилом, козметичким средством; умивати, прати (лице, тело):* ~ лице. **в.** *избељивати платно, одећу прањем, искувавањем, сушењем на сунцу и сл.* **2.** *чинити седим, чинити да неко сéди.* ■ ~ **се** *мазати се белилом, козметичким средством за бељење.* • **не ~ зуба** *не проговорити ни речи.* **нит' црни нит' бели** *не говори ништа, ниједне речи.*

бѐлица јек. **бјѐлица** ж **1.** (у атриб. служби, уз им. ж. рода) *бела:* пшеница ~, шљива ~, трешња ~, куна ~. **2.** *врста земљишта беличасте, пепељасте боје, пепељуша.* **3.** зоол. **а.** *у мн.: слатководне рибе из пор. шарана, покривене сјајним крљуштима (црвенперка, платица, бодорка); у јд.: таква риба.* **б.** *в. сјајна укљева (подукљева):* уп. беовица.

бѐличаст јек. **бјѐличаст,** -а, -о **а.** *помало беo, који је с белом нијансом.* **б.** *светлоплав, плавкаст (о боји косе и бркова, одн. о човеку с таквом косом и брковима).*

бѐличасто јек. **бјѐличасто** прил. *помало бело, с белом, беличастом нијансом.*

бѐличасто- јек. **бјѐличасто-** *први део сложених придева који значи беличасту нијансу неке боје која се казује другим делом сложенице:* беличастожут, беличастоплав, беличастосребрн итд.

бêлка јек. **бѝјелка** ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1.** *животиња (женка) беле боје длаке или с неким белим обележјем и име таквој животињи (овца, коза, крава, кобила, мачка, куја итд.).* **2.** хип. *женска особа, обично девојчица светлоплаве косе.* **3.** зоол. **а.** *в. сјајна укљева (под укљева):* уп. беовица. **б.** *назив за разне врсте слатководне рибе (деверика нпр.):* уп. белица (3а).

белкàнто м итал. муз. *начин певања, обично у опери, у коме се нарочито истиче лепота гласа и вокална техника.*

бȅлкаст јек. **бјȅлкаст,** -а, -о *в. беличаст.*

бȅлкасто јек. **бјȅлкасто** прил. *в. беличасто.*

бȅлкасто- јек. **бјȅлкасто-** *први део сложених придева који значи белкасту, беличасту нијансу боје која се казује другим делом сложенице:* белкастожут, белкастоплав итд.

бȇлкиња и **бȇлкиња** јек. **бјȅлкиња** и **бѝјелкиња** ж *женска особа беле расе.*

бȇлкица јек. **бѝјелкица** ж *дем. од белка.*

бéлко јек. **бијѐлко** м (мн. ø) **1.** *животиња (мужјак) беле боје длаке и име таквој животињи (ован, јарац, коњ, мачак, пас итд.).* **2.** хип. *мушкарац, обично дечак светлоплаве косе.*

бéло јек. **бијѐло** прил. *у белој боји:* подлога ~ обојена. • **гледати** ~ разг. *гледати са неразумевањем, зачуђено.*

бело- јек. **бијело-** *први део придевских сложеница који значи бели прелив боје означене другим делом сложенице:* белоплав, белозелен итд.

бело̀бор јек. **бјело̀бор** м бот. *в. бели бор (под бор[1]).*

белобо̀ров јек. **бјелобо̀ров,** -а, -о *који се односи на белобор, који је од белобора.*

бело̀брад јек. **бјело̀брад,** -а, -о *који је беле, светлоплаве или седе браде.*

бело̀брк јек. **бјело̀брк,** -а, -о *који је белих или светлоплавих бркова.*

бѐлōв јек. **бјѐлōв,** -о̀ва м *пас беле длаке и име таквом псу.*

бѐлов јек. **бјѐлов,** -а, -о *који се односи на бел[2], који је од бела[2]:* ~ дрво.

бѐловача јек. **бјѐловача** ж **1.** *белово дрво; белов штап, белова мотка.* **2.** *кисео тип земљишта влажне зоне.*

бѐловина јек. **бјѐловина** ж (мн. ø) *белово дрво, врста храстовине.*

бело̀врат јек. **бјело̀врат,** -а, -о *који је белог врата.*

белогарде́јац јек. **бјелогарде́јац,** -јца м *припадник „Беле гарде", контрареволуционарних одреда који су се борили против Црвене армије, против бољшевика и совјетске власти за време Октобарске револуције 1918. године.*

белога̀рдēјскӣ јек. **бјелога̀рдēјскӣ,** -ā, -ō *који се односи на белогардејце.*

белога̀рдист(а) јек. **бјелога̀рдист(а),** -ē м (мн. -сти) **а.** *припадник „Беле гарде", контрареволуционарних оружаних одреда у служби окупатора у Словенији за време Другог светског рата.* **б.** *в. белогардејац.*

белогарди̏стичкӣ јек. **бјелогарди̏стичкӣ,** -ā, -ō *који се односи на белогардисте.*

бело̀гаћа јек. **бјело̀гаћа** м *в. белогаћан.*

белога̀ћāн јек. **бјелога̀ћāн,** -а́на и **белога̀ћан** јек. **бјелога̀ћан,** -а м *онај који носи беле гаће, чакшире (обично презриво за Арбанасе или муслимане).*

бело̀глав јек. **бјело̀глав,** -а, -о *који је беле, седе или светлоплаве косе:* белоглави старац. • **белоглави суп** *в. суп (а).*

бело̀горица и **белого̀рица** јек. **бјело̀горица** и **бјелого̀рица** ж бот. *листопадно дрвеће;* супр. црногорица.

бело̀горичнӣ и **белого̀ричнӣ** јек. **бјело̀горичнӣ** и **бјелого̀ричнӣ,** -ā, -ō *који се односи на белогорицу:* ~ шума.

бело̀грив јек. **бјело̀грив,** -а, -о *који је беле или седе гриве:* ~ коњ.

бело̀грл јек. **бјело̀грл,** -а, -о *који је белог грла, врата:* ~ вила.

бело̀дан јек. **бјело̀дан,** -а, -о *јасан (као дан), очигледан, очит.*

бело̀дано јек. **бјело̀дано** прил. *јасно (као дан), очигледно, очито.*

бело̀данōст јек. **бјело̀данōст,** -ости ж *својство онога што је белодано, јасност, очигледност, очитост.*

бело̀дун јек. **бјело̀дун** м бот. *зељаста ливадска биљка* Anthyllis vuneraria *из ф.* Papilonaceae, *која се употребљава у народном лекарству, а служи за бојење пређе у жуто.*

бело̀зуб јек. **бјело̀зуб,** -а, -о *који има беле зубе.*

бѐлōјка јек. **бјѐлōјка** ж бот. *мушки струк конопље.*

бело̀кап јек. **бјело̀кап,** -а, -о *који носи белу капу.*

бело̀капић јек. **бјело̀капић** м *онај који носи белу капу (обично презриво за Арбанаса).*

ло̀кож(ан) јек. **бјело̀кож(ан),** -(жн)а, -о *који има белу, светлу кожу.*

белоко́жац јек. **бјелоко́жац,** -ко́шца и **бело̀кожац** јек. **бјело̀кожац,** -кошца м *в. белац (1).*

бело̀кор јек. **бјело̀кор,** -а, -о *који има белу кору:* ~ лубеница.

бело̀кораст јек. **бјело̀кораст,** -а, -о **1.** *који има беле корице, белу дршку.* **2.** *в. белокор.*

бело̀корац јек. **бјело̀корац,** -ōрца м *нож, јатаган, револвер и сл. с белим корицама, с белом дршком.*

бело̀кос јек. **бјело̀кос,** -а, -о **а.** *који је беле, седе косе.* **б.** *који је светлоплаве косе, плавокос.*

бело̀крил јек. **бјело̀крил,** -а, -о *који има бела крила.*

бело̀лик јек. **бјело̀лик,** -а, -о *који има бело лице; који има белу кожу, белопутан.*

белонѐдēљнӣ јек. **бјелонѐдјēљнӣ,** -ā, -ō *који се односи на Белу недељу (последњу недељу пред Велики пост).*

бело̀ног јек. **бјело̀ног,** -а, -о **а.** (обично песн.) *који је белих ногу.* **б.** *путастих ногу, путоног:* белоноги коњ.

бело̀нога јек. **бјело̀нога** ж **1.** *женска особа или животиња белих ногу.* **2.** бот. *в. сапуњача (2);* уп. сапуника.

бе́лоња јек. **бје́лоња** м (мн. ж) *бео во и име таквом волу.*

бе́лоњица јек. **бје́лоњица** м (мн. ж) *дем. и хип. од белоња.*

бело̀очница јек. **бјело̀очница** ж *в. беоњача.*

бело̀пēрка јек. **бјело̀пēрка** ж зоол. *в. бодорка.*

бело̀пут(ан) јек. **бјело̀пут(ан),** -(тн)а, -о *који има белу пут, белу, светлу кожу.*

бело̀путнōст јек. **бјело̀путнōст,** -ости ж *особина онога који је белопутан.*

бело̀реп јек. **бјело̀реп,** -а, -о *који је белог репа:* ~ птица.

бело̀риба јек. **бјело̀риба** ж (обично у мн.) зоол. *в. белица (3а).*

бело̀рук јек. **бјело̀рук,** -а, -о *који има упадљиво беле руке.*

бело̀рун(аст) јек. **бјело̀рун(аст),** -а, -о *који има бело руно, белу вуну:* ~ овца.

бѐлорускӣ јек. **бјѐлорускӣ,** -ā, -ō *који се односи на Белорусе и Белорусију.*

бело̀светскӣ и **белосвѐтскӣ** јек. **бјело̀светскӣ** и **бјелосвѐтскӣ,** -ā, -ō пеј. **1. а.** *који је дошао из белога света, из туђине, који се односи на туђину:* ~ протува. **б.** *који лута, скита по свету:* ~ скитница. **2.** (обично у именичкој служби) ж *који је ниског морала, покварен, неморалан:* ~ курва.

бело̀трб јек. **бјело̀трб,** -а, -о *који је белог трбуха.*

бело̀ћа јек. **бјело̀ћа,** -ости ж *в. белина (1).*

бело̀ушка јек. **бјело̀ушка** ж зоол. *врста змије неотровнице* Tropidonotus natrix, *с две жућкасте полумесечасте мрље на врату, барска змија.*

бело̀шљива јек. **бјело̀шљива** ж агр. *трновача, трношљива.*

белу́так јек. **бјелу́так,** -тка м **а.** мин. *врста кремена крупнозрнасте структуре.* **б.** *мањи бео, обао и гладак камен, облутак.* **2.** *в. беоњача.*

белу̏шав и **бѐлушав** јек. **бјелу̏шав** и **бјѐлушав, белу̏ш(к)аст** и **бѐлуш(к)аст** јек. **бјелу̏ш(к)аст** и **бјѐлуш(к)аст,** -а, -о *в. беличаст.*

бѐлцат и **бȅлцāт** јек. **бјѐлцат** и **бјȅлцат,** -а, -о (само уз придев „бео" за појачавање његовог значења) *сасвим бео, потпуно бео.*

бȅљ јек. **бӣјељ** м нар. *вунени ткани покривач, поњава, губер; вунена простирка.*

бе́љēње јек. **бијѐљēње** с *гл. им од белети, бијељети и б(иј)елити.*

бѐљика јек. **бјѐљика** ж бот. *део дрвета између коре и сржи.*

бѐна ж тур. разг. *будаласта особа; будала, луда; глупак, глупача.*

бȅнав, -а, -о *в. бенаст.*

бена̀вија с нар. *оно што је бенаво; будалаштина, лудорија.*

бена́вити, бѐнāвӣм несвр. разг. [гл. им. бена́вљēње с] **а.** *говорити глупости, будалаштине, будалити.* **б.** *правити, чинити глупости.* ■ **~ се** *правити се бенаст, луцкаст, понашати се као бена, лудирати се; пренемагати се, ачити се.*

бѐнаво прил. *в. бенасто.*

бѐнаст, -а, -о нар. *будаласт; глупав; сулуд.*

бѐнасто прил. нар. *као бена, будаласто, глупаво, сулудо.*

бѐнгāлскӣ, -ā, -ō *који се односи на индијску област Бенгал:* ~ залив, ~ тигар. • ~ **ватра,** ~ **светлост** *обојен пламен, ватромет у бојама.*

бѐнд м (мн. -ови) енгл. *мањи музички инструментални или претежно инструментални састав, најчешће у рок или поп музици.*

бѐндати, -āм несвр. разг. (некога) *обазирати се на некога, обраћати пажњу на некога.*

бѐне, -ета с (мн. ø) *бенасто дете, бенаста млада особа.*

бенедикти́нац, -нца м **1.** *калуђер католичког реда св. Бенедикта, основаног у VI. в.* **2.** *врста ликера.*

бенедѝктӣнка ж *калуђерица католичког реда св. Бенедикта.*

бенедѝктӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на бенедиктинце:* ~ ред, ~ црква.

бене́тало с и м (мн. с) разг. *особа која бенеће, која говори којешта.*

бене́тати, бѐнēћēм (бѐнēтāм) несвр. разг. *говорити глупости, будалаштине, лупетати; наклапати, нагваждати.*

бенѐтина ж *аугм. и пеј. од бена.*

бенефи́ција и **бенѐфӣција** ж (обично у мн.) лат. *привилегија, повластица; олакшица:* уживати бенефиције.

бенефѝцӣрāн, -а, -о у изр. **бенефицирани (радни) стаж** *умањени стаж за раднике који раде на тешким, напорним пословима.*

бѐнзēн, -е́на м хем. *в бензол.*

бѐнзӣн, -и́на м хем. (ретко у мн.) *лако запаљива испарљива смеса течних угљоводоника која се добија дестилацијом нафте или угља и служи као погонско гориво за моторе са унутрашњим сагоревањем.* • **безоловни** ~ *бензин из кога је одстрањено олово (као штетно за људе и животиње).* **лаки** ~ *лако испарљиви бензин који служи као разређивач.* **средњи** ~ *бензин који служи за погон мотора.* **тешки** ~ *бензин који се користи у производњи боја и лакова.*

бензи́нац, -нца м *мотор на бензински погон.*

бѐнзӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на бензин:* ~ мотор, ~ станица.

бѐнзōл, -о́ла м хем. *безбојан ароматични лако испарљиви и запаљиви угљоводоник који се добија дестилацијом катрана каменог угља или синтетски.*

бѐнзōлскӣ, -ā, -ō *који се односи на бензол.*

бѐнӣгнӣ, -ā, -ō лат. мед. *доброћудан, безопасан (о туморима);* супр. малигни: ~ тумор, ~ израслина.

бѐнӣгно прил. мед. *доброћудно, безопасно:* ~ се развијати.

бени́гнōст, -ости ж *својство онога што је бенигно, доброћудност:* ~ тумора.

бѐница ж *дем. од бена.*

бȇнкица (бѐнкица) ж *горњи део дечјег рубља, кошуљица, блузица за бебе која се закопчава позади.*

бȇнџо м (мн. с) енгл. муз. *музички жичани инструмент округлог трупа пресвученог кожом, сличан гитари.*

бȅо, бе́ла, -о јек. **бӣјел,** бијѐла, -о (одр. бȇлӣ јек. бӣјелӣ; комп. б(ј)ѐљӣ) (супр. црн) **1. а.** *који је боје снега, млека и сл.:* ~ марама, ~ цвет, ~ вуна. **б.** *сагрworld од камена такве боје или окречен таквом бојом; уопште који се белином истиче од средине, позадине:* ~ град, ~ кула, ~ кућа, ~ пут, ~ облак. **в.** *сед, пепељаст; сребрнаст; сјајан:* ~ коса, ~ брада; ~ сребро, ~ пара; ~ риба. **г.** *светлоплав, светао:* девојчица беле косе. **д.** *који је светле, отворене боје у односу на нешто тамне боје исте врсте:* ~ кафа, ~ вино, ~ рука, ~ раса, ~ шаховска фигура. **2. а.** *светао, сјајан, блештав; усијан, ужарен:* ~ светлост, ~ искра, ~ муња; ~ железо. **б.** *јасан, видан; светао, пун светлости, обасјан светлошћу:* ~ дан, ~ зора; ~ југ. **3.** фиг. **а.** *чедан, невин, безгрешан, частан:* ~ душа. **б.** *добар, позитиван у моралном смислу* (обично уз „црн" као супротност): бели и црни богови, ~ и црна ствар. **в.** *срећан, пријатан, угодан:* ~ и црни живот, ~ радост. **г.** *оптимистички, ведар:* ~ мисао. **4. а.** *празан, неисписан; брисан од стране цензуре:* ~ лист хартије, ~ лист новина. **б.** *који је без тачака, празан* (о доминама): дупло ~. **5.** (одр.) *саставни део појединих назива, обично ботаничких и зоолошких термина:* ~ бор, ~ јасен, ~ лук, ~ медвед; ~ мрс, ~ месо. **6.** (одр.) у именичкој служби **а.** м пол. 1) *контрареволуционар; противник комунистичке револуције.* 2) (јек.) *в. бјелаш.* **б.** м *онај који је обучен у бели дрес (спортиста).* **в.** м *онај који игра белим фигурама (у шаху).* **г.** с *бело одело, бела одећа:* жена у белом. **д.** ж мед. *в. беона (1).* **ђ.** с *беоњача.* **е.** с *бела скрама на језику.* **ж.** с фиг. *оно што је добро, позитивно, лепо.* – И бело и црно у нама живи. • **бела књига** *в. под књига.* **бела крвна зрнца** *леукоцити.* **Бела кућа** 1) *службена резиденција председника САД у Вашингтону.* 2) *председник САД са својим најближим сарадницима.* **бела тачка (точка)** спорт. *место извођења једанаестерца у фудбалу.* **бела техника** *електрични апарати за домаћинство (штедњаци, фрижидери, машине за прање рубља и др.).* **бели спорт** *тенис.* **бело или црно, црно или бело** *повољно или неповољно, добро или лоше, лепо или ружно.* **бело испод нокта** *све.* **бити на белом хлебу** *чекати извршење смртне казне после изрицања пресуде; живети у очекивању најтежег; тешко живети.* **ни беле не видети** *ништа не видети; бити потпуно пијан.* **ни беле (не рећи, проговорити** и сл.) *ни речи, ништа (не проговорити), ни бекнути.* **ни беле ни црне, ни бело ни црно** *ни лепо ни ружно, ни повољно ни неповољно, ни да ни не.* **ни бело испод нокта** *ништа, баш ништа.* **плести беле** нар. *бити сед, (о)седети, (о)старити.* **у по (усред) бела дана** *усред дана, у подне; дању; свима на видику, да сви виде.* **црно на бело** *написмено; потпуно јасно; са сигурним доказима.* **чувати беле паре за црне дане** *штедети (нешто) да се нађе у невољи.*

бȅовица ж зоол. *врста слатководне рибе* Alburnus lucidus *из ф.* Cyprinidae, *сјајна укљева.*

Беѐград м *главни град Србије (раније и Југославије).*

беѐградскӣ, -ā, -ō *који се односи на Београд.*

Беѐграђанин м (мн. -āни) *становник Београда.*

Беѐграђāнка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *становница Београда.*

беѐна јек. **биѐна** ж **1.** мед. *бела скрама на очима; замућеност очног сочива, катаракта.* **2.** *в. беоњача.*

беѐњача и **беѐњача** јек. **биѐњача** и **биѐњача** ж анат. *спољна бела очна опна,* sclera.

беѐчуг јек. **биѐчуг** м *алка, карика.*

беѐчужић јек. **биѐчужић** м *дем. од беочуг.*

бȅпче и **бȇпче,** -ета с (мн. ø; зб. им. бȅпчāд ж) *дем. и хип. од беба.*

бѐрāљка ж нар. (дат. -љци) *в. берило.*

бѐрāт, -а́та м тур. ист. *султанова повеља, царски указ, декрет о именовањима и овлашћењима световних или духовних функционера.*

берàтлија м (мн. ж) ист. *спахија или кнез који је постављен бератом, који је добио повластице бератом.*

берàтлӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на бератлије.*

бѐрāч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **1. а.** *онај који бере нешто (обично плодове):* берачи јабука, берачи памука. **б.** *онај који скупља нешто, скупљач.* **2.** *направа или машина, справа за бербу плодова:* ~ кукуруза.

берàчица ж **1.** *женска особа берач (1).* **2.** *в. берач (2).*

бѐрāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на бераче.*

бе́рба и **бѐрба** ж (ген. мн. -бӣ) **1. а.** *брање, сакупљање плодова или цветова, одн. корисних биљака:* ~ грожђа, ~ јабука, ~ кукуруза, ~ камилице, ~ гљива. **б.** *време, сезона брања, сакупљања плодова.* **в.** (обично са ознаком године брања грожђа) *време кад је убрано грожђе, од кога је направљено вино:* ~ 1990. године. **2.** *сакупљање, вађење меда из кошнице; време када пчеле носе највише меда.* **3.** фиг. *добра зарада, ћар; прилика за добру зараду.* • ~ **соли** *сакупљање морске соли.*

бѐрба̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бербу:* ~ песма.

бѐрбер м *в. берберин.*

Бѐрбер м *припадник хамитске групе народа у северној Африци.*

бѐрберин м (мн. -ри) тур. *онај који се бави бријањем и шишањем, бријач.*

бѐрбе̄рка ж **1.** *женска особа берберин.* **2.** *берберинова жена.*

бѐрбе̄рница ж *берберска радња, бријачница.*

бѐрберскӣ[1], -а̄, -о̄ *који се односи на бербере.*

бѐрберскӣ[2], -а̄, -о̄ *који се односи на Бербере.*

бѐрда̄нка ж *врста старинске пушке (названа по проналазачу Бердану).*

бѐрē, берѐа м *в. беретка.*

берѐта ж итал. **1.** *в. беретка.* **2.** *врста пиштоља италијанске производње.*

бѐретка ж (дат. -тки, ген. мн. -ткӣ) фр. *француска капа, плитка, обично вунена капа без штита и обода (обично тамноплаве боје);* уп. берета (1). • **плаве беретке** *мировне снаге Уједињених нација.*

бѐрза ж итал. **а.** *организовано тржиште на коме се по посебним правилима тргује новцем, вредносним папирима, типизираном робом и услугама; јавна установа за закључивање банкарских и трговачких послова:* новчана ~, девизна ~, робна ~, ~ хартија од вредности, ~ услуга. **б.** *зграда у којој је смештена та установа.* • **~ рада** *установа која се бави посредовањем у запошљавању незапослених радника и регулисањем радних односа.* **ефектна ~** *берза која тргује хартијама од вредности и девизама.* **црна ~** *недопуштена, тајна трговина робом или валутама; шверц; дивље тржиште.*

бѐрза̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на берзу:* ~ курс, ~ трговац, ~ мешетар, берзански послови.

берзија́нац, -нца м *онај који се бави берзанским пословима.*

берзѝја̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на берзијанце.*

берибѐри, -ија м (малајски) мед. *врста авитаминозе, болест која настаје услед недостатка витамина B_1 у исхрани.*

бѐрӣл, -ӣла м грч. мин. *врста драгог камена (берилијум-алумосиликат), чији су варијетети зелени смарагд и плави аквамарин.*

бѐрилац, -иоца м *в. берач (1).*

бѐрӣлијум (бѐрӣлӣј, -ија) м (мн. ø) хем. *елеменат* (Be), *лак метал из групе земноалкалних метала, састојак берила.*

бѐрӣлијумскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на берилијум.*

бѐрило с *направа за брање крупнијег воћа, у виду кесе, котарице и сл. на дугачкој мотки.*

берѝћет м тур. нар. **а.** *добар принос плодова, обилан род, летина.* **б.** *изобиље, обиље.* **в.** фиг. *успех, срећа, напредак; добит, корист.*

берѝћетан, -тна, -о нар. **а.** *родан, плодан:* ~ година. **б.** *који доноси берићет, плодоносан; који наговештава добар род:* ~ киша.

берѝћетно прил. нар. **а.** *срећно, успешно, напредно:* срећно и ~. **б.** *обилно, обилато, у изобиљу.*

бѐркшир, -ӣра м *енглеска раса црних свиња (названа по енглеској покрајини Беркшир).*

бѐрмет м нем. *врста ароматичног вина;* уп. вермут.

берму́де ж мн. *кратке шире панталоне које сежу до колена.*

бѐрмӯдскӣ, -а̄, -о̄ у изр. **~ троугао (троукут)** 1) *морска област троугаоног облика у близини Бермудских острва у којој су загонетно нестали многи бродови и авиони.* 2) *област у којој се нешто губи, загонетно нестаје.*

бернарди́нац, -нца м **1.** *католички калуђер реда св. Бернарда.* **2.** зоол. *раса крупних паса дресираних за спасавање настрадалих алпиниста.*

бернàрдӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бернардинце:* ~ манастир, ~ раса.

берсàљер, -éра м итал. *припадник одреда италијанске пешадије, стрелац.*

бе̑с јек. **бӣјес** м **1. а.** *велика љутња, гнев, јарост.* **б.** *беснило, разбеснелост, помама; страст.* **в.** *обест, осионост.* **г.** *неразуман, претеран прохтев, ћеф.* **д.** *раскошан живот, раскош, расипништво:* терати ~. **2.** *нечастива сила, враг, ђаво.* • **~ би га знао? ко би знао. који ~** *ко то? шта то?* **до беса!** *до врага! до ђавола!* **од беса** *без невоље, без стварне потребе, из обести.*

бе̏са ж алб. **а.** *задата реч која се сматра као светиња и која се мора одржати, чврста вера:* дати бесу. **б.** *уговор о миру или примирју између две завађене, закрвљене стране, између два братства или племена.*

беса́вестан јек. **беса́вјестан,** -сна, -о *који нема савести, несавестан.*

беса́веснӣк јек. **беса́вјеснӣк** м *онај који нема савести, несавестан човек.*

беса́весница јек. **беса́вјесница** ж *она која нема савести, несавесна женска особа.*

беса́весно јек. **беса́вјесно** прил. *без савести, несавесно.*

беса́весно̄ст јек. **беса́вјесно̄ст,** -ости ж *особина онога који је бесавестан, несавесност.*

бе̏садржа̄јан, -јна, -о *који нема садржаја, садржине, празан; безвредан:* ~ песма.

бе̏садржа̄јно прил. *без садржине, садржаја, празно; безвредно.*

бесадржа́јно̄ст, -ости ж *особина онога што је бесадржајно, безвредно:* ~ говора, ~ песме.

бе́сан јек. **бијѐсан,** -сна, -о (комп. б(ј)е̏шњӣ) **1. а.** *који је оболео од беснила, побеснео:* ~ пас, ~ лисица. **б.** *који има нападе лудила, луд, сумануш, махнит, помахнитао:* ~ човек. **2. а.** *веома љут, гневан, разјарен.* **б.** *који одаје гнев, разјареност:* ~ поглед. **в.** *обестан, осион.* **г.** *силовит, необуздан, помаман:* ~ коњ, ~ река, ~ вихор, бесни валови. **д.** *ватрен, страстан, темпераментан; одушевљен, раздраган:* ~ игра, ~ коло. **3.** *који немилице троши новац и сл., обестан, расипан; расипнички:* ~ човек; ~ живот. **4.** нар. *снажан, кршан, јако развијен:* ~ девојка, ~ момак. **5.** разг. *веома добар, леп, раскошан, скупоцен и сл.:* ~ одело, ~ хаљина, ~ ауто. • **изводити бесне глисте** *в. под глиста.*

бѐсан[1], -сна м *в. бесаница.*

бѐсан[2], -а, -о **1.** *који је без сна, који се проводи без сна:* ~ ноћ. **2.** *који не спава, будан:* ходати ~ по соби.

бѐсаница ж *несаница, неспавање.*

бѐсано прил. *без сна:* провести ноћ ~.

бѐсано̄ст, -ости ж *стање и особина онога који је бесан, онога што је бесано, несаница.*

бѐсвеснӣк јек. **бѐсвјеснӣк** м *онај који је без свести, без памети, неразумник.*

бѐсвесница јек. **бѐсвјесница** ж *она која је без свести, без памети, неразумница.*

бѐсвесно јек. **бѐсвјесно** прил. *без свести, у бесвесном стању.*

бѐсвесно̄ст јек. **бѐсвјесно̄ст,** -ости ж *стање онога који је без свести, бесвесно стање.*

бе̏све̄ст јек. **бе̏свијест** ж *бесвесно стање, бесвесност.* • **до бесвести** *претерано много, јако:* играти до бесвести, волети некога до бесвести.

бѐсвестан јек. **бѐсвјестан,** -сна, -о **1. а.** *који је без свести, без разума, бесловесан; неразуман:* ~ биће, ~ животиња; ~ маса. **б.** *који није при свести, који је у несвести, несвестици:* лежати ~. **г.** *карактеристичан за стање без свести:* ~ стање, ~ отупелост. **2.** *који није свестан својих поступака, који се понаша неразборито.* **3.** *избезумљен, сумануш;* као ~ јурити.

бѐсвестица јек. **бѐсвјестица** ж *несвестица, несвест.*

бѐседа јек. **бѐсједа** ж **1. а.** *говор пред већим скупом људи у свечаним и другим приликама:* одржати беседу. **б.** *црквена проповед.* **2.** *разговор; говор, говорење:* чути беседу. • **држати беседе**

разг. *досађивати говором.* **од кмета и ~** ир. *паметније се не би ни очекивало (каже се за онога који каже или учини нешто непромишљено).*

бѐседити јек. **бѐсједити**, -ӣм несвр. [гл. им. -ђе̄ње с] **1. а.** *држати беседу (1), држати говор.* **б.** *држати проповеди, говоре, проповедати.* **2.** разг. **а.** *разговарати, причати.* **б.** *говорити.*

бѐседица јек. **бѐсједица** ж *дем. од беседа.*

бѐседнӣ јек. **бѐсједнӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на беседу.*

бѐседнӣк јек. **бѐсједнӣк** м *онај који држи беседу, говорник; онај који лепо говори, добар говорник, оратор.*

бѐседница јек. **бѐсједница** ж *женска особа беседник.*

бѐседнӣчкӣ јек. **бѐсједнӣчкӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на беседнике, својствен беседницима:* ~ дар.

бѐседнӣчки јек. **бѐсједнӣчки** прил. на *беседнички начин, као беседници.*

бѐседнӣштво јек. **бѐсједнӣштво** с *беседничка, говорничка вештина, говорништво; реторика; проповедничка вештина, проповедништво.*

бесјед- *в. бесед-.*

бѐскаматнӣ и **бескàматнӣ**, -а̄, -о̄ *који се даје без камате, без интереса; који не доноси, не даје камату:* ~ кредит, ~ зајам.

бѐскаматно и **бескàматно** прил. *без камате, без интереса.*

бȅскарактēран, -рна, -о *који нема карактера, који је рђавог карактера:* ~ човек.

бȅскарактēрно прил. *без карактера, рђаво, лоше (у моралном смислу):* ~ се понети.

бескаракте́рнōст, -ости ж *особина онога који је бескарактеран.*

бѐсквасан, -сна, -о *који је умешен без квас(ц)а:* ~ хлеб.

бѐскваснōст, -ости ж *стање и особина онога што је бесквасно.*

бѐскичмен, -а, -о **а.** *који је без кичме, који нема кичме.* **б.** фиг. *који је без чврстог убеђења, поводљив, бескарактеран; полтронски:* ~ човек.

бѐскичменōст, -ости ж **а.** *особина онога који је бескичмен, онога што је бескичмено.* **б.** фиг. *немање свог уверења, карактера, мекуштво; бескарактерност.*

бѐскичмењāк, -а и **бескичмѐњāк**, -а́ка м **1.** зоол. *у мн.: животиње које немају кичме* Evertebrata *(у јд.: таква животиња).* **2.** фиг. *бескарактеран човек, бескарактерна особа, слабић, поводљивац; полтрон.*

бѐскичмењāчкӣ и **бескичмѐњāчкӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на бескичмењаке.*

бескичмења́штво с *в. бескичменост (б).*

бѐскишан, -шна, -о *који је без кише, оскудан у киши, сушан:* ~ лето, ~ облак, ~ крај.

бѐскишица ж *време без кише, суша.*

бѐскишно прил. *оскудно у киши, без кише, сушно.*

бѐскишнōст, -ости ж *оскудност у киши, суша.*

бѐскласан, -сна, -о *који нема класа, који није подељен на класе, сталеже:* ~ друштво, ~ друштвени поредак.

бѐскласнōст, -ости ж *својство онога што је бескласно.*

бȅскомпромисан и **бескомпрòмисан**, -сна, -о *који не прави компромисе, непомирљив, непопустљив; непоколебљив, одлучан; својствен таквој особи:* ~ став.

бȅскомпромисно и **бескомпрòмисно** прил. *без икаквог компромиса, непоколебљиво, одлучно.*

бȅскомпромиснōст и **бескомпрòмиснōст**, -ости ж *особина онога који је бескомпромисан, онога што је бескомпромисно, непомирљивост, непопустљивост, непоколебљивост, одлучност.*

бȅсконачан и **бескòначан**, -чна, -о **1.** *који нема конца, краја, бескрајан:* ~ низ. **2. а.** *огроман:* ~ пустиња. **б.** *дуготрајан, дуг:* ~ извештај, ~ дискусија.

бȅсконачно и **бескòначно** прил. *бескрајно; врло много; дуготрајно, дуго:* ~ дуг; ~ спор.

бȅсконачнōст и **бескòначнōст**, -ости ж *својство онога што је бесконачно, бескрајност; дуготрајност.*

бескòнтактнӣ, -а̄, -о̄ *који се обавља без контакта, без додира:* ~ масажа.

бескòнфликтнӣ, -а̄, -о̄ *у коме нема конфликта, сукоба:* ~ друштво, ~ ситуација.

бескòнфликтнōст, -ости ж *својство онога што је бесконфликтно.*

бȅскорисно и **бѐскорисно** прил. *без икакве користи, узалудно:* ~ покушавати (нешто).

бȅскориснōст и **бѐскориснōст**, -ости ж *својство онога који је бескористан, онога што је бескорисно.*

бȅскористан и **бѐскористан**, -сна, -о *који није од користи, који не доноси користи; узалудан:* ~ члан друштва; ~ труд, ~ посао.

бѐскōрка ж агр. *врста тикве с меком кором, мисирача, бела бундева* Cucurbita pepo.

бȅскрāј и **бѐскрāј** м (инстр. -ем) *бескрајан простор, бескрајно пространство; бескрајност:* у ~.

бȅскрāјан и **бѐскрāјан**, -јна, -о **а.** *који нема краја, бесконачан; огроман:* ~ простор, ~ васиона. **б.** *безбројан, неизбројан, многобројан; огроман, неизмеран; претерано велик, претерано дуг:* бескрајне муке; ~ љубав; ~ свађа.

бȅскрāјно и **бѐскрајно** прил. *врло много, неизмерно; врло дуго:* ~ волети некога; ~ трајати.

бескра́јнōст, -ости ж *својство онога што је бескрајно, бесконачност; неизмерност:* ~ низа, ~ васионе, ~ пучине.

бȅскр̄ван и **бѐскр̄ван**, -вна, -о **1. а.** *који у себи нема крви; који нема у себи довољно крви, малокрван; блед:* ~ човек; ~ лице. **б.** фиг. *беживотан; безизразан, неизражајан, неизразит:* ~ поезија; ~ приказивање. **2.** *који се врши, дешава без проливања крви:* ~ борба.

бȅскрвно и **бѐскр̄вно** прил. **а.** *без крви;* фиг. *слабо, млако, беживотно.* **б.** *без проливања крви.*

бескр́внōст и **бѐскр̄внōст**, -ости ж *стање и особина онога што је бескрвно.*

бѐскречан, -чна, -о *који не садржи креч, кречњак:* ~ земљиште.

бѐскрилан и **бѐскрилан**, -лна, -о (бѐскрил, -а, -о) **а.** *који нема крила.* **б.** фиг. *који је без полета, елана.*

бѐскрилац, -ӣлца и **бескри́лац**, -лца м зоол. *у мн.: ред инсеката без крила* Apterygota *(у јд.: такав инсект).*

бѐскрōван, -вна, -о **а.** *који нема крова:* ~ кућа. **б.** фиг. *који нема куће; убог, сиромашан.*

бѐскрупулōзан и **бȅскрупулōзан**, -зна, -о *који је без скрупула, безобзиран.*

бѐскрупулōзно и **бȅскрупулōзно** прил. *без скрупула, безобзирно.*

бескрупуло́знōст, -ости ж *особина онога који је бескрупулозан, онога што је бескрупулозно.*

бѐскућан, -ћна, -о *који нема куће, врло сиромашан, убог; бескућнички.*

бѐскућнӣк м **1.** *онај који нема куће, који нема никакве имовине, врло сиромашан човек, убоги сиромах.* **2.** *скитница, пропалица, пробисвет.*

бѐскућница ж *женска особа бескућник.*

бѐскућнӣчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бескућнике, својствен бескућницима; скитнички:* ~ живот.

бѐскућнӣштво с *стање онога који је бескућник; бескућнички начин живота, бескућнички живот.*

бѐскућно прил. *као бескућник; скитнички.*

бѐскућнōст, -ости ж *стање и особина онога који је бескућан, бескућништво.*

бѐсловесан и **беслòвесан,** -сна, -о сткњ. **а.** *који нема разума, неразуман; глуп, блесав:* ~ животиња, ~ створ. **б.** *који изражава неразумност, блесавост; безизразан:* ~ поглед.

бѐсловеснӣк и **беслòвеснӣк** м *бесловесан човек, глупак.*

бѐсловесница и **беслòвесница** ж *бесловесна женска особа, глупача.*

бѐсловеснӣчкӣ и **беслòвеснӣчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на бесловеснике, својствен бесловесницима, глуп.*

бѐсловесно и **беслòвесно** прил. *неразумно; глупо, блесаво:* ~ љубити.

бѐсловеснōст и **беслòвеснōст,** -ости ж *стање и особина онога који је бесловесан, неразумност; глупавост, блесавост.*

бѐсмӣсао (бѐсмӣсао), -сла м *бесмисленост, бесмислица, апсурд.* • **до бесмисла** *бесмислено дуго; неразумно дуго; претерано, преко сваке мере.*

бѐсмислен, -а, -о **1.** *који је у супротности са здравим разумом, који је без икаквог смисла, неразуман, неоснован:* бесмислене речи, ~ поступак, ~ женидба. **2.** *нелогичан, апсурдан; несхватљив, необјашњив:* ~ реченица. **3.** *који нема никаквог значаја, безначајан, безвредан; користан:* ~ разговор, бесмислена правила. **4.** *бесциљан, празан:* бесмислени живот.

бѐсмислено прил. **1.** *без икаквог смисла, неразумно:* ~ говорити. **2.** *нелогично, апсурдно; несхватљиво, необјашњиво:* ~ звучати.

бѐсмисленōст, -ости ж *својство онога што је бесмислено; оно што је бесмислено, апсурд, нонсенс, бесмислица.*

бѐсмислица ж *оно што је бесмислено, што нема смисла, бесмислена реч, бесмислен поступак и сл.; глупост.*

бѐсмртан, -тна, -о **1.** *који не умире, који вечно траје, вечит;* фиг. *који има трајну, непролазну вредност, значај, славан, незабораван:* ~ човек, ~ дело. **2.** разг. *врло успео, добар;* уп. страшан: ~ виц.

бѐсмртнӣк м *онај који је бесмртан; славан човек, великан.*

бѐсмртница ж *она која је бесмртна; славна жена.*

бѐсмртнӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на бесмртнике, својствен бесмртницима, непролазан:* ~ слава.

бѐсмртно прил. *за вечита времена; трајно; славно, непролазно.*

бѐсмртнōст, -ости ж *својство онога који је бесмртан, онога што је бесмртно; вечита, трајна, непролазна вредност, слава:* ~ душе, ~ дела.

бѐснēжан јек. **бѐсњēжан,** -жна, -о *који је без снега:* ~ зима.

бѐснети, -нӣм јек. **бјѐсњети,** бјѐснӣм несвр. **1.** *оболевати од беснила.* **2. а.** *владати се као бесан, помаман, луд, бити изван себе од срџбе, гнева; праскати, викати, псовати.* **б.** *понашати се обесно, осионо, махнитати, лудовати.* **3.** *живети разуздано, раскалашно, расипнички, расипати.* **4.** фиг. *испољавати се у свој силини, бити у пуномјеку (нпр. о олуји, ветру).*

бѐснӣк јек. **бјѐснӣк,** -ӣка м *онај који је бéсан, који бесни, који је помахнитао.*

бѐснило јек. **бјѐснило** с **1. а.** мед. и вет. *вирусно обољење животиња (обично код паса, вукова, лисица и мачака), које може да се пренесе и на човека уједом бесне животиње, проузрокујући велику раздраженост и поремећеност ума.* **б.** *умна поремећеност, лудило, помама; наступ крајње раздражености у лудилу.* **2. а.** *претерана љутња, гнев, јарост.* **б.** *обест, осионост; насиље.* **в.** *прохтев за којим нема стварне потребе, ћеф, обест.* **3.** фиг. *силина, жестина:* ~ олује.

бѐсница јек. **бјѐсница** ж *она која је бесна, која бесни, која је помахнитала.*

бêсно јек. **бӣјесно** прил. *као бесан, гневно, љутито; ватрено, жестоко, силно; необуздано:* ~ изјурити из собе, ~ повикати; ~ наваљивати.

бѐснуља јек. **бјѐснуља** ж разг. *обесна женска особа.*

бѐсњēжан *в. беснежан.*

бѐсолица ж *недостатак соли, оскудица у соли;* фиг. *беда, сиромаштво.*

бесòмучан јек. **бјесòмучан,** -чна, -о **1.** *који болује од беснила, бесан; луд, сумануm, помахнитао; помаман, побеснео, горопадан.* **2.** *жесток, силан, силовит, необуздан, страшан:* ~ ветар, ~ напад.

бесòмучнӣк јек. **бјесòмучнӣк** м **1.** *онај који је бесомучан, луд, сумануm човек, умоболник, лудак, безумник.* **2.** *разјарен, помахнитао човек.*

бесòмучница јек. **бјесòмучница** ж **1.** *бесомучна, сумануmа женска особа, умоболница, лудакиња, безумница.* **2.** *разјарена, помахнитала женска особа.*

бесòмучно јек. **бјесòмучно** прил. *на бесомучан начин.* **1.** *побеснело, сумануmо; помамно, горопадно.* **2.** *жестоко, силно, силовито, необуздано; страшно.*

бесòмучнōст јек. **бјесòмучнōст,** -ости ж *стање и особина онога који је бесомучан, онога што је бесомучно.* **1.** *беснило, сумануmост, помахниталост.* **2.** *жестина, силина, силовитост, необузданост.*

бѐспарица ж разг. *оскудица у парама, у новцу.*

беспа̀ртӣјскӣ, -ā, -ō **а.** *који нема партија, странака.* **б.** *партијски неопредељен, непристрастан.*

бѐсперспектӣван, -вна, -о *који нема перспективе; који нема изгледа на успех, безизгледан:* ~ посао, ~ индустрија.

бѐсперспектӣвно прил. *без перспективе; узалудно:* ~ покушавати нешто.

бесперспектѝвнōст, -ости ж *својство онога што је бесперспективно, лоши изгледи на успех, узалудност.*

бѐспла̄нскӣ, -ā, -ō *који се ради без плана, насумце, непланскu:* ~ рад.

бѐспла̄нски прил. *без плана; насумце, непланскu:* ~ радити нешто.

бѐсплатан, -тна, -о *који се не плаћа; који се добија без плаћања, џабе:* ~ улазница, ~ превоз, ~ стан, ~ школовање.

бѐсплатно прил. **а.** *не добијајући плату, без плате:* ~ радити. **б.** *не плаћајући, бадава, џабе:* добити ~.

бѐсплатнōст, -ости ж *бесплатно добијање или остваривање нечега:* ~ школовања.

бѐсплодан, -дна, -о **1. а.** *који не даје, не доноси плода, неплодан, јалов:* ~ земљиште, ~ воћка. **б.** *који нема порода, који је без порода, без деце:* ~ брак. **в.** фиг. *који не доноси камате (о новцу).* **2.** фиг. *који не доноси користи, бескористан, некористан; узалудан:* ~ посао.

бѐсплодно прил. *без плода; узалудно, без резултата:* ~ радити.

бѐсплоднōст, -ости ж *стање и својство онога што је бесплодно:* ~ земљишта; ~ брака; ~ посла.

бѐсповратан и **беспòвратан,** -тна, -о *в. неповратан:* ~ зајам, ~ помоћ.

бѐсповратно и **беспòвратно** прил. *в. неповратно.*

бѐсповратнōст и **беспòвратнōст,** -ости ж *в. неповратност.*

бѐспоговōран и **бѐспоговōран,** -рна, -о *који се прихвата и извршава без поговора, приговора:* ~ наредба.

бѐспоговōрно и **бѐспоговōрно** прил. *без поговора, послушно:* ~ саслушати наредбу.

бѐспōлан, -лна, -о **1.** биол. **а.** *који је без пола, без полних одлика; који нема полних органа:* ~ биће. **б.** *који није постигнут, остварен полним путем:* ~ зачеће. **2.** *који се не односи на полну, сексуалну љубав, нееротски:* ~ љубав.

беспóлетан, -тна, -о *који је без полета, елана, без одушевљења.* – Лира моја често беше ... бесполетна (М. Шапчанин).

бѐспōлно прил. *бесполним путем, на бесполан начин:* ~ зачети.

беспóлнōст, -ости ж *својство онога што је бесполно.*

бȅспомоћан и **бѐспомоћан,** -ћна, -о **а.** *који не може сам себи да помогне; који је без моћи, без снаге, немоћан, слаб, нејак.* **б.** *који је без помоћи, без заштите.* **в.** *који одражава немоћ:* ~ запомагање. **г.** *у коме се не може наћи помоћ, безизлазан:* ~ положај.

бȅспомоћно и **бѐспомоћно** прил. *без помоћи, немоћно; безизлазно, очајнички:* ~ дозивати.

бȅспомоћнōст и **бѐспомоћнōст,** -ости ж *стање и особина онога који је беспомоћан, онога што је беспомоћно, немоћ.*

беспòрочан, -чна, -о *који је без порока, непорочан, частан, исправан:* ~ служба.

беспòрочно прил. *без порока, непорочно.*

беспòрочнōст, -ости ж *особина онога који је беспорочан, непорочност.*

бѐспослен, -а, -о **1.** *који не ради никакав посао, који није заузет послом, докон, залудан.* **2.** *који је без запослења, незапослен.* • ~ **поп и јариће крсти (крштава)** *онај који је докон, бави се бескорисним и глупим стварима.*

бѐспослено прил. *беспосличећи, не радећи ништа, доконо, залудно:* седети ~.

бѐсположенōст, -ости ж *стање онога који је беспослен, доконост, залудност.*

беспослèњāк, -áка м *в. беспосличар.*

бѐспослица ж **1. а.** *беспосличење, нерад, неактивност.* **б.** *време у које се не ради, доколица; дангуба.* **2.** *немање, нестașица посла, незапосленост.* **3.** *оно што је безначајно, безначајна ствар, ситница, тричарија; глупост, будалаштина, бесмислица.*

бѐсполичāр м (инстр. -ом и -ем) **а.** *онај који беспосличи, који не ради никакав посао, нерадник, залудник, дангуба.* **б.** *онај који нема никаквог занимања; незапослен човек.*

беспосличáрити, -ѝчāрӣм несвр. [гл. им. беспосличáрēње с] *в. беспосличити.*

бѐспосличāрка ж *женска особа беспосличар.*

бѐспосличāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на беспосличаре, својствен беспосличарима, нераднички.*

бѐспосличāрски прил. *на беспосличарски начин, као беспосличари, дангубно, беспослено.*

бѐспосличити, -ӣм несвр. [гл. им. бѐспосличēње с] *проводити време у нераду, не радити ништа, залудничити, дангубити.*

бѐспотребан, -бна, -о *в. непотребан.*

бѐспотребно прил. *в. непотребно.*

бѐспотребнōст, -ости ж *в. непотребност.*

бȅспоштēдан и **беспȍштедан,** -дна, -о *који никог не штеди, не поштеђује, који нема обзира ни према коме, безобзиран, немилосрдан, суров:* ~ борба.

бȅспоштēдно и **беспȍштедно** прил. *не штедећи никог, безобзирно, немилосрдно:* ~ се борити.

бȅспоштēднōст и **беспȍштеднōст,** -ости ж *својство онога што је беспоштедно, безобзирност, немилосрдност.*

бȅспрāван и **бѐспрāван,** -вна, -о **а.** *који се не заснива на праву, који нема правног основа, незаконит, противзаконит:* ~ власт, ~ градња. **б.** *у коме се не поштују правни прописи, закони:* ~ држава.

бȅспрāвље и **бѐспрāвље** с *бесправно стање, бесправност, незаконитост; бесправан положај, обесправљеност:* политичко ~.

бȅспрāвно и **бѐспрāвно** прил. *против правних прописа, незаконито:* ~ се уселити у стан.

беспрáвнōст и **бѐсправнōст,** -ости ж *бесправно стање, бесправље, незаконитост; обесправљеност.*

беспрéдметан, -тна, -о *који нема основа, неоснован, безразложан; непотребан, излишан:* ~ свађа, ~ замерка.

беспрéдметно прил. *неосновано, безразложно; сувишно, излишно, непотребно.* – Беспредметно је о томе расправљати.

беспрéдметнōст, -ости ж *својство онога што је беспредметно, неоснованост, безразложност; непотребност, излишност.*

бѐспредрасудан и **беспредрáсудан,** -дна, -о *који је без предрасуда, који нема предрасуда.*

бѐспредрасудно и **беспредрáсудно** прил. *без предрасуда.*

бѐспредрасуднōст и **беспредрáсуднōст,** -ости ж *својство онога који је беспредрасудан.*

беспрéкидан и **бȅспрекӣдан,** -дна, -о *који се не прекида, који се врши без прекида, који не престаје, непрекидан, сталан:* ~ борба.

беспрéкидно и **бȅспрекӣдно** прил. *без прекида, непрекидно, стално, непрестано.*

беспрéкиднōст и **беспрекѝдност,** -ости ж *непрекидност, непрестаност.*

бȅспрекōран и **беспрéкоран** ек. и јек., јек. и **беспријѐкоран,** -рна, -о *који је без замерке, без погрешке, исправан; савршен:* ~ владање, ~ чистоћа, ~ лепота.

бȅспрекōрно и **беспрéкорно** ек. и јек., јек. и **беспријѐкорно** прил. *без замерке, без погрешке, исправно; савршено:* изгледати ~, певати ~.

беспрéкорнōст и **беспрекóрнōст** ек. и јек., јек. и **беспријѐкорнōст,** -ости ж *својство онога који је беспрекоран, онога што је беспрекорно, савршеност, савршенство.*

бȅспризōран и **беспрѝзоран,** -рна, -о рус. **1. а.** *који је без надзора и старања родитеља или старатеља, напуштен:* ~ дечак. **б.** *крајње неуредан, скитнички:* ~ живот. **2.** (одр.) (у им. служби) м *беспризорно, напуштено дете, беспризорник.*

бȅспризōрнӣк и **беспрѝзорнӣк** м *дете без надзора и старања родитеља, старатеља, напуштено, запуштено дете.*

беспријекор- *в. беспрекор-.*

беспрѝмеран јек. **беспрѝмјеран,** -рна, -о *коме нема равна, изузетан (у позитивном или негативном смислу), ненадмашан, јединствен:* ~ залагање, ~ храброст, ~ дрскост, ~ крађа.

беспрѝмерно јек. **беспрѝмјерно** прил. *изванредно, изузетно, ненадмашно, јединствено:* ~ пожртвован, ~ дрзак.

беспрѝмернōст јек. **беспрѝмјернōст,** -ости ж *изузетност, ненадмашност.*

бȅспринципијēлан, -лна, -о *који се не држи принципа, недоследан; који није заснован на принципима, неначелан:* ~ став.

бȅспринципијēлно прил. *без принципа, недоследно.*

беспринципијéлнōст, -ости ж *својство онога што је беспринципијелно.*

бѐспутан, -тна, -о **1.** *који је без пута; оскудан у путевима; тешко проходан, непроходан, неприступачан:* ~ планина. **2.** фиг. *који је без одређеног правца, циља, бесциљан, бесмислен; узалудан, бескористан:* ~ дискусија.

бѐспутица ж *в. беспуће.*

бѐспутно прил. **1.** *тешко проходно, непроходно, неприступачно.* **2.** фиг. *без одређеног циља, бесциљно, бесмислено; узалудно, бескорисно.*

бѐспутнōст, -ости ж **1.** *непроходност, неприступачност.* **2.** фиг. *бесциљност, бесмисленост; узалудност, бескорисност.*

бѐспӯће и **бѐспуће** с **1.** *крај, предео без путева; тешко проходан, непроходан крај, терен.* **2.** фиг. **а.** *безизлазно стање, дезоријентисаност, пометња; лутање.* **б.** *погрешан пут, странпутица; застрањеност, заблуделост; разврат.*

бѐсрāман, -мна, -о **а.** *који нема срама, стида, бестидан; безочан, безобзиран:* ~ човек. **б.** *који изазива осећање срама, срамотан, неморалан:* ~ песма, ~ поступак.

бѐсрāмнӣк м *бесраман, бестидан човек, бестидник, покварењак.*

бѐсрāмница ж *бесрамна, бестидна женска особа, бестидница, поквареница.*

бѐсрāмнӣчкӣ, -ā, -ō *бесраман, бестидан.*

бѐсра̄мнӣчки прил. *бесрамно, бестидно.*

бѐсра̄мно прил. *без срама, бестидно; безочно, безобзирно; срамотно, неморално:* ~ лагати.

бѐсра̄мно̄ст и **бесра́мно̄ст,** -ости ж *бестидност, безочност, безобзирност; неморалност, покввареност.*

бѐстежӣнскӣ, -ā, -ō у изр. ~ **стање** физ. *одсуство дејства гравитације на тела, стање тела у коме на њега не делује гравитација.*

бе̏стелесан и **бестѐлесан** јек. **бе̏стјелесан** и **бестјѐлесан,** сна, -о **а.** *који нема тела, нематеријалан, духован:* ~ биће. **б.** *духован, продуховљен:* ~ љубав.

бе̏стелесно и **бестѐлесно** јек. **бе̏стјелесно** и **бестјѐлесно** прил. *флуидно, ваздушасто; веома нежно, префињено.*

бе̏стелесно̄ст и **бестѐлесно̄ст** јек. **бе̏стјелесно̄ст** и **бестјѐлесно̄ст,** -ости ж *својство онога што је бестелесно, нематеријалност.*

бе̏стемē љан, -љна, -о **а.** *који је без темеља, без основе.* **б.** фиг. *неоснован, безразложан, неоправдан.*

бе̏стемē љно прил. *неосновано, неоправдано, безразложно.*

бестеме́љно̄ст, -ости ж *неоснованост, неоправданост.*

бе̏стӣдан и **бѐстӣдан,** -дна, -о *који нема стида; сраман, безочан, безобразан.*

бѐстӣднӣк м *бестидан, бесраман човек, безочник, безобразник.*

бѐстӣдница ж *бестидна, бесрамна женска особа, безочница, безобразница.*

бѐстӣднӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на бестиднике, својствен бестидницима, бестидан, сраман.*

бѐстӣднӣчки прил. *в. бестидно.*

бе̏стӣдно и **бѐстӣдно** прил. *без стида, без срама, срамно, безочно, безобразно.*

бе̏стӣдно̄ст и **бѐстидно̄ст,** -ости ж *својство онога који је бестидан, онога што је бестидно, безочност.*

бѐстија ж лат. разг. (вар. бештија) **1.** *животиња, обично опака, зла; звер, скот.* **2.** пеј. *особа са животињским особинама, инстинктима.*

бе̏стија̄лан, -лна, -о разг. *који има животињске особине, који је као у животиње, животињски, зверски, свиреп, окрутан, суров, дивљачки.*

бе̏стија̄лно прил. разг. *животињски, зверски, свирепо, окрутно, сурово, дивљачки.*

бестија́лно̄ст, -ости ж *особина онога који је бестијалан, онога што је бестијално, зверство, свирепост, окрутност, суровост, дивљаштво.*

бестѝјати, -ā м несвр. нар. *правити, чинити глупости, будалаштине, будалити.*

бестјелес- *в. бестелес-.*

бе̏стра̄г м *в. бестрагија.* • **отићи у** ~ *пропасти, нестати.* **у** ~ *без трага.*

бе̏стра̄га прил. **1. а.** *незнано куд:* побећи ~. **б.** *веома далеко.* **2.** *неповратно, потпуно, сасвим:* нестати ~. **3.** *(у служби узвика) до врага, до ђавола.* • ~ **ти глава** *иди до ђавола.* **иди** ~ *нек те нема, нестани, губи се.* **отићи** ~ *пропасти, нестати.*

бестра̀гија ж **а.** *веома далек крај; далек и забачен непознат крај.* **б.** *неповрат, недођија.* • **у бестрагију (ићи, отићи)** 1) *врло далеко, у бели свет, незнано куда.* 2) *у неповрат (ићи, отићи), нестати, нестајати, пропасти, пропадати.*

бе̏стр̄в м у изр. **у** ~ разг. *бестрага, незнано куд, врло далеко.*

бе̏стселер и **бестсѐлер** м енгл. *књига за којом влада велико интересовање и која се добро продаје.*

бесу̀бјекатскӣ, -ā, -ō лингв. *који нема субјекта:* ~ реченица.

бѐсфо̄рман, -мна, -о *који је без форме, без облика, безобличан, аморфан.*

бесфо́рмно̄ст, -ости ж *стање и особина онога што је бесформно, безобличност, аморфност.*

бѐсхлебан јек. **бѐсхљебан,** -бна, -о *који је без хлеба; у коме нема хлеба, хране:* ~ земља, ~ крај.

бѐсхлебица јек. **бѐсхљебица** ж *оскудица у хлебу, у храни; време кад влада глад.*

бѐсцаринскӣ, -ā, -ō **а.** *у којем се не плаћа царина:* ~ зона. **б.** *који не подлеже плаћању царине, ослобођен царине:* ~ увоз.

бѐсцветан јек. **бѐсцвјетан,** -тна, -о бот. *који је без цвета (о биљци).*

бѐсцветница јек. **бѐсцвјетница** ж бот. *у мн.: биљке које немају цвета* Cryptogamae *(у јд.: таква биљка).*

бѐсцен јек. **бѐсцјен,** -а, -о **1.** *који се не може проценити, који је неоцењиве вредности, непроцењив, претерано скуп, скупоцен, драгоцен.* **2.** *који је врло мале вредности, одвећ јефтин:* ~ рад.

бѐсцē ње јек. **бѐсцјē ње** с *врло ниска цена.* • **у** ~ *врло јефтино, будзашто.*

бѐсцӣљан, -љна, -о *који нема циља, сврхе; бесмислен, узалудан:* ~ посао, ~ рат, ~ путовање.

бѐсцӣљно прил. *без циља, без сврхе, бесмислено, узалудно:* ~ лутати.

бесци́љно̄ст, -ости ж *својство онога што је бесциљно, бесмисленост, узалудност:* ~ путовања.

бе̏та ж *друго слово грчке азбуке* (β), *које служи за означавање математичких и физичких појмова (нпр. бета зраци, бета честице, бета функција).*

бе̏татро̄н м грч. *акцелератор за убрзавање електрона помоћу растућег магнетског поља у кружној путањи.*

бѐто̄н, -о́на м (мн. ø) фр. *тврди грађевински материјал који се добија мешањем цемента, шљунка, песка и воде:* мешати ~, правити ~. • **армирани** ~ *бетон проткан гвозденим, челичним шипкама.* **преднапрегнути** ~ *бетон који се посебним поступком доводи у напонско, напрегнуто стање пре него што конструкција добије оптерећење.*

бетони́рати, -о̀нӣра̄м свр. и несвр. *поставити, постављати бетон у грађењу или калдрмисању, обложити, облагати, прекри(ва)ти бетоном:* ~ зидове, ~ тунел.

бетони́рац, -рца м *радник који ради на бетонирању.*

бѐто̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на бетон, који је од бетона:* ~ зид, ~ плоча.

бето̀њē рка ж *фабрика бетонских предмета.*

бѐћа̄р, -а́ра м тур. **1.** разг. **а.** *неожењен човек, момак, нежења, човек без породице.* **б.** *весељак, лола, бекрија.* **2.** ист. *војник најамник, добровољац у Првом српском устанку.*

бећа́рац, -рца м **1.** *весела песма, која се обично састоји од десетерачког дистиха; мелодија која прати ту песму:* певати бећарце. **2.** *коло које се игра уз мелодију бећарца (1).*

бећа̀рија ж зб. *бећари.*

бећа̀рина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од бећар.*

бећа́рити (се), бѐћа̄рӣм (се) несвр. нар. *живети као бећар, проводити бећарски живот, бити бећар, момковати; живети бећарски, проводити се као бекрија.*

бѐћа̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на бећаре, својствен бећарима, бекријски:* ~ живот.

бѐћа̄рски прил. *на бећарски начин, као бећар, бекријски:* живети ~.

бећа́рство с *бећарски живот, момковање.*

бећа̀руша ж нар. *она која живи бећарским животом, женска особа весељак; раскалашна жена.*

бѐха̄р, -а́ра м тур. *цвет(ови) на воћкама.*

беха̀рати, -ā м несвр. тур. *цветати (о воћкама).*

бе́чити, бē чӣм несвр. [гл. им. бе́чē ње с] (обично у изр. ~ **очи**) *гледати широко отворених очију, гледати разрогачено, зачуђено, забезекнуто.* ■ ~ **се** *гледати раширених, разрогачених очију.*

Бѐчлија м (мн. ж) *становник Беча.*

Бѐчлӣјка ж *становница Беча.*

бе̂чкӣ, -ā, -ō *који се односи на Беч (главни град Аустрије):* ~ саобраћај.

бе̏џ, бѐџа м (мн. бѐџеви) енгл. *значка са неким симболом, често везаним за актуелне догађаје или одређену личност.*

бѐшāвнӣ, -ā, -ō *који нема шава на споју, спојевима:* ~ цев.

бешàмел м фр. кув. *врста густог белог соса од маслаца, брашна, млека или павлаке.*

бѐшика[1] ж (дат. -ици) лат. **а.** анат. *опнаста кеса, мехур у организму човека и неких животиња која служи за сакупљање течности, ваздуха и др.:* мокраћна ~, жучна ~, рибља ~. **б.** *осушена опна од такве мехура.*

бѐшика[2] ж (дат. -ици) тур. нар. *в. колевка (1).*

бѐшичица ж *дем. од бешика.*

бѐшичнӣ, -ā, -ō *који се односи на бешику*[1]*:* ~ зид, ~ опна.

бѐштија ж *в. бестија.*

бѐшћутан, -тна, -о *безосећајан, неосетљив за патње другога, равнодушан, хладан.*

бѐшћутно прил. *неосетљиво, безосећајно; равнодушно.*

бѐшћутнōст, -ости ж *особина онога који је бешћутан, онога што је бешћутно.*

бѐшӯман, -мна, -о *који је без шума, који не производи шум, сасвим тих; у коме нема шума:* бешумни вентилатор, ~ лет; ~ мрак.

бѐшӯмно прил. *нечујно, тихо:* ~ отићи.

бешу́мнōст, -ости ж *стање и особина онога што је бешумно.*

бѐшчаснӣк м *бешчастан, нечастан, непоштен човек, хуља; бестидник.*

бѐшчасница ж *бешчасна, непоштена женска особа; бестидница.*

бѐшчасничкӣ, -ā, -ō *који се односи на бешчаснике, својствен бешчасницима, бешчастан, непоштен.*

бѐшчаснички прил. *нечасно, непоштено; срамно.*

бѐшчастан, -сна, -о *који је без части, нечастан, непоштен; срамотан:* ~ човек; ~ дело.

бѐшчастити, -ӣм несвр. [гл. им. бѐшчашћēње с] **а.** *наносити (некоме, нечему) срамоту, срамотити, скрнавити:* ~ светињу. **б.** *одузимати (девојци) част, невиност:* ~ девојке.

бѐшчāшће и **бѐшчашће** с *одсуство, немање части, нечасност, срамота; нечасно дело, нечастан поступак.*

биàндрија ж грч.-лат. *истовремена брачна веза жене с два мушкарца.*

бѝбер м (мн. ø) тур. бот. *тропска дрвенаста пузавица рода* Piper *из ф.* Piperaceae, *чији се зрнасти плод употребљава као зачин; плод те биљке; прах добијен туцањем тога плода.*

бѝберити, -ӣм (бибѐрисати, -ишēм) несвр. *стављати бибер (у јело), зачињавати, посипати бибером:* ~ супу.

бѝбе̄рница и **бибе́рњача** ж *судић у коме се држи бибер.*

бѝберов, -а, -о *који се односи на бибер, који је од бибера:* ~ зрно.

библѝзам, -зма м грч. *библијска реч, библијски израз.*

Бѝблија ж грч. *Свето писмо, збирка основних списа хришћанске и јеврејске религије, коју сачињавају Стари и Нови завет.* • **стар као ~** разг. *веома стар.*

бѝблӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на Библију:* ~ текст, ~ стил. • **~ папир, ~ хартија** *специјални врло танки бездрвни папир.*

бѝблӣјски прил. *на библијски начин, библијским стилом.*

библио- грч. *први део сложеница који значи 'који се односи на књиге, књижни':* библиографија, библиоманија, библиофил итд.

библиòграф м *стручњак за библиографију, састављач библиографије.*

библиогрàфија ж грч. **1.** *стручно састављен попис књига, одн. радова из једне или више научних, књижевних или других грана; попис дела о неком предмету, личности и сл.* **2.** *наука која се бави састављањем библиографије (1).*

библиòграфскӣ, -ā, -ō *који се односи на библиографију:* ~ одсек.

библиолòгија ж грч. *наука о књигама и библиотекама.*

библиòман, -а и **библиòмāн,** -áна м *онај који има страст за скупљањем и поседовањем књига.*

библиомàнија ж грч. *болесна страст за прикупљањем и поседовањем књига.*

библиоте́ка ж (дат. -е́ци) грч. **а.** *већа збирка сређених књига и рукописа, књижница.* **б.** *установа и зграда или просторија у којој је она смештена и где се читају књиге.* **в.** *колекција, збирка издања одређене врсте књига:* ~ страних писаца. **г.** *орман у коме су смештене књиге.*

библиотѐкāр, -áра м (инстр. -áром и -áрем) *стручњак за руковање библиотеком, књижничар.*

библиотѐкāрка (библиотекàрица) ж *женска особа библиотекар, књижничарка.*

библиотѐкāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на библиотекаре и библиотекарство, књижничарски:* ~ школа.

библиотека́рство с *скуп научних дисциплина које се баве писаним и штампаним књигама; библиотекарски послови, библиотекарска струка, књижничарство.*

библиòтēчкӣ (библиòтēчнӣ), -ā, -ō *који се односи на библиотеку:* ~ фонд, ~ орман.

библиòфил, -а и **библиòфӣл,** -и́ла м грч. *љубитељ књига, страстан скупљач књига (обично ретких и лепо опремљених).*

библиофѝлија ж грч. *љубав према књигама.*

библиòфӣлскӣ, -ā, -ō *који се односи на библиофиле:* ~ издање.

бѝвāк, -áка м фр. воj. *привремени војнички логор у природи под шаторима, импровизованим заклонима или без њих.*

бѝваковати, -кујēм несвр. *боравити у биваку, логоровати.*

бивалѐнтан, -тна, -о лат. *в. двовалентан.*

би́валӣште с *пребивалиште, боравиште.*

би́вати, бȉвāм несвр. (уп. бити[2]). **1.** *бити с времена на време, бити више пута, у више махова.* – У таквим приликама бивао је нервозан. **2.** *догађати се, дешавати се, збивати се.* – Тако то обично бива. **3.** *постојати, егзистирати, бити стално присутан; стално бити, трајати.* **4.** *проводити време, бавити се, пребивати, боравити, становати.* **5.** *постајати, почињати бити; настајати.* – Глас му биваше све тиши. **6.** (само у 3. л. јд. през., обично одрично) *могуће је, у реду је.* – Што не бива, не бива.

бѝвачнӣ, -ā, -ō *који се односи на бивак.*

би́вō, -ола м зоол. *род дивљих говеда* Bubalus*; други, често повијених рогова.*

би́волић м *дем. од биво.*

би́волица ж *женка бивола.*

би́вōлче, -ета с (супл. мн. би́волчићи м) *младунче бивола.*

би́волчина ж *аугм. и пеј. од биво.*

би́вољӣ, -ā, -ē *који се односи на бивола, на биволе:* ~ кожа, ~ рог.

бѝвствен, -а, -о *који се односи на бивство; битан.*

бѝвствено прил. *битно, суштински.*

би́вство с **1.** *бит, суштина, есенција.* **2.** *постојање, егзистенција.*

бивствòвати, бȉвствујēм несвр. *постојати; бити, егзистирати; живети.*

би̑вшӣ, -ā, -ē *ранији, некадашњи, пређашњи:* ~ председник, ~ република. • **~ човек** разг. *човек који је престао да значи нешто за друштво, пропао човек.* **мој ~, моја ~** *мој бивши супруг, моја бивша супруга.*

бига̀мија ж грч. *истовремена брачна веза једне особе с двема особама супротног пола, двобрачност, двоженство, одн. двомуштво.*

бига̀мист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који живи у бигамији, двоженац.*

бигами̇̀стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на бигамисте.*

би̑гар, -гра м (мн. ø) мин. *шупљикави кречњак који се ствара на изворима и слаповима, сига, сидра.*

би̑гот(а), -ē м (мн. -ти м, -те ж) *претерано побожан човек, богомољац.*

биготи̇̀зам, -зма м (биготѐрија ж) *претерана побожност, верска затуцаност, богомољство.*

би̑готка ж *в. биготкиња.*

би̑готкиња ж *претерано побожна женска особа, богомољка.*

би̑готан, -тна, -о фр. *претерано побожан, верски заслепљен, задрт.*

би̑готно прил. *претерано побожно.*

би̑готство с *особина онога који је биготан, претерана побожност, верска затуцаност, богомољство.*

би́дē, -ѐа м фр. *мала овална када за прање и негу интимних делова тела.*

би́дермајер м нем. **1.** *средњовековни уметнички стил из прве половине XIX в. (нарочито у изради покућства) кога карактерише једноставност и мирноћа линија.* **2.** *букет кружно аранжираног цвећа који носи невеста на венчању:* бацити ~ у сватове.

би́дермајерскӣ, -ā, -ō *који се односи на бидермајер:* ~ сто, ~ портрет.

би́жа ж разг. *в. бижутерија (1).*

бижутѐрија ж фр. **1.** зб. (мн. ø) *мање вредан накит израђен од јефтиних материјала и са лажним камењем; уопште накит.* **2.** *продавница накита.*

бижутѐрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на бижутерију:* ~ радња.

би̇̀зāм, -а́ма м **1.** зоол. **а.** *в. мошкавац;* уп. мошус. **б.** *в. бизамски пацов (под пацов).* **2.** *крзно од бизамског пацова:* бунда од бизама.

би̇̀зāмскӣ, -ā, -ō *који се односи на бизама, који је у вези с бизамима.* • **~ говече, ~ ован, ~ пацов** *в. код тих именица.*

Би̇̀зант м *в. Византија;* уп. Визант (1).

бизант- (Бизант-) *в. визант- (Визант-).*

би̏зāран, -рна, -о фр. *чудан, необичан; хировит; настран.*

би̏зāрно прил. *чудно, необично; хировито; настрано.*

биза́рнōст, -ости ж *својство онога што је бизарно, чудност, необичност; хировитост; настраност.*

би̇̀змут м (мн. ø) хем. *хемијски елеменат* (Bi), *мек и крт црвенкасти или сребрнастобели лакотопљиви метал.*

би̇̀знис м енгл. *посао који доноси зараду, уносан посао, уносна трговина.*

би̇̀знисмен м енгл. *послован човек, човек трговачког духа; власник или директор напредног привредног предузећа.*

би̇̀знисмéнка ж *женска особа бизнисмен.*

би̇̀знисменскӣ, -ā, -ō *који се односи на бизнисмене, својствен бизнисменима:* ~ скуп, ~ дух.

би̇̀зōн, -óна м грч. зоол. **а.** *северноамеричко дивље говече с јако развијеном леђима и дугом длаком* Bison americanus. **б.** *крзно те животиње.*

би̇̀зōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на бизона.*

би̏јег *в. бег,* **би̏јегом** *в. бегом,* **бијед-** *в. бед-,* **би̏јел,** -ѐла, -о *в. бео,* **бијел-** *в. бел-,* **би̏јељ** *в. бељ,* **бијѐљети** *в. белети.*

бијена̀ле, -ла м (мн. с) лат. *интернационална приредба, сликарска, вајарска и сл. изложба или уметнички (обично позоришни, филмски или музички) фестивал који се одржава сваке друге године:* Венецијански ~, музички ~.

би̏јес *в. бес,* **бијес-** *в. бес-.*

би̏к, би́ка (би̏к, би̇̀ка) м (мн. би́кови (би̇̀кови)) **1. а.** *неујаловљено, неушкопљено одрасло мушко говече, које служи за приплод.* **б.** фиг. *снажан, похотљив човек.* **в.** (Би̏к) м астр. *једно од сазвежђа у зодијаку са скупинама звезда Хијаде и Влашићи.* **2.** бот. *чврста сочна цеваста стабљика (без лишћа) црног лука и сл. која носи цваст.* • **водени ~** 1) зоол. *в. букавац (1).* 2) *митолошка животиња.* **јак (снажан** и сл.) **као ~** *веома јак (снажан и сл.).* **мошкатни ~** *в. под говече.* **руднички ~** 1) *веома јак, снажан мушкарац.* 2) *похотљив мушкарац (према надимку силника Сали-аге рудничког).*

бикарбо̀нāт, -а́та м хем. *со угљене киселине.*

би̏карбōнӣ, -ā, -ō само у изр. **сода ~** *в. под сода.*

бикѐфāлан, -лна, -о грч. *в. двоглав.*

бики́ни, -ија м *врста дводелног женског купаћег костима који покрива само мале површине тела које се обично скривају (назван по острву Бикинију).*

бико̀вит, -а, -о **а.** *неуштројен, неушкопљен (о волу).* **б.** фиг. *снажан, јак (као бик).* **в.** фиг. *похотљив, похотан.*

би́ковскӣ (би̇̀ковскӣ), -ā, -ō *који се односи на бика, својствен бику:* ~ снага.

би̏конвексан, -сна, -о нем. физ. *испупчен с обе стране:* ~ сочиво.

би̏конкāван, -вна, -о нем. физ. *издубљен с обе стране:* ~ сочиво.

би́коња и **би̏коња** м (мн. ж) *аугм. од бик (1а); бик (1а).*

би̏куља ж **а.** *јалова крава; ухрањена крупна крава која даје мало млека.* **б.** фиг. *пеј. крупна, робусна, снажна, једра жена; разуздана, раскалашна жена.*

би̏кчић м *дем. од бик.*

билаби̇̀јāл, -а́ла м лат. лингв. *двоуснени сугласник.*

би̏лабијāлан, -лна, -о (обично одр.) лингв. *који се изговара уз учешће обе усне, двоуснени:* билабијални сугласник.

би̏ланс м (била̀нса ж) фр. **а.** банк. *закључни, завршни рачун (обично годишњи) прихода и расхода:* платни ~, трговински ~, израдити ~, саставити (састављати) ~. **б.** фиг. разг. *крајњи исход, резултат:* животни ~, имати слаб ~. • **деобни ~** *међусобни обрачун по коме се дели заједничка имовина.*

билански̇̀рати, -а̀нсӣрāм свр. и несвр. *саставити, састављати биланс.*

била̀нсист(а), -ē м (мн. сти) *књиговођа који саставља биланс.*

билански̇̀стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на билансисте.*

би̇̀лансӣ, -ā, -ō *који се односи на биланс и билансу.*

билатера́ла ж пол. *билатерални односи; билатерални споразум.*

би̏латерāлан, -лна, -о лат. пол. *двостран, обостран; обавезан за обе стране:* билатерални односи; билатерални споразум (уговор).

билатерали̇̀зам, -зма м пол. и екон. *билатерална политика; билатерална економија.*

би̏латерāлно прил. *двострано, обострано.*

би̏лдер м *в. боди-билдер.*

би̏лдēрка (би̇̀лдерица) ж *в. боди-билдерка.*

би̏лдерскӣ, -ā, -ō *који се односи на билдере.*

би̏лдовати, -дујēм несвр. енгл. *бавити се боди-билдингом, радити специјалне вежбе у настојању да се постигне неприродно велика маса мишићног ткива.*

бѝлēт, -éта м (билéта ж) фр. **а.** *улазница; возна карта.* **б.** *позивница; пропусница.*

билѐтāр, -áра м *онај који продаје билете, благајник за карте.*

билѐтāрка ж *женска особа билетар.*

билѐтāрница ж *благајна за продају билета.*

билѐтић м *дем. од билет.*

бѝлēтнӣ, -ā, -ō *који се односи на билет.*

билѝјāр, -áра м фр. *друштвена игра у којој се нарочитим штаповима ударцем покрећу лопте од слоноваче на столу пресвученим чохом и омеђеним еластичним рубом:* играти ~, штап за билијар, француски ~.

билѝјāрда ж фр. *хиљаду билиона.*

билѝјāрница ж *билијарска сала.*

билѝјāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на билијар:* ~ штап, ~ лопта.

билѝјӯн, -ýна м *в. билион.*

бѝлингва м (мн. ж) лат. *особа која подједнако употребљава два различита језика у говорној пракси.*

билингвѝзам, -зма м лат. *подједнако употребљавање двају различитих језика у говорној пракси појединца или заједнице, двојезичност.*

билѝōн, -óна м *хиљаду милиона (код једних народа); милион милиона (код других народа).*

билиòнитӣ, -ā, -ō *редни број према билион.*

билирỳбин, -и́на м биол. *наранџастоцрвени пигмент, састојак жучи сисара.*

билирỳбинскӣ, -ā, -ō *који се односи на билирубин.*

бѝлмез м тур. разг. **1.** *глупак, будала.* **2. а.** *гломазан, крупан човек.* **б.** *ленштина, нерадник.*

бѝло с **1. а.** мед. *ритмичко потискивање крви у артеријама које се под прстима осећа као ударање, откуцавање; откуцаји крвотока, пулс.* **б.** фиг. *ритам, темпо.* **в.** *место на телу, обично на руци, где се могу напипати откуцаји крвотока:* напипати ~. **2.** *откуцавање часовника.* **3.** *даска или метална плоча у коју се удара уместо звона, клепало.* **4.** *широк заобљен планински венац.* • **пипати (некоме) ~** *испитивати, искушавати нечије мисли и расположење.*

би́ло везн. **1.** *макар, ма.* – Ако било и за длаку одступиш, изгубићеш. **2.** (као први или други део сложеног заменичког или прилошког израза са упитним заменицама: ко, који, чији, какав и др.) **а.** *у неодређеном значењу неограничене могућности избора:* било који, било чији, било какав и др. **б.** *у пејоративном значењу.* – Неће мене било ко учити шта да радим. • **било... било, било... или** *или... или.* – Зајам се даје било у новцу било у драгоценостима.

бѝлтēн, -éна м фр. **1.** *кратак званични писмени извештај о нечем актуелном што интересује јавност (о стању на фронту, о нечијој болести и сл.):* здравствени ~. **2.** *периодична публикација са извештајима о раду неке организације.*

бѝлтēнскӣ, -ā, -ō *који се односи на билтен.*

бѝљāр[1], -áра м *скупљач и продавац лековитог биља, травар; онај који лечи лековитим биљем.*

бѝљāр[2], -áра м арх. *в. билијар.*

биља̀рица ж *женска особа биљар*[1].

бѝљāрница ж арх. *в. билијарница.*

бѝљāрскӣ[1], -ā, -ō *који се односи на биљаре*[1]*:* ~ трговац.

бѝљāрскӣ[2], -ā, -ō *који се односи на биљар*[2]*, билијарски.*

биља́рство с *скупљање лековитог биља и лечење њиме.*

бѝље с зб. *биљке, биљни свет:* лековито ~, украсно ~.

бѝљег *в. белег,* **бѝљега** *в. белега.*

биљеж- *в. бележ-,* **биљет(-)** *в. билет(-),* **биљеш-** *в. белеш-.*

бȉљка ж (дат. бȉљци; ген. мн. бȉљāкā) бот. *живи организам, јединка растиња причвршћена кореном за земљиште, одакле црпе храну, расте и развија се:* зељаста ~, дрвенаста ~, индустријска ~, тропска ~, водена ~, нижа ~, виша ~. • **ретка ~** *људска природа или друштвена појава која се ретко среће у некој средини.*

бȉљнӣ, -ā, -ō *који се односи на биљку, на биљке:* ~ царство, ~ свет, ~ покривач.

биљо̀ждер м *в. биљождер.*

биљо̀ждерскӣ, -ā, -ō *који се односи на биљождере.*

биљо̀јед зоол. *у мн.: животиње које се хране биљем, биљождери,* herbivoria *(у јд.: таква животиња).*

биљо̀једнӣ, -ā, -ō *који се односио на биљоједе.*

бѝљӯр, -ýра м тур. **1. а.** мин. *горски кристал, кристализовани безбојни кварц.* **б.** *кристално стакло.* **2.** (у атриб. служби, у полусложеницама) *кристалан:* биљур-стакло, биљур-огледало.

бѝљӯран, -рна, -о (обично одр.) и **бѝљӯрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на биљур, који је од биљура:* ~ стакло.

бȉљчин, -а, -о *који се односи на биљку, који припада биљци.*

бȉљчица ж *дем. од биљка.*

бӣм-бȃм оном. *узвик којим се подражава звук великог звона.*

бȉмбаша м (мн. ж) тур. ист. **а.** *војни командант над хиљаду војника у некадашњој турској војсци.* **б.** *војни и административни старешина за време дахија и за време Првог српског устанка.*

бимѐтāл, -áла м *две међусобно спојљене траке од металā с различитим коефицијентима топлотног растезања, које се користе као регулатор температуре, двометал, двоковина.*

биметалѝзам, -зма м лат. екон. *двојни новчани систем (употреба новца са златном и сребрном подлогом).*

би́на ж нем. разг. *позорница:* покретна ~.

бѝнāр, -áра м лат. **1.** *целина од оба дела.* **2.** књиж. *основна ритмичка јединица, која се састоји од арзе и тезе.*

бѝнāрнӣ, -ā, -ō лат. *двојни, двострук:* ~ систем, ~ номенклатура, бинарне звезде.

би́нда ж нем. *хигијенски уложак од вате за жене.*

бинòкл м фр. *мањи двоглед.*

бѝнōм, -óма м грч. мат. *двочлани алгебарски израз.*

бѝнōмнӣ и **бѝнōмскӣ,** -ā, -ō *који се односи на бином:* ~ једначина, ~ ред.

бȋнскӣ, -ā, -ō *који се односи на бину, позоришни, сценски.*

био-[1] *в. бео-.*

био-[2] грч. *први део сложеница који значи 'који се односи на живот, на живо биће, животни':* биографија, биологија и сл.

биогенéза ж грч. **а.** *постанак и развој живота.* **б.** *теорија према којој се живот није могао развити из неживе материје.*

биогенѐтика ж *наука о биогенези.*

биогенѐтичāр м *научник који се бави биогенезом.*

биогѐнетскӣ, -ā, -ō *који се односи на биогенезу:* ~ закон.

биогеогра̀фија ж грч. *наука о распрострањености живих бића на Земљи.*

биогеòграфскӣ, -ā, -ō *који се односи на биогеографију.*

биòграф м грч. *писац биографије, животописац.*

биогра̀фија ж грч. *опис живота неке личности, животопис.*

биогра̀фӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на биографију.*

биòграфскӣ, -ā, -ō *који се односи на биографе и биографију, животописни.*

биоелѐмен(а)т, -нта м грч.-лат. биол. *биолошки елеменат.*

биоенергѐтичāр м *човек који поседује биоенергију и који наводно лечи биоенергијом.*

биоенергѐтичāрка ж *женска особа биоенергетичар.*

биоенѐргија ж *енергија коју поседује човек и други живи организми (наводно посебно изражена код појединаца) која повољно делује на здравље и психичко стање човека коме се преноси.*

биоенѐргетскӣ, -ā, -ō *који се односи на биоенергију:* ~ моћ, ~ терапија.

биоинжењѐринг м грч. *генетички инжењеринг.*

биòлӣт, -ӣта м грч. геол. *камен који је постао од животињских и биљних организама.*

биòлог м грч. *стручњак који се бави биологијом.*

биолòгија ж грч. *наука о живим бићима.*

биòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на биологију и биологе:* ~ процес, ~ симпозијум.

биòлошки прил. *са становишта биологије, на биолошки начин:* испитати ~.

биомàса ж *укупна маса живих организама на одређеном делу Земљине површине.*

биомѐтрија ж грч.-нем. *примена математичко-статистичких метода при проучавању живих бића.*

биомѐтрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на биометрију.*

биòна *в. беона.*

биòњача *в. беоњача.*

биòпсија ж грч. мед. *преглед изрезаног живог ткива ради дијагнозе оболелог органа.*

биорѝтам, -тма м *природни биолошки ритам човека, скуп уређених циклуса по којима наводно расту и опадају физичке и психичке способности сваког појединца.*

бӥоскоп и **биòскоп** м грч. *дворана или зграда у којој се приказују филмови, кино:* ићи у ~.

бӥоскопскӣ и **биòскопскӣ**, -ā, -ō *који се односи на биоскоп:* ~ сала, ~ представа.

бӥо-стàница ж *биолошка станица, установа која проучава биологију у неком крају; музеј живе природе.*

биосфéра ж грч. *целокупан простор на Земљи насељен живим бићима.*

биотерапѐут м *в. биоенергетичар.*

биотерапѐутскӣ, -ā, -ō *који се односи на биотерапеуте.*

биотерàпија ж грч. *лечење биоенергијом.*

бӥотӣп м грч. бот. *скуп јединки идентичних наследних особина.*

биохѐмија ж грч. *наука о хемијском саставу живих бића и о хемијским процесима у живим организмима.*

биохѐмӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на биохемију.*

биохѐмӣјски прил. *на биохемијски начин, са становишта биохемије.*

биохѐмичāр м *стручњак који се бави биохемијом.*

биòчуг *в. беочуг,* **биòчужић** *в. беочужић.*

бӥполāран, -рна, -о лат. **1.** зоол. *који има два пола, двополан.* **2.** фиг. *подељен на два међусобно различита, опречна дела, поларизован.*

биполàризовати, -зујēм (биполаризѝрати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. *(по)делити на два супротстављена табора или идеје, поларизовати:* ~ политичку сцену.

бӥр и **бӣр** (обично поновљено више пута) *узвик за вабљење гусака и ћурака.*

бѝралӣшнӣ, -ā, -ō *који се односи на биралиште.*

бѝралӣште с *место где се бира, где се гласа на изборима.*

бӣрāн, -а, -о **1.** *трп. од бирати.* **2.** *који се истиче у својој врсти, одабран, пробран; изврстан, одличан:* бирани јунаци, биране речи.

бирàнӣк, -ѝка и **бӣранӣк**, -а м **1.** *онај који је нарочито одабран, пробран.* **2.** *онај који је изабран на изборима, посланик.*

бӣрāно прил. *одабрано, лепо, изврсно; отмено;* ~ се изражавати.

бѝрати, бӣрāм несвр. **1. а.** *издвајати и узимати оно што је боље, што се некоме више свиђа, што је потребно, пробирати, одабирати:* ~ јабуке. **б.** *одлучивати се, опредељивати се за оно што више одговара:* ~ момка, ~ место боравка. **2.** *вршити избор гласањем, давати свој глас за некога на изборима:* ~ делегате, ~ посланике. ■ **~ се** уз. повр. *бирати један другог.* • **не ~ речи** *изражавати се грубо, вулгарно, простачки.* **не ~ средства (начин** и сл.**)** *служити се ружним, недоличним поступцима, средствима.*

бѝрāч, -áча м (инстр. бирáчем) **1.** *онај који бира, гласа на изборима, гласач.* **2.** *пробирљив човек, пробирач, избирач.*

бирàчица ж *женска особа бирач.*

бѝрāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на бираче:* ~ одбор, ~ списак, ~ право.

бирѐта ж фр. хем. *уска градуирана стаклена цев с испусном славином за мерење запремине течности или гасова.*

бӣрза ж лат. *скрама, плесан на вину коју проузрокује једна врста гљивице.*

бӣри и **бѝри** узв. *в. бир.*

бӣркати, -āм несвр. *у дем. значењу: бирати; пробирати:* ~ јабуке, ~ колаче.

бӣрō, -оа м фр. **1. а.** *уред, канцеларија, надлештво.* **б.** *одељак неке установе или предузећа за обављање разних послова, пословница, подружница:* ~ за нађене ствари, туристички ~, рекламни ~. **2.** *орган који руководи радом неке политичке партије или организације:* партијски ~, штрајкачки ~.

бѝрōв, -ова и **бѝрōв**, -ова м мађ. ист. **а.** *општински позивар, пандур.* **б.** *општински старешина, кмет, кнез.*

бѝровскӣ, -ā, -ō *који се односи на бирове.*

бирòкрат(а), -ē м (мн. -ти м, -те ж) фр. **1.** *службеник који се слепо држи прописа, формалист.* **2.** *представник бирократског система управљања.*

бирократѝзам, -зма м **1.** *систем управљања у коме доминантну улогу има чиновништво, бирократија (1).* **2.** *претерани формализам у вршењу дужности и употреба власти за личну корист.*

бирократизáција ж *увођење бирократије, бирократизма.*

бирокрàтизовати, -зујēм (бирократизѝрати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. *увести, уводити бирократију, бирократизам* ■ **~ се** *поста(ја)ти бирократ(а).*

бирокрàтија ж грч. **1.** *систем управљања заснован на власти чиновништва.* **2.** зб. *бирократи, посебан друштвени слој који своју егзистенцију и моћ заснива на функцији и положају у држави.* **3.** разг. *споро и непотребно администрирање; претерана моћ администрације.*

бирòкратскӣ, -ā, -ō *који се односи на бирократију и бирократију:* ~ поступак, ~ режим, ~ стил.

бирòкратски прил. *на бирократски начин:* ~ поступати.

бирокрàција ж рег. *в. бирократија.*

биротѐхника ж **а.** *технички поступци који се примењују при обављању канцеларијских послова.* **б.** *канцеларијска техничка помагала (писаће, рачунске машине и др.).*

биротѐхничкӣ, -ā, -ō *који се односи на биротехнику:* ~ школа.

бӣрош м мађ. *пољопривредни најамни радник који живи на имању свога газде.*

бӣрошкӣ, -ā, -ō *који се односи на бироше.*

бӣрошкиња ж **1.** *жена бирош.* **2.** *бирошева жена.*

бӥс лат. **а.** *узвик којим публика захтева понављање неког дела програма: поново, још једанпут:* отпевати на ~. **б.** (у им. служби) м *поновљени део програма на тражење публике:* отпевати неколико бисова.

бӥсаге, бӥсāгā ж мн. лат. *дводелна, двострука путничка торба која се носи преко седла (или самара) или преко рамена.* • **раздрешити** ~ разг. *расприčати се; осути грдње.*

би̏сексуа̄лан, -лна, -о лат. *који има и хетеросексуалне и хомосексуалне склоности.*

бисексуа́лац, -лца м *бисексуална особа (обично мушкарац).*

бисексуали̏зам, -зма м *бисексуалност.*

би̏сексуа̄лно прил. *са хомосексуалним и хетеросексуалним склоностима:* живети ~.

бисексуа́лно̄ст, -ости ж *склоност ка хомосексуалним везама напоредо са хетеросексуалним.*

бисектри̏са ж лат. мат. *симетрала:* ~ дужи, ~ угла.

би̏сер м (зб. им. би̏се̄рје с) **1.** (понекад и у зб. значењу) **а.** *округло седефасто зрнце, одн. зрнца која се стварају у љуштури неких шкољки и која служе као накит:* огрлица од бисера, вештачки ~, ловац на бисере. **б.** фиг. песн. *оно што подсећа на та зрнца (нпр. зуби, капи воде, сузе и сл.).* **в.** фиг. *оно што се истиче као особито лепо и драгоцено:* бисери поезије. **2.** (у полусложеницама, обично у нар. поезији, у атриб. служби) *бисеран:* бисер-зуби, бисер-суза. • **бацати ~** *поклањати или говорити нешто лепо ономе ко то не осећа и не заслужује.*

бисе́рак, -рка м *дем. и хип. од бисер.*

би̏се̄ран, -рна, -о (обично одр.) *који се односи на бисер, који је од бисера; који је као бисер:* ~ шкољка, ~ огрлица; бисерни зуби.

би̏сераст, -а, -о *сличан бисеру, сјајан као бисер:* ~ роса.

би̏серити се, -ӣм се несвр. *изгледати као бисер, сијати се, искрити се (нпр. о сузама).*

би̏серић м *дем. од бисер.*

би̏се̄рка ж **1.** зоол. **а.** *врста украсне афричке кокоши плавичастосивог перја са белим тачкицама, морска кокош, мисирка* Numida meleagris **б.** мн. *породица кока* Numididae. **2.** бот. **а.** *врста јестиве гљиве* Amanita pustulata *из ф.* Agaricaceae. **б.** *род биљака* Lithospermum *из ф. оштролисти.* **3.** *вештачки бисер, перла.*

би̏се̄рница ж **1.** зоол. *морска шкољка која ствара бисер излучивањем седефа, бисерна шкољка* Meleagrina margaritifera. **2.** бот. *в. бисерка (2б).* **3.** *тамбурица високог регистра са 3 пара жица, примашица.*

би̏се̄рно прил. *као бисер, попут бисера:* ~ бели зуби.

би̏серов, -а, -о *који је од бисера, бисерни:* ~ зрно.

би́скати, би̏ште̄м несвр. **1.** *требити (ваши) пребирајући по коси или одећи; уопште пребирати (некоме) по коси:* ~ ваши; ~ некога. **2.** фиг. *пажљиво претраживати, претресати:* ~ материјал. ▪ **~ се** *требити се од вашију.*

биску̏ит, -и́та и **би̏скивит,** -а м фр. **1.** *врста тањих колача од брашна, шећера и јаја.* **2.** *двопек.*

би̏скуп и **би̏скуп** м грч. *поглавар црквене области код католика и протестаната.*

биску̏пија ж **а.** *подручје којим управља бискуп.* **б.** *бискупов двор.*

биску̏пӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на бискупију.*

би̏скуповати, -пује̄м несвр. *вршити бискупску дужност, бити бискуп.*

би̏скупскӣ, -ā, -ō *који се односи на бискупе, који припада бискупу, бискупима:* ~ капа, ~ двор.

би̏скупство с *служба, част, достојанство бискупа:* добити ~.

би̏ста ж (ген. мн. би̏ста̄) фр. ум. *кип који представља горњи део човечјег тела; горњи део човечјег тела, попрсје:* Наполеонова ~; имати лепу бисту.

би̏стар, -тра, -о **1.** *чист и провидан, прозиран; незамућен:* ~ поток, ~ вода. **2.** *ведар, видан, јасан:* ~ небо, ~ видик. **3.** *блистав, сјајан, светао:* ~ звезда. **4.** *који јасно, добро види, оштар (о оку, одн. погледу):* ~ око, ~ поглед. **5. а.** *који брзо и лако схвата, оштроуман, паметан, интелигентан:* ~ дечак. **б.** *својствен таквој особи, проницљив:* ~ закључак; ~ ум. **6.** *који јасно звучи, звонак, чист (о гласу, звуку).* • **~ као суза (роса)** *потпуно провидан, чист.* **~ као боза** пеј. *глуп.* **бити при бистрој памети** *бити при чистој, непомућеној свести, бити потпуно свестан.*

би̏стица ж *дем. од биста.*

би̏стри̏к, -и́ка м **а.** *место у реци или потоку где је вода бистра.* **б.** *место у бари, мочвари које није обрасло трском, шеваром.*

бистри̏на ж **1.** *особина онога што је бистро* **а.** *провидност, незамућеност:* ~ реке, ~ воде. **б.** *ведрина, јасност:* ~ неба. **в.** *сјај, блиставост:* ~ звезда. **г.** *јасност, оштрина:* ~ ока, ~ погледа. **2.** *особина онога ко је бистар, оштроумност, проницљивост.* **3.** *бистра вода, бистра течност.*

би̏стрити, -ӣм несвр. [гл. им. би̏стре̄ње с] **1.** *чинити бистрим, провидним, разбистравати (течност):* ~ воду. **2.** *чинити оштроумним, проницљивим, изоштравати:* ~ памет, ~ ум. **3.** *чинити схватљивим, јасним, разјашњавати:* ~ појмове. ▪ **~ се** **1.** *постајати бистар, чист, разбистравати се; бити бистар, одавати бистрину (о течности).* **2.** *постајати јасан, светао, ведар, ведрити се, разведравати се (о небу, видику).* • **~ политику** шаљ. разг. *расправљати о политици, политизирати.*

би̏стрица ж **1.** (често у атрибутској служби уз им. ж. рода) *бистра течност (обично вода или ракија):* ~ вода, ~ ракија. **2.** *в. бистрик (а).*

би̏стро̄, -о̄а м фр. *омања гостионица; експресни ресторан.*

би̏стро прил. **а.** *чисто, незамућено:* ~ тећи, ~ изгледати. **б.** *паметно, оштроумно, проницљиво:* ~ расуђивати, ~ закључити. **в.** *јасно, оштро:* ~ гледати. • **чисто и ~** *сасвим јасно, разумљиво.*

бистро̏ок, -а, -о *који је бистра ока, погледа, који бистро, јасно гледа.*

бистро̏ћа ж *в. бистрина (1, 2).*

бистро̏ӯман, бистро̏уман и **би̏строӯман,** -мна, -о *који је бистра ума, бистре памети, бистар, паметан, разборит.*

бистро̏ӯмље и **бистро̏умље** с, **бистро̏ӯмно̄ст, бистро̏умно̄ст** и **бистроу́мно̄ст,** -ости ж *особина онога који је бистроуман, оштроумност, проницљивост.*

би̑т[1], **би̏ти** (би̏ти) ж чеш. **1.** *главна, суштинска одлика нечега, суштина, битност, есенција; природа, карактер:* ~ проблема. **2.** *битак, бивство, постојање.* • **у бити** *у суштини, у ствари, стварно.*

би̑т[2] м енгл. муз. **1.** *стил у популарној музици, музика за игру чврстог ритма коју изводе вокално-инструментални састави; поп-музика.* **2.** (први део полусложеница) *који се односи на такву музику:* бит-састав, бит-музика.

би̑т[3] м енгл. *основна информатичка јединица, избор између две подједнако могуће алтернативе.*

би́так, -тка м **1.** фил. *основно одређење неког бића, постојање, егзистенција, бивствовање;* уп. бивство (2). **2.** *в. бит*[1] *(1).*

би̏тан, -тна, -о **1.** *који чини бит, суштину нечега, основни, главни; карактеристичан:* ~ особина, ~ својство. **2.** *који стварно постоји, који је стваран.*

би̏та̄нга ж (ген. мн. -гӣ) мађ. пеј. *нитков, хуља; скитница, пробисвет, пропалица; варалица.*

би̏тва ж итал. брод. *кратки стубић на пристаништу или на прамцу брода који служи за привезивање бродова и др. пловила.*

би̏тер м нем. *горак алкохолни напитак.*

би̏ти[1], би̏је̄м (имп. би̑ј; трп. би̏јен, -е̏на; пр. сад. би̏јӯћи) несвр. [гл. им. би̏је̄ње с] **1.** *тући, ударати (некога) задајући (му) бол, задавати ударце (некоме):* ~ дете. **2.** *са замахом ударати, лупати (о нешто):* ~ у врата, ~ о под. **3.** *лако додиривати, лупкати, куцкати.* – Кићанка га бије по рамену. **4.** *запљускивати ударајући (таласима).* – Валови бију о обалу. **5.** *ударајући каквом направом вршити неку радњу* **а.** *ковати:* ~ чекићем. **б.** *трлити, трти, набијати (лан, конопљу).* **в.** *бућкати (млеко, павлаку).* **г.** *мутити, мешати:* ~ пену од јајета. **6.** *производити звук ударањем у (о) неки музички инструмент, свирати:* ~ у тамбуру. **7.** *одавати звук, откуцавати, звонити (о бубњу, сату, звону и сл.).* **8.** *тући из ватреног оружја, гађати, пуцати:* ~ из пушака, ~ из топова. **9.** *пуцати, трештати, грувати (о ватреном оружју).* – Топови бију целу ноћ. **10. а.** *погађати, згађати.* – Њега не

бије пушка, ни сабља. **б.** фиг. *побијати, оспоравати (нечије мишљење, нечији став):* ~ некога аргументима. **11.** *убијати, усмрћивати; клати:* ~ зечеве; ~ свиње. **12.** *куцати, пулсирати (о срцу, жилама, пулсу).* **13. а.** *падајући снажно ударати (о падавинама).* – Бије град (лед, киша и сл.). **б.** *снажно, плахо падајући погађати и уништавати.* – Гра̏д бије виноград. **в.** фиг. *наносити (некоме) непријатности, морити, мучити* 1) *(о студени, врућини, ветру и сл.).* 2) *(о невољи, штети и сл.).* **14.** *нагло избијати, извирати (о течности, светлости, мирису и сл.).* ■ ~ **се 1.** *повр. према бити¹ (1):* ~ се у груди. **2.** уз. повр. *бити, тући један другог, тући се.* **3.** *тући, ударати, млатити (некога); бити склон тучи.* – Немој да се бијеш? Чим му се неко замери, он се одмах бије. **3. а.** *борити се, тући се:* ~ се са непријатељем. **б.** *отимати се (о некога, о нешто):* ~ се око плена. **4.** *потуцати се, лутати; мучити се:* ~ се по свету. **5.** *мрестити се, тући се (о рибама).* • **бије га баксуз (малер)** *каже се за онога ко нема среће.* **бије га (лош, рђав) глас** *каже се за онога о коме се говори ружно.* ~ **жицу** шатр. *ласкањем настојати да се нешто добије, постигне.* ~ **(некога) по ушима** (обично одрично) *нагонити, терати, присиљавати (на нешто).*

би̏ти², бу̏дем и jѐсам (енкл. сам), одрич. **ни́сам** (јек. и **нијѐсам**) (имп. бу̏ди; импф. бѐја̄х и бѐх јек. би̏ја̄х и бје̏х; аор. би̏х; р. пр. би̏о, би̏ла; пр. сад. бу̑ду̑ћи (будӯћи); пр. пр. би̏вши) несвр. (свр.) **1.** *као помоћни глагол при творби сложених глаголских облика* **а.** *у активу:* дошао је, беху побегли итд. **б.** *у пасиву:* побеђен је, беше заузет итд. **2.** *као спона између субјекта и именских одредби у предикату:* он је ученик; он је добар; беше лењ; постао је учитељ итд. **3. а.** *постојати, егзистирати, живети; показивати се, јављати се као стварно, реално.* – Данас јесмо, сутра нисмо. Новац јесте за трошење. То јесте и често бива. **б.** *постати, начинити се.* – Од тебе никад неће бити добар човек. **4. а.** *десити се, дешавати се, догодити се, догађати се, (из)вршити се.* – Шта то би? Биће немира. Збор је био у сали. **б.** *наста(ја)ти, наступити, наступати, (за)владати.* – Ако буде олује, склоните се. – Може и рата да буде ако се стање не среди. **5. а.** *налазити се (наћи се), бити присутан на одређеном месту; бавити се, боравити; пребивати.* – Кључ је у вратима. У шуми беху партизани. У Београду ћу бити два дана. Кад је у планини, најбоље се осећа. **б.** *налазити се (у неком послу или стању).* – Мати беше у великом послу. Био је у бризи због сина. У жалости је за мајком. **в.** (на некоме, на нечему) разг. *разговарати, говорити (о некоме, о нечему).* – Кад смо већ на Марку, да поменемо и његове мане. – На чему оно бесмо? А да, говорили смо о спорту. **6. а.** (за неким) *живети с неким у браку.* – Најпре је била за Марком, а после за Петром. **б.** (с неким) *имати полне односе с неким.* – Она је била с више мушкараца. **в.** *слагати се (с некиме), пристајати (уз некога).* – Деца су увек била са њим (уз њега). **г.** (над неким, над нечим) *имати власт, управу (над неким, нечим), управљати, владати, руководити* – Над свим областима је био жупан. Над бискупом је био надбискуп. **7.** *имати вољу, расположење (за нешто), хтети, желети* **а.** (за нешто). – Јеси ли за кафу? Цело село је за то да се направи пут. **б.** (до нечега) *у реченицама са лог. субјектом у дативу.* – Мачки је до игре, а мишу до плача. Није ми до разговора. **8.** (често у реченицама са лог. субјектом у дат. или ак.) *осећати се (у погледу здравља или расположења).* – Како си? Било му је тешко при души. Страх ме је. **9.** (са допуном која значи 'доба, рок' и сл.) *наћи се, налазити се (у одређеним годинама, добу живота), имати (одређено доба старости).* – Било јој је двадесет година кад се удала. Мара је била на удају. **10.** *водити порекло, потицати (од некога, од нечега).* – Он је племићког рода. Мајка му је из Босне. **11.** (за некога, за нешто) **а.** *доликовати, приличити, одговарати (некоме, нечему).* – Није за ждребе кашика. За тебе је најбоље да завршиш школу. **б.** *заслуживати нешто; бити достојан нечега.* – Ти си за професора најбољи. То је за жаљење. Њихови успеси нису за потцењивање. **в.** *вредети, ваљати (за нешто).* – Ово дете није за школу. За пекмез су најбоље зреле шљиве. **12. а.** *имати неку цену, вредност, вредети.* – Евро је овога месеца био 80 динара. **б.** (за нешто) *имати исту, једнаку вредност, бити заменљив.* – Никад није била проја за пшеницу. **13.** *служити на корист, доносити корист, користити; наносити штету, штетити.* – То неће бити на добро народу. Нека вам је на здравље. Нећу да вам будем на терету. **14.** *доћи, стићи.* – Кад су били надомак селу, поче да дува ветар. **15.** *састојати се, садржати се.* – У чему је његова вредност? **16. а.** (с квалитативним ген.) *одликовати се (нечим), имати (нешто) као особину, карактеристику.* – Била је висока стаса и бујне црне косе. Марко је срца јуначкога. **б.** (на некога) *(на)личити (на некога), имати сличности (с неким).* – По стасу је био на мајку. **17.** *трајати, потрајати.* – Њихово не беше за дуго. Било тако недељу дана. **18.** у безл. реченицама (с логичким субјектом у дат.) *моћи.* – Да је мени сести и одморити се. **19.** обично безл. (до нечега, до некога) **а.** *односити се, тицати се.* – Што је до нас, ми ћемо учинити што тражите. **б.** *зависити, овисити (од).* – До нас је самих хоћемо ли отпутовати. То није до мене. **20.** (с инфинитивом других глагола) **а.** (обично с перфектом) *требати; морати.* – Био раније доћи. **б.** (обично с лог. субјектом у дат.) 1) *моћи.* – Било (нам) је очекивати да ће пасти на испиту. 2) *морати, требати.* – Није (нам) се бојати хвалисаваца. **21.** с лог. субјектом у дат. (до нечега) *полагати (на нешто), марити, хајати (за нешто).* – Њој није до весеља. • **беше (му, јој и сл.), беше (моје, његово и сл.)** *прошло је (обично кад се нешто констатује са жаљењем).* – Можеш ти да причаш, али беше му. **било па (и) прошло (није)** *свршено је, готово је, неће се више поновити.* **било како било, како било да било и сл.** *у сваком случају, по сваку цену, свакако; макар како, свеједно.* **бити или не бити** *сад је одлучан, питање опстанка.* ~ **изван себе** а) *не бити при свести, бити бесвестан.* б) *бити јако љут, разјарен.* в) *бити јако радостан, пресрећан.* ~ **чему** *ваљати, вредети.* ~ **властан** *моћи.* ~ **(некоме) за петама** *пратити, следити (некога).* **биће (да)** *по свој прилици, вероватно.* ~ **(некоме) на језику** *замало изрећи.* ~ **на коњу** *в. под коњ.* ~ **на крај срца** *љутити се за ситнице, бити преосетљив.* ~ **на ногама** *стално радити.* ~ **(некоме) на памети (на уму)** *мислити о неком или нечем.* ~ **на путу (некоме)** *сметати (некоме).* ~ **на снази** *вредети, важити.* ~ **у снази** *бити јак, снажан.* ~ **на чему** *моћи рачунати с чиме.* ~ **начисто** *јасно увиђати, схватати, знати.* ~ **при (здравој) памети** *бити нормалан.* ~ **при себи** *налазити се при свести, бити присебан.* ~ **у (по) вољи (некоме)** *свиђати се (некоме).* ~ **у годинама** *бити у поодмаклом животном добу.* ~ **у праву** *имати право.* ~ **у речи** *говорити.* ~ **у стању** *моћи, бити способан за нешто.* ~ **у форми** спорт. *бити увежбан, бити у добром психофизичком стању.* **може му** ~ *допуштено му је, он то може слободно да ради.* **на чему смо?** *шта је одлучено?* **не би било (није) згорег (лоше)** *не би ништа сметало, било би добро, корисно.* **не било га** *у клетви: био проклет.* **не ~ (некоме) ни на крај памети** *и не помишљати (на нешто).* **није да није** разг. *у исказу који претпоставља другачије мишљење: у ствари јесте.* – Није да није лепо, али је скупо. **није него (роткве, стругане роткве)** *за одбијање с љутњом: није уопште тако, таман посла.* **пази да не би** *(у дијалогу као одричан одговор на речи саговорника) то је немогуће, то не долази у обзир.* **посреди је** *у питању је, ради се (о нечему).* **ред је** *треба.* **реч је (о)** *говори се (о).* **(само) што може, (само) како може** ~ *одлично, изврсно.* **што јест – јест** *за потврђивање: заиста, одиста.* **што би, би, што је било, било (је) (што му је, ту му је)** *сада је доцкан, свршено је, не може се поправити.*

би̏тисати, -ишēм несвр. *живети, постојати, егзистирати, бити.*

би̏тка ж (дат. би̏ци (би̏тки); ген. мн. би̏та̄ка̄) **1. а.** *оружани сукоб двеју војски, двају противника у рату; бој:* Маричка ~, Мохачка ~, ~ на Сутјесци, фронтална ~, поморска ~, водити битку. **б.** *туча, бијење:* ~ око девојке. **2.** фиг. *упоран и истрајан рад на остваривању нечега, борба уопште:* ~ за стабилизацију тржишта. • **добити битку** *постићи успех, победити.* **изгубити битку** *бити поражен, побеђен, претрпети неуспех.*

би̏тник м енгл. **1.** *особа која се неконвенционално и бизарно одева и понаша; хипик.* **2.** *припадник америчке бит-генерације књижевника која наступа против конвенционалног грађанског друштва.*

би̏тнички, -ā, -ō *који се односи на битнике, својствен битницима.*

би̏тно прил. *у бити, у суштини, у основи, суштински; веома, знатно:* ~ се разликовати, ~ утицати (на нешто).

би̏тнōст, -ости ж **1.** *главна особина, суштина, бит.* **2.** *постојање, егзистенција.* **3.** *стварност, реалност.*

би̏тонāлан, -лна, -о муз. *који звучи истовремено са неким другим тоналитетом.*

битона́лнōст, -ости ж муз. *истовремено звучање два различита тоналитета.*

биту̏мен м (мн. ø) нем. мин. *смоласта материја, смеса органских, претежно угљоводоничних једињења настала распадањем биљних и животињских праостатака; црни неиспарљиви остатак при дестилацији нафте, земна смола, асфалт.*

биту̏менскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на битумен, који садржи битумен:* ~ шкриљац.

би̏туми́но̄зан, -зна, -о нем. *који садржи битумена; битуменски:* битуминозни кречњаци.

би́ће с **1.** *оно што живи, што постоји, створ, створење:* жива бића. **2. а.** *човечји организам, тело.* – Дрхтавица захвати цело њено биће. **б.** *унутрашња човекова природа, душа.* – Против тога се борио целим својим бићем. **3.** *егзистенција, постојање, живот.* **4. а.** *бит, битност, суштина.* **б.** *оно што је карактеристично (за неког, за нешто), природа, карактеристика:* политичко ~. • **више ~, највише ~ (~ над бићима)** рлг. *бог.* **друштвено ~** пол. екон. *целокупност услова материјалног живота друштва, првенствено начин производње материјалних добара.*

би̏фе̄, -е̏а м фр. **1.** *мала гостионица у којој се служе пића и хладна јела.* **2.** *орман или део ормана у коме се држи пиће, колачи и др., собни бар.* **3.** *сто са закуском и пићем са којег се служе гости на забавама, пријемима.*

бифе̏џија м (мн. ж) *власник бифеа; продавац у бифеу.*

би̏флати, -а̄м несвр. нем. разг. *учити напамет, без разумевања, бубати, грувати:* ~ географију, лекције.

би̏фока̄лнӣ, -а̄, -о̄ грч. у изр. **~ сочиво, ~ леђа** *сочива са две различите диоптрије за кориговање кратковидости и далековидости.*

би̏фора ж лат. архит. *прозор подељен стубићем на два дела са посебним луковима.*

би̏фтек м енгл. *комад, одрезак говедине од леђне печенице; такав одрезак печен на врелој масти или уљу.*

бифурка́ција ж лат. геогр. *рачвање и отицање река у два разна слива.*

бихевиори̏зам, -зма м енгл. *смер у психологији раширен у англосаксонским земљама који пориче методичку и научну вредност самопосматрања.*

бихевио̀рист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица, следбеник бехавиоризма.*

бихевиори̏стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бехавиоризам и бехавиористе:* ~ правац.

би̏цепс м лат. анат. *двоглави мишић на предњој страни надлактице.*

бици̏кл м (ген. мн. бици̏ка̄ла̄) фр. *лагано возило са два точка (са жбицама) на ножни погон помоћу педала.*

бицикли̏зам, -зма м *спортска дисциплина, такмичење у вожњи бициклом.*

бици̏клист(а), -е̄ м (мн. -сти) *возач бицикла; такмичар у вожњи бициклом.*

бицикли̏стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бициклизам и бициклисте:* ~ трка, ~ друштво.

бици̏клисткиња ж *женска особа бициклиста.*

би̏ч, би̏ча м (инстр. би̏чем; мн. би̏чеви) **1. а.** *направа од упреденог канапа или коже, врпце, причвршћене на штапу, којом се гони и шиба стока, канџија:* ударати бичем. **б.** фиг. *велики терор, насиље.* **в.** фиг. *несрећа, зло, невоља, напаст.* **2.** *ударац бичем као казна:* казнити бичем. **3. а.** *прамен косе, вуне или длаке; перчин, кика, плетеница.* **б.** *прамен, млаз прашине, дима, пламена и сл.:* пламени бичеви. **4.** зоол. *кончасти плазматични израштај попут бича код протозоа који служи за кретање; сличан кончасти израштај код неких инсеката.* • **~ божји** *божја казна, велико зло.*

бича́ље (бича́ло) с и **бича̀љица** ж *дршка бича.*

би̏ча̄р м зоол. *у мн.: једноћелијске праживотиње из класе* Flagellata *које се покрећу помоћу кончастих израштаја попут бичева (у јд.: таква праживотиња).*

биче̏валац, -аоца м **1.** *онај који шиба бичем.* **б.** *верски фанатик који сам себе шиба бичем или се да бичевати, флагелант.*

биче̏вати, би̏чује̄м (би̏чевати, би̏чује̄м) несвр. *тући, шибати бичем.* ■ **~ се** *шибати се бичем.*

биче̏вит, -а, -о *који шиба као бич; страховит, убојит.*

би̏чина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од бик.*

би̏чић[1], -а и **би̏чи̑ћ**, -и́ћа м *дем. и хип. од бик.*

би̏чић[2], -а и **би̏чи̑ћ**, -и́ћа м *дем. и хип. од бич.*

би́чјӣ и **би̏чјӣ** (би́чијӣ и би̏чијӣ), -а̄, -е̄ *који се односи на бика, који припада бику; који је као у бика:* ~ врат, ~ глава.

бје- јек. *в. бе-.*

бје̏ла̄ш м јек. ист. *присталица уједињене Црне Горе са Србијом (после Првог светског рата).*

бје̏ла̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бјелаше.*

бла̏-бла̏ узв. *за подржавање брбљања, наглашавања, необавезног ћаскања.* – Ништа не раде, него цео дан само бла-бла.

бла̏во̄р, -ора м рум. зоол. *врста змијоликог гуштера без ногу, сличног слепићу* Ophisaurus apodus.

бла̑г, бла́га, -о (комп. бла̏жӣ) **1. а.** *који је добре, питоме нарави, доброћудан:* ~ човек. **б.** *милостив (о богу, свецу и сл. рлг. појмовима).* **в.** *пун доброте, нежности:* ~ срце, ~ душа. **2.** *на (у) коме се испољава, очитује доброта, нежност; који изражава доброту, нежност, мио, нежан, смирен:* ~ лице, благе очи; ~ поглед, ~ осмех, ~ израз лица, ~ нарав. **3. а.** *који није строг, попустљив:* ~ професор. **б.** *који није оштар, који се лакше подноси, сношљив:* ~ казна, ~ закон. **в.** *благонаклон, пријатељски, човечан, увиђаван, одмерен, тактичан:* ~ поступање, ~ критика. **4.** *који се испољава у лакшем облику, који нема опасне последице, лак:* ~ болест, ~ повреда. **5. а.** *умерено топао, умерен; пријатан, угодан:* ~ поднебље, ~ клима; ~ дан, благи сунчеви зраци. **б.** *који није оштар, умерено хладан:* ~ зима. **в.** *који није плах, тих:* ~ киша. **6.** *који делује пријатно, умирујуће:* ~ мелем; благе речи. **а.** *који није дречав, смирен:* благе боје. **б.** *једва чујан, тих; милозвучан, мек:* благи звуци, ~ звекет. **в.** *који је пријатног укуса (који није преслан, прекисео или љут); који има мали проценат неког оштрог, јаког састојка, разблажен, мек:* ~ супа, ~ ајвар, ~ кисело млеко; ~ ракија. **6. а.** *који се не уздиже, одн. не спушта нагло, окомито, који има мали нагиб, који није стрм:* ~ узбрдица, ~ обронак, ~ падина. **б.** *који не мења нагло правац, који не скреће нагло:* ~ окука, ~ лук, ~ заокрет. • **немати благе везе** разг. *немати појма о нечем, бити неупућен.*

бла̏га̄јна ж (ген. мн. -нӣ) **1.** *орман или ковчег (обично метални) за чување новца и хартија од вредности, каса.* **2. а.** *одељење банке или неке друге установе које рукује новцем, које врши исплате и прима уплате.* **б.** *одељење са прозорчићем где се продају карте, улазнице, шалтер:* путничка ~, биоскопска ~, позоришна ~. **3.** *имовина у новцу и вредносним папирима заједно с новчаним документима неке установе, новчани фонд:* државна ~, општинска ~. **4.** *установа за узајамно новчано помагање, задруга, фонд:* сеоска ~, општинска ~.

бла̏га̄јни̑к м *службеник који рукује благајном, који прима и издаје новац.*

бла̏га̄јница ж *службеница која рукује благајном.*

бла̏га̄јни̑чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на благајнике и благајну:* ~ дневник, благајничке књиге.

бла̏гва ж бот. *врста јестиве гљиве* Amanita caesarea.

бла̑гда̄н и **бла̏гда̄н** м *празнични дан, празник; крсно име, слава.*

бла̑гда̄нскӣ и **бла̏гда̄нскӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на благдан, празнични, свечан:* ~ одело; ~ расположење.

бла̑гда̄њ(ск)ӣ и **бла̏гда̄њ(ск)ӣ**, -а̄, -о̄ *в. благдански.*

бла̑го[1] с **1.** *велика вредност у новцу, злату, сребру или другим драгоценостима.* **2.** *материјално богатство, имање, имовина.* **3.** фиг. **а.** *духовне, културне вредности, духовна, културна добра:* културно ~. **б.** *добро, срећа; корист.* – Здравље је највеће благо. **4. а.** *земаљска добра, богатство у земаљским произво-*

дима. – Шуме су наше велико благо. **б.** нар. *стока, марва.* **5.** нар. *драго, вољено биће, веома драга особа.* • **рудно ~** *руде.* **~ од човека (жене, детета)** *веома добар човек (жена, деце)*; уп. злато од човека.

бла̑го² прил. (комп. бла̏же̄ и бла̏же) **1.** *на благ начин, са благошћу.* **а.** *мило, нежно, умилно:* ~ погледати, ~ се осмехнути. **б.** *благонаклоно, пријатељски, човечно; не строго, без строгости:* ~ поступати; ~ казнити, ~ осудити. *в. благотворно, умирујуће:* ~ деловати. **2. а.** *са благим, малим нагибом.* – Брдо се благо спушта према долини. **б.** *у мањој мери, мало:* ~ заобљено брдо.

бла̏го узв. (понекад са додатком „си", „си га") (с дат.) *за изражавање задовољства, радости, среће.* – Благо мени, ево ми гостију. Ти си положио, благо теби. • **~ мени (мајци, баки, деди** и сл.) нар. *узречица за ублажавање наредбе, исказа (обично при умиривању, опомени, прекору и сл.).* – Спавај, благо баки. Хајде, благо мени, обуци се и иди на посао. А ти, благо мени, био учити, а не ленствовати.

благо- *као први део сложеница, са значењем 'благи', одн. 'благо' и разним другим значењима, нпр.:* благодушан, благозвучан, благонаклон, благонаклоно, благородан, благоћудан; благовремен, благоглагољив, благословен итд.

благовао̀ница и **благо̀ваоница** ж *соба за обедовање, трпезарија.*

благо̀вати, бла̀гује̄м несвр. арх. **1.** *јести, обедовати; гостити се, частити се.* **2.** *проводити време уживајући, уживати.*

благо̀весни̑к јек. **благо̀вјесни̑к** м стањ. *онај који доноси радосну, пријатну вест, гласник радосних вести.*

благо̀весница јек. **благо̀вјесница** ж *она која доноси радосну, пријатну вест, гласница радосних вести.*

бла̏гове̄ст јек. **бла̏говијест** ж арх. *радосна, пријатна вест.*

Бла̏гове̄сти јек. **Бла̏говијести** ж мн. црк. *хришћански празник који се светкује 25. марта (одн. 7. априла по старом календару), као дан када је Богородица примила „благу вест" о свом зачећу.*

благовѐститељ јек. **благовјѐститељ** м *в. благовесник.*

благовѐштенски̑ јек. **благовјѐштенски̑,** -а̄, -о̄ *који се односи на Благовести:* ~ сабор.

благо̀времен, -а, -о *који се врши на време, када треба, правовремен, праводобан:* ~ жетва.

благо̀времено прил. *на време, кад треба, правовремено:* ~ обавити сетву.

благо̀временōст, -ости ж *благовремено вршење нечега, правовременост.*

благоглаго̀љив, -а, -о ир. *који много прича, причљив, брбљив; који уме лепо да прича, благоречив, слаткоречив, красноречив.*

благоглаго̀љиво прил. *брбљиво; слаткоречиво:* ~ причати.

благоглаго̀љиво̄ст, -ости ж *особина онога који је благоглагољив, брбљивост; слаткоречивост, красноречивост.*

бла̏года̄ран, -рна, -о **1. а.** *који одаје признање некоме због учињеног добра, захвалан:* ~ потомство. **б.** *којим се одаје захвалност некоме за учињено добро:* ~ писмо, ~ поступак, ~ жртва. **2. а.** *подесан, згодан, погодан:* ~ глумачка улога. **б.** *који доноси корист, користан:* ~ кокош, ~ врста.

благодаре́ње с *црквени обред одавања захвалности поводом неког радосног догађаја.*

благода́рити, -о̀да̄ри̑м свр. и несвр. [гл. им. благода́ре̄ње с] *изразити, изражавати некоме захвалност за учињено дело, захвалити, захваљивати.*

бла̏года̄рно прил. *са благодарношћу, захвално.*

благода́рно̄ст, -ости ж *осећања онога који је благодаран, захвалност; изражавање захвалности.*

бла̏года̄т и **благо̀дат** ж (инстр. -а̄ћу, -аћу и -и) **1.** рлг. *благослов божји, милост божја која се излива на људе, дар божји.* **2.** фиг. **а.** *срећа, добробит.* **б.** *добро као дар природе.*

бла̏года̄тан и **благо̀датан,** -тна, -о **1.** *који потиче од бога, богом дан; на коме почива божји благослов, благословен.* **2.** *који доноси добро, срећу, корист, благотворан, користан:* ~ киша, ~ сунце.

бла̏года̄тно и **благо̀датно** прил. *благотворно, корисно, повољно.*

бла̏года̄тно̄ст, -ости и **благо̀датно̄ст,** -ости ж *благотворност, корисност.*

благо̀дет јек. **благо̀дјет** ж *в. благодат.*

благо̀детан јек. **благо̀дјетан,** -тна, -о *в. благодатан.*

благо̀душан, -шна, -о *в. добродушан.*

благо̀душно прил. *в. добродушно.*

благо̀душно̄ст, -ости ж *в. добродушност.*

благо̀звӯчан и **благо̀звучан,** -чна, -о *који пријатно звучи, милозвучан, хармоничан:* ~ глас.

благо̀звӯчно и **благо̀звучно** прил. *пријатним, благим звуком, пријатно за ухо, милозвучно, мелодично, складно.*

благозву́чно̄ст и **благо̀звучно̄ст,** -ости ж *особина онога што је благозвучно, милозвучност, мелодичност.*

благоизво̀лети јек. **благоизво̀љети,** -и̏зволи̑м свр. (обично уз инф.) арх. *имати доброту, изволети (при исказивању нарочитог поштовања, понекад ир.).*

благона́клон, -а, -о *пријатељски расположен, предусретљив, добронамеран, љубазан.*

благона́клоно прил. *са благонаклоношћу, предусретљиво, љубазно.*

благона́клоно̄ст, -ости ж *пријатељско расположење према некоме, предусретљивост, љубазност.*

благопо̀ко̄јни̑, -а̄, -о̄ арх. *в. блаженопочивши.*

благопо̀ко̄јни̑к м арх. *покојник (обично из поштовања).*

благорѐчив јек. **благорјѐчив,** -а, -о *који својим благим говором придобија; који говори лепшим, бираним речима, слаткоречив.*

благорѐчиво̄ст јек. **благорјѐчиво̄ст,** -ости ж *особина онога који је благоречив, слаткоречивост.*

благорѐчит јек. **благорјѐчит,** -а, -о *в. благоречив.*

благорѐчито̄ст јек. **благорјѐчито̄ст,** -ости ж *в. благоречивост.*

благо̀родан, -дна, -о **1. а.** *добар, племенит, хуман, душеван.* **б.** *који је мирне нарави, питом, кротак.* **2.** *отмен, достојанствен.* **3.** (одр.) *који је високог, племенитог рода (у титулама, понекад ир.):* ~ кнез. **4.** *који је добре, племените сорте, врсте:* ~ воће.

благо̀родно прил. *на благородан начин, пријатно; отмено.*

благо̀родно̄ст, -ости ж *особина онога који је благородан, доброта, племенитост.*

благоро̀дство с *в. благородност.*

благоси́љати, -о̀си̑ља̑м несвр. *према благословити.*

бла̏госло̄в, -ова м **1.** рлг. *изражавање жеље за нечије добро и срећу призивањем божје милости (обично знаком крста).* **2.** рлг. **а.** *милост коју бог излива на некога, на нешто, божја милост, дар божји.* **б.** фиг. *оно што се сматра да је добијено божјом милошћу (киша, земаљски плодови и сл.).* **3. а.** црк. *дозвола, одобрење више црквене власти да се с божјом милошћу нешто изврши мимо канонских прописа.* **б.** *одобрење, сагласност, пристанак на нешто (обично са жељом да то буде срећно):* дати ~ за брак. **4.** *поподневна миса у католичкој цркви.* • **чекати божји ~** ир. *чекати да што дође само од себе, без улагања сопственог труда.*

бла̏госло̄ван, -вна, -о **1.** *в. благословен.* **2.** (одр.) *којим се благосиља:* ~ род.

благосло̀вен, -ена, -о **1.** *који је примио благослов, на коме се излива благослов.* **2.** *благотворан, користан; плодан:* ~ рука. **3.** *срећан, блажен.* – Нека је благословен час кад је он дошао. • **бити у благословеном стању** разг. *бити бремenита, трудна (о жени).*

благосло̀вено прил. *срећно, блажено:* осећати се ~.

благосло̀веност, -ости ж *стање или особина онога што је благословено, благотворност, корисност.*

благосло̀вити, -ословим свр. **1.** *дати благослов, пожелети некоме добро и срећу; призвати божју милост на некога.* **2.** рлг. *излити своју милост на некога или нешто, обдарити (о богу).* **3.** цркв. *извршити обред освећења, осветити.* **4.** цркв. *одобрити нешто за што постоји законска препрека:* ~ брак малолетника.

благо̀словљен, -а, -о и **благосло̀вљен,** -ена, -о *в. благословен.*

благо̀словљено и **благосло̀вљено** прил. *в. благословено.*

благо̀совник м цркв. кат. *направа за шкропљење освећеном водом при верским обредима у католичкој цркви, шкропило.*

бла́гост, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је благ, онога што је благо* **1. а.** *доброта, племенитост.* **б.** *пријатност, угодност.* **2. а.** *нежан, племенит поступак, нежно поступање.* **б.** *попустљив став, попустљивост, трпељивост.*

благоста́ње с **1.** *добро материјално стање, обиље материјалних добара, богатство, имућност, изобиље.* **2.** *добар, удобан живот у изобиљу.*

благо̀та ж *благост; пријатност, угодност.*

бла̏готворан, -рна, -о *који повољно, корисно делује, повољан, користан:* ~ лек, ~ дејство.

бла̏готворно прил. *на благотворан начин, повољно, корисно:* ~ деловати.

благотво́рност, -ости ж *особина онога што је благотворно.*

благо̀ћа ж *в. благост.*

благоу̀тробије и **благоутро̀бије** с арх. шаљ. **1.** *стомак, трбух.* **2.** *добра исхрана, уживање у јелу и пићу.*

бла̀гун, -у́на м и **благу̀ника** ж бот. *врста храста* Quercus conferta.

бла́жен, -а, -о **1. а.** *испуњен осећањем највећег задовољства и среће, пресрећан.* **б.** *који изражава осећање задовољства, среће:* ~ осмех. **2.** *обдарен највећом срећом, благословен.* **2.** *који чини срећним, који испуњава срећом.* **4.** рлг. *савршен у верском погледу, свети; који ужива вечиту срећу, благословен.* • **блажени чкаљ** *в. под* **чкаљ.**

бла́женик м кат. *онај који је проглашен блаженим (одлуком католичке цркве).*

бла́женички, -а̄, -о̄ *који се односи на блаженике.*

бла́жено прил. *с осећањем блаженства, пресрећно:* ~ погледати.

блаженопо̀чивши, -а̄, -е̄ арх. (са особитим поштовањем) *умрли, покојни:* ~ цар, ~ кнез.

блаже́нство и **блажѐнство** с **1.** *осећање и стање највећег задовољства и среће.* **2.** рлг. **а.** (обично с атрибутом вечно) *место где влада потпуна срећа, небеско царство, рај.* **б.** *светитељство, светост:* ореол блаженства. **3.** цркв. *титула црквеног поглавара, владике.*

бла́жити, бла̂жим несвр. [гл. им. бла́жење с] **1.** *чинити (нешто) блажим, смањивати интензитет нечега, ублажавати:* ~ бол. **2.** *пријатно, благотворно деловати, имати пријатно дејство (на нешто), испуњавати блаженством:* ~ душу, ~ срце. **3.** (некога) *умиривати, стишавати; тешити.* ■ **~ се** *уживати у нечему, наслађивати се.*

бла̀зина ж **а.** *покривач од перја, перина, дуња.* **б.** *узглавље, јастук.*

бла̀зиница ж **1.** *дем. и хип. од блазина.* **2.** (обично у мн.) *јастучић од вате за скидање шминке и чишћење лица.*

бла̀зира̄н, -а, -о нем. **а.** *отупео и равнодушан према свему због засићености задовољствима и уживањем:* ~ човек. **б.** *који одражава отупелост, равнодушност:* ~ лице, ~ израз. *в. уображен, умишљен, надувен.*

бла̀зира̄но прил. *тупо, отупело:* ~ се осмехивати.

бла̀зира̄ност, -ости ж *стање или особина онога који је блазиран, онога што је блазирано.*

блази́рати, бла̀зира̄м свр. и несвр. *(у)чинити блазираним.* ■ **~ се** *поста(ја)ти блазиран.*

блама́жа ж (бла̀ма̄ж, -а́жа м) фр. разг. *срамота, брука, брукање.*

блами́рати, бла̀мира̄м свр. и несвр. разг. *(о)брукати, (о)срамотити.* ■ **~ се** *(о)брукати се, (о)срамотити се.*

бла̀нкет, -е́та м и **бланке́та** ж фр. *образац, формулар.*

бла̏нко и **бла̂нко** нем. банк. **1.** прид. непром. *непопуњен, неисписан:* ~ **меница** *непопуњена меница са потписом онога који прима зајам.* ~ **кредит** *кредит без нарочитог покрића.* ~ **потпис** *потпис на празном листу (писму, исправи, списку).* **2.** прил. *непопуњено, без попуњавања, на празном листу:* потписати меницу ~. • **потпис(ив)ати ~** *сагласити се, саглашавати се са нечим унапред, на поверење.*

бланши́рати, бла̀ншира̄м свр. и несвр. фр. **1.** *(из)белити (текстил, папир, кожу и сл.).* **2.** *краткотрајно изложити, излагати сирове животне намирнице (воће, поврће) дејству вреле воде, водене паре или загрејане масноће ради инактивирања неких фермената, ензима:* ~ боранију.

бла̀ња ж лат. *алат за обраду дрвета, струг, ренде за дрво.*

бла̀њалица ж *алатна машина за стругање и обраду дрвета или метала.*

бла̀њало с *в. бланьа.*

бла̀њати и **бла̏њати,** -а̄м несвр. *стругати, рендисати (дрво) блањом.*

бла̀њача ж *алат за стругање гвожђа, струг за гвожђе.*

бласфѐмија ж грч. *хуљење, вређање бога, светиње, богохуљење.*

бласфѐмичан, -чна, -о (бла̀сфе̄ман, -мна, -о) *богохулан; крајње увредљив, веома погрдан.*

бла̏тав, -а, -о *в. блатњав.*

блата́вити (се), бла̀та̄вим (се) и **бла̏тавити (се),** -им (се) несвр. *в. блатити (се).*

бла̏тан, -тна, -о **1.** *в. блатњав.* **2.** *који је сличан блату:* ~ боја.

бла̀тара ж **1.** *в. блатњара (1).* **2.** *пећ направљена од блата.* **3.** *в. блатарица.*

бла̏тарица ж *четка за чишћење блата са обуће.*

бла̏тина (бла̀та̄рка) ж **а.** агр. *врста херцеговачке винове лозе црног грожђа; грожђе те лозе.* **б.** *црно густо вино од тога грожђа.*

бла̀тина ж *аугм. од блато; мочвара, рит.*

бла̏тити, -им несвр. [гл. им. бла̏ће̄ње с] **а.** *прљати блатом, каљати.* **б.** фиг. (некога) *прљати нечију част, срамотити, ружити.* ■ **~ се а.** *прљати се блатом, каљати се.* **б.** фиг. *срамотити се.*

бла̏тиште с *место где је некад било језеро; блатњаво, мочварно земљиште, мочвара, рит.*

бла̏тиште с **а.** *аугм. од блато; каљуга.* **б.** фиг. *шљам, олош.*

бла̏тњав, -а, -о **1.** *пун блата, раскаљан, каљав; баровит, мочваран:* ~ пут. **2.** *упрљан блатом:* ~ обућа.

блатња́вити (се), бла̀тња̄вим (се) и **бла̏тњавити (се),** -им (се) несвр. *в. блатити (се).*

бла̏тњара ж **1.** *зграда, кућа облепљена блатом.* **2.** *брисач за обућу од летава, рогоза и сл. (при улазу у кућу).*

бла̏то с **1.** (мн. ø) **а.** *мека, лепљива смеса од расквашене земље или прашине, кал, глиб.* **б.** *нарочита врста земље расквашене водом за израду цигле, црепа, посуђа, за облепљивање кућа, за лечење и сл.* **2.** *подводно, баровито, мочварно земљиште, мочвара, рит.* **3.** *плитко језеро с глибовитим дном.* **4.** фиг. **а.** *олош, шљам.* **б.** *морална покварeност, порок; разврат; срамота, срам, понижење.* **в.** *ружне речи, измишљотине, лажи, клевете.* • **живо ~** *блато из кога се не може извући, већ се све дубље тоне у њега.* **бацати се (бацити се) блатом на некога, бацати (бацити) ~** *вређати (увредити), (о)клеветати.* **извући, извлачити, (из)вадити и сл. (некога) из блата** *спас(ава)ти некога из неке беде, невоље (обично од неке срамоте).* **као блата (имати и сл.)** *врло много (имати и сл.).* **пасти (потонути, срозати се и сл.) у ~** *осрамотити се,*

окаљати образ. правити (градити, лепити и сл.) некога од блата *жалити за неким кога више нема.*

бла̏тобра̄н м неол. *штитник изнад колских точкова за заштиту од блата.*

блато̀вит, -а, -о *блатњав, блатан.*

бле̂ *узвик за подражавање гласа овце, јагњета, телета и сл.*

бле̏бе̄т м *блебетање, брбљање.*

блебѐтав, -а, -о **1.** *који блебеће, брбљив.* **2.** фиг. *празан, испразан, бесмислен:* ~ фраза.

блебѐтаво̄ст, -ости ж *особина онога који је блебетав, брбљивост.*

блебѐтало с и м (мн. с) *особа која много блебеће, брбљивац, брбљивица.*

блебѐтати, блѐбеће̄м несвр. **1.** *говорити којешта, брбљати.* **2.** *производити нарочит, испрекидан глас, слично гласовима бе̂бе̂ (о ћурану, патки и сл.).*

блебѐтуша ж *она која блебеће, блебетава женска особа, брбљивица, торокуша.*

бле̂д, бле́да, -о јек. **бли̏јед,** блијѐда, -о (комп. бле̏ђӣ јек. бље̏ђӣ) **1. а.** *који је без природног руменила, без животне боје (о лицу, кожи и сл., одн. о особи с таквим лицем):* ~ лице; ~ као крпа. **б.** *који је отворене, светле боје, беличаст:* ~ боја. **в.** *који је слабог сјаја, који слабије светли:* ~ пламен, ~ месечина. **2.** фиг. *безизражајан, неизразит; слаб:* ~ приказ; ~ сећање.

бле́дети јек. **блијѐдјети,** -дӣм несвр. [гл. им. бле́ђење јек. блијѐђење с] *постајати блед.* **а.** *губити руменило, природну боју (о лицу, одн. о човеку).* **б.** *губити боју (о тканини и сл. материјалу); губити интензитет (о боји).* **в.** *губити сјај.* **г.** *постајати мање изразит, слабити.* – Успомене бледе.

блѐдило јек. **бљѐдило** с *стање и особина онога који је блед, онога што је бледо, бледа боја (лица, коже).*

бле́дити, бле̂дӣм јек. **блијѐдити,** бли̏једӣм несвр. [гл. им. бле́ђење јек. блијѐђење с] *чинити да нешто постане бледо, изазивати бледило.*

бле̏днути јек. **бље̏днути,** -не̄м свр. и несвр. *поста(ја)ти блед, (по)бледети; (из)губити сјај.*

бледњи̏кав јек. **бљедњи̏кав,** -а, -о *в. бледуњав.*

бле̂до јек. **бли̏једо** прил. **а.** *у бледој нијанси (боје):* ~ обојити. **б.** *са слабим сјајем:* ~ светлети. **в.** *неизразито, неизражајно, слабо, безизразно:* ~ приказати; ~ погледати.

бледо- јек. **блиједо-** *као први део придевских сложеница означава светлију, отворенију нијансу боје означене другим делом сложенице:* бледожут, бледоплав и сл.

бледо̀лик јек. **бљедо̀лик,** -а, -о **а.** *који има бледо лице:* ~ девојка. **б.** фиг. *који је бледог, слабог сјаја:* ~ месечина.

бледо̀лико̄ст јек. **бљедо̀лико̄ст,** -ости ж *особина онога који је бледолик, онога што је бледолико, бледило.*

бледу̀њав јек. **бљеду̀њав,** -а, -о **а.** *помало, у мањој мери блед (обично у лицу).* **б.** *који је слабог сјаја:* ~ светлост.

бледу̀њаво̄ст јек. **бљеду̀њаво̄ст,** -ости ж *стање и особина онога који је бледуњав, онога што је бледуњаво.*

бле̏ђан јек. **бље̏ђан,** -а, -о и **бле̏ђахан** јек. **бље̏ђахан,** -хна, -о песн. *дем. и хип. од блед.*

блезга̀рија ж разг. (обично у мн.) *бесмислица, глупост, брбљарија.*

бле́јати, -јӣм несвр. **1.** *пуштати глас „бле“ (о овци, телету и сл.); опонашати, подражавати тај глас.* **2.** фиг. **а.** *говорити глупости, лупати, лупетати.* **б.** *гледати тупо, бленути, зијати, зурити.*

блѐјзер м енгл. *лаки спортски краћи капут, сако.*

бле̂к м и **бле̏ка** ж *глас овце или телета, блејање.*

бле́кнути, бле̂кне̄м свр. *огласити се бле̂ком (о овци, телету и сл.).*

бле̏нда ж нем. *заклон променљивог отвора код оптичких инструмената (фотоапарата, микроскопа) који служи за регулисање количине светлости која улази у апарат, заклон:* отвор бленде.

бле̏нтав и **бле̂нтав,** -а, -о разг. *блесав, будаласт, глупав:* ~ човек.

бле̏нтавац, -а̄вца м *в. блентo.*

бле̏нтаво и **бле̂нтаво** прил. разг. *блесаво, лудо.*

бле́нто, -а и -е̄ и **бле̏нто̄в,** -о̀ва м разг. *блентав човек, блесавко, будала.*

бле̏нути, -не̄м несвр. [гл. им. бле̏ње̄ње с] *гледати тупо, бесвесно.*

бле̏сав, -а, -о *умно заостао, луцкаст, глуп, недотупаван.*

блеса́вити (се), блѐса̄вӣм (се) и **бле̏савити (се),** -ӣм (се) несвр. разг. [гл. им. -вље̄ње с] *понашати се блесаво; правити се блесав, замлаћивати се, глупирати се.*

блеса́вко м (мн. ø) разг. хип. *блесав човек.*

блеса̀влук м *оно што је блесаво, будалаштина, глупост.*

бле̏саво прил. разг. *глупо, тупаво, лудо, кретенасто:* ~ се понашати.

бле̏саво̄ст, -ости ж **а.** *умна ограниченост, тупавост, глупавост.* **б.** мед. *в. идиотизам.*

бле̂сак јек. **бли̏јесак,** -ска м (мн. бле̏скови јек. бље̏скови и бле̂сци јек. бли̏јесци) **1.** *тренутна јака светлост која засени.* **2.** *одсјај, одсев; сјај:* ~ оштрице ножа.

блѐсан м *в. блесавко.*

бле̏саст, -а, -о *в. блесав.*

бле̏састо прил. *помало блесаво; блесаво, будаласто.*

блѐсиме̄тар и **блѐсиметар,** -тра м *уређај са којега читају текст они који говоре на телевизији, остављајући утисак као да говоре спонтано.*

бле̏скав јек. **бље̏скав,** -а, -о **а.** *који блеска, светлуцав; који блешти, блештав.* **б.** фиг. *пун сјаја и раскоши, раскошан.*

бле̏скати (се), -а̄м (се) и **бле́скати (се),** бле̂ска̄м (се) јек. **бље̏скати (се),** -а̄м (се) и **блијѐскати (се),** бли̏јеска̄м (се) несвр. *одавати од себе испрекидано бласке, одсеве, одсјајивати, светлуцати.*

бле̏снути, -не̄м и **бле́снути,** бле̂сне̄м јек. **бље̏снути,** -не̄м и **блијѐснути,** бли̏јесне̄м свр. **а.** *кратко, одједном јако засветлети, засијати, севнути, синути.* **б.** фиг. *изненада, одједном се појавити, настати (нпр. о некој мисли, идеји и сл.).*

бле̏ф, -а и бле̏фа м (мн. бле̏фови) енгл. *обмањивање, заваравање противника својом тобожњом предношћу, сигурношћу (обично у карташкој игри или у рату); опсена, обмана.*

бле̏фер и **блѐфер** м *онај који блефира.*

блефи́рати, блѐфӣра̄м свр. и несвр. *обманути, обмањивати, завара(ва)ти противника својом тобожњом предношћу.*

бле̏х-му̀зика ж нем. *музика која се изводи претежно дувачким лименим инструментима; оркестар састављен од дувачких лимених инструмената.*

бле́чати, бле́чӣм несвр. *в. блејати.*

бле̏штав јек. **бље̏штав,** -а, -о **а.** *који блешти, који јако сија тако да засењује очи:* ~ снег, ~ огрлица. **б.** *пун сјаја, јако сјајан;* фиг. *изврстан, сјајан:* ~ стил, ~ успех.

бле́соња м разг. пеј. *онај који је блесав, блесавко.*

блесу́ра ж фр. спорт. *повреда која онемогућује суделовање у такмичењу.*

блештавило јек. **бљешта̀вило** с *велики сјај, блештавост.*

бле̏штаво̄ст јек. **бље̏штаво̄ст,** -ости ж *особина онога што је блештаво; велики сјај, блиставост;* фиг. *раскош:* ~ круне; ~ двора.

бле́штати (се) јек. **блијѐштати (се),** -тӣм (се) несвр. *јако сијати, сијати засењујућим сјајем, блистати (се).*

бли́жити, бли̂жӣм несвр. [гл. им. бли́жење с] *чинити да нешто буде близу некога, нечега, приближавати, примицати.* ■ ~ **се 1.**

приближавати се, примицати се (просторно или временски). – *Ближи се зима.* **2.** фиг. *постајати сроднији, сличнији (некоме, нечему).*

бли̏жњӣ и **бли̏жњӣ**, -ā, -ē **а.** *који је у блиском сродству с неким:* ~ рођак. **б.** (у им. служби, обично м. р. мн.) *сродник; род, своја; човек уопште.* – Љуби ближњега свога.

бли̏зак, бли̏ска, -о (комп. бли̏жӣ) **1.** *који је на малом одстојању, на малој удаљености, недалек, оближњи.* **2.** *који се недавно десио или ће ускоро наступити, недавни, скорашњи:* ~ прошлост, ~ будућност. **3.** *који је у тесном сродству, у тесној родбинској вези с неким:* ~ рођак, ~ родбина. **4. а.** *који је тесно везан наклоношћу, пријатељством, другарством, присан, интиман:* ~ пријатељица. **б.** *који одговара нечијем интересовању или схватању; духовно сродан:* блиске душе. **в.** *који привлачи нечију наклоност, мио, драг.* **5.** *сродан, сличан.* – По својој садржини ова песма је најближа балади. **6.** *непосредан, тесан:* ~ веза, ~ контакт, ~ однос. **7.** (само комп.) *подробнији, детаљнији; тачнији, одређенији:* ближи подаци.

близа̀нац, -нца и **бли̏занац,** -āнца м (обично у мн.) **1. а.** *једно од двоје или више деце или младунчади рођене при истом порођају; тако рођено мушко дете, одн. човек.* **б.** фиг. *једна од две врло сличне, сродне ствари.* **2.** (обично мн.) **а.** *два срасла плода неке биљке, обично воћке, сраслица.* **б.** мин. *једна од две или више јединки истога минерала које су правилно, симетрично срасле.* • **двојајчанни близанци** *близанци настали истовременим оплођењем две зреле јајне ћелије.* **једнојајчани близанци** *близанци настали деобом оплођеног јајета на два дела који се самостално развијају.* **сијамски близанци** *телесно срасли близанци.*

бли̏заначкӣ и **бли̏заначкӣ,** -ā, -ō *који се односи на близанце.*

бли̏заначки и **бли̏заначки** прил. *као близанци, идентично, једнако:* два ~ сродна човека.

близа̀ница и **бли̏зāнка** ж *в. близнакиња.*

Близа̀нци и **Бли̏зāнци** м мн. **а.** астр. *сазвежђе Зодијака са две најсјајније звезде: Кастор и Полукс.* **б.** (близанци) *трећи зодијачки знак:* рођен у знаку близанаца.

бли̏зāнче, -ета с (супл. мн. близа̀нчићи м; зб. им. бли̏занчāд ж) *дем. од близанац.*

близѝна ж **а.** *мала удаљеност, мало одстојање од нечега:* гледати из близине. **б.** *мали временски размак.*

бли̏знāд ж зб. *у дем. значењу: близанци.*

близна̀киња ж *женско дете рођено као близанче.*

бли́знити се, бли̑знӣм се несвр. [гл. им. бли́жњēње с] *доносити на свет, рађати близанце (обично о овцама или козама).*

бли́зу[1] прил. (комп. бли̏жē и бли̏же) **1.** *на малом одстојању, у близини, на мало одстојање, у близину:* становати ~. **2.** *у кратком временском размаку, ускоро.* – Пролеће је близу. **3.** *безмало, готово, скоро.* – Близу је два сата. **4.** *блиско, присно.* **5.** (само комп.) *подробније, детаљније:* ближе се упознати (с нечим). • **не бити ни ~ (некоме)** *ни издалека не моћи достићи некога у нечему.*

бли́зу[2] предл. (с ген.) **1.** *за место: покрај, поред, код:* ~ села. **2.** *за време: пред.:* ~ Нове године. • **~ памети (бити)** *разумљиво, очевидно, природно.*

блије- *в. бле-,* **бли̏јед** *в. блед,* **блијед-** *в. блед-,* **бли̏јесак** *в. блесак,* **блијеск-** *в. блеск-,* **блијешт-** *в. блешт-.*

блинда́жа ж фр. вој. **а.** *челични оклоп за заштиту бродова, возова, аутомобила и сл. (од метака и граната).* **б.** *надстрешница, склониште на борбеном положају покривено грањем и земљом ради заштите од непријатељске ватре.*

блинди́рати, бли̏ндӣрāм свр. и несвр. фр. вој. (обично у облику трп.) **а.** *осигура(ва)ти (возило) челичним оклопом, оклопити, оклопљавати:* блиндирани аутомобил. **б.** *(из)градити, (на)правити на нечему заклон (од непријатељске ватре):* блиндирани ров.

бли̏нкер м нем. *вештачки мамац (од метала, пластике и сл.) у облику рибе, црва и сл. за ловљење риба, варалица.*

бли̏ско прил. **1.** *присно, интимно; сродно:* ~ познавати некога; бити ~ нечијем схватању. **2.** *в. близу*[1] *(1, 2).*

блискои̏сточнӣ, -ā, -ō *који се односи на Блиски исток:* ~ криза.

бли̏скōст, -ости ж **1.** *особина или стање онога што је блиско, присност; сродност.* **2.** *в. близина.*

бли̏став, -а, -о **а.** *који (се) блиста, сјајан; светао:* ~ звезда, ~ сјај; ~ видик. **б.** фиг. *који се истиче лепотом, диван; изврстан, изванредан, одличан:* ~ стил, ~ каријера.

блиста̀вило с *в. блиставост.*

бли̏ставо прил. **а.** *с блиставим сјајем, блештећи, сјајно:* ~ осветљена сала. **б.** фиг. *дивно, изванредно, изврсно:* ~ говорити, ~ приказати нешто.

бли̏ставōст, -ости ж *особина или стање онога што је блиставо:* **а.** *сјај, сјајност.* **б.** *изванредна лепота:* ~ стила.

бли̏стати, -āм несвр. **1.** *јако сијати, блештати; пресијавати се.* **2.** фиг. *истицати се, падати у очи лепотом или неком другом изванредном особином:* ~ од среће, ~ на испиту. ■ **~ се** *в. блистати (1).*

бли̏тва ж бот. *зељаста биљка* Beta vulgaris, *чије се сочно лишће употребљава за људску исхрану (као поврће) или као сточна храна.*

блитвѐтина ж *аугм. од блитва.*

бли̏твин, -а, -о *који се односи на блитву, који је од блитве:* ~ лишће.

бли̏твица ж *дем. од блитва.*

бли̏ц, бли̏ца м (мн. бли̏цеви) нем. *уређај за произвођење краткотрајног блеска који служи за фотографисање при слабој расвети.*

бли̏цкриг м нем. вој. *муњевити рат, метода ратовања изненадним нападом механизованим јединицама.*

бло̏г, бло̏га м (мн. бло̏гови) енгл. *страница на интернету на којој се чланци и други други прилозиређају у обрнутом редоследу од времена пристећа, одн. постављања – први са налазе на дну, а најновији на врху странице.*

бло̏к, бло̏ка м (мн. бло̏кови) фр. **1.** *велики, масивни комад (стене, леда, метала и др.); такав комад бетона или камена који служи за градњу.* **2.** техн. *већи или важнији део машине:* ~ мотора (с унутрашњим сагоревањем). **3. а.** *група зграда, кућа које чине засебну целину:* стамбени ~. **б.** *више тематски повезаних прилога (на телевизији нпр.):* ~ из културе. **4.** пол. *савез више странака или држава:* војни ~, политички ~, источни ~, западни ~, опозициони ~. **5. а.** *свезак састављен од посебних листова папира, чистих или са одштампаним текстом (уплатнице, бланкети, формулари и др.), обично перфорираних тако да се могу лако оцепити:* ~ за цртање, ~ биоскопских улазница. **б.** *листић оцепљен из такве свеске који служи као потврда о извршеној уплати.* **6.** спорт. *одбрамбена група играча, „живи зид" (у одбојци).* **7.** штамп. *тип слова код којих су све црте исте дебљине.* • **~ тарифа** *плаћање утрошка електричне енергије по утврђеној заједничкој цени.*

блока́да ж итал. **1. а.** *војна, политичка или економска изолација неке државе или њеног дела (луке, обале или ушћа реке) ради политичког притиска:* војна ~, економска ~. **б.** *опкољавање, опсада (тврђаве, града или државе) војном силом.* **2.** *обустава исплате новчаних средстава на жиро-рачуну, или обустава давања кредита.* **3.** мед. *престанак функције неког органа, живца или крвног суда; лекарска интервенција, обично хируршка, којом се постиже такав престанак:* ~ живца, дати блокаду. **4.** *затварање за саобраћај неке улице, пролаза и сл.:* ~ улице. **5.** спорт. *постављање „живог зида" играча;* уп. блок (6).

бло̏кāднӣ, -ā, -ō *који се односи на блокаду:* ~ линија.

бло̏кēј, -éја м *метална плочица на врху ципеле или на потпетици ради заштите од хабања.*

блоки́рати, бло̏кӣрāм свр. и несвр. **1.** *(из)вршити блокаду:* ~ луку, ~ улицу, ~ мировни процес, ~ рад мотора, ~ рачун у банци. **2. а.** *(у)чинити непокретним, (у)кочити:* ~ точкове. **б.** фиг. *обузети, обузимати отежавајући мишљење.* – Та мисао ми је блокирала мозак. **3.** *унети, уносити у блок, (за)бележити;*

изда(ва)ти блок као потврду о уплаћеној своти, на основу чега се подиже купљена роба.

бло̀ковскӣ, -ā, -ō *који се односи на блок (4):* ~ политика.

бло̏к-фла̀ута ж *врста уздужне флауте са кљунастим усником и 8 рупица.*

блонди́на и **бло̀ндӣнка** ж фр. жарг. *плавокоса женска особа, плавуша.*

блу̑д м (ж) (мн. ø) *недопуштено полно општење; задовољавање телесне похоте, претераност у полном уживању, полни разврат.* • **проводити ~** *живети развратно, распусно.*

блу̑дан, -дна, -о *који врши блуд; развратан, покварен, порочан.* • ~ *радња предузета ради задовољења телесне похоте.* **блудни син** *онај који је пошао рђавим путем у животу.*

блу̀дилац, -иоца м *скитач, скитница, луталица.*

блу́дети јек. **блу́дјети**, **-дӣм** (блу́дити, -ӣм) несвр. [гл. им. блу́ђење с] **1.** *ићи без циља, скитати, лутати, тумарати.* **2.** *правити грешке, грешити, варати се.* **3.** *в. блудничити.*

блу̑днӣк м *онај који проводи блуд, који живи блудно, развратник, похотљивац.*

блу́дница и **блу̑дница** ж *она која проводи блуд, која се одала блуду, развратница.*

блу́дничити и **блу̑дничити**, -ӣм несвр. [гл. им. -чēње с] *живети блудно, развратно, проводити блуд.*

блу́днӣчкӣ и **блу̑днӣчкӣ**, -ā, -ō *који се односи на блуднике, блуднице, одн. на блуд:* ~ живот.

блу́днӣчки и **блу̑днӣчки** прил. *на блуднички начин, као блудник, као блудница, развратно, развратнички:* ~ живети.

блу̑днӣштво с *провођење блуда, разврат.*

блу̑дно прил. *на блудан начин, развратно, порочно:* ~ живети.

блу̑днōст, -ости ж *блуд, разврат.*

блу́дња ж **1.** *блуд, разврат.* **2.** *лутање, скитање, блуђење.* **3.** *погрешно схватање, заблуда:* довести у блудњу.

блу̑з м (мн. ø) енгл. *музички стил настао међу северноамамеричким црнцима који се, поред осталог, одликује меланхоличношћу; песма или инструментална композиција у томе стилу; плес уз такву музику.*

блу́за ж фр. *врста горње кратке одеће, обично од лаког материјала:* женска ~, војничка ~.

блу̀зица и **блу́зица** ж *дем. од блуза.*

блу̀зōн, -о́на м фр. *врста кратког капута, обично од лакшег материјала; ветровка.*

бље- *в. бле-.*

бљу̀вара ж бот. *врста шумске отровне гљиве* Russula emetica *из ф.* Agaricaceae.

бљу̀вати, бљу̏јēм несвр. **1. а.** *избацивати из уста садржај желуца, повраћати (храну, пиће, крв и сл.).* **б.** фиг. *избацивати, сипати из себе (ватру, дим, лаву и сл.) нагло и у великим количинама (фиг. о вулкану, димњаку и сл.).* **2.** фиг. *говорити, изговарати свашта (обично погрдне речи, погрде):* ~ гадости.

бљу̀вотина ж **1.** *оно што се избљује, повраћ.* **2.** фиг. (обично у мн.) *ружне речи, гадости; глупости, бесмислице:* причати бљувотине.

бљу̀згав, -а, -о *пун лапавице и житког блата, блатњав.*

бљу̀згавица ж **а.** *влажно време са ситном кишом и мокрим снегом, лапавица, суснежица.* **б.** *расквашен снег с блатом и водом.*

бљу̀згати, -ām несвр. **а.** *одавати карактеристичан шум при ходању по лапавици (о расквашеном снегу, житком блату и сл.).* **б.** *производити карактеристичан шум газећи по раскавашеном тлу, житком блату и сл., шљапкати.*

бљу̀знути, -нēм свр. *нагло потећи, пљуснути, линути (о киши, крви и сл.).*

бљу̏нути, -нēм свр. **1.** *нагло, одједном повратити из уста (јело, пиће, крв и сл.).* **2.** *нагло избити, покуљати (о диму, ватри); нагло потећи, линути, пљуснути (о киши), бљузнути.*

бљу̏тав, -а, -о **а.** *који је непријатна укуса, неукусан, безукусан, отужан (о јелу или пићу).* **б.** фиг. *који изазива одвратност, одвратан, гадан:* ~ шала, ~ живот.

бљута̀вило с *в. бљутавост.*

бљута́вити, бљу̏тāвӣм и **бљу̏тавити**, **-ӣм** несвр. **1.** *чинити (нешто) бљутавим.* **2.** *постајати бљутав, отужан.*

бљу̏таво прил. *неукусно, безукусно, отужно.*

бљу̏таво̄ст, -ости ж *особина онога што је бљутаво, неукусност, безукусност, отужност; одвратност.*

бљу̏цнути, -нēм свр. *мало бљунути, повратити.*

бљу̑шт м (мн. бљу̑штеви) бот. **а.** *вишегодишња зељаста биљка повијуша* Tamus communis *из ф.* Dioscoreaceae. **б.** *породица зељастих биљака повијуша* Dioscoreaceae *са срцастим листовима и бобичавим плодовима.*

бљу̀штац, -шца м бот. *в. дебелица.*

бо̑а ж зоол. *змијски цар, удав* Boa constrictor.

бо̑б[1], бо̏ба м бот. *једногодишња зељаста баштенска биљка* Vicia faba *из ф. лептирњаче* (Papilionaceae), *чије младе махуне и зрна служе за људску исхрану.* • **гледати (врачати** и сл.) **у ~** *прорицати, предвиђати шта ће се коме догодити.* **не вреди ни пишљива (шупља) боба (ни зрна боба)** и сл. *не вреди баш ништа.* **рећи бобу ~** *рећи истину, рећи отворено, без увијања.*

бо̏б[2], бо̀ба м енгл. спорт. **а.** *саонице са више седишта (двосед или четворосед) и са два пара салинаца, од којих је предњи пар покретан и служи за управљање.* **б.** *спортска дисциплина санкања тим саоницама.*

бо́ба ж *в. бобица.*

бо́бати се, бо̑бāм се несвр. *добијати бобе, бобице (о ћурићима).*

бо̏би, -ија м енгл. *популарни назив за лондонског полицајца.*

бо̀бица и **бо́бица** ж **1.** бот. *ситан, округао, сочан непуцајући плод с много семенки, зрно (нпр. код рибизле, винове лозе и др.).* **2. а.** зоол. *брадавица на врату ћурке.* **б.** вет. *болест ћурића за време избијања брадавица на врату.* **3.** (обично у мн.) зоол. *јаје, ларва пантљичаре* cysticercus. **4.** (бо̏бица) агр. *сорта гајеног боба* Vicia faba (minor).

бо̀бичав и **бо́бичав**, -а, -о **1.** *заражен бобицама*; уп. бобица (3): ~ месо. **2.** *в. бобичаст.* **3.** *бубуљичав.*

бо̀бичаво̄ст и **бо́бичаво̄ст**, -ости ж вет. *зараженост бобицама, обољење изазвано бобицама*; уп. бобица (3).

бо̀бичаст и **бо́бичаст**, -а, -о *који има облик бобице:* ~ воће.

бобѝчати се, -ām се несвр. *в. бобати се.*

бо̀бичица и **бо́бичица** ж *дем. од бобица.*

бо̀бов, -а, -о *који се односи на боб*[1]: ~ зрно.

бо̀бовина ж *бобова слама.*

бо̀бовӣште с *земљиште, њива која је била засађена бобом.*

бо̀бовња̄к м бот. *у мн.: род зељастих биљака* Sedum *из ф.* Crassulaceae, *са сочним лишћем (биљка из тога рода).*

бобо̀њати, -ām (бобо̀њити, -ӣм) несвр. **1. а.** *говорити дубоким потмулим гласом, мумлати; одзвањати дубоким тоном.* **б.** *говорити неразговетно, нејасно, као за себе, мрмљати.*

бобо̀тати, бо̀боћēм несвр. оном. **1.** *в. бобоњати.* **2.** *производити кратке учестале звуке, клопарати; цвокотати (зубима).*

бо́ва ж итал. *усидрено челично буре које плута на мору и служи за привезивање бродова и означавање дубине воде.*

бо̑г, бо̏га м (мн. бо̀гови) **1.** рлг. **а.** (Бог) *у једнобожачким религијама: највише натприродно биће које је створило материјални и духовни свет и које управља њиме.* **б.** *у многобожачким религијама: једно од врховних натприродних бића која управљају светом и природним појавама, божанство:* ~ сунца, ~ ватре, ~ мора, ~ рата. **2.** фиг. **а.** *онај који има велику моћ, власт, који је свемоћан.* **б.** *личност која представља велики ауторитет или нешто савршено, недостижно; личност која ужива нечију највећу љубав и поштовање, идол.* **3.** с избледелим основним

значењем, за исказивање разних осећања у усталјеним фразама (при благосиљању, у заклињању, преклињању, у заклетви и сл.). – Да Бог да̂ да оздравиш! Тако ми Бога, осветићу му се. • **ако бога знаш (знате); ~ те (не) видео; ~ с тобом; да од бога нађеш; за бога милога** и сл. *за изражавање чуђења и прекора: забога, побогу.* **ако ~** *да ваљда, надам се.* **ако знаш (знате) за бога; бога ради; богом те кумим** и сл. *у молби и преклињању: за љубав божју.* **бог!** фам. *поздрав при сусрету или отпоздрав на растанку: збогом.* **бога ми (мога); ~ и божја вера; тако ми бога** *за заклињање или појачавање тврђења.* **бога му** вулг. *до ђавола, до врага.* **бога ти** 1) *у заклињању или молби: заклињем те богом; молим те.* 2) *у чуђењу или љутњи.* **~ зна, ~ свети (један, сам) зна, ~ би га знао** *не зна се; нико не зна.* **~ да му душу прости; ~ да га прости** и сл. *узречица при опраштању с покојником после његове смрти или при спомињању његовог имена.* **~ дао, ~ узео** нар. *каже се кад неко умре, обично дете: то је божја воља, судбина.* **~ да прости** (нешто) *у казивању да је нешто пропало, изгубљено.* **~ и батина** *једина власт, свемоћан човек.* **~ и божја вера** *за појачавање тврђења: заиста, бесумње.* **~ и душа** *за уверавање: доиста, заиста, свакако.* **~ је најпре (прво) себи браду створио** *свако је себи најпречи.* **~ с тобом (с вама)** *при чуђењу и за одбијање онога што је саговорник рекао.* **~ те веселио** разг. *тако је то, све је у реду.* **~ те (не) видео** *за изражавање прекора и чуђења: забога, побогу.* **~ ти (вам) помогао** *отпоздрав.* **богу душу** *каже се кад је неко скоро на издисају.* **богу иза леђа (за леђима); где је ~** *врло далеко, у забаченом крају.* **богу (је) плакати** *жалосно је, за жаљење је.* **богу (милом) хвала** *узвик за изражавање задовољства што се нешто добро завршило: на срећу.* **боже!** *узвик за изражавање чуђења.* **боже здравља!** 1) *за изражавање наде да ће се нешто остварити: ако будем здрав.* 2) *за изражавање неизвесности: можда, видеће се.* **боже (ме, ми) прости** *за извињавање или ублажавање онога што је речено.* **боже (ме) сачувај (сахрани, саклони)** 1) *за изражавање страха, забринутости при непријатној помисли:* 2) *у појачаном одбијању, одрицању.* **боже мој** *у резигнацији, мирењу с нечим: не мари, нека, није то ништа.* **видети свога бога** 1) *у претњи: рђаво проћи, страдати, добити заслужену казну.* 2) *у резигнацији: предосећати да ће се нешто непријатно десити.* **да (нека) ~ да̂; (не) дај боже** *за изражавање жеље и наде.* **да ~ сачува** *за изражавање осуде, презира.* **да те (вас) види ~** *било би ти (вам) лепо, добро.* **дивота (милина) у бога** *дивно, савршено.* **другог бога нема** *нема другог излаза, решења.* **за име бога (милога)** *за изражавање незадовољства, изненађења, чуђења, нестрпљења: забога, побогу.* **знати свога бога** *в.* *видети свога бога.* **и (па) ~** *свршено, готово, нема друге.* **(и) боже помози** *и којекако, како-тако, прилично добро, подношљиво.* **иди(те) (пођите) с (милим) богом, нека иде (иду) с милим богом** *у љутњи, нестрпљењу: остави(те) ме (нас) на миру, иди(те) до ђавола, бестрага.* **као ~** *за појачавање тврђења: сасвим сигурно, поуздано.* **као ~ и шеширџија** *за истицање потпуне супротности: не може се (у)поредити.* **као мали ~ (живети, уживати** и сл.) *сјајно, дивно, изврсно.* **како га је ~ дао** *онакав какав је (са својим познатим особинама).* **ког(а) бога** *у љутњи, прекору: због чега, зашто.* **красти богу дане** *не радити ништа, ленствовати.* **наз(и)вати бога** *поздравити, поздрављати (при сусрету).* **на правди бога** *без кривице, ни за шта.* **на славу бога** *по сваку цену, силом, пошто-пото.* **не ваљати ни богу ни људима** *пропасти здравствено.* **не дати ни богу тамјана** *бити велика тврдица.* **ни дај боже, ни дао ~** *у одрицању (обично при поређењу): ни приближно, ни изблиза.* **ни за жива бога** *никако, нипошто, ни по коју цену.* **ни род ни помози ~ (не бити)** *(не бити) никакав род.* **ухватити бога за браду** *правити се важан, свемоћан.* **од бога ти здравље** *каже се као отпоздрав, обично на здравицу „Здрав си (домаћине, куме, пријатељу и сл.)".* **отићи богу на истину** *умрети, преминути.* **питај бога** *в.* *бог зна.* **под милим богом (ништа)** *при појачавању одрицања: апсолутно, баш (ништа).* **показаћу ти твога бога** и сл. *у претњи: научићу те памети, опаметићу те.* **помози (помаже) ~** *народни поздрав при сусрету.* **примити (примати) бога** *отпоздравити (отпоздрављати).* **сила бога не моли** *узалуд је отпор, противљење.* **скидати све богове с неба** *страшно псовати.* **то је (још и) помози боже** *то и није тако лоше.* **трипут ~ помаже** *узречица при трећем понављању неке радње: и трећи пут треба окушати срећу.* **убиј, боже** *лоше, да не може бити горе, ништа не ваља.* **убити бога у некоме** *пребити премлатити некога.* **шта ~ да** *шта буде да буде.* **шта је дао ~** *шта има.*

бо́га м *хип. од бог;* уп. бого. • **бого (мој), бого вољени (мили, драги** и сл.) *за изражавање дивљења, чуђења.*

бо̀газ м и **бо̀газа** ж тур. **а.** *узак кланац, ждрело; узан пут, стаза, пролаз.* **б.** *отвор за пролаз кроз ограду.* • **знати (познавати) (све) стазе и богазе** *познавати добро (све) путеве.* **пролазити стазе и богазе** *ићи, путовати свукуда.*

бо̏га̄љ м (инстр. -ем) разг. *особа с тешким телесним недостатком (обично без руке или ноге), инвалид;* фиг. *умно заостала или неспособна особа.*

бо̏гаљаст, -а, -о *који има телесни недостатак; сакат, кљакав.*

бо̏гаљасто прил. *као богаљ, јадно, кукавно.*

бога́љити, бо̀га̄љӣм несвр. [гл. им. бога́љѐње с] **1.** *чинити некога богаљем.* **2.** *постајати богаљ.*

бо̏га̄љскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на богаље.*

бо̏га̄љски прил. *као богаљи, богаљасто.*

бо̏га̄љство и **бога́љство** с *стање, особина онога који је богаљ, сакатост, кљакавост.*

бо̏га̄љче, -ета с (мн. ø; зб. им. бо̏гаљча̄д ж) *дем. од богаљ.*

бо̏гами прил. *за појачавање тврдње: баш, заиста.* – Богами га добро изудара.

бога̀рати, -а̄м несвр. разг. *често псовати бога у разговору.*

бо̀гат, -а, -о **1.** *који има доста материјалних добара, материјалних вредности, имућан.* **2. а.** *који обилује природним добрима:* ~ крај. **б.** (нечим, ређе: у нечему) *који има нечега у изобиљу, који обилује нечим:* река ~ рибом, храна ~ витаминима, ~ знањем. **в.** *који даје обилан род, који обилује родом, плодан, родан:* ~ јесен. **3. а.** *велик по броју или количини, многобројан, голем, обиман; обилан; који се одликује обиљем и разноврсношћу:* ~ материјал, ~ плен, ~ улов; ~ библиотека; ~ избор; ~ фразеологија, ~ књижевни језик. **б.** *који обилује пробраним јелима и пићима:* ~ трпеза, ~ вечера. **4.** *направљен од скупоценог материјала или украшен скупоценим накитом, раскошан; који је велике вредности, скупоцен:* ~ свечана хаљина, ~ чипка; ~ материјал, ~ поклон. **5.** фиг. *који се одликује великим духовним вредностима, лепотом, изражајношћу и сл.:* ~ дух, ~ стил, ~ дикција. **6.** *снажан, јак; бујан:* ~ врело; ~ паша.

бога̀та̄ш, -а́ша м (вок. бо̏гата̄шу, инстр. богата́шем) *богат, имућан човек.* • **трули ~** *претерано богат човек, велики богаташ.*

бога̀ташица ж *богата женска особа.*

бога̀та̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на богаташе, који припада богаташу, богаташима:* ~ кућа, ~ дете.

бога̀та̄шки прил. *на богаташки начин, као богаташ.*

бога̀ташчић м *дем. од богаташ; богаташко (мушко) дете; мали, ситни богаташ.*

бо̀гатити, -ӣм несвр. [гл. им. бо̀гаћѐње с] *чинити богатим, обогаћивати (материјално или духовно):* ~ језик, ~ стил. ■ **~ се** *постајати богат;* фиг. *развијати се, усавршавати се.*

бо̀гато прил. **а.** *у богатство, у раскош:* ~ се удати. **б.** *раскошно, китњасто:* хаљина ~ украшена чипком. **в.** *обилно, бујно:* ~ израсла вегетација. **г.** *веома добро, ваљано; веома, врло:* ~ ручати; ~ снабдевена радња; ~ попрскати.

бога̀тство с **1.** *обиље материјалних добара, велика имовина, велико имање:* стицати ~. **2.** *стање онога који је богат, одн. особина онога што је богато:* ~ облика, ~ боја, ~ духа, ~ језика, ~ стила. **3.** *раскош, сјај.* • **природна богатства** *добра која даје природа (шуме, рудно благо и др.).* **рудно ~** *рудне и минералне резерве, рудно благо земље.*

бога̀тӯн, -у́на м *в.* *богаташ.*

богѐтати, -а̄м несвр. разг. *често спомињати бога у говору; псовати бога.*

бо̏гзна̄ прил. (обично у негацији у вези с упитно-односним придевским заменицама, одн. прилозима: ~ какав, ~ колики; ~ како, ~ шта; ~ колико) *нарочито, особито.* – Није он богзна какав јунак. И не облачи се богзна како. Дочека их домаћин богзна како.

бо̀гиња ж **а.** *женско божанство:* ~ Хера. **б.** фиг. *женска особа ванредне лепоте.*

бо̏гињав, -а, -о **1.** *који има (на кожи) трагове од богиња, рохав, рошав:* ~ лице, ~ човек. **2.** *оболео од богиња; који је осут богињама, оспама, оспичав.*

бо̏гињаво̄ст, -ости ж *стање онога који је богињав, рохавост, рошавост; оспичавост.*

бо̀гиње, бо̏гӣња̄ ж мн. **1.** мед. *назив за неколико врста заразних вирусних обољења са црвенкастим гнојним бубуљицама на кожи, које касније прелазе у красте, оспе, оспице; такве бубуљице, оспице.* **2.** *ожиљци од прележаних богиња:* лице наружено богињама. • мед. **велике (арапске, црне)** ~ *тешка акутна вирусна заразна болест* variola. **мале** ~ *дечја заразна болест с оспом у виду смеђецрвених пега* morbilli. **водене (средње, овчије)** ~ *дечја заразна болест с ретким оспом који се убрзо претвара у мехуриће, вариченe,* varicella.

бо̀гињица ж *дем. и хип. од богиња.*

бо̀гињице ж мн. мед. *мале богиње.*

бо̀гић, -а и **бо̀гӣћ,** -ӣћа м *дем. од бог; мали бог, мање, ниже божанство.*

бо́гица м *дем. од бо́га и бо́го.*

бо̀гме прил. *за појачавање тврдње: заиста, баш;* уп. богами. – Богме се он обогатио.

бо́го, -а и -ē м *хип. од бог;* уп. бога.

богобојàжљив, -а, -о *који се боји бога, побожан; скрушен, смеран, снисходљив.*

богобојàжљиво прил. *са побожношћу, побожно; скрушено, смерно.*

богобојàжљиво̄ст, -ости ж *особина онога који је богобојажљив, побожност, скрушеност.*

богобо̏ја̄зан[1], -зни ж *в. богобојажљивост.*

богобо̏ја̄зан[2], -зна, -о *в. богобојажљив.*

богобо̏ја̄зно прил. *в. богобојажљиво.*

богобоја́зно̄ст, -ости ж *в. богобојажљивост.*

богòвати, бо̀гује̄м несвр. **1.** *бити бог, владати као бог.* **2.** *бити моћан (као бог); управљати самовољно.* **3.** *лепо живети, уживати.* **4.** *псовати бога, хулити на бога.*

богòве̄ран и **бо̏говеран** јек. **богòвје̄ран** и **бо̏говјеран,** -рна, -о *који верује у бога, побожан.*

богòветан, -тна, -о (обично одр.) (уз речи: цео, читав, сваки и сл.) *за појачавање значења:* цео (сваки) боговетни дан, читаву боговетну ноћ итд.

бо̏говскӣ и **богòвскӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на бога, богове, који припада богу, боговима, божански.* **2.** (богòвскӣ) фиг. *изврстан, сјајан; богат.* – Слике су му боговске. ~ вечера.

бо̏говски и **богòвски** прил. *као богови, сјајно, изванредно; богато:* ~ вечерати.

бо̏года̄н, -а, -о *в. богомдан.*

бо̏года̄но̄ст, -ости ж *в. богомданост.*

богоја́вље̄нскӣ и **богоја́вљенскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на Богојављење:* ~ ноћ, ~ водица.

Богоја́вље̄ње с цркв. *хришћански празник који се светкује 19. јануара (6. по старом календару), као успомена на дан када се (по хришћанском веровању) Бог јавио приликом Христовог крштења.*

богòлик, -а, -о *сличан богу, налик на бога.*

богољу̀бац, -ӯпца м *богољубив, побожан човек.*

богољу̀бив, -а, -о *који воли бога, одан богу, побожан.*

богољу̀биво̄ст, -ости ж и **богòљу̀бље** с *љубав према богу, побожност.*

Богòма̄јка (Богòмати, -тере̄) ж рлг. *мајка божја, Богородица.*

бо̏гомда̄н, -а, -о *који је од бога, од природе, одн. од рођења дан, (у)рођен; обдарен по природи, изузетан; прави, истински:* ~ уметник, ~ дар (таленат).

бо̏гомда̄но̄ст, -ости ж *особина онога што је богомдано; природна обдареност, урођена даровитост:* ~ генија.

богòмоља ж **1.** *место за молитву у облику дворане, цркве, храма итд.; уопште објекат у којем се врше верски обреди (храм, црква, синагога, џамија и др.).* **2.** арх. *служба у цркви; молитва.* • **без невоље нема богомоље** *човек се моли у невољи.*

богòмо̄љан и **бо̏гомо̄љан,** -љна, -о *који се много моли богу; побожан.*

богомо́љац, -љца м *онај који се много моли богу, одвећ побожан човек.*

богомòљачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на богомољце:* ~ мистицизам.

богòмољица ж *дем. од богомоља.*

богòмо̄љка ж (ген. мн. -кӣ (-оља̄ка̄)) **1.** *она која се много моли богу, одвећ побожна женска особа.* **2.** зоол. **а.** *инсект правокрилац* Mantis religiosa *из пор.* Mantidae *који се храни инсектима.* **б.** мн. *ред крупних инсеката правокрилаца* Mantodea *чије су предње ноге подешене за хватање плена.*

богòмо̄љскӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на богомољу:* ~ књига. **2.** *в. богомољачки.*

богомо́љство с *особина онога ко је богомољан, претерано ревносна побожност.*

богòмрзак, -рска, -о рлг. *који је због својих недела заслужио гнев божји, безбожан; нечовечан, одвратан.*

богомр̀зац, -рсца м *онај који мрзи бога, отпадник од бога, безбожник.*

богòмрско прил. *в. богумрско.*

богòносан, -сна, -о *који је предан богу, врло побожан.*

богòносац и **богоно́сац,** -сца м *онај који је предан богу, врло побожан човек.*

богора́дити, богòра̄дӣм несвр. [гл. им. богора́ђе̄ње с] *усрдно молити, преклињати (понављајући стално „бога ради"); просити, просјачити.*

богòра̄днӣк м *онај који богоради, просјак.*

богòродан, -дна, -о *који је божанског порекла, који потиче од бога;* фиг. *стваралачки, творачки:* ~ сунце.

Богòродица и **Богорòдица** ж *према хришћанској религији, мајка Исуса Христа, мајка сина божјег:* пресвета ~, пречиста ~.

богòслов м **а.** *стручњак за богословље, теолог.* **б.** *ђак богословије; студент богословског факултета.*

богословѝја ж **а.** *богословска школа; богословски факултет.* **б.** *в. богословље.*

богословѝјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на богословију:* ~ школа.

богòсло̄вље с *учење о богу и вери, теологија.*

богòсловскӣ, -а̄, -о̄ **а.** *који се односи на богословље, теолошки:* ~ учење, ~ школа. **б.** *који се односи на богослове, који припада богослову, одн. богословима:* ~ капут.

богòсловски прил. *као у богослова:* (по) ~ раздељена коса.

богослуже́ње с *служба божја у цркви, црквени обред:* словенско ~, глагољско ~.

богоу̀годан, -дна, -о рлг. *који је богу у вољи, драг богу, побожан, смеран:* ~ дело, ~ свештеник.

богоу̀годнӣк м рлг. *онај који живи богоугодним животом, који чини богоугодна дела, праведник, свештеник.*

богоу̀годничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на богоугоднике.*

богоу̀годно прил. *на богоугодан начин, као богоугодник, побожно, смерно:* ~ живети.

богоу̀годно̄ст, -ости ж *особина онога који је богоугодан, онога што је богоугодно, побожност, смерност.*

богòхулан и **богòхӯлан,** -лна, -о рлг. *који хули на бога, који вређа бога, безбожан.*

богоху̀литељ, -а̄ м *в. богохулник.*

богòхулити, -ӣм и **богохýлити,** богòхӯлӣм несвр. [гл. им. богòхуљēње и богохýљēње с] *хулити на бога, вређати, грдити бога.*

богòхулнӣк и **богòхӯлнӣк** м рлг. *онај који хули на бога, безбожник.*

богòхулница и **богòхӯлница** ж рлг. *она која хули на бога, безбожница.*

богòхулничкӣ и **богòхӯлничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на богохулнике:* ~ дело.

богòхулно и **богòхӯлно** прил. *на богохулан начин, безбожно.*

богòхулство и **богохýлство** с рлг. *хуљење на бога, безбожност, безбожништво.*

богòчовек јек. **богòчовјек,** -ēка и **богочòвек** јек. **богочòвјек,** -а м (мн. ø) рлг. *онај који је, по хришћанском учењу, у исти мах и бог и човек (Исус Христос).*

богỳмил м ист. *припадник средњовековне хришћанске секте са дуалистичким схватањем света, која одбацује црквено устројство и верске обреде и проповеда строгу аскезу, патарен (по имену попа Богумила).*

богỳмилскӣ, -ā, -ō *који се односи на богумиле:* ~ јерес, ~ учење, ~ покрет.

богумѝлство и **богỳмилство** с *богумилско учење; богумилски покрет.*

бôд м **1.** (мн. бóдови) **а.** *убод иглом или неким другим шиљатим предметом:* ~ игле, ~ ножа. **б.** вој. и спорт. *напад врхом мача или сабље ради задавања убода противнику.* **2. а.** *техника у шивењу или везењу:* крупан ~, ситан ~, коси ~. **б.** *одређено место на везу или шаву кроз које се провлачи конац иглом.* **3. а.** спорт. *јединица за оцењивање успеха у такмичењима, поен.* **б.** *јединица за процењивање релативне вредности нечега (нпр. стана):* бодови за школску спрему.

бȍдар, -дра, -о **1.** *пун снаге и свежине, крепак, чио, живахан; одважан.* **2.** *опрезан, будан (обично о оку, очима).*

бóдеж и **бȍдеж** м (инстр. -ежом) **а.** *узан шиљат нож за бодење.* **б.** *в. бајонет.*

бȍдежић и **бóдежић** м *дем. од бодеж.*

бȍдēљка ж зоол. *врста морске рибе црвене боје, са оштрим бодљама на глави* Scorpaena Scrofa *из пор.* Scorpaenidae, *шкрпина.*

бȍди, -ија м енгл. *фини дводелни женски веш који се састоји из гаћица и поткошуље с нараменицама.*

бȍди-бѝлдер м *онај који се бави боди-билдингом.*

бȍди-бѝлдēрка ж *она која се бави боди-билдингом.*

бȍди-бѝлдинг м енгл. *специјалне вежбе за постизање велике мишићне масе и обликовање мишића.*

бȍдичек м енгл. *задржавање противничког играча телом (у хокеју).*

бôд-лѝста ж спорт. *формулар у који судија бележи бодове, поене такмичара, бодовна листа.*

бóдља ж (ген. мн. бóдљӣ (бóдља)) **1. а.** *тврд шиљат израштај код неких животиња и биљака, који служи као одбрамбено средство (нпр. трн):* јежеве бодље, бодље кактуса. **б.** *рилица код неких инсеката подешена за бодење.* **2.** фиг. *заједљива реч, увреда; заједање, боцкање, пецкање.*

бȍдљав, -а, -о *в. бодљикав.*

бȍдљāр, -áра и **бȍдљāр,** -а м зоол. *у мн.: морске животиње бескичмењаци чије је тело обрасло покретним бодљама, бодљокошци* Echinodermata *(у јд.: таква животиња).*

бȍдљаст, -а, -о *в. бодљикав.*

бȍдљāш, -áша м зоол. *у мн.: глодари чије је тело обрасло накострешеним бодљама (у јд.: такав глодар).*

бȍдљив, -а, -о **а.** *склон бодењу, који се радо боде (о рогатим животињама):* ~ во. **б.** *в. бодљикав (1а и 2б).*

бȍдљика ж *в. бодља (1а).*

бȍдљикав, -а, -о **1. а.** *који има бодље, бодљике:* ~ грм, ~ кактус, ~ жица. **б.** *накострешен, чекињаст:* ~ коса. **в.** *који боде, боцка:* ~ стрњика, ~ брада. **2.** фиг. **а.** *продоран, оштар:* бодљикаве очи. **б.** *заједљив, пецкав, саркастичан:* бодљикаве примедбе. • ~ **прасе** *в. под прасе.*

бȍдљикавōст, -ости ж *особина онога који је бодљикав, онога што је бодљикаво;* фиг. *заједљивост, саркастичност.*

бодљѝкара ж *у мн.: род гљива* Hydnum *из ф.* Hydnaceae, *чије је плодоносно тело на доњој страни обрасло бодљама; у јд.: назив за поједине врсте тога рода:* **љускава** ~ H. imbricatum; **крпаста** ~ H. repandum.

бȍдљикаст, -а, -о *који има бодљике, бодљикав; који је као бодљика:* ~ лишће; ~ стрњика.

бóдљица и **бȍдљица** ж *дем. од бодља.*

бȍдљичица ж *дем. од бодљика и бодљица.*

бодљокóжац, -óшца и **бодљòкожац,** -ошца м зоол. *в. бодљар.*

бȍдовати, бȍдујēм несвр. **а.** спорт. *оцењивати бодовима (успех у такмичењу).* **б.** *процењивати бодовима вредност нечега:* ~ станове.

бȍдōвнӣ, -ā, -ō *који се односи на бодове и бодовање:* ~ оцењивање, ~ судија, ~ листа.

бȍдōрка ж зоол. *врста речне рибе црвених пераја* Leuciscus rutilus.

бȍдрилац, -иоца и **бȍдритељ,** -а м *онај који бодри, подстиче.*

бȍдрити, -ӣм несвр. [гл. им. бȍдрēње с] *подстицати, храбрити, соколити; давати некоме подршку, подржавати.* ■ ~ **се 1.** уз. повр. *међусобно се подстицати, храбрити се.* **2.** *храбрити се, јуначити се.*

бȍдро прил. **1.** *крепко, чило, одважно:* ~ се држати. **2.** *с пажњом, будно:* ~ мотрити.

бȍдрōст, -ости ж *особина онога који је бодар.* **1.** *крепкост, срчаност.* **2.** *будност, опрезност.*

боȅм, боéма м фр. *особа (обично књижевник, уметник) која води безбрижан, неуредан, кафански живот, не поштујући уобичајене норме друштвеног понашања.*

боѐмија ж (мн. ø) **1.** зб. *боеми, друштво боема.* **2.** *в. боемство.*

боȅмскӣ, -ā, -ō *који се односи на боеме, својствен боемима:* ~ живот.

боȅмски прил. *на боемски начин, као боем:* живети ~.

боéмство с *особина онога који је боем, боемски начин живота.*

боѐмчина ж (м) (мн. ж) *пеј. од боем; велики, прави боем.*

боéмштина и **боѐмштина** ж пеј. *в. боемство.*

божàнскӣ, -ā, -ō **1. а.** *који се односи на божанство, на бога, који потиче од бога, својствен богу и сл.; божји:* ~ дух, ~ дело. **2.** *који има својства бога, божанства; сличан божанству, који је као у божанства:* ~ Афродита, ~ Хомер. **3.** *в. божанствен (1):* ~ мирис.

божàнски прил. *на божански начин, као бог, божанствено, савршено:* ~ леп.

божàнствен, -а, -о **1.** *изванредно леп, диван; величанствен:* ~ лепота, божанствене очи, ~ изглед. **2.** *в. божански (1, 2):* ~ творевина, ~ сила.

божàнствено прил. *на божанствен начин, дивно, величанствено, узвишено:* ~ лепа, ~ певати.

божàнственōст, -ости ж *особина онога који је божанствен, онога што је божанствено, савршенство, величанственост, узвишеност.*

божàнство с **1.** (ген. мн. божàнстāвā) *многобожачки бог, одн. богиња; биће божанске природе;* фиг. *предмет обожавања, дивљења.* **2.** (мн. ø) *својство, природа бога, божанска природа.*

бȍжиковина ж бот. *зимзелени грм или дрво* Ilex aquifolium *из ф.* Aquifoliaceae, *зеленика.*

Бȍжић м рлг. *велики, најрадоснији хришћански празник посвећен рођењу Исуса Христа (25. XII по новом или, код неких*

цркава, по старом календару). • **Велики ~** *в. Божић.* **Мали ~** *Нова година.* **гојити прасе уочи Божића** *почињати неки посао одвећ доцкан; остављати, одлагати посао за последњи час.* **као ~ и Бадњи дан** *увек заједно, нераздвојно.*

бо̏жић, -а и **бо̏жӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од бог.*

бо̏жићевати, -ћӯјēм свр. и несвр. *празновати Божић; провести, проводити божићне празнике.*

бо̏жићковати, -кӯјēм свр. и несвр. *в. божићевати.*

бо̏жићнӣ, -ā, -ō *који се односи на Божић:* божићни празници. • **~ дрво (дрвце)** *в. под дрво.*

бо̏жићница ж етн. **а.** *јабука којом се пријатељи дарују о Божићу.* **б.** *јабука којом младожења дарује заручницу.*

бо̏жићњāк м етн. **1.** *в. божићњар.* **2.** *хлеб, погача или колач који се меси за Божић.*

бо̏жићњāр м етн. *прасе које се пече о Божићу, печеница.*

бо̏жица ж *в. богиња.*

бо̏жјāк м **1. а.** *просјак; убог човек, пуки сиромах.* **б.** *пропао човек, несрећник, јадник.* **2.** *члан калуђерског реда храмовника, темплара.*

божја̀кати, -āм и **божја́кати,** бо̏жјāчēм несвр. *богорадити, просити, просјачити.*

бо̏жјāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на божјаке, просјачки; бедан, убошки.*

бо̏жјāчки прил. *на божјачки начин, као божјак, просјачки:* ~ мољакати.

бо̏жјӣ (бо̏жијӣ) и **бо̀жјӣ** (бо̀жијӣ), -ā, -ē **1.** *који се односи на бога, који припада богу, који потиче од бога:* ~ воља, ~ дар. **2.** *који је богу у вољи, драг богу; одан, предан богу:* ~ човек, ~ слуга. **3.** *за појачавање значења именице: велики, веома велики; прави, боговетан:* ~ чудо, страхота ~, дивота ~, ~ напаст, цео ~ дан. • **~ син, ~ слуга, ~ угодник, ~ дрвце, ~ овчица** итд. *в. код тих именица.*

бо̏жӯр, -а и **бо̀жӯр,** -у́ра м бот. *род полужбунастих биљака* Paeonia *из ф.* Paeoniaceae *са лепим великим цветовима сличним ружи:* **женски ~** P. officinalis. **мушки (плănински) ~** P. corallina. **косовски ~** P. decora.

бо́за ж тур. **1. а.** (мн. в) *врста густог накиселог напитка од преврелог кукурузног или просеног брашна.* **б.** *количина тога пића у одређеној посуди (обично чаши).* **2.** (мн. в) фиг. *оно што је безвредно.* • **бистар као ~** *глуп, глупав.*

бо̏заџија м (мн. ж) тур. *онај који прави или продаје бозу.*

бо̏заџӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на бозаџије, који припада бозаџији, бозаџијама:* ~ радња.

бо̏заџӣница ж *радња у којој се прави и продаје боза.*

бо̑ј, бо̏ја м (инстр. бо̏јем; мн. бо̏јеви и бо̀јеви) **1.** воj. **а.** *оружани сукоб између две војске, мања битка.* **б.** *ратни сукоб, рат.* **2. а.** *физичко разрачунавање двају или више лица, туча, тучњава.* **б.** *борба између животиња.* **в.** *батинање, бијење, батине.* • **бити ~** арх. *водити борбу, борити се.*

бо̀ја ж тур. **1.** физ. *визуелни утисак; видни осет који у оку стварају светлосни зраци одређених таласних дужина (директно или одбијени од предмета, одн. пропуштени кроз њих):* бела ~, жута ~, црна ~, светла ~, тамна ~. **2.** *материја, средство које служи за бојење, фарба:* обојити црвеном бојом. **3.** мн. **а.** *застава (као симбол државе):* националне боје, борити се за своје боје. **б.** *репрезентација, тим, клуб:* бранити наше боје против немачких фудбалера. **4.** карт. *врста карте за играње (каро, пик, треф, херц).* **5.** физ. *особина звука, звучни утисак који на слух чине споредни виши тонови и који зависи од резонатора, тембр; карактеристика гласа:* ~ гласа; умирујућа ~ гласа. **6.** фиг. **а.** *идејни став, убеђење, уверење, мишљење, опредељење; политичко и класно обележје.* **б.** *обележје, карактеристика.* **в.** *уметничко обележје; изразитост (као уметничко средство).* **г.** *нијанса, примеса:* казати нешто с бојом подругљивости. • **анилинске боје** хем. *индустријски добијене органске боје (којима анилин служи као основа).* **водене боје** слик. *боје за сликање којима као растварач служи вода.* **дрвене боје** разг. *пастелне боје у облику оловке.* **комплементарне боје** *боје спектра које, оптички помешане, дају белу боју.* **локална ~** *карактеристичне особености неког краја.* **уљане (масне) боје** слик. *боје помешане са уљем.* **изићи (излазити) с бојом на среду** *отворено изнети (износити) своје мишљење.* **показ(ив)ати се у правој боји** *откри(ва)ти своју праву природу, карактер.* **приказ(ив)ати, представити (представљати)** и сл. 1) **у правој боји** *онако како у ствари јесте, реално.* 2) **у ружичастој боји** *улепшано; оптимистички.* 3) **у црној (тамној), ружној** и сл. **боји** *рђаво, ружно; песимистички.* **променити боју** а) *побледети или поцрвенети (обично у афекту).* б) *прећи у другу политичку партију, странку, други клуб и сл.*

бо̀ја̄дисати (се), -ишēм (се) несвр. *в. бојити (се).*

боја̀жљив, -а, -о **а.** *који се боји, плаши (нечега), плашљив, страшљив.* **б.** *неодлучан; стидљив, снебивљив.*

боја̀жљивац, -ӣвца м *бојажљив човек, плашљивац.*

боја̀жљивица ж *бојажљива женска особа, плашљивица.*

боја̀жљиво прил. *плашљиво, са страхом; неодлучно; стидљиво, снебивајући се.*

боја̀жљивōст, -ости ж *особина онога који је бојажљив, плашљивост; неодлучност; стидљивост.*

бо̏ја̄зан, -зни ж (инстр. -зни) **а.** *зебња, стрепња, страх, прибојавање.* **б.** *снебивање, устручавање.*

боја́знōст и **бо̏ја̄знōст,** -ости ж *в. бојажљивост.*

бо̀јак, бо́јка м песн. *хип. од бој.*

бо̀ја̄нка ж *књига, сликовница са штампаним цртежима коју деца сама испуњавају бојама.*

бо̀ја̄р[1], -а́ра м ист. *в. бољар.*

бо̀ја̄р[2], -а́ра м **1.** *занатлија који се бави бојењем тканина, пређе и сл.* **2.** *трговац бојама.*

бо̀јара ж *бојарска радионица, фарбара.*

боја̀рица и **бо̀ја̄рка** ж *женска особа бојар*[1].

бо̀ја̄рскӣ[1], -ā, -ō *који се односи на бојаре*[1], *властеоски.*

бо̀ја̄рскӣ[2], -ā, -ō *који се односи на бојаре*[2], *фарбарски.*

боја́рство[1] с *в. бољарство.*

боја́рство[2] с *бојарски, фарбарски занат.*

бо̀јати се, бо̀јӣм се несвр. **1. а.** *осећати страх, плашити се, страховати:* ~ вука, ~ (од) ватре. **б.** (за некога, за нешто) *стрепети, бринути се (за некога, за нешто):* ~ за сина, ~ животу. **2.** *не усуђивати се (у)радити нешто, устручавати се:* ~ некоме нешто рећи. **3.** *са зебњом, страхом помишљати нешто, слутити забринуто:* – Бојим се озепшћеш. **4.** (само одрич. с ген.) *не уступати (некоме), осећати се надмоћнијим, бољим (од некога), не стидети се (некога).* – У послу се не боји ниједног младића. • **~** *има разлога за стрепњу.* – Бојати се, изгубићемо ову утакмицу. **~ (и) своје сенке (сене)** *бити јако плашљив.* **бојим се, све се бојим** *изгледа ми, чини ми се.* – Ако ме упита, бојим се да ћу се збунити. **не бој се** *сигурно, свакако.* – Он ће, не бој се, победити.

бо̏јевӣ, -ā, -ō рус. воj. *који је са убојним зрном (о муницији), убојит (за разлику од маневарског):* ~ метак, ~ муниција, ~ глава.

бо̏јен, -а, -о *који је у боји, обојен:* ~ стакло.

бо̀јило с *средство за бојење, боја.*

бо̀јӣља и **бо̀јиља** ж *жена која боји, која се бави бојењем (пређе, тканине и сл.).*

бо̀јити, -ӣм несвр. [гл. им. бо̏јēње с] **1. а.** *премазивати бојом или потапати у боју, одн. раствор боје:* ~ ускршња јаја. **б.** *остављати обојен траг на нечему.* – Млаз крви је бојио белу кошуљу. **в.** *мењати боју нечему, давати одређену боју нечему.* – Водени раствор база боји лакмус-хартију плаво. **2.** фиг. *чинити сликовитим; улепшавати, дотеривати.* – Уметник живо боји средину. ■ **~ се 1.** *мазати бојом своје лице, косу и др., фарбати се.* **2.** *добијати (одређену) боју.* – Лакмус-хартија се у базама боји плаво.

бо̀јица ж *писаљка, оловка у боји или комадић чврсте, растворљиве материје у боји који служи за сликање, цртање (обично у школи).*

бо̀јӣшнӣ, -ā, -ō *који се односи на бојиште.*

бо̀јӣште с *место где се бије бој, битка, бојно поље, ратиште, попришт̄е битке.*

бо̀јкот м енгл. **1.** *прекид економских, политичких и др. односа са неким (обично с неком државом, организацијом и сл.), у знак протеста и ради постизања одређеног циља.* **2.** *намерно неучествовање у нечему, уздржавање од неке акције, опструкција:* ~ наставе, ~ избора.

бо̀јкотнӣ, -ā, -ō *који се односи на бојкот:* ~ акција.

бо̀јкотовати, -тујӯм (бојкоти́рати, -о̀тӣрāм) свр. и несвр. *(из)вршити бојкот, прекинути, прекидати односе са неким; намерно не учествовати у нечему, уздржа(ва)ти се од неке акције:* ~ наставу.

бо̀јлер м енгл. *затворен метални, обично ваљкасти суд, резервоар са уграђеним уређајем за загревање воде (у купатилу или кухињи):* електрични ~, плински ~. • **проточни** ~ *бојлер без спремника који се укључује аутоматски отварањем славине и даје одмах воду одређене температуре.*

бо̀јна ж **а.** ист. *војна јединица (од око 1.000 људи) у усташкој војсци (за време Другог светског рата).* **б.** *јединици војске Републике Хрватске, батаљон.*

бо̀јнӣ, -ā, -ō *који се односи на бој, који служи за бој, који учествује у боју и сл.; ратни:* ~ копље, ~ поље, ~ кола, ~ отров, ~ поредак, ~ труба.

бо̀јнӣк, -и́ка и **бо̂јнӣк** м ист. *заповедник бојне, мајор.*

бо́јџија и **бо̀јџија** м (мн. ж) *онај који је склон тучи, који се лако побије, кавгаџија.*

бо̑к и **бо̏к**, бо̏ка м (мн. бо̀кови) **1. а.** *лева или десна страна човечјег тела (од пазуха до кука), слабина:* окренути се на бок. **б.** *кук; заобљени део тела око кука, бедро.* **в.** *лева или десна страна задњег дела тела код животиња, сапи.* **2.** *лева или десна страна неког предмета (брода, чамца, зграде, кола и др.), испупчени, бочни део суда итд., бочна страна.* **3. а.** *страна планине, падина, обронак.* **б.** *обала реке; страна теснаца, бунара и сл.:* бокови корита. **4.** вој. *лева или десна страна неке војне јединице (у борбеном или маршевском поретку):* напасти леви бок, ударити с бока. • **стати уз (о)** ~ *изједначити се, моћи се мерити, упоредити (с неким, с нечим).*

бо̀кал, -а́ла м итал. *овећи, обично обао бокаст стони суд са дршком, при врху сужен, за воду или вино, врч, кондир; садржина, запремина тога суда:* ~ вина.

бо̀каласт, -а, -о *који има облик бокала* ~ суд.

бо̀каласто прил. *у облику бокала, као бокал, трбушасто:* ~ проширен.

бока̀лина ж *аугм. од бокал.*

бока̀л(ч)ић м и **бока̀лче**, -ета с (супл. мн. бока̀лчићи) *дем. од бокал.*

бо̏каст, -а, -о *избочен, испупчен; бокат; трбушаст:* ~ суд.

бо̀кат, -а, -о *који има јаче развијене бокове, кукове; који има велик трбух, трбушаст.*

бо̏квица ж бот. *род зељастих ливадских биљака* Plantago *из ф.* Plantaginaceae, *чије се неке врсте употребљавају у народном лекарству.*

бо̀ке̄љскӣ, -ā, -ō *који се односи на Бокеље (становнике Боке Которске) и на Боку (Которску):* ~ морнарица.

бо̀керица ж *пушка са две цеви, положене усправно једна на другу.*

бо̏кобра̄н м брод. *одбојник (обично гужва од дебелог конопца) који штити бок брода (од оштећења) приликом пристајања.*

бо̀ко̄р и **бо̏кор**, -ора м мађ. **1.** *више стабљика или цветова густо израслих на једном месту (из истог корена), жбун, грм:* ~ ружа. **2.** *букет, кита, руковет:* ~ босиљка.

бо̏корасṭ, -а, -о *који је у облику бокора; жбунаст:* ~ цвеће, ~ трава.

бо̏корасто прил. *у виду бокора, као бокор; жбунасто:* ~ расти.

боко̀рити се и **бо̏корити се**, -ӣм се несвр. [гл. им. -ре̄ње с] *расти у облику бокора.* – Трава се бокори.

боко̀р(ч)ић м *дем. од бокор.*

бо̀ко̄рје с (мн. ø) *зб. им. од бокор; жбуње.*

бо̏кс[1] м (мн. ø) енгл. *врста спорта, борба песницама с нарочитим постављеним рукавицама (на постољу, рингу окруженом конопцима), песничење.*

бо̏кс[2] м (мн. -ови) енгл. **1.** *омањи преграђени део неке просторије, обично за смештај животиња или робе, преградак:* ~ у коњушници. **2.** *кутија, пакетић:* ~ цигарета.

бо̏кс[3] м енгл. *штављена мека телећа или коњска кожа за обућу:* телећи ~.

бо̏ксати (се), -ā м (се) несвр. рег. *в. боксовати (се).*

бо̏кса̄ч, -а́ча м рег. *в. боксер (1).*

бо̀кса̄чкӣ, -ā, -ō рег. *в. боксерски.*

бо̀ксер м енгл. **1.** спорт. *спортиста који се бави боксом, боксовањем.* **2.** *хладно гвоздено оружје са квргастим избочинама или шиљцима, које се навлачи на прсте.* **3.** *раса паса снажне телесне грађе и спљоштене њушке.*

бо̀ксерице ж мн. *мушке гаће с ногавицама које сежу до средине бедара.*

бо̀ксерскӣ, -ā, -ō *који се односи на боксере и на бокс:* ~ репрезентација, ~ утакмица, ~ рукавица.

бо̀ксӣт, -и́та м (мн. ø) фр. мин. *земљасти минерал црвене, жуте или мрке боје, хидроксид алуминијума са примесама гвозденог оксида, главна сировина за добијање алуминијума.*

бо̀ксӣтнӣ, -ā, -ō *који садржи боксит:* ~ руда.

бо̏кс-ме̄ч, -ме̄ча м спорт. *такмичење у боксовању, боксерска утакмица.*

бо̀ксовати, -сује̄м несвр. *борити се као боксер против другог боксера; бавити се боксом:* ~ против шампиона. ■ ~ **се** уз. повр. *међусобно се борити песницама.*

бо̑л м (ж) (мн. бо́лови м (бо̂ли ж)) **1.** *непријатан осећај телесне, физичке патње због повреде или болести, поремећаја у организму.* **2.** *душевна патња; туга, жалост, јад:* душевни ~. • **светски (светска)** ~ књиж. (према нем. Weltschmerz) *романтичарска сета и песимизам као последица уверења да у свету нужно превладава зло и патња.* **лажни болови** мед. *стезање материце које жена осећа последњих недеља трудноће као болове у крстима и по дну трбуха.*

бо̑лан, -лна, -о и **бо̏лан**, бо́на, бо́но **1. а.** *који је захваћен болом, који боли:* ~ место, ~ задебљање. **б.** *потресен болом, тужан, жалостан, ојађен:* ~ душа, ~ срце. **в.** *који изазива бол (физички или душевни), праћен болом:* ~ убод, ~ додир; ~ мисао, ~ сећање. **г.** *који је изазван болом, који изражава бол (физички или душевни):* ~ израз, ~ грч, ~ плач. **д.** *који задаје тешкоће, тежак, мучан:* ~ питање. **2.** *в. болестан.* **3.** (бо̏лан) разг. *као узречица при емоционалном обраћању* (уз именицу или без ње): *јадан.* – Шта уради болан?! • ~ **не био (болна не била и сл.)** *узречица при обраћању, у емоционалном говору за исказивање молбе, чуђења, пребацивања и сл.* ~ **да се лечи** *(при хваљењу јела или пића и сл.): изврсно, савршено.* ~ **место** *слаба страна; тежи проблем, замршено питање.*

боле́ро (боле̂ро) м (ретко у мн. с) шп. **1.** *шпанска игра у тročетвртинском такту, обично уз пратњу гитара и кастањета.* **2.** *кратак женски жакет без рукава.*

болѐснӣк, -и́ка м *онај који је болестан.* • ~ **на Босфору** ист. *ослабљено Турско царство у последњем раздобљу свог постојања.*

болѐсница ж *она која је болесна.*

болѐснӣчкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на болеснике (који припада болеснику, болесницима, намењен болесницима и сл.):* ~ постеља, ~ листа. **2.** *који је као у болесника, немоћан, слаб:* ~ изглед, ~ глас.

болѐснички прил. *као болесник:* ~ блед.

бо̏лесно прил. **1.** *као у болести, нездраво:* ~ изгледати. **2.** *преко границе нормалног, претерано:* ~ осетљив, ~ амбициозан, ~ љубоморан.

бо̏ле̄ст, -ести ж (инстр. -ешћу; ген. мн. бо̀лѐстӣ) **1. а.** *нездраво стање организма изазвано поремећајем његових животних функција; обољење:* бубрежна ~, очна ~. **б.** *нездраво, поремећено стање духа:* душевна ~, нервна ~. **2.** фиг. **а.** *нездраво, поремећено стање у некој друштвеној области.* **б.** *претерана страст, манија:* ~ за згртањем новца. • мед. **акутна ~** *болест која нагло избија и кратко траје.* **венерична (полна) ~** *заразно обољење полних органа.* **водена ~** *нагомилавање течности око зглобова и у трбушној дупљи.* **дечје болести** *болести од којих оболевају најчешће деца.* **дуга и тешка (опака) ~** *рак, канцер.* **душевне болести** *болести при којима долази до болесних промена у душевном животу.* **енглеска ~** *рахитис.* **зубна ~** фиг. *досадна особа, одн. оно што је досадно, несносно, напаст.* **историја болести** *медицински званични документ у који се уписују анамнестички подаци и сва стручна запажања.* **морска ~** *поремећај у организму, мучнина у желуцу изазвана љуљањем брода.* **професионална ~** *болест карактеристична за одређена занимања.* **тропска ~** *болест коју изазивају разни инсекти у тропским крајевима (маларија, жута грозница и др.).* **хронична ~** *дуготрајно обољење променљивог интензитета.* **шећерна ~** *поремећена измена шећера у организму, дијабетес.* **боловати од дечјих болести** *правити грешке, грешити због немања искуства.*

бо̏лестан, -сна, -о **1. а.** *који има неку болест, који пати од неке болести:* ~ човек. **б.** *захваћен болешћу, оболео:* ~ орган, ~ бубрег. **в.** *заражен болешћу, заразан:* ~ свињско месо. **2.** фиг. *који претерано пати од нечега, обузет нечим:* ~ од љубоморе, ~ од амбиције. **3.** фиг. *ненормалан, неприродан, поремећен; претеран:* ~ амбиција, болесне идеје, ~ љубомора.

бо̀лети јек. **бо̀љети,** бо̀лӣ несвр. безл. **1.** *бити обузет болом, одавати бол, бити извор бола.* – Боли ме глава. **2.** (некога) *осећати бол, имати бол (болове).* – Боли ме у грлу. **3.** *причињавати, задавати бол.* – Боле ме уботи. фиг. Неправда ме боли. • **боли глава** жарг. *каже се за нешто изврсно, што изазива дивљење.* – Хаљина је боли глава. Филм је боли глава. **боли ме душа (срце)** *осећам душевни бол, патњу, патим; осећам сажаљење, јако ми је жао; тугујем.* **знати (осећати и сл.) где кога боли** *имати разумевање за туђе невоље, патње.* **боли ме глава (од нечега)** *имам бригa, много бринем, имам проблема.* **нека те (за то) не боли глава** *не брини (за то), буди без бриге.*

болѐћив, -а, -о *који је мека срца, сажаљив, саосећајан, сентименталан; који одаје саосећајност:* ~ човек; ~ осмех, ~ израз.

болѐћиво прил. *сажаљиво, саосећајно, нежно, сентиментално:* ~ гледати.

болѐћивōст, -ости ж *особина онога који је болећив, саосећајност, сажаљивост, сентименталност.*

болѐшљив, -а, -о **1.** *који је слабог здравља, који често побољева, слабуњав.* **2.** *који одаје болест:* ~ лице.

болѐшљивац, -ӣвца м *болешљив човек.*

болѐшљиво прил. *нездраво, болесно.*

болѐшљивōст, -ости ж *стање онога који је болешљив.*

болѐштина ж *аугм. и пеј. од болест; заразна болест.*

болѐшчина ж *в. болештина.*

бо̀лӣд, -ӣда м грч. **1.** астр. *метеор који се ужари и распадне пролазећи кроз Земљину атмосферу.* **2.** *тркачки аутомобил велике снаге и посебног облика.*

бо̂лнӣк м песн. *болесник.*

бо́лница ж *установа за смештање, лечење и негу болесника; зграда у којој се налази та установа:* војна ~, гинеколошка ~. • **душевна ~** *болница за лечење душевних болесника.* **пољска ~** *покретна војна болница, обично под шатором.*

бо́лничāр м (инстр. -ом и -ем) *стручно лице које негује болеснике (обично у болници).*

бо́лничāрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа болничар.*

бо́лничāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на болничаре:* ~ курс, ~ особље.

бо́лничица ж *дем. од болница.*

бо́лничкӣ, -ā, -ō *који се односи на болницу:* ~ соба, ~ храна.

бо̂лно прил. **1.** *изазивајући физички бол; осећајући физички бол, са болом:* ~ ранити; ~ застењати. **2.** фиг. *изазивајући душевни бол, тужно, сетно, меланхолично:* ~ одјекнути.

боло̀вāње (бо̏ловāње) с **1.** *гл. им. од боловати.* **2.** (бо̏ловāње) *одсуство са посла због болести (на основу лекарског мишљења):* отићи на ~, бити на боловању, закључити ~.

боло̀вати (бо̏ловати), бо̀лујēм несвр. **1. а.** *бити болестан:* ~ од туберкулозе. **б.** *проводити време на боловању:* ~ код куће. **2.** фиг. *осећати душевни бол, тугу, патити, туговати.* • **бол болује** нар. *пати због неузвраћене љубави.*

болу̀цкати, -кā несвр. *у дем. значењу: болети, помало болети.*

бо́ља ж песн. *болест; бол.*

бо̀љāр, -āра м рус. ист. *племић, властелин (у Русији).*

бо̀љāрка (бољарица) ж *женска особа бољар, племкиња, властелинка; бољарева жена.*

бо̀љāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на бољаре, властеоски, племићки.*

боља́рство с ист. **1.** *класа бољара, бољарски сталеж, племство, властела.* **2.** *бољарска титула, властелинство.*

бо̏ље и **бо̏љē** прил. **1.** *комп. од добро.* **2.** *на бољи начин, ефикасније.* **3.** *боље рећи, тачније речено.* – Он је пропалица, или, боље, олош. • **~ рећи (рекавши, речено)** *другим речима, тачније речено.* **~ те нашао** нар. *одговор на поздрав: добро дошао.* **брже ~** *што пре, хитно, одмах.* **што ~** *на најбољи могући начин.*

бо̀љети *в. болети.*

боља́так, -тка м *промена набоље, побољшање, напредак.*

бо̂љка ж (дат. бо̂љци; ген. мн. бо̂љкӣ) експр. **1.** *в. болест.* **2.** *бол, патња; туга, невоља; узрок патње, бриге.*

бо̂љчица ж *дем. и хип. од бољка.*

бољшевѝзам, -зма м рус. пол. ист. *варијанта комунистичког покрета коју је засновао Лењин инсистирајући нарочито на начелу демократског централизма.*

бољшевиза́ција ж *превођење на бољшевизам, завођење, увођење, примена бољшевизма, бољшевизирање.*

бољшевизѝрати, -ѝзӣрāм свр. и несвр. **а.** *завести, заводити, увести, уводити бољшевизам.* **б.** *преобратити, преобраћати у бољшевика, бољшевике.*

бољшѐвӣк, -ӣка и **бољшѐвик,** -а м рус. ист. *присталица бољшевизма; припадник комунистичке (бољшевичке) партије у бившем Совјетском Савезу (првобитно члан већине Руске социјалдемократске радничке партије од 1903. године).*

бољшѐвӣчкӣ (бољшевѝстичкӣ), -ā, -ō *који се односи на бољшевизам и бољшевике:* ~ партија, ~ режим.

бољшѐвички прил. *на бољшевички начин, као бољшевици.*

бо̏м и **бо̂м** *узвик којим се подражава звоњење звона;* уп. бим-бам.

бо̂мба ж (ген. мн. бо̂мбӣ) фр. **1.** *врста експлозивног пројектила, округла направа састављена из металног омотача, експлозива и упаљача која служи за разарање и уништавање живе силе борбених средстава непријатеља и др.:* ручна ~, авионска ~, атомска ~, димна ~, хидрогенска ~. **2.** фиг. **а.** *јако, сигурно средство.* **б.** *опасност, извор опасности.* **в.** непром. (у служби придева или прилога) сленг *кад се хоће рећи да је нешто изврсно, одлично, сензационално.* – Та књига је бомба! То је бомба. • **вулканска ~** геол. *комад вулканске лаве при ерупцији.* **кобалтна ~** мед. *апарат који служи за рендгенску терапију карцинома.* **темпирана ~** *опасност која прети.* **секс-бомба** шатр. *згодна жена.*

бомба̀рдēр, -ēра м (инстр. -ēром) фр. вој. **1.** *авион за бацање бомби.* **2.** *ваздухопловац који баца бомбе.*

бомба̀рдēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на бомбардере.*

бо̀мбардовати, -дујēм (бомбардѝрати, -а̀рдӣрāм) свр. и несвр. **1.** вој. *(из)вршити напад авионским бомбама или гранатама.* **2.** физ. *засути, засипати ситним (атомским и сл.) честицама.* **3.** фиг. **а.** *(по)гађати неким предметима.* **б.** *обасути, обасипати пошиљкама, поклонима, речима и сл.:* ~ некога писмима.

бомба̀рдо̄н, -óна м итал. муз. *велика лимена труба, лимена дуваљка најнижег регистра.*

бо̏мбаст, -а, -о *в. бомбастичан.*

бо̀мбаст м нем. књиж. *претерано китњаст и надмен говор, стил или стилски израз.*

бомба̀стичан, -чна, -о (бомба̀стичкӣ, -ā, -ō) *пун претерано китњастих и надмених речи, пун бомбаста:* ~ стил, ~ фраза.

бомба̀стично (бомба̀стички) прил. *на бомбастичан начин, бомбастичним стилом, претерано китњасто и надмено.*

бомба̀стично̄ст, -ости ж *особина онога што је бомбастично.*

бо̏мбасто прил. *в. бомбастично.*

бо̀мба̄ш, -áша м *онај који баца ручне бомбе.*

бо̀мба̄шкӣ, -ā, -ō *који се односи на бомбаше (1):* ~ вод.

бо̂мбица ж **1.** *дем. од бомба.* **2.** (обично у мн.) *врста посластица лоптастог облика:* чоколадне бомбице.

бо̀мбо̄н, -óна м и **бомбóна** ж фр. *мали слаткиш, посластица од истопљеног шећера или чоколаде.*

бомбонијéра ж *в. бомбоњера.*

бомбóница ж *дем. од бомбона.*

бомбо̀нчић м *дем. од бомбон.*

бомбо̀нџија м (мн. ж) *онај који прави или продаје бомбоне.*

бомбоњéра ж *кутија или посуда за бомбоне; бомбоне у посебној кутији:* купити бомбоњеру.

бо̂н м (мн. бóнови) фр. **1.** банк. **а.** *привремени налог за исплату новца.* **б.** *потврда да је примљен одређени износ новца; налог за издавање неке робе.* **2.** *дознака за набавку робе (следовање) у рационалној потрошњи:* куповина робе на бонове.

бонапарти̏зам, -зма м ист. *политички покрет и идеологија присталица династије Бонапарта у Француској (за време првог и другог царства).*

бонапа̀ртист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица династије Бонапарте и рестаурације њихове владавине.*

бонапарти̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на бонапартизам и бонапартисте.*

бонапа̀ртисткиња ж *женска особа бонапартиста.*

бо̀наца ж итал. *мирно море; време без ветра на мору.*

бонви̏ва̄н, -áна м фр. *онај који је склон уживању, љубитељ лагодног живота и телесног уживања.*

бонви̏ва̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на бонвиване.*

бонви̏ва̄нски прил. *као бонвиван, лако, безбрижно.*

бо̀ндрук м нем. грађ. *дрвени костур за кућу (дирeци и гредице) који се испуњава опеком или ћерпичем.*

бони̏те̄т, -éта м фр. **1.** екон. *скуп позитивних, добрих својстава неког економског субјекта или робе који их чине добрим, солидним, одн. добром, солидном, ваљаност, солидност:* ~ фирме, ~ земљишта. **2.** банк. *способност плаћања.*

бонити́рати, -и̏тӣра̄м свр. и несвр. *одредити, одређивати бонитет, проценити, процењивати квалитет (нпр. земљишта).*

бонификáција ж лат. **1.** екон. **а.** *накнада, попуст у цени (на уговорену своту) или одштета која се одобрава за делимично оштећену или неквалитетну робу.* **б.** *награда, премија која се даје извозницима (да би извозили по нижој цени).* **2.** банк. *одобрење рачуна.* **3.** *побољшање, поправка.*

бони̏фиковати и **бо̀нификовати,** -кује̄м (бонифици́рати, -и̏цӣра̄м) свр. **1.** **а.** *надокнадити штету, обештетити.* **б.** *одобрити попуст у цени, попустити у цени.* **2.** *одобрити (рачун).* **3.** *побољшати, поправити.*

бо̀нто̄н, -óна м фр. *лепо, уљудно и углађено понашање; правила лепог понашања:* држати се бонтона, владати се по бонтону.

бóнус м лат. екон. **1.** *једнократна исплата деоничарима, акционарима (поред редовне дивиденде) због успешног годишњег пословања.* **2.** *посебна награда, премија која се даје извозницима ради стимулисања извоза:* девизни ~. • **изаћи, изићи из бонуса, испунити бонус** спорт. *направити одређен број личних грешака у кошарци после којег се свака следећа обавезно кажњава извођењем слободних бацања.*

бо̂р[1], бо̂ра м (мн. бо̀рови и бóрови) бот. **а.** *род четинарских високих дрвета* Pinus *из ф.* Pinaceae *с дужим иглицама.* **б.** мн. *фамилија претежно зимзелених дрвета и грмова игличастих листова (четина)* Pinaceae. • **бели (обични, шумски)** ~ *врста високог бора светлије коре* Pinus silvestris. **приморски** ~ *врста бора* Pinus pinaster, *који расте обично у приморју.* **црни** ~ *врста високог бора тамније коре* Pinus nigra.

бо̂р[2] м (мн. ø) лат. хем. *елемент* (B), *неметал који се јавља као мрки прах (аморфни бор) или као врло тврди, црни кристални минерал (кристални бор).*

бóра ж **1.** **а.** *усек, бразда на кожи, обично на лицу.* **б.** *превој, набор на некој површини (на тканини, на кори и др.):* боре на земљиној кори. **2.** *прав вештачки набор на глаткој површини тканине.*

бо̀равак, -а̄вка м *краће или дуже бављење (негде).* • **целодневни** ~ *васпитање и образовање деце организовани тако да деца остају у школи цео дан.*

бо̀равити, -ӣм несвр. *пребивати, бавити се, живети (негде):* ~ у селу, ~ у хотелу. • ~ **вечни сан (вечним сном)** *лежати, почивати у гробу.*

бо̀равӣшнӣ, -ā, -ō *који се односи на боравиште:* ~ такса.

бо̀равӣште с *место боравлења, пребивања, пребивалиште.* • **вечно** ~ *гроб, гробље.*

бо̀ра̄жина ж бот. *зељаста биљка* Borrago officinalis, *чије се лишће употребљава као салата.*

бóрак, -рка м бот. *барска зељаста биљка* Hippuris vulgaris, *која се држи и у акваријуму.*

бо̀ракс м нем. хем. *натријумова со борне киселине, која се употребљава у индустрији, медицини (као антисептик) и у домаћинству (за чишћење).*

бо̀ракснӣ, -ā, -ō *који се односи на боракс, који садржи боракса:* ~ сапун, ~ језеро.

бора̀нија ж (мн. ø) тур. **1.** *зелене недозреле махуне пасуља које се употребљавају као поврће.* **2.** фиг. **а.** (обично с атрибутом „ситна“) *безначајни људи.* **б.** *безначајна ствар, ситница.*

бóрати, бо̄ра̄м несвр. *правити боре, набирати; мрштити (лице, чело):* ~ површину воде; ~ чело. ■ ~ **се** *добијати боре, постајати наборан, набирати се; мрштити се (о лицу, челу).*

бóрац -рца м (инстр. бóрцем; ген. мн. бо̄ра̄ца̄) **1.** **а.** *онај који се бори, учесник у борби, ратник; војник.* **б.** *онај који се бори за неку идеју (на друштвеном, културном, политичком пољу), поборник.* **2.** *борбен човек, човек који се суочава са проблемима и тешкоћама и настоји да их реши:* велики ~. **3.** спорт. *учесник у спортском надметању, нарочито у борилачким спортовима.*

бо̀рачкӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на борце:* ~ организација, ~ јединица, ~ служба. **б.** *својствен правим борцима, борбен, убојнички; убојит:* ~ карактер, ~ реч, ~ став.

бо̀рба ж (ген. мн. бо̀рбӣ) **1.** **а.** *међусобни оружани сукоб (двеју или више зараћених страна), битка, бој; већи оружани сукоб, рат.* **б.** *физички обрачун између две или више особа (одн. животиња), тућа, тучњава, бијење, окршај.* **в.** *сукоб између различитих гледишта, ставова, идејни сукоб и непријатељство:* ~ с родитељима, ~ против силеџија. **2.** спорт. *такмичење, надметање.* **3.** *супротстављање нечему и деловање против нечега; улагање физичког или умног напора при савлађивању нечега или при одолевању нечему, одн. за добијање, постизање нечега:* ~ против алкохолизма, ~ за опстанак, ~ с природом, ~ против неписмености. **4.** *колебање, двоумљење:* душевна ~. • ~ **бикова** етн. *борба двају бикова који се боду роговима.* ~ **с биковима** *в. корида.* ~ **петлова,** ~ **паса** и сл. *борба одабраних петлова, паса и сл. пред гледаоцима и уз клађење.* ~ **за живот (за хлеб, за крух)** *напоран рад за одржавање живота, животних услова, потреба.* ~ **за опстанак (~ на живот и смрт)** *немилосрдна борба, до краја животних*

могућности. ~ **прса у (о) прса** *борба ручним ватреним или хладним оружјем из непосредне близине.* ~ **с ветрењачама** *бесмислена, узалудна борба.* **класна** ~ *борба између друштвених класа.*

бо̀рбен, -а, -о **1.** *расположен, оран за борбу, готов да се бори, ратоборан.* **2.** (одр.) *који се односи на борбу* **а.** *који служи за борбу, намењен борби; који се бори и сл.:* ~ линија, ~ поредак, ~ чамац; ~ јединица. **б.** *који подстиче на борбу:* ~ песма.

бо̀рбено прил. *на борбен начин, са готовошћу за борбу, орно за борбу, ратоборно.*

бо̀рбено̄ст, -ости ж *особина онога који је борбен, расположење за борбу, борбен дух, ратоборност.*

бо̀рбица ж *дем. и ир. од борба.*

бо̀ргис м нем. *врста штампарских слова, по величини између гармонда и петита.*

бо̀рдел м фр. *јавна кућа, куплерај;* уп. бурдељ.

бо̀рделскӣ, -ā, -ō *који се односи на бордел.*

бо̀рдо̄, -о̀а м фр. **1.** *врста црног француског вина (по имену града Бордо).* **2.** (у атриб. служби) непром. *који је боје бордовског вина, тамноцрвен.*

бо̀рдовскӣ, -ā, -ō *који се односи на француски град Бордо.* • ~ **вино** *в. бордо (1).* ~ **чорба** *раствор плавог камена са гашеним кречом за прскање винове лозе.*

борду́ра ж фр. *украсни поруб (обично од гајтана или ширита).*

бо̀рӣк, -и́ка м *борова шумица.*

бо̀рика ж *танко и витко борово дрво, млад бор.*

бо̀рилац, -иоца м *учесник у борилачком спорту (боксу, рвању и др.).*

бо̀рилачкӣ, -ā, -ō *који се односи на бориоце:* ~ спорт, ~ вештина.

бо̀рилӣшнӣ, -ā, -ō *који се односи на борилиште.*

бо̀рилӣште с *место где се бори, борбени простор, арена, попориште:* спортско ~.

бо̀рити се, -ӣм се несвр. **1. а.** *водити оружану борбу, учествовати у оружаној борби.* **б.** *тући се, бити се; рвати се.* **в.** *сукобљавати се, бити у сукобу, непријатељству, одн. у супротном односу с неким, одн. нечим (о различитим, супротним појмовима).* **2.** спорт. *такмичити се, надметати се.* **3.** *супротстављати се нечему и деловати против нечега; улагати физичке или умне напоре при савлађивању нечега или при одолевању нечему, одн. за добијање, постизање нечега:* ~ против алкохолизма, ~ за опстанак, ~ за слободу мишљења. **4.** *бити у дилеми, ломити се, колебати се:* ~ бирајући између политике или науке. • ~ **с душом** *бити на самрти, умирати.* ~ **с ветрењачама** *водити узалудну борбу против нечега.* ~ **са собом** *бити у недоумици при избору између двеју могућности, колебати се.*

бо̀рић, -а и **бо̀рӣћ,** -и́ћа м *дем. од бор*[1].

бори́ћак, -ћка м *дем. од борић; борић.*

бо́рица и **бо̀рица** ж *дем. од бора.*

бо̄рје с (мн. ø) *зб. им. од бор*[1]*; борик.*

бормаши́на ж нем. техн. *в. бушилица.*

бо̄рнӣ[1], -ā, -ō у изр. **борна кола** *в. под кола.*

бо̄рнӣ[2], -ā, -ō *који се односи на бор*[2]*, који садржи бор*[2]*:* ~ киселина.

бо̀ров, -а, -о *који се односи на бор*[1]*, који је од бора:* ~ шишарка, ~ иглица, ~ смола, ~ греда, ~ шума.

боро̀вӣк, -и́ка м *в. борик.*

бо̀ровина ж (мн. ø) **а.** *борово дрво (као грађа и гориво).* **б.** *борово грање.* **в.** *борова шума, борик.*

боро̀вит, -а, -о *који је обрастао боровима, боровом шумом:* ~ брег.

бо̀ровица ж **1.** бот. **а.** *в. клека.* **б.** *плод, бобица клеке.* **2.** *ракија зачињена плодом клеке, клековача.*

боро́вница ж бот. *планински жбунић* Vaccinium myrtillus *из ф.* Vacciniaceae, *с црноплавим јестивим бобицама.*

боро̀вња̄к, -а́ка м **1.** *земљиште обрасло боровницом.* **2.** *в. борик.*

бо̄ршч м рус. *густа чорба од разне зелени (обично од купуса и цвекле) с месом или без меса.*

бо̑с, бо̀са, -о **1.** *који нема обуће на ногама, необувен, босоног.* **2.** *неоткован:* ~ копито, ~ коњ. • ~ **по глави** шаљ. *који је без косе, ћелав.* **као ~ по трњу (проћи и сл.)** *врло рђаво (проћи).*

бо̑с м (мн. -ови) енгл. *газда, послодавац, шеф.*

Боса́нац, -нца м (инстр. -нцем) **1.** *становник Босне; човек пореклом из Босне.* **2.** (боса́нац) жарг. *производ пореклом из Босне (нпр. врста дувана, сира и др.).*

Бо̀са̄нка ж *становница Босне; она која је пореклом из Босне.*

бо̀санскӣ, -ā, -ō *који се односи на Босну и Босанце:* ~ ношња. • ~ **лонац** 1) кув. *врста јела од купуса или кромпира са месом.* 2) фиг. пол. *замршене, сложене политичке прилике карактеристичне за Босну.*

босанскохѐрцеговачкӣ, -ā, -ō *који се односи на Босну и Херцеговину.*

боса̀нчица ж *варијанта ћирилице, ћирилички брзопис из XII века којим се писало и којим су штампане књиге у Босни и средњој Далмацији.*

бо̀сиљак, -ӣљка м бот. *једногодишња зељаста биљка пријатна мириса* Ocimum basilicum *из ф.* Lamiaceae, *која се употребљава при верским обредима и као зачин.* • **коњски** ~ *в. метвица.* **дивљи** ~ *зељаста мирисава биљка* Calamintha officinalis *из ф.* Labiaceae.

бо̀сӣље с зб. (мн. ø) *струкови босиљка.* • **смиље и ~ (према некоме, нечему)** *мало зло, никакво зло, дивота (у поређењу с неким, нечим другим).*

боси́рати, бо̀сӣра̄м свр. и несвр. нем. **1.** грађ. *(о)тесати, (о)клесати камен.* **2.** *обликовати скулптуру у грубој форми; (на)правити пластични предмет од меког материјала.*

бо̄сја̄к м рус. *сиромах, бескућник; пропалица.*

бо̄сја̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на босјаке.*

бо̄сја̄штво с *босјачки живот.*

Бо̄сна ж **а.** *део Босне и Херцеговине, крај, област између река Уне, Саве и Дрине и превоја Иван-седло.* **б.** *река у тој покрајини која извире испод Игман-планине.* • ~ **и Херцеговина (БиХ)** *држава на Балкану, раније у саставу некадашње Југославије.* **па (и) мирна** ~ разг. *све је у реду.*

босо̀ног, -а, -о *в. бос.*

босо̀ного прил. *босих ногу.*

босо̀ного̄ст, -ости ж *стање онога који је босоног.*

босо̀тиња ж **1.** *босоногост.* **2.** фиг. **а.** *сиромаштво, беда.* **б.** *сиромашан свет, сиротиња.* • **голотиња и** ~ 1) *беда, оскудица, сиромаштво.* 2) *сиромашан, бедан свет.*

бо̀стан м тур. **а.** *заједнички назив за лубенице и диње.* • **обрати (зелен)** ~ разг. *лоше проћи, настрадати, пропасти, награбусити.*

бо̀станӣште с **а.** *земљиште на коме се гаји бостан.* **б.** *њива са које је обран бостан.*

бо̀станскӣ, -ā, -ō *који се односи на бостан:* ~ лишће.

боста̀нчић м *дем. од бостан.*

боста̀нџија м (мн. ж) тур. *онај који гаји или продаје бостан.*

боста̀нџӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на бостанџије.*

бо̀сти, бо̀де̄м (р. пр. бо̑, бо̀ла) несвр. [гл. им. бо̀де̄ње с] **1. а.** *продирати шиљатим предметом у нешто; озлеђивати и наносити бол шиљатим предметом, наносити задавати убоде:* ~ иглом, ~ вилама, ~ жаоком, ~ роговима. **б.** *бити склон бодењу, нападати роговима (о говечету и другим рогатим животињама):* – Ова крава боде. **в.** *бити боцкав, имати својство бодења*

йо йрироди. – Трње руже боде. **2.** фиг. **а.** (очима, погледом) *ошѿро, йродорно іледаѿи.* **б.** (речима) *найадаѿи зајеўљивим речима, вређаѿи, йецкаѿи.* **3.** фиг. *сѿршећи задираѿи у нешѿо.* – Облакодер боде небо. **4.** фиг. *дражиѿи, надраживаѿи, йецкаѿи.* – Ово ми светло боде очи. **5.** безл. *йробадаѿи, жиіаѿи.* – Боде ме у грудима. ■ **~ се 1. а.** *босѿи самоі себе, наносиѿи себи убоде.* **б.** уз. повр. *бориѿи се наносећи убоде један друіом.* **2.** *в. босѿи (1б).* • **~ очи** 1) *йадаѿи јако у очи, биѿи уйадљив, очиіледан.* 2) *изазиваѿи нелаіодно осећање, смеѿаѿи.* 3) **(један другоме)** *не слаіаѿи се, свађаѿи се.*

бо̀сто̄н, -о́на м енгл. **1.** *врсѿа америчкоі йлеса сличноі валцеру.* **2.** *врсѿа карѿашке иіре.*

бота̀ника ж грч. **а.** *наука о биљкама.* **б.** *уџбеник за ѿу науку.*

бота̀ничा̄р м *научник који се бави боѿаником.*

бота̀нича̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на боѿаничаре.*

бота̀ничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на боѿанику:* ~ класа. • **~ башта, ~ врт** *врѿ са збирком разних врсѿа биљака за исѿраживачки и насѿавни рад из боѿанике.*

бо̏ћа ж *куіла за бођање.*

бо̏ћали̑ште с *ѿерен уређен за бођање.*

бо̏ћа̄ње с **1.** *іл. им. од боћаѿи се.* **2.** *иіра на оѿвореном йросѿору у којој иірачи насѿоје своје боће бацањем шѿо више йриближиѿи циљу – малој куіли.*

бо̏ћа̄р м *учесник, ѿакмичар у бођању.*

бо̏ћа̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на боћаре и бођање:* ~ савез.

бо̏ћати се, -а̄м се несвр. *иіраѿи се на боће, учесѿвоваѿи у иіри на боће.*

бо́фл м нем. **1.** *роба лошеі квалиѿеѿа; роба с ірешком.* **2.** (у атриб. служби) непром. *који је врло лошеі квалиѿеѿа, неквалиѿеѿан:* ~ роба, ~ производ.

бо̀фо̄р, -о́ра м фр. *јединица за мерење јачине веѿра.*

бохеми̏зам, -зма м лингв. *чешки израз или чешка језичка црѿа у неком друіом језику.*

бохѐмист(а), -е̄ м (мн. -сти) *филолоі који се бави бохемисѿиком.*

бохеми̏стика ж *наука која се бави изучавањем чешкоі језика, чешка филолоіија.*

бохеми̏стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бохемисѿику и бохемисѿе.*

бо̏ц *узвик којим се означава да нешѿо боде или да је неко некоіа боцнуо.*

бо̏ца ж итал. *сѿаклени суд с узаним ірлићем, флаша.* • **лајденска ~** *елекѿрични кондензаѿор код коіа је изолаѿор сѿаклена боца обложена сѿаниолом.*

бо́ца ж **1. а.** *у дем. значењу: бодља.* **б.** деч. *injекција; убод инјекцијом.* **2.** бот. *зељасѿа коровска биљка с ѿрокраким бодљама йо сѿаблу* Xanthium spinosum *из ф.* Compositae.

бо̏цаст, -а, -о *који је у облику бо̏це:* ~ крушка.

бо̏цкав, -а, -о **1. а.** *који боцка.* **б.** *који делује нейријаѿно, као да боцка, који шѿийа.* **2.** фиг. *йодсмешљив, заједљив, йецкав.*

бо̏цкаво прил. *боцкајући, слично боцкању.*

бо̏цкаво̄ст, -ости ж *особина оноіа шѿо је боцкаво;* фиг. *йодсмешљивосѿ, заједљивосѿ, йецкавосѿ.*

бо̏цкалица ж *округла йлочица са шиљком којим се убада у руйице на ѿабли и на ѿај начин образују разне фиіуре, слике:* убадати боцкалице.

бо̏цкало с и м (мн. с) *особа која воли да боцка, да йецка, йецкало.*

бо̏цкаст, -а, -о *који има боцке, који боцка, боцкав.*

бо̏цкати, -а̄м несвр. **1. а.** *йомало и учесѿано босѿи:* ~ иглом, ~ земљу. **б.** *деловаѿи слично боцкању.* – Магла боцка по лицу. **2.** фиг. *дражиѿи речима, задиркиваѿи, йецкаѿи.* ■ **~ се 1. а.** *боцкаѿи самоі себе, наносиѿи себи мање убоде.* **б.** уз. повр. *наносиѿи мање убоде један друіом.* **2.** фиг. *задиркиваѿи се, йецкаѿи се.*

бо̏цнути, -не̄м свр. **1.** *мало убосѿи.* **2.** фиг. *дирнуѿи заједљивом йримедбом, йецнуѿи.* ■ **~ се** *мало се убосѿи:* ~ се иглом.

бо̀чат(ан), -(тн)а, -о **1.** *који је мањеі салиниѿеѿа од морске воде, сланкасѿ (о води на ушћу реке у море).* **2.** *који йосѿоји, који живи у ѿаквој води:* бочатне шкољке.

бо̀чина ж *ауім. и йеј. од бок; бок.*

бо̀чити, -ӣм несвр. [гл. им. бо̀че̄ње с] **1.** *чиниѿи бокасѿим.* **2.** *исѿураѿи, избочиваѿи.* ■ **~ се 1. а.** *бориѿи се, рваѿи се, носиѿи се.* **б.** *мучиѿи се, наѿезаѿи се.* **2.** *йравиѿи се важан, йрсиѿи се, шейуриѿи се.* **3.** *мешаѿи се, йеѿљаѿи се (у нешѿо).*

бо̏чица ж *дем. од бо̏ца.*

бо̏чке̄ прил. *с бочне сѿране, с бока:* ударити ~.

бо̏чнӣ, -а̄, -о̄ *који је с бока, са сѿране:* ~ напад, ~ притисак.

бо̏чно прил. *с бока, са сѿране; боком, бочном сѿраном:* напасти ~.

Бо́шња м *ексйр. и хий. од Бошњак;* уп. Бошњо.

Бо̀шња̄к, -а́ка м **а.** *муслиман из Босне.* **б.** *йрийадник јужнословенскоі народа исламске вероисйовесѿи, йреѿежно насељеноі у Босни.*

Бошња̀киња ж **а.** *муслиманка из Босне.* **в.** *йрийадница јужнословенскоі народа исламске вероисйовесѿи, йреѿежно насељеноі у Босни.*

бо̀шња̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Бошњаке.*

Бо́шњо, -а и -е̄ м *ексйр. и хий. од Бошњак;* уп. Бошња.

бр (брр или сл.) *узвик за изражавање нелаіодносѿи (збоі хладноће, одвраѿносѿи и сл.).*

бра̏бољак, -бољка м *измеѿ неких живоѿиња (нйр. козе, овце и сл.) у облику лойѿице.*

бра̏бољаст, -а, -о *који је у облику брабоњка.*

брабо̀њати, -а̄м несвр. **1.** *избациваѿи балеѿу у облику брабоњака, балеіаѿи брабоњке (о овци, кози и сл.).* **2.** фиг. вулг. *іовориѿи којешѿа, баљезіаѿи.*

бра̏бољчић и **брабо̀њчић** м *дем. од брабоњак.*

бра̑в м **1.** *свако йојединачно ірло сѿоке (обично ситне, као шѿо су овца или коза).* **2.** нар. *ушкойљен вейар, крмак (йрийремљен за клање).* **3.** фиг. пеј. *оіраничена, ілуйа особа, ілуйак.*

бра̏ва ж **1.** *меѿална найрава за закључавање враѿа, ладица и др.* **2.** зоол. *урези на ивици љушѿуре код шкољке йомоћу којих се она заѿвара.* • **вертхајм-брава, вертхајмова ~** *сйецијална брава која йружа већу сиіурносѿ.* **ставити под браву (с ону страну браве)** *сѿавиѿи у заѿвор, ухайсиѿи.* **с оне стране браве** *у заѿвору, у хайсу.*

бра̏ва̄р м (инстр. -ом и -ем) *занаѿлија који йрави браве, кључеве и сл.*

брава̀рија ж (мн. ø) **1.** *в. браварсѿво.* **2.** зб. *йредмеѿи које израђује бравар.*

бра̀ва̄рница ж *браварска радионица.*

бра̏ва̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бра̏варе:* ~ занат, ~ радионица.

брава́рство с (мн. ø) *браварски занаѿ.*

бра́вац, -вца м *в. брав (2).*

бра̀ветина ж (мн. ø) *бравље месо, овчеѿина.*

бравѐтина ж *ауім. и йеј. од брава.*

бра̀већӣ, -а̄, -е̄ *в. брављи.*

бра̀вӣћ, -и́ћа м *дем. од брав.*

бра̏вица ж *дем. од брава.*

бра̀вљӣ, -а̄, -е̄ *који се односи на брава, браве:* ~ месо.

бра̏во итал. *узвик за одобравање, чесѿиѿање и йохвалу: ѿако је! чесѿиѿам! врло добро! одлично! сјајно!*

браву́ра ж фр. **1.** *изванредна вешѿина у извођењу нечеіа ѿешкоі; ѿехнички бесйрекорно извођење некоі умеѿничкоі (обично музичкоі) дела или сйорѿскоі насѿуйа.* **2.** *дело изведено с великом смелошћу и вешѿином, храбар, смео чин, йосѿуйак; йодвиі.*

бра̏вуро̄зан, -зна, -о *који је изведен с великом вештином:* ~ техника, ~ вештина, ~ композиција.

бра̏вуро̄зно прил. *на бравурозан начин, у стилу бравуре:* ~ извести, ~ одсвирати.

бра́вче, -ета с (супл. мн. бра̀вчићи и бравчи́ћи м; зб. им. бра̏вча̄д ж) *дем. од брав; брав.*

бра̀вчӣћ, -и́ћа и **бра̀вчић** м *дем. од брав.*

бра́да ж **1. а.** *део лица испод уста, избочени део доње вилице.* **б.** *подручје доње вилице обрасло маљама; длаке, маље на томе делу вилице (код одраслог мушкарца).* **в.** *чуперак длака или перја испод доње вилице или кљуна код неких животиња:* коза ~. **3.** *кончасти израштаји, влакна на тучковима кукуруза и др. биљака (која подсећају на браду), свила.* • **главом и брадом** *лично, особно.* **пљунути, пљувати у браду** *(о)срамотити, (о)брукати.* **пуна шака браде** *велика корист, добит, велика срећа.* **седа (бела)** ~ *стар човек, старина.* **у браду (мрмљати, говорити, причати** и сл.) *нејасно, неразумљиво (мрмљати, говорити, причати и сл.).* **ухватити бога за браду** *в. под бог.*

бра̀давица ж **1.** *мањи округао израштај на кожи.* **2.** *тамније обојено испупчење на средини дојке.* **3.** *рожнати израштај на листу, плоду или стаблу, одн. гранама дрвета.*

бра̀давичав, -а, -о *који има брадавице, покривен брадавицама.*

бра̀давича̄р м зоол. **1.** *врста отровног гуштера.* **2.** *врста голуба.*

бра̀давичаст, -а, -о *који је у облику брадавице.*

бра̀давичица ж *дем. од брадавица.*

бра̀давичња̄к м **1.** бот. *врста љутића* Ranunculus flammula. **2.** мед. *епителни тумор квржичастог облика* papilloma.

бра̀дан м **1.** зоол. *врста орла* Gypaëtus barbatus. **2.** ист. *дубровачки крупни сребрни новац (из XVII века) с ликом св. Влаха с дугом брадом.*

бра̀дат, -а, -о **1.** *који има велику, дугу браду; који је покривен брадом:* ~ човек; ~ лице. **2.** *који има израштаје, длаке сличне бради (о животињама или биљкама, одн. деловима биљака):* ~ кит, ~ јарац, ~ лист.

бра̀дати, -а̄м свр. и несвр. *доби(ја)ти браду, свилати (о кукурузу и сличним биљкама).*

бра̏два ж (ген. мн. бра̏дви (бра̏да̄ва̄)) *дрводељско оруђе, секира за тесарске, столарске, бачварске и коларске радове са широком закривљеном оштрицом на држалици.*

бра̏два̄р м *онај који прави брадве.*

бра̏два̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на брадваре:* ~ алат, ~ радионица.

бра̏дваст, -а, -о *који је налик на брадву:* ~ секира.

брадве̏нӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на брадву:* ~ оштрица.

брадве̏тина ж *аугм. и пеј. од брадва.*

бра̏двити, -ӣм несвр. [гл. им. бра̏двљење с] *тесати брадвом.*

бра̏двица ж *дем. од брадва.*

браде̏кања м пеј. *в. брадоња (1).*

браде̏тина и **бра̀дина** ж *аугм. и пеј. од брада.*

бра̀дица ж *дем. од брада.*

бра̀днӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на браду, који припада бради:* ~ кост.

бра́доња м (мн. ж) **а.** *човек који носи дугу браду.* **б.** жарг. *назив за четника у Другом светском рату, јер су четници обично носили дуге браде.*

бра́доњица м (мн. ж) *хип. од брадоња.*

браду̏рина (браду̏скера) ж *аугм. и пеј. од брада.*

бра̀зготина ж **а.** *дужи, узани траг, ожиљак од ране, посекотина или огреботина.* **б.** *траг од оштрог предмета на кори дрвета и др.* **в.** *бразда, усек који прави вода на земљиној кори, вододерина.*

бра́зда ж (ген. мн. бра́зда̄) **1. а.** *усек у земљи који прави раоник плуга или рала при орању; слој, каиш преврнуте земље при орању.* **б.** *дугачко парче земље широко колико захвата раоник плуга.* **в.** *један ред, врста (чокота, кукуруза и сл.).* **г.** *удубљење између редова чокота, оџака и сл. које се прави приликом окопавања и оргтања; стаза између леја у градини.* **д.** *удубљење, улегнуће уопште; жлеб.* **2. а.** *траг који оставља за собом неко или нешто при свом кретању по површини нечега (нпр. колотечина, вододерина и др.).* **б.** *траг од течности која се слива.* **3. а.** *већа бора на лицу, кожи.* **б.** *прегиб, вијуга на неком делу тела.* **в.** *в. бразготина.* • **заорати (повући) прву бразду** *отпочети нешто, бити први у неком послу, подухвату, одиграти значајну улогу у нечему.*

бра̀здалица ж спорт. *челични нож на скијама за одржавање правца вожње по залеђеном снегу, ледорез.*

бра̏здаст, -а, -о **а.** *који је у облику бразде, бразда.* **б.** *покривен браздама, избраздан; пун бора, изборан, збрчкан.*

бра̏здасто прил. *у виду бразда.*

бра̀здати, -а̄м несвр. **1.** *правити бразде, орати.* **2. а.** (нешто) *прелазити преко нечега остављајући траг у виду бразда; просецати, парати у виду бразда.* **б.** *прекривати, испуњавати борама.* – Бриге браздају лице (чело). ■ ~ **се** биол. *делити се (о оплођеној јајној ћелији).*

бра́здити, бра̑здӣм несвр. [гл. им. бра́жђе̄ње с] *в. браздати.*

бра̀здица и **бра́здица** ж *дем. и хип. од бразда.*

браздо̀вит, -а, -о *в. браздаст.*

бразле̏тна ж фр. *наруквица, гривна.*

бра́ја м нар. фам. *хип. од брат;* уп. брајо.

бра̀ј(к)ан и **бра̑јко** м нар. фам. *хип. од брат.*

бра́јо, -а и -е̄ м нар. фам. *хип. од брат;* уп. браја.

бра̑к м (бра́кови и бра̑кови) *законита заједница мушкарца и жене основана ради породичног живота.* • **грађански (цивилни)** ~ *брак склопљен пред грађанским властима.* **дивљи** ~ *веза мушкарца и жене који нису званично венчани.* **мешовити** ~ *брак склопљен између лица различитих раса или вера.* **морганатски** ~ **(~ на леву руку)** *брак склопљен између лица из племићке или владарске породице са лицем из нижег сталежа.* **црквени** ~ *брак склопљен по црквеном обреду.* **развод (растава) брака** *законско поништавање важења брака.*

бракѝрац, -рца и **бракѝрер** м нем. *врста ловачког пса кратке длаке и дугих клемпавих ушију, птичар.*

бракȍломан, -мна, -о *који је извршио прељубу.*

браколо́мац, -мца и **бракȍломнӣк** м *супружник који је починио прељубу, прељубник.*

бракȍломница ж *жена, супруга која је починила прељубу, прељубница.*

браколо́мство с *огрешење о брачну верност, неверство у браку, прељуба.*

бракора́зводнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на развод брака:* ~ парница.

Бра́ма (Бра̏хма) м *врховно божанство у религији старих Хиндуса.*

бра̀ма̄н (бра̀хма̄н), -а́на м *припадник највише, свештеничке касте у Индији.*

брама́нац (брахма́нац), -нца м *в. браман.*

браманѝзам (брахманѝзам), -зма м *хиндуска религија заснована на учењу о Брами.*

брама̀нист(а) (брахма̀нист(а)), -е̄ м (мн. -сти) *следбеник браманизма.*

бра̀ма̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на брамане:* ~ вера, ~ каста.

бра́на[1] ж **1. а.** *преграда (од плетера, насуте земље, камена, бетона и др.) којом се зауставља текућа (речна) вода и која служи обично за стварање акумулационог језера, за заштиту од великих вода, напајање канала и др.* **б.** *устава (од гвожђа или*

дасака) која се може спуштати и подизати. **в.** *насип, бедем за заштиту од поплаве.* **2.** *преграда, препрека, запрека.* **3.** фиг. *заштита, одбрана.*

бра́на² ж *в. дрљача.*

бра̀нати, -а̄м несвр. *в. дрљати (1).*

бра̀ни̑к, -и́ка м **1.** вој. *заштитни бедем, насип, грудобран на шанцу; утврђено место које служи за одбрану.* **2.** *направа за затварање прелаза преко железничке пруге пред наилазак воза, рампа.* **3. а.** *лучни штитник на предњем и задњем делу аутомобила за ублажавање последица удара, одбојник.* **б.** *штитник на машинама за заштиту радника при раду.* **в.** *в. ледобран.* **4. а.** *метални лук који штити обарач на пушци, револверу и сл.* **б.** *метални заштитник за шаку на дршци мача, сабље и флорета; заштитна пречка код ножа, бодежа, бајонета.* **в.** *плоча на топу која штити нишанџију од удара цеви; метална плоча на митраљезу која штити послужиоца.* • **стајати (бити) на бранику** *бити спреман за одбрану нечега.*

бра̀нилац, -иоца м (ген. мн. -ила̄ца̄) **1.** *онај који некога или нешто брани оружјем; заштитник,* чувар. **2. а.** правн. *адвокат који заступа оптуженога пред судом, адвокат правозаступник.* **б.** *онај који заступа неку идеју, гледиште, поборник.*

бра̀нилачки̑, -а̄, -о̄ *који се односи на браниоце.*

бра̀нила̄штво с правн. *одбрана, заступање некога пред судом, правозаступништво као занимање, адвокатура.*

бра̀нитељ м *в. бранилац.*

бра̀ните̄љка (бранитѐљица) ж *женска особа бранитељ, бранилац, заштитница.*

бра̀нитељски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на бранитеље.*

бра́нити, бра̑ни̑м несвр. [гл. им. бра́ње̄ње с] **1.** *штитити (некога, нешто) од напада; чувати, заклањати од нечега:* ~ некога од нападача. **2. а.** правн. *заступати пред судом, бити бранилац некоме:* ~ окривљеног. **б.** *заузимати се за некога оправдавајући његове поступке.* **в.** *подржавати нешто што се оспорава; заступати какво гледиште:* ~ свој став. **г.** *правдати, оправдавати:* ~ нечије поступке. **3. а.** *не допуштати, забрањивати, ускраћивати:* ~ некоме да иде у шетњу. **б.** *спречавати, сметати, ометати.* **г.** (са негацијом) *не противити се, не супротстављати се (нечему), слагати се (с нечим).* – Не браним да је он погрешио. ▪ **~ се 1.** (од нечег) *одупирати се нападу; чувати се, заштићивати се од напада, од каквог зла, невоље, непријатности:* ~ се од нападача. **2. а.** правн. *давати своју одбрану пред судом.* **б.** *правдати се, изговарати се, извињавати се.* **в.** *противити се, опирати се, отимати се:* ~ се од сна • **~ се са (из) слободе** правн. *износити разлоге у своју одбрану изван затвора.* **~ се и ногама и рукама** 1) *бранити се, оправдавати своју ствар свом снагом и свим средствима, аргументима.* 2) *настојати избећи нешто свим средствима.*

бра́ница ж (често у атрибутској служби) *руком или берилом убрана воћка (за разлику од оне која је отресена или опала):* јабука ~.

бра̀ница и **бра́ница** ж *дем. од брана.*

бра̀ни̑ч, -и́ча и **бра̀нич** м **1.** *в. бранилац.* **2.** спорт. рег. *в. бек.*

бра̀ниче̄вка ж зоол. *голубачка мушица* Simulium golubacense.

бра̀ни̑чки̑, -а̄, -о̄ *који служи за одбрану, одбрамбени.*

бра̀ни̑ште с *природно или вештачко утврђено место за одбрану, браник.*

бра̑нша ж фр. жарг. *професионална струка, пословна грана; ужа област занимања, специјалност:* трговачка ~.

бра̀њевина ж *засад младе шуме или ливада (обично ограђена) у којој је забрањена испаша, забран.*

бра̑њени̑к, -а и **брањѐни̑к,** -и́ка м *онај кога неко брани, заступа (на суду), штићеник, клијент.*

бра̑њеница и **брањѐница** ж *женска особа брањеник, штићеница.*

бра̀њив, -а, -о *који се може бранити:* ~ тврдња.

бра̀њиво̄ст, -ости ж *особина онога што је брањиво.*

бра̀он прид. непром. нем. *смеђ, кестењаст, отворено мрк.*

бра̏т м (мн. ø; понекад у ген. мн. бра̑та̄, уз бројеве веће од четири и количинске прилоге; зб. им. бра̏ћа ж) **1. а.** *мушкарац у односу на децу истих родитеља или једног од родитеља.* **б.** *мушкарац у односу на децу браће и сестара својих родитеља, братучед:* ~ од стрица, ~ од тетке, ~ од ујака. **2. а.** *припадник истог народа, племена, братства или шире заједнице сродних народа, сународник, земљак; члан истог друштва.* **б.** *припадник исте вере, секте.* **в.** *члан манастирског братства или монашког реда, члан братовштине.* **г.** ист. *члан неких организација (масона, сокола и др.).* **д.** фам. *пријатељ, друг; човек у односу према другим људима.* **3. а.** (у вок.) фам. (често са зам. „мој") *узречица у присном обраћању или у разговору, приповедању.* **б.** разг. *умешан, вешт, паметан човек; чова (понекад и о самом себи уместо личне зам. ја).* – Само ви мени дајте новац, знаће брат шта да уради! • **~ брату (вреди)** *најмање, по најнижој процени (обично при продаји нечег што вреди више него што се тражи).* **~ од стрица** *стричев син.* **~ од тетке** *теткин син.* **~ од ујака** *ујаков син.* **~ по богу, богом ~** *побратим.* **~ по крви** *сународник, саплеменик.* **~ по мајци, ~ по оцу** *брат по мајчиној, одн. очевој линији, полубрат.* **(мој) брате** разг. *поштапалица у разговору или за појачавање исказа.* **мокри (весели) ~** шаљ. *пијанац, пијаница; припити весељак.* **мала браћа** *редовници католичког реда св. Фрање, фрањевци.* **некоме рат, (а) некоме ~** *у рату неко страда, а некоме је добро (обогати се).* **света браћа** *Ћирило и Методије.* **побогу брате!** *узречица при преклињању, вајкању и сл.*

бра́та м *хип. од брат (1);* уп. брато.

брата́нац, -нца и **бра̀танац,** -а̄нца м **а.** *братов син (син једнога брата у односу на осталу браћу и сестре), синовац, братић, нећак.* **б.** *брат од стрица, братучед.*

брата̀ница ж *братова кћи (кћи једнога брата у односу на другу браћу и сестре), синовица.*

бра̀тац, бра̀ца и **бра̏тац,** бра̏ца м (вок. братац) *хип. од брат (1).*

бра̏ти, бѐре̄м (бѐре̄м) (импф. бра̑х, бѐрија̄х и бѐра̄х; имп. бѐри; р. пр. бра̑о, бра́ла; трп. бра̑н) несвр. [гл. им. бра́ње с] **1.** *прикупљати плодове, цвеће и друге делове биљака откидајући их од стабљике, струка:* ~ цвеће, ~ јабуке, ~ грожђе. **2. а.** *скупљати, купити, прибирати (руком или чиме другим) нешто што је расуто:* ~ дрва, ~ жирове, ~ мед. **б.** *сазивати, окупљати (војску, сватове).* **в.** *убирати, наплаћивати (порез).* **3.** *примати, добијати:* ~ плату, ~ добитак. • **бери кожу на шиљак** ир. *буди спреман на батине, казну, грдњу и сл.* **не бери бригу (бриге)** *не брини, не бој се.* **~ ловорике** *постизати успех, добијати признања.* **~ плодове (нечега)** *извлачити корист (од нечега).* **~ памет (у главу)** *добро мислити о нечему, пазити; бити паметан.* **~ со** *сакупљати морску со.*

бра̀тија ж зб. (мн. ø) **а.** цркв. *калуђери једног манастира; калуђери, свештеници уопште.* **б.** шаљ. и ир. *дружина, друштво (у пићу или чему другом); клика;* уп. мафија.

бра̏тим м рег. *члан неке црквене заједнице, братовштине.*

бра̏тимити, -и̑м свр. и несвр. [гл. им. бра̏тимље̄ње с] **1.** *(по)нудити некоме побратимство, узети, узимати некога за побратима; наз(и)вати некога братом.* **2.** *(за)молити, преклињати као брата.* ▪ **~ се** *склопити, склапати побратимство; склопити, склапати пријатељство.*

бра̏ти̑мка ж рег. *чланица неке верске заједнице, братовштине.*

бра̏тимски̑, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на братиме, који припада братимима, братовштини.* **2.** *в. бра̏тски̑ (1).*

бра̏ти̑мство с *веза међу побратимима, побратимство; близак пријатељски однос, блиско пријатељство.* • **(ис)пити ~** *(по)братимити се с неким испијајући чашу вина.*

бра̏ти̑нство с *наслеђе од брата (брату или сестри).*

бра̏тити (се), -и̑м (се) несвр. [гл. им. бра̏ће̄ње с] *в. братимити (се).*

бра̏тић м **1.** *дем. и хип. од брат.* **2. а.** *в. братанац (а).* **б.** *в. братучед.*

бра̏тичина (бра̏тична) ж *в. братаница.*

бра̏тко м (мн. ø) *хип. од брат.*

бра́то, -а и -ē м *хип. од брат (1);* уп. брата.

бр̏атов и **братòвљев,** -а, -о *који припада брату, који потиче од брата;* уп. братовљи: ~ кућа, ~ поклон.

бр̏атовати, -тујēм несвр. *живети као браћа, као с братом; пазити се, слагати се као браћа.*

братȍвљӣ, -ā, -ē *који припада брату, који се односи на брата, братов; братовски:* ~ кућа, ~ љубав.

бр̏атовскӣ, -ā, -ō *који припада браћи, који се односи на браћу:* ~ кућа, ~ љубав.

брато́вштина ж **а.** *верско удружење световних људи основано ради узајамног помагања или са неким другим добротворним циљем.* **б.** *удружење на сталешкој основи; занатлијско удружење, цех, еснаф.*

братољу̏бив, -а, -о *који воли брата, ближњега; пун братске љубави.*

братољу̏биво прил. *са пуно братске љубави, братски.*

братȍљӯбље с *љубав према брату, према ближњему; човекољубље.*

братоу̏билачкӣ, -ā, -ō *који се односи на братоубице, на братоубиство:* ~ рука, ~ рат.

братоуби́ство (братоубо́јство) с **а.** *убиство свога брата.* **б.** *међусобна борба, међусобно убијање припадника истог народа или сродних народа.*

братоуби́ца (братоу̏бојица) м (мн. ж) *убица свога брата, ближњег.*

бр̏атскӣ и **брȁтскӣ,** -ā, -ō **1. а.** *који се односи на брата, браћу (који припада брату, браћи, који потиче од брата, браће и сл.):* ~ рука, ~ крв. **б.** *својствен брату, браћи, искрен, срдачан, пријатељски:* ~ љубав, ~ поступак. **в.** *заједнички, колективни:* ~ гробница. **2.** *в. братимски (1).* **3.** (у им. служби) ж нар. *задата братска реч, задата вера; братска љубав.*

бр̏атски и **брȁтски** прил. *као брат, као браћа* **а.** *срдачно, пријатељски:* ~ живети. **б.** *на једнаке делове, подједнако:* ~ поделити.

бр̏атственӣ, -ā, -ō *који се односи на братство, који припада братству.*

бр̏атственӣк, -а и **братствѐнӣк,** -и́ка м *припадник братства (1).*

бр̏атственица ж *припадница братства (1).*

бр̏атственичкӣ, -ā, -ō *који се односи на братственике.*

бр̏атство и **брȁтство** с (ген. мн. бр̏атстāвā) **1. а.** *крвна веза, сродство између браће, одн. браће и сестара; осећање присности које проистиче из таквог сродства.* **б.** *пријатељска веза између побратимā, побратимство; присно другарство, пријатељство уопште.* **в.** *блискост међу сународницима, суплеменицима или припадницима сродних народа, одн. међу народима, људима уопште.* **2.** *заједница коју чини више породица истог презимена које воде порекло од истог претка; део племена.* **3. а.** цркв. *калуђери истог манастира или истог калуђерског реда, манастирска браћа.* **б.** *в. братовштина.*

бр̏атучед м *син једног брата у односу на децу другог брата, стричев син, брат од стрица, стричевић; теткин син, брат од тетке.*

бр̏атучеда ж *кћи једног брата у односу на децу другог брата, сестра од стрица, сестра од тетке.*

бр̏аћа ж (мн. ø) *зб. им. од брат.*

брȁунинг м енгл. *врста аутоматског пиштоља (према америчком изумитељу Џ. Браунингу).*

брахи- грч. *први део сложеница који значи 'кратак, кратко-':* брахидактилија, брахикефалија итд.

брахикѐфал м грч. *човек кратке и широке главе, краткоглавац.*

брахикѐфāлан, -лна, -о *који има кратку и широку главу, краткоглав.*

брахикѐфāлија ж *особина онога који је брахикефалан, краткоглавост.*

брахилȍгија ж грч. *вештина кратког изражавања испуштањем једне или више речи; скраћење израза испуштањем једне или више речи.*

брахиопо́де ж мн. и **брахиопо́ди** м мн. грч. зоол. *група морских животињица сличних шкољкашима* Brachiopoda *које живе причвршћене за подлогу, раменоношци.*

брахм- *в. брам-.*

бр̏аца м **а.** етн. *назив од милa који снаха даје деверу.* **б.** нар. *хип. од брат.*

бра́ца, -ē и **бра́цо,** -а и -ē м *хип. од брат.*

брâч, бра́ча м нем. муз. *врста веће тамбуре.*

брâчнӣ, -ā, -ō *који се односи на брак:* ~ заједница, ~ друг, ~ пар.

брâчно прил. *браком, путем брака:* ~ везати.

брашнав(-) *в. брашњав(-).*

брȁшнāр, -а́ра м **1.** *онај који продаје брашно, трговац брашном.* **2.** зоол. *буба из реда тврдокрилаца* Tenebrio molitor *из пор.* Tenebrionidae, *чије ларве живе у брашну и производима од теста.*

брȁшнара ж *магацин у коме се држи брашно, спремиште брашна.*

брȁшнāрка ж *женска особа која продаје брашно.*

брȁшнāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на брашно и брашнаре:* ~ индустрија, ~ радња.

бр̏ашнаст, -а, -о **а.** *који је као брашно, сличан брашну:* ~ боја, ~ прах. **б.** *који као да је од брашна, брашњав, сипкав, прхак:* ~ јабука, ~ диња. **в.** *који има у себи брашна:* ~ зрно.

брȁшнен, -а, -о (одр. брȁшненӣ и брашнѐнӣ) *који се односи на брашно* **а.** *који је припремљен од брашна:* ~ каша. **б.** *који садржи брашна:* ~ зрневље. **в.** *који служи за брашно:* ~ кеса, ~ врећа, ~ млин. **г.** *сличан брашну:* ~ прашина. • **брашнени црв** зоол. *в. брашнар (2).*

брашнѐнӣк, -и́ка м *в. брашњеник.*

брȁшненица и **брашнѐница** ж **а.** *в. брашњеник.* **б.** *јело припремљено од брашна (погача, колач и сл.).*

бр̏ашно с (мн. ø) **а.** *прах од самлевеног зрневља житарица (пшенице, ражи, кукуруза и др.):* пшенично ~, кукурузно ~. **б.** *прах добијен млевењем,ситњењем неке друге материје (костију, рибе, камена и др.):* рибље ~, коштано ~. • **бело ~** *брашно без примеса мекиња.* **црно ~** *брашно са примесама мекиња.* **од тога брашна неће бити погаче** *то је неостварљиво, то се не може догодити.* **смејати се** и сл. **као луд на брашно** *смејати се без разлога.*

бр̏ашњав, -а, -о **1.** *посут, упрљан брашном.* **2.** *који је сличан брашну, ситан као брашно:* брашњави песак, брашњави снег. **3.** *који се осипа при јелу као да је од брашна, сипкав, прхак:* ~ јабука, брашњави кромпир.

брашња́вити, брȁшњāвӣм и **бр̏ашњавити,** -ӣм несвр. [гл. им. -вљēње с] *посипати, прљати брашном.* ■ **~ се** *мрљати се, посипати се, прљати се брашном.*

бр̏ашњавōст, -ости ж *особина онога што је брашњаво; сипкавост.*

брȁшњача ж бот. *врста јестиве гљиве* Clitopilus prunulus *из ф.* Agarieaceae.

брашњѐнӣк, -и́ка и **брȁшњеник,** -а м нар. **1.** *хлеб, погача спремљена за пут; уопште храна спремљена за пут.* **2.** *торба у којој се носи храна за пут.*

брȁшњеница ж нар. *в. брашњеник.*

бр́бља[1] м *в. брбљивац;* уп. брбљо.

бр́бља[2] ж *в. брбљивица.*

бр̏бљав, -а, -о *в. брбљив.*

брбљав- *в. брбљив-.*

бр̏бљало с и м (мн. с) *брбљава особа, брбљавац, блебетало.*

брбља̀рија ж *празно, бесмислено причање, брбљање; сплеткарење.*

бр̏бљати, -а̄м несвр. **а.** *говорити много, којешта; говорити о безначајним стварима, празно, без смисла, наклапати.* **б.** фиг. *жуборити.* **в.** *испуштати гласове сличне брбљању, блебетати (о ћуркама, патками и сл.).*

бр̏бљив, -а, -о *који брбља, који прича много и без смисла.*

бр̏бљивац, -ӣвца и **брбљи́вко** м *онај који брбља, брбљива мушка особа.*

бр̏бљивица ж *она која брбља, брбљива женска особа.*

бр̏бљиво прил. *на брбљив начин, брбљајући.*

бр̏бљивōст, -ости ж *особина оног̄а који је брбљив.*

бр̏бљо, -а и -ē м *в. брбљивац;* уп. брбља[1].

бр̏бљōв, -ōва м *в. брбљивац.*

бр̏бљуша ж *в. брбљивица.*

бр̏борити, -ӣм несвр. [гл. им. бр̏борēње с] *в. брботати.*

бр̏бōт м *шум који се чује кад мехурићи ваздуха излазе из неке течности, клокот, клокотање.*

брбо̀тати, бр̏боћēм несвр. **а.** *производити, стварати брбот (о води, течности), клокотати.* **б.** *претурати, тражити по води (кљуном, њушком) производећи брбот (о патки, свињи и сл.).*

брва́нце и брва̀нце, -ета с (мн. ø) *дем. од брвно.*

бр̏внара ж *зграда, кућа од брвана.*

бр̏внарица ж *дем. од брвнара.*

бр̏внен и **бр̏внен,** -а, -о *који је од брвана.*

бр̏вно с (мн. бр̂вна, ген. бр̏ва̄на̄) **1.** *греда, даска која се поставља преко воде и служи као мост.* **2.** *грубо отесано одсечено стабло, балван, дебља даска која служи за грађење (зграда, бунара и др.), балван.*

бр̏гљēз м зоол. у изр. **плави** ~ *птица певачица* Sitta europaea caesia *из пор.* Sittidae.

бр̏да̄р м *занатлија који прави ткалачка брда.*

бр̏дарица ж (обично у мн.) *врста колача с медом.*

бр̏да̄шце и **брда́шце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од брдо*[1].

бр̏дило с *део разбоја на коме је учвршћено брдо*[2].

бр̏дина ж *аугм. од брдо*[1].

бр̏до[1] с (мн. бр̀да (бр̏да), ген. бр́да̄ (бр̏да̄)) **1.** геогр. *мање узвишење (од око 200 до 500 метара надморске висине) које је тешње везано с околним планинским масивом.* **2.** *велика гомила, хрпа нечега (набацаног или сложеног):* ~ књига, ~ посуђа. • **нешто се ваља иза брда** *нешто се важно спрема, нешто ће се важно догодити.* **обећавати брда и долине (златна брда)** *обећавати много, више него што је могуће остварити.* **преко девет брда, преко брда и долина** *врло далеко.*

бр̏до[2] с *део ткачког разбоја с густо поређаним жицама кроз које су провучене нити основе и којим се сабија потка.*

брдо̀вит, -а, -о *у коме има доста брда (о пределу, земљи).*

брдо̀витōст, -ости ж *особина, стање оног̄а што је брдовито.*

бр̏дскӣ и **бр̀дскӣ,** -а̄, -ō *који се односи на брдо:* ~ коса, ~ пут, ~ артиљерија, ~ коњ, ~ циљ (нпр. у бициклизму).

бр̏ђанин м (мн. бр̏ђа̄ни) **1.** *становник брдског краја, горштак, планинац.* **2** вој. *брдски топ.*

бр̏ђа̄нка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *становница брдског краја, горштакиња, планинка.*

бр̏ђа̄нскӣ, -а̄, -ō *који се односи на брђане.*

бре̏ узв. тур. *за скретање пажње на оно шта се каже* **а.** *у љутњи, уз претњу и сл.:* море, ама. – Не лажи, бре! Слушај, бре! Шта кажеш, бре? Бре, кад те ухватим, пребићу те. **б.** *у чуђењу.* – Бре, победи он све.

бреви̏ја̄р, -а́ра м (инстр. -а́ром) лат. *молитвеник који католички свештеници читају сваког дана у одређене сате, часослов.*

бре̂г јек. **бри̏јег** м (мн. бре̏гови) **1. а.** *мање узвишење на Земљиној површини, мање брдо.* **б.** *велики талас, вал; уздигнути део таласа.* **2.** арх. *обала (морска, речна, језерска).* • **као од брега одваљен** *јако развијен, кршан.* **тиха вода ~ рони (дере)** *в. под вода.* **ударила кола у (о) ~** *дошло је до невоље; овако се даље не може.*

бре̏гаст, -а, -о *који је у облику брега.* • ~ **осовина** *осовина са испупчењима која служе за отварање вентила при раду експлозивних мотора.*

брего̀вит, -а, -о **1.** *у коме има много брегова, пун брегова (о пределу, земљи).* **2.** *сличан брегу, истурен као брег.*

брего̀витōст, -ости ж *стање, особина оног̄а што је бреговито.*

брегу̀ница ж зоол. *врста ласте* Riparia riparia *из пор.* Hirundinidae, *која гради гнезда по стрмим речним и језерским обалама.*

бре́да ж *врста митраљеза италијанске израде (по имену једног концерна за израду оружја).*

бре̏ђа(ж. род) рег. *в. бремени̅т (1).*

бре́жак, бре́шка јек. **бријѐжак,** -ѐшка м *дем. од брег.*

брѐжина ж *аугм. од брег и бријег.*

брѐжић, -а и **брѐжӣћ,** -ӣћа м *дем. од брег и бријег.*

брежу̀љак, -љка м *дем. од брег и бријег.*

брѐжуљаст, -а, -о *в. брежуљкаст.*

брѐжуљкаст, -а, -о *који има доста брежуљака, пун брежуљака.*

брѐжуљкасто прил. *попут брежуљака.*

брежу̀љчић м *дем. од брежуљак.*

бре̏за (бре́за) ж бот. **а.** *род дрвета и грмова* Betula, *већином беле коре, из породице брезе* (Betulaceae). **б.** *врста брезе беле коре и дугих висећих грана* Betula alba (verrucosa). **в.** мн. *породица двосупница* Betulaceae, *дрвета или грмови северног умереног и хладног појаса једноставних листова и једнополних и једноставних цветова у облику ресе.* • **бела** ~ *в. бреза (б).*

бре̏зӣк, -и́ка м *брезова шума.*

бре̏зица (бре́зица) ж *дем. од бреза.*

бре̏зов (брѐзов), -а, -о *који припада брези, који је од брезе:* ~ лист, ~ шума, ~ метла.

бре̏зова̄к (брѐзова̄к), -а и **бре̏зовац,** -ōвца м *брезов штап, брезов прут.*

бре̏зовача (брѐзовача) ж *брезова метла.*

брезо̀вӣк, -и́ка м *в. брезик.*

бре̏зовина (брѐзовина) ж (мн. ø) **а.** *брезово дрво (посечено).* **б.** *брезово дрвеће.*

бре̏зовица ж бот. *врста отровне гљиве* Lactaria torminosa *из ф.* Agaricaceae.

бре̏ка ж *бука, галама, вика; лупање.*

бре̏кēт м *бректање, брека.*

брѐкиња ж бот. *врста шумског дрвета* Sorbus torminalis *из ф.* Rosaceae, *чији се плод једе угњилео.*

бре́кнути, бре̂кнēм и **бре̏кнути,** -нēм свр. *викнути набусито, обрецнути се.*

бре̏ктав, -а, -о *који брекће, бучан:* ~ мотор.

брѐктати, бре̏кћēм несвр. **1. а.** *стварати јаку буку, хуку, хуктати, бучати, тутњати (нпр. о мотору).* **б.** *одјекивати, орити се, разлегати се.* **2.** *викати набусито, брецати се.* **3. а.** *тешко и убрзано, шумно дисати, дахтати; стењати.* **б.** *надимати се и поигравати при дисању; надимати се од снаге.* **в.** *снажно ударати, бити, куцати.* **г.** *испуњавати се животном снагом, напоном, заносом; бити у пуном напону:* ~ од здравља.

бре̏ме, -ена с (мн. бремѐна, ген. бреме́на̄) **1. а.** *оно што се носи (на леђима, раменима); товар.* **б.** *терет, тежина.* **в.** фиг. *невоља, мука; тешка обавеза, дужност.* **2.** *плод у материној утроби.* • **иде време носи ~** *старост неумитно, неизбежно долази.* **носити ~** *бити бремените, трудна.*

бре̏менит и **бремѐнит,** -а, -о **1.** (у ж. роду: -а) *која у себи носи зачети плод, која је у другом стању, трудна, гравидна (о жени).* **2.** фиг. **а.** *који даје, доноси род, који условљава родност:* ~ јесен, ~ земља. **б.** (нечим) фиг. *пун нечега, крцат нечим; оптерећен нечим:* време бременито кризама, опасностима.

бре̏менито̄ст и **бремѐнитост,** -ости ж **а.** *стање бремените жене, трудноћа.* **б.** фиг. *испуњеност нечим, пуноћа.*

бре̏меница и **бремѐница** ж *дрвена уска дуга посуда за воду која се носи преко рамена.*

бреме́нце и **бре̏ме̄нце,** -ета (бреме́шце и бре̏ме̄шце, -ета) с (мн. -ца) *дем. од бреме.*

бре̏нди, -ија м енгл. *врста алкохолног пића које се добија дестилацијом вина или преврелих воћних сокова, вињак; коњак.*

бре̏нер м нем. *део карбидске или плинске лампе из којег избија пламен, горионик.*

бре̏новати, -нује̄м несвр. нем. **1.** (и свр). *(у)коврџати (косу) нарочитом угрејаним направом (коврџалом).* **2.** (некога, нешто) разг. обично у одричном облику: *обазирати се (на некога, на нешто), водити рачуна (о некоме, о нечему), марити (за некога, за нешто).* – Она не бренује никога.

бре̏нцав, -а, -о *који бренца, звечи, који одзвања.*

бре̏нцаво прил. *бренцајући, звучећи испрекидано.*

бре̑нцати и **бре̏нцати,** -а̄м несвр. **а.** *звонити, звучати испрекидано, на махове (о звону, одн. звоњењу).* **б.** *зујати, зузукати испрекидано.*

бре́нце, -ета и -а с (мн. -ца) *звечак, клатно у звонцета; звонце.*

бре̏нцуља ж зоол. *муха месара, зунзара,* Sarcophaga carnaria.

бренч- *в. бренц-.*

бре̏сква ж (ген. мн. бре̏са̄ка̄) бот. и агр. *воћка* Prunus persica *из ф.* Rosaceae, *с коштичавим крупним и сочним плодом; плод те воћке.*

бре̏сква̄рни̑к м *в. брескник.*

бресква́рство с агр. *гајење бресака као пољопривредна грана.*

бре̏скваст, -а, -о *који је као бресква, налик на бресквy (по боји).*

бре̏сквӣк, -и́ка м *бресков воћњак.*

бре̏сквин, -а, -о *који припада бресквй, који се односи на бресквy:* ~ лист, ~ плод.

бре̏сквица ж *дем. од бресква.*

бре̏сков, -а, -о *који се односи на бресквy (дрво):* ~ воћњак.

бре̏сковача ж *ракија од бресака.*

бре̏сковина ж (мн. ø) *бресково дрво.*

бре̑ст, бре́ста јек. **бри̑јест,** брије̑ста м (мн. бре́стови јек. бријѐстови) бот. **а.** *род листопадног дрвећа* Ulmus *из ф.* Ulmaceae, *које успева у пределима умерене и топле климе.* **б.** мн. *породица двосупница* Ulmaceae, *дрвеће или грмови једноставних пиластих листова.* • **бели** ~ *врста бреста* U. effusus. **црни** ~ *врста бреста* U. campestris.

бре̏стӣк, -и́ка м *брестова шума.*

бре̏стић, -а и **брѐстић,** -и́ћа м *дем. од брест и бријест.*

бре̏стов, -а, -о *који се односи на брест, који је од бреста:* ~ кора, ~ штап.

бре̏стовац, -о̄вца м *брестов штап, брестова батина.*

бре̏стовача ж **1.** *брестова батина.* **2.** бот. *врста гљиве која расте на брестову дрвету* Pleurotus sapidus.

бресто̀вӣк, -и́ка м *в. брестик.*

бре̏стовина ж (мн. ø) *брестово дрво као грађа, материјал.*

бретѐла ж фр. *ужа нараменица која држи женски грудњак, комбинезон и сл.*

бре̏цав, -а, -о **1.** *који бреца, који се бреца.* **2.** *праћен брецањем; оштар, осоран:* ~ глас.

бре̏цаво прил. **1.** *оштро, осорно.* **2.** *брецајући, звонко.*

бре̏ца̄ј м *удар, откуцај звона.*

бре̏цати, -а̄м несвр. **1.** *в. бренцати (а).* **2.** *куцати, бити, пулсирати, ударати.* **3.** *в. брецати (се).* ■ **~ се 1.** *грубо, осорно викати на некога, осецати се, издирати се.* **2.** *трзати се, штрецати.*

бре̏цнути, -не̄м свр. **1.** *зазвонити, (од)јекнути (о звону).* **2.** *в. брецнути се (1).* ■ **~ се 1.** *викнути набусито, осорно (на некога), осећи се.* **2.** *тргнути се (од изненађења, страха), лецнути се, пренути се.*

бре̏ча ж итал. геол. *седиментна стена састављена од слепљених угластих комада истих или различитих стена.*

бре̏част, -а, -о *који има структуру или изглед бречe; шљунковит.*

бре́чати, -чӣм несвр. **1.** *брујати, одзвањати, бучати; орити се, разлегати се.* **2.** *издирати се, викати.*

бре̏ша ж фр. **1.** *отвор, рупа.* **2.** вој. *продор кроз непријатељске препреке, утврђења или бојне редове, пробој фронта.*

бре̑шће јек. **бри̑јешће** с (мн. ø) *зб. им. од бр(иј)ест; брестик.*

брѐшчић, -а и **брѐшчић,** -и́ћа м *дем. од бр(иј)ег.*

бр̏же-бо̏ље и **бр̏же̄-бо̏ље̄** прил. *журно, сместа, нaврат-нанос.*

бр̑з, бр́за, -о (комп. бр̏жӣ) **1. а.** *који одређени пут прелази за краће време:* ~ коњ. **б.** *који неки посао обавља за краће време, хитар; спретан, окретан:* ~ на послу. **2. а.** *који се (из)врши, обавља, који се дешава, збива у краћем времену (о радњи и сл.):* ~ паљба, ~ саобраћај. **б.** *који се остварује убрзо, после краћег времена:* ~ помоћ, ~ интервенција. **б.** *краткотрајан, кратак, убрзан, ужурбан:* ~ поглед. **3. а.** (на нешто) *готов, спреман:* ~ на свађу. **б.** *нагао, плаховит; брзоплет, непромишљен.* • **~ на језику** *који нешто каже пре него што довољно размисли.* **брзи воз (влак)** *воз који вози већом брзином и не стаје на свакој станици.* **на брзу руку** *журно, на брзину, нaврат-нанос.* **што је брзо то је кусо** *оно што је урађено на брзину није солидно, ваљано.*

бр̀за̄к, -а́ка м **1.** *брз ток воде (где је корито реке стрмије).* **2.** *брз коњ.* • **на брзака** жарг. *на брзину, журно.*

бр̀залица ж *скуп речи или реченица тешких за правилан изговор при брзом говорењу (у игри, забави).*

бр̀зати, -а̄м несвр. *брзо, ужурбано се кретати или вршити неку радњу, хитати, журити; говорити брзо.*

бр̀зац, бр̀сца и брза̀ца м *в. брзак.*

брзѝна ж **1.** *особина онога који је брз, онога што је брзо, хитрина.* **2. а** физ. *однос пређеног пута према времену потребном за прелажење тога пута; пут пређен у јединици времена при једнаком кретању.* **б.** *уопште однос количине извршене радње према времену за које се изврши.* • **брза** ~ *велика брзина.* **на брзину** *врло брзо, што се брже може, хитно.* **ухватити (нешто) на брзину** *искористити, злоупотребити прилику која се указала (за нешто).* **убацити у брзину (прву, другу, трећу...)** *подесити мењач на моторном возилу (аутомобилу) да би се добио одговарајући пренос;* уп. пренос (3).

брзино̀мер јек. **брзино̀мјер** м мех. *справа, инструмент за мерење брзине возила, тахометар.*

бр̀зинометар и **бр̀зиноме̄тар,** -тра м мех. *в. брзиномер.*

бр̀зӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на брзину:* ~ сигнализација, ~ испит (у аутомобилизму).

бр̀зица и **брзѝца** ж рег. **1.** *брза река.* **2.** *в. брзак (1).*

бр̀зичав и **брзѝчав,** -а, -о *пун брзица, брзака, брз (о воденом току).*

бр̑зо прил. (комп. бр̏же̄ и бр̏же) **1.** *на брз начин, журно, хитро, хитно:* ~ трчати, ~ јести. **2.** *у значењу имп.: пожури(те), похитај(те).* – Брзо за мном. **3.** *ускоро, убрзо:* ~ затим. • **кад брже** *(у чуђењу) кад пре, како тако брзо.*

бр̀зово̄знӣ и **бр̀зовознӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *који се шаље, отпрема возом хитно, убрзано:* ~ роба, ~ пошиљка. **2.** *који се односи на брзи воз:* ~ линија, ~ пруга.

бр̏зово̄зно и **бр̏зовозно** прил. *хитно, као брзовозна пошиљка.*

бр̏зоја̄в м **1.** *в. телеграф.* **2.** *в. телграм.*

брзо̀метан, -тна, -о **1.** *који избацује, испаљује метке брзо, један за другим:* брзометни топ, ~ пушка. **2.** фиг. *који се на брзину заврши, уради, произведе и сл.:* ~ курс.

брзо̀метка ж *брзометна пушка.*

брзо̀мислен, -а, -о **1.** *који брзо мисли, оштроуман, паметан.* **2.** *в. лакомислен.*

брзо̀ног, -а, -о *који је брзих ногу, који брзо трчи, хитар, брз.*

бр̏зопӣс м *стил писма у старим рукописима којим се брже писало него свечанијим стилом, курзив; уопште брзи, некалиграфски начин писања.*

брзопи́сац, -сца м *онај који пише брзописом.*

бр̏зопӣснӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на брзопис:* ~ белешка.

брзо̀плет, -а, -о *који ради брзо, ужурбано и не размишљајући, несмотрен, лакомислен, непромишљен.*

брзо̀плетан, -тна, -о *в. брзоплет.*

брзо̀плето прил. *на брзоплет начин, непромишљено, несмотрено, лакомислено.*

брзо̀плето̄ст, -ости ж *особина онога који је брзоплет, непромишљеност, несмотреност, лакомисленост; журба, хитња.*

бр̏зопло̄ван, -вна, -о *који брзо плови (о лађи).*

брзопо́тезнӣ, -а̄, -о̄ **а.** шах. *у коме се потези повлаче брзо, без дужег размишљања:* ~ турнир, ~ партија, ~ шах. **б.** фиг. *који се изводи брзим потезима:* ~ портретисање.

брзопо́тезно прил. *брзим повлачењем потеза:* ~ решити партију шаха.

брзора́стӯћӣ, -а̄, -е̄ *који брзо расте:* ~ стабло.

брзо̀рек, -а, -о **1.** *који брзо говори; говорљив.* **2.** *који говори непромишљено, несмотрено, брз на језику.*

брзо̀реко прил. *говорећи брзо.*

брзо̀реко̄ст, -ости ж *особина онога који је брзорек.*

брзо̀родан, -дна, -о *који брзо доноси род, плод, који рано доспева:* ~ пшеница, ~ кукуруз.

брзо̀стасан, -сна, -о *в. брзородан.*

брзо̀ходан и **бр̏зохо̄дан,** -дна, -о *који је брза хода, који брзо ради, функционише:* ~ лифт, ~ мотор.

бри̏га ж (дат. бри̏зи) **1.** *осећање неспокојства, узнемирености због бојазни да се није десило или да се не деси нешто неповољно или да се неће десити нешто што би требало да се деси; мука, тешкоћа:* бити у бризи, задавати бриге; имати бриге. **2.** *старање, труд, настојање око некога или нечега:* водити бригу о некоме. **3.** фиг. *онај или оно што задаје бриге, предмет бриге.* – Сине мој, бриго моја. • **баш ме ~, ~ ме, није ме ~** (шатр. **боли ме ~**) *не тиче ме се, свеједно ми је.* **бриго моја, пређи на другога** *каже се кад неко неће нешто сам да уради, већ хоће то да пребаци на другога.* **бринути бригу** *бринути се.* **водити (бринути) туђу бригу** *мешати се у туђе ствари.* **дати се у бригу** *забринути се.* **девета (последња) ~** *нешто споредно, неважно.* **не бери(те) бригу, немај(те) бриге, ни бриге те (вас)** *ништа се не брини(те), буди спокојан, будите спокојни.* **удри (баци и сл.) бригу на весеље** *заборави бриге.* **пребринути бригу; скинути бригу с врата** *ослободити се нечег непријатног.* **шта је кога брига** *шта се кога тиче.*

брига́да ж фр. **1.** воj. *велика војна јединица састављена обично од два или три пука.* **2.** *организована радна јединица за извршење неког посла састављена од већег броја радника:* радна ~, омладинска ~.

бригà̀дир, -и́ра м (инстр. -и́ром) **1.** *заповедник, командант бригаде (1).* **2. а.** *руководилац радне бригаде.* **б.** *в. бригадист(а).*

бригà̀дӣрка ж *женска особа бригадир (2), бригадисткиња.*

бригà̀дӣрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бригадире:* ~ блуза, ~ униформа.

бригади́рство с *звање, положај бригадира.*

бригà̀дист(а), -е̄ м (мн. -сти) *члан радне бригаде.*

бригà̀дисткиња ж *женска особа бригадист(а).*

бри̏га̄днӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бригаду:* ~ штаб, ~ генерал.

бри̏геш, -е̂ша и **бри̏ге̄ш,** -е́ша м у изр. **ни бригеша (без бригеша)** разг. *без икакве бриге, не бринући се, не марећи ни за шта.* – Ја се убих радећи, а он ни бригеша.

бри̑д м (мн. бри̏дови) **1.** *ивица, руб.* **2.** *оштрица, сечиво.* **3.** *(планински) гребен.*

бри̏дак, бри̏тка, -о **1. а.** *добро наоштрен, оштар, који добро сече, реже:* ~ сабља, ~ нож. **б.** *који има оштре ивице:* ~ камен. **2.** *врло хладан, оштар, резак:* ~ ветар, ~ зима, ~ студен. **3.** *брз, хитар; силовит:* ~ покрет, ~ мисао. • **~ на језику** *оштар у говору.*

бри̏дан, -дна, -о *који бриди, боли, болан:* ~ рана.

бри̏даст, -а, -о *који је као брид, оштар:* ~ камен, ~ раме.

бри́деж м *брињење, свраб, свр(а)беж, утрнулост.*

бри́дети јек. **бри́дјети,** -дӣм несвр. [гл. им. бри́ђе̄ње с] *потмуло болети и трнути изазивајући осећај свраба (услед удара, убода, хладноће, умора и сл.):* образ бриди, табани бриде.

бри̏днӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на брид, ивични:* ~ угао, ~ кут.

бридо̀вит, -а, -о *в. бридак (1б).*

бри̏жан и **бри̏жан,** -жна, -о **1. а.** *који је у бризи, пун бриге, забринут, неспокојан:* ~ отац. **б.** *који изражава бригу, забринутост:* ~ поглед. **2.** *в. брижљив:* ~ рука, ~ чувар.

бри́ждати, -дӣм несвр. нар. (уп. бризгати) **1.** *извирати, избијати полако, слабо (о течности).* **2.** *испуштати полако, слабо течност.*

бри̏жљив, -а, -о **а.** *који се брине, који води бригу о нечему; пажљив, савестан:* ~ домаћин. **б.** *у коме се испољава, очитује нечија брига:* ~ нега, ~ испитивање.

бри̏жљиво прил. **1.** *на брижљив начин, пажљиво, савесно.* **2.** *в. брижно (1).*

бри̏жљиво̄ст, -ости ж *особина онога који је брижљив; савесност, пажљивост.*

бри̏жно и **бри̏жно** прил. **1.** *у бризи, бринући се, забринуто, страхујући.* **2.** *в. брижљиво (1).*

бри̏жно̄ст и **бри̏жно̄ст,** -ости ж **1.** *особина, стање онога који је брижан, забринутост.* **2.** *в. брижљивост.*

бри̏зак, -зга м *млаз течности.*

бризà̀нтан, -тна, -о фр. *који се распрскава и разара, експлозиван, разоран:* ~ граната, ~ пројектил.

бри̏згав, -а, -о *који бризга, прска:* ~ вода.

бри̏згавац, -а̄вца м **1.** бот. *в. копитац.* **2.** зоол. *в. трп.*

бри̏згалица ж мед. *направа за убризгавање течности, шприц.*

бри̏зга̄љка ж *конично сужена цев у којој се при струјању течности и гасова притисак претвара у брзину, млазница, дизна.*

бри̏згати, -а̄м несвр. **1. а.** *нагло избијати, шикљати, прскати; врцати (о течности).* **б.** *избијати, сукљати (о пламену).* **2.** *нагло надолазити.* **3.** *убризгавати, давати у виду инјекције.*

бри̏зготина ж *млаз течности.*

бри́зла ж нем. вет. *грудна жлезда младих животиња (обично телади), која се употребљава за справљање гурманских специјалитета.*

бри́знути, бри̏зне̄м и **бри̏знути,** -не̄м свр. **а.** *нагло избити, потећи у млазу, шикнути (о течности).* **б.** *сукнути, покуљати (о пламену).* **в.** *прснути, просути се (о искрама, зрацима).* **г.** *нагло дунути (о ветру).* • **~ у плач** *ударити у плач, нагло, одједном заплакати.*

бри̏јати и **бри̏јати,** бри̏је̄м несвр. **1.** *сећи длаке оштрим оруђем (бријачем, бритвом) до саме коже:* ~ браду, ~ бркове, ~ длаке. **2.** *оштро сећи, косити (о сабљи, коси и сл.).* **3.** фиг. *оштро, јако дувати, шибати, сећи (о ветру, хладноћи).* ■ **~ се** *бријати себе; не носити браду и бркове.* • **~ без сапуна** *злостављати, мучити, кињити.* **ко те пита брије ли се владика** *не мешај се у оно што те се не тиче.*

брѝјаћӣ, -ā, -ē *који служи за бријање:* ~ прибор, ~ бритва.

брѝјāч, -áча м (инстр. -áчем) **1.** *нож за бријање, бритва.* **2.** *занатлија који брије (људе), берберин.*

бријàчић м *дем. и ир. од бријач (2).*

бријàчица ж **1.** *в. бријач (1).* **2.** *женска особа бријач (2).*

брѝјāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на бријаче и бријање:* ~ занат, ~ салон, ~ радња.

брѝјāчница ж *бријачка радња, берберница.*

брѝјег *в. брег,* **бријеж-** *в. бреж-,* **брѝјест** *в. брест,* **бријѐстак** *в. брестак,* **брѝјешће** *в. брешће.*

брѝк м енгл. пом. *врста једрењака са два јарбола.*

брѝкēт, -éта м фр. *висококвалитетно чврсто гориво у облику мањих цигала, лоптица или јаја које се добија пресовањем (брикетирањем) ситних комадића угља, угљене прашине, дрвене пиљевине и сл.*

брикетѝрати, -èтӣрāм (брѝкетовати, -тујēм) несвр. *сабијати, пресовати угљену прашину у брикете, правити брикете.*

брѝкēтнӣ, -ā, -ō *који се односи на брикет.*

брѝкēтница ж *радионица у којој се прави брикет.*

брилѝјант м фр. **1.** *дијамант брушен на посебан начин, с много фасета, који се одликује лепим сјајем.* **2.** *технички назив за најмања штампарска слова величине три типографске тачке.*

брилѝјантскӣ, -ā, -ō *који се односи на брилијант (1):* ~ прстен, ~ игла, ~ огрлица.

брѝљант м рег. *в. брилијант.*

бриљàнтан и **брѝљантан,** -тна, -о **а.** *блистав, сјајан.* **б.** фиг. *који се нарочито истиче, изванредан, сјајан, изврстан:* ~ студент, ~ успех.

бриљàнтӣн, -ѝна м фр. *миришљаво уље или маст за мазање косе.*

брѝљантнӣ, -ā, -ō *који се односи на бриљант, брилијантски.*

бриљàнтно и **брѝљантно** прил. *изванредно, изврсно, дивно, сјајно:* ~ одговарати.

бриљàнтнōст и **брѝљантнōст,** -ости ж *особина онога који је бриљантан, онога што је бриљантно.* **а.** *сјај, блиставост.* **б.** фиг. *изванредност, изврсност.*

бриљѝрати, брѝљӣрāм несвр. фр. *нарочито се истицати, имати великог успеха у нечему:* ~ на испиту.

брѝнет м фр. *мушкарац смеђе, кестењасте косе и тамног тена.*

бринѐта ж фр. *женска особа смеђе, кестењасте косе и тамног тена.*

брѝнути, -нēм несвр. **1.** *осећати бригу, неспокојство, бити у бризи, бити забринут (због некога или нечега).* **2.** (некога) *задавати бригу, немир (некоме), забрињавати (некога).* **3.** *водити бригу, старати се (око некога или нечега):* ~ о родитељима. ■ ~ **се** *в. бринути (1, 3).* • ~ **бригу** *в. брига.*

брѝс м мед. *садржај добијен брисањем слузокоже (обично ждрела) помоћу стерилног штапића са ватом или газом који служи за лабораторијско бактериолошко испитивање; такав замотуљак вате или газе:* ~ из грла.

брѝсāнӣ, -ā, -ō у изр. ~ **простор** *в. код те именице.*

брѝсати, брѝшēм несвр. **1. а.** *трљајући нечим уклањати, скидати (прљавштину, прашину, влагу и сл.) с површине нечега; отирати:* ~ прашину, ~ сузе. **б.** *трљајући нечим чистити од прљавштине, прашине, влаге и сл.:* ~ под, ~ сто, ~ руке. **в.** *(о природним силама, обично о ветру) скидати, односити у снажним налетима; чистити снажно дувајући* – Ветар брише снег. Ветар брише палубу од песка. **г.** *оштро, снажно дувати (о ветру).* **д.** фиг. ир. *брзо, халапљиво јести.* **2.** *трљајући гумицом или на други начин, нпр. прецртавањем, уклањати, избацивати, поништавати (писани текст).* **б.** *уклањати, поништавати, укидати:* ~ неки члан из закона, ~ разлику између некога. **3.** *косити, обарати (о ватреном оружју); обасипати, тући ватром из оружја.* **4.** *додиривати у ниском лету, врло ниско летети (о авиону).* **5.** разг. (обично у имп.) *одлазити, губити се.* – Бриши одавде одмах! ~ **се 1.** *трљајући нечим скидати са себе (обично влагу да кожа буде сува):* ~ се пешкиром. **2.** *ишчезавати, губити се, нестајати.* • ~ **с посла** жарг. *одлазити, бежати с посла пре истека радног времена.*

брѝсāч, -áча м (инстр. -áчем) **1.** *предмет којим се нешто брише или о који се нешто брише:* ~ на аутомобилу, ~ за обућу, ~ тинте. **2.** *онај који нешто брише (нпр. излоге).*

брисàчица ж *она која нешто брише (нпр. излоге).*

брѝскати, -āм несвр. *у дем. значењу: брисати.*

брѝснути, -нēм свр. *мало побрисати:* ~ стакло. ■ ~ **се** *мало се обрисати.*

брѝсотина ж *избрисано или прецртано место, траг од брисања на тексту.*

Бритáнац, -нца м *становник Велике Британије; онај који је пореклом из Велике Британије.*

Брѝтāнка ж *становница Велике Британије; она која је пореклом из Велике Британије.*

брѝтāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Велику Британију и на Британце.*

брѝтва ж (ген. мн. брѝтвӣ и брѝтāвā) **а.** *џепни ножић (обично крив) на склапање.* **б.** *нож за бријање, бријач.* • **(о)бријати (некога) без бритве** разг. *преварити, варати (некога), подвалити, подваљивати (некоме).*

бритвѐнӣ, -ā, -ō *који се односи на бритву:* бритвене корице.

бритвѐтина ж *аугм. и пеј. од бритва.*

брѝтвица ж *дем. од бритва.*

брѝтвӣште с *дршка, држак, корице бритве.*

бритву̏рина ж *аугм. и пеј. од бритва.*

брѝтко прил. **1.** *секући, режући оштро:* ~ дувати. **2.** *оштро, изразито; одсечно:* ~ одговорити.

брѝткōст, -ости ж *особина онога који је бридак, онога што је бритко, оштрина; изразитост.*

бриткòћа ж *в. бриткост.*

брѝфинг м енгл. **а.** *кратак разговор високих политичара са сарадницима и новинарима (о неком важном, актуелном догађају).* **б.** *последње кратке инструкције посади авиона.*

бри́ца, -ē и **бри́цо,** -а и -ēм (обично пеј. и ир.) *берберин, бријач.*

брѝџ м енгл. *врста игре карата учетворо.*

брѝџист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који игра бриџ.*

брѝшӯћӣ, -ā, -ē у изр. ~ **лет** *в. под лет.*

бр̑к м (мн. бр̀кови, ређе бр̑ци) **1. а.** *длаке изнад горње усне у човека;* фиг. *достојанство, част.* **б.** *дуге длаке и сл. израштаји на горњој усни, њушци неких животиња (мачке, рибе и др.).* **2. а.** *витица, вршика у винове лозе и сл. биљака.* **б.** *ос, осје на класу жита.* **в.** *кончасти израштаји на вршку клипа кукуруза, свила.* • **мачков** ~ бот. *зељаста биљка.* Nigella *из ф.* Ranunculaceae, *чије се неке врсте гаје као украсне и лековите биљке.* **смеши му се** ~ *огледа му се задовољство на лицу, радује се.* **гладити** ~ *испољавати, показивати задовољство.* **обесити брк(ов)е** *сневеселити се, онерасположити се.* **омастити** ~ 1) *добро се најести.* 2) *јако се окористити.* **пљуни ми у** ~ *каже се кад неко чврсто, непоколебљиво нешто тврди.* **у** ~ *отворено, без увијања (скресати, рећи и сл.).*

бр̀ка м (обично хип.) *човек с великим брковима, бркат човек;* уп. брко.

бркàјлија м (мн. ж) *човек с великим брковима.*

бр̀кат, -а, -о **1.** *који има (велике) бркове.* **2.** *који има израштаје, вршике у облику бркова (о биљци):* ~ јечам, ~ ротквица.

бр̀кати, бр̑кāм несвр. **1. а.** *мешати (јело).* **б.** (по нечему) *претурати, премеdépart, превртати тражећи нешто:* ~ по џеповима. **2.** *погрешно замењивати једно другим, мешати (појмове,*

представе и сл.). **3.** *кварити, ометати; реметити:* ~ некоме посао. ■ **~ се 1.** *мешати се, уплитати се у нешто.* **2. а.** *грешити у забуни, збуњивати се.* **б.** *постајати збркан, конфузан (о мислима и сл.).*

бр̏катити, -ӣм несвр. [гл. им. бр̏каће̄ње с] *добијати бркове, постајати бркат.*

бр̏като̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је бркат.*

бр̏ка̄ш, -а́ша м **1.** *в. брка.* **2.** зоол. *врста речне рибе* Nemachilus barbatus *из пор.* Cobitinidae, *са израштајима у облику бркова на горњој усни и у угловима уста.*

бр̏ква ж бот. *врста украсног шиба* Periploca graeca *из ф.* Asclepiadaceae.

бр̏кица и **бр́кица** м (мн. ж) **1.** *дем. и хип. од брка, мали брка.* **2.** зоол. **а.** *врста мале речне рибе са шест брчића око уста* Cobitis barbatula. **б.** *в. бркаш (2).*

бр̏кља ж **1. а.** *попречна греда на неком прелазу која се може дизати (при пролазу) и спуштати (за затварање пролаза), брана, рампа.* **б.** *мотка, колац; греда.* **2. а.** *направа од жице за мућење јаја, мешалица.* **б.** *рачвасто дрво за мешање качамака, каше и сл.* **в.** *уопште рачвасто дрво које служи за разне намене (као подупирач, за сушење сена, пасуља и сл., као притка и сл.).*

бр̏кљати, -а̄м несвр. *в. бркати (1).*

бр̏кљача ж *в. бркља.*

бр̏кљачити, -ӣм несвр. [гл. им. бр̏кљаче̄ње с] *нејасно, неразумљиво говорити, мрмљати.*

бр́кнути, бр̑кне̄м свр. (нечим) *завући руку, прст или какав предмет некуда, обично тражећи нешто, промешати, прочачкати по нечему.*

бр́ко, -а и -е̄ м (обично хип.) *човек с великим брковима, бркат човек;* уп. брка.

бр̏кове̄з м *трака за везивање бркова ради удешавања и добијања жељеног облика бркова.*

бр̏кома̄з м *маст за мазање бркова.*

бр́коња м (мн. ж) *в. бркајлија.*

бр̏куља ж агр. *врста пшенице са дугачким осјем* Triticum aestivum.

бр́лог м **1. а.** *каљуга у којој леже свиње.* **б.** фиг. *прљаво, неуредно станиште или лежиште.* **в.** *скровито место где живе дивље звери, легало звери, јазбина, лога.* **г.** *скровито место у дубини воде где се скупљају рибе зими или за време парења.* **2. а.** *ђубре, прљавштина, нечистоћа, неуредност; неред.* **б.** фиг. *морална прљавштина, гадост; срамота.*

бр́ложан, -жна, -о *прљав, нечист, неуредан, запуштен.*

бр́ложити, -ӣм несвр. [гл. им. бр́ложе̄ње с] *правити брлог, прљати.*

бр̑љ м **1.** зоол. *бобичаста ларва овчије пантљичаре* Taenia coenurus, *која живи у мозгу овце и изазива брљивост.* **2.** вет. *в. брљивост (1).*

бр́ља ж **1.** *мала бара, локва; каљуга.* **2.** *слаба, лоша ракија.*

бр̏љав, -а, -о *упрљан, прљав, каљав, блатњав.*

бр̏љавац, -а̄вца м *в брљавко.*

брља́вити, бр̏ља̄вӣм несвр. [гл. им. брља́вље̄ње с] **1.** *говорити којешта, будалити, лупетати; поступати брљиво.* **2.** *јести без воље и споро, мрљавити.*

бр̏љавица ж *неуредна, прљава женска особа; мусавица.*

брља́вко м *онај који је прљав, аљкав, мусав.*

бр̏љаво прил. *неуредно, аљкаво, прљаво.*

бр́љати, бр̑ља̄м несвр. **1. а.** *прљати, каљати.* **б.** фиг. *срамотити.* **2.** фиг. **а.** *аљкаво радити, поступати.* **б.** *мешати се у нешто кварећи.* **3.** *писати којешта, дрљати, шкрабати.* **4. а.** *претурати, преметати, мешати (по нечему), бркати:* ~ по прашини. **б.** *пипати, додиривати њушкајући, тражећи нешто (нпр. о псу).* ■ **~ се 1.** *прљати се, каљати се.* **2.** *брчкати се у прљавој води; ваљати се у брлогу.*

бр̏љив, -а, -о **1.** *болестан од брља;* уп. брљ (2): ~ овца. **2.** *сметен, луцкаст, шашав.* **3.** *неуредан, аљкав.*

бр̏љивац, -ӣвца м *онај који је брљив, луцкаст, сметењак.*

бр̏љивица ж *брљива, сметена женска особа.*

брљи́вко и **бр̏љӣвко** м *в. брљивац.*

бр̏љиво прил. *на брљив начин, неразумно, лудо, сметено.*

бр̏љиво̄ст, -ости ж **1.** вет. *овчија болест коју проузрокује брљ,* vertigo. **2.** *особина или стање онога који је брљив, сметеност; неозбиљност.*

бр̏љотина ж **1.** *умрљано, замазано место; крмача.* **2.** фиг. *лоше израђена, рђава слика, рђав цртеж, спис и сл.* **3.** *брљив поступак, будалаштина, глупост.*

бр̏љуга ж *брлог, каљуга.*

бр́нчати, -чӣм несвр. *зујати (о пчелама, осама и сл.).*

бр̏ња ж *белега, обично бела, на њушци (коња, бика, овце, козе и сл.).*

бр́ња[1] м *хип. од брњаш;* уп. брњо.

бр́ња[2] ж *брњаста овца или коза.*

бр̏њаст, -а, -о *који има бр̏њу.*

бр̏ња̄ш м *брњаст коњ.*

бр̏њица ж **1. а.** *гвоздена алка која се провлачи кроз њушку неким животињама (медведу, бику, свињи и сл.) да се укроте и мирују.* **б.** *направа од жице, каишића и сл. у виду корпице која се ставља на њушку неким животињама (псу, телету и сл.) да не уједају или да не чине штету.* **2.** *њушка, губица.* • **метнути, ставити** и сл. **некоме брњицу на уста** *не дозволити некоме да слободно говори, приморати (некога) на ћутање, ућуткати.*

бр́њо, -а и -е̄ м *хип. од брњаш;* уп. брња.

бро̑д, бро̀да м (мн. бро̀дови, песн. и бро̀ди) **1.** *веће пловно превозно средство, са мотором или на једра, лађа:* трговачки ~, ратни ~. **2.** архит. *део цркве од главног улаза до певнице.* **3.** *плитко место у реци или језеру где се може прегазити или се превози скелом, газ; плићак.* • **~ који тоне** *ствар, подухват који пропада.* **линијски ~** *ратни брод на једра, са две или три палубе и великим бројем топова.* **кад ~ тоне, мишеви први беже** *кад прети нека опасност, најлукавији се први спасавају.*

бро̀дан, -дна, -о *који се може прећи, прегазити (о реци).*

бро̀да̄р, -а́ра м **а.** *онај чије је занимање пловидба, лађар; онај који је запослен у бродарству.* **б.** *в. бродоградитељ.*

брода́рац, -рца м *онај који је запослен у бродарству, службеник бродарства.*

бродàрина ж **а.** *такса која се плаћа за превоз бродом.* **б.** *новчана награда, плата за превоз бродом или скелом.*

брода́рити, бро̀да̄рӣм несвр. [гл. им. брода́ре̄ње с] *превозити бродом, бавити се речним или морским превозом.*

бродàрица (бро̀да̄рка) ж **1.** *женска особа бродар, она која се бави превожењем преко воде.* **2.** нар. песн. (обично уз реч „вила") *вила која живи у морима, рекама или језерима и чува их.* **3.** (обично у мн.) *врста спортскеципеле.*

бро̀да̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на бродаре и бродарство:* ~ друштво, ~ школа.

брода́рство с **1. а.** *привредна грана која се бави превозом путника и робе бродовима и др. пловним средствима, бродски саобраћај; бродарска струка.* **б.** *пловидба бродовима, бродарење.* **2.** *бродови, бродовље.*

бро̀дет м пом. кув. *врста јела од куване морске рибе са зачинима.*

бро̀дина ж *аугм. и пеј. од брод.*

бро̀дити, -ӣм несвр. [гл. им. бро̀ђе̄ње с] **1.** *путовати, возити се бродом, пловити.* **2. а.** *пловити (о броду).* **б.** фиг. *кретати се, ићи, пролазити.* **в.** *тећи, пролазити (о времену).* **г.** *лутати (о мислима).* **3.** *газити воду, прелазити преко воде газећи на броду (3).*

бр̀одић, -а и **бр̀одӣћ,** -ѝћа м *дем. од брод.*

бр̀одица ж *мали брод, бродић, барка; велики рибарски чамац.*

бр̏одобрӑн м **1.** *в. бокобран.* **2.** *древени шипови обложени даскама, на обали, који штите бродове приликом пристајања.*

бродо̀власнӣк м *власник брода (бродова).*

бродо̀власнӣчкӣ и **бродо̀власничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на бродовласнике.*

бродо̀власнӣштво с *власништво, својина над бродовима.*

бр̀одōвље с зб. *бродови; укупан број бродова којим неко располаже, флота.*

бр̏одовођа м *заповедник брода, капетан брода.*

бродогра̀дилац, -иоца м *в. бродоградитељ.*

бродогра̀дилачкӣ, -ā, -ō *који се односи на бродоградиоце, бродоградитељски.*

бродогра̀дилишнӣ, -ā, -ō *који се односи на бродоградилиште.*

бродогра̀дилӣште с *индустријски погон за изградњу и оправку бродова.*

бродогра̀дитељ м *градитељ бродова; инжењер за градњу бродова.*

бродогра̀дитељскӣ, -ā, -ō *који се односи на бродограђитеље и бродоградњу.*

бродогра́дња ж **1.** *грађење и оправка бродова.* **2.** *наука о грађењу бродова.*

бродогра̀ђēвнӣ, -ā, -ō *који се односи на бродоградњу, бродоградитељски.*

бр̏одолом м *пропаст, удес брода на мору (због буре, судара и др.).*

бр̏одоломан, -мна, -о **1. а.** *који је претрпео бродолом.* **б.** фиг. *који је претрпео крах, неуспех.* **2.** *који изазива бродолом, који доводи до бродолома.* **3.** *коме прети опасност од бродолома, пун опасности од бродолома.*

бродоло́мац, -мца м *в. бродоломник.*

бродоло̀мачкӣ, -ā, -ō *који се односи на бродоломце;* фиг. *очајнички.*

бродо̀лōмка ж *она која је претрпела бродолом.*

бродо̀ломнӣк м *онај који је претрпео бродолом.*

бродо̀ломнӣчкӣ и **бродо̀ломничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на бродоломнике.*

бродото̀чац, -чца м зоол. *род црволиких морских шкољкаша* Teredo, *с љуштурицом сличном турпији, којом буше ходнике у дрвеним деловима брода; врста таквог шкољкаша* Teredo navalis.

бр̏одскӣ и **бр̀одскӣ,** -ā, -ō *који се односи на брод, који припада броду:* ~ мотор, ~ посада.

брôј, брòја м (инстр. брȍјем; мн. брȍјеви) **1. а.** *тачно одређена количина јединица (садржаних у некој множини):* ~ становника, ~ стоке. **б.** *основни појам за израчунавање и изражавање количине, основни елемент бројања:* природни ~, парни ~, непарни ~. **в.** *писмени знак, симбол за изражавање количине јединицā; цифра:* двоцифрени ~, вишецифрени ~. **г.** *знак за обележавање појединих лица или предмета, одн. појмова уопште; лице или предмет означен тим знаком.* **д.** *ознака величине или јачине неких производа (обуће, одеће и др.):* ~ ципела, ~ хаљине. **2.** *издање дневног листа, свеске часописа; поједини примерак дневног листа или часописа једног издања.* **3.** лингв. **а.** *врста речи којом се казује тачна количина, збир или ред (лица, предмета или појмова).* **б.** *граматичка категорија која изражава да ли се реч употребљава за једнину (сингулар), множину (плурал) или двојину (дуал).* • **арапски бројеви** *бројеви писани арапским знацима (1, 2, 3, 4 итд.).* **астрономски** ~ *врло велики, огроман број.* **децимални** ~ *број који у себи садржи цео број и децимални разломак (нпр. 2,74; 3,2).* **имагинарни** ~ 1) *теоријски квадратни корен негативног броја.* 2) *в. комплексни број.* **ирационални** ~ *број чија се вредност не може израчунати до краја* (нпр. квадратни корен из 2). **комплексни** ~ *бројни израз од једног стварног и једног имагинарног броја.* **мерни** ~ *број који показује колико је узето јединица од неке количине изражене у таквим јединицама.* **мешовити** ~ *број који садржи у себи цео број и обичан (недецималан) разломак (нпр. 3).* **негативан** ~ *број који је мањи од нуле (нпр. -3).* **непаран** ~ *број који није дељив са 2 (нпр. 5).* **округао** ~ *број целих десетица, стотина, хиљада итд., одн. број повећан или смањен тако да се завршава нулом ради лакшег памћења или рачунања (нпр. 50 место 49).* **општи** ~ *број изражен словима (ради уопштења математичких радњи).* **основни (главни, прост)** ~ лингв. *број који означава колико тачно има оног што значи именица уз коју стоји (1, 2, 3, 4 итд.).* **парни** ~ *број који је дељив са 2 (нпр. 4, 6, 8 итд.).* **позитиван** ~ *број који је већи од нуле (са ознаком +).* **природан** ~ *ма који цео позитиван број.* **прости** ~ 1) *број који је дељив само јединицом и самим собом (нпр. 3, 7, 11).* 2) лингв. *в. основни број.* **рационални** ~ *ма који цео број или разломак који се може до краја израчунати, изразити.* **редни** ~ *број којим се означава положај у реду, низу предмета или лица (нпр. први, други итд.).* **римски бројеви** *бројеви писани римским знацима* (I, II, III, IV итд.). **сложени** ~ *број који је дељив, сем јединицом и самим собом, још и неким другим бројем (нпр. 8).* **стварни (реални)** ~ *сваки рационални или ирационални број.* **цео** ~ *број без разломка.* **без броја** *врло много, небројено, безброј.* **ни броја се не зна** *врло много, безброј.* **нису му све козе на броју** *није расположен.* **(сви) на броју** *сви присутни, сви на свом месту.*

бр̀ојалица ж *в. бројаница (2а).*

брôјан, -јна, -о **1.** *велик по броју, многобројан, многи:* бројни примери. **2.** (одр.) *који се односи на број:* бројне именице, бројни придеви. **а.** *исказан, изражен бројем, бројевима:* ~ вредност, ~ стање. **б.** *који се односи на граматичку категорију броја:* ~ именица, ~ придев.

бројàница ж **1.** (и мн.) *ниска куглица, зрна која се премећу у руци за време молитве или се броје ради забаве и сл., круница.* **2. а.** *речи (обично без довољно логичке садржине) које се изговарају или певају при разбројавању у дечјој игри.* **б.** *речи просјачке молбе.*

бр̀ојати и **бр̀ојити,** -јӣм несвр. [гл. им. бр̀ојање и бр̀ојēње с] **1. а.** *утврђивати број, количину предмета или лица почевши од једног па додајући даље до тачног износа:* ~ овце. **б.** *изговарати редом бројеве:* ~ до сто. **2.** *имати, садржати, поседовати (изражено у бројевима).* – Друштво је бројало осамдесет чланова. **3. а.** (у нешто) *убрајати, урачунавати (у нешто), сматрати (за неког, нешто).* – Тај дан је бројао у најлепше дане у свом животу. **б.** *сматрати, мислити, држати.* **в.** *сматрати да нешто вреди, важи, урачунавати, признавати.* • ~ **дане** *нестрпљиво чекати, очекивати.* ~ **(некоме) залогаје** 1) *мотрити да ко не поједе много.* 2) *гледати са завишћу кад неко једе.* ~ **последње дане** *бити пред смрћу, очекивати скору смрт.* **то се не броји** *то се не уважава, не признаје.*

бр̀ојāч, -áча м **1.** *онај који броји нешто; службеник који броји новац.* **2.** техн. *справа, апарат за бројење (нечега); бројило:* ~ утрошка електричне енергије. • **Гајгеров** ~ техн. *апарат за мерење радиоактивности.*

бројàчица ж *она која броји нешто; службеница која броји новац.*

бројèница ж *в. бројаница.*

бр̀ојив, -а, -о у изр. ~ **именица,** ~ **реч** лингв. *именица, реч уз коју се може употребити број или количински прилог (нпр. пет дана, много дана, неколико девојака и сл.).*

бр̀ојилац, -иоца м **1.** мат. *број у разломку (изнад разломачке црте) који показује колико се одређених делова целог броја узима.* **2.** *в. бројач (1).*

бр̀ојило с техн. *справа за мерење потрошње нечега (нпр. електричне енергије, гаса, воде):* електрично ~, плинско ~, водено ~.

бр̀ојитељ м *в. бројилац.*

бр̀ојити *в. бројати.*

брôјка ж (дат. брôјци; ген. мн. брôјкӣ) *в. број (1а, 1в).*

бр̀ојлер м енгл. *врста пилета товљеног индустријском методом; такво пиле припремљено за печење.*

брôјнӣк м мат. *в. бројилац (1).*

бро̑јно прил. **1.** *по броју, бројем, у погледу броја:* ~ надмоћан. **2.** *у великом броју, мноштву, многобројно:* ~ се окупити.

бро́јно̄ст, -ости ж **1.** *број, износ, количина.* **2.** *велики број, многобројност, мноштво.*

бро̀јчанӣ, -ā, -ō *који се односи на бројку, бројни:* ~ однос, ~ вредност, бројчани подаци.

бројча̀нӣк, -и́ка м техн. *плоча са бројкама, цифрама (на часовнику, телефонском апарату и др. направама или инструментима) на којој се помоћу показивача очитавају резултати мерења.*

бро̀јчано прил. *изражено у бројкама, бројно.*

бро̀ка̄т, -а́та м (мн. ø) итал. *врста свилене тканине проткане златним или сребрним нитима.*

бро̀ка̄тнӣ и **бро̀ка̄тскӣ,** -ā, -ō *који је од броката:* ~ блуза.

бро̀кер м енгл. *онај који посредује при куповини и продаји деоница и других вредносних папира на берзи, берзански посредник, мешетар, сензал.*

бро̏коли, -ија м, **бро̏кула** ж и **бро̏куле** ж мн. итал. агр. *један од варијетета карфиола.*

бро̑м м (мн. ø) хем. *халогени хемијски елеменат* (Br), *тамноцрвена течност јаког мириса.*

бро̀ма̄т, -а́та м (обично у мн.) хем. *со бромне киселине.*

бро̀мӣд, -и́да м (обично у мн.) хем. *со бромоводоничне киселине, једињење брома с металима (у употреби у медицини и фотографији).*

бро̑мнӣ, -ā, -ō *који се односи на бром, који садржи брома:* ~ једињење.

бро̑мов, -а, -о *који припада брому, који се односи на бром:* ~ једињење, ~ оксид.

бро̑нза (бро̏нза) ж (мн. ø) нем. **1.** хем. *легура бакра и калаја (евентуално с незнатним додацима других метала).* **2.** *звоно од бронзе (1) које се ставља на стоку, меденица.*

бро̀нзан, -а, -о **1.** *који се односи на бронзу, који је од бронзе, који потиче од бронзе:* ~ звоно, ~ звук. **2.** *који је боје бронзе.* • ~ доба археол. *предисторијско доба у којем се за израду оруђа, оружја и накита почиње употребљавати бронза.*

бронзи́рати, бро̀нзӣра̄м свр. и несвр. *преvvући, превлачити бронзом.*

бронтоса̀ур(ус) м лат. пал. *изумрли џиновски гмизавац* Brontosaurus, *који је живео у периоду креде.*

бро̀нхија̄лнӣ, -ā, -ō *који се односи на бронхије:* ~ астма.

бро̀нхије, бро̏нхӣја̄ ж мн. грч. анат. *две цеви на које се рачва душник, огранци душника, душнице.*

бронхио́ле ж мн. анат. *крајњи огранци бронхија.*

бронхѝтис и **бронхи́тис** м мед. *запаљење слузница у бронхијама,* bronchitis.

бронц- *в. бронз-* (бронза, бронзан), **бронч-** *в.* бронз- (бронзан, бронзирати).

бро̏ћ[1] м бот. *вишегодишња зељаста биљка* Rubia tinctorium *из ф.* Rubiaceae, *усправног стабла и пршљенасто уређених листова.*

бро̏ћ[2] у изр. **тандара (мандара)** ~ *којешта, бесмислица.*

бро̀ћаст, -а, -о *који је боје броћа, жућкастоцрвенкаст, риђ.*

бро̀ћац, -ћца м *в. броћика.*

бро̀ћев, -а, -о *који је од броћа.*

бро̀ћика ж бот. *род ливадских биљака* Galium *из ф. броћеви* (Rubiaceae); *врста тога рода, иванско цвеће.*

бро̀ћӣште с *в. броћњак.*

бро̏ћња̄к м *место где расте броћ; врт у коме се гаји броћ.*

бро̏ш, бро̀ша м (инстр. бро̀шем; мн. бро̀шеви) фр. *врста женског накита са иглом за прикопчавање, који се носи на одећи, обично на грудима.*

бро̀ширано прил. *у меком повезу.*

броши́рати, бро̀шӣра̄м свр. и несвр. *меко повез(ив)ати (књигу), обично у папирне или полукартонске корице:* броширано издање.

бро̀шић, -а и **бро̀шӣћ,** -и́ћа м *дем. од брош.*

брошу́ра ж фр. *једноставно меко повезана штампана књижица (у папирним или полукартонским корицама).*

брошу̀рица и **брошу́рица** ж *дем. од брошура.*

бр̑сје с *в. брст.*

бр̀скӯт, -у́та м **1. а.** геогр. *слаповит брзак у реци, брзица.* **б.** фиг. *скок.* **2.** фиг. *млаз; сноп.*

бр̏снат, -а, -о *који има пуно лишћа, брста, риснат:* ~ храст, ~ липа.

бр̏снато̄ст, -ости ж *особина онога што је брснато, обиље лишћа, риснатост.*

бр̀снӣк, -и́ка м *млада лиснaта шума намењена стоци за бршћење.*

бр̑ст м и ж зб. (мн. ø) *млади изданци, гранчице с пупољцима и лишћем, ластари који служе као сточна храна.*

бр̏стан, -а, -о *в. бриснат.*

бр̀стина ж **1.** *аугм. од брст.* **2.** *брсната грана.* **3.** *оголела грана (без лишћа).*

бр̀стити, -ӣм несвр. [гл. им. бр̑шће̄ње с] **1. а.** *откидати брст устима и јести (о кози, овци, зецу и сл.).* **б.** фиг. *јести халапљиво и са уживањем, све до краја; јести, жвакати брзо мичући уснама.* **2.** фиг. *брзо и неразговетно говорити.*

бру̑ј м песн. *брујање.*

бру̑јан, -јна, -о *који бруји, шуман, звучан; бучан.*

бру́јати, -јӣм несвр. **а.** *производити непрекидан, сливен, потмуо звук, зујати (о пчелама, осама и сл.).* **б.** *чути се, одјекивати као такав звук (нпр. о песми, цвркуту, граји и сл.).* **в.** *одјекивати, разлегати се, одзвањати таквим звуком.* **г.** *гласно, шумно причати, тако да се то слива у један звук.*

бру̀ка ж (дат. бру̀ци) **1.** *оно што је за велику осуду или подсмех, што се сматра недоличним, нечастан, недоличан поступак, срамота; срам.* **2.** пеј. **а.** *онај који је учинио нешто што је за осуду.* **б.** *кукавица, плашљивац, слабић.* • ~ **једна,** ~ **и срамота,** ~ **и грдило** и сл. *велика брука, велика срамота.* **пукла** ~ *дознала се срамота.*

бру̏кати, -а̄м несвр. *чинити да се неко осећа посрамљен, излагати руглу, срамотити, срамотити.* ■ ~ **се** *доводити себе у стање посрамљености, срамотити се.*

бру̏ндав, -а, -о *који брунда, који подсећа на брундање:* ~ глас.

бру̀ндало и **бру̏ндало** с и м (мн. с) *особа која много брунда, гунђало.*

бру̀ндати и **бру̏ндати,** -а̄м несвр. **1. а.** *мумлати (о медведу).* **б.** *прести (о мачку).* **в.** *производити дубок, равномеран звук (о бумбару, гунђељу и сл.).* **2.** *производити дубоке испрекидане звуке мрмљајући или певајући неразговетно, одн. свирајући; брујати, зујати.* **3.** фиг. *гунђати, приговарати.*

бруни́рати, бру̀нӣра̄м свр. и несвр. фр. *превући, превлачити спољну површину предмета од челика или бакра танким слојем хлорида или сулфида метала (обично мрке боје) ради заштите од корозије или ради декорације.*

бру̑с м (инстр. бру̑сом; мн. бру́сови и бру̏сови) **1.** *камена алатка за брушење, точило; камен погодан за такву алатку.* **2.** (у служби узвика) *за одбијање, порицање: шипак, врага, ђавола; нема од тога ништа.* • **добићеш** ~ *нећеш добити ништа.* **дошла је коса до бруса; кад дође коса до бруса** *постало је неиздрживо; кад постане неиздрживо.* **намерила се (ударила и сл.) коса на** ~ *нашла сила на силу, намерила се сила на отпор.* **пала пчела на** ~ *преварио се, насео је и сл.*

бру̀са̄р, -а́ра м *онај који прави брусеве.*

бру̀са̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на брусаре.*

бру̏саћӣ, -ā, -ē *који служи за брушење:* ~ камен.

бру̏сāч, -áча м **а.** *занатлија који се бави брушењем, оштрењем алатки, оштрач.* **б.** *занатлија који се бави брушењем, глачањем:* ~ огледала.

бру̏сāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на брусаче.*

бру̏силац, -иоца м *в. брусач.*

бру̏силица ж **а.** *направа, справа за брушење.* **б.** *в. брус (1).*

бру̏силовац, -ōвца м мин. *глинени шкриљац.*

бру̏сина ж *аугм. од брус (1).*

брусио̀ница и **бру̏сионица** ж *радионица у којој се бруси, глача.*

бру́сити, бру̏сӣм несвр. [гл. им. бру́шēње с] **1. а.** *оштрити или глачати тарући (брусом).* **б.** фиг. *чинити оштријим, виспренијим, изоштравати; усавршавати, дотеривати.* **2.** фиг. *оштро говорити, грдити, псовати, ружити.* **3.** фиг. *оштро дувати, брисати (о ветру).* • **~ језик (зубе)** *заједљиво и оштро говорити.* **~ пете** 1) *бежати безобзирце.* 2) *много или често ићи, пешачити, табанати.*

бру̏сић, -а и **бру̏сић**, -ића м *дем. од брус (1).*

бру̏снӣ, -ā, -ō *који се односи на брус (1); који служи за брушење:* ~ папир. • **~ камен** геол. *в. брусник.*

бру̏снӣк, -ика м геол. *врста камена од кога се праве брусеви.*

бру̏сница и **бру́сница** ж бот. *шумски зимзелени грмић* Vaccinium vitis idaea *из ф. вресова* (Ericaceae) *с јестивим црвеним бобицама.*

брустха̀лтер м нем. *женски грудњак.*

бру̏талан, -лна, -о нем. *веома груб, суров, дивљачки, зверски:* ~ напад.

бру̏тāлно прил. *веома грубо, сурово, зверски:* ~ насрнути.

брута́лнōст, -ости ж **1.** *особина онога који је бруталан, онога што је брутално, претерана суровост, грубост, зверство.* **2.** *бруталан поступак, дивљачко, животињско понашање.*

бру̏то прид. непром. итал. **а.** *који се рачуна са амбалажом, даром, без одбитака или са свим трошковима, укупан:* ~ тежина, ~ принос, ~ приход, ~ доходак. **б.** (у прил. служби) *укупно, без одбитака, одн. са свим трошковима:* рачунати тежину ~. • **~ за нето** *трговачка погодба да се плати тежина робе укључујући и амбалажу.*

бру̑х м нем. мед. *отеклина која настаје испадањем унутрашњих органа, најчешће црева под кожу и сл., кила,* hernia.

бру̑цош м (инстр. бру̑цошем) шатр. *студент прве године.*

бру̑цошкӣ, -ā, -ō *који се односи на бруцоше:* ~ бал, ~ вече.

бру̑цошкиња ж жарг. *студенткиња прве године.*

бр̏ч (обично поновљено) ом. *узвик којим се подражава бркање по води.*

бр̑чак, -чка м **а.** *прсак, млаз који прсне кад се гази по води или житком блату; шум који настаје прскањем.* **б.** *млаз млека при мужи.*

бр̀чина и **брчѐтина** ж *аугм. и пеј. од брк.*

бр̀чић, -а и **бр̏чић**, -ића м *дем. од брк.*

бр̑чӣште с *део горње усне где расту бркови.*

бр̏чкав, -а, -о *жидак, редак.*

бр̏чкавица ж *житко блато настало од кише или истопљеног снега, бљузгавица.*

бр̏чкало с и м (мн. с) *особа која се радо брчка.*

бр̏чкати, -āм несвр. **1. а.** *мешати по води тако да се чује шум, пљускати:* ~ веслом. **б.** *одавати карактеристичан шум (о води, течности која се комеша), пљускати.* **2.** *претурати, чепркати, чачкати.* ■ **~ се 1.** *купати се пљускајући водом око себе.* **2.** *борати се, набирати се, смежуравати се (о кожи).*

бр̏чнӣ, -ā, -ō *који се односи на брк.* • **~ перо** *крајње, најјаче перо на крилу птица.*

бр̏чнути, -нēм свр. *изазвати карактеристичан шум ускомешавши воду, пљуснути.* ■ **~ се а.** *поиграти се у води или се мало умити, окупати прскајући водом.* **б.** *праћакнути се.*

брчу̀рина ж *аугм. и пеј. од брк.*

бр̀шљан м бот. *зимзелена дрвенаста биљка пузавица* Hedera helix *из ф.* Araliaceae, *која расте у слободној природи, а гаји се и као украсна биљка.*

бр̀шљанов, -а, -о *који припада бршљану, који се односи на бршљан:* ~ лист, ~ корен.

бу̑ узв. оном. **1.** *за подражавање букања (бикова, волова и сл.).* **2.** *за подражавање пуцања, грувања топа, пушке и сл.*

бу̏ *узвик за плашење, застрашивање.*

бу̏б узв. оном. *в. буп.*

бу̏ба ж **1.** зоол. *општи назив за инсекте тврдокрилце и неке друге врсте инсеката.* **2.** фиг. **а.** (обично у изр. лења ~) *нерадник, ленштина, лењивац.* **б.** *човек без моралних вредности, гад, рђа, ништавило, ништков.* **3.** фиг. (обично с допуном „у глави") *настрана, сулуда мисао, бубица; ћеф, прохтев, хир.* **4.** *популаран назив за аутомобил марке фолксваген.* • зоол. **златна ~** *в. бубазлата.* **мајска ~** зоол. *в. мајак (а).* **свилена ~** *гусеница лептира* Bombyx mori *која се завија у чауру од свилених нити, које сама испреда; такав лептир.* **лења ~** *ленштина, лењивац.*

бубазла́та ж зоол. *инсект тврдокрилац златнозелене боје крила* Cetonia aurata *из пор.* Scarabacidae, *који живи у цвету руже, зове и др. биљака.*

бу́балица ж подр. *ђак који буба, учи напамет, без разумевања.*

бу́бало с и м (мн. с) **1.** *в. бубалица.* **2.** *онај који удара у бубањ, бубњар.*

бубама́ра ж зоол. **а.** *врста инсекта тврдокрилца циглastoцрвене боје крила са седам црних тачака* Coccinella septempunctata *из пор.* Coccinellidae. **б.** мн. *породица тврдокрилаца полулоптастог облика* Coccinellidae.

бу̑бањ, -бња м (инстр. бу̑бњем; мн. бу̑бњеви, ређе бу̑бњи) **1. а.** *музички инструмент у облику шупљег ваљка преко чијих је основа разапета кожа, по којој се удара руком или маљицом, батићем.* **б.** *в. добош.* **2.** техн. **а.** *део разних машина и апарата који има облик ваљка, кош (на вршалици, мешалици за бетон, машини за глачање рубља, кочници аутомобила и др.).* **б.** *кутија у облику шупљег ваљка који се врти и из којег се извлаче лутријски бројеви.* **в.** *шупљи ваљак, калем око кога се омотава челична и друга ужад, каблови.* **3.** риб. *рибарска мрежа разапета преко 2–3 обруча, са левкастим отвором на једној страни кроз који улази риба.* **4.** анат. *в. бубњача.* • **глава ми је као ~** *осећам притисак и бол у глави (од брига, замора и сл.).* **као шипка уз ~** *каже се кад је неко нераздвојан с другим.* **на ~** *на јавној продаји, лицитацији (бити продан, одн. продати и сл.).* **остати у бубњу** 1) *не добити на лутрији.* 2) *не успети у нечему.* **ударити у ~** *разгласити.*

бу̑бањскӣ, -ā, -ō *који се односи на бубањ:* ~ маљица, ~ кожа.

бубару́са ж зоол. *врста жохара смеђе боје* Blatta germanica, *смеђи жохар.*

бу́бати, бу̑бāм несвр. **1. а.** *тући, ударати (некога, обично песницом или нечим тешким) да потмуло одјекује.* **б.** *лупати, ударати (нечим) у нешто производећи потмули звук, бубњати.* **2.** *учити напамет без разумевања, грувати.* **3.** *говорити којешта, лупетати, трућати.* **4.** *разносити гласове, вести на све стране, разглашавати.* ■ **~ се** *ударати самог себе (обично у прса).*

бу́бац, бу́пца м *желудац у живине и птица уопште.*

бубашва́ба ж зоол. *врста инсекта* Blatta orientalis, *тамномрке боје, црни жохар.*

бубѐтати, -āм несвр. *в. бубати (1, 3).*

бубѐтина ж *аугм. и пеј. од буба.*

бу̏бица ж **1.** *дем. од буба (1).* **2.** фиг. **а.** *назив одмила за дете.* **б.** *мирно, кротко, благо и повучено створење.* **3.** (обично у мн. и с допуном „у глави") *настрана, сулуда мисао; прохтев, ћеф.* • **миран као ~** *веома миран, повучен.*

бу̑бнӣ, -ā, -ō у анат. изразима: ~ **опна** *опна која дели спољни ушни канал од средњег, бубњић, бубњача, мембрана* tympani. ~ **дупља** *шупљина у средњем уху,* cavum tympani.

бу̑бнути, -нēм свр. **1. а.** *ударити некога (обично песницом или нечим тешким) да потмуло одјекне.* **б.** *ударити (нечим) у нешто произвевши потмули звук.* **2.** фиг. *рећи нешто неумесно, глупо, лупнути.* **3. а.** *ударити о нешто с потмулим треском, треснувши.* **б.** *пасти с потмулим треском, треснути, љоснути.* **4.** *потмуло одјекнути.* ■ ~ **се** *ударити самог себе (обично шаком у прса).*

бу̑бњава ж **а.** *потмули звук који се чује кад се удара у бубањ, бубњање, добовање.* **б.** *потмула лупа, тутњава, грмљавина.*

бу̑бња̄р, -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) *онај који удара у бубањ; добошар; музичар који свира, удара у бубањ.*

бу̑бњара ж *округла лимена пећ.*

бу̑бња̄рка (бубња̀рица) ж *женска особа бубњар.*

бу̑бња̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на бубњаре и бубњање.*

бу̑бњаст, -а, -о *који има облик, изглед бубња, који подсећа на бубањ; који је као у бубња:* ~ капа; ~ опна, ~ опница.

бу̑бњати, -а̄м несвр. **1. а.** *ударати у бубањ, бобовати.* **б.** *објављивати уз ударање у бубањ, добош.* **в.** *јако ударати (по некоме, нечему) да потмуло одјекује, бубати; подражавати бубњање ударајући нечим (обично прстима) по нечему, добовати.* **2. а.** *производити звук сличан бубњави; потмуло одјекивати, тутњати; грувати, грмети; хуктати.* **б.** *јако куцати, пулсирати стварајући осећај тупог шума (у ушима, срцу, глави).* **3. а.** *говорити дубоким гласом.* **б.** *говорити којешта јавно, проносити гласове.* **в.** *чути се као бубањ, одјекивати, одзвањати као бубањ (о гласу).*

бу́бњача ж анат. *бубна опна,* membrana tympani.

бу̑бњић, -а и **бу̑бњӣћ,** -и́ћа м **1.** *дем. од бубањ (1–3).* **2.** анат. *в. бубњача.*

бу̑бњӣште с анат. *средње ухо, бубна дупља,* cavum tympani.

бубо̀ждер и **бубо̀јед** м зоол. *в. бубоједац.*

бубо̀једац, -еца м (мн. бубо̀јеци) зоол. *у мн.: ред сисара* Insectivora, *који се хране инсектима (у јд.: такав инсект).*

бубо̀једнӣ, -ā, -ō *који се храни бубама, инсектима:* ~ биљка.

бу̑борак, -ōрка м зоол. *врста речне рибе кошљивице* Abramis vimba *из пор.* Cyprinidae.

бу̑ботак, -тка м **а.** *ударац песницом.* **б.** *ударац у бубањ.*

бубо̀тати, бу̀боћēм несвр. **1.** *ударати песницом.* **2.** *в. бубњати (2).*

бу̑ботка ж *в. буботак (а).*

бу̑ботнути, -нēм свр. *ударити песницом.*

бу̑брег м тур. анат. *унутрашњи парни жлездани орган у кичмењака који излучује мокраћу.* • **бели бубрези** нар. *полне жлезде у стоке (овна, јарца, бика, нераста), од којих се справљају куварски специјалитети.* **као ~ у лоју** *у великом благостању, изобиљу; удобно, безбрижно.*

бу̑брежаст, -а, -о *који има облик бубрега, сличан бубрегу:* ~ лист.

бу̑брежић м *дем. од бубрег.*

бу̑брежнӣ, -ā, -ō *који се односи на бубрег:* ~ опна, ~ кора, ~ канал, ~ болест.

бу̑брежња̄к м **1. а.** *бубрези (у стоке) с лојем и месом око њих.* **б.** *јело, печење справљено од тога меса.* **2.** *мала посуда бубрежастог облика која се употребљава у хирургији за испљувавање и сл.* **3.** *ташница бубрежастог облика која се носи око струка.*

бу̑брешчић м *дем. од бубрег.*

бу̑брити и **бу̑брити,** -ӣм несвр. [гл. им. -рēње с] **а.** *повећавати свој обим, ширити се због упијања течности, нарастати; отицати.* **б.** *надимати се, надуваvати се.*

бубу̀љица ж *мали (обично гнојав) чворић, квржица на кожи, чибуљица, гнојавица.*

бубу̀љичав, -а, -о *који има бубуљице (по лицу или на другом делу тела); прекривен бубуљицама (о лицу).*

бубу̀љичаво̄ст, -ости ж *стање или особина онога који је бубуљичав, онога што је бубуљичаво.*

бубу̀љичаст, -а, -о *који је као бубуљица, сличан бубуљици.*

бу̀ва (бу̀ха, дат. бу̀хи) ж зоол. *мали инсект без крила* Pulex *из реда* Aphaniptera, *дугих ногу подешених за скакање и са усним прибором подешеним за бодење и сисање, који живи као паразит на човеку и топлокрвним животињама, хранећи се њиховом крвљу (у мн.: тај ред инсеката).* • **обична (човечија, кућна)** ~ зоол. *врста буве* Pulex irritans. **бити пун бува** *бити спретан, сналажљив, довитљив; бити врголаст.* **као врећа бува** *каже се за немирно, живахно дете.* **пустити (метнути и сл.) некоме буву у уво** *казати некоме нешто што ће га узнемирити, одн. што ће пробудити нечију радозналост.* **та ме ~ неће ујести** *та ме срећа неће задесити.* **те су ме буве уједале** *познато ми је то зло из личног искуства.*

бу̀вара (бу̀хара) ж жарг. *затвор, хапс, хапсана.*

бу̀ва̄ч, -а́ча м *в. бухач.*

бувѐтина ж *аугм. и пеј. од бува.*

бу̀вица ж *дем. од бува.*

бу̀вља̄к, -а́ка м разг. *бувља пијаца.*

бу̀вљӣ, -ā, -ē *који се односи на буву.* • ~ **пијац(а)** разг. *пијац(а) за продају старих, половних ствари:* уп. бувљак.

бу̀вљив, -а, -о *пун бува.*

бувљи́вко м шаљ. *онај који је пун бува.*

буга̀ра̄ш, -а́ша м *човек небугарске народности који се осећа и сматра Бугарином; бугароман.*

буга̀ра̄шкӣ, -ā, -ō *који се односи на бугараше.*

буга̀рија ж *врста тамбуре за пратњу певања.*

Бу̑гарин м (мн. -ри) *припадник словенског народа који живи претежно у Бугарској.*

бу̑гарити, -ӣм несвр. [гл. им. бу̑гарēње с] **1.** *нарицати, запевати; кукати, јадиковати.* **2.** *отегнуто сетно певати (обично уз гусле или бугарију).*

Бу̑га̄рка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа бугарске народности, припадница бугарског народа.*

бу̑гар-каба̀ница ж нар. песн. *чобанска кабаница од ваљане чохе.*

бугаро̀ман м *онај који је претерано наклоњен, привржен Бугарима и свему бугарском.*

бугарома̀нија ж *претерана наклоност, привржености Бугарима и свему бугарском.*

бугаро̀манскӣ, -ā, -ō *који се односи на бугаромане.*

бугаро̀фил м *онај који је пробугарски расположен, привржeник Бугара и онога што је бугарско.*

бугаро̀филскӣ, -ā, -ō *који се односи на бугарофиле.*

бугарофи́лство с *пробугарско расположење, приврженост Бугарима и ономе што је бугарско.*

Бу̑гарска̄ ж (дат. -скōј) *држава на југоистоку Балканског полуострва.*

бу̑гарскӣ, -ā, -ō *који се односи на Бугарску и Бугаре:* ~ привреда, ~ језик, ~ народ.

бу̑гарски прил. *на бугарски начин; бугарским језиком:* ~ говорити.

бу̑га̄рство с *оно што карактерише Бугаре, бугарски национални дух, бугарска национална мисао.*

Бу̑га̄рче, -ета с (супл. мн. Буга̀рчићи м; зб. им. Бу̑гарча̄д ж) *дем. и хип. од Бугарче; бугарско дете; млад Бугарин.*

буга̀рштина ж пеј. *бугарство.*

буга̀рштица и **бу̑га̄рштица** ж *народна епска песма испевана у дугом стиху (петнаестерцу или шеснаестерцу).*

бугаrштичкӣ, -ā, -ō *који се односи на буīарш̄ицу:* ~ песма.

буд везн. (обично у корелацији са истим везником или са „туд", „то", „још") *саставни: за истицање напоредности: не само... него и, већ и.* – Буд је направио штету, туд (још) и другог обеђује.

Бу́да м *индијски религијски вођа и филозоф.*

бу̏дāк м тур. **1.** *једнокрака или двокрака алатка за копање земље, ископавање корења, камења и сл., трнокоп, пијук, крамп.* **2.** фиг. пеј. *глупак, будала.*

будàла ж тур. **а.** *неразборита, глупа особа, глупак.* **б.** *наивна, лаковерна особа, наивчина.* • **дворска ~** ист. *лакрдијаш на двору владара или великаша.* **правити (некога) будалом** *настојати преварити некога убеђујући га у нешто што је нетачно, неистинито.* **правити од себе будалу** *правити себе смешним.* **правити се ~** *претварати се, чинити се невешт.*

будàласт, -а, -о **1.** *који је помало будала, луцкаст, ћакнут; глуп, неразборит.* **2.** *који није паметно заснован, изведен, лишен разумног, паметног садржаја:* ~ идеја, ~ поступак.

будàласто прил. *неразборито, глупо, глупаво, ћакнуто, шашаво.*

будàлāш, -áша м *будаласта, глупа мушка особа, будала, лудак.*

будàлāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на будалаше, својствен будалашима.*

будала́штина ж **1.** *будаласт, глуп, непромишљен, неразборит поступак.* **2.** *будаласта, глупа (за)мисао, одн. прича, исказ, глупост, којештарија.*

будалѐтина и **будàлина** ж *аугм. и пеј. од будала.*

будàлити, -ӣм несвр. [гл. им. будàљење с] *говорити или чинити, правити будалаштине, глупости, понашати се као будала.*

будàлица ж *дем. и хип. од будала.*

будàлчина ж *в. будалетина.*

бу́дан, -дна, -о **1. а.** *који не спава.* **б.** *који се проводи, збива без сна, бèсан (обично о ноћи).* **2.** *који је стално на опрезу, опрезан, одвећ пажљив:* ~ стража, ~ чувар. **3.** *који је стално у покрету, активан, жив, живахан:* ~ дух, ~ машта. • **будним оком (пратити, посматрати, мотрити и сл.)** *веома пажљиво (пратити).*

бу̏дзашто прил. **1.** *врло јефтино, у бесцење:* продати ~, купити ~. **2.** *скоро без икаквог разлога, за најмању ситницу, низашта, ни због чега:* наљутити се ~, смејати се ~.

будѝзам, -зма м *филозофско-религијско учење Буде, чија је главна карактеристика тежња за ишчезавањем у нирвани, песимизам и самоодрицање.*

бу̀дилац, -иоца м **1.** *онај који буди.* **2.** фиг. *онај који подстиче, покреће (на нешто), покретач.*

бу̀дилачкӣ, -ā, -ō *који се односи на будиоце, покретачки.*

бу̀дилица ж **1.** *в. будилник (1).* **2.** *в. будитељица.*

бу̀дӣлнӣк м **1.** *сат, часовник који се навија да звони у одређено време за буђење.* **2.** *в. будилац.*

бу̀дӣља и **бу̀диља** ж *в. будитељица.*

бу̀дӣмка ж агр. *врста јабуке бледоцрвенкасте боје плода; плод те јабуке.*

бу̀дионӣк м цркв. *даска у коју се удара изјутра у манастирима да се пробуде калуђери.*

будиòница и **бу̀дионица** ж *јутарње звоњење у католичким црквама, манастирима.*

бу̀дист(а), -ē м (мн. -сти) *припадник будизма.*

будѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на будисте и будизам:* ~ религија.

бу̀дисткиња ж *припадница будизма.*

бу̀дитељ м *в. будилац.*

будитèљица и **бу̀дитēљка** ж **1.** *она која буди.* **2.** фиг. *она која подстиче, покреће (на нешто).*

бу̀дитељскӣ, -ā, -ō *који се односи на будитеље.*

бу́дити, бу̑дӣм несвр. [гл. им. бу́ђење с] **1.** (некога) **а.** *прекидати (некоме) сан, спавање, дизати, покретати из сна.* **б.** *трзати, покретати (из размишљања, занесености и сл.).* **в.** *подстицати, покретати (на акцију).* **2.** *чинити да се нешто појави, да настане, изазивати, побуђивати, стварати:* ~ успомене, ~ сажаљење, ~ страх (код некога), ~ завист. ■ **~ се 1. а.** *прекидати свој сан, устајати из сна.* **б.** *долазити к себи, постајати свестан, освешћивати се, отрежњавати се.* **2.** *показивати знаке живота, оживљавати (о природи, вегетацији).* **3.** *појављивати се, настајати, рађати се (о осећањима, мислима и сл.).*

бу́дница ж **1.** *позив, знак за буђење, устајање који се даје свирањем у трубу, звоњењем и сл.* **2.** *песма која буди националну свест и подстиче на акцију.* **3.** *оно чиме се буди (труба, рог и сл.).*

бу́днички, -ā, -ō *који се односи на будницу:* ~ песма.

бу̑дно прил. *с великом пажњом, веома пажљиво, с опрезом:* ~ пазити, ~ чувати, ~ мотрити, ~ пратити.

бу́днōст, -ости ж **1.** *стање онога који је будан, неспавање, бдење.* **2.** *опрезност, пажња.*

будòāр, -áра м фр. *мали интимни салон за даме.*

будòāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на будоар:* ~ салон.

бу̀дӯћӣ, -ā, -ē *који ће тек бити, настати, који ће тек доћи, следећи, идући, наредни, доцнији:* будући догађаји, ~ поколење. • **мој (твој, њен) ~; моја (твоја, његова) будућа** *онај који ће тек постати мој (твој, њен) муж; она која ће тек постати моја (твоја, његова) жена.*

бу̀дӯћи везн. (обично с везником „да") *пошто, јер, зато што.* – Будући да ниси дипломирао, не можеш се запослити.

буду́ћнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *време које ће доћи, настати.* **2.** *оно што ће се десити, будући догађаји; будући живот; напредовање, срећа у будућем животу:* предсказивати ~, сјајна ~, велика ~; осигурати ~.

бу̑ђ и **бу̑ђа** ж тур. бот. *врста гљиве, плесан.*

бу̑ђав, -а, -о **1. а.** *који има буђи, плеснив:* ~ хлеб, ~ сир. **б.** *који заудара на буђ, мемљив:* ~ ваздух. **в.** *који потиче од буђи:* ~ мирис, ~ запах. **2.** фиг. *учмао, запарложен:* ~ средина.

бу̑ђавити (се), -ӣм (се) и **бу̀ђавити (се),** бу̀ђāвӣм (се) несвр. [гл. им. -вљење с] *в. буђати (се).*

бу̑ђавōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *стање онога што је буђаво, плеснивост, убуђалост.* **2.** фиг. *учмалост, запарложеност; заосталост.*

бу̑ђати (се), -āм (се) несвр. **1.** *постајати буђав, плеснивити (се).* **2.** фиг. *постајати учмао, запарложен, запарложивати се, запуштати се.*

буђѐлāр, -áра м мађ. *новчаник.* • **познавати као свој ~** *добро, одлично познавати.*

буздòвāн, -áна м тур. **а.** ист. *врста средњовековног оружја, батина са гвозденом главом која је служила за борбу изблиза, топуз.* **б.** фиг. пеј. *ограничен човек, глупак; простак.* • **перни ~** нар. песн. *буздован са шиљцима.*

буздòвāнскӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на буздован:* буздованска пера. **б.** фиг. *глупачки, клипански, простачки.*

буздовàнчина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од буздован.*

бу̏јāд ж (инстр. бу̏јāди) **1.** бот. *в. папрат.* **2.** зб. *коров.*

бујàдара ж *неплодно земљиште на коме расте само бујад, коров.*

бујàдина ж *аугм. и пеј. од бујад.*

бу̏јан, -јна, -о **1. а.** *који брзо, нагло расте, који се нагло развија, обилан, густ (о вегетацији, коси и сл.).* **б.** *пун животне снаге, једар, развијен, снажан (о телу, деловима тела):* ~ тело, бујне груди. **в.** *који тече брзо и у великим количинама, који нагло надолази или пада, плах, плаховит (о води).* **2.** фиг. **а.** *нагао, плаховит, прек, жесток, жустар; страстан:* ~ темперамент, ~ нарав. **б.** *који је пун живота, динамике, буран, необуздан; богат,*

изразит, жив: ~ младост, ~ живот; ~ машта. **в.** *снажан, јак, силан:* ~ руменило, бујни осећаји. **3.** *бучан, буран, хучан:* ~ весеље, ~ свирка.

бу̏јати, -ā̄м несвр. **1.** *брзо, нагло расти:* **а.** *о вегетацији, биљкама или биљним деловима (цикљати).* **б.** *о коси и сл.* **в.** *о води (нагло надолазити, нарастати).* **2.** *нагло, брзо, бурно се развијати, напредовати, јачати.*

бу̏јица и **бујѝца** ж **1.** *вода брзог, плаховитог тока која се у великим количинама слива низ падине (од јаке кише или наглог топљења снега); набујали планински поток.* **2.** фиг. **а.** *мноштво, гомила (људи или нечега другог) у покрету, незадржива жива сила у покрету:* ~ људи, ~ народа. **б.** *велика количина, обиље (речи, мисли и сл.).*

бу̏јичав и **бујѝчав,** -а, -о *који је као бујица, плаховит, нагао.*

бу̏јичаво и **бујѝчаво** прил. *као бујица, плаховито, нагло.*

бу̏јичаст и **бујѝчаст,** -а, -о *в. бујичав.*

бу̏јичнӣ, -ā, -ō *који се односи на бујицу:* ~ подручје.

бу̏јно прил. *на бујан начин, обилно; нагло; снажно, живо; бучно:* ~ расти, ~ надолазити.

бу̏јнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и стање онога који је бујан, онога што је бујно, обилност, једрина; плаховитост, необузданост; живост.*

бу̏јōн, -óна м *в. буљон.*

бу̑к м (мн. бу́кови) **1. а.** *место где текућа вода пада с висине, где се обрушава с буком, слап, водопад.* **б.** *брзак, вир, вртлог.* **2.** *в. бука.*

бу̑ка ж **1. а.** *снажан, јак шум који стварају природне силе, разне направе, машине, лупа, хука, тутњава.* **б.** *веома гласан говор, граја, вика, галама, жагор (већег броја људи).* **2.** *букање, рика (животиња).*

бу́кавац, -ā̄вца м **1.** зоол. *птица мочварица* Botaurus stellaris *из пор.* Ardeidae. **2. а.** *в. букач (1)* **б.** етн. *у народном веровању: чудовиште које ноћу бучи и напада људе и животиње, дрекавац.* **3.** *извор који бучи.* **4.** бот. *врста млечике* Euphorbia spinosa.

бука̀гије ж мн. тур. *окови за ноге, негве, путо.*

бу́кало с и м (мн. с) *в. букач (1).*

бу̏кара ж *дрвени или земљани суд за воду, пиће, врч.*

бу̏карити се, -ӣм се несвр. [гл. им. бу̏карēње с] *парити се, спаривати се (о крмачи).*

бу̏карица ж *дем. и хип. од букара.*

бу́кати, бу̑чēм несвр. **1.** *испуштати дубок снажан глас, рикати, мукати (о говедима и сл.).* **2.** *растурати, разбацивати роговима (сено, сламу).*

бу́кāч, -áча м **1. а.** *онај који прави буку.* **б.** *онај који бучно негодује против нечега или који одвећ гласно одобрава нешто, који подбуњује масу, лармаџија, подбуњивач, бунџија.* **2.** *во који буче.*

бу́кāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на букаче, својствен букачима:* ~ штампа.

бу́кāчки прил. *на начин како то чине букачи, својствено букачима, лармаџијски.*

бу̏ква ж (ген. мн. бу̏кāвā) **1.** бот. *врста листопадног планинског дрвета* Fagus silvatica *из ф.* Fagaceae, *глатке коре и чврсте дрвне масе.* **2.** фиг. *в. букван.*

бу̏квāлан, -лна, -о рус. **а.** *који потпуно (од речи до речи) одговара оригиналу, дослован (о преводу).* **б.** *који у примени потпуно одговара нечему.* • **у буквалном смислу (речи)** *у основном значењу (речи).*

бу̏квāлно прил. **а.** *на буквалан начин, од речи до речи, дословно:* превести ~, схватати нешто ~. **б.** *у правом смислу речи; управо, баш.* – Буквално га је шчепао за гушу.

буква́лнōст, -ости ж *особина онога што је буквално, буквалан смисао, дословност.*

бу̏кван м *ограничен, глуп човек, глупак, тикван, незналица.*

бу̏квāр, -а и **бу̏квāр,** -áра м *школска књига намењена почетницима за обуку у писању и читању, почетница.* • **читати (нешто) као из буквара** *видети, схватати јасно.*

буква́рац, -рца м *онај који учи буквар, почетник у читању и писању;* фиг. *почетник у нечему; недоучен човек, незналица.*

бу̏кварачкӣ, -ā, -ō *који се односи на букварце, који је као у буквараца; почетнички; незналички.*

буква̀р(ч)ић м *дем. од буквар.*

букѐтина ж *аугм. (и пеј.) од буква.*

бу̏квӣк, -ѝка м *букова шума.*

бу̏квина ж *аугм. (и пеј.) од буква.*

бу̏квић, -а и **бу̏квӣћ,** -ѝћа м *млада буква.*

бу̏квица[1] ж **1.** *дем. од буква.* **2.** *буков жир.*

бу̏квица[2] ж жарг. *војничка књижица.* • **(о)читати (некоме) буквицу** *(из)грдити, (пре)корити (некога).*

бу́кēт, -éта м фр. **а.** *кита, свежањ (цвећа).* **б.** фиг. *оно што својим изгледом подсећа на киту цвећа.*

букѐтић м *дем. од букет.*

бу̏ки с непром. *назив слова „б" (Б) у старословенској азбуци.*

бу́клē, -èа м (мн. ø) фр. *врста вунене тканине храпаве, чвораст е површине.*

бу́клија ж грч. *мањи пљоснат дрвени суд за вино или ракију, пљоска; чутура.*

буклѝјāш, -áша м етн. *онај који иде с буклијом и позива сватове.*

бу́клијица ж *дем. од буклија.*

бу́кнути, бу̑кнēм свр. **1.** *испустити снажан дубок глас, рикнути (о говедима); викнути снажно.* **2.** *нагло се разгорети, планути, распламтати се (о ватри).* **б.** *нагло поцрвенети, зарумenети се, зајапурити се (о лицу или особи с таквим лицем).* **в.** *нагло отећи и зацрвенети се, зажарити се (о болесном делу тела).* **г.** *бити нагло обузет каквим осећање, нагло се узбудити.* **3. а.** *нагло отпочети, настати, нагло се појавити, избити (нпр. о устанку, болести и сл.).* **б.** *нагло се пронети, раширити се (о гласу, вести), рашчути се, разгласити се.* **4. а.** *нагло се дићи, устати (против некога), побунити се.* **б.** *викнути гневно, разјарити се.* **5.** *нагло израсти, нагло се развити, ижџикљати (нпр. о растињу).*

букну́ће с *нагли почетак, избијање, настанак (нечега).*

бу̏ков, -а, -о *који се односи на букву, који је од букве:* ~ дрво, ~ грађа, ~ хлад, ~ шума. • **~ глава** пеј. *глупак.*

бу̏ковац, -ōвца м *буков штап.*

бу̏ковача ж **1.** *букова батина.* **2.** бот. *врста јестиве гљиве* Pleurotus ostreatus *из ф.* Agaricaceae.

буко̀вӣк, -ѝка м *в. буквик.*

бу̏ковина ж (мн. ø) **1.** *буково дрво (као грађа и гориво).* **2.** *буково дрвеће, букова шума.*

бу̏ктав, -а, -о *који букти, пламти.*

бу̏ктати, бу̏ктӣм (бу̏кћēм) (бу̏ктети јек. бу̏ктјети, -тӣм) несвр. **1. а.** *горети јаким пламеном, пламтети, пламсати.* **б.** фиг. *испољавати се у свој својој силини, снажно (о осећањима и сл.); беснети (о стихији, рату и сл.).* **2.** *бити јако врео, зажарен (од високе телесне температуре), имати високу температуру, горети.* – Образи му букте.

бу̏ктиња ж *запаљен комад луча или обичног дрвета замоченог у смолу;* уп. бакља, зубља.

бу̏ктињица ж *дем. од буктиња.*

бу̏ла[1] ж тур. *муслиманска жена у традиционалној оријенталној одећи.* • **као ~ (грлом) у јагоде** *неспремно, неприпремљено.*

бу̏ла[2] ж лат. ист. **а** *округао метални средњовековни печат на повељама владара и црквених поглавара.* **б.** *папска или владарска*

јавна исправа, посланица. • **златна** ~ ист. *владарска повеља са златним печатом који виси на врпци, којом су се утврђивала извесна права и дужности племства.*

бу̏ла³ ж карт. *задужење у поенима у игри карата.* • **бити у були** *бити у губитку, имати мањак.*

була́знити, бу̏ла̄зни̑м несвр. [гл. им. була́жње̄ње с] **а.** *говорити бесмислице, глупости, трабуњати, лупетати.* **б.** *говорити у несвесном стању, у бунилу, бунцати.*

бу̏лдог м енгл. *енглеска пасмина паса кратке длаке, широких груди и кратке њушке.*

булдо̀жер м енгл. *гусенично возило са широким плугом спреда за откопавање и избацивање земље и за равнање терена.*

булдожѐрист(а), -е̄ м (мн. -сти) *возач који рукује булдожером.*

бу̏лдожић м *дем. од булдог; млад булдог.*

бу̏лдошки̑, -а̄, -о̄ *који се односи на булдоге; који је као у булдога:* ~ изглед, ~ лице.

булѐва̄р, -а́ра м (инстр. -а́ром) фр. *широка градска улица са дрворедом.*

булѐва̄рски̑, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на булевар.* **2.** фиг. *који је ниже вредности, безвредан.* • ~ **штампа** *сензационалистичка штампа, новине које угађају ниском укусу публике, жута штампа.*

булѐтина ж *пеј. од була*[1].

бу̏лица ж *дем. од була*[1].

бу̑лка ж (дат. бу̑лци; ген. мн. бу̑лки̑) бот. *зељаста коровска биљка црвеног цвета* Papaver rhoeas *из ф.* Papaveraceae, *турчинак.*

бултѐријер м енгл. *врста (раса) борбеног пса насталог укрштањем булдога и теријера.*

булу̏ме̄нта ж итал. пеј. *мноштво, гомила, маса (људи), руља; гужва, врева, метеж.*

бу́ља¹ ж и м *буљава особа, буљавко, буљавица.*

бу́ља² ж жарг. *задњица, стражњица.*

бу̏љав, -а, -о **а.** *избуљен, јако испупчен (о очима).* **б.** *који има избуљене очи, буљоок.*

бу̏љавица ж *буљава женска особа.*

буља́вко м *буљав, буљоок човек.*

бу̏љаво прил. *избуљено, разрогачено.*

бу̏љаво̄ст, -ости ж *особина онога који је буљав, упадљива испупченост очних јабучица.*

бу̏љина ж зоол. *в. сова.*

бу̏љи̑нски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на буљине, који је као у буљине.*

бу́љити несвр. [гл. им. бу́ље̄ње с] **1.** (през. бу́љи̑м) *гледати избечених, разрогачених очију; гледати нетремице, бленути, пиљити:* ~ у телевизор. **2.** (през. буљим) (очи) *напрезати, исколачивати, бечити (очи).*

бу̏љо̄н, -о́на м фр. *говеђа супа, обично зачињена јајетом.*

бу̏љо̄нски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на буљон.*

буљо̀ок, -а, -о *који има буљаве очи.*

буљо̀окаст, -а, -о *в. буљоок.*

буљо̀око̄ст, -ости ж *особина онога који је буљоок, буљавост.*

бу̏љубаша м (мн. ж) тур. ист. **а.** *старешина буљука у некадашњој турској војсци.* **б.** *заповедник мање војне јединице у Првом српском устанку.*

бу̏љубашица м *дем. и ир. од буљубаша.*

бу̏љук м тур. **1.** ист. *јединица турске војске, чета, мањи одред.* **2. а.** *мноштво, гомила (људи).* **б.** *стадо, крдо, чопор.*

буљу̀чак, -чка и **бу̏ључић** (буљу̀чић) м *дем. од буљук.*

бу̏м¹ м енгл. **1.** *нагли напредак, процват (привредног и др. подухвата):* економски ~. **2.** *скок акција на берзи.* **3.** *сензација, запањујући догађај.*

бу̏м² оном. (обично удвојено) *узвик за обележавање и подражавање пуцња, експлозије, лупе од пада, ударца тупим предметом и сл.*

бу̏м-ба̏м оном. *узвик за подражавање звоњаве великих звона, јаког ударања, лупњаве.*

бу̏мба̄р м (мн. -а̄ри (-ареви и -арови)) **1.** зоол. **а.** *крупан, маљав инсект опнокрилац* Bombus terrestris *из пор.* Bombidae. **б.** *у мн.: род инсеката опнокрилаца* Bombus *из пор. пчела* (Bombidae). **2.** фиг. *крупно пуначко дете или крупна пуначка особа.*

бу̏мбараст, -а, -о *који је као бумбар, сличан бумбару.*

бумба̀рати, -а̄м несвр. **1.** *зујати (о бумбару и сличним инсектима); зујати као бумбар.* **2.** фиг. *говорити крупним гласом; мумлати; гунђати.*

бу̏мба̄рски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на бумбаре.*

бумба̀рчић м *дем. од бумбар.*

бу̏меранг м енгл. **1.** *оружје аустралијских урођеника у облику савијене палице које се баца, а ако се не погоди циљ, враћа се бацачу.* **2.** фиг. *поступак, средство, аргумент који се окреће против онога који се њиме служи.*

бу̑н, бу́на м бот. *зељаста отровна биљка* Atropa belladonna *из ф.* Solanaceae.

бу́на ж **1.** *устанак против власти, владајућег поретка.* **2.** *противљење, буњење, побуна, бунт.*

бу̀на̄р, -а́ра и **бу̏на̄р,** -а м тур. *више или мање дубока вертикална, округла, ископана и обично озидана јама за скупљање подземне воде.* • **артешки** ~ *в. артешки.*

бу̀нараст и **бу̏нараст,** -а, -о *који има облик бунара.*

буна̀рић м *дем. од бунар.*

бу̀на̄рски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на бунар; који је из бунара:* ~ точак; ~ вода.

буна̀рчина ж *аугм. и пеј. од бунар.*

буна̀рчић м *дем. од бунар.*

буна̀рџија м (мн. ж) тур. *занатлија који се бави грађењем бунара, стручњак за грађење бунара.*

буна̀рџи̑јски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на бунарџије:* ~ занат.

бу̏нгалов м енгл. **а.** *туристичка кућица од лаког материјала.* **б.** *приземни летњиковац од лаког грађевинског материјала окружен верандом у Индији и на Далеком истоку.*

бу̏нда ж (ген. мн. бу̑нди̑) мађ. *крзнени капут; крзном постављени капут.*

бу̀ндева ж **1.** бот. **а.** *у мн.: род једногодишњих биљака* Cucurbita *из ф.* Cucurbitaceae, *тикве (у јд.: биљка из тога рода, тиква).* **б.** (и агр.) *врста тога рода* Cucurbita pepo, *која се узгаја за сточну и људску исхрану;* уп. мисирача (1) и бескорка. **в.** мн. *фамилија зељастих биљака двосупница, пењачица или полугрмова,* Cucurbitaceae *(у коју спадају бундева (1а, б) (тиква), тиквица, краставац, диња и лубеница).* **2.** *боја у мађарским картама.*

бундѐвара ж *пита надевена бундевама.*

бу̀ндевин, -а, -о *који припада бундеви, који је од бундеве:* ~ цвет, ~ семе.

бу̀ндевица ж *дем. од бундева.*

бу̑ндица ж *дем. и хип. од бунда.*

бу̀ндо̄в, -о̀ва м *пас дугачке чупаве длаке, рундов.*

бу̀ника ж (дат. -ици) бот. *зељаста коровска биљка* Hyoscyamus niger *из ф.* Solanaceae, *чије семе садржи отровне алкалоиде, који се користе у медицини.* • **као да се најео бунике; као да је јео бунике** *каже се за оног ко говори неразборито, збуњено.*

бу̀нило с **1.** *поремећено стање свести код болесника са грозницом и високом температуром.* **2.** фиг. *духовна застрањеност, занос изазван великом страшћу или јаким осећањем.*

бу̀нитељ м *онај који подстиче, подстрекава на буну, на побуну; бунтовник.*

бу́нити, бу̑нӣм несвр. [гл. им. бу́ње̄ње с] **1.** *подстицати, позивати на буну, устанак, подбуњивати; подстицати незадовољство код некога.* **2. а.** *узнемиравати у нечему, сметати некоме:* ~ некога у послу. **б.** *нарушавати, реметити (мир, сан и сл.).* **3.** *доводити у забуну, збуњивати.* ■ ~ **се 1.** *дизати се на устанак, устајати против власти.* **2.** *испољавати, изражавати незадовољство, негодовати, протестовати:* ~ се против професора. **3.** *узнемиравати се, узбуђивати се.* **4.** *долазити у забуну, збуњивати се.*

бу̏нкер м енгл. **1.** воj. **а.** *мање надземно бетонско утврђење за одбрану у виду куполе.* **б.** *склониште од ваздушног напада.* **2. а.** *складиште за разне материјале (нпр. за угаљ на пароброду, за руду, гориво и др.).* **б.** *илегално складиште (за пиће и др.).* **3.** фиг. *радни делокруг, делатност коју је неко приватизовао да нема приступа конкуренцији.* **4.** спорт. *изразито одбрамбени стил игре у фудбалу.*

бункѐрисати, -ише̄м свр. и несвр. **1.** *сместити, смештати, склонити, склањати у бункер.* **2.** *забранити, забрањивати онемогућавајући нечему приступ у јавности:* ~ књигу, ~ филм.

бу̏нкерскӣ, -ā, -ō *који се односи на бункер.*

бу̏но̄ван, -вна, -о **а.** *који се још није добро разбудио, расанио, сањив, дремован.* **б.** *који је као у бунилу, заносу, смућен, сметен, ошамућен; који показује, испољава сметеност:* ~ човек; ~ лице.

бу̏новина ж бот. *в. мандрагора.*

бу̏но̄вно прил. *сањиво, дремљиво, нерасањено, поспано.*

бу̏но̄вно̄ст и **буно́вно̄ст,** -ости ж **а.** *буновно стање, нерасањеност, дремљивост, сањивост.* **б.** *занесеност, занос.*

бу̏нт м нем. **1.** *побуна, буна; противљење, отпор (против некога, нечега).* **2.** *незадовољство постојећим стањем.*

бу̏нто̄ван, -вна, -о **а.** *који је увек спреман на буну, бунтовнички, немиран:* ~ човек. **б.** *пун бунтовничког духа, прожет бунтовништвом, револуционаран:* ~ песма.

бу̏нто̄внӣк м **1. а.** *онај који се буни против постојећег поретка, стања, који учествује у побуни.* **б.** *онај који негодује, протестује против некога или нечега; онај који је увек спреман на побуну, букач.*

бу̏нто̄вница ж *женска особа бунтовник.*

бу̏нто̄внӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на бунтовнике, својствен бунтовницима:* ~ дух.

бу̏нто̄внӣчки прил. *на бунтовнички начин, својствено бунтовницима.*

бу̏нто̄внӣштво с *склоност неког да се буни, бунтовнички дух, бунтовност.*

бу̏нто̄вно прил. *на бунтован начин, бунтовнички, борбено; пркосно.*

бунто́вно̄ст, -ости ж *особина онога који је бунтован, бунтовништво.*

бу̏нцати, -ām несвр. **1.** *говорити у сну или у бунилу, грозници.* **2.** фиг. *говорити бесмислено (као у бунилу), булазнити, трабуњати.*

бу̏нџија м (мн. ж) *в. бунтовник.*

бу̏нџӣјскӣ, -а, -о *који се односи на бунџије, бунтовнички.*

бу̏нџӣјство с *в. бунтовништво.*

Бу́њевац и **Бу̏њевац,** -е̄вца м *припадник етничке групе католичке вероисповести која је насељена највећим делом у Бачкој и Барањи (мањим делом у северној Далмацији и Лици).*

бу̏њевачкӣ и **бу́њевачкӣ,** -ā, -ō *који се односи на Буњевце:* ~ ношња, буњевачки говори.

Бу́ње̄вка и **Бу̏ње̄вка** ж *припадница буњевачке етничке групе.*

буњӣште с **1.** *место где се баца смеће, ђубре, сметлиште.* **2.** *отпаци који се почисте, смеће, ђубре.*

бу̑п оном. *узвик за подражавање потмулог, тупог звука при паду неког тешког предмета или од ударца тупим предметом.*

бу̑пнути (се), -не̄м (се) свр. *в. бубнути (се).*

Бу̑р, Бу́ра м *припадник холандских колониста који су се у XVII веку искрцали на Рт добре наде у јужној Африци;* уп. Африкандер.

бу̏ра и **бу́ра** ж итал. **1.** *снажан хладан ветар, обично праћен кишом или снегом, који дува у Далматинском приморју с копна на море, претежно зими.* **2.** фиг. **а.** *немири, потреси, борбе, сукоби (политички, социјални, економски и др.).* **б.** *јако узбуђење, узнемирење, душевни немир, огорчење; јака страст:* душевна ~. **в.** *веома снажно испољавање (неког расположења, осећања):* ~ негодовања, ~ огорчења, ~ срџбе. • ~ **у чаши воде** ир. *велико узбуђење, узнемирење због нечега безначајног.* **ко ветар сеје, буру жање** *ко чини зло, дочекаће такође зло.*

бу̏ра̄г, -а́га м рум. **а.** *први одељак, део желуца у преживара у којем се храна смекшава и бубри под утицајем фермената, воде и бактерија.* **б.** фиг. пеј. *желудац у човека.*

бура́зер м (вок. -у (-е)) тур. фам. *брат; друг; пријатељ.*

бу̏ран, -рна, -о **1. а.** *пун буре, невремена, јако ветровит:* ~ дан, ~ ноћ. **б.** *који носи, доноси буру, буроносан:* ~ облак. **в.** *који наговештава буру (о птицама).* **2. а.** *јако усталасан, узбуркан; разбеснео (обично о мору).* **б.** фиг. *јако узнемирен, узбуђен.* **3.** фиг. *пун немира, потреса, узбуђења, немиран:* ~ време, ~ живот, бурни догађаји. **4. а.** *плаховит, силовит, јак, жесток (о ветру, киши и сл.); који се испољава с великом силином, који има нагао, жесток ток; необуздан:* ~ борба, ~ ток, ~ осећање. **б.** *жесток, нагао, бујан, страстан (о нарави, темпераменту и сл.).* **5.** *јако бучан, хучан:* ~ разговор, ~ смех, ~ пљесак.

бу̏ргија ж тур. **1.** *спирална алатка за бушење, мање сврдло.* **2.** фиг. **а.** *бесмислица, будалаштина; глупа шала, лакрдија.* **б.** *сплетка, подвала; измишљотина.* • **пара врти где ~ неће** *новцем се може постићи све.*

бургѝјати, -ām несвр. **1.** *бушити бургијом.* **2.** фиг. *говорити бесмислице, глупости; збијати глупе шале.* **3.** фиг. *сплеткарити, роварити, интригирати; подбадати, подбуњивати, бунити.*

бургѝја̄ш, -а́ша м **1.** *занатлија који прави и продаје бургије.* **2.** фиг. *онај који прави неслане, глупе шале, лакрдијаш.* **3.** фиг. *онај који подбуњује, подбада на неред, бушкарало, смутљивац, букач.*

бургија̀шица ж **1.** *она која прави неслане, глупе шале, лакрдијашица.* **2.** *смутљивица, сплеткашица.*

бургѝја̄шкӣ, -ā, -ō *који се односи на бургијаше:* ~ сплетка, ~ шала.

бу̏ргијица ж *дем. од бургија.*

бургу́ндац, -у́нца м фр. *врста црног вина пореклом из француске покрајине Бургундије.*

бу̏рдељ м нем. *јавна кућа;* уп. бордел.

бу̏ре, -ета с (мн. бурѐта; зб. им. бу̏ра̄д ж) лат. *обао већи суд, обично дрвен (састављен од дуга причвршћених обручима) испупчених бокова и са два дна, за држање течности или бакалске робе (брашна, соли, пекмеза и др.):* ~ за купус. • ~ **барута** *опасно место, опасна средина, држава, подручје где лако може доћи до оружаног сукоба.* ~ **без дна** 1) *особа која се не може нахранити, задовољити, незајажљива особа.* 2) *уопште оно у шта се много улаже а не даје очекиване резултате.*

бурѐџија м (мн. ж) тур. *занатлија који прави и продаје бурек.*

бурѐџӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на бурегџије:* ~ радња, ~ занат.

бурѐџӣница ж *бурегџијска радња.*

бу̏рек м тур. *врста слане пите с испеченим корама од теста надевеним месом; уопште таква пита с месом, сиром или неким другим надевом.* • **празан ~** *бурек с корама премазаним машћу, салом исл. без надева.*

буре́нце, -ета с (мн. -ца; зб. им. буре́нца̄д ж) *дем. од буре.*

буржоа̀зија ж фр. **а.** *владајућа класа у капиталистичком друштву, која је власник средстава за производњу:* крупна ~, ситна ~, индустријска ~. **б.** ист. *грађански сталеж у феудалном друштву.* **в.** разг. *виши, богатији слој друштва (према нижем слоју – радницима и сељацима).*

буржоази́рати се, -àзӣрам се свр. и несвр. *йоста(ја)ти буржуј.*

буржòаскӣ, -ā, -ō *који се односи на буржоазију:* ~ друштво, ~ морал.

буржòаски прил. *на буржоаски начин.*

бу̏ржӯј, -у́ја м фр. *йрийадник буржоазије.*

бу̏ржӯјк(ињ)а ж *йрийадница буржоазије;* пеј. *малоīрађанка.*

бу̏ржӯјскӣ, -ā, -ō *који се односи на буржује.*

бу̏ржӯјски прил. *на бу̏ржујски начин, као буржуји.*

буржу́јство с *буржоаско, буржујско схватање односа у друштву, буржујски дух.*

буржу́јштина ж пеј. *буржујсшво.*

бурз- *в. берз-.*

бу̏рӣн, -и́на м итал. *слаб исшочни веиар у Далмацији; слаба бура.*

бу́рити се, бӯрӣм се несвр. нар. [гл. им. бу́рење с] *љутити се, срдити се; дурити се.*

бу̏рица и **бу́рица** ж *дем. од бура.*

бу̏ркати и **бу̏ркати,** -āм несвр. **1. а.** *йремешати, йретурати (нешто житко, течно).* **б.** *таласати, узбуркавати, комешати.* **2.** фиг. *узнемиравати, узбуњивати.* ■ **~ се 1.** *усталасавати се, узбуркавати се, комешати се.* **2.** фиг. *узбуђивати се; бунити се, йротестовати.*

бу̏рлак м рус. ист. *радник који је конойом вукао лађу уз реку (Волīу), лађар.*

бу̏рлати, -āм несвр. **а.** *йроизводити буку комешајући се, бучати.* **б.** *крчати, брботати.*

бурлѐска (бу̏рлеска) ж (ген. мн. -кӣ) фр. **1.** *сценско књижевно дело, йозоришни комад с йретераном, често īрубом, йростачком комиком, лакрдија, фарса.* **2.** муз. *краћа инструментална комйозиција ведра или комична садржаја.*

бурлѐскнӣ (бу̏рлескнӣ), -ā, -ō *који се односи на бурлеску, који је као у бурлесци, лакрдијашки, смешан.*

бурлѐскно (бу̏рлескно) прил. *на бурлескни начин, лакрдијашки, смешно.*

бу̏рљати, -āм несвр. *в. бурлати.*

бу̏рма ж тур. *једноставан веренички или венчани йрстен без камена или друīоī украса.*

бу̏рмут м тур. *йрах од дуванскоī лишћа који се ужива ушмркавањем.*

бурму̀тāш, -а́ша м *уживалац, шмркач бурмута.*

бу̏рмутица ж *кутијица у којој се држи бурмут.*

бу̏рмутскӣ, -ā, -ō *који се односи на бурмут.*

бу́рница ж зоол. *у мн.: ред морских йтица йловуша дуīих крила* Procellariidae (Procellariiformes), *које су изврсни летачи (у јд. таква йтица* Procellaria).

бу̑рно прил. *на буран начин, немирно, йлаховито, снажно, жестоко; бучно:* ~ реаговати.

бу́рнōст, -ости ж *особина или стање оноīа што је бурно, јачина, жестина, йлаховитост; бучност.*

бу̑рњāк м **1.** зоол. *врста бурнице* Procellaria pelogica. **2.** зоол. нар. *в. даждевњак.*

бу̏робрāн м *заштитни зид, обично уз железничку йруīу, који штити од буре.*

бу̏ров, -а, -о у изр. **~ вода** *водени раствор алуминијум-ацетата, који се користи за стављање облоīа (код рана, отока, чирева и сл.).*

буро̀вит, -а, -о *в. буран (1а):* ~ ноћ.

Буро́вљев, -а, -о у изр. **~ вода** *в. йод буров.*

буро̀носан, -сна, -о *који доноси буру.*

бу̏рса ж лат. цркв. *кесица у којој католички свештеник носи йричест болеснику.*

буру̑нтија ж тур. ист. *везирова или йашина йисмена наредба, зайовест; указ, йовеља некадашњих турских власти.*

бу̑с м рег. **1.** *в. бусен (1).* **2.** *в. бокор (1).*

бу̏с м енгл. разг. *аутобус.*

бу̏сати се, -āм се и **бу́сати се,** бу̑сāм се несвр. (обично с допуном: у груди, у прса) **1.** *ударати се йесницама, шакама у īруди (у болу, жалости, очајању).* **2.** фиг. *разметати се, хвалисати се.*

бу̏сати, -āм несвр. *йокривати бусом, бусењем.* ■ **~ се** *развијати се у бусове, бокоре, бокорити се.*

бу̏сара ж *в. бусара.*

бу̏сēн, -ена м (мн. бу̏сенови и бу̏сени; зб. им. бу̏сēње с) **1.** *искойани или изровани комад земље, обично заједно са травом.* **2.** *в. бокор (1).*

бусе́нак, -нка м *дем. од бусен.*

бу̏сенаст, -а, -о *који је у облику бусена, бокораст, īуст.*

бу̏сенӣ, -ā, -ō *који је йокривен бусењем.*

бусѐнит, -а, -о *који је йун бусења.*

бусѐн(ч)ић м *дем. од бусен.*

бусѐњача ж бот. *врста маховине* Polytrichum commune *из ф.* Polytrichaceae, *која расте у већим бусенима йо влажним местима.*

бу̏сија ж тур. *скровито место йодесно за изненадан найад, заседа, заклон.* • **из бусије (напасти и сл.)** *йотајно, йодмукло (найасти).*

бусѝјāш, -а́ша м *онај који вреба и найада из бусије.*

бусѝјāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на бусијаше.*

бу̏сӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на бусију;* фиг. *који се врши из йотаје, йотајан, йодмукао, изненадан.*

бусо̀вит, -а, -о *в. бусенит.*

бу̏сола и **бусо̀ла** ж итал. *в. комйас.*

бу̏солнӣ, -ā, -ō *који се односи на бусолу:* ~ игла.

бу̑т, бу̑та и **бу̏т,** -а м тур. **а.** *део задње ноīе изнад колена код сисара:* телећи ~, свињски ~. **б.** *в. бутина (1).* **в.** *трећи чланак ноīе код инсеката.*

бу̏тāн, -а́на м (мн. ø) хем. *врста īаса, засићени īасовити уīљоводоник* (C_4H_{10}), *који се (обично у смеси с йройаном) уйотребљава као īориво.*

бу̏тāнгāс м хем. *смеса бутана, йройана и др. која се уйотребљава за īориво.*

бу̏тер м (мн. ø) нем. *в. маслац.*

бу̏тēрнӣ, -ā, -ō *који се односи на бутер.*

бу̏тик м фр. *йродавница, трīовачка радња (обично йомодне робе, конфекције и сл.).*

бу̏тина ж *део човечје ноīе изнад колена, бедро.*

бу̏тиница ж *дем. од бутина.*

бу̏тић, -а и **бу̏тӣћ,** -и́ћа м *дем. од бут.*

бу̏тка ж *в. бут (а).*

бу̏тнӣ и **бу̑тнӣ,** -ā, -ō *који се односи на бут:* ~ кост.

бу̏тњача и **бу̑тњача** ж анат. *бутна кост.*

бу̑ћ ономॱ *узвик за йодражавање звука који се чује кад нешто йадне у воду.*

бу̏ћкалица ж **1.** *узан дрвени суд у коме се бућка млеко или меша йавлака ради добијања масла.* **2.** *једноставна найрава (обично са жичаном ойруīом йричвршћеном на дршку) која служи за бућкање (јаја, маслаца и др.).*

бу̏ћкало с **1.** риб. *врста найраве за йецање сомова која се састоји из дрвене цеви или трске (дуīе до 25 cm), трука са удицом.* **2.** *в. бућкалица.* • **као да су га вадили (хватали и сл.) на ~** *каже се за йросту, īлуйу особу.*

бу̏ћкати, -а̄м несвр. **1. а.** *ударајући, пљешћући по води или по нечем житком производити испрекидане потмуле шумове:* ~ по језеру. **б.** *одавати испрекидане потмуле шумове ударајући о нешто или крећући се кроз узан отвор, мућкајући се и сл. (о течности).* **2.** *бити, ударати млеко или павлаку бућкалом ради издвајања масла.* **3.** *ударати бућкалом по води ради намамљивања сомова на удицу.* ■ ~ **се 1.** *дрмати се, трести се одајући испрекидане потмуле шумове (о течности), мућкати се.* **2.** *гњурати се у воду производећи испрекидане потмуле звукове, брчкати се.*

бућка̀шица ж риб. *древни део бућкала којим се бућка по води.*

бућку̀риш, -и́ша и **бу̏ћкуриш,** -а м **1.** *рђаво спремљено, неукусно, бљутаво (разводњено) јело или пиће.* **б.** фиг. *нешто што је рђаво направљено, збрка, мешавина без икакве вредности (нпр. позоришна представа).*

бу̏ћнути, -не̄м свр. оном. **а.** *скочити или пасти у воду изазвавши шум.* **б.** *ударити, пљуснути по води, одн. упасти у воду изазвавши шум (о предметима).* **в.** *пљуснути, запљуснути (о течности).* ■ ~ **се** *ускочити, загњурити се нагло у воду изазвавши шум.*

бућо̀глав, -а, -о разг. **а.** *који има ћубу, прамен на глави, ћубаст:* ~ сова. **б.** *неочешљан, чупав, разбарушен.*

бућо̀главац, -а̄вца м разг. *бућоглав човек.*

бу́фало м енгл. *врста црног америчког говечета са дугим роговима, амерички бизон.*

бу́фер м енгл. *гвоздена тањираста направа на композиции између два вагона, која спречава сударање, одбојник.*

бу̏ха ж *в. бува.*

бу̏хав, -а, -о **1.** *растресит, трошан, прхак:* ~ земља, ~ снег. **б.** *шупљикав, сунђераст; нарастао:* ~ плућа; ~ хлеб. **в.** *подбуо, надувен, млохав:* ~ лице.

бу̏хаво̄ст, -ости ж *особина онога који је бухав, онога што је бухаво, растреситост; шупљикавост; подбухлост, млохавост.*

бу̏хара ж *в. бувара.*

буха́ра ж *врста ћилима (по вароши Бухари у Узбекистану).*

бу̏ха̄ч, -а́ча м **1.** бот. *вишегодишња зељаста медитеранска биљка* Tanacetum (Chrysanthemum) cinerariaefolium *из ф.* Compositae, *чији цвет садржи јак инсектицид.* **2.** *прашак за уништавање инсеката добијен од те биљке.* **3.** зоол. *инсект тврдокрилац* Haltica *из ф.* Halticinae *који скаче као бува, а храни се купусним лишћем.*

бу̏хтла ж (ген. мн. бу̏хтлӣ) нем. *врста колача пуњеног пекмезом.*

бу̏ца ж итал. нар. *древни суд попут качице затворене и с горње стране за (до)ношење и држање воде или неке друге течности;* уп. жбан.

бу́ца[1] ж хип. *буцмаста женска особа (обично девојчица).*

бу́ца[2] м хип. *в. буцко;* уп. буцо.

бу̏цањ, -цња м зоол. *морска риба* Orthagoriscus mola *из пор.* Molina, *здепастог спљоштеног тела, дуга до 2,5 m.*

бу̏цати се, -а̄м се несвр. нар. *в. букарити се.*

бу̏цка ж хип. *буцмаста девојчица.*

бу̏цко м хип. (мн. ø) *буцмаст дечак.*

бу̏цмаст, -а, -о мађ. *који је пуних округлих образа; пуначак, подебео:* ~ девојчица; ~ лице.

бу́цо, -а и -е̄ м хип. *в. буцко;* уп. буца[2].

бу́цов м мађ. **1.** зоол. *назив за неке врсте слатководних кошљориба из пор.* Cyprinidae (Aspins rapax, Alburnus mento *и др.*). **2.** фиг. пеј. *клипан; глупак.*

бу̏чан, -чна, -о **1. а.** *који прави, ствара буку, хучан; шуман:* ~ река, ~ звоно. **б.** *који галами, виче:* ~ човек, ~ публика. **в.** *који својом буком заглушује, одвећ гласан, заглушан, трештав (обично о музици):* бучни повици, ~ смех, ~ свирка. **2. а.** *који је праћен великом буком, који се врши, догађа с буком:* ~ весеље, ~ забава, ~ вашар. **б.** *пун буке, ларме; немиран:* ~ дан, ~ улица. **3.** *пун жестине, буран, плаховит, жесток:* ~ сцена, ~ иступ. **4.** фиг. *звучан али бесадржајан, празан:* бучне речи, бучне фразе.

бу́чати, -чи̑м несвр. **1. а.** *правити, стварати буку, хучати (обично о реци, мору и сл.).* **б.** *хујати, фијукати (о ветру, бури и сл.).* **2. а.** *сувише гласно, бучно говорити, галамити, викати.* **б.** *в. букати (1).* **3.** *разлегати се, орити се, одјекивати (од буке).* **4.** (безл., с лог. субјектом у дат. и грам. субјектом: глава, ухо) *имати осећај потмулог бола, зујања, брујања (од умора, пића, брига и сл.).* – У глави ми бучи. Бучи ми глава.

бу̏чно прил. *са буком, хучно, шумно:* ~ се веселити.

бу̏чно̄ст, -ости ж *особина онога који је бучан, онога што је бучно, превелика гласност.*

бу́ца ж тур. **1.** *батина са задебљањем, квргом на једном крају, кијача.* **2.** фиг. ир. *човек на важном положају, функционер;* уп. главешина.

бу́ца̄к, -а́ка м тур. **1. а.** *угао, кут, кутак.* **б.** *ружан, неуређен, прљав простор, просторија, ћумез.* **2.** *забачено место, забачен крај.* • **по буџацима (радити, причати** и сл.**)** *тајно, кришом.*

бу́џет м енгл. фин. *предрачун (обично годишњи) прихода и расхода (државе, предузећа, установе):* државни ~, општински ~, војни ~, годишњи ~, месечни ~. • **породични** ~ разг. *новчана средства којима располаже породица.*

буџети́рати, буџѐти̑ра̄м свр. и несвр. **а.** *снабде(ва)ти новчаним средствима, финансирати по плану предвиђеном буџетом.* **б.** *саставити, састављати буџет.*

бу́џетни̑, -а̄, -о̄ *в. буџетски.*

бу́џетски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на буџет:* ~ година, ~ дебата.

буџо̀ван, -а́на м разг. *в. буџа (2).*

бу̏ша ж *ситно трбушасто краткорого планинско говече:* босанска ~.

бу́шан, -шна, -о *пробушен, шупаљ.*

бу́шаћи̑, -а̄, -е̄ *који служи за бушење:* ~ машина, ~ строј.

бу́ша̄ч, -а́ча м **1.** *онај који буши, који рукује бушилицом.* **2.** зоол. *назив неких инсеката који буше (плодове, дрво и др.):* лешников ~, древни ~.

бу́ша̄чки̑, -а̄, -о̄ *који се односи на бушаче и бушење:* ~ прибор, ~ длето.

бу́шилац, -иоца м *в. бушач (1).*

бу́шилица ж техн. *машина, справа за бушење (метала, камена, бетона, дрвета и сл.):* електрична ~.

бу́шина ж бот. *зељаста биљка* Inula conyza *из ф.* Compositae, *утреница.*

бу́шинац, -и̑нца м бот. *медитерански полужбун* Cistus *из ф.* Cistaceae, *чије врсте садрже мирисну смолу и гаје се као украсне биљке.*

бу́шити, бу̑ши̑м несвр. [гл. им. бу́ше̄ње с] **1.** (нешто) *правити рупу, рупе (у нечему), пробијати; правити, стварати на тај начин (рупу, рупе и сл.):* ~ дрво, ~ камен, ~ карте; ~ рупе, ~ тунел. **2.** фиг. *деловати (на нешто) изазивајући осећај непријатности, бола или узнемирење; узнемиравати, мучити.* – Бушила га је радозналост. **3.** фиг. *в. бушкарати.*

бу̏шица ж *дем. од буша.*

бушка̀рало с и м (мн. с) *особа која сплеткари, ровари.*

бушка̀рати, -а̄м несвр. *правити интриге, сплетке, сплеткарити, роварити.*

бушка̀ра̄ч, -а́ча м *онај који бушкара, сплеткар, интригант.*

бу̏шкати, -а̄м несвр. **1.** *у дем. значењу: бушити, помало, полако бушити.* **2.** *бунити, подбуњивати; роварити.*

бу́шотина ж *рупа, отвор добијен бушењем (обично ради проналажења и експлоатације нафте, руде и сл.):* нафтна ~.

В

в (В) с непром. **1. а.** лингв. *звучни уснено-зубни сугласник (сонант).* **б.** *слово којим се обележава тај сугласник:* велико В, мало в, курзивно *в*. **2.** (в.) *скраћеница за: види, век.*

ва̑б м **1.** *начин дозивања животиња, вабљење, мамљење.* **2.** *в. вабило (2).*

ва́бак, ва́пка м лов. *в. вабило (1).*

ва́бац, ва́пца м **а.** лов. *птица која служи као мамац за намамљивање других птица.* **б.** фиг. *оно што примамљује, мамац, мека.*

ва̏било с **1.** лов. *направа за вабљење животиња, дивљачи.* **2.** *средство за намамљивање животиња, мамац, мека.*

ва́бити, ва̑би̑м несвр. [гл. им. ва́бље̄ње с] **1.** *мамити, примамљивати животиње нарочитим узвицима, речима или неким вабилом, мамцем:* ~ кокошке, ~ овце. **2.** фиг. **а.** *примамљивати, привлачити.* **б.** *изазивати, измамљивати:* ~ сузе. **3.** шаљ. пеј. *звати, називати (неким именом).* ■ **~ се** шаљ. пеј. *звати се, називати се.*

ва́бнути, ва̑бне̄м и **ва̏бнути,** -не̄м свр. *зовнути (животињу) вабом.*

заве̏де̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Ваведење:* ~ црква, ~ тропар.

Ваведе́ње и Ваве̏де̄ње с цркв. *хришћански празник 4. децембра (21. новембра по старом календару), који се светкује као дан увођења Богородице у храм.*

ва̏воњак, -о̄љка м *лоптица, грудвица уваљана међу прстима или у устима.*

ва̏вољити, -ӣм несвр. [гл. им. ва̏вољење с] **1.** *ваљати залогај у (безубим) устима или грудвице међу прстима.* **2.** *говорити неразговетно, неразумљиво, мрмљати.*

Ва́га ж астр. *сазвежђе (седмо по реду) у зодијаку.*

ва́га ж (дат. ва́ги) нем. **1.** *справа за мерење тежине:* кућна ~, децимална ~. **2.** *зодијачки знак:* рођен у знаку ваге. **3.** *гимнастичка фигура у којој тело вежбача на вратилу има водораван положај.* • **водена ~** *либела.* **децимална ~** *вага на којој се тежина предмета мери десет пута лакшим тегом.* **жива ~** *тежина живе животиње, жива мера.* **ставити на вагу** *проценити, просудити.* **чиста ~** *тежина заклане и очишћене, уређене животиње.*

вага̀бунд м и **вага̀бӯнда** м и ж (мн. ж) лат. пеј. *скитница, протува, пробисвет.*

вага̀бӯндскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на вагабунде, скитнички:* ~ живот.

вага̀бӯндски прил. *на вагабундски начин, скитнички:* живети ~.

ва́га̄ње с **1.** *гл. им. од вагати (се).* **2.** спорт. *игра пребацивања тела.*

ва́гати, ва̑га̄м и ва̑же̄м несвр. **1. а.** *мерити вагом тежину нечега.* **б.** фиг. *одмеравати, процењивати, просуђивати.* **2.** *имати одређену тежину, бити тежак, тежити:* ~ 100 килограма. ■ **~ се а.** *мерити своју тежину, мерити се.* **б.** фиг. *гегати се, клатити се у ходу.*

ва̀га̄ш, -а́ша м мађ. нар. *усек од колских точкова у расквашеном путу; точковима утрт колски пут, коловоз.*

ваги́на ж лат. анат. *канал који води од спољног дела женског полног органа до материце, родница, усмина.*

ва̏гина̄лнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на вагину:* ~ секрет.

ва́гнути, ва̑гне̄м и **ва̏гнути,** -не̄м свр. **1. а.** *измерити тежину вагом:* ~ жито. **б.** фиг. *одмерити, проценити, просудити.* **2.** *показати одређену тежину, бити тежак:* ~ 100 кила. **3.** *претегнути, накренути се, нагнути се:* ~ на десну страну. ■ **~ се** *измерити се.*

ва̏го̄н, -о́на м енгл. **1.** *шинско возило, железничка или трамвајска кола за путнички или теретни саобраћај:* путнички ~, теретни ~. **2.** *мера за количину робе која стане у један теретни вагон (обично 10.000* kg). **3.** *као први део полусложеница у значењу 'вагонски':* вагон-цистерна, вагон-ресторан и сл.

ваго̀не̄т, -е́та м фр. *мали вагон за транспорт материјала (грађевинског, руде и др.).*

ва̏го̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на вагон:* ~ прозор, ~ точак.

ваго̀нчић м *дем. од вагон.*

ва̏дити, -ӣм несвр. [гл. им. ва̏ђе̄ње с] **1. а.** *извлачити, износити, узимати (из нечега):* ~ нож из корица, ~ ствари из ормара, ~ мед из кошнице. **б.** *чупати, извлачити, уклањати (из тела, организма):* ~ зуб, ~ крв. **в.** *црпсти, грабити неким судом из дубине (воду, течност).* **г.** *ископавати, изгртати (руду, кромпир и сл.).* **2. а.** *црпсти, узимати (као грађу):* ~ примере. **б.** *набављати, прибављати (званичне документе):* ~ пасош, ~ личну карту. **в.** *куповати на билетарници (карте, улазнице).* **3.** *уклањати, одстрањивати:* ~ мрље. **4.** *ослобађати, извлачити (из тешког положаја):* ~ из затвора, ~ из шкрипца, ~ из дугова. ■ **~ се 1.** *извлачити се из тешкоћа, спасавати се.* **2.** разг. *правдати се, изговарати се:* ~ се на болест. **3.** *надокнађивати своју штету.* • **~ душу (некоме)** *мучити, кињити (некога).* **~ очи (један другоме)** *жестоко се свађати, обрачунавати се.* **~ рупице** *правити украсне рупице на платну, тканини.* **~ (за некога) кестење из ватре** *излагати се опасностима (за другога).* **~ флеке** 1) *чистити флеке, мрље.* 2) *уклањати незгодне последице нечега.*

ва̏дичеп м *направа којом се ваде чепови, запушачи из грлића боце.*

ва́жан, -жна, -о **1.** *који има велики значај, битну улогу, значајан, вредан:* ~ поморска лука, ~ положај. **2.** *угледан, утицајан, цењен:* ~ личност. **3.** *који улива поштовање, озбиљан; строг, службен:* ~ израз лица. • **(на)правити се ((у)чинити се** и сл.) **~** *представити се, представљати се као значајна личност, прида(ва)ти себи велики значај без стварних разлога.*

ва́же̄ћӣ, -а̄, -е̄ *који још важи, који је на снази; пуноважан:* ~ пропис, ~ исправа, ~ новац.

ва́жити, -ӣм несвр. [гл. им. ва́же̄ње с] **1. а.** *имати важност, утицај, углед, бити утицајан, важан.* **б.** (за некога, за нешто, као нешто) *бити сматран, сматрати се, уживати некакав глас:* ~ за доброг стручњака, као добар стручњак. **2. а.** *бити на снази (о законима и сл.); бити у оптицају, у употреби (о новцу и сл.).* **б.** *вредети у примени, примењивати се (о правилима, обрасцима за израчунавање чега и сл.).* • **важи** безл. *у реду је, пристајем, слажем се.*

ва́жно прил. **1.** (и ва̑жно) *на важан начин, с важним изгледом, придајући себи велику важност, значајно, озбиљно:* говорити ~, ~ се шетати. **2.** *битно, значајно.* – Важно је да сам жив. • **врло ~** ир. *то није важно, свеједно, не мари.*

ва́жно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *вредност, значај, улога; утицај, моћ:* имати велику ~, бити од важности. **2.** *ауторитет,*

достојанство; озбиљност, озбиљан изглед: рећи нешто с важношћу. **3.** (обично у везама: бити у важности, остати у важности и сл.) *законска снага, важење.*

ва́за ж лат. *посуда (обично уметнички обликована) за убрано цвеће, воће или за декорацију.*

ва̀за̄л, -а́ла м лат. **а.** ист. *властелин подређен краљу или неком вишем властелину и обавезан да му да̑ војну и др. помоћ.* **б.** фиг. *уопште онај који се обавезује на послушност и подређен однос према некоме.*

ва̀за̄лан, -лна, -о *који има својство вазала према некоме; потчињен, подређен, зависан:* ~ држава, ~ однос.

вaза́лно̄ст, -ости ж *в. вазалство.*

ва̀за̄лскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на вазале, вазалан:* ~ однос, ~ положај.

вaза́лство с *вазални однос, однос феудалног вазала према господару.*

ва̏зда прил. *увек, свагда; непрестано, стално.*

ва̏зда̄н прил. **1. а.** *цео дан, током целог дана.* **б.** *врло дуго; вазда, стално, непрестано.* **2.** *много, пуно.* – Имаваздан проблема.

ва̏здашњӣ и **ва̀здашњӣ,** -а̄, -е̄ *свакидашњи; свагдашњи, сталан, трајан, постојан:* ~ пријатељство.

ва̏здугӣ, -а̄, -о̄ (уз именице: дан, ноћ) за појачавање: *сав, цео, читав.*

ва̏здӯх м (мн. ø) **1. а.** *смеша гасова (азота и кисеоника), без боје и мириса, коју удишемо и која чини Земљину атмосферу.* **б.** *слободан простор, пространство изнад земље:* дићи се у ~, летети кроз ~. **2.** *отворено поље, слободна природа:* испаша на слободном ваздуху, изаћи на ~. **3.** фиг. *духовно расположење, дух, морална атмосфера.* • **дићи, бацити у** ~ *срушити, разорити експлозијом.* **доћи до ваздуха** *почети нормално дисати (након прекида дисања или тешкоћа у дисању).* **живети од ваздуха** *немати довољно прихода, средстава за живот.* **зидати (градити) куле у ваздуху** *заносити се неостварљивим жељама.* **лебдети, висити (бити) у ваздуху** *каже се за нешто што ће се врло брзо, ускоро догодити, збити (обично о нечем значајном што се очекује).* **одлетети у ваздух** *бити разорен, уништен експлозијом.*

ва̏здухоплӧв м *авион или нека друга летелица која се креће или лебди у атмосфери.*

ваздухопло́вац, -вца м (инстр. -вцем) *човек који управља авионом или неком другом летелицом и лети, плови ваздухом, авијатичар, пилот; војни обвезник у ваздухопловству.*

ваздухо̀пло̄внӣ и **ва̏здухопло̄внӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на ваздухопловство и ваздухоплове:* ~ академија, ~ техничар, ~ мотор.

ваздухопло́вство с **1.** *вештина летења ваздухом.* **2.** *ваздушни саобраћај:* цивилно ~. **3.** *авијација као род војске.*

ва̀здӯшан, -шна, -о **1.** (одр. ва̀здӯшнӣ) **а.** *који се односи на ваздух:* ~ линија, ~ саобраћај. **б.** *који је од ваздуха:* ~ омотач, ~ струја. **в.** *који је у вези с лечењем на чистом ваздуху:* ~ бања. **2.** *в. ваздушаст.*

ва̀здушаст, -а, -о **1.** *који је као ваздух, лак; провидан, прозрачан:* ~ хаљина. **2.** фиг. **а.** *нестваран, нереалан.* **б.** *нежан, фин, суптилан.*

ва̀здушасто прил. *лако, прозрачно; фино, нежно.*

вазѐлӣн, -и́на м (мн. ø) *зеленкаста или жућкаста маст, производ дестилације нафте, која се користи у медицини, козметици и као мазиво у техници.*

вазѐлӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на вазелин:* ~ уље.

ва́зица ж *дем. од ваза.*

Вазнесе́ње с цркв. *православни празник посвећен Христовом узнесењу на небо, Спасовдан.*

ва̀истину прил. *збиља, заиста* • ~ у изр. ~ **васкресе (воскресе)** (код православаца) *одговор, отпоздрав ономе ко, на Ускрс, каже „Христос васкресе (воскресе)".* ~ **се роди** (код православаца) *одговор, отпоздрав ономе ко, на Божић, каже „Христос се роди".*

ва̑ј м песн. **1.** *јад, туга, патња.* **2.** *узвик бола, туге, очајања, вапај.*

ва̑јан, -јна, -о **1.** *жалостан, јадан, кукаван.* **2.** (одр.) презр. *тобожњи, лажни:* ~ писац, ~ борац, ~ пријатељ.

ва̀ја̄р, -а́ра м (инстр.-а́ром и -а́рем) *уметник који длетом или сличном алаткомваја, кипар, скулптор.*

ва̀ја̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на вајаре:* ~ длето, ~ дело, ~ школа.

ваја́рство с *уметност вајања, кипарство.*

ва̀ја̄т, -а́та м тур. *споредна зградица у дворишту сеоске куће, намењена младенцима или за држање спреме, воћа и др.*

ва́јати, ва̑ја̄м несвр. *длетом или сличном алатком уметнички уобличавати пластичне предмете, фигуре, ликове од тврдог материјала (гипса, глине, дрвета, мермера и др.).*

вaja̋тић м *дем. од вајат.*

ва̀јда ж тур. нар. *корист, добит;* вар. фајда.

ва̏јзбра̄тна ж нем. *бело, крто месо дуж кичме, обично свињско; печење од таквог меса.*

ва̑јкадашњӣ и **ва̏јкадашњӣ** (ва̑јкадањӣ и ва̏јкадањӣ), -а̄, -е̄ *давни, давнашњи; прастари, исконски.*

ва̑јкати се и **ва̏јкати се,** -а̄м се несвр. **1.** *жалити се, тужити се (на нешто).* **2.** *правдати се што нешто није учињено како је требало.*

ва̑јно прил. **1.** *тужно, јадно, жалосно.* **2.** *тобоже, као бајаги.*

ва̀кантан и **вака̀нтан,** -тна, -о лат. *празан, упражњен, незаузет, слободан:* ~ место.

вака̀нција ж лат. арх. *празно, упражњено, слободно место у служби.*

вакѐла и **ваке́ла** ж у изр. **(о)читати (некоме) вакелу** разг. *оштро (у)корити (некога).*

ваку̀ола ж (обично у мн.) лат. биол. *округла шупљина, мехурић у протоплазми ћелије (биљака и једноћелијских животиња).*

ва́куум м лат. **а.** *празан, безваздушни простор.* **б.** фиг. *празнина, ништавило.*

ва́куумскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на вакуум:* ~ простор.

ва̀куф м тур. *муслиманско задужбинско имање које служи верским и хуманитарним сврхама.*

ва̀куфскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на вакуф.*

вакци́на ж лат. мед. *цепиво справљено од ослабљених микроорганизама или вируса узрочника заразних болести, ради заштите организма од заразних болести:* ~ против грипа.

вакцина́ција ж мед. *цепљење против заразних болести.*

вакцѝнисати, -ишем (вакцини́рати, -ѝнӣрам) свр. и несвр. *да(ва)ти (некоме) вакцину, цепити:* ~ децу. ■ ~ **се** *доби(ја)ти, примити, примати вакцину, цепити се:* ~ се против грипа.

ва̑л м (мн. ва́лови и, обично песн., ва̑ли) **1. а.** *уздигнути део усталасане водене масе, талас.* **б.** *оно што изгледа као вал (1а), што има таласаст облик:* валови косе. **2.** физ. *оно што се таласасто гиба, таласасто кретање, ширење:* електромагнетни валови, трусни валови. **3.** фиг. **а.** *снажно ширење идеја, револуционарних и др. покрета:* ~ буне. **б.** *уопште нагло ширење неког збивања, неке појаве.* – туристички ~. ~ поскупљења. **в.** *јако, снажно осећање, расположење:* ~ незадовољства, ~ оптимизма.

ва̀ла̄ и **ва̏ла** тур. разг. *речца за потврђивање: заиста, одиста, баш.* – Вала нећу то дозволити.

вала̀нтан, -тна, -о хем. (обично као други део сложеница) *способан да се веже у хемијско једињење;* уп. једновалентан, тровалентан.

валѐнтно̄ст, -ости ж *в. валенција.*

валѐнција ж лат. **1.** хем. *својство атома неког хемијског елемента да се веже с одређеним бројем атома других хемијских елемената (изражено бројем који показује са колико се атома водоника веже атом другог хемијског елемента).* **2.** лингв. *број и врста веза које синтаксички елементи могу успоставити међу собом.*

валерија́на ж **1.** бот. *род зељастих или полужбунастих биљака* Valeriana *из ф.* Valerinaceae, *чија је најважнија врста одољен* V. officinalis, *чији корен садржи специјално уље које делује умирујуће на нервни систем.* **2.** фарм. *течни лек, тинктура справљена од корена валеријане (1), која се даје у капљицама као седатив.*

валѐријāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на валеријану:* валеријанске капљице.

ва̀лӣдан, -дна, -о лат. правн. *пуноважан, важећи.*

вали́днōст, -ости ж *својство онога што је валидно.*

ва̀лија м (мн. ж) тур. ист. *султанов намесник, гувернер покрајине (вилајета) у Турском царству.*

ва̀лӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на валије, који припада валијама.*

ва̀лић, -а и **ва̀лӣћ,** -и́ћа м *дем. од вал.*

ва̑лнӣ, -ā, -ō *в. таласни:* ~ дужина.

ва̏лобрāн м пом. **1.** *насип у мору који брани, штити луку од великих валова.* **2.** *ограда на прамцу брода која штити палубу од валова.*

ва́лōв, -ова м мађ. **1.** *дрвено или камено корито за храњење и појење домаћих животиња, обично свиња.* **2.** геогр. *коритаста долина.*

валѐвит, -а, -о **1.** *који има много валова, таласа, одн. који има велике валове, усталасан, узбуркан, узбибан:* ~ море, ~ река. **2.** *који има облик, изглед вала, таласаст:* ~ коса, ~ земљиште, ~ зараван. **3.** *који се гиба, креће, шири као вал, таласав:* ~ коло.

валѐвито прил. *као вал, таласасто.*

валѐвитōст, -ости ж *особина, изглед онога што је валовито.*

валориза́ција ж лат. *одређивање, процењивање вредности, вредновање (робе, имовине, рада и др.):* ~ основних и обртних средстава.

валориза́цӣјскӣ и **ва̏лоразицōнӣ,** -ā, -ō *који се односи на валоризацију:* ~ фактор.

валѐризовати, -зујēм (валоризи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. **1.** *(из)вршити валоризацију.* **2.** *повиси(ва)ти вредност или цену робе, проценити, процењивати с већом вредношћу.*

ва̏лс м фр. *в. валцер.*

валу̏та ж итал. фин. **1.** *берзанска вредност новца у оптицају у односу на страни новац; скуп законских прописа којима се регулише новчани промет у једној земљи.* **2.** *ефективни новац, обично страни.* • **променљива** ~ *новац којем вредност није стална.* **здрава (чврста)** ~ *новац коме се вредност не мења.*

валу̏так, -тка м *мањи (морским или речним валовима) заобљен и углачан камен, облутак.*

валута́ција ж **1.** *процена и ознака вредности.* **2.** *уплата валуте, новца на рачун.*

валу̏тица ж *в. валутак.*

ва̀лӯтнӣ, -ā, -ō *који се односи на валуту:* ~ папир, ~ промет, ~ питање.

ва̀лцер м нем. *окретна игра у трочетвртинском такту; музичка композиција за ту игру:* играти ~, свирати ~.

ва́љак, -љка м (мн. ва́љци, ген. ва̑љкā) **1.** мат. *геометријско тело ограничено двема кружним основама и цилиндричним омотачем, цилиндар.* **2.** *предмет ваљкастог, цилиндричног облика:* ~ за тесто. **а.** *дебела облица за премештање тешких предмета.* **б.** *земљорадничко оруђе за поравнавање узоране земље.* **в.** *тешка масивна метална или бетонска направа за поравнавање и набијање земље, шљунка и сл. (при изградњи путева):* парни ~. **г.** *ваљкасти део разних справа, машина за млевење, гњечење и др.* **3.** фиг. *оно што наступа с великом снагом, силовито савлађујући сваки отпор.*

ва̀љалица ж **а.** *в. ваљарица.* **б.** *млат, маљ који удара у сукно приликом ваљања.*

ва̀љāн, -а́на, -о **1.** *који потпуно задовољава, погодан за употребу, добар, вредан; врстан:* ~ роба, ~ војник. **2. а.** *моралан, честит, поштен, врли:* ~ човек. **б.** *спреман, способан, вешт; вредан, марљив:* ~ трговац, ~ васпитач, ~ радник. **3.** правн. *пуноважан, законит, валидан:* ~ меница, ~ уговор.

ваља́но прил. **1.** *како ваља, као што треба, добро:* ~ радити. **2.** правн. *пуноважно, веродостојно:* ~ сведочити.

ваља́нōст, -ости ж *особина онога који је ва̀љāн, онога исто је ваља́но.* **1.** *добар квалитет, вредност:* ~ земљишта, ~ књижевног дела. **2. а.** *моралност, честитост, поштење.* **б.** *спремност, способност, вештина; вредноћа, марљивост.* **3.** правн. *пуноважност, законитост.*

ваља̀оница и **ва̀љаоница** ж **1.** *фабрика или радионица за ваљање метала:* ~ бакра, ~ бешавних цеви. **2.** *в. ваљарица.*

ваља̀онӣчāр и **ва̀љаонӣчāр** м **1.** *радник у ваљаоници.* **2.** *в. ваљар.*

ваља̀онӣчкӣ и **ва̀љаонӣчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на ваљаоницу.*

ва̀љāр, -а́ра м *власник или руковалац ваљарице.*

ва̀љарица ж *ручно или машинско постројење за ваљање сукна и др. тканина; зграда или просторија у којој је смештено то постројење.*

ва̀љāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на ваљаре и ваљарице:* ~ посао, ~ млат.

ваља́рство с *ваљарска вештина, ваљарски занат.*

ва́љати, ва̑љāм несвр. (нешто) **1. а.** *померати, покретати превртањем, окретањем (обле, ваљкасте предмете), котрљати, котурати:* ~ кладе, ~ буре. **б.** *носити, потискивати, гурати великом снагом (обично о води или ветру):* ~ песак, ~ грање, ~ облаке. **в.** *с напором и тромо покретати:* ~ језик (језиком). **2. а.** *набијати и равнати ваљком (земљу, одн. оно што је у њу посејано).* **б.** *набијати, млатити ступом, ступати (сукно, вуну, длаку и сл.).* **в.** *притискајући ваљком тањити, стањивати, обликовати (метал и др.):* ~ бакар, ~ у плочице, ~ тесто. **3.** *месећи давати (нечему) ваљкаст, обао облик:* ~ кнедле, ~ лоптице. **4.** фиг. *говорити без размишљања, лупетати:* ~ глупости. **5.** шатр. *трговати нечим:* ~ робу. ■ **~ се 1. а.** *лежећи котрљати се, превртати се.* **б.** фиг. пеј. *ступати у сексуални однос; проводити блуд, блудничити.* **2.** *кретати се силовито, у великој количини, маси, надирати (о води, облацима, магли, маси људи и сл.); таласати се, колебати се (о мору, морским таласима).* **б.** *сливати се, тећи у капима (о сузама).* **в.** фиг. *наилазити, наступати, долазити; тећи, низати се (о временским појмовима, крупнијим догађајима, појавама).* **г.** *тешко, споро се кретати.* • **~ се иза брда** *приближавати се неминовно, спремати се (о некој невољи, злу).* **~ се од смеха** *смејати се јако, необуздано, превијати се од смеха.*

ва̀љати, -āм несвр. **1. а.** *бити добар за употребу, служити корисно:* ~ за обраду. **б.** разг. *бити у добром здравственом, физичком стању.* – Данас ништа не ваљам. **в.** *бити вредан, имати вредност, вредети.* **г.** безл. (обично одрично) *бити у складу с обичајима, одговарати обичајима, уобичајеним мерилима.* – Не ваља псовати. **2.** *бити од користи, помагати (некоме).* – Заназеб ваља скувати добар чај. **3.** безл. *наметати се као потреба, требати, бити потребно.* – Ваља набавити огрев за зиму. • **не ваља ти посао** *лоше радиш, поступаш.* **то ти ваља** *то си добро рекао.* **не ~ ни богу ни људима** *бити у лошем стању, не бити ни за шта.*

ва̀љда и **ва̏љда** *речца за изрицање оправдане, природне претпоставке, уверености у нешто: вероватно, по свој прилици; свакако.* – Ваљда ће доћи.

Ва̏љевац, -ēвца м *становник града Ваљева; онај који је пореклом из Ваљева.*

Ва̏љēвка ж (дат.-ки; ген. мн.-кӣ) *становница града Ваљева; она која је пореклом из Ваљева.*

ва̏љкаст, -а, -о *који има облик ваљка, цилиндра, цилиндричан:* ~ суд, ~ облик.

ва̏љкасто прил. *у облику ваљка, обло:* ~ заобљен.

ва̏љкати (се) и **ваљу̀цкати (се),** -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: ва́љати (се).*

ва̀љушак, -шка м **а.** (обично у мн.) кув. *обао комадић ваљана теста који се кува или пржи за јело.* **б.** *уопште обао мањи комад неке масе.*

ва̀љушкаст, -а, -о *који је као ваљушак, обао, округласт.*

ваљу̀шкати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: ва́љати (се).*

ва̀љушчић м *дем. од ваљушак.*

ва̀љчић м *дем. од ваљак.*

ва̏мп м енгл. (и у полусложеници: ва̏мп-жѐна ж) *веома лепа, изазовна, фатална, демонска жена.*

ва̀мпӣр, -ѝра м (инстр. -ѝром) **1. а.** *по народном веровању мртвац који ноћу устаје из гроба, дави људе и сише им крв.* **б.** фиг. *особа која искоришћава друге, крвопија.* **2.** зоол. *врста шишмиша* Vampyrus spectrum.

вампѝрина ж *аугм. и пеј. од вампир.*

вампѝрити се, ва̀мпӣрӣм се несвр. [гл. им. вампѝрēње с] *претварати се у вампира, постајати вампир.*

вампѝрица и **ва̀мпӣрка** ж празн. *жена вампир.*

ва̀мпировати, -рӯје̄м несвр. *бити вампир;* фиг. *понашати се, деловати као вампир.*

ва̀мпӣрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на вампире, који је као у вампира:* ~ поглед, ~ изглед.

ва̀мпӣрски прил. *на вампирски начин, као вампир:* изгледати ~.

ва̑н и **ва̏н** прил. (уп. вани) **1.** (уз глаголе који означавају кретање) **а.** *изван граница одређеног простора, напоље (изван куће, у поље, на улицу, на отворени простор):* изаћи ~, погледати ~. **б.** *изван средине у којој се неко налази, где ради и сл.:* избацити ~ (из партије, школе и сл.). **в.** *у иностранство:* послати ~ (на усавршавање). **2.** (у служби узвика) *оштра заповест некоме да оде: напоље!*

ван предл. (с ген.) *изван (граница, оквира нечега):* изаћи ~ града, родити дете ~ брака. • **~ себе (бити)** *неприсебан, избезумљен.* **~ (сваке) сумње, ~ (сваког) спора** *неоспорно, несумњиво, без сумње, свакако, сигурно.* **~ памети** *неразумно, неразборито.*

ван- *први део придевских сложеница који означава да је нешто ван, изван онога што значи придев:* ванармијски, ванземаљски, ванпартијски, вансезонски итд.

ва̀на̄дијум (ва̀на̄дӣј, -ија) м хем. *хемијски елеменат (V), тврди светлосиви метал који се употребљава за оплемењивање челика.*

ванбло̀ковскӣ, -а̄, -о̄ пол. *који је изван војнополитичких блокова:* ~ држава, ~ политика.

ванбо́лничкӣ, -а̄, -о̄ *који се врши, изводи ван болнице:* ~ лечење.

ва̏нбра̄чан, -чна, -о *који је рођен ван законитог брака; који није озакоњен браком:* ~ дете; ~ веза.

ва̏нбра̄чно прил. *ван законитог брака, брачне везе:* живети ~.

ва̏нбра̄чно̄ст, -ости ж *стање ван брака, брачне везе.*

ванбро̀дскӣ (ва̀нбродскӣ), -а̄, -о̄ у изр. **~ мотор** *мотор спојен с вретеном и пропелером у преносиви агрегат (обично у затвореном кућишту), који се учвршћује на крми брода.*

ва̀нвремен, -а, -о *в. ванвременски.*

ва̀нвремено̄ст, -ости ж фил. *одсуство условљености временом, ванвременско постојање, егзистирање.*

ва̀нвременскӣ, -а̄, -о̄ *који је изван времена, који није везан за одређено време.*

ва́нгла ж (ген. мн. ва́нглӣ) нем. *овећа бокаста кухињска посуда за мешење теста и прање посуђа.*

ва̀нда̄л, -а́ла м (обично у мн.) *човек склон насилничком понашању, разбијању, рушењу, дивљачком уништавању културно-историјских вредности, споменика и сл. (према германском племену Вандалима).*

вандалѝзам, -зма м *немилосрдно, дивљачко пустошење, разарање, уништавање културно-историјских споменика.*

ва̀нда̄лскӣ и **ва̀ндалскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на вандале, својствен вандалима, дивљачки:* ~ поступак.

ва̀нда̄лски и **ва̀ндалски** прил. *на вандалски начин, дивљачки:* ~ поступати.

ванда́лство с *в. вандализам.*

ванѐвропскӣ, -а̄, -о̄ *који је изван Европе:* ваневропске земље.

ванзема́љац, -љца м *тобожњи (?) становник неке планете изван Земље.*

ванзема̀љскӣ, -а̄, -о̄ *неземаљски, нестваран, неприродан, натприродан:* ~ појава.

ва̀ни и **ва̏ни** прил. рег. (уп. ван) (обично уз глаголе који означавају мировање) **1.** *напољу, изван куће, на улици, на отвореном простору.* – Вани је падала киша. **2.** *у иностранству.* – Он ради негде вани.

ванѝла и **ва̀нӣлија** ж шп. бот. *тропска биљка пењачица* Vanilla planifolia *из ф.* Orchidaceae, *која се гаји због мирисног плода, који се употребљава као зачин; плод те биљке.*

ванѝлӣн, -ѝна м (мн. ø) *ароматична материја из ванилиног плода која се употребљава у производњи слаткиша.* • **~ шећер** *ситан ароматичан прах добијен из ванилиног плода.*

ванѝлин, -а, -о *који се односи на ванилу:* ~ плод, ванилине шипке.

ва̏нинституциона̄лан, -лна, -о *који се одвија, врши ван званичних институција.*

ва̀нкласнӣ, -а̄, -о̄ *који је изван друштвених класа, који нема класно обележје:* ~ борба, ~ идеологија.

ва̏нматерични и **ва̀нматеричнӣ,** -а̄, -о̄ мед. *који се догађа ван материце:* ~ зачеће, ~ трудноћа.

ванна́ста̄внӣ и **ванна́ставнӣ,** -а̄, -о̄ *који је изван оквира редовне наставе:* ваннаставне активности.

ванпансѝо̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се остварује ван пансионског аранжмана:* ~ смештај, ~ потрошња.

ванпа́рничнӣ (ванпа́рничкӣ), -а̄, -о̄ правн. *који је ван оквира вођења парнице:* ~ поступак.

ванпартѝјац, -јца м пол. **а.** *онај који не припада ниједној партији, странци.* **б.** ист. *онај који није члан комунистичке партије.*

ванпа̀ртӣјскӣ, -а̄, -о̄ пол. *који не припада ниједној политичкој партији, ванстраначки.*

ванпри́родан, -дна, -о **а.** *који је изван оквира природног, који не припада природи, који не подлеже природним законима, неприродан:* ~ моћ, ~ појава. **б.** *натчовечански, надљудски:* ~ жртва.

ванпро́сторан, -о̄рна, -о *који није условљен простором, који је изван утицаја простора.*

ванра́зреднӣ, -а̄, -о̄ *који се одвија ван разреда, ван школе.*

ва̀нредан и **ва̏нредан,** -дна, -о **1.** *који је изван оквира нормалног, уобичајеног реда, плана, програма, распореда и сл., који није редован:* ~ скупштина, ~ заседање, ~ мера, ~ студент. **2.** разг. **а.** *особит, необичан, изузетан:* ~ појава. **б.** *изврстан, изванредан, одличан:* ~ плесач. **в.** *веома велики, огроман:* ~ брзина, ~ снага, ~ богатство. • **ванредни професор** *професор универзитета по рангу нижи од редовног.*

ва̀нредно и **ва̏нредно** прил. **1.** *изван нормалног реда, правила; нередовно:* ~ заседати; ~ студирати. **2.** разг. *особито, нарочито, изузетно; у ванредној, великој мери, изванредно:* ~ се истицати, ~ висок, ~ леп, ~ добар.

ва̀нредно̄ст и **ва̏нредно̄ст,** -ости ж *особина и стање онога што је ванредно.* **1.** *ванредно, нередовно стање:* ~ стања, ~ прилика. **2.** *изванредност, изузетност, необичност, особитост.*

ва̀нсазна̄јнӣ, -а̄, -о̄ фил. *који је недоступан сазнању, недокучив:* ~ стварност, ~ свет, ~ појава.

вансезо́на ж *време, период ван сезоне, кад није сезона:* одмор у вансезони.

вансѐзо̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на вансезону, који није везан за сезону:* вансезонски радови, ~ распродаја.

вансѐрӣјскӣ, -ā, -ō *који није серијски (обичан, типски), посебан у позитивном смислу, изванредан:* ~ песник, ~ производ, ~ књига.

ва̀нстечāјнӣ, -ā, -ō *који је изван стечаја:* ~ поравнање.

ва̀нстраначкӣ, -ā, -ō *који је изван политичких странака, ванпартијски:* ~ кандидат.

ва̀ншколскӣ и **ва̏ншколскӣ,** -ā, -ō *који је изван школе, који није у оквиру делатности школе:* ~ рад, ~ време, ваншколске активности.

ва̏њскӣ, -ā, -ō *в. спољни;* уп. спољашњи.

вањскополѝтичкӣ, -ā, -ō рег. *в. спољнополитички.*

ва̀њштина ж рег. *в. спољашност.*

ва̏пāј м **а.** *израз великог људског бола, очаја, очајничке молбе за помоћ; крик, јаук:* ~ бола, гласни ~, очајни ~. **б.** *велика жудња за нечим:* ~ за слободом.

ва̏пāјнӣ, -ā, -ō *који је пун вапаја; вапијући.*

ва́пēћӣ, ва̀пијӯћӣ и **ва́пијӯћӣ,** -ā, -ē *који вапи(је); који изазива вапај; који изражава вапај:* ~ глас. • **глас вапијућег (вапећег) у пустињи** *узалудна молба и позив за помоћ.*

ва́пити, -ӣм и -ијēм и **ва̀пити,** -ијēм несвр. **1. а.** *вапајима изражавати бол, очај; вапајима преклињати, молити за помоћ некога; осећати очајничку жељу, чежњу за нечим, јако чезнути:* ~ за милост; ~ за осветом. **2.** фиг. (за неким, нечим) *осећати, имати велику потребу (за неким, нечим), јако, неодложно изискивати, требати (нешто).* – Привреда вапи за стручњацима.

вапн- (нпр. вапнар, вапнен, вапненац, вапно и сл.) *в. креч(-).*

вапорѝзāтор м фр. *пумпица за распршивање течности у ситне капљице, пумпица за мирисе.*

вапориза́ција ж лат. **1.** *претварање течности у пару, испаравање.* **2.** мед. *заустављање крварења наглим загревањем помоћу паре.*

ва̑р м *место на коме је нешто заварено (спојено заваривањем):* задебљање на вару.

ва̏рав(-) *в. варљив(-).*

ва̏ралица ж **1.** (и, ређе, м; мн. ж) *особа која вара, обмањује.* **2.** риб. *мала метална направа за пецање риба.* **3.** *цуцла коју дете сиса напразно.*

ва̏ралачкӣ, -ā, -ō *који се односи на варалице, својствен варалицама, преварантски;* уп. варалица (1).

ва̏ралачки прил. *као варалице, на превару;* уп. варалица (1).

ва̏рати, -āм несвр. **1.** *доводити у заблуду, обмањивати; заваравати:* ~ дете. **2.** *вршити материјалну превару на штету другога, подваљивати; не придржавати се правила игре:* ~ на мери; ~ на картама. **3.** *бити неверан у љубави или браку.* ■ **~ се** *погрешно судити о нечему, бити у заблуди, заваравати се.*

варварѝзам, -зма м грч. **1.** лингв. и књиж. *страна реч или израз употребљен уместо боље домаће речи или израза.* **2.** *в. варварство (1).*

варваризи́рати, -ѝзӣрāм и **варва̀ризовати,** -зујēм свр. и несвр. *(у)чинити (некога) варварином; да(ва)ти нечему варварско обележје.* ■ **~ се** *поста(ја)ти варварин.*

ва̏рварин и **ва̀рва̀рин** м (мн. -ри) грч. **1.** *припадник нецивилизованих, непросвећених народа; некултуран, прост човек, дивљак, грубијан.* **2.** ист. *странац, туђинац (за старе Грке и Римљане).*

ва̏рвāрка и **ва̀рвāрка** ж (дат. -ки, ген. -кӣ) *женска особа варварин.*

ва̏рварскӣ и **ва̀рварскӣ,** -ā, -ō *који се односи на варваре; дивљачки, суров, груб:* ~ поступак.

ва̏рварски и **ва̀рварски** прил. *на варварски начин, дивљачки, сурово, грубо:* ~ поступати.

варва́рство с **1.** *варварско поступање, грубост, суровост, дивљаштво; необразованост, некултура.* **2.** ист. *други велики период у развитку првобитног људског друштва, првобитне заједнице (пре настанка класног друштва).*

варда́рац, -рца м *хладан северни ветар који дува долином Вардара.*

варѐнӣк, -ӣка м нар. *прокувано вруће алкохолно пиће (вино или ракија).*

варѐника ж нар. **1.** *варено (или тек помузено) млеко.* **2.** *в. вареник.*

ва́рēње с **1.** *гл. им. од варити (се).* **2.** *пробава:* имати добро ~, имати рђаво ~.

ва̏рӣво с *кувано поврће, јело од куваног поврћа.*

варијаби́ла ж разг. *променљиви део плате.*

ва̏ријабӣлан, -лна, -о лат. *који се мења, који није сталан, променљив, нестална:* ~ величина.

варијабилѝтēт, -е́та м *в. варијабилност.*

варијаби́лно̄ст, -ости ж *особина онога што је варијабилно, променљивост.*

варија́бла ж (ген. мн. -лӣ) фр. мат. *променљива величина неке функције.*

варија̀нта ж (ген. мн. -нāтā и -нтӣ) лат. *предмет или појава, облик који се у нечему разликује од основног, нормалног, одн. првобитног типа; један од облика у којима се јавља исти основни садржај:* биолошка ~, језичка ~, ~ народне песме, шаховска ~.

варија̀нтнӣ, -ā, -ō *који се јавља у две или више варијанти, разнолик:* ~ облик.

варија̀нтно̄ст, -ости ж *особина онога што је варијантно, разноликост.*

варија́ција ж лат. **1.** *одступање од основне, првобитне теме, садржаја, облика, промена, измена основног лика, облика; варијанта:* ~ на исту тему. **2.** муз. *ритмичка, мелодијска или хармонијска промена једне теме.* **3.** мат. *пермутација неке комбинације у комбинаторици.*

ва̏ријацио̄нӣ, -ā, -ō *који се односи на варијацију.*

варијѐтē -тèа м *врста позоришта с разноликим, мешовитим забавним програмом (музичким, плесним, артистичким, комичним и сл.); ноћни локал с таквим програмом.*

варијѐтēт, -е́та м нем. **а.** биол. *јединка, одн. скуп јединки биљне или животињске врсте које се од осталих разликују по једној или више небитних особина и подврста.* **б.** *подврста минерала:* ~ опала. **в.** *подгрупа, подврста уопште.*

варијѐтēтскӣ, -ā, -ō *који се односи на варијете.*

варијѐтēтски *на начин уобичајен у варијетеу, као у варијетеу.*

варико̀лог м *лекар специјалиста за вариколгију.*

варикологија ж мед. *грана, област медицине која се бави испитивањем и лечењем болести крвних судова.*

ва̀рилац, -иоца м *онај који вари, зварује метале, заваривач.*

ва̀рилачкӣ, -ā, -ō *који се односи на вариоце:* ~ занат.

варѝола и **варио́ла** ж лат. мед. *в. велике богиње (под богиње).*

вари́рати, ва̀рӣрāм несвр. **1.** *јављати се у различитим облицима, видовима, разликовати се.* **2.** (нешто) *мењати облике (нечега):* ~ стил, ~ тему.

ва́рити, ва̑рӣм несвр. (нешто) **1.** *загревањем доводити до кључања и одржавати кључање, кувати; припремати, готовити (јело) кувањем:* ~ млеко, ~ кашу. **2.** *прерађивати храну, пробављати (о желуцу, органима за варење).* **3.** *спајати (метале, металне делове) помоћу пламена, заваривати.* ■ **~ се** *кувати се.*

варѝчеле и **варичѐле** ж мн. лат. мед. *в. водене (средње) богиње (под богиње).*

ва̀рјача ж *плитка кашика, обично дрвена, за мешање при кувању.*

ва̑рка ж (дат. ва̑рци; ген. мн. ва̑ркӣ) **1.** *обмана чула која ствара нетачну, лажну представу, утисак о нечему, лажна представа о нечему, заблуда, илузија, привид; опсена.* **2.** *превара, обмана.* • оптичка ~ *појава када неко види неке односе на слици друкчије него што су у ствари.*

ва̏ркати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: варати (се).*

ва̀рљив[1], -а, -о **1.** *који вара, заварава, који доводи у заблуду; привидан, нестваран:* ~ сунце, ~ пролеће, ~ време, ~ нада, ~ успех, ~ илузија. **2.** *који се служи обманама, преварама; лажљив, превртљив.*

ва̀рљив[2], -а, -о **а.** *који се лако вари, кува.* **б.** *в. сварљив.*

ва̀рљивац, -ӣвца м *онај који вара, лаже, варалица.*

ва̀рљивица ж *она која вара, лаже, варалица.*

ва̀рљиво прил. *привидно, непоуздано; лажно.*

ва̀рљивōст[1], -ости ж **1.** *особина онога што је варљиво, привидност, непоузданост.* **2.** *особина онога који је варљив, лажљивост, превртљивост.*

ва̀рљивōст[2], -ости ж **1.** *особина онога што се лако вари, кува.* **2.** *в. сварљивост.*

ва̑рмеђа ж мађ. ист. *жупанија.*

ва̀рмеђскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на вармеђу.*

ва́рница ж **1.** *усијана честица материје која искаче из ватре, усијаног метала или из предмета после ударца о нешто тврдо, искра.* **2.** ел. *краткотрајна блештава светлост која настаје при електричном пражњењу.* **3.** фиг. **а.** *севање пред очима од јаког ударца по глави, светлаци.* **б.** *блесак, сјај очију, живост у погледу.* **4.** фиг. *изненадна и необична манифестација умности, духовитости, необична оштроумна идеја, мисао.* **5.** фиг. *врло жива, темпераментна, ватрена особа.*

ва́рничав, -а, -о **1.** *који сипа, баца варнице.* **2.** фиг. *духовит, досетљив, оштроуман:* ~ дух.

ва́рничаво прил. **1.** *сипајући варнице, искричаво.* **2.** фиг. *духовито, досетљиво.*

ва́рничавōст, -ости ж *особина онога што је варничаво.*

ва́рничаст, -а, -о *који има облик, изглед варница, сличан варници, варницама.*

ва́рничити, -чӣм несвр. [гл. им. ва́рниче̄ње с] *бацати, сипати варнице.*

ва́рничица ж *дем. од варница.*

ва́рничнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на варнице.*

ва̏рнути, -не̄м свр. **1.** *мало преварити.* **2.** *мало заварити (нпр. напукли ауспух).*

ва́рош ж (инстр. -и (-ју)) мађ. **1.** *веће насеље, град.* **2.** фиг. *становници града, градско становништво.*

ва̀рошанин и **ва́рошанин** м (мн. -а̄ни) *становник вароши, грађанин.*

ва̀рошāнка и **ва́рошāнка** ж (дат. -ки, ген. мн. -кӣ) *становница вароши, грађанка.*

варо̀шица ж *дем. од варош, мала варош.*

ва̀рошкӣ и **ва́рошкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на варош, градски:* ~ кућа, ~ становништво.

ва̀рошки и **ва́рошки** прил. *на варошки начин, као варошани:* одевен ~, ~ се изражавати. • по ~ *на варошки начин, варошки:* одевен по ~.

ва̀рошче и **ва́рошче,** -ета с (мн. ø; зб. им. ва̀рошча̄д и ва́рошча̄д ж) *варошко дете, млад варошанин.*

васѐљена ж стквь. *в. васиона.*

васѐље̄нскӣ, -а̄, -о̄ **1.** *в. васионски.* **2.** цркв. *који се односи на целу православну цркву, општеправославни:* ~ црква, ~ патријарх, ~ сабор.

васѝлица ж етн. *колач који се по обичају меси на Василијевдан (Мали Божић).*

васѝљак, -љка м бот. *зељаста биљка из рода различка* Centaurea jacea *из ф.* Compositae, *која расте поред жита.*

васѝона и **васио́на** ж (вок. -но) *свемирски простор са свим небеским телима у њему, свемир, космос.*

васѝонӣ и **васѝо̄нӣ,** -а̄, -о̄ *в. васионски.*

васѝонскӣ и **васѝо̄нскӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на васиону, свемирски:* ~ простор, ~ тело. **2.** *в. васељенски (2).*

ва̏сколик, -а, -о *в. свеколик.*

Ва̀скрс м стквь. **1.** *најзначајнији хришћански празник који се слави као дан Христовог васкрсења, ускрснућа, Ускрс.* **2.** (ва̀скрс) *васкрсење, ускрснуће, ускрс;* фиг. *ослобођење; препород, обнова, процват:* ~ српске државе.

васкрса́вати, -р̀са̄ва̄м несвр. **1.** *враћати се поново у живот, устајати из мртвих.* **2.** **а.** *поново се јављати, оживљавати.* **б.** *јављати се поново у сећању, искрсавати.* **3.** **а.** (некога) *подизати (некога) из мртвих, враћати (некога) у живот.* **б.** *уводити поново у употребу:* ~ старе речи. **4.** фиг. *ослобађати; доводити до препорода.*

васкрсе́ње с *в. васкрс.*

ва̀скрснӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на Васкрс, ускршњи.* **2.** *који се односи на васкрс, на препород:* ~ дан.

ва̀скрснути, -не̄м свр. *в. ускрснути.*

васкрсну́ће с *в. васкрс.*

ва̀скршњӣ, -а̄, -е̄ *в. васкрсни.*

ва̏скула̄рнӣ, -а̄, -о̄ лат. биол. и мед. *који се односи на крвне судове; који је пун крвних судова:* ~ систем.

васпита́вати, -ѝта̄ва̄м несвр. **1.** (некога) **а.** *плански развијати нечије моралне, умне и физичке способности, помагати некоме да се свестрано (морално, духовно и физички) развије, одгајати:* ~ децу, ~ омладину. **б.** *учити (некога) нечему, стварати (код некога) неко убеђење; уздизати:* ~ политички. **2.** *развијати, усавршавати (неко својство, врлину):* ~ музички укус. ■ ~ **се** *развијати код себе неке особине, врлине:* ~ се по угледу на некога.

васпѝталӣште и **ва̀спиталӣште** с *васпитни завод, школа.*

ва̀спӣтан, -а, -о *који се уљудно, учтиво понаша, уљудан, учтив:* ~ младић.

васпита̀нӣк, -ѝка м *онај кога неко васпитава, питомац, ученик.*

васпита̀ница ж *она коју неко васпитава, питомица, ученица.*

ва̀спӣта̄но прил. *уљудно, учтиво.*

ва̀спӣта̄нōст, -ости ж *особина онога који је васпитан, уљудно понашање, уљудност, учтивост.*

васпита́ње с *резултат васпитавања, васпитаност:* лепо ~, ружно ~.

васпѝтати, ва̀спӣта̄м свр. и несвр. **1.** (некога) **а.** *плански разви(ја)ти нечије моралне, умне и физичке способности, помоћи, помагати некоме да се свестрано (морално, духовно и физички) развије, одгојити, одгајати:* ~ децу, ~ омладину. **б.** *(на)учити (некога) нечему, створити, стварати (код некога) неко убеђење, уздићи, уздизати:* ~ политички. **2.** *разви(ја)ти, усавршити, усавршавати (неко својство, врлину):* ~ укус за нешто. ■ ~ **се** *разви(ја)ти код себе позитивне моралне и духовне особине, (на)учити се, одгојити се, одгајати се.*

васпѝта̄ч, -а́ча м (вок. ва̏спита̄чу, инстр. -а́чем) *онај који некога васпитава, одгаја, који води бригу око нечијег васпитања, одгоја, одгојитељ.*

васпита̀чица ж *женска особа васпитач, одгојитељица.*

васпѝта̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на васпитаче, на васпитање, одгојитељски:* ~ рад, ~ дужност.

ва̀спитнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на васпитање; који служи, доприноси васпитању:* ~ завод, ~ установа, ~ средство, ~ мера, ~ рад.

ва̀спитно прил. *на начин који васпитава, поучава, поучно, одгојно:* деловати ~.

ва̏спитно̄ст, -ости ж *особина онога што делује васпитно, васпитно, поучно дејство, васпитни утицај.*

васпо̀ставити, -ӣм свр. *в. успоставити.*

васпо̀стављати, -а̄м несвр. *в. успостављати.*

ва̏сцео, -ēла, -о јек. **ва̏сцио,** -ијела, -о *сав, цео, целокупан (у појачаном значењу):* ~ свет.

ва̂т м (ген. мн. ва́тӣ) енгл. ел. *јединица* (W) *за мерење снаге електричне струје (по имену шкотског изумитеља), снага која за једну секунду изврши радњу од 1 џула.*

ва̏та и **ва̀та** ж (мн. ø) нем. *пречишћен и прерађен памук (који служи најчешће за хигијенске сврхе).*

вате̏лӣн, -и́на м (мн. ø) *мека прочишћена памучна тканина која се употребљава за поставу (капута, одела).*

ватерпо̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *играч ватерпола.*

ватерпо̀листкиња ж *жена играч ватерпола.*

ва̏терполо м енгл. спорт. *врста спортске игре лоптом у води, рукомет у води.*

ва̏терполскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ватерполо:* ~ спорт, ~ клуб, ~ лопта.

Вати̏ка̄н, -а́на (Ва̏тикан, -а) м **а.** *папска држава; папска резиденција и дворац.* **б.** *папска власт, врховна управа римокатоличке цркве.*

вати̏ка̄нскӣ (ва̏тика̄нскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на Ватикан, који припада Ватикану:* ~ власт, ~ држава.

вати́рати, ва̏тӣра̄м свр. и несвр. *поставити, постављати ватом, вателином.* ■ ~ **се** жарг. *опскрбити се, опскрбљивати се добро новцем, одн. материјалним добрима.* • **бити добро ватиран** жарг. *бити добро ситуиран, пун новца.*

ва̏тра ж (вок. ва̏тро; ген. мн. ва̏трӣ и ва̏та̄ра̄) **1. а.** *топлотно-светлосна појава која прати процес нагле оксидације, сагоревање уз појаву пламена, светлости и високе температуре, огањ; пламен; пожар.* **б.** *искре, варнице.* **в.** *оно што се једанпут наложи:* додати још једну ватру. **г.** *средство за паљење ватре (шибица, упаљач, кресиво).* – Дај ми мало ватре да запалим цигару. **2. а.** *пуцање, пуцњава из ватреног оружја, паљба:* митраљеска ~, топовска ~. **б.** *оружана борба, битка, окршај.* **в.** фиг. *оштар, жесток напад речима, оштра грдња, критика:* сасути ватру на некога. **3.** разг. *повишена телесна температура, врућица:* имати ватру, добити ватру. **4.** фиг. *јако руменило, црвенило (лица).* **5.** фиг. *светлост, сјај, блесак:* ~ на небу, ~ ока. **6. а.** *јака страст, страственост, љубавни жар; занос, одушевљење.* **б.** *силина, жестина, бујност неког осећања, узбуђења:* ~ патње, ~ истине, ~ љубави. **в.** *љутња, јарост, гнев:* пасти у ватру. **7.** фиг. **а.** *храброст, одважност, кураж.* **б.** *духовни подстицај, надахнуће.* **8.** *невоља, мука, тешкоћа; опасност:* проћи кроз ватру, избавити се из ватре. **9.** (у атриб. служби) **а.** *веома храбар, смео, куражан:* ~ човек. **б.** *веома вредан, окретан; жустар, хитар (у послу).* **в.** *веома брз, ватрен (о коњу).* **г.** *јак, жесток (о алкохолном пићу).* • **бенгалска** ~ *ватромет сјајних боја.* **жива** ~ а) *велика врућина, припека.* б) *врло вредна, окретна особа; веома темпераментна, ватрена особа.* **бацати (сипати и сл.) ватру** *пуцати из ватреног оружја.* **бојати се (некога) као живе ватре** *јако се бојати (некога).* **вадити (за некога) кестење из ватре** *излагати се опасности за другога.* **где има дима, (ту) има и ватре** *кад се нешто прича, ту има донекле и истине.* **горети на две ватре, бити, налазити се између две ватре** а) *налазити се између две опасности, тешкоће.* б) *бити у недоумици, дилеми.* **(до)сипати, доли(ва)ти уље на ватру** *погоршa(ва)ти нeко ионако рђаво стање.* **играти се ватром** *лакомислено поступати у стварима које могу бити опасне.* **изгутати ватру** *бити оштро искритикован, издржати оштру критику.* **метнути (ставити) руку у ватру (за некога)** *јамчити за некога.* **отворити (осути, оборити и сл.) ватру** а) *опалити, запуцати из ватреног оружја.* б) *напасти оштрим речима, изгрдити, искритиковати.* • НПосл **ко се дима не надими, тај се ватре не огреје** *в. под дим.*

ва̀тра̄љ, -а́ља м (инстр. -а́љем) **а.** *гвоздена лопатица за преношење жара, жеравице.* **б.** *гвоздена шипка са куком за разгртање и подстицање ватре (у пећи или на огњишту), жарач.*

ва̏трен и **ва̀трен,** -а, -о **1.** *који се односи на ватру, који букти, који је сав у пламену; који је од ватре, пун ватре, пла̏мен; ужарен, усијан:* ~ река, ~ језик, ~ стихија, ~ ждрело вулкана, ~ Сунчева лопта, ~ маса. **2.** *врео, врућ:* ~ суза, ватрени сунчеви зраци. **3.** фиг. **а.** *који се са страшћу, заносом предаје каквој идеји, активности, пун заноса, одушевљења, здушан, горљив, одушевљен; ревностан:* ~ родољуб, ~ присталица (нечега), ~ поборник (нечега), ~ говорник, ~ католик. **б.** *прожет заносом, одушевљењем:* ватрене речи, ~ говор. **4. а.** *обузет снажним осећањем чулне љубави, љубавне страсти, љубавним жаром, веома страствен, темпераментан:* ~ љубавник, ~ девојка. **б.** *који је испуњен, прожет страшћу, страстан:* ~ пољубац, ~ поглед. **5. а.** *веома жив, живахан, темпераментан:* ~ играчица. **б.** *веома брз, силовит, бесан (обично о коњу).* **в.** *плах, плаховит, нагао (о човеку, одн. о нарави).* **г.** *срчан, храбар, одважан:* ~ борац, ~ јунак. **6.** *који се испољава у јаком степену, жесток, силан, снажан (о осећањима, расположењима):* ~ одушевљење, ~ страст, ~ ревност. **7.** *јак, жесток (о алкохолном пићу).* **8.** *који је боје ватре, јарко црвен, јарко румен:* ~ цвет, ~ руменило, ~ боја. **9.** *сјајан, блистав:* ~ око. • ~ **крштење** *учествовање у нечему први пут, први покушаји у нечему.* ~ **оружје** *оружје с барутним, експлозивним пуњењем (пушка, пиштољ и др.).*

ва̏трено и **ва̀трено** прил. **1.** *на ватрен начин, живо; страсно, силно:* ~ причати, ~ свирати, ~ волети. **2.** *као ватра, јарко:* ~ црвенкаст.

ва̏трено̄ст и **ва̀трено̄ст,** -ости ж *особина онога што је ватрено, живост, темпераментност, плаховитост, страственост, жестина.*

ватрѐтина ж *аугм. и пеј. од ватра.*

ва̏трица ж *дем. и хип. од ватра.*

ва̏трӣште с **а.** *место где је ложена ватра; напуштено огњиште; место уништено пожаром, згариште.* **б.** *место у кући на коме се ложи ватра, огњиште.*

ва̏тробра̄н м техн. *преграда која штити од ватре, пожара.*

ватрога́сац, -сца м *онај који се бави гашењем пожара (добровољно или професионално), пожарник.*

ва̏трога̄снӣ и **ватро̀га̄снӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на ватрогасце и гашење ватре, пожара:* ~ чета, ~ друштво, ~ пумпа, ~ служба.

ватрога́ство с *ватрогасна служба, пожарништво.*

ва̏тромет и **ва̏тромēт** м **а.** физ. *избацивање запаљивог материјала ракетом који се распрскава у разнобојне варнице.* **б.** фиг. *блештав ефекат, блистава манифестација духовитости, умности, духовне варнице:* ~ идеја, ~ духа.

ва̏тромēтнӣ, -а̄, -о̄ **а.** *који се односи на ватромет:* ~ смеша, ~ приредба. **б.** фиг. *блештав, блистав, сјајан:* ~ ефекат.

ва̏тромēтно прил. *као ватромет;* фиг. *блиставо, сјајно.*

ватро̀ноша м мит. *онај који носи ватру, бог ватре.*

ва̏троста̄лан, -лна, -о техн. *који подноси врло високе температуре, отпоран према ватри, несагорљив, нетопљив у ватри:* ~ материјал, ~ посуда.

ватроста́лно̄ст, -ости ж *особина онога што је ватростално, несагорљивост, нетопљивост (у ватри).*

ватру̏штина и **ватру́штина** ж *аугм. и пеј. од ватра (1а и 3).*

ва̏у оном. *узвик којим се опонаша лајање и завијање паса, ав.* • **вау-вау** (у им. служби) м непром. деч. *пас.*

ва̏учер и **ва̀учер** м енгл. *врста чека којим се плаћају промет не, угоститељске и др. услуге.*

ва̂ш, ва̏ши ж (инстр. ва̂шју и ва̏ши; ген. мн. ва̀шијӯ (ва̀шӣ), дат. мн. ва̀шима) зоол. **а.** *у мн.: скупина бескрвних инсеката риличара* Anoplura *из пор.* Peduculidae, Haematopimidae *и* Liotheidae, *који живе као паразити на човеку и животињама, сишући им крв (у јд.: такав инсект); назив за разне ситне инсекте који живе на биљкама (у јд.: такав инсект).* • 1) *врсте човечјих вашију:* **бела (одевна и сл.)** ~ *врста вашију* Pediculus vestimenti, *која преноси пегави тифус, а живи на доњем рубљу и у постељини.* **гла̂вна̄** ~ *врста ваши* Pediculus capitis, *која живи у коси.* **стидна (полна, сполна)** ~ *врста вашију* Phthirius pubis, *која живи на длаци око полних органа човека и на другим деловима тела обраслим длакама.* 2) *врсте животињских вашију:* **кокошија** ~

Liotheum pallidum *из пор.* Liotheidae, *која се храни младим перјем и перути живине.* **коњска** ~ Haematopinus macro ephalus *из пор.* Haematopinidae, *која живи на коњу и магарцу.* **овчија** ~ Trichodectes sphaerocephalus *из групе* Mallophaga, *која живи у руну оваца.* **псећа (пасја)** ~ Haematopinus piliferus *из пор.* Haematopinidae, *која живи у длаци паса.* **свињска** ~ Haematopinus suis *из пор.* Haematopinidae, *која живи на домаћој и дивљој свињи.* 3) *врсте биљних вашију:* **лисна** ~ *в. лисна вашица (под вашица).* **штитаста** ~ *в. под вашица.*

ва̑ш, -а, -е *присвојна заменица 2. л. мн.* **1.** *који припада онима којима се обраћамо:* ~ кућа, ~ народ. **2.** (Ваш, -а, -е) *у обраћању једном лицу из поштовања или почасти.* **3.** (у им. служби) м мн. *родбина, сродници; сународници, истомишљеници или припадници исте странке, истога друштва и сл. којем припада и саговорник.* – Како су ваши? Ваши су победили. • **беше ваше** *прошло је ваше време (ваша младост, ваша власт, моћ).* **није ваше** *то се вас не тиче, није то ваш посао, ваша брига.*

ва́шар м мађ. **1.** *скуп великог броја продаваца и купаца у неком месту (обично у вароши(ца)ма), који се одржава повремено, у одређене дане у години, ради трговања, сајам.* **2.** фиг. *мноштво, маса људи на једном месту, гунгула, гужва.* **3.** фиг. **а.** *неред, збрка (обично о испретураним стварима):* ~ у соби, ~ на столу. **б.** *хаотично стање, хаос, метеж.* • **у дупе на** ~ пеј. *(у дијалогу као одговор на питање: куда) није важно куда, није те брига куда и сл.*

вашàрина ж *такса коју плаћају продавци на вашару.*

ва́шарити, -им несвр. [гл. им. ва́шарење с] *правити, стварати неред, збрку.*

ва́шарӣште с *место где се одржава вашар, сајмиште.*

ва́шарскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на вашар, карактеристичан за вашар, који потиче са вашара и сл.:* ~ шатра, ~ гужва. **2.** фиг. *који је слабог квалитета, несолидно урађен:* ~ роба.

ва́шарски прил. **а.** *као на вашару, лармаџијски, бучно:* ~ хвалити, ~ викати. **б.** *несолидно, лоше, којекако:* ~ израдити нешто.

вашàрџија м (мн. ж) *продавац робе на вашару, вашарски трговац.*

ва̀шица ж **1.** *дем. од ва̑ш.* **2.** зоол. *у мн. (обично у синтагми „биљне вашице"): инсекти риличари из подреда* Phytophthires (*пор.* Aphididae, Coccidae *и др.) чије врсте живе паразитски на биљкама (у јд.: такав инсект).* • зоол. **лисне вашице** *породица инсеката риличара* Aphididae *из реда једнакокрилаца* (Homoptera), *веома распрострањене биљне штеточине (врсте:* **јабучна** ~ Aphis pomi; **ружина** ~ A. rosae; **крвава (црвена)** ~ Schizoneura lanigera *и др.).* **штитасте (биљне) вашице** *породица инсеката риличара* Coccidae *из реда једнакокрилаца* (Homoptera) *који живе као паразити на гранама и стаблу воћака:* 1) **сан-жозеовска (калифорнијска) штитаста** ~ Aspidotus perniciosus, *која паразитира на јабуци, крушци и другим воћкама.* 2) **шљивина штитаста** ~ *вашица која паразитира на шљиви).*

ва̑шјӣ (ва̑шијӣ), -ā, -ē *који се односи на ваши, који потиче од ваши и сл.:* ~ јаје, ~ измет, ~ болест.

ва̑шка[1] ж (дат. ва̑шци; ген. мн. ва̑шкӣ и ва̑шāкā) *в. ва̑ш.*

ва̑шка[2] ж тур. нар. *в. пас (1б).* • **свака ~ обашка** *свако на своју страну.*

ва̑шки прил. (обично у изр. **по** ~) нар. *на ваш начин, по вашем обичају; вашим језиком:* носити се по вашки, говорити по вашки.

ва̀шљив, -а, -о *пун вашију, загађен вашима, ушљив:* ~ човек, ~ коса.

ва̀шљивац, -ӣвца м *онај који је вашљив, ушљивац.*

ва̀шљивица (ва̀шљӣвка) ж *она која је вашљива, ушљивица.*

вашљи́вко и ва̀шљӣвко м *в. вашљивац.*

ва̀шљивōст, -ости ж *особина и стање онога који је вашљив, загађеност вашкама, ушљивост.*

ва̑шчица ж *дем. од вашка*[1]*; вашица.*

ве̏верица јек. **вје̏верица** ж **1.** зоол. *мали шумски глодар дуга китњаста репа и изоштрених чула* Sciurus vulgaris *из пор.* Rodentia, *који живи на дрвећу, а храни се сувим плодовима и семенкама.* **2.** фиг. *брза, хитра, окретна особа.*

ве̏веричаст јек. **вје̏веричаст,** -а, -о *који је сличан веверици, хитар, окретан (као веверица).*

ве̏веричић јек. **вје̏веричић** м *младунче веверице.*

ве̏веричица јек. **вје̏веричица** ж *дем. од веверица.*

ве̏веричјӣ (ве̏веричијӣ) јек. **вје̏веричјӣ** (вје̏веричијӣ), -ā, -ē *који се односи на веверицу, који припада веверици, који је као у веверице:* ~ реп, ~ хитрост.

ве̏ве̄рче јек. **вје̏ве̄рче,** -ета с (супл. мн. веве̏рчићи) *младунче веверице, веверичић.*

ве̏гетабӣлан, -лна, -о лат. *који се односи на биљке, који је биљног порекла, биљни:* ~ уље, ~ храна.

вегетарија́нац, -нца м *онај који се храни само биљном храном.*

вегетаријанѝзам, -зма м *в. вегетаријанство.*

вегетарѝја̄нка ж *она која се храни само биљном храном.*

вегетарѝја̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на вегетаријанце и вегетаријанство:* ~ храна, ~ исхрана.

вегетарѝја̄нски прил. *на вегетаријански начин, као вегетаријанци:* ~ се хранити, ~ живети.

вегетарија́нство с **а.** *вегетаријански начин исхране.* **б.** *схватање да само вегетаријанска исхрана осигурава телесно и душевно здравље.*

ве̏гетатӣван, -вна, -о лат. биол. **1.** *који се односи на растење, дисање, исхрану и др. аутоматске животне функције; који се збива несвесно, аутоматски:* вегетативни органи, вегетативни живчани систем, вегетативни поремећаји, вегетативне функције. **2.** *који се врши бесполним путем, бесполни; који служи таквом начину размножавања:* ~ размножавање, вегетативни корен. **3.** *биљни, растињски.*

ве̏гетатӣвно прил. *вегетативним, бесполним путем, путем урастања:* размножавати се ~.

вегета́ција ж лат. **1.** *биљни свет, биљке, биље, растиње; скуп свих биљних заједница неког подручја:* бујна ~; медитеранска ~. **2.** *растење, развијање биљака:* период вегетације.

ве̏гетацио̄нӣ (вегета́цӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на вегетацију:* ~ облик, ~ период.

вегети́рати, -е̏тӣра̄м несвр. нем. **1.** *расти, развијати се (о биљкама).* **2.** фиг. *проводити неактиван, учмао живот; једва се одржавати у животу, животарити, таворити.*

ве̏дар, -дра, -о **1.** *који је без облака, без магле, чист; сунчан, светао:* ~ небо; ~ дан, ~ јутро. **2.** **а.** *јасан, сјајан, блистав; ничим непомућен, бистар:* ~ месец, ~ месечина, ~ око, ~ поглед. **б.** *светао, отворен (о боји).* **3.** фиг. **а.** *пун животне радости, добро расположен, весео, радостан.* **б.** *који показује добро расположење, веселост:* ~ осмех, ~ лице. **в.** *чији је садржај, тон и сл. весео; који изазива, ствара весело расположење:* ~ песма, ~ музика. **г.** *срећан, повољан:* ~ будућност. **д.** *својствен оптимистима, оптимистички:* ~ нада, ~ гледање (поглед) на будућност. **4.** *који добро и јасно схвата, бистар, разборит; јасан:* ~ памет; ~ мисао. • **као гром из ведра неба** *изненада, неочекивано.* **под ведрим небом** *напољу, на отвореном простору, без крова над главом.*

ве̏да̄рце и веда́рце, -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од ве̏дро.*

веде̏та ж итал. *славна позоришна, филмска или естрадна уметница, одн. уметник, звезда.*

ведо̀гоња јек. **вједо̀гоња** м празн. *дух видовитог човека који напушта тело и појављује се за време олује, чини зла људима и бори се с другим духовима, штитећи свој крај.*

ведо̀гоњаст јек. **вједо̀гоњаст,** -а, -о *сличан ведогоњи.*

ве̏драц, -а̑ца м **1.** *незамрзнуто место у води (реци, језеру), врућац.* **2.** *чист лед, на коме нема снега или чега другог.*

ве̏дрикаст, -а, -о *помало ведар.*

ведри̏на ж **1.** **а.** *стање (неба и атмосфере) без облака, безоблачност; плаветнило (неба).* **б.** *ведро небо.* **в.** *ведро време.* **2.** *ноћна хладноћа, свежина (обично зими) напољу под ведрим небом.* **3.** *сјај, бистрина, непомућеност:* ~ ока. **4.** фиг. **а.** *ведро расположење, веселост, радост.* **б.** *ведро, оптимистичко гледање*

на ствари, оптимизам: ~ духа, изгубити ведрину. **в.** *ведар израз лица (као одраз добрпг расположења), озареност.* **г.** *ведра садржина, тон, обележје (неког дела), оно што побуђује ведро расположење:* дело пуно ведрине. **5.** фиг. *јасноћа, бистрина ума, разборитост; проницљивост:* ~ људског ума, ~ духа.

вѐдрити, -им несвр. [гл. им. вѐдрење с] **1.** *чинити ведрим, разведравати.* – Ветар ведри небо. **2.** фиг. *чинити веселим, развесељавати; бодрити:* ~ душу, ~ дух. **3.** *в. ведрити се.* ■ **~ се 1. а.** безл. *постајати ведро, разведравати се.* – Напољу се ведри. **б.** *постајати ведар, светао (о небу).* **в.** фиг. *постајати весео, озарен, добијати ведар, весео израз, разгаљивати се, зарити се (о човеку, одн. о лицу, челу и сл.).* **г.** *постајати јасан, бистар (о уму, памети).* • **~ и облачити** *бити свемоћан, имати велику моћ, власт, господарити.*

вѐдрица ж *в. вѐдро.*

вѐдричица ж *дем. од ведрица.*

вѐдро прил. **1.** *без облака.* – Напољу је ведро. **2.** *на ведар начин, с ведрином, веселошћу, весело, радосно; оптимистички:* осмехнути се ~; ~ гледати на будућност.

вѐдро с (мн. вѐдра и вѐдра, ген. вѐдара̄ и ведара̄, дат. вѐдрима) **1.** *отворен суд (обично дрвен) са полукружном дршком за држање и ношење воде или чега другог:* дрвено ~, метално ~. **2.** *мера за течности (запремину) разне величине (према крају где се употребљава):* десет ведара вина, сто ведара уља.

ведрòлик, -а, -о *који је веселог лика, изгледа, ведар, расположен.*

вѐђа јек. **вјѐђа** ж (обично у мн.) анат. *обрва.*

вѐђица јек. **вјѐђица** ж *дем. од в(ј)еђа.*

вѐђнӣ јек. **вјѐђнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на веђе.*

вѐжба јек. **вјѐжба** ж (ген. мн. -бӣ) **1.** *систематско понављање неке радње, физичке или интелектуалне активности, ради стицања вештине и усавршавања:* гимнастичка ~, ~ логичког мишљења, војничка ~. **2.** вој. *ванредно вршење војне службе резервиста.* **3.** *текст састављен за увежбавање, учење нечега:* писмена ~, ~ из физике.

вѐжбалӣште и **вѐжбалиште** јек. **вјѐжбалӣште** и **вјѐжбалӣште** с *место на коме се изводе спортске, војне и сл. вежбе.*

вѐжба̄нка јек. **вјѐжба̄нка** ж *свеска за ђачке писмене вежбе.*

вежбаòница и **вѐжбаоница** јек. **вјежбаòница** и **вјѐжбаоница** ж **1.** *просторија, дворана где се изводе телесне вежбе.* **2.** *просторија у некој школи или институту опремљена апаратима и другим прибором за извођење вежби и огледа.* **3.** *школа за практично вежбање и обуку будућих наставника.*

вѐжбати јек. **вјѐжбати,** -а̄м несвр. **1.** (нешто или без допуне) *систематски понављати неку радњу, физичку или интелектуалну активност, ради усавршавања, стицања вештине у тој активности; учити практичним радом, вежбом, увежбавати:* ~ певање, ~ куцање, ~ математику. **2. а.** (некога) *обучавати путем систематског понављања неке радње, активности:* ~ војнике, ~ ђаке. **б.** (нешто) *честим и систематским покретима навикавати на што спретније, савршеније извођење неке радње; честом и систематском активношћу усавршавати:* ~ око, ~ руку; ~ памћење. ■ **~ се** (у нечему или без допуне) *систематски понављати неку радњу, физичку или интелектуалну активност, ради усавршавања у њој:* ~ се у трчању, ~ се у свирању, ~ се у говорништву.

вѐжба̄ч јек. **вјѐжба̄ч,** -а́ча м *онај који вежба, учествује у некој вежби; онај који изводи неку вежбу.*

вежбàчица јек. **вјежбàчица** ж *женска особа вежбач.*

вѐжба̄чкӣ јек. **вјѐжба̄чкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на вежбаче и на вежбе:* ~ одело.

вѐжљика ж бот. *назив за разне барске зељасте биљке из ф.* Cyperaceae.

ве́жњача ж анат. *слузокожа на унутрашњој страни очних капака,* conjunctiva.

вê̄з[1] м (мн. ве́зови) **1.** *шара, украс извезен на тканини.* **2.** *везење, израђивање шара на тканини везењем.* **3.** *везени ручни рад, извезена тканина:* узети ~ у руке. **4.** фиг. *прецизан и педантан рад.*

вê̄з[2] м (мн. ве́зови) **1.** *в. веза (1–4).* **2.** (обично у мн.) спорт. *сигурносни уређај којим се смучка или клизаљка причвршћује за ногу.* **3.** *повез (књига, часописа).* **4.** *место у луци где се везују бродови.*

вѐза ж **1. а.** *оно чиме се нешто везује, повезује, причвршћује (конац, врпца, трака, уже и сл.):* јака ~, слаба ~, причврстити везу, олабавити везу. **б.** (обично у мн.) анат. *везивно, спојно ткиво међу костима, лигаменти.* **в.** *оно што се око нечега обавија и завезује, завој, повез.* **2.** *оно што спаја, повезује једно с другим (линија, спојница, гајка, пређица, пречага и сл.).* **3.** *оно што је уједно свезано, свежањ; завежљај:* ~ зелени, ~ лука, ~ с алатом. **4.** *везивање, спајање, спој, начин везивања:* унакрсна ~, ~ на зглоб. **5.** *стање везаности, спојености, здружености, повезаности; спој:* бити у чврстој вези с нечим. **6.** *саобраћајна линија која повезује удаљена места, саобраћајни спој, саобраћајне комуникације; оно што омогућује саобраћање, комуникацију, општење међу људима са велике даљине (уређаји с техничким средствима за општење на велику удаљеност); само такво општење, комуницирање:* саобраћајне везе, телеграфска ~, телефонска ~, радио ~, одржавати телефонске везе; чекати везу, прекинути везу. **7. а.** *физички додир, додиривање, дотицај:* бити у вези с околним ткивом, изгубити везу са земљом. **б.** *додир, контакт успостављен с неким (сусретом, писменим путем и сл.):* доћи у везу с неким, успоставити везу с публиком, изгубити везу с одредом. **б.** *узајамни однос међу људима, оно што их повезује, здружује:* брачна ~, пријатељска ~, љубавна ~, културне везе, трговинске везе и др. **в.** разг. *блиско познанство, пријатељство са неком утицајном личношћу:* имати везе, запослити се преко везе. **г.** *блиски, интимни однос између мушкарца и жене:* чувати у тајности везу с љубавником. **д.** *однос међу стварима, појавама, мислима; повезаност појава, појмова, представа, мисли; узајамна зависност међу стварима и појавама:* историјска ~, узрочна ~, ~ међу језицима (дијалектима), доводити у везу с нечим. **8.** *могућност прелаза без чекања у превозно средство за други правац; спој, прикључење:* ~ брзог воза са симплоном. **9.** *лице, особа која преноси саопштења, поруке, посредник, курир:* партизанске везе. **10.** хем. *јединица хемијског привлачења која се обично означава цртом (–), валенца:* проста ~ (–), двострука ~ (=), трострука ~ (⇐). • **директна ~** *веза између два места без мењања превозног средства (воза, аутобуса и др.).* **без везе (говорити, причати, поступати)** разг. *нелогично, неразумно.* **нема везе** разг. *нема значаја, није важно, свеједно.* **то нема никакве везе с нечим** *то је нешто сасвим друго.* **нема везе с мозгом** разг. *потпуно је неразумно, глупо.* **немати (благе) везе с нечим** разг. *бити потпуно неупућен у нешто; бити незналица.* **у вези с вашим дописом (с вашом молбом** и сл.**)** адм. *формула којом се започиње одговор на нечији допис.* **у вези с тим** *што се тиче тога.*

ве́зак, ве́ска м (обично песн.) *дем. и хип. од вê̄з*[1].

вê̄за̄н, -а, -о **1.** *сплетен у говору и понашању, неспретан, сметен.* **2.** књиж. **а.** (уз именице: слог, састав, стил и сл.) *сачињен у стиховима.* **б.** *одређен и ограничен правилима поетике:* везани стихови. **3.** *повезан, континуиран, непрекинут:* у везаном говору. • **~ врећа, ~ трговина** и др. *в. код тих именица.*

вê̄за̄но прил. **1.** *повезано, заједно, неодвојиво:* продавати нешто ~, куповати лозове ~. **2.** *неспретно, сметено, смушено:* држати се ~, понашати се ~. • **играти ~** *играти на више повезаних, узастопних бројева (у лутрији).*

вê̄за̄ност, -ости ж **1.** *стање, особина онога што је везано, онога који је везан.* **а.** *спојеност, веза, повезаност:* ~ зида са зградом; ~ делова са целином. **б.** *сређеност, складност, склад:* логичка ~. **в.** *оданост, привржeност:* ~ писца за родни крај. **г.** *зависност:* економска ~. **д.** *ограниченост, спутаност:* ~ законом. **ђ.** *заузетост, ангажованост:* ~ пословима, ~ за војничку службу. **е.** *неспретност, сметеност, смушеност.*

ве́зати, вê̄жем свр. (несвр.) **1. а.** *спојити (спајати) и причврстити (причвршћивати) чвором или омчом:* ~ крајеве конца, ~ два чаршава. **б.** *(на)правити чвор или омчу на нечему (ужету, концу, марами и др.); удесити (удешавати) правећи чвор или омчу:* ~ уже, ~ марамицу, ~ чвор, ~ машну. **2.** *обави(ја)ти један крај врпце, ужета и сл. око нечега и стегнути чвором; причвр-*

стити (причвршћивати) (некога или нешто) на тај начин: ~ уже за дирек; ~ вола за рогове, ~ коња за плот, ~ чамац. **3.** *причврстити (причвршћивати) нешто или некога уза што обавијајући их заједно неком везом, привез(ив)ати:* ~ виноград, ~ кудељу уз преслицу. **4.** *стегнути (стезати) (руке или ноге) ужетом, ланцем и сл.; спута(ва)ти (некога) на тај начин:* ~ руке; ~ робље. **5. а.** *више предмета исте врсте скупљених уједно обави(ја)ти ужетом, концем и сл. и чврсто стегнути (стезати) правећи чвор, узао; (на)правити од нечега свежањ, сноп:* ~ пшеницу, ~ снопље. **б.** *стегнути (стезати) (врпцом, канапом и сл.) отворени крај нечега (торбе, кесе и сл.) осигуравајући на тај начин да садржина не испадне:* ~ торбу, ~ џакове. **6.** *обмота(ва)ти (нешто) траком, завојем и сл. причвршћујући крајеве тога, повез(ив)ати:* ~ рану, ~ главу, ~ очи. **7.** *проши(ва)ти (књигу, свеску и сл.) и снабде(ва)ти корицама, повез(ив)ати.* **8. а.** *спојити (спајати), повез(ив)ати; прикључ(ив)ати:* ~ две греде, ~ уза своје имање суседна имања. **б.** *спојити, спајати неком саобраћајном линијом, везом, повез(ив)ати:* ~ Азију са Европом, ~ железницом Дунав с морем, телефонски ~ два места. **в.** *спојити (спајати) непосредним пролазом:* предсобље везано с кухињом, капија везана с комшијским двориштем. **9.** *(у)чинити да се предмети или њихови делови чвршће споје, саставити (састављати) лепљењем или на други начин, причврстити (причвршћивати):* песак везан вегетацијом, цигла везана малтером. **10.** хем. *сјединити (сједињавати):* ~ за себе кисеоник. **11. а.** *(у)чинити непокретним, (у)кочити, парализати:* ~ језик, ~ ноге, ~ руке. **б.** *задржа(ва)ти, не допустити (не допуштати) некоме, нечему да се удаљи:* ~ непријатељске снаге, ~ пажњу публике. **в.** *ограничити, ограничавати, спута(ва)ти:* везан пословима, везан службом. **г.** шах. *довести (доводити) неку шаховску фигуру у положај да не може бити покренута без жртвовања друге фигуре.* **д.** *обавез(ив)ати, принудити (принуђавати), задужи(ва)ти:* ~ закупца уговором, ~ дужнике обвезницама. **12. а.** *спојити (спајати) каквом духовном везом, осећањем, зближити (зближавати), сјединити (сједињавати) духовно:* везани браком (љубављу), везан тесно за завичај. **б.** *повез(ив)ати, здружи(ва)ти у мислима, у свести, довести (доводити) у везу, склад:* ~ представу за појам, ~ уметност за одређено доба. **13. а.** *ставити (стављати), сместити (смештати) у одређено време, раздобље или место, крај, датирати; лоцирати:* ~ догађај за одређени датум, ~ песму за неки крај. **б.** *тачно одредити (одређивати), ограничити (ограничавати) у погледу трајања:* лекови везани за известан рок. **14.** физ. *(у)трошити (топлоту) на савлађивање кохезије при промени агрегатног стања.* ■ **~ се 1. а.** *везати, привезати самога себе за нешто:* ~ се за седиште. **б.** уз. повр. *спута(ва)ти један другога.* **в.** *запетља(ва)ти се, замрси(ва)ти се (нпр. о цревима).* **2. а.** *спојити се (спајати се) међусобно или с нечим(нпр. о планинским венцима).* **б.** *задржа(ва)ти се, зауставити се (заустављати се) на нечему (о очима, одн. о погледу).* **3.** хем. *сјединити се (сједињавати се) (о хем. елементима или једињењима).* **4.** *(из)губити покретљивост, (у)кочити се, парализати се (о језику).* **5. а.** *ограничити се (ограничавати се) на нешто, оста(ја)ти при нечему:* ~ се за одређену врсту усева, ~ се за одређену штампу. **б.** *оста(ја)ти дуго, задржа(ва)ти се негде, не напустити (не напуштати) нешто:* ~ се за кућу, ~ се за кафану. **в.** *преда(ва)ти се, посветити се (посвећивати се) нечему:* ~ се за посао, ~ се за музику. **6.** *обавез(ив)ати се на нешто.* **7. а.** *ступити (ступати) у близак однос, ужу заједницу с неким, зближити се (зближавати се), здружи(ва)ти се:* ~ се за краља, ~ се за некога, ~ се с неким. **б.** *ступити, ступати у брак, (о)женити се, уда(ва)ти се.* **8.** физ. *(у)трошити се на савлађивање кохезије при промени агрегатног стања (о топлоти).* • **бити везан за постељу** *лежати болестан.* **бити везаних руку** *немати слободе одлучивања.* **~ језик** 1) *(за)ћутати, уздржа(ва)ти се говорити* 2) (некоме) *спречити (спречавати) (некога) да говори, примора(ва)ти (некога) да ћути.* **~ мачку о (за) реп** *одбаци(ва)ти нешто као сасвим безвредно, безначајно.* **~ (некоме) руке (и руке и ноге)** *онемогући(ва)ти (некоме) слободу одлучивања, поступања.* **(једва, некако, тешко) ~ крај с крајем (лику за опуту)** *једва, тешко живети, животарити, мучити се натежући с новцем (с издржавањем).*

вѐза̄ч, -а́ча м **1.** *в. везилац*[2]. **2. а.** *опека или тесани камен који се узиђује вертикално по дужини.* **б.** *греда или летва која повезује делове кровне конструкције.*

веза̀чица ж *пољопривредна машина, справа за везивање снопова.*

вѐзив, -а, -о *који се добро веже, сједињује:* слабо ~, добро ~.

вези̏вати (се), вѐзује̄м (се) *несвр. према везати (се).*

вези̏ва̄ч, -а́ча м *в. везилац*[2].

вѐзивнӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који повезује, спаја:* ~ ткиво. **2.** *који веже, сједињује:* ~ моћ материјала, ~ цемент, ~ материјал.

вѐзиво[1] с **1. а.** *предмет (платно, тканина) на коме се везе и прибор којим се везе:* држати ~ у крилу. **б.** *везена тканина.* **в.** *украс, шара извезена на нечему, вез.* **2.** *израђивање веза, везење.*

вѐзиво[2] с **1.** *оно чиме се нешто везује, спаја; везивни материјал:* плести ~; повезати везивом. **2.** анат. *везивно ткиво.*

вѐзиво̄ст, -ости ж *способност, моћ везивања:* ~ тла, ~ малтера.

вѐзидба ж *везивање, привезивање (обично винове лозе, винограда); време кад се врши тај посао.*

вѐзилац[1], -иоца м *онај који везе, израђује везове.*

вѐзилац[2], -иоца м **а.** *онај који везује жито у снопове, везилац.* **б.** *онај који везује винову лозу уз притке, везач.*

вѐзиља и **вѐзиља** (вѐзилица) ж *она која везе.*

вѐзиљскӣ и **вѐзиљскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на везиље и везење:* ~ кутија, ~ рад, ~ радња.

вѐзӣр, -и́ра м (вок. вѐзӣре и вѐзӣру, инстр. -и́ром) тур. ист. *високи државни достојанственик у бившој Турској царевини (министар или дворски достојанственик); султанов намесник, управник у једној провинцији, гувернер.* • **велики ~** ист. *први министар, председник владе у бившој Турској царевини.*

везѝра̄т, -а́та м *в. везирство.*

вѐзировати, -рује̄м несвр. *вршити везирску власт, бити везир.*

вези̏ровица ж *везирова жена.*

вѐзӣрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на везире.*

вези̏рство с **1.** *достојанство, звање и власт везира.* **2.** *област којом управља везир.*

вѐзист(а), -е̄ м (мн. -сти) воj. **1.** *официр или војник у јединици за одржавање везе.* **2.** спорт. разг. *везни играч (в. под везни).*

вѐзић м *дем. од вез*[1].

вѐзица ж **1.** *дем. од веза.* **2.** *врпца за стезање и везивање ципела, пертла.* **3.** бот. *ситан језичаст израштај између рукавца и лиске код трава,* ligula.

вѐзнӣ, -а̄, -о̄ м *в. везивни:* ~ материјал. • спорт. **~ играч(и)** *играч (одн. играчи) који повезује (одн. повезују) игру одбране и напада (обично у фудбалу).* **~ ред** *група везних играча која обично игра на средини терена (између одбране и напада).*

вѐзнӣк м лингв. *непроменљива реч која повезује поједине речи, групе речи или реченице, исказујући њихове међусобне односе:* супротни ~, саставни ~, раставни ~.

ве́зница и **вѐзница** ж анат. *в. вежњача.*

вѐјавица јек. **вѝјавица** ж *јак ветар са снегом, снежна олуја, мећава.*

вѐјалица јек. **вѝјалица** ж *справа за вејање, чишћење жита, тријер.*

вѐјалӣште јек. **вѝјалӣште** с *место где се веје жито и др.; гумно.*

вѐјати јек. **вѝјати,** -је̄м несвр. **1.** *падати у густим, обично ситним пахуљицама (о снегу).* **2. а.** *дувати, пирити (о ветру).* **б.** фиг. *избијати, зрачити, осећати се, провејавати (о духу, својству нечега).* **3.** *чистити жито од плеве (на ветру или помоћу вејалице).*

вѐјач(иц)а јек. **вѝјач(иц)а** ж *назив за разне направе које служе за вејање жита, вејалица.*

вѐк јек. **вѝјек** м (лок. ве́ку јек. вије́ку; мн. ве́кови (вѐкови) јек. вије̏кови (вјѐкови)) **1. а.** *временски период од сто година, столеће.* **б.** *велико временско раздобље уопште, епоха (често у устаљеним изразима):* атомски ~, ~ гвожђа (челика), ~ електрицитета, Хомеров ~. **2. а.** *трајање живота, живот:* за мога века. **б.**

трајање, постојање, трајност нечега: бити кратка века, не бити дуга века. **в.** *године живота, доба, старост:* човек средњег века. • **златни** ~ *доба процвата, највећег успона, златно доба:* златни ~ енглеске књижевности. **нови** ~ ист. *време од пада Цариграда (1453. год.), одн. од проналаска Америке (1492. год.) до наших дана.* **средњи** ~ ист. *време од пада Западног римског царства (467. г.) до пада Цариграда, одн. до проналаска Америке.* **стари** ~ ист. *време од појаве првих писаних споменика до пада Западног римског царства.* ~ **вековати** *живети.* **док је века, док траје света и века** *увек, за вечна времена, док буде људи.* **јести ~ (некоме)** *секирати, мучити (некога).* **откако је света и века** *одувек, одвајкада.* **на све веке (векова), на веке векова, за (све) веке векова** и сл. *довека, одсада па заувек.*

вѐкна ж (ген. мн. вѐкнӣ) нем. *хлеб дугуљастог облика.*

вѐкница ж *дем. од векна.*

векòвати, вѐкујēм јек. **вјекòвати,** вјѐкујēм несвр. **а.** *проводити векове, живети вековима:* ~ у ропству. **б.** *вечито постојати, трајати.* **в.** (често са допуном „век") *живети, проводити живот:* век ~ с неким.

векòвечан јек. **вјекòвјечан,** -чна, -о и **вековѐчит** јек. **вјековјѐчит,** -а, -о *в. вечан.*

векòвечити јек. **вјекòвјечити,** -ӣм несвр. [гл. им. в(ј)еков(ј)ечēње с] *одржавати у вечној, трајној успомени, славити.*

векòвечно јек. **вјекòвјечно** прил. *в. вечно.*

векòвечнōст јек. **вјекòвјечнōст,** -ости ж *в. вечност.*

векòвит јек. **вјекòвит,** -а, -о *в. вечан.*

векòвито јек. **вјекòвито** прил. *в. вечно.*

векòвитōст јек. **вјекòвитōст,** -ости ж *в. вечност.*

вѐкōвнӣ јек. **вјѐкōвнӣ,** -ā, -ō *који траје, постоји вековима, веома дуготрајан:* ~ борба за слободу.

вȅктор м лат. физ. *величина одређена бројном вредношћу, правцем и смером, која се представља стрелицом одређене дужине.*

вȅкторскӣ, -ā, -ō *који се односи на вектор:* ~ смер, ~ величина.

вѐлāр, -а́ра м лат. лингв. *задњонепчани сугласник.*

вѐлāрнӣ, -ā, -ō *који се односи на задње непце, задњонепчани:* ~ сугласник.

веле- *први део сложеница који показује појачавање у великој мери онога што се казује основном речју:* велеград, велесајам, велесила, велетрговац итд.

велѐбиље с бот. *в. бун.*

вȅлегрāд м *велики, модеран град.*

вȅлеградскӣ, -ā, -ō *који се односи на велеград, својствен великим градовима:* ~ живот.

вȅлеградски прил. *на велеградски начин, као у велеграду:* живети ~, изгледати ~.

вȅлеграђанин и **велѐграђанин** м (мн. -āни) *становник велеграда; онај који има одлике, назоре становника великог града, човек широких погледа.*

вȅлеграђāнка и **велѐграђāнка** ж *становница велеграда; она која има одлике, назоре становнице великог града, женска особа широких погледа.*

велеѝздаја и **велѐиздаја** ж *издаја према држави и народу.*

велеѝздајица м и ж (мн. ж) *в. велеиздајник.*

велеѝздāјнӣк м *издајник свог народа и државе.*

велеѝздāјница ж *издајница свог народа и државе.*

велеѝздāјничкӣ, -ā, -ō *који се односи на велеиздајнике и велеиздају.*

велеизда́јство с *в. велеиздаја.*

велеку́пац, -пца м *купац на велико, велетрговац.*

велѐлепан јек. **велѐљепан,** -пна, -о **а.** *велик и врло леп, величанствен, монументалан:* ~ храм, ~ здање. **б.** *диван, прекрасан; раскошан, сјајан:* ~ песма.

велѐлепно јек. **велѐљепно** прил. *на велелепан начин, величанствено, прекрасно; раскошно:* ~ саграђен храм, ~ украшен.

велѐлепнōст јек. **велѐљепнōст,** -ости ж *особина онога што је велелепно, величанственост, красота; раскошност, сјај.*

велељеп- *в. велелеп-.*

вȅлемāјстор и **велѐмāјстор** м **1.** шах. *највиша титула коју шахистима додељује Међународна шаховска федерација***2.** *велики уметник; велики вештак.*

вȅлемāјсторскӣ и **велѐмāјсторскӣ,** -ā, -ō *који се односи на велемајсторе:* ~ титула, ~ рука.

вȅлемāјсторски и **велѐмāјсторски** прил. *на велемајсторски начин, као велемајстор:* одиграти партију шаха ~; ~ одсвирати.

вȅлеможнӣ и **велѐможнӣ,** -ā, -ō ист. *епитет (или у самосталној употреби) при ословљавању или помињању особа вишег друштвеног положаја:* ~ господин.

велепòсед и **велепо́сед** јек. **велепòсјед** и **велепо́сјед** м *велики посед, велико пољопривредно имање, газдинство које се налази у нечијем поседу.*

велепòседнӣк и **велепо́седнӣк** јек. **велепòсједнӣк** и **велепо́сједнӣк** м *власник велепоседа.*

велепòседница и **велепо́седница** јек. **велепòсједница** и **велепо́сједница** ж *власница велепоседа.*

велепòседничкӣ и **велепо́седничкӣ** јек. **велепòсједничкӣ** и **велепо́сједничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на велепоседнике:* ~ имање.

велепòседнӣштво и **велепо́седнӣштво** јек. **велепòсједнӣштво** и **велепо́сједнӣштво** с *положај, стање велепоседника; постојање велепоседа.*

вȅлепродаја ж *продаја на велико.*

велеса́јам, -јма м *велики сајам, обично међународног значаја, на коме се излажу привредни производи и склапају трговачки уговори.*

велеса́јамскӣ, -ā, -ō *који се односи на велесајам:* ~ простор.

вȅлесила ж *држава која има велику економску и војну моћ и која има значајну и одлучујућу улогу у међународним односима.*

велеслàлом м спорт. *смучарска дисциплина, вожња у којој смучари пролазе кроз 20–50 штаповима обележених капија по неравном терену и са већом висинском разликом.*

велеслàломскӣ, -ā, -ō *који се односи на велеслалом:* ~ трка.

велетр̀говац, -ōвца м *трговац на велико.*

велетр̀говачкӣ, -ā, -ō *који се односи на велетрговце и велетрговину.*

велетргòвина ж **1.** *трговина на велико.* **2.** *трговачка радња за продају на велико.*

велетргòвӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на велетрговину:* ~ предузеће.

велеу̀вāжен, -а, -о арх. *много уважен, поштован (обично у писменом обраћању).*

велѐӯман и **велѐуман,** -мна, -о арх. *који је великога ума, веома мудар, даровит, генијалан.*

велѐӯмље с арх. *велика мудрост, генијалност.*

велѐӯмно и **велѐумно** прил. *веома умно, паметно, мудро.*

велѐӯмнōст и **велѐумнōст,** -ости ж *особина онога који је велеуман, велика мудрост, генијалност.*

велѐчаснōст, -ости ж *титула католичких свештеника.*

велѐчастан, -сна, -о **1.** (одр.) *епитет (или у самосталној употреби) при ословљавању и спомињању католичких свештеника.* **2.** *веома цењен, веома поштован.*

вȅлик(ӣ), -а (-ā), -о (-ō) (комп. вȅћӣ) **1. а.** *који је по размерама, обимом, опсегом изнад просечног, нормалног, обичног, простран, обиман; крупан, дугачак, висок, широк:* ~ држава, ~ море,

~ кућа, ~ камен, ~ конопац, ~ коњ, ~ планина, ~ уста. **б.** *који премашује потребну меру, одвећ простран.* – Ове су му ципеле велике. **в.** *који је по размерама, димензијама изнад неког другог предмета истог назива коме се супротставља:* ~ и мала сказаљка, ~ и мало слово, ~ точак. **г.** *који је достигао нормалан, потребан ступањ психофизичког развитка, одрастао, зрео:* ~ девојка, ~ момак. **2. а.** *који премашује меру просечнога по количини, одн. броју, обилан, обилат; многобројан:* ~ дар, ~ новац, ~ корист, ~ знање, ~ део; ~ свет, ~ народ, ~ маса, ~ мноштво, ~ гомила. **б.** (са допуном која значи неку меру) *који броји, износи:* једну стопу ~, 30–40 кућа велико село. **3. а.** *који је изнад просечног, нормалног по интензитету, јачини, одн. степену испољавања, претерано јак, силан, жесток:* ~ брзина, ~ страх, ~ врућина, ~ зима, ~ свађа, ~ помрчина. **б.** *особит, нарочит, необичан; изузетан:* ~ чудо, ~ реткост, ~ значај. **в.** *који је са појачаним степеном карактеристичних особина означених именицом (уз коју стоји):* ~ мангуп, ~ кицош, ~ разбојник, ~ зликовац, ~ тврдица, ~ грабљивица, ~ пријатељ, ~ пушач, ~ пијаница. **г.** *крупан а празан:* велике речи, велика обећања. **4.** *који се истиче по значају, важности***а.** *веома важан, значајан:* ~ задатак, ~ улога, ~ празник, ~ дан. **б.** *познат, чувен, славан, знаменит:* ~ научник, ~ писац, ~ уметник. **в.** *који је изузетних моралних особина, племенит, узвишен:* ~ срце, ~ душа, ~ човек. **г.** (одр.) *као атрибут уз имена религиозних појмова, уз титуле владара, називе историјских догађаја и сл.: моћан, узвишен:* ~ Бог, ~ дан (Божић), ~ султан, Александар Велики, Велика октобарска револуција. **5.** (у им. служби) ж **а.** *в. Велика недеља (под недеља).* **б.** *велика, тешка невоља, мука.* – Немој то чинити без велике. **6.** (одр.) *стални атрибут у синтагмама и разним терминима:* ~ болест, ~ кашаљ, ~ заграда итд. • **мало и велико, велико и мало** *сви без разлике, сви без обзира на узраст.*

вели̏ка̄н, -а́на **1. а.** *велик, знаменит човек, онај који се истиче својим способностима.* **б.** *човек на високом положају, великодостојник:* црквени ~. **2.** *див, горостас.*

вели̏ка̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на великане; величанствен.*

вели̏ка̄нски прил. *на великански начин, као великани, моћно.*

ве̏лика̄чак, -чка, -о **1.** *прилично велик, повелик.* **2.** *врло велик, огроман.*

вели̏ка̄ш, -а́ша м ист. *припадник високог племства, високи племић, властелин, аристократа.*

велика̀шица ж *великашева жена; жена великаш.*

вели̏ка̄шкӣ, -ā, -ō *који се односи на великаше.*

вели̏ка̄шки прил. *на великашки начин, као великаш.*

велика́штво с *великашка титула, стање и друштвени положај великаша, племство, властелинство.*

велико- а. *први део придевских сложеница које су настале од придева велик и именице:* великобритански, великокалибарски. **б.** *први део сложених придева, именица и прилога који означава појачани степен значења онога што је означено другим делом сложенице:* великодушан, великодушно, великодушност, великоуст, великоучен итд.

великодо́сто̄јнӣк и **великодо̀сто̄јнӣк** м *онај који има висок положај у држави, институцији, установи и сл., достојанственик:* црквени ~.

великодо́сто̄јничкӣ и **великодо̀сто̄јничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на великодостојнике.*

велико̀душан, -шна, -о **а.** *који се одликује лепим душевним својствима, племенит, несебичан:* ~ човек **б.** *који одражава племенитост, несебичност; својствен племенитој особи:* ~ гест, ~ поступак; ~ срце.

велико̀душнӣк м *великодушан човек.*

велико̀душно прил. *на великодушан начин, племенито, несебично:* ~ опростити.

велико̀душно̄ст, -ости ж **а.** *особина онога који је великодушан, племенитост, несебичност.* **б.** *великодушан, племенит, несебичан поступак, племенито дело.*

великожу̀па̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на великог жупана:* ~ двор, ~ положај.

великока̀лӣбарскӣ, -ā, -ō *који је великог калибра:* ~ топ.

велико̀мученӣк м *назив који се придаје неким хришћанским свецима који су умрли за хришћанску веру претрпевши велике муке; онај који је много препатио, велики мученик.*

велико̀мученица ж *жена великомученик:* ~ Барбара.

великонѐмачкӣ јек. **великоњѐмачкӣ,** -ā, -ō *који тежи стварању велике Немачке и ширењу немачке превласти:* ~ експанзија.

великопо̀сед- *в. велепосед-.*

велико̀србин м пол. *великосрпски националиста, српски шовиниста.*

велико̀српскӣ, -ā, -ō пол. *који тежи стварању велике Србије и ширењу српске превласти, шовинистички српски настројен:* ~ национализам, ~ националиста, ~ идеологија.

великосрпство и **велико̀српство** с *великосрпски национализам, шовинизам.*

великохр̀ва̄т, -а́та м пол. *великохрватски националиста, хрватски шовиниста.*

великохр̀ва̄тскӣ, -ā, -ō пол. *који тежи стварању велике Хрватске и ширењу хрватске превласти, шовинистички хрватски настројен:* ~ националиста.

великохрва́тство с *великохрватски национализам, шовинизам.*

великошко́лац, -лца м ист. *ученик, студент Велике школе.*

ве̏лӣм, ве̏лӣш (импф. ве̏ља̄х (ве̑ља̄х)) свр. и несвр. (само у през. и импф.) *кажем, казујем, рекнем, говорим.* • **као ~** разг. *кад се нешто не саопштава довољно сигурно.* – Донео сам ти књигу, као велим може ти затребати.

велича̀нствен, -а, -о *који изазива дивљење, поштовање, узвишен:* ~ споменик, ~ призор, ~ вече, ~ говор.

велича̀нствено прил. *на величанствен начин, узвишено:* ~ изгледати, ~ извајан.

велича̀нственост, -ости ж *особина онога што је величанствено, узвишеност; оно што је величанствено:* ~ призора; гледати величанствености.

велича̀нство и **велича́нство** с *титула владара или других великодостојника:* Ваше ~, Његово ~.

вели̏чати, -а̄м несвр. (некога, нешто) *говорити о некоме, нечему веома похвално, уздизати; хвалити, славити:* ~ некога, ~ нечија дела.

величи̏на ж **1. а.** *размере, (просторне) димензије, обим, опсег; висина, узраст:* ~ собе, ~ стола, ~ стадиона, ~ звезде; ~ бреста, ~ мајмуна. **б.** *износ, количина:* ~ капитала, ~ имања. **в.** *интензитет, јачина, степен:* ~ силе, ~ напора, ~ рада. **2. а.** *особина онога што је велико, крупно, велике размере, велики обим; велики број; велики значај.* **б.** *особина онога што изазива велико поштовање, дивљење:* ~ духа, ~ дела. **3.** *знаменита, славна особа:* песничка ~. **4.** мат. *оно што се може измерити, израчунати:* променљива ~, стална ~.

ве̏лможа м (мн. ж) ист. *великаш, властелин; великодостојник.*

ве̏лмошкӣ, -ā, -ō *који се односи на велможе.*

вело̀дром м фр. *бетонска елипсаста стаза са уздигнутим кривинама за бициклистичка и мотоциклистичка такмичења.*

велосѝпе̄д, -е́да м фр. *бицикл чији је предњи точак знатно већи од задњег; бицикл.*

велосипѐдист(а), -ē м (мн. -сти) *возач велосипеда; бициклиста.*

ве̏лтер м енгл. спорт. (обично у синтагми: ~ категорија) *категорија боксера чија је тежина од 62 до 67 kg.*

ве̏лӯр, -у́ра м (мн. ∅) фр. *тканина слична сомоту с неравном, ребрастом спољном и равном унутрашњом површином.*

ве̏лӯрнӣ и **ве̏лӯрскӣ,** -ā, -ō *који је од велура:* ~ капут.

ве̏љача ж рег. *в. фебруар.*

вѐљачкӣ, -ā, -ō рег. *в. фебруарски.*

ве́на ж анат. *крвни суд који доводи крв из тела у срце.*

ве́нац јек. **вијѐнац**, -нца м (инстр. -нцем; мн. вêнци јек. вӣјенци, ген. вêнāцā јек. вӣјенаца) **1. а.** *украс овалног облика исплетен од цвећа и лишћа (природног или вештачког); сличан предмет од метала, камена и др. као награда победнику, знак почасти и сл.:* ~ цвећа, ловоров ~. **б.** фиг. *симбол славе, победе.* **в.** *оно што је распоређено укруг, што оивичава какав простор и сл., низ лица, предмета и сл. распоређених обично укруг; кружна ивица, кружни обод:* ~ зимзелена, ~ девојака, ~ колиба, ~ од пене; капа са венцем од кадифе. **г.** *ниска, низ плодова и др. сплетених укруг:* ~ лука, ~ смокава. **2.** *кружна или полукружна градска улица.* **3.** *дуга коса сплетена око главе укруг.* **4.** геогр. *планински ланац; заравњени планински гребен:* планински ~. **5.** архит. **а.** *хоризонтални испуст на лицу зграде, опшивница, перваз.* **б.** *лучни испуст над прозором.* **в.** *проширени завршни део стуба, глава, капител.* **6.** фиг. *највиши степен нечега, врхунац.* • **ловоров ~** *признање, слава.* **сонетни ~** књиж. *низ од 15 сонета повезаних заједничким мотивом и заједничким стиховима, при чему сваки наредни сонет почиње завршним стихом претходног, а последњи сонет је састављен од свих 14 почетних стихова.* **трнов ~** *мучеништво, страдање.* **(о)плести венце (некоме, нечему)** *(про)славити, (по)хвалити (некога, нешто).*

вѐначнӣ јек. **вјѐначнӣ**, -ā, -ō *који се односи на венац (4), који се пружа у виду венца:* веначне планине.

Вене́ра ж **1.** мит. *римска богиња љубави и лепоте (првобитно староиталска богиња плодности).* **2.** астр. *друга и Земљи најближа планета у Сунчеву систему.*

венѐричнӣ (венѐричкӣ), -ā, -ō мед. **а.** *који се јавља на полним органима и преноси углавном полним односом (о болестима).* **б.** *који се односи на такве болести:* ~ одељење, ~ амбуланта, ~ болесник.

венеро̀лог м *лекар специјалиста за венеричне болести.*

венероло̀гија ж лат. *грана медицине која се бави проучавањем и лечењем венеричних болести.*

венеро̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на венерологију и венерологе:* ~ завод, ~ одељење, ~ налаз.

вêнскӣ (вѐнōзнӣ), -ā, -ō *који се односи на вене:* ~ суд, ~ жила, ~ капилар, ~ крв.

вѐнтӣл, -ӣла м лат. **1. а.** техн. *направа, уређај за отварање или затварање пролаза гасова или течности кроз цеви:* усисни ~, испусни ~. **б.** фиг. *одушак, олакшање.* **2.** анат. *в. залистак (2).* • техн. **редукциони ~** *вентил који служи за смањење притиска.* **сигурносни ~ (~ сигурности)** *вентил који служи за осигурање од великог притиска (аутоматским отварањем кад притисак у суду достиже највећу дозвољену вредност).*

вентѝлāтор м техн. *справа или уређај за проветравање или хлађење затворених просторија изазивањем струјања ваздуха, што се постиже његовим убацивањем, одн. избацивањем.*

вентила́ција ж **1.** *проветравање, одвођење нечистог и довођење чистог ваздуха у затворене просторије спонтаним струјањем или помоћу вентилатора.* **2.** *уређај, справа или систем уређаја за проветравање:* укључити вентилацију.

вѐнтилациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на вентилацију:* ~ уређај, ~ окно.

вентилѝрати, -ѝлӣрāм свр. и несвр. *(про)ветрити, проветравати:* ~ фабрички простор.

вѐнтӣлнӣ и **вѐнтӣлскӣ**, -ā, -ō *који се односи на вентил:* ~ завртањ, ~ поклопац, ~ разводник.

вȅнути и **вѐнути**, вȅнēм несвр. непрел. **1. а.** *губити свежину, спарушивати се, сахнути, сушити се (о биљци и њеним деловима).* **б.** фиг. *губити снагу, здравље, слабити, мршавити, копнети (о човеку).* **в.** (за неким, нечим) *чезнути, туговати, патити.* **2.** фиг. *губити се, нестајати, пропадати.*

вену́ће с **а.** *губљење свежине, спарушивање, сушење.* **б.** *губљење снаге, слабљење, мршављење.*

венцо̀ноша јек. **вјенцо̀ноша** м (мн. ж) *онај који носи венац (о обредима, свечаностима).*

венча́вати јек. **вјенча́вати**, -ѐнчāвāм несвр. **1.** *везивати браком, брачном везом (по утврђеном обреду):* ~ младенце. **2.** *украшавати (некога, нешто) венцем или нечим сличним.* **3.** *стављати некоме круну или митру на главу као знак владарског достојанства, крунисати.* **3.** *красити, украшавати (налазећи се на нечему као украс).* ■ **~ се а.** *ступати у брак, женити се, удавати се (по утврђеном обреду).* **б.** фиг. *тесно се везивати с нечим.*

вѐнчāнӣ јек. **вјѐнчāнӣ**, -ā, -ō **1.** *који се односи на венчање, на обред венчања:* ~ прстен, ~ одело, ~ кум. **2.** *који је везан браком, брачни:* ~ жена.

венча̀ница јек. **вјенча̀ница** ж **1.** *венчана женска хаљина.* **2. а.** *извод из књиге венчаних, исправа о венчању.* **б.** *в. књига венчаних (под венчати).* **3.** (и в(ј)ѐнчаница) **а.** *једна од водоравних греда поврх зидова на којима почива кровна конструкција.* **б.** *греда којом се при врху везују рогови на крову, слемењача.* **в.** *једна од гредица које се паралелно са слемењачом прикивају за рогове на крову.*

венча́ње јек. **вјенча́ње** с *обред склапања брака:* ићи на ~.

вѐнчати јек. **вјѐнчати**, -āм свр. (несвр.) **1. а.** *(из)вршити над неким обред склапања брака, вез(ив)ати браком по утврђеном обреду.* **б.** (свр.) *узети за жену, оженити се.* **2. а.** *украсити, украшавати, улепша(ва)ти (венцем, цвећем и сл.):* ~ чело, ~ косу. **б.** *(у)красити (као каквим венцем).* **3.** *ставити, стављати коме круну или митру на главу као знак владарског достојанства, крунисати.* ■ **~ се 1.** (свр.) *ступити у брак, оженити се, одн. удати се по утврђеном обреду.* **2.** *крунисати се за владара.* • **књига венчаних** *службена књига у коју се уносе подаци о онима који су ступили у брак.* **~ се славом** *постати славан.*

вѐнчић, -а и **вѐнчӣћ**, -ӣћа јек. **вјѐнчић**, -а и **вјѐнчӣћ**, -ӣћа м **1.** *дем. од венац.* **2.** бот. *цветна круница.*

ве́ња ж мађ. бот. *четинарски жбун или дрво* Juniperus communis *из ф.* Cupressaceae, *чији се округли тамноплави плод употребљава у лекарству и за прављење ракије клековаче, клека; плод те биљке.*

вѐњāк, -áка м *хладњак од лиснатог грања или биљака пузавица, лозе и сл., сеница.*

вȅо, вȅла м (мн. вȅлови) лат. **1.** *комад танке прозрачне или мрежасте тканине који жене носе преко лица или преко главе и низ плећа у разним приликама:* невестински ~, жалбени ~, удовички ~. **2.** *танак слој нечега, копрена (магле, дима, облака, мрака и др.).* **3.** фиг. *нешто тајновито што скрива право стање, стварност, оно што омета сазнавање нечега:* ~ тајне, ~ незнања.

веȍма прил. (уз описне придеве, прилоге и глаголе) *казује већи степен неке особине, одн. да се нешто ради, дешава у великој мери: врло, јако, много:* ~ љут, ~ опширан, ~ лепо, ~ хладно, ~ снажно, ~ се обрадовати, ~ ценити.

вȅпар, -пра м (мн. вѐпрови) **а.** *одрасли мужјак свиње, крмак.* **б.** (обично у изр. дивљи ~) *дивља свиња.*

вȅпарскӣ, -ā, -ō *који се односи на вепра, који је као у вепра:* ~ образ.

вȅпраст, -а, -о *који је као у вепра:* ~ глава.

вȅприна ж бот. *зимзелени жбунић висине до 1* m Ruscus aculeatus *из ф.* Convallariaceae, *шимширика.*

вѐприна ж (м) (мн. ж) *аугм. од вепар.*

вѐпрић, -а и **вѐпрӣћ**, -ӣћа м *дем. од вепар, млад вепар.*

вȅпровина ж (мн. ø) *месо од вепра, свињетина.*

вȅра јек. **вјȅра** ж (вок. в(ј)ȅро; ген. мн. в(ј)êрā) **1. а.** *уверење, убеђење да постоје натприродне силе и виша, божанска бића, која управљају универзумом, религиозност.* **б.** *такво учење, религија; одређена религија, вероисповест:* православна ~, католичка ~, исламска ~. **в.** *у заклетвама и узречицама често са избледелим значењем религије, вероисповести.* – Вере ми. Тако ми вере. **2.** *задата реч, заклетва, обећање:* задати тврду веру. **3. а.** *увереност да је нешто тачно или стварно, одн. да ће се остварити, уверење, убеђење:* ~ у победу. **б.** *поуздање, поверење:* ~ у народ, ~ у омладину. • **алал (му, ти и сл.) ~, алал ~** *узвик за повлађивање, честитање.* **дати, задати веру** *чврсто обећати, заклети*

се. **никаква** ~ *лош, рђав човек.* **примити на веру** *прихватити нешто ко истинито без доказа.*

вѐран и **вêран** јек. **вјѐран** и **вјêран,** -рна, -о **1.** *постојан у пријатељству, одан, привржен:* ~ слуга, ~ као пас, бити некоме ~. **2.** *који у потпуности одговара ономе што представља, на чему се заснива, тачан, аутентичан, изворан; веродостојан:* ~ слика (нечега), ~ копија оригинала, верни подаци.

вѐрāнда ж енгл. *отворени или затворени, застакљени трем; тераса, балкон.*

вѐрати се и **вȅрати се,** вȇрēм се несвр. **1. а.** *пети се или спуштати упирући се ногама и придржавајући се, помажући се рукама, пентрати се:* ~ уз дрво. **б.** *пети се обавијајући се око нечега, пузати (о биљкама).* **в.** фиг. *протезати се стрмо навише (о путу, стази и сл.).* **2.** *провлачити се, пробијати се крећући се кроз шипражје, теснаце и сл.:* ~ кроз трње. **3.** *врзмати се; тумарати, лутати.*

вȅрб м лат. лингв. *глагол;* уп. вербум.

вѐрбāлан и **вȅрбāлан,** -лна, -о лат. **1.** *који се изражава речима, говорни, усмен:* ~ сукоб, ~ контакт, ~ нота. **2.** *који се одликује обиљем речи без дубље садржине; који се служи вербализмом:* ~ песма; ~ песник. **3.** (одр.) лингв. *глаголски:* ~ суперлатив. • **вербални деликт** правн. *напад речима на некога (нешто) који се санкционише законом као преступ.*

вербалѝзам, -зма м **1.** *употреба речи без дубље садржине, (ис)празна речитост, фразирање, празнословље.* **2.** *наставни поступак којим се пружају само вербална објашњења:* ~ у настави.

вербàлист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који се служи вербализмом, који воли да фразира, фразер.*

вербалѝстичкӣ, -ā, -ō *који се одликује вербализмом, празноречив, фразерски.*

вѐрбāлно и **вȅрбāлно** прил. *на вербалан начин, речима, говором; у погледу речи:* ~ се изражавати; ~ тежак.

вербáлнōст, -ости ж *в. вербализам.*

вȅрбум м лат. лингв. *глагол.*

вѐргл м (мн. -ови) итал. *механичка музичка справа у облику сандучића на којој се окретањем ручице свирају увек исте мелодије:* понављати нешто као вергл.

вѐрглати, -āм несвр. **а.** *свирати на верглу.* **б.** фиг. *говорити брзо и не размишљајући, говорити напамет.*

вѐрглāш, -áша м *свирач на верглу.*

вȅренӣк јек. **вјȅренӣк** м **а.** *онај који се верио, заручник.* **б.** мн. *момак и девојка који су се верили, заручници.*

вȅреница јек. **вјȅреница** ж **1.** *она која се верила, заручница.* **2.** нар. песн. (у атриб. служби, уз им. љуба) *верна:* љуба ~.

вȅреничкӣ јек. **вјȅреничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на веренике:* ~ прстен, ~ однос.

вȅренӣштво јек. **вјȅренӣштво** с *веренички однос; време од веридбе до венчања, заручништво.*

верѐсија ж тур. *давање робе на почек, кредит на бази поверења; одлагање наплате за издату робу или за неку услугу на извесно време, почек, кредит; поверење да ће дуг бити плаћен:* узети робу на вересију, дати пиће на вересију. • **божја** ~ *нешто несигурно, непоуздано; ризик, неизвесност.*

верѐсӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на вересију.*

вѐрзāл, -áла м лат. штамп. *велико слово; техника штампања при којој се употребљавају само велика слова:* одштампати верзалом.

вѐрзāлнӣ, -ā, -ō *који се односи на верзал:* ~ слово.

вѐрзија ж фр. **1.** *једно од више међусобно различитих приказивања или тумачења неког догађаја, факта:* три верзије догађаја, неколико верзија народног предања. **2. а.** *један од више различитих текстова истог садржаја, варијанта, иначица:* различите верзије неке народне песме. **б.** књиж. *превод с једног језика, одн. говора, дијалекта на други:* српска ~, штокавска ~. **3.** поз. *начин приказивања неког комада.*

вѐрзӣрāн, -а, -о лат. *добро обавештен (о нечему), упознат (с нечим), упућен (у нешто):* ~ у уметност.

вѐрзӣранōст, -ости ж *особина онога који је верзиран, обавештеност, упућеност.*

вѐриге ж мн. **1.** *ланац над огњиштем (у сеоским кућама) о којем виси котао.* **2.** *окови, букагије (на ногама затвореника)* • **часне** ~ *окови у које је, према веровању, био окован св. Петар.* **Часне** ~ цркв. *православни празник посвећен овим оковима, који се светкује 29. јануара.* **планинске** ~ *низ брегова, планинских висова повезаних међу собом, венчана планина.*

вѐридба јек. **вјѐридба** ж **1.** *узајамно обећање момка и девојке да ће ступити у брак; званична објава и прослава тога, заруке, прстеновање:* звати на веридбу. **2.** *време од зарука до венчања, веренишштво.*

вѐридбенӣ јек. **вјѐридбенӣ,** -ā, -ō *који се односи на веридбу, који се даје о веридби:* ~ поклон, ~ част.

вѐрижине ж мн. *аугм. од вериге.*

вѐрижњача ж *мотка о којој висе вериге.*

верѝзам, -зма м фр. *реалистички правац у италијанској ликовној уметности, књижевности и музици настао крајем XIX века, под утицајем француског натурализма.*

вѐрист(а), -ē м (мн. -сти) *следбеник, присталица веризма.*

верѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на веристе и веризам, који је у духу, стилу веризма:* ~ школа, ~ роман.

вѐрити јек. **вјѐрити,** -ӣм свр. *испросити (девојку, будућу супругу) за себе, званично обећати брак (девојци, будућој супрузи), заручити.* **б.** (некога, некога с неким, за некога) *уговорити нечију женидбу или удадбу с одређеном особом:* ~ свог сина. ■ ~ **се а.** *узајамно се обавезати на ступање у брак, заручити се.* **б.** (некоме, за некога, с неким) *дати обавезу за ступање у брак с неком особом, јавно се заручити.*

верификáција ж лат. *утврђивање тачности нечега, проверавање, провера; овера, потврђивање, потврда.*

вȅрификациōнӣ (верификáцӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на верификацију, који верификује:* ~ комисија, ~ одбор.

верѝфиковати и **вѐрификовати,** -кујēм (верифицѝрати, -фицӣрāм) свр. и несвр. *утврдити, утврђивати тачност, истинитост нечега, проверити, проверавати; оверити, оверавати, потврдити, потврђивати:* ~ уговор.

Вѐрмахт м нем. ист. *назив за немачку војску за време нацизма, одн. Другог светског рата.*

вѐрмут м нем. **а.** (мн. ø) *врста десертног алкохолног пића које се справља од вина са додатком екстракта пелина, шећера и алкохола.* **б.** разг. *количина вермута (а) која запрема одређену посуду (чашу, флашу и сл.).*

вȅрнӣк и **вêрнӣк** јек. **вјȅрнӣк** и **вјêрнӣк** м *онај који исповеда неку веру, религију, који припада некој верској организацији:* католички верници, православни верници.

вȅрница и **вêрница** јек. **вјȅрница** и **вјêрница** ж *женска особа верник, припадница неке вере.*

вȅрничкӣ и **вêрничкӣ** јек. **вјȅрничкӣ** и **вјêрничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на вернике, својствен верницима:* ~ фанатизам.

вȅрнӣштво и **вêрнӣштво** јек. **вјȅрнӣштво** и **вјêрнӣштво** с *припадност некој вери, однос верника према вери.*

вȅрно и **вêрно** јек. **вјȅрно** и **вјêрно** прил. **1.** *одано, привржено, лојално; предано:* ~ служити некога, ~ слушати. **2.** *тачно, аутентично, без измена, веродостојно:* ~ приказати нешто.

вéрнōст и **вȅрнōст** јек. **вјéрнōст** и **вјȅрнōст,** -ости ж **1.** *особина онога који је веран, оданост, привреженост.* **2.** *особина онога што је верно, тачност, аутентичност, веродостојност.*

верòватан и **вȅровāтан** јек. **вјерòватан** и **вјȅровāтан,** -тна, -о *који изгледа истинит, који се може прихватити, сматрати тачним, извесним:* врло ~ резултат.

вȅровати јек. **вјȅровати,** -рујēм несвр. **1. а.** *сматрати да је нешто истинито, стварно, онакво како се представља, прика-*

зује: ~ нечијој причи. **б.** *бити уверен у нешто, држати, мислити, сматрати:* ~ да постоји бог. **2.** (некоме) *сматрати да неко говори истину.* – Сит гладном не верује. **3.** (некоме, нечему) *имати поверење (у некога, у нешто), поуздавати се:* ~ очима. **4. а.** (у некога, у нешто) *сматрати да постоји неко натприродно биће или појава:* ~ у бога, ~ у загробни живот, ~ у виле, ~ у чуда. **б.** *бити религиозан, исповедати неку веру.* • **~ на реч** *сматрати истинитом неку изјаву без стварних доказа.* **не ~ својим очима (ушима)** *јако се чудити нечему што се види, одн. чује, бити јако изненађен, зачуђен нечим.*

веро̀ватно и **вѐрова̄тно** јек. **вјеро̀ватно** и **вјѐрова̄тно** прил. *по свој прилици, доста сигурно, извесно, свакако.* – Вероватно ће победити.

веро̀ватно̄ст и **вѐрова̄тно̄ст** јек. **вјеро̀ватно̄ст** и **вјѐрова̄тно̄ст,** -ости ж *в. вероватноћа.*

вероватно̀ћа јек. **вјероватно̀ћа** ж *објективна могућност остварења нечега; степен тачности, истинитости нечега:* остварења нечега, одговорити на нешто с приличном вероватноћом. • **теорија (рачун) вероватноће** мат. *грана математике која на основу сразмере већега броја случајних појава утврђује степен могућности настајања других таквих појава.*

вѐро̄внӣк јек. **вјѐро̄внӣк** м *онај који даје некоме новац на зајам, поверилац.*

вѐро̄вничкӣ јек. **вјѐро̄вничкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на веровнике, поверенички.*

вероდо́сто̄јан и **веродо̀сто̄јан** јек. **вјеродо́сто̄јан** и **вјеродо̀сто̄јан** -јна, -о *коме се може веровати, који не изазива сумњу, истинит, веран; изворан, аутентичан:* ~ сведочанство о нечему, ~ казивање.

веродо́сто̄јно и **веродо̀сто̄јно** јек. **вјеродо́сто̄јно** и **вјеродо̀сто̄јно** прил. *на веродостојан начин, истинито, верно; изворно, аутентично.*

веродо́сто̄јно̄ст и **веродосто́јно̄ст** јек. **вјеродо́сто̄јно̄ст** и **вјеродосто́јно̄ст,** -ости ж *особина онога што је веродостојно, истинитост; изворност, аутентичност.*

вероза́кон јек. **вјероза́кон** м арх. *в. вероисповест.*

веро̀исповѐ̄д јек. **вјеро̀исповијед** ж *в. вероисповест.*

веро̀исповѐ̄днӣ јек. **вјеро̀исповиједнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на вероисповед, вероисповест, верски.*

вероисповѐднӣк јек. **вјероисповјѐднӣк,** -ика м *онај који исповеда неку веру, верник:* православни ~, католички ~.

верѝсповѐ̄ст јек. **вјерѝсповијест** ж **а.** *одређена вера, религија:* католичка ~, православна, источна ~, западна ~. **б.** *исповедање неке вере, верски обред, богослужење.*

веројат- јек. **вјеројат-** *в. вероват-.*

вѐроло̄ман и **веро̀ломан** јек. **вјѐроло̄ман** и **вјеро̀ломан,** -мна, -о *који крши задату реч, веру:* ~ човек.

вероло́мац јек. **вјероло́мац,** -мца и **веро̀ломнӣк** јек. **вјеро̀ломнӣк** м *онај који (пре)крши задату реч, веру, вероломан човек.*

веро̀ломница јек. **вјеро̀ломница** ж *женска особа вероломник.*

веро̀ломничкӣ јек. **вјеро̀ломничкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на вероломнике, својствен вероломницима.*

вѐроло̄мно и **веро̀ломно** јек. **вјѐроло̄мно** и **вјеро̀ломно** прил. *на вероломан начин, прекршивши задату реч.*

вероло́мно̄ст јек. **вјероло́мно̄ст,** -ости ж *особина онога који је вероломан.*

вероло́мство јек. **вјероло́мство** с *кршење задате речи, примљене обавезе, непоштовање, непридржавање обећања.*

веро̀на̄л, -а́ла м фарм. *фабрички назив за једно од јаких средстава за успављивање.*

веронаука јек. **вјеронаука** ж (веронаук јек. вјеронаук м) *наука о вери, верско образовање.*

веронаучнӣ јек. **вјеронаучнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на веронауку.*

вероу̏читељ јек. **вјероу̏читељ** м **1.** *наставник веронауке.* **2.** *проповедник неке вере.*

вѐрс м лат. *в. стих.*

версифѝка̄тор м *онај који прави версове, стихове, стихотворац, песник.*

версифѝка̄торскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на версификаторе.*

версифика́ција ж нем. **а.** *вештина прављења версова, стихова, стихотворство; наука о прављењу стихова;* уп. метрика. **б.** *структура песничког дела у погледу стихова.*

вѐрскӣ и **вѐрскӣ** јек. **вјѐрскӣ** и **вјѐрскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на веру:* ~ обред, ~ организација, ~ учење.

вѐрски и **вѐрски** јек. **вјѐрски** и **вјѐрски** прил. *у погледу на веру, с верског становишта:* ~ опредељен, ~ обојен, ~ загрижен.

вѐртебра̄лнӣ, -а̄, -о̄ лат. анат. *који се односи на кичму, кичмени:* ~ пршљен.

вертебра́та с мн. непром. лат. биол. *кичмењаци.*

вѐртеп м стксл. *минијатурно представљена витлејемска пећина са јаслицама у којој се родио Христос; мало позориште с луткама у коме се представљају сцене у вези с Христовим рођењем.*

вертѐпа̄ш, -а́ша м *дете или младић који носи вертеп о Божићу и учествује у сценама у вези с Христовим рођењем.*

вертерѝзам, -зма м књиж. *претерана сентименталност, болећиво расположење, преосетљивост (по имену главног јунака Гетеовог романа „Јади младог Вертера").*

вѐртеровскӣ, -а̄, -о̄ *који је као у Вертера (Гетеовог јунака), претерано осећајан, сентименталан:* ~ осетљивост, ~ плачљивост.

вертика́ла ж фр. мат. *права линија, правац који сече неку линију, одн. раван под углом од 90°.*

вѐртика̄лан, -лна, -о лат. *који чини прав угао с хоризонталном равни, усправан, окомит.*

вѐртика̄лно прил. *под углом од 90°, усправно, окомито.*

вертика́лно̄ст, -ости ж *вертикалан положај.*

вѐртхајмов, -а, -о у изр. **~ брава, ~ каса, ~ кључ** *који је конструисан по Вертхајмовом систему и који пружа велику сигурност.*

вѐртхајмовача и **вѐртхајмо̄вка** ж *вертхајмова каса.*

вѐруга ж *шара на везу у облику ланца.*

вѐругав и **веру̏гав,** -а, -о *кривудав, вијугав.*

вѐругаво̄ст и **веру̏гаво̄ст,** -ости ж *кривудавост, вијугавост.*

вѐругаст и **веру̏гаст,** -а, -о *в. веругав.*

веру̏гати, -а̄м несвр. *вијугати, кривудати, кретати се кривудавом линијом.*

вѐружица ж *дем. од веруга.*

веса́лце, -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од весло.*

вѐсѐлити, -ӣм несвр. (некога) *чинити веселим, испуњавати весељем, радошћу, увесељавати, радовати.* ■ **~ се 1.** *осећати радост, задовољство, бити весео, добро расположен, радовати се.* **2.** *проводити се, забављати се уз песму, игру и пиће.*

весѐлнӣк, -ика и **вѐсе̄лнӣк,** -а м еуф. *јадник, несрећник.*

весѐлница и **вѐсе̄лница** ж еуф. *јадница, несрећница.*

вѐсе̄лничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на веселнике.*

вѐсело прил. *с весељем, радосно, расположено:* ~ скакати, ~ певати.

вѐсело̄ст, -ости ж *особина или стање онога који је весео, добро расположење, радост, ведрина.*

весѐља̄к, -а́ка м **1.** *онај који је веселе нарави, који воли да се весели и да забавља друге; онај који воли седељке уз пиће и песму.* **2.** *онај који је задужен да увесељава, да ствара добро расположење, забављач; спадало, шаљивчина.*

весѐља̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на весељаке, својствен весељацима.*

весе́ље с **1.** *весело, радосно расположење, радост, осећај великог задовољства, уживања:* пун весеља, покварити некоме весеље, дочекати што у весељу. **2.** *весељење, забављање, колективна забава уз песму, игру, узвикивање и сл.; приредба, свечаност на коју људи долазе да би се забавили, разонодили (седељка, бал, игранка и сл.); весео скуп с гозбом, пир; свадба:* приредити ~, отићи на ~. • **народно ~** *забава, приредба под отвореним небом поводом неког празника или свечаности.* **удри бригу на ~** *заборави бриге.*

ве̏сео, -ела, -о **1. а.** *који осећа и испољава радост, пун радости, радостан, добро расположен, раздраган:* ~ човек, ~ срце. **б.** шаљ. *који је под утицајем пића, припит:* весела браћа. **в.** *који одаје, показује нечије добро расположење, раздраганост:* веселе очи, ~ лице, ~ израз лица. **2.** *који изазива, побуђује весеље, веселост:* ~ песма, ~ глас, ~ вест. **3.** фиг. **а.** *ведар; сјајан, светао:* ~ дан, ~ зора, веселе звезде. **б.** *отворен, светао, жив (о боји или тканини такве боје).* **4.** фиг. *жив, живахан, бујан:* ~ ватра, ~ пламен, ~ жубор воде. **5. а.** *у (на) коме влада добро расположење, весеље:* ~ амбијент, ~ позориште. **б.** *који се проводи у добром расположењу, уз песму, гозбу и сл.:* ~ празник, ~ дан, весели Божић, ~ Нова година. **6.** (одр.) еуф. **а.** *несрећан, јадан, кукаван; бедан;* уп. веселник, веселница: ~ сељак; ~ проја. **б.** *покојни:* весели Илија. • **весели брат** *в. под брат.* **весела му мајка (био весео)** *(као узречица у емоционалном говору) кад се некоме обраћа, одн. кад се о некоме говори са симпатијама, сажаљењем, а понекад и са прекором.* – Превари се, весела му мајка.

вѐсла̄ње с **1.** *гл. им. од веслати.* **2.** спорт. *спортска грана, такмичење у чамцима са покретним седиштима и учвршћеним веслима.*

весла̀рица ж **1.** *лађа која се покреће веслањем, веслима.* **3.** зоол. **а.** *у мн.: птице пловуше из подреда* Steganopodes, *са опном између сва четири прста (у јд.: таква птица).* **б.** *врста водене стенице* Notonecta glauca *из реда риличара* (Rhynochota) *која плива на леђима.*

вѐслати, -а̄м несвр. **1.** *провлачећи весло, весла кроз воду покретати чамац или неки други пловни објекат, пловити помоћу весала.* **2.** *кретати се по води, пловити помоћу репа или крила (о воденим животињама):* ~ крилима, ~ репом. **3.** фиг. *махати, мицати, млатарати (рукама или ногама) као веслима.* • **~ кашиком** *брзо и похлепно јести.*

вѐсла̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *онај који весла; онај који се бави веслањем.* • **црни ~** зоол. *водени инсект тврдокрилац* Hydrophilus piceus *из пор.* Hydrophilidae.

весла̀чица ж **1.** *женска особа веслач.* **2.** зоол. *у мн.: породица водених инсеката тврдокрилаца* Hydrophilidae *(у јд.: инсект из те породице).*

вѐсла̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на веслаче:* ~ спорт, ~ клуб, ~ такмичење.

вѐсленӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на весло.*

вѐсло с (ген. мн. веса́ла̄) *дрвена мотка с лопатастим крајем која служи за терање чамца или другог пловног објекта.* • **нисам сисао ~** жарг. *нисам наиван, глуп.*

веслоно́жац, -о́шца и **весло̀ножац,** -ношца м зоол. *у мн.: ред ситних слатководних и морских планктонских рачића без љуштуре* Copepoda, *с рачвастим ногама које им служе као весла за пливање (у јд.: такав рачић).*

весло̀ношка ж зоол. *у мн.: ред птица које живе уз море* Pelecaniformes, *чији су прсти ногу повезани пливаћом кожицом (у јд.: таква птица).*

ве̏снӣк, -а и **вѐснӣк** -и́ка јек. **вје̏снӣк,** -а и **вјѐснӣк,** -и́ка м **1. а.** *онај који (до)носи вести, поруке, гласник; изасланик.* **б.** фиг. *онај, одн. оно што најављује, наговештава нешто:* весници пролећа, ~ револуције. **2.** *дневни лист или повремена публикација неке организације, новине, гласило:* археолошки ~.

ве̏сница и **вѐсница** јек. **вје̏сница** и **вјѐсница** ж **а.** *она која (до)носи вести, поруке, гласница; изасланица.* **б.** фиг. *она или оно што најављује, наговештава нешто:* зора ~ дана.

ве̏сничкӣ и **вѐснӣчкӣ** јек. **вје̏сничкӣ** и **вјѐснӣчкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на веснике.*

ве̏спа ж итал. *врста мањег мотоцикла.*

ве̑ст јек. **вӣјест** ж (инстр. ве̑шћу јек. вӣјешћу; ген. мн. ве́стӣ јек. вије̏стӣ, дат. ве́стима јек. вије̏стима) *обавештење о нечему, глас, новост; информација, саопштење, извештај:* новинска ~, важна ~.

ве̏ста ж итал. **а.** *кратак капут; прслук.* **б.** *свештеничка мантија.*

вѐста̄лка ж мит. *староримска девичанска свештеница богиње Весте која је чувала „свети огањ" у њеном храму.*

вѐста̄лскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на весталку, који је као у весталке.*

ве̏стерн м енгл. *филм о америчком „Дивљем западу" с много борбе и акције.*

ве́сти (ве̑сти), ве́зе̄м (трп. ве́зен) несвр. **1. а.** *израђивати вез, украшавати везом; правити, обликовати на тај начин:* ~ платно, ~ по платну, ~ мараму; ~ златном жицом; ~ руже, ~ шаре. **б.** *окивати, оптакати металним (сребрним, златним) украсима; уопште украшавати, шарати:* ~ сабљу, ~ муштиклу, ~ преслицу. **2.** фиг. **а.** *ситно и равномерно, лепо играти, плесати:* ~ у колу. **б.** *нашироко и кићено причати; лепо и уједначено певати или свирати.* **в.** *уопште лепо и складно вршити неку радњу.*

ве̏тар јек. **вје̏тар,** -тра м (мн. в(ј)е̏трови, песн. и в(ј)е̏три) **1.** *струјање ваздуха у атмосфери (услед разлике у температури и притиску ваздушних слојева):* хладан ~, јак ~, северни ~. **2.** фиг. **а.** *правац, струја у политици, уметности и сл.* **б.** *ништавило, празнина; нешто безвредно, безначајно.* **3.** мн. мед. *гасови који се развијају у цревима, стомаку:* пуштати ветрове, имати ветрове. • **црвени ~** а) мед. *акутно заразно обољење коже (обично на лицу),* erysipelas, *врбанац.* б) вет. *заразно обољење код свиња* erysipelas suis. **~ га донео (донесе)** *дошао је изненада, неочекивано.* **дати петама ветра ~** *журно отићи, побећи, умаћи.* **знати откуд (одакле, с које стране) ~ дува** *знати одакле долази нека опасност, невоља; знати узрок нечега, одн. нечије намере.* **како ~ дува (према (по) ветру) (управљати се, окретати се, повијати се** и сл.) ир. *према приликама, према датој ситуацији (управљати се, поступати).* **као ~** а) **(одјурити, отићи** и сл.) *врло брзо, журно (одјурити, отићи).* б) **(пролетети, проћи)** *брзо проћи.* **који (какав) тебе ~ донесе (доведе** и сл.) *којим чудом, откуд ти да дођеш.* **отићи у ~** *бити лакомислено потрошен (о новцу).* **терати (гонити) ~ капом** 1) *радити узалуд неки посао; неразборито поступати.* 2) *бити ветропираст, ветрогоњаст.* **у ~ говорити (причати** и сл.) *упразно, узалуд, бескорисно (говорити).* • НПосл **пас лаје ~ носи** *каже се кад се неко не обазире на нечије речи.* **ко сеје ветар, жање буру** *ко зло ради, дочекаће још веће зло.*

ветѐра̄н, -а́на м фр. **1.** *стари, ислужени војник, ратник.* **2.** *стари, искусни и заслужни радник на неком послу, у спорту и др.:* ~ науке, ~ филма, ~ спорта.

ветери́на ж лат. **1.** *наука о болестима животиња и њиховом лечењу; марвено лекарство.* **2.** разг. *висока школа, факултет за ветеринаре.*

ветерѝна̄р, -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) *стручњак за лечење болести животиња, марвени лекар.*

ветерѝна̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ветеринаре и на ветерину:* ~ факултет, ~ станица, ~ преглед.

ветерина́рство с *ветеринарска наука; ветеринарска струка, ветеринарски посао, ветеринарска служба.*

ве́то и **ве̏то** м лат. правн. *право извршне власти, државе или појединца (владара) да може спречити доношење неког закључка или обуставити извршење неке одлуке:* право вета, ставити ~.

ве̏тренӣ и **вѐтренӣ** јек. **вје̏тренӣ** и **вјѐтренӣ,** -а, -о *који се односи на ветар, који потиче од ветра, који ради на ветар и сл.:* ~ олуја, ветрени удари, ~ млин.

ве̏трења̄к јек. **вје̏трења̄к** м *в. ведогања.*

ве̏трењаст јек. **вје̏трењаст,** -а, -о *в. ветропираст.*

ветрѐњача и **ве̏трењача** јек. **вјетрѐњача** и **вје̏трењача** ж **1.** *млин који погони ветар, млин на ветар.* **2.** *в. вејалица.* • **бо-**

рити се с ветрењачама (јуришати, ударати на ветрењаче и сл.) *водити бесмислену, узалудну борбу, чинити бесмислене, бесциљне напоре.*

ветрѐушка и **вѐтреушка** јек. **вјетрѐушка** и **вјѐтреушка** ж **1.** *направа на димњаку која се окреће у правцу ветра и спречава да се дим враћа у димњак.* **2.** *в. ветроказ.*

вѐтрина јек. **вјѐтрина** ж *аугм. и пеј. од ветар.*

вѐтрити јек. **вјѐтрити, -ӣм** несвр. [гл. им. в(ј)ѐтрēње с] **1.** *пуштати свеж ваздух у неку просторију, прочишћавати ваздух у некој просторији, проветравати, прозрачивати; излагати утицају чистог, свежег ваздуха, излагати промаји:* ~ собу; ~ постељину. **2.** *прелазити у гасовито стање, испаравати, хлапити (о течности); испуштати из себе корисне хемијске састојке, одн. влагу, мирис (нпр. о кафи, ђубрету).* ■ **~ се** *бити изложен утицају свежег ваздуха, проветравати се, прозрачивати се (нпр. о соби).*

вѐтрӣћ, -и́ћа и **вѐтрић,** -а јек. **вјѐтрӣћ,** -и́ћа и **вјѐтрић,** -а м *дем. и хип. од ветар; благ ветар, лахор.*

ветри́ћак јек. **вјетри́ћак,** -ћка м *дем. и хип. од ветрић.*

вѐтробрāн јек. **вјѐтробрāн** м **а.** *зид који служи као заклон, заштита од ветра.* **б.** *предње стакло на моторном возилу (аутомобилу, камиону и сл.).*

вѐтробрāнскӣ јек. **вјѐтробрāнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на ветробран:* ~ стакло.

ветрѐваљ јек. **вјетрѐваљ** (вѐтровац јек. вјѐтровац, -ōвца) м бот. **а.** *род зељастих биљака* Eryngium *из ф.* Apiaceae. **б.** *врста тога рода* E. campestre, *са бодљикавим листовима и зеленкастим цветовима.*

ветрѐвит јек. **вјетрѐвит,** -а, -о **а.** *који је изложен ветру:* ~ место, ~ брдо. **б.** *пун ветра, праћен ветром:* ~ ноћ, ~ дан, ~ време.

ветрѐвито јек. **вјетрѐвито** прил. *са много ветра.* – Било је ветровито.

ветрѐвитōст јек. **вјетрѐвитōст,** -ости ж **а.** *изложеност ветру.* **б.** *ветровито време.*

вѐтрōвка јек. **вјѐтрōвка** ж (дат. -вци; ген. мн. -кӣ) *кратки капут, јакна од тканине кроз коју не пролази ветар, винджакна.*

вѐтрōвница и **ветро́вница** јек. **вјѐтрōвница** и **вјетро́вница** ж **1.** *в. ветруља.* **2.** *в. ветровод (2).*

вѐтровōд и **вѐтровод** јек. **вјѐтровōд** и **вјѐтровод,** -ода м **1.** руд. *цев за проветравање рударског окна.* **2.** *отвор на оргуљама кроз који се доводи ваздух у цеви.*

ветрѐгон јек. **вјетрѐгон** м бот. *род зељастих биљака* Eriophorum *из ф.* Cyneraceae, *чији класови имају праменове дужих свиластобеличастих длака.*

ветрѐгоња јек. **вјетрѐгоња** м (мн. ж) **1. а.** *в. ветропир.* **б.** *особа немирног духа, пустолов, авантуриста.* **2.** *в. ведогоња.*

ветрѐгоњаст јек. **вјетрѐгоњаст,** -а, -о *в. ветропираст.*

ветрѐгоњасто јек. **вјетрѐгоњасто** прил. *в. ветропирасто.*

ветрѐгоњскӣ јек. **вјетрѐгоњскӣ,** -ā, -ō *који се односи на ветрогоње, ветропирски.*

ветрого́њство јек. **вјетрого́њство** с *в. ветропирство.*

вѐтрокāз јек. **вјѐтрокāз** м *направа која се окреће под дејством ветра и показује његов правац, смер;* уп. ветруља (2).

ветрѐлōвка јек. **вјетрѐлōвка** ж пом. *цев са проширеним крајем која служи за проветравање доњих бродских просторија (испред палубе).*

вѐтромēр јек. **вјѐтромēр** м физ. *справа за мерење брзине и јачине ветра, анемометар.*

ветрѐмет јек. **вјетрѐмет** м **1.** *в. ветрометина.* **2.** *јака, снажна ваздушна струја, јак ветар; удар, налет ветра.*

ветрѐметан јек. **вјетрѐметан,** -тна, -о *изложен јаком ветру:* ~ место.

вѐтрометар и **вѐтромēтар** јек. **вјѐтрометар** и **вјѐтромēтар,** -тра м *в. ветромер.*

ветрѐметина јек. **вјетрѐметина** ж **а.** *место изложено јаком ветру.* **б.** фиг. *место изложено опасностима (страним утицајима, најездама и сл.).* **2.** *в. ветромет (2).*

вѐтропӣр јек. **вјѐтропӣр** м (вок. -е) *лакомислен, непромишљен, несталан човек.*

вѐтропӣран јек. **вјѐтропӣран,** -рна, -о *в. ветропираст.*

вѐтропираст и **ветрѐпираст** јек. **вјѐтропираст** и **вјетрѐпираст,** -а, -о *лакомислен, непромишљен, несталан:* ~ човек, ~ младић.

вѐтропирасто и **ветрѐпирасто** јек. **вјѐтропирасто** и **вјетрѐпирасто** прил. *на ветропираст начин, као ветропир, лакомислено, непромишљено:* понашати се ~.

вѐтропӣрка јек. **вјѐтропӣрка** ж *ветропираста женска особа.*

вѐтропӣрскӣ јек. **вјѐтропӣрскӣ,** -ā, -ō *в. ветропираст.*

ветропи́рство јек. **вјетропи́рство** с *особина онога који је ветропираст, лакомисленост, непромишљеност.*

ветрѐушка и **вѐтроушка** јек. **вјетрѐушка** и **вјѐтроушка** ж *в. ветреушка.*

вѐтруља јек. **вјѐтруља** ж пом. **1.** *део бродског компаса, ротирајућа округла плоча с подељцима који означавају правце ветрова.* **2.** мет. *справа за одређивање смера ветра.*

вѐтруша јек. **вјѐтруша** ж зоол. *врста мањег сокола* Falcus (Cerchneis) tinnunculus *из пор.* Falconidae, *који уме да лебди у месту.*

ветрѐшина јек. **вјетрѐшина** ж *аугм. и пеј. од ветар.*

ветрѐштина и **ветру́штина** јек. **вјетрѐштина** и **вјетру́штина** ж *аугм. и пеј. од ветар.*

вѐћ прил. (за време) **а.** *казује да се нешто догодило или догађа рано, одн. пре него што би се очекивало, неочекивано рано.* – Већ си се вратио. Већ се смркло. **б.** *истиче свршетак збивања, радње.* – Већ ти је остарио отац. **в.** *истиче да је нешто било врло рано: још.* – Већ су стари Грци приређивали позоришне представе. **г.** (често с допуном: једном, једанпут) *казује да је крајње време да се нешто догоди (кад се једва чека да се што догоди): најзад, напокон.* – Кад ће већ једном почети та приредба. Престани већ (једном) с том буком. **д.** (уз негиране глаголе) *кад је реч о промени (у негативном смислу) у односу на раније стање: даље, више.* – Толико су се свађали да се то већ није могло трпети. Јунак што је био то већ није. **ђ.** *казује да ће се нешто после, с временом, логично, сигурно догодити.* – Ви идите, ја ћу то већ сам обавити. Ви се трудите, а победа ће већ сама од себе доћи. Сазнаће се то већ. **е.** *тек.* – Куда ће путовати, то ће већ видети. **ж.** *казује да је само мало времена недостајало да се нешто деси, догоди: умало, готово, скоро.* – Он већ да пође, а на вратима се појави писмоноша.

већ[1] везн. (супротни) **1.** *после одричних реченица казује нешто што је супротно ономе што је изречено претходном реченицом: него.* – Бој не бије свијетло оружје, већ бој бије срце у јунака. **2.** *знак везе последице која проистиче из претходно реченог: зато, па зато, него.* – Они ће те преварити, већ ти гледај да их се отресеш.

већ[2] речца **1.** *за истицање да се оно што је речено подразумева: наравно, дакако; уопште за истицање, наглашавање онога што је речено.* – Дошао је касно и већ како је био пијан, почео је да виче. – Они су се скитали по кафанама и већ не знам ти ја куда. Већ сама помисао на то ме узнемирила. То је већ нешто друго. **2.** *за допуштање: хајде де, ама.* – Већ што си ме слагао то да ти опростим, али зашто ми направи ту сплетку. **3.** *за омаловажавање, потцењивање, пребацивање некоме за нешто: којешта.* – Предосећам да ће се нешто страшно десити. Већ та ваша предосећања су ми се попела на главу.

ве́ћати, вēћāм јек. **вијѐћати,** вӣјећāм несвр. **а.** *саветовати се, договарати се (о нечему) на већу.* **б.** *расправљати, претресати (нешто), дискутовати (о нечему).*

ве́ће јек. **вијѐће** с **1.** *скуп изабраних лица која већају и одлучују о нечему (о јавним, државним, привредним и др. пословима):* синдикално ~, судско ~, школско ~. **2.** *већање, саветовање, договор:* одлучити на већу, држати ~.

већѝна ж **а.** *већи део, већи број неке целине:* ~ људи, ~ села. **б.** правн. *у парламенту, одн. неком органу, организацији онај део чланова који бројчано надмашује присталице другог мишљења, става.* • правн. **апсолутна** ~ *више од половине гласова оних који су гласали.* **квалификована** ~ *више од половине гласова укупног броја чланова неког органа, тела, организације и сл. (нпр. скупштине) или законом одређена двотрећинска или слична већина.* **релативна (проста)** ~ *већина мања од 50%+1 коју добије неки предлог или кандидат ако их има више од два.*

већѝно̄м прил. *већим делом, у већем броју (случајева), понајвише, претежно, поглавито:* зависити ~ од нечега.

вѐћӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на већину:* ~ одлука, ~ резолуција.

вѐћӣнски прил. *помоћу већине, већином:* ~ одлучити.

вếћнӣк јек. **вӣјећнӣк** м рег. *члан неког већа.*

вêћница јек. **вӣјећница** ж рег. *зграда или просторија, дворана у којој заседа неко веће:* градска ~, судска ~.

вêћничкӣ јек. **вӣјећничкӣ,** -ā, -ō рег. **1.** *који се односи на већнике:* ~ састанак. **2.** *који се односи на већницу:* ~ дворана, ~ трг.

вехемѐнтан, -тна, -о лат. *жесток, силовит, необуздан, нагао, плах; ватрен, страствен.*

вехемѐнтно прил. *жестоко, силовито, необуздано, плаховито, ватрено, страствено.*

вехемѐнтнō̄ст, -ости ж *особина оног који је вехементан, оног што је вехементно, жестина, силовитост; ватреност, страственост.*

вѐчан јек. **вје̏чан,** -чна, -о **1. а.** *који непрекидно траје, постоји, који нема ни почетка ни свршетка, временски неограничен; бесмртан (у филозофији о времену, материји и сл.; у монотеистичким религијама о богу).* **б.** *који је постојао у најдавнијим временима и који ће увек постојати; који никад неће престати, нестати, сталан, непролазан:* ~ кретање, ~ љубав, ~ мржња, ~ младост; ~ слава. **в.** *в. вечит (2):* вечне свађе, вечна трвења. **г.** *који вреди за сва времена, који је у свим временима исти, апсолутан, неизмењљив:* вечни закони у природи, вечне истине. **2.** *в. вечит (3):* вечни студент, вечни путник.

ве̏че с и **ве̏че̄** с и ж (ген. ве̏чери ж (ве̏чера с); мн. ве̏чери, ген. вѐчерӣ ж (ве̏чера, ген. ве̏чēрā с)) **1.** *време од заласка сунца до првога мрака; почетак ноћи, први мрак.* **2.** *вечерњи јавни скуп посвећен нечему, вечерња приредба, посело:* књижевно ~, гусларско ~, другарско ~, матурско ~. **3.** (у ак. у прил. значењу, уз имена дана, празника): *увече:* у суботу ~. • **Бадње** ~ *вече уочи Божића.* **добро** ~ *вечерњи поздрав при сусрету.* **момачко** ~ *весеље које приређује младожења својим друговима уочи свог венчања.*

ве̏чера ж *обед, оброк који се узима увече; јело спремљено за тај оброк:* позвати кога на вечеру; појести вечеру. • **господња** ~ цркв. *причест.* **кнежева** ~ *вечера коју је приредио кнез Лазар уочи Косовског боја (позната у нар. поезији по свађи између Вука Бранковића и Милоша Обилића).* **тајна (последња)** ~ *по хришћанској легенди последња вечера Исуса Христа с његовим ученицима (на којој их је обавестио да ће бити разапет и установио тајну причешћа).*

вечера́вати, -ѐрāвāм *несвр. према вечерати.*

вечѐрас прил. *данас увече, ове вечери.*

ве̏черати, -āм свр. и несвр. *(по)јести вечерњи оброк јела.*

вечѐрашњӣ, -ā, -ē *који се односи на вече када се говори, који је ове вечери, који се догађа ове вечери (које је у току или које следи):* ~ приредба, вечерашњи гости.

вечѐрӣнка ж (дат. -нци; ген. мн. -кӣ) *вечерње посело, вечерња приредба, забавно вече.*

ве̏черица ж *дем. и хип. од вечера.*

вѐчēрница и **вѐчēрња** ж цркв. *в. вечерње.*

вечѐрњāк, -а́ка м **1.** *вечерњи ветар; западни ветар.* **2.** зоол. *вечерњи љиљак, слепи миш, шишмиш* Vesperugo noctula.

Вечѐрњача ж *народни назив за планету Венеру кад се види на небу увече, по заласку сунца.*

вѐчēрње с цркв. *поподневна служба у цркви.*

вѐчēрњӣ, -ā, -ē *који се односи на вече, који се врши, дешава, јавља и сл. увече:* ~ небо, ~ ветар, ~ служба, ~ издање, ~ одело, ~ школа.

вѐчēрњица ж цркв. *в. вечерње.*

ве̏чером прил. *у вечерње време, увече, сваке вечери.*

вѐчит јек. **вје̏чит,** -а, -о **1.** *в. вечан (1а и б).* **2.** *који дуго траје, који се стално, претерано често понавља, непрекидан:* вечите свађе, вечити немири, ~ неизвесност, ~ страх. **3.** *који се врло дуго нечим бави или је врло дуго у неком стању, статусу:* вечити студент, вечити путник, вечити оптимиста, вечити младожења. **4.** *који увек иде уз неког, нешто, нераздвојан:* његов вечити кишобран.

вѐчито јек. **вје̏чито** прил. **1.** *без престанка, увек, стално, непрекидно, непрестано.* – Код нас вечито пада киша. **2.** *в. вечно (1).*

вѐчитōст јек. **вје̏читōст,** -ости ж *в. вечност.*

ве̏чно јек. **вје̏чно** прил. **1.** *временски неограничено, без почетка и без краја, бескрајно; увек, довека:* ~ живети, ~ постојати, ~ трајати. **2.** *в. вечито (1).*

ве̏чнōст јек. **вје̏чнōст,** -ости ж **1.** *особина или стање оног што је вечно, бесмртност, временска бесконачност.* **2.** фиг. разг. *врло дуго време.* – Чекамо га (читаву) вечност. • **преселити се у** ~ рлг. *умрети.*

ве̏ш, ве̏ша м (инстр. ве̏шом) нем. *в. рубље.* • **велики** ~ *прљаво рубље (обично постељина) које се накупи у току дужег времена.* **прљав** ~ **(нечији) износити** и сл. *говорити о некоме ружне ствари.*

ве̏шала јек. **вје̏шала** с мн. **а.** *справа, направа на којој се извршава смртна казна вешањем, а састоји се од вертикалног стуба на којем је хоризонтално учвршћена краћа греда с омчом.* **б.** *смртна казна вешањем:* осудити на вешала. • **дићи с вешала** *ослободити, спасти од смртне казне.* **омастити** ~ *бити обешен.*

ве̏шалица јек. **вје̏шалица** ж **1. а.** *направа у виду сталка или даске, летве на зиду с кукама за вешање одеће и сл., чивилук.* **б.** *благо савијена летва или четвртасти рам за вешање одела.* **2. а.** *комад меса осушеног у сушари, пушници; комад меса припремљеног за сушење.* **б.** *врста јела од комада меса печеног на роштиљу.* **3. а.** *два или четири кукурузна клипа спојена комушама и обешена ради сушења.* **б.** *два грозда везана заједно или прут са више гроздова обешених да се суше.*

ве̏шалӣште јек. **вје̏шалӣште** с *место на коме су подигнута вешала.*

ве̏шāљка јек. **вје̏шāљка** ж *в. вешалица (1).*

ве̏шати јек. **вје̏шати,** -āм несвр. **1.** *стављати нешто тако да виси:* ~ слике, ~ рубље. **2.** *одузимати некоме живот стављајући му омчу око врата, извршавати смртну казну над неким на вешалима.* ■ ~ **се 1. а.** *хватати се за неки предмет и висити низ њега или испод њега:* ~ се о кола. **б.** *хватати се и чврсто се држати за нешто:* ~ се некоме око врата. **2.** *одузимати себи живот, убијати се стављајући себи омчу око врата.* • ~ **некоме (нешто) на (о) нос** *пригоравати некоме (нешто).* ~ **нешто на (о) велика звона** *разглашавати на све стране.*

ве̏шēрка ж *праља.*

ве̏шēрница ж *просторија у којој се пере рубље; занатска радионица за прање рубља, перионица.*

ве̏ш-ко́рпа ж *већа корпа за држање прљавог рубља.*

ве̏ш-маши́на ж *машина за прање рубља.*

ве̏шт јек. **вје̏шт,** -а, -о **1.** *који добро зна, уме нешто да ради, способан, умешан, спретан:* ~ ковач, ~ говорник. **2.** *који се зна снаћи у тежој ситуацији, довитљив, сналажљив; препреден:* ~ лупеж, ~ мушкарац. **3.** (нечему, у нечему, око нечега) *који нешто добро познаје, који се добро сналази у нечему, вичан:* ~ пушци, ~ у наводњавању, ~ писању (у писању), ~ око коња. **4.** *који је урађен, изведен са пуно знања, умешности, који сведочи о нечијој умешности, знању, мајсторски:* ~ одбрана, ~ анализа, ~ политика.

ве̏штāк јек. **вје̏штāк,** -а́ка м **1.** *добар познавалац нечега, зналац, стручњак: умешан, сналажљив човек:* ~ у дипломатији, ~

у картању. **2.** правн. *стручњак који на позив суда или власти даје стручно мишљење о неком предмету који је споран:* судски ~.

вешта̀киња јек. **вјешта̀киња** ж *женска особа вештак:* ~ у ручним радовима, ~ у претварању.

ве́штац, ве́шца јек. **вје́штац,** вје́шца м **а.** празн. *по народном веровању човек натприродне моћи који је у дослуху са злим дусима и чини зло људима, злодух, здухач.* **б.** пеј. *зао, рђав човек.* **в.** фиг. *способан, виспрен, промућуран мушкарац.* • **(по)ранити (уста(ја)ти, дићи се, дизати се и сл.) као** ~ *врло рано уста(ја)ти.*

вешта́чити, вѐшта̄чӣм јек. **вјешта́чити,** вјѐшта̄чӣм несвр. правн. [гл. им. в(ј)ешта́че̄ње с] *као вештак давати стручно мишљење о нечему, утврђивати чињенично стање нечега:* ~ пред судом.

вѐшта̄чкӣ јек. **вјѐшта̄чкӣ,** -а̄, -о̄ **1. а.** *који су створили, направили људи, који није настао природним путем:* ~ ђубре, ~ свила, ~ цвеће. **б.** *неприродан, извештачен:* ~ осмех. **2.** *који се односи на вештаке, зналачки, стручан, мајсторски:* ~ мишљење, ~ руковање нечим. • ~ **дисање** *в. под дисање.*

вѐшта̄чки јек. **вјѐшта̄чки** прил. **1. а.** *вештачким путем, људским радом, трудом, на неприродан начин:* ~ производити (ђубре нпр.). **б.** *неприродно, извештачено:* смејати се ~. **2.** *на начин вештака, као вештак, зналачки, стручно, мајсторски:* ~ исписати, ~ извести нешто.

вештѝна јек. **вјештѝна** ж **1. а.** *спретност, умешност у вршењу неког посла стечена вежбањем, праксом; вешт начин израде, извођења нечега, стручност, мајсторство:* ~ у плетењу, ~ писања, ~ свирања. **б.** *окретност, сналажљивост, промућурност.* **2.** *укупност поступака и метода који се примењују у некој грани производње, техника:* штампарска ~. **3.** *способност уметничког обликовања; уметност:* сликарска ~, вајарска ~.

вѐштица јек. **вјѐштица** ж (вок. -це) **1.** *по народном веровању жена чаробница (обично стара и ружна) која је у дослуху с ђаволом, има натприродне моћи и наноси људима зло.* **б.** фиг. пеј. *зла, рђава жена, оштроконђа; ружна, обично стара жена.* **в.** фиг. *способна, висперена, промућурна женска особа.* **2.** зоол. **а.** *врста ноћног лептира* Sphinx *из пор.* Sphingidae. **б.** мн. *породица ноћних лептира* Sphingidae. • **дићи се, уста(ја)ти (дизати се) као** ~ *врло рано уста(ја)ти.*

вештичѐтина јек. **вјештичѐтина** и **вѐштичина** јек. **вјѐштичина** ж *аугм. и пеј. од вештица.*

вѐштичица јек. **вјѐштичица** ж *дем. и хип. од вештица.*

вѐштичјӣ (вѐштичијӣ) јек. **вјѐштичјӣ** (вјѐштичијӣ), -а̄, -е̄ *који се односи на вештице, који је као у вештице:* ~ поглед.

вѐшто јек. **вјѐшто** прил. *на вешт начин, с умешношћу, спретно, умешно, мајсторски:* ~ извести нешто, ~ руковати нечим.

вѐшчӣћ, -ића и **вѐшчић,** -а м *дем. од вез.*

вӣ зам. (ген.-ак. ва̂с, енкл. вас, дат. ва̏ма, енкл. вам) **1.** *лична заменица за друго лице множине: особе, лица којима се обраћамо у говору, писму.* **2.** (Ви) *из поштовања, при учтивом обраћању појединцу.* **3.** *плеонастично, без значења.* – Не вреди да га убеђујемо. Он вам је такав.

вӣбрант м лингв. *глас при чијем изговору вибрира врх језика (у српском „р").*

вибра̀нтан, -тна, -о лат. *који вибрира, треперав, титрав;* фиг. *устрептао.*

вибра̀нтно прил. *трепераво;* фиг. *са заносом, устрептало.*

вибра̀нтно̄ст, -ости ж *особина оног што је вибрантно, треперавост;* фиг. *устрепталост, занос.*

вибра́то прил. итал. муз. *ознака за незнатну осцилацију, незнатно повишење висине тона на гудачким и дувачким инструментима и у вокалној музици.*

вӣбра̄тор м лат. **1.** ел. *претварач наизменичне струје у једносмерну струју,* одн. *мењач напона електричне струје у виду котве која титра под утицајем промене поларитета уграђеног електромагнета.* **2.** *направа, справа која вибрира изазивајући брзо треперење, титрање предмета који је с њом у вези:* електрични ~ за масажу (тела). **3.** *уређај, справа за одвајање, сејање и слагање, збијање зрнастих материјала (зрнасте хране, песка, земље, бетона и др.).*

вӣбрафо̄н м лат.-грч. муз. *удараљка која се састоји од низа челичних плочица у водоравно положеном оквиру, у које се удара штапићем.*

вӣбрафо̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на вибрафон.*

вибра́ција ж лат. **1.** физ. *осцилаторно кретање, осциловање, треперење, титрање, подрхтавање; једна периода осцилаторног кретања, (појединачни) трептај, титрај:* механичка ~. **2.** *треперење гласа или тона произведеног на неком музичком инструменту.*

вӣбрацио̄нӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на вибрацију, који вибрира:* ~ сито.

вибри́рати, вӣбрӣра̄м несвр. лат. *осциловати, треперити, титрати; подрхтавати, дрхтати, трести се.*

вӣброме̄тар и **вӣброметар,** -тра м лат.-грч. *инструмент за мерење механичких вибрација (нпр. у машинама, возилима, мостовима).*

ви́вак, -вка м зоол. **а.** *врста птице мочварице с перјаницом на глави* Vanellus vanellus *из пор.* Charadriidae. **б.** *у мн.: породица птица вивчарица* Charadriidae, *дугих ногу и крила, које су изврсни летачи, зујавци.*

вӣва̄ријум (вӣва̄рӣј, -ија) м лат. *простор омеђен мрежом или стаклом за држање и узгајање малих животиња (водоземаца, гмизаваца, инсеката и др.) у околностима сличним природним, мали зоолошки врт.*

вива̂че прил. итал. муз. *ознака за брзи темпо.*

вӣвипа̄ран, -рна, -о лат. *в. живородан.*

вивипа́рно̄ст, -ости ж *в. живородност.*

вивисѐкција ж лат. мед. *сецирање живе животиње у циљу научног (биолошког или медицинског) истраживања.*

вивисекци́рати, -ѐкцӣра̄м свр. и несвр. *(из)вршити вивисекцију.*

вӣвкати, -а̄м несвр. *одавати глас сличан гласу вивка; гукати.* ■ ~ **се** *чистити своје перје (о птицама).*

вивча̀рица ж зоол. *у мн.: ред птица* Choradriiformes, *које су изврсни летачи (породице: шљуке, вивци, ждралови, галебови, њорке); у јд.: птица из тога реда.*

вӣгањ и **вӣгањ,** -гња м **а.** *ковачка радионица, ковачница.* **б.** *ковачко огњиште.*

вӣгва̄м, -а́ма м енгл. *колиба северноамеричких Индијанаца.*

вӣгӣлија ж лат. **1.** кат. *служба у цркви уочи великог празника; предвечерје великог празника.* **2.** фиг. *непроспавана ноћ; бдење, неспавање.*

вӣговац, -о̄вца м ист. *присталица, члан некадашње политичке странке у Енглеској (XVII в.) која се ослањала на финансијску буржоазију; данас присталица либералне странке у Енглеској.*

вӣговскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на виговце:* ~ странка.

вӣд[1] м (лок. ви́ду; мн. ø) *примање светлосних утисака у оку и опажај изазван тим надражајем, виђење; способност, моћ примања светлосних утисака:* имати добар ~. • **кокошји** ~ *слаб вид у сумрак, ноћно слепило.* **очни (очињи)** ~ (песн. и у заклињању) *очи.* **за вида** *док се још види, док је још дан.* **(из)губити, испустити из вида** *преста(ја)ти видети (некога, нешто);* фиг. *не узети, не узимати у обзир (нешто), не водити рачуна (о нечему), занемари(ва)ти (нешто); заборавити, заборављати (нешто), сметнути, сметати с ума (нешто).* **имати у виду** *имати на уму (нешто), мислити (на нешто), водити рачуна (о нечему).* **не испуштати из вида** *упорно гледати, посматрати; стално пратити некога, мотрити на некога.* **неста(ја)ти с (из) вида** *не видети се, ишчезнути, ишчезавати.*

вӣд[2] м (лок. ви́ду; мн. ви́дови) **1.** *спољашњи, вањски изглед ствари, лик, облик; уопште облик, форма у којој се нешто јавља, испољава:* добити нови (друкчији) ~, имати ~ уплашена човека, у виду наказе, приказ у виду монографије, плод у виду

лопте, распоредити се у виду прстена. **2.** *врста, тип нечега:* разни видови школа (спорта, разоноде итд.), видови рачунања, ~ нерегуларне војске. **3.** лингв. **а.** *облик придева којим се казује одређеност или неодређеност онога што стоји уз придев:* одређени (придевски) ~, неодређени ~. **б.** *иманентно својство огромне већине српских (и уопште словенских) глагола да показују свршеност, ограниченост или несвршеност, неограниченост радње, процеса или стања, аспект:* свршени ~, несвршени ~. • **под видом (нечега)** *под изговором.* – Састајали су се под видом заједничког учења.

вѝдан, -дна, -о **1. а.** *који се види, видљив:* једва ~ црта. **б.** *који се може лако видети, уочити, који пада у очи, упадљив, уочљив:* ставити кључ на ~ место. **в.** фиг. *који се лако уочава, запажа, приметан, уочљив; очигледан, јасан:* ~ разлика између нечега, видни знаци нечега. **г.** *пун светлости, добро осветљен (дневном или другом светлошћу), светао; у коме се добро види:* ~ место; ~ ноћ. **2.** *истакнут, значајан, знатан, запажен, важан:* заузимати ~ место, имати видну улогу. **3.** (одр.) *који се односи на вид, који је у вези с видом, с чулом вида:* ~ поље, видни осети, видни надражаји, видни утисци.

вѝда̄р, -а́ра м *онај који вида, лечи ране, исцелитељ.*

вида̀рина ж нар. *накнада видару за видање.*

вида̀рица и **вѝда̄рка** ж *женска особа видар, исцелитељка.*

вѝда̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на видаре и видање.*

вида́рство с *вештина видања, лечење народним лековима, травама, мелемима и др., народно лекарство.*

ви́дати, вѝда̄м несвр. нар. *лечити (обично ране) народним лековима, травама, мелемима и сл., исцељивати.* ■ **~ се** *лечити се.*

вѝдац, вѝца м бот. **а.** *зељаста биљка* Euphrasia officinalis *из ф.* Scrophulariaceae, *која се употребљава у лекарству.* **б.** *в. видовчица.*

вѝделац, -еоца јек. **вѝдјелац,** вѝдиоца м **1.** *видовит човек, визионар.* **2.** *онај који има способност да види оно што други не могу, да доживи указање божанских бића у човечјем лику:* видиоци Госпе.

вѝделачкӣ јек. **вѝдјелачкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на видеоце.*

вѝделица јек. **вѝдјелица** ж *женска особа виделац.*

вѝдело јек. **вѝдјело** с **1.** *светлост, светло; дневна светлост, дан:* вратити се за видела. **2.** нар. *светлосни извор (свећа, лампа и сл.).* • **изићи (излазити), изби(ја)ти, доћи** и сл. **на ~** *обелоданити се (обелодањивати се), откри(ва)ти се; поста(ја)ти познат.* **изићи ће** и сл. **дело на ~** *истина се не може сакрити.* **изнети, износити на ~** *објавити, објављивати, (у)чинити нешто јавним.* **ступити на ~, појавити се на виделу** *појавити се у јавности, ступити на сцену.*

вѝдео, -еа м разг. *в. видео-рикордер.*

видео- лат. *први део полусложеница или (ређе) сложеница који значи да је оно што означава други део полусложенице или сложенице у вези са снимањем и репродуковањем снимака:* ~-апарат, ~-запис, ~-камера, ~-касета, ~-програм, видео-пројектор, видео-пројекција, видео-снимак, ~-трака, ~-уређај, ~-клуб, ~-техника; видеограм, видеотека.

вѝдео-ѝгра ж *електронска играчка којом се помоћу контрола решавају разни задаци пројектовани на телевизијском или сличном екрану.*

вѝдео-касѐта ж *специјална кутија (касета) са магнетоскопском траком на коју се снима, одн. са које се репродукује снимак.*

вѝдео-клу̂б м *клуб, друштвена просторија с видеотеком у којој се изнајмљују видео-касете.*

вѝдео-рекѐрде̄р, -е́ра м и **вѝдео-рикѐрде̄р,** -е́ра м *електронски и механички уређај којим се на видео-касете снимају емисије које се тога тренутка приказују на телевизији или репродукују на телевизијском екрану снимљене видео-касете.*

вѝдео-спо̂т м *кратак видео-снимак неке музичке, забавне тачке који се емитује најчешће у рекламне сврхе.*

видеоте́ка ж *збирка видео-касета; радња за изнајмљивање видео-касета.*

вѝдети јек. **вѝдјети,** -ди̑м (импф. вѝђа̄х) свр. и несвр. **1. а.** *имати способност вида, примити, примати светлосне утиске, опазити, опажати чулом вида; запазити, запажати очима, (у)гледати, посматрати:* ~ добро, ~ море. **б.** *наћи се, састати се (с неким), срести (некога).* – Јеси ли видео јуче Марка? **2. а.** *запазити, запажати, уочити, уочавати, приметити, примећивати; закључи(ва)ти на основу нечега:* ~ тугу у нечијим очима, ~ да неко лаже. **б.** *наћи, налазити, држати, сматрати, мислити.* – Не видим да је имао неке користи од тога. **в.** *увидети, увиђати, схватити, схватати.* – Видео је да је погрешио. Зар не видиш да ћемо настрадати? **г.** *дознати, сазнати; упознати.* – Морам видети шта он намерава. Видео је у писму да му је мајка болесна. **д.** *проверити, испитати, проучити; прегледати.* – Видећу како та ствар стоји код суда. Види да ли је исправно написано. Да видим од чега болујеш. Види је ли ово вино добро. **ђ.** *размислити, просудити.* – Хајде да видимо шта нам је најбоље да предузмемо. **е.** *сазнати нешто, уверити се у нешто из сопственог искуства.* – Нисам никада видео да дете вози ауто. **ж.** *искусити, доживети, преживети; дочекати:* ~ муке, ~ много радости; ~ много лепих тренутака. **з.** (од некога) *(на)учити од некога гледајући.* – Од кога си то видео? Од оца. **3.** *побринути се за нешто.* – Иди види нешто за ручак. Види да завршиш тај посао до сутра. **4.** *имати, добити:* ~ користи од неког посла. ■ **~ се1. а.** *(у)гледати, опазити самог себе, свој лик (у огледалу, бистрој води и сл.).* **б.** *угледати, представити себе у мислима, замислити себе.* **2.** *наћи се, обрести се (на неком месту, у некој ситуацији):* ~ се у чуду. **3. а.** *бити видљив, указивати се, показивати се.* – Виде му се ребра колико је мршав. **б.** безл. *бити видно, светло.* – Још се видело кад смо кренули кући. **4.** уз. повр. *састати се, сусрести се.* – Кад ћемо се сутра видети? • **~ својим (властитим) очима** *зацело, посве сигурно видети.* **видећеш ти свога бога (своје добро јутро)** *у претњи: запамтићеш, осетићеш последице својих поступака.* **види!** *узвик при чуђењу.* – Види како лаже! **види ти њега!** *узвик за благи укор или за дивљење, чуђење.* **да видим(о) (видећу, видећемо)** *док размислим(о), да размислим(о).* **да те више не видим, да те моје очи више не виде** *не појављуј се више преда мном.* **живи били па видели** *уверићете се у то кад-тад, ускоро.* **имаш га шта и ~** *леп, наочит је.* **ко је то видео!** *нико то не ради, тако се то обично не ради.* **не видим ни белу мачку** *слабо видим, обневидео сам (од замора очију).* **не ~ даље од носа** *не знати, бити уских, скучених погледа.* **не види се (ни) прст пред оком** *ништа се не види, јако је мрачно.* **не види бела дана** *много ради, презаузет је.* **не ~ се од посла** *бити претрпан, преоптерећен послом.* **немаш га шта ~** *сасвим је неразвијен, мали.* **не моћи (очима) ~ (некога)** *мрзети.* **сад га видиш, сад га не видиш** *каже се при варању, подваљивању.* **што видео не видео!** *направи се невешт (као да то ниси видео).*

вѝдӣк, -и́ка м **1. а.** *видни простор, простор који се може обухватити погледом, видокруг; граница до које допире вид, хоризонт:* појавити се на видику, нестати (ишчезнути, изгубити се) с видика. **б.** *призор, слика на посматраном простору:* лепи видици. **2.** фиг. **а.** *умни домет, моћ, ширина схватања; схватање, поглед на нешто:* ширити духовне видике, бити уских видика, бити широких видика. **б.** *гледиште, стајалиште, аспект посматрања нечега:* посматрати нешто с два видика. • **бити на видику** 1) *бити на таквом месту, положају да га свако може видети, падати у очи.* 2) *приближавати се, ближити се:* зима на видику, рат на видику. **изаћи, изићи (излазити), ѝзби(ја)ти** и сл. **на ~** *поста(ја)ти јасан, очит, изаћи, излазити у јавност.* **изнети (износити) на ~** *(у)чинити јавним, познатим, обелоданити (обелодањивати), објавити (објављивати).*

види́ков, -а, -о *који се односи на видик, хоризонт:* ~ круг, ~ линија.

вѝдиковац и **види́ковац,** -о̄вца м *место са кога се пружа леп поглед на околину.*

видјел- *в. видел-,* **вѝдјети (се)** *в. видети (се).*

вѝдљив, -а, -о **1.** *који се може видети, видан, уочљив:* једва ~ звезда (тачка). **2.** *в. видан (1б, 1в):* ставити на ~ место; ~ разлика између нечега.

вѝдљиво прил. *приметно, уочљиво; очевидно:* ~ ганут.

вѝдљиво̄ст, -ости ж *особина и стање онога што је видљиво; осветљеност:* слаба ~, добра ~.

вӣдно прил. **1.** *светло, осветљено (дневном светлошћу), јасно.* – Напољу је било још видно. **2. а.** *тако да се лако може видети, уочити, упадљиво:* ~ обележено место, ~ заостајати (у трчању нпр.). **б.** *очевидно, приметно:* ~ старити.

ви́днōст и **вӣднōст,** -ости ж **а.** *осветљеност, светлост (дневна):* осигурати добру ~ просторије. **б.** *в. видљивост.*

Вӣдовдāн м *православни црквени празник (св. Вида и кнеза Лазара) и народни празник (као успомена на Косовски бој 1389. године), који се слави 28. јуна.*

вӣдовдāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Видовдан:* ~ свечаност, ~ устав.

видо̀вит, -а, -о **1.** (обично у нар. празноверју) *који има натприродну моћ да предвиђа будућност:* бити ~. **2.** *који има способност да понире у суштину ствари, проницљив, мудар.*

видо̀вито прил. *са способношћу проницања у оно што ће се догодити, предвиђајући оно што ће се догодити, пророчки, визионарски.*

видо̀витōст, -ости ж *моћ предвиђања будућности, визионарска, пророчка способност.*

видо̀вњāк, -áка м *видовит човек, визионар, пророк.*

видо̀вњāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на видовњаке, својствен видовњацима, визионарски, пророчки:* ~ моћ.

вӣдōвчица ж бот. **а.** *род зељастих биљака* Anagallis *из ф.* Primulaceae. **б.** *једногодишња врста тога рода* A. arvensis, *са црвенкастим или плавим цветићима, која се употребљава у нар. лекарству.*

вӣдокрӯг м *в. видик (1а, 2а).*

вӣдра ж (ген. мн. вӣдрӣ (вӣдāрā)) **1. а.** зоол. *звер* Lutra lutra *из пор. куна* (Mustelidae), *која живи поред вода и храни се рибом.* **б.** *крзно те животиње.* **2.** фиг. *врло окретна, сналажљива особа, мудра и лукава особа:* ~ човек, ~ од човека.

вӣдраст, -а, -о *окретан, сналажљив, вешт, спретан (као видра).*

вӣдрасто прил. *окретно, спретно, вешто (као видра).*

вӣдрин, -а, -о *који припада видри, који је од видре:* ~ јазбина, ~ крзно.

вӣдрица ж *дем. и хип. од видра.*

вӣдскӣ, -ā, -ō лингв. *који се односи на глаголски вид:* ~ значење, ~ категорија.

ви́ђати, вӣђāм несвр. **1. а.** *више пута, с времена на време видети:* ~ у сну. **б.** *више пута сретати некога, бивати у друштву с неким:* ~ (некога) у граду. ■ **~ се** (са неким) *(су)сретати се, састајати се, налазити се (са неким):* ~ се с пријатељем.

вӣђен, -а, -о *који има велики углед, угледан, цењен, уважен:* ~ човек, ~ кућа. • **радо ~** *добро примљен:* ~ гост. **нерадо ~** *непожељан:* ~ гост.

вӣђенōст, -ости ж *углед, уваженост, цењеност.*

вӣђēње и **виђе́ње** с **1.** (вӣђēње) *гл. им. од вид(ј)ети (се).* **2.** *визија, привиђење, слика коју неко види у сну или у неком заносу.* **3.** књиж. *откровење, визија (књижевни род у хришћанској литератури).* **4. а.** *сусрет, састанак:* при првом виђењу. **б.** етн. *упознавање с новодоведеном младом у младожењиној кући:* ићи на виђење. • **до виђења!** *поздрав при растанку.* **из виђења, по виђењу (знати, познавати)** *познавати некога само површно по физиономији (из чешћих сусрета).* **меница, камата** и сл. **по виђењу** банк. *меница, камата и сл. која се плаћа, исплаћује било кад, кад се затражи исплата.* **отићи (свратити** и сл.**) на виђење** *посетити (некога).*

вӣжла ж мађ. **1.** *врста ловачког пса птичара или гонича* Canis avicularis; *женка тога пса.* **2.** фиг. **а.** *витка и живахна, несташна женска особа, обично девојка, шипарица.* **б.** *жена лаког морала, кокета.*

вӣжласт, -а, -о *в. вижљав.*

вӣжле, -ета с (мн. ø; зб. им. вӣжлāд ж) **1.** *млада вижла, штене вижле; мали пас уопште, псетанце, псето.* **2.** фиг. *витка живахна особа, обично младић; мангуп.*

вӣжлица ж **1.** *дем. и хип. од вижла; вижла (женка).* **2.** фиг. *витка живахна девојка.*

вӣжљав и **вӣжљаст,** -а, -о **1.** *висок а витак, протегљаст; гибак:* ~ девојка. **2.** фиг. **а.** *жив, живахан, несташан (као вижле).* **б.** *слободан у понашању, кокетан (о девојци).*

вӣжљаво и **вӣжљасто** прил. *као вижла, живо, хитро; несташно.*

ви́за ж лат. **1. а.** *клаузула на путној исправи (пасошу) којом надлежни државни орган одобрава страном држављанину прелаз преко државне границе, боравак у земљи и излаз из земље:* улазна ~, транзитна ~. **б.** *уопште службена овера, потврда на јавној исправи.* **2.** *улог играча приликом картања.*

Виза̀нтија ж ист. *држава која се развила из источног дела Римског царства, Источно римско царство (од времена цара Константина до цара Теодосија); касније посебна држава на југоистоку Европе (до пада под Турке).*

виза̀нтӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на Византију:* ~ царство, ~ фреска, ~ икона.

виза̀нтика ж (мн. ø) ум. *византијски стил (обично у архитектури).*

Византи́нац, -нца м **1.** *становник Византије.* **2.** (византи́нац) *лукав, препреден човек, лицемер.*

византини̇̀зам, -зма м *оно што је карактеристично за Византију; византијска култура, византијски културни утицаји.*

Виза̀нтӣнка ж *становница Византије.*

византо̀лог м *научник који се бави византологијом.*

византоло̀гија ж *наука која се бави проучавањем историје, духовне и материјалне културе Византије.*

византо̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на византологију и византологе.*

вӣзија ж лат. **а.** *виђење нечега нестварног, слика, представа човекове маште; привиђење, халуцинација (нарочито код уживалаца дрога, занесењака, мистика).* **б.** *врло жива представа, виђање, обично онога што ће се десити у будућности:* ~ света, песничка ~.

визио̀нāр, -áра м фр. **а.** *видовит човек.* **б.** *сањар, занесењак.*

вӣзионāран, -рна, -о **а.** *видовит, склон визијама.* **б.** *који је као у визионара.*

визио̀нāрка ж *женска особа визионар.*

вӣзионāрно прил. *као визионар, видовито.*

визиона́рнōст, -ости ж *способност стварања визија, видовитост.*

визио̀нāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на визионаре, који је као у визионара.*

визио̀нāрски прил. *на визионарски начин, као визионар, видовито:* ~ гледати у будућност.

визиона́рство с *својство и способност визионара, склоност визијама, видовитост.*

визи̇̀р, -и́ра м фр. **1. а.** *предњи, покретни решеткасти део средњовековног шлема којим се заклањало лице.* **б.** *мрежаста заштита лица код мачевалаца.* **2.** техн. **а.** *задњи део нишанске справе, нишана код ватреног оружја (са усеком, гајком).* **б.** *направа за усмеравање (визирање) оптичког инструмента на објекат који се посматра, одн. који се држи на нишану.* **в.** фиг. *начин посматрања, мерило, критеријум.* **3.** *направа у виду штапа или шипке за мерење количине течности у бурету.*

визи́рати[1], вӣзӣрāм свр. и несвр. *снабде(ва)ти визом (обично пасош);* уп. виза (1).

визи́рати[2], вӣзӣрāм свр. и несвр. **а.** *управити, управљати визир (2а) на неку тачку, (на)нишанити.* **б.** *усмерити, усмеравати оптички инструмент на објекат који се посматра, држи на нишану.*

вӣзӣрнӣ, -ā, -ō *који се односи на визир и визирање:* ~ угао, ~ правац.

вѝзита и **визи́та** ж фр. **1.** *свакодневни лекарски обилазак и прегледа болесника у болници:* јутарња ~, отићи у визиту. **2.** *посета познаника, пријатеља; службена посета.*

визѝта̄тор м *црквено лице које врши визитацију:* апостолски ~.

визита́ција ж лат. **1.** *званична посета бискупије, епархије ради контроле, инспекције:* каноничка ~. **2.** *преглед војних обвезника, регрута, регрутација.* **3.** *претресање, претрес, преглед.*

визити́рати, -зѝтӣра̄м свр. и несвр. *(из)вршити визитацију.*

вѝзитка̄рта ж нем. *в. посетница.*

вѝзитнӣ и **вѝзӣтнӣ,** -а̄, -ō *који се односи на визиту, који је намењен за визиту:* ~ соба.

визуа̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *визуелни тип човека.*

вѝзуе̄лан (вѝзуа̄лан), -лна, -о фр. **а.** *који се односи на чуло вида, који се прима чулом вида:* ~ посматрање, визуелни утисци. **б.** псих. *који се одликује памћењем заснованим на утисцима примљеним чулом вида:* ~ тип.

вѝзуе̄лно (вѝзуа̄лно) прил. *помоћу чула вида, чулом вида, очима:* ~ перципирати, ~ опажати.

визуе́лнōст (визуа́лнōст), -ости ж *особина онога што је визуелно, способност визуелног опажања.*

визу́ра ж лат. **1.** *замишљена права линија која полази од посматрачева ока и иде кроз дурбин право до објекта посматрања, правац посматрања.* **2.** фиг. *начин посматрања неке појаве, становиште, гледиште:* из моје визуре.

ви́ја ж **1.** бот. *назив више врста детелине са жутим цветовима:* Medicago falcata, M. lupulina, M. sativa *и др.* **2.** *биљка пузавица, повијуша.* **3.** *врста дечје игре у којој један играч јури (вија) и хвата друге, игра вијања.*

вија- јек. *в. веја-*, **вѝјавица** *в. вејавица.*

вија̀дукт м нем. *мост изнад долине, провалије или изнад неке друге саобраћајнице, надвожњак.*

ви́јак, -јка м **1.** техн. *метални завртањ, машински елеменат који служи за спајање машинских делова, а састоји се од главе, цилиндричног стабла са спирално нарезаним навојима и од навртке, којом се притежу делови.* **2.** *чивија на жичаним музичким инструментима.* **3.** *елиса, пропелер:* бродски ~.

ви́јати, вӣја̄м несвр. **1.** *јурити за неким, терати, гонити, витлати.* **2.** *гонити, нагонити, терати (некога на неки посао).* ■ ~ **се 1.** уз. повр. *јурити једно друго, витлати се.* **2.** *летети тамо-овамо, горе-доле, укруг и сл., шестарити.*

вѝјача ж спорт. *уже за прескакање.*

вије- јек. *в. ве-* (вијек *в. век*, вијенац *в. венац*, вијест *в. вест*, вијећ- *в. већ-*).

вијо̀глав, -а, -о **1.** *који извија, врти главом; немиран, жив (о животињама):* ~ коњ. **2.** фиг. **а.** *несташан, немиран.* **б.** *ветропираст, лакомислен; обестан, осион, самовољан.*

вијо̀гла̄вка ж **1.** *вијоглава женска особа.* **2.** зоол. *птица слична детлићу* Junx torquilla *из реда пузачица* (Pici, Scansores).

вијо̀главо прил. *ветропирасто, несташно; вртоглавом брзином.*

вијо̀главōст, -ости ж *особина онога који је вијоглав, лакомисленост; лакомислен поступак.*

вијо̀рити (се), -ӣм (се) несвр. [гл. им. вијо̀рēње с] **1.** *лепршати се, вити се.* **2.** (нечим) *махати, размахивати.*

вијо̀рог, -а, -о *који има вијугаво свинуте, повијене рогове:* ~ антилопа.

вијо̀шница ж бот. *зељаста биљка* Parietaria *из ф. коприва* (Urticaceae), *која обично расте поред зидова.*

вѝјуга ж **а.** *извијена, кривудава линија.* **б.** *кривина, окука, завој.* **в.** (обично у мн.) анат. *набор на кори великог мозга:* мождане вијуге. **г.** *уопште оно што је извијеног, спиралног облика:* вијуге у носу, вијуге на завртњу. • **имати вијуге за нешто** разг. *имати смисла, талента за нешто.* **немати ниједне вијуге у мозгу** разг. *бити луд, глуп.* **раде му вијуге** *добро размишља, схвата, паметан је.*

вију̀гав, -а, -о **1.** *који вијуга, који има вијуге, кривудав:* ~ пут, ~ цеста. **2.** фиг. *замршен, сложен.*

вију̀гаво прил. *правећи вијуге, вијугајући, кривудаво:* ~ тећи.

вију̀гавōст, -ости ж *особина онога што је вијугаво, кривудавост.*

вѝјугаст, -а, -о *в. вијугав.*

вију̀гати (се), -а̄м (се) несвр. **1.** *пружати се или кретати се вијугаво, мењајући правац, кривудати (нпр. о путу, реци, змији и др.).* **2.** фиг. **а.** *заобилазити истину, извргдавати, врдати.* **б.** *често мењати начин деловања (избегавајући отворено изјашњавање и сл.).*

вѝјугица ж *дем. од вијуга.*

вѝју̑к м бот. *назив за више ливадских трава* Festuca *из ф.* Gramina, *чије врсте служе за сточну пашу:* ливадски ~, овчији ~.

вију́шац, -шца м бот. *зељаста коровна биљка повијуша* Polygonum convolvulus *из ф.* Polygonaceae.

вѝјчанӣ, -а̄, -ō *који се односи на вијак, вијке:* ~ транспортер.

вијча̀нӣк, -и́ка м *део жичаних музичких инструмената на коме су чивије за затезање жица.*

вѝка ж **1.** *говор повишеним и појачаним гласом, повишени и јаки гласови (у узбуђењу, при довикивању и сл.); граја, галама.* **2.** *оптужба, грдња, повика.* – Вика на вука, а лисице месо једу. • **цика и** ~ *велика галама.* **много вике ни око чега, ни за шта** *напразно, залудно расправљање и грдња због нечега.*

вѝкао, -кла, -о *навикнут (на нешто), вичан (нечему).*

вѝка̄р, -а́ра м лат. цркв. *заменик, намесник бискупа или епископа; помоћни свештеник, заменик жупника, капелан:* генерални ~.

викарѝја̄т, -а́та м **а.** *надлежност и делокруг викара; управа викара.* **б.** *подручје, област викареве управе.*

вѝка̄рнӣ, -а̄, -ō у изр. ~ **епископ** *в. викар.*

вѝка̄рскӣ, -а̄, -ō *који се односи на викара:* ~ дужност.

ви́кати, вӣчēм (пр. сад. ви́чӯћи) несвр. **а.** *говорити, изговарати појачаним и повишеним гласом, галамити; извикивати, објављивати повишеним гласом, виком.* **б.** (на некога, некога) *издирати се (на некога), грдити гласно (некога); жалити се гласно (на некога), јавно осуђивати (некога).* **в.** *звати, дозивати, позивати јаким гласом.*

вѝка̄ч, -а́ча м **1.** *онај који виче, гласно извикује, објављује нешто;* уп. телал. **2.** *онај који бучно негодује (против некога, нечега) или одобрава (нешто), букач, лармаџија.*

вика̀чица ж зоол. *у мн.: ред птица* Clamatores, *с кратким јаким ногама, које одлично лете (у јд.: таква птица).*

вѝка̄чкӣ, -а̄, -ō *који се односи на викаче:* ~ руља.

вѝкенд м енгл. *крај седмице, време одмора од суботе до понедељка ујутро; излет суботом и недељом:* провести ~ у селу, ићи на ~.

викѐнда̄ш, -а́ша м *онај који иде на викенд, који проводи викенд негде.*

вѝкендица ж *омања кућа за одмор или рекреацију (обично ван града или у туристичком месту), која се користи повремено или у сезони.*

вѝклер м нем. *мала ваљкаста направа око које се намотава коса ради коврџања, увијач за косу.*

ви́кнути, вӣкнēм свр. **а.** *рећи, изговорити повишеним гласом; извикнути, објавити повишеним гласом.* **б.** (на некога, некога) *издерати се (на некога), изгрдити гласно (некога), подвикнути.* **в.** *позвати јаким гласом.*

вѝконт м фр. ист. *племић по рангу између грофа и барона (у Француској и Енглеској).*

виконтѐса ж *виконтова жена или кћерка.*

вѝла ж лат. *породична кућа с вртом у мирнијем крају града или у природи намењена за одмор и летовање; летњиковац.*

вѝла ж (вок. вȋло) мит. **а.** *по народном веровању натприродно женско биће у виду лепе младе девојке с дугом распуштеном косом (која одређује судбину и штити јунаке).* **б.** песн. *замишљено натприродно биће које надахњује уметнике, муза.* **в.** фиг. *женска особа изванредне лепоте.* **г.** мн. (у клетви) *нечастива сила, ђаво.* – Виле те однеле! Виле у те ушле! • **~ бродаркиња (бродарица, бродарка), водена ~** *вила која живи поред воде или у води, нимфа.* **~ облакиња***вила која живи у облацима.* **~ планинкиња (нагоркиња, загоркиња)** *вила која живи у планини.* **које су те виле донеле?** *зашто си дошао? откуда ти?*

вила́јет м тур. ист. *административна јединица у Турској у XIX веку, област којом је управљао валија, покрајина, провинција.* • **тамни ~** мит. *свет вечите таме.* **ударити (наметнути) намет на ~** *оптеретити становништво, народ тешким обавезама, наметима.*

вила́јетскӣ, -ā, -ō *који се односи на вилајет, који припада вилајету:* ~ судија.

вѝласт, -а, -о *који има облик вȋлā, рашљаст, рачваст:* виласти рогови.

вѝласто прил. *у облику вȋлā, као вȋле, рашљасто;* фиг. *разроко.*

вѝлāш, -а́ша и **вѝлāш,** -а м *животиња (мужјак) виластих рогова:* ~ во (ован).

вѝле, вȋлā ж мн. *пољопривредно оруђе с дугом дршком и, обично, са два, три или четири парошка, одн. крака за прикупљање и преношење траве, сена, сламе и сл.*

вѝлен и **вѝлен,** -а, -о *в. виловит:* ~ коњ.

вилѐнӣк, -ӣка м *в. вилењак.*

вилѐница ж празн. *жена која по народном веровању има чаробну, вилинску моћ, чаробница; врачара, гатара.*

вилѐнӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на виленике и виленице.*

вилѐњāк, -а́ка м **1.** празн. *по народном веровању човек натприродне моћи обдарен од вила и њихов штићеник; вештац.* **2. а.** *настран човек, особењак, занесењак, фантаста.* **б.** *ветрогоња, ветропир.* **3.** фиг. *онај који је виловит, помаман, бесан (обично коњ или човек).*

вилѐњāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на вилењаке, својствен вилењацима.*

вилења́штво с *својство, моћ вилењака, чаробњаштво.*

вѝлин, -а, -о *који припада вили.* • **~ коса** бот. *в. под коса*[1].

вѝлинскӣ, -ā, -ō *који се односи на вȋле, који припада вилама, који потиче од вила, који је као у вила, својствен вилама; чаробан, фантастичан:* ~ царство, ~ свет, ~ стас, ~ занос.

вѝлица[1] ж **1.** анат. *свака од две чељусне кости у којима су усађени зуби, чељуст:* горња ~ (maxilla), доња ~ (mandibulla). **2.** лов. *полукружни део клусе који стеже уловљену животињу.* • **вештачка ~** *зубна протеза која замењује зубе једне вилице.* **развалити (разглавити, разјапити) вилице***почети викати, развикати се.*

вѝлица[2] ж **1.** рег. *в. виљушка (1).* **2.** (најчешће мн., нар.) *назив за разне ракљасте направе или направе с ракљама.*

вѝлица ж *дем. и хип. од вȋла.*

вѝличāрка ж зоол. у изр. **русогрла ~** *врста ластавице, чађава ласта* Hirundo (Chelidon) rustica.

вѝличаст, -а, -о *који је у облику вȋлā, рачваст:* ~ реп (нпр. ластин).

вѝличити, -ӣм несвр. [гл. им. вѝличēње с] *стављати жвале, ђем коњу, зауздавати.*

вѝличнӣ, -ā, -ō *који се односи на вȉлицу*[1], *који припада вилици:* ~ кост.

вѝлӣште с *држалица, држаље од вȋлā.*

вѝлōван, -вна, -о *в. виловит.*

вилȍвати, вȉлујēм несвр. **а.** *живети као вила, проводити вилински живот.* **б.** фиг. *проводити буран живот, понашати се несташно, обесно, мангупирати се, лудовати, враговати.*

вилȍвит, -а, -о **1.** празн. *који има натприродна својства која се приписују вилама и другим натприродним бићима, чаробан, волшебан:* ~ гора, ~ жена. **2. а.** *који лети као вила, брз, силовит, помаман:* ~ коњ. **б.** *полетан, жив; раздраган:* ~ коло, ~ песма. **в.** *плах, бујан:* ~ поток, ~ вода. **3.** *који очарава, чаробан, диван, бајан:* ~ поглед.

вилȍвито прил. *на виловит начин, плаховито, необуздано:* ~ полетети.

вилȍвитōст, -ости ж *особина онога који је виловит, онога што је виловито.*

вѝлōвно прил. *в. виловито.*

вилȍрог[1], -а, -о *који има виласте, рачвасте, узвијене рогове (као вȋле):* вилороги во.

вилȍрог[2] м *вилорога животиња (мужјак).*

вилȍрога ж *животиња (женка) виластих рогова (крава, овца).*

вилȍрогаст, -а, -о *в. вилорог*[1].

вѝљушка ж (дат. -шци; ген. мн. -шāкā (-шкӣ)) **1.** *део стоног прибора за јело са зупцима (обично 2–4), којима се набадају залогаји.* **2.** *назив за разне рачвасте, рашљасте предмете, направе или рачвасте делове предмета који обично служе као ослонац (нпр. за слушалицу на телефонском апарату, за весло на чамцу, за ђерам, пушку и др.).* • **звучна ~** физ. и муз. *рачваста челична направа, опруга која при удару производи тон одређене висине, основни тон, према коме се одређује висина осталих тонова, дијапазон.*

виљȕшкāр, -а́ра м *возило са дизалицом у виду покретне виљушке којом се прихвата и преноси роба пакована у сандуцима или балама.*

вѝљушкаст, -а, -о *који је у облику виљушке.*

вѝљушкасто прил. *у облику виљушке, рачвасто:* ~ дељена цваст.

вѝљушчица ж *дем. од виљушка.*

вѝмата прид. (ж. род) *која има велико виме:* ~ крава, ~ овца.

вѝме, -ена с (мн. вимѐна, ген. виме́нā) анат. зоол. *желездасти орган са сисама у женки неких сисара (преживара) који лучи млеко.*

вѝменӣ, -ā, -ō *који се односи на виме:* ~ вена.

виме́нце, -ета с (мн. -ца) *дем. од виме.*

вѝмењāк м бот. *планинска зељаста биљка* Platanthera bifolia *из ф. орхидеја* (Orchidaceae), *с гроздастим белим цвастима.*

вѝмешце и **виме́шце,** -ета с (мн. -ца) *дем. од виме.*

вѝнāр, -а́ра м **а.** *винарски трговац.* **б.** *стручњак за производњу и прераду вина.*

вѝнара ж **1.** *просторија за производњу, прераду и смештај вина; вински подрум.* **2.** *продавница вина.*

винȁрија ж *место где се производи и продаје вино на велико, погон за производњу и чување вина.*

вина́рити, вѝнāрӣм несвр. [гл. им. вина́рēње с] *бавити се производњом и прерадом вина.*

вѝнāрница ж *в. винара (2).*

вѝнāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на винаре и винарство:* ~ задруга, ~ радња, ~ трговац.

вина́рство с **а.** *производња и прерада вина (као привредна грана).* **б.** *наука о производњи и преради вина, енологија.*

вѝнаст, -а, -о *који је боје црвеног вина:* ~ месо јагода, ~ лице.

вѝндјакна и **вѝндјакна** ж нем. *кратак спортски капут од материјала кроз који не пробија ветар, ветровка.*

вѝно с **а.** *алкохолно пиће добијено врењем воћних сокова, обично мошта од грожђа:* бело ~, црно ~, пенушаво ~. **б.** разг. *количина вина (а) која запрема одређену посуду (чашу, флашу или сл.):* попити (купити) једно вино. • **десертно ~** *вино са већим процентом шећера, које се обично пије уз слаткише.* **стоно ~** *слабије а питко вино.* **суво ~** *умерено опоро бело вино.* **цело ~** *вино без*

додатка воде, неразблажено вино. **бити при вину** *бити припит (од вина).* **ни вода ни ~** *превртљива, непоуздана особа.* **ко ~ вечера, воду руча (доручкује)** *ко увече претерано пије вино или друго алкохолно пиће, ујутру је жедан.*

вѝнобо̄ј м и **винѐбоја** ж бот. *зељаста биљка* Phytolacca decandra *из ф.* Phytolaccaceae, *са црвеним бобицама, из којих се добија црвена боја (кермез) за бојење пића и слаткиша.*

вѝнов, -а, -о *који се односи на вино, вински; који се односи на винову лозу:* ~ лишће. • **~ пипа** зоол. *инсект тврдокрилац који нарочито напада винову лозу* Otiorrhsnus ligustici. **~ лоза** бот. и агр. *грм* Vitis vinifera *из ф. лозица, који се узгаја због плодова (грожђа), који се једу свежи, осушени (грожђице) или се прерађују у вино.*

вѝно̄вни̏к м **а.** *онај који је крив за нешто, кривац.* **б.** фиг. *изазивач, проузроковач, узрочник нечега; творац:* ~ свађе.

вѝно̄вница ж *женска особа виновник.*

вѝного̄рје с *брежуљкаст крај засађен виноградима, крај погодан за гајење винограда.*

вѝногра̄д м *земљиште засађено виновом лозом; засад винове лозе.* • **господњи, божји ~** цркв. *расадник Христове науке; хришћански свет, хришћанство.*

виногра̀да̄р, -а́ра м *онај који се бави гајењем, обрађивањем винограда, узгајивач винограда.*

виноградаа́рити, -а̀да̄рӣм несвр. [гл. им. виноградаа́ре̄ње с] *бавити се виноградарством.*

виногра̀да̄рка ж *женска особа виноградар.*

виногра̀да̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на виноградаре и виноградарство:* ~ крај, ~ задруга, ~ школа.

виноградаа́рство с *пољопривредна грана која се бави гајењем винове лозе и прерадом грожђа у вино.*

виногра̀дња̄к, -а́ка м зоол. *копнени пуж* Helix pomatia, *штеточина у виноградима и вртовима.*

вѝноградскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на винограде:* ~ крај. • **~ пуж** зоол. *в. виноградњак.*

вино̀пија м (мн. ж) *човек који радо и много пије вино.*

вино̀родан, -дна, -о *који обилује виновом лозом и грожђем, погодан за гајење винове лозе; у којем је добар род грожђа:* ~ брежуљак, ~ крај; ~ година.

вино̀родно̄ст, -ости ж *својство онога што је винородно.*

виноте́ка ж *продавница разних врста квалитетних (обично старих) вина; збирка квалитетних бираних вина.*

вино̀точа м (мн. ж) *онај који точи и служи вино;* ист. *на средњовековном двору: службеник који је доносио вино и точио га гостима, пехарник.*

вѝнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на вино***а.** *који служи за вино:* ~ буре, ~ чаша, ~ подрум. **б.** *који потиче од вина, од пијења вина:* ~ расположење, ~ мамурлук, ~ глас. **в.** *који је инспирисан вином:* ~ песма, ~ поезија. **г.** *који настаје, који се јавља код вина:* ~ болест, ~ врење. **д.** *в. винарски:* ~ трговина, ~ трговац. • **~ брат** шаљ. *човек склон пићу, пијаница.* **~ карта** *попис вина која се служе у хотелу, ресторану.*

ви́нути, вѝне̄м свр. **а.** *подићи, уздићи нагло, замахом, узнети:* ~ увис (нешто), ~ руке. **б.** *привући (себи), привинути, пригрлити; обујмити, обавити.* ■ **~ се 1. а.** *уздићи се хитро увис, узлетети, полетети:* ~ се у висине. **б.** фиг. *доспети на висок друштвени положај.* **2.** *кренути нагло, хитро, похитати, полетети:* ~ се преко поља, ~ се у свет. **3.** *нагло се бацити, попети се, скочити:* ~ на коња. **4.** *извити се, отети се, зачути се (о гласу, уздаху):* ~ се из груди.

ви́нце, -а и -ета с (мн. -ца) *хип. од вино.* • **ударило му ~ у лице** *опио се од вина.*

вѝнчесте̄рка ж вој. *врста војничке и ловачке пушке (према америчком индустријалцу Оливеру Винчестеру).*

вѝнчина ж *пеј. од вино.*

вѝнџија и **ви́нџија** м (мн. ж) *љубитељ вина; стручњак за вина.*

вѝња̄га ж **1.** бот. *дивља лоза* Vitis silvestris *из ф.* Vitaceae; *грожђе те лозе.* **2.** *лозица, врежа код биљака пењачица.*

вѝња̄к м **а.** (мн. ø) *вински дестилат, ракија добијена печењем вина, коњак.* **б.** разг. *количина вињака (а) која запрема одређену посуду (чашу, флашу и сл.):* попити један ~.

вињѐта ж фр. *украсна шара на почетку или завршетку поглавља у књизи, на насловном листу или крају књиге.*

вио́ла ж итал. муз. *врста гудачког инструмента са четири жице, по величини и тонском регистру између виолине и виолончела.*

вио̀лентан и **виолѐнтан,** -тна, -о лат. *силовит, жесток, необуздан:* ~ темперамент.

вио̀лентно и **виолѐнтно** прил. *силовито, жестоко, необуздано.*

вио̀лентно̄ст и **виолѐнтно̄ст,** -ости ж *особина онога који је виолентан, силовитост, жестина, необузданост.*

виолѐнција ж лат. *в. виолентност.*

вио̀лет прид. непром. *в. виолетан.*

вио̀летан, -тна, -о фр. *који је боје љубичице, љубичаст.*

виоли́на ж итал. муз. *гудачки инструмент са четири жице највишег тонског регистра од свих гудачких инструмената.* • **прва ~** 1) *виолина која води у оркестру.* 2) фиг. *онај који има главну реч у нечему, који се истиче изнад свих осталих.* **свирати прву виолину** *истицати се изнад свих других.* **свирати другу (трећу) виолину** *играти споредну улогу у нечему.*

виолѝнист(а), -е̄ м (-сти) *свирач на виолини; уметник на виолини.*

виолинѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на виолинисте:* ~ концерт.

виолѝнисткиња (виолѝнистица) ж *женска особа виолинист(а).*

виолѝница ж *дем. од виолина.*

вио̀лӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на виолину:* ~ жица, ~ концерт. • **~ кључ** муз. *знак који на почетку нотног система означава место ноте „ге".*

вио̀лист(а), -е̄ м (мн. -сти) *свирач на виоли.*

вио̀листкиња (вио̀листица) ж *женска особа виолиста.*

виолончѐлист(а), -е̄ м (-сти) *свирач на виолончелу.*

виолончѐлисткиња (виолончѐлистица) ж *женска особа виолончелиста.*

виоло̀нчело и **виолончѐло** с итал. муз. *музички гудачки инструмент са четири жице, знатно већи од виолине, а мањи од контрабаса.*

вио̄лскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на виолу.*

вѝр, ви́ра м (мн. ви́рови) **1. а.** *дубоко место у реци, потоку или језеру.* **б.** *водени вртлог у реци са левкастим спиралним кретањем воде.* **2.** *извор, врело.*

вѝра̄ж, -а́жа м фр. *нагао заокрет, нагло кружно спуштање авиона.*

вѝра̄жнӣ, -а̄, -о̄ *који се изводи у виражима, кружни:* ~ лет, ~ спуштање.

ви́рак, -рка м бот. *вишегодишња зељаста биљка* Alchemilla vulgaris *из ф.* Rosaceae, *зеленкастих ситних цветова, која се употребљава у лекарству.*

вѝрӣлан, -лна, -о лат. **1.** *мужеван, мушки.* **2.** (одр.) пол. *који је у неком политичком телу по положају, а не по избору:* ~ члан.

вирилѝзам, -зма м мед. *абнормална појава мушких карактеристика (браде, бркова, дубоког гласа и др.) код жена услед хормоналних поремећаја.*

вирѝлист(а), -е̄ м (мн. -сти) пол. ист. *члан неког политичког тела по положају, а не по избору.*

ви́рити, -ӣм несвр. [гл. им. ви́ре̄ње с] **1.** *гледати кроз узан отвор, обично кришом; кришом гледати иза неког заклона.* **2.**

делимично, мало се видети испод, изнад или иза нечега, помаљати се, штрчати; фиг. *назирати се.* • **испод мире сто ђавола вире** *каже се за онога који изгледа миран, а у ствари је велики враг.*

вѝрић̄, -ѝћа и **вѝрић**, -а м *дем. од вир.*

вѝркати, -а̄м несвр. *у дем. значењу: вирити.*

вѝрма̄н, -а́на м фр. **1.** банк. *пренос с једног рачуна на други ради плаћања; налог који власник рачуна даје банци да са његовог рачуна изврши пренос у корист другог рачуна ради измирења неке његове обавезе.* **2.** фин. *пренос буџетског кредита с једне партије или позиције на другу.*

вѝрма̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на вирман:* ~ налог, ~ плаћање.

вѝрнути, вѝрне̄м и **вѝрнути**, -не̄м свр. **1.** *погледати кроз узан отвор, обично кришом; кришом погледати иза неког заклона, провирити.* **2.** *видети се мало испод, изнад или иза нечега, помолити се, промолити се, указати се.*

виро̀вит, -а, -о *који је пун вирова, вртлога (о води).*

виро́за ж лат. мед. *заразна болест узрокована вирусима.*

вѝртуе̄лан, -лна, -о фр. **1.** *који постоји и способан је за деловање, потенцијалан, могућан:* ~ реалност, ~ материја. **2.** *нестваран, уображен (о лику, слици).*

вѝртуе̄лно прил. *на виртуелан начин, потенцијално.*

виртуе́лно̄ст, -ости ж *особина онога што је виртуелно.*

виртуо̀з, -о́за и **вѝртуоз**, -а м итал. **1.** *уметник, обично музичар, који савршено влада техником своје уметности.* **2.** фиг. *човек који савршено вешто, умешно обавља неки посао, велики познавалац нечега, мајстор нечега.*

вѝртуо̄зан, -зна, -о *изузетно вешт, технички савршен.*

виртуозѝте̄т, -е́та м *в. виртуозност.*

вѝртуо̄зно прил. *врло вешто, савршено, мајсторски:* ~ свирати, ~ писати.

виртуо́зно̄ст, -ости ж *особина онога што је виртуозно, техничко савршенство, мајсторство.*

виртуо̀скӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на виртуозе; виртуозан.*

виртуо̀скиња ж *женска особа виртуоз.*

виру̀кати, -а̄м несвр. *в. виркати.*

виру̀лентан и **вирулѐнтан**, -тна, -о мед. *који је способан да изазове обољење (о бактеријама, микробима).*

виру̀лентно̄ст и **вирулѐнтно̄ст**, -ости ж мед. *способност заразних микроба да изазову обољење.*

вирулѐнција ж лат. мед. *в. вирулентност.*

вѝрус м лат. **1. а.** мед. *нуклеопротеинска честица много ситнија од бактерије која паразитира на живим ћелијама узрокујући болест.* **б.** фиг. *извор неког зла које се шири.* **2.** (често с атрибутом „компјутерски") *део (скривеног) компјутерског програма који се сам (потајно) активира, писан с намером да нанесе штету оперативном систему, уништи податке на нечијем компјутеру, спречи приступ подацима и сл.*

вѝруснӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на вирусе, који је проузрокован вирусима:* ~ обољење, ~ инфекција.

виру̀цкати, -а̄м несвр. *в. виркати.*

вѝрџӣнија ж *врста танке дуге цигаре са сламком у средини.*

вѝршла ж (ген. мн. вѝршлӣ) нем. *врста мале кобасице од финијег посног меса, хреновка.*

вѝс м (лок. вѝсу; мн. вѝсови) **1. а.** *планински врх.* **б.** *узвишење које се истиче из планинског масива; брдо, брег.* **2.** *простор далеко изнад Земљине површине, висина:* гледати с виса.

вѝсак, -ска м **1.** техн. *купаст метални предмет обешен о конџу (врхом надоле) који служи за одређивање усправног (вертикалног) положаја (у грађевинарству нпр.).* **2.** пом. *јако челично уже или ланац који држи тешке крстове бродских једара при јарболу.*

вѝса̄љка ж пом. *висећи платнени морнарски лежај.*

вѝсе̄ћӣ, -а̄, -е̄ *који виси, који лебди обешен:* ~ лампа, ~ лежај. • ~ **мост** *мост који се ослања на челичну ужад или ланце и чији лук виси.*

вѝсибаба ж бот. *зељаста биљка с белим звонастим висећим цветовима* Galanthus nivalis *из ф. љиљана* (Amaryllidaceae), *која цвета у рано пролеће.*

вѝсија ж геогр. *пространо земљиште, предео с надморском висином изнад 200* m.

вѝсӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на висију:* ~ флора, ~ клима.

висѝна ж **1.** физ. *вертикална димензија нечега, вертикално одстојање од подножја до врха неког тела; раст, узраст:* ~ дрвета, ~ човека. **2.** мат. *нормално одстојање од основице лика (слике) или тела до врха (темена), одн. до супротне паралелне стране; дуж која под правим углом пада из врха (темена) на основицу:* ~ троугла, ~ купе, ~ пирамиде. **3. а.** *вертикално одстојање нечега од Земљине површине или неке друге хоризонталне површине, подлоге; удаљеност неке тачке Земљине површине у вертикалној линији од површине мора:* разапети нешто на одређеној висини, висити на великој висини, бања на висини од 1.000 m. **б.** фиг. *степен, ниво развијености:* бити на завидној културној (научној) висини. **4.** (обично мн.) **а.** *простор високо изнад Земљине површине; небеско пространство, небо, небеса:* винути се у висине. **б.** фиг. *узвишене духовне сфере; истакнут, висок друштвени положај, ранг; углед.* **5.** *уздигнуто земљиште, узвишица, висија; планински крај, планина:* снег на висини, испети се на висину. **6.** астр. *угао између замишљеног правца ка небеском телу и равни посматрачевог хоризонта.* **7.** (нечега и сл.) вој. *линија, положај, тачка на истој удаљености или на истом месту (полазећи од неке друге тачке):* патрола у висини стрељачког строја. **8.** муз. *особина звука која зависи од броја трептаја звучног извора у секунди.* **9.** *величина новчаног или бројног износа, износ, количина:* ~ зараде, ~ суме, ~ кредита. • **апсолутна надморска** ~ геогр. *вертикално одстојање, удаљеност неког места, одн. тачке на копну од морске површине.* **релативна** ~ *вертикално растојање двеју тачака на копну.* **бити (налазити се), показати се, остати** и сл. **на висини нечега** *бити, показати се, остати и сл. дорастао нечему, способан за нешто, задовољити захтеве, одговарати нечему.* **губити висину** *нагло падати при летењу (о авиону и сл.).* **држати се на висини** *држати се достојанствено.* **имати висину** *имати пожељан стас, раст.* **с(а) висине (гледати, говорити** и сл.) *с омаловажавањем, потцењивањем, презриво, надмено (гледати, говорити и сл.).*

висино̀мер јек. **висино̀мјер** м техн. *справа за мерење надморске висине.*

вѝсӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на висину:* ~ ваздух, ~ тачка, ~ разлика. • ~ **болест** мед. *болест услед недостатка кисеоника на великим висинама.*

вѝсӣнски прил. *с обзиром на висину, по висини:* разликовати се ~.

вѝсити, -сӣм несвр. [гл. им. вѝше̄ње с] **1.** *бити причвршћен, обешен у вертикалном положају, без ослонца на доњој страни, лебдети обешен (нпр. о звону, лампи, човеку на вешалима и др.).* **2.** *бити опуштен, олабављен; падати опуштено низ тело (нпр. о усни, ногама, одећи и сл.).* **3.** *лебдети над нечим (нпр. о облацима).* **4.** *надносити се над нечим, стрмо се спуштати (нпр. о стенама над кланцем).* **5.** фиг. **а.** разг. *дуго се задржавати негде, код некога; не одвајати се од нечега:* ~ под нечијим прозором; ~ над књигом. **б.** шатр. *дуго чекати:* ~ цео дан пред билетарницом. **в.** (о очима, погледу) *бити упрт (у некога, нешто), почивати (на некоме, нечему).* **6.** фиг. (често с допуном: у ваздуху (зраку)) **а.** *бити нерешен, чекати решење, одговор (о питању).* **б.** *показивати наговештај нечега, наслућивати се, предстојати непосредно.* **7.** (обично са допуном: над неким, некоме над главом, изнад главе) **а.** *стално мотрити (на некога), надзирати, надгледати (некога).* **б.** *представљати сталну претњу, претити (некоме), угрожавати (некога).* • **виси му мач над главом** *у великој је опасности.* ~ **о концу (о длаци)** *бити у великој опасности, бити угрожен.* ~ **(некоме) о врату** *бити на нечијој бризи, зависити од некога.*

ви́сити, вѝсӣм несвр. [гл. им. ви́шење с] **а.** *дизати увис, уздизати, подизати:* ~ руку. **б.** фиг. *уздизати, величати, славити.*

■ **~ се** *надмашивати својом висином околину, уздизати се (над нечим).*

вѝски, -ија м енгл. **а.** (мн. ø) *жестоко алкохолно пиће које се добија дестилацијом од житарица.* **б.** разг. *количина вискија (а) која запрема одређену посуду (чашу, флашу или сл.):* попити два вискија.

виско́за ж (мн. ø) лат. **а.** хем. и техн. *густа лепљива смеђаста целулозна маса (добијена ошапањем целулозе у угљен-дисулфиду и натријум-хидроксиду), која служи за израду вештачке свиле.* **б.** *таква свила.*

вѝско̄зан, -зна, -о **1.** *густ и лепљив, растегљив.* **2.** (одр.) *који се односи на вискозу, који је од вискозе:* ~ свила, ~ тканина.

вискозѝте̄т, -е́та м и **виско́зно̄ст,** -ости ж физ. **1.** *отпор који пружају течности при протицању кроз узане цеви или при истицању кроз мале отворе, унутрашње трење код течности (које настаје због раскидања међумолекулских сила).* **2.** *лепљивост, растегљивост.*

вѝсок, -ока, -о (комп. вѝшӣ) **1. а.** *који има знатно растојање од најниже до највише тачке, чија је вертикална димензија већа од просечне у тој врсти, дугачак у вертикалном правцу, који је великог раста:* ~ дрво, ~ планина, ~ чело, ~ човек. **б.** (са допуном која означава меру) *који има одређену висину:* ~ два метра. **2. а.** *који се налази на великој висини од земље или неке друге површине, који је знатно удаљен од земље или друге површине:* ~ небо, ~ облак, ~ таваница, ~ плато. **б.** *који се налази на некој узвишици, визији:* ~ село, ~ бања. **б.** *који је састављен претежно од висије; висијски, планински:* ~ Херцеговина. **3. а.** *чији је ниво (воде) изнад просечног, надошао, нарастао:* ~ водостај, ~ вода. **б.** *уопште који је изнад просека, нормале или одређене мере, велик:* ~ ступањ (степен) развоја, ~ интелигенција, високи захтеви. **4.** *велик по броју, количини, износу; обилан:* ~ тираж, ~ цена, високи расходи, ~ свота новца, ~ плата; ~ продуктивност. **5.** *који је произведен великим бројем трептаја у секунди (о звуку, тону); танак, оштар, продоран (о гласу).* **6. а.** *који се истиче каквоћом, квалитетом, изузетан, изванредан, изврстан; веома повољан, похвалан, ласкав:* ~ квалитет, висока својства; ~ мишљење, ~ оцена. **б.** (обично комп.) *узвишен, племенит:* више тежње, виши циљеви, виши идеали. **7.** *који је великог интензитета, знатан по јачини:* ~ температура, ~ напон, ~ притисак. **8. а.** *који је достигао знатан степен развоја:* ~ техника, ~ политичка свест, ~ култура, ~ цивилизација. **б.** (у комп.) *који се одликује већим ступњем биолошке, интелектуалне развијености:* више биће, више животиње, више врсте. **9.** (одр.) **а.** *који је великог друштвеног ранга, положаја, велике компетенције; који се односи на личности великог ранга и положаја:* ~ чиновник, ~ дипломата, ~ достојанственик; ~ положај (место), ~ чин, ~ звање. **б.** *који има истакнут, повлашћен положај у друштву; угледан, отмен:* виши сталеж, виши кругови, ~ господа, ~ дама, бити високог рода. **в.** *који има велики ранг, истакнути положај у некој хијерархији, систему; који се односи на такве установе, институције:* ~ школа, ~ установа; ~ наредба, ~ налог. **10.** (одр.) *као саставни део разних назива и термина:* виши течајни испит, виши курс, виша педагошка школа, Висока Порта итд. • **~ пећ** техн. *индустријски уређај, постројење за топљење руде и производњу гвожђа.* **бити ~ у нечијим очима** *бити врло цењен, поштован.* **живети на високој нози** *живети у изобиљу, раскошно, луксузно.* **с(а) висока (гледати, говорити** и сл.**)** *в. с(а) висине (под висина).*

висо̀ко прил. **1. а.** *знатно изнад основе, подлоге од које се мери, на великој удаљености од нечега вертикално навише; уздигнуто:* ~ летети, дићи ~, држати главу ~. **б.** (са допуном која значи меру) *на одређеној висини:* за копље ~. **2.** *у великој мери, врло много, веома:* ~ поштовати (ценити), ~ се истицати, ~ одскакати од некога. **3.** *врло позитивно, веома повољно, ласкаво, похвално; високом оценом:* ~ мислити о некоме; ~ оценити (некога). **4.** *високим тоном:* певати ~, ~ пиштати. • **држати главу ~** *бити надмен, охол.*

високо- *као први део сложеница значи:* **а.** *који сеже у висину:* високоградња. **б.** *јачи степен онога што значи основна реч:* висококвалитетан, високоучен, висококвалификован, високообразован, високоразвијен, високоучен. **в.** ист. *у ословљавању и у некадашњим титулама особа на високом положају:* високоблагородни, високоблагородство, високопоштовани, високопреузвишени.

високоа̀кумулатѝван, -вна, -о *који остварује и доноси велику акумулацију:* ~ грана привреде.

високогра́дња ж **1.** *грађење, подизање високих зграда, грађевина.* **2.** *висока зграда.*

висококало̀ричан, -чна, -о *који има велики број калорија, веома калоричан.*

висококвалѝте̄тан, -тна, -о *који се одликује високим квалитетом, који је одличног квалитета:* ~ производ, ~ роба, ~ играч.

висококва̀лификова̄н (висококвалифѝцӣра̄н), -а, -о *који има високе квалификације:* ~ радник, ~ стручњак, ~ кадар.

високолѐта̄ч, -а́ча м *раса голубова који високо лете.*

високомо̀ра̄лан, -лна, -о *који се одликује високим моралом, веома честит, поштен.*

високона́понскӣ, -а̄, -о̄ *који има висок електрични напон:* ~ вод.

високона̀учан, -чна, -о *који се односи на високу науку:* ~ установа.

високоо̀бразова̄н, -а, -о *који има високо, факултетско образовање:* ~ човек.

високоо̀кта̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који има висок проценат октана (о бензину).*

високоорга̀низова̄н (високоорганѝзӣра̄н), -а, -о *који има веома сложену организацију, структуру:* ~ материја.

вѝсокопа̄ран, -рна, -о *који се чини високим, узвишеним, реторски, китњаст, бомбастичан и тешко разумљив, одвећ префињен, извештачен, претенциозан (о стилу, језику и сл.); који се изражава таквим стилом:* ~ стил; ~ научник, ~ песник.

вѝсокопа̄рно прил. *на високопаран начин, реторски, извештачено; неразумљиво, апстрактно; надмено, уображено:* говорити ~, изражавати се ~; ~ свечан.

високопа́рно̄ст, -ости ж *особина онога што је високопарно, онога који је високопаран, реторичност, китњастост, натегнутост; уображеност, надменост.*

високопо̀штова̄нӣ, -а̄, -о̄ *који је много поштован, цењен, многопоштовани.*

високопоштова́ње с *велико, дубоко поштовање.*

високопрео̀свѐ̄ћенӣ, -а̄, -о̄ цркв. *титула уз звања митрополита и архиепископа.*

високопрео̀свѐ̄ћено̄ст, -ости ж цркв. *в. високопреосвештенство.*

високопреосвеште́нство с цркв. *титула архиепископа и митрополита у православној цркви.*

високопрѐчаснӣ и **високопрѐ̄часни,** -а̄, -о̄ цркв. *титула уз звања виших духовних лица.*

високопри́носан, -сна, -о *који даје високе приносе:* ~ сорта пшенице.

високоразвѝјен, -ѐна, -о *који је на високом ступњу развоја, врло развијен:* ~ земља.

високо̀родан, -дна, -о **1.** (одр.) (обично као некадашњи епитет при титулисању лица с титулом „благородије“) *који је високог, племићког рода:* ~ господин. **2.** агр. *који даје велике приносе:* ~ сорта пшенице, ~ усев.

високо̀родно̄ст, -ости ж *особина онога што је високородно:* ~ пшенице.

високостабла̀шица ж агр. *воћка чије се стабло грана високо од земље.*

високотѝра̄жан, -жна, -о *који има висок, велик тираж:* ~ издање.

високо̀уман и **високо̀ӯман,** -мна, -о **а.** *врло уман.* **б.** *сујетан, горд, уображен, надмен.*

високофреквѐнтан, -тна, -о *који има високу фреквенцију.*

високоцêњенӣ јек. **високоцӣјењенӣ,** -ā, -ō *који је много цењен, поштован, многопоштовани.*

високошкóлац, -лца м *студент факултета или неке друге високе школе.*

високòшкōлка ж *студенткиња факултета или неке друге високе школе.*

високòшколскӣ и **високошкòлскӣ,** -ā, -ō *који се односи на високу школу, факултетски:* ~ установа.

вӣсом прил. у изр. ~ надвисити *у погледу висине, висином.*

вӣсораван, -вни ж геогр. *равна или благо заталасана копнена област изнад 200 метара надморске висине, заравњен висок планински терен.*

вӣсōст, -ости ж *в. височанство.*

височàнство и **височáнство** с (с допуном: ваше, његово, њено) *титула владајућег кнеза, кнегиње или чланова владајуће породице.*

вӣсōчје с зб. геогр. *висија; висораван.*

вӣспрен, -а, -о рус. **1. а.** *оштроуман, мудар; проницљив.* **б.** *који се добро сналази, сналажљив, окретан, вешт.* **в.** *вешто начињен, израђен, састављен:* ~ план, ~ закон. **2. а.** *пун духа, духовит; домишљат:* ~ мисао, ~ досетка. **б.** *префињен, фин, танан:* ~ жеља, ~ лукавство. **3. а.** *племенит, узвишен:* ~ жена, ~ идеја. **б.** *особит, изванредан:* ~ таленат, ~ дар.

вӣспрено прил. *на виспрен начин, умно, мудро, проницљиво; вешто; домишљато:* ~ говорити, ~ запажати, ~ извести нешто.

вӣспренōст, -ости ж *особина онога који је виспрен, онога што је виспрено, оштроумност, проницљивост, вештина, домишљатост:* ~ духа.

вӣст м енгл. *хазардна карташка игра учетворо са 52 карте.*

висýљак, -љка м *мањи предмет, обично дугуљаст, који виси о нечему (нпр. украс, накит, леденица).*

вӣт и **вӣт,** -а, -о *в. витак:* ~ јела; ~ перо. • ~ **ребро** *ребро које спреда није прирасло уз грудну кост.*

вӣтак, -тка, -о (комп. вӣткијӣ) **1.** *танак а висок, протегљаст:* ~ девојка, ~ јела, ~ стас. **2.** *гибак, савитљив, еластичан:* ~ тело, ~ сабља, ~ стабљика.

вѝталан и **вӣтāлан,** -лна, -о лат. **1.** *пун живота, животне снаге, енергије, жилав; отпоран, издржљив:* ~ старац, ~ снага. **2.** (одр.) **а.** *који се односи на живот, веома важан, битан за живот, животни:* виталне потребе организма. **б.** *који је од највеће важности, значаја за некога, за нешто, битан, веома важан:* витални интереси, витални принципи.

витали̏зам, -зма м (мн. ø) фил. *учење које све животне појаве и функције тумачи деловањем посебне, мистички засноване нематеријалне „животне силе", које нема у мртвој природи.*

виталѝст(а), -ē м (мн. -сти) *присталица витализма.*

виталѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на витализам и виталисте:* ~ гледиште, ~ учење.

виталѝтēт, -éта м нем. *в. виталност.*

вѝтално и **вӣтāлно** прил. *на виталан начин, са пуно животне снаге, енергије, жилаво.*

витáлнōст, -ости ж *особина онога који је виталан, онога што је витално, животна снага, способност за живот.*

витàмин, -и́на м лат. биол. *у мн.: хемијске материје, органска једињења (присутна у малим количинама у храни) неопходна за развитак и нормално одржавање људског и животињског организма (у јд.: такво једињење):* ~ A, ~ B, ~ C.

витàмӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на витамине:* ~ препарат, ~ храна.

витàмӣнски прил. *у погледу витамина:* ~ оскудна храна.

вӣтао, -тла м (мн. вӣтлови) *назив за разне направе које се окрећу:* **а.** *врашило са точком (око којега се намотава бунарски ланац), које служи за црпење воде из бунара, чекрк.* **б.** пом. *уређај за намотавање и притезање конопаца или сидрених ланаца на броду.* **в.** *дизалица на чекрк код које се терет покреће ужетом (обично челичним) намотаним на бубањ или вијчани (пужни) транспортер:* жичани ~, вијчани ~. **г.** *дрвена направа у виду крста са шиљцима на крајевима која се окреће око осовине и служи за намотавање предива са мотовила на цеви, калемове.* **д.** *воденички точак.* **ђ.** *грнчарски точак.* **е.** *рупичасти котур алармне сирене.*

вӣтēз м (вок. вӣтēже; мн. вӣтезови (вӣтēзи)) **1.** ист. **а.** *припадник племићког војног сталежа ратника коњаника у средњем веку, племић нижег ранга, ратник коњаник чије је основно занимање било ратовање за интересе крупних феудалаца и владара.* **б.** *члан средњовековног витешког реда:* ~ св. Јована, темпларски ~. **в.** *носилац неког ордена:* ~ св. Стефана, ~ св. Стјепана. **2. а.** *јунак, херој:* косовски витезови, српски витезови. **б.** фиг. *борац за неку идеју, бранилац и заштитник некога или нечега.* **3.** *човек отменог држања и финих манира, нарочито према женама; каваљер.* **4.** нар. песн. (у атриб. служби, као епитет уз им. коњ) *бојни:* ~ коњ. • ~ **без мане и страха** *храбар човек с високим моралним квалитетима.* ~ **подвезице** ист. *носилац високог одликовања енглеског двора.* ~ **тужног лица** *Дон Кихот, главни јунак истоименог Сервантесовог романа.*

вӣтезић м *дем. и хип. од витез; млад витез.*

вӣтēшкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на витезове, који припада витезовима, својствен витезовима:* витешка времена, ~ држање, ~ подвиг. **2.** фиг. (о мукама, невољи) *велики, тежак (који само витез може поднети).* • ~ **ред** ист. *средњовековна војно-религиозна организација настала за време крсташких ратова под покровитељством католичке цркве:* ~ ред св. Јована, темпларски ~ ред. ~ **роман** *средњовековна књижевна врста у стиху (касније и у прози) на народном језику, пустоловног и љубавног садржаја.*

вӣтēшки прил. *на витешки начин, као витез, храбро, јуначки; отмено, кавалерски, галантно:* ~ се борити, ~ се држати, ~ погинути, ~ дочекати.

вӣтēштво с **1.** ист. *витешки сталеж, витезови, средњовековни ратници коњаници; друштвени поредак у коме је постојао витешки сталеж:* доба витештва. **2.** *јунаштво, херојство.* **3.** *високо поимање части, племенитост духа спојена с финим манирима (својствена витезовима).*

вӣти, вӣјēм несвр. [гл. им. вӣјēње с] **1. а.** *уплићући или преплићући правити нешто овално, плести, сплитати, свијати:* ~ венац, ~ гнездо. **б.** фиг. песн. *стварати, састављати слажући ред по ред, сновати:* ~ песму, ~ хвалу. **в.** *упредајући састављати нити, конце и сл. нечега, увијати, увртати:* ~ уже, ~ косу. **3.** *обавијати око нечега:* ~ руке око врата. **4. а.** *носити и истицати (нешто) тако да лепрша, махати нечим подигнутим увис, развијати:* ~ заставу, ~ барјак. **б.** *витлати, махати нечим:* ~ бичем. **5. а.** *подизати у ковитлац, ковитлати:* ~ прашину. **б.** *гонити, витлати, вијати:* ~ маглу, ~ облаке. **6. а.** *играти укруг или вијугаво, кривудајући:* ~ коло. **б.** *њихати, извијати (деловима тела) при ходу:* ~ куковима. ■ ~ **се 1. а.** *обавијати се, омотавати се (око некога, нечега):* ~ се (некоме) око врата. **б.** *увијати се око некога, облетати око некога умиљавајући се, мазећи се.* **в.** *превијати се, савијати се, извијати се:* ~ се од бола. **г.** *савијати се, угибати се под притиском нечега; бити савитљив, еластичан.* **2. а.** *кретати се или пружати вијугаво, вијугати, кривудати (нпр. о змији, црву, стази, потоку и др.).* **б.** *повијати се, таласати се, њихати се (нпр. о класју, колу и др.).* **3. а.** *летети укруг, кружити у ваздуху, шестарити (о птицама);* фиг. *лебдети над неким као претња.* **б.** *бити стално у покрету, јурити, тумарати унаоколо:* ~ се по шумама. **в.** *ићи укруг, вртети се; врзмати се, врсти се, мотати се негде непрестано:* ~ се укруг, ~ се око огњишта. **4. а.** *мотати се, ковитлати се у праменовима, колутима и сл., змијасто се уздизати, извијати се(нпр. о магли, диму, облацима, прашини и сл.).* **б.** фиг. *извијати се, уздизати се, орити се(о песми, гласу и сл.).* **5.** *лепршати се, вијорити се (о застави и сл.).*

вѝтина и **вӣтина** ж **1.** *витак, танак прут (за везивање снопова, плетење и сл.).* **2.** бот. **а.** *назив за разне врсте зељастих биљака рода* Ferula (F. communis, F. glauca и др.) *из ф.* Umbeliferae. **б.** *в. павит.*

вѝтица и **вѝтица** ж **1. а.** *плетеница, кика.* **б.** *увојак, коврџа (косе).* **2.** бот. *лист преобраћен у кончасти орган за прихватање и пузање код биљака пењачица (нпр. код грашка, винове лозе и др.), рашљика.*

вѝтичав и **вѝтичав,** -а, -о *в. витичаст:* ~ коса.

вѝтичāр и **вѝтичāр** м зоол. *у мн.: група нижих морских ракова* Cirripedia, *који живе причвршћени за стене, а витичастим ногама лове храну (у јд.: такав рак).*

вѝтичаст и **вѝтичаст,** -а, -о *који је извијен у облику витице, вијугав; коврџаст:* ~ дим, ~ коса. • ~ **заграда** мат. *заграда у облику црте заковрчене, извијене улево или удесно ({}).*

вѝтка и **вѝтка** ж *витак, савитљив врбов или лесков прут или цепка таквог прута за плетење.*

вѝткаст, -а, -о *у дем. значењу: витак.*

виткòног, -а, -о *који има витке ноге.*

вѝткōст, -ости ж *особина онога који је витак, онога што је витко; гипкост, савитљивост.*

вѝтлати, -āм несвр. **1. а.** *чинити да се нешто креће вртложно, окретати у ковитлац, ковитлати.* – Ветар витла облаке прашине (снега). **б.** *чинити да нешто лепрша.* – Ветар витла рубље. **2.** (нечим, ређе нешто) **а.** *махати, размахивати (нечим); млатарати (нечим):* ~ бичем, ~ ножем, ~ рукама. **б.** фиг. *претити, плашити (нечим).* **3. а.** *гонити, терати, вијати, разгонити:* ~ коње, ~ кокоши, ~ пушкама некога. **б.** *не остављати на миру, прогањати; мучити, кињити:* ~ некога (да се добије нешто). **4.** *кретати се вртложно, укруг, или у нереду тамо-овамо, ковитлати се, мотати се(нпр. о диму, мушицама); кретати се, пролетати брзо, вртоглаво (о мецима нпр.).* **5.** *скитати, луњати, тумарати јурећи:* ~ по селу, ~ као без главе. ■ ~ **се 1.** *окретати се брзо, вртети се (нпр. о колу); кретати се вртложно, ковитлати се (о диму, прашини, снегу и сл.).* **2. а.** *кретати се брзо, летети, трчати, јурити тамо-амо, мотати се, врзмати се.* **б.** *вијорити се, лепршати.* **3.** уз. повр. **а.** *јурити једно друго сустижући се.* **б.** *прогањати једно друго, радити једно против другог.*

вѝтлејемскӣ, -ā, -ō *који се односи на Витлејем, град у којем је (према Библији) рођен Исус Христос:* ~ пећина.

вѝтлић м **1.** *дем. од витао.* **2.** *мало повесмо; замотуљак, смотуљак.*

вѝтло с *в. витао.*

витòпер, -а, -о **1.** *искривљен, извитоперен, усукан:* ~ кључ. **2.** *витак, гибак, савитљив.*

витòперити, -ӣм несвр. [гл. им. витòперēње с] *кривити, искривљивати, извијати:* ~ даске. ■ ~ **се а.** *постајати витопер, кривити се, савијати се, извитоперавати се.* **б.** фиг. *изопачавати се, кварити се.*

витòрог и **вѝторог,** -а, -о *који је витких, савијених, извијених рогова:* витороги ован, ~ коза.

вѝтōст, -ости ж *особина онога што је вито, виткост.*

вѝтрāж, -áжа м фр. *слика или украсна композиција састављена од разнобојних прозирних стаклених плочица, међусобно повезаних оловним оквирима (ређе насликана на стаклу), обично на прозорима зграда готског стила; сликарска техника израде таквих слика.*

витрáжа ж **а.** *стаклени прозор на ормару.* **б.** *мали помични застор, завесица на прозору.*

вѝтрāжнӣ, -ā, -ō *који се односи на витраж:* ~ уметност, ~ композиција.

витрѝна ж фр. *застакљени орман, полица и сл. за смештај разних предмета који се излажу погледу; мањи излог.*

витрѝōл, -óла м лат. хем. *стари назив за сулфат (со сумпорне киселине) и сумпорну киселину.* • **модри** ~ *модра галица.* **зелени** ~ *зелена галица.*

вѝхор и **вѝхōр,** -ора м (мн. -ори) **1.** *јак и брз ветар који дува вртложно, у ковитлац; ваздушни вртлог, ковитлац.* **2.** фиг. **а.** *велики замах, интензитет нечега, жестина, силина; буран ток, развој (догађаја):* ~ страсти, ~ битке; ~ догађаја. **б.** *метеж, ускомешаност, узбурканост:* ~ револуције, ~ најезде. **в.** *велико мноштво, бујица:* ~ речи, ~ људи.

вѝхōран, -рна, -о **1.** *који је као вихор, брз као вихор; усковитлан, ускомешан.* **2.** фиг. *буран, плаховит, нагао:* ~ темперамент.

вѝхораст, -а, -о *који је као вихор, који је у облику вихора, вртложан:* ~ кретање, ~ облак.

вѝхорасто прил. *као вихор, ковитлајући се, вртложно:* ~ летети увис.

вѝхорина ж *аугм. од вихор.*

вѝхорити, -ӣм несвр. [гл. им. вѝхорēње с] **1. а.** *дувати јако, помамно.* **б.** *кретати се у ковитлацу, вртложно (нпр. о прашини, снегу).* **в.** фиг. *кретати се, пролазити брзо, као вихор.* **2.** *в. вијорити се.* **3.** *витлати нечим:* ~ косом, ~ гривом. ■ ~ **се** *в. вијорити се.*

вихòрић м *дем. од вихор.*

вѝхōрно прил. *као вихор (брзо, захуктано):* ~ јурити.

вѝхорскӣ, -ā, -ō *в. вихоран.*

вѝхорски прил. *в. вихорно.*

вѝц, вѝца м (мн. вѝцеви) нем. **1.** *духовита, шаљива досетка:* испричати ~, мастан ~. **2.** *трик, смицалица.* – У чему је виц?

вице- лат. *први део сложеница који значи 'помоћник, заменик' у неком звању означеном другим делом сложенице:* вицеадмирал, вицегувернер, вицекраљ, вицеканцелар.

вѝцкаст, -а, -о **а.** *духовит, шаљив:* ~ прича, ~ начин. **б.** *који има смисла за шалу, хумор, који уме да прича вицеве:* ~ човек.

вѝцкасто прил. *на вицкаст начин, духовито; са шармом.*

вѝчан, -чна, -о **а.** (нечему, ређе на нешто) *који је навикао на нешто, навикнут на нешто:* ~ мукама, ~ на пешачење. **б.** *који је у нечему искусан, вешт, умешан, спретан:* ~ послу, ~ орању. **в.** *који нешто добро зна, познаје, који је у нешто добро упућен, стручан:* ~ законима, ~ језику, ~ читалац.

вѝчно прил. *на вичан начин, вешто, спретно, зналачки.*

вѝчнōст, -ости ж *особина онога који је вичан нечему, вештина, умешност, спретност; искуство.*

вѝшак, -шка м (мн. вѝшкови) *количина, вредност, износ који претиче од нечега, који је преко потребне мере, границе:* ~ новца, поделити ~, ~ радне снаге. • екон. ~ **вредности** *онај део остварених вредности продукта који остаје власнику средстава за производњу (по одбитку амортизације вредности тих средстава и по исплати радне снаге), разлика између вредности створене радом и наплате коју радник добије за свој рад.* ~ **производа** *део друштвеног производа остварен вишком рада.* ~ **рада** *рад који непосредни произвођач оствари изнад границе количине рада потребне за производњу нормалне количине његових средстава за живот.* **технолошки** ~ *лице, одн. лица у радном односу која постају сувишна при увођењу нове технологије рада.*

вѝшē и **вѝше** прил. **1. а.** *комп. од високо.* **б.** *комп. од много.* **2.** *у вези с именицама, прилозима или изразима (синтагмама) који значе неку количину, меру изриче прекорачење те количине:* ~ од годину дана, ~ од тоне, доста и ~ од тога, нема ~. **3.** *изриче времеа.* (у одричним реченицама или у питањима) *после тога, даље; одсад, убудуће.* – Више се није могао мицати. Нико више не пева. Хоћеш ли икад више красти? Немој ми више никад доћи! **б.** *в. већ.* – Прошла је више поноћ. **в.** (у заповедним, жељним и сл. модалним начинским реченицама) *истиче да је (крајње) време, одн. да је било (крајње) време за нешто; напокон:* – Доста више тога безобразлука! Што те више не проси? **4.** *претежно, поглавито, углавном:* рећи (нешто) ~ у шали. **5.** мат. *назив знака за сабирање, плус, и* (+). • **мање-више** *углавном.* **ни мање ни** ~ **него** *управо, баш.* ~ **него** *у највећем степену, веома много:* ~ него добар. **имати** ~ **среће него памети** *добро проћи упркос лошем раду, поступању.* **тим** ~ *за истицање важности исказа, закључка.*

више (наглашено: вѝше) предл. (с ген.) **а.** *с горње стране, близу а на већој висини, изнад, повзр; узбрдо од, узводно од:* ~ главе, ~ куће, ~ Београда, ~ извора. **б.** *у поредбеном значењу*

кад се нешто нечему препоставља: пре, изнад: волети некога ~ свих других, чувати ~ свега. **2.** *кад се нешто надодаје једно на друго: поврх, на:* гомилати проблеме ~ проблема.

више- *као први део сложенице значи да има већи број, одн. више онога што значи други део сложенице:* вишевековни, вишегодишњи, вишеспратан, вишестепени, вишестраначки, вишезначан, вишечлан.

вѝшебо̄ј, -оја м спорт. *такмичење у више дисциплина који припадају истом спорту (атлетици, стрељаштву и др.).*

вишѐбо̄јан и **вѝшебо̄јан,** -јна, -о *који је у више боја, разнобојан.*

вишевѐко̄вни̅ јек. **вишевјѐко̄вни̅,** -а̄, -о̄ *који траје више векова:* ~ борба, ~ ропство.

вишѐврстан, -сна, -о *који је од више врста, разноврстан.*

вишѐгласан, -сна, -о (обично одр.) муз. *сложен, сливен од више гласова; компонован у више гласова, полифони:* ~ певање; ~ композиција.

вишѐгла̄сје с муз. *истовремено звучање неколико тонова различите висине или неколико различитих мелодијских линија; полифонија.*

вишѐгласно прил. *у више гласова:* ~ певати.

вишѐгласно̄ст, -ости ж муз. *својство онога што је вишегласно; вишегласје.*

вишегѝдишњи̅, -а̄, -е̄ **а.** *који траје, постоји више година; који је на неком положају, послу више година, дугогодишњи:* ~ боравак, ~ прашина, ~ искуство, ~ управник. **б.** бот. *који живи неколико вегетационих периода:* ~ биљка, ~ грм.

вишедецѐни̅јски̅, -а̄, -о̄ *који траје више деценија.*

вишѐдне̄вни̅ и **вѝшедне̄вни̅,** -а̄, -о̄ *који траје више дана:* ~ пост, ~ киша, ~ борба.

вишеже́нство с *в. многоженство.*

вишѐзначан, -чна, -о **1.** *који има више значења, многозначан.* **2.** мат. *који има више вредности, решења:* ~ функција.

вишѐзначно прил. **1.** *са више значења, вишесмислено.* **2.** мат. *са више вредности, са више решења:* ~ одређен задатак.

вишѐзначно̄ст, -ости ж **1.** *особина онога што је вишезначно:* ~ израза. **2.** мат. *постојање више решења:* ~ функције.

вишѐимени̅, -а̄, -о̄ у изр. **~ број** мат. *број изражен са неколико разних јединица мерне количине.*

вишејѐзичан, -чна, -о **а.** *који је дат, исказан, написан на више језика:* вишејезични речник. **б.** *у којем се говори, употребљава више језика:* ~ средина, ~ подручје.

вишејѐзично̄ст, -ости ж *особина онога што је вишејезично.*

вишѐкатан, -тна, -о **1. а.** *који има више катова, спратова, вишеспратан:* ~ кућа, ~ зграда. **б.** *који има више редова, слојева.* **2.** вој. *који долази са разних висина:* ~ пешадијска ватра.

вишѐкатница ж *зграда са више катова, вишеспратница.*

вишекомпонѐнтан, -тна, -о *који се састоји од више компонената:* ~ смеса.

вѝшеконфесиона̄лан, -лна, -о *који има више конфесија, више вера:* ~ средина, ~ држава.

вишѐкратан, -тна, -о *који се понавља више пута:* ~ гласање.

вишѐкратни̅к м мат. *број у коме се неки мањи број садржи више пута без остатка, многократник.*

вишѐкратно прил. *више пута:* ~ помињати.

вишѐкратно̄ст, -ости ж *особина онога што је вишекратно.*

вѝшекри̅лан, -лна, -о *који има више крила, преклопних делова:* ~ врата.

вѝше̄-ма̏ње̄ и **вѝше-ма̏ње** прил. *отприлике, приближно; углавном:* слова ~ истог типа.

вишѐмесечни̅ и **вишемѐсечни̅** јек. **вишѐмјесечни̅** и **вишемјѐсечни̅,** -а̄, -о̄ *који траје више месеци, који има више месеци:* ~ одсуство, ~ притвор, ~ беба.

вишѐметка ж вој. *пушка која се пуни истовремено са више метака.*

вишѐметни̅, -а̄, -о̄ вој. *који се пуни истовремено са више метака:* ~ пушка.

вишемилѝо̄нски̅, -а̄, -о̄ *који има више милиона, који се састоји од више милиона:* ~ град.

вишему́штво с *брачни однос у коме једна жена има више мужева.*

вишена̀менски̅, -а̄, -о̄ *који има више намена:* ~ нож.

вѝшенациона̄лан, -лна, -о *који има више нација, народа:* ~ држава, ~ средина, ~ крај.

вишѐноћни̅ и **вишено̀ћни̅,** -а̄, -о̄ *који траје више ноћи:* ~ рад.

вишепа̀рти̅јски̅, -а̄, -о̄ *који има већи број политичких партија, странака, вишестраначки:* ~ систем.

вишепо̀ме̄нӯти̅, -а̄, -о̄ *који је у истом тексту или разговору раније поменут:* ~ трговац.

вишепо̀тезни̅, -а̄, -о̄ шах. *који се састоји од више потеза:* ~ проблем.

вишѐродна̄ прид. (ж. род) *која је родила више пута, више од једног детета:* ~ жена.

вишѐроткиња ж *она која је више пута рађала.*

вѝшеса̄тни̅ и **вишѐса̄тни̅,** -а̄, -о̄ *који траје више сати, вишечасовни:* ~ седница.

вишѐсложан, -жна, -о лингв. *који има више слогова:* ~ реч.

вишѐсложно̄ст, -ости ж лингв. *већи број слогова (у речи).*

вѝшесло̄јан и **вишѐсло̄јан,** -јна, -о *који има више слојева, састављен из више слојева:* ~ подлога, ~ епител.

вишесло́јно̄ст, -ости ж *особина онога што је вишеслојно.*

вишѐсмислен, -а, -о *који има више значења, који има разнолик смисао, који може да се тумачи на више начина, вишезначан:* ~ реч, ~ текст.

вишеспо̀ме̄нӯти̅, -а̄, -о̄ *в. вишепоменути.*

вишѐспратан, -тна, -о **а.** *који има више спратова:* ~ зграда, ~ кућа. **б.** *који има више слојева, наслаганих редова:* ~ наслага цигала.

вишѐспратница ж *зграда са више спратова.*

вишѐстепен, -а, -о *који се састоји из више степена:* ~ судство.

вишѐстепено̄ст, -ости ж *особина онога што је вишестепено:* судска ~.

вишесто̀летни̅ јек. **вишесто̀љетни̅,** -а̄, -о̄ *који траје више столећа, вишевековни:* ~ борба.

вишѐстран, -а, -о **1.** *који има више страна, више бочних површина:* ~ призма. **2. а.** *који се одликује ширином, разноликошћу погледа, интересовања, свестрано образован:* вишестрани познавалац нечега, вишестрани критичар. **б.** *посматран са више страна, аспеката, многостран; многострук, вишеструк, разноврстан:* ~ значај, ~ корист, вишестрани интереси. **3.** *који се односи на више страна, странака, мултилатерални:* вишестрани уговори.

вишѐстраначки̅, -а̄, -о̄ *који се односи на више странака, партија, у коме учествује више странака:* вишестраначки избори, ~ систем.

вишѐстрана̄чје с *вишестраначки политички систем.*

вишѐстрано прил. *са више страна, са разних страна, аспеката, гледишта, врло разнолико, разноврсно:* ~ обрадити нешто.

вишѐстрано̄ст, -ости ж *особина онога што је вишестрано; ширина погледа, интересовања; разноврсност.*

вишѐструк, -а, -о **1. а.** *који се врши, остварује, испољава на више начина, у више видова; који је од више врста, разноврстан, разнолик:* ~ испитивање, ~ улога, ~ корист, ~ значење. **б.** *који се понавља више пута, учестао:* вишеструки узвици, ви-

шеструки пуцњеви. **2.** *неколико пута већи од онога са чиме се пореди:* ~ износ. **3.** *који је више пута нешто постао:* ~ првак. **4. а.** *који је састављен од више струкова, делова:* ~ ниска, ~ бич. **б.** *који се састоји од више редова, низова:* ~ ограда, ~ омотач.

вишѐструко прил. *више пута; на више начина:* ~ се преламати, ~ користан, ~ везан за некога.

вишѐструко̄ст, -ости ж *особина онога што је вишеструко.*

вишѐто̄мнӣ, -ā, -ō *који се састоји од више томова:* ~ речник.

вишећѐлӣјскӣ, -ā, -ō биол. *који се састоји од више ћелија:* ~ животиња, ~ организам.

вишѐфа̄знӣ, -ā, -ō *који има више фаза:* ~ струја.

вишѐцифрен, -а, -о мат. *који се састоји од више цифара:* вишецифрени бројеви.

вишеча̀со̄внӣ, -ā, -ō *који траје више часова:* ~ дискусија, ~ расправа.

вишѐчлан, -а, -о *који има више чланова, елемената, делова:* ~ комисија, вишечлани израз, ~ реченица.

вишѐчлано̄ст, -ости ж *особина онога што је вишечлано.*

вишешко́лац, -лца м *ученик више школе.*

вишѐшко̄лка ж *ученица више школе.*

вишѐшколскӣ, -ā, -ō *који се односи на вишу школу.*

вӣшӣ, -ā, -ē **1.** *комп. од висок.* **2.** *натприродан; божански:* ~ сила, ~ биће. • ~ **сила** *стицај околности који се није могао предвидети ни спречити.*

вӥшња ж (ген. мн. вӥш̄а̄ња̄) бот. и агр. *воћка из ф. ружа* (Rosaceae) *с округлим црвенкастим коштичавим плодом* Prunus cerasus; *плод те воћке.*

ви́шња ж бот. и агр. *врста пасуља тачкаша* Phaseolus multiflorus, *с крупним шареним семенкама.*

вӥшња̄к, -а́ка м **1.** *в. вишњевача (1).* **2.** *в. вишњик.*

вӥшња̄р, -а́ра м *в. вишњик.*

вӥшњаст, -а, -о *који је као вӥшња (обично по боји).*

вӥшњев, -а, -о *који се односи на вишњу:* **1.** *који припада вишњи, који је од дрвета или плода вишње:* ~ штап, ~ лула, ~ сок. **2.** *који је боје вишње, који је као вишња:* ~ шал, ~ боја.

вӥшњева̄к м *в. вишњевац.*

вӥшњевац, -ēвца м **1.** *штап, шиба од вишњевог дрвета.* **2. а.** *сок од вишања.* **б.** *в. вишњевача (1).* **3.** (у атриб. служби уз им. м. рода) *који је од вишњевог дрвета:* топ ~, штап ~.

вӥшњевача ж **1.** *ракија од вишања; ракија у којој су стајале вишње; ликер од вишања.* **2.** *в. вишњевац (1).*

вӥшњевина ж (мн. ø) *вишњево дрво (као грађа).*

вӥшњӣ и **вӣшњӣ,** -ā, -ē **1.** *небески; божански, најузвишенији; савршен, најсавршенији:* ~ сила, ~ бог; ~ лепота. **2.** (у им. служби) м *највише, најузвишеније биће, бог.*

вӥшњи́к, -и́ка м *вишњев воћњак.*

вӥшњикаст, -а, -о *в. вишњев (2):* ~ свила, ~ боја.

вӥшњица ж *дем. и хип. од вӥшња.*

вӥшњичица ж *дем. и хип. од вишњица.*

вје- јек. *в. ве-* ек..

вјѐрујӯ и **вјѐрују** с непром. сткњ. **1.** *молитва која садржи укратко начела хришћанске вере.* **2.** фиг. *начела којима се неко руководи у своме раду; уверење.*

вла̏га ж **а.** *водена пара у атмосфери; присуство извесне количине воде, влажност:* велики проценат влаге у ваздуху. **б.** *вода, течност која испуњава поре какве чврсте материје (нпр. земље).* • **апсолутна ~** мет. *количина водене паре у једном* m^3 *ваздуха.*

вла́да ж **1. а.** *највиши орган државне управе који има извршну власт и који управља државом, врховна државна управа; чланови тога органа:* привремена ~, ~ у оставци. **б.** *вршење врховне управе, управљање, владање, врховна власт:* турска ~ у нашим земљама, за време владе кнеза Милоша. **2. а.** *облик управљања:* парламентарна ~, неуставна ~, апсолутистичка ~. **б.** *начин управљања:* тиранска ~, строга ~. • ~ **у сенци** пол. *влада коју бира опозиција да би се супротставила званичној влади.*

вла̀давина ж **а.** *управљање државом; врховна власт:* ~ Петра Великог, млетачка ~, турска ~. **б.** *управљање, власт (над неким) уопште.*

вла́дајӯћӣ, -ā, -ē **1.** *који влада, који је на власти:* ~ партија, ~ класа. **2.** *који у датом тренутку важи, влада, важећи:* ~ језик, ~ пропис.

вла̀далац, -аоца м (ген. мн. -ла̄ца̄) *в. владар.*

вла̀далачкӣ, -ā, -ō *који се односи на владаоца, владаоце, владарски:* ~ дом, ~ палица.

вла̀далаштво с *дужност и власт, достојанство владаоца.*

вла̀да̄р, -а́ра м (вок. вла̏да̄ру и вла̏да̄ре, инстр. -а́ром и -а́рем) *врховни поглавар у монархистичком систему владавине; монарх, господар.*

вла̀да̄рка (влада̀рица) ж *женска особа владар.*

вла̀да̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на владаре.*

влада̀рчић м *дем. и ир. од владар; незнатан, безначајан владар; владар мале државе.*

вла́дати, вла̄да̄м несвр. **1.** *управљати државом (као владар), вршити функцију владара.* **2.** (над неким, нечим или без допуне) **а.** *имати власт (над неким, нечим), господарити, управљати (неким, нечим):* ~ (над) војском, ~ кућом, ~ собом. **б.** *вршити, имати моћан утицај:* ~ над осталим наукама, ~ у српској поезији. **3. а.** *постојати, бити присутан, одржавати се; бити раширен; имати надмоћ, превагу (над нечим), преовлађивати.* – У соби влада мир. Влада грип. Влада беспослица (јавашлук и сл.). **б.** *деловати, важити (о природним законима, прописима и сл.).* **4.** (нечим) **а.** *добро, вешто руковати, баратати (нечим):* ~ сабљом, ~ оружјем, ~ воланом. **б.** *моћи управљати, покретати по својој вољи, служити се (неким делом тела):* ~ руком, ~ прстима. **в.** *добро знати, познавати, располагати, служити се (неким знањем, умећем):* ~ страним језицима, ~ математиком. **г.** *савлађивати, обуздавати (осећања):* ~ својим страстима. **5.** (нечим) *издизати се изнад своје околине, доминирати (нечим):* ~ околином. ■ ~ **се 1. а.** *понашати се, држати се:* пристојно се ~. **б.** *управљати се, равнати се (према нечему).* – Како одговори, по томе ћемо се владати. **в.** *реаговати на одређени начин (нпр. о хем. супстанцама).* • ~ **собом** *савлађивати се, држати се прибрано.*

вла̀дика м (мн. ж) (дат. -ици) цркв. *највиши чин у православној цркви, поглавар црквене области, епископ.*

вла̀диковати, -кујēм несвр. *бити владика, вршити службу владике.*

вла́диновац, -ōвца м *присталица владе, владине политике; режимлија.*

вла́диновачкӣ, -ā, -ō *који се односи на владиновце.*

вла́диновскӣ, -ā, -ō *који припада влади, који је уз владу:* ~ странка.

вла́дица ж *дем. од влада.*

владича̀нскӣ, -ā, -ō *који се односи на владике, који припада владици:* ~ двор, ~ крст, ~ звање.

владича̀нски прил. *као владика:* обучен ~.

владича̀нство и **владича́нство** с **1.** *звање и служба владике.* **2. а.** *црквена област којом управља владика, епископија.* **б.** *владичанска управа, епископат.*

вла̀дичити, -ӣм несвр. [гл. им. вла̀дичēње с] (некога) *постављати, рукополагати за владику.* ■ ~ **се** *постајати владика, посвећивати се за владику.*

вла̀дичкӣ, -ā, -ō *в. владича̀нскӣ.*

вла̏жан, -жна, -о **1. а.** *који садржи доста влаге, прожет, засићен влагом; наквашен или преливен, покривен водом или не-*

ком другом течношћу, мокар: ~ земља, ~ ваздух, ~ трава; ~ крпа, влажне очи. **б.** *који обилује атмосферским талогом; кишовит:* ~ јесен, ~ јутро, ~ поднебље. **в.** *у коме има влаге, мемљив (о просторијама, зградама).* **2.** фиг. *који као да је натопљен влагом, замагљен:* ~ месечина, ~ светлост.

вла̏жити, -ӣм несвр. [гл. им. вла̏же̄ње с] **1.** (нешто) *чинити влажним, квасити:* ~ зидове, ~ усне, ~ рубље. **2.** *пунити се сузама, сузити (о оку, очима).* ■ **~ се а.** *постајати влажан, мокар (нпр. о очима, рукама и сл.).* **б.** (нечим) *покривати се, прожимати се неком течношћу.* – Очи се влаже сузама. – Чело се влажило знојем.

вла̏жно прил. **1.** *с влагом, с пуно влаге, засићено влагом.* – Напољу је било влажно. **2.** *попут чега влажног:* ~ мирисати.

вла̏жно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина или стање онога што је влажно, влага; количина влаге, водене паре у атмосфери, присуство влаге у атмосфери:* ~ земљишта, велика ~ ваздуха, ~ атмосфере. • **апсолутна ~** *количина водене паре изражена у грамима у јединици запремине ваздуха.* **релативна ~** *однос између постојеће и максималне количине водене паре у ваздуху при одговарајућој температури (изражен у процентима).*

вла̑к м **1.** рег. *в. воз (1).* **2.** *врста рибарске мреже, потегача.* **3.** *в. влака.* **4.** физ. *сила која делује на јединицу површине тела у вертикалном смеру и тежи да га развуче;* супр. притисак.

вла́ка ж (дат. вла́ци) **1. а.** *велико оборено стабло или свежањ дрва који се влачи, превлачи.* **б.** *примитивна направа која се везује за колечке или јарам и служи за вучење тежих терета (дрва из шуме и др.).* **2.** *коритаста стаза, јаруга у шуми низ коју се спуштају и превлаче посечена стабла.* **3.** *место на обали где се лађе извлаче на суво.*

влака́нце и **влака̀нце,** -ета с (мн. -ца) *дем. од влакно.*

вла̀ка̄ш, -а́ша м *рибар који лови рибу вла̂ком (2).*

вла̀кнара ж зоол. *врста шкољке* Mytilus edulis.

вла̏кнаст, -а, -о **а.** *који је састављен од влакана, кончаст:* ~ мишић, ~ месо. **б.** *који је налик на влакно, танак као влакно:* ~ пипак.

вла̏кнат и **вла̀кнат,** -а, -о *в. влакнаст.*

вла́кно с (ген. мн. вла̂ка̄на̄) **1.** *танка нит (природна или вештачка), кончић; предиво као текстилна сировина:* ~ косе, ~ паучине, азбестно ~, природно ~, вештачко ~. **2.** биол. *танка кончаста творевина у ткиву човечјег или животињског организма:* мишићно ~.

вла́кња̄ча ж бот. *врста гљиве.*

вла̀ковођа м *в. возовођа.*

вла̑с ж (инстр. -и; ген. мн. вла́сӣ) **1.** *влакно косе, длака.* **2.** *коса (на глави).* **3.** *прамен (браде, бркова, длака на телу).* **4.** *предиво (вуне, кудеље и сл.) састављено од најдужих влакана.* • **вилине власи** бот. *мала папрат на каменитом влажном тлу* Adiantum capillus Veneris *из ф.* Polypodiaceae, *која се гаји као украсна биљка.* **висити на (о) власи** *бити у великој животној опасности.* **за ~** *умало, замало, за длаку.* **на̏ вла̑с** 1) **(исти, једнак, сличан и сл.)** *потпуно, сасвим (исти, сличан и сл.).* 2) *подробно, потанко, детаљно, до ситница.* **није му фалила (пала, слетела, полетела и сл.) ни ~ с главе** *в. није му фалила ни длака с главе (под длака).* **ни за ~** *нимало.* **под седе власи** *у старости.*

вла̏саст, -а, -о **1.** *који је у облику власи, сличан власи, танак као влас:* ~ корен, ~ цевчица, ~ трава. **2.** *који се састоји од дугих, густих длака, чупав:* ~ брада, ~ брк, ~ обрва.

вла̀сат, -а, -о **1. а.** *у коме има много власи, који је дугих длака, влакана:* ~ вуна, ~ кудеља, ~ кићанка. **б.** *који је обрастао власима, дугом длаком, косом, густо обрастао длаком, длакав, космат:* ~ глава, ~ прса. **в.** *чупав:* ~ ћебе, ~ прекривач. **2.** *који има дугачке влати:* ~ жито, ~ трава.

вла̀сати, -а̄м несвр. **1.** *извлачити власи гребеном, гребенати:* ~ вуну. **2.** *пуштати власи, влати (о трави и сл.).* ■ **~ се** *цепати се, раздвајати се у власи.*

вла̀сато̄ст, -ости ж *особина онога што је власато, обиље власи, длакавост, косматост.*

вла́сац, -сца м **1.** зоол. **а.** *паразитска облаглиста* Strongylus filaria *из пор.* Strongylidae, *која живи у бронхијама преживара; болест изазвана тим паразитом.* **б.** *свињска пантљичара* Taenia solium. **2.** бот. *в. влашац.*

вла̀сић, -и́ћа и **вла̀сић,** -а м *дем. и хип. од влас.*

вла̀сиште с *део главе на коме расту власи, коса.*

вла̏снат и **вла̀снат,** -а, -о **1.** *чупав, длакав:* ~ поњава. **2.** *в. власаст (1):* ~ цевчица.

вла̏сни̑к м *онај који нешто поседује, који има нешто у својини, сопственик:* ~ земље, ~ фабрике, ~ средстава за производњу.

вла̏сница ж *она која нешто поседује, која има нешто у својини, сопственица.*

вла́сница ж бот. **1.** *танка власаста капиларна жилица на корену биљке преко које биљка усисава храну.* **2.** *в. ливадарка (б).*

вла̏снички̑, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на власнике, који припада власнику, власницима:* ~ посед, ~ однос. **2.** *својствен власницима, самовољан, деспотски, властодржачки:* ~ дух, ~ самољубље, ~ самовоља.

вла̏снички прил. *на власнички начин, као власник:* понашати се ~.

вла̏сни̑штво с **1.** *право потпуног и слободног располагања стварима, право својине, својина:* ~ средстава за производњу, капиталистичко ~, оставити у ~. **2.** *оно што некоме припада као његова својина, имовина:* ~ трговца.

вла̑ст ж (инстр. вла̂шћу (вла̑сти), лок. вла́сти; мн. вла̑сти, ген. вла́стӣ, дат. вла́стима) **1. а.** *право и моћ потчињавања некога или нечега својој вољи, право управљања, господарења неким, нечим; старешинство, ауторитет:* дати некоме ~ (у руке), имати ~ (у кући нпр.), очинска ~. **б.** *моћ савлађивања (осећања, страсти):* ~ над страстима, ~ над срцем. **2. а.** *право на нешто, овлашћење, надлежност:* добити ~ (да се нешто уради). **б.** *право располагања (нечим):* ~ над животом, бити у нечијој власти (о стварима, имовини). **3. а.** *право управљања и пуномоћи државних органа, институционализована друштвена моћ:* законодавна ~, извршна ~, узети ~ у своје руке. **б.** *превласт, доминација (неке државе):* византијска ~, бити под турском влашћу. **в.** *орган, одн. органи јавне власти (установа или појединац):* судске власти, школске власти, војне власти. • **бити у нечијој власти** *зависити од некога.* **доћи до власти, дочепати се власти, доћи на власт и сл.** *постати моћан, утицајан.* **изгубити ~ над собом** *не моћи се савладати, уздржати.* **одметнути се (одметати се) од власти** *отказ(ив)ати послушност власти, не покорити се (не покоравати се) власти, закону.* **узети у своју ~** *загосподарити.*

вла́стан и **вла̏стан,** -сна, -о **а.** *који има власт, моћ (над неким или нечим), који господари (неким, нечим):* ~ над народом, ~ над деспотом, ~ над природом. **б.** *који има право да располаже (неким, нечим):* ~ над земљом, ~ над стоком. **в.** *који има право, који је овлашћен (да нешто (у)чини), надлежан, меродаван:* бити ~ узети земљу.

властѐли̑н, -и́на и **властѐлин,** -а м (мн. ø; зб. им. властѐла ж) ист. *припадник владајуће класе у феудалном друштву код Јужних Словена, средњовековни племић који је био власник великог поседа и имао власт над својим поданицима (кметовима); великаш.* • **велика властела** *властела на високим положајима или са великим поседима, велможе.* **мала ~** *властела на нижим положајима или са мањим поседима, властеличићи.*

властѐли̑нка ж **а.** *женска особа властеоског порекла, племкиња.* **б.** *властелинова жена.*

властѐли̑нски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на властелине, на властелу, који припада властелину, властели:* ~ двор, ~ земља, ~ грб.

властѐли̑нски прил. *на властелински начин, као властела:* ~ васпитавати.

властели́нство с **1.** *властелински посед; управа тога поседа.* **2.** *властелинска титула, племство.* **3.** зб. *властелински сталеж, властела, властелини, племство.*

властѐлић м **1.** *в. властеличић.* **2.** зоол. *птица селица* Charadrius alexandrinus *из пор.* Charadriidae, *која живи поред мора и река.*

вла̀стелица ж зоол. *врсӣа дуīоноīе обалске ӣӣице* Himantopus himantopus *из ӣор.* Scolopacidae.

властѐличић м **а.** ист. *власӣелин са мањим ӣоседом и на нижем ӣоложају, нижи ӣлемић.* **б.** *власӣелинов син; млад власӣелин.*

вла̀стеоски̑, -а̄, -о̄ *в. власӣелински.*

вла̀стити̑, -а̄, -о̄ *свој, сойсӣвени (чесӣо уз ӣрисвојну зам. за ӣојачавање њеноī значења):* стати на властите ноге, располагати властитим имањем. • ~ **име** лингв. *ӣосебно име некоī лица, живоӣиње, īеоīрафскоī ӣојма и др.*

вла̀стито̑ст, -ости ж *в. власништво.*

властода́вац, -вца м правн. *онај који даје некоме ӣуномоћје, овлашћење.*

властòда̄вка ж правн. *она која даје некоме ӣуномоћ, овлашћење.*

властодр́жац, -р́шца м (обично пеј.) *онај који има власӣ, који влада, уӣравља неким или нечим; владар.*

властодр̀жачки̑, -а̄, -о̄ *који се односи на власӣодршце.*

властољу́бац, -у́пца м *власӣољубив човек.*

властољу̀бив, -а, -о *који воли власӣ, који жуди за влашћу, ӣохлеӣан за влашћу.*

властољу̀биво прил. *на власӣољубив начин, с ӣохлеӣом за влашћу.*

властољу̀биво̑ст, -ости ж *особина оноīа који је власӣољубив, жудња за влашћу.*

властòљӯбље и **властòљубље** с *в. власӣољубивосӣ.*

властòручан, -чна, -о *в. својеручан.*

властòручно прил. *в. својеручно.*

вла̀суља ж **1.** *лажна, вешӣачка коса, фризура наӣрављена од ӣуђе или вешӣачке косе, ӣерика.* **2.** бот. **а.** *род ливадских ӣрава* Bromus *из ф.* Gramina, *чије мноīобројне врсӣе служе као добра сӣочна ӣаша.* **б.** *врсӣа дивљеī овса* Avena sterilis. **в.** *в. вијук.* **г.** *вилина коса* Cuscuta epithymum. **3.** зоол. *назив за неке врсӣе корала из рода* Actinia, Anemonia *и др., код којих се око ускоī оӣвора налази мноштво власасӣих ручица.*

власу̀ља̄р, -а́ра м *занаӣлија који ӣрави власуље.*

власу̀ља̄рка ж *женска особа власуљар.*

власу̀ља̄рски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на власуљаре:* ~ салон, ~ радионица.

вла̀суљаст, -а, -о *који је као влас или власуља.*

вла̀суљица ж *дем. од власуља.*

вла̑т ж (мн. -и; зб. им. вла̑ће с) **1. а.** *сӣабљика, сӣрук (ӣраве, жиӣа и сл.).* **б.** *в. клас.* **2.** *влакно, ниӣ:* ланена ~.

вла́так, -тка м *дем. и хиӣ. од влаӣ.*

вла̏таст, -а, -о *који је као влаӣ, налик на влаӣ.*

вла̀тати, -а̄м свр. и несвр. *исӣер(ив)аӣи влаӣи; доби(ја)ӣи влаӣи, ӣусӣиӣи, ӣушӣаӣи влаӣи, класаӣи.*

вла̀ти̑ћ, -и́ћа и **вла̀тић,** -а м *дем. од влаӣ.*

вла̑тни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на влаӣ, који је од влаӣи.*

Вла̏х м (вок. Вла̏ше; мн. Вла̏си, ген. Вла̂ха̄) **1. а.** *сӣановник румунске ӣокрајине Влашке, онај који је ӣореклом из Влашке.* **б.** *ӣриӣадник румунске националне мањине у североисӣочној Србији која īовори ӣосебним дијалекӣом сӣарорумунскоī језика; човек румунске народносӣи уойшӣе.* **2.** (вла̏х) *ӣоīрдан назив за ӣриӣадника друīе вере или човека из друīоī краја:* **а.** *ӣриӣадник ӣравославне вере, обично Србин (за каӣолике и муслимане у Хрваӣској и Босни и Херцеīовини, одн. на ӣериӣорији бивше Аусӣроуīарске).* **б.** *хришћанин (за муслимане у Босни и Херцеīовини).* **в.** *сељак из суседноī залеђа (за ӣриморце и сӣановнике далмаӣинских осӣрва).* • **да се Власи не (до)сете** *да се ӣрикрије ӣраво сӣање сӣвари, да се забашури, завијено, ӣрикривено.*

Вла̏хиња ж **1. а.** *сӣановница румунске ӣокрајине Влашке, она која је ӣореклом из Влашке.* **б.** *ӣриӣадница румунске националне мањине у североисӣочној Србији; жена румунске националносӣи уойшӣе.* **2.** (вла̏хиња) *женска особа влах (2).*

Вла̏хињица ж *дем. и хиӣ. од Влахиња; млада Влахиња.*

вла̀ча̄р, -а́ра м *занаӣлија који влачи, īребена вуну; власник влачаре.*

вла̀чара ж **1.** *радионица у којој се влачи, īребена вуна.* **2.** *машина за влачење, īребенање вуне.*

вла̀ча̄рка ж *женска особа влачар; влачарева жена.*

вла̀ча̄рница ж *в. влачара (1).*

вла̀чати, -а̄м несвр. *в. влачиӣи (1).*

вла̀чег м нар. *јак, дебео īвоздени ланац.*

вла̀чилац, -иоца м *в. влачар.*

вла̀чилица ж *даска с дршком на īорњем делу којом се ӣоравнава ӣесак, беӣон и сл.*

вла̀чи̑ља и **вла̀чиља** ж *жена која влачи, īребена вуну, влачарка.*

вла́чити, вла̂чи̑м несвр. [гл. им. вла́че̄ње с] *чешљаӣи (вуну, кудељу, лан) ручно īребенима или машином, īребенаӣи.*

вла̀чица ж *дем. од влака.*

вла̀чни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на влак (4):* ~ сила, ~ чврстоћа.

вла̀чуга ж нар. *в. воза.*

вла̂ш, вла́ша, -е нар. *који није збијен, расӣресиӣ:* ~ хлеб, ~ слама, ~ кудеља.

вла̏шац и **вла́шац,** -шца м бот. и агр. *врсӣа сиӣноī лука* Allium schoenoprasum *и* A. ascalonicum *из ф.* Liliaceae, *који се īаји за јело.*

Вла̏ше, -ета с (супл. мн. Вла̏шићи м; зб. им. Вла̏ша̄д ж) *дем. и ир. од Влах.*

Вла̏шина ж (м) (мн. ж) *ӣеј. од Влах.*

Вла̏шићи м мн. астр. *звездано јаӣо у сазвежђу Бика, Плејаде.*

Вла̏шка̄ ж (дат. Вла̏шко̄ј) *исӣоријска ӣокрајина у јужној Румунији између Карӣаӣа и Дунава.*

вла̏шки̑, -а̄, -о̄ *који се односи на Влахе, који ӣриӣада Власима:* ~ народ, ~ цар.

вла̏шки прил. *на влашки начин.*

Вла̏шче, -ета с (супл. мн. Влча̏шчићи м; зб. им. Вла̏шча̄д ж) *дем. и ир. од Влах; млад Влах.*

во̂ (во̂л), во̀ла м (вок. во̏ле; мн. во̀лови, ген. во̏ло̄ва̄) **1.** *одрасло мушко īовече (обично ушкоӣљено), које се уӣоӣребљава као ӣеīлећа живоӣиња:* орaћи ~. **2.** фиг. *īлуӣ, недоӣуӣаван човек, īлуӣак.* • **као вола у купусу (бити, (ис)тући, (из)млатити и сл.)** *врло јако, немилосрдно, немилице (ис)ӣући.* **вући, теглити као ~** *радиӣи ӣешко, наӣорно, диринчиӣи.*

воа̀је̄р, -е́ра м фр. *особа која се сексуално задовољава īледањем сексуалних објекаӣа или чинова.*

воајерѝзам, -зма м *сексуално задовољавање īледањем сексуалних објекаӣа или чинова.*

воа̀је̄рски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на воајере.*

воа̀је̄рски прил. *као воајер.*

воаје́рство с *в. воајеризам.*

во̀а̄л, -а́ла м фр. *врсӣа ӣанке ӣрозирне ӣканине; ӣрозирна ӣанка мрежица од ӣила, коӣрена, вео.*

во̂д, во̀да и **во̏д,** -а и во̀да м (мн. во̀дови и во̏дови) **1.** вој. *мања војна јединица у сасӣаву чеӣе, ескадрона или баӣерије.* **2.** техн. *наӣрава, уређај у облику цеви, жице, кабла и сл. који служи за сӣровођење ӣечносӣи, īасова или неке енерīије (ӣоӣлоӣне, елекӣричне и др.):* електрични ~, подземни ~, гасни ~.

во̀да ж (ак. во̏ду, вок. во̏до; мн. во̏де) **1. а.** *ӣрозирна, безбојна ӣечносӣ, обично без мириса и укуса, хемијско једињење водоника и кисеоника* (H_2O), *врло расӣросӣрањено у ӣрироди (реке, језера, мора):* пијаћа ~, речна ~, морска ~, изворска ~. **б.** *назив за*

разне водене растворе и течности сличне води (1а): минерална ~, кречна ~, сумпоровита ~, мирисна ~, борна ~, козметичка ~. **в.** *водени ток или већа водена површина: поток, река, језеро, бара, море, океан.* **г.** мн. 1) *водене масе река, језера, мора; општи назив за све реке, језера, мора и др. једне земље или одређене територије; водена пространства, делови мора који припадају једној држави:* текуће воде, стајаће воде, воде Саве; воде Јадранског слива, турске воде, воде Јужног Пацифика. 2) фиг. пеј. *правац рада, схватања, начин изражавања, стварања, манир:* воде болесног романтизма. **2.** *ниво водене масе, водостај.* – Вода расте. **3.** *количина воде (1а) у којој се нешто пере или кува (обично више пута):* опрати нешто у три воде, скувати пасуљ у две воде. **4.** нар. и разг. *водњикава течност коју излучује организам:* **а.** *мокраћа, урин.* – Застала му вода. **б.** *зној.* – Сва му кошуља у води. **в.** *сузе.* **г.** *пљувачка.* – Иде ми вода на уста. **5.** (у инстр., у прил. служби) *воденим путем:* путовати водом. • **артеска ~** *вода из артеских бунара.* **богојављенска ~** рлг. *вода освећена на дан Богојављења.* **бордовска ~** агр. *раствор плавог камена са додатком гашеног креча, за прскање винове лозе.* **бурова ~** фарм. *водени раствор базног алуминијум-ацетата, који се употребљава за облоге и за испирање рана.* **горка ~** фарм. *водени раствор горке соли (магнезијум-сулфата), који се употребљава против затвора (констипације).* **жива ~** *изворска вода; уопште вода која извире (за разлику од стајаће воде или кишнице).* **кисела ~** *природна минерална вода која садржи доста угљене киселине; извор такве минералне воде.* **колоњска ~** *мирисава течност која садржи алкохола и етарског уља.* **лака (мека) ~** хем. *природна вода с мало растворене киселог калцијум-карбоната и магнезијум-карбоната.* **минерална ~** *природна лековита вода која садржи растворене минералне соли; извор минералне воде.* **мртва ~** 1) *в. стајаћа вода.* 2) нар. *хладан зној (од страха, муке).* **отпадне воде** технол. *загађена вода која садржи непотребне, узгредне технолошке производе фабрика.* **плодова ~** анат. *течност у којој се налази ембрион у водењаку.* **света (крштена, молитвена) ~** рлг. *вода над којом је очитана обредна молитва, освећена вода.* **слатка ~** *природна вода која није слана (речна, изворска, бунарска).* **содна ~** *вода у којој је под притиском растворен угљен-диоксид.* **стајаћа ~** *вода која не отиче (у бари, мртваји и сл.).* **тврда ~** *в. тешка вода (1).* **текућа ~** *вода која отиче, тече; речни ток, текућица.* **територијалне воде** *појас мора, океана који се протеже уз обалу и чини саставни део територије приобалне државе, над којим она има пун суверенитет.* **тешка ~** хем. 1) *природна вода која садржи доста калцијум-карбоната, магнезијум-карбоната и осталих састојака више него обична.* 2) *оксид тешког водоника (деутеријума), средство за успоравање распадања уранијума.* **царска ~** технол. *смеша соне и азотне киселине која се употребљава за растварање злата и других племенитих метала.* • **бити у голој води (гола вода)** *бити сав мокар (од зноја, кише и сл.).* **бура у чаши воде** *много речи, буке ни око чега.* **везала му се ~, стала му ~** и сл. нар. *престао је да мокри, не може да мокри.* **~ му иде (навире и сл.) на уста** *осећа велику жељу за нечим.* **воду решетом захватати (грабити и сл.)** *радити узалудан посао.* **дошла му је ~ до грла (до носа, до уста и сл.)** *у врло тешкој ситуацији је.* **држи воду док мајстори оду** *каже се кад је нешто несолидно поправљено, направљено.* **знати као воду** *знати течно, без застајкивања.* **између ватре и воде (бити, налазити се)** *између две опасности, између два зла (бити, налазити се).* **као мало воде на длану (гледати, пазити, чувати и сл.)** *као нешто драгоцено, најбоље што се може (пазити).* **као (хладне) воде** *у изобиљу, веома много.* **(као) кап воде у мору** *сасвим мало, недовољно.* **крв није ~** *не може се бити равнодушан према некоме сроднику.* **кров (кућа) на једну воду (на две, на четири воде)** *кућа с једним кровним нагибом (са два, четири кровна нагиба).* **лук и ~** *нешто безвредно, безначајно.* **много је воде (од тога, од тада) (Савом, Дунавом и сл.) протекло** и сл. *прошло је (од тога, од тада) много времена.* **мутити воду (некоме)** *правити (некоме) неприлике, сплетке.* **навраћати (наводити, нагонити, терати и сл.) воду на нечију воденицу (нечији млин)** *вешто подешавати, помагати да се ствари развију у нечију корист.* **нека те (мутна) ~ носи** *(у љутњи) нека буде по твојој вољи.* **осећати се као риба у води** *осећати се угодно, сигурно.* **пасти у воду** *пропасти.* **попио (утопио) би га у капи (кашичици, чаши) воде** *толико га мрзи да би му урадио и највеће зло.* **превести жедног преко воде** *вешто, лукаво изиграти, преварити некога (а да то он и не осети).* **пропасти као у мутну воду** *нестати без трага.* **расти (напредовати) као из воде** *брзо, нагло напредовати.* **тиха ~ брег рони (дере)** *упорним радом постиже се сигуран успех.* **тући по води, тући воду у авану** *радити узалудан, непотребан посао.* **у ватру и воду ићи (скочити) за некога** *бити спреман помоћи некоме без обзира на опасности.* **у мутној води (рибу) ловити (пецати)** *искоришћавати мутне, несређене прилике.* **у нечије воде запливати (завеслати), у нечијим водама бити** *потпасти под нечији утицај, бити под нечијим утицајем, прихватити (прихватати) нечије идеје.*

во̏дан, -дна, -о **1.** (одр. во̏днӣ) *који се односи на воду, на снабдевање водом:* ~ заједница, ~ задруга. **2.** *водњикав, водњикаст:* водне очи. **3.** *који обилује водом, богат водом:* ~ крај.

во̏да̄р, -а́ра м *в. водоноша.*

вода̀рица ж **1.** *женска особа водоноша.* **2.** мит. *вила која по народном веровању живи поред воде:* вила ~. **3.** зоол. **а.** *водена птица певачица* Anthus aquaticus. **б.** *бела пастирица* Motacilla alba. **4.** зоол. *у мн.: род водених змија* Natrix, *које су изврсни пливачи (у јд.: таква змија).*

во́дати, во̑да̄м несвр. **а.** *водити у различитим правцима; спроводити некога (пратећи га на путу, у шетњи):* ~ по граду, ~ по свету, ~ из радње у радњу. **б.** *водити некога тамо-амо држећи га за руке, помагати немоћноме (детету, старцу) при ходању:* ~ дете, ~ старца, ~ просјака. **в.** *водити коња тамо-амо (држећи га за улар), да се одмори после трке.* ■ **~ се** *шетати се у друштву с неким, обично руку под руку.*

во̏двиљ, -и́ља и **во̏двиљ**, -а м фр. *кратка лака забавна комедија, обично с певањем.*

водвѝљист(а), -е̄ м *писац водвиља.*

во̏двиљскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на водвиљ, својствен водвиљу:* водвиљски ефекти, ~ шала.

во̏ден, -а, -о (одр. во̏денӣ (водѐнӣ)) **1.** (одр.) *који се односи на воду* **а.** *који је од воде, који садржи воде; који потиче од воде:* ~ капља, ~ пара, ~ раствор, ~ маса, ~ површина, ~ снага, ~ мирис, ~ енергија. **б.** *који служи за воду:* ~ чаша, ~ суд, ~ цев, ~ направа. **в.** *који живи у води или поред воде:* водене животиње, ~ змија. **г.** *који је на води; који се обавља, изводи на води или помоћу воде:* водени путеви; водени спортови, ~ саобраћај, ~ промет, ~ пошта. **2.** *који садржи доста воде (више него што је потребно, одн. уобичајено), пун воде, водњикав, разводњен:* ~ чорба, ~ вино, ~ млеко. **3.** фиг. *безизразан, безбојан; празан, бесадржајан:* водене очи, ~ поглед, ~ чланак. **4.** (одр.) *као саставни део разних термина (ботаничких, зоолошких, медицинских и др.):* ~ божур, ~ перуника, ~ орах, ~ бик, ~ коњ, водене богиње. • **водени знак** *прозиран знак у папиру као заштита од фалсификовања, ознака произвођача и сл.*

во̏денаст, -а, -о **а.** *који је сличан води (по изгледу или укусу):* ~ течност, ~ укус. **б.** *в. водњикав:* ~ храна. **в.** *влажан, водњикаст:* воденасте очи.

водѐника ж бот. *бодљикава биљка* Cnicus oberacea *из ф. главочика.*

водѐница ж **а.** *млин на води с воденом погонском снагом.* **б.** нар. *в. воденичица (2).* • **млети као празна ~** *говорити без престанка (обично којешта), блебетати, брбљати.* **навраћати (наводити, терати и сл.) воду на нечију воденицу** *в. под вода.*

водѐнича̄р м (вок. -е и -у, инстр. -ом и -ем) **1.** *власник воденице или радник у воденици, млинар у воденици.* **2.** бот. *зељаста биљка* Iberis amara *из ф.* Cruciferae.

водѐнича̄рка ж **а.** *женска особа воденичар (1).* **б.** *воденичарева жена, млинарица.*

водѐнича̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на воденичаре, који припада воденичарима.*

водѐничица ж **1.** *дем. од воденица (а).* **2.** нар. *мали млин за кафу, бибер и сл.*

водѐничӣште с *место где се некад налазила воденица.*

водѐничкӣ и **водѐничнӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на воденицу, млински:* ~ кош, ~ коло, ~ камен.

во̏денкаст, -а, -о *у дем. значењу: воденаст и воден (2):* ~ течност, ~ медуза, воденкасте очи.

во̏дено прил. **1.** *безизразно, празно, бледо:* гледати некога ~. **2.** *разводњено, расплинуто:* ~ излагати.

водѐња̄к, -а́ка м **1.** анат. *унутрашњи кесасти омотач ембриона у материци код виших кичмењака, испуњен плодовом водом,* amnion. **2.** зоол. **а.** *у мн.: род репатих водоземаца* Triturus *из пор. даждевњаци, који имају велику способност регенерације изгубљених делова тела, тритони, мрмољци (у јд.: такав водоземац).* **б.** *водени кос* Cinclus cinclus. **3.** агр. *в. водењача (1а).* **4.** нар. *водени дух, зло митско биће које по народном веровању живи у води или испод воденица (у виду кепеца црне боје).*

водѐњача ж **1.** агр. **а.** *врста сочне јесење крушке.* **б.** *врста смокве која дозрева у августу.* **в.** *врста трешње.* **г.** *врста тикве* Cucurbita lagenaria, *чији се осушен плод употребљава као суд за воду.* **2.** зоол. *барска змија, белоушка.*

во̏де̄ћӣ, -а̄, -е̄ *који води, управља, који стоји на челу, први; главни, најзначајнији:* ~ економска сила, ~ класа, ~ улога.

во̀дилац, -иоца м **1.** *онај који води запрежну, товарну стоку или друге животиње, коњоводац, воловодац и сл.* **2.** *водич, путовођа.* **3.** *онај који руководи, управља, командује, вођа, руководилац.* **4.** *онај који води неку званичну књигу:* ~ регистра.

во̀дилица ж **1.** *в. водиља (1а).* **2.** техн. **а.** *машински елеменат који служи као стаза за вођење другог елемента по њој или око ње.* **б.** *шипка, лењир дуж кога се нешто помера.* **3.** спорт. *један од каишева са стране скија који служи да се нога притегне уз скије.*

во̀дӣља и **во̀диља** ж **1. а.** *она која води некога, жена водич.* **б.** *квочка (кокош, гуска, патка и сл.) која води пилиће.* **2.** фиг. *оно што руководи, руководно начело.* **3.** (у атриб. служби, уз именице ж. рода) *водећа, која води:* мисао ~, идеја ~. **4.** мат. **а.** *кривуља (кружна линија и сл.) по којој се креће изводница омотача ваљка или купе, директриса, равналица.* **б.** *права која испуњава услов да је свака тачка неке параболе подједнако удаљена од ње и од параболине жиже.* • **звезда ~** 1) рлг. *звезда која је, по Јеванђељу, довела Христу три владара мудраца.* 2) фиг. *руководно начело.*

во̀дӣљка ж *појас, каиш помоћу кога се деца придржавају кад се уче да ходају;* фиг. *морална помоћ, потпора.*

во̀дӣљскӣ и **во̀дӣљскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на водиље, који води:* ~ улога.

во̀дӣр, -и́ра м *рог или издубљен комад дрвета у коме косци држе воду и брус за оштрење косе.*

во̀дитељ м (вок. -у, инстр. -ем) **1.** *онај који води, предводи, који је на челу, вођа, предводник; онај који руководи, управља, руководилац.* **2.** *онај који води програм на телевизији, радију или на некој приредби, забави:* телевизијски ~. **3.** *онај који нешто развија, изводи; онај који нешто спроводи, извршује:* ~ дијалога, ~ процеса. **4.** *в. водилац (4):* ~ земљишних књига, ~ записника.

водитѐљица и **во̀дите̄љка** ж *женска особа водитељ (водилац); водиља (2, 3):* телевизијска ~, идеја ~, мисао ~.

во̀дитељскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на водитеље:* ~ посао.

во̀дити, во̏дӣм (импф. во̏ђа̄х; трп. во̏ђен) несвр. [гл. им. во̀ђење с] **1. а.** *ићи испред некога или напоредо с неким показујући му пут или помажући му у ходу; давати правац кретања животињи држећи је за вођицу или мамећи је за собом:* ~ дете, ~ старца, ~ слепца; ~ коња. **б.** *силом одводити, терати:* ~ робље, ~ на стрељање. **в.** (младу, девојку) *пратити као сват (младу), доводити младу младожењиној кући.* **2. а.** *бити на челу, предводити:* ~ народ, ~ војску, ~ у књижевности. **б.** *предводити у колу, песми или свирци:* ~ коло, ~ својим гласом. **в.** спорт. *измицати испред осталих, бити први (у трци); уопште бити у предности, постизати, имати боље резултате у такмичењу:* ~ на осамсто метара, ~ у утакмици, ~ са два поена. **3. а.** *руководити, управљати (нечим):* ~ послове, ~ позориште, ~ фирму. **б.** (нешто) *радити, обављати све послове из домена нечега, бринути се о свим пословима у домену нечега, одржавати (неки посао, неку радњу); држати:* ~ кућу, ~ радњу, ~ фризерски салон, ~ кројачку радњу. **в.** (састанак, седницу и сл.) *председавати неким скупом.* **4. а.** *усмеравати кретање нечега, одводити, спроводити:* ~ воду на њиву, ~ жицу на кров. **б.** *управљати кретањем нечега, повлачити, вући (нешто), руковати нечим:* ~ нечију руку, ~ перо (пером). **5. а.** *пружати се, протезати се у одређеном правцу; служити као пут, пролаз у одређеном правцу.* – Пут води у шуму. Степенице воде на спрат. Трагови воде у врт. **б.** *давати (нечему) правац, спроводити (нешто).* – Олук води кишницу у цистерну. **в.** *указивати на правац нечега, одн. на присуство нечега у одређеном правцу:* вођен њухом, вођен пушкарањем. – Нос га води у кухињу. **г.** (нечему) *доводити до нечега, доприносити нечему, имати нешто као последицу:* ~ злу, ~ лудилу, ~ распаду. **д.** *упућивати, наводити на нешто:* ~ на претпоставку, ~ на зло. **ђ.** *потицати, имати свој почетак, извор.* – Почеци тога воде из далеке прошлости. **6. а.** *вршити, обављати, изводити (неку радњу):* ~ контролу, ~ надзор, ~ преговоре, ~ разговор. **б.** *излагати, износити, развијати (на одређени начин):* ~ роман, ~ заплет. **7. а.** *састављати, уносити нешто (писмено), попуњавати писменим подацима који прате ток нечега (по утврђеним прописима):* ~ записник, ~ протокол, ~ дневник, ~ службене књиге, ~ белешке. **б.** (обично у пасиву) *налазити се на неком списку, бити регистрован:* ~ се на списку као грађанин, ~ се као сумњив, ~ се као непожељан. **в.** *записивати, уносити у неку службену књигу, имати у евиденцији:* ~ трошкове, ~ издатке, ~ у евиденцији. **8.** *тражити бика, парити се (о крави).* ■ **~ се 1.** *ићи држећи се једно за друго, ићи заједно:* ~ се за руку (испод руке). **2.** *управљати се (према нечему), руководити се (нечим):* ~ се неком мишљу. **3.** *в. водити (8).* • **~ бригу** *бринути се, старати се (о нечему); обраћати пажњу, обазирати се (на нешто).* – Не води бриге. **~ главну реч** *бити главни говорник; играти најважнију улогу, имати највећи утицај.* **~ економију** *старати се о материјалном пословању.* **~ коло** 1) *бити коловођа.* 2) *предњачити у нечему (обично у нечем рђавом).* **~ љубав** *имати сексуалне, полне односе с неким.* **~ парницу** *парничити се.* **~ порекло** *потицати, имати свој почетак, извор:* ~ порекло од мајмуна. **~ рачуна (о нечему)** *старати се, бринути се (о нечему), обраћати пажњу, обазирати се (на нешто), узимати нешто у обзир.* **~ шалу (шегу, комедију) с неким** *збијати шалу, шалити се с неким, исмевати некога.*

во̀дица ж **1.** *дем. и хип. од вода.* **2.** рлг. **а.** *освећена, света вода.* **б.** *обред, чин свећења, освећивања воде.* **3.** шаљ. *слабије, разводњено алкохолно пиће (вино или ракија).* **4.** *назив за разне воденасте растворе и препарате (козметичке, медицинске и др.).* • **богојављенска ~** рлг. *в. богојављенска вода (под вода).* **очна ~** мед. *раствор цинк-сулфата у води који се употребљава као лек за очи.* **света (крштена) ~** рлг. *в. водица (2а).* **царска ~** хем. *в. царска вода (под вода).* **светити водицу** рлг. *вршити, обављати чин свећења, освећивања воде;* уп. водица (2б).

Во̀дице ж мн. црквв. *в. Богојављење.*

во̀дӣч, -и́ча м (инстр. -и́чем) **1. а.** *онај који прати некога показујући му пут; путовођа.* **б.** *онај који показује посетиоцима знаменитости неког места, краја:* туристички ~. **в.** *онај који води товарну и запрежну стоку и друге животиње.* **г.** *књига која садржи обавештења о знаменитостима неког места, краја и којом се служе посетиоци при разгледању тих знаменитости.* **д.** *књижевно, научно или стручно дело које пружа савете, упуте, поуке из своје области.* **2. а.** *онај који је на челу, који предводи, вођа, предводник.* **б.** фиг. *оно што управља уметником при његовом стварању.* **3.** *средство које служи као преносилац топлоте или струје, проводник:* ~ електричне струје, ~ топлоте.

во̀дича̄р м црквв. *онај који носи посвећену водицу о Богојављењу.*

во̀дича̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на водичаре, на водицу (2):* ~ крст.

во̀дичица ж *дем. и хип. од водица.*

во̀дичнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на водицу и Водице:* ~ котлић. • **~ пост** црквв. *пост уочи празника Богојављења.*

во̀днети јек. **во̀дњети,** во̀днӣм несвр. **1.** *постајати воден, водњикаст; постајати влажан, упијати влагу, влажити.* **2.** *пунити се сузама, сузити (о очима).* ■ **~ се** *в. воднети (2).*

во̏днӣ[1], -а̄, -о̄ *који се односи на вод:* ~ официр.

во̏днӣ[2], -а̄, -о̄ *в. водан.*

во̏днӣк м (вок. во̏днӣче) вој. **а.** *први подофицирски чин (изнад десетара).* **б.** *старешина, заповедник во̏да (војника).*

во̏днӣчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на водника, воднике:* ~ чин.

во̏дњав, -а, -о *пун воде; богат водом:* ~ чорба, ~ облак.

во̏дњети *в. воднеӣи.*

во̏дњика ж **1. а.** *ӣиће од воде у којој је ӣреврело разно воће (вење, крушке и др.).* **б.** *слабо, разводњено вино.* **2.** *в. водењача (1а).*

во̏дњикав (водњѝкав), -а, -о **1. а.** *који има у себи сувише воде, ӣун воде:* ~ кромпир, ~ крушка. **б.** *разблажен водом, разводњен (о ӣечносӣи); сличан води:* ~ вино, ~ ракија, ~ млеко; ~ течност. **в.** *влажан, сузан (о очима).* **г.** фиг. *безизразан, безбојан, блед, ӣразан; бесадржајан, слаб:* ~ поглед; ~ песма, ~ роман.

во̏дњикаво̄ст, -ости ж **а.** *особина, сӣање оноīа шӣо је водњикаво, разводњеносӣ:* ~ вина. **б.** фиг. *безизразносӣ:* ~ филма.

во̏дњикаст, -а, -о *в. водњикав.*

водо- *ӣрви део сложеница који означава да је нешӣо у вези с водом:* markdown вододерина, водоплаван, водоскок, водостање.

во̏дово̄д и **во̏довод,** -ода м **а.** *сисӣем īрађевина, наӣрава и цевовода за снабдевање (насеља, индусӣрије и др.) водом, ӣосӣројење за довођење воде:* градски ~, римски ~. **б.** *ӣредузеће, служба која се бави снабдевањем водом.*

во̏доводнӣ (во̏доводскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на водовод:* ~ цев, ~ инсталација, ~ мрежа.

водогра́дња ж *изīрадња уређаја и ӣосӣројења за искоришћавање воде или за зашӣиӣу од воде.*

во̏доде̄лнӣ и **водо̀де̄лнӣ** јек. **во̏додијелнӣ** и **водо̀дијелнӣ,** -а̄, -о̄ *који дели, раздваја речне ӣокове, одн. сливове:* ~ линија.

вододе́лница јек. **вододије̏лница** ж геогр. *īраница, линија, ӣодручје које раздваја суседна ӣоречја или сливове мора и океана (обично ӣланински венци или īребени), развође.*

водо̀дерина ж **1.** *бразда или усек, жлеб који издубе водени ӣок, водена бујица кад се слива.* **2.** *водена бујица.*

водозе́мац, -мца м зоол. **а.** *у мн.: разред чеӣвороножних кичмењака ӣрилаīођених живоӣу у води (док су млади, када дишу шкрīама) и на коӣну (као одрасли, када дишу ӣлућима),* Amphibia *(у јд.: ӣакав кичмењак).* **б.** *уоӣшӣе живоӣиња која живи и у води и на коӣну (нӣр. видра).* • **безноги водоземци** *ӣодразред водоземаца без ноīу* Apoda. **безрепи водоземци** *ӣодразред водоземаца без реӣа, са два ӣара ноīу* Anura *(жабе).* **репати водоземци** *ред водоземаца с ӣрајним реӣом* Urodela *(даждевњак, човечја рибица).*

водо̀земнӣ, -а̄, -о̄ *који живи и у води и на коӣну:* ~ животиња, ~ биљка.

водоинстала̀те̄р, -е́ра м (инстр. -е́ром) *занаӣлија који инсӣалира и ӣоӣравља водоводне цеви и друīе делове водоводне и канализационе мреже.*

водоинстала̀те̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на водоинсӣалаӣере:* ~ занат, ~ алат.

водо̀јажа ж **1.** *в. вододерина (1).* **2.** *канал за ӣроӣушӣање и сӣровођење воде.* **3.** *брана, усӣава; резервоар браном зауставље не воде.*

водоко̀тлић м *ӣосуда, резервоар у коме се скуӣља и из коīа се ӣушӣа вода за исӣирање клозеӣске шоље.*

во̏докрснӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на кршӣење водом; кршӣен, освећен (о водици).*

водокршће́ње с *в. водоосвећење.*

Водо̀кр̄шће с црkв. *ӣразник кад се свеӣи вода, Боīојављење (код ӣравославних), Св. ӣри краља (код каӣолика).*

Водо̀лија м астр. *једанаесӣо ӣо реду сазвежђе у зодијаку (на јужној хемисфери неба).*

во̏дома̄р м зоол. **а.** *у мн.: ӣородица ӣреӣежно ӣроӣских ӣӣица* Alcedinidae, *живо обојена ӣерја и несразмерно краӣких ноīу, које живе уз воде (у јд.: ӣаква ӣӣица).* **б.** *в. водомар рибар.* • ~ **рибар** *врсӣа водомара* Alcedo atthis (ispida), *који хваӣа мале рибе и инсекӣе.*

водо̀међа ж *в. вододелница.*

во̏доме̄р јек. **во̏домје̄р** м **а.** *сӣрава за мерење уӣрошка водоводне воде.* **б.** *сӣрава за мерење нивоа воде у рекама и језерима; сӣаклена цев за конӣролу количине воде у ӣарном коӣлу.*

во̏доме̄рнӣ јек. **во̏домје̄рнӣ,** -а̄, -о̄ *који служи за мерење висине, нивоа воде:* ~ справа, ~ стакло.

водомр̀зац, -р́сца м *онај који мрзи воду.*

водо̀нӣк, -и́ка м (мн. ø) хем. *најлакши хемијски елеменаӣ* (H), *īас без боје и мириса.*

водони́ков, -а, -о (водо̀нӣчкӣ и водо̀нӣчнӣ, -а̄, -о̄) *који се односи на водоник:* ~ атом, ~ молекул, ~ оксид, ~ бомба.

водо̀носан, -сна, -о *који садржи досӣа воде, ӣун воде, боīаӣ, обилан водом:* ~ слој, ~ облак.

водоно̀сац и **водоно́сац,** -сца м *брод-цисӣерна који довози ӣиӣку воду.*

водо̀ноша м и ж (мн. ж) *особа која носи воду, водар, водарица.*

водо̀ношкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на водоноше.*

водоосвеће́ње с црkв. *обред освећења воде.*

во̏доӣа̄д м *водена маса која се руши, ӣада с висине; месӣо у речном кориӣу īде се вода сурвава низ сӣрми или верӣикални одсек сӣена; слаӣ, бук.*

во̏доӣа̄днӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на водоӣад:* ~ бука.

водо̀ӣија ж бот. *зељасӣа биљка* Cichorium intybus *из ф.* Compositae, *која се īаји ради корена из којеī се добија суроīаӣ кафе (цикорија).*

во̏доӣла̄ван, -вна, -о **1.** *изложен ӣоӣлави:* ~ земљиште, ~ поље. **2.** *који ӣлави, који изазива ӣоӣлаве:* ~ река. **3.** *у којем има досӣа ӣоӣлава (о временском ӣериоду).*

водопла́вно̄ст, -ости ж *особина оноīа шӣо је водоӣлавно.*

водо̀ӣо̄ј и **во̏доӣо̄ј,** -оја м **1.** *месӣо īде се ӣоји сӣока, ӣојило.* **2.** *ӣојење сӣоке.*

водо̀ӣо̄јнӣ и **во̏доӣо̄јнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на водоӣој, који служи за водоӣој:* ~ корито.

водопр̏ивреда и **водо̀привреда** ж **а.** *реīулисање водених ӣокова и њихово коришћење у ӣривредне сврхе.* **б.** *усӣанова, одн. сисӣем усӣанова, ӣредузећа које се баве ӣом делаӣношћу.*

водопр̏ивреднӣ и **водо̀привреднӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на водоӣривреду:* ~ систем.

водопро̀пустан, -сна, -о и **водопропу̀стљив,** -а, -о *који ӣроӣушӣа воду, ӣорозан:* ~ слој.

во̏дора̄ван[1]**,** -вна, -о *који је ӣаралелан с ӣовршином мирне воде, хоризонӣалан.*

во̏дора̄ван[2]**,** -вни ж (инстр. -вни) *ӣовршина, ниво мирне воде; раван ӣовршине мирне воде или њој ӣаралелна раван:* морска ~.

во̏дора̄вно прил. *ӣаралелно с ӣовршином мирне воде, у водоравном ӣоложају, хоризонӣално:* ~ лежати.

водора́вно̄ст, -ости ж *водораван ӣоложај, хоризонӣалносӣ.*

во̏досе̄к јек. **во̏досијек** м **1.** *кљун на броду.* **2.** *у мн.: īалебови са кљуном у виду маказа* Rhynchopidae *(у јд.: ӣакав īалеб).*

во̏доскок м **а.** *млаз воде који шикља увис.* **б.** *ӣосӣројење, уређај за избацивање млаза воде увис.*

во̏доста̄ј м **а.** *висина нивоа воде у речном кориӣу.* **б.** *висина нивоа воде у ӣарном коӣлу.*

во̏доста̄н м техн. *ӣомоћни резервоар у хидроценӣрали исӣред ӣурбина.*

во̏достање и **водоста́ње** с *в. водосӣај.*

во̏доток и **во̏доток,** -ока м *ӣок воде, водени ӣок; водена сӣруја.*

водото́рањ, -рња м (мн. -рњеви) *ӣорањ са сӣремишӣем за воду.*

воду̀рина ж *ауīм. и ӣеј. од вода.*

во̏ђ м **1.** *в. вођа (1).* **2.** *в. водич (1а).*

во̏ђа м (мн. ж) (вок. во̏ђо) **1.** *онај који води, који је на челу неčеīа, ӣредводник, руководилац; сӣарешина, ӣоīлавар:* духовни ~, ~ народног устанка. **2.** *в. водич (1а, 1б, 1ī).* • ~ **навале** спорт. *средњи*

играч навалне петорке у фудбалу, центарфор. ~ **пута** *водич на путовању.*

во̏ђица[1] м *дем. од вођа (обично ир.).*

во̀ђица[2] и **во̏ђица** ж **1.** (обично у мн.) **а.** *каиш или уже утврђено за узду којим се управља коњем при јахању или вожњи, дизгин, кајас.* **б.** *уже или ланац на оглаву улара којим се воде волови, поводац.* **2.** техн. *направа за одређивање и проверавање облика неког предмета (нпр. тесаног камена), шаблон, узорак, калуп.* **3.** мн. *део направе којим се управља и контролише функционисање саме направе:* ~ за навлачење платна на кулисама. **4.** мн. *везена шара на рубу ћилима, кошуље, чарапа и др.*

во̀ђство с **1.** *вођење, предвођење, руковођење; предводништво, старешинство:* под вођством партије, преузети вођство. **2.** зб. *скуп оних који управљају, руководе нечим, руководство; управа:* војска без вођства, јединствено ~ **3.** спорт. *предност у току такмичења (бољи резултат, водеће место):* доћи у ~, бити у вођству.

во̏жд м сткњ. **а.** *вођа (неког покрета).* **б.** (обично с атрибутом „врховни") *титула Карађорђа, вође Првог српског устанка.*

во́жња и **во̏жња** ж (ген. мн. -ӣ) *вожење, превожење:* ~ аутомобилом, ред вожње.

во̑з, во̑за и во̏за м (мн. во̏зови и во̀зови) **1.** *низ, композиција железничких кола (вагона) са локомотивом која их вуче:* путнички ~, теретни ~, јутарњи ~. **2. а.** *теретна кола за превоз кабастих ствари.* **б.** *товар на теретним колима или саоницама (као мера):* ~ дрва, ~ сена. **3.** вој. **а.** *артиљеријско оруђе на точковима; возило***б.** *јединица која превози муницију, храну, болеснике и др.:* борни ~, провијантски ~. • **оде (отишао) ~, прође (прошао) ~** *касно је, прошао је повољан тренутак за нешто.*

во́за ж нар. *дрвена направа која, клизајући се под теретом по тлу, затеже основу при њеном навијању на вратило разбоја, влачуга.*

во̏зак, во̏ска, -о **1.** *који добро вози, вуче:* воски коњи. **2.** *који се добро вози, лак за вожњу:* ~ чамац, воска кола.

воза̀кати (се), -а̄м (се) несвр. уч.(обично у дем. значењу) *возати (се), возикати (се).*

во̏за̄р, -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) **1. а.** *онај који управља запрежним колима, кочијаш.* **б.** *онај који управља чамцем или скелом, веслач на чамцу или на скели.* **в.** вој. *војник који се стара о топовској или коморској запрези, комордија.* **2.** *в. возач (1).*

воза̀рина ж *новчана накнада или такса која се плаћа за вожњу, за превоз.*

воза̀рӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на возарину:* ~ стопа, возарински трошкови.

воза̀рица ж **1.** *женска особа возар.* **2.** (у атриб. служби, уз реч „лађа") *која се покреће веслима.*

во̏за̄рка ж **1.** *в. возарица.* **2.** *возарева жена.*

во̏за̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на возаре, који је у вези с преносом, транспортом робе:* ~ посао, ~ служба, ~ ескадрон.

воза́рство с вој. *род војске чија је служба превоз или пренос војних потреба, комора.*

во́зати, во̑за̄м несвр. **1.** уч. *возити тамо-овамо, више пута; возити ради забаве, шетње.* **2.** фиг. разг. (некога) *заваравати (некога) одуговлачећи неки посао, завитлавати; радити, управљати с неким по својој вољи.* ■ **~ се** *чешће се возити тамо-овамо; возити се често ради забаве, шетње.*

во̀заћӣ, -а̄, -е̄ *који служи за вожњу, за вучу, запрежни, теглећи:* ~ коњ, ~ марва.

во̀зац, во̀сца м *в. возар (1а и б).*

во̏за̄ч, -а́ча м (вок. во̏за̄чу, инстр. -а́чем) **1.** *онај који управља моторним и сл. возилом (шофер, машиновођа, моторциклиста, бициклиста и др.).* **2.** *в. возар (1а и б).* **3.** *онај који служи за вучу, који добро вози, вуче (о коњу или волу).*

воза̀чица ж *женска особа возач (1, 2).*

во̏за̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на возаче:* ~ дозвола, ~ посао, ~ испит.

во̀зидба ж **а.** *в. вожња.* **б.** *превоз неовршеног жита; време кад се тај превоз врши.*

во̀зидбенӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на возидбу, возни.*

возѝкати (се), -а̄м (се) несвр. уч. *у дем. значењу: возити (се), возакати (се).*

во̀зилац, -иоца м *в. возар (1а и б).*

во̀зилачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на возиоце.*

во̀зило с *превозно средство (обично за вожњу по копну):* моторно ~, теретно ~.

во̀зӣља и **во̀зиља** ж *она која вози, превози.*

во̀зити, во̑зӣм (импф. во̏жа̄х; трп. во̏жен) несвр. **а.** *управљати превозним средством, возилом:* ~ кола, ~ бицикл, ~ авион. **б.** *вући, покретати превозно средство (о теглећој стоци и сл.).* **в.** *преносити превозним средством, превозити:* ~ жито, ~ децу. **г.** *кретати се (о возилу); саобраћати; пловити.* ■ **~ се** *ићи, путовати превозним средством.*

во̀зӣћ, -ӣћа и **во̀зић**, -а м *дем. и хип. од воз.*

во̑знӣ и **во̀знӣ**, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на воз, железнички:* ~ композиција, ~ особље, ~ колосек. **2. а.** *који се односи на вожњу, саобраћај; који служи за вожњу, превозни:* ~ ред, ~ карта, ~ средство. **б.** *који служи за вучу, теглећи:* ~ стока, ~ во. **3.** *који се односи на возила, који служи за кретање возила, колски:* ~ пут. • ~ **парк** *сва возила којима располаже неко предузеће, установа.* **бити у возном стању** *бити исправан, способан за вожњу.*

во̀знӣк, -ӣка м *неизграђен шумски пут за превлачење дебала запрежним колима или влаком; колски пут који везује село с планином или с главним друмом.*

во́зница ж **1.** *в. возник.* **2.** *в. возионица.*

во̏зово̄ђа м (мн. ж) **а.** жел. *шеф возног особља воза, службеник који води надзор над возом за време вожње, спроводник воза.* **б.** *возач моторног возила, обично локомотиве, машиновођа.*

во̏јвода м (мн. ж) (вок. -до и -да) **1.** *онај који предводи војску, заповедник војске, војсковођа.* **2.** ист. **а.** *административни или војни старешина веће области, покрајине у нашим средњовековним државама; старешина, поглавар кнежине, нахије или племена у Црној Гори и Херцеговини за време турске власти; старешина кнежине, нахије у Србији за време Првог српског устанка.* **б.** *турски срески поглавар у Београдском пашалуку***в.** *титула поглавара српске аутономне области Војводине у бившој Аустроугарској.* **3.** ист. *највиши војнички чин у некадашњој српској и црногорској војсци и у југословенској војсци пре Другог светског рата:* ~ Путник, ~ Степа Степановић. **4.** ист. *вођа комита, устанички четовођа; у Другом светском рату највиши чин у четничким формацијама.* **5.** *племићка титула чланова владарских породица у неким земљама.* **6.** етн. *један од сватовских часника (обично младожењин зет), који иде за сватовском поворком и прима дарове за младу.* • **велики ~** ист. *главни војни заповедник у некадашњој Србији и Црној Гори.*

во̏јводина и **во̀јводина** ж ист. **а.** *већа административна област којом је управљао војвода.* **б.** *српска покрајина, с већим или мањим степеном аутономије, у оквиру Аустроугарске (касније прозвана Војводином) са војводом на челу, војводство.*

Во̏јводина и **Во̀јводина** ж *аутономна покрајина у Србији, област између Саве, Дунава, мађарске и румунске границе коју чине регије Срем, Банат и Бачка.*

во̏јводица м (мн. ж) *дем. и ир. од војвода, незнатан, мали војвода.*

во̏јводовати, -дӯје̄м несвр. *бити војвода:* **1.** *управљати војводином, војводством.* **2.** *заповедати војском, бити војсковођа.*

во̏јводскӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на војводе, који припада војводи, војводама, који потиче од војводе, који је као у војводе.* **2.** *који се односи на војводство (2).*

во̏јводство и **војво̀дство** с **1. а.** *звање, достојанство и чин војводе.* **б.** *управљање војводе, војводовање.* **в.** *заповедништво, вођство (војводе).* **2.** *област којом управља војвода, војводина.*

Во̏јвођанин и **Во̀јвођанин** м (мн. -а̄ни) *становник Војводине; онај који је пореклом из Војводине.*

Во̏јвођа̄нка и **Во̀јвођа̄нка** ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *становница Војводине; она која је пореклом из Војводине.*

во̏јвођанскӣ и **во̀јвођанскӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на Војводину и Војвођане:* ~ равница, ~ привреда.

во̏јвоткиња ж *титула војводине жене или кћери, одн. владарке једног војводства.*

воје̏вати и **во̏јевати**, во̀јује̄м несвр. **1.** *водити рат, ратовати; учествовати, бити у рату:* ~ с Турцима, ~ годину дана. **2.** фиг. експр. **а.** *водити борбу, залагати се, борити се за нешто, нечега:* ~ за правду, ~ против увођења страног језика. **б.** *борити се са тешкоћама; трудити се (око нечега):* ~ на књижевном пољу.

војислави̏зам, -зма м *песнички стил, манир српског песника Војислава Илића; подражавање тога стила.*

во̀јислављевац, -о̄вца м *подражавалац стила Војислава Илића у поезији.*

во̀јислављевскӣ, -а̄, -о̄ *који је у духу песништва Војислава Илића.*

во̏јӣшнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на војиште, на војевање;* уп. бојишни.

во̏јӣште с вој. *област, територија на којој се ратује; бојиште.*

во̂јна ж арх. *рат, ратовање, војевање.*

во̂јнӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на војску, који је у вези са службом у војсци:* ~ установа, ~ школа, ~ лекар, ~ лице. **2.** *који се односи на војну, на рат, који је одређен за ратне потребе, ратни, борбени:* ~ формација, ~ сарадња. • **Војна крајина (граница)** ист. *погранично подручје Хрватске и Славоније с војном управом, организовано за одбрану од Турака.*

во̀јнӣк, -и́ка м (вок. во̏јнӣче) **1.** *припадник оружаних снага; лице које служи у војсци, војни обвезник за време служења војног рока и у резерви оружаних снага:* прост ~, стари ~, ислужени ~. **2.** ист. *у Турској царевини хришћанин с поседом који је сам обрађивао, а у турској војсци служио као коморџија.* **3.** фиг. *борац за неку идеју, поборник:* Христов ~, ~ поезије.

во́јница и **во̀јница** ж ист. *порез који су плаћали мушкарци неспособни за војну службу или они који су били ослобођени учествовања у рату.*

војни̏чина ж (м) (мн. ж) (вок. -но) *аугм., пеј. и експр. од војник:* **а.** *крупан, развијен војник; груб, неотесан војник.* **б.** *прави војник, човек војничког духа, кова.*

војни̏чић м *дем. и хип. од војник.*

во̀јнӣчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на војнике и на војску; војни:* ~ блуза, ~ дисциплина, ~ обука, ~ служба, ~ сила. • **јести ~ хлеб (крух)** *бити војник.*

во̀јнӣчки прил. *на војнички начин, својствено војницима, као што доликује војницима:* поздравити ~.

војни́штво с (мн. ø) **1. а.** *војничка служба; војно занимање.* **б.** *војнички, ратнички дух.* **2. а.** *војска као установа, организација.* **б.** зб. *људство које сачињава војску, војници, војска.*

во̂јно прил. *у војном погледу, војнички:* ~ неспремни, ~ јачи, ~ поражен.

војно- *као први део сложених придева значи 'војни, војнички':* војногеографски, војнополитички, војносудски, војнотехнички, војномедицински, војнопоморски.

во́јска ж (дат. во́јсци, ак. во̂јску, вок. во̂јско; мн. во̂јске, ген. во́јскӣ) **1.** *целокупна војна сила једне државе (сувоземна, поморска и ваздухопловна) уређена по нарочитим правилима, армија; армија као војна установа, организација.* **2.** *део оружаних снага као једна целина (обично у рату), способна да извршава ратне задатке; род војске:* главна ~, оперативна ~, копнена ~, моторизована ~, поморска ~. **3.** *служба у армији, у сталном кадру:* изаћи из војске, бити у војсци. **4.** зб. **а.** *људство једне војске, војници.* **б.** фиг. *велики број, мноштво, гомила (обично људи):* ~ незапослених, ~ гусака. • **Војска спаса** *верско-добротворна организација у неким западним земљама.* **гласачка ~** *гласачи који гласају за некога не из уверења већ из користи или по наређењу.* **народна ~** *војска састављена од свих мушкараца способних за ношење оружја, који су обавезни да се одазову у случају рата (кад нема стајаће војске).* **резервна ~** *војска састављена од старијих обвезника, који се позивају само у случају рата.* **стајаћа (редовна, регуларна, активна) ~** *стална војска састављена од обвезника који служе војни рок.* **дићи (дизати) војску** *скупити (скупљати) војску за рат.* **као разбијена ~** *у нереду, метежу (о мноштву људи у покрету).* **служити војску** *налазити се на одслужењу војног рока, бити у сталном кадру.*

војско̀вођа и **во̏јсковођа** м (мн. ж) *онај који предводи војску, који заповеда, командује војском.*

војсково̀ђство и **во̏јсковођство** с **1.** *командовање у рату, функција војсковође.* **2.** *главна војна команда, генералштаб.*

во́ка м *хип. од во;* уп. воко.

вокабу̏ла̄р, -а́ра м фр. *скуп, фонд свих речи, речничко благо (неког језика, писца или књиге и сл.), речник.*

во̀ка̄л, -а́ла м лат. лингв. *самогласник.*

вокали́за ж фр. муз. *вокална композиција без текста која се изводи певајући стално један исти вокал.*

вокали̏зам, -зма м лингв. *систем самогласника једног језика или једног дијалекта.*

вокализа́ција ж лат. **1.** лингв. *прелаз сугласника, сонанта или полугласника у вокале:* ~ сонанта, ~ полугласника. **2.** *изговор вокала у уметничком певању; јасна артикулација самогласника у говору и певању.*

вока̀лизовати, -зује̄м свр. и несвр. **1.** лингв. *претворити, претварати у самогласник, одн. самогласнике, (из)вршити вокализацију (1).* **2.** *изговорити, изговарати вокале у уметничком певању, јасно артикулисати самогласнике у говору и певању.* ■ **~ се** *претворити се, претварати се у самогласник (о сугласнику, сонанту или полугласнику).*

во̀ка̄лнӣ, -а̄, -о̄ (ретко неодр. во̀ка̄лан, -лна, -о) **1.** муз. **а.** *који се пева, подешен, одређен за певање; који се изводи људским гласом:* ~ музика, ~ концерт. **б.** *који музицира певајући, који пева:* ~ солиста, ~ састав. **2.** *који се односи на глас, на артикулацију гласова, гласовни, говорни:* ~ орган. **3.** лингв. *самогласнички, вокални:* ~ р.

во̀ка̄лскӣ, -а̄, -о̄ *в. вокални (3).*

во̏катӣв м лат. лингв. *падеж који служи за дозивање, директно обраћање некоме или скретање пажње на нешто (у српској граматици пети падеж).*

во̏катӣвнӣ и **во̏катӣвскӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на вокатив:* ~ наставак.

вока́ција ж лат. *природна склоност према неком занимању, природна предодређеност, предиспозиција; животни позив, звање:* бити песник по вокацији.

во̏ки-то̄ки, -ија м енгл. *преносиви примопредајник, радио-телефон.*

во̀кмен м енгл. *мали транзисторски репродуктивни уређај са слушалицама који се носи са собом и најчешће користи за слушање музике.*

во́ко, -а и -е̄ м *хип. од во;* уп. вока.

во̀ла̄н, -а́на м фр. **1.** *направа у виду точка која служи за управљање моторним возилом или летелицом (аутомобилом, авионом, чамцем и др.), управљач; кормило.* **2.** (обично у мн.) *набрана трака која се пришива као украс на женску одећу, засторе и др., карнер.*

Во̀ла̄р, -а́ра м астр. *северно сазвежђе са сјајном звездом Арктур.*

во̀ла̄р, -а́ра м нар. *онај који води волове на пашу и који их чува.*

Вола̀рица и **Во̀ла̄рка** ж *народни назив за планету Венеру (јер се јавља на небу пред зору, када се изводе волови на орање).*

вола̀рица и **во̀ла̄рка** ж нар. *женска особа волар.*

во̀ле̄ј, -е́ја и -е̄ја м енгл. спорт. *ударац лопте у лету (ногом у фудбалу или рекетом у тенису) пре него што додирне тло.*

во̏лети јек. **во̏љети,** во̏лӣм (3. л. мн. во̏лē; импф. во̏ља̄х; трп. во̏љен) несвр. [гл. им. во̏љēње с] **а.** *осећати љубав, наклоност према некоме или нечему која се оснива на заједници идеала, крвног сродства и сл.:* ~ децу, ~ родитеље, ~ домовину, ~ уметност, ~ књижевност. **б.** *осећати љубав према особи супротног пола:* ~ девојку, ~ момка. **в.** *марити за нешто, осећати задовољство, уживати у нечем:* ~ неког писца, ~ вечерње шетње, ~ јела од рибе, ~ вино. **г.** *имати склоност према неком послу, занимању, игри и сл.:* ~ путовати, ~ играти шах, ~ писати песме. **д.** *осећати радост, задовољство због нечег, желети, хтети:* ~ да се нешто срећно заврши, ~ чути све. **ђ.** (са допуном више него...) *осећати већу склоност или привржености према некоме или нечему, давати некоме или нечему предност, преимућство, радије желети или чинити једно него друго, претпостављати (некоме или нечему):* ~ више плавуше него црнке, ~ више поезију него прозу. **е.** (о биљкама или животињама) *захтевати, тражити као средину, подлогу, успевати, напредовати захваљујући нечему.* – Биљка воли светлост. ■ **~ се** *осећати узајамну љубав, наклоност.*

во̏лина ж (мн. ж) *аугм. и пеј. од во.*

во̏литӣван, -вна, -о фр. **1.** псих. *који се односи на вољу, који потиче од воље.* **2.** лингв. *који означава вољу, хтење:* ~ глагол, ~ значење.

во̏лӣћ, -ӣћа и **во̏лић,** -а м *дем. и хип. од во;* уп. вочић.

воло̀вод(н)ица ж нар. *волови који иду за кравом кад она води, кад се пари.*

во̏ловскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на волове, који потиче од волова, који је као у волова:* ~ кожа, ~ месо, ~ запрега, ~ врат, ~ глас. **2.** фиг. **а.** *који је трома, глупа духа, глуп, приглуп:* ~ изглед, ~ памет. **б.** *јак, крепак:* ~ здравље. • ~ **жила** *бич, корбач направљен од воловског уда.* ~ **језик** *в. под језик.* ~ **око** *в. под око.*

во̏ловски прил. *као во, безизражајно, тупо, глупо:* гледати ~, слушати ~.

воло̀нтēр, -éра м фр. *лице које добровољно и бесплатно обавља неку службу:* лекар ~.

воло̀нтēрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа волонтер.*

воло̀нтēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на волонтере:* ~ особље.

воло̀нтēрски прил. *као волонтер, без новчане награде, бесплатно:* радити ~.

волонте́рство с *добровољан, бесплатан рад, волонтерска служба.*

волонти́рати, -о̀нтӣра̄м несвр. *бити волонтер, радити, служити као волонтер.*

во̏лт м (во̏лта ж) (ген. мн. во̏лтӣ) итал. *јединица за мерење електричног напона (по имену италијанског физичара Волте).*

волта́жа ж фр. физ. *електрични напон изражен у волтима.*

волта̀мпēр, -éра м ел. *електрична јединица једнака производу 1 волта и 1 ампера* (VA).

волте́ровац, -ōвца и **волтеријáнац,** -нца м **1.** *присталица, следбеник волтеријанизма, волтеријанства.* **2.** фиг. *уопште слободоуман човек, слободни мислилац.*

волтеријáнство с и **волтеријанѝзам,** -зма м (мн. ø) фил. *напредни назори у политици и слободоумље у религији у другој половини XVIII века, које се развило под утицајем учења француског филозофа Волтера.*

волте́ровскӣ и **волтерѝја̄нскӣ,** -ā, -ō *који се односи на волтеријанце, волтеровце и волтеријанизам, волтеријанство:* ~ учење.

во̏лтмēтар и **во̏лтметар,** -тра м ел. *справа, инструмент за мерење електричног напона.*

во̏лӯјскӣ, -ā, -ō *в. воловски:* ~ месо, ~ запрега.

волу̀мен и **волу́мен** м **1. а.** мат. и физ. *простор који заузима неко тело, запремина:* ~ коцке. **б.** *обим, опсег, величина:* ~ земље, ~ спољне трговине. **2.** *свеска, том, књига (као део неког већег дела, издања).* **3.** муз. *јачина, пуноћа, опсег (гласа, звука).*

во̏луменскӣ и **волу̀менскӣ,** -ā, -ō *који се односи на волумен.*

во̏луминōзан, -зна, -о **1.** *који има велики волумен, који заузима велики простор; обиман, опсежан:* ~ дело. **2.** муз. *јак, пун (о гласу, звуку).*

волумино́знōст, -ости ж *особина онога што је волуминозно, обимност, опсежност, величина.*

волунтарѝзам, -зма м лат. **1.** фил. *филозофско учење по коме је воља (а не ум) основа света постојећег (сваког психичког акта, сазнајног процеса и самог битка).* **2.** пол. *настојање да се вољом политичких фактора и принудом државне силе одређују и усмеравају битни токови личног и друштвеног живота; истицање превасходне улоге личности у политици.* **3.** *испољавање јаке воље, енергичност.*

волунта̀рист(а), -ē м *присталица волунтаризма.*

волунтарѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на волунтаристе и волунтаризам:* ~ гледиште.

волу́та ж лат. архит. *спирално завијени украс на капителу стуба.*

волуха̀рица ж зоол. *у мн.: скупина глодара* Microtinae *из пор. мишева, који копају подземне ровове и уништавају усеве (у јд.: такав глодар).* • **водена** ~ *врста волухарице* Microtus amptibius, *која живи поред вода.* **зелена** ~ *врста волухарице* Microtus agrestis. **пољска** ~ *врста пољске волухарице* Microtus arvalis.

во̏лфрам м (мн. ø) нем. хем. *хемијски елеменат* (W), *тврди сивкастобели тешко топљиви метал, који се употребљава за производњу специјалног челика и влакана за сијалице.*

во̏лфрамов, -а, -о (во̏лфрамнӣ и во̏лфрамскӣ, -ā, -ō) *који се односи на волфрам, који садржи волфрам:* ~ руда, ~ киселина, ~ челик.

во̏лшебан, -бна, -о рус. *чаробан:* **а.** *који има чаробну, натприродну моћ, чудотворан:* волшебни штапић. **б.** *магијски, тајанствен, необјашњив:* на ~ начин, ~ брзина.

во̏лшебнӣк м *онај који има натприродну моћ, који се служи мађијама, чаробњак; мађионичар.*

во̏лшебница ж *женска особа волшебник, чаробница.*

во̏лшебничкӣ, -ā, -ō *који се односи на волшебнике и волшебнице, својствен волшебницима, чаробњачки:* ~ поступак.

во̏лшебнички прил. *на волшебнички начин, чаробњачки, чаробно.*

во̏лшебнӣштво с *волшебност; чини, мађије; волшебничко дело.*

во̏лшебно прил. *на волшебан начин, чаробно, магијски.*

во̏лшебнōст, -ости ж *особина онога који је волшебан, онога што је волшебно.*

во̏ља[1] ж **1.** псих. *способност човечјег духа која се испољава у свесном доношењу одлука и свесном поступању, деловању; стање свести усмерено на смишљено деловање, стварање и извршавање одлуке:* чврста ~, слободна ~, слаба ~, јака ~. **2. а.** *жеља и свесна тежња за остварењем неке намере, жеље, хтење; решеност, одлучност у извршењу те намере, жеље; готовост, спремност:* немати воље да се нешто учини, радити без воље. **б.** *прохтев, жеља:* немати воље за јело. **в.** *одлука, заповест; право и могућност заповедања, господарења:* спровести цареву вољу, ~ закона. **г.** *прихватање нечије жеље, пристанак, сагласност:* преместити некога без његове воље, удати се мајчином вољом. **3.** *душевно стање, расположење:* бити добре (веселе) воље, бити лоше (зле) воље. • ~ **божја** *тако је бог хтео.* ~ **судбине** *тако је суђено.* **последња** ~ *предсмртно завештање, опорука, тестамент.* **бити (некоме) по вољи** *допадати се, свиђати се (некоме).* **воља ти ... воља ти** *за истицање да се може поступити по жељи, по слободном избору: или... или.* – Ради шта хоћеш: воља ти иди у школу, воља ти остани код куће. ~ **ми је,** ~ **ме је** *хоћу, желим.* **дати вољу за невољу** *прилагодити се неповољним приликама.* **до миле воље** *колико и како се хоће, по жељи; неограничено.* **драге (с драге) воље** *радо, са задовољством; по својој жељи, по слободном пристанку, добровољно.* **за вољу (некоме учинити нешто)** *из љубави, из пријатељства (према некоме), да би се некоме угодило.* **за вољу или за невољу** *милом или силом.* **изићи (некоме) из воље** *изгубити нечију наклоност, не допадати се више (некоме).*

на вољу (некоме) оставити (препустити, пустити и сл.) *препустити некоме да одлучи сам, по свом нахођењу.* **по (својој) вољи** *по својој жељи, слободно.* **по вољи (некоме) чинити** *угађати (некоме).* **преко, против воље** *нерадо; под нечијим притиском.* **пустити (пуштати) срцу на вољу** *препустити се (препуштати се) својим осећањима, жељама, (у)чинити шта из задовољства.* **ући некоме у вољу** *допасти се, постати (некоме) драг, мио.* **уз најбољу (сву) вољу (не могу)** *мада желим, мада имам добру вољу (не могу).* **шта је по вољи?** *шта желите?*

вољa² ж *в. вољка.*

вољак, -љка, -о *који је (некоме) по вољи, угодан, пријатан:* ~ топлина.

вољан и **вољан,** -љна, -о **1.** (одр.) **а.** *који потиче од воље, којим управља воља:* ~ покрет, ~ процес, ~ радња. **б.** *који има вољу:* ~ биће. **2.** *који се чини од своје воље, добровољно, намеран, хотимичан; добровољан:* ~ самоубиство, ~ сагрешење; ~ жртвовање. **3.** *који нешто хоће, који нешто чини по својој вољи; расположен, оран, готов, спреман:* бити ~ нешто учинити, ~ за акцију, ~ за тучу.

вољен, -а, -о *драг, мио:* ~ биће, ~ девојка.

вољети (се) *в. волети (се).*

вољка ж анат. *кесасто проширење једњака у птица у коме се храна задржава пре него што оде у желудац,* ingluvies.

вољко прил. **1.** *с вољом, драге воље, добровољно, радо, свесрдно:* ~ одговорити, ~ прискочити у помоћ. **2.** *приправно, спремно.* **3.** *пријатно, угодно:* бити некоме ~, ~ при души.

вољкōст, -ости ж **1.** *добро, угодно, расположење, пријатност, угодност.* **2.** *готовост, спремност, приправност.*

вољно и **вољно** прил. **1. а.** *драге воље, добровољно, радо; свесрдно:* отићи ~ у рат, учинити нешто ~, ~ помагати некоме. **б.** *хотимично, намерно, свесно.* **в.** *с вољом, припpавно, спремно:* појурити ~. **2.** вој. **а.** (у служби узвика) *команда којом се дозвољава слободно напуштање неког става или излазак из строја.* **б.** (у им. служби, обично непром.) *одобрење за излазак из строја:* добити ~, дати ~. **в.** (у атриб. служби) непром. *слободан (ван строја, ван службе):* бити ~. • **на месту ~** вој. *команда којом се војницима допушта да у строју стоје слободно, по вољи.*

вољнōст и **вољнōст,** -ости ж *спремност, готовост да се нешто (у)чини.*

вољчица ж *дем. од вољка.*

вōњ, вōња м (вōња и вōња ж) *мирис (уопште); тежак, непријатан мирис, задах.*

вōњав и **вōњав,** -а, -о *који воња, који одаје воњ.*

вōњати, -āм несвр. (на нешто, по нечему, нечим или без допуне) **а.** *ширити око себе воњ, одавати воњ (пријатан или непријатан), мирисати, пахнути; заударати, смрдети:* ~ лепо, ~ на дим, ~ на трулеж, ~ дуваном, ~ као твор. **б.** фиг. *подсећати на нешто.*

вōсак, -ска м **1.** (мн. ø) *пластична жућкаста материја коју луче пчеле и од које праве саће; таква материја која се добија топљењем и пречишћавањем пчелињег саћа:* пчелињи ~, жут као ~. **2.** хем. *у мн.: крте масе које се топе већ благим загревањем, састављене претежно од естера једновалентних виших алкохола и виших масних киселина (у јд.: таква маса); смесе виших угљоводоника сличне конзистенције:* земни ~. • **биљни ~** *материја слична воску која се цеди из неких биљака.* **земљани (земни, горски) ~** *природна смеса чврстих угљоводоника, озокерит.* **црвени (печатни) ~** *лако топљива обојена смеса тврдих смола, добијена вештачким путем, која служи за печаћење.* **као у воску** *сасвим сигурно.*

вōскāр, -а и **вōскāр,** -áра м *занатлија који прави свеће и друге предмете од воска; трговац који продаје восак и производе од воска.*

вōскара и **вōскāрница** ж *радионица за прераду воска и израду свећа и других производа од воска; продавница воска и воштаних производа.*

вōскāрскӣ и **вōскāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на воскаре:* ~ занат, ~ производ.

вōскаст, -а, -о *који је сличан воску, који је као восак.*

вōскати (се), -āм (се) несвр. уч. *у дем. значењу: возати (се);* уп. возакатити (се), возикати (се).

воскòварина ж пчел. *талог који остане кад се восак исцеди или прочисти; вoштина.*

восковàрџија м (мн. ж) *онај који купује восковарину и вади восак из ње.*

восковàрџијскӣ, -ā, -ō *који се односи на восковарџије:* ~ алат, ~ занат.

вōсковача ж агр. *врста јабуке чији је плод боје воска.*

вōсковина ж пчел. *мирисава смола коју пчеле сакупљају са пупољака дрвећа и којом лепе пукотине на кошници или причвршћују саће, пчелиње лепило,* propolis.

вōсковица ж зоол. анат. *кожица, обично жућкасте боје, којом је обложен корен горњега кљуна код птица.*

воскòцедина јек. **воскòцједина** ж *в. восковарина.*

вòтив, -ѝва м лат. *заветни дар цркви који симболизује жељу дародавца.*

вòтка ж рус. *врста жестоког алкохолног пића, смеша воде и етил-алкохола.*

вóтум м лат. *усмена или писмена изјава којом се прихвата или не прихвата оно што је стављено на гласање, исход, резултат гласања; изгласана сагласност.* • **~ поверења (неповерења)** пол. *гласање у скупштини којим се одобрава (или не одобрава) политика владе.*

вòћāр, -а и **вòћāр,** -áра м **1.** *узгајивач воћа.* **2.** *продавац воћа, воћарски трговац.* **3.** *в. воћњак.*

воћáрак, -рка и **воћàрић** м *дем. од воћар (3).*

вòћāрка и **вòћāрка** ж *женска особа воћар (1 и 2).*

вòћāрница ж *продавница воћа.*

вòћāрскӣ и **вòћāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на воћаре и воћарство:* ~ школа, ~ одсек, ~ трговац.

воћáрство и **вòћāрство** с *гајење воћа; пољопривредна грана која се бави гајењем и производњом воћа.*

вòће и **вòће** с зб. (мн. ø) **1.** *плодови (обично сочни) воћака и неких жбунастих и зељастих биљака који се најчешће једу пресни, непрерађени:* слатко ~, кисело ~, јужно ~, тропско ~, суво ~, кандирано ~. **2.** *дрвеће на коме расту такви плодови, воћке.* • **забрањено ~** *оно што се не сме дирати, што није допуштено уживати.* **јужно ~** *воће које успева у јужним, топлим крајевима.*

вòћка ж (дат. воћки; ген. мн. вòћāкā и вòћкӣ) **1.** *дрво на којем расте воће:* калемљена ~, родна ~. **2.** *плод с тога дрвета:* зрела ~. • **забрањена ~** *в. забрањено воће (под воће).*

вòћкица ж *дем. од воћка.*

вòћнӣ (вòћнӣ), -ā, -ō *који се односи на воће и воћке; који је од воћа:* ~ крај, ~ сок.

вòћњāк м *засад воћака; земљиште на коме расту воћке:* јабуков ~.

воћњачић м *дем. од воћњак.*

воч (различито наглашено и обично поновљено) *узвик за подстицање стоке, обично за вабљење говеда.*

вóчић м (вок. -у) *дем. и хип. од во.*

вòштан, -а, -о **1. а.** *који је од воска:* ~ фигура, ~ свећа. **б.** *премазан, превучен, натопљен воском, навоштен:* ~ платно. **2.** *који је као восак, жут као восак, мек као восак:* ~ боја, ~ лице, ~ рука. **3.** (одр.) *који се односи на восак, који лучи восак; који се храни воском и сл.:* ~ жлезда, ~ паразит, ~ мољац.

воштàница ж **1.** *воштана свећа.* **2.** *воштано, навоштено платно.*

вòштано прил. *као восак:* ~ жут.

вòштило с **1.** *обућарски восак.* **2.** *маст за чишћење обуће, лаштило.* **3.** *стењак, фитиљ воштанице.*

во̀штина ж *саће без меда; непречишћен восак, восковарина.*

во̀штити, -ӣм несвр. **1.** *мазати или натапати воском или сличним мазивом, лаштити.* **2.** фиг. експр. *тући, млатити, лемати.*

во̀шчић м *дем. од воз:* ~ сена.

вр (обично поновљено и са продуженим изговором самогласника „р") *узвик за опонашање разних шумова (зврјања, лепршања и сл.).*

вра́бац, вра́пца м (ген. мн. вра̂ба̄ца̄) зоол. *мала птица врапчарка сивог перја* Passer *из пор. зеба* (Fringillidae), *која обично живи у насељима око кућа.* • **домаћи ~ (~ покућар)** зоол. *врста врапца* P. domesticus. **пољски (планински) ~** зоол. *врста врапца који живи по њивама и брдима* P. montanus. **боље је ~ у руци него голуб на грани (на крову)** *боље је задовољити се и мањим а сигурним, него тежити за већим и несигурним.* **има врапца под капом** *каже се кад неко не скине капу где треба.* **метни то врапцу на реп** *каже се кад неко нешто лажно обећава или прича.* **прича о црвеном врапцу** *улепшана прича, бајка; лаларија.* **то и врапци знају, то већ и врапци (под стрехама, на крововима и сл.) цвркућу (причају и сл.)** *то је свима познато, то сви знају.*

вра̀бица ж нар. *женка врапца.*

вра̂г м (вок. вра̂же; мн. вра̀гови (вра̂зи)) (уп. ђаво) **1. а.** рлг. и празн. *по народном веровању натприродно биће које живи у паклу и које је оличење зла, зао дух, ђаво, сотона.* **б.** *у емоционалним обртима (у љутњи, клетвама, као узречица и сл.) често са избледелим значењем.* – Иди к врагу! Враг га однео. **в.** *при помињању нечега рђавог, непријатног (у љутњи, грдњи и сл.) назив за било које биће, предмет или појаву.* – Који те враг натерао на то? Неки га је враг на то наговорио. **2.** фиг. **а.** *несташна, немирна особа, обично дете, враголан, обешењак.* **б.** *зла, опака особа.* **в.** *зло, невоља; незгода.* – Неки им се враг догодио на путу кад их још нема. • (в. и изр. уз ђаво) **врага!** *у појачаном одрицању, одбијању: никако, ни говора.* **види врага!** *гле!* **~ га знао, ~ ће га знати** и сл. *не зна се, тешко је знати.* **~ не спава** *зло се увек може лако догодити.* **до врага! до сто врагова! иди до врага! к врагу! нека те ~ носи! ~ те однео** и сл. *клетва којом се некоме жели зло.* **дошао је ~ по своје** *спрема се пропаст као последица рђавог стања ствари.* **кога врага?** *у љутњи: зашто? чему?* **који му је ~?** *шта му је?* **не да му ~ мира (мировати)** *обузео га је немир, увек нешто подузима, копка.* **не лези, враже** *на несрећу.* **није ђаво него ~** *исто је, свеједно је (о нечем рђавом).* **није то без врага** *озбиљна је ситуација.* **однео га је ~** *пропао је, запао је у невољу.* **однео је ~ шалу** *озбиљна је ситуација.* **отићи к врагу** *настрадати, пропасти.* **тражити врага (са свећом)** *срљати у зло, у пропаст.* **црни ~** *било ко (у негативном смислу).* – Удружиће се и с црним врагом, само да заради.

враго̀вати, вра̀гује̄м несвр. *бити враг, понашати се као враг, неозбиљно, обесно, несташно; шалити се.*

враго̀ла̄н, -а́на м *несташна, обесна, обично млада особа, немирко, несташко; шаљивац, обешењак.*

враго̀ла̄нка ж *несташна, вра̄голаста, обично млада женска особа.*

враго̀ла̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на враголане; враголаст:* ~ смех, ~ понашање.

враго̀ла̄нски прил. *враголасто, несташно:* ~ намигнути.

враго̀ла́нство с *особина онога који је враголаст; враголасто поступање, несташлук.*

враго̀ласт и **вра̏голаст,** -а, -о *несташан, немиран, обестан.*

враго̀ласто и **вра̏голасто** прил. *несташно, обесно.*

враго̀лија ж (обично у мн.) *несташан, враголаст поступак, несташлук; духовита шала, досетка, пошалица.*

враго̀лисати, -ише̄м несвр. *в. враговати.*

враго̀лић м *у дем. и хип. значењу: враголан.*

враго̀лица ж *у дем. и хип. значењу: враголанка.*

вра̀жић, -а и **вра̀жӣћ,** -ӣћа м *дем. и хип. од враг.*

вражи́ћак, -ћка м *дем. и хип. од вражић.*

вра̀жица ж *женски враг; женска особа враг, зла, опака жена; несташна, обесна женска особа.*

вра̏жјӣ (вра̏жијӣ), -а̄, -е̄ **1.** *који се односи на врага, врагове, ђавољи, сатански:* ~ сила, ~ посао. **2.** фиг. **а.** *несташан, немиран, обестан, враголаст:* ~ створ, ~ момак. **б.** *зао, опак, рђав:* ~ закон, ~ наредба, ~ завист. **в.** *као негативан атрибут (у љутњи, грдњи, негодовању): проклет:* ~ народ, ~ породица. **3.** (при појачаном одрицању, у зам. значењу) *нијадан, никакав.* – Нема динара вражјега. • **вражју матер!** *врага, ђавола!* **у вражју матер!** *псовка.*

вра̂н, вра́на, -о нар. *црн:* ~ коњ, ~ коса.

вра̏на ж зоол. **1. а.** *у мн.: породица крупних птица врапчарка* Corvidae, *које живе уз насеља на обрађеним пољима, хране се зрневљем и тамане штетне инсекте и мишеве (у јд. птица из те породице).* **б.** *врста те птице тамносива перја* Corvus cornix. **2.** *морска риба* Labrus merula *из пор. усната* (Labridae). • **бела ~** *велика реткост, нешто врло необично.* **сива (обична, пепељава) ~** зоол. *в. врана (1б).* **црна ~** *врста вране* Corvus corone (frugilegus). **и ала и ~** *сви, свако.* **~ му је попила (испила) мозак** и сл. *изгубио је разум, луд је па не зна шта ради.* **~ врани очи не вади** *истомишљеници не раде један против другога.*

вра́нац, -нца м (вок. вра̂нче, инстр. -нцем; ген. мн. вра̂на̄ца̄) **1.** *коњ вране, црне длаке.* **2.** зоол. *у мн.: породица птица весларица црног перја* Phalacrocoracidae *и род птица из те породице* Phalacrocorax, *које живе уз море и велике реке, корморани (у јд.: таква птица):* велики ~ Phalacrocorax carbo.

вранѐтина ж *аугм. и пеј. од врана.*

вра̏нило с *врана, црна боја као средство за бојење, црнило; црно мастило.*

вра̏нилов, -а, -о у изр. **~ трава** бот. *в. под трава.*

вра́нити, вра̂нӣм несвр. [гл. им. вра́ње̄ње с] *бојити у црно, врано, црнити.* ■ **~ се** *бојити своју косу, обрве или бркове враном, црном бојом.*

вра̏ница ж *дем. од врана; млада врана.*

вра̏ница ж *кобила вране, црне длаке, врануша.*

вра̏нкаст, -а, -о *помало вран, црнкаст.*

врано̀кос, -а, -о *који је вране косе, црнокос.*

вра̏нуша ж *кобила вране, црне длаке.*

вра̏нче, -ета с (супл. мн. вра̏нчићи м; зб. им. вра̏нча̄д ж) *вранино младунче.*

вра̏нчина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од вранац.*

вра̏нчић, -а и **вра̏нчӣћ,** -ӣћа м *дем. и хип. од вранац.*

вра̂њ, вра́ња м (мн. вра́њеви) **а.** *дрвени запушач, чеп на бурету, бачви.* **б.** *повећи отвор на горњој страни бурета, бачве кроз који се сипа вино или друго пиће и који се затвара чепом.*

вра̀псеме јек. **вра̀псјеме,** -ена с бот. *род вишегодишњих зељастих жбунастих биљака* Lithospermum *из ф. оштролиста* (Boraginaceae), *од чије се врсте* L. officinale *плодићи користе у лекарству.*

вра̀пчара ж агр. *врста дивље трешње.*

вра̀пча̄рка ж зоол. *у мн.: најбројнији ред птица* Passeriformes, *са добро развијеним органом за певање, које су мајстори у грађењу гнезда (породице: вуге, зебе, шеве, пастирице, брглези, сенице, дроздови, ластавице, гмуше, вране и чворци); у јд.: птица из тога реда.*

вра̀пче, -ета с (супл. мн. вра̀пчићи и врапчи́ћи м; зб. им. вра̀пча̄д ж) *младунче врапца, мали врабац.*

вра̀пчијӣ (вра̏пчјӣ), -а̄, -е̄ *који се односи на врапце:* ~ гнездо, ~ цвркут, ~ јато.

вра̀пчић, -а и **вра̀пчӣћ,** -ӣћа м *дем. и хип. од врабац.*

вра̂т м (мн. вра̀тови) **1.** анат. *део тела који везује главу с трупом.* **2.** *сужени или тањи део неког предмета поред проширеног крајњег дела или врха (нпр. грлић код суда, део између главе и резонаторске кутије код музичких инструмената, део између круне и корена код зуба итд.).* **3.** техн. *основни део вратила.* • **бацити се (обесити се, пасти и сл.) некоме око врата** *загрлити (некога).* **бити (стајати) некоме на врату (за вратом), висити некоме о врату** *бити*

некоме на бризи, на терету. **вешати се (некоме) о ~** грлити (некога). **до (преко) врата** преко мере. **заврнути (заокренути) некоме ~** уништити, упропастити (некога). **имати некога на врату (за вратом)** имати (некога) на бризи, старању, старати се о некоме, издржавати (некога). **кривити ~** дуго чекати, ишчекивати. **ломити ~** 1) ићи по тешком, опасном терену. 2) (некоме) радити на нечијој пропасти, несрећи. **натоварити (напртити, навући и сл.) некоме на ~** наметнути некоме старање, бригу, оптеретити некога (нечим). **није шија него (но) ~** то је једно исто. **обесити (некоме) нешто о ~** оптеретити (некога) нечим. **пасти некоме на ~** постати предмет нечије бриге, старања. **попети се (сести) некоме на (за) ~** наметнути се некоме; досадити, дојадити, дозлогрдити (некоме). **савити (сагнути) ~** 1) покорити се, признати пораз пред неким. 2) (пред неким) понизити се пред неким. **седети (некоме) за вратом** стално контролисати (некога). **секира за ~ (за вратом)** велика невоља; смрт. **сести (засести, најашити, зајашити) некоме за ~** загосподарити неким, потчинити (некога). **скинути (некога, нешто) с врата** ослободити се (некога, нечега). **скинути се (некоме) с врата** 1) престати бити предмет нечије бриге, старања. 2) престати досађивати некоме, оставити на миру (некога). **сломити (скрхати, скршити) ~** 1) пропасти, настрадати. 2) (некоме) упропастити, уништити (некога). **стати (некоме, нечему) ногом (петом) за ~** савладати, уништити (некога, нешто) до краја, победити.

вра́та, вра́та̄ с мн. **1. а.** отвор у зиду зграде, одаје, на огради и сл. кроз који се улази и излази; крило, одн. крила (обично дрвена) којима се тај отвор затвара: ~ собе, затворити ~. **б.** крило, крила на неком намештају и сл.: ~ ормана, ~ пећи. **2.** спорт. место обележено с два усправна стуба, попречном гредом и мрежом, куда треба убацити лопту код неких спортских игара (у фудбалу, ватерполу, хокеју и др.), гол, вратнице. **б.** у слалому: штаповима обележен размак кроз који треба да прође скијаш. **3.** геогр. **а.** узан пролаз између стрмих планинских стена, кланац, теснац. **б.** канал између острва и копна или између два острва. • **бити (стајати) пред вратима** бити сасвим близу, на помолу; непосредно угрожавати, претити. **гледати (зијати и сл.) као теле у шарена ~** гледати тупо, бленути. **заглавити (на) ~** дати се у панично бекство. **(за)куцати, (по)куцати на нечија ~** 1) (за)молити некога за помоћ. 2) доћи, стићи (стизати). **затворити (некоме) ~** не примити некога у кућу; одбити некога. **затворити (затварати) ~ нечему (за нешто) ~** забранити (забрањивати) ширење нечега, онемогући(ва)ти нешто. **иза затворених врата** без учешћа шире јавности, у уском кругу службених, званичних особа, тајно. **куцати на погрешна врата** тражити помоћ, молити се тамо где нема вајде, на погрешном месту. **на мала (задња) ~** на неправилан начин, нередовним путем, кришом. **обијати (обилазити) туђа ~** просјачити, просити; мољакати некога за помоћ, милостињу. **отворити (отварати) ~** 1) **(некоме, нечему)** омогућити (омогућавати) слободан приступ (некоме, нечему), радо примати. 2) (нечему) створити (стварати) погодне услове за нешто: отворити ~ зарази. **показати (некоме) ~** отерати, истерати (некога). **пољубити ~** не наћи никога код куће. **(по)чистити, (по)мести испред својих врата, пред својим вратима** уредити (уређивати) најпре своје ствари, гледати своја посла. **широм отворити ~ (некоме)** радо, срдачно примити некога. • НПосл **златан кључић (лепа реч) гвоздена ~ отвара** новцем (лепом речју) све се постиже. **ми о вуку, а вук на ~** каже се кад се неко појави у тренутку кад се о њему говори.

врата̀нца и **врата́нца** с мн. дем. од врата.

вра̀та̄р, -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) **1.** онај коме је дужност да стоји крај врата и да надзире улаз у зграду или на ограђени простор; портир; настојник зграде. **2.** спорт. играч који брани врата у спорту (у ногомету, ватерполу, хокеју и др.), голман.

вра̀та̄рка (врата̀рица) ж женска особа вратар (1).

вра̀та̄рскӣ, -а̄, -о̄ који се односи на вратара, на вратаре, који припада вратару, вратарима: ~ соба.

врата̀шца и **врата́шца** с мн. дем. и хип. од врата.

вра̀тило с **1.** једно од два дрвена ваљка на ткачком разбоју, од којих предњи служи за намотавање тканине, а задњи за намотавање пређе. **2.** спорт. гимнастичка справа, водоравна челична шипка (која се може обухватити шаком) учвршћена на два стуба и издигнута од тла; сама та шипка. **3.** техн. део машине, механизма, елеменат, полуга, обично ваљкастог облика, која обртањем врши неки механички рад или преноси кружно кретање (нпр. осовина код чекрка на бунару).

врати́лце и **вра̀тилце** с дем. од вратило.

вра̀тина ж **1.** аугм. и пеј. од врат. **2.** месо око вратних костију стоке: сушена ~.

вра́тити, вра̂тӣм свр. **1.** дати натраг оно што се узело, примило; дати натраг вишак, претек нечега (при обрачуну): ~ дуг, ~ зајам; ~ кусур. **2.** учинити некоме нешто што је он учинио, што је суштински исто или слично, узвратити: ~ истом мером, ~ поздрав, ~ шамар, ~ пољубац. **3.** одбити пријем нечега што је упућено, послати натраг онамо одакле је упућено: ~ рукопис, ~ судски предмет. **4. а.** учинити да неко или нешто пође натраг или да дође на место одакле је пошао, упутити, одвести, отерати натраг: ~ овце, ~ војску. **б.** (некога) учинити, утицати да неко прихвати оно што је напустио: ~ књигама, ~ школи. **5.** ставити поново нешто на место на коме је било, у ранији положај: ~ руке на леђа, ~ ногу натраг, ~ нож на сто, ~ сказаљку сата. **6.** добити, стећи опет оно што се имало, што је било изгубљено, повратити: ~ здравље, ~ вид. **7.** одвратити, одговорити: ~ некоме увредама. **8.** довести поново на предмет неке радње: ~ разговор на нешто, ~ мисли. ■ **~ се 1.** доћи поново онамо одакле се пошло, доћи натраг: ~ се у кућу, ~ се кући. **2.** почети се поново бавити нечим након извесног прекида, прихватити поново оно што се напустило; доћи поново у раније стање, на раније схватање и сл.: ~ се на посао, ~ се књигама, ~ се поезији; ~ се старој вери, ~ се у раније стање. **3.** поново се позабавити нечим, узети поново у разматрање: ~ се на предмет, ~ се неком мотиву. **4.** поново се појавити, поново настати, повратити се (нпр. о миру, снази и сл.). • **~ мило за драго (шило за огњило)** одговорити, узвратити истом мером, на исти начин. **~ се на ствар** поново започети разговор о нечему о чему се пре тога говорило.

вра̀тић[1], -а и **вра̀тић,** -и́ћа м дем. и хип. од врат.

вра̀тић[2] и **вра̀тич** м бот. жељаста биљка жутих цветова Tanacetum vulgare из ф. главочика (Asteraceae), чији се листови и цветови користе у народној медицини.

вра̀тиша м онај који уредно враћа дуг, зајам: добар ~.

вра̀тнӣ и **вра̂тнӣ,** -а̄, -о̄ који се односи на врат: ~ пршљен, ~ жила.

вра́тнӣ и **вра̀тнӣ,** -а̄, -о̄ који се односи на врата: ~ дирек, ~ крило.

вра̏тнӣк и **вра̂тнӣк** м јака на кошуљи, блузи и сл., оковратник.

вра̏тница ж **1. а.** мн. врата на огради имања, дворишта и сл., обично исплетена од прућа или направљена од дрвета. **б.** (обично у мн.) крило таквих врата. **2.** (обично у мн.) оквир у који су усађена врата; греда у оквиру врата, довратник; статива.

вра̏тобо̄лан и **врато̀бо̄лан,** -лна, -о који болује од вратобоље.

врато̀боља ж мед. обољење врата, грла, гушобоља.

врато̀лом м в. вратоломија (1).

вра̏толо̄ман и **врато̀ломан,** -мна, -о **1.** који је пун стрмина, врлети, тешко проходан, непролазан и опасан (о терену, крају): ~ крш, ~ стаза, ~ пут. **2. а.** који се изводи, врши с великом опасношћу: ~ пентрање, ~ лет. **б.** који води у пропаст, непромишљен, несмотрен, пустолован, авантуристички: ~ подухват, ~ задуживање. **3.** који се несмотрено упушта у опасне подухвате: ~ човек. **4.** фиг. сувише брз, вртоглав: ~ брзина, ~ темпо.

вратоло̀мија ж **1.** врлетан, непроходан крај; стрмина, провалија, урвина. **2. а.** вратоломна вежба, опасна, ризична радња, акробација: изводити вратоломије, циркуске вратоломије. **б.** фиг. авантура, пустоловина; непромишљен и опасан, ризичан подухват.

врато̀ломнӣк м в. вратолом (1).

врато̀ломно прил. **1.** на вратоломан начин, вратоломном брзином, веома брзо, вртоглаво: ~ летети. **2.** веома стрмо; окомито: ~ се спуштати (о путу).

врато̀ломно̄ст, -ости ж особина онога који је вратоломан, онога што је вратоломно; авантура, пустоловина.

вратоло́мство с *одвећ смео и опасан, ризичан подухват, вратоломија, авантура; склоност опасним подухватима.*

вра́тоња м (мн. ж) *онај који има дебео и снажан врат.*

вра̏ћалац и **вра̀ћалац,** -аоца м **а.** *онај који враћа дуг; вратиша.* **б.** *онај који се враћа однекуд.*

вра̏ћати (се), -а̄м (се) *несвр. према вратити (се).*

вра̑ч, вра́ча м (мн. вра́чеви (вра́чи)) **1. а.** *по народном празноверном схватању човек натприродне моћи који може да утиче на неке природне појаве и на људску судбину, чаробњак, маг; код примитивних народа свештеник који се стара о култним обредима.* **б.** нар. *онај који лечи народним лековима и враџбинама, народни лекар.* **2.** *онај који врачањем погађа прошлост и прориче будућност, врачар, гатар.*

вра̀ча̄р, -а́ра м (вок. вра̀ча̄ру и -е, инстр. -а́ром и -а́рем) *онај који врача, који се бави врачањем, гатар.*

вра̀чара ж *она која врача, која се бави врачањем, гатара.*

врача̀рија ж (обично у мн.) *в. враџбина.*

врача̀рина ж *нагрconsiderable, наплата за врачање.*

врача̀рица и **вра̀ча̄рка** ж *в. врачара.*

вра̀ча̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на врачаре:* ~ посао.

вра̀ча̄рски прил. *на врачарски начин, као врачар.*

врача́рство с *врачарска вештина, бављење врачањем.*

вра́чати, вра̑ча̄м несвр. празн. **1.** *прорицати судбину (гледајући у длан, у боб и сл.,ређајући карте и сл.), гатати.* **2. а.** *изводити нарочите обреде изговарајући неке тајанствене речи и на тај начин тобоже изазивати натприродне силе, утицати на судбину и отклањати зло или болест, бајати.* **б.** *лечити мађијама, бајањем, чарати.*

Вра́чеви (Вра́чи) м мн. *православни свеци лекари Кузман и Дамјан; празник који црква светкује у спомен на њих 14. новембра и 14. јула (одн. 1. новембра и 1. јула по старом календару).*

вра́чевскӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на врача, врачеве и на врачање; који је намењен лечењу, исцељењу:* ~ молитва. **2.** *који се односи на Врачеве.*

вра̀џбенӣ, -а̄, -о̄ *волшебан, чудотворан; који је намењен врачању:* ~ сила; ~ штит.

вра̏џбина ж (обично у мн.) **1.** *радње, поступци онога који врача, бајање, чарање, гатање; резултат таквих радњи, мађија, чаролија.* **2.** *предмети (мелеми, траве, амајлије и др.) и речи којима се служи онај који врача, чини, басма.*

вра̏џбинскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на враџбину, враџбине, намењен враџбинама.*

вра̏шкӣ и **вра̀шкӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *в. вражји (1, 2).* **2.** разг. *јак, жесток, силан, страшан:* ~ свађа, ~ борба.

вра̏шки и **вра̀шки** прил. *на врашки начин, ђаволски, зло, рђаво; несташно, обешењачки; јако, силно, жестоко; изванредно, необично:* ~ радити; ~ намигивати; ~ се знојити; ~ паметан, ~ леп.

вра́штво с *вра̄голија, несташлук; шала.*

вра̀шче, -ета с (супл. мн. вра̀шчићи м) *дем. и хип. од враг; мали враг, несташко, немирко; мала враголанка, обешеница.*

вра̀шчић м *дем. и хип. од враг.*

вр̀ба ж (мн. вр̏бе и вр́бе) бот. **а.** *род листопадног дрвећа или грмова* Salix *из ф. врбе* (Salicaceae), *дугуљастих листова на кратким дршкама и једнополних цветова у ресама, који расту обично на влажном земљишту.* **б.** мн. *породица двосупница* Salicaceae, *којој припадају два рода: врба и топола.* • **бела ~** *врста врбе* S. alba, *чији су листови обрасли белим свиластим длачицама.* **жалосна ~** *украсно дрво опуштених грана* Salix babylonica. **жута ~** *врста врбе* S. amygdalina. **крта ~** *врста врбе* S. fragilis, *чије се гране лако ломе.* **сива (пепељава) ~** *врста врбе* S. incana. **црвена ~** *врста врбе* S. purpurea, *са ланцетастим листовима, ракита.* **кад на врби роди грожђе (када ~ грожђем роди)** ир. *никад (кад се исказује уверење да се нешто неће дочекати, доживети).* **на врби свирала** *нешто посве несигурно, празна обећања.* **расти као ~ из воде** *нагло расти, цикљати.*

вр̏ба̄к, -а́ка м *шумица, честар врба; земљиште обрасло врбама.*

вр̏ба̄р, -а́ра м зоол. *врста већег ноћног лептира* Cossus cossus *из пор.* Cossidae, *чије мркоцрвене гусенице живе у стаблу врбе, тополе и неких воћака.*

врбе́на ж бот. *род зељастих или жбунастих биљака* Verbena *из ф.* Verbenaceae *и назив за поједине врсте тога рода:* V. officinalis, V. chamaedrsfolia и др. • **обична ~** *честа коровска биљка* V. officinalis, *која расте поред путева и на утринама, а употребљава се и у лекарству.*

вр̏бӣк, -и́ка м *в. врбак.*

Врби́ца и **Вр̏бица** ж цркв. *православни хришћански празник у суботу пред Цвети, Лазарева субота.* • **удесити (некога) за Врбицу** *довести (некога) у незгодан, непријатан положај, увалити (некога) у незгоду.*

вр̏бица и **врби́ца** ж **1.** *дем. и хип. од врба; млада врба.* **2.** етн. *зелене гранчице врбе које се носе о литији на дан Врбице, а затим остављају у цркви и деле сутрадан, на Цвети:* носити врбицу. **3.** бот. *в. врбичица (2).*

врбичи́ца ж **1.** *дем. и хип. од врбица.* **2.** бот. *зељаста вишегодишња биљка пурпурних цветова* Lythrum *из ф.* Lythraceae, *која се употребљава у народном лекарству.*

вр̏бље с (мн. ø) **1.** *зб. им. од врба; врбак.* **2.** зб. *врбово пруће.*

вр̏бов, -а, -о *који припада врби, који је од врбе:* ~ прут, ~ свирала. • **као ~ клин** *несигуран, непоуздан; несигурно, непоуздано.*

врбо̀вати, вр̀бује̄м и **вр̏бовати,** -бује̄м несвр. (свр.) **1.** *наговарати (наговорити), утицати на некога да ступи у нечије редове, придобијати (придобити) некога за нешто (за неки покрет, акцију и сл.):* ~ војнике за свој табор, ~ народ за устанак. **2.** *узимати (узети), ангажовати за неки посао (под најам, за плату и сл.).*

вр̏бовина ж (мн. ø) *врбово дрво (као грађа, материјал).*

вр̏бопӯц м нар. *време, доба када врба пупи, листа и цвета (обично месец март).*

вр̏бото̄ч -оча и **врбо̀точац,** -чца м зоол. *в. врбар.*

вр̏веж м *кретање, промицање великог броја људи, животиња или предмета, гунгула, тискање, врева.*

вр̏вети и **вр̀вети** јек. **вр̏вјети** и **вр̀вјети,** -вӣм несвр. нпрел. **1.** *ићи, кретати се у великом броју и без реда, тискати се.* **2.** *нагло надолазити, тећи, навирати (обично о сузама).* **3.** *обиловати (нечим), бити пун нечега:* ~ грешкама (од грешака), ~ пчелама (од пчела). **4.** безл. *бити пуно нечега што се креће, тиска.* – Дуго је врвело улицама.

вр̏вца и **вр̑вца** ж *в. врпца (1).*

вр̏вчица и **вр̑вчица** ж *дем. од врвца.*

вр̑г м **а.** бот. *врста тикве* Lagenaria vulgaris (Cucurbita lagenaria), *која је у дну широка и са дугачким кривим вратом.* **б.** *осушени плод такве тикве који се користи као суд за воду и друго.*

вр̏га̄њ, -а́ња м (инстр. -а́њем) бот. **а.** *врста јестиве шумске гљиве* Boletus edulis *из ф. рупичавки* (Polyporaceae), *с дебелим стручком и с клобуком који се доста рашири (и до 30* cm). **б.** *група, род гљива* Boletus *из ф.* Polyporaceae, *са великим бројем јестивих и отровних врста.*

вр̏гаст, -а, -о *који је у облику врга.*

вр̏гнути и **вр̏ћи,** вр̏гне̄м свр. **1. а.** *бацити, хитнути:* ~ камен у воду. **б.** *стрпати, затворити:* ~ (некога) у тамницу (у ропство). **2. а.** *ставити, метнути:* ~ круну на главу. **б.** *ставити на некога окове, оковати, спутати (у ланце):* ~ на некога гвожђа (ланце). **3. а.** *дати некоме место, сместити, посадити (некога):* ~ госта у врх софре. **б.** *набити, натаћи (на колац, точак и сл.) у циљу мучења:* ~ на колац. **4.** (нечим) *замахнути, махнути, потегнути:* ~ сабљом. **5.** *добацити, досегнути (о пушчаном метку, ватреном оружју).* ■ **~ се 1. а.** *бацити се, хитнути се (нечим):* ~ се јабуком. **б.** *бацити се, скочити, полетети.* **2.** (на некога) *метнути се, уметнути се на некога, бити сличан некоме (по рођењу):* ~ се на ујака.

вр̑д узв. у изр. **~ тамо, ~ амо** *у глаг. служби у значењу: врдни.*

врда̀кати, -а̄м несвр. *у дем. значењу: врдати.*

врдала̀ма и **врдала́ма** ж **1. а.** *особа која се не држи дате речи, непоуздана, превртљива особа, превртљивац, превртљивица.* **б.** *особа која избегава обавезе, која се извлачи од посла, од дужности, забушант, забушантkиња.* **2.** *избегавање обавеза, врдање, изврдавање, извлачење, забушавање.*

вр̏дати, -а̄м несвр. **1.** *ићи, кретати се често мењајући правац, врлудати, шеврдати.* **2. а.** *мицати се, кретати се (у одређеном опсегу, простору) (о рукама, ногама, глави и сл.).* **б.** (нечим) *помицати, покретати тамо-амо (неки део тела):* ~ главом, ~ очима. **3.** *скретати у страну, уклањати се; удаљавати се:* ~ с пута, не ~ с места. **4. а.** *бити несталан, недоследан, превртљив.* **б.** *бити неверан (о мужу, одн. жени).* **5.** *избегавати да се каже истина, избегавати отворено изјашњење, увијати; лагати.* **6. а.** *извлачити се од неке обавезе, изигравати неку обавезу.* **б.** *изговарати се, правдати се.* **в.** *одуговлачити да се нешто уради.*

вр̏днути, -не̄м свр. **1.** (нечим) *брзо, нагло помаћи, покренути, мрднути:* ~ главом, ~ очима. **2. а.** *хитро, нагло скренути у страну; померити се:* ~ с пута, ~ на страну. **б.** *отићи на кратко време, скокнути:* ~ у кафану. **3.** *упустити се у недозвољене односе, преварити (о мужу, одн. жени).* **4.** *избећи казати истину; слагати, обманути.*

вре́балац, -аоца м *в. вребач.*

вре́бали̑ште с *место, положај са кога се вреба, осматра, осматрачница.*

вре́бало с и м (мн. с) *особа која вреба, уходa, шпијун.*

вре́бати, вре̑ба̄м несвр. **1. а.** *чекати скривен да се неко или нешто појави, да наиђе, с циљем да се нападне, ухватити:* ~ (на) лопове, ~ зечеве. **б.** *мотрити на некога с намером да му се причини какво зло или непријатност, уходити некога:* ~ један на другога. **2.** *ишчекивати некога на одређеном месту где треба да дође или прође; ишчекивати да се неко или нешто угледа или чује:* ~ муштерије, ~ на девојку, ~ на такси. **3.** (обично са допуном: згоду, прилику и сл.) *чекати да се нешто оствари, изврши.* ■ **~ се** *вребати један другог.*

врѐба̄ч, -а́ча м **а.** *онај који вреба, који чека у заседи да некога нападне.* **б.** *онај који уходи некога, уходa, шпијун, доушник.*

вреба̀чица ж *она која вреба, уходи, шпијунка.*

врѐва ж **1.** *комешање, тискање мноштва (људи), гунгула, гужва, метеж; хаос, збрка.* **2.** *бука, граја, галама, жагор.*

вре́дан јек. **вријѐдан,** -дна, -о **1.** *који ради савесно, с љубављу и истрајношћу, марљив, радин, прилежан.* **2.** *који има вредност, који доста вреди, драгоцен:* ~ поклон, ~ књига, ~ ствар. **3. а.** *ваљан, врстан; способан:* ~ човек. **б.** (некога, нечега или с инф., одн. презентом с везником „да") *који заслужује некога, нешто, достојан (некога, нечега):* ~ пажње, ~ поштовања. **в.** (с допуном у инфинитиву) *способан, кадар:* ~ да нешто учини. • **злата ~ (човек, младић** и сл.**)** *веома добар, изврстан (човек, младић и сл.).*

вре́дети јек. **вријѐдјети** (вријѐдити), -ди̑м несвр. **1. а.** *имати вредност, ваљати.* **б.** (са допуном нечега, нешто, која значи одређену цену, вредност) *имати одређену цену, имати исту вредност као нешто (што је означено допуном):* ~ сто динара, ~ злата, ~ читаво богатство. **2.** *бити на снази, важити (о прописима, законима и сл.).* **3.** *сматрати се, бити сматран, важити.* – Вреди као поштен домаћин. **4.** безл. *бити од користи, бити сврсисходан, целисходан, имати смисла.* – Не вреди губити време на глупости. • **не вреди ни пребијене паре (ни луле дувана, ни пишљива боба)** *не вреди ништа, нема никакву вредност.*

врѐдни̑к, -и́ка ек. и јек. и **вре̑дни̑к** јек. **вр̏једни̑к** м *вредан, марљив човек.*

врѐдница ек. и јек. и **вре́дница** јек. **вријѐдница** ж *вредна, марљива женска особа.*

вре̑дно и **вре́дно** јек. **вр̏једно** и **вријѐдно** прил. **1.** *са марљивошћу, марљиво, предано:* ~ радити, ~ читати. **2.** *корисно, целисходно; потребно:* ~ поменути, ~ да се помене, ~ да се забележи.

вреднòвати, врѐднује̄м несвр. *одређивати вредност нечега, оцењивати:* ~ уметничко дело, високо ~.

вре́дносни̑ јек. **вријѐдносни̑,** -а̄, -о̄ *који се односи на вредност; који има велику вредност, цену:* вредносна мерила, ~ ствар. • **~ папир, ~ хартија** банк. *в. хартија од вредности (под вредност).*

вре́дносница јек. **вријѐдносница** ж *формулар, исправа за новчане поштанске пошиљке, уптница:* поштанска ~.

вре́дносно јек. **вријѐдносно** прил. *у погледу вредности.*

вре́дно̄ст јек. **вријѐдно̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) **1. а.** *својство онога што је вредно, што је на цени:* ~ злата, ~ иметка, бити од вредности. **б.** екон. *основно својство робе на основу којег се она може заменити за неку другу робу или продати за новац.* **2.** *позитивне особине, врлине, ваљаност, знатност; важност, значај:* ~ нечијег дела, писац велике вредности, ~ живота, придавати нечему велику ~. **3. а.** *оно што се цени, личност или културна тековина која се високо цени, која има велики значај, величина:* уметничка ~, културне вредности, признате вредности у друштву. **б.** трг. (обично у мн.) *предмети од драгоцених метала, акције, кредитне исправе и др.* **4.** *ваљаност, пуноважност:* имати ~, изгубити ~ (о исправама). **5. а.** мат. и физ. *величина која се мери (количина, висина, јачина и др.):* апсолутна ~, релативна ~, почетна ~, достићи највећу ~, вредности ваздушног притиска. **б.** *реални садржај, значење (знака, речи, броја):* ~ од икс, ~ речи, множинска ~ речи. • **вишак вредности** *в. под вишак.* **номинална ~** фин. *износ на који гласи неки новчани документ (који не мора да представља његову стварну вредност).* **средња ~** *количник који се добије кад се збир више количина подели њиховим бројем.* **хартија (папир) од вредности** (обично у мн.) банк. *писмена исправа, документ који има новчану вредност и омогућује остварење одређених имовинских права (чек, меница и сл.).*

вреднòта ж **1.** *в. вредност (1, 2, 3).* **2.** *вредносна хартија, хартија од вредности.* **3.** (обично у мн.) *темељна друштвена уверења и ставови.*

вреднòћа ж *особина онога који је вредан, марљив, марљивост, радиност, прилежност.*

вре́ђати, вре̑ђа̄м јек. **вријѐђати,** вр̏јеђа̄м несвр. **1.** *додиром изазивати бол на неком делу тела, болно надраживати (обично повреду, рану); озлеђивати, повређивати:* ~ ране; ~ рањаве табане. **2.** (некога) **а.** *наносити некоме увреде односећи се према њему грубо, презриво:* ~ професора. **б.** *изазивати код некога душевни бол, нелагодност.* – Вређало га је његово понашање. **3.** *не поштовати, унижавати; нарушавати:* ~ људско достојанство. ■ **~ се 1.** *наносити увреде један другом.* **2.** *повређивати себи рану, болно место.* **3.** *примати нешто као увреду, осећати увреду.* – Немој се вређати кад ти то кажем.

врѐђа̄ч, -а́ча м *онај који вређа друге, који наноси некоме увреде.*

вре́жа јек. **вријѐжа** ж **1.** бот. *тања стабљика или изданак биљке пузавице или пењачице; лозица:* ~ бундеве, ~ купине. **2.** фиг. *породична грана, лоза; порекло.*

врѐжаст, -а, -о *који је у облику вреже; који има вреже:* ~ растиње, ~ поврће.

врѐжасто прил. *у облику врежа:* ~ се заплести.

вре́жити се, вре̑жи̑м се јек. **вријѐжити се,** вр̏јежи̑м се несвр. *пуштати вреже, ширити се, простирати се у виду врежа (нпр. о бундевама).*

врѐжица ж *дем. од вража.*

врѐка ж оном. *козји гласови, вречање.*

вре́кнути, вре̑кне̄м свр. *огласити се вреком, испустити глас (о кози); завречати.*

вр̏ела̄шце и **врела̀шце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од врело.*

врелѝна ж **1.** *висока температура ваздуха, одн. тела загрејаног сунцем или на други начин, врућина, јара, жега:* летња ~, ~ летње ноћи, ~ пећи. **2.** *повишена телесна температура; врућица:* осећати врелину, ~ руку.

врѐли̑шни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на врелиште:* ~ тачка.

врѐли̑ште и **вр̏ѐли̑ште** с физ. *тачка врења, кључања течности, температура на којој течност ври.*

врȅло[1] ек. и јек. и **вре́ло** ек. с **1.** *извор воде (обично јак); извориште реке:* планинско ~, ~ Босне. **2.** фиг. **а.** *оно из чега се нешто црпе, добија:* ~ прихода, ~ зараде. **б.** *оно из чега нешто проистиче, из чега се нешто ствара, настаје:* ~ народног језика, ~ уметности. **3.** фиг. *извор обавештења, података, писани документ (књига и др.) на основу кога се врше научна и др. истраживања.*

врȅло[2] прил. **а.** *веома вруће, с врелином.* – Напољу је било врело. **б.** фиг. *ватрено, страствено, жарко:* ~ љубити.

врȅло̄ст, -ости и **врелòћа** ж *в. врелина.*

врȅлскӣ, -ā, -ō ек. и јек. и **врêлскӣ,** -ā, -ō ек. *који се односи на врело*[1], *изворски:* ~ вода.

вре́лце, -а и -ета с (мн.-ца) *дем. од врело*[1]; уп. вреоце.

врȅљача ж*направа кроз коју гасови кључка излазе напоље.*

вре́ме јек. **вријѐме,** врȇмена с **1.** (мн. ø) **а.** фил. *један од двају (поред простора) објективних и свеобухватних облика постојања материје који се испољава у виду непрекидног, континуираног трајања.* **б.** астр. *трајање онога што постоји, одн. што се збива које је условљено и одређено на Земљи њеном ротацијом око осе и револуцијом око Сунца (мерено сатима, данима, месецима, годинама и другим одговарајућим јединицама); ограничено, краће или дуже трајање.* **в.** физ. и мат. *величина која се протеже бесконачно у прошлост и будућност, бесконачан, континуиран след тренутака без почетка и без краја:* израчунати ~. **2. а.** *одређено, израчунато доба дана, тренутак (означен сатима, минутама и секундама):* тачно ~, показати ~. **б.** *утврђени систем одређивања тога доба дана (сата и других одсека дана):* средњоевропско ~. **3.** (само јд.) **а.** *одређени тренутак кад нешто бива или кад се нешто ради, рок, термин у којем треба да се нешто догоди, уради:* ~ ручка, ~ за фискултуру. **б.** *доба (године) кад нешто доспева или кад нечега има, сезона; доба кад се нешто обавља, ради:* ~ цветања љубичица, ~ жетве, ~ сетве, ~ бербе. **4. а.** *период историјског развитка, раздобље, епоха (обично везана за име неке личности, владавине и сл.):* ~ Немањића, Карађорђево ~, турско ~, ~ хабзбурговаца. **б.** (често мн.) *животне прилике, околности:* тешка времена, мутна времена. **5.** (са додатком: пролећно, летње, јесење, зимско) *доба године.* **6.** (мн. ø) *атмосферске прилике (у одређеном тренутку и на одређеном месту):* лепо ~, хладно ~, облачно ~, промена времена. **7.** лингв. *једна од граматичких категорија, глаголски облик којим се одређује временски однос неке радње (стања, збивања) према тренутку говора или према неком другом тренутку:* садашње ~, прошло ~, будуће ~, глаголска времена. **8.** спорт. *резултат у некој спортској дисциплини (изражен бројем минута, секунди и сл.):* постићи одлично ~. • **грађанско ~** *време које се равна према средњем сунчаном дану, са почетком у поноћ.* **звездано ~** *време које се мери часовним углом тачке пролећне равнодневице.* **зонско ~** *време средњег меридијана у једној од 24 зоне на које је подељена Земља (између којих је разлика у геогр. дужини 15°).* **месно (локално) ~** *време које се односи на одређени меридијан (јер сва места на истом меридијану имају у истом тренутку једнако звездано, право или средње време).* **право (сунчано) ~** *време које се мери часовним углом Сунца.* **средњоевропско ~** *време у средњоевропској зони, које је у сваком тренутку за 1 сат веће од времена у западноевропској, а за 1 сат мање од времена у источноевропској зони.* • лингв. **апсолутно ~** *глаголски облик који изриче временски однос глаголске радње или стања према часу изрицања реченице (тренутку говора).* **будуће ~** *в. футур.* **давно прошло ~** *в. плусквамперфекат.* **предбудуће ~** *в. футур други (под футур).* **пређашње несвршено ~** *в. имперфекат.* **пређашње свршено ~** *в. аорист.* **прошло ~** *в. перфек(а)т.* **релативно ~** *глаголски облик који изриче временски однос према часу неке друге радње или стања (а не према тренутку говора).* **садашње ~** *в. презент.* • **законско ~** правн. *рок у коме треба да се изврши неки законски пропис.* **зуб времена** *пропадање нечега због дугог трајања.* **радно ~** *одређени обавезни часови рада, време које се проведе активно, у раду.* **све ~** *непрекидно, без престанка, стално.* **стара (давна, древна) времена** *далека, давна прошлост.* • **губити (траћити, тратити) ~** *радити нешто залудно, бескорисно.* **да прође ~** *да не буде досадно; ради забаве.* **добити у времену** *одуговлачећи постићи предност у своју корист.* **држати корак (ићи) с временом** *бити савремен, напредан (у погледу схватања, укуса и сл.).* **за вечита времена** *заувек, док постоји свет.* **из дуга времена** *имајући времена на претек, немајући шта радити.* **кратити, прекраћивати (прекратити) ~ (нечим)** *бавити се (забавити се) нечим у доколици, испуњавати (испунити) слободно време неком разонодом.* **на ~** *у прави час, управо кад треба, благовремено.* **прегазило га ~** *застарео је, конзервативан је, има несавремене погледе.* **пркосити времену** *трајати одвећ дуго, мимо очекивања.* **с (од) времена на ~** *повремено, покаткад.* **с временом** *мало-помало, постепено.* **све у своје ~** *све кад треба, у право време.* **уби(ја)ти (утући, утуцати) ~** *забављати се (забавити се) чиме из досаде.* **у наше ~** *када смо ми били млади.* **у право ~** *онда кад треба.* **у прво ~** *у почетку, испрва.* **у духу времена** *у складу са савременим погледима, савремено.*

врȅменит и **временѝт,** -а, -о **1. а.** *који је зашао у године, постарији, времешан:* ~ госпођа. **б.** *стар, овештао (о стварима).* **2.** *временски ограничен; привремен, пролазан.*

врȅменито̄ст и **временѝто̄ст,** -ости ж **1.** *поодмакло доба живота, старост.* **2.** *пролазност, привременост.*

врȅменскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на време:* ~ раздобље, ~ ток, ~ казна. **2.** лингв. *који изриче, исказује време, временске односе:* ~ прилог, ~ реченица, ~ значење.

врȅменски прил. *у погледу времена, с аспекта времена:* ~ ограничено, ~ близу.

временѝћача ж зоол. нар. *животиња према чијем се понашању предсказује време (обично ружно) (обично о жаби гаталинки или о чапљи).*

врȅмепло̄в м *„путовање", „шетња" кроз време, хроничарско праћење догађаја, збивања (обично у називима радио и телевизијских емисија или новинских рубрика).*

врȅме̄шан, -шна, -о *в. временит (а):* ~ жена, ~ човек.

врȅмешно̄ст, -ости ж *стање и особина онога који је времешан, онога што је времешно.*

врȅмӣште с *аугм. и пеј. од време; ружно, рђаво време, невреме.*

вре́мја с сткњ. само у изр. **во ~ оно** *некад, врло давно.*

вре́ње с **1.** *гл. им. од врети.* **2.** хем. *процес разлагања органских једињења који настаје деловањем ензима, ферментација.* **3.** фиг. *покрет већег броја људи, покрет маса, метеж:* револуционарно ~. • **алкохолно ~** *процес претварања шећера у алкохол.*

врȇо, врȅла, -о **1. а.** *који има веома висок степен топлоте, који може опећи, врло топао, врућ:* ~ пећ, ~ маст, ~ гвожђе. **б.** *који је изнад границе нормалне температуре (о телу, ваздуху и сл.).* **2.** фиг. **а.** *страстан, ватрен:* ~ пољубац, ~ поздрав, ~ крв. **б.** *врло јак, силан, жесток:* ~ потреба, ~ чежња, ~ љубав. **в.** *жесток, љут, оштар (о борби, боју).*

врȅоце, -а и -ета с (мн. врȅоца, ген. врȅла̄ца̄) *дем. од врело*[1]; уп. врелце.

врȇс јек. **врȉјес** м бот. **а.** *род ниских жбунастих медоносних биљака* Erica *из ф.* Ericaceae; *назив за поједине врсте тога рода* (E. vulgaris, E. carnea *и др.*). **б.** мн. *породица биљака двосупница* Ericaceae, *претежно ниски грмови, од којих неки имају јестиве плодове (боровница, брусница, планика).* • **велики ~** *врста вреса* E. arborea.

врȇсак јек. **врȉјесак,** -ска м бот. **а.** *врста вреса* Erica vulgaris, *ниска жбунаста биљка са ситним лишћем и медоносним љубичастим цветовима.* **б.** *в. црњуша* Erica carnea.

вре́сац јек. **вријѐсац,** -сца м бот. *в. вресак (а).*

врȅсина ж бот. *в. црњуша* Erica carnea.

врȅсӣште с *запуштено земљиште обрасло вресом.*

вре́сло јек. **вријѐсло** с *в. повраз (1).*

врȇсов јек. **врȉјесов,** -а, -о *који припада вресу, који се односи на врес:* ~ грм, ~ цвет.

врете́нак, -нка м бот. *в. пресличица.*

вретѐна̄р, -а́ра м **1.** *занатлија који прави вретена.* **2.** зоол. **а.** *род речних риба тврдоперки вретенаста тела* Aspro *из пор. гргеча* (Percidae) *и назив за поједине врсте тога рода* (A. Vulgaris, A. ringel *и др.*). **б.** *врста пужа.*

вретѐнара ж **1.** *в. вретенарка.* **2.** нар. арх. *жена која врши недозвољене побачаје (вретеном).* **3.** *котарица у којој се држе вретена.*

вретѐна̄рка ж *жена која продаје вретена.*

вретѐна̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на вретенаре:* ~ алат.

врѐтенаст и **вретѐнаст**, -а, -о 1. *који има облик вретена:* ~ корен, ~ тело. 2. *завојит, спиралан:* ~ коло, ~ пробод.

вретѐнати, -а̄м и **вретѐнити се**, -ӣм се несвр. *добијати влат, клас (који је у почетку у облику вретена), влатати, класати.*

вретѐно с 1. *направа у виду краћег облог, на крајевима зашиљеног а у средини дебљег штапића, на који се намотава пређа при предењу.* 2. техн. *дрвени или метални ваљак који се окреће око своје осе у склопу неког механизма, справе (нпр. на машинама за предење део који носи пређу, на алатним машинама вратило које покреће алат или радни предмет, израдак, на пресама вратило с навојем које претвара кружно кретање у праволинијско, вратило млинског кола, вратило на бунару итд.).* 3. мех. *ваљкасто тело у обарачу пушкомитраљеза или у кочници пушке.* 4. бот. а. (обично у изр. **цветно** ~) *осовина цвасти по којој су поређани поједини цветови.* б. *вретенасти корен поврћа:* ~ репе, ~ шаргарепе. 5. фиг. *оно што има облик вретена (1):* ~ воштане светлости.

вретѐнце, -а и -ета с (мн. -ца) 1. *дем. од вретено.* 2. зоол. а. *инсект лажни мрежокрилац са два пара прозрачних крила* Aeschna *и* Libellula *из пор.* Libellulidae, *чије врсте живе поред слатких вода.* б. *в. вретенар (2а).* 3. бот. *цветно вретено.*

вретѐњача ж анат. *дуга танка кост слична вретену; жбица.*

врѐти, вр̑ӣм (3. л. мн. вр̑ӯ; р. пр. врѐо (јек. и вр̏ио), врѐла) несвр. 1. а. *комешати се и избацивати кључеве услед високе температуре (о течности, одн. житкој маси у суду), кључати.* 2. *бити узбуркан, клокотати, пенити се; извирати, избијати у кључевима (о води, врелу, извору и сл.).* 3. фиг. експр. *бити у пуном размаху, напону снаге, снажно се испољавати, киптети.* 4. (понекад безл.) фиг. а. *кретати се у нереду, метежу, комешати се, врвети:* ~ као у кошници. б. *бити захваћен метежом, комешањем, немирима.* в. *бити у стању великог узбуђења, бити захваћен снажним осећањем.* г. (нечим, од нечег) *бити препун нечега, киптети:* ~ од избеглица, ~ змијама. 5. хем. *превирати под утицајем нарочитих гљивица, фермената (о вину, ђубрету и др.).*

врѐћа ж (ген. мн. вр̑ећа̄) 1. а. *врста веће кесе (обично од кудеље, платна и др.) за држање жита, брашна, соли и других ситних материја, ситнијих предмета и др., џак.* б. *количина нечега која може да стане у такву кесу:* ~ жита, ~ брашна. 2. *оно што је налик на врећу (1а) (обично спремиште нечега код животиња и биљака).* 3. фиг. а. *велико мноштво нечега:* истрести врећу новости. б. вој. *потпуно опкољавање већих војних јединица у рату;* уп. џеп. • **(за)везана** ~ *неспретна, сметена, смушена особа, сметењак.* ~ **без дна, подерана (продрта, раздерана** и сл.) ~ 1) *особа која нештедимице троши, расипник, расипница; онај коме никад није доста новца, материјалних добара, незајажљивац.* 2) *прождрљива, незасита особа.* **бити свакој врећи закрпа** *мешати се, уплитати се у све.* **купити мачку (мачка) у врећи** *купити наслепо, не знајући вредност онога што се купује.* **нашла** ~ **закрпу** *каже се кад је неко некоме сличан, једнак (обично у рђавом смислу).* **празна** ~ **не може стајати усправно (узгор)** 1) *гладан човек не може радити.* 2) *оно што је бесадржајно, што не вреди.*

врѐћаст, -а, -о *који је као врећа, сличан врећи:* ~ торба.

врѐћасто прил. *као врећа, у виду вреће:* ~ скројено.

врећѐтина ж *аугм. и пеј. од врећа.*

вре́ћи (вр̑ећи) јек. **вријѐћи** (вр̏јећи) и **вр̏ћи** (вр̑ћи), вр́ше̄м (3. л. мн. вр́хӯ; аор. вр́хох, вр̑ше; р. пр. вр̑хао, вр́хла; пр. сад. вр́хӯћи) несвр. *одвајати зрело зрневље жита из класја (млаћењем, машином вршалицом или помоћу коња, одн. волова који газе по житу):* ~ жито, ~ пшеницу.

врѐћица ж 1. *дем. од врећа.* 2. *кесица (за новац, дуван и др.).* 3. анат. *телесни орган или део тела у облику кесе (трбушна марамица, опна, омотач тумора, подочна кесица, подочњак, глобна чахура и сл.).*

врећу̀рина ж *аугм. и пеј. од врећа.*

вре́чати, -чӣм несвр. а. *испуштати глас (о кози), вечати, мекетати.* б. *подражавати кози глас; одавати глас сличан вечању, дерати се.*

вр̏зин, -а, -о само у изр. ~ **коло** *в. под коло.*

вр̀зина и **вр̏зина** ж 1. *ограда од прућа, грања и трња, жива ограда, живица.* 2. *место обрасло густим шипражјем, павити(ном), врежама од купина и сл., честар.*

вр̀змати се и **вр̏змати се**, -а̄м се несвр. 1. а. *ићи, кретати се тамо-амо, мотати се; вртети се, обилазити:* ~ по дворишту, ~ око куће, ~ око стола. б. (око некога) *облетати око некога; удварати се некоме.* 2. фиг. (по глави, по памети и сл.) *искрсавати непрекидно у свести (о мислима, сликама и сл.).*

врије- јек. *в.* **вре-** ек. (вријед- *в. вред-*, вријеђ- *в. вређ-*, вријеж- *в. вреж-*, вријеме *в. време*, вријес(-) *в. врес(-)*, вријећи *в. врећи*).

вр̑исак, -ска м (мн. вр̑искови и вр̑исци) 1. а. *краткотрајан продоран глас, крик (као израз бола, страха, весеља и сл.).* б. *врискање, вриштање, вриска, цика, дрека; гласан плач, зацењивање.* 2. *резак животињски глас, одн. поновљени гласови (њисак коња, скичање прасади и сл.).* 3. *висок, отегнут звук уопште (звиждук локомотиве, фијук ветра и сл.).* 4. шатр. *модни „крик", необична модна појава.*

вр̏иска ж (дат. -сци; мн. ø) *врискање, вриштање.*

вр̏искав, -а, -о *в. вриштав (1).*

вр̏искаво прил. *в. вриштаво.*

ври̏скати, вр̑иска̄м несвр. *в. вриштати.*

ври̏снути, вр̑исне̄м свр. 1. *пустити оштар, продоран глас, крик (од бола, страха, радости и сл.), крикнути.* 2. *огласити се реским гласом, запиштати (о коњу); скикнути, заскичати (о прасету и сл.).* 3. фиг. *испустити, произвести оштар, продоран звук (о стварима), цикнути, фијукнути, писнути, звизнути.*

вр̏иштав, -а, -о 1. *висок, оштар, продоран (о гласу, звуку).* 2. *који много вришти, плаче; који крешти, крештав:* ~ дете. 3. фиг. *јако упадљив, дречећи (о боји).*

вр̏иштаво прил. 1. *вриштећи, продорно, пискаво (у вези са оглашавањем).* 2. *блештаво, засењујући (бојом), дречаво:* ~ обојени зидови.

вр̏ишта̄ј м *врисак; вриска; њиска, њиштање, њисак.*

ври̏штати, -тӣм несвр. 1. *испуштати оштре, продорне гласове, крикове; плакати, запомагати, преклињати или смејати се, поцикивати уз врисак, високим, продорним гласом.* 2. *испуштати резак глас, оглашавати се оштрим, продорним гласом (о животињама): дречати, кричати, њиштати, скичати и сл.* 3. *одавати, производити високе, продорне звуке (о стварима): звиждати, циктати, штектати, шиштати итд.*

ври̏ште̄ћӣ, -а̄, -е̄ *в. вриштав (1):* ~ глас.

вр̏ка ж а. *глас мачке која преде, предење (мачке).* б. *напрегнуто дување кроз ноздрве или уста, звук који производи животиња таквим дувањем, фрктање:* ~ пантера, ~ магарца. в. *крчање (црева).* г. *зврјање:* ~ вретена.

вр̏ле̄т ж а. *стрма страна брда, планине; стрма, окомита стена, хрид.* б. *брдовит, планински крај са стрмим, каменитим обронцима.*

вр̏ле̄тан, -тна, -о а. *стрм, окомит:* ~ литица, ~ стена, ~ пут. б. *пун врлети, брдовит, кршевит и тешко проходан:* ~ крај, ~ Црна Гора.

вр̏ле̄тно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је врлетно, стрмост, окомитост, кршевитост; непроходност.*

вр̏лӣ, -а̄, -о̄ *в. вро.*

врли̏на ж 1. а. *позитивна особина код човека, позитивна страна карактера:* човек с пуно врлина. б. *скуп више позитивних особина код човека, морална чистота, узвишеност, честитост.* 2. *позитивно својство, добра страна нечега, особина која се показује корисном у примени нечега, преимућство, предност:* врлине неког метода, врлине неке сорте.

вр̏ло прил. 1. (уз описне придеве и прилоге) *казује да се нека особина јавља у високом степену: веома, много:* ~ леп, ~ важан, ~ споро, ~ добро, ~ лепо. 2. (у дијалошкој ситуацији, без директног ослањања на претходни прилог) *врло (лепо, добро, успешно и сл.).* – Јесте ли се лепо провели? – Јесмо врло.

врлу̏дав, -а, -о *који врлуда, кривудав.*

врлу̏дати, -а̄м и **врлу́дати,** врлу̑да̄м несвр. **1. а.** *често мењати правац у ходу, кретању, кретати се вијугаво, кривудати; заносити се у ходу, тетурати се, посртати.* **б.** *ходати, ићи без циља, тумарати, лутати, луњати; врзмати се.* **2.** *пружати се у облику вијугаве линије, вијугати (нпр. о стази, путу).* **3.** фиг. *извлачити се од неке обавезе, извргавати, врдати.*

вр̏љав, -а, -о *коме очи не гледају у истом правцу, разрок, зрикав.*

вр̏љавац, -а̄вца м *в. врљавко.*

вр̏љавица ж *врљава, разрока женска особа.*

врља́вко и **вр̏ља̄вко** м *онај који је врљав, разрок.*

вр̏љаво прил. *разроко, зрикаво:* гледати ~.

вр̏љаво̄ст, -ости ж *особина онога који је врљав, разрокост, зрикавост.*

вр̏љати, вр̑ља̄м несвр. **а.** *ићи тамо-амо без циља, лутати, базати, тумарати.* **б.** фиг. *врдати, извргавати, извлачити се.*

вр̏љика ж (дат. -ици) **а.** *обла дужа мотка или одсечена грана која служи за прављење ограда; мотка, колац, летва.* **б.** мн. *ограда од таквих мотки, летава:* прескочити врљике.

вр̏љичина ж *аугм. од врљика.*

вр̏љичица ж *дем. од врљика.*

вр̏љкати, -а̄м несвр. *у дем. значењу: врљати.*

врљо̏ок(аст), -а, -о *в. врљав.*

вр̏ндати, -а̄м несвр. **а.** *производити нарочит звук (о врстену које се врти, чигри и сл.), зврјати.* **б.** *прести (о мачки).* **в.** фиг. *брбљати, блебетати, торокати, нагваждати.*

вр̏нути (се), вр̑не̄м (се) свр. нар. *в. вратити (се).*

врнча̀ница и **вр̏нчаница** ж *један од попречних каишчића, опута од којих је сплетена горња страна опанка; горња страна опанка од преплетених опута.*

вр̏нчати, -а̄м несвр. *преплитати опутом горњу страну опанка, правити врнчаницу.*

вр̏о, вр̏ла, -о (одр. вр̑лӣ и вр̏лӣ, -а̄, -о̄) (често ир.) **а.** *пун врлина, ваљан, честит.* **б.** *примеран, узоран, изванредан, врстан.* **в.** *срчан, одважан, храбар.* **г.** *који је високог квалитета, квалитетан, првоpазредан.*

вр̏пољити се и **вр̏пољити се,** -ӣм се несвр. **а.** *немирно седети или стајати, лежати покрећући се час амо, час тамо, вртети се, мешкољити се.* **б.** *узнемирено ићи тамо-амо, мотати се, врзмати се; ужурбано се кретати тамо-амо; показивати узнемиреност.*

вр̏пца и **вр̏пца** ж **1.** *уска трака којом се нешто веже или служи као украс, пантљика; везица, узица; украсна машница.* **2.** фиг. *млаз, трак, трака, зрака (нечега):* ~ светла, ~ крви. **3.** анат. *издужени меки део неког ткива; цев, канал који веже различите органе:* бешична ~, јетрена ~, јајчана ~. • **пупчана** ~ анат. *цевасти орган кроз који заметак плода сисара добија храну док је у мајчиној утроби.* **текућа (покретна)** ~ *уређај за преношење предмета израде у фабрикама од једног до другог радника (при серијској производњи), или за непрекидно пребацивање материјала.*

вр̏пчаст, -а, -о *који је налик на врпцу, тракаст:* ~ украс, ~ језик, ~ нервни систем.

вр̏пчица и **вр̏пчица** ж *дем. од врпца.*

вр̏скав, -а, -о *који врска:* ~ звук, ~ глас.

вр̏скаво прил. *врскајући, шушкаво:* говорити ~.

вр̏скаво̄ст, -ости ж *особина онога који је врскав, који врска.*

вр̏скати, -а̄м несвр. *неправилно, нечисто изговарати неке зубне сугласнике (запињући у говору језиком о зубе), шушкетати (услед говорне мане, крезубости или претенциозног изговора).*

вр̏сно прил. *изврсно, одлично, изванредно.*

вр̏сно̄ст, -ости (врсно̀ћа) ж *особина онога који је врстан, онога што је врсно, ваљаност; врлина, крепост; изванредна способност.*

вр̏ста[1] ж (ген. мн. вр̑ста̄) **1. а.** *скуп, категорија истородних предмета, појава и појмова уопште; тип:* разне врсте књига, књижевних дела, две врсте сазнања, нека ~ грипа. **б.** биол. *основна систематска категорија у подели живих бића, животињске или биљне јединке које су по изгледу, грађи тела и начину живота врло блиске и могу се размножавати између себе; сорта; раса:* биљне врсте, животињске врсте, разне врсте јабука, ~ паса. **2.** лог. *појам нижег реда, ужи појам у односу на најближи шири појам.* **3. а.** *низ, ред:* сејати семе у врсте. **б.** *низ, ред војника или вежбача, постројених један поред другог, строј:* изаћи из врсте, постројити у две врсте. **в.** *ред у писаном или штампаном тексту.* **4.** *каквоћа, квалитет:* уметничка вредност прве врсте. **5.** лингв. *група речи истих граматичких својстава, исте промене, категорија, разред:* врсте речи, глаголске врсте.

вр̏ста[2] ж (ген. мн. вр̑ста̄) рус. *руска мера за дужину пута (приближно 1,067 km).*

вр̏стан, -сна, -о **1.** *који се нарочито истиче (уопште или неком својом позитивном особином):* **а.** *одличан, изврстан, изванредан:* ~ познавалац нечега, ~ адвокат, врсна својства. **б.** *угледан, виђен, одабран, ваљан, врли:* ~ домаћин, ~ владар. **в.** *срчан, храбар, одважан:* врсни момци, врсни борци. **2.** (одр.) *који се односи на врсту, који припада врсти:* врсне разлике, врсни наставци.

вр̏стати, -а̄м несвр. **1.** *делити на врсте, сврставати, класификовати; одабирати, сортирати:* ~ загонетке, ~ глаголе; ~ конопљу. **2.** *стављати у врсте, редове, формирати врсте, постројавати:* ~ војску у чете. **3.** *убрајати (по нечему карактеристичном), увршћивати, сврставати:* ~ песме о Марку Краљевићу у косовски циклус, ~ народно песништво у највредније песништво. ■ ~ **се 1. а.** *стављати се, смештати се у врсте, редове, формирати врсту, врсте, постројавати се.* **б.** *ређати се, низати се; пружати се, простирати се у виду низа, врсте (нпр. о редовима нечега, планинским врховима, ланцима и сл.).* **2.** *стављати се, спадати, убрајати се у неку врсту према каквоћи, увршћивати се, сврставати се.* – Он се врста међу најбоље песнике.

вр̏ста̄ч, -а́ча м **1.** *справа, направа за обележавање врста, редова на њиви, маркер.* **2.** штамп. *метална преграда у коју слагач руком слаже слова.*

вр̏сти се (вр̑сти се), вр̏зе̄м се (р. пр. вр̑зао се, вр̑зла се) несвр. **1.** *кретати се без циља тамо-амо, мотати се, врзмати се; вртети се у месту, мувати се.* **2.** фиг. **а.** (по глави, по памети) *искрсавати стално у свести, мотати се, врзмати се (о мислима, сликама и сл.).* **б.** *наметати се некоме, стално заокупљати нечије мисли (нпр. о некој речи).* **3.** *вити се, ковитлати се, окретати се (нпр. о колу).*

вр̏стица и **вр̏стица** ж *дем. од врста.*

вр̑т, вр̏та м (мн. вр̏тови) *земљиште (обично ограђено и уз кућу) на коме се сади и негује поврће, воће и цвеће, башта;* уп. градина. • **ботанички** ~ *в. ботаничка башта (под башта).* **висећи (Семирамидини) вртови** *вештачки паркови у Вавилону направљени у виду висећих тераса (по легендарној асирској краљици Семирамиди).* **зоолошки** ~ *место где се узгајају и чувају животиње (нарочито ретке) ради приказивања и проучавања.*

вртар(-) *в. вртлар(-).*

вр̏та̄рка и **вр̏та̄рка** (врта̀рица) ж *женска особа вртар; вртарева жена.*

вр̏та̄рскӣ и **вр̏та̄рскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на вртаре, на вртарство:* ~ мотика, вртарске маказе.

вр̏та̄рство и **врта́рство** с *гајење поврћа и цвећа (као занимање); грана пољопривреде која се бави гајењем поврћа и цвећа и уређивањем вртова и паркова; хортикултура.*

вр̏тача ж **1.** геогр. *левкасто удубљење у кршу (које настаје услед хемијског растварања кречњака под дејством атмосферске воде), пониква.* **2.** *хидраулични точак с вертикалном осовином, који покреће вода.*

вр̏тачаст, -а, -о **1.** *који је као вртача, левкаст.* **2.** *који је пун вртача:* ~ земљиште.

вр̏тети (вр̏тети) јек. **вр̏тјети** (вр̏тјети), -тӣм несвр. [гл. им. вр̏ћење (вр̏ће̄ње) с] **1. а.** *покретати укруг, окретати, обртати:* ~

јагње на ражњу. **б.** (нечим) *мицати, махати (неким делом тела) тамо-амо:* ~ главом, ~ плећима, ~ репом. **в.** (очи, очима) *колутати, кружити (очима, погледом).* **2.** фиг. (некога) *поступати с неким, управљати неким по својој вољи, худи: завитлавати (некога).* **3.** *сукати, увртати, упредати:* ~ бркове, ~ кучине **4.** *бушити, дупсти (сврдлом или неким другим алатом):* ~ јарам, ~ дрво. **5.** (често безл.) *изазивати житање, севање (у костима, зглобовима), житати, севати:* ~ у глежњевима, ~ у коленима. **6.** фиг. разг. *понављати:* стално ~ исту тему. ■ ~ **се 1.** *кретати се укруг, окретати се, обртати се:* ~ се око осе, ~ се с неким у колу. **2.** *мицати се, окретати се немирно тамо-амо, врпољити се.* **3.** *врзмати се, врсти се, мотати се:* ~ се по кухињи, ~ се око девојке. **4.** фиг. (око нечега) *непрестано се враћати (у послу, размишљању) на исти предмет.* **5. а.** безл. (са логичким субјектом у дативу, обично са допуном: у глави, у мозгу и сл. или са грам. субјектом: свест, мозак и сл.) *имати вртоглавицу, несвестицу, губити свест.* – Од овога пића ми се врти у глави. • ~ **некога око малог прста** *поступати са неким по својој вољи.* ~ **репом** а) *лукаво поступати, радити, бити претреден.* б) фам. *лукаво примамљивати мушкарца, понашати се изазовно (о жени).* ~ **се као чигра (чиков, преслица)** а) *бити у непрекидном покрету.* б) *врло брзо и спретно радити нешто.* ~ **се око некога** *удварати се некоме.*

вр̏те̄шка ж (дат. -шци; ген. мн. -кӣ) **1.** *направа са кружно окаченим седиштима која се окреће и служи за забаву, вртуљак, рингишпил.* **2.** *направа на крову куће која се врти кад ветар дува и показује правац ветра, ветроказ.* **3.** *уопште назив за разне направе које се обрћу, окрећу (нпр. витао за предење вуне, рулет за коцкање, чигра, чегртаљка итд.).*

вр̏тигӯз и **вр̏тире̄п** м пеј. **1.** *особа која при ходу врцка.* **2.** *непоуздана, превртљива особа, превртљивац, превртљивица.*

вр̏тире̄пка ж (дат. -ки) пеј. *ветропираста, нестална женска особа.*

вр̏тић, -а и **вр̏тӣћ**, -ӣћа м *дем. и хип. од врт.* • **дечји** ~ *установа за предшколско васпитање деце, обданиште.*

вр̏тица ж бот. *биљка тропских и суптропских вода* Vallisneria spiralis *из ф.* Hydrocharitaceae, *чије лишће личи на траву.*

вр̏тӣште с *место где је некада био врт.*

вртјети *в. вртети.*

вр̏ткати, -ам несвр. *у дем. значењу: вртети.*

вр̏тла̄р, -а и **вр̏тла̄р**, -а́ра м *онај који обрађује врт, онај који се бави врт(л)арством;* уп. вртар.

вр̏тла̄рка и **вр̏тла̄рка** (вр̏тларица и вртла̀рица) ж **1.** *женска особа вртлар; вртларева жена;* уп. вртарка.

вр̏тла̄рскӣ и **вр̏тла̄рскӣ**, -ā, -ō *који се односи на вртларе, на вртларство:* ~ мотика, вртларске маказе.

вртла́рство и **вр̏тла̄рство** с *в. вртарство.*

вр̏тлог м **1. а.** *кретање у ковитлац, вртложно кретање (воде, снега, прашине, дима и др.); место таквог кретања и оно што је захваћено таквим кретањем:* ~ у реци, ~ снега, ~ прашине, бацити се у ~. **б.** *брзо кретање укруг, брзо врћење, окретање.* **2.** фиг. *брзе и нагле хаотичне промене, збивања, метеж, збрка, хаос:* ~ живота, ~ рата, ~ догађаја.

вр̏тложан, -жна, -о **а.** *који се креће у ковитлац, који се врши у вртлозима, пун вртлога; својствен вртлогу, сличан вртлогу:* ~ кретање, ~ лет, ~ вихор, вртоложне струје, ~ јато. **б.** фиг. *хаотичан:* ~ живот, ~ коло живота.

вр̏тложаст, -а, -о *који је сличан вртлогу:* ~ кретање.

вр̏тложасто прил. *у виду вртлога, као вртлог, вртложно:* ~ се кретати.

вр̏тложина ж *аугм. од вртлог.*

вр̏тложити (се), -им (се) несвр. [гл. им. вр̏тложе̄ње с] *окретати се, вртети се у ковитлац, ковитлати се; комешати се.*

вр̏тложић м *дем. од вртлог.*

вр̏тложно прил. *у вртлогу, као у вртлогу:* ~ се комешати.

вр̏тљив, -а, -о **1.** *који се може вртети, окретати (око своје осовине):* ~ столица. **2.** *жив, немиран.* **3.** фиг. *несталан, променљив, превртљив.*

вр̏тљиво̄ст, -ости ж *особина онога што је вртљиво, онога који је вртљив.*

вр̏тнӣ, -ā, -ō *који се односи на врт:* ~ цвеће, ~ забава.

вр́тња ж **1.** *кретање у кругу, врћење, окретање, обртање.* **2.** *журба због много послова, ужурбаност; пометња.* **3.** фиг. *болови у костима, севање, жигање, вртеж; костобоља, реуматизам.*

вртоглав, -а, -о **1.** *који изазива вртоглавицу, од кога се врти у глави; који оставља врло јак утисак (обично брзином, интензитетом); нагао, брз:* ~ висина, ~ јурњава, ~ брзина, ~ страх; ~ успех, ~ успон, ~ пад, ~ развој догађаја. **2.** *који има вртоглавицу.* **3.** фиг. *неуравнотежен, ветрењаст; будаласт, луцкаст, сулуд, ћакнут.*

вртоглавац, -āвца м *неуравнотежен, ветрењаст, бртљив човек; луцкаст, ћакнут човек.*

вртоглавица ж **1.** *полусвесно стање организма у коме се губи равнотежа и у коме се чини да се све врти и љуља.* **2.** *губитак душевне равнотеже, здравог разума због неког јаког утиска, претеран занос, занесеност, опијеност.* **3.** фиг. *брз, нагао развој догађаја, збивања, вртлог.* **4.** вет. *врста болести при којој се болесна животиња окреће и тетура.*

вртогла̄вка ж *брљива, ветропираста, неуравнотежена женска особа.*

вртоглаво прил. **1.** *на начин који изазива вртоглавицу; претерано брзо:* ~ се вртети, ~ се смењивати, ~ напредовати. **2.** *безглаво, лудо.*

вртоглаво̄ст, -ости ж *особина онога што је вртоглаво; стање онога који има вртоглавицу.*

врту̀кати (се), -ам (се) несвр. *у дем. значењу: вртети (се).*

врту́љак, -љка м **1. а.** *в. вртешка.* **б.** *чигра, зврк.* **в.** *витао, витло.* **2.** *мањи вихор.* **3.** *вртлог у реци.* **4.** зоол. *у мн.: род једноћелијских бичара* Trypanosoma *који паразитирају на еритроцитима и ткивима човека и других кичмењака, а узрочници су тешких тропских болести (у јд.: такав бичар).*

врту́љити се, вр̏тӯљӣм се несвр. *вртети се као вртуљак, чигра.*

вр̏туш(иц)а ж зоол. *в. вртушчица:* глистолика ~.

вр̏тӯшка ж *чигра, зврк.*

вр̏тушчица и **врту̏шчица** ж зоол. *врста морске шкољке глистоликог изгледа са закржљалом љуштуром* Teredo navalis, *која буши дрво бродова и других дрвених грађевина у мору.*

вр̏ћи (се) *в. вргнути (се).*

вр̏ћи *в. врећи.*

вр̏ћкати (се), -ам (се) несвр. *у дем. значењу: вртети (се).*

вру̏скав, -а, -о *који вруска (о храни).*

вру̏скати, -ам несвр. **1.** *шумно гристи, жвакати дробећи чврсту храну зубима, јести тако да се чује како се храна дроби и крцка под зубима.* **2. а.** *дробити се са карактеристичним шумом, крцкати под зубима (о храни при жвакању), хрускати.* **б.** *шкрипати, пуцкетати под ногама (о снегу и сл.).* ■ ~ **се** *в. врускати (2).*

вру́так, -тка м (мн. вру́ци, ген. вру̂та̄кā) **1.** *извор, врело (обично у дем. значењу).* **2.** фиг. *оно одакле се нешто црпе, што служи као извориште, основ нечега.*

врŷћ, вру́ћа, -е (комп. врŷћӣ) **1.** *који има високу температуру, веома топао, врео; жарки:* ~ вода, ~ ветар. **2.** фиг. **а.** *пун топлине, усрдан, срдачан, свесрдан:* ~ жеља, ~ поздрав, ~ молитва. **б.** *ватрен, страствен, страстан:* ~ пољубац, ~ загрљај. **в.** *страсно привржен, одушевљен, веома одан:* ~ пријатељ, ~ заговорник. **г.** *веома заинтересован, загрејан за куповину нечега:* ~ купац, ~ муштерија. **д.** *који је плахе, бујне нарави, плах, плаховит, бујан, необуздан, нагао:* ~ момче; ~ нарав. **ђ.** *јак, жесток, силан:* вруће батине, ~ шамар, ~ бој. **3.** *ваљан, добар:* ~ помоћ. **4.** *свеж, скорашњи, нов:* ~ новост, ~ траг. **5.** (у им. служби, само одр.) ж **а.** (врŷћа) *ракија кувана с медом или шећером, која се пије топла.* **б.** *јак ударац по телу или лицу, јак шамар, ћушка.* • ~ **линија** 1) *брза веза (телефонска, телеграфска) која се успо-*

стављa између државника двеју зараћених страна или других утицајних личности да би се спречио сукоб већих размера. 2) *телефонска линија за разговоре порнографског, секси садржаја.* ~ **роба** жарг. *крадена роба коју ваља брзо продати.* ~ **тема** *актуелна тема, оно о чему се много говори.* ~ **новац** *новац који стоји на располагању за брзо улагање у неки посао, подухват.*

вру̏ћац, -ћца м 1. *незамрзнуто, незалеђено место у реци или језеру, ведрац.* 2. *ватра, жар (у фиг. смислу).*

вру̏ће и **вру́ће** прил. (комп. вру̏ћē и вру̏ће) 1. *веома, претерано топло.* – Напољу је постало вруће. 2. фиг. а. *страствено, ватрено:* ~ волети, ~ пољубити, ~ загрлити, ~ заинтересован. б. *свесрдно, усрдно:* ~ молити, ~ подржати нечији предмет. в. *ваљано, својски:* ~ се трудити. г. *опасно, ризично; незгодно.* – Биће вруће. • ~ **му је под ногама** *каже се кад је неко у опасности.*

врућѝна ж 1. *висока температура, јака загрејаност атмосферског ваздуха (од сунца); жега, врелина; велика топлота уопште.* 2. (у прил. служби) *претерано топло, вруће:* – Врућина ми је. • **пасја ~** *велика, несносна врућина, жега.* **петровске врућине** *велике врућине о Петровдану.*

врућѝнчина и **врућѝнштина** ж *аугм. и пеј. од врућина.*

вру̏ћица ж 1. мед. нар. *висока телесна температура; болест праћена високом телесном температуром и грозницом.* 2. фиг. *јак занос, велики полет, одушевљење.*

вру̏ћичав, -а, -о (вру̏ћичан, -чна, -о) 1. *који потиче од врућице, који је изазван врућицом:* ~ ватра, ~ грозница. 2. *који има врућицу:* ~ болесник.

врућѝштина и **врућѝштина** ж *аугм. и пеј. од врућица.*

вру́штати, -штӣм несвр. *в. врускати (1).*

вр̑х и **вр̏х**, вр̀ха м (мн. вр̀хови) 1. а. *највиша тачка, највиши, најистакнутији део брда или планине, вис:* планински врхови. б. *уопште највиши, најистакнутији део неког објекта:* ~ јеле, ~ куће, ~ ормана. 2. геом. *тачка висине најудаљенија од правца или равни основе:* ~ троугла, ~ пирамиде, ~ купе. 3. *крајњи, најистакнутији део нечега, тањи, ужи шиљасти или слободнији, одвојенији крај нечега, вршак, шиљак:* ~ прста, ~ носа, ~ оловке, ~ кишобрана, ~ ножа, ~ игле. 4. а. *почетни горњи, виши део или крај, граница:* ~ улице, ~ њиве, ~ вароши, ~ ступца, ~ стране. б. *први, предњи редови колоне, поворке, масе у покрету и сл., чело.* в. *почасно место за столом, прочеље, чело.* 5. (обично у мн.) *први, највиши положај или слој у друштву, друштвеној хијерархији; најистакнутији представник, одн. представници, руководеће личности, прваци:* стајати на врху државе, партијски ~, врхови војске. 6. *највиши домет, врхунац, кулминација:* уздићи се до највишег врха. • **састанак на врху** *састанак највиших представника (држава, власти).* **изаћи (попети се) на ~ главе (некоме)** *додијати, дојадити (некоме).*

врх (кад је наглашено: вр̑х) предл. (с ген.) 1. а. *на горњој површини, одн. на горњу површину, наврх, на:* попети се ~ планине. б. *изнад, поврх; више:* ~ њивā, ~ гроба, ~ лакта. в. *преко, поврх, са спољашње стране:* обући капут ~ кошуље. 2. *изнад (по вредности, значају, рангу и сл.):* бог ~ свих богова. 3. *осим, поред, уз:* ~ свега тога.

вр̏хње с рег. *в. павлака.*

врхо̀вит, -а, -о *који има више врхова, богат врховима:* ~ планина.

вр̀хōвнӣ, -ā, -ō *који је на врху хијерархије, највиши по рангу, главни; висок, виши, највиши, најистакнутији:* ~ командант, ~ поглавар, ~ надзор; ~ слој.

вр̀хōвнӣк м арх. или ир. *који има врховну власт, поглавар, старешина.*

вр̀хōвнӣштво с арх. или ир. *врховна власт; врховни орган власти.*

вр̀хом прил. (уз речи: пун, напунити и сл.) *до врха, увршено, сасвим:* ~ пун, ~ напунити.

врху́нац, -нца м 1. *највиши домет, највиши степен, највећа мера, кулминација:* ~ славе, ~ моћи, достићи ~, бити на врхунцу моћи. 2. *в. врх (1).*

врху́нити, вр̀хӯнӣм несвр. 1. *бити, налазити се на врхунцу; достизати врхунац, кулминацију, кулминирати; истицати се изнад осталих ствари.* 2. (и свр.) *показ(ив)ати водораван, хоризонталан положај (о либели, одн. мехурићу у средини либеле).*

вр̀хӯнскӣ, -ā, -ō *који спада у најбоље, најистакнутије, који је међу најбољима, међу првима; највиши по домету, по вредности:* ~ спортиста, ~ спорт, ~ вредност.

вр̀хӯнски прил. *до врхунца, до највеће мере, на најбољи начин, савремено:* ~ оспособљен, ~ издиференциран.

вр̀хӯшка ж пеј. *најодабранији, најистакнутији слој људи у друштву:* аристократска ~, партијска ~.

вр̏ц узв. оном. 1. *за означавање или опонашање изненадног, наглог покрета или радње.* 2. *за означавање врцкања, врдања, избегавања отвореног изјашњавања.*

вр́ца ж разг. *живахна, врцкаста женска особа.*

вр́цав, -а, -о 1. *који врца:* ~ гејзир. 2. фиг. *духовит, оштроуман, блистав, искричав:* ~ дух, ~ хумор.

вр̏цаво прил. 1. *брзим покретима.* 2. *искричаво;* фиг. *духовито, оштроумно.*

вр̏цāј м *прсак, прскање:* ~ искре, ~ врела.

вр̏цалица ж *в. врцаљка.*

вр̏цāљка ж *центрифугална справа, машина за одвајање меда од воштине, масла од млека и сл., центрифуга.*

вр̏цати, -āм несвр. 1. а. *снажно избијати, искакати, излетати, бризгати, прскати (о искрама, капима, танким млазевима течности и сл.).* б. *светлуцати, блескати, светлуцаво се одбијати.* в. *брзо падати, промицати, сипати (о пахуљицама, лишћу и сл.).* г. фиг. *сипати досетке, брзо, живо говорити.* 2. *в. врцкати (1):* ~ главом, ~ стражњицом (стражњицу). 3. *бацати, сипати, избацивати (искре, капље и сл.).* 4. *издвајати (мед, масло и сл.) помоћу врцаљке, центрифугалне справе.* ■ ~ **се** разг. *изводити брзе, хитре покрете, мицати се брзо тамо-амо; бацакати се, трзати се; врцкати се.*

вр̏цка ж *в. врца.*

вр̏цкав, -а, -о *в. врцкаст.*

вр̏цкаво прил. 1. *врцкајући, гипко, окретно:* ~ ходати. 2. *духовито:* ~ испричати виц.

вр̏цкавōст, -ости ж *особина онога који је врцкав, онога што је врцкаво.*

вр̏цкалица ж *она која се врцка, врцкаста женска особа.*

вр̏цкаст, -а, -о *који се врцка (при ходу, кретању); гибак, жив; веома покретан:* ~ девојка, врцкасте кретње, врцкасте очи.

вр̏цкати, -āм несвр. 1. (нечим) *брзо, хитро покретати, мицати тамо-амо (неки део тела):* ~ репом, ~ стражњицом. 2. *у дем. значењу: врцати (1).* ■ ~ **се** *извијати телом, обично у струку, задњим делом тела или раменима, изводити ситне, хитре или кокетне, кицошке покрете, обично при ходу.*

вр̏цнути, -нēм свр. 1. *нагло избити, бризнути (о искрама, ситним честицама, капљицама).* 2. *учинити, извести брз, нагао покрет, брзо покренути неки део тела:* ~ репом. ■ ~ **се** 1. *нагло се покренути, учинити хитар, нагао покрет, тргнути се.* 2. *нагло, изненада скренути, променити правац кретања:* ~ се улево.

вр̏ч, вр̀ча м (инстр. вр̀чем; мн. вр̀чеви) *суд за течност (обично земљани) при врху сужен и са дршком:* ~ за вино.

вр̀часто прил. *као врч, у облику врча:* ~ удубљен.

вр́чати, -чӣм несвр. 1. а. *одавати нарочити глас „вр" показујући узбуђење, срџбу, страх, фрктати (о мачки, псу и сл.).* б. *производити звук „вр", зврјати, зујати (нпр. о вретену).* 2. фиг. (на некога) *љутито, гласно гунђати (против некога), фрчати (на некога).*

вр̀чина ж *аугм. и пеј. од врч.*

вр̀чић, -а и **вр̀чӣћ**, -ѝћа м *дем. од врч.*

вр̏ша и **вр̑ша** ж *плетени кош од прућа, шибља или металне жице за ловљење рибе и ракова.*

вр̑шāј м 1. *в. вршидба.* 2. *снопље жита сложено на гумну за једну вршидбу.*

вр̏шак, -шка м (мн. вр̏шци (вр̏шкови)) **1.** *дем. и хип. од врх; врх.* **2.** фиг. *в. врхунац (1).*

вр̏шалица ж *пољопривредна машина за вршидбу жита.*

вр̏шаћӣ, -ā, -ē *који служи за вршидбу, којим се врше:* ~ машина, ~ строј.

вр̏шац, вр̏шца м *в. вршак (1):* попети се на врх вршца.

вр̏шēње[1] с *гл. им. од вр(е)ћи.*

вр̏шēње[2] с *гл. им. од вршити (се).*

вр̏шидба ж **1.** *вршење жита.* **2.** *време кад се врше жито:* догодити се о вршидби.

вр̏шидбенӣ, -ā, -ō *који се односи на вршидбу:* ~ радови, ~ машина.

вр̏шика ж нар. и рег. *врх, вршак (јајета, биљке, крошње и др.).*

вр̏шилац[1], -иоца м (ген. мн. -илāцā) *онај који врши неки посао, рад; онај који спроводи нешто у дело, извршилац:* ~ радње, ~ власти, ~ закона, ~ налога власти. • **~ дужности** адм. *онај који је привремено одређен да врши дужност управитеља, руководиоца у некој установи или предузећу:* ~ дужности директора.

вр̏шилац[2], -иоца м *онај који врше жито.*

вр̏шитељ м *в. вршилац*[1].

вр̏шити, вр̏шӣм несвр. **1.** *чинити, обављати, извршавати (неку радњу, посао):* ~ попис, ~ притисак, ~ претрес, ~ злочине. **2.** *спроводити у дело, бити носилац, представник, извршилац нечега:* ~ закон, ~ власт, ~ правду. ■ **~ се** *остваривати се, збивати се, догађати се (нпр. о хемијским реакцијама).* • **~ дужност (некога, нечега)** адм. *званично обављати послове везане за неки положај, али без одговарајућег звања; привремено замењивати:* ~ дужност директора, ~ дужност деловође. **~ улогу** *остваривати нешто, бити од неког значаја:* ~ важну улогу у неком покрету.

вр̏шић, -а и **вр̏шӣћ**, -ӣћа м *дем. и хип. од врх.*

вр̏шка и **вр̑шка**[1] ж *в. вршак (1):* ~ јеле, ~ гране, ~ стабљике.

вр̏шка и **вр̑шка**[2] ж *в. врша.*

вр̏шкара ж *купасто оплетена кошница од прућа премазана блатом.*

вр̏шком прил. *до врха, колико год може да стане, врхом:* ~ натоварен, ~ пун.

вр̏шљати, -āм несвр. **1.** *премештати, претурати, стварати неред:* ~ по соби, ~ по столу, ~ по документима. **2.** *ићи тамо-амо, мотати се, мувати се, тумарати, шврљати.* **3.** фиг. *радити, поступати, управљати самовољно и неодговорно; владати се наметљиво, чинити насиља.*

вр̏шнӣ, -ā, -ō *који је на врху, који се односи на врх; горњи:* ~ део, вршни пупољци.

вр̑шник м *испупчен гвоздени или земљани поклопац под којим се пече хлеб или кува јело;* уп. сач (1).

вр̏шњāк, -áка м **1.** *онај који је са неким истих година, рођен исте године кад и неко други, врсник.* **2. а.** *онај који је некоме раван, парњак.* **б.** фиг. *оно што је по својим својствима једнако нечем другом.*

вршња̀киња (вр̏шњака) ж *она која је с неким истих година.*

вр̏шњāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на вршњаке и вршњакиње.*

вр̏шчић, -а и **вр̏шчӣћ**, -ӣћа м *дем. и хип. од врх и вршак.*

вӯга (ву́га) ж зоол. **а.** *птица певачица, селица* Oriolus oriolus *из пор.* Oscines, *чији мужјак има златножуто перје, а женка зеленкастожуто (сем на крилима и репу, који су црни) и која испушта нарочити задах:* смрди као ~. **б.** мн. *породица птица певачица* Oriolidae (Oscines) *из реда врапчарки* (Passeriformes). • **златна ~** *в. вуга (а).*

вӯгава ж агр. **а.** *врста далматинске винове лозе црног и белог грожђа; грожђе те лозе.* **б.** *вино од грожђа те лозе.*

вӯгић м *вугин птић.*

вӯгнути, -нēм несвр. *постајати влажан, увлачити у себе влагу, влажити (нпр. о зидовима, соли и др.).*

ву́ја, -ē и **ву́јо**, -а и -ē м *хип. од вук;* уп. вујо.

Вӯк м астр. *сазвежђе јужног неба, западно од Шкорпиона.*

вӯк м (вок. вӯче; мн. вӯкови (вӯци), ген. вуко́вā и вӯкōвā, дат. вуко̀вима и вӯковима (вӯцима), ак. вӯкове) **1. а.** зоол. *врста сисара месождера, крвожедна звер* Canis lupus *из пор. паса* (Canidae). **б.** *вучје крзно; бунда од вучјег крзна.* **2.** фиг. **а.** *храбар, одважан и искусан, прекаљен борац, јунак, јуначина:* горски вукови. **б.** *вредна и снажна, енергична особа.* **в.** *окрутан човек, насилник, тиранин, звер-човек.* • **морски ~** *искусан и неустрашив, одважан поморац.* **вуци те појели (изели)** *каже се у клетви упућеној стоци.* **гладан као ~** *врло гладан.* **~ длаку мења, а ћуд никада (никако)** *каже се за оног који не мења своју природу, нарав (обично рђаву).* **дати вуку да чува (пасе) козлиће, поставити вука за пастира** *поверити, дати грамзиву човеку да управља нечим.* **живом се вуку реп не мери** *опасно је нападати, изазивати некога док је моћан.* **и вуци сити (и ~ сит) и овце на броју** *каже се кад се удеси, кад се постигне споразум да сви буду задовољни.* **крсти вука а ~ у гору** *каже се за онога кога не вреди саветовати јер њиме управљају рђави инстинкти.* **ми о вуку а ~ на врата** *каже се кад неко уђе управо у тренутку кад се о њему говори.* **(по)вика на вука а лисице месо једу** *каже се кад се кривица не баца на правога кривца.* **појео (изјео) ~ магарца (магаре)** *каже се кад се заташка и прође без последица нека непријатна ствар (обично скандал).* **по поруци вуци месо не једу** *најбоље је сам урадити свој посао, а не очекивати да то неко други уради.* **терао (гонио) лисицу (зеца), па истерао вука** *каже се када неко, у жељи да уклони неко мање зло, изазове још веће.*

вӯкљати, -āм несвр. експр. **1.** *вући или носити нешто тешко, с муком:* ~ грање, ~ воду, ~ децу. **2.** *вући, повлачити, потезати:* ~ некога за косу.

вӯковац[1], -ōвца м **1.** ист. *присталица језичке реформе Вука Караџића.* **2.** *носилац дипломе „Вук Караџић", која се даје одличним ученицима за изванредан успех.*

вӯковац[2], -ōвца м зоол. *врста морске рибе тврдоперке* Serranus scriba *из пор.* Pereidae.

вӯковскӣ, -ā, -ō *који је у духу језичке реформе Вука Стефановића Караџића: својствен Вуку Караџићу:* ~ стил, ~ логика, ~ постојаност у раду.

вуко̀длак м **1. а.** празн. *мртвац који, по народном веровању, излази ноћу из гроба, сише људима крв и чини им друга зла, вампир.* **б.** фиг. *крволочан човек; крвопија, мучитељ.* **2.** зоол. *врста морске рибе* Lophius piscatorius, *морски ђаво, грдобина.*

вуко̀длачина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од вукодлак.*

вуко̀длачити се, -ӣм се несвр. празн. [гл. им. вуко̀длачēње с] *постајати вукодлак, вампирити се.*

вуко̀длачица ж празн. *жена вукодлак, вампирица.*

вуко̀длачкӣ, -ā, -ō *који се односи на вукодлаке, који припада вукодлацима, својствен вукодлацима:* ~ коло, вукодлачки зуби.

вукоје̏бина ж жарг. пеј. *забачен крај, забачено место.*

вуко̀једина ж **1.** *месо од животиње коју је заклао вук.* **2.** мед. нар. *ранице на кожи које изазива туберкулоза коже и сл.* lupus vulgaris.

вуко̀лик, -а, -о *који је налик на вука, који је као у вука:* ~ глава.

вӯлва ж лат. анат. *спољни део женског полног органа, стидница,* vulva.

вӯлгāран и **вӯлгāран**, -рна, -о лат. **1. а.** *простачки, непристојан, груб:* ~ сцена, ~ израз, ~ реч. **б.** *прост, неваспитан, неоговорен:* ~ тип, ~ човек. **2. а.** (одр.) лингв. *простонародни, народни, пучки:* вулгарни италијански (латински) језик. **б.** *обичан, једноставан, прост:* ~ решење, ~ метод. **в.** фил. и пол. *који претерује у упрошћавању, сувише упрошћено схваћен, ненаучно упрошћен:* ~ економија, ~ материјализам, ~ материјалиста.

вулгари̏зам, -зма м **а.** лингв. *груба, простачка реч или израз у језику.* **б.** *простаклук, непристојност уопште.*

вулгари̏зāтор м *онај који вулгаризује, претерано и ненаучно упрошћава научне поставке и појмове.*

вулгарѝза̄торскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на вулгаризаторе, својствен вулгаризаторима:* ~ поступак, ~ схватање.

вулгариза́ција ж *претерано и грубо упрошћавање, поједностављивање неке науке или научних поставки, појмова ради наводне популаризације науке.*

вулга̀ризовати, -зује̄м (вулгаризи́рати, -ѝзӣра̄м) свр. и несвр. **а.** *(у)чинити вулгарним, простим, простачким, баналним, унизити, унижавати вредност нечему:* ~ музику, ~ ствари, ~ стил. **б.** *претерано и грубо упростити, упрошћавати науку, одн. научне поставке, појмове ради наводне популаризације науке:* ~ науку, ~ материјализам, ~ неку теорију.

ву̏лга̄рно и **ву̀лга̄рно** прил. **1.** *на вулгаран начин, простачки, непристојно:* ~ се изражавати. **2.** *простонародно, народски:* ~ називати нешто.

вулга́рно̄ст, -ости ж *својство, особина онога који је вулгаран, онога што је вулгарно; вулгаран поступак, простаклук.*

Вулга́та ж лат. *латински превод Библије (дело Светог Јеронима), који је прихваћен као службени текст у католичкој цркви.*

Ву̀лка̄н, -а́на м мит. *бог ватре и ковачке вештине код старих Римљана.*

ву̀лка̄н, -а́на м лат. **1.** *узвишење, обично купастог облика, са левкастим отвором (кратером), кроз који из унутрашњости Земље избијају (или су некад избијали) лава, гасови и пепео; отвор, кратер на томе узвишењу.* **2.** фиг. **а.** *разорна, рушилачка снага.* **б.** *ватреност, жестина, необузданост.* **в.** *ватрена, необуздана, силовита особа; насилник.* **г.** *силовит, ватрен љубавник.* • **живи (активни)** ~ *вулкан који је још у дејству (стално или повремено).* **угашени (мртви)** ~ *некадашњи вулкан који више не дејствује.*

вулканѝзам, -зма м геол. **а.** *скуп вулканских појава и промене које оне изазивају на Земљиној кори.* **б.** *научна теорија која се бави тим појавама и која приписује вулканима пресудан утицај на стварање Земљине коре.*

вулканиза́ција ж **а.** хем. *прерађивање сировог каучука у гуму загревањем и додавањем сумпора или сумпорних једињења.* **б.** *крпљење оштећених, поцепаних гумених предмета тим поступком.* **в.** *прерађивање папира у материју која у индустрији замењује кожу и каучук.* **г.** *обрада дрвета да би се сачувало од труљења.*

вулканѝзе̄р, -е́ра м *занатлија који се бави вулканизирањем.*

вулканѝзе̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на вулканизере и вулканизацију:* ~ радионица, ~ занат.

вулканизи́рати, -ѝзӣра̄м и **вулка̀низовати**, -зује̄м свр. и несвр. *(из)вршити вулканизацију:* ~ каучук, ~ гуму.

вулка̀ничан, -чна, -о и **вулка̀ничкӣ**, -а̄, -о̄ *в. ву̀лка̄нскӣ.*

ву̀лка̄нскӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на вулкане, који припада вулкану, који потиче из вулкана; који обилује вулканима:* ~ пепео, ~ кратер, ~ стена; ~ предео. **2.** фиг. **а.** *бујан, необуздан, силовит, ватрен, страствен:* ~ нарав, ~ темпераменат. **б.** *који је као вулкан, силан, жесток:* ~ снага. **в.** *подложан великим политичким потресима; пун претње, опасан:* ~ тло (Европе), ~ колонијално питање.

ву̀лка̄нски прил. *као вулкан, жестоко, силовито:* ~ провалити, ~ покуљати.

ву̏на ж (мн. *ø*) **1.** *густа мекана длака која расте на кожи неких животиња, обично овце, руно; влакно добијено од овчијег и др. руна; предиво од тога влакна:* овчија ~, гребена ~, чешљана ~. **2.** *меке длачице на семењу неких биљака:* биљна ~, памучна ~. **3.** *материја слична вуни (1) која се добија хемијским путем из дрвета или стакла:* вештачка ~, челична ~. • **дрвена** ~ *танке, узане и дугачке траке од дрвета, које се употребљавају при паковању.* **стаклена** ~ *танке стаклене нити које се употребљавају за топлотну и звучну изолацију.* ~ **кићо!**, ~ **бато!** разг. *страх, трпа, зорт.* **туђа овца има више вуне** *увек нам се чини да други има више, да је богатији.*

ву̏на̄р м **а.** *онај који прерађује вуну.* **б.** *трговац вуном.*

ву̀нара ж **а.** *радионица или фабрика за прераду вуне, фабрика вунених тканина.* **б.** *продавница вуне.*

ву̏на̄рскӣ и **ву̏нарскӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на вунаре и вунарство:* ~ комбинат, ~ четка.

вуна́рство с *прерада вуне као врста радиности, заната или као грана текстилне индустрије.*

ву̏наст, -а, -о **а.** *који је као вуна, сличан вуни, руну (мекан, растресит као вуна и сл.):* ~ коса, вунасте обрве, ~ облак. **б.** *који је обрастао, покривен длакама; маљав, рутав:* ~ реп веверице; вунасте груди. **в.** *длакав, чупав:* вунасте панталоне, ~ кабаница, ~ шубара, вунасти штоф, вунасти ћилим.

ву̏насто прил. *као вуна, слично вуни:* ~ мек, ~ растресит.

ву̀нат и **ву̏нат**, -а, -о **1.** *који обилује вуном; који је обрастао вуном.* **2.** *в. вунаст.*

ву̏нен и **ву̀нен**, -а, -о **1.** *који је од вуне; испуњен вуном:* вунени штоф, ~ марама; ~ јастук. **2.** *в. вунаст:* ~ брада, ~ коса.

ву̏ница и **вуни́ца** ж **1.** *дем. и хип. од вуна.* **2.** (вуни́ца) ж *вунено предиво за плетење и везење, обично фабричке израде.*

вуновла̀ча̄р, -а́ра м *онај који влачи вуну, који ради у вуновлачари (1).*

вуновла̀чара ж **1.** *радионица за влачење вуне.* **2.** *справа за влачење вуне.*

ву́ћи (ву̂ћи), ву́че̄м (3. л. мн. ву́кӯ; импф. ву́ција̄х; р. пр. ву̂као, ву́кла; трп. ву́чен, -а) несвр. **1.** **а.** *ухвативши (обично руком) затезати и привлачити себи савлађујући силу отпора:* ~ конопац, ~ удицу, ~ мрежу. **б.** *чинити да се неко или нешто приближава к нечему, привлачити, деловати привлачећи (о Земљи, одн. Земљиној тежи).* **в.** фиг. *привлачити, примамљивати, мамити.* – Вуче га љубав према родном крају. **г.** (на нешто) фиг. *тежити, нагињати нечему, имати извесне особине нечега:* ~ на бурлеску, ~ на гротеску. **2.** **а.** *померати (некога, нешто) повлачећи и не одижући од тла, површине; теглити запрежна кола (о марви); возити теглећи за собом:* ~ (некога, нешто) по патосу, ~ плашт за собом, ~ тело, ~ ланце; ~ кола, ~ лађу, ~ чамац. **б.** *држећи некога за руку или део одеће присиљавати га на кретање:* ~ за руку, ~ за рукав. **в.** *водити на силу, против своје воље; гонити, терати:* ~ некога у затвор, ~ народ у ропство. **г.** *прегонити на товарној животињи, одн. превозити на запрежним колима:* ~ топове, ~ сено, ~ ђубре, ~ шљунак. **д.** (обично у емоционалнијем говору или с пеј. призвуком) *носити са собом или на себи нешто тешко, теглити:* ~ пуну торбу, ~ дете у наручју, ~ књиге, ~ нарамак дрва, ~ муницију на плећима. **ђ.** *одвлачити својом снагом, односити са собом (нпр. о води, воденој бујици).* **е.** *грабити и односити, одн. одвозити за себе, одвлачити:* ~ брашно, ~ шећер. **ж.** *примати, добијати; извлачити неку материјалну, новчану корист:* ~ плату, ~ кирију, ~ корист, ~ ренту. **3.** **а.** *извлачити, вадити; чупати:* ~ мач из корица, ~ ексер из дрвета, ~ зуб, ~ трн из ноге. **б.** *посудом извлачити, црпсти:* ~ воду из бунара. **в.** *увлачити у себе, усисавати; сисати, црпсти и пити течност из нечега, пити алкохолно пиће:* ~ хранљиве материје из земље (о биљци, корену биљке), ~ димове (при пушењу), ~ вино (натегом из бурета); добро ~ (нпр. вино). **г.** *имати способност, моћ усисавања, имати добру ваздушну струју:* добро ~ (о димњаку). **д.** безл. *нагло струјати (о ваздушној струји), дувати.* – Затвори врата, вуче (промаја). **4.** **а.** *повлачити чиме остављајући видљив траг, обележавати, цртати:* ~ црту, ~ тангенту, ~ границе. **б.** фиг. *имати као наслеђену особину, наслеђивати:* ~ добру нарав (од оца). **в.** фиг. *имати за последицу, повлачити, доносити:* ~ казну; крв вуче крв. **5.** (и свр.) **а.** *мицати, помаћи, померити, померати (фигуру у шаху или у некој другој игри):* ~ топа, ~ ловца, ~ белу фигуру. **б.** *извлачити, извући одабирајући између нечега (у игри на срећу и сл.):* ~ лоз, ~ лутрију, ~ коцку. **6.** *радити тешке послове без одмора, ринтати, диринчити, издирати, теглити.* **7.** *отезати, развлачити, одуговлачити:* ~ неки посао (годину дана), ~ парницу. ■ ~ **се** **1.** *чупати или потезати себе, одн. део властитог тела:* ~ се за косу. **2.** уз. повр. **а.** *међусобно се чупати, потезати; рвати се, носити се, борити се:* ~ се за кике. **б.** *свађати се, препирати се, прегонити се; натезати се:* ~ се по новинама (са неким), ~ се по судовима. **3.** **а.** *кретати се споро не одижући се од тла, од површине, пузати, плазити, милети (нпр. о корњачи, змији):* ~ се по поду као змија. **б.** *кретати се тешко, с муком; кретати се тромо, споро:* ~ се на пијац(у), једва се ~. Колона се вуче. Прамен магле се вуче. **в.** *падати на*

тло и повлачити се иза онога који се креће. – Вуче му се огртач (сабља) по земљи. **г.** *пружати се, протезати се, простирати се у дужину (нпр. о путу, планинском ланцу и сл.).* **4.** (обично у емоционалнијем говору и с пеј. призвуком) **а.** *тумарати, скитати; одлазити, бивати тамо где не треба, смуцати се, вуцарати се:* ~ се по крчмама, ~ се по полицији, ~ се по свету. **б.** (с неким) *живети у недопуштеним, недозвољеним, недоличним љубавним односима:* ~ се с љубавницима. **в.** (обично у имп.) *одлазити, губити се, торњати се.* – Вуци се из куће. **г.** *налазити се тамо где не треба; повлачити се, ићи од руке до руке (о предметима)* – Књиге му се вуку свуд по кући. Тај се документ вукао од једног до другог. **5. а.** *отезати се, одуговлачити се; трајати сувише дуго(нпр. о парници, спору, неком обичају).* **б.** *живети, дурати.* • **вуче га срце, жеља (за нечим, нечему)** *јако, страсно жели (нешто).* ~ **порекло (корене** и сл.**)** *водити порекло, потицати.* **вуче га земља** *стар је и изнемогао, ближи му се смрт.* **вуче га срце (жеља) за нечим (нечему)** *јако жуди, чезне за нечим.* ~ **батине (шамаре** и сл.**)** *добијати батине, бити батинан, шамаран.* ~ **болест** *боловати дуго.* ~ **кестење из ватре (за некога)** *излагати се тешкоћама и непријатностима да би се тиме други користио.* ~ **на своју страну (себи)** *радити за себе, гледати свој интерес.* ~ **ногу за ногом (~ ноге)** *тромо, тешко ићи.* ~ **паралелу, успоредбу (између нечега)** *упоређивати.* ~ **за језик (некога)** *наводити некога да каже оно што не жели.* ~ **(некога) за нос** *варати, завараватu (некога).* ~ **се клипка (с неким)** *такмичити се у снази; прегањати се, надмудривати се.*

ву̏цара ж (м) (мн. ж) пеј. *скитница, пробисвет, протува.*

вуца̀рати (се), -а̄м (се) (ву̏царити (се), -ӣм (се)) несвр. *у пеј. значењу: вући (се):* ~ књиге са собом, ~ дете, ~ некога по суду; ~ се по кафанама, ~ се са ожењеним човеком.

ву́цати (се), ву̏ца̄м (се) несвр. (обично у пеј. значењу) *вући (се), вуцарати (се).*

вуциба̀тина и **ву̏цибатина** ж (м) (мн. ж) (вок. -но) пеј. *хуља, ништков, пропалица; пробисвет, протува.*

ву̏ча ж **1.** *вучење, тегљење (терета, возила); преношење, одн. прегоњење (на товарној животињи):* коњ за вучу, ~ авиона; ~ дрва, сточна ~, електрична ~. **2.** риб. *повлачна мрежа за дубински риболов, коју вуче моторни чамац или брод.*

ву̏ча̄р м *моторни чамац или брод који вуче мрежу за риболов, вучу.*

ву̏ча̄ран, -рна, -о *пун вукова; опасан:* ~ ноћ, ~ време.

вуча́рити, ву̏ча̄рӣм несвр. *вући мрежу у дубинском риболову.*

ву̏ча̄рскӣ и **ву̏чарскӣ,** -а̄, -о̄ *в. вучаран.*

ву́чац, -чца м **1.** мед. нар. *в. гангрена.* **2.** бот. *жива ограда* Lycium halimifolium.

ву̏че, -ета с (супл. мн. ву̏чићи м; зб. им. ву̏ча̄д ж) *младунче вука; млад вук.*

ву̏четина ж **1. а.** *вучја кожа, вучје крзно.* **б.** *кабаница, бунда од вучјег крзна.* **в.** *капа од вучјег крзна.* **2.** *вучје месо.*

ву̏чика ж бот. *в. лупина.*

ву̏чина 1. ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од вук.* **2.** ж *в. вучетина (1).*

ву̏читр̄н м бот. *в. гладиш.*

ву̏чић, -а и **ву̏чӣћ,** -и́ћа м **1.** *дем. и хип. од вук; младунче вука; млад вук.* **2.** фиг. **а.** *дивљачан, пркосан дечак.* **б.** ист. *в. вуковац[1] (1).* **3.** зоол. *врста грабљиве морске рибе* Paracentropristis (Centropristis) hepatus *из пор. гргеча* (Serranidae). **4.** (обично у мн.) *зуб у малог детета.*

ву̏чићевац, -е̄вца м ист. *присталица Томе Вучића Перишића, који се борио против апсолутизма кнеза Милоша у Србији.*

ву̏чица ж **1.** *женка вука.* **2.** фиг. **а.** *снажна, здрава и енергична, борбена женска особа.* **б.** *немилосрдна, окрутна женска особа.*

ву̏чја̄к м *врста овчарског пса вишег раста и снажног, дугог тела (који је по изгледу сличан вуку).*

ву̏чјака ж бот. *в. дивља кафа (под кафа).*

ву̏чја̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на вучјаке, који је као у вучјака:* вучјачки зуби.

ву́чјӣ и **ву̏чјӣ** (ву́чијӣ и ву̏чијӣ), -а̄, -е̄ **1.** *који се односи на вука, на вукове (који припада вуку, вуковима, који потиче од вука, који је као у вука и сл.):* ~ траг, ~ завијање, ~ крзно, ~ месо, вучји зуби. **2.** фиг. *суров, зао, свиреп, немилосрдан, окрутан; страшан:* ~ поглед, вучја времена. **3.** бот. *саставни део имена неких биљака:* ~ зеље, ~ стопа, ~ боб, ~ грах итд. • ~ **глад** *велика глад.* ~ **јама** воj. *дубоко ископана слабо покривена јама као препрека против борних кола у рату.*

ву̑чкӣ, -а̄, -о̄ *који је као у вука; немилосрдан, окрутан; зао:* ~ скок, ~ урликање, ~ напад, ~ поглед.

ву̏чки прил. *на вучији начин, као вук; немилосрдно, окрутно:* ~ завијати, ~ напасти.

ву̑чнӣ и **ву̏чнӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *који служи за вучу, који вуче:* ~ стока, ~ елиса. **2.** *који се односи на вучу:* ~ сила, ~ отпор, ~ такса.

Г

г (Г) с непром. **1. а.** лингв. *звучни задњонепчани експлозивни сугласник.* **б.** *слово којим се обележава тај сугласник:* велико Г, мало г, курзивно *г*. **2.** *скраћеница за година (г.), господин (г.) и др.*

гâ (обично поновљено) узв. **а.** ономат. *за подражавање, опонашање гласова неких птица (гусака, гаврана, врана и сл.).* **б.** фиг. *за подражавање празног и дугог разговора, наклапања, брбљања.*

га 1. *енклитички облик ген. и ак. личне заменице 3. л. јд. мушког и средњег рода „он“, „оно“:* плашим га се, не волим га. **2.** разг. *плеонастично, без значења* **а.** *обично у узвичним реченицама у претњи, клетви, завету, за појачавање исказа и сл.* – Овде га нећеш остати ни часа. Ја га тамо не идем ни мртав. Мој ти га Марко побеже. Баш си га претерао. **б.** *са узв. „благо“ и „тешко“* (често са речцом „си“). – Благо си га мени. Тешко си га њему. **в.** *у конструкцијама: ко (бог, враг, ђаво) га зна (би га знао и сл.).* – Враг би га знао шта ће бити. **г.** *у конструкцији са речју „шта“ (који значи мноштво).* – Шта га је паса!

габа̀рдēн, -éна м (мн. *в*) енгл. *врста фине вунене или памучне тканине са косим пругама за одела.*

габа̀рдēнскӣ, -ā, -ō *који је од габардена:* ~ одело, ~ капут.

габа̀рит м фр. **1.** *спољне мере (првенствено висине) стамбених и др. зграда у насељу, гранични спољни обрис неког предмета (објекта, машине, оруђа, моторног возила):* вертикални ~, хоризонтални ~. **2.** *прописани оквир изнад кога вагон не може бити натоварен (да би могао проћи кроз тунел, испод моста и сл.).*

гâбор м шатр. пеј. *врло ружна особа, ругоба, грдило.*

га̏вāн м пеј. *врло богат човек, велики богаташ (по Гавану, бездушном богаташу и тврдици из нар. предања).*

га̏вāнка ж пеј. *жена гаван, богаташица; гаванова жена.*

га̏вāнов, -а, -о *који припада гавану.* • **~ благо** *велико богатство.*

га̏вāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на гавана, гаване, богаташки:* ~ син, ~ углед.

га̏вāнски прил. *на гавански начин, као гаван, богаташки:* живети ~.

га̏вāнство и **гава̀нство** с *велико богатство;* фиг. *богаташка бездушност.*

га̏вāнче, -ета с *гаваново, гаванско дете.*

га̏вēз м бот. *род зељастих биљака* Symphstum *из ф.* Boraginaceae, *од чије се врсте* S. officinale *корен употребљава у лекарству.*

гави̇̀јāл, -áла м зоол. *врста крокодила из Индије, индијски крокодил* Gavialis gangeticus (*из пор.* Gavialidae), *дугачак до 6* m, *са кљунасто издуженом њушком.*

гâвка ж зоол. *врста пловке са обала северних мора* Somateria mollissima *из пор.* Anatidae.

га̏врāн м (мн. га̏вранови и га̏врāни, ген. гавранóвā, га̏вранōвā и га̏врāнā, дат. гавранòвима, га̏врановима и га̏врāнима) **1. а.** зоол. *крупна птица станарица сјајног црног перја* Corvux corax, *лешинар из пор. врана* (Corvidae) *са великим кљуном (у нар. предању птица злослутница).* **б.** фиг. *пљачкаш, отимач, грабљивац.* **2.** *црни коњ, вранац.* • **црн као ~** *јако црн.* **откако је ~ поцрнео** *одвајкада, одувек.*

гаврáнак, -нка м *дем. и хип. од гавран.*

га̏вранаст, -а, -о *сличан гаврану, црн као гавран.*

гавра̀нић и **га̏вранић** м *дем. и хип. од гавран; птић гаврана.*

гавра̀ница ж **1.** *женка гаврана.* **2.** зоол. *в. врана (1б).*

га̏врановскӣ, -ā, -ō **а.** *који је као у гаврана, сличан гаврану:* ~ кљун. **б.** фиг. *злокобан, црн, мрачан:* ~ песма, ~ глас.

га̏врāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на гавране, гавранoвски:* ~ крик, ~ глас.

га̏врāнски прил. *као гавран; као у гаврана:* ~ кричати, ~ црн.

га̏врāнче, -ета с *дем. и хип. од гавран; птић гаврана.*

гавра̀нчина ж и м *аугм. и пеј. од гавран.*

гавра̀нчић м *дем. и хип. од гавран.*

га̏врањӣ, -ā, -ē *који се односи на гаврана, гавране, који припада гаврану, гавранима, који потиче од гаврана, гавранов:* ~ крило, ~ крв.

га̏вӯн, -а и **га̀вӯн,** -ýна м итал. зоол. **а.** *род морских риба коштуњача* Atherina *из пор.* Atherinidae, *олига.* **б.** *врста тога рода, јестива морска риба* A. hepsetus.

гаву̀нара и **гаву̀нарица** ж риб. *рибарска мрежа којом се лове гавуни.*

гаву̀нић м *дем. и хип. од гавун.*

гâвчица ж зоол. *в. гаовица (а).*

гагáкати, га̀гāчēм несвр. *в. гакати.*

га̀галица и **га̏галица** (гага̀мија) ж бот. *зељаста биљка* Lycopus europaeus *из ф.* Labiateae, *која се употребљава у народном лекарству.*

га̀гāт, -áта м грч. мин. *врста смоласто црног сјајног угља, од кога се израђује накит, црни ћилибар.*

гáгољити и **га̏гољити,** -ӣм несвр. *жагорити, жаморити, чаврљати; брбљати.*

га̀грица ж **1.** зоол. *назив за разне ситне инсекте тврдокрилце и њихове ларве који нападају месо, кожу, зрневље, дрво и др.* **а.** *ларва инсекта тврдокрилца* Dermestes lardarius *из пор.* Dermestidae, *која се храни сланином, неуштављеном кожом и сувим месом.* **б.** *в. жижак*[2]. **2.** (и м) фиг. **а.** *тврдица, шкртица, себичњак; грабљивац, грабљивица.* **б.** *закерало, цангризало, гунђало; ситничар.*

га̀гричав, -а, -о **1.** *пун гагрица, изједен, изгризен од гагрица, жижљив:* ~ суво месо, ~ грашак. **2.** фиг. **а.** *шкрт, тврд на новцу:* ~ човек. **б.** *који закера, гунђа, цангризав; ситничав.*

га̀гричавōст, -ости ж **1.** *стање онога што је гагричаво, жижљивост.* **2.** *особина онога који је гагричав, цицијаштво, тврдичлук; цангризавост; ситничавост.*

га̀гричити се, -ӣм се несвр. [гл. им. га̀гричēње с] *пропадати од гагрице (нпр. о сувом месу).*

гâд м (вок. гâде; мн. гâдови) **1. а.** пеј. *особа која заслужује презир, осуду или која изазива одвратност, гађење (понекад у шали):* велики ~. **б.** хип. *у тепању детету.* **2.** (обично зб.) *животиње (одн. животиња) које код човека изазивају одвратност и гађење: гамад (инсекти који живе на човечјем телу – буве, ваши), мишеви, змије и сл.*

га̏дан, -дна, -о **а.** *који својим изгледом изазива гађење, одвратан, ружан:* ~ девојка, ~ животиња, ~ хаљина. **б.** *гнусан, покварен, низак; непоштен:* ~ душа, ~ поступак. **в.** *врло незгодан, непријатан, неугодан; тежак, неповољан:* ~ нарав, ~ на језику, ~ тип, ~ човек, ~ ствар; ~ ситуација, ~ положај. **г.** *лош, рђав:* ~ време, ~ јесен, ~ месо, ~ пут.

гада̀рија ж разг. **1.** *в. гадост (2).* **2.** зб. *гадови, гадија, жгадија.*

га́деж ж и м **1.** *осећај нелагодности, муке у стомаку и надражај на повраћање, мучнина, гађење:* осећати ~. **2.** зб. **а.** *гамад, гадови.* **б.** *в. гадија (1).* **3.** *нечистоћа, прљавштина:* не моћи живети од гадежи.

га̏дија ж зб. (мн. ø) **1.** пеј. *људи, особе према којима се осећа презир и одвратност, гадови, жгадија.* **2.** *гамад.*

га̏дити, -им несвр. [гл. им. га̏ђēње с] **1.** (некоме нешто) *чинити да се нешто огади, смучи, изазивати код некога одвратност према нечему:* ~ некоме јело. **б.** *прљати, загађивати; поганити.* **в.** фиг. *срамотити, црнити; ружити:* ~ нечију част, ~ нечији изглед. ■ ~ **се 1.** (понекад безл. с лог. субјектом у дат.) **а.** *осећати мучнину у желуцу и надражај, нагон на повраћање:* ~ се на јело, ~ се гледајући крв, ~ се некоме. **б.** *осећати моралну одвратност, презир и гнушање (према некоме, нечему):* ~ се на лажи, ~ се нечијих поступака (речи), ~ се улизица. **2.** (некоме) *изазивати одвратност (код некога), бити гадан, одвратан (некоме).* – Јело му се гадило. Он ми се гадио.

га̀дӣћ, -ића и **га̀дић,** -а м *дем. и хип. од гад (1, 2).*

га̀дљив, -а, -о **1.** *који се лако гади, коме се лако згади (на нешто):* ~ на длаку у јелу, ~ на крв. **б.** *који показује гађење, изазван гађењем* ~ израз (на лицу), ~ гримаса, ~ презир. **2.** *који изазива гађење, мучнину; гадан, одвратан:* ~ црв, ~ рана.

га̀дљивац м *гадљив човек.*

га̀дљивица ж *гадљива женска особа.*

га̀дљиво прил. *с гађењем, осећајући гађење, одвратност:* ~ се мрштити, ~ одгурнути јело.

га̀дљивōст, -ости ж *особина онога који је гадљив, осећај гађења, одвратност.*

га̏дно прил. **1. а** *на гадан начин, одвратно, ружно:* ~ певати, ~ клети, ~ опсовати, ~ поступити. **б.** *изазивајући гађење, мучнину, с осећајем гађења, отужно.* – Гадно му је у устима. **2.** разг. *јако, жестоко, силно:* ~ се намучити, ~ се посвађати, ~ погрешити.

га̀дōв, -ова м *гадан, одвратан човек.*

га̏дōст, -ости ж **1.** *особина онога који је гадан, онога што је гадно, одвратност:* ~ тираније, ~ јаве. **2.** (обично у мн.) *оно што је гадно, гадне, ружне речи, поступци, ствари, појаве:* причати гадости, чинити гадости.

га̀дура ж **1.** пеј. *гадна, одвратна, рђава жена, неваљалица; ружна жена.* **2** хип. *у обраћању малом женском детету, девојчици.*

га́ђалиште с *место где се гађа, стрелиште.*

га́ђање с **1.** *гл. им. од гађати (се).* **2.** воj. и спорт. *дисциплина, спорт који негује нишањење, избацивање пројектила из оружја на одређени циљ; настава нишањења:* пешадијско ~, бојно ~, школско ~, такмичење у гађању.

га́ђати, га̑ђа̄м несвр. **а.** *бацати нешто на неки циљ, мету; нишанити и пуцати у мету или неки други циљ:* ~ пса, ~ камењем, ~ непријатеља, ~ кулу, ~ из пушке, ~ дивљач. **б.** *уопште пуцати из ватрене оружја (не нишанећи):* ~ у ваздух. **в.** фиг. *алудирати, циљати:* знати куд неко гађа. ■ ~ **се 1.** уз. повр. *бацати се узајамно неким предметима, пуцати узајамно једно на друго:* ~ се каменицама, ~ се из пушака (топова). **2. а.** *в. гађати (1а):* ~ каменицама. **б.** *имати навику гађати некога, бити склон гађању.* – Кад се наљути, гађа се чим стигне. **3.** (нечим) *неуко, нестручно или неодговорно употребљавати нешто, користити нешто:* ~ се комплиментима, ~ се параграфима, ~ се речима, ~ се појмовима, ~ се новцем. • **пушком да гађаш нема (некога, нечега)** *нема нигде никога, ничега.* ~ **се падежима** шаљ. *погрешно употребљавати, мешати падеже, падежне облике, грешити у погледу падежа.*

га̀ђа̄ч, -ача м *онај који гађа; онај који добро гађа, стрелац, нишанџија.*

га̀ђа̄чкӣ, -а̄, -ō *који се односи на гађаче.*

га̏ђнути, -нēм свр. *лако, лагано бацити се нечим ситним (на некога, на нешто):* ~ камичком.

га̑з м (мн. га́зови) **1.** *плитко место у реци (језеру или мору) где се може прећи, прелазити гажењем, пешке.* **2. а.** *ход, гажење; корак, ступај.* **б.** (у инстр.) *у прил. значењу: газећи, газимице:* прећи реку газом. **3.** *дубина до које брод или друго пловило урони у воду при пловидби.*

га́за ж фр. *танка прозирна мрежаста тканина од памука, лана или свиле која се употребљава за завоје или израду женске одеће (названа по граду Гази у Египту):* стерилна ~, хидрофилна ~, завој од газе, хаљина од газе.

га̑зан, -зна, -о *који се може прегазити (о води и месту на води).*

га̏зда м (дат. га̏зди; ген. мн. га̑зда̄) мађ. **1. а.** *сопственик, власник имања, радње, радионице и сл.:* ~ имања, ~ радње, сеоски ~. **б.** *онај који поседује велико имање или новац, богат, имућан човек, богаташ.* **в.** разг. *послодавац; шеф, старешина, господар.* – Газда му је био строг. **г.** *домаћин, старешина породице:* ~ куће. **д.** *власник стана (у односу према закупцу), станодавац.* **2.** непром. нар. *титула уз име имућног човека:* газда Милан. • ~ **човек** *богат човек.* **свој** ~ *економски независан, самосталан човек.* **трули** ~ нар. *велики богаташ.* **бити** ~ *бити господар ситуације.*

газда̀лук м **1.** *иметак, имање; богатство.* **2.** *вођење домаћинства, управљање имањем, газдовање.*

га̏здарица ж (вок. -це) **1.** *газдина жена.* **2.** *жена газда.* **а.** *власница имања, радње и сл.* **б.** *власница стана (у односу према закупцу), станодавка.* **в.** *домаћица; господарица у кући.*

га̏зда̄шкӣ, -а̄, -ō *в. газдински:* ~ кућа, ~ девојка.

га̏здинскӣ и **га̏здӣнскӣ,** -а̄, -ō **1.** *који се односи на газде, богаташки:* ~ кућа, ~ син, ~ кћи. **2.** *који се односи на газдинство; пољопривредни; економски, привредни:* ~ учвршћивање, ~ пропадање.

га̏здински и **га̏здӣнски** прил. *на газдински начин, као газда, богато, богаташки:* ~ живети.

га̏здӣнство и **газди́нство** с **1.** *пољопривредно имање, до̀бро на коме се обрађује земља, гаји стока или живина, риба и др.:* пољопривредно ~, индивидуално ~, рибље ~. **2. а.** *управљање имањем, газдовање; економија:* лоше ~. **б.** *вођење куће, домаћинства.* **3.** *привреда, производња материјалних добара; пољопривреда:* интензивно ~, екстензивно ~.

га̏здити се, -им се несвр. *постајати газда, богатити се.*

га̏здић м *газдински, богаташки син.*

га̏здица м *дем. од газда; мали газда, газда са малим иметком.*

га̏здовати, га̏здујēм несвр. **1. а.** *старати се о имању, газдинству, управљати имањем, водити газдинство, економију.* **б.** *господарити, управљати.* **2.** *живети као газда, господски, уживати.*

газѐла ж ар. **1.** зоол. **а.** *род витких брзих антилопа* Gazella *из пор. шупљорожаца* (Antilopidae). **б.** *врста тога рода* G. dorcas *сивкасте боје, која живи у северној Африци.* **2.** књиж. *лирска песма оријенталног порекла, претежно елегично-љубавног карактера.* • зоол. **обична** ~ *в. газела (1б).* **црнорепа** ~ *врста газеле* G. subgutturosa.

газѐлин, -а, -о *који припада газели (1); који је као у газеле:* ~ ход.

га̏зелскӣ, -а̄, -ō *који је као у газеле, газелин:* ~ корак.

га̏зивода ж зоол. *врста инсекта риличара дужег витког тела и дугих танких ногу* Hydrometra (Gerris) lacustris, *који се врло брзо креће по површини воде, водена стеница.*

га̏зилац, -иоца м *онај који гази;* фиг. *тиражни, тлачитељ.*

гази́рати, га̏зӣра̄м свр. и несвр. *убаци(ва)ти угљен-диоксид у безалкохолна пића, заситити, засићивати гасом (ради добијања реског укуса):* газирано пиће.

га̏зити, -им несвр. [гл. им. га̏жēње с] **1. а.** непрел. *ићи, ступати, корачати, ходити:* ~ оштро, ~ нечујно, ~ спорим кораком.

б. (нешто, кроз нешто, по нечему) *прелазити идући тако да ноге не упадају у нешто; ићи, ступати по подлози прекривеној неком течном, житком или растреситом материјом:* ~ воду (кроз воду), ~ блато (по блату), ~ крв, ~ снег (по снегу). **в.** (нешто) *прелазити пешке на газовима:* ~ реку. **г.** непрел. 1) *улазити, залазити, ступати у неку течну, житку, густу и сл. средину:* ~ у реку, ~ у блато, ~ у шипражје. 2) фиг. *улазити, упуштати се у неки посао, делатност, у неко стање и сл.:* ~ у политику, ~ у безакоње, ~ у рат, ~ у пропаст. **г.** непрел. *спуштати се, тонути, урањати доњим делом у воду до одређене дубине (о пловном објекту); моћи пловити до одређене дубине:* ~ дубоко, ~ 60 cm. **2.** прел. (нешто, некога) **а.** *стајати ногама, стопалима (на нешто), ступати по нечему притискујући, гњечећи га; оштећивати, кварити, упропашћивати, одн. убијати, сатирати стајући на нешто, ступајући по нечему:* ~ жртву, ~ иловачу, ~ грожђе; ~ орање, ~ цвеће; ~ живину, ~ сиротињу, ~ све пред собом; фиг. ~ поштење. **б.** *стајати некоме на ногу:* ~ један другог. **г.** фиг. 1) *кињити, злостављати, тлачити, тиранисати:* ~ народ, ~ слабијег. 2) *мучити, морити (нпр. о судбини).* **д.** *не поштовати, кршити; ниподаштавати:* ~ задану реч, ~ заклетву, ~ закон, ~ људска права, ~ правду. **3.** прел. *заскакати парећи се (о петлу, патку и сл.):* ~ кокош. ■ ~ **се 1.** уз. повр. *стајати један другом на ногу (у гужви).* **2.** *парити се (о живини).* • ~ **земљу** нар. *бити жив, живети.* ~ **у крв (у крви)** *вршити убиства, злочине, убијати.*

газифика́ција ж технол. *претварање чврстог горива (каменог угља, лигнита, дрвета) у гас за гориво, раслињавање:* ~ лигнита.

газифици́рати, -фѝцӣрāм свр. и несвр. прел. **1.** *снабде(ва)ти гасом за гориво (гасоводним цевима и др. постројењима).* **2.** *претворити, претварати (чврсто гориво) у гас за гориво:* ~ лигнит.

га̏зӣште с **1.** *в. газ (1).* **2.** *хоризонтална површина степеника по којој се гази.* **3.** *део фискултурне справе на који се стаје ногом:* ~ на смучкама.

га̂знӣ, -ā, -ō *који је направљен од газе:* ~ завој.

га́зница ж брод. *скала са цифрама на спољашњој страни брода за мерење дубине гажења брода.*

газогенѐрāтор м *в. гасогенератор.*

газо̀лин, -и́на м фр. хем. *врста лаког бензина, најлакше хлапљива фракција бензина, петролејски етар.*

га̏зомēр јек. **га̏зомјēр** м брод. *направа од две летве спојене под правим углом за мерење газа пловних објеката.*

га̏зометар и **га̏зомēтар,** -тра м *в. гасометар.*

га̂ј, га̂ја и га́ја м (инстр. га̂јем и га́јем; мн. га́јеви) *шумица, шумарак, луг.*

га́јак, -јка м *дем. и хип. од гај.*

га̂јба ж (ген. мн. га̂јбӣ) итал. **1. а.** *отворен решеткасти сандук од дашчица за држање и преношење воћа, поврћа, флаша и др.* **б.** *кавез, крлетка.* **2.** шатр. **а.** *стан.* **б.** *затвор, хапс:* отићи у гајбу.

га̂јбица ж *дем. од гајба; гајба.*

га̀јдāш, -а́ша м (инстр. -а́шем) *онај који свира у гајде.*

га̀јдāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на гајдаше.*

га̂јде ж мн. (ген. мн. га̂јдӣ (га̂јдā)) *народни дувачки музички инструмент који се састоји од кожне мешине у коју су утакнуте три различите свирале:* свирати у ~.

га̀јета ж итал. *рибарски чамац на весла и једра са покривеним прамцем.*

га̀јилац, -иоца м *онај који нешто гаји, узгаја, одгајивач, узгајивач;* фиг. *онај који нешто негује.* ~ коња.

га̀јилӣште с *место где се нешто гаји, узгаја, узгајалиште:* ~ семена, ~ стоке.

га̀јӣља и **га̀јиља** ж *в. гајитељка.*

га̀јитељ м *в. гајилац:* ~ лепе књижевности, ~ књижевног есеја.

га̀јитēљка ж *она која нешто гаји, негује, одгајивачица.*

га́јити, га̂јӣм (га́јӣм) несвр. прел. [гл. им. га́јēње с] **1. а.** *хранити и држати за приплод, подизати, узгајати:* ~ стоку, ~ живину, ~ свилену бубу. **б.** *сејати, садити и обделавати, обрађивати, култивисати:* ~ воће, ~ поврће, ~ пшеницу, ~ цвеће. **в.** *чинити да расте, одржавати, неговати:* ~ дугу косу. **2. а.** *одгајати у физичком и духовном погледу, отхрањивати, подизати, старати се (о некоме):* ~ синове, ~ децу. **б.** *одгајати, васпитавати у одређеном духу:* ~ војнички, ~ спартански. **3.** *одржавати, чувати и развијати, унапређивати:* ~ науку, ~ поезију, ~ пријатељство, ~ обичаје. **4.** *имати, носити у себи (неко осећање), осећати:* ~ љубав, ~ мржњу, ~ жељу, ~ племените осећаје, ~ наду.

га̀јӣћ, -и́ћа и **га̀јић,** -а м *дем. и хип. од гај.*

га̂јица ж ист. *назив за Гајев правопис код Словенаца.*

га̂јка ж (дат. га̂јци; ген. мн. га̂јкӣ) **1.** *покретна пређица, петља (обично од коже) на каишу, појасу кроз коју се провлачи крај каиша.* **2.** вој. *мала покретна навлака код задњег нишана пушке.* **3.** *спирално ижлебљен лежај за завртањ (у металу или дрвету).*

га́јњача ж агр. *врста обрадивог земљишта добијеног крчењем шуме, гаја.*

га̂јскӣ, -ā, -ō *који се односи на гај, гајеве, шумски:* гајске птице.

га́јтан и **га̀јтан** м (мн. -и) тур. **1.** *упредена врпца (памучна, свилена и др.) која служи за украшавање одеће, као ознака чина на војничкој униформи и сл.* **2.** *две или више изолованих жица за спровођење електричне струје уплетених у виду врпце или увучених у изолациони омотач, изоловани вод за електричну мрежу:* електрични ~, продужни ~.

га̀јтанаст, -а, -о *који личи на гајтан:* ~ река.

га̀јтанасто прил. *као гајтан, слично гајтану:* ~ се пружати.

га́јтанскӣ и **га̀јтанскӣ,** -ā, -ō *који је направљен од гајтана:* ~ појас, ~ петља.

гајта̀нчић м *дем. од гајтан.*

га̂к м **1.** (ген. га̂ка) *глас неких птица; гакање:* ~ гусака, ~ врана. **2.** (ген. га́ка) зоол. *сива чапља* Ardea cinerea.

га̏ка ж *гакање.*

га́калица ж *птица која гаче.*

га́кало с и м (мн. с) *особа која много говори, диже грају.*

га́кати, га̂чēм несвр. непрел. *пуштати гласове га-га (о гускама, вранама и сл.).*

га́кнути, га̂кнēм свр. *пустити глас „га“ (о гусци, врани и сл.).*

га̀ктати, га̏кћēм несвр. непрел. *в. гакати.*

га̀куша ж **1.** нар. *врана.* **2.** фиг. пеј. *торокуша, брбљивица.*

га́ла и **га̏ла** ж фр. **1.** *свечано одело.* **2.** *свечаност; свечана приредба.* **3.** (у атриб. служби, непром.) *свечан, богат, раскошан:* ~ ручак, ~ представа. **4.** (у прил. служби) *сјајно, дивно.* – Било је гала.

гала̀ксија (гала̀ктика) ж грч. астр. *велики скуп звезда, одн. сазвежђа у свемиру:* наша ~.

гала̀ктичкӣ, -ā, -ō *који се односи на галактику, галаксију:* ~ систем, ~ маглина.

галакто́за ж (мн. ø) грч. хем. *угљени хидрат сличан глукози.*

га̀лактометар и **га̀лактомēтар,** -тра м грч. *справа којом се одређује масноћа млека, тј. садржај млечне масти и воде у млеку.*

гала̀лит, -и́та м (мн. ø) хем. *тврда пластична маса која служи за израду електротехничких предмета широке потрошње.*

гала́ма ж *вика, граја, ларма; бука, врева.* • **дићи,** дизати галаму *викнути, викати, (из)дерати се; протестовати, (по)бунити се.*

гала́мити, га̀лāмӣм несвр. непрел. [гл. им. гала́мљēње с] **1. а.** *дизати галаму, грају, викати, лармати, грајати.* **б.** (на некога) *викати (на некога), грдити (некога); протестовати.* **2.** фиг. *разметати се, хвалисати се.*

гала̀мџија м (мн. ж) (вок. -јо) разг. *онај који галами, лармаџија;* фиг. *разметљивац, хвалисавац.*

галамџӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на галамџије.*

галамџӣјски прил. *као галамџија, галамећи, бучно;* фиг. *разметљиво.*

галантан, -тна, -о фр. **1. а.** *услужан, предусретљив и љубазан (обично према женама); углађен, учтив, отмен:* ~ мушкарац, ~ младић. **б.** *који лако троши новац, који је широке руке, дарежљив, издашан:* ~ према свирачима. **2.** *распуштен, раскалашан; фриволан, испразан, сладуњав:* ~ лирика, ~ пустоловина, ~ израз. • ~ **доба** (~ **епоха, галантни век**) *раздобље од краја XVII до краја XVIII века у западноевропској културној историји (доба Луја XIV и Луја XV), које карактеришу раскош, луксуз и рафиниране забаве.*

галантēр, -éра м *в. галантерист(а).*

галантерија ж фр. **1.** *галантност, лепо понашање, предусретљивост, услужност, љубазност; отменост, углађеност:* дворска ~. **2. а.** *раскош, луксуз.* **б.** *раскалашност, разузданост.* **4.** *ситнији украсни предмети за личну, кућну и пословну употребу:* кожна ~, ситна ~, метална ~. **б.** *трговина, радња у којој се продају такви предмети.*

галантерӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на галантерију:* ~ радња, ~ роба, ~ трговац.

галантерист(а), -ē м (мн. -сти) *продавац галантеријске робе, трговац галантеријском робом.*

галантно прил. *на галантан начин, кавалерски; дарежљиво:* ~ се владати, ~ дати напојницу.

галантнōст, -ости ж *особина онога који је галантан, онога што је галантно, љубазност; отменост; дарежљивост.*

галванизам, -зма м ел. *део науке о електрицитету; електрична појава која настаје при додиру проводника првог реда са електролитом (према италијанском проналазачу Галванију).*

галванизација ж *примена електричне (галванске) струје у медицини (електротерапија) и галванотехници (галванопластика).*

галванизēр, -éра м *онај који галванизује:* **а.** *терапеут који лечи галванском струјом.* **б.** *в. галванопластичар.*

галванизирати, -ӣзӣрāм (галванизовати, -зујēм) свр. и несвр. прел. **1.** *применити, примењивати галванску струју у лечењу, (из)лечити галванском струјом.* **2.** *превући, превлачити слојем метала помоћу галванизације, галванске струје.* **3.** фиг. *оживети, оживљавати, подстаћи, подстицати.*

галванометар и **галванометāр**, -тра м физ. *апарат за мерење јачине и напона слабих електричних струја.*

галванометарски и **галванометāрскӣ**, -ā, -ō *који се односи на галванометар:* ~ сказаљка.

галванопластика ж ел. *израда рељефних отисака у металу (матрица и клишеа) помоћу електролизе.*

галванопластичāр м *радник, стручњак који се бави галванопластиком.*

галванопластичкӣ, -ā, -ō *који се односи на галванопластику:* ~ отисак.

галваноскоп м физ. *инструмент, апарат за откривање електричних струја мале јачине у затвореном колу проводника.*

галваностегија ж *превлачење металних предмета танким слојем нерђајућих метала помоћу електролизе.*

галванотерапија ж мед. *лечење помоћу галванске струје, електротерапија.*

галванотехника ж *заједнички назив за поступке галваностегије и галванопластике.*

галванотехничкӣ, -ā, -ō *који се односи на галванотехнику.*

галванотипија ж грч. *в. галванопластика.*

галвāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на галванизам.* • ~ **струја**, ~ **електрицитет** *истосмерна (једносмерна) електрична струја која тече између два метала кад је међу њима електролит.* ~ **елемен(а)т** (~ **ћелија**) *направа за претварање хемијске енергије у електричну.*

галēб м (мн. галебови (галēби)) зоол. **а.** *род птица из реда пловуша* Larus *из пор.* Laridae, *дугих крила, кратких ногу са добро развијеним опнама за пливање.* **б.** мн. *породица птица вивчарица* Laridae, *којој припада овај род.*

галéбак, -éпка м *дем. и хип. од галеб.*

галебина ж *аугм. и пеј. од галеб.*

галебић м *дем. и хип. од галеб; птић галеба.*

галебица ж *женка галеба.*

галебљӣ, -ā, -ē *који се односи на галебове, галебов:* ~ крик.

галега ж бот. *вишегодишња биљка* Galega officinalis *из ф. махунарки, чији су млади изданци јестиви.*

галенит, -ита м (мн. ø) грч. мин. *најважнија руда олова, оловни сулфид* (PbS) *плавкастосиве боје, оловни сјајник.*

галēнскӣ, -ā, -ō фарм. *који се справља једноставним поступком у апотекама од дрога и хемикалија (по начелима старогрчког лекара Галена):* ~ лекови, ~ препарати.

галēпскӣ, -ā, -ō *који се односи на галебове, који је као у галебова:* ~ лет.

галепчић м *дем. и хип. од галеб; птић галеба.*

галēрија и **галерија** ж итал. **1. а.** *дугачка уска светла просторија, обично са спољне стране зграде, која спаја поједине делове грађевине:* скупштинска ~, ~ огледала (у Версају). **б.** *дугачки отворен трем, ходник, обично са стубовима.* **в.** *подземни спојни ходник у руднику, тврђави и сл.* **2.** *уздигнути део гледалишта са седиштима у позориштима, концертним дворанама и сл. који служи за смештај гледалаца, слушалаца, хора и сл.; публика која се тамо налази.* **3.** *просторија у којој се излажу уметничка дела; збирка уметничких дела која се у њој излажу; уметничка установа, музеј у коме се чувају та дела:* сликарска ~, вајарска ~, ~ фресака. **4.** *низ ликова (типова) у књижевном делу:* ~ типова, ~ женских ликова. • **трећа** ~ поз. *највиша галерија са најјефтинијим улазницама;* фиг. *народ, широка публика.*

галēрииица и **галеријица** ж *дем. од галерија.*

галерӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на галерију.*

галерист(а), -ē м (мн. -сти) *власник галерије (3); стручњак за рад у уметничким галеријама.*

галеристичкӣ, -ā, -ō *који се односи на галеристе.*

галета ж итал. (обично у мн.) *врста колача, двопека.*

галија (гâлија) ж итал. **1.** ист. *средњовековни ратни или трговачки брод са веслима и једрима (на коме су обично веслали робови, осуђеници).* **б.** *такав брод као место издржавања казне; издржавање такве казне:* осудити на галију, казнити галијом. • **као да су ти све галије потопљене (потонуле и сл.)** *јако си нерасположен, потиштен, снужден.*

галӣјāш, -áша м **а.** *онај који управља галијом, бродар на галији; лађар, морнар уопште.* **б.** *в. галијот (а):* роб ~.

галӣјāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на галијаше.*

галијица ж *дем. од галија.*

галӣјот м итал. **а.** *осуђеник, роб који је служио као веслач на галији.* **б.** *в. галијаш (а).*

гâлијум (гâлӣј, -ија) м (мн. ø) хем. *хемијски елеменат* (Ga), *метал беле боје, сличан алуминијуму.*

гâлијумов, -а, -о *који се односи на галијум.*

галиканац, -нца м *присталица галиканизма.*

галиканизам, -зма м ист. цркв. *религиозно-политички правац у француској католичкој цркви XV–XVIII века који је тежио за што већом самосталношћу у односу према папству, папској власти.*

галикāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на галиканизам и галиканце:* ~ црква.

галиканство с *в. галиканизам.*

галилēјскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на Галилеју (јеврејску покрајину у Палестини, у којој се, по хришћанском предању, родио Исус Христос).* **2.** *који је у духу Христовог учења, хришћански.*

галима̀тијас м фр. *нејасан и збркан, неразумљив говор или писмени састав; збрка, нејасност у изражавању.*

гали̏о̄н, -о́на м итал. *ратни и трговачки брод једрењак из XVI и XVII века, са три до пет једара.*

га́лити, га̑ли̅м несвр. прел. [гл. им. га́љēње с] **а.** *чинити ведрим, веселим, разгаљивати, веселити:* ~ душу, ~ срце. **б.** *стишавати, ублажавати, блажити; утаживати:* ~ бол, ~ тугу; ~ жеђ. **в.** *расхлађивати, хладити, освежавати:* ~ груди, ~ чело (нпр. о ветру). ■ ~ **се 1.** *разведравати се, ведрити се (о небу).* **2.** *освежавати се, крепити се, окрепљивати се; развесељавати се, разгаљивати се.*

га̏лица и **га̑лица** ж хем. *кристални сулфат неких метала (гвожђа, бакра, цинка и сл.).* • **бела** ~ *цинков сулфат, чији се водени раствор употребљава као лек за запаљење очију.* **зелена** ~ *феросулфат, сулфат гвожђа, који се употребљава као дезинфекционо средство, у бојарству и др.* **модра, плава** ~ *бакарни сулфат, који се у воденом раствору, помешан са гашеним кречом, користи за прскање винове лозе, плави (модри) камен.*

га̏лица ж зоол. *род планинских птица врапчарки* Pyrrhocorax *из пор.* Coroidae, *црног перја и црвених ногу.* • **жутокљуна планинска** ~ *врста галице* P. graculus, *чолица.* **црвенокљуна алпска** ~ *врста галице* P. pyrrhocorax.

галици̏зам, -зма м лат. *француска реч, израз или језички обрт, језичка конструкција употребљена у неком другом језику.*

га̏личнӣ и **га̑личнӣ,** -ā, -ō *који се односи на галицу/галицу.*

га̏личаст, -а, -о *црн као галица, вран.*

гало̀вран м и **гало̀врана** ж зоол. *в. гачац.*

гало̀ман м *онај који претерано воли Французе и све што је француско.*

галома̀нија ж *привржености Французима и претерана љубав према свему што је француско.*

гало̀ма̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на галомане.*

га̀ло̄н, -о́на м енгл. *англосаксонска мера за запремину течности (4,564 l у Енглеској, одн. 4,785 l у САД).*

га́лоња м (мн. ж) *во црне длаке и име таквом волу.*

га́лоњица м (мн. ж) *дем. и хип. од галоња.*

га̀ло̄п, -о́па и **га̀лоп,** -а м фр. *најбржи коњски трк (у скоковима).* **2.** *брзи плес који је био популаран у Француској и Енглеској у XIX веку.* • **у галопу** *галопом, галопирајући, брзо.*

галопи́рајӯћӣ, -ā, -ē у изр.: ~ **туберкулоза** мед. *туберкулоза која се веома брзо развија, акутна туберкулоза.* ~ **инфлација** *инфлација која нагло напредује.*

галопи́рати, гало̀пӣра̄м несвр. *трчати галопом, у галопу; јахати терајући коња у галоп.*

га̀ло̄пскӣ и **га̀лопскӣ** (га̀ло̄пнӣ и га̀лопнӣ), -ā, -ō *који се односи на галоп:* ~ трка.

гало̀фил, -а и **гало̀фӣл,** -и́ла м *пријатељ, љубитељ Француза и свега што је француско.*

гало̀филскӣ и **гало̀фӣлскӣ,** -ā, -ō *који се односи на галофиле.*

гало̀ша ж фр. (обично у мн.) *в. каљача.*

га̑лскӣ, -ā, -ō *који се односи на Гале и Галију, одн. у данашње време на Французе и Француску, француски:* ~ дух, ~ хумор. • ~ **петао** *симбол Француске.*

га̑лски прил. *на галски, француски начин, у француском духу.*

га̏ља ж *црна овца.*

га̏ма[1] ж грч. **1.** *треће слово грчке азбуке (γ), које се чита као „г".* **2.** зоол. *врста ноћног лептира* Plusia gamma *из пор.* Noctuidae. • ~ **зраци** физ. *електромагнетни зраци високе фреквенције који се јављају при радиоактивном распаду.*

га̏ма[2] ж фр. муз. **а.** *низ од осам узастопних тонова, скала, лествица.* **б.** *пети тон музичке лествице, „ге".* **в.** фиг. *низ, шаренило, разноврсност; богатство:* ~ осећања, ~ боја; ~ варијаната.

гамаглобу̀лӣн, -и́на м *беланчевина крвног серума која ствара специфичан имунитет.*

га̏ма̄д ж зб. (инстр. -и (-а̄ђу); мн. ø) **1. а.** *инсекти штеточине који нападају човека (ваши, буве, мушице и сл.).* **б.** *ситне, одвратне животиње, гмизавци.* **2.** фиг. пеј. *гадови, жгадија, олош.*

гама̀шна ж фр. (обично у мн.) **а.** *доколеница од коже или штофа.* **б.** *штофани назувак који се обува преко обуће, камашна.*

га̀мбӣт, -и́та и **га̀мбит,** -а м итал. шах. *шаховско отварање при којем се жртвује пешак или нека друга лака фигура да би се постигла боља позиција.*

га̀мет м и **гамѐта** ж грч. биол. *мушка или женска полна ћелија.*

гаметогене́за ж грч. биол. *процес стварања и сазревања полних ћелија.*

га̀мизати, -ижēм несвр. непрел. **1.** *в. гмизати.* **2.** *кретати се у великом броју, у гомили, врвети.*

га̀нга и **га̀нгалица** ж (обично у мн.) *народна песма која се изводи на начин примитивне полифоније, отегнуто, једнолико:* херцеговачка ~.

га̀нглија ж грч. анат. *нервни чвор, који је састављен од нервних ћелија и влакана.* • **ићи (некоме) на ганглије** жарг. *много нервирати (некога), ићи на нерве (некоме).*

га̀нглијица ж *дем. од ганглија.*

га̀нгли̏јскӣ, -ā, -ō *који се односи на ганглије:* ~ ћелија, ~ систем.

гангре́на ж грч. мед. *изумирање и размекшавање, труљење ткива дела тела или органа услед престанка снабдевања крвљу или инфекције.* • **влажна** ~ *паралелна појава процеса гнојења и труљења ткива.* **сува** ~ *сушење и скврчавање делова тела, некроза.* **гасна (плинска)** ~ *инфекција ране нарочитим бацилима из земље који разлажу ткива стварајући ваздушне мехуриће,* gangraena emphysematosa.

га̏нгрено̄зан, -зна, -о *који је оболео од гангрене, захваћен гангреном:* ~ ткиво.

га̀нгстер м енгл. **а.** *члан злочиначке и уцењивачке дружине (обично у Америци), разбојник, уцењивач, бандит.* **б.** разг. *лопов; хуља, нитков.*

гангстѐра̄ј, -а́ја м *гангстерско дело, гангстерски поступак; гангстерски начин рада, поступања, гангстерство.*

га̀нгстерскӣ, -ā, -ō *који се односи на гангстере, својствен гангстерима:* ~ банда, ~ пљачка, ~ дело, ~ поступак.

га̀нгстерски прил. *на гангстерски начин, као гангстери, разбојнички.*

га̀нгстерство с *гангстерско деловање, разбојништво, бандитизам.*

ганди̏зам, -зма м *учење вође индијског народа Гандија, покрет за политичко ослобођење, друштвену и моралну обнову Индије.*

га̏ндијевац, -ēвца м *присталица гандизма.*

га̀нути, га̏нēм свр. *јако узбудити, дирнути, тронути, потрести.* ■ ~ **се** *бити ганут, узбудити се, потрести се.*

ган̀ӯтљив, -а, -о **1.** *који се лако може ганути, осетљив, саосетљив, саосећајан, сажаљив:* ~ човек. **2.** *који је у стању да гане, који може да гане, узбуди, дирне, дирљив, узбудљив:* ~ глас, ~ тужбалица, ~ призор.

гану̀тљиво прил. *са узбуђењем, тронуто, потресено, дирљиво.*

гану̀тљиво̄ст, -ости ж **1.** *особина, стање онога који је ганутљив, осетљивост; дирљивост.* **2.** *ганутост, потресеност, узбуђеност.*

га̏нӯто прил. *потресено, тронуто, узбуђено.*

га̏нӯто̄ст, -ости ж *стање онога који је ганут, потресеност, тронутост; узбуђење, узбуђеност; саосећање, самилост.*

гану́ће с *в. ганутост.*

га́њати (се), га̑ња̄м (се) несвр. прел. (обично итеративно) *в. гонити (се).*

гањи́вати (се), га̀њујēм (се) *несвр. према ганути (се).*

гȁовица ж зоол. **а.** *врсѿа мале слаѿководне рибе ѓоркоѓ меса* Rhodeus amarus *из ѿор. шарана* (Cyprinidae), *која се обично уѿоѿребљава као мамац ѿри ѿецању.* **б.** мн. *род малих слаѿководних риба* Paraphoxinus (Phoxinus) *из ѿор. шарана* (Cyprinidae).

гâр, гâра м и гâри ж **1.** *црне, недоѓореле чесѿице од ѓорења које се у виду ѿрашине дижу са димом или осѿају на самом ѓориву, чађ.* **2.** бот. *ѿаразиѿска ѓљивица* Ustilago *из ф.* Ustilaginae, *чије врсѿе ѿаразиѿирају на класовима жиѿарица (ѿшенице, ѿроса, кукуруза и др.), снеѿ; биљна болесѿ коју изазивају ове ѓљивице (код које се наѿаднуѿи орѓани, класови ѿреѿворе у црну ѿрашну масу сѿора ѿаразиѿа).* • **црн као ~** *јако црн.*

гáра и **гȁра** ж **1.** *црна домаћа живоѿиња (обично овца).* **2.** разг. *хиѿ. од ѓаравуша; ѓаравуша.*

гȁрав, -а, -о **1. а.** *уѿрљан, замазан ѓаром, оѓарављен, чађав.* **б.** *ѿрљав, црн од ѿрљавшѿине.* **в.** *који је боје ѓара, црн, ѿаман; ѿоцрнео, ѿреѿлануо:* ~ око, ~ коса; ~ лице. **2.** (у им. служби, само одр.) ж *црномањасѿа женска особа, ѓаравуша.*

гȁравац, -āвца м **а.** *црномањасѿ мушкарац.* **б.** *уоѿшѿе онај који је ѓарав, црн, ѿрљав;* фиг. *одрѿанац, бедник.*

гарàвило с *ѓарава, црна боја, ѓаравосѿ:* ~ лица.

гарáвити, гàрāвӣм и **гȁравити,** -ӣм несвр. [гл. им. -вљēње с] **1.** прел. *бојиѿи, мазаѿи ѓаром, црном бојом, бојиѿи у црно, црниѿи; мрчиѿи:* ~ лице, ~ обрве. **2.** непрел. *ѿосѿајаѿи ѓарав, црн (нѿр. о лицу).* ■ ~ **се 1.** *мазаѿи се, ѿрљаѿи се ѓаром, црном бојом.* **2.** *в. ѓариѿи (2б).*

гȁравица (гȁрāвка) ж *в. ѓаравуша.*

гаравко м *в. ѓаравац.*

гȁравōст, -ости ж *особина онога који је ѓарав, онога шѿо је ѓараво, ѿамна боја, ѓаравило, црнило.*

гарàвуша ж разг. *црномањасѿа женска особа, црнка.*

гȁрāвче, -ета с *црномањасѿо деѿе.*

гарáжа ж фр. *ѿросѿорија која служи за смешѿај моѿорних возила, уоѿшѿе сѿремишѿе за моѿорна возила.*

гаражи́рати, -àжӣрāм свр. и несвр. прел. *смесѿиѿи, смешѿаѿи (моѿорно возило) у ѓаражу.*

гàрāжнӣ, -ā, -ō *који се односи на ѓаражу и ѓаражирање:* ~ простор, гаражна врата.

гâран, -рна, -о песн. *в. ѓарав (1).*

гàрант м *онај који ѓаранѿује, јамчи, јемац:* ~ законитости, ~ грађанске слободе.

гарантир- *в. ѓаранѿов-.*

гàрантнӣ, -ā, -ō *који се односи на ѓаранцију, који јамчи, ѓаранѿује; којим се даје ѓаранција:* ~ рок, ~ писмо, ~ лист, ~ пакт.

гàрантовāно прил. разг. *сиѓурно, ѿоуздано, несумњиво; са ѓаранцијом.* – Гарантовано ће победити. Гарантовано спречава опадање косе.

гàрантовати, -тујēм свр. и несвр. прел. (нешто, за некога) *да(ва)ѿи ѓаранцију, јемсѿво, ѿримиѿи, ѿримаѿи на себе одѓоворносѿ (за некоѓа, за нешѿо), (за)јамчиѿи; осиѓура(ва)ѿи, обезбедиѿи, обезбеђиваѿи:* ~ за некога, ~ мир, ~ слободу, ~ зајам, ~ људска и грађанска права. • **гарантовано снабдевање** *рационирано снабдевање живоѿним намирницама и друѓим ѿоѿребама.* **гарантоване цене** *цене уѿврђене уѓовором оѿкуѿне орѓанизације којим се јамчи, ѓаранѿује доња ѓраница оѿкуѿних цена.* **не гарантујем за себе** *не моѓу се више савладаѿи, не владам више својим ѿосѿуѿцима.*

гарàнција ж **а.** *јемсѿво, осиѓурање, обавеза.* **б.** правн. *обавеза ѿреће особе (ѓаранѿа, јемца) да ће намириѿи веровника ако ѿо не учини дужник.*

гâрда ж фр. **1. а.** *елиѿне војне јединице које обављају ѿочасне функције и брину се за личну сиѓурносѿ шефа државе или владара; лична ѿелесна сѿража владара или шефа државе.* **б.** *војска; род војске:* грађанска ~, мобилна ~, народна ~, коњичка ~, пешачка ~. **2.** фиг. *нарашѿај, ѿоколење, ѿлејада; ѓруѿа, скуѿ личносѿи:* нова ~ филозофа. • **бела ~** ист. 1) *конѿрареволуционарна војска у Окѿобарској револуцији.* 2) *колаборационисѿичка војска у Словенији у Друѓом свеѿском раѿу.* **стара ~** *искусни, ѿрекаљени борци у некој обласѿи, веѿерани; веѿеран.* **телесна ~** *одред војника за личну зашѿиѿу владара, шефа државе и сл.* **црвена ~** ист. *револуционарна војска у Окѿобарској револуцији.*

гардедáма ж фр. *ѿраѿиља младе девојке, даме ѿриликом излазака, на ѿлесу и сл., дружбеница.*

гàрдēнија ж бот. *род ѿроѿских ѓрмова* Gardenia *из ф. броћеви* (Rubiaceae), *чије се ѿојединe врсѿе узѓајају као украсне биљке* (G. florida *и др.*).

гардерóба и **гардерòба** ж фр. **1. а.** *ѿросѿорија, месѿо у ѿозоришѿу, биоскоѿу и јавним локалима за одлаѓање и чување каѿуѿа, оѓрѿача, шешира и кишобрана.* **б.** *месѿо на железничкој, ауѿобуској сѿаници, ѿрисѿанишѿу и сл. за осѿављање и чување ѿрѿљаѓа ѿуѿника.* **в.** *одељење, ѿросѿорија у ѿозоришѿу за косѿимирање ѓлумаца.* **г.** *ормар за одећу и рубље.* **2.** *одећа и обућа којом неко расѿолаже; косѿими:* летња ~, зимска ~.

гардерòбер, -éра (гардерòбāр, -áра) м *онај који ѿрима и издаје сѿвари у ѓардероби, чувар ѓардеробе; онај који ѿомаже ѿри ѿресвлачењу и оѿремању ѓлумаца у ѿозоришној ѓардероби.*

гардерòберка (гардерòбāрка) ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа ѓардеробер.*

гȁрдӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на ѓарду:* ~ официр.

гȁрдист(а), -ē м (мн. -сти) *војник који служи у ѓарди; лични чувар, ѿелохраниѿељ.*

гардѝстичкӣ, -ā, -ō *в. ѓардијски.*

гàревина ж и **гáреж** м и ж *в. ѓар (1).*

гарибàлдијевац, -ēвца и **гарибалди́нац,** -нца м ист. *ѿрисѿалица идеја револуционарноѓ ѿокреѿа иѿалијанскоѓ револуционара Гарибалдија; војник Гарибалдијеве војске.*

гарибàлдӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на ѓарибалдинце, који је у духу Гарибалдијевих идеја.*

гàрило с *црна боја, ѓаравило.*

гȁрити, -ӣм несвр. прел. [гл. им. гȁрēње с] *в. ѓаравиѿи (1).* ■ ~ **се 1.** *в. ѓаравиѿи се (1).* **2. а.** *ѿосѿајаѿи ѓарав, црн (нѿр. о цилиндру ламѿе).* **б.** *обрасѿаѿи ѿамним маљама (о уснама).* • **гарила га наусница** *ѿочели су му расѿи бркови.*

гáрити, гâрӣм несвр. прел. [гл. им. гáрēње с] *ѿреораваѿи њиву ѿосле скидања усева да би се боље наѿоѿила влаѓом и да би била ѿоѓоднија за обраду.*

гàрӣшнӣ и **гȁрӣшнӣ,** -ā, -ō *који се односи на ѓаришѿе.*

гȁрӣште с *в. зѓаришѿе.*

гȁркати, -āм несвр. прел. **1.** *ѿодсѿицаѿи, џаркаѿи:* ~ ватру. **2.** *лаѓаним, сиѿним ударима ѿодсѿицаѿи (коња) на брже креѿање.*

гàрмонд м фр. штамп. *ѿиѿ шѿамѿарских слова средње величине (10 ѿиѿоѓрафских ѿачака).*

гарнѝзōн, -óна м фр. вој. *војна ѿосада, војска сѿационирана у неком месѿу; месѿо у којем је смешѿена војна ѿосада.*

гарнизòнāр, -áра м вој. *команданѿ ѓарнизона.*

гарнизòнирати, -òнӣрāм свр. и несвр. вој. **1.** непрел. *боравиѿи, биѿи смешѿен као ѓарнизон (о војној јединици).* **2.** прел. *смесѿиѿи, смешѿаѿи (војну јединицу) као ѿосаду, ѓарнизон.*

гарнѝзōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на ѓарнизон:* ~ служба, ~ болница.

гарни́рати, гàрнӣрāм свр. и несвр. фр. (месо, рибу и сл.) *дода(ва)ѿи јелу разне додаѿке, обично од ѿоврћа;* фиг. *зачиниѿи, зачињаваѿи:* риба гарнирана пиринчем, месо гарнирано грашком.

гарни́рунг м нем. *додаѿак јелу (обично од ѿоврћа).*

гарниту́ра ж фр. **1.** *више ѿредмеѿа исѿе врсѿе и намене који се доѿуњују и чине целину, комѿлеѿ; сеѿ:* баштенска ~, салонска ~, ~ столица, ~ тањира, ~ за чај, ~ рубља. **2.** фиг. *ѓруѿа људи ѿовезаних исѿим ѿослом, орѓанизацијом и сл., екиѿа; смена; ѓруѿа водећих људи:* руководећа ~.

гарнѝшна ж *в. карниша.*

га̀ро̄в, -ѐва и -о́ва м *пас црне длаке.*

га́роња м **1.** *во црне длаке.* **2.** фиг. **а.** *гарав, црномањаст човек.* **б.** *топ; тенк.*

га̀ротина ж *гарави траг, остаци од горења, ватре; гар, чађ.*

гарсониjе́ра и **гарсоње́ра** ж фр. *мали стан за самца (обично једнособни, без кухиње).*

гару̀штина ж *аугм. и пеј. од гар.*

га̂с м (мн. га́сови) **1. а.** физ. и хем. *материја у гасовитом, ваздушастом агрегатном стању (за које је карактеристична слаба кохезија и тежња за ширењем и заузимањем расположивог простора).* **б.** мн. разг. *гасовити продукти варења хране који се избацују из црева:* имати гасове. **2. а.** *општи назив за гасовита горива која се употребљавају у индустрији и домаћинству (за осветљење, загревање, погонско гориво и др.), плин:* природни (земни) ~, генераторски ~, светлећи ~. **б.** *моторно гориво помешано с ваздухом које се помоћу нарочитог уређаја убацује у мотор:* папучица за гас. **3.** нар. *в. петролеј.* • **барски ~** хем. *метан* (CH_4). **бити под гасом** разг. *бити припит.* **(дај) гас!** *команда за покретање, одн. убрзавање аутомобила појачавањем прилива горива у мотор.* **(до)да(ва)ти ~** *појача(ва)ти брзину аутомобила појачавајући прилив горива у мотор.* **под пуним гасом** разг. *највећом брзином.* **одузети, одузимати ~** разг. *прекинути, прекидати или смањи(ва)ти прилив горива у мотор и смањи(ва)ти брзину.*

га̀силац, -иоца м *онај који гаси пожар, ватрогасац.*

га̀силица ж *направа на подужој мотки за гашење свећа у цркви.*

га̀сило с **а.** *оруђе или средство за гашење ватре.* **б.** *в. гасилица (а).*

га̀си̏љка ж *в. гасилица (а).*

га́сити, га̂си̅м несвр. прел. [гл. им. га́ше̄ње с] (нешто) **1. а.** *чинити да нешто престане горети или светлети, трнути:* ~ свећу, ~ ватру, ~ светло. **б.** (мотор) *искључивати, заустављати (спречавањем прилива горива).* **2.** фиг. *спречавати да се нешто развије, сузбијати, гушити; угушивати, стишавати:* ~ страсти, ~ жеље, ~ устанак, ~ буну. **3.** *заливати и сједињавати са водом (живи креч).* ■ **~ се 1. а.** *престајати горети или светлети, трнути (о ватри, светлости).* **б.** *рђаво горети, не прихватати добро ватру (о дрвету, цепаници).* **в.** *престајати радити, функционисати, заустављати се (о мотору).* **2.** фиг. **а.** *нестајати, губити се, ишчезавати, пролазити; умирати, изумирати; стишавати се.* – Животне функције се гасе. Гаси му се слава. **б.** правн. *губити важност, престајати важити (о праву, одлуци и сл.).* **в.** *укидати се (о радном месту).* • **~ жеђ** *пијући отклањати осећај жеђи, утољавати жеђ.* **~ огњиште (кућу)** *затирати, уништавати породицу.* **~ угљевље** *бајати, врачати бацајући угљевље, жар у воду.* **гаси му се звезда** *пролази му слава.* **~ радио (телевизор)** разг. *искључивати.*

гасифѝка̄тор м техн. *апарат за претварање течности у гас жељеног притиска;* уп. карбуратор.

гасифика́ција ж **1.** *претварање чврстог горива у гас (непотпуним сагоревањем или реакцијом с воденом паром).* **2.** *увођење гаса, плина у домаћинства, установе и индустријска постројења, постављање инсталација које омогућавају коришћење гаса као горива.*

га̂с-ма̀ска ж нем. *маска која се ставља на лице ради заштите органа за дисање, очију и лица од отровних материја у ваздуху (гасова, пара).*

га̂сни̅, -а̄, -о̄ *који се односи на гас, плински:* ~ бројило, ~ резервоар, ~ осветљење. • **~ гангрена, ~ комора** и др. *в. код тих имена.*

га̏снути, -не̄м несвр. непрел. (обично песн.) *гасити се полако, постепено; чилети, ишчезавати.*

гасо̀вит, -а, -о *који је у виду, облику гаса; који има особине гаса:* ~ стање; ~ тело, ~ материја.

гасо̀вито̄ст, -ости ж *особина оног што је гасовито.*

га̏сово̄д и **га̏совод,** -ода м *уређај, цевовод за спровођење гаса, плиновод.*

га̏соводни̅, -а̄, -о̄ *који се односи на гасовод, који спроводи гас:* ~ цев.

гасогене̏ра̄тор м *апарат који служи за производњу генераторског гаса гасификацијом чврстог горива (угља и дрвета).*

га̏сометар и **га̏соме̄тар,** -тра м *апарат за мерење количине утрошеног гаса, плина, плиномер.*

гаста̀рбајтер м нем. *радник на привременом раду у страној држави, страни радник.*

гаста̀рбајтерски̅, -а̄, -о̄ *који се односи на гастарбајтере.*

гастрѝтис и **гастри́тис** м грч. мед. *запаљење слузнице желуца, катар:* хронични ~.

гастрѝтича̄р м *онај који болује од гастритиса.*

гастро̀ном м *вештак у спремању добрих, укусних јела; познавалац и љубитељ укусних јела, гурман, сладокусац.*

гастроно̀мија ж грч. *познавање и вештина припремања јела̄; гурманство.*

гастро̀номски̅, -а̄, -о̄ *који се односи на гастрономе и гастрономију.*

гастро̀по̄д, -о́да м зоол. *у мн.: класа пужева* Gastropoda, *који се крећу помоћу трбушног мишића, стопала (у јд.: такав пуж).*

гастро̀скоп м мед. *апарат који се провлачи кроз једњак до желуца ради прегледа слузокоже желуца.*

гастроско̀пија ж грч. мед. *метода испитивања слузокоже желуца помоћу гастроскопа.*

гастроско̀пски̅, -а̄, -о̄ *који се односи на гастроскопију и гастроскоп:* ~ преглед.

га̀струла ж грч. *стадијум у развитку заметка вишећелијских животиња, при чему се образују два слоја ћелија: спољашњи (ектодерм) и унутрашњи (ендодерм).*

га̂т м (мн. га́тови) **1.** *вештачка препрека, преграда у воденом току, насип, брана или покретна устава за препуштање загађене, заустављене воде.* **2. а.** *зидани насип у луци за пристајање бродова, моло; лукобран.* **3.** *одводни воденички канал, јаз.*

га́талац и **га̀талац,** -аоца м (ген. мн. -ала̄ца̄) *в. гатар.*

га́талачки̅ и **га̀талачки̅,** -а̄, -о̄ *који се односи на гатаоце.*

гата̀ли̅нка ж зоол. *мала зелена жаба* Hyla arborea *из пор.* Hylidae, *која борави на дрвећу и у жбуњу (према народном сујеверју предсказује какво ће бити време).*

га́талица ж **1.** *в. гатара.* **2.** *речи и покрети који прате врачање, бајање, врачарска формула, враџбина, басма; празноверица.*

га́тало с и м (мн. с) **а.** *особа̄ која гата, која се бави гатањем.* **б.** *особа која прича гатке, причало, причалица; брбљивац, брбљивица.*

га̀та̄р, -а́ра м *онај који гата, врачар.*

га̀тара ж *она која гата, врачара, бајалица.*

гата̀рина ж *награда, плата за гатање, врачарина.*

гата̀рица и **га̀та̄рка** ж *в. гатара.*

га̀та̄рски̅, -а̄, -о̄ *који се односи на гатаре и на гатање.*

га̀та̄рски прил. *на гатарски начин, као гатар.*

гата́рство с *бављење гатањем, гатарска вештина.*

га́тати, га̂та̄м несвр. непрел. (ретко прел.) **1.** *прорицати, предсказивати будуће догађаје, судбину или погађати чињенице из прошлости (гледајући у карте, длан, талог кафе и др.).* **2. а.** *врачати, бајати.* **б.** *причати напразно или неистинито, наклапати.*

га̀тер м нем. *вишеструка машинска тестера с моторним погоном.*

гатѐрист(а), -е̄ м (мн. -сти) *радник који рукује гатером.*

га̀терски̅, -а̄, -о̄ *који се односи на гатер.*

га̏тити, -и̅м и **га́тити,** га̂ти̅м несвр. прел. [гл. им. га̏ће̄ње и га́ће̄ње с] (нешто) *преграђивати (водени ток) гатом, браном, на-*

сипом, заустављати и регулисати (водени ток) гатом, загађивати.

га̀ти̑ћ, -и́ћа и **га̀тић**, -а м *дем. од гат.*

га̂тка ж (ген. мн. га̂тки̑) **а.** *народна приповетка у којој преовлађују фантастични, митски елементи; бајка; легенда.* **б.** *празна прича, измишљотина.* **в.** *в. гаталица (2).*

га̂ткица ж *дем. од гатка.*

га́тња ж *гатање; гатка, враџбина.*

га̀ћа̄н, -а́на и **га̀ћан**, -а **1. а.** зоол. *врста питомог голуба* Columba pedibus pennatis, *чије су ноге обрасле перјем.* **б.** *петао чије су ноге обрасле перјем.* **2.** *онај који носи упадљиво широке и дуге гаће.*

га̏ћа̄нка и **га̀ћа̄нка** ж **1.** *гаћаста голубица или кокош.* **2.** пеј. *она која носи гаће, шалваре.*

га̏ћаст, -а, -о *чије су ноге обрасле дужим перјем, које личе на гаће (о пернатој живини и др. пернатим животињама):* ~ голуб, ~ кокош.

га̀ћа̄ш, -а́ша м *в. гаћан.*

га̏ће, га̂ћа̄ ж мн. *доњи део рубља (мушког или женског) који обухвата посебно обе ноге.* • **биће ~ само не знам кад ће** *десиће се нешто, само се не зна када.* **~ му се тресу од страха** *јако се боји.* **или куј, или не мрчи гаћа** *или ради својски, као што треба, или се не прихватај посла.* **мрчи ~ а ковати неће** *каже се за онога који се неозбиљно подухвата неког посла.* **истресати ~ на некога** *искаљивати бес на некоме.* **напунити ~** шаљ. и пеј. *обавити велику нужду у гаће, укакити се;* фиг. *уплашити се јако.* **(о)крвавити ~** подр. *проли(ва)ти крв на бојном пољу, (по)гинути.* **остати без гаћа** *јако осиромашити.* **претрести, протрести (некоме) ~** *прикљештити, уплашити некога темељним испитивањем.* **растресати ~ (над неким)** *правити се моћним, истресати се (над неким).* **сишло му срце у ~** *страшно се уплашио;* уп. срце му сишло у пете (под пета).

гаћѐтине ж мн. *аугм. и пеј. од гаће.*

га̏ћеша 1. м *в. гаћан.* **2.** ж *в. гаћанка.*

га̏ћице ж мн. *дем. од гаће; кратке гаће:* женске ~, мушке ~, спортске ~, купаће ~.

га̏ћкати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: гађати (се).*

га̏ћнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гаће.*

га̏ћнӣк м *узица, врпца којом се везују гаће око појаса, учкур, свитњак.*

га́ћоња м (мн. ж) **а.** *онај који носи упадљиво широке, дуге гаће (место чакшира),* одн. *онај који носи чакшире с великим туром.* **б.** фиг. *човек на високом положају, моћан, утицајан човек; одважан, храбар човек, јуначина.*

га̀ћӯрде ж мн. *пеј. од гаће.*

гаћу̀рине ж мн. *аугм. и пеј. од гаће.*

га̀уда ж (обично у синтагми **~ сир**) *врста пуномасног тврдог сира (названог по холандском граду Гауди).*

га̀ус м физ. *јединица магнетске индукције (названа по немачком математичару и астроному Гаусу).*

га̏учо м (мн. -чи) шп. *чувар великих стада говеда у пампасима Јужне Америке.*

га̏ф м (мн. -ови) фр. *несмотреност, непромишљеност; глуп, непромишљен, погрешан поступак, глупост:* правити гафове.

га́цати, га̂ца̄м и **га̀цати**, -а̄м несвр. **1.** непрел. (прел.) (по нечему, нечим, нешто или без допуне) *газити по води, блату, расквашеном снегу и сл.* **2.** прел. (нешто) *набијати гажењем:* ~ купус у каци.

га̏цкати, -а̄м несвр. *у дем. значењу: гацати.*

га̀цӯр, -у́ра м *врста голуба.*

га̀чац, -чца м зоол. *врста вране тамноплавог сјајног перја* Corvus frugilegus *(по величини између вране и чавке), која се гнезди на високом дрвећу у градским парковима.*

га̀шљив[1], -а, -о *који се брзо и лако гаси, који тешко гори:* ~ дрво, ~ врбовина, ~ кандило.

га̀шљив[2], -а, -о *који заудара на гас, петролеј; замазан гасом, петролејем:* ~ јастук.

га̀шљикав, -а, -о *в. гашљив*[1].

га̂шњав, -а, -о *в. гашљив*[2].

га́шњача ж *мала плехана петролејска лампа.*

гва̏ла и **гва̏ља** ж *грудвица, лоптица, грумен.*

гва̏нако м зоол. *врста ламе из Јужне Америке* Lama huanachus.

гва̏но с (мн. ø) шп. *природно ђубриво настало распадањем наслага птичијег измета и птичијих лешева на обалама Јужне Америке.*

гварди̇̀ја̄н, -а́на и **гва̏рдија̄н**, -а м итал. *старешина фрањевачког или капуцинског самостана.*

гварди̇̀ја̄нскӣ и **гва̏рдија̄нскӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на гвардијане.*

гва̏ш м фр. слик. **а.** (мн. ø) *врста акварела, техника сликања густим намазом нарочитих водених боја код које се светлосно нијансирање постиже мешањем пигмента с белом бојом.* **б.** *слика израђена таквом техником.*

гве̏лф м итал. ист. *присталица папе и владајуће куће Гвелфа у средњовековној Италији.*

гве̏лфскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гвелфе.*

гвине́ја ж енгл. ист. *ранија енглеска новчана јединица од 21 шилинга.*

гви̏нт м нем. *лоза, навој на завртњу.* • **у чему је ~?** жарг. *у чему је проблем, у чему је ствар, о чему се ту ради?*

гви́рити, -ӣм несвр. непрел. [гл. им. гви́ре̄ње с] **а.** *гледати крадом из прикрајка или кроз неки отвор, вирити:* ~ кроз кључаоницу, ~ иза врата. **б.** *буљити, пиљити, бленути; мотрити, гледати:* ~ у књигу, ~ у празно.

гви̏ркати, -а̄м несвр. *у дем. значењу: гвирити.*

гви̏рнути, -не̄м и **гви́рнути**, гви̑рне̄м свр. непрел. *вирнути, завирити.*

гво̀жђа и **гво́жђа**, гво́жђа̄ с мн. **1.** *направа за хватање дивљачи, кљуса, замка, ступица.* **2.** арх. *окови, букагије, лисице.*

гво̀жђа̄р, -а́ра м *трговац гвожђем и гвозденом, металном робом.*

гво̀жђара ж *продавница гвоздене и друге металне робе.*

гвожђа̀рија ж зб. (мн. ø) **а.** *гвоздени предмети, гвоздена роба.* **б.** *гвоздени делови на неком предмету.*

гво̀жђа̄рница ж *в. гвожђара.*

гво̀жђа̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гвожђаре и гвожђару, гвожђарију:* ~ радња, ~ трговац.

гво̂жђе (гво̏жђе) с (мн. ø) **1.** хем. *хемијски елеменат* (Fe), *ковни метал сиве боје од кога се израђују предмети широке потрошње, железо:* сирово ~, ливено ~. **2.** *предмет искован, израђен од тога метала, гвоздени предмет (нпр. раоник, сабља, мач и сл.).* • **ковано (ковно, меко) ~** *гвожђе које садржи до 0,6% угљеника и да̂ се ковати.* **сирово (ливено) ~** *гвожђе које се у високим пећима добија из руда.* **~ се кује (~ ваља ковати) док је вруће** *посао треба урадити у прави час, повољну прилику за неки посао треба искористити одмах.* **од гвожђа је** *каже се за здрава, издржљива или несаломљива човека.* **старо ~** *старе, одбачене, неупотребљиве ствари.* **бацити нешто у старо ~** *одбацити нешто као непотребно.*

гвожђѐвит, -а, -о *који у себи садржи примесе гвожђа:* ~ вода, ~ руда.

гвожђѐвито̄ст, -ости ж *особина онога што је гвожђевито; количина гвожђа у нечему (руди, води и др.).*

гвожђу̀рија ж зб. (мн. ø) *стари, одбачени гвоздени предмети, старо гвожђе, гвоздени отпаци.*

гвожђу̀рина, **гвожђу̀шина** и **гвожђу̀штина** ж (мн. ø) **а.** *аугм. и пеј. од гвожђе.* **б.** зб. *в. гвожђурија.*

гво̏зден и **гво̀зден**, -а, -о **1.** *који јеискован, израђен од гвожђа, железан:* гвоздена врата. **2.** фиг. *веома чврст, јак, издржљив; непоколебљив, неустрашив; непобедив:* ~ мишица, гвоздени живци, ~ воља; ~ јунак, ~ снага. **б.** *необорив, аргументован:* ~ доказ, ~ закон, ~ аргументација. **в.** *суров, немилосрдан:* ~ стега, ~ дисциплина. **3. а.** *који је боје гвожђа, који изгледа као гвожђе:* ~ небо. **б.** *који одзвања, звечи као гвожђе:* ~ звека. **4.** (одр.) *који се односи на гвожђе; који садржи гвожђа; из кога се добија гвожђе:* ~ сулфат, ~ руда, ~ рудник. • ~ **доба** археол. *најмлађе раздобље предисторије, које се надовезује на бронзано доба, а карактерише га употреба гвожђа за израду оруђа и оружја.*

гво̏здено прил. *врло чврсто, снажно, јако; строго:* ~ стегнути руку, ~ притегнути некога.

гвоздѐња̄к, -а́ка м **1.** *предмет од гвожђа (нпр. котао, лонац, пиштољ, топ, буздован, обруч и др.).* **2.** (у атрибутској служби, уз именице м. рода) *гвоздени:* котао ~, топ ~. **3.** (у нар. причи) *гвоздени човек.*

гвоздѐњача ж *у атрибутској служби уз именице ж. рода: гвоздена:* шерпа ~, тепсија ~.

гдѐ јек. **гдје̏ I.** прил. **1. а.** *упитни (и упитно-узвични):* 1) *за место: на којем месту; на које место.* – Где те боли? Где си био тако дуго?! 2) *за правац: куда, камо.* – Где ћеш? Где си завро?! 3) *у формалном питању које значи одрицање, тврдњу да нечега нема или да је прошло (обично с емоционалним призвуком жаљења, прекора и сл.).* – Где су она добра стара времена? Где би нам био крај? **б.** *у зависним питањима, на почетку месне исказне реченице: на којем месту; на које место.* – Не знам где ми је дете. Домаћин одређује где ће ко сести. **в.** *(у узвичним реченицама) у чуђењу, кад је реч о нечему немогућем, неприродном и сл.: како? откуд? зар?* – Где ће шут с рогатим! Где бих ја вас заборавио?! **2.** *у неодређеном значењу:* **а.** 1) *негде, на неком месту; понегде, гдегде.* – Кад би га срео где у граду! Ако где буде потребно, исправи грешке у тексту. 2) *уз глагол имати, одн. немати, кад је реч о постојању, одн. непостојању места, излаза за некога, нешто (често са значењем правца: куд).* – Није имао где склонити живу главу. Нека, нека, имам ја где. Није имао где, обори главу и призна. **б.** *у дистрибутивном значењу (обично поновљено: где... где)* 1) *за место: негде, овде... онде.* – Снег је ископнео где мање где више. 2) *са временским значењем: кадикад, некад, час... час.* – Светлост је треперила где слабије, где јаче. **3.** *у односним реченицама.* **а.** (често у корелацији са прил. „онде“, „ту“, „тамо“ и др.) 1) *означава место онога што значи главна реченица: на месту на којем; на место на које(м).* – Где има дима, има и ватре. Дирнуо сам га (онде) где је најосетљивији. 2) *означава правац радње у главној реченици: куд(а), у правцу у којем.* – Вукао га је са собом свуд где је хтео. **б.** *уз име појма који значи место, у служби одговарајућег падежа односних заменица „који, -а, -е“ и „што“ с предлозима: у којем, на којем, у којој и сл.* – Утрчао је у кућу где су били сватови. Нашао се у дворишту где су се играла нека деца. **II.** везн. **1. а.** *узрочни: јер, што, зато што, пошто.* – Жале га где је сироче. Радовао се где је срео тако доброг човека. Смеје се где хоће да га надигра. **б.** *у емоционалним реченицама, при вајкању, чуђењу и сл., са избледелим узрочним значењем.* – Тешко мени где га истукох. Јао мени где ћу погинути! **2. а.** *исказно-начински или исказно-временски: да, како, док.* – Видео ју је где бере јабуке. Нашао сам га где спава. **б.** *уз речце: ево, ено, гле.* – Ено га у соби где пише. Ево је где плаче. Гле Марка где пије. **III.** *речца (обично с речцом „ли“) за истицање изузетне неједнакости у поређењу: а камоли, некмоли.* – Не сме ни да помене момка а где ли да га доведе у кућу. Победио је и много јаче а где не би тебе. **IV.** *у прил. конструкцијама општег значења, са допусним речцама: било, ма, макар, му драго:* **а.** *у појачаном неодређеном месном значењу: на било којем месту; на било које место:* ма где се налазио; сватити где му драго; смирити се било где. **б.** (и са речцом „год“ или са „да“, с понављањем глагола) *у појачаном одн.м месном значењу: на сваком месту на којем, свуда где.* – Где год нађеш згодно место, ту дрво посади. Где је да је, доведи га! Ма где га сакријеш, ја ћу га наћи. • ~ **би ми био крај** *в. под крај.* **гд(ј)е му драго** *прил. израз у значењу: где било, ма где, било где.* **где су ти биле очи** *в. под око.* ~ **ће шта ће,** ~ **ће куд ће** *каже се кад неко нема друкчијег избора, излаза из неке тешке ситуације: друкчије се није могло.* ~ **ти је била памет** *како си могао учинити такву глупост!*

где би́ло јек. **гдје би́ло** прил. *ма где, ма на коме месту, било где, ма где.*

гдѐгде јек. **гдјѐгдје** прил. **1.** *понегде, овде-онде, местимице.* **2.** *покаткад, понекад, по који пут.* – Гдегде му задрхти глас.

гдѐгод јек. **гдјѐгод** прил. **а.** *негде; било где.* – Има ли гдегод места? Склони се гдегод! **б.** (за правац) *куда, некуд(а), некамо.* – Хајдемо гдегод у град!

где го̏д јек. **гдје го̏д** прил. *било где, свугде где.* – Где год нађеш место, заузми га.

гдѐкад(а) и **гдека̀да̄** јек. **гдјѐкад(а)** и **гдјека̀да̄** прил. *каткад, понекад, по неки пут, кадикад.*

гдѐко јек. **гдјѐко**, -ког и -ко̀га зам. *неко, понеко, когод.*

гдѐкојӣ јек. **гдјѐкојӣ**, -а̄, -е̄ зам. *неки, понеки, покоји.*

гдѐкуд јек. **гдјѐкуд** прил. *понегде, гдегде; којекуда.*

гдѐшто јек. **гдјѐшто 1.** зам. (ген. гдѐчег и гдечѐга јек. гдјѐчег и гдјечѐга) *нешто, понешто.* **2.** прил. **а.** *понегде, гдегде, овде-онде.* **б.** *понекад, каткад, кадшто.*

гдје̏ *в. где,* **гдје-** *в. где-.*

гђа *скраћеница за госпођа.*

гђица *скраћеница за госпођица.*

гѐ с непром. **1.** *назив за седмо слово латинице* (g, G). **2.** муз. *пети тон у Це-дур лествици „сол“.*

гѐа̄к м пеј. *прост, примитиван, невaспитан човек, простачина; сељачина.*

геа̀куша ж пеј. *невaспитана женска особа, простакуша; сељанчура.*

геа̀чина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од геак.*

геа́чити се, гѐа̄чӣм се несвр. [гл. им. геа́че̄ње с] **1.** *правити се геаком, понашати се простачки.* **2.** *постајати геак.*

гѐа̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на геака, геаке, простачки.*

гѐа̄чки прил. *као геак, простачки.*

гѐг м (мн. -ови) енгл. **1.** *духовита импровизација, досетка; неочекиван, ефектан обрт у радњи неког филма или позоришног комада.* **2.** шатр. *превара, подвала, смицалица.*

гѐгав, -а, -о **а.** *који се гега, љуља, клати у ходу.* **б.** *који се одликује гегањем, тетурав, крив (о ходу, кораку).*

ге́гавац и **гѐгавац**, -а̄вца м *онај који се гега, љуља при ходу.*

ге́га̄вка и **гѐга̄вка** ж *она која се гега.*

гѐгаво прил. *гегајући се, тетураво.*

гѐгаво̄ст, -ости ж *особина онога који је гегав, онога што је гегаво.*

ге́гало с и м (мн. с) *особа која се гега, љуља при ходу.*

ге́гати (се), ге̑га̄м (се) несвр. непрел. *клатити се у ходу; ићи тромо, споро, вући се.*

гѐгула м пеј. *в. геак.*

гегу̀цав, -а, -о *који гегуца.*

гегу̀ц(к)ати (се), -а̄м (се) и **гегу́ц(к)ати (се)**, гѐгӯц(к)а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: гегати (се).*

гѐј м енгл. *хомосексуалац.*

ге́ја м *хип. од геак; геак;* уп. гејо.

гѐјзе̄р, -е́ра (гѐјзер, -а и гѐјзӣр, -и́ра) м исландски *природни извор топле воде у виду водоскока (на Исланду, Новом Зеланду и у САД).*

гѐјзе̄рскӣ (гѐјзерскӣ и гѐјзӣрскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на гејзер.*

ге́јо, -а и -е̄ м *хип. од геак; геак;* уп. геја.

гѐјсо̄н, -о́на м грч. архит. *камени венац изнад фриза на античким храмовима.*

ге̑јша и **гѐјша** ж (ген. мн. -шӣ) *професионална јапанска плесачица и певачица, обично у чајџиницама.*

гѐкнути, -нēм свр. прел. нар. *тренути (некога о земљу); бу-нути, ударити (некога).*

гѐкōн, -óна м зоол. *у мн.: породица гуштера топлих предела* Geckonidae, *који на кожи имају бодље, а оглашавају се креке-тањем, мацаклини (у јд.: такав гуштер).* • **губавица** ~ *врста далматинског гуштера гекона* Hemidactylus turcicus.

гȇл м (мн. ø) фр. *получврсти желатинозни колоидни раствор, желе:* ~ за косу, ~ за бријање.

гелѐндер м нем. *ограда на степеништу, мосту и сл.*

гѐлер м нем. *комадић расрснуте гранате, бомбе или шрап-нела.*

гȇм м мађ. зоол. *в.* *несит*[1].

гȅм, гѐма м (мн. гѐмови) енгл. спорт. *део одигране партије у те-нису с одређеним збиром поена (погодака).*

гȅма ж лат. *полудраги или драги камен с урезаним или ис-пупченим, рељефним украсом.*

гѐмишт м нем. жарг. *бело вино с газираном минералном или обичном водом;* уп. *беванда.*

гȇн м грч. биол. *наследни фактор, носилац наследних особи-на који је смештен у хромозому ћелијског језгра (човек има пре-ко 10.000 различитих гена).*

генеалòгија ж грч. **1.** *историја развитка једне породице, ро-да, племена; приказ следа и односа поколења људи, родословље.* **2.** биол. *проучавање порекла неке јединке или групе, утврђивање директних предака, потомака и бочних линија (нпр. коња, па-са), родовник, педигре.*

генеàлошкӣ (генеалòгӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на генеало-гију:* ~ стабло.

генéза ж грч. **1.** *постанак, настанак и процес развитка:* ~ народних песама, ~ језика. **2.** (Генеза) *назив прве књиге Мојси-јеве у Старом завету.*

генѐрāл, -áла м (вок. гȅнерāле) фр. **1.** воj. *највиши официрски чин у копненој војсци и ратном ваздухопловству.* **2.** цркв. *врхов-ни старешина неких редова и конгрегација у католичкој цркви.*

генерал- *први део полусложеница у називима генерала ра-зних чинова:* генерал-лајтнат, генерал-мајор, генерал-потпу-ковник, генерал-пуковник.

гȅнерāлан, -лна, -о (обично одр.) **1. а.** *заједнички за чита-ву врсту нечега, општи:* ~ правило, ~ теорија. **б.** *који обухвата све случајеве, свеобухватан; у коме сви учествују, свеопшти:* ~ поправка; ~ штрајк. **2. а.** *главни, завршни:* ~ проба, ~ дебата. **б.** (одр.) *највиши по рангу, главни, врховни:* генерални директор, генерални заступник, генерални конзул, Генерална скупшти-на Уједињених нација. • ~ **карта** *општа географска карта ма-лог размера.*

генерàлāт, -áта м *област под командом једног генерала; управа, надлештво те области.*

генералѝзāтор м *онај који генерализује, уопштава.*

генералѝзāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на генерализацију и генерализаторе:* ~ наука.

генерализáција ж **1.** *уопштавање, поступак закључивања од појединачног ка општем.* **2.** *давање ширег, општијег значења некој појединачној појави.*

генерàлизовати, -зујēм (генерализѝрати, -ѝзӣрāм) свр. и не-свр. прел. *(у)чинити општим, да(ва)ти нечему општи карак-тер, уопштити, уопштавати:* ~ стечена знања, ~ искуства. ■ ~ **се** *доби(ва)ти општи карактер, поста(ја)ти општа појава, уопштити се, уопштавати се.*

генѐрāлије и **генерàлије** ж мн. лат. *општи, обично лични подаци (име, место, датум рођења и сл.).*

генерàлина ж (м) (мн. ж) *аугм., пеј. и експр. од генерал.*

генерàлисати (се), -ишēм (се) свр. и несвр. *в. генерализовати (се).*

генералѝсимус м воj. *највиши чин у војсци неких земаља, врховни војни командант.*

генералѝтēт, -éта м лат. *највиши командни кадар оружаних снага једне земље; сви генерали једне армије.*

генерàлица ж *генералова жена.*

генѐрāлка ж **1.** разг. *генерална, потпуна поправка (обично аутомобила, одн. аутомобилског мотора).* **2.** *в. генерална кар-та (под генералан).*

гȅнерāлно прил. *уопште, у главним цртама:* ~ закључити.

генѐрāлскӣ, -ā, -ō *који се односи на генерале:* ~ чин.

генерáлство с *генералско звање, генералски чин.*

генерàлштāб, -áба м воj. *највиши војни орган који помаже врховном команданту у руковођењу оружаним снагама у рату и миру, врховна војна команда.*

генералштáбац, -áпца м *генералштабни официр.*

генерàлштāбнӣ, -ā, -ō *који се односи на генералштаб:* ~ официр. • ~ **карта** *врло детаљна географска карта израђена за војне потребе, војна топографска карта.*

генерàлштāпскӣ, -ā, -ō *в. генералштабни.*

гȅнеративнӣ, -ā, -ō лат. **1.** биол. *који се односи на оплођење, размножавање, који је у вези с полним размножавањем:* ~ ћели-ја, ~ орган, ~ оплођење. **2.** у изр. ~ **граматика** лингв. *скуп формал-них правила која пројектују коначан скуп реченица на потенци-јално бесконачан скуп реченица које чине језик као целину.*

генѐрāтор м лат. **1.** физ. **а.** *машина за производњу електрич-не струје, динамо-машина:* електрични ~. **б.** *машина за произ-водњу плинских, гасовитих горива:* плински ~, гасни ~. **2.** фиг. разг. *онај (оно) који (што) нешто покреће, ствара:* ~ кризе.

генѐрāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на генератор:* ~ гас, ~ агрегат.

генератрѝса ж мат. *в. изводница.*

генерáција ж лат. **1. а.** *људи који живе у исто време и који су истих или приближно истих година, савременици, нара-штај, поколење:* млада ~, стара ~, поратна ~, сукоб генераци-jā. **б.** *ђаци, одн. студенти који су у исто време учили, студира-ли и дипломирали:* студијска ~, студенти из исте генерације. **в.** биол. *индивидуе, јединке исте врсте подједнако удаљене од зајед-ничког претка.* **2.** биол. *репродукција живих организама, наста-вљање потомства, рађање, размножавање.* • **спонтана** ~ *поста-нак живих бића из неживе материје (по неким хипотезама).*

генерáцӣјскӣ (генерàцӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на гене-рацију:* ~ сукоб.

гȅнерациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на генерацију (2), оплод-ни:* ~ систем.

генѐричкӣ (генѐричнӣ), -ā, -ō *који се односи на род или вр-сту:* ~ име.

генѐрички прил. *по роду, по врсти, у погледу рода, врсте:* ~ слични.

генѐтика ж (дат. -ици) грч. биол. *део биологије који се бави по-јавама и законима наслеђивања код биљака, животиња и чо-века.*

генѐтичāр (генѐтик) м *научник који се бави генетиком.*

генѐтичāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на генетику и генетичаре.*

генѐтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на генетику и генезу:* гене-тички закони.

генѐтички прил. *са становишта генетике, по пореклу, по постанку:* посматрати ~.

гȅнетскӣ, -ā, -ō *који се односи на генезу, који се наслеђује ге-нима:* ~ веза, ~ фактор.

гȇнӣј, -ија м *в. геније.*

гȅнијāлан, -лна, -о **а.** *који има особине генија, изузетно об-дарен, паметан, умав:* ~ човек, ~ научник. **б.** *својствен таквој особи:* ~ мисао.

генијáлац, -лца м (инстр. -лцем; ген. мн. генѝјāлāцā) разг. *ге-нијалан човек, геније; онај који је врло успешан у нечему:* ~ за фудбал, ~ у шаху.

гѐнија̄лно прил. *на генијалан начин, изванредно умно, савршено:* ~ замислити, ~ сликати.

генија́лно̄ст, -ости ж *особина онога који је генијалан, онога што је генијално, изузетна обдареност:* ~ песника, ~ нечијих мисли.

гѐније, -ја м (инстр. -јем) лат. **1.** *човек изванредних духовних, стваралачких способности (у области науке, уметности и др.), изванредно даровит човек.* **2. а.** *изванредна снага духа, интелекта и инвенције, генијалност, даровитост, надареност:* Шекспиров ~. **б.** *оно у чему се огледа дух, духовна снага некога, нечега (народа, доба и сл.):* француски ~. **3.** мит. *божанство које управља животом и судбином појединца или заједнице.* • **добри ~ (нечији)** *онај који некога чува и упућује ка срећи, добротвор, анђео чувар.* **зли ~** *упропаститељ, ђаво, сатана.*

гѐнио̄зан, -зна, -о *в. генијалан.*

генѝта̄лије ж мн. лат. анат. *полни органи.*

гѐнита̄лнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гениталије:* ~ орган.

гѐнитӣв м лат. лингв. *један од падежа индоевропске деклинације (у српском језику други падеж) који означава општи однос тицања, припадање (некоме, нечему), потицање (од некога, нечега), део целине и др.* • **аблативни ~** *генитив који означава потицање и одвајање (од некога, нечега).* **партитивни ~** *генитив који означава део нечега.* **посесивни ~** *генитив који означава припадање (некоме, нечему).* **словенски ~** *генитив објекта уз одричне прелазне глаголе (нпр. „немати среће“).*

гѐнитӣвнӣ (гѐнитӣвскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на генитив:* ~ наставак, ~ значење.

гѐноцӣд, -а м грч.-лат. *систематско уништавање, истребљивање народа или етничке, расне, верске и др. групе, злочин учињен с намером да се потпуно или делимично уништи нека национална, етничка или верска група.*

гѐноцӣднӣ и **геноцѝднӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на геноцид.*

гѐноцӣдно̄ст, -ости ж *особина онога што је геноцидно.*

гѐнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гене, генетски.*

гѐнтӣлнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на род, родовски:* ~ уређење, ~ поредак.

гео- (грч.) *први део сложеница, префиксоид у значењу 'који се односи на Земљу':* географија, геологија, геофизика.

геѐграф м грч. *онај који се бави географијом.*

геогра̀фија ж *наука о Земљи, појавама и облицима на њеној површини, о условима живота на њој, земљопис.* • **економска ~** *део географије који проучава развитак и географски размештај производње и производних снага у свету и у појединим државама.* **математичка ~** *део географије који се бави проучавањем Земље као небеског тела.* **политичка ~** *део географије који се бави проучавањем политичке поделе Земље на државе.* **физичка ~** *део географије који се бави проучавањем облика и појава на Земљиној површини.*

гео̀графкиња ж *женска особа географ.*

гео̀графскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на географију:* ~ положај, ~ карта. • **~ дужина, ~ ширина** *в. код тих именица.*

гео̀графски прил. *у погледу географије, са становишта географије.*

гео́да ж (обично у мн.) грч. мин. *кристална друза настала у шупљинама стена.*

гео̀де̄зија ж грч. *наука о премеравању земљишта и о одређивању узајамног положаја тачака на земљишту.*

гео̀де̄т, -е́та и **геоде́та,** -е̄ м *онај који се бави геодезијом.*

гео̀де̄тскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на геодете и геодезију:* ~ карта.

геодина̀мика ж грч. *наука о силама и појавама које делују на развитак Земљине коре.*

геодина̀мичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на геодинамику.*

гео̀ӣд, -и́да м грч. *прави облик Земље (елипсоид спљоштен на половима).*

геоизотѐрма ж грч. *у мн.: линије које спајају места једнаке температуре на површини или у унутрашњости Земље (у јд.: таква линија).*

геокем- *в. геохем-.*

гео̀лог м *стручњак који се бави геологијом.*

геоло̀гија ж грч. *наука о постанку, саставу, грађи и развитку Земљине коре.*

гео̀лошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на геологију:* ~ састав, ~ карта.

гео̀лошки прил. *у погледу геологије, са становишта геологије.*

геомагнетѝзам, -зма м грч. *магнетизам Земље.*

геомагнѐтика ж (дат. -ици) грч. *наука која проучава магнетска поља Земље.*

геома̀гне̄тскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на геомагнетизам.*

гѐометар и **гѐоме̄тар,** -тра м *онај који се бави премеравањем земљишта, земљомер;* уп. геодет.

гѐометарскӣ и **гѐоме̄тарскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на геометре.*

геомѐтрија ж грч. мат. *део математике који се бави проучавањем просторних облика и њихових међусобних односа.* • **нацртна (дескриптивна) ~** *део геометрије у коме се обрађује представљање просторних облика помоћу геометријски конструисаних цртежа (пројекција).*

геомѐтрӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на геометрију:* ~ облик, ~ лик.

геомѐтрӣјски прил. *као у геометрији, са становишта геометрије, по геометријским правилима:* ~ поређани.

геомѐтрича̄р м *онај који се бави геометријом.*

геомеха̀ника ж грч. *механика тла.*

геомеха̀ничā̄р м *онај који се бави механиком тла.*

геомеха̀ничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на геомеханику.*

геомѝцӣн, -и́на м фарм. *антибиотик произведен од микроорганизма* Streptomyces xanthophaeus, *који делује на грам-негативне бактерије.*

геоморфоло̀гија ж *део физичке географије који се бави изучавањем геофизичких процеса који делују на обликовање Земљине површине.*

геоморфо̀лошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на геоморфологију.*

геополѝтика ж (дат. -ици) грч. *теорија о утицају географских фактора на политику.*

геополѝтичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на геополитику.*

георги́на ж бот. *украсна биљка* Dahlia variabilis *из ф. главочика* (Compositae), *са крупним цветовима разних боја.*

геострà̀те̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на стратегију с обзиром на географске факторе:* ~ положај.

геотекто̀ника ж грч. *део геологије који проучава крупне тектонске структуре Земљине површине.*

геотекто̀ничā̄р м *онај који се бави геотектоником.*

гѐотропан, -пна, -о *који показује геотропизам.*

геотропѝзам, -зма м грч. бот. *својство биљака да правцем растења или положајем реагују на дејство Земљине теже (корен у смеру Земљине теже, а стабло у супротном смеру од Земљине теже).*

геофѝзика ж грч. *наука, одн. скуп наука које се баве проучавањем физичких својстава Земље и физичких процеса у њеној литосфери, хидросфери и атмосфери.*

геофѝзича̄р м *онај који се бави геофизиком.*

геофѝзичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на геофизику:* ~ испитивање, ~ завод.

геохѐмија ж грч. *наука о хемијском саставу Земљине коре и њене унутрашњости.*

геохѐмӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на геохемију.*

геохѐмича̄р м *онај који се бави геохемијом.*

геоцентрѝзам, -зма м грч.-лат. *старо, напуштено схватање да је Земља средиште свемира око кога се окрећу сва небеска тела.*

геоцѐнтричāр м *следбеник теорије геоцентризма.*

геоцѐнтричкӣ и **геоцѐнтричнӣ,** -ā, -ō *који се односи на геоцентризам:* ~ систем.

геоцѐнтричнōст, -ости ж *в. геоцентризам.*

гѐпард м (ген. мн. гѐпāрдā) нем. зоол. *изузетно брза звер* Acinonyx jubatus *из пор. мачака* (Felidae), *жућкасторђег крзна с црним пегама.*

гѐпек м нем. **1.** *пртљажник аутомобила:* ставити торбу у ~. **2.** *пртљаг.*

гѐпити, -ӣм свр. жарг. *украсти, здипити.*

гѐрāнијум (гѐрāнӣј, -ија) м лат. бот. *в. смрдљевак.*

герија̀трија ж грч. **1.** мед. *део медицине који се бави проучавањем старачких болести, њиховим спречавањем и лечењем.* **2.** *одељење у болници за негу старих особа.*

герија̀трӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на геријатрију:* ~ одељење.

герѝла и **гери́ла** ж шп. **а.** *начин ратовања малих, самосталних, врло покретљивих, лако наоружаних одреда (изван састава редовне војске), партизанско ратовање (обично на планинском терену).* **б.** *одред герилаца.*

гери́лац, -лца м *учесник, борац у герили.*

гѐрӣлка ж *жена учесник у герили.*

гѐрӣлскӣ, -ā, -ō *који се односи на герилу и герилце:* ~ одред, ~ ратовање.

гѐрӣлски прил. *на герилски начин, као герилци:* ратовати ~.

гѐрла и **гѐрла** ж (ген. мн. -лӣ) енгл. жарг. *привлачна млађа женска особа, девојка.*

Гѐрмāн, -а́на м *у мн.: назив велике, етнички и језички сродне групе индоевропских народа који живе на скандинавском подручју и у Западној Европи (Немци, Аустријанци, Холанђани, Скандинавци, Англосаксонци); у ужем смислу: Немци; у јд. припадник те групе народа; Немац.*

германѝзам, -зма м лингв. *немачка реч, језички израз или реченични обрт употребљен у неком другом језику, језички израз у духу немачког језика.*

германѝзāтор м *онај који врши германизацију, који понемчава.*

германѝзāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на германизаторе и германизацију, својствен германизаторима:* ~ политика.

германиза́ција ж *наметање немачког језика, народности и културе ненемачким народима, понемчавање, немчење.*

германизи́рати, -ѝзӣрāм и **гермàнизовати,** -зујēм свр. и несвр. прел. *(из)вршити германизацију, (по)немчити, понемчавати.* ■ ~ **се** *понемчити се, понемчавати се.*

Гѐрмāнија ж ист. *историјска покрајина између Рајне, Одре и северно од Дунава настањена германским племенима.*

гѐрмāнијум (гѐрмāнӣј, -ија) м хем. *хемијски елеменат* (Ge), *крт метал сродан силицијуму, који се употребљава у радиотехници.*

гермàнист(а), -ē м (мн. -сти) *научник који се бави германистиком; студент германистике.*

германѝстика ж (дат. -ици) **а.** *наука која проучава језике, књижевност, културу и историју германских народа (обично немачког народа); у ужем смислу: наука о германским језицима и књижевностима.* **б.** *одсек студија германских језика и књижевности.*

германѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на германистику и германисте:* ~ одсек.

гермàнисткиња (гермàнистица) ж *жена германист(а).*

Гѐрмāнка ж *припадница германске етничке групе; Немица.*

германòфил, -а и **германòфӣл,** -и́ла м лат.-грч. *онај који је наклоњен Немцима и свему што је немачко, велики љубитељ немачке културе и језика.*

германòфилскӣ и **германòфӣлскӣ,** -ā, -ō *који се односи на германофиле.*

германòфилски и **германòфӣлски** прил. *на германофилски начин, као германофил.*

германофи́лство и **германòфилство** с *наклоњеност према Немцима и свему што је немачко.*

германòфоб, -а и **германòфōб,** -óба м грч.-лат. *онај који мрзи Немце и све што је немачко.*

германофòбија ж *непријатељско расположење, мржња према Немцима и свему што је немачко.*

германòфопкиња ж *жена германофоб.*

германòфопскӣ и **германòфōпскӣ,** -ā, -ō *који се односи на германофобе.*

германòфопски и **германòфōпски** прил. *на германофопски начин, као германофоб.*

германофòпство с *в. германофобија.*

гѐрмāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Германе:* ~ култура, ~ језици.

герма́нство с **1.** (Германство) зб. *германски народи, германска племена.* **2.** *германски утицај; оно што је карактеристично за Германе.*

герма́нштина ж (обично пеј.) *в. германство (2).*

гѐрок м нем. *свечани, обично црни мушки капут, са дугим пешевима, редингот.*

гѐронт м грч. ист. *у старој Грчкој: старији угледни грађанин; члан већа стараца.*

геронтòлог м *лекар специјалиста за геронтологију.*

геронтолòгија ж грч. *наука о биолошким процесима старости и социолошким проблемима старих особа;* уп. геријатрија.

геронтòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на геронтологију.*

геронтòфил, -а и **геронтòфӣл,** -и́ла м грч. *особа која је сексуално наклоњена према старим особама супротног пола.*

геронтофѝлија ж грч. *сексуална наклоност према старим особама супротног пола.*

геронтòфилскӣ и **геронтòфӣлскӣ,** -ā, -ō *који се односи на геронтофиле.*

гѐрӯзија ж грч. ист. *у старој Грчкој државно веће, „веће стараца", састављено од героната.*

гѐршла ж нем. *ољуштени јечам који се употребљава као храна.*

гѐсло и **гѐсло** с чеш. *кратка изрека која служи као руководећа идеја, основно начело у нечему, девиза, мото.*

гѐст м (мн. -ови) (гѐста ж (мн. -те)) лат. **1.** *покрет руке, главе или рамена којим се прати и потенцира говор или којим се изражава нека душевна реакција:* учинити ~ руком. **2.** *поступак према некоме, дело, чин:* леп ~, ружан ~, витешки ~.

Гестàпō, -òа и **Гѐстапо,** -па м нем. ист. *тајна полиција нацистичке Немачке, основана 1933. год. (скраћени назив).*

гѐстаповац и **гѐстаповац,** -ōвца м *припадник Гестапоа.*

гѐстаповскӣ и **гѐстаповскӣ,** -ā, -ō *који се односи на Гестапо и гестаповце:* ~ официр, ~ метода.

гѐстаповски и **гѐстаповски** прил. *на гестаповски начин, као што су чинили гестаповци:* ~ поступати.

гестикỳлāтор м *онај који претерано гестикулира.*

гестикула́ција ж *изражавање покретима руку, главе или других делова тела, прављење гестова, гестикулирање.*

гестикула́цӣјскӣ и **гѐстикулациōнӣ,** -ā, -ō *који се односи на гестикулацију:* ~ изражавање.

гестикули́рати, -ỳлӣрāм (гестикỳлисати, -ишēм) несвр. непрел. (нечим или без допуне) *правити гестове, изражавати се гестовима.*

гѐто, -та м (мн. с) итал. **1.** ист. **а.** *ограђени део града у коме су у средњовековној Европи живели Јевреји издвојено од осталог становништва.* **б.** *у доба нацизма градска четврт основана за издвајање и уништавање Јевреја:* варшавски ~. **2.** *градска четврт у којој живе сиромашни или расно дискриминисани становници, сиротињска четврт.*

гетоиза́ција ж *изолација од света и суседних народа, губљење контакта са светом и суседним народом.*

гѐтоизовати, -зујēм свр. и несвр. *изоловати од света и суседних народа.*

гȅтскӣ, -ā, -ō *који се односи на гето.*

гéџа, -ē и **гéџо,** -а и -ē м тур. подр. *сељак (обично из централне Србије); геак, прост човек;* уп. гецо.

гѐџōв, -ȍва м *в. геџа.*

гȉбав, -а, -о *који се гиба, покреће, љуља, лелујав; гибљив, покретљив.*

гȉбак, гȉпка, -о **а.** *који се лако савија, савитљив, витак, еластичан:* ~ струк, ~ прут, ~ јаблан. **б.** *који се лако креће; који се одликује лакоћом покрета, окретан, грациозан:* ~ старац; гипки удови; ~ ход, гипке кретње. **в.** *којем се лако могу давати разни облици, мек, пластичан:* ~ материја, ~ глина. **г.** фиг. *који се лако прилагођава новој ситуацији, који се лако мења, прилагођава, прилагодљив, флексибилан; сналажљив:* ~ дух, ~ дипломата. **д.** фиг. *богат разним обртима, преливима, лак, пријатан за перципирање:* ~ стил, ~ музика, ~ стихови.

гѝбаница ж *врста пите од развучених листова теста између којих се ставља неки надев, обично сир с млеком и јајима.*

гѝбаничāр м **а.** *онај који прави гибаницу.* **б.** *онај који радо једе гибаницу;* фиг. *погрдан назив за четника у Другом светском рату.*

гѝбаничица ж *дем. и хип. од гибаница.*

гȉбањ, -бња м (мн. гȉбњеви) мех. *опруга на возилу за ублажавање потреса; опруга уопште.*

гȉбањскӣ, -ā, -ō *који се односи на гибањ:* ~ ослонац.

гѝбати, гȋбāм (гȋбљēм) несвр. прел. и непрел. (нешто, нечим) *њихати, љуљати; покретати, мицати:* ~ бедрима (бедра), ~ телом (тело), ~ жито, ~ строј. ■ ~ **се а.** *кретати се валовито, тамо-овамо, њихати се, љуљати се, клатити се; савијати се, повијати се (нпр. о трави, дрвећу, телу и др.).* **б.** *угибати се, увијати се под теретом, притиском (нпр. о тлу, даскама, поду).* **в.** *уопште кретати се, мицати се, померати се:* ~ се по луку.

гȉбљив, -а, -о *који се лако гиба, покретљив, гибак, еластичан:* ~ тло.

гȉбљивōст, -ости ж *особина онога што је гибљиво, покретљивост, гипкост:* ~ тела.

гѝбнути (се), гȋбнēм (се) *свр. према гибати (се).*

гȉбōн, -óна м зоол. **а.** *врста усконосог мајмуна* Hylobates syndactylus, *врло дугих предњих удова.* **б.** мн. *породица усконосих мајмуна* Hylobatidae, *дугачких предњих удова, без репа, који живе по прашумама Малајског архипелага.*

гȉг м енгл. **1.** *једнопрежна лака кочија на два точка.* **2.** *лак и узан спортски чамац на весла и једра; заповеднички чамац на ратном броду.*

гига- (грч.) *префикс у сложеницама којим се означава јединица милијарду пута већа од основне, нпр.*: гигабајт, гигатона.

гѝгāн, -áна м нар. *велики петао.*

гѝгант м грч. **1. а.** мит. *један од синова богиње Геје, који су били огромног раста и борили се против олимпијских богова.* **б.** *човек или животиња с натпросечно великим, огромним телом, див, колос, горостас, џин;* фиг. *онај који се истиче ванредним способностима, значајем свог дела и сл.:* музички ~, песнички ~. **в.** фиг. *уопште оно што је необично велико по својим размерама, димензијама (нпр. грађевина, брод, предузеће и сл.).*

гигантѝзам, -зма м мед. *дивовски раст човека преко 2* m.

гигантосȁур(ус) м грч. *род огромних изумрлих гмизаваца* Gigantosaurus, *највеће копнене животиње на Земљи, које су живеле у мезозоику.*

гѝгантскӣ, -ā, -ō *који се односи на гиганте, дивовски, џиновски, огроман:* ~ раст, ~ снага, ~ борба.

гѝгантски прил. *попут гиганта, дивовски, силно, снажно:* ~ напредовати, ~ се борити.

гѝгати, гȋгāм несвр. (нечим) *клатити, њихати, љуљати.* ■ ~ **се а.** *клатити се, гегати се; љуљати се, њихати се; гибати се, угибати се.* **б.** *ићи тешко, тромо, клатећи се.*

гȉздав, -а, -о **1. а.** *богато украшен, накићен, раскошан:* ~ одело. **б.** *који пада у очи својом лепотом и лепим оделом, дичан, отмен:* ~ момак, ~ девојка. **в.** фиг. *китњаст:* ~ стил. **2.** *горд, охол, поносит.*

гȉздавац, -āвца м *онај који воли да се гизда, да се облачи по моди, кицош.*

гȉздавица (гȉздāвка) ж *она која воли да се гизда, каћиперка, помодарка.*

гȉздаво прил. **1.** *кићено, китњасто, накинђурено; раскошно:* ~ одевен. **2.** *поносно, гордо, охоло:* шетати ~, држати се ~.

гȉздавōст, -ости ж *особина онога који је гиздав, онога што је гиздаво, накинђуреност, кићеност, отменост; поноситост, гордост, охолост.*

гȉздати, -āм и **ги́здати,** гȋздāм несвр. прел. *улепшавати, украшавати, китити.* ■ ~ **се 1.** *украшавати се, улепшавати се, китити се, кинђурити се.* **2.** *дичити се, гордити се, поносити се; разметати се, шепурити се.*

гиздѐлӣн, -и́на м *в. гиздавац.*

гиздѐлӣнка ж *в. гиздавица.*

гиздѐлӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на гизделине.*

гизделѝнчић м *дем. и ир. од гизделин.*

гȉлда ж нем. ист. *средњовековни савез трговаца или занатлија, трговачки или занатлијски еснаф.*

гȉли-гȉли узв. *речи којима се прати голицање малог детета.*

гиљоти́на и **гѝљотина** ж фр. *направа за извршење смртне казне одсецањем главе.*

гиљотини́рати, -ѝнӣрāм свр. и несвр. прел. (некога) *одсећи, одсецати (некоме) главу гиљотином, (из)вршити смртну казну над неким помоћу гиљотине.*

гиљȍтӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на гиљотину.*

гѝмнāзија ж грч. *средња школа за опште образовање:* класична ~, математичка ~, филолошка ~.

гимназија́лац, -лца м *ученик гимназије.*

гимназѝјāлка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *ученица гимназије.*

гимназѝјāлскӣ, -ā, -ō *који се односи на гимназијалце.*

гимназија́лче, -ета с (супл. мн. гимназијалчићи м) и **гимназѝја́лчић** м *дем. и хип. од гимназијалац.*

гимнȁзӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на гимназију:* ~ професор.

гимнȁзист(а), -ē м (мн. -сти) *в. гимназијалац.*

гимнȁзисткиња ж *в. гимназијалка.*

гимнȁстика ж (дат. -ици) грч. *телесно вежбање које се изводи по одређеном систему ради јачања здравља и подизања радне способности, фискултура; такво вежбање као наставни предмет у школи:* јутарња ~, спортска ~, бавити се гимнастиком. • ~ **духа, душевна** ~ *духовни, интелектуални рад, духовно занимање.* **радити гимнастику** *гимнастицирати.*

гимнастици́рати, -ѝцӣрāм несвр. *в. гимнастичити.*

гимнȁстичāр м (инстр. -ом и -ем) *онај који се бави гимнастиком.*

гимнȁстичāрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *она која се бави гимнастиком.*

гимнȁстичāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на гимнастичаре.*

гимнȁстичити (се), -ӣм (се) несвр. непрел. [гл. им. гимнȁстичēње с] *изводити телесне вежбе, бавити се гимнастиком.*

гимна̀стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на гимнастику, који служи за гимнастику и сл., фискултурни:* ~ справа, ~ вежба, ~ друштво, ~ сала.

гимна̀стички прил. *на гимнастички начин.*

гимно̀сперма ж (обично у мн.) грч. *в. голосемењача.*

гинеко̀лог м *лекар специјалиста из области гинекологије.*

гинеколо̀гија ж грч. мед. *грана медицине која се бави проучавањем болести женског организма, посебно болести женских полних органа.*

гинеко̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на гинекологију:* ~ болница, ~ одељење, ~ клиника, ~ преглед.

гинеко̀лошки прил. *на гинеколошки начин:* ~ прегледати.

гѝнко м (мн. ø?) бот. *источноазијско украсно дрво из реда голосемењача* Ginkgo biloba.

гѝнсенг м бот. *источноазијска и северноамеричка биљка* Panax ginseng *из ф.* Araliaceae, *чији се корен употребљава у медицини.*

гѝнути, -нēм несвр. непрел. [гл. им. гѝнӯће с] **1. а.** *умирати неприродном, насилном смрћу, губити живот (у рату, несрећи итд.).* **б.** фиг. (за некога) *жртвовати се, подносити жртве (за некога).* **2. а.** *пропадати физички, полако умирати, копнети, венути, сушити се (о човеку, биљци):* ~ од жалости. **б.** фиг. *ишчезавати, нестајати, губити се.* – Њена љубав је полако гинула. **в.** *пропадати, страдати:* ~ због суше. **3.** (за неким, за нечим) *јако жудети, чезнути, венути (за неким или нечим.)* • **не гине ми** *неће ме мимоићи, сигурно ће ме задесити, предстоји ми (обично нешто неугодно, неповољно).* Не гине ми затвор.

гину̑ће с *гињење, смрт, умирање, страдање, нестајање.*

гѝњенӣк, -а и **гињѐнӣк**, -ӣка *онај који је погинуо, који је умро насилном смрћу.*

гѝњенӣчкӣ и **гињѐнӣчкӣ**, -ā, -ō *који се односи на гињенике.*

гѝпкати (се), -āм (се) несвр. *у дем. значењу: гибати(се).*

гѝпко прил. *гипким покретима, са гипкошћу, окретно, еластично:* ~ се кретати, ~ се пети, ~ одскочити.

гѝпкōст, -ости (гипко̀ћа) ж *особина онога који је гибак, онога што је гипко.* **а.** *савитљивост, еластичност; покретљивост, окретност, грациозност:* ~ тела, ~ облика, ~ кретњи. **б.** *прилагодљивост, флексибилност:* ~ духа, политичка ~. **в.** *богатство у разним облицима, преливима, нијансама:* ~ певања, ~ стила.

гѝпс м (мн. ø) грч. **а.** мин. *распрострањени минерал белосиве или црвенкасте боје, природни калцијум-сулфат са водом који се употребљава као везиво у грађевинарству, за прављење модела и вајарских одливака, за израду завоја у медицини итд., садра.* **б.** *хируршки завој од овлажених платнених трака натопљених гипсом (а), који сушећи се очврсне и служи за имобилизацију преломљених костију или ишчашених зглобова, гипсани завој:* ставити ногу у ~, лежати у гипсу, скинути ~.

гѝпсан и **гѝпсан**, -а, -о (обично одр.) *који је начињен од гипса, у коме има гипса; уопште који се односи на гипс:* ~ завој, ~ фигура; гипсани радови.

гѝпсāр, -а и **гѝпсāр**, -áра м *занатлија који изводи радове у гипсу (у грађевинарству).*

гѝпсер м **1.** мед. *техничар који ставља гипсане завоје.* **2.** *в. гипсар.*

гипсоте́ка ж грч. *музеј или одељење музеја у коме су изложени вајарски радови изливени у гипсу; збирка таквих радова.*

гѝра ж зоол. **а.** *у мн.: породица ситних морских риба* Maenidae *из реда гргечке* (Perciformes)*; у јд.: риба из те породице.* **б.** *врста гире* Smaris alcedo *и* Smaris vulgaris, *које живе у Јадранском мору.*

гѝрица ж *дем. од гира; гира (б).*

гирла̀нда ж итал. *украсни венац исплетен од цвећа и лишћа, обично испреплетен врпцама (који се веша на зид); архитектонски пластични украс у облику обешеног полувенца од испреплетених гранчица с цвећем, лишћем и воћем.*

гиро- *в. жиро-.*

гѝс с непром. муз. *тон „ге"* (g) *повишен за пола тона.*

гѝт м нем. *в. кит*[2].

гита́ра ж грч. *музички инструмент обично са 6 жица, на коме се свира трзањем жица:* свирати гитару, електрична ~.

гитарија́да ж *такмичење у свирању на гитари.*

гита̀рист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који свира на гитари.*

гитари̇̀стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на гитаристе:* ~ дружина.

гита̀ристкиња ж *она која свира на гитари.*

гѝхт м нем. мед. *обољење зглобова* Arhritis urica, *подагра.*

гѝц (обично поновљено) *узвик за ваб̄љење свиња.*

гѝца ж *у хип. значењу: свиња, прасе.*

гѝцан, -а и **гѝцāн**, -áна м *у хип. значењу: прасац, нераст.*

гѝцати се, -āм се несвр. *бацакати се, праћакати се, копрцати се, ритати се (обично отимајући се, бранећи се).*

гѝцкати се, -āм се несвр. *у дем. значењу: гицати се.*

гѝцнути се, -нēм се *свр. према гицати се.*

гла́ва ж (ак. гла̑ву, вок. гла̑во; мн. гла̑ве, дат. гла́вама и гла̀вама) **1. а.** *горњи део човечијег, одн. предњи део животињског тела, у коме су смештени мозак, главна чула и предњи део пробавног и дисајног система.* **б.** *страна металног новца на којој је нечији лик или нека друга ликовна представа.* **в.** *коса, власи:* човек седе (беле) главе, човек кудраве главе. **2. а.** *памет, интелигенција, ум, разум; свест, мисли:* имати добру главу, врзмати се по глави. **б.** (обично с одредбом: велика и сл.) *умна, паметна, даровита особа.* **3.** *живот:* (из)губити главу, да(ва)ти главу, стављати главу на коцку, спасти главу, чувати своју главу. **4. а.** *особа, личност, појединац, човек:* мушка ~, мудра ~, паметна ~, бистра ~, потрошња по глави становника. **б.** (обично са допуном: стоке, марве и сл.) *поједина животиња, грло, марвинче.* **5. а.** *личност која руководи, управља, старешина; руководилац, вођа:* ~ породице, ~ куће, ~ државе. **б.** *онај који се својим талентом највише истиче у некој делатности, главни представник:* ~ италијанских песника. **6.** *горњи проширени заобљени или задебљали крај или део неког предмета; врх, вршак на горњем делу нечега:* ~ ексера, ~ завртња, ~ бедрене кости, ~ прстена, ~ стуба, ~ чиоде, ~ сунцокрета, ~ кошнице. **7. а.** *в. главица (2):* ~ купуса, ~ брда. **б.** *горњи део гудачких и неких жичаних музичких инструмената у којем су чивије за затезање жица:* ~ гусала, ~ виолине. **8.** *лоптасти, купасти, ваљкасти и сл. комад неке материје, обично прехрамбеног производа (као мера):* ~ шећера, ~ сира, ~ хлеба. **9.** *предњи, чеони, истурени део неке поворке, колоне, чело.* **10. а.** *део књиге или списа који чини извесну целину, поглавље, одломак, одељак.* **б.** штамп. *насловни стални текст листова и часописа који садржи име и главне податке, заглавље.* • **~ мотора** техн. *поклопац цилиндра мотора.* **~ одсечена** *исти, јако сличан (по лику).* **женска ~** *жена, женско.* **жива ~** штамп. *текст одштампан на врху стране који садржи обично податке о наслову чланка, аутору и сл.* **крунисана (окруњена) ~** *владар, краљ, цар.* **мртвачка ~** 1) *ликовна представа костура лобање са двема укрштеним костима као ознака за отров или смртну опасност.* 2) зоол. *врста лептира* Acherontia atropos. **мушка ~** *мушкарац.* **празна (шупља) ~** *човек без памети, глупак.* **тврда ~** 1) *тврдоглава, задрта особа.* 2) *особа која тешко схвата.* **усијана ~** *занесењак, фантаста.* • **без главе (бежати, јурити, трчати** и сл.**)** *у највећој забуни, као ван себе, избезумљено.* **без главе и репа (бити, нешто радити)** *без икаквог реда, збркано, конфузно.* **бестрага му ~** *нека иде до ђавола.* **бити (некоме) над главом** *надгледати, контролисати (некога).* **висити (стојати) некоме над главом** 1) *представљати опасност за некога.* 2) *досађивати (некоме).* **врсти се (мотати се** и сл.**) некоме у (по) глави** *мислити о нечему, долазити стално на ум (некоме).* **вртети се (мутити се) некоме у глави** *добијати, имати вртоглавицу, несвестицу.* **~ игра (главе играју)** *живот је у опасности, прети смртна опасност.* **~ ми је у торби** *у великој сам опасности.* **~ ми бучи (шуми), у глави ми бучи (шуми)** *осећам шумове, бучање у глави.* **главе (главу) не окренути, не окретати (на некога, на нешто)** *не марити (за некога, за нешто).* **главе падају (лете)** *гину се.* **главе се не наносио** (у клетви)

не остао жив, дабогда погинуо. **главом** (и фам. **главом и брадом**) *са̂м, лично.* **главом без обзира (побећи, бежати, јурити, утећи** и сл.) *у највећој журби, безобзирце, не осврћући се (побећи, бежати).* **главом о зид лупити (ударити, треснути** и сл.) *наћи се у безизлазном положају; претрпети потпуни неуспех због тврдоглавости, непромишљености; схватити сву озбиљност ситуације.* **главу горе!** *каже се ономе ко је у тешком положају да се опорави, уздигне.* **главу у песак завући, закопати, гурнути, заронити** и сл. **(као ној)** *не хтети знати за постојећу опасност,* одн. *неугодну ситуацију, затворити (затварати) очи пред опасношћу, неугодним чињеницама.* **да на глави дубим, стојим, да се на главу поставим** и сл. *ма шта да чиним (па не могу).* **да(ва)ти главу** *(по)гинути.* **дам (дајем) главу да... (за то)** *потпуно сам сигуран да ..., јамчим то својим животом.* **дићи, дизати (кућу, школу** и сл.) **на главу** *(на)правити велику буку, ларму.* **дићи (подићи, уздигнути) главу** 1) *осмелити се; погордити се, узохолити се.* 2) *извући се из тешкоћа, опоравити се.* **добити по глави** *добити батине.* **док ми је ~ на раменима** *док сам у животу, док сам читав.* **доћи главе (некоме)** *лишити некога живота; упропастити некога.* **доћи (некоме) у главу** *сетити се, пасти (некоме) на памет.* **држати главу високо** *бити поносит, охол.* **држати (имати) у глави** *имати на уму, памтити.* **ду(х)нути (некоме) у главу** *помислити нешто ненадно и необично, пасти (некоме) на памет одједном, изненада.* **ево моје главе** *в. дам (дајем) главу да...* **женска главо!** *жено, јеси ли при себи (шта радиш, шта си урадила).* **заболела ме ~ од тога** *то ми задаје бриге.* **завртети главу (некоме)** *занети, очарати (некога).* **за то ме не боли ~** *за то се не бринем.* **знати (некога) у главу** *познавати (некога) лично.* **знати свакога у главу** *добро, сасвим, потпуно познавати свакога.* **играти се (шалити се) главом** (обично одрично и у имп.) *излагати се животној опасности непромишљеним поступцима.* **из (своје) главе** 1) *напамет, по сећању.* 2) *без бележења, усмено; измишљајући, импровизујући.* **избити (избрисати) из главе** 1) (себи) *престати мислити о нечему, заборавити.* 2) (некоме нешто) *учинити да неко престане да мисли на нешто, да заборави нешто.* **(из)губити главу** 1) *(по)гинути.* 2) *(из)губити присебност, потпуно се збунити, смести се; (из)губити контролу.* 3) *лудо се заљубити.* **изићи (некоме) на врх главе** *в. попети се (некоме) на врх главе.* **(једва) извући, изнети (живу) главу** *једва остати жив, спасти се.* **имати бубе (бубу, мушице, црва** и сл.) **у глави** подр. *имати неку манију, имати фикс-идеје, необичне, луде мисли.* **имати главу и реп** *имати смисла.* **имати (нешто) соли у глави, имати очи у глави** *бити паметан, разуман, знати шта се хоће.* **имати своју главу** *имати своје мишљење, бити самосталан; бити својеглав.* **имати у глави** *в. држати у глави.* **имати што у глави** *имати памети.* **као без главе** *в. без главе.* **као мува без главе (ићи** и сл.) *без циља, безглаво, сметено, са бесмисленом ужурбаношћу.* **као очи у глави (волети** и сл.) *изнад свега, особито (волети и сл.)* **ко нема у глави, има у ногама** *ко не мисли благовремено, излаже се непотребном накнадном трчкарању.* **кров над главом (имати** и сл.) *склониште, сопствени стан, властита кућа.* **лупати главу (око нечега)** *в. разбијати главу (око нечега).* **лупати се (некоме) о главу** *в. обијати се (некоме) о главу.* **лупити (ударити) главом о зид** *наићи на неку препреку, тешкоћу у неком послу.* **метнути (метати) главу у торбу** *в. ставити главу у торбу.* **мислити својом главом** *мислити самостално, имати своје мишљење, не подлегати туђем утицају.* **мотати се (некоме) по глави** *в. врсти се (некоме) у глави.* **мртва ~ не говори** *живи могу говорити и измишљати свашта кад више није жив онај који зна истину.* **мутити се (вртети се) у глави (некоме)** *добијати вртоглавицу.* **мућнути главом** подр. *дубље, боље размислити, промислити.* **(на)пунити главу (некоме нечим)** *наметнути, наметати некоме какво мишљење, схватање, уверење (о некоме, нечему).* **(не) боли ме ~ (за то)** *не бринем, не марим (за то).* **не дићи, не дизати главе (главу) од посла** *много радити, имати много посла, бити претрпан пословима.* **не знам где ми је ~ (од посла), у послу сам преко главе** *много сам оптерећен послом.* **не иде ми у главу** *не могу да разумем, да схватим, не могу да верујем.* **не излази, не иде ми из главе** *једнако, стално мислим (на то), не могу да заборавим (то).* **нека те не боли ~ (за то)** *не треба да бринеш (за то), нећеш имати непријатности (због тога).* **немати ништа у глави** *бити празноглав.* **немати (ни) главе ни репа** *немати никаквог реда, бити у нереду.* **не може се главом кроза зид** *није могуће нешто учинити.* **не можеш га ухватити ни за главу ни за реп** *не можеш га разумети, схватити, није јасно шта хоће.* **(ни) за живу главу** *нипошто, ни по коју цену.* **није ми о главу** *није неопходно, није прека потреба, нужда.* **носити главу у торби** *бити у смртној опасности, рескирати живот.* **о (у) његову главу** *нека то буде сва штета, нека је сва несрећа у томе.* **обијати се (обити се), разбијати се (разбити се)** и сл. **(некоме) о главу** *причињавати (причинити), задавати (задати) некоме невоље, бригу, светити се некоме.* **оборити (погинути, обесити) главу** *снуждити се; постидети се.* **од главе до пете** *сав, потпуно, у сваком погледу:* војник од главе до пете. **оде ~ (због нечег)** *изгубиће се живот (због нечег).* **одмерити од главе до пете** *одмерити скроз.* **одрубити, одсећи, скинути (некоме) главу** *погубити (некога).* **па макар ме то стајало главе** *по сваку цену.* **памет у главу!** *пази шта радиш, уразуми се.* **пасти (падати), свалити се, сручити се** и сл. **на нечију главу** *погодити (погађати), задесити, снаћи некога (о невољи, бризи, кривици и сл.).* **пети се (некоме) на главу** *досађивати (некоме) преко сваке мере, бити неподношљив;* уп. попети се... **платити главом** *изгубити живот.* **по глави (становника)** *по једној особи.* **подићи главу** *в. дићи главу.* **под седу (стару) главу** *под старост, као старац.* **попети се (изићи** и сл.) **некоме наврх главе (на главу)** *дојадити, додијати (некоме);* уп. пети се... **по својој глави ((у)радити, поступити, поступати)** *по своме мишљењу.* **поставити (преврнути) на главу** *поставити наопако, погрешно.* **преко главе** *врло много, превише, претерано:* задужен преко главе. **претурати (преметати, превртати) по (у) глави** *мислити, размишљати о нечему.* **претурити преко главе** *преживети, поднети, претрпети.* **проби(ја)ти главу (нечим)** *досадити, досађивати (саветима и сл.).* **прошла ме је ~** *немам више главобољу.* **пунити главу (некоме нечим)** *в. напунити главу (некоме нечим).* **пухнути (некоме) у главу** *в. ду(х)нути (некоме) у главу.* **пуца ми, пуши ми се ~** *у великој сам бризи, на великој сам муци, не знам шта ћу од брига.* **радити (некоме) о глави** *припремати нечију смрт, пропаст, упропашћивати некога.* **ради му се о глави** *у питању му је живот, у смртној је опасности.* **разбијати (лупати) главу (око нечега, нечим)** *напрегнуто мислити, размишљати о нечему сложеном, тешком; довијати се.* **с (од) главе риба смрди** *од старешина, руководилаца потичу слабости (у раду и сл.).* **сагнути (погнути, савити, приклонити** и сл.) **главу** *покорити се, попустити.* **свалити, (на)товарити некоме на главу** 1) *оптеретити некога.* 2) *свалити, сваљивати одговорност на некога.* **своје главе (човек, дете** и сл.) 1) *тврдоглав, јогунаст, упоран (човек).* 2) *који самостално мисли, одлучује.* **синути (севнути** и сл.) **некоме у главу** *в. ду(х)нути некоме у главу.* **скинути (некоме) главу, скратити (некога) за главу** *погубити, убити (некога).* **склонити главу (негде)** *наћи склониште, прибежиште.* **сручити се (свалити се) на нечију главу (некоме на главу)** *пасти на нечији терет.* **ставити, стављати (метнути, метати) главу у торбу, на коцку** *изложити се, излагати се смртној опасности.* **ста(ја)ти некога главе** *изгубити живот због нечега.* **тешко ногама под лудом главом** *тешко ономе ко нема памети.* **товарити на главу (некоме нешто)** *окривљивати (некога за нешто).* **трљати (трти) главу** *тражити излаз из тешке ситуације, довијати се.* **убити (утући) у главу** *уништити, затрти.* **увртети себи у главу** *уобразити нешто и тврдоглаво се држати тога.* **у глави ((из)рачунати)** *у себи.* **ударати (лупати) главом о зид** *својеглаво и по цену опасности покушавати да се нешто постигне; узалудно покушавати нешто.* **ударити (некоме) у главу** 1) (о пићу) *опити, омамити (некога).* 2) *учинити охолим, гордим (нпр. о слави).* **узети памет у главу** *в. памет у главу.* **улити (утерати** и сл.) **(памет) у главу (некоме)** *научити некога (нечему), уразумити некога.* **ухватити се, хватати се за главу** *увидети, увиђати своју погрешку и очајавати, наћи се у чуду.* **уценити главу (некоме)** *одредити велику награду за убиство или хватање (некога – разбојника, одметника и сл.), расписати уцену за нечији живот.* **фали (недостаје) му једна (трећа, четврта) даска у глави** *луцнут је, ћакнут је.* **хтети главом кроза зид** *упорно и по цену опасности предузимати, покушавати нешто.* **шалити се главом** *в. играти се главом.*

гла̀ва̄р, -а́ра м (вок. гла̏ва̄ру и -е, инстр. -а́ром и -а́рем) *онај који стоји на челу, који управља, поглавар, старешина; руководилац:* племенски ~, устанички ~.

глава̀рина ж ист. *порез који се плаћао по глави (становника), лични порез.*

глава̀рица ж **а.** *жена главар, старешина.* **б.** *главарева жена.*

гла̀ва̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на главаре.*

глава́рство с **1.** *главарско достојанство, главарски положај, старешинство, поглаварство.* **2.** *власт, управа, управљање.*

главарчић м *дем. и ир. од главар.*

глават, -а, -о **1.** *који има велику главу:* ~ човек; фиг. (ир. и шаљ.) *угледан, цењен, уважен.* **2.** *в. главичаст:* главати купус, ~ салата.

главатац, главаца м бот. **а.** *украсна биљка* Cephalanthera *из ф. каћуна* (Orchidaceae). **б.** *биљка* Cephalanthus occidentalis *из ф. броћева.*

главати, -āм несвр. **1.** *помаљати главу из воде (о рибама).* **2.** *в. главичити се.* ■ **~ се** *в. главичити се.*

главатица ж **1.** зоол. *врста велике пастрмке* Salmo marmoratus (hucho), *младица и* Trutta genivitata. **2.** бот. *врста главичасте салате* Lactuca capitata. **3.** *игла с главом, чиода.*

главатōст, -ости ж *особина онога који је глават.*

главачкē (главачки) прил. **1. а.** *главом надоле, стрмоглавце, наглавце; главом напред:* ~ скочити у воду; ићи ~. **б.** *у обрнутом положају, наопачке, наопако:* окренути ~. **2.** *преко главе:* превртати се ~. **3. а.** *на велику брзину, навратнанос, одмах, сместа:* доћи ~. **б.** *као без главе, главом без обзира, избезумљено:* побећи ~.

главāш, -áша м **1. а.** *в. главоња (1а).* **б.** *в. главешина.* **2.** зоол. *в. ципал.* **3.** бот. *врста крупног нара* Punica granatum.

главашица ж зоол. **а.** *у мн.: породица репатих водоземаца* Proteidae, *који читавог живота остају ларвасте грађе и дишу плућима и шкргама (у коју спадају човечја рибица и пегава главашица); у јд.: водоземац из те породице.* **б.** *човечја рибица* Proteus anguineus. • пегава ~ *врста главашице* Necturus maculatus.

главенӣ, -ā, -ō *који се односи на главу, који је на глави:* ~ артерија, ~ ваш.

главетина ж *аугм. и пеј. од глава.*

главешина м и ж (обично пеј.) *онај који је на челу какве организације, покрета или краја, човек од положаја и угледа, главар, вођа, првак, старешина:* уп. буца.

главешӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на главешине.*

главешӣнски прил. *на главешински начин, као главешина.*

главина ж *в. главчина.*

главињати, -āм несвр. разг. **1.** *ићи без циља, лутати, тумарати.* **2.** *клатити се у ходу, тетурати се, посртати.*

главити, глâвӣм несвр. прел. *утврђивати споразум, договор о нечему, утаначивати, уговарати (нешто).*

главић, -ића м **1.** *мали округли задебљали део нечега:* ~ шибице (палидрвце), ~ чиоде (на чиоди). **2.** анат. *завршни, предњи део мушког полног органа,* glans penis.

главица ж **1.** *дем. и хип. од глава.* **2.** бот. *лоптаста цваст или лоптасто увијено лишће неких биљака; уопште лоптасти задебљали део неких биљака:* ~ купуса, ~ карфиола, ~ салате, ~ лука. **3.** *заобљено брдо или брег; врх брега, брда, планине.*

главичāрка ж бот. *в. главочика.*

главичаст, -а, -о **1.** *који има главицу; који има облик главице, округао, обао:* главичасти жиг, ~ брдо. **2.** бот. *који има главицу (2):* ~ поврће, ~ цваст.

главичати (се), -āм (се) [гл. им. -āње с] и **главичити (се),** -ӣм (се) свр. и несвр. непрел. [гл. им. главичēње с] *уви(ја)ти се у главицу (2), доби(ја)ти главицу (нпр. о купусу, салати и сл.).*

главичица ж *дем. и хип. од главица.*

главнӣ (глâвнӣ), -ā, -ō **1.** *који се истиче по важности, значају, рангу и др.* **а.** *најважнији, најзначајнији; најбитнији, основни:* ~ улога, ~ узрок, ~ задатак, ~ предмет, ~ проблем, ~ особина. **б.** *први по рангу, положају; највиши, врховни:* ~ старешина, ~ заповедник, ~ судац, ~ команда, ~ конобар. **в.** *највећи, највиши; бројно, количински највећи:* ~ јарбол, ~ део посла, ~ згодитак, ~ војна сила (трупа). **2.** *одсудан, одлучујући, пресудан:* ~ битка, ~ напад, ~ расправа. **3.** (у им. служби) м или ж *онај (одн. она) који (која) највише пада у очи, који (која) се највише цени, који је највише на гласу, најважнија, најистакнутија личност у друштву: главни момак, главна девојка.* • **водити (имати) главну реч** 1) *бити први у неком расправљању, у дискусији.* 2) *имати главну, најзначајнију улогу у неком догађају.* ~ **град** *в. под град.* ~ **јунак** (~ **јунакиња**) књиж. *најважнија личност у позоришном комаду, филму, књижевном делу.* ~ **реченица** лингв. *реченица од које зависи друга реченица, одн. друге реченице.* ~ **штаб** вој. *орган врховне команде који помаже врховном команданту у руковођењу оружаним снагама.* **играти (имати) главну улогу** 1) *бити први, најважнији у неком послу или догађају.* 2) *бити најважније, најбитније.* **у главним цртама** *укратко (речено).*

главнина ж *главни, основни, највећи део нечега:* ~ војске, ~ трупа, ~ посла.

главница ж ист. *порез који су плаћали ожењени мушкарци за време турске власти; порез који се плаћао на непокретну имовину:* уп. главарина.

главница ж **а.** бот. *род гљива мешинарки* Claviceps, Ustilago *и др. које паразитирају на класовима житарица и других трава.* **б.** *житна болест коју изазивају те гљивице, снēт.* • **ражена** ~ *паразит на ражи* Claviceps purpurea (Secale cornutum), *који садржи отровне алкалоиде (који се користе у породиљству).*

главница и **главница** ж **1.** екон. **а.** *основни новац који се улаже у неки посао или даје на зајам са каматом, капитал; чиста новчана имовина, готовина:* деоничка ~, ~ с каматама. **б.** *фонд уопште, резерва, имовина:* новчана ~, ~ шума. **2.** *износ од којег се процентним рачуном израчунава процентни принос; износ позајмљеног новца на који се рачунају камате.*

главничав, -а, -о *заражен главницом (о житу).*

главничāр м *власник или сувласник главнице (1); онај који има велику главницу, капиталиста.*

главничарскӣ, -ā, -ō *који се односи на главничаре.*

главничкӣ и **главничнӣ,** -ā, -ō *који се односи на главницу:* ~ улог, ~ приход, ~ рачун.

главнō и **глâвно** прил. у изр. ~ **је** *најважније је, основно је, битно је.* – Главно им је да победе.

главнокомāндујӯћӣ, -ћēг(а) м вој. *врховни командант.*

главња и **главња** ж *већи комад дрвета, цепаница која гори на ватри, запаљено дрво.*

главњача ж **а.** заст. *затвор, тамница.* **б.** (Главњача) ист. *затвор за политичке затворенике некадашње Управе града Београда.*

главњачкӣ, -ā, -ō *који се односи на главњачу.*

главњица[1] ж *дем. од главња.*

главњица[2] ж *в. главница*[2].

главњичав, -а, -о *в. главничав.*

главобōлан и **главоболан,** -лна, -о **1.** *којега боли глава, који пати од главобоље; склон честим главобољама.* **2.** *који изазива, ствара главобољу:* ~ кишовито време, ~ задах. **3.** *који задаје бриге, тешкоће, мучан, тежак:* ~ посао.

главобоља ж **1.** *бол у глави (као чест симптом неког обољења или патолошког стања):* имати главобољу, патити од главобоље. **2.** фиг. *тешке мисли, бриге, муке:* задавати много главобоље.

главобōљан и **главобољан,** -љна, -о *в. главоболан.*

главобōљно и **главобољно** прил. *на начин који изазива главобољу, мучно, тешко:* ~ мислити, изгледати ~.

главонóжац, -нóшца и **главоножац,** -ношца м зоол. *у мн.: класа (разред) морских мекушаца* Cephalopoda, *са јасно издвојеном главом од тела и са више кракова са сисаљкама око усана, који служе за хватање плена и за кретање по подлози (у јд. такав мекушац).*

главоноша м анат. *први пршљен кичменог стуба на коме почива лобања,* atlas.

глáвоња м (мн. ж) **1. а.** (обично пеј.) *човек с великом главом.* **б.** пеј. *главешина, старешина, руководилац.* **2.** зоол. *в. губар.*

глáвоњица м (мн. ж) *дем. и хип. од главоња; дечак с великом главом.*

гла̏восе̄к јек. **гла̏восијек** м *сечење, одсецање главе.*

Главо̀сек јек. **Главо̀сјек** м нар. *назив за св. Јована Крститеља, коме је одсечена глава.* • **Свети Јован ~** *в. Усековање.*

главо̀сек јек. **главо̀сјек** м и **главо̀сеча** јек. **главо̀сјеча** м (мн. ж) *онај који сече, одсеца главе, џелат, крвник.*

главо̀сеча[1] јек. **главо̀сјеча** м (мн. ж) *в. главосек.*

главо̀сече̄ње јек. **главо̀сјече̄ње** с *в. гла̏восе̄к.*

главо̀сечкӣ јек. **главо̀сјечкӣ**, -ā, -ō *који се односи на главосеке.*

гла̏воч, главо̀ча м **1.** зоол. *у мн.: породица морских риба грчки* Gobiidae, *са овећом главом; у јд.: род морских риба* Gobius *из те породице.* **2.** бот. *род зељастих биљака* Echinops *из ф.* Compositae (Asteraceae), *чији се лисни режњеви завршавају бодљама.* • *називи за поједине врсте главоча (1):* **~ блатар** Gobius jozo. **~ камењар** Gobius paganellus. **~ траваш** Gobius ophiocephalus.

главо̀чика ж бот. *у мн.: фамилија вишегодишњих или једногодишњих зељастих биљака или полугрмова* Compositae (Asteraceae), *са главичастом цвасти, састављеном од цевастих (мушких) и језичастих (женских) цветова (у јд.: биљка из те фамилије).*

главо̀чић м *дем. од главоч (1).*

гла̏вуља ж бот. *род вишегодишњих зељастих планинских биљака* Globularia *из ф.* Globulariaceae, *са плавим цветовима скупљеним на врху у полулоптасту главицу.*

гла̏вура ж *в. главурда.*

гла̏вӯрда ж (ген. мн. -дӣ) *аугм. и пеј. од глава.*

главу̀рина ж *аугм. и пеј. од глава.*

главу́так, -тка м геол. *природни стуб на чијем је врху стена налик на главу.*

гла̏вуча и **гла̏вуца** ж **а.** *аугм. и пеј. од глава.* **б.** *велика животињска глава (печена, кувана или још неприпремљена).*

гла̏вчина ж *средњи ојачани део точка у који се углављују осовина или вратило и паоци (наплаци).*

гла́гол м лингв. *у мн.: врста променљивих речи којима се обично означава радња, стање или збивање, а одликују се граматичким категоријама вида, рода, времена, лица и др., речи с конјугацијом (у јд.: таква реч):* активни ~, безлични ~, двовидски ~, медијални ~, непрелазни ~, несвршени (имперфективни) ~, повратни (рефлексивни) ~, помоћни ~, прелазни (транзитивни) ~, свршени (перфективни) ~, трајни (дуративни) ~.

гла̏голи с (м) непром. *назив слова „г" у црквенословенској азбуци.*

гла́голскӣ, -ā, -ō *који се односи на глагол:* ~ облик, ~ вид, ~ именица, ~ промена, ~ додатак, ~ допуна, ~ одредба, ~ прилог, ~ придев.

глаго̀љати, -а̄м несвр. **1.** *вршити богослужење, служити католичку мису на старословенском језику (по глагољским књигама).* **2.** шаљ. *говорити, причати, разговарати (обично надугачко); брбљати, ћеретати.*

глаго̀ља̄ш, -а́ша м **1.** *католички свештеник који врши богослужење на старословенском језику по глагољским књигама:* поп ~. **2.** *глаголски зборник:* Клочев ~.

глаго̀ља̄шкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на глагољаше:* ~ црква, ~ свештеник. **2.** *в. глагољски:* хрватска ~ књижевност.

глагоља́штво с (мн. ø) *вршење католичких црквених обреда на старословенском језику по књигама писаним глагољицом; средњовековни покрет који се залагао и борио за то богослужење.*

глаго̀љив, -а, -о (обично шаљ.) *говорљив, причљив, брбљив; слаткоречив;* уп. благоглагољив.

глаго̀љиво прил. *причљиво, речито; опширно:* причати ~.

глаго̀љиво̄ст, -ости ж *особина онога који је глагољив, говорљивост, причљивост, брбљивост; речитост.*

глаго̀љица ж *најстарије словенско писмо, које је у IX веку саставио словенски просветитељ Константин (Ћирило) према грчкој минускули.* • **обла ~** *старији, првобитни тип глагољице.* **угласта ~** *новији тип глагољице, који је био у употреби у Хрватској све до XIX века.*

глаго̀љичкӣ, -ā, -ō *в. глагољски:* ~ писмо.

гла́гољскӣ (гла̏гољскӣ), -ā, -ō **1.** *који се односи на глагољицу; који је писан глагољицом:* ~ писмо, ~ споменик, ~ књижевност. **2.** *в. глагољашки (1):* ~ миса.

гла̑д ж (инстр. гла̑ђу (-и)) **1. а.** *непријатан осећај који се ствара у човечјем или животињском организму због недостатка хране, осећај потребе за јелом.* **б.** фиг. *велика жеља, јака жудња и потреба за нечим:* ~ за знањем, ~ за земљом. **2.** *неуношење хране или недовољно, оскудно уношење хране у организам (због немаштине, забране или уздржавања), гладовање:* мучити глађу, скапати од глади. **3.** *крајња оскудица у животним намирницама (услед неродице, рата и др.).* • **заварати ~** *узети нешто мало хране да би се бар мало утолила глад.* **као да је из глади утекао** *каже се за онога који халапљиво, похлепно једе.* **умирати од глади** *бити јако гладан.* **штрајк глађу** *одбијање узимања хране у знак протеста због нечега.* **~ очију нема** *гладан човек нема обзира ни према коме.*

гла̏дак, гла̏тка, -о (комп. гла̏ђӣ) **1. а.** *који није храпав, раван и углачан; клизав:* ~ површина, ~ камен. **б.** *на коме нема неравнина, раван, изравнат; који је без валова, таласа, незаталасан:* ~ равница, ~ пучина. **в.** *заглађен, зачешљан, прав (о коси, длаци).* **г.** *који је без олука, неижлебљен (о цеви ватреног оружја).* **д.** *који је без бора (о лицу, челу и сл.).* **2.** фиг. **а.** *дотеран, течан, лак (о стилу, стиху, реченици и сл.).* **б.** *пун хвале, ласкав, слаткоречив; лукав; љубазан, пријатан, углађен:* ~ језик, глатке речи. **в.** *који се обавља глатко, без тешкоћа, лак:* ~ ток (радње). **г.** *који се даје без устручавања, без двоумљења, јасан:* ~ одбијање, ~ одбацивање (предлога). **3.** *који није ничим обрастао, огољен, го:* ~ земља, ~ теме, глатке ноге.

гла́дан, -дна, -о **1. а.** *који осећа глад, кога мучи глад; који се недовољно храни, који гладује, изгладнео:* ~ пас; ~ народ. **б.** фиг. 1) *похлепан, незајажљив:* ~ нечије земље, ~ власти. 2) *који жуди за нечим, жељан (нечега):* ~ знања, ~ љубави, ~ пажње. **в.** *који изражава, показује глад, изгладнелост;* фиг. *који изражава жудњу за нечим.:* гладне очи, ~ поглед. **2.** фиг. **а.** *у коме влада глад и несташица, оскудица, оскудан:* ~ година. **б.** *који не даје довољно плодова за исхрану, пасиван (о земљи, крају).* **3.** фиг. *који потиче од глади, изазван глађу:* ~ лудило, ~ смрт. **4.** фиг. *недовољан за опстанак, бедан, ништаван:* ~ пензија, гладне наднице. • **~ као вук, мртав ~** *јако гладан.* **отегнути се (бити дуг) као ~ година** *претерано дуго трајати.* **на ~ срце** *наште срца, пре јела.* **сит гладну не верује** *добростојећи, имућни немају разумевања за оне који пате, који су у оскудици.*

гла̏дац, гла̏ца м **а.** *сјај, блесак.* **б.** (у атриб. служби) *уређен, дотеран; блистав.* – У салону је све гладац. • **споља ~ а изнутра јадац** *каже се кад је нешто на изглед лепо и добро, а у ствари, у суштини ружно и рђаво.*

гла̏дибр̄к м шаљ. *онај који глади бркове, који се много дотерује, гиздавац, кицош.*

глади̏ја̄тор м лат. ист. *у старом Риму првобитно мачевалац у такмичењима, касније професионални борац (обично роб) који се у циркуској арени борио са другим борцима или дивљим зверима.*

глади̏ја̄торскӣ, -ā, -ō *који се односи на гладијаторе, који припада гладијаторима, својствен гладијаторима:* ~ борба, ~ арена.

глади̏ја̄торски прил. *као гладијатори, на гладијаторски начин:* ~ се борити.

гла̏дилац и **гла̏дилац**, -иоца м *радник који глача, полира предмете; брусилац, брусач.*

гла̏дилица и **гла̏дилица** ж **а.** *алатка или материја за глачање, полирање предмета.* **б.** *в. глачало (1).* **в.** брусни камен за *оштрење коса*[2], *ножева и сл., брус.*

глади̏ола и **гладио́ла** ж бот. *род украсних биљака* Gladiolus *из ф. перунике* (Iridaceae), *са цветовима разних боја, сабљичица.*

гла̏дити, -ӣм несвр. прел. [гл. им. гла̏ђе̄ње с] **1.** *прстима или дланом лагано и овлаш превлачити преко нечега; миловати:* ~ браду, ~ бркове, ~ трбух, ~ шешир, ~ низ длаку. **2.** (некога) фиг. *угађати, ласкати, повлађивати (некоме); умиљавати се (некоме).* **3. а.** *в. глачати (1, 2):* ~ камен, ~ рубље. **б.** *брусити, оштрити*

(брусом, каишем и сл.): ~ косу[2], ~ бритву. **4.** фиг. **а.** *дотеривати, усавршавати:* ~ укус, ~ стихове. **б.** *приказивати, представљати нешто изостављајући и прикривајући оно што је незгодно и неугодно, улепшавати, заглађивати; прелазити преко нечега неугодног као да се и није десило:* лагати и ~. ■ **~ се 1.** *гладити, миловати себе по лицу, бради, коси и сл.* **2.** *лицкати се, дотеривати се, улепшавати се.*

гла̀дӣш, -и́ша м **1.** бот. *род зељастих биљака или полугрмова са трновима* Ononis *из ф.* Papilionaceae *и* Fabaceae, *од којих су код нас најраспрострањеније врсте* O. spinosa *са црвеним или белим цветовима и* O. hircina *(зечји трн).* **2.** *кицош, гиздавац.*

гла̀днети јек. **гла̀дњети,** -днӣм несвр. непрел. **а.** *постајати гладан.* **б.** фиг. *жудети за нечим.*

гла̀днӣк, -и́ка м *в. гладница.*

гла́дница (гла̀дница) ж (м) (мн. ж) **1. а.** *особа која не може да се засити, незасита, прождрљива особа, ждера, изелица.* **б.** фиг. *грамзива, лакома, похлепна особа.* **2.** *изгладнела особа; особа која се слабо, оскудно храни; пуки сиромах.* **3.** (у атрибутској служби, уз им. „земља“) *испошћена, неплодна, посна (земља).*

гладни̏чина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од гладник и гладница.*

гла́днички̑, -ā, -ō *који се односи на гладнице, својствен гладницама.*

гла̀днӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на гладнике, својствен гладницима.*

гла̂дно прил. *са осећајем глади, прождрљиво, похлепно; жудно, пожудно:* ~ удисати мирис јела, ~ гледати у јело, ~ гутати погледом некога.

гла̏днути, -нēм свр. прел. *погладити, помиловати:* ~ браду.

гла̀дњети *в. гладнети.*

гладо̀вати, гла̀дујēм несвр. непрел. **1.** *не јести, бити гладан; патити од глади, трпети глад (услед немаштине, нечије забране или хотимичног уздржавања).* **2.** (за неким, за нечим) *жудети, чезнути.*

гладу̀цкати (се), -āм (се) несвр. *у дем. значењу: гладити (се).*

гла̀зба ж рег. *в. музика.*

глази́рати, гла̀зӣрāм свр. и несвр. *превући, превлачити глазуром, (по)цаклити; (у)глачати:* глазирана глина, ~ торту.

глазу́ра ж фр. **1. а.** *танки слој стакласте масе којом се превлачи глинено, порцеланско и метално посуђе и др. предмети ради заштите или сјаја, превлака, цаклина; глеђ, емајл.* **б.** *стакласта превлака (обично од шећера или чоколаде) на колачима и др. посластицама.* **в.** фиг. *привидна, спољна углађеност, спољни, вањски сјај.* **2.** *превлачење глазуром (1а), глазирање.*

гла̀зӯрнӣ, -ā, -ō *који се односи на глазуру.*

гла̀мӯр, -у́ра м енгл. *атрактивност, привлачност и узбудљивост, замамност:* ~ филмских звезда, ~ градског живота.

гла̏мурōзан, -зна, -о *пун изазовне лепоте и чара, атрактиван; раскошан:* ~ представа, ~ тоалета.

гла̏мурōзно прил. *атрактивно и узбудљиво:* ~ изгледати.

гламуро́знōст, -ости ж *особина онога што је гламурозно, гламурозан изглед, утисак.*

гла̏нц м нем. *сјај, блиставост.* • **ударити ~** разг. *дотерати, улепшати; дотерати се, улепшати се.*

гла̂с м (мн. гла̏сови, ређе и песн. гла̂си) **1. а.** *звук, одн. звуци које производе људски говорни органи (при говору, певању и сл.); звучање, звук говора, певања и сл.:* звонак ~, дрхтав ~, храпав ~, промукао ~, неразговетан ~, снизити ~, повисити (подићи) ~. **б.** фиг. *унутрашњи природни нагон, израз неког унутрашњег осећања, савести, подсвести, опомена:* ~ савести, унутрашњи ~, ~ прошлости. **в.** *звуци којима се оглашавају животиње (крик, дрека, рика, цвркут и др.):* ~ бика, ~ жабе, ~ сове. **г.** *звуци музичких инструмената, тонови; шумови које одају, стварају разни предмети, направе или које изазивају природне појаве:* ~ трубе, ~ оружја, ~ олује, ~ ветра. **2.** *моћ, способност говора; способност, дар за певање:* остати без гласа, (из)губити ~, диван ~. **3.** муз. **а.** *певачки тип према регистру, висини тонова које може отпевати певач; једна од мелодијских линија у вишегласном музичком комаду:* ставити у четири гласа, запевати у три гласа, први ~, други ~. **б.** *мелодија, арија:* ~ неке песме, ~ богослужења. **в.** *тон, звук који настаје правилним трепером звучног извора:* изводити нижи ~, свирати главне гласове. **г.** *певање:* песма за ~ и клавир. **4.** лингв. *најмања говорна јединица, артикулисани звук као основни елеменат говора, који улази у састав слогова и речи; нарочита артикулација која има посебно значење, а не улази у састав речи:* гласови српског језика, ~ јат, носни ~. **5. а.** *вест, новост, обавештење, порука; оно што се прича, непроверена вест, гласине:* донети леп ~; ширити гласове. **б.** *звучни знак, сигнал:* дати ~ пушком. **в.** *вести, сазнање о некоме да је жив; знак по коме се о некоме или нечему може што сазнати, спомен:* никаква ни знака ни гласа (о некоме). **6. а.** *чувеност, слава, углед, репутација:* стећи ~, уживати велики ~, научник светског гласа. **б.** *мишљење које влада о некоме или нечему, општа оцена:* човек рђавог гласа, стећи леп ~. **7. а.** *мишљење, став; уверење:* пустити да се чује нечији ~, ~ новина, ~ судије. **б.** *захтев, тражење, хтење, интенција:* ~ маса, ~ народних потреба, ~ науке. **8. а.** *изражена појединачна воља, став, сагласност при изјашњавању већег броја лица о нечему (на изборима, при каквом одлучивању и сл.); само такво изјашњавање:* важећи ~, већина гласова, дати свој ~ (за некога, за нешто). **б.** *право гласа, изјашњавања при изборима, при каквом одлучивању, бирачко право; право утицаја на доношење одлука:* имати ~. • **без гласа** *нем, занемео, запањен.* **без трага и гласа (отићи, нестати и сл.)** *бестрага, незнано куд.* **бије га ~** *о њему влада извесно (обично лоше) мишљење, чувен је, познат је (по нечему).* **бити на гласу** *бити познат, чувен.* **бити на добру гласу** *имати угледа, бити славан.* **бити на рђавом, лошем гласу** *бити озлоглашен, чувен по злу.* **~ вапијућег (у пустињи)** *узалудан вапај, узалудно настојање.* **~ народа** *јавно мњење.* **да(ва)ти ~** 1) (за некога, за нешто) а) *бирати, изабрати, гласати.* б) *рећи, изразити, изражавати своје мишљење, изјаснити се, изјашњавати се (за некога, за нешто).* 2) *да(ва)ти тон, интонацију, интонирати.* **(не) да(ва)ти, (не) пустити, (не) пуштати гласа (глас) од себе (о себи)** *не јавити се, (не) јављати се, (не) огласити се, (не) оглашавати се; (не) показ(и)вати знаке живота.* **дићи (подићи, повисити) ~** *почети говорити гласније; (под)викнути.* **дићи, подићи ~ против некога (нечега)** *јавно се успротивити, протестовати.* **из (свега) гласа, иза гласа** *јако гласно, што се може гласније, вичући.* **изгубити ~** *не моћи говорити, певати.* **изгубити добар ~** *изгубити углед, репутацију.* **издаје ме ~** *не могу да говорим, губим глас.* **изићи, излазити (доћи, долазити и сл.) на ~** 1) *поста(ја)ти познат, чувен, прочути се (по добру или злу).* 2) *(о)срамотити се, поста(ја)ти предмет оговарања.* **изнети, износити (некога) на (рђав) ~** *пронети, проносити неповољне, лоше вести (о некоме).* **имати (немати) ~** *бити (не бити) обдарен даром певања.* **на (у) сав ~** 1) *в. из (свега) гласа.* 2) *одлучно, смело.* **ни гласа, никаква гласа** *(од некога) нема никаквих вести, ништа се не зна (о некоме).* **ни трага, ни гласа (од некога)** *нестао је незнано куд.* **подићи ~** *в. дићи глас.* **подићи ~ против некога (нечега)** *в. дићи глас против некога (нечега).* **право гласа** *законско право грађана да учествују на изборима, право гласања:* имати (немати) право гласа. **пронети (посејати, про̀турити) ~ (гласове)** *разгласити.* **пуче (пукао) ~** *пронела се вест.* **спустити (снизити) ~** 1) *почети говорити тише.* 2) *постати кроткији, мирнији.* **стећи ~** *постати познат, чувен.* **уживати добар (зао, рђав) ~** *имати (немати) угледа.* **у један ~** *истовремено говорећи, вичући; сви заједно, сложно.* **у пола гласа (испод гласа)** *полугласно, тихо.*

гла́сак, -ска м (обично песн.) *дем. и хип. од глас (1).*

гла̏сан, -сна, -о **1. а.** *који се добро чује, добро чујан; звонак, звучан (о гласу, звуку и сл.):* гласни узвици, ~ говор, ~ смех. **б.** *чији се глас јако чује, који гласно говори, виче, бучан, грлат; који галами.* **б.** *који одаје јак звук, који одјекује, звучан, звонак:* ~ звоно, ~ труба. **2.** фиг. *отворен, неприкривен, јаван; јасно изражен:* ~ револт, ~ оптужба, ~ осуда, ~ тенденција. **3.** *в. гласовит.*

гла̀сање с *гл. им. од гласати (се).* • **ставити на ~** *истаћи неки предлог и приступити чину гласања по одређеном поступку.*

гла̀сати, -āм свр. и несвр. непрел. **1.** *да(ва)ти свој глас (за некога или за нешто) на изборима или при каквом одлучивању, изјаснити се, изјашњавати се:* ~ за, ~ против, ~ за посланике,

~ за неки предлог, ~ тајно. **2.** безл. *говорити, причати, проносити гласове:* гласа се. ■ ~ **се 1.** *јављати се, оглашавати се, гласити се (нпр. о птицама).* **2.** *чути се, разлегати се, одјекивати (нпр. о звону).*

гла̏са̑ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *онај који гласа, онај који има право гласа; бирач.*

гласа̀чица ж *женска особа гласач.*

гла̏са̑чки̑, -а̑, -о̑ *који се односи на гласаче и гласање; бирачки:* ~ листић, ~ кутија, ~ место, ~ право. • ~ **машина** разг. *гласачи који послушно механички гласају, а не по свом уверењу.*

гла̏се̑, -ѐа м фр. **1.** *свила проткана златним или сребрним нитима; сјајна, светлуцава тканина.* **2.** непром. (у атрибутској служби, обично у полусложеницама) *сјајан, углачан:* гласе-кожа, гласе-рукавице.

гла̏сило с **1.** *лист, новине (дневне или повремене) као орган неке политичке странке, организације, установе:* владино ~, страначко ~.

гла̏сина ж **1.** *аугм. и пеј. од глас; јак, продоран глас.* **2.** (обично у мн.) *оно што се прича, говорка, непроверене вести (обично неповољне, ружне):* ширити гласине.

гла̏сит, -а, -о *в. гласовит.*

гла́сити, гла̑си̑м несвр. непрел. **1. а.** *имати дати садржај, обавештење, бити формулисан (онако како следи у допуни).* – Текст гласи овако... **б.** *имати одређен гласовни склоп, облик.* – Како гласи та реч на енглеском? **в.** (на некога) 1) *бити упућен, адресован на нечије име.* – Писмо гласи на Петра. 2) правн. банк. *имати могућност остварења одговарајућег права (за одређено лице):* ~ на доносиоца. **г.** (на одређен износ) *бити назначен (на одређен износ и сл.):* ~ на 100 динара. **2. а.** *разносити гласове, новости, разглашавати; објављивати, саопштавати.* **б.** *наговештавати, најављивати, предсказивати:* ~ несрећу. **в.** *чути се, одјекивати, звучати:* ~ весело, ~ промукло. ■ ~ **се 1.** *јављати се, одавати своје присуство (гласом), оглашавати се (нпр. о птицама).* **2.** *чути се, разлегати се, одјекивати, звучати (нпр. о звону, крицима и сл.).*

гла̏сито̑ст, -ости ж *особина онога који је гласит, онога што је гласито, добар глас, углед.*

гла̏си̑ћ, -и́ћа и **гла̏сић,** -а м *дем. и хип. од глас (1).*

гла̂сни̑, -а̑, -о̑ *који се односи на глас, који служи за артикулисање гласа:* ~ прорез, ~ цев. • **гла̀сне̄ жи̏це** анат. *два мишићна набора у гркљану, који својим треперењем дају звучност гласовима,* corda vocalis.

гла̏сни̑к м **1.** *онај који носи гласове, који саопштава вести, весник.* **2.** *онај који наговештава нешто; представник, тумач, носилац (неких идеја, покрета и сл.):* ~ просвете, ~ хришћанске мисли. **б.** фиг. *наговештај, знак;* уп. весник (1б): гласници дана, ~ пролећа. **3.** *назив или део назива повремених публикација, часописа; гласило, новине:* књижевни ~. **4.** (гла̏сни̑к, -и́ка) лингв. *в. сонант.*

гла̏сница ж *женска особа гласник, весница.*

гла́сница ж анат. **а.** *простор у гркљану између гласних жица, гласна цев,* rima glottidus **б.** мн. *в. гласне жице (под гласни).*

гла̏сни̑чки̑, -а̑, -о̑ *који се односи на гласнике.*

гла́снички̑, -а̑, -о̑ *који се односи на гла́сницу, на гласнице:* ~ поклопац.

гла̏сно прил. **а.** *гласом који се јасно чује, чујно, наглас; јаким, продорним гласом; са шумом, звучно, бучно:* ~ рећи, ~ се смејати, ~ уздахнути; ~ јести. **2.** фиг. *јавно, отворено, пред свима:* ~ признати. • ~ **мислити (размишљати)** *наглас размишљати необавезно о нечем што ће се тек касније јасно обликовати.*

гласноговорни̑к м ков. **1.** *в. звучник.* **2.** пеј. *онај који јавно и бучно заступа некога, заступник, експонент.*

гла̏сно̑ст, -ости (гласноћа) ж *особина онога што је гласно.*

гла̏снути се, -не̄м се свр. *дати гласа о себи, јавити се; одазвати се.*

гла̏сови̑р м *в. клавир.*

гласо̀вит, -а, -о **1.** *који ужива добар глас, који је на гласу, чувен, познат; славан:* ~ лекар, ~ научник, ~ кућа, ~ јунак. **2. а.** *који има јак, продоран глас, грлат.* **б.** *који се добро и далеко чује, веома гласан, звучан, звонак:* ~ смех, ~ песма.

гласо̀вито прил. *веома гласно, бучно:* запевати ~, ~ се смејати.

гласо̀вито̑ст, -ости ж *особина онога који је гласовит, онога што је гласовито; углед, слава, чувеност.*

гла̏со̑вни̑ и **гла̏со̑вни̑,** -а̑, -о̑ **1.** *који се односи на глас, звук, музички тон:* ~ уметност, ~ квалитет. **2.** лингв. *који се односи на гласове у говору, фонетски:* ~ промена, ~ састав, ~ систем, ~ закон.

гла̏со̑вница ж *гласачки листић.*

гла̏со̑вно и **гла̏со̑вно** прил. **1.** *помоћу гласа, гласом; у погледу гласа:* ~ се изразити; ~ бољи. **2.** *у погледу звучања речи, фонетски:* ~ сродне речи.

гласо̀ноша м (мн. ж) *в. гласник (1, 2).*

гласо̀ношки̑, -а̑, -о̑ *који се односи на гласоноше.*

гла̏т 1. прид. непром. нем. *који нема набора, раван:* ~ хаљина. **2.** прил. **а.** *једноставно, без шаре:* исплести џемпер ~. **б.** *без напора, лако, глатко:* ~ победити. **3.** *без двоумљења, не размишљајући:* ~ одбити некога.

гла̏тко прил. (комп. гла̏ђе̄ и гла̏ђе) **1.** *равно, без неравнина; сасвим, потпуно:* ~ зачешљана коса, ~ обријан. **2.** фиг. **а.** *без муке, напора, без тешкоћа, лако; течно:* ићи ~, тећи ~, ~ одговорити. **б.** *складно, хармонично:* ~ певати. **3.** *без двоумљења, без увијања, јасно:* ~ одбити некога.

глатко- *први део сложеница са значењем 'гладак', одн. 'глатко':* глаткокос, глаткоког, глатколист.

глатко̀ношка ж бот. *врста отровне гљиве* Boletus chrysenteron *из ф.* Polyporaceae.

гла̏тко̑ст, -ости и **глатко̀ћа** ж *особина онога што је глатко; углачаност:* ~ лица, ~ коже, ~ стихова.

глау̀ко̑м, -о́ма м грч. мед. *тешко обољење очију, оштећење мрежњаче и видног живца због патолошки повишеног притиска у оку, зелена мрена.*

глаци̏ја̄л, -а́ла и **гла̏ција̄л,** -а м геол. *ледено доба, раздобље у развитку Земље које карактерише залеђивање великих површина Земљине коре.*

гла̏цијалан, -лна, -о *који се односи на глацијал; који потиче из глацијала, ледничкu:* ~ доба, ~ периода; ~ језеро, ~ ерозија.

глацијáција ж геол. *појаве у вези с ледницима и снежницима из леденог доба; залеђивање, стварање великих ледених наслага:* поларна ~.

гла̏цкати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: гладити (се).*

гла̏цнути, -не̄м свр. *у дем. и хип. значењу: гладнути.* ■ ~ **се** *мало се дотерати, улепшати.*

гла̀чалица ж и **гла̀чало** с **1.** *направа за глачање рубља, одеће, пегла.* **2.** *машина или алатка којом се нешто глача.*

гла̀чаоница и **глачао̀ница** ж *одељење или радионица у којој се нешто глача.*

гла̀ча̄р, -а́ра м *онај који се бави глачањем.*

глача̀рица ж *она која се бави глачањем, пегларка.*

гла̀ча̄рница ж *в. глачаоница.*

гла̀ча̄рски̑, -а̑, -о̑ *који се односи на глачаре.*

гла̀чати, -а̄м несвр. прел. **1. а.** *чинити да нешто буде глатко, уклањати неравнине са нечега; брусити, рендисати:* ~ камен, ~ дрво. **б.** *превлачењем вруће пегле уклањати наборе с рубља, одеће, равнати, исправљати глачалом, пеглати.* **в.** *трљати нешто ради постизања сјаја, лаштити.* **2.** фиг. *дотеривати, улепшавати, усавршавати:* ~ реченицу, ~ стихове.

гла̀шчић, -а и **гла̀шчи̑ћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од глас.*

гле̏ (понекад поновљено) узв. **а.** *за изражавање изненађења, чуђења: види, гледај.* – Гле, како пада киша! Гле ти њега! Гле сад ово! **б.** (у приповедању, сликовитом приказивању нечега)

за скретање пажње и оживљавање казивања. – И ту је, гле, из мрака нешто искочило.

глѐдалац и **глѐдалац,** -аоца м (ген. мн. -лāцā) **а.** *онај који гледа, посматра неку приредбу, представу, посетилац неке приредбе, представе:* телевизијски ~, биоскопски ~. **б.** *уопште онај који гледа, посматра нешто, посматрач.*

глѐдалачкӣ и **глѐдалачкӣ,** -ā, -ō *који се односи на гледаоце.*

глѐдалӣшнӣ и **глѐдалӣшнӣ,** -ā, -ō *који се односи на гледалиште.*

глѐдалӣште и **глѐдалӣште** с **а.** *место, простор за гледаоце (у позоришту, на стадиону и сл.); уопште место, положај са кога се нешто посматра:* ~ у позоришту, публика у гледалишту. **б.** *публика која гледа неку представу, гледаоци.*

глѐдāнōст, -ости ж *степен, мера гледања неког програма, емисије која се показује у броју гледалаца:* ~ ТВ програма, ~ биоскопских представа, слаба ~, добра ~.

глѐдāње с **1.** *гл. им од гледати (се).* **2.** *назор, поглед:* ~ на свет.

глѐдатељ и **глѐдатељ** м *в. гледалац.*

глѐдатēљка и **глѐдатēљка** (гледатѐљица) ж *женска особа гледалац.*

гледатѐљство с *публика која присуствује некој приредби, представи, гледаоци.*

глѐдати, -āм несвр. прел. и непрел. **1. а.** *примати светлосне утиске чулом вида, опажати чулом вида:* не моћи ~. **б.** *управљати поглед (очи) у неком правцу; обухватати погледом, посматрати; мотрити:* ~ к небу, ~ некоме у очи, ~ преда се, ~ филм, ~ утакмицу, ~ некога попреко, ~ гледати шта неко ради. **в.** *управљати, бацати заинтересоване погледе, посматрати с интересовањем:* ~ за девојкама. **г.** *видети, виђати (некога, нешто) у сну, у машти, замишљати.* **д.** (обично уз одричне облике глагола „моћи" и често појачано допуном „очима") *(не) подносити, (не) трпети.* **2.** *бити усмерен, окренут (према нечему).* – Прозор гледа на улицу; фиг. ~ напред у будућност. **3.** *гатати гледајући (у нешто), посматрати у циљу гатања:* ~ у карте, ~ у шољицу кафе, ~ у плећку. **4. а.** *односити се на одређен начин према некоме, нечему, имати одређен став, гледиште (према нечему), ценити, оцењивати, судити; схватати, сматрати, држати:* ~ реално на догађаје, ~ различито (на) ствари; ~ оптимистички, зависно од тога како се гледа, ~ (некога) као лирског песника. **б.** (у некоме, у нечему) *налазити, видети, сматрати:* ~ у некоме непријатеља. **5. а.** *претраживати, проверавати:* ~ по свим књижарама (тражећи неку књигу). **б.** (у 2. л. имп.) *види, упореди, провери.* – Гледај 22. стих. **6.** *обраћати пажњу (на некога, на нешто), водити рачуна (о некоме, о нечему), обазирати се (на некога, на нешто):* не ~ на некога, ~ на године, ~ на нечије порекло. **7. а.** *водити бригу, бринути се, старати се (о некоме или нечему), чувати, пазити:* ~ родитеље, ~ децу, ~ кућу, ~ око живине. **б.** *старати се, трудити се, настојати да нешто буде урађено, извршено; тражити начин, сналазити се; предузимати.* – Гледај да не закасниш. Гледај нешто за ручак. **8. а.** *обраћати пажњу, пажљиво пратити очекујући нешто:* ~ шта ће рећи вођа. **б.** *полагати наду у некога:* ~ у вођу (као у Бога), ~ на некога као на спасиоца. **9.** *чекати, ишчекивати:* ~ прилику (згоду) да се нешто уради. **10.** (у 2. л. имп.) *за истицање исказа: гле, ето, пази.* – Гледај тиње! Гледај ти за кога се она распитује. ■ ~ **се 1.** *гледати свој лик (у огледалу и сл.):* ~ се у огледалу. **2.** уз. повр. **а.** *гледати, посматрати једно друго.* **б.** (обично уз одричне облике глагола моћи) *(не) подносити једно друго, (не) трпети се, (не) подносити се.* • ~ **бело** *гледати одсутно, тупо.* ~ **другим очима (на нешто)** *бити друкчијег схватања, друкчије се односити (према некоме, нечему).* ~ **испод ока (очију)** 1) *посматрати крадом, тако да се то не види.* 2) *бити неповерљив према нечему, показивати нерасположење (према некоме, према нечему).* ~ **као мало воде на длану (као зеницу ока, као око у глави)** *чувати с највећом љубављу и пажњом, пазити као нешто врло драгоцено.* ~ **(ствари, на ствари и сл.) кроз ружичасте наочари (~ ружичасто)** *бити оптимиста, оптимистички схватати нешто.* ~ **кроз прсте (некоме)** *не замерати, опраштати некоме, благонаклоно се односити према нечијим грешкама.* ~ **(ствари, на ствари и сл.) кроз црне (мутне) наочари (~ црно)** *бити песимиста, песимистички схватати нешто.* ~ **мрко, попреко (зло, ружно, испод ока)** *показивати нетрпељивост (према некоме, нечему), не трпети, не марити.* ~ **на високо** *имати велике планове, тежити за нечим великим.* ~ **право у очи** *немати скривених мисли, отворено наступати.* ~ **радо (лепо)** *односити се према некоме пријатељски, са симпатијама, волети, марити.* ~ **с висине (с висока, преко рамена)** *омаловажавати, потцењивати (некога).* ~ **своја (свога) посла,** ~ **свој посао (своја посла)** *радити свој посао, бринути се о себи, не мешати се у туђе ствари.* ~ **својим очима** 1) *бити очевидац, сведок нечега.* 2) *имати своје, властито мишљење.* ~ **скрштених руку** *равнодушно посматрати нешто, не узимати учешћа у нечему.* ~ **смрти (опасности) у очи (у лице)** *бити у врло опасној ситуацији (у борби и сл.), бити у смртној опасности.* **као да гледам (својим) очима** *живо се сећам.* **као што сад тебе (вас и сл.) гледам** *видео сам својим очима, био сам очевидац (нечега).*

глѐдӣчија ж бот. **а.** *у мн.: род дрвенастих биљака* Gleditschia *из ф. лепирњача* (Papilionaceae) *(у јд.: биљка из тога рода).* **б.** *украсно дрво* Gleditschia triacantha, *са јаким трновима по стаблу, које се сади као жива ограда.*

глѐдӣшнӣ, -ā, -ō *који се односи на гледиште.*

глѐдӣште с *тачка са које се нешто просуђује, становиште; схватање, мишљење, став:* расуђивати о нечему с филозофског гледишта, имати своје ~.

глѐднути, -нēм свр. прел. и непрел. *управити, бацити кратак, брз, летимичан поглед, погледати.*

гледу̏цкати, -āм несвр. прел. и непрел. *у дем. значењу: гледати; бацати кратке погледе, поглѐдати.*

глêђ ж (м) **1.** *стакласта материја којом се превлаче керамички, порцулански и метални предмети (посуђе и др.) ради заштите или украшавања, емајл; таква стакласта превлака.* **2.** (обично с одредбом зубна) *тврда стакласта материја којом је обложена круница зуба:* зубна ~.

глѐђаст, -а, -о *који је налик на глеђ, који је као глеђ.*

глѐђнӣ, -ā, -ō *који се односи на глеђ, који је од глеђи:* ~ превлака.

глѐђосати, -ошēм свр. и несвр. *превући, превлачити, обложити, облагати глеђу, (по)цаклити, емајлирати:* глеђосани лонац.

глѐжањ и **глêжањ,** -жња м (мн. глѐжњеви, ређе глѐжњи и глêжњи) анат. **а.** *скочни зглоб, који спаја стопало с потколеничном кости, чланак; једна од две избочине на томе зглобу:* газити снег до глежњева. **б.** (обично са одредбом „ручни") *зглоб изнад шаке; избочина на зглобу изнад шаке.*

глѐжнӣ, -ā, -ō *који се односи на глежањ:* ~ кост.

глѐжњāк м (обично у мн.) спорт. *омотач који се носи око глежњева као део војничке одеће; гумирана навлака за глежањ као део фудбалске опреме.*

глѐжњача и **гле́жњача** ж **1.** анат. *скочна, петна кост* talus astragalus. **2.** (обично у мн.) **а.** спорт. *део скијашке опреме који се навлачи на глежањ прекоципела.* **б.** *гамашна, доколеница.*

глѐжњић, -а и **глѐжњӣћ,** -ића м *дем. и хип. од глежањ.*

глембаје́вштина ж књиж. *скуп особина карактеристичних за Глембајеве, начин живота и назори Глембајевих (буржоаске породице у пропадању из драме М. Крлеже „Господа Глембајеви").*

глѐте *в. гле.*

глѐткати, -āм несвр. *у дем. значењу: гледати; бацати кратке, летимичне погледе;* уп. гледуцкати.

глѐчēр и **глѐчер** м нем. *ледена маса у високим планинама и поларним областима која се полако покреће и спушта низ стрме стране у долину, ледник.*

глѐчēрскӣ и **глѐчерскӣ,** -ā, -ō *који се односи на глечер:* ~ усов.

глѐчēрски и **глѐчерски** прил. *као глечер:* ~ студена вода.

глȉб м (мн. ø) **1. а.** *густо, лепљиво блато, кал.* **б.** *земља умешена са водом за израду опека и др.* **2.** фиг. **а.** *духовна, морална прљавштина, поквареност; срамота.* **б.** *друштвено дно, свет сумњива морала, полусвет, шљам.*

глѝбав, -а, -о *пун глиба; умазан, упрљан глибом, блатњав, каљав:* ~ пут, ~ обућа.

глѝбаво прил. *блатњаво, каљаво.*

гли́бати, глӣба̄м несвр. *газити по блату.*

глѝбина ж *аугм. и пеј. од глиб.*

гли́бити (се), глӣбӣм (се) несвр. *упадати у глиб, заглављивати се у глибу.*

гли́бњача ж зоол. *у мн.: глисте које живе у глибу* Limicolae *(у јд.: таква глиста).*

глибо̀вит, -а, -о *пун глиба, блатњав, каљав:* ~ пут.

глибо̀вито̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је глибовито.*

глибо̀дер м рег. *пловило с уређајима за вађење наноса са речног или морског дна; багер.*

гликѐмија ж грч. мед. *повећана количина шећера у крви.*

глико̀ге̄н, -е́на м (мн. ø) грч. хем. *резервни угљени хидрат (полисахарин) човечјег и животињског организма који се нагомилава у јетри и мишићима.*

глико́за ж (мн. ø) хем. *грожђани шећер* ($C_6H_{12}O_6$), *органско једињење из групе моносахарида.*

гли́на ж (ретко у мн.) *врста земље непропусне за воду која је у влажном стању лепљива и употребљава се у лончарству и керамици:* печена ~, лончарска ~, ватростална ~, порцеланска ~.

глѝнаст, -а, -о *који има у себи глине, глиновит:* ~ земља.

гли́нац, -нца м геол. *стена настала очвршћивањем глине.*

глѝнен, -а, -о *који је од глине:* ~ лонац. • **глинени шкриљац** мин. *врста стене од које се праве брусови, брусиловац.* **на глиненим ногама (стајати)** *несигурно, без равнотеже.*

глине́нац, -нца м мин. *у мн.: минерали из групе силиката који сачињавају 60% литосфере, силикати алуминијума, натријума, калцијума и калијума, чијим распадањем настаје глина (у јд.: такав минерал).*

глѝнења̄к м мин. *врста стене која чини прелазну фазу од глине ка глинцу.*

глѝница ж хем. *алуминијум-оксид* (Al_2O_3), *који се добија као примарни производ при преради боксита у алуминијум.*

глино̀вит, -а, -о *који садржи глину, у којем има доста глине:* ~ земљиште.

глино̀вито̄ст, -ости ж *особина онога што је глиновито.*

глѝнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на глину; глинен.*

глѝнуша ж *земља која садржи доста глине, глиновита земља.*

глио̂м, -о́ма м грч. мед. *врста тумора централног нервног система.*

глѝптика м грч. *каменорезачка вештина, уметност гравирања драгог и полудрагог камења.*

глипто̀донт м грч. зоол. *у мн.: изумрли сисари с оклопом* Glyptodontidae *(у јд.: такав сисар).*

глиптоте́ка ж грч. *збирка гема; збирка вајарских радова; музеј скулптура.*

глиса́да ж фр. **1.** *спуштање авиона на земљу у правцу нагнутог крила; коса путања таквог спуштања.* **2.** *врста плесне фигуре у балету.*

глиса̀ндо м (мн. с) итал. муз. *нагли прелаз с једног тона на удаљени други тон који се изводи брзим прелажењем прстима преко жица гудачких инструмената или преко дирки клавира.*

глѝсер, -а и **глѝсе̄р,** -е́ра м фр. *моторни чамац са равним дном који при великој брзини клизи по површини воде.*

гли́ста ж (ген. мн. -та̄) **1.** зоол. *у мн.: црви, мекушци дугог и обично ваљкастог тела* Vermes, *који живе у земљи, води или паразитирају у цревима човека и животиња и на биљкама (у јд.: такав црв).* **2.** фиг. *удворица, улизица, љигавац.* • зоол. **бела** ~ *врста* Oxyuris vermicularis, *ситан паразит који живи у дебелом цреву људи.* **дечја (обична, човечја, бела, цревна)** ~ *најраширенија врста глисте* Ascaris lumbricoides, *која паразитира на танком цреву деце и одраслих.* **кишна ~ (~ гујавица)** *врста глисте* Lumbricus terrestris, *која живи у влажној земљи и храни се трулим биљем.* **обле (ваљкасте) глисте** *разред глиста* Nemathelminthes, *обично паразитских, са кончастим телом.* **пљоснате глисте** *разред глиста* Plathelminthes, *пљоснатог једноставног или чланковитог тела, које паразитирају у организму човека и животиња.* **прстенасте глисте** *разред глиста* Annelidae, *ваљкастог тела, састављеног од једноликих прстенова.* **рударска (јамска)** ~ *врста ситне глисте* Ancylostoma duodenale, *која паразитира у дванаестопалачном цреву рудара, тунелских радника и др.* **глисте чекињаре** *глисте из реда* Chaetopoda, *које на сваком прстену уместо ногу имају четири пара чекиња.* ~ **тракавица** *в. тракуља.* • **изводити бесне глисте** *понашати се неозбиљно, измотавати се.*

глѝстав, -а, -о **1.** *који је као глиста, љигав.* **2.** *који има глисте, заражен глистама.*

глѝставо̄ст, -ости ж **1.** *особина онога што је глиставо, љигавост.* **2.** *патолошко стање изазвано глистама, зараженост глистама.*

глиста̀јив, -а, -о *који болује од глиста, заражен глистама.*

глиста̀јиво̄ст, -ости ж *в. глиставост (2).*

глѝстаст, -а, -о *који је сличан глисти, протегљаст, дугуљаст, глистолик.*

глѝстац, -а̀ца м зоол. *у мн.: род малих облих црва* Heterodera, *који паразитирају на корењу култивисаног биља (у јд.: такав црв).*

глѝстина ж *аугм. и пеј. од глиста.*

глѝстица и **гли́стица** ж *дем. од глиста.*

глисто̀лик, -а, -о *који је сличан глисти:* ~ тело.

глисту̀рина ж *аугм. и пеј. од глиста.*

глицѐрӣн, -и́на м (мн. ø) хем. *тровалентни алкохол, безбојна, густа, сирупаста, сладуњава течност, која се употребљава у козметици, кожној и прехрамбеној индустрији итд.*

глицѐрӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на глицерин, који садржи глицерин:* ~ сапун.

глѝцӣнија ж бот. *украсна дрвенаста повијуша пореклом из Кине* Wistaria (Glycine) sinensis *из ф. лептирњача* (Papilionaceae), *љубичастих цветова скупљених у висеће гроздасте цвасти.*

гло̀ба ж *материјална, обично новчана казна; износ те казне:* висока ~, платити глобу, ударити глобу.

гло̀ба̄л, -а́ла м лат. *целокупност, укупност.* • **у глобалу** *у укупном износу, укупно; у целини; заокружено, глобално.*

гло̀ба̄лан, -лна, -о *укупно, целовито узет, целокупан, укупан, свеобухватан; заокружен:* ~ сума, ~ план, ~ износ, ~ политичка.

гло̀ба̄лно прил. *укупно, у целини; заокружено:* ~ узето (узевши).

глоба́лно̄ст, -ости ж *особина онога што је глобално.*

гло̀ба̄р, -а́ра м **а.** *онај који наплаћује, узима глобу.* **б.** *отимач, пљачкаш; насилник, угњетач.*

глоба̀рина ж *новац који се добија на име наплаћене глобе; износ глобе.*

гло̀бити, -ӣм несвр. (свр.) [гл. им. гло̀бље̄ње с] **а.** *кажњавати (казнити) глобом.* **б.** *пљачкати, гулити; вршити насиље над неким, угњетавати.*

гло̏бтротер м енгл. *онај који много путује, особа обузета страшћу путовања; путник око света.*

гло̏бтротерскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на глобтротере, својствен глобтротерима:* ~ страст.

гло̏бтротерски прил. *као глобтротер, са страшћу светског путника.*

глобтроте́рство с *глобтротерска страст, страст путовања.*

гло̀була ж фр. *лек у облику лоптице.*

глобу̀лӣн, -и́на м лат. хем. *у мн.: просте беланчевине нетопљиве у води, које се налазе у крви, мишићима, млеку, јајима и махунастим биљкама (у јд.: таква беланчевина).*

глобу̀лӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на глобулин.*

гло́бус м лат. **1.** *модел Земље, лопта која представља Земљу, земаљску куглу (са пројекцијом свих географских појединости).* **2.** *Земља, Земљина кугла; свет.* • **небески (звездани)** ~ *модел у облику лопте који приказује звездано небо.*

гло́буснӣ (гло́бускӣ), -ā, -ō *који се односи на глобус.*

гло̑г, гло̀га м (мн. гло̀гови) бот. **а.** *род дрвенастих биљака* Crataegus *из ф. ружа* (Rosaceae), *обично с белим цветовима; назив за поједине врсте тога рода.* **б.** *в. глогиња.* • **бели** ~ *врста глога* Crataegus monogyna, *од чијих се цветова и бобица справљају препарати који се користе у медицини.* **црвени** ~ *врста глога* Crataegus oxyacantha, *чије се црвене бобице једу.* **црни** ~ *врста глога* Crataegus nigra.

гло̀гиња ж *плод глога.* • **млатити (трести) глогиње** *радити узалудан, некористан посао; причати којешта.*

гло̀гињин, -а, -о *који припада глогињи.*

гло̀гињица ж *дем. од глогиња.*

гло̀гић, -а и **гло̀гӣћ,** -ӣћа м *дем. од глог.*

гло̀гов, -а, -о *који припада глогу, који је од глога:* ~ трн, ~ лист.

гло̀говац, -ōвца м **1.** *глогов штап, глогов колац.* **2.** зоол. *врста дневног лептира белих крила* Aporia crataegi *из пор.* Pieridae, *чије се гусенице хране лишћем глога и других воћака.*

гло̀говача ж *в. глоговац (1).*

глого̀вӣк, -ӣка м *глогов шумарак, честар.*

гло̀говина ж (мн. ø) *глогово дрво.*

глого̀вњāк, -а́ка м **1.** *глогово жбуње, глогов трњак.* **2.** *глогов трн.* **3.** *в. глоговац (1).* **4.** зоол. *в. глоговац (2).*

гло̏го̄т м оном. *шум који се чује кад вода извире, ври и сл., клокот.*

глого̀тати, гло̀гоће̄м несвр. оном. *стварати, производити глогот, клокотати, грготати (о води).*

гло̏давац, -āвца м зоол. *в. глодар.*

гло̏далица ж мех. *алатна машина за обраду равних површина и израду жлебова, пропреза, зупчаника, навојних вретена и др.:* ~ за метал, ~ за дрво.

гло̏дало с мех. **1. а.** *ротирајући резни део глодалице с оштрим зупцима или утиснутим ножевима, фреза.* **б.** *в. глодалица.* **2.** *алатка која служи за дељање и дубење.*

гло̀дāр, -а́ра и **гло̏дāр,** -а м **1.** зоол. *у мн.: најбројнији ред сисара* Rodentia, *са длетастим секутићима подешеним за глодање (у јд.: такав сисар).* **2.** фиг. *онај који отима туђе, грабљивац, отимач, пљачкаш.*

гло̀дāрскӣ и **гло̏дāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на глодаре.*

гло̏дати, гло̏ђе̄м несвр. прел. **1. а.** *гристи, стругати зубима тврде предмете:* ~ кост, ~ дрво. **б.** *зубима скидати меке делове с тврдих (нпр. месо с костију):* ~ плећку, ~ батак, ~ клип кукуруза. **в.** (у експресивнијем говору) *јести.* **2.** фиг. **а.** *постепено разарати, нагризати, трошити; постепено уништавати.* – Таласи су глодали обалу. **б.** *тиштати, мучити, узнемиравати.* – Глодала га је сумња. **3.** техн. *обрађивати, дељати глодалицом.* ■ ~ **се** уз. повр. **а.** *угризати се, клати се.* **б.** фиг. *гложити се, свађати се.* • **нити псето (пас) кост глође, нити другом даје** *каже се кад неко нити има користи од нечега, нити то другом препушта.*

гло̀дāч, -а́ча м **1.** *радник који ради на глодалици, фрезер.* **2.** *в. глодар (1).* **3.** мех. *в. глодалица.*

гло̏днути, -не̄м свр. *в. глоцнути.*

гло̀дњāк, -а́ка м *секутић код глодара, који је прилагођен за глодање.*

гло̀жити се, -ӣм се несвр. [гл. им. гло̀же̄ње с] *бити у непријатељству, неслози (с неким), свађати се, препирати се.*

гло́жња ж *гложење, свађа.*

гло̀кна ж нем. *звонасто проширење, звонасти набор, превој на одевном предмету (сукњи, хаљини):* сукња на (у) глокне.

гло̀кчић, -а и **гло̀кчӣћ,** -ӣћа м *дем. и хип. од глог.*

гло̏мāзан и **гло̀мазан,** -зна, -о **а.** *који заузима много простора, врло велик, огроман, масиван, кабаст:* ~ ормар, ~ терет, ~ турбина. **б.** *који је несразмерно великог раста, претерано, нескладно крупан; незграпан; трапав:* ~ човек, ~ нога. **в.** *уопште претерано велик, обиман:* ~ процедура, ~ састав, ~ дело.

гло̏мāзно и **гло̀мāзно** прил. *незграпно, тешко, тромо:* ~ газити, ~ ићи.

гло̏мāзно̄ст и **гло̀мāзно̄ст,** -ости ж *особина онога који је гломазан, онога што је гломазно; незграпност, трапавост.*

гло̂рија ж лат. **1.** *слава, част.* **2.** кат. *анђеоска химна у римокатоличкој цркви.* **3. а.** *светао круг око светитељске главе, ореол, ауреола.* **б.** *сјај, светлост.*

глорифѝкāтор м лат. *онај који слави, велича (некога, нешто).*

глорифѝкāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на глорификаторе, који слави, велича.*

глорифѝкāторски прил. *на глорификаторски начин, славећи, величајући.*

глорифика́ција ж *уздизање, величање, слављење.*

глорѝфиковати и **гло̀рификовати,** -кује̄м (глорифици́рати, -ӣцӣрāм) несвр. *уздизати, величати, славити.*

гло́са и **гло̀са** ж грч. **1.** *објашњење, тумачење мање познатих и застарелих речи и израза у неком тексту (обично у старим рукописима).* **2.** књиж. *песма од четири строфе, чији последњи стихови чине посебну римовану строфу.*

гло̀сāр, -а́ра и **гло̀сāријум** м *речник са тумачењем мање познатих и застарелих речи.*

гло̀сāтор м лат. *састављач глоса; тумач средњовековних правних зборника, који је уз текст дописивао глосе.*

глоси́рати, гло̀сӣрāм свр. и несвр. прел. *(про)тумачити (текст) дописујући глосе.*

гло̀тāлнӣ, -ā, -ō *који се односи на глотис, који се производи, артикулише на глотису:* ~ експлозив.

гло́тис м анат. *орган за образовање гласа у чији састав улазе гласне жице, слузница гркљана и отвор који оне ограничавају.*

гло̏ц (обично поновљено) ором. *узвик којим се подражава глоцкање, глодање.*

гло̏цкати (се), -āм (се) несвр. *у дем. значењу: глодати (се).*

гло̏цнути, -не̄м *свр. према глоцкати.*

гло̀шчић м *дем. од глог.*

глу̂в, глу́ва, -о (комп. глу̏вљӣ) и **глу̂х,** глу́ха, -о (комп. глу̏шӣ) **1. а.** *који је лишен чула слуха, који не чује (потпуно или делимично):* ~ на десно уво/ухо. **б.** фиг. *који неће да чује, који се прави да не чује, који не мари (за нешто), равнодушан, неосетљив (према нечему):* ~ према нечијим жалбама, захтевима, ~ на нечије молбе. **2.** фиг. **а.** *у коме влада потпуна тишина, у коме се ништа не чује, који је без шума, гласа (обично о ноћи); ненарушен никаквим шумом, гласом (о тишини и сл.).* **б.** *који је далеко од вреве и живота, ненастањен, пуст; забит, забачен (о крају, насељу и сл.).* **в.** *који је без живости, тих, непрометан:* ~ улица. **г.** *који се прослављa тихо, без весеља, песме и сл.:* ~ свадба, ~ прослава. **д.** *пригушен, потмуо; једва чујан:* ~ шум, ~ глас, глуви кораци. • ~ **недеља (седмица)** цркв. *пета недеља великог поста.* ~ **доба (ноћи)** *дубока, позна ноћ.* ~ **и слеп** (за (на) нешто, према нечему) *в. глув (1б).* ~ **као топ** разг. *потпуно глув.* **као** ~ **кучка (скитати и сл.)** разг. *бесциљно, тамо-амо (скитати).* **као да говорим глувима** *каже се кад нико не слуша, не обраћа пажњу на нечије речи.* **разговор глувих** *разговор оних који се не разумеју, који неће да разумеју једни друге.*

глу̀вāк (глу̀хāк), -а́ка м (обично пеј.) *в. глувић.*

глу̀вара и **глу̀хара** ж **1.** бот. *род гљива* Russela *из ф.* Agaricaceae. **2.** зоол. *врста дивље патке* Anas boscas.

глува́рити, глу̀вāрӣм несвр. шатр. [гл. им. глува́ре̄ње с] *лутати без циља, скитати.*

глу̀вāћ (глу̀хāћ), -а́ћа м (обично пеј.) *глув човек; онај који слабо чује.*

глу́вети јек. **глу́вјети,** -вӣм несвр. непрел. *губити слух, постајати глув.*

глу̀вило с *в. глувоћа.*

глу̑во и **глу̑хо** прил. **а.** *у тишини, тихо, нечујно:* протећи (проћи) ~. У соби је било глуво. **б.** *пригушено, потмуло:* ~ одговорити. **в.** *без буке, весеља, тихо:* ~ прославити.

глу̏воне̄м, -а, -о јек. **глу̏вонијем,** -а, -о и **глу̏хоне̄м,** -а, -о јек. **глу̏хонијем,** -а, -о *који не чује и не може да говори, лишен чула слуха и способности говора.*

глувоне́мац јек. **глувонијѐмац** и **глухоне́мац** јек. **глухонијѐмац,** -мца м *онај који је глувонем, глувонем човек.*

глу̏воне̄мо јек. **глу̏вонијемо** и **глу̏хоне̄мо** јек. **глу̏хонијемо** прил. *на начин као што то чине глувонеме особе.*

глу̏воне̄мо̄ст јек. **глу̏вонијемо̄ст** и **глу̏хоне̄мо̄ст** јек. **глу̏хонијемо̄ст,** -ости ж *особина онога који је глувонем, одсуство чула слуха и способности говора.*

глувòћа и **глухòћа** ж **1.** *особина онога који је глув, одсуство чула слуха, неспособност примања звучних утисака:* потпуна ~, старачка ~. **2.** фиг. *потпуни мир, тишина, тајац; мртвило.*

глуко́за ж (мн. ø) грч. хем. *в. гликоза.*

глу́ма ж (мн. ø) **1.** *вештина уметничког тумачења драмских улога, глумачка вештина.* **2.** фиг. *извештачено, неискрено понашање, претварање; извештаченост.* – Све је то била само глума.

глума̀тати, -а̄м несвр. непрел. **1.** пеј. *глумити претерано наглашеним гестовима и са сувише наглашеном рутином.* **2.** фиг. *понашати се извештачено, пренемагати се.*

глу́мац, -мца м (инстр. -мцем; ген. мн. глу̑ма̄ца̄) **1.** *онај који глуми, који игра неку улогу (у позоришту, на филму или телевизији), драмски уметник тумач неког лика:* филмски ~. **2.** фиг. *онај који се претвара, приказује друкчијим него што јесте.*

глу̑мачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на глумце:* ~ улога, ~ ложа, ~ дружина, ~ позив.

глу̑мачки прил. *на глумачки начин, као глумац: извештачено, неприродно.*

глу́мити, -ӣм несвр. [гл. им. глу́мље̄ње с] **1. а.** непрел. *бавити се глумом.* **б.** прел. *играти неку улогу у драмском комаду, тумачити неки лик (у позоришту, на филму или телевизији).* **2.** прел. *представљати се друкчије него што одговара стварности, претварати се, бити извештачен; опонашати, изигравати (неко осећање):* ~ наивку; ~ забринутост, ~ игру.

глу̑мица ж *женска особа глумац:* позоришна ~, филмска ~.

глу̑мӣшнӣ, -а̄, -о̄ *позоришни, казалишни, глумачки.*

глу̑мӣште с **а.** *позориште, казалиште.* **б.** *позорница, сцена.*

глу̑мчина ж (м) *аугм. и експр. од глумац.*

глу̑мчић м (често ир.) *дем. и хип. од глумац.*

глу̑п, глу́па, -о (комп. глу̏пљӣ) **а.** *умно ограничен, неспособан да паметно схвата и расуђује, туп, празноглав (о човеку); који нема развијену интелигенцију (о животињама).* **б.** (за нешто) разг. *који нема смисла, дара, способности (за нешто):* ~ за плетење, ~ за технику. **в.** *који изражава, одаје умну ограниченост:* ~ лице, ~ израз лица, ~ смех, ~ изјава, ~ политика. **г.** *у коме нема духа, неуместан, неукусан:* ~ шала, ~ досетка, ~ примедба. **д.** *необразован, непросвећен, прост; неразуман, несвестан:* ~ народ, ~ маса. **ђ.** *бесадржајан, бесмислен, апсурдан:* ~ живот. **е.** *незгодан, неугодан, непријатан:* ~ ситуација, ~ положај. **е.** разг. *ружан, неукусан, смешан:* ~ шешир, ~ униформа. • **~ као ноћ (клада, цепаница, топ, секира)** *врло глуп.* **глупи август** *лакрдијаш, кловн.*

глу̏пав, -а, -о *в. глуп.*

глупа́вити, глу̏па̄вӣм и **глу̏павити,** -ӣм несвр. непрел. [гл. им. -вље̄ње с] *постајати глуп(ав), глупети.*

глупа́вко м *глуп човек, глупак* (обично у ублаженом значењу).

глу̏паво прил. *глупо, сасвим глупо:* ~ поступити, ~ звучати.

глу̏паво̄ст, -ости ж *особина онога који је глупав, онога што је глупаво, глупост.*

глу̏па̄к, -а́ка м *глуп, ограничен човек, будала.*

глупа̀киња ж *в. глупача.*

глу̏пан (експр. жарг. глупа̀ндер) м *в. глупак.*

глупа̀рати, -а̄м несвр. разг. *говорити глупости, лупетати.*

глупа̀рија ж *глупост, будалаштина.*

глу̏пача ж (вок. -чо) *глупа, ограничена женска особа.*

глупа̀чина ж (м) *аугм. и пеј. од глупак.*

глу̏па̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на глупаке, својствен глупацима.*

глу̏па̄чки прил. *као глупак, глупо:* смејати се ~.

глупа́штво с и **глупа́штина** ж *в. глупост.*

глу́пети јек. **глу́пјети,** -пӣм несвр. непрел. *постајати глуп, глупавити.*

глупи́рати се, глу̀пӣра̄м се несвр. разг. *понашати се, поступати глупо; измотавати се.*

глу̀по (глу́по) прил. (комп. глу̏пље̄ и глу̏пље) *на глуп начин, будаласто, неразумно, неразборито, лудо; простачки:* ~ поступити, ~ стајати, осећати се ~, ~ буљити. • **~ ми је** *бесмислено је.*

глу̏по̄ст и **глу́по̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина онога који је глуп, онога што је глупо, умна ограниченост; непросвећеност, примитивизам.* **2.** *оно што је глупо урађено или написано, одн. речено, глуп поступак; глупе речи, будалаштина, лудорија, бесмислица:* чинити глупости, направити ~; говорити глупости, изваљити ~. **3.** *неугодност, неподесност, неприличност.* – Осећао је глупост свог положаја.

глута̀мӣн, -и́на м хем. *амид једне од аминских киселина, важан органски састојак биљног и животињског ткива.*

глута̀мӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на глутамин:* ~ киселина.

глу̑х, глу́ха, -о *в. глув.*

глух- *в. глув-.*

глу̏хнути, -не̄м и **глу́хнути,** глу̑хне̄м несвр. непрел. *постајати глух, глувети.*

глу̏шити, глу̑шӣм несвр. прел. *в. заглушивати.*

гљи́ва ж **1.** бот. *у мн.: ниже талусне бесхлорофилне биљке са стабљиком и проширеним горњим делом, клобуком* Fungi, *које саме не стварају органске материје него се хране као сапрофити или паразитски (у јд.: таква биљка):* јестиве гљиве, отровне гљиве. **2.** *направа у облику гљиве, клобук за крпљење чарапа.* • **букова ~** *в. буковача.* **најести се (јести) лудих гљива** *бити луд, полудети.* **ницати као гљиве после кише** *ницати, расти или јављати се у великом броју.*

гљѝва̄р м **1.** *онај који бере и продаје гљиве.* **2.** *добар познавалац гљива, експерт за гљиве.*

гљива́рац, -рца м зоол. *у мн.: породица инсеката тврдокрилаца* Mycetophagidae, *који се хране гљивама и плеснима с трулог дрвећа (у јд.: такав инсект).*

гљѝварица, гљива̀рица и **гљѝва̄рка** ж *женска особа гљивар.*

гљѝва̄рнӣк м *земљиште где се гаје гљиве, расадник гљива.*

гљива́рство с **1.** *гајење гљива; скупљање гљива и трговина њима.* **2.** *наука која се бави проучавањем гљива.*

гљѝваст, -а, -о *који личи на гљиву, сличан гљиви, клобуку гљиве, клобучаст:* ~ капа, ~ облик.

гљѝва̄ч, -а́ча м зоол. *врста корала* Fungia fungites agariciformis *из реда* Fungidae, *чији су делови костура распоређени у облику клобука печурке.*

гљивѐтина ж *аугм. и пеј. од гљива.*

гљѝвин, -а, -о *који припада гљиви:* ~ клобук, ~ нога.

гљѝвица ж **1.** *дем. и хип. од гљива.* **2.** бот. *у мн.: општи назив за разне врсте нижих и простијих виших гљива које изазивају врење и распадање органских материја и разна обољења биљака и животиња (у јд.: таква гљива).* **3.** мн. мед. *гљивично обољење:* имати гљивице. • **квасна (квашчева) ~** *једноћелијска гљивица из ф.* Saccharomycetaceae, *која проузрокује алкохолно врење.*

гљѝвичав, -а, -о *у (на) којем има гљивица, пун гљивица; заражен гљивицама.*

гљѝвичавōст, -ости ж *особина, стање онога што је гљивичаво; кожно обољење изазвано гљивицама, гљивично обољење.*

гљѝвичаст, -а, -о *који личи на гљивицу, сличан гљивици:* ~ израштај.

гљѝвичнӣ, -ā, -ō *који се односи на гљивице, који потиче од гљивица, изазван гљивицама:* ~ обољење, гљивичне болести.

гљѝвичњāк м *в. гљиварник.*

гљиву̏рина ж *аугм. и пеј. од гљива.*

гмâз м (мн. гма́зови) зоол. рег. *в. гмизавац.*

гмѝзав, -а, -о **а.** *који гмиже:* гмизави црв. **б.** фиг. *који се улизује некоме понижавајући се, пузав:* гмизави створ.

гмѝзавац, -āвца м **1.** зоол. *у мн.: класа копнених кичмењака несталне телесне температуре и закржљалих удова* Reptilia, *који се крећу гмижући, а дишу плућима (змије, гуштери, крокодили и сл.); у јд.: животиња из тога разреда.* **2.** фиг. пеј. *особа без свог поноса, бескарактерна особа, слабић; пузавац, улизица, удворица, полтрон.*

гмѝзавачкӣ, -ā, -ō *који се односи на гмизавце, који припада гмизавцима, својствен гмизавцима:* ~ тело, ~ реп.

гмѝзаво прил. **а.** *гмижући, пузећи.* **б.** фиг. *без поноса; удворички, пузаво.*

гмѝзавōст, -ости ж *особина онога који је гмизав, онога што је гмизаво.*

гмѝзати, гмӣжēм несвр. непрел. **1. а.** *ићи, кретати се вукући трбух по тлу, подлози, пузити, милети (о гмизавцима, ситним животињама и инсектима); ићи одвећ лагано.* **б.** фиг. пеј. *државати се понизно, удворички.* **2.** *ићи у великом броју, гамизати, врвети.*

гмѝзнути, -нēм *свр. према гмизати.*

гна̏јс м нем. геол. *врста кристаластог шкриљца, стена сродна граниту.*

гнêв и **гне̏в** јек. **гњêв** и **гње̏в** м *велика љутина, срџба, бес, јарост.*

гнêван и **гне̏ван** јек. **гњêван** и **гње̏ван,** -вна, -о *пун гнева, срдит, разјарен, љут.*

гне́вити, гнêвӣм јек. **гње́вити,** гњêвӣм несвр. *чинити гневним, срдити, љутити.* ■ **~ се** *постајати гневан, срдити се, љутити се.*

гне̏вљив јек. **гње̏вљив,** -а, -о *који се лако, брзо гневи, плах, напрасит, раздражљив.*

гне̏вљиво јек. **гње̏вљиво** прил. *в. гневно.*

гне̏вљивōст јек. **гње̏вљивōст,** -ости ж *особина онога који је гневљив, плаховитост, напраситост, раздражљивост.*

гнêвно и **гне̏вно** јек. **гњêвно** и **гње̏вно** прил. *са гневом, љутито, бесно, срдито:* ~ викати.

гне́внōст и **гне̏внōст** јек. **гње́внōст** и **гње̏внōст,** -ости ж *особина и стање онога који је гневан, гнев.*

гнезда́нце и **гнезда̀нце** јек. **гњезда́нце** и **гњезда̀нце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од гнездо.*

гне̏здаст јек. **гње̏здаст,** -а, -о *који је као гнездо, сличан гнезду.*

гне̏здасто јек. **гње̏здасто** прил. *у облику гнезда, као гнездо.*

гнезда́шце и **гнезда̀шце** јек. **гњезда́шце** и **гњезда̀шце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од гнездо.*

гне̏здилица јек. **гње̏здилица** ж *птица која гради гнездо у коме полаже јаја и леже младе.*

гне̏здилӣште јек. **гње̏здилӣште** с *место где птица носи јаја, гнездо.*

гне́здити се, гнêздӣм се јек. **гнијѐздити се,** гнӣјездӣм се несвр. [гл. им. гне́жђење јек. гнијѐжђење с] **1. а.** *градити, правити себи гнездо (о птицама).* **б.** *намештати се удобно на седалу, грани и сл., смештати се за починак (о живини и др. птицама).* **2.** фиг. *налазити себи смештај, упориште, настањивати се; намештати се, смештати се.* **б.** (у некоме, у нечему) *обузимати, освајати (некога, нешто), овладавати (неким, нечим).* **в.** *настајати, рађати се.* – У њему се гнездила сумња.

гнѐздӣште јек. **гњѐздӣште** с *место где се праве гнезда.*

гне́здо јек. **гнијѐздо** с (ген. мн. -дā) **1.** *лежиште које праве птице и неке друге животиње за полагање јаја, негу младих и као заклон; легло:* правити ~, вити ~. **2.** фиг. **а.** *дом, кућа; домаће, породично огњиште:* породично ~. **б.** *завичај, постојбина.* **в.** *место где се нешто рађа, ствара, негује, колевка, расадник:* ~ устанка, ~ револуције, ~ разврата. **г.** *склониште, уточиште; стециште, упориште:* хајдучко ~, усташко ~, лоповско ~, ~ шпијунаже. **3.** руд. *богатије налазиште руде:* ~ железне руде, рудно ~. **4.** техн. *лежиште неког дела машине, уређаја, кућица:* моторно ~. • **осиње (зољино, стршљеново, гујско)** ~ *опасно, немирно место, осињак.* **митраљеско** ~ вој. *заклоњено место, заклон где се поставља митраљез за дејство против непријатеља.* **сви(ја)ти** ~ *засновати, заснивати свој дом, породицу.*

гнијезд- *в. гнезд-.*

гнôј, гно̏ја м (инстр. гно̏јем) **1.** *жућкастозеленкаста густа течност која настаје у ткиву човечјег или животињског организма услед запаљења, а садржи делове распаднутог ткива, леукоците и бактерије.* **2.** *сточни измет; гнојиво, ђубриво:* стајски ~.

гно̏јав, -а, -о *у коме има гноја (1), пун гноја:* ~ рана, ~ течност, ~ место.

гно̏јавица ж *гнојаво, гнојно место, бубуљица.*

гнôјан, -јна, -о (обично одр.) **1. а.** *који је праћен гнојењем (о запаљењу, болести):* ~ упала, ~ ангина, ~ менингитис. **б.** *у којем има гноја, гнојав:* ~ рана, ~ чир, ~ завој. **2.** *нагнојен, нађубрен:* ~ земља, ~ ораница.

гноја̀ница ж *в. гнојница (1).*

гно̏јӣво с *средство (органског или минералног састава) за гнојење, ђубрење земље, ђубриво:* вештачко ~, природно ~, органско ~, стајско ~.

гно̀јидба ж *гнојење, ђубрење (земљишта).*

гно̀јити, -ӣм несвр. [гл. им. гно̀јење с] **1.** прел. *посипати гнојем, гнојивом, ђубрити:* ~ земљу, ~ њиву. **2.** непрел. *в. гнојити се.* ■ **~ се** *излучивати гној, постајати гнојав (обично о рани).*

гно̀јӣшнӣ, -ā, -ō *који се односи на гнојиште.*

гно̀јиштāрка ж бот. *род јестивих гљива листичарки* Coprinus, *са звонастим клобуцима, који се, чим сазру, растопе у црну слузаву масу.*

гно̀јӣште с *место (обично јама) за скупљање и припремање гнојива, ђубрива; ђубриште, сметлиште.*

гно́јница ж **1.** *гнојна бубуљица, гнојни израштај.* **2.** *јама за скупљање стајског гноја.* **3.** *текуће изметине домаћих животиња које се користе као гнојиво, текући, жидак стајски гној.*

гно́јнōст, -ости ж *особина онога што је гнојно.*

гно̀јњача ж у изр. **мува (муха)** ~ зоол. *врста крупније муве* Eristalis tenax, *која живи на гнојишту.*

гно́јштина ж *аугм. и пеј. од гној.*

гнôм, гно́ма м грч. мит. *патуљак који, према народном предању, чува скривено подземно благо.*

гно́ма ж грч. *кратка мудра изрека, сентенција, пословица.*

гнôмскӣ, -ā, -ō *који се односи на гному, исказан у облику гноме, пословички:* ~ презент, ~ аорист, ~ реченица.

гнôмски прил. *на гномски начин, у облику гноме, сажето, кратко, пословички:* ~ изразити.

гносео̀лог м *научник који се бави гносеологијом.*

гносеоло̀гија ж грч. фил. *теорија сазнања, спознаје, део филозофије који се бави проучавањем извора, путева и форми сазнања.*

гносео̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на гносеологију и гносеологе:* ~ значење.

гносео̀лошки прил. *са гледишта гносеологије.*

гно̀стик м *в. гностичар.*

гностици̇̀зам, -зма м фил. *религиозна идеологија (с мноштвом секти) која веру заснива на знању; јеретички правац раног хришћанства који је настојао да хришћанство приближи античкој идеалистичкој филозофији.*

гно̀стича̄р м *присталица гностицизма; гностички теоретичар.*

гно̀стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на гностицизам и на гностике.*

гно̀стички прил. *са становишта гностицизма.*

гну̂ и гну̏, гну̏а м зоол. *врста афричке антилопе* Connochaetes gnu, *тела сличног коњском, а главе као у бика.*

гну̂с м **1.** *одвратна нечистоћа, прљавштина.* **2.** *одвратна, мрска особа, гад.*

гну̏сан, -сна, -о *који изазива гађење, гнушање, одвратан, мрзак, гадан; сраман, низак:* ~ створ, ~ злочин.

гну̏снӣк, -и́ка и **гну̏снӣк,** -а м *онај који изазива гнушање, одвратност, гнусан човек.*

гну̏сница ж *она која изазива гнушање, одвратност, гнусна женска особа.*

гну̏сно прил. *одвратно, гадно, срамотно; са гнушањем:* ~ је; ~ се згрозити.

гну̏сно̄ст, -ости ж **а.** *особина онога који је гнусан, онога што је гнусно, одвратност, гадост.* **б.** *гнусан, одвратан поступак, гнусно дело.*

гнусо̀ба ж *в. гнусност.*

гну̏шати се, -āм се несвр. *осећати одвратност, гађење и презир:* ~ убице, ~ над злочином.

гњава́жа ж разг. *мучан, досадан посао; досадно причање; уопште досада, досадни тренуци.*

гња̀ва̄тор м разг. *онај који гњави, који изазива досаду и замор својим досадним причањем или понашањем; онај који је сувише спор у послу.*

гња̀ва̄то̄рка ж *женска особа гњаватор.*

гња̀ва̄торскӣ, -ā, -ō *који се односи на гњаваторе, својствен гњаваторима:* ~ причање.

гња̀ва̄торски прил. *као гњаватор, досадно.*

гња́веж м разг. **1.** *в. гњаважа.* **2.** *в. гњаватор.*

гња́вити, гња̂вӣм несвр. [гл. им. гња́вље̄ње с] **1.** прел. *гњечити, стискати, гужвати:* ~ капу, ~ лептира. **2.** прел. *мучити, кињити, злостављати; угњетавати, тлачити.* **3. а.** прел. (некога или без допуне) *досађивати (дугом причом, спорошћу и сл.).* **б.** непрел. *споро радити, отезати.* ■ ~ **се 1.** *гњавити, кињити једно друго.* **2.** (с неким, (с) нечим) *радити досадан, незанимљив посао, досађивати се; мучити се, узалудно губити време (с неким, с нечим):* ~ се са децом, ~ се с математиком, ~ се по судовима. • ~ **мачиће** подр. *рђаво свирати.*

гња̂т м (мн. гња́тови) анат. *део ноге од корена стопала до колена у већине сисара, цеваница,* crus.

гња̀тина ж *аугм. и пеј. од гњат.*

гња̀тӣћ, -и́ћа и **гња̀тић,** -а м *дем. и хип. од гњат.*

гња̂тнӣ, -ā, -ō *који се односи на гњат:* ~ кост.

гње̂в *в. гнев,* **гњев-** *в. гнев-,* **гњезд-** *в. гнезд-.*

гње̏сти, гњѐте̄м несвр. прел. *в. гњечити.*

гње̏цав, -а, -о **1. а.** *који није добро испечен, недовољно печен, због чега се лако гњечи и лепи (о хлебу и печеном тесту уопште).* **б.** *размекшан, мек и лепљив; љигав:* ~ бомбона, ~ пасуљ; ~ сланина. **2.** *мек и погодан за гњечење, мешење:* ~ глина.

гње̏цаво̄ст, -ости ж *стање и особина онога што је гњецаво; мекоћа:* ~ хлеба, ~ глине.

гње̏цкати, -āм несвр. *у дем. значењу: гњечити.*

гње̏цнути, -не̄м *свр. према гњецкати.*

гње̏чилац, -иоца м *онај који гњечи, муља (грожђе, маслине и сл.).*

гње̏чилица ж **1.** *она која нешто гњечи, муља.* **2.** *машина, уређај за прераду нечега гњечењем, преса, муљача.*

гње̏чило с *в. гњечилица (2).*

гње̏чити, гње̏чӣм несвр. прел. [гл. им. гње́че̄ње с] **1. а.** *стезати, стискати међу прстима или длановима:* ~ тесто, ~ глину, ~ стомак. **б.** *притискати нешто (грожђе, маслине и сл.) да пусти сок, муљати.* **2.** фиг. *тлачити, угњетавати, тиранисати; кињити, мучити, морити:* ~ народ, ~ душу. ■ ~ **се** *бити склон згњечивању.* – Јагоде се лако гњече.

гње̏чкати, -āм несвр. *у дем. значењу: гњечити.*

гњи̏да ж **1.** *јаје од ваши.* **2.** фиг. пеј. *особа лошег карактера, безвредна одвратна особа, гад, ништарија.*

гњи̏дав, -а, -о *који има гњида, пун гњида;* фиг. *гадан, одвратан:* ~ коса; ~ живот.

гњи̏давац, -āвца м пеј. *онај који је гњидав.*

гњи̏давица ж пеј. *она која је гњидава.*

гњи̏даво̄ст, -ости ж *стање, особина онога који је гњидав, онога што је гњидаво, зараженост гњидама.*

гњидѐтина ж *аугм. и пеј. од гњида.*

гњи̏дица ж *дем. од гњида.*

гњи́леж ж и м **1.** *оно што је гњило, трулеж.* **2. а.** *гњиљење, труљење, распадање.* **б.** фиг. *учмалост; декаденција.*

гњи́лежнӣ, -ā, -ō *који се односи на гњилеж:* ~ процес, ~ муљ.

гњи́лети јек. **гњи́љети,** гњи́лӣм несвр. непрел. [гл. им. гњи́ље̄ње с] **а.** *постајати мек, омекшавати услед презревања (о воћу).* **б.** *постајати труо, трулити, распадати се.* **в.** фиг. *живети неактивно, без прегалаштва, без полета, чамети, пропадати.*

гњи̏ло прил. **а.** *као гњилеж, труло, мемљиво:* ~ заударати. **б.** фиг. *без полета, учмало:* ~ живети.

гњи̏ло̄ст, гњи́ло̄ст, -ости и **гњило̀ћа** ж *стање или особина онога што је гњило, труло.*

гњи̏о, гњи́ла, -о **1. а.** *који је омекшао услед презревања (о воћу).* **б.** *који се квари и распада услед труљења, труо; натруо:* ~ сено, ~ лишће, ~ дрво, ~ зуб. **в.** фиг. *који се распада, слаб, трошан:* ~ царство. **2.** фиг. **а.** *који је без полета, неактиван, безвољан, учмао:* ~ поколење. **б.** *лењ, тром, млитав.* **в.** *неморалан, покварен, сраман.* **3.** *у коме се осећа трулеж, који заудара на трулеж, на буђ, мемљив.* **4.** *који се угиба, мек:* ~ иловача. • **као гњила крушка (пасти, падати)** *лако, брзо (пасти, падати).* **као гњилих крушака** *врло много, превише.*

гњи̏ти, гњи̏је̄м несвр. непрел. [гл. им. гњи̏је̄ње с] *в. гњилети.*

гњу́рати, гњу̂рāм несвр. **1.** прел. **а.** *потапати, загњуривати (у воду):* ~ главу, ~ некога. **б.** *завлачити, скривати:* ~ главу у јастук. **2.** непрел. *в. гњурати се (1).* ■ ~ **се 1.** *спуштати се под површину воде, пливати под водом, ронити.* **2.** *завлачити, гурати главу у нешто:* ~ се у јастук.

гњу́рац, -рца (гњу̀рāч, -а́ча) м **1.** *онај који се гњура, који рони, ронилац; професионални ронилац који је нарочито опремљен за истраживање морског или речног дна.* **2.** зоол. **а.** *у мн.: породица птица пловуша са закржљалим репом* Podicipidae (Colymbiformes), *које су вешти рониоци (у јд.: таква птица).* **б.** *врста инсекта тврдокрилца* Dytiscus marginalis.

гњу̀ра̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на гњурце и гњураче:* ~ одело, ~ опрема.

гњу̏ркати (се), -āм (се) несвр. *у дем. значењу: гњурати (се).*

гњу̏рнути (се), -не̄м (се) *свр. према гњурати (се).*

гњу̀рчӣћ, -и́ћа и **гњу̀рчић,** -а м *дем. од гњурац.*

го̂, го̀ла, -о **1. а.** *који на себи нема никакве одеће, наг, необучен, неодевен (о телу, деловима тела или о особи, човеку):* ~ тело, ~ рука, ~ дете. **б.** *слабо, недовољно обучен.* **в.** фиг. *врло сиромашан, бедан.* **2. а.** *који није обрастао длаком, перјем и сл.:* ~ брада, ~ теме, ~ птиче. **б.** *који је без онога чиме је обично, природно*

покривен (без вегетације, лишћа и сл.): ~ брдо, ~ дрвеће, ~ кост. **в.** *незастрт, непокривен:* ~ под, голи зидови, ~ сто, ~ глава. **г.** *неоседлан, неосамарен:* ~ коњ. **д.** *који је извађен, извучен из корица, футроле, исукан:* ~ нож, ~ сабља, ~ мач. **ђ.** *ненаоружан, неснабдевен оружјем или потребним оруђем:* голим рукама се борити, голим рукама вадити врело гвожђе, голим грудима јуришати. **3.** фиг. **а.** *који је без икаквих примеса, додатака, чист:* ~ алкохол, ~ вино, ~ злато. **б.** *неприкривен, неулепшан, прави, стваран, сушти, непатворен:* ~ истина, ~ лаж, голе чињенице, ~ суштина. **в.** *који је без ичега другог, који је само то и ништа више, сам:* ~ живот, ~ забава, ~ камен, ~ фраза, голи опис. **г.** (уз именице м. рода које значе нешто негативно и појачано речима: све, сам и сл.) *сам, без ичег или иког другог:* све ~ лопов (разбојник, хајдук и сл.). **4.** (одр.) (у им. служби) с **а.** *голо тело или голи део тела:* ударати по голом. **б.** *поље без бројне вредности (у доминама, лутрији).* • **~ голцат (голцијан, голцијат, голцит и сл.)** *сасвим го, потпуно наг.* **~ вода, сав у голој води** *јако ознојен.* **~ и бос** 1) *слабо одевен и обувен.* 2) *јако сиромашан, пуки сиромах.* **~ као пиштољ (пушка, прст, црквени миш и сл.)** *који нема нигде ништа, врло сиромашан.* **~ као од мајке рођен** *сасвим го, го голцат.* **голим оком (видети, посматрати)** *без помоћних средстава, без микроскопа, догледа.* **до голе коже (опљачкати)** *сасвим, потпуно (опљачкати).* **до голе коже (покиснути)** *бити скроз мокар (од кише и сл.).*

го̏беља ж *наплатак (на точку од кола).*

го̏бле̄н, -е́на м фр. *уметнички извезена или изаткана слика (на специјалном шупљикавом платну); таписерија (везена или ткана).*

го̏бле̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гоблен:* ~ слика.

гоблѐнчић м *дем. од гоблен.*

го̀веда, го̏ве̄да̄ с мн. **1.** *суп. мн. од говече, одн. мн. од говедо.* **2.** зоол. *потпородица преживара шупљорожаца* Bovinae, *чије женке (краве) имају виме са 4 прстасте сисе (у јд.: (говедо, говече) такав преживар).*

говѐда̄р, -а́ра м **а.** *онај који чува или гаји говеда.* **б.** фиг. *прост, неуглађен човек.*

говеда̀рина ж **а.** *награда, плата говедару за чување говеда.* **б.** *такса, порез за испашу говеда.*

говеда́рити, говѐда̄рӣм несвр. [гл. им. говеда́ре̄ње с] *чувати говеда, бити говедар.*

говеда̀рица ж **а.** *женска особа која чува говеда.* **б.** *говедарева жена.*

говѐда̄рка ж **а.** *в. говедарица.* **б.** фиг. *проста, неуглађена жена.*

говѐда̄рнӣк м **1.** *стаја за говеда.* **2.** *пијац(а), трг где се тргује говедима.*

говѐда̄рскӣ, -а̄, -о̄ **а.** *који се односи на говедаре.* **б.** фиг. *сељачки; прост, неотесан:* ~ језик.

говѐда̄рски прил. *на говедарски начин, као говедар;* фиг. *просто, неотесано.*

говеда́рство с *гајење говеда (као грана сточарства или уопште).*

го̀ведина ж (мн. ø) *говеђе месо.*

го̀ведо с *в. говече.*

го̀веђӣ, -а̄, -е̄ (го̏ведскӣ, -а̄, -о̄) *који се односи на говече, одн. на говеда, који је од говечета; који је од меса говечета:* ~ месо, ~ кожа, ~ супа.

го̀вече, -ета с (супл. мн. го̀веда) **а.** зоол. *домаћи шупљороги преживар* Bos taurus, *који има велики број раса, а гаји се ради меса, млека и за вучу.* **б.** фиг. *ограничена, глупа особа.* • зоол. **бизамско (мошусно, мошкатно)** ~ *северноамерички шупљороги преживар* Ovibos moschatus *из пор.* Bovinae, *чије је тело (сем ногу) обрасло дужом мрком длаком.* **дивље ~** *в. бизон.* **домаће ~** *в. говече (а).*

го̏внав, -а, -о *замазан, упрљан говнима:* ~ мотка.

го̀вна̄р, -а́ра м (вок. го̏вна̄ре и го̏вна̄ру) пеј. **1.** *онај који чисти нужнике, заходе.* **2.** фиг. *онај који поступа ружно, недолично, који чини недолична, ружна дела.*

го̀внара ж пеј. *она која чисти нужнике, заходе.*

говна̀рија ж вулг. *недоличан, ружан поступак, глупост, лудост, бесмислица;.*

говна́рити, го̀вна̄рӣм несвр. вулг. [гл. им. говна́ре̄ње с] *говорити глупости, баљезгати.*

го̀вна̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на говнаре:* ~ поступак.

го̀вна̄рски прил. вулг. *ружно, недолично:* понашати се ~.

го́вно с (мн. го̂вна, ген. го̏ва̄на̄) вулг. **1.** *људски измет.* **2.** фиг. *безвредна, одвратна особа, гад.* • **бити (до гуше) у говнима** *бити у незавидном, неугодном положају.* **~ од човека** *в. говно (2).* **имати посла с говнима** *бити у вези с лошим људима.* **јести говна** *причати гадости, глупости; лагати.* **не прави се пита од гована** *не може се од лошег, неквалитетног материјала направити добро јело, добар производ.* **појео сам говно** *погрешио сам што сам то урадио, није требало то да урадим.*

го̏вноваљ м зоол. *в. балегар.*

го̀вњив, -а, -о **1.** фиг. *врло лош, никакав:* ~ плата, ~ власт.

го̂во̄р, -ора м **1.** **а.** *начин споразумевања међу људима, исказивање мисли и осећања звучним језичким средствима, речима, говорење; способност изражавања, исказивања мисли и осећања таквим начином:* грешке у говору, изгубити моћ говора. **б.** *неки други начин споразумевања и изражавања, исказивања мисли и осећања (гестови, мимика и др.):* ~ прстима, неми ~. **2.** **а.** *изговор, начин изговора:* тврд ~, уњкав ~, ~ из трбуха, ~ кроз нос. **б.** *језик (једног народа):* мађарски ~, пољски ~. **в.** *дијалекат; наречје:* штокавски ~, икавски ~, екавски ~. **г.** *језик неке професије, друштвеног слоја:* козарски ~, зидарски ~, шатровачки ~, поморски ~; народни ~, покрајински ~. **3.** *расправљање о нечем, разговор, причање, дискусија:* ~ о нечем, скренути ~ на нешто, повести ~ о нечем. **4.** *дуже излагање једног лица пред скупом слушалаца, беседа; предавање:* (о)држати ~, поздравни ~, опроштајни ~. • **везани ~** књиж. *стих.* **екавски (источни) ~** *српски штокавски говори у којима се стари самогласник „јат" развио у „е" (нпр. песма, река, сено).* **живи ~** *говорни језик.* **(и)јекавски (јужни) ~** *српскохрватски штокавски говори у којима се стари самогласник „јат" развио у „ије", „је" (нпр. пјесма, ријека, сијено).* **икавски (западни) ~** *српскохрватски говори у којима се стари самогласник „јат" развио у „и" (нпр. писма, рика, сино).* **неуправни (индиректни, посредни) ~** лингв. *навођење нечијих речи посредно, препричавањем.* **управни (директни, непосредни) ~** *дословно преношење, навођење нечијих речи.* **било је говора о ...** *говорило се, разговарало се о ...* **жив ми Тодор да се чини ~** *празно причање, наклапање, којештарија.* **нема говора** *не може се порећи, несумњиво.* – Добра прилика, нема говора. **ни говора, нема (није било) ни говора, не може (није могло) бити ни говора** *није (није било) могућно, изводљиво; неприхватљиво је, не долази у обзир; узалуд је (о томе) више говорити.*

говора̀нција и **говора́нција** ж пеј. и шаљ. *дуг и празан, досадан говор; празно причање:* држати говоранцију.

гово̀рити, го̀ворӣм несвр. прел. и непрел. [гл. им. го̀воре̄ње с] **1.** **а.** *служити се говором за исказивање мисли и осећања, саопштавати нешто речима, обраћати се некоме речима, казивати; причати:* ~ тихо, ~ истину, ~ глупости; говорити о нечијем неморалу. **б.** фиг. *саопштавати нешто спољним, вањским знацима, покретима:* ~ очима, ~ гестовима. **в.** *износити какво мишљење, изјављивати, тврдити (усмено или писмено):* ~ из праксе, ~ о нечем с висине. **г.** *водити разговор, разговарати (с неким); расправљати (с неким):* ~ с братом, ~ с неким у четири ока, ~ о послу. **д.** (обично одрич.) *одржавати с неким нормалне односе, бити у добрим односима с неким, општити (говором).* – После те свађе не говоре. **2.** **а.** *служити се неким језиком, дијалектом, знати неки језик, дијалект:* ~ енглески, ~ чакавски. **б.** *изговарати речи неког језика на посебан начин, заносити (на):* ~ као Македонац. **3.** **а.** *држати говор, беседити:* ~ на збору, ~ над гробом. **б.** *служити (мису); изговарати (молитву); проповедати.* **4.** фиг. **а.** *имати (нешто) за предмет, као садржај (нпр. о некој књизи, књижевном делу, писму, извештају и сл.):* ~ о патњама народа, ~ о прошлости. **б.** *долазити до изражаја, показивати се, очитовати се, испољавати се.* – Из њених погледа говорила је љубав (освета). **в.** *служити као доказ нечега, сведочити (о нечему), потврђивати, доказивати нешто:*

~ у прилог некоме. **г.** *показивати, изражавати нешто, указивати на нешто.* – Срце му је говорило да је воли. • **нешто ми говори** *слутим, предосећам.* **нит ромори нит говори** *ништа не говори, ћути, не изјашњава се.* **шта (имам) да говорим** *не вреди говорити; није потребно говорити (да говорим, причам).*

гово̀ркати, -а̄м несвр. **а.** *у дем. значењу: говорити; тихо или помало, понегде, покаткад говорити.* **б.** *проносити гласове, зуцкати; оговарати.* – Говорка се да је побегао у иностранство.

гово̀рљив, -а, -о *који радо, много говори, причљив; који уме да говори, речит.*

гово̀рљивац, -ӣвца м *говорљив, причљив, човек; речит човек.*

гово̀рљивица ж *говорљива, причљива женска особа; речита женска особа.*

гово̀рљиво прил. *говорећи много; употребљавајући много речи, речито, китњасто.*

гово̀рљиво̄ст, -ости ж *особина онога који је говорљив, причљивост; речитост.*

го̏во̄рнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на говор (који служи за говор, којим се говори, који се говори и сл.):* ~ орган, ~ језик, ~ емисија, ~ мана.

го̀во̄рнӣк м **1. а.** *онај који држи говор, беседу, беседник.* **б.** *онај који има беседнички дар, добар беседник.* **2.** *онај који говори, који има реч.* **3.** *онај који говори неки језик:* изворни ~.

го̀во̄рница ж **а.** *место, обично уздигнуто, са којег се држе говори, трибина; предикаоница, проповедаоница.* **б.** *мала затворена просторија, кабина за телефонске разговоре; спикерска кабина:* телефонска ~, јавна ~.

го̀во̄рничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на говорнике, беседнички:* ~ дар, ~ вештина.

го̀во̄рнички прил. *на говорнички начин, као у беседи, беседнички.*

го̀во̄рнӣштво с *говорничка вештина, беседништво, ораторство; реторика.*

гово̀руша ж *женска особа која много говори; причалица, брбљивица; блебетуша, торокуша.*

гово̀рчина ж *аугм. од говор.*

гово̀рчић м (обично ир.) *дем. од говор.*

гово̀рџија м (мн. ж) **1.** *в. говорник.* **2.** *в. говорљивац.*

го̑д, го̑да м (мн. го̀дови) **1. а.** *црквени празник, благдан; црквена светковина:* велики ~. **б.** *светковина, свечаност, празник уопште.* **2. а.** *прстен на попречном пресеку стабла, који показује годишњи прираст у дебљини.* **б.** *дебљи или тамнији слој на роговима шупљорогих преживара који одговара годишњем расту рога.*

го̑д речца **а.** *други, наглашени део општих заменица или прилога чији је први део нека односно-упитна реч, заменица или прилог, нпр.:* ко год (свако ко), што год (све што), какав год (било какав), кад год (свакад кад), колико год (ма колико), како год (ма како), где год (било где), докле год (било докле) итд. **б.** *за појачавање значења начинског везника „као":* као ~ што.

-год *други, ненаглашени део сложених неодређених заменица или прилога у којима је први део нека односно-упитна реч:* когод (неко), штогод (нешто), какавгод (некакав), кадгод (некад) итд.

го̀дина ж (вок. -но) **1. а.** (често са додатком: дана) *време за које Земља једанпут обиђе око Сунца (дванаест месеци или 365, одн. 366 дана);* (обично с редним бројем) *време од 12 месеци – од 1. јануара до 31. децембра (календарска ~):* ~ дана, неколико година, двадесет година; 1959. година. **б.** (обично с редним бројем) *степен, ступањ у школовању или студирању; ђаци, студенти одређеног степена наставе:* студенти прве године, бити на трећој години права; цела трећа ~ (права). **в.** (са придевом) *период од једне године (1а) за који се нешто обрачунава, одн. за који нешто вреди:* буџетска ~, рачунска ~. **г.** (обично с придевом „школска") *период трајања наставе (обично деветомесечни период, од почетка јесени до почетка лета).* **д.** *годишњи период и прилике током њега с обзиром на род, принос плодова; летина, принос, род:* плодна ~, неродна ~, гладна ~, добра ~. **2.** мн. *доба живота; одмакло доба живота, старост:* жена средњих година, најбоље године, зреле године; притисле године. **3.** мн. (у вези са десетицама редних бројева) *десетлеће, деценија:* романтизам шездесетих година. **4.** *годишњи помен умрломе, годишњица, парастос:* давати годину. • **звездана (сидерична)** ~ астр. *време између два узастопна проласка Сунца кроз исту тачку на звезданом небу (365 дана, 6 часова, 9 минута и 9,5 секунди).* **календарска (грађанска)** ~ *година дана, период од годину дана са границама одређеним календаром (по савременом, грађанском календару од 1. јануара до 31. децембра).* **лунарна** ~ *календарска година одређена према обиласцима Месеца око Земље или Месечевим менама.* **Нова** ~ *први дан календарске године, празник њеног почетка.* **преступна** ~ *календарска година од 366 дана (свака четврта година).* **проста** ~ *календарска година од 365 дана.* **светлосна** ~ астр. *јединица за даљину, пут, даљина коју пређе зрак светлости за једну годину брзином од 300.000* km у секунди. **стара** ~ *последњи дан у календарској години; година која је прошла, претходна година.* **тропска (сунчана, Сунчева)** ~ *година (1а), временски размак између два узастопна привидна проласка Сунца кроз тачку пролећне равнодневнице (365 дана, 5 сати, 48 минута и 46 секунди).* **годинама** *више година, дуго.* **добро носити (своје) године** *добро се држати, бити виталан, чио у зрелој доби.* **за своје године (добро изгледати, бити висок, паметан итд.)** *с обзиром на своје године (добро изгледати, бити висок, паметан итд.)* **заћи у године** *остарити.* **из године у годину** *сваке године, стално, непрекидно.* **отегнути се (вући се, бити дуг) као гладна (зла)** ~ *отегнути се претерано, трајати јако дуго; учинити се врло дуго.* **с годинама** *кад прође доста година, кад се зађе у поодмакло доба живота.* **узети другу (трећу, четврту итд.) годину** *ући у другу (трећу, четврту итд.) годину живота.* **човек (жена) у поодмаклим годинама** *старији човек (старија жена).*

го̀диница ж *хип. од година.* • **колико жи(чи)ца толико годиница** *каже се ономе ко је обукао ново одело са жељом да га дуго носи.*

го̀дити, -ӣм несвр. непрел. и прел. **1. а.** (некоме) *бити пријатан, угодан, чинити добро (некоме), пријати; допадати се, свиђати се (нпр. о јелу, пићу, времену и др.).* **б.** (нечему) *бити погодан, повољан за нешто, погодовати (нечему).* – Цвећу годи сунце. **2.** (некоме) *чинити (некоме) по вољи, угађати.* **3.** (нешто) *уговарати цену, погађати се (за нешто):* ~ пшеницу. ■ **~ се** *уговарати цену и услове за нешто, погађати се; преговарати.*

го̀дишња̄к м **1.** *периодична публикација (зборник радова и сл.) која излази једанпут годишње, алманах:* ~ филозофског факултета. **2.** *младунче животиње, млада животиња (мужјак) од годину дана, једногодац.*

-го̀дишња̄к *други део сложеница који означава онога чија је старост одређена бројем у првом делу сложенице:* тридесетогодишњак, педесетогодишњак.

го̀дишња̄че и **годишња̀че,** -ета с (супл. мн. годишња̀чићи м) *дем. и хип. од годишњак (2).*

го̀дишње̄ прил. **а.** *једанпут у години, сваке године једанпут:* састајати се ~, издавати ~. **б.** *у току године, сваке године:* двапут ~.

го̀дишњӣ, -а̄, -е̄ *који се односи на период од годину дана* **а.** *који је одређен за једну годину:* ~ буџет, ~ план, ~ плата, ~ порез. **б.** *који бива једанпут годишње, који се одржава једанпут годишње, сваке године:* ~ скупштина, ~ сајам. **в.** *који се одржава поводом годишњице, који служи за одржавање годишњица:* ~ помен, ~ парастос.

-го̀дишњӣ, -а̄, -е̄ *други део сложеница које значе да неко, нешто има онолико година колико је означено бројем у првом делу сложенице:* двогодишњи, тридесетогодишњи.

го̀дишњица ж **а.** *дан на који се годину дана раније или пре више година нешто догодило, када се збио неки догађај, облетница:* ~ ослобођења, ~ брака. **б.** *помен који се одржава годину дана после нечије смрти, годишњи парастос.*

-го̀дишњица *други део сложеница које означавају дан, прославу, помен и сл. после онолико година колико се казује бројем у првом делу сложенице:* трогодишњица, десетогодишњица, стогодишњица.

го̀дӣште и **го̏дӣште** с **1.** *генерација, особе рођене исте године, одн. особа рођена исте године (у односу на другу особу):* исто

~, педесето ~, моје ~. **2.** *бројеви једноīа часоӣиса, лисӣа шӣамӣани у ӣоку једне īодине:* стара годишта новина. **3.** *īодина ӣроизводње, насӣанка:* ~ вина.

го̀зба ж (ген. мн. го̀зби (го́зба̄)) *обилан и леӣо ӣриӣремљен обед (ручак или вечера) у часӣ īосӣију; свечаносӣ, ӣријем са īошћењем, чашћавањем.*

го̏збен и **го̀збен,** -а, -о *који се односи на īозбу:* ~ весеље, ~ дворана.

го̏збенӣк, -а и **гозбѐнӣк,** -и́ка м *онај који ӣриређује īозбу; учесник у īозби.*

го̏збӣнскӣ и **го̀збӣнскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на īозбу.*

го̀збица ж *дем. и хиӣ. од īозба.*

го̏ја̄зан, -зна, -о *уīојен, ухрањен, дебео, ӣреӣио.*

го̏ја̄зно̄ст и **гоја́зно̄ст,** -ости ж *сӣање и особина оноīа који је īојазан, уīојеносӣ, дебљина.*

го̑јан, -јна, -о *добро однеīован, једар, круӣан; уīојен:* ~ коњ.

го̀јзерица ж (обично у мн.) *врсӣа ӣешке ӣеренске циӣеле са ђоном ӣоӣкованим клинцима.*

го̀јидба ж *īојење, ӣовљење.*

го̀јидбенӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на īојидбу.*

го̀јити, -ӣм несвр. прел. [гл. им. го̀је̄ње с] (некога, нешто) *даваӣи некоме, нечему обилну и јаку храну да се уīоји, ӣовиӣи;* фиг. *чиниӣи да нешӣо дебља:* ~ трбух. ■ **~ се** *дебљаӣи се, ӣовиӣи се; храниӣи се.* • **~ прасе уочи Божића** *в. ӣод Божић.*

го́јно̄ст и **го̑јно̄ст,** -ости ж *особина и сӣање оноīа који је īојан, оноīа шӣо је īојно, дебљина, īојазносӣ, уīојеносӣ.*

го̑л[1], -а и го̀ла м (мн. го́лови и го̀лови) енгл. спорт. **а.** *ӣросӣор оīраничен двема сӣаӣивама и ӣречком у који иīрачи насӣоје да убаце лоӣӣу (у фудбалу, ваӣерӣолу и сл.) или ӣлочицу (у хокеју и сл.), враӣа:* погодити ~. **б.** *ӣоīодак (лоӣӣе или ӣлочице) у ӣај ӣросӣор, зīодиӣак ӣосӣиīнуӣ убацивањем лоӣӣе или ӣлочице у ӣај ӣросӣор:* постићи ~, добити ~.

го̑л[2], го̀ла, -о рег. *в. īо.*

го̑л- *ӣрви део ӣолусложеница са значењем који се односи на īол*[1]: гол-аут, гол-диференција, гол-линија, гол-разлика.

го̀ла̄ћ, -а́ћа м **1. а.** *онај који је īо или врло оскудно одевен; нудисӣа.* **б.** *онај који нема никакве имовине, ӣуки сиромах, īоља;* бескућник. **2.** ист. *раӣник добровољац (нарочиӣо за време Прво̄ сриске усӣанка):* голаћи Зеке Буљубаше. **3.** зоол. (обично у изр. **пуж ~**) *у мн.: ӣородица īолих коӣнених ӣужева ӣлућњака (без љушӣуре)* Limacidae, *балавци (у јд.: ӣакав ӣуж).* • **пољски ~** зоол. *врсӣа ӣужа īолаћа сиве боје* Limax agrestis.

го̀ла̄ћкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на īолаће.*

гола́ћство с *ӣуко сиромашӣво, беда, сироӣиња, бескућнишӣво.*

голгѐтер м енгл. спорт. *иīрач који даје највише īолова, сӣрелац (у фудбалу, рукомеӣу и сл.).*

голгѐтерскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на īолīеӣере.*

голгѐтерски прил. *на īолīеӣерски начин, као īолīеӣер:* шутирати ~.

Голго̀та и **Го̀лгота** ж **1.** *брежуљак код Јерусалима на којем је, ӣо Библији, био разаӣеӣ Хрисӣос.* **2.** (голгота) **а.** *месӣо великих мука, сӣрадања, сӣраӣишӣе.* **б.** *сӣрадање, мученишӣво, ӣаӣње:* доживети голготу.

го̀лготскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Голīоӣу и īолīоӣу, мученички, сӣрадалнички:* ~ крст, ~ патња.

го̀лготски прил. *као на Голīоӣи, мученички, сӣрадалнички:* ~ изгледати, ~ подносити муке.

го̑л-диферѐнција ж спорт. *в. īол-разлика.*

го̀лем, голѐма, -о **а.** *веома велик, оīроман у ӣоīледу димензија, величине, обима:* ~ камен, ~ орман, ~ раст, ~ језеро, ~ брдо. **б.** *веома велик у ӣоīледу јачине, инӣензиӣеӣа, сӣеӣена исӣољавања:* ~ бол, ~ мука, ~ радост. **в.** *мноīобројан, мноīољудан:* ~ војска, ~ родбина. • **(и) мало и големо** *сви без обзира на узрасӣ, и мали и велики, одрасли.*

голѐма̄ш, -а́ша м арх. *боīаӣ и моћан, уīледан човек, īазда, боīаӣаш.*

голѐма̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на īолемаше:* ~ породица.

голѐмо прил. разг. *одвећ, мноīо, јако, веома:* ~ се намучити.

го̀лемо̄ст, -ости ж *особина оноīа који је īолем, оноīа шӣо је īолемо, оīромносӣ.*

го̏ле̄н јек. **го̏лијен** ж анат. **а.** *ӣредњи део ноīе од колена до чланка у већине сисара, īњаӣ.* **б.** *в. īоленица (2).*

голѐница јек. **гољѐница** ж анат. **а.** *ӣредња, јача косӣ ӣоӣколенице у већине сисара смешӣена с унуӣрашње сӣране, цеваница* tibia. **б.** *īолен (а).* **в.** *део ноīе између бедрене косӣи и ӣиска код ӣӣица; одīоварајући чланак на нози инсекӣа.*

голѐничнӣ јек. **гољѐничнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на īоленицу:* ~ кост, ~ мишић.

голѐњача јек. **гољѐњача** ж анат. *в. īоленица.*

го̏ле̄т ж *ӣланински ӣредео без веīеӣације, без шуме или са врло оскудном веīеӣацијом, оīољен ӣланински ӣредео.*

го̏ле̄тан, -тна, -о *који је без шуме, без веīеӣације или са врло оскудном веīеӣацијом, оīолео (о ӣределу).*

го̏ле̄тно̄ст, -ости ж *особина оноīа шӣо је īолеӣно, оīољеносӣ.*

го̀лија ж агр. *врсӣа ӣшенице са класом без осја, шишуља.*

Го̀лијат и **Голѝјат** м **1.** мит. *сӣарозавеӣни див, Филисӣејац којеī је убио Давид каменом из ӣраћке.* **2.** (голијат) фиг. *īоросӣас, див, колос, цин.* **3.** (голијат) зоол. *род великих инсекаӣа ӣврдокрилаца* Goliathus.

го̀лијатскӣ и **голѝјатскӣ,** -а̄, -о̄ *који је као у īолијаӣа, циновски:* ~ стас.

го̀лијатство и **голѝјатство** с *својсӣво īолијаӣа, оīромносӣ, īолемосӣ.*

го̏лијен *в. īолен.*

голѝна ж **1. а.** *īоло, обнажено месӣо на ӣелу.* **б.** *в. īолоӣиња.* **2.** *īоло, необрађено земљишӣе, уӣрина; īолеӣ.*

го̀лити, -ӣм и **голи́тити,** го̀лӣтӣм несвр. прел. *чиниӣи (некоīа, нешӣо) īолим, разīолићиваӣи, обнажаваӣи, оӣкриваӣи:* ~ колена. ■ **~ се** *разīолићаваӣи се, обнажаваӣи се.*

го̀лӣћ[1], -и́ћа м **1.** *ӣӣић који још није орасӣао ӣерјем.* **2.** *īолаћ, īоља.*

го̀лӣћ[2], -ића м *дем. од īол*[1] *(а):* играти на голиће.

го̀лица ж агр. **а.** *в. īолија.* **б.** *врсӣа брескве чији је ӣлод īладак без маља;* уп. нектарина. **в.** *врсӣа диње зелене коре на којој се не виде режњеви.*

голѝцав, -а, -о **1. а.** *који īолица, који дражи чула:* ~ длака, ~ мирис, ~ укус (јела). **б.** фиг. 1) *који изазива, изазован, заводљив; који узбуђује, узбудљив:* ~ смех; ~ раскош. 2) *који изазива сумњу и радозналосӣ, који крије у себи ӣровокацију, ӣровокаӣиван:* ~ наслов, ~ тема. 3) *саблажњив, ласциван, бесӣидан:* ~ упадица, ~ виц, ~ прича. **2.** *осеӣљив на īолицање, īолицљив, шкакљив.*

голѝцаво прил. *с īолицавим надражајем, īолицајући;* фиг. *дражећи, изазивајући, узбудљиво, изазовно; саблажњиво, ласцивно:* ~ се трзати, ~ миловати, ~ се смејати, ~ деловати.

голѝцаво̄ст, -ости ж **1.** *особина оноīа шӣо је īолицаво, шӣо īолица:* ~ перја, ~ вуне. **2.** *осеӣљивосӣ на īолицање; осећај који има онај шӣо īа неко īолица, ӣуīаљивосӣ, шкакљивосӣ;* фиг. *ӣријаӣносӣ, сласӣ, уживање; узбудљивосӣ.*

голѝцати, -а̄м несвр. прел. (некога) **1. а.** *дражиӣи лаким и учесӣалим додиривањем коже на неким деловима ӣела, шкакљаӣи:* ~ по врату, ~ по табанима. **б.** *дражиӣи чула, наīоне, шӣиӣаӣи:* ~ некога у носу. **2.** фиг. (понекад безл.) **а.** *не даваӣи мира (некоме), коӣкаӣи; дражиӣи, узбуђиваӣи, усхићиваӣи.* – Радозналост га голица. Голица га да сазна шта ће даље бити. **б.** *изазиваӣи (на нешӣо), наводиӣи, ӣодсӣицаӣи, ӣераӣи.*

– Све ме нешто голица да му кажем у лице шта мислим. ■ ~ **се а.** *йовр. йрема ѓолицаѿи:* ~ се по лицу. **б.** *уз. йовр. йрема ѓолицаѿи.*

голѝцљив, -а, -о *осеѿљив на ѓолицање; шкакљив, ѿуѓаљив.*

голѝцнути, го̀лицне̄м *свр. йрема ѓолицаѿи, заѓолицаѿи.*

го̀личица ж *дем. и хий. од ѓолица.*

голѝшав, -а, -о **1.** *недовољно, оскудно одевен, разѓолићен; йоѿйуно ѓо, наѓ.* **2. а.** *који је без йерја, без длака, ѓолужграв:* ~ птиче, ~ прасе. **б.** *који је без браде и бркова, ћосав:* ~ лице. **в.** *који је без израшѿаја, длачица и сл. (о биљкама):* ~ лист, ~ плодиште. **3.** *који је оскудно обрасѿао зеленилом или на коме нема зеленила, веѓеѿације, оѓолео:* ~ брдо, ~ земља.

голѝшавац, -а̄вца м **1.** *онај који је ѓолишав, недовољно одевен (обично о дешеѿу).* **2.** фиг. *ѓоља, ѓолаћ, йуки сиромах.* **3.** *ѓолужграво йѿиче, ѓолужгравац.*

голѝшавица ж **1.** *ѓолишаво женско деѿе.* **2.** *млада ѓолужграва йѿица, ѓолужгравица.*

голиша́вко и **голѝша̄вко** м *в. ѓолишавац (1).*

голѝшаво прил. *слабо одевено, разѓолићено.*

голѝшаво̄ст, -ости ж *сѿање и особина оноѓа који је ѓолишав, оноѓа шѿо је ѓолишаво.*

голѝша̄н, -а́на и **голѝшан,** -а м *в. ѓолишавац.*

го̑л-ли̏нија ж спорт. *линија (сѿварна или замишљена) која сйаја сѿаѿиве ѓола (у фудбалу, рукомеѿу и сл.).*

го̏лман м енгл. спорт. *иѓрач (у фудбалу, рукомеѿу, хокеју и сл.) који брани ѓол, враѿар.*

го̏лманскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ѓолмана:* ~ простор.

го̏лмански прил. *на ѓолмански начин, као ѓолман:* ~ се бацити.

го̏ло прил. *без йрикривања, оѿворено, јасно:* ~ казане чињенице.

голо- *йрви део сложеница који казује да је ѓоло, нейокривено оно шѿо је означено друѓим делом сложенице:* гологлав, голотрб итд.

голо̀брад, -а, -о **а.** *који још нема браде, сасвим млад; који брије браду:* ~ момак. **б.** фиг. *незрео, неискусан.* **в.** *на коме нема браде (о лицу).*

голо̀брадаст, -а, -о *в. ѓолобрад.*

голо̀брадац, -браца м *ѓолобрад, ћосав младић, човек;* фиг. *сасвим млад човек; незрео неискусан младић, жуѿокљунац.*

голо̀брадић м *в. ѓолобрадац.*

голо̀брадо̄ст, -ости ж *сѿање и особина оноѓа који је ѓолобрад, ћосавосѿ.*

голо̀браче, -ета с (мн. ø; зб. им. голо̀брача̄д ж) *ѓолобрадо, ћосаво момче;* фиг. *неискусно, незрело момче, жуѿокљунче.*

го̏лобр̄к м (обично ир.) *онај коме не расѿу бркови; онај који брије бркове.*

голо̀брк, -а, -о *који нема бркова; који брије бркове (обично о младићу).*

голо̀брче, -ета с (мн. ø; зб. им. голо̀брча̄д ж) *дем. и хий. од ѓо̏лобр̄к, безбрко момче.*

голо̀врат, -а, -о **а.** *који је ѓола, разѓолићена враѿа:* ићи ~. **б.** *који нема йерја на враѿу (о йѿици):* ~ кокош.

голо̀вратка ж *в. ѓолошија.*

голо̀врато̄ст, -ости ж *сѿање оноѓа који је ѓоловраѿ, оноѓа шѿо је ѓоловраѿо.*

голо̀глав, -а, -о *који је нейокривене ѓлаве, без кайе, шешира, мараме и сл. на ѓлави.*

голо̀главац, -а̄вца м *онај који је ѓолоѓлав.*

голо̀главо прил. *с нейокривеном ѓлавом, нейокривене ѓлаве:* изићи ~.

голо̀главо̄ст, -ости ж *сѿање оноѓа који је ѓолоѓлав.*

голо̀гњат, -а, -о *који је ѓолих, нейокривених ѓњаѿа;* фиг. *врло сиромашан.*

голо̀груд, -а, -о *који је ѓолих, разѓолићених ѓруди, раздрљен;* фиг. *незашѿићен, ненаоружан.*

голо̀грудо прил. *ѓолих, раздрљених ѓруди;* фиг. *незашѿићено, ненаоружано.*

голо̀грудо̄ст, -ости ж *сѿање оноѓа који је ѓолоѓруд.*

го̏логӯз м пеј. *човек ѓолоѓ, йодераноѓ ѿура; слабо, оскудно одевен човек; одрйанац;* фиг. *сиромах.*

голо̀гуз, -а, -о пеј. **а.** *који је ѓолоѓ, йодераноѓ ѿура; слабо одевен; йоцейан, йодеран:* ~ дете. **б.** фиг. *сиромашан, бедан.*

голо̀гуза ж пеј. *она која је ѓолоѓ ѿура; слабо одевена жена; она која носи риѿаву одећу, одрйаница;* фиг. *сиромашица.*

гологу̀за̄н, -а́на м пеј. *в. ѓо̏лоѓӯз.*

голо̀гузан, -зна, -о *в. ѓоло̀ѓуз.*

гологу̀за̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ѓолоѓузане:* ~ сиротиња.

гологу̀зија ж зб. пеј. *сиромашан, бедан свеѿ, сироѿиња.* – Све сама гологузија.

голо̀гузо прил. пеј. *ѓолоѓ, йодераноѓ ѿура:* ићи ~.

голо̀мразан, -зна, -о *који је са мразом а без снеѓа, сувомразан (о времену).*

голо̀мразица ж *мраз у време кад је земља без снежноѓ йокривача, сувомразица.*

голо̀ног, -а, -о *који је ѓолих ноѓу, нейокривених одећом и обућом; босоноѓ.*

голо̀ного прил. *ѓолих, нейокривених ноѓу, босоноѓо.*

голо̀ного̄ст, -ости ж *сѿање оноѓа који је ѓолих ноѓу; босоноѓосѿ.*

Голоо̀точанин м (мн. -а̄ни) *заѿочених информбировац који је издржавао казну на Голом оѿоку.*

Голоо̀точкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Голи оѿок и Голооѿочане.*

голо̀реп, -а, -о *који је ѓолоѓ, необраслоѓ реѓа.*

голо̀репо̄ст, -ости ж *сѿање и особина оноѓа шѿо је ѓолорей.*

голо̀рук, -а, -о **1. а.** *који је ѓолих, обнажених руку.* **б.** фиг. *који је без оружја, ненаоружан:* ~ народ. **2.** фиг. *који је без средсѿава за живоѿ, који је без иѓде ичеѓ.*

голо̀руко прил. *ѓолим рукама, без оружја, ненаоружано.*

голо̀руко̄ст, -ости ж *сѿање оноѓа који је ѓолорук, ненаоружаносѿ.*

голо̀ручке̄ прил. *в. ѓолоруко.*

голо̀семеница јек. **голо̀сјеменица** и **голосемѐњача** јек. **голосјемѐњача** ж бот. *у мн.: биљке цвеѿнице код којих су семени замеци ѓоли, нейокривени* Gymnospermae *(у јд.: ѿаква биљка).*

голо̀ступ, -а, -о *који је без зеленила, оѓолео (о сѿаблу дрвеѿа или о брду, йланини).*

голо̀тиња ж **1. а.** *сѿање оноѓа који је ѓо, йоѿйуна неодевеносѿ ѿела или делова ѿела, наѓосѿ; слаба, оскудна одевеносѿ; ѓоло, неодевено ѿело или делови ѿела.* **б.** фиг. 1) *духовно и морално сиромашѿво, духовна и морална беда:* духовна (морална) ~, ~ духа, интелектуална ~. 2) *йраво, неулейшано сѿање, ѓола, неулейшана сѿварносѿ, сушѿина; нескривеносѿ (која је ѓора од сйољноѓ изѓледа):* ~ збиље, приказати нешто у свој својој голотињи. **2.** фиг. **а.** *сиромашѿво, немашѿина, беда, оскудица:* осетити голотињу **б.** зб.: *сиромашан свеѿ, сироѿиња;* јд.: *сиромашна особа.* **3.** фиг. *оѓолелосѿ (йредела), сиромашѿво йрироде; оѓолели йредео, крш.* • **босотиња (сиротиња)** и ~ *сиромашѿво, беда, сироѿиња.*

голо̀ти̑њскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ѓолоѿињу; сироѿињски, бедан.*

голо̀трб¹ и **го̏лотр̄б** м **1.** *онај који је ѓолоѓ ѿрбуха; слабо одевен човек.* **2.** фиг. *сиромашан човек, йуки сиромах, ѓоља, ѓолаћ.*

голо̀трб², -а, -о *који је ѓола ѿрбуха; слабо одевен;* фиг. *сиромашан, бедан.*

голо̀трба ж (м) (мн. ж) *голотрба особа; пуки сиромах, пука сирота, гоља.*

голо̀трбаст, -а, -о *в. голотрб²*.

голо̀трбац, -рпца и **голо̀трбић** м *в. голотрб¹*.

голо̀трбо̄ст, -ости ж *стање онога који је голотрб.*

голо̀трпче, -ета с (мн. ø; зб. им. голо̀трпча̄д ж) *голотрбо, слабо одевено дете.*

голо̀тур, -а, -о *који је голог тура, голоуз; слабо одевен.*

голо̀ћа ж *в. голотиња.*

голо̀чеј и **голо̀чек** м бот. *зељаста биљка слична маслачку* Leontodon hastilis *из ф. главочика* (Compositae).

голо̀шак, -а, -о *в. голорук (1б).*

голо̀шија ж *врста кокошке голе шије.*

голошѝја̄н, -а́на м **1.** *петао голе шије.* **2.** *човек откривеног, razголићеног врата.*

голошѝја̄нка ж *в. голошија.*

голо̀шијаст, -а, -о *који је голе шије.*

голо̀шкрг, -а, -о *који је голих, непокривених шкрга.*

голо̀шкржња̄к м зоол. *у мн.: подред пужева* Nudibranchia *из реда* Opisthobrachia *(у јд.: пуж из тог подреда).*

го̂л-ра́злика ж спорт. *однос у постигнутим головима између два тима; однос у датим и примљеним головима једног тима.*

го̏лӯб м (вок. -е; мн. го̏лубови (го̏лӯби), ген. голубо́ва̄ и го̏лубо̄ва̄ (го̏лӯба̄), дат. голубо̀вима и го̏лубовима (го̏лӯбима)) **1.** зоол. *у мн.: породица птица* Columbidae, *распрострањених широм света (сем у поларним крајевима), које се оглашавају гукањем (у јд.: птица из те породице); род* Columba, *са многобројним подврстама (у јд.: птица из тог рода):* питоми ~, дивљи ~, ~ гаћан, ~ гушан, ~ превртач, ~ писмоноша. **2.** фиг. хип. *у тепању драгој особи.* **3.** зоол. *назив за неке врсте морских риба из родова* Cephaloptera, Myliobatis *и* Rhinoptera *из пор.* Myliobatidae. • **~ гривњаш** *домаћа и дивља врста голуба са белом пружицом (гривном) око врата* Columba palumbus. **дивљи ~ (~ пећинар)** *врста голуба* C. livia, *од које је изведен питоми голуб.* **домаћи (питоми) ~** *врста голуба* C. domestica, *изведена у преко 140 раса.* **~ дупљаш (дупљар)** *врста голуба* C. oenas, *који живи по дупљама стабла у шуми.* **глинени ~** *диск израђен од глине као мета у коју се гађа из пушке сачмарице;* фиг. *мета за одстрел, војници који се шаљу у рат да улудо гину.* **~ мира** *симбол мира.* **боље (је) врабац у руци него ~ на грани** *треба се задовољити оним што се има.* **гукни, голубе** *реци сад (у неугодној, тешкој ситуацији).* **(живети) као ~ с голубицом (као голубови, два голуба)** *у најлепшој слози (живети).* **не падају печени голубови с неба** *без рада, без труда нема успеха и благостања.*

голу̀бак, -у́пка м *дем. и хип. од голуб.*

голу̀бан м **1.** *хип. од голуб.* **2.** хип. *у обраћању драгој мушкој особи или животињи.*

голу̀банскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на голубане.*

голу̀бански прил. *као голубан, разнежено, мило.*

голу̀ба̄р, -а́ра м **1.** *онај који се бави гајењем голубова (обично из хобија).* **2.** зоол. *јастреб који убија голубове.*

голуба́рити, -у̀ба̄рӣм несвр. непрел. [гл. им. голуба́ре̄ње с] *гајити голубове, бавити се голубарством.*

голуба̀рица ж *в. голубњача (а).*

голу̀ба̄рка ж *она која се бави гајењем голубова.*

голу̀ба̄рнӣк м **а.** *нарочито саграђена кућица за голубове.* **б.** фиг. *мали, неугледан стан, обично у поткровљу, на мансарди.*

голу̀ба̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на голубаре.*

голуба́рство с *гајење голубова.*

го̀лубаст, -а, -о *који је голубије боје:* ~ небо, ~ облак.

голу̀бача ж бот. *врста јестиве гљиве листичарке* Russula virescens, *са зеленкастим, испуцалим клобуком.*

го̀лубачкӣ, -а̄, -о̄ у изр. **~ мушица** *в. под мушица;* уп. браничевка.

голу̀бијӣ, -а̄, -е̄ **1.** *који се односи на голубове, који припада голубу, који је од голуба:* ~ јаје, ~ гнездо, ~ супа. **2.** *који је као у голуба, који је боје голуба, сивкаст:* ~ боја. **3.** фиг. *нежан, благ, питом:* ~ нарав, ~ срце, ~ поглед.

голу̀биња̄к м **а.** *в. голубарник.* **б.** *в. голубњача (а).*

голу̀бињӣ, -а̄, -е̄ *в. голубији.*

голу̀бић м (вок. -у) *дем. и хип. од голуб.*

голу̀бица ж (вок. -це) **а.** *женка голуба.* **б.** хип. *у тепању драгој женској особи.*

голу̀бичица ж *дем. и хип. од голубица.*

голу̀бња̄к, -а́ка м *в. голубњача (а).*

голу̀бњача ж **а.** *шупља стена, јама у којој се легу дивљи голубови.* **б.** *дубока јама у крашком пределу.*

го̏лубо̄вка ж зоол. *у мн.: ред птица* Columbiformes, *у коју спада породица голубова* (Columbidae); *у јд.: птица из тог реда.*

голу̀ждрав, -а, -о **1.** *који још није добио перје (о птићима).* **2.** *који је лако обучен; голишав, razголићен; обнажен:* ~ дете, ~ врат. **3.** фиг. *незрео, неискусан.*

голу̀ждравац, -а̄вца м **1.** *голуждраво птиче, голуждрави птић.* **2.** *голишаво мушко дете.* **3.** фиг. пеј. *незрео, недорастао, неискусан младић, жутокљунац, балавац.*

голу̀ждравица и **голу̀ждра̄вка** ж **1.** *голуждрава млада птица.* **2.** *голишава девојчица.* **3.** фиг. пеј. *незрела, недорасла женска особа; балавица.*

голуждра́вко и **голу̀ждра̄вко** м *в. голуждравац (2, 3).*

голу̀ждраво̄ст, -ости ж *стање и особина онога који је голуждрав, онога што је голуждраво.*

голу̀ждра̄вче, -ета с (мн. ø; зб. им. голу̀ждравча̄д ж) *дем. и хип. од голуждравац.*

го̏лӯпка ж зоол. *врста ноћног лептира* Macroglossa stellatarum *из пор.* Sphingidae.

голу̀пче и **голу́пче,** -ета с (супл. мн. голу̀пчићи м; зб. им. го̏лупча̄д ж) **а.** *дем. и хип. од голуб, голубије младунче, голупчић.* **б.** хип. *у тепању драгом детету, драгој особи.*

го̏лф м (мн. ø) енгл. спорт. *спортска игра у којој се настоји да се са што мање удараца палицом лопта убаци у јамице на травнатом терену.*

го̏лца̄т и **го̀лцат, го̏лцӣт** и **го̀лцит,** -а, -о (обично у вези са „го") *потпуно го:* го ~.

го́ља[1] м (уп. гољо) **1.** *онај који нема ништа, веома сиромашан човек, пуки сиромах, голаћ.* **2.** *онај који је сасвим неодевен или слабо одевен; одрпанац.*

го́ља[2] ж *она која нема ништа, веома сиромашна женска особа.*

гољен- *в. голен-.*

гољѐњача *в. голењача.*

го́љинскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гоље, који је као у гоље.*

го́љински прил. *као гоље, бедно.*

го́љо, -а и -е̄ м *в. гоља¹.*

го̂мба ж мађ. нар. рег. *украсна кићанка од вуне или конца.*

го̀мила ж **1.** *већа количина неког материјала или предмета натрпаних или сложених на једном месту, хрпа:* ~ песка, ~ камења, ~ дрва, ~ књига. **2. а.** *већи број лица на окупу, велика група, скуп, маса:* ~ света, ~ жена, ~ деце. **б.** *широке народне масе, народ.* **в.** пеј. *руља, светина.* **г.** *скуп већег броја животиња, чопор, стадо и сл.:* ~ паса, ~ коња. **3.** *уопште велика количина, велики број, мноштво, сијасет:* прочитати гомилу књига, ~ проблема. • **гомилама, на гомиле** *у великом мноштву, броју, количини.*

го̀миласт, -а, -о **1.** *који има облик гомиле, који подсећа на гомилу:* ~ облак. **2.** *који је састављен од више предмета нагомиланих без реда:* ~ село, гомиласте зидине.

гомѝлати, -āм несвр. прел. **1. а.** *стављати, бацати, трпати на гомилу, правити гомилу (од нечега):* ~ земљу, ~ камење. **б.** *окупљати на једном месту, концентрисати:* ~ војску, ~ трупе. **в.** *скупљати, набављати у великој количини, нагомилавати; згртати:* ~ оружје, ~ залихе, ~ злато, ~ новац. **г.** фиг. *умножавати, увећавати количински (о апстрактним појмовима):* ~ знање, ~ проблеме. **д.** фиг. *претерано употребљавати нешто, служити се често нечим:* ~ стране речи, ~ епитете, ~ фразе. ■ **~ се 1. а.** *слажући се једно поврх другог у већој количини чинити гомилу, хрпу, нагомилавати се, згртати се (нпр. о снегу, земљи, наносу и сл.).* **б.** *скупљати се, збијати се у гомилу (нпр. о маси људи, о облацима и др.).* **2.** фиг. *умножавати се, увећавати се количински (обично о апстрактним појмовима, нпр. о пословима, проблемима, дуговима и др.).*

гомилѐтина ж *аугм. и пеј. од гомила.*

го̀милица ж *дем. од гомила.*

гомѝлчина ж *аугм. и пеј. од гомила.*

го̀мољ м бот. *задебљало подземно стабло неких биљака у облику грудве, кртола (нпр. у кромпира, репе и сл.).*

го̀мољак, -ōљка и **гомо́љак,** -љка м *дем. од гомољ.*

го̀мољаст, -а, -о *који има облик гомоља, кртоле, кртоласт:* ~ корен, ~ нос.

гомо̀љача и **го̀мољача** ж бот. **1.** *биљка која има гомољасто подземно стабло.* **2.** *в. гомољика.*

гомо̀љика ж бот. *у мн.: род јестивих, врло укусних гљива мешинарки* Tuber *из ф.* Tuberaceae, *с подземним плодоносним телом без дршке, тартуфи (у јд.: таква гљива).*

гомо̀љикаст, -а, -о *који има гомоље, кртоле, гомољаст:* ~ биљка, ~ поврће.

го̀мољић и **гомо̀љић** м *дем. од гомољ.*

гомо̀љичāр м *врста пса са нарочито развијеним њухом да осети гомољике, тартуфе.*

Го̀мора ж у изр. **Содома и ~** фиг. *легло разврата, неморала; највећи разврат; страхота, ужас (према именима два библијска града на Мртвом мору која су због разврата својих житеља уништена сумпорном кишом).*

го̏нг м малајски *округла метална плоча на којој се ударом батића производи интензиван отегнут звук и употребљава се за давање сигнала и као оркестрални инструмент:* ударити у ~, звук гонга.

гонгорѝзам, -зма м књиж. *бомбаст, сувише китњаст стил (према шпанском песнику Гонгори).*

гонго̀рист(а), -е̄ м *књижевник у чијем делу преовлађује гонгоризам.*

гонгорѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на гонгоризам и гонгористе, својствен гонгористима:* ~ стил.

го̑ндола ж итал. **1.** *узан дуг чамац са високим прамцем који служи за превоз у венецијанским лагунама.* **2.** *корпа или кабина на ваздухопловима (дирижаблу, аеростату и сл.) за смештај путника, терета и др.; кабина на жичари.* **3.** *тезга са корпом у којој је смештена роба у самоуслугама и сл.*

гондолѝјēр, -е́ра м *веслач на гондоли (1).*

гондолѝјēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на гондолијере.*

го̑ндолица ж *дем. и хип. од гондола.*

гоне́тати, го̀нēтāм несвр. прел. (нешто или без допуне) **1.** *постављати и решавати загонетке, загонетати и одгонетати.* **2. а.** *нагађати, погађати, домишљати се.* **б.** *разумевати, тумачити, решавати, испитивати, проучавати.*

го̀нилац, -иоца м **1. а.** *онај који гони, тера (некога, нешто), гонич (стоке, робова и др.).* **б.** *онај који гони неког с циљем да га ухвати.* **2.** *онај који прогони (некога, нешто), прогонитељ.*

го̀нилачкӣ, -ā, -ō *који се односи на гониоце.*

го̀ниомēтар и **го̀ниометар,** -тра м грч. *инструмент за мерење углова, угломер.*

гониомѐтрија ж мат. *наука о мерењу и израчунавању углова помоћу тригонометријских функција.*

гониомѐтрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на гониометрију.*

го̀нитељ м *в. гонилац.*

гонитѐљица и **го̀нитēљка** ж *женска особа гонилац.*

го̀нитељскӣ, -ā, -ō *који се односи на гонитеље.*

го̀нити, го̏нӣм (импф. го̏њāх; трп. го̏њен) несвр. прел. [гл. им. го̀њēње] **1. а.** *идући за домаћим животињама подстицати их на кретање и терати у одређеном правцу, на неко место:* ~ овце на пашу. **б.** *насилно одводити, спроводити:* ~ заробљенике у логор. **в.** *повицима или каквим поступцима присиљавати некога, нешто да се удаљи, да побегне, истеривати, растеривати, одгонити:* ~ говеда из њиве, ~ птице из воћњака, ~ децу из дворишта; фиг. ~ маглу, ~ страх. **г.** *трчати, јурити за неким, нечим у намери да се он стигне или ухвати, ићи у потеру за неким, нечим; терати непријатеља који се повлачи с циљем да се он дотуче:* ~ лопова, ~ плен; ~ непријатеља. **д.** фиг. *стално, у стопу пратити некога, бити стално уз некога; притискивати, мучити.* – Гони га баксуз (малер); гони га невоља. **2. а.** *управљати колском запрегом, возити запрежно возило; уопште возити:* ~ кола, ~ кочије, ~ бицикл. **б.** *преносити на товарној животињи или превозити у колској запрези, возилу и сл.:* ~ жито у млин, ~ дрва из шуме, ~ робу на пијацу. **в.** *померати, покретати испред себе, гурати:* ~ бицикл испред себе, ~ колица, ~ штапић по земљи. **г.** *захватати својим кретањем, носити са собом, разносити, разгонити:* ~ дим, ~ пару, ~ маглу. **3. а.** *наваљивати на некога да нешто учини, уради; приморавати, присиљавати, нагонити (на нешто):* ~ децу на спавање, ~ сина да се жени, ~ некога да свира; ~ на посао, ~ на кулук. **б.** *наводити, подстицати, подстрекивати на нешто (о унутрашњем подстицају, нагону, жељи и сл.).* **в.** *чинити да се нешто појави, изазивати нешто, доводити до нечега:* ~ сузе на очи, ~ руменило на образе. **г.** (на нешто) *изазивати неку психичку или физиолошку реакцију, подстицати на нешто, дражити, терати нагонски (на нешто):* ~ на смех, ~ на повраћање. **4.** фиг. **а.** правн. *предузимати кривични поступак против некога, за нешто, изводити на (пред) суд, терати на суд:* ~ кривца, ~ судски, ~ парницу. **б.** *кажњавати прогонством, протеривати:* ~ у туђину. **в.** *не остављати некога на миру причињавајући му незгоде, прогонити; злостављати:* ~ некога до смрти, ~ политичке противнике. ■ **~ се 1.** уз. повр. *јурити један другог, гањати се, вијати се, витлати се:* ~ по дворишту. **б.** фиг. *преплитати се, укрштати се (о мислима и сл.).* **2.** *јурити за неким, за нечим, давати се у потеру за неким, за нечим:* ~ се за лоповима. **3. а.** *борити се, тући се (у двобоју, на мегдану):* ~ се по трави. **б.** фиг. *препирати се, свађати се, гложити се, према гањати се; спорити се, парничити се:* ~ се са комшијом, ~ се по суду. **4.** *парити се, спаривати се (о животињама).* • **~ ветар капом** *в. под ветар.* **гонио лисицу, а истерао вука** *в. под вук.* **~ своје** *в. терати своје (под терати).* **гони се!** пеј. *губи се! одлази!*

го̀нич, -и́ча м (инстр. -и́чем) **1.** *онај који гони, тера стоку.* **2.** *онај који гони дивљач према ловцима, хајкач; ловачки пас који гони дивљач по трагу.* **3.** *онај који некога гони, присиљава на кретање или на рад:* ~ робова.

го̀нӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на гониче.*

гоно̀кок м и **гоно̀кока** ж грч. мед. *врста бактерије која изазива гонореју,* gonococcus.

гоно̀кокнӣ, -ā, -ō *који се односи на гонококе, проузрокован гонококама:* ~ сепса.

гоноре́ја ж мед. *заразна полна болест* gonorrhoea, *коју изазивају гонококе, капавац, трипер.*

гоноро̀ичан, -чна, -о *који се односи на гонореју, проузрокован гонорејом:* ~ запаљење.

гоноро̀ичāр м *онај који је оболео од гонореје.*

го̀њāч, -а́ча м **а.** *гонилац, гонич.* **б.** *врста ловачког пса;* уп. гонич (2).

гоњѐнӣк, -и́ка и **го̏њенӣк,** -а м *онај кога гоне, прогоне.*

го̏њеница ж *она коју (про)гоне.*

го̀ње̄ње с гл. им. од *гонити (се)*. • **манија (лудило) гоњења** мед. *душевна поремећеност када болесник пати од осећаја да га неко прогони и хоће да га уништи.*

го̀ра ж (ак. го̏ру, вок. го̏ро; мн. го̏ре, ген. го́ра̄) **1. а.** *планина, брдо.* **б.** фиг. *велика гомила, хрпа нечега:* ~ (од) снега. **2. а.** *шума:* отићи у гору. **б.** *растиње уопште, зеленило:* ~ (од) кукуруза. **в.** фиг. *велико мноштво нечега (што подсећа на шуму):* ~ (од) пушака. • **једне горе лист** *земљаци, сународници; једномишљеници.* **као ~ (висок)** *врло висок; крупан, кршан.* **као на гори листа** *врло много.* **крсти вука, (а) вук у гору** *рђав, лош човек се не може поправити.* **наше горе лист** *наш човек, човек из нашег краја, земљак, сународник.* **одметнути се у гору** *отићи у хајдуке.*

го́рак, -рка, -о (комп. го̏рчӣ) **1. а.** *који има карактеристичан непријатан опор укус (кинина, пелина, жучи сл.):* ~ пиће, ~ течност, ~ лек, ~ кора. **б.** *недовољно заслађен или потпуно незаслађен (о течностима које се пију заслађене):* ~ чај, ~ кафа. **в.** *опор, оштар (о мирису):* ~ задах дима. **2.** фиг. **а.** *који се тешко подноси, преживљава, испуњен тешкоћама, непријатностима, пун тегоба, невоља, тежак; страшан:* ~ живот, горки дани, ~ самоћа, ~ смрт. **б.** *који изазива непријатна, болна осећања, мучан:* ~ истина, ~ мисао, ~ растанак, ~ искуство, ~ сазнање. **в.** *пун једкости, љутине, презира; увредљив:* ~ сарказам, ~ хумор, ~ иронија, ~ реч. **г.** *заједљив, једак, оштар:* ~ сатиричар. **3.** фиг. **а.** (о непријатним осећајима, осећањима и стањима) *тешко подношљив, јак, жесток:* ~ жеђ, ~ несрећа, ~ мука, ~ револт. **б.** (о пријатним осећањима, стањима) *помешан, повезан с непријатношћу, болом, жалошћу:* ~ задовољство, ~ утеха, ~ радост. **4.** фиг. **а.** *који је изазван, проузрокован болом, патњом, очајањем, очајнички:* ~ уздисај, ~ плач, ~ вапај, горке сузе. **б.** *који изражава, показује незадовољство, ојађеност, гнев:* ~ осмех. **5.** (о особи) **а.** *незадовољан, ојађен, огорчен.* **б.** *једак, заједљив, пакостан.* • **~ као пелин (чемер)** *превише горак.* **~ со** хем. *магнезијумов сулфат, средство за пробаву.* **јести ~ хлеб (крух)** *тешко живети.*

го̀ракнути, -не̄(м) несвр. непрел. *у дем. значењу: горчити; добијати помало горак укус; постајати горак.*

го̀ранин м (мн. -ани) **1.** *в. горштак.* **2.** (најчешће у мн.) *припадник пионирске или омладинске организације за пошумљавање голети, засађивање паркова и сл. у време социјализма.*

го̀ра̄нка ж **1.** *она која живи у гори, брђанка, горштакиња, планинка.* **2.** *женска особа горанин.*

го̀ра̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на горане.*

горго̀на ж мит. *у грчкој митологији фантастично женско биће са змијама уместо косе, које је погледом свакога претварало у камен.*

горгонзо̀ла ж итал. *врста мекшег пуномасног сира с гљивицама плесни (према италијанском месту где се најпре производио).*

го̑рд, го́рда, -о **1. а.** *који је свестан своје вредности, поносан, поносит, достојанствен (о човеку); својствен таквој особи:* ~ човек; ~ природа, ~ поглед. **б.** *који је уображен у своју величину, вредност и који на друге гледа с омаловажавањем, охол, надмен, сујетан.* **2.** фиг. песн. **а.** *који се уздиже високо, висок; величанствен:* горди кедар, ~ кубе. **б.** *моћан, силан:* ~ Троја, горди Цариград.

Го̀рдијев (Го̑рдијев), -а, -о (го̀рдӣјскӣ, -а̄, -о̄) у изр. **~ чвор** *веома замршен, нерешив проблем; несавладива тешкоћа.* **пресећи (одрешити и сл.) ~ чвор** *на једноставан начин решити неки тежак проблем.*

го́рдити се, го̑рдӣм се несвр. **а.** *осећати се гордим, поносним, поносити се, дичити се.* **б.** *показивати се надмен, охол, охолити се, прсити се, шепурити се.*

го̑рдо прил. **а.** *поносећи се, поносно.* **б.** *надмено, охоло.*

го́рдо̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање, особина онога који је горд, понос, поноситост; охолост, сујета.*

го̑ре прил. **1. а.** *високо над земљом, на висини; на небу (на небо):* ~ у облацима, ~ међу звездама; онај ~ (Бог). **б.** *изнад тла или места на коме је неко или нешто; у томе правцу, навише:* ~ на орману, попети се ~, од доле до ~, погледати ~. **в.** *на површини (на површину) воде, земље и сл. (у односу на положај испод):* изронити ~. **3. а.** *на брду, планини или некој другој узвишици (у брдски крај, на планину и сл.):* ~ на планину, попети се ~. **б.** *у изворишном делу (реке).* – Горе је река бржа. **4.** *на северу (на север), северно:* ~ у Београду, ~ у Војводини. **5. а.** *на (у) вишем, горњем делу (некога, нечега), на (у) виши, горњи део (некога, нечега):* темељ од камена, а дрво ~; на ногама ципеле, а ~ панталоне; ~ домаћин, а доле званице. **б.** *на спрату (на спрат), на тавану (на таван) и сл.:* попети се ~ уз степенице. **6.** *на високом друштвеном положају (на високи положај):* они ~, имати пријатеље ~. **7.** *у претходном тексту, раније:* ~ поменути, ~ наведено, као што је ~ речено. • **горе-доле** 1) *навише-наниже:* дизати се горе-доле. 2) *тамо-амо:* ходати горе-доле. **онај ~** *Бог, божанство.*

го̏ре̄ и **го̏ре** *комп. од зло.*

го̀ревина ж *остаци пожара, згариште, паљевина; мирис по коме се осећа да нешто гори.*

го̀рети јек. **го̀рјети,** -рӣм несвр. непрел. (прел.) [гл. им. го̀р(ј)е̄ње с] **1. а.** *бити у пламену, сагоревати и нестајати у ватри (нпр. о дрвету, згради и др.).* **б.** фиг. *сагоревати се на раду, не жалити снаге радећи, изгарати:* ~ на послу. **в.** фиг. *бити захваћен ратом, устанком и сл.* **г.** фиг. *бити обузет великом страшћу, јаким осећањем:* ~ од љубави, ~ од жеље (нестрпљења). **д.** фиг. *јако жудети (за неким, нечим).* **ђ.** фиг. *једва чекати, бити нестрпљив.* – Горим да вас видим. **2. а.** *буктети, пламтети (о ватри, огњу).* **б.** фиг. *водити се с великом жестином (о боју, битки).* **3. а.** *бити изложен великој сунчевој топлоти, пећи се на сунцу:* ~ на сунцу. **б.** *бити врео, ужарен (од припеке).* **в.** *загоревати (о јелу, месу и сл.).* **4. а.** (обично с допуном: у ватри, огњици) *имати високу телесну температуру, бити у ватри, огњици.* **б.** *бити врео од повишене телесне температуре или неке страсти, узбуђења (о деловима тела); бити црвен, румен.* **в.** (понекад безл.) *пећи, жећи.* – Гори му грло (гори му у грлу). **5. а.** *давати светлост, светлети, осветљавати (нпр. о лампи).* **б.** *блештати, блистати, сијати попут пламена, жара (нпр. о небу, звездама).* **в.** *сијати се, севати услед неког јаког узбуђења (о очима, погледу).* **г.** *огледати се у сјају очију (о осећањима, расположењу).* – У очима му је горела мржња. **6.** прел. **а.** (нешто) *уништавати ватром, спаљивати;* (некога) *палити нечије куће, имања.* **б.** (некога) *пржити, пећи, жећи (нпр. о сунцу).* • **~ између (на) две ватре** 1) *налазити се између две невоље, два зла.* 2) *бити у великој недоумици, дилеми.* **~ као на жеравици** *бити јако нестрпљив.* **~ на тихој (лаганој) ватри** *мучити се због нечега.* **гори му и сл. (тло) под ногама** *у великој је невољи, у опасности је.* **гори у паклу, гори му душа у паклу** *био је велики грешник (о покојнику).* **не гори кућа** *нема потребе за журбом.* **сав горим** 1) *имати високу температуру.* 2) **(од нестрпљења, од знатижеље)** *веома сам радознао, нестрпљив.*

го̏рӣ, -а̄, -е̄ *комп. од зао.* • **није с горег** *може бити од користи.*

го̀рив, -а, -о *који може да гори, који лако гори, запаљив:* ~ материја.

го̏рӣвнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гориво; који служи за гориво, огревни, погонски:* ~ материјал, ~ уље.

го̏рӣво с *материјал који служи за горење, ложење или за погон (дрво, угаљ, нафта, бензин и др.):* природно ~, чврсто ~, течно ~, плинско (гасовито) ~, погонско ~, потрошња горива.

го̀риво̄ст, -ости ж *особина, својство онога што је гориво, што може да гори, запаљивост, сагорљивост.*

гори̏ла и **го̀рила** м (мн. ж) **1.** зоол. *род највећих човеколиких мајмуна* Gorilla *из пор.* Pongidae *(висине до 2 м), који живи у прашумама тропске Африке:* гвинејски ~ (G. gorilla). **2.** фиг. разг. **а.** *телохранитељ.* **б.** *примитиван, груб човек.*

го̀рӣлскӣ и **го̀рилскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на гориле.*

го̀рӣлски и **го̀рилски** прил. *као горила; животињски.*

гори̏лче и **го̀рилче,** -ета с *младунче гориле.*

го̀рина ж *аугм. и пеј. од гора.*

горио̀нӣк, -и́ка м **1.** *место где гори пламен, пламеник (обично у апаратима за грејање).* **2.** *уређај за производњу високе температуре који се састоји од две концентричне цеви, кроз које струји водоник или ацетилен (кроз спољашњу) и кисеоник (кроз унутрашњу), а служи за топљење платинских метала, стакла, за заваривање итд.*

го̀рица ж *дем. и хип. од гора.*

го̀ричица ж *дем. и хип. од горица.*

го̂рје с зб. (мн. ø) *планине, горе:* високо ~.

го̀рјети *в. горети.*

го̏ркаст, -а, -о *који мало горчи, помало горак, нагорак:* ~ вино.

го̏ркасто прил. *помало горко, нагорко.*

го̂ркиња ж нар. песн. (обично уз реч вила) *вила која живи у планини, горска вила.*

го̂рко прил. **1.** *с горким укусом, с горчином, опоро.* **2.** *с осећањем горчине, јетко, тужно; огорчено; мучно, тешко:* ~ се насмејати, ~ заплакати, ~ се преварити, ~ зарађивати хлеб.

го̂ркосла̄н, -а, -о *који има горак и слан укус:* ~ вода.

го́ркō̄ст, -ости ж *в. горчина.*

го̀рљив, -а, -о **1.** *в. горив.* **2.** фиг. **а.** *ватрен, одушевљен, згушан, жесток; ревностан:* ~ родољуб, ~ присталица, ~ говорник, ~ посетилац изложби. **б.** *пожртвован, самопрегоран:* ~ рад (на нечему). **3.** фиг. *журан, ужурбан, грозничав:* ~ тражење (нечега). **4.** фиг. *усрдан, топао, срдачан; пун чежње:* ~ хвала, ~ молитва, ~ жеља; горљиве очи.

го̀рљиво прил. *одушевљено, ватрено; ревносно:* ~ бранити неку идеју, ~ говорити, ~ прионути на посао.

го̀рљивō̄ст, -ости ж *особина онога који је горљив, онога што је горљиво, ватреност, одушевљење, занос, фанатизам; ревност, пожртвованост.*

го́рница ж ист. *порез у натури или новцу који је кмет давао властелину за коришћење винограда; закупнина за виноград.*

го̂рња̄к м ист. *кмет који је давао, одн. плаћао горницу властелину.*

го̀рња̄к, -а́ка м **1. а.** *брђанин, планинац, горанин.* **б.** *становник горњег дела насеља.* **2.** карт. *дама у тзв. мађарским картама за играње (према доњаку, пубу).* **3.** *горњи млински, воденички камен; горњи жрвањ.* **4.** *ветар (обично западни) који дува с брда у долину, низину.*

горња̀киња ж *брђанка, горштакиња.*

го̀рњача и **го́рњача** ж *горње једро на јарболу.*

го̂рњӣ, -ā, -ē **1. а.** *који се налази горе, на вишем положају, месту:* ~ вилица, ~ греда, ~ део тела. **б.** *који је изнад приземља, при врху куће, зграде:* ~ соба, ~ спрат. **в.** *који је на узвишици, који је уздигнутији, виши:* ~ варош, ~ град, ~ крај града, горња брда. **г.** *који је на северу, северни:* ~ Италија, ~ Херцеговина. **д.** *који је ближе извору (реке):* ~ ток, Горње Полимље. **2. а.** *који се облачи преко друге одеће, споља:* ~ капут, ~ хаљина, ~ одећа. **б.** *спољни, вањски:* ~ љуска, ~ лишће (купуса). **3.** фиг. *који је на почасном месту (за столом), који се сматра важним:* ~ сто, ~ чело, ~ трпеза. **4.** фиг. *који има власт, владајући (о сталежу, класи и сл.).* **5.** *који је раније, пре поменут, наведен, изложен:* ~ пример, ~ излагање. **6.** *највиши, крајњи:* ~ граница (година). **7.** муз. *који је изнад основног, главног, виши (о тону).* • **~ дом, ~ чело** *в. код тих именица.*

го̏рњӣште с *горњи део чарапе (од глежња навише).*

горњо- *први део сложеница са значењем горњи:* горњовилични, горњоградски, горњоуснени.

горњова̀рошанин и **горњова́рошанин** м (мн. - āни) *становник горње вароши.*

горњова̀роша̄нка и **горњова́роша̄нка** ж *становница горње вароши.*

горњова́рошкӣ, -ā, -ō *који се односи на горњу варош.*

горњо̀виличнӣ, -ā, -ō *који се односи на горњу вилицу:* ~ кост.

горњо̀градскӣ, -ā, -ō *који се односи на горњи град.*

горњо̀усненӣ и **горњоу̀сненӣ,** -ā, -ō *који се односи на горњу усну.*

го̏ровē̄з м бот. *врста лишаја* Usnea barbata.

горо̀вит, -а, -о **1.** *који је обрастао гором, шумом, шумовит:* ~ крај, ~ предео. **2.** *брдски, планински:* ~ земља, ~ крај.

горо̀витō̄ст, -ости ж *особина онога што је горовито, шумовитост; брдовитост.*

горо̀ломан, -мна, -о *који се пролама гором, снажан (о гласу).*

горо̀ломнӣк м *веома јак, снажан, робустан човек; онај који наступа силовито.*

горо̀ломничкӣ, -ā, -ō *који се односи на горcontinued ломнике; горолoман:* ~ глас.

го̏ропа̄д ж *велика раздраженост, бес, помама; горопадност.*

го̏ропа̄дан и **горо̀падан,** -дна, -о **а.** *који бучно изражава љутњу, бес, спреман на свађу и сукоб, осоран, напрасит, плаховит; обузет бесом, разјарен, бесан:* ~ жена. **б.** *који одаје срдитост, разјареност:* ~ глас. **в.** *напрасит, необуздан (о нарави).*

горопа́дити се, -о̀па̄дӣм се несвр. [гл. им. горопа́ђе̄ње с] *понашати се горопадно, беснети, жестити се у гневу.*

горо̀паднӣк м *горопадан човек.*

горо̀падница ж *горопадна женска особа, беснуља.*

горо̀падничкӣ, -ā, -ō *који се односи на горопаднике, својствен горопадницима:* ~ нарав.

горо̀паднички прил. *на горопаднички начин, као горопадник, горопадно.*

горо̀падно и **го̏ропа̄дно** прил. *на горопадан начин, бесно, разјарено, срдито:* ~ викати.

горо̀паднō̄ст, -ости ж *особина и стање онога који је горопадан, разјареност, бес, махнитост, плаховитост.*

горо̀сеча[1] јек. **горо̀сјеча** м (мн. ж) *онај који се бави сечењем дрва у шуми, дрвосеча.*

горо̀сеча[2] јек. **горо̀сјеча** ж *сечење дрва у шуми, сечење шуме.*

горо̀стас м **1. а.** *јако крупан и снажан човек; колос, див, џин.* **б.** фиг. *онај који се веома истиче на неком пољу рада, онај који својим позитивним особинама или делима знатно одскаче од других, велики књижевник, уметник, научник и сл.* **2.** фиг. *објекат големих размера, гигант (нпр. брод, фабрика и др.).*

горо̀стасан, -сна, -о **а.** *веома висок и крупан, огроман, диовски, гигантски:* ~ човек, ~ кула, ~ брод, ~ кип. **б.** *изванредан, изванредно јак, силан:* ~ напор, ~ чежња, ~ снага.

горо̀стасно прил. *као горостас:* ~ се уздизати.

горо̀стаснō̄ст, -ости ж *особина онога који је горостасан, онога што је горостасно.*

го̏роцвē̄т јек. **го̏роцвијет** м бот. *род зељастих отровних биљака* Adonis *из ф. жабљака* (Ranunculaceae), *жутих или црвених цветова; назив за поједине врсте тога рода:* A. vernalis, A. annua *итд.*

го̀рскӣ, -ā, -ō *који се односи на гору, планински, шумски:* ~ извор, ~ река, ~ трава, ~ вила, ~ ваздух. • **~ вук, ~ кристал, ~ цар** *в. код тих именица.*

го̀рӯћӣ, -ā, -ē **1. а.** *зажарен, усијан:* ~ сунце. **б.** *врео, врућ:* горући образ, ~ чело. **2.** фиг. *жарки, ватрен, жесток (о осећањима):* ~ љубав, ~ жеља. **б.** *врло хитан, неодложан; веома актуелан:* ~ проблем, ~ питање, ~ потреба.

гору̏цкати, -а̄м несвр. непрел. *у дем. значењу: горети, помало горети.*

гору̏шика ж бот. *в. ланак (2).*

гору̏шина ж бот. *једногодишња биљка* Teesdalia nudicaulis *из ф.* Cruciferae, *с белим цветовима.*

гору̏шица ж **1.** мед. *непријатан осећај у желуцу, једњаку и ждрелу изазван желудачним киселином, жгаравица,* pyrosis. **2. а.** бот. *род једногодишњих зељастих биљака жутога цвета* Sinapis *из ф. крсташица* (Cruciferae), *које се узгајају због семена од кога се прављају сенф и јестиво уље, слачица.* **б.** *в. сенф.* • **бела** ~ бот. *врста горушице* Sinapis alba, *са жутим семенкама.* **црна** ~ *врста горушице* Brassica nigra, *са тамносмеђим семенкама.*

гору̏шичнӣ, -ā, -ō *који се односи на горушицу:* ~ зрно, ~ уље, ~ облог.

гору́штина и **гору̏штина** ж *augm. и пеј. од гора.*

гòрча̄к, -áка м **1.** зоол. *в. īаовица.* **2.** бот. *врсӣа īљиве.*

гòрчати, -а̄м несвр. **1.** *йосӣајаӣи īорак, добијаӣи īорак укус; биӣи īорак.* **2.** фиг. **а.** *чиниӣи неподношљивим, заīорчаваӣи,квариӣи:* ~ (некоме) живот, ~ (некоме) старост. **б.** *задаваӣи (нечему) бол, унесрећиваӣи:* ~ душу.

гòрчика ж бот. *род зељасӣих биљака* Sonchus *из ф.* Asteraceae (Compositae), *од чије се врсӣе* S. oleraceus *млади лисӣови једу као салаӣа или зеље.*

гòрчикав, -а, -о *в. īоркасӣ.*

гòрчило с **1.** *īорка маӣерија, īорка ӣвар.* **2.** *в. īорчина.*

горчѝна ж **1.** *īорак укус (нӣр. ӣелина, жучи).* **2.** фиг. **а.** *неуīодно осећање изазвано душевном ӣаӣњом, оīорчењем, увредом и сл., оīорчење, јеӣкосӣ; бол:* ~ у души, осмех пун горчине. **б.** *ӣешка ӣодношљивосӣ, ӣеīоба:* ~ живота, ~ старости.

гóрчити[1], -им несвр. непрел. *имаӣи наīорак, īоркасӣ укус, биӣи мало īорак.*

гóрчити[2], го̑рчӣм несвр. прел. **1.** *чиниӣи (нешӣо) īорким, заīорчаваӣи:* ~ ракију. **2.** фиг. *чиниӣи неподношљивим, заīорчаваӣи, квариӣи:* ~ живот, ~ младост.

гòрчица ж бот. **а.** *ниска једноīодишња биљка* Microcala filiformis *из ф.* Gentianaceae, *са жуӣим цвеӣовима, која расӣе у ӣриморским крајевима.* **б.** *в. линцура.* **в.** *в. īорушица (2).*

гòршта̄к, -áка м *сӣановник ӣланинскоī, брдскоī краја, брђанин, ӣланинац.*

горштàкиња ж *сӣановница ӣланинскоī, брдскоī краја, брђанка.*

горштàчина ж (м) (мн. ж) *ауīм. и ӣеј. од īоршӣак.*

гòршта̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на īоршӣаке, својсӣвен īоршӣацима:* ~ менталитет, ~ довитљивост, ~ стас.

гòршта̄чки прил. *на īоршӣачки начин, као īоршӣак:* ~ газити, ~ изгледати.

гóса, -е̄ и **гóсо,** -а и -е̄ м арх. *īосӣодар; īазда, боīаӣаш.* • **свој ~ (бити, постати)** *независан, самосӣалан човек (биӣи, ӣосӣаӣи).*

гóсиница ж арх. *īосина жена, īосӣодарица, īаздарица.*

гóспа ж (вок. го̑спо; ген. мн. гóспа̄ и гóспӣ) **1.** (понекад хип. или ир.) *īосӣођа, дама.* **2.** (Гóспа) кат. *мајка божја, Боīородица.* • **Блажена ~** *в. Госӣа (2).* **Велика ~** кат. *хришћански ӣразник који се свеӣкује 28. авīусӣа у сӣомен на дан Боīородичине смрӣи.* **Мала ~** кат. *хришћански ӣразник који се свеӣкује 21. сеӣӣембра као дан Боīородичиноī рођења.*

гòспа̄р, -áра м ист. *ӣиӣула дубровачких власӣелина, ӣлемића.*

гòспа̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на īосӣаре, који ӣриӣада īосӣарима.*

гòспа̄рски прил. *на īосӣарски начин, као īосӣари, досӣојансӣвено, оӣмено.*

госпáрство с *особина оноīа ко је īосӣар, īосӣарска досӣојансӣвеносӣ, оӣменосӣ.*

гóспел м енгл. *релиīиозна ӣесма америчких црнаца, која се, као музички род, одликује сӣрасӣвеним риӣмом и исӣрекиданим вриском соло ӣевача.*

гòспица и **гóспица** (Гòспица и Гóспица) ж *дем. и хиӣ. од īосӣа (Госӣа).*

Го̏спо̄д, -ода м (вок. -оде) (обично у свечанијем, експресивнијем говору, уз именицу бог) *боī:* ~ бог, ~ Исус Христос. • **Господе боже (Господе свети, мили** и сл.) *за изражавање великоī чуђења.* **Господа ми (бога), тако ми господа (бога)** *у заклињању.* **Господи, помилуј** *у молиӣви: оӣросӣи, Боже.*

госпòда̄р, -áра м (вок. го̏сподаре и -у, инстр. -áром и -áрем) **1.** *онај који влада, уӣравља, заӣоведа, онај који има власӣ, моћ над неким или нечим; владар:* врховни ~, неограничени ~, ~ (од) града, ~ Црне Горе, ~ Босне. **б.** фиг. *онај који ӣреовлађује бројем, који доминира:* рибе господари мора; лишћари господари шума. **2. а.** *сӣарешина куће, ӣородице, домаћин:* ~ у кући. **б.** *īазда имања, ӣослодавац (у односу на раднике, најамнике).* **3.** *онај коме нешӣо ӣриӣада и чиме уӣравља ӣо својој вољи, власник, сойсӣвеник (нечеīа); власник имања, земљоӣоседник:* животиње без господара, ~ очевог имања, ~ земље. • **~ ситуације** *онај који у одређеној (новонасӣалој) ситуацији има моћи да нешӣо учини.* **бити свој ~** *биӣи економски, маӣеријално независан; биӣи слободан.* **као пас без господара** *расӣушӣено, без конӣроле.*

господáрећӣ, -а̄, -е̄ *који īосӣодари, уӣравља, влада, владајући, доминанӣан, суӣериоран; īлавни:* ~ класа, ~ положај, ~ позиција.

господáрити, госпòда̄рӣм несвр. непрел. [гл. им. господáрење с] **1. а.** (нечим) *биӣи īосӣодар, имаӣи власӣ (над неким, нечим), владаӣи, уӣрављаӣи:* ~ поданицима, ~ Србијом, ~ друмовима. **б.** фиг. *имаӣи доминанӣну, īлавну улоīу:* ~ у књижевности, ~ на сцени. **в.** фиг. (нечим) *биӣи у надмоћном ӣоложају; држаӣи ӣод својом конӣролом:* ~ стратешким положајем, ~ фудбалским тереном, ~ лоптом. **2.** (нечим) *уӣрављаӣи имањем, īаздинсӣвом, водиӣи економију, īосӣодарсӣво; уӣрављаӣи домаћинсӣвом:* добро ~, лоше ~. • **~ собом** *владаӣи собом, савлађиваӣи се.* **~ ситуацијом** *имаӣи моћ да се уӣиче одлучујуће у даӣој ситуацији.*

господàрић м *дем. од īосӣодар.*

господàрица (вок. -це) ж *жена īосӣодар; īосӣодарева жена.*

госпòда̄рскӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на īосӣодаре, на īосӣоду, власӣелу, владајући; īосӣодски, оӣмен:* ~ класа, ~ моћ; ~ изглед. **2.** *који се односи на īосӣодарсӣво, ӣривреду, ӣривредни, економски:* ~ географија, ~ криза, ~ политика, ~ зграда.

госпòда̄рски прил. **1.** *као īосӣодар, оӣмено, īосӣодски:* ~ живети, ~ се владати. **2.** *у економском ӣоīледу, економски, ӣривредно:* ~ ојачати.

господàрственӣ, -а̄, -о̄ *в. īосӣòда̄рскӣ (2):* ~ зграда, ~ приход.

господàрственик м *сӣручњак који се бави īосӣодарсӣвом, ӣривредом, ӣривредник, економисӣ.*

господáрство с **1.** *īосӣодарење, владање, власӣ (над неким, нечим):* ~ турско, ~ на мору. **2.** рег. *уӣрављање имањем, добрима (ӣољским и кућним); економија, ӣривреда:* рационално ~, државно ~. **3.** рег. *имање, ӣосед (обично земљишни); ӣољоӣривредно добро, īаздинсӣво:* сеоско ~, шумско ~, индивидуално ~, државно ~, водити мало ~.

господàрчић м *дем. и ир. од īосӣодар.*

госпòдин м (мн. ø; зб. им. госпòда ж) **1.** *човек који ӣази на своју сӣољашњосӣ, на одевање и ӣонашање, човек леӣа владања и оӣмених, финих манира, оӣмен, уīлађен човек, џенӣлмен:* прави ~, велики ~. **2. а.** *човек из īрађанскоī друшӣва (обично као ӣиӣула, у ословљавању, из учӣивосӣи или ӣошӣовања):* ~ Марко, ~ попа. **б.** ђач. *учиӣељ, насӣавник.* **3.** *онај који не ради физичке ӣослове, ӣриӣадник īрађанске класе, чиновник, службеник, инӣелекӣуалац.* **4.** (обично зб.) *ӣлемић, власӣелин.*

господѝчић и **госпòдичић** м (обично ир.) *īосӣодин (на нижем сӣуӣњу друшӣвене хијерархије); млади īосӣодин; īосӣодски син.*

го̏споднӣ и **госпóдњӣ,** -а̄, -е̄ *који се односи на Госӣода, божји; Хрисӣов:* ~ воља, ~ гроб. • **лета господњег (тог и тог)** *у исӣоријском казивању: īодине (ӣе и ӣе).*

гòсподовати, -дује̄м и **господòвати,** госпòдује̄м несвр. непрел. арх. **1.** *живеӣи као īосӣодин, īосӣодски, оӣмено.* **2.** (нечим) *īосӣодариӣи, владаӣи, уӣрављаӣи.*

гòсподскӣ, -а̄, -о̄ **а.** *који се односи на īосӣодина, на īосӣоду, који ӣриӣада īосӣоди; ӣлемићки, власӣеоски, арисӣокраӣски:* ~ кућа, ~ породица; ~ род, ~ сој. **б.** *који је као у īосӣоде, оӣмен, уīлађен; раскошан, боīаӣ:* ~ држање, ~ одело, ~ ручак.

гòсподски прил. *на īосӣодски начин, као īосӣода, оӣмено, уīлађено; раскошно, боīаӣо:* живети ~, ~ одевен, ~ ручати.

госпòдствен, -а, -о **а.** *који се одликује īосӣодсӣвом, īосӣодски, оӣмен, уīлађен, фин; досӣојансӣвен:* ~ човек, ~ држање. **б.** *раскошан, боīаӣ, оӣмен:* ~ стан, ~ начин одевања.

госпòдствено прил. *на īосӣодсӣвен начин, īосӣодски, оӣмено; охоло, īордо.*

госпòдствено̄ст, -ости ж *особина оноī који је īосӣодсӣвен, оноīа шӣо је īосӣодсӣвено, īосӣодски, оӣмен изīлед, оӣменосӣ; īосӣодско ӣонашање.*

госпо̀дство с **1. а.** *господски изглед, елеганција; господско понашање, држање, господски манири, углађеност, отменост, достојанство; гордост, охолост:* урођено ~. **б.** *господски начин живота; друштвени углед и моћ господе; раскош, богатство:* сјај и ~. **2.** *господа, господска класа.* **3.** *господарење, владање, владавина; власт (над неким, нечим).* **4.** *титула истакнутих личности, достојанственика (у ословљавању или помињању из поштовања):* Ваше ~.

го̏спођа ж (вок. -ђо) **1. а.** (самостално или уз име или титулу, обично у ословљавању из поштовања) *удата жена из грађанске класе:* ~ Мара, ~ Петровић, ~ професорка. **б.** *отмена, дотерана жена, жена отмених, финих манира, дама:* фина ~, права ~. **2.** *жена, супруга:* његова ~. **3.** нар. песн. *титула жена или кћери средњовековних владара и племића:* ~ царица, ~ кнегиња. **4.** (Госпођа) нар. *в. Богородица.* • **Велика** ~ *в. Велика Госпојина (под Госпојина).* **Мала** ~ *в. Мала Госпојина (под Госпојина).* **између госпођа** *време између празника Велике и Мале Госпође.* **милостива** ~ арх. *титула којом се ословљавала грађанска жена (обично у личном обраћању).*

Госпо̀ђиндан̄ м црк. нар. *в. Госпојина.*

госпо̀ђинка ж агр. *врста крушке која сазрева о Госпојини.*

госпо̀ђинскӣ, -ā, -ō *који се односи на празник Госпођиндан:* ~ скупштина.

го̏спођица ж (вок. -це) (самостално или уз име или титулу, обично у ословљавању из поштовања) *неудата женска особа из грађанске класе:* ~ Јелена, ~ Марковић, ~ учитељица.

Госпоји́на ж у изр. **Велика** ~ *хришћански празник 28. августа у спомен на дан Богородичине смрти.* **Мала** ~ *хришћански празник који се светкује 21. септембра као дан Богородичиног рођења.*

госпо̀јинскӣ, -ā, -ō *који се односи на Госпојину; који бива између Велике и Мале Госпојине:* ~ вашар, госпојинске врућине.

госпо̀че, -ета с (мн. ø; зб. им. го̀спочād ж) (понекад ир.) *господско дете; господски син.*

госпо̀штина и **госпо́штина** ж (мн. ø) **1.** зб. *господски сталеж, господа.* **2.** *в. господство (1).*

госпо̀штӣнскӣ и **госпо́штӣнскӣ**, -ā, -ō *који се односи на госпоштину.*

го̂ст, го̏ста м (ген. мн. го̀стијӯ) **1. а.** *особа која је дошла, која долази код некога у кућу да проведе извесно време код њега; особа која је позвана на обед или на свечаност, пријем, званица, узваник:* позвати госта, соба за госте. **б.** *особа која борави у хотелу, летовалишту, бањи, посетилац ресторана, кафане и сл.:* хотелски гости, бањски гости, кафански гости, редовни гости, страни гости, домаћи гости. **в.** *глумац, певач, музичар и сл. (одн. глумачки, музички и сл. ансамбл) који гостује као извођач ван места сталног наступања:* играти Хамлета као ~, наступити као ~. **г.** мн. *спортска екипа, тим који гостује и игра утакмицу ван свога места:* постићи гол за госте. • **незвани** ~ *непожељан гост; изненадан, непредвиђен гост.* **високи** ~ *важан, угледан гост.* **бити у гостима; ићи (доћи) у госте** *бити у посети; ићи (доћи) у посету.* **незвану госту место иза врата (за вратима)** *ко није позван, не треба да очекује част.* **сваког госта (за) три дана доста** *треба имати мере у коришћењу гостопримства, не треба сувише дуго остати у гостима.*

го̀стӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на госте, намењен гостима:* ~ соба.

гостио̀ница и **го̀стионица** ж **1.** *угоститељска радња, локал у коме се за столовима служе јела и пића, крчма; ресторан.*

гостио̀ничāр и **го̀стионичāр** м (вок. -ре и -ру, инстр. -ром и -рем) *онај који држи гостионицу, власник гостионице, крчмар.*

гостио̀ничāрка и **го̀стионичāрка** ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа гостионичар, крчмарица; гостионичарева жена.*

гостио̀ничāрскӣ и **го̀стионичāрскӣ**, -ā, -ō *који се односи на гостионичаре:* ~ радња, ~ посао.

гостио̀ничица и **го̀стионичица** ж *дем. од гостионица.*

го̀стионичкӣ и **гостио̀ничкӣ**, -ā, -ō *који се односи на гостионицу.*

го̀стити, -ӣм (трп. го̏шћен) несвр. прел. [гл. им. го̀шћēње с] **а.** *дочекивати, примати некога као госта, частити госте јелом и пићем.* **б.** *частити (некога) јелом и пићем, плаћати јело и пиће (за некога).* ■ **~ се** *лепо и добро јести и пити, частити се.*

госто̀вати, го̀стујēм и **го̏стовати**, го̏стујēм несвр. непрел. **1.** *боравити, бити код некога у гостима.* **2. а.** *учествовати као гост у извођењу неког програма, давати представе, концерте и сл. у другом месту:* ~ с опером, ~ с балетом. **б.** *играти на утакмици у туђем месту.*

гостољу̀бив, -а, -о **а.** *који радо прима и добро дочекује госте, дочекљив; љубазан, предусретљив.* **б.** *који одаје, одражава љубазност према госту:* ~ тон.

гостољу̀биво прил. *на гостољубив начин, срдачно, љубазно:* ~ примити, ~ дочекати.

гостољу̀бивōст, -ости ж *особина онога који је гостољубив, срдачност, љубазност.*

госто̀љӯбље и **го̏стољӯбље** с *гостољубивост.*

гостопри̇̀мљив, -а, -о *гостољубив.*

гостопри̇̀мљиво прил. *гостољубиво.*

гостопри̇̀мљивōст, -ости ж *гостољубивост.*

гостопри́мство с *срдачно примање и лепо дочекивање гостију; гостољубивост:* указати (некоме) ~, уживати нечије ~.

го̀стујӯћӣ и **го̏стујӯћӣ**, -ā, -ē *који гостује, који наступа као гост:* ~ уметник, ~ позориште.

готи́вити, го̀тӣвӣм несвр. прел. жарг. *волети (некога или нешто).*

го̀тика ж (дат. -ици) ум. *европски уметнички стил од XII века до краја средњег века, готски стил, који је најјасније изражен у архитектури, а одликује се оштрим шиљатим луковима (сводовима) и високим грађевинама.*

го̀тица и **го̏тица** ж *тип латиничког писма из касног средњег века чија се слова одликују изломљеним (угластим) линијама и орнаменталним обликом.*

го̀тичāр м *присталица готике; стручњак за готику, уметник који ствара у готском стилу.*

го̀тичкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на готику, који је у стилу готике:* ~ стил, ~ катедрала. **2.** (и го̏тичкӣ) *који се односи на готицу:* ~ писмо, готичка слова.

го̀тички прил. *у стилу готике:* ~ саграђен.

го̀тов, -а, -о **1. а.** *који је до краја завршен, урађен, израђен; који је припремљен за употребу, за коришћење, израђен, зготовљен, спремљен и сл.* ~ посао, ~ утакмица, ~ књига, ~ слика, ~ одело, ~ кућа, ~ јело, ~ сто. **б.** *који је већ достигао одређен ступањ развитка, обуке и сл., изграђен, формиран; зрео, одрастао:* ~ човек, ~ девојка. **2.** (обично неодр.) *који је завршио неки посао.* – Јеси ли готов? Ја сам готов. **б.** *који се потпуно спремио, спреман, припремљен, приправан (за нешто):* ~ за путовање, бити ~. **в.** *спреман, оран; склон, расположен, вољан да нешто учини:* ~ да прича, ~ на плач, ~ да се жртвује, ~ на свађу. **3.** (неодр., с глаг. допуном у облику инфинитива или презента с везн. да) *који се налази у стању блиском нечему, одн. неком другом стању:* ~ умрети, кућа ~ да се сруши. **4.** (неодр.) **а.** *с којим је свршено, коме нема спаса, помоћи, пропао:* ~ је, ~ од пића, ~ од болести. **б.** фиг. *потпуно пијан.* **5. а.** *неминован, неизбежан, сигуран (о несрећи, невољи):* ~ смрт, ~ болест, ~ пропаст. **б.** *осигуран, обезбеђен:* ~ добитак, ~ згодитак. **в.** *који се сваког тренутка може десити, догодити, који тек што се није појавио, приправан:* сузе готове ударити. **6.** (о новцу) *који је у новчаницама или у металном новцу, који се има одмах на располагању:* ~ новац, готове паре. **7.** (у им. служби) с *готов новац, готовина:* купити за ~, добити у готову, платити у готову (готовим). • ~ **јело** *занатски, индустријски припремљено јело које се може одмах конзумирати.* **бити ~ (с нечим)** *завршити, урадити (нешто, неки посао):* ~ с послом, ~ са задацима, ~ с копањем. ~ **ствар** *свршена ствар, свршен чин.* **доћи на готово** *доћи кад је неки посао већ урађен, када су други завршили неки посао.* **и ~ посао** *одмах ће све бити готово, у реду.* **на све (на свашта) ~** *који је спреман да учини нешто рђаво.* **примити (примати), узети (узимати (здраво)) за ~** *примити (примати), прихватити (прихватати) нешто као истинито, без проверавања, некритички прихватити (прихватати).*

готòва̄н, -а́на м **а.** *онај који не воли да ради, који воли да му други дају све готово, онај који живи на рачун другога, нерадник.* **б.** *паразит, наметник (биљка или животиња):* биљни ~.

готова̀нисати, -ише̄м несвр. *живети као готован, проводити време у нераду, беспосличити, ленчарити.*

готòва̄нка ж *женска особа готован, нерадница.*

готòва̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на готоване, својствен готованима, нераднички, паразитски:* ~ живот.

готòва̄нски прил. *на готовански начин, као готован, паразитски:* живети ~.

готова́нство с *готовански начин живота, живот на рачун другога, нерад, ленчарење, беспосличење.*

готовѝна ж **1.** *готов новац (у новчаницама и ковани новац), новац који стоји на слободном располагању;* уп. кеш: платити готовином, добити у готовини. **2.** *залиха, резерва (нечега):* ~ у магацинима, ~ хране. **3.** *оно што је добијено од некога готово и чиме се неко користи без свога труда:* живети од готовине. • **од готовине правити вересију** *испуштати нешто сигурно за несигурно.*

готòвӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на готовину:* готовинска средства плаћања, ~ уплата.

гòтовити, -ӣм (трп. гòтовљен) несвр. прел. [гл. им. гòтовље̄ње с] **а.** *припремати јело, кувати, пећи и сл.:* ~ јело, ~ вечеру. **б.** *справљати, израђивати, правити:* ~ лек. **в.** арх. *припремати, спремати, приправљати:* ~ дарове, ~ гозбу, ~ преноћиште. ■ ~ **се** *припремати се, спремати се:* ~ се за пут.

гòтово прил. **1. а.** *завршено, свршено.* – Је ли готово? **б.** *спремно, приправно.* – Све је готово. Можемо поћи. **2.** *скоро, безмало:* седети ~ два сата, ~ слеп. • **и ~!** *свршено, крај!* (*кад је реч о нечијој коначној одлуци, дефинитивном ставу или о нечијој пропасти, страдању*). – Идемо и готово! Нећу и готово! Један пуцањ и готово. **с њим је ~** *пропао је, тешко је болестан.* **~ је (с нечим)** *каже се кад више нема нечега.* – Готово је с путовањима.

гòтовōст, -ости ж *особина и стање онога који је готов, онога што је готово; спремност, приправност, припремљеност:* ~ за борбу, бојна ~, ~ за сарадњу.

гòтовс у изр. **на** ~ воj. 1) *војничка команда којом се наређује да се спреми пушка, револвер и сл. за нишањење.* 2) *спреман да се може одмах пуцати:* с пушкама на ~. 3) фиг. *спреман, приправан:* стајати на ~, чекати на ~.

го̏тскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи наГоте (стари германски народ):* ~ војска, ~ језик. **2.** *који се односи на готику, који је у стилу готике:* ~ стил, ~ архитектура, ~ катедрала. **3.** *који се односи на готицу:* ~ писмо.

го̏тски прил. **а.** *готским писмом, готицом:* ~ писано. **б.** *готским језиком:* говорити ~.

го̏ч, гòча м (мн. гòчеви) алб. *бубањ, добош, тупан.*

гочòбија м (мн. ж) *човек који удара у гоч, бубњар, добошар.*

го̂шћа и **го́шћа** ж (ген. мн. го̂шћа̄, го́шћа̄ и -ћӣ) *женска особа гост.*

го̂шћица и **гòшћица** ж *дем. и хип. од гошћа.*

гр (обично поновљено или с продуженим изговором сугласника „р") оном. *узвик за подражавање гласа неких животиња (нпр. режања пса, гласа грлице и сл.), гласа малог детета, гроктања, клокотања течности, пуцњева или плотуна итд.*

гра̂ и **гра̏** оном. *узвик за подражавање грактања гаврана.*

гра̏б, гра̀ба и -а м (мн. гра̀бови) бот. *род листопадног дрвета* Carpinus *из ф. бреза* (Betulaceae). • **бели ~** *врста граба* Carpinus betulus. **црни ~** *врста граба* C. orientalis.

грабанцѝја̄ш, -а́ша м итал. **а.** празн. *по народном веровању ђак који после изучених дванаест школа заврши и ђаволски занат и друге с вилама и ђаволима, изазивајући невреме и искоришћавајући људске слабости, ђаволов ученик, виленљак.* **б.** фиг. *вечни несвршени ђак, вечити студент; немиран, несређен дух, скитница, боем.*

грабанцѝја̄шкӣ, -ā, -ō *који се односи на грабанцијаше, својствен грабанцијашима.*

гра̀ба̄рка ж зоол. *в. поскок.*

гра́беж м и ж (мн. ø) **1.** *грабљење, отимање, јагма; пљачка, отимачина.* **2.** *оно што је уграбљено, отето, плен.* **3.** *сено које се скупи грабуљама, грабежи.*

гра́бежан, -жна, -о *в. грабљив.*

грабѐжљив(-) *в. грабљив(-).*

гра̀бӣк, -ӣка м *грабова шума.*

гра̀билац и **гра̀билац,** -иоца м *в. грабљивац.*

гра̀билица и **гра̀билица** ж **1.** *в. грабљивица.* **2.** *алатка или део уређаја, машине којим се нешто граби, захвата (кутлача, лопата, хватаљка на крану и сл.):* дизалица с грабилицом.

гра̀бина ж *аугм. и пеј. од граб.*

гра̀бити, -ӣм несвр. прел. (непрел.) [гл. им. гра̏бље̄ње с] **1.** *брзим покретима, хитро узимати, хватати:* ~ оружје, ~ кофер. **2.** *захватати, вадити (течност или неку сипку материју):* ~ воду из бунара, ~ пепео. **3.** *купити, скупљати грабуљама (сено и сл.), грабуљати.* **4.** *насилно, безобзирно узимати, отимати:* ~ туђе; фиг. ~ власт. **5. а.** непрел. (често с допуном „путем", „улицом" и сл.) *брзо ићи, журити, хитати:* ~ напред, ~ улицом. **б.** *ужурбано радити, настојати:* ~ да се што више напише. ■ **~ се 1.** уз. повр. *хватати један другог, хватати се у коштац:* ~ се за вратове. **2.** *хитати, хрлити да се буде пре других у нечему, утркивати се, борити се; отимати се:* ~ се ко ће пре стићи, ~ се за лопту, ~ се око момка, ~ се око цвећа.

гра̀бӣћ, -ӣћа и **гра̀бић,** -а м *дем. од граб; млад граб.*

гра̀бља̄р м *онај који прави грабље.*

гра̏бљаст, -а, -о *који подсећа на грабље, грабуљаст.*

гра̏бљати и **гра̀бљати,** -а̄м несвр. *в. грабуљати.*

грабља̀ч, -а́ча м *онај који грабља, грабуља.*

грабља̀чица ж *она која грабља, грабуља.*

гра̏бље, гра̏ба̄ља̄ ж мн. *в. грабуље.*

гра̀бљив, -а, -о **1. а.** *који има особину да граби, склон грабљењу, отимању, похлепан, грамзив:* ~ човек. **б.** *који показује склоност грабљењу, у коме се огледа похлепност:* ~ поглед. **2.** *који хвата жив плен и храни се њиме (о птицама грабљивицама и зверовима):* грабљиви орао.

гра̀бљивац, -ӣвца м **1.** *грабљив човек, отимач, пљачкаш.* **2.** *грабљива животиња, грабљивица:* орао ~.

гра̀бљивица ж **1.** *грабљива женска особа, пљачкашица.* **2. а.** зоол. (обично с им. птице) *у мн.: ред птица* Raptatores, *кукастог кљуна, снажних крила и оштрих канџи којима хватају плен (ситније сисаре, птице) (у јд.: таква птица).* **б.** *грабљива животиња уопште, животиња која се храни другим животињама (нпр. риба).* • зоол. **дневне грабљивице** *подред птица грабљивица* Accipitres, *које лове плен дању (јастребови, соколови, орлови, супови, кондори).* **ноћне грабљивице** *подред птица грабљивица* Striges, *које лове плен ноћу (сове, ћукови).*

гра̀бљивичкӣ, -ā, -ō *који се односи на грабљивице.*

гра̀бљиво прил. *на грабљив начин, лакомо, грамзиво, похлепно:* ~ пружити руку.

гра̀бљивōст, -ости ж *особина онога који је грабљив, грамзивост, лакомост, похлепност.*

гра̏бљӣште с *држалица код грабуља, грабуљиште.*

гра̀бов и **гра̏бов,** -а, -о *који се односи на граб, који је од граба:* ~ дрво, ~ штап.

гра̀бовац, гра̏бовац, -ōвца и **гра̀бова̄к, гра̏бова̄к** м *грабов штап, грабов колац.*

гра̀бовина ж (мн. ø) *грабово дрво (најчешће као грађа и гориво).*

гра̀буљаст, -а, -о *који има облик грабуља, који подсећа на грабуље.*

грабу̀љати, -а̄м несвр. прел. **1.** *грабуљама скупљати (сено, сламу и сл.).* **2.** *грабуљама поравнавати и ситнити (узорану или изрињану земљу).*

гра̀бүље, гра̏бӯља̄ ж мн. *пољопривредно оруђе са зупцима за скупљање сена, сламе и сл. и за равнање и ситњење узоране земље.*

гра̀бүљице ж мн. *дем. од грабуље.*

гра̀буљӣште с *држалица код грабуља, грабљиште.*

гра̂ве прил. итал. муз. *ознака за врло лаган темпо и за озбиљне, достојанствене, лагане ставке.*

гра̀ве̄р, -е́ра и **гра́вер,** -а м фр. *занатлија који урезује слике или слова у метал, камен и др.*

гра̀ве̄рка ж *жена гравер.*

гра̀ве̄рскӣ, и **гра́верскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на граверe:* ~ занат, ~ радња.

гра̀вӣдан, -дна, -о (најчешће у ж. р.) *бременита, трудна.*

гравиди̇̀те̄т, -е́та м лат. мед. *гравидност.*

грави́дно̄ст, -ости ж *стање оне која је гравидна, трудноћа, бременитост.*

гра̀виметар и **гра̀виме̄тар,** -тра м техн. *справа за мерење силе Земљине теже.*

гравимѐтрија ж **1.** физ. *одређивање величине гравитацијског поља Земље за геодетска, геолошка, геофизичка и астрономска мерења и испитивања.* **2.** хем. *скуп квантитативних аналитичких метода које се заснивају на мерењу састојака издвојених из смесе (таложењем и сл.).*

гравимѐтрӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гравиметрију:* ~ анализа.

гравимѐтрӣјски прил. *методом гравиметрије.*

грави́ра ж фр. *слика, лик, шара или слова урезани у метал, камен и др.; отисак такве слике.*

грави́рати, гра̀вӣра̄м свр. и несвр. *урез(ив)ати слику, шару, слова у металу, камену, дрвету и др.; украсити, украшавати гравирама:* ~ у металу, ~ плочу.

гравита́ција ж лат. физ. *привлачна сила између тела у васиони, сила теже.*

гра̏витациōнӣ (гравита́цӣјскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на гравитацију:* ~ сила.

гравити́рати, -ѝтӣра̄м несвр. **1.** *бити под утицајем гравитације, силом теже бити привучен некој маси, тежити ка нечему.* **2.** фиг. *тежити, нагињати, бити наклоњен (некоме, нечему):* ~ економски (политички, културно и сл.) некоме, нечему.

граву́ра ж фр. *в. гравира.*

гра̂д[1] м (вок. гра̂де, лок. гра́ду; мн. гра̀дови, ген. градо́ва̄ и гра̀до̄ва̄, дат. градо̀вима и гра̀довима) **1.** *веће насељено место, привредни, административни и културни центар једног ширег подручја, краја; варош.* **2.** *тврђава, утврђење; замак, кула у облику тврђаве.* • **вечни** ~ *Рим.* **главни** ~ *град који је управни (политички) центар једне државе (покрајине или области).* ~ **држава** ист. *град опасан зидинама са самосталном управом (Троја, Дубровник итд.).* **отворени** ~ вој. *град без војне одбране за време рата.* **студентски** ~ *део града са студентским домовима.* **универзитетски** ~ *град који има универзитет.* **филмски** ~ *насеље у коме се налазе зграде и објекти за производњу филмова.* **обећавати куле и градове** *обећавати много, обично нешто недостижно и нереално.*

гра̂д[2] м (мн. гра̂ди, ген. гра́дӣ) **1.** *степен, ступањ (као јединица мере, нпр. температуре, јачине алкохола и др.).* **2.** мат. *јединица мере углова, тристашездесети део пуног угла.* • **сто (стотину) гради (луд, шашав, глуп и сл.)** разг. *преко сваке мере, претерано, много (луд, глуп и сл.).*

гра̏д м *атмосферска падавина у виду ледених зрна која настаје за време непогоде при наглом уздизању топлог ваздуха засићеног воденом паром, туча.*

гра́дац, гра́ца м песн. *дем. и хип. од гра̂д*[1].

града́ција и **гра̀да̄ција** ж лат. *постепено појачавање, нарастање нечега, постепеност, поступност, ступњевитост.*

града́цӣјскӣ и **гра̏дациōнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на градацију.*

гра̀деле ж мн. итал. *решеткаста направа за печење меса начињена од гвоздених шипки, роштиљ.*

гра̏дӣвни, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на градиво, на грађење:* ~ материјал. **2.** лингв. **а.** *којим се именује материја (о именици).* **б.** *који казује од чега је нешто (о придеву).*

гра̏дӣво с **1.** *оно од чега се нешто прави, израђује, грађа, материја, материјал:* ~ за кућу. **2.** *оно што служи као предмет обраде у уметности и науци.* **3.** *наставним планом и програмом предвиђена знања из разних области која ученици стичу у школи:* ~ из књижевности, наставно ~.

градѝјент м лат. физ. *промена неке величине (нпр. температуре, притиска) по јединици дужине (или некој другој) у одређеном смеру; вектор који показује ту промену:* ~ притиска, температурски ~.

гра̀дилац, -иоца м *в. градитељ.*

гра̀дилачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи грађење; стваралачки, стваралачки, креативан:* ~ способност, ~ критика.

гра̀дилӣште с *место, земљиште на коме се нешто гради, подиже, зида.*

гра̀дина[1] ж *врт, башта.*

гра̀дина[2] ж *рушевине, остаци старога града, место где је некада био град; стара тврђава, старо утврђење.*

гра̀дина̄р, -а и **градѝна̄р,** -а́ра м *вртлар, баштован.*

гра̀дина̄рскӣ и **градѝна̄рскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на градинаре, на градинарство:* ~ посао, ~ биљка.

градина́рство с *вртларство, баштованство.*

гра̀диница ж *дем. од градина.*

гра̀дӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на градину*[1]*:* ~ цвеће.

гра̀дионица и **градиòница** ж *радионица, предузеће у коме се нешто гради:* ~ лађа.

гради́рати, гра̀дӣра̄м свр. и несвр. прел. **1.** *одредити, одређивати степен јачине нечега.* **2.** фиг. *постепено повећа(ва)ти, повисити, повишавати.*

гра̀дитељ м (инстр. -ем) **1. а.** *онај који нешто гради, прави, изграђује:* ~ кућа, ~ пута, ~ мостова, ~ бродова. **б.** *онај који изграђује уметничка грађевинска дела, архитекта, неимар; грађевинар.* **в.** фиг. *онај који нешто ствара, стваралац, творац; прегалац:* ~ новог правца. **2.** *занатлија који израђује неки сложенији предмет, мајстор:* ~ виолина.

гра̀дите̄љка (градитѐљица) ж *женска особа градитељ.*

гра̀дитељскӣ, -а̄, -о̄ **а.** *који се односи на градитеље, на градитељство:* ~ дело. **б.** *стваралачки, креативан; конструктиван:* ~ критика.

гра̀дитељство с *уметничка делатност грађења, архитектура; подизање грађевина, грађевинарство.*

гра́дити, гра̂дӣм несвр. прел. [гл. им. гра́ђе̄ње с] **1. а.** *подизати грађевине, зидати; уопште изграђивати, правити:* ~ цркву, ~ фабрику, ~ пут, ~ пругу, ~ мост, ~ гнездо. **б.** (на некоме, на нечему) фиг. *заснивати, темељити:* ~ на нечему своју будућност (срећу), ~ заплет, ~ мир. **2. а.** *израђивати, правити:* ~ гусле, ~ лулу, ~ ражањ. **б.** *стварати, производити; творити:* ~ угљене хидрате (о биљци). **в.** *чинити, образовати (собом, својим обликом):* ~ троугао, ~ теснац, ~ презент, ~ именицу. **г.** *справљати, готовити, приправљати (јело, пиће, лек и сл.).* ▪ **~ се** *стварати се, настајати.* – Ветар наноси песак и од тога се граде дине. • **~ куле од карата** *радити узалудан посао.* **~ куле у ваздуху (у зраку, у облацима и сл.)** *сањарити, маштати.*

гра̀дӣћ, -и́ћа м (инстр. -и́ћем) *дем. од град*[1].

градишта́нац, -нца м агр. *врста белог пасуља (по месту Градишту).*

гра̀дишнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на градиште.*

гра̀дӣште с **1.** *место где је некад био град, тврђава; зидине, развалине града.* **2.** археол. *средњовековно утврђено насеље, обично код Словена.*

гра̏дљика ж *зрно гра̏да.*

гра̏днӣ, -ā, -ō *који се односи на гра̏д:* ~ облак.

гра́дња ж **1. а.** *грађење, зидање, подизање (грађевина):* дозвола за градњу. **б.** *прављење, израђивање:* ~ чамца. **2.** *в. грађевина.* **3.** *начин на који је нешто саграђено, израђено, грађа, састав, склоп, структура, конструкција:* ~ дијалога, ~ заплета. • **висока** ~ *грађење, зидање зграда,* **ниска** ~ *грађење путева, мостова.*

градо̀битан, -тна, -о **1.** *који је тучен, убијен гра̏дом:* ~ воће. **2.** *који бије, туче гра̏дом, који доноси град, градоносан:* ~ облак, ~ година.

градона́челнӣк м *начелник града, председник градске управе.*

градона́челнӣковица ж *градоначелникова жена.*

градона́челничкӣ, -ā, -ō *који се односи на градоначелнике.*

градо̀носан, -сна, -о *који доноси град, пун града, градобитан:* ~ облак.

градоно́сац, -сца м ков. *облак који доноси град, који је пун града.*

гра̀дскӣ и **гра̏дскӣ**, -ā, -ō *који се односи на гра̑д, који припада граду, који је из града:* ~ улица, ~ зид, ~ човек. • ~ **кућа** *општина, магистрат.* ~ **оци** жарг. *градско општинско веће, градска управа.*

гра̀дски и **гра̏дски** прил. *на градски начин, као у граду, грађански:* ~ се носити (одевати).

гра̏дуāлан и **гра̏дуēлан** -лна, -о *постепен, ступњевит.*

градуи́рати, -ӯирāм свр. и несвр. прел. *(по)делити на граде, степене и обележити, обележавати их:* ~ стаклену меру.

гра̑ђа ж (мн. ø) **1.** *оно од чега се нешто гради, израђује, од чега је нешто саграђено, направљено, грађевински материјал (дрво, камен и др.); оно од чега је нешто постало, материјал, градиво:* дрвена ~, резана ~; људска ~. **2.** *материјал (подаци, документи и сл.) који служи за израду научних и уметничких дела:* ~ за књижевно дело, историјска ~, архивска ~, дијалекатска ~. **3. а.** *састав, склоп, конструкција, структура:* ~ лобање, ~ реченице. **б.** *телесни састав, конституција:* човек снажне грађе.

гра̏ђанин м (мн. -āни) **1.** *становник града, варошанин; особа цивилизована понашања.* **2.** ист. *припадник грађанског сталежа, буржоазије у средњем веку и у капитализму.* **3.** *припадник једне државе у којој има одређене слободе, права и дужности, држављанин, поданик:* лојалан ~, свестан ~. • **академски** ~ *студент, слушалац на универзитету или вишој школи.* **почасни** ~ *човек коме је неки град у знак почасти доделио право грађанства.* ~ **света (светски ~)** *космополит(а).*

гра̏ђāнка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа грађанин.*

гра̏ђанскӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на грађане, на грађанство:* ~ кућа, ~ свест, ~ права, ~ дужност. **б.** *који се односи на буржоаску класу, буржоаски:* ~ сталеж, ~ друштво, ~ Русија, ~ морал. **в.** *који служи у цивилној служби, цивилни:* ~ лекар.

гра̏ђански прил. *на грађански начин, као грађанин:* ~ одгојен, живети ~.

гра̏ђанскопрāвнӣ, -ā, -ō *који се односи на грађанско право:* ~ парница.

грађа́нство и **гра̏ђāнство** с **1.** зб. **а.** *градско становништво, грађани једног града.* **б.** *становништво уопште, народ.* **2.** *грађанска, буржоаска класа, грађански сталеж, буржоазија.* **3.** *статус грађанина; право грађанина:* добити грађанство, дати грађанство (некоме). **4.** *држављанство, поданство:* млетачко ~, француско ~. **5.** *цивилство, живот у цивилству; цивилно становништво (за разлику од војног):* вратити се у ~, људи из грађанства.

гра̏ђāнче, -ета с *млад грађанин, грађанско дете.*

грађа́нштина и **грађа̀нштина** ж (обично пеј.) *схватање, менталитет и начин живота грађанског сталежа, грађански дух:* филистарска ~

гра̀ђевина ж **1.** *грађевински објекат, објекат који се гради или је већ саграђен (зграда, кућа, мост и др.).* **2.** фиг. *духовна творевина, стваралачко дело.* **3.** фиг. *начин градње, грађевински стил.* – По грађевини је то пре дворац него кућа.

грађеви́на ж разг. *грађевинарство, грађевински факултет:* студент грађевине.

грађеви̇̀нāр, -а́ра м **а.** *радник који се бави подизањем грађевина, градитељ.* **б.** *стручњак за грађевинарство или архитектуру, грађевински инжењер или техничар.*

грађеви̇̀нāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на грађевинаре и на грађевинарство.*

грађевина́рство с **1.** *област материјалне производње која обухвата пројектовање, изградњу и реконструкцију грађевинских објеката.* **2.** *в. архитектура.*

грађеви́нац, -нца м **1.** *в. грађевинар.* **2.** *студент грађевинског факултета.*

гра̀ђевӣнскӣ и **гра̀ђевинскӣ**, -ā, -ō *који се односи на грађење и на грађевину, који се бави грађењем и сл.:* ~ материјал, ~ радови, ~ радник, ~ инжењер, ~ машина.

грађеви́нство с *в. грађевинарство.*

гра̀ђēвнӣ, -ā, -ō **1.** *в. грађевински.* **2.** *в. грађевинарски.*

гра̑ђен, -а, -о *који је одређеног (доброг или рђавог) телесног састава, који има одређену телесну конституцију:* лепо ~ мушкарац, лоше ~.

гра́ја ж (мн. ø?) **а.** *измешани људски гласови, галама, вика, ларма:* дићи грају. **б.** *измешани птичији гласови, крештање, грактање, гакање и сл.:* ~ гусака.

гра́јати, -јӣм и **гра̏јати**, -јēм несвр. непрел. *стварати, дизати грају, галамити, лармати; гракати, грактати.*

гра̑к м оном. *дубок, промукао глас који пуштају гавран, врана и сл.:* ~ гаврана.

гра̏ка ж оном. *гракање, грактање.*

гра́кати, гра̑чēм несвр. непрел. **1.** *в. грактати.* **2.** фиг. *грајати, викати.*

гра́кнути, гра̑кнēм и **гра̏кнути**, -нēм свр. непрел. **1.** *пустити грак, огласити се граком (о гаврану, врани и сл.).* **2.** *заграјати, повикати.*

гра̀ктав, -а, -о *који гракће; који звучи као грактање:* ~ врана; ~ глас.

гра̀ктаво прил. *гракшавим гласом, слично грактању:* ~ повикати.

гра̀ктаво̄ст, -ости ж *особина онога који је гракшав, онога што је грактаво:* ~ гласа.

гра̀ктати, гра̏кћēм *несвр. према гракнути.*

гра̑л м нем. рлг. и мит. *легендарни пехар у коме се чува Христова крв.*

гра̏м м (ген. мн. гра̑мā) (скраћ. г, g) **а.** *јединица за масу, хиљадити део 1 килограма.* **б.** фиг. *врло мала, најмања количина нечега, минимум:* ~ мудрости, последњим грамом снаге.

грам- физ. и хем. *први део полусложеница који показује да се оно што је означено другим делом полусложенице односи на количину од једног грама, одн. да је изражено у грамима:* грам-атом, грам-еквивалент, грам-калорија, грам-молекул(а), грам-негативан, грам-позитиван.

граматизи́рати, -ӣзӣрāм несвр. *формалистички проучавати језик, занемарујући семантичку и функционалну страну језичких појава; сувопарно предавати или учити граматичка правила.*

грама̀тика ж (дат. **ици**) грч. **1. а.** *грана лингвистике која проучава структуру и међусобне односе речи и конструкција, а обухвата првенствено морфологију и синтаксу, понекад и фонологију (или друге области):* историјска ~, нормативна ~, описна (дескриптивна) ~, традиционална ~, упоредна (поредбена, компаративна) ~. **б.** *систем правила за комбиновање језичких елемената и лексичких јединица.* **б.** *уџбеник, књига у којој су изложени систем и правила неког језика.* **2.** фиг. *законитост, правилност:* ~ слике, ~ облика.

грама̀тича̄р м (инстр. -ом и -ем) *стручњак који се бави питањима из области граматике; писац граматике.*

грама̀тича̄рка ж *жена граматичар.*

грама̀тича̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на граматичаре.*

грама̀тичкӣ, -ā, -ō *који се односи на граматику:* ~ правило, ~ грешка.

грама̀тички прил. *са становишта граматике:* ~ анализирати реченицу.

грамжљив(-), *в. грамзив(-).*

гра̀мзив, -а, -о *који има особину да грамзи, похлепан, лаком.*

гра̀мзивац, -ӣвца м *грамзив човек.*

гра̀мзивица ж *грамзива женска особа.*

гра̀мзиво прил. *на грамзив начин, похлепно, лакомо.*

гра̀мзиво̄ст, -ости ж *особина онога који је грамзив, похлепност, лакомост.*

гра̀мзити, -ӣм несвр. [гл. им. гра̀мже̄ње с] (за нечим) **1.** *похлепно, претерано и безобзирно тежити да се нешто задобије, присвоји (новац, имање, власт и др.):* ~ за новцем, ~ за богатством, ~ за влашћу. **2.** фиг. *јако жудети за нечим, желети нешто:* ~ за науком.

гра̂м-ка̀ло̄рија ж физ. *основна јединица за мерење топлоте у* CGS-*систему, количина топлоте потребна да се 1* g *воде, при притиску од 1 атмосфере угреје за 1 степен.*

грамо̀фо̄н, -о́на и **гра̂мофо̄н,** -а м грч. *апарат за репродуковање звукова (људског гласа, музике и др.) снимљених на специјалној кружној плочи.*

грамо̀фо̄нскӣ и **гра̂мофо̄нскӣ,** -ā, -ō *који се односи на грамофон:* ~ плоча, ~ игла.

гра́на ж (ак. гра̂ну; мн. гра̂не, дат. гра́нама и гра̀нама; зб. им. гра̂ње с) **1.** *тањи, савитљивији део дрвета који расте из стабла (или из самог корена код жбуња).* **2.** *оно што се од нечега одваја, у шта се нешто продужава, рачва:* **а.** *крак, огранак неког предмета:* ~ свећњака, ~ рога, ~ крвног суда. **б.** *рукавац реке, отока.* **в.** *део који се одваја од планинског масива у страну, планински ланац.* **3.** *огранак једног народа, племена, веће породице и сл.:* породична ~, ~ племена, ~ рода. **4.** анат. *део шаке или стопала од корена до прстију.* **5. а.** *врста накита на старој женској (српској) грађанској ношњи:* дијамантска ~. **б.** *мотив, шара у везу у облику гране (1).* **6.** *област, подручје људске делатности:* привредна ~, научна ~, ~ науке, спортска ~, ~ производње. **7.** шатр. *граница:* прећи преко гране. • **бити (као) сува (суха, одсечена, окресана** и сл.) ~ *бити усамљен, без некога свога.* **доћи до зелене гране (на зелену грану)** *доживети боље дане, материјално се опоравити, обогатити се.* **накићен шљивовом граном** шаљ. *пијан, напит, накресан.* **сећи (пресећи), резати (пререзати) грану на којој се седи (стоји)** *непромишљено, несвесно (у)радити нешто на своју штету, доводити (довести) у опасност сопствени положај.* **(с)пасти на ниске (најниже, последње, задње** и сл.) **гране** *пасти у беду, материјалну или моралну, пропасти; срозати се.* **тек је сишао с гране (као да је тек сишао с гране)** *каже се за примитивна, заостала човека.*

грана́(ј)лија ж *старинска пушка са шарама у виду грана.*

гра̂наст, -а, -о *в. гранат (1, 2):* ~ храст, ~ облик.

гра̀на̄т, -а́та м лат. **б.** мин. *у мн.: силикатни минерали велике тврдоће, који се употребљавају за брушење или као украсно полудраго камење (у јд.: такав минерал):* црвени ~.

гра̂нат, -а, -о **а.** *који има доста грана, разгранат, крошњат:* ~ дрво, ~ липа. **б.** *који има више огранака, разгранат:* гранати рогови, гранати свећњак, ~ породица.

грана́та ж итал. *артиљеријски пројектил, експлозивно артиљеријско зрно:* топовска ~, противтенковска ~, темпирна ~, шрапнелска ~.

гра̀нати, -āм несвр. **1.** *развијати, терати (гране, огранке, жиле, корење):* ~ корен, ~ жиле. **2.** *развијати, ширити, увећавати:* ~ послове, ~ предузеће. ■ **~ се 1.** *растењем добијати, развијати гране, разграњавати се (о дрвету).* **2. а.** *одвајати се (од основног, главног дела) у разним правцима, рачвати се (нпр. о путу, реци и сл.).* **б.** *проширивати се, развијати се у више праваца (нпр. о пословима, науци и сл.).*

гранати́рати, -а̀тӣра̄м свр. и несвр. *(по)гађати гранатама:* ~ непријатељске циљеве.

грана́тица и **грана̀тица** ж *дем. од граната.*

гра̀на̄тнӣ[1], -ā, -ō *који се односи на гранату:* ~ метак.

гра̀на̄тнӣ[2], -ā, -ō *који се односи на гранат, који је од граната:* ~ брош.

гра̀нато прил. *разгранато.*

гра̀нато̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је гранато, разгранатост.*

гра̀на̄тскӣ, -ā, -ō *који се односи на гранат, који је од граната:* ~ брош.

гра̀ндио̄зан, -зна, -о лат. *величанствен, импозантан, велелепан, монументалан (по изгледу, величини или вредности, значају):* ~ дело, ~ подвиг.

гра̏ндио̄зно прил. *величанствено, импозантно, изванредно:* ~ обрадити.

грандио́зно̄ст, -ости ж *особина онога што је грандиозно, величанственост, импозантност, монументалност:* ~ нечијег дела.

грандо̀ман, -а и **грандо̀ма̄н,** -а́на м лат.-грч. *онај који пати од грандоманије.*

грандома̀нија ж *болесно веровање у вредност властите личности, прецењивање и уздизање, величање самога себе, „лудило величине", мегаломанија, самоумишљеност.*

грандо̀ма̄нка ж *она која пати од грандоманије.*

грандо̀манскӣ и **грандо̀ма̄нскӣ,** -ā, -ō *који се односи на грандомане, својствен грандоманима:* ~ поступак.

гранѐтина ж *аугм. и пеј. од грана.*

гра̀нӣк, -и́ка м *дизалица за премештање терета у водоравном смеру, кран.*

гра̀нӣт, -и́та м мин. (ретко у мн.) *врло тврда еруптивна стена зрнасте структуре (састављена од кварца, фелдспата и лискуна), која се употребљава као грађевински материјал.*

гра̀нӣтан, -тна, -о **1. а.** (обично одр.) *који је од гранита:* ~ стена, гранитни стуб. **б.** *који личи на гранит, који је боје гранита:* гранитни небески свод. **2.** фиг. *веома чврст, снажан, постојан:* ~ јединство, ~ здравље.

грани́тно̄ст, -ости ж *особина онога што је гранитно;* фиг. *чврстина, снага, постојаност.*

гра̀нӣтскӣ, -ā, -ō *в. гранитан.*

гра̀ница[1] ж **1. а.** *линија или појас земљишта који раздваја различита подручја (државе, покрајине, насеља, имања и др.):* државна ~, аустријска ~, ~ имања, одредити границе, прећи границу. **б.** *подручје, област дуж границе, погранично подручје:* место на граници, вратити се с границе. **2. а.** (обично у мн.) *крајња мера до које нешто досеже и преко које се не може даље; обим, опсег, оквир којим је нешто обухваћено, уобичајена мера, норма нечега:* ~ људске издржљивости, границе здравог разума; у границама својих могућности, у разумним границама, остати у границама својих права, не излазити из граница закона, прекорачити границу допуштеног. **б.** *тачка до које нешто досеже, где нешто престаје, одн. одакле нешто почиње; непосредни почетак, непосредна близост појаве, настајања нечега, ивица:* ~ између добра и зла, бити на граници свести (издржљивости, стрпљења и сл.), бити на самој граници плача (суза), бити на граници умирања (глади и сл.). • **Војна** ~ ист. *в. Војна крајина (под крајина).* **горња** ~ *највећа мера нечега, максимум:* горња ~ година (температуре и др.). **доња** ~ *најмања мера нечега, минимум:* доња ~ година (температуре и сл.). **датумска** ~ геогр. *одређена линија (дуж 180° географске дужине) на чијој се источној и западној страни датум разликује за један дан.* **природна** ~ геогр. *природна препрека – река, планински гребен, кланац и сл. – као политичка, административна граница.* **затворити границу**

обуставити погранични промет. **отворити границу** *успоставити погранични промет.* **прећи (прелазити) сваку границу (све границе)** 1) *не знати меру, бити дрзак, безобзиран (о особи).* 2) *превршити, прећи, прелазити дозвољену, уобичајену меру (обично о негативној особини).*

гра̀ница² ж **1.** *дем. и хип. од грана.* **2.** бот. *врста храста* Quercus conferta, *сладун.*

гра̀ница³ ж *крстина жита, снопова.*

гра̀ничāр м (инстр. -ом и -ем) **1.** *војник који чува државну границу.* **2.** ист. **а.** *војник, ратник из Војне границе, Војне крајине, крајишник.* **б.** *сељак, ратар из некадашње Војне границе, уопште становник Војне границе.* **3.** *један од суседа чија се имања граниче.*

гра̀ничāрка ж *женска особа из некадашње Војне границе, жена крајишник.*

гра̀ничāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на граничаре:* ~ војска.

гра̀ничев, -а, -о *који се односи на границу² (2), храстов:* ~ лишће, ~ шума, ~ дрво.

гра̀ничевина ж *граничево дрво (као грађа или гориво);* уп. храстовина.

гра̀ничити, -ӣм несвр. [гл. им. гра̀ничēње с] **1.** (нешто) *ограничавати.* **2.** непрел. *в. граничити се.* ■ **~ се 1.** *имати заједничку границу, додиривати се (с нечим) (нпр. о суседним државама, имањима).* **2.** (с нечим) *бити по свој природи готово исто што и нешто друго, налазити се на прелазу у нешто друго:* ~ се с лудилом, ~ се с очајем.

гра̀ничица ж *дем. од граница.*

гра̀ничнӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на границу¹, који се налази на граници, погранични:* ~ камен, ~ линија, ~ подручје. **2. а.** *који допире до крајње тачке могућности, крајњи, највиши:* ~ тежина, ~ вредност, ~ доба. **б.** *који стоји на почетној или завршној тачки (нечега); прелазни:* гранични случајеви. • **~ вредност** мат. *вредност (бројна) којој се неограничено приближавају чланови неког бројног низа кад број чланова неограничено расте, лимит.*

гра̀ничнӣк м **1.** техн. *непокретни део уређаја на разним машинама за ограничавање хода, брзине кретања покретних делова или оптерећења машине.* **2.** *камен уз ивицу цесте, ивичњак; камен међаш.*

грано̀точац, -чца м зоол. *мала црна буба* Xyloterus piniperdus, *која живи као паразит на четинарима;* уп. дрвоточац.

гра̏нула ж фарм. *зрно неког лека чија је структура зрнаста:* лек у гранулама.

гра̏нулāран, -рна, -о *који је зрнасте структуре, зрнаст.*

грануа́ција ж лат. **1. а.** *претварање неког материјала у ситна зрна.* **б.** *зрнасти састав, зрнаста структура, зрнатост (нпр. песка, шљунка и сл.).* **2.** мед. *стварање зрнастог ткива на рани приликом зарастања, зацељивања ране; такво ткиво.* **3.** астр. *појава зрнасте структуре на површини Сунца; таква структура Сунчеве површине.* **4.** техн. *разврставање неке материје (шљунка, шљаке и сл.) по крупноћи зрна.*

гра̏нулационӣ (гранула́цӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на гранулацију, који је настао гранулацијом:* ~ ткиво.

грануи́рати, -ѝлӣрāм свр. и несвр. **1.** *претворити, претварати неку масу, материју у зрна.* **2.** техн. *разврста(ва)ти неки материјал (шљунак, шљаку и сл.) према крупноћи зрна.* ■ **~ се** мед. *замладити се, замлађивати се, зацелити се, зацељивати се образовањем гранулационог ткива (о рани).*

гра̏нулōзан, -зна, -о *в. гранулар̄ан.*

грану̏лōм, -óма м лат. мед. *набујало ткиво, израштај у облику чвора.* • **зубни ~** *гнојни чворић у пулпи или корену зуба.*

гра̀нути, гра̏нēм свр. непрел. **1.** *засијати, засветлети, синути (обично о сунцу, Сунчевој светлости).* **2.** *настати, наступити, отпочети, обично нагло, с великим променама (обично о пролећу).*

грану̏ће с *тренутак кад сунце гране, засветли првим зрацима, излазак сунца.*

гра̀нчина ж *аугм. и пеј. од грана.*

гра̀нчица ж *дем. и хип. од грана.* • **~ мира** *симбол мира, оно што служи као симбол мира, помирљивог става, споразумевања.*

грања́вати, гра̀њāвāм (грањи́вати, гра̀њујēм) несвр. *према гранути.*

гра̏о прид. непром. нем. *сив, пепељаст.*

гра̀пчић, -а и **гра̀пчӣћ,** -и́ћа м *дем. од граб.*

гратини́рати, -ѝнӣрāм свр. и несвр. фр. *запећи, запицати јело с неким преливом тако да се образује покорица.*

гра́тис прил. лат. *бесплатно, бадава, на дар, на поклон:* добити књигу ~.

грато̀шија ж агр. *врста винове лозе; вино од грожђа те лозе.*

гра̏ф, гра̀фа м *в. графикон:* ~ функције.

гра̀фēм, -éма м и **графе́ма** ж грч. лингв. *писмени знак, слово које одговара одређеном гласу (фонеми).*

гра̀фēмскӣ, -ā, -ō *који се односи на графем, на графему.*

графѝзам, -зма м слик. *начин сликања који се примењује у графици.*

гра̀фија ж грч. *начин бележења гласова словима, начин писања:* ћириличка ~.

-графија *други део сложених именица које значе неко описивање, записивање:* географија, биографија, стенографија итд.

гра̀фӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на графију:* ~ систем.

гра̀фик м *в. графикон.*

гра̀фика ж (дат. -ици) **1.** слик. **а.** *грана ликовне уметности у којој уметник остварује своју замисао помоћу линија, цртежа, обично у једној боји:* радови из области примењене графике. **б.** *слика, цртеж израђен оловком, пером, тушем или неким алатом, нпр. иглом, длетом (обично умножен помоћу дрвореза, дубореза, бакрореза, бакрописа);* зб. *цртежи, слике, збирка цртежа:* изложба графика (графике). **2.** *умножавање цртежа и слика и прављење штампарских репродукција; штампарство, типографија.* **3.** *начин писања слова и систем њихове употребе, писмо, азбука.*

графѝкōн, -óна и **гра̀фикон,** -а м грч. *графички приказ бројчаних величина и њихових међусобних односа и зависности.*

гра̀фӣт¹, -и́та м грч. мин. *мекани сјајни црносиви кристаласти минерал (алотропска модификација угљеника), који служи за производњу оловака, сувих мазива и др.*

гра̀фӣт², -и́та м (обично у мн.) итал. **1.** археол. и ум. *натпис или цртеж урезан у камен, керамику, метал или изведен кредом, угљеном и др. на зиду.* **2.** *неслужбени натпис на зиду зграде или на другом јавном месту у облику симбола, разних порука и сл.*

гра̀фӣтнӣ, -ā, -ō *који је од графита:* ~ оловка.

гра̀фӣтскӣ, -ā, -ō *који се односи на графит; који је од графита.*

гра̀фичāр м **1.** *уметник који се бави графиком (1а).* **2.** *графички, штампарски радник, типограф.*

гра̀фичкӣ, -ā, -ō **1. а.** *који се изводи, приказује цртањем, линијама:* ~ приказ, ~ представљање. **б.** *који се односи на графику:* ~ слика, ~ радник. **в.** *писани, писмени:* ~ знак.

гра̀фички прил. **а.** *помоћу графикона, графиконом:* ~ представити (приказати). **б.** *у погледу графичког израза, графике или графије:* ~ добро опремљена књига, представити глас ~.

графо̀лог м *стручњак за графологију.*

графоло̀гија ж грч. **а.** *стручно одређивање, идентификовање неког рукописа (у правне, књижевноисторијске и друге сврхе).* **б.** *тумачење карактера, психичких својстава и стања појединца из његова рукописа.*

графо̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на графологију и графологе:* ~ експертиза, ~ стручњак.

графо̀ман, -а и **графо̀мāн,** -áна м *човек који пати од графоманије.*

графома̀нија ж грч. *претерана, болесна страст писања, неодољива потреба за сталним писањем, скрибоманија.*

графо̀манскӣ и **графо̀ма̄нскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на графомане и графоманију.*

гра̏х м бот. и агр. (мн. ø) **а.** *род једногодишњих махунастих биљака* Phaseolus *из ф.* Papilionaceae, *чији је лист састављен од три јајасте листке, а цветови груписани у гроздасту цваст.* **б.** *врста тога рода* Ph. vulgaris, *чије се многобројне сорте гаје ради семенки и зелених сочних махуна (боранија), које служе за јело; плодови и семенке те биљке, пасуљ:* бели ~, шарени ~, ~ притк**аш** (тачкаш), ~ чучавац. • **зелени** ~ *млади грах у махунама, боранија.* **бацати** ~, **гледати у** ~ *врачати, гатати помоћу семенки граха.*

гра̀хам м енгл. *врста хлеба од пшеничне прекрупе, без додатка квасца.*

гра̏хов, -а, -о *који се односи на грах, који је од граха:* ~ лист, ~ салата.

гра̏ховӣште с *њива на којој је био посејан грах.*

гра̏хор м бот. *род зељастих биљака* Lathyrus *из ф.* Papilionaceae, *чије се поједине врсте узгајају као сточна храна.*

гра̏хораст, -а, -о *који је боје грахора, сивкаст, пепељаст; зеленкастосив; посут сивим тачкама, пегама:* ~ кокош, грахорасте очи.

гра̏хорасто прил. *сивкасто, пепељасто; са сивкастим пегама.*

гра̏хорица ж бот. *род зељастих биљака* Vicia *из ф.* Papilionaceae, *од којих се неке гаје као крмне или украсне биљке, а неке расту као коров у житу.*

гра̏хо̄рка ж **1.** *грахораста кокош.* 2. фиг. (обично у мн.) *грахорасто око.*

гра̏хоров, -а, -о *који се односи на грахор, који је од грахора:* ~ цвет, ~ лист.

гра̏хоровина ж *љуске од грахових (пасуљевих) махуна, пасуљевина.*

гра̏хо̄рчица ж *дем. и хип. од грахорка (2).*

гра̂ција ж **1.** мит. *једна од три Венерине пратиље (Аглаја, Еуфрозина и Талија), које су оличавале лепоту и привлачност:* три грације. **2.** фиг. *врло лепа девојка, лепотица.* **3.** фиг. *лепота, дражесност, привлачност, грациозност.*

гра̀ци̇̄лан, -лна, -о *нежан, крхак; витак, танак:* ~ газела, ~ гејша, ~ тело.

гра̀ци̇̄лно прил. *нежно, крхко, са грацилношћу:* ~ грађен, ~ ходати.

граци́лно̄ст, -ости ж *особина онога који је грацилан, онога што је грацилно, нежност, крхкост.*

гра̏цио̄зан, -зна, -о *љубак, дражестан, мио; витак и складно грађен; гибак:* ~ девојка, ~ ход, ~ покрет.

гра̏цио̄зно прил. *на грациозан начин, љупко, дражесно, мило; гипко:* ~ ићи, ~ се поклонити.

грацио́зно̄ст, -ости ж *особина онога који је грациозан, онога што је грациозно, љупкост, дражесност, привлачност; витк**ост**, гипкост.*

граци̏о̄зо прил. итал. муз. *ознака за грациозан, љубак начин извођења неке композиције.*

гра́шак, -шка м бот. и агр. **а.** *род махунастих зељастих биљака* Pisum *из ф.* Papilionaceae, *који се гаји за људску и сточну исхрану.* **б.** *једногодишња зељаста биљка из тога рода* P. sativum, *чије се зрнасто семе и зелене махуне употребљавају за јело.*

гра̀ша̄р, -а́ра м бот. *род махунастих зељастих и грмоликих биљака* Coronilla *из ф.* Papilionaceae.

гра̏шац, -шца м *дем. од грах.*

гра̏шевина ж агр. *врста винове лозе ситног грожђа (као грашак); грожђе те лозе; вино од таквог грожђа, ризлинг.*

гра̏шина ж *аугм. и пеј. од грах.*

гра̏шица ж бот. *врста грахора* Lathyrus paluster.

гра̏шка ж **1.** *зрно граха (пасуља).* **2.** (обично у вези: ~ зноја) *крупна кап:* ~ зноја.

гра́шков, -а, -о *који се односи на грашак, који је од грашка; који је као у грашка:* ~ зрно, ~ боја.

гра̏шчица и **гра̀шчица** ж *дем. од грашка.*

гр̏б[1] м (мн. гр̀бови) *симболични знак као обележје државе, града, организације, племићке породице и др.:* државни ~, градски ~, племићки ~. • **босански** ~ вулг. *савијање руке у лакту као знак одбијања нечега.*

гр̏б[2] м зоол. *морска риба коштуњача светлосребрнасте боје* Sciaena umbra *из ф.* Sciaenidae, *која се оглашава мукањем.*

гр̏ба[1] ж **а.** мед. *деформација кичме у виду избочине на леђима, као последица болести кичме или старачких промена у кичми.* **б.** *природна избочина на леђима неких животиња (камиле, бизона и др.).* **в.** *избочина на земљишту; испупчење, избочина уопште:* ~ на терену, ~ на путу, ~ на носу.

гр̏ба[2] ж зоол. **а.** *у мн.: породица лептира* Geometridae, *чије су гусенице штеточине на воћкама и другом дрвећу (у јд.: такав лептир).* **б.** *врста лептира из те породице* Eruca geometridarum.

гр́ба м *хип. од грбавац; грбавац;* уп. грбо.

гр̏бав, -а, -о **1. а.** *који има грбу*[1] *(а); повијен у леђима, погрбљен, погурен, гурав.* **б.** *који има грбу*[1] *(б):* ~ говедо, ~ камила. **2.** *који има избочине, који није раван, квргав; крив, кукаст:* ~ пут, ~ батина; ~ нос. **3.** фиг. *који је са неким недостатком, дефектан; наказан, ружан:* ~ полог (пчелињи), грбави рачуни, ~ разговор, ~ злоба. • **испасти, остати** и сл. ~ жарг. *проћи лоше, без успеха, не добити ништа, остати кратких рукава.*

гр̏бавац, -а̄вца м *грбав човек.*

гр̏бавачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на грбавце.*

гр̏бавачки прил. *као грбавац, слично грбавцу:* ~ се поклонити.

грба́вити, гр̀ба̄ви̇̄м и **гр̏бавити,** -ӣм несвр. [гл. им. -вљење с] **1.** непрел. *постајати грбав.* **2.** прел. *чинити грбавим.* ■ ~ **се 1.** *савијати леђа, грбити се.* **2.** фиг. *мучити се радећи тежак посао, ринтати.*

гр̏бавица ж *грбава женска особа.*

грба́вко м *в. грбавац.*

гр̏баво прил. **а.** *као грбав, криво, савијено, погурено:* држати се ~. **б.** *са неравнинама, избочинама, неравно:* ~ направљен пут. **в.** фиг. *лоше, рђаво:* испасти ~.

гр̏браво̄ст, -ости ж *особина и стање онога који је грбав, онога што је грбаво, погрбљеност, искривљеност, неравност.*

гр̏ба̄вче, -ета с (мн. ø; зб. им. гр̏бавча̄д ж) *грбаво дете.*

гр̏баст, -а, -о *који је као грба, сличан грби; грбав, крив:* ~ избочина, ~ нос.

гр̏бача ж експр. *леђа (обично кад је реч о ношењу терета или другом тешком послу):* носити на грбачи. • **вући (носити, имати** и сл.**) на грбачи (некога)** *имати на терету, бризи, старању; издржавати с муком (некога).* **пови(ја)ти (преви(ја)ти) грбачу** *покорити се (покоравати се), заузети (заузимати) понизан став.* **подметнути (подметати) грбачу** *поднети (подносити) главни терет.* **попети се (засести, пасти и сл.) некоме на грбачу, бити (некоме) на грбачи** *пасти некоме на терет, на бригу, старање, бити коме на терету; искоришћавати (некога).* **свалити (некоме нешто) на грбачу** *оптеретити (некога нечим), пребацити некакав терет, обавезу на некога.* **скинути се (некоме) с грбаче** *престати бити (некоме) на терету, бризи, старању.*

гр̏бачити, -ӣм несвр. непрел. [гл. им. гр̏бачѐње с] *радити тежак, напоран посао савијене грбаче (нпр. копати); ринтати, диринчити.*

гр̏бина ж **1.** *в. грбача.* **2. а.** *избочина, неравнина:* нос с грбином. **б.** фиг. *недостатак, мана у духовном, моралном смислу:* грбине у дечјем одгоју.

гр̏бити, -ӣм несвр. [гл. им. гр̏бљѐње с] **1.** *савијати, кривити у облику грбе:* ~ леђа. **2.** *в. грбавити.* ■ ~ **се 1.** *савијати леђа у облику грбе.* **2.** *в. грбавити се (2).*

гр̏бица[1] ж *дем. од грба*[1].

гр̏бица[2] ж зоол. *в. грба*[2].

гр̏бичав и **гр̏бичаст,** -а, -о *који је у облику грбице*[1], *који је са грбицама:* ~ лист, ~ површина, ~ круна (зуба).

гр̏бо, -а и -е м *хип. од грбавац; грбавац;* уп. гр̏ба.

гр̏бо̄вни̑к м *збирка, преглед грбова.*

гр̏бо̄вница ж ист. *владарска повеља којом се некоме додељује племићки грб.*

грбо̀нос, -а, -о *који има грбав, повијен, орловски нос.*

грбо̀ноша м (мн. ж) ист. *онај чија је дужност била да носи грб или предмет с грбом.*

гр̏боња м (мн. ж) *в. грбавац.*

гр̏боњица м (мн. ж) *дем. и ир. од грбоња.*

гр̏бословље с *в. хералдика.*

гр̏ге̄ч, -е́ча (гр̏геч, -ѐча) м (инстр. -е́чом (-ѐчом)) зоол. **а.** *слатководна риба коштуњача златнозеленкасте боје са 5–10 попречних црних пруга* Perca fluviatilis *из пор.* Percidae, *са чврстим бодљама на леђном перају.* **б.** *у мн.: породица риба* Percidae *(у јд.: риба из те породице).*

грге́чев, -а, -о *који припада гргечу, који се односи на гргеча.*

грге̏чић м *дем. од гргеч.*

гр̏гечка ж зоол. *у мн.: најбројнији ред риба коштуњача* Perciformes, *у који спадају породице: гргечи, коњци, шируни, скуше, трље и др. (у јд.: риба која припада томе реду).*

гр̏гљати, -а̄м несвр. оном. *в. гргутати (2, 3).*

гр̏го̄љ м оном. *жубор, клокот.*

гр̏гољав и **грго̀љив,** -а, -о *који гргоље:* ~ поток.

грго̀љиво прил. *гргољећи, клокоћући.*

грго̀љиво̄ст, -ости ж *особина онога што је гргољиво.*

гр̏гољити и **грго̀љити,** -и̑м несвр. непрел. оном. [гл. им. -љење с] *жуборити, клокотати.*

гр̏горити и **грго̀рити,** -и̑м несвр. непрел. оном. [гл. им. -ре̄ње с] **1.** *в. гргољити.* **2.** *в. гргутати (2).*

гр̏го̄т м оном. *гргутање, жубор, клокот.*

гр̏готати и **грго̀тати,** гр̏гоће̄м несвр. непрел. оном. **1.** *жуборити, клокотати (о течности).* **2.** *испирати грло изазивајући клокотање течности; изазивати клокотање течности на неки други начин (нпр. пијући нагло).* **3.** *певати производећи непрекидане грлене гласове (као да вода клокоће).*

гр̏гурав, -а, -о **а.** *коврџав, кудрав (о коси, длаци).* **б.** *нераван, храпав:* ~ површина листа, ~ лист кеља. **в.** *таласаст,валовит, намрешкан (о води).*

гр̏гураво̄ст, -ости ж *особина онога што је гргураво.*

гр̏гураст, -а, -о *в. гргурав.*

гр̏гӯт м оном. **а.** *гласови грлице или голуба, гугут.* **б.** фиг. *грлени смех или говор.*

гр̏гутав и **гргу̀тав,** -а, -о *који је сличан гргуту, гргутању грлице, гугутав:* ~ глас, ~ смех.

гр̏гутаво и **гргу̀таво** прил. *слично гргуту, гргутању грлице:* ~ се насмејати.

грѝгу̀тати, гр̏гуће̄м и **ргу́тати,** гр̏гӯће̄м несвр. непрел. оном. **1.** *производити гргут, гукати, гугукати, грчати (о грлици).* **2.** *говорити или певати грлено, промукло.*

ргу́тнути, гр̏гӯтне̄м *свр. према гргутати.*

гр̏дан и **гр̏дан,** -дна, -о (комп. гр̏ђи) **1. а.** *ружан, гадан, наказан.* **б.** *ружан у моралном смислу, недоличан, низак, сраман:* ~ злоба, грдне речи. **2. а.** *који је изузетно великих димензија, огроман:* ~ камен, ~ мрља. **б.** *веома велик у погледу броја, количине, многобројан:* грдне грешке, грдне паре, ~ свет. **в.** *који се истиче интензитетом, степеном, снажан, јак; страшан:* ~ глас, ~ рика, ~ срамота, ~ невоља, ~ штета. **г.** *тежак, опасан:* ~ рана.

гр̏да̄н м пеј. *грдан, ружан човек.*

грдѐсија ж разг. *врло велика количина, мноштво:* ~ света.

гр̏дети јек. **гр̏дјети,** -ди̑м несвр. непрел. *постајати грдан, ружан, ружнети.*

гр̏дило с **1.** *брука, срамота, ругло.* **2.** *ружна особа, грдоба:* ~ од човека.

гр̏дити, гр̏ди̑м несвр. непрел. [гл. им. гр̏ђе̄ње с] **1.** *нападати (некога, нешто) оштрим, прекорним речима, корити, прекоревати; нападати (некога, нешто) ружним, погрдним речима, вређати; говорити ружне речи, псовати:* ~ сина, ~ власт, ~ као кочијаш. **2. а.** *чинити грдним, ружним, нагрђивати; унакажавати:* ~ изглед, ~ лице. **б.** фиг. *наносити (некоме, нечему) љагу, срамоту, срамотити, брукати, каљати:* ~ образ некоме. ■ **~ се 1.** уз. повр. *упућивати једно другом ружне, погрдне речи, псовати се.* **2.** *нагрђивати се, ружити се, унакарађивати се.*

гр̏днети јек. **гр̏дњети,** -ни̑м несвр. непрел. *постајати грдан, ружан, ружнети.*

гр̏дно прил. **1.** *у великој мери, веома много, јако, силно, страшно (кад је реч о нечему неугодном):* ~ се намучити, ~ страдати, ~ се уплашити. **2.** *ружно, гадно:* ~ изгледати. **3.** *зло, рђаво, лоше:* ~ проћи, ~ се провести.

грдно̀ћа ж *особина онога који је грдан, онога што је грдно, ружноћа.*

гр̏дња ж (ген. мн. гр̏дњи̑ (гр̏дња̄)) *грђење, прекоревање, укор, прекор; псовање, псовка:* осути грдњу на некога.

грдо̀ба ж **1.** *грдна, ружна особа, ругоба, наказа.* **2. а.** *особина онога који је ружан, онога што је ружно, ружноћа, наказност.* **б.** *в. грдило (1).*

гр̏добан, -бна, -о *који је као грдоба, ружан, гадан; чудовиштан, страшан:* ~ сабласт.

грдо̀бина ж **1.** *аугм. и пеј. од грдоба.* **2.** зоол. *морска риба* Lophius piscatorius *из пор.* Lophiidae, *огромне главе и здепастог, спљоштеног тела.*

грдо̀би̑нка ж зоол. *у мн.: породица врло грабљивих риба коштуњача големе главе* Lophiidae *(у јд.: риба из те породице).*

гр̏добно̄ст и **грдо́бно̄ст,** -ости ж *особина онога што је грдобно, ружноћа, ругоба; чудовишност.*

гр̏до̄в, -ова и **гр̏доња** м *грдан, ружан човек, грдоба.*

грдо̀сија и **грдо́сија** ж *оно што је јако велико, огромно; оно што зачуђује и застрашује својом величином (о човеку, животињи или предмету):* ~ од човека, ~ човек, ~ од камиона.

грдо̀си̑јски̑ и **грдо́си̑јски̑,** -а̄, -о̄ *који се односи на грдосије, дивовски, џиновски:* ~ талас.

гр̏до̄ст и **гр̏до̄ст,** -ости ж *особина онога што је грдно, велика ружноћа.*

гр̏дуља ж пеј. *веома гадна, ружна женска особа.*

гре̏б (обично поновљено) *узвик којим се казује да нешто гребе.*

гре̏бати, гре̏бе̄м несвр. прел. (непрел.) (вар. грепсти (се)) **1.** *парати површину нечега ноктима, канџама или неким оштрим предметом:* ~ лице. **2.** *скидати нешто с површине неког предмета, стругати:* ~ дно суда, ~ лонац. **3.** (понекад безл.) *изазивати непријатан осећај, дражити на слузокожи (обично грло).* – Гребе ме у грлу. **4.** непрел. разг. *бежати, јурити.* ■ **~ се 1.** *гребати своје лице, тело; чешати се:* ~ се по лицу. **2.** уз. повр. *гребати се узајамно.* **3.** жарг. *користити се од другога за нешто (без плаћања и заслуге).* – Увек се гребе за цигаре.

гре̏ба̄тор м жарг. *онај који воли да се окористи од другога, да стекне нешто на туђ рачун, без плаћања или заслуге.*

гре̏бато̄рка ж жарг. *жена гребатор.*

гре̏бе̄н, -ена м (мн. -ени; зб. им. гре̏бе̄ње с) **1.** геогр. **а.** *горњи, врло стрми, окомити део издужене планине или планинског венца:* планински ~. **б.** *усамљена, истурена, оштра стена у мору или реци, хрид:* морски ~, подводни ~. **2.** анат. **а.** *највиши, избачени део леђа (код коња, говечета и сл.), хрбат.* **б.** *истакнути део грудног коша код птица.* **3.** *истурени шиљати или издужени део неког предмета или масе:* ~ таласа, ~ антициклона.

грѐбени м мн. *алатка са гвозденим зупцима која служи за гребенање, чешљање вуне, лана, конопље и сл.*

гребѐналац, -аоца м *в. гребенар (1).*

гребѐнало с **а.** *алатка за гребенање, гребени.* **б.** *машина за гребенање.*

гребѐнаља и **гребѐна̄ља** ж *в. гребенара (1).*

гребѐна̄љка ж *машина, справа за гребенање.*

гребѐна̄р, -а́ра м **1.** *онај који гребена (вуну, лан и сл.).* **2.** *занатлија који прави гребене.*

гребѐнара ж **1.** *она која гребена (вуну, лан и сл.).* **2.** *радионица за гребенање (вуне, лана и сл.).*

гребѐна̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гребенаре и гребенање:* ~ посао, ~ занат.

грѐбенаст, -а, -о **1.** *који је у облику гребена; који се завршава гребеном:* ~ литица, ~ брдо, ~ врх, ~ обала. **2.** *зупчаст, рецкаст:* ~ пламен, ~ осовина.

гребѐнати, -а̄м несвр. *чешљати гребенима (вуну, кудељу, лан).*

гребѐнит, -а, -о *пун гребена, стеновит.*

гребѐнитōст, -ости ж *особина онога што је гребенито, стеновитост.*

гребѐнић м *дем. од гребен.*

гребѐница м агр. *грана лозе или неке друге биљке положена и једним делом закопана у земљу да би се из ње развио нов корен, положница.*

гребѐнӣште с *дрво на које су насађени или причвршћени гребени за гребенање.*

грѐбенскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гребен, гребене:* ~ корал.

гребѐнчић м *дем. од гребен.*

грѐбнути (се), -не̄м (се) *свр. и дем. према гребати (се) и грепсти (се).*

грѐботина ж **1.** *лакша повреда од гребања, огреботина.* **2.** *огребано, запарано место на неком предмету, бразготина.*

гребу̏цкати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: гребати (се), грепсти (се).*

гребу́цнути (се), грѐбӯцне̄м (се) свр. *у дем. значењу: гребнути (се).*

грего́рац, -рца м зоол. *врста ситне речне рибе* Gasterosteus platygaster *из пор.* Gasterosteidae.

гре́да ж (ак. гре́ду и грѐду, мн. гре́де и грѐде, дат. гре́дама и грѐдама) **1. а.** *дуг, одебљи отесани комад дрвета равних четвртастих страна који се користи у грађевинарству, као брвно и сл.; комад бетона или метала таквог облика:* кровна ~, слемена ~, попречна ~, спојна ~. **б.** спорт. *гимнастичка справа која се састоји од дуже четвртасте пречаге, с обеју страна подупрте и водоравно постављене на извесној висини од тла:* вежбе на греди. **2. а.** *масивни издужени планински гребен, каменита планинска коса; велика окомита стена, литица; издужени заравњени терасасти део на окомитој стени.* **б.** *дужи уздигнути појас земљишта (који није изложен поплави).* **в.** *пешчани спруд или спруд од подводног камења.* **г.** *в. леја.* • **није греда** разг. 1) *нема сметње, препреке, нема проблема.* 2) *није важно, не мари.*

гре́дељ м *гредица на плугу или ралу која спаја предњи и задњи део и на коме је причвршћен јарам.*

гредѐтина и **грѐдина** ж *аугм. и пеј. од греда.*

грѐдица ж **1.** *дем. од греда; мања греда као део неке направе, конструкције и сл. (нпр. део ткачког разбоја, пречка на лотрама кола или саоница итд.).* **2.** *обрађени део површњака или расадника омеђен стазом, леја:* вртна ~, баштенска ~, цветна ~, ~ лука.

грѐдом прил. **а.** *успут, пролазећи, у пролазу:* ~ посетити некога. **б.** *узгред, успут:* ~ рећи нешто, ~ урадити нешто.

греду̏рина ж *аугм. и пеј. од греда.*

грѐзнути, -не̄м несвр. непрел. **а.** *упадати, пропадати у нешто течно, житко (нпр. у блато, снег и сл.).* **б.** фиг. *пропадати све више се предајући нечему, западајући у нешто:* ~ у греховима, ~ у незнању, ~ у пићу, ~ у злочинима.

грѐјалица јек. **гри̏јалица** ж **а.** *справа, апарат или уређај за грејање, загревање просторија; уређај за брзо загревање хране, течности и сл.:* електрична ~, плинска ~, парна ~; шпиритусна ~, ~ за послужено јело. **б.** *в. термофор.*

грѐјало јек. **гри̏јало** с *в. грејалица.*

грејѐница јек. **гријѐница** ж *кувана, врућа ракија заслађена медом или шећером, медљана ракија, медљаница.*

грѐја̄ње јек. **гри̏ја̄ње** с **1.** *гл. им. од грејати (се).* **2. а.** *производња топлоте за загревање станова, просторија; начин загревања просторија.* – Какво је код вас грејање? **б.** *уређај, одн. систем уређаја за загревање просторија.* – Јесте ли увели грејање? • **етажно** ~ *врста централног грејања којим је обухваћен само један стан, спрат или зграда.* **централно** ~ *загревање просторија у зградама, становима радијаторима у које се цевима спроводи врућа вода, водена пара или врућ ваздух из заједничке котларнице или топлане.*

грѐјати јек. **гри̏јати,** -је̄м несвр. **1.** непрел. **а.** *одавати, зрачити топлоту (нпр. о Сунцу, пећи и др.).* **б.** *одавати, зрачити светлост, сијати, светлети (о сунцу, месецу и сл.).* **2.** прел. (некога, нешто) *излагати (некога, нешто) топлотном дејству, чинити топлим, загревати:* ~ руке, ~ собу, ~ воду. ■ **~ се 1.** *излагати се топлотном дејству; примати топлоту, загревати се:* ~ се поред пећи. **2.** *снабдевати се огревом, топлотном енергијом:* ~ се на угаљ, ~ се на струју. • **сунце те грејало** нар. *каже се кад се неком жели срећа у животу.*

грѐјаћӣ јек. **гри̏јаћӣ,** -а̄, -е̄ *који служи за грејање:* ~ уређај.

грѐја̄ч јек. **гри̏ја̄ч,** -а́ча м (инстр. -а́чем) *део, елемент справе, уређаја за грејање који зрачи, одаје топлоту; уређај за грејање:* ~ у вентилатору, ~ у пегли; ~ за воду.

грêјнӣ јек. **гри̏јнӣ,** -а̄, -о̄ *који греје, преко кога се непосредно греје:* ~ површина, ~ тело.

грѐјпфрут (грѐјп) м енгл. агр. *врста агрума* Citrus paradisi, *великог, сочног, бледожутог плода горкокиселкастог укуса.*

гренѐдир, -и́ра м (инстр. -и́ром) фр. ист. *у XVII веку војник пешак извежбан за бацање ручних бомби; касније припадник елитних пешадијских трупа, у које су обично бирани људи високог раста.*

гренѐдирскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гренадире.*

грѐпкати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: гребати (се), грепсти (се).*

грѐпсти (се), грѐбе̄м (се) (р. пр. грѐбао, грѐбла; трп. грѐбен, -ѐна) несвр. прел. (непрел.) [гл. им. грѐбе̄ње с] *в. гребати (се).*

грêх, гре́ха јек. **гри̏јех,** гри̏јеха м (мн. гре́хови и грêси јек. гри̏јехови и гри̏јеси) **1. а.** *тежи прекршај моралних, одн. верских норми:* починити ~, испаштати за ~, тражити опрост од греха. **б.** еуф. *недопуштен полни однос, слободна љубав, прељуба, облуба:* затећи некога у греху. **2.** *неисправан, погрешан поступак, преступ, погрешка.* – Његов грех је што је издао свој род. • **први (Адамов, прворoдни, источни)** ~ рлг. *први људски грех, који су починили Адам и Ева код хришћана (код муслимана Адем и Нава) пробавши забрањени плод с „дрвета познавања добра и зла".* **смртни (самртни) ~ (седам смртних грехова)** рлг. *по веровању хришћана велики, тежак грех због кога се губи божја милост.* **испаштати (искајавати) туђе грехе** *сносити последице нечије кривице.* **уписати (приписивати, узимати и сл.) у грех** *замерити (замерати) некоме нешто, осудити (осуђивати) некога.*

грехòта ж **а.** *грех, огрешење (о човечност, милосрђе).* – Грехота је пустити их да гладују. **б.** *штета, пропуст.* – Грехота је да ти усеви тако пропадају. • **срамота и** ~ *велика срамота.* **штета и** ~ *велика штета.*

грецѝзам, -зма м *в. грцизам.*

грецизи́рати (се), -и̏зира̄м (се) свр. и несвр. *в. грцизирати (се).*

грѐцист(а), -е̄ м (мн. -сти) *стручњак који се бави грецистиком.*

грецѝстика ж *наука о грчком језику, књижевности и грчкој култури.*

грецѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на грецистику и грецисте.*

грѐшан, -шна, -о **1.** *који је учинио или који чини грех; подложан, склон греху:* ~ човек, ~ душа, ~ нарав. **б.** *који представља грех, који се сматра грехом:* ~ љубав. **в.** *који наводи на грех:* ~ мисао, ~ жеља. **2.** фиг. *који изазива сажаљење, јадан, бедан, несрећан:* ~ дете. • ~ **у бога** *грешник (обично о самом себи).*

гре́шити, грѐшӣм јек. **грије̏шити,** грѝјешӣм несвр. непрел. [гл. им. -шēње с] **1.** *чинити, правити грешке у послу, радити погрешно:* ~ у оцени нечега, ~ у правопису. **2. а.** *чинити грех, кршити моралне или верске норме, прописе.* **б.** *имати с неким ванбрачне сексуалне односе:* ~ с туђим мужем. ■ ~ **се** (о некога, о нешто) *не водити рачуна (о некоме, о нечему), оглушивати се (о некога, о нешто):* ~ се о књижевни језик, ~ се о правду. • ~ **душу** *чинити грех, огрешивати се; бити неправедан.*

грѐшић, -а и **грѐшӣћ,** -и́ћа м *дем. од грех.*

грѐшка ж (дат. грѐшци; ген. мн. грѐшāкā) **1.** *оно што се (у)ради друкчије него што би требало, одступање од правилног, тачног, неисправан, погрешан поступак, погрешка, омашка:* ~ при мерењу, словна ~, правописне грешке. **2.** *недостатак, мана:* ~ на срцу, роба с грешком, фабричка ~. • **без грешке** *добро, у реду.* • ~ **у корацима** 1) спорт. *неправилни, погрешни кораци у кошарци или рукомету.* 2) *неусклађеност у раду и организацији посла.* **нема грешке** разг. *све је у реду, добро је урађено.*

грѐшкōм прил. *нехотице, случајно погрешно:* ~ заменити ствари.

грѐшнӣк м (вок. -ӣче) **1.** *онај који греши, који крши верске прописе, моралне и друштвене норме:* окорели ~. **2.** фиг. *онај који изазива сажаљење, јадник, несрећник.*

грѐшница ж *женска особа грешник.*

грѐшничкӣ, -ā, -ō *који се односи на грешнике, грешни:* ~ душа.

грѐшнички прил. *као грешник, јадно, бедно.*

грѐшно прил. *неморално, нељудски, ружно.* – Грешно је варати жену.

грѐшнōст, -ости ж *особина онога који је грешан, онога што је грешно; склоност према чињењу греха.*

грѐшчић, -а и **грѐшчӣћ,** -и́ћа м *дем. од грех.*

грѐшчица ж *дем. од грешка.*

грѝва ж **а.** *дугачке и густе длаке на врату неких сисара (коња, лава и др.).* **б.** фиг. *дуга, бујна, разбарушена коса.*

грѝваст, -а, -о **1.** *који има (бујну) гриву:* ~ коњ, ~ јарац, ~ ован. **2.** *који личи, подсећа на гриву, сличан griви, куштрав, разбарушен; заталасан, таласаст:* ~ брада, ~ море.

грѝвица ж **1.** *дем. и хип. од грива.* **2.** фиг. *огрлица; огртач:* ~ од хермелина.

грѝвна ж (ген. мн. грѝвнӣ) **1. а.** *наруквица, бразлетна (ређе огрлица)* **б.** *дуже перје у виду гривне на врату неких птица.* **2.** *низ, ниска, венац (воћа и др.):* ~ смокава, ~ лешника, ~ лука. **3. а.** *метални обруч којим се причвршћују поједини делови неке справе, предмета (нпр. на коси, пушци итд.).* **б.** (и мн.) *оков у облику обруча који се стављао заробљенику око врата, руку и ногу.*

грѝвнаст, -а, -о **1.** *који је сличан гривни.* **2.** *који на врату има гривну, огрлицу:* гривнасти кос, гривнасти голуб.

грѝвнат, -а, -о *који има велику гриву; који је сличан griви, гриваст:* ~ коњ, ~ коса.

грѝвница ж *дем. и хип. од гривна.*

грѝвњаш, -а́ша м зоол. *в. под голуб.*

грѝжа ж мед. нар. **а.** *дизентерија.* **б.** *оштар бол у трбуху праћен осећајем печења, гризења.* • ~ **савести** *мучно осећање због учињеног поступка, учињене кривице, прекоревање самог себе, самопрекор, кајање:* осећати грижу савести.

грѝжљив, -а, -о **1.** *који нагриза, изгриза:* ~ киселина, ~ рђа, ~ зној. **2.** фиг. *заједљив, једак, пакостан, циничан; раздражљив:* ~ старица.

грѝжљивац, -ӣвца м *заједљивац, пакосник.*

грѝжљивица ж *заједљивица, пакосница.*

грѝжљиво прил. *заједљиво, пакосно, јетко; раздражљиво.*

грѝжљивōст, -ости ж *особина онога који је грижљив, заједљивост; раздражљивост.*

гри́жња ж *гризење, нагризање.* • ~ **савести** *в. грижа савести (под грижа).*

грӣз[1] м **1. а.** *ујед, угриз.* **б.** разг. *залогај угризом.* – Дај ми један гриз јабуке. **2.** мед. и вет. *напола сажвакана и непробављена храна у желуцу и цревима.*

грӣз[2] м нем. *крупно самлевено жито, крупица:* пшенични ~, кукурузни ~.

грѝзāљка ж анат. зоол. *унутрашњи део доње вилице код инсеката.*

грѝзли, -ија м зоол. *велики сиви северноамерички медвед* Ursus horribilis.

грѝзлица ж **1.** мед. *раница на слузокожи или кожи настала разједањем ткива, чир,* ulcus: ~ на желуцу, ~ у устима. **2.** фиг. *особа незгодне нарави, џангризало; заједљивац, заједљивица.*

грѝзнӣ, -ā, -ō *који служи за гризење:* ~ површина зуба.

грѝзнути, -нēм свр. прел. **1.** *мало угристи, загристи:* ~ усну. **2. а.** *откинути, одломити зубима мали залогај нечега:* ~ јабуку. **б.** *мало појести, презалогајити, грицнути, глоцнути:* ~ нешто. **3.** (некога) *изазвати бол (код некога), пецнути (некога) слично гризењу.* ■ ~ **се** *ујести се:* ~ се за усну.

грѝзотина ж **1.** *оно што је неко одгризао или загризао, огризак, огризина:* јести нечије гризотине. **2.** *ожиљак од уједа.* ~ на образу.

гризу̀кати, -āм, **гризу́кати,** грѝзӯкāм и **гризу̏цкати,** -āм несвр. *у дем. значењу: гристи.*

грij- *в. греј-*, **грӣјех** *в. грех*, **гријеш-** *в. греш-*.

грӣл м енгл. *в. роштиљ.* • **грӣл-бāр** *мали угоститељски локал у коме се припремају и послужују јела са роштиља.*

грима̀са ж фр. *намерно или нехотично измењен, искривљен, изобличен израз лица (као израз различитих емоција); кревељење, церење:* направити гримасу, правити гримасе.

гримаси́рати, грима̀сӣрāм несвр. *правити гримасе.*

грӣмӣз м (мн. ø) тур. **1.** *скупоцена тканина љубичастоцрвене боје.* **2.** *јарка љубичастоцрвена боја која се некад добијала из љуштуре морског пужа* Murex brandaris, *пурпур.*

грӣмӣзан, -зна, -о **а.** *који је од гримиза (1):* ~ одећа, ~ завеса. **б.** *који је боје гримиза, јаркоцрвен, пурпуран:* ~ ружа, ~ руменило, ~ боја.

грӣмӣзно прил. *као гримиз, јаркоцрвено, пурпурно:* ~ поцрвенети, ~ блештати.

гримизно- *први део сложеница који казује да је оно што означава други део сложенице боје гримиза:* гримизноцрвен, гримизнољубичаст.

грӣнго м (мн. ø?) шп. *подругљив назив за нероманског досељеника у Јужној и Средњој Америци.*

грӣничкӣ, -ā, -ō *који се односи на Гринич (предграђе Лондона кроз које пролази почетни Земљин меридијан):* ~ подневак, ~ опсерваторија.

грӣња ж зоол. **1.** *в. мољац.* **2.** *у мн.: ред паучњака* Acarina, *чији су усни органи претворени у рилице (паразити на биљкама и кожи човека и животиња), прегљеви (у јд.: такав паучњак, нпр. криљ, шугарац итд.).*

грӣњав, -а, -о *који је пун griња, мољаца, изгризен од griња, измољчан:* ~ сир, ~ месо.

грӣњати се, -āм се несвр. *добијати griње, постајати грињав, мољчати се (нпр. о месу, сиру, тканини).*

грӣњица ж *дем. од гриња.*

грип, -а (гри̏па) м (гри̏па ж) фр. мед. *епидемијска заразна болест коју изазивају нарочите врсте вируса из испљувка и грла болесника, инфлуенца:* азијски ~, хонконшки ~.

гри̏по̄зан, -зна, -о *који се односи на грип, који је оболео од грипа, грипе, који има симптоме, одлике грипа:* ~ особа, ~ запаљење плућа, ~ стање.

гри̏по̄зно прил. *осећајући напад грипа; као у грипу:* осећати се ~.

грипо́зно̄ст, -ости ж *стање онога који је грипозан, грипозно стање.*

гри̏скати, -а̄м несвр. *у дем. значењу: гристи, грицкати.* ■ **~ се** *осећати се под зубима (о ситним материјама, нпр. о песку).*

гри̏сти, гри́зе̄м (р. пр. гри̏зао, -зла; трп. гри̏зен, -а; пр. сад. гри́зӯћи) несвр. прел. [гл. им. гри́зе̄ње с] **1. а.** *забадати, заривати зубе, рилицу и сл. у нешто, угризати, уједати, бости зубима, рилицом и сл.: (о животињама, инсектима):* ~ усну, ~ руку, ~ удицу, ~ нокте. **б.** *откидати, дробити зубима; жвакати:* ~ хлеб, ~ јабуку, ~ сено. **в.** *разједати, изједати, растакати (о црву, мољцу или болести).* **2.** *нагризати, разарати, изједати (о киселини, рђи и др.).* **3. а.** *дражити, штипати, пецкати (нпр. о пићу, диму, мразу):* ~ језик, ~ очи. **б.** (понекад безл.) *тиштати, пећи, жигати (о болу):* ~ у желуцу. **в.** фиг. *задавати (некоме) душевни бол, патњу, мучити, тиштати (нпр. о савести, сумњи).* – Гризе ме (савест) што сам то учинила. Гризе ме сумња. ■ **~ се 1. а.** *забадати зубе у сопствено месо, уједати се:* ~ се за усне. **б.** фиг. *секирати се, једити се; осећати грижу савести, кајати се.* **2.** уз. повр. **а.** *хватати се зубима у међусобној борби, уједати се.* **б.** фиг. *гложити се, свађати се.* • **~ перо** *писати с напором, мучити се у налажењу израза.* **~ удицу** *показивати интересовање за нешто.* **риба (добро) гризе (удицу)** *каже се кад су повољни услови за риболов, кад риба добро хвата мамац, када трза.*

гри̏ф, гри́фа м грч. *в. грифон.*

гри̏ф, гри̏фа м нем. **а.** спорт. *брз и јак захват и стисак руке или других делова противниковог тела у рвању.* **б.** *вешт, спретан потез, поступак; вештина, мајсторија.* • **испасти из грифа** *изгубити вештину, спретност, постати неспретан.*

гри̏фо̄н, -о́на м фр. **1.** мит. *митолошка животиња код старих Египћана, Грка и Римљана, лав с орловском главом, крилима и канџама (чест мотив у вајарству и архитектури).* **2.** *француска раса пса птичара оштре дуге кестењасте длаке.*

гри̏ц оном. *узвик за означавање грицкања и шума који се при том чује.*

гри̏цкав, -а, -о *који се лако грицка, који се мрви при јелу, ситкав, хрускав:* ~ колач.

гри̏цкаво прил. *хрускаво, ситкаво.*

гри̏цкалица ж **1.** (обично у мн.) разг. *разне семенке, слани штапићи и сл. који се једу (обично уз пиће):* јести грицкалице. **2.** *мала направа за резање noктију.*

гри̏цкати (се), -а̄м (се) несвр. прел. *у дем. значењу: гристи (се).* • **~ перо** *помало писати; једва животарити од књижевног рада.*

гри̏цнути, -не̄м свр. прел. *у дем. значењу: гризнути:* ~ нешто.

гри̏ч, гри́ча м *стрмо каменито брдо; кршевит предео, врлет.*

Гр̏к м (мн. Гр̏ци, ген. Гр̏ка̄) *припадник индоевропског народа, који живи углавном у Грчкој, затим на Кипру, у Турској и суседним балканским земљама.*

Гр̏киња ж *припадница грчког народа, становница Грчке.*

гр̀кљан м анат. **а.** *хрскавичави шупаљ орган између ждрела и душника који спроводи ваздух у душник и служи као орган говора,* larynx. **б.** *грло, гуша; врат:* ухватити некога за ~. • **пререзати (некоме) ~** *заклати (некога).* **ухватити се, хватати се за ~** *физички се обрачуна(ва)ти.*

гр̀кља̄нски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на гркљан; који се твори у гркљану, ларингални:* ~ поклопац; ~ х.

гр̏кнути, -не̄(м) несвр. непрел. *бити нагорак, мало горчити; добијати горак укус, постајати горак.*

гркока̀толик и **гркокато̀лик** м *припадник хришћанске цркве источног обреда који признаје папу за врховног поглавара; унијат.*

гркока̀толикиња и **гркокато̀ликиња** ж *женска особа гркокатолик.*

гркока̀толички̑ и **гркокато̀лички̑,** -а̄, -о̄ *који се односи на гркокатолике; унијатски.*

грко̀ман м *велики присталица Грка и грчке политичке превласти.*

грко̀манство с *привржености грчкој политици.*

гр̏ко̄ст ж *в. горчина.*

грко̀фил, -а и **грко̀фи̑л,** -и́ла м *љубитељ, пријатељ Грка и свега што је грчко.*

грко̀филски̑ и **грко̀фи̑лски̑,** -а̄, -о̄ *који се односи на гркофиле:* ~ осећање, ~ политика.

гркофи́лство с *љубав према Грцима и свему што је грчко.*

гр̏ла ж хип. *од грлица.*

гр̀лат, -а, -о **1. а.** *који има јак, продоран глас; који много и гласно виче:* ~ петао, ~ човек, ~ маса. **б.** *снажан, продоран, бучан (о гласу).* **2.** пеј. *који на сав глас, бучно и разметљиво износи своје мишљење, бучан, разметљив.*

гр̀лато прил. *јаким гласом, на сав глас; бучно:* ~ повикати, ~ запевати.

гр̀лато̄ст, -ости ж *особина онога који је грлат, онога што је грлато.*

гр̏ле, -ета с (мн. ø; зб. им. гр̏ла̄д ж) *птиче грлице;* уп. грличић.

гр̀лен, -а, -о **а.** (одр.) *који се односи на грло:* грлени мишић, ~ мембрана. **б.** *који долази из грла, који је са дубоким, тамним призвуком:* ~ глас, ~ смех. **в.** лингв. *који се артикулише у грлу, гутурални; задњонепчани:* грлено „р", грлено „х".

гр̀лено прил. *грленим гласом, са дубоким, тамним призвуком, из грла:* ~ се насмејати, ~ запевати.

грли́кати, гр̀личе̄м несвр. *гукати, грчати.*

гр̀лина ж аугм. и пеј. *од грло.*

гр̀лити, -и̑м несвр. прел. [гл. им. гр̀ље̄ње с] **а.** *обухватати рукама (око врата, тела) из милоште, нежности, љубави или при поздрављању, хватати у загрљај:* ~ мајку, ~ драгу. **б.** фиг. *обухватати, обавијати.* – Река грли обалу. ■ **~ се** уз. повр. *грлити једно друго.*

гр̀ли̑ћ, -и́ћа м **1.** *сужени горњи део боце или другог суда за течност:* ~ боце, ~ врча. **2.** *предњи део цеви ватреног оружја; отвор, уста цеви, ватреног оружја:* ~ пушке, ~ пиштоља. **3.** *горњи део чарапе, горњиште.* **4.** *сужени део кањона, залива, канала и сл.* **5.** *уопште сужени део неког предмета, органа и др.:* ~ гусала, ~ материце.

гр̀ли̑ћни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на грлић.*

гр̀лица ж (вок. -це) **1.** зоол. **а.** *шумска птица селица* Streptopelia (Turtur) turtur *из пор. голубова* (Columbidae). **б.** *питома птица* Streptopelia decaocto *из пор. голубови* (Columbidae), *гугутка.* **2.** фиг. *драга, мила женска особа.*

гр̀личин, -а, -о *који припада грлици, који се односи на грлицу:* ~ глас.

гр̀личић м *грличин птић.*

гр̀личица ж *дем. и хип. од грлица.*

гр̀личји̑ (гр̀личији̑), -а̄, -е̄ *који се односи на грлице.*

гр̀ло с **1. а.** *ждрелна дупља (од уста до једњака) са говорним и другим органима:* бол у грлу, запаљење грла. **б.** *предња страна врата; врат:* ухватити некога за ~. **2.** фиг. *глас, гласовни квалитети, дар за певање:* лепо ~, меко ~, имати добро ~. **3.** *јединка стоке, ређе живине:* ~ стоке, сточно ~, 200 грла стоке. **4.** *в. грлић (1, 2):* ~ врча, ~ пушке. **5.** *горњи сужени део чарапе.* **6.** *врста шупљина са завојима у коју се стављају и завршће сијалица:* ~ сијалице (жаруље). **7. а.** *отвор на цевастом делу неког предмета:* ~ пећи, ~ казана, ~ бунара. **б.** *отвор, гротло на разним природним, географским објектима и сл., ждрело:* ~ вулкана, ~ јаме, ~ понора. **в.** *улаз, одн. излаз неког суженог или затвореног географског објекта; кланац, теснац, грлић:* ~ кланца, ~ јаруге,

~ залива. • **уско ~** *оно што изазива застој, што омета редован ток нечега; место где се успорава ток производње, саобраћаја, промета, администрације и сл.:* уско ~ производње, уско ~ саобраћаја. **грлом у јагоде** *без претходне припреме, неспремно; неспреман:* поћи грлом у јагоде. **до грла (задужити се, бити задужен, оптерећен и сл.)** *преко мере.* **доћи до грла** *превршити сваку меру, дојадити, дозлогрдити.* **душа му је (стоји) у грлу, дошла му душа под (у) грло** 1) *на самрти је, дошао му је час умирања.* 2) *премори се, јако се задихао.* **закопчан до грла** *претерано, до крајности уздржљив, резервисан.* **запела (засела и сл.) му је реч у грлу** *не може да говори.* **засести (некоме) у грлу** *причинити (некоме) велику тешкоћу, пресести (некоме).* **издало га је ~** *издао га је глас, лоше пева.* **из једног грла (у једно грло, једним грлом)** *у један глас, сви заједно, истовремено.* **из свег(а) грла, колико (што) га ~ (до)носи (служи)** *из свега гласа, на сав глас, што може гласније.* **кост у грлу (бити некоме)** *оно што некоме много смета, што се тешко подноси, велика сметња.* **поквасити ~** *попити нешто.* **сасути (сатерати) некоме зубе у ~** *јаким ударцем поломити некоме зубе.* **ставити (метнути) нож под грло (некоме)** *довести (некога) у критичну, опасну ситуацију, у безизлазан положај.*

грлòбоља ж *болест грла, гушобоља.*

гр̏лце, -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од грло.*

гр̑м, гр́ма м (мн. гр́мови; зб. им. гр̑мље с) **а.** *више мањих дрвета, шибља, густо израслог на једном месту, жбун:* ~ ружа. **б.** *врста, тип нижих дрвенастих биљака са стаблом које се разгранава већ од дна:* ~ јоргована. **в.** *бокор, бусен:* ~ хортензија, ~ љубичица. • **у томе грму лежи зец** *у томе је суштина ствари (питања, одговора на питање).*

гр́мак, -мка м *дем. од грм.*

гр̏ма̄љ м **1.** пеј. **а.** *крупан, снажан и неотесан човек, људескара.* **б.** *припрост, неотесан, примитиван човек, примитивац, звекан, сељачина.* **2.** зоол. *врста јестивог морског рака* Eriphia spinifrons.

гр̏маљаст, -а, -о *који је као грмаљ:* ~ људина.

гр̏ма̄љскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на грмаље; својствен грмаљима, груб, простачки:* ~ врат, ~ корак, ~ понашање.

гр̏ма̄љски прил. *на грмаљски начин, као грмаљи, грубо, простачки:* ~ корачати, ~ псовати.

гр̏маст, -а, -о *в. грмолик.*

гр̏мача ж бот. **а.** *врста јестиве гљиве мрке боје* Pholiota mutabilis *из ф.* Agaricaceae, *која расте у жбуњу.* **б.** *јестива гљива листичарка* Clitocybe tabescens, *која расте у бусенима.*

гр̏ма̄ш, -а́ша м бот. *врста лишаја гранатог талуса* Lichenes fruticulosi.

грме́љак, -љка м *дем. од грм.*

гр̏ме̄н, -ена м (мн. гр̏мени и гр̏менови; зб. им. гр̏мење с) *в. грм (а).*

гр̏мети и **гр́мети** јек. **гр̏мјети** и **гр́мјети,** -мӣм несвр. непрел. **1.** (безл. или са субјектом „гром") *разлегати се са треском, проламати се (о грому).* **2. а.** *јако пуцати, грувати (о оружју).* **б.** *производити громак звук, трештати (нпр. о бубњу, радију итд.); подизати буку (нпр. о возилу).* **в.** *орити се, разлегати се (о јаким звуковима, гласовима).* **3. а.** *викати громко, обично с љутњом, грдњом, праскати.* **б.** (против некога, нечега, на некога, нешто) *говорити или писати против некога, нечега, оштро, гневно нападати некога, нешто.* • **грмело-пуцало** *ма какве сметње биле, ма шта се десило, без обзира на сметње, тешкоће.* **где сте били кад је грмело** *лако је сад причати кад су прошле тешкоће, невоље.*

гр̏мина ж *аугм. од грм.*

гр̏мић, -и́ћа м *дем. од грм.*

грми́чак, -чка м *дем. од грм.*

гр̏мјети и **гр́мјети** *в. грмети.*

гр̏мљава ж *в. грмљавина.*

гр̏мљавина ж **1.** *тресак, јека од пуцања громова.* **2.** *снажни, продорни звуци, тресак, тутњава уопште (нпр. топова, пушака, експлозива, неког инструмента итд.); вика, грдња.*

гр̏мљавӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на грмљавину, праћен грмљавином:* ~ непогода, ~ пљусак.

гр̏мнути, -не̄м и **гр́мнути,** гр̑мне̄м свр. непрел. **1.** *проломити се, пући, одјекнути (о грому).* **2.** *грунути, јако пући (о оружју).* **3. а.** *произвести громак звук, јако зазвучати, затрештати (нпр. о музици).* **б.** *заорити се, разлегнути се, одјекнути (о снажним звуцима, гласовима).* **4.** *громко викнути (обично љутито), подвикнути.*

грмòвит, -а, -о **1.** *обрастао грмљем.* **2.** *в. грмолик.*

грмòлик, -а, -о **а.** *који расте као грм, који се разгранава као грм, жбунаст:* ~ биљка. **б.** *који личи на грм, жбун, који је налик на грм:* грмолике обрве.

гр̏муша ж зоол. *у мн.: породица малих птица певачица* Sylvidae *из реда врапчарки (у јд.: птица из те породице); род птица* Sylvia *из те породице.*

гр̏мчина ж *аугм. од грм.*

гр̏мчић, -и́ћа и **гр̏мчић,** -а м *дем. од грм.*

гр́нути, гр̑не̄м свр. и несвр. **1.** *кренути (кретати) нагло и у великом броју, (по)врвети, навалити (наваљивати); јуришати, кидисати:* ~ на врата. **2.** *згрнути, згртати:* ~ снег, ~ земљу. ■ ~ **се** *(с)куптти се, стећи се, стицати се.*

гр̀нчар, -а́ра м *занатлија који израђује глинено посуђе, лончар; продавац грнчарије.*

гр̏нчара ж **1.** *в. грнчарница.* **2.** *земља од које се прави грнчарија, глина, иловача.*

грнча̀рија ж **1.** зб. (мн. ø) *грнчарски, лончарски производи, посуђе израђено од глине.* **2.** (мн. ø) *грнчарски занат, грнчарство.* **3.** *продавница грнчарских производа.*

грнча̀рица ж *в. грнчарка.*

гр̏нча̄рка ж *грнчарева жена; жена грнчар.*

гр̏нча̄рница ж *радионица у којој се израђује грнчарија; продавница грнчарије.*

гр̏нча̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на грнчаре и грнчарство:* ~ производ, ~ пећ.

грнча́рство с *грнчарски занат, посао, израда посуђа од глине.*

гро̑ м непром. фр. **1.** *највећи део, главни део нечега, главнина, већина:* ~ становништва, ~ извоза. **2.** (у атриб. служби, у полусложеници: гро-план) *крупан, велики:* снимити сцену у гро-плану.

гро̏б, гро̀ба м (мн. гро̀бови) **1.** *место где је сахрањен или се сахрањује мртвац, рака и хумка над њом.* **2.** фиг. **а.** (обично с придевом „стари") разг. *особа у дубокој старости, у последњим данима живота.* **б.** шатр. *ружна жена.* • **~ незнаног јунака** *в. под јунак.* **окречен (обељен) ~** *дволична, лицемерна особа.* **свети ~** *гроб Исуса Христа у Јерусалиму.* **светли гробови** *знаменити људи у историји.* **близу (на ивици, рубу) гроба (бити и сл.)** *близу смрти, пред смрт.* **боље ~ него роб** *боље је и умрети него робовати.* **до гроба** *до смрти.* **(ис)копати ~ (некоме)** разг. *упропастити, упропашћавати (некога).* **једном ногом је у гробу** *врло брзо ће умрети, у последњим је данима живота.* **као да је из гроба устао** *врло лоше изгледа у лицу и телу, пропао је здравствено.* **лећи у ~** *умрети.* **не знати ни гроба ни мрамора (некоме)** *не знати где је неко сахрањен.* **нећеш (не можеш) то (са собом) у ~ понети (однети)** *не вреди, бесмислено је толико чувати, штедети за живота.* **од колевке до гроба** *од рођења до смрти, целог живота.* **однети (понети) нешто (са собом) у ~** *умрети не казавши ником тајну, жељу и сл.* **отерати (пре времена) у ~** *скратити живот (некоме).* **положити у ~** *сахранити.* **потресати (претресати) кости у гробу (некоме)** *чинити нешто ружно што би вређало покојника да је жив.* **превринути се (окренути се) у гробу** (обично у потенцијалу) *каже се кад се учини нешто страшно због чега би се покојник на кога се мисли стидео.* **робом икад гробом никад** *боље је робовати него погинути (јер после робовања долази слободан живот, а после смрти нема живота).* **ћутати као ~** *трајно чувати тајну као светињу.*

гро̀ба̄р, -а и **гро̀ба̄р,** -а́ра м (вок. гро̀баре и -у, инстр. -а̄ром, -а́ром и -а̄рем, -а́рем) **1. а.** *човек чије је занимање копање гробова и сахрањивање мртваца; чувар гробља.* **б.** фиг. *онај који нешто упропашћује и уништава, који доприноси пропасти нечега:* гро-

бари цивилизације. **2.** зоол. *у мн.: породица инсеката тврдокрилаца* Silphidae, *који укопавају лешеве ситнијих животиња ради исхране својих ларви, стрвождерци (у јд.: инсект тврдокрилац из те породице).* • **шарени** ~ зоол. *врста гробара (2)* Necrophorus vespilli *црног покривља с наранџастим пругама.*

гроба̀рина ж *такса која се плаћа за место на гробљу и одржавање и чување гроба.*

гро̏ба̄рка и **гро̀ба̄рка** (гроба̀рица) ж *женска особа гробар; гробарева жена.*

гро̏ба̄рскӣ и **гро̀ба̄рскӣ**, -ā, -ō *који се односи на гробаре.*

гро̀бина ж *аугм. и пеј. од гроб.*

гро̀бић, -а и **гро̀бић**, -и́ћа м *дем. од гроб.*

гро̀бишнӣ, -ā, -ō *који се односи на гробиште, гробљански.*

гро̀биште с *в. гробље.*

гро̀бља̄нскӣ и **гробља̀нскӣ**, -ā, -ō *који се односи на гробље, који припада гробљу; који је као на гробљу:* ~ капија; ~ тишина.

гро̀бља̄рка ж *жена која често иде на гробље.*

гро̂бље с (ген. мн. гро̂ба̄ља̄) **1.** *место где се сахрањују мртви, гробови и земљиште на коме се они налазе:* сеоско ~, православно ~. **2.** фиг. шатр. **а.** *ружна, безвредна, стара ствар, старудија.* **б.** *ружна особа, ругоба.* • **живо** ~ разг. *сувише стар или мршав, изнурен човек, одн. стари или изнурени људи.* **проћи (пролазити) као мимо (поред) турског гробља** *проћи (пролазити) без поздрава, не погледавши пролазника, пријатеља.*

гро̀бљиште с *место где је некада било гробље, напуштено, старо гробље.*

гро̏бнӣ, -ā, -ō *који се односи на гроб; који припада гробу:* ~ споменик, ~ плоча, ~ натпис. **2.** фиг. **а.** *који је као у гробу, без икаквог звука, гласа, нем, потпун (о тишини, ћутању).* **б.** *сабластан, језив, стравичан; суморан, туробан:* ~ хлад, ~ глас, ~ песма.

гро̏бница и **гро̀бница** ж **а.** *озидана мања просторија испод земље у којој се сахрањују мртви (обично из исте породице); рака, обично већа, за више мртвих, костурница:* породична ~. **б.** фиг. *мрачна, влажна просторија.* • **братска (масовна)** ~ *заједничка гробница у коју се сахрањују гомиле мртвих (у рату или при масовним умирањима).*

гро̏бничкӣ, -ā, -ō *који се односи на гроб, гробницу:* ~ плоча, ~ столица.

гро̏бно прил. *као из гроба; тихо и мукло; сабласно:* ~ рећи.

гро̏г м (мн. ø) енгл. *пиће од рума или коњака справљено са шећером и врућом водом.*

гро̏ги прид. непром. енгл. *изнемогао, исцрпљен и у полусвесном стању, ошамућен (обично о боксеру који добије тешке ударце и није у стању да парира ударце противника).*

гроги́рати, гро̀гӣра̄м свр. и несвр. прел. (најчешће у трп.) *довести (доводити) у стање ошамућености, ошамутити:* грогиран боксер, грогиран ракијом.

гро̀жђанӣ, -ā, -ō *који се односи на грожђе, који је од грожђа:* ~ сок. • ~ **шећер** *в. гликоза.*

грожђи́це (гро̀жђице) ж мн. (ређе јд. грожђи́ца и гро̀жђица) *суво грожђе:* колач с грожђицама.

гро̀жљив, -а, -о **1.** *који се грози, који осећа грозу; плашљив, бојажљив.* **2.** *који изазива грозу, претећи:* ~ глас, ~ изглед.

гро̀жљиво прил. **а.** *са грозом, грозећи се; језиво, неугодно:* ~ се стрести; бити некоме ~. **б.** *уливајући грозу, претећи:* ~ претити.

гро̀жљиво̄ст, -ости ж *особина онога што је грожљиво.*

гро́жња и **гро̀жња** ж **1.** *претња; угрожавање.* **2.** *в. гроза:* испунити грожњом, осећати грожњу.

гро́за и **гро̀за** ж **1.** *јако осећање непријатности и узнемирења пред опасношћу, осећање страха, језа, страва; гађење, одвратност:* хвата га ~, осећати грозу, испунити грозом. **2.** *дрхтавица; грозница.* **3.** *в. грозота (1):* грозе живота, грозе мука.

гро̂зан и **гро̏зан**, -зна, -о **1.** *који изазива грозу; језив, страшан, ужасан:* ~ привиђење, ~ призор, ~ казна, ~ клетва, ~ злочин. **2.** *врло лош, опак, суров, ужасан:* ~ жена, ~ човек.

гро̂зд м (мн. гро́здови; зб. им. гро̂жђе с) **1. а.** *скуп плодова, сочних бобица (зрна) које стоје на бочним петељкама израслим на главној петељци, врету (код винове лозе и других биљака из тога рода); сличан плод у другог воћа (нпр. код рибизле).* **б.** *цваст сличног облика:* ~ јоргована, ~ багрема, ~ зановети. **в.** фиг. *скуп разних предмета или бића, скупина, група, гомила, низ:* ~ коњаника, ~ звезда. **2.** *истовремени или узастопни пуцњеви (из више пушака), плотун:* ~ пушака. • **кисело грожђе** *оно што је тешко постићи, што је недостижно, неостварљиво (алузија на басну о лисици и грожђу које није могла дохватити).* **морско грожђе** зоол. *сипина јаја залепљена на морском биљу и коралима.* **пасје** ~ бот. *биљка* Lonicera xylosteum. **кад на врби роди грожђе** *в. под врба.* **наћи се у небраном грожђу** *наћи се у незгодној ситуацији, у неприлици.*

гро́здак, гро́ска м *дем. и хип. од грозд.*

гро̏здан, гро̏зна, -о (гро̂здан, -зна, -о) **1.** *који обилује грожђем, гроздовима:* грозни виногради. **2.** нар. песн. *крупан као зрно грожђа:* грозне сузе.

гро̀здан, -а, -о **1.** *в. гро̏здан.* **2.** *који је као грозд, сличан грозду:* ~ бехар.

гро̏здаст и **гро̀здаст**, -а, -о *који има облик грозда, сличан грозду:* ~ цваст, гроздасти цветови.

гро̏здасто и **гро̀здасто** прил. *у облику грозда, као зрна у грозду:* ~ се окупити.

гро̀здача ж бот. *врста морских алги* Sargassum, S. bacciferum, *које се у великој маси скупљају у Саргасовом мору.*

гро̀здимице̄ прил. *в. гроздасто.*

гро̀здина ж *аугм. и пеј. од грозд.*

гро̀здић, -а и **гро̀здић**, -и́ћа м *дем. и хип. од грозд.*

гро̂здов, -а, -о *који припада грозду, који се односи на грозд:* гроздове бобице. • ~ **савијач (смотавац)** зоол. *врста малог штетног лептира* Polschrosis botrana (Sparganothis pilleriana).

гро̀здовача ж *ракија од грожђа, комовица, лозовача.*

гроздо̀вит, -а, -о *в. гро̏здан (1).*

гроздо̀лик, -а, -о *који је у облику грозда, гроздаст:* ~ цвет, гроздолике наушнице.

гро́зити, гро̂зӣм и **гро̀зити**, -ӣм несвр. [гл. им. гро́жѐње и гро̀жѐње с] (некоме, нечему) арх. *угрожавати (некога, нешто), представљати опасност; претити (нпр. о глади, опасности).* ■ ~ **се** **1.** *осећати грозу (од нечега), згражавати се, ужасавати се:* ~ се од нечијих речи, ~ се на неку помисао. **2.** рег. *претити некоме (казном, осветом).*

гро̀зница ж **1.** мед. **а.** *повишена телесна температура праћена дрхтавицом, језом, као симптом разних болести,* febris; *дрхтавица, језа уопште:* имати грозницу, добити грозницу. **б.** *акутно запаљење коже у виду плика, које се јавља најчешће на уснама,* herpes. **2.** фиг. **а.** *претерана узнемиреност, узбуђење, напетост, нервоза; велика ужурбаност:* предиспитна ~, претпразничка ~. **б.** *велика жудња, жеђ за стицањем нечег:* ~ зарађивања. • **бабиња (породиљска)** ~ мед. *септично обољење* febris puerperalis, *која настаје у бабињама.* **жута** ~ мед. *врста маларије* febris flava, *проузрокована вирусом који преноси комарац* Stegonya fasciata. **златна** ~ *велика жеља и напор да се нађе злата руда.* **малтска (малтешка)** ~ мед. *заразно инфективно обољење* febris melitensis *проузроковано клицама рода* Bruccella. **папатачијева** ~ мед. *краткотрајно обољење* febris pappatacci, *праћено високом температуром, које преноси инсект* Phlebotomus pappatacci. **повратна** ~ мед. *инфективно обољење* febris recurrens, *које изазива* Spirochaeta Obermeieri. **путна** ~ *узбуђење пред пут.* **тролетна** ~ (обично у нар. песмама) *грозница која дуго траје и често се враћа; маларија.* **тропска** ~ мед. *врста маларије изазвана убодом једне врсте комарца.* **шпанска (шпањолска)** ~ мед. *врста грипа који се јавио у виду тешке епидемије крајем Првог светског рата.*

гро̀зничав, -а, -о **1.** *који има грозницу, који је у грозници:* ~ човек, ~ болесник. **2. а.** *проузрокован грозницом; праћен грозницом:* ~ напад, ~ језа; ~ болест. **б.** *који изазива, проузрокује грозницу, заражен клицама грознице:* ~ бара. **в.** *у коме влада грозница,*

маларија: ~ крај, ~ место. **3.** фиг. **а.** *који одаје претерану узнемирености, узбуђености; врло јак, претеран:* ~ стање, ~ очекивање, ~ жудња, ~ немир. **б.** *који показује велику ужурбаност, нестрпљивост:* ~ настајање.

гро̀зничавац, -а̄вца м *онај који је грозничав, болесник који има грозницу.*

гро̀зничаво прил. *као у грозници; узнемирено, узбуђено; ужурбано:* ~ дрхтати, ~ грабити, ~ радити.

гро̀зничаво̄ст, -ости ж *грозничаво стање; узнемиреност, нервоза; ужурбаност, нестрпљивост.*

гро̀зничина ж *аугм. и пеј. од грозница.*

гро̀зничкӣ, -а̄, -о̄ *в. грозничнӣ.*

гро̀зничнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на грозницу, који потиче од грознице:* ~ ватра, ~ бунцање, ~ жар.

гро̑зно и **гро̏зно** прил. **1.** *на грозан начин, страшно, ужасно, језовито:* ~ се смејати, ~ изгледати, ~ бити (некоме), ~ се провести. **2.** разг. *претерано, много (о нечем неповољном):* ~ глуп, ~ скупо, ~ настрадати, ~ пуцати.

гро́зно̄ст, -ости ж *в. грозота.*

грозо̀вит, -а, -о *који је пун грозе, ужаса, грозан, ужасан, језовит, страшан:* ~ смрт, ~ призор.

грозо̀вито прил. *грозно, ужасно, страшно:* ~ јаукати.

грозо̀вито̄ст, -ости ж *особина онога који је грозовит, онога што је грозовито, страхота, ужас.*

грозо̀мора ж *стање грозе; грозота, ужас.*

гро̏зомо̄ран и **грозо̀мо̄ран,** -рна, -о **1.** *који мори, мучи грозом, пун грозоморе, грозан, ужасан, страшан:* ~ страх, ~ смрт. **2.** *врло велики, огроман; страховито јак; ужасан, страшан:* ~ брзина, ~ ударац.

гро̏зомо̄рно и **грозо̀мо̄рно** прил. *на грозоморан начин, страшно, ужасно, страховито јако:* ~ викати, ~ урлати, ~ завијати.

грозомо́рно̄ст, -ости ж *особина онога што је грозоморно.*

грозо̀та ж **1.** *особина онога што је грозно, ужас, страхота:* ратне грозоте. **2.** *осећање грозе, страха:* слушати нешто са грозотом.

гро̀кнути, гро̀кне̄м *свр. према гроктати.*

гро̏ко̄т, -ота м оном. **1.** *глас свиње, гроктање, роктање.* **2.** *гракташе.* **3.** *грохот, кикотање.*

гро̏ктав, -а, -о **1.** *који грокће (о свињи).* **2.** *сличан гроктању, гласан и испрекидан, грохотан (о смеху).*

гро̏ктаво прил. *слично гроктању, грокћући; грохотом:* ~ рећи, ~ се смејати.

гро̀ктати, гро̏кће̄м несвр. непрел. оном. **1.** *испуштати гласове „гро", „грок", роктати (о свињи).* **2. а.** *смејати се гласно и испрекидано, кикотати се, грохотати.* **б.** *гласно, испрекидано и тешко дисати, соптати; хркати.* **3.** *учестано пуцати, грувати (о ватреном оружју).* **4.** *в. гракташи.*

гро̑м и **гро̏м,** гро̀ма м (мн. гро̀мови) **1. а.** *нагло пражњење електричног набоја између облака̄ или између облака и земље праћено блеском (муњом) и снажним треском, праском (грмљавином); тресак, прасак који настаје услед тога, грмљавина:* прасак грома, удар грома. **б.** фиг. *јак прасак, тресак, пуцањ:* ~ топова. **2.** фиг. *неочекивано, сензационално, обично непријатно изненађење.* – Та вест је била гром за њих. **3.** (у атрибутској служби) **а.** *силан, моћан; изврстан:* ~ јунак, ~ девојка. **б.** *јак, жесток:* ~ ракија (Ракија је гром). • **~ и пакао! сто му громова!** *псовка у љутњи.* **~ те убио (спалио)** нар. *у клетви: дабогда умро.* **као ~** 1) *јак, жесток (о пићу).* 2) *сигуран, поуздан (нпр. о обећању, тврдњи).* **као ~ из ведра неба** *сасвим неочекивано, изненада, изнебуха (обично о гласу, вести).* **као громом ошинут (ударен, поражен** и сл.) *пренеражен, забезекнут, запањен (од чуда, страха).* **неће ~ у коприве** ир. *не прети опасност ономе ко не вреди, ко је безначајан.*

грома́да (гро̀мада) ж **1. а.** *планински масив који штрчи у рељефу; магматска маса, стена великих димензија и неправилног облика:* ~ Козјака. **б.** *велики комад стене, камена, велики камени блок.* **2. а.** *оно што има велику масу, огромне димензије, грдосија; гомила, хрпа:* ~ од куће, ~ од човека, ~ од десет спратова, ~ меса. **б.** *велики број, велика скупина, мноштво:* ~ списа, ~ облака.

гро̀ма̄дан, -дна, -о **1. а.** *који се односи на громаду, који има изглед громаде, масиван:* ~ стена, ~ планина, громадни масив. **б.** *који је из једног комада:* ~ камен. **2.** *који има велику масу, који је великих димензија, огроман, крупан, гломазан; кршан, снажан:* ~ зграда, ~ ормар, ~ комад, ~ човек, ~ девојка.

гро̀мадаст, -а, -о *који је сличан громади, масиван; крупан:* ~ шума, ~ девојка.

гро̀ма̄дно прил. *у облику громаде, као громада; у гомили:* ~ се дизати, ~ се скупити.

гро̀ма̄дно̄ст и **грома́дно̄ст,** -ости ж *особина онога што је громадно, масивност.*

гро̑мак и **гро̀мак,** -мка, -о **1. а.** *који снажно одјекује, који се пролама, разлеже, веома гласан, бучан:* ~ глас, ~ вика, ~ ларма, ~ свађа. **б.** *који одаје такве звуке, гласове:* громки бубањ, громки топови. **в.** *који се врши, испољава са много буке и ларме, бучан:* ~ свечаност, ~ славље. **2. а.** *пун оштрих речи, оштар, жесток, категоричан:* ~ осуда, ~ критика. **б.** *бомбастичан, звучан:* ~ фраза, ~ изјава. **3.** фиг. *јак, жесток:* ~ пиће.

гро̑мби, -ија м енгл. **а.** *врста дебелог тешког штофа од кога се шију зимски капути; капут од тога штофа.* **б.** (у полусложеницама, у атриб. служби, непром.) *који је од такве тканине:* ~ штоф, ~ капут.

гро̑мко прил. *громким гласом, звуком, веома гласно:* ~ викнути, ~ одјекнути, ~ запевати.

гро̑мко̄ст, -ости ж *особина онога што је громко, силина (гласа, звука).*

громо̀битан, -тна, -о *који је изложен ударима громова, који бију, туку громови:* ~ стена, ~ планина.

гро̑мобра̑н м *направа за заштиту зграда, електричних водова и постројења од удара грома, која се састоји од шиљате металне шипке и уземљивача за спровођење муње у земљу.*

гро̑мобра̑нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на громобран:* ~ шиљак.

гро̀мо̄ван и **гро̏мо̄ван,** -вна, -о **1.** *који одјекује као гром; силовит, снажан као гром:* ~ пуцањ, ~ глас, ~ удар. **2.** (одр.) **а.** *који се односи на гром, који потиче од грома:* ~ непогода, ~ тресак, ~ муња. **б.** *који баца, пушта громове, који управља громовима:* ~ Зевс, ~ св. Илија.

громо̀вит, -а, -о **1.** *који одјекује као гром, веома јак, громак (о гласу, звуку):* ~ глас, ~ тресак, ~ прасак, ~ поклик, ~ реч. **2. а.** *који говори громко, ватрено:* ~ говорник. **б.** *пун оштрих речи, израза, оштар, категоричан:* ~ осуда, ~ критика, ~ изјава. **в.** *претерано наглашен, бучан, громогласан, бомбастичан:* громовити национализам. **г.** *који оставља снажан утисак, изванредан, силан:* ~ храброст.

громо̀вито прил. *громовитим гласом, гласно попут грома, громко:* ~ викнути, ~ рикати, ~ пуцати.

громо̀вито̄ст, -ости ж *особина онога који је громовит, онога што је громовито.*

гро̀мо̄внӣк м **1.** мит. *онај који, по народном веровању, управља и удара громовима:* ~ св. Илија, ~ Зевс. **2.** фиг. *силник, моћник, властодржац; тиранин.*

гро̀мо̄вница ж песн. (у атрибутској служби, уз именице стрела, муња) *која убија као гром.*

гро̀мо̄вничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на громовнике, који је као у громовника:* ~ глас.

гро̀мо̄внички прил. *као громовници, попут громовника:* ~ повикати.

гро̀мо̄вно прил. *на громован начин, као гром, веома громко:* ~ клицати.

гро̑мово̄д и **гро̏мовод,** -ода м *в. громобран.*

гро̀мовскӣ, -а̄, -о̄ *који је сличан грому, који је као гром, громовит:* ~ глас, ~ пуцањ.

гро̀мовски прил. *слично грому, као гром, громовито:* ~ викати, ~ пуцати.

громо̀гласан, -сна, -о **1.** *веома гласан, звучан као гром, громак, громовит:* ~ крик, ~ пуцањ, ~ одобравање. **2.** *пун бомбастичних, крупних речи, израза, звучан, бомбастичан:* ~ фраза.

громо̀гласно прил. *веома гласно, громким, громовитим гласом:* ~ рећи, ~ узвикнути, ~ одјекнути.

громо̀гласно̄ст, -ости ж *особина онога који је громогласан, онога што је громогласно, громкост.*

громо̀носан, -сна, -о ков. **а.** мит. *који носи громове, пун громова, громовни:* громоносни Перун, громоносна кола. **б.** *пун електрицитета из кога настају громови (о облацима).*

громоно́сац, -сца м ков. *облак који доноси громове.*

громопу̀цате̄лан, -лна, -о ир. *громак, громогласан; препун звучних речи, бомбастичан:* ~ наслов, ~ критика, ~ фраза.

громопу̀цате̄лно прил. ир. **а.** *одвећ гласно, громко; бомбастично:* ~ одговорити. **б.** *силно, јако:* ~ се заљубити.

громопуцатељ- *в. громопуцател-.*

гро̏мо̄р, -ора м оном. *хука, бука; тутњава, грмљавина:* ~ водопада, ~ топа, ~ млина.

гро̏мо̄ран, -рна, -о **1.** *громак, громогласан, бучан:* ~ глас, ~ смех, ~ песма. **2.** *врло велик, огроман, горостасан:* ~ стена.

громо̀рити, -ӣм несвр. непрел. [гл. им. громо̀рēње с] **1.** *производити громор, хучати, бучати, тутњати, грмети.* **2.** фиг. *говорити оштро, викати, грмети.*

гро̏мо̄рно прил. *громогласно, громко, бучно:* ~ звонити, ~ рикати.

гро̏мо̄т м *в. громор.*

гро̏мо̄тан, -тна, -о *в. громоран.*

громо̀тати, гро̀мо̄ћēм несвр. непрел. *в. громорити.*

гро̏мо̄тно прил. *в. громорно.*

грому̀љица ж (вар. грумуљица) **1. а.** *лоптица неке згрудване масе, грудвица, груменчић:* ~ брашна. **б.** *мали задебљали зрнасти израштај на ткиву, квржица, брадавичица:* громуљице на јетри, громуљице на језику. **2.** *ларва, јаје пантљичаре, бобица.*

грому̀љичав и **грому̀љичаст,** -а, -о (вар. грумуљичав и грумуљичаст) **1.** *пун громуљица; зрнаст:* ~ брашно, ~ мед. **2.** *в. бобичав:* ~ месо.

гро̀нӣк, -и́ка м *доњи део врата код свиње и говечета; месо и сланина са тога дела.*

гро̂ница ж бот. *род зељастих биљака* Lepidium *из ф.* Brassicaceae.

гро̏ња ж **а.** *гранчица са више цветова или плодова у облику грозда, кита:* ~ трешања, ~ шљива, ~ лешника. **б.** бот. *гроздаста цваст, цват са цветовима у истој висини, а са различитом дужином петељки.*

гро̏њаст, -а, -о *који је као гроња, сличан грозди, гроздаст.*

гро̏њасто прил. *у облику гроње, као гроња, гроздасто.*

грон̏ѐтина ж *аугм. од гроња.*

гро̏њица ж *дем. од гроња.*

гро̂-пла̂н м (лок. -пла́ну) филм. *оно што је снимљено, што се снима из непосредне близине, снимак изблиза, увеличан детаљ неке сцене:* снимати сцену у гро-плану.

гро̀пчић, -а и **гро̀пчӣћ,** -и́ћа м *дем. од гроб.*

гро̀сист(а), -ē м (мн. -сти) фр. *трговац на велико, велетрговац.*

гроси̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на гросисте, великотрговачки:* ~ трговина, ~ пијаца, ~ цена.

гроси̏стички прил. *на велико:* трговати ~.

гро̀систкиња ж *трговкиња на велико; жена трговца на велико.*

гро̀теска ж (дат. -ки и -сци; ген. мн. -кӣ) итал. **1.** *приказивање људи, животиња или предмета у књижевности и уметности у неприродном, изобличеном и комичном облику; уметничко (обично књижевно) дело таквог карактера:* позоришна ~, политичка ~, ~ обичаја и прилика. **2.** *фантастични украси живoтињских, биљних и других облика.* **3.** *чудан, претерано комичан призор или ситуација:* егзалтиран до гротеске, прећи у гротеску. **4.** *комична, гротескна фигура:* претворити се у гротеску.

гро̀тескан, -скна, -о *који се односи на гротеску, који има обележја гротеске, грубо комичан, карикиран:* на ~ начин, ~ претеривање, гротескни покрети, ~ фигура.

гро̀тескно прил. *на гротескан начин, као у гротески, изобличено, неприродно, претерано комично:* ~ изобличен, деловати ~, изгледати ~.

гро̀тескно̄ст, -ости ж *особина онога што је гротескно.*

гро̏тласт, -а, -о *који је као гротло:* ~ брдо.

гро̀тлен, -а, -о *који се односи на гротло.* • **гротлени гас (плин)** *нискокалорични горивни гас који се добија при производњи гвожђа у високој пећи.*

гро́тло с (ген. мн. гро́тлā) **1. а.** *отвор вулкана, кратер.* **б.** *већи отвор који зјапи, ждрело, грло; уста:* ~ пећине, ~ рудника, ~ јаме, ~ топа. **в.** *отвор на палуби брода за укрцавање и искрцавање терета.* **2.** *в. грлић (1):* ~ ћупа. **3.** *кланац, теснац, ждрело; бездан, понор.*

гро̏ф, гро̀фа м нем. (мн. гро̀фови) **а.** *племићка титула у феудалном друштву (по рангу изнад барона), коју су носили припадници највишег племства.* **б.** фиг. *отмен господин;* ир. *господичић.* • **живети као ~** *живети у благостању, уживати.*

гро̀фић, -а и **гро̀фӣћ,** -и́ћа м *млади гроф; грофов син.*

гро̀фица ж *грофова жена или кћи.*

гро̀фичица ж *дем. и хип. од грофица; грофова кћи.*

грофо̀вија (гро̀фовина) ж *грофовски посед; област којом управља гроф.*

гро̀фовскӣ, -ā, -ō *који се односи на грофове, који припада грофовима, својствен грофовима:* ~ посед, ~ имање, ~ живот.

гро̀фовски прил. *као гроф, својствено грофовима; богато:* живети ~, плаћати ~.

гро̀фовство с **1.** *грофовска титула, грофовска част:* добити ~. **2.** *в. грофовија.*

гро̀хнути, гро̏хнēм свр. непрел. **1. а.** *изнемоћи, клонути (обично од старости), оронути.* **б.** *постати трошан, склон паду, овештати (нпр. о кући).* **2. а.** *срушити се, сурвати се, пасти, треснути на тло.* **б.** *разбити се уз прасак, распрснути се, прснути у комаде.* **в.** *крцнути, зазвечати (о костима).* **г.** *грунути, пући.* **3. а.** *нагло потећи, линути, ударити (о сузама, киши и сл.).* **б.** *нагло, грохотом се засмејати, ударити, прснути у смех.*

гро̏хот и **гро̏хо̄т** м **1.** *гласан, бучан, громак смех, кикот:* ударити у ~, смејати се грохотом. **2. а.** *тутњава, лупа, тресак, прасак; звекет, звецкање:* ~ грмљавине, ~ пушака; ~ шљунка, ~ бисера.

гро̏хотав, -а, -о *в. грохотан.*

гро̏хотан, -тна, -о *одвећ гласан, бучан, громак (обично о смеху):* ударити у ~ смех.

грохо̀тати, гро̀хо̄ћēм несвр. непрел. **1.** *смејати се грохотом, из свег гласа, громко.* **2. а.** *звечати, звецкати, кврцкати; лупкарати, тандркати, шкрипати (о костима, точковима кола и др.).* **б.** *тутњати, трештати; брујати, хучати (о ватреном оружју, грмљавини, колима, валовима итд.).* ■ **~ се** *в. грохотати (1).*

гро̏хотно прил. *грохотом, грохоћући, громко:* ~ се смејати.

грохо̀тнути (се), гро̀хотнēм (се) *свр. према грохотати (се).*

гро̏це и **гро̀це** с песн. *дем. и хип. од грло.*

гро̏ш, гро̀ша м нем. (инстр. гро̀шем; мн. гро̀шеви, ген. гро̀шēвā, уз бројеве и количинске прил. најчешће гро́шā) **1. а.** *ковани новац различите вредности у разним земљама (у Србији до 1918. год. никлени новац од 20 пара; у Хрватској 10 филера; сребрни новац који се ковао почев од средњег века у Француској, Мађарској, Италији, Чешкој, Турској; данас новчана јединица у*

Аустрији (стоти део шилинга) и Пољској (стоти део злота). **б.** *ситан новац уопште, новчић, пара.* – Остао сам без иједног гроша. **2.** *мрља, пега, шара (облика и величине гроша (1)):* црвени грошеви на лицу. • **чаршијски** ~ ист. *турски грош (у вредности од 10 пара) који је био у оптицају у Србији за владе кнеза Милоша.* **за свој** ~ *за свој рачун; за своје лично задовољство.* **не да(ва)ти ни гроша за нешто** *нимало не ценити, не поштовати.* **ни гроша (ни пола гроша)** *ништа (не вреди, не би дао, нема).* **то није чист (прави)** ~ *то нису чисти послови, није ствар, посао као што треба.* **три за** ~ шатр. *дедер ако смеш! уплашио си се, бојиш се.*

грошаст, -а, -о *који има шаре, мрље величине и облика гроша:* ~ коњ, ~ образ, ~ кожа.

грошић, -а и **грошић,** -ића м **1.** *дем. и хип. од грош.* **2.** *ситан кован новац уопште, пара.*

грошићак, -ћка м *дем. и хип. од грош.*

грошчић, -а и **грошчић,** -ића м *дем. и хип. од грош.*

гртати, грћем несвр. прел. **а.** *скупљати на гомилу неку ситку, зрнасту материју, згртати; нагртати:* ~ песак, ~ снег, ~ земљу. **б.** фиг. *стицати, зарађивати у великим количинама, гомилати:* ~ новац, ~ материјална добра.

гру ином. (често поновљено) *узвик за подражавање грувања, пуцања (ватреног оружја), ударања у нешто, лупњаве и сл.*

груб, груба, -о (комп. грубљи) **1. а.** (о материјалима, одн. предметима од тих материјала) *храпав, оштар; недовољно обрађен, невешто израђен:* ~ штоф, ~ сукно, ~ хаљина, ~ столњак, ~ кожа, ~ хартија, ~ даска. **б.** *недотеран, несавршен (о начину израде):* ~ обрада, ~ израда. **в.** *који се налази у свом природном, непрерађеном стању, сиров:* ~ камен, ~ сировина. **г.** *који је крупније зрнасте структуре, крупно млевен, неиситњен, оштар:* ~ песак, ~ брашно. **д.** *крут, несавитљив, оштар:* ~ вуна, ~ брада, ~ чекиња, ~ четка. **ђ.** *који је без финоће, без нежности, који делује оштро, строго (о лицу и цртама лица).* **е.** *храпав, дубок (о гласу, звуку).* **2. а.** *прост, неотесан, неуглађен, некултуран, примитиван:* ~ човек. **б.** *суров, свиреп, немилосрдан, бруталан:* ~ отац, ~ сила. **в.** *који делује немилосрдно, сурово:* грубе прилике живота, ~ неправда, ~ дискриминација, ~ уплитање у туђе ствари. **г.** *простачки, непристојан, увредљив (о речима и сл.):* ~ псовка, ~ шала, ~ увреда. **д.** *суров; ружан, опор:* ~ стварност, ~ сан. **3.** *који изискује много физичког напора, одвећ тежак, напоран (о послу, раду).* **4.** *израђен, изложен у главним цртама, укратко изложен, приближан, овлашан, сумаран, непотпуно разрађен:* ~ скица, груби план, ~ процена, у грубим цртама (потезима). **3. а.** *крупан, претеран, лако уочљив, очигледан:* ~ грешка. **б.** *тежак, недопустив:* ~ прекршај, ~ повреда закона (дужности).

грубети јек. **грубјети,** -бим несвр. непрел. *постајати груб, губити финоћу, осетљивост, нежност, лепоту (нпр. о лицу, чулима, одн. човеку).*

грубијан, -ана м *груб, неотесан човек, простак; суров човек, дивљак.*

грубијанка ж *груба, неотесана, проста женска особа, простакуша; сурова жена, дивљакуша.*

грубијански, -а̄, -о̄ *који се односи на грубијане, својствен грубијанима:* ~ поступак.

грубијански прил. *на грубијански начин, грубо, простачки, дивљачки:* ~ поступити.

грубијанство с *особина онога који је грубијан, грубост, суровост, неотесаност, грубијански поступак, грубијанско поступање.*

грубијанштина ж *в. грубијанство.*

грубити, грубим несвр. *чинити грубим, ружним, наргђивати:* ~ лице.

грубјети *в. грубети.*

грубо прил. *на груб начин* **1.** *сурово, простачки, дивљачки:* ~ поступати, ~ одговорити. **2.** *непажљиво:* ~ руковати, ~ управљати (машином). **3.** *недотерано, недовољно обрађено:* ~ отесано дрво, ~ оклесан камен, ~ омалтерисано, ~ израђен. **4.** *у грубим цртама, приближно, отприлике:* ~ проценити, ~ израчунати, ~ скицирати. **5.** *недопустиво много:* ~ кршити закон, ~ повредити дужност, ~ грешити.

грубòлик, -а, -о *који има грубо лице, груб лик.*

грӯбо̄ст, -ости ж **а.** *особина онога који је груб, онога што је грубо, неотесаност, простота, суровост.* **б.** *груб поступак; груба реч.*

грубоћа ж *в. грубост.*

грувалица ж (м) *в. бубалица.*

грувати, грувам несвр. непрел. (прел.) **1. а.** *јако, громко пуцати, праштати (о топу, бомби, грому и др.).* **б.** *јако се чути, разлегати се, одзвањати, трештати (о музици, звонима и сл.).* **2. а.** *ударати, лупати тако да одјекује:* ~ у леђа, ~ у капију. **б.** *дувати великом снагом, с великим налетима, ударима, шибати (о ветру, кошави).* **3.** прел. ђач. *учити напамет, механички, бубати:* ~ лекције. ■ ~ **се** *ударати се, тући се (обично у груди јадикујући због своје несреће).*

груда ж **1.** *в. грудва (1):* ~ снега. **2. а.** *в. родна груда.* **б.** (обично са допуном: земље) *тло, земљиште, територија.* • **родна (рођена)** ~ *родни крај, завичај, домовина.*

грудав, -а, -о *који је пун груда, грумења, цомбаст:* ~ земља, ~ орање.

грудавост, -ости ж *особина онога што је грудаво.*

грудаст, -а, -о *в. грудваст.*

грудасто прил. *у облику грудви, грудвица:* изгледати ~.

грудат, -а, -о *који има велике, развијене груди, прсат:* ~ жена.

грудати (се), -ам (се) несвр. *в. грудвати (се).*

грудатост, -ости ж *особина онога који је грудат, прсатост.*

грудва ж (ген. мн. грудви (грудава)) **а.** *одваљен комад неке чврсте материје (земље, камена и др.) неправилног облика, грумен:* ~ земље, ~ руде. **б.** *лоптасто обликовани комад неке мекше материје (снега, сира и др.):* ~ снега, ~ сира. **в.** *громуљица, грудвица (у некој житкој материји).*

грудвав, -а, -о *пун грудава, цомбаст, грудав.*

грудваст, -а, -о *који је у облику грудве, лоптаст, заобљен:* ~ корен; грудвасте дојке.

грудвати се, -ам се несвр. **1.** уз. повр. *гађати један другог грудвама снега.* **2. а.** *претварати се у грудве; дробити се у грудве (нпр. о земљи).* **б.** *згрушавати се, грушати се (нпр. а млеку).*

грудветина ж *аугм. од грудва.*

грудвица ж *дем. од грудва.*

грудвичав, -а, -о **1.** *пун грудвица:* ~ орање. **2.** *који је у облику грудвице, гомоља:* ~ корен.

грудетина ж *аугм. од груда.*

груди, груди ж мн. **1. а.** *предњи део човечијег и животињског трупа од врата до трбуха:* голе ~. **б.** *унутрашњи органи у томе делу тела:* прободи у грудима, болови у грудима. **в.** фиг. *унутрашњост, дубина:* у грудима земље. **г.** фиг. *унутрашњи, емоционални човеков свет, душа, срце:* човек широких груди, патња у грудима, вапај из груди. **2.** *дојке у жене; недра:* обле ~, бујне ~, опуштене ~. **3.** *вита ребра, доњи мекани грудни део закланог говечета припремљен за јело:* јунеће ~, пуњене ~. **4.** *предњи део кошуље, хаљине који покрива груди (1а), предњица:* штиркане ~. • **кокошије (пилеће)** ~ мед. *деформисани грудни кош код детета (услед рахитиса),* pectus carinatum. **голим грудима (јуришати, навaљивати** и сл.) *ненаоружан, слабо наоружан (излагати се опасности).* **из (дна, дубине) груди** *из свег срца, искрено.* **бусати се (грувати се, бити се** и сл.) **у** ~ *разметати се својим заслугама, јунаштвом и сл.* **њему пуне** ~ *каже се кад је неко весео, расположен.* **пасти (некоме) на** ~ *пасти неком у загрљај.* **привити (пригрлити** и сл.) **на** ~ 1) *загрлити.* 2) *срдачно, пријатељски прихватити.* **срце да му искочи из груди** *каже се кад је неко јако узбуђен.* **човек широких груди** *широкогруд човек, човек који има много разумевања за друге; племенит човек.* **човек уских груди** *ускогруд човек, који нема разумевања за друге.*

грудица ж *дем. од груда.*

грудичав, -а, -о *пун грудица.*

грудичавост, -ости ж *особина онога што је грудичаво.*

грȗдни̑, -ā, -ō **1.** *који се односи на груди, који припада грудима:* ~ кост, ~ кош, ~ дупља. **2.** *који се односи на плућа, плућни:* ~ болест, ~ жлезда. **3.** *који долази из груди, који је ниског регистра, дубок (о гласу).*

грȗдни̑к м *в. грудњак.*

грȗдница и **гру́дница** ж анат. *в. грудњача.*

грȗдња̄к, -а и **грỳдња̄к,** -а́ка м **1.** *прслук без рукава постављен крзном или вуном.* **2. а.** *део женског доњег веша који придржава, стеже груди, прслуче.* **б.** *стезник за грудни кош.* **3.** *део ама, каиш постављен крзном који се ставља коњу преко груди, напрсњак*[2].

гру́дњача ж анат. *грудна кост, предња кост у грудима за коју су везана ребра,* sternum.

грудња̀чић м *дем. од грудњак.*

грȗдобо̄лан и **грудȍбо̄лан,** -лна, -о *који болује од грудобоље, туберкулозан.*

грȗдобо̄лни̑к и **грудȍбо̄лни̑к** м *онај који болује од грудобоље, туберкулозни (плућни) болесник.*

грудȍбоља ж мед. нар. *грудна, плућна болест, плућна туберкулоза.*

грȗдобра̄н м **а.** воj. *насип, бедем, зид или неки други заклон од непријатељске ватре.* **б.** *одбрамбена тврђава.*

грȗдобра̄нски̑, -ā, -ō *који се односи на грудобран:* ~ земља.

грȕме̄н, -ена м (мн. грȕмени и грȕменови; зб. им. грȕме̄ње с) *комад (обично мањи) неке материје, грудва:* ~ земље, ~ соли, ~ шећера.

груме́нак, -нка м *дем. и хип. од грумен.*

грȕменаст, -а, -о *в. грудваст.*

грумѐнчић, -а и **грумѝчак** (груме́чак), -чка м *дем. од грумен.*

грумỳљица ж *в. громуљица.*

грумỳљичав и **грумỳљичаст,** -а, -о *в. громуљичав.*

грȕнд м нем. *основна боја, основни премаз преко којег се наносе друге боје.*

грȕнт м нар. или рег. нем. **1.** *земља која припада једном власнику, земљишни посед.* **2.** *в. грунд.*

грỳнто̄вни̑, -ā, -ō нар. или рег. *који се односи на грунт (1), земљишни, катастарски:* грунтовне књиге; ~ уред.

грỳнто̄вница ж арх. **1.** *земљишна књига у којој су уписани подаци о непокретном имању, његовом власнику, дуговима и др.* **2.** *уред у коме се воде земљишне књиге.*

грỳнто̄внича̄р м арх. *службеник који води земљишне књиге, грунтовнице.*

грỳнто̄вни̑чки̑, -ā, -ō арх. *који се односи на грунтовницу.*

грỳнто̄вно прил. *путем грунтовнице, земљишне књиге, у земљишним књигама:* ~ завести, ~ уписати.

грȕнути, -не̄м свр. непрел. (прел.) **1. а.** *снажно, громко пући (о ватреном оружју, експлозиву, грому и сл.).* **б.** *снажно зазвонити, забрујати; снажно засвирати, затрештати.* **2.** (у нешто, у некога, нешто, некога) *снажно ударити, лупити нечим; треснути (неким или нечим) о нешто:* ~ песницом у леђа, ~ у врата; ~ некога о зид. **3.** *пасти, срушити се с треском, треснути:* ~ о земљу. **4. а.** *почети нагло падати, пљуснути, ударити (о киши, грȁду и сл.); нагло потећи (о сузама).* **б.** *избити, ударити нагло и снажно (о ветру, олуји).* **5. а.** *изненада доћи, банути, хрупити; јурнути:* ~ у собу. **б.** *навалити, нагрнути (у великом броју):* ~ са свих страна, ~ улицом. **в.** *јурнути у напад, напасти, насрнути, јуришати:* ~ на непријатеља. ■ **~ се** *ударити се, лупити се снажно (у прса).* • **~ у смех (у плач)** *ударити у смех (плач), почети се јако смејати (плакати).*

грȕпа и **грỳпа** ж (ген. мн. грȗпа̄ и гру́па̄) фр. **1. а.** *више лица, животиња или предмета окупљених на једном месту, скуп, скупина, гомила:* ~ деце, ~ студената, ~ паса, ~ кућа, стајати у групи. **б.** *више лица које везује заједничко политичко, идеолошко, научно, уметничко и др. убеђење или заједнички друштвени, професионални и сл. интерес, одн. исти циљ, задатак и сл.:* политичка ~, партијска ~, студијска ~, ~ научника, читалачка ~, позоришна ~. **в.** *скуп сродних бића или предмета који чине једну целину:* етничка ~, народносне групе, педагошка ~ предмета, посебна ~ минерала, ~ гуштера, сврстати у исту групу. **2.** *службенички платни разред, степен на службеничкој лествици звања и плата.* **3. а.** хем. *тешње повезани атоми у молекулу који као целина суделује у хемијским реакцијама:* алдехидна ~, кетонска ~. **б.** лингв. *два или више повезаних гласова:* консонантска ~, самогласничка ~. **в.** мат. *скупина елемената с асоцијативном међусобном везом, скуп:* теорија група, комутативна ~. • **интересна ~** *група грађана који наступају са заједничким интересом.* **крвне групе** мед. *групе у које су подељени људи према наследним својствима своје крви:* нулта крвна ~, АВ крвна ~.

група́ција ж **1.** пол. *већа друштвена или политичка група:* ~ друштвених делатности, интересна ~, страначка ~. **2.** *сврставање у групе, груписање.*

грỳпа̄ш, -а́ша м пол. *припадник уже политичке групе у једној странци, фракционаш.*

група́шити, грỳпа̄ши̑м несвр. непрел. [гл. им. група́ше̄ње с] *стварати подвојену, ужу групу у једној политичкој организацији, странци.*

грỳпа̄шки̑, -ā, -ō *који се односи на групаше, фракционашки:* ~ борба, ~ делатност.

грỳпа̄шки прил. *својствено групашима, с групашких позиција:* ~ деловати.

група́штво с *групашка делатност, групашење, фракционаштво; припадност подвојеној, ужој групи у једној партији.*

грỳписа̄но̄ст, -ости ж *стање онога што је груписано, окупљеност.*

грỳписати, -ише̄м (групѝрати, грỳпи̑ра̄м) свр. и несвр. прел. **1.** *окупити, окупљати у групу, групе, удружи(ва)ти:* ~ више области. **2.** *(по)делити у групе, разврста(ва)ти, распоредити, распоређивати (у групе):* ~ песме, ~ примере. ■ **~ се** *створити, стварати групу, ући, улазити у групу, удружи(ва)ти се.*

грȕпица и **грỳпица** ж *дем. од група.*

грȕпичица и **грỳпичица** ж *дем. од групица.*

грȕпни̑, -ā, -ō *који се односи на групу* **а.** *који припада групи:* групни интереси. **б.** *који се изводи у групи, заједнички:* ~ превоз, ~ излет, ~ терапија, ~ путовање, ~ портрет.

грȕпно прил. *у групи, заједно:* путовати ~.

групносвȍји̑нски̑, -ā, -ō *који се односи на групну својину:* групносвојински односи.

грȕповођа м ков. *предводник, вођа групе.*

грỳхати (се), грȗха̄м (се) несвр. *в. грувати (се).*

грȕхнути (се), -не̄м (се) свр. *в. грунути (се).*

грỳшав, -а, -о *који се груша; проградшан.*

грỳшавина ж *в. грушевина.*

груша́нак, -нка м *згрушана, усирена крв, угрушак.*

грỳшати се, -а̄м се несвр. **1.** *претварати се у згрушану материју, коагулисати се (о млеку, крви).* **2.** *постајати проседи, прогрушан (о коси, бради).*

грỳшевина ж *угрушано млеко од краве, овце или козе (првих дана по доношењу младунчета на свет).*

гр̏цав, -а, -о **1.** *који грца.* **2.** *који је праћен грцањем:* ~ плач, грцаве речи.

гр̏цаво прил. *грцајући, с грцањем:* ~ сисати, ~ кашљати.

гр̏ца̄ј м *наступ грцања, загрцавања; пригушени плач, јецај.*

гр̏цати и **грцати,** -а̄м несвр. непрел. **1. а.** *испрекидано, тешко дисати, гушити се при гутању, говору, у плачу и сл., при чему се чују пригушени грлени звуци (услед физичке сметње, препреке или узбуђења):* ~ у сузама, ~ од плача. **б.** фиг. *мучити се, патити се, злопатити се:* ~ под туђинском власти. **2.** *јецати, ридати.* • **~ у дуговима** *бити презадужен.*

грци̏зам, -зма м лингв. *грчка реч, израз или конструкција направљена по грчком узору и употребљена у неком другом језику.*

грцизи́рати, -и̏зӣрам св. и несв. прел. *наметнути, наметати некоме грчки језик, културу или грчку националност, (у)чинити Грком, Грцима.* ■ **~ се** *потпасти, потпадати под грчки утицај, примити, примати грчки језик, националност и културу.*

гр̑цнути, -нēм св. **1.** *св. према грцати (1а и 2).* **2.** *попити гутљај, гуцнути, сркнути.*

гр̑ч, гр̑ча м (инстр. гр̑чем (гр̑чом); мн. гр̑чеви) **1. а.** *невољно нагло и болно стезање мишића, спазам.* Ухватио га грч. **б.** (обично у мн.) *јаки болови изазвани грчењем мишића:* грчеви у желуцу, порођајни грчеви. **в.** мед. *назив за нека обољења праћена грчењем мишића:* срчани ~, грчеви код деце. **2.** *дрхтање мишића неког дела тела (обично у узбуђењу):* ~ у углу уста. • **у грчу** *без опуштености; напрегнуто.*

гр́чати, -чӣм несв. *пуштати глас карактеристичан за грлицу.*

Гр̏че, -ета с (супл. мн. Гр̏чићи м; зб. им. Гр̏чāд ж) *дем. од Грк; млад Грк.*

грчѐвит, -а, -о **1. а.** *који је праћен грчем, грчевима:* грчевити болови. **б.** *захваћен грчем, грчевима, који се грчи; скврчен:* грчевити прсти. **2.** *који као да настаје у грчу, јак и испрекидан:* ~ плач, ~ смех, ~ кашаљ. **3.** фиг. *врло јак и напрегнут, грозничав, очајнички:* ~ журба, ~ напор, ~ жеља.

грчѐвито прил. **а.** *у грчу, с грчем; као у грчевима:* ~ трзати ногом, ~ плакати. **б.** *јако, с највећим напором, напрегнуто; грозничаво, очајнички:* ~ се борити, ~ се бранити, ~ покушавати нешто.

грчѐвитōст, -ости ж **1.** *стање онога што је у грчу, грчевима:* ~ мишића. **2.** *претерана напрегнутост, грозничавост.*

гр̑чити, -ӣм несв. прел. [гл. им. гр̑чēње с] *снажно стезати, стискати; грчевито скупљати (делове тела):* ~ шаку, ~ руке, ~ лице. ■ **~ се а.** *скупљати се, стезати се због грча или као у грчевима (о телу, деловима тела); превијати се у грчевима:* ~ се од зиме, ~ се од болова. **б.** *савијати ноге у лежећем ставу:* ~ се у кревету.

гр̀чица ж бот. *лековита зељаста биљка* Menyanthes trifoliata *из ф.* Gentianaceae, *која расте на мочварним местима.*

Гр̑чка̄ ж (дат. Гр̑чкōј) *држава на крајњем југу Балканског полуострва.*

гр̑чкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на Грке и Грчку:* ~ језик, ~ филозофија, ~ привреда. **2.** *православни, ортодоксни (о вери).*

гр̑чки прил. *на грчки начин, као Грци, грчким језиком:* говорити ~.

гу̑ оном. *узвик за подражавање грлених гласова разних птица (голуба, грлице, гуске и др.) и гукања малог детета.*

гуа̀ва ж шп. бот. *суптропска воћка* Psidium guajava *из ф. мирте, жутог округластог сочног плода.*

гу̏ано м *в. гвано.*

гу̏ба ж **1. а.** мед. *тешка хронична заразна кожна болест изазвана бацилом* Mycobacterium leprae, *при којој се јављају чиреви, чворићи на кожи и пропадање ткива, лепра.* **б.** фиг. 1) *зло, пакост, поквареност:* човек пун губе. 2) пеј. *лош, зао, покварен човек, гад, неваљалац.* **2. а.** бот. *род гљива* Fomes, *с трајним дрвенастим плодиштима, које обично паразитирају на дрвећу.* **б.** *врста букове гљиве* Polyporus (Fomes) fomentarius, *од које се добија труд за кресање ватре; труд за кресање ватре.*

гу̏бав, -а, -о **а.** *који је заражен губом, болестан од губе, лепрозан.* **б.** фиг. 1) *покварен, зао; пакостан.* 2) *који је у бедном стању, јадан, бедан.*

гу̏бавац, -āвца м **а.** *болесник оболео од губе, лепре.* **б.** фиг. *гад, неваљалац; пакосник, злобник; лицемер.*

гу̏бавица ж **1. а.** *болесница оболела од губе, лепре.* **б.** фиг. *пакосница, злобница; лицемерка.* **2.** зоол. **а.** *у мн.: породица жаба храпаве, брадавичасте коже* Bufonidae, *крастаче (у јд.: жаба из те породице).* **б.** *назив за неке врсте гуштера мацаклина (гекона):* 1) *гуштер* Hemidactylus turcicus, *који живи у Далмацији.* 2) *врста гуштера* Tarentola mauritanica, *који се помоћу плочица на прстима држи на глаткој подлози.*

губа́вко м *в. губавац.*

гу̏бавōст, -ости ж *стање болесника оболелог од губе.*

гу̏бāр м зоол. (и у изр. **~ главоња**) *врста ноћног лептира* Lymantria dispar *из пор. прелаца* (Lymantridae), *чија се гусеница храни лишћем храста, воћака и другог лишћарског дрвећа, наносећи велике штете.*

гу̏баст, -а, -о *који је сличан губи (2б), труду:* ~ алга.

гу̏бати, -āм несв. прел. (обично у клетви) *заражавати губом, лепром, чинити да неко, нешто добије губу;* фиг. *уништавати, упропашћивати, сатирати.* ■ **~ се** (обично у клетви) *добијати губу, лепру, постајати губав.*

гу̏бер м *дебео покривач изаткан од грубе вуне.* • **пружати се (простирати се) према губеру** *живети и радити, поступати према својим могућностима.* **пружати се (простирати се) преко губера** *покушавати нешто (постићи, урадити) изнад својих стварних могућности.*

губѐрина ж *аугм. и пеј. од губер.*

губѐрчић м *дем. од губер.*

губѐрнāтор м лат. ист. **а.** *старешина губерније у царској Русији.* **б.** *управник губерније (2).* • **генерални ~** *у царској Русији губернатор једне или више губернија са већом војном и административном влашћу.*

губѐрнāторица, губѐрнāтōрка и **губѐрнāторовица** ж *губернаторова жена.*

губѐрнāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на губернаторе.*

губѐрнāторство с **1.** *звање, част, положај губернатора.* **2.** *област, покрајина којом управља губернатор, губернија.*

губѐрнија ж лат. ист. **а.** *већа административно-територијална јединица у царској Русији.* **б.** *административна област, покрајина, провинција.*

губѐрнијица ж *дем. и хип. од губернија.*

губѐрнӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на губернију.*

гу̏билац, -иоца м *онај који нешто губи; онај који је у нечему оштећен:* ~ парнице; уп. губитник.

гу̏билӣшнӣ, -ā, -ō *који се односи на губилиште.*

гу̏билӣште с *место где се извршава смртна казна; стратиште.* • **ићи као на ~** *ићи безвољно, одвећ нерасположено.*

гу̏бина ж *пеј. од губа.*

губи́так, -тка м (мн. губи́ци, ген. гу̏бӣта̄ка̄) **1. а.** *нестанак, престанак поседовања онога што се имало; оно што је изгубљено, што је пропало; штета:* ~ самосталности, ~ слободе, ~ угледа, ~ пензије, ~ вида, ~ права на нешто; жалити за губитком, накнадити ~, губици у привреди. **б.** *смрт, погибија:* ~ драге особе. **2.** *губљење, нестајање, смањење, дефицит:* ~ хранљивих састојака, ~ на тежини, ~ гвожђа у крви, ~ енергије. • **бити на (у) губитку** *имати губитак; губити, штетовати.* **~ на (у) тежини** *смањење тежине.* **нанети (некоме) губитке** вој. *побити више непријатељских војника у рату; нанети непријатељу материјалну штету (у ратном материјалу).* **претрпети губитке (губитак)** вој. *имати губитака у људству и материјалу у рату.* **пословати с губитком (с губицима)** *имати неуспех, штетовати у послу.*

губи̏та̄ш, -а́ша м жарг. *онај који послује с губицима, који штетује у послу, у производњи.*

гу̏бити, -ӣм несв. прел. (непрел.) [гл. им. гу̏бљēње с] **1.** (нешто, некога) **а.** *непажњом остајати без нечега што се имало, чиме се располагало (не знајући где се оно налази), затурати:* ~ ствари, ~ кључеве. **б.** *престајати поседовати нешто, располагати нечим:* ~ имање, ~ територију. **в.** *престајати бити у одређеном положају, статусу, бивати лишен неког положаја, статуса; престајати уживати одређено право, погодности:* ~ положај, ~ службу, ~ право гласа, ~ стипендију. **г.** *остајати без неког због његове смрти или трајног одвајања:* ~ децу, ~ пријатеља. **д.**

бивати лишен нечије везе, подршке, потпоре, ослонца: ~ другове, ~ присталице, ~ сараднике, ~ пређашње везе, ~ подршку. **ђ.** *пропуштати не обраћајући пажњу, превиђати, изостављати:* ~ речи, ~ слова у речи. **2.** (нешто) *не моћи више разазнавати или одређивати, пратити (пут, правац кретања):* ~ пут, ~ смер, ~ правац, ~ оријентацију. **3. а.** (нешто) *престајати имати нешто, бивати лишен нечега, остајати без нечега што је обухваћено субјектом, одн. што представља* 1) *део тела, организма, саставни део, елеменат нечега:* ~ длаку, ~ косу, ~ зубе, ~ хранљиве састојке, ~ влагу. 2) *физичка својства, способности, функције:* ~ чврстину, ~ боју, ~ еластичност, ~ снагу, ~ вид, ~ здравље, ~ апетит. 3) *духовне особине, стања:* ~ наду, ~ веру, ~ стрпљење, ~ разум, ~ присебност. 4) *уопште битна, значајна својства:* ~ вредност, ~ значај, ~ важност. **б.** (на (у) нечему или без допуне) *опадати, слабити, ићи наниже у погледу нечега:* ~ на квалитету, ~ на лепоти, ~ у погледу стила, ~ у тежини. **4. а.** (нешто, на нечем или без допуне) *трпети губитке материјалне или новчане, бити на штети, штетовати:* ~ на свињама, ~ много на берзи, ~ на воћу. **б.** (време и сл.) *некорисно трошити, допуштати да протиче узалуд; не користити, пропуштати:* ~ време, ~ дане, ~ сате; ~ прилику. **в.** (без допуне) *бити на штети.* – Много губиш што не идеш на утакмицу. **5.** (нешто, у (на) нечему или без допуне) *трпети неуспех, пораз, бивати поражен, побеђен (кад је реч о борби, сукобу, такмичењу у спорту, игри и сл.):* ~ битку, ~ парницу, ~ меч, ~ утакмицу, ~ на изборима, ~ на картама, ~ у шаху. **6.** (нешто) *остајати иза нечега што је измакло, не стизати, пропуштати:* ~ воз, ~ јутарњи аутобус. ■ **~ се 1. а.** *бивати затурен:* ~ се по џеповима (нпр. о новцу). **б.** *нестајати у превозу, ускладиштењу (о роби нпр.).* **2. а.** *скретати с одређеног пута, не знајући правац до циља, остајати без оријентације:* ~ се често у шуми, ~ се на путу. **б.** фиг. *одступати, удаљавати се од оног што је основно; губити мисао, јасност:* ~ се у причању. **3.** *престајати бити видљив, нестајати с видика (због великог удаљавања, залажења за (у) нешто, сливања са средином или позадином и сл.), нестајати; замицати:* ~ се у маси, ~ се иза угла. **4.** *нестајати, ишчезавати, пропадати (нпр. о говорима, обичајима, ношњи, духовним и др. особинама, лепоти).* **5.** *постајати неприметан, неизразит, неважан, безначајан у поређењу са нечим другим важнијим:* ~ пред нечијом лепотом. **6. а.** *престајати се чути, слабити и нестајати, замирати услед удаљавања или заглушивања (о звуку, гласу)* **б.** (о погледу) *пружати се, простирати се у даљину, у недоглед; не бити усредсређен на нешто; блудети.* **7. а.** *остајати без свести, добијати несвестицу, онесвешћивати се.* **б.** *престајати владати собом, остајати без присебности, самоконтроле:* ~ се од страха, ~ се од треме, ~ се у љутини. **8.** пеј. (у имп.) *одлазити, торњати се (обично у оштрој заповести).* • **~ висину** *нагло падати, пропадати (о авиону).* **~ главу** 1) *гинути.* 2) *не умети се снаћи, не сналазити се.* **~ живот** *гинути.* **~ живце (нерве)** *не моћи више владати собом, губити присебност, самоконтролу.* **~ из вида** *не узимати нешто у обзир, пренебрегавати.* **~ тло под ногама** *не бити више сигуран.* **~ у нечијим очима** *не бити више цењен, поштован као пре.* **ко губи има, право да се љути** *разумљиво је што се љути онај који губи у такмичењу, картању и сл.*

гу̏битни̑к м **а.** *онај који у нечему губи или је изгубио (нпр. у неком такмичењу, на суду и сл.).* **б.** *особа којој не идеу животу, која често доживљава неуспех.*

гу̏битнички̑, -а̄, -о̄ *који се односи на губитнике.*

гу̏бица ж **1.** *уста и ноздрве животиње, њушка.* **2.** пеј. **а.** *уста.* **б.** *усна, усница:* доња ~, горња ~, мљацкати губицама. • **дати (некоме) по губици** пеј. *ударити по лицу, ошамарити.* **држати губицу** фам. *ћутати, не одавати тајну.* **завезати (зачепити, запушити) губицу** 1) *ућутати, умукнути.* 2) (некоме) *ућуткати (некога), натерати некога да ћути.*

гу̏бичаст, -а, -о *који личи на губицу, њушку, сличан губици.*

гу̏бичасто прил. *у облику губице, њушке, слично губици:* ~ избочене чељусти.

губичѐтина и **гу̏бичина** ж *аугм. и пеј. од губица.*

гу̏бичица ж *дем. и хип. од губица.*

гувери́рати, -е̏ри̑ра̑м свр. и несвр. *(на)правити врло ситне наборе (на тканини, хартији и др.).*

гувернàду̑р, -у́ра м итал. ист. *заступник млетачке власти у доба протектората Млетачке републике над Црном Гором; касније општецрногорски старешина, најзначајнија личност после владике и митрополита, главар.*

гувернаду́рство с ист. **1.** *звање и част гувернадура.* **2.** *владавина, власт гувернадура.*

гувѐрна̑л, -а́ла м фр. *управљач, волан на бициклу или мотоциклу.*

гувернàнта ж (ген. мн. -нти̑ и -на̑та̑) фр. *домаћа приватна васпитачица, одгојитељица деце, приватна учитељица.*

гувернàнтица ж *в. гувернанта.*

гувѐрне̑р, -е́ра м (инстр. -е́ром) фр. **1.** *високи чиновник у колонијама Енглеске и Француске.* **2.** *шеф администрације, управне власти у савезним државама САД.* **3.** *највиши службеник у департманима Белгије и Шпаније.* **4.** *највиши руководилац, управник неке установе, обично банке:* ~ Народне банке.

гувѐрне̑рски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на гувернере.*

гувѐрне̑рски прил. *на начин гувернера̄; као у гувернера̄.*

гуверне́ровица ж *гувернерова жена.*

гуверне́рство с *управа, власт гувернера.*

гу̑г м оном. *глас сове.*

гугу́кати, гу̀гӯче̄м несвр. непрел. *в. гукати.*

гугу́кнути, гу̀гӯкне̄м *свр. према гугукати.*

гу̏гу̑т м оном. **1.** *глас гугутке, грлице, голуба и сл., гугутање.* **2.** фиг. *гукање мале деце; говор драге особе, миле, нежне, топле речи.*

гу̏гутав, -а, -о **1.** *који производи гугут, који се оглашава гугутом:* ~ јато. **2.** *сличан гугуту:* ~ глас, ~ смех.

гу̏гутаво прил. *слично гугуту, гукању:* ~ се насмејати.

гугу́тати, гу̀гӯће̄м несвр. непрел. *в. гукати.*

гу̏гутка ж (дат. -тки, ген. мн. -ки̑ (-а̄ка̄)) зоол. *птица* Streptopelia decaocto *из пор. голубова* (Columbidae), *која живи по насељима.*

гу̏гуткица ж *дем. и хип. од гугутка.*

гугу́тнути, гу̀гӯтне̄м *свр. према гугутати.*

гу̑д м песн. *звук гусала, уопште звук гудачких инструмената.*

гу̏дало с муз. *лучно савијени штап или палица са напетим струнама (од коњског репа), којим се свира на гудачким инструментима превлачењем преко жица.*

гу̏да̄ч, -ача м *свирач на гудачком инструменту (гуслар, виолиниста и др.).*

гу̏да̄чки̑, -а̄, -о̄ *који се односи на гудаче, на инструменте са гудалом, на којима свирају гудачи:* ~ инструмент, ~ квартет.

гу́дети јек. **гу́дјети,** гу́ди̑м несвр. непрел. [гл. им. гу́ђење с] **1.** *свирати на гудачком инструменту превлачећи гудалом преко жица:* ~ уз гусле. **2.** *производити звуке (о гудачким инструментима).* **3.** фиг. **а.** *певати, певушити (изговарајући речи као кад се пева уз гусле).* **б.** *говорити, причати (обично што непријатно или понављајући једно те исто).* **4.** *одавати, стварати отегнуте звуке, брујати, хучати; тутњети; шуморити, жуборити (нпр. о звонима, ветру, бури, грмљавини, реци).*

гу̏ди (обично поновљено) *узвик за ваބљење прасади.*

гу̏днути, -не̄м *свр. према гудети.*

гу̏дњава ж **1.** *гуђење; звуци, мелодија, свирка гудачких инструмената.* **2.** *отегнути звуци (хука, брујање, хујање, фијукање; тутњава):* ~ ветра, ~ топова.

гу̏дро̑н, -о́на м фр. **1.** *вештачки асфалт, добијен као остатак при дестилацији сирове нафте.* **2.** *хартија премазана катраном која служи за изолацију од влаге.*

гу̏дура ж *узана, дубоко усечена долина, кланац, клисура; врлетан, кршевит, тешко проходан предео.*

гу̏дураст, -а, -о *који је налик на гудуру, сличан гудури:* ~ јаруга.

гу̑жва ж (ген. мн. гу̑жвӣ) **1. а.** *смотуљак, сплет, клупко, гомилица нечега згњечено̄г, безобличног:* ~ конца, ~ сена, ~ сламе. **б.** *колут од уплетеног прућа, сламе и сл. којим се спајају поједини предмети или делови нечега (коље, вратнице и др.).* **2.** *комешање, метеж, гунгула, тискање, гурњава; гомила ускомешаног света:* изазвати гужву, изгубити се у гужви. • **хватати на гужву (ловити у гужви)** *настојати извући корист на брзину, у нечијој непажњи.*

гу̏жвара ж кув. *врста пите од кора које су местимично наборане, згужване, савијача са сиром и сл.*

гу̏жвати, -а̄м несвр. прел. **1.** *притискањем, гњечењем правити боре на нечему, чинити да оно изгуби уредан облик:* ~ мараму, ~ папир. **2.** фиг. разг. *халапљиво, похлепно јести:* ~ гибаницу. ■ **~ се 1.** *постајати згужван, борати се неуредно; бити склон борању (о тканини, одећи и сл.).* – Овај штоф се много гужва. **2.** *тискати се, гурати се:* ~ се око нечега.

гужвѐљав, -а, -о *згужван; наборан, збрчкан:* ~ лице.

гужвѐљати (се), -а̄м (се) несвр. *в. гужвати (се).*

гужвѐтина ж *аугм. од гужва.*

гу̑жвица ж *дем. од гужва.*

гу̑жња̄к м анат. *завршни део дебелог црева, гужње, гузно црево* rectum.

гу́жњӣ, -а̄, -е̄ *в. гузни.*

гу̑з м (мн. гу́зови) *једна половина стражњице.*

гу́за ж *дем. и хип. од гузица.*

гу̏зара ж пеј. **1.** *велика, дебела, гузица.* **2.** *жена дебеле гузице.*

гу̏зат, -а, -о вулг. *који је великих, дебелих гузова.*

гу̏зато̄ст, -ости ж *особина онога који је гузат.*

гу́зити се, гу̑зӣм се несвр. вулг. *савијати или извијати тело истурајући стражњицу, трћити се.*

гу̏зица ж вулг. **1.** *стражњица, задњица.* **2.** фиг. *особа слаба карактера, слабић.* **3.** *део меха који се затвара.* • вулг. **боли ме ~ (за то)** *баш ме брига, не тиче ме се то.* **дати некоме ногу у гузицу** *отерати, отпустити некога.* **пасти на гузицу** *в. пасти на дупе (под дупе).* **погодити као прстом у гузицу** *јако погрешити, омашити.* **чувати своју гузицу** *избегавати излагати се неприликама, опасностима.*

гузѝчара ж вулг. *в. гузара (2).*

гу̑знӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гузове и гузицу:* ~ црево, ~ кост.

гу́зоња м (мн. ж) вулг. *онај који има велике гузове, велику стражњицу.*

гу́ја ж (вок. гу̑јо) **1.** зоол. *у мн.: породица змија отровница са отровним зубом у горњој вилици* Elapidae *(у јд.: змија отровница).* **2.** фиг. **а.** *зла, подмукла особа.* **б.** *опасна и љута, жестока особа; неустрашив борац.* • **египатска ~** зоол. *врста кобре, египатска кобра* Naja haja. **црноврата ~** зоол. *врста кобре црног врата* Naja nigricollis. **пиштати (цвилети, цичати и сл.) као ~ у процепу** *цвилети, цичати врло болно; очајнички јадиковати, кукати.* **хранити (држати и сл.) гују у недрима** *помагати и подизати, неговати незахвалну особу, која учињено добро враћа злим.*

гу̏јавица ж зоол. *в. глиста.*

гујѐтина ж *аугм. и пеј. од гуја.*

гу́јин, -а, -о 1. *који припада гуји, који потиче од гује:* ~ ујед, ~ отров. **2.** *као саставни део ботаничких назива:* ~ трава, ~ зеље. • **~ чешаљ** зоол. *в. под чешаљ.*

гу̏јина ж *аугм. и пеј. од гуја.*

гу́јинскӣ, гу̏јӣнскӣ и **гу̏јињӣ, -а̄, -е̄** *в. гујски.*

гу̏јица и **гу́јица** ж *дем. и хип. од гуја.*

гу̏јичица ж *дем. од гујица.*

гу̑јскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гује; који је као у гуја, змијски;* фиг. *подмукао, опак:* ~ зуби, ~ поглед.

гу̑јски прил. *на гујски начин, подмукло, опако:* ~ погледати.

гу̑к м оном. **1.** *глас голуба, гугутке и сл., гукање; кратко оглашавање гукањем:* ~ голуба, ~ грлице. **2.** фиг. **а.** *грлени, још неартикулисани гласови деце.* **б.** *нежан, умиљат глас:* ~ заљубљених.

гу̏ка ж (дат. гу̏ки и гу̏ци) **1.** *отеклина, израслина, тумор на телу човека или животиње; квргасти израштај, кврга на дрвету, биљци.* **2.** *грумен, грудва, лоптица; гужва:* ~ качамака; ~ косе, ~ кудеље.

гу̏кав, -а, -о *који има гуке, квргe, прекривен гукама, квргав, чворноват:* ~ коњ, гукаве ноге.

гу̏каво̄ст, -ости ж *особина и стање онога који је гукав, онога што је гукаво.*

гу̏каст, -а, -о *који има облик гуке; прекривен гукама:* ~ оток, ~ израштај; гукасте ноге.

гу́кати, гу̑че̄м несвр. непрел. оном. **1.** *испуштати гласове „гу", „гу" (о голубу, гугутки и сл.).* **2.** фиг. **а.** *пуштати прве, још неартикулисане гласове (о деци која не знају још да говоре).* **б.** *нежно, мило, умиљато говорити; шапутати; певушити.*

гу̏кица ж *дем. и хип. од гука.*

гу́кнути, гу̑кне̄м 1. непрел. *свр. према гукати.* **2.** прел. разг. *рећи, изустити нешто, проговорити, изјаснити се (у ситуацији кад саговорник треба да изнесе свој став о нечему за њега непovoљном, деликатном).* – Гукни нешто.

гу̏ла̄г м рус. *симбол масовног страдања у логорима за време Стаљинових чистки и у постстаљиновом периоду; место такво̄г страдања, стратиште (према острву Гулагу који се помиње у Солжењициновим мемоарима „Архипелаг Гулаг").*

гулàнфер м тур. *гоља; пробисвет, скитница.*

гулàнферскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гуланфере, својствен гуланферима:* ~ друштво.

гу̏ла̄ш, -а и **гу̏ла̄ш, -а́ша** м мађ. кув. *јело од комадића меса у умаку од црног лука и алеве паприке; паприкаш.*

гулàшчић м *дем. и хип. од гулаш.*

гу̏лидба ж *скидање комушине с кукурузног клипа, комушање.*

гу̏ликожа ж (м) (мн. ж) *особа која немилосрдно, бездушно искоришћава друге, експлоататор; зеленаш, лихвар; грабљивац;* уп. дерикожа.

гу́лити, гу̑лӣм несвр. прел. [гл. им. гу́ље̄ње с] **1. а.** *скидати кожу са заклане животиње, дерати:* ~ овцу, ~ кожу с овце. **б.** *скидати кору, љуску са воћа, поврћа, дрвета и сл., љуштити:* ~ јабуку, ~ кромпир, ~ кору с дрвета. **в.** *комити, комишати:* ~ кукуруз. **2.** фиг. *немилосрдно, бездушно материјално искоришћавати, пљачкати:* ~ народ, ~ сиротињу, ~ дужнике. **3.** разг. *јести једноличну и лошу храну:* ~ сув хлеб, ~ проју. ■ **~ се** *губити горњи слој коже, перутати се; љуштити се уопште, љускати се.* – Гуле ми се леђа. Гули се боја са зидова. • **~ (некоме) кожу, ~ до (голе) коже** *в. гулити (2).*

гу̏ма и **гу̑ма** ж грч. **1. а.** (мн. ø) *чврста еластична материја добијена вулканизацијом каучука.* **б.** *котур од те материје на точковима моторних возила:* аутомобилска ~, спољашња ~, унутрашња ~, резервна ~. **в.** *комадић те материје (обично четвртаст) који служи за брисање онога што је написано или нацртано:* ~ за брисање. **2.** хем. *у мн.: биљне смоле, сложени полисахариди које луче биљке из стабла (у јд.: таква смола):* трешњева ~. • **арапска ~** *в. гумарабика.* **жвакаћа ~, ~ за жвакање** *врста еластичне бомбоне добијене од коагулисаног млечног сока мексичког дрвета* Achras sapota *са разним додацима, која се жваће а не гута;* уп. жвака. • **човек од гуме** *особа врло еластична, покретљива тела (обично циркуски артист).*

гу̏ма̄р, -а и **гу̏ма̄р, -а́рам** *радник који ради на изради гуме, производа од гуме или на гумирању.*

гу̏мара ж *радионица за израду гумених производа.*

гумарàбика ж *течни лепак који се добија од смоле из дрвета једне врсте афричког багрема.*

гу̏ма̄рскӣ и **гу̏ма̄рскӣ, -а̄, -о̄** *који се односи на гуму и гумаре:* ~ индустрија, ~ радионица, ~ производ, ~ радник.

гумàрство с *гумарска делатност, израда гумарских производа.*

гу̏маст, -а, -о *који је сличан гуми, жилав; који садржи гуме:* ~ кнедла, ~ сир; ~ смола.

гу̏ма̄ш, -а́ша м *в. гумењак.*

гу̏мен и гу̏мен, -а, -о *који је од гуме:* ~ црево, ~ лопта.

гумѐња̄к, -а́ка **1.** (обично у мн.) *гумени опанак; гумена обућа уопште.* **2.** *трактор или шпедитерска кола са гуменим точковима.* **3.** *уопште предмет начињен од гуме (нпр. мантил, кабаница, гумени чамац и др.).*

гумера́ба ж нар. *запрежна кола с гумом (1б) на точковима.*

гумиара̀бика ж *в. гумарабика.*

гу̏мигут м *жућкаста гумаста смола која се добија из неких врста тропског дрвета* Garcinia, *а употребљава се у медицини и сликарству.*

гу̏миђо̄нка ж (обично у мн.) *ципела са гуменим ђоном.*

гу̏мијевац, -е̄вца м бот. *дрво из Индије* Ficus elastica *из ф.* Moraceae, *из којег се добија каучук, а гаји се и као украсна собна биљка, фикус.*

гумила̀стика ж *еластична, танка гума која се уткива у тканину; тканина проткана гуменим влакнима.*

гумира̀бика ж *в. гумарабика.*

гуми́рати, гу̏мӣра̄м свр. и несвр. (обично у облику трп. гу̏мӣра̄н) *превући, превлачити или проткати, проткивати, импрегнирати гумом:* гумирано платно, гумирано одело, гумирани точкови, гумирана трака.

гу̏мит, -и́та м мин. *урански минерал жуте до црвеносмеђе боје који настаје распадањем уранита.*

гу̏мица и гу̏мица ж **а.** *дем. од гума (1в):* ~ за брисање. **б.** *обручић од гуме за причвршћивање нечега:* ~ за тегле, ~ за косу.

гу́мно с (ген. мн. гу̏ма̄на̄ и гу́мна̄) *заравњено, утабанано земљиште на коме се врше или млати жито.*

гунгу́ла ж тур. *мноштво, гомила света који се тиска, комеша; врева, гужва, метеж; неред.*

гундѐва̄љ, -а́ља и **гу̏ндева̄љ,** -а м зоол. *в. балегар.*

гу̏ндељ и гу́ндељ м зоол. *врста инсекта тврдокрилца црне боје* Melolontha melolontha (vulgaris), *чија ларва уништава лишће воћака, хрушт.*

гу̏ндорити, -ӣм несвр. [гл. им. гу̏ндоре̄ње с] **1.** непрел. *зујати, зунзарати (о гундељу и сл. инсектима).* **2.** прел. **а.** (обично са допуном: нешто) *неразговетно говорити, мрмљати и ћурити.* б. (песму или без допуне) *тихо, нерзаговетно или кроз нос певати, певушити.*

гу̏нђав, -а, -о **а.** *склон гунђању; зловољан, мрзовољан.* **б.** *сличан мрмљању, неразговетан:* ~ певање, ~ разговор.

гу̏нђаво прил. *гунђајући; мрзовољно:* ~ рећи.

гу̏нђаво̄ст, -ости ж *особина онога који је гунђав.*

гу̏нђалица ж *в. гунђало.*

гу̏нђало с (м) (мн. с) *особа која стално гунђа, особа склона гунђању; закерало.*

гу̏нђати, -а̄м несвр. **а.** *изражавати незадовољство, негодовати, приговарати полугласно, мрмљајући кроз зубе.* **б.** *уопште неразговетно полугласно говорити, мрмљати, мрморити:* ~ у сну.

гу̑њ, гу́ња м (инстр. гу́њем; мн. гу́њеви) **1.** *део мушке народне ношње, сукнени огртач с рукавима који сеже обично до колена.* **2.** фиг. *сељак.* **3.** *чупав сукнени прекривач, губер.* • **~ и опанак, ~ и кожух** *сељаци.*

гу́њац, -њца м *в. гуњ.*

гу̏њина ж *аугм. и пеј. од гуњ; гуњ.*

гу̏њић, -а и **гу̏њи̂ћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од гуњ; кратак гуњ.*

гу́њче и гу̏њче, -ета с *дем. од гуњ; мали гуњ, обично без рукава.*

гу̏њчина ж *аугм. и пеј. од гуњ.*

гу̏њчић, -а и **гу̏њчи̂ћ,** -и́ћа м *дем. од гуњ и гуњац.*

гура́бија ж (обично у мн.) тур. *врста тврђег колача од брашна, јаја, шећера или меда и масла.*

гу̏рав, -а, -о **1.** *грбав, погрбљен, погурен.* **2.** фиг. разг. *рђав, наопак; бедан, јадан;* уп. грбав (3): ~ свет, ~ живот.

гу̏равац, -а̄вца м *в. грбавац.*

гу̏равица ж *в. грбавица.*

гу̏раво прил. разг. *лоше, рђаво:* ~ испасти.

гу̏раво̄ст, -ости ж *в. грбавост.*

гура̀нција ж жарг. *гурање, тискање у гомили.* – Без гуранције! (Давичо)

гу́рати, гу̑ра̄м несвр. прел. и непрел. **1. а.** *потискивати, померати, помицати (обично с напором) испред себе, ћушкати, одгуривати:* ~ вагонет, ~ бицикл, ~ некога напоље. **б.** *одбацивати, одбијати, терати:* ~ некога од себе. **в.** *стављати, тискати, трпати (у нешто):* ~ кашику у уста, ~ новац у џеп. **г.** *наметати, товарити (силом, против нечије воље):* ~ некоме стари хлеб; фиг. ~ некоме терет (обавезе) на леђа. **2.** фиг. **а.** (некога у нешто) *наводити, нагонити, терати (на нешто), уваљивати, увлачити (у нешто неповољно):* ~ у рат, ~ у грех, ~ у пропаст. **б.** (некога) *омогућавати некоме успех, напредовање делујући у његову корист, помажући га или протежирајући га:* ~ своје људе на положаје. **в.** *подстицати, убрзавати (извршење нечега):* ~ неки предлог, ~ решење нечег. **3.** непрел. **а.** *кретати се напред савлађујући препреке, пробијати се; напредовати; журно се кретати, хитати, грабити:* ~ уз брдо, ~ уз реку, ~ напред, ~ као мећава. **б.** фиг. *радити (нешто) без престанка, упорно, настављати без застоја започети посао; напредовати у школи, служби и сл.:* ~ из разреда у разред, ~ у служби, ~ у дипломатији. **4.** непрел. фиг. разг. *сналазити се у животу којекако, таворити.* – Како си? Гурам некако (полако). ▪ **~ се 1. а.** *пробијати се, тискати се у гужви, кроз гомилу света:* ~ се кроз масу, ~ се ка излазу. **б.** фиг. *пробијати се кроз живот (савлађујући препреке, тешкоће); напредовати (у послу, служби):* ~ се напред, ~ се у више друштво. **в.** фиг. *силом и упорно настојати добити неки посао или место; отимати место другоме:* ~ се у трговину, ~ се у дипломатију, ~ се на туђе место. **2.** уз. повр. *тискати се узајамно; сударати се у гужви:* ~ се у соби, ~ се у аутобусу, ~ се на седишту. • **гура се** разг. *није лоше, иде некако (као одговор на питање: како си?).*

гу̏ра̄ч, -а́ча м **а.** *онај који нешто гура.* **б.** (у атрибутској служби, уз им. м. р.) *који гура:* гусеничар ~.

гури́кати, гу̏рӣче̄м несвр. непрел. *гроктати, роктати (о свињама).*

гу̏рити се, -ӣм се несвр. [гл. им. гу̏ре̄ње с] **1. а.** *постајати погурен, грбавити.* **б.** *сагибати се, повијати се у леђима; грчити се, стискати се (седећи, стојећи или лежећи) од зиме, непогодности и сл.* **2.** *в. грбавити се (2).*

гу̏ркати, -а̄м несвр. **1.** *у дем. значењу: гурати.* **2.** прел. *полако и обично кришом гурати некога (руком или ногом) скрећући му пажњу на нешто што се дешава и што се прихвата обично са подсмехом или неповерењем, подозрењем или опомињући га, подгуркивати.* ▪ **~ се** уз. повр. **1.** *у дем. значењу: гурати се.* **2.** *уз. повр. од гуркати (2).*

гу̏рман, -а и **гу̏рма̄н,** -а́на м фр. **а.** *љубитељ и познавалац добрих, пробраних јела, сладокусац; онај који радо и обилно једе.* **б.** фиг. *човек истанчаног, пробирљивог укуса, љубитељ, поклоник нечега (нпр. књижевности, уметности, фудбала итд.).*

гу̏рма̄нка и гу̏рма̄нка ж *женска особа гурман.*

гурма̀нлук м *в. гурманство.*

гу̏рманскӣ и гу̏рма̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гурмане, својствен гурманима.*

гу̏рмански и гу̏рма̄нски прил. *на гурмански начин, као гурман:* ~ јести.

гурма́нство с *својство онога који је гурман.*

гурма̀нчина и гу̏рманчина ж (м) (мн. ж) *аугм. и експ. од гурман.*

гу̏рнути, -не̄м *свр. према гурати.* ▪ **~ се** уз. повр. нар. *дотаћи, додирнути лактовима једно друго скрећући пажњу на нешто што се прихвата са подсмехом или неповерењем;* уп. гуркати (2).

гу̏рњава ж *гурање, тискање света, гужва, метеж.*

гус (обично поновљено) *узвик за терање и вабљење гусака.*

гу́са ж *хип. од гуска.*

гу́сак, -ска (гу́са̄к, -а́ка) и **гу̀са̄н**, -а́на м *мужјак гуске.*

гуса̀нчић м *дем. од гусан.*

гу̏са̄р м *члан разбојничке дружине (на морским бродовима), морски разбојник, пират.*

гуса̀рина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од гусар.*

гуса́рити, гу̏са̄ри̂м несвр. непрел. [гл. им. гуса́ре̄ње с] *бавити се морским разбојништвом, пресретати бродове на мору и пљачкати их, бити гусар, пират.*

гуса̀рица ж *гусарска лађа.*

гу̏са̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гусаре, који припада гусарима; својствен гусарима, разбојнички:* ~ брод.

гу̏са̄рски прил. *као гусари, на гусарски начин, разбојнички.*

гуса́рство и **гу̏са̄рство** с *гусарење, гусарски послови, поступци, пљачкање, разбојништво (обично на мору).*

гу̏са̄рче, -ета с (мн. ø; зб. им. гу̏сарча̄д ж) *дем. од гусар, млад гусар.*

гу̏сеница јек. **гу̏сјеница** ж **1.** зоол. *ларва лептира, налик на црва, биљна штеточина која се храни лишћем.* **2.** фиг. **а.** *штеточина; готован, паразит; изелица.* **б.** *кривудава поворка, колона у покрету.* **3.** техн. *метална трака састављена од плочица повезаних у облику ланца, која повезује и обухвата више точкова возила за блатњаве, клизаве и неравне терене (тенка, трактора и сл.).* • ~ **свилопреља** зоол. *ларва свилене бубе* Eruca Bombycis mori. **морска** ~ Aphrodite aculeata.

гу̏сеничав јек. **гу̏сјеничав**, -а, -о *пун гусеница (1).*

гу̏сенича̄р јек. **гу̏сјенича̄р** м **1.** зоол. *инсект тврдокрилац* Calosoma sycophanta *из пор. трчуљака* (Carabidae), *који тамани гусенице.* **2.** (обично у атрибутској служби) *возило које се креће помоћу гусеница:* трактор ~, тегљач ~.

гу̏сенича̄рка јек. **гу̏сјенича̄рка** ж зоол. (обично у изр. **муве (мухе) гусеничарке**) *инсекти двокрилци из пор.* Tachinidae *(подред мува* Brachycera), *чије ларве живе као паразити у телу гусеница (у јд.: такав инсект).* • **белчева (жутонога)** ~ *опнокрилац* Microgaster (Apanteles) glomeratus *из пор.* Ichneumonidae, *чија ларва живи у телу гусенице лептира купусара.*

гу̏сеничаст јек. **гу̏сјеничаст**, -а, -о *сличан гусеници, маљав као гусеница.*

гу̏сеничица јек. **гу̏сјеничица** ж *дем. од гусеница.*

гу̏сеничјӣ (гу̏сеничијӣ) јек. **гу̏сјеничјӣ** (гу̏сјеничијӣ), -а̄, -е̄ *који се односи на гусенице:* ~ гнездо, ~ легло.

гу̏сеничкӣ јек. **гу̏сјеничкӣ** и **гу̏сеничнӣ** јек. **гу̏сјеничнӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на гусенице, гусеничји:* ~ гнездо.

гу̏сења̄к јек. **гу̏сјења̄к** м *гусеничје гнездо, легло гусеница.*

гу̏си (обично поновљено) *узвик за вабљење гушчића;* уп. гус.

гу̏сиња̄к м *живинарник за гуске.*

гу̏ска ж (дат. гу̏сци и гу̏ски, вок. гу̏ско; ген. мн. гу̏са̄ка̄) **1. а.** зоол. **а.** *у мн.: потпородица птица гушчарица* Anserinae; *у јд.: род птица пловуша* Anser *из те потпородице, здепастог трупа и дугог врата, које добро лете и пливају:* дивља ~ (Anser anser), питома ~. **б.** *домаћа припитомљена врста* Anser domesticus, *која се гаји ради перја, меса и јаја; женка те врсте.* **2.** фиг. пеј. *глупа женска особа, глупача.* **3.** (обично с атрибутом „дебела“, „масна“) фиг. *добар плен, извор прихода.* **4.** *врста пљоснатог ноћног суда који се користи у болницама за теже болеснике.* • ~ **глоговњача (власуља)** зоол. *врста дивље гуске* Anser cinereus (fabalis), *која из северних крајева долази код нас на зимовник.* **griваста** ~, **шкотска** ~ зоол. *врста гуске* Branta bernicla, *чије перје на врату личи на огрлицу.* **гуске те разумеле** *говориш неразумљиво.* **као ~ (гуске) у маглу (ићи и сл.)** *без плана, без циља, смушено; предузимати нешто не размишљајући много.* **дебелој гуски мазати (подмазивати) реп (перје)** *непотребно помагати ономе ко је богат, добростојећи.*

гу̏ска̄рнӣк м в. *гусињак.*

гу̏скица ж (уп. гушчица) **1.** *дем. и хип. од гуска.* **2.** *глупа млада женска особа.*

гу̏сла̄р м (вок. -е и -у, инстр. -ом и -ем) *онај који гудећи уз гусле пева народне песме, обично јуначке.*

гусла́рити, гу̏слари̂м несвр. [гл. им. гусла́ре̄ње с] *бавити се гуслањем као сталним занимањем.*

гу̏сла̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на гусларе:* гусларске песме.

гу̏сла̄рски прил. *на гусларски начин, као гуслар:* певати ~.

гусла́рство и **гу̏сла̄рство** с *гуслање као занимање; неговање народне традиције певања уз гусле.*

гу̏слати, -а̄м несвр. **1. а.** *гудети и певати уз гусле; опевати гудећи уз гусле.* **б.** *уопште свирати на неком гудачком инструменту, гудети.* **2.** *одавати карактеристичан отегнут звук (о гуслама).* **3.** фиг. пеј. разг. *стално понављати, говорити једно те исто; заковетати.*

гу̏сле, гу̏са̄ла̄ ж мн. *народни гудачки инструмент уз који се певају јуначке народне песме, направљен обично од јаворовог дрвета, с неколико длака из коњског репа сложених у једну струну, преко које се превлачи гудалом:* певати уз гусле. • **ударити, загудети у друге** ~ *почети друкчије поступати, поћи другим правцем, путем.*

гу̏слице ж мн. *дем. и хип. од гусле.*

гу̏снути (се), -не̄м се несвр. непрел. *постајати густ, гушћи, згушњавати се.*

гу̑ст, гу́ста, -о (комп. гу̏шћӣ) **1. а.** (о течним или полутечним материјама, растворима) *који слабије тече, који се теже разлива (због збијености честица или засићености примесама):* ~ течност, ~ вино, ~ крв, ~ супа, ~ блато. **б.** *чије су честице чврсто сабијене (о ваздуху, гасу).* **2.** *непрозиран услед велике концентрације, масе; мрачан, таман:* ~ дим, ~ магла; ~ помрчина, ~ тама, ~ хладовина. **3. а.** *који јако засићује атмосферу, ваздух, тежак, опојан:* ~ мирис, ~ испарење, ~ воњ, ~ дах. **б.** фиг. *који обилује садржајем, саставним елементима, садржајан, богат, набијен:* ~ казивање, ~ језик. **в.** *који потпуно обузима, прожима:* ~ тишина, ~ очајање, ~ омама. **4. а.** *често израстао, чест; који се јавља у великој маси, у великом броју на малом, ограниченом простору:* ~ длака, ~ коса, ~ трава, ~ трње, ~ грање. **б.** *који се састоји од јединки, елемената поређаних збијено, често; збијено, често исплетен, изаткан:* ~ колона, ~ строј, ~ низ, густи редови, ~ чешаљ, ~ сито, ~ мрежа, ~ ткање. **в.** *који пада, сипа, засипа и сл. у великој количини, маси и учестано, брзо; учестан, ужурбан:* ~ киша, ~ снег, ~ град, ~ паљба, ~ пуцњава; густи кораци. **5.** фиг. *опасан, тежак, сложен:* ~ ситуација, ~ стање. • **дошло је до густа (густог), кад дође до густа (густог)** и сл. безл. *дошло је (кад дође) до тешке, критичне ситуације, загустило је (кад загусти).*

гу̑ст м итал. **а.** *укус:* имати добар ~, имати фин ~. **б.** *задовољство, уживање:* пити с густом.

гу̏статӣван, -вна, -о фр. у изр. **густативне папиле** анат. *завршеци нерва за укус у квржицама на језику.*

гу̏стӣн, -и́на м *скробно брашно које се употребљава за згушњавање посластица.*

густѝна ж **1.** *особина и стање онога што је густо:* **а.** *количина, маса, одн. број јединки, елемената у одређеном простору, степен збијености или учесталости; концентрација:* ~ умака, ~ чорбе, ~ траве, ~ ткања, ~ паљбе; ~ мириса, ~ боје. **б.** физ. *маса у јединици запремине, специфична маса, специфична тежина:* ~ гаса, ~ Сунчеве масе. **в.** *број становника на одређеном простору, степен насељености:* ~ становништва, ~ насељености. **г.** фиг. *пуноћа, језгровитост, садржајност:* ~ језичког израза. **2.** *оно што је густо, згуснуто, набијено, често:* **а.** *густи део неке течне, житке масе, густиш:* сипати густину. **б.** фиг. *оно што је непрозирно, густа тама, магла.* **в.** *густо израсло шибље, дрвеће, густа, честа шума, честар, шипражје, густиш:* искочити из густине. • физ. **апсолутна** ~ *специфична маса, маса неког тела у јединици запремине.* ~ **електрицитета (електрична** ~**)** *количина електрицитета на једном квадратном сантиметру проводника.*

гу̏стиномēр јек. **гу̏стиномје̄р** м *в. ареометар.*

гу̏стио̄зан, -зна, -о *који изазива апетит, укусан:* ~ јело.

гу̏стио̄зно прил. *на густиозан начин, укусно; са насладом:* ~ сипати пиће.

густи́рати, гу̏стӣра̄м несвр. прел. нем. **1.** (нешто или без допуне) *уживати пробајући или посматрајући јело, пиће и сл., сладити се:* ~ колаче, ~ вино. **2.** (некоме нешто) *утицати на некога да му се нешто свиди, отварати некоме вољу за нечим:* ~ некоме печење. **3.** карт. *лагано и са уживањем откривати непознату карту уклањајући са ње другу:* ~ карте.

гу́стити (се), -ӣм (се) несвр. *в. гуснути (се).*

гу̏стӣш, -ӣша м **1. а.** *густо израсло шибље, густа млада шума, честар, шипраг; густа трава:* заћи у ~. **б.** *оно што је густо израсло или испреплетено, густо грање, лишће и др.:* ~ лишћа, ~ (од) грана, ~ (од) обрва. **в.** *велики број густо збијених бића или предмета, маса, гомила:* ~ људи, ~ возила, ~ бајонета. **2.** *густа, згуснута течност, густо јело; густ талог:* сипати ~.

гу̑сто прил. (комп. гу̑шћē и гу̑шће) **1. а.** *тако да буде мање течно, чвршће:* ~ скувати, ~ замешати. **б.** *у великој концентрацији; непрозирно:* ~ се замаглити, ~ се спустити (о сумраку). **в.** фиг. *језгровито, сажето, концизно:* ~ казано. **2. а.** *у великом броју на малом простору, збијено (једно уз друго), често:* ~ расти, ~ збијено, ~ вејати, ~ падати, ~ ткан, ~ откуцано, ~ засађено. **б.** *у великом броју у кратком временском размаку, убрзано, учестано:* ~ пуцати, ~ фијукати (о мецима нпр.). **3.** *веома тешко, опасно:* постати ~, бити ~.

густо- *први део придевских и др. сложеница који значи да је оно што значи други део сложенице густо (збијено, често и сл.):* густодлак, густолистан итд.

густо̀грив, -а, -о и **густо̀гриван,** -вна, -о *који има густу гриву.*

густо̀длак, -а, -о *који има густу длаку.*

густо̀кос, -а, -о *који је густе косе.*

густо̀лист, -а, -о и **густо̀листан,** -сна, -о *који има густо лишће.*

густо̀рун, -а, -о *који има густо руно:* ~ овца.

густо̀ћа ж *в. густина.*

гута̀пе̄рка ж **а.** *осушен млечни сок од тропског дрвећа рода* Palaquium *из ф.* Sapotaceae, *који се употребљава за израду изолационог материјала, у галванотехници и зубарству.* **б.** бот. *та биљка.*

гу̑тати, -а̄м несвр. прел. **1. а.** *покретима језика и вилице и напрезањем ждрелних мишића потискивати залогаје хране или гутљаје пића у једњак и желудац; нагло, похлепно јести или пити:* ~ храну, ~ супу. **б.** *дишући увлачити у плућа ваздух, удисати (обично жудно); удисати с ваздухом (дим, прашину и сл.):* ~ хладан зрак, ~ дим, ~ прашину. **2.** фиг. **а.** *примати у себе; чинити да нешто постане неприметно, да се изгуби у нечему.* – Метро гута у себе људе. Магла је гутала шуме. **б.** *савладавати, присвајати и утапати у себе; асимиловати.* – Крупни капитал гута мали. Велика предузећа гутају мања. **в.** *трошити, црпсти; сатирати, уништавати, упропашћивати:* ~ снагу, ~ огромне суме, ~ нечије животе. **г.** *претварати у прах и пепео, сагоревати (о ватри).* **3.** фиг. **а.** *сузбијати испољавање неког мучног осећања, пригушивати:* ~ гнев, ~ тугу. **б.** *подносити ћутке, не реагујући, трпети:* ~ поруге, ~ нечије увреде, ~ све ради мира. **4.** фиг. *изостављати, испуштати, прескакати у говору понеку реч, слог или глас, одн. понеко слово у писању:* ~ гласове, ~ речи, ~ слова. **5.** фиг. **а.** *са нарочитим интересовањем и задовољством, непремице слушати, пратити нечији говор, представу и сл.:* ~ (нечију) сваку реч, ~ нечију причу, ~ представу. **б.** *жељно, са страшћу и брзо читати:* ~ књиге, ~ народне песме. **в.** (обично са допуном „очима", „погледом") 1) *гледати, посматрати чежњиво и с изразом допадања:* ~ девојку очима (погледом). 2) *гледати, посматрати оштро, непријатељски:* ~ некога својим хладним очима. ■ ~ **се** (очима) *гледати једно друго с чежњом и с допадањем.* • ~ **кнедле (горке пилуле)** *ћутке подносите непријатности, трпети.* ~ **пљувачку** *савлађивати се и ћутати.* ~ **сузе** *савлађивати, пригушивати тугу, бол.*

гута́ција ж лат. *излучивање сувишне воде из биљака у облику капљица.*

гу̏та̄ч, -а́ча м *онај који нешто гута.* • ~ **ватре (пламена)** *циркуски артист који показује вештину гутања ватре;* фиг. *опсенар, шарлатан.*

гу̏тља̄ј м (инстр. -ем) **а.** *количина течности која се одједном прогута; покрет мишића којим се потисне у желудац оно што се прогута:* попити неколико гутљаја вина; попити нешто једним гутљајем. **б.** *оно што се одједном удахне:* ~ дима (при пушењу).

гутља̀јчић м *дем. од гутљај.*

гу̏тнути, -нē̄м свр. *дем. према гутати; прогутати.*

гуту̏ра̄л, -а́ла м лат. лингв. *грлени глас, грлени сугласник.*

гу̏тура̄лан, -лна, -о (обично одр.) *в. грлен:* ~ глас, ~ узвик.

гу̏тура̄лно прил. *в. грлено.*

гутура́лно̄ст, -ости ж *особина онога што је гутурално, гутурални карактер гласа.*

гу̑ћ и **гу̑ц**[1] (обично поновљено) *узвик за ваб љење свиња.*

гу̑ц[2] *узвик којим се подражава гутање, пијење пића.*

гу̑цати, -а̄м несвр. (обично у дем. значењу) *в. гутати (1а).*

гу̑цкати, -а̄м несвр. *у дем. значењу: гутати и гуцати; пијуцкати:* ~ ракију.

гу̑цнути, -нē̄м *свр. према гуцкати; попити, испити гутљајчић:* ~ два-три пута. • **мало је гуцнуо** *мало је пијан.*

гу̑чица ж *дем. од гука.*

гу̑ша ж **1.** *предњи део врата, грло; ждрело:* ухватити за гушу, болети некога у гуши. **2.** зоол. *кесасто проширење на једњаку птица и неких инсеката, вољка.* **3.** мед. *повећана штитаста жлезда с набреклим предњим делом врата, струма, гушавост.* • **до гуше** *преко мере.* **доћи до гуше** *в. доћи до грла (под грло).* **метнути (ставити) некоме нож под гушу** *в. ставити нож под грло некоме (под грло).* **подмазати гушу** шаљ. *попити нешто (обично алкохолно пиће).* **ухватити (шчепати, стегнути** и сл.**) за гушу** *довести у тежак, безизлазан положај, притегнути, приклештити.*

гу̑шав, -а, -о *који има гушу, струму.*

гу̑шавац, -а̄вца м *онај који је гушав, који има струму.*

гу̑шавица ж **1.** *гушава женска особа.* **2.** бот. *зељаста биљка пузавица* Cucubalus baccifer *из ф.* Caryophyllaceae.

гуша́вко м *в. гушавац.*

гу̑шаво̄ст, -ости ж мед. *обољење праћено прекомерним увећањем, отоком штитасте жлезде, струма.*

гу̑ша̄н, -а́на и **гу̑шан,** -а м **1.** зоол. *раса голуба са великом гушом* Columba gutturosa. **2.** *в. гушавац.*

гу̑шати се, -а̄м се несвр. уз. повр. *хватати се за гуше у међусобном обрачуну, у тучи.*

гу́шити, гу̑шӣм несвр. прел. [гл. им. гу́шēње с] **1.** (некога) **а.** *стезањем, стискањем врата или грудног коша спречавати некоме дисање или убијати га, давити.* **б.** *отежавати некоме дисање или убијати га загађеним или отрованим ваздухом, гасом.* **в.** *реметити рад органа за дисање или изазивати код некога отежано дисање или недостатак ваздуха (нпр. о гасу, диму, кашљу, астми, сузама и сл.).* – Њу су гушиле уздржане сузе (Андрић). **2.** фиг. **а.** (нешто) *не дозвољавати нечему да се развије, савлађивати, сузбијати; онемогућавати:* ~ устанак, ~ штрајк, ~ побуну, ~ јавну реч, ~ слободу. **б.** (нешто) *с напором сузбијати испољавање неког осећања, суздржавати, пригушивати, савлађивати:* ~ плач, ~ јецаје, ~ гнев, ~ сузе, ~ бол. **в.** (нешто) *ометати нечији развитак, растење.* – Коров гуши жито. **г.** (некога) *тиштати, мучити, морити (некога), јако сметати (некоме).* – Гуши га чамотиња и досада. ■ ~ **се 1. а.** *повр. од гушити (1б):* ~ се димом. **б.** *уз. повр. од гушити (1а).* **2. а.** *тешко дисати или умирати услед недостатка или загађености ваздуха.* **б.** фиг. *гасити се, не моћи горети (о ватри).* **в.** *бити стешњен, немати довољно простора:* ~ се у једној собици. **г.** *тешко долазити до ваздуха, загрцавати се (од јаког узбуђења, плача и сл.):* ~ се од кашља, ~ се од плача, ~ се од смеха. **д.** *брзо и похлепно, халапљиво јести или пити:* ~ се месом. **ђ.** *имати нечега много, у изобиљу; живети у изобиљу:* ~ се у изобиљу, ~ се у раскоши.

3. фиг. *постајати пригушен, нечујан, замирати (о гласу, звуку).* • ~ **се у дуговима** *бити презадужен.* ~ **се у сузама (у плачу)** *јако, много плакати.*

гу̏шица ж *дем. од гуша.*

гу̏шнӣ, -ā, -ō *који се односи на гушу:* ~ жлезда.

гушо̀бо̄ља ж мед. *обољење грла (дифтерија, ангина и др.);* уп. грлобоља.

гу̀шта̄к, -а́ка м и **гу̀штара** ж *густа шума, честар, густиш.*

гу̏ште̄р, -ера м (мн. гу̏штери (гу̏штерови)) зоол. **1.** *у мн.: подред гмизаваца* Sauria, Lacertilia, *дугуљастог ваљкастог тела покривеног ситним љускама и с два пара ногу; породица таквих гмизаваца* Lacertidae *и род* Lacerta *из те породице (у јд.: такав гмизавац).* **2.** *врста морске рибе* Saurus griseus *из пор.* Scopelidae, *чија је глава слична глави блавора.* • зоол. 1) *називи за разне врсте гуштера (1):* **зелени ~** *в. зелембаћ.* **~ камењар (зидни ~)** *врло распрострањена врста гуштера црвенкасте боје* Lacerta muralis. **живородни (планински) ~** *гуштер* L. vivipara, *који рађа живе младунце.* **сиви (смеђи) ~** *гуштер земљасте боје* L. agilis. 2) *називи за разне друге гмизавце из подреда* Sauria: **гуштери брадавичари** Helodermatidae. **гуштери дебелојезичњаци** Crassilinguia. **гуштери краткојезичњаци** Brevilinguia. **гуштери рашљојезичњаци** Fissilinguia. **кратконоги ~** *гуштер врло кратких ногу* Seps chalcidica. **панонски ~** *гуштер* Ablepharus pannonicus.

гуштѐра̄нка ж зоол. *у мн.: породица малих грабежљивих морских риба* Scopelidae *(у јд.: таква риба).*

гу̏штераст, -а, -о *сличан гуштеру.*

гу̏штерасто прил. *као гуштер, попут гуштера (вијугаво, кривудаво).*

гуштѐрача ж анат. *трбушна жлезда са унутрашњим лучењем, смештена иза желуца, која лучи хормон инсулин и извесне ензиме, панкреас.*

гуштѐрачин, -а, -о и **гуштѐрачнӣ,** -ā, -ō *који се односи на гуштерачу, који припада гуштерачи:* ~ сок.

гуштѐрина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од гуштер.*

гуштѐрић *дем. од гуштер; младунче гуштера.*

гу̏штерица ж **1.** *женка гуштера, гуштер; мањи гуштер.* **2.** зоол. *у мн.: најбројнија породица наших гуштера* Lacertidae, *код којих је изражена способност брзе регенерације репа (у јд.: такви гуштери).* • зоол. *називи за разне врсте рода* Lacerta: **зидна ~, сива ~** *в. под гуштер.*

гу̏штеричица ж *дем. од гуштерица.*

гу̏штерскӣ, -ā, -ō *који се односи на гуштере.*

гу̏штерски прил. *као гуштер:* ~ испружен.

гуштѐрчић м *дем. од гуштер.*

гу̀шти̑к, -и́ка и **гу̀шћа̄к,** -а́ка м *густа шума, честар, густиш.*

гу̏шча̄р м *онај који чува или гаји гуске.*

гу̏шчарица и **гушча̀рица** ж **1.** *она која чува или гаји гуске.* **2.** зоол. *у мн.: ред водених птица* Anseriformes, *које имају кожицу за пливање између три предња прста (у који спадају потпородице патака, гусака, лабудова, ронаца); у јд.: птица из тога реда.*

гу̏шча̄рка и **гу̀шча̄рка** ж *в. гушчарица (1).*

гу̀шча̄рни̑к м *живинарник за гуске, гусињак.*

гу̏шча̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на гушчаре.*

гу̏шче, -ета с (суп. мн. гу̏шчићи м; зб. им. гу̏шча̄д ж) *младунче гуске.*

гушчѐтина ж *аугм. и пеј. од гуска.*

гу̏шчетина ж *гушчије месо.*

гу̏шчија̄к м *гушчији измет.*

гу̏шчијӣ (гу̏шчјӣ), -ā, -ē *који се односи на гуске:* ~ месо, ~ перје, ~ јаје, ~ паштета.

гу̏шчица ж **1.** *дем. и хип. од гуска.* **2.** фиг. *глупа млада женска особа.*

Д

д (Д) с непром. **1. а.** *зубни праскави звучни сугласник.* **б.** *слово којим се обележава тај сугласник:* велико Д, мало д, курзивно *д.* **2.** *скраћ. за динар (д), друг (д.), датив (д.), дама (краљица) у шаху (D) итд.*

да (кад је наглашено: да̏) везн. (у зависним реченицама) **1.** *намерни, када се, у реченици с презентом или потенцијалом, износи оно што је циљ, одн. намера радње казане у главној реченици: како би, не би ли.* – Отишла је да купи хаљину. Она се жури да би стигла на време. **2.** *последични, када се износи оно што проистиче из исказа главне реченице.* – Била сам тако уморна да сам одмах заспала. Грмело је тако јако да се кућа тресла. **3.** *исказни (у изјавним, објекатским реченицама), при исказивању, ближем одређивању садржаја глагола или неке друге речи или израза у главној реченици:* **а.** *када је у главној реченици глагол са значењем: говорити, мислити, осећати и сл.* – Рекао је да ће доћи сутра. Осећала је да је нешто гуши. **б.** *када је у главној реченици неки други глагол, реч или израз непотпуног значења.* – Треба да се потрудиш да стигнеш на време. Није смела да пође сама на пут. **в.** *када се у зависној реченици износи нешто што узрокује, условљава радњу или стање исказано у главној реченици: што.* – Радује ме да си дошао. Срећа да је пала киша. **г.** *у елиптичним реченицама, када је глагол непотпуног значења у главној реченици изостављен.* – Отац да побесни што му је син пао на испиту. Нико да се усуди ући. **д.** *иза модалних речи, када се износи претпоставка, сумња, потврђивање, негирање и сл.* – Тешко да ће он доћи. Зар да оставим породицу? Готово да сам пао на испиту. **ђ.** *иза упитних речи када се исказује садржај о којем се пита.* – Шта да сад радим? Како да му изађем на очи? **е.** *у конструкцији са презентом замењује инфинитив у футуру.* – Сутра ћу да путујем на море. **4.** *погодбени* **а.** *када није остварен услов за вршење радње казане главном реченицом: у случају да.* – Да си више учио, положио би испит. Да сам јуче умрла, не бих то знала. **б.** *на почетку жељних реченица.* – Да ми се окупати у мору. Да си ми здрав! **в.** *за изражавање подстицања.* – Да попијемо по једну. **5.** *допусни, када се износи допуштање, претпостављање нечег као могућног (иако то представља сметњу за остварење радње у главној реченици): мада, премда, макар да.* – Ко проси, да круну носи, ваља му дати. Да си ми и рођени син, не могу ти опростити. **6.** *временски: како, откако, откад.* – Ево месец дана да нисам изашла из куће. **7.** *односни, када се зависном реченицом ближе одређује нека именска реч у главној реченици.* – Има ли неко да није предао задатак? **8.** *начински, када се у одричној зависној реченици износе околности које изостају при вршењу радње главне реченице.* – Никад не легне да не прочита по једну књигу. **9.** *узрочни: јер, што.* – Љутило га је да га нико није слушао. **10. а.** *кад се изриче супротност: него, већ, а.* – Ако он не положи, да ко ће други? **б.** (у вези с везн. а) *кад се изриче изузимање.* – Седео је, а да ни речи није проговорио. **11.** *у служби речце* **а.** *за изрицање заповести или жеље.* – Све синове да ми родиш. Ви идите, а ти да ниси мрднуо одавде. **б.** *за изрицање клетве, преклињања или заклињања.* – Да си проклет! Помози, да си ми по богу брат. **в.** *за обележавање уметнутих реченица које садрже глаголе: рећи, казати, видети, опростити, извинити и сл. (у служби исказивања неког става, ограђивања и сл.).* – Није, да кажем, слагао него заобишао истину. У томе смо се, да видите, лепо сложили. **г.** *за обележавање допусног значења у корелацији са заменицама и прилозима (уз понављање глагола).* – Ко био да био, нека уђе. Каква је да је, али је испунила обећање.

да̏ (дâ) речца **1.** *потврдна* **а.** *за исказивање потврдног одговора на постављено питање.* – Да ли си затворила врата? Да. **б.** (понекад удвојено) *за потврђивање своје или туђе изјаве, мисли: свакако, истина.* – Да, да. Тако је то било. Због тебе сам дошла. Да. **в.** *за појачавање тврдње изнете у претходном исказу и прелажење на јачи израз: чак, штавише, дапаче.* – Сви јој се диве, да и сам краљ. **г.** *при присећању.* – Ах, да, то је онај човек ког смо јуче срели. Да. Умало заборавих да ти кажем ко је дошао. Да, тако се некад радило. **д.** *с упитном или узвичном интонацијом, када се очекују даље речи саговорника или се изражава изненађење о реченом.* – Хтела сам још нешто да ти кажем. Да? Слушам те. **2.** *за изрицање неслагања, неверовања, сумње у оно што је речено: баш, таман, није ваљда, неће бити.* – Да нисам дошао, сви би страдали. Јест, да. **3. а.** *са речцом „ли" за постављање питања.* – Да ли је дошао професор? **б.** *уз одрични глаголски облик у упитним реченицама за изражавање бојазни, сумње, несигурне претпоставке.* – Да ниси видела Марка? Да му се није нешто догодило? **4.** (уз упитне заменице и прилоге) **а.** *за изражавање чуђења, неизвесности и сл.* – Како си сама? Да где су твоји? Кад си пао из физике, да како ћеш положити математику? **б.** *у дијалогу када се, у облику питања, даје потврдан одговор на раније изражену сумњу.* – А где је он? У школи, да где би био? Да шта је он него обична пропалица. Он је то урадио, да ко би други? **5.** (уз ген. у служби узвика) *за истицање чуђења, дивљења.* – Да дивна момка! Да луда човека! **6.** (у нар. поезији, у служби узвика) *при обраћању некоме.* – Ој Стојане, да мој мили брате! **7.** *за изражавање допуштања (у неким изразима са понављањем глагола).* – Каква сам да сам, твоја сам кћи. Нека седе, па куд пукло да пукло. **8.** *када се казује да се радња умало није извршила.* – Мати му сирота да пресвисне од бола и туге.

да̏бар, -бра м (мн. да̏брови) зоол. *врста глодара скупоцёног крзна* Castor (C. fiber *и* C. canadensis), *који живи уз обале река и језера у склоништима која гради од дрвета.*

да̀бо̄гда̄ *речца за истицање при исказивању жеље, клетве и сл.* – Дабогда родила сина! Дабогда језик прегризла!

дабо̀(г)ме *речца за појачавање тврђења: наравно, дакако, свакако, разуме се, сигурно.* – Је ли положила испит? Дабогме да је положила. Овим, дабоме, нисмо исцрпли све могућности.

да̏бровина ж (мн. ø) **1.** *даброво крзно.* **2.** *црвенкастосмеђа миришљава маст коју луче даброве жлезде.*

да̀валац и **да́валац,** -аоца м (ген. мн. -ла̄ца̄) *онај који даје нешто:* добровољни ~ крви, ~ ткива, ~ коштане сржи, ~ органа.

да̀вала̄штво с *акција, обичај давања:* добровољно ~ крви.

да́ва̄ње с **1.** *гл. им. од давати (се).* **2.** *издатак, расход; порез, дажбина:* велика давања, привредна давања.

да̀ватељ м *в. давалац.*

да̀вате̄љка ж *она која даје нешто.*

да́вати (се), да̂је̄м (се) (имп. да́ји, пр. сад. да́јӯћи (се)) *несвр. према дати (се).* • ~ **часове** *подучавати (ван школе).* ~ **шаком и капом** *давати много, обилно.* **не дајем ја ништа на то** *не држим много до тога, не ценим то.*

да̀ва̄ч, -а́ча м **1.** *в. давалац.* **2.** техн. *уређај који одаје, одашиље импулсе, одашиљач:* кутија ~.

да́веж м разг. **1.** *особа која некоме досађује, досадна, несносна особа.* **2.** *досадно причање, предавање;* уп. гњаважа.

да̀вилац, -иоца и **да̀витељ** м *онај који некоīа дави, усмрћује дављењем.*

да́вити, да̂вӣм несвр. прел. [гл. им. да́вље̄ње с] (некога, нешто) **1. а.** *сӣезаӣи некоīа за īушу онемоīућавајући му дисање и лишавајући īа живоӣа.* **б.** *уойшӣе лишаваӣи живоӣа, убијаӣи, клаӣи.* – Вук дави овце. **в.** *оӣежаваӣи, омеӣаӣи (некоме) дисање, īушиӣи (нӣр. о кашљу, асӣми, диму и сл.).* **г.** *јако ӣриӣискаӣи, сӣискаӣи, īњечиӣи:* ~ лутку, ~ једно друго (у стешњеном простору). **2.** *заīњуриваӣи, ӣоӣаӣаӣи некоīа у воду у намери да му се одузме живоӣ:* ~ некога у реци. **3.** фиг. **а.** *сузбијаӣи, сӣречаваӣи развој нечеīа; уīушиваӣи:* ~ језик, ~ штампу, ~ устанак. **б.** *уīњеӣаваӣи, ӣлачиӣи, мучиӣи, злосӣављаӣи:* ~ сиротињу, ~ народ, ~ великим каматама. **в.** разг. *биӣи несносан, досадан, досађиваӣи некоме (нӣр. дуīим ӣричањем, уӣорним наваљивањем и сл.), īњавиӣи.* ■ **~ се 1.** *уз. ӣовр. од давиӣи (1а и 2).* **2.** *ӣонуӣи у дубину воде и īушиӣи се, уӣаӣаӣи се.* **3.** *ӣешко дисаӣи (збоī смеӣње у дисању или некоī афекӣа), заīрцаваӣи се:* ~ се у јецајима, ~ се у смеху, ~ се у диму. **4.** експр. *наīло и халаӣљиво јесӣи или ӣиӣи.*

дављѐнӣк, -и́ка и **да̂вљенӣк,** -а м *онај који се дави или се удавио (у води), уӣоӣљеник.* • **~ се и за сламку хвата** *онај који је у великој оӣасносӣи ӣражи сӣаса īде било, и онде īде нема изīледа да ће īа наћи.*

дављѐница и **да̂вљеница** ж *женска особа дављѐник, уӣоӣљеница.*

дављѐнӣчкӣ и **да̂вљеничкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на дављѐнике.*

дављѐнӣчки и **да̂вљенички** прил. *као дављѐник; очајнички:* ~ се хватати за нешто.

да̀внашњӣ, -а̄, -е̄ **1. а.** *који је био, ӣосӣојао давно, у далекој ӣрошлосӣи, који ӣоӣиче из далеке ӣрошлосӣи, ӣрасӣари, древни:* ~ насеље, ~ народ. **б.** *који ӣоӣиче из ранијеī времена у односу на нечији живоӣ, век, раздобље, сӣари:* ~ пријатељ, ~ жеља. **в.** *бајаӣ, усӣајао:* ~ сир. **2.** *в. давни:* ~ прошлост, ~ време, ~ сан.

да̂внӣ, -а̄, -о̄ **1. а.** *који је био и ӣрошао давно, мноīо ӣре садашњосӣи, одн. времена када се īовори (обично о временским ӣојмовима):* ~ прошлост, давна времена. **б.** *који је био и ӣрошао раније, али не ӣако давно у односу на време када се īовори:* сећања из давних дана младости. **2.** *в. давнашњи (1а и 1б):* ~ знанац, ~ жеља, ~ уверење.

давнѝна ж *давно време, давно, сӣаро доба, далека ӣрошлосӣ:* обичај од давнина.

да́вно и **да̂вно** прил. *ӣре мноīо времена, у далекој ӣрошлосӣи; од ӣре мноīо времена, одавно:* врло ~, ~ изумро, ~ је било; ~ је дошао, ~ познат глас.

да́внопрошлӣ и **да̂внопрошлӣ,** -а̄, -о̄ *који ӣриӣада давној, далекој ӣрошлосӣи, који се односи на давну ӣрошлосӣ:* ~ доба, ~ време.

да̏вор и **да̏вори** узв. нар. песн. *еј, ах, авај.* – Давор, побро! Ој давори, слуге моје. Ој давори, ти Косово равно!

даво̀рија ж арх. *родољубива, ӣаӣриоӣска ӣесма.*

да̏геротӣп м фр. *фоӣоīрафија, снимак наӣрављен даīероӣиӣијом.*

дагеротѝпија ж фр. *засӣарели начин фоӣоīрафисања ӣомоћу сребрних соли; фоӣоīрафија израђена на ӣај начин (ӣо имену изумиӣеља).*

дагеро̀типскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на даīероӣиӣ и даīероӣиӣију.*

да̏гња ж (ген. мн. -ња̄) зоол. *врсӣа јесӣиве морске шкољке* Mytilus edulis (galloprovincialis).

да́да ж тур. **а.** *назив одмила за мајку, сӣарију сесӣру или рођаку.* **б.** *назив одмила за дадиљу, дечју неīоваӣељицу.*

дадаѝзам, -зма м фр. *декаденӣни модернисӣички ӣравац у књижевносӣи и ликовној умеӣносӣи насӣао ӣосле Првоī свеӣскоī раӣа који у ӣражењу новоī израза неīира све ӣосӣојеће есӣеӣске вредносӣи īрађанскоī друшӣва.*

дада̀ист(а), -е̄ м (мн. -сти) *ӣрисӣалица дадаизма.*

дадаѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дадаисӣе и на дадаизам, који је у духу дадаизма.*

да̀дӣља и **да̀диља** ж тур. *женска особа која неīује и васӣиӣава ӣуђу децу, дечја неīоваӣељица, васӣиӣачица.*

дадѝљати, -а̄м несвр. *биӣи дадиља, неīоваӣи, чуваӣи ӣуђу децу.*

да̀дӣљскӣ и **да̀диљскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на дадиље, који ӣриӣада дадиљама.*

да̀дӣљство с *одīајање, неīовање ӣуђе деце.*

да́дица ж *хиӣ. од дада.*

да̏жбина ж *оно шӣо се даје на име ӣореза, царине, доӣриноса или неке друīе јавне обавезе;* уп. давање (2).

да̏жд м арх. *в. киша.*

даждѐвња̄к, -а́ка и **да̏ждевња̄к,** -а м зоол. *у мн.: ӣородица реӣаӣих водоземаца* Salamandridae, *који живе у влажним срединама и рађају живе младе (у јд.: ӣакав водоземац* Salamandra). • **пегави (ватрени) ~** *врсӣа даждевњака* Salamandra maculosa, *са круӣним ӣеīама ӣо ӣелу, саламандер.* **црни (алпски) ~** *врсӣа даждевњака* Salamandra astra.

даждевња̀чић м *дем. од даждевњак.*

даждѐвња̄чкӣ и **да̏ждевња̄чкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на даждевњаке.*

да̀ждети јек. **да̀ждјети,** да̀жд̄и несвр. непрел. **а.** (обично безл.) *ӣадаӣи (о киши), кишиӣи.* **б.** *доносиӣи, исӣушӣаӣи из себе кишу (о облаку).*

да̀ире, да̂ӣра̄ ж мн. тур. *мали бубањ, ӣамбурин с ӣраӣорцима у који се, уз ӣесму и ӣлес, удара руком, деф.*

да̂ј 1. *2. л. јд. имӣ. од даӣи.* **2.** *речца за ӣодсӣицање: деде(р), хајде.* – Дај пожури.

Да̂јбо̄г и **Да̀јбог** м мит. *боī сунца и ӣлодносӣи код сӣарих Словена.*

да̏јџест и **да̀јџест** м енгл. *сажеӣ ӣреīлед; скраћена издања књижевних дела за широку уӣоӣребу.*

дајџести́рати, -е̂стӣра̄м свр. и несвр. *изда(ва)ӣи, објавиӣи, објављиваӣи у облику дајџесӣа:* дајџестирана верзија.

да̀како и **дака̀ко** *речца за ӣојачавање ӣврдње: наравно, дабоīме, разуме се.* – Они су то, дакако, радили тајно.

да́кати, да̂че̄м (да̂ка̄м) несвр. непрел. *īовориӣи, ӣонављаӣи „да", ӣоӣврђиваӣи; одобраваӣи, ӣрисӣајаӣи на све без ӣоīовора:* дачући климати главом.

да̏кле̄ речца **а.** *на ӣочеӣку исказа којим се казује ӣоследица, одн. лоīичан закључак оноīа шӣо је ӣреӣходно речено: ӣрема ӣоме, сӣоīа, оӣуд, самим ӣим, значи.* – Падало је доста кише, дакле година ће бити родна. Дакле, ниједан од ових одговора није тачан. **б.** *ӣри ӣрелажењу, одн. враћању на īлавни ӣредмеӣ излаīања: елем, е ӣа.* – Дакле, пођимо даље. Марко, дакле, оде у затвор. Шта, дакле, предлажете? **в.** *ӣри исказивању неке жеље, заӣовесӣи и сл.: хајде, дела.* – Прионимо, дакле, на посао. **г.** *ӣри изражавању изненађења, чуђења, неīодовања, срџбе и сл.: а-ха.* – То је, дакле, твоја велика љубав. Шта ће ми, дакле, таква помоћ? Ви, дакле, предлажете да одустанем од свега за шта сам се борила.

да̀ктил м грч. књиж. и лингв. *ӣросложна меӣричка сӣоӣа која се сасӣоји од једноī дуīоī (наīлашеноī) слоīа и два краӣка (ненаīлашена) слоīа.*

дактило̀граф м *онај чије је занимање дакӣилоīрафија.*

дактилогра̀фија ж *куцање ӣексӣа на ӣисаћој машини или рачунару (као занимање).*

дактило̀графкиња ж *женска особа дакӣилоīраф.*

дактило̀графскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дакӣилоīрафе и на дакӣилоīрафију:* ~ посао, ~ грешка.

дактилоско̀пија ж грч. *узимање и исӣиӣивање оӣисака ӣрсӣију руке; меӣода иденӣификације особа на основу оӣисака ӣрсӣију.*

дактилоскопи́рати, -о̀пӣра̄м свр. и несвр. *узети, узимати отиске прстију.*

дактило̀скопскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дактилоскопију:* ~ отисак прстију.

да̀ктилскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дактиле, који се састоји из дактила:* ~ стопа, ~ хексаметар.

да̀ла̄ј-ла́ма м *врховни верски поглавар тибетанског ламаизма.*

да̀лек, далѐка, -о (комп. да̏љӣ) **1. а.** *који се налази на великој удаљености, на великом одстојању (од некога, нечега), удаљен:* ~ земља, даља околина. **б.** *који води у удаљене пределе, места и који дуго траје:* ићи на ~ пут. **в.** *који путује у удаљено место, крај, одн. који долази отуда:* далеки путници. **г.** *који допире из велике даљине, па је стога изгубио у снази, интензитету (о гласу, звуку, светлости и сл.):* далеки звуци, ~ песма, ~ одблесак, ~ сигнал. **2. а.** *који се односи на давно протекло доба, време; који припада томе времену, давни, давнашњи, древни:* ~ доба, ~ прошлост, ~ старина; далеки предак, далеки претеча. **б.** *који ће настати касније, после дужег времена у будућности:* одложити посао на што даље време. **3. а.** (у комп.) *који није у блиској, тесној родбинској вези, даљни:* ~ (даљи) род (рођак), даља тетка. **б.** фиг. *који има мало заједничког с неким, туђ, стран:* ~ свима, ~ од целог света. **в.** фиг. *неприступачан, уздржан, одсутан:* увек ~ и сам, хладан и ~. **4.** (само у комп.) **а.** *који се наставља на нешто, који следи нечему, следећи, наредни:* у даљем тексту, даљи преговори, даља проучавања. **б.** *који ће касније стићи, доћи, накнадни:* сачекати даља наређења (упутства). • **Далеки исток** геогр. *земље источне Азије које се налазе уз Тихи океан.* **без даљег(а)** *без одлагања, без оклевања, сместа; без поговора, безусловно.* **до даљег(а)** *засад, привремено, док се друкчије не нареди.* – До даљег ће бити по старом.

далѐко прил. (комп. да̏ље и да̀ље) **1. а.** *на великој удаљености, на великом одстојању, на велику даљину, на велико одстојање (обично у хоризонталном правцу):* бити ~, отићи ~, ~ од града, ~ одавде, одскочити ~, ~ испод врха. **б.** (са допуном која значи одређено растојање) *на одстојању, раздаљини означеној допуном, одн. на толико одстојање:* десет метара даље, два километра ~. **в.** (у комп.) *на извесном (не тако великом) одстојању, на извесно одстојање, на извесну удаљеност (иза, од нечега):* даље од реке, стати даље. **2. а.** *за исказивање великог временског размака: на великом временском размаку, у великој временској удаљености:* није ~ Нова година, гледати ~ у будућност, бити ~ до јутра. **б.** (у комп. и суп.) *за исказивање временског размака ограниченог допуном: дуже, најдуже, више, највише:* кроз десет дана најдаље, задржати се десет дана даље. **3. а.** (обично уз комп.) *за исказивање поређења: у великој мери, много, знатно, кудикамо, неупоредиво:* ~ бољи, ~ већи, ~ пре, ~ изнад некога (нечега). **б.** *кад се истиче велика разлика, неслагање с нечим:* бити ~ од нечијих потреба, ~ од нечијих жеља. **4.** (само комп.) *за исказивање следовања, настављања:* **а.** *у простору: (у)напред, на следеће место, редом:* јурити даље и даље, проследити поруку даље. **б.** *у времену: настављајући, затим, после тога; још више, накнадно; убудуће:* трајати и даље, горети и даље, говорити даље о нечему. **5.** (само комп. – у служби узвика) **а.** *настави(те), продужи(те).* – Застаде у одговору. Учитељица му рече: Даље! **б.** *удаљи(те) се, одлази(те), одбиј, назад.* – Даље од ње! • **~ било** *народна празноверна узречица којом се изражава жеља да несрећа, зло о коме је реч мимоиђе некога, не дај боже, сачувај боже.* **~ би нас (то) одвело** *то би нам одузело много времена и простора (обично у писању).* **~ дотерати (догурати и сл.)** 1) *постићи леп, велик успех, постати веома успешан.* 2) ир. *ниско пасти, пропасти, претрпети неуспех.* **~ од памети (бити)** *нелогично, неразумљиво.* **~ од тога да...** *каже се при категоричком негирању, одбијању нечега: никако, нипошто, ни помислити да.* **~ му (лепа) кућа** *узречица за изражавање негодовања према некоме, кад неко неће да има с неким посла, кад хоће да га се отресе, отараси.* **и тако даље** *при набрајању, навођењу нечега: и остало, и друго.* **држати се ~ од нечега** *не мешати се у нешто.* **идемо даље** *настављамо: настави, наставите.* **ићи (отићи, забраздити и сл.) тако (толико) ~ да...** *прећи, прелазити меру, претер(ив)ати, прекардашити.* **корак даље** *известан напредак.* **не види даље од носа** *ограничен је, уских је видика.* **није ~ време (час, дан и сл.)** *ускоро ће бити, доћи.* **оставити (некога) ~ иза себе** *постићи велику предност у односу на некога (обично у трчању).* **то је ~ од истине** *то је лаж.* • НПосл **~ од очију, ~ (и) од срца** *љубав слаби кад се они који се воле не виђају.*

далеко̀вид, -а, -о (далеко̀видан, -дна, -о) **1.** мед. *који не види јасно оно што је близу, који јасније види удаљеније предмете* **2.** фиг. *који је способан да предвиди будуће догађаје и далекосежне последице, проницљив, оштроуман.*

далеко̀видо (далеко̀видно) прил. *са способношћу предвиђања будућих догађаја и далекосежних последица, проницљиво, оштроумно:* ~ гледати у будућност, ~ уочавати промене.

далеко̀видо̄ст (далеко̀видно̄ст), -ости ж **1.** мед. *особина онога који је далековид, онога што је далековид, смањена видна способност на близини,* hypermetropia. **2.** фиг. *моћ предвиђања будућих догађаја, проницљивост, оштроумност.*

далеко̀вод м ел. *уређај, вод (систем стубова и жица) за пренос електричне енергије на велике даљине.*

далеко̀воднӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на далековод:* ~ мрежа.

далеко̀зор м *доглед, дурбин, телескоп:* астрономски ~, поморски ~.

далекоисточнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Далеки исток.*

далеко̀метнӣ, -а̄, -о̄ вој. *који има велики домет, који добацује на велику даљину (о оружју, артиљерији):* ~ топ, ~ артиљерија, ~ паљба.

далеко̀метно̄ст, -ости ж *особина онога што је далекометно:* ~ топова.

далеко̀сежан и **далеко̀се̄жан,** -жна, -о *који далеко досеже својим утицајем, последицама, врло значајан; широко заснован; замашан, важан:* далекосежне последице, далекосежне истине, ~ мисао.

далеко̀сежно и **далеко̀се̄жно** прил. *са далекосежним последицама, са далекосежним утицајем, значајем.*

далеко̀сежно̄ст и **далекосе́жно̄ст,** -ости ж *особина онога што је далекосежно, велики ефекат, значај.*

да̂лија и **да̀лија** ж бот. *в. георгина.*

далма̀тика ж лат. *свечана украшена одећа пореклом из касноримског доба коју су носили владари, папе и бискупи; католичко литургијско рухо.*

Далмати́нац, -нца м (инстр. -ем; ген. мн. Далма̀тӣна̄ца̄) *становник Далмације; онај који је пореклом из Далмације.*

далмати́нац, -нца м **1.** *далматинско вино.* **2.** зоол. *врста, раса паса доге средње величине, беле боје са црним пегама.*

Далма̀тӣнка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *становница Далмације; она која је пореклом из Далмације.*

далма̀тӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Далмацију и на Далматинце:* ~ вино, ~ обала.

далма̀тӣнски прил. *на далматински начин, као Далматинци.*

далмати́нство с *скуп карактеристичних особина Далматинаца; осећај припадности Далмацији.*

Далмати́нче, -ета с (мн. ø; зб. им. Далма̀тӣнча̄д ж) *млад Далматинац; дете из Далмације.*

да̀лматскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Далмате, некадашње романске становнике Далмације:* ~ језик.

Да̀лма̄ција ж *област у Хрватској дуж Јадранског мора између Велебитског канала и Црногорског приморја.*

далтони̏зам, -зма м мед. *неспособност разликовања извесних боја (првенствено црвене и зелене), слепило за боје (по имену енглеског хемичара Далтона).*

далто̀нист(а), -е̄ м (мн. -сти) *особа са урођеним или стеченим далтонизмом.*

да̂љ ж (м) *в. даљина.*

даљи̏на ж **1. а.** *одстојање од нечега, некога, удаљеност у простору:* велика ~, ~ јасног вида, на даљини од 10 km. **б.** *неодре-*

ђено далек простор уопште: у даљини, из даљине. **в.** (обично у мн.) *велика удаљеност, далеко пространство; далеки свет:* свемирске даљине, чежња за даљинама. **2.** *удаљеност у времену, временска удаљеност; прошлост:* временска ~, историјска ~. **3.** фиг. *неслагање, душевна хладноћа, одбојност:* осетити страшну даљину према некоме.

даљѝнāр, -áра м **1.** вој. *део нишанске справе на артиљеријском оружју којим се одређује елевациони угао цеви према даљини циља.* **2.** жел. *књига са пописом имена места и удаљености између њих.*

даљино̀мер јек. **даљино̀мјер** м техн. *инструмент за мерење удаљености предмета:* оптички ~, електронски ~, ултразвучни ~, радарски ~, геодетски ~.

дȁљӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на даљину; који се врши на великој удаљености:* ~ скок, ~ однос, ~ мерење, ~ управљање, ~ грејање, ~ обрада података. • ~ **управљач** *инструмент, уређај с фотоћелијом за укључивање апарата (телевизора и др.) с извесне удаљености.*

дȁљӣнски прил. *на даљину, са даљине:* ~ управљати.

дáљити се, дāљӣм се несвр. *удаљавати се:* ближити се и ~.

дâљнӣ, -ā, -ō и **дâљњӣ,** -ā, -ē **1.** (у комп. значењу) *који настаје у наредном периоду, који следи, даљи, будући:* омогућити ~ развитак, прозрети нечије даље намере, ~ ток догађаја, ~ истрага. **2.** *који није у блиској родбинској вези, далек, даљи:* ~ рођака, ~ тетка. **3.** *који се односи на давно протекло доба, давни, древни, далеки:* ~ прошлост. **4. а.** *далек, удаљен:* дальни пределі, даљне земље. **б.** (само: дâљнӣ) *који се изводи, упућује на даљину (из даљине), даљински:* ~ ватра, ~ патрола.

дáма ж фр. **1.** (обично у грађанском друштву) *отмена женска особа, госпођа; женска особа, жена уопште (у односу према мушкарцу):* велика ~, фина ~, права ~, фризер за даме, салон за даме, даме и господо! **2. а.** *фигура у шаху, краљица.* **б.** *трећа по јачини играћа карта:* пикова ~. **3.** (обично у вези: игра даме) *игра белим и црним округлим плочицама (12 црних и 12 белих) на табли сличној шаховској:* играти даме. • **дворска** ~ *жена из краљичине или принцезине пратње, дружбеница женског члана владарске породице.* **барска** ~ **(анимир-дама)** *женска особа запослена у бару, ноћном клубу која забавља госте, наводећи их на већи потрошак.* **прва** ~ *супруга председника државе.*

дамàскӣн, -ӣна м (обично у мн.) *зборник проповеди и поучних говора писаних претежно народним језиком, код Срба, Македонаца и Бугара од XVII до XIX века (по имену грчког беседника Дамаскина Студита).*

дàмаст м (мн. ø) *врста тканине (памучне, ланене, свилене или вунене) са стилизованим шарама (по граду Дамаску, одакле потиче).*

дàмастнӣ, -ā, -ō *који је од дамаста:* ~ столњак.

дамасцѝрати, дамàсцӣрāм свр. и несвр. *украсити, украшавати (металне или дрвене предмете) стилизованим шарама од злата и сребра (по граду Дамаску).*

дáмица ж *дем. и ир. од дама.*

дàмпинг м енгл. екон. *продаја робе на тржишту по веома ниским ценама (испод цене коштања) и изванредно повољним условима ради конкуренције и освајања тржишта.*

дàмпиншкӣ, -ā, -ō *који се односи на дампинг:* дампиншке цене.

дâмскӣ, -ā, -ō *који се односи на даме, који је намењен за даме:* ~ сто, ~ шешир.

дâн[1] м (ген. мн. дáнā, дат. дáнима) **1. а.** *време од изласка до заласка сунца, од јутра до вечери (када је светло):* по цео ~, преко дана. **б.** *време од 24 сата, за које Земља изврши један обрт око своје осе (дан заједно с ноћу):* ~ за даном, месец дана, неколико дана, три дана. **2.** *временски одсек који одговара дану (1) издвојен из временског тока, одређен и везан за нешто:* **а.** (обично у ген.: дана, ретко дне) *одређени датум у месецу:* дана 25. августа. **б.** *одређено време кад се нешто десило, значајан датум:* ~ проглашења устава, ~ рођења. **в.** *одређени датум посвећен неком догађају, празник, светковина; историјски датум:* Дан победе. **г.** *одређени дан у седмици, недељи, који има посебно име.* – Који је данас дан? Субота. **д.** *утврђени дан у недељи кад се нешто уобичајено периодично понавља, догађа:* пазарни ~, тржни ~, ~ одмора. **3.** астр. *време у коме се неко небеско тело једанпут окрене око своје осе:* Месечев ~, Марсов ~. **4. а.** (обично у мн.) *време, доба, период (с обзиром на животне околности, прилике):* бољи дани, судбоносни дани, дани несреће. **б.** (са присвојном заменицом) *погодан, значајан тренутак, време кад некога служи срећа.* – То је његов дан. **5.** мн. *живот, век; доба живота:* за наших дана, од најранијих дана, за младих дана. **6.** *као просторна, дужинска или површинска мера одређена према радњи која се може извршити у току једног дана (1а):* ~ хода, ~ орања. • **Бадњи** ~ *дан уочи Божића.* **бео (бели)** ~ нар. песн. *в. дан (1а).* **грађански** ~ астр. *време од 0 до 24 сата, одн. од поноћи до поноћи.* ~ **и ноћ** бот. *врста украсне биљке* Viola tricolor. ~ **мртвих** хришћ. *дан помена умрлима, задушнице.* **добар** ~ *уобичајени поздрав који се говори током дана.* **звездани** ~ астр. *време између два узастопна проласка неке звезде кроз исти меридијан.* **јунак дана** *личност о којој се много говори или пише.* **мртви** ~ кат. *дан помена умрлима (2. новембра и 2. фебруара).* **пасји дани** *период великих летњих врућина у јулу и августу.* **поларни** ~ астр. *време од изласка до заласка сунца на половима, које траје шест месеци.* **радни** ~ 1) *дан у који се ради.* 2) *законским прописима одређено време у току дана које запослени људи проводе на послу, раду:* осмочасовни радни ~. **средњи сунчани** ~ **(астрономски** ~**)** астр. *средња вредност трајања сунчаних дана током целе године.* **судњи (суђени, задњи, последњи, страшни)** ~ 1) *по религиозном веровању дан када ће бити страшни божји суд, дан пропасти, смака света.* 2) *дан у који неко умре, дан смрти.* **сунчани (Сунчев, соларни)** ~ *време које прође између два узастопна проласка Сунца кроз исти меридијан.* **четрдесет дана** рлг. *четрдесет дана од нечије смрти и помен умрлим на тај дан, четрдесетодневни помен:* давати некоме четрдесет дана. • **(и) дан-данас, (и) дан-дању** *још и данас, још и сада, још увек.* **дан и ноћ** *непрекидно, стално.* **дан на дан** *в. из дана у дан.* **дан по дан** *мало-помало, постепено.* **до дана данашњег** *досад, до овога времена.* **до мало дана, до неколико дана** *в. за који дан.* **за (до) који** ~ *ускоро, убрзо.* **из дана у дан** *непрестано, непрекидно.* **једног дана (један** ~**)** *једанпут, једном.* **како који** ~ *како време одмиче.* **неки** ~ *пре неколико дана, недавно, пре извесног времена.* **ових дана** 1) *недавно, пре извесног времена.* 2) *ускоро, у најскорије време.* **од Кулина бана и добријех дана** *од старих, добрих времена.* **под (у) старе дане** *у старости.* **(по) цели (цео) читав (божји, боговетни, васцели)** ~ *од јутра до мрака, преко целог дана.* **пре неки** ~ *пре неколико дана, пре извесног времена.* **у по бела дана** *дању, током дана (јавно, без скривања).* **дани су му избројани (одбројани)** *каже се за онога који неће дуго живети.* **добар као добар** ~ *изузетно добар, простодушан, племенит.* **заменити** ~ **за ноћ** *стећи лошу навику спавања дању уместо ноћу.* **за сваки** ~ *који се носи, облачи и сл. сваког дана (а не празником), свакодневни:* хаљина за сваки дан. **изнети (износити) на бео** ~ *откри(ва)ти, обелоданити (обелодањивати).* **изићи на бео** ~ *изићи на јавност, обелоданити се.* **има (биће) дана за мегдана** *биће још времена, биће још прилике (за нешто).* **јасан (јасно) као дан** *потпуно, посве јасан (јасно).* **као** ~ **и ноћ (разликовати се, бити различит и сл.)** *потпуно различит.* **красти богу дане** *не радити ништа, ленчарити, ленствовати.* **(на) дан и комад (живети, радити и сл.)** *живети, радити и сл. бринући се само о основним, свакидашњим потребама, не обезбеђујући се за будућност.* **не зна се шта носи** ~ *не зна се исход ствари, не зна се шта ће се догодити.* **нема смрти без суђена (суђеног) дана** *не умире се док за то не дође време.* **по јутру се** ~ **познаје** *од почетка се види какав је ко и какво је што.* **свако чудо за три дана** *на сваку новост се брзо навикне.* **трајати дане** *тешко живети, животарити, таворити.* **угледати светлост дана** *појавити се, изићи у јавност, обелоданити се.* **чувати беле паре за црне дане** *бити штедљив, умерен у трошењу мислећи на неизвесну будућност.*

дâн[2] -а, -о **1.** *трп. од дати.* **2.** (одр.) *в. дȃтӣ:* у даној ситуацији, у даним условима, у даном часу, на даном месту.

дȁн оном. *узвик за подражавање звука звона, пуцња и сл.*

дáнак[1], -нка и **дȁнак,** дâнка м песн. *хип. од дан*[1].

дáнак[2], -нка м **1.** ист. **а.** *порез који су вазали, вазалне земље плаћале своме сизерену.* **б.** *дажбина коју је давао кмет феудалном господару на чијем је поседу живео и који је обрађивао.* **2.**

порез, дажбина уопште. ~ **у крви** ист. *одузимање мушке деце (од 10 до 16 година) од хришћанских поданика у Турској царевини и принудно одвођење за јаничаре (од XV до XVII века).* **платити, плаћати ~ (навикама, моди, времену и др.)** *слепо следити нешто, слепо се држати нечега.*

да̀нас прил. **1.** *овога дана, у овај дан (када се говори).* – Данас је петак. **2.** *у ово време, у наше време, сада.* – Данас су друкчији обичаји. **3.** (у им. служби, непром.) с *ово време, данашњица, садашњост:* наше ~. • **(и) дан ~** *в. под дан.* **данас-сутра** *ускоро, за који дан; у неко неодређено време у будућности, пре или после.* **~ јесмо, сутра нисмо** *краткога смо века.* **од данас до сутра (живети и сл.)** 1) *без средстава да се обезбеди будућност, сиротињски, бедно.* 2) *не водећи рачуна о будућности, несигурно, лакомислено.*

да̀нашњӣ, -ā, -ē **1. а.** *који се односи на овај дан, на дан кад се говори:* ~ дан, данашње новине. **б.** (уз именицу дан) *који се односи на исти дан у некој другој недељи или години:* на ~ дан прошле године. **2.** *који се односи на наше, садашње време, садашњи:* ~ омладина, ~ време.

да̀нашњица ж *време у коме живимо, данашње време, садашње доба, садашњост:* писци данашњице.

да̀нашњōст, -ости ж *в. данашњица.*

да̀нгуба ж **1.** *узалудно трошење, губљење времена, провођење времена у нераду, беспослица; беспосличење, нерад.* **2.** *оно што непотребно, некорисно одузима време; беспослица, тричарија.* – Гитаро, моја дангубо. **3.** *новчана накнада за изгубљено време:* платити дангубу, судска ~. **4.** (и м; мн. ж) *особа која ништа не ради, бадаваџија, беспосличар, беспосличарка, лenштина.*

да̀нгубан, -бна, -о **1.** *који одузима сувише много времена, који траје без потребе дуго; узалудан, бескористан с обзиром на утрошено време:* ~ посао, ~ процедура, дангубни разговори. **2.** *беспослен, докон, залудан:* ~ старац.

да̀нгубити, -ӣм несвр. непрел. [гл. им. да̀нгубље̄ње с] **1.** *узалудно трошити време, губити, тратити време; проводити време у нераду, беспослици, беспосличити:* ~ причајући, ~ цео дан. **2.** *губити превише времена на нешто, задржавати се много око нечега без видних резултата:* ~ око кола.

да̀нгубица ж **1.** *в. дангуба (1, 2).* **2.** (и м; мн. ж) *в. дангуба (4).*

да̀нгубнӣк м *онај који дангуби, дангуба.*

да̀нгубно прил. *дангубећи, губећи време:* ~ седети.

да̀нгубња̄к м *в. дангубник.*

да̂н-да̀нашњӣ, -ā, -ē *данашњи (у појачаном значењу кад се истиче да нешто још увек траје):* ~ тиранија.

да́нӣк, -и́ка м арх. **1.** *место на коме се проводи дан,даниште (обично хајдучко или војничко станиште).* **2.** *дневни ветар (који обично дува с мора).*

да́нити, да̂нӣм несвр. (свр.) (непрел. или са објектом „дан") *проводити (провести) дан, боравити преко дана.* ■ **~ се** (безл. или са субјектом дан) *свитати, свањивати, раздањивати се.*

Да̀ница ж *народни назив за планету Венеру (која навешћује дан):* звезда ~.

дано̀вати, да̀нује̄м свр. и несвр. *в. данити.*

да̏номице̄ прил. *сваки дан, свакодневно, из дана у дан.*

да̏номичан, -чна, -о *свакодневни, свакидашњи.*

дано̀ноћан и **да̏ноноћан**, -ћна, -о (обично одр. -ћнӣ) *који бива, који траје и дан и ноћ, сталан, непрекидан, непрестан:* даноноћне борбе.

дано̀ноћно и **да̏ноноћно** прил. *и дању и ноћу, стално, непрестано, непрекидно:* ~ грмети.

да̂нōст, -ости ж *в. датост.*

да̀нсинг м енгл. **1.** *игранка, плес.* **2.** *локал, кафана или ресторан у којем гости могу плесати уз музику.*

да́нце, -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од дно; дно неког мањег предмета:* ~ чаше, ~ шешира. • **гледати много у ~** разг. *много пити алкохолно пиће.*

да̂њӣ, -ā, -ē *в. дневни:* ~ светло.

дањи́вати, да̀њује̄м несвр. *в. данити.*

да̏њу прил. *преко дана, током дана, по дану, обдан:* радити ~.

да̂р м (мн. да̏рови, ређе или песн. да̂ри) **1. а.** *оно што се дарује, поклон:* ~ за рођендан, послати ~. **б.** (често у мн.) етн. *свадбени поклони које девојка даје младожењиној родбини и сватовима; девојачка спрема:* венчани (свадбени) дарови. **2.** фиг. **а.** *нарочита природна обдареност (за уметност, науку, неку вештину и сл.), таленат, даровитост:* имати дара за уметност, ~ за поезију, беседнички ~. **б.** *смисао, способност за нешто:* ~ предвиђања. **3.** (са епитетима: божји, небески, вишњи и сл.) *оно што је човеку поклоњено од бога (о духовним врлинама), благодет, милост.* • **~ говора** 1) *способност, моћ говора.* 2) *говорничка, беседничка способност.*

да̏ра ж тур. *тежина омота, амбалаже (хартије, сандука, посуде и др.) која се одбија приликом мерења робе; разлика између бруто и нето тежине неке робе.* • **одбити на дару** *опростити некоме узимајући у обзир његово незнање и сл.* **превршила (превагнула, претерала, прешла и сл.) ~ меру** *претерало се у нечему.* **скупља ~ него мера (масло)** *већи трошак, већи напор него корист (од нечега).*

да́рак, -рка м **1.** *дем. и хип. од дар.* **2.** *покривало обредног прибора у православној цркви (које се обично добија као дар од верника).*

дарвинѝзам, -зма м *учење енглеског природњака Чарлса Дарвина о еволуцији живих бића као последици природне селекције у борби за опстанак.*

дарвѝнист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, следбеник дарвинизма.*

дарвинѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на дарвинизам и дарвинисте:* ~ теорија.

дарвинѝстички прил. *са дарвинистичког становишта:* ~ тумачити.

дарви́новац, -ōвца м *в. дарвинист(а).*

да̂рда ж (обично у вези: играти дарде) *врста карташке игре.*

дарѐжљив, -а, -о *који радо даје, поклања; несебичан.*

дарѐжљивац, -ӣвца м *онај који је дарежљив.*

дарѐжљивица ж *дарежљива женска особа.*

дарѐжљиво прил. *са дарежљивошћу, великодушно; издашно, обилно.*

дарѐжљивōст, -ости ж *особина онога који је дарежљив.*

дари́валац, -аоца м *онај који дарује нешто.*

дари́валица ж *женска особа даривалац.*

дари́вати, да̀рује̄м (да̀рӣва̄м) свр. и несвр. прел. **1.** *обдари(ва)ти (некога) неким даром, поклоном; наградити, награђивати:* ~ са десет дуката. **2.** *да(ва)ти (некоме) дарове приликом веридбе, свадбе, рођења детета и сл.:* ~ кума. ■ **~ се** уз. повр. *измењивати међусобно дарове.*

дарѝва̄ч, -а́ча м *в. даривалац.*

да̀рић, -а и **да̀рӣћ**, -и́ћа м *дем. и ир. од дар.*

да̀ркер м енгл. *следбеник омладинске моде облачења у црно.*

да̏рма̄р (да̂р-ма̂р и да̏р-ма̏р) м тур. *велики неред; збрка, метеж:* направити ~.

да̀рнути и **да̏рнути**, да̏рне̄м свр. **1.** *дирнути, дотаћи, такнути:* ~ прстом. **2.** *ганути, тронути, разнежити:* ~ некога. • **~ (некога) у живац, у зеницу** *дирнути, погодити некога тамо где је најосетљивији, нанети некоме велику увреду.*

даро̀валац, -аоца м *в. даривалац;* уп. дародавац.

да̏рōван, -вна, -о **1.** *који је добијен или дат на дар, поклоњен:* ~ кошуља. **2.** (одр.) (уз речи: писмо, повеља и сл.) правн. *којим се нешто дарује, поклања.*

даро̀вати, да̀рује̄м свр. (несвр.) прел. **1.** *да(ва)ти на дар, поклонити, поклањати:* ~ хаљину. **2.** *в. даривати (2):* ~ кума. ■ **~ се** уз. повр. *в. даривати се.*

даро̀вит, -а, -о **а.** *који има дара за нешто, обдарен, талентован:* ~ уметник. **б.** *који показује нечију обдареност:* ~ састав.

даро̀вито прил. с *нарочитим даром, талентовано:* ~ написати.

даро̀витōст, -ости ж *особина онога ко је даровит, обдареност, талентованост, талент.*

даро́вница ж правн. *писмени документ, повеља којом се нешто некоме дарује.*

да̏ровскӣ, -ā, -ō *који се односи на дар, дарове, даровни:* ~ рухо.

дарода́вац, -вца м *онај који даје дар, поклон, даривалац.*

даро̀дāвка ж *она која даје (некоме) дар, поклон.*

да̀рчић м *дем. од дар.*

да́са м шатр. *привлачан, згодан мушкарац; помодан мушкарац, гизделин, фићфирић.*

да̀ска ж (дат. да̀сци; ген. мн. даса́кā) **1. а.** *дужи, равно отесан, пљоснат комад дрвета мање дебљине, обично правоугаоног облика, који се користи у грађевинарству, за израду намештаја и др.:* јелова ~, кућа од дасака, обложити даскама. **б.** *тако обрађен комад дрвета који служи у разне сврхе; по облику и сврси сличан предмет од пластике или неког другог материјала:* ~ за једрење, ~ пеглање, ~ за цртање, ~ за сецкање, ~ за развлачење теста. **в.** (обично с прид. школска) *в. табла (1в).* **г.** *мања плоча са уцртаним квадратним црним и белим пољима или другим шарама, која служи за разне друштвене игре (шах, мицу и др.):* шаховска ~. **2.** мн. *позорница, бина; позориште:* постићи успех на даскама, вратити се даскама. • **даске које (што) живот (свет) значе** *позориште;* уп. даска (2). **до даске** шатр. *до краја, јако навити (пустити) радио.* **одскочна** ~ 1) *еластична даска са које се изводе скокови (у гимнастици и скокови у води), трамбулина.* 2) фиг. *полазна тачка, основ за напредовање (обично у служби).* **равна (је) као ~** *има мале груди, нема облине.* **фали му, недостаје му ~ у глави, нема све (четврте, треће) даске у глави** и сл. *луцкаст је, малоуман је, неразборит је.*

да̏скаст, -а, -о *који је као даска, који личи на даску, раван; мршав:* ~ жена.

да̀скāш, -а́ша м жарг. *в. сурфер.*

дâт, -а, -о **1.** *трп. од дати.* **2.** (одр. дâтӣ) **а.** *који је у одређеном моменту, у одређеној прилици такав, постојећи, одређен:* у датој ситуацији, у датом моменту, у датим околностима. **б.** *који се тачно односи на неку појаву, ствар, одговарајући, одређен:* на датом месту.

да́та с мн. лат. *подаци, утврђене чињенице:* историјска ~.

да̏ти, дâм (да́дēм) и да̏днēм (3. л. мн. през. да̏јӯ (да́дӯ) и да̏днӯ; аор. да̏дох; трп. дâн и дâт; пр. пр. дâвши) свр. прел. (ретко непрел.) **1. а.** *предати нешто из руке у руку, непосредно уручити; примаћи тако да се може прихватити, пружити:* ~ чашу; ~ руку. **б.** *предати наручивши да се нешто уради:* ~ одело на чишћење, ~ кола на фарбање. **2. а.** *пренети, препустити (нешто) у власништво другога, ставити некоме на располагање, уступити на коришћење (нешто своје); даровати, поклонити:* ~ коња, ~ прстен; ~ за уздарје, ~ за рођендан. **б.** *предати, изручити.* – Дајте нам лопова (крвника). **в.** *подарити (нешто); обдарити (нечим):* ~ слободу (некоме); ~ живот (некоме). Ако бог дâ здравља. То му је дала природа. **г.** вулг. (некоме) *пристати на сексуални однос с мушкарцем, подати се (о жени).* **3. а.** *платити, исплатити:* ~ 1.000 динара за одело, ~ харач. **б.** *потрошити, страћити:* ~ цело имање на картање, ~ много за вино. **в.** *продати; уступити уз замену:* ~ коња јефтино, ~ коња за кола. **4.** *сагласити се са нечијом удајом, прихватити просидбу, удати:* ~ кћерку за некога, ~ некоме за жену. **5. а.** *послати и сместити некога у неку установу пруживши му могућност да се бави одређеним послом:* ~ у школу, ~ на занат, ~ у интернат, ~ на факултет. **б.** *послати, предати на надлежност некој установи:* ~ ствар на суд, ~ писмо на пошту. **в.** *предати, препустити да се негде објави:* ~ оглас у новине, ~ чланак за неки часопис. **6. а.** *пружити некоме могућност да дође до нечега, помоћи некоме да постигне нешто, пружити:* ~ солидно образовање (некоме), ~ хлеб (некоме) у руке. **б.** *пружити, указати оно што је некоме или нечему потребно; известити нешто некоме у прилог, у нечију корист:* ~ савет, ~ помоћ, ~ потпору, ~ лек, ~ амнестију, ~ слободу. **в.** (обично у имп.) *омогућити телефонску везу (са неким, са нечим).* – Дајте ми Милана. Дајте ми везу. заст. Дајте ми Ниш. **г.** *не спречити могућност нечега, допустити, дозволити:* ~ прилику, ~ времена, ~ месец дана одмора, не ~ лагати некоме, не ~ да се неко мучи. **д.** *признати, доделити:* ~ право грађанства, ~ повластице, ~ предност, ~ првенство. **ђ.** *указати, одати:* ~ поверење, ~ почаст. **7. а.** *условити и одредити нешто, придати нечему неку особину, одлику:* ~ мрку боју нечему, ~ обележје (карактер) нечему, ~ већи значај нечему. **б.** *учинити нешто што условљава начин вршења неке радње, одн. саму радњу:* ~ правац (смер) нечему. **8. а.** *донети и обнародовати, објавити, прогласити, издати:* ~ закон, ~ проглас, ~ устав, ~ резолуцију. **б.** *саопштити, изрећи, предочити; одредити, означити:* ~ мишљење, ~ примедбе, ~ суд, ~ рок. **в.** *ставити у дужност (некоме), наложити, наредити.* – Што му је дато, то је учинио. **г.** вој. *наредити, заповедити:* ~ вољно, ~ команду. **9. а.** *објавити, издати (као писац, издавач):* ~ радове (из неке области). **б.** *остварити као писац, уметник:* ~ дело велике вредности, ~ улогу лирски. **в.** *приказати, представити, описати, оцртати (у књижевном делу):* ~ духовну атмосферу, ~ лик. **10. а.** *произвести, испустити, одати од себе:* ~ звук, ~ светлост. **11. а.** *донети као пород, родити; уопште донети неки плод, род; произвести:* ~ три сина, ~ два јагњета, ~ пуно јаја, ~ богат род, ~ много плодова, ~ 1.000 тона жита (о њиви), ~ 30 kg масти (о свињи), ~ со (о киселини). **б.** *створити; одгојити.* – Бог га је за све дао. Писац кога је дала Србија. **в.** *учинити да нешто настане, уродити нечим, донети (користи, плода), остварити:* ~ добре резултате, ~ користи. **12.** *приредити, организовати; извести пред публиком, одржати:* ~ парастос, ~ помен, ~ концерт, ~ представу, ~ приредбу, ~ позоришни комад. **13. а.** *проузроковати, задати, нанети:* ~ много јада (невоље), ~ страха, ~ ране. **б.** *задати ударац, ударити, опалити:* ~ шамар (ћушку), ~ по туру. **в.** (обично у футуру) *за изражавање претње батинама или другом казном.* – Даћу ја њој. **14.** *одредити, оценити доба живота, године старости:* ~ некоме 30 година. **15.** (у конструкцији са инф. или с през. с везн. „да“) **а.** *наредити, наложити; наручити да се нешто уради:* ~ стрељати, ~ штампати, ~ сашити одело. **б.** *омогућити, учинити да нешто буде:* ~ наслутити, ~ осетити, ~ разумети. **16.** (само у имп.) **а.** *уз имп. неког другог глагола, са значењем подстицања, предлагања и сл.: де, хајде.* – Дај запали цигарету. Дајте јој реците! Дај престани. Дајте да ово завршимо. **б.** *довести или донети.* – Дај Лазу! Дајте га на среду! Дајте музику! **17.** (и несвр.) (през. само: дам (дадем)) **а.** (обично одрич.) 1) *бити вољан, хтети уручити, предати, уступити, пружити и сл., бити сагласан са давањем, пружањем и сл.* – Не дам га за живу главу. 2) *допуштати, допустити, дозвољавати, дозволити.* – Не дам народа газити. Певао је што му је грло дало. Снег не да ока отворити. Не бих му дао да прође за живу главу. **18.** *с именицом као допуном има значење глагола изведеног од те именице, нпр.:* ~ благослов = благословити, ~ изјаву = изјавити, ~ налог = наложити, ~ одговор = одговорити, ~ пристанак = пристати итд.. **19.** (у безл. конструкцији са „се“, са лог. субјектом у дативу) *доћи у неко расположење, стање; окренути на нешто.* – Дало му се на смех. Дало јој се на плач. **20.** несвр. безл. (у конструкцији са „се“) **а.** *моћи, имати могућности.* – Не да се замислити. Дало се по њима видети да су забринути. **б.** (са лог. субј. у дативу) 1) (обично с допуном у лок., чешће одрич.) *моћи одгојити, подизати и сл.; имати успеха, бити срећне руке у нечему:* – Није јој се дало у деци (= Нису јој се дала деца). Није му се дало у трговини. 2) (само одрич. са допуном у инф. или през. с везн. „да“) *не полазити за руком, не успевати, не моћи.* – Не да ми се доћи у Београд. Не да ми се заспати. 3) (само одрич.) *немати воље, не желети, не хтети.* – Не да му се да почне. Не да ми се из кревета. Није ми се дало кући. ■ **~ се 1. а.** *предати се, препустити се, дозволити да се буде савладан, побеђен.* – Не дај се. Ти си јачи. **б.** (са допуном у инф. ређе с през. с везн. „да“) *дозволити, допустити неки поступак према себи:* ~ се пољубити, ~ се заплашити, ~ се збунити. **в.** *препустити се љубавним, сексуалним односима, препустити се мушкарцу (о жени), подати се.* – Дала се првом удварачу. **2.** несвр. 1) *моћи, бити могуће.* – Дало се по њима видети да су поражени. 2) *ићи од руке, напредовати.* – Не дају јој се деца. **3.** (у, на нешто) **а.** *прихватити се, латити се неког посла, посветити се нечему, упустити се у неки посао:* ~ се на посао, ~ се на политику, ~ се

у трговину, ~ се на учење. **б.** *одати се нечему:* ~ се на коцку, ~ се у разврат. **в.** *почети, стати интензивно вршити неку радњу, упустити се у вршење неке радње:* ~ се у трк, ~ се у бекство, ~ се у дискусију. **г.** *занети се, упасти у неко стање, расположење:* ~ се у мисли, ~ се у маштање, ~ се у бригу, ~ се у очај, ~ се у плач. **д.** *дићи се, устати:* ~ се на ноге. **4. а.** *протегнути се, пружити се, раширити се.* – Јавор се дао у висину. **б.** *упутити се, кренути, поћи некуд; отићи некуд:* ~ се на пут, ~ се у свет. **5.** *метнути се, (у)вргнути се на некога:* ~ се на оца. • **дај шта даш** *пристајем на оно што дајеш (у погледу цене); задовољан сам и са малим.* **дај, молим те** *(у разговору) кад се саговорнику нешто пребацује; немој тако, не претеруј.* **дао би залогај из уста, крви испод грла** и сл. *врло је добар, племенит, спреман је да пружи сваку помоћ.* **дао бих (дам) главу (живот, руку, браду)** *јамчим, чврсто сам уверен.* **дала ми се прилика (згода)** и сл. *указала, десила ми се прилика.* ~ **богу душу** *умрети, преминути.* ~ **ватру** *опалити из ватреног оружја.* ~ **веру (тврду, божју)** *в. дати реч (часну, поштену, тврду).* ~ **веру за неверу** *обећати нешто па не извршити.* ~ **вољу за невољу** *пристати на нешто из невоље.* ~ **гас** *в. под гас.* ~ **глас** *гласати; пристати.* ~ **гласа од себе (о себи)** *јавити се.* ~ **(за) право некоме** *сложити се с нечијим мишљењем, ставом, одобрити нечији поступак.* ~ **знак (миг, сигнал)** *обавестити некога на неки видљив начин.* ~ **испит** *положити испит.* ~ **(к) врагу** *оканити се нечега, оставити нешто.* ~ **корпу (кошару) некоме** *одбити нечију понуду.* ~ **крила (некоме)** *испунити некога полетом, одушевљењем.* ~ **леђа (плећа),** ~ **петама ветра,** ~ **ватру табанима** и сл. *почети бежати, дати се у бекство, побећи, одмаглити.* ~ **лекцију (некоме)** *научити некога памети.* ~ **маха** *омогућити да се нешто снажно развије, подстаћи на нешто.* ~ **на знање** *саопштити; посредно обавестити.* ~ **ногу (некоме)** разг. *грубо отерати, избацити (некога).* ~ **одушка (одушке)** *омогућити да се нешто испољи, изрази, олакшати неко уздржано осећање.* ~ **реч** 1) **(часну, поштену, тврду)** *сигурно обећати, заклети се.* 2) (некоме) *допустити некоме да говори (на јавном скупу).* ~ **рог за свећу (некоме)** *преварити некога, подвалити некоме.* ~ **руку (некоме)** 1) *прихватити просидбу, удати се (о девојци).* 2) *руковањем потврдити сагласност, погодбу.* ~ **све од себе** *учинити све што се може, уложити крајње напоре да се нешто оствари.* ~ **хлеба у руке (некоме)** *оспособити некога за живот.* ~ **се на зло (на горе)** *погоршати се добијајући теже компликације (о рани, болести).* ~ **се молити** *не пристати олако, нећкати се.* ~ **се некоме у руке** *предати се некоме на милост и немилост.* **даће бог** *доћи ће време кад ће се нешто остварити, десиће се (у прижељкивању).* **душу дао (дало)** *подесан је, сасвим одговара.* **не да му ђаво (враг) мира** *хоће да учини нешто непотребно, зло.* **не дај боже, не дао бог** *в. боже (ме) сачувај (под бог).* **не да ми се** *неће ми се, немам воље; не могу.* **не ~ мира (с миром) некоме** *досађивати некоме.* **не ~ на се(бе)** *чувати, бранити своје право, своје достојанство.* **не ~ ни богу тамјана, ни црно испод нок(а)та** *бити јако шкрт.* **ни дај боже, ни дао бог** (за одрицање) *никако.*

да́тив м лат. лингв. *падеж намене, циља, правца, трећи падеж, који одговара на питање: коме, чему.*

да́тивнӣ и **да́тивскӣ,** -ā, -ō *који се односи на датив:* ~ наставак, ~ значење.

дати́рати, да̏тӣрāм свр. и несвр. лат. **1.** прел. **а.** *ставити, стављати датум (на писмо, писани документ и сл.):* писмо датирано 20. маја. **б.** *одредити, одређивати датум постанка, старости нечега:* ~ неки догађај, ~ битку. **2.** несвр. непрел. *водити порекло из неког времена, постојати од неке временске границе, потицати:* ~ од VIII века; време из кога нешто датира.

дâтōст, -ости ж фил. *оно што објективно постоји, што је објективно дато у одређеним околностима; објективна, позната чињеница:* друштвена ~.

датоте́ка ж грч. *компјутеризована збирка података, похрањена, смештена, ускладиштена на неком магнетном медију:* индексна ~.

да̏тула (да̏туља) ж итал. бот. *в. урма.*

да́тум м лат. **1.** *тачно календарско време неког догађаја (дан, месец и година), ознака календарског времена на писму, документу и др.:* одредити ~ састанка, ставити ~ на писму, писмо без датума. **2.** *време постанка, појаве нечега, време кад се нешто десило:* проучавања новијег датума. **3.** фиг. *важан догађај који вреди да буде запамћен.* – Појава тога романа је датум у нашој књижевности. • **висок ~** *дан при крају месеца (обично кад се истиче да су месечна примања на измаку).*

да́тумскӣ, -ā, -ō *који се односи на датум, на календарско време.*

дâћа ж *гозба у част мртвоме, за покој његове душе, подушје.* • **свињска ~** нар. шаљ. *гозба приликом клања свиња.*

да̀фина ж бот. *украсна дрвенаста биљка* Elaeagnus angustifolius *из ф.* Elaeagnaceae, *ситних мирисавих цветова.*

да̀фнија ж зоол. *в. воденбуха.*

да̏х, да̀ха (да̏ха) и **дâх,** -а м (мн. да̀хови (да̏хови) и да́хови) **1. а.** *ваздух који се удахне или издахне при дисању, удисај или издисај:* испустити ~. **б.** *удисање и издисање, дисање:* убрзан ~, зауставити ~. **2.** *струјање ваздуха, дување (ветра, лахора):* ~ ветра, свеж планински ~. **3.** *мирисно испарење, мирис, воњ; задах:* ~ зовина цвета, ~ мокре земље, ~ ракије. **4.** фиг. **а.** *карактеристична особина, битно својство, обележје, дух:* ~ новог времена, ~ мистицизма, ~ сатире. **б.** *наговештај, знак блискости присуства нечега:* ~ пролећа, ~ смрти, ~ туге. **в.** *замах, снага, јачина:* бити слабог даха, изгубити ~ (нпр. о ветру), стваралачки ~; понестало му даха. • **без даха** *не дишући, напето, с напрегнутом пажњом:* мотрити без даха. **до последњег (задњег) даха** *до краја живота, до смрти.* **изгубити ~, остати без даха** *престати на моменат дисати запањивши се.* **испустити (последњи) ~** *издахнути, умрети.* **краткога даха (бити)** *краткога трајања, краткотрајан.* **леди се, мрзне се ~** *каже се кад је јако хладно.* **у једном даху** *у један мах, без прекида, одједном:* испити чашу у једном даху.

да̀хија и **да́хија** м (мн. ж) тур. ист. *један од јаничарских старешина који су пред Први српски устанак приграбили и држали власт у Београдском пашалуку; насилник, зулумћар.*

да̀хӣјскӣ и **да́хӣјскӣ,** -ā, -ō *који се односи на дахије, својствен дахијама:* ~ време, ~ власт.

да̀хӣјски и **да́хӣјски** прил. *као дахија, насилнички, сурово:* ~ поступати.

дахи̏лук м ист. *област којом је управљао дахија, дахијска област.*

да̀хнути, да̏хнēм (разг. да̀нути, да̏нēм) свр. непрел. **1.** *једанпут увући или испустити ваздух кроз уста или нос, учинити један удисај или издисај.* **2.** *рећи с уздахом, уздахнути.* **3. а.** *одморити се, предахнути, починути:* не дати некоме да дахне. **б.** *осетити олакшање, одахнути:* ~ слободно. **4.** *духнути, пирнути (о ветру).* **5.** фиг. *запахнути, задахнути:* ~ некога свежином. • **~ душом** *одморити се; осетити олакшање, одахнути.*

да̏хтав, -а, -о *који дахће, задихан, задуван, засопљен; бректав:* ~ тркач; ~ стењање.

да̏хтаво прил. *задихано, дахћући:* рећи ~.

да̏хтāј м **а.** *напоран, тежак удисај или издисај.* **б.** *испрекидано, убрзано и тешко дисање, дахтање.*

да̀хтати, да̏хћēм и да̏шћēм несвр. непрел. **а.** *убрзано и тешко дисати (од умора, врућине и сл.), при чему се чује шум.* **б.** фиг. *бректати, хуктати (о машинама).*

да̏ча ж рус. *летњиковац, викендица.*

да́шак, -шка м (мн. да́шци (да́шкови)) *дем. и хип. од дах.* – Нема ни дашка ветра.

да̀шта прил. *дакако, свакако, наравно, јасно, разуме се, заиста.* – Знала сам, дашта да сам знала. Да ли нас виде? Дашта, да нас виде.

да̀што прил. *в. дашта.* • **~ ми ти ~** *уводно питање при постављању нар. загонетки: шта је то?*

да̀шчан, -а, -о *који је од дасака:* дашчани кров, ~ ограда, ~ кућа.

да̀шчара ж **1.** *зграда (кућа, колиба, шупа) од дасака, барака.* **2.** *складиште, стовариште дасака; радионица за израду дасака.*

да̀шчарица ж *дем. од дашчара.*

да̀шчат, -а, -о *који је равна стаса, без облина (обично о жени), даскаст.*

дашчѐтина ж *аугм. и пеј. од даска.*

да̀шчица ж *дем. од даска.*

дашчу̀рина ж *аугм. и пеј. од даска.*

два̂ (за м. и с. род, ген. два́јӯ и два̀јӯ, дат. два́ма и два̀ма), **две̂** јек. **дви̏је** (за ж. род, ген. две́јӯ и двѐјӯ јек. дви́јӯ и дви̏јӯ, дат. две́ма и двѐма јек. двје́ма и двјѐма; често непром.) **1.** *основни број за једну јединицу већи од један, који се обележава бројком 2; назив те цифре:* ~ човека, ~ књиге, ~ телета. **2.** *в. двојка (2):* добити два из физике. **3.** (обично у одрич. реченицама) *(у ниподаштавању) за означавање сасвим мале количине нечега: мало, неколико.* – Не уме да састави ни две реченице. **4.** *у споју са „три" у облику полусложенице:* **два-три** *приближно, око два или три:* два-три дана, две-три недеље. • **два и два (два по два)** *у редовима по двојица.* **као два и два, као два пута два (четири)** *потпуно тачно, сасвим поуздано, јамачно, зацело, свакако (кад је реч о нечем што је сасвим очигледно).* **не знати ни две унакрст** *не знати ништа, бити глуп, ограничен.* **два брата крв (два-брата-крв)** 1) бот. *биљка из породице перуника* Iris nobilis. 2) зоол. *врста корала* Tubipora Hemprichii.

два́десе̄т 1. *основни број два пута већи од десет, који се обележава цифрама 20.* **2.** *у вишечланим, сложеним бројевима:* сто ~, ~ (и) шест, ~ (и) шести, ~ (и) троје.

двадесе́так прил. *око двадесет, приближно двадесет (особа, предмета):* ~ људи, ~ књига, ~ година.

двадесетгодишњ- *в. двадесетогодишњ-*, **два́десетеро** *в. двадесеторо.*

два́десе̄ти̅, -а̄, -о̄ *редни број према двадесет:* ~ војник, навршити двадесету годину, ~ део, двадесетих година прошлог века.

двадесети̏на и **двадесѐтина** ж **1.** *двадесети део неке целине.* **2.** *око двадесет, приближно двадесет, двадесетак:* пре двадесетину година.

двадесѐтица ж **1.** *новчаница или метални новац од двадесет новчаних јединица.* **2.** *бројка двадесет.* **3.** *возило (аутобус, трамвај и сл.), просторија и сл. са ознаком 20.*

двадесето- *први део сложеница које значе неки збир или сложеност, састав од двадесет предмета, делова или нешто двадесето по реду и сл.:* двадесетогодишњак, двадесетогодишњи, двадесетострук.

двадесетого̀дишња̄к м *онај који има двадесет година или приближно толико.*

двадесетого̀дишњи̅, -а̄, -е̄ *који се односи на период од двадесет година, који има или траје двадесет година, који се обавља после двадесет година и сл.:* ~ момак, ~ борба, ~ помен.

двадесетого̀дишњица ж *навршена двадесета година од неког догађаја; прослава, помен тога догађаја:* ~ нечије смрти, ~ рођења.

двадесето̀дневни̅, -а̄, -о̄ *који траје двадесет дана:* ~ екскурзија.

два́десетори, -е, -а мн. *бројни придев према двадесет, уз именице које имају само облик множине или означавају пар:* ~ чарапе, ~ врата, ~ кола.

двадесето̀рица ж *двадесет људи, двадесет мушкараца.*

два́десеторо *збирни број који одговара основном броју двадесет:* **а.** *за означавање збира особа (или уопште бића) мушког и женског пола:* било их је ~ у разреду. **б.** *уз збирне именице које означавају збир младих бића (ређе уз друге именице у мн.):* ~ деце, ~ пилади, ~ свиња.

двадесетпетого̀дишњи̅, -а̄, -е̄ *који има двадесет пет година, који траје двадесет пет година:* ~ момак, ~ период.

двадесетпетого̀дишњица ж *двадесет пет година од дана неког догађаја; прослава тога догађаја.*

два́наест *основни број за две јединице већи од десет, који се обележава цифрама 12.*

дванае́стак, -тка прил. *око дванаест, приближно дванаест (особа, предмета и др.):* ~ људи, ~ година.

дванаесте́рац, -рца м **1.** књиж. *стих од дванаест слогова.* **2.** *јелен који има дванаест парожака на роговима.* **3.** *чамац са дванаест весала.*

дванаестѐрачки̅, -а̄, -о̄ *који се односи на дванаестерце:* ~ песма.

дванаестеро(-) *в. дванаесторо(-).*

два́наести̅, -а̄, -о̄ *редни број који одговара основном броју дванаест:* ~ кандидат, ~ кућа, ~ година.

дванаести̏на и **дванаѐстина** ж **1.** *дванаести део неке целине.* **2.** *око дванаест, приближно дванаест, дванаестак.* **3.** штамп. *формат књиге у величини дванаестог дела штампарског табака.* • **буџетска** ~ фин. *привремени буџет за месец дана док још није донет буџет за целу годину (начињен према прошлогодишњем буџету).*

дванаѐсти̅нски̅, -а̄, -о̄ *који се односи на дванаестину (3):* ~ формат.

дванаѐстица и **два́наестица** ж **1.** *бројка 12; оно што је означено том бројком (нпр. трамвај, аутобус, соба и др.).* **2.** *ловачка пушка калибра 12* mm.

дванаесто- *први део сложеница које значе неки збир или сложеност од дванаест предмета, делова или нешто дванаесто по реду и сл.:* дванаестогодишњак, дванаестогодишњица, дванаестодневни, дванаестом(ј)есечни итд.

дванаесто̀бо̄ј, -оја м *такмичење у дванаест дисциплина или у шест дисциплина које се изводе на два различита начина:* витешки ~.

дванаестопа̀лачни̅, -а̄, -о̄ у изр. ~ **црево** анат. *почетни део танког црева, потковичастог облика, причвршћен трбушном марамицом уз задњи зид трбушне дупље,* duodenum.

дванаесто̀рица ж (мн. ø) **1.** *дванаест особа мушког пола, дванаест мушкараца.* **2.** (Дванаесторица) пол. *асоцијација дванаест првих удружених земаља Европске уније:* Веће Дванаесторице.

два́наесторо *збирни број који одговара основном броју дванаест:* **а.** *за означавање збира особа (или уопште бића) мушког и женског пола:* ~ се вратило, ~ говеда. **б.** *уз збирне именице које означавају збир младих бића (ређе уз друге именице у мн.):* ~ деце, ~ прасади.

дванаесторо- *први део сложеница које значе неки збир или сложеност, састав од дванаест предмета, делова:* дванаестоtherосед, дванаесторосложан, дванаестороспратница, дванаестостран, дванаесторострук, дванаесторочлан.

дванаесто̀сложни̅, -а̄, -о̄ *који је састављен од дванаест слогова:* ~ стих.

два́пӯт и **два́пут** прил. **а.** *два пута, у два маха:* ~ годишње. **б.** (уз комп.) *двоструко:* ~ више, ~ јачи, ~ скупље.

два́ре̄д и **два́ред** прил. *в. двапут (а).*

две̂ри ж мн. сткњ. архит. **а.** (обично у изр. **царске** ~) *средња врата на иконостасу.* **б.** *врата уопште.*

двѐ̏ста јек. **двјѐ̏ста** *основни број два пута већи од сто, који се обележава цифрама 200, две стотине.*

двестаго̀дишњи̅ јек. **двјестаго̀дишњи̅**, -а̄, -е̄ *који постоји, траје двеста година:* ~ борба.

двестаго̀дишњица јек. **двјестаго̀дишњица** ж *двестота година од неког догађаја; прослава тога догађаја.*

двестахи̏љадити̅ јек. **двјестахи̏љадити̅**, -а̄, -о̄ (двестати̏сӯћи̅ јек. двјестати̏сӯћи̅, -а̄, -е̄) *редни број који одговара основном броју двеста хиљада (двеста тисућа).*

двесто- јек. **двјесто-** *први део сложеница које означавају сложеност из две стотине предмета, делова или нешто двестото по реду:* двестогодишњи, двестогодишњица.

двестого̀дишњи̅ јек. **двјестого̀дишњи̅**, -а̄, -е̄ *в. двестагодишњи.*

двестого̀дишњица јек. **двјестого̀дишњица** ж *в. двестагодишњица.*

двѐсто̄ти̅ јек. **двјѐсто̄ти̅** (две̂стотинити̅ јек. дви̏јестотинити̅), -а̄, -о̄ *редни број према две стотине.*

две̂хиљадити̅ јек. **дви̏јехиљадити̅**, -а̄, -о̄ (две̂тисӯћи̅ јек. дви̏јетисӯћи̅, -а̄, -е̄) *редни број према две хиљаде (две тисуће).*

дви́зац, дви́сца м *ован или јарац у другој години живота.*

двѝзе, двѝзета с (мн. ø; зб. им. двѝзāд ж) *младунче овце или козе у другој години живота.*

двѝзица ж *в. двиска.*

двије- *в. две-.*

двѝска ж (дат. -сци и -ски; ген. мн. двѝзāкā) *овца или коза у другој години живота.*

двѝца ж разг. *в. двојка.*

двѝшче, -ета с *дем. од двизе; двизе.*

двје- *в. две-.*

дво- *први део сложеница којим се означава двојност, двострукост онога што значи други део сложенице:* двоброј, двовековни, дводимензионалан, двоножац, двонедељни.

двоа̀томан (двоа̀томан), -мна, -о хем. *који се састоји од два атома:* двоатомни молекул.

двòбāзан, -зна, -о хем. *који садржи две хемијске базе, два атома водоника који се могу заменити атомима метала (о киселинама).*

двòбāнка ж разг. *новчаница или метални новац од две банке (двадесет динара).*

двòбōј и **двóбōј,** -оја м **а.** *уговорена борба оружјем (мачевима, револверима) између два лица, по строго утврђеним правилима и у присуству сведока (ради решавања питања части), дуел:* изазивати на ~. **б.** *битка, бој, борба између два противника, две противничке војске:* артиљеријски ~. **в.** фиг. *полемика, спор, препирка:* ~ речима.

двòбōјан, -јна, -о *који је у две боје:* ~ застава.

двòбōјка ж *застава у две боје.*

двòбōјнӣ и **двóбōјнӣ,** -ā, -ō *који се односи на двобој.*

двòбōјница ж *в. двобојка.*

двобóјнōст, -ости ж *особина онога што је двобојно, што је у две боје.*

двòбочан, -чна, -о *који има два бока, две стране, двостран.*

двòбочно прил. *в. двострано:* ~ симетричан.

двòбоштво с рлг. *религија заснована на веровању у два божанства, дуализам.*

двòбразднӣ, -ā, -ō у изр. ~ **плуг** *в. двобраздњак.*

двòбраздњāк м *плуг који истовремено прави две бразде.*

двòбрāчан и **двòбрачан,** -чна, -о *који живи у браку с две особе (с две жене или с два мужа).*

двòбрачнōст и **двобрáчнōст,** -ости ж *брак са две особе, бигамија или биандрија.*

двòбрид, -а, -о и **двòбрӣдан,** -дна, -о *који има два брида, две оштрице:* двобриди нож, двобридни мач.

двòбрōј и **двòброј,** -оја м *два узастопна броја часописа или новина штампана у једној свесци.*

двовалѐнтан и **двова̀лентан,** -тна, -о хем. *који има две валенције:* ~ двовалентни елементи, ~ група.

двовалѐнтнōст и **двова̀лентнōст,** -ости ж *особина онога што је двовалентно.*

двовѐкōван јек. **двовјѐкōван,** -вна, -о *који траје, постоји два века:* ~ власт.

двòвēран и **двòверан** јек. **двòвјēран** и **двòвјеран,** -рна, -о **1.** *који исповеда две вере:* ~ становништво. **2.** фиг. *превртљив, непоуздан.*

двòверац јек. **двòвјерац,** -ерца м *онај који исповеда, признаје две вере.*

двовéрство јек. **двовјéрство** с *исповедање двеју вера, припадност двема верама.*

двòвӣдан, -дна, -о и **двòвӣдскӣ,** -ā, -ō лингв. *који има два вида, који је свршеног и несвршеног вида (о глаголима, нпр. „вечерати“).*

двòвиднōст, -ости ж *особина двовидних, двовидских глагола.*

двовѝсинскӣ, -ā, -ō *који је удешен, намештен на две висине:* ~ разбој.

двовје- *в. двове-.*

двòвласнӣк м правн. *власник имања с обе стране државне границе.*

двòвласничкӣ, -ā, -ō *који се односи на двовласнике, који припада двовласнику, двовласницима:* ~ имање, ~ пропусница.

двòвласнӣштво с *поседовање имања с обе стране државне границе.*

двòвлāст ж *в. двовлашће.*

двòвластан, -сна, -о *који је с обе стране државне границе:* ~ имање.

двòвлāшће с *постојање две власти истовремено, двострука власт.*

двòврснōст, -ости ж *особина онога што је двоврсно, двојакост.*

двòврстан, -сна, -о **1.** *који је од две врсте, који се јавља у два вида, двојак.* **2.** *који је састављен од две врсте, два реда:* двоврсни строј.

двòврх, -а, -о *који има два врха:* ~ планина.

двòглав, -а, -о *који има две главе:* двоглави орао, ~ неман. • **двоглави мишић** анат. *мишић на предњој страни надлактице који савија подлактицу у лакатном зглобу.*

двòглавац, -āвца м **1.** *онај који има две главе.* **2.** (обично уз реч орао) *двоглави орао у грбу неких држава.* • **мишић** ~ анат. *в. двоглави мишић (под двоглав).*

двòглāс и **двòглас** м **1.** лингв. *в. дифтонг.* **2.** *в. двогласје.*

двòгласан, -сна, -о **1.** муз. *који се изводи у два гласа:* ~ певање. **2.** лингв. *в. дифтоншки.*

двòглāсје с муз. *певање у два гласа, дует; истовремено звучање два различита тона.*

двòгласнӣк м лингв. *в. дифтонг.*

двòгласно прил. *у два гласа:* ~ певати.

двòгласнōст, -ости ж муз. *особина онога што је двогласно; двогласно певање, двогласје.*

двòглēд м *оптичка справа са два окулара за осматрање удаљених предмета, дурбин;* уп. доглед.

двòгод, -а, -о и **двòгодан,** -дна, -о *в. двогодишњи.*

двòгодац, -гоца м *мужјак животиње (домаће или дивље) од две године:* ждребац ~.

двòгодачкӣ, -ā, -ō *који се односи на двогоце:* ~ трка.

двогòдишњāк м *в. двогодац.*

двогòдишњӣ, -ā, -ē **а.** *који има две године; који траје две године; који служи за две године; који се обавља после две године:* ~ дете, ~ рад, ~ период, ~ биланс, ~ помен. **б.** бот. *који живи два вегетациона периода, чије развиће траје две године:* ~ биљка, ~ трава, ~ корен.

двогòдишњица ж *дан кад се навршавају две године од неког догађаја:* ~ нечије смрти.

двòготка ж *женка домаће или дивље животиње од две године.*

двòгоче, -ета с (мн. ø; зб. им двòгочāд ж) *живинче (ждребе, јуне) од две године.*

двòгрб, -а, -о **а.** *који има две грбе:* ~ камила. **б.** *који има два испупчења, две избочине:* двогрби кутњак, ~ чашица (цветна).

двòдēлан јек. **двòдијелан,** -лна, -о *који се састоји из два дела:* дводелни купаћи костим, ~ кућа, дводелни тренинг, дводелни музички такт.

двòдимензионāлан, -лна, -о *који има две димензије, који се простире у две димензије:* ~ површина.

двòдимензионāлно прил. *у две димензије, површински:* пружати се ~.

дводимѐнзиона́лно̄ст, -ости ж *особина онога што је дводимензионално.*

два̏дина̄рка ж *метални новац од два динара.*

дводи́халица ж зоол. *у мн.: група слатководних риба тропских предела* Dipnoi, *које дишу шкргама, а на сувом плућима, плућаши (у јд.: таква риба).*

два̏дне̄внӣ, -а̄, -о̄ *који траје два дана; који је одређен за два дана:* ~ боравак; ~ следовање.

два̏дом, -а, -о и **два̏дома̀н,** -мна, -о **1.** правн. *који се састоји из два скупштинска дома:* дводомни скупштински систем. **2.** бот. (о биљкама цветницама) *који има мушке цветове на једном а женске на другом струку или стаблу биљке исте врсте.*

два̏домно̄ст, -ости ж **1.** правн. *парламентарни систем од два дома.* **2.** бот. *одлика дводомних биљака, развијање мушких и женских цветова на посебним струковима или стаблима.*

два̏ета̄жнӣ, -а̄, -о̄ *који има две етаже, два спрата:* ~ стан.

два̏женац, -е̄нца и **двоже́нац,** -нца м *онај који у исто време живи у браку са две жене, бигамиста.*

двоже́нство с *брак са две жене у исто време, бигамија.*

два̏живац, -ӣвца м зоол. *врста црва* Diplozoon, *који паразитира на шкргама шарана (чије две јединке срасту и тако остану целог живота).*

два̏жӣлан, -лна, -о *који има два проводника:* двожилни кабл.

два̏жичан, -чна, -о **а.** *који има две жице, струне:* ~ тамбура. **б.** *који је упреден од две нити:* ~ пређа.

два̏звӯк м *савучје два звука.*

два̏зна̄к м *устаљена комбинација два (од три могућна) знака на спортској прогнози.*

два̏значан, -чна, -о **1.** мат. *који има два решења, две вредности:* ~ функција. **2.** *двосмислен:* ~ реченица, ~ реч.

два̏значно прил. **1.** мат. *са два решења:* ~ одређена функција. **2.** *двосмислено:* ~ се смешити.

два̏значно̄ст, -ости ж *особина онога што је двозначно.* **1.** мат. *двојака вредност, двојако решење:* ~ функције. **2.** *двојак смисао, двосмисленост.*

два̏зрнӣ, -а̄, -о̄ бот. *који у плоду има два зрна:* ~ пир.

два̏зӯб м (два̏зубица ж) бот. *биљка из ф. главочика* Bidens, B. tripartita.

два̏зуб, -а, -о *који има два зуба, два зупца, два крака:* ~ пијук, ~ мотика, двозубе виле.

два̏зубац, -упца м *алатка са два крака (мотика, пијук, виле и др.).*

два̏зупка ж зоол. у изр. **бодљикава ~** *врста морске рибе са бодљама по кожи* Diodon hystrix *из пор.* Diodontidae.

два̏имен, -а, -о *који има два имена, одн. чије се име састоји из два дела:* ~ народ, ~ монархија.

два̏имено прил. *са два имена:* ~ назвати.

два̏ја̄к, -а, -о *који је од две врсте, који се јавља у два вида:* ~ значење, ~ карактер, ~ однос.

двб́јак, -јка м (обично у мн. двб́јци) *близанац.*

два̏ја̄ко прил. *на два начина:* ~ поступити, ~ тумачити.

два̏ја̄ко̄ст, -ости ж *особина онога што је двојако.*

двб́јац, -јца м **а.** спорт. *чамац са два веслача.* **б.** разг. *нераздвојна двојица.*

два̏јба ж *двоумљење, сумња, дилема, недоумица:* без двојбе.

два̏јбен, -а, -о *сумњив, несигуран, споран.*

два̏јбено прил. *са сумњом, сумњиво; несигурно.*

два̏јбено̄ст, -ости ж *сумњивост, несигурност, колебљивост.*

два̏је, двб́га и два̏јег(а) (или непром.) **1.** *збирни број према основном броју два.* **а.** *кад се заједно узима мушка и женска особа или мушко и женско биће (понекад и две особе, одн. два бића без обзира на род):* ~ младих, њих двоје; ићи ~ по ~. **б.** *уз збирне именице које означавају младунчад:* ~ деце, ~ јагњади. **2.** *збирни број самостално употребљен у именичком значењу: две чињенице, две ствари, два појма.* – Из њиховог разговора сам схватио двоје. Немој ми то двоје раздвајати.

двојѐдан, -дна, -о у изр. **~ краљевина, ~ краљевство** ист. *назив за двојну монархију Аустроугарску.*

два̏једница ж ков. ист. *в. двоједна краљевина (под двоједан).*

двојѐзичан, -чна, -о **а.** *који говори два језика подједнако добро, као да су му оба матерња:* ~ становништво. **б.** *који је израђен (писан) на два језика:* двојезични речник, ~ издање, ~ натпис. **в.** *у којем се употребљавају два језика:* ~ администрација, ~ школа.

двојѐзичкӣ, -а̄, -о̄ *в. двојезичан:* ~ речник.

двојѐзично прил. *на два језика:* издавати новине ~.

двојѐзично̄ст, -ости ж *особина онога који је двојезичан, онога што је двојезично, билингвизам.*

двојѐнога ж зоол. *у мн.: ред ваљкастих стонога* Diplopoda, *које се распознају по двоструким колутићима, дуплоношци (у јд.: стонога из тога реда).*

два̏ји, -е, -а мн. (ген. два̏јӣх) *бројни придев према основном броју два који се употребљава уз именице које имају само облике множине или означавају пар или две истоврсне групе означене именицом у множини:* ~ наочари, ~ врата, ~ кола, ~ чарапе, ~ просиоци, ~ сватови.

двојѝна ж лингв. *морфолошка категорија, категорија граматичког броја која се у старом српском и старословенском језику употребљавала за означавање два предмета, два лица и уопште два појма, дуал.*

два̏јӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на двојину, дуалски:* ~ облик.

два̏јити, -ӣм несвр. прел. [гл. им. два̏јѐње с] **а.** *делити на два дела, у две групе, раздвајати, одвајати, разједињавати:* ~ хрватску од српске литературе. **б.** *разликовати једно од другог:* ~ снове и јаву, ~ своје дете од туђег. ■ **~ се 1.** *делити се у два дела, у две групе, раздвајати се, одвајати се:* ~ се од неког. **2.** *удвајати се, удвостручавати се.*

два̏јица ж (мн. *в*) *два мушка лица, два мушкарца:* ~ војника, њих ~.

двб́јка (два̑јка) ж (дат. -јци; ген. мн. -кӣ) **1.** *бројка два и знак, цифра којом се она обележава (2).* **2.** *ђачка оцена;* уп. довољан (2): добити двојку. **3.** *предмет или биће означено бројком 2 (трамвај, играћа карта, домина, касачко грло итд.).* **4.** *две особе везане неким послом, задатком и сл., пар, дуо, тандем.* **5.** мн. **а.** *близанци:* родити двојке. **б.** *два срасла плода, сраслица:* шљиве двојке. **6.** *буре од два акова.*

два̏јка̄ш, -а́ша м *ученик са слабим оценама (двојкама).*

два̑јнӣ, -а̄, -о̄ **1. а.** *двострук, удвојен, дупли:* двојни редови, ~ појас, ~ преламање светлости, двојни пешаци (у шаху), ~ звезда. **б.** *који је састављен из два дела, два елемента:* ~ монархија, ~ царевина. **2.** *који је од две врсте, двојак:* ~ акцентуација. • **~ личност** псих. *личност код које се испољава расцеп свести или расцеп понашања.*

два̑јнӣк м **1.** *човек који у потпуности личи на неког другог човека; дублер (у филму).* **2.** *телефонски прикључак који користе два корисника с различитим телефонским бројевима, с тим што не могу телефонирати у исто време нити позивати један другога.*

два̑јница ж *женска особа двојник (1).*

двб́јнице ж мн. *народни дувачки инструмент од дрвета са две састављене цеви с рупицама и два писка:* свирати у ~.

два̑јничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на двојнике:* ~ сличност.

двб́јничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на двојнице:* ~ глас.

два̑јнӣштво с **1.** *потпуна сличност две особе; постојање двојника:* мотив двојништва (у драми). **2.** псих. *удвајање личности, постојање двојне личности, двојство.*

два̑јно прил. *двапут, двоструко:* преламати светлост ~.

дво́јно̄ст, -ости ж *особина онога што је двојно, двострукост, двојство, двојакост, дуализам:* ~ личности, ~ порекла.

дво̏јствен, -а, -о *в. двојак.*

дво̏јственō̄ст, -ости ж *двојакост, двојност, двојство.*

дво́јство с **а.** *напоредно постојање двају посебних делова, елемената, облика, чињеница, особина, двојност, двострукост:* ~ књижевности (писане и усмене), ~ културе. **б.** фил. *постојање двеју исконских и равноправних категорија стварности: духа и материје, дуализам:* ~ духа и материје. **в.** *напоредно постојање два опречна принципа, две супротности које се боре за превласт:* ~ добра и зла, ~ светлости и таме. **г.** пол. *систем владавине двеју нација у вишенационалној буржоаској држави:* ~ Аустроугарске.

дво̏јчица ж *дем. и хип. од двојка.*

дво̏катан, -тна, -о *в. двоспратан:* ~ кућа.

дво̏катница ж *в. двоспратница.*

двоки̏ла̄ш, -а́ша м разг. *хлеб, риба или нешто друго од два килограма:* шаран ~.

дво̏кли̏пнӣ, -ā, -ō *који има два клипа у цилиндру (о мотору са унутрашњим сагоревањем).*

дво̏ковина ж *в. биметал.*

дво̏колица ж **1.** (и мн.) *запрежна кола, кочија на два точка:* ~ за касачке трке. **2.** *ручна колица на два точка.*

дво̏колича̄р м *онај који тера двоколицу.*

дво̏ко̄лнӣ, -ā, -ō *који има два кола, точка:* двоколне таљиге.

дво̏колосе̄чнӣ јек. **дво̏колосијечнӣ,** -ā, -ō *који има два колосека:* ~ пруга.

двокомпоне̏нтан, -тна, -о *који садржи две компоненте:* ~ смеса.

двоко̏нфесионалан, -лна, -о *који обухвата две конфесије, две вероисповести.*

двоко̏питā̄р (двоко̏питња̄к) м зоол. *у мн.: ред сисара копитара који имају снажно развијена два средња прста на ногама* Artiodactyla *(у јд.: такав копитар).*

дво̏кора̄к м спорт. *два повезана корака.*

дво̏крак, -а, -о *који има два крака:* ~ виљушка, ~ елиса, двокраки чирак.

дво̏кратан, -тна, -о *који се врши, збива, појављује и сл. два пута, у два маха:* ~ помоћ, ~ боловање, ~ радно време.

дво̏кратно прил. *у два маха, два пута:* радити ~.

двокре̏ветнӣ, -ā, -ō *који има два кревета:* ~ соба.

дво̏крил, -а, -о *в. двокрилан.*

дво̏крӣлан, -лна, -о **а.** *који има два крила, пар крила (о инсекту).* **б.** *који има два пара крила (о авиону).* **в.** *који се састоји из два преклопна дела, капка и сл.:* двокрилна врата, двокрилни прозор, двокрилни орман. **г.** *уопште који се састоји из два дела (обично симетрична), дводелан:* двокрилне лестве, ~ жиг (тучка).

двокри́лац, -лца и **дво̏крилац,** -ӣлца м **1.** зоол. *у мн.: ред инсеката код којих је развијен само предњи пар крила,* Diptera *(у јд.: такав инсект).* **2.** *авион с два пара крила (постављених тако да су једна изнад других, да не стоје у истој равни).*

дво̏крок м ков. шах. *почетни потез пешаком у шаху за два поља напред одједном;* учинити ~.

дво̏крӯжнӣ, -ā, -ō спорт. *који се одиграва у два круга, у две серије такмичења (сваки играч са сваким два пута):* ~ турнир, ~ меч.

дво̏летан јек. **дво̏љетан,** -тна, -о *в. двогодишњи:* ~ дете, ~ биљка.

дво̏летка јек. **дво̏љетка** ж агр. *воћка која рађа двапут годишње.*

дво̏летница јек. **дво̏љетница** ж бот. (обично у атриб. служби) *која живи два лета, две године:* биљка ~.

дво̏лик, -а, -о *који има двалика, два облика, две форме, двојак.*

дво̏лико̄ст, -ости ж *својство онога што је дволико.*

дволи́нӣјскӣ и **дволи̏нӣјскӣ,** -ā, -ō *који има две линије.*

дво̏лист, -а, -о *који има два листа, дволистан:* ~ чаша (чашица).

дво̏листан, -сна, -о *који има два листа или два саставна дела који личе на листове:* ~ биљка, ~ љуштура.

дво̏литрен, -а, -о *који има запремину од два литра:* ~ боца.

дволитре̏ња̄к, -а́ка и **дво̏литрења̄к,** -а м *боца од два литра.*

дво̏личан, -чна, -о **1. а.** *који једно говори, показује, а друго мисли и ради, лицемеран, неискрен, притворан:* ~ човек. **б.** *који показује лицемерје:* ~ улога, ~ држање. **2.** *који има два лица, једнако лице и наличје (о тканини, кожи и сл.).*

дво̏личити, -ӣм несвр. *бити дволичан, лицемеран, дволично се понашати.*

дво̏ли̑чје с **1.** *в. дволичност.* **2.** *јављање у два лика, у два облика, двообличност:* ~ неких лептирова.

дво̏лично прил. *на дволичан начин, лицемерно, неискрено:* ~ поступати, ~ говорити.

дво̏лично̄ст, -ости ж *особина онога који је дволичан, онога што је дволично, лицемерство, лицемерје, неискреност, хипокризија.*

дво̏личња̄к м *дволичан човек, лицемер.*

дво̏личња̄чкӣ, -ā, -ō *који је својствен дволичњацима, лицемеран, неискрен:* ~ држање, ~ карактер.

дво̏личњачки прил. *својствено дволичњацима, дволично, лицемерно, неискрено:* ~ поступати.

дво̏личња̄штво с *в. дволичност.*

дво̏ломац, -ōмца м мин. *врста прозирног калцита који двоструко ломи, прелама светлост.*

дво̏лӯчан, -чна, -о *који има два лука.*

двољет- *в. дволет-.*

дво̏месечан јек. **дво̏мјесечан,** -чна, -о *који има два месеца; који траје два месеца, који служи за два месеца и сл.:* ~ беба, ~ вежба, ~ плата.

дво̏месе̄чје и **дво̏месечје** јек. **дво̏мјесе̄чје** и **дво̏мјесечје** с *временски период од два месеца.*

дво̏месечнӣк јек. **дво̏мјесечнӣк** м *лист или часопис који излази једанпут у два месеца.*

дво̏месечно јек. **дво̏мјесечно** прил. *у размаку од два месеца, на два месеца:* ~ оцењивати ученике.

дво̏месечња̄к јек. **дво̏мјесечња̄к** м *младунче од два месеца.*

двоме̏тра̄ш, -а́ша м (инстр. -а̄шем) *човек који је висок око два метра.*

дво̏меч м спорт. *меч, такмичење између два учесника, две екипе:* рвачки ~, атлетски ~.

двомо̏то̄ран, -рна, -о техн. *који има два мотора:* двомоторни авион.

двомото́рац, -рца м *авион са два мотора.*

дво̏мужтво с *брачна веза, брак с два мужа.*

дво̏национа̄лан, -лна, -о *који обухвата две нације:* ~ средина.

двоне̏де̄љнӣ јек. **двоне̏дје̄љнӣ,** -ā, -ō *који има две недеље, који траје две недеље, који служи за две недеље:* ~ теле, ~ боравак, ~ следовање хране.

дво̏неде̄љнӣк јек. **дво̏недје̄љнӣк** м *часопис који излази двонедељно.*

двоне̏де̄љно јек. **дво̏недје̄љно** прил. *на две недеље, у размаку од две недеље.* – Часопис излази двонедељно.

дво̏нитан, -тна, -о **а.** *који се тка у две нити:* ~ сукно. **б.** *који је од две нити, двострук:* ~ жица.

двòног, -а, -о *в. двоножан.*

двòножан, -жна, -о *који има две ноīе:* ~ животиња.

двòножац, -ошца м **1.** *биће које има две ноīе (обично о човеку).* **2.** *шѿо или сѿолица и сл. на две ноīе.*

двòноћнӣ, -ā, -ō *који ѿраје две ноћи:* ~ путовање.

двòношкē прил. *на две ноīе, усӣравно:* стајати ~.

двòок, -а, -о **а.** *која има два ока.* **б.** *који има два окца (о ӣлодовима биљака).*

двòоснӣ, -ā, -ō *који има две осе:* ~ минерал, ~ кристал.

двоосòвинскӣ, -ā, -ō *који има две осовине.*

двòпапкāр м зоол. *в. двокоӣиѿар.*

двòпапкāрнӣ и **двòпапкāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на двоӣайкаре.*

двопартѝзам, -зма м и **двопарти́јнōст,** -ости ж *двоӣарѿијски сисѿем.*

двопàртӣјскӣ, -ā, -ō *који има две ӣарѿије, две сѿранке, двосѿраначки:* ~ систем.

двòпев јек. **двòпјев** м муз. **а.** *ӣевање у два īласа (наизменице или заједно), двоīласно ӣевање, дуеѿ:* композиција за ~. **б.** *комӣозиција за два īласа.*

двòпек м *двайуѿ ӣечен ѿрајни хлеб.*

двòпер, -а, -о и **двòпēран,** -рна, -о *који има два ӣера, два крака, шиљка, две оштрице, два лисѿа и сл.:* ~ мотика, двоперни буздован, ~ лишће.

двòпōј, -оја м *в. двоӣев.*

двòпōлан, -лна, -о **1.** физ. *који има два ӣола (елекѿрична или маīнеѿна).* **2. а.** анат. *који има карактерисѿике оба ӣола, двосӣолан, хермафродиѿан:* двополни организам. **б.** бот. *који има и ӣрашнике и ѿучкове (о цвеѿу).*

двòполац, -ōлца и **двòпōлнӣк** м *двоӣолно биће, двоӣолни орīанизам, хермафродиѿ:* корални двополци.

двопо́лнōст и **двòпōлнōст,** -ости ж *особина оноīа који је двоӣолан, оноīа шѿо је двоӣолно.*

двòпољнӣ, -ā, -ō у изр. ~ **систем** агр. *начин обраде земље ӣри којем се једна ӣоловина земље осѿавља ӣод уīаром, незасејана.*

двопòстотнӣ, -ā, -ō *који садржи два ӣосѿо, два ӣроценѿа нечеīа, двоӣроценѿни:* ~ раствор.

двопо́тез и **двòпотēз** м шах. *шаховски ӣроблем који ѿреба решиѿи у два ӣоѿеза.*

двòпотēзнӣ и **двопо́тезнӣ,** -ā, -ō ков. шах. *који се изводи, решава у два ӣоѿеза (о шаховским ӣроблемима):* ~ мат, ~ комбинација.

двòпрег м *кола са заӣреīом од два коња.*

двòпрēжан, -жна, -о *у који се ӣрежу два заӣрежна īрла, два коња и сл.:* ~ кола, ~ кочија.

двопрòцентнӣ, -ā, -ō *који садржи два ӣроценѿа нечеīа:* ~ раствор.

двòпрстӣ, -ā, -ō *који има два ӣрсѿа:* ~ мравождерац.

двôр, двòра м (двòрови (двòри)) **1. а.** *велика раскошна ӣалаѿа, дворац у коме живи владар или високи досѿојансѿвеник и чланови њеīове ӣородице:* краљевски ~, царски ~, племићки (властелински) ~. **б.** *кућа црквених великодосѿојника:* владичански ~, жупски ~. **2.** *владар (краљ, цар) и личносѿи у њеīовој ӣраѿњи и служби:* став бечког двора, цар окружен двором.

двòрāднӣ, -ā, -ō у изр. ~ **строј,** ~ **машина** *машина код које се радни ӣроцес одвија с обе сѿране клиӣа.*

двора́зреднӣ, -ā, -ō *који има два разреда:* ~ школа.

дворàна и **двòрана** ж *велика ӣросѿорија у којој се одржавају ӣриредбе, свечаносѿи, ӣредавања, īимнасѿичке вежбе и др., сала, хала:* конгресна ~, спортска ~, гимнастичка ~, плесна ~, изложбена ~, свечана ~.

двòранин м (мн. -ани) *високи дворски службеник; особа из владареве ӣраѿње.*

дворàница и **двòраница** ж *дем. од дворана.*

двòрāнка ж *дворска службеница; дворска дама.*

двòранскӣ[1], -ā, -ō **1.** *који се односи на дворàну, који ӣриӣада дворани:* ~ врата, ~ галерија. **2.** *који се одржава у дворани:* ~ атлетика, ~ спорт.

двòранскӣ[2], -ā, -ō *који се односи на двòране:* ~ служба.

двòрански прил. *на начин својсѿвен дворанима;* фиг. *улизички, удворички.*

двора́нство с **1.** зб. *дворани, дворска ӣраѿња.* **2.** *служба и досѿојансѿво дворанина.*

дво́рац, -рца м (-рцем) *ӣлемићки, боīаѿашки дом, замак, ӣалаѿа:* племићки ~.

двòрба ж *дворење, ӣослуживање; неīовање, неīа.*

двòрēд и **двòред** м *два ӣаралелна реда, низа (људи, живоѿиња или ӣредмеѿа):* ~ људи, ~ дрва.

двòред, -а, -о и **двòредан,** -дна, -о *који има два реда, који је расӣоређен у два реда:* ~ бисер, дворедне куће, ~ копчање, дворедни капут.

двòредац, -еца м **1.** *в. двòрēд.* **2.** обично у изр. **јечам** ~ агр. *врсѿа јечма са два реда зрна* Hordeum distichum.

двòред(н)о прил. *у два реда:* дрвеће ~ засађено.

двòрезан, -зна, -о *који има два реза, два сечива, две ошѿрице, двосечан, двосек:* дворезни мач.

двòрезац, -есца м (обично у атрибутској служби) *хладно оружје са два сечива, са две ошѿрице:* мач ~.

двòрилац, -иоца м *онај који двори, ӣослужује; ӣослужиѿељ, слуīа.*

двòриља и **двòриља** ж *она која двори, неīоваѿељица; болничарка.*

двòритељ м *в. дворилац.*

двòрити и **дво́рити,** -ӣм несвр. прел. [гл. им. -рēње с] **1. а.** *сѿајаѿи ӣоред некоī (обично за време обеда) сӣреман на услуīу, служиѿи, ӣослуживаѿи:* ~ госте. **б.** *бринуѿи се око некоī чинећи му услуīе, указујући му ӣомоћ, неīоваѿи:* ~ болесника, ~ старе родитеље. **2.** *служиѿи код некоī, биѿи нечији слуīа.*

двòрӣшнӣ и **двòрӣшнӣ,** -ā, -ō *који се односи на двориште, који се налази у двориш̄ѿу или је окренуѿ ӣрема двориш̄ѿу:* ~ ограда, ~ прозор.

дворишта́нце, -ета с (мн. -ца) *дем. од двориш̄ѿе.*

двòрӣште и **двòрӣште** с *оīрађен ӣросѿор око куће.* • **економско** ~ *ӣољоӣривредна економија једне задруīе или једноī домаћинсѿва са ӣоѿребним зīрадама и оӣремом (ӣољоӣривредним машинама и др.).*

дворјан- *в. дворан-* (нпр. дворанин и др.).

двòркиња и **двôркиња** ж **1. а.** *она која двори, ӣослужује, неīоваѿељица.* **б.** *она која ӣомаже у кућним ӣословима, кућна ӣомоћница; слушкиња.* **2.** *дворска дама, дворанка.*

двòркињица и **двôркињица** ж *дем. и хиӣ. од дворкиња.*

двôрнӣк м **1. а.** *уӣраниѿељ двора.* **б.** *в. дворанин.* **2.** бот. *ѿроскоѿ* Polygonum.

двòрог, -а, -о **а.** *који има два роīа:* дворогi јелен. **б.** *који има два дела налик на роīове, два крака, две ракље, двокрак:* двороги шешир (клобук), двороге виле.

двòрогаст, -а, -о *в. двороī (б).*

двòродан, -дна, -о **1.** лингв. *који има два рода:* ~ именица. **2.** (одр.) *који се односи на два рода, две ӣородице (о сродсѿву насѿалом ӣуѿем брака).* **3.** *који је од две врсѿе, двојак.*

двòрожац, -ошца м **1.** *живоѿиња са два роīа.* **2.** *двороīо оруђе или оружје, двозубац.*

двòрскӣ, -ā, -ō *који се односи на двор, који ӣриӣада двору:* ~ парк, ~ особље, ~ церемонијал • ~ **дама** *в. ӣод дама.* ~ **будала** (~ **луда**) *в. ӣод будала.*

двòрук, -а, -о *који има две руке.*

двòручнӣ, -ā, -ō *који се ради, обавља, изводи обема рукама:* ~ бекенд, ~ салто, ~ свирање.

двòручно прил. *обема рукама, оберучке.*

двòрчӣћ, -ића и **двòрчић,** -а м *дем. и хип. од двор и дворац.*

двосāтнӣ, -ā, -ō *који траје два сата, двочасовни:* ~ вожња.

двòсед јек. **двòсјед** м **1.** *возило (обично спортско) са два седишта (авион, чамац, бицикл и др.).* **2.** *кратак кауч на коме могу седети две особе.*

двòседӣ јек. **двòсједӣ** и **двòседнӣ** јек. **двòсједнӣ,** -ā, -ō *који има два седишта:* ~ чамац.

двосѐдмичнӣ, -ā, -ō *који траје две седмице, двонедељни:* ~ путовање.

двòсек јек. **двòсјек,** -а, -о *в. двосекли.*

двòсеклӣ јек. **двòсјеклӣ,** -ā, -ō *који има два сечива, две оштрице (с обе стране):* ~ мач, ~ нож. • ~ **мач** *оно што може имати ефекат супротан од жељеног.*

двòсемен јек. **двòсјемен,** -а, -о *који има две семенке.*

двòсечан јек. **двòсјечан,** -чна, -о *који има два сечива (с обе стране), двосекли:* двосечни нож.

двòсложан, -жна, -о *који има два слога:* ~ реч.

двòсложнōст, -ости ж *особина онога што је двосложно.*

двòслōјан, -јна, -о *који има два слоја.*

двòсмēран јек. **двòсмјēран,** -рна, -о *који се пружа или врши у два смера:* ~ улица, ~ саобраћај.

двòсмēрно јек. **двòсмјēрно** прил. *у два смера:* кретати се ~.

двòсмӣсао, -сла м *в. двосмисленост.*

двòсмислен, -а, -о *који има два смисла, који се може двојако тумачити, недовољно јасан, неодређен; који је речен или написан увијено, са алузијом:* ~ реч, ~ израз, ~ изјава.

двòсмислено прил. *на двосмислен начин, са два смисла:* говорити ~.

двòсмисленōст, -ости ж *особина онога што је двосмислено, двојак смисао:* ~ речи, ~ изјава.

двòсмислица ж *оно што је двосмислено речено или написано, оно што се може двојако разумети:* говорити двосмислице.

двосмјер- *в. двосмер-.*

двòсобан, -бна, -о *који се састоји од две собе (не рачунајући споредне просторије):* ~ стан.

двоспол- *в. двопол-* (нпр. двополан и др.).

двòспратан, -тна, -о *који има два спрата:* ~ кућа.

двòспратница ж *двоспратна зграда, кућа.*

двòстазан, -зна, -о ков. *који има две стазе:* ~ куглана.

двòстепен, -а, -о *који има два степена, две фазе:* двостепени избори, ~ бирање.

двòстепено прил. *у две фазе:* ~ извести.

двòстепенōст, -ости ж *особина онога што је двостепено.*

двòстих м књиж. *строфа од два стиха, дистих.*

двòстопан, -пна, -о књиж. *који се састоји од две стопе (о стиху).*

двòстран, -а, -о **1.** *који има две стране, две бочне површине и сл.:* двострани кров. **2.** *који потиче од две стране, који укључује две стране, два учесника и сл.:* двострани уговор, ~ заклетва. **3.** *чија су знања и интересовања усмерена у два правца, који сагледава обе стране ствари и сл.:* ~ критичар.

двòстранāчје с *двостраначки систем, двопартијност.*

двòстраначкӣ, -ā, -ō пол. *који је састављен од две политичке странке:* ~ влада, ~ систем.

двòстрано прил. *са две стране; обострано.*

двòстранōст, -ости ж *особина онога што је двострано; двојакост.*

двòструк, -а, -о **1. а.** *који се састоји од два струка, две нити, две линије, два слоја и сл.:* двоструки конац, ~ веза, ~ црта, ~ слој, ~ платно, ~ дно. **б.** *два пута већи, два пута јачи:* у двострукој мери, ~ тежина, двоструки број, ~ јачина. **в.** *који се испољава, врши два пута или у два правца, два смера:* ~ убиство, двоструки покушај, ~ претња, ~ опасност **г.** *који се испољава, спроводи и сл. на два начина, у два вида, двојак:* ~ улога, ~ морал, ~ књиговодство.

двòструко прил. **а.** *у двострукој мери, два пута више, јаче:* дати ~, ~ више, ~ мање, платити ~. **б.** *на два начина, у два вида, двојако:* ~ опасан, понашати се ~.

двòструкōст, -ости ж *особина онога што је двоструко; двојство, двојакост.*

двòструн, -а, -о *који има две струне:* двоструне гусле.

двòстручити, -ӣм несвр. прел. [гл. им. двòстручēње с] **1.** *чинити двоструким, састављати од два струка, слоја и сл.:* ~ конац. **2.** *увећавати два пута, појачавати двоструко, удвајати:* ~ снаге, ~ муке. ■ ~ **се** *постајати двострук, два пута већи, јачи, удвајати се, удвостручавати се (нпр. о напорима, мукама).*

двòступачан, -чна, -о *који има два ступца, који је у два ступца:* ~ текст, ~ чланак и сл.

двòсупница ж бот. *у мн.: биљке скривеносеменице са две супке, два котиледона у семену, дикотиледоне биљке* Dicotyledones, Dicotyledonae *(у јд.: таква биљка).*

двòтактнӣ, -ā, -ō **1.** муз. *који се састоји из два такта:* ~ мотив, ~ став. **2.** мех. *који ради, функционише у два такта (два хода клипа):* ~ мотор.

двотàрифнӣ, -ā, -ō у изр. ~ **бројило** *електрично бројило које посебно региструје потрошњу скупље и јефтиније електричне енергије.*

двòтачка ж *интерпункцијски знак (:), две тачке.*

двòтōмнӣ, -ā, -ō *који има два тома, две свеске:* ~ речник.

двòтōмнӣк м *дело штампано у два тома (двотомни речник и сл.).*

двотòчкāш, -áша м *в. бицикл.*

двòтрāчан, -чна, -о *који има две траке, трачнице, два колосека:* ~ пруга.

двотрѐћӣнскӣ и **двòтрећӣнскӣ,** -ā, -ō **1.** *који чини две, одн. више од две трећине нечега:* ~ већина, ~ састав. **2.** *који има две трећине:* ~ такт.

двòтрупац, -пцá м *авион, брод и сл. који има два трупа:* авион ~, брод ~.

двоћѐлӣјскӣ, -ā, -ō (двоћѐличан, -чна, -о) *који се састоји од две ћелије.*

двòугао, -гла м (мн. -глови) мат. *в. диедар.*

двòумити се, -ӣм се несвр. [гл. им. двòумљēње с] *колебати се између две или више одлука, бити у недоумици, дилеми, бити неодлучан.* – Двоумио се да ли да иде на факултет или не.

двòумица ж *двоумљење, сумња, недоумица, дилема; неодлучност, колебање:* бити у двоумици.

двòӯмље с *в. двоумица.*

двòумнӣк м *онај који се двоуми, колебљивац; сумњало.*

двòуснат, -а, -о *в. двоусни.*

двòусненӣ, -ā, -ō лингв. *који се артикулише, твори помоћу обе усне, билабијални:* ~ сугласник.

двòуснӣ, -ā, -ō бот. *који је састављен од два дела који личе на усне (о цвету, цветној круници).*

двòух, -а, -о и **двòушан,** -шна, -о *који има два уха, две дршке (о врчу, пехару и сл.).*

двòушка ж бот. *полугрм дугуљастих листова и округластих жутих цветова* Diotis candidissima *из ф.* Compositae.

дво̀фа̄знӣ, -а̄, -о̄ ел. *који има две фазе, који је у вези са струјом од две фазе:* ~ струја, ~ генератор, ~ мотор.

двофа̄зно прил. *у две фазе; двостепено.*

двофа́зно̄ст, -ости ж *особина онога што је двофазно.*

двоцѐван јек. **двоцијеван,** -вна, -о *који има две цеви:* ~ пушка, двоцевни пиштољ.

двоцѐвка јек. **двоцијевка** ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ (двоцева̄ка̄ јек. двоцјева̄ка̄)) *пушка са две цеви.*

двоцијев- *в. двоцев-.*

двоцилѝндричан, -чна, -о *који има два цилиндра:* двоцилиндрични мотор.

двоцифрен, -а, -о *који је састављен од две цифре, који има две цифре:* двоцифрени број.

двоцјевац *в. двоцевац,* **двоцјеп-** *в. двоцеп-.*

двочас м *два наставна часа спојена заједно:* одржати ~.

двочасо̄ван и **двоча̀со̄ван,** -вна, -о *који траје два часа, два сата, двосатни:* ~ дебата, ~ борба.

двочетвр̀тӣнскӣ, -а̄, -о̄ муз. *који траје две четвртине целе ноте:* ~ такт, ~ мера.

двочӣнка ж *драма у два чина.*

двочлан, -а, -о *који се састоји из два члана, из два саставна дела, дводелни:* двочлани израз, двочлани назив, ~ име.

двошкржња̄к м зоол. *у мн.: ред главоножаца са два пара шкрга* Dibranchiata, *који обухвата готово све неизумрле главоношце (у јд.: такав главоножац).*

дѐ с непром. **1. а.** *назив за слово и глас „g" (d) у латиници.* **б.** *оно што је означено тим словом, нпр. одељак или пододељак у тексту и сл.* **2.** муз. *назив за други тон Це-дур скале, ре.*

дѐ узв. **1.** (обично с имп.) *за подстицање, нуткање, наговарање и сл., ајде, дед(ер).* – Де узми мало печења. Де још мало ракије. Де на ноге. **2.** (обично удвојено) *за умиривање, стишавање или за пристајање, мирење с нечим, за допуштање и сл., нека.* – Де, де, погрешило дете па шта. Поправиће се. Де, де, што плачеш? Де, де, мало тише! Па добро де, идемо кад си навалила. **3.** (са узв. „хајде") *за пристајање, нерадо сагалашавање с нечим.* – Да је завршила факултет, хајде де.

де- (испред самогласника: дез-) лат. *префикс у страним речима који значи уклањање, одстрањивање, одн. супротност од оног што значи други део сложенице: од-, раз-:* деблокирати, дезинтеграција, демобилизација, денационализација итд.

деактиви́рати, -тѝвӣра̄м свр. *уклонивши учинити безопасним, онемогућити експлозију:* ~ бомбу, ~ мину.

деба̀кл м фр. *пропаст, слом, пораз.*

деба̀ланс и **дѐбаланс** м фр. *неравнотежа између два međусобно повезана и зависна елемента, фактора (нпр. у говању и потраживању, буџету и сл.):* платни ~.

деба̀та ж фр. *расправа, дискусија о одређеном предмету у неком политичком или научном телу:* парламентарна ~, буџетска ~, покренути дебату, жива ~.

деба̀те̄р, -е́ра м *учесник у дебати, дискутант.*

дѐбатнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дебату:* ~ клуб, ~ група.

дѐбатовати, -тује̄м (дебати́рати, даба̀тӣра̄м) несвр. *учествовати у дебати, водити дебату, расправљати, дискутовати.*

дебѐлгуза ж вулг. *жена с дебелом стражњицом, уопште дебела жена.*

дебѐлица ж бот. *вишегодишња зељаста биљка повијуша* Bryonia alba *из ф. бундева* (Cucurbitaceae).

дебѐло прил. **а.** *у дебелом слоју, наслази:* намазати ~, обложити ~ **б.** *пуним, масним словима:* штампати ~. **в.** фиг. 1) *много, обилато:* ~ платити, ~ лагати. 2) *дуго, предуго:* ~ засести, ~ се задржати. **г.** *дебелим, дубоким гласом, крупно:* ~ се накашљати.

дебело- *први део сложеница који значи да је оно што је казано другим делом сложенице дебело:* дебелокожац, дебелокорка.

дебело̀врат, -а, -о *који има дебео врат.*

дебело̀глав, -а, -о **1.** *који има дебелу главу.* **2.** фиг. *приглуп, будаласт; бандоглав, тврдоглав.*

дебело̀главац, -а̄вца м *онај који има дебелу главу.*

дебело̀гуз, -а, -о вулг. *који има дебелу стражњицу.*

дебело̀гуза ж вулг. *в. дебелгуза.*

дебело̀кљун, -а, -о *који има дебео кљун:* ~ птица.

дебело̀кожан, -жна, -о **1.** *који има дебелу кожу; који има дебелу љуску, кору:* ~ шија, ~ паприка. **2.** фиг. *који може много да отрпи, неосетљив; који нема осећање стида.*

дебелоко́жац, -о́шца и **дебело̀кожац,** -ошца м **1.** зоол. *у мн.: група лихопрстих папкара који се одликују дебелом кожом* Pachydermata *(у јд.: такав папкар).* **2.** фиг. *онај који може много да отрпи, неосетљив човек; онај који нема осећање стида.*

дебело̀кор, -а, -о *који има дебелу кору, љуску:* ~ лубеница.

дебело̀кораст, -а, -о *в. дебелокор.*

дебело̀ко̄рка ж агр. *врста воћке са дебелом кором:* лубеница ~, диња ~, крушка ~.

дебело̀коштво и **дебелоко́штво** с *особина онога који је дебелокожан.*

дебело̀лист, -а, -о и **дебело̀листан,** -сна, -о *који има дебело лишће:* ~ магнолија, дебелолисни фикус.

дебело̀ног, -а, -о *који има дебеле ноге.*

дебело̀реп, -а, -о *који има дебео реп.*

дебело̀репка ж *врста овце дебелог репа.*

дебело̀усан, -сна, -о *који има дебеле усне.*

дебѐља̄к, -а́ка м *в. дебељко.*

дѐбељаст, -а, -о *подоста дебео, подебео, дебељушкаст.*

дебѐљача ж бот. *в. дебелица.*

дебѐља̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дебељаке:* ~ доброћудност.

дѐбељкаст, -а, -о *в. дебељушкаст.*

дебе́љко м *дебео, пуначак човек.*

дебељу̀ца ж (м) (мн. ж) хип. *дебељушкаста особа (обично девојчица).*

дебѐљуша ж *дебела, пуначка женска особа.*

дебѐљушан и **дебељу́шан,** -шна, -о и **дебѐљушаст,** -а, -о *в. дебељушкаст.*

дебељу̀шкаст и **дебѐљушкаст,** -а, -о *у дем. значењу дебео: прилично дебео, угојен, подебео, пуначак:* ~ жена, ~ лице.

дебељу̀шкасто и **дебѐљушкасто** прил. *прилично дебело, подебело, пуначко:* изгледати ~.

дебѐљушко и **дебељу́шко** м *дем. и хип. од дебељко, дебељушкаст човек.*

дѐбео, дебѐла, -о (комп. дѐбљӣ) **1. а.** *који се истиче величином најмање димензије, широк у пресеку, пречнику; који се јавља у великом, обилном слоју:* ~ штап, ~ дрво, ~ игла, ~ даска, ~ стакло, ~ књига, ~ зид, ~ лед; ~ скоруп, ~ слој, ~ прашина. **б.** (са допуном која значи одређену меру) *који има одређену дебљину (изражену датом мером):* слој ~ један метар, лед ~ 20 cm. **в.** *који се састоји од крупнијих делова, комада, крупан, велики:* дебеле капи, ~ камење. **г.** *подебљан, мастан, пун (о словима, цртама и сл.):* ~ црта, дебела слова, ~ заграда. **2. а.** *угојен, ухрањен, претио; обрастао масним ткивом (о људима, животињама, одн. деловима њиховог тела):* ~ човек, ~ свиња; ~ врат. **б.** *пун масноће, мастан (о храни):* ~ месо, ~ печење, ~ прасетина. **в.** фиг. *неприкладан, неукусан, мастан:* ~ шала. **3.** фиг. **а.** *велик по количини, износу, обилат, обилан; богат:* ~ плата, ~ мираз, ~ шићар, дебели новци, ~ камата, ~ зарада. **б.** *родан, обилан:* ~ година, ~ летина. **в.** *који се истиче богатством, богат:* дебели газда. **4. а.** *који има велике размере и озбиљне последице, велики, тежак:* ~ погибија, ~ свађа, ~ грешка, дебеле батине. **б.** *важан, озбиљан:*

дебеле мисли, дебели разлози. **5.** *ї̄усш̄, зї̄уснуш̄; мрачан, ш̄масш̄:* ~ вино, ~ магла, ~ хладовина, ~ помрчина. **6.** (о одсецима времена, кад се истиче њихова дужина) *цео, чиш̄ав, ӣун, ӣреӣун, ӣредуї̄:* два дебела сата, три дебела дана. **7.** фиг. (често ир.) *веома близак, ӣрисан, искрен:* дебели пријатељи, ~ пријатељство, ~ познанство. **8.** *широк и дубок, ӣросш̄ран, неӣреї̄ледан, оӣроман:* ~ море, ~ пучина, дебели Дунав, ~ поље. **9.** *низак, дубок, круӣан (о ї̄ласу).* **10.** ир. *ӣриї̄луӣ, ш̄уӣав:* ~ памет. • ~ **глава** *ӣриї̄луӣ, ш̄уӣав човек; ш̄врдоїлав, бандоїлав човек.* ~ **лаж** *велика лаж.* ~ **месо** еуф. *сш̄ражњица, задњица.* ~ **море** *ош̄ворено море, ӣучина.* ~ **црево** анат. *завршно, излазно црево на улазу у чмар.* **имати дебелу кожу, бити дебеле коже** *биш̄и неосеш̄љив, немаш̄и осећај сш̄ида.* **извући дебљи крај** *лоше ӣроћи.* **добити (извући) дебеле батине** *биш̄и ошш̄ро кажњен баш̄инама.* **окренути дебљи крај** *ӣредузеш̄и ошш̄рије мере.*

дѐбӣ, -ѝја м фр. *ӣрви јавни насш̄уӣ, ӣрво исш̄уӣање ӣред ӣубликом (у ӣозоришш̄у, на филму, у сӣорш̄у и др.):* ~ на позорници, ~ на утакмици.

дѐбӣл, -и́ла м разг. *слабоумна, ӣсихички заосш̄ала особа.*

дѐ̄билан, -лна, -о лат. мед. *слабоуман, ӣсихички неразвијен, менш̄ално заосш̄ао.*

дѐ̄билно прил. *слабоумно, малоумно:* ~ се понашати.

деби́лно̄ст, -ости ж *особина оноїа који је дебилан, ӣсихичка неразвијеносш̄, слабоумносш̄.*

дебѝлчић м *дем. и хиӣ. од дебил.*

дебирократиза́ција ж лат. *ош̄клањање бирокраш̄скоī ӣосш̄уӣања у нечему.*

дебирократизи́рати, -ѝзӣра̄м и **дебирократѝзовати**, -зује̄м свр. и несвр. прел. *ош̄клониш̄и, ош̄клањаш̄и* бирокраш̄ско *ӣосш̄уӣање у нечему.*

дебѝтант м *онај који дебиш̄ује, који ӣрви ӣуш̄ јавно насш̄уӣа, ӣочеш̄ник.*

дебѝтанткиња (дебѝтантица) ж *она која дебиш̄ује, ӣочеш̄ница.*

дебѝтантскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дебиш̄анш̄е, ӣочеш̄нички:* ~ наступ.

дебѝтантски прил. *као дебиш̄анш̄:* ~ наступати.

дѐбитовати, -тује̄м (дебити́рати, -ѝтӣра̄м) свр. и несвр. непрел. *ӣрви ӣуш̄ јавно насш̄уӣиш̄и, насш̄уӣаш̄и (као ї̄лумац, ӣевач, сӣорш̄исш̄а и др.).*

де́бло с (ген. мн. дѐ̂ба̄ла̄) **а.** *део дрвеш̄а од корена до ӣрвих ї̄рана, сш̄абло.* **б.** фиг. *основни део ӣородице, ӣлемена, ӣородична лоза:* породично ~.

деблока́да ж *уклањање блокаде, деблокирање.*

деблоки́рати, деблѐкӣра̄м свр. и несвр. прел. фр. **1.** воj. *ӣрекинуш̄и, ӣрекидаш̄и војну оӣсаду:* ~ тврђаву. **2.** фин. *скинуш̄и, скидаш̄и забрану с новчане вредносш̄и или робе (до које је дошло збоī дуїа или сӣора):* ~ рачун предузећа, ~ кредит.

дѐбљати, -а̄м несвр. **1.** непрел. **а.** *ӣосш̄ајаш̄и дебео, дебљи, ї̄ојиш̄и се (нӣр. о свињи).* **б.** *ӣосш̄ајаш̄и задебљао, ш̄врд, ош̄ечен (нӣр. о језику).* **в.** *расш̄и, развијаш̄и се у ширину (нӣр. о сш̄аблу, ї̄ранама).* **2.** непрел. *ӣосш̄ајаш̄и дубок, низак (оїласу).* **3.** прел. *чиниш̄и дебелим.* **4.** прел. *ӣодебљаваш̄и, ӣојачаваш̄и:* ~ линију, ~ црту, ~ слова. ■ ~ **се** *ӣосш̄ајаш̄и дебео, ї̄ојазан, ї̄ојиш̄и се.*

дебљѝна ж **1.** *ӣросш̄ирање у ӣравцу најмање димензије, ширина ӣоӣречноī ӣресека, обим, обујам; висина слоја:* ~ стабла, ~ даске; ~ слоја. **2. а.** *сш̄ање и особина оноїа који је дебео, оноїа шш̄о је дебело, уї̄ојеносш̄, ї̄ојазносш̄:* тешко се кретати због дебљине. **б.** *велика ш̄ежина збоī сш̄ања ї̄ојазносш̄и:* тешко (лако) носити своју дебљину. **в.** *масно ш̄киво, сало; месо са досш̄а масноī ш̄кива:* одвајати дебљину од меса, не волети јести дебљину. **3.** *особина ниској, дебелоī ї̄ласа:* ~ гласа.

дѐбљӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дебљину, на ӣоӣречни ӣресек нечеїа:* ~ разрез (стабла).

дѐ̄брецӣнка и **дебрѐцӣнка** ж *врсш̄а ш̄анке кобасице (назване ӣо мађарском ї̄раду Дебрецину).*

де́ва[1] јек. **дје́ва** ж песн. *хиӣ. од девојка.* • ~ **Марија** рлг. *Боїородица.*

де́ва[2] и **дѐва** ж тур. зоол. *в. камила.*

девалва́ција ж лат. **1.** фин. *смањивање номиналне вредносш̄и новчане јединице ӣрема злаш̄у и валуш̄ама друї̄их држава.* **2.** фиг. *обезвређивање нечеїа.*

девалви́рати, девѐлвӣра̄м свр. и несвр. фин. **1.** прел. *сӣровесш̄и, сӣроводиш̄и, (из)вршиш̄и девалвацију:* ~ динар. **2.** непрел. *(из)ӣубиш̄и у номиналној вредносш̄и (о новцу).* **3.** непрел. фиг. *обезвредиш̄и се, обезвређиваш̄и се.*

девалориза́ција ж лат. екон. *смањење, смањивање вредносш̄и; оӣадање вредносш̄и, обезвређивање.*

девалоризи́рати, -ѝзӣра̄м свр. и несвр. прел. екон. *смањи(ва)ш̄и вредносш̄и, обезвредиш̄и, обезвређиваш̄и.*

девалута́ција ж итал. фин. *наӣушш̄ање службено ушврђеноī курса новца, да би се након некоī времена одредио нови курс.*

деваста́ција ж лат. *ӣусш̄ошење, уништавање, разарање:* ~ шума.

девасти́рати, -ѐстӣра̄м свр. и несвр. прел. *(о)ӣусш̄ошиш̄и, униш̄ш̄иш̄и, униш̄ш̄аваш̄и:* ~ шуме.

де́вати (се), дѐ̂ва̄м (се) јек. **дијѐвати (се)**, дѝјева̄м (се) *несвр. ӣрема де(с)ш̄и (се) и денуш̄и (се).*

де́вац јек. **дје́вац**, -вца м *мушкарац који живи чедно (као девица).*

деведѐсе̄т *основни број девеш̄ ӣуш̄а већи од десеш̄, који се обележава цифрама 90.* • ~ **и девет** разг. *врло мноїо, безброј.*

деведесет- *в. деведесеш̄о-:* деведесетгодишњи, деведесетгодишњица.

деведесе́так прил. *око деведесеш̄, ӣриближно деведесеш̄ (особа, ӣредмеш̄а и др.).*

деведѐсетеро(-) *в. деведесеш̄оро(-).*

деведѐсе̄тӣ, -а̄, -о̄ *редни број ӣрема основном броју деведесеш̄.*

деведесетѝна ж **1.** *деведесеш̄и део нечеїа.* **2.** *мноштво од око деведесеш̄:* у деведесетини случајева.

деведесето- *ӣрви део сложеница које значе неки збир или сложеносш̄ од деведесеш̄ ӣредмеш̄а, делова и др. или нешш̄о деведесеш̄о ӣо реду и сл.:* деведесетогодишњи, деведесетогодишњак, деведесетоминутни.

деведѐсетица ж *бројка 90; оно шш̄о је означено ш̄ом бројком (нӣр. ауш̄обус).*

деведесетмѝнӯтнӣ, -а̄, -о̄ *који ш̄раје деведесеш̄ минуш̄а.*

деведесетогѐдишња̄к м *онај који има деведесеш̄ ї̄одина.*

деведесетогѐдишњӣ, -а̄, -е̄ *који има деведесеш̄ ї̄одина; који ш̄раје деведесеш̄ ї̄одина:* ~ старац, ~ рат.

деведесетогѐдишњица ж *деведесеш̄ ї̄одина од дана некоī доїађаја; ӣрослава ш̄оїа даш̄ума.*

деведесетѐдне̄внӣ, -а̄, -о̄ *који ш̄раје деведесеш̄ дана.*

деведесетѐрица ж (мн. ø) *деведесеш̄ особа мушкоī ӣола, деведесеш̄ мушкараца.*

деведѐсеторо *збирни број ӣрема деведесеш̄:* ~ деце.

девѐница јек. **дјевѐница** ж *врсш̄а кобасице надевене месом, крвљу, масноћом и сл.;* уп. крвавица.

девѐнича̄р јек. **дјевѐнича̄р** м *онај који ӣрави и ӣродаје девенице.*

дѐве̄р јек. **дјѐве̄р**, -ера м (мн. д(ј)ѐвери (д(ј)ѐверови)) **1.** *мужевљев браш̄ или рођак из исш̄оī ӣоколења.* **2.** етн. *ӣраш̄илац младе на венчању (обично младожењин браш̄ или рођак).* • **ручни** ~ етн. *в. девер (2).*

деве́рак јек. **дјеве́рак**, -рка м *хиӣ. од девер.*

девѐрати, -а̄м несвр. непрел. *мучиш̄и се у живош̄у, носиш̄и се с ш̄ешкоћама, кубуриш̄и.*

дȅвербатӣв м лат. лингв. *реч изведена од глагола.*

дȅвербатӣван, -вна, -о лингв. *који је изведен од глагола:* девербативне именице.

девѐрика ж зоол. *род слатководних риба* Abramis *из пор. шарана* (Cyprinidae).

девѐрић и **дȅверић** јек. **дјевѐрић** и **дјȅверић** м *дем. и хип. од девер.*

девѐричић јек. **дјевѐричић** м *деверов син у односу на снаху.*

девѐричица ж *дем. и хип. од деверика.*

девѐрична јек. **дјевѐрична** ж *деверова кћи у односу на снаху.*

деверо̀вати јек. **дјеверо̀вати,** -вѐрујēм несвр. непрел. *бити девер на венчању.*

дȅверскӣ и **девѐрскӣ** јек. **дјȅверскӣ** и **дјевѐрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на девере:* ~ дар.

девéрство и **девѐрство** јек. **дјевéрство** и **дјевѐрство** с *дужност девера на свадби, обављање деверске дужности, деверовање:* звати у ~.

девѐруша јек. **дјевѐруша** ж етн. *девојка која прати младу на венчање.*

девѐрчић јек. **дјевѐрчић** м *дем. и хип. од девер.*

девѐсиље с бот. *назив за разне биљке из ф.* Umbelliferae, из родова Seseli *и* Peucedanum.

дȅвēт и **дȅвет** *основни број за једну јединицу већи од осам, који се обележава цифром 9.* • **ни пет ни ~** *не оклевајући, не чекајући, сместа, одмах.* **преко ~ гора, преко ~ мора** нар. *веома далеко.* **стало пет на ~** *шаљив одговор на питање колико је сати: није важно колико.*

девéтак, -тка м **1.** ист. *девети део дохотка који су кметови плаћали као порез свом спахији.* **2.** непром. *око девет, приближно девет (особа, предмета и др.):* ~ дана.

девѐтāк, -áка м *мужјак животиње од девет година.*

девета̀киња ж *женка животиње од девет година.*

девѐтати, -āм несвр. експр. *јако, немилосрдно тући, ударати, млатити.*

деветéрац, -рца м књиж. **1.** *стих од девет слогова.* **2.** спорт. *казнени ударац у рукомету с линије удаљене од гола 9* m.

деветеро(-) *в. деветоро(-).*

дѐвēтӣ, -ā, -ō **1.** *редни број према броју девет.* **2.** фиг. *неважан, споредан; последњи:* ~ брига. **3.** (у им. служби) с *оно што је при набрајању иза осмога:* и као девето. • **бити на деветом небу** *бити срећан, блажен.* **~ рупа на свирали** *нешто потпуно неважно, безначајно.* **~ вода кисела** *далеко сродство.* **изгледа као чудо ~** *необичан је, чудан је.*

девети̇̀на и **девѐтина** ж **1.** *девети део неке целине.* **2.** ист. *в. девéтак (1).* **3.** *скуп, група од девет особа; деветорица:* њих ~.

девѐтица ж *в. деветка.*

дѐветка (дѐвēтка) ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1.** *назив за бројку, цифру 9.* **2.** *оно што је означено цифром 9 (возило, играћа карта и др.).* **3.** *школска, студентска оцена за врло добар успех:* имати све деветке.

девѐтнаест *основни број за девет јединица већи од десет, који се обележава са 19.*

деветнаестеро(-) *в. деветнаесторо(-).*

девѐтнаестӣ, -ā, -ō *редни број према броју деветнаест.*

деветнаести̇̀на и **деветнаѐстина** ж **1.** *деветнаести део неке целине.* **2.** *око, отприлике деветнаест (особа, предмета).* **3.** *мноштво од око деветнаест:* њих ~.

деветнаесто- *први део сложеница које значе збир или сложеност од деветнаест предмета, делова, нешто деветнаесто по реду и сл.:* деветнаестогодишњак, деветнаестогодишњица итд.

деветнаестого̀дишњāк м *онај који има деветнаест година.*

деветнаестого̀дишњӣ, -ā, -ē *који има деветнаест година; који траје деветнаест година:* ~ младић; ~ рат.

деветнаестого̀дишњица ж *деветнаест година од неког догађаја; прослава тога датума:* ~ смрти.

деветнаесто̀рица ж (мн. ø) *деветнаест особа мушког пола, деветнаест мушкараца.*

девѐтнаесторо *збирни број према деветнаест:* ~ деце.

деветнаесторо- *први део сложеница (обично придевских) који значи нешто у вези с бројем деветнаест.*

девѐтница ж цркв. *молитва која се чита сваки дан (узастопно) за девет дана.*

девето- *први део сложеница које значе неки збир или сложеност од девет предмета, делова, нешто девето по реду и сл.:* деветогодишњак, деветодневни, деветострук.

деветого̀дишњāк м *онај који има девет година.*

деветого̀дишњӣ, -ā, -ē *који има девет година; који траје девет година:* ~ дечак; ~ рат.

деветого̀дишњица ж *девет година од неког догађаја; прослава, помен тога датума:* ~ смрти.

девето̀днēвнӣ, -ā, -ō *који има девет дана, који траје девет дана.*

деветомѐсечнӣ јек. **деветомјѐсечнӣ,** -ā, -ō *који има девет месеци; који траје девет месеци:* ~ беба; ~ курс.

дȅветори, -е, -а мн. *бројни придев према девет, који се употребљава уз именице које немају једнине и именице које значе парове или скупове који чине целину:* ~ врата, ~ чарапе.

девето̀рица ж (мн. ø) *девет мушкараца.*

дȅветоро *збирни број према основном броју девет:* **а.** *за означавање збира особа (или уопште бића) мушког и женског пола:* ~ људи и жена. **б.** *уз збирне именице које означавају збир младих бића (ређе уз друге именице у мн.):* ~ деце, ~ јагњади, ~ свиња, ~ говеда.

деветоро- *први део сложеница које значе неки збир или сложеност од девет предмета, делова, девето-:* деветоrострук, деветорочлан итд.

деветоро̀струк, -а, -о *девет пута већи, деветоструk.*

деветоро̀струко прил. *девет пута више, јаче:* ~ више.

девето̀сложан, -жна, -о *који има девет слогова:* ~ реч, ~ стих.

девето̀стран, -а, -о *који има девет страна.*

девето̀струк, -а, -о *в. деветорострук.*

девето̀струко прил. *в. деветороструко.*

дȅветстō и **дȅветсто** бр. *девет стотина (900).*

дȅветстōтӣ, -ā, -ō *редни број према деветсто.*

деви́за ж фр. **1. а.** *сажето изражена мисао која служи као руководеће начело, гесло, крилатица:* моја ~ у животу. **б.** *гесло на грбу или застави.* **2.** фин. (обично у мн.) **а.** *платежно средство (меница, чек и сл.) које се исплаћује у иностранству у валути дотичне земље.* **б.** *страни (конвертибилни) новац, валута.*

дѐвизнӣ, -ā, -ō *који се односи на девизе (2):* девизна средства, ~ тржиште, ~ банка, ~ режим, ~ курс.

девија̀нтан, -тна, -о *који одступа од друштвених норми, настран, изопачен:* ~ понашање, ~ појава.

девија̀нтнōст, -ости ж *особина онога што је девијантно.*

девија́ција ж лат. **а.** *скретање од смера или средишњег положаја, измена правца.* **б.** физ. *скретање магнетске игле од нормалног правца услед магнетског утицаја.* **в.** фиг. *изопачење основних ставова неке теорије или концепције политичке партије или организације.* **г.** *одступање од уобичајеног понашања, од устаљених етичких норми, застрањивање.*

девија́цӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на девијацију.*

Дѐвица јек. **Дјѐвица** ж астр. *сазвежђе у зодијаку.*

дѐвица јек. **дјѐвица** ж **1.** *девојка која нема сексуалног искуства, невина девојка.* **2.** хип. *девојка уопште, дева.* **3.** (с атрибутима: света, пречиста, блажена и сл.) рлг. *Дева Марија, Богородица.* **4.** *зодијачки знак (23. VIII – 22. IX):* рођен у знаку девице.

девича̀нскӣ јек. **дјевича̀нскӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на девице, својствен девицама, чедан, невин:* девичанске груди, ~ стидљивост, ~ наивност. **2.** фиг. *који је без иједне мрље, чист:* ~ снег, ~ плаветнило неба. **б.** *нетакнут, недирнут:* ~ шума. • ~ **опна** анат. *в. девичњак.* ~ **размножавање** биол. *развијање јединке из неоплођеног јајета, партеногенеза.*

девича̀нски јек. **дјевича̀нски** прил. *на девичански начин, чедно, невино:* ~ стидљив, ~ чист.

девича́нство и **девича̀нство** јек. **дјевича́нство** и **дјевича̀нство** с *девичанско стање, невиност, чедност:* изгубити ~, одузети девојци ~.

дѐвичица јек. **дјѐвичица** ж *дем. и хип. од девица.*

дѐвичјӣ јек. **дјѐвичјӣ,** -ā, -ē *в. девича̀нскӣ.*

дѐвичнōст јек. **дјѐвичнōст,** -ости ж *стање и особина девице, девичанство.*

дѐвичњāк јек. **дјѐвичњāк** м анат. *в. химен.*

девòвати, дѐвујēм јек. **дјевòвати,** дјѐвујēм несвр. *бити девојка, живети као девојка; проводити безбрижан девојачки живот.*

дѐвојачкӣ јек. **дјѐвојачкӣ,** -ā, -ō *који се односи на девојке.* **1.** *који припада девојци, девојкама; који је као у девојке, својствен девојкама:* ~ опрема, ~ скромност, девојачки осећаји. **2.** *који је намењен девојкама:* ~ школа, девојачка занимања. **3.** *који је одређен за женску послугу:* ~ соба. • ~ **презиме** *презиме које женска особа носи док се не уда, родитељско презиме.*

дѐвојачки јек. **дјѐвојачки** прил. *као девојка, као у девојке, на девојачки начин:* ~ ведар, ~ насмејан, ~ чист.

дѐвоја̄штво јек. **дјѐвоја̄штво** с **1. а.** *девојачко доба; девојачки живот, девовање:* проводити ~, из доба девојаштва. **б.** *девојачка зрелост:* пробуђено ~. **2.** *девојачка чедност, невиност, девичанство:* одузети девојци ~.

дѐвōјка јек. **дјѐвōјка** ж (дат. -јци, вок. д(ј)ѐвōјко; ген. мн. д(ј)ѐвојāкā) **1. а.** *млада неудата женска особа; женска особа која је дорасла за удају, удавача:* згодна ~, лепа ~. **б.** *она која се забавља с неким, драга, драгана; вереница, заручница:* Маркова ~. **в.** *млада, невеста:* водити девојку. **г.** *она која није имала сексуални однос с мушкарцем, девица; она која се није удала:* остати ~. **2.** *женско дете уопште, кћи:* имати девојку за удају. **3.** *женска особа која негде служи, послужује, кућна помоћница, служавка:* имати девојку, држати девојку, узети девојку. • **јавна (улична, лака) ~ (~ с улице)** *жена лаког морала, проститутка, уличарка.* ~ **за све** *кућна помоћница за све послове; особа која свршава најразличитије послове, потркуша, потрчко.* **али девојци срећу квари** *неки мали недостатак може да буде пресудан упркос осталим добрим особинама.* **ко пре девојци онога је ~** *предност има онај који је најбржи, који се први прихвати нечега.* **за невољу бабу воде кад девојке нема** *човек се задовољава и оним мањим, горим кад нема оно што му одговара.*

дѐвōјче јек. **дјѐвōјче,** -ета с (зб. им. д(ј)ѐвōјчāд ж) *дем. и хип. од девојка; млада девојка, шипарица; девојчица.*

девојче́нце јек. **дјевојче́нце,** -ета с (мн. ø) *дем. и хип. од девојче, дјевојче.*

девојчѐтина јек. **дјевојчѐтина** ж *аугм. и пеј. од девојка, дјевојка.*

девòјчина јек. **дјевòјчина** ж *аугм. и пеј. од девојка, дјевојка.*

дѐвōјчити јек. **дјѐвōјчити,** -ӣм несвр. прел. [гл. им. д(ј)ѐвōјчēње с] *чинити девојком; облачити женско дете као девојку.* – Рано сте почели девојчити то дете. ■ ~ **се** *постајати девојка, развијати се у девојку; осећати се и поступати као девојка:* почети се ~.

девòјчица јек. **дјевòјчица** ж **а.** *женско дете у доба детињства:* ~ од седам година. **б.** *сасвим млада девојка, шипарица, девојче.*

девојчу́љак јек. **дјевојчу́љак,** -љка м *дем. и хип. од девојче, дјевојче и девојка, дјевојка.*

девòјчура јек. **дјевòјчура** ж **1.** *аугм. и пеј. од девојка, дјевојка.* **2.** *морално искварена девојка, проститутка, дроља.*

девојчу́рак јек. **дјевојчу́рак,** -рка м *дем. и хип. од девојче, дјевојче и девојка, дјевојка.*

девојчу̀рина јек. **дјевојчу̀рина** ж *аугм. и пеј. од девојчура, дјевојчура.*

дѐвōн, -óна м геол. *трећи период палеозоика, између карбона и силура (назван према налазишту у енглеској грофовији Девон).*

дѐвōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на девон, који потиче из девона:* ~ формација, ~ слој.

дегажи́рати, -àжӣрāм свр. и несвр. прел. **1.** *ослободити, ослобађати; извући, извлачити из тешкоћа, растеретити, растерећивати.* **2.** спорт. *избаци(ва)ти лопту у поље, у игру (о голману).* ■ ~ **се** *ослободити се, ослобађати се, извући се, извлачити се из тешкоћа.*

дегàжмāн, -áна м фр. **1.** *ослобођење од обавезе.* **2.** *мање предсобље у стану с полицама или ормаром (обично испред спаваће собе).*

дегàзāтор м *уређај, апарат за дегазацију; средство за дегазацију.*

дегаза́ција ж фр. *уклањање бојних отрова, гасова са загађених места.*

дѐгазационӣ (дегаза́цијскӣ), -ā, -ō *који се односи на дегазацију, који служи за дегазацију:* ~ средство, ~ прибор.

дегази́рати, -гàзӣрāм свр. и несвр. прел. *(из)вршити дегазацију, (о)чистити од бојних отрова.*

дѐгенератӣван, -вна, -о *који доводи до дегенерације, који изазива дегенерацију:* ~ процес, ~ промена.

дѐгенератӣвно прил. *изазивајући дегенерацију:* ~ деловати.

дегенера́ција ж лат. **1.** биол. **а.** *еволутивни процес који доводи до закржљалости и деформације извесних органа или целог организма, одн. читаве врсте.* **б.** *губитак специфичних особина ћелија или ткива и смањивање њихових природних способности услед патолошких промена.* **2.** *изопачавање, изопачење, изрођење, изопаченост; опадање и губљење ранијих позитивних духовних особина:* ~ грађанске породице.

дегенѐрик м **1.** *телесно или умно дегенерисана (неразвијена или закржљала) особа (наказа или глупак).* **2.** пеј. *особа са изопаченим особинама, изрод.*

дегенѐрисанōст, -ости ж *стање и особина оног који је дегенерисан, оног што је дегенерисано.*

дегенѐрисати, -ишēм (дегенери́рати, -ѐрӣрāм) свр. и несвр. прел. *изаз(и)вати дегенерацију, деформисати, изопачи(ва)ти.* ■ ~ **се** *доживети, доживљавати дегенерацију, изопачи(ва)ти се; (из)губити добре особине својих предака, изродити се, изрођавати се.*

деголи̇̀зам, -зма м *политика и принципи политике француског генерала и политичара Шарла де Гола.*

дегòлист(а), -ē м (мн. -сти) *следбеник деголизма.*

деголѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на деголизам и деголисте, који је у духу деголизма.*

деграда́ција ж лат. **1.** *скидање с положаја, одузимање чина, одн. враћање на нижи положај, у нижи чин:* ~ официра. **2.** *постепено смањивање или губљење неког позитивног својства:* морална ~, ~ литературе.

деградѝрати, -àдӣрāм свр. и несвр. прел. **1.** војн. *лишити, лишавати чина, положаја, вратити, враћати у нижи чин:* бити деградиран. **2.** *снизити, снижавати степен, ранг или углед нечега; (у)чинити мање вредним, безвредним, сроза(ва)ти:* ~ универзитет, ~ уметност, ~ привреду. ■ ~ **се** *доспе(ва)ти у гори положај, сроза(ва)ти се.*

дѐгресӣван, -вна, -вна *који се постепено умањује, који опада сразмерно нечему:* ~ опорезивање, дегресивни трошкови.

дегрѐсија ж лат. *постепено смањивање:* ~ трошкова.

дегу̀стāтōр м *стручњак који по укусу, мирису и др. процењује квалитет намирница, пића, дувана и др.*

дегу̀стāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на дегустаторе.*

дегуста́ција ж лат. *стручно испитивање и оцењивање квалитета намирница, пића, дувана и др.:* ~ вина, ~ дувана, ~ кафе, ~ чаја.

дегусти́рати, -у̏стӣрӑм свр. и несвр. прел. *(из)вршити дегустацију.*

дегута̀нтан, -тна, -о фр. *који вређа укус, који изазива гађење, одвратан, гнусан.*

дегу̏тӣрано прил. *с осећајем одвратности, с гађењем.*

дегу̏тӣра̄но̄ст, -ости ж *осећање одвратности, згађеност.*

дȅд јек. **дјȅд** м (вок. -е; мн. д(ј)ȅдови) (обичније јек.) и **дȅда** јек. **дјȅда** (вок. д(ј)ȅда) (обичније ек.) **1. а.** *очев или мајчин отац (у односу према унуцима):* ~ по оцу, ~ по матери. **б.** *очев или мајчин стриц, теча или ујак (у односу према њиховој деци).* **2.** мн. *преци, праоци.* **3.** *стар човек, старац уопште.* **4.** ист. *богумилски верски поглавар.* **5.** етн. *маска у покладној игри; један од коледара.* • ~ **Мраз** етн. *старац седе браде и бркова, у бунди и шубари, оличење зиме и весник Нове године и даривања (пре свега деце) за Божић и Нову годину.*

дȅда̄к м пеј. *глупак, будала, звекан; сметењак.*

деда́чити се, дȅда̄чӣм се несвр. *понашати се као дедак, неприкладно, извештачено, изводити лудорије.*

дȅда̄чкӣ, -а̄, -о̄ *будаласт, тупав, глупачки.*

дȅда̄чки прил. *будаласто, глупо; смешно.*

дȅда̄штво с *особина онога који је дедак, глупост, тупавост; дедачки, будаласт поступак, просташтво.*

дȅдӗ(р) узв. *в. дȅ (1).*

дедѐтина јек. **дједѐтина** и **дѐдина** јек. **дјѐдина** м (ж) *аугм., пеј. или експр. од дед(а), дјед(а).*

дȅдица јек. **дјȅдица** м *дем. и хип. од д(ј)ед(а).*

де́до јек. **дје́до,** -а и -ӗ м (ретко у ек.; у јек. говорима најчешће дијал. „ђедо") *хип. од д(ј)ед.*

дȅдовина јек. **дјȅдовина** ж **1.** *имање наслеђено од дедова, предака, наследно имање, баштина.* **2.** *завичај, отаџбина, домовина, постојбина.*

дȅдовскӣ јек. **дјȅдовскӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на дедове, на претке; завичајни, родни:* дедовски гробови, ~ дом, дедовске песме. **2.** *који је својствен деду:* ~ стрпљење.

дȅдуктӣван, -вна, -о **а.** *који се односи на дедукцију, добијен дедукцијом, заснован на дедукцији:* ~ закључак, ~ метода. **б.** *аналитичан, рашчлањен:* ~ начин писања.

дȅдуктӣвно прил. *на дедуктиван начин, дедукцијом; аналитички:* ~ извести закључак.

дедукти́вно̄ст, -ости ж *особина онога што је дедуктивно.*

дедỳкција ж лат. фил. *логичка метода закључивања којом се полазећи од општега долази до појединачних судова.*

дедỳрина јек. **дједỳрина** м (ж) (мн. ж) *аугм., пеј. или експр. од дед(а), дјед(а).*

деета̀тизовати, -зујӗм свр. и несвр. *издвојити, издвојити, издвајати из државне својине.*

дѐжмекаст, -а, -о *омален а подебео, дебељушкаст, здепаст:* ~ жена.

дѐжмекасто прил. *дебељушкасто, здепасто:* ~ округао.

дѐжмекасто̄ст, -ости ж *в. дежмекавост.*

дѐжӯран, -рна, -о фр. **1.** (обично одр.) *који је у одређено време по распореду у служби; који обавља службену дужност изван редовног радног времена:* бити ~, дежурни ученик, дежурни лекар, дежурни официр. **2.** (у им. служби, само одр.) *онај који дежура:* дежурни на испиту, дежурни у кухињи.

дежỳрати, -а̄м несвр. **а.** *бити дежуран, бити на дежурству:* ~ у болници, ~ од 8 до 15 сати. **б.** *надзирати, бдети:* ~ крај нечије постеље.

дежу́рство с (ген. мн. дѐжӯрста̄ва̄) *служба, дужност онога који дежура; служба која се обавља ван редовног радног времена; распоред дежурања:* ноћно ~, бити на дежурству, распоред дежурства; књига дежурстава.

дез- фр. *в. де-.*

дезавỳисати, -ишӗм (дезавуи́рати, -ỳӣра̄м) свр. и несвр. прел. фр. **1.** *порећи, порицати, не призна(ва)ти, оспорити, оспоравати:* ~ нечији став, ~ споразум. **2.** (некога) **а.** *изјавити да неко лаже, натер(ив)ати у лаж; објавити, објављивати нетачном изјаву или мишљење свога представника:* ~ амбасадора.

дезактива́ција ж *стављање ван дејства, онеспособљавање за дејство.*

дезактиви́рати, -ѝвӣра̄м свр. и несвр. прел. *ставити, стављати ван дејства; онеспособити, онеспособљавати за дејство:* ~ мине. ■ ~ **се** *онеспособити се, онеспособљавати се за дејство, поста(ја)ти неактиван.*

дѐзӗн, -е́на м фр. *шара на текстилу; узорак, мустра:* тканина у цветном дезену.

дезени́рати, -ѐнӣра̄м свр. и несвр. прел. *израдити, израђивати нацрт дезена, украсити, украшавати дезеном:* ~ тканину.

дѐзерт м *в. десерт.*

дезѐртӗр, -е́ра м (инстр. -е́ром) фр. **а.** вој. *војни бегунац.* **б.** фиг. *онај који избегава вршење своје грађанске или друштвене дужности; онај који напушта своја убеђења, положај, друштво и сл. (обично из нижих побуда), издајица.*

дезѐртӗрка ж *женска особа дезертер.*

дезѐртӗрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дезертере, својствен дезертерима:* ~ поступак.

дезѐртӗрски прил. *као дезертер, својствено дезертеру:* поступити ~.

дезерте́рство с **а.** вој. *бекство из војске (са одслужења војног рока, са положаја).* **б.** фиг. *напуштање ранијих убеђења, позиција, друштва и сл., издајство, неверство.*

дезерти́рати, -ѐртӣра̄м свр. и несвр. **а.** вој. *самовољно побећи, бежати из војске, са фронта, из борбе.* **б.** фиг. *недостојно се извући, извлачити из какве тешке ситуације.*

дѐзертнӣ, -а̄, -о̄ *в. десертни.*

дезидеологиза́ција ж *ослобађање од утицаја идеологије.*

дезидеологизи́рати, -ѝзӣра̄м свр. и несвр. прел. *(из)вршити дезидеологизацију.*

дѐзинсековати и **дези̏нсековати,** -кујӗм свр. и несвр. прел. *уништити, уништавати, (по)тамањити штетне инсекте (хемијским средствима, искувавањем, чишћењем и сл.).*

дѐзинсектор м **1. а.** *апарат за дезинсекцију.* **б.** *средство (обично хемијско) за дезинсекцију.* **2.** *човек који врши дезинсекцију.*

дезинсѐкција ж фр. *уништавање, тамањење штетних инсеката (хемијским средствима, искувавањем, чишћењем и сл.):* средство за дезинсекцију, вршити дезинсекцију.

дезинтѐгра̄тор м техн. *машина за дробљење камена или руде, дробилица.*

дезинтегра́ција ж фр. *распадање неке целине (обично неке организације); разједињавање:* ~ политичких странака.

дезинтѐгрисати, -ишӗм (дезинтегри́рати, -ѐгрӣра̄м) свр. и несвр. прел. *(из)вршити дезинтеграцију.* ■ ~ **се** *распасти се, распадати се, разјединити се, разједињавати се.*

дѐзинтересовати се, -сујӗм се свр. и несвр. *(из)губити интересовање, преста(ја)ти марити за нешто (за некога).*

дезинтоксика́ција ж лат. *чишћење организма од штетних материја, отрова (алкохола, дроге и др.).*

дезинтѐксиковати, -кујӗм (дезинтоксици́рати, -ѝцӣра̄м) свр. и несвр. прел. *(из)вршити дезинтоксинацију.*

дези̏нфектор и **дезинфѐктор** м **1. а.** *апарат, уређај за дезинфекцију.* **б.** *средство (обично хемијско) за дезинфекцију.* **2.** *стручњак који врши дезинфекцију.*

дезинфѐкција ж фр. *уништавање или уклањање заразних клица (на телу и предметима, у води, храни и у просторијама), раскуживање.*

дȅзинфекцио̄нӣ (дезинфѐкцӣјскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на дезинфекцију:* ~ средство, ~ апарат.

дези̏нфиковати и **дѐзинфиковати,** -кујēм (дезинфици́рати, -фи̏цӣрāм) свр. и несвр. прел. *(из)вршити дезинфекцију, (о)чистити од заразних клица.*

дезинфи̏цијенс (дезинфици̏јент) м *хемијско средство за дезинфекцију.*

дезинфо̀рмāтор м *онај који лажно, нетачно обавештава.*

дезинформа́ција ж лат. *лажно, нетачно (обично злонамерно) приказивање чињеница, лажно, нетачно обавештавање; лажно обавештење:* ширити дезинформације.

дезинфо̀рмисати, -ишēм (дезинформи́рати, -о̀рмӣрāм) свр. и несвр. прел. *лажно, нетачно (обично злонамерно) обавестити, обавештавати, да(ва)ти нетачна обавештења.*

дезодо̀ранс м фр. *средство за отклањање непријатних мириса.*

дезодориза́ција ж *уклањање непријатних мириса дезодорансима.*

дезодо̀рисати, -ишēм (дезодори́рати, -до̀рӣрāм) свр. и несвр. прел. *уклонити, уклањати непријатне мирисе хемијским средствима (дезодорансима).*

дезоргани̏зāтор м *онај који врши дезорганизацију.*

дезоргани̏зāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на дезорганизаторе и дезорганизацију.*

дезорганиза́ција ж фр.-лат. *лоша организација, растројство, неред у некој организацији, одсуство, недостатак организације:* ~ у управи, ~ у омладини.

дезорга̀низовати, -зујēм (дезорганизи́рати, -и̏зӣрāм) свр. и несвр. прел. *(у)чинити несређеним, довести, доводити у неред.* ■ **~ се** *доспе(ва)ти у стање дезорганизације, нереда, распасти се, распадати се.*

дезоријента́ција ж фр. *губитак оријентације; одсуство оријентације, неспособност сналажења (у простору, средини, времену, у доношењу закључака, у поступању); пометња, збуњеност.*

дезоријѐнтисāн (дезоријѐнтӣрāн), -а, -о *који је изгубио оријентацију, способност сналажења.*

дезоријѐнтисāно (дезоријѐнтӣрāно) прил. *без оријентације, пометено, изгубљено.*

дезоријѐнтисāнōст (дезоријѐнтӣрāнōст), -ости ж *стање и особина онога који је дезоријентисан.*

дезоријѐнтисати, -ишēм (дезоријенти́рати, -ѐнтӣрāм) свр. и несвр. прел. *довести, доводити у стање дезоријентације, изаз(и)вати дезоријентацију, забуну, збрку, помести, збунити, збуњивати.* ■ **~ се** *(из)губити оријентацију, моћ сналажења, помести се, збунити се, збуњивати се:* потпуно се ~.

деидеологиз- *в. дезидеологиз-.*

деи̏зам, -зма м лат. фил. *религиозно-философско учење које прихвата постојање бога само као праузрока, творца света, а негира његов утицај на даљи развитак.*

деи̏ктичан, -чна, -о и **деи̏ктичкӣ,** -ā, -ō грч. **а.** лингв. *који служи за упућивање на нешто, упућивачки, показни (о речима, партикулама).* **б.** *који се оснива на примерима, доказима, доказни.*

деинстали́рати, -а̀лӣрāм свр. (несвр.) прел. *уклонити (уклањати) оно што је инсталирано (обично неки компјутерски програм).*

деи̏ктички прил. лингв. *упућивачки, показно:* ~ употребљена реч.

дѐист(а), -ē м (-сти) *присталица деизма.*

деи̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на деизам и деисте:* ~ учење, ~ схватање.

дéјство с (ген. мн. дêјстāвā) **1. а.** *делотворна моћ, моћ деловања; деловање, учинак, ефекат:* разорно ~, корисно ~, штетно ~. **б.** *резултат делања, рада, ефекат:* имати веће или мање ~. **в.** *утисак, дојам:* изазвати супротно ~, комично ~ драме. **2. а.** *рад, функционисање:* ставити фабрику у ~, довести у ~, ~ чула. **б.** вој. *оружани сукоб, борба, борбена акција:* отпочети војна дејства, поставити топове за ~. **3.** (обично правн.) *надлежност, компетенција, важност; моћ, снага:* ~ законика, правно ~. • **ватрено ~** вој. *употреба ватреног оружја, паљба.* **ступити у ~** 1) *почети деловати.* 2) вој. *почети пуцати (о ватреном оружју).*

дȅјствовати, -ствујēм несвр. непрел. **1.** *вршити дејство, деловати (нпр. о леку).* **2.** вој. *ступати у борбену акцију, отварати ватру, пуцати (нпр. о батерији, топу):* ~ по непријатељу.

дȅка ж нем. *ћебе, покривач.*

дѐка и **дȅка** ж разг. *в. декаграм:* 10 дека шећера.

дéка м ек. *хип. од дед(а);* уп. деко.

дека- *први део сложеница уз називе јединица мера у значењу: десет:* декаграм, декаметар, декалитар.

дека̀брист(а), -ē м (мн. -сти) рус. ист. *учесник револуционарног устанка руских племића против царизма у децембру 1825. године.*

декабри̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на декабристе:* ~ устанак.

дѐкаграм м *тежина од десет грама (као јединица мере).*

дека́да ж грч. *период од десет дана (недеља, месеци или година):* прва ~, друга ~.

декада̀нса ж фр. *в. декаденција.*

дека̀дент м **1.** *онај који је захваћен декаденцијом, безвољан, утучен човек.* **2.** ум. *припадник, присталица декадентизма.*

декадѐнтан, -тна, -о *који има својства декадента, који се налази у опадању:* ~ интелектуалац, ~ уметност.

декаденти̏зам, -зма м *в. декаденција (2).*

декадѐнтскӣ, -ā, -ō *који се односи на декаденте и декадентство, својствен декадентима:* ~ стил, ~ поглед на свет.

декадѐнтство с **1.** *особина онога који је декадент.* **2.** *в. декаденција.*

декадѐнца ж нем. *в. декаденција.*

декадѐнција ж лат. **1.** *опадање, назадовање, нестајање стваралачких снага и позитивних особина на различитим подручјима људске делатности; раздобље, период тога опадања, назадовања.* **2.** ум. *правац у уметности и књижевности крајем XIX века који се јавља као одраз друштва које пропада, а одликује се неговањем претежно форме, песимизмом, сликањем префињених чулних доживљаја и сл.*

дѐкаднӣ, -ā, -ō мат. *који се односи на декаду и декаде, десетни.* • **~ систем** мат. *десетични систем мера који има за основу број десет.*

дѐкāдно прил. *по декадама:* обрачунавати зараду ~.

дѐкāдскӣ, -ā, -ō мат. *в. декадни.*

дȅкаēдар, -дра м грч. *геометријско тело са десет равних површина, десетоугаоник.*

дѐкалитар, -тра м грч. *десет литара као јединица мере за запремину течности.*

дека̀лог м грч. рлг. *десет божјих заповести, које је према Библији Мојсије добио од Бога на брду Синају и донео Јеврејима.*

дѐкамēтар и **дѐкаметар,** -тра м грч. *десет метара као јединица мере за дужину.*

дѐкāн, -áна м лат. **1.** *професор административни старешина факултета који се међу професорима бира на одређено време.* **2.** цркв. *старешина бискупске столице; старешина, управник црквеног округа (деканата).*

дека̀нāт, -áта м **1.** *управа и администрација факултета; уред, канцеларија у којој је она смештена.* **2.** кат. *црквени административни округ од неколико жупа.*

дека̀нāтскӣ, -ā, -ō *који се односи на деканат.*

дѐкāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на декане:* ~ звање, ~ положај.

декапи́рати, -ка̀пӣрāм свр. и несвр. прел. *(о)чистити производе од метала (обично челичне лимове) киселинама, базама или електролитичком методом:* декапирани лим.

декапитализа́ција ж лат. екон. *лишавање, одузимање капитала.*

декапита̀лизовати, -зује̄м свр. и несвр. прел. *лишити, лишавати капитала, одузети, одузимати (некоме) капитал.*

дека̀по̄д, -о́да м и **декапо́да** ж зоол. *у мн.: ред љускара који имају пет пари грудних ногу* Decapoda *(у јд.: такав љускар).*

дѐкартовац, -о̄вца м *следбеник науке и идеја француског филозофа из XVII века Декарта.*

дѐкартовскӣ, -а̄, -о̄ *који је у духу Декартове науке.*

декати́рати, -ка̀тӣра̄м свр. и несвр. прел. фр. *обрадити, обрађивати текстилне материјале паром да би им се одржала боја, сјај и спречило доцније скупљање.*

декатолиза́ција ж *ослобађање од католичког утицаја.*

дȅкица ж *дем. и хип. од дȅка.*

дѐкица м ек. *дем. и хип. од деd(а), де́ка, деко.*

дȅкламатӣван, -вна, -о *патетичан, театралан.*

декла̀ма̄тор м **1.** *онај који декламује, рецитатор; уметник, вештак у интерпретирању стихова и драмских текстова.* **2.** фиг. *онај који у изобиљу употребљава лепе али бесадржајне речи, фразер.*

декла̀ма̄торка ж *женска особа декламатор.*

декла̀ма̄торскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на декламаторе, својствен декламаторима, патетичан, фразерски:* ~ тирада, ~ занос.

декла̀ма̄торски прил. *на декламаторски начин, као декламатор; патетично, театрално:* ~ говорити.

декла̀ма̄торство с *претерана реторичност, театралност.*

деклама́ција ж лат. **1. а.** *текст који се декламује, рецитација.* **б.** *уметничко интерпретирање стихова или прозе, рецитовање, декламовање.* **2.** (обично у мн.) *патетичан, извештачен, бесадржајан говор; празне, патетичне речи, фразе:* апстрактне декламације.

деклама́цӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на декламације; реторски, патетичан.*

дѐкламовати, -мује̄м (деклами́рати, -а̀мӣра̄м) несвр. прел. и непрел. лат. **1. а.** *изражајно интерпретирати, говорити неки литерарни текст (обично песму), рецитовати:* ~ песму. **б.** *говорити говорничким, реторским тоном.* **2.** *употребљавати у изобиљу лепе али бесадржајне речи, говорити празне фразе, фразирати:* ~ о слободи.

дȅкларатӣван, -вна, -о **1. а.** *који се односи на декларацију, који садржи декларацију, изјаву, саопштење.* **б.** *који се заснива само на речима, формалан:* имати чисто декларативни карактер. **2.** лингв. *изјавни, исказни:* ~ реченица.

дȅкларатӣвно прил. *на декларативан начин, само на речима, формално:* изложити нешто само ~.

декларати́вно̄ст, -ости ж *особина онога што је декларативно, засновано само на речима, празноречивост:* ~ песме.

дȅкларато̄ран, -рна, -о правн. *који објављује већ утврђену, постојећу чињеницу:* деклараторни закон, деклараторни акт.

деклара́ција ж лат. **1.** пол. **а.** *изјава, свечано проглашење основних начела неке владе, политичке странке, установе и сл.:* ~ о људским правима, ~ о праву народа на самоопредељење. **б.** *изјава двеју или више држава о неком међународном предмету, догађају, односу и сл.:* Женевска ~, Лондонска ~, Париска ~. **2.** фиг. *декларативност, фразирање, празноречивост, фраза:* ~ у поезији. **3.** адм. *писмена пријава, изјава са одређеним подацима; образац, формулар за такву пријаву:* **а.** *изјава о роби која подлеже царинској наплати:* царинска ~. **б.** *поштанска изјава с подацима о отпремљеној роби:* поштанска ~. **в.** *изјава пореског обвезника о приходима:* пореска ~.

декла̀рисати, -ише̄м (деклари́рати, -а̀рӣра̄м) свр. и несвр. прел. адм. *означити, означавати, пријавити, пријављивати у декларацији:* ~ робу. ■ ~ **се** *изјаснити се, изјашњавати се, определити се, опредељивати се (за нешто, за некога):* ~ се као националиста.

декласи́рати, -а̀сӣра̄м свр. и несвр. прел. фр. **1.** (обично у трп.) *лишити, лишавати припадности одређеном друштвеном сталежу, искључи(ва)ти некога из његовог друштвеног сталежа:* бити декласиран и одбачен. **2.** трг. (обично у трп.) (робу, артикал) *пребаци(ва)ти у нижу, јефтинију класу, прекатегориса(ва)ти.* **3.** спорт. *поразити противника; показати се за класу бољим од противника.* ■ ~ **се** *(из)губити своје класне одлике, пасти, падати на друштвено дно; морално пропасти, пропадати.* – Трећи се део радника декласирао.

дȅклинабӣлан, -лна, -о лингв. *који се може деклинирати, мењати по падежима, променљив:* деклинабилне речи.

деклинаби́лно̄ст, -ости ж *особина деклинабилних речи:* ~ именица.

деклина́ција ж лат. **1.** лингв. *мењање облика именских речи по падежима, падежна промена; систем падежних облика:* именичка ~, заменичка ~, придевска ~. **2.** физ. *скретање магнетске игле од географског северног пола ка северном магнетском полу под утицајем Земљиног магнетизма; угао између географског и магнетског меридијана.* **3.** астр. *угаона удаљеност небеског тела од небеског екватора мерена по небеском меридијану.*

дȅклинацио̄нӣ (деклина́цӣјскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на деклинацију.*

деклини́рати, -ѝнӣра̄м несвр. прел. лингв. *мењати по падежима.* ■ ~ **се** *мењати се по падежима, имати деклинацију, склањати се.*

де́ко, -а и -е̄ м ек. *хип. од деd(а);* уп. де́ка.

деко̀де̄р, -е́ра м енгл. *в. дешифрант.*

декоди́рати, -ко̀дӣра̄м свр. и несвр. прел. *в. дешифровати:* ~ шифру.

деколониза́ција ж фр. *укидање колонија; нестајање, одумирање колонијалног система управе.*

деколонизи́рати, -ѝзӣра̄м и **деколо̀низовати,** -зује̄м свр. и несвр. прел. *(из)вршити деколонизацију.* ■ ~ **се** *ослободити се, ослобађати се из колонијалног положаја.*

деко̀лте̄, -е̏а м фр. *дубљи изрез на женској хаљини око врата и на леђима; обнажени, деколтовани део тела:* дубоки ~, мали ~.

деко̀лтӣра̄но̄ст, -ости ж *обнаженост врата, груди или леђа у деколтираној хаљини.*

деколти́рати, -о̀лтӣра̄м и **дѐколтовати,** -тује̄м свр. и несвр. прел. **1.** *(на)правити деколте (на хаљини или блузи):* деколтирана хаљина, деколтована блуза. **2.** *обнажи(ва)ти облачећи хаљину с деколтеом:* деколтиране груди. ■ ~ **се** *обући се, облачити се у хаљину са деколтеом; обнажи(ва)ти се:* деколтирана жена.

декомпенза́ција ж лат. мед. *затајивање, престанак рада, функционисања:* ~ срца (срчаног мишића).

декомпози́ција ж лат. **1.** *распадање, разлагање материје.* **2.** *рашчлањивање нечега сложеног.* **3.** фиг. *расуло, пропадање:* ~ државе. **4.** ум. *одсуство композиције у књижевном делу.*

деко̀мпоновати, -нује̄м (декомпони́рати, -по̀нӣра̄м) свр. и несвр. прел. *раставити, растављати, разложити, разлагати.* • **декомпоновани предикат** лингв. *употреба у предикату синтагматских конструкција типа „вршити надзор", „обављати упис" уместо глагола „надзирати", „уписивати" и сл.*

декомпрѐсија ж лат. *нагло смањење атмосферског притиска.*

дѐкомпресио̄нӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на декомпресију.* • ~ **болест** *болест која настаје услед наглог смањења барометарског притиска (на великим висинама и у великим дубинама).*

деконтамина́ција ж лат. *уклањање, одстрањивање штетних (обично радиоактивних) честица из неке средине или загађених предмета механичким, физичким путем или хемијским средствима.*

деконтамини́рати, -мѝнӣра̄м свр. и несвр. *(из)вршити деконтаминацију.* ■ ~ **се** *уклонити, уклањати штетне радиоактивне честице са себе.*

деконцентра́ција ж лат. **1.** псих. *недостатак пажње, растресеност, расејаност.* **2. а.** вој. *планско размештање, разашиљање трупа са места на којем су скупљене на различита места.* **б.** *в. децентрализација.*

деконцѐнтрисати, -ишēм (деконцентри́рати, -ѐнтрӣрāм) свр. и несвр. прел. **1.** *(у)чинити расејаним, неконцентрисаним, одвући, одвлачити нечију пажњу.* **2. а.** вој. *(из)вршити деконцентрацију (2а).* **б.** *в. децентрализовати.* ■ **~ се** *поста(ја)ти растресен, расејан, (из)губити концентрацију пажње.*

дѐкōр, -о́ра м лат. **1.** *оно што служи за украшавање нечега (зграде, стана и др.), слике, завесе, разни украсни предмети.* **2.** поз. *кулисе, завесе, намештај и други предмети којима се на позорници визуелно дочарава средина, место, време, атмосфера и други елементи радње комада или опере; инсценација.* **3.** *средина, околина, позадина која украшава неки призор или неку појаву.* **4.** *вештина украшавања, украшавање:* имати смисао за ~.

декора̀тēр, -е́ра м *уметник или занатлија који декорише, украшава позорнице, излоге, станове, тргове, улице и сл.*

дѐкоратӣван, -вна, -о *који се односи на декор:* **1.** *који служи за украшавање, украсни; који лепо изгледа, пун украса, спољних ефеката:* ~ слика, декоративни цртеж, декоративни елементи. **2.** *који прави декорације:* декоративни уметник, декоративни сликар.

дѐкоратӣвно прил. *на декоративан начин, украсно, кићено, китњасто:* деловати ~.

декорати́внōст, -ости ж *особина онога што је декоративно.*

деко̀рāтор м *в. декоратер.*

деко̀рāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на декораторе:* ~ рад.

декора́ција ж **1. а.** *украшавање, кићење:* ~ излога, ~ сале. **б.** *украс, накит, декор:* служити као ~. **2.** *в. декор (2):* позоришна ~. **3.** архит. *различити спољни и унутрашњи украсни елементи.*

деко̀рисати, -ишēм (декори́рати, -о̀рӣрāм) свр. и несвр. прел. *украсити, украшавати, (ис)китити:* ~ салу, ~ излог.

дѐкōрскӣ, -ā, -ō *који се односи на декор.*

дѐкрēт, -е́та м лат. **1.** правн. *наредба, одлука законодавног карактера, указ:* царски ~, ~ о распуштању армије. **2.** адм. *одлука, решење о нечијем постављењу, наименовању у служби:* ~ о унапређењу, добити ~.

дѐкрēтскӣ, -ā, -ō *који се односи на декрете.*

декрешѐндо м (мн. с) итал. муз. *ознака за постепено смањивање јачине тона.*

декриминализа́ција ж лат. *брисање из списка кривичних дела, укидање законске забране:* ~ проституције.

декриминализовати, -зујēм (декриминализи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. прел. *(из)вршити декриминализацију.*

дѐкстрӣн, -и́на м лат. хем. *жућкасти прашак, угљени хидрат који се добија из скроба, а употребљава се као лепак, средство за згушњавање и очвршћивање при апретури.*

дѐкстрӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на декстрин.*

декстро́за ж хем. *в. глукоза.*

декубѝтус м лат. мед. *рана на деловима тела изложеним притиску код непокретних болесника који дуго леже:* добити ~.

декуражи́рати, -ра̀жӣрāм свр. и несвр. прел. фр. *обесхрабри(ва)ти, (у)плашити.* ■ **~ се** *(из)губити самопоуздање, обесхрабри(ва)ти се, (у)плашити се.*

дѐла узв. *в. дѐ (1).*

-делан јек. **-дјелан** *други део сложеница којима се означава број делова нечега:* дводелан, троделан, вишеделан.

дѐлатан и **дѐлатан** јек. **дјѐлатан** и **дјѐлатан,** -тна, -о **а.** *радин, предузимљив; вредан, марљив:* ~ човек. **б.** *активан, жив:* ~ учешће, ~ машта, делатни покрет. **в.** *делотворан, креативан, стваралачки:* ~ дух.

дѐлати јек. **дјѐлати,** -āм несвр. непрел. **1. а.** *активно радити, предузимати нешто; уопште обављати неки посао, вршити неку делатност, радити:* власт која дела, ~ на универзитету. **б.** *деловати на одређен начин, поступати:* ~ у складу са савешћу, ~ на штету других. **2.** *в. деловати (1):* ~ на некога, ~ у два правца.

дѐлатнӣк јек. **дјѐлатнӣк** м *радник, трудбеник, стваралац, прегалац.*

дѐлатничкӣ јек. **дјѐлатничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на делатнике, стваралачки.*

дѐлатно јек. **дјѐлатно** прил. *на делатан начин, активно, делотворно:* ~ следити некога.

дѐлатнōст јек. **дјѐлатнōст,** -ости ж *рад, ангажованост на неком пољу, у некој области, одређена активност; уопште рад, делање, активност, акција:* просветна ~, културна ~, друштвена ~, књижевна ~, позоришна ~, привредна ~, занатска ~, комунална ~; разбијачка ~.

делѐгāт, -а́та м лат. *члан делегације, изабрани представник неког колектива, установе или државе опуномоћен да изврши неку мисију, изасланик, посланик.*

делѐгāткиња ж *жена делегат, изасланица.*

делѐгāтскӣ, -ā, -ō *који се односи на делегате:* ~ систем.

делега́тство с *звање и положај делегата; делегатска активност, делатност.*

делега́ција ж лат. **1.** зб. *изабрани или именовани заступници неког колектива, организације, установе или државе опуномоћени да (на неком конгресу, заседању, преговорима и сл.) изврше поверену им мисију, изасланство, представништво:* саставити делегацију, послати делегацију. **2.** правн. *акт преношења власти с једног органа на други.*

делеги́рати, -лѐгӣрāм свр. и несвр. прел. **1.** *изабрати, бирати или именовати за делегата, (по)слати као делегата.* **2.** правн. *пренети, преносити (власт, право и сл.) на другога, у надлежност другоме:* делегирана власт, делегирано законодавство.

дѐлибаша м (мн. ж) тур. ист. *заповедник војног одреда (коњице, телесне гарде и сл.) у Турској царевини, старешина делија.*

дѐлија м (мн. ж) тур. **1.** ист. *војник (коњаник, гардист) у турској војсци.* **2.** експр. **а.** *смео, храбар човек, јунак, јуначина.* **б.** *крупан, развијен човек, људина; наочит, лепо развијен мушкарац.* **3.** нар. хип. *назив којим млада ословљава неког од млађих мушкараца из младожењиног рода (најчешће девера).*

дѐлӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на делије.*

дѐлӣјски прил. *на делијски начин, као делија:* ~ јахати.

делѝкатан и **дѐликāтан,** -тна, -о лат. **1. а.** *нежан, фин, танан, суптилан; који делује нежно:* ~ душа, деликатни обзири, деликатни осећаји, ~ мирис. **б.** *који је фине, нежне грађе, крхак, неотпоран:* ~ цвет. **2.** *пун обзира, увиђаван, учтив:* бити врло ~, ~ у поступцима. **3. а.** *који захтева много пажње, који треба врло пажљиво радити:* ~ посао, ~ задатак. **б.** *који захтева много тактичности, незгодан, неугодан, непријатан, осетљив, тугаљив, шкакљив:* ~ питање, ~ мисија, ~ положај, ~ ситуација. **4.** *укусан, фин (о јелу, одн. укусу).*

делика̀тес[1] м фр. *врло укусно, фино јело, посластица; ретко, скупо јело;* фиг. *душевна наслада.*

делика̀тес[2] прид. непром. *в. деликатесан:* ~ јело.

делика̀теса ж *в. деликатес*[1].

делика̀теснӣ и **деликатѐснӣ,** -ā, -ō *који се односи на деликатесе:* ~ јело, ~ роба, ~ трговина, ~ радња.

делѝкатно и **дѐликāтно** прил. *на деликатан начин:* ~ наместити.

делѝкатнōст и **делика́тнōст,** -ости ж *особина онога што је деликатно:* ~ ситуације.

дѐликт м лат. правн. *кривично дело, преступ, прекршај; уопште чин или радња која је у супротности с правном нормом:* тешки ~, административни ~, дисциплински ~.

дѐликтнӣ, -ā, -ō *који се односи на деликт, преступни, кривични.*

дѐлилац јек. **дјѐлилац,** -иоца м **1.** *онај који нешто дели, који врши деобу.* **2.** мат. *број којим се дели други број.*

дѐлӣља и **дѐлиља** јек. **дјѐлӣља** и **дјѐлиља** ж *она која нешто дели.*

делимита́ција ж лат. *одређивање граница, разграничавање.*

дѐлимитациōни, -ā, -ō *који се односи на делимитацију.*

делимити́рати, -ѝтӣрӑм свр. и несвр. прел. *(по)стављати границу, разграничити, разграничавати.*

дѐлимицē јек. **дјѐлимицē** прил. *в. делимично.*

дѐлимичан јек. **дјѐлимичан,** -чна, -о *који обухвата само један део нечега, који се тиче само једног дела неке целине, непотпун, парцијалан:* ~ мобилизација, ~ прекид.

дѐлимично јек. **дјѐлимично** прил. *једним делом, до извесне границе, мере, до извесног степена, непотпуно:* ~ познат, ~ успети.

дѐлимичнōст јек. **дјѐлимичнōст,** -ости ж *особина онога што је делимично, непотпуност.*

дѐлӣн, -и́на м *врста памучне тканине.*

делѝнквент м правн. *извршилац, починитељ кривичног дела, преступник, кривац:* малолетни ~.

делѝнквентан, -тна, -о *преступнички, кривични; склон преступима, ситном криминалу.*

делѝнквенткиња и **делинквѐнткиња** (делѝнквентица и делинквѐнтица) ж *женска особа делинквент.*

делѝнквентно прил. *на делинквентан начин, преступнички, кривично.*

делѝнквентнōст, -ости ж *особина онога који је делинквентан.*

делѝнквентскӣ, -ā, -ō *који се односи на делинквенте, делинквентан.*

делинкве́нција ж *чињење лакших кривичних дела, преступа, преступништво:* малолетничка ~.

дѐлӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на делин, који је од делина:* ~ блуза.

дѐлӣријум (дѐлӣрӣј, -ија) м лат. **1.** *тешки поремећај свести праћен халуцинацијама, бунцањем, бунило.* **2.** *претерани занос, екстаза:* ~ радости. • ~ **тременс** мед. *лудило изазвано хроничним алкохолизмом.*

делѝричан, -чна, -о *који је у делиријуму, бунилу, заносу; праћен делиријумом:* ~ ужас.

делѝричнōст, -ости ж *стање онога који је деличан, особина онога што је делирично, опијеност, занос.*

дѐлитељ јек. **дјѐлитељ** м *в. делилац.*

де́лити, дȇлӣм јек. **дије̏лити,** дӥјелӣм (импф. дȇљāх јек. дӥјељāх; трп. дȇљен јек. дӥјељен) несвр. прел. **1. а.** *раздвајати, одвајати, растављати, рашчлањивати на делове:* ~ на једнаке делове, ~ војску на два дела, ~ јабуку на две половине. **б.** *раздвајати усмеравајући у разним правцима:* ~ косу на раздељак. **в.** *раздвајати на категорије, врсте, разврставати, категорисати:* ~ биљке на једногодишње и вишегодишње, ~ именице по врстама. **2. а.** *раздвајати нешто на делове, комаде дајући их разним особама, групама и сл.; вршити расподелу, одређивати шта коме припада, додељивати, расподељивати:* ~ храну, ~ пакете, ~ пошиљке, ~ помоћ, ~ станове, ~ задатке, ~ карте. **б.** *пружати, упућивати, намењивати разним особама, групама:* ~ погледе, ~ пољупце, ~ савете. **в.** *удељивати, поклањати (сиромасима, невољницима):* ~ просјацима. **3. а.** *одвајати на два дела, чинити границу између нечега, разграничавати, раздвајати (нпр. о реци, планини или другом геогр. објекту).* – Дрина дели Босну од Србије. **б.** *стајати између некога или нечега као препрека, сметња.* – Вера дели људе. **в.** *чинити различитим, издвајати, разликовати.* – Такав став га је делио од његових савременика. **г.** *различито третирати, правити разлику између некога, нечега.* – Није Марију делила од своје деце. **4. а.** *бити судеоник, учесник у деоби нечега:* ~ имање, ~ шићар, ~ улов. **б.** *заједнички трошити, употребљавати нешто, заједнички располагати нечим:* ~ залогај (с неким), ~ собу, ~ кревет (с неким). **в.** *заједно сносити, трпети нешто; заједно проживљавати, осећати нешто:* ~ трошкове, ~ добро и зло, ~ радост и тугу, ~ судбину (с народом). **г.** *имати исту улогу, исти положај у нечему, заједно имати, уживати нешто (неко право, признање и сл.):* ~ власт, ~ другу награду, ~ славу, ~ симпатије читалаца. **д.** *имати исто мишљење, став и сл. као и неко други, подударати се, слагати се с неким у нечему:* ~ нечије мишљење, ~ исто уверење с неким. **5.** мат. *изналазити, израчунавати колико се пута неки број садржи у другом броју:* ~ 14 са 2. ■ ~ **се 1. а.** *раздвајати се на делове, цепати се; размножавати се деобом.* – Једро се дели на два дела. Инфузорије се деле. **б.** *гранати се, рачвати се, раздвајати се.* – Река се дели у два рукавца. Пут се ту дели у два правца. **2. а.** *одвајати се једно од другог.* – Ноћ се дели од дана. **б.** *растајати се, опраштати се:* ~ се од своје деце, ~ се од родног краја. **3.** *издвајати се из неког колектива (домаћинства, задруге и сл.) узимајући један део заједничке имовине (нпр. о браћи, задругарима).* • ~ **лекције** *надмено поучавати, саветовати некога, мудровати, поповати.* ~ **мегдан (двобој, бој) с неким** *борити се у двобоју.* ~ **правду** *судити.* ~ **ударце (батине)** *батинати, тући.* ~ **се с душом** *умирати, бити на самрти.*

дѐлић, -а и **дѐлӣћ,** -и́ћа јек. **дјѐлић,** -а и **дјѐлӣћ,** -и́ћа м *дем. од део, дио.*

дели́ћак јек. **дјели́ћак,** -ћка м *дем. од делић, дјелић.*

делѝшес м енгл. агр. *врста јабуке пореклом из Америке.*

дѐлӣшнӣ јек. **дјѐлӣшнӣ,** -ā, -ō *који се односи на делиште:* ~ тачка.

дѐлӣште јек. **дјѐлӣште** с мат. *тачка у којој се нешто дели, деона тачка.*

дȅло јек. **дјȅло** с (ген. мн. д(ј)ȇлā) **1.** *рад, посао, радња; спровођење, остваривање нечега, деловање, акција, активност:* приступити делу, латити се дела, прећи с речи на ~, доказати нешто на делу (делом), помагати нешто својим делом, реформаторско ~ В. Караџића. **2. а.** *резултат рада, чин, поступак; подухват, подвиг (у коме се огледају моралне вредности онога који је тај чин извршио):* добро ~, ружно ~, срамно ~, велико ~, хумано ~, јуначко ~, херојско ~, славно ~. **б.** *производ нечијег непосредног мануелног рада, творевина:* ~ нечијих руку. **в.** *производ умног, уметничког или научног рада, уметничко или научно остварење:* књижевно (литерарно) ~, музичко ~, научно ~, филмско ~, сликарско ~. **3.** правн. *чин, акт који прелази границе онога што је законом допуштено, огрешење о законске прописе, преступ; (из)вршење нечега недозвољеног:* кажњиво ~, затећи на делу, ухватити на делу. • **животно** ~ *најзначајније остварење научника, уметника и др., дело које представља највиши домет нечијег стваралаштва; општи допринос неког научника, уметника и сл.* **кривично** ~ *кажњив, злочиначки чин.* **министарство спољних (вањских) дела** ист. *министарство спољних послова.* **министарство унутрашњих дела** ист. *министарство унутрашњих послова.* **ремек-дело** *савршено, мајсторски изведено дело.* **делом, на делу (доказати, потврдити и сл.)** *стварно, у пракси, својим радом (доказати).* **изићи ће ~ на видело** *ништа се не може сакрити.* **какав на јелу такав на делу** *ко добро једе, тај добро и ради.* **спровести (спроводити), претворити (претварати) у ~** и сл. *оствари(ва)ти, реализовати.* **речи лете, а дела остају** *оно што је учињено, остварено, трајније је и вредније од онога што је речено.*

дȅловати јек. **дјȅловати,** -лујēм несвр. **1. а.** (на некога) *вршити одређени утицај, утицати:* ~ позитивно (на некога), ~ подстицајно, лоше ~, ~ васпитно, покушати ~ на некога. **б.** (на нешто) *имати одређено дејство, одређени ефекат, учинак (нпр. о леку):* ~ добро, не ~, ~ на варење, ~ на рад бубрега. **в.** *бити активан, у фази активног дејства (нпр. о инјекцији, сили теже итд.).* **2.** *остављати, изазивати одређен утисак, дојам, доимати се:* ~ као спортиста, ~ збуњено. **3. а.** *вршити неки рад, обављати неку јавну делатност, бити активан, делати, радити:* ~ политички, ~ у културној секцији. **б.** *обављати неку пословну активност, функцију, пословати; функционисати (нпр. о некој организацији, установи).* **4.** вој. *в. дејствовати (2).*

дȅловоднӣ јек. **дјȅловоднӣ,** -ā, -ō адм. *који се брине о вођењу, свршавању послова:* ~ одбор. • ~ **протокол** *књига у коју се уписују приспели и одаслани списи у некој установи или предузећу.*

дȅловоднӣк јек. **дјȅловоднӣк** м адм. *деловодни протокол.*

дȅловоднӣчкӣ јек. **дјȅловоднӣчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на деловоднике.*

деловòдство јек. **дјеловòдство** с *вођење административних послова неке установе или предузећа; служба деловође.*

дȅловођа јек. **дјȅловођа** м (мн. ж) **1. а.** *лице које води административне послове неке установе или предузећа, секретар, бележник:* општински ~. **б.** *онај који води деловодни протокол.* **2.** *онај који управља неким послом, пословођа.*

дѐловођскӣ јек. **дјѐловођскӣ,** -ā, -ō *који се односи на деловође:* ~ помоћник.

деловòђство јек. **дјеловòђство** с *в. деловодство.*

деложáција ж фр. *насилно исељење из стамбених или пословних просторија.*

деложи́рати, -òжӣрāм свр. и несвр. прел. фр. *насилно иселити, исељавати, избаци(ва)ти некога из стамбених или пословних просторија.*

дѐлокрӯг јек. **дјѐлокрӯг** м **1. а.** *област, подручје нечије делатности, активности:* ~ рада, ~ нечијих послова. **б.** *оквири, границе, подручје нечије надлежности, компетенције, власти:* ~ суда, ~ полиције, спадати у нечији ~. **в.** *уопште оквири, поље простирања, домета нечега.*

дêлом јек. **дӣјелом** прил. *в. делимично:* заравни ~ пошумљене.

дѐломицē јек. **дјѐломицē** прил. *в. делимично.*

деломич- *в. делимич-.*

дѐлотвōран јек. **дјѐлотвōран,** -рна, -о **1.** *који повољно делује, благотворан, успешан, ефикасан; који подстиче на стваралачки рад, плодотворан:* ~ дејство, делотворне речи, ~ помоћ, ~ рад, делотворни живот, ~ пример, ~ иницијатива. **2.** *који активно ради, вредан, агилан:* делотворни патриота, делотворни члан партије.

дѐлотвōрно јек. **дјѐлотвōрно** прил. *на делотворан начин, успешно, ефикасно, плодотворно:* ~ радити, ~ учествовати у нечему.

делотвóрнōст јек. **дјелотвóрнōст,** -ости ж *особина онога који је делотворан, онога што је делотворно, делотворан утицај:* политичка ~, ~ речи, ~ музике.

дѐлта ж грч. **1.** (и с) *четврто слово грчког алфабета (d, Δ).* **2.** геогр. *лепезасто разгранато речно ушће (са два или више рукаваца) које се стално шири због речних наноса; речни нанос, наплавине око таквог ушћа.* • **делта зраци** *радиоактивни зраци састављени од електрона избачених великом енергијом при кретању протона, неутрона, деутрона итд. кроз материју.* **делта крило** *авионско крило у облику грчког слова делта.* **делта метал** *легура бакра, цинка, гвожђа и мангана слична месингу.*

дѐлтаст, -а, -о *који има облик делте, лепезасто разгранат; који има карактеристике делте:* ~ ушће; ~ таложење.

дѐлтасто прил. *у облику делте (2), лепезасто:* уливати се ~.

делтòид, -и́да м грч. **1.** мат. *четвороугао састављен из два равнокрака троугла различитих висина и са заједничком основицом.* **2.** анат. *пљоснати троугласти мишић који покрива рамени зглоб.*

делтòидан, -дна, -о *који има облик делтоида:* ~ лишће, ~ површина, делтоидни мишић.

делтòидскӣ, -ā, -ō *који се односи на делтоид.*

дѐлувијāлан, -лна, -о геол. *који настаје таложењем ерозивног материјала из бујица:* ~ тло.

дѐлӯвијум м лат. геол. *песковито тло на падинама планина и брда настало наносима и таложењем ерозивног материјала из бујица.*

дѐлујӯћӣ јек. **дјѐлујӯћӣ,** -ā, -ē *који делује, активан:* ~ фактор, ~ функција.

дѐлфӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на старогрчко пророчиште Делфе:* ~ пророчиште.

дѐлфӣн, -и́на м **1.** зоол. *у мн.: породица сисара риболиког вретенастог тела* Delphinidae *из подреда зубатих китова, који живе у умереним и топлим морима, плискавице, дупини (у јд.: такав сисар).* **2.** спорт. *стил у пливању када су ноге стално спојене.* • зоол. **обични** ~ *врста делфина* Delphinus delphis, *који живи у Јадранском мору.* **сабљасти (кљунати)** ~ *врста делфина* Tursiops tursio.

дѐлфӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на делфине:* ~ реп.

дéлце јек. **дјéлце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и еуф. од дело, мало дело, мала књига, спис.*

дѐља јек. **дјѐља** ж зб. *танки узани дрвени тракови слични вуни који се употребљавају за паковање ломљивих и др. предмета, дрвена вуна, шушке, струготине.*

дѐљалица јек. **дјѐљалица** ж зан. *дрводељска алатка са две дршке коју употребљавају качари, колари и др. занатлије.*

дѐљати јек. **дјѐљати,** -āм и -љēм несвр. **1.** *обрађивати дрво и давати му одређени облик одсецајући, резуцкајући (ножем, секиром или др. сечивом) делове спољашњег слоја, тесати; израђивати (неки предмет) таквим начином обраде:* ~ дрво, ~ даске, ~ штап, ~ преслицу. **2.** фиг. **а.** *дотеривати, поправљати (неки текст и сл.); без дара писати, стварати:* ~ стихове. **б.** *васпитавати, одгајати; учити лепом понашању, уљуђивати:* ~ човека, ~ децу. **в.** експр. *тући, млатити, батинати, лемати; злостављати, кињити.*

дѐљача јек. **дјѐљача** ж зан. *клупа, тезга на четири ноге за обрађивање дрвених предмета ножем стругачем, дрводељска тезга.*

дељѐнӣк јек. **дјељѐнӣк,** -и́ка м мат. *број који се дели другим бројем, дивиденд.*

дéљēње јек. **дијèљēње** с **1.** *гл. и.м. од д(иј)елити (се).* **2.** мат. *рачунска операција којом се израчунава колико се пута неки број садржи у другом броју.*

дѐљив јек. **дјѐљив,** -а, -о **1. а.** *који се може делити, раздвајати на делове:* ~ добит, ~ простор. **б.** мат. *који се може поделити одређеним бројем (делитељем) без остатка:* дељиви бројеви. **2.** *који се дели, заједнички користи (о стану, стамбеној јединици):* ~ стан.

дѐљивōст јек. **дјѐљивōст,** -ости ж *особина онога што је дељиво, могућност дељења.*

дѐљкати јек. **дјѐљкати,** -āм несвр. *у дем. значењу: дељати.*

дѐљнути јек. **дјѐљнути,** -нēм свр. дем. *мало захватити сечивом, засећи, задељати.*

дем. скраћ. *деминутив.*

демагнетизáција ж *уклањање магнетизма из неког материјала, предмета, размагнетисавање:* ~ брода.

демагнетизи́рати, -тѝзӣрāм и **демагнѐтисати,** -ишēм свр. и несвр. прел. *уклонити, уклањати, одстранити, одстрањивати магнетизам из неког материјала, предмета, размагнетиса(ва)ти.* ■ ~ **се** *(из)губити мегнетизам, магнетска својства, размагнетиса(ва)ти се.*

демàгог м грч. пол. **а.** *политичар који се служи реториком, ласкањем и лажним обећањима повлађујући укусу и расположењу народа да би га придобио за остварење својих циљева, опсенар, обмањивач.* **б.** ист. *народни говорник у старој Грчкој који је наступао као агитатор и представник народа.*

демагòгија ж грч. пол. *начин деловања карактеристичан за демагоге, служење реториком и обмањивање маса лажним изјавама и обећањима ради остваривања сопствених циљева.*

демàгошкӣ, -ā, -ō *који се односи на демагоге, својствен демагозима:* ~ парола, ~ фраза.

демàгошки прил. *на демагошки начин, као демагог, својствено демагозима:* ~ наступити.

демагòштво с *в. демагогија.*

демàнти, -ија м фр. **а.** *оповргавање, побијање неке изјаве, тврдње као лажне, изјава којом се побија истинитост неке вести, тврдње:* објавити ~, издати ~. **б.** фиг. *оно што оповргава, побија неко мишљење, представу о нечему, негација; супротност:* ~ неког мишљења, ~ медицине.

дѐмантовати, -тујēм (деманти́рати, -мàнтӣрāм) свр. и несвр. прел. **а.** *оповргнути, оповргавати, порећи, порицати неку вест, тврдњу као лажну, неистиниту:* ~ вест, ~ клевету. **б.** (некога) 1) *оспорити, оспоравати нечије мишљење, став:* ~ некога као лекара. 2) *доказ(ив)ати, показ(ив)ати да неко није био у праву.* – Догађаји су нас демантовали.

демаркáција ж фр. **1.** *означавање, обележавање граничне линије на темељу закључених уговора, разграничење.* **2.** пом. *одређивање места брода на пучини.*

дѐмаркацио̑нӣ (демарка́ци̑јскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на демаркацију, који разграничава, гранични.* • ~ **линија** *гранична линија између двеју зона или двеју војски за време примирја.*

демарки́рати, дема̀рки̑ра̄м свр. и несвр. прел. *обележити, обележавати границу, разграничити, разграничавати.* ■ ~ **се** спорт. *ослободити се, ослобађати се противничког играча.*

дѐмарш м фр. пол. *дипломатски поступак, дипломатска акција владе једне државе код друге државе ради протеста и постизања одређеног решења и заштите својих интереса:* учинити ~.

демаски́рати, дема̀ски̑ра̄м свр. и несвр. прел. фр. **1.** *приказ(ив)ати (некога, нешто) у своме правом, неулепшаном стању, у правоме светлу, разобличити, разобличавати, раскри(ва)ти, раскринка(ва)ти.* **2.** вој. *откри(ва)ти; показ(ив)ати непријатељу:* ~ противника, ~ батерију. ■ ~ **се** *показ(ив)ати се у правом светлу, раскринка(ва)ти се.*

дематеријализа́ција ж лат. *прелажење у нематеријално стање, губљење материјалне природе.*

дематеријѐлизовати, -зује̄м (дематеријализи́рати, -ѝзи̑ра̄м) свр. и несвр. прел. *(у)чинити нематеријалним, лишити, лишавати материјалне природе.* ■ ~ **се** *поста(ја)ти нематеријалан, апстрактан.*

дѐмбел м тур. *лења особа, ленштина, лењивац, нерадник; готован.*

дембѐла̄н, -а́на м *в. дембел.*

дембела̀на ж арх. и нар. **а.** *место где се ништа не ради;* уп. дембелија. **б.** *нерад, ленствовање, дембелисање.*

дембѐла̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дембелане, дембелски.*

дембѐлија ж (обично у изр. **земља** ~) *измишљена земља у којој се ништа не ради и у којој има свега у изобиљу.*

дембѐлисати, -ише̄м несвр. *живети као дембел, не радити ништа, ленствовати, излежавати се.*

дѐмбелскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дембеле, својствен дембелима, готовански.*

дѐмбелски прил. *на дембелски начин, као дембел, готовански:* ~ живети.

дембѐлство с *својство дембела, лењост; ленствовање, нерад, беспосличење.*

демѐнција ж мед. *трајни губитак умних функција, умна поремећеност (обично у старости), лудило:* старачка ~.

демѝжо̄н, -о́на м енгл. *овећа бокаста стаклена боца оплетена прућем, шашом и сл., балон, плетенка.*

демѝјург м грч. **1.** фил. *према Платону и др. идеалистичким филозофима творац света, дух.* **2.** ист. **а.** *припадник трећег сталежа у старој Атини.* **б.** *виши чиновник у неким старогрчким државама.*

демилитариза́ција ж фр. вој. *уклањање војске и војних објеката и др. у некој држави, области, разоружање, развојачење.*

демилита̀ризовати, -зује̄м (демилитаризи́рати, -ѝзи̑ра̄м) свр. и несвр. прел. *(из)вршити демилитаризацију, разоружа(ва)ти.* ■ ~ **се** *разоружа(ва)ти се.*

дѐминутӣв м лат. лингв. *изведеница којом се означава нешто умањено:* супр. аугментатив.

дѐминутӣван, -вна, -о (обично одр.) *који се односи на деминутив, који има карактер деминутива:* ~ именица, ~ придев, ~ реч, ~ глагол.

демину́ција ж лингв. *извођење, творба деминутива; деминутивна образовања.*

демѝсија ж лат. *оставка на неку дужност; писмени акт којим се подноси оставка.*

демисиони́рати, -о̀ни̑ра̄м свр. и несвр. *да(ва)ти оставку на неку дужност, повући се, повлачити се из службе.*

демистифика́ција ж лат. *уклањање мистификације, разобличавање, раскринкавање.*

демисти̑фиковати и **демѝстификовати,** -кује̄м (демистифици́рати, -фѝци̑ра̄м) свр. и несвр. прел. *уклонити, уклањати обмане (с некога, с нечега), приказ(ив)ати у правом светлу, разобличити, разобличавати:* ~ политику.

демитологиза́ција ж лат. *уклањање, разбијање митолошке представе (о некоме, нечему):* ~ политичара, ~ прошлости.

демитоло̀гизовати, -зује̄м (демитологизи́рати, -ѝзи̑ра̄м) свр. и несвр. прел. *(из)вршити демитологизацију.*

демобилиза́ција ж лат. вој. **а.** *отпуштање војних лица из активне војне службе, развојачење.* **б.** *смањење оружаних снага и враћање мобилисане војске на мирнодопско стање:* извршити демобилизацију.

демобѝлисати, -ише̄м (демобилизи́рати, -ѝзи̑ра̄м) свр. и несвр. прел. **1.** *(из)вршити демобилизацију, отпустити, отпуштати из активне војне службе:* демобилисани војници **2.** фиг. *лишити, лишавати полета, готовости за акцију:* ~ масе. ■ ~ **се** *напустити, напуштати активну војну службу.*

демо̀граф м *онај који се бави демографијом.*

демогра̀фија ж грч. *наука о становништву која проучава законитости у кретању броја становника̄, у структури и размештају становништва.*

демо̀графскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на демографију:* ~ статистика, ~ експлозија, ~ развитак.

демо̀графски прил. *са становишта демографије, у погледу демографије:* ~ испитати.

демо̀де̄ прид. непром. фр. *в. демодиран:* ~ шешир.

демо̀ди̑ра̄н, -а, -о *који је изашао из моде, који више није у моди:* ~ хаљина.

демо̀ди̑ра̄но прил. *превазиђено, несавремено:* деловати ~, изгледати ~.

демоди́рати се, -о̀ди̑ра̄м се свр. и несвр. фр. *изаћи, излазити из моде, поста(ја)ти несавремен, застарео.*

демоду̀ла̄тор м ел. *направа за извођење демодулације.*

демодула́ција ж лат. ел. *одвајање модулисаних (ниских) фреквенција од радио-таласа који их преносе (нпр. у радио-пријемницима).*

демо̀крат(а), -е̄ м (мн. -ти м и -те ж) **1.** *присталица демократије; човек слободољубивих погледа.* **2.** пол. *члан демократске странке, партије.*

демократѝзам, -зма м *демократска начела, схватања, демократске идеје, тежње; демократски дух, демократичност.*

демократиза́ција ж **1.** *спровођење демократских начела у живот, ширење демократије; уређивање друштва по демократским начелима:* ~ друштва. **2.** *приближавање нечега (науке и уметности и др.) широким народним масама, стављање науке, уметности и др. у службу народа:* ~ уметности, ~ културе.

демокра̀тизовати, -зује̄м (демократизи́рати, -ѝзи̑ра̄м) свр. и несвр. прел. *увести, уводити демократију, демократске установе и поступке (у нешто), обухватити, обухватати демократизацијом; (у)чинити демократичним, приступачним широким народним слојевима:* ~ друштво, ~ културу, ~ науку. ■ ~ **се** *доби(ја)ти демократски карактер, поста(ја)ти демократским (нпр. о друштвеним односима).*

демокра̀тија ж грч. пол. **1. а.** *политички поредак, систем у коме суверена власт припада народу коју он остварује преко својих представника, систем народне владавине:* грађанска ~. **б.** *поштовање, признавање једнакости, личне слободе и других права у друштву, слободно учешће у друштвено-политичком животу; односи у неком колективу, организацији који омогућавају слободно изјашњавање појединаца и њихово равноправно учешће у одлукама.* **2.** *демократске снаге, демократски покрет; партија у чијем су програму изражени демократски циљеви:* српска ~.

демокра̀тичан, -чна, -о *који се одликује демократијом, демократским односима, схватањима, слободоуман, слободарски, демократски.*

демокра̀тично̄ст, -ости ж *особина онога што је демократично, онога који је демократичан; демократски односи, демократски дух.*

демо̀краткиња ж *жена демократ(а).*

демо̀кратскӣ, -ā, -ō *који се заснива на начелима демократије, који је у духу демократије; слободоуман:* ~ држава, ~ друштво, ~ странка, ~ идеја, ~ дух.

демо̀кратски прил. *на демократски начин, у духу демократије:* ~ поступати, ~ решити.

демокра̀ција ж *в. демократија.*

демокршћан- *в. демохришћан-.*

демоли́рати, -о̀лӣрāм свр. и несвр. лат. прел. *(раз)рушити, разорити, разарати, уништити, уништавати (грађевину, неки уређај и сл.):* ~ зграду, ~ споменик, ~ намештај, ~ аутомобил.

дѐмо̄н, -о́на м грч. **1.** мит. *зао дух, ђаво, сотона.* **2.** фиг. **а.** *зао, опак човек.* **б.** *симбол и носилац зла.* **в.** *оличење неке страсти (обично негативне):* вински ~, ~ игре, авантуристички ~.

демонѝзам, -зма м **1.** *веровање у демоне, објашњавање животних појава утицајем демона.* **2.** *демонска својства, опакост, велика злоба, демонство:* победити ~ у себи.

демониза́ција ж лат. *представљање у виду демона, приказивање у најцрњим бојама, сатанизација:* ~ народа.

демо̀низовати, -зујем (демонизи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. прел. *представљати, представљати у најцрњим бојама, сатанизовати:* ~ народ.

дѐмо̄нија ж *в. демонство.*

демонѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на демонизам:* ~ тенденција.

демонома̀нија ж грч. *празноверни страх од демона, злих духова.*

демонополиза́ција ж лат. *укидање монопола:* ~ партије.

дѐмо̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на демоне, који је као у демона, зао, опак:* ~ дух, ~ бес.

дѐмо̄нски прил. *на демонски начин, као демон, ђаволски:* ~ сковати план.

демо́нство с *демонске особине, демонска природа; јаке негативне страсти.*

демо̀нстрант м *учесник у демонстрацији.*

демо̀нстранткиња и **демонстра̀нткиња** (демонстра̀нтица) ж *жена демонстрант.*

дѐмонстратӣван, -вна, -о **1.** *који јавно и отворено испољава, показује негодовање, бунт, протестни:* ~ митинг, ~ звиждање. **2. а.** *праћен очигледним примерима, доказима:* ~ предавање, ~ доказивање. **б.** лингв. *који служи за показивање, показни:* ~ заменица. **3.** воj. *који треба да скрене или завара пажњу непријатеља, привидан:* ~ напад.

дѐмонстратӣвно прил. **1.** *на демонстративан начин, јавно, отворено (протестујући), с негодовањем:* ~ напустити седницу, ~ изићи. **2.** воj. *заваравајући, скрећући пажњу непријатеља, привидно:* ~ дејствовати с бока.

демо̀нстра̄тор м *онај који за време предавања или наставе приказује очигледне примере, илустрације; студент који помаже наставнику при практичним вежбама.*

демо̀нстра̄торка ж (дат. -рки) *жена демонстратор.*

демонстра́ција ж лат. **1. а.** *јавно и отворено (обично масовно) испољавање негодовања, незадовољства према некоме, нечему (у облику поворке, скупа), масован јавни протест против некога, нечега.* **б.** *уопште јавно испољавање неког расположења, става, манифестација.* **2.** *очигледно, експериментално приказивање; давање очигледних примера, показивање:* предавање с демонстрацијама. **3.** воj. *привидан напад у рату да би се заварао непријатељ да открије своју снагу или да се његова пажња скрене у погрешном правцу.*

дѐмонстрацио̄нӣ, -ā, -ō *који се односи на демонстрацију (2), огледни:* ~ настава, ~ табла.

демонстри́рати, демо̀нстрӣрāм несвр. лат. **1.** непрел. *јавно и отворено испољавати негодовање, незадовољство према некоме, нечему, протестовати:* ~ против власти, ~ против издаје. **2.** прел. (и свр.) *показ(ив)ати очигледним примерима, огледима и сл.; показ(ив)ати уопште, извести, изводити:* ~ оглед, ~ постанак воденог талога, ~ заборављена дела, ~ неку гримасу. **3.** непрел. воj. *изводити демонстрацију (3).*

демонта́жа ж фр. *растављање неког уређаја, механизма на саставне делове, расклапање, демонтирање:* ~ машине.

демо̀нте̄р, -е́ра м *онај који нешто демонтира.*

демонти́рати, демо̀нтӣрāм свр. и несвр. фр. *(из)вршити демонтажу, раставити, растављати на саставне делове, расклопити, расклапати:* ~ машину.

деморалѝза̄тор м *онај који изазива деморализацију.*

деморалѝза̄торскӣ, -ā, -ō *који се односи на деморализаторе, који деморалише:* ~ елемент, ~ писање.

деморалѝза̄торски прил. *изазивајући деморализацију, деморалишући:* деловати ~.

деморализа́ција ж лат. **1. а.** *опадање, слабљење морала, борбеног духа, губљење самопоуздања, вере у нешто; малодушност, обесхрабрење.* **б.** *попуштање дисциплине.* **2.** *ширење неморала; морална исквареност, разврат, развратност.*

деморàлиса̄но̄ст (деморалѝзӣра̄но̄ст и демора̀лизова̄но̄ст), -ости ж *стање онога који је деморалисан, обесхрабреност, малодушност.*

демора̀лисати, -ишēм (деморализи́рати, -ѝзӣрāм и демора̀лизовати, -зујēм) свр. и несвр. прел. **1.** *лишити, лишавати (некога) самопоуздања, вере у нешто, (у)чинити малодушним, обесхрабри(ва)ти; лишити, лишавати борбеног духа.* **2.** *изаз(и)вати (код некога) опадање морала, морално (ис)кварити, изопачи(ва)ти.* ■ ~ **се 1.** *поста(ја)ти малодушан, (из)губити самопоуздање, клонути духом, обесхрабри(ва)ти се.* **2.** *поста(ја)ти неморалан, (ис)кварити се.*

дêмос м грч. *народ, пук, народне масе (обично кад је реч о античком добу).*

демотива́ција ж лат. *одузимање мотивације, изазивање безвољности, обесхрабрење.*

демотѝвисати, -ишēм (демотиви́рати, -ѝвӣрāм) свр. и несвр. прел. *одузети некоме мотивацију, вољу за рад; обесхрабри(ва)ти, декуражирати:* ~ раднике, ~ стручњаке.

демохрѝшћанин м (мн. -ани) пол. *припадник или присталица странке хришћанских демократа (демократске странке која у програму има хришћанску верску оријентацију).*

демохрѝшћа̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на демохришћане:* ~ влада, ~ странка.

денационализа́ција ж лат. **1.** *насилно лишавање националних обележја, однарођивање:* борба против денационализације. **2.** екон. *укидање национализације, враћање из државног у приватно власништво:* ~ привреде, ~ предузећа.

денациона̀лизовати, -зујēм (денационализи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. прел. екон.-пол. *укинути, укидати национализацију (непокретне или покретне имовине), вратити, враћати из државног или друштвеног у приватно власништво:* ~ индустрију.

денацификáција ж лат. *мере које су после Другог светског рата предузете у Немачкој за уништење нацизма и успостављање демократизације политичког живота.*

денацѝфиковати и **дена̀цификовати,** -кујēм (денацифици́рати, -фѝцӣрāм) свр. и несвр. прел. *(из)вршити денацификацију.*

дѐнди, -ија м енгл. *човек који се нападно елегантно облачи, помодар, монден, кицош, гизделин, фићфирић.*

дендѝзам, -зма м *дендијевски стил.*

дѐндијевскӣ, -ā, -ō *који се односи на денди је.*

дѐндијевски прил. *као денди:* облачити се ~.

дѐндрӣт, -и́та м грч. анат. (обично у мн.) *огранак нервне ћелије који спроводи надражаје.*

дендро̀лог м *стручњак из области дендрологије.*

дендроло̀гија ж грч. *наука која се бави проучавањем дрвећа и грмља, њихових морфолошких и биолошких особина.*

дендро̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на дендрологију и дендрологе.*

дѐнзимēтар и **дѐнзиметар,** -тра м *апарат за мерење густине и специфичне тежине течности.*

дȅноминатӣв м лингв. *деноминативни глагол.*

дȅноминатӣван, -вна, -о лингв. *који је изведен од имена, од именске речи:* деноминативни глаголи.

деномина́ција ж лат. *промена назива новчаних бонова (ради поједностављивања обрачуна) која се врши снижавањем номиналне цене папирног новца уз нагло падање његовог курса.*

деномини́рати, -мѝнӣрāм свр. и несвр. *(из)вршити деноминацију.*

денота́ција ж лат. лингв. *упућивање на прво, основно значење речи.*

денотѝрати, -нѐтӣрāм свр. и несвр. прел. *известити, изводити денотацијом.*

дѐнтāл, -а́ла м лат. лингв. *зубни сугласник.*

дѐнтāлан, -лна, -о лат. лингв. (обично одр.) *који се твори помоћу зуба, зубни:* дентални глас.

дѐнтӣн, -и́на м лат. анат. *коштано ткиво зуба.*

дѐнтист(а), -ē м (мн. -сти) *зубни лекар или зубни техничар, зубар.*

дентѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на дентисте:* ~ школа, ~ пракса.

дѐнтисткиња ж *жена дентист(а).*

денуда́ција ж лат. геол. *огољивање тла, стварање голети услед разорног деловања воде, ветра, леда и др.*

дȅнудацио̄нӣ (денуда́цѝјскӣ), -ā, -ō *који се односи на денудацију:* ~ сила.

денуклеариза́ција ж лат. *уклањање последица изазваних применом нуклеарне енергије.*

денуклеа̀ризовати, -зујēм (денуклеаризи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. прел. (обично у трп.) *уклонити, уклањати последице изазване применом нуклеарне енергије, (из)вршити денуклеаризацију:* денуклеаризована територија, денуклеаризована зона.

денунцѝјант м *онај који денунцира, поткazивач, доушник, достављач, шпијун.*

денунцѝјанткиња ж *жена денунцијант.*

денунцѝјантскӣ, -ā, -ō *који се односи на денунцијанте.*

денунцѝјантски прил. *на денунцијантски начин, као денунцијант, поткazивачки.*

денунција́ција ж лат. *поткazивање властима, достава; клевета.*

денунци́рати, -ѝнцӣрāм свр. и несвр. прел. *потказ(ив)ати, пријавити, пријављивати, доставити, достављати властима, (о)клеветати.*

дȅнути, дȅнēм јек. **дјȅнути,** дјȅнēм свр. **1. а.** *ставити, метнути, сместити (негде):* ~ новце, ~ плетиво (негде). **б.** (и несвр.) *затакнути (затицати), задeнути (задевати), прикачи(ва)ти, (о)качити:* ~ марамицу за појас, ~ цвет за капу. **2.** *затурити, забацити.* – Где денух наочари? **3.** (и несвр.) *да(ва)ти име, наденути, надевати.* ■ **~ се** *нестати, ишчезнути, изгубити се; затурити се.* – Где су ми се денуле наочари?

дѐнути (дȅнути), дȅнēм јек. **дјѐнути** (дјȅнути), дјȅнēм несвр. [гл. им. д(ј)ѐњење с] *слагати (сено, покошено жито, снопове) у стогове, крстине, садевати:* ~ сено, ~ снопове.

дѐнчанӣ, -ā, -ō *који је у дењковима, балама, који се транспортује у мањим дењковима, пакетима:* ~ роба.

дȅњак, -њка м (мн. дȅњкови (дȅњци)) тур. *завежљај, свежањ, бала, пакет:* ~ сена, ~ памука, ~ платна.

дѐњчић м *дем. од дењак.*

дȅо, дȇла (де́ла) јек. **дӣо,** ди̏јела (дије́ла) м (мн. де́лови (дȇлови) јек. дијѐлови (дȇлови)) **1. а.** *оно што се одвоји од неке целине, комад, парче:* исећи на делове, сашити од делова, ~ рукава. **б.** *количина нечега мања од целога; елемент неке целине (састојак, компонента, одељак, секција и сл.):* ~ републике, ~ ваздуха, ~ привреде, саставни ~, ~ романа, ~ пута. **в.** *предмет у склопу, саставу неког уређаја, механизма и сл. (обично са посебном функцијом):* ~ машине, ~ уређаја, ~ аутомобила, делови тела. **г.** (обично у мн.) *поједине војне јединице у склопу веће оперативне целине:* чеони (фронтални) делови, позадински делови, делови дивизије. **2.** *количина која се добије дељењем целине одређеним бројем:* **а.** *при бројном изражавању количинских односа састојака (обично са бројем 100 као бројном вредношћу целине):* 2 дела алкохола, 80 делова воде, 92 тежинска дела угљеника. **б.** *уз редни број који показује колико се пута дата количина садржи у целом:* трећи ~ воде, шести ~ области, десети ~ секунде. **3.** *оно што припадне неком у деоби; удео у некој имовини, поседу; ортачки удео:* ~ новца, ~ блага, ~ улова, ~ имања, ~ куће, имати дела у нечему, добити свој ~, убирати свој ~ од зараде. • **велики (знатан, добар) ~** *већи, поглавити део, већа количина (у односу на целину нечега):* велики (знатан) ~ студената. **великим (већим, добрим, знатним) делом** *у знатној количини, у великој мери, углавном, поглавито, већином.* **идеални ~** правн. *удео у заједничкој имовини који је одређен само количински, а није разграничен од осталих делова.* **лавовски (лављи) ~** *несразмерно велики део, највећи, најбољи део (у односу на заједничко учешће, удео у нечему).* **пасти (допасти, запасти и сл.) у ~** 1) *припасти при некој деоби.* 2) *припасти као задатак, задужење.* **резервни ~** *део механизма (аутомобила и сл.) који се замењује новим кад дотраје.*

део̀ба јек. **дио̀ба** ж **1. а.** *раздвајање целине на делове, комаде, дељење, раздељивање:* ~ просторије, ~ линије, ~ куће. **б.** биол. *раздвајање, цепање на делове, дељење као начин размножавања, развоја:* ~ ћелије, ~ једра, размножавати се деобом. **в.** *раздвајање на делове (територије, поседа, имања, добара) и одређивање који ће део коме припасти, расподела:* ~ царства, ~ света, ~ имања, ~ плена, ~ зараде. **г.** *раздвајање задруге, породице на посебна домаћинства, одељивање:* ~ задруге, ~ браће. **д.** *одређивање удела, улоге у нечему, подела, расподела:* ~ послова, ~ власти. **2. а.** *рашчлањивање, раслојавање; подељеност:* ~ на богате и сиромашне, ~ на робове и робовласнике, сталешка ~. **б.** *раздвајање, дељење на категорије, врсте, разврставање, класификација, подела:* ~ биљака (на више и ниже), ~ лирике, ~ судова. **3.** *одвајање, разграничавање:* ~ законодавне од уставне власти.

дȅобнӣ јек. **дȉобнӣ,** -ā, -ō *који се односи на деобу:* ~ закон, ~ рочиште, ~ расправа, деобне сфере.

дȅонӣ јек. **дȉонӣ,** -ā, -ō **1.** *који обележава границу између делова, гранични:* ~ линија. **2.** *који се односи на део нечега:* ~ износ.

дȅонӣк, -а и **део̀нӣк,** -и́ка јек. **дȉонӣк,** -а и **дио̀нӣк,** -и́ка м **1. а.** *онај који учествује у подели нечега, који има удела у нечему, судеоник, ортак:* ~ власти, ~ круне. **б.** *онај који у нечему учествује, учесник; саучесник (у неком преступу):* ~ догађаја, ~ експедиције; ~ убиства. **2.** банк. *в. акционар.* **3.** *онај који се изделио, одвојио из заједничког домаћинства, из задруге.*

део̀ница јек. **дио̀ница** ж **1.** банк. *вредносни папир којим се стиче удео у деоничарском друштву и који власнику доноси дивиденду (сразмерно уложеном износу); акција:* поседовати деонице, издавати деонице, дневни курс деоница. **2. а.** *одређени део пута, друма, железничке пруге, канала и сл. који је издељен ради извођења грађевинских радова или одржавања и сл., сектор.* **б.** *уопште део пута, секција:* ~ пливача, ~ трке. **3.** муз. *део музичке композиције који изводи један глас или један инструмент:* певати своју деоницу, солистичка ~. **4.** *саставни елемент, компонента:* ликовна ~ филма, ~ културе.

део̀ничāр јек. **дио̀ничар** м **1.** банк. *онај који поседује деонице, власник деоница, акционар.* **2.** *учесник у заједничкој имовини, својини, сувласник; ортак.* **3.** *в. деоник (3).*

део̀ничāрскӣ јек. **дио̀ничāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на деоничаре, акционарски:* ~ друштво, ~ предузеће.

део̀ничкӣ јек. **дио̀ничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на деонике и деонице, акционарски:* ~ друштво, ~ предузеће.

деòнӣштво јек. **диòнӣштво** с *учешће, суделовање, удео у нечему, судеонишшво; саучеснишшво (у неком ӣресшуӣу):* ~ у имању, ~ у правима, ~ у побуни.

депалатализа́ција ж лат. лингв. *īубљење ӣалаталноī карактера, ӣалаталне комӣоненте изīовора.*

депалата̀лизовати, -зујēм (депалатализи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. лингв. прел. *(у)чинити неӣалаталним, лишити, лишавати ӣалаталноī квалитета изīовора:* ~ глас. ■ ~ **се** *ӣоста(ја)ти неӣалаталан, (из)īубити ӣалатални карактер изīовора (о īласу).*

депа̀нданс м (депанда̀нса ж) фр. *сӣоредна зīрада некоī већеī јавноī објекта (хотела, болнице и сл.); установа зависна од матичне установе, ӣодружница.*

департиза́ција ж лат. *укидање ӣартије и њеноī утицаја:* ~ армије.

депарття̀зовати, -зујēм свр. и несвр. *ослободити, ослобађати ӣартијскоī утицаја:* ~ армију, ~ полицију.

депа̀ртмāн, -а́на м фр. **1.** *административно-територијално ӣодручје у Француској и Латинској Америци.* **2.** *одсек, одел државне уӣраве, ресор:* спољнополитички ~, политички ~.

деперсонализа́ција ж лат. **1.** мед. *болесно душевно стање у којем болесник осећа отуђење од своје околине и од самоī себе.* **2.** *у уметности: безлично ӣриказивање ӣојава без ӣечата уметникове личности; īубљење личних обележја.*

деперсона̀лизовати, -зујēм (деперсонализи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. прел. *лишити, лишавати изразитих индивидуалних црта, да(ва)ти нечему безлично, неизразито, оӣште обележје.*

дѐпеша и **депѐша** ж фр. *телеīрафска ӣорука, телеīрам:* послати депешу.

депеши́рати, -ѐшӣрāм свр. и несвр. *(ӣо)слати деӣешу, телеīрафисати.*

депигмента́ција ж лат. мед. *ӣомањкање или īубљење, нестајање ӣиīмената на кожи.*

депѝлāтор м *козметичко средство за уклањање длака са тела.*

депила́ција ж лат. *уклањање, скидање длака са тела:* ~ воском.

депили́рати, депѝлӣрāм свр. и несвр. прел. *(из)вршити деӣилацију, уклонити, уклањати длаке са тела:* ~ ноге.

депла̀сӣрāн, -а, -о **а.** *који не одīовара нечему, који није на своме месту, неуместан, неӣриличан, незīодан; бесӣредметан:* ~ критика. **б.** *који се чини у невреме.*

депла̀сӣрāно прил. *неумесно, неӣрилично; без умесноī разлоīа, оӣравдања.* – Депласирано је мешати се у туђе ствари.

депла̀сӣрāнōст, -ости ж *особина оноīа што је деӣласирано, неумесност.*

депла̀смāн, -а́на м фр. *маса воде (изражена у тонама) истиснута урањањем ӣловила, бродскоī труӣа.*

дѐпō, -òа м фр. **1.** *стовариште, складиште робе, маīацин; сӣремиште:* ~ хране, ~ угља; ватрогасни ~. **2.** *трезор, остава:* музејски ~. **3.** *место īде се смештају и ӣоӣрављају возила īрадскоī саобраћаја, īаража за трамваје, īрадски или железнички возни ӣарк.* **4.** *резерва, залиха:* ~ хране.

депоетиза́ција ж лат. *лишавање ӣоетичности, ӣесничких елемената:* ~ лика, ~ мотива.

депоѐтизовати, -зујēм свр. и несвр. прел. *лишити, лишавати ӣоетичности, ӣесничких елемената.*

дѐпозит м лат. **1.** *новац, драīоцености или друīе вредности ӣоверени на чување или деӣоновање у одређене сврхе банци или суду:* банковни ~, дати (уложити) као ~. **2.** *место у банци или некој друīој установи īде се ствари од вредности остављају и ӣоверавају на чување:* оставити у ~, бити у депозиту. **3.** правн. *уīовор којим једна страна (деӣонент) ӣредаје друīој страни (деӣозитару) ӣокретне ствари на чување уз обавезу да их ӣо истеку одређеноī времена или на њезин захтев врати, остава:* предмет депозита.

депозѝтāр, -а́ра м *онај који ӣрима и чува деӣозите.*

дѐпозитнӣ, -ā, -ō *који се односи на деӣозит:* ~ банка, ~ благајна.

деполарѝзāтор м *хемијско средство, материја која врши деӣоларизацију (водоник или кисеоник):* анодни ~, катодни ~.

деполариза́ција ж лат. физ. **1.** *уклањање електролитичке ӣоларизације.* **2.** *ӣрелаз ӣоларизоване у неӣоларизовану светлост.*

деполитиза́ција ж лат. *нестајање, уклањање ӣолитике, ӣолитичкоī утицаја у некој друштвеној области или класи, ослобађање нечеīа од ӣолитичкоī утицаја; īубљење ӣолитичкоī карактера, обележја:* ~ управе, ~ чиновништва, ~ циљева.

деполитизи́рати, -ѝзӣрāм и **деполѝтизовати,** -зујēм свр. и несвр. прел. *ослободити, ослобађати нешто ӣолитичкоī утицаја, лишити, лишавати ӣолитичкоī обележја, карактера:* ~ науку.

депòнент м лат. *онај који нешто деӣонује; улаīач.*

дѐпōнија и **депòнија** ж **1.** *место за бацање отӣадних материја, īрадско сметлиште:* градска ~. **2.** *уоӣште место за истовар, одлаīање некоī материјала, стовариште:* ~ за шљунак, ~ радиоактивног отпада.

дѐпоновати, -нујēм (депони́рати, -òнӣрāм) свр. и несвр. прел. лат. **а.** *да(ва)ти на чување, ӣохранити, ӣохрањивати, уложити, улаīати (новац, драīоцености или друīе вредности) у банку:* ~ новац, ~ менице. **б.** *ӣоложити, ӣолаīати, оставити, остављати у банци ӣотӣис ради сравњивања са ӣотӣисом на личним исӣравама:* ~ потпис. **в.** *ставити, стављати на одређено место, сместити, смештати, ускладиштити, ускладиштавати.*

депопула́ција ж лат. *оӣадање укуӣноī броја становништва (у некој држави, области) збоī исељавања или оӣадања наталитета, одн. ӣораста морталитета.*

депорта́ција ж лат. *ӣрисилно слање, одвођење становништва (обично ӣолитичких осуђеника) на одређено место (у концентрационе лоīоре, удаљене крајеве земље и сл.), ӣротеривање, изīон, ӣроīонство:* осудити на депортацију, издати налог за депортацију.

депорти́рац, -рца м *онај који је деӣортован, изīнаник.*

дѐпортовати, -тујēм (депорти́рати, -òртӣрāм) свр. и несвр. прел. *(из)вршити деӣортацију, ӣрисилно (ӣо)слати, одвести, одводити становништво (обично ӣолитичке осуђенике) на одређено место, ӣроīнати, ӣроīонити.*

дѐпресӣван, -вна, -о *који се односи на деӣресију:* **1.** *обузет, захваћен деӣресијом; изазван деӣресијом, ӣотиштен, утучен:* ~ природа, ~ стање. **2.** *захваћен деӣресијом (2):* ~ подручје, ~ поље.

депреси́вац, -вца м *човек деӣресивне ӣрироде, човек склон деӣресији.*

дѐпресӣвно прил. *изазивајући деӣресију, ӣотиштено:* деловати ~.

депреси́внōст, -ости ж *стање и особина оноīа који је деӣресиван, оноīа што је деӣресивно.*

депрѐсија и **дѐпрēсија** ж лат. **1.** псих. *ӣсихичко стање које се исӣољава у īубитку воље и интереса за рад, ӣотиштено душевно стање, ӣотиштеност, утученост; безвољност, аӣатија:* душевна ~, морална ~, унутрашња ~, пасти у депресију. **2.** геогр. и геол. *коӣнена или језерска ӣовршина која лежи ниже од нивоа суседноī мора, улеīнуће, ӣотолина, удолина:* крашка ~. **3.** мет. *ӣодручје ниског атмосферскоī ӣритиска.* **4.** екон. *слабљење, ӣад ӣривредне активности; ӣривредно заостајање, стаīнација:* привредна ~, економска ~.

депресија́ција ж лат. екон. **1.** *оӣадање вредности новца, ӣад курса неке валуте:* ~ валуте. **2.** *смањење вредности некоī ӣотраживања:* супр. апресијација.

дѐпресиōнӣ, -ā, -ō *који се односи на деӣресију (2):* ~ поље, ~ подручје.

депрѐсӣрāн, -а, -о фин. *који има смањену вредност (о новцу):* ~ валута.

депреси́рати, -ѐсӣрам (депреци́рати, -ѐцӣрам) свр. и несвр. прел. *смањи(ва)ти вредност новцу, валути.*

депрецијáција ж лат. *в. депресијација.*

депримирајуће прил. *изазивајући депримираност, обесхрабрујуће; депресивно:* деловати ~.

депрѝмӣран, -а, -о *обесхрабрен, малодушан; потиштен, утучен.*

депрѝмӣранōст, -ости ж *стање онога који је депримиран, обесхрабреност, малодушност; потиштеност, утученост.*

деприми́рати, -ѝмӣрам свр. и несвр. прел. *довести, доводити у стање духовне клонулости, потиштености, обесхрабри(ва)ти; нерасположи(ва)ти.* ■ ~ **се** *поста(ја)ти потиштен, утучен, пасти, падати у депресију.*

депрофесионализáција ж лат. *укидање професионализма, прелазак на аматерски или добровољан рад:* ~ политичких функција.

депу̏тāт, -áта м лат. **а.** *изабрани представник, изасланик, члан депутације.* **б.** ист. *делегат у совјетима за време Октобарске револуције.*

депу̏тāтскӣ, -ā, -ō *који се односи на депутате.*

депутáција ж лат. *група људи која у име неке веће организације имају овлашћење да обаве неки посао, задатак, изасланство, посланство, делегација:* послати депутацију.

дѐран м (обично пеј.) *несташан дечак или младић, обешењак, мангуп; старији дечак, младић.*

дерàнжӣрāно прил. *узнемирено, сметено.*

деранжи́рати, -àнжӣрам свр. и несвр. прел. фр. *узнемирити, узнемиравати (некога), (по)ременити нечији ред, нечије навике; (за)сметати некоме.* ■ ~ **се** *нарушити, нарушавати свој уобичајени начин живота, своје навике, узнемирити се, узнемиравати се.*

дѐранскӣ, -ā, -ō *који се односи на деране, који је као у дерана, мангупски:* ~ глас, ~ поглед.

дѐрански прил. *обешењачки, мангупски.*

дѐранче, -ета с (супл. мн. дерàнчићи м; зб. им. дѐранчāд ж) и **дерàнчић** м *дем. и хип. од деран.*

дѐрати, де̏рēм несвр. прел. (непрел.) **1.** (нешто или некога) **а.** *скидати кожу (с некога, нечега), гулити:* ~ овцу, ~ зеца. **б.** *скидати, одвајати од тела, од меса (кожу); одвајати од основне масе, љуштити, згуљивати (љуску, кору):* ~ кожу, ~ кору. **в.** *озлеђивати нечим грубим, одирати:* ~ руке четком, ~ волу врат (јармом). **г.** фиг. *бездушно, немилосрдно искоришћавати, експлоатисати:* ~ сељаке. **2.** (нешто) **а.** *кидати, цепати, раздирати:* ~ платно, ~ хартију. **б.** *хабати, цепати, кварити дужом употребом (одело, обућу и др.):* ~ ципеле, ~ панталоне. **3.** (нешто) **а.** *раздирати, разривати (подлогу, тло), парати:* – Побеснела река дере обале. **б.** *снажно текући изривати, дупсти:* ~ корито (о текућој води). **4.** непрел. **а.** *тећи снажно, бујно, у великој количини, пробијати се текући (о реци, потоку, бујици); снажно извирати, шикљати.* **б.** *пробијати се, продирати кроз нешто (нпр. о пламену, муњама итд.).* **в.** фиг. *нагињати, тежити:* ~ на своју страну. **г.** *дизати се у висину, стршати:* ~ у небо, ~ у висине. **5.** непрел. **а.** *свом силином, снажно дувати (о ветру).* **б.** *продорно звучати, парати (о реском гласу, звуку).* **в.** *пуцати, грмети, трештати (о ватреном оружју).* ■ ~ **се 1. а.** *викати снажно, продорним гласом; гласно и ружно певати:* ~ се из петних жила. **б.** (на некога) *викати на некога, грдити (некога) повишеним гласом.* **в.** *гласно, продорно плакати, дречати, дерњати се.* **г.** *оглашавати се снажним продорним гласовима (о животињама), кричати, крештати, урлати и сл.* **д.** фиг. *неугодно, ружно одјекивати (о музичким инструментима).* **2.** *пропадати од употребе, ношења, хабати се, цепати се (о одећи, обући).* • ~ **клупу (клупе)** 1) *ићи у школу, похађати школу (обично дуго и без успеха).* 2) *дангубити, беспосличити:* ~ клупе по кафанама. **~ кожу (с леђа некоме)** *бездушно искоришћавати, пљачкати (некога).* **то је пери дери** *каже се за чврсту, издржљиву одећу, материјал.*

дератѝзāтор м **1.** *онај који врши дератизацију.* **2.** *средство за дератизацију.*

дератизáција ж фр. *систематско уништавање, тамањење мишева и пацова помоћу отрова.*

де̏ратизациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на дератизацију:* ~ станица, ~ средство.

дератизи́рати, -ѝзӣрам и **дерàтизовати,** -зӯјēм свр. и несвр. *(из)вршити дератизацију.*

дѐрāч, -áча м **1. а.** *онај који дере кожу са закланих животиња.* **б.** фиг. *гуликожа, пљачкаш, експлоататор.* **2.** анат. *кутњак код животиња који служи за комадање, раскидање хране, раскидач.* **3.** *онај који се дере, који виче, галамџија.*

де̏рби, -ија м енгл. спорт. **1.** *важна, одлучујућа спортска утакмица, сусрет најбољих такмичара, првенствени сусрет.* **2.** *коњске трке трогодишњих пунокрвних грла које се сваког пролећа одржавају у Епсому у Енглеској (по оснивачу Дербију); уопште важне коњске трке.* **3.** (у атриб. служби) непром. *главни, одлучујући, пресудни (о спортском сусрету):* ~ сусрет, ~ меч.

дѐрвӣш, -и́ша м тур. *члан неког од исламских верских редова.*

дервѝшина ж (м) *аугм. и пеј. од дервиш.*

дѐрвӣшкӣ, -ā, -ō *који се односи на дервише, који припада дервишима, својствен дервишима:* ~ ред, ~ богомоља, ~ коло.

дѐреглија и **дерѐглија** ж мађ. *откривена дрвена лађа без властитог погона, која служи за превоз терета или људи с једне обале на другу, скела, тегленица.*

дерéзе ж мн. спорт. *помагало од гвожђа са клинцима, зупцима које се стављa на обућу (пету и предњи део) ради лакшег хода по клизавом тлу и стрмини.*

дерѝвāт, -áта м лат. **1.** хем. *једињење настало из основног једињења заменом атома или атомске групе другим атомом или атомском групом:* нафтни ~. **2.** *оно што је настало, што је изведено, произашло из нечега, нови облик, производ нечега:* деривати народних приповедака. **3.** лингв. *изведена реч, изведеница.*

деривàтӣв, -и́ва м *в. дериват.*

де̏риватӣван, -вна, -о *који представља дериват, који је настао деривацијом:* ~ облик.

деривати́внōст, -ости ж *особина онога што је настало деривацијом.*

деривáција ж лат. **1. а.** *настајање, произлажење из нечега; производ, резултат таквог настајања:* ~ неке теорије, ~ неког става. **б.** лингв. *извођење речи додавањем суфикса на творбену основу; творба речи уопште.* **2.** вој. *скретање путање граната или танади изолученог оружја за време лета.* **3.** правн. *прелаз неког права с једне особе на другу.* **4.** мат. *гранична вредност (лимес) диференцијалног количника, кад промена аргумента тежи нули.*

дериви́рати, -рѝвӣрам свр. и несвр. **1.** прел. *извести, изводити (нпр. нови облик, нову реч и др.) из нечега:* ~ рез. **2.** непрел. *произићи, произилазити и наста(ја)ти из нечега.*

дѐрикожа м и ж (мн. ж) *особа која безобзирно искоришћава некога, гуликожа; зеленаш.*

дѐрӣште, -а и -ета с (мн. ø; зб. им. дѐриштāд ж) пеј. **1.** *несташно, неваљало, неваспитано самовољно дете.* **2.** *млада, недорасла, незрела особа, балавац, балавица.*

дѐрле (дѐрле), -ета с (мн. ø; зб. им. де̏рлāд ж) *в. дериште.*

дерматѝтис и **дермати́тис** м лат. мед. *запаљење коже.*

дерматовенерòлог м *лекар специјалиста за кожне и венеричне болести.*

дерматовенеролòгија ж грч. *грана медицине која се бави проучавањем и лечењем кожних и венеричних болести.*

дерматовенерòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на дерматовенерологе и дерматовенерологију:* ~ одељење.

дерматóза ж (обично у мн.) грч. мед. *општи назив за кожну болест.*

дерматòлог м *лекар специјалиста за кожне болести.*

дерматолòгија ж грч. *грана медицине која се бави проучавањем и лечењем кожних болести.*

дерматòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на дерматологе и дерматологију:* ~ одељење.

дерматòлошки прил. *са дерматолошког становишта:* испитати ~.

дерматомикóза ж (обично у мн.) грч. мед. *гљивично обољење коже.*

дȅрнути, -нēм свр. непрел. **1. а.** *снажно ударити, лупити, млатнути, треснути:* ~ шаком о сто. **б.** *пасти, треснути.* **2.** *јако пући, грунути, треснути (о топу, грому и сл.).*

дèрњава ж **а.** *продорни људски гласови, вика, дрека; гласно и ружно певање.* **б.** *гласан, продоран плач, дречање, ридање.* **в.** *снажни, продорни животињски гласови, кричање, крештање, урлање и сл.:* ~ мачака, ~ петлова, ~ вукова. **г.** фиг. *продорни непријатни звуци музичких инструмената.*

дèрњати се, -āм се несвр. експр. *дерати се.*

дȅрогатӣван, -вна, -о и **дȅрогатōран,** -рна, -о *којим се дерогира, укидајући, поништавајући:* ~ клаузула, ~ одредба.

дерогáција ж лат. правн. *стављање ван снаге, поништавање, укидање неке законске одредбе, прописа новом законском одредбом, прописом, опозив.*

дерогúрати, -òгӣрāм свр. и несвр. прел. *ставити, стављати законски пропис ван снаге, опоз(и)вати.*

дèротина ж *рупа која је настала цепањем, подеротина.*

дȅрт м тур. *душевни бол, јад, туга.*

дèрӯтан, -тна, -о лат. *који је у запуштеном стању, оронуо, трошан, похабан; пропао:* у дерутном стању, ~ палата, дерутни нерви.

дèрӯтнōст, -ости ж *дерутно стање, запуштеност, оронулост, трошност.*

дȅс с непром. муз. *за пола степена снижени тон „де".*

десакрализáција ж лат. *нарушавање сакралности, сакралног обележја нечега.*

десалинизáција ж лат. *смањивање садржаја соли бочатне или морске воде (ради употребе за пиће).*

дèсант м фр. вој. *насилно искрцавање војске на непријатељску територију (ваздушним или воденим путем):* ваздушни ~, падобрански ~, поморски ~.

дèсантнӣ, -ā, -ō *који се односи на десант, који врши десант, намењен за десант:* ~ јединица, ~ операција, ~ брод.

десен(-) в. *дезен(-).*

дèсерт м фр. *јело које се служи после главног јела, посластица (колачи, воће, компот, сир и сл.).*

дèсертнӣ, -ā, -ō *који се односи на десерт, који служи за десерт:* ~ тањир, ~ виљушка. • ~ **вино** *слаткасто вино које се служи уз десерт.*

дȅсēт и **дȅсет** *основни број за једну јединицу већи од девет, који се обележава са 10.*

десет- в. *десето-:* десетгодишњи, десетгодишњица.

десéтак, -тка м **1.** ист. *десети део прихода (са земље и од сточног приплода) који су потчињени кметови давали својим феудалним господарима, десетина.* **2.** (у служби количинског прилога) непром. *приближно десет, око десет, отприлике десет:* ~ људи, за ~ дана.

десèтāк, -áка м **1.** нар. *мужјак животиње од десет година:* коњ ~. **2.** арх. *метални новац од десет новчаних јединица (пара, динара и др.), десетица.* **3.** нар. *буре, бачва или неки други суд од десет запреминских или тежинских јединица неке течности или нечега другог.*

десèтāр, -áра м (вок. дȅсетāре и -у, инстр. -áром и -áрем) **1. а.** вој. *најнижи подофицирски чин, старешина десетине или одељења војника.* **б.** *старешина који предводи групу од десет људи, десет радника, надзорник над десет радника.* **2.** ист. *онај који је процењивао и скупљао десéтак, десетинар.*

десèтāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на десетаре.*

десетгòд- в. *десетогод-.*

десетéрац, -рца м **1.** *стих од десет слогова, најчешћи стих у нашим јуначким народним песмама.* **2.** *јелен са десет парожака на роговима.* • **женски** ~ *десетерац са цезуром после петог слога, чест у нашим лирским народним песмама.* **јуначки** ~ *десетерац са цезуром после четвртог слога, којим су испеване наше епске народне песме.*

десетèрачкӣ, -ā, -ō *који се односи на десетерац, који је испеван у десетерцима:* десетерачке песме.

десетèрачки прил. *у десетерцу:* ~ испевана песма.

дȅсетеро в. *десеторо.*

десетеро- в. *десеторо-.*

дèсēтӣ, -ā, -ō **1.** *редни број према броју десет.* **2.** фиг. *који нема никакве везе са оним о чему је реч, сасвим други.* – Питам га једно а он одговара (сасвим) десето. То је нешто (сасвим) десето. **3. а.** (у допусним обртима) *макар најмањи (део).* – Шта је све напричала. Да је бар (ма и) десета истина. **б.** (у одричним обртима) *ниједан.* – Ја јој ни десету не верујем. **в.** *ко зна који већ (по реду).* – Премишља он десети пут једну исту ствар. **4.** (у им. служби) с **а.** в. *десетина (1).* **б.** в. *десéтак (1).*

десетúна и **десèтина** ж **1.** *десети део неке целине:* ~ иметка. **2.** в. *десéтак (1):* убирати десетину. **3.** *скуп, количина од десет (или приближно толико) јединки (често у мн., без количинске одредбе, кад се истиче велики број нечега):* нас ~, ~ играча, пре десетину годину, десетине хиљада учесника. **4.** *јединица од десет војника.* **5.** *деценија, десетлеће:* у првој десетини прошлог века.

десетùнāр, -áра м ист. в. *десетар (2).*

десèтӣнка ж *десети део секунде:* претрчати стазу за 5 секунди и 2 десетинке.

десèтӣнскӣ, -ā, -ō **1.** в. *десетни (2):* ~ број. **2.** *који се односи на десетину (2):* ~ намет, ~ дажбина.

десèтица ж **1.** *бројка 10; број који се састоји од десет јединица.* **2.** *оно што је означено бројем 10 (возило, просторија, игра́ћа карта и др.).* **3.** *новчаница или метални новац од десет јединица.* **4.** мат. *друга бројка испред децималне запете или тачке.*

десèтичнӣ, -ā, -ō *који се односи на десетице, десетни, декадни:* ~ систем. • ~ **место** мат. *месна вредност поједине бројке у декадном бројном систему.*

дèсетка (дèсēтка) ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1.** в. *десетица (1, 2).* **2.** *школска, студентска оцена за одличан успех:* добити чисту десетку.

дèсетковати, -кујēм свр. и несвр. **1.** *уби(ја)ти, стрељати свакога десетог:* бити десеткован. **2.** *нанети, наносити (некоме, нечему) велике губитке, уништити, уништавати у великом броју, (по)таманити; јако, много смањи(ва)ти, свести, сводити на мали број:* ~ стоку, ~ становништво, ~ виногараде, ~ индустрију.

дȅсетлетнӣ јек. **дȅсетљетнӣ,** -ā, -ō в. *десетогодишњи.*

дȅсетлетнӣк јек. **дȅсетљетнӣк** м в. *десетогодишњак.*

дȅсетлеће јек. **дȅсетљеће** с *раздобље од десет година, деценија.*

десетмèсечнӣ јек. **десетмјèсечнӣ,** -ā, -ō в. *десетомесечни.*

десетмùнӯтнӣ, -ā, -ō в. *десетоминутни.*

дèсēтнӣ и **дȅсēтнӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на број десет, на десетице или десете делове (у рачуну, при мерењу и сл.), десетични, декадни:* ~ систем (мера). **2.** в. *децимални:* ~ број, ~ разломак.

дèсēтнӣк м в. *десетар (1).*

десето- *први део сложеница који значи збир или сложеност од десет предмета, делова, нешто десето по реду итд.:* десетовековни, десетогодишњи, десетоспратница, десетоугао итд.

десетòбōј и **дȅсетобōј,** -оја м спорт. *атлетско такмичење за мушкарце у десет различитих дисциплина.*

десетобóјац, -јца м *атлетичар који се такмичи у десетобоју.*

десетогòдишњāк м *онај који има десет година.*

десетогодишњӣ, -ā, -ē *који има десет година, који траје десет година; који се одржава после десет година:* ~ дечак, ~ рат, ~ помен.

десетогодишњица ж *десет година од неког догађаја, десета годишњица; прослава, помен тога датума:* ~ нечије смрти.

десетодинāрка и **десетодинāрка** ж *новчаница или метални новац од десет динара.*

десетоднēвнӣ, -ā, -ō *који има десет дана, који траје десет дана.*

десетомесечнӣ јек. **десетомјесечнӣ,** -ā, -ō *који има десет месеци, који траје десет месеци:* ~ беба, ~ одсуство.

десетоминӯтнӣ, -ā, -ō *који траје десет минута:* ~ пауза.

десетонедељнӣ јек. **десетонедјељнӣ,** -ā, -ō *који има десет недеља, који траје десет недеља.*

десетоножац, -ножца м зоол. *у мн.: подред ракова* Decapoda, *са пет пари грудних ногу, декаподе (у јд.: такав рак).*

десетори, -е, -а мн. *бројни придев према броју десет, који се употребљава уз именице које имају само облик мн. или уз именице које означавају парне појмове:* ~ врата, ~ чарапе.

десеторица ж (мн. *0*) *десет мушкараца, десет особа мушког пола:* њих ~.

десеторка ж *група од десет људи.*

десеторо *збирни број према основном броју десет:* **а.** *за означавање збира особа мушког и женског пола:* ~ људи и жена. **б.** *уз збирне именице које означавају збир младих бића (ређе уз друге именице у мн.):* ~ деце, ~ јагњади, ~ свиња, ~ говеда.

десеторо- *први део сложеница које значе неки збир или сложеност од десет предмета, делова, десето-:* десеторострук, десеточлан, десетороспратница итд.

десеторострук, -а, -а *десет пута већи, десетострук.*

десетороструко прил. *десет пута више, јаче:* ~ више.

деси- фр. *в. деци-:* десиграм, десилитар, десиметар.

десигнација ж лат. *означавање, именовање (некога) унапред за неки положај.*

десигнирати, -сигнӣрāм свр. и несвр. лат. прел. *унапред именовати, одредити, одређивати некога за неки положај:* десигнирани командант.

десити се, десӣм се свр. **1.** (у 3. л. гл. времена) *догодити се, збити се (нпр. о неком догађају).* **2.** *затећи се, обрести се, наћи се негде стицајем прилика, околности.* **3.** *пружити се, указати се (некоме – о прилици, згоди).*

дескриптӣван, -вна, -о **1.** *који нешто описује, који нешто приказује описивањем (без тумачења), описан (обично о некој науци, научној грани или методи):* ~ граматика, ~ педагогија, ~ анализа. **2.** *који се служи дескрипцијом као методом:* дескриптивни песник. • **~ геометрија** *нацртна геометрија.* **~ поезија** *лирска поезија у којој се расположења изражавају помоћу описа или сликања онога што је то расположење изазвало.*

дескриптивац, -вца м *научник или књижевник који се служи дескрипцијом као методом (нпр. лингвист, песник итд.).*

дескриптӣвно прил. *на дескриптиван начин, дескриптивном методом, описно:* ~ изложити.

дескриптӣвнōст, -ости ж *особина онога што дескриптивно, описност.*

дескрипција ж лат. *описивање, приказивање, опис нечега (без тумачења).*

дêсни, де́снӣ ж мн. анат. *ткиво (везивно и мишићно) и слузница која покрива корен и врат зуба:* упала десни.

деснӣ и **деснӣ,** -ā, -ō (супр. леви) **1. а.** *који се налази на супротној страни од срца (о деловима људског и животињског тела, одн. о деловима одеће и обуће који се односе на те делове тела):* ~ нога, ~ рука, ~ ципела. **б.** *који одговара тој страни, који се налази на тој страни где је десна страна посматрача:* ~ обала, ~ страна улице, ~ коњ. **2.** пол. *који се односи на десницу, на десничаре, који је конзервативних, реакционарних начела:* десни социјалисти, ~ крило странке. **3.** (у им. служби) ж *десна рука, десница.* • **бити нечија ~ рука.** *в. под* **рука. крстити се (и) десном и левом** *јако се чудити, бити запањен.*

десница ж **1. а.** *десна рука.* **б.** фиг. *потпора, ослонац; поуздан, веран помоћник.* **2.** пол. **а.** *политичари, политичке партије, струје, делови неких покрета и сл. конзервативних начела, који се обично декларишу као браниоци традиционалних вредности, националних и државних интереса и сл., а у пракси најчешће заступају интересе крупног капитала и богатих:* републиканска ~, омладинска ~, интелектуална ~, умерена ~, екстремна ~. **б.** *скупштински посланици као представници странака такве политичке оријентације.* **в.** *десна страна скупштинске дворане (из перспективе председавајућег) и посланици који седе на тој страни (обично десничарске оријентације).*

десничāр м пол. *присталица деснице (2а), онај који заступа десничарска схватања;* уп. конзервативац.

десничарити, десничāрӣм несвр. *пропагирати, заступати десничарске идеје.*

десничāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на десничаре, на десницу (2):* ~ струја, ~ лист, ~ гледиште, ~ странка.

десничāрски прил. *у духу деснице (2), конзервативно:* ~ настројен.

десно прил. **1.** *на десној страни, на десну страну:* ~ од града, скренути ~. **2.** *као десничар, у духу деснице, конзервативно, реакционарно, назадно:* ~ оријентисан. • **~ и лево (лево и ~)** *на све стране, свуда.* **десно-лево (лево-десно)** *на једну и другу страну, тамо-амо.*

деснокрилнӣ, -ā, -ō **1.** *који се налази на десном крилу (у строју, борбеном распореду и сл.):* ~ батаљон, ~ чета. **2.** (у им. служби) м *војник на десном крилу.*

десноруk, -а, -о *који се боље, спретније служи десном руком, који је дешњак.*

десноругōст, -ости ж *особина онога који је десноруk.*

десноручица ж у изр. **Богородица ~** *Богородица која је насликана тако да држи дете (Исуса) на десној руци.*

деспект м лат. *презир, омаловажавање, поруга.*

деспектирати, деспектӣрāм несвр. *омаловажавати, потцењивати; презирати.*

десперāтан, -тна, -о лат. *који је изгубио сваку наду, очајан.*

десперāтēр, -ера м *онај који је изгубио сваку наду, очајник, безнадник.*

десперāтēрка ж *жена десператер, очајница.*

десперāтēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на десператере, очајнички; резигниран.*

десперāтēрски прил. *на десператерски начин, очајнички, безнадно.*

десператерство с *в. десператност.*

десперāтно прил. *без икакве наде, очајно, очајнички.*

десператнōст, -ости ж *стање онога који је десператан, безнађе, очај, очајање.*

десперација ж лат. *очајање, безнађе.*

деспик м бот. *род вишегодишњих медитеранских зељастих биљака* Lavandula *из ф. уснатица* (Labiateae), *с мирисавим листовима и цветовима, из којих се добија етерично уље, лаванда; назив за поједине врсте тога рода* (L. spica, L. officinalis).

деспот м грч. **1. а.** *владар с неограниченом влашћу, самодржац, апсолутиста.* **б.** фиг. *особа која потчињава друге својој вољи и поступа насилнички, тиранин, насилник.* **2.** ист. *титула неких српских владара и намесника појединих области у средњовековној Србији:* ~ Стефан Лазаревић, ~ Ђурађ Бранковић.

деспотизам, -зма м **а.** *владавина која се заснива на самовољи и насиљу, насилничка власт, самовлашће.* **б.** *самовољно, насилничко поступање, насиље, тиранија:* ~ оца, ~ бирократије.

деспотија ж *в. деспотизам.*

дѐспотић м *дем. и ир. од десӣот.*

дѐспотица ж **а.** *десӣоӣова жена.* **б.** фиг. *самовољна, осиона жена, ӣиранка.*

дѐспотовати, -тујēм несвр. *биӣи десӣоӣ, уӣрављаӣи десӣоӣовином.*

дѐспотовина ж ист. *земља, обласӣ којом је владао десӣоӣ.*

дѐспотовић м *десӣоӣов син или ӣоӣомак.*

дѐспотовица ж *в. десӣоӣица (а).*

дѐспотскӣ, -ā, -ō *који се односи на десӣоӣа, десӣоӣе, који ӣриӣада десӣоӣу; својсӣвен десӣоӣима, ӣирански, насилнички:* ~ достојанство, ~ владавина, ~ поступање.

дѐспотски прил. *на десӣоӣски начин, самовољно, насилнички, ӣирански:* ~ поступати.

дѐспотство с **1.** ист. **а.** *десӣоӣово звање, досӣојансӣво:* дати некоме ~. **б.** *десӣоӣова владавина, десӣоӣовање:* за време нечијег деспотства. **в.** *десӣоӣовина; облик уређења земље којом влада десӣоӣ.* **2.** *в. десӣоӣизам.*

дестабилиза́ција ж лат. *нарушавање, слабљење сӣабилизације, десӣабилизовање.*

деста̀билизовати, -зујēм (дестабилизи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. прел. *нарушиӣи, нарушаваӣи (о)слабиӣи сӣабилносӣ:* ~ привреду, ~ економију.

дѐсти (се), дѐнēм и дѐдēм (се) јек. **дјѐсти (се),** дјѐнēм и дјѐдēм (се) свр. *в. дѐнуӣи (се).*

дѐсти (дѐсти), дѐнēм и дѐдēм јек. **дјѐсти** (дѐсти), дјѐнēм и дјѐдēм несвр. *в. дѐнуӣи.*

дестила̀на ж *радионица или фабрика у којој се врши десӣилација.*

дестѝлāт, -а́та м *ӣроизвод добијен десӣилацијом:* нафтини дестилати, вински ~.

дестѝлāтор м **1.** *айараӣ, уређај за десӣилацију.* **2.** *онај који врши десӣилацију.*

дестила́ција ж лат. **1.** физ. и хем. *ӣречишћавање ӣечносӣи или раздвајање сасӣојака ӣечних смеса ӣомоћу исӣаравања и кондензације ӣара:* ~ нафте, ~ жестоких пића, апарат за дестилацију. **2.** *ӣредузеће, фабрика или радионица у којој се врши десӣилисање.* • **сува (суха) ~** хем. *ӣроцес ӣри којем се загревањем органских маӣерија (дрвеӣа, угљена, косӣију и сл.) у заӣвореним ӣосудама, без ӣрисусӣва ваздуха, добијају ӣроизводи њиховог расӣадања (кокс, каӣран, сирћеӣна киселина, свеӣлећи гас и др.):* сува ~ дрвета.

дѐстилационӣ (дестила́цӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на десӣилацију (који служи за десӣилацију, који се добија десӣилацијом):* ~ апарат, ~ производ, ~ плин.

дестилѐрија ж *ӣогон, ӣосӣројење за десӣилацију:* ~ нафте.

дестѝлисати, -ишēм (дестили́рати, дестѝлӣрāм и дѐстиловати, -лујēм) свр. и несвр. прел. *(из)вршиӣи десӣилацију, ӣречисӣиӣи, ӣречишћаваӣи десӣилацијом; ӣроизвесӣи, ӣроизводиӣи десӣилацијом:* ~ воду, дестилисана вода.

дѐстимулатӣван, -вна, -о *који изазива десӣимулацију.*

дѐстимулатӣвно прил. *на десӣимулаӣиван начин, изазивајући десӣимулацију:* деловати ~.

дестимула́ција ж лат. *умањивање, одузимање ӣолеӣа; оӣадање воље и инӣереса за рад.*

дестиму̀лисати, -ишēм (дестимули́рати, -му̀лӣрāм) свр. и несвр. прел. *изаз(и)ваӣи десӣимулацију, лишиӣи, лишаваӣи ӣолеӣа, ӣодсӣрека, обесхрабри(ва)ӣи.*

дестѝнāтор м лат. правн. *онај коме се нешӣо уӣућује, намењује или налаже; ӣрималац ӣошиљке, адресаӣ, насловник.*

дестина́ција ж лат. **1.** *оӣредељење, одређење; намена, крајњи циљ.* **2.** *одређено месӣо као циљ ӣуӣа, месӣо у које ӣуӣују ӣурисӣи, одредишӣе.*

деструу̀исати, -ишēм свр. и несвр. прел. *(на)ручиӣи, разориӣи, разараӣи:* ~ стваралаштво.

дѐструктӣван, -вна, -о *који разара, руши, унишӣава, разоран, разарајући, рушилачки; ӣогубан, шӣеӣан:* ~ сила, ~ елеменат, ~ моћ, ~ рад, ~ критика.

деструктѝвац, -вца м *онај који делује десӣрукӣивно; рушилац.*

дѐструктӣвно прил. *на десӣрукӣиван начин, разорно, шӣеӣно:* деловати ~.

деструктѝвнōст, -ости ж *особина онога који је десӣрукӣиван, онога шӣо је десӣрукӣивно; разорно, шӣеӣно, ӣогубно дејсӣво.*

дестру̀кција ж лат. *разарање, рушење, унишӣавање.*

десцѐндент м лат. *ӣоӣомак, рођак у силазној лози.*

десценденѐтāлнӣ и **десценденѐтнӣ,** -ā, -ō *који се односи на десценденӣе, ӣоӣомке.* • **~ теорија** *наука, ӣеорија о еволуцији живих бића.*

десценденѐнција ж лат. **1.** *ӣоӣомсӣво, сродсӣво у силазној линији.* **2.** *еволуција живих бића; наука о еволуцији, десценденӣна ӣеорија:* теорија десценденције.

дѐтāљ, -а́ља м (инстр. -а́љем) фр. **1.** *ӣојединосӣ; ӣоӣанкосӣ, ӣодробносӣ; сиӣница:* сазнати детаље, упуштати се у детаље. **2. а.** *ӣојединачни елеменаӣ неке целине, сасӣавни део нечега:* ~ лица, ~ одеће. **б.** *ӣосебан случај, ӣојединачан случај неког збивања:* ~ из живота, ~ битке. • **до детаља, у детаље (у детаљима** и сл.) *ӣоӣанко, исцрӣно, ӣодробно; ӣоӣӣуно, сасвим.* **трговина на ~** *ӣрговина на мало.*

дѐтāљан и **дѐтāљан,** -љна, -о *који је даӣ, изложен оӣширно и у ӣојединосӣима, који обухваӣа деӣаље, који улази у ӣанчине, ӣодробан, исцрӣан:* ~ план, ~ опис, ~ преглед.

детаљиза́ција ж *размаӣрање нечега у ӣојединосӣима, деӣаљисање.*

дета̀љисати, -ишēм (детаљизи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. прел. *разрадиӣи, разрађиваӣи, обрадиӣи, обрађиваӣи деӣаљно, у ӣојединосӣима; ӣодробно, до сиӣница изложиӣи, излагаӣи, деӣаљно оӣис(ив)аӣи, (ис)ӣричаӣи.*

дета̀љист(а), -ē м (мн. -сти) фр. **1.** *онај који у излагању нечега иде, залази у деӣаље, у ӣојединосӣи.* **2.** *ӣрговац на мало.*

детаљѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на деӣаљисӣе, на малоӣродају, малоӣродајни:* ~ трговина.

дета̀љић м *дем. од деӣаљ.*

дѐтāљно и **дѐтāљно** прил. *ӣодробно, ӣоӣанко, улазећи у ӣојединосӣи, у сиӣнице:* испричати ~, разрадити ~. **2.** трг. *на деӣаљ, на мало.*

дета́љнōст, -ости ж *особина онога шӣо је деӣаљно.*

дета̀љчић м *дем. од деӣаљ.*

дѐтант м *ӣоӣушӣање заӣегнуӣосӣи у односима међу људима, народима, државама.*

дѐтао и **дѐтао** јек. **дјѐтао** и **дјѐтао,** -тла м зоол. **а.** *род шумских ӣӣица ӣузавица* Dendrocopus (Dryobates) *и* Dryocopus *из ӣор. деӣлови, с дугим и оштрим длеӣасӣим кљуном.* **б.** мн. *ӣородица ӣӣица ӣузавица* Picidae, *у коју сӣадају родови* Dendrocopus *и* Dryocopus. • **велики (шарени) ~** *врсӣа деӣла* Dendrocopus major *црне боје са белим ӣегама и ӣругама.* **мали ~** *врсӣа деӣла* Dendrocopus minor. **средњи ~** *врсӣа деӣла* Dendrocopus medius. **црни ~** *врсӣа деӣла* Dryocopus martius *црне боје са црвеном ӣегом на глави.* **шарен као ~** *јако шарен.*

деташи́рати, дета̀шӣрāм свр. и несвр. фр. вој. *ӣривремено издвојиӣи, издвајаӣи (јединице) из главнине ради извршења одређеног задаӣка или бољег смешӣаја:* ~ војну јединицу.

дета̀шмāн, -а́на м фр. вој. *одред војске одвојен од маӣичне јединице и уӣућен на извршење одређеног задаӣка; део ескадриле одвојен од главног дела флоӣе.*

дѐте *в. дѐ (1).*

де́те, дѐтета јек. **дијѐте,** дјѐтета с (мн. ø; зб. им. д(ј)ѐца ж) **1. а.** *људско биће (дечак или девојчица) у доба свог раног развоја, од рођења до ӣочеӣка ӣолног сазревања; људско биће које ће се ӣек родиӣи, замеӣак људског бића:* заостало ~, превити ~, школска

деца; ~ у утроби. **б.** *младо људско биће као оличење наивности, безазлености, неискварености:* велико ~, бити ~ целог живота. **2.** *син или кћи у односу према родитељима (без обзира на узраст):* моје ~. **3. а.** *у благонаклоном, присније обраћању: особа млађа од саговорника.* – Дете моје, куда ћеш? **б.** (у нар. поезији) *одрастао млад човек, младић:* ~ Максим (Црнојевић). **4.** (често у мн.) **а.** (са ген. или присвојним придевом) *човек (без обзира на узраст и пол) који је својим начином живота и схватањима веран одраз и представник средине или епохе у којој живи; потомак, потомство:* београдска деца, деца овога века, ~ револуције, ~ свог времена, ~ атомског века; деца земље. **б.** фиг. *плод, творевина, производ, дело:* ~ фантазије, песничка деца. • **~ љубави** *ванбрачно дете.* **~ природе** *човек близак природи, који није захваћен градском културом.* **~ у повоју** *дојенче, одојче.* **деца цвећа** *хипици.* **чудо од детета** *дете са изванредним интелектуалним способностима, јако паметно, обдарено дете.* **бити (велико) ~** *понашати се детињасто, незрело, неозбиљно.* **добити дете** 1) *остати у другом стању.* 2) *родити.* **(на)правити (некоме) дете** разг. *(у)чинити да девојка, одн. жена зачне, да остане у другом стању (о мушкарцу).* **не буди дете** *не буди наиван, детињаст.*

детѐктӣв, -и́ва м енгл. **а.** *полицајац (често у цивилу) који истражује тежа и тешка криминална дела.* **б.** *појединац који се као приватно лице професионално бави истрагом, праћењем појединих особа и скупљањем података о њима и другим сличним пословима:* приватни ~.

детѐктӣвка ж *жена детектив.*

детѐктӣвскӣ, -ā, -ō *који се односи на детективе:* приватна ~ агенција, ~ филм, ~ роман.

детѐктӣвски прил. *на детективски начин, као детектив.*

детектѝвчина ж и м (мн. ж) *аугм. и пеј. од детектив.*

детектѝвчић м *дем. и ир. од детектив.*

дѐтектовати, -тујēм (детекти́рати, детѐктӣрāм) свр. и несвр. прел. *откри(ва)ти; установити, установљавати:* ~ радио-сигнале, ~ аномалије фетуса.

дѐтектор м лат. **1.** *уређај, справа за откривање присуства неке материје или предмета (нпр. мина, бојних отрова, штетног зрачења).* **2.** ел. **а.** *уређај за издвајање нискофреквентних звучних или визуелних сигнала који се преносе (говора, музике, слике) из модулисаних високофреквентних осцилација таласа.* **б.** *једноставни радио-пријемник који хвата радио-сигнале и друге електромагнетне таласе и омогућава њихово претварање у звучне сигнале.* • **~ лажи** *уређај који при саслушавању оптужене или осумњичене особе региструје промене њеног крвотока, пулса, дисања, знојења и др., на основу којих се настоји утврдити истинитост изјаве осумњиченог.*

дѐтекторскӣ, -ā, -ō *који се односи на детектор:* ~ игла, ~ апарат.

детѐкција ж лат. *откривање присуства неке материје или предмета помоћу посебних уређаја (детектора):* ~ јонизирајућих честица, ~ бојних отрова.

дѐтелина јек. **дјѐтелина** ж бот. *род зељастих крмних биљака* Trifolium *из ф. лептирњача* (Papilionaceae), *обично са трочланим листовима, који обухвата велики број врста.* • **бела ~** *в. крстикумедете.* **енглеска (жута, пољска) ~** *врста детелине* T. campestre *округлих цветних главица бледожуте боје.* **црвена ~** *врста детелине* T. pratense. **шведска ~** *врста детелине* T. hybridum *љубичастобеличастог цвета.*

дѐтелинаст јек. **дјѐтелинаст,** -а, -о **1.** *који личи на детелину, који је као лист детелине:* ~ основа цркве. **2.** *који се односи на детелину:* детелинасти усеви.

дѐтелинӣште јек. **дјѐтелинӣште** с *в. детелиште.*

дѐтелӣнскӣ јек. **дјѐтелӣнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на детелину, који је од детелине:* ~ усев, ~ семе, ~ сено.

дѐтелӣште јек. **дјѐтелӣште** с *земљиште засејано детелином или на коме је била засејана детелина; пашњак, ливада у којој има много детелине.*

дете́нце и **дѐтēнце** јек. **дјете́нце** и **дјѐтēнце,** -ета с (мн. ø) *дем. и хип. од дете.*

детерминàнта ж лат. **а.** фил. *чинилац, фактор од пресудног значаја за развој и правац неког збивања.* **б.** мат. *врста алгебарског израза, скуп бројева сврстаних у табелу према посебним правилима (за представљање система линеарних једначина).* **в.** лингв. *ознака, обично скраћеница, којом се у речницима детерминише, квалификује реч која се дефинише по врсти којој припада, по пореклу, књижевнојезичком статусу, области у којој се употребљава и сл.*

дѐтерминатӣв м лингв. *реч употребљена у детерминативној функцији, одредба.*

дѐтерминатӣван, -вна, -о **а.** *који детерминише, одређује, пресудан:* ~ фактор, ~ улога. **б.** лингв. *који је у служби одредбе, одредбени:* ~ реч, ~ функција.

дѐтерминатӣвно прил. **а.** *у детерминативном смислу.* **б.** лингв. *у служби детерминатива, одредбе, одредбено:* ~ употребљена реч.

детерминати́внōст, -ости ж *особина онога што је детерминативно, детерминативна функција:* ~ речи.

детермина́ција ж лат. **а.** фил. *ближе одређивање неког појма.* **б.** *уопште одређивање, означавање граница, обима нечега, омеђивање, ограничавање.*

детерминѝзам, -зма м лат. фил. *учење по коме је све што постоји, свака појава и збивање условљено и нужно одређено законима узрочности.*

детермѝнисāнōст (детермѝнӣрāнōст), -ости ж *особина онога што је детерминисано, одређеност, условљеност, предодређеност (света што постоји).*

детермѝнисати, -ишēм (детермини́рати, -ѝнӣрāм) свр. и несвр. прел. *условити, условљавати, предодредити, предодређивати; ближе одредити, одређивати:* ~ неку појаву, ~ неки правац.

детермѝнист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, следбеник детерминизма.*

детерминѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на детерминизам и детерминисте:* ~ схватање, ~ школа, ~ гледиште.

детерминѝстички прил. *на детерминистички начин, са детерминистичког становишта.*

детѐрџент, -а м лат. *хемијско средство (течно или у праху) за чишћење и прање (рубља, посуђа и др.):* ~ за прање рубља, ~ за прање посуђа.

детеуби́ство јек. **дјетеуби́ство** с *в. чедоубиство.*

детеу̀бица и **детеуби́ца** јек. **дјетеу̀бица** и **дјетеуби́ца** м (мн. ж) *в. чедоубица.*

дете́шце и **дѐтēшце** јек. **дјете́шце** и **дјѐтēшце,** -ета с (мн. ø) *дем. и хип. од дете.*

дѐти (се), дѐдēм (се) јек. **дјѐти (се),** дјѐдēм (се) свр. *в. дѐнути (се).*

дѐти (дѐти), дѐдēм јек. **дјѐти** (дјѐти), дјѐдēм несвр. *в. дѐнути.*

детињàрија јек. **дјетињàрија** ж *неозбиљан, непромишљен поступак (својствен деци), лудорија, неозбиљност.*

детиња́рити јек. **дјетиња́рити,** -ѝњāрӣм несвр. *в. детињити.*

дѐтињаст јек. **дјѐтињаст,** -а, -о *који је као дете, као у детета, својствен детету, наиван, недозрео, недорастао, инфантилан; неозбиљан:* ~ особа, ~ поступак, ~ понашање, ~ израз лица.

дѐтињасто јек. **дјѐтињасто** прил. *на детињаст начин, као дете, наивно, безазлено; неозбиљно:* ~ поступати, ~ се понашати.

дѐтињӣ јек. **дјѐтињӣ,** -ā, -ē **1.** *својствен деци, наиван, безазлен:* детиње очи, ~ смех. **2.** *који се односи на децу, који припада деци, дечји:* ~ узраст.

дѐтињити јек. **дјѐтињити,** -ӣм несвр. непрел. *поступати, понашати се као дете, бити детињаст.*

дѐтӣњскӣ јек. **дјѐтӣњскӣ,** -ā, -ō *који се односи на децу, дечји, детињи; својствен деци, детињаст:* ~ доба, ~ смех, ~ страх.

дѐтӣњски јек. **дјѐтӣњски** прил. *као дете, као у детета; детињасто, наивно:* ~ округло лице, ~ се смејати, ~ гледати.

дѐтӣњство и **дети́њство** јек. **дјѐтӣњство** и **дјети́њство** с **а.** *најраније доба човековог живота, од рођења до полног сазревања, дечје доба:* од најранијег детињства, друг из детињства, провести ~. **б.** фиг. *најранији период развоја нечега.*

Дѐтӣњци јек. **Дјѐтӣњци** м мн. етн. *дан (трећа недеља пре Божића) када деца дају поклоне родитељима.*

детитоиза́ција ж *уклањање, рушење култа и идеологије Јосипа Броза Тита.*

дѐтић јек. **дјѐтић** м експр. **1.** *пoодрастао дечак, дечарац; младић, момак.* **2.** *храбар, смео момак, храбар човек, јунак.*

дети́ћак јек. **дјети́ћак**, -ћка м *хип. од детић; мушко дете, дечарац.*

дѐтићкӣ јек. **дјѐтићкӣ**, -ā, -ō *који се односи на детиће.*

дѐтлић, -а и **дѐтлӣћ**, -и́ћа јек. **дјѐтлић**, -а и **дјѐтлӣћ**, -и́ћа м **1. а.** *дем. и хип. од дешао.* **б.** зоол. *в. детао.* **2.** фиг. *гиздав младић, кицош:* варошки ~. • **Пера Д(ј)етлић** *лик из цртаних филмова.*

дѐтлићкӣ и **дѐтлӣћкӣ** јек. **дјѐтлићкӣ** и **дјѐтлӣћкӣ**, -ā, -ō *који је као у детлића; шарен:* ~ шаренило.

дѐтлићки и **дѐтлӣћки** јек. **дјѐтлићки** и **дјѐтлӣћки** прил. *као у детлића, шарено:* ~ обучен.

детòнāтор м *капсула, упаљач за паљење експлозива, штапин:* електрични ~, ~ са сатним механизмом, даљински ~.

детона́ција ж лат. *прасак, тутањ изазван експлозијом; експлозија.*

детони́рати, -òнӣрāм свр. и несвр. непрел. *експлодирати, праснути, праскати.*

детрониза́ција ж лат. и грч. *збацивање, свргнуће с престола.*

детронизи́рати, -ѝзӣрāм и **детрòнизовати**, -зујēм свр. и несвр. прел. *свргнути, свргавати, збаци(ва)ти с престола.*

деу̀тēријум (деу̀тēрӣј, -ија) м грч. хем. *изотоп водоника са масеним бројем 2, тешки водоник.*

деу̀тēријумскӣ, -ā, -ō *који се односи на деутеријум.*

деутѐрōн, -о́на м физ. *језгро тешког водоника, састављено од једног протона и једног неутрона.*

дȅф м тур. *в. даире.*

дефанзи́ва ж лат. **а.** воj. *одбрана од оружаног напада, одбрамбени начин ратовања:* прећи у дефанзиву. **б.** *став одбране, пасивности:* налазити се (бити) у дефанзиви.

дȅфанзӣван, -вна, -о *који се односи на дефанзиву, одбрамбен:* ~ борба, ~ став.

дефанзи́вац, -вца м спорт. *спортиста који игра изразито дефанзивно.*

дȅфанзӣвно прил. *на дефанзиван начин, одбрамбено.*

дефанзи́внōст, -ости ж *особина онога што је дефанзивно.*

дѐфект м лат. **1.** *оштећење, квар:* ~ аутомобилског мотора, ~ гуме. **2.** *телесна или душевна мана, недостатак:* дете са дефектом, имати ~, интелектуални ~. **3.** *мањак, недостатак (у маси, тежини):* ~ масе.

дѐфектан, -тна, -о **1.** *који је са дефектом, оштећен, покварен, неисправан:* ~ мотор, ~ машина. **2.** *који има неку телесну или душевну ману:* ~ дете, ~ ученик, школа за дефектну децу. **3.** лингв. *в. дефективан.*

дȅфектӣван, -вна, -о лингв. *који нема све облике:* ~ глагол.

дефекти́внōст, -ости ж *особина глагола или именица који су дефективни, који немају све облике.*

дѐфектно прил. *са дефектом, неисправно, покварено.*

дѐфектнōст, -ости ж *особина онога који је дефектан, онога што је дефектно:* ментална ~, телесна ~.

дефектòлог м *лекар или педагог који се бави дефектологијом.*

дефектолòгија ж лат.-грч. *наука (одн. скуп наука) која се бави проучавањем и лечењем физички или психички дефектних особа (душевно заосталих, глувих, слепих).*

дефектòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на дефектологе и дефектологију:* ~ школа, ~ факултет.

дефензив- *в. дефанзив-.*

дефетѝзам, -зма м фр. *одсуство вере у сопствени успех, одсуство борбености, малодушност, клонулост; одустајање од акције због претрпљеног пораза.*

дефѐтист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који не верује у успех, победу, малодушан човек.*

дефетѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на дефетисте и дефетизам, који одражава дефетизам:* ~ држање.

дефетѝстички прил. *на дефетистички начин, као дефетиста, малодушно:* ~ се држати.

дефѐтисткиња ж *жена дефетиста.*

дефѝлē, -ѐа м фр. *парадни пролазак војних јединица или неке друге поворке приликом неке свечаности, парадни, свечани марш, дефиловање.*

дѐфиловати, -лујēм (дефили́рати, -ѝлӣрāм) несвр. *пролазити испред некога у мимоходу или свечаној поворци одајући му почаст, учествовати у дефилеу.*

дефѝнисати, -ишēм (дефини́рати, -ѝнӣрāм) свр. и несвр. прел. *да(ва)ти дефиницију некога појма, одредити, одређивати значење нечега.*

дȅфинитӣван, -вна, -о лат. *коначно утврђен, одређен, коначан; одлучан, пресудан:* ~ облик, ~ став, ~ одлука, ~ раскид односа.

дȅфинитӣвно прил. *сасвим одређено, коначно, сасвим, потпуно:* ~ одлучити, ~ раскинути односе, ~ пропасти.

дефинити́внōст, -ости ж *особина онога што је дефинитивно, коначност, потпуност:* ~ споразума.

дефини́ција ж лат. **а.** *сажето и јасно објашњење, тумачење значења неког појма, термина:* дати дефиницију неке речи, кратка ~. **б.** *у логици: поступак којим се одређује садржај неког појма помоћу најближег вишег сродног појма* (genus proximum) *и специфичне разлике* (differentia specifica).

дефини́цӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на дефиницију:* ~ суд.

дȅфицит (дȅфицит) м лат. **1. а.** фин. *мањак прихода у односу према расходима:* буџетски ~, ~ платног (трговинског) биланса. **б.** *мањак у благајни; губитак у пословању (предузећа, установе):* покрити ~, бити у дефициту. **2.** *мањак одређених фактора производње (нпр. електричне енергије):* ~ струје.

дȅфицитан, -тна, -о *који има, који показује новчани дефицит; који доноси дефицит.*

дȅфицитāран, -рна, -о **1.** *кога има у недовољној мери, количини, кога недостаје:* ~ роба, дефицитарни артикли, дефицитарна занимања. **2.** *у којима се не производи довољно неких производа, пасиван:* дефицитарни крајеви, дефицитарне регије.

дефицита́рнōст, -ости ж *стање онога што је дефицитарно.*

дефла́ција ж лат. фин. *смањивање количине новца у оптицају ради повишења његове куповне моћи.*

дȅфлациōнӣ (дефла́цӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на дефлацију.*

дефлора́ција ж лат. *одузимање девичанства, невиности, обљуба.*

дефлòрисати, -ишēм (дефлори́рати, -òрӣрāм) свр. и несвр. прел. *(из)вршити дефлорацију, одузети, одузимати невиност (девојци), обљубити:* ~ девојку.

деформа́ција ж лат. *промена нормалног облика неког тела услед деловања неке силе:* трајна ~, привремена ~. **2.** *изобличење, изопачење, изобличеност:* ~ људског духа, професионална ~.

дефòрмисанōст (дефòрмӣрāнōст), -ости ж *особина и стање онога што је деформисано.*

дефòрмисати, -ишēм (деформи́рати, дефòрмӣрāм) свр. и несвр. прел. *променити, мењати, (ис)кварити облик нечега, изобличити, изобличавати, изопачи(ва)ти:* ~ лик, ~ психу. ■ **~ се**

йоста(ја)ти деформисан, (из)ї убити, (ис)кварити облик, изобличити се, изобличавати се; изойачи(ва)ти се (нпр. о лицу, обући, йсихи итд.).

деформѝте̄т, -е́та м *искварен облик, изобличеност, унакаженост:* телесни ~.

дѐфтер м *в. тефтер.*

дефтѐда̄р, -а́ра м *в. тефтедар.*

дехидратиза́ција ж *в. дехидрација.*

дехѝдра̄тор м *уређај за досушивање пољопривредних и других производа.*

дехидра́ција ж лат.-грч. *уклањање воде, сушење.*

дехидри́рати, -хѝдрӣра̄м свр. и несвр. мед. *(из)губити доста воде, течности (о човеку, животињи).*

дехуманиза́ција ж лат. *лишавање хуманости; нестајање, губљење хуманости; отуђење:* ~ личности, ~ друштва, буржоаска ~, ~ рада.

дехума̀низовати, -зујем (дехуманизи́рати, -ѝзӣра̄м) свр. и несвр. прел. *лишити, лишавати хуманости, човечности:* ~ живот, ~ односе. ■ **~ се** *(из)губити хуманост, йоста(ја)ти нехуман, отуђен.*

дѐце̄мбар, -бра м лат. *дванаести (последњи) месец у години.*

дѐце̄мбарскӣ, -ā, -ō *који се односи на децембар, који се дешава у децембру:* децембарски дани, ~ хладноћа, децембарске свечаности.

дѐце̄нија ж (дѐце̄нӣј, -ија и дѐце̄нијум м) лат. *раздобље од десет година, десетлеће.*

децѐнӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на деценије, који траје деценијама.*

децѐнтан, -тна, -о лат. **1.** *који доликује некоме, пристојан, уљудан, пристао.* **2.** *скроман, уздржљив.*

децѐнтно прил. **1.** *пристојно, уљудно.* **2.** *скромно, суздржљиво.*

децѐнтно̄ст, -ости ж *особина онога који је децентан, пристојност, уљудност; скромност, суздржљивост.*

децентралѝзам, -зма м *систем управљања у коме је спроведена децентрализација.*

децентрализа́ција ж лат. *преношење појединих функција, надлежности са централних управних органа на ниже органе управе (републичке, покрајинске, месне); уопште слабљење или укидање, укинуће централизоване управе:* спровести децентрализацију.

децентра̀лизовати, -зује̄м (децентрализи́рати, -ѝзӣра̄м) свр. и несвр. прел. *спровести, спроводити, (из)вршити децентрализацију:* ~ управу, ~ угоститељство.

децентралѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на децентрализацију и децентрализам, заснован на децентрализацији:* ~ управа, ~ држава.

дѐци м непром. *скраћени назив за децилитар:* два ~, три ~.

деци- *први део сложеница који означава десети део неке мерне јединице:* децилитар, дециметар.

дѐцибел м лат. *јединица за мерење интензитета звука.*

дѐциграм м лат.-грч. *десети део грама.*

дѐцӣдан, -дна, -о *в. децидиран.*

децѝдӣра̄н, -а, -о *одлучан, одређен:* ~ изјава.

децѝдӣра̄но прил. *одлучно, одређено, без увијања:* ~ изјавити.

дѐцӣдно прил. *в. децидирано.*

дѐцилӣтар и **дѐцилитар,** -тра м лат.-грч. *десети део литра.*

дѐцима и **деци́ма** ж лат. **1.** муз. *интервал од десет дијатонских степени; десети степен дијатонске скале.* **2.** књиж. *строфа од десет стихова.*

децима́ла ж (децѝма̄л, -а́ла м) лат. *било који број, одн. бројно место иза децималног зареза или тачке:* прва ~, друга ~.

дѐцима̄лан, -лна, -о (обично одр.) **а.** мат. *који се односи на децимале, десетни:* децимални број, децимални разломак, децимална запета. **б.** *којем су у основи десетице, који се заснива на подели на десет делова, декадни; који показује размеру један према десет:* децимални систем, децималне мере, ~ вага.

дѐциме̄тар и **дѐциметар,** -тра м лат.-грч. *десети део метра.*

децоуби́ство јек. **дјецоуби́ство** с *убиство детета, одн. деце, чедоморство.*

децоу̀бица и **децоуби́ца** јек. **дјецоу̀бица** и **дјецоуби́ца** м (мн. ж) *убица детета, одн. деце.*

дѐча̄к јек. **дјѐча̄к,** -а́ка м *мушко дете између дечјег и младићког узраста; момчић.*

деча́рац јек. **дјеча́рац,** -рца м *хип. од дечак; дечак, дечко.*

деча̀рачкӣ јек. **дјеча̀рачкӣ,** -ā, -ō *који се односи на дечарце.*

деча̀рчић јек. **дјеча̀рчић** м *дем. и хип. од дечарац.*

деча̀че јек. **дјеча̀че,** -ета с (мн. ø) *дем. и хип. од дечак.*

деча̀чина јек. **дјеча̀чина** ж (м) (мн. ж) *аугм. од дечак.*

деча̀чић јек. **дјеча̀чић** м *дем. и хип. од дечак.*

дѐча̄чкӣ јек. **дјѐча̄чкӣ,** -ā, -ō *који се односи на дечаке, својствен дечацима:* ~ доба, ~ заљубљеност, ~ веселост.

дѐча̄чки јек. **дјѐча̄чки** прил. *на начин својствен дечацима; као дечак, попут дечака:* ~ заљубљен.

деча́штво јек. **дјеча́штво** с (мн. ø) *дечачко доба.*

дѐчица јек. **дјѐчица** ж зб. (мн. ø) *дем. и хип. од деца.*

де̏чјӣ (де̏чијӣ) јек. **дје̏чјӣ** (дје̏чијӣ), -ā, -ē *који се односи на децу, који припада деци; који је намењен деци; својствен деци, наиван, безазлен; незрео, неозбиљан:* ~ доба, ~ узраст, ~ одећа, ~ обућа, ~ колица, ~ соба, ~ вртић, ~ смех, ~ наивност, ~ безбрижност, ~ лудорија.

дѐчкӣћ јек. **дјѐчкӣћ,** -ѝћа м *дем. и хип. од дечко (дечак).*

де̏чко јек. **дје̏чко** м (мн. ø) **а.** *поодрасло мушко дете; дечак.* **б.** *момак, младић.* **в.** разг. *момак с којим се забавља девојка, драган.* **г.** карт. *доњак у картама, пуб, жандар.*

дечу̏рлија јек. **дјечу̏рлија** ж зб. (мн. ø) *пеј. од деца; неваљала, распуштена деца.*

дечу̏рлӣјскӣ јек. **дјечу̏рлӣјскӣ,** -ā, -ō *који се односи на дечурлију, својствен дечурлији.*

де́ша м ек. (ретко јек. дје́ша) *хип. од девер;* уп. дјешо.

деша́вати се, дѐша̄ва̄ се *несвр. према десити се.*

дешѝфрант м *онај који се бави дешифровањем.*

дѐшифровати, -рује̄м (дешифри́рати, -шѝфрӣра̄м) свр. и несвр. фр. **а.** *(про)читати, (про)тумачити, одгонетнути, одгонетати шифрирани текст, поруку, писмо:* ~ депешу. **б.** *(про)читати нејасно, нечитко написан текст:* ~ нечији рукопис.

дѐшња̄к, -а́ка м **1.** *човек, мушкарац који се спретније служи десном руком него левом.* **2.** *во или коњ који се упреже с десне стране руде:* во ~, коњ ~.

дешња̀киња (дѐшњака) ж *женска особа која се спретније служи десном руком него левом.*

дибиду̏с прил. тур. разг. *сасвим, потпуно.* – Дибидус је пропао.

дѝв м (мн. -ови) тур. **1.** митол. *биће људског лика и натприродне величине и снаге, цин, горостас.* **2. а.** *човек необично великог раста и снаге, људина, горостас.* **б.** фиг. *човек који се истиче духовном величином и значајем свог дела, великан.* **3.** *објекат (грађевински или други) огромних размера или огромног потенцијала и значаја, гигант.* **4.** (у атрибутској служби, у полусложеницама) *необично велики или изузетно значајан, дивовски:* див-човек, див-јунак, див-песник.

ди́ва ж лат. *истакнута, чувена глумица (обично филмска) или оперска певачица:* филмска ~, оперска ~.

дѝваљ, -вља, -е (обично одр. дѝвљӣ) **1. а.** *који живи слободно у природи, који није припитомљен (о животињама):* ~ живо-

тиња, ~ свиња, ~ говече. **б.** *који није култивисан, који самоникло расте, некултивисан, неоплемењен (о биљкама):* ~ јабука, ~ нана. **2.** *који није обрађен, необрађен; непроходан; ненасељен, пуст:* ~ природа, ~ предео, ~ крај. **3.** *који је на најнижем ступњу друштвеног, цивилизацијског развитка, који живи у дивљаштву, примитиван:* дивљи народи, дивља племена. **4. а.** *суров, груб; свиреп, зверски, дивљачки:* ~ пијанац, ~ отац, ~ насилник, ~ насиље. **б.** *необуздан, силовит, обестан; невапитан, неодгојен, некултуран:* ~ дечко, ~ младић, ~ деран, ~ дете, ~ понашање. **5.** *стихијски, плах, жесток, необуздан, врло снажан по интензитету, страшан:* ~ река, ~ страст, ~ жеља, ~ бекство, ~ рука, ~ јаук, ~ олуја, ~ ветар. **6.** *који зазире од људи, који се тући, који избегава друштво, недружељубив:* ~ девојка, ~ и неповерљив. **7. а.** *који је у супротности с одређеним друштвеним нормама, законима; који је настао на незаконит, недозвољен начин:* ~ савез, ~ (из)градња, ~ камп, ~ плажа, ~ насеље. **б.** *који ради на дивље, без дозволе:* ~ таксист. **в.** *који је без икаквог плана:* ~ газдовање. **8.** (одр.) *саставни део назива биљака и животиња:* ~ патка, ~ свиња, ~ ружа, ~ смоква, ~ лоза. • **~ брак, ~ месо, ~ вепар, Дивљи запад** *в. код тих именица.* **дођоше дивљи па истераше питоме** *каже се кад неко стран насилно и незаслужено заузме нечије место.*

дѝван, ди̑вна, -о **1.** *који пада у очи веома лепим изгледом, необично леп, красан, прекрасан:* ~ девојка, ~ стас, ~ коса, ~ предео, ~ кућа. **2. а.** *који се одликује изузетно позитивним особинама, који изазива дивљење, достојан дивљења, изванредан:* ~ мајка, ~ отац, ~ професор, ~ дете. **б.** *који се истиче квалитетом, садржајем, вредношћу, значајем и сл., одличан, изврстан:* ~ песма, ~ музика, ~ мелодија, ~ глас. **3.** *веома пријатан, угодан:* ~ време, ~ дан. **4.** *необичан, чудесан, чудовиштан:* ~ сила, ~ пијанство.

дѝва̄н, -а́на м тур. **1.** ист. **а.** *царско или везирско веће у некадашњој Турској и другим источним земљама; већница.* **б.** *царски или везирски двор; царски престо.* **2.** *канабе, отоман.*

дивѐргентан и **диверге̏нтан,** -тна, -о *који дивергира, који се разилази, удаљује од нечега; различит, опречан, супротан:* ~ кретање, дивергентне тежње. • **~ еволуција** *основни принцип науке о развоју органских облика, по којем се врсте у току еволуције све више удаљавају једна од друге и разликују.*

дивѐргентно и **диверге̏нтно** прил. *удаљујући се, разилазећи се једно од другог, опречно, супротно:* ~ дејствовати.

дивѐргентно̄ст и **диверге̏нтно̄ст,** -ости ж *особина оног што је дивергентно; опречност, супротност.*

диверге̏нција ж лат. **1.** *разилажење, размимоилажење, неслагање; опречност, супротност.* **2.** физ. *разилажење зрака, праваца из неке тачке.* **3.** мат. *својство низа или реда да не тежи некој коначној, граничној вредности.* **4.** биол. *појава разилажења, разликовања особина код животиња или биљака исте врсте под утицајем различитих животних услова.*

диверги́рати, -вѐргӣра̄м свр. и несвр. непрел. **1.** *разићи се, разилазити се, удаљи(ва)ти се једно до другог.* **2.** биол. *разви(ја)ти различите особине под утицајем различитих животних услова (о животињама или биљкама једне врсте).*

дивѐрзант м *онај који изводи, врши диверзије, учесник у диверзији.*

дивѐрзанткиња ж *жена диверзант.*

дивѐрзантскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на диверзанте:* ~ акција, ~ група.

дивѐрзантски прил. *као диверзанти.*

дивѐрзија ж лат. **а.** вој. *војна операција која се врши одвојено од центра бојишта да би се одвукле противничке снаге и одвратила непријатељска пажња са главног бојишта.* **б.** *акција коју врше групе или појединци у непријатељској позадини у циљу разарања и уништавања непријатељских објеката:* вршити диверзије. **в.** *илегалне акције, саботаже страних агената у некој земљи (онеспособљавање важних војних и индустријских објеката):* усташке диверзије, политичка ~.

дивѐрзӣјскӣ и **дѝверзио̄нӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на диверзију, диверзантски.*

диверзиона́штво с *диверзантска активност.*

диверсифика́ција (диверзифика́ција) ж лат. *уношење разноврсности, (о)богаћење асортимана:* ~ привреде.

диверсѝфиковати и **дивѐрсификовати,** -кује̄м свр. и несвр. *(у)чинити разноврснијим у погледу асортимана.*

дивертѝсма̄н, -а́на м фр. *плесна међуигра у опери, позоришној представи и другим сценским облицима.*

дивѝде̄нда ж (ген. мн. -дӣ) лат. банк. *део чисте добити акционарског друштва који се периодично исплаћује акционарима на сваку деоницу (сразмерно њиховом улогу):* исплаћивати дивиденде, убирати дивиденде.

дивѝде̄ндни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на дивиденде:* ~ купон.

дѝвӣз, -и́за м лат. штамп. *штампарски знак за одељивање у тексту, цртица (за преношење речи у следећи ред, између делова полусложенице и сл.).*

дѝвӣзија ж лат. воj. *највећа војна јединица састављена од неколико бригада или пукова:* пешадијска ~, тенковска ~, артиљеријска ~, оклопна ~.

дивѝзӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дивизију:* ~ артиљерија, ~ генерал.

дивизѝо̄н, -о́на м воj. *јединица од две до три батерије (у артиљерији) или од два до три ескадрона (у коњици).*

дивизѝо̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дивизион:* ~ јединица, ~ штаб.

дѝвизма ж бот. *род зељастих двогодишњих биљака* Verbascum *из ф. зевалица* (Scrophulariaceae), *жутих цветова скупљених у гроздастој цвасти, који се користе у медицини.*

дѝвизмин, -а, -о *који се односи на дивизму:* ~ цвет.

дивиниза́ција ж фр. *приписивање натприродних особина некоме, обожавање.*

дѝвинизовати, -зује̄м (дивинизи́рати, -ѝзӣра̄м) свр. и несвр. прел. *приписи(ва)ти некоме натприродне особине, поштовати као божанство, обожавати.*

ди́вити се, ди̑вӣм се несвр. (некоме, нечему) *с уживањем и одушевљењем односити се према нечему, бити очаран, одушевљен нечим (нпр. неким лепим призором, нечијим изгледом, лепотом, нечијим особинама и сл.):* ~ слици, ~ нечијој музици, ~ нечијој храбрости.

дѝвља̄к, -а́ка м **1.** *припадник заједнице примитивних народа, племена, човек који живи у дивљаштву.* **2.** *груб, суров човек, грубијан; непросвећен, невапитан, прост човек, простак.* **3.** *онај који се тући, који зазире од људи, који избегава друштво.* **4.** (у атрибутској служби уз именице мушког рода) *дивљи:* вепар ~, дуд ~.

дѝвљака ж (дат. -аци) *самоникла некалемљена воћка; плод те воћке:* јабука ~, крушка ~, лоза ~, јести крушке дивљаке.

дивља̀киња ж **1.** *жена која живи у дивљаштву.* **2.** *женска особа дивље, необуздане нарави, груба, сурова жена, грубијанка; непросвећена, проста жена, простакуша.* **3.** *в. дивљакуша (1).*

дивља̀куша ж **1.** *женска особа која се тући, која зазире од људи, недруштвена, асоцијална женска особа.* **2.** *в. дивљакиња (2).*

дѝвља̄н м мит. **1.** *дивље биће необичне снаге, обично једнооко биће слично човеку.* **2.** *в. дивљак (2).*

дѝвљати, -а̄м несвр. **1. а.** *понашати се дивље, необуздано, силовито, беснети (нпр. о детету).* **б.** *понашати се дивљачки, грубо, насилнички, зверски (нпр. о насилницима, војсци и др.).* **2.** *нагло се ширити, добијати велике размере, беснети (о стихијским природним појавама – бури, бујици, пожару и др.).* **3.** *постајати диваљ (о биљкама).*

дѝвља̄ч ж зб. (инстр. -и; мн. ø) **1.** *дивље животиње (сисари и птице) које се лове и чије се месо обично употребљава за исхрану (јелени, срне, зечеви, птице и др.):* ловити ~. **2.** *месо дивљачи (1); јело справљено од тога меса.* • **крупна (висока) ~** *дивљач крупнијег раста (јелени, срне, вукови и др.).* **ситна (ниска) ~** *дивљач ситнијег раста (зечеви, лисице и др.).* **пернаta ~** *дивље птице које се лове (дивље патке, дивље гуске, фазани, јаребице и др.).*

дѝвља̄чан, -чна, -о **1. а.** *који зазире од људи, који се туђи, дивљ; својствен таквим особама:* ~ човек, ~ девојка; ~ изглед, ~ израз лица. **б.** *груб, суров; неваспитан, некултуран, примитиван.* **2.** *дивљи, пуст, ненастањен (о пределу, крају).*

дивља̀че, -ета с (мн. ø) *деце дивљак.*

дивља̀чић м *дем. и хип. од дивљак.*

дѝвљачица ж **а.** *дем. од дивљака.* **б.** *изданак младе дивљаке, младица.*

дѝвља̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на дивљаке; који је као у дивљака, својствен дивљацима, груб, суров; зверски:* ~ живот, ~ понашање, ~ мржња.

дѝвља̄чки прил. *на дивљачки начин, као дивљак, дивље, сурово, грубо, зверски:* ~ поступати, ~ се дерати.

дѝвља̄чно прил. *дивље, дивљачки; избегавајући друштво, зазирући од људи:* ~ се понашати.

дѝвља̄чно̄ст и **дивља́чно̄ст,** -ости ж *особина онога који је дивљачан, онога што је дивљачно, дивљаштво, суровост.*

дѝвља̄шан, -шна, -о *хип. и еуф. од дивљ; дивљачан.*

дивља́штво с **1.** *особина и стање онога који је дивљ, грубост, суровост; примитивизам; свирепост; дивљачки поступци, зверство.* **2.** *најнижи ступањ у развитку људског друштва (од постанка људског друштва до почетка неолита).*

дѝвљē и **дѝвље** прил. **1.** *на дивљ начин, дивљачки, грубо, сурово; простачки, некултурно:* газити ~, ~ јурити, ~ поступати. **2.** *самоникло, некултивисано:* расти ~ (о биљци).

дѝвљетина ж *месо дивљачи.*

дѝвљӣ, -ā, -ē *в. дивљ.*

дивљѝна ж **1. а.** *дивљ, непроходан, забачен, пуст, ненастањен крај:* живети у дивљини. **б.** *особине таквог краја.* **2.** *особина онога који је дивљ, необуздан, суров, дивља, необуздана нарав, природа; суровост, грубост; примитивизам, дивљаштво.*

дӣвно прил. *на диван начин, врло лепо, красно; изванредно добро:* ~ изгледати, ~ певати, ~ пристајати, ~ скројено.

дӣвовскӣ, -ā, -ō *који је као у дива, попут дива, необично велик, огроман, голем; необично снажан:* ~ раст, ~ снага, ~ замах.

дӣвовски прил. *на дивовски начин, као див, попут дива:* ~ напредовати.

дӣвојарац, -āрца м зоол. *мужјак дивокозе.*

дӣвокоза ж зоол. *врста преживара* Rupicapra rupicapra *из пор. шупљорожаца, тамномрке боје и са роговима повијеним унатраг, који живи у планинском кршу (обично назив за женку).*

дӣвокозин, -а, -о *који се односи на дивокозу, који припада дивокози; који је као у дивокозе:* ~ кожа, ~ хитрост.

дӣвокозјӣ, -ā, -ē *који се односи на дивокозе, дивокозин:* ~ кожа, ~ скок.

дивот- *први део полусложеница који значи: диводан, диван, изванредан, изванредно урађен:* дивот-дело, дивот-издање, дивот-хартија.

диво̀та ж **1.** *изванредна, задивљујућа лепота, красота; оно што је дивно, чему се човек диви:* ~ предела, ~ призора. **а.** (у атрибутској служби) *диван:* ~ девојка. **б.** (у прилошкој служби) *дивно, лепо.* – Величанствено! Дивота! – Пева, да је дивота слушати га.

дӣвотан, -тна, -о експр. *в. диван.*

дӣвотно̄ст, -ости ж *особина онога што је дивотно, изванредна лепота (физичка или духовна), дивота.*

дӣвскӣ, -ā, -ō *в. дӣвовскӣ.*

дӣвски прил. *в. дӣвовски.*

дѝвче, -ета с (мн. ø; зб. им. дӣвча̄д ж) *дем. и хип. од див; деце дива.*

дӣгестӣвнӣ, -ā, -ō у изр. ~ **тракт** анат. *органи за варење, пробавни органи.*

дигѐстија ж лат. **1.** хем. *растварање, растапање чврстих материја у течности при умереној температури.* **2.** мед. *пробава, варење.*

дѝгестор м лат. хем. *радни сто у хемијској лабораторији изнадког се налази стаклени зид повезан с ексхаустором ради изолације и одвода штетних гасова.*

дигитализа́ција ж *увођење дигиталних уређаја (у телекомуникације).*

дигита̀лис м лат. бот. *напрстак* Digitalis.

дӣгита̄лнӣ, -ā, -ō енгл. *који оперише бројкама, који се заснива на бројкама, који показује стање и др. величине бројкама, бројним вредностима и сл.:* ~ мерач крвног притиска, ~ рачунар, ~ сат, ~ техника.

дигита́ција ж лат. муз. *начин стављања прстију на жице или дирке музичких инструмената, прстомет.*

дӣгитро̄н м (према имену фабрике у Бујама, Истра) *приручна електронска справа за рачунање, мали, џепни рачунар.*

дигнѝте̄т, -éта м лат. *достојанство, част.*

дѝгнитетан, -тна, -о *који има дигнитета, достојанствен.*

дӣгнути (се), -не̄м (се) св. *в. дићи (се).*

дӣгресӣван, -вна, -о *који садржи дигресију, дигресије.*

дӣгресӣвно прил. *правећи дигресије, удаљујући се од основне мисли:* осврнути се ~ на нешто.

дигреси́вно̄ст, -ости ж *особина онога што је дигресивно, прављење дигресија:* ~ приче.

дигрѐсија ж лат. **1.** *удаљавање од основне мисли, теме; одступање, застрањивање:* правити дигресије. **2.** астр. *привидно удаљење, одступање неке планете од Сунца.*

дидактѝзам, -зма м **1.** *поучност у књижевном делу, поучни карактер књижевног дела, дидактичност.* **2.** *склоност за поучавање.*

дида̀ктика ж (дат. -ици) грч. **1.** *грана педагогије која се бави општим законима и задацима наставе, наставним методама и организацијом наставе.* **2.** *поучавање, поука, поучност у књижевним делима; књижевно дело које има поучни карактер:* књижевна ~.

дида̀ктичан, -чна, -о *који је у духу дидактике, који има поучни карактер, поучан:* ~ поезија, ~ књижевност, ~ карактер.

дида̀ктича̄р м **1.** *онај који се бави дидактиком, стручњак из области дидактике.* **2.** *књижевник чија дела имају поучни карактер.*

дида̀ктичкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на дидактику:* ~ метода. **2.** *в. дидактичан:* ~ поезија, ~ књижевност.

дида̀ктички и **дида̀ктично** прил. *на дидактичан начин, у духу дидактике, поучно:* писати ~.

дида̀ктично̄ст, -ости ж *особина онога што је дидактично, поучност.*

дида̀ска̄лије ж мн. грч. *белешке, напомене писца уз текст драме у којима се дају упутства глумцима и редитељима за сценско извођење драме.*

дидитӣ, -ѝја м хем. (понекад и у облику полусложенице дидити-прашак) *врста инсектицида у облику белог праха (назван према енглеском изговору почетних слова формуле* DDT).

дӣе̄дар, -дра м грч. мат. *просторни угао који чине две равни.*

диелѐктрик(ум) м ел. *материја која раздваја два проводника и спречава проток струје између два различито наелектрисана тела; изолатор.*

диелѐктричан, -чна, -о и **диелѐктричкӣ,** -ā, -ō *који раздваја два проводника и спречава проток струје између два различито наелектрисана тела, изолациони:* ~ тело, ~ средство.

диелѐктрично̄ст, -ости ж *својство диелектричних материја, тела.*

дѝзајн м енгл. *узорак, нацрт, дезен примењен на модерно технолошки, индустријски обликоване предмете широке потрошње.*

дизàјнер м *уметник, технолог који се бави дизајном, који пројектује и естетски обликује индустријске производе широке потрошње.*

дизàјнēрка ж *жена дизајнер.*

дизàјнерскӣ, -ā, -ō *који се односи на дизајнере:* ~ одсек, ~ струка, ~ школа.

дизајни́рати, дизàјнӣрāм свр. и несвр. прел. *(на)правити дизајн.*

ди̏залица ж **а.** *направа, уређај, справа за дизање и премештање терета:* ручна ~, бродска ~, окретна ~, грађевинска ~, ~ на чекрк. **б.** *в. лифт.*

ди̏заличāр м *онај који рукује, управља дизалицом.*

ди̏зāње с *гл. им. од дизати (се).* • ~ **тегова** спорт. *спортска, олимпијска дисциплина у којој такмичар настоји да подигне што већи терет (тешке плоче причвршћене на крајевима металне шипке).*

ди̏зати (се), ди̏жēм (се) *несвр. према дићи (се), дигнути (се).*

ди̏зāч, -áча м **1.** *онај који нешто диже, подиже:* ~ терета. **2.** спорт. **а.** *онај који се бави дисциплином дизања тегова.* **б.** *играч у одбојци који подиже лопту саиграчу за смеч(овање).*

ди̏згӣн, -и́на м (обично у мн.) тур. *каиш од узде који се држи у рукама кад се управља коњима, поводац, вођица.* • **држати дизгине у (својим) рукама** *управљати нечим, имати власт, контролу над нечим.* **(ис)пустити, пуштати дизгине (из руку)** *(из)губити власт, утицај; попустити, попуштати у строгости, стези.* **притегнути, притезати, стегнути, стезати дизгине** *строго, оштро поступити, поступати према некоме, завести, заводити строгу дисциплину.*

ди̏здāр, -áра м тур. ист. *чувар улаза у турску тврђаву, заповедник тврђаве.*

ди̏здāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на диздаре.*

ди́зел м *дизел-гориво.*

ди́зел- *први део полусложеница са значењем дизелски:* дизел-гориво, дизел-мотор, дизел-локомотива.

дизѐлāш, -áша м разг. *аутомобил са дизел-мотором.*

ди́зел-гōрӣво с *нафтни производ који служи као гориво за дизел-моторе.*

ди́зēлка и **ди̏зēлка** ж *железничка локомотива с дизел-мотором, дизел-локомотива.*

ди́зел-мòтōр, -óра м техн. *врста мотора са унутрашњим сагоревањем код којег се мешање горива и ваздуха врши у унутрашњости цилиндра (назван по немачком конструктору Р. Дизелу).*

ди́зелскӣ, -ā, -ō *који се односи на дизел-моторе, који се покреће помоћу дизел-мотора:* ~ локомотива, ~ машина.

дизентѐрија ж грч. мед. *заразно обољење дебелог црева проузроковано бактеријама и праћено крвавим проливима, срдобоља,* dysenteria.

дизентѐричан, -чна, -о *који се односи на дизентерију:* ~ епидемија, ~ амеба, ~ болесник.

дизменорéја ж грч. мед. *тешка, болна менструација.*

ди́зна ж нем. техн. *конусно сужена цев (као део неког уређаја, мотора и сл.) у којој се при кретању течности или гаса притисак претвара у брзину или обрнуто (зависно од тога којег је типа);* уп. млазница.

дијабѐтес и **дијабéтес** м грч. мед. *обољење које настаје због поремећеног метаболизма шећера услед смањеног лучења инсулина, шећерна болест.*

дијабѐтичан, -чна, -о *који је оболео до дијабетеса.*

дијабѐтичāр м *онај који болује од дијабетеса, шећераш.*

дијабѐтичāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на дијабетичаре.*

дијабѐтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на дијабетес.*

дијаболѝзам, -зма м *ђаволско дело, ђаволски посао.*

дијабòлик м *в. дијаболичар.*

дијабòличан, -чна, -о и **дијабòличкӣ,** -ā, -ō *ђаволски, сотонски, опак.*

дијабòличāр м *онај који је наклоњен магијском, мрачном, који делује као ђаво, сотона.*

дијабòлички и **дијабòлично** прил. *на дијаболички начин, као дијаболик, ђаволски, сотонски, опако.*

дијабòличнōст, -ости ж *особина онога што је дијаболично.*

дијагнóза ж грч. мед. *утврђивање врсте и карактера болести од које неко болује, на темељу прегледа болесника, утврђивање симптома болести и разних испитивања, претрага:* поставити дијагнозу.

дијагнòстика ж грч. мед. *грана медицине која се бави постављањем дијагнозе према симптомима болести.*

дијагнòстиковати, -кујēм и **дијагностици́рати,** -ѝцӣрāм свр. и несвр. *поставити, постављати дијагнозу; одредити, одређивати, прецизирати помоћу дијагнозе:* ~ болест; ~ узрок смрти.

дијагнòстичāр м *лекар који поставља дијагнозу.*

дијагнòстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на дијагностику и дијагнозу:* ~ испитивање.

дијагонáла ж грч. **1.** мат. *дуж која спаја врхове двају несуседних углова у многоуглу, одн. два несуседна рогља у полиедру.* **2.** *правац, раздаљина која се пружа дијагонално и представља скраћено растојање између два места, два положаја:* ићи по дијагонали.

ди̏јагонāлан, -лна, -о *који представља дијагоналу, који је у правцу дијагонале:* дијагонални пресек, ~ раван, ~ путања, ~ пливање.

ди̏јагонāлно прил. *у правцу дијагонале, по дијагонали, попреко:* ~ пресечен, сервирати лопту ~.

дијагонáлнōст, -ости ж *дијагонална усмереност.*

ди̏јаграм и **дијàграм** м грч. *графички приказ бројчаних вредности и њихових међусобних односа зависности.*

ди̏јаграмскӣ и **дијàграмскӣ,** -ā, -ō *који се односи на дијаграм:* ~ приказ.

дијàдēм, -éма м *в. дијадема.*

дијадéма ж грч. **1.** *круна као знак владарског достојанства.* **2.** *украс у облику круне или венца који жене носе на глави.*

ди̏јāк м грч. ист. **1.** *писар на двору средњовековних владара или властелина, феудалаца.* **2.** *манастирски ђак у средњовековној Србији.*

дијакрѝтичкӣ, -ā, -ō грч. у изр. ~ **знак** *графички знак који се додаје неком слову да би означио његову посебну гласовну вредност, одн. да би га разликовао од другог сличног слова (нпр. квачица или цртица код слова* č, š, ć, ž*).*

дијакрон- *в. дијахрон-.*

дијàлек(а)т, -кта м грч. лингв. *говор неког подручја које се својим особинама (фонетским, морфолошким, лексичким и синтаксичким) одваја и разликује од стандардног, књижевног језика и од других говора; скуп народних говора који имају неке заједничке особине, наречје:* говорити у дијалекту, штокавски ~, кајкавски ~, чакавски ~.

дијàлекатскӣ, -ā, -ō *који се односи на дијалекат, дијалекте:* дијалекатске особине (црте), ~ израз, ~ реч.

дијàлекатски прил. *у дијалекту, дијалектом:* ~ говорити.

ди̏јалектāлан, -лна, -о *в. дијàлекатскӣ.*

дијалектѝзам, -зма м *дијалекатска црта у језику, реч, облик или нека друга језичка црта карактеристична за неки дијалекат.*

дијалѐктика ж грч. **1.** фил. *наука, учење о општим законима кретања и развитка природе, друштва и човековог мишљења (битни саставни део марксистичког назора).* **2.** *вештина у тражењу истине откривањем противречности у противничком мишљењу и побијањем тих противречности; вештина у расправљању и доказивању својих ставова.*

дијалѐктичан, -чна, -о *в. дијалѐктички.*

дијалѐктичāр м **1.** *присталица дијалектике, дијалектичког учења; онај који примењује дијалектику, дијалектички метод.* **2.** *онај који је вешт у расправљању, добар, вешт говорник.*

дијалѐктичāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на дијалектичаре, својствен дијалектичарима.*

дијалѐктичкӣ, -ā, -ō *који се односи на дијалектику, својствен дијалектици, заснован на дијалектици:* ~ поглед на свет, ~ схватање, ~ учење, ~ принцип, ~ материјализам.

дијалѐктички прил. *на дијалектички начин, са становишта дијалектике:* ~ схватати, ~ мислити.

дијалѐктичнōст, -ости ж *особина онога што је дијалектично, што се заснива на дијалектици.*

дијалектòлог м *језички стручњак који се бави дијалектологијом, који проучава дијалекте.*

дијалектолòгија ж грч. *грана лингвистике која се бави проучавањем дијалеката, народних говора.*

дијалектòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на дијалектологију и дијалектологе:* ~ испитивање, ~ рад, ~ карта.

дијалектòлошки прил. *са становишта дијалектологије, у погледу дијалектологије:* ~ занимљив облик.

дијали́за ж грч. **1.** физ. *одвајање колоидних честица у неком раствору од молекула и јона растворене супстанце.* **2.** мед. *в. хемодијализа:* апарат за дијализу.

дијализи́рати, -ѝзӣрāм свр. и несвр. *(из)вршити дијализу:* ~ болесника.

дијàлог м грч. **1.** *разговор између два лица:* водити ~. **б.** *излагање у драмском, књижевном делу у облику разговора; књижевно дело написано у таквом облику:* мајстор у дијалогу.

дијалогизи́рати, -гѝзӣрāм (дијалòгизовати, -зујēм и дијалòгисати, -ишēм) несвр. **1.** *водити дијалог, разговарати у дијалогу.* **2.** (и свр.) *обрадити, обрађивати (књижевни састав) у облику дијалога:* ~ причу, ~ драму.

дијàлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на дијалог, који је начињен, дат у облику дијалога:* ~ облик, ~ форма.

дијàлошки прил. *у облику дијалога:* ~ обрадити.

дијàмант м фр. мин. *најтврђи минерал, један од кристалних облика угљеника, који се употребљава као драги камен или за обраду тврдих материјала.*

дијàмантскӣ (дијàмантнӣ), -ā, -ō *који се односи на дијамант, који је од дијаманта; украшен дијамантом; својствен дијаманту:* ~ сврдло; ~ прстен, ~ игла; ~ сјај.

дѝјамēтар и **дѝјаметар,** -тра м грч. мат. *пречник, промјер.*

дѝјаметрāлан, -лна, -о **1.** *који се односи на дијаметар:* ~ раван. **2.** фиг. *који је потпуно друкчији, различит, супротан, опречан; потпун (када је реч о супротности, разлици):* ~ супротност, ~ разлика, дијаметралне крајности.

дѝјаметрāлно прил. *на дијаметралан начин, потпуно, сасвим (када је реч о супротности, разлици и сл.):* ~ опречан, ~ супротан, ~ различит, ~ се разликовати.

дијапàзōн, -óна м грч. **1. а.** муз. *обим, опсег човечјег гласа или музичког инструмента, распон.* **б.** фиг. *обим, опсег неке активности, способности, могућности и сл.:* ~ нечијих способности. **2.** муз. *метална направа са два крака за давање тона, звучна виљушка.*

дијапòзитӣв м грч.-лат. *фотографска слика (позитив) добијена на провидној подлози (плочи или филму) за приказивање пројекционим апаратом:* ~ на стаклу, колор ~.

дијапрòјектор м *пројектор за приказивање, пројектовање дијапозитива на белом застору (зиду).*

дијаре́ја ж грч. мед. *учестано пражњење црева у облику течне, слузаве, понекад крваве столице, пролив.*

дијàскоп м грч. *апарат, пројектор за пројектовање дијапозитива, дијапројектор.*

дијаскòпија ж грч. мед. *прегледање болесника помоћу просветљавања рендгенским зрацима.*

дијàспора ж грч. *расутост припадника неког народа или верске заједнице у крајевима изван њихове постојбине, расејање:* Срби у дијаспори.

дијаста́за ж грч. хем. *в. амилаза.*

дијàстола ж грч. физиол. *ширење срца које се ритмички измењује са стезањем (систола).*

дијастòличан, -чна, -о *који се односи на дијастолу:* ~ покрет.

дијате́за ж грч. **1.** мед. *урођена склоност организма према одређеним болестима.* **2.** лингв. *једна од основних категорија глаголског значења која се односи на активност, одн. пасивност граматичког субјекта, глаголски род.*

дијате́ка ж грч. *збирка дијафилмова; спремница за њих.*

дијатоме́ја ж грч. бот. *у мн.: ситне једноћелијске алге које лебде у води, алге кремењашице* Diatomaeae *(у јд.: таква алга).*

дијатòмēјскӣ, -ā, -ō *који се односи на дијатомеје.* • ~ **земља** *брашњава бела маса, материја од скоро чистог силицијум-диоксида, која настаје од угинулих дијатомеја.*

дијатòника ж грч. муз. *музички систем који се састоји од тонова поређаних један за другим у размацима од целих степена и полустепена.*

дијатòничкӣ, -ā, -ō *в. дијатонски.*

дијàтōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на дијатонику:* ~ лествица (скала), ~ интервал.

дѝјафилм м *слике које обрађују једну тему снимљене узастопно на филмску траку ради повезаног пројектовања.*

дијафрàгма ж грч. **1.** анат. *мишићави преградни зид који раздваја грудну од трбушне дупље.* **2.** *танки преградни зид, мембрана, опна; уопште преграда, заслон.* **3.** *механичко средство за спречавање зачећа у виду купастог поклопца који се ставља на врх грлића материце.*

дијахрòнија ж грч. **1.** *збивање неких појава у различито време, разновременост.* **2.** лингв. *историјски развој језика; хронолошка условљеност разлика између два језичка стадијума.*

дијахрòнӣјскӣ, -ā, -ō (дијахрòничан, -чна, -о и дијахрòничкӣ), -ā, -ō *који се односи на дијахронију:* ~ развитак језика.

дијахрòнӣјски (дијахрòнички и дијахрòнично) прил. *са дијахронијског становишта, у погледу дијахроније:* посматрати неку језичку појаву ~.

дѝјāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на дијаке.*

дијев- *в. дев-,* **дијел-** *в. дел-,* **дијѐљēње** *в. дељење.*

дије́та ж грч. *одређени начин, режим исхране који прописује лекар ради лечења или очувања здравља:* ~ за мршављење, дијабетичка ~, прописати дијету, бити на дијети, држати дијету.

дѝјетāлан, -лна, -о *који се односи на дијету:* ~ исхрана.

дијета́лац, -лца м *онај који се храни дијетално, који је на дијети.*

дѝјетāлно прил. *на дијеталан начин, придржавајући се дијете:* хранити се ~.

дијѐте *в. дете.*

дијетѐтика ж грч. *наука о правилној исхрани и начину живота корисном за здравље; такав начин исхране, хигијена исхране.*

дијетѐтичāр м *онај који се бави дијететиком, стручњак за дијететику.*

дијѐтетскӣ, -ā, -ō (дијетѐтичан, -чна, -о) *који се односи на дијететику:* ~ препарат, ~ средство, ~ производ.

дијеце́за ж грч. цркв. *црквена област под управом бискупа (ређе епископа), бискупија (епископија), епархија.*

дѝјецезāлан, -лна, -о *који се односи на дијецезу, који припада дијецези.*

ди́ка ж **1. а.** *понос, част:* ~ свог рода, бити ~ за некога, служити (бити) на дику. **б.** *слава, почаст:* српска ~, ~ Немањића. **2.** (и м) нар. *драга, мила особа, драга, драган.* • **збогом дико!** фам. *каже се кад нешто пропадне, кад нечега нема више.*

ди́кин, -а, -о *који припада дики, који се односи на дику (2).*

ди̏кла ж у изр. **што ~ навикла** нар. *како се ко навикне у младости, онако и касније поступа.*

ди̏кобра̄з м зоол. *медитерански глодар* Hystrix cristata, *ноћна животиња биљождер с јаким канџама и црним и белим бодљикама на леђима, бодљикаво прасе.*

дикотиледо́на ж грч. бот. *у мн.: биљке цветнице са два котиледона (клицина листића) у семену* Dicotyledones *(у јд.: таква биљка).*

ди̏ксиленд м енгл. муз. *врста џез-музике и оркестар који свира ту музику, састављен обично од трубе, тромбона, кларинета, клавира, гитаре, баса и удараљки.*

ди̏кта̄т, -а́та м лат. **1. а.** *казивање у перо и дословно бележење нечијих речи, диктирање; текст који неко говори а други записује:* писати по диктату. **б.** *вежба писања по казивању у перо:* писати ~. **2.** *строга заповест, налог да се нешто безусловно изврши; наметнуто мишљење:* покоравати се нечијем диктату, радити по нечијем диктату, прихватити нечији ~.

ди̏кта̄тор м (инстр. -ом) лат. **1.** *онај који неограничено влада, апсолутни господар, апсолутиста; онај који намеће своју вољу и захтева послушност без поговора.* **2.** ист. *владар у старом Риму који је добијао неограничену власт од сената.*

ди̏кта̄то̄рка ж *жена диктатор (1).*

ди̏кта̄то̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на диктаторе, својствен диктаторима:* ~ власт, ~ дух.

ди̏кта̄то̄рски прил. *на диктаторски начин, као диктатор:* владати ~, поступати ~.

диктату́ра ж лат. **1. а.** *владавина, режим диктатора; неограничена власт једне личности, групе или класе у једној држави:* завести диктатуру, укинути диктатуру. **б.** *уопште апсолутистичко, тиранско поступање, самовоља:* завести диктатуру у кући. **2.** ист. *у старом Риму власт, владавина диктатора.* • **~ пролетаријата** пол. ист. *један од облика једнопартијске диктатуре уведене у име пролетаријата у земљама са револуцијом, одн. силом успостављеним социјализмом.*

ди̏ктафо̄н, -а и **дикта̀фо̄н,** -о́на м лат.-грч. *справа, апарат за снимање разговора и његову репродукцију.*

дикти́рати, ди̏ктӣра̄м несвр. лат. **1.** *казивати у перо, говорити реч по реч некоме који то истовремено дословно записује:* ~ пребрзо, ~ слово по слово, ~ писмо. **2. а.** *заповедати; наметати по својој вољи:* ~ некоме услове. **б.** *условљавати, одређивати, налагати.* – Такав став му је диктирала ситуација. Пијаца диктира цене.

ди̏кција ж лат. *начин изговарања гласова, речи и реченица у говору, певању или рецитовању:* имати добру дикцију.

ди̏кцӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дикцију.*

ди̏кцӣјски прил. *у погледу дикције:* ~ исправно.

ди̏л м (мн. ди́лови) енгл. жарг. **а.** *посао (често сумњив, незаконит и сл.).* **б.** *споразум, погодба (обично нечасна, противзаконита и сл.).*

дилата́ција ж лат. *ширење, растезање:* ~ материце.

ди̏латацио̄нӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дилатацију.*

диле́ја ж шатр. *будала.*

диле́ма ж грч. *стање, ситуација у којој се треба одлучити, определити за једну од две или више могућности; недоумица, двоумљење:* бити (наћи се) у дилеми, довести некога у дилему.

ди̏лер м енгл. **а.** *самостални шпекулант на берзама енглеског типа; трговачки посредник.* **б.** *онај који се бави незаконитом куповином и продајом девиза, неке дефицитарне или за увоз забрањене робе, дроге и сл.*

дилѐрисати, -ише̄м несвр. *бавити се незаконитом куповином и продајом дрога, девиза или неке дефицитарне робе, бити дилер.*

дилѐтант м лат. **а.** *онај који се бави неком науком, уметношћу и сл. из личног задовољства а без стручне спреме, аматер, нестручњак; онај који ради нешто нестручно и површно.* **б.** *непрофесионални глумац, аматер.*

дилетанти̏зам, -зма м *бављење неком делатношћу (науком, уметношћу и сл.) ради задовољства и без потребне стручне спреме, аматеризам, нестручност, површност у раду; посао урађен без потребне стручности.*

дилѐтанткиња (дилѐтантица) ж *женска особа дилетант.*

дилѐтантскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дилетанте; нестручан, површан:* ~ друштво; ~ корак, ~ дело.

дилѐтантски прил. *на дилетантски начин, нестручно, површно:* поступити ~, писати ~.

дилѐтантство с *в. дилетантизам.*

дили̏жанса ж фр. *велика затворена кола са коњском запрегом која су служила за превоз путника, поште и робе.*

дили̏жанскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дилижансу:* ~ пошта.

ди̏лӣк м *звук, свирка дипала, гајди и сл., диликање.*

дили̏кати, -а̄м и ди̏личе̄м несвр. *производити нарочите високе тонове, дилик (о свирачу на диплама, гајдама, одн. о диплама, гајдама).*

ди̏ловати, -лује̄м несвр. жарг. *в. дилерисати.*

ди̏лувија̄лан, -лна, -о *који се односи на дилувијум:* ~ доба, дилувијалне животиње.

ди̏лӯвӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дилувиј, дилувијалан.*

ди̏лӯвијум (ди̏лӯвӣј, -ија) м лат. геол. *ледено доба у квартару, плеистоцен.*

ди̏лӯвијумскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дилувијум.*

ди̑љем предл. (с ген.) **1.** *широм, дуж:* ~ града, ~ домовине. **2.** *током, у току:* ~ читаве године.

ди̑љка ж *врста старинске дуге пушке.*

ди̏м м (мн. -ови) **1.** *гасовити производ који настаје при сагоревању нечега, а садржи угљен-диоксид, водену пару, азот и врло ситне честице чађи и пепела који се дижу у ваздух у виду сивкастих облака:* густ ~, сушити месо на диму. **2. а.** *густи облак паре, магле, прашине, снега и сл. који подигне ветар:* ~ (од) прашине, ~ (од) снега. **б.** *испарење, мирис:* ~ (од) печења. **3.** фиг. *нешто привидно, варљиво, нестварно.* **4.** ист. *огњиште, кућа (као пореска јединица).* • **пичкин (пиздин) ~** вулг. *оно што је безвредно, беспредметно, бесмислено, ништа.* **одбијати (извлачити, повлачити** и сл.**) димове** *избацивати дим при пушењу, пушити, пућкати.* **отићи у ~** *нестати, изгубити се, пропасти.* **дај ми један ~** *дај ми да повучем један дим при пушењу.* **увлачити ~** *увлачити у себе дим при пушењу.* **нема дима без ватре** *нема успеха без претходног труда.* **ко се дима не надими, тај се ватре (огња) не нагреје** *да би у нечему успео и уживао, човек мора претходно да се помучи, да поднесе тешкоће.*

дима̀рина ж ист. *в. димница.*

ди̏маст, -а, -о *који је као дим, сличан диму:* ~ боја.

димѐнзија ж лат. **1.** *један од трију праваца простирања неког тела, просторна величина нечега (дужина, ширина и висина).* **2.** мн. **а.** *размере, величина (у физичком смислу):* соба огромних димензија, град великих димензија. **б.** *опсег, размере неке појаве, степен, интензитет развитка нечега:* ~ устанка, попримити фантастичне димензије. **3.** фиг. *начин испољавања односа, стања у коме се нешто налази; правац развоја:* добити нову димензију (о некој појави), унети нову димензију (у нешто). • **четврта ~** 1) фил. *време, временска компонента, простирање у времену (према три просторне димензије).* 2) фиг. *иреалност, апстракција, иреални свет.* **добити, стећи** и сл. **нову димензију** *обогатити се неким новим својством, квалитетом.*

-димензиона̀лан, -лна, -о *други део придевских сложеница са бројем у првом делу сложенице који значи да нешто има онолико димензија колико показује први део сложенице:* дводимензионалан, тродимензионалан.

димензиона́лно̄ст, -ости ж *димензије, пропорције (нечега):* ~ планина.

димензиони̏рати, -о̀нӣра̄м (димензио̀нисати, -ише̄м) свр. и несвр. прел. **а.** *одредити, одређивати димензије нечега, одредити, одређивати величину нечега с обзиром на димензије; (из)градити у утврђеним димензијама:* правилно ~ фудбалско игралиште. **б.** фиг. *да(ва)ти смер, интензитет и сл. развоју нечега:* ~ драмску садржину.

ди̏мије, ди̏мӣја̄ ж мн. тур. **1.** *део женске муслиманске ношње, шалваре са широким ногавицама стегнутим и набраним око чланака.* **2.** *део мушке народне ношње, суknene или чохане панталоне са широким ногавицама суженим испод колена.*

ди̏мијице ж мн. *дем. и хип. од димије.*

ди̏милица ж пчел. *направа у којој се ствара дим за смиривање роја пчела.*

дими̏скија ж ист. *врста старинске криве сабље какве су се некад ковале у граду Дамаску.*

ди̏мити, -ӣм несвр. непрел. и прел. [гл. им. ди̏мље̄ње с] **1.** *избацивати, испуштати дим (о димњаку, одн. машини која производи дим).* **2.** (нешто) *излагати дејству дима; сушити на диму:* ~ стакло, ~ месо. **3.** (нешто или без директног објекта) *избацити дим при пушењу, пушити:* ~ (на) лулу, ~ цигарету. **4.** (и безл.) *в. димити се (а, в).* **5.** фиг. разг. *бежати, давати се у бекство:* ~ уз улицу. ■ **~ се а.** (понекад безл.) *испуштати дим, пушити се (о ономе што сагорева непотпуно или што је захваћено таквим сагоревањем, нпр. о лампи, свећи, згаришту, сену итд.).* **б.** *в. димити (1).* **в.** *испуштати из себе испарење или нешто слично што личи на дим, прашину и сл. (нпр. о морској пучини, бари, ђубришту); дизати се у облику дима, паре (нпр. о прашини итд.).* **г.** *врсти се, ковитлати се (о мислима, осећањима).*

ди̏мић, -а и **ди̏мӣћ,** -ӣћа м *дем. од дим.*

ди̏мљив, -а, -о **1.** **а.** *који се у већој мери дими, пуши:* ~ лампа. **б.** *пун дима, задимљен:* ~ просторија. **в.** *који се осећа на дим, димљен:* ~ месо, димљиве шљиве. **2.** *који је као дим, сличан диму:* ~ магла.

ди̏мљиво прил. *са много дима, испуштајући доста дима:* ~ се пушити, ~ горети.

ди̏мљиво̄ст, -ости ж *особина онога што је димљиво.*

ди̏мнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дим, који је од дима, у коме има дима, пун дима; који испушта дим и сл.:* ~ облак, ~ језик, ~ завеса, ~ собица, ~ цев, ~ оџак.

ди̏мница (димни̏на) ж ист. *средњовековни порез на доходак који је плаћала свака кућа, свако домаћинство с димњаком.*

ди̏мнича̄р м (инстр. -ом и -ем) *онај који чисти димњаке, оџачар.*

ди̏мнича̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на димничаре:* ~ занат, ~ мајстор.

ди̏мнути, -не̄м свр. *повући дим, испустити дим при пушењу.*

ди̏мња̄к м *одвод у виду вертикално озиданог стуба са шупљином у средини или у виду металне цеви изнад огњишта или ложишта, кроз коју излази дим:* фабрички ~, ~ локомотиве, ~ на крову.

ди̏мњача и **ди̏мњача** ж **1.** пчел. *посуда у којој се ствара дим за кађење, омамљивање пчела.* **2.** техн. *комора парног кола у коју доспева дим пре него што се испусти кроз димњак.* **3.** бот. *род једногодишњих коровских зељастих биљака* Fumaria *из ф. макова* (Papaveraceae).

ди̏мњача̄р м *в. димничар.*

ди̏мњача̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на димњачаре, димничарски.*

димња̀чић м *дем. од димњак.*

ди̏мња̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на димњак:* ~ цев.

ди̏моводнӣ, -а̄, -о̄ *који одводи дим:* ~ цев.

димо̀рфан, -фна, -о грч. *који се јавља у два различита облика:* **1.** биол. *код којега се разликују два типа јединки (о врсти).* **2.** мин. *који кристалише у два система:* ~ минерал.

диморфи̏зам, -зма м грч. **1.** биол. *појава када се јединке једне врсте јављају у два различита облика:* полни ~, сезонски ~. **2.** мин. *способност кристализације у два система.*

димо̀рфно̄ст, -ости ж *в. диморфизам.*

ди̏мчина ж *аугм. и пеј. од дим.*

ди̏мчић м *дем. и хип. од дим.*

ди̏мџија м (мн. ж) разг. *страствени пушач, дуванџија.*

ди̂н[1], ди́на м тур. (обично у говору муслимана) *муслиманска вера, ислам; вера уопште.*

ди̂н[2] м грч. физ. *јединица за мерење силе, сила која телу масе од 1 g даје убрзање од 1 cm у секунди.*

ди́на ж нем. геогр. *брежуљак или гребен од покретног, живог песка у пустињи или на морској обали, који настаје наношењем ветра или морских таласа:* пешчана ~.

динами̏зам, -зма м **1.** фил. *схватање, теорија према којој су сила и кретање у основи света постојећег.* **2.** *динамика, динамичност:* музички ~, унутрашњи ~.

динамизи́рати, -и̏зӣра̄м свр. и несвр. прел. *(у)чинити динамичним; довести, доводити у живо, динамичко кретање.*

дина̀мика ж грч. **1.** *бујан развој, живост у развоју неке појаве, живо кретање, мењање, богатство акције; динамичност; променљивост:* ~ живота, ~ развоја, ~ драмске радње, ~ изражавања. **2.** физ. *грана механике која изучава законе кретања тела и сила које га изазивају.* **3.** муз. *део музичке теорије који изучава степеновање јачине тонова и њихове међусобне односе.*

дина̀мит м грч. *врста снажног експлозива који је састављен од нитроглицерола и инфузоријске земље или салитре, дрвене пиљевине, угљена и др. додатака:* разбијати динамитом, ловити рибу динамитом.

динами̏та̄ш, -а́ша м *радник који рукује динамитом, минер; онај који врши диверзије динамитом.*

дина̀митнӣ и **дина̀митскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на динамит, који је од динамита.*

дина̀мичан, -чна, -о **а.** *пун акције и промена, врло жив, бујан, буран:* ~ развој, ~ игра. **б.** *који има у себи јаку покретачку снагу:* ~ средина, ~ друштво, ~ море, ~ фактор.

дина̀мича̄р м *присталица теорије динамизма.*

дина̀мичкӣ, -а̄, -о̄ **а.** *који се односи на динамику:* ~ закон. **б.** *в. динамичан.*

дина̀мично (дина̀мички) прил. *на динамичан начин, живо, снажно, бујно, бурно:* ~ се развијати, ~ се мењати, ~ тећи.

дина̀мично̄ст, -ости ж *особина онога што је динамично; живост, активност, променљивост; покретљивост:* ~ развоја, ~ промена, ~ игре, ~ драме; ~ трупа.

ди̏намо м (мн. с) грч. ел. *генератор истосмерне (једносмерне) електричне струје који ради на принципу електромагнетне индукције; електрични генератор уопште.*

динамо- *први део сложеница и полусложеница које значе нешто у вези са силом:* динамо-машина, динамо-строј, динамометар, динамо-мотор итд.

ди̏намо-маши́на ж ел. *в. динамо.*

ди̏намоме̄тар и **ди̏намометар,** -тра м грч. *направа, справа за мерење силе.*

ди̏намо-мо̀то̄р, -о́ра м и **ди̏намо-турби́на** ж ел. *електрични агрегат, генератор са погонским мотором.*

ди̏на̄р м ар. *основна српска новчана јединица и новчана јединица неких арапских земаља (Ирака, Кувајта, Алжира и др.).* **2.** фиг. *новац уопште, паре:* трка за динаром, гледати све кроз ~, остати без динара. • **без паре и динара** *бесплатно.* **од динара направити пет** *бити врло успешан, промућуран.*

дина́рац, -рца м **а.** *човек динарске расе, динарског етничког или антрополошког типа.* **б.** *становник с подручја планине Динаре, одн. динарског планинског система.* **в.** фиг. *уопште горштачки тип човека, горштак.*

ди̏нарачки прил. *како је својствено динарцима:* ~ одлучан, ~ неуморан.

дина̀рид, -и́да м антроп. *у мн.: варијетет беле расе, посебно раширен у југоисточној Европи и на Балканском полуострву,*

чије су одлике тамна пут, брахикефалност и средњи или висок раст (у јд.: припадник тога расног типа).

динарић м *в. динарчић.*

динарка ж *жена динарске расе, динарског етничког и антрополошког типа.*

-динарка *други део сложеница који значи динарску вредност новца означену првим делом сложенице:* дводинарка, петодинарка, стодинарка.

динароид, -ида м *човек динарског антрополошког типа или са извесним особинама тога типа.*

динарски, -а, -о *који се односи на динар, изражен у динарима:* ~ вредност.

динарски, -а, -о *који се односи на планину Динару, подручје планинског система те планине и на становништво тога подручја:* ~ предео, ~ раса, ~ тип, ~ речитост.

динарчић м *дем. од динар (понекад у еуф. или презр. значењу); ситан новчић уопште.*

династ(а), -е м (мн. -сти) грч. ист. **а.** *владар с наследним правом, монарх, суверен, краљ, цар.* **б.** *феудалац у вазалном односу према краљу.*

династија ж грч. **1.** *владарска породица, лоза; низ, редослед владара из исте породице, лозе:* хабзбуршка ~, ~ Немањића, ~ Обреновића, ~ Карађорђевића. **2.** подр. *породица повлашћених.*

династијски, -а, -о *који се односи на династију, династички:* династијске борбе.

династичан, -чна, -о **1.** (одр.) *в. династички.* **2.** *одан, лојалан династији.*

династичар м *присталица, привржекик неке династије; монархиста.*

династичарство и **династичарство** с *оданост, приврженост династији.*

династички, -а, -о *који се односи на династију:* ~ човек, династички интереси, династичке борбе.

династичност, -ости ж *оданост, приврженост некој династији:* ~ скупштине.

дингач м агр. *врста црног грожђа с полуострва Пељешца; вино од тога грожђа (названо по селу Дингаче).*

динго м (мн. дингоси) зоол. *аустралијски дивљи пас црвенкастосмеђе боје* Canis dingo, *који живи у чопорима.*

диносаур(ус) м грч. пал. *у мн.: ред изумрлих големих копнених гмизаваца из мезозоика* Dinosauria *(у јд.: такав гмизавац).*

динстати, -ам (динстовати, -тујем) несвр. нем. прел. *справљати јело кувајући га истиха са мало воде и масноће у поклопљеном суду, пирјанити.*

диња ж бот. и агр. *једногодишња врежаста зељаста биљка* Cucumis melo *из ф. бундева* (Cucurbitaceae), *која рађа сочне слатке ароматичне плодове; плод те биљке.* • **шта зна свиња шта је диња** *каже се ономе (или за онога) који не зна да цени вредно јело, неки специјалитет или уопште нешто вредно, лепо, квалитетно.*

дињар м *одгајивач и продавац диња.*

дињаст, -а, -о *који је налик на дињу:* ~ глава, ~ капа.

дињин, -а, -о *који се односи на дињу, који је од диње:* ~ семе, ~ кора.

дињица ж *дем. од диња.*

дињиште с *земљиште на коме се гаје или су се гајиле диње.*

дио *в. део,* **диоб-** *в. деоб-.*

диогенски, -а, -о *који је као у Диогена (грчког филозофа који је живео у бурету), који не придаје значај материјалним добрима.*

диогенски прил. *као Диоген, веома скромно:* живети ~.

диода ж грч. ел. *електронска цев са две електроде (катодом и анодом), која двосмерну струју исправља у једносмерну.*

диоксид м грч. хем. *у мн.: анорганска једињења једног атома неког елемента са два атома кисеоника, двоструки оксиди (у јд.: такво једињење):* угљеников ~, сумпорни ~.

дион- *в. деон-.*

дионизије ж мн. грч. ист. *свечаности у славу грчкога бога Дионизија, бахналије.*

дионизијевски, **дионизијевски** и **дионизијски**, -а, -о *који се односи на култ грчког бога Дионизија, пун животне радости; распојасан, разуздан, раскалашан:* ~ светковине, ~ пијанке.

дионизијевски, **дионизијевски** и **дионизијски** прил. *на дионизијевски, дионизијски начин, са пуно животне радости; распојасано, разуздано, раскалашно:* ~ се веселити.

диоптер м грч. *справа, уређај за визирање удаљених предмета који се састоји од окулара (плочица с малом рупом) и објектива (отвор са укрштеним нитима).*

диоптрија ж грч. **а.** физ. и мед. *јединица за мерење јачине преломне моћи сочива (обично код наочара); јединица за мерење степена поремећаја вида (кратковидости и далековидости):* велика ~, мала ~. **б.** фиг. *начин виђења, посматрања, гледиште.*

диорама ж грч. *панорамска слика на провидној основи која игром и рефлектовањем светлости дочарава мењање, покрет (нпр. залазак сунца), претеча кинематографа, а сада се користи у позоришту.*

дипл. скраћ. *дипломирани:* ~ инжењер.

дипла̄р м **а.** *свирач у дипле.* **б.** *онај који прави дипле.*

дипларски, -а, -о *који се односи на дипларе.*

диплати, -ам несвр. *в. диплити.*

дипле, дипала (дипли) ж мн. грч. *народни древни музички дувачки инструмент са две цеви, од којих једна има шест, а друга две рупице.* • **дувати (свирати, диплити, ударати** и сл.) 1) **у нечије дипле** *пристајати уз некога, бити под нечијим утицајем; радити у нечију корист.* 2) **у друге дипле** *мењати своје мишљење, држање.* **то су друге** ~ *то је нешто друго, то је друга ствар.*

диплити, -им несвр. непрел. [гл. им. диплење с] **1.** *свирати у дипле.* **2.** фиг. пеј. *говорити којешта, брбљати, блебетати.* • ~ **друкчије** *мењати свој став, мишљење, говорити о нечему на други начин.*

дипленӣ, -а, -о *који се односи на дипле.*

диплице ж мн. *дем. и хип. од дипле.*

диплодок(ус) м грч. пал. *врста џиновског диносаура.*

диплома ж грч. **а.** *сведочанство о положеном завршном испиту на високим и др. школама; документ којим се признаје одређени стручни степен, ранг у струци:* ~ из медицине, докторска ~, добити (стећи) диплому. **б.** *документ којим се потврђује да је некоме додељено неко признање, одликовање:* похвална ~. **в.** ист. *свечани владарски указ којим се додељују нека права или повластице појединцима, повеља.*

дипломат(а), -е м (мн. -ти м и -те ж) **1.** *особа која се бави дипломатијом, дипломатском службом.* **2.** фиг. *довитљив човек, вешт у опхођењу с људима, човек који спретно и смишљено спроводи своје намере.*

дипломатизирати, -изирам несвр. непрел. *бавити се дипломатијом, водити дипломатске разговоре; вешто, спретним опхођењем са другима заступати одређене интересе.*

дипломатија ж грч. **1.** *грана политике која се бави спољнополитичким пословима, односима између држава; вештина вођења спољнополитичких послова ради обезбеђења интереса своје земље.* **2.** *вешто, спретно настојање да се неко придобије за нешто.* **3.** *званични органи једне државе који се баве односима са другим земљама, чиновници, службеници који се баве дипломатским пословима.*

дипломатика ж *помоћна историјска наука која се бави проучавањем повеља и других службених докумената, испрaва с правног и историјског становишта.*

дипломатисати, -ишем несвр. непрел. *в. дипломатизирати.*

диплома̀тичан, -чна, -о *који се односи на дипломате, дипломатски.*

диплома̀тича̄р м *онај који се бави дипломатиком; познавалац дипломатике.*

дипло̀маткиња ж *женска особа дипломата.*

дипло̀матскӣ, -а̄, -о̄ (диплома̀тичкӣ, -а̄, -о̄) *који се односи на дипломате и дипломатију; својствен дипломатима:* ~ кор, ~ службеник, ~ служба, ~ мисија; ~ одговор.

дипло̀матски прил. **а.** *на дипломатски начин, као дипломата, врло вешто:* говорити ~, поступити ~. **б.** *дипломатским путем, преко дипломатије:* решити несугласице ~.

дипло́мац, -мца м *студент или ђак који је пред дипломским испитом или га је пре кратког времена положио.*

дипло̀мира̄нӣ, -а̄, -о̄ *који је дипломирао, који је положио дипломски испит:* ~ правник, ~ економист.

дипломи́рати, -о̀мӣра̄м свр. (несвр.) прел. (нешто или без исказаног објекта) *положити (полагати) завршни, дипломски испит:* ~ право, ~ на медицинском факултету.

ди̏пло̄мскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на диплому и дипломирање:* ~ испит, ~ рад.

ди̑птих м грч. **1.** ум. *слика из два дела који се могу склопити; дводелна уметничка композиција уопште.* **2.** ист. *две дрвене, металне и сл. плочице на преклапање, изнутра обложене воском, које су у античко доба служиле за писање.* **3.** *уопште два идејно повезана дела, нпр. две песме, два рељефа и сл.*

ди́рати, ди̑ра̄м несвр. прел. (непрел.) **1. а.** *додиривати, дотицати прстима или неким предметом (некога, нешто); узимати у руке (нешто):* ~ цвеће, ~ (у) жице, ~ чаше, ~ пса, ~ нож. **б.** *долазити у непосредни додир с нечим, бити у непосредном додиру с нечим, дотицати.* – Гране су дирале прозоре. **в.** фиг. *дотицати се (у разговору, излагању) неког питања, неке теме:* ~ у неко питање, ~ у неку тему. **г.** *узимати нешто од хране или пића, прихватати се хране или пића.* – Цео дан није дирала јела. **д.** *узимати, односити, присвајати (нешто):* ~ туђе, ~ новац. **ђ.** (обично одрич.) *интервенисати у нечему (у неком тексту, саставу), мењати, преправљати.* – У томе рукопису не треба ништа дирати. **2. а.** *мешати се у нешто (у нечија права, интересе и сл.); наносити штету нечему, крњити, нарушавати:* ~ у интересе народа, ~ у нечија осећања, ~ у веру, ~ (у) светињу, ~ у мит, ~ успомене. **б.** *узнемиравати; нападати, прогањати:* ~ дете, ~ у рају. **в.** *задиркивати, задевати, пецкати:* ~ девојке, ~ некога за студије. **3.** фиг. *остављати неки утисак (на некога), доимати се (некога); изазивати непријатан осећај (код некога), вређати (некога).* – То ме је дирало непријатно. **б.** *изазивати (код некога) јака осећања, тронутост, изазивати саосећање, самилост, гануће, потресати, узбуђивати:* ~ нечију душу, ~ срце, ~ читаоца. – Дирала га је судбина несрећника. ■ **~ се 1.** *уз. повр. од дирати (1а, б, 2в).* **2.** *узнемиравати, задиркивати некога, не остављати друге на миру.* – Не дирај се! Остави ме на миру. • **~ (некога) у срце (у душу, у живац)** *изазивати код некога врло јака осећања, потресати.*

ди̏рек м тур. *стуб (обично дрвени) који служи као подупирач, ослонац и сл.:* везати за ~.

ди̏рект[1] м спорт. *ударац у боксу који се изводи право спреда, испруженом руком; слободан ударац у ногомету.*

ди̏рект[2] прил. лат. разг. *в. директно:* рећи некоме нешто ~.

ди̏ректан, -тна, -о лат. **1. а.** *који се врши, остварује непосредно, без посредника, непосредан:* ~ ударац, ~ контакт, ~ погодба, ~ изјава. **б.** *који се врши управо у тренутку кад се нешто збива, догађа, изравн:* ~ телевизијски пренос (утакмице и др.). **в.** (о транспортној вези или превозном средству) *којим се може стићи без мењања превозног средства, без скретања с нормалног правца:* ~ веза, ~ линија, ~ воз, ~ пруга. **г.** (о сродству, одн. сродницима) *који је преко крвних (а не женидбених) веза, крвни; који је по мушкој линији:* ~ линија, директни сродници, ~ потомак. **2.** *који одговара нечем у потпуности, прави; непосредан; јасан:* ~ потврда (нечега), ~ утицај, ~ израз (нечега), ~ сметња, ~ последица (нечега). **3.** *који говори, наступа без увијања, отворено, отворен:* бити врло ~.

директи́ва ж лат. **1. а.** *упутство, смерница за рад, инструкција (обично вишег органа власти нижем органу):* издати директиву, поступати према директиви. **б.** вој. *војна заповест за извршење неког задатка, војног дејства:* издати директиву. **2.** *правац деловања, развоја:* директиве музичког развоја, директиве америчке политике.

ди̏ректӣван, -вна, -о *који је у вези с директивом, који даје директиву:* ~ команда, ~ одлука.

ди̏ректно прил. **1. а.** *на директан начин, непосредно:* ~ упитати некога, ~ утицати на нешто. **б.** *управо у тренутку кад се нешто збива, догађа:* ~ преносити (утакмицу), ~ емитовати. **в.** *без мењања превозног средства, без скретања са нормалног правца:* путовати ~, саобраћати ~. **г.** *по мушкој наследној линији:* водити порекло ~ од некога. **2.** *у потпуном, правом смислу, у потпуној мери, сасвим, начисто, управо; изричито, дословно.* – То директно значи...

ди̏ректно̄ст, -ости ж *особина онога што је директно, непосредност, изравност.*

ди̏ректор м лат. *особа која управља, руководи неким предузећем или установом, управитељ:* ~ банке, ~ гимназије, генерални ~, финансијски ~.

дире̏кто̄ријум (дире̏кто̄рӣј, -ија) м **1.** *врховно управно тело, управни орган неког предузећа или установе, директорски колегијум.* **2.** ист. *тело извршне власти састављено од пет чланова, које је управљало Француском од 1795. до 1799. године; период његове владавине.* **3.** инф. *каталог датотека, фајлова на рачунарском диску, обично у виду стабла које се грана.*

директо̀рица и **ди̏ректо̄рка** ж **1.** *жена директор, управитељица.* **2.** *директорова жена.*

ди̏ректоровати, -рује̄м несвр. *управљати, руководити нечим као директор.*

ди̏ректорскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на директоре.*

ди̏ректорски прил. *на начин директора, као директор:* ~ поступати.

ди̏ректо̄рство с *дужност, служба директора; положај, звање директора.*

директо̀рчић м *дем. и ир. од директор.*

директри̏са ж фр. **а.** мат. *в. водиља (4а).* **б.** геол. *линија која показује главни правац пружања бора на површини, ос боре.*

дире̏кција ж лат. *управа, руководство неког предузећа или установе са директором на челу; зграда или просторија у којој се налази та управа:* ~ пошта, ~ речне пловидбе, главна ~.

дире̏кцӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дирекцију.*

ди̏речић м *дем. од дирек.*

дири̏гент м лат. **1.** *уметник музичар који управља инструменталним или вокалним ансамблом.* **2.** фиг. *онај који заповеда, наређује, управљач, усмеривач (нпр. неке политичке акције).*

дири̏гентскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на диригенте:* ~ палица.

ди̏ригова̄н (дири̏гӣра̄н), -а, -о *којим се дирогује, који се изводи по плану и налогу неке више, централне власти:* ~ пројектил, ~ привреда, ~ штампа.

ди̏риговати, -гује̄м (дириги́рати, -ѝгӣра̄м) несвр. лат. **1.** *управљати извођењем музичког дела одређеним покретима руку, дајући такт извођачима:* ~ оркестром. **2.** фиг. *уопште управљати, владати:* ~ нечијим радом.

дирижа́бл м (ген. мн. -ба̄ла̄) фр. *ваздушна лађа, аеростат испуњен водоником или хелијумом и снабдевен мотором за управљање.*

ди̏рӣнчити, -ӣм несвр. непрел. [гл. им. ди̏рӣнче̄ње с] *радити тежак, напоран посао, ринтати, издирати.*

ди̑рка ж (дат. ди̑рци; ген. мн. ди̑ркӣ) **1.** *покретна плочица, дугме и сл. на клавијатури, тастатури неких музичких инструмената (хармонике, клавира итд.), типка.* **2.** мат. *права која додирује криву линију у једној тачки, тангента.*

ди̏ркало с (м) (мн. с) *особа која воли да дира, задиркује некога, задиркивало.*

ди̏ркати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: дирати (се).*

ди̏рљив, -а, -о *који изазива тронутост, саосећање, ганутљив; који изазива јака осећања, узбудљив:* ~ сусрет.

ди̏рљиво прил. *на дирљив начин, ганутљиво; узбудљиво, потресно:* ~ описати.

ди̏рљиво̄ст, -ости ж *особина онога што је дирљиво, ганутост, тронутост:* ~ сусрета.

ди́рнути (се), ди̑рне̄м (се) и **ди̏рнути (се),** -не̄м се *свр. према дирати (се).* • ~ **у живац (у срце, у душу)** *изазвати (код некога) врло јако (обично болно) осећање, тронути, потрести.*

ди̑рнӯто и **ди̏рнӯто** прил. *узбуђено, тронуто, гануто.*

ди̏с с непром. муз. *тон „де" повишен за половину тона.*

дис-[1] грч. *префикс у сложеницама који значи негацију основне речи:* дисхармонија, диспропорција.

дис-[2] лат. *префикс у сложеницама који значи раздвајање, распадање и сл., раз-:* дисимилација, дисперзија.

ди̏са̄ј м **1.** *један удисај и издисај ваздуха при дисању; удисање и издисање ваздуха, дисање:* неколико дисаја, удисати дубоким дисајем, чути нечији ~, губити ~. **2.** фиг. *тихи шум (шумови) у природи (пиркање, ћарлијање ветра, свеж дах):* ~ мора, ~ ноћи, ~ реке.

ди̏са̄јнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дисај, на дисање, који служи за дисање:* дисајни органи, дисајни процес.

ди̏сакорд м лат. муз. *нескладан, дисхармоничан акорд, нескладно звучање више звукова.*

ди̏сако̄рдан, -дна, -о *дисхармоничан, нескладан (о звуцима).*

ди́салица ж *маска за подводно дисање.*

ди́са̄ње с *гл. им. од дисати.* • **вештачко** ~ *изазивање дисања нарочитим покретима (притискивањем грудног коша, удисањем ваздуха директно у уста итд.) када је природно дисање престало.*

ди́сати, ди̑ше̄м несвр. непрел. **1.** *увлачити чист ваздух (кисеоник) у организам и избацивати нечист (угљен-диоксид) кроз уста, нос или на други начин (о живим бићима):* ~ дубоко, ~ убрзано, ~ испрекидано. **2.** *живети, постојати; показивати знаке живота.* **3.** фиг. **а.** *бити испуњен, прожет, надахнут (нечим), одисати (нечим):* ~ слободарским духом, ~ свежином младости. **б.** *мислити, осећати:* ~ друкчије, ~ за општу потребу. • ~ **на шкрге** *дисати отежано.* **знати како неко дише** *добро познавати некога.*

дисерта́ција ж лат. *научна расправа, студија која се подноси универзитету или некој другој научној установи ради стицања звања доктора или неког др. научног степена, докторска теза:* одбранити дисертацију.

диси̏дент м лат. *онај који се издвојио или иступио из неке политичке, верске, идеолошке и сл. организације, странке и сл. због неслагања с мишљењем, ставом већине.*

дисидѐнткиња ж *жена дисидент.*

диси̏дентскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дисиденте.*

диси̏дентски прил. *на дисидентски начин, као дисиденти.*

дисидѐнтство с *дисидентски став, дисидентско држање.*

дисимила́ција ж лат. (супр. асимилација). **1.** биол. *процес разлагања органских једињења у организму при којем се ослобађа енергија потребна за функционисање органа.* **2.** лингв. *раједначавање, промена једнога од двају једнаких или сродних гласова који се налазе један близу другога (нпр.* љ – њ *у* некњ. оделење *ум.* одељење): ~ самогласника.

ди̏симилационӣ (дисимила́ци̑јскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на дисимилацију:* ~ процес.

ди̏симиловати (се), -лује̄м (се) (дисимили́рати (се), -и̏лӣра̄м (се)) свр. и несвр. *разједначи(ва)ти се, претворити се, претварати се у нешто друго (нпр. о гласовима).*

ди̏сјунктӣван, -вна, -о лат. **1.** лог. *који повезује две међусобно опречне и искључујуће алтернативе, поставке; супротан, опречан:* ~ суд, ~ закључак, дисјунктивни појмови. **2.** лингв. *који садржи две могућности које искључују једна другу, раставни; који указује на такав однос:* ~ реченица; дисјунктивни везник.

дисју̀нкција ж лат. **1.** *растављање, раздвајање, искључење; супротност, противност.* **2.** лог. *повезивање двеју међусобно искључујућих, супротних изјава, поставки са „или", „или".*

ди̏ск м (мн. -ови) грч. **1. а.** спорт. *спортски реквизит тањирастог облика (од метала и дрвета) за бацање у даљину:* бацати ~. **б.** *пљосната округла плоча уопште (нпр. грамофонска плоча, обојена округла плоча за давање сигнала на железничким станицама, метални округли котур на који се ставља хлеб ради посвећења итд.).* **в.** *округла плоча с магнетским слојем за похрањивање, ускладиштење података;* уп. дискета. **г.** *округла површина, колут (сунца, месеца и сл.); уопште оно што својим обликом подсећа на диск (1а):* ~ сунца, ~ месеца, пламени ~. **2.** анат. *округла плочица од хрскавице и везивног ткива између два пршљена и др.,* discus intervertebralis. • **компакт(ни) диск (CD)** *магнетни медиј у виду мање грамофонске плоче за смештај рачунарских програма, докумената, музике и др.*

ди̏скант м лат. муз. **1.** *највиши вокални глас (обично дечји) који је на горњој граници регистра тенора, одн. сопрана; највиши инструментални регистар.* **2.** *један од најједноставнијих и најранијих средњовековних вишегласних облика.*

ди̏ска̄ћ, -а́ћа м жарг. *диско-клуб.*

дисквалифи̏ка̄торскӣ, -а̄, -о̄ *потцењивачки, омаловажавајући:* ~ став.

дисквалифика́ција ж лат. **1.** спорт. *искључење из такмичења појединаца или екипе због прекршаја спортских правила.* **2.** *проглашење појединца или установе недостојним и неспособним за нешто.*

дисквали̏фи̏ковати и **дисква̀лификовати,** -кује̄м (дисквалифици́рати, -и̏цӣра̄м) свр. и несвр. лат. **1.** спорт. *казнити, кажњавати забраном даљег наступања у такмичењима (због прекршаја спортских правила).* **2.** *(у)чинити неспособним (за нешто), недостојним (нечега), прогласити, проглашавати неспособним (за нешто), недостојним (нечега), обезвредити, обезвређивати.* ■ ~ **се** *(у)чинити се неспособним (за обављање неких послова); (из)губити поверење у себе.*

дискѐта ж енгл. *мања равна плоча с магнетским слојем која се користи за ускладиштавање мањих количина информација које користи компјутер.*

ди̏ско м жарг. **1.** (обично у изр. **диско музика**) *врста рок музике са живим, јаким ритмом.* **2.** (обично у изр. **диско клуб**) *место, клуб у коме се окупља омладина да се забавља слушајући музику и плешући; дискотека.*

диско̀бол м грч. *бацач диска (који је био чест мотив у античким ликовним уметностима).*

диско̀граф м *онај који се бави дискографијом.*

дискогра̀фија ж грч. *делатност снимања и издавања грамофонских плоча и касета.*

диско̀графскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на снимање грамофонских плоча и касета:* ~ кућа, ~ компанија.

ди̏сконт м итал. **1.** банк. *камате одрачунате од дана куповине менице до дана доспећа (које се одбијају од меничне суме код менице искупљене пре рока), есконт.* **2.** *попуст на уобичајену цену нечега.* **3.** разг. *продавница, радња у којој се продаје роба са дисконтом (2):* ~ пића.

дисконтинуи̏те̄т, -е́та м *испрекиданост, неповезаност.*

ди̏сконтнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дисконт:* ~ стопа, ~ продаја.

ди̏сконтовати, -тује̄м (дисконти́рати, -о̀нтӣра̄м) свр. и несвр. *исплатити, исплаћивати или откупити, откупљивати меницу, чек и сл. пре рока доспећа, уз одбитак дисконта.*

дископа̀тија ж грч. мед. *обољење изазвано прикљештењем нерва између кичмених пршљенова.*

дискорда̀нтан, -тна, -о **1.** *неправилно, нескладно распоређен, померен:* дискордантни слојеви. **2.** *нескладан, несагласан, дисонантан:* дискордантни тонови.

дискорда̀нтно прил. **1.** *неправилно распоређено, померено:* ~ лежати (о слојевима). **2.** *нескладно, несагласно, дисонантно:* ~ звучати.

дискорда̀нтно̄ст, -ости ж *особина онога што је дискордантно, неправилан распоред, помереност; несклад, нѐслагање.*

дискорда̀нција ж лат. **1.** геол. *неслагање између два слоја, поремећеност слојева.* **2.** *несклад, несагласност:* ~ тонова.

ди̏скос м грч. *в. диск.*

дискоте́ка ж грч. **1.** *збирка грамофонских плоча, аудио касета и компакт дискова.* **2.** *место, локал где се окупљају млади да се забаве уз музику са грамофонских плоча, касета и компакт дискова.*

дискредита́ција ж *губитак поверења, дискредитовање.*

дискрѐдитовати, -тује̄м (дискредити́рати, -ѝтӣра̄м) свр. и несвр. *(у)чинити, утицати да неко изгуби поверење и углед, (с)рушити, оспорити, оспоравати ауторитет некоме, унизити, унижавати, озлогласити, озлоглашавати.* ■ ~ **се** *изгубити поверење, углед због својих поступака.*

дискрепа̀нтан, -тна, -о *нескладан, различит, противречан.*

дискрепа̀нтно прил. *нескладно, различито, противречно.*

дискрепа̀нтно̄ст, -ости ж *особина онога што је дискрепантно, дискрепанција, нескладност, различитост, противречност.*

дискрепа̀нција ж лат. фил. *несклад, несугласје, разилажење у мишљењу, противуречност.*

ди̏скретан, -тна, -о лат. **1. а.** *који уме да чува тајну, поверљив:* ~ човек. **б.** *који се чува у тајности, који се врши тајно, скривено:* ~ служба. **2. а.** *уздржљив у поступцима и говору, пун обзира, обазрив, смотрен, пажљив, увиђаван:* ~ човек **б.** *одмерен, ненаметљив:* ~ примедба. **в.** *који се не истиче, једва видљив, неупадљив, ненаметљив:* ~ светлост, ~ шминка, ~ осмех, ~ реклама, ~ пропаганда. **3. а.** *који се може издвојити из целине, издвојив, одвојив:* дискретне честице. **б.** *који се може делити на одвојене делове, дељив:* дискретни простор, дискретни робни производ.

ди̏скретно прил. *на дискретан начин, уздржљиво, ненаметљиво; поверљиво:* ~ се насмејати, ~ рећи некоме нешто, ~ помагати некога.

ди̏скретно̄ст, -ости ж *особина онога који је дискретан, онога што је дискретно:* **1.** *дискреција, уздржљивост, поверљивост.* **2.** *издвојеност; дељивост.*

дискрѐција и **ди̏скре̄ција** ж лат. *уљудно чување туђих тајни, интимности, поверљивост; уздржљивост; обзирност, увиђавност.*

ди̏скрецио̄нӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који обезбеђује дискрецију, тајност, поверљивост:* ~ кулиса. **2.** правн. *који се руководи начелом одлучивања по сопственом нахођењу:* ~ право, ~ власт.

дискримина̀нта ж мат. *израз под кореном у квадратним једначинама од кога зависи да ли ће корени у општем решењу бити реални или комплексни.*

дискримѝна̄тор м ел. *уређај за демодулацију радио-таласа с фреквентном модулацијом:* фазни (фреквенцијски) ~.

дискримѝна̄то̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дискриминацију:* ~ закон, ~ пропис, ~ политика.

дискримина́ција ж лат. *ограничавање, оспоравање права које некоме припадају; прављење неоправданих разлика међу људима (расних, националних, верских, социјалних и др.), довођење, стављање у неравноправан положај према другима, обесправљивање:* расна ~, верска ~.

ди̏скриминацио̄нӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дискриминацију:* ~ поступак, ~ политика.

дискримѝнисати, -ните̄м (дискримини́рати, -мѝнӣра̄м) свр. и несвр. прел. *(из)вршити дискриминацију, лишити, лишавати некога оних права која припадају другима, довести, доводити у неравноправан положај, обесправити, обесправљивати.*

ди̏скурзӣван, -вна, -о лат. фил. и лог. *који се изводи, добија помоћу разума, мисаоног закључивања, логички, појмовни:* ~ мишљење, ~ закључак.

ди̏скурзӣвно прил. *на дискурзиван начин, логички.*

ди̏скурс м лат. **1.** *већа смисаоно повезана, организована целина речи, текста (већа од реченице).* **2.** *начин, стил излагања с обзиром на тему, подручје, делокруг делатности:* политички ~, научни ~. **3.** *разговор, говор, излагање.*

ди̏скӯсија и **диску̀сија** ж лат. *расправа, расправљање, претресање неког питања изношењем различитих ставова, расправа, дебата:* жива ~, отворити дискусију, ставити на дискусију, водити дискусију. • **бити ван (изван) сваке дискусије** *бити потпуно јасно, очито, несумњиво, непобитно; не долазити у питање.* **о томе нема дискусије** *то је потпуно јасно, очито.*

ди̏скусио̄нӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дискусију:* ~ састанак.

ди̏скус-хѐрнија ж мед. *испадање диска између кичмених пршљенова.*

ди̏скутабӣлан, -лна, -о фр. *о којем се може дискутовати, расправљати, који се може оспоравати, споран.*

дискутаби́лно̄ст, -ости ж *особина онога што је дискутабилно.*

диску̀тант м лат. *онај који учествује у дискусији.*

диску̀танткиња (диску̀тантица) ж *она која учествује у дискусији.*

ди̏скутовати, -тује̄м (дискути́рати, -у̀тӣра̄м) несвр. лат. *учествовати у дискусији, расправљати (о нечем), претресати (нешто):* ~ о политици.

ди̏ск-џо̀кеј, -е́ја м енгл. *особа која бира и пушта грамофонске плоче, траке и компакт дискове у диско-клубовима, на радију и телевизији уз пропратни коментар.*

дислока́ција ж лат. **1. а.** вој. *размештај трупа на некој територији.* **б.** *размештај, распоређивање уопште:* ~ индустријских постројења. **2.** геол. *померање, поремећај геолошких слојева због набирања тла.* **3.** мед. *ишчашење, угануће:* ~ зглоба.

ди̏слокацио̄нӣ (дислока́цӣјскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на дислокацију:* ~ потрес, ~ карта.

дисло̀цӣра̄но̄ст, -ости ж *положај, стање онога што је дислоцирано.*

дислоци́рати, -о̀цӣра̄м свр. и несвр. прел. *(из)вршити дислокацију, разместити, размештати; померити, померати:* ~ коњицу, ~ игралишта.

дисона̀нтан, -тна, -о **а.** муз. *који звучи непријатно, несагласно, нескладан, несугласан (о тоновима).* **б.** фиг. *уопште несагласан, нескладан:* дисонантни ставови.

дисона̀нтно прил. *на дисонантан начин, нескладно, неусаглашено:* ~ звучати.

дисона̀нца ж лат. муз. *сазвучје које изазива утисак несклада, несклад тонова, нехармоничан акорд.*

дисона̀нција ж *в. дисонанца.*

дисони́рати, -о̀нӣра̄м свр. и несвр. непрел. *нескладно (за)звучати, бити у нескладу (о тоновима).*

дисоција́ција ж лат. **1.** *раздвајање, растављање, растурање:* ~ племена. **2.** псих. *недостатак способности повезивања мисли, одсуство сећања, заборавност.* **3.** хем. *распадање, разлагање молекула елемента на његове саставне делове под утицајем електричне енергије, топлоте и сл.:* електролитичка ~.

дисоци́рати, дисо̀цӣра̄м свр. и несвр. непрел. **1.** псих. *прекинути, прекидати асоцијативно повезане појаве, процесе.* **2.** хем. *раставити, растављати, разложити, разлагати.* ■ ~ **се** *раставити се, растављати се, разложити се, разлагати се.*

диспа̀нзе̄р, -е́ра м фр. *здравствена установа за амбулантно лечење, контролу здравственог стања болесника и сузбијање појединачних најраширенијих болести (туберкулозе, венеричних болести):* антитуберкулозни ~, дечји ~, ~ за мајку и дете.

диспа̀нзе̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на диспанзер.*

ди̏спара̄тан, -тна, -о лат. *потпуно различит од нечег другог, неспојив, опречан:* диспаратни циљеви, диспаратни типови.

ди̏спара̄тно прил. *потпуно различито, неједнако, опречно.*

диспара́тно̄ст, -ости ж *особина онога што је диспаратно, потпуна различитост, неспојивост, опречност.*

диспари̏те̄т, -е́та м лат. *одсуство паритета, разлика, неједнакост (по вредности) између двеју ствари или појава, неподударност, несагласност:* ~ цена.

диспѐпсија ж лат. мед. *отежано варење због поремећаја функције желуца и црева,* dyspepsia.

ди̏сперговати, -гује̄м (дисперги́рати, -ѐргӣра̄м) свр. и несвр. *распрши(ва)ти, растурити, растурати; растворити, растварати:* дисперговaна светлост, дисперговaна материја.

ди̏сперзӣван, -вна, -о **1.** *који има својства дисперзије, који се распршује.* **2.** *који се односи на дисперзију, дисперзни:* ~ смеса.

диспѐрзија ж лат. **1.** физ. (обично у изр. ~ **светлости**) *расипање беле сунчеве светлости при преласку из једне средине у другу које настаје због различитог индекса преламања светлости, при чему настаје спектар боја.* **2.** *уопште расипање, растурање:* ~ хица. **3.** хем. *смеса која настаје распршивањем једне или више материја у некој другој материји, у облику ситних честица (нпр. дим, пена, отопина, емулзија, аеросол, магла итд.).*

ди̏сперзионӣ (диспѐрзӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на дисперзију.*

ди̏сперзнӣ, -ā, -ō *који се односи на дисперзију, који има својства дисперзије (3):* ~ фаза, ~ средство.

ди̏спечер м енгл. *оперативни службени радник који врши непосредну расподелу послова, материјала, електричне енергије итд.; особа која управља целим током производње некој механизованог предузећа из једног центра:* административни ~, ~ електричне енергије, такси ~, транспортни ~.

ди̏спечерскӣ, -ā, -ō *који се односи на диспечере:* ~ служба, ~ група.

ди̏сплеј м енгл. *електронска таблица на којој се показују светлећи знаци (бројеви, слова и др.).*

ди̏спозитӣв м фр. правн. *изрека пресуде или решења која садржи судску одлуку.*

ди̏спозитӣван, -вна, -о (обично одр.) **1.** *који се односи на диспозитив, који садржи одлуку, решење:* ~ клаузула. **2.** правн. *који није принудан, који се може мењати:* ~ право, ~ закон.

диспози́ција ж лат. **1. а.** *душевно стање, настројеност, предодређеност; расположење:* психопатска ~, ~ за епилептични напад. **б.** *обдареност, способност:* ~ за музику, ~ за монументалне композиције. **в.** псих. *скуп органских, физиолошких и инстинктивних услова који у погодним околностима омогућују развитак неке психичке функције или способности.* **г.** мед. *наследна или стечена склоност према неким болестима, дијатеза.* **2. а.** *утврђени распоред, размештај:* поступити према диспозицији. **б.** *ред излагања:* ~ чланка. **3.** *располагање, коришћење:* ~ новцем, ~ заложеном робом, стајати на диспозицији. **4.** правн. *битни део правне норме који садржи правило поступања, понашања и чији прекршај повлачи законске санкције, одредба, пропис; одлука.*

ди̏спозиционӣ (диспози́цӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на диспозицију, који стоји на располагању.* • ~ **фонд** *фонд који се даје на слободно располагање влади и другим државним органима.*

диспо̀нент м лат. *службеник који распоређује послове и задужења у одређеном сектору, пословођа.*

диспо̀нӣра̄н (ди̏спонова̄н), -а, -о *расположен према неком; расположен, вољан за нешто; настројен, склон:* добро ~, лоше ~, ~ за певање, разбојнички ~.

диспони́рати, -о̀нӣра̄м (ди̏споновати, -нује̄м) свр. и несвр. **1.** (нечим) *располагати (нечим), имати на располагању (нешто):* ~ великим износом, ~ великим ансамблом глумаца. **2.** вој. *распоредити, распоређивати, разместити, размештати:* ~ бојну линију. **3.** *наредити, наређивати, наложити, налагати.*

диспропо̀рција ж лат. *несразмер, несразмера, несклад:* ~ између постављених циљева и постигнутих резултата, ~ у снази.

ди̏спропорциона̄лан, -лна, -о *који показује диспропорцију, несразмеран, нескладан:* ~ однос, ~ висина.

ди̏спропорциона̄лно прил. *на диспропорционалан начин, несразмерно, нескладно:* развијати се ~.

диспропорционáлно̄ст, -ости ж *в. диспропорција.*

ди̏спут м (ди̏спута ж) лат. *расправа, расправљање; препирка, спор.*

диспу̀тант м *онај који води диспут, који расправља о нечему.*

диспута́ција ж *в. диспут.*

диста̀нца ж лат. **1.** *раздаљина, одстојање, удаљеност, размак:* просторна ~, временска ~. **2.** *суздржљивост, резервисаност у понашању.* • **држати се (бити, стајати) на дистанци** *бити резервисан, суздржан.*

диста̀нција ж *в. дистанца.*

ди̏станционӣ, -ā, -ō *који се односи на дистанцу, дистанцију, који је на дистанци.*

дистанци́рати се, -а̀нцӣра̄м се свр. и несвр. *држати се на дистанци, бити суздржан, резервисан у односу према некоме, нечему:* ~ се од некога, ~ се од нечијег мишљења.

дисти̏нгвӣра̄н, -а, -о *који се разликује од других, углађен, отмен; истакнут:* ~ дама.

ди̏стинктӣван, -вна, -о *који одваја, разликује (две ствари, два појма и сл.):* ~ обележје.

дисти̏нкција ж лат. *разликовање, разлика, јасно одвајање (појмова, схватања и сл.).*

ди̏стих м грч. књиж. *строфа од два стиха, двостих.* • **елегијски** ~ *целина, спој од једног хексаметра и једног пентаметра у класичном песништву.*

дисто̀нија ж грч. **1.** мед. *ненормална напетост мишића или вегетативних нерава:* неуровегетативна ~. **2.** муз. *в. дисонанца.*

дисто̀ничан, -чна, -о муз. *који се не слаже са основним тоном, тонски нечист.*

дисто̀рзија ж лат. **1.** мед. *угануће зглоба.* **2.** физ. *изобличење електричног или магнетног поља, таласа, при одашиљању или пријему, или слике при преламању светлости кроз сочива.*

дистрибуи́рати, -бу̀ӣра̄м свр. и несвр. прел. лат. *(из)вршити дистрибуцију, расподелити, раздељивати.*

дистрибу̀те̄р, -е́ра м фр. *лице које врши дистрибуцију:* филмски ~.

дистрибу̀те̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на дистрибуцију и дистрибутере:* ~ предузеће.

ди̏стрибутӣван, -вна, -о *који се односи на дистрибуцију* **1.** *који врши дистрибуцију, расподелу:* ~ предузеће. **2.** *који се дели, расподељује, усмерава на више страна, на више објеката:* ~ пажња, дистрибутивни бројеви. **3.** лингв. *који се односи на више појмова (субјеката, објеката и др.) или ситуација:* ~ однос, дистрибутивни број, ~ значење.

ди̏стрибутӣвно прил. *на дистрибутиван начин.*

дистрибути́вно̄ст, -ости ж *особина онога што је дистрибутивно.*

дистрибу́ција ж лат. *расподела, подела; распоређивање:* ~ електричне енергије, ~ власти, ~ филмова.

ди̏стрибуционӣ (дистрибу́цӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на дистрибуцију.*

ди̏стрикт м лат. *већа административна јединица државне територије, округ, срез, котар; уопште територијална област, подручје.*

дистро̀фија ж грч. мед. *скуп патолошких промена на неком органу или систему изазван поремећајем у исхрани ткива органа или у метаболизму организма:* прогресивна ~ мишића, ~ доjенчета.

дистро̀фича̄р м *онај који је оболео од дистрофије.*

дисхармо̀нија и **дисха̀рмо̄нија** ж грч. *нарушеност, одсуство хармоније, несклад, неслагање тонова;* фиг. *несклад, неслагање уопште.*

дисхармо̀нӣјскӣ, -ā, -ō *в. дисхармоничан.*

дисхармо̀ничан, -чна, -о *који показује дисхармонију, нескладан:* дисхармонични тонови.

дисхармо̀нично прил. *на дисхармоничан начин, нескладно:* ~ звучати.

дисхармо̀ничнōст, -ости ж *особина онога што је дисхармонично, дисхармонија, несклад, неслагање.*

дисципли́на ж лат. **1. а.** *строго поштовање утврђеног реда и прописа̄ обавезно за све чланове неког колектива, организације и сл., послушност, покорност, стега; навика на покоравање одређеном поретку:* строга ~, партијска ~, школска ~, придржавати се дисциплине, кршити дисциплину. **б.** *строгост према самом себи (у погледу обавеза, послова).* **2. а.** *грана науке са посебним предметом и методологијом:* научна ~, лингвистичка ~, филозофска ~. **б.** *део једне спортске гране:* лакоатлетска ~, спортска ~.

ди̏сциплина̄рнӣ, -ā, -ō *в. дисциплѝнскӣ.*

ди̏сциплина̄рно прил. *в. дисциплѝнски.*

дисциплина́рнōст, -ости ж *в. дисциплинованост.*

дѝсциплинова̄н (дисциплѝнӣра̄н), -а, -о *који тачно испуњава обавезе, послушан, уредан:* ~ војска.

дѝсциплинова̄но (дисциплѝнӣра̄но) прил. *на дисциплинован начин, поштујући утврђени ред, прописе, послушно, уредно:* ~ посећивати предавања.

дѝсциплинова̄нōст (дисциплѝнӣра̄нōст), -ости ж *особина онога који је дисциплинован, поштовање утврђеног реда и прописа, послушност.*

дѝсциплиновати, -нујēм (дисциплини́рати, -плѝнӣра̄м) свр. и несвр. прел. *навикнути, навикавати, примора(ва)ти на дисциплину, на послушност; довести, доводити у ред, у сређено стање:* ~ војску, ~ децу, ~ дух. ■ **~ се** *навикнути се, навикавати се на дисциплину, примора(ва)ти себе на дисциплину.*

дисцѝплӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на дисциплину, који је надлежан за питања дисциплине:* ~ прекршај, ~ пропис, дисциплинске мере, ~ казна, ~ комисија.

дисцѝплӣнски прил. *по дисциплинским прописима:* одговарати ~, бити ~ кажњен.

дитѝрамб и **дѝтирамб** м грч. **1. а.** *лирска песма у којој се славе природа и животне радости.* **б.** *у старој Грчкој свечана зборна песма у част бога Диониса.* **2.** фиг. *хвалоспев, славопојка, ода.*

дитѝрампскӣ и **дѝтирампскӣ**, -ā, -ō *који се односи на дитирамб, хвалоспевни:* ~ занос.

дитѝрампски и **дѝтирампски** прил. *као у дитирамбу, са заносом славећи нешто.*

ди̏ћи, ди̏гнēм (аор. ди̏гох, ди̏же; р. пр. ди̏гао, ди̏гла; трп. ди̏гнӯт, -а; пр. пр. ди̏га̄вши) свр. прел. (вар. дигнути (се)) **1. а.** *померити, преместити с нижег места на више; подићи:* ~ пушку, ~ дете, ~ дизалицом терет, ~ сто килограма, ~ рампу, ~ завесу, ~ ролетне. **б.** *пружити увис:* ~ руку. **в.** *управити, окренути нагоре, увис, уздићи:* ~ главу, ~ обрве, ~ поглед. **г.** *узети, покупити оно што лежи на земљи, тлу (што је бачено, расуто), подићи:* ~ папир с пода, ~ рукавицу. **2. а.** *учинити да неко устане, да се усправи, помоћи некоме да устане, довести у стојећи, усправан положај:* ~ онога ко је пао, ~ некога из кревета. **б.** *приморати некога да устане из кревета и да крене некуд:* ~ некога у 2 сата ноћу. **в.** *учинити да неко напусти своје место и крене некуд, приморати некога да се крене некуд, потерати, отерати, повести:* ~ људе са своје земље. **г.** лов. *поплашити и покренути (дивљач), истерати (са лежишта, легла):* ~ зеца, ~ шљуку. **д.** *узнемирити, узбунити; прекинути некога у нечему, омести:* ~ целу кућу (виком), ~ некога од посла. **3. а.** *изградити, подићи, направити; поставити:* ~ фабрику, ~ други спрат, ~ споменик, ~ шатор. **б.** *поново изградити или успоставити, обновити:* ~ земљу из рушевина (из пепела). **в.** фиг. *одгојити, однеговати, подићи:* ~ сина. **4. а.** *учинити да нешто настане, направити; подићи:* ~ вику, ~ ларму, ~ буку. **б.** *подстаћи, потакнути, покренути неки масовни покрет:* ~ устанак, ~ буну, ~ хајку. **в.** *поднети, упутити:* ~ тужбу. **5.** *окупити и подстаћи на какву активност (обично побуну), мобилисати; побунити:* ~ народ против власти. **6. а.** *повећати, повисити вредност, цену нечега:* ~ цену, ~ плату, ~ кирију, ~ станарину. **б.** *повисити, подићи (глас, тон):* ~ глас. **в.** фиг. *учинити вишим, важнијим, значајнијим, подићи на виши степен, уздићи, узвисити:* ~ некога у нечијим очима, ~ књижевну критику на виши степен, ~ углед земље. **г.** фиг. *ојачати, оснажити, унапредити:* ~ елан, ~ морал, ~ дух. **7. а.** *скинути, однети, уклонити; разградити, растурити:* ~ јело са стола, ~ логор. **б.** *покупити, побрати, пожњети и уклонити:* ~ усев, ~ летину, ~ жито. **в.** *удаљити некога са одређеног места, положаја, преместити; сменити, отпустити:* ~ војску с границе; ~ учитеља из службе. **г.** *укинути, поништити; обуставити:* ~ забрану за извоз; ~ опсаду. **8. а.** *узети, примити, подићи; преузети:* ~ плату, ~ новац, ~ поручену робу. **б.** *отети, опљачкати:* ~ сву имовину (некоме), ~ велики новац (некоме). **в.** разг. *кришом узети нешто туђе, украсти, здипити:* ~ некоме целу плату у аутобусу. **г.** разг. *добити у игри, на коцки:* ~ у картању. **9.** *разорити, разрушити експлозивом:* ~ мост, ~ пругу. ■ **~ се 1. а.** *померити се, преместити се (кретањем) навише, увис, попети се, успети се, уздићи се (нпр. о птици, авиону итд.):* ~ се на велику висину, ~ се у небо. **б.** *мало се помаћи нагоре, подићи се мало (нпр. о обрвама, раменима).* **в.** *појавити се, указати се на небу, изнад хоризонта (о Сунцу, Месецу).* **г.** *протегнути се, пружити се увис, издићи се (нпр. о планини, дрвету итд.).* **2. а.** *прећи из седећег или лежећег става у стојећи, заузети усправан, стојећи положај, устати; устати после спавања:* ~ се с пода, ~ се од стола, ~ се из кревета, ~ се рано (касно). **б.** *опоравивши се, оздравивши почети ходати, придићи се:* ~ се од болести. **в.** фиг. *препородити се, оживети (нпр. о просвећеном народу).* **3. а.** *уставши кренути, упутити се, поћи, отићи куда; напустити место пребивања, оселити се:* ~ се на пут, ~ се у планину, ~ се у Србију, ~ се у свет. **б.** *опоравивши се, оздравивши почети ходати, кретати се.* **4.** *организовати побуну, побунити се, устати (против некога или нечега):* ~ се против угњетача, ~ се на устанак, ~ се у одбрану земље. **5.** *настати, створити се, направити се (нпр. о олуји, ветру, буци, врисци итд.).* **6. а.** *постати вишим, постићи већу висину, виши ниво (о води, воденој маси, тесту итд.); нарасти, набујати.* **б.** *постати јачи, већи, повећати се; повисити се (нпр. о броју нечега, вредности нечега, температури, притиску итд.).* **в.** фиг. *постати моћнији, имућнији, угледнији, ојачати, узнапредовати.* **г.** *издићи се, узвисити се (у односу на неког, на нешто):* ~ над обичним светом. • **~ барјак (заставу)** *поћи у борбу.* **~ главу** 1) *охрабрити се, окуражити се, добити самопоуздање.* 2) *погордити се, узохолити се.* **~ глас** *одлучно, гласно изрећи свој став одобравајући или осуђујући нешто.* **~ (некога) из блата** *повратити углед, част ономе који је морално посрнуо.* **~ из мртвих** *излечити од тешке болести.* **~ једра (сидро, котву)** *отпловити, одједрити; отићи.* **~ куку и мотику** *покренути на устанак сав народ.* **~ на квадрат (на куб, на трећи степен)** мат. *степеновати на други (трећи) степен.* **~ на ноге (некога)** 1) *излечити некога.* 2) *одгајити, однеговати, подићи.* 3) *подстаћи (некога) на побуну, борбу, побунити.* **~ нос** *направити се важан.* **~ парницу (против некога)** *покренути судски поступак (против некога).* **~ прашину** *изазвати велики интерес у публици (за некога, за нешто).* **~ реп** 1) вулг. *узохолити се.* 2) *одати се неморалном животу (о женској особи).* **~ руке од некога, од нечега** *престати се бринути о некоме, о нечему, сматрати нешто изгубљеним.* **~ руке увис** *предати се у борби.* **~ руку (прст, два прста)** *дати знак да се жели говорити, пријавити се за реч.* **~ руку на некога** *ударити некога; напасти некога у намери да се он убије.* **~ руку на себе** *покушати самоубиство.* **~ сто** *поспремити, распремити сто после завршеног обеда.* **~ у ваздух (у зрак)** *уништити, разорити експлозијом.* **~ чело** *постати поносан, погордити се; охрабрити се.*

диферѐнција ж лат. **1. а.** *разлика, различитост, неслагање:* стилистичке диференције. **б.** *подвајање, подвојеност:* ~ у војсци. **2. а.** мат. *резултат рачунске радње одузимања, износ за који је један број мањи или већи од другог, разлика, остатак.* **б.** *вишак или мањак неког износа који остаје да се обрачуна:* положити диференцију.

диференцѝја̄л, -а́ла лат. **1.** мат. *неизмерно мала разлика између двеју узастопних вредности једне непрекидне али променљиве количине.* **2.** маш. *врста зупчастог преносника који омогућује спој двеју полуосовина тако да се могу окретати једнаком и различитом брзином (нпр. у аутомобилима).*

дѝференцијалан, -лна, -о **1.** *који указује на разлике, различит, друкчији:* ~ значење. **2.** (обично одр.) *који различито, подвојено третира поједине сличне случајеве:* ~ тарифа. **3.** (одр.) мат. *који се односи на диференцијал, који служи за израчунавање диференцијала и сл.:* ~ рачун, ~ геометрија, ~ једначина.

диференција́ција ж лат. *појављивање, настајање разлика, разликовање, раздвајање, подвојеност због насталих разлика:* ~ племства, класна ~, ~ речи, ~ стила, социјална ~.

диферѐнцӣрāн, -а, -о *који се разликује, различит:* ~ култура, ~ стил.

диферѐнцӣрāно прил. *истичући разлике, указујући на различитост:* ~ логичан став.

диферѐнцӣрāнōст, -ости ж *особина онога што је диференцирано, различитост подвојеност:* ~ ликова у књижевном делу.

диференци́рати, -рѐнцӣрāм свр. и несвр. *(на)правити, истаћи, истицати разлике између нечега сличног, разликовати, подвојити, подвајати:* ~ појам, ~ тарифне разреде. ■ **~ се 1.** *подвојити се, подвајати се на основу створених разлика, разликовати се (својим специфичним обележјима) (нпр. о књижевним ликовима).* **2.** *поста(ја)ти разнолик (нпр. о друштву).*

дифо̀згēн, -е́на м грч. хем. *врста бојног отрова, етар хлорне мравље киселине.*

дифра̀кција ж лат. физ. *отклон, преламање таласа, обично електромагнетских (нпр. светлосних), звучних и др. при наиласку на ивицу неке препреке:* ~ таласа.

дѝфтēрија ж грч. мед. *заразно обољење слузокожe ждрела, носа и душника изазвано нарочитим бацилом.*

дифтѐричан, -чна, -о **1.** *који је оболео од дифтерије; који показује знаке обољења дифтерије:* ~ човек; ~ грло. **2.** (одр.) *који служи за сузбијање, лечење дифтерије:* ~ серум.

дѝфтонг м грч. лингв. *спој два самогласника који се изговара као један слог, двоглас.*

дифтонгиза́ција ж *прелаз самогласника у дифтонг.*

дѝфтонгизовати, -зујēм (дифтонгизи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. прел. *(по)делити један самогласник у дифтонг.* ■ **~ се** *доби(ја)ти карактер дифтонга, прећи, прелазити у дифтонг.*

дѝфтоншкӣ, -ā, -ō *који се односи на дифтонг.*

дѝфӯзан, -зна, -о *који се односи на дифузију, који има особину да се расипа, расплињује, расут, распршен, расплинут, разливен:* ~ светлост.

дѝфӯзија ж лат. **1.** физ. *распршивање, расипање, расплињавање:* ~ светлости. **2.** хем. *спонтано продирање молекула гасова или течности из једне средине у другу кроз њихове додирне површине, спонтано мешање гасова или течности.* **3.** ел. *делатност емитовања радио и телевизијских програма.*

дѝфӯзно прил. *на дифузан начин, расплинуто:* ~ рефлектована светлост.

дѝфӯзнōст, -ости ж *особина онога што је дифузно:* ~ светлости.

дифунди́рати, -ӯндӣрāм (дѝфундовати, -дујēм) свр. и несвр. лат. непрел. *(из)мешати се, разли(ва)ти се путем дифузије (о гасовима, течностима, растворима).*

ди́хнути, дȋхнēм *свр. према дихати, дахнути.*

дихото̀мија ж грч. фил. *логичка подела неког појма на два потпојма, два члана који су обично међусобно супротни (нпр. пол: мушко, женско), двојност.*

дихо̀томнӣ, -ā, -ō *који је заснован на дихотомији:* ~ подела, ~ класификација.

дихроизам, -зма м грч. физ. *особина неких минерала да показују различите боје у зависности од дебљине слоја или смера гледања.*

дѝхроскоп м грч. *апарат за испитивање минерала на дихроизам (нпр. за испитивање драгог камења).*

дȉхтовати, дȉхтујēм несвр. непрел. нем. техн. *бити чврсто приљубљен, добро налегати, не пропуштати (ваздух, течност), бити непропустан на саставима:* добро ~ (о цеви нпр.).

дȉхтунг м нем. техн. *уметак, уложак (од гуме, плуте, пластике и др.) који служи за заптивање на саставима:* ~ за воду.

дȋчан, -чна, -о **1.** *којим се може дичити, изванредан, савршен, красан, диван; славан, чувен:* ~ момак, ~ песник, ~ име. **2.** *поносан, горд:* ~ млада.

ди́чити, дȋчӣм несвр. прел. [гл. им. ди́чēње с] **а.** *чинити дичним, лепим, красити, украшавати, ресити (нпр. о некој врлини, лепоти).* **б.** *уздизати, хвалити; славити:* ~ некога. ■ **~ се 1. а.** *поносити се неким или нечим, бити поносан на некога или на нешто;* ~ кћерком, ~ лепотом. **б.** *разметати се, кочоперити се:* ~ се по салону. **2.** *истицати се, одликовати се каквом лепом особином, врлином и сл.:* ~ лепим лицем, ~ лепим гласом.

дȋчно прил. **а.** *на дичан начин, необично лепо, красно, дивно; поносно:* ~ одевен, ~ се борити. **б.** *достојно, као што приличи:* ~ заступљен. – Није дично подсмевати се сиротињи.

дȋчнōст, -ости ж *особина онога који је дичан, онога што је дично, изванредна лепота; поноситост; углед.*

ди́ша, -ē и **ди́шо,** -а и -ē м фам. *хип. од директор (1).*

дје- јек. *в. де-.*

дје́шо, -а и -ē м јек. (ретко ек. де́шо) м *хип. од дјевер;* уп. деша.

дла̏ка ж **1. а.** *танка рожната творевина у облику влакна, нити на кожи сисара и на неким деловима човечјег тела:* човечја ~, животињска ~, корен длаке, уклањање длака. **б.** зб. *прекривач од таквих израштаја на телу сисара (крзно, руно), одн. на неким деловима човечјег тела (коса, брада, бркови):* густа ~, зечја ~, тело обрасло длаком, мењати длаку. **в.** *влакнаст израштај на епидерму биљке, маља:* корен (биљке) обрастао длакама, лист прекривен длакама. **г.** *влаканце, маљица на површини тканине:* чупкати длаке са штофа. **2.** фиг. *карактеристично обележје, врста, сој:* издајници свих длака. • **виси му живот о длаци** *у великој је животној опасности.* **до у длаку, до длаке** *до најмањих појединости; потпуно тачно, савршено тачно; потпуно.* **за длаку** 1) *готово, скоро, умало.* – За длаку што не погинусмо. 2) *једва.* – За длаку се извукосмо. 3) *имало, и најмање, иколико.* – Ако згреши за длаку, готов је. **ићи некоме низ длаку** *претерано угађати, ласкати некоме.* **ићи некоме уз длаку** *пркосити некоме, чинити нешто насупрот нечијој вољи, жељи.* **на (у) длаку (из)мерити, ускладити, (ис)причати** и сл. *потпуно тачно, прецизно (из)мерити, ускладити, (ис)причати.* **немати длаке на језику, без длаке на језику (говорити** и сл.) *отворено, без устручавања (говорити), не устручавати се казати своје мишљење.* **ни за длаку (не попустити, не одступити)** *нимало.* **није му фалила (пала), неће му фалити (пасти) ни ~ на глави (с главе)** *није му се десило (неће му се десити) ни најмања непријатност, није му се догодило (неће му се догодити) ништа неугодно.* **тражити (наћи, налазити) длаку у јајету** *претер(ив)ати у захтевима, тражити (наћи, налазити) и најмањи повод за приговор, цепидлачити.* **у длаку** 1) *в. до у длаку.* 2) *в. за длаку.* **цепати длаку на четворо** *истраживати, анализирати нешто до најмањих ситница, бити ситничав, цепидлачити, ситничарити.*

дла̏кав, -а, -о **1. а.** *који има длаке, обрастао длакама, маљав:* ~ рука, ~ лист. **б.** *покривен длакама, пун длака:* ~ капут. **2.** *пун ситних, танких костију (о риби, рибљем месу).*

длака́вити и **дла̏кавити,** -ӣм несвр. [гл. им. -љēње с] *постајати длакав, добијати длаке, обрастати длаком.*

дла̏кавица ж *риба пуна ситних, танких костију, ситна риба.*

дла̏кавōст, -ости ж *особина онога који је длакав, онога што је длакаво, маљавост:* претерана ~.

дла̏каст, -а, -о *који је као длака, сличан длаци; длакав:* ~ израштај, ~ хаљина.

дла̑н м (мн. дла̏нови (дла̏ни)) **1.** *унутрашња страна шаке од корена до прстију.* **2.** нар. **а.** *дужинска мера која одговара дужини длана (1).* **б.** *мала, незнатна површина нечега (као мера):* ~ оранице. • **видети као на длану** *видети сасвим јасно.* **гледати у ~** празн. *гатати, врачати гледајући некоме у длан.* **док (би) дланом о ~ (ударио)** *веома брзо, за трен час, одмах.* **као мало воде на длану држати (гледати, пазити** и сл.) *с највећом пажњом, веома брижно (чувати, пазити).* **дувати (пухати) у дланове** *бити беспослен, ленчарити, ленствовати.* **јасно као на длану** *сасвим јасно.*

пљунути у дланове *својски се прихватити посла, прионути на посао.* **сврбе га дланови** 1) *каже се кад је неко спреман за тучу.* 2) *каже се кад неко једва чека да ступи у неку акцију, да се прихвати неког посла.* **сврби ме леви** ~ празн. *каже се кад се неко нада добитку (новчаном).* **сврби ме десни** ~ празн. *каже се кад неко предосећа да ће да(ва)ти некоме новац.* **читати с длана** празн. *в. гледати у длан.*

дла̏наст, -а, -о *који је као длан, сличан длану:* ~ крошња дрвета.

дла̏нић м *дем. и хип. од длан.*

дла̏нскӣ, -ā, -ō *који се односи на длан.*

дла̏нчина ж *аугм. и пеј. од длан.*

дла̏нчић м *дем. и хип. од длан.*

длачѐтина ж *аугм. и пеј. од длака.*

дла̏чица ж *дем. и хип. од длака.* • **ни за длачицу (не попустити, не одступити)** *нимало (не попустити, не одступити).*

дла̏чјӣ (дла̏чијӣ), -ā, -ē *који се односи на длаку, који је од длаке.*

дла̏чнӣ, -ā, -о *који се односи на длаку, који припада длаци:* ~ корен, ~ мех.

длачу̀рина ж *аугм. и пеј. од длака.*

длета́нце јек. **дљета́нце,** -ета с *дем. од длето, длијето.*

длѐта̄р јек. **дљѐта̄р,** -а́ра м *занатлија који прави длета.*

длѐтаст јек. **дљѐтаст,** -а, -о *који је као длето:* длетасти секутићи.

дле́то јек. **длијѐто** с *челична алатка за дубљење дрвета, камена, гвожђа и др. са оштрим, обично пљоснатим или полукружним сечивом:* браварско ~, вајарско ~, клесарско ~.

дле́це јек. **длијѐце,** -а и -ета с *дем. од длето, длијето.*

дљет- *в. длет-.*

днѐвнӣ, -ā, -ō **1. а.** *који је одређен, намењен и сл. за један дан, за време од 24 сата, једнодневни:* ~ следовање, ~ зарада, ~ потрошња. **б.** *који се односи на период дана кад је видно, који бива, дејствује, који се јавља и сл. у томе периоду:* ~ светлост, ~ смена, ~ воз, ~ служба, ~ представа. **в.** *који се односи на одређени датум, који се обавља, врши у одређено време датог дана:* ~ извештај, ~ вест, ~ заповест. **2. а.** *који се односи на текуће дане, актуелан, савремен:* ~ политика. **б.** *који се понавља из дана у дан, који се дешава, збива, изводи сваки дан, свакодневни:* дневни послови. **в.** *свакидашњи, обичан:* дневни људи, ~ гост. • ~ **соба** *соба у којој породица проводи највећи део дана.* ~ **ред** *попис предмета, тачака, тема оним редом којим ће се расправљати на некој седници, заседању.* **дневни листови, дневне новине** *листови, новине који излазе пре подне (за разлику од вечерњих); листови, новине који излазе сваки дан (за разлику од недељних).*

днѐвнӣк м **1. а.** *пословна књига у коју се уписује материјално пословање за сваки дан:* ~ увезене робе, уписивати у ~, водити ~. **б.** *књига у коју неко сваки дан, одн. из дана у дан бележи оно што ради, што му се дешава или што је на њега оставило утисак.* **в.** шк. *књига у коју наставници уписују предмет рада за сваки час и податке о ученицима:* школски ~, уписати оцену у ~. **2.** *лист који излази сваког дана, дневни лист, дневне новине.* **3.** *емисија на телевизији или радију о дневним догађајима:* телевизијски ~, слушати ~, преспавати ~.

днѐвница ж **а.** *новчана накнада службенику за дневне издатке на послу ван места службе:* примити дневницу, подићи дневницу. **б.** *новчана награда раднику за један дан рада, надница.*

днѐвнича̄р м *радник или службеник који добија новчану награду за сваки дан рада посебно (а не месечно); надничар.*

днѐвнича̄рка ж *женска особа дневничар.*

днѐвнича̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на дневничаре:* ~ посао, ~ зарада.

днѐвничкӣ, -ā, -ō *који се односи на дневник, дневнике:* дневничке забелешке.

днѐвно прил. **а.** *на дан, за један дан:* јести три пута ~. **б.** *из дана у дан, сваког дана, свакодневно:* примати плату ~, излазити ~ (о новинама).

дневнополѝтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на дневну политику:* ~ надмудривање, ~ интерес.

дно̏ с (ретко у мн.) **1. а.** *чврсто тло под воденом масом мора, језера, реке и сл.:* морско ~, речно ~, ~ језера, ~ баре. **б.** *доњи, најнижи део неког удубљења на Земљиној површини (долине, котлине и сл.):* ~ јаме, ~ долине, ~ кланца. **в.** *најнижи, у земљу укопани део зграде:* ~ тамнице, ~ подрума. **г.** *најнижи део неког узвишења, подножје:* на дну брда. **д.** *уопште најнижи део нечега:* на дну плуга, при дну кривуље. **2.** *доња страна суда, посуде; доња површина, основа предмета на којој леже бочне стране:* ~ лонца, ~ чаше, ~ сандука, ~ брода, ~ резервоара. **3.** *најудаљенији, крајњи део нечега што се пружа уздуж, завршетак, крај:* на дну села, у дну стола, при дну улице, у дну дућана. **4.** фиг. *најтајнији, најскривенији, најинтимнији део (душе, срца, бића):* уздахнути из дна душе, заболети некога на дну срца. **5.** фиг. *најбеднији, најнижи слој друштва, друштвене заједнице:* људи с друштвеног дна. • **видети ~, погледати (у) ~** *потрошити, исцрпсти све; попити до краја.* **до дна душе (увредити и сл.)** *јако, у највећој мери (увредити и сл.).* **до дна (искоренити, затрти, уништити, познавати итд.)** *потпуно, сасвим, до краја (искоренити, познавати итд.).* **доспети, доћи (потонути и сл.) до дна (на дно)** *пропасти материјално или морално.* **загледати чаши у** ~ *волети пиће, волети пити (алкохолна пића).* **из дна душе (мрзети, презирати и сл.)** *врло јако, много, свим срцем (мрзети, презирати).* **на (у) дну душе (срца)** *потајно али стварно, истински, искрено.* **од (с) врха до дна** *потпуно, из основа, све.*

дно предл. (с ген.) *на доњем крају, наниже, према дну:* спавати ~ ногу, пасти ~ брда.

до̑[1], до̀ла м (мн. до̀лови) *равно земљиште међу брдима, удолина; долина.*

до̑[2] муз. *први тон музичке скале, „це“.*

до предл. (с ген., ређе с неком предлошко-падежном везом или с прилогом) *одређује* **1. а.** *место завршетка кретања или простирања, протезања у непосредној близини, одн. у сфери, области онога уз чије име предлог стоји:* доћи до куће, протезати се до мора, отићи до факултета, попети се до врха (до на врх). **б.** *положај, место у близини онога чије име стоји у ген.: крај, поред, уз:* седети до прозора, парк до школе, коњ до коња. **в.** (често у устаљеним фразама) *степен, меру до које је извршена глаголска радња, одн. интензитет вршења радње:* дотерати до ропства, разљутити до беснила, знати до ситница, познавати до у танчине, уживати до миле воље, дотерати до просјачког штапа, испити до капи. **2. а.** *време свршетка раније започете глаголске радње, одн. време докад нешто траје:* радити од јутра до мрака, трајати до касно у ноћ, бдети све до иза поноћи. **б.** (и с акуз.) *време за које ће се нешто догодити: за, у року од:* стићи до који дан, појавити се до неког времена. **3.** (у реченицама са лог. субјектом у дат. и глаголима бити или стајати) *предмет интересовања, оно за што постоји интерес, воља, жеља.* – Није му до песме. **4.** (са глаголима бити, стајати) *појам од кога нешто зависи, који је узрок нечега.* – Кривица није до нас. **5.** (у прил. служби) **а.** *појам који се изузима: сем, изузев, једино.* – Није се ништа чуло до шумора дрвећа. **б.** *приближну меру:* пет до шест дана, казна до 20 дана затвора, бројати до сто војника.

до- преф. **1.** *у глаголима који значе:* **а.** *вршењем радње основног глагола доћи, доспети до одређеног места или довести неког до одређеног места:* дотрчати, доћи, допузити, дотерати, довући. **б.** *временски доспети до одређеног рока:* доживети, дочекати (мир). **в.** *завршити радњу или збивање, одн. преостали део радње, збивања основног глагола:* долити, доклати, дозрети, додати, дочитати. **г.** *накнадно додати нешто вршећи радњу основног глагола:* дописати, доплести, дозидати. **д.** *учинити да нешто доспе тамо куда је намењено:* допремити, дозначити, доставити. **2.** *у придевима, прилозима, ређе именицама означава:* **а.** *време до онога што значи основни придев, одн. прилог:* дојучерашњи, доратни, дојуче, досад, дотад. **б.** *место непосредно до онога што значи основна реч:* довде, донде, долактица, доколеница, доврата́к.

доа̀је̄н, -е́на м фр. **а.** *најстарији члан дипломатског збора (амбасадор или посланик).* **б.** *уопште најстарији члан неког скупа, колектива, установе.*

доа̀је̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на доајене.*

дȏб, дȍби ж (инстр. дȍби) *ī̄одине живоша, сшарости, узрасш;* уп. доба (4): човек у поодмаклој доби, жена средње доби.

дȏба и дȍба, -ба с (дат.-лок. добу, ак. доба, инстр. добом; ретко непром.) **1. а.** *дужи временски одсек, време с обзиром на живошне ūрилике и исшоријске околносши; исшоријско раздобље, ūериод, ера:* ~ развоја, ~ стагнације, у старо доба, у овом кобном добу, феудално ~, апсолутистичко ~, варварско ~, ~ народног препорода. **б.** археол. и ист. *раздобље, еūоха у развишку људске машеријалне кулшуре с обзиром на врсшу оруђа којим се човек служио:* старије камено ~, бронзано ~, железно ~. **в.** геол. и пал. *раздобље у развишку Земље с обзиром на каракшер слојева њене коре и фосиле који се у њима налазе:* архајско ~, палеозојско ~, карбонско ~, ледено ~. **2.** *време одређено за нешшо, време кад се нешшо обавља, doī̄аћа; ūовољна ūрилика, зī̄ода:* ~ растанка, ~ вечере, ~ жетве. **3. а.** *време, шренушак у односу на шок збивања:* у то доба. **б.** *време у односу на шок дана и ноћи:* у поодмакло доба ноћи, у свако доба дана и ноћи. **в.** *временски одсек у односу на шок ī̄одине, на мењање временских ūрилика шоком ī̄одине;* (са атрибутом „годишње") *шромесечни ūериод (ūрема ушврђеној ūодели ī̄одине на чешири дела):* у то доба године, зимско ~, четири годишња доба, смена годишњих доба. **4.** *ī̄одине живоша, сшаросши; одређене ī̄одине људскоī̄ века:* ~ пунолетства, ~ младости, ~ детињства, старачко ~, зрело ~, ~ зрелости. • **глуво (глухо) ~** *време око ūоноћи кад је све шихо, ūозна, дубока ноћ.* **златно ~** *најбољи, најусūешнији ūериод у развишку нечеī̄а, ūериод највећеī̄ наūрешка, ūроцваша:* златно ~ дубровачке књижевности. **зрело ~** *ī̄одине живоша кад човек највише и најбоље сшвара.* **морско ~** *ūлима и осека.* **неко ~ (дана, ноћи)** *касно, одмакло време (дана, ноћи).* **попасно ~** *време кад се сшока изī̄они на ūашу, одн. враћа с ūаше (да би се ūомузла).* **прелазно ~** *климакшеријум, климакс.* **ево неко ~, већ неко ~** *ошūрилике извесноī̄ времена.* **у зло ~** *сувише касно, ūрекасно; у невреме; једва једном.*

дȍбава ж *добављање, набављање, набавка, ūрибављање:* ~ животних намирница, ~ лекова.

дȍбавити, -ӣм свр. прел. **1.** *снабдеши се нечим од некоī̄ друī̄оī̄, са сшране, набавиши; обезбедиши да буде на расūолаī̄ању, ūрибавиши однекуд:* ~ храну, ~ књигу, ~ кола, ~ коња. **2.** *обезбедиши да неко дође, наћи:* ~ мајстора, ~ зидаре, ~ учитеља.

дȍбављати, -ā̄м *несвр. ūрема добависши.*

добàвља̄ч, -áча м *онај који нешшо добавља, набављач, снабдевач.*

добављàчица ж *жена добављач.*

добàвља̄чкӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на добављаче.*

дȍба̄внӣ и дȍба̄внӣ, -ā̄, -ō̄ *који се односи на добаву, набавни:* ~ уговор, ~ рок.

добавр̀љати, -ā̄м свр. *доћи баврљајући, дошешураши се.*

добáзати, дȍба̄за̄м свр. *доћи базајући, долуњаши, дошврљаши.*

дȍбар[1], дȍбра, -о **1. а.** *који је високоī̄ квалишеша, који ūоуздано, ваљано служи, квалишешан;* супр. лош, рђав: ~ материјал, ~ хлеб, ~ земљиште, ~ пушка, ~ друм, ~ ваздух. **б.** (са допуном: за нешто, за некога) 1) *који задовољава одређену намену, сврху, функцију, ūодесан, ūоī̄одан:* вода ~ за прање, бања ~ за стомачне болести, храна ~ за псе, материјал ~ за одело. 2) *лековиш:* чај ~ за кашаљ. **в.** (о органима и њиховим функцијама) *који ваљано служи, здрав, јак, издржљив, сūособан:* добре очи, добри живци, ~ желудац, ~ памет. **г.** *ūовољно одабран, ūодесан, одī̄оварајући, ūрави:* доћи у ~ час, изабрати ~ пут. Обе ципеле су ми добре. **д.** (о новцу) *који је у ошшицају; који није фалсификован, ūрави.* **ђ.** (уз имена вршилаца радње, носилаца занимања, звања и сл.) *који савесно и усūешно обавља одређен ūосао, одн. извршава одређену радњу, дужносш, вешш и усūешан у свом ūослу, ваљан, врсшан, вро:* ~ домаћица, ~ писац, ~ ловац, ~ платиша, ~ пливач, ~ борац. **е.** (о животињама) *који се исшиче сшеūеном неке особине, сūособносши, врсшан, расан:* ~ музара, ~ носиља, ~ летач, ~ тркачица, ~ бедевија. **ж.** *усūешно изведен, осшварен, одабран, усūео, усūешан, ефикасан, ефекшан; који ūредсшавља ūозишивно досшиī̄нуће:* ~ потез, ~ избор, ~ ударац, ~ начин, ~ метод, ~ стил. **з.** *којим се нешшо ūозишивно оцењује, ūовољан, ūохвалан:* ~ мишљење, ~ оцена, ~ карактеристика. **и.** (о особинама, својствима и сл.) *изражен, осшварен на ūожељан начин, ūозишиван:* ~ особина, нечија ~ страна, у добром смислу усмерен. **2. а.** *који је блаī̄е, ūријашне нарави, блаī̄ородан, човечан, хуман, ūлемениш; својсшвен шаквом бићу, који одражава шакву нарав:* ~ човек, ~ жена, ~ душа, ~ нарав, ~ дело. **б.** *који се држи ūозишивних друшшвених норми, морално исūраван у ūонашању и ūосшуūцима ūрема друī̄има, узоран, ваљан, вро, ūримеран; својсшвен шаквој особи:* ~ девојка, ~ младић, ~ васпитач; ~ понашање, ~ владање. **в.** (с речима које значе одређен породични или лични однос) *који ūожршвовано, ūредано и с љубављу исūуњава своје дужносши ūрема некоме:* ~ отац, ~ мајка, ~ родитељ, ~ син, ~ кћи. **г.** *који води рачуна о осећањима и ūошребама друī̄их, који се ūрема некоме ūонаша блаī̄онаклоно, фин, љубазан, ūрисшојан, ūредусрешљив, увиђаван:* ~ према некоме, ~ дете. Будите добри, померите се. **д.** *који одражава блаī̄онаклоносш, ūозишиван однос ūрема некоме или нечему:* добре жеље, показати добру вољу, рећи коју добру реч. **ђ.** *ūријашан за друшшво, ведар, бодар:* ~ расположење, смисао за ~ хумор. **3. а.** (о породици, роду и сл.) *који је на ī̄ласу, о коме влада високо мишљење, уī̄ледан, ī̄ласовиш, врсшан:* девојка из добре куће, ~ породица. **б.** *часшан, чесшиш, узоран:* ~ глас, ~ репутација. **в.** (често у комп.) *који ūриūада вишим друшшвеним слојевима, који је на вишем хијерархијском сшеūену, висок, виши:* девојка из добре куће, младићи из бољих кућа. **4. а.** *с којим ūосшоје шесне, блиске везе, близак, ūријашељски; који одражава блискосш, ūријашељсшво:* ~ пријатељ, ~ друг, бити у добрим односима с неким. **б.** (с неким) *који је с неким у блиским, ūријашељским односима:* бити ~ с неким. **5. а.** (о времену, временским приликама) *уī̄одан, ūријашан, ūовољан:* ~ време, ~ дан, ~ клима. **б.** (о времену, добу) *у којем се срећно, леūо живи:* у добра стара времена **в.** (обично у суперл.) *који се одликује живошном снаī̄ом, крейкошћу:* бити у најбољим годинама, бити у најбољој снази. **г.** *који доноси велики род, ūринос, родан, ūлодан:* ~ година. **д.** *који ūовољно, уī̄одно делује, који изазива задовољсшво, ūовољан, ūријашан, уī̄одан:* добре вести, донети ~ глас. **ђ.** *који ūружа, даје ūовољне моī̄ућносши, изī̄леде, ūовољан:* имати добре шансе, ~ прилика, добри услови за нешто. **е.** (често у устаљеним изразима) *који води срећи, добру, срећан:* ~ коб, у добри час. **6. а.** *велики ūо размерама, маси, количини, велик, знашан, обилаш, ūозамашан, обилан:* ~ комад меса, ~ део пута, ~ зарада, продати за добре новце, наложити добру ватру, ~ киша. **б.** (*кад се исшиче да је одређена мера исūуњена или надмашена, ūреūуњена*) *ūун, чишав, ūреūун:* ~ половина, добра два сата хода, добрих сто килограма. • **бити добре воље** 1) *биши расūоложен, весео.* 2) еуф. *биши ūриūиш.* **бити ~ с неким ~; бити с неким на доброј нози** *биши с неким у добрим, ūријашељским односима.* **(све) бољи од бољега** *одабрани, врсни, најбољи.* **будите добри** *у љубазном обраћању:* молим Вас. **добар!** *браво, чесшишам (ūри раду).* **~ дан, ~ јутро, ~ вече (вечер)** *уобичајен ūоздрав у одређено доба дана (у шоку дана, ујушру и увече).* **~ као душа (као хлеб (крух), као анђео** и сл.) *јако добар, ūлемениш.* **имати ~ нос (њух)** *имаши добру моћ заūажања, наслућивања.* **нисам нешто ~** *не осећам се добро, нешшо сам болесшан.* **од добре воље** *добровољно, радо:* ићи од добре воље. **стајати (бити) ~ за некога** *јамчиши за некоī̄а.* **твоја ~ воља** *како ши хоћеш.* **у ~ час** *у ūраво време, ūравовремено.*

добáрце, -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хиū. од добро*[1] *(3).*

добàсати, -ā̄м свр. непрел. *доћи басајући; дошумараши.*

добатр̀гати (се), -ā̄м (се) свр. непрел. *доћи башрī̄ајући, једва доћи несиī̄урним корацима.*

добаỳљати, -ā̄м свр. непрел. *доћи, сшићи бауљајући, доūузаши; дошешураши.*

добацѝвати (се), добàцујē̄м (се) *несвр. ūрема добациши (се).*

добацѝва̄ч, -áча м *онај који нешшо добацује (нūр. лоūшу).*

добáцити, дȍба̄цӣм (дȍбацити, -ӣм) свр. прел. (непрел.) **1.** (нешто или без допуне) **а.** *додаши бацањем, бациши некоме, до некоī̄а, нечеī̄а:* ~ лопту. **б.** *додаши, дошуриши узī̄редно или кришом; ūребациши (ūренеши или ūревесши) до одређеноī̄ месша:* ~ некоме писмо, ~ цемент колима. **в.** *уūушиши, ūослаши, уūравиши:* ~ поглед, ~ пољубац. **г.** *јавиши се, обрашиши се некоме крашком ūримедбом, обрашиши се крашко, узī̄редно.* **д.** *обрашиши се некоме љушишо или заједљиво, ūецкајући; ūецнуши.* **2.** (нешто) *бацањем додаши на нешшо, бацањем домешнуши:* ~ на ватру дрва. **3. а.** *бацањем досеī̄нуши, домашиши; досеī̄нуши зрнима,*

пројектилима (о оружју): ~ каменом до тврђаве; докле топ може ~ **б.** (некоме) *достићи некога такмичећи се у бацању, бацити колико и неко други.* ■ **~ се** *пребацити се, превести се до неког места:* ~ се до Београда.

дȍбег јек. **дȍбјег** м *в. добеглица.*

добега́вати јек. **добјега́вати** *несвр. према добећи.*

дȍбеглица јек. **дȍбјеглица** ж **1.** (и м; мн. ж) *особа која је негде добегла склањајући се испред некога или нечега, пребег, бегунац.* **2.** етн. *девојка која је добегла у момкову кућу.*

добежа́вати јек. **добјежа́вати**, -е̏ж̄ав̄ам несвр. *в. добегавати.*

добѐжати јек. **добјѐжати**, -жӣм свр. непрел. **1.** *в. добећи.* **2.** *дотрчати, дојурити.*

дȍберман м нем. *врста пса кратке сјајне црне или мрке длаке, дугих ногу, кратког репа и као одсечених ушију.*

дȍберма̄нка ж *женка добермана.*

дȍбећи јек. **дȍбјећи**, -егне̄м свр. непрел. **а.** *бежећи доћи негде склањајући се испред неке опасности, пребећи.* **б.** (о девојци) *пребећи момку против воље својих родитеља.*

доби́вати, дȍбӣвам и **доби́јати**, дȍбӣјам *несвр. према добити.*

доби́рати, дȍбӣра̄м (дȍбирати, -ре̄м) *несвр. према добрати.*

дȍбӣт ж (инстр. -и) **1. а.** *материјална корист која се добије, постигне од неког посла (производње или трговине), зарада, профит (као разлика између уложене и добијене вредности):* убирати ~, чиста ~, ~ у трговини, доносити ~, остварити ~, продати уз ~. **б.** екон. *разлика између укупног прихода и расхода у производњи или између продајне и набавне цене у трговини; део вишка вредности као разлика између укупног дохотка и личних доходака, уговорних и законских обавеза привредних радних организација.* **2.** *повољан ефекат нечега, корист:* ~ од школе, ~ за културу. **3. а.** *в. добитак:* ~ од 200 дин. **б.** *вредност која се добије коцкањем.* **в.** *отета, заплењена имовина или појединачни предмет, живинче и сл.:* поделити ~ од пљачке.

доби́так, -тка м **1.** *материјална вредност која се стекне, добије, заради у некој прилици; добит, зарада, профит:* поделити добитке између себе, остварити ~. **2.** *згодитак на лутрији.* **3.** *позитивно, корисно достигнуће (у култури, уметности и сл.), духовна вредност која се постигне у некој прилици:* ~ од појаве неког дела. • **бити на добитку** *остварити добитак.*

дȍбити, дȍбије̄м (трп. доби̏јен и доби̏вен) свр. прел. **1. а.** *примити у власништво, на располагање, коришћење нешто што пре тога није поседовано:* ~ поклон, ~ књигу, ~ стан, ~ пса. **б.** *набавити, прибавити (за новац и сл.).* – Књига се може добити у књижари. **в.** *примити неко саопштење или поруку (писмено или усмено); примити на знање, на извршење:* ~ писмо, ~ телеграм, ~ позив; ~ налог, ~ упутства, ~ задатак. **г.** *добавити за неки посао, службу:* ~ помоћника, ~ сарадника, ~ учитеља. **д.** *стећи као брачног друга, партнера:* ~ мужа ~ добру жену. **ђ.** *примити у своју средину:* ~ госте, ~ посету, ~ новог ученика. **2. а.** *постићи, стећи неко признање, привилегију и сл.:* ~ чин, ~ квалификацију, ~ диплому, ~ похвале, ~ власт, ~ боловање, ~ излаз у град, ~ наградно одсуство. **б.** *бити постављен на неку дужност, положај, бити произведен, унапређен у неко звање:* ~ посао, ~ место професора, ~ улогу у филму. **в.** *стећи услове за нешто, доспети у повољне околности за остварење нечега, наћи:* ~ згодну прилику, ~ шансу. **3. а.** *доживети, претрпети нешто неповољно, бити изложен нечем неповољном (казни, критици и сл.); бити осуђен на нешто, бити кажњен неком казном:* ~ грдње, ~ батине, ~ шамар; ~ две године затвора. **б.** (обично са допуном: по леђима, по туру и сл.) *бити истучен, лоше проћи, бити кажњен.* **4.** (некога, нешто) *ступити у контакт с неким, успоставити везу с неким.* – Једва сам га добио (телефоном). **5. а.** *извојевати, изборити, задобити, освојити борбом:* ~ царство, ~ сабљу у боју. **б.** *доћи у посед нечега надметањем, коцкањем и сл.:* ~ (нешто) на опклади, ~ згодитак, ~ премију. **6. а.** *изаћи као победник из борбе, рата; постићи повољан исход у неком спору, такмичењу, коцкању и сл.:* ~ на мегдану, ~ битку, ~ на картама. **б.** *решити у своју корист (битку, партију и сл.):* ~ мегдан, ~ процес, ~ партију, ~ игру, ~ утакмицу, ~ опкладу. **7.** (некога) *надјачати, савладати у борби оружјем; победити у неком спору, савладати у такмичењу, коцкању; надмудрити:* ~ некога на суду, ~ некога на превару. **8. а.** *доживети неку промену, стећи, развити неку особину, способност и сл.; попримити:* ~ зубе, ~ жилице, ~ зелену боју, ~ млеко, ~ карактеристике нечега, ~ свечан изглед. **б.** *стећи неку ознаку:* ~ име, ~ назив. **в.** *доспети у неко стање, расположење, стећи:* ~ вољу, ~ веру у нешто, ~ апетит, ~ нагон за нешто. **г.** *бити захваћен неким поремећајем, болешћу:* ~ грип, ~ назеб, ~ температуру, ~ слом живаца. **9. а.** *ступити у одређени однос с неким, стећи:* ~ суседа, ~ пријатеља. **б.** *донети на свет, родити; уопште стећи у породици као потомка, сродника:* ~ дете, ~ сина, ~ близанце, ~ унука, ~ наследника. **10.** (често у безл. конструкцији са „се") **а.** *доћи до нечега неким поступком, процесом, произвести, створити:* ~ неку легуру, ~ маслац (из млека), ~ топлотну енергију, ~ 10 тона пшенице (по јутру), ~ негативан резултат. **б.** *стећи, створити у свести:* ~ верну слику нечега, ~ утисак, ~ криву представу о неком. **11. а.** *стећи, примити (као зараду), зарадити; примити одређени новчани износ (као плату, надницу и сл.):* ~ нешто својим радом, ~ плату, ~ дневницу, ~ позајмицу, ~ кредит, ~ социјалну помоћ. **б.** *постићи предност, корист у нечему:* ~ у времену. Тиме ништа нећеш добити. **в.** *показати напредак у погледу неке особине, карактеристике, постати вреднији; увећати се у погледу обима, тежине.* – Дело је тиме много добило. ~ у нечијим очима, ~ у озбиљности, ~ два кила, ~ на (у) тежини. **12. а.** *стећи, постићи:* ~ солидно знање, ~ образовање. **б.** *постићи, остварити (на испиту, тесту и сл.):* ~ позитивну оцену, ~ 20 поена. **в.** *обезбедити, примити у некој расподели:* ~ резервацију, ~ место, ~ собу. **13.** *извући од некога, сазнати:* ~ признање, ~ пристанак. **14.** *постићи одређену противвредност, одн. цену за нешто што је продато:* ~ осам хиљада за прасе. • **~ корпу (кошару)** пеј. *бити одбијен.* **~ ногом (ногу)** пеј. *бити избачен, отеран.* **~ по носу** *бити изгрђен, прекорен.* **~ по прстима (по њушци)** пеј. *бити спречен, онемогућен на груб начин.* **~ премештај (прекоманду)** *бити премештен.* **~ своје** *бити кажњен по заслузи.* **~ шипак (брус)** вулг. *не добити ништа.*

дȍбитнӣк и **дȍбӣтнӣк** м **1. а.** *онај који стекне, добије неку имовину, који постигне неку материјалну корист:* ратни ~. **б.** *онај који добије неку вредност, згодитак на лутрији, коцкању и сл.; онај који освоји неку награду.* **2.** *победник у неком такмичењу, супарништву, борби, сукобу.*

дȍбитница и **дȍбӣтница** ж *жена добитник; победница.*

дȍбитничкӣ и **дȍбӣтничкӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на добитнике; победнички; победоносни:* ~ копље, ~ осмех.

дȍбитнички и **дȍбӣтнички** прил. *победнички, победоносно.*

добје- *в. добе-.*

доблу́дети јек. **доблу́дјети**, -дӣм свр. *доћи блудећи, долутати.*

дȏбнӣ и **дȍбнӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на доба живота:* ~ структура, ~ група, ~ граница. • **~ председник** *најстарији члан неког скупа као председник.*

добȍвати, дȍбује̄м и **дȍбовати**, -бује̄м несвр. непрел. **1. а.** *ударати у добош и сл. и производити потмуле звуке, бубњати.* **б.** *ударати снажно:* ~ ногама по нечему. **в.** *ударати производећи учестане потмуле звуке, лупкати.* – Кишне капи добују по крову. ~ прстима по столу. **2. а.** *одавати потмуле звуке (о добошу и сл.).* **б.** *одзвањати, одјекивати као добош (нпр. о речима).* **3.** *јављати, оглашавати, позивати и сл. ударањем у добош.*

дȍбога прил. **1.** *веома, јако, до крајности:* ~ лењ, ~ смешно. **2.** *у служби узвика за изражавање узбуђења, запрепашћења или бола, забога, побогу, јао, авај.* – Добога, шта учини?

дȍбош м мађ. **1.** *шупаљ ваљак са основама од разапете коже по којој се удара, бубањ.* **2.** техн. *део разних машина, апарата у облику шупљег ваљка:* ~ вршалице, ~ манометра. • **отићи на ~** *бити продат на јавној лицитацији (о имању).* **ударити на ~** *разгласити.* **добош-торта** кув. *врста торте од више кора са стакластом глазуром од истопљеног шећера.*

добȍша̄р, -а́ра м (вок. дȍбоша̄ре и -у, инстр. -а́ром и -а́рем) *онај који удара у добош, бубњар.*

добȍша̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на добошаре.*

добȍша̄рски прил. *на добошарски начин, као добошар, јавно:* ~ разгласити.

до̑бошаст, -а, -о *који подсећа на добош, који је као добош:* ~ облик.

добо̀шић и **до̑бошић** м *дем. од добош.*

до̑бошкӣ и **до̑бошнӣ,** -ā, -ō *који се односи на добош.*

добо̀шчић и **до̑бошчић** м *дем. од добош.*

добра́јати, до̀бра̄јам *несвр. према добројати, добројити.*

до̏бра̄н, -а, -о и **до̀бра̄н,** -а́на, -о *доста велик, повелик, приличан:* ~ парче, ~ сума новца.

до̏бра̄но и **добра́но** прил. *доста, прилично:* ~ се напити.

до̀бра̄ш, -а́ша м шатр. *ђак који има добар успех у школи.*

до̀брац, -а̀ца м мед. нар. еуф. *оспице, мале богиње.*

добрѐктати, до̀брекћēм свр. *стићи брекћући.*

добр̀зати, -ām свр. *брзо, журно стићи, дохрлити.*

до̀бријати и **добри̏јати,** до̀бријēм свр. прел. *обријати до краја.* ■ **~ се** *обријати се до краја.*

до̀брӣћ, -и́ћа м мед. нар. еуф. *зли пришт, злић.*

до̀брица ж (м) (мн. ж) хип. *добра, добродушна, питома особа (обично дете).*

добри́чак, -чка м *в. добричина.*

добри̏чина ж (м) (мн. ж) *добар, доброћудан, добродушан човек.*

добри̏чица ж бот. *вишегодишња зељаста биљка* Glechoma hederaceum *из ф.* Labiatae.

до̀бро[1] с (ген. мн. доба́ра̄) **1.** *оно што је добро, повољно за човека, што доприноси његовој срећи, благостању; добре, повољне животне прилике, срећан, обезбеђен живот, срећа, благостање; добробит, корист:* борба добра и зла, надати се добру, старати се о добру народа, урадити нешто за нечије добро. **2.** (често у мн.) **а.** *материјална или духовна, културна вредност, достигнуће којим се неко користи, материјално или културно благо:* јавно ~, опште ~ народа, заједничко ~, културна добра, материјална добра, духовна добра. **б.** *природно богатство, благо као извор сировина и потрошних средстава:* природна добра, потрошна добра. **в.** *материјални производ људског рода, роба:* потрошња добара, размена добара, инвестициона добра. **3. а.** *оно што је нечија својина, имовина; капитал:* покретна добра, непокретна добра. **б.** *земљиште у нечијој својини, земљишни посед, имање, економија:* државно ~, црквено ~, пољопривредно ~, пољско ~, огледно ~, економско ~. **4.** *добар, племенит поступак, добро, племенито дело:* чинити ~, вратити ~ добрим. **5.** *доброта, племенитост; добра, позитивна особина, врлина:* познат по добру. **6.** нар. *у нежном обраћању драгој особи или животињи.* – Пиј, гарове, добро моје. • **далеко је то од добра** *зло је, није добро.* **делити с неким ~ и зло** *заједнички подносити све, и добро и зло.* **изићи на ~** *повољно се развити, имати повољан, срећан исход.* **ићи на ~** *повољно се развијати, водити, слутити добру, срећи.* **које добро? којим добром?** *при сусрету: ради чега сте дошли? шта има ново?* **окренути на ~** *поћи добрим, повољним правцем, почети се повољно развијати.* **свако зло има своје ~** *у свакој невољи, несрећи има и нешто корисно.* **у добру и у злу** *и у срећним и у несрећним, неповољним околностима, приликама.*

до̀бро[2] прил. (комп. бо̏ље̄ и бо̏ље) **1.** *на добар начин, како треба, како ваља, како је пожељно; успешно:* ~ читати, ~ одиграти улогу, ~ урадити нешто. **б.** *у складу с моралним и др. нормама, исправно; у реду:* ~ поступати, ~ се држати. Није добро што си нас оставила. **в.** *са свом пажњом, савесно, пријежно.* – Добро слушај шта ти говорим. **г.** *темељно; сасвим, потпуно:* ~ расправити нешто, ~ испитати, ~ очистити, ~ се раздaнити. **д.** *у великој мери, веома; преко мере, много, жестоко:* ~ озепсти, ~ се загрејати за нешто, ~ се уморити, ~ стегнути, ~ истући, ~ попити. **ђ.** *обилно, богато:* ~ родити, ~ залити, ~ подмазати. **2. а.** *у нормалним, пријатељским односима, везама:* бити ~ с неким. **б.** *с наклоношћу, с љубављу, радо, благонаклоно, срдачно, љубазно:* ~ се слагати с неким, ~ дочекати некога. **3. а.** 1) *у добром здравственом стању, здраво.* – Ми смо добро. 2) (често са субјектом у дат.) *кад се указује на повољно здравствено стање или побољшање код болесника.* – Боље му је. **б.** *кад се указује на повољне животне прилике, на угодан живот: богато, имућно; угодно, повољно, без неприлика:* ~ стајати, ~ ићи некоме. **б.** *кад се указује на повољан положај код неке личности или организације:* ~ стајати код министра. **4. а.** *кад се указује на повољан развој и исход, ефекат неке радње: срећно, повољно:* ~ се удати, ~ проћи, ~ се завршити. **б.** *кад се нешто оцењује као прихватљиво, повољно, одн. кад се нешто препоручује, саветује: препоручљиво, упутно.* – Добро је што си ме назвао. Добро је обући топлу одећу. Боље је да отпутујемо одмах. **в.** *за изражавање одобравања, сагласности: слажем се, тако је, у реду.* – Да отворим прозор? Добро. Добро, сине, иди. • **~ дођи** *бити од користи.* **~ дошао!** *поздрав при доласку.* **боље те (вас) нашао** нар. *отпоздрав на поздрав: добро дошао.* **~ проћи** *успети.* **~ чинити (некоме)** *бити од користи, годити, пријати.* – Шетња му чини добро.

добро- *први део придевских и др. сложеница насталих од синтагми с придевом добар или прилогом добро:* добродушан, добронамеран, добростојећи итд.

до̏бробит ж чеш. *срећа, благостање; корист:* радити на ~ народа.

до̏брово̄љан, -љна, -о **1.** *који се чини по слободној вољи, без принуде:* ~ рад, добровољни прилог. **2.** *који обавља неки посао или врши неку дужност по својој вољи, без принуде:* ~ војска, добровољни давалац крви.

доброво́љац, -љца м (инстр. -љцем; ген. мн. добро̀во̄ља̄ца̄) **а.** *онај који добровољно ступа у војску или учествује у рату.* **б.** *онај који добровољно извршава неки задатак; онај који добровољно указује неку помоћ или даје неки прилог.*

доброво̀љачкӣ, -ā, -ō *који се односи на добровољце:* ~ чета, ~ позориште.

доброво̀љачки прил. *као добровољац:* ~ регрутовати.

добро̀во̄љка ж *женска особа добровољац.*

до̏брово̄љно прил. *по својој вољи, без принуде:* ~ се пријавити у војску.

доброво́љно̄ст, -ости ж *особина онога што је добровољно, добровољни карактер нечега.*

добро̀дити, до̀бродӣм свр. непрел. **а.** *довести се бродом (до неког места), стићи бродећи.* **б.** *допловити (о броду, лађи).*

добродо̀шао, -шла, -о *који је дошао, приспео у прави час, који се радо дочекује, прима јер одговара потребама и жељама у датој ситуацији, радо дочекан, погодан, користан.* – Ова понуда му је добродошла.

добро̀дошлица и **добродо̀шлица** ж **а.** *поздрав некоме чији је долазак радо очекиван; добре жеље изражене при нечијем доласку:* поздравити некога добродошлицом, зажелети некоме добродошлицу. **б.** *чаша алкохолног пића која се испија поводом нечијег радо очекиваног доласка; здравица која се подиже том приликом:* дочекати сватове добродошлицом. **в.** *срдачан дочек, пријем:* приредити некоме добродошлицу.

добродр̀же̄ћӣ, -ā, -ē *који се добро држи, који је доброг здравља, држећи, крепак (о старијој особи):* ~ старац.

добро̀душан, -шна, -о **а.** *који је добре душе, благе нарави, доброћудан, племенит; простодушан, наиван:* ~ човек. **б.** *који изражава доброћудност, благ, питом:* ~ глас, ~ осмех.

добро̀дӯшје с *в. добродушност.*

добро̀душно прил. *на добродушан начин, доброћудно; простодушно, безазлено, наивно:* ~ се насмејати.

добро̀душно̄ст, -ости ж *особина онога који је добродушан, доброћудност; простодушност, безазленост.*

доброја́вати, -о̀ја̄ва̄м *несвр. према добројати и добројити.* **2.** *додавати бројањем.*

добро̀јати, -јӣм и до̀бројӣм и **добро̀јити,** до̀бројӣм свр. **1.** *довршити бројање нечега, изборјати до краја.* **2.** *додати бројањем.* **3.** *доћи у бројању до неког броја:* ~ до двеста.

добро̀јутро с разг. **1.** *срећа, добро.* – Радости моја, добројутро моје! **2.** ир. *зло, несрећа, зла судбина, злојутро:* видети своје ~.

добро̀мислен, -а, -о *који тежи добру; добронамеран:* ~ човек.

добро̀мислено прил. *тежећи добру, настојећи постићи добро, добронамерно.*

добро̀мисленӯст, -ости ж *настојање на ширењу и чињењу добра, тежња постизању добра, добронамерност.*

доброна́меран јек. **доброна́мјеран,** -рна, -о **а.** *који има добре намере, који жели некоме добро:* ~ човек **б.** *који изражава добре намере, пријатељски:* ~ савет, ~ опомена.

доброна́мерно јек. **доброна́мјерно** прил. *у доброј намери, с добром намером:* ~ упитати.

доброна́мернӯст јек. **доброна́мјернӯст,** -ости ж *особина онога који је добронамеран, жеља, хтење да се учини нешто добро.*

добронамјер- *в. добронамер-.*

добро̀слутан, -тна, -о *који слути, предсказује нешто добро;* супр. злослутан.

добро̀слутнӣк м *онај који слути, предсказује добро.*

добро̀слутница ж *она која слути, предсказује добро.*

добро̀слутно прил. *слутећи, наговештавајући добро.*

добро̀срет- *в. добро̀срећ-.*

добро̀срећан, -ћна, -о **а.** *који је добре среће, срећан; који доноси срећу.* **б.** еуф. *злосрећан, несрећан.*

добро̀срећнӣк м **а.** *онај који је добре среће, срећан човек.* **б.** еуф. *злосрећник, несрећник.*

добро̀срећница ж **а.** *она која је добре среће, која доноси срећу.* **б.** еуф. *злосрећница, несрећница.*

добро̀срећно прил. *срећно, доносећи срећу.*

добро̀стив, -а, -о **а.** *пун доброте, добар, благ; милостив, благонаклон:* ~ човек. **б.** *који изражава, испољава доброту:* ~ поглед, ~ глас.

добро̀стиво прил. *на добростив начин, с пуно доброте, благо, милостиво:* ~ се насмејати, ~ погледати.

добро̀стивӯст, -ости ж *особина онога који је добростив, онога што је добростиво, милостивост, доброта, благост.*

добросто̀јећӣ, -ā, -ē *који поседује доста материјалних добара, имућан, богат:* ~ трговац, ~ сељак.

добросу́седскӣ јек. **добросу́сједскӣ,** -ā, -ō (обично уз реч „однос") *који показује пријатељство међу суседима:* живети у добросуседским односима.

добросу́седски јек. **добросу́сједски** прил. *у добросуседским односима, пријатељски:* односити се ~ према некоме.

добросу́седство јек. **добросу́сједство** с *добросуседски пријатељски односи.*

добро̀та ж **1. а.** *особина онога који је добар, онога што је добро, спремност за пружање помоћи другима, племенитост, хуманост, човекољубивост:* човек познат по доброти. **б.** фиг. *добра, племенита особа.* – Он је сушта доброта. **2.** *добро, племенито дело, племенит поступак, доброчинство:* чинити доброте.

до̀бротвор и **до̏бротвор** м **а.** *онај који чини добра дела, који некоме пружа помоћ, заштиту, доброчинитељ:* бити нечији ~. **б.** *онај који у хумане сврхе прилаже или завештава новац и друге материјалне вредности (неком друштву или установи).*

до̀бротво̄ран и **до̏бротво̄ран,** -рна, -о **1. а.** *који служи у хумане, племените сврхе, који је намењен доброчинству, хуманитаран:* ~ друштво, ~ установа. **б.** *који се односи на хумане задатке, који се чини с хуманим циљем, каритативан:* приредба у добротворне сврхе, поклонити нешто у добротворне сврхе, одржати добротворну приредбу. **2.** *који чини добра дела, који пружа помоћ и заштиту некоме, племенит, хуман:* ~ човек, ~ душа.

до̀бротво̄рка и **до̏бротво̄рка** ж *жена добротвор, доброчинитељка.*

до̀бротво̄рно и **до̏бротво̄рно** прил. *на добротворан начин, као добротвор, хумано, племенито:* ~ помагати некоме.

добротво́рнӯст, -ости ж *особина онога који је добротворан; каритативност, хуманост.*

добро̀ћудан, -дна, -о **1. а.** *који је добре ћуди, који је пријатне, благе нарави, благ:* ~ човек. **б.** *који одражава благу нарав:* ~ израз лица, доброћудне очи. **2.** мед. *који се може излечити, који није опасан по живот (обично о тумору, израштају), бениган:* доброћудни тумор, ~ израслина.

добро̀ћӯдно прил. *на доброћудан начин, благо, питомо:* ~ гледати, ~ се смешити.

добро̀ћуднӯст, -ости ж *особина онога који је доброћудан, онога што је доброћудно, добра, блага нарав, благост, питомост:* нечија ~, ~ нечијих очију.

доброчи̏нац, -нца, **доброчи̏нилац,** -иоца и **доброчи̏нитељ,** -а м *в. добротвор (а).*

доброчи̏нитēљка ж *в. добротворка.*

добро̀чӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на доброчинство, добротворан; својствен доброчинцима, благ:* ~ помоћ.

доброчи́нство с *добро, племенито дело, хуман поступак; чињење добрих, племенитих дела; хуманост, племенитост:* чинити доброчинства, захвалити за ~.

дова́бити, до̀ва̄бӣм свр. прел. **а.** *вабећи намамити (животињу):* ~ пса. **б.** *приволети некога да дође, дозвати, домамити.*

дова́љати, до̀ва̄љāм свр. прел. *дотурати ваљајући, докотрљати:* ~ камен, ~ буре. ■ **~ се** *доћи, допрети до неког места ваљајући се, докотрљати се (нпр. о камену).*

до̏вдē и **до̏вде** јек. **до̏вдјē** и **до̏вдје** прил. **а.** *до овога места, до ове тачке, до ове границе:* стићи ~. **б.** *до овога времена.* • **~ ми је тога (свега и сл.)** *доста ми је тога (свега и сл.), дозлогрдило ми је.*

дове́зати, до̀вēжēм свр. прел. *везујући наставити на нешто, надовезати:* ~ конопац.

довези́вати, -вѐзујēм *несвр. према довезати.*

довеја́вати, -вѐја̄ва̄м јек. **довија́вати,** -вѝја̄ва̄м *несвр. према довејати.*

до̀вејати јек. **до̀вијати,** -јēм свр. **1.** прел. *донети, нанети вејући (о ветру).* **2.** непрел. *вејући стићи, доспети, допрети.*

до̏вēк(а) јек. **до̏вијек(а)** прил. **а.** *за сва времена, заувек, заспагда; увек, стално (у будућности):* трајати ~. **б.** *до краја живота:* остати ~ инвалид.

довѐрати се и **до̀верати се,** до̀верēм се свр. *верући се доспети до неког места, допентрати се; допузити:* ~ на врх дрвета.

довѐслати, -āм свр. **1.** непрел. *доћи, приспети веслајући:* ~ до обале. **2.** прел. *довести, дотерати веслајући:* ~ барку. ■ **~ се** *в. довеслати (а).*

дове́сти (до̀вести), -ве́зēм (трп. дове́зен, -а) свр. прел. *свршити везење, извести до краја:* ~ блузу. **б.** *додати у везу, извести накнадно још један део:* ~ још једну шару.

довѐсти[1] (до̀вести), -вѐдēм (до̀ведēм) (аор. довѐдох, до̏веде; р. пр. до̀вео, довѐла (до̀вела); пр. пр. до̀вēвши; трп. довѐден, -ѐна) свр. прел. (ретко непрел.) **1. а.** *водећи или упућујући некога учинити да дође, приспе до одређеног места:* ~ до врата, ~ пред кућу, ~ у салу. **б.** фиг. *омогућити некоме да стигне до одређеног циља, послужити коме као путоказ.* – Стаза га је довела у шуму. **в.** *поставити (некога) на неки положај; наћи (некоме) службу, запослење, запослити:* ~ на положај министра, ~ у министарство. **г.** *узети у своју кућу жену, одн. снаху (ређе мушкарца) ради женидбе (одн. удаје):* ~ невесту, ~ снаху за сина. **д.** *повести и задржати уз себе децу из претходног брака (приликом преудаје):* ~ двоје деце из првог брака. **2.** *учинити да нешто доспе некуд усмеравајући му кретање, спровести; померањем дотерати, примаћи:* ~ воду водоводом, ~ рибу до обале. **3. а.** (до нечега (нешто до нечега)) *учинити, допринети да се нешто оствари, деси, постигне, бити узрок неког збивања, догађаја:* ~ до мира, ~ до рата, ~ до победе, ~ до стварања савеза. **б.** *учинити да неко, нешто доспе у одређено стање, расположење, проузроковати, изазвати неку промену, неко стање или расположење:* ~ до лудила, ~ у тежак положај, ~ у склад, ~ до кључања. **в.** *управити, упутити ка неком закључку, навести на неку мисао, на неко схватање:* ~ на неку мисао, ~ до неког закључка. **4.** *описујући, пратећи нешто у временском току доћи до неког тренутка:* ~ хронику манастира до одређене године. • **~ у питање (нешто)** *угрозити.*

довѐсти² (дȍвести), -вѐзе̄м (аор. довѐзох, дȍвезе; р. пр. дȍвезао, довѐзла (дȍвезла); трп. довѐзен, -ѐна; пр. пр. довѐза̄вши и дȍвеза̄вши) свр. прел. **а.** *допремити, пребацити, пренети (нешто) до одређеног места управљајући неким превозним средством:* ~ жито колима, ~ намештај. **б.** *допремити возећи само превозно средство:* ~ кола, ~ ауто. **в.** *пренети, пребацити некога или нешто (о превозном средству).* – Кола су ме довезла довде. ■ **~ се** *доћи, допутовати превозним средством; приспети, стићи (о превозном средству):* ~ се лађом до Београда.

дȍвече̄ прил. *кад наступи вече (онога дана кад се говори), ове вечери, вечерас.*

дѐвијати *в. довејати.*

дови́јати, дȍвӣја̄м свр. *вијајући догнати, дотерати.*

дови́јати се, дȍвӣја̄м се несвр. *трудити се да се нађе решење, излаз из нечега, сналазити се (у нечему); домишљати се:* ~ како да се побегне.

дȍвијек(а) *в. довек(а).*

дȍвӣк м *позив упућен некоме, довикивање, гласан дозив.*

дови́кати, дȍвӣче̄м свр. прел. *дозвати вичући:* ~ суседа.

довики́вати, -вӣкује̄м *несвр. према довикати и довикнути.* ■ **~ се** *дозивати једно друго.*

дови́кнути, дȍвӣкне̄м свр. прел. **1.** *викнувши повишеним гласом скренути пажњу на нешто, рећи, саопштити (нешто); добацити повишеним гласом:* ~ (некоме) нешто. **2.** (некога) *викнувши зовнути, дозвати.*

дȍвити се, дȍвије̄м се свр. *наћи решење, излаз, снаћи се; домислити се, досетити се.*

довѝтлати, -а̄м свр. **1.** прел. *витлајући дотерати, догнати (нпр. о ветру).* **2.** непрел. *стићи витлајући, јурећи, дојурити, дотрчати.*

довѝтљив, -а, -о *који уме да се довије, да се снађе у тешкој ситуацији, домишљат, досетљив, сналажљив, промућуран.*

довѝтљивац, -ӣвца м *онај који је довитљив, сналажљив.*

довѝтљивица ж *довитљива женска особа.*

довѝтљиво прил. *на довитљив начин, досетљиво, сналажљиво, промућурно.*

довѝтљиво̄ст, -ости ж *особина онога који је довитљив, сналажљивост, досетљивост, промућурност.*

довла́чити (се), дȍвла̄чӣм (се) [гл. им. двола́че̄ње] *несвр. према довући (се).*

дȍвод м **1.** *довођење, допремање, спровођење нечега што се креће кроз цеви, нарочите уређаје и сл.:* ~ нафте, ~ горива, ~ електричне енергије, прекинути ~ ваздуха. **2.** *цев, канал или уређај за довођење, допремање нечега:* затворити ~, прикључак на доводу.

довȍдити, дȍводӣм [гл. им. дȍвође̄ње с] *несвр. према довѐсти¹.*

дȍводнӣ, -а̄, -о̄ *који служи за довођење, допремање нечега, који се односи на довод:* ~ цев, ~ канал.

дȍводница ж анат. *крвни суд који доводи крв у срце, вена.*

дȍвоз м *допремање превозним средством, довожење, транспорт:* ~ муниције колима.

довȍзити (се), дȍвозӣм (се) [гл. им. дȍвоже̄ње с] *несвр. према довѐсти² (се).*

дȍвознӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на довоз.*

дȍво̄љан, -љна, -о **1.** *којега има онолико колико је потребно, доста за нешто, који задовољава у погледу количине или вредности:* ~ количина, ~ број, у довољној мери. То је довољан разлог да не дође. **2.** (у им. служби) м *најнижа школска прелазна оцена:* добити ~ из математике, завршити с довољним.

дȍво̄љно прил. *у довољној мери, количини, колико је потребно, доста; потпуно, сасвим:* појести ~, ~ јак, ~ горива, ~ гласова, ~ истакнут, ~ засићен.

дȍво̄љно̄ст и **дово́љно̄ст,** -ости ж *довољна количина, довољна мера; стање које задовољава.*

дȍвратак, -тка м *греда или бочни део у оквиру врата; оквир врата:* ударити главом у ~, држати се за ~.

дȍвратнӣк м и **дȍвратница** ж *в. довратак.*

довр̏вети и **довр́вети** јек. **довр̏вјети** и **довр́вјети,** -вӣм свр. непрел. *доћи, стићи врвећи, нагрнути, сјатити се у великом броју (нпр. о војсци).*

довре́ћи (дȍвре̄ћи) јек. **доврије̏ћи** (дȍврије̄ћи) и **довр́ћи** (дȍвр̄ћи), довр̑ше̄м свр. *завршити вршидбу, оврћи до краја:* ~ жито.

доврх предл. (с ген.) *до врха, до горње ивице:* ~ куће, ~ чела.

доврша́вати (се), довр̑ша̄ва̄м (се) *несвр. према довршити (се).*

дȍвр̄шен, -а, -о *потпуно изграђен, формиран (интелектуално, духовно), зрео, усавршен:* ~ човек, ~ уметник.

дȍвр̄шено̄ст, -ости ж *стање онога који је довршен, што је довршено, изграђеност, формираност; зрелост.*

доврше́ње с *окончање, свршетак:* ~ започетог посла.

доврше́так, -тка м *завршетак, крај:* ~ битке, ~ романа.

доврши́вати (се), довр̑шује̄м (се) несвр. *в. довршавати (се).*

довр̏шилац, -иоца (довр̏шитељ) м *онај који нешто довршава, одн. који је нешто довршио, извршио:* ~ неког дела.

довр́шити, дȍвр̄шӣм свр. прел. **а.** *урадити неки посао до краја, завршити, свршити започети посао:* ~ посао, ~ жетву. **б.** *обрадити, направити до краја:* ~ рукав, ~ кошуљу, ~ кров. **2.** *дотући, докрајчити, убити, усмртити:* ~ некога, ~ непријатеља. ■ **~ се** *доћи до краја, свршити се, окончати се (нпр. о бици).*

дову́ћи (дȍвӯћи), -ву́че̄м (3. л. мн. дову́кӯ; аор. дову́кох, дȍвӯче; имп. дову̏ци; р. пр. дȍвӯкао, дову́кла (дȍвӯкла); трп. дову̏чен, -а; пр. пр. дову́ка̄вши и дȍвӯка̄вши) свр. прел. **1.** *вукући пренети, преместити; вукући довести:* ~ сто, ~ пуна кола жита, ~ чамац. **2.** пеј. *наговарајући, убеђујући довести некога, домамити некога преваром, лукавством или на силу:* ~ некога на састанак, ~ пред суд. ■ **~ се а.** *доћи вукући се, једва се крећући; допузити, домилети.* **б.** *доћи кришом, привући се, прикрасти се, дошуњати се.* **в.** пеј. *доћи, стићи нежељен, незван:* ~ се на вечеру.

до̏га и **до́га** ж енгл. *раса крупних, снажних паса развијене главе и врата и кратке длаке.*

до̏гађа̄ј м **1. а.** *оно што се догодило, десило, збило у одређеном времену, збивање:* трагичан ~, необичан ~, развој догађаја. **б.** (обично у мн.) *сплет значајних појава, збивања у животу:* изменити ток догађаја, утицати на догађаје. **в.** *особита, важна појава:* уметнички ~, књижевни ~, представљати ~ у књижевности. • **остати (бити, налазити се и сл.) на репу догађа̄ја̄** *немати утицаја на ток догађаја, збивања; оста(ја)ти изван збивања.*

догађа̑ј(ч)ић м *дем. и ир. од догађај.*

дога́ђати се, дȍга̄ђа̄ се *несвр. према догодити се.*

догалопи́рати, -ȍпӣра̄м свр. непрел. *дојахати у галопу.*

догѐмизати, -ижем свр. непрел. *доћи гамижући, догмизати.*

дога́рати, дȍга̄ра̄м несвр. *в. догоревати.*

доге́гати (се), дȍге̄га̄м (се) свр. непрел. *доћи гегајући се.*

догегу̏цати (се), -а̄м (се) свр. непрел. *у дем. значењу: догегати (се).*

доглавѝњати, -а̄м свр. непрел. *доћи главињајући, несигурним кораком.*

дȍгла̄внӣк м арх. *онај који је по рангу први до поглавара, старешине, поглаваров саветник, помоћник.*

дȍгла̄внӣчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на догла̄внике.*

дȍгла̄внӣштво с арх. *звање и служба догла̄вника.*

до̏гле̄д м **1.** *оптички инструмент за посматрање удаљених предмета, дурбин.* **2.** *простор обухваћен погледом, видик, видокруг; домашај погледа.*

до̏гле̄дан, -дна, -о **1.** *који се може сагледати, до кога допире поглед, који је на видику, видљив:* ~ даљина. **2.** *који може да се предвиди у будућности, који ће се свакако догодити у скорој будућности; недалек, скори (о времену):* у ~ време, у догледној будућности.

до̀гледати, -а̄м свр. прел. *доӣреӣи ӣоӣледом до нечеї удаљеноī, обухваӣиӣи ӣоīледом, саīледаӣи:* не моћи ~ бедеме, докле се може ~.

догле́дати, до̀гле̄да̄м несвр. прел. (обично у пасиву са „се") *моћи видеӣи, обухваӣиӣи ӣоīледом, саīледаваӣи:* – Догле́дао се нејасно храм.

до̏гма ж (ген. мн. до̏гмӣ) грч. **а.** *шемаӣизирано и айсолуӣизовано некриӣичко мишљење, сӣав заснован на ауӣориӣаӣивним судовима, који се усваја без ӣроверавања и шаблонски ӣримењује; начело, ӣосӣавка која се смаӣра и усваја као ӣачна и неосӣорна:* овештале догме, одбацити догме. **б.** *верска начела, ӣосӣавке које су верници дужни ӣрихваӣиӣи као айсолуӣно ӣачне, без икакве криӣике и ӣровере; службена верска докӣрина:* верске догме, црквене догме, свете догме, хришћанске догме. **в.** *уоӣшӣе оно шӣо се смаӣра као неӣоīрешиво, неӣрикосновено, у шӣо се мора вероваӣи:* сматрати нешто као догму.

до̀гмат(а), -е̄ м (мн. -ти м и -те ж) *в. доīмаӣичар.*

догмати̏зам, -зма м *слеӣо, некриӣичко ӣрихваӣање доīми; некриӣичко мишљење које се ослања на доīме; доīмаӣски каракӣер, доīмаӣско обележје некоī мишљења, сӣава, науке, докӣрина и сл.:* ~ религиозне науке, ~ неког гледишта.

догма̀тик м *в. доīмаӣичар.*

догма̀тика ж **1.** *ӣеолошка дисциӣлина која излаже хришћанске доīме ӣо одређеном сисӣему; сисӣем, скуӣ доīми неке вере.* **2.** *уоӣшӣе сисӣем доīми, скуӣ сисӣемаӣски изложених ӣринциӣа, ӣосӣавки неке школе, учења, ӣокреӣа; доīмаӣизам:* политичка ~, правна ~, ослободити се круте догматике.

догма̀тичан, -чна, -о **1.** *који се односи на доīме; који се заснива на доīмама, доīмаӣски:* ~ веровање, ~ богословље, ~ гледиште. **2.** *који верује у доīме, ӣривржен доīмама, који се слеӣо држи доīми:* ~ филозоф.

догма̀тича̄р м **1.** *онај који се слеӣо држи доīми.* **2.** *онај који се бави доīмаӣиком, који ӣроучава и ӣроӣоведа доīме неке релиīије или школе.*

догма̀тича̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на доīмаӣичаре.*

догма̀тичкӣ, -а̄, -о̄ *в. доīмаӣичан (1).*

догма̀тички и **догма̀тично** прил. *на доīмаӣичан начин, свойсӣвено доīмаӣичарима:* схватити нешто ~, ~ тумачити.

догма̀тично̄ст, -ости ж *особина оноīа шӣо је доīмаӣично; ӣривржено̄сӣ доīмама, слеӣо ӣрихваӣање доīми, доīмаӣизам.*

до̀гматскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на доīме, који се заснива на доīмама, доīмаӣичан, доīмаӣички:* ~ став, ~ тенденција.

до̀гматски прил. *на доīмаӣски начин, својсӣвено доīмаӣичарима, доīмаӣично:* ~ тумачити.

до̀гмизати, -иже̄м свр. непрел. *доћи īмижући, домилеӣи; доӣузиӣи.*

до̀гнати, -а̄м (трп. до̏гна̄н (до̏гна̄т)) свр. прел. (непрел.) **1. а.** *īонећи учиниӣи, ӣрисилиӣи да неко, нешӣо дође некамо, доӣераӣи:* ~ говеда, ~ робље. **б.** *довесӣи (ӣревозно средсӣво, возило):* ~ кола. **в.** *ӣренеӣи, доӣремиӣи возилом до одређеноī месӣа, ӣревесӣи (ӣереӣ, ӣовар и сл.):* ~ жито, ~ сено, ~ дрва. **2. а.** *ӣримораӣи, ӣринудиӣи некоīа на нешӣо:* ~ некога да попусти. **б.** *учиниӣи да неко, нешӣо досӣе у неӣоволјно сӣање, расӣоложење, биӣи узрочник нечијеī неӣовољноī сӣања, расӣоложења:* ~ некога до суза (плача), ~ до лудила, ~ до просјачког штапа. **3.** непрел. *сӣићи, досӣеӣи (обично својим ӣоīрешним ӣосӣуӣцима, својом кривицом) у неӣовољно сӣање, навући на себе неко зло, невољу:* ~ до пропасти, ~ до банкрота. ■ ~ **се** уз. повр. *сусӣићи се īонећи једно друīо:* ~ се до куће.

догова́рати (се), -о̀ва̄ра̄м (се) *несвр. ӣрема доīовориӣи (се).*

догова̀ра̄ч, -а́ча м *онај који се с неким доīовара; ӣреīоварач.*

до̏гово̄р м **а.** *разīовор, савеӣовање ради доношења заједничких одлука; сасӣанак ради ӣаквоī савеӣовања:* сазвати на ~, доћи на ~, решити на договору, отказати ~. **б.** *заједничка одлука, сӣоразум, ӣоīодба донеӣа на савеӣовању:* донети ~, закључити ~, потписати ~. **в.** (обично у мн.) *разīовори ради сӣоразума о неком ӣиӣању, ӣреīовори:* ићи на договоре с неким, упуштати се у договоре с неким. • ~ **кућу гради** *доīовором се може мноīо ӣосӣићи.* **као по договору** *као да је нешӣо унаӣред доīоворено, сложно, сӣоразумно:* доћи као по договору. **у договору (с неким)** *сӣоразумно с неким; у дослуху с неким.*

до̏гово̄ран, -рна, -о *који се заснива на доīовору, сӣоразуму, сӣоразуман:* договорни посао. • ~ **економија** *економија заснована на ӣолиӣичким доīоворима а не на законима ӣржишӣа.*

догово̀рити, дого̀ворӣм свр. прел. *уīовориӣи, уӣаначиӣи.* – С Пристером је ... већ раније договорио све што је требало (Десница). ■ ~ **се** уз. повр. *у разīоворима доћи до заједничкоī īледишӣа са неким, сӣоразумеӣи се:* ~ се са женом, ~ се о венчању, ~ се за састанак.

до̏гово̄рно прил. *у (ӣо) доīовору са неким, с ӣрисӣанком обеју сӣрана, сӣоразумно:* ~ отићи негде, ~ утврдити, ~ поставити некоме замку.

до̀годинē прил. *идуће īодине, кроз īодину дана.*

дого̀дити се, -ӣм се свр. *десиӣи се, збиӣи се (обично изненада, одједном).* – Нешто им се сигурно догодило.

дого̀дишњӣ, -а̄, -е̄ *који се односи на идућу īодину, који ће се десиӣи, доīодиӣи доīодине:* спремати се за догодишњу жетву.

догодо̀вштина ж *инӣересанӣан, уӣечаӣљив, необичан доīађај, доживљај; зīода, ӣусӣоловина:* причати догодовштине с пута, весела ~.

дого̀ла прил. **а.** *до īола ӣела, до īоле коже, ӣосве, сасвим обнажено:* свући се ~. **б.** *ӣоӣӣуно, сасвим оīољено (о бршћењу):* обрстити ~ воћке.

до̀гон и **до́гон** м **а.** *доīоњење, доӣеривање:* ~ стоке. **б.** *довожење, довоз (ӣереӣа) на ӣоварној живоӣињи или заӣрежном возилу:* ~ дрва.

дого̀нити, до̀гонӣм несвр. прел. [гл. им. до̀гоње̄ње с] **1.** *несвр. ӣрема доīнаӣи.* **2. а.** *доводиӣи у ред, у уредно сӣање, удешаваӣи, уређиваӣи, улеӣшаваӣи; ӣоӣрављаӣи:* ~ бркове, ~ одећу, ~ песму. **б.** *ӣодешаваӣи, доӣериваӣи:* ~ сат, ~ сказаљке на сату. ■ ~ **се** *доӣериваӣи се, уређиваӣи се, удешаваӣи се:* ~ се за излазак.

догоре́вати, дого̀ре̄ва̄м јек. **догоријѐвати,** дого̀ријева̄м *несвр. ӣрема доīореӣи.*

дого̀рети јек. **дого̀рјети,** -рӣм свр. непрел. **а.** *изīореӣи до краја (нӣр. о свећи).* **б.** (до нечега) *изīореӣи до одређеноī месӣа, до неке īранице:* ~ до крила. **в.** (обично безл.) фиг. *доћи до сӣања, ӣренуӣка ӣосле коīа се више не може чекаӣи, ӣрӣеӣи, доћи до īусӣа, доīусӣиӣи, дојадиӣи.* – Кад му догори, бежи од куће. • ~ **(некоме) до ноката** *не моћи више ӣодносиӣи, ӣрӣеӣи, ӣосӣаӣи (некоме) неиздрживо, дојадиӣи.*

догоријѐвати *в. доīореваӣи.*

дого̀рчати, -а̄м свр. непрел. (обично безл. и с лог. субјектом у дат.) *дојадиӣи, дозлоīрдиӣи.*

дого̀товити, -ӣм свр. прел. *доврӣшиӣи īоӣовљење, ӣриӣремање, сӣрављање јела, ӣриӣремиӣи:* ~ ручак.

до̀грабити, -ӣм свр. прел. **а.** *узеӣи, дохваӣиӣи брзим ӣокреӣом руке, зīрабиӣи, дочеӣаӣи, шчеӣаӣи:* ~ секиру. **б.** *зīрабивши домоћи се нечеīа, оӣеӣи, ӣриīрабиӣи нешӣо:* ~ коња, ~ туђи комад. **в.** *дочеӣаӣи се некоīа, ухваӣиӣи, уīрабиӣи (некоīа):* ~ девојку. ■ ~ **се 1.** (некога, нечега) *дочеӣаӣи се, домоћи се (некоīа, нечеīа):* ~ се девојке, ~ се нечијег имања. **2.** (нечега) *у ужурбаном креӣању сӣићи до некоī месӣа, дохваӣиӣи се:* ~ се пута, ~ се шуме.

до̀градак, -атка м *ӣросӣорија или ӣрем доīрађен уз īлавну зīраду, доīрадња.*

догра́дити, до̀гра̄дӣм (трп. до̀гра̄ђен) свр. прел. **1.** *изīрадиӣи до краја, завршиӣи īрађење:* ~ кућу, ~ мост. **2.** *дозидаӣи, саīрадиӣи уз већ ӣодиīнуӣу, изīрађену īрађевину или на њој:* ~ још један спрат, ~ ново крило.

догра́дња ж **1.** *накнадна изīрадња, доīрађивање, дозиђивање:* одобрити доградњу. **2.** *оно шӣо је накнадно доīрађено, накнадно ӣодиīнуӣа īрађевина:* подићи доградњу.

дограђи́вати, -а̀ђује̄м *несвр. ӣрема доīрадиӣи.*

догр̏дити, -им свр. непрел. (често безл.) *досадити преко сваке мере, додијати, дојадити, дозлогрдити.*

догрђи́вати, догр̀ђуј̄ем *несвр. према догрдити.*

догр̀мети и **догр́мети** јек. **догр̀мјети** и **догр́мјети,** -м̄им свр. непрел. *доћи, стићи с великом буком, дотутњити.*

догр́нути, дог̀рн̄ем *свр. према догртати.*

догу́дети јек. **догу́дјети,** -д̄им свр. непрел. *довршити гуђење, престати гудети.*

догу́рати, до̀гӯра̄м свр. **1.** прел. *гурајући преместити, довести, дотерати до неког места:* ~ џакове, ~ вагоне. **2.** непрел. *стићи с напором, савлађујући тешкоће, пробити се до неког места:* ~ до Београда. **3.** непрел. фиг. **а.** *узнапредовати (у служби):* ~ до (чина) генерала, ~ до директора, ~ до дипломе, ~ далеко. **б.** *истрајати, издржати:* ~ до седме деценије, ~ до децембра. **в.** *доћи, стићи до краја, дотерати:* ~ до краја са службом. ■ ~ **се а.** *гурајући се стићи до неког места:* ~ се до врата. **б.** фиг. *стићи безобзирно до неког положаја, звања, пробити се:* ~ се до угледног положаја. • ~ **цара до дувара** *в. под цар.*

до̀гурнути, -н̄ем свр. прел. *гурнувши додати, приближити, дотурити:* ~ хлеб.

догу́стити, до̀гӯстӣ(м) свр. непрел. безл. (некоме) *доћи, доспети у тешку, критичну ситуацију, у тешко стање.* – Кад му догусти, зове нас у помоћ.

дода́вати, до̀да̄је̄м (имп. дода́ји; пр. сад. дода́јӯћи) *несвр. према додати.* ■ ~ **се** *додавати, добацивати један другом лопту (у фудбалу, одбојци и сл.).*

дода̀ва̄ч, -а́ча м *онај који додаје нешто (нпр. лопту у игри):* ~ лопте, ~ муниције.

дода́так, -тка м (мн. дода́ци, ген. до̀да̄та̄ка̄) **1. а.** *оно што се накнадно дода преко претходне или уобичајене количине, мере, садржине; допуна:* ~ јелу, ~ извештају, ~ уговору. **б.** *мала количина неке материје која се додаје разним производима (обично прехрамбеним) ради побољшања квалитета; адитив:* с додатком витамина Це, додаци у месним прерађевинама. **в.** *допуна у новцу на уобичајену плату, доплатак:* примити ~ на плату, примати ~ на одвојени живот. **2.** лингв. *реч или група речи (синтагма) која се додаје неком од главних делова реченице и ближе га одређује или допуњује:* додаци субјекта, додаци предиката. • **дечји** ~ *стални месечни новчани износ који се (уз редовна примања) исплаћује родитељу за малолетно дете које издржава.*

до̀дати, -а̄м свр. **1. а.** *накнадно ставити, метнути, дометнути; ставити као додатак:* ~ шећера, ~ пет књига, ~ бибера. **б.** *допунити (обично на крају неког списа, текста и сл.):* ~ клаузулу уговору, ~ предговор. **в.** *накнадно рећи у разговору; наставити на речи предговорника, надовезати се; добацити:* ~ у шали. **2.** *непосредно уручити, пружити, предати из руке у руку; добацити:* ~ пешкир, ~ чашу воде; ~ лопту.

до̏да̄тнӣ и **до̀датнӣ,** -а̄, -о̄ *који се накнадно додаје, допунски:* додатна средства, ~ напор, ~ аргумент.

до̏да̄тно прил. *још, уз већ постојеће:* ~ оптеретити буџет.

дода̀чић м *дем. и ир. од додатак.*

додвора́вати се, додво̀ра̄ва̄м се се *несвр. према додворити се.*

додво̀рити се, до̀дворӣм се (некоме) *ласкањем, удварањем стећи нечију наклоност:* ~ се девојчином оцу.

до̏декае̄дар, -дра м грч. мат. *геометријско тело омеђено са дванаест једнаких, правилних петоуглова.*

до̏декае̄дарскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на додекаедар.*

додекафо̀нија ж грч. муз. *техника, метод компоновања који се заснива на доследној и искључивој употреби произвољно одабраног низа од 12 различитих тонова хроматске лествице, дванаестотонски композицијски систем.*

додекафо̀нича̄р м *композитор који се служи додекафонијом.*

додекафо̀ничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на додекафонију:* ~ серија.

до̏дела јек. **до̏дјела** ж *додељивање, расподела:* ~ станова.

доде́лити, до̀де̄лӣм јек. **додиjѐлити,** до̀дијелӣм (трп. до̀де̄љен јек. до̀дијељен) свр. прел. **1. а.** *дати, подарити, даровати; дати при некој расподели, поделити:* ~ награду, ~ богатство, ~ стан, ~ земљу, ~ средства. **б.** *досудити:* ~ бод, ~ три бода. **2. а.** *одредити, ставити у дужност, поверити:* ~ (некоме) истрагу, ~ (некоме) чување стоке. **б.** *упутити, ставити на располагање:* ~ (некоме) на праксу, ~ (некога) хитној помоћи.

додељи́вати, додѐљуј̄ем јек. **додјељи́вати,** додјѐљуј̄ем *несвр. према доделити.*

додѐрати, до̀дер̄ем свр. прел. *подерати до краја, додрети; накнадно још издерати:* ~ обућу.

додија́вати, -ѝја̄ва̄м *несвр. према додијати.*

до̀дијати и **додѝјати,** до̀дија̄м свр. непрел. (често безл. и са лог. субј. у дат.) *постати непријатан, тежак, несносан, неподношљив, дојадити, дозлогрдити; досадити (нпр. о ружном времену, самоћи итд.).*

додиjѐлити *в. доделити.*

до̏дӣр м **1. а.** *непосредни контакт руке или неког другог дела тела, одн. предмета с неким телом (или делом тела), предметом, дотицај, додиривање:* ~ прста, ~ руке, ~ стола, ~ са зидом, реаговати на ~. **б.** *непосредно додиривање, граничење:* територијални ~, ~ с ваздухом. **2.** (обично у вези: доћи (долазити) у ~ с неким, с нечим) **а.** *непосредан однос, веза (с неким, с нечим), контакт:* одржавати ~ са земљацима, изгубити ~ с људима, ~ енглеске и француске књижевности. **б.** вој. *непосредни борбени контакт с непријатељем, непосредно сукобљавање непријатељских јединица.*

додири́вати, -ѝруј̄ем *несвр. према додирнути.* ■ ~ **се 1.** *несвр. према додирнути се.* **2.** *имати извесне заједничке особине (с неким, с нечим), бити близак у неким елементима (с неким, с нечим) (нпр. о сродним књижевностима, музици и сл.).*

додирки́вати (се), -ѝркуј̄ем (се) *несвр. према додирнути (се).*

додѝрљив, -а, -о *који се може додирнути, опипљив; стваран.*

додѝрљиво̄ст, -ости ж *особина онога што је додирљиво, опипљивост.*

до̏дӣрнӣ и **до́дирнӣ,** -а̄, -о̄ **1. а.** *који се додирује, који је у додиру с нечим (о геометријским појмовима):* ~ раван, ~ линија, ~ тачка. **б.** *којим је остварен додир с нечим, гранични:* ~ подручје. **2.** фиг. *који је у блиском односу, који одражава блискост, подударност, заједнички:* додирне тачке (између некога), додирни моменти.

доди́рнути, до̀дӣрн̄ем свр. прел. (уп. дотаћи) **1.** *примакавши руку, тело или неки предмет непосредно наслонити на површину неког тела, пипнути; доћи у непосредан додир, контакт с нечим:* ~ (руком) камен, ~ штапом сто, ~ косом зид. **б.** (обично одрич.) *макар мало дирнути, захватити, такнути, коснути се нечега (мало окусити, узети, закачити и сл.):* не ~ скоро ништа. **2.** фиг. *мало захватити у излагању, осврнути се на нешто, делимично размотрити:* ~ неко питање, ~ неки проблем. ■ ~ **се 1.** уз. повр. *додирнути, дотаћи једно друго, дотаћи се.* **2.** (некога, нечега) *в. додирнути (1, 2):* ~ се шешира, ~ се неког проблема.

додјел- *в. додел-*, **додјељ-** *в. додељ-.*

до̀дно предл. (с ген.) *до дна; до доње стране, до доњег краја:* ~ чаше, ~ срца, од главе ~ пете.

до̏дола ж етн. **а.** мн. *народни обичај код неких народа југоисточне Европе, у којем учесници, обично девојке окићене цвећем и зеленилом, у време суше иду од куће до куће, прскају се водом и певају нарочите песме, молећи се богу за кишу.* **б.** *девојка, одн. младић који учествује у томе обреду.*

до̏долскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на додоле:* додолске песме.

до̀дре̄ти јек. **до̀дријети,** до̏дре̄м и до̀дер̄ем свр. прел. *в. додерати.*

доду́вати, до̀дӯва̄м свр. прел. *дувајући допунити (ваздухом), надувати још мало:* ~ аутомобилску гуму.

доду́ше̄ *речца за допуштање нечег донекле супротног, али небитног за основну мисао: истина.* – Он је додуше добар мо-

мак, али ипак није заслужио такву девојку. Она је додуше слаб ђак али је у владању примерна.

дођи́пати, дѐђӣпа̄м свр. непрел. *доћи ђипајући, доскакати.*

до̑ђош м пеј. *дошљак, досељеник, придошлица.*

до̀ђубрити, -ӣм свр. прел. *додати још ђубрива, накнадно, још пођубрити.*

до̀жети, до̀жањēм и до̏жњēм свр. прел. **а.** *свршити жетву, пожети до краја.* **б.** *накнадно још пожети, додати већ пожњевеном.*

дожи́вети јек. **дожи́вјети,** -вӣм свр. прел. **1. а.** *дочекати жив, у животу, за живота:* ~ осамдесет година (осамдесету годину), ~ дубоку старост. **б.** *жив дочекати неки догађај, доживљај, стање; проживети, преживети као очевидац, учесник неког догађаја; искусити, спознати у животу:* ~ ослобођење, ~ ратне страхоте, ~ срећу, ~ радост. **2. а.** *примити, осетити (неку чињеницу, појаву) на одређен начин; осетити упечатљиво, живо као непосредан, лични доживљај:* ~ нечију смрт као велику трагедију, ~ неку песму, ~ шапат лишћа. **б.** фиг. *имати, постићи; претрпети:* ~ успех и пет издања (нпр. о роману), ~ трагичну судбину, ~ потпун слом (о устанку нпр.).

доживља́вати, -ӣвља̄ва̄м *несвр. према доживети.*

до̏живља̄ј м (инстр. -ем) **а.** *оно што се доживи у животу, доживљени догађај; згода, догодовштина:* причати своје доживљаје, доживљаји с пута. **б.** *оно што се интензивно осети, преживи у себи:* песнички ~, ~ лепог, унутарњи доживљаји. **в.** *нарочит, особит, интересантан догађај:* ~ за филмску публику.

до̏живља̄јнӣ, -ā, -ō *који се односи на доживљаје, који се заснива на доживљајима; доживљен, животан:* ~ интензитет, ~ искуство, ~ поезија.

до̏живља̄јно прил. *доживљено, упечатљиво.*

доживља́јнōст, -ости ж *везаност за доживљено, доживљеност; уверљивост, упечатљивост доживљеног.*

до̀жӣвљено прил. *на начин оног који је нешто интензивно доживео; уверљиво, упечатљиво:* описати нешто ~.

до̀жӣвљенōст, -ости ж *особина и стање оног што је доживљено, заснованост на животном искуству, животна уверљивост:* ~ амбијента.

доживље́ње с *спознаја нечега, оно што се доживи, доживљај; доживљеност.*

до̏животан, -тна, -о **а.** *који траје до краја живота:* ~ пензија, ~ робија. **б.** *који остаје на неком положају до краја живота:* доживотни председник.

до̏животно прил. *до краја живота, до смрти:* ~ патити.

дожње́вати, до̀жње̄ва̄м јек. **дожњије̏вати,** до̀жњијевам *несвр. према дож(њ)ети.*

до̀жњети, до̀жањēм и до̀жњēм свр. прел. *в. дожети.*

до́за[1] ж грч. **а.** *одређена, тачно одмерена количина неког лека, опојног средства и сл. која се узима одједном:* дневна ~ лека, велика ~ опијума. **б.** *уопште одмерена количина нечега, одређена мера:* ~ кафе, ~ шећера, ~ радиоактивности. **в.** фиг. *извесна мера у којој се нешто јавља, испољава, степен; примеса:* ~ неповерења, ~ ироније, ~ злобе.

до́за[2] ж нем. *посуда или кутија за држање, чување разних материја (нпр. дувана, шећера, кафе итд.):* ~ за дуван, ~ за шећер, ~ за пудер.

до̀звати, дозо̀вēм свр. прел. **а.** *завући, позивајући гласно, постићи да онај који се зове чује дозиве, зовући ступити у контакт с неким:* не моћи ~ некога. **б.** *позивајући учинити да онај (оно) што се зове дође, стигне, да се појави, позивајући довести к себи:* ~ к себи послугу, ~ вишу силу, ~ некога у помоћ. **2. а.** *повратити, створити код себе неко стање, расположење:* не моћи ~ сна. **б.** *призвати, обновити у сећању:* ~ прошлост. ■ **~ се а.** *вратити се на прави пут, уразумити се, опаметити се.* **б.** *доћи себи, освестити се, разабрати се; прибрати се.* • **~ (к) памети** *опаметити, уразумити (некога).* **~ се (к) памети** *опаметити се, уразумити се.* **~ (к) себи, ~ (к) свести (у свест)** *повратити у свесно стање, освестити.* **~ се (к) себи, ~ се (к) свести (у свест)** *повратити се у свесно стање, освестити се.* **~ у памет** *обновити у сећању, сетити се (нечега), призвати:* ~ у памет срећне прошле дане.

дозви́ждати, -дӣм свр. *доћи, стићи, долетети звиждећи (нпр. гранати).*

до̏звола ж **а.** *допуштење, одобрење, сагласност, пристанак:* добити (тражити) дозволу за излазак, отићи с нечијом дозволом. **б.** *документ, исправа којом се нешто допушта, одобрава:* ~ за риболов, возачка ~, путна ~, увозна ~, издати дозволу.

дозво̀лити, до̀зволӣм свр. прел. (нешто или са допуном у виду изричне објекатске реченице) **а.** *дати (некоме) дозволу, допуштење, сагласити се (са нечим), одобрити (нешто):* ~ венчање, ~ некоме да отпутује. **б.** *примити без противљења, не спречити, омогућити, допустити:* ~ подсмевање, ~ рођење (пчела). ■ **~ се** *препустити се, предати се, не одупрети се, не супротивити се:* ~ се мушкарцу. • **дозволићете** *узречица у разговору кад се нешто прима, прихвата као нормално или могућно у датој ситуацији.* – Дозволићете, сиромашни јаче осећају неправду. **~ себи (нешто)** *учинити нешто или предузети нешто упркос разлозима који су против тога:* ~ себи луксуз.

дозвоља́вати, -ōља̄ва̄м *несвр. према дозволити.*

дозво̀нити, до̀звонӣм свр. непрел. *свршити звоњење, одзвонити до краја, престати звонити.* – Кад је дозвонило, цело је село већ било у цркви (С. Миличић).

до́зив и **до̏зӣв** м *дозивање, глас којим се неко дозива:* дозиви пастира, чути нечији дозив.

дози́вало с физ. *левкаста направа за појачавање гласа при дозивању, мегафон.*

дози́вати, до̀зӣва̄м несвр. прел. **1. а.** *гласним узвицима или извикивањем имена обраћати се некоме с ким се жели ступити у контакт, звати гласно, довикивати:* ~ мајку. **б.** *слати некоме позиве, позивати; призивати:* ~ на мегдан; ~ кишу. **2.** *несвр. према дозвати (2б):* ~ прошлост. ■ **~ се 1.** *уз. повр. од дозивати (1а).* **2.** *несвр. према дозвати се.*

до́зивнӣ и **до̏зӣвнӣ,** -ā, -ō *који се односи на дозивање, којим се дозива, који служи за дозивање:* ~ поклик, ~ падеж, ~ знак.

до̀зидак, -итка м *дозидани, накнадно сазидани део грађевине.*

дози́дати, до̀зӣда̄м свр. прел. **1.** *накнадно сазидати уз већ сазидану грађевину или на њој, доградити, призидати:* ~ још један спрат, ~ терасу, ~ магацин. **2.** *свршити зидање, сазидати до краја:* ~ преграду до врха.

дозиђи́вати, дозӣђујēм *несвр. према дозидати.*

до̀зимēтар и **до̀зиметар,** -тра м грч. *справа за мерење дозе, количине, радиоактивног или рендгенског зрачења.*

дози́рати, до̀зӣра̄м свр. и несвр. прел. *одредити, одређивати дозу, меру нечега:* ~ лек, ~ тровање.

до̀злабога прил. разг. *у великој мери, претерано, страшно (о нечем неповољном):* ~ плашљив, ~ досадан.

дозлогр́дити, -о̀гр̄дӣм свр. непрел. (често безл.) *постати неподношљив, несносан, дојадити, додијати (нпр. о болести, беди итд.).*

дозлогрђи́вати, -гр̄ђујēм *несвр. према дозлогрдити.*

до́зна ж нем. **1.** *в. доза (б).* **2.** м *разводна кутија у електричној инсталацији.*

дозна́вати, до̀зна̄јēм (пр. сад. дозна́јӯћи) *несвр. према дознати.*

до̏знака ж (дат. -аци) адм. **а.** *новчана пошиљка, уплатница која се доставља путем банке или поште; налог банци да се на терет рачуна налогодавца (комитента) дозначи у готовом или на рачун корисника одређени износ новца; свота новца која се исплаћује на основу тога налога.* **б.** *достављање новца:* ~ пензијских принадлежности, ~ одговарајућег износа. **в.** *писмени документ за добијање неке вредности у новцу или натури, купон, бон:* ~ за јело.

до̀знати, -ам (аор. до̀знадох и до̀знах) свр. прел. *доћи до обавештења о нечему, обавестити се о нечему, сазнати:* ~ истину, ~ шта се десило.

дознача̏вати, -а̀ча̄ва̄м и **дозначи̏вати,** -а̀чује̄м *несвр. према дозначити.*

дозна̏чити, до̀зна̄чӣм свр. непрел. **1.** *доставити, послати дознаком, уплатницом; дати банци или пошти налог за исплату новца:* ~ новац, ~ пензију, ~ плату. **2.** *доделити, одредити судски:* ~ имање, ~ стан.

дозре̏вати, до̀зре̄ва̄м јек. **дозријѐвати,** до̀зријева̄м *несвр. према дозрети.*

до̀зрело̄ст, -ости ж *стање и особина онога што је дозрело, зрелост.*

до̀зрео (јек. и **до̀зрио),** до̀зрела, -о **1. а.** *који је довршио зрење, који је доспео за бербу, жетву и сл.:* ~ јабука, ~ жито. **б.** *чија је ферментација завршена, превреo (о органским материјама):* ~ мед, ~ сир, ~ месо. **2.** фиг. **а.** *који је достигао потпун физички и духовни развој, физички и духовно зрео:* ~ девојка. **б.** *развијен, оформљен; искусан.*

до̀зрети, до̀зрӣм (до̀зре̄м) (3. л. мн. до̀зрӯ (до̀зре̄); р. пр. до̀зрео, -ела (јек. и до̀зрио, -рела); р. пр. до̀зре̄вши; трп. ø) свр. непрел. **1. а.** *сазрети до краја, довршити зрење, узрети (о плодовима, усевима и сл.).* **б.** *завршити ферментацију, превретити (о органским материјама, нпр. о сиру, меду итд.).* **2.** фиг. **а.** *достићи потпун физички или духовни развој; достићи висок ниво развитка.* **б.** *оформити се, формирати се (нпр. о мишљењу); доспети за решавање, разматрање (нпр. о неком питању).*

дозу̏јати, -јӣм свр. непрел. *доћи, стићи, долетети зујећи (нпр. о пчели).*

доигра̏ва̄ње с спорт. *квалификациона утакмица или утакмице (обичне две) за екипе које се нису директно пласирале у виши ранг такмичења или у наредну рунду, одн. круг, бараж.*

до̀имати се, -а̄м се *несвр. према дојмити се.*

до̀иста прил. *за потврђивање тачности неке претпоставке или уверљивости неке тврдње: заиста, стварно, уистину, збиља.* – Доиста се наљутила.

доисто̀рӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на период пре писаних историјских споменика, преисторијски:* ~ време, ~ период.

до̏јава ж **1.** *глас о некоме, нечему, вест, обавештење; порука.* **2.** *извештај о некоме или нечему (обично тајни), достава, пријава.*

доја̏вити, до̀ја̄вӣм свр. прел. **1.** *донети некоме вест, јавити, саопштити; донети некоме поруку, поручити.* **2.** *пријавити, доставити, потказати.*

дојављи̏вати, доја̀вљује̄м *несвр. према дојавити.*

дојављѝва̄ч, -а́ча м **1.** *доушник, потказивач.* **2.** *онај који нешто јавља, обавештава о нечему.*

до̏ја̄внӣ, -а̄, -о̄ *обавештајни; доставључки:* ~ служба, ~ техника.

доја̏дити, до̀ја̄дӣм и **до̀јадити,** -ӣм свр. непрел. (често безл.) *постати тежак, неподношљив, несносан, додијати, дозлогрдити.* – Дојадило јој стално путовати. ■ **~ се** *в. дојадити.*

до̏јам, до̏јма м (мн. до̏јмови) чеш. *одраз у свести и осећање које изазива непосредно опажање неког предмета или појаве, утисак, импресија:* оставити дубок ~ на некога, стећи криви ~.

до̀јахати, до̀јаше̄м свр. **1.** непрел. *доћи, стићи јашући; јашући доспети до неког места:* ~ на коњу, ~ до кафане. **2.** прел. *јашући дотерати (коња и сл.):* ~ коња.

дојахи̏вати, -а̀хује̄м *несвр. према дојахати.*

дојѐдрити и **до̀једрити,** -ӣм свр. непрел. *доћи, стићи једрећи:* ~ у луку.

дојѐздити и **доје̏здити,** -ӣм свр. непрел. (обично у експр. изражавању) **а.** *доћи јашући, дојахати; довести се колима са коњском запрегом.* **б.** *доћи, докасати (о коњима, коњској запрези).* **в.** фиг. *стићи, доћи, допутовати.*

дојѐзичкӣ (дојѐзичнӣ), -а̄, -о̄ лингв. *који се односи на појаве пре настајања правих, оформљених језика:* ~ епоха.

до̏јенац, -е̄нца м *младо прасе док још сиса, одојак, сисанче.*

до̀јеначкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дојенчад:* ~ одјел.

до̀је̄нче, -ета с (мн. ø; зб. им. до̀јенча̄д ж) *мало дете док сиса, одојче, сисанче.*

до̀јести, до̀једе̄м свр. **1.** непрел. *завршити с јелом, довршити једење.* 2. прел. *појести до краја, докрајчити једући.*

до̀јилӣште с *здравствена установа у коју се примају одојчад на дојење.*

до̀јӣља и **до̀јиља** ж **а.** *жена која доји дете (своје или туђе).* **б.** *женка животиње која доји своје младунче.*

до̀јӣљскӣ и **до̀јиљскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на дојиље:* ~ грозница.

до̀јити, -ӣм свр. прел. **1.** *хранити својим млеком из дојке, вимена:* ~ своје дете. **2.** (најчешће без објекта) *устима извлачити млеко из дојке, сисати (о детету или младунчету животиње).*

до̂јка ж (дат. до̂јци; ген. мн. до̂јкӣ) анат. *у мн.: парни орган на грудима жене, грађен од жлезданог и масног ткива, који после порођаја излучује млеко за одојче; у јд.: једна од две заобљене млечне жлезде с брадавичастим врхом које чине тај парни орган, сиса:* упала дојке, рак дојке.

до̂јкиња и **до̏јкиња** ж *в. дојиља (а).*

до̂јкица ж *дем. и хип. од дојка.*

до̏јмити се, до̂јмӣм се свр. (некога) *изазвати, оставити снажан дојам, утисак (на некога).* – То га се болно дојмило.

до̀јмљив, -а, -о **1.** *који се може дојмити, који оставља јак утисак, импресиван, упечатљив:* дојмљиве речи. **2.** *осетљив на утиске, осећајан:* ~ душа.

до̀јмљиво прил. *остављајући јак утисак, импресивно, упечатљиво:* ~ одглумити.

до̀јмљиво̄ст, -ости ж *особина онога што је дојмљиво, импресивност, упечатљивост.*

доју̏рити, до̀јӯрӣм свр. непрел. *доћи јурећи, дотрчати; стићи великом брзином (о возилу).*

дојучѐрашњӣ (дојучѐрањӣ), -а̄, -е̄ *који је био, постојао до јуче, донедавно, доскорашњи, недавни:* ~ непријатељ, ~ непријатељство.

до̂јчица ж *дем. и хип. од дојка.*

до̏к м (мн. -ови) енгл. пом. **1. а.** *унутрашњи део луке (чија је обала озидана са три стране или се налази између два гата) у који пристају бродови ради укрцавања и искрцавања путника и терета, чишћења трупа или поправака.* **б.** *затворени базен у лукама са великим разликама у водостају у који бродови улазе и излазе за време високог водостаја.* **в.** *в. пливајући док.* • **пливајући (плутајући, пловни, балансни) ~** *пловни објекат, пловило правоугаоног облика са танковима на дну који се пуне водом, чиме се пловило потапа и смешта под брод, а пражњењем танкова пловило се подиже заједно са бродом, ради поправке и чишћења дна.* **сухи (суви) ~** *базен бродоградилишта с вратима из кога се испушта вода, па се радови на подводном делу бродског трупа изводе на сувом.*

док везн. **1.** *временски* **а.** *за означавање истовремености радње зависне реченице са радњом главне (уз несвр. глаголе).* – Док сам чекала воз, прочитала сам целе новине. Док је света, биће и неправде. **б.** (с негацијом, уз свр. глаголе) 1) *за означавање да до (из)вршења радње у главној реченици долази тек кад се изврши радња у зависној реченици, која је и услов (из)вршења радње у главној реченици.* – Никад не легне док не научи све лекције. 2) *за означавање да ће се радња главне реченице вршити пре радње зависне реченице, одн. све до њеног извршења.* – Копаћемо док не падне мрак. **в.** *чим, тек што.* – Док проговори, знам одакле је. **г.** (у нар. песмама и приповедању, обично појачано са: ево, ето) *за означавање да нека нова, изненадна радња или ситуација у зависној реченици долази одмах после извршења радње у главној: кад.* – Седимо ми за вечером док ево ти хрупи полицајац на врата. **2.** *супротни, за означавање различитости или супротности двеју радњи или особина.* – Она је била пакосна и зла, док јој је мајка била сушта доброта. **3.** *узрочни, за означавање да је оно што се казује у зависној реченици образложење,*

оправдање и узрок смисла главне реченице: с обзиром на то да, пошто. – Сигурно се наљутио док је тако брзо отишао. **4.** *последични* (обично уз одрични облик перфекта) *за означавање да је претња изнесена у зависној реченици могућна последица вршења радње у главној реченици: иначе (ће).* – Ћути док те нисам ударио.

дòкад, докàдā и **докàда** (пише се и: до када) прил. *до којег времена, колико дуго још, докле.* – Докада ћете остати? Ко зна докад ће то још трајати.

до́каз и **дòказ** м **1. а.** *чињеница, одн. скуп чињеница, аргумената којима се утврђује истинитост нечега:* чврст ~, износити доказе. **б.** *потврда, осведочење нечега:* ~ нечије свирепости. **в.** *поступак којим се директним или индиректним путем утврђује или потврђује истинитост некога суда.* **2.** правн. *чињенице, закључци који произлазе из целокупне процесне грађе и који утичу на доношење судске одлуке или пресуде:* посредан ~, ~ на основу индиција, повући оптужбу због недостатка доказа, прибавити доказе.

дòкāзāно прил. *посведочено, потврђено:* ~ храбар.

дòкāзāнōст, -ости ж *својство онога што је доказано, непобитност, истинитост.*

дока́зати, дòкāжēм свр. прел. **а.** *чињеницама, аргументима утврдити истинитост или оправданост нечега:* ~ тачност нечега, непобитно ~. **б.** (некоме) *уверити, убедити (некога у нешто):* ~ некоме да није у праву. ■ **~ се** *показати се на делу, осведочити се:* ~ се као веран патриота.

докàзив, -а, -о *који се може доказати, потврдити.*

докази́вати, -кàзујēм несвр. прел. **1.** *несвр. према доказати.* **2.** *бити доказ, потврда некога мишљења, ићи у прилог тачности некога мишљења, суда, потврђивати.* – То доказује да сам био у праву. ■ **~ се** *својим радом, поступцима настојати потврдити неки позитиван суд, мишљење о себи.*

доказѝвāч, -а́ча м **1.** *онај који нешто доказује, тврди.* **2.** *онај који нешто дојављује, доставља, достављач, поткazивач, доушник, денунцијант.*

доказѝвāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на доказиваче и доказивање.*

докàзивōст, -ости ж *могућност доказивања.*

до́казнӣ и **дòказнӣ,** -ā, -ō *који се односи на доказ, који служи као доказ:* ~ поступак, ~ материјал, ~ средство.

докапиталѝстичкӣ, -ā, -ō *који је био пре капитализма:* ~ период, ~ привреда.

дòкасати, -āм свр. непрел. *дојахати, стићи у касу; дојурити, дотрчати.*

докаси́вати, докàсујēм *несвр. према докасати.*

дòкаскати, -āм свр. непрел. *у дем. значењу докасати.*

дòкасно (дòкасна) прил. *до касно у ноћ; дуго:* задржати се ~, остати ~.

дòкачити, -ӣм свр. прел. **1.** *закачити; захватити, окрзнути:* ~ ногом, ~ метком. **2.** (некога) *критикујући или у разговору напасти (некога).* – Гадно га је докачио на састанку. ■ **~ се** *завадити се, посвађати се; сукобити се.*

доквалѝфиковати се и **доквàлификовати се,** -кујēм се (доквалифици́рати се, -фѝцӣрāм се) свр. *употпунити своју квалификацију, стећи накнадно већу квалификацију.*

дòкер м *радник који ради на доку, лучки радник.*

доки́дати, дòкӣдāм *несвр. према докинути.*

дòкинути, -нēм свр. прел. *учинити да нешто више не постоји, укинути; уклонити:* ~ порез, ~ неки обичај, ~ цензуру, ~ недостатке.

докину́ће с *укидање, уклањање.*

доклата́рити се, доклàтāрӣм се свр. непрел. разг. *доћи клатарећи се, доклатити се, довући се.*

дòклати, дòкољēм свр. *довршити клање, потпуно заклати.*

докла́тити се, дòклāтӣм се свр. непрел. разг. *доћи клатећи се, догегати се; довући се, доскитати се.*

дòклē прил. **1.** (у правим или зависним питањима) **а.** *за место: до које просторне границе, до којег места, до које тачке; колико далеко.* – Докле си стигао? Видиш ли докле те довела твоја тврдоглавост. **б.** *за време: до које временске границе, до којег времена, докад, колико дуго.* – Докле ћете нас мучити? **2.** *месни или односно-месни прилог (обично у корелацији са: донде, дотле): до места где, до места до којег.* – Иди само (донде) докле је сигуран терен. **3.** (у везн. служби, често у вези са „год") *док, све док.* – Трчао је докле (докле год) се није уморио.

дòклē гȍд и **дòклē гȍд** **1.** прил. **а.** *до које год просторне границе.* – Продужи линију докле год хоћеш. **б.** *до које год временске границе.* – Остани докле год желиш. **2.** везн. *казује да се радња главне реченице и зависне реченице врше једнако дуго: док, све док.* – Докле год будеш правио грешке, нећеш добити позитивну оцену.

доклѝзати се, -āм се свр. *доспети до некога места клизајући се.*

докли́зити, -ӣм свр. *доћи, стићи клизећи, нечујно.*

дòклимати, -āм свр. непрел. разг. *доћи климајући се, споро, с муком се довући.*

доклѝпсати, -āм и дòклипшēм свр. непрел. разг. *доћи клипшући, запињући из све снаге.*

доклопàрати, -āм свр. непрел. *стићи клопарајући, лупајући, с буком (нпр. о колима).*

докобѐљати се, -āм се свр. непрел. разг. *доћи, стићи кобељајући се, с напором, с тешком муком.*

дòколеница и **доколѐница** јек. **дòкољеница** и **докољѐница** ж (обично у мн.) **а.** *чарапа која сеже до колена.* **б.** *део обуће од сукна или од коже који се носи преко чарапе од колена до чланака, камашна.* **в.** (у атриб. служби, уз им. ж. рода) *који сеже до колена:* сукња ~, панталоне доколенице.

дòколица ж **а.** *време које није испуњено радом и радним обавезама; слободно, расположиво време:* читати новине у доколици. **б.** *нерад, беспослица, беспосличење; чамотиња:* пуцкетати прстима из доколице. • **бити у доколици** *бити без посла, имати доста слободног времена.*

дòколичāр м *онај који је у доколици, који проводи време у нераду, беспослен, докон човек, беспосличар, дангуба.*

дòколичāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на доколичаре, који је као у доколичара:* ~ живот.

дòколичити, -ӣм несвр. непрел. [гл. им. дòколичēње с] *проводити време у доколици, бити беспослен, беспосличити.*

докољ- *в. докол-.*

дȍкōн и **дòкон,** -а, -о **1.** *који има доста слободног, расположивог времена, беспослен, залудан; који се досађује:* ~ човек, бити ~. **2. а.** *испуњен доколицом, нерадом, слободан:* у доконим часовима. **б.** *који се врши, чини у доколици, који је изазван доколицом, дангубан, беспосличарски:* ~ пренемагање, ~ размишљање, ~ седење.

дòконица ж *в. доколица.*

дȍкōно и **дòконо** прил. *у доколици, беспослено:* ~ тумарати, ~ седети.

дȍконōст и **дòконōст,** -ости ж *стање онога који је докон, беспослица, дангуба.*

доконча́вати, -òнчāвāм *несвр. према докончати.*

доконча́ње с *крај, свршетак:* ~ мука.

докòнчати, -āм свр. **1.** прел. *довести до краја, довршити, докрајчити:* ~ посао, ~ борбу, ~ муке. **2. а.** прел. (обично с допуном: свој живот (век), своје (последње) дане) *проживети до краја.* **б.** непрел. *скончати, умрети.*

докòњāк, -а́ка м *в. доколичар.*

докопа́вати (се), докòпāвāм (се) *несвр. према докопати (се).*

докòпати, -āм свр. прел. *брзо, нагло узети, дохватити, зграбити, шчепати; нагло, брзо ухватити:* ~ нож; ~ лопова. ■ **~ се** **1.** (нечега) **а.** *доћи у посед нечега, стећи нешто, домоћи се, дочепати се (нечега):* ~ се оружја, ~ се коња. **б.** фиг. *заузети, освојити*

(нешто): ~ се тврђаве, ~ се града. **в.** *с трудом, с муком стећи (неки положај, звање и сл.):* ~ се службе, ~ се места директора, ~ се чина. **г.** *нежељено доспети, допасти у неко неповољно стање, положај:* ~ се ропства, ~ се беде. **2.** (нечега, до нечега) *доћи, стићи до неког места:* ~ се друма, ~ се (до) врата. **3.** уз. повр. *зграбити, шчепати један другог, дохватити се, ухватити се у коштац, потући се.*

докора̀чати, -а̄м свр. непрел. *доћи корачајући.*

доко̀сити, до̀коси̑м свр. прел. *покосити оно што је још остало непокошено.*

до̀косовскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на време пре Косовске битке, предкосовски.*

докотр̀љати, -а̄м свр. прел. *довући, догурати котрљајући:* ~ камен. ■ **~ се 1.** *стићи, допрети (донекле) котрљајући се, довaљати се (нпр. о камену).* **2.** фиг. *стићи с муком, тетурајући се, дотетурати се, довући се.*

докоту̀рати (се), -а̄м (се) свр. *в. докотрљати (се).*

докра́дати се, до̀кра̄да̄м се *несвр. према докрасти се.*

до̀кра̄ј предл. (с ген.) *одређује место завршетка кретања или простирања које се налази на крају или до оног што значи име у генитиву: до краја:* доћи ~ шуме.

докрајче́ње с *докончање, свршетак, крај:* ~ мука.

докрајчи́вати, -а̀јчује̄м *несвр. према докрајчити.*

до̀кра̄јчити, -ӣм свр. **1.** прел. **а.** *довести неки посао до краја, довршити, завршити; докончати:* ~ посао, ~ дискусију, ~ ручак, ~ мисао. **б.** *прекинути, прекратити:* ~ муке. **в.** *завршити говор, расправу и сл.* **2.** прел. **а.** (некога) *убити, усмртити.* **б.** (некога, нешто) *потпуно уништити, упропастити:* ~ индустрију, ~ некога, нечији живот (нпр. о болести). **3.** непрел. *скончати, умрети.* ■ **~ се** *доћи до краја, свршити се, окончати се (нпр. о патњама).*

до̀красти се, -а́де̄м се свр. *прикрадајући се, крадом доћи, дошуњати се, пришуњати се, привући се:* ~ се до врата.

докро̀чити, до̀крочӣм свр. непрел. *кораком допрети, доћи донекле, докорачити:* ~ до врата.

до̀крпити, -ӣм свр. прел. *окрпити до краја; окрпити преостали део:* ~ чарапу, ~ рубље.

докрпља́вати, -р̀пља̄ва̄м и **докрпљи́вати,** -р̀пљује̄м *несвр. према докрпити.*

до̀ксат м тур. *врста балкона, истурени, отворени и натkривени простор уз спољашњи зид куће на првом спрату (карактеристичан за муслиманску архитектуру), веранда, трем.*

докса̀тић и **до̀ксатић** м *дем. од доксат.*

до̀ксатнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на доксат:* ~ ограда.

до̏ктор м (инстр. -ом) лат. **1.** *највиша академска титула, научни или стручни степен који се стиче на основу одбрањене дисертације и положеног испита; носилац највише академске титуле:* ~ филозофије, ~ филологије, ~ права. **2.** разг. *онај који је дипломирао на неком медицинском факултету, лекар, лечник.* **3.** разг. *одличан познавалац нечега, стручњак за нешто.* – Он је доктор за те ствари. • **почасни ~** *титула која се додељује као признање за изузетне заслуге у науци (без одбране дисертације и без полагања испита).*

докто̀ранд м *онај који се спрема за докторски испит; кандидат за докторски степен.*

докто̀рандскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на докторанде:* докторандске студије.

докто̀ра̄т, -а́та м **1.** *највиши академски степен, докторска титула која се стиче израдом и одбраном докторске дисертације:* имати ~ из економије. **2.** *испит који се полаже за стицање тог степена, докторски испит:* радити на докторату, положити ~.

доктори́рати, -о̀рӣра̄м свр. и несвр. *положити, полагати докторски испит, добити титулу доктора:* ~ на економији, ~ на филолошком факултету, ~ из права.

до̏кто̄рка (до̏кторица) ж **1.** *жена доктор.* **2.** разг. и нар. *докторова жена.*

до̏кторскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на докторе:* ~ дисертација, ~ испит.

до̏кторски прил. *на докторски начин, као доктор.*

доктрѝна и **доктри́на** ж *скуп начела, схватања, теорија неке научне, филозофске школе, странке, покрета; учење, теорија; теза:* филозофска ~.

доктрѝнар, -а́ра м *кабинетски научни радник који се круто држи неке доктрине не обазирући се на стварност.*

до̏ктрина̄ран, -рна, -о **а.** *који се круто држи неке доктрине, који слепо пристаје уз неко учење, једностран, скучен:* ~ марксиста. **б.** *који се заснива на доктрини, теоријски, који је у духу доктрине, својствен доктрини:* ~ знање, ~ схватање.

доктринарѝзам, -зма м *в. доктринарство.*

до̏ктрина̄рно прил. *на доктринаран начин, држећи се круто доктрине, у духу доктрине:* ~ казивати нешто, ~ реалистичан.

доктрѝна̄рскӣ, -а̄, -о̄ *својствен доктринарима; који је у духу доктрине, доктринаран:* ~ знање, ~ тесногрудост, ~ карактер неког листа.

доктрѝна̄рски прил. *својствено доктринарима, у духу, стилу доктрине:* ~ тумачити нешто.

доктрина́рство с *упорно и слепо придржавање неке доктрине, теорије, без обзира на захтеве стварног живота, слепа доследност некој теорији; једностраност, скученост.*

докува́вати, -у̀ва̄ва̄м (докуха́вати, -у̀ха̄ва̄м) *несвр. према докувати (се) (докухати (се)).*

до̀кувати (до̀кухати), -а̄м свр. прел. *довршити кување (нечега), скувати до краја:* ~ пасуљ.

до̀куд(а) прил. (у јачем истицању) *в. докле.*

доку̀мент (доку̀менат), -нта м **1.** *хартија са одређеним подацима који служе као доказ или потврда за нешто, јавна или лична исправа:* издати некоме документе, поднети документе. **2.** *књижевно, уметничко и сл. дело као потврда, сведочанство једног времена:* ~ епохе.

до̏кумента̄ран, -рна, -о *који служи као документ, доказ, сведочанство о нечему; заснован на документима:* ~ вредност (дела), документарни филм.

документа́рац, -рца м неол. *филм који приказује чињенице из стварног живота и служи као документ времена, документарни филм.*

документа̀рист(а), -е̄ м (мн. -сти) *филмски репортер који одабира грађу за документарни филм; онај чији радови имају документарни карактер.*

документарѝстика ж *документарна наука.*

документарѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на документаристе, својствен документаристима:* ~ запис.

документарѝстички прил. *на начин својствен документаристима.*

до̏кумента̄рно прил. *на документаран начин, поткрепљено документима:* изнети ~.

документа́рно̄ст, -ости ж *особина оног што је документарно; заснованост на чињеницама, доказима:* ~ филма.

докумѐнта̄тор м **1. а.** *онај који скупља, сређује и обрађује документе.* **2.** *онај који нешто документује, који износи веродостојне податке о нечему.*

документа́ција ж лат. **1.** *поткрепљивање нечега документима, веродостојним подацима, документовање:* навести чињенице ради документације. **б.** *чињенице, чињенички материјал на коме се нешто заснива:* служити као поуздана документација. **2.** зб. *писмени документи, збирка докумената:* поседовати богату документацију о нечему. **3.** *скупљање, сређивање и обрада докумената (чланака, списа, микрофилмова итд.).*

докумѐнтић м *дем. и ир. од докумен(а)т.*

докýментовāно (докумѐнтӣрāно) прил. *на основу докумена̄та, доказа, поткрепљено документима, доказима:* говорити ~.

докýментовāно̄ст (докумѐнтӣрāно̄ст), -ости ж *особина оноīа што је документовано, заснованост на документима, поткрепљеност документима.*

докýментовати, -тујēм (документи́рати, -мѐнтӣрāм), свр. и несвр. *поткрепити, поткрепљивати, доказ(ив)ати документима, потврдити, потврђивати провереним подацима.* ■ **~ се** (нечим, у нечем) *доћи, долазити до изражаја, очитовати се, показ(ив)ати се (нечим, у нечем), наћи, налазити потврде у нечем, осведочити се, осведочавати се.*

до́куп м **1.** *додатна, накнадна куповина.* **2.** *куповање преосталоī дела докупљивање:* ~ стана, ~ пензије.

доку́пити, дȍкӯпӣм свр. прел. *ку́пити још нешто, накнадно купити:* ~ комадић земље.

докупљи́вати, докȕпљујēм *несвр. према доку́пити.*

докусури́вати, -сȕрујēм *несвр. према докусурити.*

докусу́рити, -ȕсӯрӣм свр. прел. **1.** *исплатити остатак дуīа, намирити, изравнати рачуне; попунити мањак у нечему:* ~ новцем, ~ из сопствених трошкова. **2.** фиг. *завршити до краја, докрајчити; уништити, упропастити до краја; дотући:* ~ живот; ~ виноград, ~ непријатеља. ■ **~ се** уз. повр. *изравнати међусобне рачуне, намирити се међусобно.*

докух- *в. докув-.*

докуче́ње с *сазнање, спознаја, поимање нечеīа:* ~ истине.

докȕчив, -а, -о **1.** *који се може докучити, дохватити, досећи; достижан, доступан, приступачан.* **2.** *који се може разумети, схватити, разумљив, схватљив.*

докучи́вати, -ȕчујēм *несвр. према докучити.*

докȕчивōст, -ости ж *особина оноīа што је докучиво, доступно уму, разумљивост, схватљивост.*

доку́чити, дȍкӯчӣм свр. прел. **1.** *досеīнути, дохватити (руком или неким предметом):* ~ руком, ~ куком. **2.** (нешто) *доћи размишљањем, расуђивањем до некоī сазнања, открића, успети разумети, схватити:* ~ суштину, ~ смисао речи. **б.** *дознати, сазнати:* ~ истину.

докучљив(-) *в. докучив(-).*

дȏл, дȍла м рег. *в. до*[1].

дола́гати, дȍлāжēм несвр. прел. *додавати још на положено; додавати на ватру:* ~ дрва, ~ горива.

долаги́вало с и м (мн. с) *достављач лажних вести.*

дȍлазак, -аска м **1.** *долажење, допевање до некоī места; допеће, приспеће на неко место:* при доласку, по доласку, ~ сватова. **2.** *ступање на неки положај, функцију:* ~ на престо, ~ на власт. **3.** *наступање, настанак:* ~ пролећа, ~ слободе.

дȍлазити, -ӣм [гл. им. дȍлажēње с] *несвр. према доћи.* • **то долази на исто** *то је исто, нема никакве разлике.*

до́лазнӣ и **дȍлазнӣ,** -ā, -ō *који је у вези с доласком:* ~ станица.

дȍлазнӣк м *онај који долази, онај који је дошао однекуд, придошлица; посетилац.*

дȍлактица ж **1.** етн. *део женске народне ношње, кратак или дужи женски капутић од црвене чохе с рукавима до лаката.* **2.** анат. *део руке од шаке до лакта, подлактица.*

дȍлама ж тур. **а.** *део народне ношње, мушка или женска īорња одећа с рукавима (обично од чохе) која се обично не закопчава и која сеже до испод колена.* **б.** *врста кратког војничког капута који носе коњаници, хусари.*

дола́мати, дȍлāмāм *несвр. према доломити.*

доламѐтина ж *auīм. и pej. од долама.*

дȍламица ж **1.** *дем. и хип. од долама.* **2.** *в. долама (б).*

доламчина и **дȍламчина** ж *auīм. и pej. од долама.*

дȍлāп, -а̄па и **дȍлап,** -а м тур. *врста уређаја за наводњавање земљишта који се састоји од већеī дрвеноī точка (по чијем су ободу окачене ведрице) који окреће нека домаћа запрежна животиња, обично коњ.*

дȍлāпскӣ и **дȍлапскӣ,** -ā, -ō *који се односи на долап:* ~ точак, ~ коњ.

дȍлāр м *основна новчана јединица Сједињених Америчких Држава, Канаде, Аустралије и неких друīих земаља.*

дȍлāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на доларе, изражен у доларима:* ~ дуг, ~ износ.

дȍлац и **до́лац,** до́ца м **а.** *дем. и хип. од до*[1]. **б.** *мања вртача, обично са њивицом у дну.*

дȍле јек. **дȍље** прил. **1. а.** *на нижем месту, на ниже место, ка нижем месту, положају; у правцу некоī нижеī места, наниже, надоле, ниже; на дну, ка дну:* пасти ~, погледати ~, ~ у бунару. **б.** *на крају, при крају, на дну писане или штампане стране, листа; ниже (у тексту), даље:* ~ потписани, назначити ~. **в.** *ка нижој, мањој бројној, количинској вредности, наниже:* ићи ~ (у ценама нпр.). **г.** фиг. *у нижим друштвеним слојевима; на нижем хијерархијском положају:* они горе и они ~. **2. а.** *на (у) месту, пределу (на место, ка месту) са мањом надморском висином, ниже у односу на неко место, предео:* ~ у Београду, ~ на мору, ~ ка реци. **б.** *на југу, на јужној страни, на juī, ка jyīу:* ~ на Балкану, ~ на југу. **3.** *узвик за изражавање* **а.** *неīодовања, незадовољства неким или нечим и жеље, захтева да се тај, одн. то свріне:* ~ с њима, ~ краљ, ~ диктатура, ~ влада. **б.** *захтева, наређења да се што одложи, одбаци:* ~ оружје. • **доле-горе** *в. īоре-доле.*

долѐбдети јек. **долѐбдјети,** -дӣм свр. непрел. *доћи, стићи лебдећи.*

доле́пити, дȍлēпӣм јек. **долијѐпити,** дȍлијепӣм свр. прел. *накнадно још налепити, додати лепећи:* ~ још две марке.

долепљи́вати, долѐпљујēм јек. **дољепљи́вати,** дољѐпљујēм *несвр. према долепити.*

долепр̏шати, -āм свр. непрел. *доћи, стићи лепршајући, долетети.*

до́лет м **1.** *долетање, долазак, стизање у лету.* **2.** *даљина коју нека птица или справа, летелица прелети.*

доле́тати, дȍлēћēм јек. **долијѐтати,** дȍлијећēм *несвр. према долетети.*

долѐтети јек. **долѐтјети,** -тӣм (аор. долѐт(ј)ех, долѐт(ј)е; р. пр. долѐтео, -ела јек. долѐтио, -тјела; пр. пр. долет(ј)евши; трп. ø) свр. непрел. **а.** *стићи, доћи летећи, у лету (о птицама, инсектима, летелицама и сл.).* **б.** *допутовати авионом или др. летелицом:* ~ авионом. **в.** фиг. *брзо, журно доћи, дотрчати, дојурити, дохрлити.*

дȍлетӣште с *место одређено за долетање, слетање авиона и др. летелица.*

долѐтјети *в. долетети.*

доли́вати, дȍлӣвāм *несвр. према долити.*

доли́јати, дȍлӣјāм свр. непрел. *бити најпокон ухваћен у превари и немати више изīледа упркос свему лукавству, доспети у безизлазну ситуацију у којој лукавство више не помаже.*

долије- *в. доле-.*

долијѐвати, дȍлијевāм јек. *несвр. према долити;* уп. доливати.

дȍликовати, -кујēм несвр. непрел. **а.** (некоме) *бити у складу с нечијим достојанством, с начелима нечије пристојности, уљудности, приличити, пристајати (некоме).* – Не доликује му да псује. **б.** (некоме, нечему) *одīоварати (некоме, нечему), бити у складу (с неким, с нечим).* – Тај надимак му је добро доликовао. ■ **~ се** *в. доликовати.* – Не доликује се тако понашати.

дȍлина и **доли̏на** ж **1.** геогр. **а.** *издужено удубљење на површини Земље, обично дуж некоī воденоī тока, настало дејством воде (ерозијом) или раседањем Земљине коре; уопште нижи делови земљишта између узвишења:* ~ реке. **б.** *већа вртача мање дубине, до.* **2.** физ. *нижи део, удубљење трансверзалноī таласа, дољa:* ~ таласа. • **~ плача, ~ суза** *овај свет, Земља.* **обећа(ва)ти златна брда и долине** *обећа(ва)ти нешто немоīуће, неоствариво.*

дȍлнāр, -а и **доли̏нāр,** -а́ра м *в. долинац.*

до̀линаст, -а, -о *који личи на долину, који има изглед долине, удубљен:* ~ земљиште.

доли́нац, -нца м *онај који станује у долини, равници, равничар; онај који је пореклом из долине, равнице.*

до̀линица и **доли̏ница** ж *дем. и хип. од долина.*

до̀лӣнка ж *она која станује у долини, равници; она која је пореклом из долине.*

до̀лӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на долину; који се налази у долини:* ~ река, ~ ливада.

до̀лити, до̏лијēм (имп. до̀лӣј; трп. доли̏вен, -èна) свр. прел. **а.** *додати лијући, досути (неку течност):* ~ чаја. **б.** *допунити течношћу, налити до врха или до потребне мере (неки суд):* ~ буре. • ~ **уље (уља) на ватру** *в. под уље.*

до̀лӣћ, -и́ћа и **до̀лић,** -а м *дем. и хип. од дô*[1].

долихокѐфāл, -а́ла м грч. антроп. *представник антрополошког типа са издуженом, дугуљастом главом.*

долихокѐфāлан, -лна, -о грч. антроп. *који има издужену, дугуљасту главу, лобању.*

долихокефа̀лија ж грч. антроп. *дугуљасти облик главе, облик главе код којег је дужина у односу на ширину знатно већа, дугоглавост.*

долихоцефал(-) *в. долихокефал(-).*

до̀личан, -чна, -о **а.** *који доликује, приличи некоме, који је у складу с нечијим достојанством, позивом и сл., који одговара некоме по вредности, друштвеном рангу и сл., достојан (некога):* ~ држање, ~ поступак, насиље долично дивљацима, бирати доличног зета. **б.** *који некоме одговара, припада по заслузи, праву и сл.:* дати девојци доличну опрему. **в.** *уопште који одговара некоме или нечему, одговарајући:* наћи доличне речи за нешто.

до̀лично прил. *на доличан начин, како доликује, достојно, пристојно:* владати се ~, ~ представљати некога, ~ наградити.

до̀личнōст, -ости ж *особина онога који је доличан, онога што је долично, достојанство, пристојност.*

до̀лма ж тур. **1.** кув. *врста јела од тиквица, патлицана или паприке који се пуне надевом од сецканог меса и пиринча; такав надев.* **2.** нар. *назив за начин зидања кућа са основном конструкцијом од дрвених греда између којих се умећу опеке, ћерпич и др.; материјал који се умеће у такву конструкцију; зграда, кућа подигнута на тај начин.*

до̏лмен м фр. археол. *врста праисторијског надгробног споменика, гробница саграђена од усправних камених блокова који су прекривени водоравном плочом.*

до̏лōзан, -зна, -о лат. правн. *који је учињен са злом намером, са предумишљајем, злонамеран;* уп. долус.

доло̀мӣт, -и́та и **доло̀мит,** -а м мин. *врста стене, минерал састављен од калцијумовог и магнезијумовог карбоната (назван по француском минерологу Доломијеу).*

доло̀мӣтскӣ и **доло̀митскӣ** (доло̀митнӣ), -ā, -ō *који се односи на доломит, који је од доломита:* ~ стена.

долу́њати, до̀лӯњāм свр. непрел. *доћи луњајући, долутати, доскитати.*

до́лус м лат. правн. *унапред смишљено извршење неког кривичног дела, предумишљај, умишљај.*

долу́тати, до̀лӯтāм свр. непрел. *доћи, стићи лутајући.*

до́ља ж *мала долина, удолина с равним дном; долина.*

до̀љанин м (мн. -ани) *становник дола, доље, долинац.*

до̀љāнка ж *становница дола, доље, долинка.*

до̀љача ж *мања доља; удолина.*

до̏ље *в. доле.*

дољепљи́вати *в. долепљивати.*

до̀љица и **до́љица** ж *дем. од доља.*

дôм, до̏ма (до̀ма) м (мн. до̀мови) **1. а.** *кућа као место где човек живи, станује са својом породицом, породична кућа.* **б.** *људи који живе заједно у једном домаћинству, породична заједница, породица, домаћинство.* **в.** фиг. *родни крај, завичај; отаџбина, домовина.* **2.** *зграда у којој је смештена нека друштвена установа (обично културно-уметничка или здравствено-социјална); таква установа:* ~ културе, ~ здравља, ~ стараца, старачки ~, ~ инвалида, раднички ~, ~ пензионера, студентски ~, задружни ~, планинарски ~, синдикални ~. **3.** пол. *једно од два радна тела парламента у неким земљама (са дводомним парламентарним системом):* оба дома. **4.** *владарска породица, лоза, династија:* владарски ~, царски ~, краљевски ~. • **божји (господњи)** ~ *богомоља, црква, храм.* **вечни** ~ *гроб.* **горњи** ~ пол. *представништво у парламенту (у Великој Британији и неким другим земљама) које се састоји од наследних (именованих или бираних) чланова посланика из виших класа.* ~ **лордова** *в. горњи дом.* **дечји** ~ *здравствено-васпитна установа за децу.* **доњи** ~ *представништво у парламенту (у Великој Британији и неким другим земљама) састављено од посланика изабраних општим правом гласа.* **представнички** ~ *парламент, народна скупштина.*

до̏ма и **до̀ма** прил. рег. **1.** *код куће, у кући, у дому:* бити ~, остати ~. **2.** *кући; у кућу, у дом:* доћи ~, поћи ~, ићи ~.

дома́гати се, до̀мāжēм се *несвр. према домоћи се.*

дома̀зет м *мушкарац који после женидбе живи у кући родитеља своје жене.*

дома̀зетство с *стање, положај оног који живи као домазет.*

дома́ја ж арх. *завичај, постојбина, домовина, отаџбина.*

до̀мак м *даљина докле се може досегнути, домашај, дохват:* бити ван домака нечега. • **на домаку** 1) (и: **на домаку руке**) *у близини, близу, надомак.* 2) *при крају, на измаку:* лето на домаку.

дома̀кнути (се) *в. дома̀ћи (се).*

до̀мāлӣ, -ōг(а) м (и у изр. ~ **прст**) *прст који је до малога прста, тј. између средњег и малог прста на руци, прстењак.*

до̀мало прил. *мало затим, одмах после, ускоро, убрзо.*

до̀малопрē јек. **до̀малоприје** прил. *до пре неколико тренутака, до пре сасвим кратког времена, мало пре тога.*

до̀малочас прил. *в. домалопре.*

до̀малочашњӣ, -ā, -ē *који је био, постојао домалочас, до пре неколико тренутака:* ~ плач.

дома́мити, до̀мāмӣм свр. прел. **а.** *мамцем или гласом привући, приволети (животињу) да дође:* ~ пса. **б.** *обећањима, ласкањем, понудама и сл. приволети, придобити некога да дође, примамити:* ~ свет у позориште.

домамљи́вати, дома̀мљујēм *несвр. према домамити.*

до̀мāр, -а́ра и **до̏мāр,** -а м *настојник зграде, пазикућа.*

до̀мāрка и **до̏мāрка** ж *настојница зграде, кућепазитељица; домарева жена.*

до̀мāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на домаре и домарке:* ~ служба, ~ посао.

домарши́рати, дома̀рширāм (до̀маршовати, -шујēм) свр. непрел. *стићи марширајући.*

до̀мāћӣ, -ā, -ē **1. а.** *који се односи на дом, кућу, породицу:* ~ васпитање, ~ учитељ. **б.** *који се употребљава или носи само у кући, кућни:* ~ хаљина. **в.** *који се производи, израђује у кући, у домаћинству, који није куповни, фабрички:* ~ ракија, ~ кобасица, ~ платно, ~ производ, ~ хлеб. **г.** *који се ради код куће (а не у школи):* ~ задатак, ~ рад. **2. а.** *који воли да живи породичним животом, у свом дому, породици:* ~ човек. **б.** *који се понаша као код своје куће; неусиљен, слободан:* ~ човек; ~ понашање. **3.** *који често посећује кога у његовој кући, породици, близак, кућни, породични:* ~ пријатељ, домаћи гости. **4.** (обично у зоолошким називима) *који живи, који се гаји у дому или поред дома, који није дивљ, који је припитомљен (о животињама):* ~ пас, ~ патка. **5.** *који се односи на сопствену земљу, домовину, на крај, предео у коме се живи:* ~ тржиште, ~ индустрија, ~ становништво, ~ храна, ~ фудбал, ~ производ. **6.** (у им. служби) м (обично у мн.) **а.** *члан породице, укућанин.* **б.** спорт. *члан клуба на чијем се терену игра нека утакмица.* • ~ **огњиште** *родна кућа.* ~ **непријатељ** *унутрашњи непријатељ, непријатељ из сопствених редо-*

ва, из сопствене земље. **на (по) домаћу** *на домаћи начин.* **по ~, по домаћу** *неусиљено, слободно, лежерно (како се ради кад је човек код своје куће).*

дома̀ћи (до̀маћи) и **дома̀кнути,** до̀макне̄м свр. **а.** *дохватити, домашити, досегнути:* ~ врх ормара. **б.** *примаћи, приближити:* ~ сто кревету (уз кревет). ■ **~ се а.** *примаћи се, приближити се, доћи; прикрасти се, привући се:* ~ се граду (до града). **б.** (нечега) *дочепати се, дохватити се:* ~ се шуме.

дома̀ћин м **1. а.** *мушкарац који управља домом, кућом, глава породице; старешина задруге.* **б.** *онај који брижљиво води своје домаћинство, добар, чуваран, штедљив старешина домаћинства.* **в.** *имућан човек, газда:* ~ човек. **2. а.** *онај који прима некога у свој дом као госта:* љубазан ~. **б.** *онај који се брине о организацији неког скупа, прославе, организатор неког скупа, прославе.* **в.** спорт. *домаћи клуб, екипа на чијем се терену игра нека утакмица.* **г.** *власник, управник гостионице, гостионичар.* **3.** *онај који се брине о некој згради, који врши надзор над неком већом зградом, надзорник, настојник (зграде):* ~ школске зграде. **4.** биол. *организам (биљка или животиња) на коме живи неки други организам као паразит.*

дома̀ћиновати, -нује̄м несвр. непрел. *бити домаћин, управљати домаћинством.*

дома̀ћӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на домаћине; својствен добрим домаћинима:* ~ кућа, ~ штедљивост.

дома̀ћӣнски прил. *на домаћински начин.* **а.** *својствено домаћину, срдачно, пријатељски:* ~ дочекати. **б.** *као код доброг домаћина, богато:* ~ спремљен ручак, ~ направљена кућа.

домаћи́нство с (ген. мн. дома̀ћӣнстāвā) **1. а.** *све оно што се односи на привреду и имање једне породице или задруге; организација кућне привреде, економије, исхране и одржавања куће; управљање кућном привредом и имовином:* подићи солидно ~; водити некоме ~, прихватити се домаћинства, стручњак за ~. **б.** *обављање кућних послова, пословање у кући, кућанство:* помагати жени у домаћинству. **в.** *старешинство у породичној заједници:* препустити ~ сину. **3.** *дом као привредна, економска целина, одн. породична заједница или задруга, чланови једне породице или задруге:* село са сто домаћинстава, ~ од пет чланова. **4.** *школски предмет који обрађује праксу обављања кућних послова:* добити 4 из домаћинства.

дома́ћити се, до̀мāћӣм се несвр. *привикавати се на живот у новој средини, одомаћивати се.*

дома̀ћица ж **1. а.** *жена која води домаћинство и обавља кућне послове; домаћинова жена.* **б.** *жена која управља домаћинством у манастиру.* **2. а.** *она која некога прима као госта; она која организује неку забаву, приредбу.* **б.** *она која прима путнике у авиону, аутобусу и сл., стјуардеса.* **3.** *апарат за чишћење тепиха, намештаја и др. у домаћинству помоћу вреле паре.*

дома̀ћичкӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на домаћицу, домаћице: који оспособљава за вођење домаћинства, кућних послова:* ~ школа, ~ течај, ~ курс.

до̏мāх м *в. домашај.*

домахи́вати, дома̀хује̄м *несвр. према домахнути.*

дома́хнути, до̀мāхне̄м свр. непрел. (некоме) *махнувши (руком или нечим у руци) дати некоме неки знак, сигнал.*

до́мац, -мца м **а.** *ученик који станује у школском дому, интернату.* б. *питомац казнено-поправног дома.*

до̏машāј м **1.** *раздаљина до које нешто сеже, допире, одн. до које се може досегнути, допрети, добацити и сл., дохват, досег:* бити ван домашаја топовске паљбе, ван домашаја погледа, на домашају руке. **2.** *подручје деловања, делокруг, домен, сфера:* у домашају нечије власти. **3.** *дејство, ефекат, значај:* схватати ~ нечијих речи, питање од великог домашаја за привреду.

до̏мāшан, -шна, -о **1.** *који се може домашити, дохватити, досегнути; достижан.* **2.** *који се може сазнати, докучити:* ~ уму.

до̀машати (се), -āм (се) и **дома́шати (се),** до̀мāшāм (се) *несвр. према домашити (се).*

до̀машити, -ӣм и **дома́шити,** до̀мāшӣм свр. прел. **а.** *дохватити, досегнути (руком или нечим у руци):* ~ врх ормара. **б.** *добацити до неког места, циља (о ватреном оружју).* **в.** *узети, зграбити:* ~ књигу. **г.** (нешто) *доспети до неке мере, степена, достићи, постићи (у погледу вредности, квалитета, интензитета и др.):* ~ жељени циљ, ~ савршенство, ~ зрелост, ~ нечији успех. ■ **~ се** (нечега) *дохватити (нешто); дочепати се, дограбити се (нечега):* ~ се капе, ~ се шуме, ~ се пута.

до̀мēн, -е́на (доме́на ж) м лат. **1.** *подручје, поље, област, делокруг (науке, струке и сл.):* ~ науке, ~ уметности. **2.** ист. *велики земљишни посед, имање краља или крупних великаша, велепоседника.*

до̀мерак јек. **до̀мјерак,** -ēрка м *оно што се додаје при мерењу да би се добила тражена мера (комадић меса, кости и сл.), привага.*

доместика́ција ж лат. биол. *припитомљавање дивљих животиња; прилагођавање биљака новим животним условима (што доводи до промене облика и развитка нових особина).*

до́мет м **1.** *даљина до које се може добацити, дохитити (руком, из ватреног оружја и сл.); раздаљина до које се може досегнути, домашај; дохват:* ~ топовског метка, радио-станица с великим дометом, бити на домету руци. **2.** фиг. *достигнуће, остварење:* велики ~ књижевности, највећи ~ науке, врхунски ~ фотографије.

до̀метак, -тка м **1.** *додатак, допуна.* **2.** лингв. *наставак, суфикс; префикс:* ~ речи.

домѐтати и **до̀метати,** до̀меће̄м *несвр. према дометнути.*

до̀метнути и **домѐтнути,** до̀метне̄м свр. прел. **1.** *додати нешто нечему; накнадно ставити:* ~ дрва на ватру. **2.** *додати, наставити (у разговору).*

домиги́вати, -ѝгује̄м несвр. прел. *мигањем, намигивањем давати некоме неки знак, сигнал.* ■ **~ се** *намигивати једно другом дајући, шаљући неки знак, сигнал.*

до̀мигнути, -не̄м свр. *намигнувши дати некоме неки знак, сигнал.*

доми́гољити и **до̀мигољити,** -ӣм свр. непрел. *доћи миголећи, лагано се мичући.*

доми́лети јек. **доми́љети,** -и́лӣм свр. непрел. **а.** *доћи, стићи милећи, пузећи (о гмизавцима, гмади и сл.); милећи стићи до неког места.* **б.** *доћи, стићи крећући се полагано, споро (о човеку).* **в.** фиг. *доћи у великом броју, нагрнути.*

до̏мина ж итал. **а.** *правоугаона плочица са различитим бројем тачака на једној страни, која се употребљава у истоименој друштвеној игри.* **б.** мн. *врста друштвене игре у којој играчи слажу ове плочице према броју тачака једну до друге:* играти домина.

домина̀нта ж лат. **1.** *основна, главна идеја, карактеристика; основна мисао, мотив који доминира над другима (у уметничком делу и сл.).* **2.** муз. **а.** *пети степен дијатонске скале.* **б.** *акорд, трозвук саграђен, сложен на томе степену.* **3.** слик. *основна боја слике.* **4.** биол. *биљна врста која преовлађује, доминира у једној биљној заједници.*

домина̀нтан, -тна, -о лат. **1.** *који преовлађује, претежан; најбитнији, пресудан:* ~ врста, ~ фактор. **2.** *који се издиже изнад неког места, истакнут:* ~ положај.

домина̀нтно прил. *претежно; надмоћно,* суверено: ~ држати превласт.

домина̀нтнōст, -ости ж **1.** *стање и особина онога што је доминантно, доминантан значај, положај и сл.* **2.** биол. *доминантан учинак гена једног родитеља над одговарајућим геном другог родитеља.*

доми̏нати се, -āм се несвр. *играти се домина.*

домина́ција ж лат. *господарење, владавина, власт, превласт, надмоћ.*

до̀ми̏нијум (до̀ми̏нӣј, -ија) м лат. правн. *власништво, властелинство, посед.*

доминика́нац, -нца м кат. *припадник католичког „просјачког“ реда св. Доминика, који је основан у јужној Француској (1215) за сузбијање јеретичких покрета.*

доминѝка̄нка ж кат. *редовница, калуђерица црквеноī реда св. Доминика.*

доминѝка̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на доминиканце:* ~ ред, ~ манастир.

доминѝка̄нски прил. *на домникански начин, својсшвено доминиканцима:* ~ строг.

доминѝо̄н, -óна м енгл. ист. *назив за неке бивше бриšанске колоније које су добиле унуšрашњу ауšономију с власшиšим ūарламенšом.*

доминѝо̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на доминионе.*

доминѝрајӯћӣ, -а̄, -е̄ *в. доминанšан.*

доминѝрати, домѝнӣра̄м несвр. непрел. **1. а.** *īосūодариšи, уūрављаšи, владаšи:* ~ над неким. **б.** *имаšи ūревласш над неким, нечим, биšи надмоћнији у односу на некоīа, на нешšо:* ~ над непријатељем. **в.** *биšи доминанšан, ūреовлађиваšи, исшицаšи се (нūр. о некој идеји, факшору и сл.).* **2. а.** *исшицаšи се својим ūоложајем, уздизаšи се над околином (о īеоīрафским и др. објекшима).* **б.** *биšи највидљивији, ūадаšи у очи, исшицаšи се (нūр. о очима на лицу, наслову у новинама иšд.).*

до̏мино[1] м (мн. ø) итал. *в. домина (б):* играти ~.

до̏мино[2] м лат. **а.** *дуīачак свилени оīрšач са широким рукавима и каūуљачом који носе маске на балу.* **б.** *особа, маска која носи шакав оīрšач.*

домирѝвати, домѝрӯје̄м *несвр. ūрема домириšи.*

домѝрити, до̀мӣрӣм свр. прел. (некоме) *додаши до одређене мере, доūуниšи; ūодмириšи.*

до̏мисао, -сли ж неол. *замисао коју неко смисли, домишљање, досешка.*

до̀мислити, -ӣм свр. прел. **1.** *довршиши мисао, завршиши размишљање, смислиши; доūуниши у мислима:* ~ до краја, ~ своју мисао, ~ песму. **2.** *размишљањем схваšиши:* ~ нешто. ■ ~ **се а.** *ūронаћи усūешно решење нечеīа, досешиши се, довиšи се; одīонешнуши, ūоīодиши.* **б.** *доћи до закључка, закључиши.*

до̀мити, -ӣм несвр. прел. нар. **1.** *даваши женску особу (обично кћер) некоме за жену, удаваши;* уп. удомити. **2.** (са допуном: дом, кућу) *сшвараши и унаūређиваши домаћинсшво, кућиши.* ■ ~ **се** *сшвараши себи дом и насшањиваши се, намешшаши се у њеīа, кућиши се.*

до̀мић, -а и **до̀мӣћ,** -ѝћа м *дем. и хиū. од дом.*

до̀мицати (се), до̀миче̄м (се) *несвр. ūрема домакнуши (се), домаћи (се).*

домѝцил, -ѝла м лат. **1.** правн. *месšо сшалноī борављења, боравишше, ūребивалишше.* **2.** банк. *месšо у коме шреба да се исūлаши меница.*

до̏мицила̄рнӣ, -а̄, -о̄ *в. домицилни.*

домицилѝјант м банк. *онај који одређује īде ће меница биши исūлаћена.*

домицилѝја̄т, -áта м банк. *онај који исūлаћује меницу у одређеном месшу, домицилу.*

домицилѝрати, -ѝлӣра̄м свр. и несвр. банк. *означа(ва)ши месšо исūлаше менице:* ~ меницу, домицилирана меница.

домѝцӣлнӣ и **домѝцӣлскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на домицил; који се исūлаћује у домицилу:* ~ камата.

до̏мишља̄ј м *резулшаш домишљања, домисао, досешка, идеја; инсūирација.*

домѝшљан м **а.** *домишљаш, досешљив, довиšљив човек.* **б.** *духовиш човек, забављач, шаљивчина.*

домѝшља̄нка ж **а.** *домишљаша, досешљива, довишљива женска особа.* **б.** *духовиша, забавна женска особа.*

домѝшља̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на домишљане; својсшвен домишљанима, довишљив, досешљив, духовиш.*

домишљáнство с *домишљашосш, досешљивосш, довишљивосш; досешка.*

домѝшљат и **до̀мишљат,** -а, -о **а.** *који уме да се снађе у комūликованој, мучној сиšуацији, досешљив, ūроницљив, довишљив, сналажљив.* **б.** *који уме да засмеје, духовиш, забаван.*

домѝшљати (се), до̀мӣшља̄м (се) *несвр. ūрема домислиши (се).*

домѝшљато и **до̀мишљато** прил. *на домишљаш начин, довишљиво, досешљиво, ошшроумно; духовишо.*

домѝшљато̄ст и **до̀мишљато̄ст,** -ости ж *особина оноīа који је домишљаш, сūособносш домишљања, досешљивосш, довишљивосш, ūроницљивосш; духовишосш.*

до̀мишљено прил. *смишљено, ūромишљено.*

до̀мишљено̄ст, -ости ж *оно шшо је ūромишљено, смишљеносш.*

домјер- *в. домер-.*

домлáтити, до̀мла̄тӣм свр. прел. *в. доšући (1а).*

домобилизáција ж *накнадна, додашна мобилизација.*

до̏мобра̄н м ист. **1.** *ūриūадник квислиншких оружаних војних снаīа у шзв. Независној Држави Хрвашској и Словенији за време Друīоī свешскоī раша.* **2.** *ūриūадник коūнене ūомоћне војске у неким земљама бивше Ausшроуīарске који је служио војску у својој земљи и вршио војну обуку на свом народном језику.*

домобрáнац, -нца м *в. домобран.*

до̏мобра̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на домобране:* ~ војска, ~ капа.

домобрáнство с ист. *домобранске војне формације, домобранска војска, домобрани.*

домобрáнштина ж пеј. *домобрансшво.*

до̀мовина ж **1. а.** *земља, држава у којој се неко родио и одрасшао, ошаџбина, ūосšојбина.* **б.** *родни крај, завичај.* **2.** *земља или крај одакле нешšо води ūорекло, одакле нешшо ūошиче; земља, крај īде нечеīа има у изобиљу:* ~ ренесансе, ~ слонова.

до̀мовӣнскӣ и **до̀мовинскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на домовину.*

до̀мо̄вница ж рег. *исūрава, уверење о ūраву īрађансшва у држави, уверење о држављансшву.*

домо̀лити, до̀молӣм свр. прел. **а.** *ūосшићи нешшо молишвом, измолиши.* **б.** *молбом, сшалним мољењем ūриволеши (некоīа), умолиши; молбом добиши, ūосшићи (нешшо).* ■ ~ **се** *мољењем, молишвом или молбом ūосшићи нешшо, измолиши се.*

домољуб(-) *в. родољуб(-).*

домо̀родан, -дна, -о **а.** *који се односи на домовину, на родни крај, домаћи, завичајни:* домородни крај, ~ лука, домородни људи. **б.** *својсшвен крају из кojeī ūошиче, из којеī је ūореклом:* домородни звук.

домо̀родац, -оца и **доморóдац,** -óца м **а.** *онај који је ūореклом из дашоī месша, краја, државе, сшароседелац, сшаринац, урођеник.* **б.** *домаћи човек, мешшанин.* **в.** *сународник, земљак.*

доморо̀дачкӣ и **домо̀родачкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на домороце:* ~ становништво.

домо̀ротк(ињ)а ж *женска особа домородац.*

домо̀ћи се (до̀моћи се), до̀могне̄м се свр. (нечега) **1.** *доћи до нечеīа, ūосшићи, ūрибавиши, сшећи нешшо (обично с наūором, борбом или вешшином, лукавсшвом), докоūаши се, дочеūаши се:* ~ имања, ~ положаја. **2.** *сшићи, досūеши неīде креšањем:* ~ пута, ~ шуме.

домоупра̀витељ м ков. *уūравник дома.*

домоуправитѐљица и **домоупра̀вите̄љка** ж ков. *уūравница дома; домаћица.*

до̂мскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дом, који ūриūада дому:* ~ библиотека, ~ смештај.

до̀мувати се, -а̄м се свр. *мувајући се, īурајући се лакшовима доћи неīде.*

домузѝвати, -ӯзӯје̄м *несвр. ūрема домусши.*

домунђ̏авати се, домӯнђа̄ва̄м се несвр. разг. *шаūћући ūошајно се доīовараши (обично у некој неūошшеној намери).*

до̀мусти, домӯзе̄м свр. **а.** *довршиши музење.* **б.** *мужом додаши ономе шшо је већ ūомузено.*

до̏н[1] м шп. и итал. **а.** *ūочасни назив уз имена кашоличких свешшеника: īосūодин:* ~ Фране. **б.** *шишула уз имена шūанских ūлемића:* Дон Кихот. **в.** *шишула мафијашких шефова.*

до̏н² оном. *узвик за подражавање звука звона.*

до̏на ж итал. *господа, господарица (придевак пред именима шпанских племкиња).*

до̀на̄тор м лат. **1.** *дародавац, дароватељ; личност која је даровала нешто јавној установи.* **2.** мед. *лице које даје своју крв за трансфузију; лице које даје своје органе за трансплантацију, давалац.*

до̀на̄то̄рка (до̀на̄торица) ж *женска особа донатор.*

до̀нато̄рство с *акција давања новчане помоћи.*

дона́ција и **до̀на̄ција** ж лат. **а.** *даровање, добровољно уступање или завештање неке имовине или имовинског права (без накнаде).* **б.** *посед, имовина коју је владар или неки други високи достојанственик даровао, завештао некоме.*

дона́шати, до̀на̄ша̄м несвр. рег. *в. доносити.*

до̏нде̄ и **до̂нде** прил. **1.** *до онога места (о којем је реч):* одавде ~. **2.** *до онога времена (о којем је реч), дотле, дотада:* подвиг ~ непознат.

до̀негдашњӣ, -а̄, -е̄ *доскорашњи, ранији:* ~ република.

до̀неговати јек. **до̀његовати,** -гује̄м свр. *однеговати, одгојити до неког времена, степена:* ~ дете до осме године.

донѐда̄вна и **до̀неда̄вна** прил. *в. донедавно.*

донѐда̄внӣ и **до̀неда̄внӣ,** -а̄, -о̄ *који је постојао, био до пре кратког времена, доскорашњи:* ~ обичај.

донѐда̄вно и **до̀неда̄вно** прил. *до пре кратког времена, доскора.*

до̀некле̄ (до̏некле̄) прил. **1.** *до извесне даљине:* возити ~, пратити ~. **2.** *до извесног времена, за неко време:* живети ~ у селу. **3.** *до извесног степена, до извесне мере, унеколико, делимично:* бити ~ у праву.

до̀не̄ти јек. **до̀нијети,** -нѐсе̄м (до̀несе̄м) (аор. донѐсох, до̏несе и до̀не̄х јек. до̀нијех, до̀не̄ јек. до̏није; трп. донѐсен, -ѐна и до̏не̄т јек. до̏нијет, -а; пр. пр. до̀не̄вши јек. до̀нијевши) свр. прел. **1. а.** *ношењем допремити с једног места на друго, пренети с једног места на друго; носећи дати, пружити, доставити:* ~ ручак, ~ некоме писмо. **б.** *нанети својим кретањем, током (о ветру, води и сл.):* ~ пљусак, ~ нанос. **2. а.** *проузроковати, причинити, створити:* ~ срећу, ~ корист, ~ некоме победу, ~ промене, ~ некоме неприлике. **б.** *изазвати својом појавом, својим наступањем (о времену, временским појмовима).* – Јесен је донела кишу. **3.** (обично у изр. **~ у мираз**) *дати, предати (некоме) као мираз (о девојци која се удаје):* ~ у мираз кућу. **4.** *дати, пружити зараду, приход, материјалну корист (обично о неком послу, уложеној вредности и сл.).* – Новинарство му је донело солидну зараду. **5. а.** *прописати, издати, прогласити (закон, одлуку и сл.):* ~ пресуду, ~ решење, ~ одлуку, ~ резолуцију, ~ закон, ~ устав. **б.** *извести на основу нечега:* ~ суд, ~ закључак. **6.** *објавити путем штампе (о новинама, гласилима, публикацијама).* – „Политика" је донела чланак о дроги. **7. а.** *дати, пружити:* ~ одговор, ~ доказе. **б.** *представити, приказати, насликати, оцртати:* ~ неки лик упечатљиво. **8.** *одржати зачето дете до рока, родити у нормалном року:* не ~ дете. **9.** *дошавши однекуд саопштити, јавити нешто ново:* ~ вест, ~ глас. **10.** *у вези с неким именицама има значење глагола изведеног од те именице, нпр.:* ~ одлуку = одлучити, ~ закључак = закључити, ~ род = родити (нпр. о земљи). • **~ на свет (дете)** *родити.* **~ на тањиру** *дати некоме нешто на готово, без уложеног труда.* **донео га ђаво (враг)** *дошао је у незгодно време, непозван.* **донео га ветар (донеле га виле)** *дошао је изненада, неочекивано.* **срећа га донела** *дошао је у прави час.*

донжу̀а̄н, -а́на м фр. *заводник, љубавник, пустолов, авантуриста (према легендарном заводнику жена Дон Жуану).*

донжу̀а̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на донжуане, заводнички.*

донжу̀а̄нски прил. *на донжуански начин, заводнички.*

донжуа́нство с *особина донжуана, донжуански поступци, заводништво.*

донжуа́нштина ж пеј. *в. донжуанство.*

до̀нијети *в. донети.*

донкихотѐрија ж и **донкихоти̇̀зам,** -зма м *несавремен, бесмислен, смешан подухват, поступак; склоност и жеља за пустоловинама, авантуризам (према Дон Кихоту, јунаку Сервантесовог сатиричног романа „Дон Кихот").*

донки̏хотскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Дон Кихота, својствен Дон Кихоту, који не одговара духу времена, несавремен и нереалан, романтично занесењачки:* ~ подухват, ~ поступак.

донки̏хотски прил. *на донкихотски начин, као Дон Кихот.*

донкихо̀тство с *в. донкихотерија.*

до̀но̄жје с анат. *средњи део стопала (између прстију и пете),* metatarsus.

до̀ножнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на доножје, који припада доножју:* ~ кост.

доно̀силац, -иоца (доно̀ситељ) м **а.** *онај који нешто доноси:* ~ поште, ~ поруке. **б.** фин. *онај који доноси и наплаћује на благајни, каси (чек, обвезницу и сл.):* ~ чека, ~ обвезнице. **в.** *онај који доноси неке прописе, законе и сл.:* ~ закона, ~ мера.

доно̀сиља и **доно̀си̏ља** ж *она која нешто доноси.*

доно̀сити, до̀носӣм [гл. им. до̀ноше̄ње с] *несвр. према дон(иј)ети.*

до̀ношче, -ета с (мн. ø; зб. им. до̀ношча̄д ж) *дете или младунче животиње које се роди на време, у нормалном року.*

до̀ња̄к, -а́ка м **1.** *доњи млински, воденички камен, доњи камен жрвња.* **2.** *ветар (различитог правца у разним крајевима) који дува из долине, из низине.* **3.** карт. *пуб, жандар, дечко у играћим картама.*

до́њанин м (мн. -ани) *становник доњег дела насеља (села, града, краја); човек из равнице.*

до̀његовати *в. донеговати.*

до̂њӣ, -а̄, -е̄ **1. а.** *који је доле, испод нечега другог, на нижем положају:* ~ клин, ~ спрат, ~ усна. **б.** *који се облачи испод друге одеће, уз тело:* ~ рубље, ~ сукња. **2. а.** *који се налази у низини, на нижем делу каквог простора (о насељима, крајевима):* ~ варош. **б.** *који је на југу, јужни:* доњи крајеви, ~ Далмација. **в.** *који је ближе ушћу (о текућој води):* ~ ток, ~ Дунав. **3.** геол. *који је постао раније, старији; чији су слојеви ниже, дубље у земљи:* ~ карбон. **4.** *који се сматра мање важним; који је у супротном делу од прочеља (о софри, столу, кревету и сл.):* ~ чело стола, ~ страна кревета. **5.** фиг. *који је на нижем ступњу друштвене хијерархије, нижи; сиромашан:* доњи слојеви (друштва), ~ сталеж. • **~ дом** *в. под дом.*

доњи́хати се, до̀њи̏ше̄м (до̀њи̏ха̄м) се свр. *доћи, стићи њишући се.*

доњо- *први део именичких или придевских сложеница у значењу „доњи":* доњоварошанин, доњоградски, доњовилични.

до̀онда̄ прил. (пише се и: до онда) *до онога времена, дотад(а).*

до̀ондашњӣ и **до̀ондашњӣ,** -а̄, -е̄ *који је постојао, био до онога времена (о коме се говори):* ~ живот, ~ закон.

до̀орати, до̀оре̄м свр. прел. **а.** *довршити орање.* **б.** *орући додати ономе што је већ узорано:* ~ две бразде.

до̀падати, -а̄м *несвр. према допасти.*

до̀падати се, -а̄м се *несвр. према допасти се.*

допа̀дљив, -а, -о *који изазива допадање, који је пријатне спољашности, привлачан, симпатичан, љубак, мио:* ~ девојка, ~ лице. **б.** *уопште који изазива, побуђује пријатна осећања:* ~ стил, ~ хумор, на ~ начин.

допа̀дљиво прил. *на допадљив начин, изазивајући допадање, лепо, пријатно, симпатично, мило:* изгледати ~, свирати ~.

допа̀дљиво̄ст, -ости ж *особина онога који је допадљив, онога што је допадљиво, привлачност, љупкост.*

до̀пасти, до̀падне̄м свр. непрел. **1.** нар. и разг. *доћи, стићи брзо, изненада, банути; дотрчати:* ~ пред кућу. **2.** (нечега) *доспети, запасти у какву невољу, у незгодан положај:* ~ ропства, ~ невоље, ~ крајње беде. **3.** (некога) *задесити, снаћи (о некој невољи, муци и сл.).* **4.** (некоме, ређе некога) *пасти (некоме) у део при деоби, припасти (некоме).*

до̀пасти се, до̀паднē̑м се свр. (некоме) *свидети се (некоме), оставити пријатан утисак на некога.*

до̀пев јек. **до̀пјев** м *устаљене речи у стиху којим се обично завршавају строфе у народним песмама.*

допева́вати, допѐвāвāм јек. **допјева́вати,** допјѐвāвāм *несвр. према допевати.*

до̀певати јек. **до̀пјевати,** -āм свр. прел. **1. а.** *довршити певање, песму; отпевати до краја:* ~ песму. **б.** *завршити састављање неке песме, испевати неко песничко дело до краја:* ~ еп, ~ сонет. **2.** *накнадно додати већ испеваном:* ~ још две строфе.

допе́вати, до̀пēвāм јек. **допијѐвати,** до̀пијевāм несвр. *в. допевавати.*

допѐнтрати се, -āм се свр. *пентрајући се, верући се допрети, стићи донекле:* ~ на врх планине.

допѐрјати, -āм свр. непрел. разг. *доћи брзо, журно, дојурити, дотрчати.*

допѐћи (до̀пећи), допѐчē̑м свр. прел. *довршити печење, испећи потпуно, до краја:* ~ прасе.

допѐченōст, -ости ж *стање онога што је допечено.*

допеша́чити јек. **допјеша́чити,** -ѐшāчӣм свр. непрел. *завршити пешачење, доћи, стићи пешице.*

допи́јати, до̀пӣјāм *несвр. према допити.*

до̀пинг м енгл. *употреба стимулативних средстава који вештачки појачавају снагу и издржљивост стварајући навику и штетно делујући на здравље (због чега се забрањује у спорту), допинговање.*

до̀пинговати, -гујē̑м свр. и несвр. прел. *да(ва)ти некоме стимулативна средства за појачавање снаге и издржљивости:* ~ спортисте. ■ **~ се** *употребити, употребљавати стимулативна средства за појачавање снаге и издржљивости.*

до̀пирати, до̀пирē̑м *несвр. према допр(иј)ети.*

допири́вати, допѝрујē̑м *несвр. према допирити.*

допи́рити, до̀пӣрӣм свр. непрел. *доћи, стићи ужурбано, дојурити.*

до́пис и **до̀пис** м **1.** *званично писмо, писмена обавест коју шаље једна установа другој; распис, циркулар:* обавестити дописом. **2.** *писмени извештај, чланак или репортажа за новине или часопис:* ~ са ратишта, новински ~. **3.** *оно што је накнадно написано, што је дописано.*

допи́сати, до̀пишē̑м свр. прел. *додати ономе што је написано, накнадно написати:* ~ неколико редова, ~ две цифре.

дописи́вати, допѝсујē̑м *несвр. према дописати.* ■ **~ се** уз. повр. *водити преписку с неким или међусобно:* ~ се с девојком.

до́писнӣ и **до̀писнӣ,** -ā, -ō *који се односи на дописивање (који служи за дописивање, који се обавља дописивањем и сл.):* ~ течај, ~ школа, ~ шах. • **~ карта** *в. дописница.* **~ члан академије наука (научног друштва и сл.)** *први степен чланства у академији наука (научном друштву и сл.).*

до́писнӣк и **до̀писнӣк** м **1.** *онај који пише дописе за новине, часописе, новински извештач:* ратни ~, страни ~. **2.** *дописни члан академије наука или научног друштва.*

до́писница и **до̀писница** ж **1.** *поштанска карта, отворена писмена пошиљка која служи за дописивање.* **2.** *жена дописник (1).*

до́писничкӣ и **до̀писничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на дописнике и на дописивање:* ~ мрежа.

до́писнӣштво и **до̀писнӣштво** с **1.** *дописнички, репортерски посао.* **2.** *радна јединица за слање дописа у седиште гласила; дописнички уред, биро.* **3.** зб. *дописници, новинари репортери.*

до̀пити, до̏пијē̑м свр. прел. *испити, попити до краја, завршити пијење; попити преостали део пића:* ~ пиће.

до̀пицати, до̀пичē̑м *несвр. према допећи.*

допјев(-) *в. допев(-).*

допјеша́чити *в. допешачити.*

до̀плавити, -ӣм свр. прел. *плавећи донети до неког места (о текућој води, поплави и сл.).*

доплављи́вати, -а̀вљујē̑м *несвр. према доплавити.*

до̏плата ж **а.** *оно што се доплати, разлика у цени, новчаној вредности која се накнадно плаћа; допунско плаћање:* ~ царине, купити карту уз доплату. **б.** *поштарина која се плаћа приликом пријема пошиљке, поузеће.*

до̀платак, -тка м *додатак плати; повишица плате:* примити ~.

допла́тити, до̀плāтӣм свр. прел. *платити још извесну суму (као разлику у цени).*

до̏платнӣ, -ā, -ō *који се односи на доплату:* ~ лист, ~ карта.

доплаћи́вати, -а̀ћујē̑м *несвр. према доплатити.*

допле́сати, до̀плēшē̑м свр. непрел. *доћи плешући до неког места.*

доплѐсти (до̀плести), доплѐтē̑м свр. прел. **а.** *завршити плетење (нечега), исплести до краја:* ~ венац, ~ чарапе. **б.** *накнадно исплести још један део:* ~ три реда.

до̀плетати, до̀плећē̑м *несвр. према доплести.*

доплива́вати, -ѝвāвāм *несвр. према допливати.*

до̀пливати, -āм свр. непрел. *стићи, доћи пливајући.*

до̀плитати, до̀плићē̑м *несвр. према доплести.*

доплѐвити, до̀пловӣм свр. непрел. *стићи пловећи (о пловном објекту, одн. о путницима на броду и сл.).*

доплу̏тати, -āм свр. непрел. *стићи плутајући, допливати ношен водом.*

допо́дне, допо́днева с *време од јутра до подне, преподне.*

допо́днēвнӣ и **допо̀днēвнӣ,** -ā, -ō *који се односи на доподне, преподневни.*

до̀појаснӣ, -ā, -ō *који допире, сеже до појаса:* ~ трава.

допо̀јати, -јē̑м свр. прел. *завршити појање, отпевати до краја.*

до̏пола прил. *до половине:* ~ попијено пиће, ~ изгорело дрво.

до̀пратити, -ӣм свр. прел. **1.** *испратити (неког) до неког места:* ~ госта до врата. **2.** *довести некога у пратњи стражара, привести.*

до̀праћати, -āм *несвр. према допратити.*

до̏према ж *допремање, преношење, превоз до одређеног места:* ~ робе.

допре́мати, до̀прēмāм *несвр. према допремити.*

допре́мити, до̀прēмӣм свр. прел. **1.** (нешто) *донети, превести до неког места:* ~ пошту, ~ робу. **2.** (некога) **а.** *учинити да неко дође, довести:* ~ децу кући. **б.** *довести под стражом, привести:* ~ у затвор.

до̏премнӣ, -ā, -ō *који се односи на допрему, превозни, транспортни:* ~ средство.

до̏препороднӣ, -ā, -ō *који се односи на период испред препорода (илирског):* ~ време.

до̀прēти јек. **до̀пријети,** до̏прē̑м (аор. до̀прēх, до̏прē јек. до̀пријех, до̏прије; р. пр. до̏про, до̏прла; пр. пр. до̀прēвши јек. до̀пријевши; трп. ø) свр. непрел. **1. а.** *доћи, досећи, досећи до неког места, до неке границе (о људима, предметима, појавама који кретањем заузимају неки простор):* ~ до куће. **б.** *ширећи се стићи до некога (о звуку, гласу).* **в.** фиг. *доћи, досегнути до некога (обично некога ко је на високом положају или некога ко је неприступачан).* **2.** *досећи до неке временске границе:* ~ далеко у прошлост. • **докле допре око** *докле се може догледати (оком).*

допрѝнēти јек. **допрѝнијети,** -ѐсē̑м (-ѝнесē̑м) (аор. допринѐсох, до̏принесе и допрѝнēх јек. допрѝнијех, до̏принē јек. до̏приније; пр. пр. допрѝнēвши јек. допрѝнијевши) свр. непрел. (нечему) *омогућити да се нешто постигне, уради, оствари, потпомоћи, утицати на потпуније остварење (нечега):* ~ развоју, ~ пропадању, ~ остварењу нечега.

допри́нос и **до̏принос** м **1. а.** *оно што неко својим радом допринесе неком заједничком послу, развоју, напретку нечега, не-*

чији удео у напретку, развоју нечега: дати свој ~ нечему. **б.** *удео нечега у напретку, развоју нечега:* ~ науке развоју технике. **2. а.** *прилог, улог у новцу или некој другој вредности у неку сврху:* прикупљање добровољних доприноса, новчани доприноси. **б.** *врста пореза, новчани износ који грађанска и правна лица плаћају на своје приходе:* ~ на личне дохотке.

доприно̀сити, допри̏носӣм [гл. им. допри̏ношēње с] *несвр. према допринети.*

допри́чати, до̀прӣча̄м свр. прел. **а.** *довршити причање, испричати до краја:* ~ причу. **б.** *додати причи:* ~ о нечему.

до̀пртити, -ӣм свр. прел. *донети на леђима (неки тежи терет).*

допр̀тити, -ӣм свр. непрел. *доћи пртећи снег.*

до̀пузати, до̀пужēм и **допу́зити,** -ӣм свр. непрел. *доћи, стићи пузећи; домилети.*

до̏пуна и **до̂пуна** ж **1.** *оно што допуњује нешто, додатак који служи за употпуњавање, за добијање целине:* ~ закона. **2.** лингв. *део реченице, реч или израз, синтагма (најчешће именица) којом се допуњује значење предиката:* објекатска ~, предикатова ~.

до̀пунити, -ӣм свр. прел. **1. а.** *напунити до краја или до одређене мере:* ~ чашу (пићем), ~ лулу. **б.** *додавањем повећати нешто до одређене мере:* ~ њиву. **2.** *накнадним додавањем употпунити нешто тако да представља целину, довршити:* ~ рукопис, ~ роман, ~ образовање, ~ знање. **3.** *додати, дометнути у говору, завршити, довршити мисао.*

до̂пунскӣ и **до̏пунскӣ,** -ā, -ō **а.** *који се односи на допуну, који представља допуну, који служи као допуна:* ~ материјал, ~ образовање, ~ настава. **б.** *додатни, помоћни; споредни:* ~ мотор, ~ одељење, ~ занимање. **2.** лингв. *који се односи на допуну (2):* ~ реч, ~ синтагма, ~ реченица, ~ служба. • **допунске боје** *комплементарне боје.* **допунски углови** мат. *комплементарни углови.*

допуња́вати, -у̀ња̄ва̄м *несвр. према допунити.* ■ **~ се** уз. повр. *представљати, чинити допуну једно другом, употпуњавати се.*

допу́њати (се), до̀пӯња̄м (се) и **допуњи́вати (се),** -у̀њујēм (се) несвр. *в. допуњавати (се).*

до́пуснӣ и **до̀пуснӣ,** -ā, -ō **а.** *који садржи неко допуштење, дозволу:* ~ лист, ~ писмо. **б.** лингв. *којим се допушта нешто што је у извесном смислу у супротности са смислом исказа; којим се допуштају разне могућности реализације значења:* ~ реченица, ~ везник, ~ заменица.

до́пусница и **до̀пусница** ж *писмена исправа којом се нешто допушта, писмена дозвола.*

до́пуст и **до̀пуст** м **1.** *допуштење, дозвола, одобрење.* **2.** *одобрено одсуство са дужности; одмор, годишњи одмор:* добити ~, ићи на ~, узети ~.

допу̀стив, -а, -о **1.** *који се може допустити, прихватљив, могућан.*

допу̀стиво прил. *прихватљиво, могуће.*

допу̀стивōст, -ости ж *особина онога што је допустиво, прихватљивост.*

допу̀стити (до̀пустити), до̀пустӣм свр. прел. **а.** *сагласити се са нечијом намером, поступком, дозволити; одобрити:* ~ некоме да оде. **б.** *пружити услове за нешто; дати могућност, омогућити.* – Ако време допусти, ићи ћемо на излет. **в.** *примити нешто као могућно, сложити се, сагласити се са нечим:* – Допустити то, значило би капитулицију. ■ **~ се** (некоме) *предати се, подати се (некоме):* ~ се момку.

допуто̀вати, -пу̀тујēм свр. непрел. *доћи, стићи путујући:* ~ возом, ~ бродом, ~ у Београд.

допу́хати, до̀пӯшēм (до̀пӯха̄м) свр. **1.** прел. *донети пухањем, дувањем (о ветру).* **2.** непрел. *доћи, стићи пушући, тешко дишући.*

допу́хнути, до̀пӯхнēм свр. непрел. *стићи, допрети пушући (о ветру).*

до̀пушити, -ӣм свр. прел. *попушити до краја; попушити преостали део:* ~ цигарету.

допу́штати (се), до̀пӯшта̄м (се) *несвр. према допустити (се).*

допуште́ње с *усмена или писмена дозвола, одобрење:* дати ~, добити ~. • **с допуштењем, уз Ваше ~** разг. *допусти(те) (као оправдање за оно што се хоће рећи или урадити).*

до́ра м *хип. од дорат;* уп. доро.

до̏рада ж *обрада преосталог дела нечега, завршна, финална обрада, дорађивање; дотеривање:* ~ текста.

дора́дити, до̀ра̄дӣм свр. прел. *урадити до краја, израдити; дотерати, усавршити:* ~ песму.

дорађи́вати, -а̀ђујēм *несвр. према дорадити.*

до̀рамак, -āмка м *кратка женска или мушка одећа (до струка) без рукава, жакет без рукава.*

дора́слōст, -ости ж *стање и особина онога који је дорастао, дозрелост, зрелост.*

до̀ра̄стао, дора́сла (до̀ра̄сла), -ло **1. а.** *који је довршио растење; одрастао:* дорасли синови. **б.** (обично с допуном: нечему, за нешто) *који је стасао, сазрео (за нешто), способан, довољно зрео, развијен (за нешто):* ~ свом позиву, ~ новим задацима, ~ за школу. **2.** (некоме) *који је раван, који одговара (некоме) у неком послу, одн. по неким особинама, способностима:* бити некоме ~.

дора́стати, до̀ра̄ста̄м *несвр. према дорасти.*

дора́сти (до̀рāсти), дора́стēм (аор. дора́стох, до̏расте; пр. пр. дора́ста̄вши и до̀ра̄ста̄вши; трп. ø) свр. непрел. **1. а.** *довршити растење, израсти до краја, одрасти; израсти до извесног степена:* ~ некоме до рамена. **б.** (нечему, за нешто) *стасати, сазрети (за нешто):* ~ за школу, ~ неком задатку. **2.** (некоме) *достићи некога снагом, способношћу или неком особином, бити раван (некоме).*

до̏рат м тур. *коњ тамнориђе боје.*

до̏ратаст, -а, -о *тамнориђ (о боји); који је такве боје (обично о коњу).*

до̏ратић и **до̀ратић** м *дем. и хип. од дорат.*

до̀ратнӣ, -ā, -ō *који се односи на време до рата, предратни:* ~ време, ~ период, ~ књижевност.

до̏револуционāрнӣ, -ā, -ō *који се односи на време пре револуције:* ~ период, ~ Русија.

до̏ренесанснӣ и **доренѐсанснӣ,** -ā, -ō *који се односи на доба пре ренесансе:* ~ књижевност.

доре̏ћи (до̀рећи), до̀рекнēм (дорѐчēм, до̀речēм) (3. л. мн. до̀рекнӯ (дорѐкӯ, до̀рекӯ)) свр. прел. *изрећи до краја, изговорити све:* ~ мисао.

дорѐченōст, -ости ж *својство онога што је доречено, завршеност исказа, потпуност, заокруженост.*

до̀рза̄лан, -лна, -о лат. **1.** анат. *леђни, хрптени:* ~ страна. **2.** лингв. *који се односи на тврдо непце, који се изговара на тврдом непцу:* дорзални сугласник.

до̀рин, -ӣна м *в. дорат.*

до́ро, -а и -ē м *хип. од дорат;* уп. дора.

доро̀нити, до̀ронӣм свр. непрел. *ронећи досегети, стићи до одређеног места:* ~ до дна.

до̀рскӣ, -ā, -ō *који се односи на старогрчко племе Дорце:* ~ стуб, ~ стил.

до̀ручак, -чка м **а.** *први, јутарњи оброк:* ићи на ~. **б.** *јело, одн. јела која чине тај оброк:* појести ~. • **месни ~** *конзервирано јело од сецканог меса са зачинима.*

до̀рӯчје с **1.** анат. *кости руке од корена шаке до прстију, запешће; део руке око корена шаке.* **2.** *заштитна ограда на степеницама, балкону и сл.*

до̀ручковати, -кујēм свр. и несвр. *(по)јести доручак, узети, узимати јутарњи оброк.*

до̀ручнӣ, -ā, -ō *који се односи на доручје:* ~ кост.

до̀руша ж *дораташта, мркориђа кобила.*

до̀сад, доса̀да̄ и **доса̀да** (пише се и: до сада) прил. *до овога времена, до овога часа.*

до̏сада ж **1.** *непријатно осећање безвољности, неспокојства и незадовољства због нерада и одсуства занимљивих, узбудљивих доживљаја:* пити из досаде, умирати од досаде, разбијати досаду. **2.** (обично у падежној конструкцији с предл. „на") *нарушавање нечијег мира и комодитета, оптерећивање и сметање некоме:* бити на досади (некоме). **3.** разг. *досадна, несносна особа.* – Бежи, досадо једна.

до̏садан и **до̏са̄дан,** -дна, -о **1.** *који изазива досаду, незанимљив, монотон:* ~ филм, ~ прича, ~ књига. **2.** *који узнемирава и наноси непријатности, неугодан, несносан:* ~ човек.

доса̀дашњӣ (доса̀дањӣ), -а̄, -е̄ *који је био, трајао, важио и сл. до овога времена, до овога часа:* ~ рад, ~ стање, ~ искуство.

доса́дити, до̀са̄дӣм свр. непрел. **а.** (често безл.) *постати досадан, изазвати осећање досаде, монотоније; додијати, дојадити, дозлогрдити.* – Путовање ми је досадило. **б.** *постати (некоме) несносан, бити на досади, додијати:* ~ једно другоме.

до̏саднӣк и **до̏са̄днӣк** м разг. *онај који некоме много досађује, наметљивац.*

до̏садница и **до̏са̄дница** ж разг. *она која некоме много досађује, наметљивица.*

до̏садно и **до̏са̄дно** прил. *на досадан начин, изазивајући досаду, незанимљиво, једнолично, монотоно:* бити некоме ~, постати некоме ~.

до̏саднō̄ст и **до̏са̄днō̄ст,** -ости ж *особина онога што је досадно; досада.*

досађи́вати, -а̀ђује̄м *несвр. према досадити*[1]. ■ **~ се** *осећати досаду, патити од досаде; проводити време у досади.*

доса́њати, до̀са̄ња̄м свр. прел. *довршити сањање, сан, одсањати до краја, доснити;* фиг. *доживети остварење својих снова, жеља.*

досви́рати, до̀свӣра̄м свр. непрел. експр. *доспети, долетети са фијуком, дофијукати (нпр. о гранати).*

до̀сег м **а.** *граница до које нешто сеже, допире, до које се нешто простире, домашај; дохват:* ~ звука, на досегу руке. **б.** *границе, опсег, оквир нечијег деловања, нечијих могућности, домет:* ~ науке, ~ медицине.

досе́гнути (досе́ћи (до̀се̄ћи)), до̀се̄гне̄м (аор. до̏се̄гнӯ, досе́гну, до̏се̄же и досе́же; р. пр. досе́гнуо, -ула и до̀се̄гао, досе́гла (до̀се̄гла); трп. до̀се̄гнӯт; пр. пр. досе́гнӯвши и досе́га̄вши (до̀се̄га̄вши) свр. прел. и непрел. **1.** прел. **а.** (некога, нешто) *дохватити, додирнути, докучити (нешто што је подаље – руком или другим делом тела, одн. неким оруђем, предметом); докачити, закачити:* ~ торбу, ~ дно ногама, ~ бичем леђа. **б.** фиг. *докучити разумом, мишљу, схватити:* ~ разумом. **2.** непрел. (до некога, до нечега) *домашити, допрети (до некога, нечега), пружити се, распрострети се до неке границе:* ~ погледом, ~ до врха куће (нпр. о диму). **3.** прел. *постићи одређен степен, величину, вредност у развоју, доспети до одређеног ступња у развоју, достићи:* ~ врхунац, ~ нечије изражајне могућности, ~ тачку врења, ~ 15% вредности. **4.** непрел. *бити довољан, потрајати до одређеног времена, дотећи; задовољити одређене потребе:* не ~ за штампање.

до̀сежан, -жна, -о **а.** *који се може досегнути, који је на дохвату, у близини:* ~ висина, ~ таваница. **б.** *који се може досегнути, докучити умом, доступан разуму:* ~ људском уму.

до̀сежнō̄ст, -ости ж *особина онога што је досежно, доступност.*

досе́зати, до̀се̄же̄м и **до̀сезати,** до̀сеже̄м *несвр. према досегнути.*

досеја́вати, досѐја̄ва̄м јек. **досија́вати,** доси̏ја̄ва̄м *несвр. према досејати.*

до̀сејати јек. **до̀сијати,** -је̄м свр. прел. *додати већ посејаноме, још, накнадно посејати.*

досѐлити, до̏селӣм свр. **1.** прел. *довести из једнога краја, места у други и настанити у њему.* **2.** непрел. *в. доселити се.* ■ **~ се** *доћи из једног краја, места у други и настанити се у њему.*

досеља́вати (се), досѐља̄ва̄м (се) *несвр. према доселити (се).*

досељѐнӣк, -и́ка м *онај који се однекуд доселио, дошљак.*

досељѐница ж *она која се однекуд доселила, дошљакиња.*

досељѐнӣчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на досељенике.*

досељѐнӣчки прил. *као досељеници.*

досеље́ње с *долазак у ново место боравка.*

до̀сетити се јек. **до̀сјетити се,** -ӣм се свр. **1. а.** *схватити, открити, одгонетнути нешто што је било нејасно или скривено:* ~ нечему, ~ који је разлог нечега. **б.** *пронаћи, открити решење нечега, довити се, домислити се:* ~ како да се извуче. **2.** *обновити у сећању, сетити се; присетити се:* ~ шта је било. • ~ јаду (злу) *схватити да се догодила или да се припрема нека несрећа, невоља.*

до̀сетка јек. **до̀сјетка** ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ (-та̄ка̄)) **1.** *духовита опаска, шала (на рачун присутних или одсутних).* **2.** *добро смишљено, духовито решење, лукавство; духовита замисао, идеја.*

досѐтљив јек. **досјѐтљив,** -а, -о **1.** *који се лако досети, који с лакоћом изналази духовита решења, домишљат, довитљив, промућуран.* **2.** *склон досеткама, духовит.*

досѐтљивац јек. **досјѐтљивац,** -ӣвца м *онај који је досетљив, довитљивац, домишљан; онај који има смисла за хумор, духовит човек.*

досѐтљивица јек. **досјѐтљивица** и **досѐтљӣвка** јек. **досјѐтљӣвка** ж *она која је досетљива, довитљивица, домишљанка; духовита женска особа.*

досѐтљиво јек. **досјѐтљиво** прил. *на досетљив начин, довитљиво; духовито.*

досѐтљивō̄ст јек. **досјѐтљивō̄ст,** -ости ж *особина онога који је досетљив, довитљивост, промућурност; духовитост.*

до̀сећати се јек. **до̀сјећати се,** -а̄м се *несвр. према досетити се.*

досе́ћи *в. досегнути.*

до̀сизати, -иже̄м и **доси́зати,** до̀сӣже̄м несвр. *в. досезати.*

досија́вати *в. досејавати.*

до̀сијати *в. досејати.*

доси̏је̄, -е̄а м фр. адм. *скуп, збирка докумената који се односе на неки предмет или особу; мапа, омот у коме се налазе ти документи:* закључити ~.

до̀синоћнӣ, -а̄, -о̄ *који је трајао, био до синоћ.*

до̀сипати, -а̄м *несвр. према досути.*

до̏сита прил. **а.** *до ситости, до потпуног задовољења потребе за јелом и пићем:* јести ~, пити ~. **б.** *до потпуног задовољења неке потребе или жеље, до миле воље:* ~ уживати, ~ се смејати.

досјѐдити и **досјѐдјети** *в. доседети,* **до̀сјелō̄ст** *в. доселост,* **до̀сјести** *в. досести,* **досјет-** *в. досет-,* **до̀сјећати се** *в. досећати се.*

доска́кати, до̀ска̄че̄м **1.** свр. непрел. *скачући доћи, дојурити у скоковима.* **2.** *несвр. према доскочити.*

доскаки́вати, -а̀кује̄м *несвр. према доскакати (1).*

доскаку̀тати, -а̀куће̄м (-у̀та̄м) свр. *доћи, стићи скакућући.*

доски́тати (се), до̀скӣта̄м (до̀скӣће̄м) (се) свр. *доћи, стићи скитајући се, долутати, долуњати.*

до̀скок м **1.** спорт. *завршни део скока, спуштање на тло при скоку.* **2.** *скок до нечега.*

доско̀ра и **до̏скора** прил. *до пре кратког времена, донедавно.* **2.** *после кратког времена, ускоро, убрзо.*

доско̀рашњӣ, -а̄, -е̄ *који је био, постојао до пре кратког времена, донедавни:* ~ пријатељ, ~ закон.

доско̀ро и **до̏скоро** прил. *в. доскора.*

доско̀чити, до̏скочӣм свр. **1.** непрел. *стићи, прићи у скоку; хитро прићи, притрчати:* ~ к столу, ~ до стола. **2.** прел. и непрел.

а. *скоком досегнути, домашити (неку мету, границу):* ~ мету (до мете). **б.** (некога, некоме) *стићи, достићи (некога) надмећући се у скакању, скочити колико и неко други.* **3.** непрел. фиг. **а.** (некоме) *досетљивошћу превазићи, надмудрити (некога); подвалити (некоме).* **б.** (нечему) *наћи начин да се савлада нека тешкоћа, наћи излаз из неке тешкоће, одупрети се (нечему), савладати (нешто):* ~ злу, ~ невољи.

до̏скочица ж **а.** *духовита опаска којом се неко ућутка, надмудри; духовита примедба, досетка, шала.* **б.** *духовит, лукав поступак, лукавство, домишљатост; смицалица:* служити се доскочицама.

до̏скочӣште с спорт. **а.** *место где се завршава скок, где се скакач спушта на тло приликом скока у даљ или при прескакању препона.* **б.** *део скијашке скакаонице где се завршавају скокови.*

доско̀чљив, -а, -о *домишљат, довитљив, сналажљив; духовит.*

доско̀чљивост, -ости ж *особина онога који је доскочљив, домишљатост, довитљивост, сналажљивост; духовитост.*

досла́дити, до̀сла̄дӣм свр. *накнадно, још засладити, додати још шећера, меда и сл.*

дослађи́вати, дослађујēм *несвр. према досладити.*

до̏слē јек. **до̏слије** прил. *в. досад.*

до̀следан и **до́следан** јек. **до̀сљедан** и **до́сљедан,** -дна, -о **а.** *који се у своме деловању, поступању и мишљењу држи одређених начела, постојан у поступцима и мишљењу, принципијелан, консеквентан:* ~ у раду. **б.** *који се спроводи, врши упорно, систематски:* ~ борба, ~ залагање за нешто. **в.** *који логички проистиче из претходног, следствен, логичан:* ~ ред мисли.

до̀следно и **до́следно** јек. **до̀сљедно** и **до́сљедно** прил. **а.** *на доследан начин, следећи исти став, без одступања, колебања, консеквентно:* ~ изведен, ~ применити нешто. **б.** (нечему) *сагласно претходно изнетом, у складу са тим, следствено:* ~ томе.

до̀следнōст и **до́следност** јек. **до̀сљеднōст** и **до́сљеднōст,** -ости ж *особина онога који је доследан, онога што је доследно:* ~ нечијег рада.

до̀слōван и **до́слован,** -вна, -о **1.** *који од речи до речи, потпуно (без икаквих измена) одговара оригиналу, дат, изнет без икаквих измена, прерада, веран:* ~ превод, ~ диктат. **2.** *схваћен у реалном, правом смислу речи, основни, прави, буквалан:* схватити нешто у дословном смислу.

до̀слōвно и **до́словно** и **дослȍвцē** прил. *од речи до речи, у свим појединостима, потпуно онако како је речено, написано; у правом значењу речи, сасвим, баш, управо (тако), буквално:* ~ наводити нечије речи, ~ цитирати некога, ~ схватити нечије речи; ~ немати куда.

дослóвнōст, -ости ж *особина онога што је дословно.*

дослȍжити, до̀сложӣм свр. *довршити слагање; накнадно додати ономе што је већ сложено.*

дослужи́вати, дослу̀жујēм *несвр. према дослужити.*

дослу́жити, до̀слӯжӣм свр. прел. *накнадним служењем навршити пуни рок службе, допунити служење:* ~ војни рок.

дослу́тити, до̀слӯтӣм свр. прел. *слутњом нагоиестити, погодити, наслутити, предсказати, предосетити:* ~ рат, ~ зло.

дослући́вати, -у̀ћујēм *несвр. према дослутити.*

до̀слух м *тајни договор, тајна, скривена веза; пријатељски односи, пријатељство:* бити у дослуху са неким.

до̀слухнути, -нēм свр. прел. *разабрати слухом, дочути; начути.*

досљед- *в. дослед-.*

досмр̀дети јек. **досмр̀дјети,** -дӣм свр. непрел. вулг. (понекад безл.) *постати неподношљив, несносан, додијати, дојадити, дозлогрдити (некоме).*

досму́цати се, до̀смӯца̄м се свр. непрел. пеј. *доћи смуцајући се, доскитати се; једва стићи, довући се.*

досни́вати, до̀снӣва̄м *несвр. према udosnovati.*

досно̀вати, до̀снујēм свр. прел. **а.** *довршити сновање пређе, основати до краја.* **б.** *још, накнадно основати, додати у ткању већ основаноме.*

досо̀лити, до̀солӣм свр. прел. **а.** *додати још соли у јело, осолити до краја, до потребне мере:* ~ чорбу. **б.** фиг. *додати у причи, казивању неке своје додатке, претеривања, нетачности:* ~ причу.

досоља́вати, -о̀ља̄ва̄м и **досољи́вати,** -о̀љујēм *несвр. према досолити.*

доспа́вати, до̀спа̄ва̄м свр. непрел. **а.** *одспавати до краја, одспавати колико је потребно.* **б.** *одспавати још неко време.*

доспе́вати, до̀спēва̄м јек. **доспијѐвати,** до̀спијева̄м *несвр. према доспети.*

до̀спелōст јек. **до̀спјелōст,** -ости ж **а.** *стање и особина онога што је доспело за употребу, што се потпуно развило, зрелост:* ~ усева, ~ репе. **б.** фин. *крајњи рок плаћања, рок до којег се мора исплатити меница и сл., доспеће:* ~ за наплату.

до̀спео, -ела, -о јек. **до̀спио,** -пјела, -пјело **а.** *који се потпуно развио, зрео; стасао:* ~ воће, ~ деца. **б.** фин. *који је доспео, приспео за плаћање, исплату:* ~ меница, доспели дугови.

доспе́так јек. **доспје́так,** -тка м фин. *в. доспеће.*

до̀спети, -ēм јек. **до̀спјети,** до̀спијēм свр. непрел. **1. а.** *кретањем, напредовањем доћи, допрети до одређене границе:* ~ до краја пута. **б.** *срозати се, спасти на нешто:* ~ до дна, ~ до просјачког штапа. **в.** *развити се, напредовати до одређеног ступња, положаја, достићи одређени ступањ:* ~ до највишег степена, ~ до министарског положаја. **2. а.** *потпуно се развити, постати погодан за употребу, коришћење, сазрети (нпр. о усевима, воћу и др.); физички и психички сазрети, стасати.* **б.** фин. *приспети за исплату по истеку прописаног рока (о менице и сл.).* **в.** *настати, наступити, доћи (о времену или нечему што следи по неком реду).* **3. а.** *доћи, стићи на неко место, наћи се, обрести се на неком месту:* ~ пред кућу, ~ у желудац (о храни). **б.** *наћи се у некој неповољној, непријатној ситуацији, запасти, упасти у неповољну, непријатну ситуацију:* ~ у кризу, ~ у шкрипац. **4. а.** *наћи времена, прилике или могућности за нешто, стићи, успети учинити нешто:* ~ јавити се другу, ~ телефонирати, ~ завршити посао. **б.** *бити готов с нечим, стићи с нечим:* ~ с ручком. **5.** *бити довољан за нешто, дотећи:* ~ за трошкове (нпр. о новцу).

доспе́ће јек. **доспијѐће** с **а.** *време кад нешто доспе, приспе за употребу:* ~ воћа. **б.** фин. *доспевање (менице, чека и сл.) за исплату; рок доспевања за исплату.*

доспије- *в. доспе-*, **доспје-** *в. доспе-*.

досред (наглашено: до̀сред) предл. (с ген.) *до средине (нечега):* ~ собе.

до̏ста прил. **1. а.** *у мери, количини која одговара одређеној потреби, онолико колико је потребно, довољно:* имати ~ новца. **б.** *у великој количини, у великом броју или мери, много, пуно; превише, премного:* подерати ~ обуће, ~ пропатити, бити некоме свега ~. **2.** (уз придеве, прилоге или глаголе) *за ублажавање значења особине, радње и сл.: у приличној мери, прилично:* ~ прибран, ~ сличан, ~ мирно, ~ личити на некога. **3.** (често са допуном: тога, већ, више, с тим) *у служби узвика за исказивање захтева, заповести да се с нечим прекине: престани(те), прекини(те).* – Доста с галамом! • ~ **је кад бију (туку)** *каже се као одговор ономе ко се снебива да узме још од онога што му се нуди.* **не зна шта је** ~ *не зна за меру, претерује.* **свега ми је** ~ *дојадило ми је, дозлогрдило ми је.* **што је** ~, ~ *каже се кад неко претера у нечему (лошем).*

до̏става ж **1.** *достављање, допремање, непосредна испорука (нечега некоме):* ~ поште, ~ позива. **2.** *тајна пријава, потказивање, денунцирање (полицији).*

до̀ставити, -ӣм свр. прел. **1.** *непосредно предати, уручити; отпремити, послати, испоручити:* ~ тужбу, ~ судски позив, ~ пошту, ~ робу. **2.** *тајно пријавити, потказати:* ~ некога.

до̀стављати, -а̄м *несвр. према доставити.*

доста̀вља̄ч, -а́ча м **1.** *онај који доставља, испоручује, предаје нешто, уручилац; испоручилац:* ~ поште, ~ рачуна, ~ робе. **2.** *потказивач, доушник, денунцијант.*

достављѐчица ж *женска особа достављач.*

доста̀вља̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на достављаче; потказивачки, доушнички.*

доста̀вља̄чки прил. *као достављачи, потказивачки, доушнички.*

доста̀вљив, -а, -о *који се може доставити, погодан за достављање.*

доста̀вљивōст, -ости ж *особина онога што је достављиво, погодност за достављање.*

дȍста̄внӣ и **дȍста̄внӣ,** -ā, -ō *који служи за достављање, испоручивање:* ~ служба, ~ мрежа.

дȍста̄вница ж адм. **а.** *лист са пописом садржаја пошиљке који се уз њу доставља примаоцу; образац који је за то намењен:* пакетна ~. **б.** *писмена потврда о уручењу неког званичног акта, обавештења и сл.; писмено обавештење, писмени позив.*

дȍстајати, -јēм непрел. (свр., али ређе, достати) (обично одрично) **а.** *одговарати, задовољавати (износом, количином, бројем, величином и сл.); бити потпуно довољан.* – Не достаје ђубрива. **б.** (некоме или безл.) *доцитати, преостајати.* – Не достаје му времена (снаге).

дȍстати, -нēм *свр. према достајати.*

дȍстигнути *в. дȍстићи.*

достигну́ће с *постигнути резултат, домет, успех у развоју неке стваралачке делатности (у области науке, уметности и др.), тековина; дело (откриће, проналазак и сл.) као резултат такве делатности:* највеће ~ науке, велико ~ људске мисли.

дȍстӣжан и **дȍстижан,** -жна, -о **1. а.** *који се може достићи, постићи, остварити, задобити, остварљив:* ~ идеал, ~ жеља, ~ циљ. **б.** *до којег се може доћи, који се може добавити, доступан, расположив:* достижни подаци, ~ литература. **2.** *који може, који је кадар достићи нешто, који је у стању да нешто учини, оствари.* – Правда је спора али достижна.

дости̏жив, -а, -о *в. достижан (1а).*

дости̏живōст, -ости ж *в. достижност.*

дости̏жљив, -а, -о *в. достижан (1а).*

дости̏жљивōст, -ости ж *в. достижност.*

дȍстӣжнōст и **дȍстижнōст,** -ости ж *особина онога који је достижан (који може да се достигне), онога што је достижно, могућност достизања (некога, нечега):* ~ циља, ~ правде, ~ закона.

дȍстизати, -ижēм *несвр. према достићи (достигнути).*

дȍстићи (дȍстигнути), -игнēм (аор. дȍстигох (дȍстигнух), дȍстиже и дȍстиже (дȍстигнӯ); р. пр. дȍстигао, -гла (дȍстигнуо, -нула); трп. дȍстигнӯт; пр. пр. дȍстига̄вши (дȍстигнӯвши)) свр. прел. и непрел. **1.** прел. (некога) **а.** *журећи стићи, сустићи (некога).* **б.** (у нечему) *изједначити се с неким у нечему, постићи успех раван некоме другом:* ~ некога у математици, ~ некога у лепоти. **2.** непрел. **а.** *доспети, допрети до неког места, неке тачке:* ~ до врха. **б.** *досегнути, домашити:* ~ до тавана. **3.** прел. *постићи одређени степен развитка, одн. одређену величину, меру нечега:* ~ тежину од 50 kg, ~ врхунац развоја, ~ највећи замах, ~ високу температуру.

дȍстōјан и **до́стојан,** -јна, -о **1. а.** (нечега) *који заслужује нешто, вредан (нечега):* ~ пажње, ~ хвале, ~ поверења, ~ сажаљења. **б.** *који одговара некоме, нечему по вредности; који заслужује да нешто буде, постане:* осигурати ~ место; ~ наследник краља, достојна да буде царица. **2.** *који одговара, приличи, одговарајући, задовољавајући, пристојан:* стајати на достојној научној висини, дати некоме достојну плату. **3.** *који ужива углед, угледан, честит, частан, примеран:* бити ~.

достоја̀нствен, -а, -о **1. а.** *који заслужује поштовање, отмен, углађен (о личности); префињен, поносит, горд (о понашању, држању и сл.); узвишен, величанствен (о делу, стилу и сл.):* ~ господин; ~ изглед, ~ држање, ~ корак; ~ стил. **б.** *који је у складу с људским достојанством, пун достојанства:* ~ однос, ~ рад. **2.** *који ужива велики углед, угледан, цењен, значајан, велик:* ~ положај, ~ звање. **3.** *који одговара нечијем угледу, који одражава поштовање које се неком указује:* ~ дистанца.

достоја̀нственӣк м *онај који је на високом положају, који има висок чин (у световној или црквеној хијерархији):* црквени ~, дворски ~, дипломатски ~.

достоја̀нственӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на достојанственике.*

достоја̀нствено прил. *на достојанствен начин, с пуно достојанства, отмено:* држати се ~, ~ изгледати, ~ корачати, ~ одговорити.

достоја̀нственōст, -ости ж *особина онога који је достојанствен, онога што је достојанствено, отменост, углађеност; узвишеност, величанственост:* краљевска ~, ~ стила.

достоја̀нство и **достоја́нство** с **1. а.** (често са допунама: људско, човечје) *друштвене, етичке и друге вредности човека, његово осећање морала, части, поноса.* **б.** *поштовање које неко изазива својим моралним и др. вредностима, углед, ауторитет; част:* чувати своје ~, изгубити ~, бранити своје ~, вређати нечије ~. **2.** *в. достојанственост.* **3. а.** *висок, признат положај у служби или науци; титула, чин, звање:* царско ~, докторско ~. **б.** (са допуном: ваше, његово) *титула при ословљавању црквених достојанственика.*

до́стōјнӣк м *в. достојанственик.*

дȍстōјно и **до́стōјно** прил. **а.** *на достојан начин, као што приличи:* сахранити некога ~, носити нечије име ~. **б.** (некога, нечега) *као што приличи, као што пристоји некоме, као што одговара нечијем достојанству, угледу, значају:* ~ човека, ~ вође, ~ њега.

досто́јнōст и **до́стōјнōст,** -ости ж *особина онога који је достојан, онога што је достојно; част, углед.*

достру́јати, -јӣм свр. непрел. *струјећи допрети, доспети.*

дȍступан и **до́ступан,** -пна, -о **1. а.** *до којег се може допрети, стићи кретањем, коме се може прићи, приступачан:* тешко ~ крај. **б.** *до којег се може допрети видом или слухом, видљив, уочљив:* ~ слободном оку, ~ слуху. **в.** *до којег се може допрети телефоном, с којим се може успоставити телефонски контакт, разговарати телефоном.* **г.** *који се може добити, добавити, употребити, који је на располагању:* земља ~ купцима, архиви доступни корисницима, тешко доступни подаци. **2.** *схватљив, разумљив, докучив:* тешко ~ предавање, учинити дело ~ читаоцима.

дȍступно и **до́ступно** прил. *на доступан начин, приступачно; схватљиво, разумљиво:* изложити градиво ~ ученицима.

дȍступнōст и **до́ступнōст,** -ости ж *особина онога што је доступно, приступачност; схватљивост, разумљивост:* ~ терена; ~ градива ученицима.

дȍсуда ж правн. *решење, одлука којом се нешто досуђује, одређује, досуђење, пресуда; оно што се таквим решењем досуђује.*

дȍсудбенӣ, -ā, -ō *који се односи на досуду.*

досу́дити, дȍсӯдӣм свр. прел. **1. а.** правн. *одредити, доделити судском одлуком, пресудом, пресудити:* ~ смртну казну, ~ (некоме) дете на чување. **б.** *изрећи, одредити казнени ударац, потез (у спорту, такмичењу):* ~ пенал, ~ офсајд. **в.** *признати некоме право на коришћење нечега, доделити:* ~ награду, ~ земљу. **2.** празн. *унапред одредити, предодредити као судбину (од стране неке више силе):* оно што је некоме досуђено, ~ срећу (некоме).

дȍсӯђенōст, -ости ж *предодређеност, предестинација:* ~ доброг удеса.

досуђе́ње с *оно што је некоме досуђено, досуда, пресуда; предодређење судбине.*

досуђи́вати, -ӯђујēм *несвр. према досудити.*

досу́љати се, дȍсӯљāм се свр. *стићи суљајући се, клизајући се.*

дȍсӯти, дȍспēм свр. прел. *сипањем додати ономе што је већ усуто, долити; сипањем допунити:* ~ ракије; ~ лонац.

досуше́ње с *довршетак сушења:* вратити дуван на ~.

досуши́вати, досу̀шујēм *несвр. према досушити.*

досу́шити се, дȍсӯшӣм се свр. *сасвим се осушити.*

до̀тад, дота̀дā и **дота̀да** (пише се и: до тада) прил. *до тога времена, дотле.*

дота̀дашњӣ (дота̀дањӣ) и **до̀тадашњӣ** (до̀тадањӣ), -а̄, -е̄ *који је био, постојао, важио и сл. дотада, до тог времена, пређашњи:* ~ живот, ~ књижевност, ~ беда, ~ министар.

дота́кати, до̀та̄че̄м *несвр. према доточити.*

дота̀кнути *в. дотаћи.*

дотала̀сати, -а̄м свр. непрел. *таласајући се доћи, стићи, допрети (о води, ваздуху и сл.).*

дотаљѝгати, -а̄м свр. непрел. разг. *једва, с тешком муком доћи, довући се.*

дотандр̀кати, дота̀ндр̄че̄м свр. *тандрчући, с буком стићи (о возилу).*

до̀тапкати, -а̄м свр. непрел. *тапкајући доћи, стићи до неког места.*

дота̀ћи (до̀таћи) и **дота̀кнути,** до̀такне̄м (аор. дота̀кох и дота̀кнух, до̏таче, дота̀че и до̏такнӯ; р. пр. до̀такао, дота̀кла (до̀такла); трп. до̀такнӯт; пр. пр. дота̀ка̄вши, до̀таква̄ши и дота̀кнӯвши) свр. прел. **а.** *приближивши, примакнувши довести (нешто) у непосредни краткотрајни контакт са површином неког тела, предмета, додирнути:* ~ прстом (некога), ~ струне. **б.** *узгред споменути (у говору, излагању):* ~ неко питање. **в.** (обично одрич.) *захватити мало, узети:* не ~ јело. ■ **~ се 1.** *уз. повр. према дотаћи (а):* ~ се лактовима. **2. а.** (нечега, некога) *в. дотакнути.* **б.** фиг. *коснути се, дојмити се, погодити (некога) (нпр. о речима).*

дота́ција ж лат. *новчана помоћ коју држава (или неко друго тело) даје јавним установама, организацијама, неразвијеним заједницима или појединцима:* доделити некоме дотацију.

до̀теглити, -ӣм свр. прел. **1.** *довући (пловни објекат) тегљењем, реморкирати:* ~ брод, ~ тегленицу. **2.** *довући некога запињући свом снагом:* ~ (некога) за косу.

доте́гнути, до̀те̄гне̄м свр. **1.** прел. *стезањем учврстити нешто што је попустило, олабавило, притегнути, стегнути:* ~ дугу (на бурету). **2.** прел. *потезањем привући, примакнути:* ~ рибарску мрежу. **3.** непрел. **а.** *допрети, досегнути, стићи:* не моћи свугде ~. **б.** *бити довољно, достати, дотећи:* ~ до нове године.

до̏тежа̄ло̄ст и **дотѐжало̄ст,** -ости ж *стање, особина оног што је дотежало; мука, невоља.*

дотѐжати, -а̄м свр. непрел. **а.** *постати тежак (за ношење), отежати (о терету и сл.).* **б.** фиг. *постати терет, бити на терету; постати неподношљив, додијати, дозлогрдити.*

доте́зати, до̀те̄же̄м *несвр. према дотегнути.*

до̀тепати, -а̄м свр. *завршити тепање, дорећи тепајући.*

до̀тера̄но јек. **до̀тјера̄но** прил. *уредно, углађено; улепшано:* изгледати ~, говорити ~.

до̀тера̄но̄ст јек. **до̀тјера̄но̄ст,** -ости ж *особина оног који је дотеран, оног што је дотерано, уређеност, удешеност, углађеност.*

до̀терати јек. **до̀тјерати,** -а̄м свр. прел. (непрел.) **1. а.** *гонећи пред собом довести до одређеног места, догнати; силом довести:* ~ стоку, ~ заробљенике. **б.** *довести (возило) до одређеног места:* ~ кола, ~ ауто, ~ бицикл. **г.** *допремити, пренети (на товарној животињи) или превести (колима) неки товар, терет и сл.:* ~ дрва, ~ кукуруз. **2.** *приморати, присилити, принудити, натерати:* ~ некога да буде послушан. **3.** фиг. *довести у тежак положај, у тешко стање:* ~ (некога) у шкрипац, ~ до лудила. **4. а.** *дати нечему (некоме) уредан, леп спољашни изглед, уредити, наместити, улепшати:* ~ фризуру, ~ хаљину, ~ младу. **б.** фиг. *приказати нешто у улепшаном светлу:* ~ причу. **в.** *уопште учинити да нешто буде боље, довести у ред, поправити, усавршити:* ~ рукопис, ~ текст, ~ песму. **г.** *ускладити с нечим, подесити:* ~ часовник, ~ сказаљке на сату. **5.** непрел. *доћи, доспети до одређеног степена у напредовању или пропадању:* ~ до чина мајора, ~ до министарског положаја, ~ до банкротства. ■ **~ се** *довести себе у ред, удесити се, уредити се.* • **~ далеко** *много постићи:* ~ далеко у служби. **~ цара до дувара** *в. под цар.*

дотерѝвати (се), дотѐрује̄м (се) јек. **дотјерѝвати (се),** дотјѐрује̄м (се) *несвр. према дотерати (се).*

дотету̑рати (се), -а̄м (се) свр. непрел. *доћи, стићи тетурајући, посрћући; једва, с муком стићи, довући се.*

дотѐћи (до̀тећи), до̀ткне̄(м) и дотѐче̄(м) свр. непрел. **1.** *текући стићи, доспети до неког места (о текућој води).* **2.** (понекад безл.) **а.** *бити доста, довољно, достати:* не ~ новца. **б.** *дотрајати до одређеног рока:* ~ до првог у месецу (нпр. о плати). **3.** фиг. *протећи, проћи, истећи (о времену).*

дотѝњати, -а̄м свр. непрел. *догорети, угасити се.*

дотѝрати, до̀тӣра̄м свр. и несвр. прел. лат. *да(ва)ти дотацију (некоме), помоћи, помагати дотацијом (неку организацију, установу):* ~ институт, ~ фабрику.

до̏тица̄ј[1] м **1.** *додир, додиривање.* **2.** фиг. *писмени или усмени контакт, веза с неким:* доћи у ~ с неким.

до̏тица̄ј[2] м *притицање течности до одређеног места, прилив:* ~ крви у мишиће.

до̀тицати, -иче̄(м) *несвр. према дотећи.*

до̀тицати (се), до̀тиче̄м (се) *несвр. према дотакнути (се), дотаћи (се).*

до̀тичнӣ и **до́тичнӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *о којем се говори, на који се односи дати случај, ситуација, тај, споменути, дати:* ~ особа, ~ власт, ~ предмет. **2.** (у им. служби) м и ж *особа на коју се односи дата ситуација, спомената особа.*

дотјер- *в. дотер-.*

до̀ткати, -ка̄м (до̏тке̄м) свр. непрел. **а.** *довршити ткање, изаткати до краја:* ~ ћилим. **б.** *ткајући додати, накнадно још изаткати:* ~ још два реда.

доткѝвати, до̀ткӣва̄м *несвр. према доткати.*

до̏тле̄ прил. **1. а.** *до тог места, до те границе:* стићи ~. **б.** *до тог времена, дотад:* као никад ~, све ~ док. **в.** (у корелацији са „док, докле") 1) *показује да се глаг. радња врши или се извршила истовремено с неком другом: за то време, у међувремену.* – Док су они разговарали, дотле је он читао. 2) *с друге стране, насупрот томе.* – Док смо ми радили, дотле је он лењствовао. **2.** (често у корелацији са „да") *означава степен, меру до које се врши глаг. радња: до те мере, толико.* – Његова дрскост је ишла дотле да је одбио да дође. Довео га је дотле да је полудео.

дото̀варити, -ӣм свр. прел. *још, накнадно натоварити или утоварити, додати већ натовареноме.*

до̀ток м *дотицање, притицање, прилив (течности):* ~ крви у ткива, ~ воде.

дото̀чити, до̀точӣм свр. прел. *још наточити, долити, досути (течности):* ~ ракије.

дотраја́вати, -а̀ја̄ва̄м *несвр. према дотрајати.*

до̀трајало̄ст, -ости ж *стање и особина оног што је дотрајало, истрошеност, похабаност;* фиг. *преживелост:* ~ одеће, ~ куће; ~ старог система.

до̀трајао, -ала, -о **1.** *који се једва може употребљавати, користити због дуге употребе, похабан; трошан:* ~ одело; ~ зграда. **2.** фиг. *преживео, застарео:* дотрајали систем, ~ друштво.

до̀трајати, -је̄м свр. **1.** непрел. **а.** *постати неупотребљив због истрошености, дуге употребе, поцепати се, похабати се (о одећи, обући и сл.); постати рушеван, трошан, руинирати се (о згради и сл.).* **б.** *бити на измаку, понестати, нестати, потрошити се (нпр. о намирницама).* **2.** непрел. **а.** *потрајати, одржати се, опстати (до неког времена):* ~ до наших дана. **б.** *бити довољно до извесног времена, достати, дотећи:* не ~ новаца, ~ сена. **3.** прел. *проживети до краја, окончати:* ~ живот, ~ дане, ~ свој век.

дотра̀пати и **до̀трапати,** -а̄м свр. непрел. *доћи трапајући, лупајући ногама.*

дотр̀кнути, до̀тр̄кне̄м и **до̀тркнути,** -не̄м свр. непрел. *тркнути на кратко (до некога, нечега), скокнути.*

до̀трупкати, -а̄м свр. непрел. *доћи, стићи трупкајући.*

дотрча́вати, дотр̀ча̄ва̄м *несвр. према дотрчати.*

дотр̀чати, -чӣм свр. непрел. *доћи, стићи трчећи; брзо, журно стићи.*

дотужѝвати, -у̀жује̄м *несвр. према дотужити.*

доту́жити (се), -им (се) свр. непрел. (често безл.) *досадити, додијати, дојадити, дозлогрдити.*

дотума̀рати, -а̄м свр. непрел. *доћи, стићи тумарајући, долутати.*

до̀тур м *дотурање, допремање, достављање, довоз:* ~ дрва.

доту́рати, до̀тӯра̄м *несвр. према дотурити.*

до̀турити, -и̂м свр. прел. **1. а.** *пребацити до одређеног места, допремити, доставити:* ~ оружје, ~ храну. **б.** *гурнути или преместити недалеко од себе, додати некоме ко је близу:* ~ пепељару, ~ чашу. **в.** *кришом доставити, допремити:* ~ писмо. **2.** *још ставити, дометнути:* ~ дрва на ватру.

до̀турнӣ, -а̄, -о̄ *који служи за дотурање, допремање, довозни:* ~ пут.

доту̀тњати и **доту̀тњити** -њи̂м свр. непрел. *доћи, стићи тутњећи, са великом буком (о возилу и сл.); доћи брзо, бучно.*

доту́ћи (до̀тӯћи), доту́че̄м (р. пр. до̀тӯкао, доту́кла (до̀тӯкла); трп. доту́чен, -а) свр. прел. **а.** *задати (некоме, нечему) последње ударце, убити, усмртити већ рањеног:* ~ зеца, ~ болесну животињу. **б.** *потпуно онеспособити за даљу борбу, до краја потући, савладати, поразити, победити:* ~ непријатеља, ~ противника. **в.** фиг. *потпуно савладати, онеспособити, уништити (духовно, материјално, здравствено и сл., нпр. о болести, невољи и сл.).* **г.** *до краја побити (нечије мишљење, став):* ~ некога својим аргументима.

до̀туцати, -а̄м свр. прел. *в. дотући.*

доту́цати, до̀тӯца̄м *несвр. према дотући.*

доћарлѝјати, -а̄м свр. непрел. *стићи ћарлијајући, пиркајући (о ветру, мирису и сл.).*

до́ћи (до̂ћи), до̂ђе̄м (аор. до́ђох, до́ђе; имп. до́ђи; р. пр. до̀шао, -шла; трп. ø) свр. непрел. **1.** *идући, путујући или уопште крећући се стићи, доспети, приспети негде (о живим бићима, предметима, појавама, гласовима, вестима и сл.); крећући се доспети до одређене границе:* ~ пред кућу, ~ из Америке, ~ на састанак, ~ до средине пута. **2. а.** *настати, наступити (о времену, животном добу, појавама временски одређеним).* – Дошло је пролеће. Дође и старост. **б.** (и несвр.) *пасти, падати у одређено време (у временском следу).* – Јовањдан дође ове године у недељу. **в.** *појавити се, створити се, искрснути, настати, наићи (о појавама, физичком или душевном стању и сл.).* – Дошле му чудне мисли у главу. Дошао помор на стоку. **3.** (у конструкцијама с предлозима „за“, „на“ и именицама које значе звање, положај и сл.) *заузети неко место, положај, стећи неко звање:* ~ за директора, ~ на престо, ~ на власт. **4. а.** *доспети у неко стање, околности, ситуацију:* ~ у опасност, ~ у искушење, ~ у сукоб с неким. **б.** *пасти, пропасти (морално, физички).* – Дошао је дотле да мора да проси. **5. а.** *стићи, доспети до извесног ступња, границе у неком послу, радњи:* ~ до треће године студија, ~ до рукава (у плетењу). **б.** (и безл.) *доспети до неког степена, фазе у неком процесу, развоју, дотерати:* ~ до врхунца, ~ до пропадања, ~ до успона, ~ до пада, ~ на првобитни облик. **в.** (у конструкцијама с предл. „до“ с ген.) *размишљањем, проучавањем и сл. открити, установити, постићи нешто:* ~ до истине, ~ до резултата, ~ до закључка, ~ до неке формуле. **г.** (у устаљеним обртима с предл. „на“ и акузативом) *закључити, смислити (нешто), сетити се (нечега):* ~ на неку (по)мисао (идеју). **6.** (до нечега) **а.** *набавити, прибавити, стећи (нешто), домоћи се (нечега):* ~ до новца, ~ до зараде, ~ до неке књиге, ~ до богатства. **б.** *остварити, постићи (нешто):* ~ до слободе, ~ до независности. **в.** безл. *десити се, догодити се, настати као резултат, последица нечега (о ономе што се казује допуном):* ~ до невоље, ~ до пожара, ~ до свађе, ~ до неспоразума. **7.** *произаћи, постати, настати.* – Име му је дошло од немачке речи. **8.** (и несвр.) **а.** *наћи се, налазити се негде, заузети, заузимати, имати своје одређено место (у склопу, размештају нечега).* – Дугме за појачавање звука дође десно. **б.** *бити убројан, припасти, спадати.* – У ову групу животиња дошао би и зец. **9. а.** *бити додељен, запасти, припасти, допасти (при деоби и сл.).* – Најмлађем сину у деоби би дошла само једна њива. **б.** (и несвр.) *отпасти, отпадати; припасти, припадати, следовати (о појединачним деловима, елементима, члановима који спадају у неку целину или јој одговарају).* – На двадесет ђака дође један одликаш. **10.** (са допуном у облику придева или поредбене конструкције). **а.** *добити неки изглед, постати, начинити се приликом промене (онаквим или оним што казује допуна).* – Лице му је дошло озбиљно. Дошао је у лицу као креч. **б.** (и несвр.) *(у)чинити се, оставити, остављати неки утисак:* ~ као авет. Дође ми познат. Дошао ми смешан. **11.** (и несвр.) *испасти, испадати (по цени, тежини и др.), ста(ја)ти, мерити, тежити.* – Од овога материјала ми хаљина дође јефтиније. То ме је дошло 100 динара. Хлеб дође тежи кад не ускваса добро. **12.** (несвр.) (некоме) разг. *бити у одређеном сродству, роду с неким.* – Он ми дође деда по мајци. **13.** безл. **а.** (са лог. субјектом у дат. и допуном у виду реченице) *обузети, спопасти (о жељама, прохтевима).* – Дође ми да викнем. **б.** (у устаљеним конструкцијама с прилозима) *постати, бити (о расположењима, стањима исказним прилозима).* – Дође ми чисто криво. Дође ми зазорно. **14.** безл. (и несвр.) *десити се, испасти, испадати.* – Како му то дође да нисмо добили вечеру? • **добро ~** *добро послужити, бити од користи.* **добро дошао** *уобичајени поздрав ономе који дође у посету некоме.* **~ главе (некоме)** *убити некога; уништити некога.* **~ далеко** *узнапредовати, много постићи;* ир. *пропасти, срозати се.* **~ до грла (до гуше** и сл.**) (некоме)** *дојадити, додијати, дозлогрдити (некоме).* **~ до густог(а)** *постати опасно, загустити.* **~ до изражаја** *јасно се показати, очитовати.* **~ до речи** 1) *добити прилику да се може говорити.* 2) *посвађати се, спречкати се.* **~ до уверења** *уверити се (у нешто).* **~ до ушију (некоме)** *чути, дознати.* **~ (к) себи** 1) *освестити се, прибрати се.* 2) *опаметити се, уразумити се.* **~ на видело** *показати се, очитовати се.* **~ на зелену грану** *опоравити се материјално.* **~ на ноге (некоме)** *доћи код некога показавши спремност, готовост за пружање неке услуге; доћи код некога понизно молећи за нешто.* **~ на памет (у главу, на ум** и сл.**) (некоме)** *помислити (нешто); сетити се (нечега).* **~ на просјачки штап (до просјачког штапа)** *постати пуки сиромах, јако осиромашити.* **~ на свет** *родити се.* **~ на своје** *постати онакав какав треба да буде,* одн. *какав је у ствари.* **~ под руку (некоме)** *наићи случајно на нешто или на некога, дохватити.* **~ у везу (у додир, у контакт) (с неким)** *састати се (с неким) или успоставити везу, односе (с неким).* **~ у обзир** *бити узето у обзир.* **~ у питање** *не бити сигурно.* **~ ће враг (ђаво) по своје** *доћи ће до негативних последица, биће лоше.* **дошла коса на брус (до камена)** *не може се даље, додијало је, дозлогрдило је.* **иди ми – дођи ми** разг. 1) *и ово и оно, и све друго, остало (при набрајању нечег што је неважно или непријатно, а што се ипак јавља, постоји).* 2) *како не треба, како не ваља; аљкаво; збрзано, збрда-здола.* **како дошло, тако прошло (дошло па прошло)** *брзо се појавило па брзо и нестало, прошло.*

доћу́кати, до̀ћӯка̄м свр. прел. нар. (нешто, за нешто) *вешто дознати са разних страна, од разних особа, докучити, прокљувити.*

до̀ћушкати, -а̄м свр. прел. *ћушкајући догурати, дотерати.*

до̀умити се, -и̂м се свр. *размишљањем доћи до неког закључка, сазнања, домислити се, досетити се.*

до̀умица ж **1.** *духовит закључак, духовито решење, досетка.* **2.** *домишљање, размишљање.*

доумљѝвати се, доу̀мљује̄м се *несвр. према доумити се.*

доуча́вати, доу̀ча̄ва̄м *несвр. према доучити.*

доу̀чити, до̀учи̂м свр. **1.** *завршити учење, научити до краја; изучити (школу, науку):* ~ енглески, ~ лекцију, ~ школу. **2.** *научити до краја (некога нечему), оспособити (некога за нешто).* ■ **~ се** *свршити своје образовање.*

до̀ушнӣ, -а̄, -о̄ *који се налази до уха:* ~ жлезда.

до̀ушнӣк м *онај који потајно обавештава некога о нечему, тајни достављач, потказивач, шпијун.*

до̀ушничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на доушнике, потказивачки, шпијунски.*

до̀ушнички прил. *на доушнички начин, као доушник.*

до̀ушнӣштво с *деловање, активност доушника, тајно достављање, потказивање.*

доха́ђати, до̀ха̄ђа̄м несвр. *в. доходити.*

до̀хакати, -а̄м свр. разг. (некоме, нечему) **а.** *савладати, уништити (некога, нешто); доћи главе (некоме), убити (некога).* **б.** *доскочити (некоме), надмудрити (некога).*

дȍхва̄т и **дȍхват** м **1.** (обично у синтагми: на дохвату, на ~) **а.** *растојање до којег се може дохватити, досегнути (руком или неким предметом), домашај:* бити на дохвату. **б.** *раздаљина до које се нешто распростире, до које нешто делује, домет:* бити изван дохвата артиљерије, на ~ слуха (гласа). **2.** *додир, дотицај:* ~ за руку. • **на дохвату руке** *веома близу.*

дȍхва̄тан, -тна, -о *који се може дохватити, приступачан:* ~ висина.

дȍхватати (се), -а̄м (се) *несвр. према дохватити (се).*

дȍхватити, -ӣм свр. **1.** прел. **а.** *узети хватајући руком (нешто што се налази на извесном растојању):* ~ перо, ~ руку. **б.** (некоме) *узети и пружити, додати (некоме):* ~ некоме књигу. **в.** *зграбити, доградити, дочепати, шчепати:* ~ пушку, ~ батину. **г.** *достићи и ухватити:* ~ некога у бекству. **д.** фиг. *закачити задиркујући, критикујући; напасти, изгрдити:* ~ некога у новинама. **2.** прел. **а.** (некога, нешто) *додирнути, дотаћи:* не смети ~ некога. **б.** *окрзнути, закачити (нпр. о метку, зрну).* **в.** *непосредним додиром, утицајем захватити, оштетити (нешто):* ~ усеве (нпр. о мразу, сунцу). **г.** *ударити, распалити; згодити:* ~ бичем. **3.** непрел. (до нечега) *бити довољно дуг или висок, допрети, досегнути (у висину, дужину).* ■ **~ се 1.** *ухватити се за неки део тела:* ~ се за косу. **2.** уз. повр. **а.** *зграбити, шчепати једно друго, дограбити се; ухватити се у коштац, побити се, потући се.* **б.** *посвађати се, доћи у сукоб (с неким), сукобити се.* **3.** (нечега) *в. дохватити (1в, г):* ~ се пушке, ~ се лопова. **4.** *латити се, прихватити се неког посла:* не хтети се ничега ~. **5. а.** *приспети, стићи на неко место (обично после напорног путовања), домоћи се, дочепати се:* ~ се друма. **б.** *доћи до нечега, задобити, стећи:* ~ се памети, ~ се снаге. **6.** *бацивши се, скочивши дочекати се, ослонити се на нешто:* ~ се на ноге.

дохва̀тљив, -а, -о **а.** *који се може дохватити, узети, добити, до кога се лако може доћи, приступачан:* ~ жена. **б.** фиг. *схватљив, разумљив, докучив; остварив:* не бити ~ (некоме).

дохва̀тљиво̄ст, -ости ж *особина онога који је дохватљив, онога што је дохватљиво; схватљивост; оствареност.*

дȍхватно̄ст, -ости ж *в. дохватљивост.*

дȍхваћати (се), -а̄м (се) несвр. *в. дохватати (се).*

дȍхитати[1], -а̄м свр. непрел. *хитајући стићи, доћи журно, хитро, дојурити, дохрлити.*

дȍхитати[2], -а̄м и **дохи́тати,** дȍхӣта̄м *несвр. према дохитити.*

дȍхитити, -ӣм (нар. доитити) свр. арх. и нар. *в. дохватити.*

дȍходак, дȍхотка м **1.** *приход (новчани или у некој другој вредности) који неко има за одређено време од свог рада или од неке имовине; новчана примања која проистичу из службеног односа (плата, пензија, новчана награда и сл.):* остварити велики ~, ~ од земље, ~ од млекарства, ~ радника. **2.** екон. *новостворена вредност радне организације у бруто износу или у нето износу, када се од новостворене вредности одбију неки трошкови (доприноси, порези, камате и сл.):* ~ радне организације, ~ предузећа. • **национални ~** *новостворена вредност као резултат годишње производње у једној држави.*

дохȍдити, дȍходӣм несвр. непрел. [гл. им. дȍхођење с] *в. долазити.*

дȍходо̄внӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на доходак:* доходовни односи, ~ политика.

дохра́мати, дȍхра̄мље̄м (дȍхра̄ма̄м) свр. непрел. *доћи храмајући, дошепати.*

дȍхрана ж **1.** *допуна редовној исхрани, допунска исхрана, дохрањивање, прихрана:* узети некога на дохрану. **2.** *оно чиме се неко дохрањује, допунска храна.*

дохра́нити, дȍхра̄нӣм свр. прел. **1. а.** *нахранити колико је потребно, до краја:* ~ дете. **б.** *нахранити још, прихранити; ухранити до потребне мере:* ~ пилиће. **2.** арх. и нар. **а.** *отхранити, одгојити, однеговати до одређеног времена, до доба зрелости, подићи:* ~ до удаје. **б.** *пружити некоме негу и материјално обезбеђење до краја живота:* ~ немоћне родитеље. **3.** арх. и нар. *сачувати, одржати (за некога) до одређеног времена, дочувати:* ~ дукате. ■ **~ се** *нахранити се у довољној мери; прихранити се, угојити се.*

дохрањи́вати (се), дохра̀њује̄м (се) *несвр. према дохранити (се).*

дохрѝшћа̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на време пре појаве хришћанства, претхришћански:* ~ период.

дȍхрлити, -ӣм свр. непрел. *доћи хрлећи, журећи, дојурити.*

дохӳктати, дȍхукће̄м свр. непрел. *хукћући доћи, стићи.*

доцва̀сти (дȍцвасти), доцва̀те̄м свр. непрел. *в. доцветати.*

доцвета́вати јек. **доцвјета́вати,** -èта̄ва̄м *несвр. према доцветати.*

доцвѐтати јек. **доцвјѐтати,** -а̄м свр. непрел. *довршити цветање, престати цветати, прецветати.*

дȍцент м лат. (ген. мн. дȍцена̄та̄) *почетно звање наставника високих школа и универзитета.*

дȍценткиња (дȍцентица) ж *женска особа доцент.*

дȍцентскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на доценте.*

доценту́ра ж *доцентско звање; доцентски степен.*

доци́рати, дȍцӣра̄м несвр. непрел. лат. (некоме или без допуне) *давати поуке, савете и сл. (некоме), обично виоскопарно, намећући своје мишљење.*

дȍцкан прил. (комп. дȍцнијӗ и -е) **1. а.** *у каснијем временском одсеку, у одмакло, позно доба (дана, сезоне, године и сл.):* ~ у ноћ. **б.** *после одређеног времена када је требало да нешто буде, сувише касно, неблаговремено (и стога некорисно, излишно):* – Доцкан је сада сејати. **2.** (само комп.) *после, касније:* говорити о нечему доцније.

дȍцнӣ, -а̄, -о̄ (комп. дȍцнијӣ) **1. а.** *који се дешава у каснијем временском одсеку, у одмакло, позно доба, позни:* доцни мразеви. **б.** *који се дешава сувише касно, задоцнели, неблаговремен (и због тога бескористан, узалудан):* ~ помоћ. **2.** (само комп.) *који долази после, касније (у односу на нешто друго):* доцнији закони.

дȍцнити, -ӣм несвр. непрел. [гл. им. дȍцње̄ње с] **1.** *долазити, стизати доцкан, неблаговремено, не стизати на време, каснити, закашњавати.* **2.** (с нечим) *чинити нешто са закашњењем, одуговлачити:* ~ с ручком, ~ с легањем.

доцнолѐгалац, -аоца м (супр. ранoранилац) *онај који доцкан леже̄.*

доцрта́вати, -р̀та̄ва̄м *несвр. према доцртати.*

дȍцртати, -а̄м свр. прел. *цртајући додати, допунити цртеж:* ~ још један цвет.

доцу́њати се, дȍцӯња̄м се свр. *стићи цуњајући се, довући се.*

дȍцупкати, -а̄м свр. непрел. *стићи цупкајући, поскакујући.*

дочара́вати, -а̀ра̄ва̄м *несвр. према дочарати.*

доча́рати, дȍча̄ра̄м свр. прел. **а.** *изазвати, оживети у машти или мислима представу некога или нечега, представити у машти, евоцирати:* ~ нечији лик. **б.** *верно представити, предочити, произвести веран, сликовит утисак (нечега):* ~ дух времена.

дȍчек м **а.** *пријем који се некоме спреми при сусрету, посети:* срдачан ~, свечан ~. **б.** *свечаност, славље уочи или на почетку празника:* ~ Нове године. **в.** фиг. *оцена, одјек према некој новини, новој појави (друштвеној, уметничкој и др.), пријем:* добар ~ књиге.

дȍчекати, -а̄м свр. прел. **1. а.** *изићи у сусрет ономе који (одн. ономе што) долази (провевши неко време у очекивању), сачекати; примити:* ~ некога на станици, ~ воз; ~ госте, ~ срдачном добродошлицом. **б.** *угостити, почастити онога ко је дошао у посету:* лепо ~ госте, ~ сватове ракијом. **в.** *приредити славље, весеље уочи дана или на дан празника; прославити:* ~ Нову годину. **2. а.** *сачекати, доживети извршење, испуњење, остварење онога што се очекивало или желело:* ~ остварење својих жеља, једва ~ ручак. **б.** *остати у животу до одређеног времена, догађаја, доживети:* ~ стоту (годину), ~ дубоку старост, ~ зору, ~ удају своје ћери. **в.** *(у исказивању жеље, клетве и сл.) искусити нешто, бити погођен нечим:* ~ зло. **3. а.** *заузети одбрамбени став према нападу, нападачу, опасности и сл., одупрети*

се, супротставити се: ~ напад, ~ непријатеља, ~ некога у мраку. **б.** *спремно, брзо одговорити, одвратити, наставити (у разговору); сачекавши некога да заврши говор супротставити му се речима.* **4.** *руком или нечим у руци ухватити, зауставити оно што лети, пада:* ~ лопту, ~ копље. ■ **~ се** (на нешто) *при паду, скоку и сл. ослонити се, одупрети се на неки део тела.:* ~ се на ноге, ~ се на руке. • **ко чека, тај дочека** *стрпљење се исплати, треба бити стрпљив.* **никад ~** *каже се кад се нешто не догађа према очекивању.*

дочеки́вати (се), -èкујēм (се) *несвр. према дочекати (се).*

дочѐкљив, -а, -о *који радо и лепо дочекује госте, гостољубив, предусретљив.*

дочѐкљиво прил. *гостољубиво, предусретљиво.*

дочѐкљивōст, -ости ж *особина онога који је дочекљив, гостољубивост, гостопримство, предусретљивост.*

дочепа́вати (се), дочѐпāвāм (се) *несвр. према дочепати (се).*

дочѐпати, -āм свр. прел. **а.** *одједном, нагло и чврсто ухватити, узети, шчепати, зграбити:* ~ некога за раме. **б.** *играбити, присвојити:* ~ туђе имање. ■ **~ се 1.** (за нешто) **а.** *ухватити се нагло за неки део свог тела:* ~ се за косу. **б.** уз. повр. *ухватити се у коштац, потући се:* ~ се за косе, ~ се за вратове. **2.** (нечега) *зграбити, шчепати (нешто):* ~ се мача. **б.** (некога, нечега) *домоћи се (некога, нечега), прибавити за себе, приграбити:* ~ се туђег имања, ~ се краљеве кћери, ~ се положаја. **в.** (нечега) *доћи, стићи с напором на неко место:* ~ се пута, ~ се шуме.

дȍчӣм и **дȍчим** везн. арх. и нар. *в. док.*

дочита́вати, -ѝтāвāм *несвр. према дочитати.*

дочѝтати, -āм свр. **1.** прел. *завршити читање, прочитати преостали (непрочитани) део (књиге и сл.):* ~ писмо. **2.** непрел. *читајући доспети, стићи до одређеног места (у књизи, писму и сл.):* ~ до средине књиге.

до́чић м *дем. и хип. од дô*[1].

дȍчути, дȍчујēм свр. прел. **а.** *примити чулом слуха, чути:* ~ крике. **б.** *сазнати, дознати чувши од некога:* ~ тајну.

дошàпнути и дȍшапнути, дȍшапнēм свр. прел. **а.** *рећи, саопштити (нешто) шапатом (обично нешто поверљиво), шапнути.* **б.** *саопштити нешто потајно, поверљиво, доставити.*

дошапта́вати, -àптāвāм *несвр. према дошапнути.* ■ **~ се** *разговарати се шапћући; потајно се договарати.*

дошàптāч, -а́ча м *онај који нешто потајно доставља, достављач, потказивач, шпијун.*

дошапу́тати, -àпућēм свр. прел. *в. дошапнути.*

дȍшепати, -āм и **доше́пати,** дȍшēпāм свр. непрел. *доћи шепајући, храмљући, дохрамати, догегати се.*

дошепѐљати и **дошепѐсати,** -āм свр. непрел. експр. *в. дошепати.*

доше́тати (се), дȍшēтāм (се) (дȍшēћēм (се)) свр. непрел. *доћи шетајући (се).*

дȍшеткати (се), -āм (се) свр. непрел. *у дем. значењу: дошетати (се).*

доши́вати, дȍшӣвāм *несвр. према дошити.*

дȍшипчити, -ӣм свр. разг. *стићи после напорног пешачења, допешачити.*

дȍшити, дȍшијēм свр. прел. **1.** *завршити шивење, сашити до краја.* **2.** *шивењем додати већ сашивеном, накнадно пришити, нашити:* ~ чипку на хаљину.

дошколова́ње с *завршетак накнадног школовања.*

дȍшколовати, -лујēм свр. прел. *омогућити некоме да заврши школовање, ишколовати до краја:* ~ сина. ■ **~ се** *свршити своје школовање; допунити своје школовање, накнадно се ишколовати.*

дȍшколскӣ, -ā, -ō *који се односи на време пре поласка у школу, предшколски:* ~ узраст деце.

дошкри́пати, дȍшкрӣпāм свр. непрел. *доћи, стићи уз шкрипу (точкова и сл., нпр. о колима).*

дȍшлеповати, -пујēм свр. прел. нем. *довући шлепујући, завршити шлеповање.*

до́шља м *хип. и подр. од дошљак;* уп. дошљо.

дȍшљāк, -а́ка м **1.** *онај који је однекуд дошао, који се доселио из другог краја, досељеник, придошлица, имигрант.* **2.** *човек који је тек однекуд дошао.*

дошљàкиња ж *жена дошљак.*

дошља̀че, -ета с (супл. мн. дошља̀чићи м) *дем. и хип. од дошљак; млад дошљак; дошљачко дете.*

дȍшља̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на дошљаке, досељенички.*

дȍшља̄чки прил. *као дошљаци, попут дошљака.*

дошља́штво с *досељење у другу, нову средину; живот и положај досељеника у новој средини.*

до́шљо, -а и -ē м *хип. и подр. од дошљак;* уп. дошља.

доштампа́вати, -àмпāвāм *несвр. према доштампати.*

дȍштāмпати, -āм свр. прел. **1.** *завршити штампање, одштампати до краја.* **2.** *штампајући додати већ одштампаноме тексту.*

дошу́љати се, дȍшӯљāм се свр. непрел. *в. дошуњати се.*

дошу́мити (дошу́мети јек. дошу́мјети, -мӣм) свр. непрел. *стићи, допрети шумећи, са шу̑мом.*

дошу́њати се, дȍшӯњāм се свр. непрел. *доћи, стићи шуњајући се, прикрасти се, привући се.*

др скраћ. *доктор.*

др. скраћ. *други, друго и сл.*

дра̑г, дра́га, -о (комп. дра̏жӣ) **1. а.** *који се воли, према коме се осећа љубав, наклоност, вољен, љубљен, мио:* ~ девојка, ~ пријатељ. **б.** *у присном обраћању (понекад ир.) или као формула за ословљавање у писмима и сл.:* драги господине. **в.** *љубак, дражестан, мио:* ~ дечак. **г.** *који се радо има, који се воли:* ~ књига, ~ ситница. **д.** *који изазива пријатна осећања, који испуњава задовољством, срећом, пријатан, угодан:* драги тренуци, драге успомене. **2.** *љубазан, пријатељски, срдачан:* драги поздрав. **3.** (одр.) *за појачавање значења речи „сав“ или „цео“ (уз именице дан, ноћ): читав, цео целцат:* сву драгу ноћ, цео драги дан. • **драги камен** *в. под камен.* **(с) драге воље** *радо, са задовољством.* **мило за драго (вратити, враћати)** *одговорити, одговарати, узвратити, узвраћати истом, једнаком мером, на исти начин (за учињено зло, за рђав поступак).*

дра̏га ж геогр. **а.** *долина ерозионог порекла која се пружа вертикално или косо на орографску осу планине.* **б.** *мањи морски залив, затон настао потапањем доњих делова таквих долина.*

дра̑га̄ ж (дат. дра̑го̄ј) *вољена, љубљена жена, партнерка у љубави, драгана; љубавница.*

дра̀ган м **1.** *вољени мушкарац, партнер у љубави; љубавник.* **2.** *у присном или пријатељском обраћању (често ир.): онај који је драг, према коме се осећа наклоност, миљеник, љубимац.*

дра̀гана ж *вољена, љубљена жена, партнерка у љубави, драга; љубавница.*

дра̀гати, -āм и **дра́гати,** дра̑гāм несвр. прел. **1.** *нежно додиривати, гладити, миловати, мазити.* **2.** *испуњавати задовољством, радошћу, чинити раздраганим:* ~ душу, ~ срце, ~ некога. ■ **~ се 1.** *миловати се, мазити се.* **2.** *умиљавати се (некоме).*

дра́гер м фр. пом. *мањи ратни брод опремљен уређајима за откривање и уништавање мина у мору и рекама.*

дра̑гӣ, дра̑го̄г(а) м *в. драган (1).*

драги́рати, дра̀гӣрāм свр. и несвр. *уништити, уништавати подводне мине (у мору или реци), драгером (о)чистити (море или реку) од мина.*

драгѝчка ж разг. (обично у изр. **кажи ~**) *каже се кад се некоме хоће да саопшти пријатна новост, пријатно изненађење.*

дра̑го̄, дра̑го̄г(а) с нар. *драго, вољено биће, драгана, одн. драган.*

дра̑го прил. **1.** (са глаголом „бити“ и субјектом у дат.) **а.** *за изражавање задовољства, радости: мило, пријатно, угодно.* –

Драго ми је што си дошао. **б.** *за изражавање нечије слободне воље, одлуке:* отићи куд је коме ~. **2.** *у значењу речце којом се односним и неодређеним заменицама и прилозима даје допусно значење:* ко (који) му ~, што му ~, чији му ~, какав му ~, где му ~, куда му ~, како му ~, колико му ~ итд.

дра́говић м (често ир.) *в. драган (2).*

дра̏говōљан, -љна, -о **а.** *који се чини по својој вољи, жељи, добровољан:* ~ патња, ~ самоћа. **б.** *који се чини са задовољством, радо.*

дра̏говōљно прил. *на драговољан начин, драге воље, добровољно; са задовољством, радо:* отићи ~.

драгово́љнōст, -ости ж *особина онога што је драговољно; добра воља.*

дра̏гољӯб м бот. *украсна баштенска биљка* Tropaeolum majus (minus) *жутих и црвенкастих цветова из ф.* Tropaelaceae.

драго̀ман м грч. ист. *службени дипломатски тумач страних језика.*

драго̀манскӣ, -ā, -ō *који се односи на драгомане.*

дра̀гōн, -о́на м фр. **1.** воj. ист. *војник припадник нарочитог рода коњице основаног у XVI веку у Француској (опремљен за борбу на коњу и пешице).* **2.** *в. драгонер (2).*

драго́нер м нем. **1.** *в. драгон (1).* **2. а.** *нараменица и украсна кићанка на драгонској униформи.* **б.** *полупојас на стражњем делу капута (као на драгонској униформи).*

драго́нерскӣ, -ā, -ō *в. драгонски.*

дра̀гōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на драгоне:* ~ пук, ~ униформа.

дра̏госно прил. **1.** *са драгошћу, дражесно, љупко.* **2.** *радосно, весело, раздрагано.*

дра́гōст и **дра̏гōст,** -ости ж **1.** *особина онога што је драго, мило, љупко, љупкост, дражесност; враж, чар:* ~ заљубљене девојке. **2. а.** *осећање које проистиче из наклоности према драгој особи, нежност, љубав; раздраганост, милина:* загрлити некога од драгости. **б.** *нежан поступак, нежне речи и сл. (као знак љубави):* говорити некоме драгости.

дра̏гостан, -сна, -о **а.** *који је пун драгости, пријатан, угодан; нежан; љубак, дражестан:* ~ глас, ~ осмех. **б.** *мио, драг:* ~ жена.

драго̀цен јек. **драго̀цјен,** -а, -о **1.** *који је велике вредности, значаја, који се веома цени, веома важан, значајан:* ~ рукопис, ~ књига, ~ податак, ~ материјал, ~ време. **2.** *који је велике новчане вредности, веома скуп, скупоцен:* ~ прстен.

драго̀ценōст јек. **драго̀цјенōст,** -ости ж **1.** *особина онога што је драгоцено, велика вредност; скупоценост.* **2. а.** *оно што је драгоцено, ствар, предмет велике вредности, скупоцен предмет (обично накит):* ковчежић за драгоцености. **б.** *уопште оно што је драгоцено, што се веома цени, чему се придаје велики значај:* народне драгоцености.

дра̏гстор м енгл. *продавница, самоуслуга у којој се преко целог дана и ноћи могу купити прехрамбени производи и разноврсни предмети за личну потрошњу.*

дра̀гӯљ, -у́ља м *минерал, камен који се употребљава као украс, украсни камен, драги камен.*

драгу̀љāр, -а́ра м *занатлија који израђује накит и друге украсне предмете од драгог камења и скупоцених метала, златар, јувелир; онај који продаје такве предмете.*

драгу̀љāрница ж *драгуљарска, јувелирска радња.*

драгу̀љāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на драгуљаре, јувелирски:* ~ радња, ~ занат.

драгуља́рство с *драгуљарски занат, драгуљарско занимање.*

дра̀гӯљскӣ, -ā, -ō *који се односи на драгуље:* ~ украс.

дра̀гӯљски прил. *као драгуљ, слично драгуљу:* ~ сјајан.

дра̀гӯн, -у́на м *в. драгон.*

дра̀гӯнскӣ, -ā, -ō *в. драгонски.*

дра̏гӯшан, -шна, -о *у хип. значењу: драг, дражестан:* ~ чедо, ~ осмех.

драгу́шац, -шца м и **драгу̀шица** ж бот. *жабља трава* Senecio vulgaris.

дра̂ж ж (инстр. -и (-ју)) **1.** (обично у мн.) *оно што привлачи и изазива осећај лепог, чар, привлачност, лепота; лепе, привлачне особине:* дражи ноћи, дражи мора, ~ промене, дражи младости, девојачке дражи. **2.** *вањски утицај, појава која делује на чула и изазива неки осећај, надражај:* спровођење дражи до мозга.

дра̀жба ж рег. **а.** *јавна продаја покретних или непокретних ствари уз надметање у ценама, лицитација:* продати (купити) на дражби, судска ~. **б.** *уступање извођења одређених радова путем јавног надметања.*

дра̀жбенӣ, -ā, -ō *који се односи на дражбу:* ~ записник.

дражбѐнӣк, -и́ка м *учесник у дражби.*

дражбова̀оница и **дра̀жбоваоница** ж *просторија у којој се врши дражба.*

дражбо̀ватељ м *онај који учествује на дражби као купац, понуђач, лицитант.*

дражбо̀вати, дра̀жбујēм несвр. *изложити, излагати дражби, прода(ва)ти на дражби; (из)вршити дражбу, лицитирати.*

драже́ја ж фр. **1.** фарм. *таблета, пилула обложена танким слатким слојем.* **2.** *бадем или лешник превучен шећером.*

дра̏жесно прил. *на дражестан начин, с пуно дражи, љупко; грациозно:* ~ се смешити; ~ плесати.

дра̏жеснōст, -ости ж *особина онога који је дражестан, онога што је дражесно, привлачност, љупкост; грациозност.*

дра̏жēст, -ести ж *дражесност, љупкост; чар, враж.*

дра̏жестан, -сна, -о *пун дражи, љубак, мио, привлачан; леп:* ~ девојка, ~ осмех, ~ ход, ~ предео, ~ музика.

дра̀жило с *оно што надражује, надражајно средство.*

дра́жиновац, -ōвца (дра́жинац, -нца) м ист. *присталица, припадник четничког покрета Драже Михаиловића у Другом светском рату.*

дра́жиновскӣ, -ā, -ō *који се односи на дражиновце:* ~ војска, ~ официр.

дра́жити, дра̂жӣм несвр. прел. [гл. им. дра́жēње с] **1.** *доводити у стање појачане осетљивости, изазивати појачану активност чула (неким надражајним средством) надраживати:* ~ чула, ~ очи, ~ нос, ~ желудац. **2. а.** *побуђивати, подстицати (на нешто), подбадати, хушкати:* ~ против некога. **б.** *изазивати страсти, нагоне (код некога), узбуђивати нечије нагоне:* ~ мушкарце. **в.** *побуђивати, подстицати, будити; привлачити, мамити.* ~ нечију машту, ~ нечију радозналост, ~ некога да дуже остане. **3. а.** *изазивати код некога, нечега љутњу, немир, раздраживати, разјаривати; љутити, изазивати:* ~ пса, ~ мачку, ~ некога својим смехом, ~ народ. **б.** *изазивати (некога) злобним, заједљивим речима или поступцима, вређати, пецкати, боцкати, задиркивати:* ~ некога речима. ■ **~ се** уз. повр. *дражити, пецкати, задиркивати једно друго.*

дра̏жица ж *дем. од драга.*

дра̀жица ж анат. *спољни део женског полног органа, клиторис.*

дра̀жљив, -а, -о **1. а.** *који се лако дражи, надражује, осетљив на надражаје:* ~ кожа. **б.** *који се лако узбуђује; раздражљив:* ~ човек. **2. а.** *који дражи, надражује чула:* ~ храна. **б.** *који узнемирава, узбуђује:* дражљиве речи.

дра̀жљивōст, -ости ж *особина онога који је дражљив, онога што је дражљиво, осетљивост на надражаје.*

дражу̀цкати, -āм несвр. прел. *у дем. значењу: дражити, драшкати.*

дра̀јвер м енгл. *део оперативног система или посебан компјутерски програм који омогућава рад рачунарских компонената:* ~ за миша, ~ за монитор.

дра̀кōн, -о́на м грч. **1.** мит. *крилати, огњени змај.* **2.** зоол. *врста летећег гуштера.*

Дра̀кōн, -о́на м астр. *сазвежђе на северној половини неба, Змај.*

дракони́ди м мн. астр. *ројеви звезда ӣадалица чији је радијанӣ у сазвежђу Змаја.*

дра̀ко̄нскӣ, -ā, -ō *веома ошӣар, сӣроī, окруӣан (ӣо имену сӣароīрчкоī законодавца Дракона):* ~ мера, ~ казна.

дра̀ко̄нски прил. *на драконски начин, веома сӣроīо, окруӣно:* ~ поступати.

дра̀ло̄н, -о́на м *врсӣа синӣеӣичкоī влакна (сличноī вуни).*

дра̑м м тур. **а.** *некадашња ӣурска мера за ӣежину (чеӣирисӣоӣи део оке, око 3 g).* **б.** фиг. *врло мала количина нечеīа, мрвица, ӣрун:* немати ни драма соли. • **измерити на ~** *врло ӣачно измериӣи.* **мерити (нешто) на драмове** *шкрӣариӣи; цеӣидлачиӣи.*

дра́ма ж грч. **1. а.** *књижевно дело у коме се ӣриказује неки доīађај, збивање у њеīовом неӣосредном облику, кроз акцију и īовор ликова; ӣозоришно дело, ӣредсӣава наӣрављена ӣрема ӣаквом књижевном делу или као ӣрерада некоī романа или ӣриӣовеӣке ӣрилаīођена сценском извођењу:* писати драме, натуралистичка ~, телевизијска ~, гледати драму у позоришту. **б.** *у ужем смислу: ӣакво дело озбиљноī садржаја (за разлику од комедије, која је смешноī садржаја).* **в.** *у најширем смислу: књижевни род који обухваӣа све ӣозоришне комаде (један од ӣри īлавна књижевна рода – ӣоред лирике и еӣике).* **2.** фиг. *ӣежак, ӣоӣресан и узбудљив доīађај, одн. сӣлеӣ доīађаја, ӣоӣресно, узбудљиво збивање:* гледати драму страдања сељака, крвава светска ~, доживети драму. **3.** *ӣозоришни колекӣив који изводи драме (1):* директор драме.

дра̀ма̄т, -а́та м грч. *краӣка, мала драма.*

драмати̏зам, -зма м *в. драмаӣика.*

драмати̏за̄тор м *онај који врши драмаӣизацију.*

драматиза́ција ж *ӣрерада некоī књижевноī дела за ӣриказивање на ӣозорници:* ~ романа, ~ приповетке.

драма̀тизовати, -зује̄м (драматизи́рати, -и̏зӣра̄м) свр. и несвр. **1.** *(из)вршиӣи драмаӣизацију, да(ва)ӣи облик драме неком књижевном делу, ӣрерадиӣи, ӣрерађиваӣи (неко књижевно дело) у драму:* ~ роман, драматизована приповетка. **2.** *ӣриказ(ив)аӣи на драмаӣичан начин, да(ва)ӣи нечему драмаӣичан каракӣер, ӣреувеличаваӣи (доīађај, ӣојаву):* ~ ствари.

драма̀тика ж (дат. -ици) **1.** *наӣеӣосӣ радње, озбиљносӣ ӣоложаја, конфликӣа и др. шӣо одликује драму, драмаӣичносӣ:* ~ ликова, ~ судбине главног јунака. **2.** *начин ӣриказивања, ӣредсӣављања драмске радње, ӣехника сӣварања и извођења драме.* **3.** *драмска књижевносӣ, драмска умеӣносӣ.*

драма̀тичан, -чна, -о *који има својсӣва драме, који је као у драми, ӣун наӣеӣосӣи, веома ӣоӣресан, узбудљив:* ~ догађај, ~ сукоб, ~ карактер (обележје).

драма̀тича̄р м *ӣисац драма; ӣисац, умеӣник који у својим делима уме да сӣвара драмске сиӣуације.*

драма̀тича̄рка ж *жена драмаӣичар.*

драма̀тича̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на драмаӣичаре.*

драма̀тичкӣ, -ā, -ō *в. драмаӣичан.*

драма̀тично прил. *на драмаӣичан начин, узбудљиво, ӣоӣресно, наӣеӣо.*

драма̀тично̄ст, -ости ж *особина оноīа шӣо је драмаӣично, наӣеӣосӣ, узбудљивосӣ, ӣоӣресносӣ:* ~ догађаја.

дра̀матскӣ, -ā, -ō **1.** *в. дра̑мскӣ:* ~ уметност. **2.** *в. драмаӣичан:* ~ ситуација.

дра̀матски прил. *в. дра̑мски.*

драма̀тург м **1.** *умеӣнички савеӣник у ӣозоришӣу (обично књижевник) који бира драме за реӣерӣоар и одређује īлумачке улоīе, редиӣељ драме.* **2.** *драмски ӣисац, драмаӣичар.*

драмату̏ргија ж грч. **1.** *наука о сӣварању и ӣехници драме.* **2.** *драмска дела као књижевни и ӣозоришни род, драмска књижевносӣ, драмска умеӣносӣ.*

драма̀туршкӣ, -ā, -ō *који се односи на драмаӣурīију и драмаӣурīе:* ~ посао, ~ поступак.

драма̀туршки прил. *у ӣоīледу драмаӣурīије, са сӣановишӣа драмаӣурīије.*

дра́мити, -ӣм несвр. разг. *ӣредсӣављаӣи нешӣо драмаӣичним, ӣреӣерано се узбуђиваӣи без разлоīа.*

дра̀мица ж *дем. и ир. од драма.*

драмо̀лет м фр. *краћи ӣозоришни комад, мања драма, обично у једном чину.*

драмо̀сер (драмосе́рац, -рца) м жарг. вулг. *циција, ӣврдица.*

драмо̀серскӣ, -ā, -ō вулг. *који се односи на драмосере.*

драмосе́рство с вулг. *особина оноīа који је драмосер, цицијашӣво, цицијашење, ӣврдичење, ӣврдичлук.*

дра̑мскӣ, -ā, -ō *који се односи на драму:* ~ дело, ~ писац, ~ позориште, ~ заплет.

дра̑мски прил. *као у драми.*

дрангу̏лија ж (обично у мн.) **1.** *ӣредмеӣ (обично мали) без вредносӣи, сиӣна безвредна сӣвар; сиӣница, која обично служи као украс; јефӣини накиӣ, ђинђува:* вашарске дрангулије. **2.** *безначајна сӣвар, ӣричарија, īлуӣосӣ:* преклапати о дрангулијама.

дра̏п прид. непром. фр. *свеӣлосмеђ:* ~ блуза, ~ боја.

дра́пати, дра̑па̄м несвр. прел. *īрубо чешаӣи, īребаӣи.* ■ **~ се** *īрубо се чешаӣи, īребаӣи се.*

дра̀пе̄рија и **драпѐрија** ж фр. (обично у мн.) *боīаӣо набрана, обично ӣежа, дебља ӣканина која служи као засӣор, завеса; декораӣивна ӣканина на враӣима, ӣрозорима и зидовима.* **б.** *у ликовним умеӣносӣима: ӣканина којом је заоденуӣо људско ӣело, као изражајни, декораӣивни елеменӣ.*

драпи́рати, дра̀пӣра̄м свр. и несвр. прел. **а.** *украсиӣи, украшаваӣи драӣеријама:* ~ зидове. **б.** *намесӣиӣи, намешӣаӣи набоје на одећи:* ~ тунику. ■ **~ се** *заоденуӣи се, заодеваӣи се у драӣерије, обући се, облачиӣи се у широку, набрану одећу.*

дра̀стичан, -чна, -о (дра̀стичкӣ, -ā, -ō) **а.** *ӣреӣерано ошӣар, безобзиран, īруб, суров:* драстичне мере, ~ казна. **б.** *који има сувише јако, снажно дејсӣво, који наīло и корениӣо делује, радикалан:* ~ средство, ~ лек. **в.** *јако исӣољен, веома јак, жесӣок; ӣреӣеран:* ~ оштрина, у драстичној мери. **г.** *који вређа осећање морала, неоӣесан, неувијен, неӣрисӣојан:* ~ досетка.

дра̀стично (дра̀стички) прил. *на драсӣичан начин, ошӣро, īрубо, сурово; јако, жесӣоко; уӣадљиво:* ~ казнити, ~ изражен.

дра̀стично̄ст, -ости ж *особина оноīа шӣо је драсӣично, ошӣрина, īрубосӣ.*

дра̏ти (се), де̏ре̄м (се) несвр. [гл. им. дра́ње с] *в. дераӣи (се).*

дра̏хма ж (ген. мн. -мӣ) грч. *ранија īрчка новчана јединица.*

дра̏ч м (инстр. -ем и -ом) **1.** бот. **а.** *бодљикав лисӣоӣадни īрм* Paliurus aculeatus *из ф.* Rhamnaceae. **б.** зб. *бодљикаво, ӣрновиӣо расӣиње уоӣшӣе; бодљикави коров.* **2.** фиг. *оно шӣо не ваља, шӣо је шӣеӣно.*

дра̏ча ж **1. а.** бот. *в. драч (1а).* **б.** *бодљикави īрм, бодљикава биљка уоӣшӣе.* **2. а.** *бодља, ӣрн.* **б.** *рибља косӣ.* • **из драче ружа се рађа** *ӣешким, наӣорним радом ӣосӣиже се усӣех.*

дра̏чав, -а, -о *ӣун драча, драче, ӣрновиӣ, бодљикав; ӣун ошӣрих косӣи (о риби):* ~ шикара, ~ ограда.

дра̏част, -а, -о *који је налик на драчу; драчав.*

дра̏чев, -а, -о *који је од драча:* ~ штап, ~ грање.

драче̏тина ж *ауīм. и ӣеј. од драча.*

дра̏чица ж *дем. од драча.*

дра̑чје с (мн. ø) *зб. им. од драч и драча.*

дра̏шкав, -а, -о *који драшка, надражује, који īолица, īолицав;* фиг. *ӣримамљив, узбудљив:* ~ крзно, ~ пољубац.

дра̏шкаво прил. *драшкајући, īолицаво; ӣримамљиво:* ~ побуђивати машту.

дра̏шкаст, -а, -о *в. драшкав.*

дра̏шкати, -а̄м несвр. прел. **1.** *у дем. значењу: дражиӣи:* ~ носнице, ~ на кашаљ, ~ нечију радозналост, ~ пса. **2.** *блаīо доди-*

ривати, миловати, мазити; голицати. ■ **~ се** уз. повр. *дрешкати једно друго, миловати се; голицати се.*

дрвар, -ара м **1.** *онај који сече дрвеће за гориво или прераду, дрвосеча; онај који довози, допрема посечена дрва, шумски радник.* **2.** *онај који се бави куповином и продајом дрвета, трговац дрвима.*

дрвара ж **а.** *стовариште, складиште дрва и дрвене грађе.* **б.** *место уз кућу где се држе дрва, дрвљаник.*

дрварија ж **1.** *в. дрвенарија.* **2.** *сеча дрва у шуми и експлоатација дрвета; снабдевање дрвима, дрвеном грађом.*

дрварина ж *такса која се плаћа за сечу дрва у шуми; царинска такса за увоз дрва.*

дрварити, дрварим несвр. прел. [гл. им. дрварење с] *снабдевати (некога) дрвима.* ■ **~ се** *снабдевати се дрвима, огревом.*

дрварица ж **1.** *жена која сече или скупља дрва у шуми и доноси их кући.* **2.** *лађа или дереглија којом се превозе дрва и дрвена грађа.* **3.** зоол. *врста осе* Sirex gigas *из ф.* Siricidae, *која леже јаја у стаблу црногоричног дрвећа.* • **голема ~** зоол. *в. дрварица (3).*

дрварник м *просторија у кући или шупа за смештај дрва.*

дрварница ж **а.** *в. дрварник.* **б.** *в. дрвара (а).*

дрварски, -а, -о *који се односи на дрваре или дрва:* ~ пила, ~ трговац, ~ струка.

дрварство с *наука о дрвету; дрварска струка.*

дрвен, -а, -о и **дрвен,** -ена, -о **1.** *који је направљен од дрвета:* ~ клупа, ~ ограда. **2.** (одр.) *који је добијен од дрвета природним или вештачким начином:* ~ угаљ, ~ катран, ~ шпиритус, ~ вуна. **3.** фиг. **а.** *укочен, крут, уштогљен (у покретима, понашању); незграпан, неспретан.* **б.** *беживотан, безизразан; усиљен, натегнут:* ~ глас, ~ лице, ~ израз лица. **в.** *лишен емоција, безосећајан, хладан:* ~ човек, ~ срце. **г.** *туп, отупео, скамењен (од туге, бола):* стајати нем и ~. **д.** *непоетичан, тврд (о књижевном саставу, стилу и сл.):* дрвени стихови **4.** (одр.) *који се издаје за оно што није, нестручан, лажни, тобожњи:* ~ филозоф. • **~ адвокат, ~ вуна** и др. *в. код тих именица.* **стајати као дрвени светац (бог)** *бити укочен, уштогљен, укочити се, укрутити се.*

дрвенар, -ара м зоол. *врста мрава који живи у шупљинама дрвета, црни мрав* Lasius fuliginosus.

дрвенара ж зоол. *в. дрварица (3):* оса ~.

дрвенарија ж зб. **а.** *предмети од дрвета, дрвени намештај, дрвена роба.* **б.** *дрвени делови грађевине, дрвена конструкција.* **в.** *дрвена грађа, дрвени грађевински материјал.*

дрвенаст и **дрвенаст,** -а, -о **1. а.** *који је у извесној мери дрвен, који има својства дрвета, одрвењен; који је као од дрвета:* ~ стабљика, ~ корен, ~ биљка, ~ маса. **б.** *који је прожет осушеним, одрвењеним влакнима, који није сочан:* ~ ротквица, ~ першун. **2.** *в. дрвен (4).* • **~ стабло** бот. *стабло изграђено од тврде целулозне грађе* caulus lignosus.

дрвенасто и **дрвенасто** прил. *круто, укочено; безосећајно:* стајати ~, изгледати ~.

дрвендек м и **дрвендека** м (ж) нар. *укочена, укрућена особа; неспретна, неокретна особа:* стајати као ~.

дрвендекаст, -а, -о нар. *крут, укочен; неспретан, неокретан.*

дрвенило с разг. *особина онога који је дрвен, укочен, крутост, укоченост; неспретност; безизражајност.*

дрвенина ж *дрвени део кућног намештаја, дрвенарија.*

дрвенити и **дрвенити,** -им несвр. прел. [гл. им. дрвењење и дрвењење с] *чинити да нешто постане тврдо, дрвенасто, укочено (као да је од дрвета), кочити:* ~ цеванице (о мразу нпр.); фиг. *чинити крутим, безосећајним.* ■ **~ се** *постајати дрвен, дрвенаст, укочен, беживотан (нпр. о ногама).*

дрвеница ж **1.** *дрвени део самара или седла.* **2.** *дрвени део неке алатке.*

дрвенкаст и **дрвенкаст,** -а, -о *в. дрвен (4).*

дрвено и **дрвено** прил. *као дрво, укочено, круто; неспретно; безизразно, безосећајно:* стајати ~, ~ гледати, насмејати се ~.

дрвеност и **дрвеност,** -ости ж *особина онога што је дрвено, крутост, укоченост; неосетљивост.*

дрвенце, -ета и -а с (мн. -ца) *дем. од дрво.*

дрвењак, -ака м **1.** *назив за разне предмете од дрвета (често и као атрибут, уз им. м. рода).* **а.** (обично у мн.) *дрвена обућа, одн. обућа са дрвеним ђоном.* **б.** *дрвени штап.* **2.** фиг. *в. дрвендека.*

дрвењара ж *зграда, кућа од дрвета, брвнара.*

дрвењача ж **1.** *назив за разне предмете од дрвета (често као атрибут уз им. ж. рода):* кашика ~, чаша ~. **2.** *в. дрвењара.* **3.** *дрвена влакнаста маса која се употребљава као сировина у производњи хартије.*

дрвешце и **дрвешце,** -ета с *дем. од дрво.*

дрвљаник, -ика м **1.** *место у дворишту или просторија, шупа за смештање дрва.* **2.** *гомила, хрпа наслаганих дрва.*

дрвни, -а, -о *који се односи на дрво, на прераду дрвета:* ~ маса, ~ смола, ~ индустрија, ~ предузеће.

дрвноиндустријски, -а, -о *који се односи на дрвну индустрију.*

дрво, -вета с **1.** (мн. дрвета; зб. им. дрвеће с) бот. *вишегодишња дрвенаста биљка чије је стабло у доњем и средњем делу голо, а у горњем делу се грана и ствара крошњу:* листопадно ~, зимзелено ~. **2.** (мн. дрва; зб. им. дрвље с) *исечени, исцепани комад стабла или гране дрвета (1) које се употребљава за огрев или као грађа:* огревно ~, грађевно ~, цепати дрва, обрада дрвета, трговац дрвима. **3.** бот. *најчвршћи део стабла и грана, тврда материја између сржи и лике коју производе дрвенасте биљке и која се употребљава у индустрији, занатству, грађевинарству и др.,* lignum. • **божићно ~** *јелова младица, одсечена грана која се о Божићу кити разним украсима, јелка.* **генеалошко (родословно, породично) ~** *схема у облику дрвета којом се представља гранање неке породице, животињске класе и сл., породично стабло.* **дрвље и камење бацати (оборити, дићи** и сл.) *оштро напасти, нападати, критиковати.* **~ живота** рлг. *дрво које је, према Библији, расло у рају и чији плодови дају вечни живот, бесмртност.* **~ познања (сазнања, спознаје добра и зла** и сл.) рлг. *дрво које је, према Библији, расло у рају и чији су плод окусили Адам и Ева (иако им је то Бог био забранио) и због тога били истерани из раја, дрво чији плодови дају знање о добру и злу.* **дрва у шуму (гору) носити** *радити неки непотребан и узалудан посао.* **~ се савија док је младо** *одмалена се човек учи, навикава на нешто.* **мускатово ~** бот. *в. орашчић (2).* **седи ~ на ~** *каже се ђаку који покушава да да одговор на оно што не зна.*

дрвовина ж бот. *в. дрво (3).*

дрводеља јек. **дрводјеља** м *занатлија који израђује разне предмете од дрвета, тесар, столар.*

дрводељац јек. **дрводјељац,** -ељца м *в. дрводеља.*

дрводељница јек. **дрводјељница** ж *дрводељска, столарска радионица.*

дрводељски јек. **дрводјељски,** -а, -о *који се односи на дрводеље и дрводељство:* ~ радионица, ~ занат.

дрводељство јек. **дрводјељство** с *дрводељски занат, посао.*

дрвојед и **дрвојед** м бот. *врста гљиве* Merulius lacrimans, *која нагриза влажно дрво намештаја, расточина.*

дрвоједац, -јеца м зоол. *у мн.: породица инсеката тврдокрилаца* Xylophaga, *који живе у дрвеном делу стабла или дрвеној грађи и хране се дрветом, дрвоточци (у јд.: такав инсект).*

дрвокрадица м и ж (мн. ж) *онај који краде дрва из шуме, крадљивац дрва.*

дрволик, -а, -о *који је сличан дрвету, који расте као дрво:* ~ стабљика, ~ грм.

дрвомор, -а и **дрвоморац,** -орца м зоол. *назив за разне врсте инсеката тврдокрилаца* (Ips typographus *из пор.* Ipidae, Anobium pertinax *и др. из пор.* Anobiidae), *који буше ходнике у дрвету наносећи му велику штету.*

дрвоноша м (мн. ж) *онај који (раз)носи дрва.*

дрвопрѐрада ж *индустријска прерада дрвета.*

дрвопрерађѝвач, -а́ча м *радник који се бави прерадом дрвета.*

дрвопрерађѝвāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на прераду дрвета:* ~ индустрија.

др̏ворēд м **а.** *ред дрвећа (обично у правој линији) поред пута, дуж улице, у парку итд.* **б.** *пут или стаза оивичена посађеним дрвећем, алеја, авенија.*

др̏ворēз м **1.** *украсни занатлијско-уметнички рад урезан у дрвету, резбарија.* **2. а.** *графичка техника отискивања цртежа урезаног у дрвену плочу, ксилографија.* **б.** *отисак, слика добијена том техником:* вишебојни ~. **3.** *дрворезачка вештина, уметност; вештина резања штампарских клишеа:* учити ~.

др̏ворēзан, -зна, -о (обично одр.) *који се односи на дворез; изрезбарен, украшен дрворезом:* ~ тестерица, ~ предмет, ~ орнаментика.

дрворе́зац, -е́сца м *онај који израђује ствари изрезане у дрвету, резбар.*

дрворѐзачкӣ и **дрворѐзāчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на дрворезаче:* ~ рад, ~ занат, ~ радионица.

дрворѐзбāр, -а́ра м *онај који израђује дрвене резбарије, дрворезац.*

дрворѐзбāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на дрворезбаре, дрворезачки:* ~ вештина, ~ радионица.

дрворезба́рство с *дрворезбарска вештина, техника обликовања или украшавања дрвених предмета длетом, дуборез, дрворез:* бавити се дрворезбарством.

дрворе́зница ж *дрворезачка радионица.*

дрвòсеча јек. **дрвòсјеча** м *онај који сече дрва у шуми, шумски радник који ради на сечи шуме.*

дрвостру̏гāр, -а́ра м *занатлија који струже дрва, стругар.*

др̏вотӣсак, -ска м ков. *отискивање, штампање дрвореза, ксилографија.*

дрвòточан, -чна, -о *изгризен од дрвоточа; црвоточан.*

дрвòточац и **дрвотòчац,** -чца м зоол. **1. а.** *у мн.: породица лептира* Cossidae, *чије гусенице (ларве) буше ходнике у дрву белогоричних (листопадних) стабала (у јд.: такав лептир).* **б.** *у мн.: породица инсеката тврдокрилаца* Anobiidae, *који живе као паразити на обрађеном дрвету (даскама, гредама, старом дрвеном намештају), а ређе на стаблима, изједајући их и претварајући у ситан, брашнаст прах, црвоточину (у јд.: такав инсект тврдокрилац).* **2.** *врста шкољке* Torredo navalis, *која буши дрво на бродовима.* • **врбов** ~ *врста дрвоточца (1а) чије ларве буше ходнике у врбовом дрвету, врбар, врботоч.* **крушков (јабуков)** ~ *врста дрвоточца (1а)* Zeuzera pyrina, *чија гусеница напада крушкова и јабукова дрвета.* **обични** ~ Anobium punctatum.

дрвòточина ж *ситан, брашнаст дрвени прах који стварају дрвоточци бушењем и гризењем дрвета, црвоточина.*

дрвòточица ж зоол. *в. дрвоморац* Ips typographus.

др́вце и **др̂вце,** -ета и -а с (мн. др́вца и др̂вца, ген. др̂вāцā; зб. им. др̏вцāд ж) *дем. и хип. од дрво (младо или мало дрво; ситно, исцепано дрво).* • **божје** ~ бот. *мирисави жбунић* Artemisia abrotanum *из ф.* Compositae. **божићно** ~ *в. божићно дрво (под дрво).*

дрêбанк м нем. *токарска клупа, струг, машина за обраду метала или дрвета.*

дрêван, -вна, -о **1.** *који је био, постојао у далекој прошлости, који потиче из далеке прошлости, врло стар, прастар, давнашњи:* древна времена, древни народ, ~ легенда. **2.** разг. *који је увек исти (уз именице које казују неку негативну особину), окорели, непоправљив; тежак:* ~ пијаница, ~ лenштина, ~ сирота.

дре́внōст, -ости ж **1.** *старо, давно доба, далека прошлост, давнина:* сезати до далеке древности. **2.** (обично у мн.) *стара културна тековина (стари споменик и сл.), старина:* руске древности. **3.** *особина онога што је древно, велика старост:* ~ храста, ~ неког закона.

дре́ждати, -дӣм несвр. непрел. **а.** *чекати дуго на једном месту, досађујући се и с осећањем нелагодности:* ~ цео дан. **б.** *проводити дуго времена у некој досадној, непријатној, недоличној средини, чамити:* ~ у кафани, ~ крај топле пећи.

дрêзга и **дрȅзга** ж бот. *род вишегодишњих водених биљака* Myriophyllum *из ф.* Halorrhagidaceae, *са фино издељеним листићима, које се гаје и као акваријумске биљке; назив за поједине врсте тога рода* (M. spicatum, M. verticillatum *и др.*).

дрȅка ж *рески, продорни људски или животињски гласови, дречање, дерњава, вриска; вика, галама, ларма, граја:* дићи дреку.

дрȅкав, -а, -о *који дречи, виче, који диже дреку:* ~ дете.

дре́кавац и **дрȅкавац,** -āвца м **1.** *онај који дречи, виче, лармација, галамџија;* букач. **2.** етн. *у народном веровању: сабласт која ноћу дречи, букавац.* **3.** зоол. *род широконосих мајмуна из Јужне и Средње Америке* Alouatta *из пор. капуцина* (Cebidae), *са иступреном губицом и врло развијеним гласовним органима.*

дре́кавачкӣ и **дрȅкавачкӣ,** -ā, -ō *који се односи на дрекавце, лармаџијски, букачки.*

дре́кавица и **дрȅкавица** ж *она која дречи, виче, галамџика.*

дре́кало и **дрȅкало** с (м) (мн. с) *в. дрекавац (1 и 2).*

дрекѐтати, дрȅкећēм несвр. непрел. *дречати, мекетати, вречати (о козама).*

дре́кнути, дрêкнēм свр. непрел. **1.** *снажно викнути, издерати се, викнути; јекнути.* **2.** фиг. *произвести, одати јак, продоран звук (нпр. о звону).*

дрêм, дре́ма јек. **дри̏јем,** дријѐма и дри̏јема м **а.** *стање између будности и сна, дремеж, поспаност, сањивост.* **б.** разг. *краткотрајан, лак сан.* – Пусти ме само један дрем.

дре́мавац јек. **дријѐмавац,** -āвца м *в. дремљивац.*

дре́мавица јек. **дријѐмавица** ж у изр. **сова** ~ зоол. *врста пегасте сове* Strix flammea.

дре́мак јек. **дријѐмак,** -мка м *хип. и еуф. од дрем.*

дре́малац јек. **дријѐмалац,** -аоца м *онај који радо или често дрема, дремало, дремљивац.*

дре́малица јек. **дријѐмалица** ж (м) *особа (обично женска) која радо или често дрема, дремљива особа, дремљивица.*

дре́мало јек. **дријѐмало** с и м (мн. с) *особа која радо или често дрема, дремљива особа, поспанац, поспаница, поспанко.*

дрêман јек. **дри̏јеман,** -мна, -о *обузет дремежом, дремљив, поспан, сањив.*

дре́мати, дрêмāм јек. **дријѐмати,** дри̏јемāм несвр. непрел. **1.** *бити сањив, поспан, имати наступ сна; спавати лаким сном.* – Гледам како фремају две сељанке. фиг. Дремају зреле шљиве у башти. **2.** фиг. *бити неактиван, непокретан, мировати, почивати.* – Сури бродови ... дремају на пучини. • **не** ~ *бити у стању будности, готовости, бити на опрезу.*

дре́меж јек. **дријѐмеж** м **1.** *стање између будности и сна, сањивост, поспаност, дремљивост.* **2.** фиг. *неактивност, мртвило, учмалост.*

дре́межан јек. **дријѐмежан,** -жна, -о *в. дрȅмљив.*

дремежљив(-) *в. дремљив(-).*

дре́межно јек. **дријѐмежно** прил. *в. дремљиво.*

дрêмка ж разг. *дремеж, дремање:* ударити у дремку.

дрȅмкати, -āм несвр. непрел. *у дем. значењу: дремати.*

дрȅмљив, -а, -о **1. а.** *који често осећа потребу за сном, коме се често дрема; обузет сном, поспан, сањив.* **б.** фиг. *непредузимљив, неактиван; лењ, тром.* **в.** *који одаје поспаност, који показује знаке поспаности:* ~ глас, ~ зевање. **2.** фиг. *који је без живости, учмао:* ~ варош.

дрȅмљивац, -ӣвца м **а.** *онај који често дрема, поспанко.* **б.** фиг. *лењивац; нерадник, беспосличар.*

дрȅмљивица ж *дремљива женска особа.*

дремљѝвко и **дрȅмљӣвко** м *в. дремљивац.*

дрȅмљиво прил. **1.** *поспано, сањиво:* ~ гледати. **2.** фиг. *без живости, мртво, учмало.*

дрȅмљивōст, -ости ж **1.** *стање и особина онога који је дремљив, сањивост, поспаност.* **2.** фиг. *мртвило, учмалост, чамотиња.*

дрêмно јек. **дри̏јемно** прил. *дремљиво, поспано, сањиво.*

дрȅмнути, -нēм свр. *мало одремати, одспавати, придремати.*

дрȅмōван, -вна, -о *в. дремљив.*

дрѐмовац ек. и јек. и **дре́мовац** јек. **дријѐмовац**, -ōвца м бот. *род дугогодишњих зељастих биљака* Leucoium *из ф. суноврата* (Amaryllidaceae), *чије се неке врсте гаје као украсне биљке.* • **летњи** ~ *врста дремовца* L. aestivum. **пролећни** ~ *врста дремовца* L. vernum.

дрȅмōвно прил. *в. дремљиво.*

дрȅмōвнōст и **дремо́внōст**, -ости ж *в. дремљивост.*

дрему̏цати, -āм несвр. непрел. *в. дремуцкати.*

дрему̏цкав, -а, -о *који дремуцка, дремљив, сањив.*

дрему̏цкати, -āм несвр. непрел. *у дем. значењу: дремати.*

дрему̏цнути, дрѐмуцнēм свр. непрел. *у дем. значењу: дремнути.*

дрêн[1], дре́на јек. **дри̏јен**, дријѐна и **дрȅн**, дрѐна ек. и јек. м (мн. дре́нови јек. дријѐнови, ек. и јек. дрѐнови) (бот. **а.** *ниско дрво или грм* Cornus mas *из ф.* Cornaceae, *чврстог дрвета и црвеног плода киселотрпког укуса.* **б.** *плод тога дрвета, дрењина.* **в.** мн. *породица дрвета и ниских грмова* Cornaceae. • **здрав (чврст) као** ~ *јако здрав, крепак.*

дрêн[2], дре́на м фр. **1.** *подземна одводна цев за исушивање влажног, мочварног земљишта.* **2.** мед. *гумена или стаклена цев за одвођење гноја и секрета из рана и телесних шупљина.*

дрена́жа ж фр. **1. а.** *одводњавање, исушивање подводног, мочварног земљишта помоћу подземних канала и цеви (дренова); уређај за подземно одводњавање.* **б.** *систем цевовода и црпки којима се црпе вода из унутрашњости брода:* ~ брода. **2.** мед. *извлачење гноја и секрета из рана и телесних шупљина помоћу дрена*[2] *(2).*

дрȅнāжнӣ, -ā, -ō *који се односи на дренажу:* ~ канал, ~ систем, ~ цев.

дре́нак јек. **дријѐнак**, -нка м **1.** *дем. и хип. од дрен*[1]. **2.** *плод дрена, дрењина.* **3.** агр. **а.** *врста винове лозе белог, црвеног или тамног грожђа са чврстим јајастим зрнима; грожђе те лозе.* **б.** *вино од тога грожђа.*

дрѐнӣк, -и́ка м *место где расте дрен*[1], *дренов шумарак.*

дрени́рати, дрѐнӣрāм свр. и несвр. прел. **а.** *(из)вршити, извести, изводити дренажу, (о)цедити од воде, одводнити, одводњавати.* **б.** *природним путем исуши(ва)ти (земљиште), одводнити, одводњавати (о реци).*

дрѐнӣћ, -и́ћа и **дрѐнић**, -а м *дем. од дрен*[1] *и дријен.*

дрѐнов, -а, -о *који је од дрена:* ~ штап. • **човек дренове главе** *тврдоглав човек.*

дрѐновāк, -а и **дрѐновац**, -ōвца м *батина, штап или прут од дреновине.*

дрѐновача ж **1.** *в. дреновак.* **2.** *ракија од дрењина.*

дрѐновина ж (мн. ø) *дреново дрво (дренова грађа, дренова грана и сл.).*

дрѐнчић, -а и **дрѐнчӣћ**, -и́ћа м *дем. од дрен*[1] *и дријен.*

дре́њак јек. **дријѐњак**, -њка м *в. дренак.*

дрѐњāк, -а́ка м *в. дреник.*

дрѐњина ж **1.** *плод дрена, црвена дугуљаста бобица.* **2.** бот. *в. дрен*[1] *(а).*

дрѐњиница ж *дем. од дрењина.*

дрѐњинов, -а, -о *који је од дрењине, који се прави од дрењина:* ~ сок, ~ ракија.

дрѐњиновача и **дрѐњиновица** ж **а.** *ракија од дрењина.* **б.** *сок од дрењина.*

дрȅс, дрѐса м (мн. дрѐсови) енгл. **а.** *спортска одећа:* гимнастички ~. **б.** *једнообразна одећа коју носе припадници одређене професије, униформа; одећа уопште:* авијатичарски ~.

дрѐсер м фр. *онај који се бави дресуром животиња, кротилац, укротитељ (животиња).*

дрѐсēрка ж *она која се бави дресуром животиња, укротитељка.*

дреси́на ж фр. *мало возило на ручни или моторни погон подешено за кретање железничким трачницама, које служи за надзор железничких пруга (према француском конструктору Дресу).*

дрѐсӣрāно прил. *као дресиран, механички, аутоматски:* радити нешто ~.

дрѐсӣрāнōст, -ости ж *стање онога који је дресиран.*

дреси́рати, дрѐсӣрāм свр. и несвр. прел. **а.** *обучити, обучавати, увежба(ва)ти животиње да изводе разне вештине, (у)кротити:* ~ пса, ~ коња. **б.** фиг. *нагнати, нагонити (некога) на безусловну послушност, покорност.*

дресу́ра ж фр. **а.** *обучавање, увежбавање животиња у некој вештини, кроћење:* ~ пса. **б.** фиг. *обука и усађивање слепе послушности, покорности.*

дрѐсӯрнӣ и **дрѐсӯрскӣ**, -ā, -ō *који се односи на дресуру:* ~ јахање, ~ коњ.

дрȅчав, -а, -о **а.** *који дречи, виче, кричав, дречећи:* ~ дете, ~ глас. **б.** *који пада у очи јаким и нескладним бојама, упадљив:* ~ хаљина, дречаве боје.

дрȅчаво прил. *изазивајући непријатан утисак нескладом и интензитетом звука или боја:* свирати ~; ~ плава боја.

дрȅчавōст, -ости ж *особина онога што је дречаво, што изазива непријатан утисак интензитетом и нескладом звука или боја.*

дре́чати, -чӣм несвр. **1. а.** *викати, дерати се (о људима).* **б.** *кричати, крештати и сл. (о животињама).* **2. а.** *падати у очи, истицати се интензитетом и нескладом боја.* **б.** фиг. *истицати се патетиком, бомбастичношћу.*

дре́чēћӣ, -ā, -ē *в. дречав:* дречеће боје, ~ музика.

дрȅчљив, -а, -о *који много и често дречи, плачљив:* ~ дете.

дре́шити, дрêшӣм јек. **дријѐшити**, дри̏јешӣм несвр. прел. [гл. им. -шēње с] **1.** *развезивати, одвезивати нешто што је било завезано:* ~ узао, ~ конопац, ~ појас, ~ врећу, ~ руке, ~ коња. **2.** фиг. *ослобађати (некога, нешто) од неке стеге, обавезе, греха и сл.* ■ ~ **се** *развезивати се, одвезивати се (нпр. о ужету).* • **везати и** ~ *доносити пресудно решење, одлучивати.* ~ **језик** *почињати говорити.* ~ **кесу** *вадити новац и плаћати.* ~ **руке (некоме)** *давати некоме слободу у раду и поступцима, ослобађати некога обзира, одговорности у поступању.* **ни вежи ни дреши (човек, особа и сл.)** *који је неодређеног карактера, безличан, несигуран, непоуздан.*

др̏жава ж пол. *организована правно независна политичка заједница људи једне или више народности стално настањених на одређеној територији и са јединственом политичком влашћу.* • **банана** ~ *политички и економски слаба држава, зависна од страног капитала.* ~ **у држави** *организација или група људи која се понаша самовољно.* **тампон** ~ *мала држава између моћних држава са супротним интересима.*

др̏жавина ж *посед, имање; својина.*

др̏жавинскӣ, -ā, -ō *који се односи на државину, својински.*

др̏жавица ж *дем. и хип. од држава.*

др̏жављанин (мн. -āни) и **држа́вљанин** (мн. -ани) м *припадник, поданик једне државе:* страни ~, амерички ~.

др̏жављāнка и **држа́вљāнка** ж *женска особа држављанин.*

др̏жављāнскӣ и **држа́вљāнскӣ**, -ā, -ō *који односи на држављане, на држављанство.*

др̏жављāнство и **држављ́āнство** с *правни однос припадности одређеној држави, поданство:* стећи ~, југословенско ~, двојно ~.

др̏жа̄внӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на државу, који припада држави:* ~ грб, ~ буџет, ~ химна, ~ установа, ~ празник, ~ репрезентација, ~ служба, ~ чиновник.

др̏жа̄вни̇̄к м *човек који заузима истакнуто место у јавном и политичком животу, у вођењу државне политике; дипломата.*

др̏жа̄вница ж *жена државник.*

др̏жа̄внӣчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на државнике, својствен државницима; дипломатски:* државнички послови, ~ мудрост, ~ вештина, ~ способност.

др̏жа̄внӣчки прил. *на државнички начин, као што чине државници, мудро, дипломатски.*

др̏жа̄внӣштво с **1.** *смисао за вођење државничких послова, државничка вештина, мудрост.* **2.** зб. *државници; дипломатија.*

државно- *први део сложених придева у значењу: државни:* државноправни, државнокапиталистички, државнопартијски итд.

др̏жа̄вноправнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на државно право:* ~ статус, ~ терминологија.

држа́внōст, -ости ж *битне одлике, својства државе (независност, државно уређење и др.):* стећи ~.

државо- *први део придевских сложеница који значи да се оно што је означено другим делом сложенице односи на државу, државни:* државотворан, државоправни итд.

др̏жавопра̄внӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на државно, јавно право:* ~ положај, ~ језик, ~ питање.

др̏жавопра̄вно прил. *са становишта државног права, у државоправном смислу.*

др̏жавотво̄ран и **државо̀тво̄ран,** -рна, -о *који ствара и учвршћује државу:* државотворни елементи, државотворни народ.

државотво́рац, -рца м *онај који учествује у стварању државе и њеном учвршћењу, јачању, државотворни елеменат.*

др̏жавотво̄рно и **државо̀тво̄рно** прил. *конструктивно у смислу стварања и јачања државе:* утицати ~.

државотво́рнōст, -ости ж *особина онога који је државотворан, онога што је државотворно, активност на стварању и јачању државе.*

државотво́рство с *в. државотворност.*

др̀жак, др̀шка м *део предмета (алата, оружја, посуђа и др.) који се држи или хвата руком, дршка; држаља:* ~ ножа, ~ мача, ~ врча, ~ мотике, насадити ~.

др̀жалац, -аоца м **1.** правн. *лице које поседује неку ствар као корисник, поседник:* ~ оружја, ~ менице. **2.** *онај који нешто држи, подиже, негује, одгајивач:* ~ стоке.

др̀жалица ж **а.** *в. држаља.* **б.** *в. дршка (1).*

др̀жало с **а.** *в. држаља.* **б.** *в. дршка (1).*

држа́ља ж и **држа́ље** с **1. а.** *мотка или палица на коју се насађује или причвршћује нека пољопривредна алатка, оруђе и сл. и која се при раду држи у руци, држалица:* ~ мотике. **б.** *дршка, држак у који се учвршћује перо за писање.* **в.** *део неког предмета, одн. посебан предмет који се држи у руци и којим се управља нечим:* ~ на бициклу. **2.** *в. дршка (1):* ~ штапа.

држа̀љица и **држа́љица** ж *држаља; дем. од држаља.*

др̀жа̄ње с **1.** *гл. им. од држати (се).* **2.** *став, положај тела:* имати усправно ~. **3. а.** *однос према људима, понашање, опхођење:* охоло ~. **б.** *начин рада и поступања, поступци:* храбро ~, нечије ~ у кризи.

др̀жати, др̀жӣм несвр. прел. (ретко непрел.) **1. а.** *ухвативши имати нешто у руци (испод руке, у наручју и сл.) и не испуштати га:* ~ књигу, ~ дете у наручју. **б.** *уопште имати нешто на себи, одн. на неком делу тела и не давати му да падне:* ~ џак на леђима, ~ корпу на глави. **в.** *придржавати некога, нешто за неки део не дозвољавајући померање, одмицање:* ~ некога за косу, ~ (за) кваку. **г.** (само у имп. у служби узв. или речце) 1) *хватај(те), шчепај(те).* – Држите лопова! 2) *узми(те), изволи(те).* – Држите новац! **д.** фиг. *испуњавати, прожимати, обузимати не попуштајући (о физичким, одн. душевним стањима, расположењима).* – Држи га страх. Пијанство га је држало цео дан. **2. а.** *служити нечему као ослонац, потпора, подупирати, носити (на себи), придржавати, одржавати (у физичком смислу).* – Стубови држе целу грађевину. Лед није могао више држати санке. **б.** фиг. *омогућавати некоме постојање, опстајање, одржавати, крепити, давати (некоме) снаге, подстицаја.* – Љубав према завичају га је држала у ропству. **3. а.** *приморавати некога или нешто да остане на једном месту, не допуштати некоме, нечему да се креће, удаљи, задржавати силом или против нечије воље на неком месту:* ~ непријатеља на одстојању, ~ у затвору. Држите га! **б.** *задржавати нешто у одређеном положају, не испуштати; остављати, задржавати некога на неком положају и сл.:* ~ лопту (у игри); ~ на окупу, ~ на положају министра. **в.** *обуздавати, спречавати, суздржавати у испољавању неког душевног стања, расположења.* – Не знам шта ме држи да му не кажем истину. **4. а.** *сместивши чувати (нешто) на одређеном месту:* ~ хаљине у ормару, ~ пиће у подруму. **б.** *задржавати у себи (не заборављајући, не одајући и сл.):* ~ у памети, ~ у себи, ~ на уму. **в.** *одржавати неко стање, појаву, старати се о нечему:* ~ ред у стану, ~ ватру, ~ растојање. **г.** *одржавати, задржавати (нешто) у одређеном положају:* ~ отворене прозоре, ~ главу високо. **д.** *одржавати (некога, нешто) у неком стању (физичком или психичком):* ~ некога гладног, ~ у страху, ~ у неизвесности. **5. а.** *имати у продавници, у продаји, продавати:* ~ текстил, ~ накит, ~ цигарете. **б.** *водити послове неке радње, предузећа као власник:* ~ кафану, ~ обућарску радњу. **в.** *имати право на нешто, имати у својини, поседовати; имати у власти, господарити (нечим):* ~ посед, ~ имање; ~ главне положаје. **г.** *имати власт или контролу над нечим:* ~ просвету, ~ (војне) положаје, ~ друмове. **д.** *имати неко право, привилегију:* ~ власт у својим рукама, ~ дворско звање, ~ ресор министра здравља. **ђ.** *имати (некога) у служби, у извесном потчињеном односу:* ~ послугу, ~ шегрта, ~ помоћника. **е.** *гајити, неговати (стоку, живину и др.):* ~ стоку, ~ пчеле. **ж.** *имати на располагању, користити (као власник, закупац):* ~ намештене собе. **з.** *бити према некоме у својству станодавца, имати некога код себе дајући му стан, храну и др. што је неопходно за живот:* ~ самце, ~ ђаке, ~ студенте. **6. а.** *испуњавати, извршавати (обавезу), придржавати се (нечега):* ~ реч, ~ завет, ~ обећање. **б.** *поштовати, светковати, славити (неки празник):* ~ славу, ~ имендан. **7. а.** непрел. (у поредбеним конструкцијама) *опходити се, поступати према некоме (као према ономе с киме или с чиме се врши поређење), сматрати:* ~ као рођеног сина, ~ као брата. **б.** *старати се о некоме или о некој животињи, пазити, неговати; васпитавати:* ~ добро краву; ~ строго дете. **8. а.** *приписивати, давати одређену вредност (нечему), ценити (нешто):* ~ скупо живот. **б.** (за некога, за нешто, ређе неким, нечим) *мислити, сматрати о неком да представља нешто, приписивати некоме одређена својства:* ~ (некога) за хероја, ~ (некога) за будалу. **в.** *мислити, сматрати, веровати, бити убеђен:* ~ да је неко богат. **г.** (до некога, до нечега) *придавати (некоме, нечему) важност, значај, имати високо мишљење (о некоме, о нечему), сматрати значајним, вредним, полагати много (на нешто):* ~ до свог имена, ~ до себе, ~ до свог угледа, ~ много до стила. **9.** *кретати се, управљати се у одређеном правцу; не одвајати се од нечега:* ~ лево, ~ десно, ~ правац; ~ линију. **10. а.** (обично у устаљеним обртима) *обављати, вршити, приређивати (по утврђеној процедури, обичају и сл.):* ~ смотру, ~ састанак, ~ парастос, ~ помен. **б.** *у вези са именицом као допуном има значење глагола изведеног од те именице:* ~ говор (= говорити), ~ испит (= испитивати), ~ предавање (= предавати). **в.** *одржавати у виду предавања, поучавања, излагања:* ~ часове, ~ инструкције. **11.** (са допуном која значи неку меру) *садржавати, запремати, захватати (обично о некој посуди):* ~ два литра, ~ 10 килограма. **12.** непрел. **а.** *бити добро причвршћен, учвршћен (нпр. о дугмету, копчи и сл.).* **б.** (о временским приликама) *трајати, не пролазити, не попуштати (нпр. о мразу, зими).* ■ **~ се 1. а.** *придржавати се, хватати се (обично рукама):* ~ се за ограду, ~ се за мајчин скут, ~ се рукама за конопац. **б.** уз. повр. *држати једно друго (обично за руке):* ~ се за руке. **в.** *бити причвршћен, прикачен (за нешто).* – Дугме се држало о концу. **2. а.** *кретати се у близини нечега, дуж нечега, не удаљавати се:* ~ се пута, ~ се зида. **б.** (некога, нечега) *остајати веран, привржен некоме; остајати доследан у односу према нечему, придржавати се (нечега),*

не одстуйати (од нечеїа): ~ се Руса; ~ се правила, ~ се закона, ~ се упутстава, ~ се изворног текста. **в.** *задржавати се на нечему, настављати с нечим, не прелазити на нешто друго:* ~ се вина. **3.** *понашати се, владати се, поступати:* ~ се као господин, ~ се јуначки, ~ се безобразно. **4. а.** *ослањати се на нешто, лежати на нечем:* ~ се на стубовима (нпр. о згради). **б.** (на нечем) *остајати, одржавати се у одређеном положају (ослоњен, подупрт и сл.):* једва се ~ на ногама, ~ се на коњу. **5. а.** *издржавати, не попуштати, одолевати:* ~ се добро, ~ се у тврђави, ~ се (нпр. о тврђави). **б.** (у имп.) *чувати се, пазити се (у вези с упозорењем, претњом).* – Држи се добро! **6. а.** *одржавати се у неком стању:* ~ се чисто, ~ се уредно. **б.** *имати о себи одређено мишљење, приписивати себи нека својства:* ~ се важним, ~ се значајним. **7. а.** *налазити се у одређеном физичком, здравственом стању:* добро се ~, одлично се ~, слабо се ~. **б.** *не предавати се, одолевати животним невољама.* – Како је Марко? Држи се. **8. а.** (међусобно или с неким) *одржавати узајамно добре односе, слагати се, дружити се:* ~ се лепо, ~ се заједно. **б.** *бити у узајамној узрочној вези, бити неодвојив од нечег другог (нпр. о узроку и последици).* • ~ **банку** 1) карт. *имати уложен новац као играч који дели карте, бити банкар;* уп. банка (3) и банкар (2). 2) *бити главни, водити главну реч.* ~ **главу високо** *држати се гордо, бити поносан, горд, гордити се; правити се важан.* ~ **до себе** *имати поноса, бити поносан.* ~ **језик за зубима** *ћутати, не говорити.* ~ **(некога) као мало воде на длану** *угађати некоме.* ~ **корак с неким** а) *ићи упоредо с неким.* б) *бити једнак, раван некоме (у неком послу).* ~ **(некога) на ланцу** *имати контролу над неким, управљати неким; држати некога под строгом дисциплином.* ~ **(некога) на оку** *не (ис)пуштати (некога) из вида, будно пазити, мотрити (на некога).* ~ **(некога) у шаци (руци, џепу, шаху, шкрипцу** и сл.) *имати некога у власти, зависности; одржавати некога у неизвесности, несигурности, спутавати некога притиском, претњом и сл.* ~ **некоме придику (буквицу, лекцију, предавање** и сл.) *прекоревати, критиковати (некога).* ~ **некоме свећу** *бити некоме сарадник или саучесник у нечему.* ~ **(некоме) страну** *подржавати некога.* ~ **реч (веру)** *испуњавати дато обећање, придржавати се датог обећања.* ~ **све конце (дизгине, узде) у својим рукама** *владати, господарити ситуацијом.* ~ **своје** *радити по своме, бити тврдоглав.* ~ **средину** *заузимати средњи положај, представљати, чинити средину нечега.* ~ **стражу** *стражарити.* ~ **страх (некоме)** разг. *служити (некоме) као заштита од страха.* ~ **у (на) памети (нешто)** *мислити стално на нешто; сећати се нечега.* ~ **у себи (нешто)** *тајити, крити (нешто).* **не држи га место** *каже се за оног који не може да се смири, скраси на једном месту, који је узнемирен, нервозан.* ~ **се по страни (далеко)** *избегавати нешто, канити се нечега.* **једва се држи на ногама** *каже се за оног који тешко хода (због исцрпљености, умора или старости).*

др̀жа̄ч, -а́ча м (инстр. -ем) *предмет који служи као ослонац, подупирач, одн. да држи нешто.*

др̀же̄ћ, -е́ћа, -е *који се у поодмаклим годинама добро држи, који је у снази, крепак (о старијим особама).*

др̏зак, др̏ска, -о **1.** *који се понаша грубо, осорно, неуљудно, безобзиран, безобразан, безочан, бестидан; који одражава такав став, такво понашање:* ~ човек; ~ понашање. **2.** *веома смео, одважан, неустрашив; који одражава неустрашивост:* ~ борац; ~ дело.

др̏зни̑к м **1.** *дрзак, безобзиран, безочан, безобразан човек, безобразник, нападник.* **2.** *веома смео, одважан човек, јуначина; онај који с великом смелошћу предузима нешто.*

др̏зница ж *дрска, безобзирна женска особа, безобразница, нападница, бестидница.*

др̏знути се, -не̄м се свр. *дрско, смело предузети нешто, усудити се; одважно се одлучити, осмелити се:* ~ урадити нешто.

дрѝблати, -а̄м несвр. *в. дрибловати.*

дрѝблер м спорт. *онај који дриблује.*

дрѝблинг м енгл. спорт. *вешт пролаз с лоптом поред противничког играча.*

дрѝбловати, -лујӯм несвр. енгл. *брзим, вештим покретима терати, проносити, проводити лопту вијугаво поред противничког играча, који настоји да је одузме.*

дрија́да ж грч. мит. *шумска нимфа, вила.*

дријем- *в. дрем-,* **дријен(-)** *в. дрен(-),* **дријеш-** *в. дреш-.*

дрѝкер м нем. *копча из два дела који се закопчавају утискивањем.*

дрѝл м нем. **а.** *пруска метода војничке обуке којом се војнику намеће слепа послушност у вршењу дужности, механичко и сурово увежбавање војника у стројевим радњама и руковању оружјем.* **б.** *истрајно сурово увежбавање, дресура, муштрање.*

дрѝловати, -лује̄м несвр. прел. *изводити дрил, дресирати, муштрати.*

Дри́на ж *десна притока Саве која у средњем и доњем току чини границу између Босне и Србије.* • **исправити, исправљати криву Дрину** *узалуд покуша(ва)ти решити неко тешко питање, исправити неку укорењену рђаву навику, грешку, неправду и сл.*

дри́пац, -пца м пеј. *човек неуглађеног понашања, неотесанац, мамлаз, простак, простачина.*

дрѝпачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дрипце, својствен дрипцима, простачки:* ~ поступак.

дрѝпачки прил. *на дрипачки начин, као дрипац.*

дрѝпчина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од дрипац, простачина, мамлашчина.*

др̀кати, -а̄м несвр. вулг. **1.** *мастурбирати.* **2.** фиг. *залудно, бескорисно трошити време.*

др̀каџија м (мн. ж) вулг. **1.** *онај који мастурбира.* **2.** фиг. *простак, простачина.*

др̀љав, -а, -о **1.** *неуредан, аљкав.* **2. а.** *похабан, отрцан.* **б.** фиг. *безвредан, бедан:* дрљави поп, ~ артиљерија.

др̀љавац, -авца и **дрља́вко** м **а.** *неумивен; неуредан, аљкав човек.* **б.** фиг. *безвредан, бедан, никакав човек.*

др̀љаво прил. *на дрљав начин, аљкаво, неуредно.*

др̀љаво̄ст, -ости ж *особина оног који је дрљав, аљкавост, неуредност.*

др́љало с (м) (мн. с) пеј. **а.** *онај који пише лоше, аљкаво, шкрабало.* **б.** фиг. 1) *безвредан, лош писац, пискарало.* 2) *лош сликар или цртач, мазало.*

др́љати, др̀ља̄м несвр. прел. **1.** *дрљачом равнати и ситнити узорану земљу, бранати.* **2.** *гребати (по нечему) нечим оштрим.* **3.** фиг. *невешто, лоше писати или цртати, шкрабати; писати, пискарати којешта.*

др̀ља̄ч, -а́ча м *онај који дрља земљу дрљачом.*

др̀љача ж *пољопривредна справа са зупцима за поравнавање и ситњење узоране земље, брана.*

др́љити, др̀љӣм несвр. прел. [гл. им. др́ље̄ње с] *раскопчавати одећу и откривати тело, одн. део тела (обично прса) који она покрива, разголићивати:* ~ прса. ■ ~ **се** *откопчавати се и откривати део тела (обично прса), разголићивати се.*

др̀љотина ж пеј. *запис, белешка аљкавим, нечитким или бесмисленим потезима, шкработина; безвредна, лоша слика или лош писмени састав.*

др̀мав, -а, -о *који се дрма, тресе, дрмусав.*

др̀мало с и м (мн. с) *в. дрматор.*

др̀мати, -а̄м несвр. непрел. (прел.) **1. а.** *снажним, енергичним покретима трзати, потресати и померати тамо-амо:* ~ врата (вратима). **б.** прел. (некога) *изазивати дрхтавицу код некога, трести.* – Дрма га грозница. **в.** *снажним и жустрим покретима мрдати, трескати (телом, одн. деловима тела); млатарати:* ~ телом, ~ куковима; ~ ногама. **г.** (нешто, нечим) *изазивати љуљање, подрхтавање (нечега), потресати (о ветру и сл.).* **2.** фиг. разг. **а.** (нечим) *држати у потпуној власти и контроли, владати, управљати (нечим); водити главну и пресудну реч, располагати и одлучивати по својој вољи:* ~ предузећем. **б.** (без допуне) *имати велику моћ и утицај, слободно проводити своју вољу.* **3.** *одскакивати и трести се при вожњи (о возилу).* **4. а.** *енергично и снажно, шумно се кретати, трести (нпр. о колу).*

б. јако пуцати, грувати, трештати (о ватреном оружју). ■ ~ **се 1.** *мицати се, померати се тамо-амо кратким и брзим покретима, трести се, потресати се; подрхтавати, љуљати се.* **2.** *возити се на возилу које одскакује на неравном путу, труцкати се:* ~ се у колима. **3.** фиг. *бити пред падом, бити несигуран (нпр. о престолу).* • **дрма га (је) климакс, дрма га (је) пубертет** *налази се у климаксу (климктеријуму), у пубертету.* **дрма му се столица (фотеља)** *каже се кад неко губи моћ, положај.*

дрматор м шаљ. и пеј. *моћна, утицајна личност, онај који води главну реч, који одлучује по својој вољи, зверка.*

дрмација м (мн. ж) *в. дрматор.*

дрмеш м етн. *хрватски народни плес који се изводи као коло или у паровима и уз пратњу напева и тамбураша.*

дрмкати (се), -ам (се) несвр. *у дем. значењу: дрмати (се).*

дрмнути, -нем свр. прел. и непрел. **1. а.** *снажним, енергичним и брзим покретом померити, заљуљати, протрести, затрести:* ~ дрво (дрветом), ~ врата (вратима). **б.** *снажно и брзо замахнути, затрести (неким делом тела); климнути (главом):* ~ руком, ~ главом. **в.** *снажно заљуљати, затрести, уздрмати (нпр. о ветру, олуји).* **г.** фиг. разг. *показати своју моћ, власт.* **2.** *ударити, лупити, лупнути, бубнути, треснути:* ~ некога, ~ у прозор, ~ чашом. **3.** *снажно пући, грунути (о ватреном оружју).* **4.** (некога за нешто) *нагло ухватити, шчепати, зграбити:* ~ (некога) за браду. ■ ~ **се** *затрести се, заљуљати се.* • **дрмнуло га је** шатр. *доживео је срчани удар, инфаркт.*

дрмусав, -а, -о *који се дрма, тресе.*

дрмусати (се), -ам (се) несвр. *у појачаном и пеј. значењу: дрмати (се).*

дрмуцкати (се), -ам (се) несвр. *у дем. значењу: дрмати (се).*

дрндав, -а, -о *који се дрнда, тресе, који клопара, тандрче:* ~ кочија.

дрндало и **дрндало 1.** с *направа за дрндање, растресање вуне у облику лука или мотке са затегнутом тетивом, у коју се удара маљицом.* **2.** с (м) (мн. с) разг. пеј. *брбљива особа, брбљало, наклапало.*

дрндар м *занатлија који дрнда вуну.*

дрндарски, -а, -о *који се односи на дрндаре.*

дрндати, -ам несвр. прел. и непрел. **1.** *дрндалом растресати вуну и сл. влакна.* **2.** фиг. пеј. **а.** *рђаво, нескладно свирати (обично на жичаном инструменту).* **б.** *говорити којешта, брбљати, наклапати, торокати; гунђати, чантрати.* **2.** *одавати буку, клопарати, лупкати, зврндати, трескати (обично о возилу).* ■ ~ **се** *дрмусати се у возилу које иде по неравном путу, труцкати се.*

дроб, дроба м **1. а.** *унутрашњи меки органи за варење (желудац и црева) у трбушној дупљи људског и животињског тела, утроба.* **б.** *део тела у којем се налази трбушна дупља с органима за варење, трбух.* **2.** фиг. *унутрашњи делови, унутрашњи садржај, унутрашњост нечега.*

дробан, -бна, -о **1. а.** *који се састоји из врло малих честица, делова, ситан; иситњен, ситак:* ~ песак, ~ земља. **б.** *који је малих димензија, размера:* дробне очи. **в.** *недорастао, мален, нејак:* дробна деца. **2.** *који је ситне врсте, који није крупан:* ~ стока. **3.** *подробан, детаљан:* ~ опис.

дробељати, -ам несвр. пеј. *в. дробити (2).*

дробилица ж техн. *машина за дробљење, ситњење тврдог материјала (камена, руде и сл.).*

дробилиште с *место где се нешто дроби.*

дробина ж **1.** *аугм. и пеј. од дроб; дроб.* **2.** зб. *издробљени материјал, комадићи, ситни делићи нечега што је издробљено.*

дробински, -а, -о *који се односи на дробину (2); који потиче од дробине:* ~ материјал.

дробити, -им несвр. прел. (непрел.) [гл. им. дробљење с] **1. а.** *разбијати, ломити у ситне комадиће, честице, ситнити, мрвити:* ~ камен, ~ хлеб. **б.** *ломећи, мрвећи уништавати, сатирати:* ~ све пред собом. **в.** *чинити да се нешто распадне, распе у ситне делиће, разбијати; разарати, растакати (нпр. о ерозији).* **г.** *растављати на мање делове, рашчлањивати; анализирати:* ~ мисао. **2.** фиг. **а.** пеј. *говорити брзо и много, брбљати; говорити којешта, трућати, лупетати.* **б.** *говорити, изговарати неразговетно, несигурно; слабо и неправилно говорити туђим језиком, натуцати.* **3.** *одавати учестале и несређене звукове (нпр. о ватреном оружју, сату и сл.).* ■ ~ **се 1. а.** *ломећи се распадати се у ситне делиће, честице, мрвити се, ситнити се (нпр. о земљи).* **б.** *расипати се, разбијати се (нпр. о капљицама воде).* **в.** *раздвајати се, растављати се на мале делове, цепати се, делити се (нпр. о земљишном поседу).* **2.** *неравномерно, испрекидано звучати (о гласовима, звуцима).*

дробиш, -иша м зб. **а.** *издробљени, измрвљени материјал, дробина.* **б.** *ситне ствари мале вредности, ситнеж, ситнице; неважне, безначајне ствари, тричарије.* **в.** *ситан новац, ситниш.*

дробљив, -а, -о *који се може дробити, који се лако дроби, мрви, трошан; крт.*

дробљивост, -ости ж *особина онога што је дробљиво.*

дробнина ж зб. *мање вредни ситни делови меса закланог живинчета, ситнеж; изнутрица:* пилећа ~.

дробно прил. *на дробан начин, ситно; кратким и брзим корацима:* ~ измрвити; ~ ићи.

дробност, -ости ж *особина онога што је дробно.*

дрога ж фр. **а.** *сиров или делимично прерађен производ биљног, животињског или минералног порекла који се користи као лек, одн. за справљање лекова; лекарија.* **б.** *опојно, наркотично средство, наркотик:* узимати дроге, продавати дроге. • **опојне дроге** *наркотици.*

дрогераш, -аша м (инстр. -ашем) разг. *онај који се дрогира, који узима дрогу.*

дрогерија и **дрогерија** ж *трговинска радња у којој се продају дроге, хемикалије, козметичка средства и др.*

дрогеријски, -а, -о *који се односи на дрогерију:* ~ роба.

дрогерист(а), -е м (мн. -сти) *власник дрогерије; трговац у дрогерији; трговац дрогама.*

дрогеристички, -а, -о *који се односи на дрогеристе:* ~ позив.

дрогеристкиња ж *женска особа дрогериста.*

дрогирати, дрогирам свр. и несвр. прел. *подврћи, подвргавати дејству опојне дроге, да(ва)ти некоме да ужива дрогу, омамити, омамљивати, наркотизирати.* ■ ~ **се** *подврћи се, подвргавати се дејству опојне дроге, узети, узимати дрогу доводећи себе у стање омаме, заноса, уживати дрогу.*

дрождина ж *талог на дну суда при преради, цеђењу (вина, меда, масти и сл.); комина, восковарина и сл.*

дрожђе с зб. (мн. ø) *в. дрождина.*

дрозак, -зга м зоол. *в. дрозд.*

дрозга ж **а.** *шљака, троска.* **б.** *отпаци при ковању гвожђа, опиљци.*

дрозгић, -ића м *дем. и хип. од дрозак; дрозгов птић.*

дрозд м (мн. дроздови) зоол. **а.** *у мн.: породица птица певачица мелодичног гласа* Turdidae, *из реда врапчарки, у коју спада истоимени род* Turdus, *затим кос, славуј, црвендаћ и др. (у јд.: птица певачица из те породице).* **б.** *род птица певачица* Turdus *и назив за поједине врсте тога рода.*

дроздић, -ића м *дем. и хип. од дрозд; дроздов птић.*

дроздов, -а, -о *који припада дрозду, који се односи на дрозда:* ~ песма.

дроздовљи, -а, -е *који се односи на дроздове:* ~ песма.

дроља ж пеј. *неморална жена, блудница, развратница; јавна жена, проститутка.*

дрољетина ж *аугм. и пеј. од дроља.*

дромбуља ж мађ. *примитивни народни музички инструмент који се састоји од мањег металног потковичастог оквира и челичне опруге, језичка који се држи у зубима а слободни крај се трза прстом и трепери производећи звук.*

дро̀мбуљаст, -а, -о *који је као дромбуља, опуштен, отромбољен:* ~ усна, ~ уста.

дромбу̀љати, -а̄м несвр. непрел. **1.** *ударати, свирати у дромбуљу.* **2.** фиг. пеј. *говорити којешта, лупетати; блебетати, брбљати; брундати, гунђати.*

дро̀мбуљица ж *дем. и хип. од дромбуља.*

дромѐда̄р, -а́ра м зоол. *једногрба камила* Camelus dromedarius.

дромѐда̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дромедаре:* ~ кожа.

дро̀ња ж (обично у мн.) *в. дроњак.*

дро́ња[1] м (мн. ж) (уп. дроњо) **1.** *дроњав, одрпан човек, одрпанац.* **2.** фиг. пеј. *никакав, јадан човек, ништарија, рђа.*

дро́ња[2] ж *дроњава, одрпана женска особа, одрпаница.*

дро̀њав, -а, -о **а.** *који је сав у дроњцима, ритама, одрпан, поцепан.* **б.** *искрзан, подеран.* **в.** фиг. пеј. *бедан, јадан, никакав:* ~ спољашњост.

дро̏њавац, -а̄вца и **дроња́вко,** -а м *в. дроња*[1].

дро̏њавица ж *в. дроња*[2].

дро̏њаво прил. *у дроњцима; аљкаво:* ићи ~.

дро̏њаво̄ст, -ости ж *особина онога који је дроњав, онога што је дроњаво.*

дро́њак, -њка м **1.** (обично у мн.) **а.** *подеран, похабан комад неке тканине, рита, крпа, прња.* **б.** *поцепан, искрзан крај, прамен нечега:* ~ паучине, ~ комушине. **в.** *кончаст делић или грумуљица нечег иситњеног (теста у супи, сира у сурутки и сл.):* супа с дроњцима. **2.** фиг. пеј. *безвредна особа, бедник, јадник, ништарија.*

дро̀ња̄р, -а́ра и **дро̏ња̄р** м **1.** *скупљач дроњака, рита, старежи.* **2.** *трговац крпама, старежи.*

дро̏њаст, -а, -о *в. дроњав.*

дро̏њкаст, -а, -о *који је сличан дроњцима, искрзан, ресаст:* ~ ивица ране.

дро́њо, -а и -е̄ м (уп. дроња[1]) **1.** *дроњав, одрпан човек, одрпанац.* **2.** фиг. пеј. *никакав, јадан човек, ништарија, рђа.*

дро̀њчина ж *аугм. и пеј. од дроњак.*

дро̀њчић, -а и **дро̀њчӣћ,** -и́ћа м *дем. од дроњак (1).*

дро̏п, дро̀па м *остатак од гњеченог грожђа или маслина кад се оцеди вино, одн. уље, ком, комина.*

дро̏пља ж **1.** зоол. **а.** *у мн.: породица крупних и дугоногих степских птица вивчарица* Otididae *(у јд.: птица из те породице).* **б.** *род птица штакара* Otis *из истоимене породице.* **2.** фиг. пеј. *гојазна, незграпна, трома женска особа.* • зоол. **велика** ~ *врста дропље* Otis tarda, *распрострањена у Европи.* **мала** ~ *врста дропље* Otis tetrax, *која живи око Средоземног мора и у средњој Азији, дропљица.*

дро̏пљаст, -а, -о *који је као дропља, гломазан, незграпан, тром.*

дро̏пљин, -а, -о *који припада дропљи, који се односи на дропљу.*

дро̏пљица ж **1.** *дем. од дропља.* **2.** зоол. *в. мала дропља (под дропљас).*

дро̏пс м енгл. *врста ситних накиселих бомбона са укусом воћа.*

дро̀пчина ж *аугм. и пеј. од дроб.*

дро́ца ж пеј. разг. *хип. и ир. од дроља; дроља.*

др̏п *узв. за означавање угриза, грубог хватања, грабежа и сл.*

др̏пав, -а, -о *дроњав, одрпан.*

др́пати, др̏па̄м несвр. прел. **1.** *грубо хватати и вући, потезати, трзати; кидати, откидати; цепати, черупати (руком или зубима).* **2.** вулг. *необуздано, слободно пипати, штипати.* **3.** *силом или кришом узимати, красти, пљачкати.* ■ **~ се 1.** повр. **а.** *грубо хватати и вући, трзати своју одећу.* **б.** *снажно се чешати, гребати се.* **2.** уз. повр. вулг. *необуздано и слободно, грубо се пипати, штипати се.*

др̀писати, -ише̄м несвр. прел. шатр. *красти.*

др̀пити, -ӣм свр. прел. **1.** *грубо ухватити, зграбити, шчепати; грубо захватити, поткачити.* **2.** разг. и шатр. *украсти, отети, здипити.* ■ **~ се** *уз. повр. од дрпити (1):* ~ се за косу.

др̀пкати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: дрпати (се).*

др̀пнути, -не̄м свр. прел. (понекад у дем. значењу) **1. а.** *повући, потегнути (једанпут), тргнути, цимнути.* **б.** *в. дрпити.* **2.** вулг. *штипнути, пипнути.* ■ **~ се** *повр. од дрпнути (1):* ~ се за кошуљу.

др̀потина ж *отргнути, откинути комад тканине и сл.; дроњак, рита.*

др̀ско прил. **а.** *на дрзак начин, безобзирно, безочно, бестидно:* ~ одговорити. **б.** *смело, одважно:* ~ напасти.

др̀ско̄ст, -ости ж **а.** *особина онога који је дрзак, безобзирност, безочност, бестидност; смелост, одважност.* **б.** *дрзак поступак, дрско понашање, безобразлук.*

др̀тина ж пеј. **а.** *стара, изнемогла, немоћна особа.* **б.** *стара, ислужена, изнемогла животиња; мршав коњ, рага.*

дру̑г м (вок. дру̑же (понекад разг. и дру̑г); мн. дру̏гови) **1. а.** *особа која је у пријатељским односима са неким, са којом се неко дружи, пријатељ, блиска, присна, благонаклона и одана особа:* добар ~. **б.** *особа са којом се сарађује, заједнички извршава неки задатак и сл., колега, пословни партнер, ортак; човек близак некоме по идеологији:* ~ на послу, партијски другови. **в.** *онај с којим се иде заједно у школу; вршњак:* ~ из клупе, ~ из школе. **г.** *брачни друг, муж, супруг, одн. супруга.* **2.** (обично у вок.) *за ословљавање саговорника или члана исте политичке странке (обично у језику револуционарних и левичарских партија):* Како си, друже? друже Марко! • **брачни (законити, венчани)** ~ *супруг, муж, одн. супруга, жена.* ~ **у пићу** *друг с којим се често проводи време у пијењу алкохолног пића.*

дру́га ж нар. *в. другарица.*

дру̏га̄р, -а́ра м разг. *в. друг.*

друга̀рица ж *женска особа друг.* • **законита (животна)** ~ *жена, супруга.*

дру̏га̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на другаре, на другове, пријатељски:* ~ поступак, ~ однос.

дру̏га̄рски прил. *на другарски начин, као другар, друг, пријатељски:* поступити ~.

друга́рство с *другарски, пријатељски однос, пријатељска веза, пријатељство.*

друга̀рчић м *дем. и хип. од другар.*

друга̀чије̄ прил. *в. друкчије.*

друга̀чијӣ, -а̄, -е̄ *в. друкчији.*

дру̏где јек. **дру̏гдје** прил. *на другом месту; на друго место, на другу страну:* потражити негде ~.

дру̏гӣ, -а̄, -о̄ **1.** *редни број према основном броју два: који је по реду одмах иза првога:* ~ кућа одавде, стићи ~, сваки ~ дан. **2.** (често у им. служби) *не онај о којем је реч, не дати, дотични већ било који или неки од осталих:* друга деца, истицати се над другима; волети другога (момка), наћи други посао. **б.** *једини (од исте врсте) који још остаје; супротан:* не видети на друго око; прећи на другу страну (улице). **3.** *који је друкчији, различит од претходног, од оног о коме је било речи:* постати сасвим други човек, живети под другим условима. **4. а.** (у набрајању, обично после истог обрта са „један“, „једни“) *понеки, известан.* – Једни пишу, други цртају. **б.** *у вези „један – други“ казује узајамни однос:* нападати један другог. **5.** *који није главни већ одмах иза главнога; који је мање важности:* ~ виолина; трговина другога реда. **6.** *који је једнак, раван некоме (нечему) или врло сличан, исти, истоветан:* бити ~ отац. **7.** (у им. служби) с **а.** *нешто или било шта различито, друкчије (друкчија ствар, појава, чињеница и сл.):* скренути разговор на друго. **б.** (у изр. **и друго**) *и тако даље, и томе слично:* здравице, поскочице и друго. • **бити у другом стању** *бити трудна, бременита.* ~ **младост** *животна снага, виталност у поодмаклим годинама.* **другим речима** *изражавајући се друкчије, друкчије речено.* **гледати некога или**

нешто другим очима (кроз друге наочари) *судити о некоме, нечему друкчије.* **из друге руке (сазнати, купити** и сл.) *не директно већ преко посредника.* **имати другога (другу)** разг. *имати љубавника (љубавницу).* **на једно ухо ушло на друго изашло** *каже се кад неко не запамти оно што је чуо, одн. кад не мари за оно што му се говори или саветује.* **нема друге, није друге** и сл. *нема другог излаза, решења, не може се друкчије.* **окренути други лист (другу страну)** *поступати сасвим другачије, променити поступке.* **отићи на други свет** *умрети, преминути.* **то је други падеж** разг. *то је сасвим нешто друго.* **с друге стране** *иначе, посматрано с другог становишта, друкчије.*

дру̏го прил. **1.** *у набрајању (у корелацији са „једно") за означавање онога што следи иза првога, наведеног, следеће.* – Није дошао у школу једно зато што је био болестан, а друго зато што није научио лекције. **2.** (уз месне прилоге) *на друго место; на другом месту, друге:* негде ~, (било) где ~, игде ~, свугде ~.

друго- *први део сложеница који значи: други (по реду, значају и сл.) или друкчији:* другобратучед, другоразредан, друголигаш, другопласиран, другостепен, другојезични.

другобра̏тучед м *сродник трећег степена по мушкој линији (у истом поколењу), син једнога првобратучеда у односу према сину другога првобратучеда, други братић.*

другобра̏тучеда ж *сродница трећег степена по мушкој линији (у истом поколењу), кћи једнога првобратучеда у односу према кћери другога.*

друго̀вати, дру̏гује̄м несвр. *бити с неким друг, одн. другарица, одржавати с неким пријатељске односе; бити с неким често у друштву, дружити се.*

другоја̀гњеница ж *овца која се други пут ојагњила.*

другоја̀чије и **другоја̀чијē** прил. *в. друкчије.*

другоја̀чијӣ, -ā, -ē *в. друкчији.*

другојѐзичкӣ (другојѐзичнӣ), -ā, -ō *који се односи на други, страни језик:* ~ народ.

droголѝга̄ш

друголѝга̄шкӣ, -ā, -ō *који се односи на другу лигу:* ~ клуб.

другопла̀сӣра̄нӣ, -ā, -ō спорт. *који се пласирао на друго место (у неком такмичењу), који је освојио друго место:* ~ клуб.

другопо́зивац, -ӣвца м вој. *војник другога позива.*

другора́зредан, -дна, -о *који је по квалитету, врсти другога реда, мање вредности:* ~ роба, ~ глумац.

друго̀редан, -дна, -о *који је другога, нижега реда, другоразредан.*

друго̀рођенӣ и **другоро̀ђенӣ,** -ā, -ō *који је рођен други по реду:* ~ брат, ~ сестра.

друго̀ротка ж *жена која рађа по други пут.*

друго̀степен, -а, -о **1.** *в. другоразредан.* **2.** (одр.) правн. *који решава у поновљеном поступку, коме се подноси жалба после решења првостепеног, нижег суда:* ~ суд, ~ судска инстанца.

друготи́мац, -мца м спорт. *играч другог тима.*

дру̏готан, -тна, -о *који је по положају, значењу и сл. други, нижи, који је мање вредности, споредан; секундаран.*

дру̏готно прил. *на другом месту, као друго.*

дру̏жба ж **1.** *дружина, друштво.* **2.** *дружење, druговање; другарство, пријатељство.*

дру̏жбен и **дру̏жбен,** -а, -о *друштвен, дружеван.*

дру̏жбенӣк и **дру̏жбенӣк** м *онај који некоме стално чини друштво (забављајући га, пратећи га на забавама и сл.), стални пратилац.*

дру̏жбеница и **дру̏жбеница** ж *она која прави друштво некој женској особи (обично из виших слојева друштва), пратиља; другарица, пријатељица.*

дру̏жбеничкӣ и **дру̏жбеничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на дружбенике и дружбенице; пријатељски.*

дру̏жбица ж *дем. од дружба.*

дру̏же̄ван и **дру̏же̄ван,** -вна, -о *који воли друштво, који се радо дружи, дружељубив, друштвен; предусретљив, љубазан.*

дру̏же̄вно и **дру̏же̄вно** прил. *на дружеван начин, дружељубиво, другарски, пријатељски.*

дру̏же̄вно̄ст и **друже́вно̄ст,** -ости ж *особина онога који је дружеван, дружељубивост; другарство.*

дружељубив, -а, -о *који воли друштво, који се радо дружи.*

дружељубиво прил. *на дружељубив начин; другарски, пријатељски.*

дружељубиво̄ст, -ости ж и **дружѐљӯбље** и **дружѐљубље** с *особина онога који је дружељубив, дружељубив однос према људима.*

дру̏жина и **дружѝна** ж **а.** *они који се окупе негде; група, скупина људи:* весела ~. **б.** *скупина другова; пријатељи, једномишљеници, савезници:* Марко, Јанко и остала ~. **в.** *организована група људи, удружење, друштво (обично мање); трупа;* стрељачка ~, глумачка ~.

дру̏жиница ж *дем. од дружина.*

дру̏жӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на дружину.*

дру́жити се, дру̏жӣм се несвр. [гл. им. дру́же̄ње с] *бити с неким у блиским, пријатељским односима, проводити често време заједно, друговати.*

дру̏жић, -а и **дру̏жӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од друг.*

Дружѝчало с етн. *други понедељак по Ускрсу (када се врши „дружичање", братимљење и побусавање гробова), побусани понедељак.*

дру̏за и **дру́за** ж мин. *група кристала прираслих једним крајем за заједничку подлогу.*

дру̏ӣд, -и́да м *свештеник врач код старих Келта.*

дру̏ӣдскӣ, -ā, -ō *који се односи на друиде, који припада друидима.*

дру̏кати, -а̄м несвр. нем. **1.** *подвргавати притиску, притискати (обично више пута):* ~ кочницу. **2.** жарг. *одавати, поткашивати (обично полицији), цинкарити:* ~ пријатеље.

дру̏кчијē и **дру̏кчије** прил. *на други, друкчији начин, различито, другачије:* поступити ~.

дру̏кчијӣ, -ā, -ē *који није једнак, исти са оним са којим се упоређује, различит, другачији.*

дру̏м, дру̏ма м (мн. дру̏мови) *дужи колски пут, цеста.* • **што на уму то на друму** *каже се кад неко говори отворено, без увијања, околишења.*

дру̏ма̄р, -а́ра и **дру̏ма̄р,** -а м *радник који ради на одржавању друма; чувар друма, путар, цестар.*

друма̀рина ж *такса која се плаћа за одржавање друмова; такса која се плаћа за пролазак друмом, путарина, цестарина.*

дру̏мскӣ, -ā, -ō *који се односи на друм:* ~ саобраћај, ~ разбојник.

дру̏шкан м хип. и фам. *друг.*

друштва́нце, -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од друштво.*

дру̏штвен, -а, -о **1. а.** *који воли друштво, који радо проводи време у друштву, дружељубив, дружеван:* ~ особа. **б.** *прилагођен животу у заједници:* ~ животиња. **2.** (одр.) *који се односи на друштво, који припада друштву:* ~ интерес, ~ радник, ~ уређење, ~ поредак, ~ имовина. • **друштвени радови** *заједнички, јавни радови.* ~ **исхрана** *исхрана у заједничким мензама.* ~ **комедија** *комедија са темом из друштвеног живота.* **друштвене науке** *хуманистичке науке.*

дру̏штвено прил. **1.** *у погледу друштвеног живота, са становишта друштва:* ~ активан, ~ корисно. **2.** *у друштву, у заједници, колективно:* живети ~.

друштвено- *први део придевских сложеница који значи: друштвени:* друштвеноекономски, друштвенополитички.

дру̏штвено̄ст, -ости ж **1. а.** *особина онога који је друштвен, склоност за друштвени живот, дружељубивост.* **б.** *прилагођеност животу у заједници, друштвени инстинкт:* ~ животиња. **2.** *друштвени живот, друштвени односи:* развити ~ у граду. **3.** *друштвени карактер; друштвени значај:* ~ народног стваралаштва.

дру́штво с (ген. мн. дру̑шта̄ва̄) **1.** *организована заједница људи повезаних одређеним производним и др. односима:* феудално ~, капиталистичко ~, класно ~. **2.** *припадници истог сталежа, класе, слој људи који сачињавају ужу класну, сталешку заједницу, социјални слој:* грађанско ~, више ~. **3.** *скуп људи који живе заједно или се често окупљају ради забаве или заједничког посла и сл.:* мушко ~, отмено ~. **4.** *организована група лица удружених ради заједничког посла и постизања неког циља, удружење, компанија:* акционарско ~, деоничарско ~, добротворно ~, ватрогасно ~, осигуравајуће ~. **5.** *друштвени контакти, дружење с неким:* волети ~, не бити за ~, избегавати ~. **6.** *рој пчела.* • **крем (цвет) друштва** *најотменији, најугледнији појединци у једном друштву.* **правити (чинити) некоме ~** *бити с неким заједно; забављати некога.* **(по)кварити ~** *својим присуством, одн. одсуством нарушити, нарушавати штимунг друштва.* **ићи (залазити) у ~, кретати се у друштву** *често бити с неким, дружити се; живети друштвеним животом.* **кретати се у (одређеном) друштву** *припадати одређеном друштву.* **у друштву** *заједно, скупа.* **у друштву се и калуђер жени** *за вољу друштва чинимо и оно што иначе не бисмо урадили.* **шарено ~** *друштво састављено од различитих појединаца.*

др̏ха̄т, -а и **др̑хат,** -хта м **а.** *в. дрхтај.* **б.** *дрхтавица, језа.* **в.** *дрхтање, подрхтавање, треперење, титрање.*

др̏хтав, -а, -о **1.** *који дрхће, који се тресе; праћен дрхтавицом:* ~ старица, ~ рука; ~ корак. **2. а.** *који подрхтава, вибрира:* ~ маса. **б.** *који звучи неуједначено, неравномерно, испрекидан (о гласу, звуку).* **в.** *који светли или гори неравномерно, који трепће, светлуца:* ~ пламен, ~ сјај.

др̏хтавац, -а̄вца м *онај који дрхти;* фиг. *плашљивац, страшљивац, кукавица.*

др̏хтавица ж *нарочито (болесно или узбуђено) стање организма при коме је тело захваћено дрхтањем, језа, грозница, трешња (од хладноће, болести, страха, узбуђености и сл.).*

др̏хтаво прил. **1.** *дршћући, подрхтавајући, тресући се:* ~ чекати некога. **2.** *дрхтавим гласом, испрекидано.*

др̏хтаво̄ст, -ости ж *стање онога који је дрхтав, онога што је дрхтаво.*

др̏хта̄ј м (инстр. -ем) **1. а.** *краткотрајно дрхтање, трзај тела или неког дела тела:* ~ тела, ~ срца. **б.** *краткотрајно узбуђење, узнемирење, немир.* **2.** *краткотрајно треперење, трептај; титрај:* ~ свеће.

др̀хтати, др̀хтӣм и др̏шће̄м (др̏хће̄м) несвр. непрел. **1. а.** *бити захваћен дрхтавицом, имати дрхтавицу, трести се (од хладноће, болести, страха, узбуђења и сл.); бити у узбуђеном, узнемиреном стању.* **б.** (над неким, над нечим, за неког и сл.) фиг. *бити у великој бризи, стрепњи (због неког, нечег), стрепети, страховати, бојати се (за некога или нешто).* **в.** *учестало куцати, ударати (о срцу).* **2. а.** *трести се, дрмати се, подрхтавати (о тлу или масивним предметима).* **б.** *покретати се брзо тамо-амо, треперити; лепршати (нпр. о крилима).* **3. а.** *звучати испрекидано, неуједначено (о гласу, звуку).* **б.** *светлети или пламтети неравномерно, испрекидано, трептати (о светлости, ватри и сл.).* • **~ над сваким динаром** *бити велики циција, цицијашити, тврдичити.*

др̏хтнути, -не̄м свр. непрел. **1. а.** *бити захваћен кратким дрхтајем, кратко задрхтати (нпр. о усни).* **б.** *кратко се затрести, уздрмати.* **2. а.** *зазвучати неравномерно, испрекидано, дрхтаво, задрхтати (о гласу, звуку).* **б.** *блеснути кратко треперавим сјајем, затреперити, затитрати (о светлости, пламену и сл.).* **в.** фиг. *појавити се, прелетети краткотрајно као дрхтај (нпр. о осмеху).*

др̀хтуља ж **1.** зоол. **а.** *морска риба* Torpedo *из пор.* Torpedinidae (Narcobotoidea). **б.** мн. *подред хрскавичних риба* Torpedinidae (Narcobotoidea) *широког трупа с органима који производе електрицитет за омамљивање плена и одбрану.* **2.** мн. бот. *породица морских трава* Nostocaceae. • *врсте дрхтуље (1):* ~ **мркуља** Torpedo nobiliana. **оката** ~ T. ocellata. **шарена** ~ T. marmorata.

дрхту̀љав (дрхту̀љив), -а, -о *који дрхтуљи, подрхтава, дрхтав, трептрав:* ~ пламен.

дрхту́љити, др̏хтӯљӣм несвр. *у дем. значењу: дрхтати.*

др̀хтӯљка ж зоол. *у мн.: рибе из фамилије* Torpedinidae, *којој припада подред риба дрхтуље (у јд.: риба из те фамилије).*

др̏хтӯр, -а и **др̀хтӯр,** -у́ра м *дрхтај; дрхтурење, дрхтавица.*

дрхту̀рав, -а, -о *в. дрхтуљав.*

дрхту́рити, др̏хтӯрӣм несвр. *у дем. значењу: дрхтати.*

др̏хћӯћӣ, -а̄, -е̄ *који дрхти, дрхтав:* ~ рука, ~ глас.

др̏чан, -чна, -о разг. *кочоперан, разметљив.*

др̏шка и **др̀шка** ж (дат. -шци; ген. мн. -шкӣ) **1.** *део предмета (алата, посуђа, оружја и др.) који се држи или хвата руком при ношењу или при раду, држак, ручица:* ~ мача, ~ метле. **2. а.** *тањи кончасти део листа, цвета или плода који га држи за стабљику, петељка:* цветна ~, лисна ~. **б.** *тањи део нечега који служи као ослонац или веза са подлогом, основом:* ~ гљиве.

др̀шчић, -а и **др̀шчӣћ,** -и́ћа м *дем. од држак.*

др̏шчица и **др̀шчица** ж *дем. од дршка.*

ду̏ оном. (обично поновљено више пута) *узвик за подражавање звука који се чује при снажном удару, пуцању из ватреног оружја, праску, експлозији и сл.*

ду̀а̄л, -а́ла м лат. лингв. *в. двојина.*

дуали̇̀зам, -зма м **1.** фил. *идеалистички назор о постојању двају исконских и равноправних категорија стварности: духа и материје.* **2.** рлг. *учење о двема опречним силама (добро и зло, светлост и тама) које се од искона боре за превласт у свету.* **3.** пол. *двојно устројство неке државе; систем владавине двеју нација у вишенационалној буржоаској држави (нпр. у Аустроугарској).* **4.** физ. *основни принцип таласне механике према коме материја има својства електромагнетних таласа.* **5.** *уопште двојност, напоредно постојање двају елемената, двају принципа (обично опречних), двојство.*

дуа̀лист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица дуализма (у филозофији, политици или религији).*

дуали̇̀стичан, -чна, -о *в. дуалистички.*

дуали̇̀стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дуализам и дуалисте:* ~ учење.

дуали̇̀стички прил. *са дуалистичког становишта, у дуалистичком смислу:* посматрати ~.

дуали̇̀те̄т, -е́та м *дуализам, двојство.*

ду̀а̄лнӣ и **ду̀а̄лскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на дуал, двојински:* ~ облик, ~ наставак.

дуа́лно̄ст, -ости ж **1.** *в. дуалитет.* **2.** лингв. *постојање, присуство дуала, двојине у језику, својство језика, облика који има дуал.*

ду̑б м (мн. ду́бови) бот. *в. храст.*

ду́бак, ду́пка м *направа (обично дрвена) у облику шупљег сточића у коју се ставља мало дете да би се научило да стоји и хода.*

ду́бац, ду́пца м бот. **а.** *в. храст.* **б.** *биљка* Teucrium chamaedrys *из ф. уснатица* (Labiatae).

ду̀ба̄ч, -а́ча м **а.** *врста алатке којом се дубе, длето.* **б.** *нарочит челични нож са издубеном оштрицом за обележавање стабала у шуми.*

дуба̀чац, -чца м бот. *род зељастих или дрвенастих ароматичних биљака* Teucrium *из ф. уснатица* (Labiatae), *које се користе у лекарству; назив за поједине врсте тога рода* (T. chamaedrys, T. montanum, T. scordium).

ду̀билица ж техн. *машина која дубљењем обрађује металне делове који нису потпуно довршени:* ~ за турбине.

ду̏било с *нарочито длето за израду резбарија и гравира у графичкој уметности.*

ду̏бина ж *аугм. од дуб.*

дубѝна ж 1. а. *вертикално растојање од горње површине до дна нечега:* ~ бунара, ~ мора. б. *растојање простирања, захватања нечега од површине спољашње стране, одн. отвора према унутрашњости:* ~ ране, ~ прострела, ~ бора̄. в. (често у мн.) *место, простор на већем растојању, на већој удаљености испод површине нечега:* изгубити се у дубини мора. г. *место или простор удаљен од почетка нечега, у унутрашњости, средини нечега:* у дубини шуме, у дубини залива. д. фиг. 1) *дубљи смисао, значај, бит, суштина, срж:* ~ мисли, ~ науке. 2) *скровити, интимни део (срца, душе и сл.):* осећати нешто из дубине срца (душе). 2. *велика временска удаљеност, временска поодмаклост, давна прошлост:* ~ прошлости, ~ старости.

дубино̀мер јек. **дубино̀мјер** м *справа за мерење дубине (обично воде).*

ду̏бѝнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дубину:* ~ рођење, ~ снимање, ~ риболов.

ду̏бѝнски прил. 1. *у великој дубини:* бушити ~. 2. фиг. *темељно, свестрано:* ~ посматрати нешто.

дубио́за с мн. (ж јд.) 1. фин. и банк. *сумњива потраживања или дуговања (сумњиво потраживање или дуговање), несигурна наплата неког дуга.* 2. *уопште нешто несигурно, неизвесно, сумњиво.*

ду̏био̄зан, -зна, -о *сумњив, неизвестан, несигуран:* ~ потраживање, ~ суд.

ду̏био̄зно прил. *сумњиво, неизвесно, несигурно.*

дубио́зно̄ст, -ости ж *особина онога што је дубиозно, неизвесност, несигурност.*

ду́бити[1], -ӣм несвр. непрел. 1. *стајати усправно; бити у вертикалном положају.* 2. (обично с допуном: на глави) *стајати на глави подупирући се длановима.* • **не можеш (нећеш** и сл.) **па да дубиш на глави** *не можеш (нећеш и сл.) ни под којим условима, никако.*

ду́бити[2], -ӣм несвр. прел. [гл. им. ду́бље̄ње с] (уп. дупсти (се)) 1. а. *стружући, дељући, клешући и сл. правити отвор, удубљење у нечему; таквом обрадом израђивати, правити нешто; резбарити:* ~ дрво, ~ камен; ~ рупу, ~ корито; ~ слику. б. *продирући у унутрашњост нечега, ерозијом стварати, правити удубљење, рупу, јаму (обично о води, воденој ерозији).* 2. *чинити све дубљим, ићи све више у дубину.* 3. фиг. а. *дубоко размишљајући рашчлањивати, анализирати нешто; продубљивати:* ~ идеје, ~ материјал, ~ проблем, ~ тему. ■ **~ се** 1. *постајати дубљи, продубљивати се, издубљивати се, удубљивати се.* 2. *продирати, увлачити се, урезивати се (у нешто).*

ду̏бӣћ, -и́ћа и **ду̏бић,** -а м *дем. и хип. од дуб.*

ду́бл м (-ови) енгл. спорт. *пар; игра парова (обично у тенису или стоном тенису):* женски ~, мушки ~, мешовити ~.

ду̏бле̄, -ѐа м (с) фр. *метал, одн. украсни метални предмет превучен слојем племенитог метала.*

ду̏блер, -а и **ду̏бле̄р,** -е́ра м фр. *двојник који замењује глумца у сценама опасним по живот (у филму, позоришту).*

ду̏бле̄рка ж *женска особа дублер.*

ду̏бле̄т, -е́та м (дублѐта ж) фр. 1. *један од два или више једнаких примерака нечега, дупликат.* 2. лингв. *једна од двеју (гласовних, акценатских или морфолошких) варијанти неке речи, двојаки лик једне исте речи.*

ду̏бле̄тнӣ и **ду̏блетнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на дублете:* ~ облик.

дубли́рати, ду̏блӣра̄м несвр. *бити дублер (на филму или у позоришту).*

ду̑бље с (мн. ø) *зб. им. од дуб; храстик.*

ду̏бов, -а, -о *који се односи на дуб, који је од дуба, храстов:* ~ шума, ~ грађа.

ду̏бовина ж (мн. ø) *дубово дрво (као грађа и гориво), храстовина; дубово грање и лишће.*

дубо̀долина и **дубодо̀лина** ж *дубока долина између планинских коса.*

дубо̀долинскӣ и **дубодо̀линскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на дубодолину.*

ду̏бок, дубо̀ка, -о (комп. ду̏бљӣ) 1. а. *који има знатно растојање од горње површине до дна; чије је растојање од површине до дна веће од просечног или уобичајеног у својој врсти:* ~ бунар, ~ јама; дубоке ципеле, дубоки тањир. б. *који има одређену дубину (изражену јединицама мере):* бунар ~ осам метара. в. *који се јавља у дебелом слоју:* ~ снег, ~ блато. г. *који има већу, знатну димензију супротну ширини:* ~ грудни кош. д. *који продире, који се врши, изводи далеко вертикално наниже:* ~ орање, ~ наклон. 2. а. *који обухвата, заузима знатан простор или се налази на већем растојању од почетка, од спољашње стране или отвора према унутрашњости:* ~ рана, ~ бора. б. *који је знатно удаљен од спољашњих граница, одн. од тачке посматрања према унутрашњости; простран, широк; бескрајан:* ~ позорница, ~ двориште, ~ позадина, ~ шума, ~ небо. 3. а. *који се налази у великој дубини, далеко од горње површине:* ~ корен, ~ дно. б. *који долази, излази из дубине:* ~ дисање, ~ уздисај. 4. а. *који је временски врло удаљен, давни:* ~ прошлост, ~ старина. б. *временски поодмакао; касни, позни:* ~ старост; ~ јесен, ~ ноћ. 5. фиг. а. *који се одликује мисаоном дубином, умношћу, који је способан да продире у суштину, темељан, темељит, уман, мудар:* ~ познавалац (нечега), ~ мислилац. б. *који показује продирање у суштину, умност, који је заснован на размишљању:* ~ ученост, ~ познавање, ~ мисао, ~ смисао. 6. фиг. а. *снажан, јак, интензиван; изразит, значајан (обично о осећањима, душевним стањима):* ~ туга, ~ бол, ~ утисак, дубоке промене, ~ криза. б. *ненарушен, потпун; чврст; који се у потпуности одржава, спроводи:* ~ мир, ~ тама; ~ сан; ~ жалост. 7. *који је произведен мањим бројем трептаја, низак (о гласу, звуку).* • **имати ~ џеп** *имати много новца, бити богат.* **оставити ~ траг (у сећању)** *остати дуго у сећању.*

дубо̀ко прил. (комп. ду̏бље̄ и ду̏бље) 1. а. *у дубину (у дубини); вертикално наниже, ниско:* заронити ~, орати ~, ~ се поклонити. б. *на знатно растојање (на знатном растојању) од спољашње стране или отвора према унутрашњости:* зарити се ~ у месо, заћи ~ у шуму. в. *из дубине груди, пуним грудима:* дисати ~, уздахнути ~. 2. *далеко у прошлости, давно; касно, позно:* ~ у прошлости, ~ у ноћ. 3. *улазећи у суштину, у бит, умно, мудро; до танчина, подробно:* ~ размишљати, ући ~ у проблематику. 4. *врло јако, снажно, интензивно:* бити ~ уверен у нешто, ~ презирати. 5. *потпуно, чврсто:* спавати ~, ~ утонути у сан.

дубоко- *као први део сложеница значи да је оно што је исказано њеним другим делом садржано у великој мери:* дубокоуман, дубокомислен.

дубокољу̀дскӣ, -а̄, -о̄ *искрено, истински људски.*

дубоко̀мислен, -а, -о *в. дубокоуман.*

дубоко̀мислено прил. *в. дубокоумно.*

дубоко̀мисленōст, -ости ж *в. дубокоумност.*

дубокомо̀рскӣ, -а̄, -о̄ ков. *који се односи на велике морске дубине:* ~ фауна.

дубоко̀тӣсак, -ска м ков. *в. бакротисак.*

дубоко̀уман и **дубоко̀ӯман,** -мна, -о *веома уман, паметан, врло мудар, проницљив; који понире у суштину ствари, који има дубок смисао:* ~ човек; ~ мисао.

дубоко̀ӯмље с *в. дубокоумност.*

дубоко̀умно и **дубоко̀ӯмно** прил. *врло паметно, мудро.*

дубоко̀умно̄ст и **дубокоу́мно̄ст,** -ости ж *особина онога који је дубокоуман, оштроумност, мудрост.*

ду̏боре̄з м а. *техника украшавања дрвених површина плитким или дубљим урезивањем, дрворезбарство, ксилографија.* б. *предмет украшен таквим радом, дрворез.*

дуборе́зац, -ре́сца м *онај који се бави дуборезом, резбар, дрворезац, дрворезбар.*

дуборе̏зачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дуборесце.*

ду̏боре̄знӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дуборез, који је украшен дуборезом:* ~ врата, ~ шара.

ду̏брава ж *шума, шумарак, гај.*

ду̏бравица ж *дем. и хип. од дубрава.*

ду̏бравскӣ, -ā, -ō *који се односи на дубраву.*

ду̏бровачкӣ, -ā, -ō *који се односи на Дубровник.*

Ду̏брōвчанин (мн. -чāни) и **Дубро́вчанин** м (мн. -чани) *становник Дубровника; онај који је пореклом из Дубровника.*

Ду̏брōвчāнка и **Дубро́вчāнка** ж *становница Дубровника; она која је пореклом из Дубровника.*

ду́валица (ду́халица) ж *в. дуваљка (1).*

ду̏ва̄љка (ду̏ха̄љка) ж (дат. -љци; ген. мн. -кӣ) **1.** *направа, справа за дување (обично за раширивање ватре).* **2. а.** *в. дулац.* **б.** *дувачки инструмент.*

ду̏ва̄н (ду̏ха̄н), -а́на м тур. **а.** бот. *једногодишња зељаста биљка* Nicotiana *из ф. помоћница* (Solanaceae), *чије се осушено лишће употребљава за пушење.* **б.** *танко изрезано сасушено лишће те биљке које се употребљава за пушење, жвакање или шмркање.* • **не вредети, не ваљати ни (по) луле дувана** *не вредети баш ништа.* **оставити ~** престати пушити.

дува́нити, ду̏ва̄нӣм (духа́нити, ду̏ха̄нӣм) несвр. **1.** *пушити дуван.* **2.** (некога) *снабдевати (некога) дуваном.* ■ **~ се** *снабдевати се дуваном.*

дува̀нӣште (духа̀нӣште) с *земљиште на коме се гаји или на коме се гајио дуван.*

дува̀нкеса (духа̀нкеса) ж *кеса у којој се носи дуван за пушење.*

ду́ва̄нскӣ (ду̏ха̄нскӣ), -ā, -ō *који се односи на дуван:* ~ дим, ~ лишће, ~ кеса.

дува̀нчина ж *аугм. и пеј. од дуван.*

дува̀нџија (духа̀нџија) м (мн. ж) **1. а.** *продавац дувана, трафикант.* **б.** *одгајивач дувана; прерађивач дувана.* **2.** *страстан пушач дувана.*

дува̀нџӣјка (духа̀нџӣјка) ж **1. а.** *продавачица дувана, трафиканткиња.* **б.** *радница која се бави гајењем или прерадом дувана.* **2.** *жена страствени пушач дувана.* **3.** *дуванџијина жена.*

дува̀нџӣјскӣ (духа̀нџӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на дуванџије (духанџије).*

дува̀нџӣница (духа̀нџӣница) ж **1.** *продавница дувана, трафика.* **2.** *радионица за прераду дувана.*

дува̀њара (духа̀њара) ж *кутија за дуван или цигарете; врећица за дуван, дуванкеса.*

ду̏ва̄р м (мн. ду̏ва̄ри и ду̏варови) тур. *в. зид.* • **дотерати (притерати и сл.) цара до дувара** *в. под цар.*

ду́вати, ду̂ва̄м (ду́хати, ду̂шēм и ду̂ха̄м) несвр. непрел. **1.** (понекад безл.) *изазивати слабије или јаче струјање ваздуха; кретати се (слабије или јаче), струјати (о ваздуху, ветру), пухати.* **2.** *испуштати из уста ваздушну струју и управљати је на (у) нешто, пирити:* ~ у ватру. **3.** *испуштајући из уста ваздушну струју производити звукове у неком дувачком инструменту, свирати у неки инструмент:* ~ у трубу. **4.** *дисати; убрзано и бучно дисати, дахтати; бректати.* **5.** шатр. *пушити марихуану.* **6.** фиг. (обично: на некога) *љутити се, бурити се, дурити се.* • **~ (некоме) за вратом (у врат)** *гонити (некога) у стопу; угрожавати (некога).* **~ у исту (једну) тикву, ~ у један (исти) дудук (рог)** пеј. разг. *слагати се потпуно с неким (у мишљењу, поступцима); бити у дослуху, шуровати с неким.* **~ у празне песнице (прсте)** *бити без средстава за живот, оскудевати.* **знати откуд (који, какав) ветар дува** *знати праве разлоге, назирати нечије скривене побуде, задње намере.*

ду̏ваћӣ (ду̏хаћӣ), -ā, -ē *који служи за дување, у који се дува:* ~ инструмент.

ду̏ва̄ч (ду̏ха̄ч), -а́ча м **а.** *онај који израђује стаклене производе дувањем.* **б.** *свирач на дувачком инструменту.*

ду̏ва̄чкӣ (ду̏ха̄чкӣ), -ā, -ō *који се односи на дуваче:* ~ оркестар, ~ инструмент.

ду̑г м (мн. ду̏гови) **1. а.** *позајмица у новцу или неком материјалном добру коју је дужник обавезан да врати.* **б.** *вересија, кредит:* узимати хлеб на ~. **в.** *ненаплаћено потраживање:* порески дугови. **2.** фиг. *морална обавеза, дужност:* ~ према отаџбини. • **~ части** *морална обавеза.* **јавни (државни) ~** *обавезе државе које проистичу из народног зајма.* **летећи ~** *привремено задужење које треба исплатити у најкраћем року.* **бити до грла (до ушију) у дуговима (у дугу), грцати, пливати (давити се) у дуговима; (за)пасти (увалити се) у дуг (дугове)** *бити презадужен, презадужити се.* **уписати (приписати и сл.) некоме нешто у ~** *окривити некога за нешто.* **утер(ив)ати дугове** *присилно наплатити, наплаћивати дугове.*

ду̏г, -а, -о (комп. ду̏жӣ (ду̏љӣ)) **1. а.** *који има знатан размак од једног до другог краја (обично у хоризонталном правцу):* ~ пушка, ~ коса. **б.** *који има одређену дужину, размак од једног до другог краја:* пут ~ сто километара. **в.** *који прелази потребну меру (у једном правцу), који је по дужини већи него што треба, предугачак.* – Хаљина јој је дуга. **г.** разг. *који има велику висину, висок растом, стасом.* **д.** спорт. *који је далеко одбачен (руком или ногом):* ~ лопта. **2. а.** *који траје много времена, више него што треба, више него што је обично, дуготрајан:* ~ болест, ~ расправа. **б.** *привидно дуготрајан због тешких, мучних околности:* ~ ноћ. • **~ пловидба** *прекоокеанска пловидба.* **имати ~ језик** *много, превише говорити, брбљати; бити језичав.* **бити дуга века** *дуго живети, бити дуговечан; дуго трајати.* **имати дуге прсте** *бити склон крађи, бити крадљивац.* **колико је ~ и широк (пасти, треснути и сл.)** *целим телом, по свој дужини (пасти, треснути).*

ду̏га ж *лучно савијена даска као саставни део бурета, бачве и сл.* • **фали (мањка и сл.) му ~ у глави** *ћакнут је.* **пијан као ~** *потпуно пијан.*

ду́га ж *лук спектралних боја који се јавља на небу рефлексијом и преламањем Сунчевих зрака кроз кишне капи.*

дуга̀јлија и **дуга́јлија** м (мн. ж) *врло висок сувоњав човек.*

дуга̀чак и **ду̏гачак**, -чка, -о (комп. ду̏жӣ (ду̏љӣ)) *в. дуг.*

дуга̀чко и **ду̏гачко** прил. (комп. ду̏жē (ду̏љē)) и ду̏же (ду̏ље)) *в. дуго.*

ду́гин, -а, -о *који припада дуги, који се односи на дугу:* дугине боје.

ду̏гица ж *дем. од ду̏га.*

ду̏гмаст, -а, -о *који је налик на дугме, сличан дугмету:* ~ испупчење.

ду̏гме, -ета с (мн. дугмèта; зб. им. ду̏гма̄д ж) **1.** *мањи предмет (обично округао и пљоснат) од метала, кости, пластичне масе и сл. који служи за закопчавање одеће (провлачењем кроз одговарајућу рупицу) или као украс, пуце.* **2. а.** техн. *део механизма (разних електричних апарата и инсталација, на хармоници и др.) у облику дугмета (1) чијим се притискивањем, окретањем или померањем механизам пушта у погон, одн. покреће.* **б.** *уопште округласто испупчење на неким предметима у облику дугмета (1):* ~ на гуслама. • **кум није ~** *кумство треба ценити, поштовати.*

дугме́нце, -ета и -а с (мн. -ца) *дем. и хип. од дугме.*

дугмѐта̄р, -а́ра м *занатлија који израђује, опшива и продаје дугмета.*

дугмѐтара ж *хармоника на дугмета (уместо дирки).*

дугмѐта̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на дугметаре:* ~ калуп.

дугмѐџија и **ду̏гмеџија** м (мн. ж) *в. дугметар.*

дугмѐџӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на дугмеџије:* ~ занат.

дугмѐшце, -ета и -а с (мн. -ца) *дем. и хип. од дугме.*

ду̏гмић, -и́ћа и **ду̏гмић**, -а м **1.** *дем. и хип. од дугме.* **2.** мн. *врста дечје друштвене игре.*

ду̏го прил. (комп. ду̏жē (ду̏љē) и ду̏же (ду̏ље)) **1. а.** (често са допуном: времена) *много, доста времена, обухватајући дужи временски размак:* ~ спавати, трајати ~. **б.** (са прил. „већ") *од пре много времена, одавно.* – Већ дуго је без родитеља. **2.** (само у комп.) **а.** *више времена, више:* дуже од три дана. **б.** *и даље, још* – То би га дуже болело да није одспавао. **3. а.** *с великом дужином (од једног до другог краја), у дужину:* простирети постељу ~ и широко, сезати ~ до колена. **б.** (уз изразе за меру) *са одређеном*

дужином, у одређеној дужини: одмерити два метра ~. • **како ~** *колико времена?* – Како дуго чекате? **~ и широко** *опширно:* писати о нечем ~ и широко. **он неће ~** *ускоро ће умрети.*

дуго- *први део сложеница који значи:* **1.** *који има већу дужину, који је дугачак:* дугоног, дугокос. **2.** *који дуго траје:* дуговечан, дуготрајан.

ду̏гобра̄д м *човек дуге браде, брадоња.*

дуго̀брад, -а, -о *који има дугу браду:* ~ човек.

ду̏гобр̄к м *човек дугих бркова, бркајлија.*

дуго̀брк, -а, -о *који је дугих бркова:* ~ момак.

ду̏гова̄лнӣ, -а̄, -о̄ *в. дуготаласни:* ~ одашиљач.

дуго̀ва̄ње с **1.** *гл. им. од дуговати.* **2.** *в. ду̂г (1):* измирити ~.

дуго̀вати, ду̏гује̄м несвр. прел. **1.** *бити дужан, имати одређени дуг, дугове:* ~ некоме сто динара. **2. а.** *имати моралне обавезе према некоме, бити обавезан чинити, узвратити некоме за нешто:* ~ много професору за успех. **б.** *бити обавезан дати, учинити некоме нешто.* – Дугујете ми одговор.

дуго̀век јек. **дуго̀вјек,** -а, -о прил. *в. дуговечан.*

дуго̀веко јек. **дуго̀вјеко** прил. *в. дуговечно.*

дугове̏ко̄ван јек. **дуговје̏ко̄ван,** -вна, -о *који траје или је трајао много векова, дуготрајан:* ~ борба, ~ ропство.

дуго̀ветнӣ, -а̄, -о̄ (уз речи: „дуг“, „сав“ и сл. за појачање њиховог значења) *веома дуг:* дуги ~ дан.

дуго̀вечан јек. **дуго̀вјечан,** -чна, -о **а.** *који дуго живи, који је дуга века:* ~ човек. **б.** бот. *који живи више од једне године, вишегодишњи, дугогодишњи:* ~ биљка, ~ дрво. **в.** *који дуго траје, дуготрајан:* ~ справа.

дуго̀вечно јек. **дуго̀вјечно** прил. *трајно, дуго, дуготрајно:* ~ владати.

дуго̀вечно̄ст јек. **дуго̀вјечно̄ст,** -ости ж *особина онога што је дуговечно, дуго трајање, дуготрајност.*

дуго̀вӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дуг, дуговање:* ~ однос.

дуго̀влакнаст, -а, -о *који има дугачка влакна:* ~ лан.

дуго̀влас, -а, -о **1.** *који је дугих власи, дугокос.* **2.** *в. дуговлакнаст:* ~ вуна.

дуго̀врат, -а, -о **а.** *који има дуг врат:* ~ младић. **б.** *који је издужен у оном делу који се зове врат:* ~ цвет.

дуго̀вратка ж зоол. *у мн.: фамилија инсеката* Rhaphidiidae *дугачког врата и равних мрежастих крила (у јд.: инсект из те фамилије).*

дуго̀времен, -а, -о *који траје дуго времена, дуготрајан; дугогодишњи:* ~ болест; ~ служба; ~ истраживање.

дуго̀времено̄ст, -ости ж *особина онога што је дуговремено, дуготрајност.*

дуго̀глав, -а, -о **а.** антроп. *који је дуге, издужене главе, долихокефалан:* ~ раса, ~ говече. **б.** *који има дугуљасту главицу:* ~ кељ.

дуго̀главац, -а̄вца м *в. долихокефал.*

дуго̀главо̄ст, -ости ж *особина онога који је дугоглав.*

дугого̀дишњӣ, -а̄, -е̄ **а.** *који траје дуго година; који има много година:* ~ борба, ~ искуство. **б.** *који је много година на неком послу, у некој функцији:* ~ професор.

дуго̀грив, -а, -о *који има дугу гриву:* ~ коњ.

дуго̀длак, -а, -о *који има дуге длаке:* ~ пас.

дуго̀дневица (дуго̀дне̄вница) ж астр. *најдужи дан у години, летњи солстицијум;* уп. краткодневица.

дуго̀живац, -ӣвца м зоол. *у мн.: скупина ситних инсеката чланконожаца* Tardigrada, *који годинама могу преживети осушени, у стању анабиозе (у јд.: такав инсект).*

дугожи́ве̄ћӣ, -а̄, -е̄ *дуговечан, који дуго задржава радиоактивност:* ~ радиоактивни елеменат, ~ изотоп.

дуго̀жилӣ, -а̄, -о̄ *који има дугачке жиле:* ~ усев.

дуго̀кљун, -а, -о *који има дуг кљун:* ~ рода.

дуго̀кљунац, -ӯнца м *птица која има дуг кљун.*

дуго̀кос, -а, -о **1.** *који има дугу косу:* ~ младић. **2.** (у им. служби, само одр.) м и ж *особа дуге косе.*

дуго̀крак, -а, -о *који је дугих кракова, дугих ногу, дугоног.*

дуго̀крил, -а, -о *који има дуга крила:* ~ птица.

дуго̀крилац, -ӣлца и **дугокри́лац,** -лца м *птица или лептир дугих крила.*

дуго̀крӣлка ж зоол. *у мн.: птице пловуше дугих крила из рода* Longipennes (*фамилија* Natatores) *(у јд.: птица из тога рода).*

дуго̀летан јек. **дуго̀љетан,** -тна, -о *дугогодишњи; дуговечан, дуготрајан:* ~ пракса, ~ живот.

дуго̀летно јек. **дуго̀љетно** прил. *много година, дуго.*

дуго̀лик, -а, -о *који има дуго, дугуљасто, издужено лице:* ~ девојка.

дуго̀лист, -а, -о *који има дугачке листове:* ~ палма.

дугољет- *в. дуголет-.*

дуго̀метнӣ, -а̄, -о̄ *којим се гађају циљеви на великој удаљености:* ~ топ, ~ ракета.

дугоме̏тра̄жнӣ, -а̄, -о̄ у изр. **~ филм** *филм (обично уметнички) који траје дуже времена, око два сата.*

дуго̀ног, -а, -о *који има дуге ноге, кракат:* ~ девојка, ~ птица.

дуго̀нога ж *она која има дугачке ноге (обично птица).*

дуго̀нос, -а, -о **а.** *који има дугачак, велик нос, носат:* ~ жена. **б.** *који има напред издужену главу, њушку (о животињама):* ~ риба.

ду́гоња (ду̏гоња) м (мн. ж) *в. дугајлија.*

дуго̀прст, -а, -о **1.** *који има дугачке прсте.* **2.** фиг. *који је склон крађи, крадљив.*

дугопр̀ста̄ш, -а́ша м зоол. *у мн.: животиње дугих прстију* Macrodactylii *(у јд.: таква животиња).*

дугопру̀га̄ш, -а́ша м спорт. *атлетичар који трчи на дугим стазама (преко 3.000 метара).*

дуго̀реп, -а, -о *који има дугачак реп:* дугорепи мајмун.

дуго̀рог, -а, -о *који има дуге рогове:* ~ антилопа.

дуго̀рочан, -чна, -о *који важи, који је предвиђен и сл. за дужи рок:* дугорочни кредит, ~ отплата, дугорочни развој, ~ планирање.

дуго̀рочно прил. *са дугим роком, на дужи рок:* ~ предвидети.

дуго̀рук, -а, -о *који има дугачке руке, рукат:* ~ човек.

дуго̀рун, -а, -о *који има дуго руно:* ~ овца.

дугоси̏лазнӣ, -а̄, -о̄ лингв. *који се одликује дужином (трајања) и силазном интонацијом:* ~ акценат, ~ интонација.

догота̏ла̄снӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дуге (електромагнетне) таласе.*

ду̏готра̄јан (дуго̀тра̄јан), -јна, -о *који дуго траје:* ~ употреба.

ду̏готра̄јно (дуго̀тра̄јно) прил. *врло дуго, стално.*

дуготра́јно̄ст, -ости ж *особина онога што је дуготрајно; дуго трајање.*

дуго̀трб, -а, -о зоол. *који има дуг трбух:* дуготрби ракови.

дуго̀ув и **дуго̀ух,** -а, -о **1.** *који има дугачке, велике уши:* ~ пас. **2.** (у именичкој служби, одр.) м *магарац, магаре.*

дугоу̀злазнӣ, -а̄, -о̄ лингв. *који се одликује дужином трајања и узлазном, растућом интонацијом:* ~ акценат.

дуго̀ушко м деч. *онај који има дуге уши (о зецу).*

дугоча̀со̄ван, -вна, -о *који траје више часова, вишечасован:* ~ пешачење.

дугу̀љаст и **ду̏гуљаст,** -а, -о *који има знатно већу дужину него ширину, доста дуг, издужен, одуг:* ~ лице.

дугу̀љасто и **ду̏гуљасто** прил. *издужено:* ~ округао.

ду̑д, ду̀да м (мн. ду̀дови) тур. бот. *лисӣойадно дрво* Morus *из ф.* Moraceae, *чији су јесӣиви йлодови бели или ӣамнољубичасӣи, мурве; йлод ӣоīа дрвеӣа.* • 1) бот. *врсӣе дуда:* **бели** ~ Morus alba; **црни** ~ Morus nigra; **јапански** ~ *украсна врсӣа дуда* Broussonetia papyrifera. 2) **на (о) дуд!** *каже се кад се нешӣо йоӣйуно занемарује: ни бриīе, ншӣа.* – А брига о људима на дуд!

ду̀да ж **1.** *дечја свирала найрављена од шуйље ӣрске и сл.* **2.** деч. *в. цуцла.*

ду̀да̄р, -а́ра м *одīајивач дудова.*

ду̀дара ж *в. дудовача.*

дуда́рство с *īајење дудова (као йољойривредна, воћарска īрана).*

ду̑даст, -а, -о *који има йлод дудињу:* дудасте биљке.

ду̀дња ж *йлод дуда.*

ду̀диња̄к м *воћњак засађен дудовима; дудов īај.*

ду̀диња̄р м *в. дудињак.*

ду̀дињаст, -а, -о *који има облик дудиње, сличан дудињи (йо облику, боји или укусу):* ~ облик, ~ укус, ~ боја.

ду̀дињӣ, -ā, -ē *који се односи на дудиње, који је као у дудиња:* ~ боја, ~ укус.

ду̀дӣњка ж *в. дудиња.*

ду̀дӣћ, -и́ћа и **ду̀дић,** -а м *дем. од дуд; млад дуд.*

ду̑дица ж *дем. од дуда.*

ду̑дла ж *в. цуцла.*

ду̏длити, -ӣм несвр. прел. *сисаӣи из маӣерине дојке или из бочице са цуцлом, одн. найразно сисаӣи (йразну цуцлу, йрсӣ и сл.).*

ду̀дов, -а, -о *који се односи на дуд, који йрийада дуду, који је од дуда:* ~ лист, ~ дрво.

ду̀довац, -ӧвца м зоол. *врсӣа ноћноī лейӣира* Hyphantria cunea, *чије īусенице унишӣавају дудов лисӣ и лишће друīоī дрвећа.*

ду̀довача ж *ракија од дудиња.*

ду̀довина ж (мн. *в*) *дудово дрво (као īрађа и īориво).*

ду̏дӯк м *свирка дудука или некоī друīоī дувачкоī инсӣруменӣа, дудукање.*

ду̀дук м тур. **1.** *врсӣа свирале, народни дувачки инсӣруменӣ израђен од ӣрске, фрула, зурла.* **2.** фиг. подр. *īлуй, оīраничен човек, īлуйак.* • **глуп као** ~ *јако īлуй.* **дувати у један (исти)** ~ *исӣо, једнако мислиӣи као и неко друīи.*

дуду́кати, ду̀дӯче̄м несвр. непрел. **1.** *свираӣи у дудук.* **2.** оном. **а.** *узвицима „ду-ду" йодражаваӣи звук ӣрубе, аумомобилске сирене и сл.* **б.** *йоӣмуло одјекиваӣи, бубњаӣи.*

дуду́кнути, ду̀дӯкне̄м свр. *свирнуӣи у дудук.*

ду̀дучина ж (м) (мн. ж) *ауīм. и йеј. од дудук (2).*

ду̀ел, -ѐла и **ду̀е̄л,** -е́ла м фр. **1.** *в. двобој.* **2.** *надмеӣање, ӣакмичење, уӣакмица двају сурарника или двеју екийа.*

ду̀ет, -ѐта и **ду̀е̄т,** -е́та м итал. **1.** муз. *музички комад за два īласа или за два инсӣруменӣа; йевање или свирање удвоје ӣаквоī комада:* виолински ~, свирати (певати) у дуету **2.** фиг. поз. *две водеће улоīе (мушка и женска) у неком йозоришном комаду.*

ду̑ж ж **1.** мат. *йрава линија оīраничена двема ӣачкама.* **2.** нар. *мера за дужину њиве* (око 500 m); *њива ӣе дужине.*

дуж предл. (с ген.) *у йравцу, смеру йружања, йроӣезања нечеīа, одн. найоредо с ӣим йравцем, у дужину:* протезати се ~ пута.

ду́жан, -жна, -о **1.** **а.** *који има дӯī и који је обавезан да īа враӣи, исйлаӣи:* ~ некоме сто динара. **б.** *који има обавезу йрема некоме и ӣреба да је исйуни:* ~ да издржава малолетно дете, ~ плаћати порез. **2.** (обично одр.) **а.** *који ӣреба да се йлаӣи, неисйлаћен, неизмирен:* платити некоме дужни износ. **б.** *који ӣреба да се учини, да се укаже из неке моралне, обичајне и сл. обавезе:* указати некоме ~ поштовање. • ~ **богу и људима,** ~ **до грла (до гуше),** ~ **и косом на глави,** ~ **и ружан** *има мноīо дуīа, йрезадужен је.* **не остати** ~ **(некоме)** *узвраӣиӣи (некоме) исӣом мером.* **ни крив ни** ~ *који уойшӣе није крив, који је невин.*

ду̏жати, -ā м несвр. *йосӣајаӣи дужи йо ӣрајању (о дану, одн. ноћи).*

ду̑жд м (инстр. -ом и -ем; мн. ду̏ждеви (ду̑ждови)) итал. ист. *ӣиӣула йоīлавара Млеӣачке Рейублике.*

ду̀ждевати и **ду̑ждевати,** -дује̄м несвр. *биӣи дужд, владаӣи као дужд.*

ду̏ждевић м *руждев син.*

ду̏ждевица ж **а.** *дуждева жена.* **б.** *дуждева кћи.*

ду̏ждевскӣ, -ā, -ō *који се односи на дужда:* ~ положај.

дужѝна ж **1.** **а.** *размак, расӣојање нечеīа од једноī до друīоī суйроӣноī краја; највећа димензија нечеīа (обично хоризонӣална):* ~ стола, ~ пута. **б.** *одељени, оīраничени део ӣаквоī расӣојања:* ~ руке од рамена до лакта. **в.** *хоризонӣално йроӣезање нечеīа као мера йри одређивању одсӣојања:* јахати испред некога за целе две коњске дужине. **2.** *временски размак у којем се нешӣо врши, збива, ӣрајање:* ~ дана, ~ времена. **3.** лингв. *изразиӣо ӣрајање арӣикулације вокала, кванӣиӣеӣ вокала који йо ӣрајању одīовара йриближно изīовору два краӣка вокала; īрафички знак (-) којим се обележава ӣакав изīовор:* губљење дужине самогласника. **4.** *уойшӣе величина, обсеī нечеīа:* ~ песме, ~ приче, ~ стиха. • **географска** ~ геогр. *уīаоно или лучно одсӣојање меридијана неке ӣачке на Земљи рачунајући на зайад или исӣок од īриничкоī меридијана.* **таласна (вална)** ~ физ. а) *најкраће расӣојање између двеју ӣачака које се налазе у исӣој фази на два суседна ӣаласа.* б) *одређени одсек фреквенција на којој ради радио-сӣанице.* **бити на истој таласној дужини** *мислиӣи или осећаӣи исӣо као и неко друīи.*

дужино̀мер јек. **дужино̀мјер** м *сӣрава за мерење дужина, кривудавих линија (йуӣева, река и сл.) на майама, курвимеӣар.*

ду̀жӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на дужину:* ~ мера.

ду́жити, ду̑жӣм несвр. прел. **1.** *чиниӣи да нешӣо буде дуже, йродужаваӣи; расӣезаӣи* **а.** *у йросӣору:* ~ платно. **б.** *у времену одуīовлачиӣи, развлачиӣи, оӣезаӣи:* ~ посао. **2.** *надуīачко, ойширно и с мноīо деӣаља излаīаӣи, йричаӣи; насӣављаӣи, йродужаваӣи (излаīање, разīовор).* – Да не дужим. ■ ~ **се** **1.** **а.** *йосӣајаӣи дужи, издуживаӣи се (нйр. о сенци).* **б.** *йроӣезаӣи се, йросӣираӣи се у даљину (нйр. о йуӣу, сӣази).* **2.** **а.** *йродужаваӣи ӣрајање, насӣављаӣи се (у времену); ӣрајаӣи сувише дуīо, одуīовлачиӣи се (нйр. о разīовору, дискусији).* **б.** лингв. *добијаӣи дужину, йродужаваӣи се у изīовору (о вокалу).*

ду̏жица[1] ж анат. *йредњи део судовњаче ока, обојени, йиīменӣисани круī око зенице, шареница,* iris.

ду̑жица[2] ж *дем. од ду̑īа.*

ду̏жичнӣ, -ā, -ō *који се односи на дужицу*[1].

ду̑жнӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на дуж:* ~ симетрала. **2.** *в. дужински:* ~ јединица, ~ метар.

ду̀жнӣк, -и́ка м **а.** *онај који дуīује некоме нешӣо, онај који је обавезан да исйлаӣи дуī.* **б.** *онај који ӣреба да исйуни неку обавезу, дужносӣ:* ~ према свом народу, бити нечији ~.

ду̀жница ж **1.** *она која је дужна, жена дужник.* **2.** правн. *йравни субјекаӣ у дужничком односу йрема веровнику:* земља (држава) ~.

ду̀жнӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на дужнике:* ~ књига, ~ обавеза.

ду́жноснӣ, -ā, -ō *који се даје йо дужносӣи, обавезни.* • ~ **при̏мерак** *йримерак шӣамйане књиīе који се мора даваӣи библиоӣекама, обавезни йримерак (књиīе).*

ду́жно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *оно шӣо неко мора, ӣреба да учини, морална обавеза:* извршити ~. **2.** **а.** *редован йосао, служба; йоложај, звање у служби; йозив, занимање:* ступити на ~, вршити своју ~, пуковничка ~. **б.** *одређени задаӣак, обавезе које йроисӣичу из службеноī йоложаја:* ставити некоме нешто у ~, примити на себе неку ~. • **вршилац дужности** *онај који врши све йослове из надлежносӣи некоī руководиоца, али није на ӣо месӣо службено йосӣављен:* вршилац дужности директора.

ду̏ка м итал. ист. **а.** *в. дужд.* **б.** *в. војвода.*

ду̀кат м итал. *млетачки златник; уопште златни новац различите вредности.* • **седети (лежати) на дукатима** *бити јако богат.*

ду̀катић м *дем. и хип. од дукат.*

ду̀катнӣ, -ā, -ō *који се односи на дукате, који је од дуката и сл.:* ~ ниска.

ду̀катовац, -ōвца м ист. *припадник анонимне конзервативне групе противника политике либералног покрета у Србији шездесетих година XIX века (према знаку дуката којим су били потписани њихови чланци у Српским новинама).*

ду̀катовачкӣ и **ду̀катовскӣ**, -ā, -ō *који се односи на дукатовце:* ~ чланци.

ду̏кс м (мн. -еви) жарг. *в. дуксерица.* • ~ **мајица** *в. дуксерица.*

ду̀ксер м нар. *доње рубље од трикоа.*

ду̀ксерица ж *дебља топла поткошуља или мајица од трикоа.*

ду̀ктус м лат. *потез пера; начин писања или цртања.*

ду̏лац, ду̏лца м *цев на гајдама у коју се дува, писак.*

ду̀лум м тур. *стара мера за површину земљишта (око 10 ари).*

дулчинѐја и **дулчине́ја** ж шп. *драгана, драга, љубавница (према имену јунакиње Сервантесовог романа „Дон Кихот").*

ду̀љати, -āм несвр. *в. дужати.*

дуљѝна ж *в. дужина.*

дуљино̀мер јек. **дуљино̀мјер** м *в. дужиномер.*

ду̀љити (се), ду̏љӣм (се) несвр. [гл. им. ду̀љēње с] *в. дужити (се).*

ду̏м[1] м *в. дон*[1] *(а).*

ду̏м[2] оном. *узвик за подражавање пуцња, праска или јаког, краткотрајног удара.*

ду̀ма ж рус. **а.** ист. *сабор, скупштина (као орган власти) у средњовековној и царској Русији.* **б.** *скупштина, парламент у Русији.*

ду̀мāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на думну, думне.*

ду̀мача ж геогр. *дубока долина са стрмим странама, убодолина.*

ду̏мба оном. (обично поновљено) *узвик за подражавање пуцња, експлозије.*

думба̀рати, -āм несвр. оном. **а.** *снажно пуцати, грувати (нпр. о топу).* **б.** *бубњати, добовати (о добошу).* **в.** *јако куцати, лупати, бити (о срцу).* **г.** *потмуло одјекивати:* ~ у ушима.

думду̏м м (обично у полусложеници ~ метак, ~ тане) *пушчани метак од меког олова чији се врх при удару расцвета наносећи тешке ране (назван по фабрици муниције у граду Дум-Дум код Калкуте).*

ду̏мна ж лат. *калуђерица, редовница, опатица (код католика).*

ду̏мница ж *дем. и хип. од думна.*

Ду̏нав и **Ду̏нāв** м *велика европска река, притока Црног мора, која једним делом протиче кроз Србију.*

duна́вац, -вца м *северни ветар који дува долином Дунава.*

ду̏нāвка ж *воденица на Дунаву.*

ду̏нāвскӣ и **ду̏навскӣ**, -ā, -ō *који се односи на Дунав:* ~ обала.

ду̏нда и **ду̏нда** ж нар. *пуначка, гојазна женска особа.*

ду̏ндаст, -а, -о *пуначак, гојазан, дебељушкаст; буцмаст:* ~ жена; ~ лице.

ду̏ндица и **ду̏ндица** ж *дем. и хип. од дунда.*

ду̏нст м нем. *пара у којој се кува јело:* пиле у динсту. • **немати дунста** шатр. *немати појма о нечему.*

ду̏нстер м шатр. *незналица, будала.*

ду̀нути *в. духнути.*

ду̏нути, -нēм свр. непрел. **а.** *изненада отићи некуд.* **б.** *изненада се појавити, изненада доћи негде, банути, хрупити.*

ду̏ња[1] ж бот. *воћка* Cydonia oblonga *из ф.* Rosaceae *(руже), са жућкастим миришљавим крупним плодом; плод те воћке.*

ду̏ња[2] ж мађ. *покривач испуњен перјем, перина.*

ду̏њац, -њца м агр. *врста дуње*[1] *крупног дугуљастог плода.*

ду̏њев, -а, -о *који се односи на дуњу*[1], *који је од дуње:* ~ штапић.

ду̏њевача ж *ракија од дуња.*

ду̏њин, -а, -о *који припада дуњи*[1], *који је од дуње:* ~ лист.

ду̏њица[1] ж *дем. и хип. од дуња*[1].

ду̏њица[2] ж *дем. и хип. од дуња*[2].

ду̏о, ду̏а м лат. муз. *композиција за два инструмента, дует.*

дуодѐнум м лат. анат. *дванаестопалачно црево.*

дуодѐцима ж лат. муз. *интервал од дванаест дијатонских ступњева.*

ду̏пе, -ета с нар. *стражњица, задњица.* • ~ **глава** *каже се за глупу, ограничену особу.* **да ти ~ види пут** *путујеш без разлога, само путовања ради.* **дигни ~** фам. *помакни се; крени на посао (каже се лењој особи).* **дигнути ~** *извући се од обавеза.* **на ~ би проговорио** *каже се ономе ко не може да ћути.* **нек иде у ~** *баш ме брига за то.* **пасти на ~** *зачудити се, запрепастити се.*

дупѐглавац, -āвца м пеј. фам. *глупак, будала.*

дупели́зац, -и́сца м пеј. вулг. *улизица, удворица, полтрон.*

дупе́нце, -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од дупе.*

дупѐтара ж нар. пеј. *жена с великим дупетом.*

ду̏пин, -и́на м зоол. *в. делфин.*

дупи́нов, -а, -о *који припада дупину, који се односи на дупина:* ~ уље.

ду̀пӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на дупине, делфински:* ~ игра.

ду̀пкē прил. **1.** *у стојећем ставу, стојећи, усправно:* стајати ~. **2.** (уз придев пун, ређе уз прилог пуно) *сасвим, до последњег места:* ~ пуна сала.

ду̀пком прил. *в. дупке.*

ду̀плерица ж *фотографија, обично у боји, објављена на две стране на средини модних и сл. часописа.*

ду̏плӣ и **ду̀плӣ**, -ā, -ō *в. двострук:* ~ дно, ~ прозори.

дупли̇̀кāт, -а́та м лат. **а.** *други примерак нечега (акта, књиге и сл.) истоветан са оригиналом, препис; отисак:* ~ сведочанства, ~ слике. **б.** *верна слика, копија нечега.* • **у дупликату** *у два истоветна примерка.*

дупли́рати, ду̀плӣрāм свр. и несвр. прел. *(у)чинити дуплим, двоструким, удвојити, удвајати, удвостручити, удвостручавати:* ~ износ, ~ стражу.

ду̏пло прил. *в. двоструко:* ~ платити.

дупло̀ножац, -ношца м зоол. *у мн.: стоноге из реда* Diplopoda, *код којих сваки чланак има по два пара ногу (у јд.: стонога из тога реда).*

ду́пља ж (ген. мн. -љӣ (-љā)) **а.** *шупљина, рупа у стаблу дрвета.* **б.** анат. *затворени простор у унутрашњости организма, телесна шупљина ограничена костима и мишићима, одн. везивним ткивом:* трбушна ~, грудна ~, носна ~. **в.** *природна шупљина, удубљење у тлу, пећина.* **г.** *шупљина, рупа уопште:* ~ топовске цеви.

ду̀пљāр, -а́ра м зоол. **1.** *у мн.: морске животиње из кола* Coelenterata, *просте грађе са радијално симетричним телом, које сачињава само једну дупљу са једним отвором, помоћу којег обављају основне животне функције (у јд.: таква животиња).* **2.** *голуб дупљаш.*

ду̏пљаст, -а, -о *који има дупљу, шупаљ.*

ду̀пљāш, -а́ша м зоол. *дивљи голуб који се леже по дупљама дрвећа.*

ду̏пљина и **дупљѝна** ж *велика дупља; дупља уопште.*

ду̏пљица и **ду́пљица** ж *дем. и хип. од дупља.*

ду́псти (ду̑псти) (се), ду́бе̄м (се) несвр. *в. дубити² (се).*

ду̏пчић¹ м *дем. од дубак.*

ду̏пчић² м *дем. од дуб.*

ду̑р м лат. муз. **1.** *тонски ред заснован на дијатонској лествици са полустепенима између 3. и 4. и 7. и 8. степена.* **2.** (као први део полусложеница) *в. дурски:* ~ акорд.

дуралу̀минијум (дуралу̀мӣнӣј, -ија) м лат. хем. *легура алуминијума с бакром, магнезијумом и манганом, која се употребљава за израду авиона.*

дуралу̀мӣнӣјумскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дуралуминијум.*

ду̏ран, -рна, -о *надурен, љут, напрасит, осоран; дурљив.*

ду̏рати и **ду̀рати,** -а̄м несвр. лат. *постојано подносити, издржавати (тешкоће, напоре), трпети.*

ду̏ратӣван, -вна, -о лат. лингв. *чија радња непрекидно траје, трајан:* дуративни глаголи.

ду̏ра̄шан, -шна, -о **а.** *који може много поднети (тешкоће, напоре), издржљив, отпоран, жилав; крепак, држећ:* ~ човек. ~ жена. **б.** *који може дуго да се одржи, трајан; који је трајне вредности:* ~ дрво; ~ дело.

ду̏ра̄шно прил. *на дурашан начин, издржљиво; истрајно, упорно:* ~ корачати; ~ радити.

ду̏ра̄шно̄ст, -ости ж *особина онога који је дурашан, онога што је дурашно, издржљивост; истрајност, упорност.*

ду̀рбин, -и́на м тур. *справа за посматрање удаљених предмета који се простим оком слабо виде, доглед; телескоп.* • **спустити ~** *попустити у захтевима, постати скромнији.*

ду̀рбӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дурбин.*

ду́рити се, ду̑рӣм се несвр. [гл. им. ду́рење с] *осећати се увређен и показивати то, љутити се; изгледати увређено, бурити се.*

ду̀рљив, -а, -о *који се брзо и често дури, напрасит, пргав; осоран.*

ду̀рљивац, -ӣвца м *дурљив, пргав човек.*

ду̀рљивица ж *дурљива, пргава женска особа.*

дурљи́вко м *в. дурљивац.*

ду̀рљиво прил. *на дурљив начин, набусито, љутито, осорно.*

ду̀рљиво̄ст, -ости ж *особина онога који је дурљив, љутитост; ћудљивост.*

ду̏рно прил. *љутито, срдито; ћудљиво, дурљиво.*

дурно̀вит, -а, -о **а.** *пргав, напрасит; дурљив, ћудљив:* ~ човек. **б.** *који показује, очитује љутитост, осоран, груб:* ~ реч.

дурно̀вито прил. *на дурновит начин, напрасито, љутито, осорно.*

дурно̀вито̄ст, -ости ж *особина онога који је дурновит, напраситост, ћудљивост.*

ду́рно̄ст, -ости ж *особина онога који је дуран, напраситост.*

ду́рнути се, ду̑рне̄м се свр. *наљутити се, надурити се.*

ду̑рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дур:* ~ тон.

ду̑стабан и **дуста̀бан** м тур. мед. *неправилно формирано стопало, раван табан, равно стопало,* pes planus.

дустаба̀нлија м (мн. ж) *онај који има равне табане.*

дуста̀банскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дустабане.*

ду̀ћа̄н, -а́на м тур. *просторија у којој се продаје нека роба, трговачка радња, продавница.* • **отворити ~** *почети трговати.* **затворити ~** *престати трговати; оставити неки неуспели посао.* **моја роба мој ~** *свако слободно располаже својим.*

дућа̀нић м *дем. и хип. од дућан.*

ду̀ћа̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дућан, дућане:* ~ прозор, ~ роба.

дућа̀нчић м (дућа̀нче и дућа́нче, -ета с) *дем. и хип. од дућан.*

дућа̀нџија м (мн. ж) *власник дућана, трговац у дућану.*

дућа̀нџӣјка ж **а.** *власница дућана, трговкиња у дућану.* **б.** *дућанџијина жена.*

дућа̀нџӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на дућанџије.*

ду̏х, ду̀ха м (ак. ду̀ха, вок. ду̏ше; мн. ду̀хови и ду̏си, ген. ду̀хо̄ва̄, ак. ду̀хове) **1.** (само јд.) фил. *по материјалистичком схватању виши продукт материје човечјег мозга, свест; по идеалистичким учењима нематеријална супстанца, независна од материје, принцип који управља светом, манифестујући се у свим стварима и појавама (често замишљен као бестелесно „духовно биће", Бог).* **2.** псих. *свеукупност психичких, душевних функција код човека (за разлику од животиње), свест, душа:* продукт људског духа. **3. а.** *унутрашње психичко стање и расположење човека, интелектуална, морална и емотивна природа човека:* крепак духом, имати ведар ~, немиран ~, младалачки ~. **б.** (обично у мн.) *човек, личност као носилац интелектуалних, емотивних и моралних, карактерних особина:* јаки духови, умни духови, узбудити духове. **4.** (само јд.) **а.** *смисао, дар, склоност за нешто:* стваралачки ~, творачки ~, песнички ~. **б.** (често у устаљеним обртима) *способност брзог схватања, оштроумност; духовитост:* сиромашан духом, бити пун духа, човек без духа. **в.** *морална снага, морал; храброст, смелост, одлучност:* непоколебљив ~, чврстина духа, војнички ~. **5.** (само јд.) **а.** *опште стање, расположење, настројеност (у друштву, некој средини и сл.), менталитет; стил, принцип који одређује начин мишљења и поступања:* ~ времена, унети нов ~ (у неку средину), антички ~, ~ реформације, ~ национализма, ~ сарадње, ~ толеранције, ~ разумевања. **б.** *основни смисао, темељно, битно својство, суштина:* ~ закона, ~ језика, ~ вере, ~ књиге. **6.** празн. **а.** *натприродно, бестелесно биће (добро или зло) које има моћ да утиче на живот човека или на природу; привиђење, утвара, сабласт:* зли дуси, шумски духови, добар кућни ~, веровати у духове, појавити се као ~. **б.** *сен умрле особе:* покојников ~, призивати духове. **в.** (са атрибутима „зао", „нечист" и сл.) *натприродно биће као носилац зла, ђаво, демон; зла природа у човеку која га подстиче да чини рђава дела.* **7.** рлг. (обично са атрибутом „свети") *једна од три манифестације Божје природе, треће лице Свете Тројице по хришћанском учењу.* **8.** рлг. *бестелесни, нематеријални део човека, душа:* испустити ~, предати свој ~ Богу. • **нечисти ~** *ђаво, сотона.* **имати духа** *бити духовит, занимљив; имати позитивну, стваралачку животну енергију.* **испустити ~, предати ~ Богу** и сл. *умрети, преминути.* **клонути (пасти) духом** *изгубити самопоуздање, полет, обесхрабрити се.* **присуство (присутност) духа** *присебност, сналажљивост у критичној, тешкој ситуацији:* изгубити присуство духа, сачувати присуство духа. **сиромашан (сиромах) духом** *умно ограничен, непросвећен, необразован.* **у духу (нечега)** *у складу с нечим, држећи се општег смисла (нечега):* у духу закона.

духа- *в. дува- (нпр. духан, духати и сл.).*

ду́хнути, ду̑хне̄м (нар. и разг. ду́нути) свр. непрел. (прел.) **1.** *почети дувати, пирнути, пухнути (о ветру и сл.).* **2. а.** *усмерити ваздушну струју из уста у правцу нечега; засвирати на тај начин у неки инструмент:* ~ на свећу, ~ некоме у лице, ~ у свиралу. **б.** *дувањем одстранити, одувати:* ~ прашину са нечега. **3.** безл. (често са допуном: у главу, у памет) *пасти на памет, синути.* – Духнуло му да иде у иностранство.

духобо́рац и **духобо̀рац,** -о́рца м **1.** ист. *припадник хришћанске секте основане у Русији у XVIII веку која је одбацивала цркву, иконе, свештенство, догме и обреде.* **2.** *поборник схватања да дух има првенство у односу на материју.*

духобо̀рачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на духоборце:* ~ покрет.

духо̀бо̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на духоборство, духоборце.*

духобо́рство с *учење, схватање духобораца.*

Ду̏хови и **Ду̀хови,** -о̄ва̄ и -о́ва̄ м мн. цркв. *хришћански покретни празник који се слави педесети дан по Ускрсу.*

духо̀вит, -а, -о **а.** *који уме да прави досетке, да забавља и засмејава, пун духа, забаван, домишљат; који садржи хумора, забаван:* ~ човек; ~ одговор, ~ досетка. **б.** *који се истиче духовним, умним способностима, оштроуман; који показује оштроумност,*

инвентиван: ~ решење. **в.** *који има интензиван, испуњен духовни живот, уман; који одражава интензиван духовни живот, продуховљен:* ~ човек; духовите очи, ~ поглед.

духо̀вито прил. *на духовит начин, са смислом за досетку и хумор, са пуно духа, забавно; оштроумно:* ~ одговорити, ~ описати.

духо̀витōст, -ости ж *особина онога који је духовит, онога што је духовито, досетљивост, оштроумност; продуховљеност:* ~ одговора.

ду̏хōвнӣ, -ā, -ō (ретко неодр. ду̏хōван -вна, -о) **1. а.** фил. *који се односи на дух (1), нематеријалан, бестелесан:* ~ свет. **б.** *који се односи на човекову свест, психички, ментални;* уп. дух (2): ~ здравље, ~ поремећеност. **в.** *који се односи на унутрашњи човеков живот, на интелект и емоције, мисаони, интелектуални, душевни;* уп. дух (3): ~ живот. **г.** *који се брине о нечијем интелектуалном развоју, који образује, васпитава:* ~ вођа, ~ учитељ, ~ отац. **2. а.** *који се односи на веру, цркву, верски, црквени, свештени, духовнички:* ~ лице, ~ суд, ~ ред. **б.** (уustaљеним изразима) *који се стара о души, моралу, одн. који је под нечијим моралним надзором (када је реч о односима између свештеника и верника):* ~ отац, ~ син.

ду̏хōвнӣк м **а.** *духовно, свештено лице, свештеник, калуђер, редовник.* **б.** *црквено лице које исповеда, које врши црквени обред опраштања грехова, исповедник; душобрижник.*

ду̏хōвница ж *опатица, калуђерица.*

ду̏хōвничкӣ, -ā, -ō *који се односи на духовнике, свештенички:* ~ ред, ~ служба.

ду̏хōвнӣштво с **1.** зб. *духовнички сталеж; духовници, свештенство, клер.* **2.** *духовнички позив, духовничка служба.*

ду̏хōвно прил. *у духовном смислу, у погледу духовног живота:* ~ образовати.

духо́внōст, -ости ж **1.** *стање онога што је духовно, нематеријално, спиритуално.* **2.** *особина онога што је пуно духа, продуховљеност.*

ду̏ховскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на духове.* **2.** *који се односи на Духове:* ~ понедељак.

ду́ша ж (ак. ду̑шу; мн. ду̑ше) **1. а.** *духовни (мисаони и емотивни) живот човека са свим његовим психичким манифестацијама, свест; емоције, осећања:* продрети у нечију душу, желети некоме добро у својој души; дати душу нечему. **б.** *етичка природа човека која управља његовим поступцима и омогућава му да разликује добро и зло, савест:* немати душе, товарити на душу некоме. **2. а.** *скуп карактерних урођених особина, црта неке личности, ћуд, нарав, природа, карактер; темперамент:* песничка ~, ведра ~, словенска ~, ропска ~. **б.** (често са „од" и ген.) *добра, племенита и осећајна особа, суштa доброта, племенитост:* ~ од човека, ~ од младића. **в.** (у вок.) фам. (обично уз реч „моја", „драга" и сл.) *у присном обраћању особито милој, драгој особи; драги мој, драга моја.* **3.** фиг. **а.** *оно што је основно, битно у нечему, суштина, бит, основни смисао нечега:* ~ драме, ~ језика. **б.** *главна личност, покретач, организатор нечега:* ~ радничког покрета, ~ клуба. **4. а.** (обично уз придев „жива") *људско биће, створење, човек.* – У граду није било живе душе. **б.** (уз бројеве и друге количинске одредбе) *лице, особа, становник; члан, припадник неке заједнице.* – У соби је било десет душа. **5.** фил. *у идеалистичкој филозофији: мисаона супстанца и принцип живота у човеку и другим живим бићима.* **6.** рлг. *нематеријално, бесмртно биће у човеку које га веже с богом и које наставља живот и после његове физичке смрти:* бесмртност душе. • **крштена** ~ *хришћански човек уопште.* **продана** ~ *покварен човек који је спреман да учини све за своју корист.* **ситна** ~ *лоша, рђава особа.* **без душе, као без душе (отрчати, дотрчати, бежати и** сл.) *великом брзином, једва дишући, избезумљено.* **бити без душе** *бити неосетљив за туђе патње, немати саосећања.* **бити душом и телом уз некога (нешто)** *бити ватрени присталица некога (нечега).* **бити (као) једна** ~ *слагати се у свему, живети у слози; бити истог мишљења са неким.* **бити на нечијој души** *бити на нечијој бризи, старању; бити на нечијој савести.* **бог да му душу прости, покој му души** и сл. *каже се на сахрани покојника или при помињању његовог имена.* **бог и** ~ *доиста, уистину.* **богу душу** *каже се кад неко трпи велике физичке болове.* **борити се (делити се, растајати се) с душом** *бити на самрти, умирати.* **вадити душу (на памук) некоме** *мучити, кињити (некога).* **дати богу душу, растати се с душом** *умрети, преминути.* **дахнути (одахнути) душом** *одморити се, починути.* **дирнути (некога) у душу** *в. дирнути (некога) у живац (под живац).* **до дна душе (увредити** и сл.) *јако, много.* ~ **ме боли осећам душевни бол, тешко ми је, патим (због нечега).** ~ **ми је испала (изашла, искочила** и сл.) **на нос** *намучио сам се, напрегнуо сам се до крајњих граница.* ~ **му је у носу (на језику)** *тешко је болестан, једва је жив; на самрти је.* **душу дао (дала, дало) за нешто** *каже се кад је нешто веома подесно, прикладно, као створено за нешто.* **душу дати за некога (нешто)** *дати, жртвовати све за некога (нешто).* **завирити некоме у душу** *упознати нечије интимне мисли и осећања.* **за душу, за покој душе (пити, запалити свећу, дати** и сл.) *ради нечијег спасења, опроштаја грехова; за успомену на покојника.* **за своју душу** *ради личног задовољства.* **за које бабе душу** нар. *каже се кад неко нема правога разлога да нешто уради.* **знати, познавати (некога) у душу** *веома добро, потпуно, у танчине знати, познавати.* **из дна (дубине) душе** *у великој мери, врло много, сасвим, потпуно (кад је реч о јаким осећањима):* мрзети некога из дна душе. **из (све) душе, из срца и душе, свом душом** *сасвим искрено, од срца:* радовати се из душе, говорити из срца и душе. **имати (носити) на души (некога, нешто)** *бити одговоран, крив за нечију несрећу, пропаст, сносити одговорност, кривицу за нешто.* **имати душе (душу)** *имати милости, осећати сажаљење.* **испустити душу (растати се с душом)** *умрети, преминути, издахнути.* **колико му ~ жели (иште)** *колико год жели.* **лакнути (некоме) на души** *ослободити се бриге, терета.* **лежати на души (некоме)** *бити предмет нечијих интимних мисли, жеља.* **мирне душе** *без гриже савести, спокојно.* **не дати некоме душом дахнути** *приморавати без прекида некога на нешто.* **нема (ни) живе душе** *нема никога.* **немати душе (душу)** 1) *бити немилосрдан, окрутан.* 2) *не моћи из сажаљења урадити некоме нешто рђаво, непријатно.* **огрешити душу о некога** *речју или делом неправедно нанети штету некоме.* **отворити душу** *искрено, отворено, не тајећи ништа изнети своја осећања, своје мисли.* **пао му је (свалио му се) камен с душе** *ослободио се велике бриге, лакнуло му је.* **по души рећи (казати, говорити, судити** и сл.) *искрено и поштено, праведно.* **(по)вратити душу** *окрепити се, опоравити се.* **(по)јести (изјести) душу (некоме)** *(на)мучити (кињити) некога, (на)секирати (некога).* **продати (записати) душу ђаволу (врагу)** *поћи рђавим путем, постати зао, опак.* **свом душом (срцем и душом, душом и срцем, (и) душом и телом)** *свесрдно, без икакве резерве, сасвим, потпуно.* **ставити (стављати), метнути (метати) некоме нешто на душу** *обавез(ив)ати некога да нешто изврши.* **удахнути душу нечему** *оживити, препородити.* **у дну (дубини) душе, у души** *у најинтимнијим мислима, осећањима, интимно; искрено.* **узети душу некоме** *јако намучити, упропастити некога; убити (некога).* **узети на своју душу (некога, нешто)** *примити на себе одговорност (за некога, за нешто).*

ду́шак, -шка м **а.** *једном удахнут ваздух при дисању, дисај, удисај, дах.* **б.** *време које прође између једног удисаја и издисаја.* **в.** *време за које се без предаха врши нека радња.* • **на ~ (из душка)** 1) **испити, попити, искапити** *попити у једном даху, без предаха, наискап.* 2) (урадити нешто) *без предаха, без одмора, не прекидајући (урадити нешто).*

ду̏шāнка ж етн. *врста српске средњовековне мушке горње одеће са дугим просеченим рукавима; врста доламе; горњи део мушког народног одела.*

душѐбрижнӣк и **душѐбрӣжнӣк** (душо̀брижнӣк и душо̀брӣжнӣк) м *онај који се брине о душама људи, исповедник, свештеник.*

душѐбрижничкӣ и **душѐбрӣжничкӣ** (душо̀брижничкӣ и душо̀брӣжничкӣ), -ā, -ō *који се односи на душебрижнике, душобрижнике:* ~ мисија, ~ служба.

ду̏шēван и **ду̏шēван,** -вна, -о **1.** (одр.) *који се односи на душу, психу, психички, ментални:* ~ бол, ~ стање, ~ расположење, ~ растројство. **2.** (одр.) *духовни, интелектуални, умни:* ~ вођа, ~ храна. **3.** *добар и (са)осетљив, увек спреман да помогне другоме, који је добра, мека срца, племенит, човечан:* ~ човек.

ду̏шēвно и **ду̏шēвно** прил. **1.** *у погледу душе, психе, психички, ментално:* ~ оболети, ~ болестан, ~ потиштен, ~ поремећен, ~ заостао. **2.** *на душеван, поштен начин; са осећањем:* ~ судити, испричати нешто ~.

душе́внōст и **ду̏шēвнōст,** -ости ж **1.** *особина онога који је душеван, онога што је душевно, племенитост, осећајност; савесност, честитост.* **2.** *духовни, психички живот, духовност; продуховљеност.*

душѐгубан, -бна, -о *који убија душу (некоме), погубан, смртоносан:* ~ свађа.

душѐгубац, -упца (душѐгубнӣк) м *онај који из похлепе за стицањем богатства губи душу; лихвар, зеленаш; онај који доноси смрт, пропаст, убица.*

душѐгубница ж *она која убија (некоме) душу, која доноси смрт.*

душѐгубно прил. *на душегубан начин, погибељно за душу; грешно.*

душѐгупка ж рус. *гасна комора у којој су фашисти убијали људе у Другом светском рату, губилиште, стратиште.*

ду̏шек м тур. **а.** *дебља мека прошивена простирка за лежај испуњена различитим материјалом, еластичним опругама и др.* **б.** (обично у нар. песмама) *јастук на којем се седи.* **в.** *лежај у облику душека (а) (обично од гуме или импрегниране платна) испуњен ваздухом, на коме се лежи на плажи или на води:* гумени ~.

ду̏шечић м *дем. и хип. од душек.*

ду́шин, -а, -о *који припада души.*

ду̏шица ж **1.** *дем. и хип. од душа.* **2.** *жижак, фитиљ, стењак у кандилу; кандило.* **3.** *унутрашња гума у спортским лоптама.* • **мајчина ~** бот. *род жбунастих и полужбунастих ароматичних биљака* Thymus *из ф.* Lamiaceae, *са пурпурноцрвеним цветовима, које се користе у медицини и као зачин.*

ду̏шманин м (мн. -ани) тур. *велики, заклети непријатељ, злотвор.*

ду̏шмāнка (ду̏шманица) ж *жена душманин.*

душма̀нлук м *велико непријатељство, мржња.*

ду̏шманскӣ, -ā, -ō *који се односи на душмане, непријатељски.*

ду̏шмански прил. *на душмански начин, као душманин, непријатељски, крвнички:* ~ туђи.

душма́нство *в. душманлук.*

ду̏шнӣк, -и́ка м анат. *део органа за дисање у виду хрскавичаве цеви, која се рачва у душнице (бронхије),* trachea.

душни́ков, -а, -о *који припада душнику.*

ду̏шница ж анат. (обично у мн.) *в. бронхија.*

ду̏шничкӣ, -ā, -ō *који се односи на душнице.*

ду̏шнӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на душнике.*

ду̏шњāк, -а́ка м **1.** анат. *в. душник.* **2.** зоол. (обично у мн.) *уска цев за дисање код инсеката.*

душња́ков, -а, -о *који припада душњаку.*

ду̏шњāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на душњаке.*

душобриж- *в. душебриж-*, **душогуб-** *в. душегуб-*, **душо̀гупка** ж *в. душегупка.*

Ђ

ђ (Ђ) с непром. **а.** лингв. *предњонепчани звучни сложени сугласник, сливен од елемената* д и ј. **б.** *слово којим се обележава тај сугласник (шесто слово српске ћирилице):* велико Ђ, мало ђ, курзивно *ђ*.

ђа̏[1] (ђâ) *узвик за терање коња и волова.*

ђа̏[2] прил. тур. (обично удвојено: ђа…ђа) *за истицање (наизменичног) смењивања извесних елемената у датој ситуацији: час… час, сад…сад и сл.:* ђа амо ђа тамо.

ђа̏во̄, ђа̏вола м (ген. мн. ђаво́ла̄ и ђа̏во̄ла̄) **1. а.** рлг. и празн. *по религиозном учењу и народном веровању натприродно биће, зли дух који заводи људе и наводи их на грех, сотона, враг, нечастиви.* **б.** *у емоционалним обртима (клетвама, псовкама, узречицама и др.) често са избледелим значењем:* до сто ђавола; ђаво га однео итд. **2.** фиг. **а.** *жива, несташна особа; враголан, обешењак:* живи ~, велики: ~. **б.** *веома спретна, сналажљива, довитљива особа.* **в.** *зла, опака, рђава особа.* **г.** *зло, несрећа, невоља, непријатност.* – Он никад не може без ђавола. **д.** *зао случај, удес.* – Донесе га ђаво код мене. **ђ.** мн. *хирови, мушице.* – Опет су га спопали његови ђаволи. **3.** (обично уз прид. заменице) *у емотивнијем изражавању као замена правога назива (кад говорно лице не зна прави назив или неће да га помене, одн. не може да га се сети):* који ~, онај ~, неки ~. **4.** (у атрибутској служби) **а.** *несташан, немиран, живахан, враголаст:* дете ~. **б.** *веома способан, окретан, сналажљив, довитљив:* ~ момак. **в.** *зао, опак:* ~ жена. • **бежати (уклањати се, зазирати) од некога као ~ од крста (тамјана, свеће)** *упадљиво и упорно избегавати сваки додир, сусрет с неким.* **дати ђаволу** *упропастити, уништити.* **доћи ће (дошао је) ~ по своје** 1) *пропашће (пропало је) нешто неправедно стечено.* 2) *стићи ће (стигла је) заслужена казна због рђавог поступања, рђавог вођења послова.* **~ (би) га знао, ~ ће га знати** *непознато је, немогуће је знати, објаснити нешто.* **~ да га носи, ~ га однео** и сл. 1) *пропада, пропао је и сл.* 2) (обично уз имп.: **носи те ~, нека те ~ носи)** *у љутњи, нестрпљењу: иди, одлази.* **~ га је узео под своје** *почео је да ради, да се понаша како не ваља, пошао је рђавим путем.* **~ и по кошта (стаје)** *кошта претерано много.* **ђавола** *при појачаном одрицању, непирању: никако, ни говора.* **ђавола би на леду потковао** *веома је вешт, сналажљив, довитљив.* **~ му не да мира** *не може да се смири.* **~ не спава (не мирује), ~ нити оре нити копа** *треба бити на опрезу јер се несрећа може догодити у сваком тренутку.* **иди до (сто) ђавола** *губи се, остави ме на миру.* **исти (један) ~** *исто, свеједно.* **ко(је)га ђавола** *зашто, због чега; шта (у љутњи).* – Кога ђавола тамо раде? **који ти је ~** *шта ти је, шта се десило.* **на ђавола (по ђаволу)** *на несрећу.* **нека га ~ носи** *нека буде по његовом.* **не лези, ђаволе** *в. не лези, враже (под враг).* **није ~ онако црн како га сликају** *бољи је него што се мисли.* **носи те ~** *в. иди до ђавола.* **однео га ~** 1) *пропао је.* 2) **(некуд)** *отишао је (некуд).* **отићи до ђавола (проћи с ђаволом)** *отићи бестрага, у неповрат, пропасти.* **откуда га ~ донесе** *каже се кад неко дође у незгодно време.* **послати (отерати) до сто ђавола** *казати или помислити, пожелети да се неко изгуби, да оде.* **с ђаволом дошло, с ђаволом прошло** *како дошло (стечено), тако прошло (нестало).* **тај зна где ~ спава, зна сто ђавола** *тај зна веома много, врло је обавештен.* **тражити ђавола (свећом)** *излагати се без потребе опасности, срљати у пропаст.* **ту је и ~ рекао лаку ноћ** *то је забачен, забит крај.* **ту је ~ умешао своје прсте** *ситуација се погоршала и искомпликовала.* **ушао је (неки) ~ у њега, као да је (неки) ~ ушао у њега** 1) *променио се и постао рђав, опак.* 2) *јако се узнемирио, не може да се смири.* • НПосл **испод мире сто ђавола вире** *каже се за особу која је наизглед мирна, а у ствари враголаста.* **ко с ђаволом тикве сади, о главу му се лупају** *ко има посла с рђавим особама, имаће невоље, непријатности.*

ђаво̀лак, -лка м **1.** *дем. и хип. од ђаво.* **2.** *несташко, враголан, обешењак.*

ђаво̀ла̄н, -а́на м *несташко, враголан, обешењак; шаљивчина.*

ђаво̀ла̄нка ж *несташна, враголаста женска особа, враголанка.*

ђаво̀ла̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на ђаволане.*

ђаво̀ласт и **ђа̏воласт,** -а, -о *несташан, немиран, враголаст; заводљив:* ~ девојка, ђаволасте очи.

ђаво̀ласто и **ђа̏воласто** прил. *несташно, обешењачки, враголасто; заводнички, кокетно:* ~ погледати.

ђаво̀лија ж **1. а.** *ђаволји посао;* фиг. *мајсторија, смицалица; препреденост, превејаност, лукавство, лукавштина.* **б.** *ђаволаст, враголаст, шаљив поступак; несташлук, враголија, шеретлук, обешењаклук:* ударити у ђаволије, смислити ђаволију, изводити ђаволије. **в.** *обест, заводљивост:* очи пуне ђаволије. **2. а.** *чудна, необична, неразумљива појава или радња:* досетити се ђаволији. **б.** *необична, чудна ствар, справа.*

ђаво̀лисати, -ишēм несвр. непрел. **1.** *радити ђаволји посао, чинити зло; понашати се као ђаво.* **2.** *понашати се враголасто, изводити ђаволије, несташлуке.*

ђаво̀лити, -ӣм несвр. непрел. **а.** *в. ђаволисати (2).* **б.** *збијати шале, правити враголије, шегачити се.*

ђаво̀лић м *дем. и хип. од ђаво.*

ђаво̀лица ж **а.** *ђаво жена.* **б.** *опака, зла жена.* **в.** *ђаволаста, враголаста женска особа, несташна, обесна млада женска особа.*

ђаво̀лскӣ, -ā, -ō **1. а.** *који се односи на ђавола (који припада ђаволу, који потиче од ђавола и сл.), сатански:* ~ занат, ~ сила, ~ посао. **б.** *који је као у ђавола* 1) *зао, опак; пакостан, злобан:* ~ пакост, ~ игра, ~ завист, ~ мржња. 2) *паклени, проклет:* ђаволске муке, ђаволске паре. **2.** *ђаволаст, враголаст, живахан, шеретски:* ђаволске очи. **3.** *превејан, препреден, лукав:* ~ поп. **4.** *врло изразит у својој врсти (по квалитету, јачини и сл.), врашки:* ~ стрпљење, ђаволски живци. **5. а.** *као негативан атрибут, често без одређеног значења (у љутњи, грдњи, негодовању и сл.).* – Какав је ово ђаволски пас? Ђаволска је то ствар, човек мора да има стрпљења. **б.** *необичан, чудан:* некакав ~ инструмент.

ђаво̀лски прил. **а.** *на ђаволски начин, зло, опако, пакосно, злобно:* ~ уживати у нечијим мукама. **б.** *враголасто, обешењачки:* ~ намигнути, ~ погледати. **в.** *врло много, преко мере, веома, изразито:* ~ леп, ~ хладно, ~ се намучити.

ђаво̀лство с **1.** *ђаволаста, несташна, жива природа, несташлук, обешењаштво:* познат по ђаволству. **2.** *враголасти, обешењачки поступци, враголије:* пун ђаволства, терати ~, причати о нечијем ђаволству.

ђаво̀лук м **1.** *в. ђаволство:* од ђаволука скакати, познат по ђаволуку. **2.** *в. ђаволија (1а, 1б, 2а):* знати сто ђаволука, изводити ђаволуке, знати свакојаке ђаволуке.

ђаво́лче и **ђаво̀лче,** -ета с (супл. мн. ђаво̀лчићи м; зб. им. ђаво̀лча̄д и ђа̏волча̄д ж) **1.** *дем. и хип. од ђаво.* **2.** *ђаволасто, немирно, несташно дете.*

ђаво̀лчић м **1.** *дем. и хип. од ђаво.* **2.** хип. *враголан, несташко, обешењак.*

ђаво́лштина ж *в. ђаволство.*

ђаво̀љӣ и **ђа̏вољӣ**, -а̄, -ē **1.** *в. ђаволски (1а):* ~ кућа, ~ занат. **2.** фиг. **а.** *рђав, неваљао, зао, опак; злочест:* ђавољи сине! ђавоља кћери! **б.** *мрзак, омрзнут; који доноси несрећу, проклет:* ~ школа; ђавоље паре, ~ наслеђе. **в.** *тежак, мучан, неугодан, непријатан:* ђавоља посла! **3.** *при појачаном одрицању: ниједан; никоји, никакав и сл.* – Ђавољи динар нисам зарадила. • **поћи ђавољим трагом (путем)** *поћи наопако.*

ђа̑к, ђа́ка м **1.** *онај који похађа неку школу (основну или средњу), ученик; студент.* **2.** (нечији, некога) *онај који се образовао под нечијим утицајем, који је нешто учио код некога; следбеник, присталица:* Фројдов ~, Белинијев ~, француски ~. **3.** *онај који се припрема у манастиру да се замонаши:* манастирски ~. • **црни** ~ *ученик католичког семеништа, клерик, семинарист.*

ђако̀вати, ђа̀кујē̄м несвр. непрел. *бити ђак, ићи у школу, учити.*

ђа̏кон м грч. црк. *најнижи свештенички чин, свештено лице које још није рукоположено за свештеника и које помаже свештенику или епископу (бискупу) при богослужењу, клерик.*

ђако̀на̄т, -а́та м *звање и достојанство ђакона.*

ђако̀нија ж (обично у мн.) *одабрано јело, посластица:* јести ђаконије.

ђако̀нӣк, -и́ка м црк. *просторија на десној страни олтара или удубљење у олтару где се чувају свети сасуди, предмети који служе за богослужење.*

ђако̀нисати, -ишē̄м несвр. непрел. *бити ђакон, вршити дужност ђакона.*

ђа̏конити, -ӣм несвр. прел. *рукополагати, зарeђивати некога за ђакона.* ■ ~ **се** *бити рукополаган за ђакона, постајати ђакон.*

ђа̏коница ж *в. ђаконовица.*

ђа̏коновати, -нујē̄м несвр. *в. ђаконисати.*

ђа̏коновица ж *ђаконова жена.*

ђа̏конскӣ, -а̄, -ō *који се односи на ђаконе:* ~ плата, ~ одежда.

ђа̏конство с **а.** *ђаконски чин.* **б.** *ђаконска дужност, служба.*

ђа̏ко̄нче, -ета с (мн. ø; зб. им. ђа̏конча̄д ж) *дем. и хип. од ђакон; млад ђакон.*

ђа̀ур(ин) м (мн. -ри) тур. пеј. *презрив назив који муслимани дају ономе који не припада муслиманској вери, неверник, хришћанин, каурин.*

ђа̀урити, -ӣм несвр. прел. *крштавати, преводити у хришћанску веру (муслимане).*

ђа̀ӯрка и **ђа̀ӯркиња** ж пеј. *женска особа немуслиманске вере, неверница (за муслимане), хришћанка, каурка.*

ђа̀урскӣ, -а̄, -ō *који се односи на ђауре, невернички, немуслимански.*

ђа̀урски прил. *на ђаурски начин, као ђаури.*

ђа̀ӯрче, -ета с (мн. ø; зб. им. ђа̀урча̄д ж) *дем. од ђаур; млад ђаур, ђаурско дете.*

ђа́че, ђа́чета и ђа̀чета и **ђа̏че**, -ета с (супл. мн. ђа̀чићи и ђачи́ћи м; зб. им. ђа̏ча̄д ж) *дем. и хип. од ђак.* • ~ **недоуче** ир. *онај који није довршио своје школовање, образовање, недоучен човек.*

ђа̀чић, -а и **ђа̀чӣћ**, -и́ћа м *дем. и хип. од ђак.*

ђа̑чкӣ, -а̄, -ō *који се односи на ђака, ђаке:* ~ доба, ~ књижица, ~ торба.

ђа̑чки прил. *на ђачки начин, као што раде ђаци:* ~ заљубљен.

ђѐвђӣр, -и́ра м тур. *кухињска посуда са шупљикавим дном која служи за цеђење, цедило, цетка, цедиљка.*

ђѐврек м тур. *врста пекарског пецива од куваног теста прстенастог облика.*

ђевре̏чић м *дем. и хип. од ђеврек.*

ђе̑м, ђе̑ма м тур. *кратка метална шипка која се ставља коњу у уста, а крајевима је причвршћена за узду.*

ђе̑не-ђе̑не прил. тур. нар. *још и којекако, како-тако, колико-толико, може се поднети.* – Што ниси дошао, то још и ђене-ђене, али што си ме слагао, не могу ти опростити.

ђе́рам, -рма м (мн. ђе́рмови, ређе ђе́рми) тур. *примитиван уређај за вађење воде из бунара, одужа полуга причвршћена на врху овисокoг стуба, којој је на једном крају тег, камен, а на другом окачена посуда, кофа.*

ђѐрда̄н, -а́на м тур. *огрлица од зрнаца (стаклених, бисерних и сл.), (полу)драгог камења и др.*

ђерда̀нић м *дем. и хип. од ђердан.*

ђѐрда̄нскӣ, -а̄, -ō *који се односи на ђердан:* ~ ниска.

ђерда̀нчић м *дем. и хип. од ђердан.*

ђѐрђеф м тур. *оквир на који се причвршћује разапето, затегнуто платно на коме се везе; везиво на томе оквиру:* вести на ђерђефу.

ђѐрђеф(ч)ић м *дем. и хип. од ђерђеф.*

ђѐрзо̄нка ж пчел. *врста кошнице са покретним саћем, која се отвара са стране (названа по имену њеног проналазача Ђерзона).*

ђечѐрма и **ђѐче̄рма** ж тур. *део старинске народне ношње, прслук без рукава од чоје или свиле, обично извезен, који се не закопчава, јелек.*

ђечѐрмица ж *дем. и хип. од ђечерма.*

ђӣ (обично поновљено) *узвик за подстицање коња да крену или убрзају ход.*

ђи̏кати, -а̄м и **ђи́кати**, ђи̏ка̄м несвр. непрел. *в. ђикљати.*

ђи̏кљати, -а̄м несвр. непрел. *нагло расти увис, бујати.*

ђи̏кнути, -нē̄м свр. непрел. *нагло израсти.*

ђи̏лкош м мађ. *обестан и разметљив млад човек, гиздавац, кицош, разметљивац.*

ђи̏нђува (ђи̏нђуха) ж (обично у мн.) мађ. *стаклено, пластично и сл. зрно које се употребљава као украс (обично у ниsци, огрлици, на везу и сл.), перла.*

ђи̏нђувица (ђи̏нђухица) ж (обично у мн.) *дем. од ђинђува (ђинђуха).*

ђи̏нђушица ж (обично у мн.) *дем. од ђинђуха.*

ђи̑п ономп. *узвик за подражавање звука који се чује при скоку.*

ђи́пати, ђи̑па̄м несвр. непрел. *нагло скакати, поскакивати; нагло устајати.*

ђи̏пити, -ӣм свр. непрел. *нагло скочити, поскочити; нагло устати.*

ђи̏пнути, -нē̄м свр. непрел. *в. ђипити.*

ђи̏ха узв. *в. ђи.*

ђо́га м *хип. од ђогат;* уп. ђого.

ђо̏ган м *хип. од ђогат.*

ђо̏гат и **ђо̀гат** м тур. *коњ беле длаке, белац.*

ђо̀гӣн, -и́на м *хип. од ђогат; ђогат.*

ђо́го, -а и -е̄ м *хип. од ђогат;* уп. ђога.

ђо̀гуша ж тур. *кобила беле длаке.*

ђо́ка м жарг. *мушки полни орган, пенис.*

ђо̏н, ђо̏на м (мн. ђо̀нови) тур. **1.** *уштављена говеђа или коњска кожа; доњи део обуће израђен од овакве коже, гуме и сл., потплата:* кожни ~, гумени ~. **2.** спорт. жарг. *прекршај у ногомету, ударац ђоном противничког играча.* • **има образ као ~, образ му је дебео као ~** и сл. *каже се за непоштеног, бескарактерног, бестидног човека.* **ићи ђоном (на нешто)** *нападати брутално, безобзирно, сурово.*

ђо̀нити, -ӣм несвр. прел. *стављати ђон на обућу, пенџетирати:* ~ ципеле.

ђо́рати, -а̄м несвр. жарг. *мењати, трампити.* ■ ~ **се** *мењати се, трампити се (за нешто).*

ђу̏бре, -ета с (мн. ø) тур. **1.** *смеће, нечистоћа, отпаци:* сандук за ~, избацити ~. **2.** *устајали и нагомилани сточни измет, балега, стајско ђубриво које служи за ђубрење земље:* стајско ~, коњско ~. **3.** *в. ђубриште:* бацити на ~. **4.** фиг. пеј. **а.** (зб. им. ђу̏бра̄д ж) *рђава, неморална особа, одн. рђаве, неморалне особе, олош:* белосветско ~, ђубрад једна! **б.** *безначајна, безвредна ствар (нпр. лоша књига, слаба, неквалитетна храна и сл.).* • вештачко (умјетно) ~ *хемијско средство за ђубрење обрадиве земље, чији су главни састојци минералне материје (азот, фосфор и др.), неопходне за живот биљака.*

ђубрѐвит, -а, -о *који садржи доста ђубрета, нађубрен, нагнојен (обично о земљи):* ~ земља.

ђубрѐвито̄ст, -ости ж *засићеност ђубретом, ђубривом, нађубреност:* ~ земљишта.

ђубрѐња̄к, -а́ка м *в. ђубриште.*

ђубрѐта̄р, -а́ра м **1.** *онај који чисти и односи ђубре.* **2.** фиг. пеј. *морално покварен човек, покварењак.*

ђубрѐтара ж **1.** *неуредна, аљкава жена.* **2.** фиг. *неморална женска особа.*

ђубрета́рац, -рца м *врста спортског капута који сеже до изнад колена.*

ђубрѐта̄рка ж *в. ђубретара.*

ђубрѐта̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ђубретаре.*

ђу̏бриво с *средство за ђубрење земљишта, гнојиво.*

ђу̏брилица ж *пољопривредна машина за растурање стајског ђубрета по њиви.*

ђу̏брити, -ӣм несвр. прел. **1.** *потхрањивати земљиште растурајући по њему ђубриво, гнојити:* ~ њиву, ~ виноград. **2.** *правити ђубре, смеће, прљати.*

ђу̏бришнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ђубре, који потиче од ђубрета:* ~ вонь.

ђу̏бриште с **1. а.** *место на које се баца ђубре, смеће, сметлиште, буњиште.* **б.** *в. гнојиште.* **2.** *augm. и пеј. од ђубре:* вода пуна свакојаког ђубришта.

ђу̏бро̄вни̇к м *лопатица на коју се згрће почишћено ђубре, смеће, сметљара.*

ђувѐгија м (мн. ж) тур. *заручник, вереник; младожења.*

ђувѐгӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ђувегију, ђувегије.*

ђувѐгӣјски прил. *као што то чини ђувегија:* ~ се дотерати.

ђу̀веч м тур. **1.** *јело од разног поврћа (парадајза, зелене паприке, црног лука и др.) и пиринча, обично с месом.* **2.** *плитка посуда, здела, обично земљана, овалног, елипсастог облика за печење ђувеча (1) и других јела.*

ђу̀вече, -ета с *в. ђувеч.*

ђула́бија и **ђула̀бија** ж тур. агр. *врста сочне слатке црвене јабуке дугуљастог јајастог облика.*

ђу̏лбастија и **ђулба̀стија** ж тур. *одрезак туцаног меса печен на жару.*

ђу̀ле и **ђу̏ле,** ђу̀лета и **ђу̏ле,** -ета с (зб. им. ђу̏ла̄д ж) тур. **1.** *топовско или пушчано зрно, тане, метак.* **2.** *гвоздена кугла, утег, тег на кантару или зидном часовнику.*

ђу̀мбӣр, -и́ра м мађ. бот. *биљка* Zingiber officinale *из ф.* Zingiberaceae *са ароматичним кореном који се употребљава као зачин и лек, исиот.*

ђурђе́вак, -вка м бот. *украсна вишегодишња зељаста биљка* Convallaria majalis *из ф. љиљана* (Liliaceae), *с белим звонастим мирисним цветовима скупљеним у гроздасту цваст.*

ђу̂рђевац, -е̄вца м *в. ђурђевштак.*

ђу̂рђевача ж бот. *врста јестиве гљиве листичарке белкасте боје* Tricholoma georgii *из ф.* Agaricaceae, *која расте највише у мају (око Ђурђевдана).*

Ђу̂рђевда̄н м *црквени и народни празник посвећен св. Ђорђу, који се слави 6. маја (23. априла по старом календару), а код католика 23. априла (за који су везани многи народни обичаји).*

Ђу̂рђев да́нак, Ђу̂рђева да́нка и **Ђурђевда́нак,** -нка м (најчешће у нар. поезији) *хип. од Ђурђевдан.*

ђу̂рђевда̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Ђурђевдан:* ~ уранак.

ђу̀рђе̄вка ж **1.** етн. *врста старинског народног кола.* **2.** агр. **а.** *врста ране ситне трешње.* **б.** *врста ране крушке из ужичког краја.* **3.** бот. **а.** *в. ђурђевача.* **б.** *в. потајница (2).*

Ђу̂рђево с нар. *в. Ђурђевдан.*

ђу̂рђевскӣ и **ђурђѐвскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на Ђурђево, ђурђевдански.*

ђурђѐвче, -ета с бот. *в. новчић (2).*

ђу̀рђевшта̄к м *онај који слави Ђурђевдан.*

Ђу̀рђӣц, -и́ца м цркв. *јесењи црквени и народни празник посвећен освећењу храма св. Ђорђа у Палестини, који се слави 16. новембра (3. новембра по старом календару).*

ђу̀рђӣц, -и́ца м, **ђурђи́ца** и **ђу̏рђица** ж бот. *в. ђурђевак.*

ђу̂с и **ђу̏с** м енгл. спорт. *изједначење, стање у спортским играма (тенису, пинг-понгу, одбојци и сл.) кад противничке стране имају једнак број поена, а потребна су једној страни два узастопна поена за победу.*

ђу̏с м енгл. *воћни сок.*

ђу́скати, ђу̂ска̄м и **ђу̏скати,** -а̄м несвр. непрел. *играти у колу живо поскакујући и трескајући, трупкати.*

ђу̏снути, -не̄м свр. непрел. *ударити ногом о тло играјући у колу.*

ђуту̀ра̄ш, -а́ша м *онај који ради ђутуре, на акорд, акордант.*

ђу̏туре̄ и **ђу̏туре** прил. тур. разг. **а.** *узимајући неку робу или посао у целини, све заједно (без појединачног бројања или вагања, одн. одмеравања):* продати робу ~, погодити посао ~. **б.** *одока, отприлике; приближно, паушално:* ~ уписати приходе, рачунати нешто ~. **в.** *за појачавање израза: сви, све и сл.* – Хајдемо сви ђутуре у биоскоп. • све у ~ трг. *куповина или продаја робе све заједно, без обзира на количину и врсту; паушално.*

ђу̏турица ж *рад, посао ђутуре, на акорд, с наградом за цео посао.*

Е

е (Е) с непром. **1. а.** лингв. *средњи самогласник предњег реда.* **б.** *слово којим се обележава тај самогласник:* мало е, велико Е, курзивно *е.* **2.** муз. *трећи тон це-дур лествице, „ми".*

ȇ (ȅ) *узв. и речца за појачавање и истицање* **1.** *за дозивање: еј.* – Е, девојко, стани! **2. а.** *за исказивање задовољства, усхићења, дивљења.* – Е, што сам се најео. Е, што је лепа. **б.** *за изражавање злурадости, ликовања.* – Е, сад си надерао. **в.** *при јадању, вајкању, жаљењу на нешто или због нечега.* – Е, јадан ли сам! Е, несрећна мајко! Е, ко би помислио да ћемо дочекати овакву беду. **г.** *за исказивање чежње или жалости због неиспуњене жеље: ах!* – Е, баш сам се зажелео друштва! Е, да нам је вина. **3. а.** *при исказивању незадовољства, негодовања, прекора и сл.* – Е, зла човека! Е, јеси ми ти нека мустра! **б.** *при истицању крајње напетог психичког стања, крајње мере нечега: веруј-те, заиста.* – Е, умрли смо од страха. Е, то је превршило сваку меру. **4. а.** *при подстицању, бодрењу: дела, хајде!* – Е, не дај се, само напред. **б.** *при опомињању, обуздавању, умиривању: но, полако, де.* – Е, е, лакше, лакше! Е, е, пази, испашће ти књига. **в.** *при свођењу нечега на праву меру (као одговор на нечије претеривање, неоправдану тврдњу).* – Мора да си положио испит. Е, врага сам положио. **г.** *при супротстављању, противљењу или за изражавање пркоса.* – Е нећеш више скитати. Е, баш хоћу. **д.** *при категоричком одбијању, одрицању нечега.* – Е, не могу да поднесем кад неко лаже. **5. а.** *при пристајању на нешто: добро, у реду.* – Е, па добро, кад морам ићи, идем одмах. **б.** *при прихватању нечег неминовног, наметнутог: кад је већ тако, не преостаје друго.* – Ако ти баш хоћеш да се свађаш, е свађај се цео дан. Е, кад је већ тако, на мене немој рачунати. **в.** *у резигнацији, при мирењу са нечим неповољним.* – Е, било па прошло. Е, шта ћу. Морам се вратити. **6. а.** *при прелазу с нечег што изгледа нормално, прихватљиво на нешто супротно, друго: да, јест с једне стране.* – Док је била заљубљена, није то примећивала. Е, а после се освестила и разочарала. **б.** *за исказивање нечега што се као супротно изузима, издваја од садржаја претходног исказа.* – Жеље су једно, а стварност, е, то је нешто сасвим друго. **в.** *при истицању погодбе, услова.* – Е, ако не дођеш, нећу ни ја код тебе. **7. а.** *кад се с изненађењем реагује на неко саопштење: је ли! а тако дакле!* – Ожењено се Марко. Е, шта ми рече! **б.** *при исказивању неверице, сумње: ваљда није, неће ваљда бити тако.* – Еее? рече Марко не верујући. **8. а.** *у обраћању некоме при заподевању разговора; при приступању неком послу и сл.* – Е, да пођемо! **б.** *при извођењу закључка, прелазу на нешто ново што проистиче из претходно реченог: дакле, онда; кад се укратко резимира раније речено.* – Е, сад седи и напиши задатак. **в.** *кад се указује на повољан исход нечега или олакшање због развоја догађаја.* – Е, баш добро, донео си ми књигу. **9.** *у присећању при допуњавању ранијег исказа, при накнадном додавању нечега.* – Е, да, сетио сам се. Доћи ће сутра. **10.** *при вишеструком набрајању нечега: ем, те.* – Е згодна, е паметна, е од добра рода, па где доспе!

ȅбан м грч. *в. абонос.*

ȅбанов, -а, -о *који се односи на ебан, који је од ебана, абоносов:* ~ дрво.

ȅбановина ж *ебаново дрво, абоносовина.*

ебѐнист м *уметнички столар који израђује интарзирано покућство и друге предмете од абоносовине.*

ебо̀нӣт, -и́та м енгл. *чврста црна пластична маса произведена вулканизацијом каучука с већом количином сумпора, која се употребљава за електричну изолацију, израду телефонских апарата и др.*

ебо̀нитнӣ, -ā -о *који је од ебонита:* ~ штапић.

Е́ва ж *по Библији прва жена, прамајка људског рода.* • **од Адама и Еве** *в. под Адам.*

ȅвазӣван, -вна, -о *тешко схватљив, неодређен, нејасан; двосмислен, увијен:* ~ одговор.

ȅвазӣвно прил. *неодређено, двосмислено, увијено:* одговорити ~.

ѐвāзија ж лат. *избегавање, узмицање, повлачење.*

евакуа́ција ж лат. *организовано напуштање неког места, краја које је нечим угрожено (обично у рату или приликом елементарних непогода):* ~ рањеника, ~ становништва.

ȅвакуациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на евакуацију.*

евакỳисати, -ишēм (евакуи́рати, -ỳӣрāм) свр. и несвр. прел. **а.** (некога, нешто) *склонити, склањати, преместити, премештати на друго, безбедније место:* ~ рањенике, ~ болеснике, ~ становништво. **б.** (неку територију) *напустити, напуштати (угрожено место, крај):* ~ аеродром. ■ **~ се** *склонити се, склањати се, повући се, повлачити се са угрожене подручја на друго, безбедније место:* ~ се из угрожених области.

евалва́ција ж фр. екон. *одређивање вредности нечега, процена, оцена.*

евалви́рати, евȁлвӣрāм свр. и несвр. *одредити, одређивати вредност нечега, проценити, процењивати, оценити, оцењивати.*

евангели̇̀зам, -зма м *еванђелско учење.*

евангелиза́ција ж **а.** *проповедање идеја изнетих у еванђељу, превођење у хришћанску веру, покрштавање.* **б.** фиг. *пропагирање неке идеје.*

евангѐлик м *в. евангелист(а) (1).*

евангѐликиња ж *женска особа евангелик, евангелисткиња, протестанткиња.*

евангѐлист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** рлг. *припадник хришћанске вере која своје учење заснива само на еванђељу (протестант, калвинист, лутеран и сл.).* **2.** *в. еванђелист(а).*

евангели̇̀стāр, -а́ра м *в. еванђелистар.*

евангели̇̀стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на евангелисте:* ~ вера, ~ црква.

евангѐлисткиња ж *женска особа евангелист(а), протестанткиња.*

евангѐличкӣ, -ā, -ō *који се односи на евангелике, евангелистички:* ~ црква.

ева̀нгēлскӣ, -ā, -ō **1.** *в. јеванђелски.* **2.** *в. евангелистички.*

еванђѐлист(а), -ē м (мн. -сти) *в. јеванђелист(а).*

еванђели̇̀стāр, -а́ра м цркв. *в. јеванђелистар.*

ева̀нђēлскӣ и ева̀нђеоскӣ, -ā, -ō *в. јеванђелски:* ~ књига, ~ одрицање.

ева̀нђēлски и ева̀нђеоски прил. *в. јева̀нђēлски.*

ева̀нђе̄ље с цркв. *в. јеванђење.*

евапо̀ра̄тор м *уређај за евапорацију, испаривач.*

евапора́ција ж лат. *претварање течности у пару, испаравање; одстрањивање сувишне влаге ради добијања суве или кондензоване супстанце.*

евапо̀риметар и **евапо̀риме̄тар,** -тра м *уређај, справа за одређивање брзине испаравања течности.*

евапо̀рисати, -ишēм (евапори́рати, -ò̄рӣра̄м) свр. и несвр. **1.** прел. *подврћи, подвргавати евапорацији, одстранити, одстрањивати сувишну влагу, течност из нечега:* евапорисано млеко. **2.** непрел. *испарити, испаравати, (из)ветрити.*

ѐвентуа̄лан, -лна, -о лат. *који се може појавити, догодити под извесним условима, у извесним околностима, могућ:* сносити евентуалне последице, исплата евентуалних потраживања.

евентỳа̄лије ж мн. **а.** *могући, непредвиђени случајеви, непредвиђене ствари, околности које се могу догодити:* имати у виду све ~. **б.** *споредне, непредвиђене ствари које се могу појавити као последња тачка дневног реда неког састанка, скупа.*

ѐвентуа̄лно прил. *под извесним условима, околностима, можда.* – Ако евентуално закасните, наћи ћемо се сутра у исто време.

евентуа́лно̄ст, -ости ж *оно што се може догодити под извесним условима, околностима, могућ случај, могућност:* сачувати резерву за ~, за сваку ~, штитити од сваке евентуалности.

ѐвергла̄с м енгл. *врста тканине од пластичне масе.*

ѐвергрӣн м енгл. *увек популарна забавна мелодија, омиљен стари шлагер:* свирати ~, певати ~.

ѐвзо̄н, -о́на м грч. *лако наоружани грчки војник.*

ѐвзо̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на евзоне.*

евидѐнтан, -тна, -о лат. *јасан сам по себи, без потребе да се доказује, очевидан, очигледан, очит:* ~ доказ, ~ сличност, ~ истина.

евиденти́рати, -ѐнтӣра̄м свр. и несвр. прел. *записати, (у)бележити, увести, уводити у књигу евиденције; имати, (на)правити преглед нечега:* ~ потраживања, ~ производне трошкове, ~ публикована дела.

евидѐнтича̄р м *стручно или оспособљено лице које води евиденцију нечега.*

евидѐнтича̄рка ж *женска особа евидентичар.*

евидѐнтича̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на евидентичаре и евиденцију:* ~ књига.

евидѐнтно прил. *јасно само по себи, очевидно, очигледно, очито:* бити ~, ~ се испољавати.

евидѐнтно̄ст, -ости ж *својство онога што је евидентно, очигледност, очевидност, очитост, доказаност.*

евидѐнција ж лат. **1.** *попис, преглед из кога се види да је нешто постојало, да је нешто урађено и сл., контролни попис, преглед чињеничког стања нечега:* тачна ~, потпуна ~, водити евиденцију, ~ производних трошкова. **2.** фиг. *очигледност, јасност, извесност:* извести неку мисао до евиденције. • **држати у евиденцији** *имати (нешто) на уму, водити рачуна о нечему.*

евѝкција ж лат. правн. *одузимање ствари судским путем од поседника у корист особе која докаже своје право на ту ствар.*

Ѐвин, -а, -о *који припада Еви.* • **у Евином костиму** *потпуно нага, гола (о женској особи).*

ѐвнух м грч. *кастрирани мушкарац, ушкопљеник (обично чувар харема).*

евнухоидѝзам, -зма м мед. *недовољно изражене секундарне полне ознаке (брада, бркови и др.) код мушкараца због смањене функције полних жлезда.*

ѐвнушкӣ, -ā, -ō *који се односи на евнухе, који је као у евнуха:* ~ лице.

ѐво речца **1.** *за указивање, скретање пажње на некога или нешто што је у близини или се приближава, појављује.* – Ево наших. **2.** *кад се некоме нешто даје, нуди и сл.* – Ево ти књига коју сам ти обећао. **3.** *(у разговору, причању) када се указује на актуелну радњу, збивање, околности и сл.* – Ево како је то било. Дошао сам и сео ево овако. **4.** *када се указује на дуже трајање нечега, да нешто што је почело траје до тренутка говора.* – Ево већ три дана пада киша. • **~ моје главе** *заклињем се главом, животом.* **~ (моје) руке** *јамчим, тврдим, сигуран сам (кад се на нешто пристаје, кад се склапа неки споразум, погодба).* **~ ти рука** *честитам ти, добро си то урадио.*

ѐвокативан, -вна, -о *који се односи на евокацију, који изазива евокације:* ~ моћ, ~ песма.

ѐвокатӣвно прил. *на евокативан начин, изазивајући евокације:* деловати ~.

евокатѝвно̄ст, -ости ж *својство онога што је евокативно.*

евò̄ка̄тор м лат. *онај који нешто евоцира, који оживљава у сећању успомену на некога или нешто.*

евò̄ка̄торскӣ, -ā, -ō *који се односи на евокаторе и евокацију, евокативан.*

евока́ција ж лат. *изазивање у свести, сећању слике нечега, оживљавање успомене на некога, на нешто; сећање, присећање:* моћ евокације, ~ прошлости.

еволуи́рати, -у̀ӣра̄м (еволу̀исати, -ишēм) свр. и несвр. фр. непрел. *постепено се разви(ја)ти, усавршити се, усавршавати се.*

ѐволутӣван, -вна, -о **1.** *који се односи на еволуцију, који се развија, настаје путем еволуције, развојни:* еволутивни развој, еволутивни процес, еволутивне промене. **2.** *који учествује у еволуцији људског духа, који иде у корак с напретком:* бити ~, еволутивни геније.

еволу́ција ж лат. *постепени развитак у природи и друштву, постепена промена, прелаз из једног стања у друго, постанак вишег и сложенијег из нижег и простијег, развитак, напредак:* ~ живих бића, ~ друштва, културна ~. • **теорија еволуције** *в. еволуциона теорија (под еволуциони);* уп. дарвинизам.

ѐволуцио̄нӣ (еволу̀цӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на еволуцију, који се заснива на еволуцији, еволутиван:* ~ развитак, ~ процес, еволуционе промене. • **~ теорија** *наука о сталном развоју, мењању у природи; учење о развоју живих бића по коме су виши и сложенији облици настали од нижих и простијих у току дугог временског периода.*

еволуционѝзам, -зма м лат. *научна или филозофска доктрина заснована на учењу о еволуцији; поглед на свет по коме све настаје развојем, еволуцијом.*

еволуциò̄нист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, следбеник еволуционизма.*

еволуционѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на еволуционизам и еволуционисте:* ~ теорија.

еволуционѝстички прил. *са еволуционистичког становишта:* посматрати друштвене појаве ~.

евоци́рати, евò̄цӣра̄м свр. и несвр. прел. *изаз(и)вати, оживити, оживљавати у свести, сећању слику, представу некога, нечега:* ~ успомене, ~ рано детињство.

евро- *први део сложеница који значи европски:* еврокомунизам, евросоцијализам, евроракета, европарламентарци, еврогол и сл.

ѐвро м (мн. ѐври, ген. ȇвра̄) *новчана јединица већине земаља Европске уније и у Црној Гори;* уп. еуро.

Евроа̀зија и **Евроа́зија** ж *заједнички назив за Европу и Азију као највећу копнену масу на Земљи.*

евроа̀зӣјскӣ и **евроа́зијскӣ,** -ā, -ō *који се односи на Евроазију.*

Еврови́зија ж *заједничка јединствена телевизијска мрежа Европе.*

еврови́зӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на Евровизију:* ~ пренос.

еврокомунѝзам, -зма м пол. *европски тип комунизма какав је нпр. у Шпанији.*

еврокому̀нист(а), -ē м (мн. -сти) *следбеник еврокомунизма.*

еврокомунѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на еврокомунизам и еврокомунисте.*

Евро́па ж *пети по величини континент на свету, који се пружа између Атлантског океана, Северног леденог мора, планине Урала и Средоземног мора.*

европѐид, -и́да м антроп. *у мн.: припадници беле људске расе, која се одликује светлом бојом коже, меком косом, високим равним челом и др. (у јд.: припадник те расе).*

европѐидан, -дна, -о *који има одлике европеида:* ~ раса.

европеизам, -зма м **а.** *оно што је карактеристично за европску (претежно западноевропску) цивилизацију, културу, европски дух, карактер.* **б.** лингв. *реч или израз уобичајен у већини европских језика.*

европеиза́ција ж *увођење, одн. примање европеизма, европског обележја, карактера (у култури, језику и др.), европеизирање:* ~ друштвеног живота, ~ српске културе, лексичка ~.

европеизи́рати, -ѝзӣрāм и **европѐизовати,** -зујēм свр. и несвр. прел. *да(ва)ти нечему европско обележје (у култури, уметности, језику и др.), (у)чинити европским:* ~ културу, ~ уметност. ■ ~ **се** *примити, примати, доби(ва)ти европско обележје (нпр. о култури, уметности).*

Европе́јац, -јца м *Европљанин; онај који се понаша као Европљанин.*

Еврѐпēјка ж *Европљанка; она која се понаша као Европљанка.*

европе́јство с *европски дух, карактер, европско обележје; европски начин живота, понашања и сл.; тежња за усвајањем европске културе и цивилизације;* ист. европеизам (а).

европе́јштина ж *у пеј. значењу: в. европејство.*

Евро́пљанин м (мн. -ани) **а.** *становник Европе, онај који је пореклом из Европе.* **б.** *човек који се образовао, васпитао у европском духу:* постати ~.

Евро́пљāнка ж *женска особа Европљанин.*

ѐврōпскӣ, -ā, -ō *који се односи на Европу (који припада Европи, карактеристичан за Европу и сл.):* ~ култура, ~ цивилизација.

ѐврōпски прил. *на европски начин, у европском духу, стилу:* ~ образован, ~ васпитан, ~ одевен.

ѐгāл прил. фр. *равно, једнако; свеједно.*

егализа́ција ж *изједначавање, уједначење, изравнавање:* ~ семена.

ѐгализациōнӣ (егализа́цӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на егализацију.* • ~ **фонд** екон. 1) *валутни фонд за интервенисање на девизном тржишту да би се одржала стабилност девизног курса.* 2) *фонд за изравнавања домаћих са иностраним ценама (добитака и губитака) у спољној трговини.*

егалѝзӣр, -и́ра м фр. *узана трака на панталонама и рукавима официрске униформе која служи за ознаку рода војске.*

егализи́рати, -ѝзӣрāм и **егàлизовати,** -зујēм свр. и несвр. прел. *изједначи(ва)ти, изравна(ва)ти.*

егалита́рац, -рца м *присталица егалитаризма.*

егалитарѝзам, -зма м фр. *изједначење, једнакост у политичком, социјалном, културном и др. смислу; социјалистичко схватање које тежи остварењу потпуне једнакости међу људима.*

ѐгзактан, -тна, -о лат. *који потпуно одговара стварности, потпуно тачан, веран:* ~ посматрање, ~ доказ. • **егзактне науке** *природне науке у којима се с математичком тачношћу проучавају природне појаве (физика, хемија, астрономија и др.).* **футур егзактни** лингв. *сложени гл. облик којим се у зависним реченицама обично казује радња која ће се свршити пре неке друге будуће радње.*

ѐгзактно прил. *на егзактан начин, тачно:* ~ доказати.

ѐгзактнōст, -ости ж *својство онога што је егзактно, тачност:* ~ мерења.

егзалта́ција ж лат. **а.** *велики занос, одушевљење, претерано усхићење.* **б.** *претерано величање, слављење, уздизање:* ~ националних осећања, ~ идеје.

егзàлтӣрāн (ѐгзалтовāн), -а, -о *који се налази у стању егзалтације, претерано усхићен, одушевљен; прожет егзалтацијом:* егзалтирани фанатик; ~ идеја, ~ стил.

егзàлтӣрāно (ѐгзалтовāно) прил. *са великим заносом, усхићено, одушевљено:* рецитовати ~.

егзàлтӣрāнōст, -ости ж *стање онога који је егзалтиран, егзалтација.*

егзалти́рати, -àлтӣрāм (ѐгзалтовати, -тујēм) свр. и несвр. *претерано узбудити, узбуђивати, усхитити, усхићивати, одушевити, одушевљавати.*

егзàнтēм, -е́ма м грч. мед. *кожни осип.*

ѐгзарх м грч. **1.** *поглавар одређене црквене области у православној цркви, епископ.* **2.** ист. *намесник византијског цара.*

егзàрхāт, -а́та м **1. а.** *област којом управља егзарх.* **б.** *в. егзархија.* **2.** *достојанство егзарха.*

егзàрхија ж цркв. *самостална национална православна црква на чијем је челу егзарх:* бугарска ~.

егзàрхӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на егзархију.*

егзàрхист(а), -ē м (мн. -сти) ист. *присталица бугарске егзархије.*

егзѐгеза ж грч. *тумачење текстова (библијских, правних и др.):* библијска ~.

егзѐгēт, -е́та м *онај који се бави егзегезом.*

егзегѐтика ж *вештина тумачења текстова; егзегеза.*

егзекви́рати, -ѐквӣрāм несвр. прел. (некога) *наплаћивати некоме дугове путем егзекуције, вршити пленидбу.*

егзекути́ва ж лат. *извршна власт; извршни орган.*

ѐгзекутӣван, -вна, -о **1.** *који се односи на егзекутиву, извршни:* егзекутивни орган. **2.** *који се односи на егзекуцију, принудни, присилан:* ~ наплата.

егзѐкӯтор м **1.** *онај који врши егзекуцију, извршилац одлуке суда или управних органа.* **2.** *извршилац смртне казне, џелат, крвник.*

егзѐкӯторскӣ, -ā, -ō *који се односи на егзекуторе, својствен егзекуторима:* ~ суровост.

егзѐкӯторски прил. *на егзекуторски начин:* ~ хладнокрвно.

егзеку́ција ж лат. **1.** *принудно, присилно (из)вршење судске пресуде или административне одлуке (присилна наплата дуга, заплена имовине дужника и сл.), пленидба.* **2.** *извршење смртне пресуде, погубљење, смакнуће.*

ѐгзекуциōнӣ, -ā, -ō *који се односи на егзекуцију:* ~ орган.

егзѐмплāр, -а́ра м лат. **1.** *појединачни предмет из низа истоврсних предмета, примерак, узорак (обично штампане књиге или рукописа):* ~ књиге, рукописни ~. **2.** *представник одређене врсте, рода и сл. (о живим бићима):* ~ кактуса, ~ беле расе. **3.** *особа, личност са одликама које карактеришу одређени тип људи:* класични ~ чиновника.

ѐгземплāран, -рна, -о **а.** *који служи као пример, узор; примеран, узоран:* ~ књига, ~ превод. **б.** *који служи као опомена ради одвраћања од сличних дела:* ~ казна, ~ глоба.

ѐгземплāрно прил. *као пример, углед другима, примерно; тако да служи као поучан, опомињући, застрашујући пример:* ~ утицати; ~ казнити.

егзѐрцӣр, -и́ра м лат.-нем. воj. *групна војна вежба, војна обука.*

егзерци́рати, -ѐрцӣрāм свр. и несвр. **1.** прел. *вежбати, увежба(ва)ти (некога), обучити, обучавати (обично у војним вештинама):* ~ војску. **б.** непрел. *в. егзерцирати се.* ■ ~ **се** *вежбати се, увежба(ва)ти се, обучавати се у војним вештинама.*

егзерцѝрӣште с *место где се врши егзерцир, вежбалиште.*

ѐгзерцӣрнӣ и **егзѐрцӣрнӣ,** -ā, -ō *који се односи на егзерцир:* ~ метак.

егзиби́ција ж лат. *јавно приказивање, демонстрирање неке вештине; уопште јавно показивање, излагање:* акробатске егзибиције, летачке егзибиције, болесне егзибиције.

ѐгзибиционӣ, -ā, -ō *који се односи на егзибицију:* ~ утакмица, ~ такмичење.

егзибиционѝзам, -зма м **1.** *склоност егзибицијама; уопште тежња за истицањем самог себе.* **2.** мед. *сексуална настраност која се испољава у разголићавању и показивању полног органа особама супротног пола.*

егзибициòнист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *онај који је склон извођењу егзибиција.* **2.** мед. *настрана особа која пати од егзибиционизма (2).*

егзибиционѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на егзибиционизам и егзибиционисте; егзибициони:* егзибиционистичке склоности.

ѐгзӣл, -и́ла м лат. *изгнанство, прогонство из земље; присилни боравак изван неког места; место прогонства.*

егзистѐнтан, -тна, -о *који егзистира, постоји, постојећи, стваран, реалан:* ~ ствар, ~ појава.

егзистѐнција ж лат. **1.** *постојање, живот, опстанак:* борба за егзистенцију. **2.** *биће, човек, личност, индивидуа:* пропале егзистенције. • **минимум егзистенције** *најнужнија количина средстава неопходних за живот.*

ѐгзистенцијāлан, -лна, -о *који се односи на егзистенцију:* ~ потреба. • **егзистенцијални суд** лог. *врста суда којим се изриче постојање.*

егзистенцијалѝзам, -зма м *идеалистички правац у филозофији и књижевности у чијем се центру интересовања налази егзистенција човека.*

егзистенцијàлист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, следбеник егзистенцијализма.*

егзистенцијалѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на егзистенцијалисте и егзистенцијализам, својствен егзистенцијалистима:* ~ писац, ~ филм.

егзистенцијалѝстички прил. *на егзистенцијалистички начин.*

егзистенцијàлисткиња ж *жена егзистенцијалист.*

ѐгзистенцијāлно прил. *у погледу егзистенције.*

егзисти́рати, -ѝстӣрам несвр. непрел. лат. *бити, постојати, живети.*

егзо- грч. *први део сложеница у значењу спољни:* егзоген, егзоспора, егзосфера.

егзогàмија ж грч. *склапање брака између припадника разних племена.*

ѐгзогамскӣ, -ā, -ō *који се односи на егзогамију, заснован на егзогамији:* ~ брак.

ѐгзоген, -а, -о грч. *који је спољашњег порекла, узрокован вањским факторима:* егзогене силе.

егзо́дус м грч. *напуштање неке средине, од стране већег броја људи, исељење; иступ већег броја људи из неке заједнице, друштва:* масовни ~ народа.

егзорцѝзам, -зма м грч. **1.** рлг. *обред истеривања злих духова из човека.* **2.** *верски фанатизам.*

егзòрцист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *онај који врши егзорцизме.* **2.** *верски фанатик.*

егзорцѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на егзорцисте и егзорцизам:* ~ молитва.

егзосфе́ра ж грч. *спољни слој Земљине атмосфере (изнад 600* km).

егзоскѐлет м грч. зоол. *спољашњи тврди делови животињског тела (нпр. оклоп крокодила, корњаче и сл.).*

егзотѐрик м грч. *нестручњак, лаик.*

егзотѐричан, -чна, -о **1.** *намењен јавности, јавни, општи.* **2.** *разумљив и за лаике, приступачан свима, популаран.*

ѐгзотерман, -мна, -о, **егзотѐрмичан**, -чна, -о и **егзотѐрмичкӣ**, -ā, -ō грч. хем. *који се врши, обавља уз развијање, испуштање топлоте, при којем се ослобађа топлота (о* хем. *процесима):* ~ хемијска реакција.

егзòтика ж (дат. -ици) грч. *особености далеких земаља; оно што потиче, долази из далеких, недовољно познатих земаља и што је за њих карактеристично (страни предмети и појаве, нпр. биљке, животиње, одело, начин живота, обичаји и др.); уопште оно што је необично, ретко, несвакидашње.*

егзòтичан, -чна, -о **1.** *који потиче из далеких, недовољно познатих земаља, стран, туђ; необичан:* ~ биљка, ~ животиња. **2.** *који се одликује нечим необичним, несвакидашњим:* ~ шешир, ~ орнамент.

егзòтично прил. *необично, чудно:* звучати ~, деловати ~.

егзòтичнōст, -ости ж *особина онога што је егзотично; егзотичан предмет или егзотична појава.*

ѐгида ж грч. мит. *Атинин штит с главом Горгоне;* фиг. *заштита, окриље, покровитељство.* • **под егидом (некога)** *под (нечијим) окриљем, покровитељством.*

ѐгипатскӣ, -ā, -ō *који се односи на Египат, који припада Египту:* ~ писмо, ~ пирамида.

египтòлог м *стручњак који се бави египтологијом.*

египтолòгија ж *наука која се бави проучавањем историје, културе и језика старих Египћана.*

египтòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на египтологе и египтологију.*

Ѐгипћанин (мн. -āни) и **Еги́пћанин** (мн. -ани) м *становник Египта; онај који је из Египта.*

Ѐгипћāнка и **Еги́пћāнка** ж *становница Египта; она која је из Египта.*

ѐго м лат. псих. *„ја", део човекове личности који управља опажањем и вољном активношћу.*

егоѝзам, -зма м фр. *претпостављање властитих интереса интересима других и општим интересима, себичност, саможивост;* супр. алтруизам.

егòист(а), -ē м (мн. -сти) *себичњак, саможивац;* супр. алтруист(а).

егоѝстичан, -чна, -о **а.** *који своје личне интересе претпоставља интересима других и општим интересима, себичан, саможиви:* ~ човек. **б.** *прожет, испуњен егоизмом:* егоистични интереси, егоистични осећаји.

егоѝстичкӣ, -ā, -ō *в. егоистичан (б).*

егоѝстички и **егоѝстично** прил. *на егоистичан начин, себично, саможиво.*

егоѝстичнōст, -ости ж *особина онога који је егоистичан, егоизам.*

егòисткиња ж *жена егоист.*

еголàтрија ж грч. *култ самога себе, претерана љубав према самом себи, самољубље.*

еготѝзам, -зма м фр. *јако изражен егоизам; велико самољубље.*

егòтист(а), -ē м (мн. -сти) *претерано самољубив човек.*

егòтичан, -чна, -о **а.** *претерано самољубив:* ~ човек. **б.** *у коме се испољава претерано самољубље, прожет самољубљем:* ~ роман.

егоцентрѝзам, -зма м лат. *в. егоцентричност.*

егоцѐнтрик м *егоцентричан човек.*

егоцѐнтричан, -чна, -о **а.** *који себе сматра средиштем света, који (свесно или несвесно) истиче властито „ја" и личне интересе; који све просуђује са свог личног становишта:* ~ човек. **б.** *који одражава такав карактер:* ~ нарав, ~ природа, ~ поезија.

егоцѐнтрично прил. *на егоцентричан начин, саможиво:* ~ поступити.

егоцѐнтричнōст, -ости ж *особина онога који је егоцентричан, онога што је егоцентрично; егоцентрични поступци.*

ѐдēм, -éма м грч. мед. *отеклина од нагомилане течности у ткиву или органима:* плућни ~.

ѐдематōзан, -зна, -о *захваћен едемом, отечен, подбуо:* ~ ткиво, ~ лице.

éден м хебр. рлг. *рајски врт, рај;* фиг. *диван предео, место уживања.*

éденскӣ, -ā, -ō *који се односи на еден, рајски:* ~ врт.

ѐдикт м лат. *проглас, указ, наредба; закон.*

ѐдӣтор м лат. *издавач.*

ѐдӣција ж лат. *штампана књига, издање; низ штампаних књига, публикација које чине једну целину, коло.*

ȅдукатӣван, -вна, -о *васпитни, образовни, одгојни:* ~ настава.

ȅдукатӣвно прил. *на едукативан начин, васпитно, образовно:* деловати ~.

едука́ција ж лат. *васпитавање, образовање, одгој.*

ѐзāн, -áна м тур. *муслимански позив на молитву.*

ѐзоп(ов)скӣ, -ā, -ō *који је у Езоповом духу, који је као код Езопа (легендарног грчког баснописца):* ~ стил.

ѐзоп(ов)ски прил. *у Езоповом духу, као код Езопа:* писати ~.

езотѐрија ж *в. езотеричност.*

езотѐрик м грч. *онај који је упућен у суштину неког учења.*

езотѐричан, -чна, -о **езотѐричкӣ,** -ā, -ō грч. *који је приступачан само уском кругу упућених, унутарњи, скривен, тајни; строго научан, стручан:* ~ књижевност, ~ схватање.

езотѐрички и **езотѐрично** прил. *скривено, тајно; строго научно, стручно.*

езотѐричнōст, -ости ж *својство онога што је езотерично.*

ȇј узв. **1.** *за дозивање, скретање пажње некоме, хеј.* – Еј, Марко! Еј, пази, пашће ти књига. **2.** *за изражавање разних емоција:* **а.** *туге, жалости, сете: ој, јој.* – Еј, јадна ли сам. **б.** *јадања, вајкања, жаљења, сажаљевања: е, ех.* – Еј, пуста младости, у шта ми прође! Еј, јадна сиротињо! **в.** *жеље, прижељкивања.* – Еј, да ми је да упишем факултет! **г.** *незадовољства, негодовања, прекоревања и сл.* – Еј, шта то радиш, црни сине! **д.** *усхићења, дивљења.* – Еј, како смо се лепо провели. **3. а.** *у емотивнијем говору, кад се саговорник позива да схвати смисао и значај казаног, да се са тим сложи и сл.* – Еј, друго је било оно време. **б.** *при упозоравању, опомињању.* – Еј, још ти њих не знаш. **4.** (понекад појачано узвиком хеј) *за истицање велике количине, удаљености и сл.: и те како, и још колико; чак (тамо).* – Могао је он да попије, еј-хеј, литар ракије.

éја ж зоол. *у мн.: род дневних птица грабљивица* Circus *из реда соколовки* (Falconiformes), *које нападају водену дивљач (у јд.: птица из тога рода).* • **дугорепа (далматинска)** ~ Circus macrourus. ~ **мочварица** Circus aeruginosus. **пољска ~, ~ стрнарица** Circus csaneus.

ејакѝлāт, -áта м лат. *сперма.*

ејакула́ција ж лат. мед. *излучивање семена, сперме при полном акту.*

ејакули́рати, -ѝлӣрāм свр. и несвр. *излучи(ва)ти сперму при полном акту.*

ȅјдс м енгл. мед. *сида* (AIDS).

ѐјектор м лат. техн. *справа за црпење и усисавање паре, гасова или течности из неког резервоара или апарата, машине.*

ȅјс *узв. за терање волова и др. стоке, ајс.*

ек. скраћ. *екавски.*

éкавац, -āвца м *онај који говори екавски.*

екавѝзам, -зма м лингв. *екавски облик речи (нпр. песма).*

екавиза́ција ж лингв. **а.** *давање екавског облика (речима).* **б.** *усвајање екавице.*

екавизи́рати, -ѝзӣрāм свр. и несвр. прел. *да(ва)ти екавски облик речима:* ~ изговор, ~ реч. ■ ~ **се** *поста(ја)ти екавац, усвојити, усвајати екавицу.*

éкавица ж лингв. *в. екавштина.*

éкāвка ж *она која говори екавски.*

éкавскӣ, -ā, -ō *који се односи на екавце и екавштину:* ~ изговор, ~ говор, ~ наречје, ~ облик.

éкавски прил. *на екавски начин, као што говоре екавци, изговарајући „е" место некадашњег прасловенског гласа јат (ѣ):* говорити ~.

éкавштина и **ека́вштина** ж лингв. *екавски изговор, изговарање самогласника „е" место некадашњег прасловенског самогласника јат (ѣ) (нпр. пе̏сма, мле́ко, сêно), екавски говор:* говорити екавштином, писати екавштином.

éкати, êкāм и ȇчēм несвр. непрел. **1.** нар. *узвикивати, говорити „е", „ех" (у знак вајкања, туге, радости и сл.).* **2.** шаљ. *говорити екавским наречјем.*

ѐквāтор м лат. **а.** геогр. *замишљена кружна линија око Земље, чије су све тачке подједнако удаљене од Земљиних полова и која дели Земљу на северну и јужну полулопту, полутар.* **б.** астр. *средња, највећа паралела у разним сферичним координатним системима:* небески ~, Сунчев ~, Марсов ~. **в.** физ. *кривуља која спаја све тачке на површини Земље где је магнетска инклинација једнака нули:* магнетски ~.

екваторѝјāл, -áла м астр. *врста великог телескопа за посматрање кретања небеских тела.*

ȅкваторијāлан, -лна, -о **а.** *в. екваторски:* ~ струја, ~ зона. **б.** астр. *који се односи на екваторијал:* ~ постоље.

ȅкваторијāлно прил. *у екваторовој равни:* ~ поставити телескоп.

ѐквāторов, -а, -о *који припада екватору:* ~ полупречник.

ѐквāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на екватор (који припада екватору, који се налази око екватора и сл.):* ~ зона, ~ струја.

екви- лат. *први део сложеница који значи: исти, једнак, идентичан:* еквивалентан, еквиноциј и сл.

еквивàлен(а)т, -нта м лат. *оно што има исту вредност као и нешто друго, оно што потпуно одговара нечему и што може да га замени:* материјални ~.

еквивалѐнтан, -тна, -о *који има исту вредност као нешто друго, који потпуно одговара нечему, одговарајући, једнак, раван:* ~ вредност, ~ израз.

еквивалѐнтно прил. *на еквивалентан начин, једнако:* поступити ~.

еквивалѐнтнōст, -ости ж *еквивалентна вредност, изједначеност у погледу вредности.*

еквивалѐнција ж *в. еквивалентност.*

еквидистàнтан, -тна, -о *који је на истом одстојању, подједнако удаљен од нечега:* еквидистантне изохипсе, ~ раван.

еквидистàнтнōст, -ости ж *в. еквидистанција.*

еквидистàнција ж лат. *подједнака удаљеност (од нечега, нечега).*

еквѝлӣбријум м (еквѝлӣбрӣј, -ија) лат. *равнотежа, уравнотеженост, стабилност.*

еквилибри́рати, -ѝбрӣрāм свр. и несвр. непрел. *одржа(ва)ти равнотежу, балансирати:* ~ на жици.

еквилѝбрист(а), -ē м (мн. -сти) *вештак у одржавању равнотеже; играч на жици (у циркусу), акробат.*

еквилибрѝстика ж *вештина одржавања равнотеже; извођење такве вештине, акробатика.*

еквилибрѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на еквилибристику и еквилибристе:* ~ вештина.

еквилѝбристкиња ж *женска особа еквилибриста, акробаткиња.*

еквѝнōцӣј, -ија м лат. *дан, датум у години када је обданица једнака ноћи, равнодневица:* пролећни ~, јесенски (јесењи) ~.

ȅквиноцијāлан, -лна, -о *в. еквиноцијски.*

еквѝнōцӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на еквиноциј.*

еквѝнōцијум м *в. еквиноциј.*

еквѝнōцијумскӣ, -ā, -ō *в. еквиноцијски.*

екѝпа и **екѝпа** ж фр. **а.** спорт. *група спортиста који учествују у неком такмичењу, тим.* **б.** *група, скуп људи формирана ради извршења неког посла, задатка:* медицинска ~, спасилачка ~, филмска ~.

екѝпāж, -áжа м и **екипáжа** ж фр. **1.** *луксузна, раскошна кочија са запрегом.* **2.** *посада на броду или у авиону.*

екипѝрати, -ѝпӣрāм свр. и несвр. *опремити, опремати, снабде(ва)ти потребним људством или опремом:* ~ посаду. ■ ~ **се** *опремити се, опремати се.*

ѐкӣпнӣ и **ѐкипнӣ,** -ā, -ō *који се односи на екипу:* ~ првенство, ~ рад.

ѐкӣпно и **ѐкипно** прил. *као екипа, у екипи, групно:* такмичити се ~.

еклатàнтан, -тна, -о фр. **а.** *веома јасан, уверљив, убедљив, очигледан:* ~ доказ, ~ лаж. **б.** *сјајан, изванредан, одличан.*

еклатàнтно прил. *уверљиво, убедљиво, очигледно, очито; сјајно, изванредно, одлично:* ~ потврђивати.

еклектѝзам, -зма м *в. еклектицизам.*

еклѐктик м *в. еклектичар.*

еклѐктика ж *в. еклектицизам.*

еклектицѝзам, -зма м грч. *смер или учење у филозофији, науци или уметности настало одабирањем појединих теза из различитих учења, система и њиховим спајањем у одређену целину.*

еклѐктичан, -чна, -о *у коме се огледа еклектицизам, састављен од разнородних делова, елемената, напабирчен, скрпљен:* ~ систем, ~ поезија.

еклѐктичāр м (инстр. -ом и -ем) *филозоф, научник или уметник који из различитих учења и система одабира оно што му одговара и саставља сопствени систем, учење, науку или уметност.*

еклѐктичāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на еклектичаре.*

еклѐктичкӣ, -ā, -ō *који се односи на еклектицизам; еклектичан:* ~ композиција.

еклѐктички прил. *на еклектички начин, у духу еклектицизма:* ~ састављена песма.

еклѝпса ж грч. астр. *помрачење небеског тела (Сунца, Месеца).*

еклѝптика ж (дат. -ици) грч. астр. *кружница на небеској сфери по којој се Сунце у току године привидно креће око Земље.*

еклѝптичкӣ и **еклѝптичнӣ,** -ā, -ō *који се односи на еклиптику.*

еклóга и **ȅклога** ж грч. *пастирска идилична песма.*

éкнути, ȇкнēм свр. *узвикнути, рећи „е" (у изненађењу, чуђењу и сл.).*

еко- *префиксоид који значи 'еколошки', који се односи на очување животне средине:* екотуризам, екомитинг, екопројект, екофактор и др.

екòлог м **а.** *стручњак који се бави екологијом.* **б.** *члан еколошког покрета.*

еколòгија ж грч. биол. *наука која проучава однос живих организама (животиња и биљака) и околине у којој живе; наука о очувању животне средине и заштити од загађивања природе.*

еколòгист(а), -ē м (мн. -сти) *члан покрета за очување животне средине.*

екологѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на екологисте:* ~ организација, ~ скуп.

екòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на екологију и екологе:* ~ проучавање, ~ покрет, ~ активиста.

екòлошки прил. *у погледу екологије, са еколошког становишта:* ~ чист, ~ неповољан.

екòном и **ȅконом** м грч. **1.** *службеник који се брине о набавци, чувању и расподели потрошног материјала (у предузећу, установи, војној јединици и сл.):* ~ болнице, клупски ~. **2. а.** *управник већег пољопривредног газдинства; пољопривредни стручњак, агроном.* **б.** *онај који води неко имање, домаћинство, домаћин; онај који рационално рукује имовином:* добар ~.

економàт, -áта м **1.** *одељење у предузећу или установи које се брине о набавци, чувању и расподели потрошног материјала:* болнички ~. **2.** *служба економа.*

економѐтрија ж грч. *утврђивање економских законитости и проверавање економских принципа на основу статистичко-математичке анализе економских појава.*

економѐтрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на економетрију:* ~ анализа.

економѝзам, -зма м ист. *опортунистичка струја у међународном, првенствено руском, социјалдемократском покрету према којој је основни задатак радничке класе само економска борба против капиталиста, а не и политичка.*

економѝзēр, -éра м маш. *грејач воде у парном котлу.*

економизѝрати, -ѝзӣрāм несвр. непрел. *в. економисати.*

еконòмија ж грч. **1. а.** *наука која проучава деловање економских закона у производњи, расподели и потрошњи материјалних добара, као и међуљудске односе у процесу производње и расподеле производа; примена те науке у пракси:* теоријска ~, примењена ~, студирати економију. **б.** *привредни систем; привредна делатност, привреда, економика:* процват економије, криза економије, развој економије, југословенска ~. **2.** *управљање имањем, газдинством, привредом, привређивање, газдовање:* домаћа ~, помагати некоме у економији, водити економију. **3.** *рационално коришћење материјалних добара и др., економисање, економичност, штедња:* ~ радне снаге, ~ простора, ~ времена, ~ боје, ~ речи. **4.** *пољопривредно имање, добро, газдинство, господарство:* пољска ~, подићи економију. • **договорна** ~ *економија, привреда која дејствује на основу политичких договора, а не по законима тржишта.* **политичка** ~ *наука која проучава економске законе и производне односе, општа, теоријска економија.* **сива** ~ *стварање профита, богаћење на незаконит начин (без плаћања пореза).*

еконòмијица ж *дем. и хип. од економија (4).*

еконòмика ж (дат. -ици) грч. **1. а.** *привреда, привредни систем, свеукупност економских односа неке земље на одређеном ступњу друштвеног развитка:* преображај на пољу економике. **б.** *економска наука, економија, обично практична, примењена:* ~ предузећа, ~ индустријских предузећа. **2.** *в. економија (3):* ~ речи.

еконòмисати, -ишēм несвр. непрел. *рационално, штедљиво располагати нечим, рационално употребљавати, трошити нешто:* ~ (с) папиром, ~ (с) новцем, ~ (с) временом.

еконòмист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који се бави економијом као науком; стручњак за економска, привредна питања; студент економије:* енглески ~, дипломирани ~.

еконòмисткиња ж *жена економист.*

еконòмичан, -чна, -о **а.** *који не изискује велике трошкове или утрошак времена, простора, који доноси уштеду (у материјалу, времену, простору и др.), рационалан:* ~ потрошња горива, ~ ауто, ~ говор. **б.** *штедљив, чуваран:* ~ домаћин.

еконòмичāр м *в. економист(а).*

еконòмичкӣ, -ā, -ō *в. економичан.*

еконòмички прил. *в. економично.*

еконòмично прил. *на економичан начин, рационално, штедљиво:* ~ трошити гориво.

еконòмичнōст, -ости ж *особина онога који је економичан, онога што је економично, рационалност, штедљивост; рацио-*

нално, штедљиво пословање, штедња: ~ у трошењу материјала, ~ исхране, ~ пословања.

економка и **економка** ж *жена економ.*

економски и **економски**, -ā, -ō *који се односи на економију, економику, привредни:* ~ развој, ~ систем, ~ политика, ~ блокада, ~ географија, ~ факултет.

економски прил. *у економском погледу, у погледу економије, привреде, привредно:* ~ неразвијен, ~ заостао, ~ напредовати.

екосистем, -éма м грч. биол. *систем међусобног деловања и међусобних односа између биљака и животиња и њихове неживе околине, станишта (нпр. баре), где измена материја међу њима има кружни ток.*

екосфéра ж грч. биол. *еколошка сфера.*

екотип м грч. биол. *наследно измењени облик неке биљке или животиње услед прилагођавања одређеном типу средине (нпр. пољска шева, алпски зец).*

екрāн, -áна м фр. **1. а.** *специјално платно на коме се пројектују слике са филмске траке или с дијапозитива.* **б.** *флуоресцентна површина катодне цеви телевизијског пријемника (обично благо испупчена) на којој се ствара слика.* **2.** *полични преградни зид, заклон, преграда, параван.* • **мали** ~ *телевизијски екран, телевизор; телевизија:* приказати филм на малом екрану.

екранизáција ж *филмска обрада, реализација неког дела, обично књижевног:* ~ романа „Рат и мир“.

екранизовати, -зујēм (екранизи́рати, -ѝзи̑рāм) свр. и несвр. прел. *(из)вршити екранизацију неког дела, филмски обрадити, обрађивати, представити, представљати на филму:* ~ роман.

екс прил. лат. **1.** (обично с предлогом „на“) *наискап, до дна (чаше и сл.), на душак:* испити чашу (пића) на ~. **2.** *први део неких одомаћених израза у значењу: из, са, од и сл.:* ~ катедра, ~ леге.

екс- лат. **1.** *први део сложеница који значи 'бивши':* екскраљ, ексминистар, ексшампион итд. **2.** *префикс глаголских и др. позајмљеница који значи одстрањивање, удаљавање и сл.:* експедовати, ексхумација, експорт итд.

екселенција ж лат. *почасна титула у ословљавању личности високог положаја или друштвеног ранга: узвишеност, преузвишеност:* Ваша екселенцијо!

ексер м тур. *мањи, обично гвоздени клин зашиљен при врху и са главицом на другом крају, који служи за састављање или утврђивање предмета, клинац, чавао.*

ексерана ж *одељење у фабрици, радионица у којој се израђују ексери.*

ексерчић и **ексечић** м *дем. од ексер.*

ексикатор м лат. *стаклена посуда с брушеним поклопцем за сушење или заштиту материја од влаге помоћу неког хигроскопског средства.*

ексирати, ексирāм свр. и несвр. шатр. *испи(ја)ти на екс.*

екскаватор м лат. *грађевинска машина за ископавање и преношење земље, рудаче, јаловине и др. материјала, која се креће на гусеницама или шинама.*

екскавáција ж *ископавање, вађење и уклањање земље, рудаче и др. материјала помоћу екскаватора.*

екскламативан, -вна, -о **а.** лингв. *узвичан, ускличан:* ~ реченица. **б.** *пун усклика, узвика, експресивних обрта:* ~ поезија, ~ песма.

ексклама́тивнōст, -ости ж *особина оногa што је ексклamaтивно, ексклaмaтивни карактер:* ~ поезија.

екскламáција ж лат. *узвик, усклик; реч или израз, обрт који има карактер усклика.*

ексклузиван, -вна, -о лат. **1. а.** *који се строго држи одређене области, строго усмерен, ограничен, искључив; непомирљив, нетолерантан:* ~ стручњак, ~ средина; ~ гледиште. **б.** *који је приступачан само одабранима, привилегованим, који је затвореног типа; изузетан, посебан:* ~ друштво, ~ стамбена четврт, ~ школа, ~ колекција одеће. **2.** (одр.) лингв. *којим се нешто изузима, искључује, искључни:* ~ реченица, ~ везник.

ексклузивизам, -зма м *склоност ексклузивности, искључивости; ексклузивност:* литерарни ~.

ексклузивист(а), -ē м (-сти) *онај који је склон ексклузивизму, искључив, нетолерантан човек.*

ексклузивистички, -ā, -ō *који се односи на ексклузивисте и ексклузивизам, својствен ексклузивистима.*

ексклузивисткиња ж *жена ексклузивиста.*

ексклузивно прил. *искључиво, само, једино:* ~ за тебе, ~ књижевни часопис.

ексклузи́внōст, -ости ж *особина оног који је ексклузиван, оног што је ексклузивно, искључивост, издвојеност, затвореност.*

екскомуникáција ж лат. *искључење из верске заједнице.*

екскомуници́рати, -ѝци̑рāм свр. и несвр. прел. *искључи(ва)ти, одстранити, одстрањивати из црквене заједнице.*

екскраљ м *бивши краљ, краљ који је свргнут или је абдицирао.*

екскраљица ж *бивша краљица.*

екскремен(а)т, -нта м лат. *измет (људски или животињски).*

екскрēт, -éта м лат. биол. (обично у мн.) *производ размене материја који тело излучује природним путем, излучевина.*

екскрēција и **екскрéција** ж лат. *излучивање сувишних продуката (екскрета) из организма (из појединих органа и жлезда), лучење, секреција; излучевина.*

екскурзија ж лат. **1.** *краће групно путовање, излет у забавне, културне, научне, спортске и др. сврхе, заједничка посета знаменитих места, споменика и сл.:* ђачка ~, стручна ~, ићи на екскурзију. **2.** фиг. *в. екскурс.*

екскурзист(а), -ē м (мн. -сти) *учесник екскурзије, излетник.*

екскурзисткиња ж *учесница екскурзије, излетница.*

екскурс м *удаљавање од главног предмета, скретање с главне теме (у говору или писању), дигресија:* правити екскурсе у говору.

егсóдус м грч. *в. егзодус.*

експандер м спорт. *гимнастичка справа за јачање ручних мишића са еластичним жичаним врпцама које се растежу између две дрвене дршке.*

експанзиван, -вна, -о **1.** *који се шири, који има способност да се шири, распростире:* експанзивни гас (плин), ~ пара, ~ сила. **2. а.** *који се нагло, снажно шири, развија, који има буран развој:* ~ покрет. **б.** *који тежи да ојача своју моћ, да прошири свој утицај, превласт, који посеже за туђим територијама, освајачки:* експанзивни капитализам, ~ тржиште, експанзивне тежње, ~ политика.

експанзивно прил. **а.** *нагло, бурно:* ~ се развијати. **б.** *с експанзивним, освајачким тежњама:* ~ се проширити.

експанзи́внōст, -ости ж *особина оног што је експанзивно, склоност према експанзији, ширењу; освајачке тежње, освајачки карактер:* ~ гасова; ~ немачке политике.

експанзија ж лат. **1.** *ширење, распростирање; тежња за ширењем:* ~ гасова. **2. а.** *проширивање своје превласти, освајачка политика и подухвати према другим народима:* немачка ~, колонијална ~. **б.** *развијање, ширење производње и освајање тржишта.*

експанзиони, -ā, -ō *који се односи на експанзију:* ~ политика.

експанзионизам, -зма м *експанзивна политика, склоност експанзији, освајачке, империјалистичке тежње.*

експанзионист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који спроводи експанзивну политику, представник, следбеник експанзионизма.*

експанзионѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на експанзионизам и експанзионисте, освајачки, империјалистички:* ~ политика.

експанзионѝстички прил. *на експанзионистички начин, с освајачким тежњама:* наступати ~.

експедѝрати, -èдӣрāм свр. и несвр. *в. експедовати.*

експѐдит, -и́та м *в. експедиција (1б).*

ѐкспедитӣван, -вна, -о *који на време и уредно завршава своје послове, ефикасан на послу.*

ѐкспедитӣвно прил. *на експедитиван начин, уредно и брзо, ефикасно:* ~ завршавати послове.

експедитѝвнōст, -ости ж *особина онога који је експедитиван, онога што је експедитивно, уредност и ревност у обављању послова.*

експѐдитор м **а.** *онај који шаље писмо или неку другу пошиљку, пошиљалац.* **б.** *службеник који врши експедицију, који отпрема пошиљке.*

експедѝција ж лат. **1. а.** *слање, одашиљање, отпремање (пошиљака, робе):* ~ писама, ~ робе. **б.** *одељење у пошти, установи, предузећу итд. за отпремање разних пошиљки и дистрибуцију робе.* **2. а.** *одлазак, путовање више лица ради извршења неког задатка (научног, стручног, политичког и сл.); лица која учествују у томе подухвату:* истраживачка ~, алпинистичка ~, поларна ~, спасилачка ~. **б.** *војни поход у неку земљу, област с одређеним задатком:* војна ~. • **казнена** ~ вој. *војни поход ради кажњавања побуњеника и извођења репресалија над становништвом.*

ѐкспедициōнӣ, -ā, -ō *који се односи на експедиције:* ~ књига, ~ одред.

ѐкспедовати, -дујēм свр. и несвр. **1.** *(по)слати, упутити, упућивати, отпремити, отпремати:* ~ робу, ~ трупе. **2.** фиг. *(о)терати, најурити, уклонити, уклањати:* ~ некога.

експерѝмен(а)т, -нта м лат. **а.** *планирано и контролисано извођење разних поступака за изазивање неке појаве или процеса ради проучавања и тумачења, доказивања неке чињенице, оглед, опит, покус:* вршити експерименте. **б.** *акција, подухват с неизвесним исходом, покушај:* упуштати се у ризичне експерименте.

ѐкспериментāлан, -лна, -о *који се односи на експерименте; заснован на експерименту, огледни, покусни, опитни:* ~ испитивање, ~ метода, ~ станица, ~ физика, ~ хемија.

експериментáлац, -лца и **експериментàлист(а)**, -ē м *онај који своја проучавања заснива на експериментима.*

ѐксперименталнo прил. *на експериментални начин, путем експеримента:* ~ доказати, ~ проверити.

експеримѐнтāтор м *онај који врши експерименте; онај који експериментише с нечим.*

експериментáција ж *вршење, извођење експеримената, експериментисање.*

експеримѐнтисати, -ишēм (експериментѝрати, -ѐнтӣрāм) несвр. непрел. **а.** *вршити, изводити експерименте, огледе.* **б.** (с нечим или без допуне) *предузимати неки подухват с неизвесним исходом, вршити неке покушаје:* ~ с трговином, ~ с вођем.

ѐксперт м (ген. мн. -рāтā) лат. **а.** *стручњак, зналац:* ~ у финансијским пословима, ~ за историју. **б.** *стручњак који врши вештачење, вештак.*

експертѝза ж фр. *стручни преглед и давање стручног суда од стране експерата (обично у неком правном спору), вештачење; стручна процена уопште:* извршити експертизу, психијатријска ~, судска ~.

ѐкспертнӣ, -ā, -ō *који се односи на експерте, састављен од експерата:* ~ група, ~ тим.

ѐкспиратōран, -рна, -о **а.** *који се односи на експирацију, издисање ваздуха:* ~ струја ваздуха. **б.** лингв. *који се одликује снагом фонационе струје:* експираторни акценат.

експирáција ж лат. *испуштање ваздуха из плућа, издисање, издисај.*

експлàнтāт, -áта м мед. *пресађено ткиво.*

експлантáција ж лат. мед. *узимање ткива из организма и његово пресађивање у нову средину, ради научних истраживања.*

експлантѝрати, -àнтӣрāм свр. и несвр. прел. *(из)вршити експлантацију:* ~ бубреге.

ѐкспликатӣван, -вна, -о *који објашњава, који служи за објашњење, тумачење:* експликативне науке, ~ синтеза.

експликатѝвнōст, -ости ж *особина онога што је експликативно.*

експликáција ж лат. *објашњавање, излагање, тумачење.*

експлицѝрати, -ѝцӣрāм свр. и несвр. прел. *изложити, излагати, објаснити, објашњавати, (рас)тумачити.*

експлѝцитан, -тна, -о лат. **а.** *потпуно исказан, изричит, јасан.* **б.** *који се отворено, одређено изјашњава.*

експлѝците прил. лат. *в. експлицитно.*

експлѝцитно прил. *изричито, јасно:* ~ речено.

експлѝцитнōст, -ости ж *особина онога што је експлицитно, изричитост, јасност.*

експлоàтāтор м *онај који експлоатише некога, израбљивач (обично о припадницима владајућих класа у класном друштву).*

експлоàтāторка ж *жена експлоататор.*

експлоàтāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на експлоататоре и експлоатацију:* ~ класа.

експлоàтāторски прил. *на начин експлоататора, као експлоататори:* ~ искоришћавати.

експлоатáција ж лат. **1.** *присвајање резултата туђег рада, искоришћавање људске радне снаге, експлоатисање, израбљивање:* ~ радника, колонијална ~. **2.** *искоришћавање природних богатстава и других средстава; коришћење нечега уопште:* ~ шума, ~ рудног блага, ~ возила.

ѐксплоатациōнӣ (експлоатáцӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на експлоатацију:* ~ план, ~ подручје.

експлоàтисати, -ишēм (експлоатѝрати, -àтӣрāм) несвр. прел. фр. **1. а.** *присвајати плодове туђег рада, искоришћавати, израбљивати:* ~ раднике. **б.** *безобзирно употребљавати, злоупотребљавати:* ~ свој дар, ~ изуме науке. **2.** *искоришћавати природна богатства и друга средства; користити се нечим уопште:* ~ рудно благо, ~ шуме, ~ бунар.

експлодѝрати, -òдӣрāм свр. и несвр. непрел. **1.** *нагло се распрснути, распрскавати се уз прасак (нпр. о бомби, гранати и сл.).* **2.** фиг. *разбеснети се, пленути.*

ѐксплозӣв м лингв. *експлозивни, праскави сугласник.*

експлòзӣв, -и́ва м *експлозивна материја, хемијско једињење или смеса која под дејством спољног импулса развија разорну хемијску реакцију и експлодира, а користи се у ратној техници (за пуњење бомби и мина), грађевинарству и рударству:* ~ за минирање.

ѐксплозӣван, -вна, -о **1.** *који има својства експлозива, који (лако) експлодира, разоран:* ~ материја, ~ гориво, ~ бомба. **2.** фиг. *нагао, напрасит, жесток:* ~ човек, ~ нарав. **3.** лингв. *при чијем се изговору успоставља а затим нагло уклања потпуна преграда ваздушне струје, праскав:* ~ сугласник.

експлозѝвац, -вца м разг. *онај који ради, рукује експлозивом; радник у фабрици експлозива, муниције.*

ѐксплозӣвно прил. **а.** *као кад нешто експлодира; нагло:* ~ се разлетети. **б.** фиг. *напрасито, жестоко:* ~ викати.

експлозѝвнōст, -ости ж **а.** *особина онога што је експлозивно, моћ распрскавања и разарања:* ~ бомбе. **б.** фиг. *плаховитост, напраситост; необузданост:* ~ нарави.

ѐксплōзија ж лат. **1.** *нагло распрскавање експлозивних материја праћено праском, детонацијом; прасак:* ~ гранате, ~

плина. **2.** фиг. **а.** *нагли излив, провала (неког душевног стања, расположења):* ~ смеха, ~ мржње, ~ радости. **б.** *нагло развијање, ширење неке појаве:* ~ становништва, ~ рађања, ~ рок-музике. **3.** лингв. *завршна фаза изговора праскавих сугласника, при којој се уклања преграда за ваздушну струју, прасак.*

експлора́ција ж лат. *истраживање, испитивање; извиђање.*

експлѝрисати, -ишēм свр. и несвр. *истражи(ва)ти, испит(ив)ати; извидети, извиђати.*

експо̀зē, -èа м фр. *званични извештај, излагање, реферат о неком суштинском политичком, привредном и сл. питању, проблему (у скупштини, пред скупом неке организације):* поднети ~.

експозиту́ра ж лат. **а.** *испостава, одељак, филијала, подружница:* ~ банке, ~ поште. **б.** фиг. пеј. *лице или организација која ради по нечијем налогу, за рачун неког другог, а против интереса своје средине:* ~ власти.

експози́ција ж лат. **1. а.** *излагање, приказивање:* ~ друштвене стварности. **б.** *уводни део, увод књижевног или музичког дела у којем се излажу мотиви који служе као полазна тачка у даљој разради теме.* **2.** *изложба уметничких дела.* **3.** фот. *излагање фотографског материјала (филма, плоче) дејству светлости.*

експо̀нāт, -а́та м *изложени предмет (на изложби, у музеју и сл.):* музејски ~.

експо̀нент м **1.** (обично пеј.) *онај који ради по нечијем налогу и заступа његове интересе, заступник, повереник:* ~ буржоазије. **2.** *онај који излаже на изложби, излагач.* **3.** мат. *број који показује колико пута се основа степена множи сама са собом, изложилац, изложитељ.*

е̏кспоненцијалнӣ, -ā, -ō мат. *који се односи на експонент, чија је непозната, непроменљива величина дата у експоненту:* ~ једначина, ~ функција.

експо̀нӣрāно̄ст, -ости ж *својство оног што је експонирано, изложено; истицање у јавности.*

експони́рати, -о̀нӣрāм свр. и несвр. прел. **1.** *изложити, излагати, приказ(ив)ати; показ(ив)ати:* ~ слику; ~ снагу. **2.** *разви(ја)ти, разрадити, разрађивати (књижевно дело):* ~ драму. **3.** фот. *изложити, излагати фотографски материјал (плочу, филм) дејству светлости.* ■ ~ **се а.** *истаћи се, истицати се, пасти, падати у очи, откри(ва)ти се.* **б.** *заложити се, залагати се јако за неку ствар:* ~ се као колаборациониста.

ѐкспорт м лат. трг. *продаја и отпремање робе у иностранство, извоз.*

експо̀ртēр, -е́ра м *онај који се бави извозом, извозник.*

ѐкспортнӣ, -ā, -ō *који се односи на експорт, извозни:* ~ роба. • ~ **академија** *висока школа за трговину и економију, економски факултет.*

ѐкспортовати, -тујēм (експорти́рати, -о̀ртӣрāм) свр. и несвр. прел. *извести, извозити (робу) у иностранство.*

ѐкспрес[1] м лат. **1.** *брзи воз који се зауставља само у великим, важним станицама.* **2.** *експрес ресторан.*

ѐкспрес[2] прил. *в. експресно:* послати писмо ~.

ѐкспрес[3] прид. непром. *в. експресни:* ~ кафа, ~ пошиљка. • ~ **ресторан** *ресторан (обично са самопослуживањем) у коме се храна припрема и служи гостима веома брзо.* ~ **лонац** *лонац с херметичким поклопцем и сигурносним вентилом у коме се јело брзо кува под великим притиском паре.*

е̏кспресӣван, -вна, -о *који нешто снажно, сликовито приказује, изразит, изражајан, упечатљив:* ~ сликарство, ~ реализам, ~ правац у уметности, ~ стил.

е̏кспресӣвно прил. *на експресиван начин, изразито, изражајно, упечатљиво:* ~ приказати, ~ насликати.

експреси́вно̄ст, -ости ж *особина оног што је експресивно, изразитост, изражајност, упечатљивост.*

експрѐсија ж лат. **а.** *израз, начин изражавања:* поетска ~. **б.** *изражајност, експресивност:* ~ цртежа.

експресионѝзам, -зма м *уметнички правац (у књижевности, сликарству, музици) с почетка XX века који се заснива на схватању да уметник треба да изражава своја субјективна расположења и лични доживљај (експресију) стварности не водећи рачуна о естетској допадљивости и правилима спољашње форме.*

експресио̀нист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, следбеник експресионизма.*

експресионѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на експресионизам и експресионисте, који је у духу експресионизма:* ~ песништво, ~ музика.

експресионѝстички прил. *на експресионистички начин, у стилу експресионизма:* ~ приказати.

експресио̀нисткиња ж *женска особа експресионист(а).*

ѐкспреснӣ, -ā, -ō *који се одликује великом брзином (рада, кретања, отпремања, справљања и др.); који се одликује краткоћом времена потребног за нешто, хитан:* ~ воз, ~ ресторан, ~ роба, ~ пошиљка, ~ писмо.

ѐкспресно прил. *брзо, хитно:* послати писмо ~.

експропрѝјāтор м *онај који врши експропријацију.*

експроприја́ција ж лат. екон. и правн. *одузимање неког имовинског права, уз накнаду, од стране државног органа и давање тога права другом:* супр. апропријација.

е̏кспропријационӣ, -ā, -ō *који се односи на експропријацију:* ~ комисија.

експро̀присати, -ишēм (експроприи́рати, -о̀прӣрāм) свр. и несвр. прел. екон. и правн. *подврћи, подвргавати експропријацији, одузети, одузимати; лишити, лишавати власништва над средствима за производњу, развластити, развлашћивати:* ~ земљу, ~ буржоазију.

екста́за ж грч. *стање највећег заноса, одушевљења, велико усхићење:* пасти у екстазу, бити у екстази, довести у екстазу.

екста̀тичан, -чна, -о (екста̀тичкӣ, -ā, -ō) *који је у стању екстазе; пун заноса, усхићења:* ~ дивљење.

екста̀тично (екста̀тички) прил. *на екстатичан начин, у екстази, у заносу:* ~ гледати некога.

екста̀тично̄ст, -ости ж *особина оног што је екстатично, велика занесеност, занос, екстаза.*

екстемпора́ција ж лат. *импровизована духовита упадица коју на позорници убацује глумац у текст своје улоге, импровизација.*

е̏кстензӣван, -вна, -о *који се шири, који се развија ширењем (квантитативним, просторним и сл.) а не унапређењем квалитета:* ~ пољопривреда, ~ сточарство, ~ обрада земљишта.

е̏кстензӣвно прил. *на екстензиван начин, ширећи се квантитативно:* ~ се развијати.

екстензи́вно̄ст, -ости ж *особина оног што је екстензивно:* ~ пољопривреде.

екстѐнзија ж лат. **1.** *ширење, проширење, простирање; развлачење, истезање.* **2.** мед. *истезање оболелих зглобова или преломљених костију ради оздрављења, одн. правилног срашћивања.*

е̏кстензионӣ, -ā, -ō мед. *који служи за екстензију:* ~ завој.

ѐкстензор м анат. *мишић истезач.*

екстерѝјēр, -е́ра м фр. **1.** ум. *спољашњи, отворени простор на слици или у уметничкој сцени, ван студија; слика са мотивом из спољашњег, отвореног простора:* снимати екстеријере, снимање у екстеријеру. **2.** *спољни, вањски изглед, спољашност, вањштина.*

е̏кстеријēрнӣ, -ā, -ō *који се односи на екстеријер, спољашњи, спољни, вањски.*

е̏кстериторијāлан, -лна, -о лат. *који је изузет од надлежности органа земље у којој се налази (о лицима из дипломатије и сл.):* ~ особље.

екстериторија́лно̄ст, -ости ж *екстериторијални статус, изузетост дипломатских представника од надлежности органа и закона земље у којој се налазе.*

ѐкстѐрнӣ, -ā, -ō лат. *спољни, спољашњи; инострани:* супр. интерни.

екстѐрнист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** мед. *амбулантни пацијент, болесник који се лечи амбулантно.* **2.** *спољни, вањски члан неке организације.*

ѐкстра лат. **1.** прид. непром. **а.** *засебан, одвојен:* ~ соба. **б.** *посебан, нарочит:* ~ укус. **в.** *изванредан, изузетан:* ~ класа, ~ квалитет. **2.** прил. **а.** *засебно, одвојено:* бројати нешто ~. **б.** *посебно, нарочито; изванредно, изврсно:* ~ надарен.

екстра- *први део сложеница у значењу: посебан, изузетан, изврстан или посебно, изузетно, изврсно:* екстрадобит, екстрадоходак, екстракласа, екстрахуман.

екстравага̀нтан, -тна, -о лат. *који одступа, одудара од уобичајеног, нормалног, необичан, чудан, нападан; настран:* ~ хаљина; ~ господин.

екстравага̀нтно прил. *на екстравагантан начин, врло необично, чудно; настрано:* ~ обучен.

екстравага̀нтно̄ст, -ости и **екстравага̀нција** ж *екстравагантне особине и поступци, одступање, одударање од онога што је обично, нормално; настраност.*

екстравѐртӣра̄н, -а, -о *који је отворен према околини и људима, друштвен, комуникативан:* ~ личност; супр. интровертиран.

екстради́рати, -а̀дӣра̄м свр. и несвр. *(из)вршити екстрадицију, изручи(ва)ти.*

екстради́ција ж лат. *изручење кривца земљи у којој је учинио преступ.*

ѐкстрадобӣт ж екон. *в. екстрапрофит.*

ѐкстракт м лат. **1.** хем. *материја добијена екстракцијом, течни или растворљиви састојци издвојени из нечега (фармацеутски препарат добијен из биљне или животињске дроге, кондензовани прехрамбени производ и сл.):* ~ биљне дроге, ~ кафе. **2.** фиг. **а.** *срж, суштина нечега:* ~ искуства, ~ лепоте, ~ душе. **б.** *кратак, сажет, језгровит преглед нечега, извадак, извод, сажетак:* ~ из књиге.

ѐкстрактӣван, -вна, -о **1.** (одр.) *који се односи на екстракцију, који се бави екстракцијом; који црпе сировине непосредно из земље или воде:* ~ индустрија, ~ производња. **2.** *в. екстрактни:* ~ материја.

ѐкстрактнӣ, -ā, -ō *који се односи на екстракте, који је добијен екстракцијом:* ~ материја, ~ садржина.

екстра̀кција ж лат. **1.** *поступак (лабораторијски или индустријски) којим се из нечега издвајају екстракти, вађење, извлачење екстракта:* ~ из лековитих трава. **2.** *вађење, извлачење (нечега):* ~ зуба, ~ детета (при порођају), ~ руда.

ѐкстракциōнӣ (екстра̀кцӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на екстракцију:* ~ средство.

ѐкстраординāран, -рна, -о лат. *изванредан, изузетан, необичан; нередовит, ванредан:* ~ случај, ~ расход.

екстрапро̀фӣт, -и́та м *вишак изнад просечног профита, посебна, натпросечна зарада остварена због повољнијих услова пословања.*

екстрахи́рати, -а̀хӣра̄м свр. и несвр. *издвојити, издвајати екстракцијом; извући, извлачити.*

ѐкстрēм, -éма м лат. *оно што је екстремно, крајност, претераност.*

ѐкстрēман, -мна, -о лат. **а.** *који достиже крајњи, највиши степен, који иде до крајњих граница, крајњи, претеран; који заступа радикалне ставове и мере:* ~ став, ~ политика; ~ националиста, ~ левица. **б.** *највећи, одн. најмањи могући, гранични:* екстремне вредности.

екстремѝзам, -зма м *склоност екстремним, радикалним ставовима и мерама.*

екстрѐмист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, следбеник екстремизма, екстремних схватања и мера.*

екстремѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на екстремизам и екстремисте:* екстремистичка схватања.

екстремѝстички прил. *на екстремистички начин, екстремно:* ~ настројен.

екстрѐмисткиња ж *жена екстремист(а).*

екстремѝтēт, -éта м анат. (обично у мн.) *крајњи део тела (рука или нога), уд:* горњи екстремитети, доњи екстремитети.

ѐкстрēмно прил. *на екстреман начин, крајње, претерано:* ~ левичарски.

екстре́мно̄ст, -ости ж *особина онога што је екстремно, екстремизам.*

екстру̀дēр, -éра м лат. техн. *врста пужне пресе која се употребљава за извлачење цеви и профила од пластичних маса.*

ексу̀дāт, -а́та м лат. мед. *гнојна или крвава течност која се скупља у телесним дупљама услед запаљења марамица које обавијају те дупље; скупљање течности у организму:* гнојни ~.

ѐксудатӣвнӣ, -ā, -ō *који се односи на ексудат.*

ексхала́ција ж лат. *испуштање гасовитих материја, испаравање.*

ексхибиц- *в. егзибиц-.*

ексхума́ција ж лат. *ископавање леша из гроба ради премештања или судско-медицинске истраге.*

ексхуми́рати, -у̀мӣра̄м свр. и несвр. *ископа(ва)ти из гроба (леш, посмртне остатке).*

ексцелѐнција ж *в. екселенција.*

ѐксцентар, -тра м лат. маш. *кружна плоча, диск ексцентрично учвршћен на осовину.*

ексцѐнтрик м лат. *ексцентричан, несређен, неуравнотежен, чудан човек, чудак.*

ексцентрицѝтēт, -éта м *в. ексцентричност.*

ексцѐнтричан, -чна, -о **1. а.** маш. *чији центар одступа од осовине обртања:* ~ точак, ~ котур. **б.** мат. *који је изван средишта, вансредишни; који одступа од кружног облика:* ~ круг. **2.** фиг. **а.** *несређен, неуравнотежен, чудан, настран:* ~ жена. **б.** *који одудара од оног што је уобичајено, нормално, претерано упадљив:* ~ фризура. • **ексцентрични кругови, ексцентричне кружнице** геом. *кругови, кружнице с различитим центрима.*

ексцѐнтрично прил. *на ексцентричан начин: несређено, неуравнотежено, настрано:* понашати се ~.

ексцѐнтрично̄ст, -ости ж **1.** *ексцентричан положај, однос, одступање од центра нечега; одступање од кружног облика, развученост:* ~ елипсе. **2.** *ексцентричне особине, ексцентричан карактер, неуравнотеженост, настраност:* ~ песника.

ексцерпи́рати, -ѐрпӣра̄м свр. и несвр. прел. *(на)правити изводе из књиге, списа, исписи(ва)ти, (из)вадити податке, белешке из нечега:* ~ књигу, ~ песму.

ѐксцерпт м лат. *извод, испис из књиге, списа и сл.*

ѐксцес м лат. *испад, изгред, преступ; недопуштен, недоличан поступак:* правити ексцесе.

ѐксцесан, -сна, -о *који се односи на ексцес, који има карактер ексцеса, изгредни:* ~ појава, ~ понашање.

ѐксцесӣван, -вна, -о **а.** *в. ексцесан.* **б.** *склон ексцесима:* ~ човек.

ѐксцитатӣван, -вна, -о лат. *који подстиче, подстрекава; који надражује, изазива:* ~ средство.

ексцита́ција ж лат. *подстицај, подстрек; надраживање, изазивање.*

ѐксцитациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на ексцитацију, ексцитативан.*

ексцити́рати, -ѝтӣра̄м свр. и несвр. прел. *подстаћи, подстицати, побудити, побуђивати; надражи(ва)ти, узбудити, узбуђивати.*

ȅктодерм м грч. биол. *спољни слој на заметку; спољни клицин лист.*

екумéна ж грч. *насељени део Земље.*

екуменѝзам, -зма м *покрет за приближавање свих хришћанских цркава.*

екумѐнист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, поборник екуменизма.*

екỳмēнскӣ, -ā, -ō *који се односи на цео свет, васељенски, свеземаљски:* ~ сабор, ~ концил.

ѐкцēм, -éма м грч. *кожно обољење праћено црвенилом, осипом и сврабом.*

ȅл с непром. *назив слова „л" (l) у латиници.*

елабȍрāт, -áта м лат. *писмени рад који темељито и подробно обрађује неко питање, студија:* израдити ~.

елаборáција ж **а.** *обрађивање, обрада, израда.* **б.** *исцрпнија обрада, развијање, разрада неке замисли, теме.*

елаборѝрати, -ȍрӣрāм свр. прел. енгл. *подробније обрадити, разрадити, рашчланити:* ~ тему.

ѐлāн, -áна м фр. *полет, замах, занос, одушевљење:* радни ~.

елàстика ж *еластична гумена врпца.*

еластицѝтēт, -éта м *в. еластичност.*

елàстичан, -чна, -о фр. **1.** *који има својство да се након деформације враћа у првобитни облик, растегљив, савитљив:* ~ жица, ~ гума. **б.** *који се одликује покретљивошћу, гибак; спретан, окретан:* ~ мишић; ~ покрет, ~ човек. **2.** фиг. **а.** *који није строго утврђен, који се може модификовати према потреби, флексибилан:* ~ план, ~ одредба. **б.** *који се одликује способношћу да се прилагоди разним ситуацијама, који није крут у схватањима и држању, прилагодљив:* ~ човек.

елàстично прил. **а.** *са еластичношћу, растегљиво, савитљиво:* растезати се ~. **б.** *гипким покретима, гипко, лако, спретно:* ~ се љуљати. **в.** *без крутости, прилагођавајући се одређеној ситуацији:* ~ применити нешто, ~ схватити нешто.

елàстичнōст, -ости ж *особина онога што је еластично, растегљивост, савитљивост; гипкост; способност прилагођавања, прилагодљивост.*

Елдорáдо (Елдорâдо) м шп. **а.** *легендарна земља баснословно богата златом и другим драгоценостима које су тражили шпански освајачи у Јужној Америци.* **б.** фиг. *обећана земља, земља богатства и изобиља.*

елѐвāтор м лат. техн. *направа, уређај за дизање сипког, расутог терета, транспортер за утовар и претовар сипког терета (жита, угљена, песка и сл.), теретни лифт, дизалица:* ланчани ~, лопатичасти ~.

елевáција ж лат. **1.** *дизање, уздизање.* **2. а.** астр. *висина небеског тела изнад хоризонта.* **б.** геод. *вертикална удаљеност неке тачке од Земљиног хоризонта изражена у метрима.* **в.** вој. *нагиб топовске цеви према хоризонту при гађању.*

ȅлевациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на елевацију:* ~ угао.

елегàнтан, -тна, -о лат. **а.** *укусно, лепо одевен; отмен, господствен, фин:* ~ господин; ~ одело, ~ ход. **б.** *који је складних линија, лепо обликован:* ~ чамац, ~ стуб, ~ зграда.

елегàнтно прил. *на елегантан начин, укусно, отмено, фино:* ~ одевен, ~ скројен, ~ се поклонити.

елегàнтнōст, -ости ж *в. елеганција.*

елегàнција ж лат. *особина онога који је елегантан, онога што је елегантно, отменост, финоћа, префињеност, углађеност (у владању, одевању и др.):* ~ покрета, ~ форме.

ѐлēгија ж грч. **1. а.** *лирска песма прожета сетним, тужним расположењем.* **б.** муз. *музичка композиција сетног карактера.* **2.** *у старогрчкој поезији песма у дистисима.*

елѐгӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на елегију:* ~ песма, ~ дистих, ~ стих.

елѐгӣјски прил. *као у елегији, сетно:* ~ интониран.

елѐгичан, -чна, -о *својствен елегији, сетан, тужан, жалостан:* ~ поезија, ~ песма.

елѐгичāр м *песник елегија.*

елѐгично прил. *сетно, тужно:* рећи ~.

елѐгичнōст, -ости ж *особина онога који је елегичан, онога што је елегично, сета, туга.*

ȅлектӣван, -вна, -о лат. *који се бира, изборни.*

ѐлектор м лат. *члан изборног тела, бирач, изборник.*

електрàна ж *предузеће, фабрика за производњу електричне енергије, електрична централа.*

електризáција ж **а.** *пуњење електричном струјом.* **б.** *излагање утицају електрицитета.*

електризѝрати, -ѝзӣрāм (елѐктризовати, -зујēм) свр. и несвр. прел. (непрел.) **1. а.** *(на)пунити електрицитетом, довести, доводити у активно електрично стање:* ~ ебонитни штапић. **б.** *додирнути, додиривати наелектрисаним предметом; изложити, излагати утицају електрицитета (нпр. у електротерапији).* **в.** (несвр. непрел.) *одавати електричну струју при додиру (нпр. о електричном апарату).* **2.** фиг. **а.** *(ис)пунити, прожети, прожимати полетом, одушевљењем, јаким емоцијама:* ~ слушаоце, ~ омладину. **б.** *прожети, прожимати напетошћу, узнемиреношћу:* ~ атмосферу. ■ **~ се** *(на)пунити се електрицитетом, поста(ја)ти наелектрисан.*

елѐктрика ж (дат. -ици) разг. **а.** *електрична струја, електрична енергија:* сат за електрику. **б.** *електрично осветљење; електрични светлосни извор, електрична сијалица:* упалити електрику, угасити електрику. **в.** *електрична инсталација, уређаји за развођење електричне струје:* прегледати електрику.

елѐктрисати (се), -ишēм (се) свр. и несвр. *в. електризирати (се).*

електрификáција ж **1.** *унапређивање привреде неке земље изградњом електричне мреже, електрана и система преноса електричне енергије:* ~ државе. **в.** *увођење електричне енергије и снабдевање инсталацијама и апаратима за коришћење електричне енергије:* ~ домаћинства, ~ железнице.

ȅлектрификациōнӣ (електрификáцӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на електрификацију:* ~ план.

електрифицѝрати, -ѝцӣрāм (електрѝфиковати и елѐктрификовати, -кујēм) свр. и несвр. прел. *(из)вршити електрификацију (нечега), снабде(ва)ти, опремити, опремати електранама, инсталацијама и апаратима за коришћење електричне енергије:* ~ земљу, ~ села, ~ домаћинство. ■ **~ се** *снабде(ва)ти се, опремити се, опремати се електранама, инсталацијама и апаратима за коришћење електричне енергије, увести, уводити електричну струју (у фабрику, домаћинство и сл.).*

електрицѝтēт, -éта м грч. **1.** физ. *облик енергије чији су носиоци електрони, протони и позитрони; физичка појава кретања тих честица, електрични набој, електрична струја:* позитивни ~, негативни ~, статички ~, динамички ~. **2.** фиг. *напетост, напрегнутост, узбудљивост:* атмосфера (ситуација) пуна електрицитета.

елѐктричāр м (инстр. -ом и -ем) **1.** *квалификовани радник (занатлија или техничар) за послове око електричних инсталација, уређаја и сл.; стручњак за електрицитет и електротехнику.* **2.** разг. *музичар који свира на електронским инструментима.*

елѐктричāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на електричаре:* ~ занат, ~ радник.

елѐктричнӣ (елѐктричкӣ), -ā, -ō *који се односи на електрицитет (који садржи електрицитет, који се заснива на електрицитету, који ради или се креће помоћу електрицитета и сл.):* ~ енергија, ~ осветљење, ~ инсталација, ~ апарат, ~ воз. • **~ централа** *зграда са уређајима за производњу електричне енергије.* **~ мрежа** *електрични водови који спајају електричну централу са местима у којима се користи електрична струја.* **~ струја** *ток, кретање електричне енергије у проводнику.*

елѐктричнō̄ст, -ости ж *наелектрисаност, наелектрисање:* ступањ електричности.

електро- *први део сложеница који казује да је оно што значи други део сложенице у вези са електрицитетом, електричном енергијом:* електромагнет, електромотор, електропривреда, електротехника.

електроаку̏стика ж *грана електротехнике која се бави проблемима претварања звучних трептаја у електричне и обрнуто.*

електроаку̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на електроакустику:* ~ талас, ~ инструмент.

електроанали́за ж хем. *квантитативна хемијска анализа на основу електролитичког издвајања елемената из раствора њихових соли.*

електроанали̏тичкӣ, -ā, -ō *који се односи на електроанализу:* ~ хемија, ~ раствор.

електрова̀рилац, -иоца м *в. електрозаваривач.*

електрȍвод м *вод, спроводник електричне струје, електрична жица.*

електрогенѐрāтор м техн. *електрични генератор, динамо.*

електро́да ж грч. физ. *електрични проводник преко кога електрицитет, електрична струја прелази из једне средине у другу.*

електродина̀мика ж физ. *грана науке о електрицитету која проучава кретање електрицитета и механичке и магнетске појаве изазване њиме.*

електродина̀мичкӣ и **електродина̀мичнӣ,** -ā, -ō *који се односи на електродинамику.*

електродистрибу́ција ж *предузеће за дистрибуцију електричне енергије.*

елѐктрōднӣ, -ā, -ō *који се односи на електроде:* ~ угаљ.

електроенергѐтика ж *наука о искоришћавању електричне енергије; електропривреда.*

електроенѐргетскӣ (електроенергѐтичкӣ), -ā, -ō *који се односи на електроенергију:* ~ систем, ~ предузеће, ~ диспечерска служба.

електроенѐргија ж *електрична енергија, електрична струја коју производе електране.*

електроенцефалȍграм м мед. *графички снимак, приказ тока биоелектричне струје у мозгу.*

електроенцефалȍграф м мед. *апарат за електроенцефалографију.*

електроенцефалогра̀фија ж мед. *снимање и графичко приказивање тока биоелектричних појава које се јављају у мозгу за време рада можданих ћелија.*

електроенцефалȍграфскӣ, -ā, -ō *који се односи на електроенцефалограф и електроенцефалографија:* ~ снимак.

електрозавари́вāње с *заваривање метала помоћу електричне струје.*

електрозавари̏вāч, -а́ча м *занатлија који заварује метале помоћу електричне струје.*

електроинду̏кција ж *изазивање електричне струје и промена њеног тока помоћу другог струјног кола.*

електроинду̏стрија ж *грана индустрије која се бави производњом електричне енергије и електричног материјала.*

електроинду̏стрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на електроиндустрију:* ~ производња.

електроинстала̀тēр, -е́ра м *квалификовани радник или техничар који се бави увођењем електричних уређаја.*

електроинстала̀тēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на електроинсталатере:* ~ занат, ~ алат.

електроинстала́ција ж техн. *електрично постројење, скуп електричних уређаја и проводника.*

електроинсталациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на електроинсталацију:* ~ материјал, ~ алат.

електрокардиȍграм м мед. *електрокардиографски снимак, графички приказ рада срца.*

електрокардиȍграф м мед. *апарат за електрокардиографију.*

електрокардиогра̀фија ж мед. *испитивање рада срца графичким бележењем биоелектричних струја у срчаном мишићу.*

електрокардиȍграфскӣ, -ā, -ō *који се односи на електрокардиограф и електрокардиографију:* ~ преглед.

електрокау̏стика ж грч. мед. *паљење болесног ткива посебним инструментом кроз који протиче електрична струја.*

електроли́за ж грч. хем. *процес растварања, разлагања материје, електролита услед пролажења електричне струје кроза њ.*

електрȍлӣт, -и́та м грч. хем. *раствор или отопина која проводи електричну струју при чему јони преносе набоје, материја која се разлаже електролизом.*

електроли̏тичкӣ, електроли̏тичнӣ и **електрȍлӣтскӣ,** -ā, -ō *који се односи на електролизу и електролит:* ~ дисоцијација, ~ посуда, електролитски метали.

електрома̀гнēт, -е́та м грч. физ. *калем са језгром од меког гвожђа кроз чије намотаје протиче електрична струја магнетизујући гвожђе.*

електромагнети̏зам, -зма м физ. *магнетизам који настаје дејством електричне струје.*

електрома̀гнēтнӣ и **електрома̀гнēтскӣ,** -ā, -ō *који се односи на електромагнет и електромагнетизам:* ~ талас, ~ поље, ~ теорија.

електроматерѝјāл, -а́ла м *материјал за израду електричних инсталација, уређаја и сл.*

електромаши́нац, -нца м *електромашински инжењер; студент електромашинског факултета.*

електрома̀шӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на електромашинство:* ~ факултет, ~ струка.

електромаши́нство с *грана технике, електротехника и машинска техника међусобно повезане.*

електромета̀лург м *електрометалуршки радник.*

електрометалу̏ргија ж *грана металургије, добијање и пречишћавање метала помоћу електричне струје.*

електромета̀луршкӣ, -ā, -ō *који се односи на електрометалургију.*

ȅлектромēтар и **ȅлектрометар,** -тра м грч. *апарат за мерење електричног набоја неког тела.*

електромеха̀нича̄р м *стручњак који поправља и одржава електрична постројења и електричне уређаје, електричар.*

електромȍнтēр, -е́ра м *стручњак који монтира електрична постројења и електричне уређаје.*

електромȍтōр, -о́ра м *мотор на електрични погон, који електричну енергију претвара у механички рад.*

електромȍтōрнӣ, -ā, -ō *који производи, изазива електричну струју; који може изазвати електричне појаве:* ~ сила, ~ погон.

електромото́рнōст, -ости ж *особина онога што је електромоторно:* ~ мишића.

електромȍтōрскӣ, -ā, -ō *који се односи на електромоторе:* ~ калем.

елѐктрōн, -о́на м физ. *најситнија честица негативног електричног набоја која кружи око позитивно наелектрисаног језгра атома.*

електрȍника ж (дат. -ици) **1.** *грана електротехнике која се бави проучавањем кретања и понашања електрона у електричном и магнетном пољу и применом тих појава у практичне свр-*

хе: примењена ~, техничка ~, инжењер електронике. **2.** зб. *електронска, електротехничка опрема (електронски апарати и др.).*

електро̀нича̄р м *стручњак за електронику, инжењер електронике.*

електро̀нича̄рка ж *жена електроничар.*

електро̀нича̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на електроничаре.*

електро̀ничкӣ, -ā, -ō *који се односи на електронику; електронски:* ~ инжењер, ~ техничар, ~ индустрија, ~ микроскоп, ~ уређај.

елѐктрōнка ж физ. *електронска цев, цев са ужареном катодом која служи за исправљање, појачавање и модулацију електричне струје или као електронски прекидач:* катодна ~.

елѐктрōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на електроне и електронику (који се заснива на својствима електрона):* ~ теорија, ~ цев, ~ микроскоп, ~ сочиво.

ȅлектропēћ ж *индустријска пећ за топљење метала која се загрева електричним путем.*

електропорцѐла̄н и **електропорцу̀ла̄н,** -а́на м *врста тврдог порцелана који се користи као изолатор у електротехници.*

електропри̏вреда ж *привредна грана која се бави производњом и искоришћавањем електричне енергије.*

електропри̏вреднӣ, -ā, -ō *који се односи на електропривреду:* ~ комбинат.

електро̀скоп м грч. *најједноставнији електрометар, справа којом се утврђује да ли је неко тело наелектрисано и којом врстом наелектрисања.*

електро̀скопскӣ, -ā, -ō *који се односи на електроскоп:* ~ штап.

електростà̀тика ж грч. *грана науке о електрицитету која проучава статички електрицитет и његово деловање.*

електростà̀тичкӣ, -ā, -ō *који се односи на електростатику:* ~ сила, ~ машина.

електро̀статскӣ, -ā, -ō *в. електростатички.*

електротерапѐут м мед. *стручњак за електротерапију.*

електротерà̀пија ж мед. *лечење помоћу електричне струје.*

електротерà̀пӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на електротерапију:* ~ метода лечења.

електротѐрмија ж грч. *подручје електротехнике које обухвата производњу топлоте из електричне енергије и њено коришћење за грејање и технолошке процесе.*

електротѐрмичкӣ, -ā, -ō *који се односи на електротермију:* ~ постројење.

електротѐхника ж грч. *наука о примени електрицитета у техничке сврхе; примена те науке (делатност везана с производњом и потрошњом електричне енергије и производњом електричних машина, апарата и др. уређаја).*

електротѐхнича̄р м *стручњак за електротехнику, инжењер електротехнике.*

електротѐхнича̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на електротехничаре.*

електротѐхничкӣ, -ā, -ō *који се односи на електротехнику:* ~ факултет, ~ радња.

електроу̏ређај м *електрични уређај.*

електрофи̏лтар, -тра и **електрофи̏лтер,** -а м *уређај за уклањање прашине из индустријских гасова који делује на принципу привлачних сила електрода са статичким набојем.*

електро̀фōр, -óра м грч. физ. *справа за производњу статичког електрицитета помоћу инфлуенце.*

електрохѐмија ж грч. **а.** *грана физичке хемије која проучава односе између електричних и хемијских појава, понашање јона и претварање хемијске енергије у електричну и обратно.* **б.** *индустријска грана која примењује поступке ове науке.*

електрохѐмӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на електрохемију:* ~ индустрија.

електрочѐлик м *висококвалитетни, специјални челик произведен у електричној индустријској пећи.*

електрочелича̀на ж *железара или одељење железаре за производњу електрочелика.*

ȅлектрошок м мед. *примена удара електричне струје у лечењу неких душевних болести:* лечење електрошоковима.

елѐкција ж лат. *бирање, избор.*

ȅлем речца разг. *кад се наставља приповедање, кад се у причању прелази на даље догађаје (после извесног задржавања или уметања) или при свођењу закључка: и тако, дакле.* – Елем, после дугог лутања он се врати кући. Дуго су се свађали и на крају потукли. Елем, завлада прави метеж.

елѐмен(а)т, -нта м (ген. мн. елѐмена̄та̄) **1. а.** *саставни део неке целине; основни део у склопу неког система; чинилац, фактор у нечему:* ~ гласа, елементи троугла, ~ покућства, елементи грађевине, туђи културни елементи. **б.** (обично у мн.) *основна, битна знања; основа; полазна тачка:* елементи физике, елементи филозофије, метереолошки елементи. **в.** (обично у мн.) *податак, чињеница на којој се нешто заснива:* располагати потребним елементима за закључивање. **г.** *битно својство, обележје, одлика, карактеристика:* елементи нечије поезије. **2.** хем. **а.** *основна, проста материја која се хемијским путем не може разложити на простије састојке, а састоји се само од истоврсних атома:* гасовити ~. **б.** (у мн.) *прибор за добијање електричне енергије хемијским путем:* галвански елементи, Волтини елементи. **3. а.** (обично у мн.) *група људи (ређе појединац) као чинилац у друштву, друштвеним односима и збивањима:* нежељени елементи, опасни елементи, антидржавни елементи, напредни ~, револуционарни ~. **б.** *живаљ, становништво, народ одређених карактеристика или припадности (социјалне, верске, етничке и сл.):* српски ~, муслимански ~, туђи ~, сељачки ~, православни ~, словенски ~, жилав ~. **в.** разг. *рђав човек, човек сумњивог морала:* којекакви елементи. **4.** *амбијент, средина, окружење које одговара некоме, нечему:* бити у свом правом елементу. **5.** (обично у мн.) *природна сила, стихија; непогода, невреме:* страдати од природних елемената. • **бити (осећати се) у свом елементу** 1) *налазити се у средини која најбоље одговара нечијој природи, менталитету; добро се сналазити.* 2) *бити у добром расположењу.*

ȅлемента̄ран, -рна, -о **1. а.** *основни, битан:* ~ потреба, ~ пристојност, елементарни услови живота. **б.** *почетни, почетнички; ограничен на најосновније појмове:* ~ обука, ~ знање, ~ писменост. **2.** *природни, стихијски; исконски, нагонски:* ~ непогода, ~ сила; ~ мржња. **3.** *који се односи на хемијске елементе:* ~ анализа.

ȅлемента̄рно прил. *на елементаран начин, стихијски; нагонски, исконски:* ~ букнути, ~ стварати.

елемента́рнōст, -ости ж *особина онога што је елементарно, елементарна, нагонска снага, стихијност:* ~ одушевљења, ~ природе, сурова ~.

елефантија́за ж грч. мед. *увећање и изобличење појединих делова тела (обично ногу и руку) услед задебљања коже и поткожног ткива.*

елиди́рати, ели̏дӣра̄м свр. и несвр. лингв. *(из)вршити елизију, изоставити, изостављати, испустити, испуштати поједине гласове, одн. слова у говору или писму:* ~ самогласник „и".

ели̏зēј, -éја м грч. мит. *плодне пољане где љубимци богова проводе блажен живот; део подземног света у коме праведници проводе срећан посмртни живот.*

ели̏зēјскӣ, -ā, -ō *који се односи на елизеј, бајан, чаробан, диван:* ~ пољана.

ѐлӣзија ж лат. лингв. *изостављање, испуштање самогласника на крају речи ради избегавања зева или из ритмичких разлога.*

ѐлӣзӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на елизију.*

ели̏ксӣр, -и́ра м ар. *екстракт извучен из биљних материја и припремљен као лековит напитак, неко друго лековито или*

козметичко средство: ~ за лепоту. • ~ **живота,** ~ **младости** *чудотворни напитак који су покушавали да произведу алхемичари да би продужили живот и постигли вечиту младост.*

ѐлиминатōран, -рна, -о *в. елиминациони.*

елимина́ција ж лат. **1.** *избацивање, уклањање, одстрањивање; искључење:* ~ спортске екипе из такмичења. **б.** мат. *уклањање исте величине из више једначина као метод при њиховом решавању.*

ѐлиминациōнӣ (елимина́цӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на елиминацију:* ~ такмичење.

елимѝнисати, -ишēм (елиминѝрати, -ѝнӣрāм) свр. и несвр. прел. **а.** *искључи(ва)ти, удаљити, удаљавати, уклонити, уклањати, одстранити, одстрањивати:* ~ из првенства, бити елиминисан, ~ негативне чиниоце, ~ несварене материје. **б.** мат. *уклонити, уклањати неку величину из више једначина при њиховом решавању.* ■ ~ **се** *уклонити се, уклањати се, одстранити се, одстрањивати се, излучи(ва)ти се:* ~ се из организма.

елѝпса и **ѐлипса** ж грч. **1.** мат. *затворена крива линија овалног јајастог облика на којој свака тачка има исти збир растојања од њених двеју жижа.* **2.** лингв. и књиж. *изостављање једне или више речи које се подразумевају ради језгровитијег изражавања, нпр.* Ми о вуку [говоримо] а вук на врата [улази].

елѝпсаст и **ѐлипсаст,** -а, -о *в. елиптичан.*

елипсòид, -и́да м мат. *овално јајасто геометријско тело које настаје обртањем елипсе око једне њене осе.*

ѐлипсоидāлан и **елипсòидāлан,** -лна, -о *в. елипсоидан.*

ѐлипсоидан и **елипсòидан,** -дна, -о *који има облик елипсоида:* ~ облик, ~ семенка.

елѝптичан, -чна, -о **1.** *који је облика елипсе; сличан елипси, јајаст:* ~ путања. **2.** лингв. и књиж. *који се односи на елипсу (2), сажет, скраћен:* ~ облик реченице (исказа).

елѝптично прил. *на елиптичан начин, скраћено, сажето:* изражавати се ~.

елѝптичнōст, -ости ж **1.** *елиптичан, јајаст облик:* ~ Земље. **2.** *елиптично изражавање, сажетост:* ~ реченице.

елѝса ж фр. *метални вијак са два до четири крака чијим се обртањем ствара вучна сила за покретање авиона, хеликоптера, бродова и сл., пропелер:* ~ авиона, ~ вентилатора.

ѐлиснӣ, -ā, -ō *који се односи на елису:* ~ мотор, ~ погон.

елѝта ж фр. *одабрани слој друштва, мањи број људи који се сматрају друштвено, интелектуално или професионално супериорним унутар неке друштвене скупине, „цвет", „крем" друштва:* интелектуална ~, војна ~.

ѐлитан, -тна, -о *који се односи на елиту, одабран, најбољи, отмен:* ~ дивизија, елитне јединице, ~ забава.

елитѝзам, -зма м *форсирање елитних, високообразованих кругова у друштву.*

елипѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на елитизам.*

елѝтист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који припада друштвеној елити.*

ѐлитнōст, -ости ж *особина онога који је елитан, онога што је елитно.*

елоквѐнтан, -тна, -о **а.** *који уме лепо и убедљиво да се изражава, речит, слаткоречив:* ~ човек. **б.** *лепо, вешто исказан:* ~ изрека. **в.** *који уверљиво, речито сведочи о нечем:* ~ пример.

елоквѐнтно прил. *речито, уверљиво:* изражавати се ~.

елоквѐнтнōст, -ости и **елоквѐнција** ж лат. *вештина говорења, речитост, слаткоречивост.*

елонга́ција ж лат. **а.** физ. *удаљеност неке тачке од њеног равнотежног положаја при њихању.* **б.** астр. *угаоно растојање Меркура и Венере од Сунца измерено са Земље.*

ѐљ с непром. *назив за слово „љ" (lj) у латиници.*

ѐм с непром. *назив за слово „м" (m) у латиници.*

ем везн. тур. (обично удвојено: ем... ем) нар. *не само... него и, и... и уз то још.* – *Ем добар, ем леп. Ем није дошао, ем није се ни јавио.*

ѐмајл м (мн. ø) фр. **1.** *стакласта прозирна или обојена маса којом се превлаче метални, керамички или стаклени предмети ради заштите од оштећења или ради украшавања.* **2.** *зубна глеђ.*

емајлѝрати, емàјлӣрāм свр. и несвр. *преВући, превлачити емајлом, глеђосати, (по)цаклити:* емајлирано посуђе.

емајлѝрац, -рца м *радник који емајлира, стручњак за емајлирање.*

емàјлӣрница ж *радионица, просторија за емајлирање.*

ѐмајлнӣ (ѐмајлскӣ), -ā, -ō *који се односи на емајл (који је од емајла, превучен емајлом, који је као емајл):* ~ боја, ~ лак, ~ посуда, ~ сјај.

ѐмаљ м *в. емајл,* **емаљ-** *в. емајл-.*

еманатѝзам, -зма м теол. *учење источњачких народа о еманацији.*

емана́ција ж лат. **1.** фил. *према неким идеалистичким учењима произлажење, настајање, „исијавање" света реалнога из једног исконског, апсолутног праузрока, врховног бића, „прабитка".* **2.** физ.-хем. *распадање и зрачење радиоактивних материја; новонастали радиоактивни гасовити елеменат настао тим зрачењем:* **3.** *израз, испољавање, манифестација; производ, продукт:* ~ радости, ~ љубави, културна ~, ~ духа.

ѐманациōнӣ (емана́цӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на еманацију:* ~ теорија.

еманѐнтан, -тна, -о *који представља еманацију (1), који настаје еманацијом.*

еманѝрати, -àнӣрāм свр. и несвр. **1.** непрел. *изби(ја)ти, извирати, зрачити (из нечега).* **2.** прел. *испустити, испуштати, зрачити из себе:* ~ радост, ~ страх. ■ ~ **се** *извирати, изби(ја)ти; испољити се, испољавати се, манифестовати се (нпр. о расположењу, мишљењу и сл.).*

еманцѝпант м *в. еманципатор.*

еманцѝпанткиња и **еманципàнткиња** ж *в. еманципаторка.*

еманцѝпāтор м *поборник еманципације.*

еманцѝпāтōрка ж *жена еманципатор.*

еманцѝпāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на еманципаторе и на еманципацију:* еманципаторске идеје.

еманципа́ција ж лат. *ослобађање, ослобођење од подређеног положаја, назадних, застарелих схватања; ослобађање од политичке или економске зависности, осамостаљивање, осамостаљење:* ~ жена, ~ кметова.

ѐманципациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на еманципацију.*

емàнциповāнōст (еманцѝпӣрāнōст), -ости ж *особина и стање онога који је еманципован, онога што је еманциповано:* ~ жена.

емàнциповати, -пујēм (еманципѝрати, -ѝпӣрāм) свр. и несвр. прел. *ослободити, ослобађати (некога) подређеног положаја, зависности или предрасуда и сл., (у)чинити самосталним, независним:* ~ заостали народ. ■ ~ **се** *ослободити се, ослобађати се зависности, подређеног положаја, назадних схватања и сл., поста(ја)ти независан, самосталан, осамосталити се, осамостаљивати се; усвојити, усвајати напредне, слободоумне идеје.*

ембàрго и **ѐмбарго** м (мн. ø) шп. правн. **а.** *забрана увоза и извоза одређене валуте или робе; уопште забрана, спречавање слободне циркулације нечега:* ~ на увоз оружја, увести ~, скинути ~. **б.** *задржавање или заплена страног брода у луци.* **в.** *забрана слободног објављивања вести.*

ѐмбōлија ж грч. мед. *зачепљење крвног суда тромбом, ваздухом или масним ткивом:* артеријска ~, ваздушна ~, масна ~.

ембòличан, -чна, -о *који има емболију:* ~ артерија.

ѐмбрио, -ија м *в. ембрион.*

ембрѝолог м *стручњак за ембриологију.*

ембриоло̀гија ж грч. *грана биологије која проучава развитак ембриона.*

ембрѝолошкӣ, -ā, -ō *који се односи на ембриологију:* ~ развој.

ембрѝōн, -о́на м биол. *заметак људског или животињског организма од оплодње јајне ћелије до осме недеље развитка, одн. до коначне диференцијације ткивā и органā.*

ѐмбрионāлнӣ (ембрѝōнскӣ), -ā, -ō *који се односи на ембрион:* ~ развој, ~ стадијум.

ембриопа̀тија ж грч. мед. *обољење или оштећење заметка, ембриона.*

ембриото̀мија ж грч. мед. *комадање и вађење фетуса из мајчине утробе кад је немогућ нормалан порођај.*

емента̀лер м *врста пуномасног сира у котуровима (назван по Ементалу, долини у Швајцарској, где се производи), ементалски сир.*

емѐнтāлскӣ, -ā, -ō у изр. ~ **сир** *в. ементалер.*

емѝгрант м (ген. мн. -нāтā) лат. *онај који се иселио или који је побегао из своје земље (из политичких, социјалних и др. разлога), исељеник; избеглица:* политички ~.

емѝгранткиња и **емигра̀нткиња** ж *жена емигрант.*

емѝгрантскӣ, -ā, -ō *који се односи на емигранте, исељенички; избеглички:* ~ влада, емигрантски кругови.

емигра́ција ж лат. **1.** *исељење, исељавање из домовине (из политичких, економских и др. разлога); избеглиштво, исељеништво; избеглички положај:* политичка ~, економска ~, отићи у емиграцију, живети у емиграцији. **2.** зб. *емигранти, група емиграната:* руска ~.

емигри́рати, -ѝгрӣрāм свр. и несвр. непрел. *иселити се, исељавати се, избећи, бежати из домовине у страну земљу, (от)ићи у избеглиштво.*

еминѐнтан, -тна, -о **а.** *који се нарочито истиче (у позитивном смислу), изврстан, изузетан, истакнут; угледан:* ~ стручњак, ~ научник, ~ личност. **б.** *изразит, нарочит, посебан:* ~ дар, бити од еминентног значаја.

еминѐнтно прил. *на еминентан начин, изразито:* ~ критички дух.

еминѐнтнōст, -ости ж *особина онога који је еминентан, онога што је еминентно.*

еминѐнција ж лат. **1.** *титула католичких црквених великодостојника (бискупа и кардинала).* **2.** *узвишеност, врсноћа, узвишеност.* • **сива ~** *веома утицајна личност која се држи повучено, личност која анонимно, „из сенке" битно утиче на званичну политику и одлуке неке друге личности.*

ѐмӣр, -а и **ѐмӣр,** -и́ра м ар. *титула племенских старешина, кнезова и високих државних достојанственика у неким исламским земљама.*

емѝрāт, -а́та м *област под влашћу емира.*

емѝсāр, -а́ра м лат. *личност коју шаље нека државна, политичка организација и сл., обично у другу државу, ради обављања поверљивих, важних дужности, изасланик.*

емѝсија ж лат. **1. а.** *одашиљање и преношење таласа неког телекомуникационог система (радија, телевизије); програм који се преноси преко радија или телевизије:* телевизијска ~, ~ на енглеском језику. **б.** физ. *природно испуштање и одашиљање енергије (светлосне, електричне и др.):* ~ светлости, ~ електромагнетних таласа, ~ електрона, фотоелектрична ~. **2.** банк. *издавање и стављање у промет новца и хартија од вредности; све истовремено издате новчанице и др.:* ~ новца, ~ вредносних папира, примарна ~.

ѐмисиōнӣ (емѝсӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на емисију:* ~ станица, ~ завод, ~ течај, ~ банка.

емѝтент м банк. *установа, завод који издаје новчанице и хартије од вредности.*

емѝтēр, -е́ра м енгл. техн. *уређај који емитује електромагнетске таласе, одашиљач, предајник.*

ѐмитовати, -тујēм (емити́рати, -ѝтӣрāм) свр. и несвр. прел. **1.** *(из)вршити емисију, одаслати, одашиљати, пренети, преносити емисију:* ~ вести, ~ програм. **2.** *изда(ва)ти и ставити, стављати у промет новчанице и вредносне папире:* ~ новчанице, ~ хартије од вредности.

ѐмотӣван, -вна, -о лат. **1.** *који се односи на емоције уопште (који потиче од емоција, који изазива емоције, прожет емоцијама, који одражава емоције и сл.):* ~ живот, ~ свет, ~ снага. **2.** *склон емоцијама, који се предаје емоцијама, осећајан, осетљив:* ~ особа, ~ човек.

емоти́вац, -вца м разг. *емотивна особа.*

ѐмотӣвно прил. *на емотиван начин, осећајно; у погледу емоција, с емотивне стране:* ~ реаговати, ~ проживљен живот, доживети драму ~, ~ везан за некога, ~ сложен израз.

емоти́внōст, -ости ж *особина и стање онога који је емотиван, склоност емоцијама, осећајност, осетљивост; особина онога што је емотивно, емотивна обојеност:* ~ песника; ~ поезије.

ѐмōција ж лат. (обично у мн.) **а.** псих. *један од елемената психичког живота, пријатно или непријатно доживљавање праћено одређеним физиолошким променама и различитим понашањем.* **б.** *осећање уопште; појачано осећање, узбуђење:* јаке емоције, предати се емоцијама, немати никаквих емоција.

ѐмоционāлан, -лна, -о **а.** (одр.) *који се односи на емоцију (а):* ~ процес, ~ стање, ~ живот. **б.** *заснован на емоцијама, испуњен, прожет емоцијама, осећајан, емотиван; афективан:* ~ васпитање, ~ стварање, ~ стил.

ѐмоционāлно прил. *в. емотивно:* ~ везан за некога.

емоциона́лнōст, -ости ж *особина и стање онога што је емоционално, осећајност:* ~ стварања, театарска ~, ~ уметничког дела.

емпа̀тија ж фр. *уживљавање у прошлост, преношење појмова и односа из прошлости у садашњост.*

емпирѝзам, -зма м грч. фил. *филозофско учење по коме је искуство једини извор сазнања.*

ѐмпӣрија ж грч. *метод сазнавања помоћу искуства; сазнање засновано на искуству; искуство.*

емпѝрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на емпирију, који се заснива на емпирији, искуствени:* ~ сазнање, ~ метода.

емпѝрӣјски прил. *у емпиријском смислу, у погледу емпирије, искуствено:* ~ сазнати.

емпѝрик м *в. емпиричар.*

емпириокритицѝзам, -зма м фил. *идеалистички правац настао у другој половини XIX века, учење по коме основ сазнања представљају субјективни осећаји и доживљавања.*

емпириокрѝтичāр м *присталица емпириокритицизма.*

емпириокрѝтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на емпириокритицизам.*

емпѝрист(а), -ē м (-сти) *в. емпиричар.*

емпирѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на емпиризам и емпиричаре, који је у духу емпиризма:* ~ теорија.

емпѝричан, -чна, -о *в. емпӣрӣјскӣ.*

емпѝричāр м *присталица емпиризма; онај који у своме раду користи искуство, практичар.*

емпѝричкӣ, -ā, -ō *в. емпӣрӣјскӣ.*

емпѝрички прил. *в. емпӣрӣјски.*

емпѝричнōст, -ости ж *својство онога што је емпирично.*

ѐмпора ж грч. архит. *бочна галерија, балкон у цркви.*

ѐмпōријум м (ѐмпōрӣј, -ија) грч. *велико светско тржиште; велика лука и прометна раскрсница.*

ѐму, -уа м порт. *врста аустралијског ноја* Dromaeus.

ему̀лгāтор м лат. (обично у мн.) *материја која повећава, повисује стабилност емулзије.*

емулги́рати, ему̀лгӣрам и **ѐмулговати,** -гујем свр. и несвр. непрел. *пре̄творити се, претварати се у емулзију:* емулгирано (емулговано) уље.

ему̀лзија ж лат. **а.** хем. *мешавина ситно раширених нерастворених капљица једне течности у некој другој течности (нпр. уља у води).* **б.** фарм. *млечасти течни лек припремљен као емулзија (а).* **в.** фот. *слој на фотографском филму или плочи који је осетљив на светлост.*

емулзиони́рати, -ònӣрам, **емулзиòнисати,** -ишēм и **емулзи́рати,** ему̀лзӣрам свр. и несвр. **1.** прел. *претворити, претварати у емулзију (нпр. уља, масти):* ~ масти. **2.** непрел. *в. емулгирати.*

емфа́за ж грч. *усхићење, занос (обично извештачен).*

емфа̀тичан, -чна, -о (емфа̀тичкӣ, -ā, -ō) *пун емфазе, усхићен; пренаглашен, патетичан:* ~ стил, ~ плач.

емфа̀тично (емфа̀тички) прил. *на емфатичан начин, занесено, усхићено, узбуђено; извештачено, патетично:* ~ говорити, ~ звучати.

емфѝзēм, -éма м грч. мед. *патолошко нагомилавање ваздуха у неким ткивима, одн. органима, надуеност, надим:* ~ плућа (плућни ~), алвеоларни ~.

емфизема̀тичан, -чна, -о *који је оболео од емфизема; сипљив, астматичан.*

ȅн с непром. *назив за слово „н" (n) у латиници.*

Ѐнглēз, -éза м **1.** *припадник англосаксонског народа који је настањен претежно у Енглеској:* • **правити се** ~ *правити се необавештен, невешт.* **2.** (енглез) ђач. *наставник, професор енглеског језика.*

ѐнглēз, -éза м *сточно грло (обично коњ) енглеске пасмине.*

Ѐнглēскā ж (дат. Ѐнглēскōј) *део Велике Британије претежно насељене Енглезима (често као назив за целу Уједињену Краљевнину Енглеску, Шкотску и Северну Ирску).*

ѐнглēскӣ, -ā, -о *који се односи на Енглезе и Енглеску (који припада Енглезима или Енглеској, који је пореклом из Енглеске, својствен Енглезима и сл.):* ~ језик, ~ држављанин, ~ књижевност, ~ пасмина, ~ изговор.

ѐнглēски прил. *на енглески начин, као Енглези; енглеским језиком:* ~ обу́чен; говорити ~.

Ѐнглēскиња ж **1.** *припадница енглеског народа.* **2.** (енглескиња) ђач. *наставница, професорица енглеског језика.*

енгле́штина ж **1.** *енглески језик (обично слабо научен, лоше примењен):* мешати енглештину са шведским. **2.** *оно што је карактеристично за Енглезе и Енглеску, енглески поглед на свет, енглески начин мишљења и сл.*

ѐнглиш м у изр. ~ **валцер** разг. *енглески валцер.*

ѐндēм, -éма м грч. *биљка или животиња која живи само на једном уско ограниченом подручју (нпр. човечја рибица).*

ендѐмија ж грч. мед. *болест, обично заразна, која дуже времена или трајно влада у неком крају (нпр. ендемски луес).*

ендѐмӣјскӣ, -ā, -ō *в. ендемичан.*

ендѐмичан, -чна, -о **1.** мед. *који се односи на ендемију, који напада само једно одређено подручје (о болестима).* **2.** *који се односи на ендеме, везан за одређено подручје (о биљкама и животињама):* ~ биљка, ~ животиња, ~ врста.

ендѐмичкӣ, -ā, -ō *в. ендемичан (2).*

ендѐмично прил. *само на једном месту, у једном крају:* живети ~, јављати се ~.

ендѐмичнōст, -ости ж *својство оног̄а што је ендемично, постојање ендемије:* ~ болести.

ѐндēмскӣ, -ā, -ō *в. ендемичан:* ~ маларија.

Ендѐхāзија ж *назив за квислиншку Независну Државу Хрватску, која је постојала за време Другог светског рата (према скраћеници NDH).*

ендехàзӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на Ендехазију.*

ѐндӣвија ж бот. *једногодишња биљка* Cichorium endivia *из ф. главочика, која се узгаја као поврће (за салату).*

ендо- грч. *први део сложеница у значењу: у, унутра:* ендодерм, ендокарп итд.

ендога̀мија ж грч. *склапање брака искључиво између припадника истог племена или сталежа.*

ендòгēн и **ȅндогēн,** -а, -о грч. *који је унутрашњег порекла, проузрокован унутрашњим узроцима:* ендогене силе.

ȅндодерм м грч. **1.** бот. *слој ћелија у унутрашњости биљних органа (корена, стабла).* **2.** зоол. *унутрашњи слој ћелија гаструле вишећелијских животиња из ког се развијају пробавни органи, органи за дисање и жлезде с унутрашњим лучењем.*

ȅндодермскӣ, -ā, -ō *који се односи на ендодерм:* ендодермске ћелије.

ȅндокард м грч. анат. *унутрашња срчана опна.*

ȅндокарп м грч. бот. *унутрашњи слој плода код коштуничавих биљака.*

ȅндокрӣн, -а, -о грч. мед. *који лучи хормоне у унутрашњост организма; који се односи на такво лучење:* ендокрине жлезде; жлезде с ендокриним лучењем.

ендокринòлог м *стручњак који се бави ендокринологијом.*

ендокринолòгија ж грч. *грана интерне медицине која изучава грађу, функције и болести ендокриних жлезда.*

ендокринòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на ендокринологију и ендокринологе.*

ендопла̀зма ж грч. биол. *унутрашњи део ћелије.*

ендòскоп м грч. мед. *инструмент с направом за осветљавање који служи за преглед телесних шупљина.*

ендоскòпија ж грч. мед. *клинички преглед шупљих органа помоћу ендоскопа.*

ȅндосперм м бот. *резервно хранљиво ткиво у семенкама које служи за исхрану клице.*

енерва̀нтан, -тна, -о фр. *који нервира, живчано исцрпљује, узрујава, узнемирује; раздражљив:* ~ плач.

енерва̀нтно прил. *на енервантан начин, раздражљиво:* деловати ~.

енерви́рати (се), енѐрвӣрам (се) свр. и несвр. *в. нервирати (се).*

енѐргент м *извор енергије:* чврсти ~, течни ~, несташица енергената.

енергѐтика ж *наука о енергији, искоришћавању природних извора енергије и примени разних врста енергије; искоришћавање и примена разних врста енергије (као индустријска и техничка грана):* развој енергетике.

енергѐтичāр м *стручњак за енергетику; инжењер енергетике.*

енергѐтичāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на енергетичаре.*

енергѐтичкӣ, -ā, -ō *в. енергетски.*

енѐргетскӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на енергетику:* енергетски извори, ~ криза, ~ потенцијал. **б.** *који се односи на енергију:* ~ стање, основно (узбуђено) ~ стање.

енѐргетски прил. *у погледу енергетике:* ~ развијена земља.

енѐргија ж грч. **1.** физ. *способност материје да врши рад:* електрична ~, механичка ~, топлотна ~, светлосна ~, нуклеарна ~, хемијска ~. **2.** *стваралачка, делотворна снага, животна активност; истрајност, одлучност, одважност; полет, елан:* трошити енергију на нешто, расипати енергију, уложити енергију у нешто, имати огромну енергију, човек без енергије. • физ. **атомска** ~ *енергија која се добија при распадању атомског језгра.* **кинетичка** ~ *механичка енергија тела при његовом кретању.* **потенцијална** ~ *механичка енергија тела при његовом мировању.*

енѐргӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на енергију:* ~ облик.

енѐргичан, -чна, -о (енѐргичкӣ, -ā, -ō) **1. а.** *пун енергије, полета, вољан и спреман да ради, одлучан, одважан:* ~ човек, ~ дух. **б.** *који се снажно испољава, који има јако дејство, снажан учинак, силан, снажан, јак:* заузети ~ став, ~ протест, предузети енергичне мере, ~ корак.

енѐргично (енѐргички) прил. *на енергичан начин, одлучно, јако, снажно:* ~ поступити, ~ захтевати нешто, ~ протестовати, ~ ухватити некога за руку.

енѐргичнōст, -ости ж *особина онога који је енергичан, онога што је енергично, одлучност, истрајност, снага:* ~ у кретању, ~ у раду.

енерго- *први део сложенице који означава да је оно што значи њен други део у вези са енергијом:* енергосистем, енерготехника.

ѐнзӣм, -и́ма м (вар. енцим) *органско једињење, врста беланчевине која изазива или убрзава разне хемијске процесе у живим организмима, фермент.*

енѝгма и **ѐнигма** ж грч. **а.** *загонетан, нејасан нерешен случај:* велика савремена ~. **б.** *врста задатка за решавање (као врста забаве).*

енѝгмат(а), -ē м (мн. -ти м и -те ж) *онај који се бави енигматиком.*

енигма̀тика ж *вештина састављања и решавања енигми, загонетака (ребуса, укрштених речи и др.).*

енигма̀тичан, -чна, -о *који представља енигму, загонетан, нејасан:* ~ поезија, ~ језик, ~ појава.

енѝгматскӣ, -ā, -ō *који се односи на енигме, загонетке:* ~ часопис, ~ задатак, ~ решење.

енкау̀стика ж грч. *техника сликања бојама помешаним с растопљеним воском.*

енкау̀стичкӣ и **енкау̀стичнӣ,** -ā, -ō *који се односи на енкаустику, израђен техником енкаустике:* ~ опека.

енкау̀стички и **енкау̀стично** прил. *на енкаустичан начин, техником енкаустике:* ~ насликан.

енкла́ва ж грч.-лат. **а.** *мањи део државне територије одвојен од матичне земље подручјем неке друге државе:* српска ~. **б.** *етничка, језичка или др. скупина одвојена од своје матице.*

енкли́за ж грч. лингв. (уп. проклиза) **а.** *својство речи која нема акцента, која се повезује с претходном речју са којом чини једну акценатску целину.* **б.** *положај у којем се налази таква реч, положај енклитике.*

енклѝтика ж (дат. -ици) грч. лингв. *реч која у исказу нема сопственог акцента, већ са непосредно претходном речју чини акценатску целину (најчешће енклитички облици личних заменица и помоћних глагола);* уп. проклитика.

енклѝтичкӣ (енклѝтичнӣ), -ā, -ō *који се односи на енклитику и енклизу:* ~ облик заменице.

енклѝтички прил. *као енклитика:* ~ употребљен облик заменице.

ѐно речца **1. а.** (често у служби узвика) *за показивање некога или нечега што није у непосредној близини саговорника, што се указује, појављује; гле.* – Ено сватова! Ено школе. Ено иде воз. **б.** *за нуђење, давање.* – Ено му две јабуке. **в.** *за скретање пажње на некога или нешто о чему се прича а што није присутно.* – Ено и сад у Трсту дивне православне цркве. **2.** *у причању за истицање својих речи или за скретање слушаочеве пажње.* – Ено, оном човеку лани украли кола. • **~ (ти) га сад (на)** разг. *израз изненађења, неверице поводом саговорникових речи.*

енòлог м *стручњак за енологију, познавалац вина.*

енолòгија ж грч. *наука о вину, винарство.*

енòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на енологију:* ~ станица.

ѐнорман, -мна, -о лат. *претерано велик, огроман, голем, диновски:* ~ свота, ~ количина, ~ дебљина.

ѐнормно прил. *претерано, огромно:* ~ велика количина, ~ богат.

ентелѐхија ж грч. фил. *стваралачки принцип иманентан развитку бића (у Аристотеловој филозофији).*

ентерѝјēр, -е́ра м фр. *унутрашњост просторије или зграде; унутрашњост неке просторије или призор из живота у кући као мотив у сликарству, фотографији и сл.:* сликати ентеријере.

ентеријѐрист(а), -ē м (мн. -сти) *сликар који приказује ентеријере.*

ентерѝјēрнӣ, -ā, -ō *који се односи на ентеријер:* ~ сцена.

ѐнтӣ, -ā, -ō мат. *који се односи на било који редни број (већи од „други").*

ентѝтēт, -е́та м лат. **1.** фил. **а.** *биће, оно што постоји у стварности.* **б.** *суштина ствари, битност.* **2.** *територијална, национална и сл. целина (са одређеним карактеристичним одликама):* српски ~.

ентомòлог м *стручњак за ентомологију.*

ентомолòгија ж грч. зоол. *грана зоологије која проучава инсекте.*

ентомòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на ентомологију:* ~ фауна.

ентрòпија ж грч. **1.** физ. *термодинамичка величина којом се изражава степен деградације енергије неког физичког система; величина везане топлотне енергије која се под датим условима не може претворити у рад, већ остаје као топлота.* **2.** *у теорији информација: приближна информативна вредност симбола; тежња знака да повећава спектар значења.* **3.** фиг. *опадање енергије; захваћеност негативним појавама.*

ентузија̀зам, -зма м грч. *велико одушевљење за нешто, жар, усхићење, полет, занос:* борбени ~, младалачки ~.

ентузѝјаст(а), -ē м (мн. -сти) *онај који се лако одушевљава, заноси (нечим); човек пун одушевљења, полета; онај који је жарко, страсно предан неком послу:* велики ~; ~ џуда.

ентузија̀стичан, -чна, -о и **ентузија̀стичкӣ,** -ā, -ō *који је пун ентузијазма, одушевљен, усхићен:* ентузијастичне речи.

ентузија̀стички и **ентузија̀стично** прил. *са ентузијазмом, одушевљено, занесено:* ~ проповедати.

ентузѝјасткиња ж *жена ентузијаст(а).*

енуре́за ж грч. мед. *невољно, неконтролисано мокрење (обично код деце ноћу).*

енха̀рмōнија ж грч. муз. *једнако звучање двају тонова различито нотираних (нпр.* c-his, eis-f).

енхармòнӣјскӣ, -ā, -ō и **енхармòничан,** -чна, -о муз. *који се односи на енхармонију:* ~ интервал.

енцефалѝтис и **енцефали́тис** м грч. мед. *запаљење мозга:* епидемични ~, вирусни ~.

енцефалòграм м грч. мед. *снимак мозга добијен енцефалографијом.*

енцефалòграф м грч. мед. *апарат за енцефалографију.*

енцефалогра̀фија ж грч. мед. *рендгенски преглед, снимање мозга помоћу енцефалографа.*

енциклопедѝзам, -зма м **а.** *енциклопедијска образованост, познавање више области знања.* **б.** *енциклопедијски начин излагања.* **в.** ист. *напредни просветитељски и филозофски погледи француских енциклопедиста из XVIII века.*

енциклопѐдија ж грч. *дело које даје сажет, синтетизовани систематски приказ целокупног знања из свих области или из одређене гране науке, одн. уметности:* француска ~, филозофска ~, општа ~, медицинска ~, стручна ~. • **жива ~** *свестрано образована особа.*

енциклопѐдӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на енциклопедију; који је својствен енциклопедији; свестран:* ~ речник, ~ знање.

енциклопѐдӣјски прил. *као у енциклопедији, сажето; свестрано:* ~ изложено знање, ~ образован.

енциклопѐдист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *свестрано образован човек.* **2.** ист. *припадник групе напредних француских мислилаца*

XVIII века (који су учествовали у изради велике француске енциклопедије).

енциклопедѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на енциклопедизам и енциклопедисте:* ~ приказ.

енциклопедѝстички прил. *на енциклопедистички начин.*

енциклопѐдисткиња ж *жена енциклопедист(а).*

ѐнцӣм, -и́ма м грч. хем. *в. ензим.*

еозо̀ик м грч. геол. *раздобље у развоју Земље (између археика и палеозоика) када се јављају прва жива бића.*

ео̀зōјскӣ, -ā, -ō *који се односи на еозоик:* ~ доба.

Ѐōл, Е́ола м мит. *бог ветрова код старих Грка.*

ео̀лӣт, -и́та м грч. геол. **1.** *најстарија епоха каменог доба за коју је карактеристична употреба каменог оруђа (еолита).* **2.** мн. *камени предмети из терцијера, камено оруђе првобитних људи.*

ео̀лӣтскӣ, -ā, -ō *који се односи на еолит.*

Е́олов, -а, -о *који припада Еолу:* Еолови ветрови. • ~ **харфа** *музички инструмент са затегнутим жицама, на којима кретање ваздуха производи тихе, нежне звуке;* фиг. *нежни звуци уопште.*

ѐолскӣ, -ā, -ō геогр. и геол. *који се односи на дејство ветра у природи:* ~ ерозија, ~ нанос. • ~ **харфа (лира)** *в. Еолова харфа (под Еолов).*

ѐоцēн, -а и **ео̀цēн,** -е́на м грч. геол. *друга епоха терцијара, између палеоцена и олигоцена.*

ѐоцēнскӣ и **ео̀цēнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на еоцен:* ~ формација, ~ кречњак.

ȇп м (мн. е́пови) грч. књиж. *дужи спев који обично описује значајније историјске догађаје, најчешће са примесама легенде, мита и народне традиције:* херојски ~, народни ~.

ѐпарх м грч. ист. *намесник, поглавар епархије у римско и византијско доба.*

епа̀рхија ж **1.** ист. *мања административна област, покрајина, провинција којом је управљао епарх у римско и византијско доба.* **2.** цркв. *црквено-административна област којом управља епископ.*

ѐпархијāлнӣ и **епа̀рхӣјскӣ,** -ā, -ō *који се односи на епархију.*

епенте́за и **епѐнтеза** ж грч. лингв. *уметање једног или више гласова у речи (обично из метричких разлога).*

епѐнтēтскӣ и **епѐнтетскӣ,** -ā, -ō *који се односи на епентезу:* ~ „л".

епига̀мија ж грч. **1.** биол. *појава да неке животиње у доба парења добијају живе боје (нпр. мужјаци неких птица).* **2.** *брак између особа различитог сталежа, класе и сл.*

ѐпигамнӣ, -ā, -ō *који се односи на епигамију:* епигамне боје.

епигло̀тис м грч. анат. *еластични хрскавичави гркљански поклопац.*

епѝгōн, -о́на м грч. *следбеник, подражавалац великих научника или уметника без сопствене стваралачке снаге и оригиналности, лош имитатор.*

епѝгōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на епигоне:* ~ дело, ~ рад.

епѝгōнски прил. *на епигонски начин, имитаторски:* стварати ~, ~ написана песма.

епиго́нство с *епигонски рад, епигонско стварање, лоше подражавање туђег стваралаштва.*

епиго̀нчић м *дем. и ир. од епигон.*

епѝграм и **ȅпиграм** м грч. књиж. *кратка духовита песма, обично сатирична:* писац епиграма.

епигра̀матик м *в. епиграматичар.*

епигра̀матика ж *стварање у облику епиграма, писање епиграма, епиграм као књижевни род.*

епигра̀матичан, -чна, -о и **епигра̀матичкӣ,** -ā, -ō *који се односи на епиграме, који је као у епиграмима:* ~ стил, ~ поезија.

епигра̀матичāр м *писац епиграма.*

епигра̀матички и **епигра̀матично** прил. *в. епиграмски.*

епѝграмскӣ и **ȅпиграмскӣ,** -ā, -ō *који се односи на епиграме:* ~ песник.

епѝграмски и **ȅпиграмски** прил. *у епиграмамском стилу, као у епиграму, сажето и духовито:* писати ~, певати ~.

епѝграф и **ȅпиграф** м грч. **1.** *кратак запис у облику сентенције, цитата и сл., обично на почетку неког књижевног дела, мото.* **2.** *натпис на надгробном или неком другом споменику.*

епигра̀фика ж **1.** *стварање, писање епиграфа.* **2. а.** *наука о натписима на споменицима, проучавање епиграфа.* **б.** зб. *натписи на споменицима.*

епѝграфскӣ и **ȅпиграфскӣ,** -ā, -ō *који се односи на епиграфе, епиграфику:* ~ збирка, епиграфски споменици.

епиде̏мија ж грч. **а.** мед. *нагло проширење неке заразне болести у неком крају, оболевање већег броја људи од неке заразне болести на ограниченом подручју, редња, помаст:* ~ грипа, ~ колере. **б.** фиг. *друштвена и сл. појава која се нагло шири.*

епидѐмӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на епидемију:* ~ болест.

епидѐмӣјски прил. *као епидемија:* ширити се ~.

епидемио̀лог м *стручњак за епидемиологију.*

епидемиоло̀гија ж *грана медицине која се бави испитивањем епидемије (ширења и сузбијања заразних болести).*

епидемио̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на епидемиологију и епидемиологе:* ~ служба, ~ одељење, ~ симпозијум.

епидѐмичан, -чна, -о *в. епидѐмӣјскӣ.*

епидѐмично прил. *в. епидѐмӣјски.*

епѝдерм и **ȅпидерм** м (епидѐрма ж) грч. **а.** анат. *спољашњи, површински слој животињске или човечије коже.* **б.** бот. *горњи, периферни слој зељастих делова биљака.*

епѝдермскӣ и **ȅпидермскӣ,** -ā, -ō *који се односи на епидерм (епидерму):* ~ слој, епидермске ћелије.

епидија̀скоп м грч. физ. *апарат за пројектовање непрозирних слика, планова, цртежа и сл. или њихових дијапозитива на екран.*

епизо́да ж грч. **а.** *мањи, споредан, узгредан догађај као део већег збивања:* ~ у нечијем животу. **б.** *мањи, уметнути или самостални одломак у књижевном или сценском делу који нема тешње везе с главном радњом тога дела:* ~ у роману.

ȅпизōдан, -дна, -о *случајан, узгредан; споредан:* ~ појава, епизодни догађај; ~ улога, епизодни глумац.

епизо̀дист(а), -ē м (мн. -сти) **а.** *онај који има епизодну улогу, глумац који игра епизодне улоге.* **б.** *писац који у својим делима нарочито обрађује епизоде.*

епизодѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на епизодисте:* ~ стил.

епизо̀дисткиња ж *жена епизодист(а).*

епизо́дица ж *дем. од епизода.*

епизо̀дичан, -чна, -о *в. епизодан.*

епизо̀дичāр м *в. епизодист(а) (б).*

епизо̀дичāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на епизодичаре:* ~ стил.

епизо̀дично прил. *на епизодичан начин, у епизодама, узгредно; повремено:* јављати се ~.

епизо̀дичнōст, -ости ж *особина онога што је епизодично:* ~ радње.

ѐпика ж (дат. ѐпици) грч. књиж. *епско стваралаштво, епско песништво.*

епикуреѝзам, -зма м фил. *учење грчког филозофа Епикура о задовољству као највишем добру и мерилу вредности; схватање да је смисао човековог живота телесно уживање.*

епикуре́јац, -јца м *следбеник епикуреизма; онај који се предаје телесним ужицима.*

епикӯрејка ж *жена епикурејац.*

епикӯрејскӣ, -ā, -ō *који се односи на епикурејце и епикуреизам, епикурејство:* ~ филозофија, ~ уживање.

епикӯрејски прил. *на епикурејски начин, у духу епикуреизма:* ~ уживати.

епикуре́јство с фил. *в. епикуреизам.*

епикуре́јштина ж обично пеј. *в. епикуреизам.*

ѐпикурскӣ, -ā, -ō *в. епикӯрејскӣ.*

ѐпикурски прил. *в. епикӯрејски.*

епилѐпсија ж грч. мед. *болест која се испољава повременим нападима губитка свести с грчевима и трзајима читавог тела, падавица,* epilepsia.

епилѐптик м *в. епилептичар.*

епилѐптичан, -чна, -о *који се односи на епилепсију, који је оболео од епилепсије, који је изазван епилепсијом:* ~ жена; ~ напад, ~ грч.

епилѐптичāр м *онај који болује од епилепсије, падавичар.*

епилѐптичāрка ж *она која болује од епилепсије, падавичарка.*

епилѐптичкӣ, -ā, -ō *в. епилептичан.*

епилѐптички прил. *као у епилепсији:* трзати се ~.

епѝлог м грч. **1.** књиж. *завршно поглавље књижевног дела (обично драме) у коме се укратко говори о ономе што проистиче из претходно изложеног, поговор, завршна реч.* **2.** *крајњи, завршни догађај у низу збивања који долази као последица, логички завршетак претходних, свршетак, крај:* ~ догађаја, ~ љубави, трагичан ~.

епиплѐксија ж грч. мед. *одузетост једне стране тела.*

епиплѐктичāр м *онај који је оболео од епиплексије.*

ѐпископ[1] м грч. цркв. *поглавар једне црквене области, епархије, владика.*

ѐпископ[2] м грч. техн. *апарат за пројектовање непрозирних предмета и слика.*

епископ̀āт, -áта м **а.** *звање и достојанство епископа*[1], *владичанство.* **б.** зб. *скуп епископа једне цркве или државе.* **в.** *в. епископија.*

епископ̀ија ж *црквена област којом управља епископ; административна установа те области.*

епископ̀ӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на епископију.*

ѐпископскӣ, -ā, -ō *који се односи на епископе*[1].

ѐпископство с *в. епископат.*

епистемолòгија ж грч. лог. *теорија сазнања.*

епистемòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на епистемологију.*

епистемòлошки прил. *са становишта епистемологије, методом епистемологије.*

епѝстола ж лат. **а.** *писмо, писмена порука, посланица.* **б.** кат. *апостолска посланица у Новом завету или некој другој црквеној књизи; краћи текст, одломак из апостолских посланица.* **в.** фиг. *придика.*

ѐпистолāрнӣ, -ā, -ō *који је у облику епистоле, писма; својствен епистоли:* ~ изјава, ~ стил, ~ жанр.

епистолографѝја ж лат.-грч. *вештина састављања епистола.*

ѐпитаф и **епѝтаф** м грч. **1.** *надгробни натпис.* **2.** *песма написана поводом нечије смрти.*

епите́за и **епѝтеза** ж грч. лингв. *додавање гласова или слогова на крају речи, нпр. партикула у дијалектима (мене-ка, онда-р и сл.).*

ѐпител м грч. анат. *површински слој коже и слузокоже.*

ѐпитēлнӣ и **ѐпителскӣ,** -ā, -ō *који се односи на епител:* ~ ткиво, епителне ћелије.

епѝтēт, -éта м грч. **а.** лингв. и књиж. *реч (обично придев) или група речи која се додаје именици да би представа коју она изазива била потпунија, одређенија и сликовитија; одредбена реч као стилско средство за појачану експресију, живље и сликовитије изражавање.* **б.** *уопште реч или група речи која служи као ближа ознака неког појма:* обасипати некога најпогрднијим епитетима. • **стални ~, украсни ~** књиж. *придев који се стално додаје некој именици (нпр. вита јела, кићени сватови и др. у нашој народној поезији).*

епѝтēтскӣ и **епѝтетскӣ,** -ā, -ō *који се односи на епитет:* ~ употреба, ~ служба.

епѝтēтски и **епѝтетски** прил. *као епитет, у служби епитета:* ~ употребити придев.

епитрàхиљ, -ѝља м грч. цркв. *део литургијске одеће православних свештеника у облику дуге широке траке са изрезом за главу.*

епитрàхӣљскӣ, -ā, -ō *који се односи на епитрахиљ.*

епифàнија ж грч. **1.** *појављивање божанства у грчкој митологији.* **2.** *празник Богојављење у хришћанској религији.*

епифенòмēн, -éна м грч. *пропратна, секундарна појава која прати неку другу, примарну појаву, нуспојава.*

ѐпифеноменāлан, -лна, -о *који се односи на епифеномен:* ~ теорија свести.

епифѝза ж грч. анат. **1.** *мала ендокрина жлезда која се налази на задњем делу мозга.* **2.** *хрскавичави јабучасти завршетак дугих костију.*

епѝфит, -ѝта м и **епифѝта** ж грч. *у мн.: биљке које живе на деловима других биљака, али не узимају храну од њих (у јд.: таква биљка).*

епѝфора ж грч. књиж. *понављање једне или више речи на крају узастопних стихова, одн. реченица.*

ѐпицентар, -тра м грч. геол. *место на Земљиној површини које се налази вертикално изнад извора земљотреса;* фиг. *центар, средиште.*

ѐпицентрāлнӣ и **епицѐнтрāлнӣ,** -ā, -ō *који се односи на епицентар:* ~ зона.

епициклòида ж грч. геом. *кривуља коју описује тачка на некој кружници кад се ова котрља по некој другој кружници.*

ѐпичан, -чна, -о *в. епскӣ.*

ѐпичāр м *епски песник, писац епских дела.*

ѐпичнōст, -ости ж *особина оног што је епично, епско, епски карактер:* ~ поеме.

еполѐта и **еполе́та** ж фр. *нараменица на војној униформи са ознаком чина:* официрске еполете, генералске еполете.

епòним м грч. *онај по коме је или оно по чему је нешто названо.*

епòнимскӣ, -ā, -ō *који се односи на епоним.*

епопе́ја ж грч. **1.** књиж. *велики епски спев о значајнијим историјским или митолошким догађајима, епска поема:* писати епопеју. **2.** фиг. *низ међусобно повезаних историјских догађаја који карактеришу неко раздобље, значајно историјско раздобље које се одликује народним страдањем, борбом, јуначким подвизима и сл.; јуначка борба достојна дивљења:* ослободилачка ~, јуначка ~.

êпос м *в. еп.*

епòха и **епо́ха** ж (дат. -хи (епòси и епо́си) грч. **1. а.** *већи временски период, раздобље; раздобље које се одликује специфичним, значајним или пресудним догађајима, појавама:* ~ романтизма, империјалистичка ~, ~ хиперпродукције. **б.** *значајан догађај, појава која обележава, карактерише неки период (историје, науке, уметности и др.):* представљати епоху у развитку књижевности. **2.** геол. *део, одсек геолошког периода.*

е̏похāлан, -лна, -о *који даје обележје целој једној епохи, изузетно значајан, знаменит:* ~ откриће, ~ дело.

епрувѐта ж фр. *стаклена посуда у виду мање цеви која се употребљава за хемијске анализе и опите.* • **беба (дете) из епрувете** *дете које је зачето вештачки, ван мајчине утробе.*

епрувѐтица ж *дем. од епрувета.*

е̂пскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на еп, који има обележја епа, херојски, јуначки:* ~ песник, ~ песма, ~ поезија, епске врлине, ~ доба. **2.** *претерано опширан, пун појединости (о излагању); лаган и миран (о приповедању):* ~ ширина, ~ понављање, ~ опширност; ~ мирноћа.

е̂пски прил. *на епски начин, као у епу; преопширно:* ~ драматично, ~ опширан.

е̏р с непром. *назив за слово „р" (r) у латиници.*

Е́ра м (мн. Е́ре ж) (уп. Еро) **а.** *Херцеговац.* **б.** (понекад пеј. или шаљ.) *човек из ужичког краја, Ужичанин.*

е́ра ж лат. **1. а.** *дуже временско раздобље, одређени дужи временски период са посебним и изразитим карактеристикама; епоха:* нова ~, ~ империјализма, апсолутистичка ~. **б.** *време чији је почетак обично неки знаменит догађај, од којег се непрекидно рачунају године:* хришћанска ~. **в.** геол. *највећи временски период у историји развоја Земље, који се дели на периоде:* палеозојска ~, кенозојска ~. • **исламска ~, муслиманска (мухамеданска) ~** *временски период који муслимани почињу рачунати од сеобе Мухамедове из Меке у Медину.* **нова (наша, хришћанска) ~** (скраћ. н. е.) *временски период који почиње од године у којој се родио Исус Христос (према рачунању римског калуђера Дионисија):* пре нове ере. **стара ~** (скраћ. с. е.) *период пре рођења Исуса Христа, пре појаве хришћанства.*

ѐрāр, -áра м лат. *државна имовина; државна благајна.*

е̏раријāлнӣ, ѐрāрнӣ и **ѐрāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на ерар.*

е̏рг м грч. физ. *јединица за мерење рада и енергије.*

ергѐла ж тур. **1.** *сточарско предузеће или установа за узгајање расних коња, одгајалиште коња, првенствено расплодних грла, фарма коња.* **2.** *велики број, чопор, крдо, стадо (обично коња):* ~ коња.

ергѐлāш, -áша м **1.** *коњ из ергеле.* **2.** *чувар ергеле; радник који се стара о коњима у ергели.*

ѐргелскӣ, -ā, -ō *који се односи на ергелу:* ~ коњ, ~ управа.

ѐргомēтар и **ѐргометар,** -тра м грч. мед. *апарат за мерење мишићног рада.*

ерѐкција ж лат. мед. *укрућивање пениса услед повећаног прилива крви при сексуалном надражају.*

ерѐмӣт, -и́та и **ерѐмита,** -тē м грч. *онај који се повукао од света (обично из верских убеђења), пустињак, испосник, усамљеник.*

ерѐмӣтскӣ, -ā, -ō *који се односи на еремите:* ~ живот.

Ери́да ж грч. *богиња неслоге у грчкој митологији.*

Ери́дин, -а, -о у изр. **Еридина јабука** *„јабука раздора", повод свађи.*

ери̏стика ж грч. *вештина расправљања, полемисања.*

ери̏стичан, -чна, -о **а.** *склон препирању, полемисању.* **б.** *који се може оспоравати, споран.*

ери̏стичāр м *онај који полемише, полемичар.*

ери̏тēм, -éма м грч. мед. *црвенило коже.*

еритрòцӣт, -и́та м грч. (обично у мн.) анат. *црвено крвно зрнце.*

еритроцито́за ж грч. мед. *повећан број еритроцита у крви.*

ѐркер м нем. *затворени истурени део са прозорима на фасади стамбене зграде, затворени балкон с прозорима.*

еркондѝшн м енгл. *уређај за одржавање умерене, угодне температуре ваздуха у некој просторији, клима-уређај.*

е̂рл м енгл. *енглеска племићка титула, гроф.*

Е́ро, -а и -ē м *в. Ера.*

е̏рогēн, -а, -о грч. *чије надраживање изазива полно узбуђење:* ерогене зоне.

еродѝрати, ерòдӣрāм свр. и несвр. *изаз(и)вати ерозију, сп(и)рати, излока(ва)ти, разорити, разарати.*

е̏розӣван, -вна, -о **а.** *који врши, изазива ерозију, који нагриза, разара:* ~ дејство воде. **б.** *који је настао дејством ерозије:* ~ долина, ерозивни гастритис.

ерòзија ж лат. **1.** геол. *процес разарања и однођења површинских делова Земљине коре механичким и хемијским деловањем текућих вода, мора и језера или атмосферских и других фактора (падавина, ветра, глечера и др.):* речна (флувијална) ~, ледњачка (глацијална) ~. **2.** мед. *изједање и оштећење површинског ткива појединих органа (слузокоже желуца, грлића материце и сл.).* **3.** техн. *површинско разарање материјала делова машина у току рада (нпр. деловањем воде, паре, електрицитета и др.).* **4.** фиг. *нарушавање, кварење, слабљење:* монетарна ~, морална ~. • **еолска ~** геол. *ерозија настала дејством ветра.*

е̏розиōнӣ (ерòзӣјскӣ), -ā, -ō *в. ерозиван.*

Е̂рос м грч. *бог љубави у старогрчкој митологији, Афродитин син.*

е̂рос м грч. *љубав, љубавна страст, еротика.*

еротѝзам, -зма м *в. еротика.*

еротиза́ција ж *изазивање еротичног стања, повећање еротичног нагона.*

еротизи́рати, -ѝзӣрāм и **ерòтизовати,** -зујēм свр. и несвр. прел. *прожети, прожимати еротиком, повећа(ва)ти еротични нагон (код некога).*

ерòтика ж (дат. -ици) грч. **1.** *чулна љубав, чулност, љубавни живот, љубавна страст, психичко испољавање полног нагона.* **2.** *љубавна поезија:* трубадурска ~.

ерòтичан, -чна, -о **а.** *који се односи на еротику, еротски, чулан, пожудан, страстан:* ~ мисао, ~ сан. **б.** *који пева, говори о чулној љубави, прожет еротиком, љубавни:* ~ песма, ~ слика, ~ уметност.

ерòтичāр м **1.** *песник еротских песама, љубавни песник.* **2.** *човек склон еротици, еротичан, страстан човек.*

ерòтичāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на еротичаре; еротичан, еротски.*

ерòтичкӣ, -ā, -ō *в. еротичан.*

ерòтично прил. *на еротичан начин, страсно:* ~ наглашен, ~ деловати.

ерòтичнōст, -ости ж *особина онога који је еротичан, онога што је еротично, страсност.*

еротòмāн, -áна и **еротòман,** -а м *онај који пати од еротоманије.*

еротомàнија ж мед. *душевни поремећај који се испољава у претераном полном прохтеву, болесна опседнутост сексом, љубавно лудило.*

еротòмāнка ж *жена еротоман.*

еротòманскӣ, -ā, -ō *који се односи на еротомане и еротоманију.*

ѐротскӣ, -ā, -ō *в. еротичан.*

ѐротски прил. *в. еротично.*

е̂рскӣ, -ā, -ō *који се односи на Ере, својствен Ерама:* ~ духовитост.

е̂рски прил. *на ерски начин, шаљиво, духовито, шеретски.*

ерỳдит, -а и **ерỳдӣт,** -и́та м *в. ерудита.*

ерỳдита и **еруди́та** м (мн. ж) лат. *учен, образован човек, велики зналац.*

ерỳдитан и **ерỳдӣтан,** -тна, -о и **ерỳдитскӣ** и **ерỳдӣтскӣ,** -ā, -ō *који се односи на ерудицију, заснован на ерудицији; веома учен, образован:* ~ поезија, ~ нараштај.

еруди́ција ж лат. *велика ученост, образованост, изврсно познавање неке научне области.*

ѐруптӣван, -вна, -о **1.** геол. *који је настао ерупцијом, који је вулканског порекла, вулкански:* ~ стена, ~ камење. **2.** фиг. *који лако плане, нагао, жесток, необуздан, експлозиван; својствен таквој особи:* ~ човек, ~ личност; ~ плач, ~ бес.

ѐруптӣвно прил. *као ерупција; жестоко, необуздано:* реаговати ~.

еруптѝвнōст, -ости ж *особина онога што је еруптивно; наглост, необузданост, жестина, силовитост:* ~ вулкана; ~ плача.

еру̀пција ж лат. **1.** геол. *нагло избијање и избацивање вулканске лаве (из унутрашњости на површину Земље).* **2.** фиг. *изненадни и нагли, необуздан излив осећања (беса, смеха и сл.):* ~ беса, ~ заноса.

ȅс с непром. *назив слова „с“ (s) у латиници.*

ѐсēј, -ėја м фр. *краћа, студиозна расправа о неком књижевном, уметничком, научном и сл. питању писана неговани м стилом, оглед:* ~ из књижевности, научни ~.

есѐјист(а), -ē м (мн. -сти) *писац есеја.*

есеји̏стика ж *есејска књижевност, есејско стваралаштво; есеји као књижевни род.*

есеји̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на есејистику, на есејисте:* ~ књижевност, ~ оглед, ~ рад.

есеји̏стички прил. *на есејистички начин, користећи есејистички приступ:* ~ обрадити неку тему.

есѐјисткиња ж *жена есејист.*

ѐсēјскӣ, -ā, -ō *који се односи на есеј:* ~ књижевност, ~ рад, ~ чланак.

есѐнција и **ѐсēнција** ж лат. **1.** хем. *концентрисани екстракт дрога, ароматичних биљака, воћа и сл. или вештачка материја посебног мириса, укуса која се користи за справљање ликера, посластица, мириса и сл.:* ~ лаванд уле, ружина ~. **2. а.** фил. *природа ствари, оно што ствар јесте, битне одредбе ствари, бит, суштина.* **б.** *оно што је битно, главно у нечему, бит, суштина нечега:* ~ уметности, ~ живота, ~ схватања. **3.** трг. *концентрована сирћетна киселина.*

ȅсенцијāлан, -лна, -о *битан, суштински, основни, главни:* есенцијалне особине.

ȅсенцијāлно прил. *суштински, битно, у основи:* ~ се садржати у нечему.

ѐсер м ист. *припадник ситнобуржоаске партије у Русији на почетку XX века која је проповедала да је сељаштво главна револуционарна снага (од скраћенице СР – социјални револуционар).*

ѐсеровскӣ, -ā, -ō *који се односи на есере.*

ѐсесовац, -ōвца м *припадник злогласне полицијско-војне организације SS у фашистичкој Немачкој за време Другог светског рата.*

ѐсесовскӣ, -ā, -ō *који се односи на есесовце:* ~ батаљон, ~ официр.

ескàдра и **ѐскāдра** ж фр. воj. **а.** *оперативна поморска јединица састављена од ратних бродова под командом адмирала.* **б.** *оперативна ваздухопловна јединица (ловаца, бомбардера, извиђача и сл.) ранга бригаде.*

ескадрѝла ж фр. воj. **а.** *основна формацијска јединица у ратном ваздухопловству (два до три одељења), која обично има 9–12 авиона.* **б.** *мања формација ратних бродова.*

ескàдрӣлскӣ, -ā, -ō *који се односи на ескадрилу.*

ескàдрōн, -о́на м фр. воj. *основна формацијска јединица коњице (која одговара чети у пешадији), састављена од 2 до 4 вода.*

ескадро́нац, -нца м *војник ескадрона, ескадронски коњаник.*

ескàдрōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на ескадрон, који припада ескадрону и сл.:* ~ командир.

ескала́да ж фр. воj. **а.** *јуришне лествице за пењање на бедем при нападу на тврђаву.* **б.** *пењање на бедем помоћу јуришних степеница.*

ескàлāтор м енгл. *покретна трака у облику степеница за масовно пењање и спуштање (у метроу, великим робним кућама и сл.).*

ескала́ција ж фр. **1.** *постепено проширивање и јачање интензитета; заоштравање (сукоба, затегнутости и сл.):* ~ криминала, ~ ратног сукоба. **2.** *пењање, успињање степеницама.*

ескали́рати, -àлӣрāм свр. и несвр. непрел. *(про)ширити се, нарасти, нарастати (нпр. о ратном сукобу, расизму, мирном криминалу и сл.).*

ескива́жа ж шатр. *вешто избегавање (неке обавезе, дужности).*

ескиви́рати, -ѝвӣрāм свр. и несвр. прел. фр. *избећи, избегавати удар противника;* фиг. *вешто избећи, избегавати нешто (неку обавезу и сл.).*

Ѐскӣм, -и́ма м *припадник ловачко-номадског народа који живи на северним обалама Северне Америке, на Аљасци и Гренланду.*

Ѐскӣмка ж *припадница ескимског народа.*

ѐскӣмскӣ, -ā, -ō *који се односи на Ескиме:* ~ језик, ~ живот, ~ пас.

ѐскӣмски прил. *на ескимски начин; ескимским језиком:* говорити ~.

ѐсконт м итал. банк. *плаћање дуга пре рока; камата која се одбија приликом откупа хартија од вредности пре рока њиховог доспећа.*

ѐсконтовати, -тујēм (есконти́рати, -ȍнтӣрāм) свр. и несвр. **1.** *исплатити, исплаћивати менице или неке друге хартије од вредности пре рока њиховог доспећа одбијајући при том одговарајуће камате; одби(ја)ти камате при исплати меница:* ~ меницу. **2.** фиг. *унапред (по)трошити.*

ѐсконтнӣ, -ā, -ō *који се односи на есконт:* ~ банка, ~ стопа.

ѐскōрта ж фр. воj. **1.** *оружана пратња неке особе или транспорта.* **2.** *група ратних бродова који прате и штите поморске снаге, трговачке бродове или конвоје.*

ескòртēр, -ėра м *ратни брод за пратњу трговачких бродова.*

ѐскōртнӣ, -ā, -ō *који се односи на ескорту:* ~ брод.

ѐскортовати, -тујēм (ескорти́рати, -ȍртӣрāм) свр. и несвр. *спровести, спроводити, пратити под оружаном пратњом ради заштите, надзора и сл.*

ѐснāф, -а́фа м тур. *струковно удружење занатлија или трговаца, цех.*

еснàфлија м (мн. ж) *члан еснафа (занатлија или трговац).*

еснàфлӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на еснафлије.*

ѐснāфскӣ, -ā, -ō *који се односи на еснаф, који припада еснафу, цеховски, сталешки, струковни:* ~ скуп, ~ мајстор.

еспадрѝла ж (обично у мн.) фр. *врста лаке обуће од платна са ђоном од канапа.*

есперàнтист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица есперанта; онај који говори есперанто.*

есперанти̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на есперантисте:* ~ група.

есперàнтисткиња ж *женска особа есперантиста.*

есперàнто м фр. *међународни вештачки језик који је створио варшавски лекар Заменхоф на основу најпознатијих светских језика, претежно на романским језичким елементима.*

еспѐрантскӣ, -ā, -ō *који се односи на есперанто.*

еспланáда ж фр. *слободан раван простор испред великих грађевина или тврђава, трг.*

еспреси́во прил. итал. муз. *ознака за нарочито изражајну интерпретацију: изражајно, изразито.*

еспрѐсо м (ретко у мн., само у ген. уз бројеве и количинске прилоге, нпр. пет еспре́сā с) итал. *напитак припремљен филтрирањем кафе на специјалном електричном апарату:* попити ~.

естàблишмент м енгл. *ӣруӣа, слој људи који имају доминанӣну ӣозицију и уӣицај у друшӣву, елиӣа:* политички ~, уметнички ~.

еставѐла ж фр. геогр. *ӣукоӣина, ӣонор у кршу у који за време суше вода ӣонире, а у кишном ӣериоду из њеīа избија.*

естака́да ж шп. **а.** *оīрада од древних сӣубова.* **б.** *ӣлаӣформа, ӣод на сӣубовима за уӣовар и исӣовар.* **в.** *барикада од сӣубова у реци или ӣеснацу за сӣречавање ӣрилаза бродова.* **г.** *древни īаӣ за ӣрисӣајање бродова.*

ѐстер м (обично у мн.) грч. хем. *једињење алкохола и киселине.*

естерифика́ција ж лат. хем. *ӣроцес сӣварања есӣера.*

ѐстēт, -éта и **есте́та,** -тē м грч. **а.** *онај који све ӣосмаӣра и ӣросуђује с есӣеӣскоī сӣановишӣа; онај који има смисла за леӣо, човек од укуса.*

естетѝзам, -зма м **а.** *развијено осећање за леӣо, нарочиӣ смисао за леӣоӣу форме.* **б.** *ӣридавање великоī значаја форми умеӣничкоī дела.* **в.** *једносӣрани живоӣни назор ӣо коме се све ӣосмаӣра са есӣеӣскоī сӣановишӣа.*

естетизи́рати, -ѝзӣрāм и **естѐтизовати,** -зујēм несвр. *бавиӣи се ӣиӣањима есӣеӣике; радиӣи, сӣвараӣи у духу есӣеӣизма, есӣеӣике; ӣолаīаӣи мноīо на есӣеӣску сӣрану књижевноī, умеӣничкоī дела.*

естѐтик м *в. есӣеӣичар.*

естѐтика ж грч. **1.** *наука о леӣом у ӣрироди и умеӣносӣи; наука о ӣринциӣима умеӣничкоī сӣваралашӣва и криӣеријумима за ӣроцену умеӣнички вредноī.* **2. а.** *смисао за леӣо, развијено осећање леӣоīа.* **б.** разг. *леӣоӣа, леӣ изīлед, леӣа форма.*

естетицѝзам, -зма м *в. есӣеӣизам.*

естѐтичан, -чна, -о *в. есӣѐӣичкӣ.*

естѐтичāр м **а.** *онај који се бави есӣеӣиком као науком, ӣеореӣичар умеӣносӣи.* **б.** *ӣрисӣалица есӣеӣизма, онај који о свему суди са сӣановишӣа леӣоī, есӣеӣа.*

естѐтичāрка ж *жена есӣеӣичар.*

естѐтичāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на есӣеӣичаре.*

естѐтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на есӣеӣику; који одīовара начелима есӣеӣике, есӣеӣски:* ~ расправа, ~ вредност.

естѐтички прил. *в. ѐсӣēӣски.*

естѐтичнōст, -ости ж *особина оноīа шӣо је есӣеӣично, есӣеӣско, леӣоӣа.*

ѐстēтскӣ и **ѐстетскӣ,** -ā, -ō *који одīовара начелима есӣеӣике:* ~ укус, ~ образовање, ~ вредност, с естетског становишта.

ѐстēтски и **ѐстетски** прил. *на есӣеӣски начин, у складу с есӣеӣиком, у духу есӣеӣике; леӣо:* ~ вредно дело, ~ посматрати, ~ деловати.

ѐстрагон м бот. *биљка* Artemisia dracunculus *из ф. īлавочика* (Compositae), *која се īаји збоī исӣоименоī зачина; зачин добијен из ӣе биљке.*

естра́да ж фр. **1.** *ӣоӣуларна концерӣна или ӣозоришна ӣриредба, ӣриредба забавне музике и друīе врсӣе забаве; орīанизовање и извођење забавних, концерӣних и ӣозоришних ӣриредби, шоу-бизнис.* **2.** *уздиīнуӣо месӣо за насӣуӣе (умеӣника и сл.), ӣодијум; ӣозорница, бина.*

ѐстрāднӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на есӣраду; који насӣуӣа на есӣради и сл., сценски:* ~ уметност, ~ уметник, ~ певач. **2.** фиг. разг. *који делује, насӣуӣа ӣовлађујући укусу широке ӣублике:* ~ научник, ~ мислилац.

ѐстроген м грч. биол. *хормон који лучи јајник, фоликуларни хормон.*

естỳāр, -áра и **естỳāријум** (естỳāрӣј, -ија) м лат. *широко левкасӣо ушће реке које ӣоӣаӣа морска вода за време ӣлиме, омоīућујући ӣловидбу бродова у доњем ӣоку реке.*

естуàрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на есӣуариј:* ~ ушће.

есхатòлог м *следбеник есхаӣолоīије.*

есхатолòгија ж грч. рлг. *ӣеолошко учење о ӣзв. „ӣоследњим сӣварима“ (о смрӣи, живоӣу ӣосле смрӣи, смаку свеӣа и сл.).*

есхатòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на есхаӣолоīију; ӣосмрӣни, заīробни.*

есхатòлошки прил. *с есхаӣолошкоī сӣановишӣа.*

ѐсцајг м нем. *ӣрибор за јело (кашике, виљушке и ножеви).*

ета́жа ж (ѐтāж, -а́жа м) фр. **1.** *сӣраӣ, каӣ.* **2.** *īалерија са шинама за ваīонеӣе.* **3.** геол. *слој, формација.*

етàжēр, -éра м, **етаже́ра** ж и **етàжēрка** ж фр. *сӣалак с ӣолицама.*

ѐтāжнӣ, -ā, -ō *који се односи на еӣаж(у):* ~ стан, ~ својина, ~ грејање.

етàлōн, -óна м фр. **1.** *ӣрецизно наӣрављени ӣримерак мере који служи за ӣроверавање исӣих ӣаквих мера, основна мера.*

етàлōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на еӣалон, сӣандардни.*

ѐтāн, -а́на м грч. хем. *безбојан заӣаљив īас без мириса* (C_2H_6).

етàпа и **ета́па** ж фр. **1.** *ӣериод, фаза у развоју нечеīа; развојни сӣуӣањ:* прва ~ развоја. **2. а.** *део ӣуӣа или руӣе између два одморишӣа.* **б.** *одморишӣе за војску у ӣокреӣу, возаче на бициклисӣичким и ауӣомобилским ӣркама и сл.*

ѐтапнӣ и **ѐтāпнӣ,** -ā, -ō *који се односи на еӣаӣу:* ~ изградња; ~ трка, ~ станица.

ѐтапно и **ѐтāпно** прил. *у еӣаӣама, ӣосӣеӣено:* решавати ~.

ѐтар, ѐтра м *в. еӣер.*

ѐтарскӣ, -ā, -ō *који се односи на еӣар, еӣерски.*

етатѝзам, -зма м фр. пол. екон. *ӣолиӣичка ӣеорија и ӣракса у којој одлучујућу реч у друшӣву има држава, одн. бирокраӣски аӣараӣ.*

етатиза́ција ж екон. *сӣровођење еӣаӣизма, ӣодржављавање ӣривредноī и друшӣвеноī живоӣа једне земље.*

етатизи́рати, -ѝзӣрāм и **етàтизовати,** -зујēм свр. и несвр. прел. *ӣодржавиӣи, ӣодржављаваӣи, ӣренеӣи, ӣреносиӣи у државну својину или уӣраву:* ~ предузећа.

етàтист(а), -ē м (мн. -сти) *ӣрисӣалица еӣаӣизма.*

етатѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на еӣаӣизам:* етатистичке стеге.

етатѝстички прил. *на еӣаӣисӣички начин, корисӣећи еӣаӣисӣички ӣрисӣуӣ.*

éтер и **ѐтер** м грч. **1.** *ваздушно ӣросӣрансӣво, ваздух:* послати вест у ~. **2. а.** *хиӣоӣеӣичка маӣерија, флуид који исӣуњава васиону и омоīућује ӣреношење елекӣромаīнеӣних и свеӣлосних ӣаласа.* **б.** песн. *флуид.* **3.** хем. **а.** *у мн.: орīанска једињења, анхидриди алкохола код којих су два алкила везана ӣреко кисеоника, ӣечносӣи ӣосебноī мириса које су неӣоӣљиве у води (у јд.: ӣакво једињење).* **б.** *једињење из ове īруӣе, безбојна, лако исӣарљива ӣечносӣ каракӣерисӣичноī мириса, која се уӣоӣребљава у медицини као наркоӣик:* успавати етером.

éтераст и **ѐтераст,** -а, -о *в. еӣеричан.*

етѐричан, -чна, -о *који је као еӣер, ӣрозрачан; врло фин, ӣанан, нежан; узвишен:* ~ створење, ~ измаглица; ~ љубав. • **етерична уља** *исӣарљива уља јакоī мириса која се добијају из биљака, а корисӣе се у козмеӣици, медицини и ӣрехрамбеној индусӣрији.*

етѐрично прил. *на еӣеричан начин, ӣрозрачно, нежно, флуидно; узвишено.*

етѐричнōст, -ости ж *особина оноīа шӣо је еӣерично, флуидносӣ, нежносӣ, узвишеносӣ.*

éтернӣ и **ѐтернӣ,** -ā, -ō *в. еӣеричан.*

етѐрнӣт, -ѝта м *īрађевински маӣеријал од смесе цеменӣа и азбесӣа у облику ӣанких ӣлоча.*

етѐрнӣтнӣ, -ā, -ō *који је од еӣернӣӣа:* ~ плоча.

éтерскӣ и **ѐтерскӣ,** -ā, -ō *који се односи на еӣер, еӣеричан, еӣарски:* ~ уље.

етива́жа и **етѝвāжница** ж фр. *уређај за сушење и сӣерилизацију воћа (обично шљива, смокава и сл.), ӣушница.*

етиви́рати, етѝвӣрāм свр. и несвр. *(о)сушити и стерилизовати у етиважници (обично шљиве, смокве и сл.).*

ети́да ж фр. муз. *инструментална композиција за техничко вежбање.*

ѐтӣднӣ, -ā, -ō *који се односи на етиду:* ~ свита.

ѐтика ж (дат. ѐтици) грч. **1.** *наука о моралу.* **2.** *скуп моралних начела и правила неког друштва, заједнице или појединца по којима се људи владају, морална својства појединца или друштва, друштвеног слоја:* пословна ~.

етике́та ж фр. **1.** *листић, налепница с ознаком врсте, количине, цене робе и др.* **2.** в. *етикеција:* дворска ~. **3.** фиг. *јавни, неаргументовани суд о некоме.*

етикети́рати, -ѐтӣрāм свр. и несвр. **1.** *ставити, стављати, (на)лепити етикету (на нешто), снабде(ва)ти етикетом; маркирати, означа(ва)ти:* ~ робу. **2.** фиг. *наз(и)вати, титулисати (обично погрдно, увредљиво).*

етѝкēтнӣ, -ā, -ō *који се односи на етикету, етикецију, који одговара правилима етикеције, фин, углађен, отмен:* ~ посета, ~ управник.

етике́ција ж *утврђени начин понашања, опхођења у одређеним приликама у друштву (на двору, у дипломатији и сл.):* дворска ~, дипломатска ~.

ѐтӣл, -и́ла м грч. хем. **1.** *једновалентни радикал C_2H_5, који улази у састав многих органских једињења.* **2.** *први део полусложеница којима се означава неко хемијско једињење са етилом (1):* етил-алкохол, етил-хлорид итд.

етѝлēн, -е́на м хем. *незасићени угљоводоник C_2H_4, безбојан гас, састојак светлећег гаса.*

етѝлēнскӣ, -ā, -ō *који се односи на етилен.*

етили́рати, етѝлӣрāм свр. и несвр. *увести, уводити етил у органска једињења.*

ѐтӣлнӣ, -ā, -ō *који се односи на етил:* ~ алкохол.

етимо̀лог м *језички стручњак који се бави етимологијом.*

етимологизи́рати, -ѝзӣрāм несвр. непрел. *бавити се етимологијом.*

етимоло̀гија ж грч. лингв. *грана лингвистике која проучава порекло речи; порекло неке речи, објашњење, тумачење порекла речи:* бавити се етимологијом; ~ речи бандера. • **народна** ~ *нестручно тумачење значења речи (обично стране) на основу њене сличности или подударања са неком другом речи, без обзира на суштинску разлику.*

етимоло̀гисати, -ишēм несвр. в. *етимологизирати.*

етимо̀лошкӣ (етимоло̀гӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на етимологију, који је заснован на етимологији:* ~ принцип, ~ тумачење. • ~ **правопис** *правопис заснован на етимолошким принципима, правопис који узима у обзир етимологију, порекло речи, тако да у писму бележи и гласове који у изговору не постоје (нпр. „сынъ“ место „син“).*

етимо̀лошки (етимоло̀гӣјски) прил. *по етимолошким принципима, правилима, по пореклу, по постанку:* писати ~, ~ сродне речи.

етѝмōн, -о́на м грч. лингв. *основна реч, корен из кога су изведене друге речи.*

етиолиза́ција ж фр. биол. *недостатак зеленила код биљака које расту у тами.*

етиоло̀гија ж грч. **1.** мед. *део медицине који се бави истраживањем узрока болести; узрок болести.* **2.** фил. *наука о узроцима неке појаве; истраживање узрока неке појаве.*

етио̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на етиологију, који се заснива на етиологији; узрочни:* ~ фактор, ~ лечење.

етио̀лошки прил. *у погледу етиологије, узрочно:* посматрати болест ~, тумачити појаву ~.

ѐтичан, -чна, -о **а.** *који поступа у складу с етиком, моралан, частан:* ~ човек. **б.** *који се односи на етику, етички:* ~ човек, ~ осећање.

ѐтичāр м *онај који се бави етиком; онај који проповеда морална начела.*

ѐтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на етику; моралан, частан:* ~ значај, ~ принцип, ~ становиште, ~ вредност. • ~ **датив** лингв. *датив којим се изражава нарочита наклоност за појам с именом у дативу.*

ѐтички и **ѐтично** прил. *на етички начин, у етичком смислу, морално:* ~ исправан став, посматрати ~.

ѐтичнōст, -ости ж *особина, врлина онога што је етично, моралност, поштење.*

ѐтник м грч. *назив становника неког насељеног места или краја, земље.*

ѐтникум м *етничка целина, народ, етнос.*

ѐтничкӣ, -ā, -ō *који се односи на народ, народност, својствен појединom народу, народности, народносни:* ~ састав становништва, ~ група, етничке особине. • ~ **чишћење** пол. *геноцидна политика протеривања и убијања других народа и етничких или верских заједница ради стварања национално и верски чистих подручја.*

ѐтнички прил. *с етничког становишта, у етничком погледу:* ~ сродни крајеви.

етно- грч. *први део сложеница и полусложеница који значи да се нешто односи на народ, народност:* етногенеза, етнографија, етнологија итд.; етно-музика, етно-парк, етно-село, етно-стил.

етнобиоло̀гија ж грч. *наука која проучава биолошка својства неког народа.*

етнобио̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на етнобиологију.*

етногене́за ж грч. *порекло, постанак и развој неког народа.*

етногенѐтичāр м *стручњак за етногенезу.*

етногенѐтичкӣ и **етногѐнетскӣ,** -ā, -ō *који се односи на етногенезу.*

етно̀граф м *онај који се бави етнографијом, стручњак за етнографију.*

етногра̀фија ж грч. *наука која проучава и описује живот, обичаје и културу појединих народа.*

етно̀графскӣ, -ā, -ō *који се односи на етнографију и етнографе:* ~ грађа, ~ гласник, ~ изложба.

етно̀графски прил. *у етнографском погледу:* ~ описати.

етно̀лог м *онај који се бави етнологијом, стручњак за етнологију.*

етноло̀гија ж грч. *наука која проучава постанак и развитак народā и њихову целокупну материјалну и духовну културу, наука о народима.*

етно̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на етнологију и етнологе:* ~ студија, ~ грађа.

етно̀лошки прил. *у етнолошком погледу:* ~ слични народи.

етномузико̀лог м *стручњак за етномузикологију.*

етномузиколо̀гија ж грч. *грана музикологије која се бави проучавањем музичког фолклора, народне музике.*

етномузико̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на етномузикологију и етномузикологе:* ~ грађа.

ѐтно-пāрк м *етнографски парк, комплекс земљишта у слободној природи са кућама из различитих етнографски карактеристичних крајева са покућством и др.*

етнопсихо̀лог м *онај који се бави етнопсихологијом.*

етнопсихоло̀гија ж грч. *наука која се бави проучавањем психологије појединих народа и племена.*

етнопсихо̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на етнопсихологију, који је карактеристичан за психологију појединих етничких група:* ~ испитивање, етнопсихолошке карактеристике.

ѐтнос м грч. *скуп свих особина које један народ чине посебним народом; народ:* српски ~.

ѐтноцӣд м *истребљење целе етничке заједнице; геноцид.*

ѐтноцӣднӣ, -ā, -ō *који се односи на етноцид.*

ѐто речца **1.** *за показивање некога или нечега што се налази у близини саговорника, за указивање на нешто што је уочено у близини саговорника.* – Ето ти ципела, обуј се! Ето долазе ти гости. Ето долећу ласте. **2.** *казује да се неко или нешто појављује, долази однекуд, обично изненада.* – Ми таман сели, кад ето ти њега. **3.** *показује да се некоме нешто даје, нуди.* – Ево теби јабуке, а њему ето крушке. **4.** *за истицање онога о чему се говори, при свођењу, резимирању онога што је претходно речено и сл.: дакле, према томе, како се види; заиста, баш.* – Ето, тако они њега преваре. Ето видиш, није требало да идемо. Да је он напустио жену и децу, ето то ми не иде у главу. **5.** *у недоумици, колебању, резигнацији и сл.* – Како си? Ето, добро. • **~ на, ~ ти (га) на** и сл. разг. *у чуђењу, изненађењу и сл.*

етòлог м *онај који се бави етологијом.*

етолòгија ж грч. **1.** *наука о обичајима, понашању и васпитању људи.* **2.** *грана биологије која проучава понашање животиња у њиховој средини.*

етòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на етологију:* ~ метода.

ѐтос м грч. *карактерне особине, морал; карактер, нарав.*

еугѐника ж грч. *наука која изучава методе побољшања телесних и душевних особина и отклањања негативних наследних особина друштвене заједнице утицањем на зачеће и пород.*

еугѐничāр м *онај који се бави еугеником, стручњак за еугенику.*

еугѐничкӣ, -ā, -ō *који се односи на еугенику:* еугеничке мере.

еудемонѝзам, -зма м грч. фил. *етичко учење по коме је срећа и задовољство сврха и смисао људског живота и највише мерило вредновања људских вредности.*

еудемòнист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица еудемонизма.*

еудемонѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на еудемонизам и еудемонисте, који је у духу еудемонизма:* ~ схватање.

еудемонѝстички прил. *у духу еудемонизма:* ~ схватати живот.

еукалѝптус м бот. *род високог зимзеленог дрвећа* Eucalyptus *из ф. мрче* (Myrtaceae) *пореклом из Аустралије, из чијих се листова добија етерично уље.*

еукалѝптусов, -а, -о *који припада еукалиптусу, који се односи на еукалиптус:* ~ дрво.

еỳклӣдскӣ, -ā, -ō *који се односи на старогрчког математичара Еуклида, који се заснива на његовом учењу:* ~ геометрија, ~ број, ~ простор.

еупàтрӣд, -ӣда м (обично у мн.) грч. ист. *припадник родовског племства, аристократије код старих Грка.*

еупàтрӣдскӣ, -ā, -ō *који се односи на еупатриде, племићки, аристократски.*

еурéка узв. грч. *узвик радости при неком открићу, решењу и сл. (према Архимедовом узвику „пронашао сам" кад је пронашао хидростатички закон).*

еурѝтмија ж грч. **а.** *усклађеност делова једне уметничке целине, складност.* **б.** мед. *правилан рад срца, равномеран пулс, било (1а).*

еурѝтмӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на еуритмију.*

еурѝтмичан, -чна, -о (еурѝтмичкӣ, -ā, -ō) *равномеран, складан, хармоничан:* ~ кретање.

ȅуро м (мн. ȅури, ген. ȅӯрā) *новчана јединица у већини земаља Европске уније и у Црној Гори;* уп. евро.

Еуро- *в. Евро-*, **еуро-** *в. евро-.*

Еустàхијева трýба ж анат. *ушни канал који спаја средње уво са носним делом ждрела (по италијанском анатому Бартоломеу Еустахију).*

еутанàзија ж грч. мед. *намерно убрзавање смрти неизлечивих болесника ради прекраћења њихових мука, убиство из милосрђа.*

еутанàзист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица схватања по коме лекар треба да примени еутаназију код неизлечивих болесника.*

еуфемѝзам, -зма м грч. књиж. *употреба блажих речи или израза уместо грубих, тешких, ружних, непристојних (нпр. „заобилазити истину" место „лагати").*

еуфемѝстичан, -чна, -о и **еуфемѝстичкӣ,** -ā, -ō *који има карактер еуфемизма, ублажено исказан, ублажен, благ:* ~ израз.

еуфемѝстички и **еуфемѝстично** прил. *на еуфемистички начин, ублажено, благо; улепшано:* ~ речено, ~ употребљена реч.

еуфòнија ж грч. муз. *складност звукова, милозвучност, благозвучност.*

еуфòнӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на еуфонију.*

еуфòничан, -чна, -о (еуфòничкӣ, -ā, -ō) *који пријатно звучи, милозвучан, благозвучан.*

еуфòрија ж грч. **а.** *стање особито доброг расположења, раздраганост, велико весеље.* **б.** *претерана узрујаност, раздраженост.* **в.** мед. *субјективно добро осећање код болесника.*

еуфòричан, -чна, -о *захваћен еуфоријом, блажен, раздраган; претерано раздражен.*

еуфòрично прил. *у еуфорији.*

еухарѝстија ж грч. цркв. *светиња, сакрамент причешћа, причешће, причест.*

еухарѝстӣјскӣ, еухарѝстичкӣ и **еухарѝстичнӣ,** -ā, -ō *који се односи на еухаристију, причесни:* ~ тајна.

еухолóгијум (еухòлōгӣј, -ија) м грч. цркв. *обредна, литургијска књига у православној цркви, молитвеник.*

ȅф с непром. *назив за слово „ф"* (f) *у латиници.*

ѐфē, ефèа м фр. *лучно кретање лопте (у фудбалу, билијару и сл.) изазвано ударцем који није управљен у њену средину.*

ѐфеб м грч. *леп младић, узор телесне складности и лепоте.*

ефèдрӣн, -ӣна м хем. *алкалоид из разних врста биљака из ф.* Ephedraceae, *који служи као лек против астме и бронхитиса.*

ѐфек(а)т, -кта м (ген. мн. ѐфекāтā) лат. **1. а.** *дејство, учинак који неко или нешто изазове, учини; резултат неке радње; позитиван резултат, успех:* ~ експлозије, ~ догађаја, ~ силе, постићи ~, имати (немати) ефекта, проћи без ефекта. **б.** *утисак, дојам који на некога оставља нека појава, доживљај и сл.:* ~ слике, учинити ~, ~ филма. **2.** мн. *вештачки произведени звуци, шумови, светлост и др. средства која дочаравају природне и др. појаве (у радиотехници, на телевизији, филму и сл.):* звучни ефекти, светлосни ефекти. **3.** физ. *рад извршен у јединици времена.* **4.** физ. *нека посебна појава, феномен:* Комптонов ~, Керов ~, фотоелектрични ~. **5.** мн. банк. *хартије од вредности, вредносни папири (менице, акције, обвезнице и сл.) на које се исплаћују камате или дивиденде:* трговина ефектима. • **~ грудве снега** *стање у друштву кад нека појава, расположење расте обухватајући све више људи.* **~ стаклене баште (стакленика)** *неповољан однос повишене температуре, влаге и притиска због поремећаја у природи.* **јавни ефекти** банк. *хартије од вредности које издаје неко јавно тело (држава, општина и сл.).* **привàтни ефекти** банк. *хартије од вредности које издаје неко приватно предузеће, банка, правно лице и сл.*

ѐфектан, -тна, -о **1.** *који производи јак ефекат, утисак, упечатљив; који пријатно делује, леп, укусан:* ~ крај приче, ~ реч; ~ хаљина, ~ опрема књиге. **2.** *в. ефикасан:* ~ лек, ~ потез. **3.** (одр.) *који се односи на ефек(а)т (5):* ~ банка, ефектни послови.

ефèктӣв, -ӣва м (обично у мн.) *стварно бројно стање једне војне јединице, оружаних снага, стваран, постојећи број радника и сл., потенцијал којим се располаже:* борбени ефективи.

ефектѝва ж **1.** банк. *готов новац.* **2.** (обично у мн.) *в. ефектив.*

ȅфектӣван, -вна, -о **1.** *који постоји, стваран, реалан, истински, прави:* ~ учешће, ефективни трошкови, ~ служба, ~ вредност робе. **2.** *који се реализује у готовини (о новцу):* ~ новац, ~ валута. **3.** *в. ефикасан:* ~ блокада, ефективни рад.

ѐфектӣвно прил. **1.** *на ефективан начин, делујући са ефектом, активно; стварно:* време ~ проведено у служби. **2.** *у готову, у готовини:* ~ исплаћен новац.

ефекти́вно̄ст, -ости ж *својство и стање онога што је ефективно.*

ѐфектно прил. *на ефектан начин, са ефектом, успешно, ефикасно; остављајући снажан утисак, упечатљиво; уверљиво:* ~ се борити против некога, ~ решити проблем, ~ судити о нечему.

ѐфектно̄ст, -ости ж *особина онога што је ефектно, што изазива јак утисак:* сценска ~, стилска ~.

ефектуи́рати, -ѝӯра̄м свр. и несвр. *извршити, извршавати налог, обавити, обављати, (из)вршити одређени посао, оства-ри(ва)ти, реализовати:* ~ зајам.

ѐфеме̄ран, -рна, -о грч. *краткотрајан, пролазан, привремен; узгредан; споредан:* ~ појава.

ефемери́де ж мн. грч. астр. *годишњак, таблице које за неки период времена унапред доносе податке о кретању небеских тела и другим променама.*

ефемериза́ција ж *давање ефемерног обележја нечему.*

ефеме́рно̄ст, -ости ж *особина онога што је ефемерно, краткотрајност, привременост, пролазност:* ~ живота.

ефемина́ција ж лат. *појава женских особина код хомосексуалаца у понашању, одевању и сл., женскост.*

ефемѝнӣра̄н и **ефемѝниса̄н,** -а, -о *који је као женско, женскаст, разнежен, млитав, мек:* ~ биће.

ефѐнди м непром. арх. *в. ефендија:* ~ Мита.

ефѐндија м (мн. ж) тур. *титула образованих, учених људи код муслимана, господин, господар.*

ефѐндијиница ж *ефендијина жена.*

ефѐндӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ефендије, господски.*

ефѐндӣјски прил. *на ефендијски начин, као ефендије, господски:* ~ угостити.

ефѐндӣница ж *в. ефендијиница.*

ѐфикасан и **ефѝкасан,** -сна, -о лат. *који постиже жељени резултат, успешан, делотворан:* ~ сарадња, ~ средство, бити ~ у нечему.

ѐфикасно и **ефѝкасно** прил. *на ефикасан начин, успешно, делотворно:* ~ деловати, ~ се борити.

ѐфикасно̄ст и **ефѝкасно̄ст,** -ости ж *особина онога што је ефикасно, онога који је ефикасан, успешност, делотворност:* ~ напада, ~ лека.

ѐфузӣван, -вна, -о *који је настао ефузијом:* ефузивне стене, ~ камење.

ѐфӯзија и **ефу̏зија** ж лат. **1.** *излив, изливање, избијање на површину Земље (нпр. магме, лаве).* **2.** физ. *пролажење, истицање гасова кроз уске отворе под притиском, чиме се омогућује раздвајање гасовитих смеса на састојке:* брзина ефузије.

ѐх узв. **1.** *у усхићењу, дивљењу, одушевљењу, чуђењу и сл.* – Ех, дивног призора. Ех, како је леп. **2. а.** *при жаљењу, вајкању и сл.* – Ех, што те не послушах. **б.** *при исказивању жеље.* – Ех, да ми је да одем на море! **в.** *у супротстављању, неслагању, негодовању.* – Ех, и ти претерујеш.

ехе узв. **1.** *у изненађењу, чуђењу, дивљењу и сл.:* – Ехе! Шта сте то урадили. **2.** *у супротстављању, неслагању.* – Ехе! Није то баш тако као што ти мислиш.

ехȇј узв. **1.** *за дозивање или скретање пажње на нешто, еј.* – Ехеј, пријатељу, пази! **2.** (у причању) *за изражавање задовољства, уживања (најчешће са нијансом жаљења што је то далеко, неостварљиво и сл.).* – Париз, Лондон ... луксузни хотели ... Монте Карло, ехеј!

ехе-хе узв. *за изражавање доброг расположења и сл.* – Ехехе, баш си ти неки шерет!

ѐхидна ж зоол. **1.** мит. **а.** *врста змије отровнице у веровањима старих Грка која тамани друге отровне змије, често узимана као оличење злобе и пакости.* **б.** *грабљиво створење, пола жена пола змија, које је родило пса Кербера, Сфингу и друга чудовишта.* **2.** зоол. **а.** *сисар из реда кљунаша, мрављи јеж* Echidna aculeata. **б.** *риба* Clandiodus Sloani *из ф.* Sternoptychidae.

ехинѐдерм м (обично у мн.) грч. зоол. *в. бодљар.*

ехинѐко̄к, -о́ка и **ехиноко́кус** м грч. зоол. *врста пантљичаре* Echinococcus (Taenia echinococcus), *која паразитира у танком цреву пса, одакле се изметом, одн. загађеном храном преноси на човека и животиње.*

ехинококо́за ж грч. мед. и вет. *болест коју у организму човека или животиња изазива ехинокок.*

ѐхо м (ретко у мн.: ѐха с) грч. *одјек, јека.*

ехолѐлија ж грч. мед. *болесно стање у којем болесник аутоматски понавља туђе речи које чује око себе.*

ехѐлот, ѐхоме̄тар и **ѐхометар,** -тра м грч. *справа за мерење морских дубина помоћу ултразвука, ултразвучни дубиномер.*

ешѐло̄н, -о́на м вој. *део војне јединице у маршу, транспорту или борбеном поретку, када је она распоређена по дубини, тј. тако да се поједини делови крећу један иза другог; људство и товар у композицији војног транспорта;* уп. ешелон.

ешалони́рати, -ѐнӣрам свр. и несвр. *распоредити, распоређивати у ешелоне, (из)делити у ешелоне.* ■ **~ се** *поставити се, постављати се у ешелоне.*

ѐша̄рпа ж фр. **1. а.** *широка трака, обично од свиле, пребачена преко једног рамена и везана на супротном боку или везана као појас око струка, лента.* **б.** *модни детаљ женске одеће, дужи шал.* **2.** вој. *службени или парадни официрски појас од тканине проткане срмом.*

ешѐло̄н, -о́на м фр. вој. *в. ешалон.*

ешелони́рати (се), -ѐнӣра̄м (се) свр. и несвр. *в. ешалонирати.*

Ешкѐна̄з, -а́за м *немачки или пољски Јеврејин (према Аскенасима, некадашњем народу у Арменији);* уп. Ашкеназ.

ешкѐна̄скӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Ешкеназе.*

Ж

ж (Ж) с непром. **а.** лингв. *звучни предњонепчани фрикативни сугласник.* **б.** *слово за обележавање тога сугласника.*

жа̏ба ж **1.** зоол. **а.** *безрепи водоземац храпаве коже и дугих задњих ногу, из истоимене породице, из реда* Anura: барска ~, ~ крастача. **б.** мн. *систематски назив за ове водоземце* Ranidae. **2.** зоол. *врста морске рибе* Lophius piscatorius. **3.** пом. *колут кроз који се провлачи коноп за вучење терета.* • **људи жабе** *подводни извиђачи, рониоци.* **(про)гутати жабу** *(пре)трпети непријатност.*

жа̏ба̄р м **1.** *онај који хвата, продаје жабе.* **2. а.** пеј. *онај који једе жабље месо; назив за Италијана.* **б.** *становник равнице, долине.*

жа̏ба̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на жабаре.*

жа́бац, жа́пца м (инстр. жа́пцем; ген. мн. жа̂ба̄ца̄) *мужјак жабе.*

жабѐтина ж *аугм. и пеј. од жаба.*

жа̏бинац, -йнца и **жаби́нац,** -нца м бот. **а.** *споменак* Myosotis. **б.** *метвица* Mentha longifolia. • **шумски** ~ бот. *биљка змијине очи* Myosotis silvatica.

жа̏бица ж **1.** *дем. и хип. од жаба.* **2.** *врста примитивне ракете која одскаче од земље и пршти.* **3. а.** *метално лежиште за осовину (на вратима и сл.), шарка.* **б.** *петља, закачка на обући.* **в.** *украс на дршци пиштоља.* **4.** *доњи, истурени део коњског копита.* **5.** бот. **а.** *врста кактуса* Opuntia ficus indica. **б.** *в. зевалица (2).*

жа̏бља̄к м **1. а.** *устајала вода, бара у којој има много жаба.* **б.** *в. жабокречина (а).* **2.** бот. **а.** *камилица* Matricaria chamomilla. **б.** *љутић* Ranunculus acer.

жа̏бљӣ, -ā, -ē *који се односи на жабе; који је као у жабе:* ~ крекетање, ~ очи. • **~ перспектива** а) фот. *снимање с ниског места, одоздо.* б) фиг. *сувише узак духовни видокруг.*

жа̀бо̄, -ōа м фр. *украс од чипкастих набора на горњем делу женске одеће, раније и мушких кошуља.*

жабо̀кречан, -чна, -о (жабокрѐчив, -а, -о) *пун жабокречине:* ~ бара, фиг. ~ књижевност.

жабо̀кречина ж **а.** *зелени слој алги на устајалим водама.* **б.** фиг. *духовна отупелост, учмалост, мртвило.*

жабо̀кречинаст, -а, -о *сличан жабокречини; жабокречан:* ~ вода.

жабо̀лик, -а, -о *који личи на жабу.*

жабу̀рина ж *аугм. и пеј. од жаба.*

жа̂гор м *неразговетан говор више људи, брујање многих људских гласова; граја, галама.*

жа̂горан, -рна, -о *испуњен жагором, грајом; бучан:* ~ улица, ~ пивница.

жа̂горити, -ӣм несвр. непрел. [гл. им. жа̂горе̄ње с] **а.** *правити жагор, грајати, галамити.* **б.** *одавати гласове, цвркутати (о птицама).* **в.** *жуборити (о води).*

жаго̀рљив, -а, -о *који жагори:* жагорљива деца.

жаго̀рљиво и **жа̂горно** прил. *уз жагор, жагорећи:* ~ зборити.

жа̏гре̄ћӣ, -ā, -ē *ужагрен, сјајан (о очима).*

жа̏грити, -ӣм несвр. непрел. [гл. им. жа̏гре̄ње с] **а.** *гледати сјајним, ужареним очима нетремице у некога:* ~ очима. **б.** *в. жагрити се (а).* ■ **~ се а.** *бити врло сјајан (о очима).* **б.** *бити зајапурен, зажарен.*

жа̂д м фр. *минерал зеленкасте, маслинасте или ружичасте боје који се употребљава за израду украсних предмета.*

жа̀ке̄т, -е́та м фр. *мушки свечани капут са једним редом дугмади и заобљеним странама.*

жа̂л[1] м (мн. жа́лови и жа̂ли) *песковита или шљунковита морска обала.*

жа̂л[2] м и ж (обично песн.) *жалост, сета, туга.*

жа̂лан, -лна, -о **а.** *жалостан, тужан, сетан.* **б.** *који је пун жала*[2]*, жалостив; који одаје, изражава жалост, који растужује:* ~ око, ~ поглед; ~ реч, ~ песма. **в.** *прекоран, увредљив (о речима).* **г.** *који означава жалост, корoту:* ~ барјак.

жа̂ла̄р м зоол. *назив за неке родове птица тркачица сродне шљукама из пор.* Scolopacidae *које живе по песковитим обалама.* • **~ кривокљуни** Tringa subarcuata.

жа̏лац, жа̂лца м **1.** *в. жаока (а).* **2.** *језик, змије, гуштера и сл.* **3.** *бодља из житног класа, ос.* **4.** *оштри део неког предмета; уопште сечиво, нож.*

жала̀цати, -ām несвр. непрел. *мицати брзо језиком (о змији и сл.), палацати.*

жа̀лба ж (ген. мн. жа̀лбӣ) **1. а.** *негодовање према нечему или некоме, изражавање незадовољства, нерасположења.* **б.** правн. *писмена притужба ниже инстанце вишој на пресуду (решење, поступак и сл.).* **2. а.** *туга, жалост, туговање:* ~ за прошлим временом. **б.** *цвиљење, јадиковање.* **в.** *љутња, јед.* **3.** нар. *изјава саучешћа за покојником у кући умрлог; давање даће.*

жа̀лбен, -а, -о **1.** *који се односи на жалбу (1):* ~ књига, ~ захтев. **2.** *тужан, жалостив:* ~ глас. **3.** *који означава жалост, корoту за неким:* ~ вео, ~ марама.

жа̀лбенӣк, -а и **жалбѐнӣк,** -и́ка м нар. *онај који долази на жалбу (3), на саучешће.*

жа̀лбеница и **жалбѐница** ж нар. *жена која оплакује и нариче за покојником.*

жа̀либоже и **жа̏либоже** речца *штета је, за жаљење је.* – Жалибоже онај новац што дадосмо.

жа̀лилац, -иоца м **а.** *подносилац жалбе.* **б.** *онај који жали.*

жа̀лиочев, -а, -о *који припада жалиоцу, који се односи на жалиоца.*

жа̀литељ, м *в. жалилац.*

жа̀лите̄љка ж **а.** *она која подноси жалбу.* **б.** *она која жали.*

жа̀лити, -ӣм (трп. жа̏љен) несвр. прел. (непрел.) [гл. им. жа̏ље̄ње с] **1. а.** (за неким (за нечим), некога (нешто) или без допуне) *осећати жалост, бити у жалости, тузи, туговати (за умрлим, унесрећеним и сл.), оплакивати:* ~ за погинулим сином. **б.** (некога) *сажаљевати (некога), саосећати (с неким).* **2.** *имати непријатно осећање, бити нерасположен (због нечега, некога).* – Жали што се нису видели. **в.** непрел. *пребацивати себи, кајати*

се. **3.** (обично негирано) *нерадо трошити, штедети.* – Не жале новац. ■ **~ се 1.** (на некога, на нешто и без допуне) *изражавати незадовољство, тужити се, јадати се.* **2.** *тужити се (на бол, болест):* ~ се на бубреге. **3.** (и свр.) *поднети жалбу, тужити некога:* ~ се на одлуку суда. • **жали боже** (обично с допуном у ген.) *штета је (за нешто, због нечега).* – Жали боже хлеба што га једе.

жа̂лка ж *жалопојка; кукњава.*

жа̂лно прил. *жалостиво, тужно, сетно:* ~ шуме врбе.

жа́ло и **жа̑ло** с *в. жал*[1].

жа̏лобан, -бна, -о **1.** *жалостив, тужан.* **2. а.** *који служи као знак жалости, корота:* ~ хаљина. **б.** *посмртни, погребни:* ~ поворка.

жало̀бит, -а, -о и **жало̀битан,** -тна, -о *жалостив, жалобан, тужан:* ~ глас, ~ реч.

жало̀бит(н)о прил. *жалостиво, тужно, сетно:* ~ уздахнути, ~ свирати.

жа̏лобнӣк м *онај који је ожалошћен; онај који учествује у жалости (на погребима, сахранама и сл.).*

жа̏лобница ж *она која изражава жалост; тужбалица.*

жа̏лобно прил. *жалосно, тужно.*

жало̀вит, -а, -о *тужан, жалостив:* ~ глас.

жало̀вито прил. *жалосно, жалобно, тужно.* ~ цвилети.

жало̀пōјан и **жа̏лопōјан,** -јна, -о *тужан, жалостан:* ~ песма.

жало̀пōјка и **жа̏лопōјка** ж **1. а.** *тужна, жалосна песма; тужбалица.* **б.** *тужење, јадиковање, кукњава.* **2.** *притужба, жаљење (на некога).*

жа̏лоснӣк, -а и **жало̀снӣк,** -и́ка м **1.** *несрећник, јадник.* **2.** *неваљалац, бедник.*

жа̏лосница и **жало̀сница** ж **1.** *несрећница, јадница.* **2.** *неваљалица, бедница.* **3.** (у атр. служби, уз им. „суза") *која изражава жалост, жалосна.* • **врба** ~ бот. *в. жалосна врба (под врба).*

жа̏лосно прил. *на жалостан начин, тужно; јадно, бедно; ништавно:* ~ изгледати; бити ~ плаћен.

жа̏лōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1. а.** *осећање туге, душевни бол, туга.* **б.** *жаљење за покојником, корота.* **в.** *сажаљење, саосећање.* **2. а.** *оно што је слабог квалитета, беда, јад.* **б.** *оно што је мале вредности, ситница.* **3.** (у прил. служби) *жалосно, тужно:* ~ је погледати, ~ је слушати. • **дан жалости** *дан кад је општа жалост за покојником који је био истакнута личност или за више настрадалих људи.* **бити у жалости** *жалити за умрлим; носити црнину за умрлим.* **ићи на жалост** *ићи на изјаву саучешћа у кућу умрлог.* **књига жалости** *свеска у коју се уписују утисци о покојнику (обично о државнику или другој истакнутој личности) и изражава саучешће поводом његове смрти.* **кућа жалости** *кућа у којој је неко умро.* **на (моју, твоју итд.) жалост** *модални израз за исказивање сажаљења, разочарања.*

жа̏лостан, -сна, -о **1. а.** *обузет жалошћу, сетан, тужан.* **б.** *који изазива суморно, непријатно расположење:* ~ дан, ~ улица. **в.** *који изазива жалост; који садржи нешто тужно:* ~ песма; ~ књига. **2.** *непријатан, болан, неподношљив:* ~ болест, ~ мука. **3. а.** *сиромашан, бедан (о човеку).* **б.** *јадан, запуштен; који је у бедном стању:* ~ стан, ~ часопис. **в.** *неповољан, мучан:* ~ догађај, ~ утисак. **4.** *безвредан, ништаван:* ~ аргумент, ~ посао.

жа̏лостив, -а, -о и **жа̏лостӣван,** -вна, -о **1.** *осетљив, мек (о срцу); сажаљив, болећив:* ~ жена. **2.** *пун сете, жалостан, тужан, меланхоличан:* ~ песма, ~ глас. **3.** *бедан, ништаван:* ~ сазнање.

жа̏лостӣвно и **жа̏лостиво** прил. *сажаљиво; жалосно, тужно:* ~ молити, ~ гледати.

жало̀стити, жа̀лостӣм (-ӣм) несвр. [гл. им. жа̀лошћēње (жало̀шћēње) с] *чинити жалосним, растуживати:* ~ некога. ■ **~ се** *постајати жалостан, растуживати се.*

жалузи́на (жа̀лӯзија) ж (обично у мн.) фр. *решеткасти капци на прозорима.*

жа́лфија ж бот. *в. кадуља.*

жа̂мор и **жа̏мōр** м **а.** *жагор.* **б.** *сливени животињски гласови (зујање, цвркут и др.).* **в.** *шуштање, шуморење дрвећа.* **г.** *жубор, хучање (воде).* **д.** *разлегање разних звукова, шум.*

жа̂моран и **жа̏мōран,** -рна, -о *који жамори, испуњен жамором.*

жа̂морити и **жа̏морити,** -ӣм несвр. [гл. им. -рēње с] **а.** *жагорити, грајати.* **б.** *хучати, жуборити (о води).* **в.** *шуштати, шуморити (о лишћу, дрвећу).* **г.** *стварати звукове уопште.*

жа̀ндāр, -а́ра и **жа̏ндар,** -а м *в. жандарм.*

жанда̀рија ж *жандарска служба.*

жанда̀рина ж *аугм. и пеј. од жандар.*

жанда̀рисати, -ишēм несвр. *обављати дужност жандара; владати жандарским, полицијским методама.*

жа̀ндāрка и **жа̏ндāрка** ж **а.** *жандарова жена.* **б.** *женска особа жандар.*

жа̀ндарм и **жа̏ндарм** м (ген. мн. жа̏ндāрмā) фр. **1.** *полицајац, милиционар (у неким земљама).* **2. а.** *карта за игру са сликом пажа, пуб.* **б.** *врста игре картама.*

жандармѐрија ж фр. **а.** *државна полиција; људи који служе у тој служби.* **б.** *зграда у којој су смештени жандари.*

жандармѐрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на жандармерију:* ~ официр, ~ станица.

жа̀ндāрмскӣ и **жа̏ндармскӣ,** -ā, -ō *који се односи на жандарме:* ~ патрола.

жа̀ндāрмски и **жа̏ндармски** прил. *на жандармски начин, као жандарм.*

жа̀ндāрскӣ и **жа̏ндарскӣ,** -ā, -ō *в. жа̀ндāрмскӣ.*

жа̀ндāрски и **жа̏ндарски** прил. *в. жа̀ндāрмски.*

жанда́рство с **1. а.** *служба у жандармерији.* **б.** *жандармерија.* **2.** *суровост, бездушност.*

жанда̀руша ж пеј. *жандарева девојка или жена.*

жанда̀рчина ж *в. жандарина.*

жа́нр и **жа̏нр** м (мн. -ови) фр. **1.** *врста, род (у књижевности и другим уметностима); начин уметничког изражавања, стил.* **2.** (у полусложеници, атрибутски) *реалистички, са сликама из живота:* жанр-слика.

жа́нровскӣ и **жа̏нровскӣ,** -ā, -ō *који се односи на жанр, који има особине неког жанра:* ~ филм.

жа̂о прил. *у безличним конструкцијама са логичким субјектом у дативу са значењем:* **а.** *жаљења, саосећања.* – Жао ми је што Вам се то догодило. **б.** (на некога, нечега) *љутње, увређености.* – Жао ми на њега. Жао им наше среће.

жа̂ока ж (дат. жа̂оци) **а.** *игличаста цевчица (кроз коју излази отров) у облику бодље на задњем делу тела неких инсеката и др. главкара, којом они боду у нападу и одбрани:* пчелиња ~, ~ шкорпије. **б.** фиг. *увредљива реч, мишљење, критика, неодобравање и сл.:* ~ зависти, ~ злобе.

жа̂очица ж *дем. од жаока.*

жа̀пче, -ета с (супл. мн. жа̀пчићи м) *дем. и хип. од жаба (1).*

жа̀пчић м *дем. и хип. од жабац (1); млада жаба.*

жа̑р м (мн. *ø*) **1.** *усијани комади сагорелог дрвета, угља и др., жеравица.* **2. а.** *ватра, огањ:* вулкански ~. **б.** *врелина, врућина:* тропски ~ сунца, летњи ~. **3.** *топлина, температура (тела).* – Обузе му жар груди. **4.** *светлост, сјај; румена боја, боја ватре (на небу, лицу и сл.):* ~ светиљке, ~ очију. Запад се прелио жаром. **5.** фиг. **а.** *снага, јачина:* ~ родољубља, ~ љубави. **б.** *страст, занос:* патриотски ~, полемички ~.

жа̑ра ж итал. **1. а.** *посуда у облику ћупа, земљани крчаг (за држање угља, вина, жита и др.).* **б.** *суд с пепелом покојника, урна.* **2.** *гласачка кутија:* ~ изборна. **б.** *касица за новац.*

жа́ра ж **1.** *в. жар (1, 2, 4).* **2.** бот. *коприва* Urtica urens.

жа̀ран, -а, -о песн. *в. жарки:* ~ сунце.

жа̀ра̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **а.** *гвоздена шипка за подстицање и разгртање ватре.* **б.** *већа гвоздена шипка за мешање, вађење усијане металне масе, отварање пећи и сл.*

жа̀рго̄н, -о́на м фр. **а.** *говор специјалне друштвене средине, професионалне групе са доста специфичних речи, обично мање разумљивих за друге, арго.* **б.** *некњижевни локални говор, шатровачки говор:* ђачки ~.

жардиниjе́ра ж фр. *посуда од стакла, камена и др. у којој се држи цвеће; камена саксија цвећа или зеленила на улазима зграда.*

жа̑рен, -а, -о *в. жарки:* ~ сунце, ~ пећ.

жа́ре̄ћӣ, -а̄, -е̄ *који јако греје, жари, пали, усијан; сјајан, блистав:* ~ песак; ~ око.

жа̀рило с **1.** *в. жарач (а).* **2.** *Сунце.* **3.** *жар, руменило, црвенило:* вечерње ~. Образи јој планули жарилом.

жа́рити, жа̑рӣм несвр. прел. и непрел. [гл. им. жа́ре̄ње с] **1. а.** непрел. *јако грејати (о сунцу, ватри и сл.); палити, пржити.* **б.** прел. *излагати дејству ватре, пећи, сагоревати:* ~ у пећи орахе, ~ угаљ. **в.** прел. *потпаљивати, ложити:* ~ пећ, ~ ватру. **2.** прел. **а.** *чинити топлим, загревати.* – Жари га врућина; фиг. Песма му жари срце. **б.** *надраживати кожу, изазивајући црвенило и непријатан осећај свраба, палити, пећи (о коприви и сл.).* **3. а.** непрел. *сијати, блештати.* **б.** прел. *обасјавати руменилом.* – Врхове брда сјај јутарњи жари (Шантић). **в.** прел. *чинити зажареним (лице и сл.).* **г.** непрел. *в. жарити се (3).* – Она вечерња румен ... јаче жари него над другим варошима (Андрић). **4.** *зрачити (светлост, топлоту) (о сунцу, очима и сл.).* ■ ~ **се 1. а.** *горети, сагоревати (о дрвима, ватри).* **б.** *усијавати се, бити врло врео, усијан (о пећи и сл.).* **2.** *светлети се, блистати.* **3.** *руменети се, црвенети се.* • ~ **и палити** *понашати се самовољно, безобзирно.*

жа̏рӣшнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на жариште:* ~ инфекција, ~ подручје.

жа̏рӣште с **1.** физ. *жижа, фокус:* ~ металних огледала. **2.** *место где је наложена ватра, огњиште.* **3.** фиг. *централно место нечега, средиште, центар:* ~ културе, ~ устанка.

жа̏ркаст, -а, -о *руменкаст, црвенкаст, зажарен; сјајан, светлуцав:* ~ румен неба, ~ вино; ~ очи.

жа̑ркӣ, -а̄, -о̄ **1. а.** *који је јаке топлоте, ужарен, усијан; врео, зажарен:* ~ сунце, ~ пећ; ~ зрак. **б.** *који има високу атмосферску температуру, топлоту (о пределу, клими и др.):* ~ појас, ~ лето. **2. а.** *светао, сјајан; блистав:* ~ муња. **б.** *који је боје жара, црвен, румен:* ~ цвеће, ~ лице, ~ боја. **3. а.** *интензиван, снажан:* ~ љубав, ~ жеља. **б.** *страстан, ватрен:* ~ родољуб, ~ реч. **4.** *јак, жесток:* ~ вино, ~ ракија.

жа̑рко прил. **1.** *јако топло, вруће.* **2.** *сјајно, блештаво; боје жара, пламена.* **3.** фиг. *ватрено, одушевљено.* ~ волети, ~ се загрлити.

жарко̀вит, -а, -о песн. *в. жарки:* ~ сунце, ~ чежња.

жарко̀вито прил. *в. жарко:* ~ га је љубила.

жа́рко̄ст, -ости ж *особина онога што је жарко, врело; одушевљење, занос:* ~ сунца, ~ пољубаца; ~ у гласу.

жа̑рнӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који жари, надражује, пецка.* **2.** *в. жарки:* ~ плам.

жа̏рнути, -не̄м свр. *подстаћи жар, ватру, џарнути;* фиг. *севнути очима, погледати.*

жа́рњача ж зоол. *назив за морске организме из класе медуза, полипа и корала* (Cnidaria) *које при додиру ожаре жаокама којима нападају или се бране.*

жаро̀вит, -а, -о **1.** *пун жара; усијан:* ~ ватра. **2.** *полетан, енергичан; заносан, ватрен:* ~ писац; ~ прича.

жаро́вница ж *варница, искра.*

жаро̀пек и **жа̏ропек** м *врелина, жега, припека:* летњи ~.

жа̑р-птӣца ж мит. *птица из бајке, рајска птица; феникс.*

жа̀руља ж *електрична сијалица, светиљка.*

жа́ца м (мн. жа́це ж) *хип. и ир. од жандарм;* уп. жацо.

жа̏цав, -а, -о **а.** *који жаца, боцкав, оштар:* ~ језик, ~ жена. **б.** *увредљив, преосетљив:* бити ~. **в.** *продоран, оштар:* ~ поглед, ~ око.

жа̏цаво прил. *пецкајући, боцкајући, насртљиво:* ~ рећи.

жа̏цати, -а̄м несвр. прел. **1.** *бости, боцкати (о пчелама, трњу и др.).* **2.** фиг. *пећи; непријатно дирати:* ~ у грлу; ~ у срце. ■ ~ **се а.** *трзати се; осећати се нелагодно.* – Све се преза, све се жаца; од вике. **б.** *страховати, прибојавати се; устручавати се, устезати се.*

жа̏цкати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: жацати (се).*

жа̏цнути, -не̄м свр. прел. **1.** *убости, боцнути, пробости; уjести, пецнути.* **2.** *непријатно дирнути, погодити, коснути, узнемирити.* ■ ~ **се** *осетити нелагодност, немир; тргнути се, пренути се (од страха, изненађења и сл.).*

жа́цо, -а и -е̄ м *хип. и ир. од жандарм;* уп. жаца.

жба̑н (мн. -нови) и **жба̏њ** (мн. -њеви) м нар. *древни, дугуљасти, пљоснати суд за течност (воду, вино);* уп. бу̑ца.

жбӣр и **жбӣр** м итал. **а.** *полицијски или финансијски стражар, финанс.* **б.** *доушник, шпијун:* бојати се само жбира и шпијуна. **в.** нар. *проницљив човек.*

жбӣрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на жбира, доушнички:* ~ морал, ~ посао.

жбӣрски прил. *као жбир, потајно, доушнички.*

жбӣца ж **1.** анат. *кост подлактице (од лакта до палца)* **2. а.** (обично у мн.) *део на точку запрежних и сл. кола у виду пречаге (дрвене или металне) који спаја наплатак с главчином, палац[2].* **б.** *шипка на разним предметима.*

жбу̑ка ж *в. малтер.*

жбу̑кати, -а̄м несвр. *в. малтерисати.*

жбу̑н м (мн. жбу́нови; зб. им. жбу̑ње с) *ниско, густо израсло шибље, грм.*

жбу̑наст, -а, -о *који је сличан жбуну:* ~ буквић.

жбу̑нић, -а и **жбу̀нӣћ,** -ића м *дем. и хип. од жбун.*

жва́ка ж **1. а.** разг. *жвакаћа гума, гума за жвакање.* **б.** *дуван за жвакање.* **2.** фиг. жарг. *лаж, шала.*

жва́калица ж експр. *особа која много прича или прича којешта.*

жва́кати, жва̑ће̄м (жва̑че̄м) несвр. прел. **1. а.** *зубима ситнити, размекшавати храну; гристи:* ~ устима. **б.** *јести, гутати:* ~ јаја и сир. **2.** (и непрел.) ир. **а.** *говорити једнолично и споро.* **б.** *говорити којешта, млети, лупати:* ~ којешта.

жва́кнути, жва̑кне̄м свр. прел. *дем. према жвакати, грицнути (нешто) на брзину.*

жва̀каћӣ, -а̄, -е̄ *који се жваће, који служи за жвакање:* ~ гума.

жва̏лав, -а, -о *који има жвале (2), који жвали:* ~ уста, ~ дете.

жва̏лавац, -а̄вца и **жвала́вко** м **а.** *онај који је жвалав; онај који жвалави, прича којешта.* **б.** *балавац.*

жва̏лаво̄ст, -ости ж *особина и стање онога који је жвалав, који жвали.*

жва̏ле ж мн. (ретко у јд.) **1.** *уста, чељуст; усне.* **2. а.** мед. *обољење слузокоже на угловима усана праћено црвенилом* angulus infectiosus **б.** *бале, пљувачка.* **3.** *метални део узде који се става коњу у уста, ђем.* • **држати на жвалама** *држати у покорности, у стези.* **развалити ~** *галамити, причати глупости.*

жва̏лити, -ӣм несвр. [гл. им. жва̏ље̄ње с] **1.** *жвакати, гристи (нешто чврсто у устима):* ~ лулу. **2. а.** *имати жвале (2а).* **б.** *испуштати пљувачку (при говору), балити.* **3.** *натицати коњу жвале, ђем, зауздавати.*

жва̏лице, -ӣца̄ ж мн. *дем. од жвале.*

жва́ло, -а и -ē и **жва́лоња** м *в. жвалавац.*

жва̏тати, жва̂ћēм несвр. *в. жвакати.*

жва̏тнути, -нēм свр. *в. жвакнути.*

жва̏ћкати, -ā̄м несвр. прел. *полако и полако жвакати.*

жвр̏гољити и **жврго̀љити,** -ӣм несвр. непрел. [гл. им. -љēње с] *цвркутати (о птицама).*

жвр̑к м арх. *в. зврк.*

жвр̏љав, -а, -о **1.** *неуређан, нечитак (о рукопису).* **2.** *кржљав, жгољав.*

жвр̂љати, жвр̂љāм несвр. прел. **1.** (нешто или без допуне, по нечему) *невешто, ружно писати, шкрабати.* **2.** *писати текстове мале вредности.*

жвр̏љотина ж *в. шкработина.*

жвр̏ц *узвик којим се обележава жврљање (нпр. по свесци и сл.).*

жга̏дија ж (мн. ø) зб. пеј. **1.** *ситне животиње које код човека изазивају гађење (ваши, мишеви, жабе и сл.), гамад.* **2. а.** *гадови, покварењаци, олош, шљам.* **б.** *ситна деца, дечурлија.*

жга́нци, -ца м мн. *јело од куване кукурузне брашна преливеног млеком или врелом машћу; качамак, палента.*

жга̏равица ж *горушица.*

жгѐба и **жге́ба** ж пеј. *кржљава, жгољава особа.*

жгѐбав, -а, -о *незарвијен, мршав, жгољав.*

жгѐбе, -ета с (мн. ø; зб. им. жгѐбāд ж) и **жгѐпче,** -ета с (мн. ø; зб. им. жгѐпчāд ж) *жгољаво дете, дерле.*

жго́ља м (мн. ж) *телесно неразвијена, мршава особа;* уп. жгољо.

жго̏љав, -а, -о *телесно неразвијен, мршав, слабашан.*

жго̏љавац, -ā̄вца м *в. жгоља.*

жгоља́вко м *жгоља; жгољаво дете, жгебе.*

жго̏љавōст, -ости ж *особина онога који је жгољав; мршавост, кржљавост.*

жго̏љица ж *дем. и ир. од жгоља.*

жго́љо, -а и -ē м *телесно неразвијена, мршава особа;* уп. жгоља.

ждановѝзам, -зма м *поступци у уметности, култури и јавном животу у духу крутих, догматских начела (према некадашњем совјетском политичару Жданову).*

ждановѝстичкӣ, -ā, -ō *који је у духу ждановизма:* ~ одговор.

ждѐра м и ж (мн. ж) пеј. *прождрљивац, изелица;* уп. ждеро.

ждѐрав, -а, -о *прождрљив, халапљив.*

ждѐравōст, -ости ж *особина онога који је ждерав, прождрљив.*

ждѐрати, ждѐрēм несвр. прел. **1.** пеј. (нешто) *халапљиво, прождрљиво, много јести; уопште јести.* **2.** *гутати* фиг. *уништавати:* ~ цело зрневље. Ватра ждере све. **3.** *(некога) секирати, једити.* – Ждере га грижа савести. ■ ~ **се** *секирати се, једити се.*

ждѐро, -а и -ē м пеј. *прождрљивац, изелица;* уп. ждера.

ждѐроња м (мн. ж) пеј. *прождрљивац, ждера; гутач.*

жди̏ти, жди̂м и жди̏јēм несвр. прел. *палити, жећи:* ~ свеће.

ждра̏кнути, -нēм свр. непрел. нар. и разг. **1.** *гранути, синути (о сунцу).* **2.** *бацити поглед.*

ждра̂л м (мн. ждра̏лови (ждра̂ли)) **1.** зоол. *птица селица* Grus grus, *настањена по барама и мочварама.* **2.** нар. *име коњу.*

ждра̀лӣн, -ѝна м нар. *име коњу (обично сивом, високом или крупних очију);* уп. ждрал (2).

ждра̀љевина ж бот. *зељаста лековита биљка* Galega officinalis.

ждра̏ти (се), ждѐрēм (се) несвр. *в. ждерати (се).*

ждрѐб јек. **ждри̏јеб** м *в. жреб.*

ждрѐбаст, -а, -о *сличан ждребету.*

ждре́бац, -е́пца јек. **ждријѐбац,** -ѐпца м (инстр. ждре́пцем јек. ждријѐпцем) **1.** *млад коњ; пастув.* **2.** фиг. пеј. *снажан младић; похотљив младић.*

ждрѐбе јек. **ждри̏јебе,** ждрѐбета с (мн. ø; зб. им. ждрѐбāд ж) *младунче коња (и сличних животиња).* • **трчати као ~ пред руду** *бити непромишљен, брзоплет у реакцијама.*

ждребе́нце, -ета (-а) с (мн. ø; зб. им. ждрѐбенцāд и ждребе́нцāд ж) *дем. и хип. од ждребе.*

ждребѐћāк, -а́ка м **1.** *зуб ждребета.* **2.** вет. *заразна болест младих коња и ждребади.*

ждрѐбећӣ (ждребѐћӣ), -ā, -ē *који се односи на ждребе, који је као у ждребета:* ~ кожа.

ждре́бити, ждрѐбӣм јек. **ждријѐбити,** ждри̏јебӣм несвр. прел. [гл. им. -бљēње с] *доносити на свет (ждребе, ждребад):* ~ мушку ждребад. ■ ~ **се** *доносити на свет ждребе, ждребад (о кобили).* **2.** *долазити на свет (о ждребету).*

ждрѐбица ж **а.** *млада кобила; женско ждребе.* **б.** фиг. експр. *здрава, млада, јака женска особа.*

ждрѐбичин, -а, -о *који се односи на ждребицу; који припада ждребици.*

ждрѐбна прид. (ж. род) *бременита ждребетом, суждребна (о кобили).*

ждрѐбнōст, -ости ж *стање (су)ждребне кобиле.*

ждрѐлнӣ јек. **ждри̏јелнӣ,** -ā, -ō *који се односи на ждрело:* ~ дупља, ~ кост.

ждре́ло јек. **ждријѐло** с **1.** анат. **а.** *простор изнад гркљана и једњака иза усне дупље* pharynx. **б.** *уста, чељуст (у звери):* вучје ~. **2.** *узан простор међу брдима, кланац, теснац.* **3.** *отвор у земљишту, улаз у јаму, пећину, гротло; отвор вулкана:* ~ пећине. **4.** *отвор на разним предметима, грло; рупа:* ~ топа, ~ пушке.

ждре́лце јек. **ждријѐлце,** -а и -ета с *дем. од ждрело.*

ждрепча̀нӣк, -ѝка м *дрвена полуга на колима за коју се везују хамови.*

ждре́пчев јек. **ждријѐпчев,** -а, -о *који се односи на ждрепца.*

ждрѐпчина ж *аугм. и пеј. од ждребац и ждријебац.*

ждрѐпчић, -а и **ждрѐпчӣћ,** -ѝћа м *дем. и хип. од ждребац и ждријебац.*

жѐвкати, -ā̄м несвр. *испрекидано лајати, кевтати.*

жѐга ж (дат. жѐзи) *велика врућина (од сунца), припека, врелина.*

жѐгнути, -нēм свр. прел. *дотаћи нечим врелим, опећи; боцнути, пецнути; жацнути.*

же́дан, -дна, -о **1. а.** *који осећа потребу за течношћу, који осећа жеђ:* ~ воде. **б.** фиг. *који страсно нешто жели, који за нечим чезне:* ~ новца. **2.** фиг. *који оскудева у води, сув:* ~ земља, ~ сунђер. • ~ **крви** *склон убиству.* **жедна превести преко воде** *преварити некога, подвалити некоме.* **и гладан и ~** *јако сиромашан.*

жѐднети јек. **жѐдњети,** -днӣм несвр. непрел. **1.** *постајати жедан; бити жедан, осећати жеђ:* брзо ~, ~ по цео дан. **2.** фиг. (за нечим) *желети, жудети, чезнути:* ~ за славом, ~ за женском лепотом.

жѐднӣк, -а и **жѐднӣк,** -ѝка м *онај који је жедан.*

жѐдно прил. **а.** *осећајући жеђ; с великом жељом за пићем:* ~ пити вино. **б.** *с неодољивом жељом, жудно:* ~ слушати, читати ~.

жѐђ ж (инстр. -и и -у) (жѐђа ж) **1. а.** *жеља, потреба за пијењем, за пићем:* гасити ~. **б.** *недостатак влаге; суша.* **2.** фиг. *жеља, жудња, чежња (за нечим):* ~ за освајањем, ~ за знањем.

жѐжак, жѐшка, -о *који жеже, врео, врућ:* ~ песак.

же́жељ м нар. *мотка за коју се везује пас.*

жѐжен, -ēна, -о **1. а.** *који је изгорео, спаљен:* ~ вапно. **б.** *препечен, јак, жесток (о алкохолу):* ~ ракија. **в.** *који гори, запаљен:*

~ луча, ~ восак. **2.** *чисш, пречишћен, прави (о злашу и сл.):* ~ злато, ~ срма, ~ дукат.

жежѐница ж експр. *препеченица (ракија).*

жѐзло с *специјална палица као знак владарског или каквог другог достојанства, скиптар.*

жезлѐноша м *онај који носи жезло, владар.*

желàтӣн, -ѝна м фр. **1.** *маса која се добија кувањем костију, хрскавице и сл. и служи у медицини, винарству, техници и др. за лепљење, тутколо.* **2.** *учвршћивач за косу, у козметици.*

желàтинаст, -а, -о и **жѐлатинòзан,** -зна, -о *који садржи желатина, који је као желатин, пихтијаст.*

жѐлē, -ēа с фр. **а.** *укуван воћни сок са шећером који се при хлађењу стегне.* **б.** *врста финих бомбона.* **в.** *пихтије, хладетина.*

жѐлезан јек. **жѐљезан,** -зна, -о *в. гвозден.*

желѐзара јек. **жељѐзара** ж *топионица и ливница гвожђа, железа; фабрика за прераду гвожђа и израду предмета од њега.*

жѐлезница јек. **жѐљезница** ж **1. а.** *саобраћајно средство састављено од вагона које вуче локомотива по шинама, воз.* **б.** *железничке шине.* **2.** *установа и служба која се стара о том врсти саобраћаја:* српска ~.

жѐлезничāр јек. **жѐљезничāр** м (вок. -е и -у, инстр. -ом и -ем) *униформисани службеник у железничком саобраћају.*

жѐлезничāрка јек. **жѐљезничāрка** ж *жена железничар; железничарева жена.*

жѐлезничāрскӣ јек. **жѐљезничāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на железничаре:* ~ капа.

жѐлезничкӣ јек. **жѐљезничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на железницу, који припада железници:* ~ вагон, ~ саобраћај, ~ станица.

жѐлезно јек. **жѐљезно** прил. *као железо, гвоздено; чврсто, несаломиво:* ~ стегнути; ~ се устремити.

жѐлезо јек. **жѐљезо** с (мн. ø) *в. гвожђе.*

жѐлети јек. **жѐљети,** жѐлӣм (трп. жѐљен) несвр. прел. (непрел.) **1. а.** *осећати потребу, чезнути, жудети (за неким, нечим):* ~ таквог сина, волети и ~, ~ топао стан. **б.** непрел. *имати намеру, вољу да се нешто учини:* ~ завршити факултет. **в.** *тражити, захтевати.* – Желим 2 kg јабука. **2.** (некоме) *гајити наду да ће се некоме нешто (лепо) десити:* ~ јој све најбоље, ~ му срећу. **3.** *осећати љубав, страст према некоме.* – Желим те!

жѐлудац, -уца м (инстр. -уцем) анат. **1.** *орган за варење хране смештен у трбушној дупљи* ventriculus, *стомак, дроб.* **2.** *део запка код пчела у коме се скупља мед.* • **имати добар ~** жарг. *моћи (о)трпети све, сваку непријатност.*

жѐлудачнӣ, -ā, -ō (жѐлучанӣ, -ā, -ō) *који се односи на желудац:* ~ катар, ~ сок.

жѐља и **жѐља** ж **1. а.** *воља за нечим, чежња, жудња; нагон:* – Вуче ме жеља. Спопаде га помамна жеља. **б.** *намера, настојање:* ~ да уђе у странку. **2.** *оно што се жели, хоће:* ~ му се испунила. **3.** нар. *драга, мила, вољена особа.* – Жељо моја! **4.** *љубавна страст; похота.* • **вуче ме ~** *јако желим.* **горим од жеље** *јако желим.* **потоња (последња) жеља** *оно што се жели пред смрт, опорука.* **узети жељу** *заувек се опростити од некога или нечега.*

жѐљан и **жѐљан,** -љна, -о **1.** *који жели, који осећа жељу, жудњу:* ~ знања, ~ сина. **б.** *који одаје жељу, пун чежње:* ~ поглед. **2.** *који се жели, пожељан:* ~ циљ.

жѐљен, -а, -о *повољан, погодан, одговарајући:* ~ време, ~ ток.

жѐљица и **жѐљица** ж *дем. и хип. од жеља.*

жѐљкати, -ām несвр. прел. *у дем. и хип. значењу: желети, прижељкивати:* ~ кћер.

жѐљно и **жѐљно** прил. **1.** *са жељом, чежњом, жудно:* ~ чекати, ~ гледати. **2.** *похлепно, халапљиво:* ~ јести.

жѐна ж (вок. жѐно) **1.** *људско биће које има способност рађања, полно супротно мушкарцу.* **2.** *особа која је удата, супруга.* **3. а.** *одрасла особа женског пола.* **б.** *женска особа која ради у кући, служавка.* **4.** фиг. пеј. *слабић, кукавица (о мушкарцу).* • **лака ~** *жена лабава морала у односу према мушкарцима.* **узети за жену** *оженити се.*

жѐнāр, -áра м арх. *в. женскарош.*

женѐтина ж *аугм. и пеј. од жена.*

жѐнидба ж *ступање мушкарца у брак; склапање брака:* момак за женидбу.

жѐнидбенӣ, -ā, -ō *који се односи на женидбу:* ~ мираз.

жѐнӣк, -ѝка и **жѐнӣк,** -а **1. а.** *младожења.* **б.** *момак за женидбу, просилац.* **2.** мн. *млад брачни пар, младенци.*

женѝрати, жѐнӣрāм несвр. фр. *причињавати неугодност (некоме), сметати.* – Видим, да вас то женира. ■ **~ се** *стидети се, устручавати се, снебивати се.*

жѐнити, жѐнӣм несвр. прел. (некога) *налазити некоме жену, чинити да неко (обично син) ступи у брак; правити весеље, свадбу поводм женидбе (обично сина).* ■ **~ се** *склапати брак са женском особом, ступати у брак (о мушкарцу).*

жѐница ж *дем. и хип. од жена.*

жѐнка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1.** *животиња полно супротна мужјаку, способна да рађа младунце.* **2. а.** *жена као партнер мушкарчевим полним прохтевима.* **б.** *жена изразите сексуалности.*

жѐнкица ж *дем. и хип. од женка (2).*

женољу̀бац, -ýпца *онај који поштује, воли жене.*

женољу̀бив, -а, -о *који је наклоњен женама, који воли жене.*

женомр̀зац, -р̀сца м *онај који мрзи жене, противник жена.*

женоубѝца и **женоу̀бица** м (мн. ж) *онај који је убио жену; манијак који убија жене.*

жѐнскā и **жѐнскā** ж (дат. женскōј; ретко у дат.-истр.-лок. мн.) разг. **а.** *в. жена (1).* **б.** *љубавница, наложница.*

женскàдија ж зб. (мн. ø) фам. *в. женскиње.*

жѐнскāр, -áра и **жѐнскāрош,** -а м *онај који се претерано удвара женама и забавља се с њима, онај који трчи за женама.*

жѐнскāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на женскара; својствен женскару:* ~ понашање.

жѐнскаст, -а, -о *који личи на женско, који подсећа на жену:* ~ мушкарац.

жѐнскасто прил. *као жена, на женскаст начин:* ~ изгледати, ~ ходати.

жѐнскāћ, -áћа м експр. *женско, женска особа.*

жѐнскӣ и **жѐнскӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на жену, жене; који има особине жена, који је као у женā:* ~ дете, ~ коса; ~ осетљивост. **2.** бот. *који има само органе за заметање плода (о цвету):* ~ цветне главице. **3.** *који се односи на део справе, механизма који прихвата други део:* ~ утичница.

жѐнски и **жѐнски** прил. **1.** *на женски начин, као жене:* ~ грдити. **2.** фиг. *како не приличи мушкарцу, кукавички:* ~ се понео према некоме.

жѐнскӣње с зб. (мн. ø) *женске особе, жене.*

жѐнскӣћ, -ѝћа м **а.** хип. *женско дете, девојчица.* **б.** разг. *в. жена (1).*

жѐнскица ж **1.** разг. *дем. и хип. од женска.* **2.** *в. женскић (а).*

жѐнско, -ōг(а) и -ска с (мн. ø) *в. жена (1).*

жéнскоња м (мн. ж) (жéнско м (мн. ø)) пеј. **1.** *онај који воли да се меша у женске послове, да се дружи са женама, онај који се понаша као жена.* **2.** *страшљивац, кукавица.*

жѐнскōст, -ости ж **1.** *в. женство (1).* **2.** *в. женственост.*

жѐнствен, -а, -о *који има типичне женске карактеристике, својствен женама; нежан, осећајан, привлачан:* ~ лице, ~ покрет; ~ лик.

жѐнственōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *духовне женске особине (нежност, љупкост), женска привлачност, лепота, допадљивост.*

жѐнство с (мн. ø) **1.** *оно што је карактеристично за жену, у биолошком и психолошком смислу.* **2.** *в. женственост:* драж женства. **3.** зб. *женски свет, женски род људи.*

жѐнтура, женту̏рача и **женту̏рина** ж *аугм. и пеј. од жена.*

жѐнче, -ета с (мн. ø) *дем., хип. и експр. од жена:* лепо ~.

жѐнчица ж *дем. и хип. од жена (1, 2), женица.*

жѐра̄в ж *в. жеравица (1).*

жѐрава ж *в. жеравица (1а).*

жера́вак, -вка м *комадић жара, жишка; варница.*

жѐравац, -а̄вца м бот. *в. здравац* Geranium.

жѐравица ж **1. а.** *жар; комадић жара, жишка.* **б.** фиг. *онај који је жесток, ватрен, динамичан:* жива ~. **2.** (често с атрибутом „жива") *јако, жестоко пиће (ракија и сл.).* • **бити, горети** (и сл.) **на жеравици** *бити у неповољном положају, на муци.* **горети, пећи се на сто жеравица** *бити изложен многобројним тешкоћама.*

жѐра̄вка ж **1.** *в. жеравица (1).* **2.** бот. *длачица на листу коприве која жари.*

жѐра̄внӣк м *метална посуда у којој се држи жар, мангал.*

жѐра̄вница ж **1.** *в. жеравник.* **2.** *запаљена и блатом покривена купа дрва од које се прави угаљ, ћумур.*

жѐрсе̄ј, -е́ја м (мн. ø) енгл. *врста свилене или вунене тканине.*

же́ста и **жѐста** ж *алкохол, шпиритус; алкохолно пиће.*

жѐстика ж бот. *жешља* Acertataricum.

жѐстиковина ж **1.** бот. *жешља, јавор.* **2.** *дрво од жестике.*

жести̏на ж **1.** *особина и стање онога ко је превише жесток, плах, оштрина; напраситост, раздражљивост.* **2.** *време велике врућине или велике хладноће:* љетња ~. **3.** *жестоко алкохолно пиће.*

же́стити, жѐстӣм несвр. прел. [гл. им. же́шће̄ње с] *љутити, срдити (кога); раздраживати.* ■ **~ се** *бити обузет жестином, срдити се.*

жѐсток, -о̀ка, -о и **жѐсток,** -а, -о (комп. жѐшћӣ) **1. а.** *љут; напрасит, прек, незгодне нарави.* **б.** *пун снаге, силовит, помаман:* ~ коњ. **в.** *занесен, одушевљен:* ~ присталица дарвинизма. **г.** *страстан, чулан:* ~ љубавник. **2. а.** *врло строг, оштар (о речима):* ~ наредба, ~ оптужба. **б.** *који делује с великом снагом, врло јак:* ~ олуја, ~ ватра. **3.** *који садржи велику концентрацију основних састојака:* ~ ракија, ~ сирће.

жесто̀ко и **жѐстоко** прил. *на жесток начин, веома јако, оштро, силно; страсно, ватрено:* борити се ~, ~ волети.

жѐтва ж (ген. мн. жѐтвӣ и жѐта̄ва̄) **1. а.** *жњевење и скупљање жита; уопште прикупљање пољопривредних култура:* ~ пшенице; ~ траве. **б.** *време жетвених радова.* **в.** *принос од житарица и др. култура, род, летина:* добра ~ кукуруза. **2.** фиг. *резултати неког рада.*

жѐтвенӣ и **жѐтвенӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на жетву:* ~ радови.

жѐтелац и **жѐтелац,** -еоца м *онај који жање жито, који обавља жетву.*

жѐтелачкӣ и **жѐтелачкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на жетеоце:* ~ песма.

жѐтелица и **жѐтелица** ж **1.** *женска особа која жање.* **2.** *пољопривредна машина којом се жање жито.*

жѐти, жа̏ње̄м и жње̄м несвр. прел. *српом или пољопривредном машином косити жито:* ~ пшеницу.

жѐто̄н, -о́на м фр. *округла метална, пластична или сл. плочица слична новцу, која у разним приликама служи за новчани обрачун као замена за новац.*

жѐћи, жѐже̄м (3. л. мн. жѐгӯ; импф. жѐзија̄х; имп. жѐзи; р. пр. жѐгао, жѐгла; трп. жѐжен, -ѐна; пр. сад. жѐгӯћи) несвр. [гл. им. жѐже̄ње с] **1.** непрел. *претерано грејати, пећи (о сунцу, ватри и сл.).* **2.** прел. **а.** *захватати врелином, ватром, палити пржити; озлеђивати сувише јаким топлотним дејством.* **б.** *излагати дејству високе температуре, загревати јако, до усијања.* **в.** *палити (свећу и сл.).* **3. а.** прел. *изазивати бол на кожи, стварати на кожи црвенило и осећај пецкања, жарити.* **б.** прел. и непрел. *бити извор непријатног физичког осећаја; изазивати непријатан физички осећај, оштар бол:* ~ у крстима. – Студен ме почиње жећи (Андрић).

же́ћца ж песн. *хип. од жеђ (1).*

жѐшља, же́шља и **жѐшљиковина** ж бот. *врста јавора, грм или шумско дрво* Acer tataricum.

жи̏в, жи́ва, -о (комп. жи̏вљӣ) **1. а.** *који живи, који је у животу, у којем постоје биолошки процеси:* ~ човек, ~ дрво. **б.** *који није изумро, који постоји.* **2. а.** *који постоји као активна природна појава:* ~ вулкан. **б.** *који је још у употреби; који се чува:* ~ језик, ~ предање. **3.** *који је сачињен од људи или животиња; који чине израсле биљке:* ~ зид, ~ сила; ~ ограда. **4. а.** *живахан, хитар, немиран; активан, предузимљив:* ~ дечак; ~ као муња. **б.** *покретљив, неукротив:* ~ коса, ~ очи. **в.** *пун вреве, прометан:* ~ улица, ~ град. **г.** *пун светлости, шаренила; живописан:* ~ шаренило, ~ боје. **5. а.** *брз, убрзан:* ~ корак, ~ градња. **б.** *ангажован, буран; жесток, жучан:* ~ одобравање, ~ дебата, ~ препирка. **6.** *који гори, неугашен:* ~ огањ, ~ жеравица. **7.** *који није зарастао, незалечив:* ~ рана. **8.** *који стално тече, протиче:* ~ извор, ~ вода. **9. а.** *пресан, непечен, некуван (о храни):* ~ месо, ~ купус. **б.** *несажвакан; несварен:* ~ залогај, ~ храна. **10. а.** *који се употребљава у говору; који се слободно употребљава; спонтан:* ~ реч, ~ говор. **б.** *значајан за савремени тренутак, актуелан:* ~ песник, ~ проблем. **в.** *који није заборављен, неизбледео:* ~ сећање, ~ успомена. **11.** (у им. служби) с зб. *домаће животиње, стока.* **12.** *у одричним реченицама, за истицање одбијања: никако, ни по коју цену.* – Ни жив нећу више тамо отићи. **13.** *за појачавање значења заменица „свако", „ико" и сл., не изузимајући било кога.* – Свак их је жив презирао. Је ли ико жив остао? • **бојати се као живе ватре** *много се бојати.* **~ био (~ била)** *при благосиљању, у отпоздраву старијих млађима.* **~ живцат** *у појачаном значењу: жив.* **~ камен** *камен станац.* **жив(а) ми ти** нар. *при заклињању нечијим животом: тако ми… тако ти живео …* **~ сам заспао** *јако ми се спава.* **~ претрнути** *преструшити се.* **~ сахрањен** *одвојен од људи, од живота.* **~ се не чути** *држати се сасвим повучено.* **~ се појести, ~ да се поједе** *много се насекирати.* **~ срам (стид) ме појео** *јако сам се постидео, било ме срамота.* **~ умрети** *уплашити се, претрнути од страха.* **за жива** *за живота.* **код мене (тебе) живог** *и поред тога што сам ја (што си ти) ту.* **колико сам ~** *колико год могу, из све снаге.* **(ни) за живу главу** *в. под глава.* **ни ~ ни мртав** 1) *веома престрашен.* 2) *никако, ни по коју цену.* **све живо** *сви људи, сав народ.* **у живо (преносити)** *директан пренос (радио или телевизијски).*

жи̏ва ж *хемијски елеменат* (Hg), *течан метал сребрнасто беле боје.*

жи̏ва̄д ж зб. (мн. ø) *живина, перад.*

жи̏ваљ, -вља м (мн. ø) *људи, становници, који насељавају неку територију, становништво.*

жи̏ва̄хан и **жи̏вахан,** -хна, -о **а.** *пун живота, пун живости, активан, динамичан; весео:* бити ~, ~ дух, ~ дете. **б.** *жив, динамичан, убрзан:* ~ рад, ~ корак, ~ разговор.

жи̏ва̄хно и **жи̏вахно** прил. *на живахан начин, живо; интензивно, упечатљиво:* ~ се кретати, ~ говорити, ~ обојен.

жи̏ва̄хно̄ст и **жи̏вахно̄ст,** -ости ж *особина онога што је живахно, живост, активност; интензивност:* ~ духа.

жива̏хнути, жи̏ва̄хне̄м свр. непрел. **а.** *постати живахнији, активнији; покренути се из мртвила, живнути.* **б.** *поћи набоље, опоравити се.* – Дете живахну, поче јести.

жи́вац, -вца м (ген. мн. жи̏ва̄ца̄) **1. а.** анат. *назив за више влакнастих органа у људском, одн. животињском телу који преносе импулсе од нервних центара до периферије, нерв:* очни ~, видни ~. **б.** *психичко стање уопште:* раздражити живце, опустити живце. **2.** *суштина, срж; покретачка снага.* – Новац је свему живац. Железница је живац за привреду. **3.** нар. *живо месо, мишић.* – Не може се одвојити нокат од живца. • **дирнути (таћи и сл.) некога у живац** *погодити некога у најболније, најосетљивије место, увредити.* **живци су му попустили** *постао је нервозан, де-*

пресиван; развикао се. **изгубити живце** *постати нервозан; нервно оболети.* **имати живце** *бити стрпљив, сталожен, хладнокрван.* **извести (некога) из живаца** *раздражити, узнемирити, разљутити (некога).* **ићи (некоме) на живце** *нервирати (некога).* **кидати, трошити живце** *нервирати се узалуд.*

жи́веж зб. (мн. ø) **1.** м *намирнице, храна:* војнички ~. **2.** ж *живина, перад.*

жи́вежнӣ, -ā, -ō *који се односи на живеж; животни:* живежне намирнице, живежне потребе.

жи́вети јек. **жи́вјети,** жи́вӣм несвр. непрел. [гл. им. жи́вљēње с] **1. а.** *бити жив; одржавати у себи живот (храном и сл.).* – Волим живети. Живео је на млеку. **б.** *бити, постојати.* – У томе селу живео један човек. **в.** *пребивати у одређеном месту; претежно боравити негде:* ~ у Црној Гори; ~ у великој соби. **2. а.** *проводити живот радећи, издржавати се од нечега:* ~ од трговине, ~ од једне краве. **б.** *проживљавати живот на одређен начин:* ~ као радник, ~ боемски. **в.** *посвећивати, усмеравати живот (за некога, за нешто, некоме):* ~ само за децу. **3.** *проводити живот уживајући у њему:* знати ~. Једни раде а други живе. **4. а.** *бити у заједници (с неким, с нечим):* ~ у заједници, ~ с књигом. **б.** *бити у одређеним односима (с неким):* ~ са њим као са рођеним братом, ~ као комшије **в.** *бити у брачној заједници; бити у интимним односима (с неким):* ~ лепо са својим мужем, ~ са другом женом. **4.** *изгледати као жив.* – Пред њим живи цела слика. **5. а.** *постојати, деловати активно у животу.* – Његово дело живи у народу. **б.** *постојати у свести, у традицији, сећању.* – Те приче живеле су још у народу. **6.** прел. књиж. **а.** *проживљавати.* – Блоа је живео оно што је писао (И. Секулић). **б.** (с таутолошком допуном „живот") *живети на прави начин, пуним животом, проживљавати живот на прави начин.* – Живот треба живети (Д. Ђуровић). ■ **~ се** нар. *слагати се, бити с ким у добрим односима.* – Добро се живе њих двојица. • **живео! да живи!** *у поздравима, здравицама,* 1) *као израз одушевљења с неким или нечим.* 2) *као израз жеље за нечији дуг живот, напредак и сл.* ~ **од данас до сутра** *животарити,* **живети о свом хлебу** *сам себе издржавати.*

жѝвӣк, -ӣка ж *жива ограда, живица.*

жѝвин, -а, -о *који се односи на живу:* ~ сјај, ~ термометар, ~ оксид.

живѝна ж (мн. ø) **1.** зб. *пернате домаће животиње, живад, перад.* **2.** *уопште домаће животиње, марва, стока; једна животиња.* **3.** *све животиње уопште; звери.* **4.** нар. **а.** *неизлечива болест која се манифестује ранама:* ~ на носу. **б.** зб. *црви који се залегу у запуштеним ранама.* **5.** зб. пеј. *свет, народ.* • **радити живети као** ~ много радити, мучити се.

живѝнāр, -áра м **1.** *човек који гаји пернату живину, перадар.* **2.** *ветеринар, марвени лекар.*

живѝнāрка ж *женска особа која брине о живини.*

живѝнāрнӣк м **а.** *просторија, стаја за чување и гајење живине, кокошарник.* **б.** *фарма за гајење живине.*

живѝнāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на живинарство, живину:* ~ завод, ~ привреда, ~ фарма.

живина́рство с *гајење живине као привредна грана.*

жѝвӣнскӣ и **живѝнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на живину; животињски:* ~ месо, ~ перје; ~ нагон, ~ изглед.

жѝвӣнски и **живѝнски** прил. *као живина; на животињски начин:* ~ причати; ~ гледати.

живи́нство с *оно што је животињско.* – Из њега избија живинство.

живи́нче, -ѝнчета с (мн. ø; зб. им. жѝвӣнчāд и живи́нчāд ж) **1.** *јединка живине, марвинче.* **2.** *људско биће, чељаде; живи створ.*

жѝвић, -а и **жѝвӣћ,** -ӣћа м *младица, изданак биљке.*

жѝвица и **живѝца** ж **1. а.** *ограда од шибља, трња, жива ограда.* **б.** *шипражје, честар, трњак.* **в.** *младица, изданак.* **2.** агр. **а.** *обрадива земља, црница.* **б.** *необрађивана земља, ледина.* **3.** бот. *жива ограда* Lycium halimifolium.

жѝвичāрка ж *врста кокоши (која ноћива на дрвету).*

жѝвичнӣ, -ā, -ō *који се односи на живицу, који је од живице.*

жѝвичњāк м **1.** *в. живица (1).* **2.** *дрво израсло из живице (обично храст).*

жѝвкати, -āм несвр. непрел. оном. *цвркутати (о врапцима).*

жѝвнути, -нēм свр. непрел. **1. а.** *опоравити се после слабости, клонулости.* **б.** *постати ведар, расположен.* **в.** *добити полета, снаге, испунити се живошћу.* – Београд је живнуо пред изборе. **2.** *побољшати материјално стање.* **3.** *добити сјај, синути (о бојама, изгледу и сл.).* **4.** *напрегнути се, пожурити (у послу и сл.).* – Живните мало, да ово завршимо.

жѝво прил. **1. а.** *активно, агилно; енергично:* ~ се заузети око организације фестивала. **б.** *полетно, темпераментно:* ~ играти. **2. а.** *брзо, хитро:* ~ се обући, ~ се спремити. **б.** *истински, поуздано.* – Ја живо у то верујем. **3. а.** *сликовито, живописно:* ~ причати о догађајима, ~ описивати. **б.** *јасно, упечатљиво.* – Стоји ми то живо у памети. **4.** *веома јако, много.* – Живо се радовао да неко дође. **5.** *учестано, убрзано:* ~ пуцати, ~ захватати веслима воду.

живо̀бара ж *мочварно, баровито земљиште, пишталина.*

живо̀дер м **1.** *стрводер, шинтер.* **2.** фиг. *онај који се бездушно односи према људима, мучитељ.*

живо̀дерац, -ēрца и **живоде́рац,** -рца м у изр. **јарац** ~ (у нар. причи) *јарац који је жив одеран.*

живо̀дерскӣ, -ā, -ō *који се односи на живодере.*

живо̀ждер м *онај који једе пресно месо.*

живо̀лазан, -зна, -о *живахан, окретан, хитар; здрав, виталан:* ~ човек, ~ дете.

живо̀мученӣк м *велики мученик (у животу); великомученик.*

жѝвопӣс м **а.** *сликарство (обично старо, фресака и икона).* **б.** *скуп слика као целина (о фрескама); слика.*

жѝвопӣсан, -сна, -о **1. а.** *који се одликује живошћу, који је као насликан, шаролик:* ~ околина, ~ клисура. **б.** *упечатљив, занимљив, разноврстан:* ~ народна песма. **в.** *који живо, сликовито нешто изражава:* ~ стил, ~ језик. **2.** (одр.) *који се односи на живопис (а), сликарски:* ~ вештина.

живопи́сати, живо̀пӣшēм свр. и несвр. прел. **а.** *(из)радити живопис, (на)сликати:* ~ иконе. **б.** *украсити, украшавати живописом, фрескама:* ~ цркву.

живопи́сац, -сца м *сликар који израђује живописе.*

живопѝсачкӣ, -ā, -ō *који се односи на живописце:* ~ школа.

жѝвопӣсно прил. *на живописан начин, сликовито:* ~ причати.

живопи́снōст, -ости ж *особина онога што је живописно, сликовитост; изражајност, упечатљивост.*

живо̀родац, -оца м зоол. *врста рибе* Zoarces *која рађа живе младе.*

живо̀рођен, -а, -о *који је жив рођен, донесен жив на свет:* ~ деца.

жѝвōст, -ости ж **1.** *особина онога што је живо, пуно живота; виталност.* **2.** *сликовитост, упечатљивост (у представљању):* ~ приповедања, ~ описа. **3. а.** *активност, полет, хитрина, покретљивост:* ~ у грађењу пруга. **б.** *врева, ужурбаност:* ~ на улици, ~ у пристаништу. **в.** *живахност, веселост:* урођена ~.

жѝвот, -о̀та м (вок. жѝвоте) **1. а.** *биолошко постојање живих бића од рођења до смрти:* смрт и ~, изгубити ~. **б.** *оно што представља смисао живљења.* – Дете јој је било сав живот. **в.** *у заклињању, преклињању: оно што је најсветије, највредније.* – Живота ми, нећу отићи. – Црн ти живот! **2.** *животност, живост; физичка снага, здравље:* бити пун живота. немати живота. **3.** *време од рођења до смрти, одн. до тренутка кад се нешто догађа:* за његова живота. **4. а.** *начин, стил живљења, постојања:* буран ~, лак ~. **б.** *могућност живљења, опстанак.* – Ту више нема живота. **5.** *живо биће, човек.* – Жртвовано је на хиљаде живота. **6.** *људски организам, тело.* – Лева страна живота

му је била парализована. **7.** *развитак, ток живљења.* – Живот га је прегазио. **8.** *грана, област човекове и друштвене делатности:* друштвени ~, културни ~, породични ~. **9.** *животопис свеца, житије; биографија.* **10.** *битне појаве.* **а.** *у друштвеним, социјалним срединама:* опис живота српског народа, ~ градски, сеоски. **б.** *у природи, телима и сл.:* ~ природе, ~ низија. **11.** нар. *мушки полни орган:* удари га по животу. • **биљни ~** *флора, вегетација.* **загробни (вечни) ~** рлг. *живот човечије душе после смрти.* **вратити у ~** *излечити.* **играти се животом** *излагати се опасности.* **на ~ и на здравље!** *са срећом.* **раскинути са животом** *убити се.* **растати се са животом** *умрети.* **одузети себи живот** *извршити самоубиство.* **сит живота** *врло незадовољан.* **спровести у живот, увести у живот** *остварити, применити.* **ставити живот на коцку** *изложити се опасности.* **ући у јавни живот** *отпочети каријеру.*

жѝвотан, -тна, -о **1.** (одр.) *који се односи на живот:* ~ процеси, ~ стандард, ~ намирнице, ~ пут. **2. а.** *који је од пресудног значаја за живот, битан:* ~ питање, ~ шанса. **б.** *близак животу, истинит:* ~ лик романа, ~ књижевност. **3.** *пун живота, живости; снажан, јак:* врло животне очи, животан старац. **4.** *животворан:* ~ водица. • **животни сапутник, друг** *брачни друг и дугогодишњи пријатељ.* **животни стандард** *просечна мера задовољења економских потреба појединца или друштва.*

живота́рити, -о̀тāрӣм несвр. непрел. [гл. им. живота́рење с] **1.** *живети оскудно, скромно, таворити; проводити једноличан, скучен живот, вегетирати.* **2.** *живети:* почети боље ~.

жѝвотво̄ран и **живо̀тво̄ран,** -рна, -о **а.** *који даје, омогућава живот:* ~ сунце, ~ крв. **б.** *који успешно делује, подстиче, благотворан:* ~ веза, ~ плодови књижевности.

жѝвотво̄рно и **живо̀тво̄рно** прил. *на животворан начин, повољно:* утицати ~.

животво́рно̄ст, -ости ж *особина онога што је животворно; животна снага.*

живо̀тиња ж (вок. -њо) **1.** *свако живо биће које се креће и осећа (насупрот биљкама), осим човека.* **2.** пеј. *груба, сурова, некултурна особа.* **3.** зб. нар. *марва, стока.*

живо̀тињица ж *дем. и хип. од животиња.*

живо̀тӣњка ж *у дем. значењу: животиња.*

живо̀тӣњскӣ, -ā, -ō *који се односи на животиње, који се тиче животиња:* ~ царство, ~ поглед.

живо̀тӣњски прил. *као животиња, сурово; немилосрдно:* ~ нападати, ~ злостављати.

животи́њство с **1.** *својство онога што је животињско, суровост, грубост.* **2.** зб. *животињски свет, животиње.*

живо̀тић м *дем. и ир. од живот.*

жѝвотно прил. *на животан начин, стварно; суштински:* представити врло ~, ~ повезани.

жѝвотно̄ст, -ости ж *особина онога што је пуно живота, што је животно; стварност.*

жѝвотодāван и **живото̀дāван,** -вна, -о *који даје живот, животворан:* ~ сунце.

живото̀носан, -сна, -о *који носи живот:* ~ реч.

живото̀пис м *опис живота неке личности, биографија.*

животопи́сац, -сца м *писац животописа, биограф.*

живото̀писнӣ и **жѝвотописнӣ,** -ā, -ō *који се односи на животопис, биографски:* ~ есеј.

жѝву̏љка ж *животиња (обично ситнија); живо биће.*

жѝву̏ћӣ, -ā, -ē *који живи, жйвӣ:* ~ песник, ~ језик.

живу̏ц(к)ати, -āм несвр. непрел. *у дем. значењу: живети.*

жѝвцāт, -а, -о у изр. **жив ~** *истински жив.*

живци́рати, жѝвцӣрāм несвр. прел. разг. *узрујавати, нервирати (некога).* ■ **~ се** *узбуђивати се, нервирати се.*

жѝвчан, -а, -о **1.** (одр.) *који се односи на живце, који се тиче живаца, нервни:* ~ систем, ~ слом. **2.** *који је стално у покрету; раздражљив, нервозан:* ~ човек.

жѝвчано прил. *у вези са живцима, нервно:* ~ оболети.

жѝвчано̄ст, -ости ж *стање онога који је живчан, нервна осетљивост.*

жѝг м (мн. жи́гови) **1.** *отисак са посебним обележјем (знак, иницијали, назив фирме и сл.) који се ставља ради обележавања, оверавања; направа са урезаним знацима за такав отисак:* ~ установе, ~ царине. **2.** фиг. *утицај, обележје; знак, траг:* ~ ропства. **3.** *усијана гвоздена шипка којом се буши дрво, кожа и др.:* врели ~. **4.** *оштар, кратак бол у неком делу тела који се понавља:* жигови у крстима. **5. а.** зоол. *код инсеката: отвор кроз који улази ваздух у органе за дисање,* stigma. **б.** бот. *горњи део тучка.* • **водени ~** *жиг у виду безбојног цртежа, слова који је при изради утиснут у писаћу хартију, новчанице и сл.* **заштитни ~** *знак који произвођач ставља на своју робу да је заштити од фалсификата или сличне робе.*

жѝгати, жȋгā(м) несвр. непрел. безл. (некога) *осећати болове у виду жигова, пробаде, севање:* ~ у глави.

жѝгица ж *шибица, жижица.*

жѝгнути, жȋгнēм свр. **1.** непрел. безл. (некога) *осетити бол у виду жига, пробаде, севања:* ~ у бубрегу, ~ у колену. **2.** прел. *опећи, ожећи:* ~ усијаним гвожђем.

жѝголо, -а м фр. *мушкарац који за новац забавља старије имућне жене.*

жѝгосати, -ошēм свр. и несвр. прел. **1.** *обележити, обележавати жигом.* **2.** *јавно оштро осудити, осуђивати, оптужи(ва)ти:* у тексту ~ такве појаве.

жи́дак, жи́тка, -о (комп. жѝђӣ (жѝткијӣ)) **1.** *који је мање густине, разређен; редак, водњикав:* ~ блато, ~ мед. **2.** *танак, витак, гибак (о пруту и сл.).*

жидѝна ж *оно што је житко.*

Жѝдōв, -о̀ва и **Жѝдов,** -а м *Јеврејин.*

Жѝдōвка и **Жѝдōвка** ж *Јеврејка.*

жѝдовскӣ, -ā, -ō *који се односи на Жидове.*

жѝжа и **жи́жа** ж **1. а.** физ. *тачка у којој се секу светлосни зраци после одбијања од издубљеног огледала, фокус.* **б.** *средиште, жариште, центар:* ~ цивилизације. **в.** геом. *једна од двеју сталних тачака на осовини елипсе.* **2.** *жижак, светиљка.*

жи́жак[1], жи́шка **а.** *мала примитивна светиљка:* запалити уљани ~. **б.** *свећица у кандилу, фитиљ.* **в.** *слаба светлост, пламичак.* – Жишци су титрали.

жи́жак[2], жи́шка м зоол. *инсект тврдокрилац из ф.* Curculionidal *чије ларве живе паразитски на разним биљкама.* • *називи за разне врсте таквог инсекта:* **древни ~, житни ~, пасуљов ~** и сл.

жи́жити, -ӣм несвр. **1.** *изазивати осећај печења, палити.* – Жижи ме помало још на нози. **2.** фиг. *мучити, тиштати.* – То га је жижало, што му нико није дошао. **3.** *нетремице гледати, пиљити.*

жѝжица ж **1.** *дем. од жишка.* **2.** *шибица, жигица.*

жѝжљив, -а, -о *који има жижака, заражен жишком; изгрижен жишком.*

жѝжљивити се, -ӣм се несвр. *постајати жижљив (о пасуљу).*

жѝжљиво̄ст, -ости ж *особина онога што је жижљиво.*

жѝжнӣ и **жи̏жнӣ,** -ā, -ō **1.** физ. *који се односи на жижу, који је у вези са жижом:* ~ даљина, ~ растојање. **2.** фиг. *главни, централни, средишњи:* ~ културна тачка.

жѝла ж **1.** анат. *везивно ткиво између мишића и костију, тетива.* **2.** *крвни суд; вена, артерија; било, пулс:* вратна ~, жиле на рукама. **3.** бот. *део корена биљке.* **4. а.** *мушки полни орган код стоке.* **б.** *бич од животињског уда.* **5.** геол. *наслага руде или минерала у неком слоју земље, жица:* рудна ~, ~ камена. **6.** *линија у камену, минералу:* бели мрамор са плавим жилама. **6.** *важан саобраћајни пут; саобраћајница, улица.* • **говеђа ~** *в. жила (4б).* **~ куцавица** 1) *главни крвни суд, аорта.* 2) *в. жила (6).* **из петних жила** *свом снагом.* **петна ~** анат. *тетива која спаја лисне*

мишиће са пегом кости, tendo Achillis. **срчана ~** анат. *в. аорта*. **пустити жиле** *учврстити се, ојачати*.

жи̏лав, -а, -о **1.** *пун жила, који је са истакнутим жилама:* ~ рука, ~ лишће. **б.** *мишићав, мускулозан:* ~ човек. **2.** *издржљив, отпоран; истрајан:* ~ народ, ~ отпор.

жи̏ла̄вка ж агр. *врста винове лозе; грожђе и вино од те лозе.*

жи̏лаво прил. *упорно, истрајно, енергично:* борити се ~.

жи̏лаво̄ст, -ости ж *особина оног који је жилав, оног што је жилаво; чврстина, упорност.*

жи̏ласт, -а, -о *сличан жили, ишаран жилама; који има доста жила:* ~ струна, ~ камење, ~ корен.

жѝле̄т, -е́та м фр. (према проналазачу Gillete-у) *специјални ножић за бријање.*

жи̏лица ж *дем. и хип. од жила.*

жи̏личав, -а, -о *који има жилица, пун жилица:* ~ кора.

жи̏личаст, -а, -о *који је у облику жилица; жиличав:* ~ кончић; ~ месо.

жи́лница ж анат. *део ока проткан крвним судовима, судовњача* Chorioidea.

жи́ло, -а и -е̄ и **жи́лоња,** -е̄ м *жилав, мршав, издржљив човек.*

жи̏љ м *пукотина, напуклина, напрслина; ожиљак.*

жи̏ље с (мн. ø) *зб. од жила; корење.*

жи̏ока ж (дат. жи̏оци) *дужа грубо изрезана уска даска, гредица, летва.*

жи̏очити, -ӣм несвр. прел. [гл. им. жи̏оче̄ње с] *прибијати жиоке на рогове куће.*

жи̏очица ж *дем. од жиока:* дрвена ~.

жѝпо̄н, -о́на м фр. *доња сукња, подсукња.*

жи̑р м (жи́рови) **а.** *плод храста или букве.* **б.** *шума у којој има зрелог жира:* ићи у жир.

жира́до с (жира́да ж) *мушки сламни шешир с равним ободом и теме.*

жѝрант м (ген. мн. -на̄та̄) итал. банк. *потписник на меници, јемац.*

жира́фа ж зоол. *афрички дуговрати преживар* Giraffa camelopardalis *из ф.* Giraffidae *дугих ногу и шарене длаке.*

жѝри̑, жирѝја и **жѝри,** -ија м фр., енгл. *оцењивачки стручни одбор који додељује награде и др. признања на књижевним, уметничким и другим конкурсима, изложбама, манифестацијама и сл.*

жири́рати[1], жѝри̑ра̄м свр. и несвр. непрел. *учествовати у раду и одлукама жирија.*

жири́рати[2], жѝри̑ра̄м свр. и несвр. прел. *потпис(ив)ати некоме меницу:* ~ меницу.

жи́рити, жи̏ри̑м несвр. прел. [гл. им. жи́ре̄ње с] *гојити, хранити (свиње) жиром; уопште добро хранити, товити:* ~ свиње, ~ марву. ■ **~ се** *гојити се, товити се (жиром и др.); добро се хранити, дебљати.*

жѝри̑ћ, -и́ћа м *дем. од жир.*

жи̏рка ж (дат. жи̏рци; ген. мн. жи̏ркӣ) *појединачни плод храста или букве, жир.*

жѝро̄, -ȍа (жѝро, -ра) м итал. банк. **1.** *писмени пренос менице или другог банковног потраживања са једног сопственика на другог; потпис на полеђини менице или чека који се преноси на другога, јемство.* 2. (жѝро) непром. *у атрибутској функцији, у изразу:* **~ рачун (~ конто)** *врста текућег банковног рачуна који има ограничену употребу.*

жи̏ро̄ван, -вна, -о **1.** *који се односи на жир, који се тиче жира:* ~ брашно, ~ горчина. **2.** нар. *угојен, ухрањен (жиром или уопште); богат:* ~ свиње, ~ човек.

жиро̀вина ж *шума у којој се тове свиње жиром; храњење жиром у шуми.*

жиро̀вња̄к, -а́ка м *свиња која се храни, тови жиром или уопште.*

жиро̀пађа ж нар. **1.** *доба године када опада зрео жир.* **2.** *в. жировина.*

жиронди́нац, -нца и **жиро̀ндист(а),** -е̄ (мн. -сти) м ист. *присталица жиронде, умерене републиканске странке у време Француске револуције.*

жиро̀родан, -дна, -о *богат жиром:* ~ шума, ~ земља.

жи́так, -тка м нар. **1.** *живљење, живот.* **2.** *имање, посед:* стећи добар ~. **3.** *животне намирнице, храна.* **4.** *жито, житарице:* пожњети ~, врећа житка.

жи̏тан, -тна, -о **1. а.** (обично одр.) *који се односи на жито, који се тиче жита:* ~ зрно, ~ класје, ~ стог. **б.** *који се засејава или је засејан житом:* ~ поље, ~ њива. **2.** *богат житом, житородан:* ~ крај. **3.** (одр.) *житарски:* житни пијац, ~ трговац. • **~ рђа** бот. *пламењача, снет.*

жи̏та̄р 1. *трговац житом.* **2.** зоол. *инсект* Zabrus tenebrioides *који живи паразитски на житу.*

жи̏тара ж *њива засејана житом.*

жита̀рица и **жи̏тарица** ж (чешће у мн.) *назив за жито било које врсте које служи за исхрану, цереалије.*

жи̏та̄рница ж *место (продавница, пијаца и сл.) где се продаје жито.*

жи̏та̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на житаре (1) и житарство:* ~ трговац, ~ крај.

жита́рство и **жи̏та̄рство** с *гајење, производња жита; трговина житом.*

жи́тељ и **жи̏тељ** м *становник неког места.*

жи́те̄љка и **жи̏те̄љка** ж *жена житељ, становница.*

жи̏тељство и **жи́тељство** с *становништво, грађанство.*

жи̏тије и **жи̏тије** с сткњ. **а.** књиж. *животопис светаца или владара; биографија:* ~ светаца, исприча им своје житије. **б.** *живот.*

жи̏тӣште с *њива засејана житом; земљиште где је било жито.*

жи́тко и **жи̏тко** (комп. жи̏ђе̄ (жи̏ткије̄) и жи̏ђе (жи̏ткије)) прил. **а.** *у житком стању, ретко:* ~ спремљено јело. **б.** *еластично, витко.*

жи́тко̄ст и **жи̏тко̄ст,** -ости ж **1.** *особина оног што је житко.* **2.** *житка маса:* ~ блата.

жи̏тница ж **1.** *предео, област у којој добро успева жито.* – Војводина је српска житница. **2.** *зграда у којој се чува жито, амбар.*

жи̏тњача ж *крушка која сазрева у време жетве.*

жи̏то с **1.** бот. и агр. **а.** *назив за једногодишње биљке од чијег се плода меље брашно за хлеб (пшеница, јечам, кукуруз, раж, овас итд.); плод неке од тих биљака.* **б.** *назив за било коју од тих биљака посебно: пшеница, кукуруз, јечам и др.* **2.** *кувана и посебно припремљена пшеница за славу; слично припремљена пшеница за парастос, кољиво.* • **бело ~, јаро ~, озимо ~, стрно ~** *назив за разне врсте жита (обично према времену када се сеју).* **испод жита** *тајно, кришом, подмукло, мучки.*

жито̀род м *род, принос жита.*

жито̀родан, -дна, -о *који добро рађа жито, богат житом:* ~ равница, ~ Војводина, ~ година.

жи́ће с песн. *живот, живљење.*

жи̏ц узв. *за обележавање ударца нечим оштрим, танким (шибом, прутом и сл.); бежања од тога ударца.*

жи̏ца ж **1. а.** *упредено влакно, нит од вуне, памука, свиле и сл. (у ткању, плетиву и сл.).* **б.** *паучина.* **2. а.** *истањен метал:* бакарна ~, гвоздена ~. **б.** *в. бодљикава жица:* логорска ~. **в.** разг.

телефон, телефонска линија: јавити се жицом. **г.** *направа од испреплетених танких металних нити за чишћење разних предмета:* ~ за паркет, ~ за посуђе. **3.** *струна на музичком инструменту;* фиг. *осећање, расположење:* најнежнија жица у души. **4. а.** *ток, нит догађаја, појаве и сл.; линија, правац:* ~ догађаја, ~ унутрашње повезаности. **б.** *род, лоза; порекло; пасмина.* **5.** фиг. **а.** *особина, обележје људске природе.* – Имао је циганску жицу породице. **б.** *смисао, склоност за извесну делатност:* пословна ~, уметничка ~. **6. а.** *пукотина којом тече подземна вода.* ~ живе воде. • **бодљикава ~** *метална жица са бодљама која служи за ограде, препреке и сл.; логор ограђен таквом жицом.* **гласна ~** анат. (најчешће у мн.) *кожни набор у гркљану чијим се треперењем ствара глас, гласница,* corda vocalis. • **бити, туђи жицу** *в. жицарити.* **имати жицу за нешто** *имати дара, смисла за што.* **затезати жице** *погоршавати неко стање, доводити до ризика.* **погодити (дирнути) у жицу** *погодити некоме жељу, мисли, намеру.* **пребирати жице** *свирати.* **спасти на танку жицу** *осиромашити.* **ударити у друге жице** *заузети другчији став.* **ударити у танке (тање, нежне и сл.) жице** *тронути, приволети некога.*

жѝцāр и **жѝцāрош** м жарг. **1.** *онај који жицари, који ласкањем, улагивањем, лукавством, преваром и сл. извлачи од некога неку корист; варалица, преварант;* уп. бити жицу (под жица). **2.** *доушник (најчешће полицијски), достављач, потказивач, денунцијант.*

жица́рити, жѝцāрӣм несвр. прел. жарг. [гл. им. жица́рēње с] *покушавати нешто изнудити, добити, постићи ласкајући, улагујући се, молећи.*

жѝцати, -āм несвр. прел. **1.** *стругати, чистити жицом:* ~ паркет. **2.** *ударати, тући (прутом и сл.).* **3.** *пробадати, жигати, севати.* – Жица ме у леђима. **4.** жарг. *достављати имена, податке (најчешће полицији), откуцавати.* ■ ~ **се** *рипати се, обадати се (о говечету);* фиг. *љутити се.* – Шта се жицаш за сваштa?

жѝцнути, -нēм свр. прел. **1.** *ударити, ошинути (прутом и сл.):* ~ бичем. **2.** *убости, боцнути.* **3.** *жигнути, севнути:* ~ у плећима. ■ ~ **се** фиг. *увредити се, наљутити се.*

жѝчан, -а, -о *који је од жице (2):* ~ мост, ~ ограда.

жѝчара ж *жичана железница са вагонима (у планинама, рудницима, фабрикама, скијашким центрима и сл.).*

жѝчица ж *дем. од жица.*

жѝчкӣ и **жѝчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на Жичу (манастир):* ~ епископ.

жѝчнӣ, -ā, -ō *који је од жице, који се односи на жицу; повезан жицом, каблом:* ~ мрежа, ~ конопац, ~ стена; ~ телефон.

жѝчно прил. *помоћу жичане везе, жицом.*

жѝшка ж (дат. жѝшци; ген. мн. жѝшкӣ (жѝжāкā)) **а.** *ужарени комадић дрвета, угља или чега другог.* **б.** *варница, искра.*

жѝшчица ж *дем. од жишка.*

жлêб јек. **жлѝјеб** м (мн. жлѐбови и жле́бови јек. жљѐбови и жлѝјебови) **1.** *разне направе с удубљеним урезом.* **а.** *уско удубљење, канал издубен у брвну за одвођење воде:* одводни ~. **б.** *дрвено корито којим вода текући пада на воденички точак.* **в.** *олук, цев за воду (с крова).* **2.** *дрвено корито, суд за храњење домаћих животиња, валов.* **3.** *урез, удубљење на машини, справи у који улази испупчени део другог предмета.* **4. а.** *удубљење у земљи, бразда, јарак, ров.* **б.** *усек у планини, теснац, кланац.* **в.** *корито реке или потока.* **5.** *удубљење на неком делу тела; бора на лицу.*

жлѐбаст јек. **жљѐбаст,** -а, -о *сличан жлебу, који има облик жлеба:* ~ обронак, ~ нокат.

жлѐбина јек. **жљѐбина** ж **1.** *аугм. од жлеб.* **2.** геогр. *долина између планинских коса, увала.*

жле́бити, жлêбӣм јек. **жлијѐбити,** жлѝјебӣм несвр. [гл. им. -бљēње с] (нешто) *правити, дупсти жлеб (у нечем); усецати:* ~ даске; ~ гробнице у камену.

жлѐбић, -а и **жлѐбӣћ,** -ӣћа јек. **жљѐбић,** -а и **жљѐбӣћ,** -ӣћа м *дем. од жлеб.*

жлѐбнӣ јек. **жлѝјебнӣ,** -ā, -ō *избраздан жлебовима; ижлебљен:* ~ површина; ~ цев.

жлѐбнӣк и **жлѐбнӣк** јек. **жлѝјебнӣк** и **жљѐбнӣк** м *в. жлеб (4б).*

жлебо̀вит јек. **жљебо̀вит,** -а, -о *који има жлебове, који је са жлебовима:* ~ ваљак, ~ нокат.

жле́зда јек. **жлијѐзда** ж (ген. мн. -дā) **1.** анат. *орган у човечјем или животињском телу који излучује сокове или регулише избацивање непотребних материја из организма:* знојна ~, пљувачна ~, штитна ~. **2.** мед. нар. *назив за разна обољења која се манифестују отицањем жлезда.*

жлѐзданӣ јек. **жљѐзданӣ,** -ā, -ō *који се састоји од жлезда:* ~ слој, ~ ткиво.

жлѐздаст јек. **жљѐздаст,** -а, -о *сличан жлезди; који има жлезде:* ~ устројство, ~ орган, ~ тело.

жлѐздица јек. **жљѐздица** ж *дем. од жлезда.*

жлездо̀вит јек. **жљездо̀вит,** -а, -о *жлездаст.*

жлѝца ж рег. **1.** *в. кашика.* **2.** *кориласта лопатица на колу воденице кашикаре.*

жлѝчāр м рег. *онај који прави жлице, кашике.*

жлѝчāрка ж рег. зоол. *врста птице тркачице, кашикара.*

жлѝчица ж рег. **1.** *дем. од жлица.* **2.** анат. *удубљење испод грудне кости, подребарје.*

жлѝчњāк м рег. *кухињска направа за држање жлица, кашика.*

жмȁра ж нар. *в. чварак (а).*

жмȁрити, -ӣм несвр. нар. и разг. [гл. им. жмȁрēње с] **1.** непрел. *избијати кроз поре натопљеног земљишта (о води); бити натопљен водом тако да она избија кроз поре (о земљишту).* **2.** прел. *претерано пушити.*

жма́рити, жмâрӣм несвр. прел. [гл. им. жма́рēње с] (понекад безл.) *прожимати жмарцима, изазивати језу.*

жма́рци, жмâрāцā м мн. (ретко у јд. жма́рак и жма́рац) *језа, трнци, дрхтавица.*

жмѝгав, -а, -о *који жмирка, трепће.*

жмѝгавац, -гāвца м *светлосни сигнални уређај на моторним (друмским) и шинским возилима који наизменичним учесталим паљењем и гашењем означава правац, смер скретања возила, мигавац:* десни ~, леви ~.

жмѝгати, -āм несвр. непрел. **1.** *жмиркати, трептати:* ~ очима. **2.** фиг. *давати жмигавцем знак за скретање:* ~ левим жмигавцем.

жмѝгнути, -нēм свр. *жмирнути, трепнути.*

жми́кати, жмȋкāм и жмȋчēм несвр. прел. *стезањем, гњечењем истискивати воду, цедити, гњечити:* ~ рубље, ~ крпу.

жмѝрав, -а, -о *в. жмиркав:* ~ очи, ~ светлост.

жмѝраво прил. *жмиркајући.*

жми́рити, -ӣм несвр. непрел. [гл. им. жми́рēње с] **1. а.** *гледати полузатвореним очију; чкиљити:* ~ у сунце. **б.** *упорно гледати, зурити, пиљити:* ~ у даљину. **2.** *жмурити (а).* **3.** *одавати слабу светлост, шкиљити.* – Из кућа жмире светла. **4.** фиг. *благонаклоно се односити према нечијим грешкама, прелазити преко нечега.*

жмѝркав, -а, -о **1.** *који жмирка, трепће:* ~ око. **2.** *који трепери светлећи, треперав:* ~ светло, ~ сунце.

жмѝркаво прил. *жмирећи, трепћући очима:* погледати ~.

жмѝркати, -āм несвр. непрел. **1.** *дем. према жмирити:* ~ очима. **2.** *светлуцати, трептати (о лампама, звездама).*

жмѝрнути, -нēм непрел. *свр. према жмирити.*

жмиру̀ц(к)ати, -āм несвр. непрел. *в. жмиркати.*

жму́ра ж *врста дечје игре у којој играч жмурећи тражи оне који се сакрију док он жмури.*

жму̏рēћке, жмурѐћкē, жму̏рēћкӣ и **жмурѐћкӣ** прил. *затворених очију, жмурећи.*

жму́рити, -ӣм несвр. непрел. [гл. им. жму́рēње с] **а.** *држати затворене очи.* **б.** *в. жмирити (1а).*

жму́рка ж *в. жмура.*

жму́ркē и **жму̀ркē** прил. *затворених очију, жмурећи.*

жму́рњача ж зоол. *трећи очни капак у птица.*

жњѐти, жа̀њēм и жњēм несвр. непрел. *в. жети.*

жȍнглēр, -е́ра м фр. **1.** *средњовековни путујући свирач, певач и глумац.* **2. а.** *циркуски артиста који спретно баца увис више предмета и хвата их у руке.* **б.** спорт. *онај (обично фудбалер) који вешто барата лоптом.* **3.** фиг. *човек који се сналази у свакој ситуацији, који вештим говором искоришћава околности и обмањује друге.*

жонглѐрāј, -а́ја м *в. жонглерство.*

жȍнглēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на жонглере, вешто:* ~ потез.

жȍнглēрски прил. *као жонглер, вешто, спретно.*

жонгле́рство с *особина, својство жонглера; вештине које изводе жонглери.*

жонгли́рати, жȍнглӣрāм несвр. непрел. **1.** *изводити жонглерске вештине (бацати увис и хватати више предмета, ходати по жици, и сл. у циркусу):* ~ лоптом, ~ на жици. **2.** фиг. *вештом употребом речи обмањивати друге, спретно искоришћавати околности за себе:* ~ прописима.

жȍржет м фр. *фина вунена или свилена тканина.*

жȍхāр м зоол. *у мн.: род инсеката* Blatta *из пор.* Blattidae *који живе у кућама (у јд.: инсект из тога рода).* • **смеђи (немачки, швапски)** ~ Blatta germanika, *бубаруса.* **црни (обични)** ~ Blatta orientalis, *бубашваба.*

жр̏вањ, жр̂вња м (инстр. жр̂вњем) **1.** *воденички млински камен којим се меље мливо.* **2.** *домаћи, ручни млин.* • **наћи се између два жрвња** *наћи се у тешком положају, настрадати.*

жр̂вњати (жр̏внати), -āм несвр. **1.** *млети на жрвњу:* ~ кукуруз. **2.** *дробити, ситнити, мрвити; жвакати.*

жрêб јек. **жрйјеб** м *извлачење једног предмета (коцке, цедуље и сл.) којим се доноси одлука о додели награда, распореду утакмица и сл. (када се о томе одлучује на срећу); сама таква одлука.*

жре́бати, -āм несвр. *извлачити жреб, одлучивати жребом.*

жрêц, жре́ца м рус. **1.** *многобожачки, пагански свештеник; врач.* **2.** фиг. *истакнути представник културног или јавног живота:* велики жреци литературе.

жр̂тва ж (ген. мн. жр̂тāвā) **1.** рлг. *оно што се приноси као дар неком божанству у знак захвалности или ради придобијања милости тога божанства.* **2. а.** *онај који је погођен ратним разарањем, онај који је убијен, погинуо:* хиљаде људских жртава. **б.** *онај који подноси страдања, невоље, онај који је изложен страдању, пропасти:* ~ куће и породице, ~ алкохола, ~ фашизма. **3.** *одрицање од нечега, несебично давање, помагање у корист некога, саможртвовање:* материјална ~, новчана ~, велика ~.

жр̂твенӣ и **жр̏твенӣ,** -ā, -ō *који се односи на жртву, који је одређен за жртву:* ~ ован, ~ јагње.

жр̂твенӣк, -а и **жртвѐнӣк,** -и́ка м рлг. **1.** *место или сто на који се приносе дарови, жртве божанству.* **2.** *у хришћанској цркви: сто у олтару на коме се врши проскомидија.*

жр̂твено и **жр̏твено** прил. *са спремнишћу на жртву, на жртвовање:* ~ веран.

жр̂твица ж *дем. и еуф. од жртва.*

жр̂твӣште и **жр̏твӣште** с *место где се приноси жртва.*

жр̂твовати и **жр̏твовати,** -вујēм свр. и несвр. прел. **1.** рлг. *принети, приносити, (у)чинити жртву божанству:* ~ животиње, ~ боговима. **2. а.** *изложити, излагати уништењу, пропасти, уложити, улагати у нешто, одрећи се, одрицати се (нечега, некога):* ~ породицу, ~ младост, ~ будућност. **б.** *несебично дати, давати, посветити, посвећивати:* ~ приходе, ~ време за нешто. ■ ~ **се** *изложити се, излагати се уништењу, напору, муци.*

жу̑бор м **1.** *шум који ствара вода при протицању (обично у мањим количинама):* ~ потока. **2.** фиг. **а.** *ромор људских гласова; жагор, граја.* – Чује се жубор из куће. **б.** *брујање (птичјих) гласова; звека, зврјање разних предмета:* ~ и грактање птица, ~ дуката.

жу̏борав, -а, -о *који жубори, испуњен жубором:* ~ бреза, ~ говор.

жу̏бōран, -рна, -о *који жубори, испуњен жубором:* ~ бреза, ~ говор.

жубо̀рика ж бот. *в. јасика* Populus tremula.

жу̏борити и **жубо̀рити,** -ӣм несвр. [гл. им. -рēње с] **1.** *производити жубор (о води, потоку и сл.).* **2.** фиг. **а.** *ромориhти, жагорити (о људима).* **б.** *брујање (птичјих гласова), тихи пев (птица).*

жубо̀ркати и **жу̏боркати,** -āм *у дем. значењу: жуборити.*

жу̑дан, -дна, -о *који жуди за неким или нечим, жељан (некога, нечега):* ~ науке.

жу́дети јек. **жу́дјети,** -дӣм несвр. прел. [гл. им. жу́ђēње с] *силно желети (некога, нешто), чезнути (за неким, нечим), жељно очекивати (некога, нешто):* ~ за успехом, за миром.

жу̑дно прил. *са жудњом, чежњом; похлепно:* ~ очекивати; ~ јести.

жу́дња ж (ген. мн. жу́дњӣ (жу́днā)) *веома јака, страсна жеља, чежња.*

жу̏ја и **жу́ја** ж **1.** *животиња (женка) жуте длаке или са жутом шаром (обично овца, кобила).* **2.** *жена жуте, плаве косе.*

жу́ја м *пас жуте длаке;* уп. жујо.

жу̏јāн, -а, **жу̀јāн,** -а́на и **жу̀јан,** -а м нар. **1.** *животиња (мужјак) жућкасте длаке или перја (во, ован и др.).* **2.** *човек жуте, плаве косе.*

жу́јац, -јца м зоол. *врста рибе, чиков.*

жу̏јка **1.** ж *в. жуја (1).* **2.** м *в. жујан (1).*

жу́јо, -а и -ē м *пас жуте длаке;* уп. жу́ја.

жу́јце, -а и -ета с (мн. -ца) *в. жуманце.*

жу̑љ м (инстр. жу̑љем; мн. жу́љеви) **1.** *задебљало место на кожи дланова, табана и др. настало услед притиска и сл.* **2.** вет. *меснати део у запаљењу на коњској копити; рожнато задебљање код неких животиња.* • **стати (згазити) некоме на жуљ** *дирнути у осетљиво место, повредити, увредити некога.*

жу̏љав, -а, -о *в. жуљевит (1):* ~ рука.

жу́љати, жу̑љāм несвр. прел. *в. жуљити.*

жу̏љати, -āм несвр. **1.** *кресати, одсецати (траву мотиком); окопавати:* ~ виноград. **2.** *трљати, гњечити (терући):* ~ снажно рукама платно. **3.** фиг. *јести посну или истовећну храну, гулити:* ~ корицу хлеба.

жуљѐвит, -а, -о **1.** *који је са жуљевима, пун жуљева:* жуљевити дланови. **2.** *храпав:* ~ лишће, ~ корен.

жуљѐвитōст, -ости ж *особина и стање онога који има жуљеве.*

жу́љити, -ӣм несвр. прел. [гл. им. жу́љēње с] **1.** *изазивати притиском, трењем телесни бол, стезати (о тесној обући и сл.).* **2.** фиг. *тиштати, мучити.* – Знам ја шта тебе жуљи.

жума́нце и **жума̀нце,** -ета и -а с (мн. -ца) (жума́нац, -нца и жума́њак, -њка м) *жути део у јајету окружен беланцетом.*

жу̑мањ(к)аст, -а, -о *који је боје жуманцета, жућкаст.*

жу́на и **жу́ња** ж зоол. *птица* Picus *из пор.* Picidae, *слична детлићу.*

жуња̀рица ж бот. *биљка мирисавог цвета* Erysimum *из ф.* Cruciferae.

жу̀њӣћ, -и́ћа м *птић жуње.*

Жу́па ж *назив више предела у речним долинама и котлинама (у Србији, југозападно од Крушевца, Велика и Мала жупа више Пријепоља, Никшићка жупа у Црној Гори и др.).*

жу́па ж **1.** *предео са блажом климом између брда погодан за настањивање и пољопривреду.* **2.** ист. *назив за мању административну област на територијама српских средњовековних држава.* **3.** *административна јединица католичке цркве којом управља један свештеник, парохија.*

жу̏пан, -пна, -о *који има благу климу, питом, сунчан, плодан:* ~ место, ~ предео; уп. и жупни, жупски.

жу̏па̄н, -а́на м **1.** ист. *поглавар жупе, старешина племенске државе;* уп. жупа (2). **2.** ист. *назив за носиоце локалних власти, представнике племства; сеоски поглавар, кнез.* • **велики** ~ ист. *управитељ, старешина веће административне јединице.*

жупа̀нија ж ист. **1.** *област којом управља жупан:* две суседне жупаније. **2.** *облик управе са жупаном на челу; седиште, установа са таквом управом; зграда са таквом управом;* уп. жупа (2) и жу̏па̄н (1).

жупа̀ни̑јски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на жупанију:* ~ област, ~ власт, ~ скупштина.

жу̏па̄нски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на жупана, жупане:* ~ престо, ~ породица.

жупа́нство с **1.** *звање и дужност жупана, жупановање.* **2.** ист. *в. жупанија (2).*

жу̏па̄р м воj. ист. *подофицир (у некадашњој аустроугарској војсци) који је служио два пута војни рок.*

жу́пљанин м (мн. -ани) **1.** *становник жупе (1).* **2.** ист. *човек из жупе (2).* **3.** *верник у жупи (3), парохијанин.*

жу́пља̄нка ж **1.** *становница жупе (1).* **2.** ист. *жена из жупе (2).* **3.** *верница у жупи (3), парохијанка.*

жу́пљански̑, -а̄, -о̄ *в. жупски.*

жу̏пни̑ и **жу̑пни̑,** -а̄, -о̄ **1.** *одр. према жу̏пан.* **2.** *који се односи на жупу (3), парохијски:* ~ црква.

жу̏пни̑к и **жу̑пни̑к** м *католички свештеник који управља жупом, парохијом.*

жу̏пни̑ков и **жу̑пни̑ков,** -а, -о *који припада жупнику.*

жу̏пниковати и **жу̑пниковати,** -кује̄м несвр. *бити жупник, свештеник; имати звање и службу жупника.*

жу̏пни̑чки̑ и **жу̑пни̑чки̑,** -а̄, -о̄ *који се односи на жупнике:* ~ служба.

жу̏пски̑ и **жу̑пски̑,** -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на жупу (1) (Жупу):* ~ вино. **2.** *који се односи на жупу (2), жупанију:* ~ књиге, ~ кућа.

жу̑р м (мн. жу́рови и жу́реви) фр. *пријем са послужењем и забавом у приватној кући;* уп. жур.

жу̑ра ж **1.** *журава, жгољава особа.* **2.** зоол. *птица пчеларица* Merops apiaster. **3.** вет. *коњска болест, коњска вртоглавица.*

жу̑рав, -а, -о *који је малог раста, неразвијен, жгољав:* ~ човечић, ~ момчић.

жу̑раво̄ст, -ости ж *особина онога који је журав, кржљавост.*

жура̀јив, -а, -о *брз, ужурбан; пренапрегнут, нервозан:* ~ пролазник; ~ живот.

жура̀јиво прил. *брзо, нервозно:* ~ се осврну.

жура̀јиво̄ст, -ости ж *особина онога који је журајив, ужурбаност, нестрпљење.*

жу̑ран, -рна, -о **1.** *који се жури, ужурбан; који одаје ужурбаност, хитњу:* ~ трговац; ~ корак. **2.** *хитан, важан, неодложан:* ~ случај, ~ наредба.

жу̑рба ж *журење, хитња; живост, врева, комешање.*

жу́рити, жу̑ри̑м несвр. **1.** непрел. *ићи, кретати се убрзано, хитати:* ~ кући. **2.** прел. (некога, нешто) *подстицати на бржи рад, ход и сл., пожуривати, убрзавати:* ~ коња. ■ ~ **се а.** *в. журити (1).* – Журила сам се кући. **б.** *имати потребу за убрзавањем неког посла, неке активности.* – Журила сам се да прочитам до краја.

жу̏рица ж зоол. *врста малог сокола* Falco subbuteo.

жу̑рка[1] ж зоол. *барска кокица* Gallinula chlorupus.

жу̑рка[2] ж (дат. жу̑рки и жу̑рци; ген. мн. жу̑рки̑) *вечерња или ноћна забава (обично за младе);* уп. жур.

жу̑ркати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: журити (се).*

жу̑рљив, -а, -о *в. журан:* ~ корак.

жу̏рна̄л, -а́ла фр. **1. а.** *дневни лист, новине.* **б.** *лист, часопис који излази повремено.* **в.** *модни лист:* хаљина по журналу. **2.** *кратак информативни филм о савременим светским догађајима:* филмски ~.

журнали̇̀зам -зма м *в. журналистика.*

журна̀лист(а), -е̄ м (мн. -сти) фр. *новинар; лице које се бави журналистиком, публицистиком.*

журнали̇̀стика ж (дат. -ици) **а.** *новинарски позив; публицистика, новинарство.* **б.** *штампа, новине:* бавити се журналистиком, француска ~.

журнали̇̀стички̑, -а̄, -о̄ *који се односи на журналистику, журналисте, новинарски:* ~ дух, ~ позив.

журна̀листкиња ж *жена журналист, новинарка.*

жу̑рно прил. *брзо, хитајући; у журби.*

жу̑рно̄ст, -ости ж *журба, хитња.*

жу̑рњава ж *в. журба.*

жу̏стар, -тра, -о (комп. жу̏стрији̑) **а.** *брз, окретан, хитар:* ~ жена. **б.** *способан, предузимљив:* ~ директор. **в.** *пргав, плах, напрасит; који одаје жестину.* ~ и прек човек; жустре речи.

жустри̇̀на ж *особина онога који је жустар, брзина; плахост, напрасност.*

жу̏стро прил. *хитро, окретно; оштро:* ~ скочити, ~ говорити.

жу̏стро̄ст, -ости ж *в. жустрина.*

жу̑т, жу́та, -о (комп. жу̏ћи̑) **1.** *који је боје лимуна, жуманцета, воска, злата и сл. (о материјама, предметима који су по природи такви или су начињени од материје такве боје, или тако делују):* ~ восак, ~ коса, ~ мајица, ~ дукат, ~ светлост. **2.** *о разним живим бићима која су споља такве боје:* ~ птица, ~ коњ, ~ шебој, ~ дулек. **3.** *о једној од људских раса у већем делу Азије.* **4.** *златан, позлаћен:* ~ дукат. **5.** (у им. служби) **а.** м *мужјак жуте длаке или перја.* **б.** м нар. *дукат.* **в.** ж *женка жуте длаке или перја.* • ~ **грозница** мед. *тропска стомачна болест.* ~ **мајица** *победничка одећа у бициклистичким тркама.* ~ **мрља,** ~ **пега** анат. *место у оку за примање видних утисака.* ~ **штампа** *новине склоне сензационализму и непровереним вестима.* ~ **око кљуна** *сувише млад, незрео.* **жути жутују црвени (румени) путују** *в. жутовати.* **клати се као жути мрави** *бити у непријатељским односима.*

жу̏та̄к, -а́ка м *златни новчић, златник.*

жута́њак, -њка м *в. жуманце.*

жута̀рица ж зоол. *в. жутовољка (а).*

жу́тац, жу́ца м **1.** *жуманце.* **2.** *златан новац, жутак.* **3.** *небељено, жућкасто памучно платно.* **4.** *животиња жуте длаке или перја.* **5.** *биљка жутог плода или листа.* **6.** зоол. *в. жутовољка (а).*

жу́тељ, -еља м бот. **а.** *невен* Calendula, C. arvensis *и* C. officinalis. **б.** *маслачак* Taraxacum officinale.

жуте̇̀ница јек. **жутје̇̀ница** ж бот. *назив за више врста биљака из различитих фамилија и родова, чији су цветови обично жуте боје.*

жу́тети јек. **жу́тјети,** -ти̑м несвр. непрел. [гл. им. жу́ће̄ње с] **а.** *постајати жут; добијати жуту боју услед зрења.* **б.** *постајати блед, губити свежину:* ~ од болести. ■ ~ **се** *бити жут, истицати се жутом бојом.*

жу̏тика ж бот. *врста биљке са бодљама и жутим цветовима* Berberis vulgaris.

жу̏тилица ж бот. *врста биљке из* Genista tinctoria.

жу̏тило с **а.** *в. жутина (1):* ~ лимуна. **б.** *материја којом се нешто боји у жуту боју.*

жу̏тилōвка ж бот. *в. жутилица.*

жути̏на ж **1.** *жута боја, жутило:* ~ лимуна, ~ сламе. **2.** *назив за разне предмете жуте боје (новац, вино, дуван и сл.).*

жути̏њав, -а, -о *в. жућкаст:* ~ хартија.

жу̑тити, жу̑тӣм и жу̏тӣм несвр. прел. [гл. им. жу̑ћење с] *бојити жутом бојом:* ~ јаја.

жу̏тица ж **1.** мед. *обољење јетре код кога кожа и беоњаче добијају жуту боју услед продирања жучи у крвоток.* **2. а.** вет. *сточно обољење (оваца и коња).* **б.** *болест воћака при којој лишће губи зеленило.* **3.** *назив за разне воћке које дају плод жуте боје (крушку, јабуку, дуњу и сл.).* **4.** *златник, дукат.* **5.** *жута глиновита земља.* **6.** бот. *назив за разне врсте биљака (папрењак, жутилицу, катанац, шафран, поморанџу и др.).* **7.** зоол. *в. жутоовољка (а).*

жу̏тичав, -а, -о **а.** *који је болестан од жутице (1).* **б.** *који је изгубио хлорофил, пожутео.* **в.** *в. жућкаст.*

жу̏тка ж **1.** *назив и име домаћим животињама (женкама) жуте боје.* **2.** зоол. *в. жутоовољка (а).*

жу̏ткаст, -а, -о *в. жућкаст:* ~ лице, ~ трава.

жу̏тнути, -нēм свр. и несвр. *пост(aj)ати жућкаст, нажут (о лишћу, трави и др.).*

жу̏тњāк, -áка и **жу̏тњāк,** -а м бот. **а.** *биљка* Curcuma longa *која се употребљава као лек, зачин, као и за бојење дрогеријских артикала.* **б.** *љутић* Ranunculus.

жу̑то и **жу̏то** прил. *жутом бојом, у жутој боји.*

жуто- *први део придевских и именичких сложеница* **а.** *са именичким основама показује да је жуто, жућкасто оно што значи именица:* жутокожац, жутонога. **б.** *са придевским основама показује да боја прелази у жуту:* жутозелен.

жуто̀брад, -а, -о *који је жуте браде.*

жуто̀брк, -а, -о *који има жуте бркове.*

жу̏тōв, -ōва м *пас жуте длаке.*

жуто̀вати, жу̏тујēм несвр. непрел. у НПосл: **жути жутују, црвени (румени, здрави) путују** *они који су болесни, болешљиви често дуже живе од здравих.*

жуто̀вōљка ж зоол. **а.** *птица певачица* Emberiza citrinella *из пор.* Emberiza *са жутим перјем на грудима, стрнарица.* **б.** *в. црвендаћ* Erithacus rubecula.

жуто̀глав, -а, -о *који има жуту главу:* ~ сунцокрет.

жуто̀кљун, -а, -о **1.** *који има жут кљун:* ~ кос, ~ папагај. **2.** фиг. пеј. *млад, без искуства, недорастао:* ~ дете.

жутокљу̑нац, -нца м **1.** *птиче жута кљуна.* **2.** фиг. *онај који је неискусан, незрео, наиван; балавац.*

жуто̀кљунић м *в. жутокљунац (2).*

жуто̀кљу̑нка ж **1.** *птица жута кљуна.* **2.** фиг. *она која је неискусна, незрела; балавица.*

жуто̀кос, -а, -о *који је жуте косе, плавкос:* ~ деца.

жуто̀лик, -а, -о *жут, пожутео у лицу; жућкаста изгледа:* ~ лице; ~ огањ.

жуто̀ног, -а, -о *који је жутих ногу:* ~ пиле.

жуто̀пēрка ж зоол. **а.** *в. жутоовољка.* **б.** *слатководна риба* Leuciscusr utilus *црвених пераја.*

жуто̀трба ж зоол. *врста лептира, златотрба преља* Euproctis chrysorrhoea.

жу̏туга ж зоол. *врста рибе* Trygon pastinaca.

жу̏туља ж **1.** бот. и агр. *назив за разне биљке жуте, жућкасте боје, жутог плода и сл. (гљиве, крушке, тикве и др.).* **2.** зоол. **а.** *морска риба* Trygon pastinaca. **б.** *морска риба* Zamenis caspius, *жута змија.* **в.** *в. жутоовољка (а).* **3.** *жута глинена земља, жутица.* **4.** *крава жуте длаке.* **5.** *женска особа жућкасте косе или боје лица.*

жу̑ћа[1] ж *назив домаћим животињама (женкама) жуте длаке, перја.*

жу̑ћа[2] м (уп. жућо) **а.** *човек жуте, плаве косе.* **б.** *пас жуте, жућкасте длаке.*

жу̏ћāк, -áка м **1.** *златник, дукат; лажни дукат, имитација златника.* **2.** зоол. *дневни лептир жуте боје* Conepteryx rhamni.

жу̏ћаница (жу̏ћеница) ж **1.** бот. *зељаста биљка* Cichorium endivia. **2.** нар. мед. *в. жутица (1).*

жу̏ћка ж **1.** *назив домаћим животињама (женкама) жуте, жућкасте боје.* **2.** зоол. *в. жутоовољка (а).*

жу̑ћкаст, -а, -о *помало жут, нажут.*

жућкасто- *први део придевских сложеница који означава да боја прелази у жућкасту:* жућкастозелен.

жу̏ћкати се, -āм се несвр. *в. жутети (се).*

жу̏ћко м **а.** *домаћа животиња (мужјак) жуте длаке (најчешће пас).* **б.** *онај који има плаву косу.*

жу̑ћо, -а и -ē м (уп. жу̑ћа[2]) **а.** *човек жуте, плаве косе.* **б.** *пас жуте, жућкасте длаке.*

жу̏ћōв, -ōва м *пас жуте, жућкасте длаке.*

жу̑ч ж (м) (ген. жу̏чи ж (жу̏ча м), инстр. жу̏чи (жу̑чју)) ж (жу̏чем м)) **1. а.** *горки сок жућкастозелене боје који лучи јетра и који помаже варењу хране.* **б.** анат. *орган на јетри у који долази тај сок, жучни мехур.* **2.** фиг. **а.** *горчина, чемер.* **б.** *гнев, огорчење, јед; јарост, жестина:* искалити своју жуч на нас, бити пун жучи. • **попити чашу жучи** *доживети нешто тешко, непријатно.*

жу̏чан, -чна, -о (одр. жу̏чнӣ и жу̑чнӣ, -ā, -ō) **1.** (само одр.) *који се односи на жуч:* ~ бешика, ~ кеса, ~ мехур. **2. а.** *напрасит, пргав:* ~ нарав, ~ темперамент. **б.** *пун жестине, срдбе, огорчења, страстан:* ~ примедба, ~ полемика. **в.** *једак, љутит:* ~ критичар.

жу̏чица ж бот. **а.** *зановет* Cytisus. **б.** *в. жутилица.* **в.** *шафраника* Carthamus tinctorius.

жу̏чљив, -а, -о **1.** *заједљив, једак; оштар:* ~ жена; ~ полемика. **2.** *који је боје жучи:* ~ лице.

жу̏чљиво прил. *заједљиво, љутито:* ~ одговарати, ~ се осмехнути.

жу̏чљивōст, -ости ж *особина и стање онога који је жучљив, жучан, огорченост, жестина, заједљивост.*

жу̏чно прил. *на жучан начин, јетко, оштро, жучљиво:* ~ одговорити, ~ наредити, ~ напасти.

жу̏чнōст, -ости ж *особина онога који је жучан, онога што је жучно, огорченост, жестина.*

жу̏чњāк м **1.** анат. *жучни мехур.* **2.** мед. *жучни каменац који се таложи у жучној кесици.*

жу̏човōд и **жу̏човод,** -ода (жучо̀воднӣк) м анат. *жучни канал, жучна цевчица.*

З

з (З) с непром. лингв. **а.** *звучни зубни струјни сугласник.* **б.** *слово којим се обележава тај сугласник.*

за предл. (с ген., ак. и инстр.) **I.** *са речју у ген. одређује* **1.** *време током којега нешто бива: у време, у доба, у току трајања:* за живота, за деспота Ђурђа, за твоје младости. **2.** *у име чега, ради чега се обавља нешто:* за срећна виђења, за пута. **3. а.** *дораслост, подобност нечему:* за удаје, за женидбе. **б.** *коме или чему шта одговара.* – Није то за њу. **II.** *са речју или са изразом у ак. одређује* **1.** *место с друге или задње стране чега нешто доспева.* – Сунце зашло за брдо. Дошао за кућу. **2.** *циљ кретања, куда је нешто усмерено: у, до, према:* воз за Атину, ићи за Београд, пут за Ужице. **3.** *уза шта се нешто спаја, веже, прианња, који се предмет хвата, чупа и сл.:* везати за ногу, држати за руку, чупати за косу. **4. а.** *коме се нешто даје, упућује, шаље:* порука за мајку, писмо за оца, наредба за команданта. **б.** *за кога се удаје (ређе жени) неко:* удати се, поћи за некога. **в.** *коме или чему нешто служи, за шта је нешто намењено:* пут за моторна возила, прелаз за пешаке, вода за пиће. **5. а.** *дораслост, подобност нечему; доспелост за нешто:* порасла за удају, стасао за женидбу; сазрети за жетву. **б.** *коме или чему нешто одговара, приличи:* сено за козу, похвала за ђака. **в.** *чега је неко достојан (чега је нешто достојно), шта заслужује:* успех за дивљење, поступак за осуду. **6.** *склоност нечему, орност, расположење за нешто.* – Нисам за седење. Да ли си за кафу? **7.** *подршку, заузимање за некога, позитиван став: у корист, у прилог, на страни:* изјаснити се за некога, навијати за Звезду, бити за демократе. **8. а.** *намеру да се неко доведе, да се нешто допреми: по:* поручити за оца, послати за брашно, ићи за дрва. **б.** *сврху зашто се нешто обавља, зашто нешто служи:* орати за кромпир, за силажење притиснути дугме. **в.** *циљ, разлог радње; ради:* напори за излазак из кризе, чесма за успомену на погинуле. **9. а.** *интересовање, занимање, одређени став према некоме:* занимати се за њу, интересовати се за сликарство. **б.** *усмереност према предмету сазнања, говорења: о.* – Зна му се за сина. Исприча јој за телевизор. **10.** *у вези са којим предметом је неко ангажован, крај чега се неко налази:* сести за вечеру, сести за писаћу машину. **11. а.** *у чије име се нешто обавља: у име, од стране.* – Пољуби га за мене. Поздрави је за ме и за моју мајку. **б.** *шта се надокнађује, замењује, продаје.* – Око за око, сир за паре. **в.** *шта је надокнада, цена за нешто:* купити за багателу, продати за пет хиљада. **г.** *на чему се нешто темељи, за што се нешто потражује, окривљује, кажњава:* окривити за проневеру, казнити за преступ. **12. а.** *звање, чин, службу у коју се неко поставља:* ићи за судију, крунисати се за цара, учити за лекара. **б.** *својство које се некоме признаје, придаје, за шта се неко сматра.* – Сматра ме за кума. Држи га за јунака. **13.** *коме припада одређено мишљење, став: по.* – За мене је он најбољи сликар. За њега то није важно. **14. а.** *временску намену, временски рок.* – Оставио сам то за пролеће. **б.** *временску одређеност: о.* – За Нову годину идем у Србију. **в.** *временски период после кога долази до нечега: кроз.* – За три године умре му мајка. **15.** *са избледелим значењем, у заклињању, преклињању: јако чуђење:* за име Бога, за име света. **III.** *са речју у инстр. означава* **1. а.** *да се неко (нешто) налази или се нешто збива, одвија позади, иза онога што реч у инструменталу значи.* – Стоји за кућом. Цвета за међом. **б.** *кретање нечијим трагом, иза кога (или чега) неко или нешто креће у истом правцу:* ићи за њом, трчати за лоптом, ићи за водичем. **в.** *кретање у правцу циља, према идеји, идеалу:* ићи за послом, ићи за својом срећом. **г.** *на чији рачун, о коме се проносе (неповољни) гласови.* – Говори за мном којешта. **2. а.** *да се нешто налази на ономе, или у ономе што реч у инстр. значи:* за ђачком клупом, седети за столом. **б.** *да је нешто уденуто, увучено, стављено у нешто или иза нечега:* пиштољ за појасом, цвет за ревером. **3.** *редослед по коме неко (нешто) иза некога (нечега) долази.* – Иде човек за човеком. **4. а.** *шта је потребно, шта се тражи, у чему се оскудева:* потреба за стручњацима, тражња за кукурузом. **б.** *усмереност жеље, хтења:* воља за јелом, жеља младих за променама. **5.** *разлог жалости, жаљења за нечим:* жалити за покојником, пресвиснути за братом. **6.** *заузетост нечим, задуженост неким, обично чобанским послом:* ићи за говедима, бити за овцама. **7.** *истовременост: у току, у време, приликом:* испричати за доручком, рећи за вечером. **8.** *уз глаголе који казују осећања, расположења, означава узрок:* жалити за школом, вапити за осветом. • **бити за неким** *бити удата за некога.*

за- преф. **1.** у префиксалним глаголима (и изведеницама према таквим глаголима) означава **а.** 1) *почетак радње или стања:* запевати, заиграти, *засијати, заблистати. 2) делимично извршење радње, обухватање радње до неке мере:* загристи, засећи. 3) *долазак у неко ново стање:* заруменити се, зарудети, зазеленети се. 4) *настајање неке временске појаве:* закишити, заснежити, захладити. **б.** 1) *довођење нечега позади, иза, доспевање са друге стане нечега:* заметнути (за леђа), заћи, запасти. 2) *увученост, смештеност унутра:* завући, забости, закопати. 3) *посувраћење, одстрањивање врха, дела нечега:* заврнути, зарозати, заломити, закинути. 4) *довођење (некога) на непознато место; губљење (нечега):* завести, залутати, загубити. **в.** 1) *заостајање, кашњење, престанак кретања; изазивање таквог кретања:* задржати (се), застати, зауставити (се). 2) *дуже упуштање у неку радњу:* запричати се, запити се, засести. 3) *обузетост нечим:* загледати се, занети се. **г.** *причвршћивање за нешто; прикачињање за нешто:* завезати, заденути, закачити. **д.** *бележење у текст, на папир:* забележити, записати, завести. **ђ.** 1) *обухватање, ограђивање нечега, затварање отвора на нечему:* заградити, зазидати, зачепити, заклонити. 2) *прекривање нечега:* затрпати, заорати. 3) *стицање, освајање нечега:* заузети, закупити, запленити. 4) *прекривање површине нечега (мазањем, прљањем и сл.):* замазати, запрљати, зафарбати. **е.** *додавање примеса, зачина нечему:* засолити, засладити. **ж.** *стицање неког статуса, титуле, звања:* замомчити се, запопити се, зацарити се. **2.** *у префиксалним и префиксално-суфиксалним именицама: оно (место, простор, предмет) што се налази иза онога што означава именица у основи:* Загора, Загорје, заноктица, зачеље, Забрежје и сл.

заарлау́кати, -а̀рлаӯче̄м свр. непрел. *почети завијати, почети урликати (о псу или вуку).*

заархимандрити, -ӣм свр. прел. *произвести у чин архимандрита.* ■ **~ се** *постати архимандрит.*

за̏бава и **за̑бава** ж **1.** *забављање, разонода, пријатан провод:* долазити ради забаве. **2.** *предмет разоноде, оно што разонођује, увесељава.* **3.** *свечаност, јавна приредба, игранка, бал:* плесна ~, светосавска ~.

за̏баван и **за̀ба̄ван,** -вна, -о *који забавља, разонођује, занимљив:* ~ филм.

за̀бавити, -ӣм свр. прел. (некога) **а.** *разонодити, развеселити.* **б.** *заокупити нечију пажњу.* – Забави га док ја дођем. **в.** *задржати, временски ангажовати.* – Забавили га пречи по-

слови. ■ ~ **се 1.** *наћи забаву, разонодити се.* **2. а.** *запослити се нечим, ангажовати се око нечега.* – Забавио се тим питањем. **б.** (обично с допуном „о јаду“, „о злу“) *запасти у бригу, забринути се.* – Забавио се о свом јаду **в.** *задржати се негде дуже време, изгубити.*

за̏бавӣште с **1.** *предшколска установа за дневни боравак деце.* **2.** *место за забаву, разоноду.* – Иде по ноћним забавиштима.

за̀бављати, -а̄м *несвр. према забавити.* ■ ~ **се 1.** *повр. према забавити.* **2.** *имати међусобне љубавне везе, водити љубав.*

заба̀вља̄ч, -а́ча м *онај који забавља, увесељава.*

забавља̀чица ж *она која забавља, увесељава.*

заба̀вља̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на забављаче:* ~ посао.

за̀бављено̄ст, -ости ж *заузетост, ангажованост.*

заба̀вљив, -а, -о *забаван, занимљив.*

за̏бавнӣк и **за̏ба̄внӣк** м **1.** *публикација забавног карактера.* **2.** *забављач.*

за̏бавно и **за̏ба̄вно** прил. *у забави, занимљиво, пријатно.*

за̏бавно̄ст, -ости ж *забавни карактер, занимљивост.*

заба̀вња̄к, -а́ка м разг. (обично у мн.) **а.** *забавна, најчешће љубавна песма.* **б.** *певач, интерпретатор забавних песама.*

забада̀ва̄ и **забада́ва** прил. *в. бадава:* хлеб дати ~; ~ ићи у град.

заба́дало с (м) (мн. с) *онај који се меша у све; онај који задиркује, пецка.*

заба̀да̄љка ж *заједљива шала, пецкање.*

заба́дати (се), за̀ба̄да̄м (се) *несвр. према забости (се).* • ~ **нос (у нешто)** *уплитати се, мешати се, петљати се (у нешто, обично где не треба).*

заба̀да̄ч, -а́ча м *в. забадача.*

заба̀дача ж *игла с главицом, чиода, прибадача.*

заба̀здети јек. **заба̀здјети,** -дӣм свр. непрел. *засмрдети.*

за̀бајати, -је̄м свр. прел. *опчинити, опчарати; заварати.*

заба̀јатити (се), -ӣм (се) свр. непрел. **1.** *устајати се, укварити се.* **2.** *постати запуштен, запустити се.* – Забајатила се рана.

за̀балавити, -ӣм и **забала́вити,** заба̀ла̄вӣм свр. непрел. **а.** *почети балавити, пустити бале, пену.* **б.** фиг. *почети говорити којешта.*

за̀балити, -ӣм свр. **1.** непрел. *почети балити, пенити.* **2.** прел. *упрљати балама, пљувачком и сл.* ■ ~ **се** *умазати се балама.*

заба́нити, за̀ба̄нӣм свр. **1.** прел. *поставити за бана, учинити (некога) баном.* **2.** непрел. *засести као бан, понашати се као бан (не водећи рачуна о обавезама и послу).*

забано̀вати, заба̀нује̄м свр. *почети бановати.*

за̀барак, -а̄рка м *удубљење где се задржава вода; рукавац реке.*

забарикади́рати, -а̀дӣра̄м свр. прел. *утврдити, обезбедити барикадама.* – Куће су забарикадиране. ■ ~ **се** *обезбедити се, заштитити се барикадама.*

за̀барити, -ӣм свр. непрел. *направити бару:* ~ купајући дете. ■ ~ **се** *претворити се у бару; начинити се као бара.*

заба̀сати, -а̄м свр. непрел. **1.** *зaћи, залутати:* ~ с пута. **2.** *претерати, прекардашити (у нечему).* – Понекад зна и да забаса у послу.

за̏бат м *горњи троугласти део зида на кући с двостраним кровом, калкан, ластавица:* ~ цркве.

забата́лити, -а̀та̄лӣм свр. прел. *занемарити, напустити:* ~ писање, ~ породицу. ■ ~ **се** *препустити се нераду, учмалости.*

заба̀та̄љено̄ст, -ости ж *запуштеност, запарложеност.*

забатаљи́вати (се), -а̀љује̄м (се) *несвр. према забаталити (се).*

за̏батнӣ, -а̄, -о̄ *који се однос на забат:* ~ зид.

забтр̀гати, -а̄м свр. непрел. *почети батргати, затетурати се, бацакати се, млатарати (телом, удовима).* ■ ~ **се 1.** *в. забатргати.* **2.** *залутати, забасати; залетети се непромишљено.* **3.** *заплести се; збунити се.* – Писац се забатргао. Забатргам се и причам којешта.

забаци́вати, -а̀цује̄м *несвр. према забацити.* ■ ~ **се** *нехотично се окретати у страну, закретати се.*

заба́цити, за̀ба̄цӣм (за̀бацити, -ӣм) свр. прел. **1. а.** *сместити, ставити, бацити иза нечега:* ~ руке на леђа. **б.** *померити уназад:* ~ косу. **в.** *бацити подаље, на веће одстојање (снажним замахом):* ~ удицу. **2. а.** *бацити далеко од пута, циља, одбацити.* – Забаци их море на обалу. **б.** *одгурнути, одбацити:* ~ *врата.* **в.** *сместити нешто у страну, скрајнути; бацити нешто да се не зна где је:* ~ књиге на таван, ~ негде кључеве. **3. а.** *загубити, затурити; заметнути:* ~ позив у војску, ~ негде чланак; ~ траг. **б.** *напустити, занемарити:* ~ учење. ■ ~ **се 1.** *завалити се, нагнути се уназад:* ~ у фотељу. **2.** *отићи, удаљити се:* ~ у бели свет.

за̀ба̄чен (за̀бачен), -а, -о **1.** *трп. од забацити (се).* **2.** *веома удаљен, дубоко завучен:* ~ улица, ~ село. **3.** *заостао, занемарен:* ~ сељак.

за̀ба̄чено̄ст (за̀бачено̄ст), -ости ж *стање и особина онога што је забачено.*

за̀баштинити се, -ӣм се свр. *стећи баштину; постати баштиник.*

забашури́вати, -у̀рује̄м *несвр. према забашурити.*

забашу́рити, -а̀шӯрӣм свр. прел. **а.** *заташкати, сакрити, прикрити:* ~ неку ствар, ~ пред неким нешто. **б.** *умањити непријатности, ублажити.* – Причај и бол ми забашури.

забезе́кнути, -ѐзе̄кне̄м и **забѐзекнути,** -ѐзекне̄м свр. прел. *изазвати чуђење, изненадити, запрепастити, запањити.* – То га страшно забезекну. ■ ~ **се** *запањити се, запрепастити се.* – На ту вест човек се забезекну.

забѐзе̄кнӯто и **забѐзекнӯто** прил. *запрепашћено, запањено:* ~ погледати.

забѐзе̄кнӯто̄ст и **забѐзекнӯто̄ст,** -ости ж *запрепашћење, пренераженост.*

забела̀сати (се) јек. **забјела̀сати (се),** -а̄м (се) свр. непрел. *појавити се беласајући се; засветлуцати се.* – Забеласа (се) хаљина. Забеласа (се) виљушка.

забележа́вати јек. **забиљежа́вати,** -ѐжа̄ва̄м *несвр. према забележити.*

забѐлежити јек. **заби̏љежити,** -ӣм свр. прел. **1. а.** *записати, уписати, прибележити.* – Забележио је што му је рекла. **б.** *објавити белешку, вест (о нечему).* – Новине су забележиле цео догађај. **2.** *ставити белег, знак, обележити.* – Није јој гроба забележио. **3. а.** *одредити, означити:* ~ место. **б.** *оценити, окарактерисати.* – Није он тамо добро забележен. **4.** *остварити.* – Спортисти су забележили велики успех. ■ ~ **се** *уписати се;* фиг. *урезати се, усећи се:* ~ се у школу; фиг. То му се забележи у срце.

забе́лети, -лӣм јек. **забије̏љети,** -ије̏лӣм свр. непрел. **1. а.** *постати бео.* – Брда забеле од снега. **б.** *в. забелети (се).* – Иза брда забеле школа. **2.** *постати светао, синути; свануши (о зори, дану).* – Забелеше прозори. Устаће чим зора забели. **3.** *изгубити сјај, живост (о очима); загледати се, забечити се (у нешто).* – Гледа док јој очи не забеле. Забели очима у плафон. ■ ~ **се** *почети се белети, засјати белином.* – Забелеше се стабла воћака.

за̏белешка јек. **за̏биљешка** м (дат. -шци; ген. мн. -ежа̄ка̄ и -кӣ) *белешка:* ~ о разговору; ~ у дневнику; ~ у новинама.

забе́лити, за̀бе̄лӣм јек. **забије̏лити,** за̀бијелӣм свр. прел. **1. а.** *премазати, обојити белим:* ~ зид. **б.** *учинити белим, учинити светлим.* – Снег је све забелио. Зора је забелила небо. **2. а.** *разблажити водом (вино, млеко):* ~ вино. **б.** *огулити кору са дрвета:* ~ дрво.

забелу̏ц(к)ати (се) јек. **забјелу̏ц(к)ати (се),** -а̄м (се) свр. непрел. *у дем. значењу: забелети (се).*

забељи́вати јек. **забјељи́вати,** -ѐљујēм *несвр. према забелити.*

забена́вити, -ѐнāвӣм свр. прел. *начинити беном, заглупити.* – Уђе један забенављени сељак.

за̀бентити, -ӣм свр. прел. *обуставити ток воде постављањем бране или друге препреке, зајазити:* ~ воду, ~ језеро.

забѐседити јек. **забѐсједити,** -ӣм свр. непрел. *почети беседити, стати говорити.*

забѐснети јек. **забје̏сњети,** -снӣм свр. непрел. *почети беснети; побеснети.*

забетони́рати, -о̀нӣрāм свр. прел. *зазидати, учврстити бетоном:* ~ тунел.

забе́чити се, за̀бēчӣм се свр. *загледати се широко отворених очију.*

забибера́вати, -ѐрāвāм *несвр. према забиберити.*

заби̏берити, -ӣм свр. прел. **1.** *зачинити бибером:* ~ супу. **2.** фиг. **а.** *проткати сатиричним изразима, алузијама и сл.; проткати слободним, негодним изразима:* ~ чланак; ~ шалу. **б.** *учинити непријатност, нанети зло:* ~ некоме.

заби́јати (се), за̀бӣјāм (се) *несвр. према забити (се).*

заби̏јач, -а́ча м *маљ, чекић.*

заби̏серити се, -ӣм се свр. *засијати се, заблистати се као бисер.*

заби̏скупити, -ӣм свр. прел. *поставити, произвести за бискупа.* ■ ~ **се** *стећи чин бискупа, постати бискуп.*

за̏бӣт[1] ж **1. а.** *забачено, тешко приступачно, удаљено место.* **б.** *угао, кутак:* ~ куће. **2.** *самоћа, осама, повученост:* ~ живота. **3.** *заборав, губитак сећања:* изнети из забит.

за̏бӣт[2], -а, -о *забачен, забитан:* ~ крај.

за̏бӣтан, -тна, -о **1. а.** *тешко приступачан, забачен:* ~ село. **б.** фиг. *скривен, тајан:* ~ угао свести. **2. а.** *који живи повучено, запостављен:* ~ девојка. **б.** *учмао заостао:* ~ паланка, ~ средина.

за̀бити, за̏бијēм (имп. за̀бӣј; трп. заби̏јен, -ѐна) свр. прел. **1.** *забости, зарити, закуцати:* ~ колац у земљу, ~ клин. **2.** *завући, увући, гурнути негде:* ~ руке у џепове, ~ у трње. **3.** *склонити, сакрити:* ~ ствари у пећине. ■ ~ **се 1.** *зарити се, забости се.* – Забио се ексер у месо. **2.** *завући се, склонити се, сакрити се:* ~ се у кућу, ~ се под сто. • ~ **гол** разг. *дати гол.* ~ **нож у леђа** *учинити непријатност некоме, напасти некога.*

заблагодари́вати (се), -а̀рујēм (се) *несвр. према заблагодарити (се).*

заблагода́рити (се), -о̀дāрӣм (се) свр. *в. захвалити (се):* ~ наставнику.

забла́жити, за̀блāжӣм свр. *ублажити, умирити:* ~ муке.

заблата́вити се, -а̀тāвӣм се свр. *претворити се у блато.*

за̀блатити, -ӣм свр. прел. **а.** *блатом испрљати, запрскати:* ~ чизме. **б.** *осрамотити, обрукати.* – Неће клеветане да га заблати. ■ ~ **се** *запрљати се, запрскати се блатом.*

заблебѐтати, -ебећēм и -бѐтāм свр. непрел. *почети блебетати.*

забле́јати, -јӣм свр. непрел. **1.** *почети блејати.* **2.** експр. *непристојно, недолично нешто рећи.* ■ ~ **се** експр. *загледати се тупо у нешто, забленути:* ~ се у говорника.

за̀бленути, -нēм свр. непрел. *в. забленути се.* ■ ~ **се 1.** *тупо се загледати у нешто.* **2.** разг. *заљубити се у некога, загледати се.*

за̀бленӯто прил. *тупо, безизразно, зачуђено:* ~ гледати.

за̀бленӯтōст, -ости ж *стање онога који је забленут, запањеност.*

заблеса́вити, -лѐсāвӣм и **за̀блесавити,** -ӣм свр. **1.** непрел. *постати блесав, изгубити разум:* ~ услед склерозе. **2.** прел. *учинити блесавим, залудити:* ~ газду.

забле́сити (се), за̀блēсӣм (се) свр. *забленути се, загледати се.*

за̀блескати, -āм и **забле́скати,** за̀блēскāм јек. **за̀бљескати,** -āм и **заблије̏скати,** за̀блијескāм свр. непрел. *почети блескати, засветлуцати.*

заблески́вати јек. **забљески́вати,** -ѐскујēм *несвр. према заблеснути.*

за̀блеснути, -нēм јек. **за̀бљеснути,** -нēм свр. **1.** *заблистати, засијати, синути.* **2. а.** *заслепити, засенити (блеском, светлошћу).* Заблесну га белина снега. **б.** *обневидети (од светлости, суза и сл.).* **3.** фиг. *задивити, засенити:* ~ својим говором.

забле́штати јек. **заблије̏штати,** -тӣм свр. непрел. **1.** *почети блештати, заблистати, засијати (о снегу, сребру и сл.).* **2.** *постати засењен, заслепљен јаком светлошћу.*

забли̏стати, -āм свр. непрел. *јако засветлети, засијати (о звезди, ножу, муњи и сл.).* **2.** фиг. *истаћи се нечим:* ~ на пријемном испиту.

за̂блуда ж *погрешно схватање, погрешно уверење.*

за̂блудан и **за́блудан,** -дна, -о **1.** *који се односи на заблуду, погрешан:* ~ мишљење, ~ нагађање. **2.** *блудан, развратан:* ~ живот.

заблу́део, -ела, -о јек. **заблу́дио,** -дјела, -о *р. пр. од заблудети у атриб. служби:* ~ мишљење; ~ овца; ~ син.

заблу́дети јек. **заблу́дјети,** -дӣм свр. **1.** непрел. **а.** *поћи погрешним путем, залутати:* ~ у пустињи. **б.** *случајно наићи, забасати:* ~ на острво. **2.** непрел. *пасти у заблуду, згрешити.* **3.** прел. (и заблу́дити, -ӣм и за̀блӯдӣм) *довести у заблуду, навести на погрешан, порочан пут.*

за́блудно прил. *погрешно:* ~ мислити.

за́блуднōст, -ости и **за̀блӯђенōст** ж *особина и стање онога који је заблудан, заблуђен, онога што је заблудно.*

заблуђи́вати, -блӯ̀ђујēм *несвр. према заблуд(ј)ети (заблудити).*

забобо̀њати, -āм (забобо̀њити), -ӣм свр. *почети бобоњати (бобоњити), проговорити дубоким гласом.*

забобо̀тати, -āм и -бо̀ћēм свр. непрел. оном. *почети боботати, зацвокотати.*

за̏бога речца разг. **1. а.** *у молби, преклињању.* – Немојте ме, забога, издати. Деци ми, забога, све! **б.** *за изражавање чуђења, изненађења, негодовања и сл.* – Дођите, забога, шта чекате? Зар је, забога, умро? Забога, дете, шта ти је? **в.** *кад се истиче природност, разумљивост нечега.* – Па, забога, она је члан тога друштва.

забогора́дити, -о̀рāдӣм свр. непрел. *почети богорадити, преклињати, молити за милостињу.*

за́бод м *убод:* ~ игле.

забо̀лети јек. **забо̀љети,** -о̀лӣм свр. непрел. **1.** *почети болети;* безл. *настати, појавити се (о болу).* – Глава га заболела. Заболело га у крстима. **2.** *нанети, причинити бол.* – Заболеле су је његове речи. • **душа (срце, до срца) ме заболела (заболело)** *јако сам се ожалостио.* **неће те глава ~** *неће ти се ништа десити.*

за̏борāв м **1.** *губитак сећања на некога или нешто, нестанак нечега из сећања.* **2. а.** *одсуство свести о нечему, непостојање нечега у мислима:* имати осећај заборава. **б.** *занетост, занос:* у љубавном забораву. **в.** *усамљеност, покој, мир:* тражити одмор и ~, повући се у мир и ~. • **бацити, бацати у ~, преда(ва)ти у ~** *заборавити, заборављати.* **извући, извлачити из заборава, отети, отимати, отргнути од заборава (забораву)** *оживети, оживљавати сећање на некога (на нешто), (у)чинити да се неко или нешто не заборави.* **пасти (падати), отићи (одлазити) у ~ (под вео заборава и сл.)** *би(ва)ти заборављен.*

забора́вак, -āвка м бот. *споменак* Myosotis scorpioides.

за̏борāван, -вна, -о *који лако заборавља, расејан, деконцентрисан.*

забо̀равити, -ӣм (трп. забо̀рављен) свр. прел. **1. а.** *изгубити из памћења, немати у сећању:* ~ лекцију, ~ песму. **б.** *услед расејаности, пометености и сл. не сетити се нешто учинити:* ~ попити лек. **в.** *изгубити из вида, с ума сметнути.* – Не забора-

вите да је и он ту. **2.** *престати бринути о некоме или нечему, занемарити:* ~ на мајку. **б.** *пустити да неко или нешто падне у заборав:* ~ на просвету; ~ на неке писце. **3.** *не узети нешто са собом:* ~ кишобран. **4.** *опростити.* – Не могу ти то заборавити. ■ ~ **се 1.** *заборавити један другог.* **2. а.** *изгубити контролу над својим поступцима, престати владати собом.* **б.** *престати схватати, поимати; сметнути с ума.* **в.** *погрешити.* – Неке жене се забораве.

заборавко м (мн. ø) *онај који лако и брзо заборавља.*

заборављати (се), -ам (се) и **заборављати (се),** -борављам (се) *несвр. према заборавити (се).*

заборављено прил. *у забораву; осамљено, повучено:* живели су ~. **2.** *одсутно, зането:* ~ осмехнут.

заборављеност, -ости ж *занемареност, запостављеност.*

заборављив, -а, -о *забораван.*

заборављивост, -ости ж *заборавност.*

заборавност, -ости ж **1.** *особина онога који лако и брзо заборавља, неспособност да се нешто задржи у памћењу:* ~ старијих људи. **2.** *заборав, занемаривање.*

забости (забости), забодем (аор. забодох, забоде; р. пр. забо, забола (забола); трп. забоден, -ена; пр. пр. забовши) свр. прел. **1. а.** *забити, зарити, утерати у нешто (шиљат или гугуљаст предмет):* ~ нож, ~ колац. **б.** *додирнути неки предмет оштрим врхом:* ~ мамузе у трбух. **в.** *загњурити, увући; метнути, завући (у нешто, иза нечега):* ~ нос у воду, ~ прсте у косу. **2. а.** *засадити:* ~ расад у земљу. **б.** *нетремице, продорно гледати, упрети поглед.* ■ ~ **се 1.** *увући се; зарити се у нешто.* **2.** *унети се, удубити се (у неки посао, занимање).* • ~ **нож у срце** *причинити, нанети велику бол, увреду.* ~ **нокте у ледину** *побећи.* ~ **нос** *умешати се у што;* ~ **перо у ледину** *престати се бавити писањем.*

забоцкати, -ам свр. *почети боцкати.*

забравити, -им свр. прел. *затворити бравом, закључати.* ■ ~ **се** *закључати врата за собом.*

забрадатити, -им свр. непрел. *зарасти у браду, пустити браду.*

забрадач, -ача м и **забрадача** ж *марама коју жене стављају на главу везујући је испод браде, повезача.*

забрадити, забрадим свр. прел. *везати (мараму, шал и др.) око главе и, најчешће, испод браде; обавити нешто тако везаном маром.* ■ ~ **се** *ставити себи мараму (шал и сл.) на главу, везавши крајеве испод браде.*

забрађивати, -ађујем *несвр. према забрадити (се).*

забраздати, -ам свр. *почети браздати; пружити се као бразда:* ~ њиву. Путеви су забраздали планину.

забраздити, забраздим свр. **1.** *почети правити бразде, почети орати:* ~ плугом. **2. а.** (у нешто, преко нечега) *при орању прећи плугом у другу њиву, у туђе земљиште.* **б.** фиг. *удаљити се од предмета разговора; претерати у нечему, застранити:* ~ причајући; ~ у хвалисању. **в.** фиг. *застранити, погрешити; изгубити осећај за морал.*

забрајати (се), забрајам (се) *несвр. према забројити (се).*

забран м **1. а.** *шума, пашњак или ловиште у који је забрањен приступ (сечење дрва, напасање стоке, лов и др.):* државни ~. **б.** *шума уопште, гај, луг.* **2.** *забрана (напасања, лова и сл.).* Почиње забран ливада.

забрана и **забрана** ж **1.** *наредба да се нешто не сме чинити, да се мора обуставити, забрањивање.* **2.** адм. *административна или судска одлука којом се ускраћује право располагања неком својином док се не наплати одређени дуг, обустава.* **3.** в. *забран (1).*

забранити, забраним свр. **1. а.** *наредити, заповедити да се нешто не сме учинити:* ~ пролаз. **б.** *издати наредбу о престанку неке делатности, обуставити нешто.* ~ представу; ~ новине. **2.** *не допустити приступ у забран (1):* ~ ливаду, ~ шуму.

забрански, -а, -о *који се односи на забран:* ~ шума.

забрањив, -а, -о *који може бити забрањен, који се забрањује.*

забрањивати, -ањујем *несвр. према забранити.*

забрашнити, -им свр. *посути брашном:* ~ месо. ■ ~ **се** *умазати се брашном.*

забрашњавити (се), -им (се) и **забрашњавити (се),** -ашњавим (се) свр. *в. забрашнити (се).*

забрбљати, -ам свр. **а.** *почети брбљати.* **б.** *в. забрбљати (се).* ■ ~ **се** *упустити се у дуго брбљање, распричати се.*

забрботати, -брбоћем свр. *почети брботати, произвести брбот:* ~ у води, ~ устима.

забрдица ж *место заклоњено брдом, мала долина.*

забрдски, -а, -о *који се односи на забрђе.*

забрђе и **забрђе** с *предео иза брда; брдовит предео.*

забрећати, -ам свр. **1.** *затруднети, занети.* **2.** *учинити да жена забрећа, занесе.*

забрежје и **забрежје** с *брежуљкаст крај, побрђе.*

забреклост и **забреклост,** -ости ж *стање и особина онога што је забрекло.*

забрекнути (забрећи ((забрећи)), забрекнем (аор. забрекну, забрекну (забрече); р. пр. забрекнуо, -ула и забрекао, забрекла (забрекла); пр. пр. забрекнувши (забрекавши и забрекавши)) свр. **1. а.** *услед упијене течности раширити се, постати непропустљив (обично о дрвеним предметима).* **б.** *натопити се влагом, течношћу.* – забрекле чизме. **2.** (о деловима тела) **а.** *набрекнути, напети се, затегнути се (о жилама, мишићима).* **б.** *натећи, надути се (о жлездама).* **в.** *испунити се млеком тако да се кожа затегне (о вимену).* **г.** фиг. *испунити се, напунити се.* – Забрекао му џеп.

забрекњавати, -екњава и **забрекњивати,** -екњујем *несвр. према забрекнути, забрећи.*

забректати, забрекћем свр. **а.** *почети одавати снажне, кратке звукове (о мотору).* **б.** *оштро проговорити, завикати, дрекнути:* ~ на народ.

забремзати, -ам свр. *помоћу кочница зауставити или успорити кретање возила, закочити:* ~ ауто.

забрећи *в. забрекнути.*

забрзати, -ам свр. *почети нешто брже радити, пожурити, похитати (о ходу, говору, певању и сл.).*

забридети јек. **забридјети,** -дим свр. *почети бридети, доћи у стање кад се осећа трњење, жмарење, протрнути.*

забријати, забријем свр. *подбријати (испод косе, бркова):* ~ бркове.

забринут, -а, -о *који има бригa, брижан; који одаје забринутост:* ~ родитељ; ~ лице.

забринути, -нем свр. прел. *задати (некоме) бригу, страх.* ■ ~ **се** *постати забринут.*

забринуто прил. *са бригом, брижно, стрепећи.*

забринутост, -ости ж *стање онога који има бригу.*

забрињавајући, -а, -е *који забрињава, изазива бригу:* ~ вест.

забрињавати (се), -њавам се и **забрињивати (се),** -ињујем (се) *несвр. према забринути (се).*

забркати, забркам свр. **1.** *кашиком, брком и сл. замешати, замесити (обично брашно са водом).* **2.** *унети збрку, замрсити.* ■ ~ **се** *преварити се, збунити се.*

забрљавити, -рљавим свр. непрел. *престати трезвено мислити, поблесавити.*

забрљати, забрљам свр. **1.** (нешто) *убрљати, умазати, запрљати:* ~ папир, ~ под. **2.** фиг. *рђаво, погрешно нешто урадити; учинити нешто нечасно, неморално:* ~ на послу; ~ нешто са новцем. ■ ~ **се** *испрљати се, замазати се.*

забродити, забродим свр. непрел. **1. а.** *почети бродити, заповити водом:* ~ морем. **2.** фиг. *кренути на дужи, тежи пут.*

забројáвати (се), -рòјāвāм (се) *несвр. према забројати (се).*

забрòјати, -јӣм и зàбројӣм и **забрòјити,** зàбројӣм свр. *погрешно избројати; преварити некога бројањем.* ■ **~ се** *погрешити у бројању, рачунању.*

забр̀стити, -ӣм свр. *почети брстити (о стоци).* **2.** експр. *почети брзо свашта говорити.*

забру́јати и **забру́јити** -јӣм свр. *почети брујати, почети одавати уједначен глас, звук.*

забру̀ндати и **зàбрӯндати,** -āм свр. **а.** *почети брундати, замумлати (о медведу).* **б.** *проговорити крупним гласом; промумлати.* **в.** *забректати (о мотору).*

забу̀бњати, -āм *почети бубњати, ударати у бубањ; почети производити потмуле, уједначене звуке (о бубњу).*

зàбугарити, -ӣм свр. **1.** *почети бугарити, нарицати, закукати.* **2.** *запевати (уз гусле, тамбуре); запевати уопште (отегнуто):* ~ танко.

забудàлити, -ӣм свр. *почети будалити; побудалити.*

забу̀ђати (се), -āм (се) свр. *постати буђав, убуђати (се).*

забу̀јати, -āм свр. *почети бујати, бујно расти.*

забу̀ктати, забу̀ктӣм (зàбукћēм) (забу̀ктети јек. забу̀ктјети, -тӣм) свр. непрел. **1.** *почети буктати, разгорети се (о ватри и др.).* **2.** фиг. *загрејати се за нешто, одушевити се.*

забу́љити, зàбӯљӣм свр. *загледати, управити (поглед, очи).* ■ **~ се** *загледати се нетремице, избечених очију.*

зâбуна и **зáбуна** ж *збуњеност, пометња, поремећај уобичајености.* **б.** *узрујаност; неред, хаос.* **в.** *сметеност, збуњеност (од стида, страха и сл.)* **г.** *погрешка, заблуда.*

забу̀ндати, -āм свр. **1.** *увити, умотати у бунду; утоплити.* – Дете је добро забундала. **2.** фиг. *збунити, спетљати.* ■ **~ се** *утоплити се.*

забу́нити, зàбӯнӣм свр. **1. а.** *збунити, сместити, довести у недоумицу.* **б.** *ошамутити, изазвати несвестицу.* **2.** *подићи на устанак, побунити;* ~ народ. **3.** *оместити, спречити.* ■ **~ се** *збунити се, поместити се.*

забункèрисати се, -ишēм се свр. **а.** *затворити се у бункер.* **б.** *затворити игру (у фудбалу), повући се у одбрану.*

забу̀нцати, -āм свр. *почети бунцати, стати булазнити.*

забуњи́вати (се), -у̀њујēм се *несвр. према забунити (се).*

забургѝјати, -āм свр. *почети бургијати.*

забу́чати, -чӣм свр. *почети бучати, захучати, забрујати.*

забушáвати, -у̀шāвāм *несвр. према забушити.*

забу̀шант м *онај који под разним изговорима покушава да избегне обавезе, да се извуче од дужности.*

забу̀шантскӣ, -ā, -ō *који се односи на забушанте:* ~ ход.

забу̀шантски прил. *као забушант, извлачећи се од дужности или обавеза.*

забушáнција и **забушàнција** ж разг. *забушавање.*

зàбушити, -ӣм свр. **1. а.** *избећи обавезу, извући се од дужности (изговарајући се вешто).* **б.** (некога) *преварити некога, подвалити некоме.*

завáгнути, зàвāгнēм свр. *нагнути се, посрнути; занети се.*

зáвада и **зâвада** ж *свађа, расправа, сукоб.* **2.** *прекид односа због сукоба, љутња, непријатељство:* бити у завади са неким.

зàвадити, -ӣм свр. *изазвати свађу, омразу између некога, посвађати.* ■ **~ се** *доћи у сукоб (с неким), посвађати се.* • **завадити два ока у глави** *бити велики сплеткарош, смутљивац.*

зàваћати, -āм *несвр. према завадити.*

заваћèнӣк, -и́ка м *онај који је с неким у завади.*

зàваћенōст, -ости ж *однос међу завађенима, завада.*

зàвазда прил. *заувек.*

зáвала и **зâвала** ж геогр. *котлинасто удубљење на Земљиној површини (или на дну мора или језера) са благим странама.*

зâвала ж нар. **1.** *место крај огњишта насупрот прочељу (где се наслањају дрва на огњиште); простор око огњишта.* **2.** *гомила, хрпа несадењутог сена.*

завáлити, зàвāлӣм (трп. зàвāљен) свр. **1.** *оборити, повалити; положити, спустити:* ~ некога у снег. **2.** *забацити унатраг, затурити:* ~ капу унатраг, ~ главу унатраг. **3. а.** *завући, увући, загњурити:* ~ лице у јастук. **б.** фиг. *увалити (некога у нешто мимо његове воље):* ~ некога у велику аферу. **4.** *затворити, препречити:* ~ путеве. **5.** *силовито, жестоко навалити, нагрнути (о ветру, снегу, поплави и сл.).* ■ **~ се 1.** *забацити горњи део тела (на седишту), устурити се; испружити се, лећи:* ~ се у столицу; ~ се на душек. **2.** *нагнути се, накренути се.* **3.** *упасти, увалити се:* ~ се у снег, ~ се у блато. **4.** *претурити се, свалити се (понекад од слабости):* ~ се крај пута.

завáљати, зàвāљāм свр. **1.** *учинити да се нешто почне ваљати, да се почне котрљати:* ~ дрво; ~ грудву снег. **2.** *створити валове на нечем, узбуркати:* ~ море. **3.** *ваљањем дати округласт облик (нечему):* ~ комад теста. ■ **~ се** *почети се ваљати, закотрљати се.*

зàвāљенōст, -ости ж *положај и стање онога који је завaљен, онога што је завaљено.*

завaљи́вати (се), -àљујēм (се) *несвр. према завалити (се).*

завáпити, -ӣм и -ијēм и **завàпити,** -ијēм свр. **1.** *почети вапити, зајаукати; почети преклињући молити.* **2.** *призвати (некога) с вапајем, преклињући:* ~ Бога.

заварáвати (се), -àрāвāм (се) *несвр. према заварати* (се).

зàварати, -āм свр. **1.** *преварити (некога), подвалити (некоме).* **2.** *одвратити нечију пажњу померајући је на нешто друго, лукаво искористити нечију непажњу.* **3.** *делимично утолити (глад, жељу и сл.).* **4.** *лукаво оместити некога у нечему, зауставити.* ■ **~ се** *преварити се.*

завари́вати, -àрујēм *несвр. према заварити.*

завари́вати (се), -àрујēм (се) *несвр. према заварати (се).*

заварѝвач, -áча м *мајстор који заварује метал.*

заварѝвачкӣ, -ā, -ō *који се односи на заваривачe и заваривање:* ~ алат, ~ занат.

завáрити, зàвāрӣм свр. **1.** *ковањем спојити јако загрејане делове метала:* ~ мотику. **2.** *почети кувати, закувати; загрејати до кључања (течност):* ~ кашу; ~ воду. ■ **~ се** *при високом загревању спојити се, припојити се (о металу).*

зàваркати, -āм свр. *дем. према заварати.*

завàрљив, -а, -о *који заварава, варљив:* ~ сан.

завàрљиво прил. *варљиво.*

заварчи́вати, -àрчујēм *несвр. према заварчити.*

зàвāрчити, -ӣм свр. етн. *врачбинама отклонити, бајањем излечити.*

зàватрити, -ӣм свр. *учинити да се нешто запали; наложити ватру.* ■ **~ се** *почети горети, запалити се.*

зâвежљāј м (инстр. -ем) **1.** *оно што је заједно умотано, увијено, замотуљак.* **2.** *веза, руковет:* ~ цвећа. **3.** *узао, чвор.*

завежљàј(ч)ић м *дем. и хип. од завежљај.*

зàвēзан, -а, -о **1.** *трп. од завезати.* **2.** фиг. *који се тешко сналази, неспретан, несналажљив.* • **~ врећа** *в. под врећа.*

завезàнко м *сплетен човек, сметењак.*

зàвезāнōст, -ости ж *стање и особина онога који је завезан, онога што је завезано.*

завéзати, зàвēжēм свр. **1.** *обавити, стегнути ужетом, врпцом и сл. и учврстити чвором; умотати, увезати у завежљај:* ~ руке; ~ јабуке у мараму; ~ сноп. **2.** *направити чвор, узао; сплести нешто у чвор:* ~ уже; ~ чвор. **3. а.** *причврстити вежући, привезати (за нешто):* ~ коња за ограду, ~ за кола. **б.** *стегнути везом, везати:* ~ врећу, ~ мешину. **в.** *обавити, замотати (траком, марамом и сл.); обавити завојем, превити (рану):* ~ очи, ~

главу; ~ рану. **4.** непрел. *престати говорити, ућутати, занемети (често као наредба).* **5.** непрел. **а.** *доспети у тежак положај, осиромашити.* **б.** *бити на измаку снага, малаксати, изнемоћи.* ■ **~ се 1. а.** *сплести се, стегнути се, замрсити се.* **б.** мед. *укљештити се (о цревима).* **2.** *причврстити се за нешто везом, привезати се; прикачити се.* • **језик му се завезао (уста му се завезала)** *не може речи да каже.*

завези́вати (се), -ѐзујēм (се) *несвр. према завезати (се).*

завеја́вати, завѐјāвам јек. **завија́вати,** -ѝјāвāм *несвр. према завејати.*

за̀вејати јек. **за̀вијати,** -јēм свр. **1. а.** *почети вејати, дувати (о вејавици, снегу).* **б.** фиг. *почети се ширити (о идејама, осећањима).* **2. а.** *дувајући или падајући у великим количинама затрпати, прекрити:* ~ праг, ~ ограде. **б.** *засути земљу, направити сметове.*

за̏вēк(а) јек. **за̏вијек(а)** прил. *заувек, занавек.*

за̂вера и **за́вера** јек. **за̂вјера** и **за́вјера** ж **1.** *тајно договарање неколико лица ради заједничког деловања против некога или нечега; акција таквих лица.* **2.** *заклетва, завет.*

завера́вати (се) јек. **завјера́вати (се),** -ѐрāвāм (се) *несвр. према заверити (се).*

заверѐнӣк јек. **завјерѐнӣк,** -и́ка м **а.** *учесник у завери, уротник.* **б.** *онај који се заклео, заветовао нечему, заточник.*

заверѐнӣчкӣ јек. **завјерѐнӣчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на заверенике, својствен завереницима.*

заверѐнӣчки јек. **завјерѐнӣчки** прил. *на завереничи начин, као завереник.*

завереништво јек. **завјереништво** с *завереничко деловање, учешће у завери.*

за̀верити јек. **за̀вјерити,** -ӣм свр. **1.** *увући у заверу, учинити завереником.* **2.** *обавезати заклетвом, заклети.* **3.** *запросити (девојку); обећати за жену.* ■ **~ се 1.** *направити заверу; удружити се против некога.* **2.** *заклети се; дати реч, заречи се.* **3.** *дати пристанак на брак, обећати се.*

за́веса и **за̂веса** јек. **за́вјеса** и **за̂вјеса** ж **1.** *застор обично од тканине, који се веша изнад прозора, негог отвора и сл., који служи као заклон, преграда, украс и сл.* **2.** воj. *истурене јединице које штите главнину војске, заштитни појас.* • **гвоздена (железна) ~** пол. ист. *назив на Западу за некадашњу граничну линију између капиталистичких и социјалистичких земаља (Северноатлантског и Варшавског пакта).* **димна ~** воj. *облаци вештачког дима који се стварају као заштита од непријатељског осматрања.* **(по)дићи (раздерати, скинути и сл.) завесу (с нечега)** *разоткрити, обелоданити тајну нечега.*

завесѐлити се, -ѐселӣм се свр. **1.** *почети се веселити.* **2.** *заседети се веселећи се, лумпујући.*

за́весица и **за̂весица** јек. **за́вјесица** и **за̂вјесица** ж *дем. и хип. од завеса.*

за̏вcase м *замах, захват веслом (или веслима) кроз воду; одстојање које се пређе таквим замахом.*

завѐслати, -āм свр. **1. а.** *почети веслати.* **б.** *почети махати, млатарати (рукама или другим делом тела).* **2.** фиг. *распричати се.*

завѐсти[1] (за̀вести), -вѐдēм (за̀ведēм) (пр. пр. за̀вēвши) свр. **1. а.** *одвести иза нечега:* ~ за кућу. **б.** *одвести у одређеном правцу, на неко место, обично заобилазно; одвести у страну.* **2. а.** *одвести у непознату, непроходну средину, учинити да неко не може да се врати, да залута:* ~ далеко у шуму. **б.** *довести у заблуду, обманути, преварити (лажима):* ~ омладину; ~ (некога) политиком. **3.** *удварајући се, ласкајући и сл. навести, наговорити (девојку, жену) на сексуални однос; опчинити, очарати, освојити:* ~ девојку. **4. а.** *заиграти (коло); повести (коло).* **б.** *заподенути (разговор).* **5.** *установити, успоставити, увести; засновати:* ~ енглески језик у школама, ~ праву диктатуру; ~ трговину. **6.** адм. *унети, убележити:* ~ у државне књиге. ■ **~ се 1.** *бити намамљен, наћи се у заблуди, преварити се; повести се (за неким, нечим):* ~ се новцем. **2.** *предати се (нечему), занети се, заборавити се:* ~ се у разговор, ~ се у друштву. **3.** *изгубити равнотежу, затетурати се.*

завѐсти[2] (за̀вести), -вѐзēм (пр. пр. завѐзāвши (за̀везāвши)) свр. **1.** *почети веслати; возећи покренути брод.* **б.** *возећи одвести (иза нечега на удаљено, заклоњено место):* ~ лађу у крај. **2. а.** *отпловити, одмаћи.* **б.** *развести (причу), распричати се.* ■ **~ се 1.** *почети вожњу; запловити, отиснути се (водом, морем).* **2.** фиг. *удубити се, упустити се (у разговор и сл.):* ~ се у мисли; ~ се у анализе.

за́вет јек. **за́вјет** м **1.** *свечано обећање, свечана обавеза за оно што се као обавеза узима на себе; заклетва.* **2.** *жеља, воља завештана другоме да је испуни, аманет.* **3.** *поклон, дар који верници прилажу цркви, манастиру.* • **Нови ~** *новији, хришћански део Библије.* **Стари ~** *стари, дохришћански део Библије, заједнички за мојсијевце и хришћане.*

за́ветан јек. **за́вјетан,** -тна, -о **1.** *који се заветовао за нешто, везан заветом:* ~ човек, ~ од ракије. **2.** *који се поштује као завет, за чије је остварење положена заклетва:* ~ жеља, ~ мисао. **3.** *дарован (цркви, манастиру), завештан:* ~ слика, ~ дар. **б.** *подигнут у знак заветовања, као знак завета:* ~ црква, ~ капела. **в.** *посвећен свецу заштитнику или неком обреду:* ~ дан, ~ процесија, ~ литија.

за̀ветāран јек. **за̀вјетēран,** -рна, -о *заклоњен од ветра, који је у заветрини:* ~ увала.

за̀ветāрје јек. **за̀вјетēрје** с *в. заветрина.*

за́ветина јек. **за́вјетина** ж **1.** етн. *дан у години који представља светковину појединих села, уз одређене обреде, сеоска црквена слава.* **2.** *завет, заветна обавеза.*

за́ветнӣк јек. **за́вјетнӣк** м *онај који се заветовао да ће испунити завет; онај који прилаже заветни дар.*

за́ветница јек. **за́вјетница** ж **1.** *женска особа заветник.* **2.** *писмени документ којим се нешто даје као заветни дар.*

за́ветнӣчкӣ јек. **за́вјетнӣчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на заветнике.*

за́ветовати јек. **за́вјетовати,** -тујēм свр. и несвр. **1.** *обавез(ив)ати заветом, заклетвом.* **2.** *свечано обећавати.* **3.** *да(ва)ти, приложити, прилагати као завет, као заветни дар.*

за́ветрина јек. **за́вјетрина** ж **1.** *место заклоњено од ветра, заклон.* **2.** фиг. *сигурно, безбедно, удобно место, скровиште:* ~ топле канцеларије, политичка ~.

за́ветрица јек. **за́вјетрица** ж и **за́ветрӣште** јек. **за́вјетрӣште** с *в. заветрина.*

за̏вечēрје с *вечерње доба, смирај дана.*

завешта́вати јек. **завјешта́вати,** -ѐштāвāм *несвр. према завештати.*

за̏вештāј јек. **за̏вјештāј** м **1.** *в. завештање.* **2.** *в. завет (3).*

завѐшталац јек. **завјѐшталац,** -аоца м *онај који нешто оставља, завештава у наслеђе.*

завешта́ње јек. **завјешта́ње** с **1. а.** *документ у коме завешталац казује коме, шта и под којим условима даје у наслеђе, последња воља, опорука, тестамент.* **б.** *имовина, новац и др. остављен у наслеђе, наследство.* **2.** *в. завет (3).*

завѐштатељ јек. **завјѐштатељ** м *в. завешталац.*

завѐштатēљка јек. **завјѐштатēљка** ж *жена завешталац.*

завѐштати јек. **завјѐшти,** -āм свр. **1. а.** *оставити у наследство опоруком, тестаментом:* ~ сву земљу. **б.** фиг. *оставити као духовно, културно наслеђе даљим поколењима.* **2.** *оставити као завет, у аманет.* ■ **~ се** *заветовати се, обавезати се.*

завѐштāч јек. **завјѐштāч,** -а́ча м *в. завешталац.*

завеште́ње јек. **завјеште́ње** с *в. завештање.*

за́видан, -дна, -о **1.** *в. завидљив.* **2.** *који се може пожелети, повољан, добар:* бити у завидном положају. **б.** *знатан, велик:* ~ број књига.

за́видети јек. **за́видјети,** -дӣм несвр. *осећати завист, бити обузет злобом због нечијег успеха, среће; прижељкивати оно што други има.*

зави̏дљив, -а, -о *коме туђи успех и срећа изазивају завист, злобу, пун зависти.*

зави̏дљивац, -ӣвца м *завидљив човек.*

зави̏дљивица ж *завидљива женска особа.*

зави̏дљиво прил. *са завишћу, завидећи.*

зави̏дљивōст, -ости ж *особина онога који је завидљив, завист.*

за́виднӣк м *в. завидљивац.*

за́видница ж *в. завидљивица.*

за́видно прил. *в. завидљиво.*

за́виднōст, -ости ж *в. завидљивост.*

зави́јати[1], за̀вӣјам несвр. **1.** *несвр. према завити*[1]. **2.** *говорити заплетено, изјашњавати се заобилазно, околишити, увијати.* ■ **~ се** *замотавати се, умотавати се:* ~ се марамом.

зави́јати[2], за̀вӣјам несвр. **1.** *отегнуто урлати (о вуку, псу и др.).* **2.** фиг. *отегнуто јаукати, запомагати; кукати, нарицати.* **3.** фиг. *фијукати, хујати (о ветру).*

зави̏јāч, -а́ча м **1. а.** *в. завој (1).* **б.** *омотач од тканине који се ставља око капе (феса и сл.).* **в.** *марама за главу, повезача.* **2.** *сукнена тканина у војничкој обући којом се обавија нога од чланка до колена.* **3.** *алатка за завртање, завртач.* **4.** зоол. *врста лептира чије се ларве замотавају у паучину на листу.*

зави̏јача ж **1.** *марама за повезивање главе, повезача.* **б.** *подметач који сеоске жене стављају кад носе терет на глави.* **в.** етн. *вунена сукња; врста вунене прегаче сличне сукњи.* **2.** *ваљкасто увијен колач, ролат; пита од ваљкасто увијеног теста.*

зави̏јен, -ѐна, -о **1.** *трп. од завити*[1]. **2.** *околишан, заобилазан:* ~ форма, ~ претња.

завијѐно прил. *околишно, заобилазно:* ~ говорити.

завијо̀рити (се), -ӣм (се) свр. *почети (се) вијорити, залепршати (се) (о застави и сл.).*

завију̏гати (се), -āм (се) *почети вијугати, добити вијугав облик; почети се кретати кривудаво.*

завију́так, -тка м (мн. завију́ци, ген. зави̏јӯтāкā) **1. а.** *мања кривина, завој, окука.* **б.** *извијени део нечега, вијуга, лук:* ~ ува. **в.** *промена правца кретања:* ићи правећи завијутке. **2.** *место где коса (одн. животињска длака) расте у разним правцима, цвет.* **3.** *смотак, замотуљак, завежљај; свитак:* носити завијутак у руци; ~ хартије.

зави́кати, за̀вӣчēм свр. *почети викати; повикати.*

зави́кнути, за̀вӣкнēм свр. *в. викнути;* уп. узвикнути.

за̀виличити, -ӣм (завили̇̀чати, -āм) свр. **1.** *везати омчом доње вилице (коња); зауларити; зауздати.* **2.** фиг. *ставити под контролу, покорити, обуздати.*

за̀вӣнӯт, -а, -о рег. *крив, искривљен; повијен:* ~ штап, ~ нос.

зави́нути, за̀вӣнēм свр. прел. рег. **1.** *савити, искривити; повити:* ~ челичну шипку; ~ бркове. **2.** *заврнути, заокренути:* ~ му руку; ~ врат. ■ **~ се 1.** *савити се, повити се.* **2.** *обрнути се, заокренути се (о глави и сл.).*

завири́вати, -ӣрујēм **1.** *несвр. према завирити.* **2.** (некога, нешто) *загледати, посматрати:* ~ цвеће, ~ дете.

зави́рити, -ӣм свр. непрел. **1.** *бацити поглед, погледати унутра нечега, кроз нешто, испод нечега; свратити у неку просторију:* ~ кроз прозор; ~ у торбу; ~ у собу. **2.** *упознати се са нечим, доћи до одређених сазнања:* ~ у књигу; ~ у прави живот. ■ **~ се** *погледати у своју одећу или део тела.*

завиркѝвати, -ӣркујēм несвр. *дем. према завиривати.*

зави́рнути, за̀вӣрнēм свр. *дем. према завирити.*

за́висан, -сна, -о **1.** *који зависи од кога, несамосталан, подређен, потчињен:* ~ земља; ~ чиновник. **2.** лингв. *који нема самосталну функцију:* ~ реченица, ~ падеж.

за́висити, -ӣм несвр. непрел. **1.** *бити условљен нечим другим, мењати се под утицајем нечег другог.* **б.** *бити у зависном, подређеном положају у односу на другог, бити несамосталан; бити материјално зависан од некога:* ~ од Европе; ~ од родитеља.

за́висни̇̄к м *онај који зависи од нечега:* ~ од дроге, ~ од алкохола.

за́висница ж *женска особа зависник.*

за́висно прил. *зависећи, несамостално; у зависности (од нечега):* ~ промењива количина; ~ је од времена.

за́виснōст, -ости ж *стање онога који је зависан, онога што је зависно, зависан однос, зависна веза, условљеност, несамосталност.*

за́вист ж (инстр. за́вишћу) *осећање пакости, завидљивости изазвано туђим успехом, срећом, злоба.*

за́вистан, -сна, -о *завидан, завидљив.*

зави́так, -тка м **1.** *оно што је завијено, умотано, замотуљак, свитак.* **2.** *омот за увијање; омот писма, коверат.* **3.** *завијутак, окука.*

за̀вити[1], за̏вијēм (имп. за̀вӣј; трп. зави̏јен, -ѐна) свр. прел. (непрел.) **1. а.** *умотати, увити у нешто, упаковати:* ~ у хартију. **б.** *заштитити завојем, превити (рану):* ~ ногу. **в.** *ставити нешто око нечега:* ~ новине около, ~ чалму око главе. **2.** *дати ваљкаст облик нечему, савити у ролну:* ~ цигару, ~ питу. **3.** фиг. *прекрити, замаглити:* ~ тајанственошћу. **4.** *савити, пресавити; подићи:* ~ скуте. **5. а.** *заврнути, уврнути (завртањ).* **б.** *засукати, увртети:* ~ бркове руком. **6.** непрел. *променити правац, скренути:* ~ у угао, ~ у улицу. **7.** непрел. *завртети (главом); извити (телом):* ~ главом, ~ раменом. **8. а.** *запевати отегнуто, извити гласом:* ~ тужну песму. **б.** *повести коло у извијеној, лучној линији:* ~ коло по трави. **9.** непрел. *јако заболети, добити грчеве:* ~ у стомаку. ■ **~ се 1. а.** *замотати се, умотати се; обавити се:* ~ се у бунду; ~ се тугом. **б.** *обавити се око нечега.* – Завила се златна жица око барјака. **2.** *савити се уназад.* – Рука се зави на ударац. **3.** *увијено се пружити, прострети.* – Усред села завило се поље. • **~ се у црно** *пасти у велику жалост.*

за̀вити[2], за̏вијēм свр. **а.** *заурлати, урликнути (о вуку, псу).* **б.** *почети хујати, фијукнути (о ветру).*

завитла́вати, -ӣтлāвāм несвр. **1.** *несвр. према завитлати.* **2.** фиг. разг. *збијати шале, подругивати се с неким.* ■ **~ се 1.** *несвр. према завитлати се.* **2.** фиг. разг. *шалити се, измотавати се.*

зави̏тлати, -āм свр. **1.** (нечим, нешто) *почети витлати, махати нечим:* ~ ножем, ~ пером. **2.** *доћи у ковитлац, довести у вртложно стање.* – Ветар завитла прашину. **3. а.** (нешто, нечим) *бацити снажно, са замахом:* ~ камен, ~ куглом далеко. **б.** *почети летети, фијукнути кроз ваздух.* – Завитлаше меци изнад главе. **4.** разг. *преварити, насамарити.* – Овог пута нас је завитлао. ■ **~ се 1. а.** *почети се окретати вртложно, у ковитлац, ускомешати се (о магли, колу и сл.).* **б.** *избити великом снагом (о олуји, ветру).* **2.** *винути се, полетети, бацити се.*

завихо̀рити (се), -ӣм (се) свр. **1.** *почети дувати као вихор; лахорити, пирити (о ветру).* **2.** *в. завијорити.*

за̏вичāј м (инстр. -ем) *место са ближом околином где се неко родио и одрастао, родно место, родни крај; место, крај, одакле неко води порекло.*

за̏вичāјнӣ, -а, -о *који се односи на завичај:* ~ музеј, ~ село, ~ лист.

завича́јнōст, -ости ж *припадност завичају.*

завлада́вати, -āдāвāм *несвр. према завладати.*

завла́дати, за̀влāдāм свр. **1. а.** *доћи на власт, преузети власт; успоставити чврсту власт.* **б.** *раширити се, узети маха; настати.* – Социјализам је био завладао у Русији. Завлада мрак. **2.** (неким, нечим, над неким, над нечим) **а.** *почети владати као владалац:* ~ целом државом. **б.** *узети у своје руке, стећи одлучујући улогу (у нечему):* ~ производњом. **в.** *обузети (некога), прожети.* – Завлада њиме чежња.

завла̀дичити, -ӣм свр. прел. *прогласити владиком, поставити за владику.* ■ **~ се** *постати владика, добити чин владике.*

за̀влажити, -ӣм свр. непрел. *постати влажан, овлажити се.*

завла́чити, за̀вла̄чӣм несвр. [гл. им. завла́че̄ње с] **1.** *несвр. према завући.* **2.** *одуговлачити, отезати:* ~ посао. **3.** *вући, одводити некога далеко, одвлачити.* ■ ~ **се 1.** *несвр. према завући се.* **2.** пеј. *вући се, вуцарати се:* ~ се по хотелима. **3.** *отезати се, одуговлачити се.*

за́вод м **1. а.** *установа за васпитање и образовање, институт, школа.* **б.** *назив или део назива разних других установа; фабрика, предузеће, комбинат:* хигијенски ~, казнени ~, ~ за социјално осигурање.

за́водан, -дна, -о *в. заводљив:* ~ лепота, ~ реч.

заводѐнити (се), -ӣм (се) свр. *в. заводнети (се).*

завòдити (се), за̀водӣм (се) [гл. им. за̀вође̄ње с] *несвр. према завести (се).*

завòдљив, -а, -о **1.** *који заводи својим особинама, привлачан.* **2.** *који мами на погрешан пут, који заварава.*

завòдљиво прил. *на заводљив начин, заносно:* ~ се насмејати.

завòдљиво̄ст, -ости ж *особина онога што је заводљиво.*

завòднети (се) јек. **завòдњети (се),** -днӣм (се) свр. непрел. *напунити се, овлажити се сузама, засузити.*

за́воднӣк м *онај који заводи на погрешан пут, на странпутицу; мушкарац који заводи женске особе, развратник.*

за́водница ж **1.** *женска особа која заводи, осваја.* **2.** бот. *врста гљиве* Pleurotus olearia.

за́водничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на заводнике и заводнице; заводљив.*

за́воднички прил. *као заводник, као заводница, заводљиво.*

за́воднӣштво с *заводнички поступак, завођење.*

за́водскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на завод.*

завòзити (се), за̀возӣм (се) [гл. им. за̀воже̄ње с] *несвр. према завести (се)*[2].

за́во̄ј и **за́вој,** -оја м (инстр. -ојем) **1.** мед. *санитетско средство, трака од платна или газе, за повезивање рана.* **2. а.** *средство чим је нешто умотано, упаковано, заштићено, заштитни омот:* пакетић у плавом завоју. **б.** *омот писма, коверат.* **3. а.** *извијени део пута, реке, окука.* **б.** *намотај нечега спиралног, увијеног; извијени део чега.* **в.** *бора, набор, мрешка.* **г.** *промена тона при певању.* **д.** *промена правца кретања:* ићи правећи завоје.

за́војак, -о̄јка м **1.** *коврџа, витица, увојак (косе).* **2.** *в. завој (2а, 3а, б):* држати завојак трава; возити се узбрдитим завојцима; ~ завртња.

за́во̄јан и **за́војан,** -јна, -о **1.** *који служи за завијање (рана), за превијање.* **2.** *спиралан; завојит.*

за́војаст, -а, -о *в. завојит (1):* ~ пут.

завојева́ње с *освајање, подвргавање под своју власт.*

завојѐвати, -ѐјуе̄м свр. **1.** *почети војевати, отпочети рат.* **2.** *покорити, освојити (у рату).*

завојѐва̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *онај који води освајачки рат, освајач.*

завојѐва̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на завојеваче, освајачки.*

завојѐва̄чки прил. *на завојевачки начин, немилосрдан.*

за́војит, -а, -о *пун завоја, кривина, вијугав; спиралан:* ~ река; ~ степенице.

за́војица ж **1.** *завијутак, окука.* **2.** *спирала; спирално испупчења, жлеб.* **3.** *увијање, околишање (у говору).*

за́во̄јница ж **1.** *крива линија, траг тачке која се окреће око своје осе у простору једнако се удаљавајући, спирала; предмет таквог облика.* **2.** *завој, окука.*

завојни́чити се, -ѐјнӣчӣм се свр. *постати војник, ступити у војску.*

за́војскӣ, -а̄, -о̄ *који служи за завоје:* ~ материјал.

завòлети јек. **завòљети,** за̀волӣм свр. прел. *почети волети, везати се (за некога) осећањем љубави.* ■ ~ **се** *почети се волети међусобно.*

завòњати, -а̄м свр. *почети вoњати, одати непријатан мирис.*

за́вор м **1.** *полуга или клин којим се осигуравају врата и сл., засун, реза.* **2.** *ручица, завртањ или сл. којим се нешто заврће, затеже; кочница.* **3.** *в. заворањ (1).*

за̏во̄рањ, -рња м **1.** *спојни клин на запрежним колима, плугу и сл.* **2.** *в. завор (1, 2).*

за̀во̄рница ж *в. завор (1).*

за̀вратак, -тка м нар. *задњи део врата; затиљак, потиљак.*

завра́тити, за̀вра̄тӣм свр. **1.** *посувратити, заврнути; обнажити заврнувши одећу:* ~ ногавице; ~ руке до лаката. **2.** *помаћи уназад; забацити, затурити унатраг:* ~ капију; ~ главом (главу). **3.** *повратити назад; скренути:* ~ овце, ~ у шуму. **4.** *затупити рез сечива, уврнути.* ■ ~ **се 1. а.** *добити повијен облик, пресавити се, заврнути се.* **б.** *затупити се (о сечиву).* **2.** *нагнути се уназад, окренути се:* ~ се на столици. **3.** *вратити се, повратити се.*

за̀вратка ж нар. *капа у црногорско-херцеговачкој народној ношњи.*

за̀вратница ж бот. *биљка* Lycopsis arvensis.

за̀враћати (се), -а̄м (се) *несвр. према завратити (се).*

завра́чати, за̀вра̄ча̄м свр. етн. *извршити врачање, бајање; зачарати, урећи.*

за̀врбовати, -бује̄м свр. *придобити за нешто (обично негативно).*

завр̀вети и **завр́вети** јек. **завр̀вјети** и **завр́вјети,** -вӣм свр. непрел. *почети врвети, изазвати вреву; испунити се вревом.*

за̀вргнути и **за̀врћи,** завргне̄м (аор. за̀вргнух, за̏вргнӯ и за̀вргох, за̀врже и за̏врже; р. пр. за̀вргнуо, -ула и за̀вргао, -гла) свр. **1.** *узети, забацити (на раме, на леђа).* **2.** *започети, заметнути (сукоб, разговор и сл.):* ~ бој; ~ разговор. ■ ~ **се 1.** *подићи на раме, натоварити се:* ~ секиром. **2.** *заподенути се, заметнути се (о рату, причи и др.).*

завре́дети јек. **завријѐдјети** (завријѐдити), -дӣм свр. **1. а.** *постати достојан, вредан нечега, заслужити.* – Роман је завредео да се објави. **б.** *заслужити нешто нечим негативним.* – Завредео је да га затворе. **2.** *оправдати радом, зарадити.*

завређи́вати, -ѐђује̄м *несвр. према завредети.*

завре́жити се, за̀вре̄жӣм се јек. **завријѐжити се,** за̀врије̄жӣм се свр. **а.** *пустити вреже, жиле.* **б.** фиг. *узети маха, укоренити се, уврежити се.* – Зло се заврежило у душама људи.

за̀врелица *кварење вина изазвано бактеријама; тако ускисло вино.*

за̀врети, -рӣм свр. **а.** *почети врети, прокључати, проврети (о води и сл.).* **б.** фиг. *ускомешати се, узмутити се.* – Заври у њему крв. **в.** фиг. *живо брујати, шумети.*

за̀вре̄ти јек. **за̀вријети,** за̏вре̄м свр. **1.** *напрегнути снагу, навалити, запети.* **2.** *закочити, зауставити кочницом:* ~ точкове. ■ ~ **се** *увући се, забити се, зарити се:* ~ се у траву. ~ се у крило.

завре́чати, -чӣм свр. *почети вречати (о кози);* фиг. *проговорити продорним, крештавим гласом (о људима).*

завр̀зан, -а и **завр̀за̄н,** -а́на м експр. *неспретњаковић, петљанац; клинац, сметењак; мангуп, лакрдијаш.*

заврзи́вати, -р̀зује̄м несвр. **1.** *несвр. према заврсти.* **2. а.** *заплитати у говору (језиком).* **б.** *говорити неповезано, заплетено; говорити бесмислено.* **3.** *беспосличити; оклевати.* ■ ~ **се** *несвр. према заврсти се.*

заврзла́ма и **заврзла̀ма** ж **1. а.** *замршена, запетљана ствар; неразумљива, сложена ствар:* пословна ~, књига пуна заврзлама. **б.** *метеж, пометња; збрка; забуна.* **в.** *отезање; доскочице, подвале:* смишљене заврзламе; исплата новца без ика-

квих заврзлама. **2.** *смицалица, сӣлеӣка:* направити неке заврзламе.

заври́скати, за̀врӣскāм свр. *в. завришӣаӣи.*

заври́снути, за̀врӣснēм свр. *врисну́ӣи, крикну́ӣи; викну́ӣи.*

заври́штати, -штӣм свр. **1.** *ӣочеӣи вришӣаӣи; заӣлакаӣи, завикаӣи и сл. уз врисак.* **2.** *исӣусӣиӣи резак ӣлас (о живоӣињама), зањишӣаӣи (о коњу).*

заврлу̏дати, -āм свр. *ӣочеӣи врлудаӣи, заӣеӣураӣи.*

завр̏љати, за̀вр̄љāм свр. нар. *залуӣаӣи, заћи.*

заврља́чити, -р̏љāчӣм свр. нар. *бациӣи, хиӣнуӣи, завиӣлаӣи.*

за̀вр̄нӯт, -а, -о **1.** *ӣрӣ. од заврнуӣи (се).* **2.** *искривљен, завијен:* ~ нос. **3.** фиг. *насӣран, своjеӣлав, незӣодан; будаласӣ.*

завр́нути, за̀вр̄нēм свр. **1. а.** *ӣодижући један крај савиӣи, ӣосувраӣиӣи, ӣоврнуӣи; задићи:* ~ завесу, ~ рукав, ~ сукњу. **б.** *уврнуӣи:* ~ руку; ~ реп. **б.** *усукаӣи, уӣресӣи:* ~ бркове. **2. а.** *обрнуӣи, окренуӣи:* ~ кључ. **б.** *обрӣањем учврсӣиӣи, сӣеӣнуӣи:* ~ славину, ~ радио. **3. а.** *скренуӣи у сӣрану, завиӣи:* ~ у другу улицу. **б.** *ӣоӣераӣи друӣим ӣравцем:* ~ краве. **в.** спорт. *шуӣнуӣи лоӣӣу бочно уназад:* ~ лопту голману. ■ ~ **се** *ӣоврнуӣи се, ӣосувраӣиӣи се.* • ~ **врат (шију)** *удавиӣи, убиӣи.*

за̀вр̄нӯтōст, -ости ж *сӣање и особина оноӣа који је заврнуӣ, оноӣа шӣо је заврнуӣо.*

завр́сти (за̀вр̄сти), завр́зēм (аор. завр́зох, за̏врзе; р. пр. за̀вр̄зао, завр́зла (за̀вр̄зла); трп. завр́зен, -а) свр. **1.** *ӣричврсӣиӣи ужеӣом, врӣцом, завезаӣи, ӣривезаӣи:* ~ лађу конопцем. **2.** *сӣуӣаӣи, заӣлесӣи, заӣеӣљаӣи.* – Заврзло га грање. ■ ~ **се 1. а.** *заӣеӣљаӣи се, завезаӣи се.* **б.** *заӣлесӣи се, сӣлесӣи се.* – Теле се заврзло у конопцу. **2.** *доћи у сукоб, закачиӣи се:* ~ се око неког оружја. **3.** *замеӣнуӣи се, заӣоденуӣи се (о свађи и сл.).*

за̏вр̄тāј м **а.** *обрӣ, окреӣ.* **б.** *сӣирални жлеб око заврӣња, сврдла.*

за̏вр̄тањ, -тња м **1.** *клин са сӣиралним жлебом, завојицом, који служи за ӣричвршћивање.* **2.** *ӣроӣелер, елиӣса.* **3.** *завој, намоӣај.*

за̀вртати, за̀врħēм несвр. **1.** *несвр. ӣрема заврнуӣи.* **2.** фиг. *ӣовориӣи увијено, околишиӣи.* ■ ~ **се 1.** *несвр. ӣрема заврнуӣи се.* **2.** *врӣеӣи се, окреӣаӣи се (о лишћу, слами и сл.).*

завр̀тāч, -áча м *наӣрава за заврӣање, одн. одврӣање нечеӣа.*

завр́тети и **завр̀тети** јек. **завр́тјети** и **завр̀тјети,** -тӣм свр. **1. а.** (нешто нечим) *ӣочеӣи врӣеӣи, обрӣаӣи; обрнуӣи, окренуӣи.* **б.** (главом) *ӣочеӣи ӣокреӣаӣи ӣамо-амо; окренуӣи (ӣлаву или неки друӣи део ӣела):* ~ главом; ~ плећима, **в.** *ӣочеӣи колуӣаӣи (очима):* ~ очима. **2.** *усукаӣи, уӣресӣи:* ~ бркове. **3.** *врӣећи ӣриӣеӣнуӣи, заврнуӣи.* **4.** безл. **а.** *ӣочеӣи жиӣаӣи, севаӣи.* – Заврти ми у ушима. Заврти га у куку. **б.** *ӣасӣи на ӣамеӣ.* – Завртело јој да иде у Црну Гору. ■ ~ **се 1.** *ӣочеӣи се врӣеӣи, обрӣаӣи у круӣ; усковиӣлаӣи се.* – Завртим се с њом на плесу. Завртела се вејавица. **2.** безл. *добиӣи врӣоӣлавицу, изӣубиӣи свесӣ.* **3.** *увући се, уӣиснуӣи се:* ~ се у дрво. **4.** *навреӣи, ӣојавиӣи се (о сузама).* • ~ **мозак (памет, главу) (некоме)** *оӣчараӣи, оӣчиниӣи (некоӣа).*

завртȍглавити се, -ӣм се свр. *добиӣи врӣоӣлавицу.*

за̀врћи (се) *в. заврӣнуӣи (се).*

заврша́вати (се), -р̏шāвāм (се) *несвр. ӣрема завршиӣи (се).*

за̀вр̄шенōст, -ости ж *сӣање и особина оноӣа шӣо је завршено, оноӣа који је завршен.*

заврше́так, -тка м (мн. -éци, ген. завр̏шēтāкā) **1. а.** *крај, окончање, свршеӣак:* ~ рата, ~ године. **б.** *крајњи, завршни део иза коӣа се нешӣо не ӣросӣире:* ~ пута, ~ планине. **2.** *оно чиме се нешӣо завршава:* ~ романа, ~ песме. **3.** лингв. *насӣавак (речи).*

заврши́вати (се), завр̏шујēм (се) несвр. *в. завршаваӣи (се).*

завр́шити, за̀вр̄шӣм свр. **1.** *ӣривесӣи крају, окончаӣи, довршиӣи:* ~ говор, ~ рат. **2. а.** *досӣеӣи на неко месӣо на крају.* **б.** *досӣеӣи до некоӣ сӣања у живоӣу:* ~ као капетан. **в.** *окончаӣи, умреӣи:* ~ у неком подруму. ■ ~ **се** *свршиӣи се, окончаӣи се.* – Рат се завршио.

за́вршје с *месӣо иза врха (брда), забрђе.*

за́вршнӣ и **за̀вршнӣ,** -ā, -ō **1.** *којим се нешӣо завршава, ӣоследњи; коначни; закључни:* ~ седница; ~ рачун; ~ тачка. **2.** *највиши, врхунски:* ~ ниво.

за́вршница и **за̀вршница а.** *крајња, завршна фаза нечеӣа:* ~ историје класног друштва, ~ комедије. **б.** спорт. и шах. *завршни, одлучујући део иӣре или ӣакмичења:* ~ првенства, ~ шаховске партије.

заву́ћи (за̀вући), -ву́чēм (3. л. мн. заву́кӯ; аор. заву́кох, за̏вӯче; р. пр. за̀вӯкао, заву́кла (за̀вӯкла); пр. пр. заву́кāвши (за̀вӯкāвши)) свр. **1.** *уӣиснуӣи, увући (у нешӣо, ӣод нешӣо):* ~ руку у џеп. **2.** *одвући иза чеӣа; вукући склониӣи куд.* – Где си завукла оно уверење? ■ ~ **се 1.** *склониӣи се у какав ӣросӣор, увући се:* ~ се у кућу, ~ се у јазбину. **2.** *оӣеӣнуӣи се, развући се.* • ~ **се у мишју рупу** пеј. *сакриӣи се, не смеӣи се ӣоказаӣи.*

заву́чен, -а, -о **1.** *ӣрӣ. од завући (се).* **2.** *удаљен, забачен заклоњен:* ~ кућа, ~ лука.

за̀гадити, -ӣм свр. **а.** *исӣрљаӣи, искаљаӣи; заӣоӣаниӣи:* ~ кућу, ~ јело. **б.** *учиниӣи оӣасним за уӣоӣребу; заразиӣи:* ~ бунаре, ~ воду. **в.** фиг. *извршиӣи неӣаӣиван уӣицај (на некоӣа, на нешӣо), исквариӣи.* **2.** *оӣадиӣи:* ~ живот. ■ ~ **се 1.** *заӣрљаӣи се; заӣоӣаниӣи се.* **б.** *ӣосӣаӣи шӣеӣан за уӣоӣребу; заразиӣи се.* **в.** *добиӣи ӣамад, вашке.* **2.** *ӣосӣаӣи одвраӣан, ӣадан.*

за̀гађенōст, -ости ж *особина и сӣање оноӣа шӣо је заӣађено.*

загађе́ње с *ӣродирање шӣеӣних сасӣојака у нешӣо; заӣађеносӣ.*

загађи́вати (се), -а̀ђујēм (се) *несвр. ӣрема заӣадиӣи (се).*

загађи̏вāч, -áча *онај који заӣађује човекову околину, ӣрироду (обично фабрике, индусӣријска ӣредузећа); хемијски ӣроизводи који заӣађују ӣрироду.*

за̀газити, -ӣм свр. **1.** *сӣуӣиӣи, закорачиӣи, ући.* **а.** *у неку ӣечну, расӣресиӣу средину:* ~ у воду, ~ у блато. **б.** *на неку чврсӣу ӣодлоӣу, ӣредео, земљу и сл.:* ~ у шуму, ~ на степенице, ~ у собу. **в.** фиг. *у неку делаӣносӣ, сӣање, време и сл.:* ~ у посао, ~ у зиму, ~ у педесете године. **2.** фиг. *ӣрећи меру, ӣреӣераӣи:* ~ у причи. **3.** *изӣазиӣи, изӣњечиӣи ӣазећи:* ~ траву.

зага́јити, за̀гāјӣм свр. **а.** *засадиӣи, ӣодићи (ӣај, шуму).* **б.** *ӣочеӣи расӣи (о ӣају, шуми).* ■ ~ **се** *обрасӣи шумом, ӣреӣвориӣи се у ӣај, шуму.*

зага́кати, за̀гāчēм свр. *ӣочеӣи ӣакаӣи (о вранама и сл.).*

загала́мити, -а̀лāмӣм свр. **а.** *ӣочеӣи ӣаламиӣи, заӣрајаӣи.* **б.** *ӣочеӣи ӣрдиӣи, развикаӣи се:* ~ на децу.

за̀гар м тур. *врсӣа ловачкоӣ ӣса; уoӣшӣе ловачки ӣас.*

загара́вити, -а̀рāвӣм свр. **1. а.** *учиниӣи ӣаравим, црним, ӣоцрниӣи.* **б.** фиг. *даӣи ӣарав изӣлед лицу.* – Брада га загаравила. **2.** *заӣаравиӣи се (2).* ■ ~ **се 1.** *ӣремазаӣи се ӣаром, црном бојом.* **2. а.** *ӣосӣаӣи ӣарав, црн, уӣрљаӣи се ӣаром.* **б.** фиг. *обрасӣи ӣамним маљама.* – Горња усница му се загаравила.

за̀гарантовати, -тујēм (загаранти́рати, -а̀нтӣрāм) свр. *осиӣураӣи, обезбедиӣи:* ~ слободу мисли, ~ безбедност.

за̀гарен, -а, -о *ӣоцрнео, ӣоӣамнео (од сунца):* ~ кожа.

за̀гарити (се), -ӣм (се) свр. *в. заӣаравиӣи (се).*

за̀гасит, -а, -о *који је заӣворене, ӣамне боје, ӣаман:* ~ зеленило, ~ очи.

зага́сити, за̀гāсӣм свр. **1.** *учиниӣи да нешӣо ӣресӣане ӣорећи, уӣасиӣи:* ~ ватру, ~ светло. **2.** *сјединиӣи с ӣечношћу која изазива хемијску реакцију (креч, ваӣно и сл.):* ~ креч. **б.** *наӣоӣиӣи, овлажиӣи:* ~ прашину. **3.** *уӣолиӣи, уӣасиӣи (жеђ, сӣрасӣ и др.).* ■ ~ **се** *ӣресӣаӣи ӣорећи (о ваӣри), ӣресӣаӣи сијаӣи.*

за̀гасито прил. *ӣамном, заӣаситом бојом:* ~ обојен.

за̀гасито- *као ӣрви део сложених ӣридева означава да ӣа боја ӣрелази у ӣамнију нијансу:* загаситозелен, загаситоплав и сл.

за̀гаситōст, -ости ж *сӣање и особина оноӣа шӣо је заӣасиӣо.*

за̏гаснути, -не̄м свр. *загасити се, угасити се.*

за̏гат м и **за̏гата** ж *препрека воденом току, насип, брана, гат.*

зага́тити, за̏га̄ти̑м (трп. за̏га̄ћен) свр. **1. а.** *зауставити ток воде постављањем гата, зајазити:* ~ реку. **б.** *преградити, препречити:* ~ пролаз. **2.** *засути, затрпати:* ~ шанац. ■ ~ **се а.** *престати отицати услед препреке, запушити се.* **б.** *накупити се (о нечистоћи и др.).*

загаћи́вати (се), зага̀ћује̄м (се) *несвр. према загатити (се).*

заге́гати (се), за̏ге̄га̄м (се) свр. *почети (се) гегати, кренути тромо клатећи се.*

заги́бати, за̏гиба̄м (за̏гибље̄м) свр. (нечим) *почети гибати, заљуљати, заклатити:* ~ коленима. ■ ~ **се** *почети се гибати, зањихати се, заклатити се, затреперити се.*

загипса́вати, -ѝпса̄ва̄м *несвр. према загипсати.*

за̏гипсати, -а̄м свр. прел. *замазати, учврстити гипсом.*

за̏гитовати, -тује̄м свр. прел. *причврстити гитом; испунити гитом.*

загѝцати се, -а̄м се свр. **а.** *почети се гицати, закопрцати се.* **б.** *појурити, затрчати се:* ~ низ брдо.

за̏глабати, -а̄м и **загла́бати,** за̏гла̄ба̄м свр. експр. *почети глабати, почети прождрљиво јести кидајући зубима; заглодати.*

за́главак, -а̄вка м **1.** *клин којим се нешто причвршћује, углављује или који се у нешто забија.* **2.** *горњи део нечега (нпр. ступа, украсни део намештаја и сл.).* **3.** *место где је нешто заглављено.* **4.** *завршни део, завршетак, крај.*

заглави̏њати, -а̄м **1.** *почети главињати, заклатити се, затетурати се.* **2.** *одлутати, отумарати:* ~ негде у свет.

загла́вити, за̏гла̄ви̑м (трп. за̏гла̄вљен) свр. **1. а.** *уметнути, угурати, углавити; завући тако да се тешко може извадити, укљештити:* ~ дрво у рупу, ~ ногу међу стенама. **б.** *учврстити нечим (клином, дрветом и сл.) да не клима:* ~ секиру. **2.** *учинити непролазним, закрчити:* ~ врата телом, ~ пут. **3.** *појурити, навалити:* ~ на мост, ~ на врата. **4.** *доспети у незгодан положај; настрадати:* ~ у затвору, ~ у рату. **5.** *изгубити живот.* ■ ~ **се 1.** *упасти, запасти (тако да се тешко може извући):* ~ се у блато. **2.** *укљештити се, запети:* ~ се у грлу, ~ се на излазу.

за́гла̄вље и **за̏гла̄вље** с **1.** *почетни део какве књиге, поглавља и сл.* **а.** *кратак садржај испред текста који следи; увод.* **б.** штамп. *стални насловни део листова, часописа, едиција* **в.** *текст (штампани) на писму, акту и сл. са подацима фирме која га упућује.* **г.** *наслов, назив књиге, поглавља и сл.* **2.** *одељак књиге или списа који чини целину, поглавље, глава.*

заглављи́вати (се), -а̀вљује̄м *несвр. према заглавити.*

за̏гладити, -и̑м (трп. за̏глађен) свр. **1. а.** *учинити уредним, руком поравнати (браду, бркове):* ~ брк. **б.** фиг. *поправити, заташкати, прикрити:* ~ своју кривицу, ~ сукоб. ■ ~ **се** *зачешљати се, дотерати се.* **2.** *постати гладак, раван.*

загла̀днети јек. **загла̀дњети,** -дни̑м свр. *јако огладнети, изгладнети.*

заглађи́вати (се), -а̀ђује̄м (се) *несвр. према загладити (се).*

за̏гле̄д м етн. арх. *обичај гледања девојке пре веридбе, гледање, углед.*

за̏гледати, -а̄м свр. **а.** *пажљиво погледати; завирити:* ~ жену; ~ мало у собу. **б.** *угледати, спазити, видети.* ■ ~ **се 1.** *упрети поглед, почети упорно посматрати:* ~ се у очи. **2.** *заљубити се у некога, заволети:* ~ се у Марка. **3.** *заљубити се једно у друго.*

загле́дати (се), за̏гле̄да̄м (се) *несвр. према загледати (се).*

заглѐда̄ч, -а́ча м етн. *онај који иде да види девојку пре просидбе.*

за̏гледнути, -не̄м свр. *загледати, погледати:* ~ у торбу. ■ ~ **се** *в. загледати се (3).*

загли́бити, за̏глӣби̑м (трп. за̏глӣбљен) свр. **1.** *натерати, гурнути на влажно тло (глиб, блато):* ~ кола. **2.** *в. заглибити се (1):* ~ у блато. **3.** *запасти у какве тешкоће:* ~ у неке рачуне. ■ ~ **се 1.** *увалити се у блато, глиб:* ~ се до колена. **2.** фиг. *запасти у незгоде, у неприлике:* ~ се у дугове.

заглибљи́вати (се), -ѝбљује̄м (се) (заглибља́вати (се), -ѝбља̄ва̄м (се)) *несвр. према заглибити (се).*

заглу́вети јек. **заглу́вјети,** -ви̑м *постати глув, оглувети.*

заглупа́вити, -у̀па̄ви̑м свр. *почети глупавити, постати глупав.*

заглу́пело̄ст, -ости ж *глупавост, глупост.*

заглу́пети јек. **заглу́пјети,** -пи̑м свр. *постати глуп, оглупети.*

заглу́пити, за̏глӯпи̑м свр. *учинити глупим.*

за̏глӯпљено̄ст, -ости ж *стање онога који је постао глуп.*

заглупљи́вати, -у̀пљује̄м *несвр. према заглупити.*

заглу̀пљујӯћӣ, -а̄, -е̄ *који заглупљује друге.*

за̏глухнути, -не̄м и **заглу́хнути,** за̏глӯхне̄м свр. **1.** *привремено престати чути (о ушима); изгубити слух, оглувети (о човеку).* **2.** *учинити глувим или наглувим, заглушити.*

за̏глухнуто̄ст, -ости ж *стање онога који је заглухнут.*

заглуша́вати, -у̀ша̄ва̄м несвр. *в. заглушивати (се).*

за́глушан, -шна, -о *који заглушује, пун буке, бучан; хучан, буран:* ~ бука, ~ граја.

заглуши́вати, -у̀шује̄м (се) *несвр. према заглушити.*

заглу́шити, за̏глӯши̑м свр. **1.** *надјачати гласом, звуком, учинити да се не чује:* ~ говорника. **2.** *ућуткати, утишати.* – У то време политичке борбе су заглушиле све. **3.** *заглухнути, оглухнути.* **4.** *лишити способности јасног слуха.*

за́глӯшје с **1.** *повучено и тихо место где се ништа не чује.* **2.** *мир, тишина:* јутарње ~, **2.** *заглухнутост.*

заглу̀шљив, -а, -о *в. заглушан:* ~ прасак.

за́глушно прил. *на заглушан начин, с треском:* ~ пући.

заглу̀шујӯћӣ, -а̄, -е̄ *који заглушује, заглушан:* ~ тандркање.

за̏гнати, -а̄м свр. *погнати, потерати (за нешто, иза нечега, некуд):* ~ стоку за брдо.

за̏гнојено̄ст, -ости ж *стање онога што је загнојено.*

загно̀јити, за̏гно̄ји̑м свр. **1.** *пођубрити, погнојити (земљиште).* **2.** *в. загнојити се.* ■ ~ **се** *почети лучити гној, напунити се гнојем (о ранама и сл.).*

загњури́вати (се), -у̀рује̄м (се) *несвр. према загњурити (се).*

загњу́рити, за̏гњӯри̑м свр. **1.** *спустити нешто у воду, потопити; уронити:* ~ ведро у воду, ~ у море дубоко. **2.** *в. загњурити се.* **3.** *завући, сакрити:* ~ главу у недра, ~ главу у јастук. ■ ~ **се 1.** *ући у дубину испод површине воде, заронити.* **2.** *завући се, увући се:* ~ се у сено. **3.** фиг. *занети се нечим, удубити се у нешто:* ~ се у посао, ~ се у књигу.

загова́рати, -о̀ва̄ра̄м **1.** *несвр. према заговорити.* **2.** *заступати, заузимати нешто:* ~ радикално решење.

загово̀рити, -о̀вори̑м свр. **а.** *задржати некога, не дати да оде (разговором, причањем и сл.).* **б.** *разговором, причањем забашурити нешто.* ■ ~ **се** *задржати се дуго у разговору, запричати се.*

за̏гово̄рни̑к м *онај који се залаже, заузима за некога, нешто поборник, присталица:* ватрени ~, ~ равноправности жена.

за̏говорница ж *жена заговорник, поборница, присталица.*

заголѝцати, -а̄м свр. **1.** *почети голицати:* ~ дете. **2.** *делујући на неко чуло (обично чуло мириса) изазвати одређен осећај, надражити.* – Заголица га мирис печења. **3.** *сексуално узбудити, узнемирити.* **4.** фиг. **а.** *изазвати интересовање, радозналост.* – Заголица ме та вест у новинама. **б.** *пробудити, разбудити (жељу, прохтев).*

за́гон м нар. **1.** *напад, јуриш.* **2.** *стаја, обор.*

за̏го̄не̄тан, -тна, -о *који има својства загонетке, тешко схватљив, тајанствен, чудан:* ~ понашање.

загоне́тати, -о̀не̄та̄м (-о̀не̄ће̄м) **1.** *задавати загонетке.* **2.** фиг. *замишљати да ће се нешто догодити, нагађати:* ~ у себи.

за̏го̄нѐтка ж (дат. -ки и -е̄ци; ген. мн. -кӣ (-ета̄ка̄)) **1.** *кратка алегоријска причица у виду двосмислених питања која треба одгонетнути.* **2.** фиг. *питање, проблем.*

за̏го̄не̄тно прил. *на загонетан начин, нејасно; чудно:* ~ погледати.

за̏го̄не̄тно̄ст, -ости ж *особина онога што је загонетно.*

заго̀нити, за̏гонӣм [гл. им. за̏гоњење с] *несвр. према загнати.*

загоре́вати, -о̀ре̄ва̄м јек. **загоријѐвати,** -о̀ријева̄м *несвр. према загорети.*

заго̀релина јек. **заго̀рјелина** (за̏горе̄л јек. за̏горијел) ж **1.** *мирис и укус онога што загори; мирис паљевине.* **2.** *оно што је загорело; загорели слој на нечему што се пече, пржи.*

заго̀рело̄ст јек. **заго̀рјело̄ст,** -ости ж *особина и стање онога што је загорело.*

заго̀рети јек. **заго̀рјети,** -рӣм свр. **1.** *делимично изгорети пекући се, кувајући се (о јелу, храни).* **2. а.** *нагорети, поцрнети од ватре (о предметима, ватреном оружју).* **б.** *поцрнети од сунца.* **3. а.** *јако ожеднети (без воде, без пића).* **б.** жарг. *немати дуго времена сексуалне односе, дуго сексуално апстинирати.*

заго̀ретина јек. **заго̀рјетина** ж *в. загорелина.*

за́го̄рје с *предео иза горе, планине.*

за́го̄рка ж *в. загоркиња.*

за̀го̄ркиња и **за́го̄ркиња** ж нар. песн. (често уз им. „вила“) *вила која живи у планини.*

загорча́вати, -о̀рча̄ва̄м *несвр. према загорчати.*

заго̀рчати, -а̄м свр. **1.** *дати горак укус нечему.* **2.** фиг. *учинити горким, тешким:* ~ живот. **3.** *постати горак, пун горчине.*

загорчи́вати, -о̀рчује̄м *несвр. према загорчати.*

заго́рчити, за̀го̄рчӣм свр. *в. загорчати.*

загосподаа́рити, -о̀да̄рӣм свр. **1.** *постати господар, стећи врховну власт:* ~ Београдом. **2.** *наметнути се за господара, узети власт у своје руке:* ~ полицијом.

загосподо̀вати, -о̀дује̄м свр. *в. загосподарити.*

за̀грабити, -ӣм свр. **1.** *брзо захватити нечега у великим количинама, у великом броју одвајајући га од те масе (руком, лопатом, судом и сл.):* ~ воде, шљива. **2.** *ухватити, дочепати:* ~ гусле са ексера. **б.** *завеслати:* ~ веслом по води. **3.** *пожурити, похитати; силином захватити какав простор.*

за̂града и **за̏града** ж **1.** *ограда, плот.* **2.** *оградом одвојено место у некој просторији, преграда.* **3.** *ограђени део за стоку, тор, стаја.* **4. а.** *интерпункцијски знак којим се одваја уметнути, издвојени део текста:* обла ~, угласта ~. **б.** мат. *знак који показује да се неки израз математички издваја као целина:* мала ~, велика ~, средња ~.

загра́дити, за̀гра̄дӣм (трп. за̀гра̄ђен) свр. **1.** *опасати оградом, оградити:* ~ ливаду, ~ кућу. **2.** *затворити препреком, препречити:* ~ камењем пут. **3.** *ставити у заграду (4):* ~ реч. ■ ~ **се** *одвојити се оградом, оградити се.*

за̀гра̄ђе (за́гра̄ђе) с *део изван градских зидина; предграђе.*

заграђи́вати (се), -а̀ђује̄м (се) *несвр. према заградити (се).*

загра́јати, -јӣм и **за̀грајати,** -је̄м свр. *почети грајати.*

загра́кати, за̀гра̄че̄м свр. *почети гракати.*

загра́ктати, за̀гракће̄м свр. *почети гракштати.*

за̀гранична̄, -а̄, -о̄ рус. *иностранй, иноземни.*

за̀гргољити и **загргѐљити,** -ӣм свр. *почети гргољити.*

загрго̀тати, загр̀гоће̄м свр. *почети гроктати.*

загргу̀тати, загр̀гуће̄м свр. *почети гргутати.*

загр́дити, за̀гр̄дӣм свр. **1.** *претерати, превршити меру:* ~ с учењем. **2.** *учинити нешто рђаво, забрљати.*

загрѐбати и **загрѐпсти** (за̀грепсти), -е̄бе̄м свр. **1. а.** *гребући закачити, запарати; гребући озледити, огребати:* ~ земљу; ~ ноктима. **б.** *гребући забележити, нацртати:* ~ на зиду знак. **2.** *захватити, заграбити:* треба ~ у тај новац. **3.** фиг. *потрчати, побећи:* он загребе кроз шуму. ■ ~ **се** *огребати се; почешати се:* ~ се по трбуху.

за́гребачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Загреб.*

загре́вати (се), за̀гре̄ва̄м (се) јек. **загријѐвати,** за̀гријева̄м (се) *несвр. према загрејати (се).*

за̏гре̄внӣ јек. **за̏гријевнӣ,** -а̄, -о̄ *који служи за загревање, који загрева:* ~ апарат, ~ површина.

за̀грезати, -еже̄м свр. *загазити у снег.*

за̀грезнути, -не̄м свр. **1.** *упасти, угазити, утонути:* ~ у муљ, ~ у снег. **2.** фиг. *увалити се, упустити се у нешто (непожељно):* ~ у дуг.

загреја́вати, -ѐја̄ва̄м јек. **загрија́вати,** -ѝја̄ва̄м *несвр. према загрејати (се).*

за̀греја̄но̄ст јек. **за̀грија̄но̄ст,** -ости ж *стање онога што је загрејано, онога који је загрејан.*

за̀грејати јек. **за̀гријати,** -је̄м свр. **1.** *учинити топлим, топлијим; испунити осећајем топлоте:* ~ собу. **2.** фиг. **а.** *испунити пријатним осећањем:* ~ погледом **б.** *одушевити, занети нечим:* ~ за тај пројекат. ■ ~ **се 1. а.** *угрејати се, постати топао.* **б.** *бити захваћен дејством алкохола:* ~ се од вина. **2.** фиг. *заинтересовати се за нешто, одушевити се нечим:* ~ за филозофију.

загрѐпсти (се) *в. загребати (се).*

За́грепчанин м (мн. -ани) *становник Загреба; онај који је пореклом из Загреба.*

За́грепча̄нка ж *становница Загреба; она која је пореклом из Загреба.*

за̀грижен и **загри́жен,** -а, -о *тврдоглав, изузетно упоран, задрт:* ~ либерал, загрижени противници.

за̀грижено и **загри́жено** прил. *тврдоглаво, задрто, са упорношћу.*

за̀грижено̄ст и **загри́жено̄ст,** -ости ж *тврдоглавост, упорност; нетрпељивост.*

загрѝжљив, -а, -о *заједљив, нетрпељив, свадљив:* ~ ћуд, ~ свекрва.

загрѝжљивац, -вца м *загрижљив човек, заједљивац.*

загрѝжљивица ж *загрижљива женска особа, заједљивица.*

загрѝжљиво прил. *заједљиво, пакосно; упорно, загрижено.*

загрѝжљиво̄ст, -ости ж *особина онога који је загрижљив.*

за́гриз м **1.** *захват зубима (кад се нешто загризе, једе).* **2.** *оно што се одједанпут одгризе, одгризак.*

загриза́вати (се), -ѝза̄ва̄м (се) несвр. *в. загризати (се).*

за̀гризак, -иска м **1.** *оно што је загризено зубима, залогај:* ~ хлеба. **2.** *захват, стисак зубима.*

загри́зати, за̀грӣза̄м *несвр. према загристи.*

загризи́вати (се), -ѝзује̄м (се) несвр. *в. загризати (се).*

за̀гризнути, -не̄м свр. *в. загристи.*

загриј- *в. загреј-.*

за̀гристи, загри́зе̄м (трп. за̀гризен и загри́зен) свр. **1. а.** *зарити зубе у нешто, захватити зубима:* јабуку. **б.** *мало појести, презалогајити:* ~ штогод. **2.** фиг. *упустити се у нешто, подухватити се нечега:* загризао је рано у политику.

за̀грлити, -ӣм (трп. за̀грљен) свр. **1.** *обухватити рукама, обично у знак милоште, љубави, стегнути у загрљај:* момак загрли девојку. **2.** фиг. *пригрлити, прихватити:* ~ пушку. ■ ~ **се** *уз. повр.* – Њих двоје се загрлише пред свима.

за̏грља̄ј м (инстр. -ем) *обухватање рукама из милоште, из љубави.*

загр̀мети и **загр́мети** јек. **загр̀мјети** и **загр́мјети,** -мӣм свр. **1.** *почети грмети; затутњати, проломити се (о грому, грмљавини):* гром загрме. **2.** *јавити се снажном пуцњавом (о оружју):* загрми топ. **3.** *викнути громко, љутито:* командант је загрмео.

загр̏нути, за̀гр̄нēм свр. (нешто) **1.** *закопати, затрпати, засути пепелом, земљом.* **2. а.** *в. огрнути (1б).* **б.** *задићи, посувратити (скут, рукав и сл.):* ~ сукњу, ~ рукаве. ■ **~ се** *в. огрнути се:* загрнуо се мантилом.

за̀гробнӣ, -ā, -ō *који се односи на оно што постоји, настаје после смрти:* ~ свет, ~ живот.

загро̀ктати, за̀грокћēм свр. *почети гроктати.*

загрохо̀тати, -охоћем свр. *почети грохотати.*

за̀гртати (се), -грћēм (се) *несвр. према загрнути (се).*

загрца́вати (се), -р̀цāвāм (се) *несвр. према загрцнути (се).*

за̀грцати (се), -āм (се) свр. *почети грцати.*

за̀грцнути, -нēм свр. **1.** *пресећи дах, прекинути гутање или говор; запети у грлу.* **2.** *в. загрцнути се.* ■ **~ се** *изгубити дах, моћ гутања и говора, добити грч у грлу:* ~ се пијући воду.

загрцњи́вати (се), -р̀цњујēм (се) *несвр. према загрцнути (се).*

загу̑бити, за̀губӣм свр. *изгубити, затурити.* ■ **~ се** *затурити се, заметнути се.*

загу́дети јек. **загу́дјети,** -дӣм свр. непрел. *почети гудети.*

загу̑жвати, -āм свр. *замрсити, збркати.* ■ **~ се** *замрсити се, збркати се.*

загу́лити, за̀гӯлӣм свр. *одвојити мало коре, коже и сл., огулити, záљуштити.* ■ **~ се** *záљуштити се.*

за̀гӯљен, -а, -о **1.** *трп. од загулити.* **2.** вулг. *задрт, наопак, незгодан:* ~ посао, ~ човек.

за̀гӯљенōст, -ости ж *особина онога који је загуљен, онога што је загуљено.*

загуљи́вати, -ӯљујēм *несвр. према загулити.*

загу̑нђати, -āм свр. *почети гунђати.*

загу́рати, за̀гӯрāм свр. *угурати, утиснути.*

загу̑слати, -āм свр. непрел. *почети гуслати, загудети.*

загу́стити, -ӣм свр. **1.** непрел. **а.** *израсти густо, често.* **б.** *постати згуснут, непрозиран (о диму, магли, мраку и сл.).* **в.** *почети падати густо (о снегу и сл.).* **2.** прел. **а.** *учинити густим:* ~ млеко. **б.** *густо испунити, закрчити.* **3.** непрел. *појавити се у великом броју закрчујући простор; испунити се, постати закрчен.* **4.** непрел. *постати живљи, жешћи (о пуцњави); учестати.* **5.** непрел. безл. жарг. *постати опасан, тежак, сложен;* уп. гу̑ст (5). – Кад загусти, бежи кући!

загуша́вати, загу̑шāвāм *несвр. према загушити (се).*

за́гушан, -шна, -о **1.** *в. загушљив (1):* ~ спарина. **2.** *пригушен, тих:* ~ глас.

за̀гӯшēно прил. *пригушеним гласом, да се једва чује.*

за̀гӯшенōст, -ости ж и **загуше́ње** с *стање онога што је загушено.*

загуши́вати (се), -ӯшујēм (се) несвр. *в. загушавати се.*

загу́шити, за̀гӯшӣм свр. **1. а.** *усмртити кога гушећи, угушити.* **б.** *прекинути дах, дисање, загрцнути.* – Плач га загуши. **в.** *отежати дисање.* **2. а.** *не дати нечему да се потпуно развије.* – Усеве је загушио коров. **б.** *онемогућити, блокирати:* ~ економски. **3. а.** *надјачати звуком, заглушити.* – Крик му загуши грмљавина. **б.** *сузбити, потиснути:* ~ идеје о слободи. **4.** *закрчити, препунити:* ~ путеве. **5.** *запушити, зачепити.* – Прљавштина загуши поре. ■ **~ се 1. а.** *угушити се:* ~ се од пића. **б.** *изгубити моћ гутања, говора; остати без даха:* ~ се у плачу. **2. а.** *запушити се, зачепити се.* – Рупице на кожи се загуше. **б.** *постати закрчен (о путевима, улицама).*

загу̑шљив, -а, -о **1. а.** *у коме нема свежег ваздуха:* ~ кухиња. **б.** фиг. *тежак, скучен:* ~ атмосфера. **в.** *који онемогућава дисање:* ~ гас. **2.** *пригушен, тих:* ~ глас.

загу̑шљивац, -ӣвца м (често у мн.) воj. *бојни отров који надражује органе за дисање.*

загу̑шљиво прил. **1.** *без свежег ваздуха, тешко за дисање.* **2.** *пригушено.*

загу̑шљивōст, -ости ж *стање онога што је загушљиво; устајалост ваздуха.*

зада́вати, за̀дājēм (имп. зада́ји; пр. сад. зада́јӯћи) *несвр. према задати.*

зада́вити, за̀дāвӣм свр. *усмртити дављењем, удавити; угушити.* ■ **~ се** *угушити се.* – Задавио се залогајем.

задављѐнӣк, -ӣка м *онај који се задавио.*

задављи́вати (се), -а̀вљујēм (се) *несвр. према задавити (се).*

зада̀ждети јек. **зада̀ждјети,** -дӣм свр. *почети даждити, почети падати (о киши).*

зада́јати, за̀дāјāм *несвр. према задојити.*

за́дак, за́тка м **1.** *задња страна, позадина:* пламен на затку цеви. **2.** *стражњица:* ударити коња по затку.

зада́нити, за̀дāнӣм свр. **1.** *задржати се негде преко дана.* ~ у селу. **2.** безл. *свануши, разданити се.*

зада́так, -тка м (мн. зада́ци, ген. за̀дāтāкā) **а.** *оно што треба извршити, оно што се некоме даје да изврши, дужност, обавеза.* **б.** *оно што треба научити, решити, написати и сл.:* школски ~, домаћи ~, писмени ~.

за̀дати, -āм свр. **1.** *нанети, причинити (некоме нешто непожељно):* ~ ударац, ~ бриге. **2.** *дати, поставити некоме да реши задатак, проблем, питање и сл.:* ~ лекцију, ~ питање. **3.** *одредити да се што изврши, наредити:* ~ посао. **4.** *положити заклетву, обећање и сл.:* ~ обећање, ~ веру. ■ **~ се** *појурити, јурнути.*

за̀даћа ж *в. задатак.*

за̏дāх м **1.** *непријатан мирис, воњ, смрад.* **2.** *запах, мирис:* ~ свежине.

зада̀хнути, за̀дахнēм свр. **1.** *захватити дахом, мирисом, запахнути.* – Задахну ме мирис багрема. **2.** *духнути у (на) нешто (нешто):* ~ својим дахом, ~ стакло. **3.** фиг. *прожети, обузети (неким расположењем, осећањем) идејом, инспирисати, надахнути:* ~ патриотизмом, ~ поезијом.

задахњи́вати (се), -а̀хњујēм (се) *несвр. према задахнути (се).*

за̀дахтāно прил. *задихано, задувано.*

зада̀хтати, за̀дашћēм и за̀дахћēм свр. **1.** *почети дахтати.* **2.** *задихано проговорити.* – Извини! задахта жена. ■ **~ се** *задихати се, задувати се.*

за̏дебљāлōст, -ости ж *стање онога што је задебљало.*

задебља́ње с *задебљало место на неком ткиву, кврга, израштај.*

за̏дебљао, -āла, -о и **задѐбљао,** -ала, -о *р. пр. од задебљати у атриб. служби:* ~ *језик.*

задѐбљати, -ā(м) свр. **а.** *постати дебљи, добити задебљање.* **б.** фиг. *постати нижи (о гласу).*

заде́вати, за̀дēвāм јек. **задије̏вати,** за̀дијевāм **1.** *несвр. према заденути.* **2.** (некога) *задиркивати, пецкати.* ■ **~ се 1.** *несвр. према заденути се.* **2.** *задиркивати, пецкати један другог.*

за́девица и **за̀девица** јек. **за́дјевица** и **за̏дјевица** (за́дēвка јек. за́дјēвка) ж **1. а.** *свађа, препирка.* **б.** *мањи оружани сукоб, туча, кавга.* **2.** *повод, разлог за свађу.*

задѐвōјчити јек. **задјѐвōјчити,** -ӣм свр. *учинити девојком, односити се као према девојци.* ■ **~ се** *постати девојка, развити се у девојку.*

за̀дељати јек. **за̀дјељати,** -љēм и -љāм свр. *дељањем зашиљити, заоштрити (дрво и сл.).*

за̀денути јек. **за̀дјенути,** -нēм свр. **1.** *затаћи, закачити за нешто, окачити иза нечега:* ~ марамицу за џеп. **б.** *завући, увући, метнути (у нешто):* ~ нож у корице, ~ руке у џепове. **2.** *започети, заподенути (говор, свађу и др.).* **3.** *захватити што у лету.* **4.** фиг. *нашалити се на нечији рачун, дирнути некога (речима):* ~ први некога. ■ **~ се 1.** *повр. према заденути (1).* **2.** *завадити се, посвађати се.* **3.** фиг. *појавити се.* – Заденуо се прамен магле на небу. • **засвирати и за појас ~** *престати се нечим бавити.*

задѐрати, зàдерēм свр. **1.** *мало, површински огребати, запарати:* ~ пером по папиру. **2.** *мало подерати, поцепати:* ~ рукав. ■ ~ **се** *раздерати се, развикати се (на некога).*

зàдесити, зàдесӣм свр. **1.** *снаћи (некога), десити се (некоме) (о несрећи, злу).* **2.** *срести; затећи:* ~ га на путу. ■ ~ **се** *затећи се, обрести се (негде):* ~ се у Паризу.

зàде(с)ти, зàденēм (зàдедēм) јек. **зàдје(с)ти,** зàдјенēм (зàдједēм) свр. *в. заденути.*

задѝвити, зàдӣвӣм свр. *изазвати дивљење, чуђење, зачудити; одушевити:* ~ својим изгледом. ■ ~ **се** *зачудити се, изненадити се; одушевити се.*

задивља́вати (се), -ѝвља̄вāм (се) *несвр. према задивити (се);* уп. задивљивати (се).

задѝвљати, -āм свр. **а.** *постати дивљ, некултивисан (о биљкама).* **б.** *постати примитиван, некултуран.*

зàдӣвљено прил. *дивећи се, чудећи се:* ~ гледати.

зàдӣвљенōст, -ости ж *стање онога који је задивљен.*

задивљѝвати (се), -ѝвљујēм (се) *несвр. према задивити (се);* уп. задивљавати (се).

зàдигнути (се), -нēм (се) свр. *в. задићи (се).*

зàдизати (се), -ижēм (се) *несвр. према задигнути (се), задићи (се).*

зàдимити, -ӣм свр. **1.** *почети избацивати дим, пару.* **2.** *в. задимити се (1, 2).* **3.** *почети пушити, запалити (цигарету).* **4.** *испунити, напунити димом:* ~ собу. **5.** *почађавити; поцрнети.* **6.** фиг. *побећи* ■ ~ **се 1.** *почети се димити, почети се пушити.* **2.** *почети испуштати из себе дим, пару и сл.* **3.** *испунити се димом, паром и сл. (о просторијама).*

зàдимљенōст, -ости ж *стање онога што је задимљено.*

зàдирати (се), -рēм (се) *несвр. према задрети (се).*

задирѝвати, -ѝрујēм несвр. *в. задиркивати.*

задиркѝвало с (м) (мн. с) *онај који задиркује, задевало.*

задиркѝвати, -ѝркујēм несвр. **1.** *шалити се на туђ рачун, задевати, пецкати.* **2.** *додиривати, дотицати:* ~ жице на гитари. ■ ~ **се** *шалити се, задевати се.*

задѝрљив, -а, -о *склон задиркивању.*

задѝрнути, зàдӣрнēм свр. *в. дирнути.*

зàдисати, -ишēм несвр. **1.** *смрдети, воњати:* ~ на устајалост. **2.** *запахњивати (мирисом):* ~ пролећним мирисом. **3.** *надахњивати, напајати.*

задѝсати, зàдӣшēм свр. *почети брзо дисати.* ■ ~ **се** *задихати се, задувати се.*

зàдићи, зàдигнēм свр. (вар. задигнути (се)) **а.** *делимично дићи, подићи навише (обично о одећи):* ~ сукњу. **б.** *уздићи, дићи нагоре:* ~ главу. ■ ~ **се** *покренути се.* – Задиже се чета.

зàдӣхано прил. *задахтано, дахћући:* ~ говорити.

зàдӣхāнōст, -ости ж *стање онога који је задихан.*

задѝхати се, зàдӣшēм се свр. *почети убрзано и тешко дисати, задувати се:* ~ од узбуђења.

задѝчити, зàдӣчӣм свр. *учинити дичним, улепшати.* ■ ~ **се** *похвалити се, прославити се.*

зàдје(с)ти *в. заденути.*

зàдланак, -āнка м и **зàдлаҥица** ж **1.** *горњи део шаке* **2.** *ударац дланом, шамар.*

зàднити, -ӣм и зàднијēм **а.** *ставити дно:* ~ кацу **б.** *насути нешто у суд тако да покрије дно.*

за́дно с *данце, дно (нпр. на бурету).*

зàдњāк м **1.** *задњи део нечега:* ~ цеви, ~ топа. **2.** *онај који се налази на задњем делу нечега.*

зàдњӣ, -ā, -ē **1.** *који се налази позади, стражњи:* ~ седиште. **2.** *последњи по реду; завршни:* ~ дан у недељи; задње речи. **3.** *коначан, дефинитиван.* – Твоја је задња реч. **4.** *најлошији по врсти, по квалитету:* хотел задњег реда, задњи човек у селу. **5.** *скривен, неискрен, рђав (о мислима, намерама).* • ~ **пошта** *последња поштанска станица где се пошта шаље.* ~ **црево** анат. *гузно црево.* **пасти на задње гране** *доспети у тежак положај, осиромашити.*

зàдњица ж *део тела којим се седи, стражњица.*

зàдњичāр м жарг. пеј. *хомосексуалац.*

задњонèпчанӣ, -ā, -ō лингв. *који се односи на задње (меко) непце, веларни:* ~ сугласник.

задобѝвати (се), -òбӣвāм (се) и **задобѝјати (се),** -òбӣјāм (се) *несвр. према задобити (се).*

задòбити, зàдобијēм свр. **1.** *освојити, стећи:* ~ топ, ~ слободу. **2.** песн. *победити.* – Чија ли је војска задобила. **3.** *придобити некога за нешто; стећи нечију наклоност:* ~ радне масе за себе; ~ љубав жене, ~ поверење младих. **4.** *доживети неку промену, нови изглед и сл. (о лицу, телу и сл.).*

зàдовēк(а) јек. **зàдовијек(а)** прил. *довека, заувек.*

задовољáвајӯћӣ, -ā, -ē *који задовољава, повољан, погодан:* ~ начин, ~ стање.

задовољáвати (се), -вòља̄вāм (се) *несвр. према задовољити (се).*

зàдовōљан, -љна, -о **1.** *који осећа да је довољно оно што има, коме су задовољене жеље, коме је нешто по вољи:* ~ платом, ~ храном. **2.** *коме се нешто свиђа, коме нешто прија; ведар, расположен:* ~ сам тебе гледати, ~ лице. **3.** *угодан, пријатан:* ~ дан, ~ живот.

задòвољенōст, -ости ж *стање онога који је задовољан нама.*

задовољéње с **1.** *подмирење потребе за нечим, удовољење нечему:* ~ културних потреба, пружити ~. **2.** *морална накнада, сатисфакција.* **3.** *задовољство, радост.*

задовòљив, -а, -о *који задовољава; који доноси задовољство:* ~ закључак, ~ пролеће.

задовòљити и **задòвољити,** -òвољӣм свр. **1.** *учинити коме по вољи, удовољити:* оца, њезиној жељи. **2.** *подмирити потребе за нечим.* **3.** *испунити тражене услове, очекивања и сл.* – Нацрт конкурса нија задовољио. ■ ~ **се** *подмирити своје потребе за нечим, бити задовољан; пружити себи задовољство:* ~ се са сто хиљада.

зàдовōљно прил. *са задовољством:* ~ махати рукама.

задовóљнōст, -ости ж *задовољство.*

задовóљство с **1.** *осећање онога који је задовољан, добро расположење.* **2.** *оно што причињава уживање, разонода, забава.*

задовóљштина ж *задовољење.*

задојáвати (се), -òја̄вāм (се) *несвр. према задојити (се).*

задòјити, зàдојӣм свр. **1.** *нахранити новорођенче млеком из дојке (обично први пут по рођењу).* **б.** *подојити, надојити.* **2.** фиг. **а.** *васпитањем наметнути некоме одређени став, наклоност према нечему:* ~ смелим идеалима. **б.** *потпуно прожети, заокупити, надахнути:* ~ туђинским духом. ■ ~ **се** *надахнути се нечим; прожети се:* ~ се духом онога времена; ~ се влагом.

задòцнелӣ јек. **задòцњелӣ,** -ā, -ō *који је задоцнио, касни:* ~ цвеће.

задòцнело јек. **задòцњело** прил. *са задоцњењем, касно.*

задòцнелōст јек. **задòцњелōст,** -ости ж *стање онога који је задоцнио, онога што је задоцнило.*

задòцнити, зàдоцнӣм свр. **1.** *доћи доцкан, касно, закаснити:* ~ на ручак. **2.** *задржати, спречити некога да стигне или уради нешто на време.* ■ ~ **се** *в. задоцнити (1).*

задоцњáвати (се), -òцња̄вāм (се) *несвр. према задоцнити (се).*

задоцњéње с *доцњење, кашњење.*

задоцњѝвати (се), -òцњујēм (се) *несвр. према задоцнити (се).*

задре́мати, за̀дре̄ма̄м јек. **задриjѐмати,** за̀дриjема̄м свр. **1.** *почети дремати.* **2.** фиг. *изгубити будност, пажњу над нечим.*

за̀дрети јек. **за̀дриjети,** за̏дре̄м (аор. за̏дре̄ јек. за̏дрије; р. пр. за̏дро, за̏дрла; трп. за̏дрт; пр. пр. за̀дре̄вши јек. за̀дриjевши) свр. **1.** *јаче нечим продрети, зарити у неку масу, засећи, захватити:* ~ плугом, ~ прстима. **2.** *запарати, загребати:* ~ ноктом у месо. **3.** *запети, закачити:* ~ колима у прозор. **4.** фиг. *остати упорно при свом мишљењу, хтети нешто на силу.* ■ **~ се** *зарити се, забити се.*

задре́чати, -чи̑м свр. *почети дречати; завикати.*

задржа́вати (се), -др̀жа̄ва̄м (се) *несвр. према задржати (се).*

задр̀жати, -жи̑м (р. пр. за̏држао, -а̄ла (задр̀жао, -ала)) свр. **1. а.** *зауставити у кретању, не пустити даље:* ~ непријатељску војску, ~ брод у Дарданелима. **б.** *омести некога да нешто учини.* **в.** *спречити да се нешто појави, да се испољи:* ~ сузе, ~ бес. **2.** *зауставити некога да негде остане, не допустити некоме да оде:* ~ госта на ручку, ~ некога у друштву. **3.** *очувати, одржати:* ~ одбојност према некоме. **б.** *остати поседник нечега:* ~ власт, ~ предност. **4.** *узети, не дати другоме:* ~ за себе сав новац. ■ **~ се 1.** *остати, проборавити:* ~ се на мору дуже времена. **2.** *посветити нечему (у говору или писању) већу пажњу:* ~ се на тим појавама. **3. а.** *зауставити се на нечему, при кретању, падању и сл.:* ~ се међу гранама. **б.** *придржати се за некога.* • **~ за себе** *не рећи другоме, прећутати.*

за̀дрибанда м пеј. *тврдоглав, задрт човек.*

за̀дригао, -гла, -о *набрекао од дебљине, добро угојен, ухрањен:* ~ врат, ~ газда, ~ лице.

за̀дриглост, -ости ж *стање онога који је задригао, угојеност.*

за̀дригнути, -не̄м свр. *претерано се угојити, набрекнути од дебљине.*

задр̀љати, за̀др̄ља̄м свр. прел. *дрљањем поравнати површину посејане њиве, врта; равнањем земљишта равномерно прекрити посејано семе:* ~ овас, ~ семе.

за̀драмати, -а̄м свр. *почети драмати, почети трзати тамо-амо; затрести (нечим):* ~ плот, ~ вратима ~. ■ **~ се** *затрести се, заљуљати се.*

за̀дрндати, -а̄м свр. оном. *почети дрндати; затандркати, заклопарати; нескладно засвирати (о колима, бубњу и др.).*

задр̀обити, за̀дроби̑м (трп. за̀дробљен) свр. **1.** *потопити у течност издробљене комаде хране (обично хлеба).* **2.** пеј. *расприча̄ти се, разбрбљати се.*

за̏др̄т, -а, -о *тврдоглав, самовољан, својеглав; загрижен, заслепљен:* ~ жена; ~ радикал; ~ клерикалац.

за̏др̄то прил. *тврдоглаво, упорно.*

за̏др̄то̄ст, -ости ж *особина онога који је задрт.*

за̑друга и **за́друга** ж **1.** *удружење које се оснива ради обављања заједничке делатности и заштите економских интереса чланова удружења:* земљорадничка ~, винарска ~, кредитна ~. **2.** *већа породична заједница најближих сродника чији чланови живе у заједничком домаћинству.* **3.** *заједница, друштво:* велика словенска задруга.

задру̏га̄р, -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) *члан, припадник задруге.*

задру̏га̄рка ж *жена задругар.*

задру̏га̄рски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на задругаре, који припада задругарима.*

задруга́рство с *покрет стварања задруга (1), организација задружне делатности.*

за̑дружан и **за́дружан,** -жна, -о **1.** (одр.) *који се односи на задругу, који припада задрузи; заједнички:* ~ газдинство, ~ јединство; ~ живот. **2.** *који има велики број чланова; јак, моћан:* ~ кућа, задружни људи.

задрхта́вати, -др̀хта̄ва̄м *несвр. према задрхтати.*

задр̀хтати, -ти̑м и за̀дршће̄м (за̀дрхће̄м) свр. *почети дрхтати, прећи у дрхтање.*

за́дршка и **за̑дршка** ж *застој, задржавање, заустављање.*

заду́бено̄ст, -ости ж *в. задубљеност.*

заду́бити се, за̀дӯби̑м се (трп. за̀дӯбљен) свр. (уп. задупсти се) **1.** *загледати се нетремице у нешто; уперити се (о погледу).* **2.** *бити потпуно заокупљен, занет нечим:* ~ се у књигу, ~ се у мисли.

за̀дӯбљено прил. *с дубоком пажњом, занесено:* ~ гледати.

за̀дӯбљено̄ст, -ости ж *стање онога који је задубљен, преданост нечему, замишљеност.*

задубљи́вати се, -у̏бљӯје̄м (се) *несвр. према задубити се (задупсти се).*

задува́нити, -у̏ва̄ни̑м свр. **1.** *почети дуванити, запушити.* **2.** *испунити дуванским мирисом, димом:* ~ собу.

за̀дӯвано и **за̀дӯхано** прил. *убрзано дишући, задихано:* ~ трчати.

за̀дӯва̄но̄ст и **за̀дӯха̄но̄ст,** -ости ж *стање онога који је задуван, задиханост.*

заду́вати, за̀дӯва̄м (заду́хати, за̀дӯха̄м и за̀дӯше̄м) свр. **1. а.** *почети дувати изазивајући кретање ваздуха:* ~ у мех. **б.** *засвирати у дувачки инструмент.* **2.** *почети дувати, струјати (о ветру).* ■ **~ се** *задихати се, задахтати се:* ~ се трчећи.

за̀дуго прил. *дуже времена, доста дуго:* ~ осећати бол.

за́дужбина и **за̀дужбина** ж **1.** *добротворна установа или фонд чије је (хуманитарне) циљеве оснивач одредио; имовина која се у те сврхе поклања.* **2.** *манастир, црква или друга грађевина подигнута за душу некоме, за спомен.* **3.** *племенито, добро дело, доброчинство.*

за́дужбина̄р и **за̀дужбина̄р,** -а и **задужбѝна̄р,** -а́ра м *оснивач задужбине, добротвор.*

за́дужби̑нски̑ и **за̀дужби̑нски̑,** -а̄, -о̄ *који се односи на задужбину:* ~ имање.

за̀дӯжено̄ст, -ости ж *стање и положај онога који је задужен; оптерећеност дуговима.*

задуже́ње с **1.** *доспевање у дужнички однос, оптерећеност дугом; заговање, дуг; износ који се бележи као дуг:* дан задужења; ~ општине; велико ~. **2.** *обавеза примљена за обављање неког посла или задатка.*

задужи́вати (се), -ду̏жӯје̄м (се) *несвр. према задужити (се).*

заду́жити, за̀дӯжи̑м свр. **1.** *оптеретити дугом (некога, нешто); уписати као дуг (неки износ):* ~ своје земљаке до голе коже, ~ имање. **2.** *обавезати некога на захвалност, на пажњу.* – Задужио ме једном услугом. **3.** *дати неку обавезу, задатак, ставити у дужност.* – Задужен је за организацију. ■ **~ се 1.** *начинити дуг, запасти у дуг:* ~ се у девизама. **2.** *обавезати се.* – Задужио се да га издржава. **3.** *в. задужити (2).*

за́дужница и **за̀дужница** ж *писмена потврда о задужењу, признаница; обвезница.*

за̀дунавски̑, -а̄, -о̄ *који је иза, преко, с друге стране Дунава:* ~ земље.

заду́псти се (за̀дӯпсти се), заду́бе̄м се (трп. заду́бен, -а) свр. *в. задубити (се).*

задух- *в. задув-.*

за̏духа ж **1.** *сипња, астма.* **2.** *тежак мирис, задах:* ~ спарине.

за́душан, -шна, -о **1. а.** рлг. (одр.) *који се чини за покојникову душу, који се односи на народне и црквене обичаје у вези са умрлима:* ~ жртва, ~ свећа. **б.** *који пада у седмицу када су задушнице:* ~ понедељак, ~ среда. **2.** *племенит, душеван:* ~ дело, ~ богаташ. • **~ баба** *в. под баба.*

задуши́вати (се), -у̏шӯје̄м (се) *несвр. према задушити (се).*

заду́шити, за̀дӯши̑м свр. *в. загушити.* ■ **~ се** *угушити се, задавити се:* ~ се од дима.

за́душје и **за́дӯшје** с **1.** *подушје, даћа.* **2.** *дар (за спас сопствене душе).*

заду̏шљив, -а, -о *који се брзо задува, астматичан.*

задӯшљивōст, -ости ж *стање онога који је задушљив.*

за̏душнице и **за́душнице,** -ӣца̄ ж мн. рлг. *дан посвећен успомени на мртве; служба, молитва за покојника.*

за̏душничкӣ и **за́душничкӣ,** -а̄, -ō *који се односи на задушнице:* ~ дани, ~ поклони.

за̏ђаконити, -ӣм свр. *произвести за ђакона, учинити ђаконом.* ▪ ~ **се** *постати ђакон.*

за̏ђубрити, -ӣм свр. **1.** *нађубрити, нагнојити:* ~ малину. **2.** *загадити ђубретом, запрљати:* ~ двориште. ▪ ~ **се** *постати нечист, запрљати се.*

за̏жа̄горити, -ӣм свр. *почети жагорити; зачути се као жагор.*

за̏жагрити (се), -ӣм (се) свр. **1.** *добити посебан сјај, блесак у очима, зажарити се.* **2.** *зацрвенети се, заруменети се.* **3.** *пасти у ватру, распалити се (о људима).*

за̏жалити, -ӣм свр. **1.** *осетити жалост због нечега:* ~ за старим временом. **2.** *оценити као нежељену околност (недостатак нечега потребног).* – Зажали што га није школовао. **3.** *осетити незадовољство, љутњу због нечијег поступка.* **4.** *осетити жаљење, сажалити се на некога.*

за̏жа̄морити, -ӣм свр. *почети жаморити, зажагорити.*

за̏жа̄рено прил. **а.** *усијано, врело, разбуктало.* **б.** *страсно, ватрено:* ~ погледати.

за̏жа̄ренōст, -ости ж *стање онога што је зажарено, онога који је зажарен.*

зажари́вати (се), -а̀рӯјēм (се) *несвр. према зажарити (се).*

зажа́рити, за̀жа̄рӣм свр. **1.** *грејањем усијати, ужарити:* ~ пећ, ~ гвожђе. **2.** *облити јарком светлошћу да нешто добије изглед жара.* **3.** *в. зажарити се (2).* ▪ ~ **се 1. а.** *јако се загрејати, усијати се; распалити се (о пећи; о дрвима).* **б.** *добити изглед жара, облити се јарком светлошћу (о небу).* **2. а.** *јако се заруменити, зајапурити се, запламтети се (о лицу).* **б.** *засијати се (о очима).*

зажва́кати, за̀жва̄ће̄м (за̀жва̄че̄м) свр. *почети жвакати.*

за̏жвалити, -ӣм свр. **1.** *ставити коњу ђем, жвале у уста:* ~ коња. **2.** експр. *метнути у уста (цигарету, лулу и сл.), запушити:* ~ лулу, ~ цигару. **3.** *забалити, запенити:* ~ говорећи.

зажва́тати, за̀жва̄ће̄м свр. *в. зажвакати.*

за̏ждити, -дӣм свр. **1.** прел. *запалити, зажећи:* ~ свећу. **2.** прел. *опалити (пушку).* **3.** непрел. фиг. *нагло појурити, потрчати из све снаге:* ~ у шуму. ▪ ~ **се** *запалити се, зажећи се.* – Заждила му се кућа.

заже̏днети јек. **заже̏дњети,** -нӣм свр. *осетити жеђ, ожеднети.*

заже̏лети јек. **заже̏љети,** -ѐлӣм свр. **а.** *осетити жељу за нечим, пожелети.* **б.** *изразити жељу (да нешто буде добро):* ~ добродошлицу. ▪ ~ **се** *осетити јаку, живу жељу да се види неко, ужелети се:* ~ се родитеља.

за̏жети, за̀жање̄м и за̏жње̄м свр. *почети жети; захватити жањући.*

заже̏ћи (за̀жећи), зажѐже̄м (аор. зажѐгох, за̏жеже; имп. зажѐзи; р. пр. за̀жегао, зажѐгла (за̀жегла); трп. зажѐжен, -ѐна) свр. **1.** *учинити да нешто почне горети, запалити:* ~ ватру, ~ свећу. **2.** *в. заждити (2, 3):* ~ из пушке; ~ у шуму. ▪ ~ **се** *упалити се, запалити се.*

зажи́вети јек. **зажи́вјети,** -вӣм свр. *почети живети, остварити се.* – Праве реформе још нису заживеле.

за̏жизати, -ижēм *несвр. према зажећи.*

зажми́рити, -ӣм свр. **1.** *почети жмирити, напола затворити очи:* ~ левим оком. **2.** *в. зажмурити (1, 2).*

за̏жмиркати, -а̄м свр. *почети жмиркати, затрептати (очима).*

зажму́рити, -ӣм свр. **1.** *затворити очи:* ~ очима. **2.** фиг. *бити благонаклон према нечијим грешкама, прогледати кроз прсте.* **3.** фиг. *смело се одлучити за нешто.*

за̏жњети, за̀жање̄м и за̏жње̄м свр. *в. зажети.*

зажубо̀рити, -ӣм свр. *почети жуборити, потећи жуборећи.*

зажу́дети, -дӣм јек. **зажу́дјети,** -дӣм свр. *осетити жудњу, жељу за неким; зажелети, пожелети.*

зажу́тети јек. **зажу́тјети,** -тӣм свр. *постати жут, почети жутети (о кукурузу и сл.).* ▪ ~ **се** *пасти у очи жутом бојом.* – Зажутело се цвеће.

за̏звати, зазо̀ве̄м свр. **1.** *почети звати (гласно вичући), почети дозивати.* **2.** *зовнути, позвати (некога).*

зазвекѐтати, -ѐкеће̄м (зазвѐктати, за̀звекће̄м) свр. непрел. *почети звекетати (о оружју, чашама и сл.):* зазвекета оружје, зазвекеташе чаше.

зазве́рити се, за̀зве̄рӣм се јек. **зазвијѐрити се,** за̀звије̄рӣм се свр. *добити зверски изглед, зверски се понашати.*

за̏звецкати, -а̄м свр. непрел. *почети звецкати, зазвечати.*

зазве́чати, -ӣм свр. непрел. **а.** *почети звечати, произвести звеку; изазвати звекет (о чашама, прозорима и сл.).* **б.** *зазвучати; забрујати.*

зазви́ждати, -дӣм свр. *почети звиждати, производити звиждуке; зафијукати.*

зазвиждӯкати, -ѝждуће̄м (-ѝждуче̄м) и **зазвижду́кати,** -ѝждӯће̄м (-ѝждӯче̄м) свр. *почети звиждукати, производити краће звиждуке.*

зазвијӯкати, -ѝјуче̄м (-а̄м) и **зазвију́кати,** -ѝјӯче̄м (-ѝјӯка̄м) свр. *в. зазвиждати.*

зазво̀нити, за̀звонӣм свр. непрел. *почети звонити, производити звоњаву; огласити се звоном; забрујати, зазвучати.*

зазвр́јати, -јӣм свр. непрел. *почети зврјати; зазвонити учестало и равномерно.*

зазв̏рктати, за̀зврkће̄м свр. непрел. *почети зврктати; заклопарати.*

за̏зврндати, -а̄м свр. непрел. *почети зврндати (о телефону и сл.).*

зазвр́чати, -чӣм свр. непрел. *почети зврчати, зазврјати (о звонцету, мотору и сл.).*

зазву́чати, -чӣм свр. непрел. **а.** *почети звучати, производити звукове; зачути се уз одређени призвук.* **б.** *испољити се као призвук, као тон говора.*

зазелѐнети (се) јек. **зазељѐњети (се),** -нӣм (се) свр. непрел. *почети зеленети, прекрити се зеленилом; позеленети (о трави, шуми и сл.).*

зазелѐнити, -ѐленӣм свр. прел. *учинити зеленим, обојити зеленом бојом.*

зазе́псти (за̀зе̄псти), зазе́бе̄м свр. непрел. (често безл.) **1.** *осетити хладноћу, студен, озепсти, прозепсти:* ~ по ногама. **2.** *осетити зебњу, страх, неугодност, побојати се.*

зази́бати, за̀зӣба̄м (за̀зӣбље̄м) свр. (нечим) *почети зибати, мицати тамо-амо, тањихати, таљуљати.* – Зазиба телом. ▪ ~ **се** *почети се зибати, тањихати се, таљуљати се.*

зази́вати, за̀зӣва̄м *несвр. према зазвати.*

зази́дати, за̀зӣда̄м свр. прел. **1.** *затворити, зачепити зидом, зидањем:* ~ прозор, ~ тунел. **2.** *оградити, опасати зидом:* ~ двориште. **3.** *уградити у зид.* ▪ ~ **се** *повр. од зазидати.*

зазиђи́вати (се), -ѝђује̄м (се) *несвр. према зазидати (се).*

зази́мити, за̀зӣмӣм свр. **1. а.** безл. *настати, наступати (о зими).* **б.** *заћи у зиму, бити затечен зимом.* **2.** *оставити, одвојити за храњење преко зиме (стоку, пчеле и сл.):* ~ двадесет оваца. ▪ ~ **се** *в. зазимити (1а).* – Већ се зазимило.

за̏зирати, -ре̄м несвр. **а.** *прибојавати се, плашити се:* ~ од професора. **б.** *подозревати, сумњати, немати поверења:* ~ од странаца. **в.** *устручавати се, устезати се; клонити се (нечега), избегавати (нешто).*

зазја́вало с (м) (мн. с) пеј. *онај који зазјава, блене.*

зазја́вати (се), за̀зја̄ва̄м (се) несвр. *зијати унаоколо, бленути, празно гледати; беспосличити.*

за̀знати, -а̄м свр. *чути, сазнати; упознати, доживети:* ~ за његово име, ~ за глад.

зазно̀јити, за̀знојӣм свр. *натерати на знојење, ознојити:* ~ коња. ■ **~ се** *постати знојав, ознојити се.*

за́зор м **1. а.** *оно од чега људи зазиру, срамота, стид.* **б.** *прибојавање, бојазан, стрепња:* рећи без зазора. **2.** *страхопоштовање, дивљење.*

за́зоран, -рна, -о **а.** *који изазива зазор, осуду, сраман, стидан:* чувати се од свега зазорнога. **б.** *неприступачан, порочан:* ~ поглед. **в.** *који изазива подозрење, сумњив.* – Био је зазоран Италијанима. **г.** *непријатан, неугодан:* ~ вест.

зазо̀рити, за̀зорӣм свр. *свануiти (о зори).*

за́зорљив, -а, -о *који зазире, плашљив:* ~ коњ.

за́зорљиво прил. *бојажљиво, плашљиво:* ~ гледати.

за́зорно прил. *за осуду, недолично, неприлично; нелагодно, непријатно.*

зазра́чити, за̀зра̄чӣм свр. *почети зрачити, засветлети.*

за̀зре̄ти, за̏зре̄м (за̀зрӣм) свр. арх. **1.** *видети, спазити:* ~ девојку на улици. **2.** *уплашено се прентути, тргнути се.*

зазри́кати, за̀зриче̄м свр. *почети зрикати, огласити се зрикањем.*

за̀зрнити (се), -ӣм (се) свр. *почети добијати зрна (о кукурузу и др.).*

зазу́бити, за̀зӯбӣм свр. *направити зупце на нечему, назубити.*

за̀зубице ж мн. **а.** вет. *израслине, месо које болесној животињи нарасте око зуба; запаљење, оток десни,* gingivitis. • **расту му зазубице, добија зазубице** *има јаку жељу за нечим, чезне за нечим.* – Они су све појели, а нама расту зазубице.

зазу́јати, -јӣм свр. *почети зујати, произвести зујање; зафијукати; забрујати.*

заигра́вати, -ѝгра̄ва̄м *несвр. према заиграти.*

заѝграти (за̀играти), за̀игра̄м свр. **1. а.** *почети играти (коло, плес и сл.), заплесати.* **б.** *започети неку игру; изгубити на картама, прокоцкати:* ~ пред крај утакмице; ~ сав новац. **в.** *почети поигравати (о коњу).* **2.** *почети се трзати, задрхтати.* – Заигра му доња усна. **3.** *натерати на поигравање (коња), разиграти.* ■ **~ се 1.** *почети се играти; забавити се игром.* – Заиграј се док дођем. **2.** *затрчати се, залетети се; разиграти се (о коњу).* **3.** *в. заиграти (2).* – Заигра ми се срце.

заѝгуманити, -ӣм свр. *произвести у чин игумана, поставити за игумана.* ■ **~ се** *постати игуман.*

за̀имати, -а̄м *несвр. према зајмити.*

заина́тити (се), -ѝна̄тӣм (се) свр. **1.** *заузети одређен став из ината, тврдоглаво остати при нечему.* **2.** *посвађати се.*

заинтѐреси́ра̄но̄ст, -ости ж *в. заинтересованост.*

заинтереси́рати (се), -ѐсӣра̄м (се) свр. *в. заинтересовати (се).*

за̀интересова̄но̄ст, -ости ж *стање онога који је заинтересован за нешто; љубопитљивост.*

за̀интересовати, -сује̄м свр. **а.** *навести некога да посвети пажњу некоме или нечему, побудити интерес, вољу, наклоност према некоме, нечему:* ~ ученике за географију, ~ за рад. **б.** *побудити љубопитљивост, радозналост према некоме или нечему:* ~ читаоце. ■ **~ се** *посветити пажњу (некоме или нечему), показати интерес, занимање, радозналост (за некога или нешто); распитати се:* ~ се за тај случај.

заѝскати, за̀ишта̄м свр. **1.** *обратити се некоме захтевајући нешто, затражити; замолити:* ~ комад хлеба, ~ мало пара. **2.** фиг. *зажелети, пожелети.* Срце му заискало вина.

за̀искрити (се), -ӣм (се) свр. *засветлуцати, засијати искрама, варницама (често о очима, сузама).*

за̀иста и **за̏иста** прил. *стварно, доиста, збиља.*

за̀истинскӣ и **заѝстӣнскӣ,** -а̄, -о̄ *истински, стваран.*

за̀истински и **заѝстӣнски** прил. *заиста, уистину.*

заѝћи (за̀ћи), за̀ђе̄м свр. **1.** *крећући се нестати иза нечега, замаћи; удаљити се.* – Кола заиђоше за окуку. **2.** *заобилазећи доспети из нечега, с друге стране.* – Брод је заишао више него што је требало. **б.** *залутати, изгубити се.* **3.** *поћи у унутрашњост нечега, продрети:* ~ дубље у шуму. **4.** *поћи редом, кренути у обилазак, заређати:* ~ од куће до куће, ~ по селу.

зајà̀диковати, -кује̄м свр. *почети јадиковати, закукати.*

за̀јадити, -ӣм свр. **1.** *в. зајадиковати.* **2.** *снаћи, обузети (о јаду, жалости); донети јад, несрећу.*

зајази́вати (се), -а̀зује̄м (се) (зајажа́вати (се), -а̀жа̄ва̄м (се) и зајажи́вати (се), -а̀жује̄м (се)) *несвр. према зајазити (се).*

зaја́зити, за̀ја̄зӣм свр. **1.** *обуставити ток воде постављањем бране или друге препреке, загатити:* ~ реку. **2.** *затрпати, засути:* ~ вир, ~ пут. **3.** фиг. *задовољити (жељу, прохтев).* ■ **~ се 1.** *затворити се, зачепити се.* – Понори се зајазе. **2.** фиг. *задовољити се, заситити се.* – Његова се душа зајазила.

за́јам, -јма (мн. за́јмови) м *уступање новца или чега другог уз обавезу враћања; вредност или предмет који се тако даје:* дати на ~, вратити ~, узети ~.

зајамчи́вати, -а̀мчује̄м *несвр. према зајамчити.*

за̀јамчити и **за̀ја̄мчити,** -ӣм свр. **а.** *преузети јемство, одговорност за нешто, гарантовати; обезбедити.* – Смем да зајамчим за њега, ~ мир, ~ слободу.

за̀јаприти (се), -ӣм (се) свр. *в. зајапурити (се).*

зајà̀пӯрено прил. *румених образа, са зајапуреношћу.*

зајà̀пӯрено̄ст, -ости ж *особина и стање онога који је зајапурен.*

зајапу́рити, -а̀пӯрӣм свр. *зацрвенити, зажарити.* – Ветар јој зајапури лице. ■ **~ се** *добити румену боју у лицу, заруменити се.*

зaја́рити, за̀ја̄рӣм свр. *произвести јару, припећи.* – Зајарило сунце. ■ **~ се** *зажарити се (о ватри); зајапурити се, зацрвенети се (о лицу).*

зајау́кати, -а̀ӯче̄м и **зајау̀кати,** -аӯче̄м свр. *почети јаукати, закукати.*

зајау́кнути, -а̀ӯкне̄м и **зајау̀кнути,** -аукне̄м свр. *јаукнути, зајаукати.*

за̀јахати, -аше̄м свр. *узјахати, појахати:* ~ коња.

зајахи́вати, -а̀хује̄м *несвр. према зајахати.*

зајеба́вати, зајѐба̄ва̄м несвр. прел. разг. вулг. (некога) *збијати грубе шале с неким, зезати, завитлавати, зафркавати.* ■ **~ се** (с неким или без допуне) *шегачити се, завитлавати се, зафркавати се, зезати се.*

зaје́дало с (м) (мн. с) *заједљива особа, заједљивац.*

зaје́дати, за̀је̄да̄м несвр. **1.** *изазивати заједљивим речима, задиркивати.* **2.** *поткрадати, закидати.* – Држава грађанима заједа. ■ **~ се** *задиркивати се.*

зајѐдљив, -а, -о *који заједа, пакостан:* ~ жена, ~ примедба.

зајѐдљивац, -ӣвца м *заједљив човек.*

зајѐдљивица ж *заједљива женска особа.*

зајѐдљиво прил. *на заједљив начин, пакосно.*

зајѐдљиво̄ст, -ости ж *особина онога који је заједљив.*

за̏једница ж **1. а.** *људи и институције које регулишу заједнички живот; скуп људских група које живе повезано:* друштвена ~, светска ~; словенска ~, сродна ~. **б.** *скуп људи који су повезани чланством у некој организацији; друштвена организација, удружење:* црквена ~. **в.** *животињске или биљне јединке које живе заједно; биолошке врсте сличних карактеристика:* ~ пчела, биљна ~. **2. а.** *удруженост, јединство; сродност:* брат-

ска ~, српска ~. **б.** *живот заједно с неким.* – Живели су у заједници с родитељима. **3.** *заједничко провођење нечега, судеонишшво; заједничко поседовање:* ~ живота, ~ у раду; имање у заједници. • **првобитна** ~ *прва друштвено-економска формација људског друштва у којој су средства за производњу била у заједничкој својини.*

за̏једничā̑р м *члан неке заједнице (задруге, организације, удружења, странке и сл.); партнер у неком послу.*

за̏једничкӣ, -ā, -ō *који се односи на заједницу, који припада заједници (већем броју јединки, појмова), општи:* ~ кућа, ~ борба, ~ култура. • ~ **именице** *именице којима се именује било који предмет, биће и др. са одређеним општим својствима, заједничким за одређену групу или категорију.*

за̏једнички прил. *заједно, удружено:* ~ радити.

за̏једнӣштво с *в. заједница.*

за̏једно прил. **1.** *у заједници, у групи, у друштву:* шетати ~, живети ~. **2.** *у исто време, уједно.* – Критика је изашла заједно са делом.

заје̏дрити и **за̀једрити,** за̀једрӣм свр. *почети једрити, запловити под једрима.*

заје̏здити, -ӣм свр. *почети јездити, појездити (на коњу).*

зајезе̏рити (се) и **за̀језерити (се),** -ӣм (се) свр. *зауставити се чинећи језеро (о води); претворити се у језеро.* – Воде изађу из шупљина и зајезере.

заје́кнути, за̀јēкнēм свр. *јекнути; зачути се.*

заје̏ктати (се), за̀јекћēм (се) свр. *в. зајецати (се).*

зајемча́вати, -е̏мчāвāм несвр. *према зајемчити.*

за̀јемчити и **за̀јēмчити,** -ӣм свр. *в. зајамчити.*

за̀јесенити, -ӣ(м) и **зајесе̏нити,** -е̏сенӣ(м) свр. **1.** безл. *настати, наступити (о јесени).* **2.** *дочекати негде јесен:* ~ у селу. ■ ~ **се** безл. *в. зајесенити (1).*

за̀јести, за̀једēм свр. **1.** *једући потрошити:* ~ све за седам дана. **2.** *закинути при мерењу, бројању (некоме), оштетити (некога).* – Ником није ништа заjeo. **3.** фиг. *увредити, пецнути (речима):* ~ за срце. ■ ~ **се 1.** *зарити се, усећи се.* – Гвожђе се заједе у месо. **2.** фиг. *завадити се, посвађати се.*

за̀јецати (се), -āм (се) свр. *почети јецати, заридати.*

зајѐчати, -чӣм свр. *почети јечати; огласити се јеком.*

за́јмити, за̂јмӣм свр. и несвр. **1.** *да(ва)ти или узети, узимати у зајам.* **2. а.** *одагнати (стоку) у одређеном правцу:* ~ овце у планину. **б.** *потерати (некуда), терајући усмерити.* – Зајми га полиција у станицу. ■ ~ **се 1.** *да(ва)ти зајам један другом.* **2.** нар. *узајамно се помоћи, помагати у раду.*

зајмода́вац, -вца м *онај који даје у зајам, поверилац.*

зајмопри́мац, -мца м *онај који узима у зајам, дужник.*

зајмотра̀жилац, -иоца м *онај који тражи зајам.*

зајогу́нити (се), -о̀гӯнӣм (се) свр. *упорно, тврдоглаво остати при неком ставу, запети, задрети, заинатити се.*

зајуна́чити (се), -у̀нāчӣм (се) свр. *постати јунак, охрабрити се.*

зају́нити (се), за̀јӯнӣм (се) свр. *зајогунити (се), заинатити се.*

за̏јутāрје с *јутарње доба.*

за̀јутрити, -рӣ(м) свр. безл. *настати, свануши (о јутру).*

за̀кāвжити (се), -ӣм (се) свр. *заподенути кавгу, посвађати се.*

зака́дити, за̀кāдӣм свр. **1.** *изложити некога диму;* ~ бурад димом. **2.** рлг. *окадити (тамјаном).* ■ ~ **се** *испунити се димом, мирисом дима, надимити се.*

закађи́вати, -а̀ђујēм несвр. *према закадити.*

зака́зати, за̀кāжēм свр. **1.** *одредити, уговорити термин, место (састанка и сл.):* ~ седницу, ~ тачан датум. **2.** *саопштити, објавити.* **3.** *изневерити, затајити.*

закази́вати, -а̀зӯјēм несвр. *према заказати.*

зака̀јмачити, -ӣм свр. *зачинити кајмаком:* ~ гибаницу. ■ ~ **се** *прекрити се кајмаком (о млеку).*

зака́лити, за̀кāлӣм свр. *каљењем претворити гвожђе у челик;* фиг. *очеличити, учинити чвршћим:* ~ косу; ~ душу.

зака̀луђерити, -ӣм свр. *учинити (некога) калуђером.* ■ ~ **се** *ступити у калуђерски ред, постати калуђер.*

зака́љати, за̀кāљāм свр. *заблатити, запрљати; замазати:* ~ руке земљом, ~ чађу. ■ ~ **се** *замазати се, запрљати се:* ~ се од главе до пете.

закаљу̀жати (се), -āм (се) свр. *в. закаљати (се).*

за̀каменити, -ӣм свр. **а.** *учинити да се нешто претвори у камен, окаменити:* ~ семе. **б.** фиг. *ућутати, занемети.* ■ ~ **се 1.** *постати тврд као камен; умртвити се, окаменити се.* – У Црној Гори се све закаменило. Семе се у земљи закаменило. **2.** фиг. *занемети од страха, пренеражености, скаменити се.*

закамуфли́рати, -у̀флӣрāм свр. *учинити неуочљивим, тешко видљивим, прикрити:* ~ склониште. ■ ~ **се** *учинити се неуочљивим, прикрити се.*

зака́нити се, за̀кāнӣм се свр. *в. наканити се.*

закапа̀рисати, -ишēм (за̀капарити, -ӣм) свр. **1.** *дајући капару обезбедити за себе оно што се купује, изнајмљује и сл.:* ~ стоку, ~ собу. **2.** *испросити девојку дајући капару, залог.*

за̀капати, -пљēм (-āм) свр. *почети падати у капима (о сузама, роси и сл.).* **2.** *капима поквасити:* ~ књигу.

закапи̏јати се, -āм се свр. *затворити се, закључати се.*

зака̀рпāтскӣ, -ā, -ō *који се односи на предео иза Карпата.*

за̀кāртати, -āм свр. *изгубити на картама, прокоцкати:* ~ очевину. ■ ~ **се** *почети се картати; задржати се дуго картајући.*

за̀касати (се), -āм (се) свр. *почети касати.*

зака̀снелōст јек. **зака̀сњелōст,** -ости ж *особина онога што је закаснело, задоцнелост.*

зака̀снео, -ела, -о јек. **зака̀снио,** -сњела, -о *који је закаснио, задоцнео:* ~ јесен, ~ гост.

за̀каснити и **зака̀снити,** за̀каснӣм свр. *стићи, доћи касно, задоцнити:* ~ на час, ~ на воз. ■ ~ **се** *в. закаснити.*

зака̀тāнчити, -ӣм свр. *затворити, осигурати катанцем (врата, улаз и сл.).* ■ ~ **се** *затворити се катанцем, закључати се.*

зака̀транити, -ӣм свр. *премазати катраном:* ~ чамац.

зака̀чаљка ж (дат. -љци; ген. мн. -ки) *в. закачка.*

закачи́вати (се), -а̀чујēм (се) и **зака̀чињати (се),** -њēм (се) несвр. *према закачити (се).*

за̀качити, -ӣм свр. **1.** *спојити (куком, иглом и сл.) један предмет с другим, прикопчати:* ~ приколицу за камион, ~ дугме на кошуљи. **2. а.** *натаћи, окачити:* ~ торбу за клин. **б.** *затаћи, заденути:* ~ палце у џепове прслука. **3. а.** *додирнути, окрзнути; захватити (обично наносећи неугодност):* ~ ноктом. Рањен је, закачило му руку. **б.** фиг. *поменути (некога или нешто) у негативном контексту.* – Посланик је закачио и председника владе. **4.** *узети, присвојити (нешто туђе).* **б.** *оштетити (некога).* **5.** *в. закачити се (3а).* ■ ~ **се 1.** *прикачити се, ухватити се; прилепити се:* ~ се за папучу камиона; ~ се за удицу. **2.** фиг. *ухватити се за нешто инсистирајући на свом ставу:* ~ се за две ствари у расправи. **3. а.** *запети, заплести се:* ~ се за ограду, ~ се за грану. **б.** *дотаћи се некога, нечега у говору; пецнути.* **4.** *посвађати се, споречкати се:* ~ се с оцем око новца.

за̀качка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ (-чāкā)) **1.** *предмет или део на предмету у облику куке или сличне направе којим се један предмет спаја, закачује, причвршћује, веша и сл.* **а.** *спајалица, копча; штипаљка за рубље.* **б.** *метална кука којом се причвршћују прозори.* **в.** *петља на одећи за окачивање о клинове.* **г.** *назив за разне делове предмета помоћу којих се могу причврстити за друге:* ~ спроводника, ~ шмрка. **2.** фиг. **а.** *повод за свађу, задевица.* **б.** *сметња, незгода, заврзлама.*

закашља́вати (се), -а̀шља̄ва̄м (се) *несвр. према закашљати (се).*

зака̀шљати (се), за̀кашље̄м (се) свр. *почети кашљати; добити напад кашља.*

закашљи́вати (се), -а̀шљује̄м (се) *несвр. према закашљати (се).*

закашња́вати (се), -а̀шња̄ва̄м (се) *несвр. према закаснити (се).*

закашње́ње с *недолазак или неизвршење нечега на време, задоцњење.*

за̀квасити, -ӣм свр. *учинити мокрим, овлажити, надвасити:* ~ марамицу. ■ ~ **се** *постати мокар, поквасити се; наквасити се.*

заква́сити, за̀ква̄сӣм свр. *додавањем кваса, киселине изазвати врење:* ~ хлеб.

заквач- *в. закач-.*

за̀квоцати, -оца̄м свр. *почети квоцати.*

закв̏рчати, -чӣм свр. *почети квочати, огласити се квочањем (крештањем, фрктањем и сл.).*

заке̏втати, за̀кевће̄м свр. *почети кевтати, залајати испрекидано.*

заке́рало с (м) (мн. с) *онај који стално закера, прави примедбе, приговара.*

заке́рати, за̀ке̄ра̄м несвр. *налазити свачем замерке, приговарати; замовештати.*

за́кивак и **за̀кивак,** -ӣвка м *клин, чавао и сл. којим се закивају метални предмети, нитна.*

заки́вати (се), за̀кӣва̄м (се) *несвр. према заковати (се).*

заки́дати, за̀кӣда̄м несвр. **1.** *откидати, одсецати (врхове биљака, делове нечега), поткресивати.* **2.** *умањивати (нечију зараду) неправедно одузимајући; подваљивати.* ~ на плати; ~ на ваги. **3.** *хватати зубима, угризати:* ~ месо зубима.

закико̀тати (се), -ӣкоће̄м (се) свр. *почети се кикотати, засмејати се гласно.*

за̀кинути, -не̄м **1.** *откинути, одсећи (врхове биљке, делове нечега), заломити (део, врх):* ~ врхове младица, ~ лист. **2.** *умањити (нечију зараду) неправедно одузимајући; подвалити:* ~ две дневнице; ~ на ваги. **3.** *ухватити зубима, угристи.* ■ ~ **се** *прекинути се, преломити се.*

заки́пети јек. **заки́пјети,** -пӣм свр. **1.** *почети кипети, преливати се преко рубова посуде; проврети (о течности).* **2.** фиг. *ускипети, узаврети (под утицајем јаких осећања, гнева, мржње и др.).*

заки̏птети јек. **заки̏птјети,** -тӣм свр. *почети киптети, закипети.*

за̀киселити, -ӣм свр. *учинити да нешто постане кисело, да добије кисео укус; зачинити нечим киселим:* ~ млеко, ~ салату.

закисељи́вати, -ѐљује̄м *несвр. према закиселити.*

закиси́вати, -ѝсује̄м несвр. *в. закишњавати.*

за̀киснути, -не̄м свр. *покиснути; поквасити се упиште.* ■ ~ **се** *прокиснути.*

за̀китити, -ӣм свр. *украсити, окитити* ~ сватове цвећем. ■ ~ **се** *украсити се, окитити се.*

за̀кишити, -ӣ(м) свр. безл. *почети падати (о киши), окишати (се).*

закишња́вати, закѝшња̄ва̄м *несвр. према закиснути.*

за́клад м **1.** *ствар од вредности, драгоценост која се даје као обезбеђење потраживања, залог:* положити ~, вратити ~. **2.** *новац одређен за посебну намену, фонд; завештање; задужбина:* ~ за сиромашну децу. **3.** *драгоценост, накит:* црквени ~.

за̑клада и **за̏клада** ж *задужбина; завештање;* уп. заклад (2): српске црквене закладе, корисници закладе.

за̑кладнӣ и **за̏кладнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на заклад и закладу, задужбински:* ~ болница, ~ имовина.

за̑кладнӣк и **за̏кладнӣк** м *онај који даје, улаже у заклад (2) и закладе.*

за́кладница и **за̀кладница** ж *документ о закладу (2), заклади.*

за̏кла̄н, -а, -о *трп. од заклати (се).* • спавати као ~ *в. под спавати.*

за̀клањати (се), -а̄м (се) *несвр. према заклонити (се).*

закла́ње с *клање; усмрћивање:* јагње изведоше на ~.

заклапа̀рати, -а̄м свр. *почети клапарати, заклопарати.*

закла́пати (се), за̀кла̄па̄м (се) *несвр. према заклопити (се).*

закла̀сати, -а̄м свр. *почети класати.*

за̀клати, за̀кољēм свр. **1.** *усмртити ножем или сл. пресецајући гркљан, грло; усмртити уопште.* **2.** фиг. *упропастити, уништити (материјално или морално).* **3.** *угристи, ујести.* ■ ~ **се** *повр. од заклати (1, 2).*

закла́тити, за̀кла̄тӣм свр. *почети клатити, зањуњати:* ~ раменима. ■ ~ **се** **1.** *почети се клатити, зањуњати се.* **2.** *кренути, поћи (климаво).*

за̀клачити, -ӣм свр. **1.** *в. закречити:* ~ зидове, **2.** *потопити у кречно млеко; загасити живи креч:* ~ пшеницу, ~ воду.

заклепѐтати, -ѐпеће̄м свр. *почети клепетати, залупати; заклопарати.*

за̏кле̄т, -а, -о **1.** *који се обавезао да врши своју дужност у складу са прописима.* **2.** *врло одан, непомирљив, загрижен:* заклети јужњак, заклети противник. **3.** *уклет, проклет:* заклети град.

за́клетва и **за́кле̄тва** ж (ген. мн. -вӣ и -та̄ва̄)) *свечана изјава да ће онај који је даје говорити истину, вршити дужност и сл.* • брат од заклетве *једини брат.* ни од заклетве *ни један једини.* положити заклетву *заклети се.*

за̀кле̄ти, заку̀не̄м свр. **1.** *молећи ставити некоме нешто у дужност уз заклетву, преклињање да то учини.* – Заклела га свим на свету. **2.** *тражити заклетву, натерати на заклетву:* ~ сведоке, ~ чиновника. ■ ~ **се** **1.** *положити, дати заклетву, свечано обећати нешто.* – Заклела се у децу да неће ником рећи. **2.** *зарећи се, укопистити се.* – Као да се све заклело против нас. • заклела се земља рају да се тајне све дознају *ништа се не може сакрити.* не бих се заклео *не могу да засигурно тврдим.*

за̀клецати, -а̄м свр. *почети клецати, подрхтати (о ногама, коленима).*

закле́штити, за̀кле̄штӣм јек. **заклије̏штити,** за̀клијештӣм свр. *ухватити, стегнути као клештима:* ~ нос међу наочаре. ■ ~ **се** *ухватити се као у клешта, заглавити се.*

закли̏ктати, за̀кликће̄м свр. *почети испуштати кликтаје (о птицама); почети кликтати, викати (од радости, узбуђења).*

за̀климати, -а̄м свр. *почети климати (најчешће главом), замахати; задремати, закуњати.* ■ ~ **се** *зањихати се, зањуњати се.*

за̀клӣнчити, -ӣм свр. (нешто) *забити у нешто клин;* фиг. *напакостити (некоме):* ~ стабло, треба му добро ~.

за̀клињати (се), -ње̄м (се) *несвр. према заклети (се).*

закли́сити, за̀клӣсӣм свр. *засећи укосо, укосо одрезати, затесати:* гранчицу косо ~; даске одозго ~.

заклобу̀чати, -а̄м свр. *почети клобучати, избацивати клобуке (о течности).*

заклоко̀тати, -о̀коће̄м и -о̀та̄м свр. *почети клокотати (о води).*

за́клон м **1.** *место које пружа могућност за заштиту од опасности, непогоде и сл.; склониште, уточиште:* шумски ~, чобански ~. **2.** *оно чиме се неко или нешто штити, заклања, прекрива, штит, застор:* лампа са заклоном од свиле, капа са заклоном. **3.** фиг. *одбрана, заштита:* ~ од ислама, ~ од турске најезде. **4.** спорт. *забацивање, нагиб главе и тела уназад.*

за́клонак, -о̄нка м *в. заклон (1, 2).*

за̀клонит и **за́клонит,** -а, -о **а.** *заклоњен, заграђен:* ~ огњиште. **б.** *који пружа заклон, безбедан, сигуран:* ~ место, ~ положај. **в.** *забачен, миран:* ~ улица.

заклòнити, за̀клонӣм свр. **1.** *ставити у нешто, иза нечега тако да није изложено погледу, заштитити, сачувати.* **2.** *сакрити, застрети.* **3.** *заштитити.* – Стално је сина заклањала од рада. ■ ~ **се** *склонити се, сакрити се, заштитити се.*

за̀клонито̄ст, -ости ж *особина онога што је заклоњено, заклоњеност.*

за́клоница и **за̀клоница** ж *мали заклон, склоњено место.*

за́клонӣште и **за̀клонӣште** с *место погодно за склањање; склониште, уточиште.*

за̀клоњен, -а, -о *заклонит, скровит:* ~ положај.

за̀клоњено̄ст, -ости ж *стање, положај онога који је заклоњен, онога што је заклоњено.*

за́клоп м **1.** *в. заклопац.* **2.** *брава, засовница.*

заклопа̀рати, -а̄м свр. *почети клопарати.*

за̀клопац и **за́клопац,** -пца м *предмет којим се поклапа лонац, сандук, кутија и сл., поклопац; капак на прозору.* • **сваком лонцу бити заклопац** *мешати се свуда.*

заклòпити, за̀клопӣм свр. **1.** *ставити заклопац на отвор нечега, покрити поклопцем, поклопити:* ~ сандук, ~ клавир. **2.** *склопити, саставити (нешто што има два дела):* ~ књигу, ~ очи, ~ трепавице. **3.** *закључати, забравити:* ~ кућу, ~ врата. **4.** *ставити нешто преко, испред нечега, покрити* ~ лице рукама. **5.** *ућуткати речима, поклопити одговором.* ■ ~ **се** *затворити се, склопити се (о ономе што се затвара).* • ~ **очи** 1) *умрети.* 2) *заспати.* ~ **очи некоме** *бити присутан кад неко умре.*

за́клопнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на заклоп, који служи за заклапање:* ~ стакло, ~ врата.

заклопòтати, -òпоћӗм и -òта̄м свр. *почети клопотати, стварати буку, клопарање (о точковима и сл.).*

за̀клопчић м *дем. и хип. од заклопац.*

закључа́вати, -у̀чава̄м несвр. *према закључати (се).*

за̀кључак и **за́кључак,** -чка м **1. а.** *суд изведен из једног или више судова, чињеница; сажетак излагања, резиме.* **б.** *одлука, решење (донето на основу правног поступка).* **2.** фин. и трг. *уговор о неком трговачком послу (о куповини или продаји); обрачун, биланс:* направити закључке за сву робу; ~ дневне наплате. **3.** *стварање уговора, закључење:* ~ уговора, ~ мира.

за̀кључан и **за́кључан,** -чна, -о *који се односи на закључак, завршетак, остварење нечега:* ~ предлог, ~ фаза, ~ реч, ~ испит.

закљу̑чати[1], -а̄м свр. *затворити кључем (врата, просторију или онога који је ушао унутра).* ■ ~ **се** *затворити се кључем (у просторији).*

закљу̑чати[2], -а̄м свр. *почети кључати, проврети.*

закључе́ње с **1.** *в. закључак (1).* **2.** *склапање (уговора, мира и др.).* **3.** *коначно формирање; крај (неке радње, догађаја итд.).*

закључи́вати, -у̀чујӗм несвр. *према закључити.*

закљу́чити, за̀кључӣм свр. **1.** *извести закључак, утврдити.* – На основу понашања закључио сам ко су. **2.** *одлучити, решити.* – Закључише да пођемо. **3.** *склопити, утврдити (мир, уговор, посао и др.).* **4.** *завршити, окончати:* ~ седницу. **5.** *извести обрачун, биланс:* ~ књиге.

за̀кључница и **за́кључница** ж трг. *уговор, потврда о закљученом послу између продавца и купца.*

за̀кључно и **за́кључно** прил. *с крајњим роком, укључујући:* ~ до 10. јуна.

за̀кметити, -ӣм свр. *поставити за кмета, за сеоског старешину.* ■ ~ **се** *постати кмет, сеоски старешина.*

закме́чати, -чӣм свр. **а.** *почети кмечати, заплакати (о детету).* **б.** *заблејати, замекетати (о јагњету, јарету и др.).*

закне́жити, за̀кнӗжӣм свр. *учинити кнезом, довести на положај кнеза.* ■ ~ **се** *прогласити се кнезом, завладати као кнез.*

закòвати, за̀кујӗм свр. **1.** *клинцима, ексерима и сл. нешто приковати, прибити уз друго што, утврдити, уковати (у нешто):* ~ врата, ~ у сандук. **2.** фиг. *чврсто везати, учинити непокретним.* – Осећао сам да су ми ноге заковане за патос. **3.** *ставити у ланце, оковати.* ■ ~ **се** *забости се, зарити се; везати се за једно место:* ~ се за провинцију.

заковитла́вати (се), -ѝтла̄ва̄м (се) несвр. *према заковитлати (се).*

закови̏тлати, -а̄м свр. **1.** *почети ковитлати, бацити да се креће окрећући се укруг:* ~ камен преко брда. **2.** *в. заковитлати се.* ■ ~ **се** *почети се кретати у ковитлац(у) (о облацима, води и сл.).*

за́ковица и **за̀ковица** ж *закивак, метална спојка, нитна.*

закòврнӯт, -а, -о *чудан, настран; поремећен.*

заковр́нути, -òврнӗм свр. **1. а.** *заврнути, уврнути:* ~ реп, ~ брк. **б.** (очима) *преврнути.* **2.** *нагло се разболети.*

заковрча́вати (се), -вр̀ча̄ва̄м (се) и **заковрџа́вати (се),** -вр̀џа̄ва̄м (се) несвр. *према заковрчати (се), заковрџати (се).*

заковр̀чати (се) и **заковр̀џати (се),** -а̄м (се) свр. *в. заковрчити (се).*

заковрчи́вати (се), -вр̀чујӗм (се) и **заковрџи́вати (се),** -вр̀џујӗм (се) несвр. *према заковрчити (се), заковрџити (се).*

закòврчити, -ӣм и **закòврџити,** -ӣм свр. **1.** *направити коврџу на нечем, увити (о коси, брковима).* **2.** *окренути, савити у страну; заврнути навише:* ~ вратом. ~ реп. ■ ~ **се 1.** *постати коврџав, увити се.* **2.** *савити се, заврнути се.*

закокода́кати, -òда̄чӗм свр. *почети кокодакати.*

закокòтати, -òкоћӗм свр. *почети кокотати.*

зако́лати, за̀ко̄ла̄м свр. **а.** *почети колати, кружити.* – Крв му закола у жилама. **б.** фиг. *почети се ширити (о гласу, вестима и сл.).*

заколѐбати се, -а̄м се свр. **1.** *заљуљати се, затетурати се.* **2.** *показати неодлучност, поколебати се.*

заколу̀тати, -а̄м свр. (очима) *почети колутати, почети кретати тамо-амо.* ■ ~ **се** *почети се колутати, завртети се.*

за̀кољак[1], -о̄љка м *место под грлом животиње, где се коље; рана начињена клањем.*

за̀кољак[2], -о̄љка м нар. *кочић забијен поред већег коца да би овај чвршће стајао или између великих колаца да би се смањио размак између њих.*

закомѐшати (се), -а̄м (се) свр. *почети (се) комешати, ускомешати (се).*

закòмпликовати, -кујӗм свр. *учинити компликованим.* ■ ~ **се** *постати компликован, замрсити се.*

за́кон м **1.** правн. *нормативни акт којим суверена власт одређује општеобавезне правне прописе:* ~ о школству, кривични ~. **2. а.** *правила о друштвеном понашању:* народни ~, морални ~. **б.** *обичај, ред који влада у одређеној средини.* – Његова реч је била закон. **3. а.** *нужно стање, непроменљиви однос који проистиче из суштине ствари:* природни ~, ~ крви. **б.** *утврђена научна истина:* Архимедов ~, гласовни ~. **4.** нар. *вера, религија:* турски ~, римски ~ • **нужда закон мења** *нешто се мора урадити против воље и обичаја.* **ставити (из)ван закона** *лишити некога заштите закона.* **човек од закона** *правник, адвокат.*

закòначити, -ӣм свр. нар. *остати на конаку, преноћити.*

за́конӣк м *збирка правних прописа који чине целину; скуп писаних или неписаних правила, обичаја, кодекс.*

за́конит, -а, -о. **а.** *који се слаже са законом, прописан законом:* ~ брак. **б.** *признат законом:* ~ жена. **в.** *који не нарушава природне законе, консеквентан:* ~ развој.

за́конито прил. *у складу са законима; природно:* ~ крунисан; ~ се развијати.

за́конито̄ст, -ости ж *особина и стање онога што је законито.*

за̏конода̄ван, -вна, -о *који ствара и доноси законе, који се односи на доношење закона:* ~ комисија.

законода́вац, -вца м *онај који доноси и прописује законе.*

законода́вство с *скуп закона једне земље, правни систем:* трговачко ~, српско ~.

за̏кономе̄ран јек. **за̏кономје̄ран,** -рна, -о *законит, правилан:* закономерно кретање материје.

за̏кономе̄рно јек. **за̏кономје̄рно** прил. *на закономеран начин, законито.*

закономе́рно̄ст јек. **закономје́рно̄ст,** -ости ж *особина онога што је закономерно, законитост.*

законопи́сац, -сца м *састављач, писац закона.*

за̏конотво̄ран, -рна, -о *в. законодаван.*

законотво́рац, -рца м *в. законодавац.*

за́конскӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на закон:* ~ текст, ~ правило. **2.** *законит:* ~ краљ.

за́конски прил. *по закону, законито:* ~ поступати.

за́коп м **1.** *погреб, сахрана.* **2.** *место где је нешто закопано.* **3.** *замах при копању.*

закопа́вати (се), -о̀па̄ва̄м (се) *несвр. према закопати (се).*

зако̀пати, -а̄м свр. **1.** *почети копати, мало копнути; направити покрет као при копању:* ~ мотиком; ногом. **2. а.** *ставити нешто у ископано место прекривајући земљом, песком и сл.:* ~ у земљу. **б.** *завући (у нешто), зарити:* ~ руке у џепове, ~ нокте у месо. **3.** *сахранити; уништити, разорити.* **4.** *копајући направити (у земљи); укопавањем поставити, утврдити:* ~ у страни пут; откако је овај град закопан. ■ ~ **се 1.** *повр. од закопати (2, 4):* ~ се у сламу, ~ се у шанац. **2.** фиг. *завући се, склонити се:* ~ се у село. **3.** *удубити се (у нешто):* ~ се у рачуне.

за̀копина и **за́копина** ж **1.** *место где је ископана земља, јама.* **2.** *остаци темеља куће; остаци старог друма, пута.* **3.** *првобитна насеобина, дедовина.*

зако̀питити, -ӣм свр. (нешто) *стећи, зарадити.* ■ ~ **се** *укоренити се, уврежити се; обогатити се.*

за̀копкати, -а̄м свр. *почети копкати:* ~ ногама.

закопр̀цати (се), -а̄м (се) свр. *почети се копрцати.*

закопча́вати, -о̀пча̄ва̄м *несвр. према закопчати.*

за̏копча̄н, -а, -о *повучен у себе, затворен:* ~ момак.

за̏копча̄но прил. *повучено, уздржано:* ~ се држати.

за̏копча̄но̄ст, -ости ж *особина онога који је закопчан, затвореност, уздржаност.*

зако̀пчати, -а̄м свр. **а.** *спојити копчама, дугмадима и сл. (део одеће, обуће):* ~ капут **б.** *проденути дугме или копчу кроз рупицу; спојити копчама, дугмадима (одећу на некоме):* ~ дете. ■ ~ **се** *закопчати на себи одећу.*

закора́кнути, -о̀ра̄кне̄м свр. *в. закорачити.*

закора̀чати, -а̄м свр. *почети корачати, поћи.*

закорачи́вати, -а̀чује̄м *несвр. према закорачити.*

закора́чити, -о̀рачӣм свр. **1.** *почети корачати; направити корак, коракнути.* **2.** *доспети, ступити (на неко место):* ~ у кућу. **3.** *прекорачити, прећи:* ~ преко ограде.

закоре́нити се, -ко̀ре̄нӣм се јек. **закоријѐнити се,** -о̀рије̄нӣм се свр. *пустити, ухватити корен;* фиг. *прилагодити се.*

закорењи́вати се јек. **закорјењи́вати се,** -ѐњује̄м се *несвр. према закоренити се.*

зако̀рео, -ела, -о јек. **зако̀рио,** -рјела, -о **1.** *р. пр. од закорети се у атриб. служби.* **2.** (најчешће одр.) фиг. *в. окорео (2):* ~ нежења.

зако̀рети се јек. **зако̀рјети се,** -рӣм се свр. *добити кору, превући се кором; скорети се.*

зако́ровити (се), -ӣм (се) свр. *зарасти у коров, обрасти коровом (о њиви, земљишту и сл.).*

зако́ровље̄но̄ст, -ости ж *стање онога што је закоровљено.*

за́кос м **1.** *место где има траве, где се може косити.* **2.** *с краја ливаде (или сличне травом прекривене површине) начињен откос (траве).*

зако̀сити, за̀косӣм свр. **а.** *почети косити.* **б.** *косећи прећи у туђу ливаду.* – Закосио си му читав метар.

зако́сити, за̀ко̄сӣм и **зако̀сити,** за̀косӣм свр. *поставити укосо, накривити; усмерити укосо:* ~ даске, ~ ножем.

зако̀сматити, -ӣм свр. *обрасти у косу, у браду.*

зако̀тити, за̀котӣм свр. *учинити да се накоти, размножи (обично гамад).* ■ ~ **се** *размножити се, запатити се (о гамади).*

закотр̀љати, -а̄м свр. *почети котрљати, учинити да се нешто почне котрљати:* ~ камење низ брдо. ■ ~ **се** *почети се котрљати, ваљати се.*

закоту̀рати, -а̄м свр. *почети котурати, закотрљати.* ■ ~ **се** *почети се котурати, закотрљати се.*

за̀коцкати се, -а̄м се свр. *почети се коцкати; навелико ући у коцкање.*

зако́чити, за̀ко̄чӣм свр. **а.** *зауставити, укочити; смањити брзину, прикочити:* ~ точкове, ~ кола. **б.** *спутати, ометсти:* ~ напредовање, ~ нашу ствар. **2.** *онемогућити одапињање оружја:* ~ пушку. ■ ~ **се** *зауставити се у кретању, постати непокретљив.*

за̀ко̄шено̄ст, -ости ж *кос положај нечега.*

закрабу́љити се, -кра̀бӯљӣм се свр. *ставити себи крабуљу, маскирати се.*

закра́тити, за̀кра̄тӣм свр. *забранити, ускратити; онемогућити.*

за̀кратко и **за̏кра̄тко** прил. *после кратког времена, убрзо; за кратко време, не задуго.*

закрва́вити, -р̀ва̄вӣм свр. **1.** *замазати крвљу, окрвавити:* ~ нож, ~ руке. **2.** *в. закрвавити се.* ■ ~ **се** *напунити се крвљу, постати крвав (о очима).*

закр̀ва̄вље̄но прил. *гневно, крвнички:* ~ погледати.

закр̀ва̄вље̄но̄ст, -ости ж *стање онога који је закрвављен, онога што је закрвављено.*

закрва́рити, закр̀ва̄рӣм свр. *почети крварити, облити се крвљу.* **2.** *в. закрвавити (1).* – Држи у руци закрварен мач. ■ ~ **се** *в. закрвавити се.*

закр̀вити, за̀крвӣм свр. **1.** *тешко завадити, посвађати:* ~ два народа. **2.** *в. закрвити се:* ~ с народом. ■ ~ **се** *тешко се завадити, посвађати се.* – Две породице се закрвиле.

закрекѐтати, -ѐкеће̄м свр. *почети крекетати.*

закре́нути, за̀кре̄не̄м свр. **1. а.** *упутити се другим правцем, скренути:* ~ у трећу улицу. **б.** *свратити:* ~ у крчму. **2.** *обрнути, окренути (неки део тела или што друго на другу страну):* ~ главом, ~ кључем.

закрѐсати, за̀креше̄м свр. *почети кресати, поткресати:* ~ орах.

за́крет и **за̏крета̄ј** м *окрет, заокрет.*

за̀кретати, -ећ̄ем несвр. **1.** *скретати, заокретати, мењати правац:* ~ из улице. **2.** *обртати, окретати (обично делом тела или чиме што се рукује); завртати:* ~ главом, ~ ножем; ~ вратове ћуранима. ■ ~ **се** *обртати се, окретати се.*

за́кретнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на закрет, обртни:* ~ кондензатор.

закреча́вати (се), -ѐча̄ва̄м (се) *несвр. према закречити (се).*

закре́чати, -чӣм свр. *в. закрештати.*

за̀кречено̄ст, -ости ж и **закрече́ње** с *стање онога што је закречено, накупљено кречних соли (често о ткивима):* ~ крвних судова.

закречи́вати (се), -ѐчује̄м (се) *несвр. према закречити (се).*

за̀кречити и **закре̏чити,** за̀кречӣм свр. *накнадно окречити, поправити кречењем; кречом прекрити неокречени део.* ■ **~ се 1.** *оболети од закречења.* **2.** *залечити се закречавањем ткива (о кавернама).*

закре́штати јек. **закриј̀ештати,** -тӣм свр. *почети крештати, испуштити крештав глас (о птицама и сл.);* фиг. *крештаво проговорити.*

закржља́вати, закр̀жља̄ва̄м *несвр. према закржљати.*

за̀кржљавити, -ӣм и **закржља́вити,** -кр̀жља̄вӣм свр. *в. закржљати.*

за̏кржља̄ло̄ст и **за̀кржљало̄ст,** -ости ж *стање и особина онога што је закржљало.*

закр̀жљати, -а̄м свр. *постати кржљав, заостати у расту и развоју.*

закри́вати, за̀крӣва̄м *несвр. према закрити.*

закри́вити, за̀крӣвӣм свр. **1.** *искривити, учинити кривим:* ~ линију, ~ прут. **2.** *скривити, згрешити.* ■ **~ се 1.** *искривити се, повити се.* **2.** *почети испуштати крике (о људима и животињама).*

за̀крӣвљено̄ст, -ости ж *искривљеност, повијеност.*

закриву̀дати, -а̄м свр. *почети кривудати.*

закри́кнути, за̀крӣкне̄м свр. *крикнути, враснути.*

закри́лити, за̀крӣлӣм свр. **1.** *покрити, прекрити крилима.* **2. а.** *заклонити, закрити:* ~ дланом, ~ марамом. **б.** *сасвим прекрити, закрилити.* – Овце закрилиле поље. **в.** војⁱ. *опколити, захватити једним крилом неке војне формације.* – Коњичка дивизија закрили фронт. **3.** *заштитити, сачувати:* ~ свога сина. **4.** *винути се, полетети:* фиг. ~ у свет својих нада. ■ **~ се** *прекрити се, заштитити се.*

закриља́вати (се), -ѝља̄ва̄м (се) *несвр. према закрилити (се).*

за̀кри̏ље и **за́криље** с *уточиште, заштита; окриље:* наћи закриље; бити под његовим закриљем.

закриљи́вати (се), -ѝљује̄м (се) *несвр. према закрилити (се).*

за̀крити, за̏кри̏је̄м свр. *покрити, прекрити; сакрити:* дланом ~ очи, ~ главу рукама. ■ **~ се** *покрити се, прекрити се; заклонити се.*

закри́чати, -чӣм *почети кричати; продорно викнути.*

закр̀кљати, -а̄м свр. *почети кркљати.*

закрмеља́вити, -ѐља̄вӣм, **закрмѐљати,** -а̄м и **закр̀мељити,** -ӣм свр. *добити крмељ у очима.*

закр́мити, за̀кр̄мӣм свр. прел. *дати крму (стоци), нахранити.*

закро̀чити, за̀крочӣм свр. **1.** *коракнути, закорачити, ступити:* ~ преко прага. **2.** *узјахати (коња).*

за́крпа и **за̂крпа** ж **а.** *парче негог материјала које се пришива на поцепано место.* **б.** фиг. *рђав човек.* • **нашла вређа закрпу** *нашао је онога ко му одговара.* **свакој врећи закрпа** *меша се свуда непозван.*

за̀крпити, -ӣм (за̀крпати, -а̄м) свр. *пришити закрпу, одн. закрпе на поцепани део одеће, поправити крпећи:* ~ кошуљу.

за̀крпица и **за́крпица** ж *дем. и хип. од закрпа.*

закр̀стити, за̀крстӣм свр. **1. а.** *начинити, нацртати знак крста; обележити знаком крста (нешто):* ~ хлеб, ~ дрво. **б.** *нацртати знак крста уместо потписа:* ~ облигацију. **2.** *извршити обред крштења:* ~ дете. **3.** рлг. *осветити, освештати:* ~ водицу.

закружи́вати, -кру̀жује̄м *несвр. према закружити.*

закру́жити, за̀крӯжӣм свр. **1.** *почети кружити, завртети се:* ~ зраком, ~ пољем. **2.** *учинити кружан покрет; начинити круг:* ~ оловком. **3.** *раширити се.* – Закружила је прича по селу. **4.** *погледати уоколо; окружити, обухватити (очима, погледом).* **5.** *опколити:* ~ непријатеља.

за̀крцкати, -а̄м свр. *почети крцкати.*

за̀кр̄чено̄ст, -ости ж *стање онога што је закрчено.*

закрчи́вати (се), -р̀чује̄м (се) *несвр. према закрчити (се).*

закр̀чити, за̀кр̄чӣм свр. **1.** *учинити непролазним, препречити, затворити (пролаз, пут и сл.).* **2.** *потпуно заузети (неки простор), запремити:* ~ кућу. ■ **~ се** *заглавити се, не моћи се пробити из гужве:* ~ се на мосту.

за̀кршити, -ӣм свр. *почети кршити, ломити; заломити горњи део чега.*

закува́вати (се), -у̀ва̄ва̄м (се) *несвр. према закувати (се).*

за̀кувати, -а̄м свр. **1.** *ставити да се кува, припремити кувањем, скувати (јело); при кувању ставити, додати нешто у кључалу течност:* ~ млеко; ~ кафу. **2.** *замесити тесто (за хлеб и сл.).* **3.** фиг. *припремити, смислити (нешто непријатно).* – Целу ствар су закували наши непријатељи. **4.** *прокључати, провретити (о води и др. текућинама).* ■ **~ се 1.** *почети се кувати, узаврети.* **2.** фиг. *настати (о нечем непријатном).* – Закува се зло.

закудра́вити, -у̀дра̄вӣм и **за̀кудравити,** -ӣм свр. **1.** *постати кудрав.* **2.** *направити кудравим:* ~ косу.

за̀кужити, -ӣм свр. *заразити кужним клицама, окужити:* ~ болешћу. ■ **~ се** *затровати се; постати загушљив (о ваздуху).*

за̀кукати, -а̄м свр. *почети кукати; зајаукати.*

заку̀кӯљено прил. *прикривено, увијено:* ~ речи.

заку̀кӯљено̄ст, -ости ж *стање онога који је закукуљен, онога што је закукуљено.*

закуку́љити, -у̀кӯљӣм свр. *покрити кукуљицом; умотати, увити.* ■ **~ се** *замотати се кукуљицом; умотати се, увити се (у нешто):* ~ се у кожух.

закукуре́кати, -у̀ре̄че̄м (закукуре́кнути, -у̀ре̄кне̄м) јек. **закукуриј̀екати,** -у̀ријече̄м (закукуриј̀екнути, -у̀ријекне̄м) свр. *в. закукурикати.*

закукури́кати, -у̀рӣче̄м (закукури́кнути, -у̀рӣкне̄м) свр. *почети кукурекати, почети кукурикати.*

за̀кулисни̑, -а̄, -о̄ *који се води иза кулиса, кришом, који делује прикривено; тајни:* ~ рад, ~ дипломатија.

за̀кулисно прил. *прикривено, тајно:* ~ деловати.

заку́мити, за̀кӯмӣм свр. *затражити, замолити кумећи, молећи некога:* ~ га Богом.

заку́њати, за̀кӯња̄м свр. *почети куњати, задремати.*

за́куп м **а.** *привремено коришћење нечега регулисано уговором, најам, аренда.* **б.** ист. *право прибирања државних прихода уз утврђену накнаду.* **в.** *закупнина.*

за́купац, -пца м (инстр. -пцем) *онај који узима нешто у закуп.*

заку́пити, за̀кӯпӣм свр. **1.** *узети у закуп:* ~ продавницу. **2.** *унапред отплатити, откупити:* ~ жито.

закупљи́вати, -у̀пљује̄м *несвр. према закупити.*

за́купни̑ и **за̀купни̑,** -а̄, -о̄ *који се односи на закуп:* ~ уговор, ~ цена.

за́купни̑к м *в. закупац.*

закупни̏на и **за́купнина** ж *накнада за коришћење закупљеног добра, цена закупа, најамнина.*

за́купнички̑, -а̄, -о̄ *који се односи на закупнике.*

за́купништво с *закупнички однос, закупљивање.*

за̀кусак, -ска м **а.** *залогај.* **б.** *мало хране, јела што се поједе ван оброка.*

заку́сити, за̀кӯсӣм свр. *мало појести, заложити.*

за́куска ж **а.** *мања гозба, гошћење (обично са хладним послужењем).* **б.** *ужина, хладно послужење.*

за́кутак, -тка м **а.** *угао, кутак; увучено, скривено место:* ~ собе. **б.** *забачен крај.*

за́кутан, -тна, -о **1.** *забачен, забит:* ~ место, ~ кафана. **2. а.** *скривен, закулисан:* ~ мисао. **б.** *који се крије по кутовима, угловима:* ~ писар, ~ жена.

закућа́вати (се), -у̏ћа̄ва̄м (се) и **закући́вати (се),** -у̏ћујӯм (се) *несвр. према закућити (се).*

за̀кућити (се), -ӣм (се) *стећи кућу и покућство, окућити се, засновати имућно домаћинство.*

закуха́вати *в. закувавати.*

за̀кухати *в. закувати.*

закуца́вати, -у̏ца̄ва̄м *несвр. према закуцати.*

за̀куцати, -а̄м свр. **1.** *забити, укуцати (клин и сл.).* **2.** *почети куцати (на врата).* **3.** *почети снажније куцати (при узбуђењу), устрептати (о срцу).* **4.** *огласити се звуком (о звону и сл.).* **5.** спорт. *у скоку, гурнути лопту одозго у кош.*

за̀куцкати, -а̄м свр. *у дем. значењу: закуцати.*

за̀кучаст, -а, -о **1. а.** *савијен, кукаст:* ~ нос. **б.** *вијугав, завојит:* ~ црта. **2.** фиг. *замршен, испреплетан, компликован:* ~ говор, ~ стил.

за̀кучасто прил. *нејасно, тајанствено:* ~ говорити.

заку́чити, за̀кӯчӣм свр. **1. а.** *закачити, дохватити куком или другим предметом:* мотком ~ грану. **б.** *запети (за нешто).* **2.** фиг. *присвојити, приграбити.* – Закучио му је пола њиве.

за̀кучица и **за́кучица** ж *зачкољица, замерка, закачка.*

залагао̀ница и **зала̀гаоница** ж *установа у којој се дају ствари од вредности као залог да се узме новац на коришћење.*

залагао̀ничā̄р и **зала̀гаоничā̄р** м *власник залагаонице.*

зала́гати (се), за̀ла̄же̄м (се) *несвр. према заложити (се).*

зала̀гати, за̀лаже̄м свр. *обманути, заварати лажима.*

зала̀га̄ч, -а́ча м *онај који даје ствари у залог.*

залаги́вати, -а̀гује̄м *несвр. према залагати.*

за́лаз м *залазак:* ~ сунца.

за̀лазак, -аска м **1.** *нестајање с видика; замицање иза нечега; спуштање испод хоризонта (о небеским телима).* **2.** фиг. *крај, свршетак:* ~ лета. **3.** *улазак у дубину нечега:* ~ у шуму.

за̀лазити, -ӣм [гл. им. за̀лаже̄ње с] *несвр. према заћи.*

за̀лазнӣ, -а̄, -о̄ *који залази, који је на заходу; који се односи на залазак Сунца.*

за̀лајати, -је̄м свр. *почети лајати, огласити се лајањем.*

за̀лактица ж **1.** *део руке од лакта до шаке, подлактица.* **2.** *окука, завој.*

зала́мати (се), за̀ла̄ма̄м (се) *несвр. према заломити (се).*

за̀ла̄рмати, -а̄м свр. *почети лармати, заграјати.*

за̀лахорити и **залахо̀рити,** -ӣм свр. *почети лахорити.*

зале́гати, за̀ле̄же̄м јек. **залијѐгати,** за̀лијеже̄м *несвр. према залећи.*

заледѐнити, -ѐденӣм свр. *в. заледити.*

залѐдинити, -ӣм свр. **1.** *претворити у ледину, учинити ледином:* ~ њиву. **2.** *в. залединити се.* ■ **~ се** *претворити се у ледину.*

залѐдӣнчити (се), -ӣм (се) свр. *в. залединити (се).*

залѐдити, за̀ледӣм свр. **1.** *претворити у лед, замрзнути:* ~ реку. **2.** фиг. *лишити покретљивости; лишити живости, веселости; запањити:* ~ лице, ~ друштво. Заледила га вест. ■ **~ се** *претворити се у лед, прекрити се леденом кором.* **2.** фиг. *укочити се, скаменити се.* – Заледи ми се дах. **3.** фиг. *обуставити финансијско пословање; обуставити рад.*

за́ле̄ђе и **за́леђе** с **1. а.** *крај, територија која се налази иза неког другог краја:* приморско ~, у залеђу брда. **б.** *ослонац, заштита.* – Имао је јако залеђе за свој рад. **2. а.** *оно што је некоме или нечему за леђима, позадина:* ~ куће, стајати му у залеђу. **б.** *позадина на којој се нешто темељи, чини суштину нечега:* политичко ~.

залеђи́вати (се), -ѐђује̄м (се) *несвр. према заледити.*

залѐжати (се), -жӣм (се) свр. **а.** *остати дуго лежећи.* **б.** фиг. *остати дуго неактиван, улежати се:* ~ на једном месту.

залелѐкати, -ѐлече̄м и **залеле́кати,** -е̄лече̄м свр. *почети лелекати, зајаукати, закукати.*

залелу̏јати (се), -а̄м (се) свр. *почети (се) лелујати.*

за̀лемити, -ӣм *причврстити лемом, заварити, залетовати:* кутије добро ~, ~ шпорет.

залемља́вати, -ѐмља̄ва̄м *несвр. према залемити.*

залепѐтати, -а̄м и -ѐпеће̄м свр. *почети лепетати.*

зале́пити, за̀ле̄пӣм јек. **залијѐпити,** за̀лијепӣм свр. **1.** *причврстити, спојити лепљењем:* ~ маркицу. **2.** *запушити уста одговарајући некоме, ућуткати.* **3.** разг. *ошамарити:* ~ (некоме) шамар. ■ **~ се 1.** *спојити се лепљењем, прионути:* ~ се за леђа. **2.** фиг. **а.** *чврсто се ухватити једног места, остати не мичући се.* **б.** (за, уз некога) *чврсто се везати, ухватити за некога, не одвајати се од некога, бити стално уз некога, с неким.*

залепљи́вати (се) јек. **заљепљи́вати (се),** -ѐпљује̄м (се) *несвр. према залепити (се).*

залепр̀шати (се), -а̄м (се) свр. *почети лепршати (се).*

за́лет м **1.** *нагао, брз лет у одређеном правцу.* **2.** *брз почетак трчања ради замаха пред скок или бацање чега; трк:* имати добар залет, бацити камен у залету. **3.** *замах, полет:* ~ духа.

зале́тати (се), за̀ле̄ће̄м (се) јек. **залијѐтати (се),** за̀лијеће̄м *несвр. према залетети (се).*

залѐтети јек. **залѐтјети,** -тӣм свр. **1.** *летећи доспети у простор иза нечега:* ~ за кућу. **б.** *летећи заћи, залутати.* **2.** *подстаћи да лети, да јури:* ~ коња. ■ **~ се 1.** *винути се, полетети:* ~ се у небо. **б.** *затрчати се, појурити; трчећи насрнути на некога:* ~ се преко потока, ~ се на некога. **2.** *непромишљено наступити.* – Мало сам се залетео па рекох што не треба.

за̀летити јек. **за̀љетити,** -ӣм свр. *остати и провести негде лето:* ~ на селу. ■ **~ се** *отпочети, настати (о лету).*

за́летӣште с спорт. *место, простор на коме се узима залет за скок.*

за́летнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на залет:* ~ стаза.

зале́ћи (за̀ле̄ћи), -е́же̄м свр. *допустити да се нешто излеже, закотити:* ~ вашке. ■ **~ се** *закотити се, излећи се (о ситним животињама, клицама и др.).*

залѐћи (за̀лећи), за̀легне̄м свр. **1.** *лећи (иза нечега); прилећи:* ~ иза камења. **2. а.** *засести на једном месту:* ~ у кафани. **б.** *задржати се на једном месту.* – Вода је залегла. **3.** *дотећи, подмирити.* – Имање му не може залећи за дуг. **4.** фиг. *заложити се за некога.* ■ **~ се** *пасти у постељу на дуже време, остати дуго у лежању.*

залече́ње јек. **зањече́ње** с *потпуно или делимично излечење ране или неке болести.*

залечи́вати (се) јек. **заљечи́вати (се),** -ѐчује̄м *несвр. према залечити (се).*

зале́чити, за̀ле̄чӣм јек. **залијѐчити,** за̀лијечӣм свр. *довести до зарастања, зацељења (ране, повреде и сл.); делимично или потпуно излечити:* ~ прст. ■ **~ се** *делимично се излечити; излечити се.*

за́лив м геогр. *део водене површине који залази у копно, затон:* Бококоторски ~.

залѝвадити, -ӣм свр. *претворити у ливаду:* ~ њиву. ■ **~ се** *постати ливада.*

зали́вати (се), за̀лӣва̄м (се) *несвр. према залити (се).*

за́ливнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на заливање, наводњавање:* ~ систем, ~ уређај.

за́ливскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на залив:* ~ долина.

за̀лизак и **за́лизак,** -иска м (обично у мн.) **1.** *део косе и браде који се спушта од образа испред ува, зулуф.* **2.** *ћелави или*

необрасли део на обе стране чела који залази у косу. **3.** *зализани, зачешљани увојак косе.*

за̀лӣза̄ност, -ости ж *особина онога који је зализан.*

зали́зати, за̀лӣжēм свр. **1.** *лизањем загладити; глатко зачешљати (косу).* **2.** *почети лизати (о пламену и сл.).* ■ **~ се** *глатко се зачешљати; налицкати се.*

зализи́вати (се), -ӣзујēм (се) *несвр. према зализати.*

залијѐвати (се), за̀лијевāм (се) несвр. јек. *в. заливати (се).*

за́листак и **за̀листак,** -ска м **1.** бот. *листић на лисној дршци, заперак.* **2.** анат. *ткиво у виду листа које затвара неки отвор у организму:* грлени ~, срчани ~. **3.** *комад тканине или коже за преклапање каквог отвора на одећи или обући, капак.* **4.** зоол. *пљосната морска риба, лист.*

зали̇̀стати, -āм свр. *почети листати.*

за̀лити, за̀лијēм (имп. за̀лӣј; трп. зали̇̀вен, -ѐна) свр. **1. а.** *налити воду у биљку, снабдети водом потребном за вегетацију.* **б.** *посути течношћу, полити; натопити (сузама, крвљу и др.):* ~ колач; ~ крвљу. **2. а.** *поплавити.* – Вода залила дворишта. **б.** *испунити (о течности).* **в.** фиг. *испунити, преплавити; обузети; облити.* – Светлост је залила собу. Горчина му залила срце. Зали га руменило. **3. а.** *узети пиће уз јело, попити после јела:* ~ вечеру вином. **б.** разг. *попити у част нечега:* ~ награду. **4.** *дати некоме или нечему да пије приносећи му течност устима, запојити:* ~ дете млеком. **5. а.** *причврстити лемљењем; затворити чим растопљеним:* ~ оловом. **б.** *украсити, обложити ливеним металом:* пушка у срму заливена. ■ **~ се 1.** *бити преливен нечим, напунити се течношћу, налити се.* – Очи се залију сузама. **2.** *попити уз јело; напити се:* ~ се вином. • **ћутати као заливен** *не проговарати ни реч.*

за̂лиха и **за́лиха** ж *потрошна роба која се троши или се оставља као резерва:* смањене залихе угља, ~ хране, брашно из залиха.

за́лишан, -шна, -о **1.** *који представља вишак, резервни:* залишне паре, залишна војска. **2.** *узалудан, сувишан:* ~ храброст, ~ ствар.

за́лог м и **за́лога** ж **1. а.** *ствар од вредности коју дужник даје повериоцу за обезбеђење потраживања:* дати новац без залога. **б.** *право повериоца да своје потраживање намири продајом заложене ствари, хипотека:* хипотекарни ~. **2.** *оно што се даје као јемство, што служи као јемство; гаранција за извршење какве обавезе.* **3.** *гаранција, основ нечега.* **4.** *новац, предмет и сл. који се даје као улог у некој игри, опклади и сл.* **5.** *друштвена игра (фота и сл.) у којој играчи као казну дају улог.* **6.** *уметак, врпца у књизи којом се обележава прекид читања.*

за̀логāј м (инстр. -ем) **а.** *храна која се одједном узме у уста и поједе; сасвим мала количина хране:* први ~, ~ хлеба **б.** *храна, средства за прехрану:* бити без куће и залогаја. **в.** *нешто вредно, добитак, корист:* узети најбољи ~. • **бројати залогаје** *обраћати пажњу колико неко једе (из себичности).* **мастан ~** *нешто врло вредно.*

залога̀ј(ч)ић м *дем и хип. од залогај.*

за̀лōгорити (се), -ӣм (се) и **за̀лōгоровати (се),** -рујēм (се) свр. *почети логоровати; поставити логор ради привременог боравка.*

зало̀жити, за̀ложӣм свр. **1. а.** *дати повериоцу као залог; уложити као јемство за нешто:* ~ кућу, ~ имање. **б.** *загарантовати.* – Тиме је заложен мир. **2. а.** *уложити, ангажовати:* ~ свој ауторитет, ~ своје знање. **б.** *дати, жртвовати:* ~ свој живот, ~ главу. **3.** *ставити у уста, појести:* ~ мало сира. **4.** *понудити, послужити јелом; дати неком да пригута.* **5.** *запалити, потпалити (ватру).* ■ **~ се 1.** *подржати неки предлог, идеју; заузети се, порадити у прилог нечега или нечега:* ~ се за стварање армије, ~ се за тај режим. **2.** *појести, нахранити се.* – Донеше вечеру и ми се заложисмо.

за́ложнӣ, -ā, -ō *који се односи на залог:* ~ банка, ~ завод, ~ право.

за́ложница ж **1.** *банка која даје зајам на основу залога.* **2.** банк. и фин. *врста облигације, обвезнице која је обезбеђена непокретностима заложеним код хипотекарне банке.* **3.** *признаница, реверс на предмете примљене у залогу.*

за́лом м **1.** *место где је нешто заломљено.* **2.** *место где се нешто ломи, прелама.*

за̀ломак, -ōмка м *део који се заломи.*

зало̀мити, за̀ломӣм (трп. за̀ломљен) свр. **1. а.** *одломити врх или крај нечему:* ~ мотку. **б.** *начинити прелом не одвајајући део од целине:* ~ грану. **2.** *одсећи, одрезати непотребне гранчице на лози; очистити од заперака, бочних изданака.* **3.** воj. *савити, повити правећи угао (војнички строј, линију фронта и сл.); нагло променити правац кретања:* ~ фронт, ~ лево крило; ~ лево. **4.** *одломити (комад хлеба и сл.).* **5.** *крршити (рукама, прстима).* ■ **~ се 1.** *одвојити се при врху од целине, сломити се (при врху).* **2.** *савити се под углом, нагло променити правац пружања, простирања.* – Лево крило се заломи. **3.** разг. (некоме) *пасти у део, запасти, снаћи.* – Како се коме заломи.

за́луд прил. *без користи, узалуд; без разлога; забадава:* ~ се молити Богу, ~ плакати.

за́лудан и **за̀лудан,** -дна, -о **1.** *који ничему не користи, бескористан, бесциљан; који остаје без резултата:* ~ посао, ~ свађа; ~ сведочење. **2.** *који ништа не ради, беспослен, докон:* ~ свет, залудни људи.

залу́дети, -ӣм јек. **залу́дјети,** -дӣм свр. **1. а.** *изгубити разум, полудети; побрљавити.* **б.** *поступити лудо, неразумно; застранити:* ~ у мислима. **2.** *в. залудити.* ■ **~ се а.** *изгубити разум, разборитост.* **б.** *занети се неким или нечим до безумља; заљубити се јако:* ~ се туђом земљом; ~ се у неку девојку.

залу́дити, за̀лӯдӣм свр. **а.** *учинити, направити лудим.* **б.** *опчинити, очарати.* – Залудио ју је био неки леп момак. **в.** *навести на погрешан пут, обманути:* ~ верским фанатизмом.

за̀лудица ж *в. залудница (2).*

за̀луднӣк и **за́луднӣк** м *онај који је залудан, докон; нерадник, беспосличар.*

за̀лудница и **за́лудница** ж **1.** *она која је залудна, која проводи време у нераду, беспосличарка.* **2.** *време испуњено нерадом, доколица; оно на што човек узалуд троши време.*

за̀лудничāр и **за́лудничāр** м *в. залудник.*

за̀лудничити и **за́лудничити,** -ӣм несвр. [гл. им. -чēње с] *беспосличити, дангубити.*

за́лудно прил. *узалуд, залуд:* пуцати ~.

за́луднōст, -ости ж *узалудност, бескорисност; доконост.*

за̀лудо прил. *залуд:* ~ трошити време.

залу́ду и **за̀лудупрuл.** *в. залуд.*

за̀лӯђено прил. *као луд, занесено, збуњено:* ~ гледати.

за̀лӯђенōст, -ости ж *стање онога који је залуђен, занесен, занесеност.*

залуђе́ње с *залуђеност.*

залуђи́вати, -ӯђујēм *несвр. према залудети, залудити.*

залу́жити, за̀лӯжӣм свр. **1.** *ставити, потопити у луг, цеђ:* пређу. **2.** *измазати лугом:* ~ руке.

залу́њати, за̀лӯњāм свр. *залутати, забасати.*

за̀лӯпан, -а, -о *умно ограничен, тупав; примитиван, затуцан.*

залу́пати, за̀лӯпāм свр. **1. а.** *почети лупати, клепетати:* ~ на прозор. **б.** *почети брзо куцати (о срцу).* **2.** *лупањем причврстити, закуцати.* ■ **~ се** фиг. *претерано се заљубити, зацопати се.*

за̀лупити, -ӣм свр. **1.** *нагло, с треском затворити, треснути:* ~ вратима **2.** *в. залупити се.* ■ **~ се** *затворити се с лупом, с треском (о вратима, просторима и др.).*

залупка̀рати, -āм свр. *почети лупкарати.*

за̀лупкати свр. *почети лупкати.*

за̀лупнути, -нēм свр. *в. залупити.*

залу́талōст, -ости ж *стање онога који је залутао, онога што је залутало.*

залу́тати, за̀лӯтāм свр. **1.** *изгубити оријентацију при кретању, скренути, зађи:* ~ у шуми. **2.** *доспети негде где није предвиђено, планирано.* – Писмо је залутало. **3.** *погрешити, згрешити, поћи погрешним путем (у некој активности):* ~ у партију.

залучи́вати, -ӯчујēм *несвр. према залучити.*

залу́чити, за̀лӯчӣм свр. *одвојити од мајке (младунче неке домаће животиње), одвојити од сисе; одвојити ради спречавања парења (мужјаке од женки):* ~ јагњад; ~ крмачу.

за̀лучити, -ӣм свр. *зачинити луком.*

за̀љескати (се), -āм (се) свр. *заблистати (се).*

заљу́бити се, за̀љӯбӣм се **1.** *заволети особу другога пола, осетити љубав; постати јако привржен некоме или нечему:* ~ у девојку; ~ у село. **2.** *заволети се међусобно.* • ~ **до ушију (преко ушију, смртно)** *јако се заљубити.*

заљубљѐнӣк, -и́ка м **а.** *онај који је заљубљен у некога* **б.** мн. *заљубљени, љубавни пар.*

заљубљѐнӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на заљубљенике.*

за̀љӯбљено прил. *с љубављу, с обожавањем:* ~ гледати.

за̀љӯбљенōст, -ости ж *стање, особина онога који је заљубљен.*

заљу̏бљив, -а, -о *који се лако заљубљује:* ~ момак.

заљубљи́вати се, -ӯљујēм се *несвр. према заљубити се.*

заљуља́вати (се), -ӯљāвāм (се) несвр. *в. заљуљивати (се).*

заљу́љати, за̀љӯљāм свр. *почети љуљати.* ■ ~ **се** *почети се љуљати.*

заљуљи́вати (се), -ӯљујēм (се) *несвр. према заљуљати (се).*

заљу́тити, за̀љӯтӣм свр. **1.** *зачинити љутим, жестоким зачином, запаприти:* ~ јело. **2.** фиг. *постати љут, оштар.* – Заљутила зима. ■ ~ **се** *појести нешто љуто, ољутити се.*

заљу́штити, за̀љӯштӣм свр. *делимично одвојити од подлоге, загулити, зацепити; мало ољуштити:* ~ кору. ■ ~ **се** *одвојити се делимично од подлоге, загулити се.*

зама̀глити, -ӣм и за̀маглӣм свр. **1.** *прекрити маглом.* **2.** фиг. *учинити нејасним, неодређеним, магловитим; помрачити (ум):* ~ смисао дела; ~ разум. **3.** *почети пушити, задимити.* **4.** *в. замаглити се (2).* ■ ~ **се 1.** *обавити се маглом, утонути у маглу (дим и сл.) (о пољу, соби и др.).* **2.** *постати мутан, напунити се сузама, замутити се; изгубити провидност.* **3.** фиг. *помутити се, помрачити се (о разуму, свести).*

за̀маглица ж **1.** *лак слој магле, измаглица.* **2.** *вртоглавица, несвестица.*

за̀магљен, -а, -о **1.** *трп. од замаглити (се).* **2.** фиг. *таман, мутан, замућен (о очима, погледу, гласу).* **3.** фиг. *ошамућен, поремећен:* ~ душа, ~ разум.

за̀магљенōст, -ости ж *стање онога што је замагљено; магловитост; замућеност.*

замагљи́вати (се), -а̀гљујēм (се) *несвр. према замаглити (се).*

замађи̏јати, -āм свр. *зачарати мађијама, опчинити.*

замаза́нац, -нца м *прљавац, прљавко.*

замаза̀ница ж *прљава женска особа.*

за̀мазāнōст, -ости ж *особина онога који је замазан.*

за̀мазати, -ажēм свр. **1.** *превући, премазати, намазати:* ~ гипсом, ~ воском. **2.** *запрљати.* **3.** фиг. *сакрити, заташкати; придобити некога (новцем), подмазати.* ■ ~ **се** *умазати се.*

замази́вати (се), -а̀зујēм (се) *несвр. према замазати (се).*

замаја́вати (се), -а̀јāвāм (се) *несвр. према замајати (се).*

за̀мајати, -јēм свр. (некога) *омести у послу, задржати.* ■ ~ **се** *забавити се, задржати се дуже око нечега.*

за̀мајац, -āјца м мех. *масивни точак који служи као акумулатор енергије и регулатор кретања машине.*

за̏мак и **за́мак,** -мка (мн. -мкови (-мци)) м *утврђени феудални дворац где је живео властелин; уопште леп дворац, вила.*

зама́кати (се), за̀мāчēм (се) *несвр. према замочити (се).*

зама̀кнути *в. замаћи.*

за̀мало прил. **1. а.** *умало, скоро, готово.* – Замало да не побегне. **2.** *ускоро, убрзо.* – Замало, поче ватра да гори. **3.** *кратко време.* – Забрана је трајала замало.

замалтѐрисати, -ишēм свр. *залепити, замазати малтером.*

за̏мама и **за̂мама** ж **1.** *допадљивост, примамљивост.* **2.** *оно што примамљује, мамац.* – Све што ту пише само је пуста замама. **3.** *чежња, жудња.*

за́маман и **за̏мāман,** -мна, -о *в. замамљив.*

зама́мити, за̀мāмӣм свр. **1.** *мамећи привући, домамити:* ~ пса. **2.** *занети, очарати; завести:* ~ лепим речима. **3.** *забавити, заварати.*

зама̀мљив, -а, -о *који замамљује, опчињава, примамљив, заносан:* замамљиви снови, ~ поглед.

замамљи́вати, -а̀мљујēм *несвр. према замамити.*

зама̀мљиво прил. *привлачно, примамљиво:* ~ певати.

зама̀мљивōст, -ости ж *особина онога што је замамљиво.*

за́мамно и **за̏мāмно** прил. *в. замамљиво.*

за́мамнōст и **зама́мнōст,** -ости ж *в. замамљивост.*

зама̀ндалити, -ӣм свр. *намакнути мандал преко врата, затворити мандалом (врата).* ■ ~ **се** *затворити се мандалом.*

зама́рати (се), за̀мāрāм (се) *несвр. према заморити (се).*

замаски́рати, -а̀скӣрāм свр. *покрити маском, маскирати; прикрити праву суштину, лажно представити.* ■ ~ **се** *прикрити се, сакрити се; лажно се приказати.*

зама́стити, за̀мāстӣм (трп. за̀мāшћен (за̀мāштен)) свр. **1. а.** *додати маст, мрс у јело, зачинити машћу, масноћом:* ~ јело. **б.** *подмазати машћу; испрљати машћу, умастити:* ~ лице. ■ ~ **се 1. а.** *постати натопљен машћу, масноћом.* **б.** *умазати се машћу, умастити се.* – Замастило му се лице. **2.** *најести се, наситити се нечег масног.*

зама́тати, за̀мāтāм несвр. *в. замотавати.*

зама̀ћи (за̀маћи) и **зама̀кнути,** за̀макнēм (аор. зама̀кох, зама̀че и за̏мače (зама̀кнух, за̏макнӯ); р. пр. за̀макао, зама̀кла (за̀макла) (зама̀кнуо, -ула)) свр. **1. а.** *зађи, завити (за нешто), закренути:* ~ за брег, ~ иза окуке. **б.** *удаљити се, изгубити се с видика.* **2.** *проћи, нестати, ишчезнути (о временском периоду).* **3. а.** *ући у нешто, склонити се:* ~ у шуму, ~ у собу. **б.** *побећи, утећи.* **4.** *намакнути, стегнути око чега (уже, ланац и сл.).* **б.** *обесити.* ■ ~ **се** нар. *обесити се.*

зама̀укати, -а̀учēм и **замау́кати,** -а̄ӯчēм свр. *почети маукати.*

за̀мах и **за́мах** (за̏махāј) м **1.** *нагли покрет руке, ноге, тела или предмета у руци ради ударања, постизања брзине и сл. активности.* **2. а.** *насртај, залет:* ~ ветра. **б.** *удар, налет:* одгурнути га у једном замаху. **3. а.** *унутрашња снага, енергија:* животни ~ **б.** *полет, занос:* ~ младости. **в.** *захукталост, ритам:* ратнички ~ **г.** *снага, силина:* ~ руске офанзиве.

зама́хати, за̀мāшēм свр. *почети махати.* ■ ~ **се** *заљуљати се, зањихати се.*

замахи́вати, -а̀хујēм *несвр. према замахати.*

замахни́тати, -а̀хнӣтāм и **замахнѝтати,** -āм свр. *разбеснети се, полудети.*

зама́хнути, за̀мāхнēм свр. **1. а.** *учинити нагли покрет руком, ногом или неким другим делом тела са циљем да се нешто уради или нешто, одн. неко удари:* ~ српом. **б.** *учинити покрет руком дајући неки знак, махнути.* **2.** фиг. *брзо наићи:* ~ изнад брда.

за̏машāј м *в. замах.*

за̏ма̄шан и **за̏машан,** -шна, -о **1.** *који је знатне величине, великих димензија, обиман:* ~ комад хлеба, ~ територија. **2.** *који је у великој количини, броју:* ~ капитал. **3.** *значајан, важан:* ~ улога, ~ последица.

за̀машит, -а, -о *в. замашан:* ~ свота новца.

зама́шити, за̀ма̄шӣм свр. *в. замахнути.*

за̀машито̄ст, -ости ж *в. замашност.*

за̏ма̄шно прил. *у великој мери, знатно:* ~ грешити.

за̏ма̄шно̄ст, -ости ж *особина онога што је замашно, што је обимно.*

зама̀штати, -а̄м свр. *зачарати, занети:* ~ очи. ■ ~ **се** *предати се маштању.*

замашћи́вати, -а̀шћујēм *несвр. према замастити.*

за̀медити, за̀медӣм свр. *засладити медом.*

замѐзетити, -ӣм (замѐзити, за̀мезӣм) свр. *почети мезетити, појести мало.*

замекѐтати, -ѐкећēм свр. *почети мекетати.*

за̂мена и **за̏мена** јек. **за̂мјена** и **за̏мјена** ж **1. а.** *давање нечега у накнаду за што друго, размена:* дати у замену. **б.** *стављање некога или нечега на место некога или нечега другог, замењивање:* ~ играча. **в.** *заступање некога на неком послу, дужности.* **2.** *оно што долази на место нечег другог:* замена за лек.

за̂менӣк и **за̏менӣк** јек. **за̂мјенӣк** и **за̏мјенӣк** м *онај који замењује неког другог.*

заме́нити, за̀мēнӣм јек. **замијѐнити,** за̀мијенӣм свр. **1.** *извршити замену, узети нешто место чега другог, променити:* ~ кошуљу за већи број. **2.** *преузети место, улогу, дужност некога другог:* ~ на послу. **3.** *преузети задатак, посао неког другог, одменити:* ~ за два сата. ■ ~ **се а.** *учинити међусобну замену, разменити се.* **б.** *наћи себи замену за неке своје послове:* ~ се са шефицом.

за̂меница и **за̏меница** јек. **за̂мјеница** и **за̏мјеница** ж **1.** лингв. *категорија речи која врши службу именице или придева у реченици, упућивачка реч:* именичка ~, лична ~, придевска ~. **2.** *особа која замењује у чему кога другог:* ~ глумице.

за̂меничкӣ и **за̏меничкӣ** јек. **за̂мјеничнӣ** и **за̏мјеничкӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на заменице (1):* ~ реч. **2.** *који се односи на заменике, замену:* ~ положај.

за̂меничнӣ и **за̏меничнӣ** јек. **за̂мјеничкӣ** и **за̏мјеничнӣ,** -а̄, -о̄ *в. заменички.*

замѐњљив јек. **замјѐњљив** и **замѐњив** јек. **замјѐњив,** -а, -о *који се може заменити.*

замењи́вати (се) јек. **замјењи́вати (се),** -ѐњујēм (се) *несвр. према заменити (се).*

за́мера јек. **за́мјера** ж *в. замерка.*

замера́вати јек. **замјера́вати,** -ѐра̄ва̄м несвр. *в. замерати (се).*

заме́рати (се), за̀мēра̄м (се) јек. **замје́рати (се),** за̀мјēра̄м (се) *несвр. према замерити (се).*

за̀мерити јек. **за̀мјерити,** -ӣм свр. **1.** *изразити неслагање с нечијим поступком, понашањем и сл., приговорити:* ~ му на речима. ■ ~ **се** *изазвати нечије незадовољство, осуду.*

за́мерка јек. **за́мјерка** ж (ген. мн. -рци; ген. мн. -кӣ) **1.** *примедба, приговор:* ~ због грешака. **2.** *поремећај у међусобним односима, свађа.*

замеси́вати, -ѐсујēм *несвр. према замесити.*

заме́сити, за̀мēсӣм јек. **замијѐсити,** за̀мијесӣм (трп. за̀мēшен јек. за̀мијешен) свр. **1.** *направити тесто (од брашна, воде или млека) за неко јело (обично хлеб, питу и сл.); измешати с течношћу, правећи смесу:* ~ погачу, ~ колаче; ~ блато. **2.** фиг. *изазвати нешто неприлично, удесити некоме неку неприлику:* ~ свађу. ■ ~ **се** *претворити се у смесу.*

заме́сти (за̀мēсти), -е́тēм (аор. заме́тох, за̏мēте; р. пр. за̀мео, заме́ла (за̀мēла); трп. заме́тен, -а; пр. пр. за̏мēвши) свр. *замешати брашно и сл. са течношћу, забркати.*

замѐсти (за̀мести), замѐтēм (аор. замѐтох, за̏мете; р. пр. за̀мео, замѐла (за̀мела); трп. замѐтен, -ѐна; пр. пр. за̏мēвши) свр. **1.** *почети вејати, падати (о снегу); нападати, навејати.* **2.** *учинити да се нешто изгуби.* – Море га је замело. **3.** *загубити, затурити.* ■ ~ **се** *изгубити се, загубити се.* – Замео му се траг.

за̀метак, -тка м (мн. за̀меци, ген. за̀мета̄ка̄) **а.** биол. *зачетак организма, ембрион; клица.* **б.** *почетак, зачетак неке појаве.*

замѐтати и **за̀метати,** за̀мећēм несвр. **1. а.** *развијати заметак, клицу, зачињати род:* ~ зрно, ~ плод. **б.** *почињати гајити, запаћивати:* ~ овце. **2.** *заподевати, започињати (причу, свађу и сл.).* **3.** *забацивати уназад; стављати иза нечега, преко нечега:* ~ мотику, ~ главом, ~ косу за уши. **4.** *затурати; прикривати.* **5.** *затрпавати, завејавати (о снегу).* **6.** *правити омче, чворове:* ~ замке. ■ ~ **се 1.** *почети се стварати као заметак (о плоду, клици).* **2.** *настајати уопште, стварати се.*

за́метнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на заметак (а), ембрионални.*

за̀метнути и **замѐтнути,** за̀метнēм *свр. према заметати.*

заме́чати, -чӣм свр. *почети мечати, огласити се мечањем.* – Замечало јагње.

замеша̀нција јек. **замјеша̀нција** ж и **замешатѐљство** јек. **замјешатѐљство** с разг. *збрка, пометња, неред.*

заме́шати, за̀мēша̄м јек. **замијѐшати,** за̀мијеша̄м свр. *измешати, направити смесу од нечега; помешати, смешати уопште:* ~ брашно са водом.

замеши́вати јек. **замјеши́вати,** -ѐшујēм *несвр. према замесити.*

за̀мигољити (се), -ӣм (се) свр. *почети (се) миго̄љити.*

замијау́кати, -ја̀ӯчēм свр. оном. *в. замаукати.*

за̀миловати, -лујēм свр. **а.** *заљубити се у особу другог пола:* ~ комшијину ћерку. **б.** *почети осећати симпатије према некоме или нечему; постати одан, привржен нечему:* ~ технику. **в.** *помиловати:* ~ погледом. ■ ~ **се** *заљубити се једно у друго, заволети се.*

зами́нути, за̀мӣнēм свр. **1. а.** *заћи (за шта), нестати с видика.* **б.** *заобићи, опколити; мимоићи.* **2.** *проћи (о временским периодима, звуку и сл.).*

за̀мирати, -рēм *несвр. према замрети.* **1.** *западати у самртничко стање; умирати:* ~ од глади. **2.** *обамирати, премирати (од страха, узбуђења).* **2.** *утишавати се; слабити (о гласовима, ветру и др.).*

замире́ње с *залечење или оздрављење од ране.*

замири́вати (се), -ѝрујēм (се) *несвр. према замирити (се).*

замирѝсати, -ѝришēм свр. *почети мирисати.*

зами́рити, за̀мӣрӣм свр. **1.** *в. замирити се.* **2.** *умирити, смирити:* ~ свађу. ■ ~ **се** *зарасти, залечити се (о повреди, рани).*

за̏мӣсао, -сли ж (инстр. -сли и -ӣшљу) **1.** *оно што је замишљено у мислима, намера.* **2.** *уметничка идеја; представа:* пишчева ~; драмска ~.

замѝслив, -а, -о *који се може замислити.*

за̀мислити, -ӣм свр. **1.** *засновати, представити у мислима, у машти.* **2.** *створити у мислима, у машти, смислити.* **3.** *логично претпоставити.* ■ ~ **се 1.** *предати се мислима, задубити се.* – Дубоко се замислио.

за̀мицати, -ичēм *несвр. према замаћи, замакнути.* ■ ~ **се** *вешати се, задављивати се.* • **замиче му око за неким** *допада му се неко.*

за̏мишља̄ј м *в. замисао.*

зами́шљати (се), за̀мӣшља̄м (се) *несвр. према замислити (се).*

за̀мишљен, -а, -о *утонуо у мисли; који постоји само у мислима:* ~ старац; ~ путовање.

за̀мишљено прил. *утонувши у мисли; забринуто.*

за̀мишљено̄ст, -ости ж *стање онога који је замишљен, занетост у мислима.*

за̑мка ж (дат. за̑мци; ген. мн. за̑мкӣ) **1.** *направа у виду омче за хватање птица, дивљачи и др.* **2.** фиг. *поступак којим се неко наводи да учини нешто против себе; подвала, превара.* **3.** *омча; петља у плетењу.* • пасти у замку *бити преварен.* плести замке *спремати превару.*

замла́дити (се), за̀мла̄дӣм (се) свр. *зарасти (о рани и сл.).*

замлађи́вати (се), -а̀ђује̄м (се) *несвр. према замладити (се).*

за̏млата и **за̑млата** м нар. *онај који се млати, замлаћује; блескаст, неотесан човек.*

замлата̀рати, -а̄м свр. *почети млатарати.*

замла́тити, за̀мла̄тӣм свр. **1.** *ударити, млатнути:* ~ по некоме. **2.** *затупити (секиру).*

за̀мла̄ћен, -а, -о **1.** *трп. од замлатити.* **2.** фиг. *затуцан, будаласт.*

замлаћи́вати, -а̀ћује̄м *несвр. према замлатити.* ■ **~ се** *неозбиљно се понашати, губити време.*

замлачи́вати (се), -а̀чује̄м (се) *несвр. према замлачити (се).*

замла́чити, за̀мла̄чӣм свр. *учинити млаким, смлачити.* ■ **~ се** *постати млак, умлачити се.*

замлечи́вати јек. **замљечи́вати,** -ѐчује̄м *несвр. према замлечити.*

замле́чити, за̀мле̄чим јек. **замлијѐчити,** за̀млијечӣм свр. *затровати рибе млечом, млечиком.*

за̀мљаскати, -а̄м и **за̀мљацкати** свр. *почети мљаскати (устима).*

замо̀дрети (се), -рӣм (се) свр. *постати модар, помодрети.*

замо̀лити, за̀молӣм (трп. за̀мољен) свр. *затражити што од некога молећи, с молбом; упутити коме молбу.*

за̀мо̄лница ж правн. *писмена молба једног суда другом суду да му укаже правну или техничку помоћ.*

за̀мо̄мчити, -ӣм свр. *начинити некога момком, почети сматрати за момка, младића.* ■ **~ се** *постати момак; почети се понашати као момак, младић.*

замонаше́ње с *ступање или прелажење у монашки чин.*

замона́шити, -о̀на̄шӣм свр. *дати коме монашки чин, закалуђерити.* ■ **~ се** *постати монах, калуђер, закалуђерити се.*

за́мор м *изнемоглост (обично пролазна) организма као последица психичке или физичке исцрпености.*

за́моран, -рна, -о *који изазива замор, тежак:* ~ рад.

за̀морац, -о̄рца м **1.** *човек с друге стране мора.* **2.** бот. *нар* Punica granatum. **3.** зоол. *врста мајмуна из прашума Африке из пор.* Cercopithecidae.

за̀морено̄ст, -ости ж *стање онога који је заморен.*

замо̀рити, за̀морӣм свр. **1.** *учинити да нека особа (или животиња) исцрпе енергију, да осети замор.* **2.** (земљу) *испостити, исцрпсти.* ■ **~ се** *осетити замор, исцрпсти радну способност.*

за́морно прил. *на начин који замара.*

за́мо̄рче и **за̀мо̄рче,** -ета с (супл. мн. замо̀рчићи; зб. им. за́морча̄д и за̀морча̄д ж) зоол. *глодар беле боје* Cavia cobasa, *који се често користи за медицинске огледе, морско прасе; уопште животиња на којој се врше медицински експерименти.*

за́мот м **1.** *омот, омотач.* **2.** *пакет, завежљај.*

замота́вати, -о̀та̄ва̄м **1.** *несвр. према замотати.* **2.** фиг. *врдати, увијати, заобилазити истину.* ■ **~ се** *увијати се, завијати се (у нешто).*

за̀мотак, -тка м *завежљај, пакет, замот.*

замо̀тати, -а̄м свр. **1.** *омотати, обавити, завити:* ~ у папир. **2.** фиг. *замрсити, заплести, увити.* ■ **~ се** *увити се, завити се.*

за́мотнӣ, -а̄, -о̄ *који служи за замотавање, увијање:* ~ папир.

замо̀трити, за̀мотрӣм свр. арх. *угледати, спазити:* ~ авион.

замоту́љак, -љка м **а.** *оно што је замотано, завијено у нешто, завежљајчић.* **б.** *свитак, смотак:* ~ хартије.

замоту̀љчић м *дем. од замотуљак.*

замо̀чварити се, -ӣм се свр. *претворити се у мочвару.*

замо̀чити, за̀мочӣм (трп. за̀мочен) свр. *ставити, загњурити (нешто) у течност:* ~ главу у језеро. ■ **~ се** *загњурити се у нешто.*

замраче́ње с *губитак светлости, осветљења.*

замрачи́вати (се), -а̀чује̄м (се) *несвр. према замрачити (се).*

замра́чити, за̀мра̄чӣм (трп. за̀мра̄чен) свр. **1.** *учинити мрачним, тамним, неосветљеним; заклонити извор светлости неком препреком тако да не допире или слабо допире светлост:* ~ прозор, ~ собу. **2.** *замаглити, помутити:* ~ свест, ~ појмове. **3.** *в. замрачити се (1).* ■ **~ се 1.** (безл.) *смркнути се, смрачити се.* **2.** *натмурити се; сневеселити се.*

за̀мрежити, -ӣм свр. *покрити, прекрити мрежом; ухватити као у мрежу:* ~ лице; фиг. Зло замрежило државу.

за̀мре̄ти јек. **за̀мријети,** за̀мре̄м свр. **1.** *обамрети, претрнути (од страха и сл.).* **2. а.** *онесвестити се, привидно умрети:* ~ од глади. **б.** *не давати знаке живости, покретљивости.* – Кућа замрла. **3.** *утишати се, изгубити се (о звуку и појавама које производе звук).*

замрза́вати (се), замр̀за̄ва̄м (се) *несвр. према замрзнути (се).*

замр́зети јек. **замр́зјети** и **замр́зити,** -зӣм свр. (некога) *осетити мржњу према некоме, нечему, омрзнути:* ~ све у кући. ■ **~ се** *омрзнути се.*

замрзѝва̄ч, -а́ча м *електрични уређај у домаћинству за замрзавање и чување намирница.*

за̀мрзнути[1], -не̄м (аор. за̀мрзнух и за̀мрзох; р. пр. за̀мрзнуо, -ула и за̀мрзао, -зла; трп. за̀мрзнӯт) свр. **1.** *учинити да се нешто заледи, да се смрзне:* ~ реку. **2.** *искључити из промета (новац, робу); забранити раст цена, надница:* ~ на тржишту велике количине робе, плате и цене ~. **3.** *в. замрзнути се (1).* ■ **~ се 1.** *заледити се; смрзнути се.* **2.** *остати ван промета, оптицаја (о новцу, хартијама од вредности).*

за̀мрзнути[2] **(се),** -не̄м (се) свр. *в. замрзети (се).*

замрка́вати, замр̀ка̄ва̄м *несвр. према замркнути.*

за̀мркнути (за̀мрћи), за̀мркне̄м свр. **1.** *затећи се негде кад се смркава, заноћити:* ~ у кући. **2.** *смрачити се, смркнути се.*

за̀мр̄ло̄ст, -ости ж *особина и стање онога што је замрло, обамрлост; мртвило:* ~ у очима; ~ кретања.

замр́љати, за̀мр̄ља̄м свр. *упрљати мрљама, замазати; укаљати.* ■ **~ се** *испрљати се.*

замр̀мљати, -а̄м свр. *почети мрмљати.*

замрмо̀рити, -р̀морӣм свр. *почети мрморити.*

за̀мро, за̀мр̄ла, -ло *р. пр. од замрети у атриб. служби:* ~ снага, ~ глас.

за̀мрсак, -ска м *оно што је замршено, сплетено;* фиг. *збрка, гужва.*

замрси́вати (се), замр̀сује̄м (се) *несвр. према замрсити (се);* уп. замршавати (се).

замр́сити, за̀мр̄сӣм свр. **1.** *учинити да се конац (пређа, канап и сл.) запетља, испреплеће, заплести, запетљати:* ~ плетиво. **2.** фиг. **а.** *учинити нејасним, збркати:* ~ мисли. **б.** *учинити сложеним:* ~ најјасније ствари. **3.** *промрмљати.* ■ **~ се 1.** *испреплетати се, запетљати се (о концима и сл.).* **2.** *збунити се, заплести се; помутити се:* ~ се у рачуну. Памет му се замрси. **3.** *постати тешко разумљив, нејасан.* **б.** *покварити се, побркати се (о односима, везама и сл.).*

за̀мрћи *в. замркнути.*

за̀мрцати, -рче̄м *несвр. према замркнути (замрћи).*

за̀мрчити, -ӣм свр. *замазати нечим црним; написати, забележити:* ~ хартију; ~ нешто у нотес.

замрша́вати (се), замр̏шāвāм (се) *несвр. према замрсити (се).*

за̏мршāј м *оно што је замршено, заплетено, заплет; збрка, неред:* замршаји љубави, ~ путовања.

за̀мр̄шен, -а, -о **1.** *трп. од замрсити (се).* **2.** *нејасан, компликован, сложен:* ~ посао, ~ случај.

за̀мр̄шено прил. *заплетено, нејасно, збркано:* ~ причати.

за̀мр̄шенōст, -ости ж *особина, стање онога што је замршено.*

замрши́вати (се), замр̏шујēм (се) *несвр. према замрсити (се).*

за́мука и **за̂мука** ж **1.** *труд, мука.* **2.** *нелагодност, неугодност.* **3.** *имовина стечена уз велики труд.*

за̀мукао, -кла, -о *р. прид. од замукнути у атрибутској служби:* замукли људи, замукла брда.

заму́кати, за̀мӯчēм свр. *почети мукати (о стоци).*

замуки́вати, -ӯкујēм *несвр. према замукнути.*

заму́кнути, за̀мӯкнēм и **за̀мукнути,** -нēм свр. *ућутати, умукнути, не чути се више (о гласовима, звуцима и сл.).*

заму̑млати, -āм свр. *почети мумлати, брундати.*

замуму́љити, -ӯмӯљӣм свр. *замотати, завити.* ■ **~ се** *умотати се, увити се:* ~ се у ћебе.

за̀мурити, -ӣм свр. *в. загњурити:* ~ главу у воду; ~ главу у јастук.

за̀мусати се, за̀мӯсāм се свр. *запрљати, замазати се.*

заму́тити, за̀мӯтӣм (трп. за̀мӯћен) свр. **1.** *учинити да нешто постане мутно, непрозирно:* ~ језеро. **б.** *помешати у течности; умутити:* ~ барут у воду; ~ јаје у чаши. **2.** *пореметити, помутити; замрсити, запетљати; покварити:* ~ слогу; ~ вешто ствар. **3.** *в. замутити се (1).* ■ **~ се 1.** *постати мутан (о води, небу и др.).* **2.** *изгубити сјај, боју (о очима).* **3.** фиг. *постати замршен, заплести се, компликовати се.* – Прилике се замутише. **4.** безл. *осетити вртоглавицу, муку.*

за̀мӯћенōст, -ости ж *особина онога што је замућено.*

замући́вати (се), -ӯћујēм (се) *несвр. према замутити (се).*

за̀муцати, -āм свр. *почети муцати, промуцати.*

замуци́вати, -ӯцујēм *несвр. према замуцати.*

за̀муцкати, -āм свр. *у дем. значењу: замуцати.*

замуцки́вати, -ӯцкујēм *несвр. према замуцкати.*

за̀муцнути, -нēм *свр. према замуцати.*

заму́чати, -чӣм свр. *замукнути, ућутати се.*

за̀мучити, -ӣм свр. **1.** *почети мучити.* **2.** *нанети муке, тешкоће, намучити некога.* ■ **~ се 1.** *потрудити се, помучити се.* **2.** *почети се мучити, добити болове (порођајне).*

за̀навēк јек. **за̀навије́к** прил. *за вечита времена, заувек; увек, вечито.*

зана́глити, за̀нāглӣм свр. *пожурити, пренаглити; забрзати:* ~ с удајом.

за̀нāт, -а́та м тур. **1.** *специјално усавршена израда или поправка предмета руком или простијим алатом, обрт; бављење тиме:* обућарски ~, столарски ~. **2.** *врста посла уопште, струка, професија.* • **дати на занат** *дати на учење заната, одредити занимање.* **испећи занат** *научити одлично свој посао.* **од заната** 1) *извежбан, вешт, стручан (у послу).* 2) *активан у послу (као професионалац).*

зана̀тлија м (ж) **1.** *онај који обавља неки занат, обртник.* **2.** *стручњак у својој професији, у свом послу.*

зана̀тлӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на занатлије.*

за̀нāтскӣ, -а, -ō *који се односи на занат:* ~ радионица.

за̀нāтски прил. *као занатлија; умешно.*

зана́тство с **а.** *бављење занатом; делатност коју обављају занатлије; струка уопште.* **б.** *стручно бављење нечим; мајсторство.*

зане̏мāренōст, -ости ж *стање онога што је занемарено, запуштеност.*

занемаре́ње с *немар, запуштеност.*

занема̀рив, -а, -о *в. занемарљив.*

занемари́вати (се), -а̀рујēм (се) *несвр. према занемарити (се).*

занема́рити, -е̏мāрӣм свр. **1.** *престати водити бригу о нечему, запустити:* ~ омладину. **2.** *престати се бавити неким послом; не узети у обзир, прећи преко нечега.* ■ **~ се** *престати водити бригу о себи, запустити се.*

занема̀рљив, -а, -о *који се може занемарити, неважан:* ~ појединост, ~ свота новца.

зане́мело јек. **занијѐмјело** прил. *немо, без речи:* ~ слушати.

зане́мелōст јек. **занијѐмјелōст,** -ости ж *стање онога који је занемео, онога што је занемело.*

зане́мети јек. **занијѐмјети,** -мӣм свр. **1. а.** *изгубити способност говора, онемети.* **б.** *изгубити тренутно моћ говора; заћутати:* ~ од страха. **2.** *престати се чути.*

занемо̀ћи (занѐмоћи), -ѐмогнēм свр. *осетити слабост, малаксалост, разболети се.*

занѐсен, -ѐна, -о (уп. занет) **1.** *трп. од занети (се).* **2.** *претерано, страсно одан нечему; који изражава занос, усхићење:* ~ ловац; ~ песма. **3.** *расејан, одсутан.*

занесѐно прил. (уп. зането) *предано, страсно; у заносу; расејано, одсутно:* ~ писати; ~ певати; ~ гледати.

занѐсенōст, -ости ж (уп. занетост) *стање онога који је занесен, занос, одушевљење.*

занесѐњāк, -а́ка м *онај који се нечим заноси, одушевљава; ватрени присталица (нечега, некога), фанатик.*

занесѐњāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на занесењаке.*

занесѐњāчки прил. *као занесењак, сањалачки:* ~ писати.

занесења́штво с *особина онога који је занесењак.*

за̏нēт јек. **за̏нијет,** -а, -о *в. занесен.*

за̀нēти јек. **за̀нијети,** -нѐсēм (за̀несēм) (аор. занѐсох, за̏несе и за̀нēх јек. за̀нијех, за̏нē јек. за̏није; трп. занѐсен, -ѐна и за̏нēт јек. за̏нијет, -а; пр. пр. за̀нēвши јек. за̀нијевши) свр. **1. а.** *ставити, склонити у страну, иза нечега:* ~ руке за леђа. **б.** *однети, одвући, гурнути на тешко приступачно место:* ~ брод. **2.** *окренути, заокренути; преврнути (нечим):* ~ ралом; ~ авион. **3.** фиг. *примамити, обузети, усхитити.* – Занела га њена лепота. **4.** *омамити, ошамутити (о опојним средствима).* **5.** *довести у заблуду, обманути:* ~ лажју. **6.** *остати у другом стању, затруднети.* ■ **~ се 1.** *нагнути се укосо, заљуљати се за време кретања.* **2.** *удубити се, усредсредити се:* ~ се у књиге. **3.** *потпуно утонути у мисли, заборавити се.* **4. а.** *одушевити се нечим, загрејати се:* ~ се науком. **б.** *заљубити се:* ~ се лепом плавушом. **5.** *изгубити свест, онесвестити се.*

за̏нēто јек. **за̏нијето** прил. *в. занесено.*

за̏нēтōст јек. **за̏нијетōст,** -ости ж *в. занесеност.*

зани́зати, за̀нӣжēм свр. *почети низати, започети низање.*

занијѐкати, за̀нијечēм свр. **1.** *изнети друкчије гледиште, порећи; не признати неке чињенице, негирати:* ~ на суду. **2.** *оспорити некоме његово право; ускратити некоме оно што му припада.*

зани́мāње с **1.** *гл. им. од занимати (се).* **2.** *пажња, интересовање; радозналост.* **3.** *струка, професија:* стално ~ **4.** *војна обука, вежбање:* бити на занимању.

зани́мати, за̀нӣмāм несвр. **1.** *изазивати пажњу, интересовање.* **2.** *пружати забаву, забављати (некога).* ■ **~ се 1.** *интересовати се за нешто; водити бригу о нечем:* ~ се за живот у селу. **2.** *бавити се нечим:* ~ се пчелама. **3.** *пријатно проводити време, забављати се.*

занима́ција ж разг. *шала, забава.*

зани̏мљив, -а, -о *који привлачи пажњу, изазива радозналост, забаван, интересантан:* ~ књига, ~ човек.

зани̏мљиво прил. *на занимљив начин, интересантно.*

зани̏мљивōст, -ости ж *особина онога који је занимљив, онога што је занимљиво; занимљива појава, ствар.*

зани́нати, за̀нӣнāм свр. *почети нинати, зањуњати.* ■ ~ **се** *зањуњати се, зањихати се.*

за̏новēт јек. **за̏новијет** ж **1.** *приговор, замерка, зачкољица; тешкоћа.* **2.** бот. *род биљака* Cytisus *из ф.* Papilionaceae.

занове́тало јек. **занови̇̀јѐтало** с (м) (мн. с) *онај који зановета, много приговара, закера.*

за̏новēтан јек. **за̏новијетан,** -тна, -о **1.** *који зановета, досађује; досадан.* **2.** *који се односи на биљку зановет:* ~ трава.

занове́тати, -о̀вēтāм јек. **зановиј̀ѐтати,** -о̀вијетāм несвр. *досађивати приговарањем, говорити неважне ствари, бесмислице, закерати.*

за̀ноктица ж (обично мн.) **а.** *кожица при корену нокта.* **б.** мед. *зацепљена кожица око нокта.* **в.** мед. *гнојаво запаљење ткива око нокта* Paronychia.

за́нос м **1.** *предавање некој идеји, осећању, претерано одушевљење, усхићење, занесеност.* **2.** *помућеност свести:* лежати у тешком заносу **3.** *замишљеност, расејаност:* тргнути се из заноса.

за́носан, -сна, -о **1.** *који заноси, привлачи, изазива дивљење; заводљив, привлачан:* ~ прича; ~ лепота. **2.** *који доводи до помућености свести:* ~ сан, ~ мука. **3.** *одушевљен, занесен:* ~ љубитељ.

за̀носит, -а, -о **1.** *који заноси, одвлачи својом јачином:* ~ вода. **2.** *који се заноси, одушевљава нечим; заносан:* ~ ћуд; ~ слика.

зано̀сити, за̀носӣм несвр. [гл. им. за̀ношēње с] **1.** *несвр. према занети.* **2.** *говорити неки језик са страним нагласком:* ~ на енглески. **3.** *показивати сличност с нечим (у боји, мирису, тону и сл.), подсећати:* ~ на сапун, ~ на плач. ■ ~ **се** *несвр. према занети се.*

за́носно прил. *у заносу, занесено; дивно, чудесно:* ~ глумити, ~ слушати; ~ леп.

заноћи́вати, -о̀ћујē *несвр. према заноћити.*

зано̀ћити, за̀ноћӣм свр. **1.** *затећи се негде кад настане ноћ, преноћити:* ~ на Златибору. **2.** безл. *настати (о ноћи).*

зано̀шљив, -а, -о **1.** *који се лако заноси; поводљив.* **2.** в. *заносан (1, 2).*

зано̀шљиво прил. *са заносом, занесено; одушевљено; изванредно, чудесно.*

зано̀шљивōст, -ости ж *особина и стање онога што је заношљиво, онога који је заношљив.*

зања́кати, за̀ња̄чēм свр. *почети њакати.*

зањи́скати, за̀њӣскāм свр. *почети њискати.*

за̀њӣхāно прил. *њишући се, треперећи.*

зањи́хати, за̀њӣшēм (за̀њӣхāм) свр. *почети њихати, заљуљати.* ■ ~ **се** *почети се њихати, заљуљати се.*

зањи́штати, -тӣм свр. *почети њиштати.*

за̀њушити, -ӣм и **зању́шити,** за̀њӯшӣм свр. **а.** *осетити њухом, нањушити; њушећи пронаћи.* – Пси зањуше вука. **б.** фиг. *осетити, наслутити.*

за̀њушкати, -āм свр. *почети њушкати.*

за̏о, зла̏, зло̏ (одр. злӣ; комп. го̏рӣ) **1.** *који чини непријатности, зло, штету другима, суров, опак; који одражава такве особине:* ~ жена; ~ поглед.. **2.** *који не врши уредно своју дужност:* зли политичари, ~ дужник. **3. а.** *рђав, лош по квалитету:* ~ земља, ~ пролеће. **б.** *неповољан, непријатан:* ~ вест, ~ глас. • ~ **дух** *онај који проузрокује зло, несрећу.* ~ **срећа (судбина, коб)** *несрећа.* ~ **воље бити** *бити нерасположен.* **зли језици (говоре)** *они који воле спletке, оговарања (говоре).* **знам га као злу пару** *знам га по злу.* **од зла оца и од горе мајке** *рђави људи разних занимања, олош.* **поћи по злу путу** *скренути странпутицом, одати се злу.* **стварати злу крв** *стварати кавгу, свађу.* **у ~ час** *у незгодно време.* **у ~ доба** *касно, доцкан.*

заоба̀дати се, -āм се свр. *почети се обадати.*

заоби̏лазак, -аска м *заобилажење.*

заоби̏лазан и **за̏обилазан,** -зна, -о **а.** *који заобилази, којим се заобилази, обилазан:* ~ пут, ~ колона. **б.** *увијен, околишан:* ~ питање.

заоби̏лазити, -ӣм [гл. им. заоби̏лажēње с] *несвр. према заобићи.*

заоби̏лазница ж *пут, цеста којом се заобилази неко место, обилазница:* ~ београдска.

заоби̏лазно и **за̏обилазно** прил. **а.** *на заобилазан начин, заобилазним путем; кружно:* ~ доћи. **б.** фиг. *без јасног изјашњења, околишећи:* ~ говорити.

заоби́ћи (зао̀бӣћи), зао̀бӣђēм свр. *проћи иза, поред или око чега, кога; проћи околишним путем, обићи.* **б.** фиг. *избећи, изиграти; занемарити:* ~ то питање, ~ проблем.

зао̀блити, за̀облӣм свр. **а.** *начинити облим, дати нечему округласт, лоптаст облик:* ~ камен, ~ хлеб. **б.** *зарубити, затупити:* ~ рогове. ■ ~ **се** *постати обал, округласт, заокруглити се.*

за̀облица ж *печен или за печење припремљен брав (прасе, јагње, свиња, овца и сл.).*

заобли́чити, зао̀блӣчӣм свр. *дати нечему одређен облик, уобличити.* ■ ~ **се** *добити коначан облик, уобличити се.*

заоблу́чити, зао̀блӯчӣм свр. *савити у облику лука, заоблити.* ■ ~ **се** *бити засвођен (луком), заоблити се.*

заобља́вати (се), зао̀бља̄вāм (се) *несвр. према заоблити (се).*

за̀обљен, -а, -о **1.** *који је лоптастог, ваљкастог облика, обал, округласт:* ~ недра. **2.** *целовит, потпун:* ~ анализа.

за̀обљенōст, -ости ж *особина онога што је заобљено, онога који је заобљен.*

заобље́ње с **а.** *давање, одн. добијање целовитог облика, заокружење.* **б.** *заобљена површина, тело или део тела.*

заобљи́вати (се), -о̀бљујēм (се) *несвр. према заоблити (се).*

заобру́чити, -о̀брӯчӣм свр. *обухватити обручем; уоквирити.*

за̏ова ж *мужев(љев)а сестра.*

за̏овитан, -тна, -о нар. *заобилазан, околишан:* ~ пут.

за̏овић м *заовин син;* уп. заовичић.

за̏овица ж *дем. и хип. од заова.*

за̏овичина ж *заовина кћи.*

за̏овичић м *заовин син;* уп. заовић.

заогла́вити, -о̀глāвӣм свр. **1.** *ставити оглав (коњу и сл.).* **2.** фиг. *узети власт над неким, потчинити (некога).*

зао̀гњити, за̀огњӣм свр. *запалити, наложити (ватру, огањ).*

заогр́нути, -о̀грнēм свр. *огрнути, прекрити (покривајући некога, нешто):* ~ пелерином, ~ чаршавом. ■ ~ **се** *огрнути се, прекрити се.*

зао̀гртати (се), -рћēм (се) *несвр. према заогрнути (се).*

заоде́вати (се), -о̀дēвāм (се) јек. **заодиј̀евати (се),** -о̀дијевāм (се) *несвр. према заоденути се.*

зао̀денути јек. **зао̀дјенути,** -нēм свр. **1.** *навући одећу, одело (на некога); снабдети одећом:* ~ децу; ~ сву фамилију. **2.** фиг. *дати нечему облик, уобличити, оставити.* ■ ~ **се 1.** *обући се, оденути се.* **2.** *покрити се, прекрити се.* – Шума се заоденула лишћем.

зао̀де(с)ти (се), зао̀денēм (зао̀дедēм) (се) јек. **зао̀дје(с)ти,** зао̀дјенēм (зао̀дједēм) (се) свр. в. *заоденути (се).*

за̀озби̏љно прил. *од збиље, озбиљно.*

за̀ојкати, -а̄м свр. *почети ојкати, отегнуто запевати.*

заоквири́вати, -ѝрује̄м *несвр. према заоквирити.*

заокви́рити, зао̀квӣрӣм свр. *ставити оквир око нечега, уоквирити; бити оквир нечему.*

заоко̀лити, зао̀колӣм свр. **1.** *заћи иза некога или нечега, заобићи; поћи заобилазним путем:* ~ некога, ~ кућу; ~ иза села. **2.** *почети говорити изокола, увијено.*

за̏околӣшан, -шна, -о *в. заобилазан.*

заоколиша́вати, -ѝша̄ва̄м *несвр. према заоколишити.*

заоколѝшати, -а̄м свр. *в. заоколити.*

заоколише́ње с *кретање уоколо, заобилазак.*

заоколѝшити, -о̀лӣшӣм свр. *в. заоколити.*

заокре́нути, -о̀кре̄не̄м свр. **1.** *променити правац кретања, начинити заокрет, скренути, савити:* ~ у другу улицу. **2.** *усмерити у другом правцу, на другу страну:* ~ војску према Београду. **3.** *заврнути, обрнути:* ~ славину. ■ ~ **се** *променити положај тела (целог или горњег дела), окренути се, обрнути се.*

за̏окре̄т м **1.** *место где нешто скреће, окука, завој.* **2.** *промена правца кретања, скретање:* ~ аутомобила. **3.** фиг. *потпуна промена у развоју, схватању, идеологији и сл., прекретница:* радикални ~ у историји.

зао̀кретати (се), -еће̄м (се) и **заокре́тати (се),** зао̀кре̄ће̄м (се) *несвр. према заокренути (се).*

заокру́глити, зао̀крӯглӣм свр. **1.** *учинити нешто округлим, заоблити:* ~ нокте. **2. а.** *повећати, проширити, допунити неку површину (имања, државе и сл.) мењајући границе:* ~ границе своје државе, ~ очевину. **б.** *допунити до округле, целе цифре; исказати у округлим бројевима:* ~ дуг на две хиљаде. **3.** *дати нечему облик целине, складно уобличити:* ~ мисао, ~ стих. ■ ~ **се 1.** *постати округао, уоблити се.* – Заокруглише им се очи. **б.** *угојити се.* **2.** *добити целовит облик, уобличити се.*

зао̀крӯгљен, -а, -о **1.** *заобљен, затупљен; округласт:* ~ врх брега, ~ угао куће. **2.** *целовит, складан:* ~ композиција.

зао̀крӯгљено прил. *потпуно, целовито; складно.*

зао̀крӯгљено̄ст, -ости ж *особина онога што је заокругљено; целовитост, складност.*

заокругљи́вати (се), -у̀гљује̄м (се) *несвр. према заокруглити (се).*

заокружа́вати (се), -у̀жа̄ва̄м (се) *в. заокруживати (се).*

зао̀крӯжен, -а, -о **1.** *који је у облику круга:* ~ вртлог. **2.** *в. заокругљен:* ~ врх ципела.

зао̀крӯжено прил. *в. заокругљено.*

зао̀крӯжено̄ст, -ости ж *особина онога што је заокружено.*

заокруже́ње с *груписање делова ради постизања целине, проширење поседа и сл.:* ~ поседа.

заокружи́вати (се), -у̀жује̄м (се) *несвр. према заокружити (се).*

заокру́жити, зао̀крӯжӣм свр. **1. а.** *направити круг око нечега, обележити кругом:* ~ оловком. **б.** *почети се кретати око нечега.* **в.** *почети кружити погледом, обухватити погледом.* **2.** *обухватити кружно, одн. полукружно, опколити, опасати:* ~ непријатељске дивизије. **3.** *в. заокруглити (1, 2):* ~ уста, ~ посед; ~ свој драмски опус. **4.** (број или без допуне) *повећати или смањити неки број тако да се завршава нулом или, ређе, да би се добио цео број, број с једном децималом итд.:* заокружи на педесет. ■ ~ **се** *добити облик круга.*

за̏окука ж *окука, кривина, завој.*

зао̀купити, -ӣм (трп. зао̀купљен) свр. **1.** *окружити, опколити са свих страна:* ~ непријатеља, ~ стадо оваца. **2.** *обратити се коме наметљиво, салетети, спопасти:* ~ питањима. **3.** *обузети (о осећањима), занети.* – Заокупи га туга. **4.** *стати, почети.* – Он заокупи долазити сваки дан. ■ ~ **се** *заузети се око нечега, забавити се нечим:* ~ се послом.

заоку́пљати (се), -о̀кӯпља̄м (се) *несвр. према заокупити (се).*

зао̀купљено̄ст, -ости ж *стање онога који је нечим заокупљен.*

заокупљи́вати, -у̀пљује̄м несвр. *в. заокупљати.*

за̀онда̄ прил. *за оно време, у оно време, онда.*

зао̀пуцати, -а̄м и **зао̀пучити,** -ӣм свр. *почети чинити упорно једно те исто, запети.*

заора́вати, зао̀ра̄ва̄м *несвр. према заорати.*

зао̀рати, за̀оре̄м свр. **1.** *почети орати.* **2.** *узорати, преорати.* **3.** *орањем покрити, заорати.* **4.** *орући захватити туђе земљиште, преорати.* **5.** фиг. *прећи уобичајену меру.*

зао̀рити (се), за̀орим (се) свр. *почети се орити.*

заоста́вштина ж **а.** *имовина која је остала после нечије смрти, оставштина.* **б.** *дело, рад (обично уметнички) остао после нечије смрти.*

зао̀стајати, -је̄м *несвр. према заостати.*

зао̀стало̄ст, -ости ж *стање онога који је заостао, онога што је заостало (у материјалном и духовном смислу неразвијеност).*

зао̀стао, -ала, -о **1.** *р. пр. од заостати.* **2.** *који је на нижем ступњу развитка, застарео, примитиван:* ~ човек.

заоста́так, -тка м (мн. -а́ци, ген. зао̀ста̄та̄ка̄) **1.** *мањи део, комад нечега, остатак:* ~ хлеба. **б.** *новац који је остао неисплаћен, дуговање:* ~ дуга. **2.** *оно што је заостало из прошлости:* ~ капитализма. **3.** *заостајање у неком послу, закашњење.*

зао̀стати, зао̀стане̄м (аор. зао̀стадох и зао̀стах; трп. ø) свр. **1.** *крећући се спорије остати иза кога или чега.* **2.** *не показати се једнак, раван с неким или с нечим (по квалитету, вредности).* **3.** *задржати се негде дуже времена.* **4.** *закаснити у напредовању, развоју, расту и сл.*

заошија́вати (се), -ѝја̄ва̄м (се) *несвр. према заошијати (се).*

заошѝјати, -а̄м свр. *дати нечему другачији правац, занети; завртети, завитлати.* – Ауто заошија стражњом страном. Зграби столицу и заошија је напоље. ■ ~ **се** *занети се у страну, обрнути се.*

зао̀шиљаст, -а, -о *мало шиљат, зашиљаст.*

заоши́нути, зао̀шӣне̄м свр. *в. заошијати (се).*

заоштра́вати (се), -о̀штра̄ва̄м (се) *несвр. према заоштрити (се).*

за̀оштрен, -а, -о **1.** *трп. од заоштрити (се).* **2.** *који има оштар врх:* ~ брег. **3.** фиг. **а.** *непријатан, опасан (по својој напетости, затегнутости):* ~ ситуација. **б.** *оштар, полемичан:* ~ стил.

за̀оштрено̄ст, -ости ж *особина онога што је заоштрено, напетост.*

заоштре́ње с *појачање интензитета сукоба, борбе и сл., пооштравање.*

зао̀штрити, за̀оштрӣм свр. **1. а.** *учинити нешто оштрим, оштријим, наоштрити; зашиљити:* ~ секиру; ~ мотку. **б.** *учинити јаснијим, продорнијим (израз, мисао).* **2.** фиг. *довести у затегнуто, рђаво стање, погоршати:* ~ односе, ~ ситуацију. ■ ~ **се а.** *постати тежи, опаснији, погоршати се (о односима, политичкој ситуацији и сл.).* **б.** *појачати се (о борби, сукобу и сл.).*

за̂пад и **за̏па̄д** м (мн. ø) **1.** *страна света на којој Сунце залази; место на хоризонту где Сунце залази.* **2. а.** *залазак залажење (Сунца).* **б.** фиг. *крај, свршетак:* нагињати своме западу. **3.** (Запад) *земље западне Европе (и Америке); земље и народи у западној хемисфери.* **б.** *западни део ма које земље или краја.* • **Дивљи** ~ *западни део Сједињених Америчких Држава који је до XIX в. био углавном насељен Индијанцима.*

за̀падати, -а̄м *несвр. према запасти.*

за̂паднӣ и **за̏па̄днӣ,** -а̄, -о̄ **1. а.** *који се односи на запад (Запад), који се налази на западу:* ~ Србија, ~ Европа, ~ обала. **б.** *који се налази у Западној Европи или потиче од ње:* ~ свет, ~ идеје. **2.** лингв. *икавски:* ~ говор, ~ наречје.

за̂падно и **за̏па̄дно** прил. *на запад, према западу.*

западно- *као први део придевских сложеница значи: који се налази у западном делу:* западноевропски.

за̀паднути, за̀паднēм свр. *в. запасти*[1].

за̂падњак и **за̏пāдњāк** м **1. а.** *становник Западне Европе, човек са Запада.* **б.** *онај који је образован у духу западноевропске културе; присталица западноевропског начина живота.* **2.** *западни ветар.*

за̂падњачкӣ и **за̏пāдњāчкӣ,** -а, -о *који се односи на западњаке; који се односи на европски Запад, западноевропски:* ~ култура, ~ идеје, ~ одевање, ~ утицај.

за̂падњаштво и **западња̀штво** с *погледи, схватања, начин живота, култура својствени западноевропској средини; склоност ономе што је западњачко.*

за̏пажāј м *запажање, примедба.*

запа́жāње с **1.** *гл. им. од запажати.* **2.** *оно што представља резултат опажања, уочавања, примедба, опаска.*

запа́жати, за̀пāжāм *несвр. према запазити.*

запа̀жāчкӣ, -ā, -ō *који има развијену способност запажања; који пажљиво посматра.*

за̀пажен, -а, -о **1.** *трп. од запазити.* **2.** *који се истиче својом вредношћу, значајем, истакнут:* ~ књига.

запа̀жљив, -а, -о *приметан, упадљив, уочљив; који запажа, уочава:* ~ околности; ~ посматрач.

за̀пазити, -ӣм свр. **1. а.** *спазити, угледати, видети.* **б.** *приметити, уочити.* – Била је запажена на скупу. **в.** *уочити вредност, значај нечега, некога:* ~ његове слике. **2.** *доћи до сазнања, сазнати.* **3.** *запамтити, упамтити.* – Запази кад је долазио. ■ ~ **се** *заволети се.*

запа́јати, за̀пāјāм (се) *несвр. према запојити (се).*

за̀паковати, -кујēм свр. *сложити, завити нешто у пакет, упаковати; сложити нешто у кофер и сл.:* ~ ствари.

за̏пала ж *полна узнемиреност, надраженост (код животиња).*

запала̀цати, -āм свр. **1.** *почети палацати, брзо мицати, мрдати језиком.* **2.** фиг. *нагло, изненада избити, запламсати, затитрати (о пламену и сл.).*

запа́лити, за̀пāлӣм (трп. за̀пāљен) свр. **1. а.** *учинити да нешто почне горети, упалити, зажећи:* ~ дрва. **б.** *припалити дуван, запушити:* ~ лулу. **в.** *осветлити:* ~ излоге. **2.** фиг. **а.** *изазвати код некога неко осећање, одушевити, придобити:* ~ студенте својим говором. **б.** *покренути, изазвати (сукоб, рат):* ~ Балкан. **в.** *изазвати раздор, свађу:* запалиће кућу вучићи. **3.** *опалити из ватреног оружја:* ~ из пушке. **4.** фиг. *кренути нагло, упутити се:* ~ право у Ваљево. ■ ~ **се 1.** *почети горети, упалити се.* **б.** *засијати, зажарити се, зацрвенети се: (о образима).* **2.** фиг. **а.** *загрејати се за нешто, одушевити се:* ~ се политиком. **б.** *узбудити се, узрујати се.* – Због тога убиства запалио се читав град. **в.** *побунити се, заратити.* – Поново се запалио Балкан. **3. а.** *имати упалу, запаљење.* – Запалило ми се грло.

за̀паличити, -ӣм свр. нар. *упрегнути (волове) удевајући палице у јарам.*

запалу̀цати, -āм свр. *в. запалацати.*

за̀пāљенōст, -ости ж *одушевљење, жар, занос; узбуђење, узрујаност.*

запа̀љēнскӣ, -ā, -ō *који потиче од запаљења, који настаје услед запаљења:* ~ процес.

запаљѐње с мед. *реакција организма на разна штетна дејства која се манифестује повишењем температуре, отоком, црвенилом и сл.:* ~ грла, ~ желуца, ~ плућа.

запа̀љив, -а, -о **1.** *који се лако, брзо пали; који служи за паљење ватре, пожара и сл.:* запаљиви сумпор, ~ бомба. **2.** фиг. *који се лако одушевљава, загрева за нешто; који распаљује одређена осећања, расположења и сл.:* лако ~ маса студената; одржати запаљиву беседу.

запаљи́вати, -а̀љујēм (се) *несвр. према запалити (се).*

запа̀љивōст, -ости ж **1.** *особина онога што је запаљиво.* **2.** фиг. *особина онога који се лако, брзо узбуђује.*

за̀пāмтити, -ӣм (трп. за̀пāмћен) свр. **1.** *задржати, сачувати у памћењу, у сећању, упамтити.* **2.** разг. *задржати у сећању по нечем непријатном (као претња).* – Запамтићете ви мене.

запа̀мтљив, -а, -о **1.** *који се лако памти.* **2.** нар. *који лако, добро памти.*

за̀пāњено прил. *изненађено, запрепашћено:* ~ погледати.

за̀пāњенōст, -ости ж *стање онога који је запањен.*

запањи́вати (се), -а̀њујēм (се) *несвр. према запањити (се).*

запа́њити, за̀пāњӣм свр. *јако изненадити, запрепастити.* ■ ~ **се** *јако се изненадити, запрепастити се:* ~ се њеним изгледом.

запа̀њујӯће (запа̀њујӯћи) прил. *изненађујуће, неочекивано:* ~ одважна, ~ убедљив.

запа̀њујӯћӣ, -ā, -ē *који запањује, запрепашћује:* запањујућом брзином, ~ бројка.

за̀папрен, -а, -о **1.** *трп. од запаприти.* **2.** фиг. **а.** *претеран, одвећ скуп, папрен:* ~ рачун. **б.** *оштар, груб; претерано слободан, ласциван (о речима, говору):* ~ прича, ~ шала.

за̀паприти, -ӣм свр. **1.** *зачинити папром, паприком, бибером:* ~ јело. **2.** фиг. *учинити некоме какву непријатност, подлост, нашкодити (обично ради освете).*

за̀папричити, -ӣм свр. *зачинити паприком, запаприти.*

за̂пара и **за́пара** ж *претерано топао ваздух засићен воденом паром, оморина, спарина.*

запара́вати (се), -а̀рāвāм (се) *несвр. према запарити (се).*

за̂паран и **за́паран,** -рна, -о *који је пун запаре, спаран, тежак; загушљив:* ~ дан, ~ ваздух.

запа́рати, за̀пāрāм свр. **1. а.** *задерати, засећи површину нечега; начинити бразду на чему, загребати:* ~ кожу; ~ ноктом. **б.** *начинити краткотрајан траг у води или ваздуху:* ~ површину мора. **2.** *почети парати:* ~ џемпер. **3.** фиг. *проломити се оштрим, продорним звуком.*

за̀парити, -ӣм свр. *изложити дејству вреле воде, попарити:* ~ буре. ■ ~ **се 1.** *овлажити се услед топлоте; прекрити се паром, замаглити се.* **2.** *испунити се загушљивим, непријатним задахом, зраком (нпр. о соби).*

запа́рложенōст, -ости ж *стање онога што се запарложило, онога који се запарложио, запуштеност.*

запа́рложити, -ӣм свр. **1.** *пустити (земљиште) да зарасте у коров, запустити:* ~ виноград. **2.** фиг. *напустити, занемарити (у културном погледу).* ■ ~ **се 1.** *зарасти у траву, коров, остати необрађен.* **2.** фиг. *заостати културно, интелектуално, запустити се.*

за̂парно и **за́парно** прил. *загушљиво, спарно.*

за̀пасати, за̀пашēм свр. **1.** *привезати нешто око паса, струка, опасати:* ~ нож. **2.** *опколити, опседнути.* **3.** *захватити, обузети.*

запа́сати, за̀пāсāм несвр. *пасући поткраћивати (нараслу траву, жито и сл.) (о стоци).*

за̀пасти, за̀паднēм (аор. за̀падох, за̀паде и за̏паде; р. пр. за̀пао, -ала; пр. пр. за̀пāвши; трп. ø) свр. **1.** *упасти, пасти у нешто, иза нечега; заглавити се:* ~ у блато. **2.** *заћи (обично у Сунцу, Месецу).* **3. а.** *кретањем доспети, доћи негде.* – Залутао сам и запао у ову дубодолину. **б.** *наћи се у каквој неповољној ситуацији:* ~ у ропство, ~ у дугове. **4.** *пасти у део, припасти; задесити, снаћи.* – Западе га место директора у школи. Таква ме судбина запада. **5.** *нападати (о снегу); покрити се дубоким снегом.* **6.** *поставити се у заседу, склонити се, сакрити се.*

за̀пасти² (запа́сти (за̀пāсти)), запа́сēм свр. *пасући поткратити (траву, жито и сл.); опасти, попасти:* ~ пшеницу. ■ ~ **се** *задржати се дуже пасући (о стоци).*

за́пат, -а и **за̀патак,** -тка м **а.** *посебно одгојене животиње за припло̄д, пасмина; група животиња настала од једног родитеља, једног соја.* **б.** *приплод, размножавање.*

за̀патити, -им свр. **а.** *одгојити, умножити неку врсту обично домаћих животиња или биљака:* ~ кокоши, ~ пчеле. **б.** *стећи, добити неку гамад, болест:* ~ болест. ■ ~ **се** *залећи се, размножити се (о гамадима и сл.).*

запаћи́вати (се), -аћујем (се) *несвр. према запатити (се).*

за̀паучити се, -им се свр. *прекрити се паучином.*

за̏пах м (за̏паха ж) *мирис; непријатан мирис, задах, воњ.*

запахи́вати, -а̀хујем *несвр. према запахнути.*

запа̀хнути, за̀пахнем свр. **1.** *заструјати, раширити се (о мирису, ветру и сл.).* **2.** *захватити некога, нешто (о мирису, испарењима и сл.).* **3.** *захватити својим дахом.*

запахњи́вати, -а̀хњујем *несвр. према запахнути.*

за́пев јек. **за́пјев** м **1.** *певање, песма:* цврчков ~ **2.** *в. запевка.*

запе́вати, за̀пе̄ва̄м јек. **запиј̀евати,** за̀пијева̄м несвр. **1.** *оплакивати покојника тужећи, нарицати, тужити; јаукати, кукати.* **2.** *почињати певати; певати.*

за̀певати јек. **за̀пјевати,** -а̄м свр. **1. а.** *почети певати (песму).* **б.** *почети говорити отежући, преливајући гласом.* **2. а.** *почети певати, огласити се карактеристичним гласом (о певцу, славују и др. птицама).* **б.** *почети производити шумове, звукове (о различитим предметима).* **в.** *зазујати, запиштати (о уху).* **3.** *почети певати, писати стихове, песме.*

за̀пе̄вка и **за́певка** јек. **за̀пијевка** и **за́пјевка** ж **а.** *тужење, запевање, нарицање; кукњава, запомагање.* **б.** *песма којом се оплакује покојник, тужбалица, жалопојка.*

запеву̀цкати јек. **запјеву̀цкати,** -а̄м свр. *почети певуцкати.*

запеву́шити јек. **запјеву́шити,** -ѐвӯшӣм свр. *почети певушити.*

запе́вчити се, за̀пе̄вчӣм се јек. **запиј̀евчити се,** за̀пијевчӣм се свр. *дорасти до певца, постати певац (о пилету);* фиг. *израсти у момка, замомчити се.*

за̂пека и **за̏пека** ж *запечена, сасушена земља.*

за̀пекао, запѐкла (запекла), -о (обично одр.) *р. пр. од запећи (се) у атрибутској служби:* млазеви запекле крви.

за̀пенити јек. **за̀пјенити,** -им свр. **1.** *почети пенити, прекрити се пеном.* **2. а.** *избацити, пустити пену на уста:* ~ причајући. **б.** *разбеснети се, разљутити се.* ■ ~ **се** *в. запенити.*

за̏пенушао јек. **за̏пјенушао,** -а̄ла, -о и **запену̀шао** јек. **запјену̀шао,** -ала, -о *р. пр. од запенушати (се) у атрибутској служби:* ~ вода.

запену̀шати (се) јек. **запјену̀шати (се),** -а̄м (се) свр. *в. запенити (се).*

запѐнӯшено јек. **запјѐнӯшено** прил. *разјарено, бесно; силовито.*

запену́шити (се) јек. **запјену́шити (се),** -ѐнӯшӣм (се) *в. запенити (се).*

за̀пење̄но̄ст јек. **за̀пјење̄но̄ст,** -ости ж *стање онога који је запењен, онога што је запењено.*

запепѐлити, -им свр. *посути, засути пепелом.*

за́перак и **за̀перак,** -е̄рка м *побочни, споредни изданак (на кукурузу, чокоту винове лозе и сл.), ластар.*

запертла́вати, -пѐртла̄ва̄м *несвр. према запертлати:* ~ ципеле.

запѐртлати, -а̄м свр. *завезати пертлама (обућу).*

за̏пе̄т, -а, -о **1.** *трп. од запети.* **2.** *пун ишчекивања, напрегнут, напет; затегнут, непријатељски* ~ очекивање; запети односи.

за̏пета ж **а.** лингв. *интерпункцијски знак (,), зарез.* **б.** мат. *такав знак за одвајање децимала од целих бројева (нпр. 9,2).*

за̀пе̄ти, за̏пне̄м (р. пр. за̏пео, -е̄ла) свр. **1. а.** *закачити за нешто (при кретању), спотаћи се:* ~ за столицу. **б.** *застати, зауставити се (услед какве препреке).* **в.** *закочити се, заглавити се:* ~ у машини. **г.** *заплести се у говору, збунити се:* ~ у пола речи. **2. а.** *затегнути, разапети:* ~ кожу. **б.** *поставити замку за хватање животиња:* ~ гвожђа. **в.** *потегнути ударач, обарач и сл. за окидање (оружја), натегнути:* ~ стрелу, ~ пиштољ. **3.** *закачити (за нешто), причврстити, прикачити:* ~ око врата. **4. а.** *уложити велики напор, напрегнути се:* ~ свом снагом. **б.** *упорно остати при своме мишљењу, задрети.* – Директор запео, хоће да га отпусти с посла. **5. а.** *задржати поглед на некоме или нечему с пажњом; загледати се.* **б.** *доћи у питање, компликовати се због нечега или некога.* **6. а.** *упутити се, поћи, запуцати.* **б.** (обично негирано) *почети, отпочети (нешто радити, говорити и др.).* – Младић узе свиралу, али неможе ни да запне. ■ ~ **се 1.** *затегнути, напрегнути се.* – Тетиве се запеше да прсну. **2.** *закачити се.* • **запети за око (за очи) (некоме)** 1) *допасти се, свидети се (некоме).* 2) *пасти у очи, привући пажњу.* **као запета пушка** *потпуно спреман, приправан (за акцију).*

запетља́вати (се), -ѐтља̄ва̄м (се) *несвр. према запетљати (се).*

за̏петља̄но̄ст, -ости ж *стање и особина онога што је запетљано, заплетеност.*

запетља̀нција ж разг. *запетљаност, замршеност, запетљана ствар.*

запѐтљати, -а̄м свр. **1.** *привезати узицом и сл., заплести:* ~ пса за плот. **2. а.** *учинити да се неко или нешто замрси (у нечему):* фиг. ~ у своје конце. **б.** *компликовати:* ~ односе. ■ ~ **се 1.** *завезати се, запетљати се (о концима); уплести се око нечега:* ~ се око његових ногу. **2.** фиг. *запасти у тешкоће, упетљати се у нешто незгодно:* ~ се борбу; ~ се у дугове. **3.** фиг. *збунити се, помести се:* ~ се при руковању аутом.

запѐтља̄ч, -а́ча м и **запѐтљача** ж нар. *врпца, узица пришивена на крајевима растављених делова одеће помоћу које се они спајају, везују.*

за̏пе̄то прил. *у запетом стању, затегнуто:* ~ изгледати. **2.** *с напрегнутом пажњом, напето:* ~ слушати.

за̏пе̄то̄ст, -ости ж *запето стање, напрегнутост; напрегнута пажња; непријатељски односи, затегнутост.*

за̀пећак и **за́пећак,** -ћка м **1.** *простор између пећи и зида; задњи, издигнути део зидане пећи.* **2.** *заклоњено, скровито место; неважно, запостављено место:* седети у запећку; послати у запећак.

запѐћи (за̀пећи), запѐче̄м свр. **1.** *изложити краткотрајном дејству ватре док не добије кору на површини (о јелу).* **2.** *почети пећи; почети јако грејати, припећи (о Сунцу).* ■ ~ **се 1.** *добити кору при печењу; скорети се, отврднути.* **2.** *застати у развоју, закржљати (у расту).* **3.** *добити затвор, тврду столицу.*

запѐчатити, -им (трп. запѐчаћен) свр. **1.** *печатом, жигом затворити (писмо, пакет и сл.).* **2.** *печатом оверити пуноважност, истинитост (каквог документа):* ~ уговор. **3.** *затворити, затиснути:* ~ рупу. **4.** *довести нешто у неповољан положај, утврдити:* ~ судбину. ■ ~ **се** *затворити се, стегнути се.*

запечаћи́вати, -а̀ћујем (запечаћа́вати, -а̀ћа̄ва̄м) *несвр. према запечатити.*

за̀пе̄шће и **за́пешће** с анат. *део руке изнад шаке, корен шаке, ручје,* carpus.

запи́јати (се), за̀пӣја̄м (се) *несвр. према запити (се).*

запију̀кати, -ѝјуче̄м и **запију́кати,** -ѝјӯче̄м свр. *почети пијукати.*

запи́лити, за̀пӣлӣм свр. *почети пилити, резати пилом, тестером, застругати, затестерисати.*

запи́љити, за̀пӣљӣм свр. *почети пиљити, нетремице гледати у нешто.* ■ ~ **се** *загледати се.*

за̀пињати (се), -ње̄м (се) *несвр. према запети (се).*

запѝња̄ч, -а́ча м и **запѝњача** ж **1.** *предмет или део на неком уређају који служи за заустављање или регулисање брзине кре-*

тања. **2.** *предмет или део на предмету којим се нешто спаја, затвара, причвршћује, везује.*

за̏пирати, -рēм *несвр. према запрети.*

запи́рати, за̏пӣрāм несвр. *прати (некоме) доњи део тела.* ■ ~ **се** *повр.*

запѝрāч, -а́ча м *закачка, квачица; реза, завор.*

запи́рити, запи́рӣм свр. *почети пирити, стати пирити.*

за̏пиркати, -āм свр. *почети пиркати, стати пиркати.*

за́пис м **1.** *прибележен податак или мисао, забелешка.* **2. а.** *текст записан или урезан на грађевини и сл., посвета или натпис:* ~ на мосту. **б.** *дневник, хроника, мемоари.* **3.** *писмено завештење, легат:* дедов ~. **4. а.** празн. *речи или знаци на неком предмету који штите од несреће, урока и сл.; амајлија:* хоџин ~. **б.** рлг. *дрво с урезаним крстом, дрвени крст или неки други знак крај којег се држи молепствије.*

запи́сати, за̏пӣшēм свр. **1. а.** *писањем забележити, написати:* ~ име. **б.** *унети у списак, уписати.* **в.** *забележити нечије име и податке ради кажњавања.* **2. а.** *писмено оставити у наслеђе, завештати.* – Иметак је записао Универзитету. **б.** *пописати.* **3.** *начинити запис, амајлију која штити од несреће.* ■ ~ **се 1.** *уписати се у какву заједницу:* ~ се у демократску странку. **2.** *задржати се пишући.*

записи́вати (се), -ѝсујēм (се) *несвр. према записати (се).*

записѝвāч, -а́ча м *онај који записује, бележи.*

за́писка ж арх. *забелешка, запис; писмени предлог, преставка.*

запи́скати, за̏пӣскāм свр. *почети пискати; повикати пискавим гласом.*

запискỳтати, -ѝскућēм свр. *почети пискутати, проговорити пискавим гласом.*

за́писнӣк м **а.** *службени документ у коме је записан ток седнице, саслушања и сл.* **б.** *службена књига у којој се редовно бележе сви послови; подсетник, бележник.*

за́писница ж *в. бележница.*

за́писничāр м (инстр. -ом и -ем) *онај који води записник.*

за́писничāрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа записничар.*

за́писничāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на записничаре.*

за́писничкӣ, -ā, -ō *који се односи на записник.*

за́писнички прил. *заводећи у записник:* ~ констатовати.

запи́тати, за̏пӣтāм свр. **1.** *поставити питање, упитати.* ■ ~ **се** *замислити се, упитати се.*

за̏пити, за̏пијēм свр. *потрошити на пиће, изгубити пијући.* ■ ~ **се** *провести дуго времена пијући:* ~ се с друштвом.

запити́вати (се), -ѝтујēм (се) *несвр. према запитати (се).*

запитки́вало с и м (мн. с) *онај који много запиткује.*

запитки́вати (се), -ѝткујēм (се) несвр. *в. запитивати (се).*

запиткѝвāч, -а́ча м *онај који запиткује.*

за̏пицати (се), -ичēм (се) *несвр. према запећи (се).*

запиша́вати, -ѝшāвāм вулг. *несвр. према запишати.*

запѝшати, -āм свр. вулг. *покvасити мокрећи, помокрити.*

запи́штати, -тӣм свр. *почети пиштати.*

запла́вети (се) јек. **запла́вјети (се),** -вӣм (се) свр. *почети плавети, добити плаву боју (о шљивама и др.); засјати, засветлети (о небу).*

запла́вити, за̏плāвӣм свр. *учинити плавим, обојити у плаво, плавичасто.*

за̏плавити, -ӣм свр. **1.** *захватити, потопити пла̏вēћи, по̏плавити.* **2.** *пре̏плавити нешто појављујући се у великом броју, прекрилити.*

заплавља́вати, -а̀вљујēм *несвр. према за̏плавити.*

за̏плакати, -ачēм свр. **1.** *почети плакати; проговорити плачући.* **2.** *расплакати (некога).* ■ ~ **се** *почети плакати, расплакати се.*

заплаки́вати се, -а̀кујēм се *несвр. према заплакати се.*

запла́мити, за̏плāмӣм свр. (нешто) *зарумeнити, зажарити:* ~ образе. ■ ~ **се** *јако се зарумeнети, зајапурити се, зажарити се:* ~ се од стида.

запла̀мсати (се), -āм (се) свр. *в. запламтети (се).*

запла̀мтео, -ела, -о јек. **запла̀мтио,** -тјела, -о *р. пр. од запламтети (се) у атриб. служби:* ~ образ.

запла̀мтети јек. **запла̀мтјети,** -тӣм свр. **1. а.** *почети пламтети, горети одајући пламен (о ватри).* **б.** *засветлети (о сунцу, небу).* **2.** *плануги, опалити (о оружју).* **3.** *букнути (о рату).* ■ ~ **се 1.** *зарумeнети се, зажарити се (о лицу).* **2.** *засветлети се; букнути.*

запла̀нӣнскӣ, -а, -о *који се односи на крај иза планине, планинског венца, загорски.*

за́плāњка ж *народно коло из Заплања, области југоисточно од Ниша.*

запла́тити, за̏плāтӣм свр. *бити кажњен; рђаво проћи, настрадати.* – Ако те ухватим, заплатићеш!

заплаша́вати, -а̀шāвāм *несвр. према заплашити;* уп. заплашивати.

за̏плашено прил. *у страху, преплашено.*

за̏плашенōст, -ости ж *стање онога који је заплашен.*

заплаши́вати, -а̀шујēм *несвр. према заплашити;* уп. заплашавати.

за̏плашити, -ӣм (трп. за̏плашен) свр. *задати страх (некоме), уплашити се.* ■ ~ **се** *осетити страх, уплашити се.*

за̂плена јек. **за̂пљена** ж **1. а.** *одузимање приватне имовине у корист државе, конфискација.* **б.** *забрана на нешто уклањањем из промета:* ~ тиража. **2.** *одузимање, задобијање нечега (у рату):* ~ оружја.

запле́нити, за̏плēнӣм јек. **заплије̏нити,** за̏плијенӣм (трп. за̏плēњен јек. за̏плијењен) свр. **1. а.** *одузети некоме приватну имовину у корист државе, конфисковати:* ~ иметак. **б.** *ставити под забрану, обуставити исплату.* **в.** *забраном уклонити из промета:* ~ производе, ~ књигу у штампарији. **2.** *узети као плен, силом заробити:* ~ много злата.

запљењи́вати јек. **запљењи́вати,** -ѐњујēм *несвр. према запленити.*

запле́сати, за̏плēшēм свр. *почети плесати, заиграти.*

запле̏сти (за̏плести), -ѐтēм (аор. запле̏тох, за̏плете; имп. запле̏ти; р. пр. за̏плео, -ѐла (за̏плела); пр. пр. за̏плēвши) свр. **1. а.** *плетењем оплести оштећени део (одеће или нечег другог), плетењем ојачати:* ~ чарапу. **б.** *започети плести.* **в.** *исплести до краја:* ~ џемпер. **2. а.** *уплести, запетљати:* ~ руке у косу. **б.** *учинити да се неко или нешто уплете у мрежу, замку:* ~ у мрежу. **в.** *увући у нешто непријатно, упетљати.* ~ нас у рат. **3. а.** *учинити сложеним, компликованим, замрсити.* **б.** *збунити, помести.* **4.** *почети преплитати, preметати ногама:* ~ ногама у колу. **5.** *почети нејасно говорити, замуцати:* ~ језиком. ■ ~ **се 1.** *занети се плетући.* **2. а.** *уплести се, ухватити се (у мрежу и сл.).* **б.** *завући се негде одакле је тешко изаћи:* ~ се у масу. **3.** *доспети у неповољан, непријатан положај, уплетљати се:* ~ се у дугове, ~ се у рат. **4.** *замрсити се, завезати се.* **б.** *постати замршен, искомпликовати се.* **5. а.** *спотаћи се, сплести се.* **б.** фиг. *збунити се, помести се.* **в.** *запети при изговору.*

за́плет м **1.** *заплетено, замршено стање, замршеност:* финансијски ~, клупко заплета. **2.** *спор, сукоб:* међународни ~, погранични ~. **3.** књиж. *развијање радње књижевног дела тако да долази до сукоба интереса, тежњи личности:* ~ радње, врхунац заплета у трећем чину. **4.** *преплитање, укрштање; чвор:* ~ боја, лавиринтски ~. **5.** *врста народног кола.*

за̏плетāј м *в. заплет (1–3).*

за̏плетати (се), -ећēм (се) несвр. *в. заплитати (се).*

заплѐтен, -ѐна, -о **1.** *трп. од заплести (се).* **2.** *сложен, замршен; неразумљив:* ~ парница; ~ питање.

заплетѐно прил. *на заплетен начин, замршено, нејасно.*

заплѐтено̄ст, -ости ж *особина онога који је заплетен, онога што је заплетено, замршеност.*

за̏пливати, -а̄м свр. непрел. **1.** *почети пливати.* **2.** *упустити се у нешто, предати се, препустити се (нечему):* ~ у социјалне реформе.

за̏плитати (се), -ић̄ем (се) *несвр. према заплести (се);* уп. заплетати (се).

заплòвити, за̏пловӣм свр. непрел. *почети пловити.*

запломби́рати, -о̀мбӣра̄м свр. прел. *извршити пломбирање, запечатити.*

за̏плотњак м нар. *коље испреплетено прућем (као део у конструкцији колибе); плот.*

заплòтњача ж нар. *колиба од коља испреплетеног прућем.*

за̏плужити, -ӣм свр. *заорати (плугом).*

заплу̀тати, -а̄м свр. *почети плутати, покренути се плутајући, запловити.*

за̏пљескати, -а̄м (-ешће̄м) и **запље́скати,** за̏пље̄ска̄м (за̏пље̄шће̄м) свр. **1.** *почети пљескати, затапшати.* **2.** *крећући се по води произвести карактеристичан шум; збити, спљескати.*

запљува́вати, -у̀ва̄ва̄м *несвр. према запљувати.*

запљу̀вати, за̏пљује̄м свр. **1.** *пљувањем загадити, запрљати.* **2.** *испљувати некога у знак презрења, попљувати.*

за̏пљунути, -не̄м свр. *запљувати, попљувати.*

за̏пљусак, -ска м *водени талас, вал; удар таласа.*

за̏пљускати, -а̄м свр. **1.** *почети бити, ударати (о таласима).* **2.** *захватити ударима таласа, облити, поквасити.*

запљуски́вати, -у̀скује̄м *несвр. према запљускати.* ■ ~ **се** *поливати се водом.*

за̏пљуснути, -не̄м свр. **1.** *захватити у налету (о таласу, води), полити, облити* **2.** фиг. *засути; задахнути:* ~ поздравима; ~ горчином.

запљуцки́вати, -у̀цкује̄м несвр. *помало пљувати, пљуцкати.*

запљу́штати, -тӣм свр. *почети пљуштати, пљуском пасти (о киши).*

за̏пове̄д јек. **за̏повијед** ж *в. заповест.*

за̏поведан јек. **за̏повједан,** -дна, -о **1.** *који има карактер заповести, заповедања, заповеднички, строг:* ~ глас, ~ тон. **2.** (одр.) цркв. *на који се не ради, који се обавезно светкује, празнује:* ~ празник, ~ светац.

запове́дати, -о̀ве̄да̄м јек. **заповиjѐдати,** -о̀виједа̄м несвр. **1.** *несвр. према заповедити.* **2.** *управљати, командовати:* ~ војском.

запòведити јек. **запòвједити,** -ӣм и **запове́дити,** -о̀ве̄дӣм јек. **заповиjѐдити,** -о̀виједӣм свр. **1.** *издати заповест, наредити.* **2.** *командовати.*

заповѐднӣк, -ӣка (за̏поведнӣк, -а) јек. **заповjѐднӣк,** -ӣка (за̏повједнӣк, -а) м *онај који заповеда, наређује, управља, командант.*

заповѐдница (за̏поведница) јек. **заповjѐдница** (за̏повједница) ж *женска особа заповедник.*

заповѐднӣчкӣ (за̏поведнӣчкӣ) јек. **заповjѐднӣчкӣ** (за̏повједнӣчкӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на заповеднике, који је као у заповедника, строг, одлучан:* ~ тон.

заповѐднӣчки (за̏поведнӣчки) јек. **заповjѐднӣчки** (за̏повједнӣчки) прил. *на заповеднички начин, оштро.*

заповеднӣштво јек. **заповједнӣштво** с **а.** *дужност, функција заповедника, командовање.* **б.** *орган управљања, команда, управа.*

за̏поведно јек. **за̏повједно** прил. *заповеднички.*

за̏пове̄ст јек. **за̏повијест** ж (инстр. -е̄шћу (-и) јек. -ијешћу (-и); ген. мн. -ӣ и запове́стӣ јек. заповиjѐстӣ) **1.** *захтев да се нешто обавезно учини, наредба, наређење.* **2.** *правило, начело:* десет божјих заповести. **3.** *заповедништво, управа:* узети под своју заповест.

запòвргнути и **запòврћи,** -ргне̄м свр. *заподенути, отпочети (разговор, свађу и сл.).*

заповр́сти (запòвр̄сти), -вр̄зе̄м свр. *в. заподенути.*

запòганити, -ӣм свр. *опоганити; запрљати, загадити.* ■ ~ **се** *инфицирати се; запрљати се, загадити се.*

заподе́вати, -о̀де̄ва̄м јек. **заподиjѐвати,** -о̀дијева̄м *несвр. према заподе(с)ти и заподенути.*

запòденути јек. **запòдјенути,** -не̄м свр. *започети, заметнути, покренути (разговор, свађу и сл.).* ■ ~ **се** *настати, створити се, указати се; зачети се.*

запòде(с)ти јек. **запòдје(с)ти,** -ене̄м (-о̀деде̄м) свр. *в. заподенути:* ~ разговор.

запòдирати, -ре̄м *несвр. према заподрети.*

запòдре̄ти јек. **запòдријети,** за̏подре̄м свр. *в. заподенути.*

запòјати, -је̄м свр. песн. *в. запевати.*

запòјити, за̏појӣм свр. **а.** *дати коме да пије, напојити некога.* **б.** фиг. *пробудити стваралачки полет, надахнути.*

запома́гати, -о̀ма̄же̄м несвр. **1.** *дозивати у помоћ, вапити (у невољи).* **2. а.** *молити, преклињати.* **б.** *кукати, јаукати.*

за́пон м **1.** *напрезање, напор.* **2.** *копча, закачка.*

за́пона ж **1.** *дугме, копча.* **2.** пом. *уже којим се причвршћује јарбол.*

за́понак, -о̄нка м *в. запонац (2 и 3).*

за́понац, -о̄нца м **1. а.** *полуга којом се учвршћују неки предмети, затеже нека направа и сл., запињач; ороз, окидач.* **б.** *засовница, реза.* **2.** *дугме, копча, закачка; манжетна на кошуљи.* **3.** *доњи део ноге код папкара (обично јагњади) коју чине петна жила и суседне кости.*

за́по̄нка ж *в. запонац (1, 2).*

запòпити, за̏попӣм свр. *произвести у чин попа.* ■ ~ **се** *постати поп, примити свештенички чин.*

запопља́вати (се), -о̀пља̄ва̄м (се) *несвр. према запопити (се).*

запопље́ње с *чин рукополагања за попа, за свештеника.*

за́пор м **1.** *завор, засовница, реза; брава за затварање врата.* **2.** *препрека воденом току, брана, устава.*

за̏по̄рањ, -рња м *клин којим се осигурава намакнута реза или сл., затварач.*

запòрити, за̏порӣм свр. *засећи површину нечега, загребати; усећи, урезати (бразду, црту и сл.):* ~ ножем.

за́порнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на запор, заштитни; који преграђује, затвара.*

за́по̄рница ж *запорањ, запор (1).*

запосе́дати, -о̀се̄да̄м и **запòседати,** -а̄м јек. **запосjѐдати,** -о̀сје̄да̄м и **запòсједати,** -а̄м *несвр. према запосести.*

запòсести јек. **запòсјести,** -еднем (-еде̄м) (запòседнути јек. запòсједнути, -не̄м) свр. *заузети, освојити; заузети расположива места.*

за̏послен, -а, -о *заузет послом; који има посао.*

за̏послено̄ст, -ости ж *стање онога који је запослен, ангажованост; заузетост.*

запосле́ње с **а.** *рад, активност; посао.* **б.** *ступање на посао, у радни однос.*

запòслити, за̏послӣм свр. *дати некоме посао, ангажовати; примити на посао, упослити:* ~ нечим; ~ у фабрици. ■ ~ **се** *ангажовати се каквим послом; ступити на посао:* ~ се око детета; ~ се у продавници.

за́пост м *почетак поста, први дан поста; пост.*

запо̀ставити, -ӣм свр. **1.** *не водити рачуна (о некоме или нечему), занемарити:* ~ посао, ~ децу. **2.** *не признати некоме оно што заслужује, заобићи (некога) при признавању каквих права, положаја и сл.; ставити у подређен положај, подредити.*

запо̀стављати, -āм *несвр. према запоставити.*

запо̀стављенōст, -ости ж *стање онога који је запостављен, занемареност.*

запо̀стити, за̏постӣм свр. *почети постити.*

започе́так, -тка м арх. и нар. *прва фаза у развитку нечега, почетак; зачетак; почетни део нечега.*

запо̀чēти, за̀почнēм (трп. за̀почēт) свр. **1.** *отпочети вршити неку радњу, почети:* ~ посао. **2.** *показати прве знаке настајања, појавити се; наступити.*

запо̀чињати, -њēм *несвр. према започети.*

запошља́вати (се), -о̀шљāвāм (се) *несвр. према запослити (се).*

запошљен(-) *в. запослен(-).*

за̀право и **за̏право** речца *управо, наиме, баш.* – Поново је изашао, заправо побегао.

за̀праскати, -āм свр. 1. *почети праскати, производити праскаве, оштре звуке (при ломљењу, цепању и сл.), закрцкати, запуцкати (о предметима, грању и др.).* **2.** *почети праскати, запуцати, заштектати; загрувати (о ватреном оружју).*

за̀прати, -перēм (-пѐрēм) свр. нар. *опрати запрљани део тела, одеће, деце и др.*

за̀пратити, -ӣм свр. арх. и нар. *упутити, отпратити, послати некуд; спратити:* ~ преко поља; ~ овце у тор.

запраћа̀кати се, -āм се свр. *почети се праћакати.*

запраши́вати (се), -а̀шуjēм (се) *несвр. према запрашити (се).*

запраши̇̀вāч, -а́ча м *апарат, справа за запрашивање.*

запра́шити, за̀прāшӣм свр. **1.** *дићи прашину (крећући се).* – Аутомобил је запрашио путем. **2.** *брзо кренути, појурити.* **3.** *нанети прашину (на некога, нешто), засути, испунити прашином:* ~ лице, ~ ваздух. **б.** *огрнути иситњеном земљом;* уп. опрашити (2): ~ кукуруз. **в.** *посути прахом, прашком:* ~ инсекте, ~ семе, ~ рану. ■ **~ се** *испунити се прашином, напрашити се; посути се прахом, прашком.*

запра́штати, -тӣм свр. *почети прштати.*

запрди́вати, -р̀дуjēм несвр. вулг. шаљ. *грубо се шалити с неким, подсмевати се, ругати се.*

запр́вити, за̀пр̄вӣм свр. *први приступити некој радњи, први започети.*

за̂прега ж (за́прег м) **1. а.** *упрезање теглеће марве; вуча.* **б.** *теглећа марва упрегнута у кола.* **в.** *превозно средство са сточном вучом, кола, санке и сл.* **2. а.** *део женске народне ношње који се припасује спреда, прегача, кецеља.* **б.** *врста сукње у народној ношњи.*

запрѐгача ж *кецеља, прегача.*

запре́гнути, за̀прēгнēм свр. **1.** *упрегнути у кола, плуг и сл. (коња, вола и сл.); припремити (кола, плуг и сл.) упрегнувши теглећу стоку.* **2.** *припасати, опасати запрегу, кецељу; заврнути, засукати (рукаве, скуте):* ~ бошчу; ~ скуте и рукаве. **3.** *постати бујан, једар, затегнути (о мишићима).* ■ **~ се 1.** *потрудити се, запети, упрегнути се.* **2.** *припасати себи запрегу, кецељу.*

за̀предак, -етка м *свилена буба у стадијуму зачахурености, чахура свилене бубе.*

запре́дати, за̀прēдāм несвр. **1.** *несвр. према запрести.* **2.** *замерати, ситничарити; приговарати.*

за́прежнӣ и **за̂прежнӣ,** -ā, -ō *који се односи на запрегу:* ~ стока, ~ вуча.

за́прежница ж *уже, ланац и сл. којим се везује ждрепчаник са (коњским) амом.*

запре́зати, за̀прēжēм *несвр. према запрегнути.*

за̂прека и **за́прека** ж **а.** *оно што омета, спречава кретање, препрека:* пут без запрека, жичана ~. **б.** *сметња, тешкоћа; незгода.* **в.** *забрана.*

запре́мати, за̀прēмāм *несвр. према запремити.*

за̂премина ж **1.** геом. *део простора који заузима неко тело, волумен.* **2.** *величина шупљег простора, смештајни простор.* **3.** *део, проценат:* ~ алкохола, ~ кисеоника.

за̂преминскӣ, -ā, -ō *који се односи на запремину.*

запре́мити, за̀прēмӣм свр. *заузети неки простор, захватити, испунити.*

запрепа́стити, -ѐпāстӣм (трп. запрѐпāшћен (запрѐпāштен)) свр. прел. (некога) *веома изненадити, престравити, запањити.* ■ **~ се** *веома се изненадити, зачудити се, престравити се.*

запрепашт- *в. запрепашћ-.*

запрѐпāшћен, -а, -о *који одражава запрепашћење, изненађење:* ~ поглед.

запрѐпāшћено прил. *са запрепашћењем, зачуђено:* ~ гледати.

запрѐпāшћенōст, -ости ж *стање онога који је запрепашћен.*

запрепашће́ње с *изненађење, чуђење; страх:* зинути од запрепашћења.

запрепашћи́вати (се), -а̀шћуjēм (се) *несвр. према запрепастити (се).*

запрепа̀шћујӯћӣ, -ā, -ē *који изазива запрепашћење, који запрепашћује:* ~ предлог, ~ сцена.

за̀прести, -е́дēм (аор. за̏прēде; трп. за̀преден, -а; пр. пр. за̀прēвши) свр. **1.** *почети прести:* ~ кудељу. **2.** *усукати, упрести:* ~ бркове. **3.** *обмотати, заплести.* ■ **~ се 1.** *обмотати се преду.* **2.** *уврнути се, увити се (о усевима).*

за́прет м *пепео којим је запретена, загрнута ватра, жар.*

запрета́вати (се), -ѐтāвāм (се) *несвр. према запретати (се).*

запрѐтати, за̀прећēм и -āм и **за̀претати,** за̀прећēм свр. **1.** *прекрити пепелом, стишати ватру, жар; угасити ватру.* **2. а.** *затрпати, завући у жеравицу и пепео:* ~ кромпир у жар. **б.** *засути, затрпати:* ~ под снег. **в.** фиг. *прикрити, притајити (осећања):* запретане жеље. ■ **~ се** *завући се, увући се:* ~ се у сено, ~ се у прашину.

за̀прēти јек. **за̀пријети,** за̏прēм (р. пр. за̏про, за̏пр̄ла; трп. за̏пр̄т; пр. пр. за̀прēвши јек. за̀пријевши) свр. **1.** *затворити, причврстити врата да се не могу отворити.* **2.** *зауставити се, стати, посустати (од умора, изнемоглости):* ~ под брдом. **3.** *напрегнути се свом снагом, запети.*

запре́тити, за̀прēтӣм јек. **запријѐтити,** за̀пријетӣм свр. **1.** *почети претити; опоменути, упозорити претећи (нечим).* **2.** *забранити нешто чинити.* **3.** *(некоме) постати опасан, почети угрожавати (некога).*

запрећи́вати, -ѐћуjēм *несвр. према запретити.*

запреча́вати, -ѐчāвāм и **запречи́вати,** -ѐчуjēм *несвр. према запречити.*

запре́чити, за̀прēчӣм јек. **запријѐчити,** за̀пријечӣм свр. **1.** *затворити (неки пролаз), онемогућити кретање, препречити:* ~ излаз. **2.** *осигурати учвршћујући (врата), затворити.* **3.** *ометсти, спречити; забранити:* ~ одлазак.

за́пречнӣ и **за̀пречнӣ,** -ā, -ō *који се односи на запреку:* ~ мина, ~ ватра.

запржа́вати, запр̀жāвāм *несвр. према запржити.*

за̀пржити, -ӣм свр. **1.** *зачинити запршком, ставити запршку у јело:* ~ пасуљ. **2.** *засладити (попрженим) медом или шећером.* **3.** фиг. *довести у неугодан положај.* • **~ некоме чорбу** *в. под чорба.*

запри́личити, -ӣм свр. (обично безл.) *почети изгледати, наговештавати (да ће се нешто догодити, остварити); остављати утисак доброг приноса, рода (о усевима и сл.).*

запри̏стајати, -јēм *несвр. према запристати.*

запри̏стати, -анēм свр. *поћи, кренути, пристати (за неким, уз некога).*

запри́чати се, за̀прӣчам се свр. *упустити се у причање, задржати се, занети се у причању.*

запр̀љати, за̀пр̄љам свр. *учинити прљавим, испрљати:* ~ одело. ■ ~ **се** *умазати се, испрљати се.*

запро̀сити, за̀просӣм свр. **1.** *затражити, заискати девојку (ради женидбе за себе или другога):* ~ у оца кћер. **2.** *затражити милостињу; заискати молећи:* ~ комад хлеба.

за̀прскати, -ам свр. *запраскати, запраштати.*

запр̀скати, за̀пр̄скам свр. *почети прскати; попрскати.* ■ ~ **се** *попрскати се.*

запрски́вати (се), -пр̀скујēм (се) *несвр. према запрскати (се).*

за̀пртити, -ӣм свр. *забацити на раме, леђа; понети на рамену, леђима:* ~ врећу на леђа. ■ ~ **се** *понети неки терет, упртити се.*

за̂пршка и **за́пршка** ж *зачин од упржене брашна на масти или уљу (обично с луком, паприком).*

запр̀штати, -тӣм свр. *почети прштати.*

запсо̀вати, за̀псујēм свр. *почети псовати.*

за̏пт м тур. *строго утврђен ред, дисциплина, строгост.*

за́птив м нар. мед. *тешко дисање, астма, сипња, задух.*

запти́вати (се), за̀птӣвам (се) *несвр. према заптити (се).*

запти̏вāч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *запушач, чеп.*

запти̏вен, -ена, -о **1.** *запушен, затворен; пригушен:* ~ уши, ~ глас. **2.** *загушљив, устајао:* ~ ваздух.

запти̏венōст, -ости ж *стање и особина онога што је заптивено.*

за̀птӣвнӣ, -ā, -ō *који заптива, који се употребљава за заптивање:* ~ материјал.

за̀птија и **запти́ја** м (мн. ж) тур. ист. *чувар јавног реда, стражар.*

за̀птити, за̏птијēм свр. **1.** *запушити, зачепити, затиснути, затворити:* ~ канал, ~ отвор. **2.** *стегнути, пригушити.* ■ ~ **се** **1.** *зачепити се; зауставити се (услед затварања одвода).* **2.** *стегнути се, загушити се.*

запу́вати (се) *в. запухати (се).*

за̀пузати, -ужēм свр. *почети пузати.*

запу́зити, -ӣм свр. *почети пузити.*

запупа́вео и **за̀пупавео,** -вела, -о јек. **запупа́вио** и **за̀пупавио,** -вјела, -о *који ја опупавио, који је постао пупав:* ~ трбушчић.

запупа́вити, -у̀пāвӣм и **за̀пупавити,** -ӣм свр. *постати пупав, опупавити.*

запу́пети јек. **запу́пјети,** -пӣм и **запу́пити,** -ӣм свр. *почети пупити, добијати пупољке.*

запу̀рњати, -āм свр. *запалити, запушити (цигарету).* ■ ~ **се** *задимити се, запушити се.*

запу́стео, -ела, -о јек. **запу́стио,** -тјела, -о *р. пр. од запустети у атриб. служби.*

запу́стети јек. **запу́стјети,** -тӣм свр. *постати пуст, напуштен, опустети.*

запу̀стити (за̀пустити), за̀пустӣм (трп. за̀пуштен) свр. **1.** *престати водити бригу (о некоме или нечему), занемарити, запоставити:* ~ кућу, гробље. **2.** *пустити да расте (косу, браду и сл.).* ■ ~ **се** *престати се бринути о себи, занемарити се (физички или духовно).*

запу́тити се, за̀пӯтӣм се свр. *поћи, кренути неким путем, упутити се.*

запућпури́кати, -у̀рӣчēм свр. *почети пућпурикати, огласити се пућпурикањем (о препелици).*

за́пух м **1.** *налет, струјање ветра.* **2.** *снежна маса нанесена ветром, намет, смет.*

запу́хати, за̀пӯшēм (за̀пӯхāм) свр. *почети пухати, задувати (о ветру).* ■ ~ **се** *почети тешко дисати, задувати се.*

запухи́вати (се), -у̀хујēм (се) *несвр. према запухати (се).*

запу́хнути, за̀пӯхнēм свр. *заструјати, духнути (о ветру), запахнути.* **2.** празн. *захватити својим дахом, задахнути.* – Змија га запухнула.

за̀пуцати, -ам свр. **1.** *почети пуцати.* **2.** *поћи, кренути (обично негде журно); навалити, запети нешто радити:* ~ код лекара.

запуцка̀рати, за̀пуцкати и **запуцкѐтати,** -ам свр. *у дем. значењу запуцати.*

за̀пучак, -чка м *рупица на одећи кроз коју се продева дугме.*

запуша́вати (се), -у̀шāвам (се) *несвр. према запушити (се).*

запу̀шāч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *предмет којим се нешто запушава, чеп.*

за̀пушити, -ӣм свр. **1.** *почети пушити, задимити; запалити (цигарету, лулу и сл.).* **2.** *напунити димом, паром какву просторију:* ~ собу. **3. а.** *затворити (отвор, пролаз и сл.), затиснути, зачепити:* ~ рупе. **б.** (некоме уста) *супротставити се доказима, ућуткати (некога).* ■ ~ **се** **1.** *почети се пушити, испуштати дим, пару и сл.; задимити се.* **2.** *затворити се, зачепити се (о канализацији).*

запушка̀рати, -ам свр. *почети пушкарати, запуцати.*

запу́штати (се), за̀пӯштам (се) *несвр. према запустити (се).*

за̀пуштенōст, -ости ж *стање онога који је запуштен, онога што је запуштено.*

за̏р и **за̂р** м (мн. за̏рови) тур. *вео, копрена коју жене у неким муслиманским државама и крајевима носе преко лица.*

зар речца **1. а.** *у упитно-узвичним реченицама, за истицање неверице, сумње, чуђења.* – Зар си већ стигао? Зар тебе да одбију?! **б.** *заједно са негацијом.* – Доћи ћеш, зар не? **2.** *кад се исказује сумња, хипотетичност: ваљда, биће.* – Вратио се кући, пожелео се зар деце.

за̏рāван, -вни ж (инстр. -вни) **1.** *равна површина на узвисини.* **2.** *мања равна површина, равно проширење.*

за̏раванак, -āнка м *мала зараван.*

заравна́вати, -а̀внāвам *несвр. према заравнити;* уп. заравњавати и заравњивати.

зара́внити, за̀рāвнӣм свр. *учинити равним, поравнати.* ■ ~ **се** *постати раван, поравнати се.*

заравња́вати (се), -а̀вњāвам (се) *несвр. према заравнити;* уп. заравнавати и заравњивати.

за̀рāвњенōст, -ости ж **1.** *особина онога што је заравњено.* **2.** *заравњен предео, зараван.*

заравњи́вати, -а̀вњујēм *несвр. према заравнити;* уп. заравнавати и заравњавати.

за̂рада и **за̏рада** ж **1.** *оно што се заслужи, стекне радом, плата.* **2.** *зарађивање, печалба:* ићи у зараду. **3.** фин. и трг. *разлика између куповне и продајне цене, добит; новчана корист која се добије тргујући.*

зарад(и) предл. (с ген.) **а.** *за исказивање циља, намене: ради.* – Заради тога смо их позвали. **б.** *за исказивање узрока, разлога: због.* – Није дошао заради ње.

зара́дити, за̀рāдӣм (трп. за̀рāђен) свр. **1. а.** *стећи радом, добити као накнаду за рад:* ~ лекторишући. **б.** *заслужити својим поступцима (признање, похвалу и сл.):* ~ чин, ~ медаљу. **в.** *стећи, добити уопште (нешто негативно):* ~ упалу плућа. **2.** *стећи тргујући, дајући на камату:* ~ на кукурузу, ~ на девизама. ■ ~ **се** *предати се раду, задубити се у посао.*

за̂радица и **за̏радица** ж *дем. од зарада.*

за̀радовати, -дујем свр. *обрадовати, развеселити (некога).* ■ ~ **се** *почети се радовати; обрадовати се.*

зарађи́вати, -а̀ђујем *несвр. према зарадити.*

заража́вати (се), -а̀жа̄ва̄м (се) *несвр. према заразити (се).*

за̀ра̄женост, -ости ж *стање онога који је заражен, онога што је заражено.*

зара̀жљив, -а, -о *в. заразан.*

за̑раза и **за̏раза** ж **а.** *ширење заразних клица у организму, инфекција; заразна болест која се шири, епидемија.* **б.** фиг. *усвајање, ширење неког схватања, расположења и сл.*

заразгова́рати се, -о̀ва̄ра̄м се свр. *увелико се распричати, дубоко се занети у разговор.*

за̑разан и **за̏разан,** -зна, -о **а.** *који изазива, шири заразу; који представља заразу, прилепчив:* ~ болест. **б.** фиг. *који делује као пример за подражавање.*

зара́зити, за̀ра̄зӣм свр. **а.** *изазвати заразу уношењем заразних клица у организам, инфицирати.* **б.** фиг. *извршити утицај својим примером, идејама и сл.:* ~ идеологијом. ■ ~ **се а.** *добити заразну болест, инфицирати се.* **б.** фиг. *прихватити од другога, усвојити.*

за̑разно и **за̏разно** прил. *на заразан начин, као зараза, преносећи се лако.*

за̑разно̄ст и **за̏разно̄ст,** -ости ж *особина и стање онога који је заразан, онога што је заразно.*

зара́колити (се), -ӣм (се) свр. *почети се раколити, закокодакати (о кокоши кад хоће да снесе јаје).*

за̀рана прил. **1.** *рано изјутра:* устати ~. **2. а.** *рано, пре одређеног времена:* доћи увече ~. **б.** *у млађим годинама:* остати ~ без мајке. **в.** *на време, благовремено:* урадити ~.

за̀ранак, -а̄нка м **1.** *време пред залазак сунца, предвечерје.* **2.** *скори крај животног доба:* ~ живота **3.** *рани јутарњи часови.* • **велики заранци** *поподневно (обично летње) време када је Сунце превалило више од половине поподневне путање (приближно од четири до шест сати после подне).* **мали заранци** *поподневно (обично летње) време које траје од око један сат пред залазак Сунца па до самог заласка.*

зара́њати, за̀ра̄ња̄м *несвр. према заронити.*

за̀раслица ж **а.** *траг, ожиљак од зарасле ране.* **б.** *место где су два органа срасла, сраслина.*

зара́стати, за̀ра̄ста̄м *несвр. према зарасти.*

зара́сти (за̀ра̄сти), -а́стем (аор. зара́стох, за̏ра̄сте; р. пр. за̀ра̄стао, зара́сла (за̀ра̄сла)); пр. пр. зара́ста̄вши и за̀ра̄ста̄вши) свр. **1.** *густо обрасти, прекрити се (биљем, длаком):* ~ у траву. **2.** *залечити се, замладити се (о рани).*

за̀ратити, -ӣм (за̀ратовати, -тујем) свр. **1.** *почети ратовати, ступити у рат.* **2.** фиг. *завадити се с неким, заузети опречан став:* ~ са свима на послу.

за̀раћен, -а, -о *који ратује, који је у ратном стању:* зараћене стране.

зарачуна́вати, -у̀на̄ва̄м *несвр. према зарачунати.*

зарачу̀нати, -а̄м свр. *уписати у рачун, урачунати; урачунати више него што треба.* ■ ~ **се** *начинити грешку, погрешити у рачунању.*

зарашћи́вати, зара̀шћујем несвр. *в. зарастати.*

за̏рђа̄ло̄ст, -ости ж *стање онога што је зарђало.*

за̏рђао, -а̄ла, -о (за̀рђао, -ала, -о) *на коме се нахватала рђа, захваћен рђом:* зарђали кључ.

за̀рђати, -а̄м (аор. за̏рђа̄ и за̀рђа; трп. ø) свр. **а.** *прекрити се рђом, добити на себи рђу; добити боју рђе.* **б.** фиг. *постати запуштен, занемарен.* – Знање језика му је зарђало.

зарѐвати, -ве̄м свр. *почети ревати, зањакати (о магарцу).*

заре́дати, за̀ре̄да̄м свр. *в. зарећати.*

заре́дити, за̀ре̄дӣм свр. **1.** *в. зарећати.* **2.** кат. *дати некоме чин, звање редовника, свештеника.* ■ ~ **се** кат. *добити, чин, звање редовника, постати свештеник.*

за̏ре̄дом прил. *узастопце, редом, заредице.*

заре́ћати, за̀ре̄ђа̄м свр. **1.** *поћи, кренути редом (од једног до другог места, од једног до другог човека и сл.).* **2.** *почети се низати једно за другим.* – Зарећали празници сваки дан.

зарећи́вати (се), -ѐђујем (се) *несвр. према заредити (се).*

заре́жати, -жӣм свр. **а.** *почети режати (обично о љутитом псу).* **б.** фиг. *проговорити, испустити глас попут режања пса; одати звук сличан псећем режању.*

за́рез м **1. а.** *место које је зарезано, засечено, зарезотина, засек; урезано удубљење, жлеб:* правити ножем зарез. **б.** *посекотина на телу, бразготина, ожиљак; бора, бразда.* **2. а.** лингв. *интерпункцијски знак (,), запета.* **б.** мат. *такав знак за одвајање децималних бројева од целих.* **3.** геол. *пукотина, усек настао деловањем воде.*

за́резак и **за̀резак,** -еска м *дем. од зарез, рецка; зарез уопште.*

зарѐза̄љка ж *в. зарезач.*

за̀резати, -ежем свр. **1. а.** *почети резати, засећи.* **б.** *засецањем начинити зарез, удубљење; делимично расећи; урезати, уклесати слова:* ~ ножем у месо; ~ име у плочу. **в.** фиг. *начинити какав светлосни или звучни ефекат, запарати, севнути:* ~ очима. **2.** *заоштрити, зашиљити (неки предмет:)* ~ оловку. **3.** *обележити, означити.* ■ ~ **се** *урезати се, усећи се; продрети.* – Уже му се зарезало у месо. • ~ **се у душу** *ући у душу, у памћење, запамтити.*

зарезач, -а́ча м *мала, једноставна направа с ножићем за оштрење оловака, резач.*

зарези́вати, -ѐзујем **1.** *несвр. према зарезати.* **2.** разг. (обично негирано) *придавати важност (некоме), ценити (некога):* не ~ никога. ■ ~ **се** *несвр. према зарезати се.*

зарези̇̀ва̄ч, -а́ча м *в. зарезач;* уп. зарезаљка.

зарѐзотина ж *в. зарез (1).*

зарѐћи (за̀рећи), за̀рекне̄м (зарѐче̄м, за̀рече̄м) свр. **1.** *одредити, утврдити време за нешто:* ~ свадбу за недељу **2.** *заклети некога, узети реч од некога.* – Мајка га је зарекла да не пије. ■ ~ **се 1.** *дати реч, заклети се.* – Зарекао се да ће цео дан радити. **2.** *једно другоме се заклети, узајамно обећати.* **3.** *нехотице се изрећи у говору, одати се.*

зарешѐтати, -а̄м свр. *почети решетати, засути мецима, ватром (обично о митраљезу и сл.).*

зарза́вати, за̀рза̄ва̄м *несвр. према зарзати.*

за̀рзати, за̀ржем свр. **а.** *почети рзати, зањискати.* **б.** фиг. *испустити глас или звук сличан рзању коња.*

зари́бати, за̀рӣба̄м свр. жарг. *услед јаког трења запети при кретању, стати (о машинама, моторима и сл.).*

зари́вати (се), за̀рӣва̄м (се) *несвр. према зарити (се).*

за̀ридати, -а̄м свр. *почети ридати, заплакати.*

зари́кати, за̀рӣче̄м свр. *почети рикати (о говечету, лаву, јелену и др.).*

зари́љати, за̀рӣља̄м свр. *почети риљати.*

за̀ринути (се), -не̄м (се) свр. *в. зарити (се).*

за́рити, за̑рӣм несвр. песн. **1.** *бацати светлосне зраке, обасјавати:* ~ собу. **2.** *сијати, блистати.* – Заре неонске рекламе. ■ ~ **се** *в. зарити (2).* – Лице се зари.

за̀рити, за̏ријем (имп. за̀рӣј; трп. зарѝвен, -ѐна) свр. **1.** *забости, забити (нешто оштро, шиљато):* ~ нокте, ~ иглу. **2.** *укопати, утиснути (у земљу); завући, увући:* ~ руке у џепове, ~ главу у песак. ■ ~ **се 1.** *забости се, забити се.* **2.** *завући се, увући се:* ~ се у рамена.

зари́цати се, за̀рӣче̄м се *несвр. према зарећи се.*

заро̀бити, за̀робӣм (трп. за̀робљен) свр. **1. а.** *ухватити ратног противника и лишити га слободе, заточити:* ~ војнике. **б.** *поробити, окупирати.* **в.** *отети, присвојити; запленити:* ~ пушку. **2.** *привући пажњу, опчинити, овладати неким сасвим.* – Заробио их је својом филозофијом. **3.** *ухватити, привезати.* – Жене га заробише за руке. ■ **~ се** *довести себе у потчињен, подређен положај; предати се сувише неком раду; лишити се света:* ~ се у оној кући; ~ се у оном селу.

заробља́вати (се), -о̀бља̄ва̄м се *несвр. према заробити (се).*

заробљѐнӣк, -ӣка м *онај који је заробљен; онај који је лишен слободе, затвореник.*

заробљѐница ж *жена заробљеник.*

заробљѐнӣчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на заробљенике.*

заробљени́штво с *положај у коме се налази заробљеник, живот заробљеника; време проведено у ропству, у затвору.*

за̀робљено̄ст, -ости ж *стање, положај оног који је заробљен, коме је одузета слобода.*

заробље́ње с *заробљавање.*

заробљи́вати (се), -о̀бљује̄м (се) *в. заробљавати (се).*

зарова́шити, -о̀ва̄шӣм свр. *обележити животињу зарезом, засеком (обично на уху) ради распознавања; обележити, означити неком видном белегом уопште.*

заро̀вити (се), -ӣм (се) свр. *в. зарити (се).*

заро̀дити се, за̀родӣм се свр. **1. а.** *створити заметак, оплодити се.* **б.** *добити пород, родити.* **2.** *појавити се, указати се, настати; развити се.*

заро́зати, за̀ро̄за̄м свр. *набрати, нагужвати, засукати, задићи (рукаве, ногавице и др.):* ~ панталоне, ~ ћилим. ■ **~ се 1.** *набрати се, срозати се; заврнути се.* **2.** разг. *расплакати се гласно.*

заро̀ктати, за̀рокће̄м свр. *почети роктати, огласити се роктањем (о свињи, свињама).*

зароми́њати, -а̄м свр. *почети ромињати, слабо падати у ситним капљицама благо шумећи (о киши).*

заромо̀рити, -им свр. *почети роморити, производити тихе сливене звуке; одјекнути ромором, забрујати.*

заро̀нити, за̀ронӣм (трп. за̀роњен) свр. **1. а.** *загњурити се (испод површине воде), уронити:* ~ у море. **б.** *завући се, увући се:* ~ у улице. **в.** фиг. *удубити се у нешто, занети се нечим:* ~ у мисли. **2.** *потопити (у воду):* ~ ведро у бунар. **3.** *затрпати, засути, покопати:* ~ га у раку, ~ у јаму. ■ **~ се** *в. заронити (1).*

зароња́вати (се), -о̀ња̄ва̄м (се) (зароњи́вати (се), -о̀њује̄м (се)) *несвр. према заронити (се).*

заро̀птати, за̀ропће̄м свр. *почети роптати, гласно изразити расположење изазвано тешким стањем, тешким положајем.*

заро̀сити, за̀росӣм свр. *почети росити (о роси, зноју и сл.); почети падати у ситним капима (о киши).* ■ **~ се** *покрити се росом, овлажити се.*

зароша́вати се, -о̀ша̄ва̄м се *несвр. према заросити се.*

за́руб м *поруб, опшив; руб, ивица.*

за́рубак и **за̀рубак,** -упка м *засечено место, површина добијена зарубљивањем, засецањем.*

зару́бити, за̀рӯбӣм свр. **1.** *начинити руб на нечему, порубити; оивичити.* **2.** *одсећи крај или врх нечега, одрубити:* ~ дрво, ~ прут.

за̀рӯбљен, -а, -о *који је без оштрих врхова и ивица, затупаст, заобљен.*

за̀рӯбљено̄ст, -ости ж *особина оног што је зарубљено.*

зарубљи́вати, -у̀бљује̄м *несвр. према зарубити.*

зару́део, -ела, -о јек. **зару́дио,** -дјела, -о *р. пр. од зарудети (се) у атриб. служби:* ~ вишња, зарудели образи.

зару́дети (се) јек. **зару́дјети (се),** -дӣм (се) свр. *почети рудети* **а.** *благо се заруменети, изменити боју услед зрења (о плодовима).* **б.** *облити се руменим сјајем, заруменети се, благо се зацрвенети; засјати руменим сјајем.*

зару́дити, за̀рӯдӣм свр. *учинити руменим, облити руменилом.*

заруђи́вати, -ру̀ђује̄м *несвр. према зарудети и зарудити.*

зару́жити, за̀рӯжӣм свр. *почети ружити; прекорети.*

за̑рука ж (обично мн.) *обећање момка и девојке за ступање у брак; прстеновање, веридба.*

за̀рукавље и **зару̀ка̄вље** с *доњи, поврнути део рукава са украсним везом или ознакама чинова.*

зарумѐнети јек. **зарумѐњети,** -ѐнӣм свр. *в. заруменети (се).* ■ **~ се а.** *постати румен, добити румену боју.* **б.** *зацрвенети се, зајапурити се (у лицу).*

зарумѐнити, -у̀менӣм свр. *начинити руменим, обојити у румено.*

заруња́вити, -у̀ња̄вӣм и **за̀руњавити,** -ӣм свр. *постати руњав, длакав, закосматити.*

заруга́вео и **за̀рутавео,** -ела, -о јек. **заруга́вио** и **за̀рутавио,** -вјела, -о *који је постао длакав, маљав, који је обрастао длакама, маљама;* уп. зарутавити.

заруга́вити, -у̀та̄вӣм и **за̀рутавити,** -ӣм свр. *постати рутав, обрасти длакама, маљама.*

за́ручан, -чна, -о **1.** *испуњен нечим, заузет:* ~ суд. **2.** *који се односи на заруке, веренички:* ~ прстен.

заруче́ње с *зарука, веридба.*

заручи́вати (се), -ру̀чује̄м (се) *несвр. према заручити (се).*

зару́чити, за̀рӯчӣм свр. **1.** *заппремити, заузети (неки суд, врећу):* ~ шерпу. **2.** *испросити девојку, верити; уговорити нечију женидбу или удадбу:* ~ за лекара. ■ **~ се** *обавезати се узајамно за ступање у брак, верити се.*

за̀ручнӣк и **за́ручнӣк** м *онај који је заручен, верен, вереник.*

за̀ручница и **за́ручница** ж *она која је заручена, верена, вереница.*

за̀ручничкӣ и **за́ручничкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на заручнике, веренички:* ~ прстен.

за̑рф м тур. нар. *метални држач за шољу, чашу и сл.*

за́сад м **1.** *место на коме су засађене биљке (парк, воћка).* **2.** *засађена биљка; биље, дрвеће, растиње.*

за̀сад, заса̄да̄ и **заса̀да** (пише се и: за сада) прил. *у ово време, у овом тренутку; за овај моменат, за извесно време.*

заса́дити, за̀са̄дӣм свр. **1.** *ставити засад у земљу, посадити:* ~ воћку. **2.** *забости у усправан положај, побости, зарити:* ~ штап у снег. ■ **~ се** *зарити се, усадити се.*

засађи́вати (се), -а̀ђује̄м (се) *несвр. према засадити (се).*

заса́љати, за̀са̄ља̄м *несвр. према засолити.*

засама́рити, -а̀ма̄рӣм свр. *ставити самар, осамарити (коња, магарца).*

за̀свагда прил. *за сва времена, заувек.*

засведоча́вати јек. **засвједоча́вати,** -о̀ча̄ва̄м и **засведочи́вати** јек. **засвједочи́вати,** -о̀чује̄м *несвр. према засведочити.*

засведо̀чити јек. **засвједо̀чити,** -ѐдочӣм свр. *потврдити истинитост, веродостојност нечега; посведочити.*

за̀свежити јек. **за̀свјежити,** -ӣм свр. (и безл.) *постати свеж, хладан, захладнети.* – Ноћ је засвежила.

засвѐсти (за̀свести), -вѐде̄м (за̀своде̄м) свр. *уобличити правећи свод, прекрити сводом;* уп. засводити.

засве́тлети (се) јек. **засвије̏тљети (се),** -тлӣм (се) свр. *почети светлети, одавати светлост; заблистати, засијати (о звездама, муњи и сл.).*

засветлу̀цати (се) јек. **засвјетлу̀цати (се),** -а̄м (се) свр. *почети светлуцати, заблескати.*

засви́њити, за̀свӣњӣм свр. пеј. **1.** *запрљати, упрљати нешто као да су ту биле свиње.* **2.** *учинити нешто ружно, непристојно; одати се недоличном животу.*

засви́рати, за̀свӣрам свр. **а.** *почети свирати, изводити мелодију на неком инструменту; огласити се, зазвучати (о музичком инструменту).* **б.** фиг. *зазвиждати, зафијукати (о предметима који се брзо крећу, о јаком ветру и сл.).*

засво̀дити, за̀сводӣм свр. и несвр. *прекри(ва)ти сводом, уобличити, уобличавати правећи свод:* ~ излаз. ■ ~ **се** *уобличити се, уобличавати се као свод.* – Небо се засводило.

за́сво̄ђе с *кров или таваница овалног облика, свод.*

засвође́ње с *уобличење у свод.*

засвођи́вати, -о̀ђујем *несвр. према засводити.*

засвр́бети и **засвр̀бети** јек. **засвр́бјети** и **засвр̀бјети** *почети свербети (некога), изазвати осећај свраба (некоме).*

за̀сврдлати, -ӑм свр. **1.** *почети сврдлати; почети продирати, заривати се у нешто као сврдло.* **2.** фиг. *почети изазивати бол, зажигати; почети гристи, тиштати.* ■ ~ **се** *зарити се, забити се као сврдло.*

за́себан, -бна, -о **1.** *који постоји самостално, одвојено од других, посебан:* ~ сто, ~ књига. **2.** *који има посебну намену, специјализован:* ~ школа.

за́себицē и **за̀себицē** прил. **1.** *посебно, одвојено.* – Примио их је све засебице. **2.** *једно за другим, узастопно.* – Три дана засебице није излазила.

за́себно (за́себицē и за̀себицē) прил. *одвојено, посебно; самостално, независно.* – Смештени су засебно у собе. Свака комисија радила је засебно.

за́себнōст, -ости ж *особина и стање онога што је засебно, онога који је засебан; особеност, специфичност.*

засе́вати, за̀сēвāм јек. **засијѐвати,** за̀сијевāм свр. *почети севати (о муњи, фиг. о очима).*

засе́внути, за̀сēвнēм јек. **засијѐвнути,** за̀сијевнēм свр. *синути, блеснути, засветлети.*

засе́гнути, за̀сēгнēм свр. *пружити се, допрети, досегнути: заћи, продрети:* ~ превисоко; ~ у државничке послове.

за̑седа (за̏седа) јек. **за̑сједа** (за̏сједа) ж **1.** *скривено место подесно за изненадан напад, заклон, бусија.* **2.** *они који се налазе у заседи (1).*

заседа́вати јек. **засједа́вати,** -ѐдāвāм несвр. *в. заседати (1, 2).*

засе́дāње и **за̀седāње** јек. **засје́дање** и **за̀сједање** с *гл. им. од заседати, засједати.* **2.** *већање, састанак, седница скупштине, одбора и сл.; период у коме заседа неко такво тело.*

засе́дати, за̀сēдāм и **за̀седати,** -āм јек. **засје́дати,** за̀сјēдāм и **за̀сједати,** -āм несвр. **1.** *држати састанак, седницу, већати.* **2.** *заузимати место у заседи:* ~ по путевима. **3.** *запоседати, заузимати какво место, положај.* – Како ко долази заседа за сто **4.** *застајати, запињати у грлу (о залогају).*

засѐдети се јек. **засјѐдјети** се (засјѐдити се), -дӣм (се) **1.** *остати дуже времена седећи, уседети се.* **2.** *остати дуже времена неудата, неожењен.*

засе́зати, за̀сēжēм *несвр. према засегнути.*

засеја́вати, -ѐјāвāм јек. **засија́вати,** -ѝјāвāм *несвр. према засејати.*

за̀сејати јек. **за̀сијати,** -јēм свр. **а.** *расути семе по земљи да би никло; посути семеном, посејати:* ~ њиву. **б.** *посејати бактерије ради добијања културе.*

за́сек јек. **за́сјек** м *засекотина, усеклина; посекотина на телу, бразготина.*

за̏сека и **за̑сека** јек. **за̏сјека** и **за̑сјека** ж *препрека начињена од посечених стабала и грања.*

за̀секлина јек. **за̀сјеклина** ж *засечено место, зарез; усек, засек.*

засѐкотина јек. **засјѐкотина** ж *бразготина, посекотина на кожи, ткиву; ожиљак.*

за́селак, -еока (-ēлка) м (ген. мн. за́селāкā) (за́сеље с) *мало, издвојено насеље у саставу села; сеоце.*

за̀семенити јек. **за̀сјеменити,** -ӣм свр. *оплодити семеном; размножити се (о корову):* ~ земљу.

за́сен јек. **за́сјен** м и **за̑сена** јек. **за̑сјена** ж *в. засенак (1).*

за́сенак јек. **за́сјенак,** -ēнка м **1.** *губитак осветљености услед какве препреке; слабије осветљен простор, иза какве препреке, сенка.* **2.** *заклон, препрека просипању светлости; штит на светиљци.* • **бацити у засенак** *потиснути у страну, надмашити нечији успех, славу и сл.* **пасти у засенак** *изгубити значај, доспети у подређен положај.*

за̀сенити јек. **за̀сјенити,** -ӣм и **засе́нити,** за̀сēнӣм јек. **засје́нити,** за̀сјēнӣм (за̀сенути, -нēм и засе́нути, за̀сēнēм јек. за̀сјенути, -нēм и засје́нути, за̀сјēнēм) свр. **1. а.** *заклонити извор светлости, замрачити:* ~ сијалицу. **б.** *заштитити каквом препреком од јаког сунца, светлости и сл.; обухватити сенком, заклонити:* ~ рукама очи; ~ кућу дрветом. **2.** фиг. **а.** *учинити невеселим, помрачити:* ~ душу. **б.** *надмашити нечији успех, претећи некога:* ~ славу великог писца. **3.** *заслепити (очи) јаком светлошћу.*

за̀сēнчити јек. **за̀сјēнчити,** -ӣм свр. **1.** *покрити сенком, засенити:* ~ очи. **2.** *потиснути, претећи, надмашити:* ~ Сцеволу. **3.** *учинити тамним какав предмет, осенчити.*

за̀сењенōст и **за̀сēњенōст** јек. **за̀сјењенōст** и **за̀сјēњенōст,** -ости ж *особина или положај онога што је засењено, онога који је засењен, сенка.*

засење́ње јек. **засјење́ње** с **1.** *стање у коме се налази оно што је засењено, сена.* **2.** мед. *тамније место на рендгенском снимку.*

засењи́вати јек. **засјењи́вати,** -ѐњујēм *несвр. према засенити.*

за̀сести, за̀еднēм (за̀седēм) јек. **за̀сјести,** за̀сједнēм (за̀сједēм) (аор. за̀с(ј)едох, за̀с(ј)еде и за̏с(ј)еде; р. пр. за̀с(ј)ео (јек. и за̀сио); пр. пр. за̀с(ј)ēвши (за̀с(ј)еднӯвши и за̀с(ј)едāвши)) свр. **1. а.** *сести (с намером, на дуже време), посадити се:* ~ за један сто. **б.** *сести за неки посао, прионути на неки посао:* ~ за књигу. **в.** *задржати се негде седећи на седељци:* ~ у кафани. **2. а.** *доћи на неки положај, власт:* ~ у министарске фотеље. **б.** *сместити се, настанити се:* ~ у Београду. **3.** *почети заседати; почети седницу.* **4.** *заузети положај, бусију:* ~ стазе и богазе. **5.** *застати у грлу, једњаку (о залогају).* **6.** *узјахати, појахати:* ~ коња. **7.** *заћи (о Сунцу).*

за̀сећи, засе́чēм јек. **за̀сјећи,** засијѐчēм (3. л. мн. засе́кӯ јек. засијѐкӯ; аор. за̀сеκох, за̏сече јек. за̏сијече; трп. за̀с(ј)ечен, -а) свр. **1. а.** *посећи, порезати оштрим предметом; зарезати:* ~ ножем по руци; ~ гнојно место. **б.** фиг. *ући, продрети:* ~ у економију. **2.** *усећи, урезати (у тело).* – Конопац му засекао руке. **3.** *одсећи крај, врх нечега; поткресати:* ~ брке. **4.** *закрчити, препречити:* ~ путеве. **5.** *пресећи, прекинути (у говору).* – Што год кажеш, он те засече. ■ ~ **се** *усећи се, урезати се (о борама на лицу).*

засе́цати (се), за̀сēцāм (се) јек. **засијѐцати (се),** за̀сијецāм (се) *несвр. према засећи (се).*

заси́вети (се) јек. **заси́вјети (се),** заси́вӣм (се) свр. *почети сивети, добити сиву боју.*

за̏сигӯрно прил. *сигурно, поуздано, извесно.*

за̀сизати, -ижēм несвр. *залазити, задирати (у нечији живот, нечије надлежности и сл.); мешати се, уплитати се;* уп. засегнути и засезати.

засија́вати[1], -ѝјāвāм *несвр. према засијати.*

засија́вати[2] јек. *в. засејавати.*

за̀сијати јек. *в. засејати.*

заси̏јати (се), -āм (се) свр. *почети сијати, засветлети, синути (о ватри, светлу, сечиву и сл.).*

засѝктати, за̀сикће̄м свр. **а.** *почети сиктати (о змији, гусану и др. животињама, фиг. и о ватреном оружју).* **б.** *почети сиктати, проговорити, рећи сиктаво, шиштаво (о људима).*

заси́нути, за̀сине̄м свр. *в. засијати.*

за́сип м нар. **1.** *в. астма;* уп. сипња. **2.** *количина жита која се одједном сипа у кош за млевење.* **3.** *смет снега и сл., намет.*

за̀сипати (се), -а̄м (се) *несвр. према засути (се).*

за́сипнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на засипање:* ~ шљунак.

засѝрћетити, -ӣм свр. *усути сирћета, зачинити сирћетом:* ~ салату.

за̀ситити, -ӣм (трп. за̀сићен) свр. **1.** *учинити ситим; утолити глад:* ~ гладнога. **2.** фиг. *задовољити (нечију жељу, нагон и сл.):* ~ радозналост, ~ пожуду. ■ **~ се 1.** *постати сит; најести се.* **2.** фиг. **а.** *задовољити се, испунити жељу, тежњу:* ~ се музике, ~ се бурна живота. **б.** *изгубити жељу, вољу:* ~ се свега. **3.** *испунити се нечим до највеће мере, примити у себе неку материју:* ~ се кише.

засиħа́вати (се), засѝћа̄ва̄м (се) *несвр. према заситити (се);* уп. засићивати (се).

за̀сићено̄ст, -ости ж **1.** *стање онога који је засићен, онога што је засићено.* **2. а.** *стање у коме је нека материја испуњена, прожета неком другом материјом (или силом) до највеће могуће мере; стање у којем је нека материја примила у себе неку другу материју (или силу) до извесне мере:* ~ раствора киселином, ~ ваздуха водом (влагом). **б.** *јачина, интензитет (о бојама).*

засиће́ње с *в. засићеност.*

засићи́вати (се), засѝћује̄м (се) *несвр. према заситити (се);* уп. засићавати (се).

засићѝва̄ч, -а́ча м *комора на апарату за газирање пића у којој се врши засићивање, растварање угљен-диоксида у пићу.*

засја́јати (се) и **засја́јити (се),** -јӣм свр. *в. засијати (се).*

засја̀ктати (се) и **засја̀ктити (се),** -тӣм (се) свр. *в. засјати (се).*

за̀сјати (се), -а̄м (се) свр. *в. засијати (се).*

заска́кати (се), за̀ска̄че̄м (се) *несвр. према заскочити (се).*

заскаки́вати, -а̀кује̄м несвр. (уп. заскакати и заскочити) *нападати, наваљивати; наваљивати скачући.* ■ **~ се 1.** *скакати, поскакивати.* **2.** *залетати се ради скока; затрчавати се; скакати из залета.*

заскаку̀тати, -а̀куће̄м (-у̀та̄м) свр. *почети скакутати.*

заски́чати (засквичати), -ӣм свр. *почети скичати (обично о свињи, псу и др. животињама).*

за́скок м *скок са залетом, скакање; напад.*

заскору́пити (се), -о̀рӯпӣм (се) свр. *покрити се скорупом или неком кором, скрамом и сл.*

заско̀чити, за̀скочӣм свр. **1.** *изненада опколити, заобићи; заобилажењем претећи, пресрести.* **2.** *извршити препад, напасти.* – Бојао се да га неко иза грма не заскочи. **3.** *појахати, узјахати:* ~ коња. **4.** *скочити, поскочити.* – Жаба за њим заскочи. **4.** *прекинути у речи, у говору:* ~ усред разговора. ■ **~ се** *залетети се; поскочити.*

засла́дити, за̀сла̄дӣм (трп. за̀сла̄ђен) свр. **1.** *учинити слатким, дати нечему сладак укус:* ~ кафу. **2.** фиг. *учинити пријатним, радосним:* ~ живот, ~ будућност. **3.** *појести нешто слатко (после осталог јела):* ~ ручак, ~ уста. ■ **~ се** *појести нешто слатко; постати пријатан, угодан.*

заслађи́вати (се), засла̀ђује̄м (се) *несвр. према засладити (се).*

заслађѝва̄ч, -а́ча м *средство за заслађивање (кафе, чаја, колача и др.).*

за̀слањати, -а̄м *несвр. према заслонити.*

за̀сла̄њен, -а, -о агр. *који има сувише соли у себи (о земљишту).*

засле́пети јек. **заслиjѐпjети,** -пӣм свр. непрел. **1.** *постати слеп, обневидети, ослепети (за тренутак).* **2.** *изгубити контролу над собом; заљубити се:* ~ у мржњи; ~ за девојком.

засле́пити, за̀сле̄пӣм јек. **заслиjѐпити,** за̀слијепӣм свр. прел. **1.** *учинити привремено слепим:* ~ очи. **2.** *навести на криви пут, преварити, опсенити; залудети.*

за̀сле̄пљено̄ст јек. **за̀слијепљено̄ст,** -ости ж *стање и особина онога који је заслепљен, онога што је заслепљено, обневиделост; претерана занесеност у нечему.*

заслѐпљив јек. **засљѐпљив,** -а, -о *који заслепљује:* ~ сјај, ~ сунце.

заслепљи́вати јек. **засљепљи́вати,** -ѐпљује̄м *несвр. према заслепити.*

заслѐпљиво јек. **засљѐпљиво** прил. *тако да заслепљује, блештећи, блештаво:* ~ бео, ~ сијати.

заслина́вити, -ѝна̄вӣм и **за̀слинавити,** -ӣм свр. *в. заслинити.*

за̀слинити, -ӣм свр. *пустити слине, почети слинити;* фиг. *почети плакати.*

за́слон м **1.** *предмет који нешто заклања, преграда, заклон.* **2.** *заклон на лампи који штити од јаке светлости, абажур.* **3.** *истурени део капе, качкета, штитник.*

засло̀нити, за̀слонӣм свр. **1.** *учинити да нешто буде заклоњено од погледа, светлости и сл., заклонити, скрити:* ~ рукама **2.** *заштитити:* ~ очи.

за̂слуга ж **1.** *поступак који доноси општу корист, корисно дело, велики допринос (нечему):* орден за заслуге, приписати у заслугу. **2.** *зарада, накнада у новцу за рад, плата.* – Издржавао га је од своје заслуге.

за́служан, -жна, -о *који има заслуга за нешто, који је допринео нечему; достојан, вредан:* ~ човек, ~ за признање.

за̀слӯжено прил. *по заслузи, са заслугом:* ~ добити.

заслужи́вати, -у̀жује̄м *несвр. према заслужити.*

заслу́жити, за̀слӯжӣм свр. **1.** *зарадити, добити награду за одговарајући поступак; стећи право на нешто, бити достојан нечега:* ~ пажњу; ~ награду. **2.** *придобити, стећи нечију наклоност, љубав:* ~ нечију љубав. **3.** *зарадити:* ~ за хлеб деци.

за́служнӣк м *онај који је заслужан, који има заслуге.*

за́служно̄ст, -ости ж *особина онога који је заслужан (за нешто).*

засмеја́вати (се), -ѐја̄ва̄м (се) јек. **засмија́вати (се),** -ѝја̄ва̄м (се) *несвр. према засмејати (се).*

засмѐјати јек. **засмѝјати,** -је̄м свр. *навести некога на смех, нагнати на смех.* ■ **~ се** *почети се смејати, насмејати се.*

засме́тати, за̀сме̄та̄м свр. *почети сметати; омести.* **2.** *не задовољити нечији укус, схватање; изазвати непријатност, неугодност.* – Засметао му је дезен на корицама.

засмо̀лити, за̀смолӣм свр. *премазати смолом; залепити смолом.* – Флаше треба зачепити и засмолити.

засмра́дити, за̀смра̄дӣм и **за̀смрадити,** -ӣм свр. прел. *испунити, загадити смрадом, непријатним мирисом:* ~ собу дуваном.

засмр́дети и **засмр̀дети** јек. **засмр́дјети** и **сасмр̀дјети,** -дӣм свр. непрел. **1.** *почети смрдети, завоњати.* **2.** фиг. *појавити се, привирити досађујући.* – Тај свуда засмрди.

засне́жити јек. **заснијѐжити,** -ӣм безл. *почети снежити, почети падати (о снегу).*

засни́вати, за̀снӣва̄м несвр. **1.** *постављати основе нечему, оснивати:* ~ цркву, ~ задругу. **2.** *узимати за основицу, темељити:* ~ мишљење на чињеницама. ■ **~ се 1.** *почивати на нечему, темељити се.* – Патриотизам се заснива на осећањима дужности. **2.** *стварати се; успостављати се.* – Заснивала се нова веза међу државама.

заснѝва̄ч, -а́ча м *онај који нешто заснива, оснивач.*

за́снов м *план, замисао, идеја.*

за̏снова̄но̄ст, -ости ж *својство онога што је засновано, основаност.*

засно̀вати, за̀снује̄м свр. **1.** *поставити темеље нечему, основати:* ~ нову српску књижевност, ~ цркву. **2.** *узети нешто за основицу својих закључака.* – На тим принципима засновао је књижевну анализу. ■ ~ **се** *настати, установити се; основати се на нечему:* ~ се на реалним доживљајима.

за́со̄вница и **за̀со̄вница** ж *полуга, шипка којом се осигуравају, затварају врата, засун, заворањ, мандал.*

засо̀лити, за̀соли̅м свр. **1.** *зачинити сољу, посолити; јаче осолити:* ~ воду, ~ салату. **2.** фиг. *проткати алузијама, зачинити шалом.* – Он кад прича увек мало засоли. **3.** фиг. *нанети пакост, наудити, подвалити.* – Он ће му добро засолити.

засоља́вати, -о̀љава̄м *несвр. према засолити.*

за̀соље̄но̄ст, -ости ж *својство онога што је засољено, сланоћа; степен сланоће.*

засо̀пити се, за̀сопи̅м се свр. *задихати се, задахтати се, задувати се.*

засо̀птати (се), за̀сопће̄м (се) свр. *почети сопћати, задихати се, задахтати, задувати се.*

за̏спа̄ло̄ст, -ости ж *стање онога који је заспао; поспаност, дремљивост.*

за̏спао, -а̄ла, -о *р. пр. од заспати у атриб. служби:* ~ госпођа, заспале шуме.

за̀спати, за̀спи̅м (3. л. мн. за̀спӯ и за̀спе̄) свр. **1.** *утонути у сан, уснути;* фиг. *престати живети, умрети.* **2.** *престати бити активан; запарложити се.* • ~ **вечним сном** *умрети.* ~ **као заклан (као јагње, као мртав, као клада, као топ)** *чврсто, дубоко заспати.*

заспи́вати, за̀спи̅ва̄м *несвр. према заспати.*

засра́мити, за̀сра̄ми̅м свр. *учинити да неко осети срам, постидети:* ~ родитеље. ■ ~ **се** *посрамити се, постидети се.*

за̀сребрити (за̀сребренити) (се), -и̅м (се) свр. *засветлети, заблистати као сребро.*

за̀срести, -етне̄м (-ете̄м) свр. (некога) *пресрести; срести.* ■ ~ **се** *срести се.*

за̀сретати, за̀среће̄м *несвр. према засрести.*

заср̀љати, за̀ср̄ља̄м свр. *почети срљати, кренути срљајући.*

за̂става и **за̏става** ж **1.** *платно у боји или у бојама причвршћено на копље, као обележје, симбол народа, нације, државе, организације и др., барјак:* српска ~, државна ~ **2.** фиг. *вођа, предводник; вођство, предводништво.* **3.** фиг. *симбол идеје, идеологије која окупља људе:* ~ социјализма. **4.** *прамен дима, прашине и сл.:* ~ дима. **5.** *место на дну стола насупрам прочеља, зачеље:* сести у заставу. **6.** *западни део неба при заласку сунца.* • **бела** ~ *знак предаје.* **прелазна** ~ *заставица као знак победе у такмичењу преузета од ранијег победника.* **дићи, развити** и сл. **заставу** *покренути акцију за нешто.* **држати (високо) заставу** *бити на челу, бити вођа.* **застава на пола копља** *знак жалости.* **под заставом (бити)** *бити у војсци, служити војску.*

за̀ставити (се), -и̅м (се) свр. *в. зауставити (се).*

за̂ставица и **за̏ставица** ж *дем. од застава:* црвена ~, прелазна ~, сигнална ~.

за̀стављати (се), -а̄м (се) *несвр. према заставити (се).*

за̂ставни̅ и **за̏ставни̅,** -а̄, -о̄ *који се односи на заставу (1).*

за̂ставни̅к и **за́ставни̅к** м **1.** *онај који носи заставу у свечаним приликама, барјактар, стегоноша.* **2.** фиг. *предводник, вођа; представник:* ~ цркве; ~ пишчевих идеја. **3.** вој. *највиши подофицирски чин у војсци.*

за̂ставни̅чки̅ и **за́ставни̅чки̅,** -а̄, -о̄ *који се односи на заставнике.*

за̀стајати, -је̄м *несвр. према застати.*

заста̀јати (се), -то̀ји̅м (се) свр. *остати негде дуже времена, задржати се.*

застајки́вало с и м (мн. с) *онај који често застајкује (у ходу, говору и др.).*

застајки́вати, -а̀јкује̄м несвр. **1.** *заустављати се с времена на време, повремено застајати:* ~ код сваког излога. **2.** (некога) *заустављати, задржавати:* ~ волове.

заста̀клити, за̀стакли̅м (трп. за̀стакљен) свр. **1.** *ставити стакло, затворити стаклом.* **2.** *в. застаклити (се).* ■ ~ **се** *засијати се као стакло (о очима и др.).*

застакљи́вати (се), -а̀кљује̄м (се) (застакља́вати (се), -а̀кља̄ва̄м (се)) *несвр. према застаклити (се).*

за̏ста̄лно и **заста́лно** прил. *в. заувек:* населити се негде ~.

за̀станак, -а̄нка м *привремени прекид нечега, застој; застајање, прекид:* ~ кола; кратак ~.

застаре́вати, -а̀ре̄ва̄м јек. **застаријѐвати,** -а̀ријева̄м *несвр. према застарети и застарити.*

за̀старело јек. **за̀старјело** прил. *несавремено, немодерно, архаично, старински:* делује ~.

за̀старело̄ст јек. **за̀старјело̄ст,** -ости ж **1.** *стање, особина онога што је застарело, што је престало важити.* **2.** правн. *губиташ неког права, овлашћења, одн. престанак деловања правних последица услед истека одређеног законског рока.*

за̀старео, -ела, -о јек. **за̀старио,** -јела, -о *р. пр. од застарети у атриб. служби;* уп. застарити: ~ методе.

за̀старети јек. **за̀старјети,** -ри̅м свр. *в. застарити.*

застари́вати, -а̀рује̄м *в. застаревати.*

за̀старити, -и̅м свр. **1.** *изаћи из употребе, обичаја, моде и сл., постати несавремен.* **2.** правн. *изгубити правну вредност, важност, престати важити.* **3.** *постати трајан, хроничан (о болестима).*

за̀стати, -не̄м (аор. за̀стадох и за̀стах) свр. **1.** *привремено прекинути кретање, зауставити се; задржати се; прекинути делатност.* **б.** *заостати у развоју:* ~ умно, ~ у развоју. **2.** *затећи, наћи:* ~ доста света. ■ ~ **се** *затећи се, наћи се, задесити се.*

застѐњати, за̀стење̄м свр. *почети стењати (од бола, муке, невоље и сл.).*

засти́дети јек. **засти́дјети,** -ди̅м свр. *изазвати код некога осећање стида, постидети.* ■ ~ **се** *осетити стид, постидети се, посрамити се.*

за̂сти̅ђено̄ст, -ости ж *стање онога који је застиђен, стид.*

застиђи́вати (се), -и̅ђује̄м (се) *несвр. према застидети (се).*

за̀стирак, -и̅рка м *прекривач, застирач.*

за̀стирати (се), -ре̄м *несвр. према застрети (се).*

застѝра̄ч, -а́ча м **1.** *простирка, ћилим, тепих.* **2.** *прекривач за делове намештаја.* **б.** *завеса, застор.* **3.** *слој, наслага која нешто прекрива:* ледени ~, земљани ~.

за́сти̅рка и **за̀сти̅рка** ж *в. застирач (1).*

за́сто̄ј, -оја м **а.** *привремени прекид неког кретања:* ићи без застоја. **б.** *прекид делатности, стагнација; учмалост:* ~ у развоју пољопривреде.

за́сто̄јни̅, -а̄, -о̄ *који је у застоју (1), који је у вези са застојем.*

за́стор м **1.** *завеса на прозору, међу деловима собе, на позорници и сл., заклон:* спуштени ~, пожутели ~. **2.** *застирач, простирка, ћилим; прекривач, столњак.* **3.** *штит на лампи, абажур.* **4.** *слој, наслага која нешто прекрива:* ~ зеленила, ~ тла. **5.** нар. *кецеља, прегача.* **6.** вој. *претходница, извидница, заштитница.*

за́сторак, -о̄рка м **а.** *застор, завеса.* **б.** *застирач, прекривач; покривач.*

застра́вити, за̀стра̄ви̅м свр. *испунити стравом, страхом, застрашити.* ■ ~ **се** *престрашити се, преструвити се.*

застра́нити, за̀стра̄ни̅м свр. **1.** *поћи странпутицом, скренути с пута; удаљити се, залутати:* ~ у планину. **2. а.** *удаљити се од основне мисли, од суштине предмета, од главне теме.* **б.**

прекорачити утврђене норме; претерати, забраздити. – Тај је далеко застранио. **в.** *погрешно просудити, пасти у заблуду.*

за̀стра̄њено̄ст, -ости ж *особина онога који застрањује, застрањење.*

застрање́ње с **1.** *скретање с пута.* **2.** *скретање од основне мисли, од суштине; западање у грешке, заблуде.* **3.** *заблуда, обмана, погрешка.*

застрањи́вати, -а̀њујӯм *несвр. према застранити.*

застрањѝва̄ч, -а́ча м *онај који застрањује (у нечему).*

застраша́вати (се), -а̀ша̄ва̄м (се) несвр. *в. застрашивати (се).*

за̀страшено прил. *са страхом, преплашено, уплашено.*

за̀страшено̄ст, -ости ж *стање онога који је застрашен.*

застраше́ње с *застрашивање, плашење.*

застраши́вати (се), -а̀шујӯм (се) *несвр. према застрашити (се).*

за̀страшити, -ӣм (трп. за̀страшен) свр. *испунити страхом, уплашити.* ■ **~ се** *испунити се страхом, уплашити се.*

застра̀шљив, -а, -о *в. застрашујући.*

застра̀шљиво прил. *в. застрашујуће.*

застра̀шујӯће прил. *изазивајући, уливајући страх, испуњавајући страхом:* деловати ~.

застра̀шујӯћӣ, -а̄, -е̄ *који улива страх, застрашује:* ~ пуцњава, ~ литица.

застре́пети јек. **застре́пјети** (застре́пити), -пӣм свр. *осетити стрепњу, почети стрепети.*

за̀стре̄ти јек. **за̀стријети,** за̏стре̄м (аор. за̀стре̄х јек. за̀стријех; трп. за̏стр̄т (застр̀вен)) свр. *покрити, прекрити (чим); сакрити од погледа, заклонити:* ~ чаршавом; ~ лице. ■ **~ се** *покрити се, прекрити се.*

за̀стрићи, -и́же̄м (3. л. мн. застри́гӯ; аор. за̀стригох, за̏стрӣже) свр. **1.** *делимично острићи, подсећи:* ~ реп ждребету. **2.** *почети мицати (ушима, брцима и сл.).*

за̀стрти, за̏стре̄м (аор. за̀стрх; трп. за̏стр̄т) свр. *в. застрети.*

за́струг м (за̑струга ж) *дрвени суд, здела с поклопцем, чанак.*

застру́гати, за̀стрӯже̄м свр. **1.** *почети стругати.* **2.** фиг. *утећи, стигнути.*

застру́јати, -јӣм свр. *почети струјати.*

застр́чати, -чӣм, **застр́шати** и **застр́шити,** -шӣм свр. *почети штрчати, истаћи се изнад нечега.*

засту́дети јек. **засту́дјети,** -дӣ(м) свр. безл. *захладнети, зазимити.*

засту́пати, за̀стӯпа̄м несвр. **1.** *замењивати некога на неком послу, привремено вршити неку дужност:* ~ у редакцији, ~ у председништву. **2. а.** *бити нечији опуномоћени представник; бранити нечије интересе (у политици, на суду и сл.):* ~ двор; ~ странку у спору. **б.** *бранити неко мишљење, став; бити поборник неког схватања, идеје:* ~ Хегелово учење; ~ југословенство. **3.** *представљати, репрезентовати.*

засту́пити, за̀стӯпӣм свр. **1. а.** *заменити некога у неком послу.* **б.** *појавити се као нечији представник, правни заступник; устати у нечију одбрану.* **2.** *зауставити, спречити:* ~ воду, ~ војску. **3.** *имати свог представника; узети учешће негде.* – На Копаонику су заступљене грабљивице.

за̀стӯпљено̄ст, -ости ж *присутност, присуство, постојање, учешће, представљеност.*

за́ступнӣк м **1.** *онај који овлашћено заступа нечије интересе, члан представничког органа власти, посланик:* општински ~, страни ~. **2.** *привремени вршилац неке дужности, заменик.* **3.** *заштитник, чувар:* ~ народних права. **4.** *поборник, присталица:* ~ тих идеја, ~ старије школе.

за́ступница ж *женска особа заступник.*

за́ступничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на заступнике.*

за́ступнӣштво с **1.** *привремено вршење неке дужности, заступање, замењивање; заступање нечијих права и интереса; заштита, подршка.* **2.** *тело, орган или установа која заступа нечије интересе, представништво.* **3.** *дужност и звање заступника.* **4.** *одбрана, заштита.*

за̀сузео, -ела, -о и **за̀сузио,** -ила, -о *пун суза, сузан:* засузеле очи.

за̀сузити (се), -ӣм (се) свр. *почети сузити, напунити се сузама.*

за̀сӯка̄н, -а, -о **1.** *трп. од засукати.* **2.** *увојит, вијугав:* ~ рог. **3.** *заплетен, замршен, нејасан:* ~ реченица. **4.** експр. *негодан, особен:* ~ човек.

за̀сӯка̄но̄ст, -ости ж *особина онога што је засукано.*

засу́кати, за̀сӯче̄м свр. **1.** *задићи, посувратити, заврнути (рукаве, ногавице и сл.).* **2. а.** *заврнути, увртнути, упрести:* ~ конопац. **б.** *уфитиљити, увити (бркове).* **3.** *закренути, обрнути:* ~ главу, ~ вратом. ■ **~ се 1.** *задићи, завртнути себи ногавице, рукаве и сл.* **2.** *увртнути се, увити се; истањити се, смршати.* • **~ рукаве** *прионути на посао.*

засуки́вати (се), -у̀кујӯм (се) *несвр. према засукати (се).*

засу̀кљати, -а̄м свр. *почети сукљати (о диму, пламену и сл.).*

за̀сӯмпорити, -ӣм свр. *посути, дезинфиковати сумпором.*

за́сун м *засовница, завор.*

за̀сӯти, за̀спе̄м (имп. за̀спи; р. пр. за̏суо, -ӯла; трп. за̏сӯт) свр. **1. а.** *испунити, затрпати, покрити (неку рупу, отвор и сл.) неком ситном материјом (песком, камењем и сл.).* **б.** *прекрити, посути површину нечега:* пут засут снегом. **2. а.** *добро обдарити, наградити:* ~ новцем. **б.** *обасути паљбом, зрнима, пројектилима и др.:* ~ шрапнелима, ~ каменицама. **в.** *почети говорити брзо, обратити се некоме обиљем речи, израза и сл.:* ~ речима. **г.** *почети густо падати (о снегу).* **3.** *усути у воденички точак (жито) за млевење:* ~ жито, ~ мливо.

засуши́вати (се), -у̀шујӯм (се) *несвр. према засушити (се).*

засу́шити, за̀сӯшӣм свр. **1.** *постати сув, изгубити воду, влажност.* **2.** *престати тећи, пресушити (о извору, потоку).* **3.** *престати давати млеко (о крави и др.).* ■ **~ се** *в. засушити.*

затаба̀нати и **за̀табати,** -а̄м свр. *почети табанати, лупати табанима.*

затаји́вати (се), -а̀јујӯм (се) *несвр. према затајити (се).*

зата́јити, -ӣм свр. **1.** *сачувати у тајности, сакрити, прикрити:* ~ истину. **2.** *кришом присвојити, утајити, проневерити.* **3.** *изгубити моћ нормалног функционисања, отказати (о оружју, моторним возилима и сл.).* **4.** *не испунити очекивања, подбацити.* – Затајили су најбољи спортисти. ■ **~ се** *притајити се, прикрити се.*

зата̀кнути *в. затаћи.*

заталаса́вати (се), -а̀са̄ва̄м (се) *несвр. према заталасати (се).*

за̏таласа̄н, -а, -о *прекривен благим неравнинама, таласаст:* ~ равница.

за̏таласа̄но̄ст, -ости ж *стање онога што је заталасано.*

затала̀сати, -а̄м свр. **1.** *изазвати таласање, покренути на таласање:* ~ море, ~ пшеницу. **2.** *изазвати комешање (у народу), побунити; изазвати немир, узрујати:* ~ балканске народе; ~ масе. **3.** *раширити се, пронети се као талас.* ■ **~ се 1.** *прекрити се таласима, узбуркати се (о воденој маси).* **2.** *почети се покретати тамо-амо (о маси народа).* **б.** *покренути се, узнемирити се, ускомешати се.* – После одлуке владе, народ се заталаса. **3.** *раширити се као талас; затреперити.*

затама́нити, -а̀ма̄нӣм свр. *затрти, уништити:* ~ војску.

зата́мнети (се) јек. **зата́мњети (се),** -мнӣм (се) свр. непрел. *постати таман, потамнети.*

зата́мнити, за̀та̄мнӣм свр. прел. *учинити тамним:* ~ собу.

за̀та̄мњен, -а, -о *мукао, пригушен (о гласу и сл.).*

затамњѐње с *замрачење, замагљивање; нејасноћа.*

затамњѝвати, -ѐмњујēм *несвр. ӣрема затамнети.*

затанд̏ркати, -ѐндр̄чēм и **затанд̀ркати,** -ѐндрчēм свр. **а.** *йочеши шандркаши (о заӣрежним колима која се крећу йо калдрми, о мешалном ӣредмешу који се кошрља йо шлу и сл.).* **б.** *ошшро, нейријашно заѕврјаши (о звону, неком мешалном ӣредмешу и др.).*

зата́пати, зȁтāпāм несвр. *заливаши, наѝайаши (шечношћу).*

зȁтапкати, -āм свр. *йочеши шайкаши:* ~ ногама.

затȁпшати, зȁтапшēм свр. *йочеши шайшаши, ӣљескаши.*

затȁрабити, -ӣм свр. **1.** *оградиши или зашвориши шарабом.* **2.** разг. **а.** (нешто) *зашвориши (радњу, локал, ӣродавницу и сл.).* **б.** (без допуне) *ӣресшаши радиши (због банкроша, лоших финансијских резулшаша и сл.).*

затарȁкати, -āм свр. *йочеши шаракаши, ӣроизводиши учесшале звукове.* – Вагони затаракаше.

Зȁтарац, -āрца м *сшановник Зашарја; онај који је йореклом из Зашарја.*

затȁћи (зȁтаћи) и **затȁкнути,** зȁтакнēм свр. **1.** *сшавиши иза нечега, између нечега, задену̏ши; ӣрикачиши:* ~ цигарету за уво, ~ за појас. **б.** *увући, угураши:* ~ руке у џепове. **2.** *дохвашиши, окрзнуши.*

заташка́вати, -ȁшкāвāм *несвр. ӣрема заташкаши.*

зȁташкати, -āм свр. **1.** *учиниши да се нешшо не сазна, да не избије у јавносш; сакриши.* **2.** *йошиснуши, заборавиши:* ~ мисао.

затва́рати (се), зȁтвāрāм (се) и **зȁтварати,** -āм *несвр. ӣрема зашвориши (се).*

затвȁрāч, -а́ча м *оно чиме се нешшо зашвара; механизам за зашварање.*

за́твор м **1. а.** *зграда, казнена усшанова у коју се зашвара онај који је ухайшен, осуђен;* истражни ~. **б.** *казна одузимања слободе уз ӣринудни боравак у одређеној ӣросшорији.* **в.** *каранШин:* ~ за псе. **2.** *оно чиме се зашвара какав ошвор.* **3.** *забрана ӣролаза:* ~ границе. **4.** мед. *засшој у избацивању цревног садржаја.*

зȁтворен, -а, -о **1.** *шрӣ. од зашвориши (се).* **2.** *који нема ӣрисшуйа, ограђен са свих сшрана:* затворена кола. **3.** *у који нема свако ӣрисшуйа, досшуйан одређеном кругу учесника; недосшуйан јавносши:* ~ друштво; ~ седница. **4.** *који не ошкрива своја осећања и расйоложења, нейоверљив, уздржан:* ~ човек. **5.** *шаман, загасиш (о боји).*

затворѐнӣк, -и́ка м *онај који издржава казну зашвора.*

затворѐница ж *женска особа зашвореник.*

затворѐнӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на зашворенике.*

затворено- *као ӣрви део сложених ӣридева йоказује да боја коју ӣридев значи има шамнији шон.*

зȁтворенōст, -ости ж *особина или сшање онога шшо је зашворено.*

затвȍрити, зȁтворӣм свр. **1. а.** *довесши у одговарајући йоложај враша, ӣрозор, зашварач и сл. да би се онемогућио излаз, улаз, ӣролаз, ошвор на нечему:* ~ врата, ~ рупу. **б.** *склойиши, заклойиши оно шшо је било ошворено:* ~ књигу, ~ писмо. **в.** *обусшавиши рад, йословање нечега:* ~ радњу. **г.** фиг. *учиниши нейрисшуйачним, резервисаним, закойчаши:* ~ своје срце. **2. а.** *смесшиши у одређен ӣросшор, одвојен од сйољне сшране:* ~ овце у тор. **б.** *смесшиши у зашвор, ухайсиши.* **в.** *склониши на сигурно месшо, закључаши:* ~ дневник у фиоку. **3. а.** *забраниши, ӣрейречиши ӣролаз; ӣресећи везе нечега са сйољним свешом, блокираши:* ~ границу, ~ аутопут, ~ Београд. **б.** *ӣринудиши војном силом да се осшане у ограниченом ӣросшору.* **4.** *ӣрекинуши шок, ӣрошицање нечега:* ~ воду, ~ саобраћај. **5.** *заклониши, закрилиши:* облаци затворише небо **6.** *сйојиши два краја, сасшавиши у круг:* ~ коло струје, ~ обруч. **7.** *залечиши, зацелиши; зашиши ӣри ойерацији:* ~ ране. Имао је рак, само су га отворили и затворили. **8.** *ӣроузроковаши ошежано ӣражњење црева.* ■ **~ се 1. а.** *ӣриљубљујући се онемогућиши йосшојање ошвора.* – Врата се с треском затворише. **б.** *изоловаши се у некој ӣросшорији, згради и сл. од других, од оних који су изван ше ӣросшорије, зграде и сл. закључавајући, заклайајући враша или на други начин:* ~ се у кућу. **в.** *ӣрекинуши додир са широм средином, йовући се:* ~ се у себе. **2.** *заклойиши се, склойиши се (о цвешу).* **3.** *зайушиши се; зарасши (о рани).* **4.** *ӣресшаши, ӣрекинуши се (о саобраћају).* **5.** *имаши зашвор, ойсшийацију.* • **~ врата за собом** *ӣрекинуши везу с неким.* **~ некоме уста** *онемогућиши некога да говори.* **~ очи** *умреши.* **~ очи пред нечим** *ӣравиши се невешш, ӣрећи ӣреко нечега.*

за́творскӣ, -ā, -ō *који се односи на зашвор:* ~ болница, ~ двориште.

зȁтега и **зȃтега** ж (зȁтēг и за́тег м) **1.** *зашегнушо сшање, зашегнушосш; зашезање, најрезање нечега услед грчења, зашезања:* мишићи на затегу, штранге на затеги. **2.** *усшезање, одуговлачење:* рећи без затеге. **3. а.** *део неког уређаја или ойреме којим се нешшо учвршћује, сйаја, сшеже и сл.; уже за зашезање:* кожна ~, ~ једра. **б.** *клин и сл. којим се зашежући нешшо йодешава.*

зȁтēгнӯт, -а, -о **1.** *шрӣ. од зашегнуши.* **2.** *заоштрен, нейријашељски:* затегнуте прилике, затегнути односи. **3.** *круш, закойчан, уздржан.*

зате́гнути, зȁтēгнēм (аор. зате́гох и зате́гнух; р. пр. зȁтēгао, зате́гла (зȁтēгла) и зате́гнуо, -ула; пр. пр. зате́гнӯвши) свр. **1.** *размакнуши крајеве нечега да дође до најрегнушосши, исшезања; йовлачењем нечега шшо је на другом крају учвршћено изазваши нашегнушосш:* ~ жице, ~ конац. **2. а.** *шргнуши, йовући:* ~ руку. **б.** *нашегнуши, зайеши (лук); окинуши, ойалиши:* ~ лук; ~ пушку. **3.** в. *зашегнуши се (1).* **4. а.** *сшаши одуговлачиши, ошегнуши, одложиши:* ~ с плаћањем. **б.** *ошегнуши се, одужиши се.* – Киша затегла. Зима затегла. **5.** *уйорно осшаши ӣри одређеном сшаву, зайеши.* **6.** *јако се зачуши, огласиши се ӣродорно:* ~ из свег гласа. ■ **~ се 1.** *исшезањем йосшаши најрегнуш.* – Кожа на лицу му се затегла. **2.** *уредно, лейо се обући, дошераши се.* **3.** *заошшриши се, йокквариши се (о односима).*

зȁтēгнуто прил. *на зашегнуш начин, уздржано:* ~ се држати.

зȁтēгнутōст, -ости ж *сшање и особина онога шшо је зашегнушо; зашегнушо нейријашељско сшање, нейријашељски однос.*

зате́зати (се), зȁтēжēм (се) *несвр. ӣрема зашегнуши (се).*

за́тезнӣ, -ā, -ō у изр. **~ камата** *камаша која се ӣлаћа на износе нейлаћене на време.*

зателѐбати се, -āм се свр. разг. **1.** *заљубиши се јако, зацойаши се.* **2.** *забленуши се.*

зȁтепати, -āм свр. *йочеши шейаши, йочеши говориши шейајући.*

затѐсати, зȁтешēм свр. *шесањем обележиши, засећи; шесањем зарубиши, заравнаши:* ~ букву, ~ дирек.

затестѐрисати, -ишēм и **затестѐрити** и **затѐстерити,** -тѐстерӣм свр. *йочеши шесшерисаши, йочеши сећи шесшером.*

затету̏рати (се), -āм (се) свр. *йоћи, кренуши шешурајући (се); изгубиши равношежу, йовесши се, занеши се, йочеши (се) шешураши.*

затѐћи (зȁтећи), зȁтекнēм (затѐчēм) (аор. затѐкох, зȁтече; р. пр. зȁтекао, затѐкла (зȁтекла); трп. затѐчен, -ѐна; пр. пр. затѐкāвши и зȁтекāвши) свр. **1. а.** *доћи негде код некога ӣре њега шшо неко или нешшо одашле оде; наћи, сресши на одређеном месшу:* ~ да једе; ~ у кафани друга. **б.** *наћи у одређеном сшању:* ~ их неспремне. **2.** *догодиши се, йојавиши се у виду околносши док је неко или нешшо на одређеном месшу.* – У Босни их је затекао рат. **3.** *ухвашиши на делу, изненадиши:* ~ у крађи. **4.** *учиниши да се неко нађе у чуду, довесши у забуну.* – Та нас је вест затекла. ■ **~ се а.** *наћи се на одређеном месшу, задесиши се:* ~ се у Београду. **б.** *очуваши се до одређеног времена.* – Затекло се мало вина.

зȁтиљак, -ӣљка м *задњи део лобање, главе, йошиљак.*

зȁтиљнӣ, -ā, -ō *који се односи на зашиљак:* ~ кост, ~ део мозга.

зȁтӣм прил. *йосле шога, йошом; осим шога, йоврх шога.* – Она је затим отишла. Има људи који ће доћи, затим других који су послали телеграме.

затѝњати, -āм свр. *йочеши шињаши* **а.** *йочеши слабо гореши, йојавиши се (о ваши, ӣламену и сл.).* **б.** *йочеши се гасиши, ослабиши (о ваши и сл.).*

за̀тирати (се), -ре̄м (се) *несвр. према затрети (се).*

затѝра̄ч, -а́ча м *онај који некога или нешто затире, уништава:* ~ пчела, ~ осећања.

затискѝвати (се), -ѝскује̄м (се) (затѝскати (се), за̀тѝска̄м (се)) *несвр. према затиснути (се).*

за̀тиснути, -не̄м (за̀тиснух (за̀тискох), за̏тиснӯ (за̀тиште и за̏тиште)) свр. **1. а.** *затворити какву шупљину, рупу, отвор гурајући унутра нешто, зачепити, запушити:* ~ славину, ~ димњак крпом. **б.** *притиснути, затворити; притискањем спречити крварење:* ~ дланом уста, ~ уши рукама; ~ рану. **2.** *препречити, закрчити (пут и сл.):* ~ друм, ~ степенице. **3.** *утиснути, урити:* ~ нокте у тело, ~ зубе у месо. **4.** *гурнути, тиснути негде.* ■ **~ се 1. а.** *запушити се, зачепити се (о цевима и др.).* **б.** *закрчити се (о ауту).* **2.** *увући се, завући се негде:* ~ се у ћошак.

за̀титрати и **затѝтрати,** -а̄м свр. *почети титрати* **а.** *почети вибрирати, затреперити.* **б.** *почети подрхтавати, задрхтати.* **в.** *почети се мицати живо, немирно, почети поигравати; заиграти.* **г.** *почети неуједначено, трепераво светлети.*

за̀тихнути, -не̄м свр. *утишати се, умукнути, умирити се.*

за̀тицати[1] (се), -иче̄м (се) *несвр. према затећи (се).*

за̀тицати[2], -иче̄м *несвр. према затакнути, затаћи.*

за́тишје с **а.** *привремени престанак борби и ратних операција:* ~ на фронту. **б.** *смањење, привремени изостанак политичке, друштвене и др. активности, рада, застој:* ~ у спољној политици, празнично ~, ~ у привреди. **в.** *мирно, тихо време, мир, тишина:* ~ пред олују. **г.** *заклоњено место, заклон; место у реци где вода споро тече.*

затѝштати, -ти̂м свр. *почети тиштати* **а.** *бити захваћен болом или сличним непријатним осећајем.* **б.** (некога) *почети мучити, изазвати бол или осећај тегобе.*

за̀то̄ прил. **1. а.** *због тога, из тога разлога, стога.* – Доћи ће ми на вечеру, зато правим оволико јела. **б.** *због тога што, јер.* – Кривила је себе зато што му је дала толики новац. **2.** *с друге стране, међутим.* – Има велику плату, али зато има и велике трошкове око деце. • **свако зашто има своје зато** *све има свој узрок.*

за́ток м и **за́тока** ж **а.** *мањи залив, затон.* **б.** *затворени, слепи рукавац реке или потока.* **в.** *затворени огранак неке телесне шупљине.* **г.** *овални урез у ободу листа биљке.*

зато̀лити, за̀толи̂м свр. *утолити, утажити (жеђ, глад).*

зато̀мити, за̀томи̂м (трп. за̀томљен) свр. **а.** *уништити, затрти:* ~ цели народ. **б.** *упропастити:* ~ девојачку срећу, ~ напредак. **в.** *потиснути, пригушити:* ~ сваку жељу. ■ **~ се** *пригушити се, нестати.*

затомља́вати (се), -о̀мља̄ва̄м (се) и **затомљѝвати (се),** -о̀мљује̄м (се) *несвр. према затомити (се).*

за́тон м *залив (обично мањи).*

за́тонскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на затон:* ~ лук.

зато̀нути, за̀тоне̄м свр. *замочити, потопити:* ~ кашику у воду.

за́тончић м *дем. од затон.*

зато̀пити, за̀топи̂м (трп. за̀топљен) свр. **1.** *залити, натопити, наквасити (нечим течним):* ~ хлеб вином. **2.** *прелити, конзервирати растопљеном машћу, лојем:* ~ месо. **3.** *затворити, учврстити уопште неком растопљеном материјом која се стеже:* ~ оловом. **4.** *замочити, умочити:* ~ рубље.

затопо̀тати, -о̀поће̄м и **зато̀птати,** за̀топће̄м свр. *почети топотати, затрупкати, залупати; почети шумно ударати, забубњати.*

за́торан, -рна, -о *који затире, уништава; страшан, језовит.*

за́то̄рнӣк м *онај који затире, тамани, уништава.*

за́то̄рнӣца ж *она која затире, тамани, уништава, упропашћује.*

заторо̀кати, -о̀роче̄м свр. пеј. *почети торокати, причати којешта.*

затоцѝљати се, -а̄м се свр. *добити залет тоцињајући се по залеђеној, клизавој површини.*

заточа́вати, -о̀ча̄ва̄м *несвр. према заточити.*

заточѐнӣк, -ѝка м *онај који је заточен, затвореник; прогнаник, изгнаник.*

заточѐница ж *жена заточеник.*

заточѐнӣчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на заточенике.*

заточенѝштво с *затвор, робија; заробљеништво; изгнанство, прогонство.*

заточе́ње с *в. заточеништво.*

зато̀чити, за̀точи̂м (трп. за̀точен) свр. *лишити слободе, затворити; изгнати.* ■ **~ се** *повући се од света, затворити се:* ~ се у кућу.

за̀точнӣк и **за́точнӣк** м **1.** *бранилац, браник, поборник, јунак:* храбри ~. **б.** *заступник, заменик (на мегдану):* послати свог заточника на мегдан. **2.** *в. заточеник.*

за̀точница и **за́точница** ж *женска особа заточник.*

за̀точнӣчкӣ и **за́точнӣчкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на заточнике.*

за̀точнӣштво и **за́точнӣштво** с **1.** *заштита, покровитељство:* ~ цркве. **2.** *в. заточеништво.*

затра́вити, за̀тра̄ви̂м свр. **1.** *в. затравити се.* **2.** (некога) *опчинити, омађијати (пијући текућину од трава).* – Виле га затравиле. ■ **~ се** *зарасти у траву, обрасти травом.*

за̀тра̄вљено прил. *опчињено, са заносом; заљубљено.*

затрављѝвати (се), -а̀вљује̄м (се) *несвр. према затравити (се).*

затражѝвати, -а̀жује̄м несвр. *тражити, захтевати.*

затра́жити, за̀тра̄жи̂м свр. **1.** *обратити се коме са захтевом, молбом, жељом и сл. да се нешто добије, заискати, замолити:* ~ пензију, ~ вечеру. **2.** *запросити (девојку).*

затрака̀рати, -а̄м свр. *залупати, затандркати, заклопарати.*

затракѝвати, -а̀кује̄м несвр. (некога) *досађивати, ометати, узнемиравати безначајним питањима, примедбама, нечим неважним.*

за̀трапати, -а̄м свр. *почети трапати (при кретању, у ходу).*

за̀трапити, -и̂м свр. *ставити у трап (кромпир и сл.).*

за̀требати, -а̄м свр. (обично безл.) *постати потребан, устребати.* – Ако ти штогод затреба, зови ме.

затрепѐрити, -и̂м свр. *почети треперити:* **1. а.** *почети чинити ситне, убрзане покрете (нпр. о листу захваћеном ветром).* **б.** *бити захваћен лаким, једва приметним трзајима, задрхтати, заиграти (о неком делу тела).* **в.** *задрхтати, уздрхтати, устрептати (од узбуђења, страха и сл.).* **2. а.** *зазвучати неравномерно, испрекидано, дрхтаво (о гласу или звуку уопште).* **б.** *засветлети испрекиданим сјајем, затитрати; засјајити, заблистати.*

затрепѐтати, -рѐпеће̄м свр. **1.** *в. затрептати (1).* **2.** *в. затреперити (1а и б, 2б).*

затрѐптати, за̀трепће̄м свр. **1.** *почети трептати (очима, трепавицама).* **2.** *в. затреперити.*

затрѐптети јек. **затрѐптјети,** -ти̂м свр. *затреперити, задрхтати.*

затре́сати (се), за̀тре̄са̄м (се) *несвр. према затрести (се).*

за̀трескати, -а̄м свр. *почети трескати, залупати; затрештати.* ■ **~ се** разг. *лудо се заљубити, залудети се.*

затре́сти (за̀тре̄сти), -е́се̄м (аор. затре́сох, за̏тре̄се; р. пр. за̀тре̄сао, затре́сла (за̀тре̄сла); трп. затре́сен; пр. пр. затре́са̄вши и за̀тре̄са̄вши) свр. **а.** *почети трести, задрмати:* ~ главом. **б.** *изазвати дрхтавицу.* – Затресла га грозница. **в.** фиг. *учинити нестабилним, несигурним:* ~ краљу престо. **г.** *пасти с треском,*

заорити се. – Затресоше бомбе. ■ ~ **се а.** *почети се трести, уздрмати се, задрхтати.* – Земља се затресла. **б.** *узбудити се, узнемирити се.* – Све се у њему затресе. • ~ **мрежу** спорт. *постићи погодак, гол, погодивши мрежу (у играма с лоптом).*

за̏тре̄ти јек. **за̏тријети,** за̏тре̄м (аор. за̏тре̄х јек. за̏тријех, 2. и 3. л. за̏тре̄ јек. за̏трије; р. пр. за̏тро, -р̄ла; трп. за̏тр̄т (затр̀вен); пр. пр. за̏тре̄вши јек. за̏тријевши) свр. *в. затрти.*

затре́штати, -тѝм свр. *почети трештати* **а.** *произвести снажан тресак, буку; затутњати.* **б.** *громко, снажно засвирати, запевати и сл.; заорити се, одјекнути.*

за̀трзати се, -а̄м се свр. *почети се трзати.*

за̑трка ж *брз трк пре скока, бацања и сл., залет:* из затрке.

затр̀кати се, за̀тр̄ка̄м се и за̀тр̄че̄м се свр. *затрчати се, залетети се; потрчати.*

затрки́вати се, -р̀кује̄м се *несвр. према затркати се.*

затр̀љати, за̀тр̄ља̄м свр. *почети трљати, протрљати.*

затр̀нити, за̀тр̄нӣм свр. *заградити, оплести трњем:* ~ плот. ■ ~ **се** *обрасти трњем.*

затр̀нуло̄ст, -ости ж *стање онога што је затрнуло, замрлост, учмалост.*

затр̀нути, за̀тр̄не̄м свр. **а.** *утрнути, укочити се (у телу).* **б.** *претрнути, пренеразити се (од страха и сл.).*

за̀трнути, -не̄м свр. *угасити, загасити (ватру, пламен).* ■ ~ **се** *угасити се, загасити се (о ватри, пламену).*

за̏трова̄н, -а, -о **1.** *трп. од затровати.* **2.** фиг. *загрижен, задрт, заслепљен:* ~ присталица.

за̏трова̄но̄ст, -ости ж *стање онога који је затрован, онога што је затровано; загриженост.*

затрова́ње с *затрованост.*

затро̀вати, за̀трује̄м свр. **1.** *учинити отровним, отровати; заразити каквом болешћу и сл.:* ~ воду; ~ маларијом. **2.** *учинити рђав утицај, исквarити, унети раздор, завадити; учинити неподношљивим:* ~ идеолошки; ~ односе међу нацијама. ■ ~ **се** *оболети услед уношења штетних материја, отровати се.*

затрпа́вати (се), -р̀па̄ва̄м (се) *несвр. према затрпати (се).*

за̏трпа̄но̄ст, -ости ж *стање онога што је затрпано; преоптерећеност.*

затр̀пати, -а̄м свр. **1.** *засути какву рупу, предмет и сл., прекрити какву површину; закопати; сахранити:* ~ јаму; ~ земљом; ~ мртваца. **2.** *пасти у великим количинама, нападати (о снегу).* **б.** *закрчити какав простор, какву просторију.* **3.** *претерано запослити нечим, оптеретити:* ~ извештајима. ■ ~ **се** *оптеретити се преко мере:* ~ се послом.

за̀трти, за̏тре̄м (аор. за̀трх; р. пр. за̏тро, -р̄ла; трп. за̏тр̄т; пр. пр. за̀тр̄вши) свр. *потпуно уништити, истребити, искоренити.* ■ ~ **се** *пропасти, уништити се, искоренити се.*

затру̀бити, -ӣм свр. *почети трубити* **а.** *засвирати у трубу или неки други дувачки инструмент.* **б.** *одати звук, огласити се трубљењем (о труби, аутомобилској сирени и сл.).*

затру̀днети и **затру́днети** јек. **затру̀дњети** и **затру́дњети,** -дни̑м свр. непрел. *постати трудна, бремenита (о жени).*

за̀трупкати, -а̄м свр. *почети трупкати.*

затрча́вати се, затр̀ча̄ва̄м се *несвр. према затрчати се.*

затр̀чати се, -чи̑м се свр. **1.** *снажно потрчати, појурити, залетети се.* **2.** фиг. *непромишљено, на брзину поступити.*

за̀тубаст, -а, -о *в. затупаст.*

зату̀вити, -и̑м свр. *утувити, запамтити.*

зату̀жити, -и̑м **1.** *почети тужити, закукати.* **2.** (некога) *оплакивати некога, нарицати за неким:* ~ девера.

за̀тупаст, -а, -о *затупљен, заобљен, туп:* ~ врх.

зату̀пело̄ст јек. **зату̀пјело̄ст,** -ости ж *стање онога који је затупео.*

зату̀пети јек. **зату̀пјети,** зату̀пи̑м свр. *постати туп, отупети (умно, духовно).*

зату̀пити, за̀тӯпи̑м (трп. за̀тӯпљен) свр. **1.** *учинити тупим, отупити:* ~ рогове, ~ нож. **2.** фиг. *учинити ограниченим, отупити за здраво расуђивање.*

за̀тупкати, -а̄м свр. *почети тупкати:* ~ ногама.

за̀тӯпљено̄ст, -ости ж *стање онога који је затупљен, онога што је затупљено; отупелост.*

затупљи́вати, -у̀пљује̄м *несвр. према затупити.*

зату̀рати (се), за̀тӯра̄м (се) *несвр. према затурити (се).*

за̀турити, -и̑м свр. **1. а.** *ставити, померити, покренути уназад, забацити:* ~ капу, ~ руке уназад. **б.** *заметнути, пребацити (преко рамена):* ~ торбу. **2. а.** *ставити нешто негде где се не може наћи, загубити:* ~ новчаник. **б.** *занемарити, запоставити; напустити; потиснути у други план:* ~ зло у заборав, ~ бригу. **3. а.** *увући, завући:* ~ руке у џепове. **б.** *заметнути, прикрити:* ~ траг, **4.** *заметнути, заподенути:* ~ кавгу, ~ разговор. ■ ~ **се 1.** *нагнути се уназад, завалити се, забацити се:* ~ се на наслону. **2.** *загубити се, изгубити се.* **3.** *заподенути се, отпочети (о свађи, причи и др.).* **4.** *упутити се, кренути:* ~ се у свет.

зату̀тњати (зату̀тњети и зату̀тњити), -њи̑м свр. *почети тутњити, огласити се потмулим јаким звуком, тутњавом, грмљавином и сл.:* ~ као гром.

за̀тӯца̄н, -а, -о **а.** *заостао, примитиван, ограничен:* ~ сељанка. **б.** *упоран у свом уверењу, непопустљив, тврдоглав; задрт:* ~ богомољка, ~ присталица.

за̀тӯца̄но̄ст, -ости ж *особина онога који је затуцан.*

зату̀цати, за̀тӯца̄м *несвр. према затући.*

заћарлѝјати, -а̄м свр. *почети ћарлијати.*

за́ћи (за̑ћи), за̑ђе̄м (аор. за́ђох; р. пр. за̀шао, за̀шла; пр. пр. за̀ша̄вши) свр. **1. а.** *крећући се уклонити се с видика, замаћи иза нечега:* ~ за кућу. **б.** *спустити се испод хоризонта (о Сунцу, Месецу).* **в.** *проћи, ишчезнути (о лету, зими).* **2. а.** *проћи са стране, иза леђа (некому, нечему).* **б.** *скренути с одређеног правца; залутати:* ~ с пута; ~ кроз планину. **3. а.** *ући, ступити (у неки простор):* ~ у шуму, ~ у продавницу. **б.** *упустити се у нешто (проучавајући):* ~ у анализу. **4. а.** *поћи редом, заређати:* ~ од куће до куће. **б.** *раширити се, узети маха (о болести и др.).* **5.** *ступити у одређено доба живота:* ~ у осамдесету годину. **6.** фиг. *упустити се у разговор.* • ~ **за нокте** *в. под нокат.* ~ **у године** *остарити.*

заћо́рити, за̀ћо̄ри̑м свр. **1.** (некога) *занети, опчинити:* ~ чинима. **2.** *в. заћорити се.* **3.** *поћи, кренути некуда непромишљено.* – Куд си заћорио овамо? ■ ~ **се** *јако се заљубити се, затрескати се.*

заћурли́кати, -ћу̀рли̑че̄м, **заћурли̂кати,** -ћу̀рличе̄м и **заћурли́кнути,** -ћу̀рли̑кне̄м свр. *почети ћурликати.*

заћу́тати, -ти̑м свр. **1. а.** *престати говорити, ућутати, умукнути.* **б.** *посвађати се с неким.* **в.** *утишати се, примирити се.* ■ ~ **се** *ућутати се, умукнути; утишати се.*

за̀ћуткати, -а̄м свр. *приморати некога да ућути, ућуткати.*

заћутки́вати, -у̀ткује̄м несвр. **1.** *несвр. према заћуткати.* **2.** *престајати говорити.*

за̀ћућорити, -и̑м свр. *почети ћућорити.* ■ ~ **се** *расприча̄ти се ћућорећи.*

за̏ува̄р (за̏уха̄р) прил. нар. *од користи, корисно.* – Заувар је нешто зарадити.

за̀уве̄к јек. **за̀увијек** прил. *за сва времена, засвагда; трајно, стално:* добити нешто ~, остати ~.

зау̀дарати, -а̄м несвр. **а.** *одавати непријатан мирис, задах, смрдети:* ~ на зној. **б.** *одавати неки мирис уопште:* ~ на море. **в.** фиг. *личити на нешто, подсећати:* ~ на старину.

зауздa̋вати (се), -у̀зда̄ва̄м (се) *несвр. према зауздати (се).*

зау̀здати, -а̄м свр. **1.** *ставити узду коњу, мазги и сл.* **2.** фиг. *обуздати (некога), потчинити својој вољи.* ■ ~ **се** *обуздати се, савладати се.*

за̏узе̄т, -а, -о **1.** *трп. од заузети.* **2.** *заокупљен неким послом, запослен.* **3.** *заинтересован за нешто, наклоњен нечему:* ~ за

књигу и уметност. **4.** разг. *који није слободан, одн. која није слободна, који има девојку или жену, одн. која има момка или мужа:* ~ девојка.

за̏у̂зети, за̏узме̄м свр. **1. а.** *силом, борбом освојити, запосести неку територију, утврђење и др.* **б.** *обузети (мисли, осећања).* **2. а.** *разместити се, запосести, настанити се:* ~ добре заклоне, ~ добре положаје. **б.** *запремити неки простор:* ~ пола собе. **3.** *примити неку дужност, функцију, положај; стећи:* ~ место шефа катедре; ~ почасно место у српској књижевности. **4.** *испунити, одузети (време).* – Тај посао ми је заузео цео дан. **5.** нар. *упустити се у нешто, започети:* ~ причу о вилама. ■ **~ се 1.** *заложити се да се нешто оствари, да неко успе; постарати се о некоме, за некога:* ~ се за сина; ~ за свог земљака. **2.** *занети се неким послом, зарадити се:* ~ се неким женским радом.

за̏узе̄то̄ст, -ости ж **1.** *стање онога који је заузет, запосленост:* ~ у раду. **2.** *преданост нечему, предузимљивост:* ~ за послове.

заузе́ће с **1.** *заузимање, освајање (територије, места и сл.).* **2.** *узимање, присвајање:* бесправно ~ шуме.

заў̀зимати (се), -а̄м (се) *несвр. према заузети (се).*

заузѝма̄ч, -а́ча м *онај који нешто заузима, осваја; онај који нешто узима, присваја; онај који се заузима за некога, око нечега.*

заузѝмљив, -а, -о *готов да се заузме за нешто, предан, посвећен нечему; предузимљив (у послу).*

заузѝмљиво прил. *заузимајући се, предано, предузимљиво:* ~ помагати.

заузѝмљиво̄ст, -ости ж *особина онога који је заузимљив, предузимљивост.*

заузла́вати (се), -ӯзла̄ва̄м (се) *несвр. према заузлати (се).*

заў̀злати, -а̄м свр. *завезати у узао, у чвор:* ~ марамицу. ■ ~ **се** *завезати се.*

заула́рити, -ӯла̄рӣм свр. **1.** *ставити, натаћи улар (коњу и сл.).* 2. фиг. *потчинити некога својој вољи, власти, утицају.*

за̏уљити, -ӣм свр. *прелити, зачинити уљем:* ~ салату.

за̏уман, -мна, -о *који је ван памети, непојмљив, безуман:* ~ план, понашање.

за̏умити, -ӣм свр. *наумити; замислити.*

за̏ӯмље с *оно што је заумно; безумље.*

заупо̀којенӣ, -а̄, -о̄ *који је намењен, посвећен покојнику:* ~ молитва, ~ миса, ~ помен.

заурла́вати, -ӯрла̄ва̄м *несвр. према заурлати.*

заў̀рлати, -а̄м свр. *почети урлати* **1.** *заурликати, урликнути (о вуку, псу и сл. животињама).* **2.** *завикати, повикати снажним, продорним гласом (обично при великом узбуђењу).* **3.** *огласити се продорно (снажним звиждуком, тутњавом и сл.) (о сирени, грмљавини, олуји и др.).*

заурли́кати, заў̀рличе̄м свр. *почети урликати;* уп. заурлати.

за̏устава ж *заустављање, задржавање; препрека.*

заў̀ставити, -ӣм (трп. заў̀стављен) свр. **1. а.** *прекинути, обуставити кретање (некога, нечега):* ~ коња, ~ кола. **б.** *спречити отицање, истицање:* ~ крв. **в.** *обуставити функцију неког органа, неког механизма:* ~ рад срца, ~ мотор. **2. а.** *спречити некога у вршењу, извршењу нечега; спречити да се нешто појави, да делује, обуставити даљи ток нечега:* ~ разговор; ~ вест. **б.** *задржати некога да остане тамо где је.* **3.** *задржати, управити (поглед, очи, пажњу и сл.).* ■ **~ се 1.** *престати ићи даље, стати, застати:* ~ се код једне продавнице. **2.** *остати негде извесно време, задржати се:* ~ се неколико дана у Београду. **3.** *обратити, посветити пажњу некоме, нечему:* ~ се на нечијим родољубивим песмама. **4.** *задржати се на некоме, нечему (о погледу, очима).*

заў̀стављати (се), -а̄м (се) *несвр. према зауставити (се).*

за̏уста̄внӣ, -а̄, -о̄ *који је у вези са заустављањем (који служи за заустављање, који показује заустављање и сл.):* ~ трака, ~ траг, ~ сигнал, ~ снага.

заў́стити, за̏ӯстӣм свр. **а.** *отворити уста у намери да се нешто каже, покушати рећи.* **б.** *почети говорити па заћутати, прекинути се у говору, причању још у почетку.*

за̏ушити, -ӣм свр. нар. *ударити шамар, ошамарити.*

за̏ушке, за̏уша̄ка̄ ж мн. мед. *заразно запаљење доушне жлезде,* Parotitis epidemica.

заў̀шљивити, -ӣм свр. *пренети на некога уши, ваши.* ■ **~ се** *добити уши, ваши.*

за̏ушнӣ, -а̄, -о̄ *који се налази иза уха, ушију:* ~ кост.

за̏ушница ж **1.** *ударац шаком, шамар, ћушка:* **2.** (обично мн.) *део главе иза ушне шкољке.* **3.** *накит за уво, минђуша.* **4.** мн. мед. *в. заушке.*

за̏ушња̄ци, -а̄ка м мн. **1.** (ретко у јд. за̏ушња̄к) *место на глави иза ушију.* **2.** мед. *в. заушке.*

заушћи́вати, -ӯшћује̄м *несвр. према заустити.*

зафијў́кати, -ѝјӯче̄м и **зафијў̀кати,** -ѝјуче̄м свр. *почети фијукати (о пушчаним зрнима, гранатама и сл.; о ветру).*

зафити́љити, -ѝти̑љӣм свр. *увити, увртети танко као фитиљ, усукати (обично бркове).*

зафиħў̀кати, -а̄м и **зафиħў́кати,** -фѝħӯка̄м свр. *почети фиħукати, зазвиждати.*

за̏фра̄трити, -ӣм свр. *учинити фратром, произвести у фратра.* ■ **~ се** *постати фратар.*

зафрка́вати, -р̄ка̄ва̄м несвр. разг. (некога) *задиркивати, завитлавати, збијати шале на рачун некога, завитлавати.* ■ ~ **се** *шалити се, шегачити се.*

зафр̀кант м разг. *онај који се зафркава, збија шале.*

зафрка̀нција ж разг. *задиркивање, завитлавање, зафркавање, збијање шала.*

зафр́кати, за̏фр̄че̄м свр. *почети фркати (обично о коњу, коњима);* уп. зафрктати.

за̏фркнути, -не̄м свр. разг. (некога) *подвалити (некоме), преварити (некога), обично грубо се шалећи (с неким).* ■ **~ се** *преварити се, погрешити на своју штету.*

зафр̀ктати, за̏фркће̄м свр. *почети фрктати (обично о коњу, коњима);* уп. зафркати.

за̏фуħкати, -а̄м свр. *почети фуħкати.*

захала́кати, -ха̀ла̄че̄м и -ха̀лака̄м и **захала̀кати,** -ха̀лаче̄м и -а̄м свр. *почети халакати, огласити се халакањем; повикати, заграјати.*

за̏хвала ж *в. захвалност.*

за̏хва̄лан, -лна, -о **1.** *који је пун захвалности, у коме се огледа захвалност, благодаран:* ~ на доброти, ~ људима. **2.** *погодан, подесан; користан:* ~ објекат, ~ материјал; ~ посао.

захва́лити, за̏хва̄лӣм свр. **1.** *изразити захвалност, исказати, одати признање:* ~ на поклону. **2.** *в. захвалити се (2).* – Захвали на служби и оде. ■ **~ се 1.** *в. захвалити (1).* – Хоћу делом да ти се захвалим. **2.** (на нечему, за нешто) *учтиво се одрећи каквог понуђеног положаја, почасти и сл.:* ~ се на понуђеној професури.

за̏хва̄лница ж **1.** *писмена изјава захвалности која се некоме даје у знак признања за учињено добро:* послати захвалницу. **2.** *речи, изрази захвалности:* слушати захвалнице и здравице. **3.** (у атрибутској служби) *захвална, захвалничка:* ~ молитва, ~ песма, ~ суза и сл.

за̏хва̄лничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на захвалнице, који испољава захвалност:* ~ молитва, ~ реч и сл.

за̏хва̄лно прил. *са захвалношћу, показујући захвалност:* ~ поменути, ~ климнути главом.

захва́лно̄ст, -ости ж *осећање онога који је захвалан; изражавање тога осећања.*

захваљи́вати (се), -а̀љује̄м (се) *несвр. према захвалити (се)* • **захваљујући (некоме, нечему)** *помоћу (некога, нечега), благодарећи (некоме, нечему).* – Захваљујући ујаку, имам довољно новца.

за́хват и **за̏хва̄т** м **1. а.** *покрет руке при хватању, хватање, узимање:* ~ руком. **б.** фиг. *улажење, удубљивање, продирање у неки проблем:* песнички ~ у стварност, приповедачки ~. **2. а.** *заузимање, освајање.* **б.** *бесправно присвајање туђег земљишта; само то земљиште.* **в.** *освојена територија, посед:* колонијални захвати. **в.** *војни напад ширих размера:* ~ војске. **3. а.** *простор који може нечим да се захвати; обим, опсег:* ~ крила, ~ руку, широки ~; ~ сеоба. **б.** *домашај, удар:* ~ закона. **4.** *мера која се предузима у циљу нечега, подухват, акција:* прорачунати захвати власти, револуционарни захвати.

за̀хватати, -а̄м *несвр. према захватити.*

за̀хватити, -и̂м (трп. за̀хваћен) свр. **1. а.** *судом, шаком и сл. узети, заграбити извесну количину нечега:* ~ воде у шаке, ~ лончем млека. **б.** фиг. *ући у неки проблем, обухватити (у проучавању, излагању):* ~ најшире слојеве народа. **в.** *ухватити, зграбити:* ~ бика за рог; ~ лопту. **2. а.** *присвојити туђе земљиште, шуму и сл.; заузети неку територију:* ~ нешто општинске земље. Турска је била захватила многе провинције. **б.** *задобити, добити:* ~ богат плен. **3.** *дохватити, додирнути, окрзнути:* захватио га мало ножем. **4. а.** *испунити, обухватити.* – Магла захвати долину. **б.** *обузети, прожети (о осећањима).* **в.** *обухватити, опколити:* ~ овце. **г.** *понети, повући.* – Захвати га маса на улици.

захва̀тљив, -а, -о *који се може захватити.*

за̀хваћати, -а̄м несвр. *в. захватати.*

за̀хладак, -атка м *сеновито место, хлад, хладовина; време после поднева кад се сунце приближава заласку.*

захла́дити, за̀хла̄ди̂м свр. **1.** безл. *в. захладнети.* **2.** *учинити да нешто постане хладно; охладити; расхладити:* ~ казан.

за̀хладица ж *мало захлађење, хладовина; прохладно време.*

захла̀днети јек. **захла̀днјети,** -дни̂м свр. **1.** безл. *постати хладније, свежије.* – Пред зору захладни. **2.** фиг. *постати равнодушан, мање присан.* – Захладнели су наши односи с компијама.

за́хлађе с *осојно место; хладовина.*

захлађе́ње с *пад температуре, хладноћа; долазак хладноће.*

захлађи́вати, -а̀ђује̄м *несвр. према захладити.*

за́ход м **1.** *залазак (Сунца).* **2.** фиг. *крај, свршетак:* на заходу живота. **3.** *нужник, клозет.*

за́ходан, -дна, -о **1.** (одр.) *који се јавља при заходу, заласку; који је на заласку (о Сунцу):* ~ руменило. **2.** *заобилазан (о путу).*

захо̀дити, за̀ходи̂м несвр. [гл. им. за̀хође̄ње с] **1.** *залазити за хоризонт (о Сунцу, Месецу).* **2.** *заобилазити, обилазити.*

за́ходно прил. *ван пута, заобилазно.* – Ићи преко Сегедина железницом сувише је заходно.

за́ходскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на заход, клозетски.*

захо̀рити (се), за̀хори̂м (се) свр. *в. заорити (се).*

захра́мати, за̀хра̄мље̄м (за̀хра̄ма̄м) свр. *почети храмати.*

захри́пати, за̀хри̂па̄м свр. *почети хрипати, почети тешко дисати, кашљући и кркљајући.*

захр́кати, за̀хр̄че̄м свр. *почети хркати; заспати хрчући, чврсто заспати.*

захро̀птати, за̀хропће̄м свр. *почети хроптати (обично на самрти).*

за́хтев јек. **за́хтјев** м **1. а.** *тражење, жеља изражена у одређеној, категоричној форми; налог.* **б.** *службени акт којим се захтева да се поступи према садржају акта.* – Пошто захтев доспе, дужник уплаћује новац. **2.** *порив, чежња; жеља, прохтев:* ~ природе, ~ духа. Муж јој је пун захтева **3.** *нужност, неопходност:* ~ времена **4.** *основно правило, начело; пропис:* тактички ~, хигијенски ~, ~ естетике.

за́хтеван, -вна, -о *који много захтева; тежак, напоран:* ~ школа, ~ посао.

захте́вати, за̀хте̄ва̄м јек. **захтијѐвати,** за̀хтијева̄м несвр. **1.** *категорички тражити, искати, упорно молити:* ~ већу плату. **2. а.** *наметати, налагати:* ~ упоран рад. **б.** *изискивати.* – Поврће захтева доста воде.

заху́јати, -ји̂м свр. *почети хујати* **1. а.** *зашумити, зафијукати.* **б.** *забрујати; разлећи се, одјекнути.* **2.** *прохујати.*

заху́кати, за̀хӯче̄м свр. **1. а.** *почети хукати; огласити се хуком (о сови).* **б.** *надићи хуку, захујати (о ветру).* **2.** *почети хукати, дувати (у нешто):* ~ у руке. ■ **~ се 1. а.** *покренути се са хуком, у замаху.* **б.** фиг. *узети маха, захуктати се.* – Несрећа се захукала. **2.** *замаглити се (о стаклу).*

заху́кнути, за̀хӯкне̄м свр. **1.** *огласити се хуком, хукнути (о сови и др.).* **2.** *хукнути (у нешто), задахнути.* ■ **~ се** *прекрити се маглом, паром, замаглити се.*

захукта́вати (се), -у̀кта̄ва̄м (се) *несвр. према захуктати (се).*

за̏хукта̄ло̄ст и **заху̀кталōст,** -ости ж *стање онога који се захуктао, онога што се захуктало, живост, динамичност; ужурбаност.*

за̏хукта̄н, -а, -о **1. а.** *који се хучно креће, набујао:* ~ река. **б.** фиг. *буран, узбуркан:* ~ време. **2.** *жив, динамичан; бучан, гласан:* ~ машта; ~ смех.

за̏хукта̄но прил. *на захуктан начин, хучно; живо, динамично.*

за̏хукта̄но̄ст, -ости ж *стање онога који је захуктан, онога што је захуктано;* уп. захукталост.

захукта́ње с *в. захукталост.*

заху̀ктати, за̀хукће̄м свр. *почети хуктати, забрујати, захујати (о локомотиви).* ■ **~ се 1.** *нагло поћи, журећи кренути, залетети се.* **2.** *енергично се унети у нешто, предати се нечему.*

заху́лити, за̀хӯли̂м свр. *почети хулити.*

заху́чати, -чи̂м свр. **а.** *почети хучати (о ветру, реци и др.).* **б.** *испунити се хуком, јеком (нпр. о шуми).*

заца̀клити, -и̂м свр. **1.** *заблистати као стакло, засијати.* **2.** *засјактити, ужагрити (очима).* ■ **~ се** *заблистати се као стакло, засијати; блеснути.*

заца̀ктати, за̀цакће̄м свр. *почети цактати.*

за̀царевати и **за̀царовати** -ује̄м свр. **1.** *зацарити, завладати, загосподарити.* **2.** фиг. *зацарити се, учврстити се, укоренити се, уврежити се.*

за̀царити, -и̂м свр. **1.** *поставити, прогласити за цара.* **2.** *завладати, загосподарити.* **3.** фиг. *в. зацарити се (2).* ■ **~ се 1.** *постати цар, прогласити се за цара.* **2.** фиг. *настати, завладати; укоренити се.*

зацви́лети јек. **зацви́љети,** -или̂м свр. *почети цвилети* **1. а.** *почети испуштати високе, отегнуте гласове (од бола, јада и сл.); огласити се цвилећи.* **б.** *одјекнути, разлећи се цвилећи.* **в.** *почети испуштати високе, отегнуте гласове, зацичати, заскичати (о псу и другим животињама).* **2.** *почети одавати или производити високе, отегнуте звуке, шумове сличне цвилећем гласу.*

зацвоко̀тати, -о̀коће̄м свр. *почети цвокотати:* ~ зубима.

зацврку̀тати, -р̀кује̄м свр. *почети цвркутати.*

зацвр́чати, -чи̂м свр. *почети цврчати.*

заце́лити, за̀це̄ли̂м јек. **зациј̀елити,** за̀цијели̂м свр. **1. а.** *зарасти, замладити се (о ранама, озледама).* **б.** *излечити се, залечити се (о болестима); оздравити.* **2.** *учинити да рана, озледа зарасте, излечити.* ■ **~ се 1.** *в. зацелити (1).*

заце́ло и **за̏це̄ло** јек. **зацијѐло** и **за̏цијело 1.** речца *сигурно, свакако; доиста, збиља.* **2.** *по свој прилици, вероватно.* – Ви идете зацело к њему.

зацељи́вати (се), -ѐљује̄м (се) јек. **зацјељи́вати (се),** -ѐљује̄м (се) *несвр. према зацелити (се).*

заце́нити, за̀це̄ни̂м јек. **зацијѐнити,** за̀цијени̂м свр. **1.** *одредити цену нечему:* ~ прасе сто хиљада. **2.** *затражити сувише велику цену нечему, прецениити.* – Немој заценити, газдарице.

заце́нути, за̀це̄не̄м свр. *учинити да неко изгуби дах, загрцнути.* ■ **~ се** *изгубити дах, загрцнути се (од смеха, плача, узбуђења и сл.).*

зацењи́вати (се)[1] јек. **зацјењи́вати (се),** -ѐњујēм (се) *несвр. према заценити.*

зацењи́вати (се)[2], зацѐњујēм (се) *несвр. према заценути (се).*

заце́пити, зàцепӣм јек. **зацијѐпити,** зàцијепӣм свр. **1.** *мало, делимично расцепити, цепајући одвојити један део:* ~ тојагу. **2.** *оштрим сечивом направити расцеп; накалемити.* – Узе калеме да успут зацепи дивљаку. **3.** фиг. *тражити превисоку цену за нешто, прецeнити.*

зацепљи́вати јек. **зацјепљи́вати,** -ѐпљујēм *несвр. према зацепити.*

зацѐптати (зацѐптети јек. зацѐптјети), -тӣм свр. *почети цептати, задрхтати:* ~ као прут.

зацерѐкати се, -āм се свр. *почети се церекати.*

зацију̏кати, -ијӯчēм и **зациjу̏кати,** -ијӯчēм свр. *почети цијукати.*

заци́кати, зàцӣчēм свр. *почети цикати, зацичати.*

заци̏ктати, -зàцикħēм свр. *почети циктати.*

зацили́кати, -ѝлӣчēм свр. *почети циликати.*

зàцимати, -āм свр. *почети цимати:* ~ дрво.

заци́чати, -чӣм свр. *почети цичати.*

зàцмиздрити, -ӣм свр. *почети цмиздрити.*

зàцōпāнōст, -ости ж *особина онога који је зацопан, заљубљеност.*

зацо́пати се, зàцōпāм се свр. разг. *претерано се заљубити, залудети се.*

зацрвѐнети (се) јек. **зацрвѐњети (се),** -ѐнӣм (се) свр. непрел. *постати црвен, црвенкаст, добити црвену, црвенкасту боју.*

зацрвѐнити, зацр̀венӣм свр. прел. *учинити црвеним, обојити у црвено.*

зацр́нети јек. **зацр́њети,** зацр́нӣм свр. непрел. *в. зацрнети се (а).* – Зацрнела му брада. ■ ~ **се а.** *постати црн, мрачан, добити црну, тамну боју; поцрнети, потамнети.* – Улица се зацрнела од народа. **б.** *појавити се у црној боји.* – На реци се зацрне чамац.

зацр́нити, зàцр̄нӣм свр. **1.** прел. *учинити црним, тамним:* ~ кожу фиксом. **2.** прел. *завити у црнину у знак жалости за неким; учинити несрећним.* – Његова смрт је зацрнила мајку. **3.** (често безл.) фиг. *развити се у рђавом правцу.* ■ ~ **се** *намазати се црном бојом;* фиг. *унесрећити се.*

зацрње́ње с *затамњење, црнило.*

зацрњи́вати, -р̀њујēм *несвр. према зацрнити.*

зацр́пити, зàцр̄пӣм и **зацр́псти** (зàцр̄псти), зацр́пēм свр. *почети црпсти; захватити, заграбити:* ~ воде.

зацрта́вати, зацр̀тāвāм *несвр. према зацртати.*

зàцртати, -āм свр. **1.** *повући, уцртати (линију, црту).* **2.** *одредити, утврдити правац, циљ, смисао нечега, означити:* ~ путеве који воде ка циљу.

зàцупкати, -āм свр. *почети цупкати:* ~ у колу.

зàцурити се, -ӣм се свр. нар. *постати девојка, задевојчити се.*

зачагр̀љати, -āм свр. *почети чагрљати.*

зàчадити, -ӣм, **зачађа́вити,** -àђāвӣм и **зàчађавити,** -ӣм свр. *постати чађав, прекрити се чађу.*

зàчамати, -āм и **зача́мити,** -ӣм свр. **1.** *остати негде дуго, задржати се.* **2.** нар. *закаснити, одоцнити.* **3.** *престати напредовати, заостати у развоју.*

зачара́вати, -àрāвāм *несвр. према зачарати.*

зàчāрāнōст, -ости ж *стање онога који је зачаран, замађијаност, опчињеност.*

зача́рати, зàчāрāм свр. **1.** *подврћи дејству чаролија, мађија, омађијати, опчинити.* **2.** *задивити, очарати, освојити (неким).* – Њена лепота га је зачарала. • **зачарани круг** *положај без излаза; нерешив случај.*

зàчас прил. **1.** *врло брзо, одједном:* ~ нестане. **2.** *на тренутак, на часак, замало.* – Стани зачас.

зачàхуренōст (зачàуренōст), -ости ж *стање онога који је зачахурен, онога што је зачахурено, затвореност, повученост.*

зачахури́вати се (зачаури́вати се), -у̀рујēм се *несвр. према зачахурити се.*

зачàхурити (зачàурити), -ӣм свр. *обавити, омотати у чахуру.* ■ ~ **се 1. а.** *обавити се чахуром, направити чахуру око себе.* **б.** *обавити се опном, образовати око себе опну.* **2.** *повући се у себе, издвојити се од друштва, осамити се; укалупити се.*

зàчедак, зàчетка **1.** биол. *заметак плода у мајчиној утроби, ембрион, фетус.* **2.** *почетна фаза у развоју нечега, зачетак, клица:* ~ српске државе.

зàчедити, -ӣм свр. **1. а.** *постати трудна, бременита, затруднети (о жени).* **б.** *заметнути као пород, зачети* **2.** (некога, нешто) *учинити трудном, бременитом; оплодити (о мушкарцу, мужјаку и мушком семену биљака).* ■ ~ **се** *заметнути се, зачети се.*

за́чēлнӣ, -ā, -ō **1.** *који се налази на зачељу нечега, задњи:* ~ војник, ~ вагон. **2.** *почетни, иницијални (о словима).*

за́чēље и **за́чеље** с **1. а.** *место у дну стола, насрам чела.* **б.** *место у врху стола, чело, прочеље.* **2.** *задњи део, задњи редови какве колоне, масе у покрету:* ~ колоне. **б.** *залеђе, позадина:* ~ планине, ~ села.

зачемѐрити, -ѐмерӣм свр. *учинити тешким, чемерним, загорчати.*

зàчепак, -пка м *запушач, чеп; заптивка.*

зачѐпити, зàчепӣм свр. *запушити, затиснути (чепом и сл.) неки отвор.* ■ ~ **се** *затворити се, запушити се.* • ~ **уста** *онемогућити даље говорење, ућуткати (некога).*

зачепља́вати (се), -ѐпљāвāм (се) *несвр. према зачепити (се).*

зàчепљенōст, -ости ж *стање онога што је зачепљено, запушеност.*

зачепље́ње с *зачепљеност, запушеност.*

зачепљи́вати (се), -ѐпљујēм (се) *несвр. према зачепити (се).*

зачепрка́вати (се), -р̀кāвāм (се) *несвр. према зачепркати (се).*

зачепр̀кати, -āм свр. **1. а.** *почети чепркати, копкати; мало прочепркати.* – Кокош зачепрка по песку. **б.** *загребати:* ~ ноктима. **в.** фиг. *почети нешто истраживати, претраживати (обично нешто тајно, скривено).* **2.** *чепркањем затрпати, овлаш закопати:* ~ семе у земљу. ■ ~ **се** *мало се укопати; утврдити се укопавањем у земљу.*

зачепр̀љати (се), -āм (се) свр. *в. зачепркати (се).*

заче́так, -тка м **1. а.** *почетак, настанак нечега; прва фаза:* ~ словенске писмености, ~ устанка. **б.** *прво јављање, наговештај нечега; извор, порекло:* ~ српске државе, ~ авионског саобраћаја; ~ љубави. **2.** *први, основни део нечега:* ~ гнезда, ~ града. **3.** *плод, заметак, ембрион.*

зàчēти, зàчнēм (трп. зàчēт, -а) свр. **1. а.** *почети, започети, отпочети; покренути:* ~ тему, ~ разговор. **б.** *изазвати, створити:* ~ борбу, ~ свађу. **2.** *затруднети, занети.* **3.** *добити прилив млека у вимену (о крави, овци).* ■ ~ **се 1. а.** *појавити се, настати.* **б.** *заметнути се, заподенути се (о причи, разговору и др.).* **2.** *заметнути се (о клици, плоду).*

зàчетнӣ и **за́четнӣ,** -ā, -ō *почетни, најранији; ембрионални:* ~ форма, ~ облик; ~ стадијум.

зàчетнӣк м **1.** *онај који је нешто први започео, покренуо; оснивач:* ~ илирског покрета, ~ устанка, ~ музичке школе. **2.** *узрочник, виновник:* ~ свађе, ~ зла, ~ злочина.

зàчетница ж *жена покретач, иницијатор нечега; жена кривац, виновник нечега.*

заче́ће с **1.** *оплођење, затрудњење; настанак заметка, живота.* **2.** *оснивање; постанак, прва фаза нечега:* ~ Српског ученог друштва. • **безгрешно** ~ *начин како је, по Библији, зачет Исус Христ од Духа светога.*

зачешља́вати (се), -ѐшља̄ва̄м (се) *несвр. према зачешљати (се).*

за̏чешља̄ј м *један захват чешљем кроз косу.*

зачѐшљати, -а̄м и за̀чешља̄м свр. *чешљем уредити, загладити, дотерати (косу, браду и сл.); очешљати некога.* ■ ~ **се** *очешљати се да коса буде уредна.*

зачика́вати, -ѝка̄ва̄м *несвр. према зачикати.*

за̀чикати, -а̄м свр. *изазивајући затражити да неко уради нешто ако сме, ако је способан; почети задиркивати, изазовно задевати.*

зачики́вати, -ѝкује̄м *несвр. према зачикати.*

за́чин м *додатак јелу са нарочитим укусом (љутином, аромом и сл.) који се додаје јелу ради побољшања укуса;* фиг. *оно што мења утисак, улепшава.*

зачѝнити, за̀чинӣм (трп. за̀чињен) свр. **1.** *ставити зачин у јело; појачати хранљиву вредност јела, замастити, запржити:* ~ паприком, ~ кајмаком. **2.** фиг. *учинити нешто живљим, духовитијим; улепшати, украсити:* ~ вече причама; ~ коло.

зачиња́вати, -ѝња̄ва̄м и **зачи́њати,** за̀чӣња̄м *несвр. према зачинити.*

за̀чињати (се), -ње̄м (се) *несвр. према зачети (се).*

зачѝтати се, -а̄м се свр. *задубсти се у читање, занети се читајући.*

зачки́љити, -ӣм свр. *в. зашкиљити:* ~ очима у старца.

за̀чкољица и **за́чкољица** ж **1. а.** *ситан, безначајан разлог, повод за сукоб, замерање, критику и сл.* **б.** *мањи спор, мања расправа, свађа, задевица.* **в.** *тешко уочљива чињеница, скривена појединост, ситница.* – Има ту нека зачкољица. **2.** *удубљење, усек, кланац у стеновитом пределу; склониште, скровиште.*

за̀чланити (се), -ӣм (се) и **зачла́нити (се),** за̀чла̄нӣм (се) свр. *в. учланити (се).*

за̀чмало̄ст, -ости ж *учмалост, пасивност, замрлост.*

за̀чмао, -ала, -о *р. пр. од зачмати у атриб. служби:* ~ варош.

за̀чмати, за̀чма̄м и за̏чме̄м свр. *застати, успорити се у свом развоју, замрети.*

за̀чудан и **за́чудан,** -дна, -о *чудан, чудноват:* ~ прича.

за̀чудити, -ӣм (трп. за̀чуђен) свр. *изазвати чуђење, дивљење, задивити.* ■ ~ **се** *бити обузет чуђењем; изненадити се.*

за̀чудо прил. **а.** *чудно, чудновато, необично; неочекивано:* својим ~ младим гласом. **б.** (у служби речце) *што је најчудније, што изненађује.* – Зачудо, он се није појавио.

зачуђа́вати (се), -у̀ђа̄ва̄м (се) *несвр. према зачудити (се);* уп. чудити (се).

за̀чуђено прил. *са чуђењем, чудећи се, изненађено:* ~ гледати.

за̀чуђено̄ст, -ости ж *стање онога који је зачуђен, изненађеност.*

зачуђи́вати (се), -у̀ђује̄м (се) *несвр. према зачудити (се).*

зачу̀ђујӯћӣ, -а̄, -е̄ *који изазива чуђење, изненађење.*

за̀чукати, -а̄м свр. нар. *в. закуцати (1, 2).*

зачупа́вити, -у̀па̄вӣм и **за̀чупавити,** -ӣм свр. *обрасти длаком; постати чупав.*

за̀чути, за̀чује̄м свр. *примити чулом слуха, чути.* ■ ~ **се** *разлећи се, чути се; огласити се, одјекнути.*

за̀џакати, -а̄м свр. *почети џакати, гласно и пуно говорити.*

за̀шанчити, -ӣм свр. *оградити, опасати шанцем, ушанчити.* ■ ~ **се** *оградити се, утврдити се шанцем.*

зашàптати, за̀шапће̄м и **зашапу̀тати,** -а̀пуће̄м свр. *почети шап(у)тати;* фиг. *огласити се попут шапата.*

заша́рати, за̀ша̄ра̄м свр. *почети шарати.*

зашара́фити, -ша̀ра̄фӣм свр. *в. зашрафити.*

зашарѐнети се јек. **зашарѐњети се,** -нӣм свр. непрел. *постати шарен; указати се у шареним бојама.*

зашарѐнити, зашàренӣм свр. прел. *учинити шареним, прошарати.*

зашевѐљати, -а̄м свр. *почети шевељати, поћи љуљајући се, тетурајући се.*

зашепр̀тљати, -а̄м свр. *почети шепртљати, почети неспретно радити, сметено говорити и сл.*

зашеста́рити, -ѐста̄рӣм свр. *почети шестарити, правити кругове у лету (обично о птицама, авиону и др.).*

зашѐћерити, -ӣм свр. *ставити шећера у нешто, засладити.*

заши́вати, за̀шӣва̄м *несвр. према зашити.*

зашѝкљати, -а̄м свр. *почети шикљати.*

за̀шиља̄ст, -а, -о *шиљаст, донекле заоштрен.*

за̀шиљен, -а, -о *шиљаст, заоштрен:* ~ брада.

зашиљи́вати, -ѝљује̄м (се) *несвр. према зашиљити (се).*

заши́љити, за̀шӣљӣм свр. **а.** *дати нечему облик шиљка, учинити шиљатим:* ~ дрво. **б.** *оштро непремице гледати:* ~ очи у некога. ■ ~ **се** *добити шиљат врх, постати шиљат.* – Нос му се беше зашиљио.

за̀шити, за̏шије̄м (имп. за̀шӣј; трп. зашѝвен, -ѐна) свр. *шивењем спојити раздвојене делове, ушити:* ~ панталоне, ~ џеп.

заши́штати, -тӣм свр. *почети шиштати.*

зашкàкљати, -а̄м и за̀шкакље̄м свр. (некога) *почети шкакљати, заголицати.*

зашки́љити, -ӣм свр. *почети шкиљити, зажмирити.*

за̀шкљоцати, -а̄м свр. *почети шкљоцати (о зубима, пушкама и др.).*

зашкргу̀тати, зашкр̀гуће̄м свр. **а.** *почети шкргутати (зубима).* **б.** фиг. *произвести звук сличан шкргутању зуба, зашкрипати и сл. (о ланцима, часовнику и др.).*

зашкри́пати, за̀шкрипа̄м и **зашкри́пити,** -ӣм свр. *почети шкрипати (услед трења, притиска и сл.).*

зашкрипу̀тати, -ѝпуће̄м и **зашкрипу̀цати,** -а̄м свр. *почети шкрипутати, помало, тихо зашкрипати.*

за̀шљапкати, -а̄м свр. *почети шљапкати, почети гацати по раскквашеном блату, води и сл., производећи карактеристичан шум.*

зашм́рцати, за̀шмр̄ца̄м свр. *почети шмрцати, гласно, испрекидано увлачити ваздух кроз нос (при кијавици, плачу).*

зашобо̀њати, -а̄м, **зашобо̀њити,** -ӣм и **зашобо̀тати,** -ѐбоће̄м свр. *почети учестало, мукло ударати, једнолично задобовати; огласити се, одјекнути потмулим звуцима.*

за̀шрафити, -ӣм свр. *причврстити шрафом (шрафовима).*

зашрафљи́вати, -а̀фљује̄м *несвр. према зашрафити.*

уштѐдети јек. **заште́дјети,** -дӣм свр. **1.** *прикупити известан новац избегавајући трошкове, штедњом увећати иметак, уштедети:* ~ за годишњи одмор. **2.** *сачувати од пропадања; заштитити (од неприлика):* ~ ново одело; ~ живот.

заштѐђевина и **заштеђѐвина** ж *уштеда, уштеђевина.*

заштѐктати, за̀штекће̄м свр. *почети штектати* **а.** *о псу и сродним животињама.* **б.** *о ватреном оружју.*

за̂штита ж **1.** *одбрана, обезбеђење, помоћ слабијем или млађем, подршка, покровитељство.* **2.** *средство против оштећења, пропадања.* **3.** правн. *безбедност коју пружају правне норме (прописи, уговори, закони и сл.):* ~ приватне имовине, под заштитом Уједињених нација. **4.** вој. *војна одбрана, одбрамбена линија; заштитница:* држати као заштиту. • **ставити под заштиту** *учинити да неко буде под нечијим старатељством.* **ставити се под заштиту** *осигурати, обезбедити ослонац, подршку и сл.*

зашти́тити, за̀штӣтӣм (трп. за̀штӣћен) свр. *заклонити од опасности, одбранити, обезбедити некога у физичком смислу; сачувати од непријатности, од тешкоћа, узети у заштиту:* ~

народ од гранатирања, ~ непокретну имовину; ~ од лоших вести. ■ ~ **се** *осигурати се, обезбедити се; одбранити се, заклонити се:* ~ се од сунца, ~ се од зрна.

за́штитнӣ и **за̂штитнӣ**, -а̄, -о̄ *који штити, брани, осигурава:* ~ одред, ~ знак, ~ средство, ~ мера.

за́штитнӣк и **за̂штитнӣк** м **1.** *онај који некоме пружа заштиту, који брани, обезбеђује од опасности; покровитељ, старатељ.* **2.** правн. *правни заступник, адвокат.* **3.** рлг. *светац, божанство које се сматра покровитељем, браниоцем (некога):* ~ куће, ~ стада у грчкој митологији.

за́штитница и **за̂штитница** ж **1.** *жена заштитник;* уп. *заштитник (1).* **2.** вој. *део војне јединице који штити главнину у одступању, ређе наступању.*

за́штитничкӣ и **за̂штитничкӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на заштитнике и заштитнице.*

за́штитнички и **за̂штитнички** прил. *као заштитник, бранећи:* ~ понашати се заштитнички.

за̀штӣћено̄ст, -ости ж *обезбеђеност, сигурност; отпорност, имунитет.*

заштићи́вати (се), -и̏ћујем (се) *несвр. према заштитити (се).*

за̏што прил. **1.** *због чега, из каквог разлога, откуда; ради чега, у коју сврху (у упитној и односној служби).* – Срећна је, па зашто не би певала. Он нема зашто да се каје. **2.** *као везник: јер, пошто.* – Пошаљи ми који динар, зашто сам у томе оскудан. • **пошто-зашто** *будзашто, за било коју цену.* **свако зашто има своје зато** *свака ствар има своје објашњење, сваки узрок има своју последицу.*

заштропо̀тати, -о̀поћем свр. *почети штропотати, лупарати, клопотати, тандркати.*

заштр̀чати, -чӣм свр. *почети штрчати, издвојити се, истаћи се, издићи се изнад или изван нечега.* фиг. *издвојити се нечим, истаћи се између осталих.*

за̀шумити, -ӣм свр. *засадити шумом, пошумити.*

зашу́мити (зашу́мети јек. зашу́мјети), -мӣм свр. *почети шумити, одати шум, зашуштати, зашуморити, зашушкати.*

зашумо̀рити, -ӣм свр. *почети шуморити.*

зашу́тети (се) јек. **зашу́тјети (се)**, -тӣм (се) свр. (ретко ек.) *в. заћутати (се).*

за̏шуткати, -а̄м свр. *в. заћуткати.*

зашутки́вати, -у̏ткујем несвр. *в. заћуткивати.*

зашући́вати, -у̏ћујем *несвр. према зашутети.*

зашушка́вати, -у̀шка̄ва̄м несвр. *добро умотавати, покривати, подвијати са свих страна:* ~ ћебе око ње.

за̀шушкати, -а̄м свр. **1.** *почети шушкати, произвести слаб шум, тихо или испрекидано зашуштати.* **2.** *умотати, покрити, подвити са свих страна:* ~ дете топлим покривачем. ■ ~ **се** *добро се покрити са свих страна, умотати се.*

зашу́штати, -тӣм свр. *почети шуштати.*

зба̏баст, -а, -о *који је попут бабе, смежуран, стар:* ~ у лицу.

зба̏бати се, -а̄м се (зба̏бити се, -ӣм се) свр. *добити изглед бабе, наборати се у лицу као баба; остарити.*

збабу̀рати се, -а̄м се свр. експр. *в. збабати се.*

зба̏вити, -ӣм свр. *набавити, прибавити, добавити.*

збаци́вати, зба̀цујем *несвр. према збацити.*

зба́цити, зба̂цӣм (зба̏цити, -ӣм) свр. **1.** *нагло бацити, скинути одозго, с чега:* ~ снег с крова. **б.** *одбацивши са себе натоварити на друго место:* фиг. бацити кривицу на другога **в.** *свући, скинути, изути (са себе):* ~ кошуљу са себе, ~ ципеле са себе. **2.** *уклонити, одстранити, свргнути (с положаја, с дужности):* ~ краља.

збе̏г, збе̏га и збе̑га јек. **збје̏г**, збје̏га и збје̑га м (мн. зб(ј)е̏гови и зб(ј)е̑гови) **1.** *место где су склоњене избеглице (обично за време рата).* **2.** *скуп избеглица, бегунаца који су се склонили од неке опасности:* наићи на збегове. **3.** *бежање, бежанија:* спасти се збегом.

збѐжати се јек. **збјѐжати се**, -жӣм се свр. *склонити се, побећи од опасности у збег.*

збѐжӣште јек. **збјѐжӣште** и **збе̏жӣште** јек. **збје̏жӣште** с *збег, склониште; уточиште.*

збе̏ћи се јек. **збје̏ћи се**, -е̏гне̄м се свр. *в. збежати се.*

збӣвати се, збӣва̄м се несвр. (свр. збити се) *дешавати се, догађати се.*

зби́јати, збӣја̄м несвр. **1. а.** *тискајући, стављајући у нешто набијати, сабијати; притискати табајући:* ~ у торбу одећу. **б.** *сажето, концизно писати, сажимати.* **2.** *окупљати на једно место; концентрисати.* ■ ~ **се 1.** *постајати гушћи, сабијати се.* **2.** *скупљати се, набијати се на мањем простору:* ~ се у једну собу. • ~ **шалу** *шалити се.* ~ **редове** пол. *постајати идејно јединственији.*

зби́јен, -ѐна, -о **1.** *трп. од збити (се).* **2.** *сабијен, набијен, тврд; згуснут, непрозиран:* ~ земља, ~ асфалт; ~ магла. **3.** *поређан један уз другог, прибијен; чест, густ:* ~ зуби, ~ куће; ~ сеоска насеља **4.** *сажет, концизан:* ~ израз, ~ стил. **5.** *чврст, набијен.*

збијѐно прил. *сабијено, стиснуто; сажето.*

зби́јено̄ст, -ости ж *особина онога што је збијено, сабијеност; сажетост, концизност.*

збӣља[1] и **зби́ља** ж **1.** *стварност, реалност; истина:* друштвена ~. **2.** *озбиљност, важност.*

збӣља[2] прил. *заиста, уистину, одиста.* – Збиља је тако.

збӣљскӣ и **збӣљскӣ**, -а̄, -о̄ **1.** *истинит, истински, прави; реалан:* ~ вредност, ~ тежња; ~ живот. **2.** *озбиљан, важан:* ~ глас, ~ дело.

збӣљски и **збӣљски** прил. *заиста, одиста, збиља; са пуно озбиљности, истинито:* ~ одушевљен; рећи сасвим ~.

збӣр м **1.** мат. *број, сума добијена сабирањем више бројева; укупна свота (новца):* ~ два броја, ~ гласова. **2.** *скуп, група; гомила, маса.*

зби́рати, збӣра̄м несвр. **1.** *сакупљати, прикупљати; окупљати:* ~ непознате речи; ~ мобу за кошење. **2.** *прибирати; брати:* ~ прстима, ~ цвеће. ■ ~ **се** *скупљати се, окупљати се.*

збӣрка ж (дат. збӣрци; ген. мн. збӣркӣ) *скуп више ствари, предмета (од вредности) сабраних и сложених по неком принципу (обично исте врсте), колекција; сакупљени списи, зборник:* ~ биљака, ~ алата; ~ новела.

збӣрљив, -а, -о *који се може збирати тежећи одређеној граници, конвергентан.*

збӣрнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на збир, скупни, групни.*

збӣрчица ж *дем. од збирка.*

збӣти, збӣјем свр. (уп. сабити (се)) **1. а.** *трпајући, стављајући у нешто набити, сабити:* ~ ствари у торбу. **б.** *концизно изнети, сажети:* ~ у две реченице. **2.** *сатерати, скупити (на једно место, једно близу другог); стеснити.* – Збила их је киша у кафану. ■ ~ **се 1.** *постати гушћи, чвршћи.* – Сир се збио. **2.** *скупити се, груписати се:* ~ се око учитеља.

збӣти се, збӯде̄м се свр. (несвр. збивати се) *догодити се, десити се.*

збла́жити, зблâжӣм свр. *учинити блажим, ублажити, умирити:* ~ бол, ~ бес.

збла́нути се, збла̂не̄м се свр. *пренеразити се, забезекнути се.*

збла̂нӯто прил. *усплахирено, збуњено; сумануто.*

збла̂нӯто̄ст, -ости ж *стање онога који је збланут, пренераженост.*

зближа́вати (се), зблѝжа̄ва̄м (се) *несвр. према зближити (се).*

зближе́ње с *смањење просторног растојања, приближење; доспевање у блиску везу, у контакт:* ~ молекула; културно ~.

зблѝжити, зблӣжӣм свр. *приближити, спријатељити.* ■ ~ **се** *спријатељити се, сродити се.*

зблѝза и **зблѝза** прил. *из близине, изблиза:* ~ погледати.

збљута́вити се, збљӯтāвӣм се свр. *згадити се, смучити се.*

због предл. (с ген.) *показује повод, узрок нечему.* – Због квара на термоелектрани, нема струје.

збо̏гом речца **а.** *поздрав при растанку.* – Збогом, мајко! **б.** разг. *готово је, свршено је са нечим.* – Кад заврши осми разред, онда збогом школо! • **последње ~** *последњи поздрав.*

збо̏јит, -а, -о *збијен, чврст, једар:* ~ човек.

збо̏р и **збо̑р,** збо̏ра м (мн. збо̀рови) **1. а.** *састанак већег броја људи ради договора; већи скуп људи на коме се држе политички, рекламни и др. говори; уопште окупљена већа група људи:* ~ радника, ~ бирача, масовни ~; ~ девојака. **б.** *тело од више чланова, савет, веће:* ратни ~. **в.** *скуп лица истог друштвеног слоја, колегијум, колектив:* учитељски ~ **г.** *састанак народа код цркве, сабор:* **2. а.** *скуп певача, хор:* мушки ~. **б.** *музички састав, ансамбл, дружина:* цигански ~, певачки ~. **3.** вој. *узвик којим се командује, долазак у строј.* **4.** *говор, разговор; језик.* – Нема више веселог збора, ни разговора. У тој кући се није чуо наш збор. • **збор зборити** *разговарати се.* **нема збора** *нема сумње, свакако.* **нема томе, од тога ни збора** *не долази у обзир.*

збо́рати, збо̑рāм свр. *учинити да се нешто (чело, лице и сл.) збора, смежура, набрати.* ■ ~ **се** *добити боре, наборати се; смежурати се.*

збо̀рити, -ӣм несвр. [гл. им. збо̀рēње с] *говорити, причати.*

збо̏рӣште и **збо̑рӣште** с *место одређено за одржавање зборова, скупова; место где се окупља народ, војска при мобилизацији.* **2.** *боравиште, налазиште неких животиња:* ~ риба, ~ патака.

збо̑рнӣ, -ā, -ō *који се односи на збор:* ~ место, ~ песма.

збо̑рнӣк м **1.** *књига изабраних или скупљених књижевних, научних текстова, студија, прилога, збирка, антологија; књига издата у част каквог истакнутог ствараоца у којој су његови списи или расправе у вези са његовим радом:* ~ љубавних песама, ~ народне поезије, ~ докумената; Белићев ~. **2.** *књиге повремене или периодичног издања:* Српски дијалектолошки зборник. **3.** *стара рукописна књига у којој су сабрана дела из старе књижевности:* закони, црквени прописи и др.: глагољски ~. **4.** *књига закона и других правних прописа, законик; правни приручник.* **5.** *богослужбена књига која садржи молитве, црквене песме, делове псалтира и сл.; молитвеник.*

збо́рница ж **1.** *јавна просторија у којој се људи састају, у којој се одржавају политички и други зборови.* **2.** *просторија у школској згради за наставно особље.*

зборо̀вати, збо̀рујēм несвр. **1.** *држати збор, зборове; учествовати на зборовима.* **2.** *већати.*

збо̑рскӣ, -ā, -ō *који се односи на збор, зборни:* ~ одлука, ~ фраза.

збо̀сти, збо̀дēм свр. *убости, избости; пробости (убодом ножа, рога или сл.).*

збра́јати, збра̑јāм несвр. *сабирати; бројати:* ~ цифре; ~ новац.

збра̏ти, збе̏рēм (збѐрēм) свр. (уп. сабрати (се)) **1.** *обавити бербу пољопривредних култура, сабрати; обрати (летину).* **2.** *сазвати, скупити:* ~ све људе из села. **3.** *скупити на једно место, згрнути, сјединити; прикупити, накупити (новац, добит):* ~ ствари у једну собу; ~ мало пара. **4.** *набрати, намрштити:* ~ обрве. ■ ~ **се 1.** *скупити се на једном месту; удружити се.* **2.** *наборати се (о челу).*

збра̏тимити, -ӣм (трп. збра̏тимљен) свр. *побратимити; учинити блиским, сродити, спријатељити.* ■ ~ **се 1.** *побратимити се.* **2.** *спријатељити се, здружити се (о народима).*

збратимља́вати (се), -ѝмљāвāм (се) *несвр. према збратимити (се).*

збр̏да-здо̏ла прил. *са разних страна, одасвуда, без икаква реда, без везе.* – Било их је збрда-здола. Говорио је збрда-здола.

збрза́вати, збр̀зāвāм *несвр. према збрзати.*

збр̀зати, -āм свр. *пожурујући некога да нешто учини збунити га, помести; покварити журбом, смандрљати.*

збрѝјати и **збрѝјати,** -јēм свр. *обријати сасвим; скинути бријањем (длаке, сапуницу).*

збрѝнути, -нēм свр. **1. а.** *материјално обезбедити, осигурати, пружити некоме средства за живот:* ~ сву децу. **б.** *удати, удомити:* ~ обе кћери. **в.** *обезбедити негу, лечење, школовање, посао и сл.:* ~ све болеснике, ~ ученике избегле из Босне. **2.** *отклонити бригу, пребринути.* ■ ~ **се** *материјално се обезбедити.*

збрињa̍вати, -ѝњāвāм и -ѝњујēм *несвр. према збринути.*

збрѝсати, -ӣшēм свр. **1. а.** *уклонити, отрти с какве површине:* ~ зној са чела, ~ паучину. **б.** *очистити, скинути:* ~ снег са крова, ~ мрве са стола. **в.** *одгурнути (у налету);* фиг. *брзо, халапљиво појести.* – Налетео је бициклом и збрисао га са улице; фиг. ~ пун тањир меса. **2.** *избрисати, уклонити (нешто написано, нацртано).* **3.** *уништити, упропастити.* • **~ с(а) лица земље** *в. под лице.*

збр̏ка ж (дат. збр̏ци) (ретко у мн.) **1.** *хрпа ствари у нереду; мешавина разних ствари, појава, појмова:* ~ ситница; ~ гласова, ~ држава. **2.** *неред, хаос, метеж; поремећеност; конфузија, забуна:* ~ у друштву, ~ појмова, ~ у главама.

збр̑кāн, -а, -о **а.** *метежан, хаотичан:* ~ гомила људи. **б.** *неуредан:* ~ двориште. **в.** *нескладан; неправилан:* ~ музика; ~ језик. **г.** *нејасан, конфузан:* збркани појмови, ~ беседа.

збр̑кāно прил. **1.** *без реда, неуредно; нескладно:* ~ пришивено, сатови на зиду ~ откуцавају. **2.** *смушено, конфузно; нејасно:* причати ~, појавити се ~.

збр̑кāнōст, -ости ж *особина онога што је збркано.*

збр́кати, збр̑кāм свр. **1.** *смешати, помешати; побркати:* ~ основне појмове. **2.** *збунити, помести (некога).* ■ ~ **се** *помешати се; побркати се.* **2.** *помести се, збунити се.*

збро̑ј, збро̏ја м мат. *број добијен сабирањем више величина или бројева; збир.*

збро̀јати, -јӣм и **збро̀јити,** збро̏јӣм свр. *сабрати; пребројати.*

збро̀јōвка ж *врста пушкомитраљеза (чешке производње).*

збр̏чкāнōст, -ости ж *смежураност, збораност.*

збр̏чкати, -āм свр. *наборати, смежурати (лице, чело); згужвати.* ■ ~ **се** *добити боре, смежурати се; збркати се.*

збу́нити, збу̑нӣм свр. *довести у забуну, смести; пореметити.* ■ ~ **се** *запасти у забуну, смести се, помести се; смутити се.*

збу̑нљив, -а, -о *који се лако, брзо збуни; који изазива забуну.*

збу̑њен, -а, -о **1.** *трп. од збунити (се).* **2.** *сметен, смушен; који одаје пометеност:* остати ~, ~ писмо. **3.** *метежан, хаотичан:* ~ време. **б.** *помућен, мутан:* ~ мисао, ~ покушај.

збу̑њено прил. *сметено, смушено:* гледати у њега збуњено.

збу̑њенōст, -ости ж *стање онога који је збуњен, пометеност, сметеност.*

збу̑њив, -а, -о *в. збунљив.*

збуњи́вати (се), збу̀њујēм (се) *несвр. према збунити (се).*

зва̑нӣ, -ā, -ō *који се зове; такозвани.* – Управник је Латифага, звани Карађоз. • **звани и незвани** *сви, сви без разлике, сви одреда.*

зва̀ница и **зва́ница** ж *особа позвана на неку свечаност; редовни, стални гост (на породичним весељима).*

зва̀ничан, -чна, -о **1. а.** (одр.) *који се односи на државну и јавну службу, службени:* ~ лице, ~ орган, ~ тело, ~ изасланик итд. **б.** *који делује у име јавне или државне власти, који се врши у оквиру службе:* ~ дужност, ~ посао. **в.** *који се користи, употребљава у државним и јавним службама:* ~ списак, ~ правопис. **2.** *лишен присности, срдачности, хладан, уздржан:* бити званичан.

зва̀ничнӣк м **1.** *званични представник, службеник, чиновник:* општински ~, високи ~. **2.** *некада најниже службеничко звање, нижи чиновник, практикант.*

зва̀нично прил. **1.** *на званичан начин, службено; по званичној дужности:* ~ путовати. **2.** *хладно, уздржано:* држати се званично.

зва̀ничнōст, -ости ж *особина онога који је званичан, онога што је званично; уздржаност, хладноћа.*

зва́ње с **1.** *гл. им. од звати (се).* **2. а.** *редовно запослење, служба; занимање, професија:* професорско ~, ~ инжењера. **б.** *положај, степен у служби, чин, титула; име:* ~ министра, академско ~, достојан звања професора. **2.** *позив, дужност, мисија:* узвишеност свога звања, ~ мајке.

зва̏ти, зо̀вēм (импф. зва̂х (зо̀вија̄х); р. пр. зва̀о, зва́ла; трп. зва̂н и зва̂т) несвр. **1. а.** *обраћати се некоме јачим гласом да би му се нешто саопштило, дозивати.* **б.** *тражити од некога да дође, позивати:* ~ госте на вечеру. **в.** фиг. *привлачити, вући.* – Зове ме завичај. **2.** разг. *поручивати (пиће):* ~ пиво. **3.** *условљавати, именовати.* – Ми смо га звали Срећко. ■ ~ **се 1.** *повр. од звати (1а и б).* – Они се не зову именом. Ми се не зовемо на славе с Илијом. **2.** *носити име, називати се.* – Звала се Зорка.

зве́зда јек. **звијѐзда** ж (ген. мн. -да̄) **1. а.** астр. *веома удаљено васионско сунце, кугласто небеско тело с огромним извором енергије, светлошћу и топлотом, које због своје удаљености човеку изгледа мало, зракасто и као да трепери:* беле звезде, жуте звезде, променљиве звезде. **б.** нар. *ма које небеско тело које се види на небу као светла тачка.* **в.** нар. *по празноверју, звезда (1а) која се појављује на небу кад се неко роди или умре.* – Сваки човек има своју звезду. **г.** *Сунце; јака сунчева топлота.* – Пече звезда. Упекла петровска звезда. **2. а.** фиг. *срећа која некога прати у животу; знак судбине.* – Уздао се у своју добру звезду. **б.** *оно према чему се неко управља у животу, путоказ.* – Иди за звездом спаса. **3. а.** *знак, амблем, орден, шара, мотив на везу, симбол и сл. који својим зракастим изгледом подсећа на звезду (1а) из перспективе човека – посматрача:* Карађорђева ~, петокрака ~, црвена ~, подофицирска ~. **б.** *бела пега, белега на челу животиње (коња, голуба и сл.).* **4.** фиг. *особа која постиже велики успех у области којом се бави, а која је најчешће занимљива за ширу јавност, чувена особа о којој се много прича, пише:* естрадна ~, филмска ~, фудбалска ~, позоришна ~. **5.** *чело; глава; удолица на челу међу обрвама.* **6.** зоол. *морска звезда.* • **вечерња ~** астр. нар. *назив за Венеру.* **~ водиља** *в. водиља.* **~ падалица** *метеор.* **~ репатица** астр. *комета.* **морска ~** зоол. *врста морског бодљокошца из разреда* Asteroidea *у облику звезде са пет кракова.* **поларна ~** астр. *најсветлија звезда у сазвежђу Малог медведа, Северњача.* **бројати звезде на небу** *беспосличити; бленути.* **да му је звезда Даница на челу** *макар да је било колико значајан.* **звезде му играју пред очима (видео је све звезде)** *угледати светлице пред очима (од јаког ударца, пада и сл.).* **од звезде до звезде** *од зоре до мрака; од вечери до вечери.* **под звездама** *напољу.* **родити се под срећном звездом** *имати среће у животу.* **скидати звезде с неба** *много псовати, грдити; много угађати (некоме).* **у звезде ковати (окивати, дизати)** *много хвалити, величати (некога).*

зве̏здан[1] јек. **звје̏здан,** -а, -о (обично одр.) **1.** *обасјан звездама, пун звезда:* ~ небо, ~ ноћ. **2.** *који се односи на звезде:* ~ сјај, ~ атлас, ~ висина. **3.** *који је са звездастим украсима:* ~ застава, ~ одећа. **б.** *сличан звездама, звездаст:* ~ снег. **4.** *сјајан као звезда:* ~ око, ~ сјај.

зве̏здан[2] јек. **звје̏здан** м **1.** нар. *Сунце.* – Упекао звездан. **2.** бот. **а.** *зељаста биљка жута цвета* Lotus corniculatus *из ф.* Papilionaceae, *позната као сточна храна.* **б.** *општи назив за биљке рода* Lotus. **в.** *украсно цвеће из ф. главочика* Aster tripolium.

зве̏здара јек. **звје̏здара** ж *астрономска опсерваторија.*

зве̏здаст јек. **звје̏здаст,** -а, -о *који је у облику звезде, сличан звезди:* ~ шара, ~ лишће, звездасте трепавице.

зве̏зда̄ш јек. **звје̏зда̄ш,** -а́ша м **1.** разг. *навијач београдског спортског клуба „Црвене звезде".* **2.** зоол. *врста морске звезде* Asterias glacialis.

зве̏здица јек. **звје̏здица** ж **1.** *дем. и хип. од звезда.* **2.** *звездасти знак као обележје чина у војсци:* капетанска ~. **3.** *звездасти, штампарски знак којим се упућује на напомену испод текста или се раздвајају делови текста.* **4.** *снежна пахуљица.* **5.** бот. *назив за биљке рода* Aster.

зве̏здича̄рка јек. **звје̏здича̄рка** ж бот. *врста маховине* Mnium.

звездозна́нац јек. **звјездозна́нац,** -нца м *познавалац звезда, астроном.*

звездозна́нство јек. **звјездозна́нство** с *наука о звездама, астрономија.*

звездо̀лик јек. **звјездо̀лик,** -а, -о *који има облик звезде, звездаст.*

звездоча́тац јек. **звјездоча́тац,** -чаца м *онај који чита судбину из звезда.*

зве̂к м **а.** *звук који се чује приликом удара о неки метални и сл. тврди предмет:* ~ мотике. **б.** *звекет, звека:* ~ дуката, ~ тањира.

зве̏ка ж *резак звук настао ударањем металних, стаклених и сл. предмета; звоњење:* ~ чаша, ~ новаца; ~ звона.

зве̏кан м пеј. *глуп човек, будала, незналица.*

зве̏кара ж геол. *јама која се продужује у пећину.*

зве̏кēт м *звека, звецкање:* ~ мачева.

звекѐтав, -а, -о *који производи звекет, који звекти.*

звекѐтати, звѐкећēм несвр. *одавати звекет; одзвањати.*

звѐкӣр, -ӣра м тур. *метална направа на улазним вратима у облику прстена, алке, којим се куца.*

зве̏кнути, -нēм свр. *снажно ударити, млатнути.*

зве́кнути, зве̂кнēм свр. *испустити, одати звек, зазвечати; лупнути о нешто произвевши звук.*

зве̏ктати, зве̏кћēм несвр. *в. звекетати.*

зве̂р јек. **звӣјер** ж (инстр. -и; мн. зве̂ри јек. звӣјери, ген. зве́рӣ јек. звије̏рӣ (ретко зв(ј)е̏рови, -о̄ва̄ м)) **1. а.** *дивља грабежљива, крволочна животиња.* **б.** *у мн.: назив за сисаре из реда* Carnivora, *снажних чељусти и канџи који се хране месом и крвљу других кичмењака (у јд. сисар из тога реда);* уп. месождер. **2.** фиг. *суров, свиреп човек, зликовац.*

зве̏рав јек. **звје̏рав,** -а, -о *који немирно гледа на све стране, унезверен:* звераве очи, ~ поглед.

зве̏раст јек. **звје̏раст,** -а, -о **а.** *сличан звери:* ~ коњ. **б.** *унезверен:* ~ поглед.

зве̏рати, -а̄м и **зве́рати,** зве̂ра̄м јек. **звје̏рати,** -а̄м и **звије̏рати,** звӣјера̄м несвр. *бацати брзо, немирне погледе на све стране, гледати унезверено, уплашено, буљити, пиљити:* ~ по кући.

зве́ре, зве̏рета и **зве̏ре,** -ета јек. **звије́ре,** звије̏рета и **звје̏ре,** -ета с (мн. ø; зб. им. зв(ј)е̏ра̄д ж) **1.** *звер, зверка.* **2.** фиг. *зао човек.*

зве̏риња̄к јек. **звје̏риња̄к** м *ограђен простор, место где се чувају звери; зоолошки врт.*

зве̏рӣње јек. **звје̏рӣње** с зб. (мн. ø) *звери:* коже од звериња.

зве̏рињӣ јек. **звје̏рињӣ,** -а̄, -е̄ *који припада зверима, који се односи на звери:* ~ крзно, ~ траг.

зве́рити јек. **звије́рити,** -ӣм несвр. *в. зверати.*

зве̏рка и **зве̏рка** јек. **звје̏рка** и **звје̏рка** ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1.** *звер (1а); (дивља) животиња уопште.* **2.** фиг. **а.** *необуздан, опасан човек.* **б.** *особа на високом положају, утицајна особа; оштроумна, разборита особа.* • **велика ~** *утицајан, важан човек.* **мала ~** *безначајна личност.*

зве̏ркати јек. **звје̏ркати,** -а̄м несвр. *у дем. значењу: зверати.*

зве̏рнути јек. **звје̏рнути,** -нēм свр. *бацити брз, унезверен поглед (унаоколо).*

зверо̀крадица јек. **звјеро̀крадица** ж (м) (мн. -це ж) *онај који недозвољено лови, ловокрадица.*

зве̏рскӣ јек. **звје̏рскӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на звери:* ~ кожа, ~ јазбина. **2.** *који је као у звери; окрутан, свиреп:* ~ снага, ~ изглед; ~ понашање.

зве̏рски јек. **звје̏рски** прил. *као звер, попут звери; окрутно, свирепо:* ~ јести; ~ убијен.

звѐрство и **звѐ̄рство** јек. **звјѐрство** и **звје̏рство** с *свирепост, окрутност; зверски поступци, гаѓони.*

зве́рче јек. **звијѐрче,** -ета *младунче звери.*

звȇрчица и **звѐрчица** јек. **звјȇрчица** и **звје̏рчица** ж *дем. и хип. од зверка.*

звѐцкав, -а, -о *који звецка, који одаје звецкање:* ~ колајна, ~ звук.

звѐцкати, -ā̄м несвр. *у дем. значењу: звечати.* • ~ **оружјем** *претити ратом.*

звѐцнути, -нē̄м свр. *у дем. значењу: звекнути.*

зве́чак, -чка м **1.** *клатно у звона.* **2.** бот. **а.** *пуцалина* Colutea arborescens. **б.** *ливадска биљка* Hypericum humifusum. **в.** *в. шушкавац* Rhinanthus.

звѐчāрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1.** зоол. *змија отровница* Crotalus horridus *која при кретању звечи рожнатим прстеновима на крају репа.* **2.** агр. *врста јабуке.*

зве́чати, -чӣм несвр. *одавати звеку, оглашавати се звеком.*

звѐчац, -чца м бот. *в. треслица* Briza media.

звѐчка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1. а.** *дечја играчка која звечи; прапорац.* **б.** *дрвена плоча у коју се удара батићем, гонг.* **в.** *назив за разне направе, предмете који звече.* **2.** бот. *биљка из ф. лепирњача* Colutea orientalis.

звѝждав, -а, -о *који звижди, пискав:* ~ тон, ~ фијук.

зви́ждак, звѝшка м зоол. *назив за неке птице певачице из редова* Plylloscopus *и* Hypolais.

звѝждāљка ж *направа која производи звиждук, пиштаљка.*

зви́ждати, -дӣм несвр. **1.** *производити звиждук(е); звиждуком производити неку мелодију:* идући ~; ~ неку песмицу. **2. а.** *производити звук сличан звиждуку (о змији, коњу и др.).* **б.** *фијукати, хујати.* **3.** *звиждуцима изражавати незадовољство, осуду, неслагање:* ~ некоме.

звѝждӯк м *висок, оштар звук произведен истискивањем ваздуха кроз скупљена уста, дувањем у звиждаљку и сл.*

звиждӯкати, звѝждућēм (звѝждучēм и -ам) и **звижду́кати,** звѝждӯћēм (звѝждӯчēм) несвр. *у дем. значењу: звиждати.*

звѝз *узвик којим се означава снажан ударац.*

звѝзнути, -нēм свр. *јако ударити, ошинути, фиснути; снажно завитлати:* ~ некога шаком по глави; ~ камен.

зви́знути, звȋзнēм свр. *произвести звиждук, зазвиждати.*

звѝјӯк м *звиждук, фијук:* ~ ветра.

зви́рити, -ӣм несвр. **а.** *гледати кроз неки отвор, обично кријући се, вирити иза неког заклона.* **б.** *знатижељно, радознало гледати, пиљити, буљити.*

звѝркати, -ам *погледивати, бацати кратке погледе.*

звѝрлати, -ам свр. експр. *радознало, живо гледати на све стране, зверати.*

звѝрнути, -нēм и **зви́рнути,** звȋрнēм свр. *бацити поглед, вирнути, завирити:* ~ кроз прозор.

звȏн и **звȍн** м *звук звона, звоњава, звоњење; звекет, звук:* ~ трамваја, ~ ланаца.

звȍнак, -нка, -о *јасан, звучан; који одаје такве гласове:* ~ глас, ~ виолина.

звòнāр, -а́ра м **1.** *онај који звони у звона (обично црквена).* **2.** *животиња која носи звоно на врату.* **3.** *ливац звона.*

звòнара ж **1.** *торањ (обично црквени) где су смештена звона.* **2.** *животиња (обично овца) која носи звоно.*

звонàрина ж *награда, накнада звонару за звоњење.*

звòнарица ж *дем. од звонара (1).*

звонàрица ж **1.** *звонарева жена.* **2.** *в. звонара (2).*

звòнāрница ж **1.** *в. звонара (1).* **2.** *радионица у којој се лију звона.*

звòнāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на звонаре, који припада звонарима:* ~ служба.

звȍнаст, -а, -о *који има облик звона, сличан звону.*

звона́шце и **звонàшце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од звоно и звонце.*

звòнӣк, -и́ка м *в. звонара (1).*

звòнити, -ӣм несвр. [гл. им. звòњēње с] **1. а.** *одавати звуке звоњења, звоњаву (о звону); производити звоњаву (о разним механизмима).* **б.** *звецкати, звечати; одзвањати.* **в.** (у уху, ушима) *зујати, пиштати (у уху, ушима).* **2.** *ударати у звоно, покретати звоно да звони; звонећи оглашавати.* • ~ **на узбуну** *звоњењем упозоравати на какву опасност; уопште упозоравати на нешто.*

звȍнко прил. *звучно, јасно.*

звòно с (мн. звòна (звȍна), ген. звȍнā (зво́нā)) **1. а.** *метална направа купастог облика са клатном у средини чије ударање у метал изазива звук, звоњење:* црквено ~, електрично ~. **б.** *звоњење, звоњава:* чуло се звоно за вечеру **2.** *назив за разне предмете у облику купе који се употребљавају у техничке сврхе:* ронилачко ~, стаклено ~. • **вешати, звонити, ударати на (о) велика звона, на сва звона** *(у)чинити јавним, разгласити, разглашавати.* ~ **за (на) узбуну** *објава какве опасности.*

зво́нце, -а и -ета с (мн. -ца; зб. им. звȍнцāд ж) **1.** *дем од звоно.* **2.** бот. *в. звончић (3).* **3.** зоол. *врста праживотиње из групе инфузорија са телом звонастог облика* varticellidae.

звòнчац, -àца м бот. *кантарион* Hypericum perforatum.

звòнчић м **1.** *дем. од звоно; звонце, прапорац.* **2.** мн. *музички инструмент из групе удараљки.* **3.** бот. *назив за разне врсте биљака звонастог цвета из рода* Campanula (C. patula, C. rapunculus *и др.*); *у мн.: назив за фамилију у коју спада тај род* Campanulaceae *(у јд.: биљка из те фамилије).*

звòњава ж *звукови звона, звоњење:* ~ трамваја.

звȍцати, -ам несвр. **1.** *ударати горњим зубима о доње.* **2.** *говорити којешта, брбљати; замерати, приговарати (гунђајући).*

звȍцнути, -нēм свр. *ударити горњим зубима о доње; звецнути, звекнути.*

звр (обично звр̑) *узвик за означавање зврндања, зврјања.*

звр́јати, -јӣм несвр. **1.** *одавати или производити уједначене звуке, зујати, брујати; клопарати (о вретену, авиону, трамвају и сл.)* **2.** разг. *бити празан, пуст, зјапити; падати у очи празнином (о хотелима, радњама и сл.).*

звр̑к м **1.** *зврјање, зврка:* ~ вретена. **2.** *назив за дечје играчке које се врте, обрћу, зврје; чигра.* **3.** *оно што је савијено у круг, спирално увијено; коврџа, увојак.* **3.** зоол. *врста пужа* Trochus patulus.

звр̏ка ж *звукови, шумови који се равномерно понављају, зврјање; клопарање:* ~ вретена; ~ кола.

звр́кнути, звр̑кнēм свр. **1.** *произвести краткотрајан звук, зазврјати, зазврчати (о разним предметима и направама).* **2.** *излетети, полетети, пролетети производећи шум, зврјање, зујање и сл.*

звр̀ктати, звр̀кћēм и звр̀ктӣм несвр. *зврјати, зврчати (о авионима, точковима и др.).*

звр̏ндав, -а, -о *који зврнда, зврчи.*

звр̏ндати, -ам несвр. **1.** *зврјати (обично нескладно), тандркати, клопарати: (о вретену, колима).* **2.** *брбљати, наклапати; гунђати.*

звр̀ндōв, -òва м *глупак, звекан; беспосличар.*

звр̏ц *узвик којим се означава лак ударац у нешто.*

звр̏цати, -ам несвр. *лупати, ударати (о камењу, граду и др.).*

звр́цати, звр̑цāм несвр. *тумарати, скитати.*

звр̏цкати, -ам несвр. *дем. према зврцати.*

звр̏цнути, -нēм свр. **1.** *кратко зазвонити, зазврјати; позвонити телефоном.* **2.** *ударити лако и брзо, чвркнути прстом запетим за палац;* ~ га гранчицом; ~ га прстом у чело. ■ ~ **се** *ударити се, чвркнути се.*

зврчак, -чка м **1.** *в. зврк (2).* **2.** *котурић на мамузи којим се подбада коњ.*

зврчати, -чим несвр. **1.** *зврјати бучно, неусклађено; тандркати, клопарати.* **2.** *зујати, зрикати, цврчати (о попцу).*

зврчка ж (дат. -ки; ген. мн. -кй) *ударац одапетим прстом, чврга (обично у главу).*

звук м (мн. звуци и звукови) **1.** *оно што се прима чулом слуха (шумови, звека, прасак, лупа и сл.).* **2.** муз. *тон који производе музички инструменти:* ~ гусала, ~ оргуља.

звуковни, -ā, -ō *који се односи на звук:* ~ монотонија, ~ утисак, ~ богатство. **2.** лингв. *гласовни, фонетски:* ~ вредност.

звуковно прил. *помоћу звука, звуком:* ~ дочарати.

звучан, -чна, -о **1. а.** *који јасно звучи, звонак; који одаје јасан звук:* ~ глас, ~ метал. **б.** *који има леп, пријатан звук, мелодичан:* ~ стих. **2.** лингв. *који се изговара уз треперење гласних жица (о сугласницима).* **3.** фиг. **а.** *китњаст, бомбастичан; бесадржајан:* ~ титула, ~ име; ~ фраза. **б.** *чувен, познат, гласовит:* ~ име. **4.** (одр.) *који се односи на звук (често део термина):* ~ виљушка, ~ филм.

звучати, -чим несвр. **1.** *производити, одавати звук; одјекивати.* **2.** фиг. *изазивати утисак, изгледати.*

звучник м **а.** физ. *уређај који електричне импулсе звучне фреквенције претвара у звук.* **б.** *направа у облику трубе за појачавање гласа, мегафон.*

звучно прил. *гласно, јасно:* ~ звонити.

звучност и **звучност,** -ости ж *особина онога што је звучно.*

згадити, -им (трп. згађен) свр. *учинити да се нешто некоме огади, изазвати гађење (према нечему, некоме):* ~ му кајмак. ■ ~ **се а.** *осетити физичку одвратност, гађење:* ~ се на месо. **б.** *постати одвратан, гадан, смучити се.*

згађати, згађам *несвр. према згодити.* **2.** *циљати, нишанити:* ~ из пушке. ■ ~ **се** *догађати се, дешавати се.*

згађено прил. *осећајући гађење, гадљиво.*

згађеност, -ости ж *осећање одвратности, гађења.*

згазити, -им (трп. згажен) свр. **1.** *притиснути ногом или ногама, стати, нагазити (на некога, на нешто):* ~ мрава. **б.** *газећи ногама оштетити, изгазити:* ~ траву, ~ цигарету. **2.** фиг. *уништити, сатрти; покорити:* ~ њихова права, ~ народ. **3.** *погазити (заклетву, закон и сл.).*

згар м *згариште.*

згарати, згарам несвр. **1.** *спаљивати, сагоревати; уништавати, сатирати.* **2.** *горети, буктати (о осећањима).*

згариште с *место где је пожаром нешто уништено, где је нешто спаљено; сагорели остаци.*

згасити, згасим свр. *учинити да нешто престане горети или сијати, угасити:* ~ ватру, ~ светла. ■ ~ **се** *престати горети, престати сијати, угасити се.*

згаснути, -нем свр. **1.** *престати горети, угасити се (о ватри).* **2.** фиг. *нестати, престати (о звуковима, шумовима).* ■ ~ **се** *в. згаснути (1).*

зглавак, зглавка м (мн. зглавци и зглавкови) *в. зглоб:* ~ руке.

зглавкар, -а и **зглавкар,** -ара м (обично у мн.) зоол. *у мн.: општи назив за животиње из кола бескичмењака чланковитог тела и хитинског оклопа* Arthropoda *(у јд.: бескичмењак из тога кола).*

зглавкаст, -а, -о *који има зглавкове, чланковит.*

зглавкасто прил. *помоћу зглавка; у виду зглавка:* ~ спојени; ~ утврђени.

зглајзнути, -нем (зглајзати, -ам) свр. разг. *изгубити висок положај, функцију (обично у политици и сл.).*

згледати, -ам свр. *спазити, угледати; сагледати.* ■ ~ **се** *погледати се међу собом (обично чудећи се, питајући се и сл.).*

згледати, згледам *несвр. према згледати се.*

зглоб, зглоба м (мн. зглобови) **1.** анат. **а.** *место спајања двеју или више покретних костију, зглавак.* **б.** бот. *задебљање на стабљици биљке, колено.* **в.** *место где се углављују један у други делови разних предмета; карика.* **г.** *спој, саставак уопште (обично о планинским превојима).* **2.** фиг. *склоп, састав:* вешт зглоб драмске радње.

зглобити се, зглобим се свр. *спојити се, повезати се зглобом; саставити се.* – Глава је зглобљена с вратом.

зглобић, -ића и **зглобић,** -а м *дем. од зглоб.*

зглобљавати се, -бљавам се и **зглобљивати се,** -бљујем се *несвр. према зглобити се.*

зглобни, -ā, -ō *који се односи на зглоб:* ~ дупља, ~ опна, ~ чашица. • ~ **аутобус** *градски аутобус из два дела спојена попут зглоба.*

згнездити се, згнездим се јек. **згнијездити се,** згнијездим се свр. *сместити се, наместити се.*

згњавити, згњавим свр. *згњечити, смрвити; угњавити, удавити:* ~ парадајз; ~ пиле.

згњецати, згњецам **1.** *умесити и испећи хлеб и сл. пециво тако да остане гњецаво.* **2.** *згњечити, пригњечити.* ■ ~ **се** *остати гњецав, непечен.*

згњечити, згњечим свр. *притискивањем смрвити, здробити, смрскати; згужвати:* ~ прст, ~ јастук.

згода ж **1.** *оно што се догоди, деси, догађај, случај; доживљај:* ~ из живота; згоде с путовања. **2.** *повољна околност, згодна прилика:* вребати згоду. **3.** *удобан живот, удобност.* **4.** *потребан прибор, алат, уређај за неки посао.* • **жива (права)** ~ *одлична прилика, изванредна околност.* **од згоде до згоде** *понекад, покаткад.*

згодан, -дна, -о **1.** *који може добро послужити, погодан; подесан, прикладан:* ~ склониште; ~ реч **б.** *спретан, окретан; вешт, умешан.* **в.** *занимљив, духовит:* ~ виц. **2.** *леп, наочит, допадљив:* ~ момак, ~ девојка.

згодација ж разг. *згода, згодна прилика.*

згодитак, -тка м (мн. згодици, ген. згодитака) **1.** *добитак на лутрији.* **2.** *ударац тачно у мету или циљ, погодак.*

згодити, згодим свр. **1.** *ударити тачно у мету, погодити:* ~ у главу. **2.** *задесити, снаћи (о некој болести).* ■ ~ **се 1.** *догодити се, десити се.* **2.** *задесити се, затећи се (на неком месту).*

згодица ж *дем. од згода.*

згодно прил. **а.** *на згодан начин, пријатно, добро.* **б.** *повољно, погодно, прикладно:* ~ за путовање.

згодност, -ости ж *особина онога што је згодно, подесност.*

згођушан и **згођушан,** -шна, -о *у дем. значењу: згодан;* уп. лепушкаст.

згомилавати (се), -илавам (се) *несвр. према згомилати (се).*

згомилати, -ам свр. *скупити на гомилу, набацати на гомилу, нагомилати:* ~ све на једно место. ■ ~ **се** *скупити се у великом броју, збити се у гомилу; скупити се чинећи гомилу.*

згон, згона м **1.** *неузорани део земље између две њиве; утрина, рудина.* **2.** *тор за стоку.* **3.** ист. *обавезан рад, кулук.*

згонити, згоним несвр. **1. а.** *гонећи претеривати стоку у ниже пределе, сагонити.* **б.** *гонећи утеривати, сатеривати:* ~ овце у тор. **2.** *терати (обично на коњским или воловским колима) нешто са једног (обично вишег) места на друго (ниже):* ~ дрва, ~ у варош, ~ сено из планине.

згоревати, згоревам јек. **згоријевати,** згоријевам *несвр. према згорети.*

згорег(а) прил. (само у изразима): **не би било (неће бити, није)** ~ *не би било (неће бити, није) рђаво, сувишно, добро би било.*

згорети јек. **згорјети,** -рим свр. **1.** *попалити, спалити.* **2. а.** *изгорети, сагорети.* **б.** *преврети, сазрети (о стајском ђубрету).* ■ ~ **се 1.** *изгорети, сагорети.* – Ватра се згори. **2.** *в. згорети (2б).*

згоропадити се, -опадим се свр. *постати горопадан, бесан, љутит, разбеснети се.*

згòтовити, -ӣм (трп. згòтовљен) свр. *припремити, скувати јело:* ~ ручак.

згра̏бити, -ӣм свр. **1.** *брзим покретом ухватити, докопати, шчепати:* ~ за рамена. **2.** *отети, украсти, приграбити:* ~ књигу. **3.** фиг. *нагло обузети, спопасти.* ■ **~ се** *ухватити се за нешто; порвати се:* ~ се за главу; ~ се у коштац.

згра̏да ж **1. а.** *обично већа грађевина за становање, за пословну делатност или за смештај нечега, кућа.* **б.** *колиба, брвнара.*

зградѐтина ж *аугм. и пеј. од зграда.*

згра̏дица ж *дем. од зграда.*

зградӯрина ж *в. зградетина.*

згража́вати (се), згра̀жа̄ва̄м (се) и **згра́жати (се),** гра̂жа̄м (се) *несвр. према згрозити (се).*

згра́нути, згра̂не̄м свр. **1.** *јако изненадити, зачудити (некога нечим).* **2.** *учинити да неко изгуби памет, да полуди.* ■ **~ се 1.** *зачудити се, запрепастити се.* – То није могуће, згрању се отац. **2. а.** *помамити се, избезумити се, помахнитати.* **б.** *окомити се, навалити, напасти на некога.*

згра̂нӯто прил. *са чуђењем, запрепашћено:* гледати ~.

згра̂нӯто̄ст, -ости ж *стање онога који је згрануг.*

згрању́вати (се), -а̀ња̄ва̄м (се) и **згрању́вати (се),** -а̀њује̄м (се) *несвр. према згранути (се).*

згр̀бавити (се), -ӣм (се) и **згрба́вити (се),** згр̀ба̄вӣм свр. *в. згрбити (се).*

згр̏бити, -ӣм (трп. згр̏бљен) свр. *повити, искривити:* ~ леђа. ■ **~ се** *повити се, погнути се; постати грбав.*

згрѐбати, -е̏бе̄м свр. (нешто) *гребући скинути с неке површине.*

згре́вати (се), -е̂ва̄м (се) јек. **згријѐвати (се),** згри̏јева̄м (се) несвр. *в. загревати (се).*

згре̏јати, -је̄м јек. **згри̏јати,** -је̄м свр. *в. загрејати (се).*

згрѐпсти, -е̏бе̄м свр. *в. згребати.*

згреше́ње с *грех, сагрешење.*

згре́шити, згре̂шӣм јек. **згријѐшити,** згри̏јешӣм свр. **1.** *учинити грех; погрешити.* **2.** *учинити криво, нажао (коме), огрешити се.*

згри̏сти, -и́зе̄м свр. *зубима здробити, раскинути:* ~ парче хлеба.

згр́нути, згр̂не̄м свр. **1.** *згртањем покупити, скупити (на гомилу):* ~ хрпу лишћа. **2.** *стећи, зарадити; пригрaбити, шчепати, зграбити:* ~ леп иметак; ~ већу суму новца. **3.** *згртањем уклонити, скинути:* ~ плеву са жита. ■ **~ се** *стећи се, скупити се.*

згро́зити, згро̂зӣм и **згрòзити,** згро̏зӣм (трп. згро̂жен и згрòжен) свр. (некога, нешто) *ужаснути, јако препланити, престрашити (некога, нешто).* ■ **~ се** *испунити се грозом, ужаснути се: осетити гађење.*

згрòмити и **згро̏мити,** згро̏мӣм (трп. згро̏мљен) свр. **1.** *громом уништити, убити, погодити.* **2.** фиг. *убити, сатрти (као громом).* – Умукни, згромићу те! **3.** *запрепастити, пренеразити.*

згромӯљати се, -а̄м се свр. *скупити се у грумуљице, згрудвати се (о брашну и сл.).*

згр̏тати (се), згр̏ће̄м (се) *несвр. према згрнути (се).*

згру́вати, згру̂ва̄м свр. **1.** *срушити, свалити уз тресак, тутањ; поломити.* **2.** *сабити у гомилу:* ~ народ у једну собу. ■ **~ се 1.** *срушити се с неке висине, сурвати се:* ~ се на земљу. **2.** *угрувати се:* ~ се са степеница. **3.** *нагомилати се, збити се:* ~ у чекаоницу.

згру̏дати (се), -а̄м (се) свр. *в. згрудвати (се).*

згру̏двати, -а̄м свр. *претворити, збити у груду.* ■ **~ се** *згуснути се, збити се, претворити се у груду, у груде.*

згрӯписати (се), -ише̄м (се) свр. *в. групиисати (се).*

згруша́вати (се), згрӯша̄ва̄м (се) *несвр. према згрушати (се).*

згрӯша̄но̄ст, -ости ж *стање онога што је згрушано.*

згрӯшати, -а̄м свр. *учинити густим, згрудвати, згуснути (млеко, крв и др.).* ■ **~ се 1.** *претворити се у густу материју, згрудвати се (о млеку, крви и др.).* **2.** фиг. *скупити се на једно место.*

згр́цати се, згр̂ца̄м се свр. *в. згрнути се.*

згр̏ченос̄т, -ости ж *особина и стање онога што је згрчено.*

згр̏чити, -ӣм (трп. згр̏чен) свр. **1.** *грчевито скупити, стегнути:* ~ десну ногу. **2.** *згужвати; смежурати:* ~ лист папира. ■ **~ се 1.** *скупити се, савити се:* ~ се на столици. **2.** *постати захваћен грчем; укочити се, укрутити се (о деловима тела).*

згу̏жвати, -а̄м свр. **1.** *учинити неуредним, изгужвати (стискањем, гњечењем, пресавијањем):* ~ одело, ~ марамицу, ~ папир. **2.** фиг. *исцрпсти, изможидити.* ■ **~ се 1.** *наборати се, изгужвати се.* **2.** *смежурати се од старости, наборати се (о лицу).* **3.** *сабити се, згомилати се.*

згу̏лити, згу̏лӣм (трп. згу̏љен) свр. **1.** *скинути, одерати кожу; скинути кору, љуску, ољуштити.* **2.** фиг. *опљачкати, узети силом са некога нешто.*

згу̏ра ж *отпадак при топљењу металне руде, дрозга.*

згу́рати, згу̂ра̄м свр. **1.** *гурајући смакнути (некога, нешто) с чега, отерати, потиснути:* ~ са столице. **2.** *угурати, сабити:* ~ нешто у џеп. ■ **~ се** *збити се на гомилу.*

згу̏рен, -а, -о *повијен у леђима, погурен:* ~ старица.

згу̏рено прил. *погурено, згрбљено.*

згу̏рити, -ӣм свр. *изазвати погуреност; савити, навити:* ~ леђа. ■ **~ се** *погурити се, згрбити се; повити се, скупити се.*

згу̏снӯт, -а, -о **1.** *трп. од згуснути (се).* **2.** *језгровит, сажет, концизан:* ~ стил.

згу̏снути, -не̄м (трп. згу̏снӯт) свр. **1.** *учинити нешто густим, гушћим.* **2.** фиг. *изразити сажето; учинити садржајним:* ~ радњу романа. ■ **~ се 1.** *постати густ, гушћи.* **2.** *усирити се; згрушати се.* **3.** *збити се у гомилу, збити се у редове.*

згу̏снӯто̄ст, -ости ж *особина и стање онога што је згуснуто.*

згусну́ће с *згуснутост.*

згу́стити (се), згу̂стӣм (се) свр. *в. згуснути (се).*

згу̏чити, -ӣм (трп. згу̏чен) свр. **1.** *савити, стиснути у гуку, у клупче.* **2.** *увући, погнути (главу):* ~ главу у шију. ■ **~ се** *савити се, стиснути се, шћућурити се:* ~ се код шпорета.

згушњáвати (се), згу̏шња̄ва̄м (се) *несвр. према згуснути (се).*

зда́ње с **1.** *ограда, кућа, грађевина: државно* ~, дрвено ~. **2.** фиг. *оно што је саздано, изграђено, творевина; оно што има сложену структуру:* књижевно ~, свемирско ~.

зда̏ти, зда̂м (зда́де̄м) свр. *створити, саздати.*

здво̂јан, -јна, -о рег. *несрећан, очајан, избезумљен; очајнички.*

здво̂јно прил. рег. *очајно, очајнички:* ~ крикнути.

здѐбљати се, -а̄м се свр. *постати дебео, угојити се.*

зде́вати (се), зде̂ва̄м (се) јек. **здијѐвати (се),** зди̏јева̄м се *несвр. према здерути (се) и зде(с)ти (се).*

зде̏ла јек. **здје̏ла** ж *округао, повећи суд за јело, чинија, ћаса.*

зде̏ласт јек. **здје̏ласт,** -а, -о *који има облик зделе, налик на зделу.*

зде̏лица јек. **здје̏лица** ж **1. а.** *дем. и хип. од здела.* **б.** *шољица, чашица.* **2.** анат. *кости доњег трупа, карлица,* pelvis.

зде̏личнӣ јек. **здје̏личнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на здјелицу (2), карлични:* ~ кост, ~ отвор.

зде̏љати јек. **здје̏љати,** -ља̄м и -ље̄м свр. **1.** *обрадити дрво дељањем, начинити какав предмет дељући, тешући:* ~ гусле. **2.**

стањити дељањем, стесати; сљуштити, одстранити дељањем: ~ дршку, ~ комад меса.

зде́нац, -нца м **а.** *извор са кога се узима вода, чесма, студенац.* **б.** *бунар; цистерна, чатрња.*

здѐнути јек. **здјѐнути,** -нēм свр. **1.** *скупити, сложити у стог, пласт и сл., саденути.* **2.** *саставити, склопити:* ~ намештај. ■ **~ се** *отићи, нестати.*

здѐпаст, -а, -о **а.** *омален и подебео, дежмекаст (о човеку); незграпан, трунтав.* **б.** *који је несразмерних димензија, нескладан (о стварима, предметима):* ~ кућа, ~ слово.

зде́пати, здêпāм свр. *невешто, немарно нешто начинити, склепати:* ~ какву столицу. ■ **~ се** *удебљати се.*

здѐрати, здѐрēм свр. **1.** *одвојити од подлоге (спољни слој, кожу, кору и сл.), згулити, сљуштити:* ~ кожу с јагњета. **2.** *грубо скинути с нечега, стргнути:* ~ еполете са шињела.

здѐротина ж *место где је кожа површински згуљена, здерана.*

здѐсна прил. **1.** *с десне стране; на десној страни:* доћи ~; стајати ~. **2.** пол. *из десничарских кругова, са деснице; на десници.*

здѐ(с)ти (се), здѐнēм (здѐдēм) (се) јек. **здјѐ(с)ти (се),** здјѐнēм (здјѐдēм) (се) свр. *в. дѐнути (се).*

здѐтна јек. **здјѐтна** (ж. род) нар. *бремenита, трудна.*

здѝмити, -ӣм свр. **1.** разг. *побећи, нагло отићи:* ~ из канцеларије. **2.** *ударити, распалити кога.*

здѝпити, -ӣм свр. разг. *кришом узети, украсти; зграбити, шчепати:* ~ новчаник.

здогова́рати се, -òвāрāм се несвр. *несвр. према здоговорити се.*

здо̏говōр м свр. арх. и нар. *в. до̏говōр.*

здоговòрити се, -òворӣм се свр. арх. и нар. *в. договорити се.*

здо̏говōрно прил. свр. арх. и нар. *в. договорно.*

здо̏ла прил. *одоздо;* уп. збрда-здола.

здра̏в, -а, -о **1. а.** *који нема здравствених проблема, који није болестан; неповређен, жив.* **б.** *чије су функције у повољном стању; неозлеђен, читав (о деловима тела):* ~ срце; ~ рука. **в.** *духовно непомућен, непоремећен, нормалан:* ~ разум, ~ памет. **г.** *који одаје добро здравље, свежину, расположење:* ~ боја лица, ~ сан, ~ смех. **2. а.** *у коме не влада болест, зараза; који је без заразних клица, незаражен, незагађен; који није подложан ширењу болести:* ~ место, ~ млеко, ~ вода; место ~ за кућу. **б.** *погодан за здравље, који окрепљује, повољно делује на поједине органе:* ~ ваздух, ~ спорт; вода здрава за очи. **3. а.** *који није захваћен трулењем, неукварен (о плодовима и сл.); који је јак, чврст, тврд (о грађевинском материјалу и сл.):* ~ семе, ~ воће; ~ камен, ~ дрво за мост. **б.** *неоштећен, неокрњен, очуван:* ~ бачва, ~ тканина. **4.** *који има платежну вредност, финансијски стабилан, чврст; који се плаћа у готовини:* ~ валута, ~ курс, ~ новац. **5.** *стабилан, чврст:* ~ брак, ~ предузеће. **6.** *оправдан, природан; трезвен, логичан, исправан; добро заснован, конструктиван:* ~ радозналост, ~ нагон; ~ укус, ~ обука; ~ начела, ~ критика. **7.** *у устаљеним изразима који значе поздрав, наздрављање и сл.:* жив и ~, да си ми ~, здрав си. • **~ здравцат (здравцијат, здравцит)** *у појачаном значењу: здрав.* **Здрава Марија** (према лат. ave Maria) кат. *молитва Мајци божјој, Богородици.* **~ као дрен** *сасвим, потпуно здрав.* **~ и прав** *ни крив ни дужан, невин.*

здра̏вац, здра̏вца и **здра́вац,** -вца м бот. *зељаста биљка* Geranium macrorrhizum *из ф.* Geraniaceae *пријатног мириса, која расте на шумовитим каменитарима; општи назив за род* Geranium.

здра̏вити, -ӣм несвр. [гл. им. здра̏вљēње с] **1.** *држати здравицу, наздрављати; узимати пиће, пити.* **2. а.** *поздрављати некога при сусрету: упућивати поздравне речи.* **б.** *слати поздраве, добре жеље.* **3.** *оздрављивати.* ■ **~ се** *поздрављати се међусобно.*

здра̏вица ж **1. а.** *поздравни говор, речи којима се уз чашу наздравља, изражавају жеље за здравље и срећу; чаша пића која се уз то испија:* држати здравицу, попити тридесет здравица. **б.** нар. *послужење, част (обично боца пића) која се нуди сватовима у пролазу или при позиву на свечаност:* изнети здравице на пут. **в.** етн. *древна чутура или сл. суд којим се позивају гости на свадбу или славу.* **2.** *песма, попевка којом се изражавају добре жеље, честитке.*

здра̀вица ж *неплодан, чврст слој земље испод хумусног слоја, живица, целица.*

здра̏вичāр м *онај који држи здравицу, наздравља; онај који сватовима износи здравицу.*

здра̏вичāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на здравичаре:* ~ нота, ~ песма.

здра̏вичāрство с *држање здравица, наздрављање; фразирање.*

здра̂вље с (мн. ø) *стање организма у коме се животне функције нормално обављају; уопште (било какво) стање организма.* • **бог ти дао здравље, од бога ти здравље** нар. *каже се као отпоздрав.* **боже здравља, дај боже здравља** *само нека сви будемо здрави, све ће се средити, све ће бити у реду.* **за чије бабе здравље** ир. *због кога, зашто, има ли разлога за то.* **на здравље ти** нар. *не односило се то на тебе (кад се пореди са неким умрлим).* **у здравље, са здрављем** 1) *при поздрављању: да будемо здрави* 2) *при наздрављању, као израз добрих жеља за нечије здравље, срећу, успех.*

здра̏во прил. **1. а.** *у добром здравственом стању.* – Сви су код куће здраво. **б.** *у животу; без повреда и сл.* – Док је здраво мој отац... Јесу ли се здраво вратили? **в.** *као поздрав при сусрету или растанку.* – Здраво! Како сте? А сад, здраво, брзо се враћам. **2. а.** *на разуман начин, разложно, трезвено.* – Он мисли здраво. **б.** *препоручљиво, корисно, упутно.* – Здраво је спавати поред отворена прозора. **3.** нар. *врло, веома.* – Она њега здраво воли. • **~ био, ~ свануо, тако био ~** и сл. *пригодни поздрави.* **на здраво** *без видљивог спољнег знака (разболети се).* **примити ~ за готово** *примити као истинито, тачно, без провере.*

Здравомàрија ж кат. *в. Здрава Марија (под здрав).*

здравора́зумскӣ, -ā, -ō *који се заснива на здравом разуму:* ~ одлука.

здра̀вственӣ, -ā, -ō *који се односи на здравље, који је у вези са здрављем:* ~ књижица, ~ установа, ~ проблеми.

здра̀вствено прил. *у здравственом погледу.*

здра̀вство с (мн. ø) *здравствена делатност, организација здравствене службе.*

здра̏вцāт и **здра̀вцат, здра̏вцијāт** и **здравцѝјат, здра̏вцӣт** и **здра̀вцит,** -а, -о *в. под здрав.*

здрвѐнети се и **здрвѐнити се,** -нӣм се свр. **а.** *постати као дрвен, дрвенаст, одрвенети; стврднути се, укрутити се.* **б.** фиг. *укочити се, пренеразити се (од запрепашћења).*

здр̏мати, -āм свр. *енергично, снажно продрмати, протрести; задрмати, затрести (нечим).* ■ **~ се** *заљуљати се, задрхтати.*

здрòбити, здро̏бӣм (трп. здро̏бљен) свр. **а.** *разбити, сломити у ситне делиће, у парампарчад, смрскати:* ~ зубима чашу. **б.** *потпуно уништити, смождити:* ~ непријатеља. ■ **~ се** *разбити се у ситне делове, смрскати се.*

здро́згати, здро̂згāм свр. *смрскати, смрвити, здробити:* ~ песницом. ■ **~ се** *разбити се, смрскати се; здробити се.*

здр̏пити, -ӣм свр. *в. згипити.* ■ **~ се** *закачити се, посвађати се.*

здру̑г м вој. ист. *већи одред састављен од више родова војске (у усташкој војсци, за време Другог светског рата).*

здруже́ње с *ступање у ближе међусобне односе, уједињење, зближење, здруженост.*

здружи́вати (се), здру̀жујēм (се) *несвр. према здружити (се).*

здру́жити, здру̑жӣм свр. **а.** *спојити, повезати, саставити у једну целину; припојити, прикључити нечему:* ~ две чете, ~ два стада оваца. **б.** *спојити каквом духовном везом, спријатељити.* ■ **~ се** *повезати се ради заједничких циљева, удружити се.* – Радници се морају здружити. **в.** *спријатељити се.*

здýвати, здӯвам свр. *дувањем скинути с нечега, одувати.*

здӯха (здӯва) ж *в. здухач.*

здѝха̄ч (здѝва̄ч), -áча (здѝха̄ћ (здѝва̄ћ), -áћа) м празн. *дух који по народном веровању доноси или сузбија кишу, град, невреме, штити од зла или наноси зло људима, ведогоња; човек коме се приписују такве способности.*

здӯшан, -шна, -о *савестан у послу, вредан, приљежан; поштен, праведан; душеван:* ~ учитељица, ~ члан колектива.

здӯшно прил. *савесно, ревносно; праведно; свесрдно:* ~ радити; ~ строг; ~ писати.

зéба и **зȅба** ж **а.** зоол. **а.** *птица певачица* Fringilla coelebs *из пор.* Fringillidae. **б.** *општи назив за птице певачице из пор.* Fringillidae *којих има неколико врста:* горска ~, жута ~ и др.

зȅбљив, -а, -о *који одаје зебњу, бригу, пун зебње.*

зéбнути, зе̑бне̄м свр. *осетити зебњу, страх; задрхтати.* – Он зебну у себи.

зéбња ж **1.** *осећај узнемирености, немира, слутње, брига, страховање, стрепња.* **2.** *осећај зиме, хладноће, језа.*

зȅбра ж (ген. мн. -ри̑) **1.** зоол. *копитар* Equus zebra *сличан коњу, са тамним и светлим пругама по телу, који живи неприпитомљен у Африци.* **2.** *пешачки прелаз (пругасто исцртан) на коловозу.*

зȅбраст, -а, -о *пругаст, ишаран као зебра.*

зȅбу, зȅбуа м зоол. *врста говечета* Bos indicus *са грбом од масног ткива.*

зе̑в јек. **зи̏јев** м (ж) **1.** *рефлексно затезање виличних мишића праћено широким отварањем уста (услед поспаности, умора, досаде и сл.), зевање.* **2.** *отварање уста уопште; положај уста кад су отворена.* **3.** лингв. *положај уста при изговору два самогласника један поред другога, хијат.* **4.** *отвор, удубљење, размак; отвор код нечега што се отвара и затвара.*

зéвалица јек. **зијѐвалица** ж **1.** *зевање.* **2.** бот. *род зељастих биљака* Antirrhinum *из ф.* Scrophulariaceae, *са цветовима као уста.*

зéвало јек. **зијѐвало** с (м) (мн. с) пеј. *онај који много зева, беспосличар.*

зéвати, зе̑ва̄м јек. **зијѐвати,** зи̏јева̄м несвр. **1.** *несвр. према зевнути.* **2.** *несвр. према зинути.* **3.** *падати у очи зевом, отвором, празнином, зјапити (о понору, прозору и др.).* **4.** *гледати нетремице, зурити, пиљити.* – Шта зеваш у мене?

зȅвзек м тур. *глуп човек, звекан, глупан.*

зȅвзечити се, -и̑м се несвр. [гл. им. зȅвзече̄ње с] *понашати се као зевзек, измотавати се.*

зéвнути, зе̑вне̄м јек. **зијѐвнути,** зи̏јевне̄м свр. **1.** *отворити уста удахнувши и издахнувши ваздух (као последица поспаности, умора, досаде, у хропцу и сл.).* **2.** *пасти у очи зевом, отвором; пасти у очи празнином.*

зезáнција разг. *збијање шале, завитлавање.*

зȅзати, -а̑м несвр. прел. разг. (некога) *збијати грубе шале с неким, завитлавати* ■ **~ се** *шегачити се, завитлавати се, зафркавати се.*

зȅза̄тор м жарг. експр. *онај који је склон збијању (грубих) шала, завитлавању, зафркавању.*

зȅзнӯт, -а, -о разг. *незгодан, непријатан, неугодан; тежак.*

зȅзнути, -не̑м свр. разг. *преварити (некога), подвалити (некоме).* ■ **~ се** *преварити се, насамарити се.*

зéја, -е̄ и **зéјо,** -а и -е̄ м *хип. од зец.*

зéјтин м (мн. ø) тур. *биљно уље (маслине, сунцокрета, кукуруза).* • **играју му очи као на зејтину** *очи су му живахне, врло немирне.*

зéјтинаст, -а, -о *који је као зејтин, сличан зејтину:* ~ течност, ~ вода, ~ боја.

зéјтинити, -и̑м несвр. *зачињавати зејтином, уљем.*

зéка и **зȅка** ж нар. *име домаћим животињама женкама сивкасте длаке.*

зéка м (уп. зеко) **1.** *хип. од зец.* **2.** *хип. од зеленко и зекан.*

зȅкан м **1.** *хип. од зец.* **2.** *зекаст коњ, зеленко.*

зȅкаст, -а, -о *који је боје зеца, сивкаст, зеленкаст:* ~ коњ, ~ длака.

зéко, -а и -е̄ м (уп. зека) **1.** *хип. од зец.* **2.** *хип. од зеленко и зекан.*

зéкоња м **1.** *зекаст во.* **2.** *хип. од зец.*

зȅкуља ж *зекаста крава.*

зелѐмбаћ, -áћа м **1.** зоол. *врста гуштера зелене боје* Lacerta viridis *из пор.* Lacertidae. **2.** фиг. пеј. *човек који носи зелену униформу.*

зȅле̄н ж (инстр. -и; мн. ø) **1.** зб. *неколико врста поврћа које се употребљава као зачин за јело (першун, мрква и сл.); поврће уопште.* **2. а.** зб. *зелено растиње, трава, лишће, зеленило.* – Бујна зелен око њега. **б.** *пољана, ливада.* **3.** *зеленило:* ~ траве.

зȅлен, -ѐна, -о **1.** *који је боје лишћа, траве (о материјама и предметима такве боје, о ономе што је обрасло растињем такве боје, за кога је карактеристична та боја, који има примесе те боје и сл.):* ~ трава, ~ поље, ~ долама, ~ очи, ~ море и сл. **2.** *који ствара утисак зелене боје, сивкаст:* ~ длака, ~ коњ, ~ у лицу. **3.** *који није сазрео, млад (о плодовима, усевима):* ~ воће, ~ кукуруз; фиг. *неискусан, млад:* ~ младић. **4.** (у им. служби) м **а.** *онај који је обучен у зелено одело, зелени дрес.* – Зелени су победили. **б.** *онај који припада покрету за очување животне средине, еколошки:* странка зелених. **5.** *први део песничких полусложеница:* зелен-венац, зелен-гора и сл.

зелéнак, -нка м **1.** *зелен, недозрео плод.* **2.** зоол. *врста речне рибе* Phoxinus phoxinus.

зелéнац, -нца м **1.** *вир у води.* **2.** геол. *зелени камен.*

зелèна̄ш, -áша м (инстр. -áшем) **1.** *онај који даје новац у зајам уз претерано велику камату, лихвар; гуликожа.* **2.** ист. *припадник политичкој покрета у Црној Гори после Прво̄г светског рата који се противио уједињењу са Србијом.*

зеленáшити, -ѐна̄ши̑м несвр. [гл. им. зеленáше̄ње с] *давати новац у зајам уз претерано велику камату, лихварити.*

зеленàшица ж *жена зеленаш.*

зеленàшки̑, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на зеленаше (1), лихварски:* ~ капитал. **2.** *претерано висок (о камати).*

зеленáштво с *зеленашење, лихварство.*

зеленѐгаћа м бот. *в. калопер* Tanacetum balsamita.

зеленѐгора ж **1.** *зелена гора, шума.* **2.** бот. *в. бршљан.*

зеленѐдӯр, -ýра м зоол. *в. зелентарка.*

зеленѐти јек. **зелѐњети,** -ени̑м несвр. непрел. **1.** *постајати зелен, добијати зелену боју; обрастати, прекривати се зеленилом.* **2.** *добијати пепељасту боју у лицу (од љутине, беса).* ■ **~ се** **1.** *бити зелен, истицати се зеленом бојом.* **2.** *в. зеленети (2).*

зеленѝк, -ѝка бот. *биљка* Evonymus jaromica *која води порекло из Јапана.*

зеленѝка ж **1.** агр. **а.** *назив за разне воћке зелена плода и плод таквих воћака (јабука, крушка).* **б.** *врста винове лозе, грожђе и вино од те лозе.* **2.** бот. *назив за разне дрвенасте биљке зимзелено̄г лишћа.*

зеленѝло с (мн. ø) **1.** *особина онога што је зелено, зелена боја.* **2.** *зелено растиње (трава, дрвеће); предео обрастао зеленим растињем, шума, парк и сл.* • **биљно ~** биол. *в. хлорофил.*

зеленѝти, зȅлени̑м несвр. прел. *чинити зеленим, бојити у зелену боју.*

зеленѝш, -ѝша м (инстр. -ѝшем; мн. ø) **1. а.** *поврће, зелен; зелен за супу.* **б.** *зељасте биљке, трава и др. као сточна храна.* **2.** *зелено, незрело воће;* фиг. *незрео, неискусан младић, жутокљунац.* **3.** *усеви, биљке чијим се заоравањем добија гној, ђубриво.*

зѐлēнка ж **1.** зоол. *риба злашни шијор* Phoxinus phoxinus. **2.** агр. *назив за разне врсше воћака и плодове ших воћака; врсша винове лозе и грожђе ше лозе.* **3.** *назив за разне домаће живошиње (женке) зеленкасше длаке (кобила, коза, крава).*

зеленка́да ж бот. *назив за разне врсше нарциса* (Narcissus pseudonarcissus, N. poeticus, N. jonquilla, N. tazetta).

зѐленкаст и **зелѐнкаст,** -а, -о *који прелази у зелену боју, помало зелен, назелен:* ~ очи, ~ униформа.

зѐленкасто и **зелѐнкасто** прил. *у зеленкасшој нијанси, преливајући се у зелено:* ~ обојено, ~ сијати.

зеле́нко и **зѐлēнко** м *коњ зеленкасшосиве длаке.*

зелѐно прил. *у зеленој боји; као зеленило;* фиг. *незрело, наивно, глуйо.*

зелено- *као први део придевских или именичких сложеница означава да је нешшо зелено или зеленкасшо.*

зеленокадѐрāш, -а́ша м ист. *припадник зеленог кадра војних бегунаца који су крајем Првог свешског раша побегли из аусшроугарске војске.*

зеленока̀дрāш, -а́ша и **зеленока̀дровац,** -ōвца м ист. *припадник зеленог кадра квислиншке војне формације за време Другог свешског раша сасшављене од босанских муслимана.*

зеленòок, -а, -о *који има зелене, зеленкасше очи.*

зелѐнтāрка ж зоол. *врсша пшице певачице зеленожућкасше боје* Chloris chloris *из пор.* Fringilidae.

зелѐнчица и **зѐлēнчица** ж зоол. *в. чиж.*

зеле́њāк, -њка и **зелѐњāк,** -а́ка м **1.** *зелен, недозрео клип кукуруза.* **2.** фиг. *недозрео младић, жушокљунац.* **3.** зоол. *риба злашни шијор* Phoxinus phoxinus.

зѐлēње с (мн. ø) рег. *поврће, зелен.*

зѐлōт, -о́та м грч. *одушевљени присшалица, поборник неке идеје; фанашик, занесењак.*

зелотѝзам, -зма м *пререрана ревносш, преданосш некој идеји; фанашизам.*

зе́ља[1] м (уп. зељо) **а.** *хип. од зељов; пас зеленкасше длаке.* **б.** *во зеленкасше длаке, зекоња.*

зе́ља[2] и **зѐља** ж **1.** *назив неким домаћим живошињама (женкама) зеленкасшосиве, пепељасше длаке.*

зеља̀нйк, -и́ка м *назив за шесша умешана са зељем, зељаница.*

зеља̀ница ж *пиша са зељем.*

зѐљаст, -а, -о **1.** бот. *који има зелену и мекану сшабљику, који не одрвењује:* ~ биљка, ~ стабљика. **2.** *зеленкасш (о шелу живошиња).*

зȇље (зѐље) с (мн. ø) **1.** фиг. *назив за разно зељасшо самоникло биље (или гајено) које се уйошребљава као поврће за јело; зѐлēн, поврће.* **2.** фиг. разг. *оно чега има много, до чега се лако долази (кад се говори с ниподашшавањем).* **3.** бот. *назив или део назива многих зељасших биљака (купус, блишва, шшавељ, коприва и др.) чије се лишће обично уйошребљава за јело:* бело ~, кисело ~, меко ~, пернато ~, црвено ~ и др.

зе́љо, -а и -ē м (уп. зеља[1]) **а.** *хип. од зељов; пас зеленкасше длаке.* **б.** *во зеленкасше длаке, зекоња.*

зѐљōв, -òва м *назив за пса сивозеленкасше длаке.*

зема̀љскӣ, -ā, -ō **1. а.** *који се односи на Земљу (као небеско шело):* ~ кугла, ~ тело, ~ лопта. **б.** рлг. и песн. *овоземаљски:* ~ царство, ~ живот. **в.** *сшваран, природан, људски:* ~ правда, ~ љубав. **2.** *који се односи на земљу као државу, државни, јавни, званични:* ~ влада, ~ управа, ~ буџет.

зѐмāн, -а́на м тур. нар. *време, доба.*

зѐмбил, -и́ла и **зѐмбиљ,** -и́ља тур. *шорба са ручкама за ношење намирница.*

зѐмичка ж (дат. -чки; ген. мн. -чāкā и -кӣ) нем. *врсша пецива, округао хлепчић од белог пшеничног брашна.*

зѐмља ж (ак. зȅмљу, вок. зȅмљо; мн. зȅмље, ген. зема́љā) **1. а.** (Земља) *планеша на којој живимо.* **б.** *месшо, просшор живоша и људске делашносши, свеш; по религиозном схвашању: овај свеш где живимо од рођења до смрши.* – Тежак је живот овде, на земљи. Нећемо се више видети овде на земљи. **2. а.** *део Земљине површине који није покривен водом, копно.* **б.** *земљина површина, граница између Земљине коре и ваздуха, шло.* **в.** *обрадиво земљишше, посед.* **3.** *мека, шрошна, расшресиша машерија на земљиној кори.* **4.** *држава, национална шеришорија.* • **ничија ~** 1) *просшор између зараћених сшрана који не припада ни једној од њих.* 2) *просшор између двеју државних граница.* **обећана ~, света ~** рлг. *Палесшина са Јерусалимом и Хрисшовим гробом.* **тешка ~** *збијена, гњецава, глиновиша земља.* **црвена ~** *земља црвенкасше боје слабије плодносши, са примесом глине, оксида гвожђа и алуминијума.* **црна ~** 1) *црница, хумус.* 2) експр. *земља као месшо где се човек сахрањује.* • **збрисати са лица земље** *учинити да неко или нешшо несшане, исшребиши.* **~ га још држи** *још је жив, у живошу је.* **~ црна га крије** *у гробу је, биће у гробу.* **земља га привлачи** *ускоро ће умреши.* **~ му под ногама гори** *налази се у шешкој сишуацији.* **као да га је земља прогутала, као да је у земљу пропао** *несшао је, изгубио се.* **лака му црна земља, нека му је лака земља** *пригодна фраза при помињању покојника.* **нестати, ишчезнути са лица земље** *сасвим, поШпуно несшаши, ишчезнуши.* **ни на небу ни на земљи** *биши, лебдеши између неба и земље, биши у несигурном, несшалном, неодређеном положају.* **отићи под (црну) земљу** *умреши.* **пијан као ~** *сасвим пијан, мршав пијан.* **пропасти у (црну) земљу (од стида, срама)** *веома се засшидеши.* **саставити (кога) са (црном) земљом** *обориши, срушиши кога, убиши.* **сравнити са земљом** *разориши до шемеља, пошпуно унишшиши.* **стајати на земљи** *биши реалан, сшваран.*

зȅмљав, -а, -о *умазан земљом, посуш земљом.*

зѐмља̄к, -а́ка м *онај који је пореклом из исше земље, из исшог краја; сународник.*

земља̀киња ж *она која је пореклом из исше земље, из исшог краја; сународница.*

зȅмљан и **зѐмљан,** -а, -о **1.** *који је од земље; глинен, керамички:* ~ бедем, ~ под; лонац. **2. а.** *који се односи на земљу, на рад са земљом:* земљани радови. **б.** *в. земљав.* **3.** *који је као земља (по боји, мирису и сл.), шаман, мрк:* ~ кожа, ~ лице. **4.** *земаљски, овоземаљски:* ~ створење, ~ сила.

земља̀рина ж *порез на земљишше, на посед:* платити земљарину.

зȅмљаст и **зѐмљаст,** -а, -о **1.** *који је по физичким особинама сличан земљи, шрошан, сишан; помешан са земљом:* ~ примеса. **2.** *који је по изгледу сличан земљи, шаман, мрк:* ~ кожа, ~ лице.

зѐмља̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на земљаке:* ~ обзири.

зȅмљен и **зѐмљен,** -а, -о *в. земљан.*

земљѐтина ж *аугм. и пеј. од земља.*

зѐмљив, -а, -о *в. земљав.*

Зѐмљин, -а, -о *који припада Земљи (планеши), који се односи на Земљу:* ~ језгро, ~ оса.

зȅмљица ж *дем. и хип. од земља.*

зȅмљӣшнӣ и **зѐмљӣшнӣ,** -ā, -ō *који се односи на земљишше, који је у вези са земљишшем:* ~ посед, ~ власништво.

зȅмљӣште и **зѐмљӣште** с **1.** *земља као наслага машерије; машеријална подлога вегешације, биљака; земља као посед, имовина:* плодност земљишта, кречно ~; општинско ~, приватно ~. **2.** *земаљска површина, шло, природа; земља као просшор, шеришорија, обласш:* ~ обрасло биљем, брежуљкасто ~; ~ српске државе, ~ млетачко. **3.** фиг. *погодне околносши, услови, прилике за нешшо:* припремити погодно земљиште за револуцију.

земљòвит, -а, -о *покривен земљом, који обилује земљом.* ~ Војводина.

земљòвласнӣк м *власник земље, имања, земљопоседник.*

земљòвласница ж *женска особа земљовласник.*

земљòвласнӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на земљовласнике.*

земљоде́лац јек. **земљодје́лац,** -лца м *земљорадник.*

зѐмљомēр и **земљо̀мер** јек. **зѐмљомјēр** и **земљо̀мјер** м *геометар*.

земљопо̀сед и **земљопо́сед** јек. **земљопо̀сјед** и **земљопо́сјед** м *земљишни посед, земљишна имовина*.

земљопо̀седнӣк и **земљопо́седнӣк** јек. **земљопо̀сједнӣк** и **земљопо́сједнӣк** м *власник, поседник земље, земљишта*.

земљопо̀седнӣчкӣ и **земљопо́седнӣчкӣ** јек. **земљопо̀сједнӣчкӣ** и **земљопо́сједнӣчкӣ**, -ā, -ō *који се односи на земљопоседника*.

земљо̀рāднӣк м *пољопривредни радник који се бави обрадом земље као главним занимањем, ратар, тежак*.

земљо̀рāдница ж *жена земљорадник*.

земљо̀рāдничкӣ, -ā, -ō *који се односи на земљораднике:* ~ задруга, ~ посао.

земљора́дња ж *грана пољопривреде која се бави обрађивањем земље, ратарство*.

зѐмљотрēс м **1.** *подрхтавање Земљине коре, потрес, трус*. **2.** фиг. *велико друштвено колебање, криза*.

зѐмљотрēснӣ, -ā, -ō *који се односи на земљотрес:* ~ зона.

зѐмљоӯз и **земљо̀уз** м геогр. *узан појас копна који спаја две веће копнене површине растављене морем, превлака*.

земљу̀рина ж *аугм. и пеј. од земља*.

зѐмнӣ, -ā, -ō **а.** *земаљски, Земљин:* ~ живот, ~ мисао. **б.** *који се налази у земљи, на земљи или потиче из земље:* ~ плодови, ~ слој, ~ храна. • ~ **остаци** *посмртни остаци*.

зѐмнӣк м песн. *становник Земље, смртник*.

зему̀ница ж **а.** *примитивна просторија ископана у земљи подешена за становање или за оставу*. **б.** *заклон, склониште у земљи за војнике*.

зѐна јек. **зјѐна** ж *в. зеница (1)*.

зѐнӣт, -и́та м **а.** астр. *замишљена тачка пресека привидне небеске сфере и вертикале повучене из дате тачке на земљи; највиши део неба*. **б.** фиг. *највиша тачка до које се може доспети, врхунац*.

зенитѝзам, -зма м *модернистички правац у књижевности настао после Првог светског рата*.

зѐница јек. **зјѐница** ж **1.** анат. *отвор у средини дужице кроз који светлост продире у унутрашњост ока* pupilla. **2.** фиг. *нешто најдраже, најдрагоценије, што се брижљиво чува*. • **чувати (пазити и сл.) као зеницу ока** *чувати, пазити као нешто најмилије*.

зѐничнӣ јек. **зјѐничнӣ**, -ā, -ō *који се односи на зеницу, који припада зеници:* ~ опна.

зе́псти (зêпсти), зе́бēм несвр. непрел. **1. а.** *осећати, трпети хладноћу, зиму*. **б.** *изазивати осећај хладноће, захватати хладноћом*. **2.** фиг. *осећати страх, зебњу, бојати се*.

зѐра ж тур. *врло мала, незнатна количина нечега*.

зȅт (мн. зȅтови) м *ожењен човек у односу на чланове породице (родитеље, браћу, сестре) своје жене*.

зȅтовскӣ, -ā, -ō *који се односи на зета или зетове:* ~ кућа, ~ одело.

зêц м (инстр. зêцом; мн. зѐчеви) **1.** зоол. *глодар дугих ушију и дугих задњих ногу* Lepus; *општи назив за глодаре из пор.* Leporidae. **2.** фиг. *плашљива особа, кукавица*. • **још је зец у шуми** *прерано је за радовање*. **питоми** ~ *в. кунић*. **у томе грму лежи зец** *у томе је ствар, у томе је проблем*.

зе́чак, -чка м (мн. ø) бот. *дивљи грашак* Pisum arvense.

зѐчāр, -а́ра и **зȅчāр**, -а м **1.** *ловачки пас који лови зечеве*. **2.** *ловац на зечеве*.

зѐчара ж бот. *врста траве, пахуља* Holcus, H. lanatus.

зѐчāрка ж бот. *врста гљиве* Polyporus frondosus *из ф.* Polyporaceae.

зѐчāрнӣк м и **зѐчāрница** ж *стаја, кавез за зечеве (kуниће)*.

зѐчаст, -а, -о *који је боје зеца, сличан зецу*.

зе́чац, -чца м бот. *грашак* Pisum sativum.

зȅче, -ета с (супл. мн. зȅчићи и зечи́ћи м; зб. им. зȅчāд ж) *дем. и хип. од зец; зечје младунче*.

зȅчев, -а, -о *који припада зецу:* ~ длака, ~ срце, ~ кожа.

зѐчевина и **зѐчетина** ж **а.** *зечје месо*. **б.** *зечје крзно; зечја кожа*.

зѐчињāк м *в. зечарник*.

зѐчић, -а и **зѐчӣћ**, -и́ћа м *дем. и хип. од зец; зечје младунче*.

зѐчица ж *женка зеца*.

зȅчјӣ (зȅчијӣ) и **зе́чјӣ** (зе́чијӣ), -ā, -ē **1.** *који припада зецу, зечевима, који је као у зеца:* ~ кожа, ~ усна. **2.** *као први део разних бот. назива:* ~ детелина, ~ жито и др.

зȅчкаст, -а, -о *в. зекаст:* ~ кобила.

зȅчки прил. *као зец, на зечји начин; плашљиво као зец:* ~ скочити, ~ спавати, ~ дрхтати.

зӣб м *савијање, прегиб:* ~ у коленима.

зи́бати, зӣбāм (зӣбљēм) несвр. рег. **1.** *љуљати, њихати (колевку, дете)*. **2.** *чинити да се нешто њише, лелуја, повија:* ~ лишће. ■ ~ **се** *љуљати се, њихати се; клатити се, гибати се*.

зӣбнути, -нēм свр. *љуљнути, заљуљати*. ■ ~ **се** *љуљнути се, заљуљати се*.

зӣвкати, -āм несвр. *често, сваког трена звати, позивати, дозивати*.

зӣд м (лок. (на) зи́ду, мн. зӣдови) **1.** *усправни део конструкције зграде на који се надовезује кров или се њиме преграђује унутрашњост зграде:* ~ куће, ~ собе. **2.** *зидана ограда (од камена, цигле и сл.); заштитни део тврђаве, зидина:* авлијски ~, ~ маслињака; градски зидови. **3.** *вертикална страна рова, јаме, посуде и сл.:* ~ лонца. **4.** *унутрашња страна каквог шупљег органа, цеви и сл.:* ~ једњака, ~ ћелије. • **живи** ~ спорт. *ред играча испред свог гола који спречавају телима пут лопти*. **главом кроза зид** *остваривати нешто тешко, немогуће*. **догурати, притиснути некога уза зид** *довести некога у безизлазан положај*. **и зидови имају уши** *ништа се не може сакрити*. **између четири зида** *не излазити из собе, из куће*. ~ **плача** *зид у Јерусалиму, свето место Јевреја*. **Кинески** ~ ист. *зид у Кини из III в. пре н. е.* фиг. **кинески** ~ *непробојна препрека, сметња*.

зида́ница и **зидȁница** ж *зидана кућа (од камена, цигле)*.

зӣдāр, -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) *онај који зида, који се бави зидарским занатом*. • **слободни** ~ *члан слободних зидара, масон*.

зӣдāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на зидаре и зидарство:* ~ занат, ~ вапно.

зида́рство с *зидарски занат*. • **слободно** ~ *тајна међународна организација представника аристократије и крупних капиталиста која се бори за своје интересе, масонство*.

зӣдати, зӣдāм несвр. **1.** *подизати (грађевину) слажући камен, циглу, опеку и сл. једну на другу; градити:* ~ кућу, ~ мост; ~ железнице. **2.** фиг. *заснивати, темељити*.

зӣдина ж **1.** *аугм. и пеј. од зид*. **2.** *заштитни зид око утврђеног места, бедем*. **3.** *рушевина од зида, развалина*.

зӣднӣ и **зи́днӣ**, -ā, -ō *који се односи на зид:* ~ новине, ~ сат.

зӣјавац, -āвца м зоол. *птица* Glareola pratincola *из пор.* Glareolidae *која живи на југоистоку Европе*.

зӣјало с *онај који зија, ништа не ради*.

зӣјати, -āм несвр. **1.** *тупо гледати, бленути, зурити:* ~ унаоколо. Многи зијају у њега. **2. а.** *падати у очи ширином отвора, зјапити (о рупи, рани и др.)*. **б.** *бити празан, зврјати (о просторијама)*.

зи́ма ж (ак. зӣму; мн. зӣме) **1. а.** *најхладније годишње доба, између јесени и пролећа (од 22. децембра до 21. марта)*. **б.** фиг.

старост: ~ живота мога. **2. а.** *хладноћа, студен, мраз.* **б.** *језа, дрхтавица, грозница.* – Обузела ме зима. **3.** (у прил. служби) *хладно, студено.* – Мени је зима. • **нема зиме** *нема бојазни, опасности.*

зи̏мзелён м и ж бот. **а.** *биљка пузавица* Vinca major, V. minor *из ф.* Apocynaceae *са плавим цветовима.* **б.** *назив за разне врсте зимзелених биљака (бршљан, зеленика, калина и др.).*

зи̏мзелен, -а, -о *који и зими има зелену боју лишћа:* ~ дрвеће, ~ шума.

зи̏ми прил. *за време зиме, током зиме.*

зи́мити, зи̏мӣм несвр. [гл. им. зи́мљēње с] **1.** *зимовати, презимљавати.* **2.** *хранити стоку преко зиме (на неком месту):* ~ стоку у Шумадији.

зи̏мӣште с *в. зимовник (1, 2).*

зи̏мка ж зоол. **а.** *в. зимовка (1).* **б.** *врста пастрмке која се лови зими.*

зи̏мљив, -а, -о *који је осетљив на хладноћу; пун хладноће.*

зи̏мљиво прил. *осећајући хладноћу, зимоморно:* ~ трљати руке.

зи́мница и **зи̏мница** ж **1.** *храна припремљена да се троши зими.* **2.** зоол. *в. зимовка (1).*

зи̏мно прил. *хладно, студено.*

зи́мњача и **зи̏мњача** ж агр. *воћка која касно дозрева и чији је плод погодан за зимску употребу (јабука, крушка, смоква и др.).*

зи̏мњӣ, -ā, -ē *в. зимски:* ~ дан, ~ ветар.

зимо̀валӣште с *в. зимовник (1).*

зимо̀вати, зи̏мујēм несвр. **1.** *проводити зиму, презимљавати.* **2.** *в. зимити (2).*

зимо̀вӣште с *в. зимовник (1).*

зи̏мōвка ж **1.** зоол. *врста птице певачице* Pyrrhula pyrrhula *са црвеним перјем по грудима* **2.** *в. зимњача.*

зимо̀внӣк, -и́ка и **зи̏мōвник,** -а м **1.** *место где се зимује, где се зими борави.* **2.** *место где се стока преко зиме чува и напаса.* **3.** *место при речној или морској обали где се зими остављају лађе.*

зимо́вница ж *в. зимовник (1).*

зимо̀вњāк, -а́ка и **зи̏мовњāк,** -а *зимски рибњак.*

зимогри̏жљив, -а, -о *в. зимогрожљив.*

зимогро̀жљив, -а, -о *осетљив на хладноћу, зимљив.*

зимогро̀жљиво прил. *јако осећајући хладноћу, зимљиво.*

зимогро̀жљивōст, -ости ж *особина онога који је зимогрожљив.*

зи̏могрōзан и **зимо̀грōзан,** -зна, -о **1.** *в. зимогрожљив.* **2.** *који доноси зиму, хладноћу, зимљив:* ~ ветар.

зимогро̀зив, -а, -о *зимогрожљив.*

зимогро̀зница ж *језа, зима, дрхтавица.*

зимо̀мора ж *дрхтавица, језа.*

зи̏момōран и **зимо̀мōран,** -рна, -о *јако осетљив на хладноћу, зимљив.*

зи̏моморно и **зимо̀мōрно** прил. *зимљиво, зимогрожљиво.*

зимомо́рнōст и **зимо̀мōрнōст,** -ости ж *осетљивост на зиму, особина онога који је зимоморан.*

зи̏мскӣ, -ā, -ō *који се односи на зиму:* ~ дан, ~ одело.

зи̏мӯс прил. *ове зиме, наредне или претходне зиме.*

зи̏мушњӣ, -ā, -ō *који се односи на претходну зиму:* ~ мразеви, ~ снег.

зи̏нути, -нēм свр. непрел. **1. а.** *отворити уста.* **б.** *отварањем уста хтети нешто рећи, заустити; проговорити.* – Таман зинух да нешто кажем. Зини већ једном, што ћутиш. **2.** *изненађено реаговати; забезекнути се:* ~ од чуда. **3.** *оштро реаговати:* ~ на нас са толиком срџбом. **4.** фиг. *добити рупу, отвор, отворити се, разјапити се (о ципелама, пећини и др.).*

зи̏пка ж рег. *колевка, креветац за бебу подешен за љуљање.*

зи̏пкати (се), -āм (се) несвр. *у дем. значењу: зибати (се).*

зи̏рав, -а, -о пеј. *разрок, зрикав.*

зи̏равōст, -ости ж *разрокост, зрикавост.*

зи̏рāт м и ж тур. *обрадива земља.*

зи̏рāтан, -тна, -о *који се обрађује, сеје усевима, обрадив:* ~ земљиште.

зира́тити, зи̏рāтӣм несвр. *обрађивати (земљу).*

зи̏ркати, -āм несвр. **1.** *бацати погледе, погледати:* ~ кроз прозор у двориште. **2.** *светлуцати, жмиркати.*

зи̏рнути, -нēм свр. *бацити поглед, погледати; вирнути.*

зи̏фт м тур. **1.** *никотински талог који настаје при пушењу.* **2.** *в. катран:* црн(о) као ~.

зихѐрāш, -а́ша м *онај који је врло опрезан, који не ризикује.*

зи̏хернāдла (зи̏херица) ж нем. *двокрака игла за прикопчавање, прибадача.*

зја̏ле ж мн. у изр. **продавати** ~ *в. продавати зјала (под зјало).*

зја̏ло с **1.** *усни отвор, чељуст.* **2.** *ждрело, грло; рупа:* ~ шпиље, ~ јазбине. **б.** *понор, амбис, бездан:* стајати над зјалом, ~ краса. • **продавати зјала** *беспосличити, залудничити.*

зја̏п м *оно што зјапи, отвор, зјало:* ~ вилица.

зја́пити, -ӣм несвр. **1.** *бити широм отворен, падати у очи остављајући непријатан утисак празнином, ширином отвора.* **2.** *избијати из нечега, зјати.*

зја̏ти, зја̂м **1.** *имати разјапљене чељусти, уста; бити разјапљен, широко отворен (о устима, вилицама).* **2.** *тупо гледати, бленути.* **3. а.** *падати у очи ширином отвора, празнином, зјапити.* **б.** *зврјати празнином, напуштеношћу (о кућама, просторијама).*

зла́тан, -тна, -о (одр. зла̂тнӣ) **1. а.** *који је начињен од злата; превучен златом, позлаћен; извезен златом:* ~ прстен, ~ ланац; ~ медаља, ~ слова, ~ хаљина. **б.** *који има злата, златоносан:* ~ рудник, ~ руда. **2.** *који по боји, изгледу, сјају подсећа на злато:* ~ сунце, ~ светлост, ~ жито, ~ кукуруз, ~ вино, ~ коса. **3.** *мио, симпатичан; благ, племенит; драг, добар:* ~ деца, имати златну душу. **4.** *неоптерећен бригама, пун благостања, срећан; који је у успону:* ~ време, ~ доба уметности. **5. а.** *који представља највећу вредност, драгоцен; користан:* ~ слобода, ~ искуство. Занат је златан. **б.** *мудар, садржајан; високих уметничких квалитета:* ~ реч, ~ пословица; ~ роман. **6.** (одр.) *први део више ботаничких, зоолошких и др. термина:* златни делишес, ~ мара, ~ рибица и сл. • **имати златне руке** *бити врло вешт и умешан у неком послу, умети нешто правити.* **обећавати златна брда и долине (златне куле)** *обећавати све најбоље (а не испуњавати обећања).* **уписати златним словима** *ући у историју по добру, по најбољем, по вредности.*

зла̀тан м **1.** етн. *назив одмила за драгу мушку особу:* **2.** зоол. **а.** *в. пијор.* **б.** *врста лептира златножуте боје* Chrysophanus virgaureae. **3.** бот. *врста зељасте шумске биљке* Lilium martagon *из ф.* Liliaceae.

зла̀тāр, -а́ра м **1. а.** *занатлија који израђује предмете од злата и сребра, који обрађује накит и украсе од злата и сребра.* **б.** *продавац златног и сребрног накита, јувелир.* **2.** зоол. **а.** *птица водомар.* **б.** *инсект златнозелене сјајне боје* Carabus auratus.

зла̀тара ж **1.** *продавница злата и накита, златарска радња, златарница.* **2.** агр. **а.** *врста јабуке.* **б.** *врста белог грожђа.* **3.** зоол. (обично у изр. **мува** ~) *врста муве чије је тело у преливу златнозелене и модре боје.*

злата̀рица ж агр. *врста винове лозе белог грожђа и вино тог грожђа.*

зла̀тāрка ж *златарева жена.* • **мува** ~ зоол. *в. мува златара.*

зла̀тāрница ж *златарска радња, златара; златарска радионица.*

златарскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на златаре:* ~ занат, ~ радња.

златарство с (мн. ø) *златарски занат, златарска производња.*

златаст, -а, -о **1.** *који је као злато, који подсећа на злато; који је као у злата:* ~ пламен, ~ коса; риба златасте боје. **2.** *израђен од злата, златан; позлаћен:* ~ конац, ~ натпис.

златача ж **1.** агр. **а.** *врста зимске јабуке.* **б.** *врста зимске крушке* **2.** бот. *врста гљиве* Boletus Chrysenteron.

злата̄ш, -а́ша м у изр. ~ **караш** зоол. *златна рибица* Carassius auratus.

златити, зла̂тӣм несвр. [гл. им. зла́ће̄ње с] **1.** *наносити слој злата на нешто, позлаћивати:* ~ нож. **2.** *обасјавати дајући златан одсјај.* – Сунце злати зидине кућа. **3.** фиг. *улепшавати.* **4.** *добијати боју злата, жутети (о кукурузу и др.).* ■ ~ **се** *одавати златан сјај, сијати; пресијавати се као злато.*

златица ж **1.** *некадашња златна монета у нашој земљи.* **2.** зоол. **а.** (обично уз реч „куна") *врста куне чије је крзно испод гуше и на грудима златножуте боје* Martes martes. **б.** *назив за неке врсте птица (водомар, вуга, жутоовољка и др.).* **в.** *назив за неке врсте риба.* **г.** *врста муве* Lucilia caesar. **3.** бот. *назив за више врста пољских биљака са жутим цветовима* Ranunculus ficaria, R. acris, R. bulbosus. • зоол. **кромпирова** ~ *врста инсекта* Doryphora decemlineata *из пор.* Chrysomelidae *која напада и уништава кромпирову стабљику.*

златка ж зоол. *куна златица;* уп. златица (2а).

златнӣк, -а и **златнӣк**, -и́ка м *златан новац, дукат.*

златнина ж *предмети од злата, златни накит, новац.*

златница ж зоол. **а.** *в. пијор.* **б.** *в. златица (2г).*

златно- *први део сложеница који показује да се боја коју значи придев прелива у златно:* златножут, златнозелен.

злато с (мн. ø) **1.** *хемијски елеменат* (Au), *скупоцени метал жуте боје, сјајан, мекан (који се употребљава као мерило вредности).* **2.** зб. *предмети начињени од таквог метала (новац, накит, украси, златни конац и сл.).* **3.** *оно што је боје злата, што сија као злато:* ~ вечерњег сунца. **4.** фиг. *мила, драга особа.* • **бело** ~ *платина.* **жежено, суво** ~ *злато без примеса, чисто злато.* **жуто** ~ *кукуруз.* ~ **од човека** *изванредан, диван, добар човек.* **црно** ~ *нафта, петролеј; угаљ.*

злато- *први део придевских или именичких сложеница који значи да је нешто златно или златасто:* златокос, златореп. НПосл **није злато све што сија** *није све што изгледа дивно, сјајно, привлачно и сл. заиста такво, спољни изглед, сјај и сл. може да завара.*

златове̄з м **1.** *вез рађен златном жицом.* **2.** *повез књиге с насловом у злату.*

златоврана ж зоол. *птица кричалица* Coracias garrula.

златоглав, -а, -о *који је златне или златасте главе:* ~ лептир, ~ цвет, ~ трава.

златозуб, -а, -о *који има златне зубе.*

златокос, -а, -о *који има косу боје злата:* ~ девојка.

златокрил, -а, -о *који је златних, златастих крила:* риба златокрила, анђели златокрили.

златокрилка ж (у атрибутској служби, уз им. ж. рода) *која има златна, златаста крила:* вила ~, утва ~.

златолик, -а, -о *који личи на злато, који је као злато:* ~ слова, коса, ~ звездица.

златољубац, -пца м *онај који је похлепан, грамзив на злато.*

златоносан, -сна, -о *који садржи у себи злата:* ~ река, ~ песак, ~ руда.

златопер, -а, -о *који има перје или пераја златне боје:* ~ риба.

златоперац, -е̄рца м зоол. *врста морске рибе* Mugil auratus.

златопе̄рка ж **1.** *кокош златастог перја.* **2.** зоол. *врста птице (вуга).*

златопе̄рнӣ, -а̄, -о̄ **1.** нар. песн. *који има златна пера (о буздовану).* **2.** *в. златопер:* риба ~.

златоре̄з м штамп. *украс, слова и сл. на књизи или папиру израђен од злата или сл. материјала:* повез са златорезом, позивница уоквирена златорезом.

златоро̄г и **златорог** м мит. *дивокоза златних рогова.*

златорог, -а, -о *који има златне рогове:* ~ јелен.

златорун, -а, -о *који има златно руно, чије је руно златно:* ~ овца, ~ стадо.

златотӣсак, -ска м штамп. *штампање, тисак златом или бојом која личи злату.*

златоткан, -а, -о *ткан или проткан златним нитима:* ~ свила.

златотканица ж *тканина или одећа (про)ткана златним нитима:* хаљина од златотканице, свештеник у златотканици.

златоуст, -а, -о *онај који се одликује беседничким даром, слаткоречив:* ~ господин.

златоутва ж зоол. *в. златокрила утва* Anas boscas.

златуњав, -а, -о *златаст:* ~ јечам, ~ боја.

злаћан и **злаћан**, -а, -о *у дем. и хип. значењу: златан, златаст:* ~ круна, ~ столица, ~ ланац.

зла̂ћен, -а, -о нар. *в. златан:* ~ прстен, ~ јабука, ~ боја.

зледити, зле̂дӣм јек. **злијèдити**, злӣједӣм несвр. *позлеђивати, повређивати:* ~ њене ране.

злѐхӯд, -а, -о и **злѐхӯдан**, -дна, -о *рђав, јадан, бедан:* ~ плата, ~ надница.

злѐхӯд(н)о прил. *јадно, бедно; на несрећу:* ~ се потуцао.

зликовац, -о̄вца м *онај који чини зло, зао, опак човек.*

зликовачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на зликовце, злочиначки.*

зликовачки прил. *као зликовац, на злочиначки начин.*

злӣћ, злића м **1.** *зликовац, злица.* **2.** мед. и вет. **а.** *заразна болест домаћих животиња, често и човека, коју изазива* Bacillus anthracis. **б.** мед. *гнојно запаљење прстију и шаке,* panaritium.

злица м и ж *зла особа, зликовац; опак човек.*

зло с (ген. мн. за́ла̄) **1.** *оно што је рђаво, негативно у животу, у друштву, рђава дела, рђави поступци.* – Рат је велико зло. Немој га памтити по злу. **б.** *оно што је неповољно за човека, несрећа, невоља.* **б.** *тегоба, мука.* – Зло ми је кад видим крв. **2.** *зле, нехумане стране живота; љутина, злоћа; бес.* – Запенио од зла. Очи закрвавиле од зла. • **да не чује** ~ празн. *да остане како јесте, да се не погорша.* **дати се на зло** *погоршати се (о ранама, болестима).* **делити добро и** ~ *бити с неким пријатељ, бити одан коме.* **злу не требало** *нека се нађе, може затребати.* **кренути (поћи) на зло, по злу** *кренути, поћи рђавим правцем, лошим путем, како не треба, како не ваља.* **о злу радити (некоме)** *припремати некоме несрећу, пропаст.* **узети за зло** *лоше схватити, рђаво оценити.*

зло прил. (комп. го̏ре̄ и го̏ре) **а.** *рђаво, слабо, неповољно:* ~ проћи. **б.** *како не треба, како не ваља:* ~ радити. **в.** *нерадо, непријатељски, злобно:* ~ гледати. **г.** (обично у комп.) *више, јаче.* – Грдио их је не може бити горе.

злоба ж **1.** *зао, негативан став према некоме, злурадост, пакост, мржња.* **2.** *пакосна примедба, злобне речи.*

злобан, -бна, -о *пун злобе, који испољава, изражава злобу; злурад, пакостан.*

злобив, -а, -о *в. злобан.*

злобити, -ӣм несвр. [гл. им. злобље̄ње с] *наносити зло некоме, непријатељски се односити према некоме, мрзети.* ■ ~ **се** *мрзети се.*

злобнӣк м *злобан, завидљив човек, пакосник.*

злобница ж *злобна женска особа, пакосница.*

злобно прил. *са злобом, пакосно, заједљиво.*

злòвоља ж **1.** *рђаво расположење, незадовољство, срџба.* **2.** *мрзовољна, зловољна особа.*

злȍвōљан, -љна, -о *који је зле воље, мрзовољан; љут.*

злȍвōљно прил. *изражавајући зловољу; мрзовољно.*

злòвременица ж зоол. *барска птица* Numenius arquatus *из пор.* Scolopacidae *за коју се верује да предсказује ружно време.*

злòгласан, -сна, -о *који је чувен по злу, озлоглашен:* ~ режим. **2.** *који доноси, наговештава рђаве вести, злослутан:* ~ птица.

злòгласнӣк м *онај који доноси рђаве гласове; злослутник.*

злòгласница ж *она која доноси рђаве гласове; злослутница.*

злòгодница ж празн. *она која предсказује лоше време или несрећу, злослутница, злокобница (о неким птицама).*

злòгук, -а, -о *који прориче зло, несрећу; злослутан.*

злȍгӯк м *птица која по народном веровању предсказује какво зло; онај који слути какву несрећу, злослутник.*

злòгуко прил. *злослутно, злокобно.*

злòдело јек. **злòдјело** с *рђав, лош поступак; недело, злочин.*

злòдух м **а.** празн. *натприродно зло биће, враг, ђаво.* **б.** *оличење зла, симбол зла.*

злȍкōб ж песн. *зла судбина, несрећа, коб.*

злȍкōбан и **злòкобан,** -бна, -о **1. а.** *који предсказује, слути, доноси злу коб, злослутан:* ~ слутња, ~ птица. **б.** *тежак, несрећан:* ~ последице, ~ судбина. **2.** *зао, опак* ~ лице, ~ поглед.

злȍкōбнӣк и **злòкобнӣк** м **а.** *онај који слути, предсказује, доноси несрећу, злослутник (о гавранима и др.).* **б.** *крвник, злотвор:* чета злокобника.

злȍкōбница и **злòкобница** ж **а.** *она која слути, предсказује, доноси несрећу, злослутница:* птица ~. **б.** *она која другоме наноси зло.*

злȍкōбно и **злòкобно** прил. *слутећи зло, несрећу:* ~ грактати.

злона́мера јек. **злона́мјера** ж *зла, рђава намера.*

злона́меран јек. **злона́мјеран,** -рна, -о *који жели да учини, нанесе некоме зло, који има рђаве намере; који је учињен с таквим намерама:* ~ човек, ~ приче.

злона́мернӣк јек. **злона́мјернӣк** *злонамеран човек.*

злона́мерно јек. **злона́мјерно** прил. *са злим намерама:* ~ рећи.

злона́мернōст јек. **злона́мјернōст,** -ости ж *особина онога који је злонамеран, онога што је злонамерно.*

злòочнӣк м *човек злих, урокљивих очију.*

злòочница ж *жена злих, урокљивих очију.*

злòпāмтити, -ӣм несвр. [гл. им. злòпāмћēње с] *не заборављати учињено зло, увреду и сл.*

злòпāмтило с (м) (мн. с) *онај који памти нанесено зло, увреду; осветољубива особа.*

злопàмтљив, -а, -о *који не заборавља, који памти нането зло, увреду, осветољубив.*

злòпатан, -тна, -о *који се злопати, мучи, страда; тежак, мукотрпан:* ~ народ, ~ сељак; ~ ропство, ~ дан.

злòпатити (се), -ӣм (се) несвр. [гл. им. злòпаћēње с] *тешко живети, мучити се.*

злòпатнӣк м *онај који злопати, паћеник, мученик.*

злòпатница ж *она која се злопати, паћеница, мученица.*

злòпатничкӣ, -ā, -ō *који се односи на злопатнике.*

злòпатнички прил. *као злопатник, мучећи се.*

злòпатња ж *страдање, злопаћење, патња.*

злопòгледан, -дна, -о *који има зао, оштар поглед.*

злопòглеђа м (ж) (мн. ж) *особа која има зао, оштар, љутит поглед.*

злòрек, -а, -о *који говори осорне, ружне речи.*

злȍслӯт м *в. злослутник.*

злòслут, -а, -о *в. злослутан:* ~ реч.

злòслутан, -тна, -о *који слути, предсказује зло, несрећу; злокобан:* ~ гавран, ~ тишина.

злòслутица 1. ж (м) (мн. ж) *особа која слути зло, несрећу.* **2.** ж *зла слутња, предосећање несреће; рђав наговештај.*

злòслутнӣк м *онај који слути зло, несрећу.*

злòслутница ж *она која слути зло:* жена ~.

злòслутничкӣ, -ā, -ō *в. злослутан:* ~ глас.

злòслутно прил. *предсказујући, наговештавајући зло, злокобно.*

злòслутнōст, -ости ж *особина онога који је злослутан, онога што је злослутно.*

злòслуто прил. *в. злослутно.*

злòсрет- *в. злосрећ-.*

злòсрећа ж **1.** *зла срећа, зао удес, несрећа; јад:* слутити злосрећу. **2.** *особа зле среће, несрећник, несрећница.*

злòсрећан, -ћна, -о *који је зле среће, несрећан; кога је задесило зло:* злосрећни сељак, злосрећни народ. **б.** *у коме нема среће, проклет:* ~ земља, ~ година.

злòсрећнӣк м *онај који је зле среће, који нема среће, несрећник; јадник.*

злòсрећница ж *она која је зле среће, која нема среће, несрећница; јадница.*

злòсрећно прил. *без среће, несрећно, лоше:* ~ проћи.

злòстава ж *мучење, злостављање.*

злòстављати, -āм несвр. *зло, рђаво, нечовечно поступати према некоме, мучити.*

злостàвљāч, -а́ча м *онај који некога злоставља.*

злȍтвор м *онај који некоме чини зло, непријатељ, душманин; злочинац, зликовац.*

злȍтвōран, -рна, -о *који чини зло, зао; непријатељски, злочиначки:* ~ рука, ~ канџа.

злȍтвōрка ж *она која чини зло некоме.*

злȍтвōрница ж *в. злотворка.*

злȍтворскӣ, -ā, -ō *који се односи на злотворе, злотворнике, непријатељски:* ~ стрела, ~ кућа.

злȍтворски прил. *као злотвор, злочиначки:* ~ завидети.

зло́ћа а. м (мн. ж) *злобна, пакосна, зла мушка особа; злочесто, неваљало дете.* **б.** ж *злобна, пакосна, зла женска особа.*

зло́ћо, -а и -ē м *в. злоћа (а).*

злòћа ж *злоба, пакост.*

злòћуд, -а, -о и **злòћудан,** -дна, -о **1.** *који је зле ћуди, зле нарави, зао; који одражава такву нарав:* ~ старац, ~ око. **2.** *јогунаст, ћудљив (о коњу и сл. који уједа); љут, бесан (о псу).* **3.** (злоћудан) *који се не може излечити, малигни (о тумору).*

злòћуднōст, -ости ж *особина онога који је злоћудан, онога што је злоћудно, рђава нарав.*

злòћудо прил. *пакосно, злурадо:* ~ се намрштити.

злòупотреба ж **1.** *употреба, коришћење нечега супротно законским нормама, малверзација; проневера, утаја:* министарска ~ власти, чинити злоупотребе у финансијама. **2.** *неумесна, неподесна; погрешна употреба:* ~ симбола, ~ штампе, ~ речи.

злоупотре́бити, -òтрēбӣм јек. **злоупотријèбити,** -òтријебӣм свр. **1.** *учинити злоупотребу, учинити нешто противзаконито искористивши положај; проневерити:* ~ власт у личне сврхе, ~ децу, ~ нешто у магацину. **2.** *служити се нечим сувише слободно:* ~ нечије стрпљење.

злоупотребља́вати, -ѐбља̄ва̄м и **злоупотребљи́вати,** -ѐбљује̄м *несвр. йрема злоуйошребиши.*

злѝхӯд, -а, -о и **злѝхӯдан,** -дна, -о **а.** *који је зле среће, злосрећан:* ~ судбина, ~ народ. **б.** *шежак, рђав:* ~ стање, ~ прилике.

злѝчест, -а, -о **а.** *зао, oйак, рђав:* ~ свет, ~ утицај. **б.** *несшашан, немиран (о деци).*

злѝчесто прил. *рђаво, немилосрдно; злобно, йакосно:* ~ поступати; ~ се смејати.

злѝчӣн (злѝчин) м *шешко кривично дело (убисшво, разбојнишшво, йовреда, крађа и сл.).*

злочи́нац, -нца и **злѝчинац,** -ӣнца м *онај који је извршио, йочинио злочин.* • **ратни** ~ *йочинилац злочина у рашу, у име зарађене сшране.*

злѝчиначкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на злочин и злочинце, разбојнички:* ~ дело, ~ нагон.

злѝчиначки прил. *на злочиначки начин, разбојнички:* ~ поступити.

злѝчӣнка ж *женска особа злочинац.*

злѝчӣнскӣ и **злѝчӣнскӣ,** -а̄, -о̄ *в. злочиначки:* ~ рука.

злочи́нство с *в. злочин.*

злу̏рад, -а, -о *који жели зло друїоме, йакосшан, злобан:* ~ непријатељ, ~ осмех, ~ прича.

злу̏раднӣк м *онај који се радује шуђем злу, који жели друїима зло.*

злу̏радо прил. *на злурад начин, йакосно, злобно.*

злу̏радо̄ст, -ости ж *особина оноїа који је злурад, йакосш, злоба.*

зма̑ј и **зма̏ј,** зма̏ја м (инстр. зма̏јем; мн. зма̏јеви) **1.** мит. *йо народном веровању, крилашо, змијолико чудовишше, неман с канџама и дуїим реийом;* уп. ала, аждаја: седмоглави ~. **2. а.** фиг. (често уз придеве: огњени, огњевити) *неусшрашив, храбар, срчан човек.* – Обилићу, змају огњевити! Тај ти је змај огњени. **б.** *енерїичан, вредан човек; љуша, бесна особа.* **3.** *дечја иїрачка од йайира коју деца везану за канай йушшају да леши на ветру.* **4.** астр. *назив за неке свешлосне небеске йојаве (комеше, мешеоре).* **5.** зоол. *їушшер* Draco volans *из йор.* Agamidae *дуї око 20* cm, *који живи у йрашумама Азије.*

зма̏јевац, -ēвца м бот. *шройска биљка* Dracaena draco.

змајѐвит, -а, -о *који је као у змаја, силан, снажан:* ~ коњ, ~ војска.

зма̏јевскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на змаја, змајеве:* ~ старешина, ~ поглед.

змајѝлик, -а, -о *који личи на змаја, сличан змају.*

зма̑јскӣ, -а̄, -о̄ *в. змајевски:* ~ глава.

зми̏ја ж **1.** зоол. *їмизавац без ноїу из реда* Ophidia, *дуїої ваљкасшої шела, чесшо ошровних зуба, који се креће йузећи:* ~ белоушка, ~ отровница. **2.** фиг. **а.** (често у устаљеним обртима и фразама) *зла, oйака, љуша особа.* **б.** *јад, чемер, несрећа, зло.* **3.** *нешшо шшо обликом йодсећа на змију (1), змијолик йредмеш:* прашњава ~, железна ~. • **барска** ~ зоол. *в. белоушка.* ~ **водарица (водена)** зоол. *в. йошочарка.* ~ **љутица** зоол. *в. камењарка* Vipera ammodytes **морска** ~ зоол. *в. уїор.* **слепа** ~ *слейић* Anguis fragilis. **змији на реп стати** *изложиши се oйасносши, наићи на зло.* **змију у недрима носити (хранити, гајити** и сл.) *йомаїаши некоїа који за добро узвраћа лошим.* **крити као ~ ноге** *врло брижљиво крити.* **стати змији на главу (врат)** *уїушиши зло у корену, унишшиши нейријашеља.*

змѝја̄к, -áка м бот. *биљка* Scorzonera *из ф.* Compositae *црвенкасшої корена.*

змѝја̄р, -áра м **1.** *човек који хваша змије; укрошишељ змија.* **2.** зоол. *врсша орла који лови змије.*

зми̏јаст, -а, -о *сличан змији, змијолик:* ~ врат, ~ линија, ~ риба, ~ тело и сл.

зми̏јасто прил. *у облику змије, као змија, вијуїаво.*

зми̏јача ж зоол. *морска звезда змијасших кракова* Ophiuroidea *која најчешће живи у шройским йределима.*

змѝјин, -а, -о **1.** *који йрийада змији:* ~ реп, ~ глава **2.** *као сасшавни део више бошаничких назива:* ~ језик, ~ лук, ~ чешаљ, ~ трава, ~ зеље, ~ цвеће и сл.

змѝјинац, -ӣнца м бот. **а.** *биљка* Arisarum vulgare *из ф.* Araceae *која расше у Средоземљу.* **б.** *козлац* Arum italicum.

змѝјиња̄к м *месшо їде се налази змијско леїло.*

змѝјињӣ, -а̄, -ē *в. змијски:* ~ цар, ~ гнездо.

змѝјӣћ, -и́ћа и **змѝјић,** -а м *младунче змије; змијица.*

змѝјица ж *дем. од змија.*

змијѝглав, -а, -о *који има їлаву као змија.*

змијѝгла̄вка ж бот. *зељасша биљка* Echium rubrum *из ф.* Boraginaceae *чија круница йодсећа на змијску їлаву.*

змијѝлик, -а, -о *сличан змији; вијуїав:* ~ гуштер; ~ грана, ~ цеста.

змијѝлико прил. *у облику змије, вијуїаво.*

змѝјӧчица ж бот. *врсша уродице у жишу* Lathyrus aphaca.

змѝјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на змију, змије, који йрийада змији:* ~ кожа, ~ кост, ~ отров, ~ ујед. **2.** *као сасшавни део више бошаничких назива:* ~ глава ~ трава, ~ цар, ~ млеко.

зми̑јски прил. *на змијски начин, као змија:* ~ мудар.

змѝјугав, -а, -о *змијолик, вијуїав.*

змију̏гати (се), -а̄м (се) несвр. *крешаши се, одн. йружаши се змијуїаво, као змија, вијуїаши.*

змѝјуљаст, -а, -о *в. змијасш.*

змѝјуљасто прил. *йойуш змије, змијасшо.*

змију̏љати, -а̄м несвр. *в. змијуїаши.*

змију̏љица ж *дем. од змија.* • зоол. **морска** ~ *риба* Petromyzon marinus. **поточна** ~ *риба* P. planeri *која живи у йошоцима;* **речна** ~ *речна риба* P. fluviatilis.

змију̏рина ж *ауїм. и йеј. од змија.*

зми́јче, -ета с (мн. ø; змѝјча̄д ж) *змијино младунче, змијица, змијић.*

зна̑к м (лок. (у) знáку; мн. зна̑ци и зна̏кови) **1.** *оно йо чему се неко или нешшо расйознаје или разликује од друїої, белеї; оно шшо йоказује нечији йоложај, звање, чин:* особени знаци; пришити капетански ~. **2.** *оно шшо је йошврда нечеїа, доказ:* ~ њихове незрелости, ~ богатства. **3.** *ознака, обележје нечеїа, црша, каракшерисшика:* ~ старости, ~ више културе. **4.** *йокреш шелом којим се нешшо саойшшава; миї, сиїнал:* споразумети се знацима. **5.** *йредзнак (нечеїа), симйшом:* небески ~, ~ болести. **6. а.** лингв. *слово.* – Сваки глас има свој знак. **б.** лингв. *део иншерйункције.* **в.** мат. *слово којим се обележава нека вредносш, уїао, йрава и сл.* **г.** хем. *слово којим се обележава хемијски елеменаш.* **7. а.** *значка; йечаш, жиї:* ~ добротворног друштва; ~ на месу. **б.** *симболична ознака, амблем:* ~ полумесеца и звезде на новцу римског цара. **8.** *било какав йредмеш који служи за обележавање нечеїа.* • **водени** ~ *слово или знак на финим врсшама йайира.* **дијакритички** ~ лингв. *знак који се сшавља изнад слова.* **заштитни** ~ *жиї на фабричким йроизводима.* ~ **жалости** *црно одело које се носи у знак жалосши за йокојником, црнина.* ~ **једнакости** мат. *две йаралелне цршe (=).* ~ **крста, крсни** ~ рлг. *симбол хришћансшва, крсш.* ~ **питања** лингв. *уйишник.* ~ **узвика** лингв. *узвичник.* **знаци интерпункције** лингв. *знаци који се уйошребљавају између речи или реченица ради јаснијеї казивања.* **знаци навода (навођења)** лингв. *знаци иншерйункције, наводници („...“).* **знаци распознавања** вој. *одзив, лозинка; шајна йарола.* **саобраћајни (прометни) знаци** *обележја и сиїнали који реїулишу саобраћај.* **телеграфски знаци** *знаци Морзеове азбуке.*

зна̏ко̄внӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на знакове, обележен знаковима:* ~ језик, ~ систем.

зна̏лац, зна̑лца и **зна́лац,** -лца м **1.** *онај који добро йознаје неку сшвар или йредмеш, йознавалац:* ~ језика, ~ књижевности. **2.** *научник; мислилац.* **3.** *знанац, йознаник:* стари мој ~.

зна̏лачкӣ, -ā, -ō *који се односи на зналце, стручан, компетентан:* ~ превод.

зна̏лачки прил. *као зналац, са истинским познавањем ствари, компетентно:* ~ водити расправу.

зна̏мēн м **1.** *знамење.* **2.** *значај, важност.*

зна̏менит и **знаме̏нит,** -а, -о **1.** *чувен, славан, угледан:* ~ човек, ~ дело. **2.** *значајан, важан; пун врлина:* ~ епоха, ~ писмо; ~ коњ.

зна̏менито и **знаме̏нито** прил. **1.** *важно, значајно.* **2.** *у великој мери, знатно.*

зна̏менитōст и **знаме̏нитōст,** -ости ж **1.** *особина онога што је знаменито, важно, важност, значај.* **2.** *оно што представља велику друштвену или другу вредност, значајан предмет, ствар:* знаменитости Јерусалима.

зна̀мēнка ж *белег(а), младеж, пега; обележје, ознака, знак.*

зна̀мēње с **1.** *знак, ознака; белег:* ~ на једној руци; ~ револуције. **2.** *обележје, карактеристика.* **3.** *доказ, потврда; траг:* донети неко ~; ~ великог расула. **4.** *предзнак, предсказање:* магла је ~ буре. **5.** *симбол:* славно ~, ~ власти.

зна̂н, -а, -о *познат; угледан, чувен:* ~ лице ~ путања; ~ људи, ~ песма.

зна́нац, -нца м **1.** *познаник.* **2.** *познавалац, зналац:* ~ историје.

зна̂но прил. *познато.* – Није му било знано.

зна̏нōст, -ости ж *наука.*

зна̏нствен, -а, -о (обично одр.) *који се односи на знаност, научан:* ~ рад, ~ испитивање.

зна̏нственӣк м *научник.*

зна̏нствено прил. *научно; зналачки:* ~ испитати; ~ урадити.

зна̏нственōст, -ости ж *особина онога који је знанствен, онога што је знанствено, научност.*

зна́нство с *наука; уметност.*

зна́ње с **1.** *познавање неке научне области, скуп чињеница које неко зна:* ~ лингвистике, ~ из физике. **2.** *умеће, вештина:* имати довољно војничког знања. **3.** *наука, знаност.* • **без знања** *кријући, тајно, да се не зна.* **давати на знање** *обавестити о нечему, скренути пажњу.* **примити (узети) к знању (на знање)** *упознати се с неком одлуком, обавештењем и сл.*

зна̏тан, -тна, -о **1.** *значајан, знаменит, важан.* **2.** *познат, чувен.* **3.** *велик, позамашан, приличан:* у знатној мери, знатне количине.

зна̏ти, зна̂м (зна́дēм) (3. л. мн. зна̏јӯ (зна́дӯ)) (у служби футура II зна̏днēм) (импф. зна̏ђāх (зна̏дијāх); пр. сад. зна̏јӯћи) несвр. **1.** *познавати чињенице о некоме или нечему, бити упознат са нечим:* ~ немачки. **2.** *бити слободан, вешт у чему, умети.* – Играо је како је најбоље знао. **3.** *бити свестан, имати на уму, схватати.* – Не зна шта ради. Он зна шта говори. **4.** (одрично) *не марити, не водити рачуна.* – Нећу да знам за њега. **5.** *имати обичај, обичавати.* – Знао би свако јутро ићи на пијацу. **6.** *бити у стању, моћи, хтети.* – Знате ли ми рећи где је апотека. **7.** *без посебног значења, у обраћању.* – Знаш, већ ми је додијало. ■ ~ **се 1.** *познавати се међусобно.* – Ми се добро знамо. **2.** *примећивати се, распознавати се.* – Зна му се на кожи да је оперисан. • **ако бога знаш (знате)** *в. под бог.* **бог би га знао** разг. *не зна се, тешко је знати.* **~ за бога** *имати разумевања, бити хуман.* **~ за себе** 1) *памтити, сећати се.* – Откако зна за себе, увек је радила. 2) (негирано) *не бити при свести.* – Не зна ништа за се. **~ две у накрст** (обично негирано) *знати било шта, макар шта.* **~ као воду (као Оченаш, као рђаву пару** и сл.) *знати сасвим добро.* **~ колико је сати** *знати да нешто није добро, да је рђаво.* **~ свога бога** *в. видети свога бога (под бог).* **~ у главу (у душу, у прсте)** *знати сасвим добро, подробно, темељно.* **~ у ком грму лежи зец** *знати о чему се ради, бити упућен у нешто.* **и шта (ти) ја (све) знам** *и још много, не може се све набројати.* **како (год) знаш (знате)** *снађи(те) се, чини(те) како хоћеш (хоћете).* **ко зна, ко би знао, ко ти га зна** *неизвесно је, не зна се.* **не зна даље од носа** *глуп је.* **не знам где ми је глава** *претрпан сам пословима, превише радим.* **не знам какав (како, колико, шта)** *било какав (како, колико, шта).* **не зна му се ни трага ни гласа** *изгубио се, нестао.* **не зна се ни ко пије ни ко плаћа** *велики је неред, хаос.* **не зна за одмор (за празник)** *стално ради.* **не ~ мере (за меру, за границу)** *не умети се обуздати, бити неумерен.* **не ~ ни како му је име** *не знати баш ништа.* **не ~ шта је жена, не ~ шта је мушко** *немати полне односе, немати сексуално искуство.* **нећу за не знам какве паре** *нећу нипошто, нећу ни по коју цену.* **ни броја се не зна** *веома много, премного.* **није не знам шта, није бог зна шта** *није нешто нарочито.* **то зна и моја баба, то знају врапци на крову** *то свако зна, то је свима добро познато.* **шта га знам** *не знам, нисам сигуран, у недоумици сам.*

зна̀тижеља и **зна̏тижеља** ж *жеља да се нешто сазна, радозналост, љубопитљивост.*

зна̀тижēљан и **зна̏тижēљан,** -љна, -о *радознао, љубопитљив:* ~ питање, ~ дете.

зна̀тижēљнӣк и **зна̏тижēљнӣк** м *знатижељан, радознао човек.*

зна̀тижēљно и **зна̏тижēљно** прил. *радознало, љубопитљиво:* ~ гледати.

знатиже́љнōст, -ости ж *особина онога који је знатижељан, радозналост, љубопитљивост.*

зна̏тно прил. **1.** *у већој, приличној мери, много:* ~ повећати. **2.** *значајно, важно.*

зна̏чāј м (инстр. -ем) **а.** *вредност, важност, улога; утицај:* ~ уметности, велики ~ за развој пољопривреде; саветодавни ~ **б.** *одлика, карактеристика:* етнографски значаји се већ губе.

зна̏чājан, -јна, -о **1.** *који је од значаја, од вредности, важан, знатан:* ~ за овај крај, значајне измене. **2.** *утицајан, угледан, познат:* ~ песник, ~ научник. **3.** *који нешто значи, који има одређено значење:* ~ поглед **4.** *замашан, велики:* значајне количине пшенице.

зна̏чājка ж *особина, одлика, црта.*

зна̏чājно прил. **1.** *од значаја, од важности, важно.* **2.** *са посебним смислом, значењем:* ~ погледати.

зна́чēње с **1.** *оно што нешто значи, оно што се нечим казује, саопштава:* ~ речи, имати друго значење. **2.** *значај:* бити од историјског значења.

зна́чити, зна̂чӣм несвр. **1.** *имати значење, означавати.* – Глаголи значе радњу. **2.** *имати значај, бити од значаја; вредети.* – Вук је много значио са Србију. Он једини још нешто значи. **3.** (у 3. л. јд. презента) *дакле, то јест, према томе.* – Значи, жениш се!

зна̀чић м *дем. од. знак.*

зна̏чка ж (дат. -ки; ген. мн. -чāкā (-кӣ)) *мањи предмет од метала, врпце и др. материјала као ознака, обележје неког друштва, организације, чина и сл.:* ~ Црвеног крста, ударничка ~.

зно̑ј, зно̏ја м (инстр. зно̏јем) **1.** *течност коју луче знојне жлезде кроз поре на кожи; знојење.* **2.** фиг. *тежак, напоран рад; имовина стечена тешким радом.* • **девет, сто ... хиљаду знојева** *с великом муком, мучно, тешко (стећи, зарадити).* **крвави ~** *велики труд, тежак рад.* **купати се у властитом зноју** 1) *претерано се знојити* 2) *бити у тешком положају.* **пробија ме ледени (мртвачки, хладан** и сл.**) зној** *осећам нелагодност знојећи се услед болести, страха, нервне напетости и сл.* **у зноју лица свог јести хлеб (крух)** *с муком зарађивати за живот.*

зно̏јав, -а, -о **1.** *ознојен, коме је избио зној; овлажен знојем:* ~ ноге, ~ одећа. **2.** фиг. *мукотрпан, тежак:* ~ посао.

зно̏јавōст, -ости ж *стање онога који је знојав, ознојеност.*

зно̏јан и **зно̂јан,** -јна, -о **1.** *обливен знојем, знојав.* **2.** *који потиче од зноја:* ~ кап. **3.** (обично одр.) *који лучи зној, кроз који се лучи зној:* ~ жлезда, ~ пора. **4.** *који изазива знојење, врео; праћен знојењем:* ~ лето, ~ жега; ~ грозница.

зно̀јити, -ӣм несвр. [гл. им. зно̀јēње с] **1.** *чинити да се неко (нешто) зноји:* ~ коња. **2.** *влажити, квасити.* ■ **~ се 1.** *испуштати из себе зној.* – Од муке се поче знојити. **2.** фиг. *мучити се,*

напорно радити. **3.** *замагљивати се паром, влажити се; росити се.*

знôјница и **знóјница** ж **1.** анат. *знојна жлезда.* **2.** *тканина, обично у виду широке траке око руке или главе, која скупља зној, а користе је најчешће спортисти (тенисери, атлетичари и др.).*

зôб, зȍби ж (инстр. зȍби и зȍбљу) бот. *врста стрног жита* Avena sativa *које се употребљава највише као исхрана за коње, овас.*

зобàница ж *в. зобеница.*

зòбати, зȍбљēм несвр. **1.** *јести зоб или сличну храну (обично о коњима).* **2.** *кљуцати зрневље, бобице, мрвице (о пернатој живини, птицама); јести зрнасте плодове зрно по зрно.* **3.** *јести:* ~ со.

зòбенӣ и **зобèнӣ,** -ā, -ō *који се односи на зоб; који је од зоби:* ~ брашно, ~ хлеб.

зобèница ж **1.** *хлеб од зоби, овсеница.* **2.** *ракија од зоби.*

зòбити, -ӣм несвр. [гл. им. зȍбљēње с] *хранити зобљу (или другим житом); добро хранити.*

зòбӣште с *њива на којој је (била) засејана зоб.*

зȍбнӣ, -ā, -ō *в. зобен:* ~ зрно, ~ плева, ~ хлеб и сл.

зòбница и **зȍбница** ж *торба у којој се носи и из које се даје коњу зоб.*

зôв м *дозивање; позив, поклич, апел:* ~ неке жене; ~ под оружје, ~ на побуну. **2.** *завијање, рика животиња:* љубавни ~ јелена.

зóва ж бот. *листопадно шибље* Sambucus nigra *из ф.* Caprifoliaceae *белог цвета и црног плода у виду бобица, који се употребљавају у лекарству.*

зóвин, -а, -о *који припада зови, који се односи на зову:* ~ цвет, ~ чај.

зòвина ж *дрво од зове; густиш од зове.*

зóвнути, зôвнēм и **зȍвнути,** -нēм свр. **1.** *позвати, призвати гласом или каквим другим знаком.* **2.** жарг. *наручити, поручити (пиће):* ~ литар вина.

зòграф м грч. *средњовековни сликар икона, иконописац, живописац.*

зòграфскӣ, -ā, -ō *који се односи на зографе.*

Зòдијак м грч. астр. *појас од дванаест сазвежђа у којем се обављају привидна кретања Сунца, Месеца и других великих планета за годину дана.*

зòдијачкӣ (зòдијакāлнӣ, зòдӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на Зодијак, који припада Зодијаку.*

зóља ж (зȍљ м) **1.** зоол. *инсект* Vespa vulgaris, *оса, осица.* **2.** фиг. *зла, опасна особа; прзница, свађалица.*

зòмби, -ија м енгл. **1.** антроп. *мртвац оживљен магијом, према веровању хришћанских црнаца, који нема способност самосталног деловања.* **2.** фиг. *особа која делује под нечијим утицајем, којом други управља.*

зóна ж грч. **1. а.** геогр. *област Земљине површине између свака два меридијана, појас.* **б.** *појас, предео Земљине површине који се издваја према битним одликама (по клими, флори, фауни, конфигурацији земљишта и сл.):* жарка ~, планинска ~, ~ магле. **2. а.** *територија између две државе; погранични рејон.* **б.** *део неке земље, покрајине и сл. посебно издвојен из разних (политичких и сл.) разлога:* царинска ~. **в.** *део територије једне државе коју она посебном конвенцијом уступа другој држави за трговину и сл.:* слободна ~, трговинска ~. **3.** *подручје одређених борбених и др. акција:* ратна ~, ~ маневара. **4.** спорт. **а.** *део терена или игралишта намењен одбрани, одн. нападу.* **б.** *врста одбране у кошарци, зонска одбрана.*

зòнāлнӣ, -ā, -ō *који се односи на зону:* ~ фактор.

зôнскӣ, -ā, -ō *који се односи на зону, покрајински:* ~ турнир, ~ првенство, ~ одбрана.

зоо- грч. *префикс који значење речи доводи у везу са животињским светом:* зоологија, зоофил.

зȍо-вр̑т, -вр̀та м *зоолошки врт.*

зоòгēн, -огéна м мин. *минерал настао уз учешће материја животињског порекла.*

зоòген, -а, -о *који је животињског порекла:* зоогене стене.

зоогеогрàфија ж *наука која проучава распрострањеност разних врста животиња на Земљи.*

зоòлог м *онај који се бави зоологијом.*

зоолòгија ж грч. *наука која проучава животињски свет.*

зоòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на зоологију:* ~ врста, ~ врт.

зоòморфан, -фна, -о *који има облик животиње.*

зооспóра ж грч. биол. *бесполна ћелија која врши размножавање.*

зооспорàнгија ж биол. *спорангија која производи зооспоре.*

зоотèхника ж *наука о гајењу домаћих животиња и селекцији стоке.*

зôр, зóра м тур. **1.** *снага, сила, моћ.* **2.** *притисак; насиље.* **3.** *невоља, тешкоћа.* **4.** *напор, труд.* – Задихао се од зора. **5.** нар. (у атриб. служби) *леп, диван, красан:* зор делија, зор цура.

зòра ж **1.** *најранији део дана, свитање.* **2.** фиг. *настанак, почетак (нечега лепог):* ~ човечанства.

зôран, -рна, -о **1.** *леп, красан годан:* ~ Црногорка. **2.** *силан, силовит, жесток:* ~ јунак, ~ јуриш. **3.** *који се види, очигледан:* ~ обука.

зòрити, -ӣм несвр. *свитати, свањивати.*

зóрити се, зôрӣм се несвр. *дичити се, поносити се; разметати се.*

зôрнӣ, -ā, -ō *који настаје, који се појављује у зору:* ~ доба, ~ роса, ~ часови.

зóрница ж кат. *јутарња миса у време божићњег поста; друга божићња миса.*

зôрно прил. **1.** *јасно, живо, сликовито.* **2. а.** силно, снажно, јако. **б.** *тешко, тегобно, напорно.*

Зóрњача ж астр. *јутарња звезда, Даница.*

зòрōм прил. *у зору, у свануће.*

зȍрт м тур. *страх, зебња, бојазан.*

зрâк м **1.** (мн. зрâци (зрáкови)) *млаз светлости; сличан млаз других врста електромагнетског таласања или атомских честица у прогресивном кретању:* сунчев ~, ултраљубичасти ~, инфрацрвени (топлотни) зраци; радијумски зраци, алфа-зраци, бета-зраци и сл. **2.** (мн. ø) *ваздух.* • **рендгенски (рендгенови) зраци** физ. *невидљиви електромагнетски зраци који се примењују у медицини и техници.*

зрȁка ж *в. зрак (2).*

зрȁкаст, -а, -о *који се из једног места пружа у разним правцима слично зрацима:* ~ трепавица, ~ сноп.

зрȁкасто прил. *у облику зрака; слично зрацима; у разним правцима.*

зрȁкāш, -áша м (обично у мн.) *у мн.: назив за морске праживотиње из реда* Radiolaria *зракастог тела (у јд.: праживотиња из тога реда).*

зрȁкоплōв м *в. авион.*

зракоплóвац, -вца м *ваздухопловац, авијатичар.*

зракòплōвка и **зрȁкоплōвка** ж зоол. *тропска птица* Phaëton *из реда пловуша* Speganopodes *која се храни рибом и сл.*

зрȁкоплōвнӣ, -ā, -ō *који се односи на зракоплове и зракопловство, ваздухопловни:* ~ пилот, ~ служба.

зракоплóвство с *ваздухопловство, авијација.*

зрáчак, -чка м **1.** *дем. и хип. од зрак:* ~ светлости. **2.** фиг. *делић, тренутак пријатног осећања:* ~ наде, ~ среће.

зра̂чан и **зра́чан,** -чна, -о **1. а.** *обасјан зрацима, осветљен, сјајан, светао, блистав:* ~ звезда, ~ око. **б.** фиг. *који својим поступцима пријатно делује.* **2.** (одр.) *који се односи на зрак, ваздушни:* ~ флота, ~ притисак.

зра́чити, зра̂чӣм несвр. [гл. им. зра́чења с] **1.** *одавати енергију у виду зра̂ка̄; пуштати светлост, светлети, сијати (о Сунцу, Месецу; о сијалици).* **2.** *обасјавати, осветљавати (некога, нешто):* ~ путеве. **3.** *излагати (ради лечења) рендгенским и другим зрацима поједине делове тела или органе:* ~ плућа. **4. а.** фиг. *одавати, испољавати:* ~ тугу. **б.** *ширити се, простирати се.* – Из куће је зрачила нека милина, лепота. **5.** *проветравати, ветрити:* ~ собу. ■ ~ **се 1.** *излагати се дејству рендгенских или каквих других зракова (ради лечења):* ~ се на клиничком центру. **2.** *излагати се дејству свежег ваздуха, проветравати се:* ~ се на балкону. **3.** *светлети, сијати.*

зра̀чић, -а и **зра̀чӣћ,** -ӣћа м *дем. и хип. од зрак.*

зра̂чно прил. *с пуно светлости, светло, сјајно.* **б.** *живо, осећајно.*

зра́чно̄ст, -ости ж *особина онога који је зрачан, онога што је зрачно.*

зре́вати, зре̂ва̄м јек. **зриј̀евати,** зриј̏ева̄м несвр. **1.** *зрети, сазревати (о воћу и др. биљним плодовима).* **2.** *достизати у стање телесне и душевне развијености, зрелости (о девојкама и младићима).*

зрели̏на ж *стање онога што је зрело, зрелост:* ~ плода; ~ љубави.

зре̏ло прил. *разумно, паметно.*

зре̏ло̄ст, -ости ж **1. а.** *умна и душевна развијеност, способност за озбиљно размишљање и рад:* ~ показати велику зрелост. **б.** *телесна развијеност, потпуност физичког развоја.* **2.** *стање онога што је зрело, зрелина* ~ воћа. • **испит зрелости** *матурски испит (у средњој школи), матура.*

зрѐнӣк, -и́ка м *видик, хоризонт, обзорје.*

зре̏о (ек. и јек, јек. и зри̏о), зре̏ла, -о **1.** *р. пр. од зрети.* **2.** *који је достигао у стање погодно за јело, брање и сл. (о воћу и сличним плодовима):* ~ крушка, ~ плод. **3. а.** *који је достигао потпуни (умни и физички) развитак; својствен томе степену развитка:* ~ човек, ~ лепота. **б.** *који долази после младости, који представља средњи део живота:* зреле године, ~ доба. **3.** *паметан, разборит:* ~ размишљање, ~ закључак. **4.** *приспео за нешто, готов за нешто:* зрели за клање. **5.** *који се налази у пуном јеку, поодмакао:* ~ јесен.

зре̏ти, зри̑м (зре̑м) (3. л. мн. зру̑ (зре̑)) несвр. [гл. им. зре́ње с] **1.** *постајати зрео, сазревати (о воћу и другим биљним плодовима).* **2. а.** *бити у процесу погодном за употребу (о вину, кајмаку и др.).* **б.** *развијати се, формирати се (о мислима и осећањима).*

зри̏ка ж ном. *глас, оглашавање зрикаваца, попаца.*

зри̏кав, -а, -о *разрок, врљав (о очима).*

зри́кавац и **зри̏кавац,** -а̄вца м зоол. **1. а.** *пољски попац* Gryllus campestris. **б.** *кућни попац* Gryllus domesticus. **2.** *зелени скакавац* Locusta viridissima.

зри̏каво прил. *разроко, врљаво:* ~ гледати.

зри̏каво̄ст, -ости ж *особина онога који је зрикав, разрокост.*

зри̏кати, -а̄м несвр. *зверати; зрикаво гледати.*

зри́кати, зри̑че̄м несвр. *пуштати гласове (о зрикавцу).*

зри́чак, -чка м зоол. *в. зрикавац.*

зр̏наст, -а, -о **1.** *који је у облику зрна, који личи, подсећа на зрно:* ~ киша, ~ као пиринач. **2.** *који се састоји од зрна:* ~ храна.

зр̏нат, -а, -о **1.** *који је пун зрна, који обилује зрнима:* ~ клас, ~ зоб. **2.** *в. зрнаст:* ~ снег, ~ храна.

зрна́шце, -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од зрно.*

зр̏но с (зб. им. зр̏не̄вље и зр̏ње) **1.** *ситни биљни плод, семенка, бобица:* ~ пшенице, ~ пасуља, ~ бибера, ~ грожђа. **2. а.** *мали, ситан предмет округлог облика, делић неке материје:* ~ бисера, ~ песка, ~ леда. **б.** фиг. *трунка, мрвица:* ~ истине, ~ хумора. **3.** *метак, тане, куршум:* пушчано ~, ~ хаубице. • **мањи од макова зрна** *претерано повучен, миран (од страха, бојазни, понизности и сл.).* **не вреди зрна боба** *не вреди ништа.*

зрно̀вит, -а, -о *богат зрнима, пун зрна:* ~ кукуруз.

зр́нце, -а и -ета с (мн. зр́нца; зб. им. зр̏нца̄д и зр́нца̄д ж) *дем. а хип. од зрно:* ~ бисера. • **крвна зрнца** физиол. *ћелије које са крвном плазмом чине крв.* **бела крвна зрнца** *леукоцити.* **црвена крвна зрнца** *еритроцити.*

зр̏ца̄лан, -лна, -о *који се односи на зрцало, на огледало; који је као зрцало, огледало:* ~ стакло; ~ поглед.

зр̏цалити се, -ӣм се несвр. [гл. им. зр̏цаље̄ње с] **а.** *одражавати свој лик на глаткој, сјајној површини; огледати се.* **б.** фиг. *испољавати се, видети се (о душевним стањима).* **в.** *блистати, сијати се (о језеру и сл.).*

зр̏цало с *в. огледало.*

зр̏ца̄лце, -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од зрцало.*

зу̑б м (мн. ген. зу́ба̄, дат. зу́бима) **1.** анат. *једна од клинастих или плочастих кошчица у вилицама човека и већине кичмењака које служе за кидање иситњење хране.* **2.** *оштрији изрезак или зарезак на разним предметима (тестери, чешљу и сл.).* **3.** *оштра избочина стене налик на зуб (1):* ~ клисуре, планински ~. • **бабин ~, бабини зуби** бот. *биљка* Tribulus terrestris *из ф.* Zygophsllaceae. ~ **времена** *дуготрајност употребе која изазива оштећење на нечему.* **курјачки (вучји) ~** *неправилно израстао зуб дужи од осталих.* **млечни ~** *зуб који никне у раним годинама живота, млечњак.* • **брусити, оштрити зубе** 1) *показивати велику жељу за нечим.* 2) (на некоме) *нападати некога, говорити лоше о некоме.* **до зуба се наоружати** *потпуно се наоружати.* **држати језик за зубима** *не говорити никоме ништа.* **зуб за зуб** *истом мером (узвраћати), на исти начин (вратити, осветити се).* **зубима и ноктима** *свим силама, свим средствима.* **има зубе** *језичав је, зубат је.* **имати зуб (на некога), имати на зубу (некога)** *бити киван на некога.* **језик за зубе** *ућути, умукни!* **као бабини зуби** *веома несигурно, слабо.* **кроз зубе процедити, проговорити** *једва чујно, полугласно проговорити.* **не помолити бела зуба** *не проговорити ни речи.* **није ни на зуб (нема ни на зуб)** *сасвим је мало, недовољно.* **пасјим зубима (на пасје зубе)** *уз велике напоре, с тешком муком (заштитити).* **показати зубе** *показати отпор, оштрину, борбеност.* **поломити, сломити зубе** *претрпети неуспех, пораз.* **стиснути, стегнути зубе** *прикупити храброст, снагу да се нешто издржи.* **трбух до зуба** *јако упадљива, одмакла трудноћа.* **туђим зубима (хлеб) јести** *живети на рачун другога.* **узети на зуб (некога)** *чинити пакости некоме, оговарати некога.* **тупити зубе** *узалуд причати, говорити.* **у зубима би га могао носити** *веома је слаб, мали (у односу на онога са ким се пореди).*

зу̏бало с **а.** *горња и доња вилица са зубима; зуби.* **б.** *вештачка вилица, зубна протеза.*

зу̏ба̄н, -а́на м **1.** пеј. *мушкарац с великим зубима.* **2.** зоол. *у мн.: род сисара из реда китова са једним или више зуба* Odontoceti *(у јд.: такав кит).* **3.** агр. *врста кукуруза крупног зрна.*

зу̏бар, -бра м зоол. *в. бизон.*

зу̏ба̄р, -а́ра м (вок. зу̏ба̄ре и зу̏ба̄ру, инстр. -а́ром и -а́рем) *зубни лекар, стоматолог.*

зу̏ба̄рка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа зубар.*

зу̏ба̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на зубаре и зубарство:* ~ столица, ~ техничар.

зуба́рство с *грана медицине, стоматологија; зубарска делатност.*

зу̏баст, -а, -о *који има облик зуба, сличан зубима; шиљат, оштар.*

зу̏бат, -а, -о **1.** *који има зубе; који има крупне, јаке зубе:* ~ кит, ~ пас. **2.** фиг. *оштар на језику, језичав; који изражава оштрину, строгост (о речима):* ~ удовица; ~ говор. **3.** *који слабо греје (о Сунцу); хладан, леден:* ~ сунце, ~ ветар.

зуба́так и **зу̏батак,** -тка м зоол. *врста пастрмке* Salmo dentex.

зу̏батац, зу̏баца м зоол. *морска риба* Dentex vulgaris *из пор.* Sparidae *са јаким предњим зубима.*

зу̏бато прил. *оштро, пркосно.*

зу̏батōст, -ости ж *особина онога који је зубат; оштрина, хладноћа.*

зу́бац, зу́пца и **зу̏бац,** зу̏пца м **1. а.** *зарез, усек на назубљеном делу машине, алатке или каквог предмета.* **б.** *клинасти део који се углављује у какву направу или алатку:* ~ на грабуљама. **2.** *в. зуб (3).*

зу̏бача ж **1.** пеј. *жена великих зуба.* **2.** *пољопривредна алатка за равнање пooране земље, дрљача.* **3.** бот. *коровна биљка* Cynodon dactylon.

зу̏бити, зу̑би̑м несвр. [гл. им. зу́бље̄ње с] **1.** *оштрити зупце на тестери и сл. направама; правити, урезивати зупце на нечему.* **2.** *поравнавати земљу зубачом, дрљати.*

зу̏бић, -а и **зу̏би́ћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од зуб.*

зу̏бља ж **а.** *цепка луча, сувог боровог или каквог другог дрвета која запаљена осветљава одређени простор.* **б.** *комадић, цепка дрвета.*

зу̂бнӣ (зу̂бнӣ), -ā, -ō *који се односи на зубе:* ~ каменац, ~ лекар.

зу̏бобōлан, -лна, -о *који пати од зубобоље, кога боле зуби:* ~ човек.

зубòбоља ж *болови у зубима, болест зуба.*

зу̏бовац, -ōвца м бот. *биљка* Anacyclus pyrethrum *из ф.* Compositae *која се у народу употребљава против зубобоље.*

зубòлик, -а, -о *који има облик зуба, сличан зубу.*

зуботѐхничāр м *стручњак (са одговарајућом школском спремом) за техничке послове у зубарству; зубар.*

зу̏бӯн, -у́на м тур. *у народној ношњи, горњи део одеће од сукна, различите дужине, обично без рукава.*

зу̏зӯк м *звук који настаје треперењем крила разних инсеката, зука; звук сличан томе:* ~ пчела.

зузу́кати, зу̏зӯчēм и **зузу̏кати,** зу̏зучēм и зузу̏кāм несвр. *в. зујати (1).*

зу̑ј м **1.** *зујање, зука (инсеката):* ~ пчеле. **2.** *звук различитих предмета покренутих на треперење, одн. укључивање у рад апарата, уређаја и сл.:* ~ вретена, ~ писаћих машина. **3.** *једнолични шум који прати неке природне појаве; сливени звук уопште од неодређених извора:* ~ ветра, ~ потока; ~ вечери.

зу̏јав, -а, -о *који производи зујање, који зуји; који одаје једноличан тон (зврјање, жубор и сл.):* ~ инсект, ~ река.

зу̏јалица ж зоол. *мува зунзара; уопште мува.*

зу̏јан, зу̑јна, -о *в. зујав:* ~ пчела, ~ глас.

зу̏јара ж зоол. *в. зунзара.*

зу̏јати, -јӣм несвр. непрел. **1.** *производити специфичан звук треперењем крила (о инсектима); производити сличан звук, остављати утисак слична звука.* **2. а.** *одавати једноличан звук треперећи, вибрирајући; зврјати, брујати (о машинама и направама).* **б.** *хујати, шумети; брујати, бучати.* **3.** *имати утисак, осећај шума, брујања; одзвањати.* – Зуји ми уво. Зуји ми у глави. Зује ми те речи још у ушима. **4.** *проносити се препричавањем, ширити се.*

зу̏јкати, -āм несвр. *у дем. значењу: зујати.*

зу̑к м и **зу̏ка** ж **1.** *в. зуј:* ~ пчеле, ~ од оружја, ~ ветра. **2.** *уопште јак звук нечега:* ~ топова, ~ бича.

зу̏кара ж зоол. *в. зунзара.*

зу̏кати, зу̑чēм несвр. *стварати зуку, зујати.*

зу̏ква ж (ген. мн. зу̏кāвā) бот. **1.** *назив за разне биљке* (Heleocharis, Juncus) *које се употребљавају за плетење разних предмета.* **2.** *врста киселе (дивље) јабуке.*

зу̏кнути, зу̑кнēм свр. **1.** *произвести звук, зазујати; фијукнути, зазвиждати.* **2.** *проговорити, зуцнути.*

зу̏ктати, -тӣм и зу̏кћēм несвр. *зујати; зврјати.*

зу̏лум и **зу̑лум** м тур. *насиље, угњетавање, тиранија.*

зулу̏мћāр, -а́ра м тур. *онај који чини зулум, насилник.*

зулумћа́рити, -у̀мћāрӣм несвр. [гл. им. зулумћа́рēње с] *чинити зулум, тиранисати.*

зу̏луф м тур. *зализак косе који се испред уха спушта до средине образа, бакенбарт; увојак, прамен косе који се спушта према лицу или виси ниже рамена.*

зу̏мба и **зу̑мба** ж тур. **а.** *справа за бушење рупица у папиру; справа за поништавање марака бушењем.* **б.** *справа за ударање сувог жига; жиг који се тако направи.*

зу̏мбати и **зу̑мбати,** -āм несвр. *бушити зумбом (рупице); поништавати марке (зумбом).*

зу̏мбул м тур. бот. *украсна биљка са мирисним цветовима* Hyacinthus orientalis *из ф.* Liliaceae.

зу̏нзара ж зоол. (често уз им. мува) *крупна мува* Calliphora erythrocephala *плавичасте боје, која полаже јаја у месо.*

зунза̀рати, -āм несвр. *зујати, зузукати (о муви).*

зупча̀нӣк, -и́ка м *точак са зупцима (обично као део на разним машинама, оружју и др.).*

зу̏пчаст, -а, -о **1.** *који има зупце, назубљен, нарецкан:* ~ ваљак, ~ точак, ~ лист. **2.** *в. зубаст:* ~ кров, ~ гребен.

зу̏пчати, -āм несвр. *правити зупце (на нечему); чинити зупчастим.*

зу́рити, -ӣм несвр. [гл. им. зу́рēње с] *нетремице гледати, упирати поглед у нешто; бесциљно гледати, бленути.*

зу̏рла и **зу̑рла** ж и **зу̏рле** и **зу̑рле** ж мн. (ген. мн. -лӣ) тур. *народни дувачки инструмент са продорним звуком.*

зу̏рлати, -āм несвр. *свирати у зурлу.*

зу̏рлāш, -а́ша м *онај који свира у зурлу.*

зу̏цати, -āм несвр. *говорити о некоме нешто, проносити гласове, говоркати.*

зу̏цкати, -āм несвр. **1.** *в. зуцати.* **2.** *у дем. значењу: зујати.*

зу̏цнути, -нēм свр. *проговорити, прословити; натукнувши саопштити.*

И

и (И) с непром. лингв. **а.** *високи самогласник (вокал) предњег реда.* **б.** *слово којим се обележава тај глас:* велико И, мало и, курзивно *и.*

и везн. **1.** *саставни, за спајање речи, делова реченице и реченица:* **а.** *везује појмове у набрајању и стоји испред сваке речи или само последње.* – Он сам и копа, и оре, и кува, и пере. Она му кува, пере и чисти. **б.** *повезује два појма истог или блиског садржаја.* – Стид их и срам било. Завлада страх и трепет. **в.** *везује супротне појмове чиме се наглашава свеобухватност.* – Дошло мало и велико. Борба на смрт и на живот **г.** *везује речи које се понављају (глаголе, придеве, именице и др.).* – Ја сам говорио и говорио. Тражи нове и нове забаве. Године и године је тако провео. **д.** *везује две сродне или истоветне речи (понекад у антонимијском односу) исказујући тиме непотпуност, неподударност.* – Има их овде и онде. Они верују и не верују. Рече да му се догодило то и то. **2.** *везује реченичне предикате, делове реченица и реченице, чиме се исказује поступност, последичност.* – Моје све би и прође. Обећа да ће доћи. И одржа реч. **3.** *стоји узастопно уз речи, одн. синтагме (различитог супротног или сродног значења) и тако истиче и везује све чланове.* – Седа му је и брада и бркови. Он је и дан и ноћ на коњу. О њему говоре и добро и лоше. Она је свима и мила и драга. **4.** *за истицање оног дела исказа који је носилац реченичне интонације, коме се придаје посебна важност, којим се нешто посебно истиче.* – Да видимо, а и да чујемо. Ако је ваш брат, и наш је зет. **5.** *допусни:* **а.** *изражава делимично допуштање.* – Кад је код куће, и помогне му нешто. **б.** *потенцира право допусно значење.* – И најлепша туђа хаљина није драга као сопствена.

и узв. *при изражавању чуђења, изненађења.* – И, и, колико је порастао!

и- преф. лат. *уз основе страног порекла: означава да је нешто супротно од оног што значи основна реч:* илегалан, иреалан, ирационалност и др.

иа *узв. за подражавање магарећег њакања.*

иако (наглашено: ѝако и иа̀ко) *допусни везник којим се изражава да се значење оног што је припојено тим везником не искључује и поред супротног очекивања: премда, мада, и поред тог што.* – Идем у град, иако пада киша.

ѝбеовац, -о̄вца м *в. информбировац.*

ѝбис и **ѝбис** м зоол. *врста велике беле чапље* Ibis aethiopica, *коју су стари Египћани поштовали као божанство.*

ѝбрик, -ѝка м тур. **а.** *бакарни суд с уским грлом, дршком и поклопцем сличан врчу.* **б.** *џезва за кафу.*

ибрѝшим м тур. *врста танког свиленог конца.*

ѝва и **ѝва** ж бот. *назив за поједине врсте врбе* Salix: S. aurita, S. caprea, S. cinerea *и др.*

ѝвандāнче, -ета с бот. **а.** *ивањско цвеће* Galium verum. **б.** *мачје уво* Salvia sclarea.

ѝван-цвêт јек. **ѝван-цвѝјет** м бот. **а.** *в. ивањско цвеће* Galium verum. **б.** *в. мачје уво* Salvia sclarea.

ѝвāнчица ж бот. *воловско око* Leucanthemum vulgare.

Ѝвањдāн м *црквени и народни празник посвећен Ивану (Јовану) Крститељу, који се светкује 7. јула (24. јуна по старом календару).*

ѝвањдāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Ивањдан.*

Ѝвање и **Ѝвање** с *в. Ивањдан.*

ѝвāњскӣ, -ā, -ō *који се односи на Ивање:* ~ зора, ~ ватра.

ѝвēр, ѝвера м (зб. им. ѝвēрје с) **1. а.** *отпадак, одрезак од дрвета које се цепа, теше и сл., треска; танко дрвце, гранчица.* **б.** фиг. *мање вредан или безвредан додатак нечега, остатак, пабирак.* **2.** анат. *чашица колена,* patella • **не пада ~ далеко од кладе, куд ће ~ од кладе** *какви су родитељи, таква су и деца.*

ивѐрак, -рка м **1.** *дем. и хип. од ивер; ивер.* **2.** зоол. *врста морске рибе* Pleuronectes flesus *из пор.* Pleuronectidae, *лист.*

ѝвераст, -а, -о *који је у облику ивера; начињен од иверја:* ~ плоча.

ивѐрић м *дем. и хип. од ивер.*

ѝверица и **ѝверица** ж **1.** *в. ивер (1).* **2.** *врста дрвене плоче, даске од иситњеног и под пресом слепљеног дрвета, која служи за израду намештаја и сл.*

ѝвēрка ж *в. ивер (1).*

ивѐрчић м *дем. и хип. од ивер.*

ѝвēрчица ж *дем. и хип. од иверка.*

ѝвик, -ѝка м *земљиште обрасло ивама, врбик.*

ѝвица[1] ж **1. а.** *крајња линија неке површине (у геометрији); линија додира, пресека двеју површина (на геометријском телу):* ~ угла; ~ коцке. **б.** *линија која привидно дели две различите површине:* ~ Алпа. **в.** *страна нечега, граница, обод; бочна страна, руб:* ~ листова књиге, ~ острва; ~ зида. **г.** фиг. *стање пред промену расположења:* на ивици плача. **2.** вој. *прва одбрамбена линија.*

ѝвица[2] и **ѝвица** ж **1.** *дем. од ива.* **2.** бот. *назив за род зељастих биљака* Ajuda *из ф.* Labiatae *и неке врсте из тог рода:* A. iva, A. reptaus.

ѝвичаст, -а, -о *који има оштре ивице, рубове.*

ѝвичити, -ӣм несвр. [гл. им. ѝвичēње с] **1.** *обележавати ивицу, крај нечега, омеђавати:* ~ ивицу на платну. **2.** *представљати ивицу, границу нечега.* – Грмље је ивичило воћњак. **3.** *в. ивичити се.* ■ **~ се** *имати заједничку границу, ивицу, граничити се; ограничавати се (нечим).* – Србија се ивичи са Мађарском. Шума се ивичила сеоским путем.

ѝвичнӣ, -ā, -ō **а.** *који чини ивицу, границу нечега:* ~ зид. **б.** *који је на ивици нечега, периферни:* ~ насеља.

ѝвичњāк м *обрађен камен којим се означава ивица пута, цесте.*

ѝвов и **ѝвов,** -а, -о *који се односи на иву, врбов.*

ѝвовина ж **а.** *ивово дрво, ивово пруће.* **б.** *ивов шумарак, ивова шума.*

ѝгало с грч. *морска обала, жало.*

ѝгда прил. **1.** *било кад, икад.* – Хоћеш ли игда доћи у Београд? **2.** (уз „колико", „што") *највише, најбоље.* – Потрчи колико игда можеш. Викне што је игда могао.

ѝгде јек. **ѝгдје** прил. **а.** *било где, ма где, где год.* – Да ли ћу игде наћи ту књигу? **б.** (у одрицању) *нигде.* – Био сам без игде ичије помоћи.

ѝгла ж (ген. мн. ига́ла̄) **1. а.** *танка обла метална шипчица са оштрим врхом и ушицама на супротној страни за удевање конца, која служи за шивење.* **б.** *метална, коштана или дрвена шипчица као алатка различите величине за плетење, везење, пробадање и сл.:* плетаћа ~, шиваћа ~. **в.** *чиода, прибадача, укосница.* **г.** *део инструмента, механизма:* магнетна ~, грамофонска ~, ударна ~. **2.** *оно што је игличаста облика.* **а.** *бодља, трн.* **б.** *бодља на телу неких животиња:* игле јежа. **в.** *лист четинара, иглица:* борова ~. **3.** зоол. *врста рибе* Belone *из пор.* Belonidae. • **бити (седети, стајати) као на иглама** *бити узнемирен, нестрпљив, нервозан због нечега.* **од игле до локомотиве (имати, поседовати)** *каже се за кућу или продавницу која је добро снабдевена, која има све што треба.*

ѝгласт, -а, -о **а.** *сличан игли, танак, шиљаст:* ~ лист, ~ језик. **б.** *покривен, обрастао иглама:* ~ шума.

ѝглени̑ и игле̏ни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на иглу:* иглене уши. • **провући се кроз иглене уши** *бити врло сналажљив, вешт.*

ѝглица ж **1. а.** *дем. од игла.* **б.** *лист црногоричног дрвета, четина.* **2.** мн. *смрзнуте честице воде нахватане око неког предмета; иње.* **3.** бот. *в. здравац.*

ѝгличав, -а, -о *в. игличаст.*

ѝгличаст, -а, -о **а.** *који има облик иглице, игле, оштар, танак:* ~ лист, ~ снег, ~ жаока. **б.** *обрастао иглицама, бодљикав, трновит:* ~ коров, ~ реп, ~ камењар. **в.** фиг. *који боцка, пробада:* ~ поглед, ~ реч.

ѝгло̄, -о̏а м енгл. *ескимска колиба од снега и леда.*

игло̀зуб м зоол. *морска риба* Chauliodus Sloani *из пор.* Chauliodontidae.

иглоко́жац, -о́шца м (обично у мн.) зоол. *у мн.: род животиња које имају игличасте бодљице, бодљари (у јд.: таква животиња, бодљар).*

ѝглӯ, -у̏а м *в. игло.*

ѝглӯн, -у́на м зоол. *морска риба* Xiphias gladius.

игно̀рант м **1.** *неук човек, незналица.* **2.** *онај који све презире, игнорише.*

игно̀ранткиња ж *жена игнорант.*

игно̀рантски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на игноранте.*

игнора̀нција ж лат. **1.** *незнање, неукост.* **2.** *необраћање пажње на некога или нешто, игнорисање.*

игно̀рисати, -ише̄м (игнори́рати, -о̀ри̑ра̄м) несвр. *не хтети знати за нешто, за некога, с презрењем прелазити преко нечега, преко некога, као да не постоји, као да није вредно пажње:* ~ обавезе, ~ истину, ~ власт.

ѝгра (ѝгра) ж (ген. мн. ига́ра̄) **1. а.** *активност, занимање људи (најчешће деце) или животиња које има за циљ забаву, разоноду.* **б.** *површно бављење нечим, играње.* – За њега је уметност игра. **2. а.** *друштвена забава помоћу извођења неких радњи или комбинација предметима, фигурама, чији је циљ победа:* ~ прстена, друштвена ~. **б.** *забава у новац, коцкање.* **в.** *борбена вештина; борба:* ратне игре, јуначка ~. **3. а.** *облик такмичења у коме се учесници надмећу, боре за победу:* фудбалска ~, спортске игре. **б.** *такво надметање, такмичење:* ефективна ~, добра ~. **4.** *позоришни, драмски комад; извођење драмске улоге, глума:* позоришна ~; ~ глумца. **5. а.** *низ ритмичких покрета који се изводе по одређеним правилима, коло или плес као уметничка творевина; плесање, играње:* женске игре, игре на балу. **б.** *извођење музичког дела, свирање.* – Слушали су њену игру. **6.** *нагла смена, измена нечега, комбинација:* ~ мисли, ~ маште. **7.** фиг. *унапред смишљени низ радњи, план који има одређену намеру; сплетке, интриге:* дипломатске игре, прозирна ~. • **~ на срећу** *лутрија, томбола.* **~ речи** *духовита досетка заснована на вештој замени речи.* **олимпијске игре** *међународно спортско такмичење из више дисциплина које се одржава сваке четврте године.*

ѝгралиште с **1.** спорт. *терен уређен за одржавање спортских такмичења, утакмица; стадион:* фудбалско ~. **2.** *пољанче, двориште и сл. погодно за дечју игру.* **3.** *плесна дворана.* – Пође с њом на игралиште.

ѝгра̄нка ж (дат. -нци; ген. мн. -ки̑) *забава која се одржава ради плеса; балска игра, плес.*

играо̀ница и **ѝграоница** ж *простор, просторија или део просторије за дечје или забавне игре, простор(ија) за играње.*

игра̀рија ж (често ир.) **а.** *игра, забава, поигравање.* **б.** *оно што је лако изводљиво, ситница; којештарија.*

ѝграти (ѝграти), ѝгра̄м несвр. **1. а.** *проводити време у забави и разоноди, забављати се:* ~ кликера, ~ за столом неку игру. **б.** *умети изводити неку игру.* – Он игра више игара на картама. **в.** *проводити време у спортској или друштвеној игри:* ~ фудбал, ~ тенис, ~ шах. **г.** *правити потез у игри:* ~ краљицом, ~ десетку. **2. а.** *покретати се по одређеном ритму, плесати:* ~ у колу, ~ валцер. **б.** *изводити ритмичке покрете, мицати телом:* ~ куковима. **в.** *покретати се, мицати се.* – Игра јој сито у рукама. **г.** *немирно гледати, трептати (о очима).* **д.** *јако, убрзано куцати од узбуђења (о срцу).* **3. а.** *подрхтавати, трести се.* – Усне су јој играле од љутине. **б.** *померати се, климати се, поскакивати.* – Седло игра на коњу тамо-амо. **в.** *привидно подрхтавати, треперити (пред очима).* – Кад читам, слова ми играју. **4. а.** *светлуцати, треперити одбијајући се од чега (о светлости, зрацима).* **б.** *испољавати се, појављивати се.* – Осмејак јој је играо на лицу. **5. а.** *поскакивати, скакати (о коњу).* **б.** *наводити коња да поиграва; терати у трк, галоп:* ~ коња преко поља. **6.** *представљати на сцени, глумити:* ~ кнегињу. **7.** *приказивати се, издавати се за некога, за нешто.* – Играо је увек неког господина. **8.** разг. *бити од важности.* – Те ствари су играле међу омладином. ■ **~ се 1. а.** *проводити време у игри, забављати се игром.* – Деца су се цео дан играла. **б.** *кретати се живо, немирно; треперити (о магли, ветру и сл.).* **2.** *изводити брзе, различите покрете, бити несташан.* – Јагањци се играју на међи. **3.** *занимати се нечим, бавити се неким послом као игром.* **4. а.** *изводити одређену игру с реквизитима, с предметима:* ~ се лопте, ~ се клиса. **б.** *у игри, представљати, изигравати некога или нешто.* – Деца су се играла Срба и Турака. • **игра ми срце** *радујем се, осећам узбуђење.* **~ жмурке, скривача, слепог миша** и сл. *намерно скривати оно што је главно, забашуривати.* **~ како други свира, ~ по нечијој свирци** *чинити оно што други жели, слушати туђу вољу.* **~ на срећу (на лутрију)** *ослањати се на срећу, ризиковати.* **~ око некога** *додворавати се некоме.* **~ отвореним картама** *радити отворено, не сакривати ништа.* **~ (важну) улогу** *бити важан чинилац, фактор у нечему.*

ѝгра̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **1.** *онај који учествује у каквој игри или се бави њом.* **2.** *онај који игра, плеше, плесач.* **3.** *онај који свира на неком инструменту, свирач:* ~ на виолини.

игра̀чица ж **а.** *она која игра, плеше, плесачица.* **б.** *учесница у игри (обично спортској).*

ѝграчка (ѝгра̄чка) ж (дат. -ки; ген. мн. ѝграча̄ка̄ (ѝгра̄ча̄ка̄)) **1.** *предмет који служи или је намењен за игру (обично деце):* продавница играчака. **2.** фиг. *онај с којим се поступа по својој вољи, онај који служи као оруђе у спровођењу туђих намера:* бити играчка у рукама мафије. **3.** *лако изводљива, једноставна ствар, ситница.*

ѝгра̄чки̑, -а̄, -о̄ *који се односи на игру и играче:* ~ тим, ~ сто.

ѝгрив, -а, -о *који се лако, лепо игра, погодан, подесан за играње (обично о компјутерским игрицама).*

ѝгриво̄ст, -ости ж *особина, својство онога што је игриво.*

ѝгрица (ѝгрица) ж **1.** *дем. и хип. од игра.* **2.** *компјутерски програм који служи за игру, забаву, такмичење и др.*

ѝгрока̄з м *позоришна игра, драма; приредба.*

ѝгуман м грч. *старешина православног манастира.* • **путуј, игумане (не брини за манастир)** *каже се некоме кад се жели рећи да се и без њега може, да ће и без њега све бити у реду.*

игума̀нија ж **1.** *жена игуман у православном женском манастиру.* **2.** *манастир којим управља игуман.*

игума̀нисати, -ише̄м несвр. *вршити дужност игумана или игуманије.*

ѝгумански̑, -а̄, -о̄ *који се односи на игумане.*

ѝгума̄нство и **игума́нство** с *звање и достојанство игумана или игуманије, игуманска служба.*

идѐал, -а́ла м грч. **1.** *највиши, крајњи циљ који неко жели остварити:* ~ му је да дипломира. **2.** *представа о некоме или нечему као узор, углед:* ~ доброг ђака, ~ лепоте. **3.** *одређена особа као предмет љубави, обожавања, идол.*

ѝдеа̄лан, -лна, -о **1. а.** *који представља најбоље остварење, који задовољава појам о идеалу, савршен:* ~ тип атлете, ~ познавање језика. **б.** *изврстан, одличан:* ~ средство, ~ услов. **2.** *који је без мана, узоран; племенит, узвишен:* ~ човек, ~ свет; ~ љубав, ~ победа.

идеалѝзам, -зма м (мн. ø) **1.** фил. *правац у филозофији који (насупрот материјализму) сматра да је основа свега што постоји дух, идеја; такав поглед на свет примењен у науци и уметности.* **2.** *склоност да се у животу види само добро, племенито, идеално схватање живота.*

идеалѝза̄тор м *онај који идеализује, посматра све улепшано.*

идеалѝза̄торскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на идеализатора, на идеализацију.*

идеализа́ција ж *представљање (нечега, некога) улепшано, идеализовање.*

идеа̀лизовати, -зује̄м и **идеализи́рати,** -ѝзӣра̄м свр. и несвр. *замислити, замишљати, приказ(ив)ати некога, нешто у идеалном светлу, улепшано.*

идеа̀лисати, -ише̄м несвр. *маштати о неком идеалу, заносити се идеалима; славити, величати, идеализовати.*

идеа̀лист(а), -е̄ м (мн. -сти) **1.** *присталица, следбеник идеализма у филозофији, науци, уметности.* **2. а.** *онај који има идеале, тежи идеалном; занесењак, сањар.* **б.** *онај који идеализује стварност, улепшава, велича, не гледа реално.*

идеалѝстичкӣ, -а̄, -о̄ (идеалѝстичан, -чна, -о) *који се односи на идеалисте, на идеализам:* ~ полет, ~ тумачење.

идеалѝстички прил. *као идеалиста, на идеалистички начин:* ~ формулисати.

идеа̀листкиња ж *жена идеалист(а).*

идеалѝте̄т, -е́та м фил. *постојање идеалног, духовног.*

ѝдеа̄лно прил. *на идеалан начин:* ~ представити.

идеа́лно̄ст, -ости ж *особина онога што је идеално.*

идѐја ж грч. **1.** фил. *у идеалистичкој филозофији, појам савршенства свега што постоји, а што се не налази у искуству, праузрок ствари.* **2.** *представа која се о нечем ствара на основу властитог опажања:* имати јасну идеју о томе. **3.** *изненадна мисао, замисао као решење, жеља, намера, план и сл.* **4. а.** *главна замисао која чини основицу дела, концепција.* **б.** *гледиште, схватање, назор; учење, теорија.* • **фикс-идеја, фиксна** ~ *мисао на нешто, намера, жеља која некога стално опседа, обузима, прогони, мучи.*

ѝде̄јнӣ и **ѝде̄јнӣ,** -а̄, -о̄ (ретко неодр. идејан) **1.** *који је у вези с идејом, идејама (политичким, уметничким и др.); који заступа одређене идеје, замисли, учења; који утиче на некога својим идејама, замислима, учењем:* ~ погледи, ~ развитак, ~ основа; ~ покрет; ~ вођа. **2.** *који садржи основну идеју, замисао, концепцију:* ~ *пројекат,* ~ *скица.*

ѝде̄јно и **ѝде̄јно** прил. *у идејном смислу, у идејном погледу, на идејном плану:* ~ потчињен, ~ задобити.

иде́јно̄ст, -ости ж *особина онога што је идејно, идејна оријентисаност; идејни садржај:* ~ критике, ~ у науци.

идентѝте̄т, -е́та м **1.** *скуп карактеристичних обележја који једну особу или предмет издвајају и разликују од других.* **2.** *једнакост, подударност.* • **доказати, утврдити** и сл. **нечији** ~ *доказати да је неко заиста она особа за коју се представља, о којој је реч.*

идентифика́ција ж **1.** *утврђивање истоветности, једнакости; поистовећивање:* ~ објекта, ~ врсте и расе. **2.** *утврђивање, препознавање нечијег идентитета:* ~ леша.

идентѝфиковати и **идѐнтификовати,** -икује̄м (идентифицѝрати, -ѝцӣра̄м) свр. и несвр. **1.** (некога, нешто, некога са неким или нечим) *сматрати истим, истоветним; изједначити, изједначавати.* **2.** *(из)вршити идентификацију, постојање нечега, препозна(ва)ти:* ~ све жртве. ■ ~ **се** *поистоветити се, поистовећивати се (с неким); представити се.*

идѐнтичан, -чна, -о *потпуно једнак, истоветан, који има исто, једнако значење, исти, истоветан:* ~ једначина, идентични појмови.

идѐнтично̄ст, -ости ж *особина онога што је идентично.*

идео̀грам м грч. *слика, цртеж као симбол појма.*

идеогра̀фија ж грч. *писмо које се заснива на обележавању појмова помоћу слика, појмовно писмо.*

идео̀лог м грч. *покретач, одн. представник неке идеологије, идејног правца, учења, покрета; теоретичар, присталица неке идеологије.*

идеоло̀гизовати, -изује̄м свр. и несвр. *(о)бојити идеолошки, дати, давати нечему идеолошка обележја:* ~ новине, ~ лист.

идеоло̀гија ж **1.** фил. *наука о идејама, појмовима као основним принципима и погледима на живот и свет.* **2.** *изграђен систем идеја, уверења појединих друштвених класа, покрета, народа; схватање засновано на таквом систему идеја:* хришћанска ~, социјалистичка ~; имати своју идеологију.

идео̀лошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на идеологе и идеологију, идејни:* ~ рад, ~ основа марксизма.

идео̀лошки прил. *у погледу идеологије, идејно.*

идѝла и **ѝдила** ж грч. **1.** песн. *мањи лирско-епски песнички састав који описује улепшан, идеализован, срећан живот сељака, пастира.* **2. а.** *миран, хармоничан живот испуњен срећом, љубављу (обично у породици):* породична ~, кућна ~. **б.** *оно што одаје мирноћу, спокојство, срећу:* сеоска ~, зимска ~. **в.** *нежна, романтична љубав.* – Њихова ~ се завршила венчањем.

идѝличан, -чна, -о *који има особине идиле; једноставан, миран, спокојан:* ~ мир, ~ призор; ~ живот.

идѝлича̄р м **1.** *писац идила.* **2.** *онај који је склон идиличном схватању живота.*

идѝличкӣ, -а̄, -о̄ *в. идиличан:* ~ мисао.

идѝлично (идѝлички) прил. *на идиличан начин:* ~ описивати.

идѝлично̄ст, -ости ж *стање и особина онога што је идилично.*

идио- грч. *префиксоид у значењу: свој, властит:* идиограф, идиолатрија.

идѝо̄м, -о́ма м грч. лингв. **а.** *устаљени, уходани језички обрт, устаљени спој речи, фраза, израз који се не може дословно превести на други језик.* **б.** *наречје, дијалекат; посебан говор неког краја, места, сталежа, жаргон.*

идиосѝнкра̄зија ж грч. *урођена преосетљивост, одбојност према неким јелима, мирисима, лековима и сл.*

идѝот м грч. **1. а.** мед. *особа која пати од идиотизма, кретен.* **б.** пеј. *глупак, незналица, блесан.* **2.** разг. *уређај у телевизијском студију који омогућава да се написани текст чита остављајући утисак да се гледа у камеру;* уп. промтер.

идиотѝзам, -зма м **а.** мед. *најтежи облик малоумности, кретенизма.* **б.** пеј. *глупост, будалаштина.*

идѝоткиња ж *женска особа идиот.*

идио̀тлук м *глупост, будалаштина.*

идѝотскӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на идиоте, кретенски:* ~ смех, ~ поглед. **2.** *бесмислен, глуп:* ~ дисциплина, ~ гужва.

идѝотски прил. *на идиотски начин, као идиот:* ~ се смејати.

ѝдо̄л, -о́ла и **ѝдол,** -а м **1.** *лик божанства којима се неки (примитивни) народи клањају; уопште сваки предмет као објекат култа.* **2.** *особа као предмет обожавања, дивљења, љубави; узор:* ~ младих, национални ~.

идола̀трија ж грч. *в. идолопоклонство.*

идола̀трӣјскӣ, -а̄, -о *који се односи на идолатрију.*

идолопо̀клонӣк м 1. *обожавалац, поклоник идола; незнабожац.* 2. фиг. *слепи обожавалац, страсни поштовалац, онај који гаји култ према некоме или нечему:* ~ његових начела.

идолопо̀клоничкӣ, -ā, -ō *који се односи на идолопоклонике и идолопоклонство:* ~ поштовање.

идолопокло́нство (идолопо̀клонӣштво) с 1. *обожавање идола, веровање у божанску моћ (кипова, икона и сл.).* 2. *слепо обожавање, поштовање; потпуно прихватање (некога, нечега).*

ѝдӯћӣ, -ā, -ē *први који следи, наредни, следећи; будући:* ~ ноћи, ~ питање; ~ звање, ~ потомство.

ѝжалити, -ӣм свр. *доста пожалити, задовољити осећање жаљења; прежалити.* ■ **~ се** *изјадати се, најадати се:* ~ се на некога.

ижва́кати, ѝжвāћēм (ѝжвāчēм) (ижва́тати, ѝжвāћēм) свр. *добро, сасвим сажвакати.*

иждре́бити, ѝждрēбӣм јек. **иждриј̀ебити**, ѝждријебӣм свр. *донети на свет ждребад (о кобили).*

ижђи́кати, ѝжђӣкāм и **ѝжђикати**, -āм свр. *нагло и брзо израсти, развити се.*

ижђу́скати се, ѝжђӯскāм се и **ѝжђускати се**, -āм се свр. *наиграти се, наплесати се.*

ѝже с непром. *назив слова „и" у старословенској азбуци.*

ижѐднети јек. **ижѐдњети**, -нӣм свр. *јако ожеднети.*

ижѐнити, ѝженӣм свр. *оженити, поженити (више мушкараца):* ~ браћу. ■ **~ се** *оженити се (један по један).*

ижѐћи (ѝжећи), -ѐжēм (аор. ижѐгох, ѝжеже; р. пр. ѝжегао, ижѐгла (ѝжегла)) свр. *сажећи, спалити:* ~ оболели део.

ижи́вети јек. **ижи́вјети**, -вӣм свр. 1. *интензивно проживети; проживети велики део свог живота:* ~ живот. 2. *дати одушка осећањима, расположењима и сл.:* ~ своје жеље. ■ **~ се** 1. *доћи до пуног изражаја, испољити се до краја.* 2. *дати одушка својим нагонима, прохтевима:* ~ се у младости. 3. *изгубити значај; постати превазиђен.*

иживља́вати (се), ижѝвљāвāм (се) (иживљи́вати (се), ѝживљуј̄ем (се)) *несвр. према иживети (се).*

ѝжица ж *последње слово у старој словенској азбуци* (ѵ). • **до ижице** *до појединости, сасвим, потпуно; до крајње границе.* **од аз до ижице** *од почетка до краја.*

ѝжицати, -āм свр. 1. *испреплести жицом.* 2. *изглачати, оструговати жицом (паркет).*

ѝжлебина јек. **ѝжљебина** ж *удубљење које вода начини ерозијом; увала.*

ижле́бити, ѝжлēбӣм јек. **ижлиј̀ебити**, ѝжлијебӣм свр. *начинити жлеб (у нечему), издупсти:* ~ трупац.

ѝжлēбљен јек. **ѝжлијебљен**, -а, -о *жлебаст, коритаст; који има на себи жлебове:* ~ кост, ~ стабло.

ижу́тети јек. **ижу́тјети**, -тӣм свр. *доста пожутети.* – Фотографије су ижутеле.

ижџѝкљати, -āм свр. *в. ижђикати.*

из предл. (с ген.) *означава* 1. **а.** *место, простор одакле се нешто одваја, извлачи, удаљава, излази:* ићи из пећине, испасти из кола, вратити се из града. **б.** *ослобађање, одвајање, удаљавање од чега:* пустити из затвора, истргнути се из загрљаја. **в.** *околности, стање из кога се неко или нешто ослобађа:* изаћи из зиме, утећи из глади, извући се из шкрипца. **г.** *стање, расположење које се мења:* извести из стрпљења, извести из такта. 2. **а.** *извор одакле се нешто добија, узима:* пити из чаша, пушити из луле. **б.** *полазна тачка неке материје која се одваја:* киша из облака, крв из носа. **в.** *место одакле се нешто пружа, вири:* вирити из вреће. фиг. Из очију му вири лукавост. 3. *порекло; припадање каквој средини:* човек из народа, професор из Америке. 4. **а.** *материја, грађа од које је нешто направљено, од:* кућа из камена. **б.** *елементи, састав који нешто чини:* влада из парламентарне већине, ручак из три јела. 5. **а.** *одвајање јединке од неке целине:* из целог стада изабрати најбоље овце, људи из науке. **б.** *тема, предмет одакле се нешто узима; стручна грана као оквир квалификације:* догађаји из историје; часови из математике. 6. **а.** *мотив, покретач радње:* убиство из љубоморе, потпис из невоље. **б.** *узрок, разлог, повод: због; ради:* из разних интереса, извући се из недостатка доказа. 7. *начин вршења радње:* викати из свег гласа, трчати из све снаге. 8. *основ сазнања, закључивања:* знати из новина, знати из искуства. 9. **а.** *време од којег нешто потиче:* град из доба Византије, кућа из прошлог века. **б.** *време кад се шта дешава:* устати из ране зоре, поћи из раног јутра. 10. *у вези с предлогом „у", при понављању исте именице, значи непрекидност, трајност радње:* напредовати из дана у дан, ићи из победе у победу.

из(а)- (пред безвучним сугласницима **ис-**) *као префикс при творби глагола означава* **а.** *покретање из унутрашњости нечега, напуштање неког простора:* изићи, истрчати, излетети, испасти, извести, истећи, истерати. **б.** *изузимање, одстрањивање, одвајање:* избацити, изабрати, издвојити, искључити, изоставити. **в.** *постизање, добијање, стицање:* измолити, измамити, испросити, изнудити, извојевати. **г.** *кретање навише:* испузати, испентрати се, испети се. **д.** *извршење радње до краја; престанак радње:* исписати, испећи, испржити, изјести, изгорети, истањити. **ђ.** *извршење радње до задовољења:* испричати се, испавати се, исвађати се, изиграти се. **е.** *извршење радње од стране мноштва лица, више субјеката редом:* изгинути, испропадати, изопијати се. **ж.** *извршење радње на више објеката:* избудити, израздвајати, изварати. **з.** *распрострањеност радње на цео предмет:* избраздати, ишарати, исећи, измазати.

иза предл. (супр. испред) (с ген.) *показује* 1. **а.** *да се нешто налази или догађа с друге стране, позади, страга:* стоји иза зида, нестаде иза врата. **б.** *да стоји неко или нешто као чувар, заштитник, покретач, изазивач акције.* – Иза власти стоји народ. Влада има иза себе скупштину. Иза њега стоји партија. **в.** *да је оно што се казује заклон, спољни вид нечега што је исказом дато.* – Иза тих теза осећа се нешто друго. Иза пристојности и саучешћа пробијала се равнодушност. 2. **а.** *да се нешто дешава: после, након, након што.* – Иза неколико секунди зачу се пуцањ. **б.** *после смрти (некога).* – Покојник је иза себе оставио двоје деце. **в.** *по одласку, након одласка.* – Иза њега су остали врло болесни. Боји се да не остане иза воза. 3. *да је неко или нешто по реду (по важности, квалитету) за нечим другим:* први иза директора, заостати иза комшија. 4. *непрекидност или узастопно понављање нечега.* – Пуши цигарету иза цигарете.

изабѐла ж *врста винове лозе; грожђе те лозе.*

изаби́рати, -а̀бӣрāм (иза̀бирати, -рēм) *несвр. према изабрати.*

ѝзабрāн, -а, -о 1. *трп. од изабрати.* 2. *који спада у најбоље представнике, одабран, елитан:* ~ господа, изабрани људи.

изабрàнӣк, -и́ка м 1. *онај који је изабран између других, бољи од других.* 2. *онај који је изабран за мужа; заручник.* 3. *онај који је изабран на изборима, посланик, заступник.*

изабрàница ж 1. *она која је изабрана за жену, за супругу.* 2. *она која је изабрана између осталих као боља.*

иза̀брати, -берēм (-бѐрēм) (р. пр. ѝзабрао, -āла; трп. ѝзабрāн) свр. 1. *извршити избор, пробрати између више могућности, одабрати.* – Изабрали смо собу на спрату. 2. *поставити на неку дужност, у неко звање:* ~ за председника демократа, ~ у Академију.

иза̀врети, -рӣм свр. *појавити се, избити, потећи, покуљати (о води).*

ѝзаглāса прил. *в. изгласа.*

изагна̀нӣк, -и́ка м *в. изгнаник.*

изагна́ње с *изгон, изгнанство.*

иза̀гнати, -āм (трп. ѝзагнāн (ѝзагнāт)) свр. прел. 1. *присилити на излазак, силом удаљити; протерати:* ~ из школе, ~ из куће. 2. *стискањем учинити да нешто исцури; истиснути.* 3. *истерати стоку (напоље, на пашу).*

иза̀звати, -зо̀вēм свр. 1. **а.** *позвати кога да изађе:* ~ девојку пред кућу. **б.** *аплаузом, повицима и сл. позвати извођача да поново изађе на сцену.* 2. *позвати на двобој, такмичење и сл.* 3.

подстаћи кога да реагује, испровоцирати; подстаћи кога на неку акцију, поступак и сл. – Гледа да ме изазове, да се посвађамо. Тај чланак га је изазвао да ступи у полемику. **4.** *бити узрок чему, проузроковати; побудити, оживети у свести:* ~ страх у људима, ~ живе успомене.

изазѝвати, иза̀зӣвāм *несвр. према изазвати.*

изазѝвāч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **1.** *онај који изазива, подбада некога да реагује; онај који изазива на двобој, на такмичење.* **2.** *онај што или оно што проузрокује неке појаве, збивања и сл.:* ~ рата, ~ немира. **3.** фот. *хемијски раствор чијим дејством снимљени лик постаје видљив, растварач.*

изазѝвāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на изазиваче; који изазива; пркосан, дрзак:* ~ разговор, изазивачке речи, ~ храброст.

изазѝвāчки прил. *као изазивач, изазивајући; пркосно, дрско:* ~ се понашати.

ѝзазōв м *поступак којим се неко изазива да реагује; позив на двобој, борбу, такмичење.*

ѝзазōван, -вна, -о *в. изазивачки:* ~ поглед, ~ смех, ~ лепота.

ѝзазōвно прил. *на изазивачки начин, изазивајући:* ~ гледати.

ѝзам, ѝзма м (најчешће у мн.) *ознака (обично негативна) различитих појмова казиваних именицама стране порекла са суфиксом -изам, нпр.:* стаљинизам, фашизам и сл.

иза̀млети (се) јек. **иза̀мљети (се),** -мељēм (се) свр. *в. измлети (се).*

изанализѝрати, -ѝзӣрāм свр. *извршити анализу.*

ѝзанђāлōст и **иза̀нђалōст,** -ости ж *стање онога што је изанђало, истрошеност.*

иза̀нђати (се), -āм (се) свр. *од дуге употребе постати трошан, излизан, дотрајати.*

изапѝрати (се), иза̀пӣрāм (се) и **иза̀пирати (се),** -рēм (се) *несвр. према изаирати (се).*

иза̀прати (се), -перēм (се) (-пѐрēм (се)) свр. *в. испрати (се).*

иза̀сипати (се), -āм (се) *несвр. према изасути (се).*

изасла̀нӣк, -ѝка и **иза̀сла̄нӣк** м **а.** *онај који је послат да заступа чије интересе по службеној дужности, емисар, заступник.* **б.** *посланик у скупштини, делегат.*

изасла́нство с *скуп изасланика опуномоћених да изврше поверену мисију, посланство.*

иза̀слати, иза̀шаљēм и ѝзашаљēм свр. *послати, упутити некога са одређеним циљем, задатком.*

иза̀сӯти, ѝзаспēм свр. *сипајући изручити, истрести; излити, пролити:* ~ сав шећер у шерпу, ~ вино у чаше. ■ **~ се 1.** *просути се, изручити се.* **2.** *појавити се (о оспама, бубуљицама и сл.).*

иза̀ткати, -кāм (ѝзаткēм) свр. *ткајући начинити што, откати:* ~ кошуљу.

ѝзāтркē и **ѝзатркē** прил. *узимајући залет, у трку:* ~ прескочити.

иза́ћи (ѝзāћи), ѝзāђēм (имп. иза́ђи; аор. иза́ђох, иза́ђе и ѝзāђе; р. пр. иза̀шао и ѝзашао, -шла) и **изѝћи** (ѝзӣћи), ѝзӣђēм (имп. изѝђи; аор. изѝђох, изѝђе и ѝзӣђе; р. пр. изѝшао и ѝзашао, -шла) свр. непрел. **1.** *напустити неко затворено место, отићи, удаљити се:* ~ из собе, ~ напоље. **2. а.** *напустити неку средину:* ~ из затвора, ~ из болнице. **б.** *отићи негде, некуда ради забаве:* ~ на вечеру, ~ у шетњу. **3.** *попети се, испети се:* ~ на брдо. **4.** *појавити се, засветлети (о Сунцу и Месецу).* **5. а.** *иступити у јавност излажући нешто.* – Влада је изишла с новим предлогом. **б.** *бити објављен у штампи.* **6. а.** *постати, испасти.* – Од њега изаће леп младић. **б.** *довести до нечега, испасти на нешто.* – Можда ће све ~ на добро. **7.** *потећи, поникнути (из неке средине, друштвеног слоја и сл.).* – Из те генерације је изишло неколико познатих људи. **8.** *напустити нешто, престати учествовати у нечему:* ~ из странке, ~ из редакције. **9.** *изгубити се, ишчезнути, бити потиснут:* ~ из обичаја, ~ из моде. • ~ **из дугова** *раздужити се, не бити дужан.* ~ **на видело** *сазнати се, прочути се.* ~ **на врх главе, на врх носа** *дозлогрдити, досадити.* ~ **на глас** *прочути се, разгласити се.* ~ **на моје** *бити како ја кажем, мислим.* ~ **на нос** *присести.* ~ **на очи** *доћи пред кога.* ~ **на светло** *бити штампан.* ~ **на сунце** *изаћи на слободу.*

ѝзашта и **ѝзашто** прил. *било за што.*

ѝзба ж (ген. мн. ѝзбā и ѝзбӣ) **а.** *убога кућица, колиба.* **б.** *оскудно намештена просторија за становање.* **в.** *стаја, штала.* **г.** *просторија за намирнице, остава, комора.*

изба̀вилац, -иоца и **изба̀витељ,** -а м *спасилац, ослободилац.*

избавитѐљица и **изба̀витēљка** ж *спаситељица.*

изба̀витељскӣ, -ā, -ō *који се односи на избавитеље.*

ѝзбавити, -ӣм (трп. ѝзбављен) свр. (некога) *извући из невоље, спасти:* ~ из затвора, ~ из логора. ■ **~ се** *извући се из какве невоље, спасти се.*

ѝзбављати (се), -āм (се) *несвр. према избавити (се).*

изба̀вљāч, -а́ча м *в. избавитељ.*

избављѐнӣк, -ѝка м *онај који је избављен.*

изба́дати, ѝзбāдāм *несвр. према избости.*

избала́вити, -а̀лāвӣм и **ѝзбалавити,** -ӣм свр. *упрљати балама.* ■ **~ се** *умазати се балама.*

избала̀нсӣрāнōст, -ости ж *стање онога што је избалансирано, уравнотеженост.*

избалансѝрати, -а̀нсӣрāм свр. *довести у равнотежу, уравнотежити; уједначити, ускладити:* ~ односе.

избалѐгати, -āм свр. *избацити остатке хране у виду измета, балеге.* ■ **~ се** *избацити измет (о животињама).*

ѝзбалити, -ӣм свр. *в. избалавити.*

изба̀сати, -āм свр. нар. *стићи басајући, тешко налазећи пут.*

избатѝнати, -āм свр. *иступи, изударати батином.*

изба̀ушати, -āм свр. *изаћи, појавити се баушајући:* ~ на другу обалу.

избацѝвати, -а̀цујēм *несвр. према избацити.* ■ **~ се** *пребацити се с нижег на више место; нагло се померати.*

изба́цити, ѝзбāцӣм (ѝзбацити, -ӣм) свр. **1. а.** *бацити ван, напоље; одстранити, уклонити:* ~ земљу из рова; ~ све семенке које нису здраве. **б.** *силом уклонити, истиснути; изјурити, истерати:* ~ непријатељске војнике из земље, ~ пијанца из кафане. **в.** *удаљити, искључити из неке заједнице, установе и сл.:* ~ из школе, ~ с посла. **г.** *изоставити, одбацити нешто као непотребно, нецелисходно, непрактично.* – Метални новац је избачен из употребе. **2. а.** *потискујући, носећи подићи на површину, изнети на другу страну (о води).* – Избацила га је река на обалу. **б.** *хитнути у висину, напред:* ~ копље на њих. Јуче је руски сателит избачен у орбиту. **в.** *опалити, испалити (ватрено оружје).* **3. а.** *истурити, испустити из себе:* ~ крв из уста, ~ кроз нос колут дима. **б.** *донети као пород.* – Кобила брзо избаци ждребе. **4.** *рећи, саопштити; исказати.* – Сутра путујем, избаци отац. **5.** *истурити (напред) неки део тела:* ~ ноге, ~ прса. **6. а.** *радом постићи резултат, произвести.* ~ сто тона руде, ~ довољне количине хлеба. **б.** *условити нешто, створити.* – Та гимназија је избацила неколико значајних писаца. ■ **~ се 1.** *преместити се, пребацити се на више место.* – Одред се избаци на брдо. **2.** *појавити се на површини (о риби).* • ~ **из главе (из вида)** *заборавити.* ~ **из колосека (из концепта, из равнотеже)** *поместити, омести (у нечему).* ~ **из седла** *истиснути из сигурног положаја; онемогућити.* ~ **на површину** *ставити у први ред, учинити актуелним.* ~ **на улицу** 1) *избацити из стана.* 2) *лишити средстава за живот.* ~ **ногу** *заузети бољу позицију.*

изба̀штинити, -ӣм свр. *лишити баштине, искључити из наследства.*

избега́вати јек. **избјега́вати,** -ѐгāвāм *несвр. према избећи.* ■ **~ се** *клонити се један другог.*

ѝзбеглица јек. **ѝзбјеглица** ж и м (мн. ж) *особа која је побегла из места живљења, из куће, земље склањајући се од (ратних) опасности.*

ѝзбегличкӣ јек. **ѝзбјегличкӣ,** -ā, -ō *који се односи на избеглице; који се налази у избеглиштву:* ~ логор; ~ влада.

ѝзбеглӣштво јек. **ѝзбјеглӣштво** (ѝзбеглӣште јек. ѝзбјеглӣште) *с пребивање ван места боравка или ван земље до кога је дошло због склањања од ратне опасности; место таквог пребивања:* влада у избеглиштву.

избезо̀бразити се, -ӣм се свр. *постати безобразан.*

избезу́мити, -ѐзӯмӣм и **избѐзумити,** -ӣм свр. *учинити да неко изгуби разум, довести до лудила.* – То га је потпуно избезумило. ■ ~ **се а.** *сићи с ума, полудети.* **б.** *изгубити присебност духа, способност владања собом.*

избѐзӯмљенӣк, -а и **избезумљѐнӣк,** -и́ка м *избезумљен човек.*

избѐзӯмљено и **избѐзумљено** прил. *безумно, лудо, сумануто:* ~ трчати, ~ викати.

избѐзӯмљенōст и **избѐзумљенōст,** -ости ж *особина и стање онога који је избезумљен.*

избезумљи́вати (се), -ӯмљујēм (се) *несвр. према избезумити (се).*

избеке́љити, -ѐкēљӣм свр. **а.** *избечити, исколачити (очи).* **б.** *исплазити (језик).* ■ ~ **се** *направити гримасу (очима, устима, језиком и др.):* ~ се на некога.

избе́лети, -ӣм јек. **избијѐљети,** избијѐлӣм свр. непрел. *изгубити боју, избледети.*

избе́лити, ѝзбēлӣм јек. **избијѐлити,** ѝзбијелӣм свр. прел. *учинити белим (прањем, искувавањем, мазањем и сл.).*

избѐснети (се) јек. **избјѐсњети (се),** -ѐснӣм (се) свр. *искалити бес; дати одушка бесу.*

избетони́рати, -ònӣрāм свр. *израдити од бетона, обложити бетоном:* ~ тунел.

ѝзбећи јек. **ѝзбјећи,** -егнēм (аор. ѝзб(ј)егох, ѝзб(ј)еже и ѝзб(ј)еже; р. пр. ѝзб(ј)егао, -гла; трп. ѝзб(ј)егнӯт) свр. **1.** *бежећи однекуд склонити се, побећи:* ~ из Босне у Србију. **2. а.** *учинити да се не оствари нешто; онемогућити.* – Није могао избећи женидбу. Трудили су се да избегну сукоб. **б.** *вешто се извући од вршења неке обавезе, изврдати:* ~ доћи на предавање. **3.** *остати непримећен, промаћи.* – Њеном оку ништа није те вечери избегло.

избе́чити, ѝзбēчӣм свр. *широко отворити очи, избуљити, исколачити.* ■ ~ **се 1.** *погледати на некога широко отворених очију изражавајући прекор, негодовање; направити гримасу отворених очију буљећи од изненађења.* – Избечила се на ме. Неки се избечише кад то чуше. **2.** *ослабити јако у лицу, омршавити.* – Што си се тако избечио?

изби́вати, ѝзбӣвāм несвр. **1.** *бити одсутан из неког места, из какве средине.* **2.** *излазити, одлазити.* – Комшије не избивају из наше куће.

изби́јати, ѝзбӣјāм *несвр. према избити.*

ѝзбир м *избор, бирање.*

ѝзбирак, -ӣрка м *оно што остане кад се изабере боље.*

изби́рати, ѝзбӣрāм (ѝзбирати, -рēм) свр. и несвр. *издвајати, издвојити из већег броја, пробирати, пробрати.*

избѝрāч, -а́ча м *онај који бира, пробирач.* • ~ **нађе отирач** *ко превише бира, погреши.*

избира̀чица ж *она која бира, пробирачица.*

избѝрāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на бираче.*

избѝркати се, -āм се свр. разг. *извештити се, извежбати се.*

избѝрљив, -а, -о *који воли да бира, пробирљив.*

избѝрљивōст, -ости ж *особина онога који је избирљив, пробирљивост.*

избѝстрити, ѝзбистрӣм и **ѝзбистрити,** -ӣм свр. *учинити бистрим:* ~ воду. ■ ~ **се** *постати бистар.*

ѝзбити, ѝзбијēм (имп. ѝзбӣј; трп. избѝјен, -ена) свр. **1.** *ударцем учинити да што испадне из чега, да искочи напоље; ударајући пробити што:* ~ зуб из уста; ~ прозоре на кући. **2.** *одбити, откуцати ударима (о часовнику).* – На звонику изби дванаест. **3.** *истући, измлатити.* **4.** *изместити, излупати (млеко, јаја и сл.).* **5.** фиг. *стећи, зарадити.* – Мислим да ћу од тога после избити који динар. **6.** *пробити се напоље, појавити се (о биљкама, води, ватри и сл.).* **7. а.** *изаћи на видан простор; допрети.* – Кнез Михаилова улица избија на Калемегдан. Русија је тада избила на Балкан. **б.** *догодити се, појавити се.* – У Европи је избио рат. ■ ~ **се** риб. *спарити се (о рибама).* • ~ **из главе** 1) *заборавити.* 2) *уразумити, опаметити (некога).* ~ **на јаву (на површину, на среду, на видело)** *показати се, прочути се.* ~ **на нос** *пресести.* ~ **на чело** *имати водећу позицију, бити први.*

ѝзбица ж *дем. и хип. од изба.*

ѝзблањати, -āм свр. *блањајући изравнати, изглачати:* ~ даску.

изблебѐтати, -блѐбећēм свр. *рећи којешта, избрбљати.* ■ ~ **се** *непромишљено рећи, избрбљати се.*

избле́дети јек. **изблијѐдјети,** -дӣм свр. **а.** *постати блед (у лицу), убледети.* **б.** *изгубити своју природну или првобитну боју.* **в.** фиг. *изгубити значај, пасти у заборав.* – Временом успомене избледе.

избле́јати (се), -јӣм (се) свр. пеј. *рећи што непромишљено, избрбљати.*

ѝзближē и **ѝзближе** прил. *изблиза (с нијансом компаративности).* – Погледа ме изближе.

ѝзблӣза и **избли́за** (ѝзблӣзу и избли́зу) прил. **1.** *из близине, из непосредне близине:* ~ посматрати. **2.** *у појединостима, детально:* упознати нечији живот ~. **3.** (обично са „ни") *приближно, близу.* – Путеви ни ~ нису били добри.

ѝзбљувак, -ӯвка м *оно што се избљује, исповраћа.*

избљу̀вати, ѝзбљујēм свр. **1.** *избацити на уста несварену храну, пиће, повратити.* **2.** фиг. *изговорити, рећи ружне речи, псовке и сл.* – Шта је тај избљувао против нас! **3.** фиг. *избацити, испалити (о ватреном оружју).* ■ ~ **се** *повратити све из себе, исповраћати.*

ѝзбоксовати, -сујēм свр. *изударати боксујући; истерати некога боксовањем.*

избо̀мбардовати, -дујēм свр. *засути бомбама:* ~ положаје.

ѝзбор м **1.** *одабирање, бирање:* извршити ~ биљака. **2.** *асортиман:* велики ~ жестоких пића. **3.** *оно што је изабрано као најбоље:* ~ песама. **4.** мн. *бирање људи у органе власти гласањем:* избори за скупштину. • **по избору** *најбољи, изврстан.* **по своме избору** *по свом нахођењу, по својој вољи.*

ѝзбōрāн, -а, -о *пун бора, наборан:* ~ лице.

избо̀рити, ѝзборӣм свр. (нешто) *борбом добити, извојевати; постићи упорним радом:* ~ победу; ~ бод у гостима. ■ ~ **се** *победити; постићи нешто упорним залагањем.*

ѝзбōрнӣ, -ā, -ō **1.** *који је у вези са изборима, који се односи на изборе:* ~ агитација, ~ парола, ~ проглас и сл. **2.** *који се бира:* ~ свештенство, ~ чиновник. • ~ **суд** правн. *суд састављен од судија које бирају учесници парнице.*

избо́рнōст, -ости ж *право избора, бирања:* начело изборности.

избо̀сти (ѝзбости), -бōдēм (аор. избо̀дох, ѝзбоде; р. пр. ѝзбō, избо̀ла (ѝзбола); трп. избо̀ден, -ена; пр. пр. ѝзбōвши) свр. *убости више пута на више места, испробадати.* ~ ножем. ■ ~ **се** *задати једно другом ране бодењем.*

ѝзбоцкати, -āм свр. *у дем. значењу: избости.*

ѝзбочен и **ѝзбōчен,** -а, -о *истурен, испупчен:* соба избочених зидова, ~ вилица.

ѝзбочина ж *истурени део нечега; испупченост:* ~ стене; ~ стомака.

избо̀чити, ѝзбочӣм и **избо́чити,** ѝзбōчӣм свр. *дати чему избочен облик, испупчити, истурити (груди и сл.):* ~ трбух, ~ груди. ■ ~ **се** *истурити се, испупчити се.* – Груди јој се избочиле.

ѝзбраздāн и **ѝзбрāздāн,** -а, -о *пун бразда, наборан:* ~ лице.

избр̀аздати, -а̄м и **избра́здати,** ѝзбра̄зда̄м свр. **1.** *направити бразде, узорати:* ~ њиву. **2.** *испресецати у виду бразда:* ~ путељцима. **3.** *набрати, наборати:* ~ лице. ■ **~ се** *добити бразде, боре, набрати се (о лицу, кожи).*

ѝзбра̄нӣк, -а и **избра̀нӣк,** -ѝка м *в. изабраник.*

ѝзбра̄ница и **избра́ница** ж *в. изабраница.*

ӣзбра̄но̄ст, -ости ж *особина онога што је избрано; оно што је одабрано.*

ѝзбрати, -берӗм (-бѐрӗм) свр. *в. изабрати.*

избр̀бљати, -а̄м свр. **а.** *испричати много којечега, напричати; рећи нешто непромишљено, лануги.* **б.** *изговорити без размевања, напамет:* ~ целу лекцију. ■ **~ се а.** *изрећи много којечега; напричати се.* **б.** *одати тајну, изрећи се.*

ѝзбрежак, -шка м *брежуљак, брешчић, обрежак.*

ѝзбрежина ж *омање брдо, узвишење, узвишица.*

ѝзбрецнути се, -не̄м се свр. *грубо викнути на кога, обрецнути се.*

избрија́вати (се), -ѝја̄ва̄м (се) *несвр. према избријати се.*

избр̀ијати и **ѝзбријати,** ѝзбрије̄м свр. *обријати до коже, глатко, потпуно; скинути бријачем длаке:* ~ лице; ~ обрве. ■ **~ се** *повр. према избријати.*

ѝзбрисати, -ише̄м свр. (нешто) **1.** *обрисати, очистити:* ~ под. **2.** *одстранити, уклонити брисањем, стругањем и сл.; прецртати оно што је написано, наштампано:* ~ имена у рукопису, ~ натписе на зиду; ~ члан закона. **3.** *учинити да нешто нестане, уништити:* ~ границу међу нечим, ~ трагове нечега. ■ **~ се 1.** *уклонити влагу и сл. са себе, трљањем осушити:* ~ се пешкиром. **2.** *нестати, ишчезнути.* – Избрисао се неспоразум међу нама. • **~ из главе (из памети)** *заборавити.*

избр̀љати, ѝзбр̄ља̄м свр. *испрљати, укаљати.*

избро̀дити, ѝзбродӣм свр. *изаћи на суво, искрцати се; испловити:* ~ с рта; ~ на суво.

избро̀јати, -јӣм и ѝзбројӣм и **избро̀јити,** ѝзбројӣм (имп. ѝзбро̄ј) свр. **1.** *бројањем установити колико чега има у неком износу, пребројати:* ~ овце, ~ сватове. **2.** *поменути једно за другим, побројати, набројати:* ~ сва села. **3.** *платити, исплатити:* ~ сав новац одједном. • **дани су му избројани** 1) *убрзо ће умрети* 2) *приводити се крају, истећи.* **~ ребра претући. могу му се ребра ~** *врло је мршав.* **могу на прсте ~** *има сасвим мало (нечег).*

избру́сити, ѝзбрӯсӣм свр. **1.** *брусећи изоштрити, изглачати:* ~ нож, ~ плочу. **2.** фиг. *дотерати, усавршити:* избрушена реченица. **3.** фиг. *изгрдити, изружити (некога).* ■ **~ се 1.** *изглачати се брушењем, трењем (о камену и сл.).* **2.** фиг. *стећи васпитање, вештину, искуство у нечему; усавршити се, изоштрити се.*

избу́бати, ѝзбӯба̄м и **избубѐтати,** -а̄м свр. *изударати, истући, избити:* ~ га шакама.

избу́дити, ѝзбӯдӣм свр. *пробудити једно по једно, разбудити редом.* ■ **~ се** *пробудити се једно по једно.*

избу̀јати, -а̄м свр. *нагло израсти (о трави и сл.).*

ѝзбӯљено прил. *буљећи, бленући:* ~ гледати.

избу́љити, ѝзбӯљӣм свр. (очи) *широко отворити, раширити, исколачити.* ■ **~ се** *исколачити се (о очима).*

избу́цати, ѝзбӯца̄м свр. *искидати на комаде, поцепати:* ~ новине, ~ кошуљу. ■ **~ се** *поцепати се, подерати се.*

избу́шити, ѝзбӯшӣм свр. *начинити једну или више рупа на нечему, пробушити, пробити:* ~ зид, ~ рупу.

изва́бити, ѝзва̄бӣм свр. *вабећи учинити да животиње изађу, довабити напоље:* ~ говеда.

изва́гати, ѝзва̄га̄м свр. *измерити на ваги.* ■ **~ се** *измерити се на ваги.*

изва́гнути, ѝзва̄гне̄м свр. *у дем. значењу: извагати.*

ѝзвадак, -атка м *одломак; извод, сажетак.*

ѝзвадити, -ӣм (трп. ѝзва̄ђен) свр. **1. а.** *изнети нешто из унутрашњости напоље, извући:* ~ капут из ормара, ~ коверат из ташне. **б.** *извести:* ~ (некога) из затвора. **в.** *ишчупати силом нешто учвршћено, истргнути; избацити:* ~ зуб, ~ очи; ~ из седла. **2.** *извући из тешког положаја, спасти:* ~ из нечијих руку. **3.** *направити нешто као извод, саставити на основу каквог извода.* – Све је извађено из других књига. **4.** *добити, зарадити; стећи.* – Била је суша па ни семе нису извадили. **5.** *добавити какав званични документ, исправу:* ~ карту за позориште, ~ потврду. ■ **~ се** *извући се, ишчупати се.* • **~ из уста (~ реч из грла)** *рећи, изговорити.* **~ (коме) душу, живот** *мучити, убити кога.* **~ крваву сабљу** *завадити се.* **~ новац (из банке)** *подићи новац.* **~ очи (коме)** 1) *ослепити (некога)* 2) *напасти (некога), довести у велику невољу.*

изва́јати, ѝзва̄ја̄м свр. **а.** *уметнички израдити лик нечега, некога вајајући од глине, гипса и др.:* ~ статуу, ~ лик детета, ~ лук и стрелу. **б.** фиг. *на уметнички начин дати облик нечему, представити, уобличити.* – У роману су сви ликови лепо извајани. ■ **~ се** *створити се, изградити се; уобличити се.* – На лицу им се извајале боре.

ӣзвала ж *дрво ваљено из земље.*

изва́лити, ѝзва̄лӣм (трп. ѝзва̄љен) свр. **1.** *истргнути, ишчупати из тла, подлоге; с напором нешто померити, изваљати:* ~ из корена, ~ букву; ~ камен. **2.** *силом померити из лежишта, изглавити; обити:* ~ врата, ~ катанац. **3. а.** *истурити, уперити:* ~ ноге, ~ главу. **б.** *избуљити, исколачити (очи).* **4.** експр. *рећи нешто неумесно, глупо, бубнути:* ~ нешто непристојно. ■ **~ се 1. а.** *пасти услед кидања везе са тлом; одвојити се од неке повезане масе, одвалити се (о дрвету, стени и др.).* **б.** *испасти из лежишта, изглавити се; извући се, искобељати се.* – Врата се извалише. Извалили су се из мочваре прљави. **3.** *лећи, опружити се; завалити се:* ~ се на врућини, ~ се на кревет; ~ се у фотељи. **2.** *излећи се:* ~ се из јајета.

изва́љати, ѝзва̄ља̄м свр. (нешто) **1.** *ваљајући изгурати напоље:* ~ буре, ~ камен. **2.** *ваљањем набити, поравнати:* ~ земљу, ~ пут. **3.** *ваљањем уредити сукно, вуну и сл.* ■ **~ се 1.** *извући се ваљајући се:* ~ се из њених руку. **2.** *извући се крећући се тромо, истетурати се:* ~ се из кафане. **3.** *задовољити се ваљајући се, наваљати се.*

изваљѝвати (се), изва̀љује̄м (се) *несвр. према извалити (се).*

изван (наглашено: ѝзван) **I.** предл. (с ген.) **1.** *не у границама, не у оквиру, ван у просторном и временском смислу:* ~ града, ~ куће; ~ времена, ~ доручка. **2.** *прекорачујући границе, оквире, опсег* 1) *изнад, преко:* ~ сваке мере 2) *мимо, против:* ~ свих предвиђања. **3.** *изузев, сем, осим.* – Вода све носи изван срамоте (НПосл). **II.** прил. арх. *ван, напољу, напоље.*

изван- *као први део твореница показује да је нешто ван онога што значи основна реч:* изванвременски, изванземаљац, изванинституционалан, изванпансионски, извансезонски, извансеријски, изванстварносни, изванстраначки и др.

изва̀на и **ѝзвана** прил. *са вањске стране, споља; са спољне стране; из другог места:* окречити кућу ~.

ӣзванвременскӣ, -а̄, -о̄ *ванвременски.*

изванѐвро̄пскӣ, -а̄, -о̄ *који није у Европи, ваневропски.*

изва̀нредан, -дна, -о **1.** *који није у оквиру редовног рада, прекоредан:* ~ седница, ~ издање. **2. а.** *изузетан, необичан, особит:* ~ догађај, ~ појава. **б.** *који се одликује величином, интензитетом; одличан, изврстан:* ~ снага, ~ заслуга; ~ стратегија, ~ слика.

изва̀нредно прил. **1.** *изван нормалног реда, у изузетним приликама, изузетно.* **2.** *одлично, изврсно: веома, врло:* ~ радити; ~ леп човек.

ӣзванстраначкӣ, -а̄, -о̄ *који је изван странака, ванстраначки.*

изванцр̀квенӣ, -а̄, -о̄ *који није у вези с црквом.*

изва́њац, -њца м *туђин, странац; гост.*

ѝзвањӣ, -а̄, -е̄ и **ѝзвањскӣ,** -а̄, -о̄ *спољашњи, спољни, вањски:* ~ страна, ~ ђак.

ѝзварати, -ā̄м свр. 1. *измамити од некога варањем, извући на превару:* ~ и последњу пару. 2. *преварити више лица или једно лице више пута.*

ѝзведба ж (ген. мн. -бӣ) 1. *извођење, извршење, остварење нечега:* ~ злочина, ~ пројекта. 2. *израда, производња:* ~ плаката, ~ школске опреме. 3. *извођење, приказивање каквог уметничког дела, представа:* позоришна ~.

изведѐница ж лингв. *реч настала додавањем суфикса на творбену основу, изведена реч (нпр.* кȍв-ā̄ч, вȍд-ен *и сл.).*

изведра́вати (се), -ѐдрāвāм (се) *несвр. према изведрити (се).*

извѐдрити се, ѝзведрӣм се свр. *наступити, настати (о ведром времену).*

ѝзвежбāнōст јек. **ѝзвјежбāнōст,** -ости ж *особина и стање онога који је извежбан, обученост.*

ѝзвежбати јек. **ѝзвјежбати,** -āм свр. *вежбом научити, оспособити:* ~ војнике. ■ **~ се** *стећи вештину, постати вичан:* ~ се у говорништву.

ѝзвејати јек. **ѝзвијати,** -jēм свр. *вејањем очистити од плеве (жито, зрневље).*

извѐрати се и **ѝзверати се,** ѝзверēм се свр. *попети се верући се, испентрати се.*

изверу̏гати се, -āм се свр. *извити се, савити се вијугаво.*

ѝзвесити јек. **ѝзвјесити,** -ӣм свр. *обесити, окачити; истаћи на видном месту:* ~ заставу.

ѝзвесно и **ѝзвесно** јек. **ѝзвјесно** и **ѝзвјесно** 1. прил. *без колебања, поуздано, неоспорно; јасно, очигледно.* 2. *у служби речце: зацело, јамачно, несумњиво.* – Ми смо се извесно преварили.

ѝзвеснōст и **изве́снōст** јек. **ѝзвјеснōст** и **извје́снōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је извесно, поузданост, несумњивост.*

ѝзвестан и **ѝзвестан** јек. **ѝзвјестан** и **ѝзвјестан,** -сна, -о 1. а. *несумњив, поуздан, доказан:* ~ реалност. б. *који се са сигурношћу очекује, неминован, неизбежан.* – Пораз је известан. 2. (обично одр.) *неки, један, неодређен:* ~ доктор права.

изве́сти (ѝзвēсти), -ве́зēм (трп. изве́зен, -а) свр. 1. *украсити везом, везењем; направити везући, навести:* ~ хаљину, ~ шару. 2. а. *опковати, оптoчити металним украсима, украсити:* ~ сабљу. б. фиг. *лепим речима, китњасто изрећи, искитити:* ~ причу о томе.

извѐсти[1] (ѝзвести), -вѐдēм (ѝзведēм) (р. пр. ѝзвео, извѐла (ѝзвела); трп. изведен, -ѐна; пр. пр. ѝзвēвши) свр. 1. а. *водећи кога учинити да изађе однекле, одвести напоље; избавити из тешке ситуације:* ~ девојку пред девере, ~ вола из штале; ~ мајку из ратом захваћеног Сарајева. б. *учинити да неко доспе на уздигнутије место, попети:* ~ на врх планине. в. *уопште учинити да неко доспе на неко истакнутије место, на видљив простор:* ~ ђаке на ливаду, ~ војску на бојиште, ~ ученика на таблу. г. *довести пред некога:* ~ окривљеног пред судију. 2. а. *учинити да нешто допре, стигне до одређеног места:* ~ воду, ~ струју. б. *уобличити нешто да се сужава, своди:* ~ кров на кући. 3. а. *учинити да се пилићи излегу из јаја, излећи (о квочки).* б. *гајењем произвести (семе, расад и сл.).* 4. а. *закључити, констатовати на основу чега.* б. *показати основу, порекло нечега:* ~ постанак живота, ~ родослов. в. мат. *израчунавањем довести до нечега, изнаћи, утврдити:* ~ правило о подударности. г. лингв. *начинити додавањем наставка, суфикса на основу:* ~ глагол, ~ именицу. 5. а. *саставити, смислити:* ~ песму, ~ пословицу. б. *написати, изложити:* ~ целу причу о писцу. 6. а. *створити, уобличити; начинити, направити:* ~ фреску; ~ зид. б. *извршити, обавити; реализовати:* ~ крађу, ~ промене. 7. а. *отпевати, одсвирати, отплесати:* ~ целу песму, ~ концертни део, ~ шумадијске игре. б. *одиграти на сцени као позоришни комад, представити; одглумити:* ~ позоришни комад, ~ тврдицу на сцени. ■ **~ се** *изаћи из јаја, излећи се.* • **~ из заблуде (забуне)** *упутити некога да нешто правилно схвати.* **~ из коже (такта)** *учинити да неко изгуби хладнокрвност.* **~ на прави пут** *помоћи коме да буде исправан.* **~ на пут** *оспособити некога за живот, за самосталан рад.* **~ на чистац** *разјаснити, расветлити, рашчистити.* **~ на чистину** 1) *в.* *извести на чистац.* 2) *извући из тешке ситуације, помоћи да се неко или нешто спасе.*

извѐсти[2] (ѝзвести), -вѐзēм (р. пр. ѝзвезао, извѐзла (ѝзвезла); трп. извѐзен, -ѐна; пр. пр. извѐзāвши (ѝзвезāвши)) свр. а. *возећи возилом учинити да неко или нешто изиђе из одређеног простора, да допре негде:* ~ ђубре на њиву, ~ чамац на пола Дунава. б. *отпремити у иностранство, продати изван земље:* ~ кукуруз у Европу. ■ **~ се** 1. *изаћи, отићи некуд својим возилом, колима:* ~ се аутом ван града. 2. *напустити луку, испловити; пристати на копно неким пловним објектом:* ~ се на море; ~ се на обалу.

извѐстилац јек. **извјѐстилац,** -иоца (извѐститељ јек. извјѐститељ, -а) м а. *онај који извештава о нечему, лице које подноси извештај о нечему.* б. *дописник, репортер неког листа.* в. *службеник који подноси званични извештај, референт.*

изве́стити, ѝзвēстӣм јек. **извиjѐстити,** ѝзвиjестӣм свр. а. *упознати с догађајем, обавестити, саопштити:* ~ да ми долазимо. б. *поднети извештај:* ~ о свом раду. ■ **~ се** *дознати нешто; обавестити се.*

изветра́вати (се) јек. **извјетра́вати (се),** -ѐтрāвāм (се) *несвр. према изветрити (се).*

ѝзветрити јек. **ѝзвјетрити,** -ӣм свр. 1. а. *изгубити мирис, свежину од дугог стајања.* б. фиг. *нестати, ишчезнути.* – Изветрило му знање. 2. *прозрачити, проветрити:* ~ собу. ■ **~ се** *прозрачити се, проветрити се.*

ѝзвешати јек. **ѝзвјешати,** -āм свр. 1. *поставити у висећи положај, окачити; изложити, истаћи:* ~ рубље, ~ слике по зиду; ~ мараме у излогу. 2. *одузети вешањем живот (обично већем броју лица), повешати.*

извешта́вати јек. **извјешта́вати,** -ѐштāвāм *несвр. према известити.*

ѝзвештāј јек. **ѝзвјештāј** м (инстр. -ем) а. *саопштење о каквим догађајима, ситуацији и сл.; спис, акт.* б. *репортажа, допис.* в. *потврда, документ.*

ѝзвештāјнӣ јек. **ѝзвјештāјнӣ,** -ā, -ō *који се односи на извештај, обавештајни.*

извѐштао јек. **извјѐштао,** -ала, -ло *стар, истрошен, похабан.*

извѐштати јек. **извјѐштати,** -āм свр. *истрошити се од дуге употребе, похабати се.*

извѐштāч јек. **извјѐштāч,** -а́ча м (инстр. -а́чем) а. *онај који извештава о каквим догађајима; репортер, дописник.* б. *онај који обавештава некога о нечему; достављач, потказивач.*

извѐштāчен јек. **извјѐштāчен,** -а, -о а. *неприродан, намештен, усиљен:* ~ смех, ~ понашање. б. *вештачки:* ~ средства.

извѐштāчено јек. **извјѐштāчено** прил. *неприродно намештено, усиљено.*

извѐштāченōст јек. **извјѐштāченōст,** -ости ж *особина, стање онога који је извештачен, онога што је извештачено.*

ѝзвештити јек. **ѝзвјештити,** -ӣм свр. *учинити вештим, спретним.* ■ **~ се** *постати вешт у каквом раду, извежбати се:* ~ у писању репортажа.

ѝзвидети јек. **ѝзвидјети,** -дӣм свр. а. *погледати, размотрити, видети; проверити, утврдити:* ~ штету, ~ целу ствар; ~ пореске књиге. б. вој. *посматрањем, ухођењем и сл. прикупити податке о положају и намерама непријатељских јединица:* ~ положаје.

ѝзвиднӣ, -ā, -ō *који се односи на извиђање, извиђајни; извиђачки:* ~ патрола.

ѝзвиднӣк м *в.* *извиђач.*

ѝзвидница ж а. *војна патрола која извиђа, прикупља податке о непријатељу, претходница.* б. *акција извиђања:* отићи у извидницу. в. *место за извиђање, осматрачница.*

ѝзвидничкӣ, -ā, -ō *који се односи на извидницу:* ~ служба.

ѝзвиђāј м а. *разматрање, проверавање, преглед.* б. *истраживање, утврђивање података о неком догађају, увиђај; писмени извештај:* ~ на лицу места.

ѝзвиђајнӣ, -ā, -ō *који се односи на извиђај, иследнички:* ~ комисија.

изви́ђати, ѝзвӣђāм *несвр. према извидети.*

извѝђāч, -а́ча м **1. а.** *онај који посматрањем прикупља податке о непријатељу.* **б.** *авион који служи за извиђање.* **2.** *припадник омладинске организације љубитеља природе.*

извѝђāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на извиђаче:* ~ одред, ~ авиони, ~ логоровање.

изви́ждати, -дӣм свр. *звиждањем изразити своје негодовање, протест према некоме или нечему.*

изви́јати (се), ѝзвӣјāм (се) *несвр. према извити (се).*

извију̏гати, -āм свр. *начинити вијугавим, кривудавим:* ~ пут. ■ **~ се** *пружати се вијугаво, кривудати.*

извију́так, -тка м *промена тона у гласу, прелив, модулација.*

ѝзвӣкāнōст, -ости ж *особина онога који је извикан, онога што је извикано; озлоглашеност.*

изви́кати, ѝзвӣчēм свр. **1.** *изрећи појачаним, повишеним гласом, вичући изговорити:* ~ оштре речи. **2.** *изнети на рђав глас, озлогласити.* **3.** *прогласити:* ~ за кмета. **4.** *изгрдити, изружити.* ■ **~ се 1.** *вичући дати одушка љутњи, гневу, навикати се.* **2.** (на некога) *изгрдити некога, издрати се на некога.*

извики́вати (се), -ѝкујēм (се) *несвр. према извикати (се).*

извикѝвāч, -а́ча м *онај који извикује, вичући саопштава:* ~ парола.

изви́кнути, ѝзвӣкнēм свр. *викнувши изрећи, викнути.*

изви́нити, ѝзвӣнӣм свр. (обично у имп.) **1.** *не узети за зло, не замерити, опростити.* – Извините, молим вас, због овог. **2.** (некога) *ослободити одговорности.* – Извините ме што нисам писао одмах. ■ **~ се** *замолити за опроштење:* ~ се за кашњење.

изви́нути, ѝзвӣнēм свр. **1. а.** *ишчашити, угануги, померити из лежишта:* ~ руку; ~ зглоб. **б.** *савити, искривити:* ~ прут. **2.** (нечим) *искренувши усмерити у одређеном правцу; извити:* ~ очима, ~ обрвама. ■ **~ се 1.** *савити се, извити се:* ~ се у лук. **2.** *пропети се.* – Коњ се извинуо. **3.** *ослободити се некога, нечега:* ~ се из његова загрљаја. **4.** *разлећи се (о гласу).*

извиња́вати (се), -ѝњāвāм (се) *несвр. према извинити (се).*

извињење с *молба да се какав поступак, чин и сл. не узме за зло; ослобађање одговорности.*

ѝзвирати, -рēм несвр. **1. а.** *избијати, излазити на површину земље (о води).* **б.** *лучити се, истицати (о зноју).* **в.** *појављивати се, излазити у великом броју.* **2.** *проистицати, произилазити.* – Све зло у кући извире отуда што је муж пијаница.

извири́вати, -ѝрӯјēм несвр. **1.** *управљати поглед у правцу одакле се нешто очекује, нагињући се, истурајући се из какавог заклоњеног места, из унутрашњости:* ~ иза врата, ~ испод јоргана. **2.** *делимично се видети, штрчати.*

изви́рити, -ӣм свр. **1.** *погледати из(а) чега, кроз какав отвор, нагињући се иза какавог заклона, провирити:* ~ на прозор, ~ напоље. **2.** *показати се, помолити се, појавити се:* ~ на реку, ~ из земље.

извирки́вати, -ѝркујēм несвр. *у дем. значењу: извиривати.*

ѝзвисити, -ӣм свр. разг. *не постићи, не добити оно што се очекивало, што је планирано, што је тражено.*

изви́сити, ѝзвӣсӣм свр. *уздићи, дићи у висину:* ~ гомилу земље. ■ **~ се** *подићи се увис, уздићи се; дићи се.*

ѝзвити, ѝзвијēм (трп. извѝјен, -ѐна) свр. **1.** *искренувши усмерити у одређеном правцу; издићи, извинути:* ~ врат, ~ главу; ~ бркове. **2.** *савити, искривити:* ~ жице на гитари. **3.** *окрећући извадити, одвити, одврнути:* ~ точак на колима. **4.** *истргнути, отети (некоме нешто из руке):* ~ оружје из руку. **5.** *извести какву мелодију, песму.* ■ **~ се 1.** *савити се, искривити се.* **2. а.** *начинити гибак покрет; извући се гипким покретом, извинути се.* **б.** *уклањајући се избећи нешто, измаћи се:* ~ се ударцу шаке, ~ се испод родитељске дисциплине. **3. а.** *узлетети, уздићи се; дићи се у висину:* ~ небу под облаке. На брду се извила кула. **б.** *извирити изнад нечега:* ~ из заклона. **в.** *указати се; појавити се, помолити се.* **4.** *развити се, настати, догодити се.* **5. а.** *одјекнути, разлећи се (о песми).* **б.** *избити, отети се.* – Уздах јој се изви из груди.

извитòперенōст, -ости ж *својство онога што је извитоперено, изопаченост, искривљеност.*

извитопери́вати (се), -ѐрујēм (се) *несвр. према извитоперити (се).*

извитòперити, -ӣм свр. **1.** *савити, искривити, извити:* ~ прсте, ~ мотку. **2.** фиг. *изопачити, искривити.* ■ **~ се 1.** *савити се, искривити се.* **2.** фиг. *изобличити се, изопачити се.*

извла̀кāч, -а́ча м вој. *направа у склопу затварача на ватреном оружју којом се извлачи чахура или неиспаљени метак из цеви или лежишта.*

извла́стити, ѝзвлāстӣм свр. *лишити власништва, власничког права.*

извла́чити (се), ѝзвлāчӣм (се) [гл. им. извла́чēње с] *несвр. према изву́ћи (се).*

ѝзвод м **1.** *сажето изложена садржина неког списа, извадак, резиме:* ~ из једног чланка. **2.** *суд изведен на основу података, закључак.* **3.** *документ сачињен на основу података у главној, матичној књизи (нпр. крштеница, венчаница, умрлица; тапија; пореско уверење и сл.):* ~ из књиге венчаних. **4.** *извођење из неке просторије (нпр. младе при предаји сватовима).* **5.** *производење, добијање (обично семена и расада); биљка која се гаји ради добијања семена:* ~ семена; ~ купуса.

извòдилац, -иоца м *извођач, извршилац:* ~ радова.

извòдити, ѝзводӣм [гл. им. ѝзвођēње с] *несвр. према извести.*

извòдљив, -а, -о *који се може извести, могућ.*

извòдљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је изводљиво.*

извòднети (се) јек. **извòдњети (се),** ѝзводнӣм (се) свр. *претворити се у воду, постати водњикав;* фиг. *излапети, подетињити.*

ѝзводнӣ, -ā, -ō **1.** *који представља извод, суштину нечега, сажет, скраћен:* изводне речи. **2.** *који служи за одвод, одводни:* ~ канал. **3.** *који припада изводу (1), из којега се изводи:* ~ став.

ѝзводница ж мат. *линија која изводи неку површину (нпр. омотач купе) крећући се на утврђен начин.*

извòђāч, -а́ча м **а.** *лице или предузеће које изводи грађевинске или друге радове.* **б.** *уметник који изводи неко уметничко дело:* ~ игара.

извођàчица ж *женска особа извођач.*

извòђāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на извођаче.*

ѝзвоз м *слање робе у иностранство ради трговине, продаје:* ~ пшенице, ~ вина.

изво́зати се, ѝзвōзāм се свр. *задовољити се вожњом, навозати се.*

извòзити (се), ѝзвозӣм (се) [гл. им. ѝзвожēње с] *несвр. према извести (се).*

ѝзвознӣ, -ā, -ō *који је у вези са извозом:* ~ роба.

ѝзвознӣк м *онај који се бави извозом робе у друге земље.*

ѝзвозница ж **1.** *дозвола за извоз, извозна исправа.* **2.** *држава која извози робу на страно тржиште.*

ѝзвозничкӣ, -ā, -ō *који се односи на извознике:* ~ држава, ~ посао.

извојѐвати, - òјујēм и **ѝзвојевати,** -јујēм свр. *задобити, постићи борбом, ратовањем, упорним залагањем, трудом и сл.:* ~ слободу, ~ победу, ~ самосталност, ~ право.

изволе́вати, -òлēвāм јек. **изволијѐвати,** -òлијевāм несвр. **1.** *захтевати (обично у јелу) сад ово сад оно, избирати.* **2.** *бити расположен за нешто, желети, хтети.* – Изволевате ли нешто попити?

изво̀лети јек. **изво̀љети,** ѝзволӣм свр. **1.** *бити расположен за нешто, пристати на нешто.* **2.** *удостојити кога чим, изразити вољу, спремност да се нешто учини.* – Молим да ми изволите јавити. • **изволи, изволите!** *учтив израз кад се коме шта нуди.*

ѝзвор м **1. а.** *место и вода која извире из земље, врело.* **б.** *место где избија из земље каква минерална, лековита и сл. течна маса:* лековити ~, ~ нафте. **в.** физ. *тело, апарат и сл. из кога потиче каква енергија (топлотна, светлосна, електрична):* ~ светлости, ~ струје. **2. а.** *оно из чега нешто почиње, проистиче, ствара се:* ~ здравља, ~ туге, ~ среће. **б.** *постанак, порекло:* ~ обичаја, ~ профита. **3.** фиг. *средина, особе и сл. од којих потичу вести, обавештења и сл.:* поуздани извори. **4.** фиг. *место одакле се неко снабдева:* природни извори хране, ~ зараде. **5.** фиг. **а.** *писани споменик, књига, документ и сл. одакле се црпу подаци:* историјски извори, византијски извори. **б.** *оригинал каквог списа, документа:* читати књигу у извору.

ѝзво̄ран и **ѝ̏зво̄ран,** -рна, -о **1.** (одр.) (донекле арх.) **а.** *в. изворски:* изворна вода. **б.** *в. изворишни:* изворни део реке. **2.** фиг. **а.** (обично одр.) *почетни, првобитни, примарни:* изворни језик. **б.** *оригиналан, аутентичан:* ~ народна песма, ~ игра. **в.** *који се односи на извор (5а):* ~ документ, ~ податак.

ѝзворац, -о̄рца и **изво̀рац,** -рца м *дем. од извор:* вода са изворца.

ѝзворӣшнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на извориште, који је у близини извора:* ~ област реке.

ѝзворӣште с **1.** *место, предео око извора текућих вода:* ~ реке, ~ Колубаре. **2.** *в. извор (1, 2, 4):* студено ~, ~ рафала, ~ сировина.

ѝзво̄рнӣк и **ѝ̏зво̄рнӣк** м *оригинал од кога је нешто преписано.*

ѝзво̄рно и **ѝ̏зво̄рно** прил. **1.** *онако како је у стварности, верно:* ~ насликати народне обичаје. **2.** *по пореклу, по постанку, првобитно:* изворно написан. **3.** *у оригиналу, оригинално:* ~ писан латиницом.

изво̀рно̄ст, -ости ж *особина онога што је изворно, оригиналност.*

ѝзворскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на извор, који је из извора:* ~ вода, ~ талог.

ѝзворчић и **изво̀рчић** м *дем. и хип. од извор.*

изво̀штити, ѝзвоштӣм свр. **1.** *намазати воском, навоштити.* **2.** разг. *избити, истући:* ~ дете.

извра̀тити (се), ѝзвра̄тӣм (се) свр. *в. изврнути (се):* ~ капу, ~ главу.

ѝзвраћати (се), -а̄м (се) несвр. *в. извртати (се).*

изврѐвети јек. **изврѐвјети** и **изврве̏ти** јек. **изврве̏јети,** -ӣм свр. *изаћи, појавити се у великом броју, у маси.*

изврга̀вати, изврга̄ва̄м несвр. *доводити у непријатан положај, излагати неугодностима:* ~ руглу, ~ подсмеху. ■ **~ се 1.** *доводити себе у непријатан положај.* **2.** *окретати се, мењати се.*

ѝзвргнути и **ѝзврћи,** извргне̄м (аор. ѝзвргнух и ѝзвргох (1. л.), ѝзвргнӯ, ѝзврже и ѝ̏зврже (2. и 3. л.); р. пр. ѝзвргнуо, -ула и ѝзвргао, -гла; трп. ѝзвргнӯт; пр. пр. ѝзвргнӯвши и ѝзврга̄вши) свр. **1.** *претворити, преобратити, преобразити:* ~ у шалу и пецкање. **2** *довести у непријатан положај, изложити каквој неугодности:* ~ руглу. ■ **~ се 1.** *изложити се нечем неповољном.* **2.** *претворити се у што горе, изопачити се:* ~ се на несрећу. **3.** *окренути се у нешто неповољно.* – У шта се изргло наше пријатељство? **4.** *настати, створити се.*

изврда̀вати, -р̂да̄ва̄м *несвр. према изврдати.*

ѝзврдати, -а̄м свр. **а.** *извући се вешто из каквог тешког положаја, избећи нешто неповољно.* **б.** *вешто избећи спровођење, примену чега, изиграти:* ~ наредбу, ~ закон.

изврѐђати, ѝзвре̄ђа̄м јек. **изврије̏ђати,** ѝзврије̄ђа̄м свр. *нанети много увреда.* ■ **~ се** *увредити једно друго.*

изврѝнути, ѝзвр̄не̄м свр. **1.** *окренути унутрашњу страну нечега напоље, превpнути:* ~ рукав, ~ џепове. **2.** *обрнути, окренути на другу, супротну страну:* ~ на леђа некога, ~ чашу. **3.** *преврнути, оборити:* ~ кола, ~ чамац. **4.** *покренути очи горе-доле, преврнути очима.* **5.** фиг. **а.** *изопачити, унаказити:* ~ јеванђеље Христово. **б.** *представити на други начин, изокренути, преправити:* ~ његове речи. **в.** *изменити, преиначити; преобразити:* ~ рукопис, ~ све у спрдњу. **6.** *почети изненада падати, дувати и сл.* – Изврну киша. ■ **~ се 1. а.** *извалити се, испружити се.* ~ се у хладу. **б.** *окренути се на другу страну:* ~ се потрбушке. **2.** *преврнути се, прекренути се.* **3.** *изокренути се (о деловима тела).* **4.** *променити се, постати друкчији; преобратити се, изметнути се.* – Код нас се штошта изврнуло. Изврне се то у тучу и свађу. • **~ коме памет** *помутити, помести кога.* **~ на шалу** *нашалити се.* **~ папке (све четири)** *крепати, липсати; умрети.* **~ чашу** *све попити.*

ѝзвр̄нӯто̄ст, -ости ж *стање онога што је изврнуто, изврнут положај нечега.*

ѝзврсно прил. *одлично, изванредно; дивно:* ~ говорити, ~ играти; ~ изгледати.

ѝзврстан, -сна, -о *који се одликује изванредним особинама, одличан, диван:* ~ друштво, ~ друг.

ѝзвртати (се), ѝзврће̄м (се) *несвр. према изврнути (се).*

изврте̏ти јек. **изврт̏јети** и **изврте̏ти** јек. **изврт̏јети,** -тӣм свр. **а.** *вртећи избушити, издупсти:* ~ рупу у зиду. **б.** фиг. разг. *издејствовати, измолити (на неки начин):* ~ кредит од банке.

ѝзврћи (се) *в. изврѓнути (се).*

ѝзврцати, -а̄м свр. *исцедити врцаљком мед из саћа.*

изврша̀вати, -вр̂ша̄ва̄м *несвр. према извршити.*

ѝзвршан, -шна, -о **1.** (одр.) *који је овлашћен да извршује, спроводи законе, прописе:* ~ власт, ~ одбор. **2.** *који је приспео за извршење, правоснажан, извршив (о пресуди):* ~ решење, ~ пресуда.

изврше́ње с *остварење, реализација, спровођење.*

изврѝшив, -а, -о *приспео за извршење:* ~ пресуда.

изврши̏вати, извр̀шује̄м *несвр. према извршити.*

изврѝшилац, -иоца (ген. мн. изврѝшила̄ца̄) и **изврѝшитељ,** -а м *онај који извршава, спроводи какву одлуку, пресуду и сл., извршитељ.*

изврѝшитељскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на извршитеље.*

изврѝшити, ѝзвр̄шӣм свр. **1.** *урадити, учинити, свршити; остварити:* ~ посао, ~ самоубиство, ~ смотру; ~ напредак. **2.** *испунити, остварити (жељу, вољу).* ■ **~ се 1.** *остварити се, испунити се.* **2.** *догодити се, збити се.*

ѝзвршно̄ст, -ости ж правн. *особина онога што је извршно, правоснажност.*

изву̏ћи (ѝзвӯћи), -ву́че̄м (аор. изву́кох, ѝзвӯче; имп. изву́ци; р. пр. ѝзвӯкао, изву́кла (ѝзвӯкла); трп. изву́чен, -а; пр. пр. изву́ка̄вши и ѝзвӯка̄вши) свр. **1. а.** *вукући извадити, изнети, ишчупати:* ~ из џепа, ~ лађу на обалу. **б.** фиг. *мамећи извести напоље, привући; избавити, ослободити:* ~ муве напоље; ~ из неугодног стања, ~ из затвора некога. **2.** *вукући изнети на више место:* ~ топ на брдо, ~ кола из долине. **3. а.** *извадити, добити.* – Колико се може извући путера из 100 l млека? **б.** *постићи, стећи корист, зараду:* ~ добит из шуме, ~ поуке из догађаја. **5.** *извести закључак на основу одређених података:* ~ закључке. **6.** *измамити, изнудити:* ~ од њега сто марака. **7.** *добити на лутрији и сл.:* ~ на лутрији главни згодитак. **8.** *нацртати, повући:* линије. **9.** *претрпети, поднети:* ~ батине, ~ грдњу. ■ **~ се 1. а.** *изићи вукући се:* ~ се из јаме. **б.** *лагано, споро изаћи:* ~ се из куће. **в.** *неприметно напустити неко место:* ~ се из гужве. **2.** фиг. *спасти се, избавити се од нечега:* ~ се из кризе.

ѝзгазити, -ӣм (трп. ѝзгажен) свр. **1.** *газећи изгњечити, изгужвати, погазити:* ~ поврће по врту, ~ снег. **2.** *утабати, утапкати:* ићи изгаженим путем. **3.** *газећи изаћи из воде, блата и сл.:* ~ на обалу. **4.** *разгазити (обућу) ношењем.* ■ **~ се** *стати један другом на ногу.*

изгала̀мити се, -га̀ла̄мӣм се свр. *извикати се.*

изгара́вити, -га̀ра̄ви̑м и **ѝзгаравити,** -и̑м свр. (нешто, некога) *учинити гаравим, нагаравити:* ~ бркове. ■ **~ се** *огаравити се, нагаравити се.*

изга́рати, ѝзга̄ра̄м несвр. **1.** *догоревати, сагоревати.* **2.** фиг. **а.** *бити обузет каквим великим осећањем, каквом великом страшћу:* ~ од среће. **б.** *жудети за неким:* ~ за сином.

изга́сити, ѝзга̄си̑м свр. (нешто) *угасити нешто што гори или сија; погасити редом, једно по једно:* ~ фењер; ~ светла. ■ **~ се** *престати горети, угасити се.*

изга́тати, ѝзга̄та̄м свр. **1.** *добити, стећи гатањем.* **2.** празн. *прорећи, предсказати гатајући.*

ѝзгинути, -не̄м (аор. ѝзгинух и ѝзгибох) свр. **1.** *погинути (један по један).* **2.** *пропасти, страдати, намучити се:* ~ радећи по цео дан.

изгла́вити, ѝзгла̄ви̑м свр. *померити се из лежишта, извући нешто углављено, заглављено:* ~ врата.

изглављи́вати, -а̀вљӯје̄м *несвр. према изглавити.*

ѝзгладити, -и̑м свр. **1.** *учинити да нешто буде глатко, равно, поравнати; изглачати, обрадити:* ~ неравнине, ~ наборани покривач; ~ камен. **2.** фиг. **а.** *побољшати, усавршити, дотерати.* **б.** *отклонити разлике, ускладити:* ~ односе са суседним државама. ■ **~ се 1.** *постати гладак, затегнути се (о лицу).* **2.** фиг. *изгубити се, ишчезнути, нестати.*

изгла̀днело̄ст јек. **изгла̀дњело̄ст,** -ости ж *стање онога који је изгладнео, глад.*

изгла̀днети јек. **изгла̀дњети,** -дни̑м свр. *постати јако гладан, огладнети; изнемоћи, малаксати од глади.*

изгла̀днити, -а̀дни̑м свр. (некога) *изнурити, измучити глађу.*

изглађи́вати, -а̀ђӯје̄м *несвр. према изгладити.*

изгла̀нцати и **ѝзгланцати,** -а̄м свр. *гланцајући учинити што блиставим, сјајним:* ~ ципеле.

ѝзгла̄са прил. *пуним гласом, из свега гласа:* ~ викати, ~ кукати.

изгласа́вати, -а̀са̄ва̄м несвр. *гласањем усвајати, бирати.*

изгла̀сати, -а̄м свр. *гласањем усвојити, одобрити, изабрати:* ~ закон.

изгла̀чати, -а̄м свр. **а.** *учинити да нешто буде глатко, равно:* ~ камен. **б.** *испеглати:* ~ рубље. **в.** *учинити сјајним:* ~ ципеле. **г.** фиг. *угладити, дотерати:* ~ однос међу неким. ■ **~ се** *постати гладак, раван.*

ѝзгле̄д м **1. а.** *оно што се види споља, спољашност:* дечји ~, лепота изгледа. **б.** *спољашност као одраз унутрашњег стања, карактера човека:* озбиљан ~, строг ~. **2.** *поглед на нешто, слика природе, пејзаж, панорама:* ~ на реку, леп ~ на Дурмитор. **3.** (обично мн.) *нада, очекивање, вероватноћа:* изгледи на успех. **4.** *углед, узор, образац, пример:* бити другима на изглед. • **бити у изгледу** *бити очекиван, предстојати.* **на изглед** *по спољашности, привидно.* – Све је било на изглед добро. **ставити (коме) у изглед** *дати коме наду за нешто.*

ѝзгле̄дан, -дна, -о **1.** *леп, наочит:* ~ мушкарац. **2.** *који даје добре изгледе, могућности за нешто:* ~ план.

изгле́дати, ѝзгле̄да̄м несвр. **1. а.** *имати какав спољашњи облик, изглед:* изгледа млађа од мене. **б.** (безл.) *стварати утисак, чинити се.* – Изгледа да ћемо дуго чекати. **2.** *провиривати из нечега, поглéдати.* – Изгледао је из кафане има ли кога. **3.** *мотрити кад ће се неко појавити, ишчекивати:* ~ аутобус да дође.

ѝзгле̄дно прил. *на добром, згодном месту.*

изгло̀дати, ѝзглође̄м свр. (нешто) **1.** *глођући скинути, оглодати; изјести:* ~ кости. **2.** фиг. *оштетити дуготрајном употребом, излизати, истрти, изгристи:* изглодане степенице, панталоне изглодане од ношења. ■ **~ се** *изјести се, изгристи се, излизати се.*

ѝзгна̄ни̑к, -а и **изгна̀ни̑к,** -и́ка м **1.** *онај који је изгнан, протеран из своје отаџбине или пребивалишта, прогнаник.* **2.** *ђак искључен из школе.*

ѝзгна̄ница и **изгна̀ница** ж *женска особа изгнаник.*

ѝзгна̄нички̑, -а̄, -о̄ *који се односи на изгнаника, на изгнанике:* ~ живот.

изгна́нство с *протеривање из државе или пребивалишта, прогонство; стање и живот изгнаника у страној земљи.*

ѝзгнати, -а̄м (трп. ѝзгна̄н (ѝзгна̄т)) свр. **а.** *силом удаљити, истерати, отерати:* ~ овце на пашу. **б.** *прогнати, протерати из отаџбине или сталног пребивалишта:* ~ из државе.

изгња́вити, ѝзгња̄ви̑м свр. **а.** (нешто) *в. изгњечити.* **б.** (некога) *намучити, заморити:* ~ некога причом. ■ **~ се** *намучити се.*

изгње́чити, ѝзгње̄чи̑м свр. (нешто) **а.** *гњечењем иситнити, смекшати, умесити и сл.:* ~ куван кромпир, ~ тесто. **б.** *гњечењем иститиснути течност, текућину из нечега, исцедити:* ~ грожђе. **в.** *гњечећи, газећи повредити, оштетити:* ~ јабуке.

изгњу́рати, ѝзгњӯра̄м и **изгњу́рити,** ѝзгњӯри̑м свр. *изронити:* ~ из воде.

изгова́рати (се), -о̀ва̄ра̄м (се) *несвр. према изговорити (се).*

ѝзгово̄р м **1. а.** *начин на који се образују или изговарају гласови или речи у неком језику:* енглески ~. **б.** *тип говора, наречје; дијалекат:* екавски ~, сремски ~. **2.** *изговарање, изрицање; изражавање:* ~ ружних речи, чуо се благ ~. **3.** *оно што неко наводи као оправдање, објашњење свог поступка.*

изгово̀рити, -о̀вори̑м свр. **а.** *образовати глас, реч помоћу говорних органа:* ~ „р", ~ речи. **б.** *саопштити нешто гласом, говором, изрећи, исказати:* ~ неколико пригодних речи. ■ **~ се 1.** *завршити казивање, изрећи све до краја; изјаснити се.* **2.** *навести неке разлоге с намером да се нешто оправда.*

ѝзгово̄рни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на изговор.*

ѝзгон м *протеривање из места пребивалишта, државе и сл., прогонство; уопште истеривање, изгоњење.*

изго̀нити, ѝзгони̑м [гл. им. ѝзгоње̄ње с] *несвр. према изгнати.*

изгоре́вати, -о̀ре̄ва̄м јек. **изгоријѐвати,** -о̀ријева̄м *несвр. према изгорети.*

ѝзгоре̄л јек. **ѝзгоријел** ж *в. изгоретина (2).*

изго̀релина јек. **изго̀рјелина** ж *в. изгоретина (2).*

изго̀рети јек. **изго̀рјети,** -о̀ри̑м свр. **1. а.** *бити уништен ватром, сагорети:* ~ од пожара. **б.** *препећи се, прегорети.* **в.** *добити опекотине од сунца, преплануги:* ~ по леђима. **2. а.** *сасушити се, спарушити се од жеге, суше.* **б.** *пострадати од врућине; ожеднети:* ~ од врућине. **в.** *имати осећај јаког интензитета:* ~ од жеље, ~ од стида. **3.** *утрошити снагу, енергију (у раду):* ~ радећи. **4. а.** *учинити да нешто сагори; спалити:* ~ две свеће, ~ куће. **б.** *учинити да нешто пропадне од жеге, спржити.* – Сунце је све изгорело.

изго̀ретина јек. **изго̀рјетина** ж **1.** *опекотина, опеклина.* **2.** *оно што је било изложено ватри, што је изгорело или нагорело.*

изгра́дити, ѝзгра̄ди̑м свр. (нешто) **1.** *подићи, саградити грађевински објекат:* ~ солитер, ~ утврђење. **2.** *развојем учинити богатим, развијеним (привредно, технички):* ~ земљу. **3.** *створити, саставити (уметничко дело):* ~ причу. **4. а.** *формирати, оформити:* ~ своје схватање. **б.** *развити, реализовати, остварити:* ~ каријеру, ~ нови свет. **в.** *организационо усавршити, развити:* ~ армију, ~ партијске пунктове. **5.** (и некога) *развити нечије способности; оспособити, обучити; усавршити:* ~ своју личност, ~ човека; ~ језик. ■ **~ се** *развити се, формирати се.*

изгра́дња ж **1.** *грађење, зидање, подизање грађевинских објеката:* ~ школа, ~ аеродрома. **2.** *довођење на виши ниво развоја:* ~ земље. **3.** *стварање, разрада интелектуалних радњи:* ~ идеја, ~ основних принципа науке. **4.** *оспособљавање, обучавање:* ~ личности, ~ кадра.

ѝзгра̄ђено̄ст, -ости ж *својство онога што је изграђено, развијеност.*

изграђи́вати, -а̀ђӯје̄м *несвр. према изградити.*

изгра̀нути, ѝзгране̄м свр. *појавити се, гранути (о Сунцу).*

изгрба́вити се, изгр̀ба̄ви̑м се и **ѝзгрбавити се,** -и̑м се свр. *постати грбав, погурити се; искривити се, извитоперити се.*

изгр́дити, ѝзгр̄ди̑м (трп. ѝзгр̄ђен) свр. **1.** (некога) *обасути (некога) прекорима, грдњом, погрдама, изружити:* ~ сина. **2.** (некога, нешто) *учинити грдним, ружним, нагрдити, унаказити.* – Лице су му изгрдили ожиљцима и масницама. ■ **~ се а.** *наружити се, нагрдити се.* **б.** *задобити озледе, тешко се повредити; изгинути.* – Пао је и изгрдио се. • **~ на мртво име, ~ на пасја кола** *јако изгрдити, обасути погрдама.*

изгрѐбати, -ѐбе̄м (р. пр. ѝзгребао, -а̄ла; трп. ѝзгреба̄н) свр. **1.** (некога, нешто) *направити огреботине на кожи или нечем равном, ишарати, повредити или оштетити гребући:* ~ лице, ~ огледало. **2.** (нешто) **а.** *гребући одвојити, одстранити:* ~ све из лонца. **б.** *гребући упропастити:* ~ таблу. ■ **~ се** *задобити огреботине:* ~ се по лицу, ~ се по ногама.

изгребѐнати, -а̄м свр. *ишчешљати гребенима (вуну и сл.), завршити гребенање.*

изгре́вати, ѝзгре̄ва̄м јек. **изгријѐвати,** ѝзгријева̄м *несвр. према изгрејати.*

ѝзгре̄д м **1.** *повреда јавног реда, дисциплине, испад, прекршај, ексцес:* улични ~, ~ на утакмици. **2.** (обично у мн.) *јавно, отворено испољавање негодовања, масовно противљење (обично политичке природе), демонстрације; немири, метеж:* изгреди на Универзитету.

ѝзгредни̑к м *изазивач, учесник изгреда.*

ѝзгреднички̑, -а̄, -о̄ *који се односи на изгреднике.*

изгреја́вати, -ѐја̄ва̄м јек. **изгрија́вати,** -ѝја̄ва̄м несвр. *в. изгревати.*

ѝзгрејати јек. **ѝзгријати,** -је̄м свр. *појавити се на хоризонту, на небеском своду, гранути, изаћи (о Сунцу и Месецу).* ■ **~ се** *нагрејати се.*

изгрѐпсти се (ѝзгрепсти (се)), -ѐбе̄м (се) (р. пр. ѝзгребао (се), -ѐбла (се) (ѝзгребла (се)); трп. изгрѐбен, -ѐна) свр. *в. изгребати (се).*

изгри́зати (се), ѝзгрӣза̄м (се) *несвр. према изгристи (се).*

изгрѝзотина ж *изгризено место, оно што је изгризено.*

ѝзгристи, изгри́зе̄м (трп. ѝзгризен и изгри́зен) свр. **1.** *иситнити зубима (обично храну); гризући иситнити, оштетити:* ~ хлеб; ~ јабуку. **2.** *изуједати (зубима).* **3.** *хемијским, отровним и сл. средствима нагристи, оштетити.* **4.** фиг. *измучити, изнурити физички.* – Туга ће му изгристи душу. ■ **~ се** *ујести се, угристи се међусобно (о псима и др.).*

ѝзгрлити, -и̑м свр. (некога) *изразити осећање према неком грлећи га дуже.* ■ **~ се** *уз. повр.*

изгр́мети се и **изгр̀мети се** јек. **изгр́мјети се** и **изгр̀мјети се,** -ми̑м се свр. *престати грмети, истутњати се.*

изгр́нути, ѝзгр̄не̄м свр. (нешто) *грћући извадити, избацити, одстранити из нечега:* ~ пепео, ~ пшеницу.

ѝзгртати, ѝзгрће̄м *несвр. према изгрнути.*

изгру́вати, ѝзгрӯва̄м (изгру́хати, ѝзгрӯха̄м) свр. **1.** *изударати, истући, избити јаким ударцима:* ~ некога песницама. **2.** *ударајући, млатећи, газећи по житу и сл. издвојити зрневље.* ■ **~ се** *угрувати се, изубијати се.*

ѝзгруд(в)ати се, -а̄м се свр. *нагрудвати се.*

ѝзгрцати и **изгр̀цати,** -а̄м свр. *грцајући, јецајући, ридајући изговорити, саопштити.*

изгу̀бити, ѝзгуби̑м свр. **1.** (нешто) **а.** *остати без чега, престати имати као својину заборавивши или оставивши из непажње, заборављања и сл.:* ~ књигу, ~ торбу. **б.** *остати без чега што представља део тела, организма, саставни део:* ~ ногу, ~ око, ~ лишће. **в.** *остати без састојака, елемената материје присутне у нечему:* ~ влажност. **г.** *остати без моћи, дара, физиолошких функција:* ~ дах, ~ млеко. **2.** *опасти у квалитету, интензитету:* ~ у лепоти и брзини, ~ на тежини. **3.** (нешто и(ли) некога) **а.** *престати поседовати, престати располагати нечим:* ~ фабрику, ~ државу. **б.** (нешто) *престати бити у одређеном статусу, на неком положају, бити лишен нечега:* ~ чин у војсци, ~ председнички положај. **в.** *бити лишен везе с неким, подршке, ослонца на некога:* ~ друга, ~ везе са познатим људима. **г.** *остати трајно без некога због његове смрти:* ~ мајку, ~ доброг писца. **4.** (нешто) **а.** *претрпети материјални губитак, штетовати:* ~ милионе, ~ на продаји меса. **б.** *некорисно утрошити, допустити да протекне:* ~ време, ~ цео месец дана. **5.** (нешто, на нечему) *претрпети неуспех, пораз:* ~ рат, ~ меч, ~ на изборима. **6.** *пропустити, не стићи; прекинути:* ~ воз, ~ авион; ~ везу. ■ **~ се 1. а.** *не моћи наћи пут, остати без оријентације, залутати:* ~ се у шуми, ~ се у планини. **б.** фиг. *одступити, удаљити се од онога што је основно; расплинути се:* ~ се у тој расправи; ~ се у причању. **2.** *одлутати некуд одвојивши се од стада (о животињама).* **3. а.** *нестати, ишчезнути; затрти се.* **б.** *отићи, удаљити се, нестати са одређеног места; отићи незнано куд:* ~ се из Београда. **в.** *нестати са видика, видног поља:* ~ се у даљини. **г.** *постати слабо уочљив, ишчилети, утонути:* ~ се поред оног света. **д.** *стопити се са околином, асимиловати се (о становништву).* **4.** *одлутати у даљину (о погледу).* **5.** *остати без присебности, контроле над собом (од страха, треме и сл.).* • **~ главу** 1) *погинути.* 2) *јако се збунити.* **~ живце** *изнервирати се.* **~ на изборима** *не бити изабран.* **~ памет** *полудети.* **~ тло под ногама** *не осећати се сигурним.*

ѝзгубљен, -а, -о **1.** *трп. од изгубити.* **2.** *који је у безнадежном положају, пред пропашћу.* **3.** *који је пошао рђавим путем, пропао:* ~ човек. **4. а.** *који је изгубио наду, очајан, деморалисан; збуњен, сметен.* **б.** *одсутан духом, занет; који одражава такво стање.*

изгубљѐни̑к, -и́ка м *онај који је изгубљен.*

изгубљѐница ж *жена изгубљеник.*

ѝзгубљено прил. **а.** *као ван себе, збуњено, сметено:* понашати се ~. **б.** *безнадно, апатично:* лутати ~ улицама.

ѝзгубљено̄ст, -ости ж *особина и стање онога који је изгубљен, онога што је изгубљено.*

изгу̀жвати, -а̄м свр. *гужвајући, савијајући учинити да нешто изгуби уредан (раван, гладак) облик:* ~ хартију, ~ одело. ■ **~ се** *постати неуредно наборан (о одећи, тканини); смежурати се (о лицу, кожи).*

изгу́лити, ѝзгӯли̑м свр. (нешто) **1.** *гулећи оштетити, повредити, огулити; гулећи одвојити од подлоге, згулити, здерати.* **2.** *ишчупати, извалити; извадити наглим покретом:* ~ из земље, ~ колац из плота.

изгура́вати, -у̀ра̄ва̄м *несвр. према изгурати.*

изгу́рати, ѝзгӯра̄м свр. **1.** (некога) **а.** *гурајући истерати, потиснути из неког простора, приморати да се удаљи, избацити:* ~ из кафане, ~ из канцеларије. **б.** *уклонити, одстранити некога са неког места, положаја, функције:* ~ из удружења, ~ са руководећег места. **2. а.** (нешто) *гурајући померити, извести, довући:* ~ ауто на пут. **б.** *протежирајући некога довести га до каквог положаја, циља:* ~ за директора фирме. **3. а.** *с напором допрети, стићи до одређеног места:* ~ до под брдо. **б.** (нешто) *тешко, једва преживети, с муком издржати (неки временски период):* ~ зиму.

изгусти́рати, -у̀стӣра̄м свр. *престати волети, заситити се (некога, нечега), изгубити вољу (на нешто).*

изгу̀тати, -а̄м свр. *бити изложен нечем неповољном, претрпети; отрпети, оћутати грдњу и сл.*

изда́вати, ѝзда̄је̄м (имп. изда́ји; пр. сад. изда́јӯћи) *несвр. према издати.*

издѐва̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *лице, установа, организација и сл. која издаје књиге, часописе и др. публикације.*

издѐва̄чки̑, -а̄, -о̄ *који се односи на издаваче:* ~ делатност, ~ предузеће.

издава́штво с *издавачка делатност.*

ѝздаја ж *кршење дате речи, обећања и сл., неверство; одавање државне (друштвене, националне и сл.) тајне непријатељу, прелазак на непријатељску страну.*

ѝздајица ж и м (мн. ж) и **ѝзда̄јнӣк** м *особа која чини издају, која је починила издајство.*

ѝзда̄јница ж *она која чини издају.*

ѝзда̄јничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на издајнике и издају:* ~ предаја, ~ договор.

ѝзда̄јнички прил. *на издајнички начин, као издајник; издајом, на превару; одајући се:* ~ побећи, ~ убијен; ~ рећи.

ѝзда̄јнӣштво с *издаја, издајство; издајничко деловање.*

изда́јство с *в. издаја.*

издалѐка прил. **1. а.** *на великом растојању, из велике удаљености:* ~ спазити другарицу. **б.** *из далекој, удаљеној краја, места:* бити ~. **2.** (обично у негацији или с речцама „тек", „бар" и сл.) *у извесној, незнатној мери, приближно.* – Све то ни издалека није задовољавало наше потребе. **3.** *не сасвим отворено, уздржано, заобилазно:* ~ се распитивати.

ѝздаље̄ и **ѝздаље** прил. *в. издалека.*

ѝздан и **ѝзда̄н** м **а.** *вода која се накупи изнад непропусној слоја земље.* **б.** *место где подземна вода пробија на површину.*

ѝзданак, -а̄нка м **1.** *младица која израсте из корена на дну стабла или из посеченој дрвета, ластар:* ~ малине, ~ храста. **2.** *члан породичне лозе, потомак.* **3.** *огранак планине, планинске косе; крај некој земљишта:* ~ Рудника, ~ брдског подножја. **4.** *огранак крвној суда, нерва.* **5.** геол. *део слоја, руде, минерала и сл. који избија на површину:* ~ оловних руда.

издàнгубити, -ӣм свр. *изгубити време; узалудно, бескорисно утрошити време.*

изда́ње с **1.** *објављивање некој дела штампањем; укупна количина примерака једне књиге (листа, часописа и сл.) штампана одједном, у једној прилици; књига једној издавачкој предузећа:* прво ~ сабраних дела, ~ Матице српске. **2.** *вид, начин појављивања пред публиком (обично у спорту, на сцени и сл.):* добро ~ шампиона, сјајно ~ балетског ансамбла.

изда́так, -тка м (мн. изда́ци; ген. ѝзда̄та̄ка̄) *трошење новца, трошак; сума утрошеној новца или износ издатој новца:* непредвиђени ~, лични ~.

ѝздати, ѝзда̄м (аор. ѝздадох (ѝздах); р. пр. ѝздао, ѝзда̄ла; трп. ѝзда̄т и ѝзда̄н) свр. **1.** *дати (обично већем броју лица, или истом лицу више пута) из какве залихе, готовине, магацина и сл., предати на располагање; уступити:* ~ сву помоћ, ~ сву храну из хуманитарних магацина. **2.** *дати у најам, у закуп, изнајмити:* ~ собу, ~ стан. **3.** *прекршити дату реч, одати тајну, изневерити:* ~ свог друга, ~ свој народ. **4. а.** *објавити (књигу и сл.), одштампати, публиковати:* ~ речник, ~ енциклопедију. **б.** *донети какав документ јавној карактера (закон, пропис и сл.), објавити; одобрити некоме (лична документа, исправе).* **в.** *заповедити, наредити:* ~ заповест, ~ наредбу. **5.** *престати нормално функционисати, малаксати; отказати.* – Старца су издале ноге. Издала ме пушка. **6.** *не испунити очекивања, подбацити (о усевима).* ■ ~ **се 1.** *несвесно открити жеље, мисли, намере, одати се.* **2.** *лажно се представити:* ~ се за лекара. **3.** уз. повр. *одати, изневерити једно друго.* – Договоре се да се не издају.

ѝзда̄х м *в. издисај.*

издàхнути, ѝздахне̄м свр. **1.** *испустити ваздух из плућа, учинити издисај; рећи у једном даху.* **2.** *испустити последњи дах из себе, умрети.*

издахну́ће с *самртни издисај.*

ѝзда̄шан, -шна, -о **1.** *који радо даје, поклања, дарежљив.* **2.** *који много даје, обилан, обилат:* ~ берба, ~ жетва.

ѝзда̄шно̄ст и **изда́шно̄ст**, -ости ж *особина оноја који је издашан, оноја што је издашно.*

издва́јати (се), ѝздва̄ја̄м (се) *несвр. према издвојити (се).*

ѝздвојено̄ст, -ости ж *особина и стање оноја који је издвојен, оноја што је издвојено.*

издвòјити, ѝздвојӣм свр. (нешто, обично од или из нечега) **1.** *одвојити од целине, изузети; одабрати, изабрати.* – Државне шуме треба издвојити од других; ~ најбоље песме из књиге. **2.** *извући саставни део из неке материје.* ~ сок из грожђа. **3.** *истаћи посебно скрећући пажњу:* ~ чињенице. ■ ~ **се 1. а.** *одвојити се од других, повући се из неке средине:* ~ се од осталих. **б.** *оделити се, отцепити се од неке заједнице.* – Словенија се прва издвојила из Југославије. **2.** *истаћи се између других каквом особином:* ~ се у учењу.

изде́вати, ѝзде̄ва̄м јек. **издијѐвати**, ѝздијева̄м несвр. *измишљати за некоја, за нешто име, надевати.* ■ ~ **се 1.** *ругати се коме надевајући му надимке.* **2.** *вадити се из игле (о концу).*

издевѐтати, -а̄м свр. *жестоко иступући, испребијати, измлатити.* ■ ~ **се** *иступући се, измлатити се међу собом.*

ѝздејствовати, -вује̄м свр. *постићи својим залагањем да се нешто повољно реши, израдити, испословати:* ~ аутобус за превоз радника.

издѐкламовати и **ѝздекламовати**, -мује̄м (издекламѝрати, -àмӣра̄м) свр. *изговорити декламујући, изрецитовати:* ~ песму.

ѝзделати јек. **ѝздјелати**, -а̄м свр. *начинити, направити; створити:* ~ портрет, ~ кашику; фиг. ~ стил.

изде́лити, ѝзде̄лӣм јек. **издијѐлити**, ѝздијелӣм свр. **1.** *дати по део нечеја већем броју лица, разделити:* ~ новац синовима. **2.** *начинити границе у оквиру неке целине, разграничити; расцепкати.* – Село су изделили потоци. **3.** *заобићи некоја при деоби, оставити без дела.* ■ ~ **се** *одвојити се из заједнице узимајући свој део имовине, оделити се.*

ѝздељати јек. **ѝздјељати**, -ља̄м и -ље̄м свр. *начинити неки предмет дељући га од дрвета, израдити дељањем:* ~ ножем дрвени крст.

ѝзденути јек. **ѝздјенути**, -не̄м свр. **1.** *надениути за некоја име (необично, шаљиво и сл.).* **2.** *извадити, извући што однекуд:* ~ иза појаса фрулу. ■ ~ **се** *извући се из нечеја, испасти ван.* – Изденула му се кошуља из гаћа.

издѐрати, ѝздере̄м свр. **1.** *исцепати, поцепати, подерати:* ~ ципеле, ~ панталоне. **2.** *изгребати:* ~ кожу ноктима. ■ ~ **се 1.** *похабати се, исцепати се (од употребе).* **2.** *викнути оштро; извикати се (на некоја).*

ѝздерина ж *излокано место, вододерина.*

издѐротина ж **1.** *поцепано место, подеротина; поцепана одећа.* **2.** *в. издерина.*

ѝзде(с)ти, ѝздене̄м (ѝздеде̄м) јек. **ѝздје(с)ти**, ѝздјене̄м (ѝздједе̄м) свр. *в. изденути (се).*

ѝздигнути (се), -не̄м (се) свр. *в. издићи (се).*

ѝздизати (се), -иже̄м (се) *несвр. према издићи (се).*

издикти́рати, -дѝктӣра̄м свр. *изговорити неки текст лагано некоме да то записује.*

ѝздимити, -ӣм свр. *попушити, испушити (лулу, цигарету и сл.).* ■ ~ **се** *престати се димити.*

ѝздирати (се), -ре̄м (се) *несвр. према издрети (се), издерати (се).*

ѝздиса̄ј м **1.** *ваздух који се при дисању одједном издахне.* **2.** *последњи дах, самртни ропац.*

ѝздисати, -ише̄м *несвр. према издахнути.*

ѝздићи, ѝздигне̄м (аор. ѝздиже и ѝздиже; р. пр. ѝздигао, -гла; трп. ѝздигнӯт) свр. (вар. издигнути (се)) **1.** *мало дићи, покренути увис; подићи нешто на већу висину:* ~ чашу, ~ огњиште. **2.** *повисити, подићи (глас).* **3.** фиг. *дати некоме, нечему веће значење, узвисити:* ~ важност свога предмета. **4.** *истерати стоку на летњу испашу.* ■ ~ **се а.** *доспети са нижег на виши ниво.* **б.** *подићи се, усправити се:* ~ на ноге, ~ у столици.

издиферѐнцӣра̄но̄ст, -ости ж *особина оноја што је индиференцирано.*

издиференци́рати, -ѐнцӣра̄м свр. *истаћи разлике у ономе што има доста заједничких одлика.* ■ ~ **се** *подвојити се, издвојити се.*

ѝздје(с)ти (се) *в. изденути (се);* уп. изде(с)ти (се).

издово̀љити и **издо̏вољити,** -о̀вољӣм свр. *задовољити у пуној мери:* ~ срце. ■ **~ се** *задовољити се у пуној мери.*

и̏здравити, -ӣм свр. *прездравити, оздравити.*

издреси́рати, -е̏сӣрāм свр. *извежбати дресирањем:* ~ пса.

и̏здрēти (се) јек. **и̏здријети (се),** и̏здрēм (се) и и̏здерēм (се) свр. *в. издерати (се).*

издржа́вање с **1.** *гл. им. од издржавати (се).* **2.** правн. *материјална средства од којих неко живи; алиментација.*

издржа́вати, издр̀жāвāм несвр. **1.** *несвр. према издржати.* **2.** (некога) *обезбеђивати некоме средства за живот, прехрањивати.* ■ **~ се** *осигуравати себи средства за живот.*

издржа́ње с *в. издржавање (2).*

издр̀жати, -жӣм (р. пр. и̏здржао, -āла (издр̀жао, -ала)) свр. **1.** **а.** *истрпети, претрпети, поднети:* ~ операцију, ~ све време на ногама. **б.** *не попустити у сукобу, борби, не подлећи:* ~ нападе, ~ жестоке борбе. **в.** *савладати себе, своје нестрпљење; истрајати у нечему.* – Није могла да издржи да не изађе на прозор. **2.** *одлежати, бити лишен слободе одређено време:* ~ пет година затвора. ■ **~ се** *прехранити се.*

издр̀жљив, -а, -о **а.** *који добро подноси напоре, тешкоће:* издржљиви војници, ~ на батине. **б.** *истрајан, постојан:* ~ владар.

издр̀жљиво прил. *на издржљив начин, стрпљиво, истрајно:* ~ подносити тешкоће.

издр̀жљивōст, -ости ж *особина онога који је издржљив, онога што је издржљиво.*

и̏здриблати, -āм свр. *дриблајући преварити.*

и̏здриловати, -лујēм свр. *дрилом увежбати, издресирати.*

издр́љати, и̏здр̄љāм свр. **1.** *дрљачом поравнати и иситнити земљу, подрљати.* **2.** фиг. *исписати нечитко, ишкрабати.*

издр́љити, и̏здр̄љӣм свр. **1.** *избечити, исколачити (очи).* **2.** *раздрљити, разголитити (груди).* ■ **~ се** *избечити се, избуљити се.*

и̏здрмати, -āм свр. *дрмајући померити што.*

издрму̀сати, -āм свр. *дрмусајући протрести, пореметити.*

и̏здрндати, -āм свр. **1.** *растрести, прочешљати (вуну).* **2.** разг. *расклимати дугом употребом:* ~ клавир, ~ кола. **3.** фиг. *избрбљати, испричати којешта.* ■ **~ се** *издрмати се, издрмусати се возећи се.*

издро̀бити, и̏здробӣм (трп. и̏здробљен) свр. *иситнити, измрвити, изломити у ситне делове:* ~ хлеб, ~ сир. ■ **~ се** *иситнити се, измрвити се.*

издр́пати, и̏здр̄пāм свр. *оштетити дугом и непажљивом употребом, искрзати, подерати:* ~ панталоне, ~ књигу. ■ **~ се** *поцепати се, похабати се.*

и̏здубак, -упка м *издубљено место, удубина, удубљење:* ~ у дрвету, ~ у зиду.

и̏здубина ж *издубљено место, рупа; удубљење.*

изду́бити, и̏здӯбӣм (трп. и̏здӯбљен) свр. прел. (уп. издупсти) **1.** *дубећи направити удубљење, рупу, шупаљ предмет и сл.:* ~ огњиште у зиду, ~ пећину у стени, ~ корито. **2.** *направити рупу, избушити:* ~ даску на више места.

и̏здӯбљен, -а, -о *који има коритаст, улегнут облик:* ~ огледало, ~ сочиво.

и̏здӯбљенōст, -ости ж *особина онога што је издубљено, угнутост.*

издубље́ње с *издубљено место, удубљење.*

издубљи́вати, -у̏бљујēм *несвр. према издубити.*

издубо̀ка прил. *из дубине; темељно:* ~ гледати; ~ градити.

издува́вати (се), -у̏вāвāм (се) *несвр. према издувати (се).*

изду́вати, и̏здӯвāм (изду́хати, и̏здӯшēм и и̏здӯхāм) свр. **1.** *дувањем истерати, избацити:* ~ дим из луле, ~ воду из цеви. **2.** *дувањем изазвати (пламен), разгорети.* ■ **~ се 1.** *престати тешко, убрзано дисати, ослободити се задиханости.* **2.** *јењати после дужег дувања (о ветру).* **3.** разг. *весело се провести, дати одушка расположењу:* ~ се у кафани. **4.** *испустити напумпани ваздух (о лопти и сл.).*

издужи́вати (се), -у̏жујēм (се) *несвр. према издужити (се).*

изду́жити, и̏здӯжӣм свр. *учинити дужим, продужити; испружити, протегнути; отегнути, развући:* ~ тесто; ~ ноге; ~ лице. ■ **~ се а.** *постати дужи; отегнути се, пружити се у дужину.* – Нос му се издужио. Поворка се издужила. **б.** *лећи свом дужином, испружити се.*

издуљи́вати (се), -у̏љујēм (се) *несвр. према издуљити (се).*

изду́љити (се), и̏здӯљӣм (се) свр. *в. издужити (се).*

изду́псти (и̏здӯпсти), -у́бēм (трп. изду́бен, -а) свр. прел. *в. издубити.*

изду̀рати, -āм свр. *издржати неки напор; истрајати у некој тешкој ситуацији:* ~ од глади, ~ ове зиме без дрва.

и̏здуха ж геогр. *пукотина, отвор на површини земље из кога избија ваздушна струја.*

изду́хати (се) *в. издувати (се).*

изду́хнути, и̏здӯхнēм свр. *истиснути дахом, издувати.*

и̏здушак, -шка м *одушак, предах.*

издуши́вати (се), -у̏шујēм (се) *несвр. према издушити (се).*

изду́шити, и̏здӯшӣм свр. **1.** *избити, изаћи, истећи из нечега (о гасовима); изветрити.* **2.** **а.** *испустити ваздух.* – Гума аутомобила је издушила. **б.** *изговорити, изустити:* ~ кроз плач. ■ **~ се а.** *дати себи одушка, постићи задовољење.* **б.** *изгубити снагу, јењавати (о ветру); наћи одушка, испољити се (о осећањима).*

и̏зелица ж ек. *в. изјелица.*

и̏зести, и̏зедēм свр. ек. *в. изјести.*

изигра́вати, изи̏грāвāм несвр. **1.** *несвр. према изиграти.* **2.** *приказивати се, правити се као неко други:* ~ даму. ■ **~ се 1.** *несвр. према изиграти се.* **2.** *варати, обмањивати један другог.*

изи̏грати (и̏зиграти), и̏зигрāм (трп. и̏згрāн (и̏зигрāн)) свр. **1.** **а.** *подвалама, обмањивањем и сл. довести некога у непријатан положај.* **б.** *довијањем, смицалицама и сл. избећи, заобићи примену нечега обавезујућег:* ~ закон, ~ државу. **2.** *не оправдати, проиграти:* ~ (нечије) поверење. **3.** *одиграти на сцени, одглумити.* **4.** *одиграти као плесну игру; уопште завршити какву игру:* ~ неколико кола; ~ две партије шаха. **5.** **а.** *стећи, добити на коцки.* **б.** *изгубити, прокоцкати.* ■ **~ се 1.** *задовољити се игром, наиграти се.* **2.** *изгубити углед, добар глас.*

изи́дати, и̏зӣдāм свр. **1.** *зидањем досећи одређену висину: подићи, сазидати:* ~ димњак, ~ цркву. **2.** *заштитити зидом, озидати; израдити разне објекте:* ~ бунар каменом; ~ виле уз обалу.

изи́мити, и̏зӣмӣм свр. **1.** (нешто, некога) *прехранити, снабдети, одржати током зиме:* ~ стоку, ~ чељад. **2.** (са допуном „зиму" или без допуне) *провести зиму, презимити; пребродити зимске тешкоће; одржати се, очувати се током зиме.* ■ **~ се** *издржати зиму; прехранити се у току зиме.*

изиски́вати, изи̏скујēм несвр. *чинити нужним, наметати као неопходност.* – Развој изискује више напора.

и̏зистинē прил. *в. изистински.*

и̏зистинскӣ и **изи̏стӣнскӣ,** -ā, -ō *истински, збиљски; прави:* ~ догађај; ~ муж.

и̏зистински и **изи̏стӣнски** прил. *истински, збиљски, одиста:* ~ забранити, ~ ослободити.

изи́ћи (и̏зићи), и̏зиђēм свр. *в. изаћи.*

и̏зјава ж **1.** *оно што се јавно изјави, саопшти, каже (писмено или усмено), исказ; званично саопштење:* ~ неколико људи, ~ владе, ~ за новине. **2.** *исказивање, изношење расположења, осећања и сл.:* ~ љубави, ~ саучешћа.

изја̀вилац, -иоца м *онај који даје изјаву, изјашњење.*

изја́вити, и̏зјāвӣм (трп. и̏зјāвљен) свр. **1.** *јавно рећи, обзнанити, званично саопштити, објавити; рећи, казати уопште.*

2. *исказати нека осећања, жеље (обично у одређеној форми):* ~ саучешће, ~ љубав.

изјављи́вати, -а̀вљује̄м *несвр. према изјавити.*

ѝзјагњити, -ӣм свр. *донети на свет јагњад, ојагњити.* ■ **~ се** *ојагњити се (о већем броју оваца).*

ѝзјадати, -а̄м свр. *изрећи, исказати свој јад, невоље.* ■ **~ се** *пожалити се некоме јадајући се:* ~ се пред мајком.

изја̀диковати се, -кује̄м се свр. *изјадати се, ижалити се.*

ѝзјаловити, -ӣм свр. **1.** *учинити јаловим, ујаловити:* ~ кобилу. **2.** *не донети рода, плода.* ■ **~ се 1.** *побацити (плод, обично о женкама животиња).* **2.** *остати без потомства; постати јалов, неродан, неплодан.* **3.** фиг. *не испунити се, не остварити се; остати без резултата.* – Изјаловило ми се путовање у Америку.

изја́снити, ѝзја̄снӣм свр. *изразити, исказати, саопштити; објаснити, растумачити.* ■ **~ се 1.** *изнети своје мишљење, став, определити се:* ~ се против њега, ~ се за казну. **2.** *формулисати своју мисао; казати своје мишљење.*

ѝзјахати, -аше̄м свр. *јашући изићи, напустити неко место или доспети негде:* ~ из села.

изјахи́вати, -а̀хује̄м *несвр. према изјахати.*

изјашња́вати (се), -а̀шња̄ва̄м (се) *несвр. према изјаснити (се).*

изјашње́ње с *исказ (писмени или усмени) којим се износи став о нечему, изјава.*

изјашњи́вати (се), -а̀шњује̄м (се) *в. изјашњавати (се).*

изје́дати, ѝзје̄да̄м несвр. **1.** *несвр. према изјести.* **2.** *јести део по део:* ~ зрно по зрно жита. **3.** *нагризати, разједати мало по мало.* – Рђа изједа лонац. **4.** фиг. *разарати, уништавати; мучити, морити.* ■ **~ се** *уништавати се, разарати се; секирати се, мучити се.*

ѝзједен, -а, -о **1.** *трп. од изјести.* **2.** *нагризен, трошан, похабан; труо, покварен:* ~ зграда, ~ намештај, ~ ћебе; ~ зуб.

ѝзједина ж *изједено, нагризено место.*

ѝзједна прил. **1.** *из једног комада:* ~ сашивена хаљина. **2.** *у исти мах, одједном.* **3.** *непрестано, без прекида:* ћути ~.

изједнача́вати (се), -а̀ча̄ва̄м (се) *несвр. према изједначити (се).*

изјѐдна̄ченōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је изједначен, онога што је изједначено.*

изједначе́ње с *остварење једнакости; поравнање резултата (у спорту); изједначеност.*

изједначи́вати (се), -а̀чује̄м (се) *несвр. према изједначити (се).*

изједна́чити, -ѐдна̄чӣм свр. **1.** *учинити једнаким у правима, положају и сл.:* ~ у плати, ~ у давању помоћи. **2.** *изравнати, поравнати:* ~ крајеве. **3.** спорт. *достићи противника по броју поена, погодака и сл., постићи исти резултат:* „Звезда" је изједначила на 2:2. ■ **~ се 1.** *постати једнак с неким (у правима, положају и сл.):* ~ се са осталим радницима. **2.** *постати једнак нечему.* – Температура воде се изједначи с температуром другог тела. **3.** лингв. *претрпети једначење (о гласовима), асимиловати се.*

ѝзјелица ж **1.** *особа која много једе, прождрљивац.* **2.** *онај који живи на рачун другога.*

ѝзјеличкӣ, -а̄, -ō *који се односи на изелице:* ~ власт.

ѝзјести, ѝзједе̄м (аор. ѝзједох, ѝзједе и ѝзједе) свр. **1.** *једући унети у себе храну, појести:* ~ парче хлеба. **2. а.** *изгристи, прогристи.* – Мољци су му изјели одело. **б.** *ујести, угристи; изујелати.* **в.** *нагристи, оштетити (хемијски и сл.).* **3.** фиг. *уништити, упропастити.* – Изједе ме брига за децом. ■ **~ се 1.** *похабати се, истрошити се.* **2.** фиг. *упропастити се, сатрти се:* ~ се од љутине, ~ се од стида. • **жив га срам (стид) изједе** *веома се застидео.* **~ батине (шамаре)** *добити батине, бити тучен.*

изје́чати се, -чӣм се свр. *више пута испустити дубоке и болне гласове, одахнути јечећи.*

ѝзјешан и **ѝзјешан,** -шна, -о *који много једе, халапљив.*

ѝзјешнōст и **ѝзјешнōст,** -ости ж *особина онога који је изјешан, халапљивост.*

изјури́вати, -у̀рује̄м *несвр. према изјурити.*

изју́рити, ѝзјӯрӣм свр. **1.** *јурећи истрчати нагло напоље:* ~ из куће. **2.** *истерати, најурити (некога).* ■ **~ се** *истрчати се.*

ѝзјутра прил. **1.** *у току јутра, ујутро.* – Изјутра воли да спава. **2.** *ујутро идућег дана, сутрадан ујутро.* – Изјутра ће падати киша.

изла́гати (се), ѝзла̄же̄м (се) *несвр. према изложити (се).*

изла̀гати, ѝзлаже̄м свр. *рећи неистину, слагати; преварити, обманути (некога).* ■ **~ се** *изрећи лаж, слагати; доста се налагати.*

изла̀га̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **1.** *онај који излаже на сајму, изложби:* ~ на сајму технике. **2.** *онај који нешто излаже, тумачи.*

ѝзлаз м **1.** *место кроз које се излази; место где се може изаћи, пролаз:* ~ из зграде, ~ из пећине. **2.** *излажење, идење ван.* – Срео сам га при излазу из цркве. **3.** фиг. *начин решења какве сложене ситуације:* ~ из ове ситуације. **4.** *в. излазак (2а):* одело за ~. **5.** *одобрење за краће одсуство:* војска има ~. **6.** *појава, наступ на сцени:* ~ на позорницу.

ѝзлазак, ѝзласка м (ген. мн. ѝзлаза̄ка̄) **1.** *в. излаз (1, 2, 3, 5).* **2. а.** *одлажење на неко место ради провода, забаве и сл.:* ~ у хотел. **б.** *одлазак у неку средину ради прегледа, посматрања и сл.:* ~ лекара, ~ стручњака, ~ судског вештака. **3.** *појављивање, објављивање неког штампаног дела:* ~ књиге, ~ часописа. **4.** *појављивање на небеском своду неког небеског тела:* ~ Сунца, ~ Месеца. **5.** *крај, свршетак:* на изласку живота, на изласку недеље.

ѝзлазити, -ӣм несвр. [гл. им. ѝзлаже̄ње с] **1.** *несвр. према изаћи, изићи.* **2.** *избијати, истицати.* – Река излази из пећине.

ѝзлазӣште с **1.** *место одакле нешто излази, потиче, полазиште:* сунчево ~. **2.** *в. излаз (1, 3).*

ѝзлазница ж *потврда за излазак (с посла, из зграде).*

ѝзлајати, -је̄м свр. пеј. *рећи отворено, без увијања, без околишења; рећи оно што не треба, одати, избрбљати.* ■ **~ се 1.** *налајати се (о псима).* **2.** *извикати се, издерати се (у љутњи, гневу).* **3.** *избрбљати се, одати се.*

излаки́рати, -а̀кӣра̄м свр. *превући лаком:* ~ сто.

ѝзланути и **изла̀нути,** ѝзлане̄м свр. експр. *рећи отворено, без околишења, без увијања нешто неповољно за некога; избрбљати, одати.* ■ **~ се** *изрећи се, одати се, излајати се.*

изла́пелōст јек. **изла́пјелōст,** -ости ж *особина онога који је излапео, сенилност.*

изла́пео, -ела, -о јек. **изла́пио,** -пјела, -о *р. пр. од излапети у атриб. служби:* ~ старац.

изла́пети јек. **изла́пјети,** -пӣм и **изла́пити,** -ӣм свр. *духовно, умно онемоћати, постати сенилан, посенилити;* уп. исхлапети.

излѐгати (се), ѝзле̄же̄м (се) јек. **излијѐгати (се),** ѝзлијеже̄м (се) *несвр. према излећи (се).*

излежа́вати се, -ѐжа̄ва̄м се *несвр. према излежати се.*

излѐжати се, -жӣм се свр. **1.** *одморити се лежећи, лешкарећи, належати се.* **2.** *остати необрађен, прележати (о земљишту).*

излéмати, ѝзле̄ма̄м свр. разг. *јако истући, измлатити.*

излéпити, ѝзле̄пӣм јек. **излијѐпити,** ѝзлијепӣм (трп. ѝзле̄пљен јек. ѝзлијепљен) свр. *прилепити, залепити на више места; прекрити лепљењем:* ~ плакате по граду, ~ зид хартијом, ~ зид малтером.

ѝзлет и **ѝзле̄т** м **1. а.** *одлазак у природу на краће време (обично групни) ради забаве, одмора, посете и сл.:* ~ на Авалу. **б.** фиг. *краће напуштање средине (кришом, ради авантуре и сл.):* ноћни излети. **2.** *излетање, излазак; полетање; залетање:* ~ пчеле из кошнице, ~ птица; ~ тенисера на мрежу.

излéтати, ѝзле̄ће̄м јек. **излијѐтати,** ѝзлијеће̄м *несвр. према излетети.*

излѐтети јек. **излѐтјети,** -тӣм (аор. излѐт(ј)ех, ѝзлет(ј)е; трп. ø) свр. **1.** *изаћи летећи, полетети.* – Из жита излети шева. **2. а.** *брзо, нагло изјурити, истрчати:* ~ из куће. **б.** *нагло избити, провалити.* – Из уста ми излети псовка. **3. а.** *изићи, исклизнути из свог нормалног положаја; испасти:* ~ из цепа, ~ из седла. **б.** *бити избачен, истеран из службе, установе, куће и сл.:* ~ с посла, ~ из партије.

ѝзлетӣште с *место на које се одлази на излет, место погодно за излете.*

ѝзлетнӣк м *онај који иде на излет.*

ѝзлетничкӣ, -ā, -ō *који се односи на излетнике, који служи за излете и излетнике:* ~ воз, ~ место.

излѐћи (ѝзлēћи), излѐжēм (3. л. мн. излѐгӯ) свр. **1.** *извести младунце из јаја:* ~ десеторо пилића. **2.** фиг. *створити, изазвати, бити узрок чега.* ■ ~ **се а.** *извести се из јаја; доћи на свет.* **б.** *створити се, појавити се; настати.* – Од тога се излегла нека тежа болест.

излечѐње јек. **изљечѐње** с *оздрављење, исцељење.*

излѐчив јек. **изљѐчив,** -а, -о *који се може излечити, исцељив:* ~ болест.

излечѝвати јек. **изљечѝвати,** -ѐчујēм *несвр. према излечити.*

излѐчивōст јек. **изљѐчивōст,** -ости ж *особина онога што је излечиво.*

излѐчити, ѝзлēчӣм јек. **излијѐчити,** ѝзлијечӣм свр. **а.** *лечењем учинити здравим, повратити у здраво стање, исцелити.* **б.** *одучити од какве мане, порока:* ~ од таквих мисли. ■ ~ **се а.** *оздравити, исцелити се.* **б.** *ослободити се какве мане, порока, мисли и сл.*

ѝзлив м **1. а.** *излазак воде из корита, разливање, плављење; изливена вода:* ~ из корита, велики ~ река. **б.** *отицање, излучивање; одлив:* ~ суза, ~ крви. **в.** *проливање атмосферских падавина:* ~ кише. **2.** *нагло избијање, навала, бујица (речи, мисли, осећања):* ~ јада и бола. **3.** *одушак, олакшање:* наћи излива својој души.

излѝвати (се), ѝзлӣвāм (се) *несвр. према излити (се).*

ѝзлӣзāнōст, -ости ж *стање онога што је излизано.*

излѝзати, ѝзлӣжēм свр. **1.** *лижући појести, полизати:* ~ слатко из чаше. **2.** *истрти, истрошити.* – Вода је излизала камење. ■ ~ **се** *истрти се, истрошити се (услед трења, употребе и сл.) (о предметима).*

излијѐвати (се), ѝзлијевāм (се) несвр. јек. *в. изливати (се).*

ѝзлика ж *изговор, исприка.*

излѝњати (се), -āм (се) свр. *изгубити длаку, олињати се; излизати се, похабати се.*

излѝстати, -āм свр. *пустити лишће, олистати.*

ѝзлити, ѝзлијēм (имп. ѝзлӣј; р. пр. ѝзлио, ѝзлӣла; трп. излѝвен, -ѐна) свр. **1.** *изручити лијући, просути, пролити:* ~ воду из корита. **2. а.** *отворено показати, открити (расположења, мисли):* ~ своју душу, ~ своје срце. **б.** *усмерити, испољити (осећања, расположења) према некоме; изразити (уметнички) осећања, мисли:* ~ милост на брата, ~ бес на жену. **3.** *начинити, обликовати од растопљеног метала, воска и сл., салити (обично у калупу):* ~ кип, ~ свећњак. ■ ~ **се 1. а.** *просути се, пролити се (о киши).* **б.** *изићи из корита, разлити се (о реци).* **2.** *испољити се, појавити се (о неком осећању) захватити некога (о осећању, расположењу).*

ѝзлишан, -шна, -о *непотребан, сувишан.*

ѝзлишно прил. *непотребно, сувишно.* – Излишно је о томе говорити.

ѝзлишнōст, -ости ж *непотребност, сувишност; непотребна ствар, сувишна појединост.*

ѝзлог м *део трговачких или занатских радњи у коме су изложени предмети који се могу купити.*

ѝзложак, -ошка м *изложени предмет, експонат на изложби.*

ѝзложба ж (ген. мн. -бӣ) *јавно излагање, приказивање уметничких, техничких и других производа; место где се излажу такви предмети; изложени предмети:* ~ слика, ~ аутомобила, ~ компјутерске технике.

ѝзложбен, -а, -о *који се односи на изложбу:* ~ простор, ~ предмет.

ѝзложенōст, -ости ж *стање, особина онога који је изложен, онога што је изложено.*

излòжилац, -иоца и **излòжитељ** м мат. *број који показује колико пута треба основни број помножити самим собом, степен, експонент.*

излòжити[1], ѝзложӣм свр. **1.** *поставити на истакнуто место с циљем да се види, да је погодно за разгледање; показати, приказати уметничке радове на јавној манифестацији:* ~ нове моделе хаљина, ~ 300 радова. **2. а.** *окренути, истурити према некоме, нечему; ставити под дејство нечега:* ~ према сунцу, ~ врењу. **б.** *довести под утицај нечег неповољног:* ~ земљу потпуној анархији. **3.** *изнети, саопштити:* ~ своје погледе. ■ ~ **се** *довести себе у непријатну ситуацију:* ~ се сигурној пропасти.

излòжити[2], ѝзложӣм свр. *ложењем потрошити, погорети:* ~ дрва.

ѝзлокāнōст и **ѝзлокāнōст,** -ости ж *стање онога што је излокано.*

излòкати, ѝзлочēм и **излòкати,** ѝзлōчēм свр. **1.** *издубити, издерати, изрити (о води и сл.).* **2.** *испити лочући:* ~ млеко из тањира.

изломàтати, -āм свр. *изморити, измучити, измрцварити.* ■ ~ **се** *изморити се, измучити се (ходајући).*

излòмити, ѝзломӣм свр. **1.** (нешто) *савијајући преломити, пребити, сломити (обично на више места); распарчати, раскомадати:* ~ мотку; ~ погачу. **2.** (нешто) *учинити испрекиданим, извијугати:* ~ линију покрета. **3.** (некога) *изморити, измучити, измрцварити.* – Изломила ме болест. ■ ~ **се** *изморити се, измучити се, измрцварити се:* ~ од посла.

ѝзломљен, -а, -о **1.** *трп. од изломити (се).* **2. а.** *испрекидан, испресавијан (о линији).* **б.** *неуједначен:* изломљени звуци, изломљени одјеци.

ѝзломљенōст, -ости ж *стање, особина онога што је изломљено, разбијеност, распарчаност.*

излу̀дети јек. **излу̀дјети,** -дӣм свр. непрел. *помахнитати, полудети; изгубити способност нормалног реаговања.*

излу̀дити, ѝзлӯдӣм свр. прел. (некога) *учинити лудим.*

излудòвати се, -лу̀дујēм се свр. *налудовати се, забавити се лудирајући се.*

излуђѝвати, -у̀ђујēм *несвр. према излудети и излудити.*

излу̀њати, ѝзлӯњāм свр. *изаћи кришом шуњајући се.*

излу̀пати, ѝзлӯпāм свр. (нешто, некога) **1.** *истући, изударати:* ~ прутом. **2.** *лупајући истрести, испрашити:* ~ ћилиме, ~ ћебад. **3.** *сломити, разбити; изразбијати:* ~ јаја, ~ кола, ~ стакла. ■ ~ **се** *изударати се, изубијати се.*

излуфтѝрати, -у̀фтӣрāм свр. (нешто) *изветрити, проветрити:* ~ собу. ■ ~ **се** *освежити се, очистити се, изветрити се.*

излу̀чевина ж **1.** физиол. *производ лучења жлезда и других органа, секреција:* цревна ~, ~ жлезда. **2.** *уопште оно што се излучује из нечега.*

излучѐње с *издвајање, искључење; излучевина:* ~ млека.

излучѝвати (се), -у̀чујēм (се) *несвр. према излучити (се).*

ѝзлучина ж *оно што се излучује, излучена материја:* ~ из материце, ~ из црева.

излу̀чити, ѝзлӯчӣм свр. **1.** (нешто, некога) *оделити, одвојити, издвојити (из целине):* ~ овце из стада. **2.** (нешто) *лучењем избацити, одстранити:* ~ киселину. ■ ~ **се 1.** *издвојити се, искључити се:* ~ се из бурног живота. **2.** *лучењем се издвојити.* – Маст се излучи из меса и плива по води.

ѝзлучнӣ, -ā, -ō *који излучује, чисти:* ~ жлезда, ~ орган.

изљу́бити, ѝзљӯбӣм свр. (некога) *пољубити много пута и на више места; изљубити редом више особа.* ■ **~ се** уз. повр. *пољубити се више пута међусобно; поздравити се љубећи се с неким.*

изљу́љати, ѝзљӯљам свр. **а.** (некога) *нањуљати:* ~ дете на љуљашци. **б.** (нешто) *љуљањем ишчупати.* – Ветар изљуљао јабуку. ■ **~ се** *нањуљати се.*

изљу́штити, ѝзљӯштӣм свр. (нешто) *скинути љуску, извадити семе, језгру, плод из љуске,ољуштити:* ~ зелени орах.

ѝзмаглити се, -ӣм се свр. *разведрити се нестајањем магле, разићи се.*

ѝзмаглица ж **1.** *ретка, разређена магла:* пролећна ~. **2.** *врло ситна киша која пада из магле.* **3.** *треперење ужареног ваздуха, јара.*

ѝзмазати, -ажем свр. (нешто) **1.** *намазати машћу, бојом и сл., премазати:* ~ зидове. **2.** *замазати, упрљати:* ~ руке. ■ **~ се 1.** *намазати се:* ~ се кремом. **2.** *испрљати се, искаљати се.*

измази́вати, -а̀зујем *несвр. према измазати.*

измајсто̀рисати, -ришем свр. (нешто) **1.** *израдити, направити вешто као мајстор (неки предмет, нечу ствар и сл.):* ~ нешто лепо. **2.** *постићи нешто на вешт начин, лукаво смислити.*

ѝзмак 1. (обично у синтагми: на измаку) **а.** *тренутак кад нешто престаје, свршетак, крај:* на измаку XX века. **б.** *место где нешто престаје:* ~ шуме. **2.** *начин да се нечему измакне, бекство.* – Смрти нема измака.

изма̀каљати, -ам свр. експр. *избити, истући некога.*

изма̀кнути *в. измаћи.*

изма́лати, ѝзмалам свр. *обојити, осликати, измоловати:* ~ плафон, ~ манастир.

измалтѐрисати, -ришем свр. *премазати малтером.*

изма́љати (се), ѝзмаљам (се) несвр. *в. помаљати (се).*

изма́мити, ѝзмамӣм свр. (нешто или некога) **1.** *добити, постићи што лукавством, ласкањем, преваром и сл.* **2. а.** *извући, изазвати некога напоље на превару.* **б.** *привући некога нечим да изађе напоље:* ~ људе на улицу. **в.** *учинити да нешто почне да расте из земље (о биљкама).* **3. а.** *изнудити, извући:* ~ што више вести. **б.** *изазвати, подстаћи.* – Те речи му измамише осмех.

измамљи́вати, -а̀мљујем *несвр. према измамити.*

изманѐврисати, -ишем свр. **1.** *извршити маневрисање (железничких композиција).* **2.** фиг. *вешто спречити, осујетити нечију намеру.*

изманики́рати, -ӣкӣрам свр. *обавити маникирање.*

изманипу̀лисати, -ишем свр. (некога) *навести кога на одређене поступке извлачећи личну корист за себе:* ~ народ, ~ пословног партнера.

измарши́рати, -а̀рширам свр. *изаћи, отићи војничким кораком у маршу:* ~ из касарне.

измасакри́рати, -а̀кририрам свр. (некога, фиг. и нешто) *подвргнути масакру, покољу, искасапити.*

измаси́рати, -а̀сирам свр. *извршити масирање, масажу тела.*

изма́стити, ѝзмастӣм свр. *умазати машћу, учинити масним; замазати:* ~ панталоне. ■ **~ се** *умазати се машћу, умастити се.*

изма̀ћи (ѝзмаћи) и **изма̀кнути, ѝзмакнем** (аор. изма̀кох, изма̀че и ѝзмаче (изма̀кнух, ѝзмакнӯ); р. пр. ѝзмакао, -ма̀кла (ѝзмакла) (изма̀кнуо, -ула)); трп. ѝзмакнӯт; пр. пр. изма̀кавши и изма̀кнӯвши) свр. **1.** (нешто) *повукавши преместити мало даље, помаћи, одмаћи:* ~ лонац са шпорета. **2.** (некога, нешто) *одвести, повући; удаљити:* ~ војску са положаја, ~ стоку ван села. **3.** (нешто) *отети, одузети, вешто измамити, украсти:* ~ од оца паре. **4.** *утећи, умаћи, побећи; кришом нестати, отићи:* ~ гонитељима; ~ из затвора. **5. а.** *отићи напред даље него неко други.* **б.** фиг. *постати напреднији у нечем (у култури, раду), испредњачити.* **6.** (нешто) *избећи, мимоићи:* ~ тужну судбину избеглица. **7.** *проћи, промаћи неопажено.* – Њеном оку ништа није измакло. ■ **~ се 1.** *одмаћи се од некога, преместити се, помаћи се.* **2. а.** *повући се, отићи; избавити се, спасти се:* ~ се преко границе; ~ се од рада. **б.** *умаћи, побећи; кришом отићи.* **3.** *исклизнути, испасти.* – Измаче ми се чаша из руке. **4.** *потрошити се, понестати (о новцу).* **5.** *отети се, омаћи се.* – Шта је било? – измаче се оцу питање.

измахи́вати, -а̀хујем *несвр. према измахнути.*

измахнути (се), ѝзмахнем (се) свр. (нечим) *учинити нагли покрет руком с неким циљем, замахнути:* ~ штапом.

изма́цити, ѝзмацӣм свр. *омацити мачиће.* ■ **~ се** *омацити се, искотити се.*

изма̀штати, -ам свр. (нешто) *представити у машти, измислити.*

између (наглашено: ѝзмеђу) предл. (с ген.) *означава* **1. а.** *да се неко или нешто налази, креће у простору одређеном везом именице и предлога:* стати ~ два дрвета. **б.** *да се неко или нешто налази у друштву оног што је одређено везом предлога и именице:* најмлађа ~ девојака, најлепши ~ деце. **2.** *да се нешто збива у временском периоду одређеном везом предлога и именице:* доћи ~ Нове године и Божића, доћи ~ 10 и 12 сати. **3.** *однос који се тиче јединки одређених везом предлога и именице:* мир ~ Француза и Немаца, пријатељство ~ комшија. **4.** *да се пореде односи на оно што значи веза предлога и именице.* – Нема разлике између убиства или смрти изазване тучом. • **~ осталог** *уз друге чињенице.* **читати ~ редова** *разумети прави, скривени смисао текста.*

изме́љати, ѝзмељам свр. (нешто) *изгњечити, измесити дробећи на ситне комаде.* ■ **~ се** *изгњечити се (о плодовима и др.).*

ѝзмена јек. **ѝзмјена** ж **1.** *прелазак једног облика или стања у други, промена, преображај:* ~ материјалне форме, ~ топлоте. **2.** *замена једнога другим, смењивање; смена, одмена на дужности, на послу:* ~ дана и ноћи, ~ ваздуха, ~ места; наћи измену. **3.** *узајамна размена (нечега):* ~ добара, ~ робе, ~ писама. **4.** *прерада, преправка, преиначење:* ~ текста, ~ програма. • **~ материја, твари** физиол. *размена материја, процеси у организму, метаболизам.* **~ мисли, речи** *разговор, дијалог.* **~ ратификација, ратификационих инструмената** пол. *узајамно предавање државних, дипломатских докумената.*

изме́нити, ѝзменӣм јек. **измије̏нити, ѝзмијенӣм** свр. **1.** *учинити друкчијим, променити, преиначити:* ~ закон. **2.** *ставити, употребити једно место другог, заменити:* ~ сијалицу, ~ намештај. **3.** *преузети посао, дужност неког другог:* ~ колегу. **4.** *узајамно разменити; узети туђу ствар уместо своје:* ~ дарове; ~ шешире. ■ **~ се 1.** *постати другачији, променити се.* **2.** *доћи на место другог; заменити међусобно места, улоге:* ~ се на месту дежурног.

измѐнљив јек. **измјѐнљив, -а, -о** *који се може изменити; подложан променама, променљив:* ~ природа.

измѐнљивӯст јек. **измјѐнљивост, -ости** ж *својство или особина онога што је изменљиво, променљивост.*

изме́њати, ѝзмењам јек. **измије̏њати, ѝзмијењам** свр. **1.** *в. изменити:* ~ знаке, ~ места. **2.** лингв. *деклинирати, конјугирати.*

измењи́вати (се) јек. **измјењи́вати (се), -ѐњујем (се)** *несвр. према изменити (се).*

измењѝвач јек. **измјењѝвач, -а́ча** м *справа којом се мења смер или јачина енергије, мењач.*

ѝзмера јек. **ѝзмјера** ж *мерење, одмеравање.*

измѐрив јек. **измјѐрив, -а, -о** *в. измерљив.*

ѝзмерити јек. **ѝзмјерити, -ӣм** свр. (нешто) **1.** *установити неком мером величину, тежину, облик, трајање нечега, премерити:* ~ месо, ~ њиву. **2.** *оценити, проценити значај нечега:* ~ последице својих поступака. • **~ кога од главе до пете** *значајно погледати некога.* **~ коме леђа** *истући, измлатити кога.*

измѐрљив јек. **измјѐрљив, -а, -о** *који се може измерити;* уп. измерив.

измѐрљивӯст јек. **измјѐрљивост, -ости** ж *особина и својство онога што је измерљиво.*

изме́сити, ѝзме̄сӣм јек. **измиjѐсити,** ѝзмиjесӣм 1. (нешто) *мешењем, гњечењем припремити тесто, глину и сл., умесити.* 2. фиг. (некога) *изударати, испребијати.*

ѝзместа јек. **ѝзмјеста** прил. *с места, без залетања:* ~ скочити.

измѐсти (ѝзмести), измѐте̄м свр. (нешто) *метлом ишчистити, почистити, уклонити из нечега:* ~ собу, ~ папириће.

изме́сти (ѝзме̄сти), изме́те̄м свр. (нешто) 1. *бућкалом издвојити масло из млека, избућкати:* ~ млеко, ~ масло. 2. *измешати, смешати:* ~ брашно у млеко.

ѝзместити јек. **ѝзмјестити,** -ӣм (трп. ѝзм(ј)ештен) свр. (нешто) *преместити с једног места на друго; преселити:* ~ воденицу на друго место, ~ осматрачницу. ■ ~ **се** *преместити се, преселити се.*

ѝзмет м 1. *несварени састојци хране који се секрецијом избацују напоље.* 2. *превремено рођено, побачено младунче.* 3. фиг. *изрод, олош:* ~ људски, ~ света. 4. *излучевина из нечега (слуз, зној и сл.).*

измѐтати и **ѝзметати,** ѝзмеће̄м *несвр. према изметнути.*

ѝзметина ж (обично у мн.) 1. *в. измет (1).* 2. *отпаци које море избаци на копно:* морске изметине.

ѝзметнӣ, -ā, -ō *који се односи на измет:* ~ отвор.

измѐтнути и **ѝзметнути,** ѝзметне̄м свр. (нешто) 1. *избацити напоље, одстранити:* ~ рибе на сухо. 2. *ставити на видно место, изложити:* ~ робу на излоге. 3. *понети плод, родити.* 4. *испалити, опалити из неког ватреног оружја.* ■ ~ **се** 1. а. *изродити се, изопачити се, искварити се.* – Свет се изметнуо. б. *дегенерисати се, закржљати (о плодовима, усевима).* в. *преобратити се, претворити се у нешто друго.* – Свака сила се изметне у насиље. 2. *бацити се на кога, сличити:* ~ се на оца.

измѐћа̄р, -а́ра м тур. арх. а. *слуга, послужитељ.* б. *улизица, полтрон.*

измећа̀рица и **измѐћа̄рка** ж арх. *служавка, слушкиња.*

изме́цати, ѝзме̄ца̄м свр. а. (нешто) *изгњечити; нагњечити:* ~ шљиве. б. (некога) *изударати, изубијати.*

ѝзме̄ша̄но јек. **ѝзмиjеша̄но** прил. *у заједници, помешано.*

ѝзме̄ша̄нōст јек. **ѝзмиjеша̄нōст,** -ости ж *стање онога што је измешано.*

изме́шати, ѝзме̄ша̄м јек. **измиjѐшати,** ѝзмиjеша̄м свр. (нешто или некога) 1. *помешати, смешати мутећи нешто уједно:* ~ јаја, шећер, брашно. 2. *саставити заједно различите особе, разнородне предмете:* ~ војнике, ~ госте, ~ бомбоне. 3. *промешати варјачом и сл. (неко јело, текућину).* 4. *заменити, побркати:* ~ имена, ~ ствари. ■ ~ **се** 1. *спојити се, помешати се; наћи се у заједници.* 2. *наћи се међу другим људима:* ~ се с народом.

изме́штати (се), ѝзме̄шта̄м (се) јек. **измjе́штати (се),** ѝзмjе̄шта̄м (се) *несвр. према изместити (се).*

изми́вати (се), ѝзмӣва̄м (се) *несвр. према измити (се).*

измигоља́вати (се), -ōља̄ва̄м (се) *несвр. према измигољити (се).*

ѝзмигољити (се), -ӣм (се) свр. а. *појавити се, изаћи из неког заклоњеног места полако, постепено, неприметно:* ~ из куће. б. *извући се, исклизнути ситним покретима, вртећи се:* ~ из мреже (о риби).

изми́лети јек. **изми́љети,** -ми́лӣм свр. 1. *извући се милећи, пузећи, гамижући (о животињама).* 2. *изаћи, појавити се:* ~ из кућа.

ѝзмиловати, -лујē м свр. (некога, нешто) *обасути миловањем, много пута помиловати, изгрдити:* ~ дете. ■ ~ **се** *загрлити се, изљубити се.*

ѝзмир м *измирење, помирење.*

измире́ње с *успостављање мира, помирење.*

измири́вати (се), -ѝрујē м (се) *несвр. према измирити (се).*

измѝритељ м *онај који измирује, мири.*

изми́рити, ѝзмӣрӣм свр. (некога или нешто) 1. *успоставити добре односе, мир међу завађенима, помирити:* ~ завађене комшије. 2. *довести у склад, ускладити:* ~ односе међу два народа. 3. *исплатити новчане обавезе, подмирити:* ~ порез, ~ дуг. ■ ~ **се** 1. *прекинути свађу, помирити се:* ~ се с кумом. 2. *помирити се са постојећим стањем.*

ѝзмӣрна ж 1. бот. *тропско дрво* Styrax *из ф.* Styracaceae. 2. *мирисна смола овога тропског дрвета која се употребљава за кађење, смирна, тамјан.*

ѝзмислити, -ӣм (трп. ѝзмишљен) свр. (нешто) 1. а. *мислећи створити, пронаћи нешто ново, измислити:* ~ атомску бомбу, ~ радар. б. *уобличити неку замисао, идеју, представу и сл., смислити:* ~ нове забаве, ~ какву заверу. 2. *навести оно што не постоји, конструисати лаж, слагати.*

ѝзмити, ѝзмиjе̄м (имп. ѝзмӣј; трп. изми̏вен, -ѐна) свр. (некога, нешто) *водом опрати, очистити, учинити чистим, умити:* ~ главу. ■ ~ **се** *опрати се, умити се:* ~ се по глави.

ѝзмицати (се), -ичē м (се) *несвр. према измакнути (се), измаћи (се).*

изми́шљати, ѝзмӣшља̄м *несвр. према измислити.*

измѝшљотина и **измишљо̀тина** ж 1. *оно што је измишљено, ново створено, проналазак, изум:* Гутенбергова ~. 2. *неистина, лаж:* сеоска ~, новинска ~. 3. *плод маште, фантазија, фикција:* ~ пишчева.

измла́тити, ѝзмла̄тӣм свр. 1. (некога) *јако истући, избити, изударати:* ~ провалника. 2. (нешто) *млатећи избацити зрна из класја, махуна и сл., омлатити.* ■ ~ **се** *истући, избити међусобно један другог.*

ѝзмлети јек. **ѝзмљети,** -мељē м свр. (нешто или некога) 1. *млевењем претворити у брашно, прах и сл., самлети:* ~ жито. 2. фиг. *измучити, измрцварити.* 3. фиг. *избрбљати, испричати којешта.* – Шта је све она измлела, не можеш поверовати. ■ ~ **се** *претворити се млевењем у брашно, самлети се.*

измоделѝрати, -ѐлӣра̄м и **измо̀деловати,** -лујē м свр. *дати облик нечему, извајати.*

ѝзможден, -а, -о *веома ослабео, исцрпен, изнурен:* ~ тело, ~ лице.

ѝзможденōст, -ости ж *исцрпеност, истрошеност.*

измо̀ждити, ѝзмождӣм свр. (некога) *проузроковати крајњи умор, исцрпсти, изнурити:* ~ људе, ~ глађу некога.

измо̀згати, -а̄м свр. (нешто) *размишљајући изнаћи, измислити.*

измо̀крити, ѝзмокрӣм свр. (нешто) *избацити из себе мокраћу, помокрити; мокраћом избацити нешто:* ~ ујутру мокраћу, ~ песак. ■ ~ **се** *помокрити се.*

измо̀лити[1], ѝзмолӣм свр. (нешто) 1. *молећи добити, издејствовати.* 2. *изговорити, очитати молитву:* ~ „Оченаш". ■ ~ **се** *молбом постићи допуштење за нешто.*

измо̀лити[2], ѝзмолӣм свр. (нешто) *делимично показати, извући (део тела):* ~ главу на врата. ■ ~ **се** *показати се, појавити се, помолити се:* ~ се из реке.

ѝзмоловати, -лујē м свр. (нешто) *обојити, окречити:* ~ зид.

измољ̀акати, -а̄м свр. (нешто) *мољакањем добити, искамчити:* ~ нешто за јело.

ѝзморенōст, -ости ж *стање онога који је изморен, премор.*

измо̀рити, ѝзморӣм свр. (некога) *исцрпсти нечију снагу, енергију, довести у стање умора, заморити, изнурити.* ■ ~ **се** *уморити се, исцрпсти се.*

измота́вати, -ōта̄ва̄м (3. л. мн. -а́вајӯ) несвр. *несвр. према измотати.* ■ ~ **се** 1. *несвр. према измотати се.* 2. разг. *шалити се.*

измо̀тати, -а̄м свр. (нешто) 1. *одмотати оно што је било замотано, развити.* 2. *намотати, смотати:* ~ сав конац. ■ ~ **се** 1. *размотати се сасвим, одмотати се.* 2. *извући се одакле, појавити се.*

измота́ција (измота̀нција) ж 1. *неозбиљан поступак, шегачење, измотавање.* 2. разг. *онај који се измотава, замлаћује.*

измо̀ћи (ѝзмоћи), ѝзмогне̄м свр. **1.** *успети нешто урадити, смоћи.* **2.** *изгубити снагу, изнемоћи, малаксати:* ~ снагом.

ѝзмрвити, -ӣм (трп. ѝзмрвљен) свр. (нешто, ретко некога) **1.** *учинити да се нешто издроби у мрве, иситнити, истрошити; просути мрве:* ~ хлеб, ~ по столу. **2.** *јаким ударом смрскати, смрвити:* ~ рукама. ■ **~ се 1.** *раздробити се, уситнити се у мрве.* **2.** *смрскати се, смрвити се.*

ѝзмрешкати, -а̄м свр. *набрати, смрешкати (лице, кожу и сл.).* ■ **~ се** *набрати се, смрешкати се.*

ѝзмрзнути, -не̄м (аор. ѝзмрзох и ѝзмрзнух; р. пр. ѝзмрзао, -зла и ѝзмрзнуо, -ула) свр. *сасвим се смрзнути, јако промрзнути, страдати од мраза (о поврћу, воћу и др.).*

измр́љати, -а̄м свр. (нешто) *упрљати мрљама, запрљати, забрљати.* ■ **~ се** *запрљати се.*

измр̀мљати, -а̄м свр. *изговорити мрмљајући, промрмљати, промумлати:* ~ нешто на француском.

измр́сити, ѝзмр̄сӣм свр. (нешто) **1.** *замрсити, заплести:* ~ траву. **2.** *размрсити, развезати, расплести нешто сплетено, свезано.* ■ **~ се** *замрсити се, заплести се.*

измрцва́рити, -мр̀цва̄рӣм свр. (некога, нешто) **1.** *задати некоме много рана, искасапити, обогаљити.* **2.** *раскомадати на више делова, рашчеречити (животињу, месо и сл.).* **3.** *мучењем исцрпсти, изнурити.* – Болест га је измрцварила. ■ **~ се** *измучити се, исцрпсти се.*

измрша́вити, -р̏ша̄вӣм и **ѝзмршавити,** -ӣм свр. *постати јако мршав, смршати, ослабити.*

ѝзмршати, -а̄м свр. *в. измршавити.*

ѝзмувати (изму̀вати), -а̄м свр. **1.** нар. *истући, испребијати (некога).* **2.** жарг. *испословати, остварити, постићи нешто закулисним радњама, сналажљивошћу, протекцијом и сл.*

изму́дрити, ѝзмӯдрӣм свр. **а.** *доћи до нечега умовањем, мудровањем, пронаћи:* ~ неку справу. **б.** *смислити, измислити.*

измудро̀вати, -у̏друје̄м свр. *в. измудрити.*

изму́зати, ѝзмӯза̄м несвр. *према измусти.*

изму́љати, ѝзмӯља̄м и **изму̀љати,** -а̄м свр. (нешто) *гњечењем претворити у житку масу, смуљати; муљајући исцедити сок из чега:* ~ грожђе.

изму̀млати, -а̄м и **изму̀мљати** свр. (нешто) *мумлајући, гунђајући рећи, промумлати:* ~ заповест.

ѝзмусти, изму́зе̄м (трп. ѝзмузен, -а) свр. (нешто, некога) **1.** *музењем или дојењем извући млеко из вимена или дојке; мужом ослободити млека:* ~ краву; ~ виме. **2.** фиг. *вешто, лукаво или с муком извући од некога нешто, измамити:* ~ и задњи динар.

изму́тити, ѝзмӯтӣм свр. (нешто) *измешати мутећи, помешати; избућкати.*

ѝзмућкати, -а̄м свр. *мућкањем измешати; промућкати.*

ѝзмуцати, -а̄м свр. *муцајући, замуцкујући изговорити, промуцати:* ~ две речи.

ѝзмучен, -а, -о *који показује знаке мучења, потпуно малаксао, изнурен:* ~ лице.

ѝзмученōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање онога који је измучен.*

ѝзмучити, -ӣм свр. (некога, нешто) **а.** *намучити (некога) до исцрпености, изнемоглости, изнурити.* **б.** *напорним радом уморити, изморити.* **в.** *присилити некога да пати, намучити.* ■ **~ се** *исцрпсти се, истрошити се, веома се намучити.*

ѝзмуштрати, -а̄м свр. *муштрањем извежбати некога, дисциплиновати:* ~ војника.

изнад (наглашено: ѝзнад) предл. (с ген.) (супр. испод) **1.** *у просторном значењу* **а.** *да се нешто налази или врши над појмом с именом у генитиву с горње или спољне стране.* – Сунце је било високо изнад острва. Изнад мишића налази се масно ткиво. **б.** *да је што на већој надморској висини од појма у генитиву.* – Авала изнад Београда. **в.** *кретање простором који се налази над појмом с именом у генитиву.* – Пролете авион изнад кућа. **г.** *положај где се завршава кретање.* – Засукао је рукаве до изнад лаката. **2.** *у компаративном значењу.* – У моралном смислу он је био изнад осталих.

изна́јмити, ѝзна̄јмӣм свр. (нешто) **1.** *узети под најам, у закуп:* ~ собу. **2.** *дати, издати под најам, у закуп:* ~ стан.

изна̀јмљив, -а, -о *који се може дати под најам:* ~ соба, ~ стан.

изнајмљи́вати, -а̀јмљује̄м *несвр. према изнајмити.*

изнајмљѝва̄ч, -а́ча м *онај који издаје под најам, у закуп.*

изнајмљива̀чица ж *она која издаје под најам, у закуп.*

ѝзна̄јпре̄ јек. **ѝзна̄јприје** прил. *у почетку, испрва, у прво време.* – Изнајпре се није ништа примећивало.

изна̀ка̄женōст, -ости ж *стање, особина онога што је изнакажено.*

изнакази́вати, -а̀зује̄м *несвр. према изнаказити.*

изнака́зити, -а̀ка̄зӣм свр. (некога, нешто) *учинити наказним, унаказити, нагрдити.* ■ **~ се** *начинити себе наказним, унаказити се, нагрдити се:* ~ се бријањем.

изна̀лазак, -аска м **1.** *откриће, изум, проналазак:* ~ у науци. **2.** *изналажење, налажење:* духовити изналасци тема.

изнала̀за̄ч, -а́ча м *в. проналазач;* уп. изумитељ.

изналаза̀чица ж *в. проналазачица;* уп. изумитељица.

изна̀лазити, -ӣм [гл. им. изна̀лаже̄ње с] *несвр. према изнаћи.*

изнала̀за̄чкӣ, -а̄, -ō *који се односи на изналазаче:* ~ таленат.

изнаопа́чити се, -о̀па̄чӣм се свр. *постати наопак, изопачити се.*

изнапија́ти се, -а̀пија̄м се свр. *изопијати се.*

изнатпро̀сечан јек. **изнатпро̀сјечан,** -чна, -о *в. натпросечан:* ~ заступљеност.

изна́ћи (ѝзнаћи), ѝзна̄ђе̄м свр. (нешто, некога) **1.** *пронаћи нешто дотад непознато, скривено и сл., наћи:* ~ наше пријатеље, ~ кривце. **2.** *установити, утврдити; пронаћи, изумети:* ~ узрок; ~ принципе механике, ~ штампу. **3.** *смислити, измислити.*

ѝзнебуха и **изнѐбуха** прил. *изненада, неочекивано:* ~ ући у кућу.

изневера́вати (се) јек. **изневјера́вати (се),** -ѐрује̄м (се) *несвр. према изневерити (се).*

изневѐритељ јек. **изневјѐритељ** м *онај који је изневерио, издао.*

изнѐверити јек. **изнѐвјерити,** -ӣм свр. **1.** (некога) *прекршити, погазити дату реч, издати, преварити:* ~ свога господара, ~ савезнике, ~ мужа. **2.** (нешто) *напустити, оставити што, одрећи се чега:* ~ своје идеале, ~ партијска начела. **3.** *не испунити очекивања:* ~ наде родитеља, ~ своје професоре. **4.** фиг. *престати повољно деловати, отказати.* – Изневерила снага. Изневерило срце. • **~ самог себе** *поступити супротно својим уверењима.*

ѝзнеговати јек. **ѝзњеговати,** -гује̄м свр. **1.** *одгајити, подићи, отхранити, однеговати.* **2.** *неговати доста, дуго.*

ѝзнедрити јек. **ѝзњедрити,** -ӣм свр. *створити, родити, дати.* – Мајка га је изнедрила. ■ **~ се** *настати, поникнути из чега:* ~ се из народа.

изнема́гати, -ѐма̄же̄м *несвр. према изнемоћи.*

изнѐмогао, изнемо̀гла (изнѐмогла), -ло (уп. изнемоћи) **1.** *који је изгубио, истрошио снагу, исцрпен, изнурен:* ~ родитељ, ~ старица. **2.** *дотрајао, руиниран:* ~ кућа.

изнѐмогло прил. *на крају снаге, малаксало:* ~ ићи.

изнѐмоглōст, -ости ж *стање онога који је изнемогао, малаксалост, клонулост.*

изнемо̀ћао, -ала, -ло (уп. изнемоћати) *в. изнемогао.*

изнемо̀ћати, -а̄м свр. *в. изнемоћи.*

изнемо̀ћи (изнѐмоћи), -ѐмогнēм свр. *изгубити снагу, моћ, исцрпсти се, малаксати, онемоћати; изгубити свест:* ~ од старости, ~ после порођаја.

ѝзненāда прил. *неочекивано, непредвиђено:* ~ доћи.

ѝзненāдан, -дна, -о *који се догађа непредвиђено, неочекиван.*

изненáдити, -ѐнāдӣм свр. **1.** *затећи неприпремљеним, изненада се појавити:* ~ доласком. **2.** *зачудити, задивити.* – Својим знањем нас је пријатно изненадио. ■ **~ се** *зачудити се, дочекати нешто са чуђењем.*

ѝзненāдно прил. *изненада:* ~ изаћи пред некога.

изнѐнāђен, -а, -о *који изражава, показује изненађење:* ~ поглед.

изнѐнāђено прил. *с изненађењем, чудећи се:* ~ погледати.

изнѐнāђенōст, -ости ж *стање онога који је изненађен.*

изненађéње с **1.** *осећање изазвано нечим неочекиваним, изненадним.* – Удала се, на опште изненађење, за неког странца. **2.** *изненадна појава, изненадан догађај.* – Имам за вас једно изненађење.

изненађѝвати (се), -àђујēм (се) *несвр. према изненадити (се).*

изнервѝрати, -ѐрвӣрāм свр. *учинити некога нервозним, узнемирити, раздражити.* ■ **~ се** *бити нервозан, узрујати се.*

ѝзнēти јек. **ѝзнијети,** -нѐсēм (ѝзнесēм) (аор. изнѐсох и ѝзнēх јек. ѝзнијех; трп. изнѐсен и ѝзнēт јек. ѝзнијет; пр. пр. ѝзнēвши јек. ѝзнијевши) свр. **1.** *носећи преместити из нечега ван, напоље:* ~ намештај из куће. **2.** *носећи донети, допремити са нижег на више место:* ~ орахе на таван. **3.** *ставити на видно место, истаћи:* ~ цвеће на прозор. **4.** *носећи собом избацити (о реци, води и сл.):* ~ муљ на обалу. **5. а.** *донети пред некога ради послужења, поставити:* ~ јела пред госте, ~ најбоље вино. **б.** *поднети, показати некоме нешто:* ~ једно писмо лекарског друштва. **в.** фиг. *доставити на претрес, решавање:* ~ пред скупштину. **6. а.** *саопштити (усмено или писмено):* ~ свој програм. **б.** фиг. (на, за кога) *рђаво, зло рећи, оклеветати кога:* ~ за многе политичаре рђаве ствари. **7.** *достићи одређени износ:* ~ два милиона, ~ три стубца. • **~ гаће на решето** *изложити се опасностима.* **~ живу (читаву) главу (кожу)** *једва се спасти, остати жив.* **~ на велика звона** *говорити јавно, обзнанити.* **~ на глас** *учинити познатим.* **~ на јавни стуб срамоте** *јавно жигосати.* **~ на јаву (видик, видело, на светло дана)** *обелоданити, обзнанити.* **~ на површину** *учинити познатим.* **~ на својим плећима (главни терет)** *издржати највеће тешкоће у вези са нечим.* **~ на тапет** *дати прилику да се о чему јавно говори.*

изнијàнсӣрāнōст, -ости ж *својство, особина онога што је изнијансирано.*

изнијансѝрати, -àнсӣрāм свр. **1.** *направити најфиније преливе, нијансе боја при сликању.* **2.** фиг. *представити у постепеним, тананим прелазима.*

ѝзникнути *в. изнићи.*

ѝзнимак, -ӣмка м *в. изнимка.*

ѝзнӣман, -мна, -о *који представља изнимку, изузетан, особен:* ~ случај, ~ положај.

ѝзнӣмка ж *оно што се издваја, изузима од неког утврђеног правила, изузетак.*

ѝзнӣмно прил. *као изнимка, изузетно.*

ѝзнитити, -ӣм свр. *начинити што ново, изумети, измислити.*

ѝзнићи и **ѝзникнути,** ѝзникнēм (аор. ѝзникох и ѝзникнух, ѝзниче, ѝзниче и ѝзникнӯ; р. пр. ѝзникао, -кла и ѝзникнуо, -ула; пр. пр. ѝзникāвши и ѝзникнӯвши) свр. непрел. **1.** *развити се из семена, израсти из земље, исклијати (о биљкама).* **2.** фиг. *израсти, развити се, настати.* – Изникла су нека значајна књижевна дела. **3.** фиг. *изненада се појавити, искрснути.*

ѝзницати, -ичēм *несвр. према изнићи и изникнути.*

ѝзнова прил. **1.** *испочетка, наново:* ~ се кућити. **2.** *поново, опет, по други пут:* ~ послужити кафом и ракијом.

изно̀јити, ѝзнојӣм свр. (некога) **а.** *учинити да се неко много озноји, презноји:* ~ коња. **б.** фиг. измучити, намучити. ■ **~ се** *добро се ознојити, презнојити се.*

ѝзнос м **1.** *количина новца, новчана вредност, свота, сума:* ~ од сто динара. **2.** *изношење:* ~ пртљага.

ѝзносак, -ска м *последње јаје које кокошка снесе пре престанка ношења.*

изно̀сити, ѝзносӣм [гл. им. ѝзношēње с] *несвр. према изнети.* ■ **~ се** *уздизати се, дизати се увис.*

ѝзношен, -а, -о *дотрајао од употребе, похабан:* ~ капут, ~ ципеле.

ѝзнуда ж правн. *кажњиво дело када се употребом силе или претње неко присили да што учини на своју или туђу штету.*

ѝзнудити, -ӣм свр. **1.** *силом, уценом, лукавством добити:* ~ још по једну плату. **2.** *натерати некога на нешто, принудити.*

ѝзнудица (ѝзнуднница) ж шах. *позиција у шаховској партији када је играч принуђен да вуче потез који га доводи у неповољан положај или води директном губитку партије, изнуђен потез.*

изнуђѝвати, -ӯђујēм (изнуђáвати, -ӯђāвāм) *несвр. према изнудити.*

изнуђѝвāч, -áча м *онај који нешто изнуђује од некога.*

изнуђѝвāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на изнуђиваче.*

ѝзнукати, -āм свр. *изнудити, изазвати.*

ѝзнурен (ѝзнӯрен), -а, -о **а.** *исцрпен болешћу или другим физичким и душевним мукама, изнемогао:* ~ старац, ~ војник. **б.** *који је исцрпао снаге, резерве, ослабљен:* ~ држава, ~ царство.

ѝзнурено (ѝзнӯрено) прил. *изнемогло, немоћно:* изгледати ~.

ѝзнуренōст (ѝзнӯренōст), -ости ж *стање онога који је изнурен, исцрпеност.*

изнурéње с *губитак снаге, моћи, исцрпљење; изнуреност, исцрпеност.*

изнурѝвати (се), изну̀рујēм (се) *несвр. према изнурити (се).*

ѝзнурити, -ӣм (изнýрити, ѝзнӯрӣм) свр. *исцрпсти, ослабити, изморити.* ■ **~ се** *ослабити због тешког живота, рада, напора и сл., изнемоћи.*

изну̀тра и **ѝзну̀тра** ж прил. **1.** *из унутрашњости нечега.* – Изнутра се неко јави. **2.** *са унутрашње стране, делујући унутар нечега.*

ѝзнутрица ж **1.** *животињски органи у трбушној и грудној дупљи, дроб, утроба (обично у вези са клањем и класирањем меса).* **2.** *човекови унутрашњи органи, утроба.* **3.** *унутрашњост нечега:* ~ црквена, ~ уста. **4.** *болест унутрашњих органа;* фиг. *прикривена патња, невоља и сл.*

ѝзњушити, -ӣм свр. *њушећи пронаћи, открити.*

изо- грч. *префикс(оид) у речима којим се изражава истоветност, једнакост:* изоглосе, изохипсе, изоморфан.

изобáрати, -ȍбāрāм свр. *оборити редом једно по једно, пообарати:* ~ више стабала дрвећа.

изобáра ж (обично у мн.) грч. мет. *линија која на метеоролошкој карти спаја места са истим ваздушним, барометарским притиском.*

изобѝјати, -ȍбӣјāм свр. *ударајући одбити површинске делове нечега, отући:* ~ лонац.

ѝзобӣла прил. *в. изобилно.*

ѝзобӣлан, -лна, -о **1.** *којега има у изобиљу, обилан:* ~ роса на трави. **2.** *који има нечега доста, богат нечим.* – Војводина је изобилна житом.

ѝзобӣлно прил. *у изобиљу, доста, довољно; обилато, обилно;* уп. изобила и изобиља: имати свега ~.

изобѝлнōст, -ости ж *особина и стање онога што је изобилно.*

изо̀биловати, -лујēм несвр. *имати чега у изобиљу, обиловати.*

ѝзобӣља прил. *в. изобилно.*

изо̀бӣље и **ѝзобӣље** с **1.** *богатство, обиље:* живети у изобиљу. **2.** *велика количина, велики број, обиље (нечега):* имати у изобиљу.

изобича́јити, -ѝчājӣм свр. *престати нешто радити, избацити из навике, обичаја, употребе, примене.* ■ ~ **се** *изаћи из употребе, примене.*

изоблича́вати (се), -ѝчāвāм (се) *несвр. према изобличити (се).*

изо̀блӣченōст, -ости ж *стање онога који је изобличен, онога што је изобличено.*

изобличе́ње с **1.** *губитак нормалног облика, деформација:* ~ кичме. **2.** *излагање јавној срамоти, раскринкавање:* јавно ~ криваца.

изобличи́вати (се), -ѝчујēм (се) *несвр. према изобличити (се).*

изобли́чити, -о̏блӣчӣм свр. **1. а.** *променити нечему нормалан, складан облик, искривити, деформисати; унаказити:* ~ црте лица. **б.** *учинити да нешто изгуби првобитни смисао, карактер; нарушити.* – Живот је изобличио у нама наше назоре. **2.** *јавно осудити, изружити, осрамотити; разобличити, разоткрити.* ■ ~ **се а.** *променити облик, преиначити се; деформисати се.* **б.** *бити захваћен грчом (о лицу).*

изобража́вати (се), -а̀жāвāм (се) *несвр. према изобразити (се).*

ѝзобразба ж *стручно усавршавање; образовање, наобразба.*

изобра́зити, -о̏брāзӣм свр. **1.** *васпитати, оспособити, научити:* ~ у војничком значењу. **2. а.** *ликовно представити, насликати, обликовати:* ~ Христово вазнесење. **б.** *описати, приказати.* ■ ~ **се 1.** *васпитати се, обучити се, оспособити се у нечему:* ~ се у струци. **2.** *настати, формирати се; оформити се.* – Тако се у држави изобразила једна бирократија. **3.** *изобличити се, искривити се (о лицу).*

изогло̀са ж лингв. *линија која обухвата и повезује места с истим дијалекатским особинама.*

изого́на ж (обично у мн.) геогр. *линија која повезује места с истим магнетским одступањем.*

изограђи́вати, -а̀ђујēм свр. *оградити све редом (о објектима исте врсте, намене и сл.):* ~ вртове.

изодби́јати, изо̀дбӣјāм свр. *одвалити, одбити на више места или више предмета:* ~ гране, ~ малтер.

изодва́јати, изо̀двāјāм свр. *одвојити више предмета, на више места, пораздвајати:* ~ здраве јабуке. ■ ~ **се** *одвојити се, отцепити се.*

изодсе́цати, изо̀дсēцāм јек. **изодсијѐцати,** изо̀дсијецāм свр. *одсећи више предмета, на више места:* ~ главице купуса.

изокли́на ж (обично у мн.) геогр. *линија која спаја сва места са истом магнетском инклинацијом.*

ѝзокола прил. **1. а.** *из околине, са разних страна; из околног простора:* доћи ~. **б.** *уоколо, укруг; около са спољне стране:* оградити ливаду ~. **2.** *околишно, околишећи, заобилазећи;* убеђивати некога ~.

ѝзоко̄лнӣ, -ā, -ō *који је у околини, околни, оближњи; који представља спољну површину нечега:* ~ места, ~ зид куће.

ѝзоколо прил. *в. изокола.*

изокре́нути, изо̀крēнēм свр. (нешто) **1.** *окретањем извести из нормалног положаја:* ~ краке на витлу, ~ рибарску мрежу. **2.** *направити, приказати одступајући од тачног, реалног, изменити; искривити:* ~ говор у новинама. ■ ~ **се 1.** *окретањем променити нормални облик, окренути се, извинути се (о одећи, деловима тела).* **2.** *променити се, преиначити се; изврнути се, искривити се.* – Све се данас изокренуло.

изо̀кретати (се), -о̀крећēм (се) и **изокре́тати (се),** изо̀крећēм (се) *несвр. према изокренути (се).*

изо̀ла̄тор м **1.** физ. *материја слабе електричне проводљивости, материја кроз коју електрична струја не може да тече; предмет од такве материје који спречава пролаз електрицитета.* **2.** *уопште оно што спречава продор, пролажење нечега:* ~ топлоте, ~ звука и др.

изо̀ла̄торскӣ, -ā, -ō *који се односи на изолаторе:* ~ подлога.

изола́ција ж лат. **1. а.** *одвајање некога или нечега неком материјалном, духовном, политичком или каквом другом препреком ради спречавања физичких, економских, друштвених и др. веза и утицаја:* термичка ~, принудна ~, ~ државе. **б.** *стање изазвано тиме, издвојеност, одвојеност; усамљеност:* извести земљу из изолације, живети у изолацији. **2.** *спречавање пролаcка струје, топлоте, звука и сл. помоћу изолатора; материја која служи за то, изолатор.*

ѝзолацио̄нӣ, -ā, -ō *који се односи на изолацију:* ~ слој, ~ материјал.

изолациони̇̀зам, -зма м *тежња ка сопственоме одвајању, ограђивању од осталога света, обично као политички покрет у некој земљи.*

изолацио̀нист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица изолационизма.*

изолациони̇̀стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на изолационисте:* ~ тежња.

ѝзолова̄н (изо̀лӣрāн), -а, -о *издвојен, усамљен:* ~ кућа, ~ акција.

ѝзолова̄но (изо̀лӣрāно) прил. *издвојено, одвојено:* ~ живети.

ѝзолова̄нōст (изо̀лӣрāнōст), -ости ж *издвојеност, одвојеност; усамљеност.*

ѝзоловати, -лујēм (изолѝрати, -о̀лӣрāм) свр. и несвр. **1.** *издвојити, издвајати, одвојити, одвајати некога или нешто ради спречавања додира, контакта, испитивања и др.:* ~ од друштва, ~ вирус сиде. **2.** *одвојити, одвајати неки електрични проводник од подлоге и околине помоћу изолатора:* ~ минерал, ~ спроводник. ■ ~ **се** *издвојити се, издвајати се; повући се, повлачити се у самоћу.*

изо̀лучити, -ӣм и **изолу́чити,** изо̀лӯчӣм свр. (често у трп.: изо̀лучен и изо̀лӯчен) *спирално ижлебити у облику завојнице с унутрашње стране цев ватреног оружја.*

ѝзомо̄рфан и **изо̀морфан,** -фна, -о хем. *који има сличан хемијски састав и кристалише у једнаким облицима као неки други минерал.*

изопача́вати (се), -а̀чāвāм (се) *несвр. према изопачити (се).*

изо̀пāчен, -а, -о *изврнут, неисправан, искварен:* ~ парламентаризам, ~ свет.

изо̀пāченōст, -ости ж *својство онога који је изопачен, поквареност:* морална ~.

изопаче́ње с **1.** *измена нагоре, недопуштено преиначење:* ~ вере. **2.** *изопаченост, поквареност, настраност:* морално ~.

изопачи́вати (се), -а̀чујēм (се) *несвр. према изопачити (се).*

изопа́чити, -о̏пāчӣм свр. **1. а.** *изменити нагоре, покварити, унаказити, упропастити.* **б.** *нетачно приказати, изврнути:* ~ председников говор. **2.** *искварити, покварити:* морално ~ народ. ■ ~ **се 1.** *изменити се нагоре, покварити се:* ~ се у грамзивости за зарадом. **2.** *изобличити се, деформисати се.*

изопи́јати, -о̏пӣјāм свр. *напити, опити све редом.* ■ ~ **се** *напити се, опити се (о више лица).*

изопћ- *в. изопшт-.*

изопшта́вати, изо̀пштāвāм *несвр. према изопштити.*

изопштѐнӣк, -ѝка м *онај који је искључен, одстрањен из друштва, заједнице, организације и сл.*

изопштѐница ж *она која је искључена, одстрањена из друштва, заједнице, организације и сл.*

изопште́ње с *искључење, одстрањење, протеривање.*

изо̀пштити, ѝзопштӣм свр. *искључити, одстранити, изузети из какве заједнице, организације и сл., протерати:* ~ из цркве.

ѝзор м арх. *изнајмљивање теглеће стоке за орање уз одговарајућу накнаду; накнада (у новцу, житу и др.) која се даје на име изнајмљивања теглеће стоке.*

изора́вати, -о̀ра̄ва̄м *несвр. према изорати.*

изо̀рати, ѝзоре̄м свр. **1. а.** *орањем припремити за сетву, узорати, поорати:* ~ за пшеницу. **б.** *начинити бразде, усеке.* – Вода изорала ливаде. **2.** *орући извадити, избацити из земље:* ~ римски новчић.

изосе́цати, изо̀се̄ца̄м јек. **изосиjѐцати,** изо̀сијеца̄м свр. *в. изодсецати.*

изо̀ставити, -ӣм свр. **1.** (некога, нешто) **а.** *испустити, искључити, избацити (из књиге и сл.):* ~ најлепши пасус, ~ последње стихове. **б.** *не узети у обзир, изузети.* – Све је поменуо, а изоставио је само нас. **2.** *пропустити да се нешто учини.*

изо̀стављати, -а̄м *несвр. према изоставити.*

изо̀стајати, -је̄м свр. *несвр. према изостати.*

изо̀станак, -а̄нка м **1.** *случај кад неко изостане, не дође негде, недолазак.* **2.** *заосталост, заостанак:* ~ у науци. **3.** *непостојање, немање, недостатак:* ~ покрета.

изоста́так, -тка м **1.** *в. изостанак (3).* **2.** *део зараде који се накнадно исплати, заостатак.*

изо̀стати, изо̀стане̄м (аор. изо̀стадох и изо̀стах; имп. изо̀стани; пр. пр. изо̀ста̄вши; трп. ø) свр. **1. а.** *не доћи, не појавити се негде где би требало, где се очекује:* ~ из школе, ~ на свечаности. **б.** *престати долазити негде.* **2. а.** *не бити изведен, извршен, не догодити се.* – Изостала је свечаност ове године. **б.** *не бити обухваћен нечим, бити искључен.* – Не сме изостати воће у исхрани. **3.** *крећући се спорије закаснити у ходу, заостати иза некога.* **4.** *показати се слабији по вредности, квалитету и сл.; закаснити у развоју, заостати у напредовању.*

изо̀тварати, -а̄м и **изотва́рати,** -о̀тва̄ра̄м свр. (нешто) *отворити све редом, поотварати:* ~ врата у кући.

изоте́ра ж грч. *летња изотерма.*

изотѐрма ж грч. геогр. (обично у мн.) *линија на географској карти која спаја сва места са једнаком средњом температуром.*

изотѐрмичан, -чна, -о *који има једнаку, сталну температуру:* ~ вагон, ~ камион.

изо̀тимати, -а̄м свр. *отети (већем броју лица), поотимати:* ~ новац.

изотки́дати, -о̀ткӣда̄м свр. *откинути једно по једно, пооткидати:* ~ ластаре на лози. ■ ~ **се** *откинути се, отргнути се.*

изо̀то̄п, -о́па м (изото́па ж) грч. (обично у мн.) *елеменат који има иста хемијска својства као други елеменат с различитом атомском тежином.*

изото̀пија ж хем. *појава кад атоми истог хемијског елемента имају различите атомске тежине.*

изо̀то̄пскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на изотопе:* ~ састав.

изо̀тпадати, -а̄м свр. *отпасти један за другим, поотпадати.*

изоту́цати, -о̀тӯца̄м свр. нар. *отући на више места, на целој површини чега:* ~ колена.

изофо́на ж грч. лингв. *линија на географској карти која обухвата и повезује места са истим фонетским особинама.*

изохѝпса ж грч. геогр. *линија на географској карти која спаја места исте надморске висине.*

изоштра́вати (се), -о̀штра̄ва̄м (се) *несвр. према изоштрити (се).*

ѝзоштрено̄ст, -ости ж *својство или особина онога који је изоштрен, онога што је изоштрено.*

изо̀штрити, ѝзоштрӣм свр. **1.** (нешто) *учинити да сечиво постане оштро, оштрије, наоштрити:* ~ нож. **2.** фиг. *појачати интензитет, заоштрити.* – Ово је изоштрило сукобе у странкама. **3.** *учинити оштроумнијим, паметнијим; учинити осетљивијим, финијим, тананијим, истанчати (чула, осећаје и сл.):* ~ разум, ~ људе; ~ осећање за лепоту. ■ ~ **се** *постати оштроумнији, паметнији и сл; постати осетљивији, финији, тананији, истанчати се (о чулима).*

изра́бити, ѝзра̄бӣм *свр. према израбљивати.*

израбљи́вати, -а̄бљује̄м несвр. (некога, нешто) *искоришћавати, експлоатисати; безобзирно искоришћавати, злоупотребљавати:* ~ сиротињу, ~ нечију доброту.

израбљѝва̄ч, -а́ча м *онај који израбљује, искоришћава друге људе, експлоататор.*

израбљѝва̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на израбљиваче:* ~ класа, ~ поредак.

ѝзра̄ван, -вна, -о *непосредан, директан:* ~ веза, ~ доказ, ~ потврда.

изравна́вати (се), -а̀вна̄ва̄м (се) *несвр. према изравнати (се).*

изравна́ње с *изједначење; усаглашавање, усклађење.*

изра̀внати, -а̄м (трп. ѝзравна̄т и ѝзравна̄н) свр. (нешто, ређе некога) **1. а.** *учинити равним, поравнати:* ~ земљу, ~ постељину. **б.** *изједначити по дужини, висини:* ~ косу, сукњу. **2.** *придати некоме, нечему исти значај, изједначити:* ~ наследнике. **3. а.** *уравнотежити, ускладити; регулисати, подмирити (новчане обавезе):* ~ разлику између прихода и расхода, ~ дефицит; ~ дугове. **б.** *усаглашавањем отклонити нешто негативно, измирити, изгладити:* ~ имовинске разлике, ~ сукоб међу завађенима. ■ ~ **се 1.** *постати раван; изједначити се (по висини, дужини, нивоу).* **2.** *постати једнак (с неким, с нечим):* ~ се са осталима у одељењу. **3.** *споразумети се, нагодити се:* ~ се без суда.

изра́внити (се), ѝзра̄внӣм (се) свр. *в. изравнати (се).*

ѝзра̄вно прил. *непосредно, директно:* ~ се обратити некоме, ~ написати писмо.

изра̀вњати (се), -а̄м (се) свр. *в. изравнати (се).*

ѝзрада ж **1. а.** *процес рада, израђивање, прављење:* ~ предрачуна, ~ прозора, ~ сирева. **б.** *начин, квалитет израђивања нечега:* добра ~, дивити се изради. **в.** *украс на предметима:* народна ношња са израдом, крст без израде. **2.** *израђени предмет, рукотворина:* израде од стакла и метала.

изра́дити, ѝзра̄дӣм (трп. ѝзра̄ђен) свр. (нешто) **1. а.** *начинити, направити што ручно или механичким радом:* ~ клупу, ~ кућу. **б.** *сачинити, саставити:* ~ устав, ~ списак. **2.** *представити, приказати уметничким средствима:* ~ личности барона и баронице, ~ дворац уљаним бојама. **3.** *направити, проузроковати.* – Све то њена памет изради. **4.** *формирати, оформити; усавршити, развити:* ~ гледиште о питањима тога ресора; ~ свој стил. **5.** *издејствовати, испослити.* – Израдили смо му службу. **6.** (некога) *преварити, изиграти.* ■ ~ **се** *развити се, формирати се; усавршити се.* – Израдио се као писац.

ѝзрадовати се, -дује̄м се свр. *науживати се осећајући радост, нарадовати се.*

изра́ђати[1], ѝзра̄ђа̄м свр. *в. изродити (1):* ~ децу. ■ ~ **се** *в. изродити се (1 и 2).*

изра́ђати[2] **(се),** ѝзра̄ђа̄м (се) *несвр. према изродити (се);* уп. изродити (1) и изродити се (1 и 2).

изра̀ђевина и **израђѐвина** ж *оно што је израђено, производ рада, рукотворина.*

ѝзра̄ђен, -а, -о *истрошен радом, измучен, исцрпен:* израђене руке, израђени сељак.

ѝзра̄ђено̄ст, -ости ж *стање, особина онога који је израђен, онога што је израђено.*

израђи́вати, -а̄ђује̄м *несвр. према израдити.*

израђѝва̄ч, -а́ча м *онај који нешто израђује, производи; стваралац.*

Изра̀ел и **Ѝзраел** м *држава на Блиском истоку.*

Израе́лац, -лца м *становник Израела; онај који је из Израела.*

Изра̀ēлка ж *становница Израела; она која је из Израела.*

ѝзраелскӣ, -ā, -ō *који се односи на Израел, на Израелце.*

изража́вати (се), -а̀жāвāм (се) *несвр. према изразити (се).*

ѝзражāј м **1.** *в. израз.* **2.** *изражавање; изражајност.*

ѝзражāјан, -јна, -о **1.** *који нешто живо изражава; који одражава нека унутрашња својства, стања (о очима, лицу):* изражајни надимци; изражајне очи, ~ лице. **б.** *изразит, уочљив:* изражајне усне. **2.** (одр.) *који се односи на изражај или изражавање, који служи за изражавање:* ~ вредност, ~ метода, ~ средство.

ѝзражāјно прил. *са пуно израза; упечатљиво:* ~ погледати, ~ деловати.

изража́јнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство и особина онога што је изражајно.*

ѝзрāженōст, -ости ж *својство, особина онога што је изражено.*

ѝзрāз м **1. а.** *реч, скуп речи којима се нешто исказује, изражава; устаљени спој речи, фраза, идиом.* **б.** *формулисање, уобличавање мисли, запажања о животу, људима, свету различитим изражајним средствима; начин изражавања, стил:* уметнички ~, филмски ~, језички ~, књижевни ~. **2.** *спољни изглед (очију, лица и сл.) у коме се огледа унутрашње стање, расположење и сл.; испољавање нечега, одраз, манифестација:* са изразом поноса, плачљив израз лица; ~ културе, ~ љубави. **3.** *оно што собом представља, симболизује нешто, некога, оличење нечега.* – Његош је био највиши израз народа. **4.** мат. *математичка формулација неке вредности, веза бројева, величина и сл.:* бројни ~. • **доћи до пуног (правог) израза** *испољити се, истаћи се; испољити нека унутрашња својства, одлике.*

ѝзрāзан, -зна, -о **1.** (одр.) *који се односи на израз или изражавање, изражајни:* ~ средство, ~ традиција, ~ покрет. **2.** *в. изразит:* ~ поглед, ~ језик. **3.** нар. *скаредан, вулгаран:* изразне р(иј)ечи.

изразби́јати, -а̀збӣјāм свр. *разбити више ствари, на више места, поразбијати:* ~ прозоре. ■ **~ се** *добити више повреда, изубијати се.*

изразгова́рати се, -о̀вāрāм се свр. *испричати се, наразговарати се.*

израздва́јати, -а̀здвāјāм свр. *раздвојити на више места, испресецати.* – Села су израздвајана бреговима. ■ **~ се** *раздвојити се на више места, у више делова.*

ѝзразит, -а, -о **1. а.** *који јасно, снажно нешто изражава:* ~ реченица. **б.** *који се одликује пуноћом израза, уочљив, истакнут:* ~ лице, ~ очи, ~ црте лица. **2.** *који се одликује својим специфичним обележјем, упадљив, карактеристичан:* изразити трагови, човек са изразитим црногорским нагласком. **3.** *истакнут, познат:* ~ опозиционар, ~ песник.

изра́зити, ѝзрāзӣм (трп. ѝзрāжен) свр. **1.** *речима изнети мисли, осећања, исказати, саопштити:* ~ мржњу према окупатору, ~ жељу. **2.** *приказати помоћу нечега, представити.* – У драми је изражена кир Јањина шкртост. ■ **~ се 1.** *речима формулисати, уобличити своје мисли, запажања.* – Не уме јасно да се изрази. **2.** *изнети свој став, своје мишљење, изјаснити се.* – Она се похвално изразила о нама. **3.** *доћи до изражаја, испољити се.* – На његовом лицу изражене су све врлине.

ѝзразито прил. **1.** *на изразит начин, изражајно; сликовито:* ~ говорити, ~ певати. **2.** *јасно, уочљиво; типично:* ~ заступати наше ставове: ~ српска ношња.

ѝзразитōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство, особина онога што је изразито.*

ѝзрана и **ѝзрана** прил. **1.** *на почетку дана, изјутра, зором:* стигосмо ~. **2.** *рано:* лећи ~. **3.** *на самом почетку нечега; у раним, млађим годинама.*

изра̀нијē прил. *из ранијег времена, одраније:* ~ се познавати.

ѝзранити, -ӣм и **израња́вити,** -а̀њāвӣм свр. *учинити рањавим, озледити на много места.* ■ **~ се** *озледити се на више места.*

изра́њати, ѝзрāњāм *несвр. према изронити.*

ѝзраслина (ѝзраслица) ж *задебљање ткива (обично патолошко), чворуга, гука, кврга.*

ѝзрāстао, -а́сла (ѝзрāсла), -ло *р. пр. од израсти у атриб. служби:* ~ момак.

изра́стати, ѝзрāстāм *несвр. према израсти.*

изра́сти (ѝзрāсти), -а́стēм (аор. изра́стох, ѝзрāсте; пр. пр. изра́стāвши и ѝзрāстāвши; трп. ø) свр. **1. а.** *избити, појавити се растући, нићи; нарасти, порасти, одрасти.* **б.** *порасти тако да одећа постане тесна:* ~ из хаљина. **2.** *настати, појавити се; настати на основу нечега, проистећи.* **б.** *развити се, достићи виши степен у развоју.*

изра̀убовати, -ујēм свр. нем. *безобзирно искористити; упртребљавајући искористити:* ~ радом; ~ систем.

изра́чити, ѝзрāчӣм свр. *проветрити:* ~ собу. ■ **~ се** *проветрити се, освежити се.*

израчуна́вати, -у̀нāвāм *несвр. према израчунати.*

израчу̀нати, -āм (р. пр. ѝзрачунао, -āла и израчу̀нао, -ала; трп. ѝзрачунāт (ѝзрачунāн)) свр. **1.** *рачунајући одредити, утврдити резултат; завршити рачунање.* **2.** *рачунањем закључити.* – Израчуна да ће до мрака стићи кући.

ѝзраштāј м *в. израслина.*

изр̀ђати, -āм свр. *сасвим зарђати.*

ѝзрēда прил. *редом, без изузетка.* – Изљубити их све изреда.

изре́ђати, ѝзрēђāм (изре́дати, ѝзрēдāм) свр. **1.** *редом навести, набројати редом:* ~ имена. **2.** *редом обићи, посетити; променити једно за другим, измењати:* ~ све кафане у граду, ~ разна занимања. ■ **~ се** *доћи редом једно за другим, измењати се:* ~ се за говорницом.

изрежи́рати, -ѐжӣрāм свр. **а.** *поставити на сцену, режирати:* ~ представу. **б.** *наместити, удесити.* – Све му је то она изрежирала због мене.

ѝзрез м *изрезани део у кроју одеће (обично око врата, на хаљини, блузи).*

ѝзрезак, -еска м **1.** *део који се изреже, одсече од чега, исечак:* ~ из новина. **2.** *в. изрез.*

ѝзрезати, -ежēм свр. **1.** *режући одвојити из целине или одвојити на делове, комаде, исећи:* ~ кромпир, ~ парадајз. **2.** *начинити, направити са изрезом, отворити:* хаљина са изрезаним рукавима. **3. а.** *режући од дрвета и сл. направити, начинити (разне предмете):* ~ дрвени крст. **б.** *урезати, изгравирати.* – На печату је изрезан државни грб.

изрезба́рити, -ѐзбāрӣм свр. *резбарећи украсити, ишарати; резбарећи урезати, уцртати.*

изрези́вати, -ѐзујēм *несвр. према изрезати.*

изрѐзотина ж **1.** *зарезано место, зарез; урезана слика, шара:* ~ на лицу, украсити разним изрезотинама. **2.** *одсечено парче, изрезак.*

ѝзрека ж (дат. ѝзреци) **1.** *сажета и кратко исказана поука, пословица; мудра мисао:* народна ~. **2.** *нечија изјава, исказ, тврдња, закључак:* ~ вештака. **3.** правн. *одлука, решење, пресуда:* ~ судска.

изреклами́рати, -а̀мӣрāм свр. *направити рекламу, публицитет, рекламирати више пута.*

ѝзрēком јек. **ѝзријеком** прил. *в. изричито.* – Он изреком тражи да дође.

изрѐсати, -āм свр. *пустити ресе (о биљкама).*

ѝзрēтка јек. **ѝзријетка** прил. **1.** *понекад, каткад:* ~ нешто проговорити. **2.** *на већем растојању, местимично:* ~ посејати кромпир.

изре̏ћи (ѝзрећи), ѝзрекнēм (изрѐчēм, ѝзречēм) (аор. изрѐкох, ѝзрече; имп. изрѐци; р. пр. ѝзрекао, -кла (ѝзрекла); трп. изрѐчен, -ена; пр. пр. изрѐкāвши и ѝзрекāвши) свр. **1.** *изразити речима, изговорити; изнети какво мишљење, суд и сл., изразити,*

исказати. 2. *одредити, донети какву пресуду, казну и сл.:* ~ пресуду. ■ **~ се** *нехотично рећи оно што не треба, што се крије, избрбљати се; одати се:* ~ се у компилуку.

изрѐцив, -а, -о *који се може изрећи, исказати.*

изрѐцитовати, -тујēм свр. *изговорити рецитујући:* ~ целу песму.

ѝзрецкати, -āм свр. *у дем. значењу: изрезати:* ~ папир, ~ месо.

изрешѐтати, -āм свр. *пробушити на више места, избушити (као сито):* ~ мецима кров.

изри́бати, ѝзрӣбāм свр. **1.** *рибајући, трљајући очистити, орибати:* ~ под, ~ плочник. **2.** *истругати, иситнити (треницом, рибежом и сл.):* ~ купус. **3.** фиг. *оштро прекорети, изгрдити (некога).*

изри́гати, -āм свр. **1.** *ригајући избацити из уста, повратити, избљувати.* **2.** фиг. **а.** *избацити нагло, у великим количинама (ватру, дим и сл.):* ~ пламен. **б.** *искалити гнев над неким.* – Изрига на њега све погрде. ■ **~ се** *исповраћати се, избљувати се.*

ѝзригнути, -нēм свр. *избацити у један мах садржај из желуца.*

изри́кати се, ѝзрӣчēм се свр. *нарикати се (о говечету и сл.).*

изри́љати, ѝзрӣљāм свр. (нешто) *прекопати риљајући:* ~ земљу.

ѝзринути, -нēм свр. (нешто) *ринути, избацити напоље:* ~ земљу лопатом.

ѝзрити, ѝзријēм свр. (нешто) *ријући ископати, изровати; издупсти.* – Кртица изрила земљу.

изри́цати, ѝзрӣчēм *несвр. према изрећи.*

ѝзричāј м **а.** *устаљени спој неколико речи; реч, израз уопште.* **б.** *сажето речено опште искуство, изрека:* народни ~. **в.** *начин изражавања мисли, осећања, изражај, изражавање:* уметнички ~, ~ потреба.

ѝзричан, -чна, -о **1.** *в. изричит.* **2.** лингв. *исказан, изјаван, декларативан:* ~ реченица, ~ глагол.

ѝзричит, -а, -о *који потпуно исказује, изражава нешто, одређен; директан:* ~ забрана, ~ наређење.

ѝзричито прил. *на изричит начин, јасно; дословно, директно:* ~ казати, ~ наредити; ~ се обратити (некоме).

ѝзрично прил. *в. изричито.*

изробѝјати, -āм свр. *провести на робији, у затвору, одробијати:* ~ десет година.

ѝзровāн, -а, -о *пун дубоких бора, избраздан; храпав:* ~ лице; ~ глас.

изрòвати, ѝзрујēм и **изрòвити,** ѝзровӣм свр. *в. изрити:* ~ земљу.

изрога́чити, -òгāчӣм свр. *избечити, избуљити:* ~ очи. ■ **~ се** *избечити се, избуљити се.*

изрога́чити се, -òгāчӣм се свр. *закржљати, претворити се у рогач (о плоду шљиве).*

ѝзрод м **1.** *онај који се изродио, постао физички и морално гори од својих предака, одрод; издајник, издајица.* **2.** *уродица, коров.*

изрòдити, ѝзродӣм свр. **1.** *родити више деце, народити:* ~ петоро деце. **2.** *проузроковати, изазвати.* – Лоша вода може изродити болести. ■ **~ се 1. а.** *родити се (обично о више лица).* **б.** *добити рђаво (физички или морално) потомство, родити изрода.* – И добар човек може да се изроди. **2.** *престати рађати, изгубити плодност.* **3.** *изгубити позитивне особине предака, искварити се, изметнути се.* – Та породица се изродила. **4.** *настати, појавити се (о нечем неповољном); претворити се, прећи (у нешто неповољно).*

ѝзродица ж **1.** *в. изрод.* **2.** бот. *врста паразитске гљиве на ражи* Clariceps purpurea.

изрођа́вати се, -òђāвāм се и **изрођи́вати се,** -òђујēм се *несвр. према изродити се.*

изрòјити, ѝзројӣм свр. *учинити да дође до ројења пчела:* ~ кошнице у пчелињаку. ■ **~ се 1.** *развити, излећи нове ројеве, појавити се у роју (о матици).* **2.** *појавити се, изићи у великом броју (о инсектима).* – фиг. Мисли му се изројише.

изрòнити, ѝзронӣм свр. непрел. **1. а.** *изаћи, испливати из дубине воде на површину:* ~ главу, ~ до појаса. **б.** *појавити се, искрснути.* **2.** *пролити, просути:* ~ сузе.

изроња́вати, -òњāвāм *несвр. према изронити.*

изруга́вати (се), -ўгāвāм (се) *несвр. према изругати (се).*

изру́гати, ѝзрӯгāм свр. *изврћи руглу, подсмеху, исмејати.* ■ **~ се** *подсмехнути се, наругати се (с неким или с нечим).*

изруги́вати (се), -ўгујēм (се) *несвр. према изругати (се).*

изру́жити, ѝзрӯжӣм свр. *изгрдити, наружити.*

изрукòвати се, -ўкујēм се и **ѝзруковати се,** -кујēм се свр. *испоздрављати се рукујући се с више лица:* ~ са свима.

изруче́ње с *предаја, уручење.*

изручи́вати, -ўчујēм *несвр. према изручити.*

изрўчилац, -иоца м *онај који нешто изручује.*

изру́чити, ѝзрӯчӣм свр. (нешто, ређе некога) **1.** *истрести, изасути садржину какво̄г суда и сл.; испразнити какав суд:* ~ пшеницу у нешто; ~ лонац. **2. а.** *дати, предати, уручити:* ~ писмо, ~ хуманитарну помоћ. **б.** (некога) *предати тражено лице земљи која му суди, екстрадирати:* ~ ратне злочинце. **в.** *саопштити, изразити (поздрав и сл.).*

изуби́јати, изўбӣјāм свр. **1.** *избити, испребијати, претући.* **2.** *оштетити, окрњити на више места:* ~ намештај. ■ **~ се 1.** *озледити се, угрувати се.* **2.** *избити, претући један другог.*

изу́вати (се), ѝзӯвāм (се) *несвр. према изути (се).*

изувѝјāн, -а, -о *извијен, повијен; вијугав:* ~ пут, ~ линија.

изуви́јати, -ўвӣјāм свр. *искривити, извити:* ~ ограду. ■ **~ се** *искривудати се, испреплетати се.* – Лоза се изувијала око ограде.

изуда́вати се, -ўдāјēм се свр. *поудавати се, разудати се:* ~ кћери.

изўдарати, -āм свр. **1.** *истући, избити, измлатити:* ~ ногама (некога). **2.** *ударајући, притискајући начинити отиске на нечему:* ~ пакете жиговима.

изўзēв и **ѝзузēв** прил. **1.** *са изузетком, изузимајући.* – Све је било на свом месту, изузев што је она узела. **2.** *у служби предлога с ген.: осим, сем.* – Све продавнице раде, изузев једне.

изузе́так, -тка м (мн. изузе́ци, ген. изўзēтāкā) *оно што одступа од норме, што је друкчије од уобичајеног, изнимка; онај који се издваја, који је друкчији од осталих.*

ѝзузēтан (ѝзузетан), -тна, -о *који чини изузетак, друкчији од осталих; изванредан, нарочит:* ~ положај, ~ време; ~ таленат.

изўзети, ѝзузмēм (пр. пр. изўзēв(ши)) свр. **1. а.** *издвојити из неке целине, средине, акције и сл., искључити:* ~ неке послове из надлежности републике. **б.** правн. *одстранити из учешћа у одређеном судском и сл. поступку:* ~ судију, ~ суд. **2.** *ослободити општих обавеза, поштедети.* – Занатлије су изузете три године плаћања пореза. **3.** *узети, примити унапред.* – Свој део је изузео пре женидбе. ■ **~ се** (на некога) *наљутити се, окомити се (на некога).*

ѝзузēтно (ѝзузетно) прил. *на изузетан начин, посебно, нарочито.* – Он је у изузетно тешкој ситуацији.

ѝзузēтнōст (ѝзузетнōст), -ости ж *својство или особина онога што је изузетно.*

изузе́ће с **1.** *одступање од редовног поступка, тока и сл.; изузетак:* ~ од правила. **2.** *ослобађање, поштеда од обавеза:* ~ од пореза. **3.** правн. *одстрањење из судског поступка судије (судског већа и сл.); захтев за такво одстрањење:* ~ судије.

изу̏зимати, -а̄м *несвр. ӣрема изузеӣи.*

изује́дати, изу̏је̄да̄м свр. *ујесӣи на више месӣа или више лица.*

изукр̏стити (се), -у̏кр̄стӣм (се) свр. *в. изукрш̄ӣаӣи (се).*

изу̏кр̄шта̄но̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својсӣво или особина оноӣ шӣо је изукршӣано.*

изукр́штати, -у̏кр̄шта̄м свр. **1.** *йосӣавиӣи унакрсӣ, йойреко једно йреко друīоī:* ~ греде. **2.** *исӣресецаӣи неку йовршину йросӣирујући се йреко ње унакрсӣ:* ~ путевима. ■ **~ се** *укрсӣиӣи се, исӣреӣлеӣаӣи се.*

изула́рити, -у̏ла̄рӣм свр. *скинуӣи улар:* ~ коња. ■ **~ се 1.** *разулариӣи се (о коњу).* **2.** фиг. *йосӣаӣи необуздан, расйуӣшен.*

изуме́вати, -у̏ме̄ва̄м јек. **изумије̏вати,** -у̏мијева̄м *несвр. йрема изумеӣи.*

изу̏мети, -е̄м јек. **изу̏мјети,** -мије̄м (трп. ѝзумљен) свр. (нешто) **1.** *сӣвориӣи нешӣо ново, йронаћи, ошкриӣи нешӣо за шӣо се није знало; смислиӣи:* ~ слова, ~ штампу; ~ нов начин ратовања. **2.** *смислиӣи, измислиӣи нешӣо шӣо не одӣовара исӣини:* ~ разне приче.

изу̏милац, -иоца м *в. изумиӣељ.*

изу̏милачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на изумиоце, йроналазачки:* ~ дух.

изу̏мирати, -ре̄м *несвр. йрема изумреӣи.*

изу̏митељ м *онај који је изумио нешӣо ново, йроналазач.*

изумитѐљица и **изу̏митѐљка** ж *женска особа изумиӣељ.*

изу̏мре̄ти јек. **изу̏мријети,** ѝзумре̄м (р. пр. ѝзумро, ѝзумр̄ла; пр. пр. изу̏мре̄вши јек. изу̏мријевши) свр. **1.** *несӣаӣи, заӣрӣи се (не осӣавивши йоӣомсӣва).* **2.** *йоумираӣи.* – Њени најближи су изумрли давно. **3. а.** *йресӣаӣи живеӣи, уӣинуӣи, увенуӣи.* – Изумро корен биљке. **б.** *изӣубиӣи се, несӣаӣи (о духовним својсӣвима).* – Изумрло осећање правде. **в.** *уӣишаӣи се (о звуцима); уӣрнуӣи, уӣасиӣи се (о свеӣлосӣи).*

изу́стити, ѝзӯстӣм свр. *изӣовориӣи, исказаӣи с ӣишим ӣласом, ӣовором (йонекад с найором); изӣовориӣи оно шӣо је забрањено.*

ѝзути, ѝзује̄м (имп. ѝзӯј; трп. изу̏вен, -ѐна) свр. **а.** *скинуӣи, свући с ноӣу (обућу, чарайе); скинуӣи некоме обућу, чарайе:* ~ ципеле; ~ дете. **б.** фиг. *йревариӣи, насамариӣи некоӣа.* ■ **~ се а.** *скинуӣи себи обућу, чарайе.* **б.** фиг. разг. *даӣи йуно новаца, йоӣрошиӣи се.* – Ваља ми се код њих изути.

изуча́валац и **изучѐвалац,** -аоца м *онај који се бави каквим изучавањем, исӣраживач.*

изучѐватељ м *в. изучавалац.*

изуча́вати, изу̏ча̄ва̄м *несвр. йрема изучиӣи.*

ѝзучено̄ст, -ости ж *особина и својсӣво оноӣа који је изучен, ученосӣ, образованосӣ.*

изу̏чити, ѝзучӣм свр. **1. а.** *учењем исйиӣаӣи, доћи до ӣемељних сазнања, йроучиӣи:* ~ понашање неке супстанце, ~ народни дијалекат. **б.** *научиӣи, увежбаӣи:* ~ књигу, ~ свирање на гитари. **2.** *завршиӣи какву школу, занаӣ и сл.:* ~ гимназију, ~ трговачки посао. **3.** *научиӣи, обучиӣи некоӣа у нечему; сӣремиӣи за какав йозив, школоваӣи:* ~ некога књизи, ~ певању; ~ сина за лекара. ■ **~ се** *образоваӣи се, школоваӣи се; извешӣиӣи се, извежбаӣи се у нечему.*

изуши́вати, изу̏шӣва̄м свр. *ушиӣи на више месӣа, искрйиӣи.*

иjѐдан и **ѝједан,** -дна, -о *доӣусна ӣридевска заменица* **а.** *ма који, који било, икоји.* – То је више него што је иједан учитељ учинио за свога ученика. **б.** *са значењем изузимања: макар један, један једини.* – Војници су ушли у село без иједног испаљеног метка.

иједа̀нпӯт прил. *икад, иједном.* – Лепша је него иједанпут.

ије́кавац и **ијѐкавац,** -а̄вца м *онај који ӣовори ијекавски.*

ијекавѝзам, -зма м *реч у ијекавском облику; ијекавшӣина.*

ијекавиза́ција ж *йреобликовање екавских речи, екавскоӣ ӣексӣа у ијекавски.*

ијекавизи́рати, -ѝзӣра̄м свр. и несвр. *(из)вршиӣи ијекавизацију.*

ије́кавица и **ијѐкавица** ж *в. ијекавшӣина.*

ије́кавскӣ и **ијѐкавскӣ,** -а̄, -о̄ лингв. *који се односи на изӣовор сӣароӣ ӣласа јаӣ (ѣ) као „ије", одн. „је":* ~ наречје, ~ дијалекат.

ијека́вштина и **ије́кавштина** ж лингв. *ијекавски начин изӣовора и йисања;* уп. ијекавизам.

ију *узвик за изражавање чуђења, зайреӣашћења, сӣраха.*

ијују *узвик за изражавање раздраӣаносӣи, веселосӣи, разиӣраносӣи.*

ијују́кати, ију̏јӯче̄м несвр. *йодврискиваӣи узвикујући „ијују".*

и́кавац, -а̄вца м *онај који ӣовори икавски.*

икавѝзам, -зма м *реч у икавском облику; икавшӣина.*

и́кавица ж *в. икавшӣина.*

и́кавскӣ, -а̄, -о̄ лингв. *који се односи на изӣовор некадашњеӣ ӣласа „јаӣ" (ѣ) као „и":* ~ наречје.

и́кавштина и **ика́вштина** ж лингв. *икавски начин изӣовора и йисања.*

ѝкад(а̄) прил. за време неодређеног допусног значења **1.** *у било које време, ма када, било када.* – Старац је памтио што је икад било у селу. **2.** *у расӣавним реченицама, иза везника али, или: никад више.* – Помози ми сад или икад. **3.** *уз неке йрилоӣе: највише, највише.* – Стаде га ударати колико је икад могла.

ѝкакав, -ква, -о *йридевска доӣусна заменица* **1.** *било какав, ма какав.* – Имаш ли икаква брашна. **2.** *ма који, који било, икоји, иједан.* – Напао нас је без икаква разлога.

ѝка̄ко прил. **1.** *на ма који начин, било како.* – Дођи ако икако можеш. **2.** *у било којим условима, било кад, уойшӣе.* – Замерали су му што је икако говорио на митингу.

ѝко, ѝког(а) (мн. ø) именичка зам. за лица **1.** *ма ко, било ко, ко ӣод.* – Имаш ли икога код куће. **2.** *у йоредбеним консӣрукцијама: нико друӣи, нико.* – Радио је као ико.

ѝкојӣ, -а̄, -е̄ придевска зам. **1.** *ма који, било који, иједан; било какав, ма какав, икакав:* боље него икоји син, проћи без икојих тешкоћа. **2.** *у йоредбеним консӣрукцијама: као било који; ниједан друӣи, нико друӣи.* – Још може да ради као икоји његов другар.

ѝколик, -а, -о придевска допусна заменица *било колики, ма колики.* – Да ми је иколико хлеба појести.

ѝколико прил. допусни за количину *макар колико, ма колико, ишӣа; макар мало, имало.* – Може ли се овој причи иколико приговорити. Читао је кад је иколико доспео.

ѝкона ж грч. *слика Исуса Хрисӣа, Боӣородице или свеца израђена на дрвеној или лименој йодлози у визанӣијско-йравославној умеӣносӣи; слика свеца чији се дан слави као крсно име.*

ѝконица ж *дем. од икона; медаљон са сликом свеца који се носи на ла̀нчићу о враӣу.*

иконобо́рац, -рца м *йрисӣалица, следбеник иконоборсӣва.*

иконобо́рство с ист. *йокреӣ у хришћанској цркви у Византији, који се йроӣивио кулӣу икона и реликвија.*

иконо̀граф м грч. *в. иконойисац.*

иконогра̀фија ж **1.** *в. иконойис.* **2.** *изучавање иконойисноӣ сликарсӣва.* **3.** *каракӣерисӣична сйољна обележја и симболи йо којима се нешӣо йреӣознаје:* ~ револуционара, ~ странке.

иконо̀кластa(а), -е̄ м (мн. -сти) грч. *в. иконоборац.*

иконола̀трија ж грч. *в. иконойоклонсӣво.*

ѝконопӣс и **ѝконопӣс** м *умеӣносӣ сликања икона.*

иконопи́сац, -сца м *онај који израђује слике, иконе.*

иконописнӣ и иконописнӣ, -ā, -ō *који се односи на иконопис.*

иконопоклōнӣк м *поштовалац, обожавалац икона.*

иконопоклонство с *поштовање, култ икона.*

иконос м *в. иконостас.*

иконостас м грч. **1.** *у православној цркви преграда између олтара и осталог простора са насликаним или причвршћеним иконама.* **2.** етн. *зидна полица, удубљење у зиду где се држе иконе (у православним кућама).*

икра ж *рибља јаја, мрест.* • **бацати икру** *полагати икру, мрестити се (о рибама).*

икраст, -а, -о *који личи на икру, сличан икри.*

икрāш, -áша м и **икрàшица** ж *риба (женка) пуна икре.*

икрити (се), -ӣм (се) несвр. *светлуцати, пресијавати се (попут икре).*

икрица ж зоол. *ларва тракавице* Cysticercus.

икричав, -а, -о *који има неке особине икре, сличан икри.*

икс м **1.** *назив за слово „х" латинске абецеде.* **2. а.** мат. *такво слово које се употребљава као ознака непознате величине у математичким операцијама и изразима.* **б.** *ознака за неодређену, непознату личност, предмет.* **3.** разг. (у прил. служби) *незнано колико, неодређено много.* – Икс пута сам га питала. • **икс-ипсилон** разг. *ознака за неодређену или непознату особу.*

иктус м лат. *споредни нагласак у речи; нагласак у песничкој стопи или у музици.*

икуд(ā) прил. *ма куда, било куда.* – Немој да икуда макнеш из куће.

илегāлан, -лна, -о лат. **1.** *незаконит, противзаконит, бесправан:* ~ поступак, ~ решење. **2.** *који постоји, делује кришом од власти, тајно, скривено:* ~ организација, ~ састанак.

илегáлац, -лца м (инстр. -лцем; ген. мн. илѐгāлāцā) *онај који живи тајно, који се скрива од власти; онај који делује у илегалној политичкој организацији.*

илегàлисати, -ишēм несвр. *илегално становати (обично у студентском дому).*

илѐгāлка ж *жена илегалац.*

илегāлно прил. **а.** *мимо законских норми, бесправно:* ~ донети пресуду, ~ поступати. **б.** *кришом од власти, тајно:* ~ растурати књигу, ~ прећи границу.

илегáлнōст, -ости ж *особина онога што је илегално; илегални живот, илегалство.*

илегáлство с *илегалан живот, илегална тајна делатност.*

или везн. **1.** (често поновљено) **а.** *кад је у питању избор између две или више могућности.* – Или изабери мене или њега. Или они нас или ми њих. **б.** *кад се остварује једна или друга или делимично једна, делимично друга могућност.* – Пио је чај или кафу поподне. **2.** *при двојаком исказивању истог садржаја.* **а.** *кад различите речи или синтагме имају исто значење:* шија или врат. **б.** *кад је други начин исказивања прецизнији:* у кући, или управо у соби. **3.** *кад се питањем нагађа узрок, тражи објашњење: да ли, зар.* – Одавно ми ниси писао, или си ме заборавио? • **или-или** *кад се казује да је на реду пресудна одлука, расплет између супротних могућности.* – Да идемо па или--или.

Илӣндāн м цркв. *дан у години (2. август) посвећен светом пророку Илији.*

илӣндāнскӣ и **илиндāнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на Илиндан, илински.*

илӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Илиндан и време око тога дана:* ~ врућина, ~ сунце.

илӣнштāк м нар. **1.** *месец у који пада Илиндан (према старом календару), јул.* **2.** *онај који слави Илиндан.*

илӣњача ж бот. агр. *воћка која дозрева о Илиндану (јабука, крушка, шљива и др.).*

Илӣр, -и́ра м **1.** *припадник индоевропског народа који је у античко доба живео у западном делу Балканског полуострва.* **2.** ист. *назив за савремене словенске становнике некадашње Илирије.*

илѝрац, -рца м *присталица илирског покрета илиризма.*

илирѝзам, -зма ж ист. *покрет народног препорода у Хрватској од 30-их до 50-их година XIX века који се залагао за народно јединство Јужних Словена (под именом Илира).*

илӣрскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на Илире.* **2.** *који се односи на илирце и илиризам:* ~ препород, ~ покрајина.

илѝрство с *в. илиризам.*

ило с **1.** *в. иловача.* **2.** *речни талог, муљ, блато.*

иловаст, -а, -о (ӣлōван, -вна, -о) **1.** *начињен од иловаче, глинен:* ~ суд, ~ пећ. **2.** *који у себи садржи иловачу, гиновит:* ~ тло, ~ земља.

иловача ж *врста глине црвене, плавичасте или мрке боје; глина уопште.*

илу̀зија ж лат. **1. а.** псих. *варљива, неодговарајућа представа о нечему заснована на обмани чула или мисли по којој се оно што се причињава узима као реалност, варка, привид.* **б.** *виђење, доживљавање нечега нестварног што не постоји објективно.* – У самоћи му се стварају илузије. **2.** *сувише лепо, погрешно мишљење о некоме, нечему, заблуде:* илузије о њој. **3.** *оно чим се ко заноси, идеал, замисао.*

илузионѝзам, -зма м **1.** фил. *субјективно-идеалистички правац у филозофији по коме је материјални свет само илузија, обмана.* **2.** *илузија, опсена; стварање мађионичарске вештине.*

илузиòнист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *присталица илузионизма (1).* **2.** *онај који се заноси, подлеже илузијама.* **3.** *опсенар, мађионичар.*

илузионѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на илузионисте и илузионизам:* ~ тежња, ~ карактер.

илузōран, -рна, -о **1.** *који постоји само у машти, у мислима.* **2.** *нереалан; неостварљив, безизгледан:* ~ наум, ~ тежња.

илузōрно прил. *нереално, безизгледно; бесмислено.* – Било је илузорно да одемо.

илузо́рнōст, -ости ж *својство онога што је илузорно.*

илумѝнāтор м лат. **1.** *просветитељ.* **2.** *светларник.* **3.** ист. *средњовековни писар, сликар који је орнаментима илустровао црквене књиге.*

илумина́ција ж **1.** *раскошно, свечано осветљење (улица, зграда); ватромет.* **2.** *орнамент, илустрација, минијатура.*

илуминѝрати, -ѝнӣрāм свр. и несвр. **1.** *раскошно, декоративно, свечано осветлити, осветљавати:* ~ град. **2.** *украсити, украшавати орнаментима, цртежима, минијатурама у боји:* ~ књигу. **3.** *просветити, просвећивати.*

илустратӣван, -вна, -о *који се односи на илустрацију; пун илустрација; сликовит, живописан:* ~ чињеница, ~ пример.

илустратӣвно прил. *на илустративан начин; као илустратор; сликовито:* ~ приказати, ~ окарактерисати.

илустрати́внōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је илустративно.*

илу̀стрāтор м *онај који илуструје, цртач илустрација (за књиге, сликовнице и сл.).*

илустра́ција ж лат. **1.** *слика, цртеж који прати текст (у књизи, новинама и сл.).* **2.** *илустровани часопис, лист, ревија.* **3.** фиг. *оно што сликовито тумачи, приказује, говори о нечему, служи као добар, јасан пример.*

илустрѝсимус м лат. *пресветли, преузвишени (назив којим се у феудалном друштву титулисала господа).*

илустровати, -рујēм (илустри́рати, илу̀стрӣрāм) свр. и несвр. *снабде(ва)ти илустрацијама неки текст; сликовито прикаж(ив)ати, представити, представљати нешто; бити потврда за нешто:* ~ књигу; ~ стање у привреди.

ѝмагина̄ран, -рна, -о лат. *који је створен само у мислима, у машти, замишљен; измишљен, нестваран:* ~ свет, ~ простор.

имагина́рно̄ст, -ости ж *особина онога што је имагинарно, имагинација, маштовитост.*

ѝмагинатѝван, -вна, -о *који има способност имагинације; пун имагинације, маштовит:* ~ дух, ~ проза.

имагина́ција ж *способност живог, сликовитог представљања, замишљања, машта, фантазија; представа створена у машти, фикција.*

ѝмалац, ѝмаоца м (ген. мн. ѝмала̄ца̄) **1.** *онај који поседује нешто материјално, власник, сопственик.* **2.** *онај који поседује неко интелектуално својство; носилац:* ~ знања, ~ власти.

ѝмало прил. *ма и у најмањој мери, иколико, било колико.* – Имаш ли имало кафе?

ѝма̄м, -а́ма м тур. *муслимански свештеник (који предводи скупно клањање намаза у џамији).*

ѝма̄н, -а́на м тур. *муслиманска вера, ислам.*

иманѐнтан, -тна, -о лат. *садржан, присутан у бити или природи нечега:* ~ опасност за мир.

има́ње с **1.** *пољопривредни посед, пољопривредно добро.* **2.** *имовина уопште; власништво, својина.*

ѝматеријалан, -лна, -о *нематеријалан, бестелесан, духовни:* прелазак материјалног у иматеријално.

ѝмати, -а̄м (има́де̄м) (има́мо и ѝма̄мо (има́де̄мо), 3. л. мн. ѝмајӯ (има́дӯ)) (у служби футура II ѝмадне̄м) (импф. ѝмађа̄х (ѝмадија̄х (има̀дија̄х), ѝма̄х)) несвр. **1. а.** *бити власник нечега, поседовати нешто као своју имовину; бити имућан:* ~ кућу, ~ земљу, ~ новац, ~ кола. – Радим па имам. **б.** *поседовати нешто уопште.* – Имам да платим. **2.** *садржавати постојање чега што је у вези са субјектом* **а.** *поседовати неку телесну особину, одликовати се чиме:* ~ плаве очи, ~ велики нос. **б.** *поседовати неку психичку особину, таленат, својство:* ~ нагао карактер, ~ смисла за хумор, ~ пргаву нарав. **в.** *бити одређеног узраста, бити одређених година:* ~ двадесет година, ~ године за служење војске. **г.** *поседовати извесне квалификације (школске, стручне):* ~ факултет, ~ занат. д. *одликовати се неким саставним делом:* ~ зидове од цигле. **3.** *бити у ситуацији располагања нечим, моћи се служити нечим* **а.** *у вези с предметима или потчињеним људима:* ~ десет тенкова, ~ војску и полицију. **б.** *у вези са психичким или физичким својствима.* ~ лошу концентрацију, ~ добру кондицију. **в.** *у вези с нечим чиме се може располагати (о неживим појмовима који се схватају персонално):* ~ цркву и школу, ~ железару. **4. а.** *бити у сродству или каквим другим односима с неким:* ~ четири сина, ~ породицу. **б.** *бити у ситуацији привременог односа с неким.* – Имам сведока за то. **в.** *бити у интимним, сексуалним односима с неким.* – Хтео је то вече да је има. д. *родити дете с неким:* ~ сина с неким доктором. **5.** *бити у ситуацији присуства, функције, постојања нечега као привремене везе са субјектом.* **а.** *о присуству материјалног предмета:* ~ ланац око врата. **б.** разг. *о нарученом (поједеном) јелу или пићу.* – Имали смо две шницле и два пива. **в.** *о каквом психичком стању, расположењу:* ~ жељу, ~ сажаљење, ~ намеру. **г.** *о стању здравља, о болести:* ~ температуру, ~ грип. д. *о привременим околностима.* – Имао је додира са значајним људима. **ђ.** *о разним модалним, временским моментима, могућностима.* – Имала је шта видети. **е.** *о апстрактним појавама или околностима.* – Његов говор није имао одјека. **6.** *добити), прихватити, прихватати.* – Трећи дан већ имамо ваша писма. **7.** *бити у неком односу, у некој вези с неким или нечим* **а.** *бити с другим у неком односу нејасних, неразјашњених ставова, сукоба, рачуна.* – Шта ти имаш с оним човеком? **б.** *гајити изразито позитивне или изразито негативне односе.* – Њих двоје нешто имају. **8.** *у констатацијама о некој егзистенцији која се представља као својина.* – Имамо два броја а и б. Међу кичмењацима имамо сисаре, птице, водоземце. **9. а.** *бити, постојати у облику материје, појма, као део, као количина.* – Воде има увек. Има много биљака са бодљикама. **б.** *постојати, трајати уопште.* – Чудо их има на овој земљи. **в.** *бити присутан, налазити се негде, постојати.* – Нема га у кући. **10.** *навршити се, протећи.* – Нисам пушио има три године. **11.** (са субјектом у дат.) *бити одређених година, одређене старости.* – Има му близу деведесет година. **12.** *у исказивању нечег будућег, што предстоји или се намерава.* **а.** *намеравати, бити вољан.* – Имам нешто да те питам. **б.** (у конструкцијама уз инфинитиве) *за грађење будућег времена, предвиђања нечег што ће се догодити.* – Сутра имају доћи. То се има догодити. **в.** *бити под извесном принудом, морати.* – Има да купиш карте. • **има да те нема** разг. *пропао си, настрадао си.* ~ **право** *бити у праву; не бити у заблуди.* ~ **у својим рукама (некога)** *располагати нечијом судбином захваљујући познавању неких чињеница.* **нема од мене ништа** *налазим се у безизлазној ситуацији, нема ми спаса.* **нема од тога ништа** *беспредметно је о томе разговарати.* **нема куд** *не може бирати, мора прихватити;* **нема шта** *стварно, заиста.*

ѝмбецил, -а и **имбѐцил,** -ѝла м лат. *имбецилан човек, малоумник.*

ѝмбецилан, -лна, -о *умно заостао, малоуман.*

имбецѝлно̄ст, -ости ж *стање онога који је имбецил.*

ѝме, -ена с (мн. имѐна, ген. имѐна̄) **1. а.** *лични назив човеков који званично добије при рођењу и који с презименом представља ознаку идентитета.* – Девојци је име Мара. **б.** *такав назив заједно с презименом (или с именом оца) или само с презименом; потпис:* радња под туђим именом; потврдити писмено својим именом. **в.** *хипокористични или пејоративни назив изведен од имена (1а); надимак према некој особини.* **2.** *познатa, угледна личност; мишљење о некоме, углед, реноме.* **3.** *посебан назив:* **а.** *за појединачну животињу.* **б.** *за етничку групу, народ.* **в.** *за установу, организацију, удружење и сл.* **г.** *за географске, политичко-територијалне, административне појмове и објекте.* **4. а.** *ужи назив за опште појмове из шире категорије:* имена јела. **б.** *назив уопште.* – Име коњак дошло је по вароши Коњак. **5.** *наслов под којим је нешто објављено:* ~ књиге. **6.** лингв. *у мн.: назив за речи која се деклинирају (именице, заменице, придеве, бројеве), именске речи.* • **за име божје, за име света** *у чуђењу, преклињању: забога, побогу.* **избити (изударати** и сл.**) на мртво име, на пасје име** *избити јако, пребити.* **крсно** ~ етн. *породични празник православни (код Срба), везан за име одређеног свеца, слава.* **крсно се име не зна** *ништа није на своме месту.* **крштено** ~ *име које се добије на крштењу.* **на ~ чега** *у корист, за рачун чега.* **не знати крсно име, крсна имена** *не моћи се снаћи у нечему.* **под именом** *тобоже, бајаги; с привидном наменом.* **у име бога (оца), у име божје** *уобичајена фраза са жељом за добар исход, са срећом.* **у име закона** *законска формула којом органи власти саопштавају да неко поступи по наређењу.* **у име нечега** *у знак нечега; заступајући нешто.* **у име (нечије)** *представљајући, заступајући (некога, нешто).* **у име тога, у то име** *ради тога, у томе циљу, поводом тога.*

ѝмејл м (мн. -ови) енгл. скраћ. рач. *електронска пошта, порука, документ и др. послат или примљен електронским путем, путем рачунарских уређаја и програма;* уп. мејл.

ѝмела и **имѐла** ж бот. *назив за зимзелени полупаразитски грм* Viscum album *који расте на разним врстама дрвета.* • **жута (храстова)** ~ *висок листопадни полупаразитски грм* Loranthus europaeus *из ф.* Loranthaceae.

ѝмелица и **имѐлица** ж *дем. и хип. од имела.*

ѝменда̄н м *дан у који неко слави свеца чије име и сам носи.*

ѝменда̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на имендан.*

ѝменӣк м *контролна књига са списком уписаних имена (и других података), назива, попис, регистар, индекс:* ~ места, ~ робе, телефонски ~, порезни ~.

имѐнилац, -иоца м (ген. мн. имѐнила̄ца̄) мат. *број у разломку испод разломачке црте који показује на колико је делова нешто подељено.* • **(најмањи) заједнички** ~ *број који је дељив без остатка са сваким датим имениоцем.*

имѐнитељ м мат. *в. именилац.*

ѝменица ж лингв. *у мн.: врста, класа самосталних, пунозначних, променљивих (деклинабилних) речи којима се именују појаве материјалног света (предмети, бића итд.) и нашег унутрашњег доживљавања (мисли, осећања итд.); у јд.: таква реч:* властита ~, заједничка ~, апстрактна ~, збирна ~, градивна ~ итд.

ѝменичкӣ (ѝменичнӣ), -ā, -ō лингв. *који се односи на именице; који има одлике именице:* ~ наставак, ~ основа; ~ деклинација.

ѝменовāнӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на наведени, поменути случај; споменути, наведени:* ~ радник, ~ општина. **б.** (у им. служби) *особа која је поменута, о којој је реч, дотично лице.* – Да се именовани због насртања казни.

именова́ње с *званично постављење на неки положај, наименовање, номинација.*

ѝменовати, -нујēм свр. и несвр. **1. а.** *рећи, каз(ив)ати нечије име; навести, наводити по имену.* **б.** *да(ва)ти име.* **2.** *прогласити, проглашавати, поставити, постављати некога, нешто у звање, чин, службу и др.:* ~ судију. ■ **~ се 1.** *навести, наводити своје име, каз(ив)ати своје име.* **2.** *наз(ив)ати се.* – Шћепан Мали именовао се царем.

ѝменскӣ, -ā, -ō *који се односи на име (6); који има одлике именица:* ~ предикат, ~ атрибут. • **именске речи** лингв. *речи које се мењају по падежима (именице, заменице, придеви и бројеви);* уп. име (6).

ѝмењāк м *онај који је с неким другим истог имена (или презимена).*

имењàкиња ж *она која је у односу на неку другу истог имена (или презимена).*

имéтак, -тка м *материјално добро, имање, имовина.*

имѝгрант м *онај који се усељава у страну државу, усељеник, досељеник.*

имигра́ција ж лат. *усељавање досељеника, странаца у неку земљу.*

имигри́рати, -ѝгрӣрāм свр. и несвр. *уселити се, усељавати се у страну земљу.*

ѝмитатӣван, -вна, -о *који се односи на имитацију, подражавалачки:* ~ кретање, ~ мађија.

имѝтāтор м *онај који имитира, опонаша, подражава некога, подражавалац, епигон.*

имѝтāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на имитаторе и имитацију:* ~ култура.

имѝтāторство с *имитирање, имитација.*

имита́ција ж лат. **1.** *имитирање, копирање, подражавање; дело начињено копирањем туђих узора без оригиналности.* **2.** *безвредна копија нечег скупоценог, оригиналног; фалсификат.*

имити́рати, -ѝтӣрāм несвр. *чинити нешто по туђем узору, без стваралачке оригиналности, копирати, подражавати; опонашати.*

ѝмиџ м енгл. *утисак, представа коју неко или нешто (својим изгледом, особинама и сл.) оставља у јавности.*

ѝмобилан, -лна, -о лат. *непокретан, укочен.*

имобилиза́ција ж *довођење у стање непокретности:* ~ сломљене руке.

имобѝлисати, -ишēм свр. и несвр. *(у)чинити непокретним, неактивним, блокирати.*

ѝмовина ж *материјално добро које неко поседује као својину, власништво, иметак; земљишни посед.*

ѝмовинскӣ и **ѝмовӣнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на имовину, имовни:* ~ наслеђе, ~ заштита.

ѝмōвнӣ, -ā, -ō *в. имовински:* ~ стање.

ѝмōвно прил. *у имовном погледу, материјално:* ~ пропасти, ~ напредовати.

ѝморāлан, -лна, -о лат. *неморалан, порочан.*

имора́лнōст, -ости ж *неморал, аморалност.*

ѝмператӣв м лат. **1.** *оно што се намеће, испољава, поставља као неминовност, неопходност, нужност:* ~ времена, ~ тренутка. **2.** *заповест, наредба; инстинктивни подстицај, импулс:* унутрашњи ~, стваралачки ~. **3.** лингв. *прост глаголски облик којим се изриче заповест, захтев, молба, заповедни начин (нпр. „дај", „донеси", „(у)ћутите").*

ѝмператӣван, -вна, -о **1.** *који има карактер заповести, који се има извршити, обавезан; строг, одлучан:* ~ моћ, ~ правило; ~ жена. **2.** *који се намеће као неминовна ствар, безуслован, неопходан:* ~ потреба. **3.** лингв. *који се односи на императив (3):* ~ облик, ~ реченица.

ѝмператӣвно прил. *на императиван начин, заповеднички; неодложно, неминовно:* ~ саопштити; ~ налагати.

импѐрāтор м лат. ист. *титула римских владара, цар; врховни војни заповедник у старом Риму.*

импѐрāторка (импѐрāторица) ж *императорова жена, царица.*

импѐрāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на императора:* ~ град, ~ тога.

ѝмпēрија ж лат. **1.** *држава којом управља император, царевина.* **2.** *држава која држи под влашћу колоније, протекторате и сл.* **3.** *снажно деловање неког облика моћи:* америчка ~, економска ~.

империја̀л, -а́ла м **1.** *врста финог папира великог формата.* **2.** штамп. *врста типографских слова високих преко 5 cm.* **3.** ист. *назив за златан новац, дукат.*

ѝмперија̄лан, -лна, -о *који се односи на империју; својствен империји, царски:* ~ политика, ~ сјај.

империјалѝзам, -зма м **1.** пол. *тежња за стварањем империје, потчињавањем других, мањих, неразвијених земаља и народа.* **2.** екон. *највиши стадијум капитализма који се јавља у XIX веку праћен концентрацијом капитала и монополом у привреди.*

империја̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *поборник империјализма, империјалистичке политике, освајач.*

империјалѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на империјалисте и империјализам, освајачки:* ~ тежња, ~ рат.

ѝмперсонāлан, -лна, -о лат. *који није везан за одређено лице, безличан.*

ѝмперфек(а)т, -кта м лат. лингв. *прост лични глаголски облик, глаголско време којим се казује радња која се вршила у одређено време у прошлости (нпр. „ношах", „с(ј)еђах") (традиционално: прећашње несвршено време).*

ѝмперфектӣван, -вна, -о лингв. *несвршен, трајан:* ~ вид, ~ глагол; супр. перфективан.

имперфектѝвнōст, -ости ж *особина онога што је имперфективно, несвршеност, трајност.*

имплика́ција ж лат. *оно што је имплицирано, садржано у нечему.*

имплици́рати, -ѝцӣрāм свр. и несвр. лат. *унети, уносити, укључи(ва)ти у нешто; садржа(ва)ти у себи, обухватити, обухватати.*

имплѝцитан, -тна, -о *садржан у нечему, обухваћен нечим; који се подразумева (као саставни део нечега).*

имплѝцитно прил. *садржано у нечему, поменуто; прећутно, индиректно:* ~ признати, ~ поставити.

импоза̀нтан, -тна, -о фр. *који својим изгледом делује снажно, који импонује, велик, величанствен:* ~ свечаност.

импоза̀нтно прил. *величанствено, грандиозно:* ~ деловати.

ѝмпоновати, -нујēм (импони́рати, -о̀нӣрāм) лат. свр. и несвр. *оставити, остављати снажан утисак на некога, веома се свидети, свиђати; ули(ва)ти поштовање, дивљење.*

ѝмпорт м лат. трг. *увоз робе из иностранства, увозна трговина.*

ѝмпортнӣ, -ā, -ō *који се односи на импорт, увозни:* ~ предузеће, ~ цена.

ѝмпортовати, -тујēм свр. и несвр. *увести, увозити из иностранства.*

импотѐнтан, -тна, -о лат. **1.** *немоћан, несйособан (у духовном, сшваралачком смислу).* **2.** мед. *несйособан за йолно ойшшење (о мушкарцу).*

импотѐнтно̄ст, -ости ж *имйошенција.*

импотѐнција ж *немоћ, несйособносш (духовна, йолна).*

импрегна́ција ж лат. хем. *нашайање хемијским средсшвима (шексшила, харшије, дрвеша и др.) ради зашшише од сйољних ушицаја.*

импрѐгнӣра̄но̄ст, -ости ж *особина, сшање оноīа шшо је имйреīнирано.*

импрѐгнисати, -ише̄м (импрегни́рати, -ѐгнӣра̄м) свр. и несвр. *йодврћи, йодвргаваши имйреīнацији.*

импреса́рио и **импрѐса̄рио,** -ија м итал. *йословно лице које орīанизује умешничке насшуйе, йредсшаве, умешнички йосредник, менаџер.*

ӥмпресӣван, -вна, -о *који имйресионира, осшавља снажан, уйечашљив ушисак.*

ӥмпресӣвно прил. *на имйресиван начин, снажно:* ~ деловати.

импрѐсија и **ѝмпре̄сија** ж лат. *субјекшивна слика, одраз у свесши, ушисак, дојам.*

импресионѝзам, -зма м (мн. ø) *умешнички йравац с краја XIX и йочешка XX века који је неīовао умешносш која је израз личних, шренушних ушисака, расйоложења.*

импресиони́рати, -ѝонӣра̄м свр. и несвр. *изаз(ив)аши, осшавиши, осшављаши јак ушисак, дојам; одушевиши, одушевљаваши:* ~ музиком, ~ изградњом.

импресиòнист(а), -е̄ м (мн. -сти) *йрисшалица, следбеник имйресионизма.*

импресионѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на имйресионизам и имйресионисше.*

импрѐсум м лат. *ознака имена издавача, шшамйарије, месша и īодине издања на шшамйаној йубликацији.*

импровѝза̄тор м лат. *онај који имйровизује, који се служи имйровизацијом.*

импровѝза̄торскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на имйровизашоре, својсшвен имйровизашорима:* ~ рад, ~ начин.

импровиза́ција ж лат. *извођење нечеīа (обично креашивноī) које шече без йрийрема, сйоншано, йо сећању; оно шшо је урађено, сшворено на брзину, йовршно, йровизорно.*

импрòвизовати, -зује̄м (импровизи́рати, -ѝзӣра̄м) свр. и несвр. *сшвориши, сшвараши, извесши, изводиши без йрешходне йрийреме, йлана; (на)чиниши на брзину, йровизорно.*

ӥмпулзӣван, -вна, -о *в. имйулсиван.*

ӥмпулзӣвно прил. *в. имйулсивно.*

ѝмпулс м лат. мед. **а.** *неодољив йриродни наīон, шежња, инсшинкш.* **б.** *нервно раздражење, нервни удар.* **в.** *оно шшо изазива реакцију, йодсшицај, йодсшрек, йобуда.*

ӥмпулсӣван, -вна, -о *наīао, йлаховиш, шемйераменшан; наīонски, инсшинкшиван:* ~ човек; ~ покрет.

ӥмпулсӣвно прил. *на имйулсиван начин, шемйераменшно; инсшинкшивно.*

импути́рати, -у̀тӣра̄м свр. и несвр. лат. *неойравдано, неисшинишо некòме (нечему) йрийисаши, йрийисиваши, йодмешнуши, йодмешаши.*

ӥмӯн и **ѝмун,** -а, -о лат. **1.** мед. *ошйоран йрема заразној болесши.* **2.** *равнодушан (йрема нечему), неосешљив, нейријемчив.*

имуниза́ција ж *сшварање вешшачкоī имунишеша.*

иму̀низовати, -зује̄м (имунизи́рати, -ѝзӣра̄м) свр. и несвр. *(у)чиниши имуним, ошйорним; йодврћи имунизацији:* ~ тело.

имунѝте̄т, -е́та м лат. **1.** мед. *ошйорносш орīанизма йрема одређеној заразној болесши.* **2.** правн. *йосебно йраво које имају народни йосланици, дийломаши и др. да буду изузеши од йримене йравних йройиса и одīоворносши, одн. да без йосебноī одобрења власши не моīу биши кривично īоњени.*

имунòлог м *сшручњак који се бави имунолоīијом.*

имунолòгија ж лат. мед. *наука која йроучава имунишеш орīанизма.*

ӥмӯно̄ст, -ости ж *својсшво оноīа који је имун.*

имуносѝсте̄м, -е́ма м *укуйна ошйорносш, имунишеш целокуйноī орīанизма на заразне болесши.*

иму́так, -тка м *в. имешак.*

ӥмӯћан, -ћна, -о *који има досша машеријалних добара, боīаш.*

ӥмӯћнӣк м *имућан човек, боīаш.*

ӥмӯћно̄ст и **иму́ћно̄ст,** -ости ж *сшање оноīа који је имућан, боīашсшво.*

ин- (испред уснених сугласника: им-) *йрефикс у сшраним речима којим се неīира оно шшо значи друīи део:* индиректан, импотентан итд.

ӥнаниматнӣ, -а̄, -о̄ у изр.: **инаниматне именице** лингв. *именице које не означавају бића (већ йредмеше, биљке, айсшракшне йојмове и др).*

ѝна̄т, -а́та м тур. *намерно, изазивачко, йркосно йосшуйање йрема некоме или нечему, йркос, кайриц.*

ина́тити се, ѝна̄тӣм се несвр. [гл. им. ина́ће̄ње с] *сйроводиши нешшо из инаша, за инаш; йрейираши се, свађаши се.*

ӥнаугура̄лан, -лна, -о (ӥнаугуратӣван, -вна, -о) *који се односи на инауīурацију, йрисшуйни, йроīрамски:* ~ говор.

инаугу̀ра̄тор м *онај који некоīа, нешшо инауīурише.*

инаугура́ција ж лат. *свечано увођење у дужносш, йоложај, усшоличење.*

инаугу̀рисати, -ише̄м (инаугури́рати, -у̀рӣра̄м) свр. и несвр. *увесши, уводиши коīа у дужносш, йоложај, усшоличиши, усшоличаваши; йрокламоваши; увесши, уводиши у живош, усшановиши, усшановљаваши.*

ӥна̄че прил. **1.** *у друкчијем, сурошном случају, у йрошивном.* – Буди добар, иначе ћу те избацити напоље. **2.** *йосмашрано у целини, уойшше узевши.* – Иначе у току дана није било ништа значајног. **3.** *и без шоīа, ионако.* – То се и иначе зна. **4.** *обично, у друīој йрилици, у друīим йриликама.* – Није ме питала ни куда ћу тако рано, као иначе.

инаџија и **ина́џија** м (мн. ж) тур. *онај који је склон да се инаши, да йркоси, да се свађа, шврдоīлав човек.*

инаџѝјскӣ и **ина́џӣјскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на инаџије.*

ѝнва̄зија ж лат. **1.** вој. *йродор с војском на шуђу, нейријашељску шеришорију, велика офанзивна акција; искрцавање великих војних снаīа на нейријашељско шло.* **2.** фиг. *долазак у великом броју; јак ушицај.*

ӥнвазӣонӣ (инва̀зӣјскӣ), -а̄, -о *који се односи на инвазију:* ~ флота.

инва̀лӣд, -и́да м лат. *онај који је у рашу или друīде насшрадао, делимично или йошйуно онесйособљен за рад; човек с шелесним недосшашком (обично без руку или ноīу), боīаљ.*

инвали́да ж *в. инвалиднина.*

инва̀лӣдан, -дна, -о *који је йосшао инвалид, онесйособљен.*

инвалидѝте̄т, -е́та м *в. инвалидносш.*

инвалиднѝна ж *редовна новчана йомоћ коју инвалид или њеīова йородица йрима од државе.*

инвали́дно̄ст, -ости ж *сшање оноīа који је инвалид, шелесна ошшећеносш, онесйособљеносш за рад.*

инва̀лӣдскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на инвалиде:* ~ пензија.

инвѐнта̄р, -а́ра м лат. **а.** адм. *сйисак, реīисшар свих йокрешних сшвари, йредмеша који некоме, нечему йрийадају, йойис шаквих сшвари йриликом коншроле.* **б.** *шакви йредмеши, йрибор, средсшва.*

инвентариза́ција ж *пописс имовине, добара и сл., инвентарисање.*

инвента̀рисати, -ишēм свр. и несвр. *(из)вршити попис имовине; уписати(ив)ати у инвентар.*

ѝнвентӣван, -вна, -о *који се одликује инвенцијом, маштовит, стваралачки, проницљив:* ~ способност, ~ дух.

инвенти́вно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је инвентиван.*

инвенту́ра ж трг. *периодични контролни попис затечених ствари (у трговини, магацину и сл.).*

инвѐнција ж лат. *стваралачка машта, проницљивост.*

ѝнверзан и **инвѐрзан,** -зна, -о (ѝнверзӣван), -вна, -о *који је у инверзији, обрнут, преметнут.*

инвѐрзија ж лат. **1.** *редослед супротан нормалном, уобичајеном, обрнути ред.* **2.** лингв. *обрнут, преметнут ред речи, одн. главне и зависне реченице.*

инвести́рати, -ѐстӣра̄м свр. и несвр. *уложити, улагати новац, капитал у какав посао, финансирати изградњу нечега.*

инвѐстӣтор м *онај који инвестира, улаже новац у неки посао, објекат и сл.*

инвеститу́ра ж **1. а.** ист. *свечано постављање на висок положај, на одговорну дужност.* **б.** *додељивање права коришћења феудалног добра.* **2.** пол. *одобрење парламента новој влади да може преузети државне функције.*

инвести́ција ж лат. *улагање капитала у неки посао, у изградњу новог објекта, предузећа и сл.; капитал уложен у те сврхе.*

ѝнвестициōнӣ, -ā, -ō *који се односи на инвестиције:* ~ зајам, ~ капитал, ~ фонд.

ѝнгениōзан, -зна, -о лат. *уман, духовит, оштроуман; генијалан:* ~ начин, ~ решење.

ѝнгениōзно прил. *на ингениозан начин:* ~ решити.

ингерѐнција ж лат. **1.** *уплитање, мешање у нешто; утицај, надзор.* **2.** (обично у мн.) *основ за неко деловање, вршење власти, надзор, уплитање, мешање у нешто и сл.*

ѝндеклинабӣлан, -лна, -о лат. лингв. *који се не деклинира, непроменљив.*

ѝндекс м (ген. мн. ѝндēкса̄) лат. **1.** *попис, списак, преглед (имена, појмова и др.), предметни регистар, именик; каталог.* **2.** *попис забрањених књига, по мишљењу црквених или државних власти штетних, опасних.* **3.** *студентска књижица у коју се уносе подаци о похађању предавања, положеним испитима и сл.* **4.** екон. *релативни број који указује на обим, темпо, тенденције кретања, мењања дате вредности.* **5.** мат. *ситније исписани број или слово уз доњи руб главног слова који служи за означавање различитих величина исте врсте.*

индекса́ција ж *одређивање висине плата према висини животних трошкова:* ~ плата.

ѝндекснӣ, -ā, -ō *који се односи на индекс:* ~ број.

индетерминѝзам, -зма м фил. *идеалистичко учење које пориче повезаност и условљеност појава у природи и друштву и наглашава постојање човекове слободне воље.*

индиви́дуа и **индивѝдуа** ж лат. **а.** *јединка неке врсте, појединo биће.* **б.** *лице, особа, појединац.* **в.** *безвредна, безначајна особа, протува.*

ѝндивидуа̄лан, -лна, -о **1. а.** *који се тиче, који је својствен само појединцу, личан, особан:* ~ рад, ~ власништво, ~ гест. **б.** *карактеристичан за једну личност, особен, властит; посебан:* ~ особина, ~ физиономија. **2.** *који је ван колектива, самосталан, инокосан:* ~ домаћинство, ~ произвођач.

индивидуалѝзам, -зма м *схватање, начело које истиче улогу и вредност индивидуе, појединца изнад интереса колектива; личан, издвојен начин живљења.*

индивидуализа́ција ж *издвајање, извлачење јединке, индивидуе из општег, анонимног збивања откривањем њених посебних карактеристика; афирмисање индивидуалног лика.*

индивидуа̀лизовати, -зујēм (индивидуализи́рати, -ѝзӣра̄м) свр. и несвр. *(из)вршити индивидуализацију; приказ(ив)ати појединачно, засебно.* ■ **~ се** *поста(ја)ти индивидуалан, посебан.*

индивидуа̀лисати (се), -ишēм (се) свр. и несвр. *в. индивидуализовати (се).*

индивидуа̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, заговорник индивидуализма; саможива особа, себичњак.*

индивидуалѝстичан, -чна, -о и **индивидуалѝстичкӣ,** -ā, -ō *који се односи на индивидуалисте и индивидуализам:* ~ карактер, ~ истицање себе.

индивидуалѝтēт, -éта м **1.** *особа изразите индивидуалности; ауторитет:* епоха јаких индивидуалитета. **2.** *в. индивидуалност (а, б):* индивидуалитет поезије, народни ~.

ѝндивидуа̄лно прил. *на индивидуалан начин, посебно:* ~ поступати.

индивидуа́лно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **а.** *особина онога што је индивидуално, особеност, специфичност:* ~ у литератури, ступањ индивидуалности. **б.** *скуп свих карактеристичних, индивидуалних особина неке личности:* ~ ученика. **в.** *индивидуа, индивидуалитет.*

индиви́дуум и **индѝвӣдуум** м *в. индивидуа.*

индигна́ција ж лат. *осећање, израз одвратности, презира, срџбе (због нечег непријатног).*

индигни́рати, -ѝгнӣра̄м свр. и несвр. *изаз(ив)ати, (по)будити у некоме индигнацију, осећање презира, озлојађености.* ■ **~ се** *(на)љутити се, (ра)срдити се.*

ѝндиго, -а м **1.** *плава, природна боја која се добија из лишћа индијских биљака, већином рода* Indigofera. **2.** бот. *чивит* Indigofera tinctoria. **3.** *хартија премазана плавом бојом за умножавање или копирање отисака.*

Ѝндија ж *држава у Азији.*

индѝја̄нскӣ, -а, -о *који се односи на Индијанце.*

Индија́нац, -нца м *припадник племена старог порекла која су живела у Америци пре досељења Европљана и који су се у неким крајевима сачували до данас.*

Инди́јац, -јца и **Ѝндијац,** -ӣјца м *становник Индије;* уп. Индус.

Ѝндӣјка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *становник Индије.*

ѝндӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на Индијце и Индију.*

ѝндикатӣв м лингв. *синтаксичка категорија глаголских времена којом се означава право време радње у односу на време говора говорног лица.*

ѝндикатӣван, -вна, -о *који се односи на индикатив, који је у индикативу; изричит, посебан.*

индѝка̄тор м лат. **1.** *показатељ (нечега); знак, симптом (нечега):* ~ расположења. **2. а.** *апарат, инструмент који показује промене стања, тока неке реакције, рада машине и сл.:* бродски ~. **б.** хем. *материја која показује свршетак хемијске реакције, одн. присуство неке хемијске супстанце.*

индика́ција ж лат. *ознака, знак; симптом:* ~ у тексту, ~ у језику; ~ болести.

ѝндиректан, -тна, -о лат. *који се врши, обавља посредством, посредан:* ~ веза.

ѝндиректно прил. *на индиректан начин, посредно.*

ѝндискрēтан и **ѝндискретан,** -тна, -о лат. *који се тиче ствари личне, интимне природе, нечега што није за јавност; који открива такве ствари личне природе.*

ѝндискрēтно и **ѝндискретно** прил. *на индискретан начин.*

ѝндискрēтно̄ст и **ѝндискретно̄ст,** -ости ж *својство, особина онога који је индискретан, онога што је индискретно; индискретан поступак.*

индискре́ција и **индискрѐција** ж *в. индискретност.*

индиспози́ција ж лат. *осећање лоше воље, нерасположења, безвољности; нелагодност, слабост.*

индиспонѝра̄н, -а, -о *који је лоше воље, нерасположен, безвољан, апатичан.*

индиспонѝра̄но̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање онога који је индиспониран.*

ѝндиферентан и **индиферѐнтан,** -тна, -о лат. **а.** *који је равнодушан према нечему, незаинтересован за нешто:* ~ према стварности. **б.** *који ничим не испољава своја расположења, неодређен, безизражајан:* ~ лице, ~ гест. **в.** *безначајан, безвредан, неважан:* ~ разговор, ~ питање.

индиферентѝзам, -зма м *в. индиферентност.*

ѝндиферентно и **индиферѐнтно** прил. *на индиферентан начин, незаинтересовано, равнодушно.*

ѝндиферентно̄ст и **индиферѐнтно̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је индиферентан, незаинтересованост, равнодушност.*

ѝндӣција ж (ѝндӣцӣј, -ија м) лат. *наговештај, знак, симптом, податак на основу којег се изводи претпоставка, закључује о нечему.*

Индоевро́пљанин м (мн. -ани) *припадник породице народа од Индије до Европе чији су се језици развили из заједничког прајезика.*

индоѐвро̄пскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Индоевропљане:* ~ заједница, ~ језици, ~ народи.

индоктрина́ција ж *наметање одређених схватања, веровања, начина понашања.*

индоктрини́рати, -ӣнӣра̄м свр. и несвр. *наметнути, наметати неку доктрину, силом усмерити, усмеравати нечије мишљење, ставове:* ~ омладину, ~ народ.

индолѐнтно прил. *равнодушно, немарно, нехајно.*

индолѐнтан, -тна, -о *који се равнодушно, немарно, нехајно односи према нечему, нехајан, небрижан.*

индолѐнтно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је индолентан, индоленција.*

индолѐнција ж лат. *равнодушност, немарност, нехај.*

ѝндуковати, -кује̄м свр. и несвр. **1.** лог. *извести, изводити опште закључке из појединачних.* **2.** физ. *изаз(и)вати, произвести, производити индукцијом електричну струју у проводнику.* ■ ~ **се** *наста(ја)ти, појав(љ)и(ва)ти се путем индукције (о струји, магнетизму).*

ѝндуктӣван, -вна, -о *који се односи на индукцију:* ~ закључак; ~ везање.

ѝндуктӣвно прил. *на индуктиван начин, индуктивним путем:* ~ доказати.

ѝндуктор м ел. *справа за производњу електричне струје високог напона помоћу електромагнетне индукције.*

индỳкција ж лат. **1.** *доношење општих закључака из појединачних случајева, судова.* **2.** физ. *произвођење електричне струје у проводнику његовим кретањем у магнетном пољу.*

ѝндукциōнӣ (индỳкцӣјскӣ), -а, -о *који се односи на индукцију:* ~ калем.

Ѝндус м *припадник народа индоевропског порекла настањеног претежно у Индији;* уп. Индијац.

индỳстрија ж лат. *привредна грана која обухвата предузећа за прераду сировина у производе и фабричку делатност:* хѐмијска ~, прехрамбена ~, текстилна ~.

индустрија́лац -лца м *власник индустријског предузећа, фабрике, фабрикант.*

индустријализа́ција ж *стварање и развијање индустрије, индустријски развој земље.*

индустријàлизовати, -зује̄м (индустријализи́рати, -ѝзӣра̄м) свр. и несвр. *раз(ви)јати индустрију, индустријску производњу, спровести, спроводити индустријализацију.* ■ ~ **се** *разв(иј)ати сопствену индустрију, поста(ја)ти индустријски развијен; претварати се, претворити се у индустрију.*

индỳстрӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на индустрију:* ~ предузеће, ~ производња.

ѝнертан и **инѐртан,** -тна, -о **а.** *који задржава, не мења постојећи положај, тренутно стање.* **б.** *који мирно гледа да ствари иду својим током, неактиван, лењ.*

ѝнертно̄ст и **инѐртно̄ст,** -ости ж *особина онога који је инертан, неактивност, лењост.*

инѐрција ж лат. **а.** физ. *тежња тела да задржи своје стање мировања или кретања; сила која се при том испољава.* **б.** фиг. *тромост, непокретљивост, пасивност.* • **по инерцији** *по навици, по устаљеном реду.*

инжѐње̄р, -е́ра м (вок. ѝнжење̄ру; инстр. -е́ром) фр. (скраћ. инж.) *технички стручњак са факултетском спремом; звање које се добија завршетком студија на неком техничком факултету.*

инжење́рац, -рца м воj. *војник или официр у инжењерији.*

инжењѐрија ж *род војске који се бави грађевинским и техничким пословима.*

инжењѐрӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на инжењерију.*

инжењѐринг м енгл. *стручна обрада неког пројекта, подухвата и сл. коју обављају високи стручњаци за техничку и сл. струке; предузеће за такве послове.* • **генетски** ~ *биолошка техника деловања на наследне ћелије ради стварања нових живих организама.*

инжѐње̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на инжењере:* ~ нацрт.

инжѝње̄р м *в. инжењер.*

инзỳлӣн, -и́на м мед. *хормон жлезде гуштераче који долази у крв и регулише количину шећера у организму.*

ѝнӣ, -а̄, -о̄ арх. и књиш. *други, остали.*

иницѝја̄л, -а́ла м лат. *велико почетно слово имена или презимена; украсно велико слово на почетку одељка у књизи, старим рукописима и сл.*

иницијати́ва ж лат. *подстрек, побуда, жеља која покреће на акцију, на личну активност; идеја, предлог за покретање, предузимање нечега.*

ѝницијатӣван, -вна, -о *који има, даје иницијативу, покреће акцију, предузимљив:* ~ одбор.

иницијати́вно̄ст, -ости ж *особина онога који је иницијативан.*

иницѝја̄тор м *онај који даје иницијативу, предлаже, покреће нешто, покретач.*

иницѝја̄торка ж *женска особа иницијатор.*

иници́рати, -ѝцӣра̄м свр. и несвр. *да(ва)ти иницијативу за нешто, покренути, покретати нешто:* ~ акцију.

инјѐкција ж лат. мед. *доза, ампула течног лека, серума и сл. који се шприцом убризгава у организам; шприц којим се такав лек убризгава.*

инјѐкцӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на инјекцију:* ~ игла.

инкарна́ција ж лат. *оличење, оваплоћење, отеловљење.*

инкарни́рати, -а̀рнӣра̄м свр. и несвр. *оличити, оличавати, оваплотити, оваплоћивати, отеловити, отеловљивати (идеју, својство, лик и сл.).*

инкàсант м итал. *онај који од дужника инкасира, наплаћује рачуне у готовом новцу; благајник.*

инкаси́рати, -а̀сӣра̄м свр. и несвр. *наплатити, наплаћивати рачун у готовом, доспеле дугове и сл.; прикупљати новац.*

инквѝзӣтор м ист. *члан, припадник суда инквизиције;* фиг. *окрутан човек, мучитељ, прогонитељ.*

инквѝзӣторскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на инквизиторе и инквизицију, суров, окрутан:* ~ закони, ~ справа.

инквизи́ција ж лат. ист. **а.** *суд католичке цркве уведен у средњем веку ради откривања и кажњавања јеретика познат по окрутностима кажњавања.* **б.** *строго кажњавање, одмазда непријатеља; мучење, злостављање.*

ѝнквизиционӣ (инквизѝцӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на инквизицију:* ~ казна, ~ суд.

инклинáција ж лат. **1.** физ. *нагибни угао магнетне игле према хоризонталној равни.* **2.** *наклоност, склоност, пријемчивост (према некоме, нечему).*

ѝнклинационӣ, -ā, -ō *који се односи на инклинацију:* ~ игла.

инклинѝрати, -ѝнӣрāм несвр. *бити склон, тежити нечем.*

инкòгнито прил. лат. **1.** *прикривајући свој идентитет, своје право име, кришом, тајно:* стићи ~. **2.** (у им. служби) м *положај прикривеног идентитета, тајност присуства:* остати у свом инкогниту.

инкомодáција ж *сметање, нарушавање комодитета.*

инкомодѝрати, -ѝдӣрāм лат. свр. и несвр. *нарушити, нарушавати нечији комодитет, удобност, узнемиравати.*

инкомодѝтēт, -éта м *в. инкомодација.*

ѝнкомпатибилан, лна, -о лат. *који је у супротности с нечим другим, неспојив, несагласан.*

инкомпатибилѝтēт, -éта м *в. инкомпатибилност.*

инкомпатибѝлнōст, -ости ж *стање онога што је инкомпатибилно, несагласност.*

инкомпетѐнтан, -тна, -о *некомпетентан, немеродаван.*

инкомпетѐнција ж *некомпетенција, немеродавност.*

инконсенквѐнтан, -тна, -о *недоследан, неследствен.*

инкорпорáција ж лат. *припајање, прикључење, присаједињење.*

инкорпòрисати, -ишēм (инкорпорѝрати, - òрӣрāм) свр. и несвр. *припојити, припајати као саставни део (неку територију и сл.).*

инкохерѐнтан, -тна, -о лат. *неповезан; недоследан, противречан.*

инкриминáција ж лат. *оптужба, окривљење.*

инкримѝнисати, -ишēм (инкриминѝрати, -ѝнӣрāм) свр. и несвр. *напасти, нападати исправност нечега, негативно оценити, оцењивати нешто.*

инкрустáција ж лат. **1.** *украс од седефа, метала и сл. утиснут на површини неког предмета.* **2.** геол. *облагање или прожимање тела минералном масом (кречњаком и др.).*

инкỳбāтор м лат. **1.** *уређај за вештачко извођење пилића.* **2.** мед. *уређај за негу недоношчади.* **3.** *уређај за чување и одржавање бактеријских култура разних организама при лабораторијским експериментима.*

инкỳбāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на инкубатор.*

инкубáција ж **1.** мед. *време од тренутка продирања заразних болести у организам до појаве знакова обољења.* **2.** биол. *време потребно да се из оплођеног јајета развије пиле; вештачко лежење пилића у инкубатору.*

ѝнкубационӣ, -ā, -ō *који се односи на инкубацију:* ~ период.

инкунàбула ж лат. *у мн.: прве штампане књиге (с почетком штампарства до почетка XVI века).*

ино- *префиксоид у речима са значењем „инострани“:* иноагент, инобизнисмен, иногост, инокореспондент, инокредит, инопартнер.

инòвāтор м *новатор; проналазач.*

инòвāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на иноваторе.*

инòвāторство с *делатност иноватора, проналазаштво.*

иновáција ж лат. **1.** *оно што је уведено као ново, новина.* **2.** лингв. *нова језичка особина.*

ѝновационӣ, -ā, -ō *који се односи на иновацију:* ~ посао.

ѝновēран и **инòверан** јек. **ѝновјēран** и **инòвјеран**, -рна, -о *који је друге вере, религије.*

иновéрац, -рца и **инòверац**, -ēрца јек. **иновјéрац**, -рца и **инòвјерац**, -ēрца м *припадник друге вере, религије.*

инòвēрка јек. **инòвјēрка** ж *припадница друге вере, религије.*

инòвēрнӣк јек. **инòвјēрнӣк** м *в. иноверац.*

иновéрство и **инòвēрство** јек. **иновјéрство** и **инòвјēрство** с *другачија вера, верска различитост.*

инòземан и **ѝнозēман**, -мна, -о *в. иностран:* ~ новине, ~ пропаганда.

инозéмац, -мца и **инòземац**, -ēмца м *в. иностранац.*

инозéмство и **инòзēмство** с *в. иностранство.*

инојѐзичан, -чна, -о *који припада другом, страном језику, који говори другим, страним језиком.*

инòкосан, -сна, -о **1.** *који има мали број чланова домаћинства, који нема довољно радне снаге; сам:* ~ кућа, ~ човек. **2. а.** *који није члан задруге, самосталан:* ~ пољопривредник. **б.** *индивидуални, појединачни:* ~ посед, ~ предузеће.

инòкоснӣк м *онај који је инокосан.*

инòкосно прил. *на инокосан начин; самостално.*

инòкоснōст, -ости ж *стање и положај онога који је инокосан.*

инòкоштина и **инокóштина** ж **1.** *мала породична заједница (родитељи и деца) која води самостално домаћинство; оскудица у радној снази због малог броја чланова домаћинства.* **2.** *самоћа, усамљеност; немаштина, сиромаштво.*

инòплеменӣк м *припадник другог племена или народа; странац.*

инòрог м *животиња с једним рогом.*

инòродан, -дна, -о *који је другог народа, друге националности, стран, туђински:* ~ досељеник.

инòродац, -оца и **инòроднӣк** м *припадник другог народа, странац, туђинац.*

ѝнострāн, -а, -о **1.** *који је из друге, туђе земље, стран:* ~ посетилац. **2.** *који се односи на иностранство:* ~ кредит.

инострáнац, -нца м *странац, туђинац.*

инòстрāнка и **инòстрāнкиња** ж *странкиња, туђинка.*

инострáнство (инострàнство) с *стране, туђе земље, иноземство.*

ѝноча ж ист. и нар. *у бигамној или полигамној породици друга жена у односу на прву као главну.*

инсàјдер м енгл. *добро обавештена особа унутар неке организације, фирме, државног тела и сл., обично као извор информација за медије.*

ѝнсект (ѝнсекат), -кта м (ген. мн. -кāтā) лат. зоол. *многобројна и разноврсна класа животиња из кола зглавкара* Arthropoda, *чије је тело састављено из три одељена дела: главе, груди и трбуха, кукац.*

инсѐктāријум (инсѐктāрӣј, -ија) м *уређај за држање инсеката, збирка инсеката.*

инсектѝцӣд, -ѝда м лат. *хемијско средство за уништавање, тровање инсеката.*

инсектòјед м зоол. *назив за животиње које се хране инсектима* Insectivora.

ѝнсерт м (ген. мн. ѝнсерāтā) *исечак, одломак (филмски и сл.).*

инсинуáција ж лат. *посредно изречена морална оптужба, клевета, алузија на некога; подметање.*

инсинуѝрати, -ỳӣрāм свр. и несвр. *(на)правити инсинуацију, изнети, износити неистине, нетачности, подметнути, подметати (некоме нешто).*

инсистѝрати, -ѝстӣрāм несвр. *упорно тражити, настојати, захтевати:* ~ да се нешто уради.

инсолáција ж лат. *топлотно зрачење Сунца које обухвата Земљину површину, изложеност Сунчевим зрацима.*

инсолвѐнтан, -тна, -о *неспособан да подмири новчана дуговања, потраживања:* ~ предузеће.

инсолвѐнтно̄ст, -ости и **инсолвѐнција** ж лат. *неспособност дужника да врати, подмири новчана потраживања, дуговања.*

ѝнспектор м *службеник који врши инспекцију; лице с вишим службеним рангом у различитим службама јавне безбедности.*

инспектòра̄т, -áта м *установа која врши инспекцијску службу; делатност такве установе.*

ѝнспектōрка (ѝнспекторица) ж *жена инспектор.*

ѝнспекторскӣ, -ā, -ō *који се односи на инспектора и инспекторе:* ~ извештај, ~ одељење.

инспѐкција ж лат. *контрола, надзор (спровођења неких уредаба, закона, нечијег рада и сл.); надлежни орган који обавља ту контролу.*

инспѐкцӣјскӣ (ѝнспекциōнӣ), -ā, -ō *који се односи на инспекцију:* ~ преглед, ~ комисија.

ѝнспиратӣван, -вна, -о *који инспирише, подстиче, надахњује:* ~ текст, ~ улога.

инспѝра̄тор м *онај који инспирише, подстиче на нешто; зачетник неке идеје:* ~ сукоба, ~ борбе.

инспирáција ж *стање појачане интелектуалне, стваралачке, уметничке активности духа, надахнуће (обично уметничко), стваралачка замисао.*

ѝнспирациōнӣ, -ā, -ō *в. инспиративан.*

инспѝриса̄но̄ст, -ости ж *стање онога који је инспирисан, инспирација.*

инспѝрисати, -ишēм свр. и несвр. *надахнути, надахњивати, подстаћи, подстицати некога на нешто.* ■ ~ **се** *добити, добијати подстицај за стварање, надахнути се, надахњивати се.*

инспицѝјент м лат. *лице које надзире све послове иза позорнице према редитељским упутствима.*

инсталàтēр, -éра м фр. *стручњак који обавља послове око инсталација.*

инсталàтēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на инсталатере и инсталацију:* ~ радови.

инсталáција ж фр. **1.** *систем уређаја у неком погону, постројењу; постављање, инсталирање таквог система уређаја; инсталирање компјутерског програма.* **2.** *свечано постављање неког достојанственика, устоличење.*

ѝнсталациōнӣ (инсталáцӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на инсталацију:* ~ дискета, ~ посао, ~ прекидач.

инсталѝрати, -àлӣра̄м свр. и несвр. **1.а.** *поставити, постављати, наместити, намештати неки уређај, систем уређаја и сл. тако да функционише:* ~ централно грејање. **б.** рач. *учинити оперативним, функционалним (оперативни систем или неки други компјутерски програм).* **2.** *устоличити, устоличавати свечано у дужност, у звање неког достојанственика.* ■ ~ **се** фиг. *наместити се, сместити се:* ~ се у трговини.

ѝнстант енгл. прид. непром. *настао на брзину, намењен брзој, краткотрајној употреби:* ~ држава, ~ производи. • ~ **кафа** *концентрат кафе растворив у води или млеку, нес-кафа.*

инстàнца ж лат. *надлежни орган или установа одређеног ранга у хијерархији какве организације.* • **у крајњој (последњој) инстанци** *у крајњем случају, у крајњој линији.*

ѝнстинкт м лат. **1.** *урођена способност животиња да врше радње корисне за њих или њихово потомство; таква способност код човека без учешћа разума.* **2.** *несвесна тежња, побуда, нагон; предосећај, предосећање.*

ѝнстинктӣван, -вна, -о *који има природу инстинкта, нагонски; несвестан:* ~ мржња, ~ покрет.

ѝнстинктӣвно прил. *на инстинктиван начин, по инстинкту, нагонски; несвесно:* ~ осећати, ~ запевати.

инстѝтӯт, -ýта м лат. **1. а.** *научноистраживачка установа која се бави научним истраживањем:* историјски ~, математички ~, ~ за језик. **б.** *завод, школа:* учитељски ~. **2.** *в. институција (1).*

инстѝтӯтскӣ, -ā, -ō *који се односи на институт:* ~ библиотека, ~ пројекат.

инститýција ж лат. **1.** *одређена појава у друштвеним односима регулисана правним нормама као елемент друштвеног система:* ~ банке, световна ~. **2.** *завод, установа.* **3.** *установљење, постављење:* ~ врховног начелника.

ѝнстуциона̄лан, -лна, -о *који се односи на друштвене институције, правни:* ~ основа система.

институционàлизовати, -изујēм свр. и несвр. *претворити, претварати у институцију, установити, установљивати:* ~ сарадњу.

инстрỳисати, -ишēм (инструѝрати, -ỳӣра̄м) свр. и несвр. *поучити, поучавати (некога), упутити, упућивати (некога) у неки посао.*

ѝнструктӣван, -вна, -о *поучан:* ~ часопис.

ѝнструктор м *онај који преноси некоме одређена знања, који даје инструкције, учи, поучава.*

ѝнструкторскӣ, -ā, -ō *који се односи на инструкторе:* ~ посао.

инстрỳкција ж лат. **1.** *поучавање, обучавање (ученика и сл.):* давати инструкције. **2.** *упутство за вршење нечега, савет; наредба, налог; пропис за примену нечега:* добити инструкције, имати инструкције владе.

инстрỳмент (инстрỳменат), -нта м (ген. мн. -на̄та̄) лат. **1.** *направа, уређај, апарат и сл. који служи као помоћно средство при раду.* **2.** *оно што има одређену функцију, чиме се што остварује:* ~ власти. **3.** муз. *справа, механизам за производњу музичких тонова:* дувачки ~.

ѝнструмента̄л, -а и **инструмѐнта̄л,** -áла м лингв. *падеж који има основно значење средства, оруђа или друштва с којим се у заједници врши радња.*

ѝнструмента̄лан, -лна, -о **1.** *који се изводи помоћу музичких инструмената:* ~ музика, ~ дело. **2.** *који се односи на инструментал:* ~ синтагма, ~ значење.

инструментàлизовати, -ујēм свр. и несвр. *претворити, претварати у оруђе, инструмент за одређене циљеве:* ~ борбу за људска права.

инструментàлист(а), -ē м (мн. -сти) муз. *онај који свира на неком музичком инструменту.*

инструмѐнта̄ријум (инструмѐнта̄рӣј, -ија) м *збирка инструмената намењених одређеном послу.*

инструментáција ж муз. *припрема музичког дела за одређене улоге различитих музичких елемената и инструменталних група:* симфонијска ~.

инструментѝрати, -ѐнтӣра̄м свр. и несвр. *приредити, приређивати неко музичко дело за извођење на више инструмената.*

инсỳлӣн, -ѝна м *в. инзулин.*

инсуфицијѐнција ж лат. **1.** мед. *слабост, недовољан рад неког органа:* ~ срца. **2.** *уопште недовољност, оскудност:* ~ критике.

инсценáција ж *постављање позоришног комада на сцену, сценско уобличење.*

инсценѝрати, -ѐнӣра̄м свр. и несвр. **1.** *поставити, постављати на сцену, уобличити за сценско извођење.* **2.** *наместити, намештати, удесити, удешавати нешто са одређеним циљем:* ~ напад.

интабулáција ж лат. правн. *упис у земљишне књиге којим се стиче власништво над некретнином; хипотека.*

интабỳлисати, -ишēм (интабулѝрати, -ỳлӣра̄м) свр. и несвр. *(из)вршити интабулацију, (у)књижити у земљишне књиге некретнину.* ■ ~ **се** *спровести, спроводити интабулацију под својим именом.*

интàрзија ж итал. *орнамент од седефа, слонове кости, комада дрвета, метала и сл. утиснут на дрвеним предметима:* комода са интарзијама.

интѐгра̄л, -áла м лат. мат. *коначна, променљива величина.*

ѝнтегра̄лан, -лна, -о **1.** *који се односи на интеграл:* ~ рачун, ~ образац. **2.** *целокупан, потпун, целовит:* ~ знање. • ~ **брашно**

брашно добијено млевењем жита тако да су сачувани сви састојци.

ѝнтегра̄лно прил. *у целини, целовито, потпуно:* ~ представити.

интегра́лно̄ст, -ости ж *особина онога што је интегрално, целовитост.*

ѝнтегративан, -вна, -о *који служи интеграцији, уједињењу:* ~ чинилац, ~ снага.

интегра́ција ж лат. *спајање, повезивање у целину, сједињавање, уједињавање:* европска ~, економска ~.

ѝнтеграционӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на интеграцију, уједињавање:* ~ процес.

интѐгриса̄но̄ст, -ости ж *повезаност у целину, јединство.*

интѐгрисати, -ише̄м (интегри́рати, -ѐгри̇ра̄м) свр. и несвр. *повез(ив)ати, спојити, спајати у целину, ујединити, уједињавати.* ■ ~ **се** *постајати целовит, потпун; ујединити се, уједињавати се.*

интегри̇̀те̄т, -е́та м *целовитост, јединство; неповредивост, недирнутост физичке и моралне целокупности човека као људског бића.*

интѐлект и **ѝнтелект** м *збир човекових духовних представа; способност мишљења, ум, разум.*

ѝнтелектуа̄лан, -лна, -о *који се односи на интелект, мисаони, духовни:* ~ способност, ~ рад.

интелектуа́лац, -лца м *човек великог образовања који се бави неком духовном активношћу, умним радом.*

интелекту̏а̄лка ж *женска особа интелектуалац.*

ѝнтелектуа̄лно прил. *у погледу интелекта, у интелектуалном смислу; на интелектуалан начин.*

интелектуа́лно̄ст, -ости ж *особина, својство онога који је интелектуалан.*

интели̇̀гент м *в. интелектуалац.*

интелигѐнтан, -тна, -о *уман, паметан, бистар, проницљив; који одражава оштроумност, интелигенцију.*

интелигѐнтно прил. *разумно, паметно; оштроумно.*

интелигѐнтно̄ст, -ости ж *особина онога који је интелигентан.*

интелигѐнција ж лат. **1.** *способност брзог схватања и разумевања, умна обдареност, бистрина, разум.* **2.** зб. *образовани, учени људи, интелектуалци.*

интѐндант м фр. *онај који снабдева храном и др. материјалним потребама војне јединице, службе и сл.*

интѐндантскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на интенданте:* ~ официр, ~ служба.

интендату́ра ж *установа, служба која се стара о снабдевању материјалним потребама војске, организације.*

ѝнтензӣван, -вна, -о **1.** *који се истиче појачаном активношћу, снагом, јачином, појачан, напрегнут.* **2.** *који постиже високу продуктивност, заснован на високој производности:* ~ обрада земљишта, ~ газдинства.

интензиви́рати, -ѝви̇ра̄м свр. и несвр. *(у)чинити интензивним, појача(ва)ти:* ~ активност.

ѝнтензӣвно прил. **а.** *на интензиван начин, појачано, напрегнуто, упорно:* ~ радити. **б.** *изразито, веома, врло:* ~ зелен, ~ црвен.

интензи́вно̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је интензивно, јачина.*

интензи̇̀те̄т, -е́та м лат. *јачина, снага; величина снаге, напетости; интензивност.*

интѐнција ж лат. *жеља да се нешто учини, тежња за нечим, хтење, намера.*

интер- лат. *префикс са значењем „међу, између“:* интерконтиненталан, интернационалан.

интера̀кција ж *узајамно дејство, међусобни утицај.*

интѐрва̄л, -а́ла м лат. **1. а.** *временски размак између два збивања; пауза, станка:* кратак ~, у интервалима између седница. **б.** *међупростор.* **2.** муз. *разлика у висини, одн. у броју трептаја двају тонова.*

интервѐнисати, -ише̄м (интервени́рати, -ѐни̇ра̄м) свр. и несвр. **1.** *(у)мешати се у нешто, посредовати у нечему; предузети, предузимати неки поступак у нечију корист, заузети се, заузимати се за некога:* ~ у сукобу. **2.** *ступити, ступати у акцију, у одбрану некога или нечега; послати оружану силу ради одбране некога, нечега.*

интервѐнтнӣ, -а̄, -о̄ *који се доноси по убрзаном поступку:* ~ закон.

интервѐнција ж лат. **1.** *посредовање у неком спору, сукобу и сл.; заузимање за некога или нешто:* ~ банака, ~ партија. **2.** *акција чувања, обезбеђења јавног реда и мира; акција оружане силе једне државе у другој земљи ради утицања на збивања у њој:* ~ полиције; страх од спољне интервенције. **3.** мед. *захват (хируршки) у циљу лечења:* хируршка ~.

интервенционѝзам, -зма м *политика заснована на (војним, економским и сл.) интервенцијама.*

интервенциѝнист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица интервенционизма; учесник у интервенцији.*

интервенциони̇̀стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на интервенционисте и интервенционизам:* ~ војска, ~ рат.

интѐрвјӯ, -ју̏а м енгл. *разговор новинара са неком истакнутом личношћу намењен објављивању у штампи или на телевизији; текст таквог разговора.*

интервју̏исати, -ише̄м свр. и несвр. *обавити, обављати разговор постављајући питања, намењен објављивању.*

интѐрдикт м лат. **1.** *изричита наредба да се нешто не сме извршити.* **2.** ист. *папина забрана вршења црквених обреда као казнена мера.*

интерѐгнум м лат. *време од престанка једне власти до настанка друге, међувлашће; време у ком држава нема сталног владара; безвлашће.*

интерѐжџија м (мн. ж) *онај који ради само за своје интересе, који гледа само личну корист; зеленаш, лихвар.*

ѝнтерес м лат. **1. а.** *оно што нечему иде у прилог, у рачун, корист, добит:* ~ државе, лични ~. **б.** *важност, значај:* од великог интереса, без интереса. **2.** фин. и банк. *увећање које се добија на уложена средства, камата:* дати новац под интерес. **3.** *пажња према ономе што одговара нечијим потребама, настојањима, занимање, заинтересованост, интересовање.*

интереса̀нтан, -тна, -о *који побуђује радозналост, интересовање, занимљив; необичан:* ~ рад, ~ роман.

интереса̀нтно прил. *на интересантан начин, занимљиво; необично:* ~ је видети изложбу.

интереса̀нтно̄ст, -ости ж *особина онога што је интересантно.*

интерѐсент м *онај који је заинтересован, који се интересује за нешто, онај кога се нешто тиче.*

ѝнтереснӣ, -а̄, -о̄ **а.** *који се односи на интерес, који је у нечијем интересу:* ~ сфера, ~ подручје. **б.** *којим се одређује, израчунава интерес (2), каматни:* ~ проценат, ~ стопа.

ѝнтересовати, -сује̄м (интереси́рати, -ѐси̇ра̄м) свр. и несвр. *изаз(и)вати нечију радозналост, занимати, побуђивати интерес према некоме или нечему.* – Нас интересује изборни закон. ■ ~ **се** *посветити, посвећивати пажњу (некоме или нечему), показивати радозналост, интерес (за некога, нешто), распитивати се.* – Интересовао се за све њих.

интери̇̀је̄р, -е́ра м *унутрашњост просторије, ентеријер.*

интермѐцо м (мн. с) итал. **а.** *мали позоришни или музички комад који се изводи између чинова главне представе, међучин; кратко сценско или музичко дело веселијег карактера.* **б.** *уметнут, споредан део у књижевним, сценским или музичким делима:* лирски ~, кратки ~.

интѐрнāт, -áта м лат. *васпитни завод у коме питомци имају наставу, стан и храну; дом за ученике који не живе у породици.*

интѐрнāтскӣ, -ā, -ō *који се односи на интернат:* ~ менза, ~ соба.

интерна́ција ж лат. *принудно држање под полицијском или војном контролом, уз ограничену слободу кретања, заточење у логору, изолованом месту и сл.:* бити у интернацији, вратити се из интернације.

интернациона́ла ж 1. *међународна организација радничких (социјалистичких и комунистичких) партија:* Прва ~, Друга ~, Комунистичка ~. 2. (Интернационала) *међународна револуционарна пролетерска химна.*

ѝнтернационāлан, -лна, -о *који се односи на све или на многе народе, општи, међународни:* ~ идеја, ~ комисија, ~ дуг. • **интернационални мајстор** шах. *в. под мајстор.*

интернациона́лац, -лца м 1. *учесник интернационале, присталица интернационализма, интернационалист(а).* 2. спорт. **а.** *играч који наступа на међународним такмичењима.* **б.** *играч неке земље који игра у иностраном клубу.*

интернационалѝзам, -зма м *подржавање идеја класне солидарности радничких организација и левичарских покрета; поштовање воље свих народа за слободом и равноправношћу; борба против шовинизма:* пролетерски ~.

интернационализа́ција ж *придавање или признање интернационалног карактера нечему:* ~ капитала.

интернационàлизовати, -ујēм (интернационализи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. *учинити интернационалним, међународним:* ~ проблем Босне.

интернационàлист(а), -ē (мн. -сти) м *присталица, следбеник интернационализма.*

интернационалѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на интернационализам.*

интернациона́лнōст, -ости ж *особина онога који је интернационалан, онога што је интернационално.*

ѝнтернет м (мн. ø) енгл. *глобална компјутерска мрежа за слободну размену података, међусобну комуникацију и др.*

ѝнтēрнӣ, -ā, -ō лат. 1. *унутарњи, унутрашњи; домаћи:* ~ ствар, ~ посао. 2. мед. *који се односи на унутрашње органе:* ~ болест, ~ медицина, ~ хирургија.

интерни́рати, -ѐрнӣрāм свр. и несвр. *принудно ставити, стављати под полицијски или војни надзор, затворити, затварати у логор, затвор и сл.*

интерни́рац, -рца м *онај који је интерниран, прогнан, заточеник.*

интѐрнист(а), -ē м (мн. -сти) 1. *лекар специјалиста за болести унутрашњих органа.* 2. *ученик који станује у интернату.*

интерну̀нције, -ја м лат. *преговарач, посредник; специјални папски или владарски посланик:* папин ~, аустријски ~ у Цариграду.

ѝнтерогатӣв м лат. лингв. *упитна заменица; упитна реч уопште.*

интерпела́ција ж лат. *посланичко питање у парламенту којим се тражи изјашњење владе о неком политичком питању.*

интерпѐлисати, -ишēм свр. и несвр. *поднети, подносити интерпелацију (влади или неком министру).*

ѝнтерпланетāрнӣ, -ā, -ō *који се односи на простор између две или више планета, међупланетарни.*

интерпола́ција ж лат. *накнадно уметање у неки текст елемената који нису били у њему; фалсификовање оригиналног текста додавањем; додатак, уметак.*

интерполи́рати, -ѐлӣрāм свр. и несвр. *накнадно уметати, уметнути у текст; фалсификовати додавањем нових речи или реченица; дода(ва)ти, уметнути, уметати.*

ѝнтерпретатӣван, -вна, -о *који се односи на интерпретирање, интерпретацију:* ~ способност, ~ ниво.

интерпрѐтāтор м *онај који нешто интерпретира, тумач; онај који приказује, изводи какво драмско дело, репродукује какву песму, мелодију, извођач.*

интерпрѐтāторка ж *женска особа интерпретатор.*

интерпрета́ција ж лат. 1. *тумачење смисла нечега, објашњење, приказ:* научна ~, субјективна ~. 2. *сценско приказивање, извођење, репродуковање (драме, музичког дела и сл.):* глумачка ~, ~ песме.

ѝнтерпретациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на интерпретацију, извођачки.*

интѐрпретовати, -тујēм (интерпрети́рати, -ѐтӣрāм) несвр. (ретко свр.) 1. *приказ(ив)ати, (про)тумачити:* ~ историју земље, ~ роман. 2. *представљати на сцени; изводити, репродуковати (песму, мелодију и сл.).*

интерпу̀нкција ж лат. лингв. *правописни знаци којима се у писму раздвајају реченице и њихови делови; употреба таквих знакова.*

интерпу̀нкцӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на интерпункцију:* ~ знак.

интерферѐнција ж лат. физ. *узајамно дејство таласа (електричних, светлосних, водених и др.).*

инти́ма и **ѝнтима** ж *оно што је лично, интимно, скривена мисао, жеља; скривен, затворен начин живота, пријатна средина, топла атмосфера.*

ѝнтӣман, -мна, -о лат. 1. *који се односи на човеков духовни и емотивни живот, унутрашњи, лични:* ~ осећање, ~ мишљење. 2. *тесно везан пријатељством, близак, присан:* ~ пријатељ, ~ разговор. 3. *љубавни, љубавнички:* ~ веза, ~ однос. 4. *који се односи на ужи круг људи, рођака, пријатеља:* ~ ручак. 5. *испуњен пријатном, топлом атмосфером:* ~ салон.

интимѝтēт, -éта м *в. интимност.*

ѝнтӣмно прил. *на интимни начин, дубоко у себи; присно, пријатељски; тесно:* ~ сматрати; ~ разговарати; ~ везан за некога.

инти́мнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је интимно; присност, блискост, топлина.*

интѝмус м *интиман, присан пријатељ.*

интоксика́ција ж лат. мед. *повреда организма отровним материјама, тровање.*

интона́ција ж лат. 1. *ритмичко-мелодијске модулације гласа, тон говора уопште; наглашавање појединих гласова, речи:* ~ гласа, реченична ~. 2. муз. *начин звучања тона или инструмента; почетни тон при певању или свирању:* беспрекорна ~. 3. слик. *начин мешања боја, нијансирање боја.*

интона́цӣјскӣ и **ѝнтонациōнӣ,** -ā, -ō *који се односи на интонацију.*

интони́рати, -ѐнӣрāм свр. и несвр. 1. *да(ва)ти почетни тон при певању или свирању, почети, почињати певати или свирати; (от)певати, (од)свирати:* ~ химну, ~ песму. 2. фиг. *да(ва)ти унутрашњи садржај нечему, (о)бојити, прожети.* – Текст је интониран реалистички.

интравѐнōзан, -зна, -о мед. *који се убризгава у вене:* ~ ињекција.

интравѐнōзно прил. *на интравенозан начин:* ~ дати ињекцију.

ѝнтравēнски прил. *в. интравенозно.*

интра́ла ж итал. муз. *кратак музички став, предигра.*

ѝнтрамускулāран, -рна, -о *који се убризгава, даје у мишић:* ~ ињекција.

ѝнтрамускулāрно прил. *на интрамускуларан начин:* дати ињекцију ~.

ѝнтранзитӣван, -вна, -о *који нема објекат, непрелазан:* ~ глагол.

ѝнтрига ж фр. 1. *потајан, лукав поступак који има за циљ да створи забуну, раздор, сплетка, смутња:* љубавна ~, страначка ~. 2. књиж. *заплет радње у књижевном делу.*

интрѝгант м *сплеткар, смутљивац.*

интрѝганткиња (интрѝгантица) ж *сплеткашица, смутљивица.*

интрѝгантскӣ, -ā, -ō *који се односи на интриганте, сплеткашки:* ~ политика.

интрѝгантски прил. *на интригантски начин.*

интрѝгантство с *особина, својство интриганта; сплеткарење.*

интригѝрати, -ѝгӣрāм свр. и несвр. *(на)правити интригу, сплетку, створити, стварати забуну, смутњу.*

ѝнтриговати, -гујēм свр. и несвр. *в. интригирати.*

ѝнтроспектӣван, -вна, -о *који се односи на интроспекцију, самопосматрачки:* ~ метод, ~ анализа.

интроспѐкција ж лат. псих. *посматрање сопствених психичких реакција, самопосматрање; размишљање о својим поступцима.*

ѝнтуитӣван, -вна, -о *који се односи на интуицију, који се сазнаје путем интуиције; обдарен интуицијом:* ~ критика; ~ политичар.

ѝнтуитӣвно прил. *на интуитиван начин, интуицијом:* ~ осећати.

интуѝција ж лат. псих. *способност непосредног схватања, сазнања нечега без помоћи логичког закључивања; предосећај.*

ѝнћӯн, -ýна м итал. зоол. *риба слична сардели* Engraulis encrasicholus, *дуга до 15* cm.

ѝнфāман, -мна, -о лат. *бесраман, бестидан, порочан; срамотан, подао:* ~ љубавник, ~ задовољство.

ѝнфāмно прил. *на инфаман начин, бестидно, срамно:* ~ се понашати.

инфантѐрија ж фр. воj. *род војске, пешадија.*

инфантѐрӣјскӣ, -ā, -ō *пешадијски:* ~ пуковник.

инфантѐрист(а), -ē м (мн. -сти) *војник који служи у пешадији.*

ѝнфантӣлан, -лна, -о лат. *који је као у детета, на нивоу дечје интелигенције, недозрео, детињаст; умно неразвијен, малоуман.*

инфантилѝзам, -зма м мед. *душевна и телесна неразвијеност, заосталост.*

ѝнфантӣлно прил. *на инфантилан начин, наивно.*

инфантѝлнōст, -ости ж *особина онога који је инфантилан, онога што је инфантилно.*

ѝнфаркт м лат. мед. **1.** *ограничена обамрлост неког дела органа због зачепљености артерије која доводи крв у тај део:* ~ срца, ~ плућа. **2.** разг. *инфаркт срца.*

ѝнфектӣван, -вна, -о **а.** *који шири инфекцију, заразан:* ~ болест. **б.** (одр.) *који се бави заразним болестима:* ~ медицина, ~ клиника.

инфѐкција ж лат. мед. *ширење заразних клица, зараза.*

инфѐкцӣјскӣ, -ā, -ō и **ѝнфекциōзан**, -зна, -о *в. инфективан (1):* ~ материја, ~ болест.

ѝнфериōран, -рна, -о лат. *мање вредан, подређен; споредан:* ~ критика.

инфериóрнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога који је инфериоран, онога што је инфериорно.*

ѝнфикс м (ген. мн. ѝнфӣксā) лат. лингв. *врста афикса, творбена или граматичка морфема унутар речи, између творбених основа, основе и наставка и сл. (нпр. југ-о-исток).*

инфилтрáција ж лат. **1.** *уношење, продор страних елемената, утицаја у какву средину.* **2.** мед. *продирање страних супстанци у поједине органе или ткива.*

инфилтрѝрати се, -ѝлтрӣрāм се свр. и несвр. (негде, у нешто) *продрети, продирати у нешто, увући се, увлачити се.*

ѝнфинитӣв м лат. лингв. *нелични непроменљиви глаголски облик којим се именује процес, радња, стање или збивање (нпр. читати).*

ѝнфинитӣвнӣ, -ā, -ō *који се односи на инфинитив:* ~ облик, ~ основа, ~ наставак.

ѝнфинӣтнӣ, -ā, -ō лат. лингв. *в. нелични (1).*

инфицѝрати, -ѝцӣрāм свр. и несвр. мед. *пренети, преносити инфекцију, заразити, заражавати:* ~ рану, ~ грло. ■ **~ се** *заразити се, заражавати се.*

инфлáција и **ѝнфлāција** ж лат. екон. *поремећај у односу робних и новчаних токова који се испољава у порасту цена, одн. паду вредности новца, пуштање у оптицај новца који нема економско покриће.*

инфлуѐнца ж итал. **1.** мед. *акутна заразна болест коју изазивају вируси, праћена високом температуром, клонулошћу, грип.* **2.** физ. *набијање електрицитетом ненаелектрисаног тела уношењем у електрично поље.*

ѝнформатӣван, -вна, -о **а.** *који садржи информације, обавештења, којим се износе информације:* ~ чланак, ~ осврт. **б.** *који прикупља и пружа информације, обавештајни:* информативни преговори, ~ служба, ~ разговор.

информатѝвнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање, особина онога што је информативно.*

информàтика ж *наука о компјутерској техници, рачунарство.*

информàтичāр м *стручњак за информатику, за рачунарство.*

информàтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на информатику:* ~ будућност, ~ напредак.

инфòрмāтор м лат. **а.** *онај који даје информације, обавештења.* **б.** *књига која даје основне информације из одређене области:* језички ~.

информáција ж лат. *податак о нечему или некоме, обавештење; саопштење, извештај.*

ѝнформациōнӣ (информáцӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на информације, информативан (б):* ~ служба, ~ биро, ~ агенција.

Информбѝрō, -оа м ист. *скраћени назив за саветодавно тело, тзв. „Информациони биро" који су 1947. год. основале комунистичке и радничке партије Совјетског Савеза и неких земаља, а који се од 1948. до распуштања 1956. ангажовао против политике државног и политичког руководства Југославије.*

информбѝровац, -ōвца м *присталица резолуције Информбироа од јуна 1948.*

информбѝровскӣ, -ā, -ō *који се односи на информбировце и Информбиро.*

инфòрмисање с **1.** *гл. им од информисати (се).* **2.** *информативна делатност, обавештавање помоћу медија (новине, радио, телевиза и др.):* средства информисања.

инфòрмисати, -ишēм (информѝрати, -òрмӣрāм) свр. и несвр. *да(ва)ти информације, обавестити, обавештавати:* ~ о стању у земљи. ■ **~ се** *обавестити се, обавештавати се:* ~ се о свему.

инфраструктýра ж *економска и организациона подлога неког великог пројекта, подухвата (комунална мрежа, радна снага и сл.).*

ѝнфраструктӯрнӣ, -ā, -ō *који се односи на инфраструктуру:* ~ проблем, ~ радови.

инфрацр̀венӣ, -ā, -ō у изр. **~ зраци** *невидљиви зраци који су у спектру испод црвених, топлотни зраци.*

ѝнфӯзија ж лат. мед. *убризгавање течности у крвне судове.*

инфỳзōрија ж (инфỳзōрӣј, -ија м) зоол. *у мн.: једноћелијске микроскопски ситне животињице* Infusoriae *из класе* Protozoa *(у јд. животињица из те класе).*

инхалáција ж лат. *удисање лековите паре или гасова из извесних течности.*

инхалѝрати, -а̀лӣра̄м свр. и несвр. *удахнути, удисати лековите паре или гасове.*

ѝнцест м лат. правн. *родоскврњење, родоскврнуће.*

инцѝдент м лат. *неочекиван, незгодан догађај испад, изгред; мањи (оружани) сукоб, чарка, задевица.*

инцѝдентан, -тна, -о *испуњен инцидентима, сукобима:* ~ ситуација, ~ разговор.

ѝнч м енгл. *мера за дужину у Енглеској* (2,54 cm): монитор од 17 ѝнча̄.

ѝње с (мн. ø) **1.** *смрзнуте водене честице у облику ледених иглица које се нахватају по трави и дрвећу, смрзнута магла.* **2.** фиг. *проседа коса.*

ѝоле и **ѝоле** прил. **1.** *макар у најмањој мери, бар мало, иколико, ишта:* имати ~ воље за послом, бити ~ интелигентан. **2.** *ма на који начин, икако:* ако је ~ могуће.

ѝо̄н, ио́на м грч. ел. *в. јон.*

ионàко и **ионàко̄** прил. *без обзира на све друго, и поред тога, и иначе.* – Ми смо ионако закаснили.

ионизáција ж ел. *в. јонизација.*

иониз- *в. јониз-.*

ѝоткуд(а̄) прил. *макар откуда, с било које стране.* – Хоће ли иоткуда стићи помоћ.

ѝпа̄к прил. *кад се истиче да нешто не изостаје иако би се то нормално очекивало: и поред тога, упркос* **а.** (у корелацији с везницима: иако, мада, премда) *у допусној реченици, у односу на садржај главне реченице.* – Мада су сви стигли на време, ипак приредба није почела у осам. **б.** *уопште у вези са садржајем реченице (често заједно са супротним везницима).* – Она је ипак избегавала да говори о себи. То је већ изгубљено, а ипак још животари.

ипèрӣт, -ѝта м хем. *врста бојног отрова који изазива озледе и пликове на кожи, повраћање и др.*

ѝпсило̄н и **ѝпсилон** м **1.** *назив за латинско слово „у“.* **2.** мат. *ознака и назив за (другу) непознату величину у математичким изразима и операцијама.*

ирадијáција ж лат. **1.** физ. *обасјавање, зрачење; привидно повећање светлог предмета на тамној подлози.* **2.** мед. *ширење бола у околину оболелог органа.*

ѝрационáлан, -лна, -о лат. **1.** *који се не може схватити разумом, који се не заснива на логичком мишљењу, нелогичан:* ~ метод, ~ карактер. **2.** мат. *чија се вредност не може до краја израчунати и изразити:* ~ број, ~ једначина.

ирационалѝзам, -зма м *философско идеалистичко схватање по коме се суштина света не може објаснити разумом нити логички.*

ирационалѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ирационализам:* ~ став, ~ поезија.

ирационáлно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својство онога што је ирационално.*

ѝрва̄с м зоол. *врста јелена* Rangifer tarandus *из пор.* Cervidae, *северни јелен, соб.*

ѝреáлан, -лна, -о лат. *који не постоји у стварности, нестваран, нереалан:* ~ слика, ~ свет.

ѝреверзибѝлан, -лна, -о лат. *који се не може вратити, неповратан:* ~ појава, ~ процес.

ѝрегулáран, -рна, -о лат. *који не подлеже општим правилима, нормама, неправилан, нерегуларан.*

иредèнта ж итал. **а.** *в. иредентизам.* **б.** *присталице, следбеници иредентизма:* **в.** *тежња и покрет националних мањина у некој земљи да се сједине са земљом матицом.*

иредентѝзам, -зма м пол. *национални покрет у неким земљама да се национална мањина прикључи матици земљи (настао према таквом националистичком покрету у Италији крајем XIX и почетком XX века).*

иредèнтист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица, следбеник иредентизма, иредента.*

иредентѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на иредентизам и иредентисте:* ~ покрет, ~ идеје.

ирелевàнтан, -тна, -о лат. *безначајан, неважан, небитан, споредан:* ~ разлог, ~ циљ.

ирелевàнтно прил. *без значаја, неважно, споредно.*

ирѝга̄тор м лат. *посуда с гуменом цеви за испирање телесних шупљина, рана, за клистирање и сл.*

ирига́ција ж **1.** агр. *наводњавање земљишта.* **2.** мед. *испирање помоћу иригатора.*

ѝрѝдӣјум (ѝрѝдӣј, -ија) м хем. *хемијски елеменат* (Ir), *племенити метал сивкастобеле боје.*

ѝрис м грч. **1.** анат. *обојени круг око зенице ока, дужица,* iris. **2.** бот. *перуника* Iris.

иритѝрати, -ѝтӣра̄м лат. свр. и несвр. *узбудити, узбуђивати, узнемири(ва)ти; раздражи(ва)ти:* ~ противника. ■ **~ се** *узбудити се, узбуђивати се, узнемири(ва)ти се; раздражи(ва)ти се.*

ирмолòгија ж грч. *богослужбена књига у којој су сабрани ирмоси, збирка ирмоса.*

ѝрмос м грч. *почетна строфа православне црквене песме.*

иронѝза̄тор м *в. ироничар.*

иронѝза̄торскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на иронизаторе, ироничан.*

ирòнизовати, -зује̄м несвр. *в. иронисати.*

ѝро̄нија и **ирòнија** ж грч. *прикривено, увијено исмевање, изругивање при коме се говори супротно од онога што се мисли; подсмех.* • ~ **судбине** *неочекиван ток догађаја, обрт.*

ирòнисати, -ише̄м (иронизѝрати, -ѝзӣра̄м) свр. и несвр. *рећи, говорити с иронијом, подсмевајући се; исмеја(ва)ти (некога).*

ирòничан, -чна, -о *склон иронији, порузи, подругљив, заједљив:* ~ осмех, ~ поглед, ~ глас.

ирòнича̄р м *онај који иронише, који се подсмева.*

ирòничкӣ, -а̄, -о̄ *пун ироније, ироничан.*

ирòнички прил. *в. иронично.*

ирòнично прил. *на ироничан начин, с иронијом, подсмешљиво, подругљиво:* ~ се смешити, ~ рећи.

ирòнично̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је ироничан, онога што је иронично.*

исавѝјати, -а̀вӣја̄м свр. *савити више пута, на више места, испресавијати:* ~ салвете. ■ **~ се** *савити се, изувијати се.*

исàкатити, -ӣм свр. **а.** *учинити некога сакатим, осакатити:* ~ руке. **б.** фиг. *унаказити, упропастити.* – Исакатили су му причу у новинама. ■ **~ се** *осакатити се, обогаљити се.*

иса́њати, ѝса̄ња̄м свр. *створити у сновима, у машти.*

ѝсва̄ђати се, -а̄м се свр. *провести доста времена свађајући се, насвађати се.*

исéвати се, -ѝсе̄ва̄м се јек. **исијèвати се,** ѝсијева̄м се свр. *севнути више пута, у више махова (о муњама).*

исеја́вати, -èја̄ва̄м јек. **исија́вати,** -ѝја̄ва̄м несвр. *сејући одстрањивати мекиње из брашна.*

ѝсек јек. **ѝсјек** м **1.** *исечени комад нечега:* ~ сланине. **2.** *засечено удубљење, прорез, отвор:* ~ на вратима.

исéкнути, ѝсе̄кне̄м свр. *осекнути, ишмркнути:* ~ нос детету. ■ **~ се** *ишмркнути се, осекнути се.*

исèлити, ѝселӣм (трп. ѝсељен) свр. **1.** *натерати некога да напусти своје пребивалиште, да се пресели на друго место:* ~ становнике града. **2. а.** *в. иселити се.* – Цело село треба да исели. **б.** *изнети ствари при селидби.* ■ **~ се** *напустити са свом покретном имовином раније пребивалиште (стан, град, кућу, земљу).*

исеља́вати (се), исѐљавам (се) *несвр. према иселити (се).*

исељѐник, -ика м *онај који се иселио, онај који је натеран да се исели.*

исељѐнички, -а̄, -о̄ *који се односи на исељенике и на исељене:* ~ комесаријат, ~ право.

исељени́штво с **1.** *положај, статус исељеника, исељенички живот.* **2.** зб. *исељеници.*

исеље́ње с *трајно напуштање ранијег пребивалишта.*

ѝсећи, исе́че̄м јек. **ѝсјећи,** исије̏че̄м (3. л. мн. исе́кӯ јек. исѝјекӯ; аор. ѝсече јек. ѝсијече; имп. исе́ци јек. исије̏ци; трп. ѝс(ј)ечен, -а) свр. **1. а.** *секући изделити нешто на комаде, делове или издвајати, одсећи, изрезати:* ~ хлеб на комаде. **б.** *побити (нечим оштрим или ватреним):* ~ сабљом, ~ рафалима. **2. а.** *сечењем уништити (шуму, виноград и сл.).* **б.** *сечењем одстранити, изоставити:* ~ предговор књизи. **3.** *начинити изрез, изрезати:* ~ хаљину на грудима. **4.** *начинити, израдити нешто резањем; издупсти:* ~ степенице у камену, исећи слова у дрвету. ■ **~ се 1.** *повредити се, посећи се:* ~ се ножем. **2.** *побити се (обично ножевима и сл.).* – Хтедоше се исећи.

исе́цати, ѝсе̄ца̄м јек. **исијѐцати,** ѝсијеца̄м *несвр. према исећи.*

ѝсецати јек. **ѝсјецати,** -а̄м свр. *исећи на ситне комаде, исецкати:* ~ месо.

ѝсецка̄но̄ст јек. **ѝсјецка̄но̄ст,** -ости ж *својство онога што је исецкано, иситњеност.*

ѝсецкати јек. **ѝсјецкати,** -а̄м свр. *исећи на комадиће, иситнити:* ~ месо, ~ лук.

ѝсечак јек. **ѝсјечак,** -чка м **1. а.** *исечени, одсечени део, комадић нечега:* ~ хартије, ~ јабуке. **б.** *исечени део штампаног текста:* ~ из новина. **2.** фиг. *део, делић неке целине:* ~ из његова дела, ~ из живота. **3.** мат. *део површине круга између два полупречника.*

исија́вати, исѝја̄ва̄м несвр. **1.** *одавати, испуштати (топлоту, светлосне, радиоактивне и сл. зраке), зрачити.* **2.** *избијати (о светлости, топлоти и сл.).*

ѝсиот м бот. *биљка* Zingiber officinale *из ф.* Zingiberaceae *са ароматичним кореном који се употребљава као зачин и лек, ђумбир.*

исиса́вати, исѝса̄ва̄м *несвр. према исисати.*

ѝсисати, -а̄м и -ише̄м свр. **1.** *сисањем извући из чега какву течност, састојке и сл., упити у себе (течност и сл.):* ~ отров из прста. **2. а.** фиг. *лукавством, принудом и сл. извући, узети (добитак, новац):* ~ огромне суме новца из предузећа, ~ од оца задњи динар. **б.** фиг. *изнурити, исцрпсти (физички) некога.* – Болест и посао су га исисали. • ~ **крви (задњу кап)** *потпуно материјално уништити.* ~ **из (малог) прста** *рећи нешто без основа, измислити.*

ѝситнити и **исѝтнити,** ѝситнӣм свр. **1.** *разбити на делиће, раздробити, измрвити.* ~ земљу, ~ храну. **2.** *променити у ситан новац, уситнити.* ■ **~ се** *разбити се на делиће, раздробити се, измрвити се.* – Земља се преко зиме иситнила.

ѝсказ и **ѝска̄з** м **1. а.** правн. *саопштење (усмено или писмено) дато на саслушању пред званичним властима које служи као документ у судском поступку:* ~ сведока, ~ окривљеног. **б.** *изјава, тврдња:* по исказу владике, према исказима ученика. **2. а.** *речима исказана мисао (усмено или писмено); начин изражавања мисли, осећања:* куснички ~, потпун ~. **б.** *изражавање, испољавање, израз:* ~ материнске љубави, ~ топле срдачности, ~ пажње. **3.** *званично обавештење, извештај; списак о подацима, евиденција:* поднети исказ о поласку у школу, табеларни ~ о броју оболелих.

иска́зати, ѝска̄же̄м свр. **1. а.** *изразити речима, рећи, казати, саопштити, изговорити.* – Од страха не могу све да искажу. **б.** *дати изјаву, изјавити:* ~ на првом саслушању. **2.** *речима представити, приказати, описати:* ~ у књигама. **3.** *испољити према некоме извесна осећања, расположења:* ~ гостопримство, ~ пријатељство. **4.** мат. *приказати, формулисати:* ~ једначином, ~ бројем. ■ **~ се 1.** *искрено, отворено рећи, поверити се; исповедати се.* – Није хтео ни пред ким да се искаже. **2. а.** *пружити неки доказ о себи, показати се:* ~ се као лош политичар. **б.** *оставити добар утисак о себи, истаћи се.* – Исказали су се у последњем рату.

исказѝвати (се), -а̀зује̄м (се) *несвр. према исказати (се).*

ѝсказница ж **1.** *документ о идентитету личности, лична карта.* **2.** *званични документ који има материјалну вредност нечега.*

иска́ишати, -а̄м свр. **1.** *истући, избити каишем.* **2.** *исећи на каише, распарати, поцепати:* ~ капут. ■ **~ се** *исцепати се на комаде, на каише.*

искаја́вати, -а̀ја̄ва̄м несвр. *испаштати због нечега:* ~ грехе.

ѝскајати, -је̄м свр. *патњама искупити грехове, окајати:* ~ зло што је учинио. ■ **~ се** *опростити сам себи жалећи због учињеног поступка; покајати се.*

иска́кати, ѝска̄че̄м *несвр. према искочити.*

искакѝвати, -а̀кује̄м *несвр. према искочити.*

иска̀лемити, -и̂м свр. *окалемити (воћке, цвеће).*

иска́лити, ѝска̄ли̂м свр. **1.** *каљењем учинити што још тврђим:* ~ секиру. **2.** фиг. *дати одушка јаком осећању (бесу, гневу, јаду и сл.), рђавом расположењу (обично грубо поступајући према некоме):* ~ жуч, ~ јаде, ~ зловољу, ~ јарост. ■ **~ се** *дати одушка љутњи, гневу, бесу и сл. (обично грубо поступајући, нападајући некога):* ~ се на комшију.

иска́љати, ѝска̄ља̄м свр. *испрљати, изглибати.* ■ **~ се** *испрљати се, изглибати се.*

искаљѝвати (се), -а̀љује̄м (се) *несвр. према искалити (се).*

ѝска̄мчити, -и̂м свр. *камчењем добити, измољакати:* ~ који динар од оца.

исканцѝјати, -а̄м свр. *канџијом, бичем изударати, истући.*

ѝскапати, -пље̄м (-а̄м) свр. **1.** *истећи, излити се капљући, полако, кап по кап:* ~ из флаше. **2.** (о очима) **а.** *изгубити сјај, живост од плача.* **б.** (у клетвама) *исцурити, истећи.* – Очи ми искапале ако лажем. • ~ **очи** *намучити се напрежући вид при неком раду; намучити се узалудном чежњом, жељом за неким.*

иска́пити, ѝска̄пи̂м свр. *испити до последње капи, до дна:* ~ чашу, ~ пиво.

искапљѝвати, -а̀пљује̄м *несвр. према искапити.*

иска́рати, ѝска̄ра̄м свр. *прекорити, покарати; изгрдити, изружити:* ~ дете.

искарикѝрати, -ѝки̂ра̄м свр. *изврнути руглу приказујући нешто намерно као карикатуру, смешно.*

искарѝот м пеј. *издајник, неверник (према библијском Јуди Искариоту).*

ѝска̄ртати, -а̄м свр. **1.** *добити на картама:* ~ сат. **2.** *изгубити на картама, прокартати:* ~ сав иметак.

иска̀сапити, -и̂м (трп. иска̀сапљен) свр. **1. а.** *исећи на комаде месо заклане животиње:* ~ вола. **б.** разг. *(некога) исећи, израњавити, унаказити (обично хладним оружјем).* **2.** фиг. **а.** *скраћивањем, изостављањем изменити (неки текст).* **б.** *оштро искритиковати:* ~ роман.

ѝскати, ѝште̄м несвр. **1.** *тражити да се нешто добије; молити:* ~ хлеба, ~ новаца. **2.** *тражити за жену, просити:* ~ најстарију кћер. **3.** *настојати да се нешто или неко нађе, пронађе, открије, трагати за неким, нечим:* ~ нешто по кући. **4.** *осећати потребу за нечим, изискивати.* – фиг. Његово здравље иште потребу за лечењем. Чаша жучи иште чашу меда. **5.** *тражити да се нешто учини, захтевати:* ~ помоћ, ~ да им певамо. **6.** *тражити као накнаду, као противвредност.* – Шта иштеш за прасе?

искашља́вати (се), -а̀шља̄ва̄м (се) *несвр. према искашљати (се).*

ѝскашља̄ј м *оно што се искашље, испљувак.*

иска̀шљати, ѝскашљēм свр. *кашљући избацити из дисајних органа:* ~ слуз, ~ крв. ■ ~ **се 1.** *кашљући прочистити грло.* **2.** *огласити се кашљем, накашљати се (обично пре почетка говорења, скрећући пажњу на своје присуство).*

искашљи́вати (се), -а̀шљујēм (се) *несвр. према искашљати (се).*

ѝскварēнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оногa који је искварен, онога што је искварено.*

искварити, ѝскварӣм свр. **1.** *довести у неисправно стање, покварити; оштетити.* **2.** *изменити у негативном смислу, поременити, морално покварити:* ~ укус, рат ће га ~. ■ ~ **се 1.** *доспети у рђаво, лоше стање.* **2.** *постати склон неморалу, невальалству, стећи лоше склоности.*

ѝсквасити, -ӣм свр. *учинити влажним, поквасити:* ~ ципеле. ■ ~ **се** *поквасити се.*

ѝскēжено прил. *са искеженим зубима, кезећи се:* ~ гледати.

искéзити, ѝскēзӣм (искéсити, ѝскēсӣм) свр. (нешто) *правећи гримасу показати зубе, исцерити; развући (уста, зубе) у гримасу:* ~ зубе, ~ уста. ■ ~ **се** *направити гримасу тако да се виде зуби, развлачећи уста, исцерити се:* ~ се на некога.

иски́вати, ѝскӣвāм *несвр. према исковати.*

ѝскидāно прил. *испрекидано, на прекиде:* ~ говорити.

ѝскидати, -āм свр. (нешто) **1. а.** *наглим покретима исцепати на комаде, распарчати, раскомадати:* ~ зубима месо, ~ хартију у парчиће. **б.** фиг. *измучити се, исекирати се.* – Искида је страх за децом. **2.** *прекинути на више места, испрекидати:* ~ емисију, ~ конац. ■ ~ **се а.** *прекинути се на више места, растргати се, распарчати се (о концу и сл.).* **б.** фиг. *изнурити се, измучити се.* – Жив се искида због ње. • ~ **живце (нерве) некоме** *узнемирити, насекирати некога.* ~ **се од смеха** *много се смејати.*

иски́јати, ѝскӣјāм и **иски́хати,** ѝскӣшēм (ѝскӣхāм) свр. **1.** *кијањем избацити из носа, грла.* **2.** фиг. *доживети, претрпети непријатне последице.* ■ ~ **се 1.** *кијајући ослободити се неугодног надражаја у носу; задовољити потребу за кијањем.* **2.** фиг. *искалити срџбу, бес над неким.*

искила́вити, -ӣлāвӣм свр. *учинити килавим:* ~ коња. ■ ~ **се а.** *добити килу, постати килав.* **б.** фиг. *сатрти се радећи.*

ѝскинути, -нēм свр. *наглим покретом одвојити, откинути, истргнути, ишчупати:* ~ лист из свеске, ~ комарцу ногу. ■ ~ **се** *отргнути се, откинути се.*

иски́пети јек. **иски́пјети,** -пӣм свр. **1.** *кипећи, кључајући излити се, прелити се (о кафи, млеку и сл.).* **2.** фиг. **а.** *ражестити се.* **б.** *истрошити се, исцрпсти се:* ~ од болести.

ѝскиснути, -нēм свр. *постати мокар од кише, добро покиснути.*

ѝскитити, -ӣм (трп. ѝскићен) свр. **1.** *украсити, накитити, улепшати спољни изглед:* ~ кућу, ~ блузу. **2.** фиг. **а.** *улепшати своје изражавање бираним, живописним речима, стилским фигурама:* ~ причу, ~ текст песничким изразима. **б.** *написати лепим, китњастим рукописом:* ~ писмо краснописом. **3. а.** фиг. *приказати у позитивном или негативном смислу измишљајући неистините чињенице:* ~ цео догађај, ~ читаву причу. **б.** *изнети, исказати верно до најмање појединости.* ■ ~ **се** *украсити се, накитити се.*

иски́хати *в. искијати.*

искласа́вати, -а̀сāвāм *несвр. према искласати.*

искла̀сати, -āм свр. *развити, пустити класове (о пшеници и сл.).*

ѝсклати, ѝскољēм свр. *поубијати клањем, поклати; навести на крваве сукобе, покоље, закрвити.* ■ ~ **се** *поубијати се, поклати се.*

исклѐпати, -āм свр. *наоштрити, изоштрити клепањем, ковањем:* ~ секиру.

исклѐсати и **ѝсклесати,** ѝсклешēм свр. *клесањем израдити (од камена); уклесати, урезати (у камену):* ~ споменик; ~ стихове.

исклиза́вати, -ѝзāвāм *несвр. према исклизати.*

искли̏зати, ѝсклизāм, **искли́зати,** ѝсклӣжēм и **искли́зити,** -ӣм свр. *клизећи испасти (о сапуну и сл.)*

искли́знути, ѝсклӣзнēм и **ѝсклизнути,** -нēм свр. **1.** *склизнувши испасти:* ~ из руке, ~ из шина. **2.** фиг. *извући се, ишчупати се неопажено.* ■ ~ **се** *в. исклизнути (1).*

исклизну́ће с *неочекивано испадање (воза из шина).*

искли̏јати, -āм свр. *пустити клицу, изданак (о семену).*

исклобу̀чати се, -āм се свр. *добити клобуке, прекрити се клобуцима (о хлебу и сл.).*

искљу̀вати и **ѝскљувати,** ѝскљујēм свр. **1.** *кљујући извадити, истргнути, раскомадати.* **2.** *изударати кљуном:* ~ кокоши (о певцу).

ѝскљуцати, -āм свр. *в. искљувати.*

ѝскључан, -чна, -о **1.** техн. *који служи за искључивање неког уређаја:* ~ полуга, ~ ручица. **2.** лингв. (одр.) *којим се нешто искључује, изузима:* ~ реченица.

ѝскљу̑чено прил. *неостварљиво, немогуће.* – Искључено је да ће сад доћи.

искључе́ње с **1.** *одстрањивање, уклањање из какве заједнице, организације и сл.:* ~ из клуба, ~ из наследства, ~ из странке. **2.** *изузетак, изнимка.* – Сви су дошли с искључењем мањег броја ђака.

искљу̀чив, -а, -о **1.** *необичан, посебан, изузетан:* ~ врста људи, ~ љубав, ~ углед. **2.** *који припада само једном лицу, институцији, органу и сл., неприкосновен:* ~ својина, ~ право државе. **3.** *упоран, непопустљив, задрт.* **4.** (одр.) *који искључује све друго, један једини.* – То му је искључиви посао.

искључи́вати (се), -у̀чујēм (се) *несвр. према искључити (се).*

искљу̀чиво прил. **1.** *једино, само:* заокупљен ~ својим бригама. **2.** *искључујући све друго, непопустљиво.*

искљу̀чивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је искључив, онога што је искључиво.*

искљу̀чити, ѝскљу̑чӣм свр. **1. а.** *одстранити, уклонити из какве заједнице, организације, лишити неких права:* ~ из службе, ~ из школе, ~ из наследства. **б.** *повући из употребе:* ~ из саобраћаја, из промета. **2.** *не допустити могућност извршавања, постојања чега:* ~ могућност доласка. **3.** *обуставити, прекинути функционисање нечега:* ~ радио, ~ струју. ■ ~ **се 1.** *издвојити се, повући се:* ~ се из задруге. **2.** *престати функционисати (о струји, мотору и сл.).*

ѝскључно прил. *в. искључиво.*

искобѐљати се, -āм се свр. *спретним, опрезним покретима ослободити се, извући се из неке тешке ситуације, из неприлика:* ~ из бунара, ~ из тешке ситуације.

иско̀бити, ѝскобӣм свр. нар. *навући коб, несрећу на некога, уништити:* ~ своју главу.

иско̀вати, ѝскујēм свр. **1. а.** *кујући начинити, израдити:* ~ златник, ~ нож. **б.** фиг. *изградити, створити:* ~ своју судбину, ~ добро пријатељство. **2.** *чекићем истањити, наоштрити, отковати:* ~ косу.

иско̀зити, ѝскозӣм свр. *окозити више јарића.* ■ ~ **се** *окозити се, ојарити се (о кози, козама).*

ѝскок м *искакање, скок увис.*

иско́кати, ѝскōкāм свр. *испржити кукурузна зрна тако да испуцају и раскокају се, претворити у кокице.* ■ ~ **се** *испуцати при печењу (о зрнима кукуруза), претворити се у кокице.*

искоко́тити, -о̀кōтӣм свр. *в. исколачити:* ~ очи.

иско̀ла̄чено прил. *разрогачено, избуљено:* ~ гледати.

искола́чити, -о̀лāчӣм свр. *широко отворити, разрогачити (очи).* ■ ~ **се** *избуљити се, разрогачити се, избечити се.* – Исколачи се на мене.

искома̀дати, -āм свр. *исећи, разделити на комаде, раскомадати:* ~ месо, ~ земљу. ■ ~ **се** *раскомадати се, распарчати се.*

искòмбиновати, -нујēм (искомбинѝрати, -ѝнӣрāм) свр. *комбинујући испланирати.*

искомплексѝрати, -èксӣрāм свр. *оптеретити комплексима (некога).* ■ ~ **се** *постати оптерећен комплексима, стећи комплексе.*

искомплèксӣранōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је искомплексиран.*

искòмпликовати, -кујēм свр. *начинити компликацију, замрсити.* ■ ~ **се** *постати компликован, замршен.*

искомпрòмитовати, -тујēм свр. *уништити углед, компромитовати (некога, нешто).* ■ ~ **се** *обрукати се, осрамотити се.*

ѝскон м и ж сткњ. *почетак, настанак.* – Тако је било од искона.

ѝсконскӣ, -ā, -ō *који је од искона, од самог почетка, првобитан; који је наслеђен из далеке прошлости, урођен:* ~ облик, ~ времена; ~ љубав.

исконстрỳисāнōст, -ости ж *особина онога што је исконструисано, вештачки начињено.*

исконстрỳисати, -ишēм (исконструѝрати, -ỳӣрāм) свр. **1.** *начинити, конструисати.* **2.** *засновати што на основу нетачних, вештачких чињеница.*

исконтрòлисати, -ишēм свр. *извршити контролу, преглед.*

ѝскоп м **1.** *ископавање, копање; радилиште где се копа:* ~ темеља; ~ материјала, ~ угља. **2.** фиг. *несрећа, пропаст, уништење.*

ископáвати (се), -òпāвāм (се) *несвр. према ископати (се).*

искòпати, -āм свр. **1. а.** *издубсти копајући:* ~ бунар, ~ рупу у земљи. **б.** *издубсти (у нечему):* ~ доњи део гусала, ~ корито. **2.** *извадити копајући (из нечега):* ~ кромпир. **3.** *извући, пронаћи:* ~ однекуд један виски. **4.** фиг. *упропастити, уништити (о суши и сл. недаћама).* ■ ~ **се 1.** *извући се, ослободити се:* ~ се из дугова. **2.** нар. *затрти се.* – Ископала им се кућа.

ѝскопина ж **1.** *ископавање, копање:* јучашња ~. **2.** *ископана рупа, јама.* – Бацити камен у ископину. **3. а.** археол. *ствар, предмет из ранијих времена нађен при ископавању:* ~ из римског периода. **б.** *оно што се вади при копању (руда, угаљ, песак и сл.).*

ископѝрати, -òпӣрāм свр. *направити више копија, умножити копирањем.*

искòпнети јек. **искòпњети,** -нӣм свр. **1.** *истопити се, отопити се (о снегу).* **2.** фиг. *изгубити снагу, свежину, ослабити:* ~ у лицу, ~ у телу.

ископр̀цати се, -āм се свр. *ослободити се, извући се копрцајући се;* фиг. *избавити се из какве непријатности:* ~ испод покривача; фиг. ~ из дуга.

ископчáвати (се), -òпчāвāм (се) *несвр. према ископчати (се).*

искòпчати, -āм свр. *искључити, прекинути рад (каквог механизма, уређаја и сл.):* ~ прекидач, ~ мотор. ■ ~ **се** *престати радити, искључити се.*

ѝскорāк м **1.** спорт. *корак напред или у страну.* **2.** фиг. *напредак, напредовање.*

искорáкнути, -òрāкнēм свр. *в. искорачити.*

искорачѝвати, -àчујēм *несвр. према искорачити.*

искорáчити, -òрāчӣм свр. *иступити једном ногом напред, коракнути; коракнувши изићи:* ~ десном ногом; ~ из собе.

искорéнити, -òрēнӣм јек. **искоријèнити,** -òријенӣм (трп. искòрēњен јек. искòријењен) свр. *потпуно уништити до корена; затрти, истребити:* ~ траву, ~ шуму; ~ зло.

искорењéње јек. **искорјењéње** с *уништење, затирање.*

искорењѝвати јек. **искорјењѝвати,** -èњӯјēм *несвр. према искоренити.*

искòристити, -ӣм и **искорѝстити,** -òрӣстӣм (трп. искòришћен (искòриштен) и искòрӣшћен (искòрӣштен)) свр. **1.** *корисно употребити, корисно се послужити чиме:* ~ сву шуму, ~ историјске архиве. **2.** *остварити добит на штету другога, злоупотребити у своју корист.*

искòрити, ѝскорӣм свр. *изгрдити, искарати, прекорети.*

искòритити се, -ӣм се свр. *постати као корито; искривити се у облику корита (о путу, дасци и сл.).*

искòричити се, -ӣм се свр. *испасти из корица (о књизи, ножу и сл.).*

искоришћáвати, -ѝшћāвāм (искориштáвати, -ѝштāвāм) *несвр. према искористити.*

искоришћéње (искориштéње) с *искоришћавање; могућност искоришћавања.*

искоришћѝвати, -ѝшћӯјēм несвр. *в. искоришћавати.*

ѝскоса прил. **1.** *са стране, укосо, из косог правца:* долазити ~ (о сунцу), убацити лопту ~. **2.** фиг. *попреко, оштро:* погледати ~.

искòсити[1], ѝскосӣм свр. **1.** *покосити (косом) до краја:* ~ ливаду. **2.** фиг. *поубијати оружјем:* ~ митраљезом.

искòсити[2], ѝскосӣм и **искóсити,** ѝскōсӣм свр. **1.** *поставити косо, искривити:* ~ орман, ~ главу. **2.** (очи) *попреко погледати.* ■ ~ **се 1.** *стати косо, искривити се.* **2.** фиг. *обратити се некоме љутито, оштро.* – Ћути! – искоси се на ме.

ѝскосицē прил. *искоса:* ~ падати; ~ гледати.

искòтити, ѝскотӣм свр. *окотити (младунчад).* ■ ~ **се а.** *окотити се (о младунчадима, о рибама).* **б.** *намножити се, накотити се (о животињама).*

искотр̀љати, -āм свр. *изгурати котрљајући, ваљајући:* ~ буре, ~ камен. ■ ~ **се** *појавити се однекуд котрљајући се, ваљајући се.*

искòчити, ѝскочӣм свр. **1. а.** *скоком изаћи однекле, из чега, скочити ван:* ~ из аута, ~ кроз прозор. **б.** *појавити се неочекивано, искрснути:* ~ из ћошка. **2.** фиг. *појавити се на хоризонту (о небеским телима).* **3. а.** *испасти, извалити се.* **б.** *исклизнути (о возу):* ~ из шина. **в.** *постати избуљен, исколачен (о очима, о жилама на врату).* **4.** *појавити се по телу, кожи (о пликовима, о чиру, пришту и сл.).* **5.** *издвојити се, избити на какав положај, истаћи се.* • **искочиле му очи** *у клетви, кад се некоме жели велико зло.* ~ **из коже** *јако се узрујати.* ~ **из опанака** *напустити село, постати житељ града.* ~ **коме на нос** *лоше се свршити, пресести.*

ѝскра ж (ген. мн. ѝскрӣ и ѝскāрā) **1. а.** *варница која искаче из чега што је усијано, што гори, што се судара:* ~ из ватре, ~ из камена. **б.** фиг. *светле, велике идеје, мисли:* ~ просвете. **2.** *електрична варница.* **3.** *делић чега што се светли, блиста:* снежне искре, кристална ~. **4.** *блесак:* ~ из очију, ~ пред очима. **5.** фиг. *трунка, мрвица:* ~ сумње, ~ незадовољства. **6.** фиг. *почетак, зачетак:* ~ пријатељства, ~ револуције.

ѝскрав, -а, -о *в. искричав.*

искрáдати се, ѝскрāдāм се *несвр. према искрасти се.*

ѝскрāј, -аја м нар. у изр. **на искрају а.** *на крају, на ивици, на крајњем делу:* на искрају шумарка. **б.** *при крају неког временског периода:* на искрају зиме.

искрај (наглашено: ѝскрāј) предл. нар. (с ген.) **1.** *покрај, поред, крај:* ~ врата. **2.** *од.* – Фра Брне не пушташе искрај себе Бакоњу **3.** *из, од:* ~ Никшића.

ѝскрајак, -āјка м *крај, руб:* на искрајку шуме.

ѝскрастати се, -āм се свр. *добити красте, осути се крастама:* ~ око уста.

ѝскрасти се, -áдēм се свр. *крадом, кришом изаћи, отићи:* ~ из града.

искрвáвити, искр̀вāвӣм свр. **1.** *умазати крвљу, окрвавити:* ~ кошуљу. **2.** *озледити, раскрвавити.* ■ ~ **се 1.** *израњавити се, раскрвавити се:* ~ се по ногама. **2.** *потући се међусобно.*

искрвáрити, искр̀вāрӣм свр. **1.** *изгубити много крви; исцрпсти снагу због крвавих губитака.* **2.** *в. искрвавити (2).* ■ ~ **се** *изгубити много крви; претрпети губитке у рату.*

искр̀вити, ѝскрвӣм свр. *завадити (некога с неким) много, до крви.* ■ ~ **се** *потући се до крви.*

искреве́љити, -ѐвељӣм свр. *правећи гримасу искривити лице, делове лица.* ■ ~ **се 1.** *начинити гримасу кривећи лице, избекељити се.* **2.** *добити искривљен, ружан израз (о лицу).*

ѝскрен, -а, -о *који отворено и истинито изражава своје мисли и осећања.*

ѝскрено прил. *на искрен начин, отворено:* ~ рећи.

ѝскренōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је искрен.*

искре́нути, ѝскрēнēм свр. **1.** *изврнути, преврнути, преокренути:* коњ искрену јахача, ~ корпу. **2.** *накривити, накренути, искосити:* ~ главу, ~ врат. **3.** *изручити садржину нечега нагнувши суд:* ~ јело у суд, ~ брашно у врећу. **4.** фиг. *изменити, предругојачити:* ~ истину о догађају, ~ целу причу. ■ ~ **се 1.** *искривити се, накренути се:* ~ се преко ограде. **2.** фиг. *изменити се, променити се.*

искрѐсати, ѝскрешēм свр. **1.** *крешући произвести варницу, ватру:* ~ ватру из кремена, ~ шибицу. **2.** *одсећи гране дрвећу; искомадати:* ~ гране; ~ месо. **3.** фиг. *рећи оштро, скресати у лице.*

ѝскретати (се), -ећēм (се) и **искре́тати (се),** ѝскрēћēм (се) *несвр. према искренути (се).*

ѝскрзати, -āм свр. *искварити, похабати ивицу, крајеве (одела).* ■ ~ **се** *похабати се (о оделу); оштетити се употребом.*

искри́вити (се), ѝскрӣвӣм (се) свр. **1.** *учинити кривим, косим, накривити:* ~ бразду, ~ главу. **2.** *дати неприродан израз лицу, изобличити:* ~ уста, ~ лице. **3.** фиг. *изменити, изопачити:* ~ слику живота, ~ мелодију песме. ■ ~ **се 1.** *добити крив облик, постати крив (о дрвету, ногама).* **2.** *изобличити се у гримасу; направити гримасу на лицу.* • ~ **се од смеха** *много се смејати.*

искривља́вати, -ѝвљāвāм *несвр. према искривити (се).*

ѝскрӣвљено прил. *неприродно, изобличено; извитоперено, неистинито:* ~ гледати; ~ приказати догађај.

ѝскрӣвљенōст, -ости ж *особина, стање онога што је искривљено.*

искривљи́вати (се), -ѝвљујēм (се) *несвр. према искривити (се).*

ѝскривудāн, -а, -о *пун кривина, кривудав:* ~ пут.

искриву̏дати, -āм свр. *учинити кривудавим.* ■ ~ **се** *постати кривудав.*

искри́жати, ѝскрӣжāм свр. **1.** *исећи, изрезати на кришке, на комаде:* ~ јабуку, ~ лубеницу. **2.** *прецртати:* ~ написани текст.

искриста̀лизовати се, -зујēм се свр. *претворити се у кристал;* фиг. *добити коначан облик, образовати се.*

ѝскрити, -ӣм несвр. [гл. им. ѝскрēње с] **1.** *испуштати искре, варнице, варничити (о ватри и др.).* **2.** фиг. **а.** *блистати, сијати, треперити светлуцаво (о драгом камењу, води и др.).* **б.** *севати (о очима).* **в.** *избијати попут искре (о снази, осећању и сл.).* ■ ~ **се 1.** *испуштати варнице, варничити; светлуцати се, сијати се.*

ѝскрица ж **1.** *дем. од искра.* **2.** *перла, шљокица.* **3.** бот. **а.** *красуљак* Bellis perennis. **б.** *љутић* Rannculus acer.

ѝскричав, -а, -о **а.** *који се искри; блистав, сјајан, светлуцав:* ~ небо, ~ роса, ~ очи. **б.** фиг. *оштроуман, духовит:* ~ дијалог, ~ досетка.

ѝскричаво прил. *светлећи као искра, искрећи:* ~ светлети, ~ пуцкетати.

ѝскричавōст, -ости ж *особина, стање онога што је искричаво.*

ѝскрӣште с *место одакле избијају искре.*

искрље́штити, искр̀љештӣм свр. *исколачити, разрогачити (очи, очима).* ■ ~ **се** *погледати у кога избеченим, исколаченим очима.*

искро̀јити, ѝскројӣм свр. **1.** *скројити, изрезати у комаде одређеног облика:* ~ одело, ~ платно. **2.** *изрезати, искидати:* ~ кору, ~ ухо.

ѝскрпати, -āм свр. *в. искрпити.*

ѝскрпити, -ӣм свр. *окрпити, закрпити више предмета, одн. на више места.*

искрса́вати, -кр̀сāвāм *несвр. према искрснути.*

ѝскрснути, -нēм свр. *изненада се појавити, показати се.*

искр̀стити, ѝскрстӣм свр. *извршити више обреда крштења, покрстити:* ~ сву децу. ■ ~ **се** *прећи у хришћанску веру, покрстити се.*

искру́нити, ѝскрӯнӣм свр. *окрунити већу, одн. сву количину (кукуруза и сл.).* ■ ~ **се** *издробити се, постати трошан.*

ѝскрхати, -āм свр. *изломити, поломити:* ~ плот, ~ кола. ■ ~ **се** *изломити се, поломити се.*

искрца́вати (се), -р̀цāвāм (се) *несвр. према искрцати (се).*

ѝскрцāј м *искрцавање, истовар.*

ѝскрцати, -āм свр. *изломити, издробити (зубима или каквим предметом):* ~ лешнике, ~ орахе.

искр̀цати, -āм свр. *истоварити из брода; истоварити брод:* ~ товар, ~ војнике; ~ брод. ■ ~ **се** *изаћи из брода на обалу:* ~ се код Ђенове.

ѝскрцкати, -āм свр. *в. ѝскрцати.*

искрчи́вати, искр̀чујēм несвр. *крчити (дрвеће).*

искр́чити, ѝскр̄чӣм свр. *повадити из корена (дрвеће и сл.); вадећи дрвеће претворити у обрадиво земљиште:* ~ коров; ~ шуму.

ѝскрчмити, -ӣм свр. *распродати (продајући на мало), изделити:* ~ шећер, ~ вино.

искр̀шити, ѝскршӣм свр. *поломити, сломити; иситнити:* ~ гране, ~ лишће.

искува́вати, -у̀вāвāм *несвр. према искувати.*

ѝскувати, -āм и **ѝскухати,** -āм свр. **1.** *дужим кувањем учинити чистим:* ~ пелене, ~ посуђе. **2.** *подврћи дужем кувању, добро скувати:* ~ пасуљ. ■ ~ **се** *добро се скувати.*

ѝскукати, -āм свр. **1.** *кукањем ожалити, оплакати:* ~ брата. **2.** *добити кукањем, мољењем измолити:* ~ одмор. ■ ~ **се** *накукати се, наплакати се:* ~ се на гробљу.

иску̏љати, -āм свр. *нагло избити, потећи, покуљати (о пари, цревима и др.).*

иску̏ндачити, -ӣм свр. *истући кундацима.*

ѝскуп[1] (ѝскӯп) м **1.** рлг. *опроштај греха:* ~ од грехова. **2.** *ослобођење од ропства:* платити искуп.

ѝскуп[2] м нар. *в. скуп (1).*

иску́пати, ѝскӯпāм свр. *добро окупати:* ~ децу. ■ ~ **се** *добро се окупати.*

иску̏питељ м *онај који искупљује туђи грех, спасилац.*

иску̏питељскӣ, -ā, -ō *који се односи на искупитеље.*

иску́пити, ѝскӯпӣм свр. **1.** *откупом ослободити из ропства; повратити откупом натраг заложене ствари.* **2.** рлг. *донети опроштај људима жртвујући се за њих (о Исусу Христу).* **3.** фиг. **а.** *накнадити, заменити.* – Људски живот се не да ничим искупити. **б.** *осветити, накнадити:* ~ крв свога брата. **4.** фиг. *испунити, одржати:* ~ задату реч, ~ обећање. ■ ~ **се 1.** *дајући откуп ослободити себе ропства.* **2.** *окајати учињену кривицу, грешку.*

ѝскупити, -ӣм свр. *скупити, покупити, сабрати на једно место:* ~ сву родбину. ■ ~ **се** *сакупити се, сабрати се.*

иску́пљати (се), ѝскӯпљāм (се) *несвр. према ѝскупити (се).*

искупље́ње с **1.** *ослобођење од ропства.* **2.** рлг. *искуп, опроштај грехова.*

искупљи́вати (се), -у̀пљујēм (се) *несвр. према искупити (се).*

искупо̀вати, -у̀пујēм свр. *накуповати, покуповати.*

ѝскӯсан и **ѝскусан,** -сна, -о **1.** *који је пун животног искуства; заснован на искуству, мудар:* ~ човек; ~ савет. **2.** *који има праксе у нечему, вешт, умешан, сналажљив:* ~ лекар.

искусити, ѝскӯсӣм и **ѝскусити,** -ӣм свр. *увидети, спознати нешто искуством, праксом; доживети, осетити:* ~ у младости, ~ на властитим леђима.

иску̏ствен и **ѝскуствен,** -а, -о **а.** *заснован на искуству, практично проверен; научни, емпиријски:* ~ чињеница, ~ познавање природе. **б.** *који се формира на основу праксе, практичарски:* ~ метод.

иску̏ствено и **ѝскуствено** прил. *на основу искуства:* ~ деловати.

иску̏ство и **ѝскуство** с (ген. мн. ѝскӯста̄ва̄ и ѝскуста̄ва̄) **1.** *оно до чега је неко дошао сам, непосредним опажањем, властитом спознајом; оно што је неко доживео, искусио; скуп сазнања, поука до којих је неко дошао у животној пракси.* **2.** *знање, вештина стечена дужим радом, пракса.*

искусу̏рати, -а̄м и **искусу́рити,** -у̏сӯрӣм свр. *потпуно исплатити, намирити; накнадити:* ~ сав новац држави. ■ **~ се** *сасвим изравнати међусобне рачуне, раскусурати се, обрачунати се.*

ѝскухати *в. искувати.*

искуца́вати, -у̏ца̄ва̄м *несвр. према искуцати.*

ѝскуцати, -а̄м свр. **1.** *ударцима произвести звук, откуцаје; огласити куцањем, откуцати (о сату).* **2.** *избацити, избити куцањем, ударањем нешто из лежишта:* ~ чеп. **3.** *исписати куцајући на писаћој машини или рачунару:* ~ чланак.

ѝскуцкати, -а̄м свр. *у дем. значењу: искуцати.*

искуша́вати, -у̏ша̄ва̄м *несвр. према искушати.*

ѝскушати, -а̄м свр. **1.** *кушајући, испитујући навести на одавање какве тајне, дознати нешто.* **2.** *испитати, проверити; испробати:* ~ верност своје жене; ~ оружје.

искушѐнӣк, -ӣка м *онај који послује и живи у манастиру спремајући се да постане монах, калуђер.*

искушѐница ж *она која се припрема да постане калуђерица.*

искушѐнӣчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на искушенике, искушенице; паћенички.*

искушѐнӣчки прил. *на искушенички начин, скромно.*

искушенѝштво с *искушенички живот; време које неко проводи као искушеник.*

искуше́ње с *жеља, страст која некога наводи на нешто што се коси с одређеним нормама; околност пуна тешкоћа, препрека, замки:* пасти у искушење, одолети искушењу; савладати нова искушења.

ѝслабити (ѝслабети јек. ѝслабјети), -бӣм свр. *постати слаб, исцрпљен, изгубити снагу; омршавети.*

ѝсла̄м, -а́ма м тур. *религија коју је у VII веку у Арабији основао проповедник Мухамед, муслиманска вера, Мухамедово учење.*

исламѝзам, -зма м *в. ислам.*

исламиза́ција ж *исламизирање, превођење у ислам.*

исла̀мизовати, -зује̄м (исламизи́рати, -ѝзӣра̄м) свр. и несвр. *превести, преводити у исламску веру, у муслиманство.*

ѝсла̄мскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ислам, муслимански:* ~ вера, ~ свет.

исле́дити, ѝсле̄дӣм јек. **ислије̏дити,** ѝслије̄дӣм свр. правн. *подврћи иследењу, истрази, испитати, истражити:* ~ кривицу.

ѝследнӣ јек. **ѝсљеднӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на иследење, истражни:* ~ комисија, ~ поступак, ~ судија.

ѝследнӣк јек. **ѝсљеднӣк** м *онај који спроводи истрагу, врши иследење.*

ѝследничкӣ јек. **ѝсљедничкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на иследнике.*

исле̏ђе́ње јек. **исљеђе́ње** с правн. *судски поступак којим се испитује повреда закона и околности под којима је извршена истрага.*

исле̏ђи́вати јек. **исљеђи́вати,** -е̏ђује̄м *несвр. према иследити.*

ѝсликати, -а̄м свр. *насликати, нацртати; прекрити сликама, цртежима.*

ѝслӯжен, -а, -о *који је одслужио, завршио обавезну, активну службу; пензионисан; дотрајао, истрошен:* ~ војник; ~ официр; ~ инструмент.

ислу́жити, ѝслӯжӣм свр. **1.** *завршити службовање испуњењем одређеног рока, броја година и сл., одслужити; испунити, провести (време, године и сл.) службујући, одрадити:* ~ војску; ~ две године. **2.** *стећи, заслужити радом, зарадити:* ~ кућу.

исме́вати, ѝсме̄ва̄м јек. **исмије̏вати,** ѝсмијева̄м несвр. *извргавати подсмеху, подсмевати се, ругати се (некоме, нечему).* ■ **~ се** *изругивати се (с неким, с нечим), подсмевати се (некоме, нечему).*

исмѐва̄ч јек. **исмјѐва̄ч,** -а́ча м *онај који некога или нешто исмејава, подсмевач.*

исмѐва̄чкӣ јек. **исмјѐва̄чкӣ,** -а̄, -о̄ *подругљив, подсмевачки:* ~ природа.

исмѐва̄чки јек. **исмјѐва̄чки** прил. *с подсмехом, подругљиво:* ~ се шалити.

исмеја́вати (се), -ѐја̄ва̄м (се) јек. **исмија́вати (се),** -ѝја̄ва̄м (се) несвр. *в. исмевати (се).*

исмѐјати јек. **исмѝјати,** -је̄м свр. (некога нешто) *изложити, извргнути подсмеху, порузи, наругати се (некоме, нечему).* ■ **~ се** *до сита се насмејати.*

испа́вати се, ѝспа̄ва̄м се свр. *потпуно задовољити потребу за сном, наспавати се.*

ѝспа̄д и **ѝспад** м **1.** *неумесан, нетактичан поступак, изгред, прекршај; груб испад, напад:* ~ ученика, терористички ~. **2.** вој. *изненадни, тактички напад, продор који предузима мања јединица напуштајући заклон; противнапад.* **3.** спорт. *покрет ногом напред или у страну тако да се тежина тела пренесе на истурени део.* **4.** мед. *живчани напад, наступ, слом.*

ѝспадати, -а̄м *несвр. према испасти.*

испа́лити, ѝспа̄лӣм свр. **1.** *активирати, ставити у дејство ватрено оружје, експлозив и сл.; опалити (метак); лансирати:* ~ пушку, ~ метак; ~ ракете. **2. а.** *спалити, сагорети (ватром и сл.); опалити, опрљити, огорети, (пламеном, жаром); стерилизовати на тај начин:* ~ косу; ~ дрво; ~ иглу. **б.** *урезати, утиснути нешто ужареним предметом:* ~ на челу жиг.

испаљи́вати, -а̀љује̄м *несвр. према испалити.*

испаме́тити, -а̀ме̄тӣм свр. нар. *распаметити.* ■ **~ се** *изгубити памет, распаметити се:* ~ се од страха.

испара́вати (се), -а̀ра̄ва̄м (се) *несвр. према испарити (се).*

испа́рати, ѝспа̄ра̄м свр. **1.** *расшити нешто сашивено парајући, распарати; оцепити, раздерати:* ~ платно, ~ лист из књиге. **2.** *избраздати површину нечега, начинити урезотине; исећи, раскомадати:* ~ браздама; ~ ножем. ■ **~ се** *изгребати се:* ~ се по ногама идући кроз трње.

испаре́ње с *оно што се издвоји при испаравању воде, паре, пара.*

испари́вати (се), -а̀рује̄м (се) *несвр. према испарити (се).*

ѝспарина ж *в. испарење.*

ѝспарити, -ӣм свр. **1.** *претворити у пару, у гасовито стање.* – Сунце испари влагу. **2.** *издвојити се, ишчезнути прелажењем у пару, у гасовито стање; изветрити (о води);* фиг. *нестати, изгубити се.* **3.** *облити, напарити врелом водом:* ~ бурад и каце. ■ **~ се** *в. испарити (2).*

испа̀рљив, -а, -о *који има особину да испарава, ветри, хлади:* ~ текућина, ~ мирис.

испа̀рљиво̄ст, -ости ж *својство онога што је испарљиво.*

испарцѐлисати, -ишēм свр. *изделити на парцеле:* ~ земљиште.

испа̏рчати, -āм свр. *исећи, искидати, изломити на парчад, искомадати:* ~ хлеб, ~ месо.

ѝспасти, ѝспаднēм (аор. ѝспаде и ѝспаде; р. пр. ѝспао, -ала; пр. пр. ѝспāвши; трп. ø) свр. **1. а.** *пасти из нечега губећи ослонац случајно; отпасти; изаћи, извући се, исклизнути из нечега.* – Испаде јој чаша из руке. Ораси већ испадају. Прсти му испали из ципела. Воз испао из шина. **2.** фиг. *изгубити се, измаћи се (услед заборава и сл.):* ~ из памети, ~ из главе, ~ из вида. **3. а.** *појавити се однекуда изненада, искрснути; истрчати.* **б.** *стићи, доспети:* ~ на друм. **в.** *указати се, десити се.* – Испаде нам срећа. **4.** *бити уклоњен, избачен, елиминисан, отпасти из састава нечега:* ~ из кабинета, ~ из тима. **5.** *приказати се, оставити утисак:* ~ велика будала. **б.** *формирати се, постати.* – Испаде од њега добар ђак. **в.** *изнети по количини, мери, достићи:* ~ доста жита. **6.** *постати истурен, видљив.* – Испала му ребра колико је мршав. **7.** *догодити се, збити се.* – Све је на крају испало добро. • **испаде ми душа** *једва се држим, физички се слабо, уморно осећам.* ~ **из форме** *немати добру физичку или психичку спремност.* **као да му је из ока испао** *јако га воли, врло му је драг.*

ѝспатити, -ӣм свр. *измучити патњама.* ■ ~ **се** *намучити се, напатити се.*

ѝспаша ж **1.** *напасање стоке, паша.* **2.** *место где стока пасе, пашњак.*

испа́штати, ѝспāштāм несвр. *подносити тешкоће, трпети муке, патње искупљујући се због неког почињеног злог дела, кривице, греха и сл., окајавати:* ~ због његових грехова. ■ ~ **се** *проводити дане у покајању, посту, живети испоснички:* ~ се по манастирима.

испева́вати јек. **испјева́вати,** -ѐвāвāм *несвр. према испевати.*

ѝспевати јек. **ѝспјевати,** -āм свр. **1.** *певајући извести песму, мелодију, отпевати:* ~ неколико песама. **2.** *саставити стихове, написати песму:* ~ поему. ■ ~ **се 1.** *напевати се:* ~ се у друштву. **2.** *исцрпсти се у писању стихова, песама, изгубити способност за писање песама.*

ѝспегати јек. **ѝспјегати,** -āм свр. *изазвати пеге на кожи.* ■ ~ **се** *добити пеге (о лицу).*

испе́глати и **ѝспеглати,** ѝспēглāм свр. **а.** *врућом пеглом учинити глатким, изглачати:* ~ панталоне. **б.** *учинити равним, поравнати:* ~ пут.

ѝспек м *накнада у ракији или сл. за употребу казана за печење ракије.*

испѐнтрати се, -āм се свр. *пентрајући се попети се, узверати се:* ~ на брег.

исперу̏тати се, -āм се свр. *прекрити се перути, добити перут:* ~ по лицу.

ѝспети, ѝспнēм (ѝспењēм) (имп. ѝспни (испѐњи); р. пр. ѝспео, -ēла) свр. *пренети са нижег на више место, ставити на више место, попети, издићи:* ~ сто на бину, ~ дете на сто. ■ ~ **се 1.** *пењући се доспети на више место, попети се:* ~ се на дрво. **2.** *заузети простор на вишем месту, на висини (нпр. о насељу).* **3.** *подићи се, пропети се:* ~ се на прсте. **4.** *усправити се, устати:* ~ се на ноге.

испѐтљати, -āм свр. **1.** *извадити, извући онога ко се заплео, оно што се уплело у нешто:* ~ из мреже. **2.** фиг. *избавити некога из тешке ситуације:* ~ из новчаних тешкоћа. ■ ~ **се** *повр. према испетљати.*

испѐћи (ѝспећи), -ѐчēм (3. л. мн. испѐкӯ; аор. испѐкох, ѝспече; имп. испѐци; р. пр. ѝспекао, -кла (ѝспекла); трп. испѐчен, -ѐна; пр. пр. испѐкāвши (ѝспекāвши)) свр. **1. а.** *печењем припремити јело; зготовити на ватри уопште:* ~ месо, ~ хлеб; ~ кафу. **б.** *дестилацијом издвојити алкохол из преврелог воћа:* ~ ракију. **2.** *излажући дејству високе температуре хемијски изменити, учинити чврстим:* ~ креч, ~ цигле. **3. а.** *добро изучити, научити нешто, извештити се у нечему:* ~ занат, ~ посао. **б.** *добро размислити, промислити.* – Испеци, па реци! ■ ~ **се 1.** *бити печен, готов за јело (о хлебу, месу и др.).* **2.** *задобити опекотине.*

ѝспецати, -āм свр. *избоцкати, изујeдати (о инсектима).*

ѝспизмити се, -ӣм се свр. *постати пизмен, злобан, окомити се.*

испи́јати, ѝспӣјēм *несвр. према испити.*

испѝјāч, -áча м *онај који испија.*

испѝјен, -ѐна, -о *изнемогао, изнурен.*

испѝјенōст, -ости ж *стање онога који је испијен.*

испѝлати, -āм и **испи́лити**[1], ѝспӣлӣм свр. *изрезати пилом, тестером:* ~ даске.

испи́лити[2], ѝспӣлӣм свр. *излећи из јаја (пилиће).* ■ ~ **се** *изаћи из јајета, излећи се; родити се.*

ѝспињати (се), -њēм (се) *несвр. према испети (се).*

испипа́вати, -ѝпāвāм *несвр. према испипати.*

ѝспипати, -āм свр. **1.** *додирнути, дотаћи руком са свих страна, опипати.* **2.** *дознати, открити нешто опрезно испитујући.*

ѝспипкати, -āм свр. *у дем. значењу: испипати.*

испи́рати, ѝспӣрāм *несвр. према испрати.*

испѝрāч, -áча м **1.** *направа за испирање злата; направа за испирање нечега уопште.* **2.** *онај који нешто испира.*

испи́рити, ѝспӣрӣм свр. **1.** *дувајући истерати, издувати:* ~ дим. **2.** *одстранити, уклонити:* ~ министра.

ѝспис м **1.** *део извађен, исписан из неког текста, извадак; запис, натпис на нечему.* **2.** *одстрањивање из какве организације, школе и сл., брисање из евиденције:* ~ из школе, ~ из фонда.

ѝспӣсан, -а, -о **1.** *трп. од исписати.* **2.** *који је вешт, умешан у писању:* ~ књижевник. **3.** *уобличен, практичан, рутиниран:* ~ рукопис.

испи́сати, ѝспӣшēм свр. **1. а.** *писмено изнети, изложити, написати (већи текст).* **б.** *испунити писаним текстом:* ~ свеску. **в.** *пишући издвојити, извадити делове какког текста.* **2.** *насликати, нацртати; ишарати:* ~ иконе; ~ срмом. **3.** *уклонити, избрисати из какве евиденције, списка; искључити из школе, организације и сл.:* ~ са списка; ~ из школе. ■ ~ **се 1.** *иступити, изаћи из какве организације, школе, престати се водити на каквом списку:* ~ се из партије, ~ се из списка. **2.** *исцрпсти се у књижевном стварању; задовољити се писањем.* **3.** *постати видљив.* – На челу му се исписале боре.

исписи́вати (се), -ѝсујēм (се) *несвр. према исписати (се).*

ѝсписнӣк м *онај који је с неким исте године одслужио војску, завршио школу и сл.; вршњак.*

ѝсписница ж *документ о испису из школе, организације и сл.*

ѝспит м **1. а.** *провера знања из наставних, школских предмета; провера знања из одређених стручних области после чега се стиче одређено право:* дипломски ~; возачки ~, судијски ~. **б.** *провера способности, склоности и сл.; контрола:* ~ свих особина, проћи посебан ~. **в.** фиг. *проба, кушња:* ~ живота, храброст је на испиту. **2. а.** *саслушање окривљеног лица или сведока пред судским, истражним и др. властима:* ~ сведока. **б.** *уопште испитивање:* узети на испит. **3.** рлг. *обред пре склапања црквеног брака у коме свештеник проверава регуларност склапања брака, веридба пред свештеником.*

испитàнӣк, -ѝка м *онај кога испитују, који је на испиту; онај који одговара на анкету.*

испи́тати, ѝспӣтāм (3. л. мн. испи́тајӯ) свр. **1. а.** *постављајући питања (некоме) добити одговором обавештења о нечему, навести некога да саопшти нешто.* **б.** *распитати се, извидети.* **в.** *саслушати званично:* ~ све сведоке. **г.** *проверити знање (ђаку, студенту и сл.).* **2.** *испробати, проверити вредност чега; прегледати, проконтролисати:* ~ семење; ~ сваку ставку прорачуна. **б.** *простудирати, проучити:* ~ квалитет воде, ~ вирус сиде. ■ ~ **се** *поставити једно другом узајамна питања.*

испѝтāч, -áча м *в. испитивач.*

ѝспити, ѝспијēм (имп. ѝспӣј; трп. испѝјен, -èна) свр. **1. а.** *попити све, до краја; пијући испразнити (чашу и сл.).* **б.** *примити, упити у себе.* – Земља је испила сву влагу. **2.** *лишити снаге, свежине, исцрпсти, изнурити.* – Испила га болест. ■ ~ **се** *исцрпсти се, изнурити се.* • **вране му мозак испиле** *понаша се неразумно, не зна шта ради.* ~ **крв некоме** *измучити некога.* ~ **(своју, горку) чашу** *доживети велику непријатност, несрећу.*

испитѝвати (се), -ѝтујēм (се) *несвр. према испитати (се).*

испитѝвāч, -áча м **1.** *онај који испитује, поставља питања.* **2.** *онај који се бави испитивањем, истраживач.*

испитѝвāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на испитиваче:* ~ поглед, ~ радозналост.

испитѝвāчки прил. *са жељом, тежњом да се нешто дозна, открије:* ~ гледати.

испиткѝвати, -ѝткујēм несвр. *у дем. значењу: испитивати.*

испѝтљив, -а, -о *радознао; испитивачки:* ~ жена; ~ поглед.

испѝтљиво прил. *испитивачки, радознало:* ~ мотрити.

ѝспитнӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на испит; који врши испитивање:* ~ питање; ~ комисија. **2.** *који служи за испитивање, истраживање:* ~ метод.

испичу̀тура (ѝспичаша) ж (м) (мн. ж) *особа склона пићу, пијаница.*

испѝшати (се), -āм (се) свр. вулг. *излучити мокраћу из тела, измокрити; поквасити мокрећи, помокрити (се).*

испла́вети јек. **испла́вјети** (испла́вити), -вӣм свр. *изгубити своју боју, избледети; нестати, ишчилети.*

ѝсплавити, -ӣм свр. *изнети, избацити на површину (о воденој струји).*

ѝсплазити, -ӣм свр. **а.** *испружити из уста напоље (језик):* ~ језик. **б.** (на некога) *испруженим језиком подсмехнути се, наругати се некоме.* ■ ~ **се** *плазећи језик подсмехнути се, наругати се некоме.*

ѝсплакати, -ачēм свр. **а.** *плачући пролити, излити:* ~ сузе. **б.** *ожалити плачући, оплакати:* ~ своју несрећу. **в.** (очи) *потрошити, уништити плачући:* ~ очи за њим. **г.** *плачући измолити:* ~ нове ципеле од мајке. ■ ~ **се** *плачући дати одушка својој тузи, наплакати се.*

испла́кати, ѝсплāчēм свр. *прањем у води очистити од нечистоће.*

испла́кнути, ѝсплāкнēм свр. *мало исплакати, испрати:* ~ чаше.

испланѝрати, -ànӣрāм свр. **а.** *начинити план, предвидети планом; начинити према плану:* ~ годишњи одмор, ~ земљиште. **б.** *утврдити, смислити унапред.*

ѝсплата ж *издавање новца ради подмиривања неке обавезе, дуговања и сл., исплаћивање.*

испла̀тив, -а, -о **а.** *који се може исплатити.* **б.** *користан, уносан:* ~ посао.

испла́тити, ѝсплāтӣм свр. **а.** *дати некоме новац као накнаду за рад, службу и сл., платити:* ~ раднике. **б.** *подмирити неку новчану обавезу, отплатити:* ~ обвезнице, ~ кредит. ■ ~ **се а.** *дати, пружити корист, добит.* – Ова ће се инвестиција исплатити већ за три године. **б.** (несвр., често безл.) *бити од користи, имати користи, вајде, смисла, вредети.* – Не исплати се гладовати. Исплати се ићи на сајам.

ѝсплатнӣ, -ā, -ō *који се односи на исплату:* ~ налог, ~ књига, ~ меница.

исплаћѝвати (се), -àћујēм (се) *несвр. према исплатити (се).*

испле́вити јек. **исплијѐвити,** -ӣм свр. *плевећи одстранити коров, оплевити; плевећи очистити од корова:* ~ коров; ~ њиву.

испле̏сти (ѝсплести), испле̏тēм (аор. испле̏тох, ѝсплете; имп. испле̏ти; р. пр. ѝсплео, -èла (ѝсплела); трп. испле̏тен, -èна; пр. пр. ѝсплēвши) свр. **1. а.** *плетући помоћу игала израдити нешто:* ~ чарапе. **б.** *преплићући пруће, сламу и сл. начинити нешто:* ~ лесе. **2.** фиг. *створити у машти, измислити:* ~ легенду. ■ ~ **се 1. а.** *извући се из мреже, ослободити се нечега што спутава, испетљати се:* ~ се из трња, фиг. Не могу се исплести из њихових нити. **б.** фиг. *избавити се из невоље:* ~ се из афере. **2.** фиг. *произићи, проистећи.*

ѝсплетати, -ећēм *несвр. према исплести.*

исплива́вати, -ѝвāвāм *несвр. према испливати.*

ѝспливати, -āм свр. **1. а.** *пливајући изаћи на површину воде; изронити.* **б.** фиг. *појавити се, указати се (о месецу).* **2. а.** *пливајући изаћи из чега, избити где:* ~ на обалу, ~ из теснаца. **б.** фиг. *постићи виши положај, успех:* ~ преко ноћи. **3.** *изаћи из неке неприлике:* ~ из дугова, ~ из кризе.

испло̀вити, ѝсплòвӣм свр. **1.** *пловећи изаћи из луке, пристаништа (о бродовима и сл.):* ~ на пучину. **2.** *испливати из воде.* **3.** фиг. *показати се, појавити се; изаћи однекуд лаганим ходом:* ~ из магле, ~ из друге собе.

исплу̀тати, -āм свр. *дићи се на површину воде, плутајући испливати.*

ѝспљескати, -āм (-ешћēм) и **испље́скати,** ѝспљēскāм (ѝспљēшћēм) свр. *истући, изударати шамарима, пљескама.*

испљува́вати, -у̀вāвāм *несвр. према испљувати.*

ѝспљувак, -ӯвка м *оно што се испљуне из уста, пљувачка, хракотина.*

испљу̀вати и **ѝспљувати,** ѝспљујēм свр. **1.** *пљујући избацити из уста.* **2.** *засути пљувањем, ружним речима (некога) више пута изражавајући презир.* **3.** *запрљати упљувцима, попљувати; упљувати (о мувама и сл.).*

ѝспљунути, -нēм свр. *пљунувши избацити из уста:* ~ крв из уста.

ѝспљускати, -āм свр. **1.** *избацити неку количину течности (квасећи нешто); пљускајући испразнити, исцрпсти (суд у коме је била течност).* **2.** *поливајући водом, пљускајући опрати (обично лице шакама), попрскати:* ~ образе. ■ ~ **се** *пљускајући се водом умити се:* ~ се по лицу.

испљускѝвати (се), -у̀скујēм (се) *несвр. према испљускати (се).*

ѝспљуснути, -нēм свр. *једним покретом избацити, излити (сву течност):* ~ воду из лонца.

ѝспљуцкати, -āм свр. *пљувањем, пљуцкањем избацити из уста.* ■ ~ **се** *пљуцкајући ослободити се пљувачке у устима.*

ѝсповēд јек. **ѝсповијед** ж (инстр. -и) *в. исповест.*

испове́далац јек. **исповиједалац,** -аоца м **1.** *онај који исповеда неку веру.* **2.** *в. исповедник (2).*

ѝсповедан јек. **ѝсповједан,** -дна, -о (обично одр.) *који се односи на исповест; који има карактер исповести:* ~ молитва, ~ тајна; ~ реч, ~ проза.

исповѐдаоница и **исповедао̀ница** јек. **исповјѐдаоница** и **исповједао̀ница** ж цркв. *место у цркви где свештеник врши исповедање.*

исповѐдаоничкӣ и **исповедао̀ничкӣ** јек. **исповјѐдаоничкӣ** и **исповједао̀ничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на исповедаоницу.* ~ решетка, ~ дужност.

испове́дати (се), -òвēдāм (се) јек. **исповиједати (се),** -òвиједāм (се) *несвр. према исповедити (се).*

испо̀ведити, -ӣм и **испове́дити,** -òвēдӣм јек. **испо̀вједити,** -ӣм јек. **исповиједити,** -òвиједӣм свр. **1.** цркв. *саслушати нечију исповест.* – Свештеник је исповедио старца. **2.** цркв. *исказати грехе пред свештеником приликом исповести:* ~ своје грехе. **3.** *искрено признати, отворено испричати.* ■ ~ **се 1.** цркв. *обавити исповест, изнети грехове пред свештеником:* ~ се у цркви. **2.** *искрено саопштити нешто о себи, признати своје мисли, осећања:* ~ се некоме.

ѝсповеднӣ *в. исповедан.*

испо̀веднӣк, -а и **исповѐднӣк,** -ѝка јек. **испо̀вједнӣк,** -а и **исповјѐднӣк,** -ѝка м **1.** *свештено лице које исповеда верника.* **2.** *онај који се исповеда свештеном лицу.* **3.** *онај који исповеда неку веру:* ~ православља.

испо̀ведница и **исповѐдница** јек. **испо̀вједница** и **испо-вјѐдница** ж **1.** *в. исповедаоница.* **2.** *она која се исповеда свештенику.*

испо̀веднички̑ и **исповѐднӣчки̑** јек. **испо̀вједнички̑** и **испо-вјѐднӣчки̑**, -а̄, -о̄ *који се односи на исповеднике:* ~ дужност, ~ положај.

ѝсповӗст јек. **ѝсповијест** ж (инстр. -ӗшћу јек. -ијешћу) **а.** цркв. *верски обред признавања грехова свештенику уз опраштање тих грехова.* **б.** *искрено исказивање мисли и осећања, признање:* интимна ~. • **отићи богу на исповест** *умрети.*

исповѝјати се, -о̀вӣја̄м се свр. *исавијати се.*

испо̀враћати, -а̄м свр. *дати, одн. узети натраг све (што се примило или узело):* ~ земљу, ~ дугове. ■ ~ **се 1.** *вратити се у великом броју, једно за другим:* ~ се у своје куће. **2.** *избљувати се.*

исповр́тети јек. **исповр́тјети,** -тӣм свр. **а.** *изнети на видело, извући.* – Исповрти однекуд моје писмо. **б.** фиг. *изрећи, изговорити нешто неочекивано, извалити.*

испо̀ганити, -ӣм свр. **а.** *упрљати изметом.* **б.** *учинити нешто нечистим, загадити, опоганити:* ~ тањир. **в.** *морално искварити.* ■ ~ **се а.** *свршити велику нужду.* **б.** *постати загађен, инфицирати се (о рани и сл.).* **в.** фиг. *научити се неваљалству, искварити се.*

испод (наглашено: ѝспод) предл. (с ген.) *указује* **1. а.** *да је нешто на доњој страни чега:* ~ камена, ~ ногу. **б.** *положај, стање у који неко доспева или из кога излази:* ослободити се ~ туђинске власти, бити ~ њена васпитања. **в.** *посао који долази од људске руке, под њеним дејством:* излазити ~ њених руку, спис настао ~ његовог пера. **г.** *да је нешто слабије, мање, ниже и сл. (по вредности, мери и сл.):* жена ~ педесет година, продати ~ цене. **2. а.** *на место које је по положају ниже од другога:* село ~ Дурмитора. **б.** *на место у близини некоӣ другоӣ:* њива ~ куће, ливада ~ пута. **3.** *на порекло:* ђубре ~ оваца, теле ~ расна бика.

ѝсподаљӗ и **ѝсподаље** прил. *мало издаље, поиздаље.*

исподвла́чити, -о̀двла̄чӣм свр. *подвући све редом:* ~ све грешке.

исподељѝвати јек. **исподјељѝвати,** -ѐљујӗм свр. *све изделити, извршити поделу до краја:* ~ имање. ■ ~ **се** *изделити се.* – Браћа су се исподељивала.

испо̀дизати, -ижӗм свр. **1.** *подићи све или већи број предмета.* **2.** *изградити, начинити, подићи већи број (зграда, грађевина и сл.).*

испо̀дму̑кла и **ѝсподму̑кла** прил. *потајно, подмукло; лукаво:* ~ ујести, ~ погледати.

исподу̀пирати, -рӗм свр. *подупрети све редом или са више страна.*

испозајмљѝвати, -а̀јмљујӗм свр. **1.** (нешто некоме) *позајмити већем броју лица.* 2. (нешто од некога) *узети у зајам више ствари, одн. од већег броја лица.*

испо̀здрављати се, -а̄м се свр. *поздравити се са већим бројем лица.*

испо̀јати, -јӗм свр. *испевати, отпевати неку мелодију (обично црквену).*

испо̀клањати, -а̄м свр. *поклонити више ствари, у више махова; поклонити већем броју лица.*

испола́гати, -о̀ла̄жӗм свр. *положити више пута, у више махова; положити све.*

исполѝвати, -о̀лӣва̄м (3. л. мн. исполѝваjӯ) свр. *полити више предмета; полити, исквасити на више места.* ■ ~ **се** *полити се (течношћу) на више места или више пута:* ~ се млеком.

исполију̀вати (се), -о̀лијева̄м (се) свр. јек. *в. исполивати (се).*

исполѝтизовати, -тизујӗм (исполитизѝрати, -ѝзӣра̄м) свр. *дати нечему политичка обележја; прожети политиком.*

испоља́вати (се), -о̀ља̄ва̄м (се) *несвр. према испољити (се).*

испо̀љити, ѝспољӣм свр. *показати изгледом, изразити, открити, манифестовати (какве особине, својства).* ■ ~ **се** *постати видан, показати се, очитовати се; доћи до изражаја (о супротностима, гледиштима и др.).*

испома́гати (се), -о̀ма̄жӗм (се) *несвр. према испомоћи (се).*

испо̀мицати, -ичӗм свр. *помаћи већи број, све редом нечега:* ~ столице.

ѝспомо̄ћ, -оћи ж (инстр. -оћи (-оћу)) *помоћ, помагање (у неком послу).*

испомо̀ћи (испо̀моћи), -о̀могнӗм свр. *пружити помоћ (у неком послу), притећи у помоћ.* ■ ~ **се** *пружити себи помоћ, помоћи се (нечим).*

испопре́чити (се), -о̀пре̄чӣм (се) јек. **испопријѐчити (се),** -о̀приjечӣм (се) свр. *в. испречити (се).*

испоразбѝјати, -а̀збӣја̄м свр. *поразбијати, поломити, изразбијати:* ~ све по кући.

испоразболе́вати се, -олӗва̄мо се јек. **испоразболијѐвати се,** -о̀лијева̄мо се свр. *редом се разболети (о већем броју лица), поразболевати се.*

ѝспоредба ж *поређење, успоредба.*

испо̀редив, -а, -о *који се може испоредити, упоредив.*

испо̀редити, -ӣм и **испоре́дити,** -о̀ре̄дӣм свр. *извршити поређење, напоредо размотрити (нешто), у(с)поредити:* ~ Вуков и Копитарев рад. ■ ~ **се 1.** *поставити се у исти ред с неким ради поређења, упоредити се.* **2.** *изједначити се с неким или нечим (у некој особини), изравнати се.* **3.** *доћи, доспети у исти ред, у исту линију, поређати се.*

испоре́ђати, -о̀ре̄ђа̄м свр. *ставити у ред више предмета, поређати:* ~ прибор за јело. ■ ~ **се** *поређати се један до другоӣ, стати у ред.*

испоређе́ње с *упоређење, поређење.*

испорећѝвати (се), -ѐђујӗм (се) *несвр. према испоредити (се).*

испо̀рити, ѝспорӣм свр. *распоривши, расекавши нешто (обично трбух) извадити садржај:* ~ црева.

ѝспорука ж **1.** *слање, отпремање; предаја (послате робе):* ~ робе, ~ артикала. **2.** *оно што се испоручује, поручена, послата роба, поруџбина:* запленити испоруке. **3.** правн. *имовинска ствар коју опоручитељ завештава некоме, опорука, легат.*

испоручѝвати, -у̀чујӗм несвр. *слати, отпремати, допремати робу, новац и сл.; уручивати:* ~ храну.

испору̀чилац, -иоца м (ген. мн. -у̀чила̄ца̄) *онај који предаје испоруку.*

испору́чити, -о̀рӯчӣм свр. **1.** *послати, отпремити (робу, новац и сл.); предати:* ~ одређену количину млека. **2.** *предати некоме поруку, саопштити:* ~ поздраве.

испосло̀вати, -о̀слујӗм свр. *остварити, постићи нешто својим залагањем, издејствовати; завршити (неки посао):* ~ код Министарства, ~ стипендију.

ѝспоснӣк м *човек (калуђер или др.) који у манастиру или неком другом месту живи одвојен од људи постећи и молећи се Богу, пустињак, аскета.*

ѝсподница ж **1.** *жена испосник.* **2.** *ћелија у манастиру или пећина у којој живи испосник.*

ѝсповнички̑, -а̄, -о̄ *који се односи на испоснике, на испоснице:* ~ живот, ~ појава.

ѝспостава ж *мање надлештво; мањи уред, филијала, експозитура.*

испо̀ставити, -ӣм свр. *издати, предати на увид, на располагање (рачун, потврду, меницу и сл.).* ■ ~ **се** *показати се, открити се, установити се.*

испо̀стављати (се), -а̄м (се) *несвр. према испоставити (се).*

ѝспоста̄внӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на испоставу:* ~ службеник, ~ подручје.

испо̀стити, ѝспостӣм (трп. ѝспошћен) свр. **1.** *завршити пост, издржати време поста:* ~ посте, ~ на луку и води. **2.** *учинити*

йосним, нейлодним: ~ земљу. **3.** *йостом искуйити, окајати (грехе):* ~ грехе, ~ грешне помисли. ■ **~ се 1.** *изнурити се, омршавити од дугог йоста (о човеку, организму, телу).* **2.** *йостати йостан, нейлодан, истрошити се (о земљишту).*

ѝспотāјан, -јна, -о *йотајан, тајан, скривен:* ~ помоћ, ~ убиство.

ѝспотајē прил. *йотајно, кришом:* ~ радити, ~ се договарати.

испотéзати, -òтēжēм свр. **1.** *йовлачећи извући ван, све редом йотегнути:* ~ ножеве иза појаса. **2.** фиг. *уйотребити, искористити:* ~ све везе.

ѝспотиха и **ѝспотӣха** прил. *йотихо, йотајно:* ~ деловати.

испотписи́вати, -ѝсујēм свр. *йоттисати већи број докумената, йисама и сл.; йоттисати неки документ (о већем броју лица):* ~ сва акта, ~ неку изјаву. ■ **~ се** *йоттисати се (о већем броју лица или на више места).*

ѝспоштовати, -штујēм свр. *йоштовати, одржати, исйунити:* ~ обећање, ~ захтеве.

ѝсправа ж *йисмени документ којим се йотврђује, йосведочава нешто званично и који служи као доказни материјал.*

ѝсправак, -āвка м (ген. мн. -авāкā) *исйравка, йойравак, йойравка.*

ѝспрāван, -вна, -о **1.** *који није у квару, неоштећен:* ~ машина. **2.** *који йостуйа у складу с йравним и друштвеним нормама, који нема мана, недостатака, који је добар, ваљан:* ~ особа. **3.** *који одговара йройисима и нормама; који се врши у складу са йройисима и йравним нормама:* ~ пасош, ~ признаница; ~ поступак. **4.** *сагласан йравилима неке струке, йравилан; тачан:* ~ изговор, ~ закључак.

ѝсправити, -ӣм (трп. ѝсправљен) свр. **1. а.** *учинити йравим, йраволинијским (нешто искривљено), учинити да се нешто нормално йружа, да није изломљено; йоравнати, изравнати:* ~ ексер, ~ жицу, ~ пут. **б.** *учинити да нешто стоји, усйравити, уздићи:* ~ младицу, ~ главу. **в.** *исйружити, ойружити:* ~ прст, ~ леђа. **2. а.** *извршити извесне йромене, йрейравити; йойравити неко йогрешно решење, йостуйак:* ~ границе државне; ~ оно што је урађено, ~ грешке према некоме. **б.** *отклонити оно што је йогрешно, ослободити грешака:* ~ текст, ~ задатак. **3.** *скренути некога са лошег на добар йут, усмерити у йозитивном йравцу:* ~ нечији живот. ■ **~ се 1. а.** *стати йраво, усйравити се:* ~ се војнички. **б.** *устати, йридићи се:* ~ се иза стола, ~ се у кревету. **2. а.** *йроменити се набоље, изменити се.* **б.** *кориговати се.* – Кад погреши у говору сам се исправи. • **~ криву Дрину** *учинити немогуће.*

ѝспрāвка ж (дат. -вци; ген. мн. -кӣ) **а.** *йреиначење нечега, делимична йромена, корекција:* ~ граница, драматуршка ~. **б.** *измена којом се отклања каква грешка, нетачност:* ~ у записнику, ~ у књизи. **в.** *йримедба, коментар; деманти нечега:* ~ на говор, написати исправку.

ѝсправљати (се), -āм (се) *несвр. йрема исйравити (се).*

испрàвљāч, -áча м *онај који некога или нешто исйравља, йоправља.*

испрàвљив, -а, -о *који се може исйравити, йойрављив.*

ѝспрāвно прил. **1.** *на исйраван начин, йравилно, тачно, йримерно:* ~ вршити своју дужност. **2.** *йраво, усйрављено:* ~ седети.

испра́внōст, -ости ж *особина онога што је исйравно.*

испражња́вати, -àжњāвāм *несвр. йрема исйразнити.*

ѝспрāжњенōст, -ости ж *стање онога што је исйражњено.*

испражњи́вати (се), -àжњујēм (се) *несвр. йрема исйразнити (се).*

ѝспрāзан, -зна, -о **1.** *који је без вредности, смисла, бесадржајан, бесмислен:* ~ посао, ~ жеља. **2.** *који је без духовних, моралних вредности; сујетан, уображен:* ~ жена, ~ хвалилац.

испра́знити, ѝспрāзнӣм (трп. ѝспрāжњен) свр. **1. а.** *извадити садржину из унутрашњости нечега, учинити да нешто остане йразно:* ~ торбу, ~ подрум. **б.** *истрошити метке йуцајући:* ~ пушку. **2.** *учинити да неко найусти неки йростор; евакуисати:* ~ село, ~ град. **3.** *ослободити електрицитет из неког наелектрисаног тела.* ■ **~ се** *ослободити се садржине, остати йразан; ойустети (нйр. језеро, улица и др.).*

ѝспрāзно прил. *на исйразан начин, бесадржајно:* ~ дане проводити.

испракси́рати се, -àксӣрāм се свр. *стећи искуство дугом йраксом, увежбати се.*

испра́сити (се), -ѝспрāсӣм (се) свр. *в. ойрасити (се).*

испра́скати, ѝспрāскāм свр. *йраскајући исйољити неко расйоложење, љутњу:* ~ љутину. ■ **~ се** *йраскајући дати себи одушка, избеснети се:* ~ се на некога.

ѝсправи, -перēм (-пèрēм) (р. пр. ѝспрао, -āла; трп. ѝспрāн) свр. **1. а.** *ойрати унутрашњост нечега:* ~ буре, ~ желудац. **б.** *обавити йоследње йрање одстрањујући остатке нечистоће, детерџента, сайуна и сл.:* ~ рубље. **2.** *ойрати јако обливајући:* ~ земљу (о киши). ■ **~ се** *ойрати се.*

ѝспратити, -ӣм (трп. ѝспраћен) свр. **1. а.** *йратећи некога йрећи заједно део йута, отйратити:* ~ до куће. **б.** *бити йрисутан на йогребу:* ~ до последњег почивалишта. **в.** *гледајући отйратити йогледом:* ~ погледом сина. **2.** *отйремити, отйратити некуд некога:* ~ за Београд.

ѝспраћāј м *исйраћање, йраћење:* ~ у војску.

ѝспраћати, -āм *несвр. йрема исйратити.*

испраши́вати, -àшујēм *несвр. йрема исйрашити.*

испрашѝвāч, -áча м *найрава којом се нешто исйрашује.*

испра́шити, ѝспрāшӣм свр. **1.** *очистити од йрашине; тресењем одстранити йрашину из нечега:* ~ ћебад. **2.** разг. *истући, измлатити; обасути грдњама, изружити:* ~ дете, ~ прутом, ~ комшију. **3.** разг. *силом удаљити, истерати:* ~ са састанка. **4.** *издробити, иситнити:* ~ креч.

ѝспрва и **ѝспрвē** прил. *у йрво време, у йочетку, најйре.*

ѝспрдак, -ртка м експр. *оно (обично дете) што се мало, ситно родило.*

испребàцати, -āм и **испребаци́вати,** -àцујēм свр. *йребацити део йо део, комад йо комад; исйремештати:* ~ кукуруз, ~ рубље у сандуку.

испреби́јати, -èбӣјāм свр. **1. а.** (нешто) *йребити, йреломити на више места:* ~ дрва, ~ ноге. **б.** (некога) *истући, избатинати.* **2.** *заменити једно за друго:* ~ вуну за орахе. ■ **~ се** *йовредити се, озледити се на више места, изубијати се.* • **~ на мртво име** *јако избити, истући некога.*

испреваљи́вати, -àљујēм свр. *исйревртати више йредмета:* ~ стабла дрвећа.

испревéзати, -èвēжēм и **испревези́вати,** -èзујēм свр. *йревезати на више места, одн. више йредмета.*

испреви́јати, -èвӣјāм свр. *йресавити више йута, исйресавијати:* ~ хартију. ■ **~ се** *изувијати се, исйресавијати се; савити се, згрчити се.*

испрѐвртати, -врћēм свр. *йреврнути, йретурити више йредмета; исйреметати, исйретурати:* ~ корпе, ~ земљу. ■ **~ се** *йревrnути се, изврнути се.*

испрéгнути, ѝспрēгнēм (аор. испрéгнух, ѝспрēгну и испрéгох, ѝспрēже и испрéже; р. пр. испрéгнуо, -ула и ѝспрēгао, испрéгла (ѝспрēгла); трп. ѝспрēгнӯт; пр. пр. испрéгнӯвши и испрéгāвши (ѝспрēгāвши)) свр. *ослободити из зайреге (коње, волове).*

испреграђи́вати, -àђујēм свр. *йреградити на више делова, на више места:* ~ двориште.

испред (наглашено: ѝспред) **I.** предл. (с ген.) *означава:* **1. а.** *да се нешто налази, йростире, йружа с йредње стране некога или нечега:* седети ~ куће, држати ~ себе. **б.** *одвајање, удаљавање са места йред неким или нечим:* дође ~ позоришта, бежи ~ нас. **2.** *да је неко или нешто йо значају, особинама и сл. изнад неког другог, йре неког или нечег другог:* бити ~ свих у разреду, тај проблем је ~ свих. **3.** *означава застуйање, йредстављање: у име, уместо:* говорио је ~ удружења. **4.** *йре, уочи (нечега):* ~ зиме оде у град. **II.** прил. *найред.* – Ми идемо ~ а он позади.

испреда́вати, -е̏дāјēм свр. **1.** *предати више предмета, лица и сл.:* ~ молбе. **2.** *завршити предавање одређеног градива:* ~ лекције.

испре́дати (се), ѝспрēдāм (се) *несвр. према испрести (се).*

испредва́јати, -е̏двāјāм свр. *предвојити, изделити:* предео испредвајан потоцима.

испредња́чити, -е̏дњāчӣм свр. *измаћи, отићи напред, претећи остале; надмашити некога у нечему:* ~ у учењу, ~ на послу.

испре́зати, ѝспрēжēм *несвр. према испрегнути.*

ѝспрēка јек. **ѝспријека** прил. **1.** *с друге стране нечега, с ону страну.* – Испрека се чула музика. **2.** *из крајева с друге стране Саве и Дунава, из Војводине;* уп. пречанин: ~ доћи. **3.** *са стране, попречно; с бока:* погледати ~.

испре̏кӣдāно прил. *на испрекидан начин, с прекидима:* говорити ~, лајати ~.

испре̏кӣдāнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство онога што је испрекидано.*

испреки́дати, -е̏кӣдāм свр. *прекинути на више места, искидати:* ~ везу, ~ нити. ■ ~ **се** *прекинути се, искидати се на више места (о концу и сл.).*

испреко (наглашено: ѝспреко) предл. (с ген.) *са друге стране или на другој страни, преко (нечега):* ~ Дрине.

испрекра́јати, -е̏крāјāм свр. *испреправљати прекрајајући (обично више ствари):* ~ хаљине.

испрекри́жати, -е̏крӣжāм свр. **1.** *унакрст сложити више предмета, изукрштати, укрстити; испресецати, изделити на мање површине:* ~ руке; ~ кукуруз. **2.** *искрижати, испрецртати:* оловком ~ текст.

испрекр́штати, -е̏кр̄штāм свр. **1.** *унакрст сложити више предмета, изукрштати, укрстити:* ~ летвама. **2.** *пружити се преко нечега попречно, испресецати.* – Предео су испрекрштали потоци. ■ ~ **се** *пружити се у разним правцима унакрст, изукрштати се.*

испре̏лазити, -ӣм свр. *прећи, преселити се у више махова.* – Сви су већ испрелазили у Србију.

испрела́мати, -е̏лāмāм свр. *преломити на више делова, одн. више предмета:* ~ дрвеће. ■ ~ **се** *преломити се на више места, изломити се (о гранама воћака и др.).*

испре̏метāнōст, -ости ж *стање онога што је испреметано.*

испреме̏тати и **испре̏метати,** -е̏мећēм свр. *друкчије разместити, испремештати; премећући померити из нормалног положаја, испретурати:* ~ ред речи, ~ све по кући.

испре̏мēшāнōст јек. **испре̏мијешāнōст,** -ости ж *стање онога што је испремешано.*

испреме́шати, -е̏мēшāм јек. **испремије̏шати,** -е̏мијешāм свр. *измешати, помешати; збркати, испретурати:* ~ чланке, све по кући ~. ■ ~ **се** *измешати се, помешати се; збркати се, испреметати се.*

испреме́штати, -е̏мēштāм и **испре̏мештати,** -āм јек. **испремје́штати,** -е̏мјēштāм и **испре̏мјештати,** -āм свр. *измењати, измешати места, положаје, распоредити:* ~ кутије, ~ службенике. ■ ~ **се** *измењати места.*

испремла́тити, -е̏млāтӣм свр. *премлатити, испребијати:* ~ некога.

испремлаћи́вати, -а̀ћујēм свр. *премлатити, испребијати (обично више лица).*

испре̏падати, -āм свр. *препасти, преплашити у више махова.* ■ ~ **се** *препасти се, преплашити се више пута.*

испреписи́вати, -ѝсујēм свр. *преписати више пута, одн. више текстова, или све.*

испрепле̏сти (се) (испре̏плести (се)), -е̏тēм (се) свр. *в. испреплетати (се).*

испре̏плетāнōст, -ости ж *стање онога што је испреплетано.*

испре̏плетати, -е̏ћēм свр. *сплести, изукрштати; помешати, измешати:* ~ прсте; ~ датуме. ■ ~ **се** *сплести се, изукрштати се; измешати се (о жилама, гласовима и др.).*

испрепле̏тенōст, -ости ж *в. испреплетаност.*

испре̏плитати (се), -ић̄ем (се) свр. и несвр. *в. испреплетати (се).*

испрепре́чити, -е̏прēчӣм јек. **испреприје̏чити,** -е̏пријечӣм свр. *поставити као препреку; изукрштати:* ~ дрво пред њих, ~ прозор дашчицама.

испресави́јати, -а̀вӣјāм свр. *пресавити више предмета, на више места:* ~ новине, ~ пешкире. ■ ~ **се** *савити се, склупчати се.*

испре̏сећи, -се́чēм јек. **испре̏сјећи,** -сије̏чēм свр. *пресећи на више места, испресецати.*

испресе́цати, -е̏сēцāм јек. **испресије̏цати,** -е̏сијецāм свр. *пресећи на више места; избраздати:* ~ тесто, ~ башту стазама.

испреска́кати, -е̏скāчēм свр. **1.** *прескочити више пута, више објеката:* ~ ограде. **2.** фиг. *надмудрити некога вешто побијајући његове ставове у одговору.*

ѝспресовати, -сујēм свр. *пресујући исцедити, истиснути текуће састојке.*

ѝспрести, испре́дēм (аор. ѝспредох, ѝспрēде; имп. испре́ди; р. пр. ѝспрео, -ела; трп. ѝспреден, -а; пр. пр. ѝспрēвши) свр. **1.** *начинити предењем, опрести:* ~ вуну. **2.** фиг. *измислити, измаштати:* ~ причу. ■ ~ **се** *настати, догодити се (о причи, легенди и сл.).*

испре̏тати и **ѝспретати,** ѝспрећēм свр. *извадити из жара, пепела.*

испре̏тӯрāнōст, -ости ж *стање онога што је испретурано.*

испрету́рати, -е̏тӯрāм свр. *пообарати, поизвртати; разбацати на све стране, испреметати:* ~ кола, ~ столове, ~ ствари. ■ ~ **се** *попадати, поизвртати се.*

испрету́ћи (испре̏тӯћи), -ту́чēм свр. *пребити, претући.*

испрецрта́вати, -цр̄тāвāм *несвр. према испрецртати.*

испре̏цртати, -āм свр. *потпуно прецртати, прекрижити; ишарати, прошарати.*

испре́чити, ѝспрēчӣм јек. **исприје̏чити,** ѝспријечӣм свр. **1.** *ставити попреко, попречити:* ~ столицу на врата. **2.** фиг. *ставити као препреку, супротставити.* ■ ~ **се 1.** *заградити собом пролаз, препречити се.* – Испречи се на путу пред нас велики камен. **2.** *одупрети се, супроставити се.* – Кад то рекох, отац се испречи. **3.** *попреко погледати:* ~ се на некога.

ѝспржити, -ӣм свр. **1.** *пржећи зготовити неко јело:* ~ јаје, ~ месо. **2.** *опећи, сагорети:* ~ прсте. ■ ~ **се** *опећи се, опржити се.*

ѝсприка ж *изговор, извињење; разлог, објашњење.*

испри́мати, ѝспрӣмāм свр. *све редом примити:* ~ све награде.

исприпове́дати, -о̀вēдāм јек. **исприповије̏дати,** -о̀виједāм свр. *испричати све по реду како је било.*

исприпо̀ведити јек. **исприпо̀вједити,** -ӣм свр. *в. исприповедати.*

исприча́вати (се), -ѝчāвāм (се) *несвр. према испричати (се).*

испри́чати, ѝспрӣчāм свр. **1.** *довршити причање, саопштити:* ~ штогод, ~ причу. **2.** *извинити, оправдати.* – Испричај ме пред гледаоцима што касним. ■ ~ **се** *задовољити се дугим причањем, напричати се.*

испришѝвати, -ѝшӣвāм свр. *пришити више предмета на више места:* ~ дугмад на капуту.

испр́љати, ѝспр̄љāм свр. *учинити да нешто постане прљаво, запрљати:* ~ панталоне. ■ ~ **се** *запрљати се.*

испроба́вати, -о̀бāвāм *несвр. према испробати.*

испроба́дати, -о̀бāдāм свр. *пробости на више места, избости:* ~ ножем.

испро́бати, ѝспрōбāм свр. *проверити, испитати:* ~ ципеле, ~ кола.

испроби́јати, -о̀бӣјāм свр. *пробити, пробушити на више места:* ~ прозоре, ~ кров.

испровањи́вати, -а̀љујēм свр. **1.** *провалити, пробушити на више места:* ~ бурад, ~ таван. **2.** *начинити више удубљења, рупа:* ~ путеве.

испровоци́рати, -о̀ци̑ра̑м свр. **1.** *злонамерно изазвати некога да реагује онако како није желео.* **2.** *проузроковати, изазвати:* ~ рат.

испро̀вртати, -врће̑м и **испроврћи́вати,** -р̀ћује̑м свр. *провртети на више места, редом пробушити:* ~ даске сврдлом.

испрогоре́вати, -о̀ре̑ва̑м јек. **испрогориjѐвати,** -о̀ријева̑м свр. *прогорети на више места:* ~ хаљину.

испрограми́рати, -гра̀ми̑ра̑м свр. *направити програм; испланирати.*

испрогри́зати, -о̀гри̑за̑м свр. *прогристи на више места.*

испрода́вати, -о̀да̑је̑м свр. *продати, распродати све.*

испро̀дати, -а̑м свр. *све продати, распродати:* ~ сву стоку.

испрозе́псти (испро̀зе̑псти), -прозе́бе̑м свр. *прозепсти, озепсти.*

испроли́вати, -о̀ли̑ва̑м свр. *пролити на више места, из више судова.*

испро̀падати, -а̑м свр. *пропасти тешко, потпуно настрадати.*

испрорешѐтати, -а̑м свр. *избушити мецима и сл., изрешетати:* ~ гранатама (кућу).

испросе́цати, -о̀се̑ца̑м јек. **испросиjѐцати,** -о̀сијеца̑м свр. *просећи више предмета, на више места.*

испро̀сипати, -а̑м свр. *просути, пролити у више махова, на више места.*

испро̀сити, ѝспроси̑м (трп. ѝспрошен) свр. **1. а.** *добити што молећи на леп начин, измолити:* ~ милост. **б.** *испросјачити:* ~ за хлеб. **2.** *просећи (девојку) добити пристанак за удају:* ~ девојку.

испросја́чити, -о̀сја̑чи̑м свр. *стећи, добити просјачењем.*

испроши́вати, -о̀ши̑ва̑м свр. *прошити на више места.*

испрси́вати (се), -пр̀сује̑м (се) *несвр. према испрсити (се).*

ѝспрсити, -и̑м (трп. ѝспршен) свр. *истурити напред, истаћи, изложити:* ~ груди. ■ ~ **се 1.** *истурити напред прса.* **2.** *истаћи себе, направити се важним; заузети оштар, енергичан став.*

испр́скати, ѝспр̑ска̑м свр. *попрскати:* ~ под. ■ ~ **се** *попрскати се.*

испр̀тљати, -а̑м свр. *преселити, иселити:* ~ из куће.

испр́ћити, ѝспр̑ћи̑м свр. *напућити, напрћити (усне).*

испру́жати (се), ѝспру̑жа̑м (се) *несвр. према испружити (се).*

ѝспружити, -и̑м свр. *пружити, istегнути у неком правцу делове тела:* ~ ноге, ~ руке. ■ ~ **се** *протегнути се, опружити се, лећи опружен.* • ~ **језик** *говорити превише, без потребе.* ~ **све четири** *пружити се, лећи опуштен.*

ѝспршено прил. *испрсивши се:* ~ корачати.

ѝспршено̑ст, -ости ж *особина онога који хода испрсивши груди.*

ѝспрштити, -и̑м свр. *смрвити, згњечити.*

испсо̀вати, ѝспсује̑м свр. *обасути псовкама; изгрдити.* ■ ~ **се** *псовањем искалити љутњу, бес.*

испу́вати (се), ѝспу̑ва̑м (се) свр. *в. испухати (се).*

ѝспузати (се), -уже̑м (се) и -за̑м (се) свр. *пузећи изићи, попети се; појавити се негде споро се крећући:* ~ на брдо, ~ из куће.

испу́зити, -и̑м свр. *в. испузати.*

ѝспукнути *в. ѝспући.*

ѝспу̑мпати, -а̑м свр. **а.** *пумпом или сл. направом извући, исцрпсти течност; потпуно испразнити:* ~ воду; ~ желудац. **б.** фиг. *материјално (кога) искористити.*

ѝспунити, -и̑м (трп. ѝспуњен) свр. **1. а.** *учинити да нешто постане пуно неким садржајем:* ~ амбар, ~ корпу. **б.** *попунити празнине, унети потребне податке:* ~ формулар. **2.** *извршити захтев, обећање и сл., удовољити жељи, тежњи и сл.:* ~ захтев, ~ обећање, ~ молбу. **3.** *обузети, прожети (о осећању, расположену и сл.).* ■ ~ **се 1.** *постати пун нечега.* – Кућа се испуни децом. **2.** *остварити се, обистинити се (о намерама, жељама и др.).* **3.** *постати обузет, прожет неким осећањем, мишљењем и сл.* – Срце јој се испуни миљем. **4.** *истећи, протећи (о временском периоду).*

испуња́вати (се), -у̀ња̑ва̑м (се) *несвр. према испунити (се).*

испу́њати (се), ѝспу̑ња̑м (се) несвр. *в. испуњавати (се).*

ѝспуњено̑ст, -ости ж *стање онога што је испуњено.*

испуње́ње с *остварење, извршење.*

испуњи́вати (се), -пу̀њује̑м (се) *несвр. према испунити (се).*

испу́пити, -и̑м свр. *пустити пупољке.*

ѝспупчаст, -а, -о *в. испупчен:* испупчасте обрве, испупчаста уста.

ѝспупчен, -а, -о *истакнут, истурен; напућен; заобљен, округласт:* ~ чело, испупчена уста, ~ образ.

ѝспупчено̑ст, -ости ж *стање, особина онога што је испупчено.*

испупче́ње с *испупчено место.*

ѝспупчити, -и̑м свр. **а.** *истурити, избочити; испрсити:* ~ трбух, ~ груди. **б.** *напућити:* ~ усне. ■ ~ **се** *истурити се, избочити се; издигнути се, подићи се (о челу, трбуху, земљи итд.).*

ѝспуска ж *обруб од тканине (обично друге боје) којим се опшивају ивице униформи.*

ѝспуст м **1. а.** *место где се пушта стока да пасе, пашњак:* сеоски ~, летњи ~. **б.** *напасање:* ~ стоке. **2. а.** *отвор, јарак, канал за отицање:* ~ у реку, ~ у башту. **б.** *испуштање, пуштање:* ~ ваздуха, ~ из грла. **3.** *проширење, избочени део на грађевини:* ~ на кући, ~ зида.

ѝспустан, -сна, -о **1.** *који служи за испуст, испуштање (воде, паре и др.):* ~ отвор, ~ славина. **2.** *који је без обавеза, докон:* ~ живот.

испу̀стити (ѝспустити), ѝспусти̑м свр. **1. а.** *пустити да падне оно што се држало у руци, упустити:* ~ оловку из руке, ~ узду. **б.** *пустити да истече, источити:* ~ воду. **в.** *пустити из себе, одати:* ~ топлоту, ~ киселину. **2.** *дати коме могућност да се удаљи, отпустити:* ~ затворенике. **3.** *истерати на пашу:* ~ стоку. **4.** *изоставити (при навођењу и сл.):* ~ у попису, ~ име из чланка. **5.** *изгубити, престати имати:* ~ земљу, ~ заузети град. **6.** *пропустити (прилику, могућност и сл.):* ~ повољан моменат, ~ прилику. **7.** *истурити, избочити:* ~ кров напред, ~ један спрат напоље. ■ ~ **се** *напустити (коло), напустити какав заједнички посао.* • ~ **душу** *умрети.* ~ **из памети** *заборавити.* ~ **из руку** *пропустити.* ~ **из вида, из очију** *не приметити нешто, не опазити.*

ѝспући и **ѝспукнути,** ѝспукне̑м свр. *попуцати, распукнути се на више места.* – Зидови испукли.

испуха́вати (се), -у̀ха̑ва̑м (се) *несвр. према испухати (се).*

испу́хати, ѝспу̑ше̑м (ѝспу̑ха̑м) свр. *дувајући, притискајући и сл. избацити, одстранити, одувати:* ~ прашину, ~ лопту. ■ ~ **се** *испустити ваздух.*

испуца́вати, испу̀ца̑ва̑м *несвр. према испуцати.*

ѝспуцати, -а̑м свр. **1.** *добити пукотине, попуцати (о устима, земљи итд.).* **2.** *опалити из ватреног оружја; пуцајући истрошити до краја:* ~ пушке, ~ све метке, фиг. ~ све потезе. **3.** *избити; излупати:* ~ дете; ~ тепих. ■ ~ **се 1.** *испуцати на више места, распукнути се (о кожи).* **2. а.** *потрошити сву муницију.* **б.** фиг. *истрошити се, исцрпсти се; извикати се:* ~ се радећи; ~ се на некога.

ѝспушак, -шка м *опушак, пикавац.*

ѝспушити, -и̑м свр. *popушити до краја:* ~ лулу, ~ цигарету. ■ ~ **се** фиг. *нестати, ишчезнути:* ~ из главе.

испу́штати, ѝспу̑шта̑м *несвр. према испустити.*

ѝставити, -и̑м свр. арх. или нар. **1.** *поставити на видно место:* ~ оглас. **2. а.** *померити из устаљеног положаја, лежишта, избити, ишчупати:* ~ колац, ~ зуб. **б.** *измаћи, скинути с ватре или неког топлотног извора оно што се кува, прже или пече.* ■

~ **се** *супротставити се, испречити се (о војсци, војним јединицама и сл.).*

ѝстављати (се), -а̄м се *несвр. према иставити (се).*

иста́кати, ѝста̄че̄м *несвр. према источити.*

ѝстакнӯт, -а, -о **1.** *истурен, испупчен; који се налази на истуреном месту:* ~ брада, истакнуте вилице; истакнути одред, ~ тачка. **2.** *који се издваја од осталих (по значају, способностима и сл.), познат:* истакнути писац, ~ филозоф.

истàкнути (се) *в. истаћи (се).*

ѝстакнӯто̄ст, -ости ж *својство онога што је истакнуто.*

истáложити, -ӣм свр. *издвојити таложењем.* ■ ~ **се** *издвојити се таложењем (о води и сл.).*

истандр̀љати, -а̄м свр. пеј. *изговорити брзо, неразговетно.*

ѝстанча̄но̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање, особина онога што је истанчано.*

истàнчати, -а̄м свр. **1. а.** *учинити танким, истањити:* ~ жице. **б.** фиг. *учинити финијим, осетљивијим:* ~ укус. **2. а.** *излизати се, похабати се (о деловима одеће).* **б.** *ослабити, смршати.* **в.** *материјално ослабити, осиромашити.* **г.** фиг. *изблеедети, потамнети.* – Истанчала је његова популарност. ■ ~ **се 1.** *постати танак, истањити се.* **2.** *осиромашити; умањити се.*

истањѝвати (се), -àњује̄м (се) *несвр. према истањити (се).*

истáњити, ѝста̄њӣм свр. *учинити што танким, тањим:* ~ тесто. ■ ~ **се а.** *постати танак, тањи; излизати се, похабати се.* **б.** *смршавити, ослабити.* **в.** *материјално, економски осиромашити.*

ѝстапкати, -а̄м свр. *тапкајући утабати, утапкати.*

истàрасити, -ӣм свр. нар. (нешто) *довршити, завршити:* ~ кућу.

ѝстарскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Истру.*

истàћи (ѝстаћи) и **истàкнути,** ѝстакне̄м (аор. истàкох и истàкнух; р. пр. ѝстакао, истàкла (ѝстакла) и истàкнуо, -ула; трп. ѝстакнӯт) свр. **1. а.** *поставити на видно, упадљиво место:* ~ фирму, ~ оглас на зиду, ~ заставе. **б.** *поставити напред, истурити:* напред ~ осматраче. **2. а.** *посебно скренути пажњу (на нешто, на некога), нагласити, подвући (у излагању, саопштењу):* ~ нечије умне способности, ~ оно најзначајније. **б.** *изнети, изложити:* ~ своје уверење, ~ план. **в.** *предложити, одабрати:* ~ свога кандидата за посланика. **3.** *учинити да се нешто боље запази, нагласити, појачати:* ~ ивице ливаде, ~ белину тела. **4.** *показати испољити:* ~ свој карактер. ■ ~ **се 1.** *доспети напред, у предњи положај (о колони итд.).* **2.** *висином надмашити, надвисити.* – Истичу се торњеви цркава. **3.** *издвојити се испред других:* ~ се из реда. **4.** фиг. *издвојити се, бити запажен (особинама, квалитетима од околине):* ~ се у школи.

ѝстеглити, -ӣм свр. *истегнути, испружити, развући:* ~ руку, ~ џемпер. ■ ~ **се** *постати дужи, растегнути се, истегнути се:* ~ се на кревету.

истѐгљив, -а, -о *који се може истегнути, растегљив:* ~ тело.

истѐгљиво̄ст, -ости ж *својство онога што је истегљиво.*

истéгнути, ѝсте̄гне̄м свр. **1.** *вукући учинити дужим, растегнути:* ~ конопац. **2.** *испружити, протегнути:* ~ врат, ~ ноге. **3.** *учинити да неко или нешто порасте.* – Пубертет га је истегао. ■ ~ **се 1.** *постати дужим, растегнути се.* **2.** *испружити се, издужити се.* – Истеже се да дохвати јабуку.

истéзати (се), ѝсте̄же̄м (се) *несвр. према истегнути (се).*

ѝстек м **1.** *отицање, сливање:* ~ у реку. **2.** *престанак трајања, крај (временског периода):* ~ године, ~ месеца.

истѐлити, ѝстелӣм свр. *отелити (обично више телади).* ■ ~ **се** *отелити се (о више крава).*

ѝстерати јек. **ѝстјерати,** -а̄м свр. **1. а.** *гонећи, терајући приморати некога или нешто да изађе, изагнати:* ~ из куће, ~ муве из собе. **б.** *уклонити с положаја, отпустити:* ~ с посла, ~ из школе. **2.** *одстранити, истиснути:* ~ дим из собе. **3.** *потерати, изагнати (на пашу):* ~ овце. **4.** *пустити клицу, изданак и сл.; никнути, израсти:* ~ младице; лоза истерала испод крље. **5.** *постићи, произвести:* ~ већи број стихова, ~ петице у школи. **6.** *зарадити, стећи; извући:* ~ веће камате, ~ профит, ~ велику казну. • ~ **бубе (мушице) из главе** *уразумити кога, обуздати.* ~ **ђавола (врага) из кога** *учинити да неко буде умерен, укротити кога.* ~ **на чистац** *довести до краја.* ~ **на чистину** *показати нечију делатност, расветлити нешто.* ~ **некоме душу на нос** *јако уморити некога.* ~ **своје до краја** *постићи, остварити оно што се жели.* **терати лисицу, а истерати вука** *гањао једног кривца а нашао другог већег.*

истерѝвати јек. **истјерѝвати,** -ѐрује̄м *несвр. према истерати.* • ~ **на чистац,** ~ **на чистину,** ~ **правду,** ~ **право** *доказивати, расветљавати истину, правду.* ~ **своје** *постизати, остваривати оно што се жели.*

истерѝвач јек. **истјерѝва̄ч,** -áча м *онај који истерује (некога, нешто).*

истѐсати, ѝстеше̄м свр. **1.** *направити, израдити тесањем:* ~ из мермера фигуру, ~ врата. **2.** фиг. **а.** *створити, саставити:* ~ драму, ~ поему. **б.** *формирати, обучити; привикнути културним навикама, лепом понашању.* ■ ~ **се** *изградити се, васпитати се; стећи културне навике.*

истестѐрати, -а̄м и **истестѐрисати,** -ише̄м свр. *тестером исећи, истругати, испилити:* ~ дрва.

истестѝрати, -тѐстӣра̄м свр. *испитати, проверити помоћу теста:* ~ програм, ~ ученике.

истетовѝрати, -òвӣра̄м свр. *тетовирањем уцртати цртеж или слова у човечју кожу.*

истетỳрати, -а̄м свр. *изићи тетурајући.*

истѐћи (ѝстећи), ѝстекне̄(м) и истѐче̄(м) (3. л. мн. ѝстекнӯ и истѐкӯ) свр. непрел. **1.** *изаћи текући, исцурети (о води, сузама и сл.).* **2.** фиг. *потећи, произаћи.* – Похвала је истекла из њених уста. **3.** *проћи, минути; престати важити (нпр. пасуст, рок).*

ѝстӣ, -а̄, -о̄ **1.** *потпуно једнак, идентичан:* ~ осећање, ~ столови. **2.** *врло сличан:* ~ отац, ~ мој син. **3.** *који није неки други:* седети за истим столом, носити исти капут. **4.** *који је какав је био:* иста као у школи што је била. **5.** *са значењем већег истицања речи уз коју стоји.* – Исти ти моји родитељи нису хтели доћи. **6.** *раније поменути.* – Појавио се лопов, исти обија продавнице. • **из истих стопа** *одмах.* **иста песма** *прича, ради и сл. исто што и пре.* **метати у исту врећу** *изједначавати.* **у исти мах** *истовремено, напоредо.* **у исти трен, у исти час** *тога тренутка, одмах.* **у исто време** *истовремено, у исти мах.*

истимáрити, -ӣма̄рӣм свр. **1.** *очистити чешагијом, уредити (коња, говеда).* **2.** фиг. *изгрдити, избрусити (некога).*

ѝстина[1] ж **1.** *оно што одговара стварности, чињеницама:* ~ о борбама, ~ о догађају. **2.** *чињеница у коју се као доказану може веровати:* научна ~. **3.** *високи морални принцип, правда.* **4.** *истинитост, веродостојност.* • **заобилазити истину** *лагати.* **испратити богу на истину** *дочекати да неко умре.* **истини на вољу** *формулација за истицање тачности тврђења.* **кројити истину** *приказивати ствари према свом интересу.* **послати богу на истину** *убити.* **отићи Богу на истину** *умрети.* **погледати истини у очи (у лице)** *прихватити ствари онакве какве јесу.*

ѝстина[2] речца *у ствари, доиста, додуше.* – Ми смо им, истина, одговорили.

ѝстинит, -а, -о **1.** *који одговара истини, стварности:* ~ догађај. **2.** *тачан, исправан:* ~ одговор. **3.** *истински, прави:* ~ уметност, ~ поштовање. **4.** *искрен, поштен:* ~ родољуб, ~ човек.

ѝстинито прил. **1.** *тачно, верно, објективно:* ~ приказати. **2.** *отворено, искрено:* ~ одговорити.

ѝстинито̄ст и **истѝнито̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је истинит, онога што је истинито.*

истинољу̀бац, -љӯпца м *онај који воли истину.*

истинољу̀бив, -а, -о *који воли истину.*

истинољу̀биво̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) и **истинољу̀бље** с *љубав према истини.*

ѝстӣнскӣ и **ѝстӣнскӣ,** -а̄, -о̄ **а.** *стварни, прави:* ~ кривац, ~ стваралац. **б.** *који стварно постоји; који се заиста догодио:* ~ судбина, ~ лице, ~ сукоб. **в.** *истинит:* ~ догађај.

ѝстӣнски и **ѝстӣнски** прил. **а.** *стварно, заиста:* ~ отићи из земље. **б.** *истинито; тачно.* – Кажи ми то истински.

ѝстирати, -рēм *несвр. према истрти.*

истискѝвати, -ѝскујēм (истѝскати, ѝстӣскāм) *несвр. према истиснути:* ~ пасту на четкицу.

ѝстиснути, -нēм (ѝстиснух (ѝстискох), ѝстиснӯ (ѝстиште и ѝстиште)) свр. **1.** *истерати притиском неку течну или житку материју:* ~ из вимена краве мало млека, ~ пасту (кечап) из тубе. **2. а.** *избацити, изгурати:* ~ из реда. **б.** *одстранити, уклонити:* ~ некога из куће; ~ са факултета. **3.** *испустити, одати (глас, звук и сл.), изговорити:* ~ уздах, ~ једну реч.

ѝстӣха прил. **а.** *тихо, једва чујно:* ~ плакати, ~ певати. **б.** *постепено, лагано, без журбе:* ~ све урадити.

ѝстицати (се), -ичēм (се) *несвр. према истакнути (се), истаћи (се).*

ѝстицати, -ичē(м) *несвр. према истећи.*

истѝштати се, -тӣм се свр. *добро се испећи (о хлебу).*

ѝсткати, -āм (ѝсткēм) свр. *в. изаткати.*

ѝстō и **ѝсто** прил. **1.** *исто тако, такође.* – Он је исто мојих година. **2.** *управо, баш.* – Наједном нешто исто онако зашушка. **3.** *и поред тога, ипак.* – Мучиш се, али исто спреми ручак. • ~ **тако** *тако, такође.* **све ~, једнако ~** *сасвим једнако.*

ѝстобōјан, -јна, -о *који је исте боје као нешто друго.*

ѝстовāр м *истоварање, искрцавање товара, робе из неког превозног средства.*

истова́рати, -ѐвāрāм несвр. *скидати, износити товар, терет с неког или из неког превозног средства.*

истоварѝвати, -ѐрујēм *несвр. према истоварити.*

истоварѝвāч, -а́ча м *онај који истоварује.*

истѐварити, -ӣм свр. *скинути, изнети товар, робу и сл. из неког превозног средства:* ~ дрва.

ѝстовāрнӣ, -ā, -ō *који се односи на истовар:* ~ места, ~ рампа.

истове́рац јек. **истовје́рац,** -рца м *в. истоверник.*

истѐвēрка јек. **истѐвјēрка** ж *она која је с неким другим исте вере.*

истѐвēрнӣк јек. **истѐвјēрнӣк** м *онај који је с неким другим исте вере.*

истѐветан, -тна, -о **1.** *потпуно једнак, идентичан (с неким, с нечим):* ~ мотив, ~ одговор. **2.** *исти или сличан по изгледу, врсти, саставу:* истоветни програми. **3.** *хомоген, јединствен:* ~ средина.

истѐветно прил. *на истоветан начин, исто, једнако.* – Гледала је истоветно као и пре.

истѐветнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је истоветно.*

истѐвремен, -а, -о *који се догађа, јавља, врши и сл. у исто време, истодобан; који потиче из истог времена с нечим другим:* ~ напад, ~ развитак.

истѐвремено прил. *у исто време, у исти мах с неким, с нечим другим:* ~ студирати с неким.

истѐвременōст, -ости ж *особина онога што је истовремено.*

истѐврстан, -сна, -о *који је исте врсте, једнак, истоветан:* ~ биљка, ~ сорта.

истѐдобан, -бна, -о *који се односи на исто доба, истовремен.*

истѐдобно прил. *в. истовремено.*

истѐдобнōст, -ости ж *в. истовременост.*

истѐимен, -а, -о **а.** *који је с неким, с нечим истога имена:* ~ манастир, ~ песма. **б.** *који је исте врсте:* ~ електрицитет.

истојѐзичан, -чна, -о *који је истога језика, који говори исти језик.*

ѝсток и **ѝсток** м (мн. ø) **1.** *страна света на којој излази Сунце; место на хоризонту где излази Сунце.* **2.** (Исток) *земље и народи источне хемисфере; источне земље и народи.* • **Блиски ~** *земље предње, западне Азије.* **Далеки ~** *земље источне Азије.*

истѐкрак, -а, -о и **истѐкрачан,** -чна, -о *који има два иста крака, равнокрак:* ~ троугао.

истѐкр̄ван, -вна, -о *који је исте крви, истог порекла:* ~ браћа.

ѝстом прил. разг. **а.** *истиче изостанак, неоствареност нечега до одређеног тренутка: тек.* – То истом ваља доказати. **б.** *баш тада, у томе истом часу, управо.* – Истом они тако причаху, кад се појави отац.

истѐмишљенӣк м *онај који је с неким истог мишљења, схватања.*

истѐпити, ѝстопӣм свр. *загревањем, дуготрајним кувањем и сл. довести у течно или житко стање, растопити, отопити; топљењем добити течну или житку материју:* ~ лој, ~ олово; ~ маст. ■ **~ се 1.** *прећи из чврстог у течно стање (под утицајем топлоте); раскравити се, отопити се (о металима, снегу и сл.).* **2.** фиг. *нестати, ослабити; потпуно остарити, оронути.*

истѐплеменӣк м *онај који припада истом племену.*

историзам, -зма м *методолошки принцип који тражи испитивање свих ствари у вези с историјским условима:* смисао за историзам.

ѝстōрија ж **1.** *наука о развитку људског друштва; догађаји везани за целокупни ток прошлости појединих народа.* **2.** *развитак поједине научне, културне и друге области, појаве и сл.:* политичка ~ Срба. **3.** *ток догађаја, збивања везаних за прошлост, за живот (некога, нечега); спис о томе; биографија:* ~ куће; ~ града. • **бити (жива, школска) ~** *бити сведок, савремених, прошлих догађаја.* **правити историју** *утицати на ток важних друштвених збивања.* **точак историје** *неизбежност историјског развоја.* **ући (улазити) у историју** *постајати историјски значајан.*

историјāт, -а́та м *историјски пут, прошлост нечега, повест; ток таквих догађаја:* ~ Земљиног рођења, ~ књиге, ~ битке.

истѐрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на историју; значајан, важан за историју:* ~ развитак науке, ~ улога, ~ граматика.

истѐрӣјски прил. *у историјском смислу; хронолошки:* ~ проучавати, ~ јасно; ~ претходити.

истѐрик м *в. историчар.*

историѐграф м *онај који се бави историографијом, историчар.*

историогрѐфија ж *проучавање историје, историјска наука.*

историѐграфскӣ, -ā, -ō *који се односи на историографе и на историографију.*

историцѝзам, -зма м *в. историзам.*

истѐричан, -чна, -о *в. историјски.*

истѐричāр м (инстр. -ом и -ем) *онај који се бави историјом, историограф.*

истѐричāрка ж *женска особа историчар.*

истѐричāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на историчаре.*

истѐричāрски прил. *као историчари.*

истѐродан, -дна, -о *који је истога рода с неким, истоврстан:* ~ народ, ~ колектив.

истѐроднōст, -ости ж *особина онога што је истородно, сродност.*

ѝстосмēран и **истѐсмēран** јек. **ѝстосмјēран** и **истѐсмјēран,** -рна, -о *који је с неким, с нечим истог смера:* ~ крак, ~ поступак.

ѝстосмēрно и **истѐсмēрно** јек. **ѝстосмјēрно** и **истѐсмјēрно** прил. *на истосмеран начин, у истом смеру:* ~ писати.

истѐстран, -а, -о и **истострѐничан,** -чна, -о *који има исте странице, равностран (о троуглу).*

исто̀чити, ѝсточӣм свр. **1. а.** *точењем, претакањем одлити, излити, преточити (течност):* ~ вино из бурета. **б.** *пролити, излити (сузе, крв и сл.).* **2.** *распродати, искрчмити (пиће и сл.).* – фиг. Источила је сву своју снагу. **3.** *гризући избушити, расточити (о црвима):* ~ дрво. ■ **~ се** *исцурити, излити се, истећи.*

ѝсточнӣ и **ѝсточнӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на исток:* ~ хоризонт, ~ ветар. **2.** *који се односи на Исток; источњачки:* ~ народи; ~ тип жене. **3.** *православни:* ~ вера, ~ црква. • **~ грех** рлг. *грех који је починио Адам једући јабуку; праисконски грех, грех од давнина.*

ѝсточнӣк и **ѝсточнӣк** м **1.** *в. извор:* ~ воде, ~ свега, ~ радости. **2.** *источни ветар.*

ѝсточница и **ѝсточница** ж *она која је извор чега, она од које што потиче:* ~ моје среће.

источно- *као први део сложеница: који се налази у источном делу онога што означава други део сложенице:* источноевропски, источнохерцеговачки.

ѝсточно и **ѝсточно** прил. *са источне стране; на источној страни; на источну страну.*

ѝсточњāк и **ѝсточњāк** м **1.** *онај који је становник Истока, онај који је пореклом с Истока; онај који је васпитан у источњачком духу.* **2.** *источни ветар.*

ѝсточњāчкӣ и **ѝсточњāчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на источњаке; оријентални:* ~ народи; ~ музика.

ѝсточњāчки и **ѝсточњāчки** прил. *на источњачки начин, оријентално.*

ѝсточњāштво и **ѝсточњāштво** с *начин живота, култура својствена Истоку.*

ѝстрага ж (дат. -ази) **1.** *иследни поступак који суд води ради утврђивања кривице лица осумњиченог за кривично дело; уопште испитивање нечије кривице:* бити под истрагом, водити истрагу. **2.** *истраживање, испитивање, анализа какве појаве:* интензивне истраге у науци. **3.** *уништење, истребљење, пропаст:* борба до истраге.

истражѝвалац, -аоца м *в. истраживач.*

истражѝвалачкӣ, -ā, -ō *в. истраживачки.*

истражи́вати, -а̀жујēм *несвр. према истражити.*

истражѝвāч, -а́ча м *онај који истражује, научно испитује нешто, проучавалац.*

истражѝвāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на истраживаче, на истраживање:* ~ центар.

истра̀жилац, -иоца м *в. истраживач.*

истра̀житељ м **1.** правн. *в. иследник.* **2.** *в. истраживач.*

истра́жити, ѝстрāжӣм свр. **1. а.** *научним методом утврдити нешто, проучити, испитати:* ~ прошлост народа, ~ књижевност средњег века. **б.** *пажљиво извидети; претражити, претрести:* ~ где треба подићи цркву; ~ брда око пута. **2.** правн. *извршити истрагу (о некоме или нечему), иследити:* ~ убиство, ~ ко су разбојници.

ѝстражнӣ и **ѝстрāжнӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на истрагу; који врши судску истрагу:* ~ поступак; ~ судија. **2.** *в. истраживачки:* ~ радови.

истраја́вати, -а̀јāвāм *несвр. према истрајати.*

ѝстрāјан, -јна, -о **1.** *издржљив, упоран:* ~ воља. **2.** *који може дуго да траје, чврст:* ~ штоф.

ѝстрајати, -јēм свр. **1.** *остати упоран, издржати до краја, одолети пред искушењима:* ~ у послу, ~ у захтевима. **2.** *потрајати дуже време, одржати се.* – Шума може да истраје дуго.

ѝстрāјно прил. *на истрајан начин, упорно; стално:* радити ~, ~ пада киша.

истра́јнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога који је истрајан, онога што је истрајно.*

ѝстргати, -āм свр. **1.** *искидати на комаде, раскомадати.* – Вуци су овцу истргали. **б.** *поцепати, подерати:* ~ шешир. ■ **~ се** *разбити се на делове, раздвојити се.*

ѝстргнути, -нēм (аор. ѝстргох и ѝстргнух, 2. и 3. л. ѝстрже, ѝстрже и ѝстргнӯ; р. пр. ѝстргао, -гла и ѝстргнуо, -ула; пр. пр. ѝстргнӯвши (ѝстргāвши)) свр. **1. а.** *наглим покретом, силом извадити, ишчупати:* ~ лист из књиге, ~ му цигарету из уста. **б.** *извадити из корица, навлаке и сл. (нож, сабљу).* **2.** *отети, одузети:* ~ из руку. ■ **~ се** *извући се наглим покретом, силом, ишчупати се:* ~ се из руку.

истрѐбитељ м *в. истребљивач.*

истре́бити, ѝстрēбӣм јек. **истријѐбити,** ѝстријебӣм свр. **1.** *очистити, ишчистити требећи оно што је сувишно:* ~ ливаду, ~ жито. **2.** *потаманити, поубијати све до краја; уништити, искоренити:* ~ мишеве, злочинце; ~ заразне болести. ■ **~ се** *поубијати се, потаманити се.* – Банде су се узајамно истребиле.

истребље́ње с *искорењивање, затирање:* борба до истребљења.

истребљи́вати (се), -ѐбљујēм (се) *несвр. према истребити (се).*

истребљѝвāч, -а́ча м *онај који некога или нешто истребљује, искорењује.*

истребљѝвāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на истребљиваче, на истребљивање:* ~ политика, ~ рат.

истрежње́ње с *повратак у трезно стање, отрежњење.*

истре́знити, ѝстрēзнӣм јек. **истријѐзнити,** ѝстријезнӣм свр. **а.** *довести (некога) у трезно стање, отрезнити (од алкохола).* **б.** фиг. *повратити некоме способност за трезвено расуђивање, без заблуда и предрасуда.* ■ **~ се а.** *постати трезан, отрезнити се (од алкохола).* **б.** *повратити способност за трезвено расуђивање.*

истрени́рати, -ѐнӣрāм свр. *тренирањем припремити за извршавање неке акције, извежбати:* ~ псе за чување објекта. ■ **~ се** *тренирајући обучити се, извежбати се.*

истре́сати, ѝстрēсāм *несвр. према истрести.*

истре́сти (ѝстрēсти), -е́сēм (трп. истре́сен, -а) свр. **1. а.** *тресући очистити од прашине и сл. нечистоће:* ~ тепих, ~ ћебе. **б.** *наглим покретом испразнити што:* ~ врећу, ~ лулу. **2.** *испити, попити наискап:* ~ две-три чаше наискап. **3.** *изговорити, рећи што се зна; испољити бучно своја осећања.* – Истресла је пред њим све што је дотад тајила. ■ **~ се** *грдећи (некога), вичући (на некога) искалити свој бес, незадовољство; издрати се, брецнути се (над неким):* ~ се на жену, ~ се на дете.

ѝстрēти јек. **ѝстријети,** ѝстрēм (аор. ѝстрēх јек. ѝстријех; трп. ѝстр̄т (истр̀вен)) свр. *в. истрти.*

ѝстрзāн, -а, -о *који се јавља на махове, испрекидан, искидан.*

ѝстрзāно прил. *на махове, у прекидима, невезано:* ~ звоне звона, ~ говорити.

ѝстрзāнōст, -ости ж *особина онога што је истрзано.*

ѝстрзати[1], -āм и ѝстржēм несвр. *силом извлачити, чупати:* ~ човека из природе. ■ **~ се** *трзајима се ослобађати неких стега, веза:* ~ се из веза декаденције.

ѝстрзати[2], -āм свр. *искидати, истргати.*

ѝстрићи, -и́жēм свр. *изрезати, исећи на комаде:* ~ хартију.

ѝстрицкати, -āм свр. *исећи ситно, исецкати.*

истр̀љати, ѝстр̄љāм и **истр̀љати,** -āм свр. **1.** *трљајући прећи више пута руком, дланом по неком делу тела, измасирати:* ~ алкохолом. **2.** *трљајући очистити, избрисати; изглачати:* ~ стакло кожом, ~ паркет. ■ **~ се** *трљајући очистити се, избрисати се:* ~ се пешкиром.

ѝстрошен, -а, -о **1.** *похабан, дотрајао, стар:* ~ под, ~ друм. **2.** *исцрпен, изнурен, слаб:* ~ организам, ~ старица.

ѝстрошенōст, -ости ж *стање, особина онога који је истрошен, онога што је истрошено.*

истро̀шити, ѝстрошӣм свр. **1.** *много потрошити, дати све што се има за што:* ~ сав новац. **2.** *измрвити, иситнити:* ~ земљу. ■ **~ се** *потрошити много или све што се има:* ~ се на мору. **2.** *иситнити се, измрвити се.* – Земља се на сунцу истроши. **3.** *изгубити снагу, изнурити се:* ~ се од великог посла.

истр́пети јек. **истр́пјети,** -пӣм свр. *поднети, издржати до краја, претрпети:* ~ понижење, ~ сушу.

ѝстрти, ѝстрēм (аор. ѝстрх; трп. ѝстр̄т (истр̀вен)) свр. **1. а.** *тарући уклонити, избрисати; уопште уклонити:* ~ слова гумицом, фиг. ~ из памети њену слику. **б.** *излизати, изгулити; уништити, искоренити:* ~ степенице. Многе обичаје је време истрло. **2.** *трљајући очистити од прашине и сл.; изрибати:* дете ~ пешкиром, шерпе ~ крпом. **3.** *протрљати; измасирати:* ~ очи; ~ кожу. ■ ~ **се 1. а.** *излизати се, изгулити се.* **б.** *искоренити се:* ~ се међусобно. **2.** *истрљати се (нечим):* ~ се пешкиром после купања.

истр̀тљати, -āм свр. експр. *избрбљати, изблебетати.* ■ ~ **се** *избрбљати се, изблебетати се.*

истру́гати, ѝстрӯжēм свр. **1.** *стружући уклонити, скинути, остругати:* ~ креч са зида. **2.** *стружући начинити, дати потребан облик:* ~ корито. **3.** *изрендисати ренданом или чиме сличним:* ~ кору од лимуна.

ѝструлити, -ӣм и **ѝструнути,** -нēм свр. непрел. *постати труо, распасти се од труљења.*

истру́сити, ѝстрӯсӣм свр. *изручити; испити до дна наискап:* ~ у чашу; ~ две чаше ракије.

истру́ћати, ѝстрӯħāм свр. експр. *избрбљати, испричати нешто бесмислено.*

ѝструцкати, -āм свр. *труцкајући растрести, издрмати:* ~ болесника возећи. ■ ~ **се** *издрмати се, растрести се труцкајући се:* ~ се возећи се неравним путем.

истрча́вати (се), -тр̀чāвāм (се) *несвр. према истрчати (се).*

истр̀чати, -чӣм свр. **1.** *трчећи изнићи, излетети, појавити се негде:* ~ пред некога, ~ на улицу. **2.** *попети се трчећи:* ~ уз степенице. **3.** *в. истрчати се (2).* Имао је обичај да истрчи први. ■ ~ **се 1.** *задовољити се трчећи, натрчати се:* ~ се до миле воље. **2.** *непромишљено се изрећи, пренаглити, залетети се говорећи нешто што не треба.*

исту́жити се, ѝстӯжӣм се свр. *изразити незадовољство, изјадати се:* ~ мајци на свекрву.

истума́чити, -ума̄чӣм свр. *протумачити, растумачити.*

ѝступ м **1.** *излазак пред јавност с неком изјавом, програмом и сл., наступ; ангажовање, акција у циљу остварења неке намере:* његов први иступ у штампи; јединствен иступ у скупштини. **2.** *нетактичан поступак, испад, ексцес:* срамотити се синовљевих иступа.

исту́пати, ѝстӯпāм *несвр. према иступити.*

исту́пити[1], ѝстӯпӣм свр. непрел. **1.** *изићи, одвојити се из неке групе, строја; напустити какву организацију, друштво и сл.:* ~ из реда два корака; ~ из задруге, ~ из партије. **2.** *закорачити, искорачити; изићи:* ногом ~ из кочије. **3.** *изићи пред јавност с каквом изјавом, појавити се:* ~ у првом броју часописа. **б.** *предузети неку акцију, ангажовати се јавно заступајући неку идеју, некога:* ~ као посланик у скупштини, ~ против антисемитизма.

исту́пити[2], ѝстӯпӣм свр. прел. *учинити да нешто постане тупо:* ~ секиру. ■ ~ **се** *постати туп (о ножу, секири и сл.).*

ѝступнӣ, -ā, -ō *који се односи на иступ:* ~ дело.

ѝступнӣк м *онај који чини иступе, изгредник.*

исту́рати (се), ѝстӯрāм (се) *несвр. према истурити (се).*

ѝстурен, -а, -о *избочен, избачен напред:* ~ положај, ~ брада.

ѝстурити, -ӣм свр. **1. а.** *поставити на видно, истакнуто место, истаћи:* ~ заставу на улицу, ~ оглас. **б.** *изнети пред јавност, објавити (програм, план и сл.):* ~ свој партијски програм. **в.** фиг. *поставити на одговорно место, учинити утицајним:* ~ за носиоца листе, ~ за руководиоца фабрике. **2. а.** *изнети напоље, избацити:* ~ столове пред кафану. **б.** *покренути напред неки део тела, испружити:* ~ руке и ноге, ~ главу. **3.** *послати (део војске, патролу и сл.) на одређени положај:* ~ страже са обе стране реке, ~ коњицу за извиђање. **4.** *избацити на површину (о води, земљи).* ■ ~ **се 1.** *избацити се, извући се кроз какав отвор; помолити се:* ~ се кроз прозор; ~ се на врата. **2.** *померити се према предњој страни, изићи на истакнуто место:* ~ се испред свих, ~ се према граници. **3.** *испупчити се, избочити се (о вилици, даскама и сл.).*

истурпѝјати, -āм свр. *турпијом поравнати; турпијом престругати:* ~ ексер.

ѝстӯрчити, -ӣм свр. *превести у ислам, исламизирати већи број лица; потурчити.* ■ ~ **се** *прећи у ислам; постати Турчин, потурчити се.*

истỳтњати, -āм и -њӣм, **истỳтњети,** -њӣм и **истỳтњити,** -ӣм свр. *испољити у пуној мери (осећања, расположења).* ■ ~ **се 1. а.** *огласити се тутњећи, изгрметити се (о грому и сл.).* **б.** *проћи, прохујати с великим интензитетом (о зими, кризи итд.).* **2. а.** *извикати се:* ~ се над неким. **б.** *смирити се искаљујући бес, љутњу.*

исту́ћи (ѝстӯћи), -тýчēм (аор. истýкох, ѝстӯче; имп. истýци; р. пр. ѝстӯкао, истýкла (ѝстӯкла); трп. истýчен, -а; пр. пр. истýкāвши и ѝстӯкāвши) свр. **1.** *(некога) задати много удараца, избити, измлатити; озледити ударцима.* **2.** *ударајући разбити на комаде, иситнити; окрњити, олупати; умутити, улупати:* ~ камен, ~ корење; ~ бисту; ~ беланце од јајета.

ѝстуцати, -āм свр. *туцајући иситнити, издробити, измрвити:* ~ лук, ~ паприку.

истушѝрати се, -āм се свр. *окупати се под тушем.*

ѝсувишē прил. *више него што треба, премного.* – Били су исувише близу обале.

ису́кати, ѝсӯчēм свр. **1.** *истргнути из корица, навлаке и сл.:* ~ нож, ~ сабљу. **2.** *сучући, истежући извући:* ~ нит из клупка, ~ црева. ■ ~ **се** *издужити се, отегнути се (нпр. о колони и др.).*

ѝсусовац, -ōвца м *припадник католичког калуђерског реда Дружбе Исусове, језуит.*

ѝсусовачкӣ, -ā, -ō *који се односи на исусовце, језуитски:* ~ гимназија, ~ самостан.

ѝсӯшенōст, -ости ж *стање и особина онога што је исушено.*

исушѝвати (се), -ӯшујēм (се) *несвр. према исушити (се).*

ису́шити, ѝсӯшӣм свр. *учинити да нешто изгуби воду, влажност, осушити; исцрпсти:* ~ земљу, ~ језеро, ~ мочвару. ■ ~ **се** *изгубити воду, влажност, осушити се; пресушити.*

исфа̀бриковати, -кујēм свр. **1. а.** *израдити у фабрици, на индустријски начин, у великим количинама:* ~ робу. **б.** фиг. *створити на брзину, вештачки:* ~ нове официре. **2.** фиг. *измислити, измаштати с циљем да се неко обмане:* ~ вести.

исфантазѝрати, -а̀зӣрāм свр. *створити маштом, измислити.*

исфенѝрати, -фѐнӣрāм свр. *осушити феном:* ~ косу.

ѝсфлекати, -āм свр. *упрљати, умрљати:* ~ панталоне. ■ ~ **се** *испрљати се, умрљати се.*

исфорсѝрати, -ȍрсӣрāм свр. **а.** *силом створити, натегнуто постићи.* **б.** *протежирати некога:* ~ неколико својих људи.

исфризѝрати, -ѝзӣрāм свр. **1.** *дотерати, удесити косу (некоме); начинити фризуру.* **2.** фиг. *приказати нешто лепшим него што је, улепшати.* ■ ~ **се** *дотерати косу себи, очешљати се.*

ѝсхабāн, -а, -о *изношен, излизан, стар:* ~ одело.

ѝсхабати се, -āм се свр. *излизати се, дотрајати.*

ѝсхеклати, -āм свр. **исхéрити,** ѝсхēрӣм свр. *искосити, искривити:* ~ слова. ■ ~ **се** *накривити се, накосити се (о дрвету и др.).*

ѝсхитрен, -а, -о **1.** *брзоплет, извештачен:* исхитрене речи, ~ наука. **2.** *умешан, спретан; вешт; довитљив:* ~ памет, ~ доктрина. **3.** *брзоплет, пренагљен:* ~ реакција, ~ одлука.

ѝсхитренōст, -ости ж *својство онога што је исхитрено.*

исхла́дити, -ӣм и ѝсхлāдӣм свр. *учинити да нешто постане хладно, расхладити:* ~ собу. ■ ~ **се** *постати хладан, охладити се (о просторији, јелу и сл.).*

исхла́пелōст јек. **исхла́пјелōст,** -ости ж *особина и стање онога што је исхлапело, онога који је исхлапео.*

исхла́пети јек. **исхла́пјети**, -пи̑м свр. **1. а.** *прећи у гасовито стање, изветрити, испарити (о води и сл.).* **б.** фиг. *ишчезнути, нестати (о мислима, успоменама и др.).* **в.** *испустити из себе корисне хемијске састојке, изгубити у нечему (о ракији, мастилу и др.).* **2.** *в. излапети.*

исхла̀пљив, -а, -о *који лако исхлапи, испарљив.*

исхлапљи́вати, -а̀пљује̑м *несвр. према исхлапети.*

ѝсход м **1. а.** *излазак небеских тела над хоризонт:* ~ Сунца. **б.** *излаз из неке ситуације, начин којим се решава нека ситуација.* Не види се никакав исход из ове кризе. **2. а.** *оно што произилази из неке акције, радње, резултат:* ~ болести, ~ парнице. **б.** *свршетак, крај:* ~ године, ~ месеца.

исхо́дати се, ѝсхо̄да̄м се свр. *находати се, нашетати се.*

исхо̀дити, ѝсходи̑м несвр. [гл. им. ѝсхо̄ђе̄ње с] *в. излазити.*

ѝсходӣшнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на исходиште, почетни, полазни:* ~ тачка, ~ принцип.

ѝсходӣште с **1.** *место одакле нешто потиче, одакле се појављује; полазиште:* ~ покрета, ~ европске поезије. **2.** *в. излаз:* ~ из лавиринта.

ѝсходнӣ, -а̄, -о̄ **1.** *од кога нешто потиче, води порекло; претходни:* ~ биљка, ~ облик. **2.** *в. излазни:* ~ тачка, ~ месец.

ѝсхрана ж (мн. ∅) *одржавање биолошког постојања узимањем хране, храњење, прехрањивање; снабдевање храном:* ~ становништва, ~ стоке; организација исхране.

исхра́нити, ѝсхра̄нӣм свр. *одржати биолошко постојање храном и сл.; снабдети храном:* ~ породицу. ■ ~ **се** *одржавати се у животу храном; прехранити се.* – Имамо хране да се исхранимо.

исхрањи́вати, -а̀њује̑м *несвр. према исхранити (се).*

исцвѐтати јек. **исцвјѐтати**, -а̄м свр. *добити цвет, процветати.*

исце́дити, ѝсцēдӣм јек. **исцијѐдити**, ѝсцијединм (трп. ѝсцēђен јек. ѝсцијеђен) свр. **1.** *цедећи, притискајући учинити да нешто испусти течност:* ~ крпу, ~ лимун. **2.** фиг. *притиском, експлоатацијом и сл. извући добит, материјалну корист од некога:* ~ од сељака последњи динар. **3.** фиг. *исцрпсти нечију снагу, енергију, изнурити, измучити:* исцеђен глађу, исцеђена од болести. **4.** *изасути, излити течност:* ~ вино из бурета. **5.** *испити, попити сасвим, искапити:* ~ флашу пива. **6.** фиг. *полако кроза зубе рећи, процедити:* ~ две речи. ■ ~ **се 1.** *постепено истећи, исцурити.* **2.** *изгубити велику количину течности.*

исцеђи́вати јек. **исцјеђи́вати**, -ѐђује̑м *несвр. према исцедити.*

ѝсцēла јек. **ѝсцијела** прил. *у целости, у потпуности; из једног комада, изједна:* ~ пише историју; ~ оплетена.

исцели́вати јек. **исцјели́вати**, -ѐлӣва̑м свр. *изљубити.*

исцѐлитељ јек. **исцјѐлитељ** м *онај који исцелује, лечи.*

исцѐлитељскӣ јек. **исцјѐлитељскӣ**, -а̄, -о̄ *који исцељује, који доводи до исцељења:* ~ моћ.

исце́лити, ѝсцēлӣм јек. **исцијѐлити**, ѝсцијелӣм (трп. ѝсцēљен јек. ѝсцијељен) свр. *лечењем довести у здраво стање, излечити.* ■ ~ **се** *излечити се, оздравити.*

исцеље́ње јек. **исцјеље́ње** с *излечење, оздрављење.*

исцељи́вати јек. **исцјељи́вати**, -ѐљује̑м *несвр. према исцелити.*

исце́пати, ѝсцēпа̄м јек. **исцијѐпати**, ѝсцијепа̄м свр. **а.** *цепајући секиром и сл. раставити на комаде:* ~ дрво. **б.** *искидати на комаде, поцепати, издерати:* ~ хартију. **в.** *разделити, распарчати:* ~ државу. ■ ~ **се** *поцепати се, подерати се.*

ѝсцепкати јек. **ѝсцјепкати**, -а̄м свр. **а.** *исцепати на ситне делове, исецкати:* ~ хартију, ~ дрва. **б.** *изделити на више ситних делова, уситнити:* ~ посед. ■ ~ **се** *разделити се, распарчати се.*

ѝсцерити, -ӣм свр. *направити гримасу показујући зубе, искезити:* ~ зубе. ■ ~ **се** *направити гримасу развлачећи усне да се виде зуби, искезити се.*

исцити́рати, -ѝтӣра̄м свр. *извршити цитирање до краја.*

исцма́кати, ѝсцма̄че̄м свр. *изљубити гласним пољупцима.* ■ ~ **се** *изљубити се цмачући се.*

ѝсцрпан, -пна, -о *пун појединости, подробан, детаљан, свеобухватан:* ~ обавештење, ~ одговор.

исцр́пено̄ст, -ости ж *особина и стање онога који је исцрпен, онога што је исцрпено.*

исцр́пити (се), ѝсцр̄пӣм (се) (трп. ѝсцр̄пљен) свр. *в. исцрпсти (се).*

ѝсцр̄пљено̄ст, -ости ж *в. исцрпеност.*

исцрпље́ње с *исцрпљеност, изнуреност.*

исцрпљи́вати, -р̀пљује̑м *несвр. према исцрпити и исцрпсти.*

исцр̀пљујӯћӣ, -а̄, -е̄ *који исцрпљује, изнурава.*

ѝсцрпно прил. *на исцрпан начин, детаљно, свестрано:* ~ говорити, ~ изучавати.

ѝсцрпно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је исцрпно.*

исцр́псти (ѝсцр̄псти), исцр́пе̄м (р. пр. ѝсцр̄пао, исцр́пла (ѝсцр̄пла); трп. исцр́пен) свр. **1.** *црпући извући, извадити све до краја:* ~ воду из бунара. **2.** *довести у стању слабости, изнемоглости, изнурити.* – Напор га је исцрпао. **3.** *економски, материјално ослабити.* – Санкције су исцрпле државу. **4.** *извући из нечега корист, добит; потрошити до краја:* ~ богатство рудника; ~ резерве. **5. а.** *завршити, окончати:* ~ дневни ред. **б.** *потпуно обрадити, расправити, претрести.* ■ ~ **се 1.** *изнурити се, изнемоћи, истрошити се:* ~ се од болести. **2.** *потрошити се, утрошити се.*

исцрта́вати, -р̀та̄ва̄м *несвр. према исцртати.*

ѝсцртати, -а̄м свр. **1. а.** *представити цртежом, нацртати:* ~ слику. **б.** *ишарати (линијама, цртама); исписати цртаним словима:* ~ плочник кредом; ~ пароле. **2.** фиг. *сликовито приказати речима, описати.* – У роману је исцртан лик сељака.

исцу́рити, -ӣм свр. **а.** *истећи цурећи кап по кап у танком млазу (о вину, ракији и сл.).* **б.** *нестати из очне дупље, искапати (о оку).*

Италѝја̄н, -а́на м *становник Италије; човек пореклом из Италије.*

италијанѝзам, -зма м *италијански језички елемент у другом језику.*

италија̀низовати, -зује̄м (италијанизи́рати, -ѝзӣра̄м) свр. и несвр. *учинити да неко прихвати италијанску националност, да се почне осећати као Италијан.*

Италѝја̄нка ж *становница Италије; женска особа пореклом из Италије.*

италѝја̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Италију и Италијане:* ~ мода, ~ флота, ~ обала.

италија́нштина и **италија̀нштина** ж **а.** *италијански дух; италијанско обележје.* **б.** *утицај италијанског језика.*

итд. *скраћеница за: и тако даље.*

ѝтератӣв м лат. лингв. *глагол који означава учесталост радње.*

ѝтератӣван, -вна, -о лингв. *који означава радњу која се понавља, учестали:* ~ глагол.

ѝћи, ѝде̄м и ѝде̄м (аор. ѝдох, ѝде; импф. ѝђа̄х; р. пр. ѝшао, -шла) несвр. непрел. [гл. им. ѝде̄ње с] **1. а.** *кретати се корачајући, ходати, пешачити:* ~ брзо. **б.** *кретати се превозним средством, путовати:* из Београда у Нови Сад ~ аутобусом, ~ авионом. **2.** *кретати се под дејством какве покретачке силе, саобраћати; функционисати под дејством каквог механизма (о аутобусу, сату и др.).* **3. а.** *одлазити, удаљавати се.* – Иди куд хоћеш. **б.** *бити послат, транспортован.* – Воће иде у Грчку а млеко у Бугарску. **в.** *протицати, тећи (о времену).* **г.** *трошити се (о новцу, храни).* **д.** *упућивати се куда с каквим циљем:* ~ у рибу, ~ у позориште. **ђ.** *залазити, продирати:* ~ дубље у прошлост. **е.** *тежити, смерати:* ~ за славом. **ж.** *ступати у какву службу, организацију:* ~ у попове, ~ на занат. **з.** *ступати у брак, удава-*

ти се: ~ за католика. **4. а.** *долазити, стизати.* – Ево иду сватови. **б.** *бити достављен (о писму, пакету и сл.).* **в.** *приближавати се, примицати се.* – Иде школски распуст. **г.** *долазити по реду, следити.* – Дрљање иде иза орања. **д.** *достизати, досезати.* – Температура иде до 40°. **ђ.** *нападати, силазити.* – На њега иде свака болест. **5. а.** *улазити, упадати.* – Из ходника се иде право у купатило. **б.** *продирати, забадати се.* – Колац иде у земљу. **6. а.** *капати, цурити, тећи.* **б.** *лити, падати (о киши, снегу).* **7. а.** *кретати се (упште).* – Облаци иду на север. **б.** *бити онакав, кретати се онако како се каже:* ~ бос по кући, ~ без капе. **в.** *кружити, циркулисати.* – Чаша иде од руке до руке. **г.** *ширити се, простирати се.* – Иде глас по народу. **д.** *пружати се, водити.* – Улица иде према станици. **ђ.** *вршити се, обављати се; збивати се; тећи (о пословима, активностима, разговору и сл.).* **е.** *рачунати се (о пензији, стажу итд.).* **8.** *бити смештен камо, заузимати одређено место.* – Архива иде у подрум. **9. а.** *пристајати уз кога, сарађивати с ким:* ~ у коалицију са радикалима. **б.** *угледати се на кога, поводити се за ким:* ~ за модом. **в.** разг. *забављати се с ким:* ~ с неким фудбалером. **10. а.** *припадати одређеној категорији, временском раздобљу.* – Тај роман иде у најзначајније књиге. Манастир иде у давну старину. **б.** *припадати чему; одговарати чему, слагати се с чим.* – Уз капут иде и плава кошуља. **11.** (некоме) *припадати, следовати (некоме).* – Иде му велико наследство. **12.** *имати прођу, продавати се.* – Његове књиге добро иду. • **иде му добро** *живи добро, успева у животу.* **иде му карта** *има среће у картама.* **иде му сан на очи** *спава му се.* **иде му у корист, у прилог, у рачун** *користи му, у складу је с његовим интересом.* **иде све без трага (до ђавола)** *пропада све.* **иде (то)** (често одрично) *одговара, може, има смисла, тако је.* **иди ми – дођи ми** *в. под доћи.* **иди ми с очију** *склони се да те не видим.* **до краја** *не попуштати.* **~ за својом главом (за својом памети)** *бити самосталан у својим одлукама.* **~ за својим послом** *радити свој посао не гледајући шта други чине.* **~ као намазано, као подмазано, ~ као по лоју** *успешно се обављати.* **~ као халва, као шећер** *добро, брзо се продавати.* **~ као хладна вода** *успешно се обављати.* **~ некоме, ~ некоме за руком** *успевати.* **~ линијом мањег отпора** *поступати како је најлакше.* **~ набоље** *опорављати се, поправљати се.* **~ нагоре** *погоршавати се (обично о здрављу).* **~ на живце** *постајати несносан, нервирати.* **~ напоље** *вршити нужду.* **~ напред** *напредовати; успевати.* **~ од Понтија до Пилата** *обраћати се многима тражећи помоћ.* **~ од руке до руке** *прелазити од једнога до другога.* **~ својим путем** *гледати свој посао.* **~ (с ким) у корак** *пратити некога у развоју, напретку.* **~ трбухом за крухом** *тражити посла, зараде.* **~ уз нос** *пркосити.* **~ у корист, ~ у прилог, ~ у рачун** *бити користан, одговарати.* **~ у раскорак (с неким)** *разилазити се у схватању с неким.* **~ у сласт** *пријати (о јелу и пићу).* **~ чијим стопама, ~ чијим трагом** *следити кога.* **не иде ми то из главе** *непрестано о томе мислим.* **не иде ми то у главу** *не схватам.* **пустити да иде како иде** *пусти да догађаји теку својим путем не утичући на исход.* **(та) иди молим те (идите молим вас)** *за означавање немогућности, неслагања с нечим: мани(те), не може бити.* **што не иде, не иде** *то се не слаже с уобичајеним редом, понашањем.*

ѝх узв. (понекад поновљено) *за изражавање јаких осећања радости, усхићења, дивљења, чуђења, изненађења, негодовања, љутње и сл.* – Их, мој брате! Их, да ми је да отпутујем! Их што ме уплаши! Их, какав мрак! Их, он да то каже мени!

ѝха и **ѝхāј** (понекад продужено) узвик *их (са појачаним значењем).*

ихаха *узвик за изражавање смеха, кикотања у игри и весељу.*

ихтио- грч. *префиксоид са значењем „који је у вези са рибама, који се односи на рибе, рибљи“:* ихтиологија.

ихтѝол, -óла м *мрка густа течност са мирисом катрана која се употребљава за лечење кожних болести.*

ихтиòлог м *проучавалац риба.*

ихтиолòгија ж грч. *наука о рибама.*

ихтиосàур(ус) м зоол. грч. *изумрли риболики гуштер.*

иху и **ихуху** *узвик изговорен при снажним осећањима усхићењима, радости, чуђења и сл.*

ѝчијӣ, -ā, -ē *придевска присвојна заменица: ма чији, било чији.*

ѝш *узв. за терање домаће живине.*

ишамàрати, -āм свр. *истући, изударати шамарима.*

ишáрати, ѝшāрāм свр. **1.** *украсити шарама, сликама:* ~ зид, ~ кошуљу. **2.** *прекрити пегама, осипицама, мрљама:* ~ лице, ~ столњак мрљама.

ишéтати, ѝшēтāм (ѝшēħēм) свр. непрел. *изаћи у шетњу; поћи пред некога лаганим кораком:* ~ у врт, ~ пред оца.

ѝшибати, -āм свр. *избити, изударати шибом, бичем.*

ѝшијāс м грч. мед. *упала нерва који иде од крста преко задње стране бутине и потколенице до пете.*

ишѝкљати, -āм свр. *шикљајући истећи нагло млазом (о води, вину и др.).*

ѝшколовати, -лујēм свр. *омогућити некоме да заврши школовање старајући се материјално о њему:* ~ сина, ~ братову децу. ■ **~ се** *завршити школовање.*

ишкрáбати, ѝшкрāбāм свр. *неуредно исписати, ишврљати.*

ишмр̏кати се, ѝшмр̄чēм се и **ѝшмр̄кāм се** свр. *шмрчући очистити себи нос, усекнути се.*

ишмркѝвати се, -р̀кујēм се несвр. *према ишмркати се.*

ишмр́кнути се, ѝшмр̄кнēм се свр. *в. ишмркати се.*

ѝшпāртати и **ишпàртати, -āм** свр. *повући праве линије по нечему, исцртати; означити, обележити, праволинијски повући бразде по земљишту:* ~ хартију; ~ виноград.

ѝшта (ѝшто), **ѝчег(а)** зам. (дат. ѝчем(у), инстр. ѝчӣм; с предл.: ген. ѝ од чега, ак. ѝ за шта (ѝ за што) и сл.; мн. ø) **1.** *општа именичка заменица за ствари: било шта, ма шта, макар шта.* – Он је сад без ичега. **2.** *у им. значењу: неки разлог, узрок.* – Они не долазе без ичега. **3.** *у прилошкој служби: макар мало, имало.* – Да ли је ишта бољи постао?

ѝштетити, -ӣм свр. **1.** *нанети штету (нечему), оштетити:* ~ зидове тврђаве. **2.** *покварити, упропастити:* ~ нечију нарав. **3. а.** *претрпети штету, штетовати:* ~ на малинама, ~ на продаји дувана. **б.** *погрешно поступити, погрешити.* ■ **~ се 1.** *покварити се (о намирницама).* **2.** *искварити се морално.*

иштѝпати, ѝштӣпāм свр. *уштинути на више места или више особа.*

ѝшто *в. ишта.*

ѝштрицкати, -āм свр. *изрезати, исећи на ситне комаде.*

иштр̀кљати, -āм свр. *израсти брзо и високо, ижђикати.*

иштр́цати, ѝштр̄цāм и **ѝштрцати, -āм** свр. *штрцањем избацити неку течност; штрцањем попрскати:* ~ пљувачку; ~ некога водом.

ишħáскати се, ѝшħāскāм се и **ѝшħаскати се, -āм се** свр. *испричати се, ишчаврљати се.*

ѝшħушкати, -āм свр. **1.** *ћушкајући, гурајући истерати, удаљити:* ~ из куће. **2.** *изударати ћушкама, ишамарати:* ~ по образу.

ишýњати се, ѝшӯњāм се и **ѝшуњати се, -āм се** свр. *неопажено, кришом изаћи:* ~ из куће.

ишупљѝкати, -āм свр. *направити шупљике, рупице на нечему, избушити:* ~ кожу на ципелама. ■ **~ се** *постати шупљикав, изрупичати се.*

ишýпљити, ѝшӯпљӣм свр. *направити шупљину или више шупљина у нечему, прошупљити.*

ишчавр̀љати, -āм свр. *испричати чаврљајући.* ■ **~ се** *испричати се, избрбљати се.*

ишчàхурити се, -ӣм се свр. *ослободити се чахуре.*

ѝшчачкати, -āм свр. **1.** *чачкајући извадити, уклонити (из нечега):* ~ зубе, ~ уво. **2.** *брижљивим тражењем пронаћи, открити.* – У том нереду се може ишчачкати свашта.

ѝшчашенōст, -ости ж *стање онога што је ишчашено.*

ишчашéње с *искакање костију зглоба из зглобне чашице.*

ѝшчашити, -ӣм свр. *избацити, померити из чашице, из зглоба:* ~ ногу, ~ руку. ■ **~ се** *искочити из зглобне чашице, изглавити се.*

ишчеза́вати, -ѐзāвāм *несвр. ӣрема ишчезнуӣи.*

ѝшчезнути, -нēм свр. **1. а.** *ӣресӣаӣи биӣи видљив, изīубиӣи се из вида:* ~ путем. **б.** *ӣосӣаӣи неӣримеӣан у ӣросӣору, уӣонуӣи:* ~ у купини. **в.** *оӣићи некуд, удаљиӣи се.* **2.** *ӣресӣаӣи ӣосӣојаӣи, изīубиӣи се; изумреӣи; ӣресӣаӣи се уӣоӣребљаваӣи.*

ишчезну́ће с *ӣресӣанак ӣосӣојања некоīа или нечеīа, несӣанак.*

ѝшчекати, -āм свр. *ӣровесӣи време на неком месӣу, сачекаӣи; дочекаӣи ӣојаву, насӣуӣање нечеīа:* ~ јутро.

ишчеки́вати, -ѐкујēм *несвр. ӣрема ишчекаӣи.*

ишче́пати, ѝшчēпāм свр. *изīазиӣи, уӣабаӣи:* ~ траву.

ишчепрка́вати, -пр̏кāвāм *несвр. ӣрема ишчеӣркаӣи.*

ишчепр̀кати, -āм свр. **1.** *чеӣркајући избациӣи, извадиӣи (из земље и сл.):* ~ камење, ~ из пепела жар. **2.** фиг. *уӣорним ӣражењем ӣронаћи, оӣкриӣи нешӣо неӣознаӣо, скривено.*

ишчѐречити и **ишче́речити,** -ӣм свр. *исећи, искидаӣи на череке, раскомадаӣи:* ~ месо.

ѝшчеткати, -āм свр. *одсӣраниӣи чеӣком (ӣрашину, ӣрљавшӣину и сл.).* ■ **~ се** *очисӣиӣи своју одећу чеӣком.*

ишчѐшљати, -āм свр. **1.** *чешљем уредиӣи, доӣераӣи (косу, браду и сл.).* **2.** *рашчешљаӣи на влакна (вуну, лан, ӣамук и сл.).* ■ **~ се** *чешљем се доӣераӣи, уредиӣи косу.*

ишчи́лети јек. **ишчи́љети,** -и́лӣм свр. **1.** *ӣресӣаӣи ӣосӣојаӣи, несӣаӣи, ишчезнуӣи (нӣр. ӣеīе на лицу, сӣрах и др.).* **2.** *ӣосӣаӣи блед, избледеӣи; ослабиӣи, искоӣнеӣи.*

ѝшчистити, -ӣм свр. **1.** *одсӣраниӣи ӣрљавшӣину, учиниӣи чисӣим, очисӣиӣи:* ~ шпорет. **2.** *чишћењем избациӣи, уклониӣи:* ~ семење из шипка. ■ **~ се** *ослободиӣи се цревноī садржаја, измеӣа.*

ишчита́вати, -ѝтāвāм *несвр. ӣрема ишчиӣаӣи.*

ишчѝтати, -āм свр. **1.** *завршиӣи чиӣање, ӣрочиӣаӣи до краја:* ~ сва писма, ~ књигу. **2.** *изīовориӣи, изрециӣоваӣи; казаӣи оӣворено у лице, очиӣаӣи:* ~ Оченаш, ~ све сину.

ѝшчудити се, -ӣм се свр. *ӣресӣаӣи се чудиӣи, начудиӣи се.* – Не могу се ишчудити што га нема.

ишчуђа́вати се, -у̏ђāвāм се *несвр. ӣрема ишчудиӣи се.*

ишчупа́вати, -у̏пāвāм *несвр. ӣрема ишчуӣаӣи.*

ишчу̏пати, -āм свр. **1.** *наīлим ӣокреӣом извући нешӣо шӣо је усађено, забодено, исӣрīнуӣи:* ~ колац, ~ лук из земље. **2.** *уклониӣи из неке средине; извући из ӣешкоī ӣоложаја, ослободиӣи, сӣасӣи:* ~ из породице (некога); ~ из затвора. **3.** *с наӣором извући неку корисӣ:* ~ камату из банке. ■ **~ се 1.** *оӣеӣи се, оӣрīнуӣи се, ослободиӣи се:* ~ се из руку. **2.** *ослободиӣи се из ӣешкоī ӣоложаја, избавиӣи се:* ~ се из тамнице, ~ се из колонијалног положаја.

J

ј (Ј) с непром. **а.** лингв. *предњонепчани меки струјни сугласник, сонант.* **б.** *слово којим се обележава тај глас.*

јâ зам. (ген. и ак. мѐне (мѐне), енкл. ме; дат. мѐни (мѐни), енкл. ми; инстр. сâ мнôм и сл. или мно́ме) **1.** *лична заменица за прво лице једнине.* – Пустио бих ја њега, али неће он мене. **2.** (у енкл. дат.) **а.** *у значењу: мој, моја, моје:* ја и брат ми. **б.** *у заклетви: уз име појма којим се заклиње.* – Очију ми! Душе ми! **в.** *изражава блискост, присност, симпатију.* – Не бој ми се. **3.** (у им. служби) *свесни део човековог бића, личност, индивидуалност:* развијати своје ја.

јâ речца нар. **1.** *за потврђивање.* **а.** *да, јесте, тако је.* – Ти си рибар? Јесам, ја, господине. **б.** *истина, свакако.* – Ја, драги моји, није лако. **2.** *неслагање, неверовање, одбијање.* – Не вреди да се мучиш. Ја, не вреди, не могу сам. **3.** *у дијалогу: него, да.* – Мене питаш? Тебе, ја кога? **4.** (у служби узвика) **а.** *за истицање дивљења, чуђења, да.* – Боже, ја лепе девојке! **б.** *за обраћање некоме: о, хеј.* – Ја мој синко, Краљевићу Марко. **5.** (у служби везника) **а.** *раставног: али.* – Ја сад – ја никад. **б.** *супротног: а, али, но.* – Рекох му нешто. Ја кад он плану.

ја̏бла̄н м (мн. ја̏бланови и ја̏бла̄ни, ген. јаблано́ва̄, ја̏бланова̄ и ја̏бла̄на̄) **1.** бот. **а.** *високо листопадно дрво* Populus pyramidalis *из ф.* Salicaceae, *топола.* **б.** *мирисни планински цвет* Trollius europaeus *из ф.* Ranunculaceae *жуте боје.* **2.** фиг. *млад, висок момак; вољени мушкарац.*

ја̏бла̄нов, -а, -о *који је од јаблана, који се односи на јаблан:* ~ дрво, ~ стабло.

јабла̀нӣт, -ӣта м геол. *врста камена који се вади из каменолома код Јабланице (на Неретви).*

ја̏блановина ж *јабланово дрво (као грађа).*

ја̏бука ж (дат. -уци; вок. -ко) **1.** бот. *воћка* Malus *из ф.* Rosaceae *са више врста са укусним крупним плодовима; плод те воћке:* ~ колачара, ~ кожара, ~ петровача, ~ ранка и др. **2.** *лоптаст предмет или део предмета који подсећа на плод јабуке (1), кугла:* тучана ~ на кантару, ~ од кревета, ~ балчака, ~ батине. **3.** анат. *в. Адамова јабучица (под јабучица).* **4.** етн. *просидба, веридба (обично уз новац који девојка прима).* **5.** *дар, поклон (као награда за нешто).* • **бацити јабуку** етн. *раскинути веридбу.* **деверска (кумовска) јабука** етн. *јабука у коју се забада новац, као дар невести.* **дивља ~** *дивљака* Malus communis. **загристи у (киселу) јабуку** *упустити се у ризичан посао, ризиковати.* **зелена ~** фиг. *недорасла девојка, недорастао момак.* **~ раздора** *оно што изазива свађу, спор, неслогу (према јабуци у грчком миту кад је богиња свађе Ерида бацила међу богиње златну јабуку са натписом „најлепшој").* **као јабука** *врло, изузетно леп.* **пала му је златна ~ у крило** *добро се оженио.* **примити (узети) јабуку** етн. *пристати на удају, бити испрошена.* **јапанска ~** бот. *воћка* Diospyros kaki *из ф.* Ebenaceae *слатког меког плода сличног урми.*

ја̏буков, -а, -о **1.** *који се односи на јабуку:* ~ дрво, ~ цвет, ~ сирће. **2.** *као саставни део назива неких инсеката:* ~ ваш, ~ дрвоточац, ~ жижак, ~ пипа.

ја̏буковача ж **1.** *ракија или вино од јабука.* **2.** *пита од јабука.* **3.** мн. бот. *биљке из ф. јабука* Pomoideae.

ја̏буковина ж *јабуково дрво (као грађа).*

ја̏буча̄р м (инстр. -ом) **1.** зоол. *инсект који нагриза јабуков цвет и пупољке, јабучна пипа* Antonomus pomorum. **2.** агр. *врста крупног парадајза.* **3. а.** етн. *онај који место младожење иде у просидбу, просилац.* **б.** *продавац, произвођач јабука.* **4.** *в. јабучњак (1).*

ја̏бучарскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на јабуке:* ~ крај.

ја̏бучаст, -а, -о *који је као јабука, сличан јабуци:* ~ воће, ~ плод.

јабучѐтина ж *аугм. и пеј. од јабука.*

ја̏бучица ж **1.** *дем. и хип. од јабука.* **2.** *мали, јабучаст плод неких биљака.* **3.** анат. **а.** *в. Адамова јабучица (под јабучица).* **б.** *в. гркљан.* **в.** *в. јагодица (2а).* **г.** *лоптасти крај зглобне кости.* **д.** *јагодица прста.* **4.** агр. *парадајз, патлиџан.* • анат. **Адамова ~** *спољашње испупчење хрскавице гркљана код мушкараца.* **очна ~** *очна кугла, око.*

ја̏бучнӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на јабуке:* ~ дрво, ~ сок. **2.** *саставни део назива неких инсеката који живе на јабуци:* ~ лептирић, ~ мољац, ~ пипа и др. • **~ киселина** хем. *органско једињење које се налази у незрелим плодовима јабука.* **~ кост** анат. *парна кост лица испод ока, јагодична кост* zygomaticum.

ја̏бучња̄к м **1.** *јабуков воћњак.* **2.** *в. јабуковача (1, 2).*

јâв м **1. а.** *глас, гласно јављање, шум.* – Отвори уста, али јава нема. **б.** *вест, обавештење.* – Нема јава од њега. **2.** *појава, појављивање:* ~ зоре. • **без стрва и јава** *не дајући вести од себе.* **давати јава од себе** *давати гласа од себе.* **ни гласа ни јава** *ни трага ни гласа (од кога).* **ни трага ни јава (од кога)** *не зна се где је, изгубио му се сваки траг.*

ја́ва ж **1.** *стање будности:* у сну и на јави. **2.** *стварност, реалност:* данашња ~. • **доћи (избити, изићи) на јаву** *постати јаван, познат.* **изнети на јаву** *јавно рећи, саопштити; публиковати.*

јâван, -вна, -о **1.** *нескривен, познат:* ~ прича. **2. а.** *коме може свако присуствовати:* ~ суђење, ~ предавање. **б.** *који је намењен свима:* ~ библиотека, ~ локал. **в.** *који се збио пред свима:* ~ скандал, ~ туча. **3. а.** *који се односи на друштво, друштвено значајан:* јавни радови, ~ интерес, ~ радник. **б.** *упућен јавности:* ~ реч. **4.** *званичан, службен:* ~ исправа. • **~ жен(ск)а** *жена лака морала, проститутка.* **~ гласање** *гласање дизањем руку.* **~ кућа** *кућа за проституцију.*

јава̀шлук м тур. *аљкавост у раду, нерад, неодговорност.*

ја́вити[1], јâвӣм (трп. јâвљен) свр. **1.** *саопштити коме какву вест, поруку и сл., обавестити кога.* – Јави оцу да полазим. **2.** *пријавити коме чији долазак, најавити.* – Јави ме господину министру. **3.** *објавити, огласити.* – Јавише трубе долазак војске. ■ **~ се 1. а.** *усмено или писмено дати обавештење о себи.* – Јави ми се кад стигнеш. **б.** *дати глас о себи.* – Што се не јавиш кад улазиш у кућу. **в.** *одазвати се.* – Јави се, где си? **г.** *поздравити кога.* – Јавио ми се на улици. **2.** *пријавити се, представити се:* ~ се на дужност, ~ се у добровољце. **3. а.** *појавити се, настати.* – Кукурек се јавио рано. **б.** *причинити се.* – Јавио ми се у сну деда. **4.** *почети јавно деловати.* – Црњански се најпре јавио песмама.

ја́вити[2], јâвӣм несвр. нар. *гонити, терати стадо (оваца); кретати се једно за другим (о овцама).*

ја̏вкати се, -а̄м се несвр. *у дем. значењу: јављати се.*

ја́вљати (се), јâвља̄м (се) (3. л. мн. ја́вља̄јӯ (се)) *несвр. према јавити (се)[1].*

јâвно прил. **1.** *отворено, нескривено:* ~ говорити, ~ носити. **2.** *пред свима, да сви виде:* агитовати ~ по улицама, изгрдити (некога) ~.

јȁвнопра̄вни̑, -а̄, -о̄ правн. *који се односи на јавно право.*

ја́вно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина, стање онога што је јавно, нескривеност:* ~ рада, ~ седница. **2.** *друштво, свет, јавно мњење:* шира ~, европска ~. • **изаћи пред (на) јавност** *иступити јавно; показати се онаквим какав је, видети се.* **изнети на (у) јавност** *обелоданити, упознати јавност с чим; објављивати у штампи.* **ићи у јавност** *јавно иступати.* **преда(ва)ти јавности** *објавити, објављивати, штампати; саопштити, саопштавати.* **ступити пред јавност** *јавно извести (уметничко дело).*

јȁвнути (се), -не̄м (се) свр. *у дем. значењу: јавити (се)*[1].

јȁво̄р, -ора м (мн. јȁвори и јȁворови) **а.** бот. *шумско листопадно дрво* Acer *из ф.* Aceraceae *које се употребљава за грађу.* **б.** *платан* Platanus orientalis. • бот. **бели** ~ *в. јавор (1а).* **дивљи** ~ *в. платан* Platanus. **планински** ~ *листопадно дрво* Acer Heldreichii. **црвени** ~ *шумско дрво* Acer obtusatum. **црни** ~ 1) *в. млеч* Acer platanoides. 2) *в. црвени јавор.*

јаво̀ри̑к, -и́ка м *јаворова шума, јаворје.*

јаво̀рика ж **а.** бот. *в. ловорика* Laurus nobilis. **б.** *ловоров лист.*

јаво̀рић м *дем. и хип. од јавор.*

јȁво̄рје с (мн. ø) *зб. им. од јавор; јаворова шума.*

јаво́рњача ж бот. *биљка из ф.* Aceraceae.

јȁворов, -а, -о *који припада јавору; који је од јаворова дрвета:* ~ лист, ~ дрво; јаворове гусле.

јȁворовина ж *јаворово дрво.*

ја́га ж *хип. од јагње.*

јȁгањац, -а̄њца м (обично у мн.) *в. јагње.*

јага̀њчић м (обично у мн.) *дем. и хип. од јагањац.*

јȁглац, -а и -а̀ца м бот. *в. јагорчевина.*

јȁглика ж бот. *биљка* Primula elatior *из ф.* Primulaceae *која се јавља рано у пролеће.*

јȁгма и **јȁгма** ж тур. *отимање, грабљење око чега, живо настојање да се до нечега дође:* ~ за хлебом, ~ за богатством.

јȁгмити и **јȁгмити**, -и̑м несвр. [гл. им. -мље̄ње с] **1.** *грабити, отимати.* – Јагми свако за себе. **2.** *журити, хитати.* – Јагми да стигне пре мрака. ■ ~ **се 1.** *грабити се, отимати се:* ~ се за хлеб. **2.** *трудити се да се што постигне, набави; такмичити се, надметати се:* ~ се за ближе локације; ~ се ко ће пре стићи кући.

јȁгње, -ета с (супл. мн. јȁгањци и јагањ́ци м; зб. им. јȁгња̄д ж) **1.** *младунче овце.* **2.** фиг. *кротка, мирна особа; реч одмила каквој особи.* • **умиљато јагње две овце сиса** *умиљатошћу, благошћу се постиже много више него грубошћу.*

јȁгње̄нце и **јагње́нце**, -ета с (мн. ø) *дем. и хип. од јагње;* уп. јагњешце.

јȁгњетина ж **1.** *јагњеће месо; печење од јагњећег меса.* **2.** *јагњећа кожа, крзно.*

јагњѐћа̄к, -а́ка и **јȁгњећа̄к** м *кожа од јагњета, јагњетина.*

јȁгњећи̑, -а̄, -е̄ **1.** *који се односи на јагње, који је од јагњета:* ~ капа, ~ кожа, ~ месо. **2.** фиг. *који је као у јагњета, миран, кротак:* ~ поглед, ~ ћуд.

јȁгње̄шце и **јагње́шце**, -ета с (мн. ø) *дем. и хип. од јагње;* уп. јагњенце.

јȁгњило с *место где се овце јагње.*

јȁгњити, -и̑(м) несвр. [гл. им. јȁгње̄ње с] **1.** *доносити на свет јагње (о овци).* **2.** *помагати, бринути о овцама при јагњењу:* ~ овце. ■ ~ **се** *доносити на свет младунче (о овци); рађати се (о јагњету).*

јȁгода ж **1.** бот. и агр. *ниска зељаста биљка* Fragaria *из ф.* Rosaceae *црвеног, мирисног, бобичастог, укусног плода; плод те биљке:* шумска ~, вртна ~. **2.** бот. *биљни плод бобичастог облика уопште (малине, купине и сл.).* **3.** анат. *в. јагодица (2).* • **ићи као (с) грлом у јагоде** *неприпремљен нешто започети радити; ићи неспреман за нешто.*

јȁгодаст, -а, -о *који је као јагода, сличан јагоди; бобичаст (о плодовима); који има такав плод:* јагодасте усне; ~ воће.

јȁгодица ж **1.** *дем. и хип. од јагода.* **2.** анат. **а.** (обично у мн.) *истурени део на лицу испод очију:* румене јагодице. **б.** *месно задебљање на врховима прстију:* ~ кажипрста.

јȁгодичаст, -а, -о *в. јагодаст.*

јȁгодични̑, -а̄, -о̄ *који се односи на јагодицу (2а):* ~ кост.

јȁгодња̄к м **1.** *место на коме расту јагоде.* **2.** *врежа, лоза јагоде.*

јȁгодњи̑, -а̄, -е̄ *који се односи на јагоде:* ~ леја.

јаго́рчевина ж бот. *рана пролећна биљка бокорастих светложутих цветова* Primula vulgaris *из ф.* Primulaceae.

јȁгуа̄р м (инстр. -ом) зоол. *крупна крволочна звер* Fefis onca *из пор. мачака* Felidae *која живи у Јужној Америци.*

јȁгуа̄рски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на јагуаре.*

јȁгуа̄рски прил. *као јагуар, слично јагуару:* ~ узнемирен.

јагу̀рида ж *недозрело, кисело грожђе; грожђе дивље лозе.*

јȁд м **1. а.** *патња, бол; туга, жалост:* јаде му задати; њени јади. **б.** *невоља, несрећа.* – Снађе нас јад. **2.** *оно што има малу вредност (ствар, човек):* ~ од земље, оно мало јада што је остало, пише неки јад. **3.** нар. *у клетвама, псовкама и сл. (са избледелим значењем).* – Јади те не знали! Јади га убили! • **видети много јада** *пропатити, измучити се.* **допасти јада** *пасти у невољу, упасти у незгоду.* **забавити се о свом јаду** *схватити своје невоље, недаће.* **јади га (црни) знали** *ко зна, могуће је.* **које јаде, кога јада** *зашто, због чега.* **на јаде пристајати, стајати** *повећавати нечију патњу, муку подсећањем на неугодан догађај.* **на једвите јаде** *после много тешкоћа и напора, једва.* **неке јаде, неког јада** *нешто мало, веома мало.* **ни по јада** *не би било велико зло, не би марило.* **шака јада** *нешто јадно, слабо; слаб, јадан човек.*

ја́да ж *јадна женска особа која изазива жаљење.*

јȁдан, -дна, -о **1. а.** *који пати, који је у тешком стању, несрећан.* **б.** *жалостан, тужан, пун туге.* **2. а.** *који је у тешком стању, сиромашан, убог:* ~ раја, ~ радник. **б.** *бедан, запуштен:* ~ собица. **в.** *ништаван, мале вредности:* ~ ручак, ~ предавање. **3.** *несрећан, неповољан, тешко подношљив:* јадне прилике у држави. • **јадан (не) био** *(не) желим да те снађе неко зло.* **јадан ти сам** *пропао сам, снашло ме зло.* **јадна ти (моја) мајка** *тешко мени:* **пасти на јадне гране** *осиромашити.*

јȁдати, -а̄м несвр. *исказивати јад, невољу, несрећу, кукати, јадиковати; бити тужан, нерасположен.* – Мајка је за њим јадала. Увек јада за селом. ■ ~ **се** *изражавати незадовољство, жалити се, тужити се.* – Сви се јадају да лоше живе.

ја́дац, ја́ца и **јȁдац**, јȁца м *рачваста кост грудног скелета код птица која се састоји од сраслих кључних костију.* • **ломити** ~ етн. *кладити се с неким ломећи јадац од кокошјег меса.* **споља гладац, а изнутра јадац** *оно што се види споља је лепо, уредно и сл. а унутра је врло лоше.*

јȁдика ж **1.** бот. *жалосна врба.* **2.** *јадница, невољница, мученица, јада (често са донекле избледелим значењем).*

јȁдиковати, -ӯје̄м несвр. *бити тужан, жалостан, патити; гласно испољавати нерасположење, кукати.* ■ ~ **се** *жалити се, тужити се, јадати се.*

јȁдиковина ж **1.** *жалосна врба, јадика.* **б.** *дрво од јадике.*

јȁдико̄вка ж (дат. -вци; ген. мн. -ки̑) **1.** *јадање, негодовање, притужба, жалба.* **2.** *лирска песма тужне садржине, тугованка:* љубавна ~.

јȁдити (се), -и̑м (се) несвр. *в. јадати (се).*

јȁдни̑к, -а и **јȁдни̑к**, -и́ка м **1.** *онај који је у тешком стању, несрећник, невољник.* **2.** *сиромах, бедник.* **3.** *морално слаб човек, слабић.*

јȁдница и **јȁдница** ж *она која је у тешком стању, несрећница, мученица.*

ја̏дниче и **јадни́че,** -ета с (мн. ø; зб. им. ја̏дничāд и ја̏дничāд ж) *јадно деше, деше које изазива жаљење, сироче.*

ја̏дно прил. **1.** *несрећно, шужно, жалосно; бедно:* погледати ~; живети ~. **2.** *у великој мери, веома, ґрдно:* ~ се преварити. **3.** *недосшојно, недосшојансшвено:* ~ се држати на саслушању.

ја́до, -а и -ē м експр. *јадник, несрећник.*

ја̀дōв, -òва м **1.** експр. *сиромашан, бедан човек, јадник, бедник; невољник, несрећник.* **2.** *човек сумњива морала, ниткшов.*

ја̏дōван, -вна, -о **1.** *обузеш јадом, очајом, шужан; који изражава шуґу, јад:* ~ жена; ~ разговор, ~ суза. **2.** *несрећан, јадан:* ~ девојка. **3.** *сиромашан, убоґ; бедан, заџуштен:* ~ студент; ~ кућа.

јадо̀вāнка ж **1.** *лирска џесма шужне садржине, јадиковка, шуґованка.* **2.** *кукање, нарицање, шужбалица.*

ја̏довати, -дујēм и **јадо̀вати,** ја̀дујēм несвр. **1.** *биши несрећан, џашиши, шуґоваши; јадиковаши, кукаши:* ~ због његова одласка; ~ за умрлим. **2.** *живеши у оскудици, беди, мучиши се.* – Породица му јадује и гладује. ■ **~ се** *жалиши се, шужиши се, јадаши се:* ~ се мајци.

јадо̀вит, -а, -о *в. јадован.*

јадо̀вито прил. *на јадовиш начин, јадовно:* ~ плакати.

ја̏дōвно прил. *на јадован начин, шужно; бедно, јадно.*

ја́доња м (мн. ж) експр. *јадник.*

Ја̀дрāн, -áна и **Ја̏дрāн,** -а м *Јадранско море.*

ја̀дрāнскӣ и **ја̏дрāнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на Јадран, на Јадранско море.*

ја̂жа (ја́жа) ж *в. јаз (1, 2).*

ја̏жора̄ст м бот. *барски шевар* Sparganium ramosum *из ф.* Sparganiaceae.

ја̂з[1] м (мн. ја́зови) **1.** *канал, јарак за одвођење воде; кориšо бујице:* воденички ~, ~ преко ливаде. **2.** *резервоар заусшављене, зајажене воде на џошоку, реци и сл.; брана, усшава, џреґрада.* **3.** *удубљење у земљи, јама; џровалија, џонор.* **4.** фиг. *несласање, раздор:* политички ~ између Срба и Хрвата, ~ међу људима. **5.** *џразан џросшор, међуџросшор:* ~ међу одељцима.

ја̂з[2] м зоол. *речна риба* Idus melanotus, *јез.*

ја́за м *хиџ. од јазавац;* уп. јазо.

ја̏завац, -āвца м (инстр. -āвцем) зоол. *врсша сисара* Meles meles *из џор. куна здеџасшоґ чекињасшоґ шела, који се храни уґлавном биљном храном.*

ја̏завичāр м зоол. **1.** *врсша ловачкоґ џса, крашких кривих ноґу, клемџавих ушију који служи за лов на јазавце и лисице.* **2.** *врсша аусшралијскоґ сисара шорбара* Peragale lagotis.

ја̏завичāрка ж *женка јазавичара (1).*

ја̏зāвчев, -а, -о *који џриџада јазавцу, јазавчији.*

ја̏зāвчијӣ, -ā, -ē *који се односи на јазавца:* ~ кожа.

јаза̀вчина ж *ауґм. и џеј. од јазавац.*

ја̏збина ж **1.** *руџа у земљи у којој борави нека живошиња:* лисичја ~, медведова ~. **2.** фиг. **а.** *мрачан и шесан сшан; шесна и мрачна џросшорија.* **б.** *сшецишше џресшуџника, сумњивих људи, лоџова, коцкара и сл.:* коцкарска ~.

ја̏збинскӣ, -ā, -ō *који се односи на јазбину.*

ја́зити, ја̂зӣм несвр. [гл. им. ја́жēње с] **1.** *џравиши јаз, канал.* **2.** *зајазиваши, џуниши јаз, локву.*

ја́зо, -а и -ē м *хиџ. од јазавац;* уп. јаза.

ја̀јара ж **1.** *џсешо које краде јаја, џоложара.* **2.** пеј. *сишан лоџов, лоџужа; рђав, неџошшен човек.*

ја̏јаст, -а, -о *који има облик јајеша, овалан:* ~ лист, ~ глава.

јаја́шце, -а и -ета с (мн -ца) *дем. од јаје.*

ја́је, ја̀јета и, ретко, осим уз бр. 2–4, ја́ја (дат.-лок. ја̀јету) с (мн. ја́ја) **1.** *женска џолна ћелија код џшица коју чини љуска, беланце и жуманце са замешком која се (од неких џшица) уџошребљава и као живошна намирница:* кокошије ~, пачије ~. **2.** *женска џолна ћелија за размножавање код вишећелијских живошиња и човека,* ovum. **3.** *мушка џолна џарна жлезда у којој се сшвара семе,* testis. **4.** *семени замешак биљке у џлоднику.* **5.** *шеґ на каншару.* • **длаку у јајету наћи** *увек имаши џримедбе, биши сишничав.* **као ~ јајету бити сличан** *јако личиши на некоґа.* **као на јајима бити (седети)** *биши врло несшрџљив.* **као по јајима ићи (ходати)** *врло оџрезно, обазриво ходаши.* **пуна му је кућа као јаје** *живи у изобиљу, има свеґа.* **своје кукавичије ~ подметнути** *своје обавезе џодмешнуши друґоме.*

ја̂јнӣк (ја̂јња̄к) м анат. *женски џарни џолни орґан у коме се образују јајне ћелије,* ovarium.

ја̏јовōд и **ја̏јовод,** -ода м анат. *део женскоґ џолноґ орґана између јајника и машерице у облику цеви,* tuba uterina.

ја̏јоводнӣ, -ā, -ō *који се односи на јајовод:* ~ канал, ~ цев.

јајо̀лик, -а, -о *в. јајаст.*

ја́јце, -ца с *дем. и хиџ. од јаје; јаје.*

ја̂к, ја́ка, -о (комп. ја̏чӣ) **1.** *који има велику физичку снаґу, снажан; физички врло развијен, круџан:* ~ момак; ~ рука. **2.** *духовно снажан, чврсш; исшрајан, неџоколебљив.* – Јак је народ, издржаће; човек јаке воље. **3. а.** *који има велику снаґу (џоґонску, џокрешачку и сл.):* ~ мотор, ~ машина, ~ ветар. **б.** *који је великоґ иншензишеша, силан:* ~ глас, ~ шум, ~ осећање. **в.** *који се изводи, обавља џовећаним иншензишешом:* ~ шут, ~ ударац. **4. а.** *који има велику одбрамбену моћ, добро наоружан:* ~ армија, ~ утврђење. **б.** *који има велику моћ (економску, џолишичку и сл.), власш, велики аушоришеш, моћан; имућан, боґаш:* ~ предузеће, ~ банка, ~ партија; ~ газда. **5. а.** *шврд, чврсш; ошџоран:* ~ конац, ~ зид, ~ мост. **б.** *ґусш, бујан:* ~ трава, ~ коса. **в.** *који се исшиче количином, масом; бројан:* ~ извор, ~ рој, ~ пчела. **6.** *чије су каракшерисшичне особине изражене у великој* ~ ракија, ~ кафа. **д.** *калоричан, хранљив:* ~ супа, ~ храна. **ђ.** *џлодан:* ~ земља. **7.** *квалишешан, вредан, зна чајан:* ~ лиричар, ~ одељак у роману. **8.** *који нешшо добро зна, уџућен у нешшо:* ~ у немачком, ~ у певању, ~ шахиста. **9.** *неодмерен; оишар:* ~ израз; ~ реч; ~ сатира. **10.** *јасан, убедљив, арґуменшован:* ~ разлог, ~ доказ. • **имати јаке лактове** *в. џод лакаш.* **јача половина** *муж, брачни друґ.* **јачи пол** *мушкарци.*

ја̏к м (мн. ја̀кови) зоол. *врсша круџноґ џланинскоґ ґовечеша које живи у обласшима средње Азије,* Poëphagus grunniens.

ја̏ка ж тур. *оковрашник, краґна; каџуљача.*

ја̀кати се, - āм се несвр. *рваши се надмећући се у снази.*

ја̀кета ж итал. *женска јакна до изнад џојаса у црноґорској народној ношњи.*

ја̀кна ж (ген. мн. ја̀кнӣ) нем. *крашак женски или мушки каџуш.*

ја̂ко прил. **1. а.** *са великом снаґом, снажно, силно; веома, врло:* ~ лупати; ~ развијен, ~ скучен. **б.** *врло много:* ~ трошити. **2.** *шесно, чврсшо.* – Јако су везани.

јакоби́нац, -нца м *џриџадник радикалноґ крила буржоаске џаршије демокрашских револуционара у доба Француске ґрађанске револуције крајем XVIII века.*

јакобини̇̀зам, -зма м *џокреш, схвашање јакобинаца.*

јако̀бинскӣ, -ā, -ō *који се односи на јакобинце:* ~ власт, ~ партија.

ја́кōст, -ости ж *јачина.*

ја̀костан, -сна, -о *јак, снажан.*

јако̀та ж *в. јачина.*

ја̏лов, -а, -о **1. а.** *који не даје џорода, несџособан за рађање, неџлодан, сшерилан:* ~ крава. **б.** *који не даје довољно џлода, неџлодан, неродан:* ~ кукуруз. **2.** *неуџошребљив за обрађивање, неискорисшљив:* ~ руда, ~ ораница. **3.** фиг. **а.** *који не даје резулшаше, узалудан:* ~ реформа, ~ посао. **б.** *неосшварив, неисџуњив:* ~ нада.

ја̏ловāк, -а и **јало̀вāк,** -áка м **1.** *онај који је јалов, несџособан за оџлодњу.* **2.** *јалова биљка.*

ја̏ловац, -ōвца и **јало́вац,** -вца м *јалов, ушкоџљен мужјак.*

ја̀ловина и **ја̏ловина** ж **1.** руд. *отпадни материјал при топљењу руде, шљака, дрозга; јалова земља, рудача.* **2.** зб. *јалова стока, јаловиње.*

јало̀виње с зб. (мн. ø) *јалова, неплодна стока; млада стока непристигла за расплод.*

ја̏ловити, -ӣм несвр. [гл. им. ја̏ловљēње с] *уклањањем полних жлезда чинити јаловим, шкопити, кастрирати:* ~ крмачу. ■ ~ **се 1.** *постајати јалов; губити плод, побацивати.* – Јалове му се овце. **2.** фиг. *остајати без садржаја, празнити се.* – Облаци се јалове муњама.

ја̏ловица и **јало̀вица** ж **а.** *крава или овца која се не тели, одн. не јагњи.* **б.** *жена нероткиња.* **в.** *неплодна земља.*

ја̏ловӣште и **јало̀вӣште** с *место, терен на коме се налази јаловина, шљака од топљене руде.*

ја̏лово прил. *на јалов начин, некорисно, узалудно.*

ја̏ловōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање, особина онога што је јалово, онога који је јалов, неплодност.*

јало̀вуша ж *в. јаловица.*

ја̏ма ж **1. а.** *природна или направљена рупа, шупљина у земљи; понор, бездан, пећина.* **б.** *удубљење, улегнуће, шупљина, рупа на разним предметима, местима уопште:* ~ на лицу, ~ на кревету, очна ~. **2.** *рудничко окно, рудник.* **3. а.** *јазбина, лога:* вучја ~. **б.** *неугледан стан, мрачна просторија.* • **ко другоме јаму копа, сам у њу пада** *ко другоме чини зло, сам настрада.* **копати коме јаму** *припремати некоме пропаст, зло.*

ја̏мāр, -а и **ја̀мāр,** -áра м **1.** *онај који копа јаме, ради у јами, рудар.* **2.** *в. јазавичар (1).* **3.** зоол. *голуб дупљаш који живи у јамама* Columba migratioria.

ја̏марица ж **1.** зоол. **а.** *мала риба слична шарану која живи у нашим крашким водама, гаовица* Phoxinus phoxinus. **б.** *јегуља, угор.* **2.** бот. *биљка* Cortusa matthioli *из ф.* Primulaceae.

ја̏маст, -а, -о *пун јама, рупичаст:* ~ пут.

ја̏мац, ја́мац и **ја̀мац,** -мца м *в. јемац.*

ја̏мачан и **ја̀мачан,** -чна, -о *сигуран, известан:* ~ смрт, ~ решење.

ја̏мачно и **ја̀мачно** прил. *сигурно, свакако; по свој прилици.* – Он ће то јамачно платити. Јамачно си добро.

ја̏мб м грч. **1.** књиж. *двосложна метричка стопа с дужином, одн. нагласком на другом слогу.* 2. *друштвена игра с коцкама.*

ја̏мица ж **1.** *дем. од јама.* **2.** *удубљење, рупица на бради или образима (при осмеху).*

ја̏мичав, -а, -о *пун јамица, рупичаст.*

ја̏мичавица ж зоол. *морски мекушац* Terebra tulida. • **бела** ~ *морски мекушац* Liothyrina vitrea.

ја̏мичāрка ж *змија отровница* Crotalus *из пор.* Crotalidae *која има дубоку јамицу између носних отвора и очију.*

ја̏мичаст, -а, -о *пун јамица, јамичав:* ~ лице.

ја̏мичица ж *дем. и хип. од јама, јамица.*

ја̏мнӣ, -ā, -ō *в. јамски.* • ~ **глиста** зоол. *глиста која живи у рудницима.*

ја̏мпскӣ, -ā, -ō *који се односи на јамб:* ~ стихови.

ја̏мскӣ и **ја̑мскӣ,** -ā, -ō *који се односи на јаму, јаме:* ~ радник, ~ стуб.

ја̏мство, ја́мство и **ја̀мство** с *в. јемство.*

ја̏мчити и **ја̑мчити,** -ӣм несвр. [гл. им. -чēње с] **1. а.** *преузимати јемство, материјалну одговорност у случају да дужник не врати дуг повериоцу; бити јамац.* – Банка ће давати облигације за које држава јамчи. **б.** *уопште потврђивати нешто са сигурношћу; гарантовати за тачност, истинитост и сл. (некога, нечега).* – Не бих могао јамчити да је то како треба. **2.** *служити као јемство, као доказ за нешто.* – Јамчи им моја прошлост.

ја̀нтāр, -áра и **ја̏нтāр,** -а м рус. *в. ћилибар.*

ја̀нтāрнӣ и **ја̏нтāрнӣ,** -ā, -ō *в. јантарски.*

ја̀нтāрњāк и **ја̏нтāрњāк** ж зоол. *врста пужа* Succinea *са жутом кућицом боје јантара.*

ја̀нтāрскӣ и **ја̏нтāрскӣ,** -ā, -ō *који је од јантара, који је као јантар, ћилибарски:* ~ огрлица.

ја̏нуāр м лат. *први месец у години.*

ја̏нуāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на јануар.*

ја̀нџик м тур. *сељачка кожна торба која се носи о рамену.*

ја́њац, -њца м (мн. ја̑њци) *в. јагањац.*

ја̏ње, -ета с *в. јагње.*

ја̀њетина ж *в. јагњетина.*

ја̀њећӣ, -ā, -ē *в. јагњећи.*

ја̏њити (се), -ӣ(м) (се) несвр. *в. јагњити (се).*

ја̀њичāр м ист. *војник регуларне турске војске састављене од заробљеника и потурчењака.*

ја̀њичāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на јањичаре.*

јао(ј) узв. **1.** *за изражавање бола, жалости, туге.* – Јао мени јадном! Јаој, куку мени. **2.** *за изражавање претње, упозорења: тешко.* – Јао ономе ко се усуди. Јаој вама! **3.** *за изражавање радости, дивљења.* – Јао, ала сам срећна! Јаој, што се радујем!

ја̑р м **1.** *јарост, гнев, срџба:* црвен од јара. **2.** *врућина, топлина, жар:* ~ у подне.

ја̏ра ж **1.** *велика врућина, жега; треперење врелог летњег ваздуха.* **2.** *врелина, топлота из усијаног метала, пећи и сл.; врелина тела (услед узбуђења):* ~ усијаног железа. Обузе је чудна јара. **3.** *задах, задах:* ~ ракије.

ја́рак, -рка м (мн. ја́рци и ја́ркови) **1.** *гудачак, широко ископан канал, ров за одвођење или довођење воде.* **2.** вој. *ров као заклон од непријатеља, шанац.*

ја́рам, -рма м (мн. ја́рмови) **1.** *дрвена направа која се ставља воловима на врат кад што вуку.* **2.** *пар волова.* **3.** (јд.) фиг. *ропство, угњетавање.* – Народ је скинуо јарам с врата. **4.** зоол. *морска риба* Zygaena malleus *из ф.* Carchariidae.

ја̀рāн, -áна м тур. **1.** *друг, пријатељ.* **2.** *вољени мушкарац, драган; љубавник.*

јара́нити, ја̀рāнӣм несвр. *друговати, дружити се; волети се.*

јара̀ница ж **1.** *другарица, пријатељица.* **2.** *вољена девојка; љубавница.*

ја̀рац, ја̑рца м (вок. ја̑рче, инстр. ја̑рцем; мн. ја̑рци (ја̏рчеви)) **1.** зоол. *мужјак козе* Caper. **2.** пеј. *брадат човек сличан јарцу (1).* **3.** *разни предмети слични јарцу (1).* **а.** *гимнастичка дрвена справа за прескакање, козлић.* **б.** *ногари за тестерисање дрва.* **4.** (Јарац) астр. *зодијачко сазвежђе на јужном небу.* • **бабини јарци** нар. *рђаво време са снегом и вејавицом у марту месецу.* **дерати јарца** *дечја игра у којој се дечак веша ногама за грану.* **дивљи** ~ зоол. 1) *алпски козорог* Capra ibex. 2) *дивокоза.* **мусти јарца у решето** *радити бескористан посао.*

ја̑рбол и **ја̀рбол** м **1.** *гудачка шипка на лађи за подизање једра, заставе и сл., катарка.* **2.** *висока мотка на коју се веша застава.*

ја̏ре, -ета с (супл. мн. ја̏рићи и јари́ћи м; зб. им. ја̏рāд ж) *младунче козе.* • **бабини јарићи** *в. бабини јарци (под јарац).* **беспослен поп и јариће крсти (крштава)** *докон човек бави се узалудним, бескорисним послом.* **тера баба јариће** *оптичка варка, фатаморгана.*

ја̏рица ж *женско јаре; млада коза.*

jарѐбика ж бот. *смрдљика* Sorbus aucaparia.

jарѐбица ж зоол. *птица из пор.* Phasianidae *врло укусног меса, слична домаћој кокоши.* • *називи за разне врсте јаребица:* ~ **грив(њ)а** Caccabis saxatilis; ~ **гривна** Perdix caxatilis; ~ **камењарка** *в. јаребица грива;* ~ **кршна** Caccabis petrasa; ~ **лештарка** Tetrastes bonasia; **обична (пољска)** ~ Perdix perdix; **планинска** ~ Alectoris graeca; **шумска** ~ Bonasa bonasia.

jарѐбичāр м *пас дресиран за лов на јаребице.*

jаре́нце, -а и -ета с (мн. ø; зб. им. ја̀ренцāд и jаре́нцāд ж) *дем. и хип. од јаре.*

ја̀ретина ж **1.** *јареће месо.* **2.** *јарећа кожа; предмет начињен од јареће коже.*

jа̀рећӣ и **jарѐћӣ**, -ā, -ē *који се односи на јаре или јарца, који је од јарета или јарца:* ~ кожа, ~ печење.

jа̀решце и **jаре́шце**, -а и -ета с *дем. и хип. од јаре.*

jа̑рӣ, -ā, -ō *који се сеје у пролеће а доспева у јесен, пролећни, једногодишњи:* ~ усев, ~ жито.

jа̀рина ж *јагњећа вуна.*

jа̏рити, -ӣ(м) несвр. [гл. им. jа̏рēње с] *доносити на свет јаре (о кози), козити.* ■ ~ **се** *козити се.*

jа́рити, jа̑рӣм несвр. [гл. им. jа́рēње с] **1.** *распаљивати, подстицати:* ~ ватру. **2.** фиг. *разјаривати, распаљивати.* – Жудња га јари. ■ ~ **се** *љутити се, срдити се; распаљивати се (у страсти).*

jа̀рица ж **1.** агр. *јара пшеница.* **2.** бот. *зељаста биљка* Asperula arvensis *из. ф.* Rubiaceae.

jа̏рич м **1.** бот. *назив за више врста вишегодишњих зељастих биљака рода* Sedum *из ф.* Crassulaceae, *које се употребљавају у народном лекарству.* **2.** *вирусно запаљење коже на уснама* herpes labialis.

jа̑ркӣ, -ā, -ō (комп. jа̏рчӣ) **1.** *који одаје јаку топлоту и светлост, ужарен, жарки:* сунце ~, ~ огањ. **2.** *који јако сија, блештав; светао; сјајан:* ~ светлост, ~ месечина; ~ око. **3.** *јарко црвен, румен; жив, упадљив, светао:* ~ ружа, ~ вино; ~ боја. **4.** фиг. *интензиван, снажан; изразит, упечатљив:* ~ експлозија; ~ лик, ~ обележје.

jа̑рко прил. **1.** *живом, јасноцрвеном бојом, жарко:* ~ обојен. **2.** *живо, веома јасно, упечатљиво.* – Слика се јарко оцрта. **3.** *веома јако, ватрено, интензивно:* ~ се загрејао, ~ осветљен.

jа́рма и **jа̀рма** ж тур. *крупно самлевено жито за исхрану стоке, прекрупа.*

jармàшица ж бот. *у мн.: систематски назив за једну групу алги* Zygnemaceae *(алга из те групе).*

jа́рмити[1], jа̑рмӣм несвр. *стављати воловима јарам, ујармљивати:* ~ волове.

jа́рмити[2], jа̑рмӣм и **jа̀рмити**, -ӣм несвр. **1.** *млети јарму.* **2.** *хранити јармом (стоку).*

jа̏рнути, -нēм свр. *подстаћи, подјарити:* ~ ватру.

jаровиза́циja ж рус. *агротехничка примена семена пре сетве ради убрзања развоја биљке.*

jа́росно и **jа̀росно** прил. *на јаростан начин, гневно, љутито:* ~ викнути, ~ упитати.

jа́рōст и **jа̀рōст**, -ости ж (инстр. -ошћу) *велика љутина, гнев, бес.*

jа́ростан и **jа̀ростан**, -сна, -о **1.** *љут, гневан, разјарен:* ~ госпођа, ~ глас. **2.** *обестан, осион; помаман, жесток:* ~ младеж; ~ борба, ~ напад. **3.** *сјајан, светао:* ~ светлост.

jа̀руга ж (дат. -узи) **а.** *уско, двгачко и дубоко удубљење у земљи, настало као вододерина; јарак, канал.* **б.** *одводни канал, јаз (воденички).* **в.** *провалија, увала; јама, рупа.*

jа̀ругаст, -а, -о *пун јаруга; сличан јарузи:* ~ пут, ~ вододерина.

jа̀ружица ж *дем. од јаруга.*

jа̀рчевина ж *јарчетина.*

jа̀рчетина ж **1.** *јарчије месо.* **2.** *задах од коза или јараца.*

jа̀рчиjӣ и **jа̏рчиjӣ** (jа̀рчјӣ и jа̏рчјӣ), -ā, -ē *који се односи на јарца, на јарце:* ~ брада, ~ месо.

jа̀рчина ж *аугм. од јарац.*

jа̀рчић м *дем. од јарац; мушко јаре.*

jа̏сан, -сна, -о **1.** *који сија, сјајан, светао; пун светлости, ведар:* ~ сунце, ~ месец; ~ небо, ~ ноћ. **2.** *бистар, провидан, прозиран;* фиг. *оштроуман, проницљив:* ~ извор, ~ море; фиг. ~ глава, ~ мисао. **3. а.** *лако схватљив, разумљив, уверљив:* ~ реченица, ~ питање, ~ извештај. **б.** *упадљив, видљив, очигледан:* ~ разлика, ~ доказ, ~ знак. **в.** *видан, оштар:* ~ лик, ~ слика. **4.** *који звучи чисто, звонак; који производи звонак звук, глас:* ~ глас, ~ звук; ~ корак, ~ звоно, ~ тамбура, ~ грло. **5.** *отворен, светао:* ~ боја, ~ хаљина.

jа̏сēн, -ена м (мн. jа̏сенови и jа̏сени) бот. *листопадно дрво рода* Fraxinus *из ф.* Oleaceae *високо до 30* m; *различите врсте тога рода:* бели ~, обични ~, пољски ~, црни ~.

jасе́нак, -нка м **1.** *дем. и хип. од јасен.* **2.** бот. *вишегодишња биљка* Dictamnus albus *из ф.* Rutaceae, *која се употребљава у народном лекарству.*

jасѐнӣк, -ӣка м *јасенова шума; место где има јасења.*

jа̏сенов, -а, -о *који се односи на јасен:* ~ дрво.

Jа̏сеновац, -ōвца м *усташки логор у истоименом месту у Хрватској.*

jа̏сеновац, -ōвца м *јасенов штап, мотка.* • **ноћни** ~ зоол. *врста ноћног лептира* Catocala nupta.

jа̏сеновина ж *јасеново дрво (као грађа или огрев).*

jа̀сēње с (мн. ø) *зб. им. од јасен; јасенова шума, јасеник.*

jа̀сӣк, -ӣка м *јасикова шума; место где расту јасике.*

jа̀сика ж бот. *листопадно дрво треперавог лишћа* Populus tremula *из ф.* Salicaceae.

jа̀сиков, -а, -о *који се односи на јасику:* ~ лишће.

jа̀сиковина ж *јасиково дрво (као грађа и огрев).*

jа̏сле, jа̏сāлā и jа̏слӣ ж мн. (jа̏сла, jа̏сāлā с мн.) **1.** *направа слична дугачком кориту (од дасака или бетона) причвршћена уз зид, која служи за стављање хране стоци.* **2.** *васпитна установа за дневни боравак деце до три године.* • **државне (владине)** ~ *државна служба; коришћење државног новца.*

jа̏слице ж мн. **1.** *дем. од јасле.* **2.** *в. јасле (2).* **3.** *рељефна слика, одн. макета Исусовог рођења са витлејемском пећином, Маријом, Јосипом, пастирима и др.*

jа̀смӣн, -ӣна м бот. *украсна биљка* Jasminum *из ф.* Oleaceae *с мирисним белим, жутим или црвеним цветовима.*

jасми́нов, -а, -о *који се односи на јасмин:* ~ цвет.

jа̏сно прил. **1.** *светло, сјајно.* – Месец јасно светли. **2.** *добро видно, уочавајући појединости, тачно:* ~ видети, ~ разабрати. **3. а.** *разумљиво, схватљиво:* ~ говорити, ~ написати. **б.** *очигледно, очевидно; поуздано:* ~ се издвојити у две групе, ~ означити; ~ приметити разлику. **4.** *звонко, гласно:* ~ певати, ~ вриснути. • ~ **као дан,** ~ **као на длану** *сасвим, потпуно јасно.* ~ **и гласно** *отворено, без увијања (рећи, казати и сл.).*

jаснòвид, -а, -о *мудар, оштроуман:* ~ израз.

jаснòвидōст -ости ж *проницљивост, оштроумност.*

jа̏снōст, -ости (инстр. -ошћу) и **jаснòћа** ж *особина и стање онога што је јасно, онога који је јасан:* ~ светлости, ~ духа, ~ ума; ~ језика, ~ стила; ~ књиге, ~ лика, ~ слике; ~ тона.

jа̏спис м грч. мин. *врста полудрагог камена, варијетет кварца, обично црвене, жуте или мрке боје.*

jа̏стог м грч. зоол. *врста великог морског рака* Homarus vulgaris *из пор.* Nephropsidae *врло укусног меса.*

jа̏стрēб м (мн. jа̏стребови (jа̏стрēби)) **1. а.** зоол. *птица грабљивица* Astur palumbarius *из пор.* Accipitridae *дуга око 55* cm. **б.** фиг. *човек тврдих убеђења, непоколебљив, немилосрдан човек; присталица ратоборне, агресивне политике.* **2.** зоол. (у мн.) *породица грабљивих птица* Accipitridae. • *назив за разне врсте јастребова:* ~ **кокошар,** ~ **мишар,** ~ **осичар,** ~ **кокошињи, црни** ~.

jа̏стребаст, -а, -о *који је као у јастреба:* ~ нос, ~ око.

jа̏стребиjӣ и **jастрѐбиjӣ**, -ā, -ē *који се односи на јастреба:* ~ кљун, ~ крило, ~ очи.

jастрѐбић м *дем. од јастреб; младунче јастреба.*

jа̏стрēбов, -а, -о *који припада јастребу, јастребији:* ~ кљун.

jа̏стрēпскӣ, -ā, -ō *који се односи на јастреба; који је као у јастреба:* ~ око.

jа̀стук м тур. **1.** *мек подметач са навлаком испуњен перјем, вуном и сл., који се ставља под главу при спавању, лежању.* **2.**

сличан предмет који служи као подметач за седење, наслањање, забадање игала, као украс и сл. **3.** фиг. *оно што подсећа на јастук (1):* ~ са̏ла на стомаку, ~ дима. **4.** *подметач испод тврдих делова какве направе:* јастуци на осовинама кола, ~ на самару, ~ на јарму.

ја̀стучаст, -а, -о *сличан јастуку:* ~ колена.

ја̀стуче, -ета с (супл. мн. ја̀стучићи) *дем. и хип. од јастук.*

ја̀стучић м **1.** *дем. и хип. од јастук.* **2.** *јагодица на врховима прстију.*

ја̀стучнӣ, -ā, -ō *који се односи на јастук, на јастуке:* ~ навлака.

ја̀стучница ж *навлака за јастук.*

ја̏т м *назив за слово ѣ у старој ћирилици и одговарајуће слово у глагољици; назив за глас који се обележава овим словом.* • **продужено (продуљено) јат** лингв. *једносложни рефлекс јата у дугим слоговима појединих речи или облицима речи, нпр. намје́штати, вје̑рā, мје̑стā, ко̏љēнā.*

јата̀гāн, -а́на м тур. *дуги криви нож који се носио за појасом.*

ја̀так м тур. *онај који чува и помаже одметнике од власти:* хајдучки ~.

ја̀таковати, -кујēм несвр. *бити јатак, служити као јатак:* ~ хајдуцима.

ја̏тарица ж зоол. **а.** *врста дивље патке* Querquedulla querquedulla. **б.** *риба која живи у јату (сардела, скуша и сл.).*

ја̀тачкӣ, -ā, -ō *који се односи на јатаке:* ~ кућа.

ја̏тимицē прил. *в. јатомице.*

ја̏тити се, -ӣм се несвр. [гл. им. ја̏ћēње с] *скупљати се у јато, рој, чопор и сл.; скупљати се, окупљати се у великом броју.* – Вране се јате. Деца су се јатила око деде.

ја̏то с **1. а.** *већи број птица у скупу, које лете заједно:* ~ врана, ~ голубова. **б.** *скупина риба које пливају заједно.* **в.** *стадо, чопор:* ~ коња, ~ јаради. **2. а.** *група, гомила људи:* ~ сватова, ~ девојака. **б.** *скуп ствари, предмета исте врсте:* ~ кућа, ~ лађа.

ја̏томицē прил. *у јату, у јатима; у великом броју:* ~ полетети, ~ бежати.

ја̏ӯк м **1.** *крик којим се изражава физички или психички бол:* пустити јаук од себе. **2.** *нарицање, кукање:* ~ жена.

јау́кати, ја̀ӯчēм и **јау̀кати,** ја̀учēм несвр. **а.** *огллашавати се узвицима бола, вапити, кукати.* **б.** *испуштати отегнут глас, завијати (о вуку и сл.).* **в.** *производити отегнуте звуке; фијукати.*

јау́кнути, ја̀ӯкнēм и **јау̀кнути,** ја̀укнēм свр. **а.** *огласити се узвиком бола, крикнути.* **б.** *фијукнути.*

ја̏халӣште с *место за вежбање и такмичење у јахању.*

ја̏хати, ја̏шēм несвр. **1.** *кретати се седећи опкорачено на јахаћој животињи.* **2. а.** *возити бицикл, мотоцикл и сл.* **б.** фиг. *наметати се некоме као власт, угњетавати.* **3.** (на нечему) *инсистирати на нечему.* ■ **~ се 1.** *добро служити за јахање (о коњу и сл.).* **2.** *носити један другога на леђима.* – Деца се јашу на ливади.

ја̀хаћӣ, -ā, -ē *који служи за јахање, обучен за јахање; који се употребљава при јахању:* ~ коњ; ~ опрема.

ја̀хāч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **1.** *онај који јаше, који уме да јаше (коња и сл.).* **2.** *коњ који служи за јахање.*

јаха̀чица ж *женска особа јахач.*

ја̀хāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на јахаче, на јахање:* ~ огртач, ~ клуб.

ја̏хта ж (ген. мн. ја̏хтӣ (ја̑хтā)) енгл. *мањи спортски брод, луксузна лађа за туризам и сл.*

ја̏хтица ж *дем. и хип. од јахта.*

ја̀чати, -āм несвр. **1.** *постајати јачи, снажнији; узимати маха.* **2.** *крепити, снажити (некога, нешто).* ■ **~ се** *в. јачати (1).*

јачи̇̀на ж **1. а.** *својство онога који је јак, снага, јакост; физичка развијеност, издржљивост.* **б.** *духовна моћ, истрајност, одлучност; способност, обдареност.* **2.** физ. *степен способности стварања енергије, рада и сл.:* ~ мотора, ~ сочива, ~ магнетног поља и др. **3.** *бројно стање, величина.* – Јачина чете је до 300 људи. **4.** *степен, количина, састав неке материје:* ~ ракије.

ја̏штарица и **ја̏штерица** ж мед. нар. *мали плик на језику.*

јеванђѐлист(а), -ē м (мн. -сти) **а.** *писац јеванђеља, еванђелист(а).* **б.** *онај који проповеда и шири јеванђелско учење.*

јеванђели̇̀стāр, -а́ра м цркв. *изборно еванђеље, литургијска књига у којој су скупљени одломци из еванђеља који се читају или певају у цркви, ванђелистар.*

јева̀нђēлскӣ, -ā, -ō *који се односи на јеванђеље, који прописује јеванђеље и сл., еванђелски:* ~ књига, ~ одрицање, ~ заповест, ~ проповед, ~ учење.

јева̀нђēлски прил. *као у јеванђељу, еванђелски.*

јева̀нђēље с грч. (уп. еванђење) **1.** цркв. *део Библије, четири посебна списа Новог завета који говоре о животу, деловању и учењу Исуса Христа; одређена верзија тога списа, призната као канонска од цркве; одељак из истог дела Библије који се чита или пева на богослужењу:* ~ по Јовану, ~ по Луки, ~ по Марку, ~ по Матеју. **2.** фиг. *етички принцип по коме се неко управља; оно у што се верује као у свето, догма, закон.* – Та књига је за нас била јеванђеље.

јева̀нђēљскӣ, -ā, -ō *који се односи на јеванђеље.*

Јѐврејин (Јѐврej, -а и Јѐврēј, -е́ја) м (мн. Јѐвреји и Јевре́ји) *припадник семитског народа који живи у Израелу и другим земљама.*

Јѐврēјка ж *женска особа Јевреј.*

јѐврēјскӣ, -ā, -ō *који се односи на Јевреје, који припада Јеврејима.*

јевре́јство с **а.** *оно што карактерише Јеврејина, Јевреје (вера, култура, начин живота и сл.).* **б.** (Јеврејство) *Јевреји.*

јевре́јштина ж **а.** *в. јеврејство (а).* **б.** *јеврејски начин изговора.*

јѐвтин, -а, -о *в. јефтин.*

је́гер м нем. *припадник бивше аустроугарске пешадије специјализован за планинска подручја.*

јѐгуља ж зоол. *змијолика риба* Anguilla anguilla, A. vulgaris *из пор.* Anguillidae *која живи у слатким водама а мрести се близу Мексичког залива, угор.* • **албинска ~** *врста белеjегуље* Anguilla anguilla. **електрична (муњевита) ~** *змијолика риба* Gemnotus electricus *из пор.* Gemnotidae *која ударцима свога тела пуног електрицитета усмрти и веће животиње.*

јѐгуљаст, -а, -о *који има облик јегуље, змијолик.*

jȅд м **1.** *љутња, гнев, бес, огорчење:* пући од једа. **2.** *жучни сок, жуч:* повраћати јед, зелен као јед. **3.** *змијски отров.*

jȅдак и **је́дак,** -тка, -о (одр. jȅткӣ и jȅткӣ) **1.** *који нагриза, раствара, изједа; који дражи, штипа, пече:* ~ материја, ~ дим, ~ прашина. **2.** *гневан, љутит; огорчен; који испољава таква осећања.* – Жена је јетка на мужа; ~ поглед, јетке очи.

jѐдан, -дна, -о **1.** бр. (мн. ø) *најмањи цео основни број којим се означава јединка (биће, ствар, појава); назив цифре 1 којим се обележава тај број.* **2.** (у им. служби) *в. јединица (2).* **3.** *који је апсолутно једнак, истоветан; који није неки други; исти.* – Оба су једних година. Глас вам је један. Никад не идем једним путем. Сви једу из једне чиније. **4.** *без икога, сам, једини.* – Борио се један против свих. **5. а.** *неки, некакав, известан.* – Био један цар. **б.** *ниједан, никоји.* – Како учиш, нећеш један испит положити. **6. а.** *изузетно значајан, познат, чувен.* – То је могао да уради само један Вук. **б.** *са значењем већег интензитета именице уз коју стоји.* – Милина једна. Чудо једно. **в.** *са појачаним негативним особинама појма који означава именица.* – Животињо једна! Неваљалче један! **7.** *неки, за разлику од других.* – Једни раде, други се одмарају. **8. а.** (у им. служби) *нешто што је различито од другог.* – Једно вас молим. **б.** *иста ствар, исто.* – Треба ли ти једно двапут рећи. **в.** *наместо речи коју замењује.* – Ево, попиј једну. • **~ и (као) ниједан** *појединац не значи ништа.* **~ за све, сви за једног** *за истицање узајамне пожртвовано-*

сти. ~ **једини** *искључиво један, сам.* ~ **по један** 1) *један иза другог, један за другим, редом.* – Излазе један по један. 2) *изванредан, одличан, најбољи.* – Учио је као један по један. ~ **те** ~ 1) *исти, увек исти.* – Терају једну те исту шалу. 2) *увек иста ствар.* – Ти запео све једно те једно. **једном речи, у једну реч** *сажето, укратко.* **једно на друго, једно с другим** *све заједно, све скупа.* **на једно (на једну) смислити** *доћи до неког решења, коначно се одлучити.* **све до једнога** *сви без изузетка.* **у ~ мах** *одмах, одједном.*

једа̀наест *број за један већи од десет који се обележава бројком 11.*

једанаесте́рац, -рца м **1.** *стих од једанаест слогова.* **2.** спорт. *казнени ударац у фудбалу који се изводи са 11 метара шутирањем лопте директно на гол, пенал.*

једа̀наестеро *в. једанаесторо.*

једа̀наести̑, -а̄, -о̄ *редни број према броју 11.*

једанаести̏на и **једанаѐстина** ж *једанаести део неке целине; око једанаест.* – Припала му је једанаестина. Донео је једанаестину књига.

једанаѐстица и **једана̀естица** ж *нешто (нпр. аутобус, соба и сл.) означено бројем 11.*

једанаесто- *први део сложеница који значи сложеност од једанаест предмета, појмова, одн. нешто једанаесто по реду:* једанаестогодишња, једанаестодневни и сл.

једанаесто̀рица ж (мн. ø) *једанаест особа мушког пола, једанаест мушкараца.*

једа̀наесторо *збирни број који одговара основном броју 11:* ~ деце, ~ врата.

једа̀нпу̑т прил. **1.** *једном, једаред; једном приликом.* **2.** *најзад, напослетку, коначно.* – Хоће ли се правопис једанпут штампати? • ~ **засвагда,** ~ **заувек** *за сва времена, заувек.*

је́дар, -дра, -о **1.** *набрекао, пун, бујан; пун животне снаге, развијен, снажан:* једри образи, ~ жена. **2.** *који је у добром стању, свеж, сочан:* ~ јабука. **3.** *компактан, чврст, тврд:* ~ кречњак, ~ грабовина. **4.** *имућан, богат:* ~ газдинство. **5.** *сажет, језгровит, садржајан:* опевано једрим десетерцем, ~ израз.

једа̀ре̑д прил. *в. једанпут.*

једá̄рце[1] и **једа̀рце,** -а и -ета с (мн. -ца) **1.** *дем. и хип. од је̏дро.* **2.** зоол. *врста лепог лептира* Papilio podalarius.

једáрце[2] и **јѐда̄рце,** -ета с (мн. -ца) *дем. од је́дро.*

јѐдва прил. **1.** *с великом муком, с великим напрезањем.* – Једва су га утишали. **2.** *у врло малој мери, слабо:* ~ чујно, ~ приметно. **3.** *с нестрпљењем, нестрпљиво, жељно.* – Једва чекам да га видим. **4.** *најзад, напокон.* – Једва у неко доба дође. **5.** *у зависним временским реченицама: само што, тек што.* – Једва што уђох у кућу, поче киша. **6.** *уз количинске појмове: највише, тек.* – Она је једва толико зарађивала да може преживети. • ~ **једанпут,** ~ **једаред,** ~ **једном** *на крају крајева, најзад;* ~ **једвице** *једва (у појачаном значењу).*

јѐдвити̑, -а̄, -о̄ само у изр. **на једвите јаде** *с муком, с напором, једва.*

једи́нац, -нца (једи́нак, -нка) м **1.** *једини син.* **2.** *онај који је сам, једини у некој ситуацији, средини; појединац уопште.* **3.** *онај који је без породице, инокосник; хранилац породице.*

једѝначан, -чна, -о *који се врши, изводи појединачно:* ~ паљба, ~ обука, ~ вежбање.

једѝначно прил. *испаљујући метак по метак:* ~ пуцати.

јѐди̑ни̑, -а̄, -о̄ *искључиво један, само један; који искључује све друго:* ~ у мајке син, ~ начин да се спасемо. • **један** ~ *само, искључиво један.*

једи́нити, јѐди̑ни̑м несвр. [гл. им. једи́ње̄ње с] *спајати у целину, уједињавати, сједињавати.* – Љубав једини бића. ■ ~ **се** *спајати се, састављати се у целину, уједињавати се.* – Српство се једини.

једѝница ж **1. а.** *назив цифре 1, знак којим се обележава број један.* **б.** *једноцифрен број који у децималном систему стоји на последњем месту:* одвојити јединице па десетице. **2.** *оцена којом се у школама означава слабо, најслабије знање:* имати јединицу из математике. **3.** *назив оног што је означено бројем 1.* – Јединица саобраћа са Калемегдана. **4.** *једина кћи.* **5.** *оно што се узима као основна мера нечега, величина, вредност усвојена као основна мера:* ~ времена, ~ дужине, ~ запремине, ~ тежине. **6.** *посебни део неке целине који има одређену самосталност:* административна ~, изборна ~, привредна ~, радна ~ итд. **7.** војј. *мања или већа војна формација (чета, батаљон и сл.):* ~ српске војске, војна ~. **8.** *одељак наставног предмета који чини целину:* методска ~, наставна ~.

једѝнични̑, -а̄, -о̄ **1.** *који има вредност усвојену као основну меру за мерење, вредносни:* ~ дуж, ~ брзина. **2.** *који се односи на јединицу (6):* ~ списак. **3.** *појединачан, посебан:* ~ мишљење.

јѐди̑нка ж **1. а.** *живи организам који самостално постоји, појединачан представник биљне или животињске врсте.* **б.** *појединац, личност, индивидуа.* **2.** *в. јединица (4, 5, 6, 8).*

јѐди̑но и **јѐди̑но̄** прил. *само, искључиво.* – Опстаћемо једино ако будемо добро радили.

једино̀родан, -дна, -о *в. јединорођен.*

једино̀рођен, -а, -о *који је једини рођен (о потомству, обично о Исусу Христу).*

једѝнствен, -а, -о **1.** *који представља целовитост, целовит, компактан:* ~ држава, ~ територија. **2. а.** *исти у свих, једнак; прожет јединством, сложен:* ~ схватање, ~ језик; ~ у борби, ~ у решености. **б.** *заједнички, једнак за све, општи:* ~ управа, ~ пропис, ~ уџбеник. **3.** *који се издваја од других, особен, изузетан; изврстан, изванредан:* ~ случај, ~ примерак; ~ лепота.

једѝнствено прил. **1. а.** *необично, нарочито, изузетно:* ~ повољан моменат, ~ направљен. **б.** *изванредно, изврсно.* – Одиграла је јединствено улогу. **2.** *као један, сложно, удружено; једногласно:* наступати ~; донети одлуку ~.

једѝнственост, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног што је јединствено.*

једи́нство с **1.** *међусобна повезаност, целовитост; обједињеност; сагласност, слога, подударност:* ~ стила и форме, ~ осећања и жеља, драмско ~. **2.** *једнообразност, истоветност:* ~ у правосуђу, ~ законодавству.

једѝнцат, -а, -о *у појачаном значењу: једини.*

једи́нче, -ета с (мн. ø; зб. им. јѐдинча̄д ж) *једино дете у родитеља.*

једиње́ње с хем. *материја, супстанца која се састоји од истоврсних молекула састављених од атома двају или више хемијских елемената:* азотно ~, калцијумово ~, органско ~, фосфорно ~ итд.

је́дити, је̑ди̑м несвр. [гл. им. је́ђење с] *доводити у стање једа, љутити, срдити.* ■ ~ **се** *бити обузет једом, љутњом, срдити се.*

јѐди̑ћ, -и́ћа м бот. *род зељастих дугогодишњих биљака* Aconitum *из ф.* Ranunculaceae *чији се корен користи у медицини; назив за неке врсте из тога рода.*

јѐдљив, -а, -о *који се лако једи, љути, срдит.*

је̏дна̄к, -а, -о **1. а.** *који се ни по чему не разликује, исти, истоветан, идентичан:* једнаке прилике, једнаке куће. **б.** *увек исти, непромењен; једноличан.* – Сваки дан ми је једнак. **2.** *уједначен, равномеран:* ићи једнаким кораком. **3.** *који има иста права као и други, равноправан:* ~ пред законом.

је̏дна̄ко прил. **1. а.** *на једнак, исти начин, подједнако, исто; исто тако.* – Хлеб мирише увек једнако. Једнако спомињу и друге кривце. **б.** *равномерно, уједначено:* ~ распоредити. **2.** *без престанка, стално, непрестано.* – Он ми је једнако у памети. **3.** *потпуно исто, свеједно.* – Волели ме не волели, све ми је једнако.

једнаковре́дан јек. **једнаковриjѐдан,** -дна, -о *који има једнаку, исту вредност:* једнаковредни делови.

једнакокри́лац, -лца и **једнако̀крилац,** -и̑лца м зоол. *општи назив за ред инсеката који имају по два пара једнаких крила,* Homoptera.

једнако̀ме̄ран јек. **једнако̀мје̄ран**, -рна, -о *који се врши у једнаким временским размацима; уједначен, подједнак:* ~ корачање; ~ распоред становништва.

једнако̀ножац, -ошца м зоол. *општи назив за ред ситних ракова који имају седам пари скоро једнаких ногу*, Isopoda.

јѐднакопра̄ван, -вна, -о *који има једнака, иста права, равноправан:* једнакоправни грађани.

једна́ко̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *подударност, истоветност, идентичност (по вредности, особинама о сл.):* ~ у мишљењу, ~ углова. **2.** *положај стечен на једнаким, истим правима, равноправност:* ~ пред законом.

једна́че̄ње с **1.** *гл. им. од једначити (се).* **2.** лингв. *асимилација двају гласова:* ~ по звучности, ~ по начину творбе.

једна̀чина ж мат. *два математичка израза једнаке вредности представљена различито и повезана знаком једнакости:* ~ с једном непознатом, логаритамска ~.

једна̀чит и **јѐдначит**, -а, -о *једнак, уједначен:* ~ температура.

једна́чити, јѐдна̄чӣм несвр. **1.** *стављати у исти ред по вредности, изједначавати.* – Не може се та школа једначити с гимназијом. **2.** лингв. *изједначавати артикулацију неког гласа са артикулацијом другог гласа, асимиловати.* ■ **~ се 1.** *бити једнак у нечему, изједначавати се, поистовећивати се.* – Не може се она са мном једначити. **2.** лингв. *изједначавати се с другим, асимиловати се.*

једна̀чито и **јѐдначито** прил. *уједначено, равномерно:* ~ узмахивати.

јѐднаџба и **једна̀џба** ж мат. *в. једначина.*

јѐдни, -е, -а мн. (ген. јѐдни̑х, дат. јѐдни̑м(а)) *бројни придев у значењу основног броја „један" који се употребљава уз именице које имају само облике множине* (pluralia tantum) *или именице које означавају парне предмете:* једне новине, једне рукавице (= 1 пар рукавица).

једнѝна ж **1.** лингв. *граматички облик речи који означава појединачан предмет, биће или појаву, сингулар.* **2.** *повезаност, јединство.*

јѐдни̑нскӣ, -а̄, -о̄ лингв. *који се односи на једнину:* ~ облик, ~ падеж.

јѐдно прил. *око, отприлике, близу.* – Чекали смо једно сат.

једно- *први део сложеница којим се означава* **а.** *један, једнострук:* једногодишњи, једноделан, једноок. **б.** *једнакост, истоветност:* једноверан, једноимен итд.

јѐднобa̅зан, -зна, -о **1.** мат. *који има једну базу, основицу:* ~ геометријско тело. **2.** хем. *чији се један атом водоника може заменити атомом метала:* ~ киселина.

једно̀божац, -ошца и **једнобо́жац**, -о́шца м рлг. *онај који исповеда једнобоштво, монотеиста.*

једнобо̀жачкӣ и **једно̀божачкӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на једнобошце и једнобоштво, монотеистички.*

једно̀бо̄јан и **јѐднобо̄јан**, -јна, -о *који је једне боје;* фиг. *једнолик, монотон:* ~ мантил, ~ одело; једнобојни дани.

једнобо́јно̄ст, -ости ж *особина и стање онога што је једнобојно; једноличност, монотоност.*

једно̀боштво и **једнобо́штво** с *веровање у једнога бога, монотеизам.*

једнобратствѐнӣк, -и́ка м *припадник истог братства.*

једно̀бродан, -дна, -о *који има један брод;* уп. брод (2): ~ црква, ~ базилика.

једновалѐнтан и **једнова̀лентан**, -тна, -о хем. *који има једну валенцу:* ~ атом, ~ метал.

једно̀ве̄ран и **једно̀веран** јек. **једно̀вје̄ран** и **једно̀вјеран**, -рна, -о *онај који је једне исте вере као и неко други:* једноверни народи.

једнове́рац, -рца и **једно̀верац**, -е̄рца јек. **једновје́рац**, -рца и **једно̀вјерац**, -е̄рца м *онај који је једне исте вере као и неко други.*

једно̀ве̄рнӣк и **једно̀вернӣк** јек. **једно̀вје̄рнӣк** и **једно̀вјернӣк** м *в. једноверац.*

једно̀времен, -а, -о *в. истовремен:* ~ акције.

једно̀времено прил. *у исто време, истовремено.*

једно̀временo̅ст, -ости ж *временска подударност, истовременост.*

једно̀врстан, -сна, -о *истоврстан, истоветан, једнак:* једноврсни предмети, ~ искуство.

једно̀гласан и **јѐдногласан**, -сна, -о **1.** *усвојен од свих који су учествовали у гласању, одлучивању; једнодушан:* ~ избор, ~ одлука; ~ жеља. **2.** муз. *који се изводи у једној мелодијској линији; који пева у једном гласу.*

једно̀гласице̄ прил. *в. једногласно.*

једно̀гла̄сје с **1.** *потпуна сагласност, једнодушност:* ~ међу странкама. **2.** муз. *певање у једном гласу.*

једно̀гласно и **јѐдногласно** прил. **1.** *гласовима свих.* – Предлог је прихваћен једногласно. **2.** *сви без изузетка; једнодушно.* – Историјски извори једногласно тврде. Једногласно је примљена идеја равноправности. **3.** *у један глас; у једном гласу:* ~ завикати; песме певати ~.

једно̀гласно̄ст, -ости ж *особина онога што је једногласно.*

једно̀год, -а, -о и **једно̀годан**, -дна, -о *в. једногодишњи:* ~ биљка.

једно̀годац, -гоца м **1.** *мужјак животиње од једне године:* петао ~. **2.** *в. једногодишњак (1, 2).*

једного̀дишња̄к м **1.** *вршњак.* **2.** *војник који служи војну обавезу годину дана.* **3.** *в. једногодац (1).*

једного̀дишњӣ, -а̄, -е̄ **а.** *који има једну годину:* ~ син. **б.** *који траје једну годину; који важи за једну годину:* ~ прекид рада, ~ стаж; ~ план. **в.** *који служи војну обавезу једну годину:* ~ добровољац. **г.** бот. *који траје, живи један вегетациони период:* ~ биљка.

једно̀гоче, -ета с (суп. мн. једно̀гочићи м; зб. им. једно̀гоча̄д ж) *младунче животиње од једне године.*

једно̀грб, -а, -о *који има једну грбу:* ~ камила.

једно̀грлице̄ прил. *у један глас, једногласно:* ~ завикати.

једно̀де̄лан и **јѐдноде̄лан** јек. **једно̀дијелан** и **јѐднодијелан**, -лна, -о *који се састоји од једног дела:* ~ прозор, ~ кућа.

јѐднодимензиона̄лан, -лна, -о *који има само једну димензију:* ~ појава, ~ фабула.

једно̀днѐвнӣ и **јѐдноднe̅внӣ**, -а̄, -о̄ *који траје само један дан:* ~ екскурзија, ~ боравак, ~ порција.

једно̀дом, -а, -о и **једно̀доман**, -мна, -о **1.** правн. *који се састоји од једног скупштинског дома:* ~ скупштина, ~ систем. **2.** бот. *који има мушке и женске цветове на истом струку:* ~ биљка.

једно̀душан и **јѐднодушан**, -шна, -о **а.** *који има исто мишљење, исти став.* **б.** *прихваћен од свих; подударан, сагласан:* ~ закључак, ~ мишљење.

једно̀душно и **јѐднодушно** прил. *на једнодушан начин, сложно:* ~ изгласати, ~ закључити.

једно̀душно̄ст, -ости ж *особина и стање оних који су једнодушни, онога што је једнодушно, јединственост.*

једноже́нац, -нца м *онај који је у браку само са једном женом, моногамист.*

једноже́нство и **једножѐнство** с *брак са једном женом, моногамија.*

једно̀жичан, -чна, -о *који има једну жицу; који је из једне жице:* ~ тамбура; ~ конац, ~ сукно.

једно̀звӯчан, -чна, -о *који задржава исту јачину и висину, једнолик (о гласу):* ~ глас, ~ шум.

једно̀звӯчно прил. *једнолично, монотоно.*

једно̀значан, -чна, -о *који има само једно значење, недвосмислен:* ~ одговор.

једно̀имен, -а, -о *в. истоимен.*

једнојȁјчан, -а, -о *који потиче из једног јајета:* једнојајчани близанци.

једнојȅзичан, -чна, -о и **једнојȅзичкӣ,** -ā, -ō **а.** *који има исти матерњи језик, истојезичан:* ~ држава, ~ народи. **б.** *који је дат само на једном језику:* ~ речник.

једно̀катан, -тна, -о *в. једноспратан.*

једно̀катница ж *в. једноспратница.*

једноко̀питāр м зоол. *у мн.: општи назив за ред сисара* Perissodactyla *код којих се прст развио у копито (у јд.: сисар из тог реда).*

једно̀крак, -а, -о *који има један крак:* једнокраке ћелије.

једно̀кратан, -тна, -о *који се чини, врши и сл. једанпут, у једној прилици:* ~ помоћ, ~ боравак.

једно̀кр̑внӣ, -ā, -ō **а.** *који потиче од истих родитеља или само од истог оца:* ~ брат, ~ сродство. **б.** *који је истог порекла, који потиче од истих предака:* ~ род.

једно̀крӣлан и **јȅднокрӣлан,** -лна, -о *који има само једно крило:* ~ врата, ~ прозор.

једнокри́лац, -лца и **једно̀крилац,** -ӣлца м *авион с једним паром крила;* уп. двокрилац (2).

једно̀лик, -а, -о **1.** *потпуно исти, једнак; ликом исти:* ~ лица, ~ деца. **2.** *који се не мења, једноличан:* ~ живот, једнолики дани.

једно̀ликōст, -ости ж *особина онога што је једнолико, оних који су једнолики, истоветност.*

једноли́нӣјскӣ и **једнолѝнӣјскӣ,** -ā, -ō *који се врши, креће у једном правцу:* ~ кретање.

једноли́нӣјски и **једнолѝнӣјски** прил. *у једном правцу, са једних позиција, једнострано:* ~ оцртати.

јȅднолӣст м бот. **а.** *врста папрати* Ophioglossum vulgatum *из ф.* Ophioglossaceae. **б.** мн. *систематски назив за фамилију зељастих биљака из разреда папрати.*

једно̀личан, -чна, -о **1. а.** *који тече устаљеним током, без икаквих промена, монотон; који се изводи на исти начин, истим гласом, без варијација:* ~ живот; ~ мелодија. **б.** *који је увек исти, који се не мења:* ~ храна, ~ пејзаж. **2.** *који се ритмички понавља:* ~ такт. **3.** *једнолик, исти:* ~ одело.

једно̀лично прил. *на једноличан начин, монотоно; равномерно; једнако:* ~ живети; ~ засејати; ~ обојити.

једно̀личнōст, -ости ж *особина онога што је једнолично.*

јȅднōм прил. **1.** *без прецизирања тренутка у прошлости; некада, раније или у будућности; једног дана, било кад.* – Ту је вода једном потекла. Био једном један цар. Једном ћемо отићи на Копаоник. **2.** *једанпут, једаред.* – Једном сам га ударио, нећу више.

јȅдномēран и **једно̀мēран** јек. **јȅдномјēран** и **једно̀мјēран,** -рна, -о *равномеран, уједначен; подједнак:* ~ куцање срца, ~ шум; ~ интересовање.

јȅдномēрно и **једно̀мēрно** јек. **јȅдномјēрно** и **једно̀мјēрно** прил. *равномерно, уједначено.*

једно̀месечнӣ и **једно̀мјесечнӣ,** -ā, -ō **а.** *који има један месец:* ~ беба. **б.** *који траје месец дана:* ~ боравак. **в.** *који обухвата период од једног месеца; који се прима или даје за месец дана:* ~ плата, ~ извештај.

једно̀метан, -тна, -о *који се пуни само једним метком:* ~ пушка.

једно̀мишљенӣк м *онај који је истог мишљења, схватања, идеологије и сл., истомишљеник.*

једномо̀тōрнӣ, -ā, -ō *који има један мотор:* ~ авион.

једнонȁционāлан, -лна, -о *који је састављен од припадника једне нације:* ~ митинг.

једнонȅдēљнӣ јек. **једнонȅдјēљнӣ,** -ā, -ō *који се односи на период од недељу дана:* ~ одсуство, ~ пост, ~ зарада, ~ издаци.

једно̀ног, -а, -о и **једно̀ножан,** -жна, -о *који има само једну ногу:* ~ сто.

једноо̀бразан, -зна, -о *начињен по једном обрасцу; истоврстан; једнак на целом подручју, уједначен:* једнообразни кревети; једнообразни уџбеници; ~ роба.

једноо̀бразно прил. *по истом обрасцу, једнако; уједначено:* ~ обучени; ~ уредити.

једноо̀бразнōст, -ости ж *особина онога што је једнообразно.*

једно̀ок, -а, -о *који има једно око.*

једнопȁртӣјскӣ, -ā, -ō *који има само једну политичку партију:* ~ систем.

једно̀пер, -а, -о и **једно̀пēран,** -рна, -о *који има једно перо, један лист:* ~ круница.

једно̀племен, -а, -о *који припада једном племену, који води порекло од једног истог племена:* ~ народ.

једно̀племенӣк, -а и **једноплемѐнӣк,** -и́ка м *припадник истог племена, истог народа, сународник.*

једно̀пōлан, -лна, -о бот. *који има само прашнике или само тучкове (о цвету).*

једнопо̀стотнӣ, -ā, -ō *в. једнопроцентни.*

једно̀прег м *једнопрежна кола.*

једно̀прēжан, -жна, -о *у који се упреже једно запрежно грло:* ~ кола.

једнопро̀центнӣ, -ā, -ō *који садржи један проценат нечега.*

једнора́зредан, -дна, -о *који има само један разред, учионицу за све разреде:* ~ школа.

једно̀ред, -а, -о и **једно̀редан,** -дна, -о *који има један ред, распоређен у једном реду:* ~ сејалица, ~ поредак, ~ поворка.

једно̀рог[1] м зоол. **а.** *в. нарвал* Monodon monoceros *(врста кита).* **б.** *в. индијски носорог* Rhinoceros unicoruis.

једно̀рог[2], -а, -о *који има само један рог:* ~ животиња.

једно̀родан, -дна, -о **а.** *који је истог рода, порекла:* ~ браћа, ~ становништво. **б.** *истоврстан, источродан:* једнородни осећаји.

једно̀родац, -роца м зоол. *у мн.: врста паразитских црва* Monogenea *из реда метиља који живе на рибљим шкргама (у јд.: црв те врсте).*

једно̀роднōст, -ости ж *особина и стање онога који је једнородан, онога што је једнородно.*

једно̀рожац, -ошца м зоол. *нарвал* Monodon monoceros *(врста кита).*

једно̀рук, -а, -о *који има само једну руку.*

једно̀сед јек. **једно̀сјед** м *возило које има само једно седиште.*

једно̀сед јек. **једно̀сјед,** -а, -о и **једно̀седан** јек. **једно̀сједан,** -дна, -о *који има једно седиште:* ~ авион, ~ једрилица.

једно̀секлӣ јек. **једно̀сјеклӣ,** -ā, -ō *који има једно сечиво, једну оштрицу:* ~ секира.

једно̀семен јек. **једно̀сјемен,** -а, -о *који има једну семенку:* ~ плод.

једно̀сложан, -жна, -о *који има један слог:* ~ реч, ~ заменица.

једно̀сложно прил. *једним слогом, кратко:* ~ одговарати.

јȅднослōјан и **једно̀слōјан,** -јна, -о *који има један слој:* ~ ткиво.

јȅдносмēран и **једно̀смēран** јек. **јȅдносмјēран** и **једно̀смјēран,** -рна, -о **1.** *управљен у једном смеру:* ~ однос. **2.** физ. *који има један смер у електричном правцу:* ~ струја.

јȅдносмēрно и **једно̀смēрно** јек. **јȅдносмјēрно** и **једно̀смјēрно** прил. *у једном смеру, у једном правцу:* ~ анализирати нешто.

једно̀смислен, -а, -о *који има један смисао:* ~ питање.

једнòсобан, -бна, -о *који се састоји од једне собе:* ~ стан.

једнòспратан, -тна, -о *који има само један спрат:* ~ кућа.

једнòспратница ж *кућа, зграда на један спрат.*

јѐдностāван, -вна, -о **1.** *који се састоји из једног дела, прост:* ~ атом, ~ држава, ~ биће. **2. а.** *који је без посебних детаља, украсних елемената, обичан:* ~ хаљина, ~ шешир. **б.** *који се ничим не истиче, не издваја од других, прост, скроман; непосредан:* ~ господин, ~ девојка. **в.** *устаљен, свакидашњи; монотон:* ~ живот, ~ рад; ~ шум реке. **3. а.** *који се лако схвата, разумљив, јасан:* ~ закон, ~ лекција. **б.** *прост, лак за употребу, руковање:* ~ машина, ~ направа.

јѐдностāвно прил. **1.** *на једноставан начин, просто, без тешкоћа, лако:* ~ грађен, ~ живети, ~ дознати нешто. **2.** у служби речце: *просто, напросто.* – Није дошао јер је једноставно отпутовао.

једностáвнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је једноставан, онога што је једноставно.*

једнòстран, -а, -о **1.** *који види, узима у обзир само једну страну ствари, усмерен само на једну страну:* ~ критика, ~ анализа. **2. а.** *који се односи само на једну страну, који захвата само једну страну:* ~ одузетост, ~ упала. **б.** *који има само једну страну:* ~ кров. **3.** правн. *који се односи само на једну уговорну страну:* ~ отказ, ~ уговор.

једнòстраначкӣ, -ā, -ō *који се односи на једну странку:* ~ влада.

једнòстрано прил. *на једностран начин, уско, ограничено; у корист само једне стране:* ~ васпитан, ~ образован; ~ одредити услове.

једнòстранōст, -ости ж *особина онога који је једностран, онога што је једнострано.*

једнòструк, -а, -о **а.** *који се састоји од једног струка, нити, крака и сл.:* ~ стабло, ~ конац, ~ зид. **б.** *који се појављује у једном виду, облику:* ~ предмет.

једнòструко прил. *на једнострук начин:* ~ прошити поруб.

једнòсупница ж бот. *у мн.: општи назив за биљке цветнице код којих се при клијању јавља само једна супка, један котиледон (у јд.: таква биљка).*

једнотàрифнӣ, -ā, -ō *који има само једну тарифу:* ~ бројило.

једноћѐлијскӣ, -ā, -ō *који се састоји од једне ћелије:* ~ организам, ~ биљка.

једноћѐличан, -чна, -о *в. једноћелијски.*

једнòумац, -ӯмца м *тврдоглав, задрт човек.*

једнòумље и **јѐдноӯмље** с *јединствено, уједначено (обично наметнуто) мишљење:* ~ у политичким мишљењима.

јѐднофāзнӣ, -ā, -ō ел. *који има једну фазу струје:* ~ машина, ~ струја.

једнòцēван јек. **једнòцијеван,** -вна, -о *који има једну цев:* ~ пушка, ~ топ.

једнòцēвка јек. **једнòцијевка** ж *пушка с једном цеви.*

једночàсōван, -вна, -о *који траје један час:* ~ предавање.

једнòчинка ж *драмски комад у једном чину.*

једнòчлан, -а, -о *који има само један члан, један део:* ~ назив, ~ име.

јêдњāк и **јѐдњāк** м анат. *део органа за варење кроз који пролази храна из уста у желудац.*

једòвит, -а, -о **1.** *који у себи садржи јед, отрован:* ~ змија, ~ гљива. **2.** *једак, љутит, срдит:* ~ старац, ~ поглед.

јѐдрати, -āм несвр. *постајати једар, бујан, бујати.*

једрѐњāк, -áка м *брод на једра кога обично покреће ветар.*

једрѐњача ж *в. једрењак.*

јѐдрилац, -иоца м **1.** *онај који једри.* **2.** зоол. **а.** *назив за двошкржне октоподе из пор.* Argonautidae. **б.** *врста дневног лептира.*

јѐдрилица и **једрѝлица** ж **1.** *летелица без мотора начињена од лаког материјала.* **2.** *спортски брод или чамац на једра, једрењак.*

јѐдриличāр и **једрѝличāр** м *онај који управља једрилицом.*

јѐдриличāрскӣ и **једрѝличāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на једрилицу и једриличаре:* ~ регата, ~ такмичење.

јѐдриличāрство и **једрѝличāрство** с *вештина летења или пловљења на једрилици; једриличарски спорт.*

јѐдрило и **јѐдрило** с *в. једро.*

једрѝна ж **1.** *особина и стање онога који је једар, онога што је једро:* ~ тела, ~ жене, ~ шљива; ~ стила, ~ језика, ~ размишљања. **2.** *оно што је једро, једар, чврст део тела:* ~ жене, ~ бедара.

јѐдрити и **јѐдрити,** -ӣм несвр. [гл. им. -рēње с] **1.** *пловити помоћу једара користећи снагу ветра.* – Брод једри. **2.** *кретати се лагано ваздухом, летети (о птицама).* **3.** *ићи, кретати се тамо-амо, лутати:* ~ кроз село.

јéдрити, -ӣм несвр. [гл. им. јéдрēње с] **1.** *в. једрати:* ~ од младости. **2.** *давати нечему једрину.*

јѐдро и **јȅдро** с (ген. мн. једáрā и јȅдāрā) **1.** *направа од јаког платна, коже и сл. троугластог облика која причвршћена на јарболу помоћу ветра покреће брод.* **2.** *в. једрењак.* • **дићи, разапети једра, дићи се на једра** *одједрити, отпловити; постати активан, почети неки посао.* **на сва једра, под пуним једрима (кренути, једрити** и сл.) *врло брзо, журно, брзо (кренути, једрити и сл.).*

јêдро и **јéдро** прил. *на једар начин, снажно; сажето, концизно:* ~ звучати; ~ испричати.

јéдро с **1.** биол. *телашце у цитоплазми биљне или животињске ћелије.* **2.** бот. *унутрашњи део семеног заметка, семено језгро.*

једрòвит, -а, -о *једар, пун једрине.*

јéдрōст, -ости и **једрòћа** ж *в. једрина.*

јêж м (инстр. јêжом; мн. јéжеви и јȅжеви) **1.** зоол. *сисар из реда бубоједа* Erinaceus, E. europeus *из пор.* Erinaceidae *чије је тело покривено оштрим бодљама.* **2.** бот. *украсна биљка бодљикавог стабла* Echinocactus albus *из ф.* Cactaceae. **3. а.** *зупчасти ваљак за набијање и равнање путева и насипа.* **б.** вој. *врста препреке са гвозденим или бетонским шиљцима.* **в.** вој. *оруђе за избацивање противподморничких бомби.* • **морски** ~ зоол. *морска животињица с округлом кречном љуштуром на којој се налазе круте црне помичне бодље* Echinocactus discolor. **мравињи (мрављи)** ~ зоол. *врста бодљикавог примитивног сисара* Echidna aculeata *из реда* Monotremata.

јéжак, јéшка м **1.** *дем. и хип. од јеж.* **2.** бот. *в. јажораст* • **кљунати** ~ зоол. *в. мравињи јеж (под јеж).*

јежàрица ж зоол. *врста рибе чија је крљушт преображена у бодље.*

јȅжаст, -а, -о *који је као у јежа, сличан јежу:* ~ стабло, ~ чекиња.

јêжев, -а, -о *који припада јежу, који потиче од јежа:* ~ бодља, ~ лога.

јéжевац, -ēвца м бот. *врста биљке* Acantholimon echinus *из ф.* Plumbaginaceae.

јéжевица ж бот. *ливадска трава* Dactylus glomerata *из ф.* Gramina *која служи као сточна храна.*

јѐжина ж **1.** *аугм. и пеј. од јеж.* **2.** зоол. **а.** *врста морске шкољке која се употребљава за јело.* **б.** *в. јежарица.*

јѐжинац, -ӣнца и **јежѝнац,** -нца м **1.** бот. **а.** *биљка* Cytisus spinescens *из ф.* Papilionaceae. **б.** *в. јажораст.* **2.** зоол. **а.** *врста инсекта тврдокрилца* Hispa. **б.** *у мн.: класа морских животиња* Echinoidea *из кола бодљара (у јд.: животиња те класе).*

јéжити, јȇжӣм несвр. [гл. им. јéжēње с] *испуњавати језом, изазивати језу; чинити да се длаке на кожи дижу, костреше.* ■ ~ **се 1. а.** *осећати језу, дрхтати (од хладноће, страха и сл.); грозити се.* ~ се од зиме; ~ се од његовог додира, ~ се од рата. **б.** *бити прожет, захваћен језом, дрхтавицом, кострешењем длаке.* – Кожа му се јежи. **в.** *дизати се, кострешити се (о коси).* **г.** *не-*

пријатно се осећати. – На њихове псовке он се јежио. **2.** *благо се таласати, мрешкати се.* – Море се јежило на ветру.

jèжић, -а и **jèжић,** -ића м **1.** *дем. и хип. од јеж.* **2.** бот. *дивљи босиљак* Calamintha acinos.

jèжица ж **1.** *женка јежа.* **2.** зоол. *в. јежинац (2б).*

jéжња ж *в. језа.*

јежу́ри м мн. (ретко у јд. jèжӯр, -у́ра) *дрхтаји језе, језа, жмарци.*

jèжура ж зоол. *в. јежинац (2б).*

јежу̀рав, -а, -о *који изазива јежуре, жмарке.*

јежу́рити, jèжӯрӣм несвр. [гл. им. јежу́рēње с] *изазивати јежуре, јежити.* ■ ~ **се** *в. јежити се.*

jèжӯрка ж *хип. од јеж.*

jêз м зоол. *слатководна ситна риба* Idus melanotus *из пор.* Cyprinidae.

jéза ж **1. а.** *осећај хладноће праћен дрхтањем тела, дрхтавица.* **б.** *жмарци, трнци, срси (од пријатног узбуђења).* **в.** *јако осећање страха, гроза.* **2.** *грозота, страхота:* ~ борбе.

jéзгра ж **1.** *семенка у љусци, коштуници; унутрашњи део семеног заметка:* ~ орахова, ~ лешника. **2.** *в. језгро:* ~ Сунца, атомска ~; ~ дрвета; ~ народа, ~ мисли. **3.** *в. jéгро (1).*

jȅзграст, -а, -о *који има језгру; сличан језгри:* ~ воће.

jèзгрица ж **1.** *дем. од језгра (1); језгра (1):* ~ ораха. **2.** *семенка у облику ситног зрна у воћа (нпр. јабуке, крушке и сл.).*

jèзгричав, -а, -о *који има језгрицу:* ~ воће.

jéзгро с (ген. мн. jêзгāрā) **1.** *централни или основни део нечега.* **а.** астр. *средишњи, усијани део небеског тела, планете:* сунчево ~, ~ комете. **б.** геогр. *географски најзначајнија област; центар:* балканско ~, ~ државе. **в.** физ. *позитивно наелектрисани, централни део атома.* **г.** *најтамнији, средишњи део сенке.* **д.** *уопште унутрашњи, средишњи део нечега:* ~ гранита, ~ војне снаге. **2.** *оно што је основни елеменат нечега, главно обележје, бит, суштина:* ~ ствари, ~ педагошких назора.

језгро̀вит, -а, -о *богат садржајем, садржајан; сажет, збијен, концизан:* ~ говор, ~ мишљење, ~ облик песме.

језгро̀вито прил. *на језгровит начин, сажето, концизно:* ~ писати, ~ формулисати, ~ говорити.

језгро̀витōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је језгровит, онога што је језгровито.*

jéздити и **jèздити,** -ӣм несвр. [гл. им. jéжђēње и jèжђēње с] **1.** *јахати:* ~ на коњу. **2.** *касати, јурити (о коњу).* **3.** *кретати се брзо, промицати; пловити (о колима, облацима и сл.).*

језѐрина ж **1.** *аугм. и пеј. од језеро.* **2.** *такса за риболов на језерима.*

jȅзēркиња ж нар. празн. *вила која живи поред језера:* вила ~.

jȅзеро с (мн. језѐра, ген. језéрā) *природно (ређе вештачко) удубљење на копну испуњено водом.* • **акумулационо** ~ *вештачко језеро које настаје заустављањем текуће воде.*

jȅзерскӣ и **језѐрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на језеро, који припада језеру:* ~ котлина, ~ вода.

jȅзēрце и **језéрце,** -а и -ета с (мн. -рца) *дем. и хип. од језеро.*

jèзив, -а, -о **1.** *који изазива језу, ужасан, грозан; испуњен језом:* ~ ноћ, ~ догађај, ~ рат, ~ сцена, ~ расположење. **2.** *који изазива пријатност, угодност, изванредан, диван:* ~ сласт, ~ лепота. **3.** *врло слаб, неуспео:* ~ хумориста, ~ шала.

jèзиво прил. *изазивајући језу, страшно, ужасно; с језом, с дрхтавицом, хладно:* ~ звучати, ~ јекнути; ~ се стрести.

jèзивōст, -ости ж *стање онога који је обузет језом, особина онога што је језиво.*

jèзик м (ген. мн. jȅзӣкā) **1.** анат. *покретљиви мишићни орган у усној дупљи код човека и виших животиња који служи као орган за укус, при жвакању и код човека као говорни орган.* **2.** *оно што својим обликом или функцијом подсећа на језик (1).* **а.** *део коже на ципели и сл. обући преко кога се везују пертле.* **б.** *издужени део, комад земљишта, шуме и сл.* **в.** *пламен, прамен пламена, ватре кад се диже у ваздух:* пламени ~, ватрени ~. **г.** *помични део браве који се покреће кључем.* **д.** *метална казаљка на ваги.* **ђ.** *клатно у звона.* **3.** *систем речи који функционише по одређеним граматичким правилима а служи за изражавање мисли при комуникацији међу људима:* књижевни ~, српски ~, говорни ~, енглески ~. **4. а.** *начин изражавања мисли и осећања речима, говор; речник, лексика.* **б.** *дијалекат, наречје; жаргон.* **в.** *моћ, способност говорења.* **г.** фиг. *уопште начин изражавања:* сликарски ~, ~ птица. **5.** вој. *заробљеник који треба да да̂ податке о непријатељској војсци.* • **бити везан(ог)а језика** *не умети одговорити правовремено.* **брусити, оштрити** ~ *припремати се за оштар, отворен говор.* **воловски** ~ бот. *врста лековите биљке* Anchusa, A. officinalis *из ф.* Boraginaceae. **државни** ~ *језик државних, јавних установа, званични, службени језик у појединим државама.* **држати** ~ **за зубима (иза зуба)** *не говорити, ћутати, не одавати тајну о нечему.* **Езопов, езоповски** ~ *језик као у Езоповим баснама, алегоријски језик.* **живи** ~ *језик који је у живој употреби.* **заплетати, плести језиком** *нејасно говорити, с муком изговарати.* **змијски** ~ бот. *в. једнолист (а).* **имати прљав, поган језик** *ружно говорити о другима, оговарати.* **имати дуг(ачак) језик** *бити брбљив, много и ружно причати о другима.* **имати с ким заједнички** ~ *разумевати се међусобно.* **исплазити** ~ *јако се уморити, задихати се.* **језик завезати, свезати** *престати говорити, умукнути; не дати некоме да говори, ућуткати некога.* ~ **му се завезао** *не може да проговори, занемео је.* ~ **ми се одрешио** *добио сам вољу за причу, расприч ао сам се.* **класични** ~ *језик грчки или латински.* **књижевни** ~ *стандардни, нормативни језик образованог друштвеног слоја који служи као узор.* **ломити** ~ *мучити се изговарајући речи неког страног језика.* **матерњи** ~ *први, у породици научени језик, свој језик (за разлику од страног).* **мртви (изумрли)** ~ *језик којим се више не говори, који није више у живој употреби.* **на врх, на врху језика бити (стајати) (некоме)** *не моћи се сетити нечега што се иначе зна.* **на** ~ **доћи** *сетити се нечега, пасти на памет.* **наћи заједнички** ~ *споразумети се, договорити се.* **немати длаке на језику** *рећи све што се мисли без увијања.* **немушти** ~ *језик који се приписује животињама и свему што нема способност говора.* **отети с језика** *предухитрити некога у ономе што је хтео да каже.* **повући, потегнути кога за језик** *навести кога да нешто каже.* **превалити, претурити преко језика** *рећи нешто снебивајући се, једва изговорити.* **програмски** ~ *скуп кодова за опис компјутерских упутстава и алгоритама.* **пружити, пустити** ~ *распричати се превише, засипати речима причајући превише.* **свекрвин** ~ бот. 1) *украсна биљка* Gasteria disticha *из ф.* Liliaceae. 2) *врста кактуса* Opunntia macrorrhira *из ф.* Cactaceae *који се гаји као украсна биљка.* **светски** ~ *језик распрострањен у међународном комуницирању (нпр. енглески, француски, немачки).* **сврби га** ~ *жели, хоће да каже нешто што не треба, што би требало прећутати.* **скратити, подрезати (коме) језик** *упозорити некога да пази шта прича, да мање прича.* **сладак на језику** *уме лепо да прича, слаткоречив је.* **тупити језик** *причати којешта, узалудно.* **увући** ~ *престати говорити, заћутати.* **узети некога на** ~ *неповољно причати о некоме, оговарати.* **уjести се, угристи се за** ~ *рећи што не треба; покајати се због изговорених речи, заћутати.* **човек се веже за језик а во за рогове** *обећање се мора поштовати.* **што му је на срцу, то и на језику** *што осећа то и говори.*

језико̀внӣ, -ā, -ō *в. језички.*

језикозна́лац, -лца и **језикозна́нац,** -нца м (чест ир.) *познавалац језика, стручњак за језик.*

језикозна́нство с *наука о језику, лингвистика.*

језикосло́вац, -вца м *стручњак за језик, лингвиста.*

језико̀слōвље и **jèзикослōвље** с *наука о језику, лингвистика.*

језико̀слōвнӣ и **jèзикослōвнӣ,** -ā, -ō *који се односи на језикословље, језички, лингвистички.*

језикотвóрац, -рца м *онај који ствара језик.*

jèзичав, -а, -о **а.** *који много говори, прича, брбљив, причљив.* **б.** *који ружно, заједљиво говори о другима, који оговара друге:* ~ жена. **в.** *оштар на језику.*

jèзичавōст, -ости ж *особина, својство онога који је језичав.*

језѝчак, -чка м **1.** *дем. и хип. од језик (1 и 2).* **2.** *ресица у усној дупљи,* uvula.

јѐзичан, -чна, -о *в. језичав.*

јѐзичāр м **1.** *научник који се бави језиком, лингвиста.* **2.** пеј. *причљивац, брбљивац; онај који оговара друге.*

језѝчара ж пеј. *женска особа која оговара другог; брбљивица, лајавица.*

јѐзичаст, -а, -о *који је у облику језика, сличан језику:* ~ лист.

језѝчац и **јѐзичац,** -чца м **1.** *дем. и хип. од језик (1 и 2).* **2.** бот. *назив за разне врсте трава које обликом подсећају на језик.*

јѐзичина и **језѝчина** ж **1.** *аугм. и пеј. од језик* **2.** бот. *в. јеленак (3).* • **добити (пустити) језичину** *постати језичав, почети оговарати.*

јѐзичић м *дем. и хип. од језик.*

јѐзичка ж *в. језичара.*

јѐзичкӣ, -ā, -ō *који се односи на језик (3):* ~ проблем, ~ стручњак.

јѐзичнӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на језик (1):* ~ живац, ~ крајници. **2.** *в. језички.*

јѐзичнōст, -ости ж *својство или особина оног који је језичан, језичав.*

јѐзичњāк м зоол. *у мн.: назив за једну групу безрепих водоземаца (у јд.: водоземац из те групе).*

језѝчњача и **језѝчњача** ж анат. *језична кост.*

језо̀вит, -а, -о *језив; пун језе, ужаса, стравичан:* ~ бајка, ~ прича.

језо̀вито прил. *језиво, стравично:* ~ цвилети.

језо̀витōст, -ости ж *особина оног који је језовит, оног што је језовито.*

језу̏ит, -а и **језу̏ит,** -ѝта м (мн. -ти), **језу̏ита** и **језуѝта** м (мн. -те ж) **1.** *припадник католичког калуђерског реда, исусовац.* **2.** пеј. *неискрен човек, лицемер.*

језуитѝзам, -зма м **1.** *учење Игнација Лојоле, оснивача језуитског реда; схватања припадника језуитског реда.* **2.** *лицемерство, притворност, неискреност.*

језу̏итскӣ и **језу̏итскӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на језуите:* ~ ред, ~ гимназија. **2.** *лицемеран, неискрен.*

језу̏итски прил. *на језуитски начин; лицемерно, неискрено:* ~ је говорио.

јѐјина ж зоол. *ноћна птица грабљивица* Bubo bubo *из пор.* Strigidae, *буљина, сова.*

јêк м **1. а.** *јачи, потмулији звук који се прима чулом слуха.* **б.** *звук неког музичког инструмента:* ~ трубе, ~ лире. **2. а.** *прасак ватреног оружја, грома и сл., пуцањ:* ~ пушчаног хица, ~ грома. **б.** *звекет, звека:* ~ ланаца, ~ гвожђа. **в.** *одјек, ехо, јека:* ~ долине, ~ гласа. **3.** *крик бола, јаук.* **4.** *фаза, период пуног развитка нечега:* у јеку послова, жетва у пуном јеку.

јѐка ж (дат. јѐци) **1.** *одбијање звучних таласа од неке препреке, одјекивање, ехо:* ~ секира. **2.** *потмули шум, хука, бука; топот, бат:* ~ громова; ~ корака. **3.** *в. јек (1 и 2):* ~ гусала, ~ труба; ~ оружја.

је́кавац, -āвца м *онај који говори јекавски;* уп. ијекавац.

јекавѝзам, -зма м лингв. *јекавска замена старог гласа јата* (ѣ); уп. ијекавизам.

је́кавскӣ, -ā, -ō лингв. **а.** *в. ијекавски.* **б.** *који се односи на изговор старог гласа јат* (ѣ) *као „је", нпр. вјера, пјесма и сл.*

је́кавштина и **јека́вштина** ж лингв. *јекавски начин изговора и писања;* уп. ијекавштина.

је́кнути, јêкнēм свр. **1. а.** *одати, произвести јек, потмуо звук; забрујати.* – Јекнуше гусле. Јекну звоно на торњу. **б.** *огласити се јаким праском, пуцњем (о оружју).* **в.** *одјекнути.* **2. а.** *гласно викнути, повикати.* **б.** *разлећи се (о звуковима).* **3.** *огласити се болним гласом, зајечати.*

јѐктати, јѐкħēм несвр. **1.** *производити потмуле, уједначене звуке, хучати, бучати.* – Пећ је јектала. Авион је почео да јекће изнад села. **2.** *разлегати се, орити се; одјекивати.* – Гора јекти. Викао је да је долина јектала. **3.** *јечати, стењати.*

јектѐнија ж и **јектѐније** с грч. цркв. *кратка молитва као део богослужења у православној цркви.*

јѐктика ж грч. мед. нар. *туберкулоза плућа.*

јѐктичав, -а, -о **1.** *који болује од јектике, туберкулозан:* ~ човек. **2.** *који је као у особа које болују од туберкулозе, болешљив, слаб:* ~ изглед, ~ глас.

јѐктичавōст, -ости ж *стање оног који је јектичав.*

је́ла ж *четинарско дрво* Abies alba *из ф.* Abietaceae *висине и до 40* m.

јѐлēј, -е́ја м грч. цркв. *освећено уље, масло, свето миро (код православних).*

јѐлек м тур. **1.** *у мушкој и женској народној ношњи: прслук од чохе, сукна, сомота, свиле украшен везом, гајтанима и сл.* **2.** *у народној ношњи: бела вунена хаљина без рукава.*

јѐлен м зоол. *дивља животиња, преживар двопапкар* Cervus elaphus *из пор.* Cervidae, *дугих ногу, чији мужјаци имају разгранате рогове.* • *назив за разне врсте јелена:* **велики ~, ~ дванаестерац, ~ капиталац, канадски ~, обични ~, северни ~** и др.

јеле́нак, -нка м **1.** *дем. и хип. од јелен.* **2.** зоол. *крупни инсект тврдокрилац* Lucanus cervus *из пор.* Lamellicornia *дуг 6–7* cm, *чији мужјак има чељусти израсле у облику јеленских рогова.* **3.** бот. *врста папрати* Scolopendrium vulgare *из ф.* Polypodiaceae.

јѐленовина ж *јеленска кожа.*

јѐленскӣ и **јѐлēнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на јелене, који припада јелену.*

јѐлēнче и **јеле́нче** с (мн. ø; зб. им. јѐленчāд ж) *дем. и хип. од јелен; лане.*

јеле́њак, -њка м **1.** зоол. *в. јеленак (2).* **2.** бот. *в. јеленак (3).*

јѐлењӣ, -ā, -ē *који се односи на јелена, јеленски:* ~ кожа, ~ рогови.

јѐлик, -ѝка м *јелова шума.*

јѐлика ж бот. *в. јела.*

јêлка ж (дат. јêлци; ген. мн. јêлкӣ) **1.** бот. *в. јела.* **2.** *одсечена млада јела или јелова грана која се кити за Нову годину или Божић.*

јêлкица ж *дем. и хип. од јелка.*

јѐло с **1. а.** *оно што се једе, храна, животне намирнице припремљене или зготовљене на разне начине.* **б.** *зготовљено јестиво које се доноси при ручку или другом оброку:* хладно ~, разна јела. **2.** *оброк, обед:* спавати после јела.

јѐлов, -а, -о *који се односи на јелу:* ~ шума, ~ даска.

јѐловина ж **1.** *јелово дрво (као грађа):* орман од јеловине. **2.** *јелово дрвеће, јелова шума.*

јѐлōвнӣ, -а, -о *који се односи на јело, који служи за јело:* ~ кашика.

јѐлōвнӣк м **1.** *списак и ценовник јела и пића која се нуде у једном ресторану, гостионици и сл.* **2.** *избор јела или хране који се узима у исхрани.*

јело̀точ м зоол. *врста инсекта поткорњака.*

је́лце, -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од јело.*

јѐмац, је́мац и **јѐмац,** -мца м *онај који нешто јемчи, гарантује.*

јѐмство, је́мство и **јѐмство** с **1.** *материјална одговорност коју преузима треће лице у случају да дужник не изврши обавезу према повериоцу; кауција.* **2.** *одговорност која обавезује на бригу, старање о нечему.* **3.** *оно што обезбеђује, осигурава извршење; знак, доказ нечега.*

јѐмствовати, -вујēм несвр. *в. јамчити.*

јêмчити и **јȅмчити**, -ӣм несвр. *в. јамчити.*

јȅмчити, -ӣм несвр. [гл. им. јȅмчēње с] *површно, овлаш прошивати, састављати концем, фирцати:* ~ порубе.

јêн и **јȅн** м *јапанска новчана јединица.*

јéнђа и **јѐнђибула** ж тур. нар. *пратиља младе у сватовима, деверуша.*

Јȅнки и **Јѐнки**, -ија м енгл. подр. *типични, прави Американац.*

јења́вати, јѐња̄ва̄м *несвр. према јењати.*

јѐњати, -а̄м свр. и несвр. *(о)слабити у снази, интензитету, попуста(ја)ти, малакса(ва)ти; (из)губити првобитне размере, жестину, опасти, опадати.*

јȅр м (мн. јȅрови и јѐрови) *назив за старословенска слова* **ъ** *и* **ь**.

јер а. везн. *везује зависне реченице којима се изриче узрок радње главне реченице: зато што, због тога што.* – Добио је награду, јер је био најбољи. **б.** *везује зависну реченицу којом се износи тачност тврдње главне реченице.* – Критика је користила, јер он поче боље да учи. **в.** *кад се главном реченицом износи какав став: у противном, иначе.* – Јави се кући, јер ће се твоји бринути.

јѐрарх, -а и **јѐра̄рх**, -а́рха м грч. *в. архијереј.* • **Три јерарха** *православни црквени празник.*

јера̀рхија ж црк. **1.** *подручје јерархове управе.* **2.** *систем владавине, власти високог свештенства.* **3.** *свештенички сталеж, свештенство.*

Јерéза ж пол. ист. *скраћеница за Југословенску радикалну заједницу, политичку странку у Југославији пред Други светски рат.*

јѐрезовац, -ōвца с *присталица, припадник Јерезе.*

јѐрēј, -éја м грч. *православни свештеник, поп.*

јеремија́да м ир. *туговање, јадиковка (према имену библијског пророка Јеремије).*

јереми́чак, -чка м бот. *шумски мирисљави цвет* Daphne blagasana *из ф.* Thymelaeceae *који расте рано с пролећа.*

јȅрēс (јȅрес) ж (инстр. -и) грч. **1.** рлг. *верско учење које се противи црквеним догмама, отпадништво.* **2.** фиг. *идејно одступање од схватања неке идеологије.*

јерети̏зам, -зма м *јеретичко учење, јерес.*

јерѐтик м грч. *присталица, проповедник неке јереси, кривоверац.*

јерѐтичан, -чна, -о **1.** *који не исповеда праву веру, кривоверан:* ~ говор, ~ паства. **2.** фиг. *који идејно одступа од основних ставова:* ~ принцип, ~ учење.

јерѐтичкӣ, -а̄, -ō *који се односи на јеретике и јерес:* ~ идеја, ~ мудровање.

јȅрӣ с непром. *назив слову и гласу* **ы** *у старословенској азбуци.*

јȅрихōнскӣ и **јери̏хōнскӣ**, -а̄, -ō *који се односи на Јерихон (древни град у Палестини)* • ~ **ружа** бот. *једногодишња биљка из ф. крсташица* Anastatica hierohuntica. ~ **труба** *труба од чијег су се продорног звука, по библијској причи, срушиле зидине града Јерихона у Палестини и Јевреји у њега ушли.*

јȅрихōнски и **јери̏хōнски** прил. *громогласно, продорно (као јерихонска труба):* ~ кликтати.

Јѐрменин м (мн. Јѐрмени и Јерме́ни) *припадник јерменског народа.*

Јѐрмēнка ж *припадница јерменског народа.*

јѐрмēнскӣ, -а̄, -ō *који се односи на Јермене и Јерменију.*

јеромо̀на̄х, -а́ха и **јеромо̀нах**, -а м грч. црк. *калуђер који може вршити све свештеничке обреде.*

јеруса́лимскӣ и **јерусàлӣмскӣ** м *који се односи на Јерусалим.*

јѐсам, јѐси, јȅст(е), јѐсмо, јѐсте, јѐсу (енкл. сам, си, је, смо, сте, су) *суп. през. глагола бити.*

јȅсēн, -ени ж (инстр. -ени) **1.** *годишње доба између лета и зиме од 23. септембра до 21. децембра.* **2.** *касно доба живота, залазак, крај:* ~ живота.

јесѐнас прил. *ове јесени (која је у току, одн. прошле јесени или наредне, следеће).*

јесѐнашњӣ, -а̄, -ō *који се односи на јесен (која је у току или која је тек прошла).*

јесено̀вати, јесѐнујēм несвр. *боравити негде током јесени.*

јѐсēнскӣ, -а̄, -ō *в. јесењи.*

јесѐња̄к, -а́ка м **1.** *јесењи ветар.* **2.** *прасе (или друго младунче) које се роди у јесен.* **3.** агр. *жито или поврће које се сеје или доспева у јесен.* **4.** бот. *в. хризантема* Tanacetum indicum.

јесѐњача ж агр. *воћка која дозрева у јесен.*

јѐсēњӣ, -а̄, -ē *који се односи на јесен, који је у вези са јесени:* ~ дан, ~ киша, ~ биљка, ~ капут.

јѐсетра ж зоол. *морска риба* Acipenser sturio *из пор.* Acipenseridae *која се мрести у слаткој води и може бити дугачка до 6* m: глатка ~, дунавска ~, ~ кечига, ~ моруна.

јȅст(е) *речца за потврђивање.* • **што јест, јест** *што је истина, истина је.*

јȅсти, јȅдēм (аор. јȅдох; р. пр. јȅо, јȅла; трп. јȅден, -а) несвр. [гл. им. јȅдēње с] **1. а.** *стављајући храну у уста жвакати и гутати, обедовати; служити се (јелом).* **б.** (обично безл.) *користити као храну, у исхрани.* – Не једу се све дивље животиње. **в.** *хранити се откидајући, сишући, прождирући нешто; таманити.* – Мишеви ноћу једу сланину. Црвоточина поједе даске. **2. а.** *уједати, гристи, бости.* – Јеле га буве сву ноћ. **б.** *дражити, штипати.* – Једе га дим. **3.** фиг. *нагризати, разарати (дејством нечега); постепено трошити.* – Рђа једе гвожђе. Једе његове паре. **4.** фиг. *секирати, морити, мучити; изнуривати, слабити.* – Једу га бриге. Једе сам себе. Болест га је јела. Једе га самоћа. **4.** *у шаху и сл. играма: узимати, купити, носити:* ~ топа. ■ ~ **се** **1.** *трошити се, крунити се, глодати се.* – Зуб ми се једе. Једе се осовина на колима. **2.** фиг. **а.** *секирати се, једити се, мучити се.* – Једе се сам у себи. **б.** *свађати се, препирати се.* • ~ **бунике** *причати којешта, лупати.* ~ **горак хлеб (крух)** *тешко живети, мучити се.* ~ **као врабац** *претерано мало јести.* ~ **као мећава** *јести много, преко мере.* ~ **крвав хлеб (крух)** *учествовати у борби.* ~ **лудих гљива** *понашати се као луд.* ~ **очима** *посматрати с насладом, похлепом, чежњом.* ~ **свој (туђ) хлеб (крух)**, ~ **хлеб својим (туђим) зубима** *издржавати се сам (на туђ рачун).* ~ **се као (млад) месец** *веома се секирати.* ~ **с ким со и хлеб** *живети с ким у слози.* ~ **хлеба без мотике** *живети на туђ рачун, не радећи.* **лези хлебе (лебу) да те једем** *каже се за онога који ништа не ради, ко је готован.* **хлеба не једе** *не кошта, не изазива трошкове, не смета.*

јѐстив и **јȅстив**, -а, -о *који служи за јело, за исхрану:* ~ уље, ~ риба, ~ гљива.

јȅстиво с *животне намирнице, храна; јело; исхрана.*

јȅткати, -а̄м несвр. *у дем. значењу: јести.*

јȇтко и **јȅтко** прил. **1.** *на једак начин, срдито, жучно, љутито; заједљиво, пакосно:* ~ рећи, ~ одговорити, ~ се подсмевати. **2.** *горко, болно:* ~ плакати. **3.** *оштро, продорно:* ~ мирише трава, ~ шкрипи снег.

јȅткōст и **јéткōст**, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и својство онога који је једак, онога што је јетко.*

јȅтра ж анат. *унутрашњи орган, највећа жлезда у трбушној дупљи која има важне функције у вези са разменом материја у организму, црна џигерица.*

јȇтрва и **јéтрва** ж *жена мужевљевог брата.*

јȇтрвица и **јéтрвица** ж *дем. и хип. од јетрва.*

јȅтренӣ и **јȅтренӣ**, -а̄, -ō *који се односи на јетру, који припада јетри:* ~ ћелија, ~ паштета.

јȅтреница и **јȅтреница** ж **1.** *јетрена кобасица, џигерњача.* **2.** *јетрена марамица.*

јȅтрēнка ж бот. *врста копитњака* Anemone hepatica.

јетрѐња̄к, -а́ка м зоол. *црвена глиста* Distoma hepaticum.

јетрѐњача ж *в. јетреница (1).*

јѐтрица ж *дем. од јетра.*

јѐфтин, -а, -о (вар. јевтин) **1.** *који мало кошта, који није скуп; који се не сматра вредним, значајним:* ~ обућа, ~ капут; ~ глава. **2.** *који нема правих вредности, безвредан:* ~ фраза, ~ слава.

јѐфтино прил. *на јефтин начин, без много новаца; на лак начин, без муке, лако:* ~ погодити посао, ~ се превести до града; ~ се домоћи посла.

јефтинòћа ж *особина оног што је јефтино, што има малу цену:* ~ радне снаге, ~ робе, велика ~.

Јѐхова и **Јехо́ва** м *бог у јеврејској религији.*

јѐцав, -а, -о **1.** *праћен јецањем; дрхтав, грцав:* ~ глас, ~ јаук; ~ рафал. **2.** *који запиње у говору, муцав:* ~ дете.

јѐцаво прил. *јецајући, ридајући:* ~ рећи.

јѐца̄ј м (инстр. -ем) *грчевит наступ плача, јецање; јаук, грцај.*

јѐцати, -а̄м несвр. **1. а.** *плакати гласно, испрекидано, ридати.* **б.** фиг. *одјекивати, одзвањати пригушено, испрекидано.* **2.** *замуцкивати, муцати.*

јѐцнути, -не̄м свр. *испустити јецај, зајецати.*

јѐчам, -чма м бот. и агр. *житарица* Hordeum, H. vulgare *из ф. трава* Gramina, *чији се плод употребљава у људској и сточној исхрани.*

је́чати, -чи̑м несвр. **1.** *пуштати болне гласове, стењати:* **2.** *потмуло одјекивати, разлегати се, орити се; хучати, бучати.*

јечѐрма ж етн. *в. ђечерма.*

јѐчмен, -а, -о *који се односи на јечам, који је од јечма:* ~ хлеб, ~ зрно.

јѐчменица и **јечмѐница** ж *јечмени хлеб.*

јѐчме̄нка ж агр. *крушка, одн. јабука која сазрева кад и јечам.*

јечмѐња̄к, -а́ка м *в. јечменица.*

јечмѐњача ж **а.** агр. *в. јечменка.* **б.** нар. *кафа од прженог јечма.*

јечми́чак, -чка м мед. *гнојно запаљење лојне жлезде на ивици очног капка.*

јѐчми̑ште и **јѐчми̑ште** с *земљиште које је било засејано јечмом.*

јѐшан и **јѐшан,** -шна, -о *који радо и доста једе, изјешан.*

јѐшно̄ст, -ости ж *особина оног који је јешан.*

јѝдиш м нем. *мешавина немачког дијалекта и јеврејског језика са елементима словенских и романских језика и јеврејским алфабетом.*

јо́ва ж бот. *в. јоха.*

Јѐвањда̄н м *православни црквени празник посвећен св. Јовану, који се слави 20. јануара.*

јòвањски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на Јовањдан, на време око Јовањдана:* ~ снег.

јòви̑к, -и́ка м *в. јошик.*

јòвовина ж **1.** *в. јоховина.* **2.** бот. *в. јоха.*

јо́га ж санскрт. *индијско филозофско учење о слободном духу без утицаја материјалних околности; телесне и духовне вежбе концентрације за овладавање својим телом.*

јòгунаст, -а, -о тур. *својеглав, самовољан, непокоран:* ~ дете.

јòгунасто прил. *на јогунаст начин, својеглаво.*

јогу́нити се, јòгӯни̑м се несвр. [гл. им. јогу́њење с] *испољавати јогунство, непокорност.*

јогу́нство с *особина оног који је јогунаст, својеглавост, непокорност.*

јòгурт м тур. *кисело млеко укисељено нарочитим врењем.*

јо̑д м хем. *халогени хемијски елеменат* (J).

јодѝзам, -зма м *тровање сувишном употребом јода.*

јоди́рати, јòдӣра̄м свр. и несвр. *(пре)мазати јодом; (по)мешати с јодом.*

јо̏дловати, -лује̄м (јо̏длати, -а̄м) нем. несвр. *певати нагло прелазећи из природног гласа у фалсет, певати на тиролски начин.*

јо̂дни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на јод:* ~ раствор.

јодоводòни̑к, -и́ка м хем. *безбојни гас, једињење јода и водоника.*

јо̏доформ и **јодòформ** м *једињење јода, угљеника и водоника; жут прах који се употребљава као антисептик.*

јо̂д-тинкту́ра ж фарм. *раствор јода у алкохолу као антисептично средство.*

јозефинѝзам, -зма м *владавина просвећеног апсолутизма заснованог на идејама аустријског цара Јосифа II.*

јо̂ј узв. *в. јао.*

јо̏к и **јо̂к** тур. разг. *речца за одрицање: не, није.*

јо̂мужа и **јо̏мужа** ж *свеже помузено, неварено млеко.*

јо̂н м грч. ел. *наелектрисана честица настала од атома примањем или губљењем једног или више електрона.*

јонàта̄н, -а́на м и **јонàта̄нка** ж агр. *врста сочних и мирисних јабука.*

јониза́ција ж физ. *претварање неутралних честица у јоне, стварање јона.*

јòнизовати, -зује̄м свр. и несвр. физ. *изаз(и)вати јонизацију у некој материји; претворити, претварати електрично неутралне честице у јоне:* ~ ваздух. ■ **~ се** *бити ухваћен јонизацијом.*

јоносфе́ра ж грч. *горњи слој Земљине атмосфере у коме су гасови доста јонизовани.*

јо̂нски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на Јонију (у Грчкој):* ~ школа, ~ стил.

јòрган м тур. *креветски покривач испуњен вуном, памуком и сл.*

јòргански̑, -а̄, -о̄ *који се односи на јорган:* ~ чаршав.

јòрганчић м *дем. и хип. од јорган.*

јоргàнџија м (мн. ж) тур. *онај који прави и продаје јоргане.*

јоргòва̄н, -а́на и **јо̏ргова̄н** м тур. бот. *шиб* Syringa vulgaris *из ф.* Oleaceae *с мирисним цветовима љубичасте или беле боје.*

јòркшир, -и́ра (јоркширац, -рца) м и **јòркширка** ж *пасмина свиње беле боје која се брзо гоји (према покрајини Јоркшир у Енглеској).*

јо̏та ж (јо̏т м) грч. **а.** *назив за грчко слово „і".* **б.** *назив за слово ј.* • **и једну јоту, за једну јоту** *имало.* **метати, стављати тачку на јоту** *обављати посао тачно, прецизно, детаљно.* **ни (једне) јоте, ни (за једну) јоту** *нимало, ни у најмањој мери.*

јо̏това̄ње с **1.** *гл. им. од јотовати (се).* **2.** лингв. *фонетска појава која се састоји у промени сугласничке групе* непалатални сугласник + „ј" *у један предњонепчани сугласник* (*нпр.* цвет + је > цвеће) *или групе* уснени сугласник (или сонант) + „ј" *у групу* уснени сугласник + „љ" (*нпр.* сноп + је > снопље): старо ~, ново ~, јекавско ~.

јо̏товати, -тује̄м свр. и несвр. лингв. *(из)вршити јотовање, довести, доводити до јотовања (о сонанту „ј");* уп. јотовање (2). ■ **~ се** *променити се, мењати се у предњонепчани сугласник (или у сугласничко-сонантску групу у којој је други члан предњонепчано „љ") под утицајем сонанта „ј" (о сугласницима).*

јо́ха ж бот. *листопадно дрво* Alnus glutinosa *из ф.* Betulaceae *које расте поред река и потока.*

јòхов (јо́хин), -а, -о *који се односи на јоху:* ~ грана, ~ кора.

јòховина ж *јохово дрво (као грађа).*

јо̏ш прил. **1. а.** *кад се радња протеже и у време кад се говори.* – Још је горела ватра у пећи. **б.** (у негацији) *кад нечега није било до времена кад се говори.* – Још никада ниси био тако љут. **в.**

(обично појачано са „само“, „једино“) *кад се износи нешто што се изузима као једино што и даље траје.* – Још само птице цвркућу. **2. а.** *кад се истиче да је нешто било рано: већ.* – Још прошле године је он то говорио. **б.** *кад се истиче да нешто треба да се догоди.* – Дођи ћу још колико сутра. **3. а.** *кад се истиче да ће нечега и у будућности бити.* – Још ћемо се ми видети. **б.** *кад се нечему нешто додаје, придружује.* – Попиј још једну чашу. **4. а.** *уз компаратив, кад се истиче нешто.* – Мрак је још већи. **б.** *кад се износи додатни аргумент: уз то.* – Још ни њега нисмо убедили. **в.** *кад се истиче околност која појачава смисао онога што се износи.* – Био је заљубљен, и то још како заљубљен. **5.** *за ублажавање значења нечега.* – Још је добро прошао.

јо̀шӣк, -и́ка м *шума, честар јоха.*

јо̀шика ж бот. *в. јоха.*

јо̀шиков, -а, -о *в. јохов.*

јо̂шје с (мн. ø) *зб. им. од јоха; јошик.*

jу̏ (често поновљено) узв. *за изражавање различитих осећања: чуђења, изненађења, стрепње, страха, љутње, негодовања, радости, усхићења.* – Ју, како је леп? Ју, шта ћу сад! Ју, какав безобразлук! Ју, што је лепо!

ју̏биларан, -рна, -о *који се односи на јубилеј:* ~ број часописа.

јуби̏леј, -е́ја м лат. *прослава годишњице рада неке особе, установе, годишњице неког догађаја:* ~ школе.

јуве̏лӣр, -и́ра м нем. *драгуљар, златар.*

јуве̏лӣрскӣ, -ā, -ō *који се односи на јувелире.*

ју̏г м (мн. ø) **1.** *страна света на којој је Сунце у подне.* **2. а.** (Југ) *јужне земље и народи.* **б.** *јужни крај неке земље или области.* **3.** *јужни ветар, југо.*

ју̏го м и с *топао и влажан јужни ветар на Јадрану; уопште јужни ветар.*

ју̏гов, -а, -о и **ју̏гōван,** -вна, -о *који карактеришу топле, влажне атмосферске прилике; влажан, јужан (о снегу):* ~ време, ~ снег, ~ ветар.

ју̏говина ж **1.** *топло и влажно време (обично зими) са повећаном температуром и нижим атмосферским притиском, југо.* **2.** фиг. *лак, удобан живот, беспосличење, нерад; повољна ситуација, погодност за нешто.*

ју̏гозāпад и **ју̏гозапāд** м (мн. ø) *споредна страна света између југа и запада; југозападни крај неке земље.*

ју̏гозāпаднӣ и **ју̏гозападнӣ,** -ā, -ō *који се односи на југозапад:* ~ правац, ~ планина, ~ крај.

ју̏гозāпаднāк и **ју̏гозападнāк** м *југозападни ветар.*

југо̀исток и **југои̏сток** м (мн. ø) *споредна страна света између југа и истока; југоисточни крај неке земље или области.*

југо̀источнӣ и **југои̏сточнӣ,** -чнā, -о *који се односи на југоисток:* ~ крај, ~ Европа, ~ Србија.

југо̀источно и **југои̏сточно** прил. *на југоситоку:* ~ од Београда.

југо̀источњāк и **југои̏сточњāк** м *ветар који дува са југоистока.*

Југо̀слāвија ж ист. **а.** *назив за некадашњу државу на Балканском полуострву насталу 1918. године (првобитно као Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца).* **б.** *назив за краткотрајну државну творевину у чијем су саставу биле Србија и Црна Гора.* • **бивша, стара ~** *у језику од 1943, а посебно после Другог светског рата: назив за Краљевину Југославију.* • **нова ~** *назив за Југославију чији су темељи ударени на заседању Авноја 1943. г.*

Југосло̀вēн, -е́на м *назив за држављанина, грађанина, житеља некадашње државе Југославије.*

Југосло̀вēнка ж *женска особа Југословен.*

југосло̀вēнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Југославију и Југословене.*

југослове́нство с *схватање о блискости и јединству Југословена; свест о припадности Југославији; тежња ка уједињењу Југословена.*

Ју̏да и **Ју́да** м **1.** *јеврејско име (према Јуди Искариоту, који је по Библији издао Христа) које се употребљава у фигуративним значењима; издајник, неверник.* **2.** пеј. *Јеврејин, Жидов.*

јудаи̏зам, -зма м *јеврејско верско учење; јеврејско схватање, обичаји.*

Jуде́јац, -јца м *становник Јудеје (покрајине у Палестини); Јеврејин.*

ју̏дēјскӣ, -ā, -ō *који се односи на Јудеју и Јудејце; јеврејски:* ~ цар, ~ азбука.

јудикату́ра ж лат. правн. *судска пракса, правосуђе.*

ју̏жан, -жна, -о *в. југов:* ~ дан, ~ време.

ју̏жити, -ӣ несвр. безл. *постајати југов, јужан (о времену).*

ју̏жнӣ, -ā, -ō *који се односи на југ (који се налази на југу, долази с југа); карактеристичан за поднебље на југу:* ~ пол, ~ полулопта, ~ Србија.

ју̏жно прил. *на југу, на јужној страни.*

јужно- *као први део сложеница значи да се нешто налази на јужној страни, у јужном делу:* јужноамерички, јужноафрички.

јужносло̀вēнски, -ā, -ō који се односи на Јужне Словене: ~ језици, ~ књижевност.

ју̏жњāк, -а и **ју̏жњāк,** -а́ка м *становник јужних земаља и области, човек с југа.*

јужња̀киња ж *становница јужних земаља, крајева, жена с југа.*

ју̏жњāчкӣ и **ју̏жњāчкӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на јужњаке:* ~ нагласак, ~ темперамент. **2.** *који је карактеристичан за југ, јужно поднебље:* ~ сунце, ~ лето.

јују́кати, ју̏јӯчēм и **јују̏кати,** ју̏јучēм несвр. *узвикивати „ју-ју“ изражавајући претерану веселост.*

ју̏ка ж бот. *дрвенаста америчка биљка* Yucca gloriosa *која се употребљава за добијање текстилних влакана.*

ју̏л м лат. *седми месец у години.*

ју̏лāр, -а́ра м *в. улар.*

ју̏ли, ју̏ла м *в. јул.*

јули̏јāнскӣ, -ā, -ō у изр. **~ календар** *стари начин рачунања времена (за разлику од новог, грегоријанског), назван по Јулију Цезару који га је увео.*

ју̏лскӣ, -ā, -ō *који се односи на месец јул.*

ју̏н м лат. *шести месец у години.*

ју̏нāк, -а́ка м (вок. ју̏нāче) **1.** *смео, храбар, неустрашив човек (обично у рату).* **2.** *онај који се својим изузетним способностима истиче у својој средини, личност која учини неки подвиг; изузетно способан човек за нешто:* ~ нашег народа, ~ такмичења, ~ на језику. **3.** *личност (често главна) у неком уметничком делу:* ~ романа, ~ драме. **4.** ир. *централна личност:* ~ градских салона. • **гроб незнаног јунака** *симболичан гроб онима који су погинули у рату борећи се за своју земљу (најчешће у Првом светском рату).*

јуна̀киња ж *женска особа јунак.*

јунако̀вати, јуна̀кујēм несвр. *бити јунак, поступати као јунак.*

јуна́ковић м разг. *јунак, јуначина.*

ју́нац, -нца м *младо мушко говече, млади бик;* фиг. *глупак, будала.*

ју̏нāчан и **ју̏нāчан,** -чна, -о *смео, храбар, одважан.*

јуна̀чина ж *аугм. од јунак; велики јунак, одлучан, смео човек.*

јуна́чити, ју̏нāчӣм несвр. [гл. им. јуна́чēње с] *подстицати на јунаштво, храбрити, соколити:* ~ своје војнике. ■ **~ се** *бити јунак, показивати своје јунаштво; правити се јунак, разметати се јунаштвом.*

јуна̀чић м *дем. и хип. од јунак.*

ју̏на̄чкӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на јунаке, својствен јунацима; храбар, јуначан:* ~ дело, ~ поштење; ~ младић. **2.** *који говори о јунацима, десетерачки:* ~ песма.

ју̏на̄чки прил. *као јунак, храбро, срчано:* ~ издржати.

јуна́чно̄ст, -ости ж *в. јунаштво.*

јуна́штво и **ју̏на̄штво** с **1.** *својство онога који је јунак, храброст, смелост.* **2.** *јуначко дело, јуначки чин.*

ју̏не, -ета и ју̏нета с (мн. ø; зб. им. ју̏на̄д ж) **1.** *младо говече које још није стигло за расплод.* **2.** фиг. *глупак, незналица.*

ју̏нетина ж *јунеће месо.*

ју̏нећӣ, -а̄, -е̄ *који се односи на јуне, јунад:* ~ месо, ~ бут.

ју̏ни, ју̏на м *в. јун.*

ју̑ниор (ју̏ниор) м лат. **1.** спорт. *спортиста који се такмичи у млађој категорији одређене старосне границе.* **2.** (у атриб. служби) *млађи (од двојице истог имена, обично оца и сина).*

ју̑нио̄рка (ју̏нио̄рка) ж *такмичарка из категорије млађих спортиста.*

ју̑ниорскӣ (ју̏ниорскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на јуниоре.*

ју̏ница ж *младо женско говече, у узрасту између телета и краве (пре тељења).*

ју̏нкер м нем. ист. *племић велепоседник у Пруској; припадник странке немачких велепоседника која је била ослонац немачког милитаризма.*

ју̏нкерскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на јункере:* ~ каста.

ју̏но̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који је као у Јуноне (римске богиње женствености):* ~ лепота.

ју̏ноша м *младић (обично склон заносу и претеривању).*

ју̑нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на месец јун:* ~ испити.

ју̏нчић м *дем. и хип. од јунац.*

ју̏питерскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Јупитера (врховног бога римског пантеона), моћан:* ~ гнев.

ју́ра ж геол. *период у развитку Земљине коре.*

јури̇̀дичкӣ, -а̄, -о̄ лат. арх. *правни, правнички:* ~ књига, ~ факултет.

јурисди̇̀кција ж лат. *право доношења одлука, регулисања правних односа на неком подручју, правна надлежност.*

јуриспруде̇̀нција ж лат. *правне науке, право; правни систем, правне норме.*

ју̏рист(а), -е̄ м лат. (мн. -сти) **а.** *стручњак за правне науке, правник.* **б.** *студент права.*

јури̇̀стичкӣ, -а̄, -о̄ *правни, правнички.*

ју́рити, ју̑рӣм несвр. [гл. им. ју́ре̄ње с] **1. а.** *кретати се у трку, трчати; журно одлазити, журити, хитати.* **б.** *упорно тежити постизању неког циља:* ~ за девојкама, ~ за парама. **2.** *у бујици тећи, сливати се.* **б.** *наваљивати, сливати се у неки део тела.* – Крв му је јурила у мозак. **3.** *гонити, терати; прогањати:* ~ (некога) на коњу; ~ жене. ■ ~ **се** *брзо се кретати једно за другим, гонити се, вијати се.*

ју̑рӣш м (инстр. -ем (-ом)) тур. **1.** *брз напад, навала војске у трку на непријатеља:* ~ учинити, јуришом заузети положај. **2.** (у служби узвика) *као команда за напад на непријатеља:* викнути ~ • **на јуриш** *брзо, на брзину.*

јури̇̀шати, -а̄м несвр. **1.** *ићи, кретати на јуриш, учествовати у јуришу.* **2.** фиг. *упорно наваљивати на некога речима, насртати.*

јури́шити, ју̑рӣшӣм свр. *поћи на јуриш, извести јуриш, навалити:* ~ на некога.

јури̇̀шлија м (мн. ж) *в. јуришник.*

ју̑рӣшнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на јуриш:* ~ чета, ~ колона.

ју̑рӣшнӣк м *онај који јуриша, који иде на јуриш.*

јури́шнути, ју̑рӣшне̄м свр. *в. јуришити.*

ју̑рјѐвка ж бот. *врста печурке* Tricholoma Georgii.

Ју̑рјево с *католички црквени и народни празник посвећен св. Јурју, Ђурђевдан.*

ју́рнути, ју̑рне̄м свр. **а.** *појурити, полетети; насрнути.* **б.** *потећи, покуљати.* – Вода јурну на отвор.

ју̏рњава ж **1.** *јурење, трчање, трка, ужурбано кретање; гужва, метеж, неред.* **2.** *упорно настојање да се нешто добије, постигне по сваку цену:* ~ за положајем.

ју̏рцати, -а̄м несвр. *јурити, трчати тамо-амо; ићи тамо-амо тражећи забаву, проводити се.* ■ ~ **се** *јурити се у игри, разоноди; проводити се.*

ју̑с[1] м лат. *право, правне науке.*

ју̑с[2] м *име словима у старословенској азбуци за назалне вокале:* велики ~ (ѫ), мали ~ (ѧ).

јустифика́ција ж лат. *извршење (смртне) казне, егзекуција.*

ју̏та ж бот. *тропска биљка* Corchorus *из ф.* Tiliaceae *чија влакна се употребљавају за израду ужади, врећа и др.*

ју̏та̄рњӣ, -а̄, -е̄ *који се односи на јутро:* ~ магла.

юта́рце с (мн. -ца) *дем. и хип. од јутро.*

ју̏тен, -а, -о *који је од јуте:* ~ тканина.

ју̏тренӣ, -а̄, -о̄ *в. јутарњи.*

ју̏трење с (ју̏трења ж) цркв. *јутарња молитва у цркви, јутрења.*

ју̏трити се, ју̏трӣ се несвр. безл. *свањивати се, свитати.*

ју̏тро с (ген. мн. ју̏та̄ра̄) **1.** *време око изласка сунца, од раздањивања до испред подне:* рано ~, ведро ~. **2.** фиг. *почетак нечег новог:* ~ живота. **3.** *мера за површину земљишта (57,546 ари).* • **добро ~** *јутарњи поздрав.* **од јутра до сутра** *непрестано, стално.* **по јутру се дан познаје** *какав је ко у младости такав ће и остати.* **старије је јутро од вечери** *треба размислити до сутра.*

ју̏тром прил. *ујутру.*

ју̏тро̄с прил. *овога јутра, данас ујутро, у току овога јутра.*

ју̏трошњӣ, -а̄, -е̄ *који је од јутрос, од овога јутра:* ~ новине, ~ хлеб.

ју́фка ж тур. *танак лист развијеног теста за питу и сл., кора.*

ју̑х узв. *јү.*

ју́ха ж *в. супа:* говеђа ~, ~ с резанцима.

јуха и **јухаха(ј)** узв. *за изражавање велике радости.*

ју̑хт м и **ју̑хта** ж *врста (обрађене) телеће или јунеће коже погодне за израду обуће.*

ју̏че̄ (ју̏че̄р) прил. *у дан непосредно пре дана у који се говори.*

јучѐрашњӣ (јучѐрањӣ, -а̄, -е̄) *који је био јуче, који је од јуче; скорашњи, доскорашњи:* ~ догађај, ~ новине; ~ ђак.

јучѐрашњица ж *јучерашњи дан, оно што се догодило током јучерашњег дана; скорашња, недавна прошлост.*

К

к (К) с непром. лингв. **а.** *безвучни задњонепчани експлозивни сугласник.* **б.** *слово којим се обележава тај сугласник:* велико К, мало к, курзивно *к*.

к(а) (уз речи које почињу с „к“, „г“ или „х“ само **ка**) предл. (с дат.) *с речју у дативу означава:* **1.** *правац у односу на неки оријентациони појам (кад се нешто, неко креће, простире, усмерава, пружа и сл.):* кренути ка хотелу, окренути к мени. Пут води к Београду. **2.** *смер, положај, место у односу на полазну тачку, на место, простор.* – Зид је пружен к југу. Пошли су ка десној страни. **3.** *завршно место, циљ кретања.* – Сви се скупише к вратима. Дође к Ваљеву. **4.** *појам којем се неко или нешто упућује, с којим се долази у везу.* – Оде к трговцима и купи робу. **5.** *намена нечега, учешће у нечему као резултат радње.* – Приступити к послу. Седе к столу. **6.** *усмереност нечега; појам према којем се одмерава неки однос.* – Тежи ка бољем животу. Склоност ка мистицизму. **7.** *успостављање додира, блиског односа.* – Она се к њему привила. **8.** *прикључивање, додавање, припадност нечему.* – Они се прикључише к својим трупама. **9.** *време неке радње, збивања: о, око.* – Кад је било к вечери.

кабадѝхија и **кабадáхија** м (мн. ж) тур. **1.** ист. *заменик, заступник дахије.* **2.** фиг. *насилник, напасник, силеџија.*

кабадѝхӣјскӣ и **кабадáхӣјскӣ**, -ā, -ō *који се односи на кабадахије:* ~ поступак.

кабадѝхӣјски и **кабадáхӣјски** прил. *као кабадахија, осионо, насилнички:* ~ поступати.

кабàла ж хебр. *религиозно учење, објашњење света помоћу симболичног тумачења светих текстова; јеврејска тајна религиозно-филозофска наука, заснована на мистичном тумачењу Библије.*

кабàлист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица кабале, онај који се бави кабалистиком.*

кабалѝстика ж *кабала као учење, верски мистицизам.*

кабалѝстичан, -чна, -о и **кабалѝстичкӣ**, -ā, -ō *који се односи на кабалистику; мистичан:* ~ знак.

кабàница и **кàбаница** ж *гуњачки огртач који се носи преко одела као заштитник од зиме, кише и сл., зимски капут или мантил.* • **окренути (обрнути) кабаницу** *променити став, држање.* **окретати кабаницу према ветру** *мењати, подешавати став према приликама, поводити се у своју корист.* **скројити коме кабаницу** *осветити се коме.*

кабàничāрскӣ и **кàбаничāрскӣ**, -ā, -ō *који се односи на кабаничаре:* ~ занат, ~ мајстор.

кàбао, -бла м (мн. кȁблови (кȁбли), ген. кȁблōвā (кȁбāлā и кабáлā)) *округла дрвена посуда за воду, млеко, вино, зрнасту храну и сл., ведро; чабар.* • **као из кабла (пада, лије и сл)** *обилно, у великим количинама (пада, лије и сл.) (о киши).*

кабàрē, -èа (кабàрēт, -éта) м фр. *јавни локал са позоришно-артистичким програмом, обично уз пиће.*

кабàрēтскӣ, -ā, -ō *који се односи на кабаре(т):* ~ певачица, ~ глумац.

кȁбаст, -а, -о **1.** *који је великих димензија, велике запремине, гломазан, незграпан:* ~ торба, ~ намештај. **2.** *крупан, голем, огроман:* ~ стена, ~ слово, ~ човек. **3.** *широк, прешироок:* ~ одело, ~ капут.

кȁбасто прил. *гломазно, крупно:* ~ изгледати.

кáбел м *в. кабл.*

кабѝна ж фр. *мала одвојена просторија са посебном наменом:* ~ на броду, телефонска ~.

кабѝнēт, -éта м фр. **1.** *соба, просторија за рад (интелектуални, канцеларијски и сл.) намењена за једну особу:* радни ~, писаћи сто у кабинету. **2.** *просторија са специјалном опремом у којој се изводе експерименти, настава и сл. (у школама, факултетима):* ~ за физику, рендгенолошки ~. **3.** *канцеларија неке личности на вишем положају са помоћним и извршним особљем:* ~ председника републике. **4.** *министарски савет, веће, влада:* реконструкција кабинета председника владе.

кабѝнēтскӣ, -ā, -ō *који се односи на кабинет, који је у вези са кабинетом, кабинетима:* ~ рад, ~ тип.

кабѝнēтски прил. *на кабинетски начин, из кабинета, без додира са животном стварношћу:* ~ радити, ~ одлучивати.

кабѝница ж *дем. и хип. од кабина.*

кáбл м (мн. -ови) енгл. **1.** *изолована електрична жица, вод који служи за пренос електричне енергије и електричних сигнала, проводник.* **2.** *челично уже, конопац:* ~ за извлачење угља.

кàблāр, -áра м *онај који прави каблове, бачвар.*

кàблина ж *аугм. и пеј. од кабао.*

кȁблић, -а и **кàблӣћ**, -ѝћа м *дем. и хип. од кабао.*

кȁблица ж *кабао, дрвена ведрица.*

кáбловскӣ, -ā, -ō *који се односи на каблове, који функционише помоћу каблова:* ~ мрежа, ~ телевизија.

кȁблограм м *телеграм послат подводним каблом.*

каботáжа ж фр. пом. *обалска пловидба (обично између пристаништа):* ~ мала, ~ велика.

кабòтāжнӣ, -ā, -ō *који се односи на каботажу:* ~ пловидба, ~ трговина.

кабриòлēт, -éта и **кабрѝолет**, -а м фр. **1.** *лака кола с једним коњем у запрези наткривена помичним кровом.* **2.** *врста аутомобила с помичним кровом.*

кàва ж *в. кафа.*

кàвал м тур. нар. *врста дувачког инструмента, свирала.*

кавàлӣр, -ѝра м *в. каваљер.*

кавàлӣр- *в. каваљер-.*

кавалкáда ж фр. *свечана коњичка поворка јахача, коњичка парада; шетња на коњима.*

кавàљēр, -éра м (инстр. -éром) фр. **1.** *мушкарац који се у друштву жена понаша отмено, углађено, фино; партнер који плеше, игра на некој забави с дамом.* **2.** *онај који части, у друштву, дарежљив мушкарац.* **3.** *витешки ред у средњем веку, звање у феудалној хијерархији; титула носиоца неког ордена:* ~ Т. Ушаков; ~ ордена св. Ђорђа.

кавањèрија ж итал. *коњички род војске, коњица.*

каваљèрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на каваљерију, коњички:* ~ официр.

каваљèрист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који служи у каваљерији, коњаник.*

кава̀љерскӣ, -ā, -ō *који се односи на кавалере; својствен кавалеру:* ~ ред, ~ класа; ~ учтивост.

кава̀љерски прил. *на кавалерски начин, као кавалер:* ~ чашћавати.

кавалéрство с *особине кавалера; кавалерско понашање, кавалерски поступци.*

кава̀на ж *в. кафана.*

ка̂вга ж (дат. ка̂взи; ген. мн. ка̂вгӣ) тур. **1.** *свађа, препирка.* **2.** *оружани обрачун, борба, бој.*

ка̏вгаџија м (ж) (мн. ж) тур. *онај који прави кавгу, свађалица.*

ка̏вгаџӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на кавгаџије:* ~ тон, ~ расположење.

ка̀вез (ка́вез) м тур. **1.** *кућица за птице са мрежом са стране, крлетка.* **2.** *ограђени простор, просторија са гвозденим решеткама у којој се држе дивље звери:* лављи ~. **3.** фиг. *строго ограничени простор у коме се неко креће.*

кавѐзић (ка́везић) м *дем. и хип. од кавез.*

ка̀вен, -а, -о *в. кафен.*

кавѐнисати, -ишēм несвр. *в. кафенисати.*

ка̀вēрна и **кавѐрна** ж (ген. мн. -нӣ (-нā)) лат. **1.** мед. *шупљина у плућима настала туберкулозним процесом.* **2.** *удубљење, шупљина у земљишту (често употребљена као заштита од артиљеријске ватре).*

кавѐџија м (мн. ж) тур. *в. кафеџија.*

кавѐџӣјскӣ, -ā, -ō *в. кафеџијски.*

ка̂вжити се, -ӣм се несвр. [гл. им. ка̂вжēње с] *свађати се.*

ка̀вијāр и **ка̏вијāр** м (мн. ø) тур. *усољена рибља икра (од јесетре, моруне) као деликатесно јело.*

ка̀вовина ж *сурогат кафе (од млевеног прженог јечма).*

каво̀пија м (ж) (мн. ж) *особа која радо и много пије кафу.*

каву̀рма ж (мн. ø) тур. *месна прерађевина од изнутрица и зачинских додатака.*

ка̂д м **1.** *густ дим јаког опојног мириса који излази из нечега што гори:* ~ од тамјана. **2.** *мирисно испарење:* ~ сена, ~ бора. **3.** *оно чиме се кади; кађење.*

ка̏д, ка̏дā и **ка̀да** прил., везн. и речца **1.** *као упитни и упитновезнички прилог: за време: у које доба, у које време; у узвичним реченицама, при чуђењу, изненађењу.* – Кад си дошао? Кад си се оженио? – Кад брже дође?! **2.** *у неодређеном значењу: некад, неком приликом; понекад; час једном час другом приликом; давно, одавно.* – Јеси ли ишао кад у Америку? Ретко сам кад излазила у град. Даје деци кад бомбоне, кад чоколаде. Кад си завршио факултет и још се ниси запослио. **3.** *кад указује да постоји или не постоји време за нешто.* – Нема кад нама доћи. **4.** *у везничком значењу, у зависним реченицама* **а.** *означава време: у време у којем, у часу у којем.* – Имао је тек осам година кад је једног дана отишао сам у град. **б.** *услов, погодбу.* – Кад би ми само отац дошао, имао бих ја пара. **в.** *пошто.* – Кад ме видеше онако покислог, сви се насмејаше. **г.** *истовременост, напоредност: док.* – Кад смо били преко поља, поче киша. **5.** *као узрочни везник: зато што, пошто, јер.* – Морам се радовати, кад ми се кћер удаје. **6.** *на почетку жељне, емоционалне реченице.* – Кад би ово лепо време само потрајало, све бих завршио. **7.** *за истицање нечега необичног, неочекиваног, у значењу супротности: а, али.* – Само се очекивало да пођемо, кад изненада поче пљусак. **8.** *у прилошким конструкцијама:* **а.** *у свако време, свакад.* – Кад бих га год упитао да ли учи, одговарао је потврдно. **б.** *у било које време, било кад.* – Не може било ко рећи да га је ма кад видео пијаног. • **бог те пита ~, ко зна ~** *давно, врло давно.* **једва ~, слабо ~** *ретко, понекад.* **још ~** *давно, врло давно.* **~ му драго** *било у које време.* **кад(а)-тад(а)** *пре или после, ипак једном.* **~ који** *понеки, с времена на време.* **како ~, ~ како** *некад овако, некад онако.* **~ себе** *одавно, давно.* **~ ти кажем** *тврдим ти, уверавам те; заповедам ти, наређујем ти.* – Биће ти лепо, кад ти кажем. Не дирај то, кад ти кажем.

ка́да[1] ж **1.** *хип. од кадуна.* **2.** бот. *в. зеленкада.*

ка́да[2] ж *овећи суд од емајлираног туча који уграђен у купатилима служи за купање; уопште суд, корито за купање, прање и сл.*

кадáвер м лат. *леш, мртвац.*

ка̀дагод прил. *в. кадгод.*

ка́дар[1], -дра м (мн. ка́дрови) фр. **1.** (често у зб. значењу) *скуп лица исте струке, службе, организације, ранга и сл., персонал, особље:* стручни ~, факултетски ~, полицијски ~. **2.** вој. **а.** (често у зб. значењу) *укупан стални састав војске неке земље; јединица састављена од обвезника војног рока:* полазак у кадар; служење у кадру. **б.** *обавезни војни рок; одслужење војног рока.* – Служио је већ кадар. **3.** филм. **а.** *филмска слика снимљена непрекинутим радом камере:* ~ филма, дужина кадра. **б.** *оквир, простор обухваћен снимањем филмском камером.*

ка́дар[2], -дра, -о тур. *који има снаге, моћи за нешто, способан:* ~ стићи и утећи.

ка̀дашњӣ, -ā, -ē **1.** *изког доба, времена, откад:* ~ рушевина. **2.** *који има доста година, стар, који је одавно:* ~ човек.

ка̀дгод *прил. за време, неодређеног значења* **1.** *некад, једном; икад.* – Хоће ли ово кадгод користити? Ако кадгод зажелиш, дођи! **2.** *каткад, који пут.* – Дођи кадгод.

кадѐнца ж (ген. мн. -цӣ (-нāцā)) итал. **1.** муз. *хармонски завршетак музичке композиције, мелодијски украс на крају арије.* **2.** *спуштање гласа на последњем, наглашеном слогу (стиха, реченице).*

ка̀дēт, -éта м фр. **1.** *питомац официрске школе, академије.* **2.** спорт. *члан младе спортске екипе (од 14. до 16. године).*

ка̀деткиња ж спорт. *девојка члан младе спортске екипе (од 14. до 16. године).*

ка̀дēтскӣ, -ā, -ō *који се односи на кадете:* ~ школа, ~ фудбалска репрезентација.

кади́ва ж *в. кадифа.*

ка̀дија м (мн. ж) тур. ист. *у доба турске власти, судија који суди по Курану.*

кади̏кад(а) прил. **1.** *понекад, понеки пут; с времена на време:* ~ погледати кроз прозор, ~ промешати јело у лонцу. **2.** *давно, одавно.* – Кадикад је он то мени говорио.

ка̀дило с **1.** *кâд (1).* **2.** *в. кадионица.*

кади̏лук м тур. ист. *судско подручје кадије; звање кадије.*

ка̀ди̏ница ж *кадијина жена.*

ка̀дионӣ, -ā, -ō *који се односи на кâд, на кађење:* ~ олтар.

кадио̀нӣк, -íка и **ка̀дионӣк** м *в. кадионица.*

кадио̀ница и **ка̀дионица** ж *посуда у којој се пали тамјан при верском обредном кађењу.*

ка́дити, ка̂дӣм несвр. [гл. им. ка́ђēње с] **1.** цркв. *махањем кадионице излагати некога (нешто) диму запаљеног тамјана, при верским обредима.* **2.** **а.** *излагати нешто диму, утицају дима.* **б.** *запахњивати мирисом, испарењем.* **3.** фиг. *подилазити, ласкати, улагивати се (некоме):* ~ целом свету. ■ **~ се** **1.** *излагати се диму (грејући се, пушећи).* **2.** *пушити се, испаравати.*

кади́фа ж тур. **1.** *фина мека тканина од свиле или вуне са густим сјајним длачицама по површини, сомот.* **2.** бот. *назив за неке врсте украсних биљака из ф.* Compositae.

ка̀ди̏фан, -фна, -о *који је од кадифе, пресвучен кадифом; кадифаст:* ~ постава, ~ седиште; ~ пут.

ка̀дифаст, -а, -о *који је као кадифа, који подсећа на кадифу:* ~ куна, кадифасте очи.

кади̏фен, -а, -о *в. кадифан.*

кади̏фица ж бот. *в. кадифа (2).*

ка̀дица ж *дем. од када*[2].

ка̏дли везн. *означава да се нешто неочекивано догодило, настало: а то, а оно.* – Обазре се, кадли њега нема.

ка̀дмијум (ка̀дмӣј, -ија) м хем. *хемијски елеменат сличан цинку.*

кàдрӣл, -ӣла м (кадри́ла ж) фр. *француски плес из XVIII века са четири пара играча, четворка; музика за тај плес.*

ка́дровац, -ōвца м *војник који служи обавезан војни рок у сталном кадру.*

кадрòвӣк, -и́ка м *у време социјализма особа која је бирала кадар, која је водила бригу о кадровском, персоналном саставу (посебно руководећем) предузећа, установе и сл.*

ка́дровскӣ, -ā, -ō *који се односи на кадар и на кадрове:* ~ питање, ~ рок.

кàдуља ж бот. *биљка која расте у каменитом тлу* Salvia oficinalis *из ф.* Labiatae *која се употребљава у лекарству, жалфија.*

кàдуљин, -а, -о *који припада кадуљи:* ~ цвет, ~ мирис.

кàдуна ж тур. *угледна, отмена жена, дама (само о муслиманки).*

кàдшто прил. *каткад, понекад.*

ка́жа ж **а.** *прича која је повезана са стварним чињеницама али се са измењеним елементима преноси од уста до уста, легенда.* **б.** *оно што се прича, препричава, вест, догађај.*

кàжипрст м *прст на руци између палца и великог прста.*

кажња́вати, кàжња̄ва̄м *несвр. према казнити.*

кȁжњенӣк, -а и **кажњѐнӣк,** -и́ка м *онај који издржава казну, затвореник.*

кȁжњеница и **кажњѐница** ж *женска особа кажњеник.*

кȁжњеничкӣ и **кажњѐнӣчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на кажњенике:* ~ логор.

кàжњив, -а, -о *који подлеже казни, који се кажњава:* ~ дело, ~ поступак.

кàжњивōст, -ости ж *подложност казни.*

кàзалӣшнӣ, -ā, -ō *који се односи на казалиште, позоришни:* ~ комад, ~ критика.

кàзалӣште с рег. *в. позориште.*

кàзало с рег. *списак, регистар појмова, индекс.*

кàзā̄љка ж (дат. -љци; ген. мн. -кӣ) *игла, језичак чији је један крај утврђен, која показује резултат мерења на разним справама за мерење разних величина:* ~ на сату, ~ на барометру, велика ~, мала ~.

казàмāт, -áта м итал. **1.** *подземни затвор, тамница у тврђави.* **2.** воj. *заштитни фортификацијски заклон од отпорног материјала за заштиту од артиљеријске ватре и авионских бомби.*

кàзан м тур. **1.** *већи метални суд који служи за загревање, кување и сл., котао:* бакарни ~, војнички ~. **2. а.** *уређај за печење ракије.* **б.** техн. *затворени котао у коме се загревањем вода претвара у пару.* **3.** фиг. *заједничка масовна исхрана:* ићи на казан.

кàзанскӣ, -ā, -ō *који се односи на казане:* ~ храна.

казàнчина ж *аугм. и пеј. од казан.*

казàнчић м *дем. од казан.*

казàнџија м (мн. ж) тур. **1.** *занатлија који израђује казане, котлар.* **2.** *лице које ради око казана (2а).*

казàнџӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на казанџије:* ~ занат.

ка́зати, кâжēм свр. (ретко несвр.) **1.** *усмено саопштити, рећи; испричати, испрповедати.* – Кажи му шта сам ти рекао. Казао ми је све што му је на срцу лежало. **2. а.** *говорити, изјављивати; причати.* – Он је, кажу, добар писац. Сви кажу да ће бити рата. **б.** фиг. *садржати писану поруку или саопштење.* – Тако закон каже. **3.** *пружити слику о нечему, протумачити нешто.* – Чистоћа столњака каже каква је кафа. **4.** *помислити, стећи мишљење, имати утисак.* – Шта ће казати на послу кад ме овакав виде. **5.** *пријавити, одати.* – Немој ме казати оцу. **6.** *прорицати, предсказати.* – Карте му кажу да ће имати проблема с новцем. **7.** *заповедати, наређивати.* – Иди кад ти кажем. **8.** *писмено изнети своје мишљење, став, написати, тврдити.* – У чланку сам казао све што сам о томе мислио. **9.** *показати коме што.* – Дођи да ти кажем нашу кућу. **10.** (у облицима: да кажем, кажем, кажимо) *као поштапалица, узречица.* – Он је, да кажем, способан. ■ **~ се 1.** *представити се, рећи своје име, презиме, занимање.* – Не бих га познао да се не каза. **2.** *постати видљив, показати се.* – Зора се каже. • **боље ~, хоћу да кажем** *тачније, исправније речено.* **кажи ми да ти кажем** *не знам ништа о томе, знам колико и ти о томе.* **казано – учињено** *како је речено, тако је и учињено.* **~ се само (по себи)** нар. *бити или постати врло лако разумљиво, јасно, очигледно, разумети се само по себи.* **како да кажем(о), да тако кажем(о), тако да кажем(о)** *као узречица којом се говорник ограђује од онога што изриче.* **не казати ни девету** *мало испричати.* **ни црној земљи неђу казати** *нећу рећи никоме.* **рекла-казала** *проношење непроверених, лажних, измишљених вести.* **шта кажеш?** *израз чуђења или негодовања.* **што се каже, што(но) кажу, како кажу** *као што се обично рече, говори.*

казачо̏к м рус. *украјинска народна плесна игра.*

казѐин, -и́на м лат. хем. *врста беланчевине у млеку.*

кази́валац, -аоца м *в. казивач.*

кази́вати, кàзујēм несвр. **1.** *несвр. према казати.* **2.** *диктирати; рецитовати, декламовати:* ~ песме. ■ **~ се 1.** *представљати се, саопштавати своје име, презиме, занимање.* **2.** *испољавати нешто, показивати се.* – Тиме се он казује да је пријатељ наш.

казѝвāч, -áча м *онај који нешто казује, прича.*

кази́но м (мн. с) итал. *локал за забаву и коцкање, с рулетом, аутоматима за играње и др., коцкарница, касино.*

кȁзна ж (ген. мн. -нӣ) *принудни поступак који се примењује против некога због почињене кривице, преступа и сл.:* новчана ~, смртна ~, ~ затвором.

кàзнац м ист. *достојанственик у средњовековној Србији и Босни који се бринуо о скупљању пореза и државним приходима.*

кȁзненӣ и **кàзненӣ,** -ā, -ō *који се односи на казну и кажњавање:* ~ законик, ~ поступак, ~ експедиција.

казниòница и **кàзнионица** (казнио́на) ж *установа где затвореници издржавају казну, затвор.*

казниòничкӣ и **кàзнионичкӣ,** -ā, -ō *који се односи на казнионицу:* ~ двориште, ~ живот.

кȁзнити, -ӣм (трп. кȁжњен) свр. *изрећи некоме казну, одредити некоме казну.*

кȁзуāлан, -лна, -о лат. *случајан.*

кȁзуāр м зоол. *птица тркачица* Casuarius casuarius *слична ноју.*

казуѝстика ж фр. **1.** *део етике који се бави тражењем решења у случајевима колебања у складу са моралним принципима.* **2.** *разматрање појединих правних спорова у складу с правним нормама.*

казуѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на казуистику:* ~ надмудривање, ~ еластичност.

кȁзула ж лат. *обредна хаљина католичких свештеника у којој се служи миса.*

Кàин м *по Библији, Адамов син који је убио брата Авеља;* фиг. *братоубица.*

кàиновскӣ, -ā, -ō *братоубилачки.*

кàиш м (мн. -и и -еви) тур. **1.** *појас од коже, јаке тканине и сл., ремен.* **2.** *оно што је изрезано, отцепљено од нечега и има облик каиша (1):* каиш(ев)и сланине, каиш(ев)и коже. **3.** фиг. *подвала, превара:* жртва изборног каиша. **4.** нар. (у ген.) *народна игра.* • **стезати ~** *скромно живети, штедети.*

каѝшāр, -áра м **1.** *онај који прави каише;* уп. каиш (1). **2.** *превара̀нт, варалица.* – Он је зеленаш и каишар.

каиша́рити, -ѝшāрӣм несвр. [гл. им. каиша́рēње с] *варати, обмањивати; зеленашити, лихварити.*

каѝшāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на каишаре и каишарство:* ~ интерес, ~ облигација.

кàишати, -ам несвр. **1.** *резати, сећи на каише, у облику каиша:* ~ земљу плугом. **2.** *ударати, тући каишем.* ■ ~ **се** *сећи се, цепати се на каише.* – Кора се каишала на стаблу.

кàишчић (кàишић) м *дем. и хип. од каиш.*

кâј и **кȁј** *упитно-односна заменица у кајкавском дијалекту у значењу „што" на основу које се тај дијалекат управо тако зове.*

кȁјак м **а.** спорт. *мањи, лагани чамац који се креће помоћу весала и служи за такмичења на рекама.* **б.** *мали ескимски чамац од коже.*

кајàкāш, -áша м (инстр. -áшем) спорт. *спортиста који весла кајаком.*

кајàкāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на кајакаше:* ~ спорт, ~ такмичење.

кајакáштво с (мн. ø) *веслачки спорт кајацима.*

кȁјāс, -а и **кàјāс,** -áса м и **кајáса** ж тур. (обично у мн.) *танка кожна трака, каиш, појас (за причвршћивање нечега); сваки од два дугачка каиша (ређе конопца) привезана за узду којима се управља коњем.*

кȁјати се, кȁјēм се несвр. *осећање жаљења због неког свог поступка.*

кȁјгана и **кàјгана** ж тур. *јело од измућених пржених јаја.* • **кошта као светог Петра ~** *врло је скупо, прескупо је.*

кàјзерица ж нем. *округло пециво, земичка.*

кáјкавац и **кàјкавац,** -āвца м *онај који говори кајкавским дијалектом; онај који је пореклом са кајкавског говорног подручја.*

кајкавѝзам, -зма м *језичка особина својствена кајкавском дијалекту.*

кáјкавскӣ и **кàјкавскӣ,** -ā, -ō *који се односи на кајкавце и њихов говор:* ~ акценат, ~ изговор, ~ песма. • **дијалекат (наречје и сл.)** *хрватски дијалекат, један од три основна дијалекта српскохрватског језика којим се претежно говори у деловима северозападне Хрватске са Горским котаром.*

кáјкавштина и **кајкáвштина** ж *говор кајкаваца, кајкавски дијалекат.*

кàјмак м (мн. ø) тур. **1. а.** *масни слој који се ствара на охлађеном куваном млеку, скоруп.* **2.** *пена на површини црне кафе.* **3.** фиг. *горњи друштвени слој, крем.* • **скинути кајмак** *узети оно што је најбоље.*

кајмàкāм, -áма м тур. ист. **а.** *заменик везира.* **б.** *највиши представник власти у једној управној јединици.* **в.** *виши официрски чин у турској војсци.*

кàјмāн, -áна м зоол. *врста крокодила* Alligator mississipiensis *из ф.* Crocodilidaes, *чија се кожа употребљава за производе од коже.*

кáјсија ж тур. бот. и агр. *воћка* Prumus armeniaca *из ф.* Rasaceae; *жутоцрвени коштичави плод те воћке.*

кáјсијевача ж *ракија од кајсија.*

кáка ж деч. *измет (дечји).*

кàкав, кàква, -о *придевска заменица* **1. а.** *у упитном значењу.* – Каква посла имаш овде? **б.** *у зависним исказним реченицама.* – Питање је, дакле, какав је то човек? **в.** *у упитним и упитно-узвичним реченицама: за истицање нечијих особина или осећања.* – Каква је то девојка била? Какав злочин! **г.** *за истицање негативног односа.* – Какав вас је ручак спопао. **2.** *у неодређеном значењу.* **а.** *неки, некакав.* – Има ли каквих промена? **б.** *око, отприлике.* – Доселио се пре каквих сто година. **3. а.** *у односним реченицама, често са „такав", „онакав".* – Да се покажемо онакви какви јесмо. Говор су му објавили такав какав је. **б.** *указује на познате појмове, појаве.* – Она, каква је, сигурно неће доћи. **4.** *у питањима, кад се тражи оцена, мишљење о некоме или нечему.* – Је ли каква кућа Милошева? **5.** *у заменичким конструкцијама са допусним речцама „било", „ма", „макар" у значењу: неки, свеједно који; свеједно какав, било какав.* – Хтео је да узме било каквог учешћа у тој акцији. Знали су да он није макар-какав доктор. • **и те ~** *изузетан, одличан.* **какав је, такав је** *без обзира на то какав је.* **~ такав** *макар и слаб, бар некакав.* **не знам (ти) ~** *ма какав, велик, посебан.* **није богзна (ко зна) ~** *није нарочит, нема неку посебну вредност.*

кàкавгод, кàквагод, кàквогод *неодређена допусна заменица: било какав, свеједно какав, икакав; некакав.* – Има ли каквугод школу? Зна ли какавгод занат?

какàдӯ, -ӯа м зоол. *род папагаја из пор.* Cacatuidae *са више врсте ћубастих птица разнобојна перја.*

кàкао, кàкаоа (кàкаа) м **а.** бот. *тропско дрво* Theobromacacao *из ф.* Sterculiaceae *које се узгаја због хранљивих ароматичних семенки.* **б.** *прашак од семенки тога дрвета који се употребљава за прављење чоколаде; пиће од тога прашка.*

кàкаовац, -ōвца м бот. *в. какао (а).*

кàкви и **кàквӣ** разг. *речца за изрицање одрицања: никако, нипошто.* – Хоћеш ли ићи на утакмицу? Ма какви!

каквòћа ж *особина, својство, квалитет којим се нешто разликује од другога; вредност нечега:* ~ робе, ~ дела; ~ приредбе, ~ предавања.

кàко и **кàко** прил. и везн. **1.** *у значењу упитног прилога* **а.** *уз глаголе или у разним другим везама: у правим и неправим питањима.* – Како си сад са здрављем? Треба да научиш како се то ради. **б.** (уз прилоге „дуго", „далеко" и сл.): *колико.* – Бог зна, како ће дуго бити сретни. **в.** *за изрицање разних осећања, ставова и сл.* – Како је дивна природа! Како си леп! **2.** *у неодређеном значењу: некако.* – Смири га ако можеш како. **3.** *у односним реченицама, кад се исказује поређење, повезаност, напоредност.* – Како су право радили, онако су и прошли. Пошаљите новаца, како мени тако и сестри. **4.** *испред начинске реченице: као што.* – Паде киша, таман како ваља. **5.** *као временски везник* **а.** *чим, тек што, након што.* – Како ме видеше, одмах устадоше. **б.** *откад, откако, да.* – Ево већ десет година како живим у Немачкој. **в.** (са „који") *кад се нешто појачава са смењивањем неких појмова.* – Како која година, све их је више у пензији. **6.** *као узрочни везник: зато што, пошто.* – Како у Подгорици није било медицинског факултета, уписао се на студије у Београду. **7.** *као начинско-намерни везник: да.* – Ставио је ограду на терасу, како деца не би пала. **8.** *као исказни везник: где, да.* – Седи на обали те гледа како вода тече. Нисам видео никога како седи и чита. **9.** *у прилошким конструкцијама са допусним речцама: било, год и сл. у начинском, односном, допусном и др. значењима.* – Ако се било како домогну новца, одмах ће купити кола. Какогод се облачи старији син, тако и млађи. Како било да било, ми ћемо ићи. **10.** *у конструкцијама с другим речима упитно-односне категорије (ко, који, где, кад) означава неједнакост, неравномерност.* – Спава како кад, зависи од времена. Пас је опасан, зависи како за кога и како за што. • **богзна ~** *јако, врло.* **~ бог да** *како буде, било како.* **~ (да) не** *дакако, наравно, него шта.* **~ (је) си, сте** *уобичајено питање о здрављу.* **~ је, тако је** *значи мирење са неким стањем, ситуацијом.* **како-тако** *на неки, не баш лак, задовољавајући начин, некако; подношљиво.* **и (те) ~, (и) још ~** *врло, веома, у пуној мери, сасвим сигурно, без сумње.*

кȁкогод прил. **а.** *на неки начин, било како:* ~ преживети. **б.** *не пазећи на начин, квалитет, прилично лоше:* ~ начинити.

каколòгија ж грч. *погрешан, лош изговор.*

кáкотати, -оћēм (какòтати, кàкоћēм) несвр. **а.** *кокодакати (о кокоши).* **б.** фиг. пеј. *причати било шта, брбљати.*

какофòнија ж грч. **а.** *скуп нескладних звукова који звуче немелодично.* **б.** фиг. *лоша стилизација у начину изражавања.*

какофòничан, -чна, -о *који ружно, непријатно звучи:* ~ реч, ~ језик.

кȁктус и **кàктус** м грч. бот. *суптропска вишегодишња биљка* Cereus grandiflorus *из ф.* Cactaceae *меснате стабљике и бодљикавог меснатог лишћа.*

кâл, кȁла и кáла м **а.** *расквашена земља, блато, глиб:* изгурати кола из кала, угазити у кал. **б.** *нечистоћа, прљавштина; измет;* фиг. *духовна прљавштина, срамота:* уши пуне кала, човечји ~; излаз из овога хаоса и кала.

кàлāј, -áја м (мн. ø) тур. *хемијски елеменат* (Sn), *метал сребрнастобеле боје, коситар.*

калàјисати, -ишēм свр. и несвр. *обложиши, облаїаши, йревући, йревлачиши калајем:* ~ котао.

кàлāјнй, -ā, -ō *који се односи на калај, који је од калаја:* ~ дугме, ~ кашика.

калáџија и **калàџија** м (мн. ж) тур. *онај који се бави калајисањем йосуђа.*

калáџијскй и **калàџијскй,** -ā, -ō *који се односи на калајџије и њихов йосао.*

калàмбӯр, -ýра м фр. **1.** *иїра речима сличноī їласовноī склойа а различиїоī значења.* **2.** *їужва, мешеж, хаос, неред.*

кâлан, -лна, -о арх. и песн. *в. каљав.*

кáлати, кâлāм несвр. нар. и рег. *расйоловљаваши, расйолуђиваши (рибу и сл.); цейаши, комадаши уойшше:* ~ рибу; ~ воће. ■ ~ **се** *йуцаши уздуж, цейаши се, раздвајаши се.*

калàуз м тур. **1.** *кључ у облику кукице којим се може ошвориши свака брава.* **2. а.** *йушовођа, водич, йрашилац.* **б.** *шрīовачки йосредник, мешешар, йрекуйац.*

кàлац, -лца и кáлца м **а.** *млада шрава.* **б.** бот. *йиревина* Agropsrum repens.

калашњѝков м *врсша машинске йушке руске йроизводње.*

калàштура ж пеј. *раскалашна, разуздана жена; нейошшена, рђава особа, хуља.*

кàлварија ж *мука, йашња, īолīоша.*

кàлвӣн, -ѝна м *в. калвинисш(а).*

калвинѝзам, -зма м *верско учење Жана Калвина, францускоī йрошесшаншскоī реформашора из XVI века.*

калвѝнист(а), -ē м (мн. -сти) *йрисшалица, следбеник калвинизма.*

калвинѝстичкй, -ā, -ō *који се односи на калвинисше и калвинизам.*

кȁлдрма ж тур. *йуш найрављен од камена, йойлочан каменом; йлочник на шоме йушу.*

калдр̀мисати, -ишēм свр. и несвр. *йосшавиши, йосшављаши калдрму, йойлоча(ва)ши каменом:* ~ пут, ~ улицу.

кȁлеж и **кáлеж** м лат. **1.** цркв. *чаша у којој се држи йричесш, йушир.* **2.** *скуйоцена већа чаша, йехар, куйа.*

калеидòскоп м грч. **1.** *ойшичка найрава у облику цеви у којој се у оīледалима оīледају разнобојна сшакалца, каменчићи и сл. који йомерањем сшварају различише симешричне фиīуре.* **2.** фиг. *мношшво йролазних слика, ушисака, шаренило.*

калеидòскопскй, -ā, -ō *који се односи на калеидоской, шаролик:* ~ бисери, ~ низ, ~ бројност.

калеидòскопски прил. *као у калеидоской у, брзо, шаролико:* ~ брз, ~ сликати.

кàлем м (мн. -ови и -и) грч. **1.** *дрвени, мешални и сл. ваљак на који се намошава конац, йређа, жица и сл.* **2.** агр. **а.** *косо одсечена īранчица с йуйољком неке воћке, руже и сл. која се цейи, сшавља йод кору дивље биљке сродне врсше ради добијања одређене биљке.* **б.** *(о)калемљена биљка.*

калèмāр, -áра м **а.** *онај који калеми, који се бави калемљењем; йроизвођач калема;* уп. калем (2б). **б.** *нож за калемљење.*

калèмāрскй, -ā, -ō *који се односи на калемара, на калемаре.*

калемáрство с *калемарски йосао, калемљење.*

кàлемити, -ӣм несвр. [гл. им. кàлемљēње с] *умешаши īранчицу с йуйољком йишоме биљке йод кору сродне дивље врсше, цейиши.*

калèндāр, -áра м (инстр. -áром) лат. **1.** *йравила о временском рачунању и дељењу времена, сисшем йо коме се рачунају дани и веће временске јединице:* грегоријански ~, јулијански ~. **2.** *шаблица или свеска са шаблицама расйореда дана, седмица и месеци у īодини са означеним йразницима; роковник.* **3.** *сшручна йубликација са йодацима о шекућој īодини, йоучноī, забавноī каракшера; алманах, īодишњак:* шумарски ~, пољопривредни ~. • **нови** ~ *īреīоријански, важећи, званични календар.* **стари** ~ *јулијански календар, којеī се још увек йридржава Срйска йравославна црква.*

калèндāрскй, -ā, -ō *који се односи на календар.*

калѝбар и **кàлӣбар,** -бра м фр. **1.** *йречник цеви вашреноī оружја; йречник мешка.* **2.** фиг. **а.** *сшейен реализације нечеīа, величина:* ~ критике. **б.** *ранī, класа; ниво, сйособносш:* државник европског калибра, човек интелектуалног калибра.

калѝбарскй и **кàлӣбарскй,** -ā, -ō *који се односи на калибар:* ~ гађање.

калѝграф м *онај који йише шексшове лейим рукойисом, краснойисац.*

калигрàфија ж грч. *вешшина, сйособносш лейоī йисања, краснойис.*

калѝграфскй, -ā, -ō *који се односи на калиīрафе и калиīрафију:* ~ слова, ~ писање.

калѝграфски прил. *на калиīрафски начин, као калиīраф:* ~ писати.

кâлијум (кâлӣј, -ија) м хем. *хемијски елеменаш* (K), *мек мешал сребрнасшобеле боје.*

кàлина ж бот. *украсни īрм* Ligustrum vulgare *из ф.* Oleaceae, *црна бобичасша и ойора йлода, који се уйошребљава у йлешарсшву.*

кàлиновац, -ōвца м зоол. *врсша лейшира* Splinx ligustri.

калѝрати, кàлӣрāм свр. и несвр. итал. *(из)īубиши на шежини (о роби).*

кáлити, кâлӣм несвр. [гл. им. кáљēње с] **1.** *увећаваши шврдоћу и чврсшину īвожђа заīревањем и наīлим хлађењем.* **2.** фиг. *јачаши, чиниши ошйорнијим, челичиши:* ~ омладину. ■ ~ **се** фиг. *челичиши се, јачаши се:* ~ се у борби.

кàлиф, -а и **кàлӣф,** -ѝфа (калѝфа) м тур. *врховни верски муслимански йоīлавар који обично има и свешовну власш у земљи.*

калѝфāт, -áта м *шеришорија којом уйравља калиф; владавина, власш калифа.*

калѝфōрнијум (калѝфōрнӣј, -ија) м хем. *вешшачки добијен радиоакшивни хемијски елеменаш* (Cf).

кȁлк м (мн. -ови) фр. лингв. *реч или израз насшао дословним йревођењем сшране речи или израза.*

кàлкāн, -áна и **кàлкан,** -а м тур. нар. и арх. **1.** *шшиш:* сребрни ~. **2.** нар. *врсша сшаринске женске кайе са ресама около.* **3.** грађ. *чеони зид који зашвара йошкровље, забаш, йрочеље; кров са шаквим зидом.*

калкѝрати, кàлкӣрāм свр. и несвр. *йренеши, йреносиши реч или израз дословним йревођењем из једноī језика у друīи.*

калкỳлант м **1.** *в. калкулашор (1).* **2.** фиг. *йрорачунаш човек, рачунџија.*

калкỳлāтор м **1.** *службеник који врши йрорачуне, обрачуне, који калкулише; рачуновођа.* **2.** фиг. *в. калкуланш (2).* **3.** техн. *мали елекшронски уређај за најчешће машемашичке ойерације.*

калкỳлантскй, -ā, -ō фиг. *йрорачунаш, рачунџијски:* ~ игра, ~ намера.

кȁлкулатӣван, -вна, -о **а.** *који је ушврђен, заснован на калкулацији:* ~ цена. **б.** *обрачунски:* ~ листић.

калкулáција ж лат. **1.** екон. *израчунавање цена робе, йредрачун, обрачун.* **2.** фиг. *намера, йлан.*

калкỳлисати, -ишēм (калкулѝрати, -ỳлӣрāм) свр. и несвр. **1.** *йрорачуна(ва)ши, обрачуна(ва)ши.* **2.** *(ис)йланираши, йредвидеши, йредвиђаши.*

кâло с итал. *īубишак у шежини робе насшао у йромешу, мањак на мери.*

калòвит, -а, -о *йун кала, каљав, блашњав:* ~ пут.

калòдонт м грч. *йасша за йрање зуба (йрема фабричком имену йроизвода).*

кàлонг м зоол. *шройски сисар* Pteropus edulis, *лешийас.*

калòпер м бот. *украсна мирисна биљка* Tanacetum balsamita *из ф.* Compositae, *која се уйошребљава у медицини.*

ка̀ло̄рија ж лат. физ. **1.** *јединица за мерење топлоте; количина топлоте која је потребна да се једном граму воде повиси температура за* 1° С. **2.** *јединица за мерење хранљиве вредности намирница.*

кало̀рӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на калорије:* ~ вредност.

ка̀лориме̄тар и **ка̀лориметар,** -тра м *справа за мерење количине топлоте.*

калорѝфер м лат. техн. *уређај за грејање просторија топлим ваздухом или топлом водом; електрична грејалица са вентилатором.*

кало̀ричан, -чна, -о **1.** *који садржи довољно калорија:* ~ угаљ, ~ храна. **2.** *који се изражава у калоријама:* ~ вредност. **3.** *који се покреће топлотом, термички:* калоричне електричне централе.

кало̀ричнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је калорично; калорична вредност нечега.*

кало̀та ж итал. **1.** мат. *површина лоптастог одсечка, капица.* **2.** *оно што има облик лоптастог одсечка.* **3.** *вршак лобање* calvaria.

ка̀лпак м тур. **1.** ист. *висока крзнена капа опшивена по врху чојом, свилом и сл., украшена перјаницом, ланцима и колајнама, која се носи у свечаним приликама (као део униформе или народне ношње).* **2. а.** *ратна метална капа, кацига, шлем.* **б.** *крзнена капа, шубара.*

ка̀луђер м грч. цркв. *свештеник који припада црквеном реду и живи у манастиру, монах, редовник.*

калуђе́рак, -рка м **1.** *хип. од калуђер.* **2.** бот. *врста гљиве* Coprinus porcellanus *из ф.* Agaricaceae.

ка̀луђерити, -ӣм несвр. [гл. им. ка̀луђере̄ње с] *уводити у калуђерски чин, замонашивати.* ■ **~ се** *постајати калуђер, монашити се.*

ка̀луђерица и **калуђѐрица** ж *женска особа која припада црквеном реду и живи у манастиру, монахиња, редовница.*

ка̀луђерички и **калуђѐричкӣ,** -ā, -ō *који се односи на калуђерице:* ~ манастир, ~ живот.

ка̀луђеров, -а, -о *који припада калуђеру:* ~ лице.

ка̀луђе̄рка ж агр. *врста зимске крушке.*

ка̀луђерскӣ, -ā, -ō *који се односи на калуђере; карактеристичан за калуђере:* ~ ред, ~ збор, ~ нарав.

ка̀луђерски прил. *као калуђер:* ~ се понашати.

ка̀луђе̄рство и **калуђе́рство** с **1.** *калуђерски живот, позив; смисао и дух калуђерског живота.* **2.** зб. *калуђери.*

калуђѐрчина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од калуђер.*

калуђѐрчић м *дем. и хип. од калуђер.*

калуђе́рштина ж (м) (мн. ж) пеј. *калуђер, калуђерчина.*

ка̀луп м тур. **1. а.** *предмет помоћу кога се обликује оно што се прави, дотерује или производи:* лити новац у калупима, ~ за капе, ~ за ципеле. **б.** *предмет којим се обликује тесто за колаче; посуда за торте, колаче и сл., модла.* **2.** *оно што је обликовано помоћу калупа (1а):* ~ воска, ~ сапуна, ~ сира. **3.** *чврсто збијен свежањ дувана, траве и сл.* **4.** фиг. **а.** *устаљен ред ствари, оквир уобичајених норми; стега.* **б.** *устаљени облик, образац, шаблон:* говорити на исти калуп. • **бити на један (исти) ~** *бити једнак, једнообразан.* **на свој ~, по свом калупу** *по свом мишљењу, схватању.*

ка̀лупа̄р м *онај који израђује калупе; онај који ради помоћу калупа.*

ка̀лупити, -ӣм несвр. [гл. им. ка̀лупље̄ње с] **1.** *израђивати, обликовати нешто помоћу калупа; поправљати помоћу калупа:* ~ глину; ~ фес. **2.** фиг. *стварати по устаљеним обрасцима, на исти начин, шаблонизовати.* ■ **~ се** *добијати одређен облик, обликовати се, формирати се.*

ка̀лупчић м *дем. од калуп.*

ка̂лфа м (мн. ж) (ген. мн. ка̂лфӣ и ка̂лфа̄) тур. *квалификовани занатски или трговачки помоћник.*

ка̀лцан м шаљ. *калуђер.*

калцѐдо̄н, -о́на м мин. *врста разнобојног кварца који се употребљава као полудраги камен.*

ка̂лцијум (ка̂лцӣј, -ија) м лат. хем. *хемијски елеменат* (Са), *врло распрострањен у природи, сребрнастобели метал неопходан за развој живих бића.*

калцина́ција ж хем. *технолошки поступак где се помоћу загревања одстрањује кристална вода из кристализираних соли.*

ка̀лцӣт, -и́та м мин. *врста кречњака, калцијев карбонат, вапненац.*

калцифика́ција ж лат. **1.** *ђубрење земљишта калцијумовим, кречним ђубривом.* **2.** мед. *стварање калцијумових соли у ткивима, закречење.*

ка̏љ, ка̏ља и **ка̂љ,** ка́ља м нем. *керамичка плочица глазирана с једне стране од које се граде пећи, камини и сл.*

ка̀ља и **ка̏ља** ж тур. *врста јела од куваног купуса са месом; врста јела од кромпира.*

ка̏љав, -а, -о *упрљан блатом, блатњав, прљав; пун кала, расквашен (о земљишту);* фиг. *непоштен, нечастан.*

каља́вити (се), ка̀ља̄вӣм (се) несвр. *в. каљати (се).*

ка̏љавōст, -ости ж *блатњавост, прљавштина.*

ка́љати, ка̂ља̄м несвр. **1.** *чинити каљавим, прљати:* ~ руке. **2.** фиг. *срамотити, брукати:* ~ име, ~ кућу нечију. ■ **~ се 1.** *блатити се, прљати се.* **2.** фиг. *срамотити се, брукати се.*

ка̀љача ж нем. (обично у мн.) *гумена обућа која се навлачи на ципеле ради заштите од влаге и блата.*

ка̀љев, -а, -о *који је направљен од каља;* уп. каљ: ~ пећ.

ка̀љуга (дат. -узи) (ка̀љужа) ж **1.** *расквашена земља, глиб; блатњава бара.* **2.** фиг. *духовна, морална беда, прљавштина:* политичка ~.

ка̀љужаст, -а, -о *који је као каљуга; прљав:* ~ блато, ~ вода.

ка̀љужина ж *аугм. и пеј. од каљуга и каљужа.*

ка̀љужница ж бот. *биљка* Caltha palustris *из ф.* Ranunculaceae *која расте у мочварном тлу.*

ка̏м и **ка̂м** м песн. *в. камен.*

ка̏ма ж тур. *кратак нож са две оштрице, бодеж.*

ка̀мара ж грч. *гомила, хрпа нагомиланих предмета; стог, пласт:* ~ јабука, ~ чаура; сено у камари.

камарѝла ж шп. *закулисна група, клика која уз сплетке и интриге врши утицај на владара, монарха у свом интересу.*

ка̏марица ж *дем. и хип. од камара.*

ка̏мата ж грч. фин. и банк. *приход који се добије на уложена средства, на новац као накнада за употребу тога новца, интерес.*

ка̏матнӣ, -ā, -ō *који се односи на камату, који је у вези с каматом, интересни:* ~ стопа, ~ рачун.

ка̏матнӣк м *онај који даје новац у зајам уз велику камату, лихвар.*

кама̀шна ж *кожна или штофана доколеница; штофани додатак на доњем делу плитке ципеле.*

ка̂мбӣјум (ка̂мбӣј, -ија) м лат. биол. *ембрионално ткиво у стабљици и корену неких биљака.*

ка̂мбријум (ка̂мбрӣј, -ија) м геол. *најстарији период палеозојског доба.*

ка̀мбрик м нем. *фино памучно платно, батист.*

ка̏мга̄рн м нем. *вунено предиво; тканина од тога предива.*

камелѐо̄н, -о́на м **1.** зоол. *врста гуштера из пор.* Chamaeleonidae *који мења своју зелену боју према околностима.* **2.** фиг. *човек који мења своје мишљење и понашање према приликама и потребама.*

камелео́нство с (камелео́нштина ж) пеј. *превртљивост, беспринципијелност.*

ка̀ме̄лија ж бот. *украсна зимзелена биљка* Camellia japonica *из ф.* Theaceae *с цветовима беле, црвене или ружичасте боје.*

ка̏ме̄н, -ена м (мн. ка̏менови (ка̏мени); зб. им. ка̀ме̄ње с) **1.** *минерални агрегат различитог састава који заузима велики део Земљине литосфере; комад таквог агрегата, стена различите величине.* **2.** *кршевито земљиште, голет; сиромашни родни крај.* **3.** фиг. *особа чврстог карактера; неосетљива, хладна особа.* **4. а.** *воденички камени точак, жрвањ.* **б.** *надгробни споменик, белег:* ударити оцу камен. **5.** мед. *обољење које изазива чврсто тело настало таложењем мокраћних соли, киселине и др. у бубрезима, мокраћној или жучној бешици.* • **бели ~** *гипс, садра; стипса.* **вински ~** *талог који се ствара таложењем вина.* **драги ~** *украсни минерал који се употребљава у изради накита, драгуљ.* **~ међаш** *камен којим се обележава граница између два имања.* **~ мудрости (мудраца)** а) *средство којим су стари алхемичари настојали да немետале и просте метале претворе у сребро и злато и да одгонетну тајну настанка живота.* б) фиг. *кључ, метод, начин за решавање неких проблема, тешких ситуација и сл.* **~ раздора (смутње)** *узрок свађе, неспоразума.* **~ спотицања** *препрека, сметња нечему.* **~ темељац** *први постављени камен или сл. при подизању грађевине.* **кречни ~** *кречњак, вапненац.* **плави ~** *модра галица, куприсулфат.* **пробни ~** *оно што служи за пробу, проверу нечије вредности, способности.* • **бацити се каменом (на некога), бацати дрвље и камење (на некога), бацати се дрвљем и камењем (на некога)** *нападати некога жестоко, оштро осуђивати, критиковати, ружити некога.* **~ о врат привезати (обесити)** *натоварити велику невољу, бригу, обавезе.* **камена с рамена (бацати се, метати се)** *такмичење у игри бацања камена у даљ.* **не оставити ни камен на камену** *разрушити, пореметити све до темеља.* **пао ми камен са срца (са душе)** *лакнуло ми је, ослободио сам се брига.* **стати на луди камен** *изгубити памет, полудети; заљубити се.* **ћутати као ~** *не говорити ни речи.*

ка̏мен, -а, -о (обично одр. ка̏мени̑ и ка̏мени̑) **1.** *који се односи на камен, који је од камена; стеновит, кршевит:* ~ мост, ~ кућа; ~ брдо. **2.** фиг. **а.** *неосетљив, хладан:* ~ срце, ~ душа. **б.** *чврст, упоран, непоколебљив:* ~ упорност, ~ сигурност. **в.** *непокретан, скамењен.* **3.** нар. експр. *јадан, жалостан, несрећан.* – Камена јој мајка. • **камено доба** ист. *праисторијска епоха у којој се јављају први људи на Земљи.*

камѐна̄р, -а́ра м *каменорезац, клесар.*

камена̀рица ж зоол. *врабац камењар.*

камѐна̄рка ж зоол. **1.** *в. камењарка (1а).* **2.** *врста јаребице.*

камѐна̄рски̑, -а̄, -о̄ *каменорезачки, клесарски.*

ка̏менаст, -а, -о **1.** *тврд као камен:* ~ маса. **2.** *каменит, кршевит.*

камѐнати, -а̄м несвр. *в. каменовати.*

каме́нац, -нца м **1.** *наслаге креча од воде које се задржавају на зидовима судова, котлова и сл.:* водени ~. **2.** *наслаге креча, фосфора и сл. које се нахватају око корена зуба.* **3.** мед. *в. камен (5).*

камѐника ж бот. *врсте зељастих биљака које расту на каменитом тлу из ф.* Saxifragaceae *и неке се употребљавају за лечење камена у мокраћним каналима.*

камѐнит и **ка̏менит,** -а, -о **1.** *пун камења, кршевит, стеновит:* ~ Пива, ~ голет. **2.** *в. камен (1, 2):* ~ врата, ~ мост; ~ сан.

ка̏менити, -и̑м несвр. [гл. им. ка̏мење̄ње с] *претварати у камен, окамењивати.* – Хладноћа им камени руке. ▪ **~ се 1.** *претварати се у камен, окамењивати се.* **2.** фиг. *постајати непомичан, беживотан; запањивати се (од страха, изненађења и сл.).*

ка̏менито̄ст и **камѐнито̄ст,** -ости ж *особина и стање онога што је каменито, кршевитост.*

ка̏меница ж **1.** *посуда направљена од камена.* **2.** геол. *удубљење на површини камена, стене у коме се задржава кишница или отопљени снег; извор у камену.* **3.** *зграда од камена.* **4.** еуф. и празн. **а.** *вештица.* **б.** *змија камењарка, отровница.* **5.** зоол. **а.** *морска риба* Raja clavata *пљоснатог тела.* **б.** *морска шкољка* Osterea adulis, *острига.*

камѐница ж **1.** *омањи камен који се може без напора руком бацити.* **2.** *каменито земљиште, камењар.*

ка̏менича̄рка ж бот. и агр. *врста винове лозе; грожђе и вино од те лозе, прокупац.*

ка̏мено прил. *као камен, непомично:* ~ ћутати.

ка̏меновати, -нује̄м свр. и несвр. ист. етн. *уби(ја)ти кривца бацајући каменице на њега и правећи гомилу камења над њим.*

каменѝлом и **ка̏менолом** м *место из кога се вади грађевински камен, рудник камена.*

каменоло́мац, -мца м *радник у каменолому.*

каменѝрез м *украс или натпис урезан у камену.*

каменоре́зац, -е́сца м *онај који обрађује камен, клесар; вајар, кипар.*

каменорѐзачки̑ и **каменорѐза̄чки̑,** -а̄, -о̄ *који се односи на каменоресце:* ~ длето, ~ чекић, ~ занат.

камѐнуша ж зоол. *птица* Monticola saxatilis *која живи у камењару.*

камѐнчина ж *аугм. и пеј. од камен.*

камѐнчић м **1.** *дем. и хип. од камен (1 и 5).* **2.** *ситан драги камен.*

ка̏мења̄к м нар. *вук, курјак.*

камѐња̄к, -а́ка м *в. камењар.*

камѐња̄р, -а́ра м (инстр. -а́ром) **1.** *каменито земљиште, кршевит крај.* **2.** *в. каменорезац.* **3.** зоол. **а.** *дивљи голуб* Columba livia **б.** *шарени смуђ* Lucioperca volgensis. **б.** *у мн.: род птица певачица које живе по каменитим местима (у јд.: птица из тога рода).*

камѐњара ж **1.** *кућа од камена.* **2.** *каменито, кршевито земљиште.*

камѐња̄рка ж (ген. мн. -ки̑) **1.** зоол. **а.** *отровна змија* Vipera ammodytes, *поскок.* **б.** *отровна змија* Vipera berus, *шарка.* **в.** *врста јаребице.* **г.** *врста стонога.* **2.** *неплодна, каменита земља.* **3.** жарг. *проститутка, курва, блудница.*

ка̏мењача и **камѐњача** ж агр. *врста крушке.*

ка̏мера и **ка̀мера** ж лат. *фотографски или филмски апарат за снимање.*

камералѝзам, -зма м нем. *економска политика која је заснована на повећању извоза а смањењу увоза, меркантилизам.*

ка̏мерман и **ка̀мерман** м енгл. *филмски сниматељ.*

ка̏ме̄рни̑ и **ка̀ме̄рни̑,** -а̄, -о̄ муз. **а.** *који је намењен за извођење у мањој просторији, пред мањим бројем гледалаца, са мањим бројем извођача:* ~ музика. **б.** *који изводи музику у мањој просторији:* ~ трио, ~ хор.

ка̀миваo, -а̄ла м *гребен планинског венца са кога се камење обурвава на једну или другу страну.*

камика́за м (мн. ж) **а.** ист. *јапански пилот у Другом светском рату који се жртвовао заједно с авионом пуним експлозива нападајући непријатељске објекте, пилот самоубица.* **б.** разг. *уопште особа која жртвујући себе напада непријатеља превозним средством пуним експлозива.*

ка̀мила ж грч. *товарна и јахаћа животиња, грбави папкар* Camelus *из пор.* Camilidae *који живи у Африци и Азији.*

камѝлавка ж грч. *висока ваљкаста капа православних калуђера и свештеника.*

камѝла̄р, -а́ра м *чувар и водич камила.*

камѝлица и **ка̀милица** ж **1.** бот. *једногодишња лековита зељаста биљка* Matricaria chamomilla *из ф.* Compositae. **2.** *чај од цвета истоимене биљке.*

ка̀миљи̑, -а̄, -е̄ *који се односи на камиле, који је од камиле:* ~ траг, ~ грба; ~ ћебе.

ка̀ми̑н, -и́на м грч. **1.** *полуотворена озидана пећ са ватром која гори на огњишту.* **2.** геогр. *пукотина у планинској стени.*

камѝон, -о́на м фр. *теретно моторно возило.*

камио̀не̄т, -е́та и **камио̀нет,** -а м *мањи теретни камион.*

камѝо̄нски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на камион:* ~ пут.

ками́чак, -чка м *дем. од камен, каменчић.*

ка̀миш м тур. *цев луле, чибук.*

ка̀мишовина ж бот. *удика* Viburnum lantana.

ка̏мо прил. **1.** *кад се йиша* **а.** *за йравац.* – Камо идемо? **б.** *за оно чеīа нема а шреба да буде.* – Камо кључеви од собе? **2.** *кад се исказује жалосш, вајкање за нечим чеīа више нема.* – Камо оно време кад смо живели сви заједно. **3.** *без йиѿања изриче йравац, йросѿор.* – Није знао камо би отишао. **4.** *исшиче жаљење шшо се није доīодило оно шшо се жели.* – Камо да је изашао на време из Зенице. • **~ год** *било камо, īде īод.* **~ (та, лепа) срећа, ~ (моје, лепе, пусте** и сл.**) среће** *било би добро, било би боље.* **нема се ~** *нема (друīоī) решења.*

ка̏могод прил. *било куда, некуда, некамо.*

ка̏моли везн. (често уз везн. „а") *исшиче да је оно шшо се īовори йриродна йоследица оноīа шшо је већ речено.* – Нема она ни момка, а камоли вереника.

ка̏мп м енгл. *уређено месшо са шаторима и кућицама у којима бораве шурисши.*

камп- *йрви део йолусложеница у аѿриб. служби: који служи за камйовање:* камп-кућица, камп-насеље.

кампанили̇̀зам, -зма м итал. *локални, ускоīруди йашриошизам.*

ка̀мпања и **кампа̀ња** ж фр. **1.** *йовремена, иншензивна акшивносш везана за осшварење некоī друшшвеноī, йолиѿичкоī, йривредноī, кулшурноī и др. циља:* предизборна ~, ~ описмењавања. **2.** *орīанизовани медијски и сл. найад на некоīа:* ~ против радикала, ~ против краља. **3.** *војни йоход, војна ойерација.* **4.** *време за које су везани одређени йољойривредни радови; време обраде или йроизводње нечеīа:* ~ прераде шећера, сетвена ~.

ка̀мпањскӣ и **ка̀мпа̄њскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на камйању, йовремен, несисшемаѿичан:* ~ рад, ~ учење.

ка̀мпинг м енгл. *лоīоровање йод шаторима, у камйу.*

кампинг- *йрви део йолусложеница: који се односи на камйинī:* кампинг-одмаралишта.

ка̏мповати, -пује̄м несвр. *йривремено боравиѿи, лоīоровати у камйу.*

камуфла́жа ж фр. **1.** воj. *маскирање војске и војних објекаша с намером да се лако не уоче.* **2.** *мењање изīледа, йрерушавање; лажно йредсшављање, обмана.*

камуфли́рати, -у̀флӣра̄м свр. и несвр. **1.** *(у)чиниши невидљивим, неуочљивим (војску или војни објекаш), маскирати (ради зашшише од нейријашеља).* **2.** *йрикри(ва)ши нешшо; лажно йредсшављаши.* ■ **~ се** *йрикри(ва)ши се, лажно се йриказ(ив)аши.*

ка̂мфор м лат. хем. *аромашична смоласша машерија из камфоровоī дрвеша која се уйошребљава у медицини.*

ка̂мфорнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на камфор:* ~ маст, ~ дрво.

ка̂мфоровац, -о̄вца м бот. *камфорово дрво.*

ка̂мчити, -ӣм несвр. [гл. им. ка̂мче̄ње с] *нейресшано шражиши, мољакаши.*

ка̂н м (мн. ка́нови) *владарска шишула монīолских и неких исшочњачких народа.*

ка̂на ж бот. **1. а.** *биљка* Lawsonia inermis *йореклом са Исшока од које се добија црвенкасшожуша боја за бојење косе и сл.* **б.** *йрах, боја шакве биљке.* **2.** *шройска украсна биљка* Canna indica *из ф.* Cannaceae.

кана̀бе, -ета с фр. *врсша шайацираноī наслоњача за седење и лежање, софа.*

ка̀на̄л, -а́ла м лат. **1.** *йрокойано кориѿо које доводи воду између две реке или два мора, вешшачки водени йуш за наводњавање и сл.; улични јарак.* **2.** *йодземни йрокой у које су смешшене цеви за довођење воде, нафше, īаса и др.* **3.** *морски йролаз између койна, мореуз.* **4.** анат. *шуйљина у орīанизму кроз коју йролазе разне машерије:* кичмени ~, жучни ~, зубни ~. **5.** фиг. *веза, начин како се нешшо дознаје, саойшшава, йосшиже:* илегални ~, имати сигурне канале.

канализа́ција ж *сисшем шехничких уређаја који се сасшоји од мреже надземних и йодземних цеви, канала за довођење чисше и одвођење йрљаве воде (из насеља).*

ка̏нализацио̄нӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на канализацију:* ~ инсталација, ~ мрежа, ~ радови.

кана̀лисати, -ише̄м (канализи́рати, -и̇̀зӣра̄м и ка̀нализовати, -уј̄ем) свр. и несвр. **1.** *(из)īрадиши канале за одвођење воде:* ~ мочвару. **2.** фиг. *да(ва)ши йравац, шок нечему, реīулисаши у одређеном смеру:* ~ спремност радника, ~ борбу народа. ■ **~ се** *усмериши се, усмераваши се у одређеном йравцу.*

кана̀л(ч)ић м *дем. од канал.*

ка̀на̄лнӣ и **ка̀на̄лскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на канал:* ~ систем, ~ цев, ~ вода.

ка̀на̄п, -а́па м и **кана́па** ж итал. *шанак конойац од ниши конопље, лана и сл.*

канари́нац, -нца м зоол. *йшица йевачица* Serinus canarius *жуше, зелене или друīе боје (йореклом са Канарских осшрва).*

кана̀ринка ж *женка канаринца.*

ка̏нат м тур. нар. **1.** *крило йрозора, враша.* **2.** *в. каната.*

ка̏ната ж нар. (обично у мн.) *свака од двеју бочних сшрана на зайрежним колима.*

ка̏нда и **ка̀нда** **1.** прил. *ваљда, вероваѿно, изīледа.* – Они нису спавали, него су, канда, читали целу ноћ. **2.** везн. *као да.* – То њима канда је испод части.

кандела́бр м лат. **1.** *раскошни велики свећњак са неколико оīранака за свеће или сијалице.* **2.** *улични сшуб с елекшричним свешиљкама.*

канди̇̀да̄т, -а́та м **а.** *онај који конкурише или се йријављује за неки йоложај, службу, звање и сл.* **б.** пол. *онај који се йредлаже или бира у сасшав каквоī друшшвеноī или йолиѿичкоī шела, орīанизације и сл.* **в.** *ученик или сшуденш који излази на йолаīање исйиша.*

канди̇̀даткиња ж *женска особа кандидаш.*

канди̇̀да̄тскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на кандидаше:* ~ испит, ~ листа.

кандидату́ра ж *учешће, йраво и моīућносш учешћа у избору на неки йоложај, члансшво и др.*

кандида́ција ж *йредлаīање некоīа за кандидаша, кандидовање.*

ка̏ндидацио̄нӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на кандидацију:* ~ листа, ~ одбор.

ка̀ндидовати, -дује̄м свр. и несвр. *йредложиши, йредлаīаши некоīа за кандидаша, исшаћи, исшицаши нечију кандидашуру.* ■ **~ се** пол. *йрихвашиши се, йрихвашаши се кандидашуре, исшаћи, исшицаши своју кандидашуру на изборима.*

ка̀ндӣлка ж бот. *украсна биљка шарених цвешова* Anguilegia vulgaris *из ф.* Raninculaceae.

ка̀ндило с грч. *мала сшаклена йосуда у којој īори жижак у уљу.*

канди́рати, ка̀ндӣра̄м фр. свр. и несвр. (обично у трп.) *ушећери(ва)ши расшойљеним шећером (воће).*

ка̀нибал м шп. *људождер; суров, крвожедан човек.*

канибали̇̀зам, -зма м *људождерсшво; варварсшво, свирейосш.*

ка̀нибалскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на канибале и канибализам.*

ка̀нистер м нем. *йласшична канша са зашварачем за ношење шечносши.*

ка́нити, ка̂нӣм несвр. *намераваши, смераши; сйремаши се.* – Каним ићи у Америку. ■ **~ се** **1.** *в. каниши.* **2.** (и свр.) *клониши се, оканиши се:* ~ лошег друштва.

ка̀нка̄н, -а́на м фр. *врсша раскалашноī францускоī йлеса.*

ка̀но̄н, -о́на м грч. **1. а.** цркв. *йройис, закон донеш од највише црквене власши.* **б.** *йойис релиīиозних књиīа које црква смашра божанским и свеши.м.* **в.** *у йравослављу, йсалм одређен за йоја-*

ње; молитва. **2.** *скуп правила, принципа у оквиру каквог уметничког правца, образац, стандард.* **3.** муз. *вишегласна музичка имитација у којем мелодију почетног гласа понављају други гласови.* **4.** штамп. *тип великих слова.*

канона́да ж фр. *учестала артиљеријска паљба.*

канониза́ција ж **1.** цркв. *црквено проглашење некога свецем.* **2.** *нормирање, канонизовање:* ~ израза.

канòнизовати, -зујēм (канонизи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. **1.** *прогласити, проглашавати некога свецем.* **2.** *претворити, претварати у канон, утврдити, утврђивати правила норме:* ~ метрику.

кàноник и **канòник** м лат. *католички свештеник вишег ранга.*

канòнисати, -ишēм свр. и несвр. *в. канонизовати.*

канòнист(а), -ē м (мн. -сти) *познавалац црквених канона, црквеног канонског права.*

кàноничкӣ и **канòничкӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на канонике:* ~ кућа. **2.** *в. канонски.*

кàнōнскӣ и **кàнонскӣ,** -ā, -ō *који се односи на канон, на каноне; нормативни:* ~ књига, ~ право.

кȁнт м енгл. у изр.: **на кант (зидати, постављати и сл.)** *зидати, постављати и сл. на најужу страну, ивицу (циглу, греде и сл.).*

ка́нта и **кȃнта** ж (ген. мн. -тӣ (-тā)) *већи лимени суд са ручком за ношење, ведро.*

кȁнтāр и **кȃнтāр** м тур. *направа за мерење тежине са дугачком полугом са подеоцима, зделицом за терет и помичним тегом на полузи, вага.*

кантарѝōн, -о́на м бот. *лековита биљка* Hypericum perforatum *из ф.* Hypericaceae.

кантàрић м *дем. од кантар.*

кȁнтāрскӣ и **кȃнтāрскӣ,** -а, -о *који се односи на кантар:* ~ кука.

кантàрчић м *дем. од кантарић.*

канта́та ж итал. муз. *већа вокално-инструментална композиција у којој се смењују солисти, ансамбли и хор.*

кантиле́на ж лат. муз. **1.** *мелодија певљивог карактера.* **2.** *лирско-епска мања песма.*

канти́на ж итал. *мања продавница јела, пића и ситнијих ствари (обично у касарни, фабрици и сл.).*

кантѝнēр, -е́ра м фр. *продавац у кантини.*

кàнтица и **кȃнтица** ж *дем. од канта.*

кȁнтовац, -ōвца м *присталица Кантове филозофије.*

кȁнтōн, -о́на м фр. *аутономна административно-територијална јединица (нпр. у саставу Швајцарске).*

кȁнтонāлан, -лна, -о *који се односи на кантон.*

кàнтоновати, -нујēм (кантони́рати, -òнӣрāм) свр. и несвр. *сместити, смештати војску по приватним кућама.*

кȃнтор м лат. *певач у католичкој цркви.*

кàнути и **кȁнути,** кȁнēм *свр. према капати;* уп. капнути.

канцѐлāр, -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) лат. **1.** пол. **а.** *председник владе (у Немачкој, Аустрији).* **б.** *један од главних министара парламентарних или дворских функционера (у неким државама Западне Европе).* **в.** ист. *лични краљев секретар, у средњовековним краљевинама.* **2.** адм. **а.** *лични секретар, саветник виских државних функционера; секретар, шеф државне управе.* **б.** *шеф канцеларије; секретар.*

канцелàрија ж лат. **1.** *службена просторија где се обављају административни и сл. послови; биро, уред; делатност везана за биро.* **2.** *седиште неке власти, организације, секретаријат.*

канцелàрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на канцеларију:* ~ прибор, ~ службеник.

канцѐлист(а), -ē м (мн. -сти) *нижи чиновник, практикант.*

канцо́на ж итал. **1.** *забавна песма, композиција за соло певање:* италијанска ~. **2.** *романтична лирска песма.*

кȁнџа ж (ген. мн. -џӣ (-џā)) тур. *дугачак, повијен нокат на прстима птица и животиња:* ~ орла, ~ медведа. • **бити у нечијим канџама, бацити у нечије канџе** *бити у нечијој власти, доспети под нечију власт.*

кȁнџаст, -а, -о *који има канџе; који подсећа на канџе, кукаст:* ~ руке, ~ прсти.

кȁнџија ж тур. *направа за шибање, бич.*

канџѝјати, -āм несвр. *тући канџијом, бичевати.*

ка́њац, -њца м зоол. *морска медитеранска риба коштуњача* Serranus cabrilla *из ф.* Serranidae.

кȁњōн, -о́на м шп. геогр. *дубока речна долина са високим стрмим странама, клисура.*

кȁњōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на кањон:* ~ корито.

као[1] везн. и прил. **I.** везн. **1.** *начинско-поредбени* **а.** *исказује сличност или једнакост два појма у целини или у неким особинама:* девојка румена као крв, момак јак као челик. **б.** *показује начин како се шта врши, збива:* дрхтати као прут, радити као сат. **в.** *при понављању исте речи у поређењу, истиче неку особину која је већ позната, разумљива:* мајка као мајка, народ као народ. **г.** *после одричне реченице с компаративом: него.* – Ништа му није било драже као слушати народне приче. **д.** *при поређењу мере: колико.* – Било је шљива као воде. **ђ.** *у вези с везником „што" везује начинско-поредбене реченице.* – Није ставила шешир као што госпође обично раде. **е.** *у вези с везником „да" или „кад" исказује поређење које се замишља или претпоставља.* – Једе као да је из глади утекао. Трошите новац као кад га имате напретек. **ж.** *у вези с речцом „год" појачава значење.* – Почеше учити енглески као год што се некад учио француски. **2.** *исказни* **а.** *ближе одређује глаголску радњу.* – Представи се као будући лекар. **б.** *при навођењу примера, објашњава оно што је речено: на пример.* – Нека се јаве они који су галамили, као Марко, Урош и др. **3.** *са везником „и", појачава набрајање.* – Осећаху се мириси лековитих трава, као и алкохола. **4.** *с везн. „да", у узвичној реченици, оповргава оно што је речено.* – Завршио је школу али не може да се запосли. Као да му је то нека школа. **II.** (кȁо) прил. **1.** **а.** *испред именице са којом ближе одређује оно на шта се та именица односи.* – Сусрео се са председником као министар спољних послова. **б.** *с прилогом „још" и речима које значе узраст, временски одређује појам на који се односе.* – Још као дете остао је без родитеља. **2.** (у служби речце) **а.** *истиче приближност: изгледа, рекло би се.* – Дао му ињекцију па му као мало лакше. **б.** *у питању, да се умањи неповољан значај околности.* – Шта се то као прича о нама? **в.** *тобоже, бајаги.* – Он је као тачно одговорио на сва питања.

кȁо[2], кȃла м *в. кал.*

каòлӣн, -и́на м мин. *чиста глина од које се прави порцелан, порцеланска земља.*

кȃп[1] ж (инстр. кȃпи; ген. мн. ка́пӣ) **1.** *делић течности који при паду има округласт облик, капља.* **2.** **а.** *врло мала количина течности:* ~ вина. **б.** фиг. *трунка, мрвица нечега:* ~ снаге, ~ живота. **3.** нар. *течан лек:* пити капи. **4.** мед. *излив крви у мозак; нагла смрт која настаје престанком рада срца.* • **до последње капи крви** *жртвовати се у борби бранећи што.* **као ~ воде на длану (чувати, гледати)** *врло брижљиво (чувати, гледати).* **као ~ пасти** *нагло, одједном пасти.* **млад као ~ роса** *врло млад.* **мождана ~** мед. *излив крви у мозак.* **убила га, (ударила га) ~** *имао је мождани удар.* **срчана ~** *смрт услед нагле престанка рада срца.* **у кап (попити)** *до дна, сасвим (попити).*

кȁп[2] узв. (обично поновљено) *ономатопејски узвик за подражавање звука при паду капи.*

кȁпа ж нем. **1.** **а.** *део одеће који се ставља на главу различитог облика и величине:* војничка ~, ђачка ~, рударска ~ и сл. **б.** *в. капуљача.* **2.** *оно што покрива врх чега, што наткриљује што:* снежна ~, ~ над торњем, ~ на сену, ~ упаљача. **3.** *највиши део брда, планине, врх:* ловћенска ~, ~ Дурмитора. • **бацати капу увис** *јако се веселити, радовати се.* **давати и капом и шаком** *обилато, пуно давати.* **дао би капу с главе** *све би дао, јако је дарежљив.* **диже му се капа на глави** *јежи се, плаши се.* **капа доле, капу доле!** *одавање признања: свака част.* **капу скројити коме** *одлучивати о некоме мимо његова знања.* **мрка капа (зла прилика)** *слаби су изгледи.* **под једну (исту) капу (долазити)** *спадати у исту врсту, групу, категорију.* **пуна ~** *доста, превише, преко главе.*

скинути, скидати капу *поздравити, поздрављати кога; одавати признање коме.*

ка̏павац, -а̄вца м мед. *заразна полна болест, гонореја, трипер.*

ка̏павица ж *вода која се слива с крова, кишница.*

ка̀пак, -пка м (мн. ка̀пци, ген. капа́ка̄ и ка̏па̄ка̄) тур. **1.** *крило на прозору које се отвара и затвара.* **2.** *поклопац, заклопац.* **3.** анат. *покретљиви кожни набор који штити око,* palpebra.

капа̀ма ж тур. *кувано јело од јагњетине, младог лука и зелени.*

ка̏пара ж итал. **1.** *аконтација, предујам.* **2.** *оно што се даје девојци као обележје да је испрошена.*

капа̀рисати, -ишē̄м свр. и несвр. **1.** *дати, давати капару:* ~ кућу. **2.** *испросити девојку дајући капару.*

ка̏пати, -пљē̄м (-а̄м) несвр. **1.** *падати, цурити кап по кап.* **2.** *сипати, изливати се у капљицама:* капао из флашице. **3.** *пуштати са себе течност да се слива кап по кап (о стрехама); прокишњавати (о крову).* **4.** *притицати лагано и стално (о добити, новцу).* **5.** фиг. *радити без предаха, изгарати:* ~ над послом, ~ над речником. **6.** *чамити, пропадати:* ~ у затвору.

ка̏пац и **ка̀па̄ц** прид. непром. итал. нар. у изр. **бити** ~ *бити у стању, бити кадар.* – Није капац ништа подићи.

капацѝте̄т, -е́та м лат. **1. а.** *способност да се прими одређена количина нечега.* **б.** *количина која може да стане у одређени простор:* ~ плућа, ~ хотела. **в.** *запремина, волумен:* ~ хладњаче, ~ замрзивача. **2.** *снага, моћ, јачина (погона, фабрике и сл.):* ~ спроводника, ~ кондензатора. **3.** мн. *производни објекти:* индустријски капацитети. **4.** фиг. *човек изузетних способности, стручњак, зналац.*

ка̀пела и **капе́ла** ж итал. **1.** *мала зграда намењена религиозним обредима (молитвама, опелу, сахрани и сл.) подигнута у гробљу, црквеној порти, при болници, на приватним поседима и сл., црквица.* **2.** *вокална или инструментална група, дружина; оркестар.*

капѐла̄н, -а́на м цркв. *свештеник нижег реда, парохов, жупников помоћник.*

ка̀пелица и **капе́лица** ж *дем. од капела.*

ка̀пелма̄јстор м нем. *в. капелник.*

ка̀пе̄лни̑к м *онај који диригује капелом (2).*

капѐта̄н, -а́на м (вок. ка̏петāне) лат. **1.** *највиши чин нижих чиновника у војсци.* **2.** *заповедник брода; одговарајући чин у трговачкој морнарици.* **3.** ист. *старешина, управник одређене административно-територијалне јединице.* **4.** спорт. *в. капитен.* **5.** *старешина општине; управитељ луке, пристаништа.*

капета̀нија ж **1.** *извршни орган поморске управе, одн. управе унутрашње пловидбе (на рекама и језерима) који се брине о пловидби; зграда у којој се налази тај орган:* ~ на Дунаву. **2.** ист. *подручје којим управља капетан; управа с капетаном на челу:* Тимочка ~.

капета̀ница ж **1.** *капетанова жена.* **2.** *жена капетан;* уп. капетан (1, 2 и 5).

капѐта̄нски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на капетана и капетане:* ~ звездице, ~ заповест.

капета́нство с *звање, чин капетана; капетанска служба.*

капета̀нчина ж *аугм. и пеј. од капетан.*

капета̀нчић м *дем. и ир. од капетан.*

капѐтина ж *аугм. и пеј. од капа.*

ка̀пија ж тур. **1.** *улазна врата на градским бедемима, тврђавама, зградама, двориштима и сл.* **2.** *уски пролаз између стена, клисура, теснац.* **3.** спорт. *врата, гол; размак међу штаповима кроз који пролази смучар у слалому.* • **тријумфална** ~ *славолук који се подиже у славу неке победе или какве свечаности.*

ка̀пијица ж *дем. и хип. од капија.*

капѝла̄р, -а́ра м лат. **1.** анат. *најтањи крвни суд, који повезује огранке артерија и вена.* **2.** *врло узак канал, пора, шупљина.*

ка̏пила̄рни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на капиларе:* ~ жила, ~ цевчица.

капила́рно̄ст, -ости ж физ. *подизање или спуштање нивоа течности у врло уским цевима, капиларима; порозност (земљишта).*

капилароско̀пија ж мед. *микроскопско испитивање капилара.*

капѝника ж бот. *род средоземних листопадних густих грмова* Calycotome *са цветовима жуте боје.*

капи́рати, ка̀пӣра̄м несвр. (свр.) итал. разг. *схватати (схватити), разуме(ва)ти.*

ка̀писла ж (ген. мн. ка̏пӣсла̄) лат. *метални упаљач испуњен експлозивом који служи за паљење пушчаног, топовског, минског пуњења.*

капѝта̄л, -а́ла м лат. **1.** екон. *вредност која власнику доноси вишак вредности путем експлоатације туђе радне снаге.* **2.** *основни новац који се уложи у неки посао или даје под интерес, главница; већа сума новца.* **3.** *власници капитала, капиталисти.* **4.** *имовина која се поседује, што се има:* имати доста капитала. **5.** фиг. *оно што представља вредност, што има значај.* • **мртви** ~ *неискоришћена вредност.*

капита́ла ж *велика слова неког писма (латинског или грчког).*

ка̏пита̄лан, -лна, -о лат. **1.** *основни, главни, темељни; изузетан, изванредан:* ~ идеја, ~ чињеница, ~ вредност, ~ дело. **2.** *који је од општег, великог значаја за даљи развој; који се односи на основна средства:* ~ изградња, ~ инвестиција; ~ издаци. **3.** *који по вредности надмашује друге примерке своје врсте; који се цени као трофеј:* ~ медвед, ~ шаран, ~ јелен.

капита́лац, -лца м *у ловачкој терминологији: снажан јелен са великим роговима.*

капиталѝзам, -зма м *друштвено-економско уређење које се заснива на приватном капиталу који је у рукама сразмерно мањег броја власника.*

капитализа́ција ж екон. *успостављање капиталистичких односа, концентрација средстава у рукама приватних власника; претварање неких вредности у капитал.*

капита̀лизовати, -зујē̄м (капитализи́рати, -ѝзӣра̄м и капита̀лисати, -ишē̄м) свр. и несвр. *подвргнути, подвргавати капитализацији, претворити, претварати у капитал.* ■ **~ се 1.** *(из)вршити капитализацију, завести, заводити капиталистичке односе.* **2.** *претворити у капитал:* капитализовале се камате. **3.** *(о)богатити се.*

капита̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *поседник капитала, власник средстава за производњу.*

капиталѝстички̑, -а̄, -о̄ *који се односи на капитализам и капиталисте:* ~ процес, ~ држава.

ка̀пител и **капѝтел** м лат. *горњи, проширени део стуба на грађевинама на који належе архитрав.*

капѝте̄н, -е́на м фр. спорт. *вођа, представник тима.*

капиту̀лант м **а.** *онај који одустаје од отпора, који се издајнички предаје непријатељу.* **б.** *онај који посустаје пред тешкоћама, који се показује као слаб, немоћан.*

капиту̀лантски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на капитуланте.*

капиту̀лантски прил. *у капитулантском духу, издајнички.*

капитула́ција ж лат. *прекид оружане борбе и предаја непријатељу победнику, потпуни пораз; уговор о предаји; напуштање даљег сукоба с неким, признање сопствене слабости, немоћи.*

капитули́рати, -у̀лӣра̄м лат. свр. **а.** воj. *предати се непријатељу, положити оружје пред непријатељем, признати пораз.* **б.** *напустити даљу борбу у сукобу, препирци или такмичењу с неким, признати своју немоћ.*

ка̏пица ж *дем. и хип. од капа.*

ка̏пкати, -а̄м несвр. *помало капати кап по кап.*

ка̏пла̄р м итал. *најнижи војнички чин, десетар (у неким војскама).*

ка̏пла̄рски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на капларе.*

ка̏пља ж (ген. мн. ка̏пљӣ (ка̏па̄ља̄)) *кап.*

ка̀пљевина ж *маст која истекне при печењу прасета, јагњета, и сл., препол; течност уопште.*

ка̏пљица ж **1.** *дем. од кап̄ља.* **2.** фиг. *алкохолно пиће (вино, ракија):* домаћа ~, златна ~. **3.** мн. *лек у течном стању (који се дозира према броју капи).*

ка̏пљичав, -а, -о *који је састављен од капљица.*

ка̏пљичнӣ, -ā, -ō *који се односи на капљице, који се преноси капљицама:* ~ инфекција.

ка̀пна ж нем. *комадић коже на врху ципеле.*

ка́пница ж *капи кише које се сливају с крова, кишница.*

ка̀пнути и **ка̏пнути,** ка̏пнēм свр. *свр. према капати;* уп. канути.

ка̏по и **кâпо,** -а и -оа м итал. *онај који управља, руководи, старешина.*

ка̏пра ж бот. *биљка* Capparis spinosa *која се употребљава и као зачин.*

ка̀приц, -а и -ѝца и **ка̀прӣц,** -ѝца м фр. *пркос, хир, самовоља.*

ка̏прициӧзан, -зна, -о *обузет каприцом, самовољан, хировит.*

ка̏прициӧзно прил. *тврдоглаво, хировито:* ~ гледати.

каприцио́знōст, -ости ж *особина онога који је каприциозан.*

каприци́рати се, -ѝцӣрāм се свр. и несвр. *каприциозно, упорно остајати при нечему, заинатити се.*

ка̏псула и **ка̀псула** ж **1.** *в. капсла.* **2.** фарм. *лек са омотом од желатина, пилула.* **3.** *херметички затворена кабина свемирског брода која се може спустити на тло помоћу падобрана.*

капта́жа ж фр. *прикупљање и одвођење подземне воде помоћу нарочитих инсталација; базен од бетона саграђен изнад места где извире вода.*

капти́рати, ка̀птӣрāм свр. и несвр. *(из)вршити каптажу:* ~ извор.

ка̏птол м лат. кат. *збор свештеника, каноника као саветодавно тело уз бискупа.*

ка̏птолскӣ, -ā, -ō *који се односи на каптол.*

ка̏пула и **ка̀пула** ж лат. **1.** агр. *црни лук* Allium cepa. **2.** *јело од згњечене пасуља и лука.*

ка̀пуља ж **1.** анат. вет. *мањи одељак желуца код преживара.* **2.** *в. капуљача.*

капу̀љача ж *покривач за главу пришивен или закопчан на одећу за вратом; такав покривач за главу који није причвршћен за одећу.*

капу̀љица ж *в. капуљача.*

ка̀пура ж анат. вет. *в. капуља (1).*

капу̀рина ж *аугм. и пеј. од капа, капетина.*

ка̀пӯт, -у́та м **1.** *горњи део мушког одела који се облачи преко кошуље и сл. и допире до испод појаса, сако.* **2.** *(понекад с одредбом „зимски", „дугачки" и сл.) горњи део зимске (мушке, женске, дечје) одеће који се облачи поврх одела и има дужину обично испод колена.* **3.** нар. *онај који носи грађанско а не народно одело, господин.* • **да му види пут капут** *(от)ићи, (от)путовати негде без стварне потребе.* **испрашити некоме капут** *избити, истући некога.*

капу̀тāш, -а́ша м нар. *грађанин, господин.*

капу̀тина ж *аугм. и пеј. од капут.*

капу̀тић, -а и **капу̀тӣћ,** -ѝћа м *дем. и хип. од капут.*

капу̀тлија м (мн. ж) *в. капуташ.*

капућѝно м итал. **а.** (мн. ø) *топли напитак од кафе и млека с пеном.* **б.** (мн. с) разг. *количина капућина (а) која запрема одређену посуду (шољу, чашу или сл.):* наручити два капућина.

капу̀цин, -и́на м итал. **1.** кат. *припадник фрањевачког реда чији редовници носе смеђу мантију с капуљачом.* **2.** зоол. *род широконосих мајмуна* Cebus *снажног дугачког репа и округле главе.* **3.** *в. капуцинер (2).*

капуци́нер м **1.** *в. капуцин (1 и 2).* **2.** *црна кафа помешана с мало млека.*

капу̀цкати, -āм несвр. *помало капати.*

ка́пца ж *дем. од кап.*

ка̀пчић м *дем. од капак.*

ка̏рабатак, -тка и **караба̀так,** -а м тур. *горњи, дебљи део батака.*

кара̀бӣн, -и́на м фр. *кратка и лака пушка (погодна за коњицу, артиљерију и десантне јединице); ловачка пушка за гађање зрном, куглом.*

караби́нер м *део алпинистичког прибора.*

карабинѝјēр, -е́ра м итал. *италијански полицајац.*

карабинѝјēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на карабинијере, који припада карабинијерима.*

кара̀бӣнка ж *в. карабин.*

карабѝњēр, -е́ра м *в. карабинијер.*

карабѝњēрскӣ, -ā, -ō *в. карабинијерски.*

ка̀рабоја и **ка̏рабоја** ж тур. *црна боја, црнило.*

кара̀вāн, -а́на м тур. *поворка робом натоварених коња (камила и сл.), кола и људи која путује; поворка људи у покрету.*

кара̀вāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на каравне:* ~ пут, ~ транспорт.

кара̀вела и **каравѐла** ж итал. **1.** *једрењак са три или четири јарбола.* **2.** *тип француског млазног авиона.*

карађо́рђевац, -ēвца м ист. *присталица Карађорђа.*

карађо́рђевићевац, -ēвца м ист. **а.** *присталица Карађорђа.* **б.** *присталица династије Карађорђевића.*

кара̀ктер, -а и **кара̀ктēр,** -е́ра м грч. **1. а.** *скуп изразитих, битних, сталних психичких и интелектуалних особина појединца или заједнице које се огледају у понашању; природа, ћуд:* народни ~, неугодан ~. **б.** *морална чврстина, јака воља, постојаност; честитост, поштење:* слаб ~, пун карактера. **2.** *личност јаког морала, постојаног понашања, морално квалитетан, поштен човек.* – Показао је да је карактер. **3.** *битно својство, одлика, обележје (нечега).* – Град је имао карактер провинције. **4.** књиж. *истакнута личност у драми; психички развијен уметнички лик.*

ка̏рактēран, -рна, -о **1.** (одр.) *који се односи на карактер:* ~ особина, ~ црта. **2.** *који има постојан, чврст карактер, честит:* ~ човек. **3.** *в. карактеристичан (1).* **4.** *који се односи на карактер (4):* ~ лик, ~ улога.

карактериза́ција ж књиж. *представљање, приказивање карактера (појединих ликова), карактерисање:* ~ ликова, ~ главних јунака.

карактѐризовати, -изујēм свр. и несвр. *в. карактерисати.*

карактѐрисати, -ишēм (карактеризи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. **1.** *представљати битна, главна својства, обележја (некога, нечега), бити карактеристичан (за некога, за нешто).* – Карактерише га храброст и поштење. **2.** *приказ(ив)ати, представити, представљати нечији карактер, битне одлике.* – Писац успешно карактерише главног јунака.

карактерѝстика ж **а.** *истакнута одлика, битно својство, главно обележје (некога, нечега):* ~ дурмиторске флоре, харизматичност као карактеристика вође. **б.** *опис главних својстава (некога, нечега); оцена, суд.* **в.** *изјава у увиду документа о нечијим радним, стручним или морално-политичким квалитетима, активностима.*

карактерѝстичан, -чна, -о *који изражава суштину нечега, некога, битан, типичан:* ~ особина сељака, ~ својство.

карактерѝстично прил. *на карактеристичан начин, типично.* – Карактеристично је да се о томе не пише.

ка̏рактēрно прил. **а.** *према карактеру:* ~ одредити. **б.** *часно, поштено:* понети се ~ према некоме.

карактѐрнōст, -ости ж *особина онога који је карактеран, морална чврстина, поштење.*

карактероло̀гија ж *наука о људским карактерима.*

карактеро̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на карактерологију.*

кара̀кӯл, -ýла и **кара̀кул**, -а м рус. *врста овце која се гаји због скупоцене јагњеће крзна, астрахана.*

кара̀кӯлскӣ и **кара̀кулскӣ**, -ā, -ō *који се односи на каракул:* ~ крзно, ~ раса.

кара̀ман, -а и **кара̀мāн**, -áна м *врста пса црне длаке.*

кара̀мāнка ж агр. *врста летње крушке укусног плода.*

кара̀мбōл, -óла м фр. **1.** *врста билијарске игре са три кугле; судар кугли у тој игри.* **2.** фиг. *судар, сукоб; гужва, метеж.*

кара̀мел м фр. **а.** *маса нагорког укуса и пријатног мириса настала пржењем шећера.* **б.** *в. карамела.*

карамѐла ж *врста релативно меких бомбона обично од прженог шећера;* уп. карамел (а).

кара̀нтӣн, -ѝна м фр. **а.** *санитетска мера привремене изолације и задржавања болесних особа и оних који су били с њима у додиру; установа на граници у којој се обавља санитетски преглед путника и намирница из земље у којој се појавила заразна болест.* **б.** *боравак спортиста ван јавности, у изолацији пред важну утакмицу.*

кара̀нфил м тур. бот. **а.** *род украсних полугрмастих биљака* Dianthus *из ф.* Carsoplsllaceae *са мирисним црвеним, ружичастим и белим цветовима.* **б.** мн. *систематски назив за ф.* Caryophyllaceae *која има велики број родова.* **в.** *полугрм источног Средоземља* Dianthus arboreus *ружичастих цветова.*

каранфѝлић, -а и **каранфѝлӣћ**, -ѝћа м **1.** *дем. и хип. од каранфил.* **2.** бот. *зимзелено дрво* Eugenia coryophyllata *из ф.* Myrtaceae *чији се сасушени цветови користе као зачин и у медицини.*

ка̏рат и **ка̀рат** м грч. **1.** *јединица за мерење злата и других племенитих метала, садржај чистог злата, одн. финоћа племените легуре изражена највише у 24. деловима укупне тежине; јединица за мерење дијаманата.* **2.** брод. *идеални, 24. део укупне вредности брода.*

кара̀те, -еа м јапански спорт. *врста џудоа пореклом из Јапана који се састоји од напада и одбране вештим ударцима руком и ногом.*

ка́рати, кâрāм несвр. *грдити, корити, прекоревати; оптуживати, нападати:* ~ децу, ~ ћерку; ~ трговце.

ка̏ратнӣ и **ка̀ратнӣ**, -ā, -ō *који се односи на ка̏рате, мерен каратима:* 24% каратно злато.

кара̀ула ж тур. *кула на државној граници у којој граничари чувају стражу, стражарница на граници, крај мостова, путева и сл.*

ка̀рāш, -áша м зоол. *слатководна риба* Carassius carassius *из ф.* Cyprinidae, *мања од шарана.*

ка̀рбӣд, -ѝда м хем. **1.** *једињење метала и других елемената с угљеником:* ~ гвожђа, ~ хрома. **2.** *једињење калцијума с угљеником које с водом даје ацетилен (за заваривање, рударске лампе и сл.).*

ка̀рбӣднӣ, -ā, -ō *који се односи на карбид:* ~ смола, ~ лампа.

ка̀рбӣт, -ѝта м *в. карбид (2).*

ка̀рбӣтнӣ и **ка̀рбӣтскӣ**, -ā, -ō *који се односи на карбит:* ~ лампа.

карбѝтуша ж *карбидна лампа;* уп. карбид (2).

ка̏рбоксӣлнӣ, -ā, -ō *који је у вези с карбоном, угљеником, карбонски:* ~ група, карбоксилне киселине.

ка̀рбōл, -óла м лат. хем. *једињење које се добија из катрана и каменог угља и служи као дезинфекционо средство и као сировина за боје, пластичне масе, лекове итд.*

ка̀рбōлнӣ, -ā, -ō *који се односи на карбол:* ~ киселина, ~ задах, ~ вода.

ка̀рбōн, -óна м лат. **1.** хем. *в. угљеник.* **2.** геол. *четврто раздобље палеозојске ере (названо по наслагама каменог угља).*

карбо̀нāр, -áра м итал. *члан револуционарног удружења у Италији почетком XIX века; револуционар, бунтовник уопште.*

карбо̀нāт, -áта м хем. *со угљене киселине:* оловни ~.

карбо̀низовати, -зујēм свр. и несвр. *(из)вршити карбонизацију, угљенисати.* ■ ~ **се** *претворити се у угаљ, угљенисати се.*

карбо̀нӣт, -ѝта м лат. *рударски експлозив.*

ка̀рбōн-па̀пӣр, -ѝра м *копир-папир, индиго.*

ка̀рбōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на карбон:* ~ гас, ~ киселина; ~ период, ~ слој.

карбу̀нкул м лат. мед. *пришт, чир.*

карбу̀рāтор м фр. маш. *део мотора с унутрашњим сагоревањем у коме се бензин и сл. претвара у гасове и пару који покрећу мотор.*

ка̀рдāн, -áна м маш. *механички зглоб којим се обртање преноси с једног вратила на друго (код возила, машина и сл.).*

кардѝнāл, -áла м лат. **1.** цркв. *највиши свештенички чин после папе у католичкој цркви.* **2.** агр. **а.** *врста јабуке.* **б.** *врста грожђа.* **3.** зоол. *птица певачица* Richmondena cardinalis *из пор.* Fringillidae *која живи у Америци.*

ка̏рдинāлан, -лна, -о *главни, битни, основни, најкрупнији:* ~ питање, ~ грешка. • **кардинални број** лингв. *главни, основни број (нпр. „пет“, „осам“, „двадесет“ и сл.).*

кардѝнāлскӣ, -ā, -ō *који се односи на кардинале, који припада кардиналима:* ~ звање, ~ палица.

кардина́лство с *кардиналски чин; кардиналска служба.*

кардио- *префиксоид са значењем „срчани, који се односи на срце, који је у вези са срцем“:* кардиоваскуларни, кардиограм, кардиограф.

кардио̀грам м мед. *графички приказ рада срца.*

кардио̀граф м мед. *апарат за испитивање рада срца.*

кардио̀графскӣ, -ā, -ō *који се односи на кардиограф:* ~ снимак, ~ преглед.

кардио̀лог м мед. *лекар специјалиста за болести срца.*

кардиоло̀гија ж грч. мед. *део медицине који изучава срце и срчане болести.*

кардио̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на кардиологе и кардиологију:* ~ преглед, ~ налаз.

ка̀рē, -ēа м фр. кув. *комад меса са ребрима.*

каре́та ж зоол. *врста морске корњаче* Chelone imbricata.

каријати́да ж грч. архит. *женска камена фигура која служи као носећи стуб у неким грађевинама.*

каријѐра ж фр. **а.** *напредовање, успех у служби, у професији.* **б.** *служба, професија, ток службовања:* чиновничка ~.

каријѐризам, -зма м *безобзирна тежња за успехом у каријери.*

каријѐрист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који тежи да по сваку цену има успеха у каријери.*

каријерѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на каријеристе, на каријеризам:* ~ напредовање.

кâријес м лат. мед. *труљење коштаног ткива; разједање глеђи и изједање чврстог ткива кости зуба.*

ка̀рика ж (дат. -ици) мађ. **1.** *прстен, обруч; колут у ланцу, беочуг.* **2.** фиг. *посебан део, саставни део у некој целини; оно што спаја, веза уопште:* главна ~ у систему.

карикату́ра ж лат. **1.** *цртеж у коме су истакнуте карактеристичне црте неке личности, предмета, догађаја и сл. тако да делују смешно или гротескно; такав опис, приказ у ликовној уметности или књижевности.* **2.** фиг. *наказа, накарада, ругоба.*

ка̏рикатурāлан, -лна, -о *који има особине карикатуре, својствен карикатури; смешан, комичан:* ~ надимак, ~ тумачење; ~ слика.

ка̏рикатурāлно прил. *на карикатуралан начин, као карикатура, карикирано:* ~ нацртан, ~ одевен.

ка̏рикату̑ран, -рна, -о *в. карикатуралан.*

карикату̀рист(а), -е̄ м (мн. -сти) *сликар који црта карикатуре.*

ка̏рикату̑рно прил. *в. карикатурално.*

карѝкѝра̑но прил. *на подсмешљив начин, с порӯгом, с претеривањем:* ~ приказати.

карикѝрати, -ѝкӣра̑м свр. и несвр. *изврѓнути, изврѓавати порузи приказујући у карикатури, карикирано, смешно.*

ка̏ри̑оза̑н, -зна, -о *захваћен каријесом:* ~ зуб.

ка̀рӣра̑н, -а, -о фр. *који је са четвороугаоним шарама, коцкаст:* ~ кошуља.

карѝта̑д, -áда м и -а̄ди ж итал. *помоћ сиромашнима, угроженима, милостиња.*

ка̏ритатӣван, -вна, -о *добротворан, хуманитаран:* ~ друштво, ~ акција.

карѝшик м тур. 1. *смеса, мешавина.* 2. *мешавина разнородних жита (заједно посејана).* 3. муз. *композиција састављена од различитих музичких комада или песама.*

ка̑рлица и **кáрлица** ж 1. *дугуљасти дрвени суд који се употребљава за разливање млека ради скупљања кајмака.* 2. анат. *коштани појас који граде кости доњег дела трбуха, зделица,* pelvis.

ка̑рличаст и **кáрличаст,** -а, -о *који има облик карлице:* ~ долина.

ка̑рличнӣ и **кáрлинӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на карлицу;* уп. *карлица (2):* ~ кост, ~ појас.

ка̏рма ж санскрт. рлг. *према индијској филозофији, закон по коме сви поступци човека утичу на његов будући живот; судбина.*

кармѐлӣт, -ѝта м *калуђер католичког реда (основаног у XII веку на гори Кармелу у Палестини).*

ка̀рмӣн, -ѝна м фр. 1. *црвена боја која се добија од штитасте ваши кошениле.* 2. *козметичко средство црвене, ружичасте боје које се употребљава за мазање усана.*

ка̑рмина ж лат. (обично у мн.) *гозба за спомен мртвима, даћа, подушје.*

кармѝнисати, -ишем свр. и несвр. *(на)мазати кармином (усне, лице).* ∎ **~ се** *мазати себи усне, лице кармином.*

карнѐва̄л, -áла м итал. *бучна светковина с маскарадама, забавама и играма која траје од Богојављења до ускршњег поста; неред, лудовање.*

карнѐва̄лскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на карневал:* ~ поворка, ~ игра.

карнѐо̄л, -óла м мин. *врста полудрагог камена црвене или наранџасте боје.*

ка̀рне̄р, -éра м нем. *украсна нашивена набрана трака (на одећи, завесама и сл.).*

карнѝворе ж мн. зоол. *ред сисара месождера* Carnivora.

ка̀рнӣз, -ѝза м нем. архит. *украсни истурени део фасаде испод крова или изнад прозора, врата.*

карнѝша ж фр. *шипка изнад прозора, врата и сл. за коју се причвршћује завеса.*

ка̏ро, -а м фр. **а.** (и у атриб. служби) *црвени ромб на карти за играње; карта са таквим четвороуглима.* **б.** *шара, мотив са таквим и сл. четвороуглoвима.*

каросѐрија ж фр. *школька моторног возила; смештајни простор за путнике и робу у моторном возилу.*

каротѝда ж лат. анат. *вратна артерија.*

ка̏рст м нем. геол. *кречњачки предео, крас, крш.*

ка̏рстнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на карст, крашки.*

ка̑рта ж (ген. мн. ка̏ра̄та̄) лат. 1. геогр. *цртеж на коме се размером представља Земљина површина појединих континената, држава и сл. израђен на хартији, мапа; такав цртеж на коме су унесени специфични подаци:* ~ Србије, ~ Европе; хидрографска ~, рударска ~. 2. **а.** *мањи картон, листић као штампана потврда за право коришћења чега, улазница, пропусница:* возна ~, трамвајска ~, биоскопска ~. **б.** *купон помоћу кога се може купити или добити неки артикл, намирница, бон.* 3. *исправа којом се потврђује чланство у некој организацији, друштву и сл.:* чланска ~, новинарска ~. 4. **а.** *један примерак од утврђеног броја картончића фине израде различитих по цртежима и боји, који служе за играње, коцкање, гатање и сл.; картање, коцкање.* **б.** фиг. *оно на шта се полаже као на вредност, ослонац. —* Он им је био слаба карта. 5. *дописница, разгледница:* дописна ~, поштанска ~. 6. нар. *папир, хартија.* • **бацати карте, гледати у карте** *прорицати судбину гатајући из карата.* **дати на карте** *изгубити коцкајући се, прокоцкати.* **кућа (кула) од карата** *оно што је без реалне основе; несолидна грађња,* **лична ~** *лична исправа, легитимација.* **на две карте играти** *водити двоструку политику угађајући двема странама.* **на једну карту заиграти** *усмерити све акције на једну могућност.* **на нечију карту заиграти, на карту нечега стављати** *ослонити се на некога, определити се на нешто.* **открити (отворити) карте** *показати право лице, праве намере и сл.; отворено, јавно иступати.* **помешати карте** *покварити, пореметити (чије) планове.* **последња карта** *последњи покушај, крајње средство.* **са отвореним картама играти** *отворено приступити каквом послу.* **све карте ставити на некога (на нешто)** *све наде полагати на некога (на нешто).*

ка̀рта̄р, -áра м *в. картарош.*

ка̀тара ж *гатара, врачара (у карте).*

ка̀рта̄рош м *онај који се радо карта, коцкар.*

ка̀рта̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на картаре:* ~ сто.

ка̑ртати (се), -а̄м (се) несвр. *играти карте; коцкати се играјући карте.*

ка̀рта̄ш, -áша м *в. картарош.*

ка̀рта̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на карташе:* ~ игра.

ка̀рта̄шница ж *просторија у којој се играју карте.*

картезијанѝзам, -зма м фил. *дуалистичко учење чији је оснивач Рене Декарт.*

ка̀ртел, -а и **ка̀рте̄л,** -éла м итал. екон. *споразум међу предузећима исте гране као облик монополистичког удруживања капиталиста којим се обезбеђује већи профит.*

картѐлисати, -ишем свр. и несвр. *удружи(ва)ти у картел.* ∎ **~ се** *удружи(ва)ти се у картел.*

ка̀ртелнӣ, ка̀рте̄лнӣ, ка̀ртелскӣ и **ка̀рте̄лскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на картел:* ~ уговор, ~ савез.

ка̀ртер м енгл. *основни део мотора с унутрашњим сагоревањем.*

ка̀рте̄ч, -éча м (ка̀ртеча ж) нем. *врста гранате разорног дејства пуњене куглицама које се расрскавају.*

ка̀рте̄чнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на картеч, који потиче од картеча:* ~ ватра, ~ паљба.

картѝрати, ка̀ртӣра̑м свр. и несвр. 1. *(из)радити карту неког терена; унети, уносити податке у карту:* ~ терен. 2. *попис(ив)ати, евидентирати:* ~ податке, ~ робу.

ка̑ртица и **ка̀ртица** ж *дем. од карта.*

картѐграф м *стручњак који израђује географске карте.*

картогра̀фија ж *наука о састављању географских карата; техника израде и репродуковања географских и сл. карата.*

картѐграфскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на картографију и картографе:* ~ снимање, ~ слика.

картомѐтрија ж *део картографије који се бави мерењем елемената географског објекта унетог у карту.*

ка̀рто̄н, -óна м фр. 1. *дебљи, чвршћи папир нарочите израде.* 2. *лист чвршће хартије у који се уносе одговарајући подаци:* здравствени ~, полицијски ~. • спорт. **жути ~** *јавна опомена за прекршај у фудбалу и неким другим спортским играма.* **црвени ~** *казна у фудбалу и неким другим спортским играма којом се играч искључује из игре.*

картона́жа ж фр. **1.** *кутије и сл. предмети израђени од картона.* **2.** *фабрика, радионица за израду предмета од картона.*

картòна̄жнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на картонажу:* ~ радник, ~ предузеће.

кàртōнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на картон, начињен од картона:* ~ кутија, ~ карта.

картòнчић м *дем. и хип. од картон.*

ка̏ртоп м бот. *украсно дрво или шиб* Viburnum opulus, *са беличастим цветовима.*

картоте́ка ж (дат. -е́ци) лат.-грч. *систематизована збирка картона са основним подацима информативног или пописног карактера о ономе на што се односи.*

кàруце ж мн. итал. *луксузна (обично покривена) кола са четири точка и коњском запрегом; кочије.*

карфѝо̄л, -о́ла м (мн. ø) бот. *врста гајеног купуса* Brassica oleraceae botrytis cauliflora из ф. Cruciferae *чија се меснате цваст употребљава као поврће.*

карцинòге̄н, -а, -о *који се односи на карцином, који је у вези с карциномом:* ~ обољење.

карцѝно̄м, -о́ма м мед. *врста малигног тумора, рак,* carcinoma.

ка̂с м *начин коњског трка при којем се истовремено покреће десна предња и лева задња нога, а затим лева предња и десна задња.*

ка̏са и **кàса** ж итал. **1. а.** *орман или сандучић, добро осигуран, обично метални, за чување новца, драгоцености, вредносних папира и сл.:* држати новац у каси. **б.** *апарат у трговинама за откуцавање уплата и ладицом за смештај дневног пазара:* радити на каси. **2.** *благајна, рачуноводство у некој установи, предузећу.* **3.** *имовина у новцу, готовина; финансије уопште:* државна ~.

касàба ж тур. *градић, варошица, паланка.*

касàбица ж *дем. и хип. од касаба.*

кàсапин (кàсап) м (мн. -пи) тур. *в. месар.*

кàсапити, -пӣм несвр. **1.** *клати (стоку); сећи, транжирати (месо), припремати месо за продају.* **2.** *масакрирати, унаказивати хладним оружјем (људе) (обично у рату).* **3.** фиг. *скраћујући, изостављајући неке делове, умањивати вредност (текста), упропашћавати (неки текст).*

кàсапница ж **1.** *продавница меса, месарница.* **2.** фиг. *масовно убијање људи, покољ (обично у рату), кланица.*

кàсапскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на касапе и касапнице:* ~ занат, ~ нож.

ка̏са̄рна и **кàса̄рна** ж (ген. мн. -нӣ) нем. *зграда у којој је стално смештена војска;* фиг. *гломазна, неукусно грађена зграда.*

ка̏са̄рнскӣ и **кàса̄рнскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на касарну:* ~ живот, ~ систем.

ка̏сати, -а̄м несвр. **а.** *ићи, јурити, трчати касом; јахати касом.* **б.** *ићи, кретати се споро (за неким).*

каса́ција ж фр. правн. **1.** *поништење пресуде нижег суда које врши виши суд.* **2.** *највиши суд у правосудном систему (неких земаља), касациони суд.*

ка̏сацио̄нӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на касацију:* ~ власт.

ка̏са̄ч, -а́ча м *коњ који добро каса.*

кàса̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на касаче:* ~ грло.

касèта ж итал. **1. а.** *мањи ковчежић, кутија; касица.* **б.** *кутија са траком за магнетоскопско снимање или емитовање звука, слике:* аудио-касета, видео-касета. **2.** *удубљење за кутијом у зиду за смештај електричних, телефонских и сл. инсталација.* **3.** *део земљишта одвојеног каналима, насипима за вештачко наводњавање, исушивање.*

касетòфо̄н, -о́на м франц.-грч. *врста магнетофона у којем се за снимање и репродукцију звука користе аудио-касете.*

каси́на ж итал. *просторија за дружења и забаве; клуб;* уп. казино и касино.

каси́но м (мн. -на с) *в. казино.*

кàсирка ж *женска особа која ради на каси наплаћујући продату робу.*

кàсица ж *дем. и хип. од каса.*

каска́да ж фр. **1.** *водопад, слап који има степенасти пад.* **2.** грађ. *вертикална површина која везује две хоризонталне.* **3.** филм. *сцена везана с опасним падом (с коња, с куће и сл.).*

каскàде̄р, -е́ра м филм. *двојник филмског глумца који се узима као замена при снимању опасних сцена.*

каскаде́рство с *посао каскадера.*

ка̏скати, -а̄м несвр. **1.** *полако се кретати ситно касајући.* **2.** фиг. *следити некога подражавајући га, угледајући се:* ~ за немачким филозофима.

ка̏снӣ, -а̄, -о̄ (комп. кàснӣјӣ) **1.** *који је одмакао у трајању, дубок; који се односи на поодмакло доба (живота, дана):* ~ старост, ~ ноћ; касне године, касни сати. **2.** *неблаговремен; задоцнео:* ~ берба; ~ развој, ~ гост. **3.** (у комп.) *који долази, појављује се доцније, после нечега:* каснији романи, касније генерације ђака. **4.** *који дозрева, доспева доцније од осталих сродних врста:* ~ крушка, ~ кукуруз.

ка̏снити и **кàснити,** -нӣм несвр. [гл. им. ка̏шњење и кàшње̄ње с] **1.** *појављивати се касније него што се очекује, задоцњавати:* ~ на ручак. **2.** *одлагати извршење нечега, одуговлачити:* ~ с одговором, ~ с изградњом пута.

ка̏сно прил. (комп. кàснијē и -е) **1. а.** *кад прође већи део неког временског периода, доцкан, позно:* ~ заспати, ~ доћи кући. **б.** *кад је прошао повољан тренутак.* – Касно је сад да их зовем. **2.** (комп.) **а.** *после неког рока, доцније.* – На јабукама се касније појаве неке пеге. **б.** (супер.) *у последњем року, најдоцније; на крају.* – Правопис ће изићи најкасније до априла.

касно- *као први део придевских и именичких сложеница са значењем: касни:* каснојесењи, каснолегалац.

ка̂сом прил. *у касу, трком; брзо:* ~ јахати; ~ ићи.

ка̏ста ж нем. **1.** ист. *издвојена друштвена класа коју повезује порекло, наследно занимање, друштвени и правни положај (у старом Египту, Индији и др. земљама).* **2.** *затворени друштвени слој људи који чува своје привилегије, статус; слој, група људи везана занимањем и сл. положајем:* бирократска ~, ~ песника.

кастањѐте ж мн. шп. *музички инструмент који чине удараљке од дрвених, металних или коштаних котурића који покретом руку производе пријатан шум.*

ка̏стӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на касту, касте:* ~ дух, ~ режим, ~ подела.

кастрàдина ж итал. нар. *суво овчије или говеђе месо, пастрма.*

кастра́ција ж лат. *уклањање семених жлезда или јајника, ушкопљење.*

кастри́рати, кàстрӣра̄м свр. и несвр. *(из)вршити кастрацију, (у)шкопити.*

ка̏т, кàта м тур. **1.** *в. спрат:* кућа на два ката. **2.** *ред или слој чега; низ, ниска:* катови шљунка.

катавàсија ж грч. *у православној цркви, песма из канона која се пева ван певнице; изводи песама из канона, црквена песмарица.*

катаклѝзма ж грч. **1.** *елементарна непогода великих размера (земљотрес, потоп, вулканске ерупције и сл.) која изазива поремећаје на Земљи.* **2.** *пропаст, слом, катастрофа:* ратна ~.

катàко̄мбе, -бӣ и -ба̄ ж мн. итал. *подземне просторије и ходници у којима су први хришћани (римског царства) сахрањивали своје мртве и кришом се молили Богу.*

каталѐпсија ж мед. *укоченост мишића код душевних поремећаја, одн. у дубокој хипнози.*

каталѐптичан, -чна, -о и **каталѐптичкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на каталепсију:* ~ укоченост, ~ стање.

катализа̄тор м 1. хем. *материја која својим присуством убрзава или успорава хемијску реакцију не мењајући се.* 2. фиг. *регулатор, усклађивач нечега.* – Његош је катализатор мита.

ката̀лог м (мн. -ози) грч. 1. *систематски попис, списак предмета са битним подацима, именик:* ~ књига, модни ~. 2. шк. арх. *в. дневник (1в).*

каталогиза́ција ж *систематско пописивање, прављење каталога.*

катало̀гисати, -ише̄м свр. и несвр. *упис(ив)ати у каталог.*

ка̀тана и **ка̏тана** м (мн. ж) мађ. арх. 1. *припадник коњице, коњаник.* 2. а. *наоружан чувар, стражар.* б. *посилни, слуга.*

ка̀танац, -а̄нца м итал. 1. *врста браве која се споља ставља на алке, резе на вратима која се затварају, локот.* 2. бот. *украсна биљка* Raseda luteola. • ~ **на уста (метнути, ставити)** *забранити некоме да говори, присилити на ћутање.* **с оне стране катанца** *у затвору.*

катапла̀зма ж мед. *облога од топле каше која се ставља на оболело место.*

ката̀пулт м (ката̀пулта ж) грч. 1. ист. *направа за избацивање камења, стрела и сл. на непријатеља, у старом веку.* 2. *механизам помоћу кога авиони узлећу с бродова.*

ка̀та̄р, -а́ра и **ка̀тар**, -а м грч. мед. *запаљење слузокоже неког органа; кијавица, прехлада:* бронхијални ~, ~ црева.

ката̀ракт м и **ката̀ракта** ж грч. 1. *водопад, слап на реци, потоку.* 2. мед. *скрама на очном сочиву, сива мрена.*

ката̀рза ж грч. фил. и псих. *успостављање душевног мира, очишћење душе (према Аристотеловом учењу); психичко растерећење, етички преображај.*

ка̀та̄рка ж (дат. -рци; ген. мн. -кӣ) грч. *обла греда усађена на палуби брода, јарбол.*

ка̀тастар, -стра м лат. правн. *службена евиденција земљишта по квалитету, култури, величини и сл. која служи за техничке, економске и др. сврхе и за опорезовање прихода од земљишта; земљишна књига; служба која води ту евиденцију.*

ка̀тастарскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на катастар:* ~ књига, ~ мапа, ~ управа.

катастро́фа ж грч. *догађај с тешким последицама; слом, пропаст; велика несрећа, трагедија; потпун пораз.*

ка̏тастрофа̄лан, -лна, -о *који се односи на катастрофу, кобан, трагичан:* ~ потрес, ~ резултат, ~ грешка.

ка̏тастрофа̄лно прил. *на катастрофалан начин, трагично:* све се завршило ~, ~ висока смртност.

ката̀фалк м итал. *постоље на које се ставља мртвачки сандук, одар.*

категориза́ција ж *сврставање у категорије, класификација; одређивање према особинама, детерминација:* ~ радних места, ~ радова, ~ за шахисте.

катего̀рија и **катѐго̄рија** ж грч. 1. а. *врста једнородних или сличних предмета, појава, лица, појмова, тип, род; степен, ранг.* б. *лица која повезује исти посао, професија, друштвени или политички статус, ранг и сл.:* ~ службеника, ~ просјака. 2. а. *у научној терминологији, појам који означава групу истих појава, појмова и њихова заједничка својства:* граматичке категорије, социолошке категорије. б. фил. *појам који изражава најопштија својства стварности.*

ка̏тегорија̄лан, -лна, -о и **катего̀рӣјскӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на категорију:* ~ одређење, ~ веза.

катего̀рисати, -ише̄м свр. и несвр. *сврста(ва)ти у групе, у категорије, груписати:* ~ играче, стручно ~ песме.

катего̀ричан, -чна, -о и **катего̀ричкӣ**, -а̄, -о̄ *јасно одређен, безуслован, одлучан:* ~ наредба, ~ форма.

катего̀рички и **катего̀рично** прил. *на категоричан начин, одређено, одлучно:* ~ забранити, ~ тврдити.

катего̀рично̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својство онога што је категорично, онога који је категоричан.*

ка̀тедарскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на катедру; који је чисто теоријски, доктринаран:* ~ беседа; ~ начин.

ка̀тѐдра̄ (ка̀те̄дра) ж грч. 1. *сто наставника, предавача у учионицама, слушаоницама, обично на уздигнутом месту.* 2. *наставни предмет или група сродних предмета на високим и вишим школама, факултетима; одсек, група на факултетима:* ~ за српски језик, ~ за историју. 3. *сто за којим седи онај који председава; говорница:* судска ~, говорничка ~. • **говорити екс катедра** *говорити као предавач, наставник; говорити с ауторитетом.*

катедра́ла ж грч., итал. *стона, саборна црква при којој је седиште поглавара.*

ка̏тедра̄лнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на катедралу:* ~ црква, ~ свештеник.

катеку̀мен м *в. катехумен.*

кате́та ж грч. геом. *једна од двеју краћих страна правоуглог троугла.*

кате́тер, -тра м грч. мед. *цев која се увлачи у мокраћне и друге телесне органе да би се кроз њу одстрањивале излучевине.*

катехе́за ж грч. *учење о хришћанској вери; поучавање у хришћанској вери у облику методских јединица.*

катехе́та м *наставник катехезе, вероучитељ.*

катехѝзам, -зма м грч. 1. *учење о хришћанској вери, катехеза; основи таквог учења представљени помоћу питања и одговора; уџбеник основа хришћанске веронауке.* 2. *настава веронауке.*

катехѝзис м грч. *в. катехизам.*

катеху̀мен м *онај који хоће да прими хришћанску веру, да се крсти; онај који приступа цркви.*

катихе́та (ка̀тихе̄т, -е́та) м *в. катехета.*

катихѝзис м *в. катехизам;* уп. катехизис.

ка̀ткад(а̄) прил. *с времена на време, понеки пут, понекад:* ~ цело вече причамо.

като́да ж грч. физ. *електрода спојена са негативним полом извора електричне струје.*

ка̀то̄днӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на катоду:* ~ цев.

ка̏толик и **като̀лик** м грч. *припадник западне, римске хришћанске вероисповести.*

ка̏толикиња и **като̀ликиња** ж *в. католкиња.*

католицѝзам, -зма м *учење католичке цркве којој је римски папа врховни поглавар, католичка вероисповест.*

католича́нство с (мн. *ø*) *хришћанска вероисповест римске цркве и припадност тој вероисповести; устројство католичке цркве; католицизам.*

ка̏толичити и **като̀личити**, -ӣм несвр. [гл. им. -че̄ње с] *преводити у католичку веру.* ■ ~ **се** *примати католичку веру.*

ка̏толичкӣ и **като̀личкӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на католике и католицизам:* ~ вера, ~ црква.

ка̀тран м тур. *црна, густа смоласта текућина која се добија сувом дестилацијом природних горива и др. састојака и служи за прављење асфалта у хемијској индустрији.*

ка̀транаст, -а, -о а. *који је као катран:* ~ каша, ~ облак. б. *помазан катраном:* ~ картон.

катра̀нисати, -ише̄м свр. и несвр. *премаз(ив)ати катраном; импрегнирати катраном:* ~ чамац; ~ конопац.

ка̀транскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на катран:* ~ уље, ~ боја, ~ смола.

катра̀нџија м (мн. ж) *онај који производи и продаје катран.*

ка̀тре̄н, -е́на м фр. књиж. *строфа од четири стиха.*

ка̀тӯн, -у́на м рум. *сточарско летње насеље у планини с колибама и торовима где се стока напаса и музе, бачија.*

ка̀тӯнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на катун:* ~ насеље.

ка̀ћипер м *онај који се сувише дотерује, кинђури, кицош, гиздавац.*

ка̀ћипе̄ран, -рна, -о *који се воли кишиши, гиздав.*

ка̀ћипе̄рка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *она која се сувише доше-рује, кинђури, йомодарка, гиздавица; лакомислена, вешройира-сша жена.*

ка̀ћипе̄рно прил. *на каћийеран начин, гиздаво:* ~ се облачити.

ка̀ћипе̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на каћийере и каћийерке:* ~ ход, ~ облачење.

ка̀ћипе̄рство с *особина и својсшво онога који је каћийеран, гиздавосш.*

ка̏ћӯн, -а и **ка̀ћӯн,** -у́на м тур. бот. *ойшши назив за зељасше йољске биљке из рода* Orchis *из ф.* Orchidaceae *љубичасших цве-шова; назив за йоједине врсше шога рода.*

каћу́нак, -нка м бот. *в. каћун.*

ка̀ћӯнка ж бот. *в. каћун.*

ка̀ћуша ж рус. вој. *йойуларни назив за совјешско вишецевно ракешно оруђе из Другог свешског раша.*

ка̏убој и **ка̀убој** м енгл. **1.** *мушкарац који јашући на коњу чува велика сшада сшоке у Америци у доба насељавања (чесш јунак америчких филмова забавног каракшера).* **2.** фиг. *груб, су-ров човек, насилног йонашања.*

ка̏убојскӣ и **ка̀убојскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на каубоје:* ~ филм.

ка̏уза̄лан, -лна, -о *узрочно йовезан, узрочан:* ~ веза.

каузали̇̄те̄т, -е́та м лат. фил. *узрочна йовезаносш йојава, усло-вљеносш једне йојаве другом.*

ка̏уза̄лно прил. *узрочно йовезано.*

кауза́лно̄ст, -ости ж *в. каузалишеш.*

ка̏узатӣвнӣ, -а̄, -о̄ лингв. *узрочни, факшишивни (о глаголима).*

ка̏ӯк узв. *глас ћурке.*

ка̀укавац, -а̄вца м зоол. *назив за неке врсше галеба.*

ка̀укати, ка̀учӗм и **кау́кати,** ка̀ӯчем несвр. узв. *оглашаваши се кауком (о ћуркама).*

ка̀ур и **ка̀урин** м (мн. ка̀ури) тур. *муслимански назив за хри-шћанина, неверник.*

ка̀урити, -ӣм несвр. [гл. им. ка̀уре̄ње с] *чиниши кога каури-ном, йокршшаваши.* ■ **~ се** *йрелазиши у хришћанску веру, йокр-шшаваши се.*

ка̀ӯркиња ж *жена каур.*

ка̀урскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на кауре.*

ка̀ӯстика ж грч. *расшвор киселине, лужине и соли који на-гриза мешале и др.; својсшво нагризања.*

ка̀ӯстичан, -чна, -о и **ка̀ӯстичкӣ,** -а̄, -о̄ *који нагриза, наједа:* ~ сок.

ка̀уција и **ка̀ӯција** ж лат. *средсшво (обично новчано) којим се обезбеђује уговорена обавеза, јемсшво, гаранција; новац који се йолаже за условно йушшање на слободу окривљеног лица.*

кауци́рати, ка̀ӯцӣра̄м свр. и несвр. *йоложиши, йолагаши ка-уцију.*

ка̏уч м енгл. *лежај на расклайање, са наслоном, уйошребљив и за седење.*

ка̏учук и **ка̀учук** м фр. **1. а.** *сок који се излучује из засечених сшабала различиших шройских биљака; чврсша и еласшична машерија добијена вулканизацијом шога сока која служи у йро-изводњи разних йредмеша.* **б.** *ойшши назив за разне врсше син-шешских йолимера које се йримењују у индусшрији.* **2.** бот. *в. ка-учуковац.*

ка̏учуков и **ка̀учуков,** -а, -о *који йрийада каучуку, који се од-носи на каучук:* ~ дрво.

ка̏учуковац и **ка̀учуковац,** -о̄вца м бот. *дрво* Helva *из ф.* Euphorbiaceae *које лучи каучук.*

каучуко̀носан, -сна, -о *који лучи сок каучук:* ~ биљка, ~ усев.

ка̀фа ж тур. **а.** бот. *назив за зимзелене биљке* Coffea *из ф.* Rubiaceae *од којих се највише гаје* C. arabica *и* C. liberica; *семе ове биљке.* **б.** *найишак сйрављен од йржене и самлевене семена ове биљке.* **в.** разг. *количина кафе (б) која зайрема одређену йо-суду (шољи(иц)у или сл.):* попити две кафе. • **бела ~** *кувано мле-ко с додашком кафе (и шећера).* **дивља ~** бот. *ойшши назив за биљ-ке* Lupinus *из ф.* Papilionaceae, *од којих су најчешће врсше* L. albus, L. hirsutus *и* L. luteus. **црна (турска) ~** *найишак сйрављен од йржене и самлевене семена кафе (а) које се додаје у врелу воду или йрелива врелом водом (без филшрирања).*

кафа̀на ж *госшионица, крчма; ресшоран.*

кафа̀ница и **кафани́ца** ж *дем. и хий. од кафана.*

ка̀фа̄нскӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на кафану:* ~ башта, ~ сто. **2.** *који воли кафане и кафански живош, боемски:* кафански љу-ди, ~ песник.

кафа̀нчина ж *ауги. и йеј. од кафана.*

ка̀фе̄, кафѐа м **1.** *мала кафана, кафић.* **2.** *као йрви део йолу-сложеница: који се односи на кафу и кафану:* кафе-бар, кафе-ре-сторан, кафе-кувар.

кафѐин, -и́на м хем. *в. кофеин.*

ка̀фен, -а, -о **1.** *који се односи на кафу:* ~ шоља, ~ кашика. **2.** *који је боје кафе, сличан кафи:* ~ боја.

кафѐџија м (мн. ж) *онај који држи кафану, госшионичар.*

кафѐџи̇̄јка ж *кафеџијина жена; женска особа кафеџија.*

ка̀фӣћ, -и́ћа м *мала кафана, кафе, бисшро, бифе.*

ка̀фица ж *дем. и хий. од кафа.*

ка̏ца ж *округли древни суд ойасан обручима, ошворен с горње сшране.*

ка̀цига ж лат. *мешални заобљени шшиш за главу, шлем.*

кацѝга̄ш, -а́ша м зоол. *врсша грабљиве морске йужа.*

ка̀чак м тур. ист. *одмешник од власши и закона, хајдук.*

кача̀мак м (мн. *ø*) тур. *јело од куване кукурузне брашна, йа-ленша, йура.*

ка̏ча̄р м (инстр. -ом и -ем) *онај који йрави каце, бачве, бурад, бачвар.*

ка̀чара ж *зграда у којој се држе каце, бачве и др.*

ка̏ча̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на качаре:* ~ занат.

ка̏чити, -ӣм несвр. [гл. им. ка̏че̄ње с] **а.** *сшављаши нешшо ша-ко да виси о нечему (клину, ексеру и сл.), вешаши:* ~ кошуље на чивилук. **б.** *йричвршћиваши један йредмеш за други, везаши:* ~ приколицу за кола. ■ **~ се** *хваташи се чврсшо за нешшо, веша-ши се:* ~ се за трамвај.

ка̏чица ж *дем. и хий. од каца, мала каца.*

качка̀ва̄љ, -а́ља м тур. *врсша шврдог масног йресованог овчи-јег (ређе крављег) сира.*

ка̏чкати, -а̄м несвр. *газиши йо жишком блашу, глибу.* ■ **~ се** *ходаши, ваљаши се йо блашу.*

ка̀чке̄т, -е́та м (качке́та ж) фр. *врсша кайе са шшишником сйреда.*

ка̏ша ж **1.** *жишко јело, скроб од брашна, йрекруйе, кромйи-ра и сл. скувано на води или млеку:* јечмена ~, кукурузна ~, кромпирова ~. **2.** *жишка маса неке машерије или смесе разних машерија; безоблична маса, мешавина нечега:* ~ блата, ~ снега; ~ од измрвљених телеса. **3.** *йрекруйа (од круйномлевене жи-ша).* **4.** фиг. *нейријашна сишуација, гужва, мешеж, хаос:* наћи се у гадној каши. • **(за)кувати, (с)кувати кашу** *сшвориши, изаз(и)ваши нелагодну, мучну сишуацију, гужву, смушњу; йри-йремиши, йрийремаши с неким неки ружан йосшуйак, гесш.* **као мачак око вруће, вреле каше ((за)обилазити, кретати се и сл.)** *ойре-зно, са резервом йрисшуйаши неком йослу.* **хладити кашу** *шра-жиши излаз из неугодне сишуације; сносиши йоследице сойсшве-них грешака.*

ка̏шаљ, -шља м мед. *нагло избациваши ваздух из йлућа на усша због надражаја слузокоже грла; болесш за коју је карак-шерисшична ша йојава.* • **велики ~ (~ рикавац, ~ хрипавац)** *зара-зно зайаљење слузокоже органа за дисање йраћено јаким исйре-киданим кашљем,* pertussis. **мачји (кокошји) ~** *онај који је без вредносши, оно шшо је незнашно, безначајно, сишница.*

ка̏шаст, -а, -о *који је као каша, сличан каши:* ~ храна, ~ блато.

ка̀шика ж тур. 1. *део прибора за јело којим се захвата течна и житка храна; количина нечега која у то стане.* 2. *алатка или направа слична кашици (1) која служи као оруђе за захватање, преношење и сл. нечега, у разним делатностима, посебно занатима.* 3. *део неке машине, механизма кашикастог облика који служи за захватање, избацивање и сл. нечега:* ~ багера, ~ на млину. 4. *врста рибарске мреже.* • **пала му кашика у мед** *имао је велику срећу, дошао је изненада до велике добити.* **попити (некога) у кашици воде** *уништити, упропастити (некога).*

ка̀шика̄р м 1. *онај који прави дрвене кашике и др. посуђе, жличар.* 2. *в. кашичара (2).* 3. *машина која копа земљу помоћу направе са кљуном.* 4. зоол. *врста речне рибе сличне јесетри.*

кашѝкара ж 1. *в. кашичара (2).* 2. а. *врста ручне бомбе.* б. *врста пушке која се пали помоћу огњила.* 3. зоол. а. *врста патке са кљуном сличним кашици,* Spatula clypeata. б. *в. жличарка.*

ка̀шикаст, -а, -о *који има облик кашике:* ~ седиште.

ка̏шица ж *дем. и хип. од каша.*

ка̀шича̄р м *в. кашикар (1).*

кашѝчара ж 1. *воденица поточара која има пера на колу у облику кашике.* 2. нар. *направа за држање кашика.*

ка̀шича̄рка ж *жена кашичар.*

ка̀шичица ж *дем. од кашика.*

ка̏шљав, -а, -о *који много, често кашље:* ~ дете.

ка̀шљати, ка̏шље̄м несвр. *нагло избацивати ваздух из плућа (обично услед надражаја слузокоже дисајних органа).*

ка̀шљив, -а, -о *в. кашљав.*

кашљу̀цав, -а, -о *који често кашљуца:* ~ старац.

кашљу̀цаво прил. *помало кашљући, кашљуцајући.*

кашљу̀цати, -а̄м и **кашљу̀цкати** несвр. *у дем. значењу кашљати.*

кашљу́цнути, ка̀шљӯцне̄м и **ка̀шљуцнути,** -не̄м свр. *мало се накашљати.*

ка̀шми̑р, -и́ра м *фина, сјајна тканина од длаке кашмирске козе (која живи у Индији).*

ка̀шми̑рскӣ, -ā, -ō *који је односи на кашмир и Кашмир (покрајину у Индији):* ~ шал, ~ коза.

ка̀штел м итал. 1. *тврђава, утврђење.* 2. пом. *уздигнути део на прамцу брода.*

каштѐла̄н, -а́на м *у средњем веку, надзорник тврђаве.*

ка̀шӯн, -у́на м итал. нар. *дрвени сандук.*

ква (поновљено) узв. *узвик за подражавање гласова неких птица, гусака, патака и сл.*

ква̏га ж зоол. *врста афричког магарца* Equus quagga *сличног зебри.*

ква̀дар и **ква́дар,** -дра м итал. *геометријско тело ограничено са шест правоугаоника; предмет таквог облика.*

ква̀дрант м лат. 1. *четвртина круга или лук од 90°; четврти део неке целине уопште.* 2. а. *инструмент којим се некад одређивала географска ширина при мерењу позиције брода.* б. *инструмент који се некад употребљавао за мерење висина небеских тела и углова геодетских тачака.* в. *нишанска справа за мерење нагиба цеви артиљеријског оружја.*

ква̀дра̄т, -а́та м лат. 1. а. *геометријска слика којој су све четири стране једнаке а углови прави; предмет, површина таквог облика.* б. *квадратни метар:* соба има 10 квадрата. 2. мат. *други степен неког броја, вредности; производ који се добије кад се неки број помножи сам са собом.* • **дићи на квадрат** *помножити самим собом.*

ква̀дратаст, -а, -о *сличан квадрату; квадратни:* ~ бушотина, ~ јама.

квадра̀тић, -а и **квадра̀тӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од квадрат.*

ква̀дра̄тнӣ, -ā, -ō 1. а. *који се односи на квадрат, који је у облику квадрата, четвртаст:* ~ основа, ~ површина. б. *који се односи на површину, површински:* ~ метар, ~ милиметар. 2. *који је у вези са другим степеном, квадратом:* ~ број, ~ корен.

квадрату́ра ж лат. 1. мат. *израчунавање површина ограниченог дела равни.* 2. *укупна површина неког простора:* ~ стана. 3. астр. *релативни положај два небеска тела када разлика њихових дужина износи 90°.* • ~ **круга** мат. *један од три класична грчка проблема у геометрији.*

ква̀дријена̄лан, -лна, -о *који се јавља сваке четврте године.*

квадрѝје̄нијум (квадрѝје̄нӣј, -ија) м лат. *временски период од четири године.*

квадри́рати, ква̀дрӣра̄м свр. и несвр. 1. мат. *дићи, дизати број на квадрат.* 2. *(из)делити на квадрате:* ~ папир.

квази- лат. *префиксоид или као први део полусложеница којим се изражава да је нешто лажно, тобожње, привидно, нпр.* квазидемократија, квази-уметник и сл.

ква̀ка ж 1. *дршка, ручица за коју се хватају руком и отварају и затварају врата, прозори и сл.* 2. *кука, клин.* 3. *кукичаст знак којим се обележава нешто; ружно, нечитко написано слово.* 3. жарг. а. *проблем, препрека, тешкоћа.* – У чему је квака? б. *зачкољица, смицалица.*

ква́кавац, -а̄вца м у изр. **гак** ~ зоол. *ноћна чапља,* Nycticorax nycticorax.

ква̏каст, -а, -о *који је у облику кваке; кукаст:* квакасте ноге; ~ слова.

ква́кати, ква̑че̄м несвр. узв. *испуштати из себе глас „ква", „квак" (о врани, патки, жаби и др.).*

ква̀ка̄ч, -а́ча м зоол. *ноћна чапља која ноћу кваче* Ardea nycticorax.

ква̀ктати, ква̀ккће̄м несвр. *производити глас „квак" (о жабама), крекетати.*

ква̏литатӣван, -вна, -о *који се односи на квалитет:* ~ анализа, ~ промена.

ква̏литатӣвно прил. *у погледу квалитета, по квалитету:* ~ продуктиван, ~ испитати.

квалѝте̄т, -е́та м лат. 1. *особина, својство, вредност; позитивне одлике, врлине:* ~ меса, уметнички ~, филм лошег квалитета; ~ личности. 2. шах. *разлика у снази, вредности топа, с једне, одн. скакача или ловца, с друге стране:* жртвовати ~.

ква̏лите̄тан и **квалѝте̄тан,** -тна, -о 1. *који је доброг квалитета, врстан; успешан, способан:* ~ грожђе, ~ роба, ~ угаљ; ~ производња; ~ тим, ~ кадар. 2. (одр.) *који се односи на квалитет, квалитативан:* ~ вредност чаја.

ква̏лите̄тно и **квалѝте̄тно** прил. *у погледу квалитета, по квалитету:* ~ нове могућности, песнички ~.

ква̏лификатӣв м *оно чиме се нешто квалификује, оно што одређује вредност нечега.*

ква̏лификатӣван, -вна, -о *који квалификује, служи као одредба вредности нечега:* ~ значење глагола.

квалифѝка̄тор м лингв. *реч која ближе одређује значење неке друге речи.*

квалифика́ција ж лат. 1. *оцена вредности некога или нечега.* 2. а. *стручна, школска спрема; стручност, образовање:* ~ за радно место, судске квалификације, без школских квалификација. б. *оно што представља потврду, доказ нечије способности, стручности:* добра ~. 3. правн. *правно третирање кривичног дела, правна основа тужбе, пресуде.* 4. спорт. *пласман који омогућава такмичење у вишем рангу.*

ква̏лификациōнӣ (квалифика́цӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на квалификацију:* ~ листа, ~ такмичење.

квалѝфикова̄н, -а, -о 1. *који има квалификације, потребну стручну, школску спрему:* ~ радник. 2. *надлежан, меродаван:* квалификован да да̑ изјаву.

квалѝфикова̄нōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство онога који је квалификован.*

квалѝфиковати и **ква̀лификовати,** -кује̄м (квалифици́рати, -ѝцӣра̄м) свр. и несвр. 1. *одредити, одређивати вредност, ка-*

рактеристике неког, нечег; сврста(ва)ти у одређену категорију према својствима: ~ неко дело; ~ (нешто) као памфлет. **2.** *пружити, пружати потврду о нечијој вредности, стручности за какав посао, службу.* То га квалификује за уредника. ■ **~ се 1.** *показ(ив)ати се способним за неки посао; оспособити се, оспособљавати се за неки посао.* **2.** спорт. *пласирати се за даље такмичење.*

ква̏нт м лат. физ. *најмања количина или вредност извесних физичких величина.*

ква̏нта̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на продају на велико:* ~ пијаца.

ква̏нтитатӣван, -вна, -о *који се односи на квантитет:* ~ промене, ~ побољшање.

ква̏нтитатӣвно прил. *у погледу квантитета, по квантитету:* ~ испитати, ~ велики број.

квантѝте̄т, -е́та м **1.** *количина, величина, бројност, опсег; снага, интензитет:* ~ тренинга; ~ кризе. **2.** лингв. *дужина артикулације вокала, одн. акцента.*

ква̏нтнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на квант:* ~ теорија.

ква̏нтум м лат. *количина; квантитет:* ~ снаге, ~ знања.

ква̑р м (мн. ква́рови) **1. а.** *неисправност неког механизма који онемогућава његову употребу, дефект; стање оног што је неисправно, покварено:* ~ на авиону, ~ на камиону, ~ у мотору; млин је у квару. **б.** *оштећење нечега, штета:* кртица наноси квар поврћу. **в.** *процес кварења, трулења.* **2.** фиг. *оно што одступа од норми, стандарда:* ~ у језику.

ква́ран, -рна, -о **1. а.** *захваћен ферментацијом, презревања, кварења, гњио; укварен, болестан:* ~ риба, ~ јаје; ~ зуб. **б.** *оштећен, покварен, руиниран:* ~ мост, ~ пут. **в.** *загађен, заражен:* ~ крв, ~ млеко од краве. **2.** фиг. *искварен, неморалан; рђав, зао; сраман:* ~ време, ~ човек, ~ жена; ~ реч.

ква̏рат, ква̏рта и ква̏рта м лат. **а.** *четврти део неке мере (килограма, литра, часа и сл.):* ~ жита, ~ ракије. **б.** *стара мера за дужину.*

ква́реж м и ж **1.** *процес кварења, трулења:* ~ млека, ~ зуба. **2. а.** *исквареност, неморал:* ~ омладине. **б.** *нарушавање исправности, кварење:* ~ језика.

ква̏рилац, -иоца и **ква̏ритељ** м *онај који нешто квари, штети.*

ква́рити, ква̑рӣм несвр. [гл. им. ква́ре̄ње с] **1. а.** *доводити у неисправно стање, до квара, оштећивати:* ~ машину, ~ зид. **б.** *деловати неповољно, штетно на квалитет, стање нечега, шкодити (нечему), реметити (нешто):* ~ вид, ~ зубе; ~ весеље. **2.** *деловати лоше на некога у моралном погледу, негативно утицати (на некога):* ~ људе, ~ омладину. **3.** *онемогућавати, ометати нешто, остварење нечега:* ~ нечији брак, ~ уговор. ■ **~ се 1.** *постајати неисправан, оштећивати се (у механичком смислу).* **2.** *постајати укварен услед трулења, ферментације и сл.* **3.** *постајати лошији у моралном и сл. смислу; реметити се.*

ква̏рљив, -а, -о *који се брзо и лако квари:* ~ роба.

ква̏рљиво̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својство оног што је кварљиво.*

ква́рно̄ст, -ости ж *својство оног што је кварно, кварљивост; поквареност, неморалност.*

ква̏рт м (мн. ква̏ртови) лат. *градска четврт, рејон; управа таквог рејона.*

ква̏рта и **ква̑рта** ж лат. **1.** нар. *непрецизна мера за запремину, течност, дужину и сл.* **2.** муз. *четврти степен дијатонске лествице; интервал од четири дијатонска степена.*

ква̏рта̄л, -а́ла м лат. *четвртина године, раздобље од три месеца.*

ква̏рта̄лнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на квартал, тромесечни:* ~ план.

ква̏рта̄р, -а́ра м лат. геол. *најмлађе раздобље у развоју Земље од појаве човека до данас.*

ква̏рта̄рнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на квартар:* ~ период.

ква̀рте̄т, -е́та м итал. **1.** муз. *ансамбл од четири певача или инструменталиста; композиција за такав ансамбл.* **2.** песн. *в. квартина.*

ква̀рте̄тскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на квартет.*

квартѝна ж итал. *строфа од четири стиха.*

ква̀ртӣр, -ѝра м фр. **1.** *стан; соба за становање:* изнајмити ~. **2.** *војно пребивалиште, логор; војни штаб.*

ква̀ртӣрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на квартир, стамбени.*

ква̏рто̄внӣ и **ква̏ртовскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на кварт, који припада кварту:* ~ управа.

ква̏рц м нем. мин. *прозиран, безбојни минерал велике тврдоће који је у саставу стена Земљине коре.*

ква̏рцати (се), -а̄м (се) несвр. *в. кварцовати (се).*

ква̀рцӣт, -ѝта м мин. *стена састављена од зрнаца кварца повезаних силицијумским цементом.*

ква̏рц-ла́мпа и **ква̏рц-ла̑мпа** ж *електрична лампа са електродама од живе и кварцним стаклом која пропушта ултраљубичасте зраке и користи се у медицини.*

ква̏рцнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на кварц; који је од кварца:* ~ песак, ~ пешчар.

ква̏рцовати, -цује̄м свр. и несвр. *изложити, излагати дејству зракова кварц-лампе.* ■ **~ се** *(о)зрачити се кварц-лампом (ради лечења, сунчања).*

ква̑с м **1.** *в. квасац.* **2.** *пиће слично пиву, од ражаног и јечменог слада, воћа, брашна, шећера и квасца; руско кисело пиће.*

ква̏сан, -сна, -о *мокар, покисао.*

ква́сан, -сна, -о *који се односи на квас, квасац; који изазива врење, ферментацију:* ~ хлеб; ~ гљивица.

ква̀сати, -а̄м несвр. *нарастати, надолазити под утицајем квасца (о тесту).*

ква́сац, -сца м **1.** *маса од живих квасних гљивица које изазивају врење, маја.* **2.** бот. *квасна гљивица* Saccharomyces *из ф.* Saccharomycetaceae *која изазива врење, ферментацију.*

ква̏сија ж бот. *јужноамеричко дрво* Quassia amara *из ф.* Simarusaceae *које се употребљава за прављење лекова.*

ква̏сити, -ӣм несвр. [гл. им. ква̏ше̄ње с] **1.** *чинити мокрим, влажити; заливати:* ~ руке водом, ~ косу; ~ зид. **2. а.** *натапати, мочити:* ~ рубље, ~ лан. **б.** *запљускивати, плавити (о реци):* ~ поља. ■ **~ се 1.** *постајати влажан, мокар:* ~ се на киши. **2.** *поливати се, пљускати се:* ~ водом.

ква̏чило с **1.** техн. *уређај за спајање две осовине који преноси погонску снагу с једне на другу; спојница на преносном механизму којом се активирају погонски точкови моторних возила, куплунг.* **2. а.** *кука којом се железнички вагони закачињу једни за друге.* **б.** *оно о што се може нешто уопште закачити; кука уопште.*

ква̏чити, -ӣм несвр. [гл. им. ква̏че̄ње с] **1.** *закачивати, спајати (куком) један предмет за други:* ~ кола. **2.** фиг. *мучити, тлачити:* јачи квачи. ■ **~ се 1.** *закачињати се, окачивати се; лепити се за нешто:* ~ се по дрвећу, ~ се за камен. **2.** *препирати се, сукобљавати се.*

кве̑(к) *узвик за подражавање високог, пискавог гласа разних животиња.*

кве̏кер и **квѐкер** м енгл. *припадник протестантске верске секте у Енглеској и Северној Америци.*

кве̏керскӣ и **квѐкерскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на квекере.*

квеке̏тати, кве̏кеће̄м несвр. *производити глас „квек“.*

кве́кнути, кве̑кне̄м свр. *произвести глас „квек“, кмекнути; заплакати.*

квестио̀на̄р, -а́ра м лат. *збирка питања (и одговора) из неке струке, упитник.*

кве̏стор м лат. **1.** ист. *високи финансијски службеник у старом Риму.* **2.** *виши полицијски чиновник у Италији.*

квесту́ра ж лат. **1.** *звање и служба квестора.* **2.** *полицијска испостава у Италији.*

квѐчати, -чи̑м несвр. *јављати се гласом „квек"; кмечати (о детету).*

квијетѝзам, -зма м лат. *филозофско-религијски правац коме је основни принцип блажени мир, пасивно животно стање.*

квѝнта ж лат. муз. *пети степен дијатонске лествице; интервал од пет дијатонских степени.*

квѝнта̄л, -а́ла м фр. *мера за тежину* **а.** *педесет килограма.* **б.** *сто килограма.*

квинтесѐнција (квинтесѐнца) ж лат. *суштина, бит, срж, језгро нечега.*

квѝнте̄т, -е́та м итал. муз. *ансамбл од пет певача или инструменталиста; композиција за такав ансамбл.*

квѝслинг и **квѝслинг** м *помагач, сарадник окупатора, издајник домовине (према имену Норвежанина Квислинга који је у Другом светском рату био председник марионетске владе у Норвешкој).*

квѝслинговац и **квѝслинговац,** -овца м *в. квислинг.*

квѝслиншкӣ и **квѝслиншкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на квислинге.*

квӣт прид. непром. фр. **I.** прид. *једнак, исти, изједначен (с неким у нечему); међусобно подмирен, измирен.* – Ти си ми помогао, ја сам ти вратио, сад смо квит. **II.** прил. *кад се истиче да је нешто апсолутно тако: готово, свршено, крај.* – Нећу да идем, и квит! • ~ **посла** *ствар је у реду, све је сређено.*

квитѝрати, квѝтӣра̄м фр. свр. и несвр. **1.** *признаницом потврдити, потврђивати нешто; издати потврду, признаницу за нешто:* ~ примање књижице. **2.** *напустити службу (обично као официр).*

кво̏рум м лат. *одређен број чланова неког тела, организације и сл. чије је присуство на седници, скупу неопходно за доношење пуноважних одлука.*

кво̏та ж лат. **1.** *уговором одређена сума која се плаћа у утврђеним роковима:* годишња ~, исплата по квотама. **2.** *сразмеран удео који некоме припада при деоби.* **3.** *количина рада утрошена за одређено време, норма.*

квотѝрати, кво̏тӣра̄м свр. и несвр. *одредити, одређивати квоту нечега.*

кво̏ц (обично поновљено) узв. *узвик за понављање гласа квочке.*

кво̏цав, -а, -о *који квоца, подсећа на квоцање:* ~ глас.

кво̏цати, кво̏ца̄м и кво̏че̄м несвр. **1.** *испуштати глас „кво", „квоц" (обично о квочки).* **2.** фиг. *стално приговарати, звоцати.*

кво̏цијент м лат. *в. количник:* ~ интелигенције.

кво̏чка ж (дат. кво̏чки; ген. мн. кво̏ча̄ка̄ и кво̏чкӣ) **1.** *кокошка која лежи на јајима, одн. која је излегла пилиће.* **2.** пеј. *стара, прилена женска особа.* **3.** зоол. *врста ноћног лептира* Lasiocompiola.

кв̏рга ж (дат. кв̏рги (кв̏рзи); ген. мн. кв̏рга̄) **1.** *чворугаст израштај, задебљање, чворуга, гука; испупчено место, избочина.* **2.** *чвор на дрвету; чворнати пањ.* **3.** фиг. *чврст, прекаљен човек.* **4.** мн. ист. *справа за мучење; окови.* – У кврге су ме бацили, о срама!

кв̏ргав, -а, -о *који има кврге, квргу, који је у облику кврге, грбав, чворноват; нераван:* ~ лице, ~ глава, ~ пут.

кв̏ргаст, -а, -о *сличан кврги, који има доста кврга, квргав:* ~ лишће, ~ младић.

кв̏рга̄ш, -а́ша м *онај који има квргу, кврге.*

кв̏ргица ж *в. квржица.*

кв̏ржица ж **1.** *дем. од кврга.* **2.** (обично у мн.) *нервни завршетак (на језику и сл.) у виду бобичастог задебљања, испупчења.*

кв̏ржичав, -а, -о *који има квржице; који је у облику квржице:* ~ кромпир.

кв̏ржичаст, -а, -о *који има облик квржице, који личи на квржицу:* ~ испупчење, ~ семење.

кв̏рц (обично поновљено) узв. **1.** *узвик за означавање кратког звука који се чује при шкрипању, шкљоцању, пуцкетању.* **2.** (у прил. служби) *готово, свршено.* – У зору: кврц! Нисмо могли даље.

кв̏рцати, -а̄м несвр. *пуцкетати, крцати, шкрипутати.*

кв̏рцкати, -а̄м несвр. *дем. према кврцати.*

кв̏рцнути, -не̄м свр. **1.** *огласити се кратким пуцкетањем, шкрипом и сл.; шкљоцнути.* **2.** *лако ударити, чвркнути прстом; куцнути, лупнути:* ~ по носу, ~ мотком по глави.

квр́чати, -чи̑м несвр. *испуштати глас „квр" (о мачки, жаби и др.); кричати, крештати (о живини).*

ке́ва ж жарг. *мајка, мама.*

кѐвкало с експр. *пас, кер.*

кѐвтати, кѐвће̄м несвр. **1.** *лајати танким гласом (о псу).* **2.** фиг. *блебетати, брбљати; грдити, псовати.*

ке́гла ж нем. (ген. мн. ке́глӣ) *чуњ у куглању, дрвена фигура коју треба срушити бацајући куглу.*

кѐдар, -дра м (мн. кѐдрови) бот. *четинар* Cedrus Libani *из ф.* Abietaceae.

ке́дер м нем. риб. *ситна риба помоћу које се лове веће рибе, која служи као мамац.*

кѐдров, -а, -о *који је од кедра:* ~ даска.

кѐдровина ж *кедрово дрво.*

ке́зити, ке̑зи̑м и **кѐзити,** -и̑м несвр. [гл. им. ке́жење и кѐже̄ње с] (зубе) *показивати, откривати (зубе) (при осмеху, раздражености и сл.).* ■ ~ **се** *показивати, откривати зубе повлачећи усне, церити се.*

ке̑ј м (инстр. ке̑јом; мн. ке́јови) фр. *подзидана обала и уређено шеталиште крај ње.*

кѐкс м енгл. *фино пециво од брашна и јаја, бисквит.*

келера́ба ж нем. бот. и агр. *двогодишња биљка* Brassica oleracea gongylodes, *из ф.* Cruciferae, *купусно поврће које се употребљава у исхрани.*

кѐлнер м нем. *конобар.*

келнѐра̄ј, -а́ја м нем. *део гостионице у коме се држи пиће и посуђе.*

кѐлнерица (кѐлне̄рка) ж *женска особа келнер.*

кѐлнерскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на келнере:* ~ манир.

кѐљ, -а и **кѐља** м (мн. *в*) нем. бот. и агр. *двогодишња биљка* Brassica oleraceae acephala *из ф.* Cruciferae, *која се употребљава као поврће у исхрани.*

ке́љити се, ке̑љи̑м се несвр. експр. *смејати се кривећи уста, кезећи се.*

кѐнгур и **кѐнгур** м зоол. *аустралијски сисар биљојед* Macropus giganteus *из реда торбара, с кратким предњим и дугим задњим ногама, клокан.*

кенгу̏рица ж *женка кенгура.*

кенозо̀ик м геол. *млађе доба Земљиног развоја.*

кено̀зојскӣ, -а̄, -о̄ геол. *који се односи на кенозоик:* ~ доба, ~ слој.

кента̀ур м грч. **1.** *биће из грчке митологије које има главу и горњи део тела као човек, а доњи део тела као коњ.* **2.** астр. (Кентаур) *сазвежђе јужне хемисфере.*

кента̀урскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на кентауре:* ~ копита.

ке́њац, -њца м **а.** *магарац.* **б.** пеј. *тврдоглав човек.*

кѐњкав, -а, -о *који често кењка, плачљив, болешљив:* ~ дете.

кѐњкати, -а̄м несвр. *повремено плакати, кмезити се; бити болешљив, слабуњав.*

ке́њчина и **кѐњчина** ж пеј. *аугм. и пеј. од кењац.*

кѐпе̄ц м тур. **1.** *особа ниског раста, закржљала особа, патуљак.* **2.** *уопште оно што је мало порасло или је по природи ниског раста.*

кѐпецаст, -а, -о *закржљао, патуљаст:* ~ раст.

кȇр м (мн. кȅрови) **1.** *пас уопште.* **2.** пеј. *лош, рђав човек.* • **(про)терати кера** *(про)банчити иметак, (про)лумповати, (по)трошити.*

ке́ра ж *в. кер (1).*

кера̀мика ж грч. **а.** *израда посуђа и сл. предмета од печене глине, керамички, грнчарски занат.* **б.** зб. *керамичко грнчарско посуђе, предмети, украси.*

кера̀мичāр м *занатлија који израђује керамичко посуђе и друге предмете.*

кера̀мичāрка ж *жена керамичар.*

кера̀мичāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на керамичаре.*

кера̀мичкӣ, -ā, -ō **а.** *који се бави керамиком:* ~ радник. **б.** *израђен од керамике:* ~ плочица. **в.** *који се односи на керамику:* ~ изложба.

кȅрбер и **кѐрбер** м грч. **а.** мит. *троглави пас из грчког мита који чува улаз у подземни свет.* **б.** фиг. *строги чувар.*

кѐрећӣ и **ке̏рећӣ**, -ā, -ō *пасји.*

кѐрећи и **ке̏рећи** прил. *на керећи начин, као кер.*

керефе́ке ж мн. *лаке, забавне атрактивности, измотавања.* • **изводити, правити ~** *измотавати се.*

кѐрина ж *аугм. и пеј. од кер.*

кѐрић, -а и **кѐрӣћ**, -ӣћа м *дем. и хип. од кер.*

керо̀зин, -и́на м грч. *прозрачна течност с плавичастим преливом која се добија из нафте и служи као гориво у возилима с карбуратором, за осветљење и сл.*

кѐруша ж *женка кера, кучка.*

ке́рче, -ета и кѐрчета с (мн. ø; зб. им. кȅрчāд ж) *дем. од кер.*

кȅса ж **1.** *врећица, торбица (од хартије, пластике, платна, коже и др.).* **2.** *оно што обликом подсећа на кесу (1).* **3.** фиг. *новац, имовина, богатство.* • **везати кесу** *завести штедњу, штедети.* **дрешити, одрешити кесу** *да(ва)ти новац.* **испразнити, истрести коме кесу** *измамити коме новац, направити некоме велике трошкове.* **куме, куме, изгоре ти ~** нар. *довикивање куму на свадбама да баци ситан новац деци која га купе.* **отворити кесу** *почети трошити новац.* **стиснути (стегнути) кесу** *шкртарити, цицијашити.* **стиснути се као две паре у кеси** *повући се, притајити се.*

кȅсāр м лат. ист. *управитељ области у српској средњовековној држави.*

кѐсāрош м *џепарош, лопов.*

кȅсаст, -а, -о *који је у облику кесе, налик на кесу:* ~ очни капак, ~ мрежа.

кѐсега м мађ. зоол. *слатководна риба* Abramis ballerus.

кѐсер м тур. *врста столарског ручног алата за тесање са сечивом на једној, а дужим ушицама на другој страни.*

кѐсерити се, -ӣм се несвр. пеј. *смејати се кезећи се, церити се.*

кесѐтина ж *аугм. и пеј. од кеса.*

ке́сити (се), кȇсӣм (се) несвр. [гл. им. ке́шēње с] *в. кезити (се).*

кȅсица ж *дем. од кеса.* • **водена ~** анат. *кесасти облик глоба услед нагомилане течности.* **жучна ~** анат. *мехур у коме се концентрише жуч,* vesica fellea. **плућна ~** анат. *крајњи огранци дисајних цеви.*

кȅсичаст, -а, -о *који је налик на кесицу, који је у облику кесице:* ~ лице.

кѐсōн, -о́на м фр. грађ. **1.** *звонаста направа од челика или бетона, погодна за подводне радове.* **2.** *подводни темељ стуба грађевинских објеката.*

кесо̀ноша ж зоол. *у мн.: морске рибе* Syngnathidae *чији мужјаци носе на трбуху кесу с јајима (у јд.: таква риба).*

кѐсōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на кесоне, који је у вези с радом у кесонима:* ~ болест.

кȅстēн, -ена м (мн. кȅстенови и кȅстени; зб. им. кѐстēње с) бот. *шумско листопадно дугогодишње дрво* Castanea sativa *велике крошње; плод тога дрвета:* дивљи ~, питоми ~. • **вадити за некога (врућ) кестен / (вруће) кестење из ватре** *радити за другога неки тежак посао; сносити последице туђе кривице.*

кестѐнāр, -а́ра м *в. кестењар.*

кȅстенаст, -а, -о *в. кестењаст.*

кестенасто- *в. кестењасто-.*

кестѐнӣк, -и́ка м *кестенова шума.*

кестѐнић м *дем. и хип. од кестен.*

кȅстенов, -а, -о *који припада кестену, који је од кестена:* ~ дрво, ~ изданак.

кȅстеновина ж *кестеново дрво, кестен.*

кестѐнчић м *дем. и хип. од кестен.*

кестѐнција м (мн. ж) *в. кестенар (2).*

кȅстењав, -а, -о *в. кестењаст.*

кестѐњāр, -а́ра м **1.** *кестенова шума.* **2.** *онај који пече и продаје кестење.*

кестѐњāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на кестењаре, који припада кестењарима:* ~ киоск, ~ пећ.

кȅстењаст, -а, -о *који је по облику сличан кестену; који је боје кестена:* ~ брада, ~ очи.

кестењасто- *као први део придевских сложеница значи да боја придева у другом делу сложенице прелази у кестењасту нијансу:* кестењастосмеђ.

кесу̀рина ж *аугм. и пеј. од кеса.*

кȅфалија м (мн. ж) грч. ист. *поглавар града у средњовековној српској држави.*

кȅфало с грч. жарг. *глава, памет.*

кѐфир, -и́ра и **кȅфӣр**, -а м *врста киселог млека које се добија алкохолним врењем млека, у које су додате специјалне гљивице.*

кѐфтати, кȅфћēм несвр. *в. кевтати.*

кȇц, ке́ца м (мн. ке́чеви (кȇчеви)) мађ. **1. а.** *најјача карта у већини карташких игара, ас.* **б.** *карташка игра, ајнц; картање уопште.* **2.** жарг. *најнижа оцена ученичког знања, јединица.* **3.** *последњи играч у колу.* • **доћи као кец на једанаест** *у прави час, у право време (доћи, појавити се); добро, прикладно бити.* **упалио му (ти, јој и сл.) ~** *постигао је успех.*

кȅца ж риб. *врста рибарске мреже.*

кѐцеља ж мађ. *део (обично женске) одеће који се ставља спреда или преко друге одеће као заштита од прљања, прегача.*

кѐцељица ж *дем. и хип. од кецеља.*

кѐче, -ета с тур. *бела шиптарска полулоптаста капа од ваљане вуне.*

кѐчига ж (дат. -ги) зоол. *речна риба* Acipenser ruthenus *из пор.* Acipenseridae *хрскавичава скелета и кљунасте главе; општи назив за породицу риба* Acipenseridae.

ке́ша, -ē и **ке́шо**, -а и -ē м *стар човек, старкеља.*

кибернѐтика ж грч. *наука о законитостима тока информација и управљачким деловањима у машинама и живим организмима.*

киберне̏тичāр м *стручњак који се бави кибернетиком.*

киберне̏тичкӣ, -ā, -ō *који се односи на кибернетику.*

киби̏цēр, -е́ра м нем. разг. *онај који заинтересовано, навијачки прати туђе играње карата, шаха и сл., посматрач.*

ки̏бицовати, -цујēм (кибици́рати, -ѝцӣрāм) несвр. *заинтересовано посматрајући пратити, обично навијачки, туђе играње карата, шаха и сл.* ■ **~ се** *заводљиво се гледати међусобно.*

ки́бла ж нем. *овећа посуда у облику кофе за обављање физиолошких потреба, обично у затворима.*

кȋван, -вна, -о **1.** *огорчен, гневан, љутит:* ~ на некога. **2.** песн. *мрзак; опак, пакостан:* ~ судбина; ~ мржња.

кȋви, -ија м **1.** зоол. *мркосива птица тркачица која живи на Новом Зеланду* Apteryx, A. australis *кратког врата, закржља-*

лих крила и без репа. **2.** бот. *тропска биљка укусног сочног плода, актинидија; плод те биљке.*

ки̏вно прил. *на киван начин, љутито, срдито:* ~ погледати, ~ рећи.

ки̏вот м грч. цркв. *в. ћивот.*

ки̏дати, -а̄м несвр. **1.** (нешто) **а.** *делити у комаде, тргати, цепати; распарчавати:* ~ све у парчад, ~ месо зубима; ~ ливаду. **б.** *прекидати нешто што је повезано, што је целовито:* ~ ланац, ~ коло. **в.** *брати, откидати:* ~ јабуке, ~ руже. **г.** *одсецати, резати:* ~ косу, ~ нокте. **2.** (с неким, с нечим) *прекидати везу, контакт, раскидати с неким, с нечим:* ~ с момком, ~ традиције. **3.** (некога) *мучити, морити, раздирати.* – Кидала ме је туга и жалост. **4.** разг. *бежати, склањати се; хитати, журити:* ~ у град. **5.** *окидати, одапињати ороз на ватреном оружју.* ■ **~ се 1.** *прекидати се, пресецати се; цепати се (о жици, концу, колони и др.).* **2.** *откидати се, одвајати се насилно, против своје воље.* – фиг. Из груди јој се кидао уздах. **3.** фиг. *трпети, подносити тегобе, муке; узнемиравати се претерано, нервирати се:* ~ се од муке, ~ се због његових проблема. **4.** *претерано се напрезати, трудити се:* ~ се од рада. **5.** разг. *в. кидати (4).* • **~ нос (некоме)** *срамотити, брукати (некога).* **~ се на резанце** *јако се нервирати.* **~ се од плача** *много плакати.* **~ се од смеха** *бучно се смејати.* **срце му се кида** *веома му је тешко, много пати.*

кидиса́вати, -ѝса̄ва̄м несвр. *в. кидисати.*

ки̏дисати, -ишем свр. и несвр. тур. нар. **1. а.** *силовито напасти, нападати, насрнути, насртати на некога, на нешто:* ~ на стражаре. **б.** *спопасти, спопадати, салетети, салетати некога или нешто с намером да се нешто добије, навалити.* – Кидисао да иде с нама. **2. а.** *предано приступити, приступати неком послу, латити се, лаћати се некога посла:* ~ за послом. **б.** *јурнути, појурити некуд; халапљиво навалити, наваљивати (на јело, пиће).* – Свет кидиса на њега. **3.** (себи, на себе) *извршити самоубиство, убити се.*

ки̏дљив, -а, -о **1.** *који се лако кида, прекида:* ~ конац. **2.** фиг. *који се секира, преосетљив:* ~ жена.

ки̏днапер м енгл. *онај који киднапује, отмичар.*

ки̏днаповати, -пује̄м свр. и несвр. *отети, отимати кога или што ради уцене:* ~ генерала, ~ авион.

ки̏днути, -не̄м свр. разг. *нагло побећи, утећи, стругнути:* ~ кроз прозор.

ки̏јавац, -а̄вца м *бојни отров који изазива кијање.*

ки̏јавица и **ки̏јавица** ж мед. *акутно запаљење слузокоже носа, изазвано најчешће назебом, хуњавица,* rhinitis, coryza.

ки̏јавичав и **ки̏јавичав,** -а, -о *који има кијавицу; захваћен кијавицом:* ~ дете; ~ нос.

ки̏ја̄к м *дебела батина дебља на једном крају, тољага.*

кија́мет м тур. нар. **1.** рлг. *смак света, судњи дан.* **2.** *невреме, олуја.*

ки́јати, ки̏ја̄м и **ки́хати,** ки̑ше̄м (ки̑ха̄м) несвр. *истискивати, избацивати ваздух из плућа кроз нос и уста услед надражаја слузокоже у носу, назеба, кијавице.*

ки̏к м *заобљен планински врх, кук.*

ки̏ка ж (дат. ки̏ки) **1.** *сплетена коса, плетеница, витица, перчин; коса уопште.* **2.** *гушћи прамен длаке или перја на глави неких животиња.* • **дошло је до кика, хватало се за кике** *било је чупања, туче.* **зграбити (шчепати) за кику** *поступити уз употребу принуде; ухапсити, затворити.*

кикири̏ки, -ија м бот. *зељаста биљка топлих предела* Arachis hypagea *из ф.* Papilionaceae *пореклом из Бразила, са јестивим плодовима; плод и семенке те биљке.*

ки̏кица ж *дем. од кика.*

ки̏клоп м грч. **1.** (и Киклоп) *у грчкој митологији, див с једним оком насред чела.* **2.** фиг. *човек необично великог раста, цин.*

ки̏клопскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на киклопа; огроман.*

ки̏ко̄т, -ота м узв. *звонак, весео смех, хихот.*

кико̀тав, -а, -о *који се смеје кикотом; звонак, необуздан (о смеху):* ~ девојка, ~ смех.

кико̀тати се, ки̏коће̄м (се) несвр. *гласно, звонко се смејати, хихотати се.*

ки̏коч м зоол. *назив за неколико врста морских риба рода* Blennius.

ки̏кс м (мн. -еви) енгл. *погрешка, промашај.*

кикси́рати, ки̏ксӣра̄м свр. и несвр. *(у)чинити кикс, промаши(ва)ти.*

ки̏ла[1] ж *в. килограм;* уп. кило.

ки̏ла[2] ж **1.** мед. *отеклина која настаје испадањем унутрашњих органа, најчешће црева под кожу и сл., брух,* hernia. **2.** *болесни израштај на телу човека или животиње, гука, тумор.* **3.** *израслина на оболелој биљци; житна болест, снет.*

ки̏лав, -а, -о *који је оболео од киле, који има килу;* уп. кила[2] (1, 3): ~ човек; ~ кукуруз.

ки̏лавац, -а̄вца м *килав човек;* фиг. *спор, неспособан, лењ човек.*

кила́вко м *в. килавац.*

ки̏лавити се, -ӣм се и **кила́вити се,** -ѝла̄вӣм се несвр. [гл. им. -вље̄ње с] *напорно радити, мучити се радећи.*

ки̏лаво̄ст, -ости ж *стање онога који је килав, лењост.*

ки̏лица ж *дем. од кила*[2].

ки̏ло с грч. *в. килограм.*

кило- грч. *префиксоид за обележавање јединица метарског система, који означује да је та јединица хиљаду пута већа од оне која је означена другим делом сложенице, нпр.* килограм, километар, киловолт итд.

ки̏лобајт м рач. *јединица мере у рачунарству за величину меморије, диска, фајла и др., која износи 1024 бајта.*

ки̏лова̄т и **ки̏ловат** м ел. *јединица електричне снаге од 1.000 вати.*

ки̏ловолт м ел. *јединица електричног напона од 1.000 волти.*

ки̏лограм м грч. физ. *јединица мере за тежину од 1.000 грама.*

ки̏лометар и **ки̏ломе̄тар,** -тра м физ. *мера за дужину од 1.000 метара.*

ки̏лометарскӣ и **ки̏ломе̄тарскӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на километар и километре:* ~ растојање. **2.** *који је дугачак километар и више; врло дуг, опширан:* ~ поље; ~ чланак.

километра́жа ж **1.** *удаљеност између одређених места изражена у километрима; број пређених километара.* **2.** *новчана накнада за службено пређени пут.*

ки́лоња м пеј. *килав човек, килавац; дебео, трбушаст човек.*

кило̀те ж мн. фр. *доњи део женског рубља, женске гаћице.*

ки̏м, ки̏ма и ки̑ма м грч. бот. **а.** *биљка* Carum carvi *са белим или ружичастим цветићима која расте по ливадама и служи за испашу и употребљава се као зачин.* **б.** *средоземна биљка* Cuminum cyminum *која се употребљава као зачин и у лекарству.*

кимо̀граф м грч. *апарат који графички региструје физиолошке појаве (крвни притисак, пулс, дисање и сл.).*

кимо́но м (мн. с) **1. а.** *јапанска национална одећа, дугачка хаљина са широким рукавима и широким појасом око струка.* **б.** *дугачка женска хаљина слична јапанској.* **2.** (у атриб. служби, непром.) *који је са ненашивеним рукавима; који није нашивен:* ~ капут; ~ рукави.

Ки́на ж *држава у источној и централној Азији.*

ки́на ж *јужноамеричко зимзелено дрво* Cinchona *из ф.* Rubiaceae *из чије се коре добија кинин.*

кинђу́рити, ки̏нђӯрӣм несвр. [гл. им. кинђу́ре̄ње с] *претерано китити, украшавати:* ~ ћерку. ■ **~ се** *китити се, украшавати се, гиздати се.*

Кѝнēз, -éза м *припадник народа који живи у Кини.* • **правити се Кинез, Кинезом** *правити се необавештен, неупућен; не реаговати.*

кинемàскоп м грч. филм. *врста кинематографске технике за пројекцију филма на широком платну, синемаскоп.*

кинемàтика ж грч. физ. *грана теоријске механике која проучава кретање.*

кинематòграф м **1.** филм. *пројектор покретних слика; камера за снимање покретних слика.* **2.** *в. кино.*

кинематогрàфија ж филм. **1.** *сликовно репродуковање предмета у покрету, догађаја и сл.* **2.** *филмска уметност; делатност везана за ту уметност.*

кинематòграфскӣ, -ā, -ō *који се односи на кинематографе и кинематографију; који је као код кинематографа и кинематографији:* ~ пројекција; ~ брзина.

кѝнēскӣ, -ā, -ō *који се односи на Кину и Кинезе.*

кинèтика ж грч. физ. *део теоријске механике који обухвата динамику и статику.*

кинèтичāр м *онај који се бави кинетиком.*

кинèтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на кинетику; који се односи на кретање:* ~ енергија.

кѝнӣн, -úна м фарм. *алкалоид који се добија из коре кининовог дрвета и служи као лек против маларије и др.*

кинѝнов, -а, -о *који припада кинину:* ~ дрво, ~ кора.

кинѝновац, -ōвца м бот. *в. кина.*

кѝно м и с (мн. с) грч. *дворана где се приказују филмови, биоскоп.*

кино- *први део полусложеница којим се казује да је нешто у вези са кинематографијом:* кино-реклама, кино-улазница.

кинòдром м грч. *спортско тркалиште за псе.*

кинòлог м *онај који се бави кинологијом; одгајивач и познавалац расних паса.*

кинолòгија ж грч. *наука о расним псима.*

кинòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на кинологе и кинологију.*

кинотéка ж грч. *установа која се бави скупљањем филмске документације и која приказује одабране (обично старије) филмове.*

кȋнта ж (ген. мн. кȋнтӣ) жарг. *новац, пара, динар.*

кѝнути, -нēм свр. *в. кихнути.*

кѝњити, кȋњӣм несвр. [гл. им. кѝњēње с] *задавати (некоме) тегобе, мучити (некога, нешто).* ■ **~ се** *секирати се, бринути се, мучити се.*

кѝоск и **кѝоск** м (ген. мн. кѝōскā) фр. *кућица са продавницом цигарета, новина и друге ситне трговачке робе постављена на тротоарима, трговима и сл.*

кȋп, кѝпа и кȋпа м (мн. кѝпови) **1.** *уметнички обликован лик, фигура од гипса, дрвета, камена и сл., статуа, скулптура.* **2.** *људско тело, стас, фигура.*

Кȋпар, -пра м *острво и држава у источном делу Средоземног мора.*

кѝпāр, -áра (кѝпāр, -а) м *уметник који ваја кипове, вајар, скулптор.*

кѝпарис м грч. *зимзелени четинар, чемпрес.*

кѝпāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на кипаре и кипарство:* ~ длето, ~ машта.

кипáрство с *кипарска уметност, вајарство.*

кѝпер и **кѝпер** м нем. *теретно возило, камион са покретном каросеријом за истовар робе.*

кѝпети јек. **кѝпјети,** кѝпӣм несвр. [гл. им. кѝпљēње с] **1.** *преливати се преко руба посуде при јаком кључању течности; избацивати кључалу течност.* **2.** *врети, превирати под утицајем фермената; пенити се (нпр. квасац, вино).* **3. а.** *бучати, хујати (о мору, реци).* **б.** *струјати, тећи.* – Крв му кипи у жилама. **4.** *силно избијати, извирати, навирати (о зноју, сузама и сл.).* **5.** фиг. *бити у пуној снази, бујати; бити јако узрујан, узнемирен.* **6.** фиг. *обиловати нечим, врвети од нечега; бити пун нечег што се креће, тиска, комеша.*

кѝпēћӣ, -ā, -ē *који кипи, кључа; ускомешан, узбуркан.*

кѝпић, -а и **кѝпић,** -úћа м *дем. и хип. од кип.*

кипорéзац, -éсца м *в. кипар.*

кѝптати, кѝптӣм несвр. *киптети, кипети.*

кѝптети јек. **кѝптјети,** -тӣм несвр. *в. кипети (4, 5, 6).*

кѝпӯћ, -ӯћа, -ӯће *в. кипећи.*

кȋр и **кȋр** м непром. грч. арх. *титула уз име: господин.*

кирàџија и **кирáџија** м (мн. ж) тур. *закупац стана, станар.*

киретáжа ж фр. мед. *стругање, чишћење материце хируршким инструментом, киретом (приликом побачаја и др.).*

кѝрӣ, -ија м физ. *јединица за мерење радиоактивности.*

кѝрија ж тур. **1.** *новчана накнада за коришћење изнајмљене куће, стана и сл., станарина.* **2.** *право привременог коришћења неког добра уз накнаду, закуп, најам:* издати под кирију (кућу, коње и сл.). **3.** *најамни рад с властитом стоком, киријање:* отићи у кирију.

кирѝјати, -āм несвр. **1.** *радити као кириџија, превозити туђу робу, товар уопште:* ~ са коњима. **2.** *радити на надницу, надничити.*

кирѝјāш, -áша м тур. *в. кириџија.*

киријáшити, -ѝјāшӣм несвр. *в. кириjати.*

кирѝјāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на кирijаше:* ~ кола.

кȋријум м хем. *вештачки добијен хемијски елеменат, радиоактивни метал (назван по Пјеру и Марији Кири).*

кирѝџија м (мн. ж) тур. *онај који се бави превозом туђе робе, товара и сл. обично својим колима, коњима, лађом и сл.*

кириџѝјати, -āм несвр. *в. кириjати (1).*

кирѝџијскӣ, -а, -о *који се односи на кириџије.*

кѝрург м *в. хирург.*

кирург- *в. хирург-.*

кѝруршкӣ, -ā, -ō *в. хируршки.*

кѝселаст, -а, -о *в. киселкаст.*

кѝселасто прил. *в. киселкасто.*

киселѝна ж **1.** *оно што је кисело, што има кисео укус; кисели састојак нечега:* желудачна ~, ~ грожђа. **2.** *кисео укус или мирис:* ~ зноја. **3.** хем. *хемијски спој киселог укуса, који растопљен у води отпушта само водоникове јоне:* сумпорна ~, азотна ~.

кѝселити, -ӣм несвр. [гл. им. кѝсељēње с] **1.** *чинити да нешто добије кисео укус или да се конзервира (додавањем киселине):* ~ краставце, ~ паприке. **2.** *изазивати врење помоћу квасца:* ~ хлеб квасцем, ~ млеко. **3.** *држати у води или некој другој течности, потапати да омекша:* ~ ноге у лавору, ~ рубље. ■ **~ се** **1.** *омекшавати се, размекшавати се (у води и сл.):* кисели се лан, киселе се опанке. **2.** фиг. *дуже се задржавати, остајати дуже времена негде (без нужде):* ~ се цео дан у кревету.

кѝселица ж **1. а.** *кисела чорба, јуха.* **б.** *кисело млеко.* **2. а.** *напитак киселкаста укуса справљен од преврелог брашна или мекиња, боза.* **б.** *кисела, минерална вода.* **в.** *кисело вино.* **г.** *вински талог на дну бурета, стреш.* **3.** *в. кисељак (1).*

кисèлӣш, -úша м **1.** *кисело (обично слабије) вино.* **2.** *укисељено поврће, туршија:* тегле пуне киселиша. **3.** *растиње кисела укуса.*

кѝселкаст, -а, -о **1.** *који мало киси, накисео:* ~ хлеб, ~ вино. **2.** фиг. *који одаје рђаво расположење, мрзовољу:* ~ лице, ~ смех.

кѝселкасто прил. **1.** *на киселину, као киселина:* ~ мирисати. **2.** фиг. *одајући рђаво расположење, мрзовољно:* ~ насмејати.

кѝсело прил. **1.** *с киселим мирисом, укисело:* заударати ~, ~ опојан воњ. **2.** фиг. *безвољно, мрзовољно; невесело, тужно:* ~ се смејати, ~ одговорити; ~ гледати.

кѝселōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство онога што је кисело, кисео укус или мирис:* ~ млека, ~ земљишта.

кисѐљāк, -áка м **1.** *природна минерална кисела вода; извор те воде.* **2.** бот. **а.** *назив за неколико врста киселе траве, штавеља:* Rumex acetasa, R. acetasella, R. arifolius. **б.** *биљка* Oxalis acetosella.

кисѐљача ж **1.** агр. *кисела јабука; врста киселе јабуке.* **2.** бот. *биљка* Oxalis acetosella.

кѝсео, -ела, -о (одр. кѝселӣ) **1. а.** *који природно има укус сирћета, лимуна и сл., који садржи киселину:* ~ грожђе, киселе јабуке. **б.** *који је вештачки доведен у стање киселости, укисељен, закисељен:* ~ купус, ~ млеко. **в.** *прокисао, ускисао (под утицајем бактерија).* **г.** *који има непријатан мирис киселине:* ~ задах. **2.** хем. **а.** *који садржи угљену киселину (о минералним водама):* ~ вода. **б.** *који садржи невезане силицијумске киселине:* ~ земљиште, киселе стене. **3.** *који садржи отровне састојке који негативно делују на раст дрвећа, шума:* киселе кише. **4.** фиг. *зловољан, нерасположен, мргодан; који одражава таква расположења:* ~ човек; ~ израз лица, ~ глас. • **девета кисела вода** *врло далеко сродство.* **загристи киселу јабуку** *прихватити се некога неугодног, мучног посла.* **кисело дрво** бот. *високо дрво* Rhus typhina.

кисеòнӣк, -ѝка (кѝсӣк, -ѝка) м хем. *хемијски елеменат* (O), *безбојан гас без укуса и мириса, неопходан за дисање и горење.*

кисеонѝков, -а, -о *који припада кисеонику:* ~ једињење.

кисеòнӣчкӣ и **кисеòнӣчнӣ,** -а, -о *који се односи на кисеоник, који садржи кисеоник:* ~ молекул, ~ гас.

кѝсити, -ӣм несвр. *имати помало кисео укус; постајати кисео.*

кѝснути, -нēм (р. пр. кѝснуо, -ула и кѝсао, -сла) несвр. **1. а.** *бити изложен киши, постајати мокар од кише, квасити се:* ~ без кишобрана. **б.** *пропуштати кишу, прокишњавати.* **2.** *постајати кисео; имати накисео укус, кисити.* **3.** *дизати се, расти (под утицајем гљивичног врења), ускисавати (о тесту, хлебу и сл.).*

кѝст м рус. **1.** *сликарска четкица, кичица; четкица за бојење.* **2.** фиг. *начин, техника сликања, сликарски стил; вештина сликања.*

кѝт[1], -а и кѝта м (мн. кѝтови и кѝтови) грч. зоол. *ред великих риболиких морских сисара* Cetacea; *назив за поједине врсте тога рода:* глатки китови, гренландски ~, китови плочани.

кѝт[2] м нем. *мека, лепљива смеса минијума или креде и фирнајса која служи за чврсто повезивање материјала.*

кѝт[3] узв. (обично поновљено) *за одбијање јагњади, теладн или уопште терања стоке.*

кѝта ж **1. а.** *свежањ, снопић цвећа, букет:* ~ босиљка, ~ љубичице. **б.** *свежањ струкова, влати (траве, жита), руковет; свежањ гранчица, лишћа и сл.:* ~ сламки, ~ лишћа. **2.** *грозд, ста цваст у биљака; клас (житних биљака).* **3. а.** *гранчица с лишћем или плодом:* ~ маслине, ~ боранијe. **б.** *горњи део дрвета, круна, крошња.* **4. а.** *в. кићанка (1):* долама са златним китама, узда с црвеним китама. **б.** *гушћи прамен длаке или перја на репу неких животиња.* **в.** *кићанка под вратом козе.* **5.** *скуп, група одабраних (најбољих или најлепших у скупу) људи; уопште скуп, група лица која се виде у близини:* ~ дивне браће, ~ девојака; ~ сватова. **6.** књиж. *в. китица (2):* ~ стихова, ~ песама. **7.** нар. *накит за главу од бисера или дуката.* **8.** фам. *еуфемистичан назив за мушки полни орган.* • **~ и сватови** *кићени сватови, лепи сватови.*

кѝтан, -тна, -о **1.** *пун кӣтā (лишћа, цвећа, плодова):* ~ маслина, ~ грање, китне шуме. **2.** *окићен, украшен, китњаст; пун цвећа, дрвећа, леп, раскошан (о пределу):* ~ одело, ~ коњ, ~ хаљина; ~ башча, ~ ливада.

кѝтара и **китáра** ж грч. *жичани музички инструмент старих Грка, сличан лири; гитара.*

кѝтаст, -а, -о *који је као кита, сличан кити; китњаст:* ~ реп, китасте прси ћурана.

кѝтāш, -áша м бот. **а.** *врста биљке* Heteropogon contorturs. **б.** *в. метлаш* Sorghum vulgare.

китѝна и **кѝтина** ж **1. а.** *снег који се задржава на гранама дрвећа.* **б.** *цветови, цвеће на гранама воћа; густо лиснато грање.* **2.** бот. *врста јасмина* Chionanthus.

кѝтити, -ӣм несвр. [гл. им. кѝћēње с] **1. а.** *чинити да неко или нешто лепше изгледа (стављањем украса), украшавати, гиздати:* ~ девојку, ~ јелку. **б.** *давати нечему лепши изглед, красити.* – Венац јој кити чело. **2.** *везивати у киту, правити киту, букет.* **3.** фиг. **а.** *говорити, писати, певати употребљавајући биране речи.* **б.** *истицати нечије врлине, хвалити некога.* ■ **~ се 1. а.** *украшавати се, улепшавати се, гиздати се; кинђурити се.* **б.** фиг. *поносити се, дичити се:* ~ се својим потомством, ~ се омладином. **2.** *скривати се иза нечега, камуфлирати се, маскирати се:* ~ се патриотским фразама. • **кити се туђим перјем** *присвајати туђе заслуге, туђу духовну својину.*

кѝтица ж **1.** *дем. и хип. од кита.* **2.** књиж. *неколико стихова који чине целину, строфа.* **3.** књиж. *неколико мањих текстова датих заједно, руковет:* ~ народних пословица. **4.** *в. кичица (2).* **5.** бот. *в. кичица (4).*

кѝтка ж *в. кита (1, 2, 3, 4а и б).*

кѝткати (се), -āм (се) несвр. *у дем. значењу: кидати (се).*

кѝтно прил. *в. китњасто:* ~ обучен, ~ говорити.

кѝтња и **кѝтња** ж *кићење, украшавање, дотеривање; кицошење, кинђурење; накит, украс.*

кѝтњāк м бот. *врста храста* Quercus robur *и* Q. sessiliflorae.

кѝтњаст, -а, -о **1.** *украшен китама, кићанкама, накитом, шарама и сл., искићен, урешен:* ~ ћилим, ~ гарда, ~ одело. **2.** *који пада у очи лепотом, красан, диван:* ~ дружина, ~ кућа. **3.** *који има украса, квачица, цифраст (о словима и рукопису).* **4.** фиг. *проткан лепим, бираним речима (о говору, тексту, стилу и сл.); који има много стилских, реторских фраза, цифраст:* ~ стил, ~ разговор; китњасте речи, китњасте фразе. **5.** *на коме има много лишћа, гранчица, цветова, плодова који висе као ките; у коме има много лиснатог дрвећа (о шуми); обрастао зеленилом и цвећем:* ~ липа, ~ врт, китњасти брежуљци. **6.** *обрастао густом длаком или перјем:* ~ реп.

кѝтњасто прил. **1.** *накинђурено, гиздаво, раскошно; са превише украса, шара, цифрасто:* ~ обучен; ~ исписати. **2.** фиг. *бираним речима, речито; са много стилских фигура, фраза, реторски:* ~ говорити, ~ писати.

кѝтњача (кѝтњача) ж бот. *врста јагоде* Fragaria moschata *крупног мирисног плода.*

кѝтов, -а, -о *који припада киту, који се односи на кита:* ~ трбух, ~ маст. • **~ ваш, уш** зоол. *пљосната ваш која живи закачена за китову кожу.*

кѝтовати, -тујēм несвр. *лепити, учвршћивати нешто китом:* ~ прозоре, ~ чамац.

кѝтолōв и **китòлов** м *лов на китове.*

кѝтолōван и **китòлован,** -вна, -о (обично одр.) *који се односи на китолов:* китоловна флота, китоловни чамац.

китолóвац и **китолòвац,** -óвца м **1.** *ловац на китове.* **2.** *брод за китолов.*

китолòвачкӣ, -ā, -ō *који се односи на китоловце:* ~ искуство.

китолóвство с *китолов.*

кѝћāнка и **кѝћāнка** ж (дат. -нци; ген. мн. -нкӣ) **1.** *свежањ, кита памучних, вунених свилених и сл. конаца спојених на једном крају који служе као украс:* капа с кићанком, узда са кићанкама. **2.** *гушћи прамен длаке или перја на репу или испод гуше неких животиња.*

кѝћāнчица и **кѝћāнчица** ж *дем. од кићанка.*

кѝћен, -а, -о **1.** *украшен, искићен, урешен; диван, леп:* ~ хаљина; ~ девојка. **2.** фиг. *в. китњаст (4):* кићене речи, кићене приче. **3.** *богат зеленилом, шумом, природним лепотама:* кићена села, кићени Срем. **4.** (у нар. песми) *окићен, гиздав:* кићени сватови.

кѝћēнка и **кѝћēнка** ж **1.** *капа с кићанком.* **2.** *гиздавица, помодарка.*

ки̏ћено прил. *в. китњасто:* ~ обучен; ~ причати.

ки̏ћено̄ст, -ости ж *особина, својство онога који је кићен, онога што је кићено:* ~ у архитектури, ~ израза.

ки́фла ж (ген. мн. ки́флӣ) нем. *врста финог пецива (обично) српастог облика.*

ки́флица и **ки̏флица** ж **1.** *дем. од кифла.* **2.** *врста слатког колача у облику мале кифле.*

ки̏хавица и **ки̏хавица** ж *в. кијавица.*

ки́хати *в. кијати.*

ки́хнути, кӣхнēм свр. *наглим рефлексним стезањем грудног коша (услед назеба или надражаја слузокоже носа) истиснути ваздух из плућа уз гласан шум.*

кӣцош м **1.** *онај који воли да се кицоши, кити, облачи по моди, фићфирић.* **2.** *пробирач, избирач.* **3.** агр. *врста пасуља* Vigna sinensis *шареног плода.*

кӣцошити, -ӣм несвр. [гл. им. кӣцошēње с] *китити, улепшавати; одевати по моди.* ■ **~ се 1.** *одевати се по моди, китити се, гиздати се.* **2.** *дичити се, поносити се; разметати се.*

кӣцошкӣ, -ā, -ō *који се односи на кицоше, који је као у кицоша:* ~ капут, ~ шешир, ~ корак.

кӣцошки прил. *на кицошки начин, као кицош:* ~ се чешљати.

ки̏ч, ки̏ча и кӣча м нем. **а.** *уметничко дело без праве вредности, творевина која се одликује неукусним, јефтиним, сладуњавим ефектима; својство такве назовиуметности.* **б.** (у атрибутској служби) непром. *баналан, сладуњав:* кич-слика, кич-песма.

ки̏част, -а, -о *који има особине кича, уметнички безвредан:* ~ текст, ~ град.

кичѐрāј, -а́ја м *оно што има особине кича, неукус:* ~ у организовању прославе.

ки̏чер м *онај који прави кич, лош уметник, назовиуметник.*

ки̏черскӣ, -ā, -ō *који се односи на кич и кичере, сладуњав, неукусан:* ~ слика, ~ град.

ки̏чица ж **1.** *четкица (обично сликарска), кист.* **2.** *прамен дуге длаке изнад копита на стражњем делу ноге коња.* **3.** *врх, круна крошње дрвета.* **4.** бот. *лековита биљка* Centaurium umbellatum.

кӣчма и **ки̏чма** ж тур. **1.** анат. *коштани стуб дуж средине леђне стране који чини низ коштаних пршљенова у коме је смештена кичмена мождина (код човека и виших животиња),* Columna vertebralis, *хрптењача, краљешница.* **2.** фиг. *оно што представља основ, темељ (нечега):* ~ индустрије, ~ државе. • **бити без кичме** *бити поводљив, снисходљив, без сопствeног става.* **имати (чврсту) кичму** *имати одлучности, држати се одважно, храбро.* **показати кичму** *заузети чврст, одлучан став.* **савијати (повијати) кичму (пред неким)** *клањати се, додворавати се (некоме).* **савити (сломити, пребити) кичму (некоме)** *покорити некога, савладати нечији отпор, нечију снагу; испребијати.*

ки̏чмен и **ки̏чмен,** -а, -о **а.** (обично одр.) *који се односи на кичму:* ~ мождина, ~ стуб. **б.** фиг. *карактеран, чврст, одлучан:* ~ мушкарац.

кичмѐница и **ки̏чменица** ж *в. кичма (1).*

кичмѐња̄к, -а́ка и **ки̏чмењēк,** -а м (обично у мн.) *општи назив за бића (животиње и човека) из подтипа* Vertebrata *која се одликују лобањом, кичменим стубом и развијеним нервним системом, чулима и другим органима.*

кичмѐњача ж *в. кичма (1).*

ки̏ша ж **1.** *врста атмосферског талога, вода која у капима пада из облака.* **2.** фиг. *велика количина, мноштво, обиље (нечега):* ~ граната, ~ суза, ~ питања. • **као ~, као кише (имати, бити** и сл. **нечега)** *у великом броју, у великој количини, веома много.* **обилазити као киша око Крагујевца** *околишати, заобилазити оно главно у причи, говору.*

ки̏шан, ки̏шна, -о **1.** *в. кишовит (1):* ~ време, ~ јесен. **2.** *који доноси кишу, пун кише:* ~ облак. **3.** (обично одр.) *који се ствара, који постаје од кише:* кишне капи, ~ вода. **4.** (одр.) *који служи за заштиту од кише, који се носи кад пада киша:* ~ мантил, ~ огртач. • **~ алга** зоол. *зелена алга која се јавља по кори дрвећа* Pleurococus.

кишѐтина ж *аугм. и пеј. од киша.*

ки́шити, ки́шӣ и **ки̏шити,** ки̏шӣ несвр. безл. *падати (о киши), даждети.*

ки̏шица ж *дем. и хип. од киша.*

ки̏шљив, -а, -о **1.** *в. кишовит (1):* ~ дан, ~ јутро. **2.** *в. кишан (2, 3):* ~ облак, ~ локва.

ки̏шница ж *природна вода настала од падања кише:* мека ~.

ки̏шњача ж зоол. нар. *назив за неке животиње које наговештавају кишу (о жаби) или се јављају после кише (као што су змије, птице и сл.).*

ки̏шобрāн м *направа од непромочивог разапетог платна која се носи у руци и служи за заштиту од кише.*

ки̏шобрāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на кишобране:* ~ платно.

кишобрàнчић м *дем. и хип. од кишобран.*

кишобрàнџија м (мн. ж) *занатлија који поправља кишобране.*

кишòвит, -а, -о *који обилује кишом; пун кише, кишан:* ~ дан, ~ јесен; ~ облак.

ки̏шомēр јек. **ки̏шомјēр** м мет. *справа за мерење висине воденог талога, кише.*

ки̏шомēран јек. **ки̏шомјēран,** -рна, -о (одр.) *који се односи на кишомер и на мерење кише:* ~ станица, ~ податак.

кишòносан, -сна, -о *који носи кишу; који наговештава кишу:* ~ облак, ~ удар грома.

кишу̏рина ж *аугм. и пеј. од киша.*

клавијату́ра ж нем. муз. **1.** *укупан број дирки на клавиру, оргуљама и сл. инструментима код којих су дирке део механизма за производење звука.* **2.** *електрични музички инструмент с клавијатуром (1) који може да подражава звук различитих инструмената.*

клàвӣр, -и́ра м нем. муз. *жичани музички инструмент на којем се тонови добијају помоћу чекића пресвучених кожом, филцем и сл. и повезаних механизмом са диркама клавијатуре, пијано.*

клавѝрист(а), -ē м (мн. -сти) *свирач на клавиру, пијанист(а).*

клавѝристица ж *в. клавиристкиња.*

клавѝристкиња ж *свирачица на клавиру, пијанисткиња.*

клàвӣрскӣ, -ā, -ō *који се односи на клавир:* ~ столица, ~ пратња.

клàда ж **1.** *одсечен, неотесан комад стабла, балван, трупац; цепаница:* букова ~, церова ~. **2.** фиг. пеј. *глуп, прост човек, простак; лењивац.* **3.** мн. ист. *направа (дрвена) за окивање, везивање ногу и руку;* уп. кврга (4). • **бити пијан (глуп) као клада** *бити јако пијан (глуп).* **не пада ивер далеко од кладе** *какви су родитељи таква су и деца (обично у негативном смислу).* **спавати као ~** *чврсто спавати, не будити се.* **ум царује (а) снага кладе ваља** *знање је важније од физичке снаге.*

клàдара ж нар. **1.** *велика клада, цепаница.* **2.** *дугачка шумска тестера за сечу стабала; велика секира за сечу клада.*

клàденац, -ēнца м **1.** *извор, студенац, врело.* **2.** *бунар, зденац; цистерна, чатрња:* ђерам на кладенцу.

кладѐтина ж *аугм. и пеј. од клада.*

клàдӣво с **1.** *алатка за ковање, закуцавање ексера и сл., чекић; овећа алатка слична чекићу, маљ.* **2.** спорт. *метална кугла везана ужетом за дршку, која служи за атлетско такмичење у бацању удаљ.* **3.** анат. *једна од слушних кошчица средњег уха, чекић.*

клàдилац, -иоца м *онај који се клади, учесник у опклади.*

кладиòница и **клàдионица** ж *установа, фирма и сл. која организује клађење на спортска такмичења; просторија где се такво клађење одвија.*

клàдити се, -ӣм се несвр. [гл. им. клâђēње с] **а.** *склапати опкладу, учествовати у клађењу.* **б.** *тврдити, гарантовати.* **в.** (у

нешто) *склапати опкладу с неким дајући залог.* **г.** *склапати опкладу типујући (на некога, не нешто):* ~ на фаворите.

кла̀дица ж *дем. од клада; клада уопште:* ~ дрва.

кла̀дња ж **1.** *сложена хрпа снопова жита, стог, крстина.* **2.** *гомила цепаница, дрва сложених у редове.*

кла́дњача ж **1.** бот. *врста гљиве која расте на трулим кладама.* **2.** зоол. *врста речне рибе.*

кладу̀рина ж *аугм. и пеј. од клада.*

кла̀душица ж бот. *врста гљиве из ф.* Clavariaceae.

кла̏ђење с *гл. им од кладити се.*

кла̑ј (обично поновљено) разг. *узвик за означавање радње која се врши полако, натенане, без журбе.* – Иде он све клај, клај.

кла̏к, -а и **кла̀ка** м лат. *креч; малтер.*

кла̀ксо̄н, -о́на и **кла̏ксофо̄н** м енгл. *алармни уређај, сирена.*

клама̀рати, -а̄м несвр. *климатати, климарати:* ~ уснама.

клами́тати (се), кла̀ми̂ће̄м (се) несвр. *климати се, клатити се.*

кла̏мпав, -а, -о *климав, лабав:* клампаве ципеле.

кла̂мфа ж нем. *двокрака гвоздена шипка за спајање греда, балвана и сл.*

кла̂н м енгл. **1. а.** ист. *родовска заједница, братство (у Шкотској и Ирској).* **б.** етн. *род, племе, братство, заједница (уопште).* **2.** фиг. *утицајна група људи везана уским личним интересима, клика.*

кла́нац, -нца м (ген. мн. кла̂на̄ца̄) **1.** геогр. *узан, издужен простор између брда и планина, теснац, клисура.* **2.** фиг. *тежак, безизлазан положај, шкрипац:* наћи се у опасном кланцу.

кла́ница и **кла̀ница** ж **1.** *зграда, просторија где се обавља клање стоке; фабрика меса и месних прерађевина.* **2.** фиг. *место где се врши масовно убијање људи, стратиште, губилиште; крвав бој, поприште борби, крвопролиће.*

кла́нични̑ и **кла̀нични̑, -а̄, -о̄** *који се односи на кланицу (1):* ~ индустрија, ~ предузеће.

кла̂нски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на клан, кланове:* ~ организација.

кла̀нцати, -а̄м несвр. разг. *ићи дуго, с муком, с напором; газити по блату.* ■ **~ се** *скитати се, базати.*

кла̀нчина ж *аугм. и пеј. од кланац.*

кла̀нчић м *дем. од кланац.*

кла̀њалица ж ист. *песма слепих просјака.*

кла̀њати, -а̄м несвр. **1.** *в. клањати се (1а, 2а).* **2.** *молити се по исламском обреду.* **3.** *чинити дубок поклон у цркви, пред иконама и сл., метанисати; молити се (у религиозном смислу).* ■ **~ се 1. а.** (некоме, пред неким и сл.) *прегибати главу или горњи део тела (као знак поздрава, понизности, поштовања и сл.).* **б.** фиг. *повијати се, њихати се.* **2. а.** (некоме) *исказивати понизност, снисходљивост.* – Народ зна коме треба да се клања. **б.** (некоме) *служити, покоравати се; молити се (у религиозном смислу):* ~ се Богу, ~ се сунцу и месецу. **в.** (нечему) *исказивати поштовање, много ценити (нешто).* – Публика се клања умећу музичара. • **клањам се** *поздрав (грађански) као израз поштовања, понизности.* – Клањам се, господине докторе!

кла̏п узв. *узвик за означавање удара о нешто тврдо, кад лупне једно о друго или кад се нешто заклопи, затвори.*

кла̏па[1] ж жарг. *дружина, скупина; клика:* друштвена ~, певачка ~; ~ беспосличара.

кла̏па[2] ж нем. филм. *нарочита направа са ударним делом одозго која служи за обележавање почетка снимања појединих кадрова филма.*

кла̏па[3] узв. *в. клап (1).*

кла̏павица ж **1.** нар. *лапавица, суснежица.* **2.** зоол. **а.** *врста шкољке.* **б.** *у мн.: породица шкољки* Myidae *(у јд.: шкољка из те породице).*

клапа̀рало с (м) (мн. с) **1.** *оно што клапара, удара, тандрче.* **2.** *брбљивац, блебетало.*

клапа̀рати, -а̄м несвр. *ударањем у нешто производити лупу, клопот, клопарати, тандркати.*

кла̏пати, кла̏па̄(м) несвр. (према нем.) разг. (често безл.) **а.** *бити у реду, ићи добро, како треба.* – Негде нешто „не клапа" (Политика). **б.** *бити тачан, одговарати, подударати се.* – Све је клапало. И опис и јавка (Давичо).

кла̏пина и **кла̀пина** ж *зелена кора, љуска плода неких воћака (ораха, бадема и сл.).*

кла̏пити, -и̂м свр. нар. *ударити, треснути, клепити.*

кла̏пкати, -а̄м несвр. *у дем. значењу: клапати.* – Папуче клапкају.

кла̀пна ж нем. **1.** *в. вентил (1):* ~ на пећи. **2.** *део механизма који служи за затварање или отварање неког отвора, укључивање или искључивање неког уређаја:* ~ на свирали, ~ на телефону. **3.** *продужени део корица књиге који се превија према унутрашњости књиге.* **4.** филм. *в. клапа*[2].

кла̏пнути, -не̄м свр. нар. *в. клапити.*

кла̀птати, кла̏пће̄м несвр. *клептати, клепетати; лупати, клопарати:* ~ кљуном, ~ ципелама.

клари̇̀не̄т, -е́та м фр. итал. муз. *дрвени дувачки инструмент који се на доњем крају шири.*

кларинѐтист(а), -е̄ м (мн. -сти) *свирач на кларинету.*

кла̂с м (мн. кла̀сови; зб. им. кла̂сје с) **1.** бот. *гроздаста цваст на врху стабљике жита (пшенице, јечма, ражи и сл.); плод који се развија из такве цвасти.* **2. а.** *клип кукуруза са зрном; окрњени клип кукуруза, окомак.* **б.** *кукурузна реса, метлица.*

кла̏са и **кла̀са** ж лат. **1. а.** *група, слој људи у историјски одређеном друштвеном систему која се разликује по свом положају и по својој улози у организацији рада:* радничка ~, ~ експлоататора, капиталистичка ~. **б.** *група људи истог занимања, друштвеног положаја и сл., сталеж:* трговачка ~, чиновничка ~. **2. а.** *појмови, предмети који по својим својствима чине посебан раздео, врста, група:* две класе стручњака. **б.** биол. *јединица у класификацији биљака и животиња, разред.* **3. а.** *степен вредности, квалитета и сл., категорија; изузетан квалитет:* прва ~ земље, малина прве класе. **б.** *степен напредовања у служби; службенички разред.* **в.** *степен појединих чинова у војсци:* капетан I класе. **4.** *посебно одељење за смештај и превоз путника обележено према степену удобности, разред:* два вагона I класе, возити се II класом. **5. а.** *они који су истог годишта; војни обвезници истог позива.* **б.** *генерација ученика истог одељења и школе:* нова ~ пилота. **6.** мат. *група од три цифре при писању и именовању већих бројева:* ~ јединица, ~ милиона.

кла́сак, -ска м бот. *дем. и хип. од клас (1); клас (1).*

кла̂сан, -сна, -о *који се односи на клас, прекривен класјем:* ~ поље.

кла̏саст, -а, -о 1. *који подсећа на клас (1), сличан класу (1):* ~ грозд. **2.** *в. класат:* ~ јечам, ~ кукуруз.

кла̀сат, -а, -о *који је са класом, искласао; пун (једрог) класја:* ~ јечам, ~ жито, ~ поље.

кла̀сати, -а̄м несвр. (свр.) *добијати (добити) класове, развијати клас (развити) (о житу, о кукурузу).*

кла̀сача ж бот. *назив за разне врсте биљака из рода власуља* Bromus.

кла̀сик м лат. **1. а.** *врхунски стваралац у каквој области уметности или науке, чије дело представља трајни допринос уметности или науци.* **б.** *писац старе грчке или римске књижевности.* **2.** ист. *припадник највише класе у старом Риму.*

кла̀сика ж *уметничко или научно остварење врхунског карактера које представља трајан допринос уметности или науци; таква дела у уметности или науци старих Грка или Римљана:* грчка ~, руска.~

класи́рати, кла̀сӣра̄м свр. и несвр. *разврста(ва)ти, (раз)делити у класе према одређеном критеријуму:* ~ малину, ~ земљиште.

кла̀сић, -а и **кла̀си̇̄ћ, -и́ћа** м *дем. и хип. од клас.*

класифѝкāтор м *онај који класификује, разврстава на класе, групе.*

класифика́ција ж лат. *разврставање на класе, групе према одређеним критеријумима, подела; процењивање вредности квалитета, оцена:* ~ факата; ~ ученика.

кла̏сификациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на класификацију:* ~ суд, ~ период.

класѝфиковати и **кла̏сификовати,** -кујēм (класифицѝрати, -ѝцӣрāм) свр. и несвр. *разврста(ва)ти у класе, групе према одређеним својствима, особинама, вредности и сл.:* ~ имања, ~ стене, ~ рукописе.

класицѝзам, -зма м **1.** *правац у књижевности и уметности уопште настао у XVII и XVIII веку, који се одликује естетским правилима карактеристичним за дела класичне, античке културе.* **2.** *лепота, савршенство у књижевности и уметности уопште које се заснива на једноставности, јасноћи, природности, типизираности, својственој античким делима.*

класѝцист(а), -ē м (мн. -сти) *представник класицизма; присталица класичне књижевности и уметности:* учени ~, портрети класициста.

класицѝстика ж *в. класицизам.*

класицѝстичан, -чна, -о и **класицѝстичкӣ,** -ā, -ō *који се односи на класицизам и класицисте, својствен класицизму и класицистима:* ~ формирање, ~ подела.

кла̏сичан, -чна, -о **1. а.** *који се односи на старе Грке и Римљане, на њихову уметност, културу, језике и сл., антички:* ~ право, ~ наука, ~ језик, ~ филологија. **б.** *својствен остварењима високог уметничког или научног домета:* ~ дело, ~ музика. **в.** *који има правилну форму, савршен:* ~ књижевни језик, ~ лепота. **2.** *типичан за некога; очигледан:* ~ пример политичара, ~ понашање Немачке; ~ доказ. **3.** *устаљен, традиционалан; старински:* ~ начин веслања, ~ балет; ~ начин кувања.

кла̏сичāр м **1.** *проучавалац класичних језика, класичне уметности.* **2.** *в. класик (1):* ~ по духу, ~ по култури.

кла̏сичāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на класичаре; класицистички:* ~ књижевност, класичарске песме; класичарске претензије.

кла̏сично прил. *на класичан начин, у класичном духу; узорно, савршено; типично:* ~ писати, ~ грађен мушкарац, ~ уображена госпођа.

кла̏сичнōст, -ости ж *својство онога што је класично, што се односи на класичну књижевност; лепота, савршенство:* грчка ~, ~ дела, ~ покрета, доба класичности.

кла̏снӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на друштвене класе, на њихов међусобни однос; који се односи на одређену друштвену класу, њену идеологију:* ~ борба, ~ сукоб, класне разлике; ~ свест, ~ терор. **2.** *који је високе вредности, квалитетан:* ~ играч, ~ тенис. **3.** *који припада истој класи, генерацији, разреду:* ~ друг, ~ колега.

кла̏сно прил. *у класном смислу:* учинити ~ свесним (некога).

кла̏суља ж бот. *биљка сродна јечму* Hordeum murinum *из ф.* Gramina.

клата̀рати (се), -ām (се) несвр. разг. *клатити (се).*

клата́рити (се), кла̀тāрӣм (се) несвр. разг. *млатарати, клатити:* ~ ногом. ■ ~ **се 1.** *њихати се, клатити се.* **2.** *ићи лагано, с напором, вући се:* ~ се од села до села. **3.** *потуцати се, вуцарати се:* ~ се по кафанама.

кла̏ти, ко̏љēм несвр. [гл. им. кла́ње с] **1.** *усмрћивати (ножем или сл.) пресецајући грло, гркљан; убијати, уништавати уопште.* **2.** *угризати зубима, ујéдати.* **3.** *држати, штипати (о диму, јаком мирису и сл.).* **4. а.** *стезати, жуљати; задавати бол, физичку нелагодност.* **б.** *мучити, морити.* – Коље ме нека мука у души. ■ ~ **се 1.** *убијати се међусобно ножем или сл., тући се.* **2.** *свађати се, гложити се:* ~ се око власти.

кла́тити, кла̂тӣм несвр. [гл. им. кла́ћēње с] (нешто, нечим) *њихати, љуљати; климати:* ~ гране, ~ главом и раменима. ■ ~ **се 1.** *њихати се, љуљати се; климати се, дрмати се (нпр. о зубу).* **2.** *ићи, кретати се њишући се; ићи тромо, вући се; тетурати се:* ~ се при ходу, ~ се као пијани.

кла́тно с (ген. мн. кла́тнā и кла̂тāнā) **1.** физ. *чврсто тело које изведено из равнотеже осцилира под утицајем гравитације око хоризонталне осе.* **2. а.** *звечак у звона, бренце.* **б.** *шеталица на зидном часовнику.*

кла̏узула ж лат. **1.** правн. *посебна одредба, члан у неком правном акту којим се условљава његово извршење:* ~ Хашке конференције. **2.** *примедба, напомена у неком акту, документу и сл.*

клаузу́ра ж лат. **а.** *део католичког самостана у који немају приступа световна лица.* **б.** *време које редовници у самостану проводе у осамљености, молитви и размишљању.*

кла̏устар, -стра м лат. *двориште у католичком самостану (обично са аркадама); самостан.*

клаустрофо̀бија ж лат.-грч. *страх од боравка у затвореном, малом простору.*

клаустрофо̀бичан, -чна, -о *који се односи на клаустрофобију, који потиче од клаустрофобије:* ~ страх, ~ комедија.

кла̏цкалица (кла̏цкавица) ж *греда, даска за љуљање (обично као дечја направа) са ослонцем на средини, која се као двокрака покреће наизменично наниже и навише.*

кла̏цкати, -ām несвр. **1.** *клатити, дрмати, љуљати:* ~ колац, ~ зуб. **2.** *ићи, кретати се споро клатећи се.* ■ ~ **се 1.** *клатити се, дрмати се; љуљати се на клацкалици.* **2.** *возити се, јахати и сл. клатећи се, дрмусајући се због неравног пута, невеште вожње и сл.:* ~ се у путничком возу.

кла̏чина ж *место где се пече или гаси клак, кречана, вапненица.*

кла̏шња ж нар. (обично у мн.) **1.** *вунена тканина домаће израде, сукно.* **2.** *простирка од вуне, поњава.* **3.** *врста дебелих вунених чарапа; врста вунених доколеница.* **4.** *суknene чакшире.* **5. а.** *навлака од коже за конопац или каиш у запрежној опреми да не би жуљао коња.* **б.** *стеља испод самара.*

кла̏штрити, -ӣм несвр. *поткресивати, кресати гране на воћкама, дрвећу.*

клѐвета и **клѐвета** ж *злонамерна лаж, измишљотина којом се неко окривљује за нешто, лажна оптужба.*

клевѐтало с и м (мн. с) *особа која некога клевеће, клеветник.*

клевѐтати, клѐвећēм и клевѐтāм несвр. *ширити клевете о некоме, злонамерно говорити о некоме ружно, пањкати, опадати.*

клѐветнӣк м *онај који клевеће, шири клевете.*

клѐветница ж *она која клевеће, шири клевете.*

клѐветничкӣ, -ā, -ō *који се односи на клеветнике и клевете; заснован на клеветама:* ~ оптужба, ~ хајка.

клѐветнӣштво с *склоност клеветању, клеветничко деловање.*

клѐка и **кле́ка** ж бот. **1.** *четинарски жбун или дрво* Juniperus communis *чији се бобичасти плодови употребљавају у лекарству и за прављење ракије клековаче, вења; плод те биљке.* **2.** *кривуљ* Pinus mughus. **3.** (кле́ка) *в. клековача.*

кле́ка ж *в. клековача.*

клѐкиња ж *плод клеке, бобица.*

клѐкнути, клѐкнēм (аор. клѐкнӯ и клѐче; имп. клѐкни; р. пр. клѐкнуо, -ула и клѐкао, -кла; пр. пр. клѐкнӯвши (клѐкāвши); трп. ø) свр. **1.** *спустити се на колена:* ~ пред мајку. **2.** фиг. *покорити се, починити се некоме:* ~ пред непријатељем. **3.** фиг. *физички ослабити, малаксати; клонути духом, поклекнути.*

клѐков, -а, -о *који се односи на клеку (1), који припада клеки (1):* ~ колац, ~ жбуње.

клѐковача ж *ракија ароматизована клековом бобицом.*

клѐковина ж **1.** *клеков жбун, клеково дрво (као грађа, гориво).* **2.** бот. **а.** *в. клека (1).* **б.** *в. кривуљ* Pinus mughus.

кле́мпа[1] м *онај који има клемпаве уши;* уп. клемпо.

кле́мпа² ж *ударац одапетим прстом по уху, зврчка:* ударити клемпу, делити клемпе.

клѐмпав, -а, -о а. *спуштен надоле, повијен (о ушима); који има такве уши:* клемпаве уши; ~ пас. **б.** *који је изгубио форму, који опуштено виси:* ~ капа, ~ шешир.

клемпа́вко м (мн. ø) *онај који има клемпаве уши.*

клѐмпаво прил. *опуштено, млитаво.*

клѐмпавōст, -ости ж *особина, стање онога који је клемпав.*

клѐмпаст, -а, -о *в. клемпав.*

кле́мпо, -а и -ē и **кле́мпоња,** -ē м *онај који има клемпаве уши;* уп. клемпа[1].

клȅн¹, клѐна м (мн. клѐнови) зоол. *врста речне рибе* Leuciscus cephalus *чије месо има много костију.*

клȅн², клѐна м (мн. клѐнови) бот. *дрво* Acer campestre, *једна од најчешћих врста рода јавора.*

клѐнӣк, -и́ка м *кленова шума, гај.*

клѐнӣћ¹, -и́ћа и **клѐнић,** -а м зоол. *дем. и хип. од клен¹.*

клѐнӣћ², -и́ћа и **клѐнић,** -а м бот. *дем. и хип. од клен².*

клѐнов, -а, -о *који се односи на клен², начињен од клена², кленовине:* ~ штап, ~ шиљак, ~ грана.

клѐновина ж *кленово дрво (као грађа и гориво).*

клѐње с (мн. ø) *зб. им. од клен²; кленова шума.*

клѐп узв. *узвик којим се подражава туп ударац по нечему.*

клѐпа ж *ударање у звона, звоњава:* ~ звона.

клѐпало с **1. а.** *даска или метална плоча у коју се удара и тиме даје знак за нешто:* ударати у клепало, ~ огласи службу божју. **б.** *звоно на стоци, клепетуша, меденица.* **2.** пеј. *онај који много прича, клепетало, блебетало.*

клѐпати, -āм (клепа́мо и клѐпāмо) несвр. **1.** *кујући, ударајући чекићем оштрити (мотику, секиру и сл.); откивати (косу).* **2.** *оштрити, чинити храпавим млински камен.* **3.** *ударати у клепало (1а):* ~ на јутрењу. **4.** *клептати, шкљоцати:* ~ зубима. **5.** експр. *писати (обично стихове) невешто, пискарати:* ~ стихове по новинама.

кле́пац, -пца м *чекић (за откивање косе); чекић (за оштрење воденичког камена).*

клѐпāч, -а́ча м *онај који клепа, откива косу.*

клѐпēт м **1.** *звук који настаје ударањем једног предмета о други; клопарање:* ~ нанула, ~ чекића. **2.** *брбљање, наклапање:* ~ речи.

клепѐтав, -а, -о *који клепеће, који одаје клепет:* ~ кљун, ~ глас.

клепѐтало с **1.** *в. клепало (1).* **2.** *уопште оно што производи клепет, што клепеће.* **3.** (ређе м (мн. с) пеј. *брбљивац, наклапало.*

клепѐтāљка ж *дрвена направа за плашење птица, чегртаљка.*

клепѐтати, клѐпећēм несвр. **1. а.** *стварати, одавати клепет; клопарати, лупати:* ~ папучама. Воденица клепеће. **б.** *производити реске, учестале звуке, штектати.* – Клепеће митраљез. **в.** *звонити, клепати (о звону).* **2.** пеј. *много и бесмислено говорити, брбљати.*

клепѐтац, -ѐца м **а.** *клатно звона, звечак.* **б.** *чекетало у млину које удара у жрвањ и потреса кош.*

клепѐтуша ж **1.** *звоно које се веша стоци о врат.* **2.** фиг. *брбљивица, торокуша; блебетало.* **3.** зоол. *в. звечарка (1).*

клѐпити, -ӣм свр. нар. експр. *ударити, лупити, клепнути:* ~ шаком по глави.

клѐпка ж **1.** *в. клепетуша (1).* **2.** *в. клепало (1а).*

клѐпнути, -нēм свр. нар. експр. **1.** *ударити, лупити, треснути (некога):* ~ по глави, ~ по образу. **2.** *произвести клепет, звук.*

клѐпсидра ж грч. *античка справа за мерење времена, водени или пешчани сат.*

клѐптати, клȅпћēм несвр. **1.** *в. клепетати (1).* **2.** *ударцима чекића откивати, клепати:* ~ косу.

клептòман, -а и **клептòмāн,** -а́на м *човек који пати од клептоманије.*

клептомàнија ж грч. мед. *психички поремећај који се испољава као болесна склоност крађи.*

клептòмāнка ж *женска особа клептоман.*

клептòмāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на клептомане:* ~ нагон, ~ болест.

клȇр м зб. грч. *свештенички сталеж, свештенство:* католички ~, православни ~.

клȅрик м **а.** *ученик семеништа, свештенички приправник.* **б.** *припадник клера, свештеник.*

клерѝкāл, -а́ла м *в. клерикалац.*

клѐрикāлан, -лна, -о *који се односи на клер, свештенички; који се односи на клерикализам:* ~ странка; ~ дух.

клерика́лац, -лца м *присталица, поборник клерикализма.*

клерикалѝзам, -зма м *политичка тежња јаком утицају цркве и свештенства, искоришћавање утицаја цркве у политичке сврхе:* поборник клерикализма.

клерикàлизовати, -зујēм (клерикализѝрати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. *(у)чинити клерикалним, подврћнути, подвргавати утицају клерикализма:* ~ народ. ■ ~ **се** *поста(ја)ти клерикалан, потпасти, потпадати под утицај клерикализма.*

клерофашѝзам, -зма м *политичка спрега клерикализма и фашизма.*

клерофàшист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица клерофашизма.*

клерофашѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на клерофашизам и клерофашисте:* ~ елеменат.

клѐсāр, -а́ра и **клȅсāр,** -а м **1.** *мајстор који клеше камен, каменорезац.* **2.** *вајар, кипар.*

клѐсāрскӣ и **клȅсāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на клесаре и клесарство:* ~ школа, ~ производ.

клеса́рство с *клесарски занат; клесарска уметност.*

клѐсати и **клȅсати,** клȅшēм несвр. **а.** *одбијајући комадиће од камена давати му жељени облик:* ~ камен. **б.** *урезивати, уцртавати у камен (одбијајући комадиће):* ~ натпис у камену.

клȇт¹ јек. **клȉјет** ж **1.** *посебна просторија у оквиру неке зграде, одаја, соба:* ~ за госте, стражарева ~. **2. а.** *кућица, колиба у винограду у којој се чувају грожђе, вино и виноградарске алатке.* **б.** *подрум (винарски или сл.).* **в.** *остава у кући.*

клȇт², -а, -о **1.** *трп. од клети.* **2.** (кад се изражава негативан став према некоме) *проклет, мрзак; несрећан, жалостан:* клети душмани; ~ судба. **3.** *који задивљује, чаробан, неодољив.* – Пева, његово клето грло.

клȇтва ж (ген. мн. клȇтвӣ и клȇтāвā) **1.** *изречена жеља (обично уз призивање бога), да некога задеси или прати какво зло, проклетство, проклињање.* **2.** *свечана изјава, заклетва:* погазити клетву, дати лажну клетву.

клѐтвен, -а, -о *који је у вези са клетвом, којим се изриче клетва:* ~ писмо, ~ бденије.

клѐтвенӣк м **1.** *онај који полаже заклетву, који се куне, заклиње у нешто.* **2.** ист. *зависни феудалац, вазал; феудална земља која признаје нечију врховну власт:* ~ угарског краља.

кле́ти и **клȇти,** ку̏нēм несвр. **1.** *упућивати коме (чему) клетву, проклињати.* **2.** *грдити, псовати.* ■ ~ **се** *тврдити нешто, обавезивати се под заклетвом, заклињати се.*

клȇтка јек. **клȉјетка** ж **1.** *в. клет (1).* **2.** *кавез, крлетка.* **3.** анат. *срчана преграда, комора.*

клȇтнӣк, -а м **1.** *в. клетвеник (1).* **2.** *онај кога куну, проклетник.*

клѐцав, -а, -о *који клеца; који се једва држи на ногама, изнемогао:* клецава колена; клецави старац.

клѐцаво прил. *клецавим кораком, клецајући:* ~ ићи.

клѐцало с *клупица за клечање при молитви код католика.*

клѐцати[1], -ам несвр. **1.** *прегибати се невољно, губити чврстину (о колену, одн. нози, при ходању, стајању); корачати уз такве прегибе колена.* **2.** *клањати се лаким савијањем колена (у молитви, из поштовања и сл.).*

клѐцати[2], -ам несвр. *звонити (ударајући у једну страну звона, обично оглашујући нечију смрт и др.).*

клѐцнути, -нем свр. **1.** *невољно попустити, савити се у зглобу (о колену, одн. нози); поклецнути услед такве стања колена.* **2.** *поклонити се лаким савијањем колена.*

кле́чати, -чим несвр. **а.** *бити на коленима, стајати ослањајући се на колена.* **б.** фиг. *бити понизан, покоран пред неким.*

клечѐћке, кле́чећке, клечѐћки и **кле́чећки** прил. *у клечећем положају, клечећи.*

кле́шта јек. **клијѐшта** с мн. (ген. -та) **1.** *метална алатка од две слично маказама укрштене полуге која служи за вађење, стезање, сечење и сл.; уопште двокрака алатка за хватање или стезање различитих предмета:* клештима вадити зуб, пресећи жицу клештима, клештима вадити ексере; царинска ~. **2.** *направа за хватање дивљачи, рибе и др.* **3.** зоол. анат. *орган појединих животиња подешен за хватање плена, узимање хране и сл., штипаљке.* **4.** вој. *положај војне јединице распоређене са стране противника у два крака, маказе:* запасти у ~. **5.** спорт. *начин хватања лопте у ватерполу кад је лопта притиснута између длана и подлактице.* • **доћи у клешта** *доспети у тежак положај.* **држати (имати и сл.) кога у клештима** *држати кога у зависности.* **клештима извлачити, (из)вући речи од некога** *једва, на силу навести, наводити некога да проговори.*

клѝберити се (кли́бити се), -им се несвр. експр. *смешкати се подругљиво, церити се, кезити се.*

клѝзав, -а, -о **1.** *који је глатке површине, на коме се може лако оклизнути; који лако исклизне, измигољи из нечега:* ~ пут, ~ под; ~ риба, клизаве очи. **2.** фиг. **а.** *несигуран, неизвестан, ризичан; на коме се може морално посрнути.* **б.** *несигуран, непоуздан; варљив:* ~ метода естетског испитивања, ~ сећање сведока. **3.** екон. *променљив, непостојан:* клизаве цене у трговини.

клѝзавица ж *клизаво тло, клизав пут; залеђен пут, поледица.*

клѝзавост, -ости с *стање, особина онога што је клизаво, клискост:* ~ пута, ~ тела.

клѝзак, -ска, -о *в. клизав.*

клѝзалиште и **кли́залиште** с *терен прекривен ледом уређен за клизање на клизаљкама:* зимско ~.

клѝзаљка ж (дат. -љци; ген. мн. -љки) **1.** (обично у мн.) спорт. *специјална ципела са причвршћеном челичном шином, која служи за клизање по леду.* **2.** *стаза по којој се клиза.*

клѝзати, -ам и **кли́зати,** клижем несвр. **1.** *в. клизати се (1):* по расквашеној земљи. **2.** *в. клизити.* ■ **~ се 1. а.** *кретати се по залеђеној или другој каквој клизавој површини не одвајајући се од ње, тоцињати се; кретати се по леду на клизаљкама, бавити се клизачким спортом.* **б.** *губити ослонац крећући се по леду, каквој глаткој површини, посртати, падати.* **2.** *в. клизити.* – Низ кров се клиза снег. Сузе су му се клизале по лицу. Поглед му се клизао по жени.

клѝзач, -а́ча м (инстр. -а́чем) **1.** *онај који (се) клиза на леду; спортиста који се бави клизањем.* **2.** техн. *део уређаја, машине који омогућује да нешто клизи.*

клизачица ж *она која се бави клизачким спортом.*

клѝзачки, -а, -о *који се односи на клизаче и клизање:* ~ спорт, ~ такмичење, ~ утакмица.

кли́зити, -им несвр. [гл. им. кли́жење с] **1.** *померати се низ нагнуту површину под утицајем тежине; кретати се без котрљања по каквој површини, без јачег трења; лагано тећи, сливати се низ какву површину.* **2.** фиг. *западати, пропадати, уваљивати се у нешто:* ~ у издају, ~ у неморал. **3. а.** *кретати се, померати се лако, без застајања.* – Точкови кола лагано клизе. **б.** *равномерно шетати (о очима, погледу, мислима и сл.).* **в.** фиг. *лако, без тешкоћа тећи (о речима, говору); прелазити у причању, разговору неку тему без задржавања.*

клѝзни, -а, -о *који се односи на клизање, кликење:* ~ површина, ~ корак.

клѝзнути, -нем и **кли́знути,** клизнем свр. **1. а.** *нагло се спустити, омакнути клизећи по нечему, склизнути; исклизнути:* ~ у цев, ~ са камена; ~ као риба у воду. **б.** *направити корак, коракнути при клизању.* **2. а.** *проћи, провући се некуд лако, брзо, без застајања; клиснути, киднути:* ~ у ћошак, ~ у биоскоп. **б.** *нагло прећи преко нечега, прелетети (о погледу, смешку).* **в.** фиг. *пренети се, пребацити се на другу тему.* – Разговор клизну у политику.

клѝјав, -а, -о *који има способност клијања; проклијао:* ~ семенка; клијави овас.

клѝјавац, -авца м бот. *први листић на биљном заметку, котиледон; клица.*

клѝјавост, -ости ж (инстр. -ошћу) *способност клијања (о семену):* изгубити ~, испитати ~.

клѝјалиште с агр. *место уређено за клијање семена.*

клѝјати, -ам несвр. *пуштати клицу (о семену); развијати се из клице, ницати (о биљкама).*

клѝјент м (ген. мн. -ната) лат. **а.** *особа коју заступа адвокат, адвокатов штићеник:* бранити свога клијента. **б.** *пацијент који се лечи код одређеног лекара:* лекар омиљен код својих клијената. **в.** *службени, пословни посетилац, странка; муштерија, купац:* директорови клијенти; берберинов ~.

клијентѐла ж зб. *клијенти:* адвокатска ~, индустријска ~.

клѝјенткиња ж *жена клијент.*

клѝк м **1. а.** *продоран људски глас, узвик, усклик:* ~ радости, ~ жалости. **б.** *поклич, позив:* ратни клици, ~ ратника. **в.** *усклици, клицање:* ~ девојака. **2.** *в. кликтај (1):* ~ врана, птичји ~. **3.** муз. *врло висок тон (у вокалној или инструменталној композицији).*

клѝка[1] ж (мн. ø) *вишеструки снажни, звонки гласови, клици, поклици, клицање:* раздрагана клика.

клѝка[2] ж фр. *ужи круг људи повезаних истим, користољубивим личним интересима и циљевима:* владајућа ~, антинародна ~.

клѝкер м нем. *стаклена, метална, глинена и сл. куглица којом се деца играју.* • **(не) раде му кликери** *(не) схвата, (не) разуме.* **прорадио му ~** *схватио је, синуло му је.*

кликѐрати се, -ам се несвр. *играти се кликера.* – Деца се кликерају.

кликѐраш, -а́ша м **1.** *играч с кликерима.* **2.** експр. *онај који брзо схвата, проницљив, бистар човек.*

кликѐрчић м *дем. и хип. од кликер.*

клѝкнути, -нем и **кли́кнути,** кликнем свр. **1. а.** *огласити се кликом, ускликнути, узвикнути:* ~ од радости, ~ срдито. **б.** *рећи гласно, кликтавим гласом; позвати, зовнути гласно.* **2.** *испустити клик, кликтај (о птицама).*

клѝковати, -кујем и **кликòвати,** клѝкујем несвр. **1.** *оглашавати се клицима, клицати, кликтати.* – Дочекали су га кликујући. **2.** *звати, дозивати; звати у помоћ, молити.* ■ **~ се** *дозивати се.*

клѝктав, -а, -о **1.** *који кликће, који се гласно радује, раздраган:* ~ младост. **2.** *пун раздраганости, одушевљења, звонак, гласан:* ~ смех, ~ звоно.

клѝктавац, -авца м зоол. *врста орла* Aquila pomarana.

клѝктаво прил. *са усклицима, уз кликтање; раздрагано, весело:* ~ певати, ~ причати.

клѝктај м **1.** *продоран глас неких птица, клик:* ~ шеве, ~ жуне. **2.** *снажан, звонак људски глас, усклик; поклич, зов.*

клѝктати, клѝкћем несвр. **1.** *испуштати клике, кликтаје, продорне гласове (о птицама).* **2.** *оглашавати се усклицима радости, усхићења, клицати.* **3.** *певати подвикујући:* ~ у сав глас.

кли̏кта̄ш, -а́ша м зоол. (обично у изр. **орао ~**) *врста орла* Aquila clanga.

кли̏кӯн, -а и **клику́нац**, -нца м *врста вина.*

кли̏куша ж експр. *хистерична женска особа.*

кли̏ло с *дрвени сандук с добро нађубреном земљом у коме се уз погодну температуру узгаја расад; топла леја припремљена за расад.*

кли̏м м *покрет главе надоле у знак поздрава или одобравања:* ~ главе.

кли́ма м грч. **1.** *просечно стање свих метеоролошких елемената (температуре, влажности, падавина и сл.) карактеристичних за један крај, земљу и др. у дужем временском периоду, поднебље:* блага ~, континентална ~, тропска ~. **2.** фиг. *стање, прилике, атмосфера:* политичка ~, ~ у култури. **3.** разг. *технички уређај за регулисање температуре у затвореном простору (најчешће за расхлађивање), клима-уређај:* купити, уградити, укључити климу.

кли̏мав, -а, -о **1. а.** *који се клима, љуља, расклиман, расклаћен:* климаве степенице, климави темељи. **б.** *који је без еластичности и чврстине, тетурав:* климаве ноге, ~ од пића. **2.** *несигуран, нестабилан:* ~ влада, ~ мир.

кли̏мавац, -а̄вца м *в. климоглавац.*

кли̏маво прил. *климајући:* кретати се ~.

кли̏маво̄ст, -ости ж *особина онога који је климав, онога што је климаво.*

кли́макс и **кли̏макс** м грч. **1.** *успон, пораст чега, јаче испољавање; врхунац чега.* **2.** мед. *в. климактеријум.*

клима̀кте̄ријум (клима̀кте̄рӣј, -ија) м грч. мед. *период смањивања и престанка репродуктивних способности који се посебно код жена манифестује у менопаузи престанком деловања полних жлезда.*

климактѐричан, -чна, -о **1.** *који се односи на климактеријум:* климактеричне године, климактеричне појаве. **2.** *преломан, критичан:* климактерични дани.

кли̏мало с и м (мн. с) *онај који клима главом; онај коме се тресе глава.*

клима̀тав, -а, -о *који се климата, климав:* ~ човек.

клима̀тало с и м (мн. с) *онај који се у ходу клати, климата главом или рукама.*

клима̀тати (се), -а̄м (се) несвр. *в. климати (се).*

кли̏мати, -а̄м несвр. **1.** *покретати се наизменично у супротним правцима, клатити се:* не клима ни тамо ни амо. **2.** експр. *ићи повијајући се час на једну час на другу страну; тумарати:* ~ за колима; ~ од сајма до сајма. **3. а.** *чинити ненамерне покрете главом надоле (од умора, поспаности).* **б.** *покретом главе изражавати сагласност, разумевање; поздрављати наклоном.* **4.** *(нечим, нешто) дрмати, мрдати:* ~ звоном, ~ ногама, ~ раменима. ∎ **~ се** *клатити се, љуљати се.*

климати̏за̄тор м *апарат који регулише одговарајућу температуру у просторијама.*

климатиза́ција ж *одржавање одговарајуће температуре и влажности ваздуха у просторијама помоћу климатизатора.*

климато̀генӣ, -а̄, -о̄ грч. *који настаје утицајем климе:* ~ појава.

климато̀лог м *онај који се бави климатологијом.*

климатоло̀гија ж грч. *наука о клими и утицају климатских услова на живот људи, животиња, биљака.*

климато̀лошкӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на климатологију:* ~ изучавање, ~ расправа. **2.** *в. климатски (1):* ~ појава.

климато̀лошки прил. *на климатолошки начин; климатски:* ~ различит.

кли̏матскӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на климу, који је у вези са климом:* климатске прилике, ~ појас. **2.** *који има благу климу погодну за одмор и опоравак:* ~ место, ~ лечилиште.

кли̏ме̄нтица ж *словенско писмо које се приписује Клименту Охридском, ћирилица.*

кли̏мнути, -не̄м свр. *према климати:* ~ главом.

климо̀главац, -а̄вца м експр. *онај који клима главом, онај који све одобрава (климајући главом).*

кли̏н м (мн. кли̏нови) **1. а.** *дрвен или гвозден штапић провучен кроз рупе ради учвршћивања неког предмета или да служи за вешање; клинац, ексер.* **б.** *дугуљаст или пљоснат комад гвожђа или дрвета засечен у оштрицу на једној страни који служи за разбијање дрвета и сл.* **2. а.** *комад тканине који се при шивењу умеће ради проширења делова одеће; сличан комад тканине у облику клина (1) од којих се саставља сукња.* **б.** *уопште оно што је у облику клина (1):* ~ леда, ~ хлеба, ~ њиве. **в.** вој. *дубок узак продор у непријатељске положаје.* • **избити коме ~ из главе** *ослободити некога предрасуда, неке фикс-идеје и сл.* **(као) врбов ~ (сигуран, поуздан)** *непоуздан је, не може се на њега ослонити.* **~ се клином избија** *противника треба тући истим средствима којима се и он служи.* **ко у клин, ко у плочу** *свако на своју страну, без договора и сарадње, несложно;* **обесити о (на) ~** *занемарити, напустити.* **опити се као ~** *напити се преко мере.* **ударити, забити ~ (некоме, нечему, у нешто, између нечега)** 1) *разбити, расцепити, растурити.* 2) *онемогућити, спречити, уништити (некога, нешто).*

кли̏наст, -а, -о *који има облик клина, случан клину:* ~ тело, ~ нос, ~ њива. • **~ писмо** *писмо старих Сумераца чија су слова клинастог облика.*

кли̏нац, кли̏нца м (ген. мн. кли̏на̄ца̄) **1. а.** *в. клин (1а):* хаљина обешена на дрвени клинац. **б.** *ексер, чавао:* заковати даску клинцима, потковати коња клинцима. **в.** *гвоздени или дрвени зубац на каквој алатки:* ~ на дрљачи. **2.** фиг. експр. *дечак, малишан:* школски клинци. • **кога клинца** *кога врага, кога ђавола.* **ко у плочу, ко у клинац** *в. ко у клин, ко у плочу (под клин).*

кли̏ника ж (дат. -ици) грч. *болничка установа обично у оквиру медицинског факултета, која служи за лечење болесника и научна испитивања:* зубна ~, интерна ~.

кли̏нича̄р м *лекар који као научни радник ради на клиници.*

кли̏ничкӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на клинику, који се врши на клиници:* ~ болница, ~ зграда, ~ испитивање. **2.** *који се лечи и испитује на клиници, болестан:* ~ тип, ~ случај.

кли̏нка ж (дат. -нки; ген. мн. -нкӣ) експр. *девојчица, цурица.*

кли̏нкер м нем. **1.** грађ. *јако печена цигла стакласте површине велике тврдоће и отпорности.* **2.** грађ. *сивозелене тврде грудвице добијене печењем кречњака и глине, чијим се млевењем добија цемент.* **3.** спорт. *врста чамца за такмичење.*

кли̏нцо̄в, -о̀ва м експр. *крупан момак, клипан.*

кли̏нч м енгл. спорт. *држање, хватање противникових руку или тела боксера ради спречавања удараца.*

кли̏нчић, -а и **кли̏нчӣћ**, -ића м **1.** *дем. од клинац или клин.* **2.** бот. **а.** *в. каранфил (а).* **б.** *в. каранфилић (2).*

кли̏н-чо̀рба ж шаљ. *у нар. причи, чорба скувана с клином.*

кли̏п, кли́па м (мн. кли́пови) **1.** бот. *плод кукуруза са задебљалим вретеном дуж кога су у реду израсла зрна.* **2.** *дугуљаст предмет који изгледом подсећа на клип (1) (облица, батина, летва и сл.).* **3.** техн. *покретно ваљкасто тело у цилиндру мотора са унутрашњим сагоревањем, клипних парних машина, компресора, пумпи и сл.* • **бацити, ставити** и сл. **(некоме) клипове под ноге (точкове)** *потајно, подмукло радити против некога, роварити.*

кли́пак, -пка м **1. а.** *дем. од клип; клип:* ~ кукуруза; ~ гвоздени. **б.** *маљић у механизму клавира који на додир дирке удара у жицу производећи звук.* **2.** *игра у којој се два такмичара превлаче на своју страну.* • **вући клипак, теглити клипка** 1) *играти се клипка;* уп. клипак (2). 2) *долазити у сукоб, свађати се.*

кли̏пан м експр. **а.** *неотесан, приглуп мушкарац; простак.* **б.** фам. *добро израстао дечак.*

кли̏пара ж *ракија од кукуруза; слаба ракија.*

кли̏пати, -а̄м несвр. *заметати, истеривати клипове (о кукурузу).*

кли̏пер м енгл. **1.** ист. *брзи прекоокеански брод на једра за превоз робе.* **2.** *велики прекоокеански авион за путнички и поштански саобраћај.*

кли̏пић, -а и **кли̏пић,** -ића м *дем. од клип.*

кли̏пнӣ, -ā, -ō *који се односи на клип (3), који ради помоћу клипа:* ~ апарат, ~ авион.

кли̏пњача ж техн. *део мотора с унутрашњим сагоревањем, клипне парне машине, компресора или пумпе који преноси силу од клипа на главну осовину.*

кли̏псати, кли̏пшēм и **кли̏псати,** кли̏пшēм и кли̏псāм несвр. *тешко ићи, једва се вући.*

кли̏пчић м *дем. од клип и клипак.*

кли̏ринг и **кли̏ринг** м енгл. трг. *систем робног промета у међународној трговини у коме се роба плаћа робом, а узајамна потраживања и дуговања утврђују обрачуном, без плаћања у готову.*

кли̏риншкӣ и **кли̏риншки,** -ā, -ō *који се односи на клиринг:* ~ салдо, клириншке земље.

кли̏с м **1.** *дрвена палица заоштрена на оба краја или на једном, која се користи у истоименој дечјој игри; дечја (сеоска) игра у којој је циљ што даље штапом одбацити ту палицу.* **2.** *једна од дугуљастих дашчица за кров, шиндра:* кров од клиса. **3.** *стрма шиљата стена; оштра стена на морској или речној обали, гребен.* **4.** *предмет, земљиште и сл. издуженог, шиљастог облика.*

кли̏сāр, -а́ра м грч. *црквени послужитељ, црквењак (у православној цркви).*

кли̏сара м и ж **1.** *в. клисар.* **2.** (ж) *старија жена која меси поскурице, хлепчиће за нафору.*

кли̏сāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на клисаре:* ~ посао.

кли̏сати, кли̏сāм несвр. *скакати, ђипати; јурити, бежати.* ■ **~ се** *играти се клиса;* уп. клис (1).

кли̏сача ж *палица којом се одбацује клис у истоименој игри, машка.*

кли̏сити, кли̏сӣм свр. **1.** *нагло скочити, ђипити; истрчати, јурнути.* **2.** несвр. **а.** *брзо се кретати, ићи.* – фиг. Јесен клиси. **б.** *дизати се увис, стремити.* – Кровови кућа клисе према небу.

кли̏ска и **кли̏ска** ж **1.** *в. клизаљка (1).* **2.** *в. клизавица.*

кли̏ско прил. *в. клизаво.*

кли̏снути, кли̏снēм свр. *побећи, умаћи, утећи; одскочити, искочити.*

кли̏стӣр, -ӣра м нем. **а.** *течност која се помоћу иригатора убризгава у задње црево ради пражњења црева, клизма.* **б.** *справа за давање такве течности, иригатор.*

клисти̏рати, кли̏стӣрāм свр. и несвр. *да(ва)ти, убризга(ва)ти некоме клистир.*

кли̏стӣрнӣ, -ā, -ō *који се односи на клистир:* ~ цев.

кли̏стрōн, -о́на м грч. физ. *електронска цев која служи за добијање фреквенција од неколико стотина хиљада мегахерца.*

кли̏сура ж грч. **а.** *уска, дубока речна долина са високим стрмим стеновитим странама, кањон:* ~ Сутјеске, Ђердапска ~. **б.** *стена, хрид.*

кли̏сураст, -а, -о **а.** *који има изглед клисуре:* ~ долина. **б.** *каменит, стеновит:* ~ брдо, ~ острво.

клису̏рина и **кли̏сурина** ж *аугм. од клисура.*

кли̏сурица ж *дем. од клисура.*

кли̏сурскӣ, -ā, -ō *који се односи на клисуру, који припада клисури:* ~ стена, ~ планина, ~ јама.

кли̏ф м енгл. геогр. *стрма стеновита обала настала дејством таласа, стрма обалска стена.*

кли̏ца ж **1.** **а.** биол. *биљни заметак у семену или окцу кртоле способан да се развије у нову јединку, почетни биљни организам; изданак из кога се развија биљка:* ~ семена, ~ на кромпиру. **б.** *заметак у јајету из кога се оплођењем развија нова јединка; плод у првој фази развитка,* embrio, fetus. **2.** фиг. *прва фаза неке појаве, зачетак нечега:* ~ будућег успеха. **3.** мед. *бактерија, бацил:* заразна ~, ~ болести.

кли̏цав, -а, -о *способан за клијање (о семену).*

кли̏цавōст, -ости ж *особина и стање онога што је клицаво; клијавост.*

кли̏цāј м *гласно дозивање, поклич, клицање:* радостан ~.

кли̏цати, кли̏чēм несвр. **1.** **а.** *весело испољавати радост; поклицима поздрављати, одавати признање и сл.* **б.** *гласно, уз поклике упућивати поруке, казивати нешто.* **2.** *звати, дозивати.*

кли̏цин, -а, -о *који припада клици, који се односи на клицу:* ~ листић, ~ корен.

клицо̀ноша м и ж (мн. ж) *особа која у себи има клице заразне болести и може друге заразити.*

кли̏ше̄, -ѐа (кли̏шēј, -ѐја) м фр. **а.** штамп. *метална или дрвена плоча на којој је утиснута или угравирана слика или цртеж за штампање.* **б.** фиг. *образац, калуп, шаблон:* стереотипни позоришни ~.

кли̏шēјскӣ, -ā, -ō *који се односи на клише(ј), шаблонски:* ~ део романа.

кли̏шӣрāнōст, -ости ж *особина онога што је клиширано; устаљеност форме, шаблон, клише:* ~ израза.

клиши̏рати, -ӣшӣрāм свр. и несвр. *(на)правити, (из)радити клише; умножити, умножавати помоћу клишеа:* на клишираним страницама новина; клиширана илустрација.

кли̏шњак, -а́ка и **кли̏шњāк,** -а м зоол. *инсект тврдокрилац* Elater *из пор.* Elateridae *дугуљастог тела, који скаче, клиса, чије ларве нагризају корен усева, поврћа и дрвећа, скочибуба:* браздасти ~, ватрени ~.

кло узв. (поновљено) *узвик који се чује при наглом гутању течности или при избијању, гргољењу воде.*

кло̀ака ж лат. **1.** *подземни одводни канал у канализационој мрежи; клозет, нужник.* **2.** фиг. *морална изопаченост, поквареност у друштву, средини.* **3.** анат. *кесасто проширење код водоземаца, гмизаваца, риба и птица у које се излива садржина црева и сл. продукти.*

кло̀акāлнӣ, -ā, -ō *који се односи на клоаку:* ~ отвор.

кло̀бӯк[1], -а и **кло̀бӯк,** -у́ка м **а.** *мехур, мехурић који се ствара, избија на води, течности, житкој текућини и сл. испуњен ваздухом, паром, гасовима; оно што је у облику таквих мехурића, што подсећа на такве мехуриће (о диму, пари и сл.):* клобуци на површини воде, ~ дима, ~ облака. **б.** *водени мехур на кожи (од опекотина, механичког трења и сл.), плик.*

кло̀бӯк[2] -а и **кло̀бӯк,** -у́ка м **1.** *шешир са ободом око руба; капа.* **2.** бот. *горњи, полулоптасти део печурке, гљиве.* **3.** зоол. *испупчена горња страна код неких врста медуза.*

кло̀бучав и **клобу̏чав,** -а, -о *који се клобуча, ствара клобуке, мехуре; мехураст, клупчаст:* ~ вода, ~ дим, ~ облак; ~ венац.

клобу̏чак[1], -чка м *дем. и хип. од клобук*[1].

клобу̏чак[2], -чка м *дем. и хип. од клобук*[2].

клобу̏чāр, -а́ра м *онај који израђује и продаје клобуке, шеширџија.*

клобучара и **клобу̏чāрка** ж бот. *у мн.: ред гљива* Hymenomycetes *(у јд.: гљива из тога реда).*

кло̀бучаст[1], -а, -о *који је по облику налик на клобук*[1], *мехураст; који има клобуке, мехуре.*

кло̀бучаст[2], -а, -о *који је попут клобука*[2], *који је у облику клобука, налик на клобук, шешир.*

клобу̏чати, -āм несвр. *избацивати клобуке, мехуре, пенити се; клупчати се (о диму, прашини и сл.).* ■ **~ се** *избијати у клобуцима, мехурима; пенити се, врпложити се.*

кло̀бучина и **клобу̏чина** ж *врста густог меканог материјала од кога се праве клобуци, шешири, папуче и сл.*

клобу̏чити се, -ӣм се несвр. **а.** *в. клобучати се.* **б.** *надимати се, ширити се попут клобука, мехура.*

клобу̏чић[1] м *дем. од клобук*[1].

клобу̏чић[2] м *дем и хип. од клобук*[2].

кло́вн и **кло̏вн** м енгл. (мн. кло́внови и кло̏внови) *глумац у циркусу, извођач у пантомими и др. који изазива смех изгледом, покретима, комичним сценама; лакрдијаш, комедијаш.*

кло́вновскӣ и **кло̏вновскӣ**, -ā, -ō *који се односи на кловнове, својствен кловновима:* ~ наступ, ~ улога.

кло́вновски и **кло̏вновски** прил. *као кловн, попут кловна:* ~ одговорити.

кло̀зет, -а и **кло̀зе̄т**, -е́та м енгл. *заход, нужник.*

кло̀зетскӣ и **кло̀зе̄тскӣ** (кло̀зетнӣ и кло̀зе̄тнӣ), -ā, -ō *који се односи на клозет:* ~ папир, ~ врата, ~ шоља.

кло̏к узв. *узвик за означавање шума воде, течности и сл. при извирању, отицању и др.*

кло̏ко̄т м узв. **а.** *шум који ствара вода или друга каква текућина при извирању, отицању, претакању, кључању и др., клокотање, грголење:* ~ воде, ~ млада вина. **б.** *штектање, пуцњеви из ватреног оружја:* ~ пушака и митраљеза.

клоко̀тав, -а, -о *који клокоће, који одаје клокот:* ~ вода, клокотави таласи.

клоко̀тати, кло̀коће̄м несвр. оном. **1.** *стварати, производити клокот; кључати (о води, житкој маси уопште).* **2.** *кркљати, хропитати (при тешком дисању).* **3.** *производити реске пуцње, штектати (о ватреном оружју).*

клоко̀та̄ш, -а́ша м у изр. **орао ~, велики ~** зоол. *врста орла* Aquila clanga.

кло̏ко̄ч м и **клоко̀чика** ж бот. *биљка гроздасте цвасти* Staphylea pinnata *из ф.* Staphyleaceae.

кло̀ктати, кло̀кће̄м несвр. **1.** *в. клокотати.* **2.** *испуштати гласове високог тона, кликтати (о птицама).*

кло̂мпа и **кло́мпа** ж (ген. мн. -пӣ) (обично у мн.) *врста модерне обуће са дебелим дрвеним ђоном слична нанулама која се носи лети или по кући.*

кло̏мпав, -а, -о *в. клемпав.*

кло̂н м (мн. кло́нови) грч. биол. *биљка, животиња (у научнофантастичним филмовима, романима, стриповима и човек), настали вештачким путем, бесполним размножавањем, и генетски идентични биљци, одн. животињи од које је узет генетски материјал.*

клони́рати, кло̀нӣра̄м свр. и несвр. *вештачким путем, бесполним размножавањем доби(ја)ти, (идентичне) копије биљака, одн. животиња, произвести, производити клонове.*

кло̀нити, кло̀нӣм несвр. [гл. им. кло̀ње̄ње с] *одвраћати, окретати у страну:* ~ главу од куће. ■ **~ се 1.** *склањати се, заклањати се; избегавати (некога или нешто).* **2.** *приближавати се, примицати се нечему.* – Сунце се клонило западу. **3.** *нагињати се, сагибати се:* ~ се земљи. **4.** *бити склон, тежити, стремити (нечему):* ~ се француској политици.

кло̀нуло прил. *малаксало, уморно, немоћно:* стајати ~, ~ сести, ~ рећи.

кло̀нуло̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање, особина онога који је клонуо, онога што је клонуло.*

кло̀нуо, -ула, -уло **1.** *р. пр. од клонути у атриб. служби.* **2.** *савијен, накривљен:* клонули нос, ~ класје. **3.** *који је изгубио снагу, немоћан, малаксао, посустао; потиштен, утучен:* ~ човек, ~ тело; ~ дух.

кло̀нути, кло̀не̄м свр. **1. а.** *нагнути се, обесити се (о глави и др.); испасти, пасти (о предметима).* **б.** *спустити се, срушити се; клекнути:* ~ на гроб, ~ на колена. **в.** *увенути, свенути (о цвету, листу).* **2.** *малаксати, посустати; обесхрабрити се.* – Клону тело, клону цела снага. Учи, не смеш клонути! **3.** *заћи (о Сунцу); нестати, престати (о дану).* • **~ духом** *изгубити наду, вољу, полет; обесхрабрити се.*

клону́ће с **1.** *в. клонулост:* ~ целог тела, часови клонућа. **2.** *нестајање; крај, свршетак:* ~ живота.

кло̏ња ж *клопка, ступица за хватање птица.*

кло́ња ж жарг. *в. клозет.*

клоња́вати, кло̀ња̄ва̄м *несвр. према клонути.*

кло̏п узв. (и поновљено) *узвик за означавање тупог звука при удару, паду и сл. тврдих предмета.*

кло́па[1] ж жарг. *храна, јело.*

кло̏пав, -а, -о *клемпав; млитав, отромбољен:* клопаве уши; ~ лице.

клопа̀рати, -а̄м несвр. *лупати, клепетати, тандркати (о возу, ципелама и др.).*

кло́пати[1], кло̂па̄м несвр. жарг. *јести, пити (обично обилно).*

кло́пати[2], кло̂па̄м нем. несвр. *ударати, лупати, бити; ударајући, млатећи истресати прашину из нечег.*

кло̏пација м (мн. ж) жарг. *изелица, прождрљивац.*

кло̏пка ж (дат. кло̏пци; ген. мн. кло̏пкӣ) **а.** *направа од гвожђа, дрва, жице и др. за хватање животиња, људи, возила и др., одн. јама ископана за исту такву намену, замка, ступица:* ~ за хватање вукова, ловити рибарском клопком, ту је била клопка за људе. **б.** фиг. *ситуација подешена са циљем да се неко ухвати, савлада, доведе у незгодан положај:* наћи се у ватреној клопци. • **извући се из клопке** *ослободити се неугодне ситуације.* **запасти, улетети у клопку** *наћи се неочекивано у неугодном положају.* **намамити кога у клопку, поставити коме клопку** *довести кога у незгодан положај, у незавидну ситуацију.*

кло̏пнути[1], -не̄м свр. *произвести клопот, лупнути, куцнути.*

кло̏пнути[2], -не̄м свр. жарг. *мало, на брзину појести, попити (нешто).*

клопо̀рав, -а, -о *клопотав:* ~ шкргут точкова.

клопо̀рити, -рӣм несвр. *клоктати, клокотати; жуборити (о води).*

кло̏по̄т м узв. *туп, испрекидан шум који настаје при ударању предмета о предмет, при раду мотора, машине и сл., клопарање, клепет; топот:* ~ млинова, ~ брода, ~ машине; ~ коњских копита.

клопо̀тав, -а, -о *који ствара клопот, који клопоће:* клопотави аутомат, фиг. ~ уста.

клопо̀тати, кло̀поће̄м несвр. **а.** *производити клопот, клопарати, клепетати (о точковима и др.).* **б.** фиг. *брбљати, блебетати.*

кло̀потац, -оца и **клопо̀тац**, -о̀ца м *направа за плашење птица коју покреће ветар.*

кло́фер и **кло̂фер** м нем. *направа од прућа, жице и сл. за испрашивање постељине, тепиха и др., испрашивач, млатач.*

кло̏ша̄р, -а и **кло̀ша̄р**, -а́ра м фр. *бескућник, скитница, уличар.*

кло̏ша̄рскӣ и **кло̀ша̄рскӣ**, -ā, -ō *који се односи на клошаре, својствен клошарима:* ~ живот.

клу̏б м (мн. клу̏бови) енгл. *друштво, организација људи удружених према политичком, идеолошком, професионалном, спортском и др. опредељењу; просторије овакве организације:* политички ~, књижевни ~, дебатни ~, фудбалски ~.

клу̀ба̄ш, -а́ша м **1.** *члан неког клуба који се ватрено залаже за његов успех.* **2.** ист. *присталица Народне странке у Црној Гори пре Првог светског рата, која се залагала за уједињење са Србијом.*

клу̀ба̄шкӣ, -ā, -ō *који се односи на клубаше:* ~ интерес, ~ странка.

клу̀ба̄шки прил. *испољавајући интерес клуба:* ~ навијати.

клуба́штво с **1.** *пристрасно, необјективно залагање за успех, корист свог клуба:* појава клубаштва. **2.** *припадништво клубашкој партији, странци.*

клу̏б-гарниту́ра ж трг. *врста намештаја за радну собу, канцеларију и сл.*

клу̏бнӣ, -ā, -ō *који се односи на клуб, клупски.*

клуку̀ча̄р, -а́ра м бот. *врста различка* Centaurea salonitana.

клу̏па ж **1. а.** *седиште за више особа, са наслоном или без наслона.* **б.** *седиште са наслоном и предњим делом за писање намењено за школску децу.* **в.** *дугачки дашчани лежај причвр-*

шћен уза зид намењен за седење и лежање у јефтиним преноћиштима. **2.** техн. **а.** *справа за мерење величине појединих делова тела говеда и друге стоке.* **б.** *справа којом се мери промер стабла;* уп. микрометар и нонијус. • **дерати клупу** 1) *ићи у школу, похађати школу.* 2) *седети беспослен, ленстововати.* **доћи, сести на оптуженичку клупу** *бити оптужен, позван на судску одговорност.* **из ђачких (школских, гимназијских) клупа** *из времена школовања.* **изаћи из клупе** *завршити школовање.*

клу̀пица ж *дем. од клупа.*

клу̀пко с (мн. клу̀пка и клу̏пка, ген. клуба́ка̄ и клу̏ба̄ка̄) **1.** *конац, пређа и сл. намотани у округли, лоптасти смотак:* ~ пређе, ~ канапа. **2.** фиг. *гомила, мноштво густо збијених људи, сплет:* ~ људи, ~ деце, фиг. ~ гласова. • **~ се одмотава** *разјашњава се замршена ситуација, све излази на видело.* **савити се, смотати се у клупко** *згрчити се, склупчати се.*

клу̑пскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на клуб, који припада клубу:* ~ састанак, ~ живот.

клу̀пчара ж зоол. *врста стоноге* Glomeris marginata *која се при најмањем надражају згрчи, смота у клупко.*

клу̏пчаст, -а, -о *који је као клупко, лоптаст:* клупчасти облак.

клу̀пчати, -а̄м несвр. *мотати, намотавати конце, пређу и сл. у клупко:* ~ пређу. ■ **~ се** *задобијати клупчаст, лоптаст облик, свијати се; ковитлати се.*

клу̏пче, -ета с (зб. им. клу̏пча̄д ж) *дем. од клубе и клупко; клупко.*

кља̏кав, -а, -о *в. кљаст (а):* ~ човек, ~ нога.

кља̏кавац, -а̄вца м *кљаст, сакат човек.* • **белорепи** ~ зоол. *врста мајмуна* Colobus caudatus *са закржљалим палцем на предњим удовима.*

кља̏каво̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је кљакав, онога што је кљакаво.*

кља́ко, -а и -е̄ м пеј. *в. кљакавац.*

кља̏ст, -а, -о **а.** *сакат у руку или ногу, богаљаст:* ~ болесник, ~ нога. **б.** *коме су одсечене, одломљене гране (о стаблу):* ~ дрво, ~ јабука. **в.** фиг. *овештао, похабан:* кљасти намештај.

кља̏ставо̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је кљаст, онога што је кљасто.*

кља̏стити, -ӣм несвр. *чинити кљастим, сакатити.*

кља̏сто̄ст, -ости ж *в. кљаставост.*

кља̏штрити и **кља̀штрити,** -ӣм несвр. [гл. им. -ре̄ње с] *подрезивати, кресати гране на воћкама, дрвећу и др. биљкама (обично ради бољег раста, развоја).*

кљо́ва ж (обично у мн.) *јаче развијен, дуги зуб код неких сисара, обично свинут при врху:* кљове дивље свиње, слонове кљове, скупоцене кљове кита.

кљо̏кнути, -не̄м свр. *посустати, изнемоћи, клонути.*

кљу̀вати, кљу̏је̄м несвр. **1.** *чупати, раздирати кљуном (обично леш, стрвину, месо) гутајући.* **2.** *в. кљуцати (1).*

кљу̑к м **1. а.** *измуљано грожђе са широм из кога се добија вино.* **б.** *непревреле шљиве које се припремају за печење ракије.* **2.** пчел. *мед из саћа измуљан заједно са воском.*

кљу̏кавац, -а̄вца м зоол. *в. пузавац* Certhia familiaris.

кљу̏кало с *мотка за муљање грожђа, муљало.*

кљу̏кати, -а̄м несвр. **1. а.** *хранити живину ради тојења, трпајући јој у гушу више хране (зрневља, ораха и сл.):* ~ ћурана. **б.** *чешће нудити и терати некога да једе; терати некога да силом гута (обично лек):* ~ слаткишима децу; ~ рибљим уљем, ~ лековима. **2.** *замакати у воду, потапати, гњурати.* **3.** *гњечити грожђе припремајући га за вино, муљати.* ■ **~ се а.** *хранити се кљукајући велике количине зрневља (о живини).* **б.** експр. *јести претерано (често на силу):* ~ се обилном храном.

кљу̏ква ж бот. *зимзелени жбунић* Vaccinium oxycoccus *са плодом сочне киселе црвене бобице, који се употребљава у лекарству, маховица.*

кљу̏кнути, -не̄м свр. *потопити, загњурити (у воду или другу течност):* ~ мајицу у воду.

кљу̑н м (мн. кљу́нови и кљу̏нови) **1. а.** *рожнати орган за хватање хране у птица, живине и сличан орган код неких сисара и инсеката,* rostrum. **б.** *издужена чврста уста неких риба.* **в.** фиг. *нос.* **2.** фиг. *оно што обликом подсећа на птичји кљун.* **а.** *савијени врх код кожних опанака.* **б.** *савијени врх саоница, санки.* **в.** *заоштрени крај предњег дела брода, чамца, прамац; метална подводна избочина на прамцу ратног брода која је раније служила за пробијање непријатељског брода.* **г.** *истурени, зашиљени део разних алатки, оружја, направа и предмета:* ~ мотике, ~ машине, ~ од ножа, ~ од кључа. **е.** *оштар, избочени део стене, брда, планине.* • **бити (још) жут око кљуна** *бити још млад и неискусан.* **ставити, бацити што у кљун** разг. *појести или попити штогод.*

кљу́нак, -нка м *дем. и хип. од кљун.*

кљу̀на̄р, -а́ра м зоол. **а.** *сисар* Ornithorhynchus paradoxus *из реда* Monotremata *који живи у водама Аустралије.* **б.** *у мн.: ред најнижих сисара* Monotremata *чије су чељусти превучене рожном навлаком у облику кљуна (у јд.: сисар из тога реда).*

кљу̏наст, -а, -о *који је у облику птичијег кљуна, сличан кљуну:* ~ нос, ~ продужење.

кљу̀нат и **кљу̏нат,** -а, -о *који има велики, јак кљун; кљунаст:* ~ јато, ~ риба; ~ ципела.

кљу̀натица и **кљуна̀тица** ж зоол. *животиња која има кљун.*

кљу̏нача ж **1.** зоол. *у мн.: птице дугог кљуна из пор. шљука, шљуке* Scolopacidae *(у јд.: птица из те пор.).* **2.** анат. *кост између лопатице и кључњаче у птица.*

кљу̏на̄ш, -а́ша м зоол. **а.** *в. кљунар.* **б.** мн. *инсекти са устима продуженим у рилицу, риличари.*

кљу̏нић, -а и **кљу̀нӣћ,** -ӣ́ћа м *дем. и хип. од кљун.*

кљуно̀лик, -а, -о *сличан кљуну, кљунаст:* ~ нос.

кљуно̀рожац, -ошца и **кљуноро́жац,** -о́шца м зоол. *у мн.: род птица крешталица јужноафричких и јужноазијских предела* Bucerotidae *с великим шупљикавим кљуном (у јд.: птица из тога рода).*

кљу̏нути, -не̄м свр. **1.** *једанпут ударити, убости кљуном.* **2. а.** *дохватити, узети кљуном (храну).* **б.** *загристи мамац на удици (о риби).*

кљу̏нуша м зоол. *крупна афричка птица сродна чапљи* Balaeniceps rex, *широка пљосната кљуна.*

кљу̏нчић м *дем. и хип. од кљун.*

кљу̏нчица ж зоол. *мала морска риба* Capros aper, *која има чељусти у облику кљуна.*

кљу̏са ж **1.** *направа за хватање дивљачи, гвожђа, клопка, стутица.* **2.** фиг. *мере којима се неко доводи у тежак положај, замка:* адвокатска ~.

кљу́се, кљу́сета с (мн. ø; зб. им. кљу̏са̄д ж) *мршав, ситан коњ; коњ уопште.* • **уздати се у се и у своје ~** *ваља се ослонити на сопствене снаге.*

кљусѐтина ж *аугм. и пеј. од кљусе.*

кљу̏сина ж **1.** *аугм. и пеј. од кљусе.* **2.** фиг. пеј. *стар, оронуо човек.*

кљу̏ц узв. оном. (обично поновљено) *узвик којим се подражава звук који се чује при кљуцању, слаб удар секиром и сл.*

кљу̏кавац, -а̄вца м зоол. *општи назив за птице из пор.* Picidae *које се хране инсектима.*

кљу̏цати, -а̄м несвр. **1. а.** *кљуном узимати храну; чепркајући кљуном тражити храну:* ~ жито, ~ по буњишту. **б.** *раздирати кљуном, кљувати:* ~ лешину. **2.** *ударати, бости кљуном.* **3. а.** фиг. *ударати, лупати:* ~ штапом по земљи. **б.** *манифестовати се као туп бол (при надоласку крви у главу, гнојном запаљењу и сл.).* – Рана кљуца. **в.** *упорно давати исте примедбе, савете и сл., звоцати.* ■ **~ се** *ударати се међусобно кљуном (о птицама).*

кљу̏цкати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: кљуцати (се).*

кљу̏цнути (се), -не̄м (се) *свр. према кљуцати (се).*

кљу̑ч[1], кљу́ча м (инстр. кљу́чем; мн. кљу́чеви, песн. кљу́чи) **1.** *метално оруђе за затварање и отварање браве, кључаонице:* ~

од стана, ~ од куће. **2.** *назив за оруђа различитог изгледа и облика којима се разни предмети, механизми и сл. отварају или затварају, подешавају за рад, заврћу, одврћу, причвршћују и сл.:* француски ~, машински ~, ~ за отварање флаша. **3. а.** *систем разрешених знакова какве шифре, објашњење шифре, знакова:* ~ за шифровање и дешифровање, ~ за шифрована писма. **б.** *тумач знакова на карти, плану, тексту и сл., легенда:* ~ на крају књиге, ~ за карту. **в.** *утврђени бројни однос по коме се међу члановима заједнице одређује нешто (расподела добара, обавеза, власти и др.); скала вредновања:* исплата премија према кључу, развој према кључу, ~ за поделу власти. **4.** муз. *знак на почетку нотног система којим се одређује висина нота у томе систему:* виолински ~, музички ~, G-кључ, **5.** фиг. *средство, начин за решење неког проблема, тајне, за постизање каквог циља; одлучујући фактор:* ~ за познавање књижевности, ~ успеха у животу; ~ за срећу. **6.** *утврђено место, положај, најважнија позиција за неки крај у стратешком, привредном и др. погледу.* **7.** *спојни елемент, веза у каквом систему градње.* **8.** анат. **а.** *горњи зглавак на задњим ногама у коња или вола.* **б.** *в. кључњача.* **9.** *гвоздена кука причвршћена за мотку којом се чупа сено, слама; уопште алатка са куком.* **10.** риб. *врста рибарске мреже.* **11.** *речна окука; земљиште захваћено речном окуком; земљиште око ушћа двеју река.* **12.** *врста захвата при рвању.* • **бити, налазити се под кључем** 1) *бити склоњен на сигурно место, бити закључан.* 2) *бити лишен слободе, налазити се у затвору.* **држати, имати кључеве од чега** *управљати, располагати нечим.* **држати, чувати под кључем** 1) *чувати у закључаном простору, скривати.* 2) *држати у затвору.* **отворити нешто златним кључем** *доћи до нечег митом.* **под девет (седам) кључева затворити** *закључати да нико не може отворити.* **предати коме кључеве од нечега** *ставити коме што на располагање.* **са седам кључева се затворити** *не показивати свој став, своје мишљење.*

кљу̑ч², кљу́ча м **1. а.** *млаз текуће воде који нагло избија на површину; јак извор, врело; водоскок.* **б.** *јак млаз крви који шикља из тела; млаз какве друге течности.* **в.** *клобук, мехур на површини текуће воде.* **2.** *клобук који избија при врењу воде, јела и сл.:* кључеви узавреле чорбе.

кљу̏чаница ж *в. кључаоница.*

кљу̏чао, -ала, -ло **1.** *р. пр. од кључати.* **2.** *загрејан до кључања; врео, веома врућ:* ~ вода, ~ млеко. **3.** фиг. *страстан, узбуркан:* ~ крв.

кљу̏чаоница и **кључао̀ница** ж **а.** *рупа за кључ у брави.* **б.** *брава; направа за закључавање уопште.*

кљу̏ча̄р, -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) **1. а.** *онај који држи кључеве од зграде и закључава улаз у одређено време; чувар затвора.* **б.** *онај коме је поверена набавка, чување и расподела намирница, робе и сл., економ; онај који се стара о пићу у подруму, подрумар.* **2.** *мајстор за израду кључева, бравар.*

кљу̏ча̄рка ж *жена кључар; домаћица.*

кљу̏ча̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на кључаре:* ~ служба, ~ радња.

кљу̏чати, -а̄м несвр. **1.** *избацивати кључеве, мехурове и испаравати се услед високе температуре, врети (о течности и житкој маси).* **2.** *снажно избијати у великом млазу, шикљати, бризгати (о извору, крви из крвног суда и др.); пенити се од узбурканости (о текућој води).* **3.** фиг. **а.** *снажно се испољавати, кипети (о мислима и осећањима).* **б.** *кретати се, комешати се жагорећи (о гомили људи).*

кљу̏чина ж *аугм. и пеј. од кључ¹ (1).*

кљу̏чић, -а и **кљу̏чӣћ,** -и́ћа м *дем. од кључ¹.*

кљу̏чнӣ, -а̄, -о̄ **1. а.** *који се односи на кључ¹, на кључеве:* ~ метал. **б.** *који улази у састав коштаног зглоба, кључа;* уп. кључ¹ (8): ~ кост. **2.** фиг. *главни, основни; који заузима истакнут положај у географском, политичком, економском, стратешком и др. погледу; пресудан, важан у систему одбране:* ~ позиција, ~ политичка питања; ~ положај.

кљу̏чњача (кљу̏чница) ж анат. *дуга кост која спаја грудну кост с лопатицом,* clavicula.

кмȇ (обично поновљено) узв. *узвик за подражавање дечјег плача.*

кмéза а. ж *кмезава, плачљива женска особа.* **а.** м (мн. ж) *кмезава, плачљива мушка особа;* уп. кмезо.

кмȅзав, -а, -о *који се често кмези, плачљив; размажен:* ~ дете.

кмȅзавац, -а̄вца м *кмезав, размажен мушкарац, слабић; кмезав дечак.*

кмȅзавица ж *кмезава, размажена жена, плачљивица; кмезава девојчица.*

кмȅзити и **кмéзити,** кмȇзӣм несвр. [гл. им. кмȅжење и кмéжење с] *плакати, ударати у плач сваки час, цмиздрити.*

кмéзо, -а и -ē м *кмезава, плачљива мушка особа;* уп. кмеза (б).

кмȅка ж узв. **а.** *(танак и пискав) плач малог детета, одојчета.* **б.** *кмечање, кмека јагњета, јарета.*

кмȅкав, -а, -о *плачљив, кмезав, кењкав.*

кмекѐтати, -ѐкећем несвр. *мекетати (о кози).*

кмéкнути, кмȇкне̄м и **кмȅкнути,** -не̄м свр. **1.** *огласити се кмеком, заплакати.* – У другој соби кмекну дете. **2.** фиг. *проговорити, писнути.* – Није смео ни да кмекне.

кмȅт м (мн. -ови) **1.** ист. **а.** *у феудализму, сељак који је обрађивао властелинову земљу и био у његовој власти; лично слободан сељак безземљаш који је обрађивао спахијску земљу при чему је само малим делом приноса сам располагао, рајетин, чифчија.* **б.** *великаш, властелин (у феудализму).* **2.** *у ранијем систему управе:* **а.** *угледан сеоски домаћин биран да решава разне спорове и послове од општег значаја.* **б.** *сеоски старешина, кнез.*

кмȅтија ж ист. **1.** *кметство.* **2.** *територија под управом кмета.*

кмȅтица ж **1.** *кметова жена.* **2.** ист. *женска особа у кметском односу; сељанка.*

кмȅтовати, -тује̄м несвр. **1.** ист. *обрађивати властелинску, спахијску земљу као кмет.* **2.** *бити на положају кмета, управљати као кмет:* **3.** (и свр.) нар. *пресуђивати у својству кмета.*

кмȅтовица ж *кметова жена.*

кмȅтовскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на кмета и кметове:* ~ закон, ~ служба, ~ дисциплина.

кмȅтовски прил. *као кмет, својствено кмету.*

кмȅтскӣ, -а̄, -о̄ *в. кметовски.*

кмȅтство и **кмѐтство** с **1.** *положај, звање, служба кмета; време проведено у служби кмета;* уп. кмет (2): одржати се у кметству, грабити се за кметство. **2.** ист. *установа феудалних односа по којој кмет настањен на имању властелина обрађује земљу као његова радна снага; такав положај кмета:* закон укида кметство, ослободити се кметства. **3.** зб. *кметови:* власт над кметством.

кмéчати, -чӣм несвр. **1.** *испуштати танак, пригушен глас (о јагњету, јарету и др. животињама).* **2.** *плакати пригушено, танким гласом.*

кнȁ, кнē ж тур. **1. а.** *источњачка жутоцрвена боја за косу и нокте добијена из истоимене биљке;* уп. кана **б.** етн. *муслимански свадбени обичај бојења косе и ноката невести пред венчање.* **2.** бот. *в. кана (1).*

кнȁп прил. нем. разг. *само толико колико треба, таман, довољно.* – Све су израчунали да им је кнап.

кнȅгиња ж **а.** *кнежева жена.* **б.** ист. *титула женског члана владарске породице.*

кнȅгињица ж *неудата кнежева кћи или сестра.*

кнéдла ж (ген. мн. -лӣ) нем. *обло уваљан комад куваног или прженог теста; оно што обликом подсећа на то:* кнедле са шљивама, ~ од сира. • **(про)гутати кнедлу, кнедле** *подносити неку непријатност без протеста.*

кнéжев и **кнȇжев,** -а, -о *који припада кнезу.*

кнежѐвати, кнѐжује̄м несвр. *бити кнез, владати као кнез кнежевином.*

кнéжевина ж *држава, територијална јединица којом управља кнез са наследном влашћу.*

кне́жевић м *млади кнежев син.*

кне́жевица ж *кнежева жена, кнегиња.*

кне́жевскӣ, -ā, -ō *који се односи на кнеза, кнежеве:* ~ власт, ~ род, ~ част.

кне́жевски прил. *на кнежевски начин, као кнез:* ~ живети, ~ наградити.

кне́жевство с **а.** *кнежева служба, кнежева власт, кнештво:* наследно племенско ~. **б.** *в. кнежевина.*

кнѐжија ж **1.** ист. *в. кнежевина.* **2.** *в. кнежевство (а).*

кнѐжина ж ист. *мања административно-територијална јединица коју је обично сачињавало неколико села.*

кнѐжӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на кнежину, на кнежине:* ~ систем, ~ живот.

кнѐжић, -а и **кнѐжӣћ**, -и́ћа м *дем. и ир. од кнез.*

кнêз м (мн. кне́жеви и кнѐзови) **1. а.** *врховни поглавар, наследни владалац мање државе.* **б.** ист. *титула мушког члана владарске породице; висока племићка титула из феудалног поретка.* **в.** ист. *титула за више црквене достојанственике.* **2.** ист. *старешина, поглавар разних управно-територијалних јединица: кнежине, племена, града, села и др.* **3.** фиг. *онај који се у нечему истиче, предњачи, који је у нечему најбољи:* ~ свих филозофа, ~ лажљиваца. **4.** зоол. *морска риба* Soris julis *из пор.* Labridae *са уздужним шарама и црвеним и модрим пегама.*

кнêзов, -а, -о *в. кнежев.*

кнезо̀вати, кнѐзујēм и **кнêзовати**, -ујēм несвр. *в. кнежевати.*

кнêзовица ж *в. кнежевица.*

кнêзовскӣ и **кнезо̀вскӣ**, -ā, -ō *в. кнежевски:* ~ титула.

кнêзовски и **кнезо̀вски** прил. *в. кне́жевски.*

кне́штво с *в. кнежевство (а).*

кнѐшчић, -а и **кнѐшчӣћ**, -и́ћа м *дем. и ир. од кнез.*

кнӣкс м нем. *наклон уз пригибање колена.*

кнӣти, кнӣм и кнӣјēм несвр. *бојити кном (косу, нокте итд.).*

кња́вати, кња̂вāм несвр. експр. *дремати, спавати.*

кња́жев и **кња̏жев**, -а, -о *који припада књазу, кнежев.*

кња́жевина ж *в. кнежевина (а).*

кња́жевскӣ, -ā, -ō *који се односи на књаза, кнежевски:* ~ одобрење.

кња̂з м рус. ист. *в. кнез (1а и б).*

књѐга ж бот. *гљива* Phallus impudicus *непријатног мириса која се у народу употребљава као лек.*

књѐгиња ж *в. кнегиња.*

књѐгињица ж *в. кнегињица.*

књѐзити (се), -ӣм (се) и **књéзити (се)**, књéзӣм се несвр. *плакати, кењкати.*

књӣга ж (дат. књӣзи) **1. а.** *више увезаних штампаних листова, папира у корицама с каквим целовитим књижевним, научним, публицистичким и др. текстом; књижевно или научно дело:* поучна ~, занимљива ~, ~ песама; написати књигу. **б.** *том, свезак:* роман у три књиге, друга књига енциклопедије. **в.** *назив за одељке Светог писма који чине целину:* књиге пророчке, пет књига Мојсијевих. **2.** *укоричени, повезани листови папира обично с одштампаним обрасцима у које се уносе одређени подаци, белешке:* болесничка ~, грунтовна ~, пореска ~, ~ рођених. **3.** нар. *писмена порука, писмо.* **4.** *вештина читања и писања; учење, образовање.* – Вук је књигу учио у манастиру Троноши. Књига му није ишла од руке. • **бацити се на књигу** *одати се науци, учењу.* **бела (плава, сива итд.) ~** пол. и дипл. *књига (одређене боје) у којој влада неке земље објављује документа.* **говорити као из књиге** *паметно, течно говорити,* **гутати књиге** *брзо и радо читати.* **златна ~** *књига у којој су записана имена истакнутих људи.* **~ мудрости** једна од старозаветних књига. **(с)пала књига на два (три) слова** *остаје сасвим мали, незадовољавајући број људи који треба нешто да ураде.* **учити (научити, изучити) књигу** *(на)учити читати и писати, (и)школовати се.* **човек од три књиге** *учен, школован човек.*

књигове́зац, -éсца м *онај који се бави повезивањем, коричењем књига.*

књиговѐза̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на књиговесце:* ~ посао, ~ радња.

књигове́зница ж *радионица за повезивање и коричење књига.*

књиговодственӣ, -ā, -ō *који се односи на књиговодство, који се бави књиговодством:* ~ књига, ~ службеник.

књиговòдство с фин. **а.** *теорија и пракса вођења пословних рачунских књига у којима се показује имовинско стање, новчани обрт неке привредне и сл. организације.* **б.** *рачунско одељење у неком предузећу, установи и сл.* • **двојно, двоструко ~** *систем вођења рачунских књига у два низа рачуна тако што се у једном бележе све промене у новчаном обрту, а у другом стање чисте имовине.* **једнообразно ~** *књиговодство државних и јавних установа по унапред утврђеном прорачуну прихода и расхода.*

књӣговођа м (мн. ж) *особа која се бави књиговодственим послом, која води рачунске и благајничке књиге.*

књигољу́бац, -у́пца м *онај који воли књиге, библиофил.*

књӣжавац, -āвца м (обично мн.) зоол. анат. *део желуца у преживара, листавац.*

књӣжа̄р и **књӣжар**, -áра м *онај који се бави продајом књига; онај који се поред продаје бави и издавањем књига, издавач.*

књӣжара ж *продавница књига.*

књижа́рац, -рца м зоол. *мали инсект згпавкар* Chelifer cancroides *који живи у старим књигама, под кором дрвећа и сл.*

књӣжа̄рка и **књӣжа̄рка** ж *она која се бави продајом књига.*

књӣжа̄рница ж *в. књижара.*

књӣжа̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на књижаре и књижарство:* ~ излог, књижарске прилике.

књӣжа̄рство и **књижа́рство** с **1.** *издавање, продаја и дистрибуција књига, часописа и сл., издавачка делатност:* напредак у књижарству, центар књижарства. **2.** *проучавање књиге као културне појаве и производње.*

књӣжēван и **књӣжēван**, -вна, -о (најчешће одр. -внӣ) **1.** (одр.) *који се односи на књижевност, који припада књижевности:* књижевни род, књижевне прилике, ~ критика. **2.** *својствен књижевности, који удовољава захтевима књижевности:* ~ облик чланка, ~ тон, књижевни језик. **3.** (одр.) *који се бави књижевношћу:* књижевни почетник, књижевни историчар. **4.** *образован, школован:* ~ човек. **5.** (одр.) *који се односи на књиге, публикације, књижарски:* ~ предузеће, ~ тржиште.

књӣжēвнӣк и **књӣжēвнӣк** м **а.** *онај који се бави књижевним радом, писац, литерат.* **б.** нар. *школован, образован човек.*

књӣжēвница и **књӣжēвница** ж *жена књижевник, списатељица.*

књӣжēвничкӣ и **књӣжēвничкӣ**, -ā, -ō *који се односи на књижевнике и књижевност:* ~ успех, ~ природа, ~ таленат, ~ личност.

књӣжēвнӣштво и **књӣжēвнӣштво** с *бављење књижевним радом; квалитет књижевног дела.*

књӣжēвно и **књӣжēвно** прил. *на књижеван начин; у књижевном погледу:* ~ се изражавати, ~ образован.

књижевно- *као први део придевских сложеница и полусложеница у значењу: књижеван (1):* књижевнојезички, књижевно-друштвени, књижевно-историјски.

књӣжēвноснӣ и **књиже́вноснӣ**, -ā, -ō *в. књижеван (1 и 2):* ~ смотра, ~ вредност.

књиже́внōст и **књӣжēвнōст**, -ости ж (инстр. -ошћу) **а.** *уметничко стваралаштво које се изражава језиком, чија вредност лежи у садржају, идејним и емотивним квалитетима и лепоти форме; наука која се бави проучавањем књижевних дела:* српска ~, светска ~; студирати ~. **б.** *штампана дела која се од-*

носе на разне гране људске делатности, научна, филозофска и др. дела: научна ~, стручна ~. • **лепа** ~ *в. књижевност (а).*

књижѐтина ж *аугм. и пеј. од књига.*

књи̏жити, -ӣм несвр. [гл. им. књи̏жēње с] *уносити, заводити у пословне књиге, укњижавати:* ~ набавке, ~ зараде. • ~ **на чији рачун** *приписивати нешто некоме (обично неправедно).*

књи̏жица ж **1.** *дем. од књига.* **2.** *документ, исправа у облику укоричених листова папира мањег формата са одштампаним обрасцима у које се уносе одређени подаци:* војна ~, ђачка ~, здравствена ~.

књи̏жница ж *в. библиотека.*

књи̏жничāр м *стручни службеник у књижници, библиотекар.*

књи̏жничāрство с *књижничарски посао, библиотекарство.*

књи̏жничкӣ, -ā, -ō *који се односи на књижницу:* ~ одбор.

књижу̑рда и **књижу̏рина** ж *аугм. и пеј. од књига.*

књи̏шкӣ, -ā, -ō **1.** *који се заснива на књигама, научен из књига, извештачен, апстрактан:* ~ идеја, ~ знање, ~ израз. **2.** *в. књижеван (1):* ~ занат, ~ језик.

књи̏шки прил. *на књишки начин, као из књига:* ~ говорити.

књи̏шкōст, -ости ж *особина оног што не одговара стварности, што је књишко, извештаченост:* ~ дела.

ко̏ (ген.-ак. ко̏га (ко̏г), дат.-лок. ко̏ме (ко̏м), инстр. кӣм и ки́ме; мн. ø) *именичка заменица за лице* **1.** *упитна* **а.** *у директном питању и у зависним реченицама.* – Ко те је послао код мене? Нико није знао ко је она. **б.** *у узвичним и упитно-узвичним реченицама, у узвичном значењу.* – А ко ће их све набројати! А коме нису ово исто обећали! **2.** *односна (често у корелацији са „тај", „онај").* – Ко једном ово види, тај ће опет овде доћи. Кога ваља молити, тога не треба срдити. **3.** *неодређена* **а.** *неко.* – Како ко дође, одмах једе. Сви ће на море, ко у Црну Гору, ко у Грчку. **б.** *опшша: онај који, сваки који.* – Гађао ножем кога стигао. **4.** *допусно значење: ико.* – Има ли ко у кући? • **било** ~, ~ **било** *ма ко.* **богзна** ~ (негирано) *неко важан, особит.* – Нисам ја богзна ко. **како** ~, ~ **како** *сваки на свој начин.* ~ **би га знао,** ~ **зна,** ~ **му га зна** *не зна се, нико не зна, није познато.* ~ **год** *сваки онај који, ма ко.* ~ **сам (си, је),** ~ **ће са мном (тобом, њим)** *нико ми није раван, нико се не може са мном (тобом, њим) поредити.* **макар** ~ *неко без вредности, било ко.*

ко прил. и везн. разг. *в. као.*

коагула́ција ж лат. **1.** хем. *згушњавање неке течности утицајем хемијске реакције:* ~ вина. **2.** мед. *стварање крвног угрушка после озледе крвног суда.*

коагу̑лисати, -ишēм (коагули́рати, -у̀лӣрāм) свр. и несвр. **1.** *мењати се коагулацијом, поста(ја)ти згуснут, усирен.* – Казеин коагулише на 75°. **2.** *изаз(ив)ти коагулацију нечега.* – Хладноћа брзо коагулише крв. ■ ~ **се** *в. коагулисати (1).*

коа̀ду̑тор м лат. *помоћник католичког великодостојника који (због старости, болести) није способан да обавља своје дужности.*

коа̀ла м зоол. *врста сисара торбара* Phasedaretus cinerens *који живи у Аустралији, биљојед сличан малом медведу.*

коа̀лизовати (се), -зу̑јēм (се) свр. и несвр. *в. коалирати (се).*

коали́рати, -а̀лӣрāм свр. и несвр. *укључи(ва)ти у коалицију, ујединити, уједињавати.* ■ ~ **се** *склопити, склапати савез, коалицију, удружи(ва)ти.*

коали́ција ж лат. **а.** *политички или војни савез двеју или више држава против других држава.* **б.** *привремени или трајни савез политичких странака, партија и др. организација.*

коалицио̀нāш, -а́ша м *припадник или присталица коалиције.*

коалицио̀нāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на коалиционаше:* ~ штампа, ~ политичар.

ко̏алицио̄нӣ, -ā, -ō *који се односи на коалицију:* ~ влада, ~ странка.

коапта́ција ж лат. *подешавање, прилагођавање елемената у склопу неке целине.*

коа̀утор м лат. *један од аутора, твораца заједничког дела (уметничког, стручног и др.); аутор неког дела у односу на извођача, интерпретатора.*

коа̀уторство с *коауторски однос и рад, заједничко ауторство.*

ко̑б ж (инстр. ко̑би) **1.** *по народном веровању, унапред одређен ток догађаја, судбина (обично зла):* веровати у коб, неизбежна ~. **2.** *зло, несрећа; знак, знамење да ће се нешто (обично несрећа) догодити.*

ко̀балт м (мн. ø) нем. **1.** хем. *хемијски елеменат* (Co), *метал сличан никлу, бело-руменкасте боје, који се употребљава за израду легура, превлачење металних предмета.* **2.** *нијанса љубичастоплаве, модре боје.*

ко̀балтнӣ (ко̀балтскӣ), -ā, -ō *који се односи на кобалт, који је од кобалта:* ~ бомба, ~ челик.

ко̑бан (ко̏бан), -бна, -о **а.** *који доноси, изазива зло, несрећу, злокобан; који слути зло, несрећу, злослутан:* ~ грешка; кобни знак. **б.** *праћен несрећом, пун зла, несрећан:* ~ брак, ~ љубав.

кобѝсица ж **1.** *прехрамбени производ, црево напуњено зачињеним исецканим месом, сланином, зачинима и сл.* **2.** фиг. *оно што дугуљастим обликом подсећа на кобасицу (1).* • **неће мачка кобасице** ир. *каже се за некога ко нешто јако жели а не може постићи па се прави да му до тога није стало.*

кобѝсичāр м **1.** *онај који прави и продаје кобасице.* **2.** *онај који воли да једе кобасице.*

кобѝсичāрка ж **а.** *жена кобасичар.* **б.** *кобасичарева жена.*

кобѝсичāрница ж *просторија у којој се праве кобасице; продавница кобасица.*

кобѝсичāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на кобасичаре и кобасичарство:* ~ производ, ~ занат.

кобѝсичāрство с *кобасичарски посао, занат.*

кобѝсичаст, -а, -о *који има изглед кобасице:* ~ шпалир.

ко̀бац, ко̀пца м (ген. мн. коба́цā и ко̏бāцā) **1.** зоол. *птица грабљивица* Accipiter nisus *која напада друге птице, кокоши, мишеве.* **2.** *грабљив, зао човек који наноси некоме штету.*

кобѝцати се, -āм се *копрцати се, ритати се:* ~ ногама и рукама.

кобѐљати, -āм несвр. *с муком се кретати, једва ићи.* ■ ~ **се** **1.** *мицати телом, копрцати се.* **2.** фиг. *чинити напоре ради извлачења из каквог неповољног стања, мучити се.*

ко̀била ж **1. а.** *женка коња.* **б.** фиг. пеј. *о женској особи.* **2.** *назив за разне подупираче, ослонце, греде и сл.* • **трула** ~ *врста дечје игре у којој играчи прескачу један преко другог.*

кобилѐтина ж *аугм. и пеј. од кобила (1).*

коби̏лећӣ, -ā, -ē *в. кобиљи:* ~ млеко.

ко̀билица ж **1.** *дем. и хип. од кобила; млада кобила.* **2.** зоол. *врста скакавца који уништава усеве.* **3.** анат. *грудна кост у кокошке и других птица, јадац.* **4.** *уздужна темељна греда која учвршћује средину бродског дна.* **5.** бот. *два доња срасла листића код лептирасте крунице цвета.* **6.** *назив за разне гредице, полуге, спојнице, ослонце.*

коби̏лчина ж *аугм. и пеј. од кобила.*

ко̀биљӣ, -ā, -ē *који се односи на кобилу, који припада кобили:* ~ млеко, ~ глава.

ко̀бити, -ӣм несвр. [гл. им. ко̀бљēње с] **а.** (некога, нешто) *слутити некоме или нечему зло, несрећу, нестанак, смрт.* – Што ми кобиш сина? **б.** *слутити, предвиђати неко зло, несрећу.*

ко̏бнӣк м *онај који слути, предосећа несрећу; онај који доноси несрећу, зло.*

ко̏бница ж *она која слути, предосећа несрећу; она која доноси несрећу, зло.*

ко̑бно (ко̏бно) прил. *на кобан начин, слутећи или доносећи несрећу; тешко, незгодно:* ~ зазвучати; ~ веровати, ~ неприкладан израз.

ко̏бра ж зоол. *змија отровница* Naia tripudians *из пор.* Colubridae, *отровног уједа, наочарка.*

ко̀бра̄ч, -а́ча м бот. *биљка миришљаве коре* Myricaria dermanica *из ф.* Tamaricaceae.

ко̂в, ко̂ва м **1.** *прибор за поткивање; потков, потковице:* коњски ~; потковати ковом. **2.** *прибор за откивање косе:* косни ~. **3.** *метал који се кује, који се може ковати; метал уопште, ковина.* **4.** *украс од кованог племенитог метала, сребра, злата.* **5.** *тип израде металних предмета, начин ковања:* нож племенита кова, мач српског кова. **6. а.** *скуп карактерних особина, сој:* јуначког кова, људи нашега кова. **б.** *врста, тип нечега:* стихови најбољега кова, тероризам новога кова.

ковалѐнтан, -тна, -о хем. *везан заједничким електронским паровима (о атомима):* ~ веза.

ко̂ван, -вна, -о **1.** *који се може ковати:* ~ гвожђе. **2. а.** *који је од метала; израђен ковањем:* ковни новац, ~ сабља. **б.** *који је као у метала:* ковни сјај, ковни звук.

кова́нац, -нца м *предмет направљен ковањем.*

кова̀нӣк, -и́ка м етн. *кожни појас украшен металним плочицама и камењем.*

кова̀ница ж **1.** *ручно скована алатка (нпр. коса, секира, сабља и сл.).* **2.** лингв. *нова, вештачки направљена реч.*

кова̀нлук м тур. нар. *пчелињак, пчеларник, уљаник; пчеларство, пчеларење.*

ко̀ваоница и **ковао̀ница** ж *в. ковачница.*

ко̏ва̄ран, -а, -о *лукав, подмукао, покварен:* ~ човек.

ко̏ва̄рно прил. *на коваран начин, лукаво, подло:* ~ убити, ~ сплеткарити.

кова́рство с *лукавство, подмуклост, поквареност; коваран поступак.*

ко̀вати, ку̏је̄м (р. пр. ко̏вао, -а̄ла; трп. ко̏ва̄н; пр. сад. ку̏јӯћи) несвр. **1.** *ударцима чекића давати одређен облик металу; израђивати таквим радом различите предмете или новац:* ~ сребро, ~ минђуше; ~ дукате. **2.** *поткивати (коња).* **3.** *откивати (косу).* **4.** фиг. *кљуцати у дрво (о детлићу).* **5.** фиг. **а.** *постизати нешто, стварати, изграђивати, стицати:* ~ своју срећу, ~ пријатељство. **б.** *измишљати (речи, фразе), вештачки стварати, конструисати:* ~ речи, ~ реченице. **в.** *смањивати, спремати нешто (сплетке, планове, завере).* • ~ **гвожђе док је вруће** *радити нешто на време, док није касно.* ~ **у звезде (у небо)** *много хвалити, уздизати.*

ко̀ва̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **1.** *занатлија који кује и обрађује гвожђе или друге метале; поткивач.* **2.** фиг. *онај који нешто ствара, саставља, изграђује, творац:* ~ добрих стихова, ~ своје среће. **3.** зоол. **а.** *морска риба* Zeus faber и Zeus pungio *из пор.* Scombridae *спљоштеног трупа са пегом по средини.* **б.** *в. водомар.* **в.** *в. жуна (1).*

кова̀чија ж рег. **1.** *ковачки занат:* бавити се ковачијом. **2.** *ковачка радионица, ковачница:* стара ~.

кова̀чина ж **1.** *аугм. и пеј. од ковач (1).* **2.** *в. ковачница (1).* **3.** *ковачева плата.* **4.** *отпаци гвожђа при ковању, гвоздена прашина.*

кова̀чић м **1.** *дем., хип. и ир. од ковач (1).* **2.** зоол. *општи назив за птице из родова* Tringoides *и* Totanus.

кова̀чица ж арх. *ковачева жена.*

ко̀ва̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ковача и на ковање:* ~ занат, ~ ватра.

ко̀ва̄чница ж **1.** *просторија у којој се кује метал, ковачка радионица.* **2.** фиг. *место где се нешто ствара, постиже:* ~ планова.

ковѐлӣн, -и́на м хем. *минерал модре боје, бакарни сулфид* (CuS).

ко̀верат, -рта м и **ко̀ве̄рта** ж фр. *папирни омот у коме се шаљу писма.*

ковертѝрати, -ѐртӣра̄м свр. и несвр. *ставити, стављати у коверат.*

ко̀ве̄ртица ж *дем. од коверта.*

ко̀вӣље с бот. *биљка* Stipa, S. pennata *из ф.* Gramina, *која има дугачко и мекано осје.*

ко̀вина и **ко̀вина** ж *хемијска материја која се може лити и ковати а која добро проводи топлоту и електрицитет, метал.* • **племенита** ~ *племенити метал (злато, сребро, платина).*

ко̀вӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ковине, који је од ковине, метални:* ~ здела, ~ прашина.

ковѝтлав, -а, -о *који ковитла, вртложан:* ~ облак, ~ дим.

ко̏витла̄ј м *вртлог, ковитлац.*

ко̀витласт, -а, -о *в. ковитлав.*

ковѝтлати, -а̄м несвр. **1.** *доводити у ковитлац, у вртложно стање; махати, витлати нечим:* ~ прашину; ~ варјачом над главом. **2.** *в. ковитлати се.* – Ветар ковитла између кућа. ■ ~ **се** *кретати се, вртети се у ковитлац; мотати се, вијати се тамо-амо.*

ковѝтлац м **1. а.** *ваздушна маса захваћена кружним кретањем, вртложни ветар; растресита, расприштена материја (снег, прашина, лишће и сл.) захваћена таквим кретањем:* ~ прашине, снежни ~. **б.** *брзо кружно, спирално кретање; кретање у ограниченом простору:* обртати у ковитлац, трчати у ковитлац. **2.** *окретање, обртање, преврtање предмета или јединки; врева, метеж:* ~ паса, град у милионском ковитлацу. **3.** *бурна збивања, буран ток догађаја; збрка, хаос:* ~ око његове личности, ~ непрестаног рада.

ко́вница ж **1.** *радионица или завод за израду металног новца; ковачница уопште:* државна ~, ~ Смедеревске железаре. **2.** фиг. *место где се ствара, обликује нешто:* ~ народних песама, ~ језика.

ко́внича̄р м *радник у ковници.*

ко́вно̄ст, -ости ж *особина онога што се може ковати:* ~ гвожђа.

ковр̀љати, -а̄м несвр. нар. *котрљати, котурати:* ~ ногом пужа по трави. ■ ~ **се** *котурати се, котрљати се:* ~ се низ брдо.

ко̀вртља̄ј м *обрт, окрет, обртај.*

ко̀врча ж *в. коврџа.*

коврча- *в. коврџа-.*

ко̀врчити (се), -ӣм (се) несвр. [гл. им. ко̀врче̄ње с] *в. коврџати (се).*

ко̀врчица ж *дем. и хип. од коврџа.*

ко̀врџа ж (ген. мн. ко̏вр̄џа̄) тур. *прамен увијене, гргураве косе или длаке, увојак; оно што је слично увојку косе (лист, перо и сл.).*

ко̀врџав и **ковр̀џав,** -а, -о *који је са увојцима (о коси, длаци), који има увојке, кудрав, гргурав; изувијан, вијугав:* ~ коса, ~ прамен; ~ дечак; ~ дим.

ко̀врџаво̄ст и **ковр̀џаво̄ст,** -ости ж **1.** *особина онога што је коврџаво, онога који је коврџав.* **2.** бот. *болест лишћа (неких воћака) коју изазива гљивични паразит, у току које лишће постаје закржљало.*

ковр́џак и **ко̀врџак,** -врчка м *коврџа.*

ко̀врџаст, -а, -о *в. коврџав.*

ковр̀џати, -а̄м несвр. **1.** *правити коврџе, савијати у увојке (косу, длаку):* ~ прамеnове косе, ~ косу, **2.** *оболевати од коврџавости (о лишћу, воћкама).* ■ ~ **се** *савијати се у увојке, увијати се (о коси, длаци); завртати се уопште.*

ко̀врџица ж *дем. и хип. од коврџа.*

ко̀вчег м **1.** *велики дрвени сандук са поклопцем у коме се чувају разне ствари и драгоцености; сандук уопште:* девојачки ~, ~ за брашно. **2.** *путна торба, кофер:* држати ковчег у руци. **3.** *сандук (обично дрвени) у коме се сахрањују мртваци.*

ко̀вчежић м *дем. и хип. од ковчег.*

ко̀говић и **ко̏говић** м нар. *реч у упитном значењу којом се пита за порекло, за презиме.* – Коговић је он.

ко̀год зам. *у неодређеном значењу: ко, неко; у наглашеном неодређеном значењу: било ко, макар ко, ико.* – Није излазила данима из куће, нити ју је когод видео.

ко̑д м фр. (мн. ко́дови) **1. а.** *систем условних знакова за преношење, обраду и чување података.* **б.** *систем знакова, слова, бројева, симбола, речи којима су придружене одређене вредности, одн. значења; шифра, кључ.* **2.** рач. *део, обично извршни, програма написаног у неком компјутерском, програмском језику.* • **генетски (генетички) код** биол. *специфичан распоред гена у молекулу дезоксирибонуклеинске киселине, који представља „шифровану" информацију наслеђену од родитеља.*

код предл. (с ген.) *одређује:* **1. а.** *положај или место вршења радње које се налази уз, поред, близу, до, крај појма уз чије име стоји:* у Крушевцу код воде Мораве, код ловачке ватре, у Обреновцу код Београда. **б.** *место вршења радње које је у унутрашњости нечега, у његовој сфери, у подручју:* остати код куће, притворен код полиције. **2.** *место завршетка кретања које је у близини појма у генитиву:* одвести га код лекара, поћи код мајке. **3. а.** *појам за који се везује глаголска радња:* остати код уверења, бити у мислима код сина. **б.** *одређује околности вршења глаголске радње:* разговарати код вечере, бити у кафани код чаше вина. **4.** *одређује појам у чијем је власништву, поседу, домену, одн. у чијем је схватању, веровању, расположењу и сл. оно што се казује.* – Како се код нас зове ово јело? Код тих риба имају велика пераја. **5. а.** *одређује појам који је услов за вршење радње.* – Није нам до седења код толико посла. **б.** *и поред тога, упркос томе:* слеп код очију.

ко̑да ж итал. *завршни део музичке композиције.*

кодѐин, -и́на м грч. хем. *алкалоид опијума који се употребљава као лек против кашља.*

ко̀декс м лат. **1.** правн. *збирка правних прописа или закона који се односе на једну област:* Јустијанов ~, шаховски ~. **2.** *општеприхваћена правила понашања која владају неписано у једној средини:* ~ грађанског васпитања.

коди́рати, ко̀дӣрам несвр. *употребљавати одређену кодну схему, служити се кодом.*

кодифика̏тор м правн. *састављач кодекса, законика.*

кодифика̏торскӣ (кодифика̏тōрнӣ), -ā, -ō *који се односи на кодификаторе и кодификацију.*

кодифика́ција ж лат. правн. *систематизација свих правних прописа и закона који се односе на одређену област правног система:* ~ фабричког законодавства.

ко̏дификационӣ, -ā, -ō *в. кодификаторни.*

коди̏фиковати и **ко̀дификовати,** -кујēм (кодифици́рати, -ѝцӣрāм) свр. и несвр. *(из)вршити кодификацију нечега, систематизовати прописе и законе.*

коди̏цил, -и́ла м лат. правн. *додатак тестаменту са споредним одредбама; тестамент.*

коегзистѐнција ж лат. **1.** пол. *постојање држава са различитим друштвеним системима уз сарадњу, уважавање и мирне односе:* принцип коегзистенције, мирољубива ~. **2.** *истовремено постојање различитих ствари, појава једних уз друге:* ~ народа.

коегзисти́рати, -ѝстӣрāм несвр. *истовремено постојати (уз мирне односе и сарадњу).*

коефици̏јен(а)т, -нта м лат. *број који је стални чинилац, множитељ у каквом алгебарском изразу; величина којом се одређује променљивост какве појаве:* једначине различитих коефицијената; ~ сигурности; ~ оптицаја робе.

ко̏жа ж **1. а.** *спољни омотач који покрива тело човека или животиње.* **б.** *такав омотач са животиње, штављен или обрађен:* јарећа ~, телећа ~, каиш од змијске коже. **2.** *спољни омотач воћних и др. плодова, покожица, кора, љуска.* **3.** фиг. *живот, егзистенција:* спасти своју кожу, осетити на својој кожи. • **бити дебеле коже, имати дебелу кожу** *бити неосетљив на примедбе, замерке, грдње.* **бити крвав под кожом** *бити као и остали људи, са манама и слабостима.* **бити у нечијој кожи** *бити у одређеној ситуацији, положају.* **бери кожу на шиљак** *в. под брати.* **изаћи, искочити из коже** *изгубити контролу владања собом, изнервирати се.* **изнети целу, читаву кожу** *остати жив и здрав, спасти се.* **из ове се коже не може никуд (нема камо), из ове се коже у другу не може** *нема се куд, не може се избећи оно што долази (обично непријатно).* **истерати из коже (некога)** *учинити да неко изгуби стрпљење.* **јадна ти твоја кожа** *тешко теби.* **кост и ~, сама ~ и кост** *јако је мршав(а).* **(о)дерати, (о)гулити коме кожу** *немилосрдно искористити, искоришћавати некога, (о)пљачкати.* **платити својом кожом** *изгубити живот, положај, имовину.* **подвући се, увући се под кожу (некоме)** *додворити се (некоме); постати присан с неким.* **чувати своју кожу** *бринути само о себи.*

ко̀жāр, -а и **ко̀жāр,** -а́ра м **1.** *занатлија који прерађује кожу и израђује предмете од коже; продавац коже.* **2.** (ко̏жāр) зоол. *врста инсекта* Carabus coriaceus.

ко̀жара ж **1.** *фабрика за прераду коже; кожарска радионица.* **2.** агр. *врста јабуке дебеле коре.*

кожа́рац, -рца м *кожарски радник.*

ко̀жāрка ж агр. *в. кожара (2).*

ко̀жāрница ж *в. кожара (1).*

ко̀жāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на кожаре, кожарство:* ~ занат, ~ радња.

кожа́рство с *кожарски занат; производња коже.*

ко̀жаст, -а, -о *сличан кожи:* ~ лишће, ~ кеса.

кожѐтина ж *аугм. и пеј. од кожа.*

ко̏жица ж **1.** *дем. од кожа; танка кожа, кожа уопште.* **2.** *кожа с крзном која се прерађена носи око врата.* **3.** *в. кожа (2).* **4.** *кора, скрама.*

ко̏жнат, -а, -о **1.** *в. кожан:* ~ појас. **2.** *в. кожаст:* ~ лишће.

ко̏жнӣ и **ко̀жнӣ,** -ā, -ō *који се односи на кожу, начињен од коже:* ~ ташна, ~ појас.

кожо̀дер м **1.** *живодер, стрводер.* **2.** *гуликожа, зеленаш.*

кожокри́лац, -лца и **кожо̀крилац,** -ӣлца м зоол. *у мн.: ред инсеката са два пара опнастих крила, опнокрилци (у јд.: такав инсект).*

ко̀жура и **кожу́ра** ж *кожа од сушене сланине; кожица са печеног меса.*

кожу̀рина ж *аугм. и пеј. од кожа.*

ко̀журица (кожури́ца) ж **1.** *дем. и хип. од кожура; кожура.* **2.** *в. коча (2).* **3.** *чахура, лутка (обично свилене бубе).*

ко̀жух ж **1.** *крзнени огртач, прслук (обично без рукава), често као део народне ношње украшен везом:* овчји ~, ~ од медведа. **2.** *одерана кожа с крзном.*

кожу̀хāр, -а́ра и **ко̀жухāр,** -а м *занатлија који израђује и продаје кожухе; крзнар.*

ко̀жушина и **кожу̀шина** ж *аугм. и пеј. од кожух.*

кожу̀шкāр, -а́ра м **1.** зоол. *врста сисара* Galleopithecus volans *из пор.* Dermoptera *чији су врат, удови и реп спојени кожним набором.* **2.** (обично у мн.) *породица ситних инсеката* Dermestidae *чије ларве живе у сувој животињској кожи, крзну, месу и сл.*

ко̀жушчина и **кожу̀шчина** ж *аугм. и пеј. од кожух.*

ко̀жушчић м *дем. од кожух.*

ко̀за ж **1.** зоол. **а.** *домаћа животиња* Caprahircus *из рода шупљорогих папкара преживара која даје млеко, месо, кожу.* **б.** *у мн.: општи назив за род шупљорогих преживара папкара* Capra *из пор.* Caviconia *(у јд.: шупљороги папкар преживар из тога рода).* **2.** фиг. пеј. *неспретна, глупа особа.* **3.** *назив за различите направе од греда или дасака (нпр. за тестерисање дрва, дизање терета, скела за градњу и сл.).* • **ако лаже ~, не лаже рог** *истина се види, очигледна је.* **дати кози да чува купус** *очекивати сигуран неуспех.* **нису му све козе на броју** *нешто с њим није у реду, нерасположен је.*

ко̀зāк, -а́ка м рус. ист. *припадник ратничко-земљорадничког сталежа слободних насељеника у пограничним областима старе Русије.*

ко̀зāр, -а́ра м *чобанин који чува козе.*

ко̏зарачкӣ, -ā, -ō *који се односи на Козару (планину у српском делу Босне):* ~ коло.

коза̏рица ж **1.** *чобаница која чува козе.* **2.** *стаја, тор за козе.*

ко̏зāрка ж бот. *род гљива* Clavaria *из ф.* Clavariaceae; *назив за разне врсте тога рода.*

ко̏зāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на козаре:* ~ штап, ~ живот.

коза́рство с *гајење коза као привредна грана.*

ко̏зāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на козаке:* ~ пук.

коза́штво с (мн. ø) *козачки сталеж, козаци.*

ко̏збаша м *најбољи косац који предводи групу косаца на косидби.*

ко̀зēр, -éра м фр. *особа која духовитим причањем угодно забавља друштво.*

ко̀зēрија и **козѐрија** ж фр. **1.** *духовито, занимљиво причање, ћаскање.* **2.** *забаван, занимљив, духовито писан књижевни састав без већих књижевних претензија:* новинска ~.

ко̀зēрка ж *женска особа козер.*

ко̀зēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на козере, забаван, духовит:* ~ стил, ~ особина.

ко̀зетина ж *козје месо.*

ко̏зина ж *козја длака, кострет.*

ко̀зинац, -ӣнца и **кози́нац,** -нца м бот. *полугрм рода* Astragalus *из ф.* Papilionaceae; *назив за поједине врсте тога рода.*

ко̀зити, ко̏зӣ(м) несвр. *доносити на свет јаре, јарад, јарити.* ■ **~ се 1.** *доносити на свет младунче, јарити се (о кози).* **2.** (-ӣм се) фиг. *мучити се радећи нешто напорно.*

ко̀зица ж **1.** *дем. и хип. од коза; млада коза.* **2.** мн. мед. нар. *осипице по кожи, богиње.* **3.** зоол. *назив за неке врсте морских ракова из подреда* Natantia.

ко̀зичав, -а, -о *богињав, рохав:* ~ лице.

ко̀зјача ж бот. *врста гљиве* Lactarius volemus.

ко̏зјӣ, -ā, -ē **а.** *који се односи на козу, који је од козе:* ~ млеко, ~ кожа, ~ стаза. **б.** *који је као у козе:* ~ ход, ~ глас. • **~ пут, ~ стаза** *в. код тих именица.*

ко̀злац, -а и -а̀ца м бот. *назив за биљке рода* Arum *из ф.* Araceae, *и поједине врсте тога рода.*

ко̏зле (ко̀зле), -ета с (супл. мн. ко̏злићи (ко̀злићи) м; зб. им. ко̏злāд ж) *младунче козе, јаре.*

ко̀злетина ж *в. јаретина.*

ко̏злић (ко̀злић) м **1.** *младунче козе, јаре.* **2. а.** спорт. *гимнастичка справа за прескакање.* **б.** *ногари за тестерисање дрва.* **3.** *уздигнуто седиште за кочијаша (на фијакеру, каруцама и сл.).* • **бабини козлићи** нар. *последња три дана у марту (обично са променљивим временом.).* **тера баба козлиће** нар. *оптички привид, фатаморгана.*

козмѐтика ж (дат. -ици) грч. *средства која се употребљавају за негу и улепшавање лица, тела, косе, у хигијенске сврхе (помаде, пудери, лосиони, шминка и сл.); употреба тих средстава.*

козмѐтичāр м *стручњак за негу и улепшавање лица и тела применом козметичких средстава, масажом и сл.*

козмѐтичāрка ж (дат. -ки; -ген. мн. -кӣ) *женска особа козметичар.*

козмѐтичāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на козметичаре.*

козмѐтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на козметику:* ~ производ, ~ средство.

ко̀змичкӣ, -ā, -ō *в. космички.*

козмо- *в. космо-.*

ко̏зодōј, -оја и **козо̀дој,** -а м зоол. *ноћна птица са широким кљуном* Caprimulgus europaeus *из пор.* Caprimulgidae, *која ноћу лови инсекте.*

козо̀ног, -а, -о *који има ноге као у козе.*

козо̀ножац, -ошца и **козоно́жац,** -óшца м *(митолошко) биће с репом, роговима и козјим ногама, сатир.*

козо̀рог и **ко̏зорōг,** -ога м **1.** зоол. *дивљи јарац* Capri ibex, *дивојарац.* **2.** астр. (Козорог) *сазвежђе у зодијаку, Јарац.*

козо̀рог, -а, -о *који има рогове као у козе.*

козу̀рина ж *аугм. и пеј. од коза.*

ко̀ине, -еа м грч. *заједнички језик Грка у доба хеленизма, у који су се стопили различити дијалекти; уопште заједнички говорни језик настао од неколико наречја.*

коинцидѐнција ж *(случајно) подударање, поклапање, истодобно збивање.*

ко̀итус м лат. *полни чин, обљуба.*

ко̀јē везн. (које ... које) *дисјунктивни или копулативни везник: или ... или, и ... и, што ... што.* – Које од старости, које од страха, једва су се кретали.

којѐгде (којегдѐ) јек. **којѐгдје** (којегдје̏) прил. *гдегде, понегде, овде-онде; на разним местима.* – То је модерно и сада ~ у Европи. Чаше беху у соби ~ разбацане.

којека̀кав, -ква, -о зам. **1.** *разни, разноврстан:* којекакве књиге. **2.** *било какав, свакакав:* којекакве женске.

којека̀ко и **којека̏ко** прил. **1.** *на неки начин, некако; на разне начине, свакојако.* – Најзад им којекако полази за руком да сломе отпор. **2.** *како-тако, у границама подношљивости.* – Код нас је још и којекако, али код њих је лоше.

којѐко (којекȍ), којекȍга и којѐког зам. **1.** *понеко, гдеко.* – Састао сам се с председником и још с којекиме. **2.** *макар ко, било ко.* – Њен муж није којеко.

којѐкуд (којеку̏д) и **којеку̀дā** прил. **а.** *на разне стране, у разна места; било куда, некуда; свукуда.* – Разићи се ~; ићи ~. **б.** *на разним странама, по разним местима, овде-онде.* – Налазио је којекуда храну.

којечӣјӣ, -ā, -ē прид. зам. *указује на припадање разним лицима; било чији.*

којѐшта, којечѐга именичка неодређена зам. **1.** *разноврсне ствари, штошта, свашта.* – Којешта сам га питала. Разговарали смо о којечему. **2.** *нешто, понешто, много шта.* – Ту ми је којешта познато. **3.** *макар шта, било шта, тричарије; глупости, бесмислице.* – Нећемо да на којешта новац издајемо. Пише којешта.

којешта̀рија ж *бесмислица, глупост; безначајна ствар, тричарија.*

ко̀јӣ, -ā, -ē прид. зам. (ген. ко̀јег(а), ко̀јēг(а) и ко̂г(а), ж. р. ко̀јē; дат. ко̀јем(у), ко̀јēм(у) и ко̂м(е), ж. р. ко̀јōј; инстр. ко̀јӣм, ж. р. ко̀јōм) **1.** *у правом упитном значењу и у неправим питањима.* – Која је твоја жеља, сине? Нисам могао дознати које је његово презиме. **2.** *у упитно-узвичним реченицама (кад се пориче оно о чему се пита); у узвичним и упитно-узвичним реченицама (за истицање величине, количине), колики, какав.* – Која ти је корист од друштва? Некад ниси имао шта купити, а сад која промена! **3.** *у неодређеном значењу* **а.** *неки; понеки, поко ји.* – Ако се који одлучи да дође, нека ми купи кафе. Буде у писму понекад и који долар. **б.** *у дистрибутивном значењу, са понављањем.* – Разиђу се, који својим кућама, који у комшилук. **в.** (у им. служби) ж *нека реч; нека чаша пића.* – Проговори ли коју с оцем? Хајде коју да попијемо. **г.** *у конструкцијама са „како":* како која година, како који дан. **4.** *у односним реченицама.* **а.** *на почетку односних реченица.* – Била једна царица, која није имала од срца порода. **б.** *испред субјекта односне реченице која је испред главне реченице.* – Која воћка сама пада, не ваља је млатити. **5.** *уз речце: било, год, ма, макар у појачаном неодређеном значењу.* – Дођи код нас који било дан. Узми једну њиву коју год хоћеш. • **која корист** *шта вреди.* **које добро?** разг. *шта је ново, шта желите.* **~ ти је враг (ђаво)** *шта ти је, што се тако понашаш.*

ко̏јот и **ко̀јот** м шп. зоол. *звер* Canis latrans *из пор. паса, степски, преријски вук.*

ко̏ка[1] ж бот. *јужноамерички жбун* Eruthroxylon coca *из ф.* Eruthroxylaceae *који садржи кокаин.*

кȍка² ж лат. биол. *бактерија која изазива разне заразне болести.*

кóка ж (дат. кóки) **1.** *хип. од кокош* **2.** (обично у мн.) зоол. *в. кокош.* • **и ћорава ~ нађе зрно** *и неспособан човек понекад успе.*

кóкавац, -āвца м *в. кокичар (1).*

кокàин, -и́на м мед. *алкалоид који се као јако наркотично средство користи у медицини за анестезију и ублажавање болова; врста врло јаке и по живот опасне дроге.*

кокаѝнист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који узима кокаин као дрогу.*

кока-кȍла ж *освежавајуће газирано пиће од различитих биљних екстраката и мале количине кофеина.*

кòкāрда ж (ген. мн. -дӣ (-дā)) фр. **а.** *округла значка на војничкој капи или на капи униформисаних лица као знак припадности неком сталежу, организацији, покрету и сл.:* тробојна ~, југословенска ~. **б.** *метална значка са националним обележјима на четничкој капи (шубари).*

кóкати, кôкāм несвр. **1.** *пећи кукурузна зрна тако да се пуцајући раскокају:* ~ кукуруз. **2.** експр. *учестано пуцати (о ватреном оружју), праскати.* ■ **~ се** *пуцати, распрскавати се (о плодовима).*

кокѐта ж фр. *женска особа која по сваку цену настоји да се својим понашањем, изгледом допадне (посебно мушкарцима); кађиперка.*

кòкетан, -тна, -о **а.** *који својим понашањем, изгледом настоји да се допадне:* ~ девојка. **б.** *пун кокетарије:* ~ поглед. **в.** *који је начињен тако да изазива допадање, леп, укусан:* ~ ношња, ~ шешир.

кокетѐрија ж фр. *упадљиво изражавање жеље за допадањем, настојање да се привуче нечија пажња, изазове наклоност; кокетност, привлачност.*

кокети́рати, -ѐтӣрāм несвр. **1.** *упадљиво испољавати тежњу за допадањем привлачећи нечију пажњу; гледати, некога изазовно, флертовати:* ~ на забавама; ~ с њиме. **2.** фиг. (с нечим) *разметати се, парадирати нечим да би се остварио одређени утисак.*

кòкетно прил. *на кокетан начин, с пуно кокетарије; привлачно, заводљиво:* ~ климнути главом, ~ изгледати.

кòкетнōст, -ости ж *особина онога који је кокетан, онога што је кокетно; заводљивост.*

кòкетовати, -тујēм несвр. *в. кокетирати.*

кòкил, -и́ла м и **коки́ла** ж фр. *метални калуп који служи за прављење одливака.*

кóкица и **кòкица** ж **1.** *дем. и хип. од кока.* **2.** (обично у мн.) *искокано зрно кукуруза:* продавати кокице. **3.** зоол. **а.** *ларва, лутка.* **б.** *врста тетреба* Tetrao tetrix. **в.** *в. гундељ.*

кóкичāр и **кòкичāр** м **1.** агр. *врста кукуруза од кога се праве кокице.* **2.** *онај који прави и продаје кокице (2).*

кȍкнути, -нēм свр. експр. *веома јако ударити, усмртити, убити:* ~ у мраку (некога).

кокодáкати, -ѐдāчēм несвр. узв. **а.** *испуштати карактеристичне гласове, обично кад се снесе јаје (о кокошима)* **б.** фиг. *говорити на досадан начин, брбљати; хвалити се, разметати се.*

кокодáкнути, -ѐдāкнēм *свр. према кокодакати.*

кòкōн, -óна м фр. зоол. *чахура ларве инсекта, запредак (свилене бубе).*

кȍкос м бот. *висока тропска палма* Cocos nucifera *из ф.* Palmae; *плод те палме сличан ораху који се употребљава у исхрани и индустрији, кокосов орах.*

кȍкосов, -а, -о *који се односи на кокос:* ~ дрво, ~ млеко, ~ орах, ~ уље.

кȍкōт, кȍкōта и кȍкота м **1.** зоол. *мужјак кокоши, петао.* **2.** *обарач, окидач, ороз (на пушци).* **3.** зоол. *назив за врсте морских риба из пор.* Blennüdae, Dactslopteridae *и* Trigilidae.

кокòта ж фр. *жена лака морала, проститутка.*

кокòтати, кòкоћēм несвр. узв. *испуштати гласове ко-ко (о кокоши, петлу, фазану и сл.), какотати.*

кокòтац, кокòца м бот. *зељасте биљке рода* Melilotus *из ф.* Papilionaceae *које служе као сточна храна; врста тога рода* M. officinalis *која се употребљава у лекарству.*

кокòтиња ж бот. *назив за зељасте и дрвенасте биљке рода* Aristolochia *из ф.* Aristolochiaceae; *назив за врсту тога рода* A. clematitis.

коко́тити се, кòкōтӣм се несвр. [гл. им. кокóћēње с] *правити се важан, кочоперити се.*

кокòтић, -а м *дем. и хип. од кокот.*

кȍкōш, -оши ж (инстр. -оши; ген. мн. кокòшијӯ) зоол. **а.** *у мн.: назив за птице из пор.* Gallidae, *одн. за род* Gallus *из те породице (у јд.: птица из те породице, одн. рода).* **б.** *домаћа припитомљена врста* Gallus domesticus *из пор.* Gallidae, *која се гаји ради меса и јаја; женка те врсте.* • **боље данас јаје него сутра ~** *боље данас оно што је сигурно него сутра оно што је несигурно.* **држати се као покисла кокош** *бити потиштен, утучен.* **и ћорава ~ које зрно нађе** *и неспособан човек понекад има успеха.* **с кокошима лећи** *рано отићи на спавање.*

кокòшāр, -áра м **1.** *онај који краде кокоши; ситан лопов; безначајан човек.* **2.** *онај који гаји кокоши; онај који тргује кокошима и јајима.* **3.** *в. кокошарник.*

кокòшāрнӣк м *кућица, просторија за чување и затварање кокошију, живинарник.*

кокòшињāк м **1.** *кокошји измет.* **2.** *в. кокошарник.* **3.** мед. нар. *гнојно запаљење прстију.*

кокоши́њац, -њца м *в. кокошарник.*

кокòшјӣ (кокòшијӣ) (кокòшињӣ), -ā, -ē *који се односи на кокош, који припада кокоши:* ~ јаје, ~ месо. • **~ прса** мед. *сувише узак, деформисан грудни кош (човека).* **~ слепило** мед. *очна болест услед које човек не види чим се смрачи.*

кòкōшка и **кòкошка** ж (дат. -ки и -ци; ген. мн. кòкошāкā) **1.** *в. кокош.* **2.** *дугуљасти смотуљак пређе.*

кòкōшчица ж *дем. и хип. од кокошка.*

кȍкс м (мн. ø) нем. *високо калорично чврсто гориво добијено сухом дестилацијом угља.*

кòксара и **кòксāрница** ж *фабрика, погон за производњу кокса.*

кокси́рати, кòксӣрāм несвр. *сухом дестилацијом претварати угаљ, тресет и др. у кокс.*

кȍкснӣ, -ā, -ō *који се односи на кокс:* ~ пећ, ~ плин.

кȍксовати, -сујēм несвр. *в. коксирати.*

коксохѐмија ж техн. *грана технологије која проучава начин производње кокса.*

кòктел м енгл. **1.** *напитак који се справља мешавином разних алкохолних пића (коњака, рума, вермута и др.), воћних сокова, воћа (лимуна, поморанџе), шећера и леда.* **2.** *пријем са малим послужењем.*

кòктел-пàртија ж *в. коктел (2).*

кȍла, кōлā с мн. (уз бројне прид.: двòја кȍла, двȍјӣх кōлā, двȍјӣм кȍлима и сл.) **1.** *возило на точковима за превоз путника и робе.* **а.** *запрежно возило.* **б.** *аутомобил или сл. возило са моторном или електричном вучом.* **в.** *железнички вагон.* **2.** *количина робе која може да стане у једна кола (1а):* ~ кукуруза, ~ сена. • **борна (борбена, бојна) ~** вој. *ратно оклопно моторно возило снабдевено оружјем; тенк.* **~ за ручавање** *железнички вагон који служи као ресторан.* **~ за спавање, спаваћа ~** *вагон са купеима за спавање.* **на пасја кола изгрдити (испсовати) некога** *јако, жестоко изгрдити, испсовати некога.* **на њему се сломила, скрхала кола** *он је испао крив.* **пођоше (обрнуше, иду) му кола низа страну (низ брдо)** *пошле су му ствари, послови нагоре, иде му рђаво, лоше.*

колабòрант м *в. колаборационист(а).*

колабора́ција ж *заједнички рад, сарадња на неком послу.*

колаборационѝзам, -зма м *сарадња с окупатором у време II светског рата.*

колаборациòнист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који је сарађивао са окупатором за време II светског рата.*

колаборациòнисткиња ж *жена колаборационист(а).*

колабори́рати, -òрӣрāм несвр. лат. *суделовати заједно са неким у нечему, сарађивати (често у негативном смислу).*

кòлāјна ж (ген. мн. -нӣ (-нā)) итал. **1.** *округла плочица (од злата или сребра) са угравираним ликом, натписом, симболом, која се додељује неком као награда, одликовање, медаља:* ~ за храброст. **2.** *огрлица, украсни накит око врата:* ~ од злата, ~ од корала.

кòлан м тур. **1.** *широк појас (ткани или кожни) који се коњу стеже око груди или испод трбуха кад се причвршћује седло или самар, попруг:* притегнути ~. **2.** *појас у женској или мушкој народној ношњи.*

кòлапс и **кȍлапс** м **а.** мед. *нагла малаксалост, немоћ, често праћена губитком свести.* **б.** фиг. *престанак функционисања, слом, крах:* привредни ~, саобраћајни ~.

кȍлāр м (инстр. -ом и -ем) *занатлија који прави запрежна кола; онај који вози запрежна кола.*

кȍлāрница ж **а.** *радионица за израду и поправку запрежних кола.* **б.** *трем или зграда за смештај запрежних кола.*

кȍлāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на коларе и коларство:* ~ алат, ~ занат.

кȍлāрство с *коларски занат.*

кóлати, кȏлāм несвр. **1. а.** *тећи, струјати около, оптицати, кружити.* – У жилама је колала крв. **б.** *налазити се у оптицају, промету (о новцу и сл.), циркулисати.* – Динар већ кола у трговинама. **в.** *кружити, ширити се, проносити се (о гласу, причи и сл.).* **2.** *играти у колу, ходати наоколо играјући у колу.* **3.** *ићи, ходати унаоколо, ићи тамо-амо, мотати се:* ~ око куће, ~ око стола. **4.** (очима, погледом) *превртати, колутати, кружити.*

кòлāтор м лат. кат. *покровитељ, патрон цркве; онај који поставља жупника.*

кòлац, кóца м (мн. кóци и кóчеви, ген. кȍлāцā и кóчēвā; зб. им. кȏље с) **1.** *подужа, дебља мотка, дрвени стуб, обично зашиљен на једном крају, намењен за побијање у земљу као држач плота, ограде и сл.; уопште јача дрвена мотка са разним наменама.* **2.** ист. *зашиљен, дрвени или гвоздени предмет као оруђе за мучење или извршење смртне казне (у некадашњој Турској).* **3.** *тања мотка, притка, штап (као ослонац поврћу):* забости колчеве у парадајз и боранију. **4.** *јачи клин, кочић за везивање или причвршћивање нечега:* ~ за припињање коња, вола. • **глогов** ~ *(према празн. обичају уништавања вампира глоговим колцем) кад је реч о потпуном уништењу некога, нечега.* – Ништа му бити не може без глоговог коца. **затворити кућу мртвим коцем** *оставити кућу без икога, напустити кућу.* **као да је прогутао колац** *укочен је.* **омастити колац** *бити набијен на колац, бити погубљен.* **отац као** ~ *отац је (за разлику од мајке) груб, хладан, безосећајан.* **с коца и с конопца (сакупити, прикупити** и сл.) *са свих страна, свакаквих људи, без критеријума (скупити, прикупити и сл.).*

кòлāч, -áча м (инстр. -áчем) **1.** *слатко јело од финог печеног теста (с јајима, млеком, путером) обично испуњено надевом, премазом и сл.; посластица, слаткиш:* ~ од јабуке, ~ с орасима. **2.** *нарочити хлеб (обично украшен) који се прави за одређене празнике, обреде, свадбе и сл.:* крсни ~, божићни ~, славски ~. **3.** *мали хлеб, хлепчић.* • **масни колачи** *срећан живот, благостање.* – Мислили су да их чекају масни колачи. **(не) надати се таквом колачу** *(не) очекивати такву непријатност, несрећу, зло.* **спремити, умесити некоме колач** *припремити некоме неку непријатност, подвалу, смицалицу.*

колàчāр, -áра м **1.** *онај који прави и продаје колаче (обично вашарске); посластичар.* **2.** нар. *гост са којим домаћин ломи, сече славски колач.*

колàчара ж агр. *врста јабуке.*

колàчāрка ж **1.** агр. *в. колачара.* **2.** *жена колачар (1).*

колàчāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на колачаре:* ~ срце, ~ вештина.

колàчати, -āм несвр. *в. колачити.*

колàчина ж *аугм. од колач.*

колàчити, кòлāчӣм несвр. [гл. им. колáчēње с] *буљити, бечити (очи); колутати (очима).*

колàчић м *дем. и хип. од колач.*

колáшце, -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од коло.*

колèбати, -āм несвр. **1.** *чинити неодлучним, плашити.* **2.** *тешко се решавати на нешто, бити неодлучан.* **3.** *мењати се, варирати (у вредности, квалитету, снази, облику и др.).* ■ ~ **се 1.** *покретати се тамо-амо, љуљати се, њихати се (о мору, води).* **2.** *бити у недоумици, двоумити се.* **3.** *в. колебати (3).*

колèбљив, -а, -о **1.** *који се колеба, двоуми између могућих одлука, неодлучан; који је без сигурног става, неопредељен.* **2.** *који се мења, варира, променљив, нестални:* ~ температура, ~ политика.

колèбљивац, -ӣвца м *онај који се колеба, који је без јасног става; превртљив, непоуздан човек.*

колèбљиво прил. *на колебљив начин, неодлучно.*

колèбљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својство онога што је колебљиво, неодлучност.*

кòлēвка јек. **кòлијевка** ж (дат. -вци; ген. мн. -вкӣ) **1.** *креветац, постеља за новорођенче подешена за љуљање, зипка.* **2.** *место нечијег рођења, постања, порекла, постојбина.* • **од колевке до гроба** *од рођења до смрти, цео живот.* **што колевка заљуљала, то мотика закопала** *што се с човеком роди, то га прати до смрти.*

кòлēвчица јек. **кòлијевчица** ж *дем. и хип. од колевка, колијевка.*

колéга м (мн. ж) лат. *онај који је с неким исте струке, истог занимања; онај који с неким заједно иде у школу, на факултет, заједно ради, борави и др.*

кȍлегијāлан, -лна, -о *својствен колегама, другарски, пријатељски:* ~ понашање, ~ однос.

кȍлегијāлно прил. *на колегијални начин, пријатељски, другарски:* ~ упитати.

колегијáлнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *колегијалан, присан однос, пријатељство, другарство.*

кȍлēгијум (кòлēгӣј, -ија) м лат. *тело од више чланова које разматра поједина питања и доноси одлуке, савет, веће:* ~ шефова одељења, судијски ~, стручни ~ професора.

колéгиница (колéгица) ж *женска особа колега.*

кòледа и **кóледа** ж лат. етн. **а.** *народни обичај у коме млади уочи Божића или Нове године иду од куће до куће, играју и певају народне песме са рефреном „коледо" изражавајући добре жеље; група која учествује у томе обреду.* **б.** *песма која се том приликом пева.*

колèдāр, -áра м *онај који учествује у коледи.*

колèдāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на коледаре:* ~ песма.

колèдати, -āм несвр. *учествовати у коледи.*

кȍлектӣв м лат. **1.** *друштвена заједница (народа или државе); друштво уопште или одређеног типа:* народни ~, људски ~. **2.** *скуп људи неке радне заједнице, установе, предузећа; радна заједница:* ~ позоришта, радни ~, рударски ~. **б.** *скупина лица која је нечим посебно задужена, повезана, тим, ансамбл и сл.:* млад ~, дечји ~, спортски ~.

кȍлектӣван, -вна, -о *који се односи на колектив, на скуп лица, заједнички; групни, скупни:* ~ живот, ~ безбедност, ~ интерес; ~ игра, ~ лов.

колективѝзам, -зма м **1.** фил. *доктрина која истиче вредност и значај колективности, заједништва; такав поглед на свет примењен у науци, уметности.* **2.** *склоност за колективни живот, привржености заједници.* **3.** екон. *друштвени, економски поредак у коме су основна средства за производњу у друштвеној или државној својини (обично у социјализму):* принципи колективизма.

колективизáција ж екон. *претварање индивидуалне својине (обично пољопривредних газдинстава) у заједничку, друштвену; акција којом се тај процес остварује.*

колективизѝрати, -ѝзӣрām свр. и несвр. *обухватити, обухватати колективизацијом, претворити, претварати у друштвено власништво.*

колективѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на колективизам:* ~ критика, ~ идеја, ~ држава.

колективѝтēт, -éта м *заједница, колектив.*

кȍлективно прил. *на колективан начин, заједнички:* ~ решавати, ~ одговарати.

колектѝвнōст, -ости ж *особина, стање онога што је колективно, здруженост, колективизам.*

кòлектор м лат. **1.** *особа или установа која се бави сабирањем, прикупљањем нечега (књига, пореза и др.).* **2.** техн. *главна одводна цев градске канализације.* **3.** ел. *део електричног генератора који наизменичну струју претвара у једносмерну.*

колѐкција ж **1.** *збирка предмета исте врсте сакупљених по критеријуму занимљивости, вредности, реткоће и сл.:* ~ марака, ~ слика. **2.** *комплет разних производа, серија:* ~ одела, ~ марамица. **3.** *низ публикација, издања, дела тематски повезаних, серија, коло.*

колекциòнāр, -áра м *онај који скупља предмете за колекцију, збирку.*

колекционáрство с *сакупљање предмета за колекцију.*

колекциòнāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на колекционаре:* ~ страст.

кòленаст јек. **кòљенаст,** -а, -о *који је у облику колена, зглоба; који има колена, прегиб, задебљања:* коленасти део цеви, ~ крило; ~ осовина.

колѐница јек. **кољѐница** ж **1. а.** *в. колено (1).* **б.** *комад меса и кости од колена заклане животиње; такво парче спремљено за јело.* **2.** *штитник колена.*

кòлено јек. **кòљено** с (ген. мн. кȍлēнā јек. кȍљēнā) **1. а.** анат. *зглоб који спаја доњи део бутне кости с горњим крајем цеванице, део ноге око тога зглоба; одговарајући зглоб ноге у животиња.* **б.** *део ноге изнад тога зглоба код човека (у седећем положају).* – Дете му седе на колена. **в.** *место на одећи (на панталонама) које покрива тај зглоб:* исцепати колено. **2.** *место где нешто мења правац, кривина, завој; завинути комад цеви којим се два дела угаоно повезују:* велико колено Дунава; излити 100 колена цеви. **3.** бот. *задебљали део на стабљици биљака одакле се наставља растење грана, листова.* **4. а.** *људи који живе у једном временском периоду, поколење, генерација, нараштај:* два људска колена. **б.** *сродник који с другима чини исти степен сродства, један наследни ред:* рођаци из другог колена. **5. а.** *породица, породична лоза, род; генеалошко потомство.* **б.** *порекло; друштвени положај с обзиром на порекло:* господскога колена, краљевскога колена. **в.** *потомак, изданак породичне лозе:* јуначко ~, витешко ~. **6.** *биолошки тип, скупина:* старо животињско ~. • **бацити (ставити) кога на колена** *приморати кога да се преда, да се покори.* **до колена** 1) **бити, имати (нешто, нечега)** *у изобиљу, у великој количини, много:* блато до колена. 2) (и: **уз колено**) **бити (седети и сл.) (некоме), посадити (некога)** *бити први до некога (по положају, власти); дати некоме висок положај.* – Цар рече да ће му он бити први до колена. Па он седе бегу уз колено. 3) (**и ни до колена**) **бити (не бити) (некоме, нечему)** *бити мали, недорастао (некоме).* – Сви су му до колена. Нико му није ни до колена. **колена му се тресу (подсекоше, одсецају и сл.)** *у великом је страху, преплашио се.* **на колена пасти (бити, клекнути и сл.) (пред неким)** 1) *клекнути.* – Пао је покрај гроба на колена и заплакао. 2) *бити покорен, поклекнути, предати се.* – Непријатељ је био на коленима. 3) *испољавати покорност, снисходљивост.* – Влада је пала на колена пред Русијом. **на коленима молити (доћи и сл.)** *понизно молити нкога, нешто.* **преко колена** 1) **ће он (некога)** *истући ће га, избити.* 2) **радити, решавати** *на брзину, олако, површно (радити), решавати (нешто).* **с (из, од) колена на (у) колено преносити (ићи, прелазити и сл.)** *прелазити, преносити се у наследство, у аманет као традиција, предање.*

кòленовић јек. **кòљеновић** м *онај који је угледног порекла, потомак старог, доброг рода, колена.*

кòленовићка јек. **кòљеновићка** ж *женска особа коленовић.*

кòленскӣ јек. **кòљенскӣ,** -ā, -ō *који се односи на колено:* ~ зглоб, ~ чашица.

колéнце јек. **кољéнце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од колено; колено.*

колеòптēр, -éра м грч. (обично у мн.) зоол. *в. тврдокрилац.*

колéра и **кòлера** ж мед. *тешка акутна заразна болест изазвана бактеријом* Vibro cholerae *која се испољава јаким проливима, повраћањем, температуром и наглим слабљењем.*

колѐрик м грч. *онај који се лако узбуђује, брзо мења осећања, расположења.*

колѐричан, -чна, -о **1.** *који се односи на колеру, болестан од колере:* ~ зараза, ~ болесник. **2.** *раздражљив, напрасит:* ~ човек, ~ темперамент.

колѐто с итал. *посебан пакет, завежљај упаковане робе, бала, дењак.*

кòлēчке ж мн. *мала колица на два точка за која се, приликом орања, утврђује гредељ од плуга, орнице.*

кòлеџ м енгл. *врста приватне или специјалне школе у неким западним земљама (Енглеској, Француској и др.); врста универзитетске или научне установе посебног типа у САД.*

кòлиба ж **а.** *једноставно грађено пребивалиште, кућица од слабијег материјала (дасака, прућа и др.) покривена сламом, даском, грањем и сл.; мала, сиротињска кућа, изба.* **б.** нар. *в. бачија (1).*

кȍли-бàцил, -ѝла м мед. *бактерија, цревни паразит који живи у дебелом цреву људи и животиња и загађеним местима и изазива обољења мокраћних, жучних канала и органа за варење.*

кòлибица ж *дем. и хип. од колиба.*

кòлибри и **колѝбри,** -ија м шп. зоол. **а.** *у мн.: назив за најмање птице, дуге 3–6* cm, *шареног перја и дугачког кљуна из пор.* Trochilidae. **б.** *птица* Mellisuga minima *из пор.* Trochilidae.

кòлибрић и **колѝбрић** м *колибри; дем. и хип. од колибри.*

кòлӣзија ж лат. **1.** *судар, сукоб; окршај.* **2.** *раскорак, супротност, опречност:* бити у колизији са законом.

кòликӣ и **колѝкӣ,** -ā, -ō (ретко кòлик, -ѝка, -о) зам. *квантитативна, количинска придевска заменица* **1.** *у упитном значењу: како велики, које количине, обима, узраста и сл.* – Колика су ти деца? Колика ти је плата? **2.** *у односним реченицама и поредбеним синтагмама* **а.** *указује на повезаност, однос, поређење по количини, степену, обиму и сл. између нечега или нечега.* – Дужина му је колика и ширина. **б.** *кад се указује на то да је количина, величина и сл. узрок нечему.* – Колики су му нокти, могао би орати. **в.** *кад се исказује да је нешто с обзиром на количину, величину, интензитет и сл. неочекивано, недопустиво, супротно с нечим.* – Колика си незналица, још си добро и прошао. **3.** *у општем, допусном значењу, у заменичким конструкцијама са допусним речцама: било, ма, макар и сл.* – Било колика да је помоћ, корисна је. Ма колики да си, за мајку си дете. • ~ **је дуг** *читавом дужином тела.* – Паде колики је дуг.

кȍлико, кòлико и **колѝко** прил. **1.** *у упитном значењу.* – Колико имаш деце? **2.** *у узвичном значењу, за истицање велике количине (броја, интензитета и сл.) нечега.* – Видели су се људи. Колико их је! – отегну младић запрепашћено. **3.** *у односним реченицама и поредбеним синтагмама:* **а.** *кад се исказује поређење по количини, интензитету, степену и сл.* – Нема памети ~ ни кокош. Колико људи, толико ћуди. **б.** *кад се нешто упоређује по величини: велик као (неко, нешто).* – Направи му сандук велик ~ једна соба. **в.** *кад се нешто у поређењу истиче као битније.* – Није скренуо због клизавице ~ због претицања. **г.** *кад се исказује да је већа количина, интензитет и сл. узрок нечему.* – Колико је воли, никаква жртва му није тешка. **д.** *кад се исказује да је нешто с обзиром на околности ипак задовољавајуће.* – Колико је брзо возио, добро је прошао. **4.** *у временском значењу.* – Колико сутра морам на пут. **5.** (уз везник „да") *тек, само.* – Имамо новца ~ да се преживи. **6.** *у прилошким конструкцијама са допусним речцама: било, ма, год, макар, (му) драго.* – Нека те научи ~ било. Колико год је заценио, он му је дао. • **виде-**

ти (знати) колико је сати *видети, знати право стање ствари, знати о чему је реч.* **колико-толико** *бар унеколико, донекле.* – Успео је бар колико толико да среди своје ствари.

ко̀ликогод прил. *бар унеколико, макар донекле.*

коли̏тис и **коли́тис** м мед. *запаљење дебелог црева*, colitis.

коли́ца с мн. **1.** *дем. и хип. од кола.* **2.** *направа са једним или више точкова за превоз материјала, деце, болесних и др.*: ~ за песак, дечја ~, болничка ~.

коли̏цан и **ко̀лицан,** -цна, -о *у дем. значењу: колики.* – Колицан је онај мали.

коли̏цно и **ко̀лицно** прил. *у дем. значењу: колико.* – Колицно си ми дао хлеба!

коли̏чак и **ко̀личак,** -чка, -о *колик; аугм. од колик; дем. од колик.*

количи̏на ж **1.** *карактеристика предмета и појава у погледу обима, износа, броја, величине и сл., квантитет:* оцењивати вредност по количини и каквоћи. **2. а.** *део нечега, маса, сума:* ~ цигала, велика ~ робе. **б.** мат. *квантитативна вредност, величина, број*: просторна ~, непозната ~.

коли̏чӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на количину:* ~ однос, ~ састав материје.

коли̏чӣнски прил. *у односу на количину, квантитативно*: ~ утврдити, ~ представити.

ко̀личнӣк м мат. *број који се добија као резултат рачунске радње дељења, квоцијент.*

коли̏шан и **ко̀лишан,** -шна, -о *у дем. значењу: колики.* – Види, колишна је жена.

коли́шити, ко̀лӣшӣм несвр. *обилазити, заобилазити; избегавати у говору оно што је битно, увијати:* ~ око куће. Реци што си наумио, немој колишити.

коли̏шно и **ко̀лишно** прил. *у дем. значењу: колико.* – Колишно нас је дошло.

кȍлнӣ, -ā, -ō *в. колски:* ~ осовина, ~ цеста.

кȍлнӣк м *колски пут, коловоз.*

кȍлница и **ко́лница** ж *просторија у којој се држе кола.*

ко̀лњāк, -а́ка м зоол. *у мн.: назив за ниже црве који на предњем крају имају коло помоћу кога се хране и покрећу, точкаши* Rotatoria, Rotifera *(у јд.: такав црв).*

кȍло с **1.** *назив за разне направе кружног облика које се окрећу око осовине* **а.** *точак на колима.* **б.** *точак при воденици који покреће вода; воденички камен, жрвањ*: млинско ~, воденичко ~. **в.** *справа за израду глиненог посуђа*: грнчарско ~. **г.** *назив за делове на разним справама, машинама и сл.; део кружног облика у склопу неке алатке, справе.* **2. а.** *кружна линија, кружна плоча, површина; круг, колут*: начинити ~, сунце као ватрено ~, обићи у колу врт. **б.** *Месечев или Сунчев диск; небеско тело уопште*: ~ од Месеца, звездано ~. **в.** *постоље или подијум пред олтаром у православној цркви:* ~ насред цркве. **г.** ел. *кружни ток електричне струје*: електрично ~, струјно ~. **3.** *скупна народна игра, обично уз музику и песму, у којој играчи ухваћени за руке, око рамена или паса крећу у круг уз различите кораке, скокове;* ~ девојака, ужичко ~, црногорско ~. **4. а.** *круг људи повезаних по занимању, интересу, идејама; друштво, средина:* ~ школованих младића, ~ латинских песника, не бити из тога кола. **б.** *генерација ученика, исто годиште*: прво ~ гимназијалаца, треће ~ питомаца. **в.** *серија књижевних дела која неки издавач штампа у одређеним временским размацима*: десето ~ Српске књижевне задруге. **г.** *низ сусрета при такмичењима у неком спорту који чине степен, фазу такмичења*: утакмица првог кола, у трећем колу се састају „Црвена звезда" и „Војводина". **д.** *серија срећака у лутрији*: 21. коло државне лутрије. **5.** *скуп биљака или животиња класификован по најопштијим заједничким особинама.* • **водити (повести) ~** *предводити, предњачити у некој акцији.* **врзино ~** 1) празн. *зачарано место на којем се ноћу скупљају виле, вештице, вампири и сл.; игра коју ноћу на таквом месту играју виле, вештице и сл.* 2) *зачарани круг из којег је немогуће изићи, хаос, метеж.* **где би било ~ без Кокана** нар. *каже се кад се неко у све меша.* **испасти из кола** *изгубити неки положај.* **ко се у коло хвата, у ноге се узда** *ко се прихвата неког посла, мора рачунати и на тешкоће.* **ухватити се, хватати се са неким у коло** *удружити се са неким у неком послу, сарађивати.*

коло̀бāр, -а́ра и **кȍлобāр,** -а м **1.** *алка, прстен, карика.* **2. а.** *круг, кружна линија; кружна површина:* ~ око Сунца, савијен на колобар. **б.** *светли круг око главе светаца, ореол.* **3.** мн. *подочњаци.* **4.** *уопште оно што има кружан облик, што прави кругове*: ~ дима, концентрични колобари воде.

кȍлобрāн и **кȍлобран** м *заштитна ограда, ивица уз руб цесте, улице.*

кȍловођа и **коло̀вођа** м (мн. ж) **а.** *особа која води коло.* **б.** фиг. *вођа, предводник, организатор*: ~ устанка.

кȍловōз, -а и -оза м **1. а.** *колски пут (обично за запрежна возила).* **б.** *део пута, улице одређен за кретање возила.* **в.** *траг од колских точкова.* **2.** рег. *в. август.*

кȍловрāт м **1. а.** *ковитлац (воде, ваздуха, прашине), вртлог; кружно кретање, обртање.* **б.** фиг. *хаотично смењивање појава, догађаја*: ~ понижења. **2.** нар. *преслица за предење на точак који се покреће ногом.*

кȍловр̄т м зоол. *инсект црне сјајне боје* Gyrinus natator *из пор.* Gyrinidae.

кȍлодвōр м рег. *железничка станица.*

кȍлодвōрскӣ, -ā, -ō рег. *који се односи на колодвор, станични*: ~ ресторан.

ко̀лōдијум (ко̀лōдӣј, -ија) м грч. хем. *раствор динитроцелулозе у алкохолу и етру, који се користи у медицини и индустрији.*

коло̀ид, -и́да м грч. хем. *отопина, раствор неке чврсте материје или капљица течности које се налазе раздробљене у ситне молекуле.*

коло̀ӣдан, -дна, -о *који се односи на колоид*: ~ отопина, ~ честица.

кȍлоквијāлан, -лна, -о *који се односи на разговорни језик, својствен разговорном језику:* ~ тон.

ко̀лōквијум (ко̀лōквӣј, -ија) м лат. *врста краћег испита на факултетима; разговор, дискусија.*

колокви́рати, -ȍквӣрāм свр. и несвр. *положити, полагати колоквијум.*

кȍломāз м и **кȍломāст** ж *маст за подмазивање осовине на точковима.*

ко̀лōн, -о́на м лат. **1.** ист. *у старом Риму, у средњем веку, слободни сељак који је као закупац узимао земљу од поседника и тиме зависио од њега.* **2.** *в. колонист(а).*

коло́на ж фр. и итал. **1. а.** вој. *постројена војна јединица која се креће у низу, ред војника, бораца у покрету.* **б.** *скуп људи, животиња, возила итд. који стоје или се крећу у низу:* ~ људи, ~ мрава, ~ аута. **2.** *стуб, потпорањ као део неке грађевине или украсни споменик.* **3.** *бројке, подаци, знакови поређани у вертикалном низу; стубац текста*: ~ бројева; ~ листа. • **пета ~** *сарадници, помагачи спољног непријатеља, издајници.*

колона́да ж фр. архит. *низ повезаних стубова неке зграде који чине трем, ходник или служе за украс.*

коло̀нāт, -а́та м ист. *однос између колона (1) и земљопоседника; земљишни посед који обрађују колони.*

колонѝзāтор м *онај који колонизира, који врши колонизацију.*

колонѝзāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на колонизаторе:* колонизаторска освајања.

колониза́ција ж **а.** *освајање неке територије, земље настањивањем у њој, претварање неке земље, краја у колонију:* британска ~. **б.** *насељавање једног краја становништвом из другог краја исте земље:* ~ у Војводини.

коло̀низовати, -зујēм свр. и несвр. **1.** *запосести, запоседати као колонију (неку земљу, територију), настанити, настањивати.* **2.** *(у)чинити насељеником, колонистом, преселити, пресељавати:* ~ становништво, ~ сељака. ■ **~ се** *населити се, насељавати се (у неком крају, земљи и сл.):* ~ се у Банату.

ко̀ло̄нија ж лат. **1.** *земља, територија без суверенитета, економски и политички зависна од друге суверене државе.* **2.** ист. *у старом веку насеобина неке државе ван матичне области.* **3. а.** *скуп људи пореклом из једне земље, краја, града, који живе у некој другој средини; њихова насеобина:* српска ~ у Солуну, мађарска ~ у Хрватској. **б.** *градска стамбена четврт за људе одређене професије:* железничка ~, професорска ~. **в.** *установа у којој бораве одређени узрасти деце, омладине:* ~ за одојчад, српска ђачка ~, дечја феријална ~. **4. а.** *скупина, јато, крдо животиња које бораве или се скупљају на једном месту; скупина животиња које живе здруженим животом:* ~ корњача, птичја ~, ~ пчела. **б.** *скупина једноћелијских или нижих организама који чине целину:* ~ корала, ~ асцидија.

колонѝја̄л, -а́ла м **а.** *производи (обично прехрамбени) из некадашњих колонијалних земаља; уопште разна роба сличне врсте:* трговина колонијалом. **б.** *радња у којој се продаје таква роба.*

колонијалѝзам, -зма м *освајање, поробљавање других земаља; политика поробљавања и освајања.*

ко̏лонија̄лнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на колоније, својствен колонијама и колонијализму:* ~ војска, ~ штампа, ~ сила.

коло̀нист(а), -е̄ м (мн. -сти) *становник колоније, насељеник, досељеник.*

колонѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на колонисте, који припада колонистима:* ~ село.

коло́ница ж *дем. од колона.*

ко̀ло̄њскӣ, -а̄, -о̄ у изр. ~ вода *миришљави раствор материја у алкохолу који се употребљава у тоалетне сврхе.*

ко̏лоплет и **коло̀плет** м **а.** *разиграни сплет играча у колу; коло.* **б.** *ковитлац, вртлог:* ратни ~, ~ живота.

ко̀ло̄р, -о́ра м лат. **1.** *боја (обично филма, фотографије):* филм у колору. **2.** *в. колорит.*

колорату́ра ж итал. муз. *брзи, сложени пасажи и фигуре којима се украшава нека мелодија, вокална партија.*

ко̏лоратӯрнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на колоратуру, који изводи колоратуре:* ~ партија, ~ певање.

колорѝзам, -зма м слик. *употреба боја у сликарству; начин сликања у коме боја има примаран значај.*

коло̀риса̄н, -а, -о **а.** *који је у боји, обојен.* **б.** фиг. *који има специфичне преливе, изразит, живописан:* ~ стил.

коло̀рисати, -ише̄м свр. и несвр. *(о)бојити, прекри(ва)ти бојама:* ~ карту.

коло̀рист(а), -е̄ м (мн. -сти) **а.** *сликар који користи боје, изражава се бојама, колором; мајстор колорита:* ренесансни ~. **б.** фиг. *онај који се живо, пластично, сликовито изражава:* писац ~.

колорѝстика ж *начин уметничке примене боја, постизања колорита; колорит.*

колорѝстичан, -чна, -о и **колорѝстичкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на боју, колорит; који се односи на колоризам и колористе:* ~ рад, ~ манир.

коло̀рӣт, -и́та и **коло̀рит,** -а м **а.** *општи утисак, дојам постигнут дејством боја, односом боја, интензитет боја; техника, вештина бојења:* ~ слике, сликар са новим колоритом. **б.** фиг. *скуп карактеристичних обележја једног уметничког дела, епохе, краја итд.; локална боја, живописност:* локални ~, старински ~; ~ краја.

коло̀рӣтан и **коло̀ритан,** -тна, -о *који се одликује колоритом, пун боје, живописан:* ~ слика, ~ језик.

коло̀ритно̄ст, -ости ж *особина онога што је колоритно, живописност.*

ко̂лос и **ко̀лос** м грч. **1.** *кип, статуа изузетне висине и огромних размера (према кипу на грчком острву Родосу).* **2. а.** *човек необично великог раста, снаге, горостас, див.* **б.** *уопште оно што је велико, големо по својим размерама:* локомотива, тај гвоздени ~, ~ са истока.

ко̏лоса̄лан, -лна, -о *необично велик, огроман, горостасан; изванредан, изузетан:* ~ величина брода, ~ зграда; ~ производња, ~ имагинација.

ко̏лоса̄лно прил. *на колосалан начин, изванредно:* ~ напредовати, ~ се провести.

колоса́лно̄ст, -ости ж *особина онога што је колосално:* ~ стубова; ~ културе.

ко̏лосе̄к јек. **ко̏лосијек** м **1.** *две паралелно постављене шине по којима се крећу точкови воза, трамваја и сл., трачнице:* уски ~, широки ~. **2.** *в. коловоз (1а):* пољски ~. **3.** фиг. *ток, правац, пут; уобичајена путања, колотечина:* ~ живота, ~ живљења, ~ мисли. • **избацити из колосека** *омести, помести, збунити, пореметити.*

коло̀течина и **колотѐчина** ж **1.** *траг колских точкова у земљи, коловоз.* **2.** *уобичајени, свакодневни ток, пут:* животна ~, свакодневна ~ живота.

коло̀уста ж зоол. *у мн.: животиње из разреда најпростијих кичмењака* Cyclostomata *сродних рибама, змијоликог тела које се помоћу округластих уста припајају за подлогу (у јд.: таква риба).*

коло̀фо̄нијум м *жућкастосмеђа прозирна смола која се користи у изради сапуна, хартије и др. и као средство за подмазивање гудала.*

колпо̀рте̄р, -е́ра м фр. *улични продавац, разносач новина, часописа и сл.;* фиг. *онај који шири, разноси неке вести, идеје.*

колпо̀рте̄рка ж *улична продавачица, разносачица новина, књига и др.*

колпо̀рте̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на колпортере:* ~ посао, ~ ћошак.

колпорти́рати, -о̀ртӣра̄м несвр. *продавати, разносити новине, часописе;* фиг. *ширити, разносити вести.*

ко̏лскӣ[1], -а̄, -о̄ *који се односи на кола:* ~ пут, ~ саобраћај.

ко̏лскӣ[2], -а̄, -о̄ *који се односи на коло, који се пева, свира у колу:* ~ песма.

ко̏лт м енгл. *врста пиштоља на бубањ.*

колу̀мба̄рӣјум (колу̀мба̄рӣј, -ија) м *спремиште за урне са пепелом покојника.*

ко̀лумна и **колу̀мна** ж лат. **1.** *в. колона (2).* **2.** *стална рубрика у новинама или часопису, обично од једног аутора.*

ко̏лӯт м (мн. ко̏лутови и ко̏лӯти) **1. а.** *предмет, плоча округлог, кружног, прстенастог облика; алка, карика, обруч.* **б.** фиг. *део у каквом низу, спона, беочуг:* ~ у ланцу развитка. **2. а.** *таласи концентричних кругова који настају кад нешто падне у воду.* **б.** *кретање дима, магле, пламена и сл. кроз ваздух у облику кругова:* колутови дима. **в.** *привидна представа круга, шарених мрља настала услед физичке слабости, изнурености, бола и сл.:* колутови пред очима. **г.** спорт. *гимнастичка вежба при којој се тело пребацује унапред или унатраг, правећи круг у ваздуху.* **3. а.** (обично у мн.) *таман круг испод (или око) очију (у болести, услед преморености и сл.):* колутови испод очију. **б.** *тамнији, руменији део коже кружног облика:* румени колутови крви на лицу. **в.** *одсјај светлости око небеских тела:* ~ око месеца. **г.** *круг светле боје насликан око главе светаца, ореол, нимбус.* **д.** *прстен у деблу стабла, год.* **ђ.** *кружна шара у народном везу.* **4. а.** *точак као део разних справа, машина и др.* **б.** *предмет или део направе, округлог, кружног облика.* **в.** *уопште оно што је таквог облика, што је савијено у круг:* ~ пите, ~ сира, ~ месеца.

колу̀тав, -а, -о *који се кружно креће, који колута:* ~ облак дима, колутаве очи.

ко̏лутаст, -а, -о *који је као колут, сличан колуту, округласт:* ~ облик, ~ наруквица.

колу̀тати, -а̄м несвр. **1.** *кретати се укруг, кружити; кретати се кружно, у ковитлац, вртложити се.* **2.** *покретати се тамо-амо (о очима); мицати тамо-амо, превртати (очима, очи).* ■ ~ **се** *в. колутати.*

колу̀тић м *дем. од колут.*

колу̏тићавац, -āвца м зоол. *ūрстенаста īлиста* Annelida *из ūор.* Annelides.

колу̏тнути се, ко̀лӯтнēм се *свр. ūрема колуташи (се).*

ко̀лхо̄з, -о́за и **ко̀лхоз,** -а м рус. екон. ист. *колекшивно ūољоūривредно сељачко īаздинсшво у бившем Совјешском Савезу.*

ко̀лхо̄знӣ и **ко̀лхознӣ,** -ā, -ō *који ūриūада колхозу, који се односи на колхоз:* ~ сељак, ~ покрет.

ко̀лхо̄знӣк и **ко̀лхознӣк** м *члан колхоза.*

ко́лце, -ета с (мн. -ца) *дем. од коло; кружић, кошурић.*

ко̀лчина ж *ауīм. и ūеј. од колац.*

ко́лчић и **ко̀лчић** м *дем. од колац, кочић.*

ко̀ља̄ч, -а́ча м **1.** *злочинац, зликовац, убица који коље своје жршве и ūрави ūокољ.* **2.** *зуб очњак у живошиња.*

ко̀ља̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на кољаче, који ūриūада кољачима:* ~ група, ~ нож.

ко̀ља̄ш, -а́ша м *в. кољач (1).*

ко̀ља̄шкӣ, -ā, -ō *који се односи на кољаше.*

ко̏љӣво с *кувана ūшеница са шећером (и орасима), жишо ūриūремљено за даћу или славу.*

ко̀љушка ж зоол. *мала морска риба, īреīорац.*

ко̏м[1], ко̀ма м *висок, камени, окомиши врх.*

ко̏м[2], ко̀ма м *в. комина (1).*

ко̏ма[1] и **ко̀ма** ж грч. мед. *сшање дубоке несвесши које чесшо доводи до аīоније и смрши.*

ко̏ма[2] ж грч. **а.** лингв. *знак иншерūункције, зарез, заūеша.* **б.** мат. *зарез, заūеша која одваја децимале од целих бројева.*

ко̀ма̄д, -а́да и **ко̏ма̄д,** -а м **1.** *део какве целине, део чеīа, ūарче:* ~ хлеба, ~ сира, ~ пута. **2.** *јединка из збира или низа већеī броја чеīа:* два комада јаја, ~ намештаја, ~ одеће. **3. а.** *ūозоришно дело, драма.* **б.** *музичко дело, музичка комūозиција.* • **дати, осигурати коме комад хлеба** *обезбедиши коīа машеријално.* **дочепати се свога комада** *ūосшаши машеријално обезбеђен, имаши сшално заūослење, сшалан извор ūрихода.* **живети о свом комаду** *живеши од своī рада.* **ићи (у свет) за комадом хлеба** *ићи за зарадом, за заūослењем.* **~ хлеба** *минимум оноīа шшо је ūошребно за живош, за оūсшанак.* **по комаду** *у односу на један комад, јединку.* **у (једном) комаду** *у целини, уједно.*

кома̀дати, -āм несвр. **1.** *ломиши, дробиши, сећи у комаде и сл.:* ~ хлеб, ~ месо, ~ камење. **2.** фиг. *делиши на сишне, мање делове, сишниши, цеūаши:* ~ језик, ~ државу, ~ књижевно дело. ■ **~ се** *ломиши се, дробиши се, расūадаши се на комаде (о камену, сшени и др.).*

кома̀дина ж *ауīм. од комад.*

кома̀дић м *дем. од комад.*

комади́ћак, -ћка м *дем. и хиū. од комад и комадић.*

ко̀ма̄днӣ и **ко̏ма̄днӣ,** -ā, -ō *који се сасшоји од комада:* ~ намештај, ~ пошиљка.

ко̀ма̄нда ж (ген. мн. -дӣ) итал. **1.** *заūовесш, наређење дашо усмено које се мора одмах извршиши:* издати команду. **2.** вој. *руководеће шело у војсци за шшаūске и админисшрашивне ūослове; руководећа војна шерицоријална инсшишуција; зīрада у којој је смешшена ша инсшишуција:* месна ~; ~ ваздухопловства. **3.** *ūраво наређења, издавања заūовесши, командовања:* дати некоме команду, преузети команду. **4.** *ушврђен, усшаљен начин заūоведања:* српска ~. **5.** техн. (обично у мн.) *део уређаја којим се уūравља радом машине, неких функција:* ~ у авиону, ~ на компјутеру, ножна ~. • **врховна** ~ вој. *ūосебан војни орīан који руководи и командује оружаним снаīама једне државе или савеза држава.* **као на команду, као по команди** *одмах, смесша, сложно.*

кома̀ндант, -нта м вој. *заūоведник веће војне формације, усшанове, шеришоријалне обласши, војне оūерације и сл.:* ~ пука, ~ флоте, ~ округа.

кома̀ндантскӣ, -ā, -ō *који се односи на команданше, који ūриūада команданшима, својсшвен команданшима:* ~ положај, ~ глас, ~ однос.

кома̀ндир, -и́ра (вок. ко̏мандӣру и ко̏мандӣре, инстр. -и́ром) м вој. *сшарешина, заūоведник неке мање војне јединице:* ~ чете, ~ вода.

кома̀ндӣрскӣ, -ā, -ō *који се односи на командире, који ūриūада командирима:* ~ положај.

команди́рство с *командирска дужносш; звање, чин командира:* ~ чете.

ко̀ма̄ндӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на команду и командовање:* ~ кадар, ~ место, ~ одговорност. **2.** *који служи за уūрављање, којим се уūравља:* ~ полуга, ~ дугме.

ко̀ма̄ндовати, -дујēм свр. и несвр. **1.** *изда(ва)ши крашку војничку заūовесш, команду; заūоведиши, заūоведаши, наредиши, наређиваши:* ~ покрет, ~ напад. **2.** несвр. (неким или нечим, некоме или нечему) *биши заūоведник (некоме, нечему), уūрављаши (нечим); имаши īлавну реч у неком ūослу, расūолаīаши нечим ūо свome; наређиваши:* ~ добровољцима, ~ четом; ~ изградњом куће; ~ мужу.

ко̀ма̄ндос м енгл. *војник шакшичких јединица ūриūремљен за īерилско рашовање и извршавање сūецијалних шежих задашака, уūада на неūријашељско ūодручје и сл.*

ко̀ма̄р, -а́ра м зоол. **1.** *в. комарац.* **2.** *в. обад.*

кома́рац, -рца м (ген. мн. ко̀ма̄ра̄ца̄) **1.** зоол. *оūшши назив за инсекше двокрилце* Culicidae *виткоī шела и дуīих ноīу, који сишу крв ūри уједу човека или живошиње:* обични ~, ~ маларичар. **2.** фиг. *мршав, сишан човек.* • **правити од комарца магарца** *ūреувеличаваши нешшо.*

комаса́ција ж лат. *ūриūајање мањих ūоседа у већу целину одлуком државних власши, ūри чему се ранијим власницима даје земљишше на друīом месшу:* ~ земљишта.

ко̏масацио̄нӣ и **комаса́ција̄скӣ,** -ā, -ō *који се односи на комасацију:* ~ парница, ~ спор.

ко̀мбајн и **ко̏мбајн** м енгл. *комбинована ūољоūривредна машина која исшовремено жање, врше и сређује сламу.*

комба̀јне̄р, -е́ра м (инстр. -е́ром) *онај који уūравља комбајном.*

комбѝна̄т, -а́та м *велико ūривредно ūредузеће које ланчаном ūроизводњом обавља ūроизводњу од сировине до финалних ūроизвода:* алуминијумски ~, ~ гуме и обуће.

комбѝна̄тор м *онај који ūрави комбинације, који уме да комбинује.*

ко̀мбинато̄ран, -рна, -о *који је ūун комбинација, који се одликује комбинацијама:* ~ игра, ~ играч.

комбинато̀рика ж *ūрављење комбинација, комбиновање; сūособносш за комбиновање.*

комбинато̀рички, -ā, -ō *који се односи на комбинашорику.*

комбѝна̄торскӣ, -ā, -ō *који се односи на комбинашоре, својсшвен комбинашорима:* ~ тип, ~ дар.

комбина́ција ж лат. **1.** *сūајање, веза два или више исших или различиших елеменаша који дају нешшо ново, боље, савршеније:* ~ старог и новог типа. **2.** *ūлан, намера, замисао:* упуштати се у нове комбинације, имати комбинацију у глави. **3.** шах. и спорт. *више међусобно ūовезаних ūошеза у шаху или у некој сūоршској иīри.*

комбинѐзо̄н, -о́на м фр. **1.** *врсша финоī женскоī рубља које се носи исūод хаљине.* **2.** *радно одело у коīа су ūаншалоне и блуза сашивени заједно:* рударски ~.

ко̀мбинова̄н, -а, -о *сасшављен, начињен од различиших елеменаша, мешовиш:* ~ соба, ~ разред, ~ намештај.

ко̀мбиновати, -нујēм (комбини́рати, -ѝнӣра̄м) свр. и несвр. *(на)чиниши комбинације, смислиши, смишљаши комбинујући:* ~ боје, ~ делове. ■ **~ се** *ūовез(ив)аши се у комбинацију, сūојиши се, сūајаши се.*

ко̀ме̄дија ж грч. **1.** *књижевно дело веселоī, шаљивоī садржаја наūисано у драмском облику за извођење у ūозоришшу; извођење, ūредсшава шаквоī дела; зīрада у којој се изводе шаква дела:* ~ карактера, Нушићева ~; играти у комедији. **2.** *враīолија, шала, смешна сишуација:* ђачке комедије. **3.** *незīода, неūрили-*

ка настала из глупих разлога; компликација, збрка. **4.** *лукава замисао да се нешто постигне, игра.* • **терати комедију (с неким или нечим)** *шалити се на нечији рачун, подсмевати се.*

комедѝјант, -нта м **1.** *глумац, комичар (обично слаб); кловн;* ир. *глумац уопште.* **2.** фиг. *шаљивчина, комедијаш; дволичњак, лицемер.*

комедѝјантскӣ, -ā, -ō *који се односи на комедијанте:* ~ представа, ~ дружина.

комедѝјати, -āм несвр. *правити, терати комедију, шалити се.*

комедѝјāш, -áша м **1. а.** *глумац у путујућем позоришту; мађионичар, лакрдијаш; кловн.* **б.** *слаб глумац; глумац уопште.* **2.** *шаљивчина, враголан, обешењак.*

комедијàшица ж *жена комедијаш.*

комедѝјāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на комедијаше, својствен комедијашима:* ~ дружина, ~ измотавање.

комедијáштво с **1.** *својство, стање комедијаша; глума без уметничких квалитета; делатност комедијаша:* склоност комедијаштву; бавити се комедијаштвом. **2.** *превара, лицемерство:* ~ култова.

комедиòграф м *писац, аутор комедија.*

комедиòграфскӣ, -ā, -ō *који се односи на комедиографе, који припада комедиографима:* ~ рад, ~ таленат.

кȍмеморатӣван, -вна, -о *који се односи на комеморацију; који служи у знак сећања:* ~ вече у спомен великом писцу.

комеморáција ж лат. *свечани скуп у знак сећања, у спомен неком значајном покојнику; пригодно сећање на какав догађај из прошлости.*

кòмēндија ж нар. *в. комедија.*

комѐнтāр, -áра м лат. **1. а.** *тумачење, објашњење; изјава, став поводом неког догађаја, дела, текста и сл.:* написати ~, ~ у новинама о нечему, изазвати коментаре у јавности. **б.** мн. *мишљење, тумачење с критичким напоменама о нечему.* **2.** *приговор, примедба, мишљење:* имати коментар на нешто, бити без коментара. • ~ **је сувишан,** ~ **није потребан** *све је јасно, није потребно објашњење; бескористан је сваки приговор.*

коментàрисати, -ишēм (коментѝрати, -ѐнтӣрāм) свр. и несвр. *да(ва)ти коментар, објаснити, објашњавати; изнети, износити свој став, мишљење и сл.:* ~ случај, ~ процедуру избора.

комѐнтāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на коментар:* ~ текст.

комѐнтāтор м *онај који коментарише, онај који пише коментаре.*

комерцијáла ж лат. *комерцијална служба неког предузећа.*

кȍмерцијāлан, -лна, -о, *трговачки, послован; који се односи на куповину и продају производа и старање о финансијским пословима:* ~ капитал, ~ школа; ~ сектор.

комерцијализáција ж *увођење комерцијалних метода у пословање; економска пословност уопште.*

комерцијàлизовати, -изујēм (комерцијализѝрати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. *увести, уводити комерцијалне, трговачке елементе у пословање:* ~ пословање, ~ цене.

комерцијàлист(а), -ē м (мн. -сти) *стручњак у трговачким, комерцијалним пословима; звање за лица у таквој служби.*

комерцијàлисткиња и **комерцѝјāлка** ж *женска особа комерцијалист(а).*

комѐсāр, -áра м итал. **1.** *специјални (обично владин) изасланик одређен да обави неке (обично контролне) послове; службеник управне, полицијске и сл. струке с одређеним пословима:* владин ~, ~ папске столице; ~ полицијски. **2.** ист. *политички руководилац војне јединице у партизанској југословенској војсци у Другом светском рату:* политички ~, ~ одреда. **3.** *интендант у војној јединици:* ~ за храну, ~ за исхрану.

комесарѝјāт, -áта м *државна и административна установа којом руководи комесар (1), повереништво; зграда за такве послове:* цивилни ~, ~ за избеглице, полицијски ~.

комѐсāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на комесаре:* ~ помоћник, ~ положај.

комесáрство с *обављање комесарске дужности; звање комесара.*

комесàрчић м *дем. и ир. од комесар.*

комéта ж (кòмēт, -áта м) грч. астр. *небеско тело променљивог изгледа, облика, сјаја, често са траком у виду репа, звезда репатица.*

кòмēтскӣ, -ā, -ō *који се односи на комете:* ~ систем, ~ ватра.

комѐшав, -а, -о *који се комеша, помера тамо-амо; узбуркан:* ~ шпалир; ~ осећај.

кȍмешāј м **1.** *кретање, померање, тискање у разним правцима, комешање, метеж, гужва.* **2.** *побуна, немир; затегнути, непријатељски односи:* бурни балкански комешаји међу народима.

комѐшати, -āм несвр. *покретати, померати у разним правцима, мешати; чинити покрете неким деловима тела, мицати, мрдати:* ~ ваздух; ~ раменима ■ ~ **се 1.** *кретати се, ићи у разним правцима; померати се, ковитлати се.* **2.** (и безл.) *противити се, негодовати; бунити се.* – По Босни се почело комешати. Народ се поче комешати.

кòмидба ж *комљење, комешање кукуруза; време кад се коми кукуруз.*

кòмик м *в. комичар.*

кòмика ж грч. *оно што изазива смех, што је комично, шаљиво, комичност; способност да се изазове смех:* ~ ситуације, глума пуна комике.

кòмилац, -иоца м (ген. мн. -лāцā) *онај који коми кукуруз и сл.*

кòмӣн, -ѝна м **1.** *огњиште у сеоској кући.* **2.** *димњак.*

кȍмина ж **1.** *преврело воће припремљено за добијање вина, печење ракије и сл.; талог што остане при прављењу вина, ракије и сл., троп, цибра.* **2. а.** *зелена љуска ораха и сл. воћака.* **б.** *комушина (1).*

коминѝкē, -ѐа м фр. *званично, службено саопштење, званични извештај, став (о нечему).*

Кȍминтерна ж скраћ. ист. *Трећа комунистичка интернационала.*

Кȍминформ м ист. *в. Информбиро.*

комѝсија ж лат. *орган, тело управе, организације предузећа и др. састављено од више особа задужено за извршење неког посла, задатка:* службена ~, званична лекарска ~, војна ~.

комѝсӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на комисију, који се обавља у присуству комисије:* ~ увиђај, ~ испит.

комѝсӣјски прил. *на комисијски начин, у присуству комисије:* ~ прегледати, ~ испитати.

комисѝōн, -óна м фр. **1.** *продавница која обавља куповину и продају туђе робе уз наплату провизије.* **2.** правн. и трг. *уговор којим се једна страна обавезује да уз провизију изврши неки посао за рачун друге стране; продаја робе по томе уговору.*

комисиòнāр, -áра м *посредник који обавља трговачке послове за туђ рачун уз провизију.*

комисиòнāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на комисионаре; комисиони:* ~ радња.

кȍмисионӣ, -ā, -ō *који се односи на комисион, који је у вези са комисионом:* ~ уговор, ~ продаја, ~ трговина.

кòмита м (мн. ж) (кòмит м) лат. ист. *припадник паравојних оружаних група, одметник од власти, нерегуларни борац.*

комѝтент м нем. трг. *наредбодавац који комисионару даје налоге за набавку или продају робе.*

комѝтēт, -éта м фр. **а.** *изборни орган који делује у име неке организације, заједнице и сл.; руководећи орган неке установе с посебним функцијама:* ~ Уједињених нација, добротворни ~, ~ за науку. **б.** *руководеће тело, форум неке политичке партије (обично комунистичке), организације; зграда тога форума.*

комитѐтлија м (мн. ж) (често ир.) *члан комиѿеѿа (б).*

комѝтӗтскӣ, -ā, -ō *који се односи на комиѿеѿ:* ~ активност.

кòмити, -ӣм несвр. [гл. им. кòмљēње с] **а.** *одвајаѿи, скидаѿи сиољни омоѿач (љуску, кору, комушину и сл.) од илода:* ~ кукуруз на струку, ~ грах, ~ орах. **б.** *одвајаѿи зрна с кукурузноī клиие, круниѿи:* ~ кукуруз.

кòмитовати, -тујēм несвр. *чеѿоваѿи као комиѿа.*

кòмитскӣ, -ā, -ō *који се односи на комиѿе:* ~ акција, ~ живот.

кòмичан, -чна, -о *који изазива смех, шаљив, смешан:* ~ особа, ~ сцена.

кòмичāр м **1.** *īлумац који иīра шаљиве, комичне улоīе; онај који уме да засмеје, да забави друīе, шаљивџија.* **2.** *аутор комедија, комедиоīраф.*

кòмичāрка ж *жена комичар.*

кòмично прил. *на комичан начин, смешно, шаљиво.*

кòмичнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оноīа који је комичан, оноīа шѿо је комично, шаљивосѿ.*

комѝшати, -āм несвр. *в. комиѿи (1).*

кòмов, -а, -о *који ириида кому, начињен од кома;* уп. комина (1): ~ ракија.

кòмовача и **кòмовица** ж *ракија од иревреле̄īī īрожђа, лозовача.*

комо́да ж фр. *онизак орман с ладицама.*

комодѝтēт, -éта м лат. *удобносѿ, уīодносѿ, комфор; безбрижносѿ, мирноћа:* ~ у стану; душевни ~.

комòдōр, -óра м енгл. *виши иоморски официр у флоѿама неких држава; команданѿ мале раѿне ескадре.*

комòника ж бот. *лековиѿа биљка* Artemisia vulgaris *из ф.* Compositae.

кòмора ж грч. **1. а.** *одељење у кући у коме се сѿанује, одаја, соба.* **б.** *иросѿорија за живоѿне намирнице, осѿава; иодрум за вино.* **в.** *иосебна или сиоредна иросѿорија у кући за различиѿе намене.* **2. а.** анат. *шуиљина у неким ѿелесним орīанима:* срчана ~, мождана ~, очна ~. **б.** *цев; шуиљина:* коморе у сифону, ~ у стени. **3.** воj. *иозадинска војна јединица од заирежних кола, ѿоварних и ауѿомобилских јединица које снабдевају војску храном, муницијом, оиремом и сл. и иомажу око рањених, болесних.* **4.** *усѿанова која засѿуиа инѿересе једне īране делаѿносѿи:* адвокатска ~, апотекарска ~, привредна ~. • **гасна** ~ *заѿворена иросѿорија у којој су у II свеѿском раѿу фашисѿи убијали људе, заѿворенике, иуштањем оѿровних илинова, душеīуйка.* **мрачна** ~ физ. фот. *мрачна, ѿамна куѿија у фоѿоīрафском аиараѿу у коју свеѿлосни зраци улазе кроз мали оѿвор дајући на суироѿној сѿрани умањен и обрнуѿ лик.*

комòрāч, -áча м бот. *зељасѿа биљка* Foeniculum vulgare *из ф.* Umbelliferae *која се корисѿи као зачин и у медицини.*

кòморица ж *дем. од комора.*

кòмōрнӣк м ист. *звање, ѿиѿула високоī дворскоī службеника:* краљев ~.

кòморскӣ, -ā, -ō *који се односи на комору, који ириида комори:* ~ кола, ~ одбор, ~ чиновник.

комòрџија м (мн. ж) воj. *онај који ираѿи комору, ириадник коморе;* уп. комора (3).

кȍмōтан, -тна, -о **1.** *широк, иросѿран; удобан, уīодан; иодесан;* ~ капут; ~ седење; ~ начин. **2.** *који се иријаѿно, уīодно осећа; лењ, сиор, немаран, безбрижан.*

кȍмōтно прил. **1.** *на комоѿан начин, удобно, уīодно; несмеѿано, слободно, лако:* ~ лећи, ~ се јавити мајци. Можемо се комотно снабдети храном. **2.** *безбрижно, мирно.* – Сви су се комотно држали свога мишљења.

кȍмōтнōст, -ости ж *особина оноīа шѿо је комоѿно, удобносѿ, комодиѿеѿ, комфор; оиушѿеносѿ.*

кòмōција ж *ширина, иросѿор; уīодносѿ, удобносѿ; лакоћа, лежерносѿ:* ~ у кући, потреба за комоцијом; возити с комоцијом.

кòмпакт-дӣск м (мн. -ови) *мали иласѿични диск са нарочиѿим иремазом који служи за снимање иодаѿака и музике у диīиѿалној форми* (енгл. скраћ. CD).

кòмпактан, -тна, -о лат. **1.** *збијен, једар; чврсѿо иовезан, неисирекидан:* ~ кречњак, ~ целина. **2.** *иовезан у целину, јединсѿвен; сложан, чврсѿ:* ~ словенско становништво, ~ тим.

кòмпактнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оноīа шѿо је комиакѿно; јединсѿво; чврсѿина.*

компàнија ж фр. **1.** *ѿрīовачко или индусѿријско удружење у каиѿалисѿичким земљама:* бродска ~, индустријска ~, филмска ~. **2.** *друшѿво, скуи особа које се чешће сасѿају, друже.*

компàњōн, -óна м фр. **1.** *орѿак, деоничар у ѿрīовачком или индусѿријском друшѿву, иредузећу:* пословни ~ **2.** *сарадник у заједничком иослу; саучесник, друī.*

компàњōнка ж *женска особа комиањон.*

кȍмпаратӣв, -а, -о лингв. *други сѿуиањ у иоређењу иридева.*

кȍмпаратӣван, -вна, -о **1.** *иоредбен, уиоредан; који се односи на комиарацију, који се добија комиарацијом:* ~ граматика, ~ анатомија; компаративни подаци, ~ метода. **2.** лингв. *који се односи на комиараѿив:* компаративни наставак, ~ значење.

компаратѝвист(а) и **компарàтист(а)**, -ē м (мн. -сти) *онај који врши комиарацију, иоређење, који се служи меѿодом иоређења.*

компара́ција ж лат. **1.** *иоређење, уиоређивање:* употребљавати компарације у тексту. **2.** лингв. *иоређење, сѿеиеновање оиисних иридева, којим се исказује различиѿ сѿеиен неке особине одређених бића, иредмеѿа или иојава или исѿоīа бића, иредмеѿа или иојаве с обзиром на различиѿо време, околносѿи и др. (нир. млâд – мла̏ђӣ – нâјмлађӣ).*

компари́рати, -àрӣрāм лат. свр. и несвр. *(из)вршиѿи комиарацију, иоређење.*

кòмпас м итал. **1.** *сирава за одређивање сѿрана свеѿа иомоћу маīнеѿске иīле, бусола.* **2.** фиг. *сиособносѿ ироналажења иравоī начина деловања, сиособносѿ оријенѿације:* политички ~, изгубити ~.

кȍмпатибилан, -лна, -о лат. *сиојив, саīласан, складан.*

компатиби́лнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оноīа шѿо је комиаѿибилно.*

кòмпēндијум (кòмпēндӣј, -ија) м лат. *сажеѿ извод из некоī (научноī) дела, иpriручник.*

компенза́ција ж лат. **1.** *накнада, одшѿеѿа; изравнање (некоī дуīа, нечеī изīубљеноī, одузеѿоī):* ~ дуга, територијална ~. **2.** трг. *размена робе за робу без међусобноī илаћања новцем:* обавезе извршити компензацијом.

кȍмпензационӣ, -ā, -ō *који се односи на комиензацију:* ~ уговор.

кòмпензовати, -зујēм (компензи́рати, -èнзӣрāм) свр. и несвр. *надокнадиѿи, надокнађиваѿи, изравна(ва)ѿи.*

компетѐнтан, -тна, -о **1.** *који има власѿ, који је овлашћен да нешѿо решава, да суди о нечему, надлежан, меродаван.* **2.** *сѿручан, сиособан за неки иосао:* ~ да критикује, ~ научник.

компетѐнтнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оноīа који је комиеѿенѿан, комиеѿенција (2).*

компетѐнција ж **1.** *делокруī рада некоī орīана, усѿанове, особе, надлежносѿ:* ~ директора, ~ синдиката, ~ републике. **2.** *знање, сиособносѿ, сѿручносѿ:* научна ~, ~ критичара.

кȍмпилатӣван, -вна, -о *који се односи на комиилацију, неориīиналан:* ~ дело, ~ радња.

компѝлāтор м *онај који се бави комиилацијом, аутор који иише на основу ѿуђих дела, неориīинално.*

компѝлāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на комиилаѿоре и комиилацију, неориīиналан:* ~ дело, ~ критика.

компила́ција ж лат. *иисање, сѿварање некоī умеѿничкоī или научноī дела на основу ѿуђих дела; неориīинално дело.*

компили́рати, -ѝлӣрӣм свр. и несвр. *створити, стварати ново дело на основу туђих дела, компилацијом:* писац који компилира.

компју̏тер м енгл. *програмабилан или унапред програмиран електронски уређај за обраду, смештај, слање и пријем података, за нумеричка израчунавања и друге намене, рачунар.*

компјутериза́ција ж *увођење компјутера у рад, компјутерска обрада података:* ~ установе, ~ података.

компјутѐризовати, -изујēм свр. и несвр. *(из)вршити компјутеризацију, снабде(ва)ти компјутером:* ~ установу.

компјутѐрист(а), -ē м (мн. -сти) *стручњак за компјутере.*

компју̏терскӣ, -ā, -ō *који се односи на компјутере:* ~ вирус, ~ обрада података.

компју̏терски прил. *помоћу компјутера:* ~ обрађени подаци.

ко̀мплекс м лат. **1.** *скуп више предмета, појава и сл. који чине једну целину:* ~ зграда, ~ фактора, ~ питања. **2.** *земљиште које чини једну (већу) целину:* ~ шума, ~ њива, камени ~. **3.** псих. мед. *сплет изражених представа, осећања, нагона који доводе до лакших поремећаја, оптерећења, неочекиваних реакција и сл.:* ~ инфериорности, ~ више вредности, ~ кривице.

ко̀мплексан, -сна, -о **1.** *који је састављен од међусобно повезаних делова, сложен; замршен, нејасан:* ~ проблем, ~ драма, комплексне ствари. **2.** *комплетан, потпун, свестран:* ~ као научник, ~ песник. • ~ **број** мат. *број састављен од реалних и имагинарних бројева.*

ко̀мплексно прил. *у потпуности, у целини, свеобухватно:* ~ сагледати, ~ планирати.

ко̀мплекснōст, -ости ж *особина онога што је комплексно, сложеност; замршеност:* ~ целог питања, ~ догађаја.

комплѐмент м лат. *допуна, додатак:* ~ нечему.

ко̏мплементāран, -рна, -о **1.** *који се допуњује, допунски:* комплементарне привреде две земље. **2.** физ. *који помешан даје нову (белу или сиву) боју (о боји).*

ко̀мплет, -а и **ко̀мплēт,** -éта м фр. **1.** *потпун број неких ствари намењених у одређене сврхе:* ~ дресова за цео тим, ~ кључева. **2.** *целокупна дела неког писца; све књиге из једне едиције; сви бројеви неког часописа, новина и сл.:* ~ Црњанског; ~ свих кола Српске књижевне задруге; ~ „Летописа". **3.** *одећа из два дела (обично од истог материјала).*

ко̀мплетан, -тна, -о *потпун, цео, укупан; савршен:* ~ опрема, ~ списак; ~ симфонија.

комплети́рати, -ѐтӣрам свр. и несвр. фр. *(у)чинити комплетним, потпуним:* ~ библиотеку, ~ материјал.

ко̀мплетно прил. *потпуно, у целости, сасвим:* ~ обучен, ~ снабдевен.

ко̀мплетнōст, -ости ж *особина онога што је комплетно, онога који је комплетан.*

компликáција ж **1.** *сложеност, заплет, замршеност:* ~ у преговорима, непредвиђене компликације. **2.** мед. *погоршање болесниковог стања појавом друге болести:* ~ код грипа, компликације после операције.

ко̀мпликовāн, -а, -о *сложен, заплетен, замршен; тежак:* ~ личност, ~ задатак, ~ питање.

ко̀мпликовāнōст, -ости ж *особина онога што је компликовано, онога који је компликован, сложеност.*

ко̀мпликовати, -кујēм (комплици́рати, -ѝцӣрāм) свр. и несвр. *(у)чинити компликованим, сложеним, заплетеним, (за)мрсити, заплести:* ~ ситуацију. ■ ~ **се** *постати, постајати компликован.* – Ситуација се компликује.

компли̇̀мент (комли̇̀менат), -нта м фр. *израз учтивости, поштовања, дивљења речима, ласкавим похвалама; поздрав, наклон:* добити ~, дати ~, направити ~.

компо̀зита ж **1.** (и компо̀зит м) бот. (обично у мн.) *в. главочика.* **2.** лингв. *сложена реч, сложеница (нпр. југоисток).*

компо̀зитан, -тна, -о *састављен од више делова, сложен:* ~ маса, ~ цвет.

компо̀зитор м лат. **1.** *аутор музичког дела.* **2.** *онај који вешто повезује делове књижевног или уметничког дела у једну целину.*

компо̀зитōрка ж *женска особа композитор.*

компо̀зиторскӣ, -ā, -ō *који се односи на композиторе:* ~ рад.

компози́ција ж **1.** *начин повезивања појединих делова у целину (неког књижевног, научног дела, слике, скулптуре и сл.):* ~ романа, ~ поеме, ~ слике. **2.** слик. *сликарско дело (обично већих размера) с више ликова или објеката:* историјска ~, ~ са голим женама. **3.** муз. *музичко дело, састав; теорија састављања музичког дела:* извести композицију; професор композиције. **4.** *низ железничких вагона које вуче једна локомотива:* ~ брзог воза.

компози́цијскӣ, -ā, -ō *који се односи на композицију:* ~ фактор, ~ идеја.

ко̏мпозициōнӣ, -ā, -ō *в. композицијски.*

компо̀нента ж (ген. мн. -нāтā) лат. **1.** *саставни део неке материје; елеменат, чинилац, фактор:* хемијска ~ масти; компоненте књижевног језика, компоненте његове нарави. **2.** физ. *сила која делује са другим силама и чини резултанту.*

ко̀мпоновати, -нујēм (компони́рати, -о̀нӣрāм) свр. и несвр. **1.** *створити, стварати музичко дело, композицију:* ~ музику за филм. **2.** *сложити, слагати елементе књижевног, научног или уопште уметничког дела у целину:* добро компонована књига, ~ историју.

ко̀мпост м лат. *ђубриво које настаје мешањем биљних, животињских и минералних отпадака.*

ко̀мпōт, -óта м нем. *воће кувано са водом и шећером.*

ко̀мпрес м и **ко̀мпреса** ж лат. *газа која се натопљена раствором стављa на оболело место, облога, завој.*

компрѐсија и **ко̀мпрēсија** ж лат. *сабијање, збијање ваздуха, гасова и сл.; притисак, притискање:* ~ ваздуха, клип са високом компресијом.

ко̀мпресор м **1.** *уређај, машина за сабијање, згушњавање ваздуха или др. гасова; пнеуматски чекић са длетом који се употребљава у рударству.* **2.** мед. *направа за стискање крвних судова.*

ко̀мпресорскӣ, -ā, -ō *који се односи на компресор:* ~ пиштољ, ~ станица.

ко̀мпримовати, -мујēм свр. и несвр. *саби(ја)ти ваздух, гасове и сл.; стиснути, стискати:* ~ ваздух, ~ ђубриво.

компро̀мис и **ко̀мпромис** м лат. *погодба, нагодба, споразум који само делимично задовољава жеље обеју страна:* наћи компромис за отклањање несугласица.

компро̀мисан и **ко̀мпромисан,** -сна, -о *постигнут компромисом, уз узајамне уступке:* ~ решење, ~ споразум.

компроми̇̀сēр, -éра и **ко̀мпромисер** м *особа склона склапању компромиса.*

компромисéрство с *склоност ка склапању компромиса.*

компромитáција ж *кварење угледа, доброга гласа, срамоћење (некога); изазивање неповољног мишљења о некоме или нечему:* ~ државе, ~ странке, ~ писца.

компро̀митовати, -тујēм (компромити́рати, -ѝтӣрāм) свр. и несвр. *створити, стварати лоше мишљење о некоме, (по)кварити чији углед, добар глас; (о)брукати, (о)срамотити.* – Компромитовао га је онај дуг; ~ целу породицу. ■ ~ **се** *показ(ив)ати се, откри(ва)ти се као непоуздан, уплетен у нешто недозвољено и сл., (о)брукати се, (о)срамотити се:* ~ се уплетеношћу у неке новчане афере.

ко̀мӯн, -ýна м итал. *државно земљиште (испаше, шуме, и сл.) које заједнички користе житељи неког села.*

комýна ж лат. **1. а.** *административно-територијална јединица, заједница сеоског или градског типа, општина.* **в.** ист. *у средњем веку, град као економски центар с локалном самоуправом.* **2.** *солидарна организована група, заједница људи повезана професионално, идејно, стилом живота, погледима на свет и сл.* • **Париска** ~ ист. *пролетерска револуција у Паризу 1871. го-*

дине; тако настала револуционарна држава (од 18. марта до 28. априла 1871).

ко̏мӯна̄лан, -лна, -о (одр.) *који се односи на комуну, општински; који је у вези са јавним службама које брину о заједничким потребама у општини, насељу, граду:* ~ аутономија, ~ банка; ~ предузеће, ~ услуга.

комуна́лац м *онај који ради у комуналном предузећу (градском саобраћају, водоводу и др.).*

комӯна̄лије ж мн. *комунални, општински послови, услуге; новац који грађани плаћају за услуге комуналних предузећа:* платити комуналије.

комӯна̄р, -а́ра м фр. ист. *учесник Париске комуне.*

комуни̏зам, -зма м **1.** *пројекат бескласног друштвено-економског уређења у којем би средства за производњу и богатства била у друштвеном власништву а подела према индивидуалним потребама.* **2.** *учење и теорија о организацији и стварању таквог друштвено-економског уређења.*

ко̏муникатӣван, -вна, -о **1.** *који се односи на комуникације, на саобраћајна средства, који је са густом мрежом путева:* ~ веза са Грчком, комуникативни део Европе. **2.** *који служи за преношење вести, обавештења и сл.:* ~ средство. **3.** *који лако успоставља контакт с другима; приступачан у опхођењу.*

комуника́ција ж итал. **1.** *саобраћајна, прометна веза, средство (пут, железница и сл.), саобраћајница:* копнене комуникације, савремене комуникације. **2.** *веза, спона, контакт; споразумевање, општење.*

ко̏муникациōнӣ (комуника́цијскӣ), -ā, -ō *који се односи на комуникације, саобраћајни:* ~ веза, ~ линија, ~ мрежа, ~ правац, ~ средство.

комӯнист(а), -ē м (мн. -сти) пол. *присталица идеја комунизма, онај који се залаже за комунистичко друштвено уређење; члан комунистичке партије.*

комуни̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на комунисте и комунизам, који припада комунистима и комунизму:* ~ друштво, ~ партија.

комуни̏стички прил. *на комунистички начин, као комуниста:* ~ деловати, ~ поступити.

комӯнисткиња ж *женска особа комунист(а).*

комуници́рати, -ӣцӣрāм несвр. **1.** (с неким) *бити у вези, одржавати везу (с неким), општити:* ~ с публиком. **2.** *вршити промет, саобраћај, саобраћати.*

ко̀мӯнскӣ, -ā, -ō *који се односи на комун и комуну, општински:* ~ бунар, ~ земљиште.

комӯњара ж (м) (мн. ж) пеј. (у говору антикомуниста) *комунист(а).*

комӯња̄рскӣ, -ā, -ō пеј. *који се односи на комуњаре (који припада комуњарама, својствен комуњарама и сл.).*

комӯња̄рски прил. пеј. *на комуњарски начин, као комуњаре.*

ко̏мутатӣван, -вна, -о *који може да се мења, међусобно измени, размени (места, редослед и сл.), не мењајући коначни резултат или вредност, заменљив:* ~ број, ~ уговор.

комӯта̄тор м ел. *уређај за мењање спојева у струјном колу у различите сврхе (за исправљање наизменичне струје, успостављање телефонске везе и др.).*

комута́ција ж лат. **1.** *промена, измена, замена.* **2.** ел. *промена смера струје помоћу комутатора.*

ко̀муша ж *в. комушина.*

комӯшати, -āм несвр. *љуштити, скидати комушину са кукурузних клипова:* ~ кукуруз.

комӯшина ж **1.** *листови који обавијају кукурузни клип; ољуштени листови с кукурузног клипа.* **2.** *спољни омотач, љуска ораха, махунарки, лука и сл.*

ко̀мушка ж *в. комушина.*

ко̀мфо̄р, -о́ра м енгл. *све оно што чини становање удобним, угодним (величина, опрема стана, уређаји и сл.), удобност:* ~ стамбени, ~ хотелски.

ко̀мфо̄ран, -рна, -о *који је с комфором, удобан:* ~ стан.

ко́мша ж **1.** *хип. од комшиница.* **2.** м *хип. од комшија;* уп. комшо.

ко̀мшија м (мн. ж) тур. *онај који станује, живи у суседству, сусед.*

ко̀мшӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на комшије, који припада комшијама, суседски:* ~ кућа, ~ њива.

ко̀мшӣка и **ко̀мшика** ж *в. комшиница.*

комшӣлук м тур. **а.** *суседне, оближње куће, суседство:* отићи у комшилук, доћи из комшилука. **б.** *комшије, суседи.*

ко̀мшӣница и **ко̀мшӣнка** ж *она која станује, живи у суседству, суседа.*

ко̀мшӣнскӣ, -ā, -ō *в. комшијски.*

ко́мшо, -а и -ē м *хип. од комшија;* уп. комша (2).

ко́на ж *хип. од комшиница.*

ко̀нак м тур. **1.** *коначиште, преноћиште; ноћење:* наћи конак, доћи на конак. **2. а.** *двор, дворац, палата; стан, зграда:* ~ кнеза Милоша, везиров ~, домаћинов ~. **б.** *зграда при манастиру у којој живе калуђери:* манастирски ~. **3.** *дан хода (при путовању):* ишао је пет конака. • **обећа(ва)ти Маркове конаке** *обећа(ва)ти коме много, нереално.* **причати Маркове конаке** *причати дуго и преопширно о нечем неважном.*

ко̀наковати, -кујēм свр. и несвр. *в. коначити.*

ко̀нац[1], ко́нца м (мн. ко̂нци, ген. ко̏на̄ца̄) **1.** *танко упредена нит, влакно, пређа (од вуне, памука, свиле и др.) која служи за шивење, вез и др.* **2.** биол. **а.** *влакно (мишићно, нервно):* мождани конци, конци мишићног ткива, нервни конци. **б.** *влакно на споју две половине махуне:* боранија са концима. **3.** фиг. **а.** *оно што личи, подсећа на конац (1):* ~ воде, ~ сунца. **б.** *повезани ток догађаја у вези с нечим:* конци завере, конци ситуације, конци управљања. • **висити о концу** *бити угрожен, бити у великој (животној) опасности.* **држати конце (нечега) у својим рукама** *имати власт над неким или нечим, бити господар ситуације.* **изгубити, погубити конце (конац) нечега** *престати управљати, господарити нечим, неким.* **имати конце (у рукама)** *знати основне чињенице, факта, податке (о нечем, о некоме).* **(као) под конац** *у правој линији, савршено, право:* одрезати под ~, слагати сандуке под ~. **(као) по концу** 1) *равно, право; по утврђеном реду:* постројити се по концу, живот иде по концу. 2) *ефикасно, прецизно, беспрекорно.* – Све иде као по концу. **остати о концу** *једва остати жив.* **похватати конце (нечије, нечему)** *сазнати основне чињенице, факта у вези са неким, нечим.* **разапињати конце** *ширити сплетке, интриге.* **с коца (и) с конопца** *са свих страна, одасвуд:* доћи ~. **(с)мрсити, (по)мрсити (некоме) конце** *(у)чинити некоме неприлику, онемогућити, онемогућавати некога у нечему, (по)кварити некоме рачуне.* **терати (узимати) мак на конац** *ситничарити, цепидлачити; упорно остајати при своме.*

ко̀нац[2], ко́нца м (мн. ко̂нци, ген. ко̏на̄ца̄) **1.** *последњи, завршни део неког временског периода, крај; прекид трајања нечега:* ~ месеца, ~ новембра; ~ живљења. **2. а.** *крај живота, смрти.* – Ближио му се конац. **б.** *пропаст, смак:* ~ свијета, ~ цивилизације. **3.** *крај, завршетак; крајњи, завршни део кога се нешто протеже:* ливаде и шуме без конца, на концу књиге. • **без краја и конца** *непрестано, непрекидно.* **до конца конца** *за сва времена, заувек.* **на концу конца** *кад се све узме у обзир; најзад.* **нема (ни) краја ни конца** *нема краја, свршетка, не види се крај.* **не моћи чему ухватити (ни) краја ни конца** *не моћи разумети, схватити нешто; не моћи сазнати нешто.* **од краја до конца** *од почетка до краја, у целости, у потпуности.*

ко̀начан, -чна, -о **1.** *сасвим утврђен, одређен, дефинитиван; крајњи, последњи; одлучујући, пресудан:* ~ циљ, коначно решење; ~ ударац; коначни финиш. **2.** *који има крај, свршетак, ограничен:* ~ време.

ко̀начити, -ӣм свр. и несвр. [гл. им. ко̀начēње с] *ноћи(ва)ти, (пре)ноћити.*

ко̀начӣште с *место где се коначи, заноћи, преноћиште; ноћење.* – Ту нам је коначиште, платити ~.

ко̀начно прил. **1.** *потпуно, сасвим, до краја, дефинитивно:* ~ решити неки проблем, ~ пропасти. **2. а.** *на крају (крајева), на-*

йослейку, најзад: ~ одахнути. **б.** *уосиалом, у сивари.* – Коначно, ти знаш да га волим.

ко̀начно̄ст, -ости ж *својсиво оноīа шио је коначно.*

конве̏јер м енгл. техн. *йокреина ирака за йреношење фабричких йроизвода или маиеријала.*

ко̀нвексан, -сна, -о лат. *исиуичен, избочен:* ~ стакло, ~ огледало.

ко̀нвексно̄ст, -ости ж *особина оноīа шио је конвексно, исиуиченоси.*

конве̏кција ж лат. физ. *креиање īасовииих и иечних маиерија изазвано иемиерайурним разликама; измена иемиерайуре која насиаје иим креиањем.*

конвени́рати, -ѐнӣра̄м свр. и несвр. лат. (некоме) *бийи йо вољи, īодийи, йријаии, свиђаии се, доиасии се; одīоварайи.*

ко̀нвент м лат. **1.** ист. *законодавни орīан у неким земљама с различиийим овлашћењима, скуйшиина.* **2.** *фраиарски сабор; црквена скуйшиина.*

ко̀нвентовскӣ, -ā, -ō и **ко̀нвентскӣ** *који се односи на конвени:* ~ режим, ~ систем.

конве̏нција ж лат. **1.** *усиаљена йравила, норме којима се реīулишу односи међу људима, обичај, узус.* **2.** *йисмени сйоразум, уīовор између две или више сирана, држава, о неком йиийању (йолиийичком, йравном, иид.)*: ратна ~, хашка ~.

ко̏нвенциона̄лан, -лна, -о **1.** *који се йридржава усиаљених навика и обичаја; обичан, уобичајен; шаблонски, сиереоиийан*: конвенционални позив, конвенционална свадба, конвенционална критика. **2.** *који је у складу с конвенцијом (2), доīоворни, сйоразумни*: конвенционални знаци. • ~ **оружје** *оружје које није забрањено међународним конвенцијама.*

конвенционали́зам, -зма м *йрихваиање уобичајених норми йонашања; конвенционална схваиања, сиавови:* друштвени ~.

ко̏нвенциона̄лно прил. *на конвенционалан начин, уобичајено; укалуйљено, шаблонски:* ~ свирати, ~ се осмехнути, ~ религиозан.

конвенциона́лно̄ст, -ости ж *особина оноīа шио је конвенционално, оноīа који је конвенционалан.*

конвергѐнтан, -тна, -о *који је у вези с конверīенцијом, који има својсива конверīенције:* ~ кретање, ~ прогресија.

конвергѐнција ж **1.** *међусобно йриближавање; йодударање, слаīање особина:* филозофска ~. **2.** биол. *сличноси различиииих орīанизама условљена исиом средином и сличним начином живоиа.* **3.** мат. *йриближавање одређеној вредносии, коначној īраници, лимесу.*

конверги́рати, -ѐргӣра̄м свр. и несвр. лат. *йосиа(ја)ии сличан; йриближийи се, йриближаваии се некој заједничкој īраници; сиећи се, сиицаии се у заједничкој иачки.*

конверза́ција ж лат. *разīовор, разīоварање.*

конверза́цӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на конверзацију, разīоворни:* ~ стил, ~ језик.

конве̏рзија ж лат. **1.** фин. **а.** *йромена, замена једне валуие у друīу:* ~ у доларе. **б.** *йреиварање једноī дуīа у друīи йод йовољним условима:* ~ спољних дугова. **2.** лог. *обриање једноī суда йроменом месиа субјекиа и йредикаиа.* **3.** лингв. *ирансформација рêчи одређене врсие (класе) у реч друīе врсие (класе) без йромене īласовноī сасиава (осим, евениуално, у наīласку и дужини слоīова) и без уйоиребе иворбених форманаиа, йреиварање, йреобликовање (нйр.* млâда *(им.)* < млâдā *(йрид.) и сл.).* **4.** *мењање уверења, убеђења, йреокреи уойшие.*

ко̏нвертибӣлан, -лна, -о *који се може йреиворийи, заменийи, замењив (обично о новцу, валуии)*: конвертибилне девизе, ~ валута.

конвертиби́лно̄ст, -ости ж фин. **а.** *својсиво оноīа шио је конвериибилно, замењивоси, йромењивоси:* ~ меница. **б.** *слободна моīућноси замене националноī новца у злаио или сиране валуие:* ~ фунте, ~ динара.

конверти́рати, -ѐртӣра̄м свр. и несвр. лат. **1.** фин. **а.** *йреиворийи, йреиварайи у друīу валуиу, размењиваии новац, злаио и сл.* **б.** *йреиворийи, йреиварайи један дуī у друīи йод йовољнијим условима.* **2.** *йроменийи, мењайи схваиања, уверења; йрећи, йрелазийи у друīу веру.*

конве̏ртӣт, -и́та м итал. *онај који је извршио конверзију (3), који је йроменио своја схваиања, уверења; онај који је йрешао из једне вере у друīу, йреобраћеник.*

конве̏ртӣтскӣ, -ā, -ō *који се односи на конвериийе.*

ко̀нвертовати, -тује̄м свр. и несвр. *в. конвериирайи.*

ко̀нвертор м енгл. *велика йећ за добијање челика и неких обојених меиала:* Бесемеров ~, Мартинов ~.

ко̀нвој м фр. **1. а.** *īруйа бродова (ирīовачких, иранспорииних) који йлове йод јединсивеном командом у зашиииној йраињи раиних бродова или авиона.* **б.** *īруйа сувоземних возила која се крећу заједно (йревозећи храну, муницију и др.):* војни ~, ~ Уједињених нација. **2.** *īруйа заробљеника која се у йраињи сиража уйућује на одређено месио.*

ко̏нвулзӣван, -вна, -о мед. *йраћен īрчевима, īрчевии:* ~ јецај, ~ трзај.

конву̏лзија ж лат. мед. *īрчење, иирзање мишића, īрч; īрчевиио сиање.*

ко̏нгенија̄лан, -лна, -о лат. *који је на йодједнакој умеиничкој или умној висини; духовно сродан:* два ~ песника, ~ критика.

конгломѐра̄т, -а́та м лат. **1.** геол. *сйој разних валуиака, камења у чврсио збијену масу, седиментна сиена сасиављена од чврсио везаних валуиака.* **2.** фиг. *сйој разноврсних елеменаиа, смеша, мешавина; замршеноси, збрка, хаос:* ~ неколико држава, ~ разних племена; ~ прописа, ~ дијалеката.

конгрега́ција ж лат. **1.** *удружење монашких каиоличких редова, верско удружење, брайсиво; удружење више манасиира исиоī реда у целину:* калуђерска ~. **2.** *скуйшиина, сабор великодосиојника (црквених или свеиовних), жуйана, кнежева и др.*

ко̀нгрес м лат. **1.** *сасианак, скуйшиина йредсиавника неке орīанизације, йуномоћника више држава ради доīовора и савеиовања о најбиинијим йословима; сасианак већеī броја научних радника, сиручњака, умеиника ради расйрављања сиручних йиијања, размене искусиава и доношења одлука за даљи рад:* Бечки ~; ~ археолога, ~ књижевника, ~ кардиолога. **2.** *йарламени у САД и неким друīим државама.*

ко̀нгресмен м енгл. *члан Конīреса у САД, амерички йосланик.*

ко̀нгресме̄нка ж *жена члан америчкоī Конīреса.*

ко̀нгреснӣ, -ā, -ō *који се односи на конīрес:* ~ материјал, ~ одлука.

конгру̀ентан, -тна, -о **1.** *који се слаже, саīласан, йодударан:* ~ с реформом, ~ облик, ~ број.

конгру̀ентно̄ст, -ости ж *особина оноīа шио је конīруенино, йодударноси, саīласноси, једнакоси.*

конгру̀енција ж лат. **1.** *саīласноси, йодударање, йодударноси.* **2.** лингв. *обличко, морфолошко слаīање неких синиаксички везаних делова синиаīме и реченице:* ~ субјекта и предиката. **3.** мат. *йодударноси два различииа броја у односу на ирећи (с обзиром на једнак осиаиак йри њиховом дељењу иимирећим бројем); йодударноси йо облику и величини:* ~ троуглова.

ко̀ндак м грч. цркв. *кранка йесма која се йева на јуирењу или лиıурīији.*

конде̏нза̄т, -а́та м физ. *йродукт кондензације.*

конде̏нза̄тор м лат. физ. **а.** *найрава за скуйљање, акумулирање елекиричноī набоја.* **б.** *уређај за хлађење и кондензацију йаре.*

кондензa̋ција ж лат. **1. а.** физ. *зīушњавање йаре и īасова и њихово йреиварање у иечно сиање.* **б.** ел. *скуйљање елекирицииеиа йомоћу елекиричноī кондензаиора.* **в.** хем. *уойшие зīушњавање, збијање, концениација неке маиерије.* **2.** фиг. *збијање, сажимање:* ~ мисли, ~ чланака, ~ текстова.

ко̏ндензациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на кондензацију:* ~ начин.

кондензѝрати (се), -ѐнзӣрāм (се) свр. и несвр. *в. кондензовати (се).*

кòндензовāнōст, -ости ж *особина онога што је кондензовано, згуснуто; сажетост, језгровитост:* ~ паре, ~ осећања, ~ мисли.

кòндензовати, -зујēм свр. и несвр. **1.** *извршити кондензацију нечега, подврћи, подвргавати кондензацији:* ~ млеко. **2.** фиг. *згуснути, згушњавати, зби(ја)ти.* ~ причу. ■ **~ се 1.** *изменити, мењати стање, својства кондензацијом, проћи, пролазити кроз процес кондензације.* – Металне паре се временом кондензују. **2.** фиг. *зби(ја)ти се, сажети се, сажимати се.* – Роман се кондензује у једну целину.

кòндензор м физ. *сабирно сочиво или систем сочива у оптичким инструментима који служи за сакупљање светлосних зрака у објектив.*

кòндӣр, -ѝра м грч. *суд за вино, ракију и сл., врч, крчаг, пехар.*

кòндӣција ж лат. **1.** *физичко и психичко стање у коме се неко налази, способност за бављење неком активношћу:* физичка ~, добра телесна ~. **2.** трг. *норма, стандард који мора имати неки производ, роба.*

кȍндиционāл, -а и **кондициòнāл,** -áла м лингв. *могућни начин, потенцијал; синтаксичка глаголска конструкција којим се глаголска радња исказује као условљена.*

кȍндиционāлан, -лна, -о **1.** *зависан од неке претпоставке, условљен:* ~ природа сазнања, ~ рефлекс. **2.** лингв. *погодбени, условни:* ~ реченица.

кȍндициōнӣ, -ā, -ō *који се односи на кондицију (1), намењен јачању кондиције:* кондиционе припреме, ~ тренинг.

кȍндициōно прил. *у погледу кондиције:* ~ су добро припремљени.

кòндōм, -óма м *врста презерватива.*

кондòминијум (кондòминӣј, -ија) м лат. *заједничко владање двеју или више држава неком територијом; подручје под таквом влашћу.*

кȍндор и **кôндор** м шп. зоол. *најкрупнија птица грабљивица* Sarcorhamphus gryphus *из пор. лешинара* Cathartidae, *која живи у Јужној и Средњој Америци.*

кондỳктēр, -éра м (инстр. -éром) фр. *пратилац, спроводник у каквом јавном превозном средству који продаје или прегледа возне карте.*

кондỳктēрка ж *женска особа кондуктер.*

кондỳктēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на кондуктере, који припада кондуктерима:* ~ униформа, ~ торба.

кòндуктор м лат. **1.** ел. *проводник електрицитета; проводник топлоте.* **2.** бот. *ткиво кроз које пролазе хранљиви сокови.* **3.** мед. *клицоноша који преноси болест.*

кòндура ж (обично у мн.) *в. кундура.*

консеквѐнтан, -тна, -о *в. консеквентан.*

конзеквѐнц(иј)а ж *в. консеквенц(иј)а.*

кòнзēрва ж (ген. мн. -вӣ) итал. *херметички затворена лимена кутија са нарочито спремљеним намирницама (меса, рибе, воћа, поврћа и др.) заштићена од кварења; сама лименка намењена за такву храну:* рибља ~; фабрика конзерви.

кȍнзерватӣван, -вна, -о *који чува старе назоре, традиционалне вредности и сл., који се противи новим тежњама и струјањима; застарео, старомодан:* ~ струја, ~ дух.

конзерватѝвац, -вца м *човек конзервативних погледа и схватања; присталица и члан конзервативне политичке странке.*

конзервативѝзам, -зма м *конзервативни назори и схватања, привржeност старом, а одбојност према новом, прогресивном.*

конзервàтӣвка ж *жена конзервативних погледа.*

кȍнзерватӣвно прил. *на конзервативан начин, као конзервативац:* ~ гледати на живот.

конзерватѝвнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је конзервативан, онога што је конзервативно, назадност, старомодност.*

конзерватѝзам, -зма м *в. конзервативизам.*

конзѐрвāтōр м лат. **1.** *стручњак који се бави конзервацијом, заштитом историјских споменика, културно-уметничких вредности и сл.* **2.** *апарат за конзервирање.*

конзервàтōријум (конзервàтōрӣј, -ија) м нем. *висока музичка школа.*

конзерватòрист(а), -ē м (мн. -сти) *слушалац, ђак конзерваторијума; онај који је завршио конзерваторијум.*

конзѐрвāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на конзерваторе и конзервацију:* ~ лабораторија, ~ радови.

конзервáција ж **1.** *стручни поступак којим се спречава пропадање старих споменика, фресака, слика, археолошких ископина и других уметничких и историјски вредних предмета:* ~ манастира, ~ фресака. **2.** *спремање животних намирница тако да се могу сачувати од кварења дуже време.*

конзервѝрати, -ѐрвӣрāм свр. и несвр. **1.** *спремити, спремати животне намирнице тако да се могу чувати од кварења дуже време; стављати храну у конзерве:* ~ паприке, ~ млеко, ~ гулаш. **2.** *одржа(ва)ти, (са)чувати у непромењеном стању; заштитним поступком спречити, спречавати пропадање културно-историјских, уметничких, археолошких и сл. творевина:* ~ грађевину.

конзѐрвисати (се), -ишēм (се) свр. и несвр. *в. конзервирати (се).*

кòнзēрвнӣ, -ā, -ō који се односи на конзерве: ~ индустрија, ~ фабрика.

кòнзилијум (кòнзилӣј, -ија) м лат. *скуп лекара који се одржава ради утврђивања дијагнозе и начина лечења болесника.*

конзистѐнтан, -тна, -о *чврст, густ, једар; концизан, сажет:* ~ маст; ~ текст.

конзистѐнтнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога што је конзистентно.*

конзѝстōријум (конзѝстōрӣј, -ија) м лат. цркв. **а.** *помоћни орган епископа, бискупа при вршењу његове судске власти; саветодавно веће у управним пословима.* **б.** *највиши колегијум у организацији католичке цркве, веће кардинала.* **в.** *врховна духовна власт код неких верских заједница.*

кȍнзисторијāлнӣ (конзисторѝјскӣ), -ā, -ō *који се односи на конзисторијум:* ~ власт, ~ пресуда.

конзòла ж фр. архит. *носећи елеменат, греда којој је један крај чврсто спојен с конструкцијом, а други, слободни, служи као носач нечега; испуст у зиду, обично уметнички обликован, на који се нешто ослања.*

кòнзōрцијум (кòнзōрцӣј, -ија) м лат. фин. *монолистичко удружење крупних банака или трговинских предузећа ради заједничких већих послова.*

кôнзул и **кȍнзул** м лат. *државни функционер, изасланик који у иностранству заступа интерес своје земље и њених грађана.*

кȍнзулāран, -рна, -о *који се односи на конзулску службу:* ~ заштита, конзуларни чиновник.

конзỳлāт, -áта м **1.** *представништво једне државе у другој држави које води конзул; зграда тога представништва.* **2.** *звање, положај конзула.*

кôнзулица, кȍнзулица, кôнзӯлка и **кȍнзӯлка** ж *жена конзул; конзулова супруга.*

кôнзулскӣ и **кȍнзулскӣ,** -ā, -ō *који се односи на конзуле, који припада конзулима:* ~ место, ~ време.

кôнзулство и **кȍнзулство** с *конзулска служба, конзулско службовање.*

конзултáција ж *в. консултанција.*

конзумáција ж **1.** *потрошња, трошење.* **2.** *обавезна уплата која се даје при уласку у неки ресторан.*

конзỳмент м *онај који конзумира, троши, потрошач, купац.*

конзу̑ментскӣ, -ā, -ō *потрошачки:* ~ расположење.

конзуми́рати, -у̑мӣрāм свр. и несвр. *(по)трошити, (у)трошити:* ~ два милиона динара.

ко̀нзу̑мнӣ и **ко̀нзунӣ,** -ā, -ō *потрошни, потрошачки:* ~ задруга, ~ новац.

ко̀нӣдија ж лат. бот. *семена клица, једноћелијска јединка помоћу које се врши бесполно размножавање биљака бесцветница, спора.*

ко̀ничан, -чна, -о *који има облик конуса, купаст:* ~ брежуљак, ~ облик, ~ лежај.

конјуга́ција ж лат. **1.** лингв. *промена глагола по временима, лицима и начинима.* **2.** биол. *оплођавање неких алги и једноћелијских животиња.*

конјуга́цијскӣ и **ко̏њугацио̄нӣ,** -ā, -ō *који се односи на конјугацију:* ~ промена, ~ парадигма.

конјуги́рати, -у̑гӣрāм несвр. **1.** лингв. *мењати глаголе по временима и лицима.* **2.** биол. *вршити конјугацију (2).* ■ **~ се** *мењати се по временима и лицима (о глаголима).*

ко̏нјунктӣв м лат. лингв. *глаголски начин у неким језицима који изражава став (вољу, жељу и сл.) говорног лица према радњи.*

конјунктиви́тис и конјуктиви́тис м мед. *запаљење слузокоже на унутрашњој страни очних капака.*

конјункту́ра ж лат. *стицај повољних околности; могућност успешног пословања, добре зараде:* политичка ~, повољна ~.

ко̏нјунктӯран, -рна, -о *који се односи на конјунктуру; који добро пролази на тржишту:* ~ добит, ~ информација.

конју̀нкција ж лат. **1.** лингв. *везник.* **2.** астр. *положај када се неко небеско тело налази у истом правцу као и Сунце, посматрано са Земље.*

ко̏нкāван, -вна, -о лат. *издубљен, удубљен:* ~ огледало.

конкви̏стāдор м шп. ист. *учесник у шпанским и португалским освајањима Америке после њена откривања.*

конкла́ва ж лат. *скупштина кардинала која бира папу; просторија у којој се врши тај избор.*

ко̀нклӯзија ж лат. *суд изведен из неке претпоставке, закључак.*

конкорда̀нтан, -тна, -о *подударан, сагласан.*

конкорда̀нција ж лат. **1.** *слагање, подударање, сагласност.* **2.** *алфабетски списак речи из неког текста, са ознаком стране на којој се реч јавља:* компјутерска ~.

конко̀рдāт, -а́та м лат. *споразум између папе и неке државе о правима католичке цркве у тој држави.*

ко̀нкретан, -тна, -о **1.** *стваран, реалан, опипљив:* ~ појам, ~ вид. **2.** *који се односи на одређену појаву; одређен, прецизан:* ~ случај, ~ задатак.

конкретиза́ција ж *претварање у нешто конкретно, стварно, остварење, реализација; ближе одређење:* ~ поставки, ~ ликова, ~ слике.

конкрѐтизовати, -зујēм (конкретизи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. *(у)чинити конкретним, стварним, реалним; тачно одредити, одређивати:* ~ предлоге, ~ амбијент. ■ **~ се** *поста(ја)ти конкретан, стваран, оствари(ва)ти се, реализовати се (нпр. о намерама, замислима и др.).*

ко̀нкретно прил. *на конкретан начин, у конкретном случају, стварно.* – Не може се ништа конкретно доказати.

ко̀нкретно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога што је конкретно, реалност; конкретан облик, реализација.*

конкре́ција и **ко̀нкрēција** ж лат. геол. *минерална маса настала концентрацијом минералних материја око једног средишта.*

конкуби́на ж лат. *жена која живи у конкубинату, невенчана жена; наложница, љубавница.*

конкуби̇̀нāт, -а́та м лат. *заједничко живљење мушкарца и жене без венчања, незаконити брак.*

конку̀рент м **а.** *онај који конкурише некоме, такмац, ривал.* **б.** *учесник на конкурсу.*

конкурѐнтан и **конку̀рентан,** -тна, -о **а.** *способан за конкуренцију:* конкурентни производи. **б.** *који постоји или делује напоредо, истовремено; конкурентски:* конкурентни процеси, ~ појава.

конку̀ренткиња ж *женска особа конкурент.*

конкурѐнтно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је конкурентно.*

конкурѐнтскӣ и **конку̀рентскӣ,** -ā, -ō *који се односи на конкуренцију и конкуренте; супарнички, ривалски:* ~ роба, ~ банка.

конкурѐнција ж лат. *супарништво у каквој делатности, такмичење, ривалство.*

конку̀рисати, -ишēм (конкури́рати, -у̑рӣрāм) свр. и несвр. **а.** *пријавити се, пријављивати се на конкурс:* ~ за место асистента. **б.** *бити конкурент, ривал некоме, такмичити се с неким.*

ко̀нкурс м *јавни оглас, објава којом се траже кандидати или уопште понуде за неки избор (на радно место, упис у школу, доделу награда и сл.):* расписати ~.

ко̀нкурснӣ, -ā, -ō *који се односи на конкурс:* ~ листа, ~ такмичење.

ко̀ноба ж *доња просторија, подрум у згради; гостионица, крчма.*

ко̀нобāр м *в. келнер.*

конобàрица ж *женска особа конобар.*

ко̀нобāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на конобаре:* ~ звање, ~ школа.

ко̀ноп м *в. конопац (а).*

ко̀нопац, -пца м (ген. мн. -пāцā) **а.** *занатски или фабрички производ начињен од упредених влакана конопље и сл., који служи за везивање, уже.* **б.** фиг. *вешала; самоубиство вешањем.* • **намаћи конопац (некоме)** *обесити, осудити на смрт вешањем.* **не говорити о конопцу у кући обешеног** *избегавати пред неким говорити о нечему што га може повредити, изазвати неугодност.* **омастити конопац** разг. *бити обешен, завршити на вешалима.* **с коца и конопца (људи)** *свакакви (људи), пробисвети, олош.* **послати (некоме) свилени конопац** арх. *упозорити некога да га чека смрт, да ће бити убијен.*

ко̀нопља ж **а.** бот. *зељаста биљка* Cannabis sativa *из ф.* Cannabinaceae *која служи за производњу грубљих тканина и ужади.* **б.** *влакно, пређа од те биљке; одећа од тих влакана.*

ко̀нопљāк м *в. конопљиште.*

ко̀нопљан, -а, -о *који је од конопље, који се односи на конопљу:* ~ платно, ~ семе.

ко̀нопљāнка ж бот. *ланилист* Linaria vulgaris.

конопљàрица ж зоол. *в. конопљарка.*

ко̀нопљāрка ж зоол. *назив за неке птице певачице из пор.* Fringillidae *(из редова* Carduelis, Chlaris) *које живе по ретким шумама.*

ко̀нопљаст, -а, -о *који је као конопља, сличан конопљи:* ~ боја, ~ стабљика.

ко̀нопљен, -а, -о *в. конопљан.*

коно̀пљика ж бот. **1.** *стабљика конопље.* **2.** *средоземни грм* Vitex agnus castus *из ф.* Verbenaceae *са ароматичним плодом који се користи у лекарству.* **3.** *назив за биљке из ф.* Cannabaceae.

ко̀нопљин, -а, -о *који припада конопљи, који се односи на конопљу:* ~ семе, ~ трска.

ко̀нопљица ж **1.** *дем. и хип. од конопља.* **2.** зоол. *в. конопљарка.* **3.** бот. *биљка саса* Anemone ranunculoides.

ко̀нопљӣште с *земљиште где се гаји или се гајила конопља.*

коно̀пљуша ж бот. *биљка* Eupatorium cannabinum *из ф.* Compositae.

ко̀нопча̄р, -а и **коно̀пча̄р,** -а́ра м *онај који прави и продаје конопце, ужар.*

ко̀нопча̄рскӣ и **коно̀пча̄рскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на конопчаре:* ~ занат, ~ радња.

ко̀нопче, -ета с *дем. од конопац и коноп.*

ко̀нопчина ж *аугм. од конопац.*

ко̀нопчић и **коно̀пчић** м *дем. од коноп и конопац.*

конса̀лтинг м енгл. *пружање савета и обављање консултација (привредних, правних, техничких и сл.).*

консеквѐнтан, -тна, -о *који не одступа од одређеног става, схватања, постојан, истрајан:* ~ научник, ~ борба.

консеквѐнтно прил. *на консеквентан начин, доследно:* ~ градити свој углед, ~ спроводити одлуке.

консеквѐнц(иј)а ж лат. *последица, резултат, исход.*

консигна́ција ж лат. тргр. *врста комисионе продаје робе, обично у трговини с другим земљама.*

ко̏нсигнацио̄нӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на консигнацију:* ~ роба, ~ продаја.

консолида́ција ж лат. *учвршћивање, сређивање, стабилизација:* ~ односа међу народима, ~ државе.

консо̀лидовати, -дује̄м свр. и несвр. *(из)вршити консолидацију нечега, учврстити, учвршћивати, средити, сређивати:* ~ државу, ~ положај. ■ **~ се** *средити се, сређивати се, стабилизовати се.*

консо̀нант м лат. лингв. *глас при чијој се артикулацији чује шум или прасак изазван препреком коју стварају говорни органи, сугласник.*

консонанти̏зам, -зма м лингв. *систем консонаната у неком језику, сугласнички систем.*

консо̀нантскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на консонанте, сугласнички:* ~ група, ~ систем.

ко̏нспиратӣван, -вна, -о *који се односи на конспирацију, скривен од неког, тајни:* ~ веза, ~ састанак.

ко̏нспиратӣвно прил. *на конспиративан начин, у конспирацији, тајно.*

конспирати́вно̄ст, -ости ж *особина, својство онога што је конспиративно, тајност.*

конспѝра̄тор м *онај који се бави неком тајном, илегалном делатношћу, учесник у конспирацији, у извршавању тајних послова.*

конспѝра̄торскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на конспираторе, својствен конспираторима:* ~ веза.

конспира́ција ж лат. **1.** *чување, скривање тајне, тајност деловања (често у илегалном политичком раду).* **2.** *тајна акција, завера.*

конспѝрисати, -ише̄м (конспири́рати, -ѝрӣра̄м) несвр. *држати у тајности, у конспирацији; бавити се нечим тајним.*

конста̀нта и **ко̀нстанта** ж (ген. мн. -тӣ) лат. **1.** мат. и физ. *величина чија се вредност не мења променом других величина:* гравитациона ~, Њутнова ~, соларна ~. **2.** *уопште оно што је стално, постојано, непроменљиво.*

конста̀нтан, -тна, -о *сталан, постојан, непроменљив:* ~ температура, ~ бука.

конста̀нтно прил. *на константан начин, непроменљиво; стално, непрекидно:* ~ дува ветар, ~ радити.

конста̀нтно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је константно, постојаност, непроменљивост:* ~ кретања.

констата́ција ж фр. *закључак којим се нешто утврђује као чињеница, тврдња.*

ко̀нстатовати, -тује̄м (констати́рати, -а̀тӣра̄м) свр. и несвр. *доћи, долазити до неког закључка, утврдити, утврђивати.*

констела́ција ж лат. **1.** астр. *група звезда која својим распоредом подсећа на неку фигуру, сазвежђе.* **2.** *стицај околности, прилика:* дипломатска ~, друштвена ~.

констерна́ција ж лат. *запрепашћење, запањеност, очајање, изгубљеност.*

конституа̀нта и **конститу̏анта** ж фр. **1.** пол. *уставотворна скупштина.* **2.** *саставни део нечега, компонента.*

конститу̏исати, -ише̄м (конституи́рати, -у̀ӣра̄м) свр. и несвр. *основати, оснивати нешто, установити, установљивати:* ~ одбор. ■ **~ се** *установити, установљавати свој састав, структуру, начин рада (о организацији, телу које се оснива), организовати се, формирати се.*

ко̏нститутӣван, -вна, -о *који чини саставни део неке целине, на коме се нешто заснива, темељан:* ~ елеменат.

конститу́ција ж лат. **1.** *скуп урођених физичких или психичких особина организма; грађа тела, телесни склоп:* ~ човека, психичка ~. **2.** *унутрашњи састав, садржај, структура:* ~ друштва, ~ материје. **3.** пол. *устав (државе).*

ко̏нституциона̄лан, -лна, -о **1.** *који се односи на конституцију (1), психофизички:* ~ тип, ~ одлика. **2.** *уставан:* ~ држава, ~ монархија.

конституционали̏зам, -зма м пол. *систем управљања државом заснован на конституцији, уставу, уставности; политички став који подржава такав облик власти.*

ко̏нституциона̄лно прил. *на основу конституције, психофизичких особина:* ~ способан.

констру̏исати, -ише̄м (конструи́рати, -у̀ӣра̄м) свр. и несвр. **1. а.** техн. *(на)правити, саставити, састављати пројектујући, налазећи погодна решења:* ~ апарат, ~ авион, ~ мост. **б.** мат. *утврдити, утврђивати цртајући помоћу лењира, и шестара:* ~ троугао, ~ симетралу. **2.** *уопште створити, стварати нешто, помоћу различитих поступака:* ~ причу, ~ песму.

ко̏нструктӣван, -вна, -о **1.** *који доноси, даје корисне резултате у нечему; склон корисном ангажовању у нечему:* ~ државна акција, ~ критика, ~ човек. **2.** *в. конструкциони:* ~ систем, ~ линија.

конструктиви̏зам, -зма м *правац у архитектури и уметности настао почетком XX века који наглашава елементе конструкције.*

конструкти̏вист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица, следбеник конструктивизма.*

конструктиви̏стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на конструктивизам:* ~ стилизација, ~ концепција.

ко̏нструктӣвно прил. *на конструктиван начин, стваралачки:* ~ учествовати.

конструкти́вно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својство онога што је конструктивно.*

ко̀нструктор м *онај који конструише, прави конструкцију нечега, градитељ:* ~ авиона.

ко̀нструкторскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на конструкторе:* ~ идеја, ~ способност.

констру̏кција ж лат. **1. а.** техн. *пројектовање склопа, устројства неког сложеног предмета, уређаја, објекта; технички склоп, устројство:* ~ прозора, ~ апарата, ~ моста. **б.** мат. *цртање помоћу лењира, шестара неког геометријског лика.* **2. а.** *међусобно везани, обично носећи делови неког објекта у изградњи:* ~ моста. **б.** *телесна грађа, склоп:* телесна ~. **в.** лингв. *склоп реченице, синтагме, израза:* реченична ~. **3.** *уопште начин грађења, обликовања каквог система или творевине; устројство, структура:* сложена ~ романа, уметничка ~ драме. **4.** *производ духа, маште:* логичка ~, ~ духа.

ко̏нструкцио̄нӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на конструкцију, заснован на конструкцији; конструкторски:* ~ планови, ~ група радника.

консу̏лтант м *онај који даје стручне савете и мишљење о нечему, саветник:* ~ на сценарију, ~ у медицини.

ко̏нсултатӣван, -вна, -о *који се односи на консултанте и консултације, саветодаван:* ~ савет, ~ разговор.

консулта́ција ж лат. *саветовање, измена мишљења о неком питању; тражење нечијег савета, суда о нечему:* лекарске консултације, консултације са министрима.

ко̀нсултацио̄нӣ, -ā, -ō *који се односи на консултацију:* ~ састанак, ~ разговор.

ко̀нсултовати, -тујēм (консулти́рати, -ӳлтӣрāм) свр. и несвр. *(за)тражити од некога савет, суд, мишљење о нечему:* ~ лекара. ■ **~ се** *(по)саветовати се међусобно, заједнички размотрити, размотрати.*

ко̀нтакт м (ген. мн. -кāтā) лат. **1.** *додир (физички), дотицај; блискост положаја, непосредно суседство:* ~ са киселином, ~ са клицама; ~ са непријатељем. **2.** *веза која се успоставља с неким, комуницирање:* ~ с писцима, ~ с публиком, успоставити ~. **3.** ел. *уређај, спој који омогућава ток струје:* ~ струје.

контакти́рати, -а̏ктӣрāм несвр. *одржавати контакт, везу с неким, комуницирати.*

ко̀нтактнӣ, -ā, -ō *који се односи на контакт, додирни, спојни:* ~ маса, ~ детектор, ~ плочица. • **~ сочиво** *танко сочиво за исправљање вида које се ставља директно на очну јабучицу.*

контамина́ција ж лат. **1.** *спајање различитих елемената у једну целину, мешање; спој:* ~ двеју реченица. **2.** *озрачење људи, предмета, земљишта и др. радиоактивним зрацима, загађење радиоактивним материјама.*

контами̏нӣрано̄ст, -ости ж *загађеност радиоактивним материјама;* уп. контаминација (2): ~ земљишта.

контамини́рати, -ѝнӣрāм свр. и несвр. *загадити, загађивати радиоактивним зрацима.*

ко̂нте, -еа и -а м итал. *феудална племићка титула, гроф, кнез.*

конте̏јнер м енгл. **1.** *сандук или сличан предмет у који се смешта роба при транспорту.* **2.** *специјална канта за смеће у градовима и сл. насељима.*

конте̏јнерскӣ, -ā, -ō *који се односи на контејнере.*

ко̀нтекст м лат. **1.** *шири текст, целина којој припада нека реч, реченица и сл. на основу које се одређује тачно значење и смисао дела говора.* **2.** *оно са чим посматрана појава чини целину:* поетски ~ филма.

ко̏нтемплатӣван, -вна, -о *склон мисаоном посматрању живота и света:* ~ личност, ~ живот.

контемпла́ција ж лат. *мисаоно, спекулативно, обично пасивно посматрање света и живота, усредсређеност на размишљање и посматрање.*

конте̏са ж итал. *контова жена или кћи, грофица.*

конти̏ген(а)т, -нта м **1.** *скуп људи у оквиру неког већег састава (обично о деловима војске који се заједно крећу):* ~ војника. **2.** *утврђена количина нечега (робе, материјала који се издваја), квота, удео:* експортни ~.

конти̏нент (конти̏неннат), -ента м **1.** *велики копнени део Земљине површине, обично опкољен морима и океанима.* **2.** *копнено пространство у односу на острва и приморје.*

ко̏нтинентāлан, -лна, -о *који се односи на континент; копнени:* ~ земља, ~ клима, ~ начин живота.

континента́лац, -лца м *човек који живи на континенту, копну, далеко од мора.*

контину̏ӣрāн, -а, -о *непрекидан, трајан, сталан, повезан:* ~ линија, ~ развитак.

контину̏ӣрāно прил. *непрекидно, трајно, стално, повезано:* ~ радити.

континуи̏тēт, -е́та м лат. *непрекидност, повезаност, сталност, трајност:* успоставити ~ власти.

ко̀нтист(а), -ē м фин. (мн. -сти) *финансијски службеник, рачуновођа.*

ко̂нтнӣ и **ко̏нтнӣ**, -ā, -ō *који се односи на конто, рачунски, финансијски:* ~ план.

ко̂нто и **ко̏нто** м (мн. с) итал. фин. *рачун у банци на коме се бележе све уплате и исплате улагача новца:* ~ код Војвођанске банке. • **живети на нечији ~** *живети, издржавати се на нечији рачун.* **књижити на свој конто** *приписивати себи у заслугу.* **стављати некоме на конто** *окривљивати некога за нешто.*

ко̏нтра ж **1.** муз. *врста жичаног музичког инструмента.* **2.** спорт. *брзи противнапад у игри с лоптом.* **3.** *сукоб, конфликт.* • **дати контру** жарг. *супротставити се̑ некоме.*

контра (наглашено: ко̏нтра) предл. лат. (с ген. и дат.) *насупрот, против.* – Сведочио је контра мене; ~ Љубишином предлогу. • **про и контра** (pro et contra) *за нешто и против нечега.*

контра- лат. *префикс који најчешће означава да је нешто противно, супротно од онога што значи основна реч:* контраакција, контранапад, контрареволуција.

контраави̏о̄нскӣ, -ā, -ō *в. противавионски.*

контраадми̏рāл, -а́ла м вој. *најнижи адмиралски чин у ратној морнарици; официр који има тај чин.*

ко̏нтраалт м итал. муз. *најдубљи женски глас, дубоки алт.*

контра̀бāнда ж (контра̀банд м) итал. *тајно преношење, шверцовање робе преко границе; тако пренета роба.*

ко̏нтрабас и **ко̀нтрабас** м итал. муз. **1.** *највећи и по тонском регистру најдубљи гудачки инструмент, обично са четири жице.* **2.** *најдубљи мушки глас, дубоки бас.*

контраба̀сист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који свира на контрабасу.*

ко̏нтрадиктōран, -рна, -о *противречан, опречан:* ~ изјава, контрадикторни подаци.

ко̏нтрадиктōрно прил. *противречно, опречно:* ~ говорити.

контради̏кција ж лат. *противречан став, мишљење, противречност, опречност.*

контра̀кција ж лат. **1.** мед. *скупљање, грчење, стезање мишића, ткива.* **2.** лингв. *сажимање двају суседних самогласника у један.*

контранâпад и **контрана́пад** м *противнапад (у рату, спорту и сл.).*

контраобавешта́јац јек. **контраобавјешта́јац**, -јца м *припадник контраобавештајне службе.*

контра̏обавештāјнӣ јек. **контра̏обавјештāјнӣ**, -ā, -ō *који ради против стране обавештајне службе.*

контраофанзи́ва ж вој. *офанзива која се предузима као напад на непријатељску офанзиву.*

контрапре́длог јек. **контраприје̏длог** м *предлог који је супротан неком другом предлогу, противпредлог.*

контрапро̀дуктӣван, -вна, -о *који изазива ефекте супротне од жељених:* ~ позив, ~ деловање.

ко̏нтрапункт м муз. *вештина повезивања двеју или више мелодија у јединствену хармонијску целину; музичка теорија која проучава правила таквог повезивања.*

контрапункти́рати, -ӳнктӣрāм несвр. *компоновати по правилима контрапункта, примењивати контрапункт.*

ко̏нтрапунктскӣ, -ā, -ō *који се односи на контрапункт, заснован на правилима контрапункта:* ~ класа, ~ форма.

ко̏нтрāран, -рна, -о лат. *супротан, противан.*

контрареволу́ција ж *борба против (тековина) револуције, супротстављање револуцији.*

контрареволуцио̀нāр, -а́ра м *присталица контрареволуције, онај који се бори на страни контрареволуције.*

контрарѐволуционāран, -рна, -о *који се односи на контрареволуцију и контрареволуционаре:* ~ борба, ~ деловање.

ко̀нтраст м **1.** *изражена супротност између неких појава, особина, својстава и сл., изражена разлика, одударање, опречност:* контрасти Београда, контрасти генерација. **2.** *изразита разлика између светлих и тамних површина на некој слици или фотографији.* **3.** стил. *поређење по супротности.*

ко̀нтрастан, -тна, -о *који садржи контраст, који чини контраст:* ~ сцена, ~ пејзаж, контрастне боје.

ко̀нтрастовати, -тӯјēм (контрастѝрати, -ѐстӣрāм) несвр. *бити, налазити се у контрасту, показивати разлику; заснивати се на контрасту.*

контрате́за ж *супротна теза, тврдња, поставка; супротност.*

контра̀хент м *уговорна страна, уговарач.*

контрахѝрати, -а̀хӣрāм свр. и несвр. лат. **1.** *склопити, склапати купопродајни уговор, уговорити, уговарати.* **2.** *стегнути, стезати, (з)грчити.* ■ **~ се** *(из)вршити контракцију, скупити се, скупљати се (о мишићима).*

ко̀нтрацептӣван, -вна, -о мед. *који се односи на контрацепцију:* ~ средство, ~ дејство.

контрацѐпција ж лат. мед. *поступак који се примењује ради спречавања нежељеног зачећа, трудноће.*

контрацѐпцӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на контрацепцију, контрацептиван:* ~ средство.

ко̀нтрāш, -а́ша м пол. *онај који се супротставља владајућој идеологији; уопште онај који се свему противи.*

контрашпијуна́жа ж *делатност која прати непријатељску шпијунажу и обавештајну делатност.*

контрибу́ција ж лат. *ратне дажбине у новцу или роби које се уводе у сопственој земљи или окупираној територији; ратна одштета.*

контрѝрати, ко̀нтрӣрāм свр. и несвр. **1.** *супротставити се, супротстављати се нечему.* **2.** спорт. *одби(ја)ти напад противника.*

контровѐрза ж *противречно тумачење, несагласност, спор; противречност.*

контровѐрзан, -зна, -о *споран, противречан.*

контровѐрзија ж *в. контроверза.*

контро́ла ж фр. **1.** *надзор над обављањем неке делатности, увид у исправност нечијег пословања; установа, служба, одн. службеник који врши такав надзор:* ~ сарадника, обавити контролу у фирми; главна ~. **2. а.** *власт, господарење над неком територијом, простором и сл., држање нечега под својом доминацијом:* област под контролом Срба. **б.** *одржавање нечега у пожељном стању, владање нечим:* ~ савести, ван контроле руку.

контро̀лисати, -ишēм (контролѝрати, -о̀лӣрāм) свр. и несвр. **1.** *подврћи, подвргавати контроли, (из)вршити проверу над нечим или неким, надзирати:* ~ рад, ~ изградњу водовода, ~ његово кретање. **2.** (само несвр.) *имати у контроли, у доминацији, владати нечим:* ~ део територије, ~ своје понашање. ■ **~ се** *владати, управљати самим собом, својим понашањем, држањем.*

ко̀нтрōлнӣ, -ā, -ō *који се односи на контролу; који врши контролу, надзорни; који омогућује контролу:* ~ одбор, ~ комисија; ~ књига, ~ лист.

контро̀лōр, -о́ра м **1.** *службеник који врши контролу нечега.* **2.** техн. *апарат за контролу и регулисање нечега.*

ко̀нтӯзија ж лат. мед. *унутрашња повреда ткива изазвана дејством неке механичке силе на организам.*

ко̀нтузовāн, -а, -о *повређен контузијом, нагњечењем:* тешко ~.

ко̀нтузовати, -зујēм свр. *проузроковати контузију.* ■ **~ се** *добити повреде у облику контузије.*

контума́ција ж лат. **1.** шах. *проглашавање победе, одн. пораза без игре:* добити контумацијом. **2.** *неодазивање судским позивима.* **3.** *изолација ради спречавања заразне епидемије, карантин.*

конту́ра ж фр. **1.** *ивична линија која означава границу посматраног предмета, обрис:* контуре брда, ~ зграде. **2.** *нејасна, тамна прилика, силуета:* контуре људи. **3. а.** *основна линија која означава општи облик и сразмере предмета и ликова у почетној фази израде уметничке слике.* **б.** *основне црте лика, облик, форма; размере:* контуре њене лепоте. Ствар поприма озбиљне контуре. **в.** *идејна основа нечега, замисао:* контуре програма, контуре даљег развоја.

ко́нус м лат. мат. *геометријско тело ограничено кружном равном површином као основом и левкастим омотачем, купа:* коси ~, крњи ~, прави ~.

ко́нуснӣ, -ā, -ō *који се односи на конус, купаст:* ~ пресек, ~ облик, ~ површина.

ко̀нфедерāлан, -лна, -о *в. конфедеративан.*

конфедералѝзам, -зма м *конфедерално уређење.*

ко̀нфедеративан, -вна, -о *који се заснива на принципима конфедерације, удружен, савезни:* ~ република, ~ држава.

конфедера́ција ж лат. **а.** *савез суверених самосталних држава који преузима неке функције заједничке државе.* **б.** *савез више организација (политичких, друштвених и сл.) које се удружују ради заједничких интереса.*

конфѐкција ж лат. *серијска, фабричка израда одеће у стандардним величинама; одећа израђена на такав начин:* дечја ~, мушка ~.

конфѐкцӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на конфекцију:* ~ одело, ~ радња.

конферансѝјē, -е̏а м фр. *онај који води програм на приредби, водитељ.*

конферѐнција ж лат. **а.** *састанак, скуп, седница, заседање, саветовање о неком проблему.* **б.** *стални сазив неке политичке организације.* • ~ за штампу *састанак на коме нека јавна личност даје изјаве поводом неког важног догађаја или одговара на питања новинара.*

конферѐнцӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на конференцију.*

конфѐрисати, -ишēм несвр. *одржавати конференцију, расправљати на конференцији.*

конфѐсија ж лат. *вера, вероисповест.*

ко̏нфесионāлан, -лна, -о (конфѐсӣјскӣ, -ā, -ō) *који се односи на конфесију, верски:* ~ интерес, ~ школа.

ко̏нфесионāлно прил. *верски, вероисповедно:* ~ оријентисан.

ко̀нфе̄т, -е́та м **конфе́та** ж итал. *у мн.: округли, разнобојни кружићи папира који се просипају на свечаностима, забавама, празницима и сл. (у јд. такав папирић).*

конфигура́ција ж лат. **а.** геогр. *изглед земљишта, тла, рељеф:* ~ терена, ~ земље. **б.** *однос елемената који чине неку целину, изглед нечега сложеног; склоп:* ~ класних односа. **в.** астр. *распоред звезда.*

конфинѝрати, -ѝнӣрāм свр. и несвр. лат. фр. *ограничити, ограничавати некоме слободу кретања, интернирати.*

конфирма́ција ж лат. **1.** правн. *потврда судске пресуде, овера.* **2.** кат. *обред у цркви који значи прво причешће одраслим дечацима и девојчицама, кризма.*

конфиска́ција ж лат. **а.** *одузимање имовине од приватних лица у корист државе, заплена.* **б.** *забрана штампања или растурања књига или новина.*

ко̀нфисковати, -кујēм свр. и несвр. *(из)вршити конфискацију нечега, одузети, одузимати у корист државе; забранити, забрањивати штампање или растурање неке публикације:* ~ имање, ~ бродове; ~ цео тираж листа.

ко̀нфликт м лат. *сукоб опречних снага, тежњи, појава, оштро супротстављање; озбиљне несугласице, сукоб у међудржавним односима:* ~ са властима, трагичан ~; ~ са Америком.

ко̀нфликтан, -тна, -о **а.** *који се односи на конфликт:* конфликтни односи. **б.** *који воли да се сукобљава:* ~ личност.

конформѝзам, -зма м *прорачунато прихватање нечега, прикլањање приликама ради осигуравања сопственог положаја, прилагодљивост.*

конфо̀рмист(а), -е̄ м (мн. -сти) *онај који испољава конформизам у свом понашању, прилагодљив човек.*

конформѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на конформисте и конформизам:* ~ начин, ~ развој.

конфронта́ција ж лат. *упоредно одмеравање, упоређивање; супротстављање, суочавање.*

конфронти́рати, -òнтӣрāм свр. и несвр. *изаз(и)вати конфронтацију нечега (некога), упоредити, упоређивати, супротставити, супротстављати:* ~ два супротна гледишта, ~ начин прилажења проблему. ■ ~ **се** *досе(ва)ти у конфронтацију, супротставити се, супротстављати се.*

кòнфӯзан, -зна, -о *сметен, пометен, збуњен, смушен; несређен, нејасан:* ~ говорник; ~ излагање.

кòнфӯзија ж лат. *забуна, збрка, пометња; збуњеност, сметеност:* идејна ~, песничка ~, ~ у глави.

кòнфӯзно прил. *на конфузан начин, збуњено, сметено.*

конфу́знōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својство онога што је конфузно, збуњеност, сметеност.*

конфуционѝзам, -зма м и **конфучионѝзам** *религиозно-филозофско учење које је засновао старокинески мислилац Конфуције (Конфучије).*

концѐнтрāт, -а́та м **1.** технол. *индустријски продукт (руда, метал и сл.) којем је у процесу прераде повећан проценат основне материје која се добија:* ~ оловно-цинкане руде. **2.** *врста прехрамбеног производа за животиње или људе (у праху, екстракту и сл.) који се добија од различитих артикала прерадом корисних састојака који повећавају хранљиву вредност.* **3.** *уопште оно што је скупљено на једном месту, оно што је згуснуто, сажето, концентрација.*

концентра́ција ж лат. **1.** *усредсређивање пажње на нешто, способност удубљивања, понирања у нешто:* ~ мисли, ~ духа. **2.** *нагомилавање нечега, скупљање, збирање на једном месту:* ~ субјективности, ~ војске, ~ возила. **3.** екон. *формирање крупног капитала обједињавањем ситнијих предузећа и привредника; интеграција привредних предузећа:* ~ капитала, ~ производње. **4.** хем. *количина неке супстанце у раствору, смеши и сл.:* ~ раствора.

ко̏нцентрациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на концентрацију и концентрисање, сабирни:* ~ место, ~ тачка.

концѐнтрисāно прил. *с концентрацијом, пажњом, задубљено; изазивајући концентрацију:* ~ посматрати.

концѐнтрисāнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство, стање онога који је концентрисан, онога што је концентрисано.*

концѐнтрисати, -ишēм (концентри́рати, -ѐнтрӣрāм) свр. и несвр. *(из)вршити концентрацију, усредсредити, усредсређивати, прикупити, прикупљати:* ~ пажњу, ~ војску, ~ средства. ■ ~ **се** **1.** *усмерити, усмеравати пажњу на нешто:* ~ се при учењу. **2.** *окупити се, окупљати се око једног седишта, на једном месту:* ~ се око ватре.

концѐнтричан, -чна, -о **1.** *који има исти заједнички центар, заједничко средиште с нечим другим:* ~ кружница, концентрични прстенови. **2.** *концентрисан, усредсређен:* ~ напад, ~ ватра.

концѐнтрично прил. *на концентричан начин, око истог средишта, ка истој тачки:* ~ се ширити, ~ дејствовати.

кòнцентровāн, -а, -о *који представља концентрат:* ~ храна, ~ отров.

кòнцепт (кòнцепат), -пта м лат. **1.** *писмени нацрт, скица написа или говора; лист хартије на коме је написан такав нацрт:* ~ говора, ~ предавања; имати ~ у џепу. **2.** *основна замисао, план нечега, концепција:* историјски ~ романа.

концепти́рати, -ѐптӣрāм свр. и несвр. *саставити, састављати први нацрт, скицу каквог писаног текста, (на)писати концепт.*

ко̏нцептуāлан, -лна, -о **1.** *који се односи на концептуалце:* ~ служба, ~ особље. **2.** *који се тиче основне замисли, концепције:* концептуалне поставке.

концептуа́лац, -лца м *високообразовани службеник који самостално решава службене задатке.*

концептуалѝзам, -зма м *филозофско учење по коме су општи појмови представе у нашем мишљењу које означавају оно што је заједничко многим предметима или стварима.*

концептуа̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица концептуализма.*

концѐпција ж лат. **1. а.** *основна, главна мисао, идеја нечега; замисао уопште:* ~ уметничког дела, ~ о самосталној републици. **б.** *план, намера:* ~ развоја. **3.** биол. *зачеће детета у утроби.*

концѐпцӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на концепцију:* концепцијске промене.

кòнцерн м (ген. мн. ко̏нцēрнā) енгл. **1.** *група формално самосталних предузећа, која су стварно подређена једном заједничком вођству чије име носе и које је због концентрације капитала привредно и политички утицајно.* **2.** *скуп, заједница великих држава:* ~ великих сила.

кòнцерт м (ген. мн. -рāтā) итал. **а.** *јавно извођење музичких дела према утврђеном програму:* приредити ~. **б.** *веће музичко дело, обично за један инструмент и оркестарску пратњу:* ~ за виолину и оркестар.

концерти́рати, -ѐртӣрāм несвр. *јавно давати концерт, бити извођач на концерту:* ~ у Новом Саду.

кòнцерт-мâјстор м нем. *први виолинист у оркестру који изводи све солистичке виолинске деонице, помаже диригенту.*

кòнцертнӣ, -ā, -ō *који се односи на концерт, на концерте, који служи за концерт(е):* ~ вече, ~ дворана.

ко̏нцесӣван, -вна, -о лингв. *којим се исказује неко допуштање, допусни:* ~ реченица.

концѐсија ж лат. **1.** *излажење у сусрет нечијим жељама, уступак:* дати извесне концесије. **2. а.** *уговор којим држава даје приватницима или страним држављанима у експлоатацију своја привредна добра и сл. уз одређену накнаду:* тражити концесију за грађење пруге. **б.** *одобрење за вођење неке радње, обављање стручног посла.*

концесиòнāр, -а́ра м *онај који је добио концесију (2а).*

ко̏нцесионāран, -а, -о *који постоји на основу добијене концесије (2):* ~ радња, ~ предузеће.

ко̏нцӣзан, -зна, -о лат. *кратак и јасан, сажет, језговит:* ~ стил, ~ текст.

ко̏нцӣзно прил. *на концизан начин, сажето, језговито:* ~ написано, ~ речено.

конци́знōст, -ости м (инстр. -ошћу) *сажетост, језговитост:* ~ у изражавању.

кòнцӣл, -и́ла и **ко̏нцил,** -а м лат. *црквени сабор (обично у католичкој цркви), скупштина црквених достојанственика; сабор, скупштина уопште:* ватикански ~, васељенски ~, екуменски ~; патриотски ~.

кòнциповати, -пујēм (конципи́рати, -ѝпӣрāм) свр. и несвр. лат. *(на)правити, (на)писати концепт, нацрт, план, скицу каквог списа, говора, слике и сл.; смислити, смишљати (нешто):* ~ говор, ~ у основним линијама; ~ личност у роману.

ко̏нцлōгор м нем. скраћ. *концентрациони логор.*

концлогòрāш, -а́ша м *затвореник у концентрационом логору.*

кòнчан, -а, -о (обично одр.) *који је начињен, израђен од конца:* ~ чарапа, ~ блуза.

кòнчара ж *фабрика, радионица где се израђују конци.*

ко̏нчаст, -а, -о *који је као конац*[1], *који личи на конац*[1]: ~ стабло, кончасте жиле, ~ млаз воде.

кòнчати, -āм несвр. **1.** *радити, израђивати нешто концем; вести концем.* **2.** *концем умоченим у раствор боје обележавати линије куда треба тестерисати дрво, тесати камен и сл.*

кòнчић и **ко́нчић** м *дем. од конац*[1] *(1).*

ко̏њ, ко̏ња м (вок. ко̏њу) **1.** зоол. **а.** *сисар* Equus caballus *из реда копитара, домаћа животиња која служи за вучу и јахање.* **б.**

оӣшӣи назив за коӣиӣаре рода Equus *из ӣор.* Equidae. **2.** фиг. пеј. *незӣраӣан, ӣлуӣ, оӣраничен човек.* **3.** *древни, камени и сл. киӣ, сӣаӣуа коња (1а); уоӣшӣе фиӣура коња обликована или нацрӣана:* ливени ~, скицирани ~, ~ на јастуку. **4.** *назив за разне ӣредмеӣе који својим изӣледом, наменом и сл. ӣодсећају на коња (1а).* **а.** спорт. *шаховска фиӣура у облику коњске ӣлаве, скакач.* **б.** спорт. *врсӣа ӣимнасӣичке сӣраве.* **в.** *ноӣари, козлић за ӣесӣерисање дрва.* **г.** грађ. *зидарска наӣрава у виду ӣреде која се ослања на друӣе ӣреде.* **5.** разг. *јединица за мерење снаӣе, коњска снаӣа.* **6.** *у дечјим иӣрама ӣредмеӣ, моӣка и сл. на којем се јаше.* **7.** нар. *у разним (дечјим) иӣрама, учесник који се ӣонаша као коњ (1а).* **8.** зоол. *врсӣа морске рибе* Corvina nigra. • зоол. *називи за разне ӣасмине домаћеӣ, ӣиӣомоӣ коња:* **арапски ~, белгијски ~, босански (брдски) ~, енглески ~, енглески пунокрвни ~, мађарски ~, патуљасти ~** и др. **вилински ~** *в. вилин(ски) коњиц (ӣод коњиц).* **нилски (водени, речни) ~** зоол. *круӣни сисар биљождер* Hippopotamus amphibius *који живи у слаӣким водама.* **~ крилаш, крилати ~** мит. *ӣрема ӣрчкој миӣолоӣији коњ с крилима, Пеӣаз.* **морски ~** зоол. *круӣан морски сисар ӣерајар* Odobenus rozmarus, *морж.* **тројански ~** *ӣо леӣенди велики древни коњ којеӣ су Тројанци увукли у ӣрад (не знајући да су Грци у њему) чиме су им омоӣућили да их ӣобеде;* фиг. *лукав ӣосӣуӣак, клоӣка.* • **бити на коњу** *наћи се у ӣовољним ӣриликама, изаћи из ӣешкоћа.* **и ми коња за трку имамо** *имамо се и ми чиме ӣохвалиӣи, имамо и ми шӣа ӣоказаӣи.* **мењати као Цигани коње** *мењаӣи (шӣо и коӣа) сваки час, чесӣо и лако.* **радити као ~** *радиӣи веома много.* **с коња на магарца (доћи, пасти сићи** и сл.) *с бољеӣ на ӣоре (доћи, ӣасӣи, сићи и сл.).* **тући као коња** *веома јако, немилосрдно ӣући.* • НПосл **видела жаба где се коњи кују па и она дигла ногу** *каже се за некоӣа кад ради нешӣо чему није дорасӣао, шӣо му не одӣовара.* **за добрим се коњем прашина диже** *онај који вреди, о њему се и чује.* **сваки Циганин свог коња хвали** *свак о своме ӣовори све најбоље.*

ко̏ња̄к, -а и ко̀ња̄к, -а́ка м **а.** *врсӣа јакоӣ алкохолноӣ ӣића које се добија десӣилацијом вина.* **б.** разг. *количина коњака (а) која заӣрема одређену ӣосуду (чашу, флашу и сл.):* попити један коњак.

ко̀ња̄ни̑к и ко̏ња̄ни̑к м **а.** *јахач на коњу.* **б.** *војник који служи у коњици.*

ко̀ња̄р, -а́ра м **1.** *в. коњушар.* **2.** *одӣајивач, узӣајаӣељ коња.*

ко̀ња̄рни̑к м *сӣаја за коње, коњушница.*

коња́рство с *одӣајивање и чување коња; одӣајивање коња као ӣривредна ӣрана.*

ко̏њаст, -а, -о *који је као коњ, круӣан, незӣраӣан; који је као у коња:* ~ жена; ~ зуб.

ко̀њетина ж *месо од коња, коњско месо.*

ко̀њина ж *auӣм. и ӣеј. од коњ;* уп. коњ (1а, 2).

ко̀њи̑ћ, -и́ћа м **1.** *дем. од коњ (1а); коњ.* **2.** *назив за разне наӣраве, ӣредмеӣе и сл.* **3.** зоол. *зелени скакавац* Locusta viridissima.

ко̏њи̑ц м **1.** песн. *дем. и хиӣ. од коњ; коњ (1а).* **2.** *миӣолошко биће, кенӣаур.* **3.** зоол. **а.** *назив за род морских риба коштуњача* Hippocampus. **б.** *у мн.: ӣруӣа ӣравокрилаца* Locustidae, *сродних скакавцима, зрикавци (у јд.: инсекӣ из ӣе ӣруӣе).* **4.** *назив за разне ослонце, ӣолуӣе (нӣр. за древни ӣодмеӣач за жице на ӣудачким инсӣруменӣима).* • зоол. **вилин (вилински) ~** *инсекӣ* Libellula depressa *из ӣор.* Libellulidae *мрежасӣих ӣровидних крила, који живи ӣоред вода.*

ко̏њица ж вој. *род војске који ӣлавну службу обавља на коњима.* • **лака ~** *лако наоружана и врло ӣокреӣљива коњичка јединица.* **тешка ~** *коњичка јединица најчешће наоружана коӣљима и ӣешким мачевима.*

коњи́чак, -чка м *дем. и хиӣ. од коњ (1 и 2).*

ко̏њички̑, -а̄, -о̄ *који се односи на коњанике и коњицу:* коњичке чизме, ~ одело, ~ спорт, ~ одељење.

коњово́дац, -о́ца м *војник који вода коња; уоӣшӣе онај који води коња.*

коњо̀глав и коњо̀главаст, -а, -о *који има ӣлаву налик на коњску.*

ко̀њогриз м бот. **1.** *расӣавић* Equisetum arvense. **2.** *назив за неке биљке из ф. ӣлавочика* Compositae *(водоӣија, сӣориш и др.).*

коњо̀дер м *онај који дере уӣинуле коње.*

коњо̀крадица м (ж) (мн. ж) *крадљивац коња.*

ко̀њосати, -оше̄м несвр. експр. *наӣорно радиӣи, мучиӣи се.*

ко̏њски̑, -а̄, -о̄ 1. *који се односи на коња (1а), на коње, који је у вези са коњем, са коњима; који је као у коња, незӣраӣан, несӣреӣан:* ~ траг, ~ запрега, ~ рзање; ~ корак. **2.** фиг. разг. *ӣежак, наӣоран:* ~ живот, ~ рад.

ко̏њски прил. *као коњ, ӣешко, мучно:* ~ радити.

коњу̀ша̄р, -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) *радник који се брине о коњима, који чува, храни и ӣимари коње.*

коњуша̀рица ж зоол. *врсӣа змије, смук* Coluber flavescens.

коњу̀ша̄рни̑к м и **коњу̀ша̄рница** ж *в. коњушница.*

коњу̀ша̄рски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на коњушаре:* ~ занат, ~ рад, ~ служба.

коњуша́рство с *коњушарски ӣосао.*

ко̀њӯшница ж *шӣала, сӣаја за коње.*

ко̀ње и ко́ње, -ета с (супл. мн. ко̀њчићи и коњчи́ћи м; зб. им. ко̏њча̄д ж) *дем и хиӣ. од коњ; коњ, кљусе.*

ко̀њчић, -а и ко̀њчи̑ћ, -и́ћа м *дем. и хиӣ. од коњ.*

ко̀њшта̄к, -а́ка м **1.** мед. *обољење кичменоӣ ӣршљена које доводи до сӣварања ӣрбе.* **2.** зоол. *врсӣа инсекӣа* Gryllotalpa vulgaris. **3.** бот. *зељасӣа биљка* Rumex acutus.

коопѐрант м екон. **1.** *ӣредузеће које учесӣвује као суӣроизвођач, један од чланова кооӣераӣиве.* **2.** *ӣољоӣривредник који сарађује, кооӣерише са земљорадничком задруӣом.*

коопѐрантски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на кооӣеранӣе и кооӣерацију:* ~ однос.

кооперати́ва ж екон. *удруживање ӣроизвођача и ӣоӣрошача, врсӣа ӣоӣрошачке задруӣе.*

ко̏операти̑ван, -вна, -о *који се односи на кооӣераӣив(у):* ~ рад, ~ систем, ~ трговина.

кооперативѝзам, -зма м екон. **1.** *задружни ӣокреӣ, задруӣарсӣво, кооӣераӣива.* **2.** *задруӣарсӣво као вид социјалисӣичкоӣ удруживања.*

коопѐра̄тор м **1.** *маӣично ӣредузеће у сисӣему кооӣерације које координира рад кооӣеранаӣа.* **2.** *в. кооӣеранӣ (2).*

коопера́ција ж лат. **1.** *заједничко деловање, сарадња, ӣовезивање с неким.* **2.** *в. кооӣераӣива.*

коопѐрисати, -ише̄м (коопери́рати, -ѐрӣра̄м) несвр. **1.** *ӣовезиваӣи се с неким ради заједничкоӣ деловања, међусобно сарађиваӣи.* **2.** екон. *сарађиваӣи са земљорадничком задруӣом.*

коопта́ција ж лат. *ӣоӣуњавање уӣражњеноӣ месӣа у сасӣаву каквоӣ колекӣивноӣ и изборноӣ орӣана новим чланом.*

коопти́рати, ко̀оптӣра̄м свр. и несвр. пол. *укључи(ва)ӣи ново лице у сасӣав некоӣ изборноӣ ӣела без редовноӣ избора, (из)вршиӣи кооӣӣацију:* ~ нове чланове.

координа́та ж лат. мат. *један од елеменаӣа којима се одређује ӣоложај ӣачке у равни или ӣросӣору:* географска ~, поларна ~, право̀угла ~.

ко̏ордина̄тни̑, -а, -о *који се односи на координаӣе:* ~ оса, ~ осовина и сл.

коорди̇̀на̄тор м *онај који нешӣо координира, уређује, усклађује:* ~ послова.

координа́ција ж лат. *међусобна усаӣлашеносӣ, усклађеносӣ свих делова, елеменаӣа, ӣојединосӣи и др. неке сложене орӣанизације, орӣанизма, радње и др.; довођење у склад.*

ко̏ординацио̄ни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на координацију, који врши координацију:* ~ комисија, ~ одбор.

координи́рати, -ди̇̀нӣра̄м свр. и несвр. *међусобно ӣовез(ив)аӣи, ускладиӣи, усклађиваӣи; довесӣи, доводиӣи у одӣоварајући склад:* ~ привредне интересе, ~ рад у одређеном правцу.

ко̑п, ко̏па и **ко̏п,** ко̀па м (лок. ко̀пу) 1. (мн. ко̀пови) руд. *место где се врши копање, ископавање (обично руде), окно*: угљени копови, подземни копови. 2. *копање, окопавање.*

ко̏пан, -пна, -о *који је без снежног покривача, на којем се није задржао снег:* ~ земљиште, ~ поље.

ко̀пања ж **а.** *чинија, здела од издубеног дрвета.* **б.** *дрвено корито за мешење хлеба, наћве.* **в.** *корито од издубеног дрвета за прање рубља.*

ко̀пањица ж *дем. и хип. од копања.*

ко̏пар, -пра м бот. *в. мирођија (а).*

ко̀пати, -а̄м (ко̏па̄м) (трп. ко̏па̄н) несвр. 1. *мотиком, будаком и сл. разривати, захватати земљу; ситнити земљу око неког усева, окопавати:* ~ виноград, ~ кукуруз. 2. *уклањањем земље правити удубљење (јаму, бунар, ров и сл.):* ~ бунар, ~ гроб, ~ јаму. 3. *отклањањем слоја, наноса вадити, ископавати; експлоатисати руду вађењем из унутрашњости:* ~ кромпир; ~ руду. 4. нар. *сахрањивати.* – Копаће га у православно гробље. 5. *ударати, гребати земљу копитом (обично о коњу).* 6. **а.** *оштром алатком правити удубљење у дрвету, дупсти обликујући:* ~ дрво, ~ корито. **б.** *чепркати, чачкати, копкати:* ~ нос. 7. (по нечему) *пребирати, претурати тражећи нешто; прелиставати (књиге) читајући, тражећи нешто:* ~ по торби, ~ по фиоци; ~ по књигама. 8. фиг. *изазивати, узнемиравати, морити.* – Сумња поче да га копа. 9. *настојати домоћи се чега, залагати се да се нешто постигне.* – Копа свим силама да нађе посао. ■ ~ **се** *сахрањивати се, покопавати се.* – Мештани се копају на два гробља: православном и католичком. • ~ **другоме гроб (јаму, раку)** *спремати другоме зло, пропаст.* ~ **коме очи** *чинити коме зло.* **ко другоме јаму копа, сам у њу пада** *ко жели другога да упропасти, често сам пропадне.*

ко̀па̄ч, -а́ча м (вок. ко̏па̄чу, инстр. -а́чем) 1. *онај који копа, окопава; ратар који обрађује земљу; рудар.* 2. *оруђе којим се копа.*

копа̀чица ж 1. *женска особа која копа, окопава.* 2. *пољопривредно оруђе за ситњење земље, окопавање усева и сл.*

ко̀пачка ж чеш. спорт. *врста ципеле за фудбал и сл. игре.*

ко̀па̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на копаче, који припада копачима:* ~ алат, ~ надница.

ко̀пе̄јка ж (ген. мн. -кӣ (-еја̄ка̄)) рус. *новчана јединица у Русији (раније Совјетском Савезу), стоти део рубље.*

ко̑пија и **ко̀пија** ж лат. 1. *тачан препис, одн. отисак оригинала неког текста, исправе, документа и сл., дупликат:* ~ тестамента, ~ менице. 2. *дело рађено према оригиналу, репродукција; фалсификат:* музејска ~, ~ лампе; ~ Рембранта. 3. **а.** *фотографија добијена са негатива.* **б.** филм. *филмска трака настала умножавањем оригинала филмске врпце.*

копѝлан, -а и **копѝла̄н,** -а́на м пеј. *мушко ванбрачно дете, копиле; неваљалац, хуља, никоговић.*

копѝла̄нка ж пеј. *женско ванбрачно дете.*

копѝлача ж пеј. нар. *жена која роди ванбрачно дете.*

ко̏пиле, ко̏пилета с (мн. ø; ко̏пила̄д ж) *дете рођено ван брака, незаконито дете; неваљалац, никоговић.*

копѝлити се, ко̀пилӣм се несвр. [гл. им. копѝљење с] 1. *рађати копилад.* 2. *доносити прерано на свет младунче, младунчад (о сасвим младим женкама домаћих животиња).*

копѝлица ж 1. *женско ванбрачно дете; неморална, неваљала жена.* 2. *превремено спарена женка животиње.*

копѝлуша ж 1. пеј. *в. копилача.* 2. *в. копилица (2).*

копѝљан м пеј. *в. копилан.*

копѝљуша ж пеј. *в. копилача.*

ко̏пина ж *непрерађена рудна маса, рудача.*

копѝрати, ко̀пӣра̄м свр. и несвр. 1. *(на)правити копију неког текста, препис(ив)ати, преснимити, преснимавати на основу оригинала:* ~ спис, ~ на ксероксу, ~ цртеж. 2. *угледати се у нечему на другога, имитирати, опонашати (некога, нешто):* ~ понашање професора, ~ друге државе.

ко̀пӣр-машѝна ж *апарат за умножавање рукописа, цртежа и сл. механичким путем.*

ко̀пӣр-па̀пӣр, -ѝра м *папир за копирање; индиго-папир.*

ко̀пита ж *в. копито.*

ко̀пита̄р м зоол. **а.** *назив за сисаре биљоједе* Ungulata *који на ногама имају копита.* **б.** *назив за ред лихопрстих папкара* Perissodactyla, *сисара који имају непаран број прстију.*

копѝтара ж бот. *труд*[2] Polyporus igniarius.

ко̀питаст, -а, -о *који има облик копита, сличан копиту:* ~ шака, копитасте ципеле.

копѝтати се, -а̄м се несвр. *бацати се копитама, ритати се, цилитати се (о коњима); бацакати се ногама (о деци и др.)*

ко̀питац, -ица м бот. *биљка* Caltha palustris *из ф.* Ranunculaceae.

ко̀питица ж *дем. и хип. од копита.*

ко̀питнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на копито, копита:* ~ болест, ~ кост, ~ рог.

ко̀питња̄к м 1. зоол. *јестива морска шкољка* Spondylus gaederopus *облика копита.* 2. бот. **а.** *лековита биљка* Asarum europaeum *из ф.* Aristolochiaceae. **б.** *подбел* Tussilago farfara.

ко̀пито с 1. *јако развијени прст, папак у копитара, обавијен тврдом рожнатом масом:* коњско ~. 2. фиг. *угњетавање, јарам:* сурово турско ~, под иностраним копитом.

ко̏пкати, -а̄м несвр. 1. *у дем. значењу: копати:* ~ земљу; ~ ногом по земљи (о коњу); ~ дрво ножем; ~ по кеси. 2. фиг. **а.** (некога) *бити обузет осећањем радозналости, знатижељом.* – Копкало га је да све сазна. **б.** *изазивати у некоме немир, узнемиравати.* – Копкала га је сумња. **в.** *подстицати, наводити на нешто.* – Копкала га је страст за открићем.

ко̀пља̄нӣк м ист. *онај који носи копље, који је наоружан копљем.*

ко̀пља̄ничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на копљанике:* ~ чета, ~ пук.

ко̏пљаст, -а, -о *који има облик копља, шиљаст:* ~ врх, ~ јела.

ко̀пљача ж 1. *шиљата мотка на коју се усађује метални врх копља, застава и сл.* 2. зоол. *морска животињица са примитивним везивним ткивом, хордом, уместо кичме* Amphioxus lanceolatus.

ко̀пље и **ко̏пље** (ген. мн. копа́ља̄ и ко̏па̄ља̄) с 1. **а.** *старо оружје које се састоји од дуже мотке са насађеним металним шиљком на једном крају; дужина тога копља као мера.* **б.** спорт. *реквизит у облику штапа дугог 260 cm и тежак 800 g са шиљком за бацање у атлетској дисциплини.* 2. *дршка заставе, барјака.* • **бацити копље у трње** *престати се борити, одложити оружје.* **ломити копља** *жестоко се борити, водити борбу с неким; водити спор, расправу, полемисати.* **после боја копљем у ледину (у трње)** *кад прође прави час за нешто, накнадно не вреди ништа чинити.*

ко̀пљӣште с *в. копљача (1).*

копљо̀ноша м (мн. ж) *онај који носи копље, копљаник.*

ко̀пненӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на копно, континентални, сувоземни:* ~ веза, ~ ветар, ~ држава.

ко̀пнети јек. **ко̀пњети,** -пнӣм несвр. [гл. им. ко̀пње̄ње с] 1. *топити се, отапати се (о снегу, леду и сл.).* 2. фиг. *губити снагу, слабити, мршавити; нестајати, јењавати.*

копнѝна ж *земљиште са којег је окопнео снег; временски период кад снег почиње да копни.*

ко̏пно с 1. *површина Земље која није под водом, суво тло:* промет на мору и на копну. 2. *земљиште, тло без снега.*

ко̏пнути, -не̄м свр. *мало закопати, загребати по нечему (мотиком или чиме другим); ударити као при копању (ногама и сл.):* ~ будаком; ~ ногом.

ко̀пња ж *копање, окопавање (усева); временски период када се врши копање, окопавање (усева).*

копо̀ра̄н, -а́на и **копо̀ран,** -а м итал. *врста капута (као део народне ношње).*

ко̏пре̄дседнӣк јек. **ко̏пре̄дсједнӣк** м *један од два председника истог тела:* копредседници Хелсиншке конференције.

ко̀прена ж **1. а.** *танка прозрачна марама коју жене носе преко главе или лица као вео.* **б.** *црна трака, флор као знак жалости.* **2.** фиг. *танак слој нечега (магле, дима и сл.); оно што скрива стварност:* ~ дима, ~ јутарње магле; ~ с очију, ~ заблуда.

ко̀пренаст, -а, -о *који је налик на копрену, мрежаст, провидан:* ~ застава, ~ магла.

ко̀прива ж бот. *коровска биљка која садржи мрављу киселину и при додиру коже изазива пликове, свраб, запаљење* Urtica (*обично о врсти* U. urens) *из ф.* Urticaceae, *жара.* • **неће гром у коприве** *ономе ко је мале вредности, безначајан не прети опасност.*

ко̀прива̄р, -а и **копрѝва̄р,** -а́ра м зоол. *врста лептира чије се гусенице обично хране копривама.*

ко̀приваст, -а, -о *сличан коприви, који има особине коприве.*

ко̀привин, -а, -о *који припада коприви, који се односи на копрмву.*

ко̀привић м бот. *врста дрвета, кошћела* Celtis australis.

ко̀привица ж *дем. од коприва.*

ко̀при̑внӣ, -ā, -ō *који се односи на коприве:* ~ жила.

ко̀привња̄к м **1.** *место где расту коприве, место зарасло копривом.* **2.** зоол. *в. копривар.*

копри̏вњача и **копри́вњача** ж мед. *кожни осип са пликовима праћен сврабом и грозницом, обично изазван алергијом на нешто,* urticaria.

копроду̀кција ж лат. *заједничка сарадња у производњи чега; заједничка производња домаћих и страних фирми у изради филмова.*

ко̏продукциōнӣ, -ā, -ō *који се односи на копродукцију:* копродукциони уговори.

копр̀цати се, -ām се несвр. **1.** *чинити брзе покрете рукама, ногама, телом, бацакати се, праћакати се (о рибама, деци и др.).* **2.** *борити се за излажење из неког незгодног положаја, трудити се да се избегне нека неугодност.*

копр̀цнути се, ко̀прцнēм се *свр. према копрцати се.*

ко̏пула ж лат. **1.** *веза, спона.* **2.** лингв. *облик помоћног глагола који веже субјекат и именски део предиката.* **3.** лог. *реч која у сваком суду повезује субјекат с предикатом.*

ко̏пулатӣван, -вна, -о (обично одр.) *спојни, везивни, саставни:* копулативни везник, копулативна реченица, копулативна сложеница.

копула́ција ж **1.** *спајање, повезивање.* **2.** биол. *полно спајање двеју ћелија у једну оплођену јајну ћелију (код нижих биљака и животиња).*

ко̏пча ж (ген. мн. ко̏пчӣ) тур. **1. а.** *метална кукица која се закачиње за метални полукруг ради закопчавања одеће, обуће, књига и сл.:* ~ на кожуху, ~ на крагни. **б.** мед. *метална спајалица за везивање коже на рани, на оперисаном месту.* **2.** фиг. *оно што спаја, веза, спона:* ~ између власти и народа.

ко̀пчати, -ām (копча́мо и ко̀пча̄мо) несвр. **1.** *спајати копчама, дугмадима делове одеће, закопчавати:* ~ прслук. **2.** фиг. *повезивати, спајати:* ~ позадину с морем. **3.** разг. *схватати, разумети.*

ко̀пчев и **ко́пчев,** -а, -о *који припада копцу, који се односи на копца:* ~ налет, ~ нокат.

ко̀пчић м *дем. и хип. од кобац.*

ко̏пчица ж *дем. и хип. од копча.*

ко̑р[1], -а (ко́ра) м грч. *в. хор.*

ко̑р[2], ко́ра м фр. **1.** *заједница, сви представници једног реда људи:* балетски ~, дипломатски ~, официрски ~. **2.** воj. *војна јединица од неколико дивизија, корпус.*

ко̏ра ж **1.** *спољашњи омотач стабла, грана, корена дрвета која може да се одваја, гули:* ~ храста, букова ~. **2.** *спољашњи, тврђи део хлеба, пецива и сл.; стврднути комад хлеба; хлеб уопште:* ~ хлеба; немају ни коре хлеба. **3.** *спољни омотач неких плодова, љуска:* ~ од ораха, ~ од наранце. **4.** *љуска јајета:* ~ од јаја. **5.** *чврст, рожнати омотач код неких животиња (пужа, корњаче и др.).* **6.** *скрама која се ухвати над нечим течним, житким:* ~ на млеку. **7.** *развучено и стањено тесто, јуфка:* пита од кора. **8.** *оно што се згуснуло, скорело:* блатњава ~. **9.** мн. **а.** *направа у коју се ставља нож, сабља и сл., корице.* **б.** *дршка ножа, бритве.* **10.** *спољашњи изглед који скрива оно битно, суштинско:* ~ неповерења, ~ грубости. • **живети о кори (сува) хлеба** *живети врло сиромашно.* **Земљина ~** геол. *спољашњи омотач Земљине кугле.* **мождана ~, ~ великог мозга** анат. *сива маса мозга испод можданих опни у виших кичмењака и човека.* **стећи, осигурати, избити кору хлеба** *остварити оно што је најосновније, најпотребније за живот.*

ко̏рав, -а, -о *који је као кора, сличан кори, храпав:* ~ длан, ~ лице.

ко̀равица ж зоол. *речна риба клен.*

ко̏ра̄к м (лок. кора́ку и ко̏ра̄ку; ген. мн. кора́кā и ко̏ра̄кā) **1.** *један покрет ногом при ходу:* ићи брзим кораком. **2.** *начин покретања ногу (у спорту, игри, војсци и сл.):* гимнастички ~, балетски ~, војнички ~. **3.** *јединица мере за дужину величине корака (1):* кућа дугачка 15 корака. **4.** фиг. *предузимање нечега, подухват; акција, поступак:* пазити на сваки његов корак, предузети кораке. • **држати ~, ићи у ~ (с неким, с нечим)** *не заостајати, ићи упоредо; бити раван коме.* **држати се од кога ~ даље** *не бити с неким у блиским односима.* **из корака на ~** *стално, непрекидно.* **изгубити ~** *изгубити такт у корачању.* **ићи ~ натраг** *назадовати.* **на првом кораку** *на самом почетку.* **на сваком кораку** *свуда.* **ни за ~, ни корака** *нимало, ни најмање.* **опружити ~** *поћи брзим ходом, пожурити.* **поћи ~ напред** *узнапредовати.* **пратити кога у ~** *непрестано мотрити, пазити на кога; следити чије кретање.* **пружити (пустити) ~** *пожурити, похитати.* **сплести коме кораке** *смести, спутати кога.* **учинити први ~** *почети нешто.* **ухватити ~ (с ким)** *достићи кога у кретању; изједначити се (с ким).*

кора́кнути, ко̀ра̄кнēм свр. **1.** *начинити корак, крочити:* ~ ногом. **2.** фиг. *узнапредовати, остварити напредак.*

ко̀ра̄л[1], -а́ла м муз. *врста црквене хорске песме која се пева једногласно; рукопис такве песме.*

ко̀ра̄л[2], -а́ла м грч. (најчешће у мн.) **а.** зоол. *непокретне животиње из рода полипа које у скуповима живе у морима прирасле за стене,* Anthozoa. **б.** *брушени окамењени скелет корала (1а), црвене, ружичасте или беле боје који се употребљава за израду накита и украса.*

ко̀ра̄лнӣ[1], -ā, -ō *који се односи на корал*[1], *сличан коралу:* ~ појање, ~ музика, ~ акорд.

ко̀ра̄лнӣ[2], -ā, -ō *који се састоји од корала*[2]; *сличан коралу*[2]: ~ острво, ~ стена, ~ огрлица; ~ уста.

ко̀ра̄љ, -а́ља м *в. корал*[2].

кора̀љуша ж бот. *врста биљке* Corallorrhiza trifida *из ф.* Orchidaceae *чији је корен гранат као корал*[2].

Ко̀ра̄н, -а́на м тур. *в. Куран.*

ко̏раст, -а, -о *на којем је кора, који је с кором; скорен, закорео; сличан кори, храпав:* ~ дебло, ~ снег, ~ риба; ~ крила, ~ наслага.

ко̏рача̄ј м (ген. мн. -ā) *в. корак (1, 3).*

кора̀чати, -ām (корача́мо и кора̀ча̄мо) несвр. *кретати се правећи кораке, ићи, ходати:* ~ за њим, ~ убрзано.

кора̀чина ж *аугм. и пеј. од корак.*

кора̀чити, ко̀ра̄чӣм свр. *в. коракнути.*

кора̀чић м *дем. и хип. од корак.*

ко̀ра̄чница ж муз. *музички комад у дводелном такту који даје ритам за корачање већег броја лица обично у строју, марш:* војничка ~, свирати корачницу.

ко̀рба̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) тур. **1.** *бич од дебеле коже или исплетених кожних трака, камџија.* **2.** *ударац таквим бичем.*

корба̀чина ж *аугм. од корбач.*

корба̏чић м *дем. од корбач.*

ко̑рда ж итал. **1.** *конопац, уже; бела врпца којом се опасују католички калуђери.* **2.** *фитиљ за минирање у коме има барута.*

ко̀рдо̄н[1], -о́на м фр. **1.** *ред, ланац војника стражара дуж границе као заштита од непријатеља; место где се они постављају.* **2.** *низ полицајаца или војника који штите пролаз према некоме или нечему.*

ко̀рдо̄н[2], -о́на м бот. *локвањ* Nymphaca alba.

ко̀рдо̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на кордон*[1]: ~ заповедник, ~ служба.

Ко̀рдӯн, -у́на м *ниска крашка област у горњем и средњем току реке Коране.*

ко̀ректан и **коре̏ктан**, -тна, -о лат. **1.** *који се понаша, односи према коме како треба, учтив, уљудан, пристојан:* ~ према сарадницима. **2.** *беспрекоран, исправан, уредан, тачан; правилан (о језику, писмености и сл.):* ~ живот, ~ политика.

коре̏ктӣв, -и́ва м *оно што коригује, исправља, дотерује, ублажава нешто.*

ко̏ректӣван, -вна, -о *који коригује, исправља, дотерује, ублажава:* ~ тренинг.

ко̏ректӣвно прил. *на корективан начин:* ~ утицати.

ко̀ректно и **коре̏ктно** прил. *на коректан начин, како треба, уљудно, пристојно; исправно, беспрекорно:* ~ примити, ~ се понашати, ~ радити.

ко̀ректно̄ст и **коре̏ктно̄ст**, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство и особина онога који је коректан, онога што је коректно, исправност.*

ко̀ректор м лат. **1.** *онај који врши коректуру, који се бави коректуром:* ~ листа, ~ штампарије. **2.** *оно што поправља, исправља.*

ко̀ректорскӣ, -ā, -ō *који се односи на коректоре:* ~ посао, коректорске исправке.

коректу́ра ж лат. **1.** *исправљање штампарских грешака на отиску типографског слога; отисак типографског слога на коме се врши исправљање грешака.* **2.** *в. корекција.*

ко̏ректӯрнӣ, -ā, -ō *који се односи на коректуру:* ~ табак.

коре̏кција ж лат. *поправљање, поправка, исправка:* ортопедске корекције, извршити корекције уговора.

коре̏ла̄т, -а́та м лат. лог. *појам који узајамно условљава други појам (нпр. узрок и последица, рад и одмор).*

ко̏релатӣв м **1.** *в. корелат.* **2.** лингв. *реч која стоји у узајамном односу с другом речју (нпр. колико-толико, како-тако).*

ко̏релатӣван, -вна, -о *који стоји у узајамном односу с нечим другим:* корелативне промене, корелативни појмови.

корела́ција ж лат. *узајамна зависност, међусобни однос, повезаност у складну целину:* ~ органа, ~ између димензија.

ко̏ре̄н јек. **ко̏ријен** м (мн. ко̏ре̄ни (ко̏ренови) јек. ко̏ријени (ко̏рјенови); зб. им. ко̀ре̄ње јек. ко̀ријење с) **1.** *подземни биљни орган којим се биљка учвршћује за земљу и црпе из ње воду и храну.* **2.** анат. **а.** *део рожнатих и коштаних израштаја на човечјем или животињском телу из кога они расту:* ~ косе, ~ нокта. **б.** *основа неких органа или делова тела (шаке, живца и сл.) који представља везу са осталим деловима тела:* ~ руке, ~ репа, ~ живца. **3.** фиг. **а.** *оно што је главно, најважније, темељ, основа:* ~ немачког империјализма, ~ устанка. **б.** *ослонац, потпора, подршка:* имати корен у народу. **в.** *зачетак, почетак; узрок:* ~ њихових жеља, ~ тога зла. **г.** *породична лоза, род из кога неко потиче.* **4.** лингв. *првобитни, основни, нерашчлањиви део речи, обично заједнички за више речи.* **5.** мат. **а.** (датог броја) *број који треба степеновати одређеним изложиоцем да би се добио дати број, резултат кореновања:* квадратни ~. **б.** *математички израз или писмени знак којим се означава кореновање.* • **вући (водити) корен** *имати порекло, потицати.* **(из)вадити, извући, извлачити (квадратни, кубни) корен** мат. *израчуна(ва)ти (квадратни, кубни) корен, кореновати.* **ни корена (некоме)** *ни трага ни гласа (некоме).* **пустити, пуштати, ухватити, хватати корен(а)** *усталити се, устаљивати се на једном месту.* **репа (тиква) без корена** *особа без значајнијег порекла, рода, значаја.* **у корену (до корена, из корена и сл.) (затрти, рушити, променити се итд.)** *сасвим до краја (уништити, искорењивати, променити се итд.).*

коре́нак јек. **корије̏нак**, -нка м **1.** *дем. и хип. од корен (1).* **2.** бот. *доњи део семене клице, из којег се развија корен биљке.*

корѐна̄р јек. **корје̏на̄р**, -а́ра м зоол. *врста инсекта* Rhizotrogus solstitialis.

ко̏ренаст јек. **ко̏рјенаст**, -а, -о **а.** *који има облик корена.* **б.** *који има врло развијен корен или подземно стабло:* ~ биље, коренасти усеви. **в.** *који се састоји од корена или кртола:* коренасти плодови.

корѐнит јек. **корје̏нит**, -а, -о **1.** *који захвата сами корен, темељ, бит, основу, радикалан:* ~ измена, ~ реформа. **2.** *здрав, јак, снажан, чврст:* ~ човек, ~ храст.

коре́нити се, ко̀ре̄нӣм се јек. **коријѐнити се**, ко̀ријенӣм се несвр. *пуштати корен;* фиг. *укорењивати се, учвршћивати се; почињати (од нечега, од некога).*

корѐнито јек. **корје̏нито** прил. *из основа, темељито; суштински, битно:* ~ изменити, ~ лечити.

ко̏ре̄нов јек. **ко̏ријенов**, -а, -о *који припада корену:* ~ изданак, ~ длака.

ко̏реновати јек. **ко̏рјеновати**, -нује̄м свр. и несвр. мат. *израчунавати корен неког броја.*

ко̏ре̄нскӣ јек. **ко̏ријенскӣ**, -ā, -ō *који се односи на корен:* ~ лишће, ~ речи.

корѐнчић јек. **корје̏нчић** м *дем. и хип. од корен; коренак.*

корѐња̄к јек. **корје̏ња̄к**, -а́ка м *млада биљка настала садењем гране или корена, која служи као садница.*

кореѐграф м *уметник који компонује и на сцену поставља плесне игре.*

кореогра̀фија ж грч. **а.** *компоновање и сценска обрада плесних игара:* балетска ~, ~ београдских уметника. **б.** *бележење покрета у балету и народним играма помоћу специјалног система знакова.*

кореѐграфкиња ж *женска особа кореограф.*

кореѐграфскӣ, -ā, -ō *који је у некој вези с кореографима и кореографијом:* ~ поставка, кореографске студије.

кореодра́ма ж *позоришни комад са елементима балета.*

корепети́рати, -ѐтӣра̄м свр. и несвр. *поновити, понављати с ученицима задатке, школско градиво.*

корепѐтӣтор м лат. **а.** *онај који с ученицима понавља задатке, градиво, поучавалац.* **б.** поз. *музичар који увежбава певаче пратећи их на клавиру.*

кореспо̀ндент м нем. фр. **а.** *лице које води, врши кореспонденцију (за неко предузеће, установу и сл.):* самостални ~. **б.** *дописник, извештач за новине.*

кореспо̀нденткиња (кореспо̀ндентица) ж *женска особа кореспондент.*

кореспонде̏нција ж нем. фр. **1. а.** *дописивање, преписка између појединих особа или предузећа.* **б.** *писмене пошиљке, писма.* **2.** *слагање, подударност.*

кореспонди́рати, -о̀ндӣра̄м несвр. **1.** *водити преписку, дописивати се.* **2.** *слагати се, подударати се.*

корѐутика и **коре̏утика** ж грч. *уметност и наука о игрању у колу и плесу (у античкој Грчкој).*

корефѐра̄т, -а́та м *допунски реферат, извештај.*

корефѐрент м *онај који подноси кореферат; један од два или више референата који раде исти реферат.*

корзи́рати, ко̀рзӣра̄м несвр. *шетати по корзу, ходати корзом.*

ко̑рзо и **ко̏рзо**, -за м (мн. с), **ко̀рзо̄**, -о̀а м (мн. м) итал. и нем. *улица која служи као главно вечерње шеталиште; шетање великог броја особа по тој улици.*

кòриговати, -гујēм (коригѝрати, -ѝгӣрāм) свр. и несвр. *исправити, исправљати (штампарски слог, текст, нечије мишљење, кретање и сл.):* ~ текст, ~ ставове. ■ **~ се** *исправити, исправљати своје мишљење, понашање и сл.:* ~ се на време.

корѝда ж шп. *јавна представа борбе тореадора с биковима.*

корѝдōр, -óра м итал., фр. и нем. **1.** *уско, дугачко предсобље, ходник; трем.* **2.** *уски део земље или ваздушног простора који служи као пролаз кроз туђе државно или војно подручје.*

корѝдōрскӣ, -ā, -ō *који се односи на коридор:* ~ подручје.

кòризма ж *велики ускршњи пост код католика.*

кòризмен, -а, -о (обично одр.) *који се односи на коризму:* коризмени пост, коризмена недеља.

корѝјāндар и **корѝјандар,** -дра м бот. *једногодишња лековита биљка* Coriandrum sativum *из ф.* Umbelliferae.

кòримб м бот. *штитаста цваст, гроња:* цвеће у ~ сложено.

кòриснӣк м *онај који се користи нечим, који употребљава нешто; онај који има право да се нечим користи.*

кòрисница ж *женска особа која се користи нечим, која употребљава нешто; она која има право да се нечим користи.*

кȍрӣсно и **кòрисно** прил. *на користан начин, с коришћу:* ~ послужити.

кȍрӣснōст, кòриснōст и **корѝснōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својство онога што је корисно, корист.*

кȍрӣст ж (инстр. -ӣшћу (-ӣсти)) **а.** *повољан ефекат, исход, позитивно дејство, добит:* ~ од његове школе, ~ за народ. **б.** *материјална вредност, приход који се стиче, остварује у некој прилици, добитак:* прибавити себи велику корист, новчана ~. **в.** *оно што некоме иде у рачун, интерес:* заслепљен личним користима. • **бити на корист, бити од користи (некоме или нечему)** *користити, помагати (некоме, нечему).* **извући корист из нечега** *окористити се нечим.* **у корист (нечега, некога, нечему)** *у прилог (некога, нечега), дајући за право (некоме или нечему); дајући предност, првенство (некоме или нечему).*

кȍрӣстан и **кòристан,** -сна, -о **1.** *који доноси материјалну корист, добитак, приход; који користи, омогућава, доприноси да се нешто постигне:* ~ трговина, ~ посао; ~ намера, ~ циљ. **2.** *који се може искористити, употребити:* ~ површина, ~ простор.

кòристити, -ӣм и **корѝстити,** кȍрӣстӣм несвр. (свр.) [гл. им. кòришћēње (кòриштēње) и корѝшћēње (корѝштēње) с] **1.** *бити од користи, омогућавати да се нешто постигне, уради, доприносити; давати позитивне ефекте.* **2. а.** *в. користити се.* **б.** (и свр.) *проводити, провести:* ~ (годишњи) одмор. ■ **~ се 1.** *употребљавати за своје потребе, примењивати на погодан начин, корисно се служити (нечим):* ~ се енциклопедијама, ~ се државним превозом. **2.** *искоришћавати остварујући преимућство, добит и сл.*

користољу́бац, -ýпца м *користољубив човек, грамзивац.*

користољу̀бив, -а, -о *који безобзирно тежи за материјалном користи, грамзив, похлепан:* ~ трговац, ~ намера.

користољу̀биво прил. *на користољубив начин, грамзиво, похлепно.*

користољу̀бивōст, -ости ж и **користòљӯбље** и **користòљубље** с *својство и особина онога који је користољубив, онога што је користољубиво, грамзљивост, похлепа.*

корита́нце и **кòритāнце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од корито.*

кòритаст, -а, -о *који има облик корита, сличан кориту, долинаст:* ~ удубљење, ~ терен.

корита́шце и **кòритāшце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од корито.*

кòрити, -ӣм несвр. *грдити, прекоревати; благо опомињати.* – Корила га је што боље не учи. ■ **~ се** *пребацивати, замерати себи; грдити се.*

кòрити се, -ӣм се несвр. *добијати кору, прекривати се кором; стврдњавати се.*

кòритӣште с геогр. *долина између планинских коса; речно корито.*

кòритњāк м зоол. *у мн.: општи назив за род инсеката* Scaphidiidae *(у јд.: инсект из тога рода).*

кòрито с (ген. мн. кȍрӣтā) **1. а.** *издубљен дугуљаст суд од дрвета, метала, камена и сл. за прање рубља, купање и сл.* **б.** *издубљени дрвени трупац, дуг обично више метара за напајање или храњење домаћих животиња, валов.* **2.** *назив за поједине предмете слична облика (нпр. колевку, суд за малтер, наћве, уопште посуду коритастог облика).* **3.** *основа, труп брода, лађе.* **4.** *удубљење којим тече или је текла река, поток и сл.; удубљење у коме се налази или се налазило море, језеро:* ~ реке, исушено ~ језера. **5.** фиг. *ток, развој, смер кретања и сл.* – Покрет је ушао у мирно корито. **6.** геогр. *котлина, удолина, дô окружен брдима.* • **бити на нечијем кориту** *издржавати се код некога.* **имати плитко корито** нар. *бити слабог имовног стања.*

корѝфēј, -éја м грч. **1.** *вођа хора у старогрчкој трагедији.* **2.** *славни, истакнути научник, уметник и сл., првак.*

кȍрица ж **1.** *дем. и хип. од кора; кора уопште.* **2. а.** *танки слој који се хвата на површини нечега, кора:* ледена ~ **б.** *кожа на испеченом месу, кожурица:* румена прасећа ~. **3.** (обично у мн.) **а.** *увлака у којој се држи нож, мач, штап и сл.:* вратити нож у корице, корице јатагана. **б.** *дршка ножа (дрвена, пластична и сл.) састављена из два дела, две облоге.* **4.** *први и последњи лист књиге, свеске и сл. обично од чвршћег картона, коже, платна и сл. који служи као заштитни омотач, повез.* • **~ хлеба (круха)** *оно што је најнеопходније, најнужније за живот.* **од корице до корице, од корица до корица (прочитати, научити)** *потпуно, све (прочитати, научити).*

кòричити и **кȍричити,** -ӣм несвр. [гл. им. -чēње с] *стављати у корице, повезивати (књиге и сл.).*

кȍричњāк (кòричњāк) м *нож чије сечиво при склапању улази у корице.*

кормѝлāр, -áра м (вок. кȍрмиларе и -у, инстр. -áром и -áрем) **1.** *онај који рукује кормилом, онај који кормилари.* **2.** фиг. *предводник, вођа, руководилац:* ~ нашег живота, ~ народних маса.

кормила́рити, -ѝлāрӣм несвр. [гл. им. кормила́рēње с] *руковати кормилом; управљати лађом, бродом и др.; маневрисати бродом и сл.*

кормѝлāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на кормиларе и кормиларење.*

кòрмило с **1.** *уређај за управљање лађом, подморницом, пловним објектом, крма; управљач другим возилом.* **2.** фиг. *водећи положај, вођство:* на кормилу државе, кормило у рукама моћних.

кормòрāн, -áна м фр. зоол. *у мн.: породица птица весларица црног перја* Phalacrocoracidae *и род птица из те породице* Phalacrocorax, *које живе уз море и велике реке, вранци (у јд.: таква птица);* уп. вранац (2).

кормòфит, -ѝта м (обично у мн.) бот. *назив за више биљке које имају развијене корен, стабло и лист.*

кòрнēр, -éра м енгл. спорт. **а.** *прекршај у фудбалу, ватерполу и сл. играма када играч избаци лопту преко своје гол-линије; казнени ударац због таквог прекршаја који изводи противнички играч шутирањем лопте с угла аут-линије и гол-линије.* **б.** *простор иза сопствене гол-линије.*

кòрнет[1], -а и **кòрнēт,** -éта м итал. и фр. муз. *лимени дувачки инструмент сличан труби.*

кòрнет[2] и **кòрнēт,** -éта м итал. и фр. *фишек, купа од печеног теста у којој се продаје сладолед.*

кȍрњāк ж зоол. *инсект који живи под кором дрвета* Hypophloeus.

кóрњача ж **1.** зоол. *гмизавац са чврстим рожнатим оклопом из реда* Chelonia *или* Testudines *који живи у топлијим крајевима на копну и у води:* барска ~, главата ~, морска ~. **2.** *в. корњачевина (а).* **3.** ист. *кров од војничких штитова који су антички војници правили изнад својих глава при нападу на град.* **4.** мед. *начин повијања завојем на прегибу или зглобу.*

кóрњачевина ж **а.** *корњачина кора; рожнаṯа маṯерија од корњачина оклоӣа, која се уӣоṯребљава за израду различиṯих ӣредмеṯа.* **б.** *корњачино месо.*

кр̀њāш, -áша м зоол. *у мн.: род инсекаṯа* Coleoptera *са два ӣара крила, ṯврдокрилац (у јд.: инсекṯ из ṯоīа рода).*

кóров и **кр̀ов** м (зб. им. кóрōвље и кр̀ōвље с) мађ. (ретко у мн.) *назив за биљке које дивље расṯу ӣо жиṯу, усевима, врṯовима и оṯежавају, уīрожавају нормалан развој ӣољоӣривредних кулṯура.* • **као коров (ницати, расти)** *великом брзином (ницаṯи, расṯи.* **ни корова (од нечега)** *ни ṯраīа (од нечеīа).* **ни од корова (некога, нечега)** *ниīде, уоӣшṯе (некоīа, нечеīа) нема.*

кóровина и **кр̀овина** ж *ауīм. и ӣеј. од коров; коров.*

кр̏овођа м *в. хоровођа.*

кóровскӣ и **кр̀овскӣ,** -ā, -ō *који се односи на коров, сличан корову:* коровске биљке, ~ семе.

кр̏озӣван, -вна, -о **а.** *који изазива корозију, наīриза, разједа; ӣодложан корозији:* ~ течност; ~ грожђе. **б.** *који се односи на корозију:* ~ појава, ~ својство, ~ дејство.

кр̏озӣвно прил. *на корозиван начин, наīризајући:* деловати ~.

корозӣвнōст, -ости ж *особина или сṯање оноīа шṯо је корозивно.*

кр̀ōзија ж лат. **1.** геол. **а.** *расӣадање, разарање минерала, камена и сл. деловањем воде, веṯра и др.* **б.** хем. *наīризање, разједање, оштећење меṯала изазвано хемијским ӣроцесима; рђа, оксидација.* **2.** мед. *расӣадање ṯкива услед īнојних ӣроцеса.*

кр̏озиōнӣ, -ā, -ō *в. корозиван.*

коро̀мāч, -áча м бот. *вишеīодишња биљка* Pleuriospermum austriacum.

корóна ж лат. **1.** астр. *сӣољни слој Сунчеве аṯмосфере, који се види као свеṯао венац око Сунца за време њеīове ӣомрачења.* **2.** *свеṯао круī око īлаве свеṯаца, ореол, нимбус.* **3.** муз. *знак у облику ӣолукруīа и ṯачке који се сṯавља изнад или исӣод ноṯе, ӣаузе и др. и означава ӣродужеṯак ṯона, ӣаузе.*

кр̏онāрнӣ, -ā, -ō *који се односи на крвоṯок срца, срчаноī мишића:* коронарни судови, ~ тромбоза.

кр̀ота и **кр̏ота** ж итал. **1.** *жалосṯ за умрлим; исӣољавање жалосṯи, ṯуīе ношењем црнине, уздржавањем од ӣевања, весеља и др.:* бити у дубокој короти. **2.** *црна одећа или црна ṯрака на реверу као знак жалосṯи за умрлим, црнина.*

кр̀отан и **кр̏отан,** -тна, -о **1.** *који је у короṯи, у жалосṯи за ӣокојником, ожалошћен:* коротан за сином. **2.** *који се носи у знак короṯе, црн:* ~ хаљина, ~ одело.

кр̀отовати и **кр̏отовати,** -тујēм несвр. *жалиṯи за умрлим, оӣлакиваṯи; биṯи у короṯи, носиṯи црнину.*

кóрпа ж (ген. мн. -пӣ (-пā)) нем. **1. а.** *наӣрава различиṯоī облика и величине исӣлеṯена од ӣрућа, ṯрске и сл. која служи за чување, ношење разних сṯвари, коṯарица, кошара; количина нечеīа шṯо сṯане у ṯакву наӣраву:* пуна корпа грожђа, ~ јабука. **б.** *слична наӣрава са ӣосṯољем која служи као кревеṯац за бебе.* **2.** *ӣолулоӣṯасṯа наӣрава од жице која се сṯавља на њушку ӣсима и друīим неким живоṯињама да не би уједали или чинили шṯеṯу.* **3. а.** *ӣокреṯни део на крановима и сл. машинама за ӣренос маṯеријала.* **б.** *слична наӣрава на жичарама за ӣревоз људи.* • **бацити у корпу** *уништиṯи, бациṯи нешṯо.* **дати (коме) корпу** разг. *одбиṯи (некоīа), не ӣримиṯи ӣонуђено.* **добити корпу** разг. *биṯи одбијен (обично од девојке).* **потрошачка ~** *количина намирница ӣоṯребних за једнодневну исхрану чеṯвороčлане ӣородице.*

кр̀пāр, -áра м *онај који ӣлеṯе, израђује и ӣродаје корӣе.*

кр̀пāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на корӣаре:* ~ занат.

корпáрство с *корӣарски ӣосао, занаṯ.*

кр̀пица ж *дем. и хиӣ. од корӣа.*

кр̏поратӣван, -вна, -о **1.** *који се односи на корӣорацију, својсṯвен корӣорацији; цеховски, еснафски:* ~ организација, ~ удружење. **2.** *заједнички, колекṯивни:* корпоративни дух.

корпоративѝзам, -зма м **1.** *схваṯање ӣрема коме друшṯво ṯреба ӣреуредиṯи ӣо сисṯему цеховских, сṯруковних удружења.* **2.** *ӣолиṯичка ṯеорија ӣрема којој државне и друшṯвене орīанизације ṯреба да чине удружење ӣослодаваца и радника, корӣорација.*

кр̏поратӣвно прил. *на корӣораṯиван начин, цеховски; заједно, колекṯивно:* ~ уређене општине; ~ отићи.

корпорáција ж лат. *удружење људи исṯе сṯруке, занимања, звања и сл. које засṯуӣа и шṯиṯи инṯересе својих чланова; цех; ṯакво удружење као један од облика државне ӣривредне акṯивносṯи.*

корпулѐнтан, -тна, -о *ṯелесно добро развијен, круӣан, јак, снажан; уīојен, дебео:* ~ момак.

корпулѐнтнōст, -ости и **корпулѐнција** ж лат. *особина и сṯање оноīа који је корӣуленṯан, ṯелесно развијен, круӣноћа; уīојеносṯ.*

кр̀пус м лат. **1.** воj. *војна формација сасṯављена од више дивизија или бриīада.* **2.** *друшṯво, дружина, īруӣа окуӣљена око заједничкоī ӣосла, забаве и сл.; ӣерсонални сасṯав какве усṯанове, инсṯиṯуције:* извођачки ~, дипломатски ~ **3.** *збирка ṯексṯова, ӣодаṯака, докуменаṯа и сл.; збирка ӣроӣиса:* лингвистички ~. • **~ деликти** правн. *ӣредмеṯ којим је извршен злочин, ӣредмеṯ којим се доказује кривично дело; ӣоуздан доказ.*

кр̀пуснӣ, -ā, -ō *који се односи на корӣус, који ӣриӣада корӣусу:* ~ командант, ~ артиљерија.

кр̀теш м мађ. *ӣолиṯички аīиṯаṯор ӣлаћен да ради за неку сṯранку или ӣолиṯичара.*

кр̀тешкӣ, -ā, -ō *који се односи на корṯеше:* ~ интерес.

кр̀тешовати, -шујēм несвр. *деловаṯи као корṯеш, аīиṯоваṯи.*

кр̀уба ж *кора, љуска, љушṯура; рожнаṯи оклоӣ неких живоṯиња (корњаче, шкољке и др.).*

кору̀бина ж *ауīм. од коруба; коруба уоӣшṯе.*

кору̏мпӣрāнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својсṯво оноīа који је корумӣиран, оноīа шṯо је корумӣирано, ӣоṯкуӣљивосṯ.*

корумпѝрати, -у̏мпӣрāм свр. и несвр. лат. [гл. им. корумпѝрāње с] *морално (ис)квариṯи ӣодмићивањем, новцем, и др.; ӣодмиṯиṯи, ӣодмићиваṯи, ӣоṯкуӣиṯи, ӣоṯкуӣљиваṯи.* ■ **~ се** *(ис)квариṯи се ӣод уṯицајем коруӣције (о друшṯву, људима).*

кр̀унд ж мин. *алуминијумов оксид, минерал велике ṯврдоће, који се уӣоṯребљава као драīи камен и као средсṯво за īлачање.*

кр̏уптӣван, -вна, -о *ӣодложан коруӣцији, ӣодмиṯљив, ӣоṯкуӣљив:* ~ службеник.

корупти́внōст, -ости ж *особина оноīа који је коруӣṯиван.*

кору̀пција ж лат. *ӣодмићивање, ӣоṯкуӣљивање, ӣоṯӣлаћивање; уоӣшṯе морална исквареносṯ.*

корупциòнāш, -áша м *онај који се бави коруӣцијом, који ӣрима миṯо, ӣодмиṯљивац.*

корупциòнāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на коруӣционаше, својсṯвен коруӣционашима:* ~ афера.

кору̀тина ж геогр. *улеīнуће између узвишења, коṯлина.*

кóруш и **кôруш** м лат. *узвишено месṯо, ӣосṯоље у цркви за орīуље и хор; месṯо исӣод звоника одакле се звони.*

кôс м (мн. кóсови и кȍсови) зоол. *назив за ӣевачице из рода* Turdus; *назив за ӣṯице из ӣор.* Turdidae, *у коју сӣада ṯај род, дрозд, дрозак.* • зоол. *назив за ӣојединe врсṯе косова рода* Turdus: **~ гривњаш** T. torquatus, **~ чађавац** T. iliacus, **модри ~** T. saxatilis, **црни ~** T. merula, *које живе ӣо шумама и воћњацима.*

кȍс, -а, -о (кôс, кóса, -о) **1. а.** *који је ӣрема хоризонṯалној равни наīнуṯ, ӣод наīибом:* ~ линија, ~ раван. **б.** *искошен, дуīуљасṯ (о очима).* **2.** *који се врши, изводи ӣод извесним уīлом, са сṯране, бочно:* ~ кретање, коси ударац, ~ паљба. **3.** фиг. *оṯшар, ӣрек, неӣоверљив:* ~ поглед.

ко̀са[1] ж (најчешће у зб. значењу, у јд.) *длаке на човечјој глави, власи.* • **вилина** ~ бот. *назив за род паразитских биљака* Cuscuta *из ф.* Convolvulaceae *које живе на разним зеленим биљкама.* **коса ми се диже, јежи** *згражавам се, ужасавам се; плашим се.* **под седу косу** *у поодмакло доба, у старости.*

ко̀са[2] ж (ак. ко̏су; мн. ко̏се, ген. ко́са̄) **а.** *пољопривредна алатка са дугим лучним сечивом која служи за кошење траве, жита и сл.* **б.** *површина ливаде коју један косац може покосити за дан као мера.*

ко̀са[3] ж (ак. ко̏су; мн. ко̏се, ген. ко́са̄) геогр. **а.** *косо нагнута страна брега или планине, падина.* **б.** *планински венац, ланац; заобљени део планине, било, врх.*

ко̀сан м бот. **а.** *врста сите* Juncus. **б.** *врста перунике, сабљица* Gladiolus communis.

ко̀са̄р, -а́ра м *ковач који прави, кује косе.*

ко̀сат, -а, -о **а.** *који има дугачку, густу косу, космат.* **б.** *који има дугу, густу гриву, griват (о коњу).*

ко̀сатка ж зоол. *врста сисара из реда китова:* Orca gladiator и Orca orca.

ко̀сац, -сца и **ко̀са̄ч,** -а́ча м **1.** *онај који коси косом.* **2.** зоол. **а.** *пољска птица слична препелици.* **б.** *в. сабљарка* Pelecus cultratus. **в.** *у мн.: род паука ситног тела и дугих танких ногу* Phalangidae; *врста паука* Phalangium opilio *из тога рода (у јд.: паук из тога рода, одн. те врсте).*

коса̀чица ж *пољопривредна машина за кошење траве, жита.*

ко̀са̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на косце, на косаче:* ~ надница, ~ умор.

ко̀сидба ж *кошење траве, жита и сл.; време у које се кошење обавља.*

ко̀сијер, -ѐра м јек. *в. косир.*

ко̀силац, -иоца м *в. косац (1).*

ко̀силица ж *косачица (1); мања косачица за кошење траве по дворишту, мањим парковима и сл.*

ко̀симице̄ прил. *под косим углом, искоса.*

коси̏на ж **1.** *нагнута, коса површина нечега, страна; стрмина:* ~ пута, ићи косином, пети се косином. **2.** *нагиб, нагнутост:* кров различите косине.

ко̀синус м лат. мат. *тригонометријска функција која означава однос налегле катете према хипотенузи.*

ко̀синуснӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на косинус:* ~ правило.

ко̀сир, -и́ра м *алатка српастог сечива за сечење грана, жбунова, лозе и сл.* • **голуб** ~ зоол. *морска риба рода* Myliobatis.

коси̏рић м **1.** *дем. и хип. од косир.* **2.** зоол. *врста ластавице* Hirundo urbica.

ко̀ситар, -тра и **ко̀ситер,** -а м грч. хем. *в. калај.*

ко̀сите̄рнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на коситер, калајни:* ~ руда, ~ кандило.

ко́сити, ко̂сӣм несвр. **1.** *чинити косим, кривити:* ~ леђа. **2.** (очи, очима, оком) *гледати искоса склањајући поглед; попреко, оштро, мрко гледати:* ~ очима у страну; ~ оком на некога. ■ ~ **се** *нагибати се у страну, повијати се.*

ко̀сити, ко̀сӣм (трп. ко̏шен) несвр. [гл. им. ко̀ше̄ње с] **1. а.** *одсецати косом, косачицом (траву, жито и сл.):* ~ детелину. **б.** фиг. *убијати оружјем (обично већи број људи); уништавати уопште:* ~ бомбама. **2.** *снажно дувати, обично обарајући, ломећи (о ветру и др.).* ■ ~ **се 1.** *дотицати се, сударати се; ударати се при ходу ногом једне ноге, одн. копита о чланак друге ноге, одн. копита:* ~ се лактовима. Коњи се косе задњим ногама. **2.** (са неким, нечим) *бити у супротности, не слагати се, противити се (некоме, нечему):* ~ се с постојећим законом. **б.** *свађати се, гложити се.*

ко̀ситрен, -а, -о *који је од коситра, калајни; који има боју коситра:* ~ кашика, ~ тањир; ~ сивоћа.

ко̀сић, -а и **ко̀сӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од ко̂с.*

ко̀сица ж *дем. и хип. од коса*[1]. • **вилина** ~ бот. *в. под коса*[1].

ко̀сӣште с *дршка, држалица (обично дрвена) на којој је причвршћено сечиво косе.*

ко̏ска ж (дат. ко̏ски и ко̏сци; ген. мн. ко̏скӣ) *в. кост (1 и 2).* • ~ **раздора** *повод или узрок раздору, свађи:* (у)бацити коску раздора (међу људе, народ, масе и сл.).

ко̏скица ж *дем. и хип. од коска;* уп. кошчица (1).

ко̀смат, -а, -о **1. а.** *густ, јак (о обрвама, о брковима, о коси):* космате обрве. **б.** *који има густу, јаку браду, дугу косу; длакав, маљав; који је густе длаке:* ~ старац; космате груди; ~ пас. **2.** фиг. *зао, покварен, рђав:* ~ душа, ~ срце.

ко̀смато̄ст, -ости ж *особина, својство онога који је космат, длакавост, рутавост.*

Ко̀смет и **Ко̏смет** м скраћ. *Косово и Метохија (јужна српска покрајина).*

ко̀смичкӣ (ко̀смичнӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на космос:* ~ простор.

космобиоло̀гија ж *наука о утицају космичких, васионских сила на живот Земље.*

космого̀нија ж *наука о постанку и развоју небеских тела и њихових система (посебно Сунчевог система); наука, митови, идеје и сл. о постанку света.*

космого̀нӣјскӣ (космого̀ничкӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на космогонију:* ~ хипотеза.

космо̀граф м *онај који се бави космографијом.*

космогра̀фија ж *наука о небеским појавама и телима.*

космо̀графскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на космографију.*

ко̏смодром м *полигон за испитивање и лансирање космичких летелица.*

космо̀лог м *онај који се бави космологијом.*

космоло̀гија ж *учење о космосу, свету као целини и законима који владају у њему.*

космо̀лошкӣ (космоло̀гӣјскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на космологију.*

космона̀ут м *пилот или члан посаде космичког брода, космичке летелице, астронаут.*

космона̀утика ж *наука о космичким летовима.*

космона̀уткиња ж *жена космонаут.*

космопо̀лит(а), -е̄ м (мн. -ти м и -те ж) *присталица космополитизма; онај који цео свет сматра својом домовином.*

космополити̏зам, -зма м (мн. ø) *идеологија која негира националне особености, схватање по којем не треба да постоје националне и државне границе; тежња за зближавањем људи без обзира на њихову националну, конфесионалну или било какву другу посебну припадност.*

космополи̏тичан, -чна, -о и **космополи̏тичкӣ,** -а̄, -о̄ *в. космополитски.*

космопо̀литкиња ж *жена космополит.*

космопо̀литскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на космополите и космополитизам, својствен космополитима и космополитизму; светски:* ~ поглед, ~ карактер, космополитске висине.

ко̏смос м *свемир, васиона, свет.*

ко̀снӣк, -и́ка и **ко̏снӣк,** -а м **1.** *косо постављена греда у зиду куће од плетара, брвана и сл.; уопште коси подупирач.* **2.** *коси јарбол на прамцу брода.*

ко́сница ж *ливада која се коси, сенокос, сенокоша.*

ко̀снути[1], -не̄м свр. **1.** *додирнути, дотаћи, окрзнути; згодити, погодити.* **2.** *болно дирнути; узнемирити, жацнути.* – У души је нешто косну. ■ ~ **се 1.** (некога, нечега) *мало додирнути, дотаћи се.* – Обећа да се никада више неће коснути робиње. **2.** (некога) **а.** *оставити тежак утисак (на некога), тешко погодити, потрести.* – Овај проглас немило се косну босанских бего-

ва. **б.** (срца, душе) *изазивати врло јако болно осећање (код некога), узбудити, узрујати.* – Коснуће се његовог срца људско страдање.

ко̏снути², -не̄м свр. *мало покосити.*

ко̏со (ко̂со) прил. **1.** *у косом правцу, укосо, косимице, под косим углом:* ~ падају зраци сунца, ~ побити колац. **2.** *искоса, попреко, нељубазно; неповерљиво:* ~ поздравити (некога); ~ (по)гледати.

Ко̏совац, -о̄вца м *становник, житељ Косова; онај који је пореклом са Косова.*

ко̏совац, -о̄вца м зоол. *в. кос.*

косо̀вић м зоол. *косов птић; кос.*

косо̀вица ж зоол. *кос (мужјак и женка).*

Ко̏со̄вка (Ко̏совкиња) ж **1.** *становница, житељка, Косова; она која је пореклом с Косова.* **2.** (у нар. песмама, уз именицу „девојка") *лик девојке који је постао симбол доброте, племенитости и милосрђа.*

косо̀вљӣ, -а̄, -е̄ *који се односи на коса, на косове.*

Ко̏сово с **1. а.** *котлина, пространа равница, велико поље на југу Србије између Шар-планине, Црнољеве, Голеша, Чичавице, Суве горе, Рогозне, Копаоника, Кознице, Жеговца и Скопске Црне горе.* **б.** *битка између српске и турске војске која се одиграла на том пољу 1389. г., често као симбол страдања српске војске и пропасти старе српске државе:* пре Косова, после Косова. **в.** фиг. *место жестоке борбе, бојно поприште, бојиште; велика погибија; окршај, борба уопште:* направи се Косово. **2.** *извесно време званични назив за јужну српску покрајину Косово и Метохију.* • **касно Марко (доцкан Јанко и сл.) на Косово стиже** *каже се кад је прекасно и сасвим излишно предузимати било шта после свршеног чина.* **проћи, провести се као Јанко на Косову** *проћи, провести се врло рђаво, доживети велике непријатности.* **равно ми је (све) до Косова** *све ми је, сасвим ми је свеједно.*

Ко̏сово по̏ље с *в. Косово (1а).*

косово̀пољскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Косово поље.*

ко̏совскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Косово, који припада Косову; који се односи на битку која се одиграла 1389. г. на Косову пољу:* ~ битка.

косо̀дрвина ж бот. *в. кривуљ.*

косо̀ок, -а, -о *који има косе очи; разрок.*

косо̀углӣ, -а̄, -о̄ *који има косе углове:* ~ троугао.

ко̂ст, ко̏сти ж (инстр. ко̏шћу и ко̏сти; ген. мн. ко̀стӣјӯ) **1.** анат. *чврсти, тврди, крути део тела који с другим таквим деловима чини костур, скелет кичмењака:* кључна ~, лакатна ~, чеона ~. **2.** мн. фиг. **а.** *људско тело (обично слабо, измршавело):* одморити (старе) кости. **б.** *посмртни остаци, кости (1) умрлога.* **3.** фиг. **а.** *човек, особа, чељаде:* женска ~, стара ~. **б.** *сој, род:* од ваљане кости. **в.** *рођено дете, пород:* моја ~! **4.** *костур, конструкција (неког објекта, грађевине и сл.).* • **бацити коме ~ (да је глође)** *задовољити некога чим незнатним.* **бацити ~ (из)међу кога** *унети раздор, завадити.* **до (голе) кости (узети, опљачкати)** *све (узети, опљачкати).* **~ и кожа, (само) кожа и кост(и)** *врло мршава особа.* **~ (од) кости** *рођено дете, рођена деца, пород.* **~ у грлу** *нешто што се не може трпети, што задаје велике муке, бриге.* **мртва ~** *коштани израштај на телу.* **наместити (поломити, пребројати и сл.) коме кости** *јако изударати, истући, испребијати некога.* **оставити (негде) кости** *умрети, погинути (негде).* **прокиснути, прозепсти до кости(ју)** *јако прокиснути, прозепсти.* **сатерати (улити, утерати и сл.) страх у кости** *јако заплашити, престрашити.* **слонова ~** *слонови зуби, кљове.* **ухватити се (шчепати се) у кости** *порвати се, потући се.*

ко̀стӣм, -и́ма м фр. **1.** *женска одећа, јакна и сукња од исте тканине.* **2. а.** *нарочита одећа за одређена звања и прилике:* болничарски ~, ловачки ~, спортски ~. **б.** (обично с атрибутом „купаћи") *врста лаке (обично женске) одеће која служи за купање на јавним местима.* **3.** *одећа глумца, оперског певача, балетског играча и других јавних извођача; одећа у коју се прерушавају учесници бала под маскама, на забави и сл.* • **у Адамовом костиму** *го.* **у Евином костиму** *гола.*

кости̇̀ме̄р, -е́ра м *кројач костима (3).*

кости̇̀мерка ж *кројачица костима (3).*

кости̇̀ми̇ра̄н, -а, -о **а.** *обучен у костим (3).* **б.** *чији су извођачи или учесници обучени у костиме (3):* ~ плес, ~ забава.

костими́рати, -и̇̀мӣра̄м свр. и несвр. *обући, облачити некога у костим (3).* ■ **~ се** *повр.*

костимо̀граф м *сликар, цртач, креатор костима за позориште, филм, телевизију.*

костимогра̀фија ж *израда нацрта, модела за костиме (3); костимографски нацрти, модели, костимографска креација.*

костимо̀графскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на костимографе и костимографију.*

ко̏стобо̄лан, -лна, -о *који болује од костобоље.*

костобо̄лнӣк м *онај који има костобољу, костоболна особа.*

косто̀бо̄ља ж мед. нар. *болна упала, обољење ткива око зглобова, болест костију и зглобова, болесно стање при којем се осећа бол у костима и око њих;* уп. гихт, подагра, реуматизам, улози.

ко̏стобо̄љан, -љна, -о **а.** *костоболан.* **б.** *који неповољно делује на костобољу:* ~ време.

ко̏стре̄т (јек. и ко̏стријет) ж (инстр. -и) **1.** *козја (камиља и сл.) длака; предиво и тканина од такве длаке.* **2.** *одећа од кострети (1) (обично риза).*

ко̏стре̄тан, -тна, -о (јек. и ко̏стријетан) *који је (начињен) од кострети (1):* ~ торба.

кострѐтина ж *аугм. и пеј. од кострет; кострет (1).*

ко̏стре̄ш (јек. и ко̏стријеш) м *грgеч (риба).*

костре́шити, ко̀стре̄ши̇̄м (јек. и кострије̏шити) несвр. [гл. им. костре́ше̄ње (јек. и кострије̏шење) с] *дизати увис (длаке, бркове, перје); јежити:* ~ бркове; ~ кожу. ■ **~ се 1. а.** *дизати се увис, стршати (о коси, длакама, перју).* **б.** *надимајући, испупчавајући тело дизати длаке увис; рогушити се (о животињама, обично кад се разјаре, кад се спремају за борбу и сл.).* **2.** фиг. *узбуђено, раздражено негодовати, љутити се, испољавати љутњу, неслагање и сл.; рогушити се.*

ко̏стрӯтан, -тна, -о *в. кострешан.*

костру́шити (се), ко̀стрӯши̇̄м (се) несвр. *в. кострешити (се).*

ко̏стӯр м (мн. ко̏стӯри (ко̏стурови)) **1.** *скуп свих костију, коштани систем неког кичмењака, скелет.* **2.** фиг. *врло мршава особа.* **3.** *основна конструкција, основа, оквир (неке грађевине, машине и др.).* **4.** фиг. *оно што сачињава основне, полазне елементе нечега, основа; основица, нацрт, схема:* ~ драме.

ко̏стураст, -а, -о **а.** *који је као костур; веома мршав.* **б.** фиг. *безживотан, сувопаран:* ~ превод.

косту̀рина ж *аугм. и пеј. од кост и костур.*

ко̏стӯрница ж **1.** *велика гробница у којој су сахрањене кости покојника̄, обично накнадно пренетих из других гробова.* **2.** *место где се налазе кости угинулих животиња (нпр. китова или слонова).*

ко̏стӯрскӣ, -а̄, -о̄ **а.** *који се односи на костур, скелетни:* костурски остаци. **б.** *веома мршав:* костурске голенице.

ко̀сӯрда и **косу̀рина** ж *аугм. и пеј. од коса¹.*

косценаристи(а), -е̄ м (мн. -сти) *сваки од аутора сценарија, сценариста (кад их има два или више).*

ко̂т, ко̏та м зб. *в. накот.*

ко̀та и **ко́та** ж фр. *број који означава надморску висину неке тачке на Земљиној површини; положај око те тачке:* измерити коту, највиша ~; запосести коту.

кота̀лац, -алца и ко̀таоца м анат. *мање удубљење, јамица под грлом између кључних костију, подгрлац.*

ко̏тангенс (ко̀тангенс) м мат. *тригонометријска функција која означава однос између налегле катете и угла супротне катете у правоуглом троуглу.*

ко̀тао, -тла м (мн. ко̀тлови, ген. ко̏тло̄ва̄) **1. а.** *већи метални (бакарни и сл.) суд овалног облика са ручком, који служи за ку-*

вање јела, зазревање воде и др., бакрач. **б.** (обично с одредбом „парни“) техн. *уређај за йретварање воде у йару, йарни казан.* **в.** (обично с одредбом „ракијски“) *уређај за йечење ракије, казан.* **2.** геогр. **а.** *округласта долина оивичена брдима или йланинским гребенима (обично уз реку).* **б.** *удубљење у нижем делу речноīа корита које найрави вода у йаду.* **3.** воj. *йоложај војске оūкољене са свих сūрана нейријаūељем.* – Јединица се нашла у котлу.

кȍта̄р, -а и **кòта̄р,** -áра м **1.** *некадашња админисūраūивно-ūериūоријална јединица коју су чиниле најмање две оūшūине; зīрада у којој се налазила уūрава ūакве јединице;* уп. срез. **2.** *оīрађени йросūор на којем се налазе сūоīови сена, сламе и сл. (обично у близини сūаје); оīрада око овоīа йросūора.*

кȍтарица ж **1. а.** *корūа, кошарица; сеūеū.* **б.** *кош на каūарци.* **2.** анат. зоол. *део на задњим ноīама ūчеле радилице који служи за смешūај йоленовоī ūраха.*

кȍтаричар (кòтаричар) м *онај који ūрави коūарице, корūар.*

кȍтаричарка (кòтаричарка) ж *женска особа коūаричар.*

кȍтаричарскӣ (кòтаричарскӣ), -ā, -ō *који се односи на коūаричаре и њихов ūосао, одн. занаū, који ūриūада коūаричарима.*

кȍтаричарство (кòтаричарство) с *коūаричарски ūосао, коūаричарски занаū.*

кȍтаричица (кòтаричица) ж *дем. од коūарица.*

кòта̄рка ж *кош (за кукуруз у клиūовима), чардак.*

кȍта̄рскӣ и **кòта̄рскӣ,** -ā, -ō *који се односи на коūар (1);* уп. срески: ~ место, ~ суд.

кȍтарчица, кòтарчица и **котàрчица** ж *дем. од коūарица и коūарка (2).*

кòтац, кòца м *обор; оīрађени ūросūор у шūали, шуūи и сл. за ситну сūоку и њихову младунчад.*

кòта̄ч, -áча м *ūочак.*

котàчић м *дем. од коūач, ūочкић.*

кȍтва ж (ген. мн. кȍтвӣ (кȍта̄ва̄)) **1.** *меūална найрава са савијеним крацима, везана за брод ланцем (конoūцем и сл.), која се сūушūа на морско, језерско или речно дно и задржава брод на месūу, сидро;* уп. ленгер. **2. а.** *комад īвожђа који се сūавља на ūолове ūоūковичасūоī маīнеūа да би чувао њеīову јачину.* **б.** *део уређаја за ūаљење бензинске смесе у моūору с унуūрашњим саīоревањем.* **в.** *ūолуīа са два зуūца на клаūну зидноī часовника.* • **~ спасења (наде, мира)** *уūочишūе, сūас.* • **бацити (спустити) котву** *укоūвиūи се, усидриūи се; задржаūи се, учврсūиūи се на неком месūу, на неком ūоложају.* **дићи, дизати котву (котве)** *(оū)ūловиūи; кренуūи, креūаūи, (оū)ићи.*

кȍтваст, -а, -о *који има облик коūве (1).*

кȍтвити, -ӣм несвр. *сūушūаūи коūву, сидро на морско или речно дно да се укоūви, усидри брод, чамац, сидриūи.* ■ **~ се** *држаūи се на коūви, сидру, сидриūи се (о броду, чамцу).*

кòте̄рија и **котèрија** ж фр. *ужи, заūворени круī људи који своје циљеве осūварују ūонајвише сūлеūкарењем и сличним нечасним начинима и средсūвима, клика.*

котерѝја̄ш, -áша м *члан, ūриūадник коūерије.*

котерѝја̄шкӣ, -ā, -ō *који се односи на коūеријаше и коūеријашūво:* ~ дух.

котеријáштво с *коūеријски, коūеријашки, кликашки ūосūуūци и сūавови; ūовезивање у коūерије, кликашūво.*

кòте̄рӣјскӣ и **котèрӣјскӣ,** -ā, -ō *који се односи на коūерије, клике, кликашки:* котеријске везе.

котизáција ж фр. *новчани улоī, удео који ūлаћа сваки учесник у неком заједничком ūослу, у заједничкој делаūносūи и сл.*

котилѐдо̄н, -óна м грч. бот. *лисūић који се ūрви развије из семена, клицин лисūић, суūка.*

кòтилица ж **а.** *женка која коūи више младунчади; женка која се чесūо коūи.* **б.** пеј. *жена која чесūо рађа.*

кòтилӣште с *месūо īде се коūе живоūиње (леīло, īнездо).*

кòтило с **1. а.** *в. коūилишūе.* **б.** пеј. *родно месūо човека.* **2.** пеј. *род, ūород, соj.*

кòтӣља и **кòтиља** ж *женка која се скоро, недавно окоūила.*

котѝљо̄н, -óна м фр. **1.** *француски ūлес из XVIII века.* **2.** *завршни ūлес на свечаном балу.* **3.** *мали дар којим ūлесачица дарује ūарūнера у ūлесу.*

котѝљо̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на коūиљон:* ~ фигуре.

котѝрати, кòтӣра̄м свр. и несвр. фр. **1. а.** *одредиūи, одређиваūи коūе:* ~ план. **б.** *обележиūи, обележаваūи, маркираūи:* ~ пределе под маглом. **2.** *одредиūи, одређиваūи берзанску вредносū, курс, цену и сл. (вредносним ūаūирима, валуūи, роби).* **3.** *в. коūираūи се.* ■ **~ се 1.** фин. *имаūи неку вредносū на берзи, имаūи ūрођу на ūржишūу (о вредносним ūаūирима, валуūи и др.).* **2.** фиг. *биūи цењен, имаūи неку вредносū (у нечијим очима, у јавносūи и др.).*

кòтити, -ӣм несвр. [гл. им. кòће̄ње с] **а.** *доносиūи на свеū (младунце, ūоūомсūво) (о женкама ūојединих живоūиња, нūр. о мачки и др.).* **б.** пеј. *рађаūи (децу).* ■ **~ се а.** *доносиūи на свеū младе, ūоūомсūво (о сисарима).* **б.** *множиūи се, размножаваūи се; лећи се (о разним живоūињама).* **в.** *долазиūи на свеū (о младима ūојединих живоūиња).*

кȍтла̄р, -а и **кòтла̄р,** -áра м **1. а.** *занаūлија који ūрави и ūоūравља коūлове и слично меūално ūосуђе, казанџија.* **б.** *фабрички радник који ради на изради коūлова.* **2.** *онај који ūослује око ракијскоī коūла, који се брине о коūлу и ūечењу ракије.*

кòтла̄рница ж **а.** *ūросūорија у којој су смешūени ūарни коūлови.* **б.** *ūросūорија у којој се налази коūао за ūечење ракије.*

кȍтла̄рскӣ и **кòтла̄рскӣ,** -ā, -ō *који се односи на коūларе и коūларсūво:* ~ занат, ~ радња.

котлáрство с *коūларски занаū, коūларски ūосао.*

кȍтласт, -а, -о *који има облик коūла (1а), који обликом ūодсећа на коūао (1а).*

кòтлац, -āца м **1.** *в. коūалац.* **2.** *коūласūо удубљење у блаūу.*

кòтле̄т, -éта и **кòтлет,** -а м фр. кув. *део ребра са месом (свињским, телећим и др.) ūриūремљен за јело;* уп. крменадла.

котлèтић м *дем. и хиū. од коūлеū.*

кòтлина[1] ж **а.** геогр. *ūросūрана, ūреūежно равна (у)долина, већином међу брдима, ūланинама:* Пожешка ~. **б.** *мања удолина, увала.*

кòтлина[2] ж *ауīм. и ūеј. од коūао.*

кòтлинаст, -а, -о *који има облик коūлине*[1]*, који ūодсећа на коūлину*[1]: ~ проширење.

кòтлиница ж *дем. од коūлина*[1].

кòтлӣнскӣ, -а, -о *који се односи на коūлину*[1].

кòтлић, -а и **кòтлӣћ,** -ића м *дем. од коūао.*

котлѝћак, -ћка м *дем. и хиū. од коūао и коūлић.*

кòтловац, -ōвца м *наслаīе креча и друīих сасūојака које се задржавају на зидовима ūарних коūлова, каменац.*

кòтло̄вница ж *в. коūларница.*

кòтловскӣ, -ā, -ō *који се односи на коūао, коūлове:* ~ одељење, ~ постројење.

котлогрáдња ж *израда, ūроизводња ūарних коūлова.*

котлòкрпа м (мн. ж) *онај који крūи, ūоūравља коūлове и друīо меūално ūосуђе, коūлар.*

котонизáција ж фр. *обрађивање, ūрерада ланених, конoūљаних и сл. влакана у финија влакна ūоīодна за ūроизводњу ūексūила.*

котонизѝрати, -ѝзӣра̄м свр. и несвр. *ūодврћи, ūодврīаваūи коūонизацији, обрадиūи, обрађиваūи ланена, конoūљана и сл. влакна ūако да се моīу уūоūребиūи за ūроизводњу ūексūила.*

котр̀љав, -а, -о *који се коūрља, који се (ūо)креће коūрљајући се:* ~ вал; фиг. ~ хука. • **~ р** лингв. *в. коūрљајуће р (ūод коūрљајући 2).*

котрљајӯћӣ, -ā, -ē **1.** у изр. ~ **лежај** техн. *врста лежаја који између чепа осовине и тела лежаја има низ ваљкастих или кугличних тела која се котрљају за време рада машине.* **2.** у изр. ~ **р** лингв. *назив за глас „р" при чијем изговору врх језика слободно вибрира.*

котрљан, -а (котрљāн, -áна) м **1.** бот. *в. ветроваљ.* **2.** зоол. *инсект тврдокрилац* Scarabeus caser, *који прави и котрља лоптице од балеге и у њих полаже јаја;* уп. балегар. • бот. **модри** ~, **токасти** ~ *врста биљке* Eryngium amethystinum *из ф.* Umbelliferae. **морски** ~ *врста морске биљке.*

котрљати, -āм (котрљáмо и котрљāмо) несвр. **1. а.** *покретати, помицати (обично нешто округло, обло) обрћући, окрећући, ваљајући, котурати:* ~ буре. **б.** *носити са собом, потискивати, обично нешто што се обрће или преврће (најчешће о води или ветру као субјекту).* – Ветар котрља пласке сена. Вода изливена по друму котрља песак. **в.** фиг. (обично у пеј. значењу) *изговарати, производити (гласове, речи), говорити:* ~ гласове, ~ празне речи. **2.** (нечим, нешто) *колутати, кружити (очима).* ■ ~ **се 1. а.** *помицати се, покретати се окрећући се, обрћући се, котурати се; ваљати се.* – Котрља се камење. Дете се котрља низ брдо. **б.** *кретати се, ићи, одмицати (о превозним средствима, обично о колима).* – Кола се котрљају улицом. **2.** *кретати се у маси комешајући се, гомилајући се и сл. (о облацима); надирати (о таласима или води уопште).* – Котрљаху се мутни, големи облаци. Валови се котрљају. **3.** *сливати се у капима, цурити (обично о сузама).* – Крупна суза котрља му се низ образ. **4.** фиг. *кретати се низбрдо, спуштати се.* – Котрљамо се у долину. **5.** *ширити се, одјекивати, разносити се (о звуку).* – Глас му се шупље котрљао по дворани. **6.** фиг. *одвијати се, тећи (о животу, појавама и др.).* – Све се то тако окретало и котрљало из дана у дан. **7.** (кроз живот, по овоме свету) *живети, проживљавати разне ствари.* • ~ **се низбрдо** *губити моћ, пропадати.* ~ **се од смеха** *в. ваљати се од смеха (под ваљати).*

котрљнути, котрљнēм свр. *закотрљати.* ■ ~ **се** *кренути котрљајући се, закотрљати се.*

котрљкати, -āм несвр. *у дем. значењу: котрљати.* ■ ~ **се 1.** *у дем. значењу: котрљати се.* **2.** етн. *гађати се ускршњим јајима котрљајући их.*

кȍтӯр м (мн. кȍтурови и кȍтӯри) **1. а.** *предмет прстенастог, кружног облика.* **б.** *круг, колут који стварају честице неке материје при кретању:* котурови дима, котурови паре. **в.** *спирални свитак танке воштане свеће.* **2.** *део кружног облика у склопу неке алатке, справе и сл.* **3. а.** *назив за разне направе кружног облика које се окрећу око осовине (нпр. точак на колима и др.).* **б.** *справа за дизање и спуштање терета на принципу полуге;* уп. котурача (1): непомични ~, помични ~. **4. а.** *кружна линија или површина, круг, колут.* **б.** *Сунчев диск, колут.* **в.** *ореол.* **г.** (обично у мн.) *подочњак.* **5.** *кружни, колутасти намотај нечега:* ~ жице. **в.** *предмет округлог пљоснатог облика:* ~ сира.

котýрак, -рка м *дем. од котур;* уп. котурић.

котурāљка ж (обично у мн.) *направа за кретање са точкићима која се причвршћује (или је трајно причвршћена) на ципелу;* уп. ролшуа.

кȍтураст, -а, -о *сличан котуру (прстенаст, округао и сл.):* ~ облик.

котурати, -āм несвр. **1.** *в. котрљати (1а, б):* ~ лопту (куглу и сл.). **2.** *колутати (очима);* уп. котрљати (2). ■ ~ **се 1.** *в. котрљати се (1, 2, 4).* **2.** фиг. *кретати се, ходати, ићи с муком, тешко, вући се.*

котурача ж **1.** *направа од ужлебљених котурова која служи за дизање терета на принципу полуге;* уп. котур (3б). **2.** *примитивна ускотрачна шумска железница за транспорт дрвета малим вагонима који се крећу од вишег места ка нижем под утицајем тежине.*

котурић м **1.** *дем. од котур.* **2.** *в. колотурић (2).*

кȍтурн м и **кȍтурна** ж **1.** (обично у мн.) *ципела са дебелим ђоном коју су, да би изгледали виши, носили на сцени глумци у античкој трагедији, а затим староримски и неки други глумци.* **2.** (обично у изр. **глумити, (про)говорити на котурнима, котурнама; скидати се са котурна; ходати без котурна; ходати, ступати на котурну** и сл.) фиг. *патетичан, узвишен стил; патетичност, патетика; узвишеност, поза.*

котýрнути, кȍтӯрнēм свр. *закотурати, закотрљати.* ■ ~ **се** (нечим) *закотурати, закотрљати (нешто).*

котӯрчић м *дем. од котур.*

кȍфа и **кȍфа** ж тур. *суд округле основице (често шири при врху), са полукружном дршком, који служи за вађење воде из бунара, за држање или преношење воде и других течних, ређе житких или растреситих материја;* уп. ведро и кабао.

кофèин, -ѝна м хем. *опојни састојак кафе, чаја и др. који стимулативно делује на рад срца, бубрега итд.; алкалоид који се добија екстракцијом и користи у медицини.*

кȍфер м нем. (вар. куфер) *путни ковчег од коже, скаја, тврдог пресвученог картона, дрвета и др., у којем се обично носи одећа и друге потрепштине.*

кофèрāш, -áша м разг. (обично пеј.) *онај који у потрази за зарадом и послом с мало ствари дође у неко место;* уп. дошљак.

кофèрчина ж *аугм. и пеј. од кофер.*

кофèр(ч)ић м (кофèрче, -ета с) *дем. од кофер.*

кофѐтина ж *аугм. и пеј. од кофа.*

кȍфица и **кȍфица** ж *дем. од кофа.*

кȍх, кȍха м нем. *посластица од гриза (одн. брашна, пиринча и др.), умућених јаја, млека и других састојака испечена у пећници.*

кȍхезӣван, -вна, -о *који повезује, држи заједно, који чини целовитим, јединственим;* уп. кохезиони: ~ снага.

кохēзија ж лат. **а.** физ. *сила која привлачи и спаја молекуле (честице) истог тела.* **б.** фиг. *природна или логичка повезаност, веза; јединство.*

кȍхезиōнӣ (кохѐзӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на кохезију; који изазива привлачење, привлачан;* уп. кохезиван: ~ сила.

кохерѐнтан, -тна, -о *који има природан и логички склад, целовит; логичан; доследан:* ~ прича, ~ систем, ~ политика.

кохерѐнтнōст, -ости ж *особина оног што је кохерентно, природна и логичка складност; логичност; доследност.*

кохерѐнција ж лат. *природна или логична повезаност, целовитост; логичност, сувислост; доследност.*

кȍхōрта ж лат. **а.** ист. вој. *пешадијска јединица у старом Риму, десети део легије.* **б.** фиг. *група, скуп међусобно повезаних људи (нпр. истог занимања).*

кȍцка ж (дат. кȍцки; ген. мн. кȍцкӣ и кȍцāкā) **1.** мат. *геометријско тело омеђено са шест једнаких квадрата, хексаедар.* **2. а.** *комад нечега у облику коцке (1), предмет (обично мањи) четвртастог облика налик на коцку (1):* ~ камена, ~ шећера. **б.** *шара у облику квадрата; квадрат:* црвена хаљина са белим коцкама, папир (хартија) на коцке. **3. а.** *мањи предмет у облику коцке (1) од дрвета, кости, пластичне масе итд. са мањим бројем различитих тачкица, који служи за игру (нпр. „Не љути се, човече!"), за коцкање, извлачење жреба и др.* **б.** *такав или било који предмет који служи за доношење неке одлуке, вршење избора на срећу: сáмо такво одлучивање, одн. избирање, жреб, жребање.* **4. а.** *хазардна игра (обично картама), у новац или неку другу вредност; коцкање (картање и др.).* **б.** *излагање опасности, ризиковање.* • **бацити, бацати, метнути, метати, ставити, стављати (нешто) на коцку** *изложити, излагати опасности, ризиковати (нешто) ради постизања неког циља:* ставити главу на коцку. **бити на коцки** *бити изложен опасности, ризику да се (нешто) изгуби, да пропадне:* све је на коцки. ~ **је бачена** (~ **је пала)** *донета је одлука, одлучено је.* ~ **је пала на мене** *изабран сам, одлучено је да нешто урадим.*

кȍцкавица ж бот. *биљка* Fritillaria meleagris *из ф.* Liliaceae. • **жута** ~ *биљка* Fritillaria imperialis *из ф.* Liliaceae.

кȍцкāр м (инстр. -ом и -ем) **а.** *онај који се коцка, који игра хазардне игре.* **б.** *варалица, лопов.*

кȍцкāрница ж *зграда или просторија у којој се играју хазардне игре, у којој се коцка;* уп. казино и карташница.

ко̏цка̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на коцкаре, који је у вези с коцкарима:* ~ карактер, ~ сто.

ко̏цка̄рски прил. **а.** *ризикујући, стављајући (нешто) на коцку.* – Одлучио је коцкарски и напречац. **б.** *варајући, непоштено;* уп. коцкар (б). – Коцкарски придигне туђу имовину.

коцка̀рчина ж *аугм. и пеј. од коцкар.*

ко̏цкаст, -а, -о **1.** *који је у облику коцке (1), који је сличан коцки (1):* ~ камен. **2.** *који има шаре у облику квадрата, који је на коцке, кариран;* уп. коцка (2б): ~ блуза, ~ столњак, ~ шал. **3.** *који има облик квадрата, квадратан, четвртаст:* ~ барјак.

ко̏цкасто прил. **а.** *у коцкастом облику, четвртасто.* **б.** *унакрст, формирајући квадрате.*

ко̏цкати, -а̄м несвр. *в. коцкати се.* ■ **~ се** *играти неку хазардну игру (обично карте), у новац или неку другу материјалну вредност.*

ко̏цкица ж *дем. од коцка:* ~ шећера.

ко̀ча ж итал. риб. **1.** *врећаста мрежа купастог, чуњастог облика коју рибарски брод тегли по морском дну.* **2.** *в. кочар (2).*

ко̀ча̄нка ж *кочањка, окомак.*

ко̀ча̄њ, -а́ња м и **ко̀ча̄њка** ж **1. а.** *окрњени клип кукуруза, окомак.* **б.** *клип кукуруза уопште.* **2.** *стабло, стабљика купуса, карфиола, дувана и сл. биљака.*

ко̀ча̄р м риб. **1.** *рибар који лови помоћу коче (1).* **2.** *врста рибарског брода који тегли кочу (1).*

коча́рити, ко̀ча̄ри̇̄м несвр. [гл. им. коча́ре̄ње с] *ловити рибу кочом (1).*

ко̀ча̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на коче и кочаре.*

ко̀че̄т ж *в. кострет.*

ко̏че̄тан, -тна, -о (обично одр. ко̏че̄тнӣ, -а̄, -о̄) *који се односи на кочет, који је од кочети, кострешан:* ~ зобница, ~ торба.

ко̀чија ж и **ко̀чије** ж мн. мађ. *нарочита запрежна (коњска) кола за превоз људи, обично с покретним кровом или затворена:* златна/златне ~, краљевска/краљевске ~, лака/лаке ~.

кочѝја̄ш, -а́ша м (инстр. -а́шем) **1.** *онај који управља кочијама и другим запрежним колима; професионални превозник људи и робе кочијама или другим запрежним колима.* **2.** (Кочијаш) астр. *сазвежђе у близини пола северне небеске хемисфере.* • **небески ~** мит. *свети Илија.* **пити као ~** *много пити.* **псовати као ~** *много и ружно, простачки псовати.*

кочија́шити, -ѝја̄ши̇̄м несвр. [гл. им. кочија́ше̄ње с] *управљати кочијама или другим запрежним колима; обављати кочијашки посао.*

кочија̀шица ж **а.** *женска особа кочијаш.* **б.** *кочијашева жена.*

кочѝја̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на кочијаше, који припада кочијашима:* ~ песма, ~ посао, ~ седиште.

кочѝја̄шки прил. *на кочијашки начин, као кочијаш.* – Они нас кочијашки испсују.

ко̀чије *в. кочија.*

ко̀чијица ж и **ко̀чијице** ж мн. *дем. и хип. од кочија, одн. кочије.*

ко̀чилӣште с руд. *место где се коче или стављају у покрет рударски вагонети.*

ко́чина ж *аугм. од колац;* уп. колчина.

ко̀чина и **ко̏чина** ж (понекад само мн.) *мања просторија или зградица за ситне домаће животиње (свињац, живинарник, штенара и др.);* уп. котац.

ко̏чио̄нӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на кочење, који служи за кочење.*

ко́чити, ко̑чӣм несвр. [гл. им. ко́че̄ње с] **1. а.** *успоравати, заустављати (најчешће кочницом) кретање неког возила; заустављати рад неке машине, уређаја и сл.* – Пред завојем треба кочити. Кочи кола на низбрдици! **б.** *спречавати окидање окидачког механизма на ватреном оружју.* – Кочница кочи ударач да се не може окинути. **в.** *заустављати, спречавати, онемогућавати или успоравати кретање.* – Заустављени камион кочио је саобраћај. **г.** фиг. *ометати или успоравати развој, напредак, нормални ток или рад нечега, бити сметња, препрека (нечему).* – Ограничење потрошње кочи развитак производње. **2. а.** *чинити укоченим, непомичним, крутити, укрућивати.* – Мачак кочи реп. **б.** (~ очи на (у) некога, нешто) *упирати, буљити (очи).* **в.** фиг. *гушити, спречавати слободно, спонтано понашање, говорење, делање.* – То сазнање га је још више кочило и ледило чим би дошао у додир са светом. ■ **~ се 1. а.** *губити покретљивост, гипкост, мекоћу, крутити се, укрућивати се (од болести, хладноће, страха, непосредно после смрти и др.).* – Од умора коче му се крста. **б.** *заузимати усправан и укочен став (при војничком поздрављању, салутирању и др.).* – Стражари су се кочили и салутирали. **2.** *в. кочоперити се (1).* **3.** *в. стр́чати (а).* **4.** *заузимати одбојан, неблагонаклон став, држати се круто, одбојно, неблагонаклоно (према некоме, нечему).* – Шта је теби, човече, да се кочиш? • **~ точак (нечега, нечему)** *спречавати, онемогућавати нешто.* – Кочи точак напретку.

ко́чић м дем. *од колац;* уп. колчић.

ко̀чић м *дем. од котац.*

ко̏чиће̄вскӣ, -а̄, -о̄ *карактеристичан за српског књижевника Петра Кочића и његово дело, његов стил и др.; који је у духу Кочићевог дела.* – Мргуда је право кочићевско чељаде.

ко̑чнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на кочење, кочиони:* ~ динамометар, ~ ланац, ~ снага.

ко́чница ж **1. а.** *механизам, уређај којим се кочи, зауставља кретање возила или рад машина:* аутоматска ~, ваздушна ~, механичка ~, ножна ~, ручна ~. **б.** *једноставна, примитивна направа којом се зауставља или покреће воденички камен.* **в.** *механизам на ватреном оружју који спречава паљење, окидање.* **2.** фиг. *сметња, запрека, брана, препрека развоју, напретку, нормалном току, искоришћавању нечега и др.* – Недостатак терминологије постаје кочница даљег развитка науке, технике, културе.

ко́ничча̄р м (инстр. -ом и -ем) **а.** *онај који зауставља, одн. ставља у покрет композицију или део композиције (најчешће железничке).* **б.** *возач трамваја.* **в.** фиг. *онај који кочи, спречава, отежава развој, напредак нечега.*

ко́ничча̄рскӣ, -а, -о *који се односи на кочничаре:* ~ курс.

ко̏чопе̄ран, -рна, -о **а.** *живахан, окретан, чио; крепак:* ~ деран; ~ старац. **б.** *осион, надмен, разметљив:* ~ сила.

кочопе́рити се, кочо̀пе̄ри̇̄м се несвр. [гл. им. кочопе́ре̄ње с] **1.** *држати се самосвесно, важно, правити се важан, шепурити се, гордити се, разметати се.* – Кочоперила се у гиздавим хаљинама. **2.** *испољавати незадовољство, непокорност, јогунити се.* – Он још као да се љутио и кочоперио.

ко̏чопе̄рно прил. *на кочоперан начин (жустро, живо; ва̑жно, разметљиво, кочоперећи се, шепурећи се).* – Младићи се кочоперно шетају улицама.

кочопе́рно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је кочоперан, онога што је кочоперно.*

ко̏ш, ко̀ша м (инстр. ко̀шем; мн. ко̀шеви) **1.** *спремиште за жито, најчешће за кукуруз у клиповима, од плетара, летава и др.;* уп. амбар. **2. а.** *плетени издубљени предмет, различитог облика дна и страна, од прућа, трске и сл., обично с ручком или ручкама, који служи за преношење или чување нечега, кошара, корпа, котарица.* **б.** *количина нечега што стане у кош (2а):* ~ сена. **в.** фиг. (обично с атрибутом „пун“) *мноштво, сијасет:* пун ~ новости. **г.** *корпа за отпатке;* уп. бацити у кош и др. **3.** риб. *направа, обично исплетена од прућа, за хватање риба и ракова;* уп. врша, вршка. **4.** *направа, изнад воденичког камена, најчешће у облику зарубљене и обрнуто постављене пирамиде, од дасака или другог материјала, у коју се сипа жито за млевење.* **5. а.** *покретни кров на лаким запрежним колима (кочијама, фијакеру и сл.) или на дечјим колицима.* **б.** *седиште под кровом на задњем делу кочија, фијакера и сл.* **в.** *место за пртљаг на задњем делу кочија или фијакера.* **г.** *помоћно задње седиште у аутомобилима старијег типа.* **6. а.** пом. *ограђено место за извиђача, осматрача на јарболу, катарци брода.* **б.** пом. *платформа на јарболу, катарци већих једрилица, за коју се везују конопци:* гор-

њи ~, доњи ~, крмени ~, предњи ~. **в.** *ограђен простор, попут балкона, на минарету џамије, са којег хоџа позива вернике на молитву.* **7.** спорт. **а.** *на одређеној висини постављен обруч са мрежом без дна, у коју играчи (кошаркаши) настоје да убаце лопту.* **б.** *погодак лоптом кроз тај обруч, згодитак у кошарци.* **8.** зоол. **а.** *заштитни оклоп кодрака,* testa cancri. **б.** *глава и груди код паука,* cephalothorax. • **велики ~** *в. кош (4).* **грудни, прсни ~** анат. *део трупа између врата и трбуха, чију коштану основу чине ребра, део кичме и грудна кост.* **мали ~** *коритаста направа под кошем (4) у којој се регулише притицање жита међу жрвњеве.* • **бацити у кош** *проценити као безвредно, одбацити.* **завршити у кошу (доспети, отићи у кош)** *бити одбачен, бити оцењен као неважан, безвредан.* **спадати (ићи) у исти кош** *бити исте врсте, имати исту вредност, исте особине и сл.*

кòшава ж *источни и југоисточни ветар, обично јак и хладан, који дува у Подунављу и источној Србији.*

кошàница ж *в. кошеница;* уп. косаница.

кȍша̄р, -а и **кòша̄р,** -а́ра м **1.** *в. кошара (1);* уп. кош (2). **2.** *в. кош (3).*

кòшара ж **1. а.** *корпа, котарица (обично од прућа, трске и сл.) за држање или ношење разних ствари и др.;* уп. кош (2). **б.** *количина нечега што стане у такву корпу:* ~ цвећа. **в.** *ковчег, кофер од прућа, трске и сл.* **2.** *примитивна зграда од испреплетеног прућа и другог материјала (стаја за стоку, обично ситну; колиба за људе; спремиште за одећу и сл.; спремиште за жито или друге пољопривредне културе).*

кошàра̄ч, -а́ча м *онај који израђује кошаре и друге предмете од прућа, трске и сл., корпар.*

кошàра̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на кошараче и на израду предмета од прућа, трске и сл.;* уп. корпарски: ~ врба, ~ производ.

кошара́штво с *в. корпарство;* уп. кошарство.

кошàрић м *дем. од кошар (1).*

кòшарица ж *дем. од кошара; кошара.* • **добити кошарицу** *в. добити корпу (под корпа).*

кòша̄рка ж (дат. кòша̄рци; мн. ø) спорт. *игра у којој две екипе (по правилима од по пет играча) настоје да што више пута убаце рукама лопту у противнички кош;* уп. кош (7).

кошàрка̄ш, -а́ша м (инстр. -а́шем) спорт. *онај који игра кошарку, онај који се бави кошарком, играч у кошарци.*

кошаркàшица ж спорт. *она која игра кошарку, која се бави кошарком, играчица у кошарци.*

кошàрка̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на кошарку и кошаркаше (одн. кошаркашице):* ~ првенство, ~ спорт, ~ утакмица.

кошàрчић м *дем. од кошар;* уп. кошарић.

кòшевина ж **1. а.** *тек покошена ливада.* **б.** *ливада која се коси, косаница.* **2.** *покошена трава.* **3.** *косидба, кошење.*

кошèнил м фр. зоол. *штитаста биљка ваш* Coccus cacti (Dactylopius coccus) *из пор.* Coccoidae, *која се узгаја на посебном кактусу ради добијања јаркоцрвене боје од сасушених женки.*

кошèнила ж **1.** зоол. *в. кошенил.* **2.** *јаркоцрвена боја која се добија од сасушених женки кошенила.*

кошèница ж *ливада за кошење, косаница;* уп. кошаница.

ко́шер м непром. *јело и пиће које је у складу с јеврејским верским прописима.*

кòшић, -а и **кòшӣћ,** -ӣћа м **1.** *дем. од кош; кош.* **2.** *део на праћки у који се ставља камен.* **3.** бот. *јестива гљива* Crucibulum vulgare *из ф.* Nidularia ceae.

кȍшкати се, -а̄м се несвр. **а.** *препирати се, свађати се, пregањати се (најчешће не много оштро, озбиљно); речкати се.* – Кошкају се око јела. **б.** *лагано се бости, тући роговима, главом (обично о воловима).*

кȍшљив[1], -а, -о *који има много ситних костију (о риби).* – Кленови и шарани су кошљиви, а пастрмке нису.

кȍшљив[2], -а, -о **1.** *који има оштру, неповољну климу (о пределу, крају, земљи); суров, неподобан (о клими, ветровима и сл.).* **2.** *зловољан; раздражљив (о човеку, одн. о животињи).*

кошљòриба ж зоол. *у мн.: велика скупина риба са коштаним костуром,* Teleostei *(у јд.: риба из те скупине).*

кȍшма̄р, -а и **кòшма̄р,** -а́ра м фр. *ружан, тежак, мучан сан, с привиђењима и бунилом, мора (врло често у фигуративном, метафоричном значењу).*

кȍшма̄ран и **кòшма̄ран,** -рна, -о *који је испуњен кошмаром; који подсећа на кошмар, тескобан, мучан; збркан, сметен:* ~ сан, ~ стање.

кȍшма̄рскӣ и **кòшма̄рскӣ,** -а̄, -о̄ *в. кошмаран.*

кȍшнӣ, -а̄, -о̄ у изр. **~ једро** пом. *в. кошњача.*

кȍшница ж **1. а.** *кукаста кућица од прућа, одн. кућица од дасака подешена за пребивање домаћих пчела.* **б.** *рој пчела, пчелиња заједница која живи, пребива у таквој кућици.* **2.** фиг. **а.** *место на којем влада живост; врева, метеж, ускомешаност; збрка.* **б.** *велики број, мноштво:* ~ деце. • **~ слабица (~ празница)** *кошница са слабим, малобројним пчелињим ројем.* **саката ~** *кошница са пчелињим ројем без матице (или с неспособном матицом).*

кȍшничица ж *дем. од кошница.*

кòшња ж *кошење, косидба.*

кòшњача ж пом. *врста крижног (крсног) једра на већим једрењацима, кошно једро.*

кȍштан[1] м бот. **а.** *врста коровске траве* Sorghum halepense *из ф.* Gramina. **б.** *једногодишња биљка* Panicum crus-galli *из ф.* Gramina, *велики мухар.*

кȍштан[2] и **кȍштан,** -а, -о (одр. кòштанӣ, коштàнӣ) **1.** *који се односи на кост (који се налази у кости, који је од кости, који је начињен од кости, који се добија од кости и сл.):* ~ срж, ~ цевчица, ~ игла, ~ брашно. **2.** *в. кошчат.*

ко́шта̄ње и **кòшта̄ње** с **1.** *гл. им. од коштати.* **2. а.** *цена нечега, обично изражена у новцу.* – Сиротиња би добијала млеко бесплатно, а остали по коштању. **б.** (обично у изр. **цена коштања**) *производна цена*: давање лекова по цени коштања.

ко́штати, кȏшта̄м и **кòштати,** -а̄м несвр. нем. **1. а.** *имати неку тржишну (куповну или продајну) цену, стајати, вредети.* – То кошта сто динара. **б.** *изискивати, захтевати одређене издатке, трошкове и др.* – Знате колико су коштали доктори. **2.** (нечега) *значити, узроковати, изазивати губитак (нечега), стајати (нечега).* – Инат га је живота коштао. • **кошта (коштало је, коштаће и сл.) ђаво и по (као светог Петра кајгана, црно исподноката (ноктију))** *кошта (коштало је, коштаће и сл.) сувише, претерано много, преко сваке мере.* **ништа не кошта (шта те кошта)** *не тражи, не изискује никакав (већи) труд, напор, муку и сл. (од тебе).* **шта кошта да кошта** *без обзира на последице, по сваку цену.*

кȍштац, -àца (кȍшца) м *борбени, рвачки, захват; борба, окршај.* • **ухватити се, хватати се у коштац** *почети, почињати се рвати; почети, почињати одлучну борбу (с неким, с нечим).*

кòштица ж **1.** *тврда језгра, семенка у меснатом плоду појединих воћака и неких других биљака.* **2.** *в. кошчица (1).*

кòштичав, -а, -о *који има коштицу (1); који има плод са коштицом (1):* ~ плод, ~ воће.

коштȕнав и **кòштунаст** (коштȕнаст) -а, -о *в. коштуњав.*

коштȕнац, -нца м *орах тврде љуске, тврд орах, коштуњавац;* уп. коштуњац.

коштȕница ж бот. **1.** (и агр.) *плод воћке (или сличне биљке) који има коштицу (1).* **2.** *в. коштуњача (2).*

коштȕничав, -а, -о *чији је плод коштуница (1), коштичав:* ~ воће.

коштȕњав, -а, -о **1.** *на којем се истичу кости, код којег се познају кости, кошчат:* ~ лице, ~ рука, ~ човек. **2.** *чији је плод коштуница (1), коштичав:* ~ воће. **3.** *који има тврду љуску (о плоду); који има плод са тврдом кором (о воћки):* коштуњави ораси. **4.** фиг. *тврд, крут, укочен, сув.*

коштȕњавка ж зоол. *у мн.: ред слатководних риба* Lepidosteiformes, *које живе у водама Северне Америке и чије је тело прекривено чврстим љускама (у јд.: риба која припада томе реду).*

коштуња̏вко и **коштӳња̄вко** м *мршав, сувоњав, коштуњав човек, одн. дечак.*

коштӳњаво̄ст, -ости ж *стање и особина, својство онога који је коштуњав, одн. онога што је коштуњаво.*

коштýњак, -њка м *в. коштунац.*

ко̀штуњаст (коштӳњаст), -а, -о *в. коштуњав (1).*

коштýњац, -њца м *в. коштунац.*

коштӳњача ж **1.** зоол. *в. кошљориба.* **2.** бот. *у мн.: биљке из ф. ружа чији је плод коштуница (нпр. трешње, вишње и сл.),* Prunoideae *(у јд.: таква биљка).*

ко̀шћат, -а, -о *в. кошчат.*

ко̀шћел(иц)а ж бот. *в. копривић.*

ко̀шуља ж (ген. мн. ко̏шӯља̄) **1. а.** *горњи део одеће, рубља од лакше, тање тканине, с дугим или кратким рукавима, који се обично носи испод остале одеће (сакоа, џемпера и др.):* летња ~, мушка ~, памучна ~, свилена ~, шарена ~. **б.** *део женског (понекад и дечјег) рубља који покрива тело од рамена до ногу (обично до колена).* **2.** *в. кошуљица (3, 4, 5а, 7, 8б).* • **лудачка (луђачка)** ~ *нарочита кошуља (блуза или сл.) врло дугих рукава који се, ради спутавања покрета агресивних или самоповређивању склоних душевних болесника, везују позади.* **сиве кошуље** ист. *нацисти у Немачкој за време Адолфа Хитлера.* **стајаћа** ~ *кошуља која се облачи само о празницима и у другим свечаним приликама.* **црвене кошуље** ист. *Гарибалдијеви добровољци у Италији.* **црне кошуље** ист. *фашисти у Италији за време Бенита Мусолинија;* уп. црнокошуљаш. • **дати (скинути) и кошуљу са себе (с леђа)** *дати (другоме) и оно што (ти) је најпотребније, најнеопходније.* **родити се у кошуљи** *в. родити се у кошуљици (под кошуљица).*

кошýљак, -љка м *дем. и хип. од кошуља;* уп. кошуљица (1).

кошуљѐтина и **ко̀шуљина** ж *аугм. и пеј. од кошуља.*

ко̀шуљица ж **1. а.** *дем. и хип. од кошуља (1).* **б.** *женска блуза по кроју слична мушкој кошуљи.* **в.** *женска хаљина спортског кроја која се закопчава спреда.* **2.** *дуг и широк хаљетак од белог платна, с рукавима, који носе католички свештеници испод мисне одеће.* **3.** *змијска покожица, кожа коју змија скида током године, свлак.* **4.** анат. **а.** *в. водењак.* **б.** *срчана кесица,* pericardium. **в.** *трбушна марамица,* mescenterium. **г.** *танка опна око беланца јајета.* **5.** бот. **а.** *целулозна опна око језгра семена, семеница.* **б.** *опна на наличју листа код папрати, индузија; уопште заштитно ткиво, опна код појединих биљака, одн. делова биљака.* **6.** *челична или сл. навлака преко оловног дела пушчаног, митраљеског и сл. зрна.* **7.** *корице, омот од картона, коже, скаја и сл. у којем се држе писма, документа, грамофонске плоче и др.* **8. а.** *спољашњи слој у слогу за печење цигала; слабије печена цигла из тога слоја.* **б.** *слој ситног камења узиданог у унутрашњу страну кречане.* • **родити се у (црвеној) кошуљици** *рађањем бити предодређен за срећан живот, бити срећан, имати среће.*

ко̀шута ж **1. а.** зоол. *женка јелена.* **б.** фиг. *хип. назив за девојку, одн. жену.* **2.** бот. **а.** *в. циклама* Cyclamen. **б.** *в. нарцис* (Narcissus radiflorus). **в.** *зеленкада* Narcissus pseudonarcissus.

ко̀шутац, -уца м бот. *зељаста биљка* Erythronium dens canis *из ф.* Liliaceae *(ф. љиљана).*

ко̀шутица ж **1.** *дем. и хип. од кошута (1).* **2.** бот. **а.** *зељаста ливадска биљка* Coronilla emerus *из ф.* Papilionaceae, *глуховет.* **б.** *в. грашар.* **в.** *в. коцкавица.* **г.** *в. липица.* • **дивља** ~ бот. *в. циклама.*

ко̀шутка ж *дем. и хип. од кошута (1);* уп. кошутица (1).

ко̀шутња̄к м *претежно шумовит и обично заграђен или омеђен простор на којем живе јелени и сл. дивљач.*

ко̀шутовина ж бот. *в. кошутац.*

ко̀шчан (ко̏шчан), -а, -о **1.** *в. коштан² (1):* ~ срж. **2.** *в. кошчат:* кошчане руке.

ко̏шчаст, -а, -о *в. кошчат:* ~ лице.

ко̀шчат, -а, -о, *који има крупне и јаке кости; код којег се истичу кости; мршав, сувоњав;* уп. коштуњав (1): ~ лице, кошчате руке, ~ човек.

ко̀шчато̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својство онога који је кошчат, онога што је кошчато.*

ко̀шчев, -а, -о *који припада косцу, косачев.*

ко̀шчина ж *аугм. и пеј. од коска и кост.*

ко̀шчица ж **1.** *дем. од коска и кост; ситна, мала кост:* рибља ~. **2.** *в. коштица (1).* • **слушна (ушна)** ~ анат. (обично у мн.) *једна од три мале кости у средњем уху човека које преносе звучни надражај, одн. треперење са бубне опне до унутрашњег уха.* – У средњем уху налазе се слушне кошчице: malleus, incus и stapes.

ко̀шчура ж *аугм. и пеј. од коска и кост.*

кошчӳрина ж *аугм. и пеј. од коска, кост и кошчура.*

кр (често поновљено) узв. *узвик* **а.** *за означавање кршења, ломљења или ударца, одн. за подражавање звука који се чује при кршењу, ломљењу или ударцу.* **б.** *за подражавање гласа свраке, жабе и неких других птица и животиња.* **в.** *за подражавање крчања, крипања, гушења и сл.*

кра (често поновљено) узв. *узвик за подражавање* **а.** *грактања гаврана, вране и сл.* **б.** *крекетања жаба.* **в.** *праштања, пуцања пушака.*

кра̏ба (кра́ба) ж нем., фр. **1.** зоол. *у мн.: група краткорепих ракова* Brachyura, *раковица (у јд.: рак из те групе).* **2.** архит. *пластични украс на готским грађевинама у облику савијеног листа, раковица.* • зоол. **зелена** ~ *врста крабе (1).* ~ **спужвара (сунђеруша)** *врста морске крабе, раковица спужвара* Dromia vulgaris. **обалска** ~ *врста раковице* Carcinus maenas.

кра̀бљика и **кра̏бљица** ж бот. *трстика.*

кра̀буља ж **а.** *образина, кринка, маска.* **б.** *особа која има крабуљу (а), маску на лицу, машкара.* **в.** мн. *поворка маскираних особа, машкаре; забава, бал под маскама, машкарада, маскенбал.*

крабӳљача ж бот. *једногодишња ливадска биљка* Mimulus guttatus *из ф.* Scrophulariaceae.

крабӳља̄ш, -а́ша м *онај који има крабуљу, маску на лицу, маскирана особа;* уп. крабуља (б).

кра̀бУљица ж *дем. од крабуља.*

кра̀буљнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на крабуљу, на крабуље:* ~ плес.

кра̏ва ж **1.** *одрасло женско говече.* **2.** фиг. *погрдни назив:* **а.** *за гломазну, незграпну, трапаву и трому, лењу женску особу.* **б.** *за глупу женску особу, за глупачу.* • ~ **музара** *крава која се музе, која даје (доста) млека;* фиг. *непресушни, неисцрпни, трајни извор прихода.* **младачна** ~ *крава која се отели у пролеће.* **морска** ~ зоол. *назив за водене сисаре сличне киту, који се хране воденим биљем,* Sirenia, *истребљени крупни морски сисар* Hydromalis gigas. **озимачна** ~ *крава која се отели у зиму, озимкуља.* **сиротињска (радничка)** ~ *народни назив за козу.*

кра̏ва̄р м *онај који чува или гаји краве; онај који тргује кравама;* уп. каубој.

кра̀вара ж бот. *врста јестиве гљиве* Boletus bovinus *из ф.* Polyporaceae.

кра̏варица и **крава̀рица** ж *она која чува краве и стара се о њима.*

кра̏ва̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на краваре:* ~ помоћник, ~ трговац.

крава̀та ж фр. **1.** *ужи комад свилене, памучне или сл. тканине који се обавија испод крагне на кошуљи или блузи и спреда везује у чвор, машна.* **2.** спорт. *недозвољени захват око врата у рвању грчко-римским стилом.*

кравѐтина ж *аугм. и пеј. од крава.*

кра́вити, кра̏вӣм несвр. [гл. им. кра́вљење с] **1.** *загревањем чинити да се нешто што је смрзнуто одмрзне, отопи, одн. да оно што је чврсто одмекне, отапати, растапати, талити:* ~ лед, ~ снег, ~ кајмак, ~ маслац, ~ сир. **2.** фиг. *чинити мање крутим, строгим, хладним, неосетљивим, мрзовољним и сл., чинити одобровољенијим, веселијим, приступачнијим, нежнијим, бла-*

жим и сл. – Њено је срце кравио онај поштен поглед Перин. ■ **~ се 1. а.** *прелазити из смрзнутог, одн. чврстог стања у течно, одн. житко, топити се, растапати се (под утицајем топлоте, загревања).* – У пролеће крави се снег. **б.** фиг. *слабити, попуштати.* – Болест се кравила. **2.** *постајати одобровољенији, веселији, опуштенији, приступачнији, нежнији, блажи, питомији и сл.* – Друштво се почело помало кравити.

кра̏вица ж *дем. и хип. од крава.* • **најпре (треба) шталицу, па онда кравицу; кад саградиш шталицу, води у њу кравицу** *треба прво обезбедити средства за живот, па се тек онда женити.*

кра̏вичица ж *дем. и хип. од крава и кравица.*

кра̏вља̄к м бот. *вишегодишња зељаста биљка* Carlina *и* C. acaulis *из ф.* Compositae.

кра̏вљача ж **1. а.** *суд (раније претежно дрвени) у који се музу краве (овце, козе).* **2.** бот. *врста детелине* Trifolium pratense *из ф.* Papilionaceae, *која се употребљава као сточна храна.*

кра̏вљӣ, -ā, -ē *који се односи на краву, краве:* **а.** *који припада крави, кравама, који је од краве, крава:* ~ виме, ~ балега, ~ млеко. **б.** *који се добија, који се прави од млека крава:* ~ сир, ~ масло.

краво̀лик, -а, -о *који је налик на краву, сличан крави.*

краву̀љина ж *аугм. и пеј. од крава;* уп. креветина.

кра́гна ж (ген. мн. -нӣ) нем. **1.** *комад тканине или крзна нарочито скројен и пришивен на горњи део кошуље, хаљине, капута и сл. око изреза за врат, оковратник.* **2.** разг. *пена која се направи при врху чаше кад се у њу точи пиво.*

кра̀гница и **кра́гница** ж *дем. и хип. од крагна.*

кра̀гӯј, -у́ја м зоол. *назив за разне дневне птице-грабљивице: јастреба, кобца, ловног јастреба или сокола, белоглавог супа, смеђег супа.*

крагу́јак, -јка *дем. и хип. од крагуј.*

крагу́јац, -јца м *јастреб или соко који служи за лов, крагуј.*

кра̀гујевачкӣ, -ā, -ō *који припада Крагујевцу, који потиче из Крагујевца, који се односи на Крагујевац.*

кра̀гујēвка ж *бомба или пушка из фабрике оружја у Крагујевцу.*

Крагује́вчанин м (мн. -ани) *становник града Крагујевца; онај који је из Крагујевца.*

Крагује́вчāнка м (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *становница града Крагујевца; она која је из Крагујевца.*

крагује́вчāнка ж **1.** *в. крагујевка.* **2.** *врста народног кола из крагујевачког краја, из околине Крагујевца.*

кра̀гӯјскӣ, -ā, -ō *који се односи на крагује, који је као код крагуја:* ~ глава.

крагу̀јчић м *дем. и хип. од крагуј.*

кра̀гӯљ, -у́ља м зоол. *в. крагуј.*

крагу́љац, -љца м зоол. **а.** (обично у изр. **соко** ~) *врста сокола, соко ластавичар* Falco subbuteo. **б.** *ловни соко или јастреб, крагуј.*

крагу̀љић м *дем. и хип. од крагуљ.*

крагу̀љчић м *дем. и хип. од крагуљ и крагуљац.*

кра̏димицē прил. *в. крадом;* уп. крадомице.

кра̏димичан, -чна, -о *који се ради, врши крадом, неприметно, потајно, потајан:* крадимични погледи; уп. крадомичан.

кра̀дљив, -а, -о *који краде, склон крађи:* ~ створење.

кра̀дљивац, -ӣвца м *онај који краде, лопов.*

кра̀дљивачкӣ, -ā, -ō *в. ло̀повскӣ.*

кра̀дљивачки прил. *в. ло̀повски.*

кра̀дљивица ж **1.** *она која краде, женска особа лопов.* **2.** *пчела која улази у туђу кошницу и краде из ње мед, туђица.*

кра̀дљивōст, -ости ж *особина, својство оног који је крадљив.*

кра́дња ж *в. крађа.*

крâдом прил. *неприметно, кријући (се) од других, кришом, потајно.* – Науми да крадом побегне.

кра̏домицē прил. *в. крадом;* уп. крадимице.

кра̏домичан, -чна, -о *в. крадимичан.*

кра̏домично прил. *в. крадом.*

краду̀ц(к)ати, -ам несвр. *у дем. значењу: красти; красти с времена на време, повремено и помало красти.*

кра̏ђа ж *незаконито, противправно и потајно узимање и присвајање нечег туђег.*

кра̏ђица ж *дем. од крађа.*

крâј, кра̀ја м (инстр. кра̀јем; мн. кра̀јеви и кра̏јеви, ген. кра̀јēвā и крајéвā) **1.** *завршни, крајњи, задњи (понекад и задњи и предњи), гранични део нечега.* **а.** *крајња линија која ограничава површину неког равног предмета, крајња ивица; део површине уз ту линију, периферна површина, страна нечега:* ~ стазе **б.** *доња ивица, руб одеће:* ~ шињела. **в.** *крајњи, бочни, крилни део неке групе или масе људи:* ~ колоне. **г.** *уопште крајњи део нечега; угао, кут:* ~ цигарете, крајеви усана. **2.** *део неке веће територијалне целине, предео, област, подручје; део неког насеља, градска или сеоска четврт:* пустињски ~, топли крајеви, мирни ~ града. **3.** *копно (насупрот мору, води).* – Хвали море, држ' се краја! **4. а.** *окончање, престанак трајања нечега, свршетак, завршетак, конац*[2]*:* ~ године, ~ рата. **б.** *престанак, завршетак живота, смрт.* – Старцу се приближио крај. **в.** (обично с везн. „и“, „па“) *у узвичном значењу: свршено, готово.* – Тако је, и крај! • **родни** ~ *место где се неко родио и одрастао, завичај.* **стари** ~ 1) *ранија домовина (за исељенике или њихову децу).* 2) *место ранијег живљења, становања.* • **без краја и конца** *врло дуго, бескрајно, непрестано, непрекидно.* – Меље без краја и конца. **где (куд) би ми (нам и сл.) био** ~ *било би ми (нам и сл.) много боље, био бих (били бисмо и сл.) у много бољем положају, у бољој ситуацији, успео бих (успели бисмо и сл.) (уколико би били испуњени одређени услови).* – Где би нам био крај кад би све било истина што ту пише. **доћи крају** *свршити се, завршити се, окончати се.* – Школски одмор је врло брзо дошао крају. **изаћи/изићи (излазити) на крај** 1) (с нечим) *в. саставити (састављати) крај с крајем.* 2) (с неким) *постићи (постизати) успех (у контакту, преговорима, борби, животу и др. с неким).* – Са женама никако није могао изићи на крај. **извући (извлачити) дебљи/тањи (краћи) крај** *проћи (пролазити) лоше, рђаво.* **(ис)терати, (от)ићи** или сл. **до краја** *не одуста(ја)ти од нечега, наставити (настављати) нешто док се не заврши, до завршетка, завршити (завршавати) (понекад без обзира на цену, одн. последице).* **на крај света** *негде врло далеко:* отићи на крај света. **на крају (концу) крајева (на крају краја, на крају конца** и сл.) 1) *на самом крају, напослетку.* – Мишка је лутао по селу неколико сати... На крају крајева један коњаник рече му да је штаб био у селу. 2) *у крајњем случају, у крајњој инстанци.* – То је, на крају крајева, и била његова дужност. **нема (није било** и сл.) **(ни) краја ни конца** *траје (трајало је и сл.) врло дуго, не завршава се (није се завршило и сл.) никако.* **не моћи ухватити (некоме, нечему) (ни) краја (ни конца)** *не моћи схватити, разумети (некога, нешто).* **није ми (му** и сл.) **(било) ни на крај памети** *нисам (није и сл.) ни помислио.* – Није ми (било) ни на крај памети да се шалим. **од краја до конца (казати, испричати** и сл.) *од почетка до краја све, у потпуности (казати, испричати и сл.).* **окренути дебљи крај** *поступити строже, предузети оштрије мере.* – Е, па кад неће лепим, окренућемо дебљи крај. **окренути други крај** *променити понашање, почети друкчије поступати, друкчије се понашати и сл.* **почети са (од) дебљег (са (од) тањег) краја** *почети казивање с оним што је главно, важније (одн. с оним што је споредније, небитније или издалека, околишећи).* **привести (приводити) крају** *завршити (завршавати), довршити (довршавати).* – Преговори су успешно приведени крају. **саставити (састављати), (за)вез(ив)ати, ухватити (хватати) и** сл. **крај с крајем** *ускладити (усклађивати) животне потребе с материјалним могућностима, натезати (с новцем).* – Једва везујемо крај с крајем. Плата мала, никад крај с крајем да саставиш. **с краја на крај** 1) *од почетка до краја, завршетка.* 2) *од једне до друге стране, целом дужином, целим простором.* **с (из) првога краја (у први крај)** *испрва, с почетка, у почетку.* **стати на**

(у) крај (некоме, нечему) *сӣречиӣи, онемоīућиӣи (некоīа, нешӣо)*: ~ лоповима, ~ злу. **учинити крај (нечему)** *завршиӣи, докрајчиӣи, ӣрекинуӣи (нешӣо).*

крај предл. (с ген.) **1.** *означава да се неко или нешӣо налази или креће у нейосредној близини оноīа шӣо је именовано īенийивом;* уп. близу, код, поред, покрај, уз: ~ ватре, ~ пута. **2.** *означава смешњу вршењу īлаīолске радње, која се иӣак врши, ӣоред, у(с)ӣркос.* – Зачудо да је крај свих тих претњи и опасности још жив.

кра̏јак, кра̂јка и **кра́јак,** -јка м (често песн.) *дем. и хиӣ. од кра̂ј.*

кра̏јина ж **1.** (претежно ист.) *ӣоīранична државна обласӣ, īранично ӣодручје, īраница.* **2.** (Крајина; у вишечланим називима: крајина) *назив (чесӣо са неком ближом одредбом) за неколико ӣоīраничних обласӣи (ӣреӣежно на срӣском заӣаду и срӣском исӣоку)*: Книнска ~, Неготинска ~, Тимочка ~ и др. **3.** *крај, ӣредео, ӣејзаж.* • **Војна (Војничка)** ~ ист. *ӣоīранична обласӣ између бивше Аусприје и бивше Турске која се ӣружала од Сења до Вршца и била ӣод војном уӣравом.* **Кочина** ~ ист. *буна коју је ӣодиīао Коча Анђелковић ӣроӣив Турака у Беоīрадском ӣашалуку за време аусӣро-ӣурскоī раӣа 1788. ī.* **мирна** ~ *више нема сӣора, све је у реду, како ӣреба;* уп. мирна Бачка (под Бачка). – Нека он мени да два цванцика, па мирна крајина!

кра̏јинскӣ, -ā, -ō *који се односи на крајину, одн. Крајину;* уп. крајишки и крајишнички.

кра̀јӣћ, -ѝћа м *дем. од крај:* ~ кошуље.

краји́чак, -чка м (мн. -чци, ген. кра̀јӣча̄ка̄) *дем. од кра̂ј:* ~ мараме, ~ свеће, ~ Србије, ~ хлеба и сл.

кра̏јичкӣ (кра̀јишкӣ), -ā, -ō *који се односи на Крајину, одн. крајину, на Крајишнике, одн. крајишнике;* уп. крајински и крајишнички: ~ војвода.

кра̏јишнӣк (кра̀јишнӣк) м **1. а.** *онај који живи у крајини, īраничар;* уп. крајина (1). **б.** (Крајишник) *сӣановник Крајине; онај који је ӣореклом из Крајине;* уп. крајина (2). **2.** ист. **а.** *ӣриӣадник ӣосебне војне орīанизације у Војној крајини.* **б.** *ӣриӣадник ӣосебне војне орīанизације у некадашњој Босанској крајини.*

кра̏јишничкӣ (кра̀јишничкӣ), -ā, -ō *који се односи на крајишнике, одн. Крајишнике:* крајишничка села.

кра̂јка ж (дат. кра̂јци) *комад, кришка (хлеба), окрајак.*

кра̀јнӣк, -ѝка м **1.** (обично у мн.) анат. *ӣарни орīан код човека, лимфне жлезде смешӣене у īрлу између нейчаних лукова,* tonsillae. **2.** *крајњи саӣ у кошници;* уп. сат[2]. **3.** *онај или оно шӣо се налази на крају нечеīа (нӣр. крајњи зуб у вилици, ӣоследњи од више жеӣелаца и др.).*

кра́јница ж (обично у мн.) *даска која се налази, одн. уīлављује, сӣавља са сӣране, на бок нечеīа (нӣр. код кревеӣа, заӣрежних кола, ӣрлице и сл.).*

кра́јнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *највиши сӣеӣен нечеīа, врхунац, максимум; ӣреӣераносӣ, ексӣремносӣ.* – Социјални инстинкти могу у човеку да се развију до такве крајности да човек жртвује себе за друге. Крајности треба избегавати. **2.** *оно шӣо је сасвим различиӣо, ӣоӣӣуно суӣроӣно нечему, суӣроӣносӣ.* – Рим је град који је постао симбол јединства чудних крајности: световне и духовне власти, моћи и ропства, раскоши и беде. • **до крајности** *ӣоӣӣуно, сасвим, у највећој (моīућој) мери:* поштен до крајности. **друга** ~ *оно шӣо је сасвим суӣроӣно нечему ранијем, ӣреӣходном.* – Отац Руфим грчи лице у осмијех па прелази у другу крајност. **ићи из крајности у крајност** *ӣоӣӣуно мењаӣи расӣоложења, начин ӣонашања, одн. ӣосӣуӣања, схваӣања и др.* **ићи (отићи)** и сл. **у крајност** *ӣреӣер(ив)аӣи, ӣревр-ши(ва)ӣи.* – Прекореваш себе што си у борби са људима ишао у крајност.

кра̂јњē прил. (обично уз прид. или друге прил.) *у највећој (моīућој) мери, у највећем (моīућем) сӣеӣену, врло, изузеӣно много:* ~ озбиљан положај, ~ опасно, ~ непријатно и сл.

кра̂јњӣ, -ā, -ē **1. а.** *који је на крају, завршеӣку нечеīа; ӣоследњи у низу, у реду, у временском ӣоку и сл.:* на крајњем северу земље, ~ пешак (у шаху), крајњи дани и сл. **б.** *ӣоследњи који је моīућ, ӣоследњи који ӣреосӣаје:* ~ рок, ~ средство, ~ уступак, ~ час. **в.** *коначан, дефиниӣиван:* ~ закључак, ~ оцена, ~ резултат. **2. а.** *врло јако изражен, изузеӣан, највећи:* ~ беда, ~ немарност, ~ потреба. **б.** *радикалан, нейомирљив, ексӣреман (нӣр. у ӣолиӣичким сӣавовима и сл.):* ~ десница, ~ левица.

кра̏јолик и **крајо̀лик** м *ӣредео, ӣејзаж.*

крајпу̀та̄ш, -а́ша м *сӣоменик ӣодиīнуӣ ӣокрај ӣуӣа (обично некоме ко је ӣоīинуо у раӣу или у саобраћајној несрећи).*

кра̀јцара (кра̏јцара) ж (кра̀јцар (кра̏јцар) м) нем. **1.** *некадашњи ауспријски бакарни новац мање вредносӣи; ӣара, новчић.* **2.** *в. крајцарица (2):* игра крајцара.

крајца́рак, -рка м *дем. од крајцар и крајцара.*

кра̀јцара̄ш, -а и **крајца̀ра̄ш,** -а́ша м *ӣрīовац сиӣном робом, ӣрīовац на мало.*

кра̀јцара̄шкӣ и **крајца̀ра̄шкӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на крајцараше.* **2.** *в. ӣеӣиӣарачки:* ~ лист, ~ литература.

кра̀јцарић и **крајца̀рић** м *дем. и хиӣ. од крајцар.*

кра̀јцарица и **крајцари́ца** ж **1.** *дем. и хиӣ. од крајцара.* **2.** (обично у мн.) *врсӣа коцкарске иīре меӣалним новчићима, у којој се обично њима ӣоīађа одређена линија, заӣим се бацају увис, ӣрво у корисӣ оноīа који је најближе добацио (добија све новчиће који ӣадну на уīоворену сӣрану), а ӣоӣом, ӣо исӣом ӣринциӣу, у корисӣ осӣалих иīрача.*

кра̀јчӣћ, -ѝћа и **кра̀јчић,** -а м *дем. од крај.*

кра̂јчица ж *дем. од крајка.*

кра̂к м (мн. кра̂ци и кра́кови (кра̏кови)) **1. а.** *ӣродужени или уīлављени део некоī ӣредмеӣа, наӣраве иӣд. који је ӣо облику налик на шиӣку, ӣолуīу, раклу и сл.; уоӣшӣе ӣодужи, ошӣроуīли или сл. део некоī ӣредмеӣа:* ~ клешта, ~ шестара, ~ крста, ~ мараме. **б.** физ. *део ӣолуīе од ослонца до ӣачке у којој на њу делује нека сила; део ӣолуīе или наӣрава заснованих на ӣринциӣу ӣолуīе који се налази с једне сӣране ослонца:* ~ дизалице; кракови ваге, ~ весла. **2. а.** *ӣродужеӣак или оīранак нечеīа који се ӣросӣире, ӣружа, одваја и сл., чесӣо у ӣравцу различиӣом од īлавноī, основноī:* ~ пута, ~ пруге, ~ полуострва, ~ Дунава, ~ брега. **б.** *оīранак жиле биљноī корена;* уп. кракат (2). **3. а.** *људска ноīа (чесӣо с ӣејораӣивним или ӣодруīљивим ӣризвуком).* **б.** *задња ноīа код жабе.* **в.** *ӣиӣак, орīан ӣиӣања и хваӣања код неких живоӣиња (нӣр. морске звезде, морскоī јежа и др.).* **4.** *корен зуба; део зубноī корена.* **5.** мат. **а.** *једна од двеју ӣолуӣравих које чине уīао:* краци (кракови) угла (кута). **б.** *једна од двеју једнаких сӣрана једнакокракоī ӣроуīла:* краци (кракови) троугла. **в.** *једна од двеју сӣрана ӣраӣеза које нису ӣаралелне:* краци трапеза. • **мешати краке с(а) неким** *дружиӣи се с неким.* **(о)пружити крак(ов)е** *ӣожуриӣи (се), ӣохиӣаӣи.*

кра̏каст, -а, -о **1. а.** *који има краке:* ~ слово. **б.** *раклјасӣ, рачвасӣ:* ~ мотка, ~ цев. **2.** *кракаӣ:* ~ човек.

кра̀кат, -а, -о **1. а.** *који има дуīачке ноīе, дуīоноī; који има дуī корак (о човеку или живоӣињи).* **б.** *дуīачак, издужен (о ноīама).* **в.** *који се изводи дуīачким корацима (о ходу и сл.); дуīачак, велики (о кораку).* **2.** *који има више кракова, рачвасӣ, раклјасӣ:* ~ корење.

кра́кати, кра̂че̄м несвр. *корачаӣи (обично ӣравећи велике, дуīе кораке).* – Као чапља је кракао обалом поточића.

кра̀као прил. *дуīим корацима, ӣравећи дуīачке кораке:* ~ измицати, ~ ићи, ~ ходати и сл.

кра̀като̄ст, -ости ж *особина оноīа који је кракаӣ (оноīа шӣо је кракаӣо).*

крака̀туша ж (у атрибутској служби, уз им. ж. рода) *кракаӣа, дуīоноīа:* ~ рода.

краков̀ја̄к, -а́ка м пољ. *ӣољска народна иīра, названа ӣо īраду Кракову, која има двочеӣврӣински ӣакӣ.*

кра̂љ, кра́ља (инстр. кра́љем; мн. кра́љеви) **1.** *крунисани владар (у релаӣивној хијерархији виши од кнеза, а нижи од цара), монарх; ӣиӣула ӣоīа владара.* **2. а.** *круӣни каӣиӣалисӣа који у својим рукама држи највећи део ӣроизводње, ӣрīовине, ӣромеӣа и сл. у одређеној делаӣносӣи, маīнаӣ:* ~ чаја, финансијски ~. **б.** *ӣрви, најцењенији, најважнији човек:* ~ аристократских салона. **в.** *онај који је најбољи, најӣознаӣији у својој сӣруци,*

професији, делатности уопште: ~ авијатике, ~ рокенрола, ~ цеза. **3. а.** *карта за играње са ликом мушкарца који на глави носи круну, поп.* **б.** *најважнија, али не и најјача фигура у шаху, од чије судбине зависи исход партије.*

краљѐвати, кра̀љуј**е̄**м несвр. **1. а.** *бити краљ, владати државом као краљ.* **б.** *владати, господарити уопште.* – У оазама пустиња краљује јуначки лав. **2.** фиг. **а.** *надмашивати, надвисивати.* – Модрином краљујем, сфинга несхваћена. **б.** *бити први, бити најбољи, тријумфовати; имати превагу над другима.* – Краљевала је на сваком плесу. **в.** *в. царевати (2а).* – Краљује насиље и неправда.

кра́љевина ж **1.** *држава којом влада краљ.* **2.** агр. *врста грожђа; вино од тога грожђа.*

кра́љевић м *в. принц.*

кра́љевићка ж *в. принцеза.*

кра́љевскӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на краља, који припада краљу:* ~ власт, ~ дом, ~ круна и сл. **2.** *који је као у краљева, који је својствен краљевима:* ~ изглед, ~ раскош. **б.** *обилан, богат:* краљевски приходи. **в.** *величанствен, изванредан, диван:* ~ поподне.

кра́љевски прил. **1.** *као краљ, на кра́љевскӣ начин:* ~ живети, ~ јести, ~ примити (неког), ~ уживати и сл. **2. а.** *врло, изванредно, изузетно:* ~ леп(а). **б.** *богато, раскошно:* ~ наградити (некога).

кра́љевство с **1.** *в. краљевина (1):* пола краљевства, шведско ~. **2.** *краљевска власт, владавина.* фиг.: ~ духа, ~ савести. **3.** (уз одредбу: ваше, твоје, његово, њено и сл.) *титула у почасном ословљавању краља или краљице.* • ~ **небеско** *замишљено царство на небу у којем, према хришћанском веровању, душа умрлог праведника наставља живот у срећи и блаженству;* уп. рај.

кра̀љӣћ, -ӣћа и **кра̀љић,** -а м **1. а.** *дем. и хип. од краљ.* **б.** *ир. од краљ; краљ, владар мале, незнатне државе.* **2.** *краљевић, принц.* **3.** зоол. *мала птица певачица из пор.* Regulidae **а.** *са црвеном (наранџастом) шаром на темену,* Regulus ignicapillus: ватроглави ~. **б.** *са златножутом шаром на темену,* Regulus regulus: златоглави (жутоглави, обични) ~.

кра̀љица ж (вок. -ице) **1. а.** *крунисана владарка монархије, жена краља:* ~ Елизабета. **б.** *краљева супруга, краљева жена:* ~ Марија. **2.** (обично са допуном: нечега, ређе некога) *она која је прва, која је најбоља, која надмашује друге (по лепоти, по рангу, по функцији и сл.):* ~ балова, ~ лепоте, ~ харема и др. **3.** *пчела матица.* **4.** етн. **а.** мн. *народни обичај о Духовима (Тројицама) у којем учествује група девојака с истоименим називом:* **б.** мн. *група девојака које на први и други дан Духова (на прве и друге Тројице) иду селом, од куће до куће, играјући и певајући краљичке песме.* **в.** *предводница ових девојака (обично најлепша у групи).* **5.** *најјача шаховска фигура, дама.* **6.** агр. *назив или део назива за разне врсте воћа и поврћа (за неке сорте грожђа, јабука, крушака, бресака, шљива, салате, пасуља и др.).* • ~ **мајка (мати)** *мајка владајућег краља (често ауторитативна и врло утицајна личност у владавини земљом).* ~ **ноћи** бот. *в. кактус.*

кра̀љичин, -а, -о *који припада краљици, који се односи на краљицу:* ~ утицај; ~ пешак (у шаху).

кра̀љичица ж **1. а.** *дем. и хип. од краљица (1).* **б.** *млада краљевска кћи;* уп. краљевићка. **2.** *млада, тек излежена матица;* уп. краљица (3).

кра̀љичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на краљице (народни обичај и учеснице у њему);* уп. краљица (4): ~ дружина, краљичке песме.

кра̀мп м (мн. ови) (**кра̀мпа** ж) нем. *алатка за копање тврде земље, вађење пањева, ископавање камења и сл., која на држалици (обично дрвеној) има гвоздени део попут будака или уске мотичице с клином на ушици.*

кра̀мпати, -а̄м несвр. *радити (копати и др.) крампом.*

кра̀мпо̄н, -о́на м фр. (обично у мн.) *округао комадић коже или гуме који се прибија на ђон копачке.*

кра̀мпо̄нка ж (обично у мн.) разг. *зимска аутомобилска гума, са дубоком шаром.*

кра̀мпус м нем. *ђаво, враг (у дечјим причама).*

кра̂н м (мн. кра́нови) нем. техн. *велика машина, строј за подизање и премештање, преношење тешког терета, дизалица.*

краниолог м *стручњак који се бави краниологијом.*

краниоло̀гија ж мед. *област медицине која проучава изглед и састав, склоп лобање.*

краниолошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на краниологију и краниологе.*

краниомѐтрија ж *испитивање лобање и њихових типова мерењем величине и утврђивањем сразмера.*

краниомѐтријскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на краниометрију:* краниометријска мерења.

кра̏новођа м (мн. ж) *онај који рукује, управља краном.*

кра̂нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на кранове (који служи за кретање кранова и сл.):* ~ стаза.

крапи́нац, -нца м *прачовек чији су фосилни остаци ископани код Крапине, крапински прачовек,* homo krapineasis.

кра̏с м геол. *карст, крш.*

кра̂сан, -сна, -о **1.** *који се одликује складношћу форме, облика и пропорције, пријатан за око, врло леп, диван:* ~ жена, ~ лице. **2.** *веома пријатан, угодан:* ~ време, красни дани. **3. а.** *који се одликује изузетним, позитивним моралним, интелектуалним и др. вредностима, који изазива дивљење, уважавање, поштовање, изванредан:* ~ човек, красни пријатељи. **б.** *одличан, изврстан:* ~ говор, ~ добитак. **4.** *изузетно пријатан за слушање, мелодичан, милозвучан:* ~ мелодија, ~ песма.

кра́сити, кра̂сӣм несвр. [гл. им. кра́ше̄ње с] **1.** *давати (некоме, нечему) красан, леп изглед, чинити красним, украшавати, улепшавати, ресити.* – Звезде су још красиле небо. **2.** *бити својствен некоме, нечему (о некој позитивној особини, врлини, моралном квалитету и сл.), дичити, одликовати.* – Сва она добра својства која красе управитеља имају и предавачи. ▪ ~ **се 1.** *украшавати се, ресити се, китити се.* – Сад се пастирске младе свадбеним венцима красе. **2.** *добијати красан, диван изглед, постајати красан.* **3.** *одликовати се; дичити се.*

кра̏снӣ, -а̄, -о̄ *в. крашки:* ~ предео.

кра̂сно прил. *на красан начин, врло лепо, изванредно, дивно; веома добро:* ~ изведен, ~ уређен; ~ нахранити, ~ употребити.

кра̏снопӣс м *вештина лепог писања, калиграфија; леп рукопис; школски предмет који има за циљ да ђаци науче ту вештину.*

краснопи́сац, -сца м *онај који пише лепо обликованим словима, онај који је вешт у краснопису, калиграф.*

кра̏снопӣснӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на краснопис, калиграфски:* краснописна слова.

кра̏снопӣсно прил. *лепим рукописом, калиграфски:* ~ написати (молбу).

красноре̏чив јек. **красноpје̏чив,** -а, -о **а.** *који лепо, вешто и течно говори, који се лако и умешно изражава, лепоречив:* ~ човек. **б.** *исказан, испричан лепим, бираним и вешто комбинованим речима:* ~ беседа.

красноре̏чиво јек. **красноpје̏чиво** прил. *на красноречив начин, лепим, бираним и вешто, умешно комбинованим речима, лепоречиво:* ~ говорити, ~ проповедати.

красноре̏чиво̄ст јек. **красноpје̏чиво̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је красноречив, онога што је красноречиво; оно што је красноречиво:* његова ~, ~ беседе; избегавајте красноречивост.

кра̏сопӣс(-) *в. краснопис(-).*

красо̀та ж **1.** *особина, својство онога који је красан, онога што је красно, изванредна лепота:* њена ~, ~ лица. **2.** (обично у мн.) *оно што је красно, врло лепо (нпр. предео, место, украс и др.).* **3.** *красотица, лепотица.* **4.** бот. *украсна биљка пењачица* Gloriosa *из ф.* Colchicaceae. **5.** (у атрибутској служби, обично уз именицу „девојка“) *изузетно лепа, красна, дивна:* ~ девојка. **6.** (у прилошкој служби) *врло лепо, красно, дивно.* – Кукуруз красота расте.

кра̀сотан, -тна, -о *в. красан.*

красо̀тица ж *в. лепотица.*

кра̏ста ж (ген. мн. кра̑ста̄) **1. а.** мед. *кора, скрама од сасушене крви, лимфе и гноја која се ствара на месту повреде или инфекције,* crusta; *оспа, оспица.* **б.** *природни израштај, испупчење на кожи слично красти (1а) (нпр. код краставе жабе).* **2.** мн. *народни назив за разне врсте заразних болести са оспицама на кожи, богиње, оспе.* • мед. нар. **велике (црне) красте** *в. велике богиње (под богиње).* **мале красте** *в. мале богиње (под богиње).*

кра̏став, -а, -о **1. а.** *који има красте (на кожи), осут драстама:* ~ дете, ~ лице. **2. а.** фиг. *који је као краста, сличан красти:* ~ дугме, краставa камена брда. **б.** *који има храпаву, испупчалу кожу, одн. кору (о плодовима воћа и поврћа):* ~ јабука, ~ лубеница. • **~ жаба** зоол. *в. под краставица.*

кра̏ставац, -а̄вца м бот. и агр. *једногодишња врежаста повртарска биљка* Cucumis sativus *из ф.* Cucurbitaceae, *са зеленим дугуљастим плодом; плод те биљке.* • **дивљи ~** бот. *једногодишња врежаста биљка* Ecballium elaterium *из ф.* Cucurbitaceae. **морски ~** зоол. *в. трп.*

кра̏ставити се, -ӣм се и **краста́вити се,** кра̏ста̄вӣм се несвр. *добијати красте, оболевати од краста, крастати се;* уп. окраставити (се).

кра̏ставица ж бот. и агр. *в. краставац.* • зоол. **зелена (краставa) ~** *врста жабе* Bufo viridis, *чије је тело зелено и прекривено брадавицама.* **обична ~** *зелена жаба* Bufo vulgaris, *брадавичасте коже с много жлезда.*

кра̏ставо̄ст, -ости ж **1.** *стање оног који је крастав, оног што је краставо.* **2.** агр. *болест која се обично јавља код плодова јабуке или крушке, одн. код кртола кромпира у облику испуцалих места чађаве боје, а проузрокују је различити паразити (зависно од врсте плода).*

краста̀вчић м *дем. од краставац.*

кра̏стати се, -а̄м се несвр. *добијати красте, оболевати од краста, краставити се;* уп. окрастати се.

кра̏стача ж (обично у изр. **жаба ~**) зоол. *в. зелена краставица (под краставица).*

кра̏сти, кра́дēм (р. пр. кра̏о, кра̏ла; трп. кра̏ден, -а) несвр. **1. а.** *узимати крадом, кришом и без дозволе нешто туђе, присвајати (незаконито, недозвољено) имовину.* – Ко радо лаже, радо и краде. **б.** (некога, нешто) *в. поткрадати.* – Краде манастир. **в.** фиг. *присвајати туђе књижевно, уметничко или научно дело, плагирати.* **2.** (нѐкога, обично девојку) *одводити на силу, против нечије воље, отимати; одводити кришом, крадом, кријући.* **3.** *подваљивати, варати (обично у картама).* ■ **~ се 1.** *долазити, прилазити кришом, прикрадати се; кришом, крадом излазити, одлазити, искрадати се.* – Лепа Пава у ковиљу спава / Њој се Раде кроз ковиље краде. **2.** уз. повр. *поткрадати се (међусобно).* • **~ богу (божје) дане** *не радити ништа, дангубити, ленствовати.* **~ око** *привлачити поглед (лепотом, изузетношћу и сл.).*

кра̏стица ж *дем. од краста.*

кра́стоња м (обично пеј.) *онај који има красте, који је крастав.*

красу́љак, -љка м бот. *дугогодишња ливадска зељаста биљка* Bellis perennis *из ф.* Compositae. • **мали ~** *ливадска биљка* Bellis silvestris *из ф.* Compositae.

кра̏так (кра́так), -тка, -о (комп. кра̏ћӣ) (супр. ду̑г) **1. а.** *који има сразмерно малу дужину, сразмерно невелик, мали по дужини:* ~ петељка, ~ пут, ~ реп. **б.** *који је по дужини мањи него што треба, прекратак.* – Ови су ми рукави много кратки. **в.** *који је мале висине, низак, мали (обично о људима).* **г.** *који јасно прима утиске с малог растојања, изблиза;* уп. кратковид: ~ вид. **д.** спорт. *који је бачен, одбачен, шутнут и сл. близу, на мало одстојање, недалеко:* ~ лопта. **ђ.** лингв. *који је у неодређеном виду (о облику придева, нпр. нов); који је без покретног самогласника (о облицима заменица, придева, броја „један" и редних бројева у парадигми, нпр. нашег, добром и сл.).* **2. а.** *који сразмерно мало траје, временски сразмерно недуг, краткотрајан:* ~ зимски дан, ~ куцање. **б.** *краткотрајан (у апсолутном смислу), брз:* ~ поглед. **в.** *који не траје колико треба, који се врши у сувише малим размацима, убрзан:* ~ дах, ~ дисање. **3. а.** *укратко изложен, сажет, концизан:* ~ рекапитулација, ~ садржај (књиге, филма и сл.). **б.** (обично као именски део предиката уз гл. „бити") *који се изражава с мало речи, укратко, концизно.* – Бићу кратак! **4. а.** *незнатан, слаб:* ~ снага. **б.** фиг. *неспособан, немоћан (за нешто).* – То је жена... Ту је и најбољи мајстор кратак. **5. а.** *плитак, површан; сиромашан, оскудан, мали:* ~ памет, ~ људски ум. **б.** *који се не одликује дубином и садржајношћу мисли, плиткоуман; умно ограничен, глуп, приглуп; неук (о човеку).*

кра́теж м *врста кратке пушке, скраћена пушка.*

кра́тер м грч. **а.** геол. *вулкански отвор, обично на врху вулкана, најчешће левкастог облика, кроз који избија дим, пепео или магма приликом ерупције вулкана, вулканско грло.* **б.** *левкасто удубљење на површини небеског тела (пре свега на Месецу),* цирк. **в.** *дубока рупа, обично левкастог облика, настала при експлозији авионске бомбе, гранате и сл., приликом пада метеорита на земљу и др.*

кра́тераст, -а, -о *који обликом подсећа на кратер, сличан кратеру.*

кра́терскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на кратер:* кратерска језера.

кра́терчић и **кратѐрчић** м *дем. од кратер.*

кра́тити, кра̑тӣм (трп. кра̑ћен) несвр. [гл. им. кра́ћење с] **1. а.** *смањивати дужину, обим, трајање нечега, чинити краћим, скраћивати:* ~ партитуру, ~ пут, ~ хаљину. **б.** *сећи, пресецати, сасецати (обично дрво, дрва).* **в.** лингв. *правити, творити скраћеницу (означавати, нпр. килограм са* kg *и сл.).* **2.** (некоме) **а.** *бранити, забрањивати; ускраћивати (неко право, задовољство и сл.).* – Зашто се то мени крати? **б.** *онемогућавати, спречавати:* ~ приступ (негде). **в.** *ометати, сметати.* – Године ми ништа не крате да уживам. ■ **~ се** *постајати краћи, скраћивати се, смањивати се (обично у дужини или трајању):* крати се конац (при шивењу), крате се дани (у јесен) и сл.

кра̀тица ж **1.** *краћи, пречи пут, пречица, пречац.* – Ишли су кратицом. **2.** лингв. *в. скраћеница.*

кра̏тко (кра̑тко) прил. **1. а.** *за кратко време, (за) мало времена; кратко време, недуго (пре нечега, после нечега и сл.):* ~ говорити, ~ живети, ~ звонити, ~ трајати; ~ пред смрт. **б.** *брзо, летимично, на брзину; тренутно:* ~ пољубити; ~ заболети. **в.** *у кратким, малим временским размацима, убрзано:* ~ дисати. **г.** *кратким, одсечним корацима, брзо:* ~ ходати. **2.** правн. *без претходног претреса и уобичајене судске процедуре, без уобичајеног, нормалног суђења, по кратком поступку.* – Преки судови су судили брзо и кратко. **3. а.** *укратко, сажето, концизно:* ~ испричати. **б.** *оштро, одсечно.* – Онда ти не знам помоћи! – одреза кратко. **4.** *с малом дужином, на малу дужину, накратко:* ~ (о)шишати, ~ везати.

кратко- *први део сложеница који означава да је кратко, да кратко траје и сл. оно што је исказано другим делом сложенице:* краткодлак, кратконог, краткотрајан итд.

кратко̀ва̄лнӣ, -а̄, -о̄ *в. краткоталасни.*

кратко̀век јек. **кратко̀вјек,** -а, -о *в. кратковечан.*

кратко̀веко̄ст јек. **кратко̀вјеко̄ст,** -ости *в. кратковечност.*

кратко̀вечан јек. **кратко̀вјечан,** -чна, -о **а.** *који не живи дуго, који је кратког века:* ~ лептир, кратковечни људи. **б.** *који је трајао или траје кратко, краткотрајан:* ~ садашњост, ~ срећа.

кратко̀вечно̄ст јек. **кратко̀вјечно̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је кратковечан, оног што је кратковечно;* уп. краткотрајност.

кратко̀вид, -а, -о (кратко̀видан, -дна, -о) **1.** *који добро, јасно види само на кратком растојању, оно што је близу (о човеку или животињи); којима се јасније виде предмети, особе и др. у близини (о очима);* супр. далековид: ~ особа, кратковиде очи. **2.** фиг. *који није способан да предвиди будуће догађаје, да проникне, прозре нешто, који је скучених, ограничених видика, уских схватања и сл., непроницљив:* ~ вођство, ~ политичар.

краткòвидо (краткòвидно) прил. **1.** *на начин својствен кратковидим особама:* ~ зажмирити, ~ се обазрети. **2.** фиг. *немајући перспективу, не понирући у суштину ствари, скучено, ограничено, непроницљиво:* ~ мислити.

краткòвидōст (краткòвиднōст), -ости ж **1.** *особина и стање онога који је кратковид(ан), онога што је кратковид(н)о:* његова ~, ~ ока. **2.** *неспособност предвиђања или понирања у суштину нечега, ограниченост, скученост погледа, непроницљивост.*

краткòврат, -а, -о *који има кратак врат, који је кратког врата.*

краткòвремен, -а, -о *који траје (који је трајао итд.) кратко време, краткотрајан:* ~ владање, ~ служба, ~ угодност.

краткòвременōст, -ости ж *особина онога што је кратковремено, краткотрајност:* ~ људске среће.

краткòглав, -а, -о антроп. *који је кратке главе, лобање, брахицефалан:* ~ говече, ~ становништво, ~ тип.

краткòглавац, -āвца м *онај који је краткоглав, брахицефал.*

краткòглавōст, -ости ж *особина, својство онога који је краткоглав, брахицефалија.*

краткòдлак, -а, -о *који има кратку длаку (обично о псу):* немачки краткодлаки птичар.

краткòдневица (краткòднēвница) ж *најкраћи дан у години;* супр. дугодневица.

краткòкљун, -а, -о **1.** *који има кратак кљун (о птици).* **2.** *који има кратак, затупаст прамац (о чамцу, барци и сл.).*

краткòкос, -а, -о *који има кратку косу.*

краткòкрил, -а, -о *који има кратка крила; који има подсечена, скраћена крила.*

краткòкрилац, -ӣлца и **краткокри́лац,** -лца м (обично у мн.) зоол. *у мн.: породица инсеката тврдокрилаца* Staphylinidae, *који имају кратка горња крила и издужено тело (у јд.: инсект из те породице).*

краткомѐтрāжнӣ, -ā, -ō у изр. ~ **филм** *филм снимљен на траку мање дужине, кратки филм (обично документарни или цртани, ређе играни).*

краткòног, -а, -о **1.** *који има кратке ноге:* ~ пас, ~ човек. **2.** фиг. *који се не простире далеко, који је малога, кратког домета, којим се мало постиже и сл. (о провидним лажима, измишљотинама и сл.).*

краткòпрст, -а, -о *који има кратке прсте:* краткопрсте руке.

краткопрỳгāш, -а́ша м спорт. *атлетичар који се такмичи на кратким стазама (нпр. на 100 или 200* m).

краткòреп, -а, -о *који има кратак реп:* ~ кобила, ~ патка, ~ рак.

краткорѐчив јек. **краткорјѐчив,** -а, -о *који мало, кратко говори, малоречив.*

краткосѝлазнӣ, -ā, -ō (ретко неодр. краткосѝлазан, -зна, -о) лингв. *који се одликује кратким трајањем и силазним тоном:* ~ акценат (нагласак).

краткòталаснӣ и **краткотȁласнӣ,** -ā, -ō физ. *који је кратких таласа, који се шири, распростире и сл. кратким таласима (о спектру електромагнетског зрачења); који емитује, одн. који прима кратке таласе, који ради на кратким таласима итд., кратковални:* ~ дужина, ~ предајник, ~ пријемник, ~ радио-апарат, ~ радио-станица.

кра̏ткотрāјан (краткòтрāјан), -јна, -о *кратак по трајању; пролазан, привремен:* ~ жалост; ~ примирје, ~ уживање.

кра̏ткотрāјно (краткòтрāјно) прил. *за кратко време, на кратко време, закратко, накратко; пролазно, привремено.*

краткотра́јнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и стање онога што кратко траје, што је краткотрајно; пролазност, привременост:* ~ школовања, ~ памћења; ~ среће, ~ уживања.

краткòћа ж **1.** *особина онога што је кратко (по дужини), мала или недовољна дужина:* ~ пута. **2.** *кратко трајање, краткотрајност:* ~ времена, ~ живота. **3.** *језгровитост, сажетост, концизност:* ~ израза, ~ изражавања.

краткòув, -а, -о *в. краткоух.*

краткоỳзлазнӣ, -ā, -ō (ретко неодр. краткоỳзлазан, -зна, -зно) лингв. *који се одликује краткоћом и узлазним тоном:* ~ акценат (нагласак).

краткòум, -а, -о, **краткòуман** и **краткòӯман,** -мна, -о *умно ограничен, (при)глуп:* ~ женска глава, ~ човек.

краткòӯмље с *краткоумност.*

краткòумнōст, краткòӯмнōст и **краткоу́мнōст,** -ости ж *умна ограниченост, (при)глупост:* политичка ~, његова (њена и сл.) ~.

краткòух, -а, -о *који има кратке уши (о животињама):* краткоухи зец.

кра̀ћати, -āм несвр. непрел. *постајати краћи, скраћивати се (обично о дану или ноћи).*

кра̏ул и **кра̀ул** м енгл. спорт. *врста пливачког стила:* пливати ~.

кра̏х м нем. *слом, пропаст; банкротство:* војни ~, привредни ~; ~ на берзи, ~ банкара, ~ богаташа.

крахи́рати, кра̀хӣрāм свр. непрел. *доживети, претрпети крах, пропасти; банкротирати.* – Устанак је крахирао. Трговинска фирма је крахирала.

кра̏ш м *крас, карст, крш.*

кра̏шкӣ, -ā, -ō *који се односи на краш, карстни:* ~ голет, крашки крајеви, крашки облици, ~ поље, ~ рељеф.

кр̂в, кр̀ви ж (инстр. кр̂вљу (кр̀ви)) **1.** *црвена непровидна течност састављена од крвне плазме и црвених крвних зрнаца (еритроцита), која кружи, циркулише организмом обезбеђујући исхрану ћелија и размену материја:* артеријска ~, венска ~, губитак крви, добровољни давалац крви, трансфузија крви, циркулација (кружење) крви. **2.** фиг. **а.** *животна снага, животност, виталност (нпр. драмског или књижевног лика и сл.).* **б.** *живот (обично у експресивном изражавању и у устаљеним говорним обртима):* искупити слободу по цену крви, платити (нешто) крвљу и сл. **в.** (често у конструкцијама с именицом зној: ~ и зној, знојем и крвљу, у зноју и крви или сл.) *мукотрпан рад, мука, страдање, жртва, напор, одрицање и сл.* – Знојем и крвљу стекао си кућу. Ваша је јава крвљу искована. **г.** *ру̏мēн, руменило, црвенило:* ~ вечерњег сунца. **3. а.** *пород; дете, потомак.* – Његова си крв, та он ти је отац. **б.** *сродство по мушкој линији, крвно сродство; породично порекло, лоза, колено, род.* – Род по крви, тј. по мушкој лози. Не верујеш у онога бога, коме се краљеви од Немањине крви клањају. **в.** *етничка група, етничка заједница (племе, народ и сл.).* – Сами своју крв презиру; помажу туђина. **г.** *етничко, расно, сталешко или сл. порекло:* бити српске крви, јужњачке крви, царске крви итд. **д.** *пасмина, раса, сој:* коњ арапске крви. **4. а.** *нарав, природа, ћуд; карактер:* номадска ~, војничка ~, ропска ~, човек хладне крви. **б.** *срж, бит, душа (кад је реч о човековом карактеру или његовом духовном и емотивном животу):* то му је у крви. **5.** *тешка свађа, завада праћена таквим делима (пре свега убиством) која по старинском обичајном праву подлеже крвној освети; сама крвна освета.* – Тада су Дробњаци били у крви са Морачанима. **6.** *крвава борба, крвав окршај; убијање; убиство.* – Шаљу нас у крв. • **данак у крви** ист. *в. под данак.* **женска (танка)** ~ *сродство по мајци, одн. по женској линији.* **зла** ~ *нетрпељивост, неслога, раздор:* створити (унети и сл.) злу крв. **мушка (дебела)** ~ *сродство по оцу, одн. по мушкој линији.* **невина** ~ *невина, недужна жртва.* – Пала је невина крв. **нечиста** ~ *наслеђена лоша особина или изопаченост, наследно оптерећење.* **плава (модра)** ~ *аристократско, племићко порекло; аристократија, племство.* **свежа** ~ *нове, младе снаге, ново, младо лице (нпр. у некој старој породици, у неком колективу и сл.).* **туђа (друга)** ~ *туђин, туђинка.* • **бацати (пљувати) крв** *искашљавати крв услед обољења плућа (обично од туберкулозе); бити туберкулозан.* **било је (биће и сл.) крви до колена** *било је (биће и сл.) великог крвопролића.* **бити од крви и меса** *имати различите особине, прохтеве и потребе својствене људима; имати осећања, моћ расуђивања и*

сл. **борити се (поклати се и сл.) на крв и нож** *борити се (поклати се и сл.) крваво, свим снагама, беспоштедно.* **борити се (тући се и сл.) до последње капи крви** *борити се (тући се и сл.) до краја, до крајњих могућности.* **дао би (ти, вам и сл.) крви испод грла** *изузетно је добар, несебичан, дарежљив, племенит.* **до крви (бити, тући, гристи и сл.)** *док не пође, не потече крв, док се не створе крваве ране (бити, тући, гристи и сл.).* **загазити у крв** *крваво се побити; ступити, ући у крваву борбу, крвав окршај.* **~ и нож** *велика нетрпељивост, завада и мржња; крвопролиће.* – Ту је крв и нож између двеју породица. Ту умало не би крв и нож. **~ није вода** *не може се бити равнодушан према (крвном) сроднику, сродство је врло важно; види се да су род (слични су, слично се понашају итд.).* **пала је (легла је) (пашће, лећи ће и сл.) ~** *дошло је (доћи ће и сл.) до крвопролића, убиства, покоља.* **пала (пада и сл.) ми (јој и сл.), навукла (навлачи и сл.) ми (јој и сл.) се ~ на очи** *изгубио сам (губим и сл.) (изгубила је, губи и сл.) присебност и контролу над собом (од јаког узбуђења, беса и сл.).* **пити, сисати (некоме) крв (на памук)** а) *немилосрдно искоришћавати, израбљивати.* б) *злостављати, мучити, тиранисати; кињити.* **прећи (прелазити), ући (улазити) и сл. у крв** *прећи (прелазити), ући (улазити) у навику, поста(ја)ти навика, потреба и сл.* – Ушло му у крв да краде. **проливати (просипати и сл.) (своју) крв** *гинути, жртвовати се, страдати у борби, у рату.* **пропљувати крв** *веома се намучити, тешко се напатити.* **пустити (пуштати) (коме) крв** а) *омогућити (омогућавати) истицање одређене количине крви оболеле особе или животиње (расецањем крвног суда, уха или на други начин).* б) *ранити (рањавати) (некога) у борби, тучи.* **следила (леди) ми (му и сл.) се ~ (у жилама)** *обамро сам (је и сл.) (обамирем, обамире и сл.) од страха, ужаса и сл., престравио сам се (престрављује(м) се и сл.).* **(с)ледити (некоме) крв** *престравити, престрављивати, ужасавати (некога).* **угуши(ва)ти у крви** *угуши(ва)ти обично буну, устанак и сл. убијајући већи број особа (побуњеника, устаника итд.).* **ударила му (јој и сл.) ~ у лице** *веома се наљутити, ражестити се.* **у мени (њему и сл.), мени (њему и сл.) кипи (кипела је и сл.), ври (врела је, узаврела је и сл.) ~** *обузима ме (га и сл.), обузимало ме је (га је и сл.) снажно узбуђење, јако (сам) се узбудио.*

кр̏ва̄в и **кр̏вав,** -а, -о **1. а.** *озлеђен тако да крвари, обливен крвљу, раскрвављен; који крвари; праћен крварењем:* ~ глава; крвави шуљеви; ~ кашаљ. **б.** *помешан са крвљу; замазан, умрљан, натопљен крвљу:* ~ вода, ~ пена. – Крвава им руке до рамена. **в.** *црвен од надошле, подливене крви, закрвављен (о очима);* фиг. *који одаје, изражава претњу, који застрашује и сл. (о очима или о погледу).* **2.** фиг. **а.** *пун бола, јада, патње, ојађен, чемеран; који изражава душевни бол, патњу; изазван болом, патњом:* ~ срце; крваве сузе. **б.** *тежак, мучан, горак:* ~ стварност, ~ успомена. **в.** *врло јак, интензиван, велик и сл. (о људском болу, жељи, невољи, потребама и сл.).* **г.** *стечен тешким, напорним, мукотрпним радом; изазван таквим радом:* ~ зарада, ~ новац, ~ хлеб; крвавим знојем стећи нешто. **3. а.** *прекаљен (у борби); спреман да погине, неустрашив, храбар:* крвави јунаци. **б.** *који има убилачке нагоне, склон убијању, жељан проливања крви, крволочан:* најкрвавије усташе. **в.** *врло строг, немилосрдан:* ~ човек. **4.** *праћен крвопролићем, убијањем, покољем; познат по крвопролићу, покољу:* крвави бојеви, крвави хаос; на крваву Синђелића Чегру. **5.** *који је боје крви, црвен, румен:* ~ светло, река крвава од вечерњег жара, крваве трешње. **6.** разг. *изузетно добар, изванредан, диван;* уп. страшан (2в). – Баш је крвав(а)! • **бити ~ под кожом (испод коже)** *бити као и други људи, имати слабости и мане, уобичајене жеље, прохтеве и склоности.*

крва́вити, кр̏ва̄ви̑м несвр. [гл. им. крва́вље̄ње с] **1. а.** *замазивати, прљати крвљу.* – Не крвави скута и рукава. **б.** *озлеђивати толико да пође крв, рањавати до крви:* ~ ноге. **2.** *в. крварити.* – Колена су му крвавила. ■ **~ се** 1. а. *обливати се, натапати се крвљу; црвенети се од крви, постајати крвав.* – Крвави се сва вода Морава. фиг. Срце јој се крвавило. **б.** *црвенети се, руменети се.* – Небо се почело крвавити. **2.** *крваво се борити, тући се проливајући крв; ратовати.* – Крвавили смо две године са Турцима.

крва̀вица и **кр̏вавица** ж *врста кобасице надевене згрушаном крвљу заклане домаће животиње (нпр. говечета или свиње) и другим састојцима.*

кр̏ва̄во и **кр̏ваво** прил. **1. а.** *на крвав начин, уз проливање крви; крвнички, сурово, свирепо.* – Побуна је крваво угушена. **б.** *жестоко, тешко (посвађати се, завадити се и сл.).* **в.** фиг. *изражавајући, одајући бес, мржњу, претњу и сл. (у вези с очима и погледом):* ~ (по)гледати. – Његове су очи ~ сјале. **2.** фиг. **а.** *опако; страшно:* ~ претити (некоме); ~ увредити (некога). **б.** *грдно, горко; врло тешко, тегобно, мучно:* ~ се мучити; ~ одгајати, подизати (децу). **в.** *врло, веома, јако:* бити ~ потребан. **3.** *не жалећи, не штедећи себе, храбро, неустрашиво:* ~ се бранити. **4.** разг. *изузетно добро, изванредно, дивно;* уп. страшно (2). – Било је ~.

крва́рити, кр̏ва̄ри̑м несвр. непрел. [гл. им. крва́ре̄ње с] **1. а.** *губити крв (услед повреде, обољења и сл.) (о човеку или животињи); испуштати крв (о рани, повређеном или оболелом органу и сл.).* **б.** *проливати крв, гинути, страдати (у рату, борби и сл.).* **в.** фиг. *патити.* – Њезина душа крвари. ■ **~ се** *борити се проливајући крв, тући се, клати се;* уп. крвити се.

кр̏вити се, -и̑м се *сукобљавати се, завађати се, тући се, борити се.* – Да ли ће се људи вечито да крве?

кр̏вни̑ и **кр̂вни̑,** -а̄, -о̄ (у неким значењима и неодр. кр̏ван, кр̂вна, -о) **1.** *који се односи на крв, који је у вези с крвљу:* крвне жиле, бела крвна зрнца, ~ плазма, ~ притисак, крвни судови, црвена крвна зрнца. **2. а.** *који је у најближем, у непосредном сродству, који је у директној сродничкој вези, рођени:* крвни сродници. **б.** *близак, директан (о сродству, родбинским везама):* ~ веза, ~ род, ~ сродство. **в.** *који је у блиској етничкој вези, који је истог или сродног етничког порекла:* ~ јединство, ратовати против крвне браће. **3.** (и неодр.) **а.** *физички јак, снажан; дебео:* ~ жена, крвни пуковници. **б.** *сочан, једар, румен:* крвне усне. **4.** фиг. *љут, непомирљив, заклети; огорчен:* ~ непријатељ, крвни супарници. • **~ група, ~ зрнце** *в. код тих именица.* **~ деликт (~ дело)** правн. *кривично дело убиства, убиство као кривично дело:* одељење за крвне и сексуалне деликте. **~ освета** *освета за убиство убиством убичиног сродника.* **~ слика** мед. *стање, број црвених и белих крвних зрнаца и вредност хемоглобина у крви.*

кр̏вни̑к, -и́ка и **кр̂вни̑к,** -а м **1. а.** *крвни, непомирљиви, заклети непријатељ.* **б.** *убица, зликовац, злочинац.* **в.** *свиреп човек, злотвор, мучитељ, крволок.* **2.** *целат.*

кр̏вница и **кр̂вница** ж *женска особа убица; свирепа, сурова, окрутна женска особа.*

кр̏вни̑чки̑ и **кр̂вничкӣ,** -а, -о *који се односи на крвнике (који припада крвницима, својствен крвницима и сл.):* ~ мач, ~ посао, ~ уже.

кр̏вни̑чки и **кр̂внички** прил. **1. а.** *на крвнички начин, као крвник, немилосрдно, свирепо, сурово, окрутно:* ~ гледати (некога), ~ тући. **б.** *љуто, смртно, непомирљиво:* ~ се завадити, ~ се посвађати. **2.** *свом снагом, свом жестином; врло много, силно, претерано:* борити се ~; ~ гинути.

кр̂вно прил. **1. а.** *крвљу, по крви, по крвном сродству, крвним везама:* ~ се измешати, ~ повезан. **б.** фиг. *блиско, присно.* – Матавуљ је крвније осећао приморску средину. **2.** *љуто, смртно, непомирљиво:* ~ завађени.

кр̏вожѐдан и **крво̀жѐдан,** -дна, -о (уп. крволочан) **1. а.** *који ужива у проливању крви, у убијању, у клању.* **б.** *окрутан, свиреп.* **2.** *који коље, убија друге животиње да би се хранио њиховим месом (о зверима и другим дивљим животињама).*

кр̏вожѐдни̑к и **крво̀жѐдни̑к** м *онај који је крвожедан, крволок.*

кр̏вожѐдно и **крво̀жѐдно** прил. *на крвожедан начин, зверски, крволочно; окрутно, немилосрдно.*

кр̏вожѐдно̄ст и **крво̀жѐдно̄ст,** -ости ж *особина онога који је крвожедан, крволочност.*

крволи̏пта̄ње с *брзо, обилно крварење.*

крво̀лок м *онај који је крволочан, крвожедник.*

крво̀лочан, -чна, -о (уп. крвожедан) **1. а.** *који убија, коље из задовољства, склон убијању, клању:* крволочни људи. **б.** *свиреп, окрутан, суров, немилосрдан:* ~ режим. **2.** *који коље, убија друге животиње да би се хранио њиховим месом:* крволочне животиње (најчешће звери).

крво̀лочкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на крволоке:* ~ зулум.

крво̀лочки прил. *као крволок, крволочно.*

крво̀лочно прил. *на крволочан начин, зверски; свирепо, окрутно.* – Медвед је још крволочније напао своју жртву. ~ владати.

крво̀лочно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је крволочан, крвожедност:* ~ звери, ~ непријатеља.

крво̀лоштво с **1.** *в. крволочност.* **2.** *крволочан поступак, крволочно дело.*

крво̀мӯтни̑к м *онај који изазива раздор (међу људима, народима, државама), тешке свађе, сукобе и крвопролиће, смутљивац.*

крво̀мӯтница и **крвому́тница** ж *женска особа крвомутник, смутљивица.*

крво̀ок, -а, -о *који је закрвављених очију.*

крво̀пија м и ж (мн. ж) **1.** *онај који (одн. она која) пије, сиса крв.* – Има људи ~ крвопија. фиг. сабља ~. **2. а.** *крволок, крвник.* – То је чувени крвопија Осман-Ага. **б.** *угњетач, израбљивач, злотвор, тиранин.* – Морамо срушити оне крвопије, гуликоже и лопове што на памук сисају народску крв.

крво̀пијски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на крвопије.*

крво̀пилац, -иоца и **крвопи́лац,** -лца м *в. крвопија (2).* – Зликовци су и крвопиоци.

крво̀пилачки̑, -а̄, -о̄ *који се односи на крвопиоце, који је као код крвопилаца, крвопијски:* ~ душа.

крвопроли́ће с *проливање крви, покољ, погибија, убијање.* – Догодило се страшно крвопролиће.

крво̀следни̑к јек. **крво̀сљедни̑к** м *врста ловачког пса који следи крвави траг и тако проналази рањену дивљач.*

кр̏вотво̄ран, -рна, -о *који ствара крв:* ~ ткиво (срж).

кр̏вото̄к и **кр̏воток,** -ока м физиол. *непрекидно струјање крви живога организма у систему крвних судова и срца.*

кр̏воточни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на крвоток.*

кр́вца ж песн. *крв.* – Јер је крвца из земље проврела.

кр̏до и **кр̑до** с **а.** *већи број животиња, обично исте врсте, које заједно пасу, крећу се, пребивају и др., стадо:* ~ јелена, ~ коза, ~ оваца, ~ свиња. **б.** (обично пеј.) *множина, мноштво; гомила, руља:* ~ деце; ~ препокорних климаваца.

кре (обично поновљено) узв. *узвик којим се означава или опонаша крештање неких птица (нпр. креја) или крекетање жаба.*

кре̏ати̑ван, -вна, -о *стваралачки, творачки:* ~ енергија, ~ способност, ~ рад.

кре̏ати̑вно прил. *на креативан начин, стваралачки, творачки:* ~ се понашати (у некој прилици).

креати́вно̄ст, -сти ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је креативан, стваралачка способност.*

крѐа̄тор м лат. *онај који креира, ствара (обично нешто ново, оригинално), стваралац, творац (у општој и примењеној уметности, у науци и сл.):* ~ драме, ~ машине, модни ~.

крѐа̄торски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на креаторе, својствен креаторима, стваралачки:* ~ акт, ~ геније, ~ дух.

крѐа̄торство с *стварање, проналажење нових, оригиналних идеја, форми, решења и др. (у уметности, науци, техници итд.), стваралаштво.*

креату́ра ж фр. **1. а.** *особа, створење без вредности, ништавило.* **б.** *наказа, грдоба.* **2.** *онај који послушно ради по нечијем налогу, по нечијој вољи, који слепо заступа нечије интересе, експонент.*

креа́ција (крѐа̄ција) ж фр. *проналазак и остварење нових оригиналних идеја, форми, решења, израза и др. (обично у уметности, нарочито позоришној, одн. филмској и примењеној); стварање, креаторство:* модна ~, позоришна ~; уметничка ~.

креве́љити, крѐве̄љи̑м несвр. [гл. им. креве́љење с] *правећи гримасе кривити, неприродно развлачити (лице, уста).* ■ **~ се** **1.** *правити гримасе кривећи уста, бечећи очи, кезећи се и сл., бекељити се.* **2.** *говорити, кретати се, понашати се извештачено, неприродно, нападно, пренемагати се.* **3.** *јако плакати, дерати се кривећи, развлачећи уста.*

крѐвет и **кре̏вет** м *део намештаја који служи за лежање и спавање, постеља:* болнички ~, брачни ~, војнички ~, гвоздени ~, пољски ~, француски ~. • **пасти у кревет** *разболети се.*

кревѐта ж фр. зоол. *врста малог морског рака.*

кревѐтац, -е́ца м (инстр. -е́цем) **а.** *дем. и хип. од кревет.* **б.** *дечји кревет (обично с оградом).*

крѐветина ж *пеј. од кревет.*

крѐветић и **кревѐтић** м *дем. и хип. од кревет.*

креветни̇на ж *в. постељина.*

крѐветски̑ и **кре̏ветски̑,** -а̄, -о̄ *који се односи на кревет (који је од кревета, који је за кревет, који је као кревет итд.):* ~ даска, ~ чаршав, ~ белина.

кре́да ж лат. **1.** мин. *врста меког, белог кречњака, у чијем се саставу налазе ситне љуштице остатака изумрлих праживотиња, калцијум-карбонат, који се употребљава у разним индустријским гранама; посебно обликован комад или раствор таквог кречњака који се употребљава за писање, цртање, сликање, бељење, чишћење и сл.* **2.** геол. *трећи, најмлађи период мезозојске ере у развитку Земљине коре.* **3.** *в. вересија.* • геол. **горња** ~ *млађи период креде(2).* **доња** ~ *старији период креде (2).*

кре̏даст, -а, -о *који садржи креду, који је као креда (обично по боји):* кредаста вапна, ~ палета тонова.

крѐденац, -е̄нца м итал. *врста комбинованог, кухињског и трпезаријског ормана.*

кредибили̇те̄т, -е́та м лат. **а.** *в. кредит (2а).* **б.** фиг. *углед, поверење, уважавање (нпр. у пословном свету, у науци, политици и др.), кредит.*

крѐди̑т, -и́та м лат. **1.** *имовинско-правни однос између зајмодавца, повериоца и дужника, у којем зајмодавац уступа свој новац, робу или неку другу вредност на одређено време или на одложено плаћање и уз уговорену накнаду, камату (понекад и уз неке друге услове); новац, позајмица која се узима на такав начин:* дугорочни ~, краткорочни ~, купити на ~; банкарски ~, потрошачки ~, трговински ~, хипотекарни ~. **2. а.** *трговачко или банкарско поверење које се заснива на платежној способности:* имати кредит у пословном свету. **б.** фиг. *углед, поверење, уважавање, кредибилитет.* **3.** (обично у мн.) фин. *свота, сума предвиђена државним буџетом за одређене сврхе.*

кредити́рати, -и̇ти̑ра̑м свр. и несвр. (некога) *позајмити, позајмљивати (некоме) под одређеним условима (обично с каматом), да(ва)ти (на) кредит.*

крѐди̑тни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на кредит(е) (који даје кредите, који се бави кредитима, који се темељи на кредиту, који се обавља помоћу кредита и сл.):* ~ банка, ~ завод, ~ картица, ~ одељење, ~ писмо, ~ привреда, ~ рок, ~ систем.

крѐди̑тно прил. у изр. ~ **способан** *који својом имовином и приходима може подмирити кредитне обавезе, који испуњава услове за добијање кредита.*

крѐди̑тор м *особа или установа која некога кредитира, зајмодавац, поверилац.*

крѐди̑торски̑, -а, -о *који се односи на кредиторе:* ~ комисија.

крѐди̑тски̑, -а̄, -о̄ *в. кредитни:* ~ установа.

кре̑дни̑, -а̄, -о̄ **1.** *в. кречњачки:* ~ вапненац, кредне масе, ~ предео. **2.** *који се односи на креду (2):* ~ доба.

кре̑дња̄к м зоол. *у мн.: једноћелијски морски животињски организми* Thalamophora *чије се љуштуре, када угину, таложе на морском дну образујући дебеле кредне слојеве; у јд.: такав организам.*

кре̑до и **кре́до** м лат. **а.** *веровање, вера:* њихов ~ у човека. **б.** *убеђење, уверење, начело:* животни ~, литерарни ~, уметнички ~.

кре́за[1] ж *крезуба женска особа.*

кре́за[2], -е̄ и **кре́зо,** -а и -е̄ м *крезуба мушка особа.*

кре̏зав, -а, -о **1.** *истрошен, оштећен, искрзан:* ~ зуб. **2.** *крезуб:* ~ човек.

кре́зле ж мн. нем. *јагњеће, телеће и сл. жлездасте изнутрице; јело справљено од таквих изнутрица.*

крѐзо̄л, -о́ла м хем. *отровна течна органска материја* ($C_6H_4CH_3OH$), *карактеристичног мириса, сличног фенолу, која се добија из катрана и каменог угља, а употребљава се у производњи пластичних материја, експлозива, као дезинфекционо средство и др.*

крѐзуб, -а, -о **1.** *којем недостаје неки зуб (или више њих), који нема зуб(е):* ~ баба. **2.** фиг. **а.** *оштећен, изломљен (о предметима са зупцима или равномерно распоређеним деловима):* ~ виљушка, ~ чешаљ. **б.** *којем је оштећена ивица, оштрица:* ~ сабља.

крѐзуба ж *в. креза*[1].

крѐзубача (крезу̀бача) ж **1.** *в. креза*[1]. **2.** фиг. *трошна, склона паду кућа.*

крѐзубина ж *део вилице на којем више нема зуба, место на којем је био зуб.*

крѐзубица ж зоол. *у мн.: тропски сисари из реда* Edentata *(мравоједи, лењивци, оклопници), који су без зуба или имају закржљале зубе без глеђи (у јд.: тропски сисар из тог реда).*

крѐзубо̄ст, -ости ж *стање оног који је крезуб.*

креи́рати, крѐӣра̄м свр. и несвр. лат. **а.** *створити, стварати, произвести, про̀изводити.* **б.** *уметнички оствари(ва)ти, реализовати (позоришни, филмски лик, глумачку улогу), створити, стварати као уметник (нпр. књижевне ликове и сл.).*

кре́ја ж зоол. **а.** *шумска птица из породице врана* Garrulus glandarius *шареног перја и снажног кљуна, сојка.* **б.** *птица* Fuligula lerina, *која живи око воде.*

крѐјо̄н, -о́на м фр. **а.** *врста оловке, креде која се употребљава у сликарству.* **б.** *оловка, боја за шминкање.*

крек (обично поновљено) узв. *узвик којим се опонаша глас кокоши.*

крȅка ж узв. *кречање, крештање:* ~ кокошију.

крȅке (обично поновљено) узв. *узвик којим се опонаша крекетање жабе;* уп. кре.

крѐкер м *врста танког сланог кекса.*

крѐке̄т м узв. **а.** *крекетање:* ~ жаба. **б.** *кречање, крештање:* ~ свраке.

крекѐтав, -а, -о **а.** *који крешти (о жабљем гласу, оглашавању).* **б.** фиг. *који подсећа на крекетање:* ~ серенада.

крекѐтати, крѐкеће̄м несвр. **а.** *испуштати гласове попут „кре-кре", оглашавати се крекетом (о жабама).* **б.** *кречати, крештати (о неким птицама, обично о свраци).*

крекѐтуша ж **а.** *жаба која крекеће; жаба уопште; мала, зелена жаба, гаталинка.* **б.** фиг. пеј. *врло причљива, брбљива жена.*

крѐкинг м енгл. *процес добијања лаких моторних горива из тешких састојака нафте; уређај, постројење у којем се то изводи.*

креки́рати, крѐкӣра̄м свр. и несвр. *подврћи, подвргавати кренгу (састојке нафте).*

кре́кнути, крȇкне̄м свр. **1.** *огласити се гласом „кре", огласити се крештањем, закрештати (о птицама, живини и сл.).* **2.** фиг. **а.** *изговорити (нешто), проговорити, викнути крештавим, пискавим гласом; писнути, кмекнути.* **б.** *произвести звук, шум сличан птичјем крештању, шкрипнути.* – Крекну нека ограда.

крȇм[1] и **крȅм** м (мн. кре́мови и крȅмови) фр. **1. а.** *слатка маса која служи као допуна тортама, колачима и сл., надев.* **б.** *врста слаткиша, обично куваног, справљеног од млека, шећера, јаја и др.* **2. а.** *козметичка маст, препарат за негу и улепшавање лица, руку, коже уопште, крема:* дневни ~, ноћни ~. **б.** *паста за кожну или сл. обућу, крема.* **3.** фиг. *најодабранији део друштва, социјалне, професионалне или сл. групе, друштвени, професионални и сл. врх, елита.* • ~ **супа** *врста супе уједначене гушће конзистенције.*

крȇм[2] и **крȅм** прид. непром. *који је као крем, који има боју крема, бледожут, жућкастобео:* ~ боја, ~ гамашне, ~ рукавице, ~ свила.

кре́ма ж *в. крем*[1].

крема̀то̄ријум (крема̀то̄рӣј, -ија) м фр. *зграда са уређајем за кремацију, спаљивање мртваца; пећ у којој се врши кремација.*

крема́ција и **крѐма̄ција** ж лат. *спаљивање мртваца (у крематоријуму).*

крȅме̄н, -ена м (мн. крȅменови и крȅмени) **1. а.** мин. *врста камена, минерал стакластог сјаја и велике тврдоће* (SiO_2), *кварц.* **б.** (зб. крѐме̄ње с) *комад тог минерала који се употребљава да се трењем или ударом произведе варница (како би се запалио труд, упаљач у старинским пушкама, петролеј или плин из упаљача за цигарете и сл.).* **2.** фиг. **а.** *онај који је чврст, отпоран, јак; окретна, отресита, чила, вредна, ватрена особа.* **б.** *непоколебљива, несаломива особа, особа чврстог, постојаног карактера.* **3.** (у атрибутској служби) *чврст, отпоран, јак, постојан, издржљив; окретан, чио, вредан:* ~ стена, ~ војник; ~ девојка, ~ дете. • **здрав као** ~ *сасвим, потпуно здрав.* **кремен-камен** 1) *в. кремен (1):* тврд као кремен-камен. 2) *в. кремен (2 и 3).* – Био си раније кремен-камен. Ваљани момци кремен-камен.

крȅменаст, -а, -о **а.** *сличан кремену (по тврдоћи, изгледу и сл.):* ~ камење. **б.** *в. кремени:* ~ гребен.

крȅменӣ, -а̄, -о̄ *који је од кремена, кварца, у чијем саставу има кремена, кварца, кварцни:* ~ камен, ~ копље, ~ прашина.

кремѐнит, -а, -о **а.** *који у себи садржи кремена, пун кремена, кварца;* уп. кремени. **б.** фиг. *снажан, постојан, несаломљив:* ~ здравље, кременити Ускоци.

кремѐнчић м *дем. од кремен (1).*

кремѐншта̄к, -а́ка м *камен који садржи кремена (1а), кварца; кремен (1).*

кремѐња̄к, -а́ка м **1.** мин. *в. кварцит.* **2.** *в. кремењача (1).* **3.** фиг. *в. кремен (2 и 3).*

кремѐњача ж **1.** *старинско ватрено оружје (пушка, кубура или пиштољ) које опаљује помоћу кремена на орозу;* уп. кремен (1б). **2.** *земља, земљиште у чијем саставу има кремењака, кварцита.*

кремѐњашица ж (обично у мн.) бот. *врста алги које у себи садрже кремена (1а).*

креми́рати, крѐмӣра̄м свр. и несвр. *спалити, спаљивати мртваце (у крематоријуму).*

крȅмљ м рус. *централни утврђени део старих руских градова.*

крѐмпита ж *врста колача од лиснатог теста са кремом од брашна, млека, јаја и ваниле.*

кре́нути, крȇне̄м (аор. кре́нух (крѐтох)) свр. **1. а.** *поћи; упутити се.* – Воз је кренуо. ~ у град, ~ у продавницу. **б.** *дићи се, устати, поћи (на некога, против некога).* – Све кренуло на нас. **2. а.** *снажно потећи, надоћи (о води река и потока).* **б.** *почети расти, почети истеривати нове изданке (о биљкама).* **в.** *почети нарастати и бујати (о киселом тесту, хлебу); почети превирати (о вину).* **г.** *добити повољан ток, почети се повољно развијати; уопште добити неки обрт, почети се развијати у одређеном правцу.* – Трговина је кренула. ~ набоље, ~ наопако. **3. а.** *почети, започети, отпочети:* ~ ни од чега, ~ од нуле. **б.** *отпочети с излажењем, појавити се, настати (о новинама, часопису и сл.).* **4. а.** *приступити остварењу нечега, предузети нешто, решити (се):* ~ у акцију. **б.** (у конструкцији с инф. или „да" + през.) *стати (чинити нешто), почети.* – Врбаци беху већ кренули да пупе. **5. а.** *поћи с неким усмеравајући му правац кретања, повести (обично више људи, групу); потерати, погнати (животиње).* – Он крену групу ка селу. Крене овце. **б.** *истерати, покренути (дивљач) из лога, гнезда, заклона, истерати, потерати (дивљач) на чистину (у лову):* ~ зеца, ~ медведа. **в.** *приморати, принудити (некога) да напусти кућу, имање, завичај и сл., отерати.* **г.** *преместити с једног радног места на друго; сменити, уклонити (с положаја, са дужности).* **6.** (нешто, некога) *помаћи, померити (с места):* ~ шаховску фигуру. **7.** (нечим, нешто) **а.** *учинити покрет неким делом тела:* ~ руком према челу. **б.** (оком, око) *усмерити, управити поглед (на некога, на нешто, около), погледати.* **в.** *zањихати, заљуљати.* **8.** (нешто) *ставити у покрет, покренути.* ▪ ~ **се 1.** *помаћи се, поме-*

рити се. – Ниједан лист да се крене, да зашушти. **2.** *в. кренути (1).* • ~ **памећу (умом, главом** и сл.) *сићи, скренути с ума, полудети.* **лед је кренуо** *почело је; кренуло је, пошло је набоље.*

креòзот м фр. хем. **а.** *безбојна или жућкаста уљевита течност која интензивно мирише на дим а добија се дестилацијом буковог катрана.* **б.** *слична течност која се добија дестилацијом катрана каменог угља.*

креòзотнӣ и **креòзотскӣ**, -ā, -ō *који се односи на креозот:* ~ импрегнација, ~ вода.

крèол, -óла м фр. **а.** *потомак првих европских досељеника у земљама Латинске Америке, претежно шпанског порекла.* **б.** *мушкарац рођен у мешовитом браку европских досељеника и америчких (пре свега јужноамеричких и средњоамеричких) домородаца.*

креòлӣн, -ӣна м фр. *врста дезинфекционог средства, раствор крезола.*

крèолка ж *женска особа креол.*

крèолскӣ, -ā, -ō *који се односи на креоле и креолке:* ~ насељеник, ~ профил (неке особе) и сл.

крȅп, крèпа м фр. **1. а.** *врста лаке свилене, памучне и сл. тканине неравне површине.* **б.** *вео од прозирне црне свилене тканине неравног ткања који се носи као знак жалости.* **2.** *као први део полусложеница* **а.** *у називу врсте танког, густо набраног папира:* ~-папир. **б.** *у називу неких врста свилених тканина:* ~ -сатен.

крепáвати, крèпāвāм *несвр. према крепати.*

крȅпак, -пка, -о (комп. крèпкијӣ (крȅпчӣ)) **1.** *који је доброг здравља и јаког, чврстог телесног састава, здрав и јак, снажан; чио, виталан (упркос одмаклим годинама):* ~ младић, ~ тело; ~ старац. **2. а.** *снажан, звонак, звучан (о гласу, певању, песми и сл.).* **б.** *који изазива или оставља снажан, упечатљив утисак, резак (о речима, језичком изразу, критици и сл.).* **в.** *снажан, жесток:* ~ шамар. **г.** *оштар, велики (о хладноћи, студени).* **3.** *постојан, непоколебљив; сигуран, поуздан, чврст:* ~ вера, ~ душа; ~ јединство. **4. а.** *који садржи доста хранљивих састојака, који окрепљује, јак, калоричан (о храни).* **б.** *који доноси окрепљење, здрав, чврст (о сну).*

крèпалина ж **1.** *тело угинуле животиње, стрвина, лешина; месо угинуле животиње.* **2.** пеј. **а.** *врло мршава, слаба, изнемогла, болесна животиња, мрцина, липсотина, цркотина.* **б.** *млитава, безвољна, врло лења особа.*

крèпао, -ала, -ло **1.** *р. пр. од крепати у атриб. служби:* с крепалога коња. **2.** фиг. *беживотан, млитав; врло слаб, оронуо, изнемогао.*

крèпати, -āм свр. непрел. итал. **а.** *угинути, црћи, липсати (о животињама).* **б.** (у експресивном изражавању) *завршити живот (под тешким околностима), скапати, црћи (од глади, муке и др.); скончати, умрети.*

крéпити, крêпӣм јек. **кријèпити**, кријèпӣм несвр. [гл. им. крéпљење јек. кријèпљење с] **а.** *чинити крепким, давати снагу, снажити, јачати; обнављати снагу, окрепљивати.* – Сан и храна престадоше да је крепе. **б.** *уливати снагу, вољу, наду, бодрити.* – Крепила га је силна жеља да још једном види жену и децу. ■ ~ **се** (нечим) *обнављати своју снагу, кондицију, виталност, окрепљивати се; бодрити се:* ~ се чашицом вина; ~ се надом, ~ се успоменама.

крȅпко прил. **а.** *снажно, силно, јако.* – Крепко стегни моје тело. **б.** *одлучно, оштро.* – Не, ти нећеш никамо одавде! – рече крепко. **в.** *чврсто, снажно:* ~ грађен човек. **г.** *тврдо, чврсто:* ~ спава.

крȅпкōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и стање оног који је крепак, оног што је крепко (снага, чврстина, виталност, бодрост и сл.):* сачувати ~.

крȅпоснӣк м *човек високог морала, онај који је крепостан, пун врлина, частан, узоран.*

крȅпосница ж *жена, девојка високог морала, она која је крепосна, пуна врлина, часна, узорна.*

крȅпосно прил. **1.** *као крепосник, часно:* ~ подносити беду. **2.** *тако да освежава, окрепљује.* – О, како крепосно прија / Тај хладни, свежи дах.

крȅпōст, -ости ж **1. а.** *висока моралност, часност; духовна и морална снага, духовна и морална постојаност; непоколебљивост, одлучност.* **б.** *позитивна особина, врлина.* **2.** *физичка снага; физичка чврстина, једрина.* **3.** *ослонац, потпора.*

крȅпостан, -сна, -о **1. а.** *пун врлина, узоран (у погледу морала, части и других особина):* ~ човек, ~ живот. **б.** *чврст, постојан, непоколебљив; сигуран, поуздан:* ~ вера; ~ рука. **2.** *који крепи, окрепљује, окрепљујући.* – Крепосном влагом / Увели поји цвет.

крêс[1] јек. **крӣјес** м (мн. крȅсови ек. и јек. и крéсови јек. кријèсови) **1. а.** (често у мн.) *обредна ватра која се пали на отвореном простору (обично по брдима) уочи Ивањдана, Илиндана или неких других празника; народни обичај паљења обредних ватри.* **б.** *велика ватра која се пали на отвореном простору (обично на брду) за време неке свечаности, прославе и сл.* **2.** *жега, припека, врућина; топлота.* **3.** песн. *светлост, пламен; сјај.*

крêс[2] м узв. *звук који се чује кад се два тврда (гвоздена, камена и сл.) предмета окрешу један о други, кресање.*

крȅс узв. *узвик којим се опонаша кресање, прасак, пуцањ, јак ударац и сл.*

крȅсало с *огњило; упаљач с кременом; шибица.*

крȅсати, крȇшēм несвр. **1. а.** *сећи суве или сувишне гранчице и гране дрвета; подсецати изданке жбуна, живе ограде и сл.; сећи лиснате гранчице и гране дрвећа за исхрану стоке.* **б.** *скраћивати, скраћивањем дотеривати (браду, бркове), подшишивати.* **в.** *мотиком, будаком или сличном алатком сећи, уклањати траву са неког земљишта (кад се прави гумно, стаза и др.).* **2.** фиг. *сводити на мању меру, смањивати; скраћивати:* ~ буџет; ~ програм. **3.** *клесати, тесати:* ~ камен. **4. а.** *трењем, ударањем (палидрвцем о неравну површину, огњилом о кремен и сл.) изазивати пламен или варнице; палити, потпаљивати (ватру).* **б.** (обично у експресивнијем изражавању) *пуцати (из ватреног оружја).* **в.** *ударати, трти о нешто производећи резак, оштар звук.* – Чује се бат коњске копите, која креше о камен у калдрми. **5.** фиг. **а.** (често са допуном: у брк, у лице, у очи) *оштро и отворено, без устезања, неувијено говорити (обично нешто што се прећуткује а што је непријатно по саговорника); грдити, псовати.* **б.** *оштро, одсечно, без нијансирања и прелива тонова говорити или певати.* **в.** *ићи, ходати одсечно, оштро корачајући.* **6.** *севати, искрити.* – Под копитама би кресале варнице. **7.** (оком, очима) фиг. **а.** *оштро гледати, севати; ватрено са сјајем, блеском у очима погле́дати.* **б.** *давати неки знак, споразумевати се погледом, погледима; намигивати.* 8. жарг. експр. *обљубљивати (девојку, жену).* ■ ~ **се** жарг. експр. *вршити коитус, водити љубав, пáрити се (о мушкарцу и жени).*

крȅсӣво с **1. а.** *примитиван прибор за изазивање варница или паљење ватре (огњило, кремен и труд); упаљач са кременом (за цигарете и др.).* **б.** *в. огњило.* **в.** *направа за изазивање варница којима се пали гас (нпр. код плинског штедњака), упаљач за гас.* **2.** *ударање, трење (једним тврдим предметом о други да би се изазвале варнице), кресање.*

крȅскати, -āм несвр. *у дем. значењу: кресати.*

крéсница јек. **кријèсница** ж зоол. *в. свитац:* велика (ивањска) ~, мала ~.

крȅснути, -нēм свр. **1. а.** *трењем (нпр. шибице о храпаву површину) или ударом (нпр. огњила о кремен) изазвати пламен или варнице; упалити:* ~ шибицу, ~ упаљач; ~ лампу. **б.** *ударивши о тврд предмет активирати:* ~ бомбу. **в.** *ударити о нешто произвевши резак, оштар звук; пуцнути.* – Мач кресну на мач. Кресну палцем о средњи прст леве руке. **г.** (у експресивном изражавању) *јако ударити, опалити, распалити:* ~ по глави. **2.** фиг. **а.** (често с допуном: у брк, у лице, у очи) *отворено, без устезања речи (обично нешто непријатно по саговорника а што се прећуткује); оштро прекорети, изгрдити (некога), подвикнути (некоме).* **б.** *изговорити (нешто) одсечно, брзо, у једном даху.* **в.** *учинити брз, одсечан покрет.* **3.** *одати, произвести, бацити варницу, заискрити (о кремену и сл.); појавити се, синути, севнути (о варницама); блеснути, севнути, засија-*

ти и сл. (о муњи, ватри и сл.). 4. (оком, очима) фиг. **а.** *дати (коме) неки знак, намигнути.* **б.** *оштро погледати, севнути.* 5. жарг. експр. *обљубити (девојку, жену).* ■ **~ се** жарг. експр. *свр. према кресати се.*

кре́ста и **крѐста** ж *месната, црвенкаста, назубљена израслина на глави домаће кокоши и већине других кока, китњастија и већа код мужјака него код женке.* • **бела ~** вет. нар. *врста гљивичног обољења кокошију.* **петлова ~** бот. *назив за неколико врста биљака (најпознатија* Celosia cristata *из ф.* Amaranthaceae, *која се код нас гаји као украсна).* **ћурчија ~** бот. *назив за неке биљке из ф.* Polygonaceae (Polygonum orientale *и* Polygonum tinctorium).

крѐстаст, -а, -о *који обликом и бојом подсећа на кресту, сличан крести:* ~ израслина.

крѐстица и **крѐстица** ж *дем. од креста; креста уопште.*

крѐт м (обично стилски обележено) *покрет, кретња; кретање, ход.*

кре́тати, крѐћēм несвр. **1.** *несвр. према кренути (1, 2, 3б, 5–8).* **2.** *простирати се у неком правцу, водити некуд (о путу и сл.).* ■ **~ се 1.** *несвр. према кренути се (1).* **2. а.** *ићи, ходати; бити у покрету уопште:* ~ се пешачком стазом; фиг. ~ се по оштрици ножа. **б.** *вртети се, обртати се, окретати се.* – Земља се креће око Сунца. **в.** *напредовати, развијати се.* **3. а.** *проводити време, бити, налазити се (у одређеном кругу људи, у друштву, у некој средини):* ~ се у високим интелектуалним круговима. **б.** *бити усмерен, усредсређен на нешто, на некога, концентрисати се (око некога, нечега); бити, одвијати се, вршити се и сл. у оквиру нечега.* – Сав се њен живот кретао око њезина сина. Расправа се креће у границама толеранције.

крѐтен, -е́на м фр. **а.** мед. *особа која болује од кретенизма, идиот.* **б.** пеј. *глупа, блесава особа, глупак, блесан, тупоглавац.*

крѐтенаст, -а, -о **а.** *који болује од кретенизма, који има особине кретена.* **б.** пеј. *глуп, блесав, тупоглав.*

крѐтенасто прил. *као кретен, глупо, блесаво:* ~ причати.

кретени́зам, -зма фр. **а.** мед. *тешко физичко и психичко обољење које се очитује у великој физичкој и психичкој заосталости, а која настаје као последица недостатка лучења хормона штитасте жлезде.* **б.** пеј. *глупост, будалаштина, идиотизам.*

крѐтенскӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на кретене, својствен кретенима;* уп. кретен (а): ~ лице. **б.** пеј. *глуп, блесав, идиотски:* ~ послуга, ~ посао.

крѐтенски прил. *на кретенски начин, као кретен; глупо, блесаво, идиотски:* ~ се смејати.

кретни̏на ж (обично у мн.) *покретна имовина;* супр. некретнина.

кре́тнōст, -ости ж *в. кретнина.*

кре́тња ж (ген. мн. -њӣ (-њā)) **1. а.** *покрет телом или делом тела.* **б.** *ход; кретање уопште.* **в.** *долазак, одлазак и пролазак већег броја лица, гужва, метеж.* **2.** *полазак (војне јединице, трупа) на борбени положај, на борбени задатак и сл., покрет.*

крѐтōн, -о́на м фр. *врста чврсте, круте, обично памучне тканине.*

крѐтōнскӣ, -ā, -ō *који је од кретона:* ~ завеса.

крѐцав, -а, -о **1. а.** *који је увијен, коврџав, кудрав, гргурав (о коси или длаци); који има такву косу или длаку.* **б.** *чија је површина неравна, таласаста, гргурава (обично о листовима неких повртарских биљака, нпр. купуса или кеља).* **2. а.** *рецкаст; назубљен, зупчаст (по ободу, на ивицама):* ~ лист; ~ опека. **б.** *искрзан (о коси).*

крѐч, крѐча м (инстр. крѐчом; мн. ø) тур. (уп. вапно) **а.** (понекад с одредбом: живи или негашени) *материја беле боје добијена печењем кречњака, вапненца, калцијум-оксид* (CaO), *или смеса у којој је та материја основни састојак:* блед (бео) као ~. **б.** (понекад с одредбом: (у)гашени) *материја која се добија спајањем (живог) креча (а), калцијум-оксида, с водом, калцијум-хидроксид* ($Ca(OH_2)$), *или смеса у којој је та материја основни састојак.* • **гашени (угашени) ~** *в. креч (б).* **живи (негашени) ~** *в. креч (а).* **хидраулични ~** *грађевински везивни материјал добијен печењем кречњака с пуно глине, који се стврдне у води.* **хлорни ~** *беличасти прах* $Ca(OCl)_2$, *добијен деловањем хлора на гашени креч, који се употребљава за бељење, дезинфекцију или дезодорисање.*

крѐчав, -а, -о *умазан, испрљан кречом:* ~ капа, кречаве руке.

крѐчавица ж **1.** бот. *гљивица* Botrytis Bassiana *из ф.* Mucedinaceae *која живи као паразит на гусеници свилене бубе и уништава је.* **2.** *болест свилених буба коју изазива та гљивица.*

крѐчан, -чна, -о **1.** (најчешће одр.) *који се односи на креч (који је од креча, који садржи креча и сл.); кречњачки:* кречни прах, ~ вода, кречне соли; кречне висоравни, кречне горе. **2.** *који је део као креч:* ~ лице, ~ светлост. • **кречне алге** бот. *алге које у себи садрже кречњака.* **кречна болест** *в. кречавица (2).* **кречно млеко** *фино размућене честице креча у води.*

креча̀на ж **1. а.** *нарочита пећ у којој се пече кречњак да би се добио креч.* **б.** *ископана јама за гашење креча.* **2.** жарг. *заборавна особа; сенилна, склеротична, излапела особа.*

крѐчанскӣ, -ā, -ō *који се односи на кречане и креч:* ~ пећ, ~ рупа, ~ шупа.

крѐчāр, -а и **крѐчāр,** -а́ра м **а.** *онај који пече, прави, производи и продаје креч.* **б.** *онај који се бави кречењем, који кречи (зграде, просторије и сл.).*

крѐчарскӣ и **крѐчāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на кречаре:* ~ посао.

крѐчаст, -а, -о *сличан кречу (обично по боји, тј. бео као креч):* ~ лице.

кре́чати, -чӣм несвр. оном. *в. крештати.*

крѐчити и **крѐчити,** крѐчӣм (трп. крѐчен) несвр. [гл. им. -чѐње с] *премазивати (нпр. зидове) кречним раствором, кречом;* уп. креч (б).

кре́чити, крѐчӣм несвр. [гл. им. кре́чēње с] *размицати, ширити (ноге, краке и сл.).* ■ **~ се а.** *размицати, ширити ноге.* **б.** *ићи, ходати раскречених, раширених ногу.* – Као патак се кречи.

крѐчљив, -а, -о **а.** *који садржи креча, у којем има креча, кречан (обично о води).* **б.** *в. кречав.*

крѐчница ж *вода која се издвоји изнад кречног талога након гашења живог креча, кречна вода.*

кречно- *као први део придевских сложеница казује да је оно што означава други део сложенице као креч, попут креча (пре свега по боји):* ~бео / ~бијел, ~блед / ~блијед.

крѐчњав, -а, -о *који садржи креча или кречњака;* уп. кречан, кречаст и кречовит.

крѐчњāк м мин. *седиментна стена састављена од калцијум-карбоната* ($CaCO_3$) *и примеса других минерала (глине, оксида гвожђа и мангана, силицијума, песка и др.); камен који служи за печење, прављење креча, вапненац;* уп. калцит.

крѐчњаст, -а, -о *који садржи креча или кречњака.*

крѐчњача ж *в. кречуша.*

крѐчњāчкӣ, -ā, -ō *који је састављен од кречњака, у којем има кречњака, вапненачки:* ~ земљиште, ~ клисура, кречњачке планине.

кречо̀вит, -а, -о *који садржи (обично доста) креча или кречњака; кречан:* ~ вода, ~ земља, ~ љуштура (шкољке); кречовите соли.

крѐчуша (крѐчуља) ж *земља која садржи доста креча, кречовита земља.*

крѐш, крѐша м бот. *в. раставић:* барски ~, ливадски ~, пољски ~.

крешѐндо м (мн. с) итал. муз. **1. а.** *ознака за постепено повећање јачине тона или низа тонова; музичка фраза или део музичке композиције који се тако изводи.* **2.** (у прил. служби) *постепено повећавајући јачину тона, све јаче.*

крѐштав, -а, -о **а.** *пискав и храпав, продоран, оштар, непријатан за слушање (о гласу, оглашавању, звуку уопште).* **б.** *који крешти, који се оглашава крештањем, кречањем (о птицама); који има пискав и храпав глас, који говори крештећи (о људи-*

ма). **в.** *који производи непријатне, продорне, нескладне, какофоничне звуке (о аутомобилској сирени, поквареним или старим музичким уређајима и сл.).*

кре́штавац, -āвца (ек. и јек.), јек. и **крије̏штавац** м зоол. **а.** *в. попац* (Gryllus). **б.** *в. цврчак.*

кре̏штаво прил. *крештавим гласом, крештећи:* ~ викати, ~ певати.

кре́шталица (ек. и јек.), јек. и **крије̏шталица** ж **1.** зоол. *в. креја (а).* **2.** фиг. *особа која има крештав глас, која говори крештећи, крештаво.*

кре́штати, -тӣм (ек. и јек.), јек. и **крије̏штати** несвр. **1.** *испуштати крештав, висок, пискав, продоран и храпав глас (о животињама, обично о неким птицама).* **2.** *певати, викати, говорити, оглашавати се крештавим гласом.* **3.** *звучати, разлегати се, одјекивати и сл. крештаво (обично о гласу).*

кре́штелица (јек. и **крије̏штелица**) ж **1.** *в. крешталица.* **2.** бот. *вишегодишња ниска зељаста биљка* Edraianthus *из ф. звончића* (Campanulaceae).

кре́штēћӣ, -ā, -ē (ек. и јек.), јек. и **крије̏штēћӣ** *који крешти, крештав (најчешће о гласу).*

кр́жља[1] ж **а.** *закржљала, неразвијена или недовољно развијена женска особа (обично дете), кржљавица.* **б.** *закржљала животиња.*

кр́жља[2] м *закржљала, неразвијена или недовољно развијена мушка особа, кржљавац;* уп. кржљо.

кр̏жљав, -а, -о *више или мање заостао у расту, развоју, неразвијен, закржљао:* ~ девојчица, ~ дрво, ~ стока.

кр̏жљавац, -āвца м *онај који је кржљав, закржљао.*

кр̏жљавити, -ӣм и **кржља́вити,** кр̏жљāвӣм несвр. [гл. им. -вљēње с] *заостајати у расту, развоју, постајати кржљав, неразвијен (обично о деци и младим животињама или деловима њиховог тела).*

кр̏жљавица ж *она која је кржљава, закржљала, кржља.*

кр̏жљаво прил. *слабо; недовољно:* ~ (из)расти.

кр̏жљавōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и стање онога који је кржљав, онога што је кржљаво, закржљалост.*

кр̏жљāвче, -ета с (мн. ø; зб. им. кр̏жљавчāд ж) *кржљаво, закржљало дете или младунче животиње.*

кр́жљати, -āм несвр. *в. кржљавити.*

кр́жљо, -а и -ē м *закржљала, неразвијена или недовољно развијена мушка особа, кржљавац;* уп. кржља[2].

кр́жуља ж зоол. **а.** *в. крџа*[1]; уп. кржа (а). **б.** *в. јаребица.*

кр̀зав, -а, -о **1. а.** *који се лако крза, кида.* **б.** *искрзан, искидан, оштећен.* **2.** фиг. *изнурен, измучен, напаћен.*

кр̀залица ж *уска трака, пантљика која се пришива изнутра око доње ивице ногавица од панталона да се не би крзале.*

кр̀зати, -āм несвр. **1.** *употребом, ношењем и сл. кидати, оштећивати ивице нечега, хабати; кидати, откидати, тргати крајеве нечега:* ~ бријач, ~ капут; ~ косу. **2.** фиг. *мучити, узрујавати, нервирати (некога).* ∎ **~ се 1.** *кидати се, хабати се, цепати се (од употребе, ношења, трења и сл.) (обично о платну, одећи и сл.); кидати се, тргати се (обично о коси).* **2. а.** *пролазећи додиривати (некога, нешто), трти се, чешати се (о некога, нешто).* **б.** *пробијати се, провлачити се (између нечега, кроз живот и сл.).* **3.** фиг. *узрујавати се, нервирати се, кидати се.*

кр̀знāр, -ára м **а.** *занатлија који прерађује крзно и израђује одећу и др. од крзна.* **б.** *трговац крзном и крзненом робом.*

крзна̀рија ж зб. *крзнена роба (најчешће одевни предмет).*

крзна̀рица ж *женска особа крзнар.*

кр̀знāрница ж *радионица за прераду крзна и израду крзнене робе; продавница крзнене робе.*

кр̀знāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на крзнаре и крзнарство.*

крзна́рство с *израда и прерада крзна, крзнене робе (крзнарски занат или крзнарска индустрија).*

кр̀знат, -а, -о **а.** *покривен крзном; који има меке, густе длаке (попут крзна).* **б.** *в. крзнен.*

кр̀знāш, -áша м (обично у мн.) *животиња са крзном,*

крзна̀шица ж *животиња која се лови ради крзна.*

кр̀знен, -а, -о *који је од крзна:* ~ бунда, ~ јака, ~ капут.

кр́зно с **1. а.** *кожа животиње са меком и густом длаком; длакави покривач животињског тела уопште.* **б.** *одерана и прерађена, уштављена животињска кожа са меком и густом длаком; вештачка кожа са вештачком меком и густом длаком.* **в.** *део одеће, одевни предмет од такве коже (капут, оковратник, шубара и др.).* **2.** анат. *доњи слој коже,* corium.

кр̏знути, -нēм свр. *в. окрзнути;* уп. крзати.

кри (обично поновљено и различито наглашено) узв. *узвик којим се подражава глас неких птица (нпр. свраке) или инсеката (нпр. цврчка);* уп. кре.

кри̑в, кри́ва, -о (одр. кри̑вӣ; комп. кри̏вљӣ) **1.** (супр. прав) **а.** *који се не пружа праволинијски, савијен, савинут (једном или више пута), искривљен; кривудав:* ~ линија, криве ноге; ~ бразда. **б.** *који је изгубио свој нормалан, правилан облик, искривљен, извитоперен, деформисан:* криве ципеле. **в.** *кос, нагнут; нахерен; искошен:* криви конус; ~ зграда; крива слова. **2. а.** *који је учинио нешто што не ваља, што је за осуду, који сноси кривицу, одговорност за учињено лоше дело, одговоран.* **б.** *који представља разлог, узрок или повод за нешто лоше, рђаво, негативно или сметњу, препреку за остварење нечега доброг, позитивног.* – Његова му памет крива. Крив је систем. **3.** (супр. прав) *који се не придржава етичких, друштвених, верских и других мерила, обавеза, дужности (грешан, непоштен и сл.).* **4.** (у им. служби) м *в. кривац.* – Опростио је сваком, и кривом и правом. • **исправити, исправљати криву Дрину** *в. под Дрина.* **ни ~ ни дужан** *в. под дужан.*

крива̑ ж (дат. кри̑вōј) мат. *крива линија, кривуља;* супр. пра̏ва.

кри̏ваја ж *кривина, окука, завијутак који ствара слободни речни ток.*

кри̏васт, -а, -о *крив, искривљен:* кривасте ноге.

кри́вати, кри̑вāм несвр. **1. а.** *в. храмати:* ~ на једну ногу. **б.** *претезати тежином на једну страну:* крива товар, кривају бисаге (на коњу). **2.** *в. кривати се.* ∎ **~ се** безл. (са логичким субјектом у дат.) *бити (некоме) криво, неправо, чинити се неправедним.* – Све им се крива. • **да не крива ни тамо ни (ов)амо** *да не буде криво ни једној ни другој страни, никоме.*

кри́вац, -вца м (инстр. -вцем) **1.** *онај који је крив за нешто, због нечега; извршилац, починилац кривичног дела.* **2.** *народни назив за неке ветрове (различите у различитим крајевима).* • **дежурни ~** *онај којем се увек приписује кривица, одговорност за нешто, који је увек крив, одговоран за нешто.*

кри̏вāч, -áча м *оболели, закржљали, деформисани плод шљиве грашастог, пасуљастог облика; гљивица* Taphrina pruni *која изазива такву деформацију плода.*

кри̏вда ж *неправедно поступање, неправедан чин, поступак или однос према некоме, неправда;* супр. правда. – Ако правда не помаже, кривда неће помоћи.

криви̏на ж **1. а.** *место где пут, пруга, река и сл. мења (више или мање) правац, смер, окука, завој.* **б.** *искривљени, савијени, повијени део нечега (нпр. дрвета, косе за кошење, скија и др.); вијуга.* **в.** фиг. *недозвољен, незаконит пут, начин којим се жели нешто постићи, остварити.* – Морамо да користимо све могуће „кривине". **2.** мат. *степен искривљености неке линије или површине; њихово одступање, отклон од праве линије, одн. од равни, искривљеност.* • **изводити (бесне) кривине** *измотавати се; претварати се;* уп. изводити бесне глисте (под глиста). **сачекати на кривини** *осветити се некоме сачекавши погодан тренутак, погодну прилику.* **хватати кривину** *забушавати.*

кривино̀мер јек. **кривино̀мјер** м техн. *в. курвиметар.*

кри́вити, кри̑вӣм несвр. [гл. им. кри́вљēње с] **1. а.** *давати чему крив, искривљен облик, чинити кривим, искривљивати, савијати:* ~ бразду, ~ врат, ~ дрво, ~ шипку. **б.** *(по)стављати у кос положај, укосо, искошавати; нагињати.* **в.** *стављати накриво, на једну страну (капу, шешир, шубару), обично као знак

доброг расположења. **2.** *развлачити и скупљати, изобличавати у неприродну гримасу:* ~ лице, ~ усне, ~ уста. **3.** фиг. *криво, погрешно, нетачно приказивати, изопачавати, извитоперавати, извртати:* ~ истину, ~ смисао. **4.** (некога) *бацати кривицу на некога, оглашавати кривим (за нешто), окривљивати, оптуживати.* ■ **~ се 1. а.** *постајати крив, искривљен, добијати крив облик, савијати се, извијати се, искривљавати се (нпр. о младом дрвету које криво расте).* **б.** *долазити, доспевати у кос положај, искошавати се; нагињати се.* **2.** *развлачити се и скупљати се, добијати неприродан изглед, израз, изобличавати се у гримасу (о лицу, уснама, устима).* **3.** *правити неприродне покрете телом или деловима тела, кревељити се.* **4.** (уп. кривњава) **а.** *оглашавати се јаким, продорним гласовима (о животињама).* **б.** *јако, снажно викати, дерати се; гласно, продорно кукати, плакати, дерати се (о људима).* **5.** уз. повр. *узајамно се оптуживати, окривљивати.* • **~ врат(ове) (шију)** *напрезати се, настојати да се неко ко се очекује угледа, знатижељно погледати ишчекујући некога.* **~ се од смеха** *смејати се јако, уз бројне покрете телом и деловима тела.*

криви̏ца (кри̏вица) ж **1. а.** *намерно или случајно учињена грешка, погрешка; одговорност за учињену грешку:* ~ преводиоца; свалити кривицу на другог за властите неуспехе. **б.** правн. *поступак и понашање противно законима и важећим нормама (криминална радња, прекршај, преступ и др.) које повлачи законску одговорност; одговорност за такав поступак или такво понашање:* побећи због кривице; ослободити (некога) кривице. **2.** *в. кривда:* правица и ~. • **бити под кривицом** *бити окривљен, оптужен због учињеног дела, преступа.* **трагична ~** *грешка, преступ, прекршај (обично моралне природе) који учини јунак трагедије у тежњи да оствари свој идеални циљ, због чега на крају мора да страда.*

кри̏вичнӣ, -ā, -ō правн. *који се односи на кривицу (1б), који је у вези с кривицом (1б):* ~ дело, ~ закон, ~ ислеђење, ~ парница, ~ поступак, ~ право, ~ пријава, ~ тужба.

кри̏вично прил. *како налаже кривични закон, по кривичном закону:* ~ одговарати.

кривичнопра̂внӣ, -ā, -ō *који се односи на кривично право, који је у вези с кривичним правом:* ~ одговорност, ~ положај малолетника.

кри́вња ж *в. кривица (1).*

кри̏вњава ж (уп. кривити се (4)) **а.** *снажно, продорно оглашавање животиње (завијање, рика и сл.), обично због јаког бола, узбуђења и др.* **б.** *снажно, продорно људско оглашавање (дерњава, дрека, кукњава и сл.), обично због јаког бола.*

кри̑во прил. **1. а.** *нагнуто на једну страну, косо, нахерено; повијено:* ~ озидати; ~ седети. **б.** *правећи кривину, окуку, завијутак:* ~ тећи. **2. а.** *погрешно, наопако, неправилно, нетачно:* ~ изговорити, ~ показати, ~ (про)тумачити, ~ разумети, ~ цитирати. **б.** *лажно, неистинито:* ~ се заклети, ~ сведочити. **в.** *не придржавајући се праве или договорене мере, неисправно, неправо, неправедно:* ~ (из)мерити, ~ поделити. **3.** (са логичким субјектом у дат.) *употребљава се као ознака субјектовог рђавог, непријатног расположења, жаљења, кајања или љутње, увређености, зависти:* ~ ми (нам и сл.) је (обично на нешто или због нечега). **4.** (у им. служби) с *у изразима:* **а. бити у криву** *бити погрешног мишљења, уверења и сл., бити у заблуди, не бити у праву.* **б. имати криво** *имати нетачно, погрешно мишљење или уверење, немати право.* **в.** (некоме) **(у)чинити криво** *(у)чинити неправо, неправду.* • **~ (по)гледати** *с рђавим намерама, попреко, љутито, без симпатија и сл. (по)гледати.*

криво- *први део сложеница са значењима која има придев „крив“:* кривоврат, кривоверство, кривоклетник и др.

криво̀божац, -ошца и **кривобо́жац,** -о́шца м *в. кривоверац.*

кри̏воверан и **криво̀веран** јек. **кри̏вовјеран** и **криво̀вјеран,** -рна, -о (обично одр., често у им. служби) **а.** *који не исповеда признату, званичну, владајућу, праву веру, јеретичан.* **б.** (често у фиг. употреби) *прожет, испуњен кривоверством, заснован на кривоверству:* кривоверне идеје, ~ књига.

кривове́рац јек. **кривовје́рац,** -рца м *присталица, следбеник, заступник неке кривоверне религије, кривоверства, јереси, јеретик.*

криво̀верје јек. **криво̀вјерје** с *в. кривоверство.*

криво̀верка јек. **криво̀вјерка** ж *женска особа кривоверац.*

криво̀верник и **криво̀верник** јек. **криво̀вјерник** и **криво̀вјерник** м *в. кривоверац.*

криво̀верница и **криво̀верница** јек. **криво̀вјерница** и **криво̀вјерница** ж *в. кривоверка.*

криво̀вернички и **криво̀вернички** јек. **криво̀вјернички** и **криво̀вјернички,** -ā, -ō *који се односи на кривовернике, кривоверски, јеретички.*

криво̀верскӣ и **криво̀верскӣ** јек. **криво̀вјерскӣ** и **криво̀вјерскӣ,** -ā, -ō *који се односи на кривоверце и кривоверство, јеретички.*

кривове́рство јек. **кривовје́рство** с *верско учење које у тумачењима религиозних догми одступа од схватања владајуће, званичне, признате, праве вере; отпадништво од такве вере, јерес.*

криво̀врат, -а, -о *који има крив врат, који је кривог врата.*

криво̀глав, -а, -о **1.** *који држи главу накриво, чија је глава стално нагнута;* уп. кривоврат. **2.** *који је крив у оном делу који се зове глава (о биљкама и др.):* кривоглава зеленкада.

криво̀клетан, -тна, -о (обично одр.) *који се криво, лажно заклиње.*

криво̀клетнӣк м *онај који се криво, лажно куне, заклиње; онај који гази заклетву.*

криво̀клетница ж *она која се криво, лажно заклиње; она која гази заклетву.*

криво̀клетничкӣ, -ā, -ō *који се односи на кривоклетнике.*

криво̀клетно прил. *криво, лажно се заклињући.*

кривокле́тство с *криво, лажно заклињање.*

криво̀кљун, -а, -о **а.** *који има повијен, крив кљун.* **б.** фиг. пеј. *који има крив, орловски нос, кривонос.*

криволи́нӣјскӣ и **криволи̏нӣјскӣ,** -ā, -ō *који се односи на криву линију (обично који је у облику криве линије):* ~ интеграл, ~ кретање, ~ путања.

кри̏волов, -ова *бесправан, незаконит лов, ловокрађа.*

криволо̀вац и **криволо́вац,** -о́вца м *онај који се бави криволовом, ловокрађом, ловокрадица.*

криволо̀вити, -оловӣм несвр. *ловити бесправно, без одобрења или у време забране лова, бавити се криволовом.*

кривоме́рац јек. **кривомје́рац,** -рца м *онај који криво мери, који закида на мери;* уп. криво (2в).

кривоме́рство јек. **кривомје́рство** с *криво, нетачно мерење, закидање на мери.*

криво̀ног, -а, -о *који има криве ноге (обично о човеку, ређе о неким предметима, нпр. о столу или столици).*

криво̀нос, -а, -о *који има крив, повијен, кукаст нос.*

криво̀путица ж *в. странпутица.*

криво̀реп, -а, -о (често одр. и у им. служби) **1.** *који има крив реп.* **2.** фиг. пеј. *који храмље, хром, ћопав, шепав.*

криво̀рог, -а, -о *који има криве рогове (о волу, јарцу, овну и др.).*

криво̀стран, -а, -о *крив, искривљен на једну страну, на једној страни (о разним предметима, зградама и деловима зграда и др.).*

кривотво́рац, -рца м *в. фалсификатор;* уп. кривотворитељ.

криво̀творина и **кривотво̀рина** ж *в. фалсификат.*

кривотво̀ритељ м *в. фалсификатор;* уп. кривотворац.

кривотво̀рити, -о̀творӣм свр. и несвр. (често у трп. криво̀творен, -а, -о) [гл. им. криво̀творење с] *в. фалсификовати:* ~ (ис)платне налоге, ~ новац, ~ потпис, ~ сведочанство и др.

кривòуман и **кривȍуман,** -мна, -о *који криво, погрешно расуђује, који погрешно мисли; логички неоснован, нетачан, погрешан:* ~ човек; ~ мисао.

кривȍӯмље с *погрешно, нетачно расуђивање, криво мишљење.*

кривòуст, -а, -о *који има крива уста.*

кривòшија 1. а. м и ж (мн. ж) *особа кривог врата, кривоврата особа.* **б.** ж *животиња криве шије, кривога врата.* **2.** ж *врста криве сабље.*

кривòшијаст, -а, -о (обично пеј.) *који има криву шију, крив врат, кривоврат (обично о људима).*

кривỳдав, -а, -о *који кривуда, вијуга; који има пуно кривина, завоја, завојит; вијугав:* ~ река; ~ пут; ~ линија.

кривỳдаво прил. *кривудајући, вијугајући, вијугаво; криво, кривећи се помало и на једну и на другу страну:* ~ орати, ~ тећи; ~ расти (о дрвету).

кривỳдавōст, -ости ж *особина и стање онога што је кривудаво, вијугаво, вијугавост:* ~ реке.

крѝвудаст и **кривỳдаст,** -а, -о *в. кривудав:* ~ улица, ~ линија, ~ ход.

кривỳдати, -āм несвр. непрел. **1.** *простирати се или кретати се кривудаво, мењајући правац, вијугаво, вијугати, врлудати (о путу, реци, човеку и др.).* **2.** фиг. **а.** *често мењати начин, метод рада, деловања, понашања и сл. (обично ради избегавања неке непријатности, отвореног изјашњавања и сл.).* **б.** *колебати се.*

крѝвӯљ, -ýља м бот. *врста бора* Pinus mughus *из ф.* Abietaceae *ониског раста и разгранатог корена.*

крѝвуља ж **а.** мат. *крива линија, крѝвā.* **б.** *крива линија на графикону која служи као показатељ неког процеса, раста производње, развоја и сл.* **в.** *оно што има облик криве линије, оно што обликом, изгледом подсећа на криву линију; шара у облику криве линије (на везу, саркофагу и др.).*

кривỳљав, -а, -о *в. кривудав.*

кривỳљāр, -ápa м техн. *направа, справа за цртање кривуља.*

крѝвуљаст и **кривỳљаст,** -а, -о *в. кривуљав.*

кривỳљати, -āм несвр. *в. кривудати (1).*

крѝвуљица ж **1.** *дем. од кривуља.* **2.** *вез, шара у облику кривудаве, цик-цак линије (на одевном предмету, ћилиму, посуђу и др.).*

кри́гла ж (ген. мн. -лӣ) нем. *овећа чаша за пиво, обично с дршком; уопште већа чаша са дршком.*

крӣж, кри́жа м (у језику католика) *в. крст (1 и 6).* • **кутни ~** *направа која се употребљава у шумарству за одређивање правог угла.* **Црвени ~** *в. Црвени крст (под крст).* **крижа ми (ти)** *у заклињању: крста ми (ти).* **немати (ни) крижа** *бити пуки сиромах, немати ништа.* **поставити, учинити** и сл. **криж, крижем на нешто, над нечим, преко нечега** *завршити, прекинути с нечим; почети сматрати нешто готовим, завршеним, почети сматрати да је нешто прошло, заборављено;* уп. ставити тачку (под тачка). **потари га (је, их** и сл.**) свети криж** *говори се у клетви, при проклињању.*

крѝжāк, -áка м **1.** *в. крижанац (2).* **2.** *врста седиментне стене, пешчар, пешчаник.* **3.** пом. *в. крст (6).*

крѝжāљка ж **1.** *в. укрштеница.* **2.** *писаљка од посебног камена којом су ђаци писали на ђачким таблицама, крижуља.*

крижа́нац, -нца м **1. а.** биол. *биљка или животиња настала укрштањем јединки различитих врста, хибрид или мелез.* **б.** *дуван добијен мешањем двеју или више врста.* **2.** *ситно сечени, резани дуван.*

крѝжāр, -áра и **крȉжāр,** -а м (у језику католика) **1.** ист. *в. крсташ (1).* **2.** ист. **а.** *припадник католичке клерикалне организације у Краљевини Југославији.* **б.** *в. усташа.* **3.** *в. крстоноша (1).*

крѝжāрскӣ и **крȉжāрскӣ,** -ā, -ō (у језику католика) **1.** *в. крсташки:* ~ витезови. **2.** *који се односи на крижаре (2); усташки:* ~ парада.

крѝжаст, -а, -о *природно издељен на кришке, режњеве, режњаст, режњевит (обично о воћу, нпр. о поморанџи, и поврћу).*

кри́жати, крӣжāм несвр. **1.** *сећи, резати на комаде, на кришке (нпр. хлеб, јабуку, лук); ситно резати, сећи, сецкати (обично дуван).* **2. а.** *поништавати прецртавајући, прецртавати (нешто написано).* **б.** (и свр.) *прецртавајући изостављати (изоставити) нешто, избаци(ва)ти (делове нечега написаног).* **в.** фиг. *кварити, реметити:* ~ рачун(е). **3.** (нечим) *в. крстити (3).* **4.** *укрштати;* уп. укрстити (3): ~ различите пасмине. **5.** (очима, погледом) *в. севати (2).* **6.** *прелазити с краја на крај, у различитим правцима;* уп. шпартати (2). ▪ **~ се 1.** (у језику католика) *в. крстити се (1а).* **2.** *укрштати се;* уп. укрстити се (1). **3.** *пролазити један мимо другог, мимоилазити се.* **4.** фиг. *сукобљавати се, сударати се.* – Љубав овдје, вјера и невјера / Крижају се у дужности твојој.

крѝжāч, -áча м *онај који се бави крижањем, резањем дувана, резач дувана.*

крѝжић, -и́ћа и **крѝжић,** -а м *дем и хип. од криж.*

крȉжнӣ, -ā, -ō (у језику католика) *који се односи на криж, крст (који има облик крижа, који је са крижом и сл.), крстаст:* ~ свод, крижне решетке. • **~ дрво** 1) *већи дрвени криж, крст испред католичких цркава, пред којим се обављају одређене верске проповеди и пред којим верници исказују своју привржeност вери.* 2) *древни криж, крст на којем је представљено Христово распеће.* 3) *дрво са истесаним крижом, крстом на врху које је имало култни значај код неких словенских народа.*

крѝжуља ж *в. крижаљка (2).*

кри́за ж грч. **1.** *тешко, рђаво стање, тешка, рђава ситуација која производи (или може произвести) лоше последице, која доводи (или може довести) у опасност опстанак или развој нечега и сл.* **а.** *тежак поремећај у економији, привреди (нпр. немогућност пласмана робе, пропадање предузећа и банака, смањење или прекид инвестиција, незапосленост и др.).* **б.** *лоше, рђаве политичке прилике, несређено политичко стање у земљи; испољавање непријатељства, затегнутост у међудржавним, међународним односима.* **в.** *оскудица, несташица, помањкање нечега важног за државу, народ, колектив и сл.* **г.** *уопште тешко рђаво стање, тешке, лоше, рђаве прилике уопште.* **2. а.** *тешко психичко стање, велика узнемиреност, душевни немир, нервно растројство и сл., обично праћено патњом.* **б.** мед. *одсудан, преломан тренутак у току болести, после којег долази или до побољшања или осетног погоршања болесниковог здравственог стања.* **3.** *врхунац заплета у драмској радњи (непосредно пред разрешење), кулминација.*

кризанте́ма м бот. *в. хризантема.*

крȉзма ж грч. **а.** *код католика, обред који обавља, врши бискуп стављајући верницима (претежно нешто одраслијој деци) уљем на чело знак крста као потврду вере, конфирмација.* **б.** *уље које се у томе обреду употребљава.*

крȉзмати, -āм свр. и несвр. (некога) **1.** *(из)вршити обред кризме над неким.* **2.** фиг. *(ис)тући, (из)ударати.* ▪ **~ се** *бити изложен обреду кризме, примити, примати, доби(ја)ти кризму.*

крȉзменӣ, -ā, -ō *који се односи на кризму (обично који учествује у обреду кризме):* ~ **кум.**

крȋзнӣ, -ā, -ō *који се односи на кризу, који је у вези с кризом (који се одликује кризом, обухваћен и сл.):* ~ време, кризни односи, ~ ситуација.

кријỳмчāр, -áра м *онај који се бави кријумчарењем, онај који кријумчари неку робу.*

кријумча́рити, -ỳмчāрӣм несвр. [гл. им. кријумча́рēње с] *недозвољено, потајно, без плаћања царине и других дажбина преносити или превозити неку робу из једне државе у другу (обично ради препродаје); преносити, одн. превозити из једног места у друго, из једног краја у други робу чији је промет забрањен;* уп. шверцовати: ~ дијаманте, ~ злато, ~ нафту; ~ дуван. ▪ **~ се** фиг. *неприметно, неопажено пролазити, провлачити се;* уп. шверцовати се.

кријỳмчāрка ж *она која се бави кријумчарењем, она која кријумчари неку робу.*

крију̏мча̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на кријумчаре (који припада кријумчарима, својствен кријумчарима и сл.):* ~ лађа, ~ роба, ~ трговина.

крију̏мча̄рски прил. *на кријумчарски начин, као кријумчар, кријумчарећи.*

кријумча́рство с *кријумчарски посао, кријумчарење;* уп. шверц.

кри̑к м (мн. кри̑ци (кри́кови)) **1. а.** *продоран, снажан глас (као израз посебног психичког или физичког стања: бола, изненадног страха, ужаса, изненадне велике радости, налог узбуђења и др.);* уп. врисак. **б.** *поклик, поклич:* ратни крикови. **2.** *продоран, оштар глас којим се оглашавају неке птице (нпр. галеб).* **3.** фиг. *продоран звук уопште:* ~ звона, ~ локомотиве, ~ сирене. **4.** фиг. **а.** *снажан глас, одраз неког хтења, мишљења, неког стања, времена и сл.;* уп. глас (7): ~ времена нашег, ~ народа. **б.** *снажно испољавање, израз, манифестација неког осећања, душевног стања и сл.:* ~ душе, ~ жудње, ~ револта. • **последњи** ~ *последњи новитет, оно што је најновије, најмодерније (обично у моди, дизајну и сл.).*

кри̏ка ж **1. а.** *вика, дрека:* ~ деце. **б.** *плач, кукњава.* **2.** *оглашавање неких птица, кричање:* ~ галебова.

кри̏кет м енгл. спорт. *врста екипне спортске игре на травнатом терену ограничених димензија.*

крикѐта̄ш, -а́ша м *играч крикета.*

кри̏кетскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на крикет:* ~ клуб, ~ утакмица.

кри́кнути, кри̏кне̄м свр. **1. а.** *испустити крик, снажан, продоран глас (обично од бола, ужаса, изненадне велике радости, налог узбуђења и сл.);* уп. вриснути и јаукнути. **б.** *снажно, продорно (уз)викнути, дрекнути.* **2.** *огласити се криком, оштрим, продорним, реским гласом (о неким птицама, нпр. о галебу, сови и др.);* уп. закрештати. **3.** *огласити се оштрим, продорним, реским звуком, запраскати, затрештати и сл. (о пушци, возу и др.).*

крила́нце, -а (-ета) с (мн. -ца) *дем. и хип. од крило;* уп. крилашце.

кри̏ласт, -а, -о *који је налик на крило, на крила, сличан крилу, крилима;* уп. крило (1): ~ плод, криласте трепавице.

кри̏ласто прил. *попут крила̄, слично крилима;* уп. крило (1 и 2): ~ раширен.

кри̏лат, -а, -о **1.** *који има крила (за летење), који је с крилима:* крилато јато птица, крилати коњ (Јабучило). **2.** *в. криласт:* ~ креста. **3.** фиг. **а.** *који се креће, шири и сл. као да има крила, као да лети; брз, хитар:* крилати ветар, крилата лаж; крилати корак. **б.** *пун полета, полетан:* крилати дух, крилате мисли. **в.** *довитљив, оштроуман.* **г.** *способан, сјајан, врстан:* крилати момци, крилати морнари.

кри̏латић м (обично песн.) *онај који има крила.*

кри̏латица ж **1.** *крилата животиња.* **2.** (у атриб. служби, уз им. ж. рода) *која има крила, која је са крилима, крилата:* змија ~ ('змај'), птице крилатице. **3.** *народски назив за авион.* **4.** *карактеристична, често понављана реч, синтагма или реченица која језгровито изражава одређено схватање, начело, животне принципе и сл., парола;* уп. гесло, девиза.

кри̏лато прил. *брзо, журно, хитро; живо, полетно.*

кри̏лато̄ст, -ости ж *особина онога који је крилат, онога што је крилато.*

кри̏ла̄ш, -а́ша и **кри̏ла̄ш**, -а м **1.** мит. *крилати коњ.* **2.** *анђео.* **3.** *птица са великим крилима (орао, соко и сл.).* **4.** зоол. **а.** *у мн.: род изумрлих гмизаваца који су имали крила* Pterodactyli *(у јд.: гмизавац из тога рода).* **б.** *врста пужа* Strobmus. **5.** бот. *зељаста биљка* Lotus siliquosus, *чије се зелене махуне употребљавају за јело.* **6.** ист. *припадник војне полиције у крајевима Црне Горе који су добијени Берлинским конгресом и иза балканских ратова (назван по орлу с раширеним крилима на металној значки коју су ови припадници имали на капама).*

кри̏ла̄шкӣ и **кри̏ла̄шкӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на крилаше;* уп. крилаш (6): ~ грб, крилашки бандити.

крила̀шце, -а (-ета) с (мн. -ца) *дем. и хип. од крило;* уп. криланце.

кри́лити, кри̏лӣм несвр. [гл. им. кри́ље̄ње с] **1.** *летети; лебдети.* – О ви црни орлови, крилите земљом и свијетом. **2.** (нечим) *махати, размахивати:* ~ рукама, ~ шињелом. **3. а.** *ширити, раскриљивати:* ~ крила. **б.** *уздизати или пружати и ширити:* ~ руке. **4.** фиг. (обично песн.) *штитити, чувати;* уп. закриљивати. – Горске чини Краљевића криле. **5.** фиг. *узимати маха, освајати, овладавати (о ноћи и сл.).* ■ **~ се 1. а.** *уздизати се, полетати (обично о птицама).* **б.** *в. крилити (1).* – Сврх њих се кобни гавранови криле. **2.** *ширити се; простирати се, разастирати се.*

кри̏лнӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на крило (који припада крилу, који је од крила и сл.):* крилне кости. **2. а.** *који се налази на крилу, на страни:* ~ дивизија, ~ играч. **б.** *који се изводи, врши са крила, са стране, с бока, бочни:* ~ напад. **3.** *који се састоји из два крила, двокрилни:* ~ врата, ~ олтар.

кри̏лно прил. *на страну, са стране, бочно.* – Црни развија крилно свога ловца (у шаху).

кри́ло с **1. а.** *један од двају (или, код неких инсеката, један од више) делова симетричног органа за летење код птица и већине инсеката; одговарајући орган за летење код љиљака, слепих мишева и неких изумрлих гмизаваца.* **б.** *део одговарајућег органа који по народном веровању и народним умотворинама имају виле, анђели, неки људи и животиње.* **в.** фиг. *онај који помаже, који представља потпору, ослонац (некоме); оно што покреће, вуче напред, покретач (нечега).* – Имао је два сина, два крила. Хипотезе су крила науке. **2.** *пљосната површина, део авиона, једрилице и неких других летелица који се пружа бочно (лево и десно) од трупа и који помаже одржавању ових летелица у ваздуху:* десно ~, лево ~. **3. а.** *један од двају или више делова врата, прозора, ормана и сл. који се отвара и затвара.* **б.** *једна од четири лопатице ветрењаче коју покреће ветар.* **в.** *истурени или крајњи део неке направе пљоснатог, лопатичастог или сличног облика (нпр. код бућкалице, мешалице и др.).* **4. а.** *један од комада нарочитог, јаког платна од којих се склапа шатор (или се употребљава сам, као привремени заклон од кише, снега и сл.):* шаторско ~. **б.** *једро на броду једрењаку, једрилици и сл. (обично једно од двају или више њих).* **5.** *један од парних, симетричних делова или страна нечега, нпр.:* **а.** *крај капута, пеш, скут.* **б.** *страна рибарске мреже, завесе и сл.* **в.** *бочна страна куће или друге грађевине:* западно ~, источно ~. **г.** *страна седла.* **д.** *она страна шаховске плоче која одговара основном положају краљице, одн. краља:* напад на краљевом крилу. **ђ.** *леви или десни брк.* **6.** *периферни део, крај:* на десном крилу села, на оном крилу варошице. **7.** *лева или десна страна плуга:* плуґно ~. **8. а.** вој. *лева или десна страна, бок војне формације (постројене, у борбеном поретку и сл.).* **б.** *бочни део веће групе, гомиле људи.* **9.** спорт. *истурени нападач, навални играч у фудбалу, ватерполу, рукомету, кошарци и сличним спортским играма који се претежно креће по једној страни игралишта, одн. пливалишта:* десно ~, лево ~. **10.** *део руководства и чланства једне политичке странке или организације које се у свом идеолошком схватању или програмским начелима донекле разликује од већине или од другог дела руководства или чланства;* уп. фракција: десно ~, лево ~, радикално ~, умерено ~ (странке). **11.** (понекад само у мн.) **а.** *део тела човека који седи од трбуха до колена̄:* држати дете у крилу. **б.** *део женске кецеље, прегаче, сукње, хаљине и сл. који покрива тај део тела:* носити воће у крилу. **12.** *утроба као орган у којем се зачиње плод.* **13.** *средина, оквир, окриље.* – Многе науке су створене у крилу физике. **14.** бот. **а.** нар. или песн. *код неких биљака, пљоснати део листа, лист без дршке; лист неке биљке уопште:* детелина са четири крила. **б.** *један од два насупрамна крунична листића код лептирњача.* **15.** вој. *в. крилце (2в).* **16.** мн. *други дан славе, крсног имена, патарице;* уп. окриље: Јовањска крила. • **да(ва)ти крила некоме, нечему** *подстаћи, подстицати (некога, нешто).* **дати крила ногама (петама)** *брзо, хитро побећи, одмаглити.* **десно ~** *главни помагач, ослонац, најбоља, најсигурнија помоћ;* уп. бити нечија десна рука (под рука). **доби(ја)ти крила** *доби(ја)ти подстрек, подстицај, полет, осоколити се, осокољавати се.* **мајчино (материно) ~** *уточиште, заштита, окриље.* **метнути (ставити и сл.) под крило** *заштитити, обезбедити, осигурати.* **пасти (некоме) у крило** *пасти у део, припасти некоме (често некоме ко није уложио*

никакав труд, ко то не заслужује и сл.). **подсећи, подсецати (поткрес(ив)ати, подрез(ив)ати и сл.) некоме, нечему крила** *спута(ва)ти нечији полет, замах, напредовање и сл., лишити, лишавати некога снаге, полета;* уп. сапети... крила. **порасла су (порашће и сл.), нарасла су (нарашће и сл.) му (им и сл.) крила** *добио је (добили су, добиће и сл.) полета, замаха, снаге и сл.; постао је (постали су, постаће и сл.) самосталан и јак, способан.* **расту (расла су и сл.), ничу (ницала су и сл.) ми (нам и сл.) крила** *добијам (добијао сам, добијамо, добијали смо и сл.) снагу, полет, замах и сл.* **(ра)ширити, разви(ја)ти крила, размахнути, размахивати крилима (крила)** *разви(ја)ти своју делатност, активност, размахнути се, размахивати се.* **с(а)вити (спустити) крила** *напустити борбу, одустати од даље борбе; попустити, предати се, клонути.* **с(а)ломити, спалити, спржити (некоме, нечему) крила** *уништити, упропастити (некога, нешто).* **сапети, сапињати (некоме, нечему) крила** *не да(ва)ти (некоме, нечему) да узме маха, полета, спут(ав)ати (некога, нешто);* уп. подсећи...крила. **соколово ~** (обично у нар. песмама) *онај који је ваљан, храбар, неустрашив и сл., јунак, соко.* – Југовићу, соколово крило!

крилоног, -а, -о песн. *врло брз, брзоног, хитар:* лаке срне крилоноге.

крилоножац, -ошца м зоол. *у мн.: морски мекушци из реда* Pteropoda, *морски пужеви с израштајима попут крила који служе за пливање (у јд.: мекушац из тога рода).*

крилце, -а (-ета) с (мн. -ца) **1.** *дем. и хип. од* крило, *криоце;* уп. крило (1). **2. а.** (обично у мн.) *покретни део на ивици авионских крила који помаже при попречном командовању авионом.* **б.** *део машине или неке друге направе који по облику личи на мало крило.* **в.** воj. *сличан део кочнице или затварача код неких врста ватреног оружја (нпр. пушке, пушкомитраљеза, топа);* уп. крило (15). **3.** бот. **а.** *в.* *крило (14б).* **б.** *код неких биљака израштај на семену који служи за његово лакше разношење.*

кримен м лат. *злочин.*

крими- *као први део полусложеница са значењем „криминални", „криминалистички":* ~-прича, ~-роман, ~филм.

криминал, -ала м (мн. ø) правн. *друштвеноопасна противправна, кривична делатност, тежа или тешка кривична дела (убиство, тежа или тешка телесна повреда, тежа или тешка крађа, проневера, фалсификат и сл.);* уп. злочин. • **пасти, падати у криминал** *почети, починати вршити тежа или тешка кривична дела.*

криминалан, -лна, -о **1. а.** *који у себи садржи криминал, који има обележја, карактеристике криминала; који је починио, који чини криминал, склон криминалу и сл.:* ~ дело, криминални сукоб, криминални побачаји; криминална особа. **б.** (одр.) *уопште који се односи на криминал и криминалце, који је у вези с криминалом;* уп. криминалистички: криминално законодавство, криминална истрага, криминална психологија, криминални романи, криминална рубрика, криминална хроника. **2.** разг. *врло лош, рђав, грозан:* ~ квалитет, ~ поступак.

криминалац, -лца м (инстр. -цем; ген. мн. криминалаца) *онај који је извршио криминално дело, који врши криминална дела, онај који се одао криминалу;* уп. злочинац.

криминалист(а), -е м (мн. -сти) **а.** *овлашћено лице које се бави откривањем криминала и проналажењем њихових извршилаца; истражни орган, судско лице које се бави прогоном и кажњавањем починилаца кривичних дела, криминалаца.* **б.** *онај који се као стручњак (обично правник) или научник бави криминалом и криминалистиком, стручњак за криминалистику.* **в.** *онај који прати криминална збивања, догађаје, онај који пише о криминалу (нпр. новинар).*

криминалистика ж (дат. -ици) **а.** *наука која проучава криминал, наука о методима и средствима проналажења, прикупљања и испитивања доказа о извршеним кривичним делима и мотивима за њихово извршење, пре свега ради њиховог расветљавања, проналажења и хватања криваца, као и ради спречавања кривичних дела;* уп. криминологија. **б.** *посао, служба, делатност криминалисте;* уп. криминалист(а) (а).

криминалистички, -а, -о **1.** *који се односи на криминалисте и криминалистику:* ~ служба. **2.** *в.* *криминалан (1):* ~ тип; ~ роман.

криминалисткиња ж *женска особа криминалист.*

криминалитет, -ета м (мн. ø) *укупност противправних, криминалних радњи, криминална делатност, криминал.*

криминалка ж *женска особа криминалац.*

криминално прил. **1.** *у погледу криминала, у односу на криминал:* ~ одговоран. **2.** разг. *врло лоше:* ~ поступати, ~ се понашати.

криминолог м *онај који се бави криминологијом, стручњак за криминологију.*

криминологија ж *наука о криминалитету, о криминалним делима и њиховим починиоцима, наука која испитује криминал свестрано, с различитих становишта (биолошког, психолошког, социолошког, правног и др.).*

криминолошки, -а, -о *који се односи на криминологију и криминологе.*

кримић, -ића м разг. *роман, филм или слично дело које припада криминалистичком жанру, криминалистички роман, филм и сл.*

крин м (мн. кринови и кринови) бот. *назив за украсне биљке* Lilium *из ф.* Liliaceae, *с великим цветовима, љиљан.* • **бели ~** бот. *украсна биљка* Lilium candidum *из ф.* Liliaceae, *најчешће с белим мирисним цветовима, љиљан.* **жути ~** бот. *украсна биљка* Lilium bulbiferum *из ф.* Liliaceae. **морски ~** зоол. *у мн.: разред бодљокожаца који живе у мору причвршћени, стално или привремено, за подлогу,* Crinoidea *(у јд.: бодљар из тога разреда, такав бодљокожац).*

кринка ж (дат. -нци; ген. мн. -нки) **1.** *маска, образина, крабуља.* **2.** *особа с маском на лицу, маскирана особа.* **3.** *лик у који се неко прерушио, у који се неко претворио, нелрави, лажни лик, изглед, лик у којем се неко (ређе нешто) појављује, приказује, маска.* **4.** фиг. *оно што скрива прави лик, праве особине, што прикрива стварне намере, што приказује нешто другачијим него што јесте, маска:* испод кринке. • **пала ти (вам и сл.) је ~** *показао си се (показали сте се и сл.) онаквим какав си стварно (какви сте стварно и сл.), у правој природи, у правој боји.* **скинути, здерати (некоме) кринку (с лица)** *учинити да се неко покаже онаквим какав је уистину, разоткрити, раскринкати, демаскирати (некога).* **скинути, скидати (своју) кринку** *откри(ва)ти праву природу, показ(ив)ати праве намере, преста(ја)ти се претварати, збаци(ва)ти маску.*

кринолин, -ина м и **кринолина** ж фр. **1.** *широка и дугачка сукња, ношена највише у XIX веку, растегнута, раширена обручима (одн. обручем), обично тако да има звонаст облик.* **2.** *крута тканина у коју је, ради тврдоће, уткана коњска длака.*

кринолински, -а, -о *који се односи на кринолин(у):* кринолинске лепотице.

криолит, -ита м грч. *полудраги камен, врста минерала, натријум-флуороалуминат* (Na_3AlF_6).

криомице прил. *кришом, крадом:* ~ пити.

криомичан, -чна, -о *који се чини, испољава и сл. криомице, тајни, скривен:* ~ љубав.

криомч- *в.* *кријумч-.*

криоце, -а (-ета) с (мн. -ца) **1.** *дем. и хип. од* крило, *крилце;* уп. крило (1а и б). **2.** *в.* *крило (14а);* уп. крилце (3а).

крипта ж грч. **1.** *подземна просторија, капела испод цркве (понекад у пећини или другим скровитим и хладним местима), која неретко служи и за сахрањивање угледних (поглавито црквених) личности.* **2.** *просторија, ћелија у подземним ходницима, катакомбама у којој су се први хришћани окупљали на богослужење и где су сахрањивали мртве.*

крипто- грч. *префиксоид са значењем „тајни, скривен":* криптогамија, криптокатолик, криптокомунист(а) и др.

криптоанализа ж воj. *наука која се бави проучавањем принципа и метода дешифровања;* уп. криптологија.

криптоапсолутизам, -зма м правн. *апсолутистичка владавина заснована на тајно донетим законима и уставу.*

криптогама ж бот. *в.* *бесцветница;* уп. криптогамија (2).

криптога̀мија ж **1.** *тајни брак.* **2.** бот. *в. бесцветница;* уп. криптогама.

крипто̀гамнӣ и **крипто̀гамскӣ**, -ā, -ō *који се односи на криптогаме:* ~ биље, ~ болест, ~ облик биљке.

крипто̀грам м **1.** *текст, спис, натпис и сл. написан тајним писмом, тајним знацима, познатим обично само писцу и малом броју људи; шифра.* **2.** *врста загонетке која се решава премештањем слова.*

крипто̀граф м *справа, уређај за шифровање, одн. дешифровање.*

криптогра̀фија ж *вештина, умеће писања тајним писмом, тајним знацима; шифровање.*

крипто̀графскӣ, -ā, -ō *који се односи на криптографију.*

криптодепрѐсија ж геогр. *улегнуће, потолина испуњена водом чији је ниво виши, а дно ниже од површине мора.*

криптока̀толик и **криптокато̀лик** м *онај који потајно исповеда католичку веру, потајни, скривени католик.*

криптокатолича̀нство и **криптокатоличанство** с *(по)тајно, скривено исповедање католичке вере.*

криптоклерика́лац, -лца м *потајни привржена, присталица клерикализма, потајни клерикалац.*

криптоклерѝка̄лка ж *женска особа криптоклерикалац.*

криптокому̀нист(а), -ē м (мн. -сти) *прикривени комунист(а).*

криптоло̀гија ж *наука која се бави проучавањем криптограма и криптографије.*

крипто̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на криптологију.*

криптома̀рксист(а), -ē м (мн. -сти) *потајни, прикривени марксист(а).*

крѝпто̄н, -о́на м хем. *хемијски елеменат* (Kr), *племенити гас без боје, мириса и укуса, који се у малим количинама налази у атмосфери.*

крипто̀ним м *име аутора неког дела скривено у псеудониму, анаграму, преводу на други језик и сл.*

криптопо̀ртик м архит. *потајни, скривени подземни ходник.*

криптохрѝшћанин м (мн. -ани) *потајни, прикривени хришћанин.*

крѝс м енгл. *двосекли бодеж.*

Крѝст, Крѝста м рег. *в. Христос;* уп. Христ.

крѝста̄л, -а́ла м грч. **1.** мин. *минерал у чврстом агрегатном стању геометријски правилног облика насталог захваљујући правилном распореду молекула и атома; честица неке материје у чврстом агрегатном стању састављена од правилно распоређених атома, јона или молекула.* **2.** *фино изглачано и избрушено нарочито стакло (од смесе калијума, олова и других примеса); предмет израђен од таквог стакла.* **3.** (обично у изр. **шећер у кристалу**) *ситни шећер.* **4.** (обично у мн.) **а.** *зрно, зрнце леда; чист лед (без снега и других примеса), ведрац.* **б.** *незалеђена или залеђена пахуљица снега релативно правилног, обично звездастог облика.* **5.** фиг. *оно што се истиче, оно што се издваја као посебно вредно, оно што је изузетно, што представља посебну вредност.* • **бистар, јасан, провидан** и сл. **као** ~ *потпуно, сасвим бистар, јасан, провидан и сл.* **горски** ~ мин. *безбојни, провидни кристал кварца.* **чист као** ~ 1) *потпуно, сасвим чист.* 2) *чист, неискварен.*

крѝста̄лан, -лна, -о (обично одр.) **1.** *који се односи на кристал, на кристале:* кристални агрегати, кристални облици. **2.** *који је од кристала;* уп. кристал (2): ~ ваза, ~ лустер, кристалне чаше. **3.** *који је као кристал.* **а.** *провидан, прозиран, чист, бистар; јасан, ведар:* ~ вода; ~ небо. **б.** *светлуцав, сјајан, блистав:* кристалне звезде. **4.** фиг. **а.** *сасвим чист, истински, прави; чист, неискварен:* ~ ведрина духа; ~ језик. **б.** *јасан, разумљив, уверљив:* кристална логика.

крѝсталаст, -а, -о *који у својој структури има, садржи кристале, одн. поједине елементе или својства кристала:* ~ кречњак, кристаласти минерали.

кристализа́ција ж **1.** *формирање, стварање, образовање кристала;* уп. кристал(1): ~ материје, ~ минерала, ~ меда. **2.** фиг. *образовање, формирање, настајање јасних, коначних форми, јасних, утврђених и одређених опредељења, ставова и сл.;* уп. кристалисати (1 и 2): уметничка ~.

крѝстализациōнӣ (кристализа́цӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на кристализацију.* • ~ **тачка** *централна, чворна тачка.*

криста̀лисати, -ишēм (кристализи́рати, -ѝзира̄м и криста̀лизовати, -ујēм) свр. и несвр. **1.** *прећи, прелазити у кристално стање, у кристал, претворити се, претварати се у кристале (о некој материји, обично о минералима).* **2.** фиг. *(у)чинити нешто јасним, одређеним, да(ва)ти нечему коначну, јасну форму, дефинитивно, коначно формирати (нпр. мишљење, ставове, песму и др.).* ■ ~ **се 1. а.** *в. кристалисати (1).* **2.** фиг. *груписати се (око нечега).* **3.** фиг. *доби(ја)ти јасан и одређен, коначан облик, дефинитивно се формирати.*

криста̀лић м *дем. од кристал:* кристалићи нишадора.

криста̀личан, -чна, -о *кристалан, кристаласт.*

криста̀лично прил. *в. кристално.*

крѝста̄лно прил. *као кристал, попут кристала:* ~ јасан, ~ чист и сл.

криста́лнōст, -ости ж *особина и стање онога што је кристално; јасност, чистота:* ~ шкриљаца; ~ песничког језика.

криста́лов, -а, -ов. *кристалан (1 и 2).*

кристалогра̀фија ж *наука о физичко-хемијским, морфолошким и структурним особинама кристала.*

кристало̀графскӣ, -ā, -ō *који је у вези с кристалографијом.*

кристало̀ид, -и́да м мин. *једињење растворено у облику молекула, одн. једињење које при растварању даје молекулски раствор;* супр. колоид.

кристало̀идан, -дна, -о *који се односи на кристалоиде (обично: који је се састоји од кристалоида):* кристалоидни раствори.

кристијаниз- *в. христијаниз-.*

крѝтēријум (крѝтēрӣј, -ија) м грч. **1.** *основа од које се полази кад се нешто, неко оцењује, распоређује, класификује, одн. основа према којој се нешто, неко разликује од нечег, неког другог, мерило.* **2.** спорт. *елиминационо такмичење.*

крѝти, крѝјēм (имп. крӣј; трп. крѝвен, -ѐна) несвр. **1. а.** *чинити да се нешто не види (склањањем, заклањањем, прекривањем и сл.); не допуштати да се нешто види, приметити, скривати:* ~ новац, ~ очи; ~ сузе, ~ љубав. **б.** *држати у потаји, у тајности, не откривати, јавно не износити, не показивати, тајити:* ~ године, ~ породичну срамоту, ~ чланство у некој странци и сл. **2. а.** *држати, чувати (некога) у потаји, скривати:* ~ хајдуке. **б.** *чувати, штитити, заштићивати, заклањати (од некога, нечега):* ~ лице од сунца. **3.** *садржавати, имати у себи нешто што се не види, не примећује одмах, на први поглед.* – Руде крију у себи различите метале. Ова одлука крије велике опасности. ■ ~ **се 1. а.** *склањати се пред другима, од других, налазити се на тајном, скровитом месту, скривати се:* ~ се у шуми. **б.** *заклањати се (иза нечега, нечим), скривати се (иза нечега, за нечим, у нечему).* – Очи се крију иза наочара. Град се крије иза гора. **в.** *приказивати се лажно, показивати се у друкчијем светлу; прикривати се, скривати се иза лажног имена.* **2.** *чувати се, склањати се (од нечега), избегавати (нешто):* ~ се од сунца. **3.** *сакривати, покривати лице (обично велом) (о муслиманкама у неким крајевима и земљама).* **4.** *налазити се, постојати (обично скривено, тако да се не види одмах, на први поглед).* – Иза безначајног лика крила се умна жена. • ~ **као змија (гуја) ноге** *држати у највећој тајности, врло брижљиво крити.*

критѝзēр, -е́ра м *онај који непрестано све критикује, који у свему види само лоше стране, непринципијелан критичар.*

критѝзēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на критизере и критизерство.*

критѝзēрски прил. *на критизерски начин, као критизер(и).*

критизе́рство с *сагледавање и истицање само лоших страна нечега, непринципијелно критиковање, непринципијелна критика.*

критизи́рати, -ѝзӣрāм несвр. *в. кришиковаши.*

крѝтик м *в. кришичар.*

крѝтика ж (дат. -ици) грч. **1. а.** *анализа и оцењивање некоī дела, идеолоīије, сисшема, сшавова, йосшуйака, йредмеша и др.:* ~ школског система. **б.** *рад, йриказ у којем се анализира и оцењује неко умешничко или научно дело; сшручна, одн. научна обласш којој йрийадају шакви радови:* књижевна ~, научна ~, позоришна ~. **2.** *изражавање, исказивање неīашивноī односа, сшава йрема некоме или нечему, йрема нечијем раду, йосшуйцима и др., йриīовор, йрекор, йребацивање.* • **испод сваке критике** *врло рђав(о), слаб(о), лош(е).*

критѝкант м *необјекшиван, нейринцийијелан кришичар, кришизер.*

критика̀нство с *необјекшивно, нейринцийијелно кришиковање, кришизерсшво.*

крѝтиковати, -кујēм несвр. *износиши лоше, рђаве сшране некоīа или нечеīа, исказиваши, изражаваши неīашиван однос йрема некоме или нечему;* уп. замерати, осуђивати, приговарати: ~ владу, ~ наставнике, ~ нечији поступак, рад и сл., ~ систем.

критицѝзам, -зма м **1.** *кришички однос, кришички сшав йрема нечему као особина, својсшво, каракшерисшика некоīа или нечеīа, кришичносш.* **2.** фил. *мешод и учење у философији које, сушрошно доīмашизму, кришички исйишује йроцес и средсшва сйознаје, одн. йорекло, моīућносш и īранице сазнања.*

критѝцист(а), -ē м (мн. -сти) *йрисшалица, следбеник кришицизма (као философскоī мешода и учења).*

критицѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на кришицизам и кришицисше:* ~ философија.

крѝтичан, -чна, -о **1. а.** *сшроī у анализи и йроцењивању, оцењивању, йросуђивању; склон кришиковању:* ~ према друштву, ~ према свом раду. **б.** *којим се кришикује, неīашивно, кришички иншониран (нйр. чланак, насшуй и сл.).* **2. а.** *врло нейовољан, шежак, кризни; изложен ойасносшима, несиīуран, уīрожен:* ~ положај, ~ ситуација, ~ стање; ~ простор. **б.** *одлучујући, йреломан, йресудан:* ~ тренутак, у критичном часу. **3.** физ. *који йредсшавља меру до које или од које се врши одређена физичка йромена:* критична маса, критични притисак, критична температура.

крѝтичāр м (инстр. -ом и -ем) **а.** *онај који анализира и оцењује, йросуђује вредносш некоī научноī, умешничкоī и сл. дела, концерша, йредсшаве, изложбе и сл.; онај који се йрофесионално бави кришиком;* уп. критика (1б): књижевни ~, музички ~, позоришни ~, телевизијски ~, филмски ~. **б.** *онај који износи, исказује, изражава неīашиван сшав, неīашивно мишљење о некоме или нечему, који кришикује некоīа или нешшо:* ~ бирократије.

крѝтичāрка ж *женска особа кришичар.*

крѝтичāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на кришичаре (обично: који је својсшвен кришичарима):* са критичарске висине, ~ искреност, ~ озбиљност, критичарски погледи.

крѝтичкӣ, -ā, -ō **1. а.** *који се односи на кришику, кришиковање, оцењивање, йросуђивање некоīа, нечеīа; који се исказује, одн. у којем се оīледа неīашивно, рђаво мишљење о некоме или нечему:* ~ анализа, ~ однос (према нечему), ~ усвајање културног наслеђа; ~ прилог, ~ чланак. **2.** *в. кришичан (2).*

крѝтички прил. *на кришички начин, с кришичким сшавом, неīашивно оцењујући, кришикујући; с кришичношћу, шрезвено:* говорити ~ (о некоме, нечему), ~ ме осмотрила; ~ расуђивати (о некој појави).

крѝтично прил. **1.** *в. крѝшички.* **2.** *ойасно, шешко.*

крѝтичнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина оноīа који је кришичан, оноīа шшо је кришично; сйособносш кришичкоī, шрезвеноī, објекшивноī йосмашрања, йросуђивања.* **2.** *нейовољносш, шежина, шешкоћа; несиīурносш:* ~ нечијег положаја.

крѝчав, -а, -о **1. а.** *неуīодан, нейријашан за слушање, йродоран и храйав, крешшав (о īласу, звуку, шону).* **б.** *који се оīлашава шаквим īласом или звуком, који кричи (обично о жабама и неким йшицама).* **2.** фиг. **а.** *в. дречав (б);* кричаве боје. **б.** *видљив, уочљив.*

крѝчаво прил. **1.** *кричећи, крешшећи, крешшаво.* **2.** *уйадљиво, дречаво:* ~ обојен, ~ црвене боје.

крѝчавōст, -ости ж *особина оноīа шшо је кричаво, оноīа који је кричав, крешшавосш.*

кри́чалица ж зоол. *у мн.: ред йшица* Clamatores, *викачице (у јд.: йшица из шоīа реда).*

кри́чати, -чӣм *несвр. йрема крикнуши.*

крѝчљив, -а, -о **1.** *в. кричав (1).* **2.** фиг. *в. дречав (б);* уп. кричав (2а).

крѝчљиво прил. *в. кричаво.*

крӣшка ж (дат. крӣшци; ген. мн. крӣшкӣ (крӣшāкā)) **1. а.** *одсечени, одрезани мањи део, комад нечеīа шшо се једе (обично хлеба, сира, лубенице, диње, јабуке и др.);* уп. режањ. **б.** *оно шшо има кришкасш, режњасш облик.* **2.** *деолисша, одн. чашице цвеша неких биљака између уреза, усека на њима.*

крӣшкāр, -áра м агр. *йлод йарадајза с урезима, усецима, кришкасш, режњасш йарадајз.*

крӣшкаст, -а, -о *йодељен, издељен линијама, усецима, урезима и сл. на кришке или режњеве, режњасш.*

крӣшом прил. *шако да се не види, не зна, кријући, шајно, йошајно:* ~ отићи, ~ пити.

крѝшчина ж *ауīм. од кришка (1а).*

крӣшчица ж *дем. од кришка (1а).*

кр̑к узв. **1.** *за йодражавање крашкошрајноī звука који се чује йри крхању, лому, йуцању нечеīа, йри ударцу од којеī долази до лома, йуцања нечеīа и сл.* **2.** (као имп. речца) *кркни, удари, луйни.*

крка̀нлук м нар. **1.** *обилно, йрешерано једење добре и јаке хране, кркање, ждерање.* **2.** *добра, јака и обилна храна, добро и обилно јело (нйр. месо, јело од меса и др.).*

крка̀нција ж нар. *в. крканлук.*

кр́кати, кр̑кāм несвр. нар. *јесши мноīо, обилно (обично и с уживањем), ждераши (најчешће јаку храну, йечење, месо, јело од меса и сл.).*

кр̀кача ж нар. (често у мн.) *леђа, īрбача, хрбаш (уйошребљава се обично кад је реч о ношењу):* донети, носити и сл. некога на кркачи, упртити на кркаче.

кр̀качē прил. нар. *уйршивши на леђа (обично некоīа), на кркачи, на леђима:* носити, пренети и сл. некога ~.

кр̏кљав, -а, -о **а.** *йраћен кркљањем, хрийањем, хрийав:* ~ глас, ~ дисање, ~ кашаљ. **б.** *који мноīо и чесшо кркља, хрийа.*

кр̏кљаво прил. *кркљајући, хрийајући, хрийаво.*

кр̏кљāј м узв. **1.** *крашкошрајан йриīушен, мукли и хрийав звук, шум који се чује из īрла йри ошежаном дисању, у хройцу и сл.* **2.** *īрīољ, клокош (воде и сл.).*

кркља́нац, -нца м **а.** *īурњава, сшиска, мешеж, īужва, међусобни сукоб, обрачун и сл. већеī броја људи.* **б.** *сливени мноīобројни и разноврсни снажни, йродорни звуци које сшварају īомиле људи у īужви, мешежу, међусобном обрачунавању, велика йуцњава из оружја и др.* **в.** *већи број аушомобила, ваīона и друīих йревозних средсшава, сшвари и сл. у хаошичном сшању, у нереду, збрци, мешежу.*

кр̏кљати, -āм несвр. непрел. **1. а.** (понекад безл.) **а.** *сшвараши (најчешће у īрлу и īрудима) и исйушшаши исйрекидане мукле, йриīушене звуке (йри ошежаном дисању, у хройцу и сл.), хрийаши.* **б.** *звучаши хрийаво, йромукло, йриīушено и исйрекидано (о īласу).* **в.** *хркаши.* **г.** *крчаши, бурлаши (о желуцу или цревима).* **2.** *йроизводиши, одаваши, исйушшаши исйрекидане, нескладне, нейријашне звуке неједнакоī иншензишеша (о айарашима за йреношење звука, неким музичким инсшруменшима и сл.);* уп. крчати (3а). **3. а.** *шумно, бучно врећи, кључаши (обично о јелу које се кува, нйр. о качамаку).* **б.** *биши захваћен шаквим кључањем (о суду с јелом које се кува).* **в.** *шумно, бучно, клокошаво избијаши, извираши или шећи (о води или шечносши уойшше).* **4.** (у експресивном изражавању) *биши исйуњен мноīобројним и разноврсним снажним, йродорним, исйрекида-*

ним звуцима (нпр. од пуцњаве), одјекивати таквим звуцима. 5. фиг. а. кретати се бучно, у гомили, метежу, комешати се, врвети (о мноштву људи или животиња). б. бити захваћен бучним комешањем, метежом, вревом (о неком ограниченом простору). в. бити у пуном јеку, снажно се испољавати, кипети (о животу, борби и сл.).

кр̏кнути, -нēм свр. (обично у експресивнијем изражавању) 1. а. пући, прснути (обично бучно, са треском); напући, напрснути. б. громко пући, грунути (о ватреном оружју или оруђу). в. ударити, лупнути, треснути. 2. изустити реч, проговорити, писнути, зуцнути. 3. испити, попити у један мах, одједном, наискап.

кр̏кољити и **кркòљити**, -ӣм несвр. [гл. им. -љēње с] у дем. значењу: кркљати (1).

кр̏корити и **кркòрити**, -ӣм несвр. [гл. им. -рēње с] у дем. значењу: кркта ти, кркљати; кркта ти, кркљати уопште.

кркòтати, кр̏коћēм несвр. шумно се кретати, клокотати, гргољати (о води).

кр̏ктати, кр̏кћēм несвр. в. кркљати (1–3).

кр̏куша ж зоол. слатководна риба вретенастог тела Barbus meridionalis pretensi из пор. Cyprinidae (подврста мрене). • **танкопера, танкорепа** ~ мала слатководна риба Gobio uranoscopus из пор. Cyprinidae.

кр̏кушица ж зоол. дем. од кркуша; кркуша уопште.

кр̀лēтка ж (дат. -ки и -ēци; ген. мн. -кӣ (-ēтāкā)) а. кућица од мреже (обично жичане) или решетака, летвица и сл. за чување птица, живине и мањих животиња; простор ограђен жичаном мрежом или решеткама за чување звери и дивљих животиња уопште, кавез. б. фиг. затворена просторија, соба и сл. у којој је неко изолован, затворен.

кр̀лēчица ж дем. и хип. од крлетка.

кр̏ља[1] ж 1. доњи, обично чворновати део дрвета који остане при земљи кад се дебло одсече или преломи; пањ. 2. задебљали део чокота винове лозе; уопште чокот винове лозе, трс. 3. фиг. лоза, род, сој, колено (породично, племенско и сл.).

кр̏ља[2] и **кр́ља** ж 1. зоол. а. в. крпељ (1). б. бела ваш из пор. Haematopimidae која живи паразитски на неким домаћим животињама изазивајући свраб и шугу. в. фиг. крвопија; уп. крпељ (2б). 2. бот. в. рицинус.

кр̏љӯшт ж а. (обично у мн.) једна од тврдих, коштаних или рожнатих плочица које покривају и штите тело многих риба и неких гмизаваца и водоземаца. б. у зб. значењу: покривач од таквих плочица. в. једна од рожнатих љуспи којима су покривени перјем необрасли, доњи делови птичјих ногу. г. фиг. оно што својим обликом, изгледом подсећа, личи на крљушт (а).

кр̏љуштав, -а, -о прекривен крљуштима; љускав, љуспав.

крљушта̀нӣ, -ā, -ō који се састоји од крљушти, који је од крљушти: ~ омотач.

кр̏љуштаст, -а, -о а. који је као крљушт, сличан крљушти. б. покривен, прекривен крљуштима, крљуштав.

крљу̏штати (се), -āм (се) несвр. в. љускати (се).

кр̏љуштица ж дем. од крљушт.

кр́ма[1] и **кр̏ма** ж 1. а. задњи део брода, чамца или сличног пловног објекта; супр. прамац. б. део чамца са којег се управља, кормилари, крмани. 2. а. уређај за управљање бродом и сл. пловним објектом, кормило, крмило. б. весло којим се управља чамцем, којим се крмани. в. фиг. руководеће место, руководећи положај; руководећа идеја, руководеће начело, идеја водиља. • **имати ветар у крму** имати повољне прилике, околности при обављању неког посла. **једрити, пловити** и сл. **у пола крме** једрити, пловити и сл. са ветром који дува у крму брода укосо с бочне стране.

кр́ма[2] и **кр̏ма** ж сточна храна, пића; храна за дивљач.

кр́мак, -мка м 1. а. одрасли мужјак свиње; уп. вепар и прасац. б. у мн.: свиње уопште. 2. фиг. пеј. а. прљав, неуредан човек. б. безобзиран, нечастан, лош, рђав човек. в. уопште погрдан назив за човека, који се употребљава у љутњи, псовању и сл. г. погрдан назив за иноверца (у муслиманском жаргону). • **бацати бисер пред крмке** давати некоме нешто вредно што он не види, не разуме, не схвата. **(ни) ~ неће о њега (њу) да се отаре (очеше)** изгледа бедно, лоше, никако.

крма́нити, кр̀мāнӣм несвр. [гл. им. крма́њēње с] а. рукујући, управљајући крмом, крмилом давати правац броду, чамцу и сл. пловном објекту, кормиларити, крмарити; уп. корманити. б. (обично песн.) бродити, пловити (о броду, лађи, чамцу).

кр̀мāнош м мађ. в. крмар.

кр̀мāношкӣ, -ā, -ō који се односи на крманоше.

кр̀мāр, -а́ра м а. онај који рукује, управља крмом, онај који крмани, кормилари, кормилар. б. фиг. вођа; предводник; руководилац.

крма́рити, кр̀мāрӣм несвр. [гл. им. крма́рēње с] в. крманити (а).

крма̀рица ж спорт. истурена смучка, скија којом се даје правац кретања (обично у спусту и супервелеслалому).

кр̀мāрскӣ, -ā, -ō који се односи на крмаре: ~ посао.

крмау узв. узвик којим се подражава глас мачке (ређе неке друге животиње или људски глас); уп. мау и мијау.

кр̀мау̑к м а. глас којим се оглашава мачка, мачји глас; сличан глас неке друге животиње или сличан људски (нпр. дечји) глас. б. понављање таквих гласова, оглашавање таквим гласовима, крмаукање.

крма̀укати, -у̑чēм и **крмау́кати**, -а̀ӯчēм несвр. оглашавати се крмауком.

кр̀мача ж 1. одрасла женка свиње; уп. прасица. 2. фиг. пеј. а. прљава, неуредна женска особа. б. безобразна, нечасна, лоша, рђава жена. в. уопште погрдан назив за жену, који се употребљава у љутњи, псовању и сл. 3. мрља од мастила (обично на писаном тексту или у књизи, на новинама и сл.), пацка.

крмачѐтина ж пеј. (ређе аугм.) од крмача.

кр̀мачина ж аугм. или пеј. од крмача.

кр̀мачити, -ӣм несвр. [гл. им. кр̀мачēње с] правити на нечему мрље мастилом; прљати, брљати уопште; уп. крмача (3).

кр̀мачица ж а. дем. и хип. од крмача. б. млада свиња (женка), млада крмача.

кр̀ме, -ета с (мн. ø; зб. им. кр̏мāд ж) 1. млада свиња, прасе или назиме, свињче; свиња уопште. 2. фиг. пеј. а. прљава, неуредна особа. б. уопште погрдан назив за некога, који се употребљава у љутњи, псовању и сл.

кр̀мез м (мн. ø?) тур. 1. загаситоцрвена, тамноцрвена боја (која се добијала од осушеног инсекта Coccus cocti или од плода биљке Phytolacca deccandra). 2. тканина загаситоцрвене, тамноцрвене боје; део, комад одеће од такве тканине. 3. (у придевској служби, као први део полусложеница) в. крмезан: крмез-боја, крмез-шал.

кр̀мезан, -зна, -о који је као крмез, загаситоцрвен, тамноцрвен, пурпуран.

кр̏мēљ ж (мн. ø) у зб. значењу: крмељи.

кр̀мељ, -а и **кр̀мēљ**, -éља м (обично у мн.) громуљица жућкасте згуснуте слузне лучевине из очију.

крмѐљав, -а, -о в. крмељив.

крмѐљати, -āм несвр. добијати крмеље, патити од крмељивости (о човеку или животињи); постајати крмељив (о очима).

крмѐљив, -а, -о а. који има крмеље у очима; пун крмеља: ~ дете, ~ пас, ~ старац; крмељиве очи. б. фиг. пеј. нединамичан, неживахан, безживотан, тром, лењ човек.

крмѐљивица ж а. она која је крмељива. б. фиг. пеј. нединамична, неживахна, безживотна, трома, лења женска особа.

крмѐљивōст, -ости ж особина и стање онога који је крмељив, онога што је крмељиво: његова ~, ~ очију.

крмена́дла ж (ген. мн. -лӣ) итал. (?) комад, одрезак свињског, телећег и сл. меса с парчетом ребра и кичме.

кр̀менӣ, -ā, -ō *који се односи на крму:* ~ једро, ~ палуба, ~ точак.

кр̀метина ж *в. свињетина.*

кр̀мећӣ, -ā, -ē *в. свињски:* ~ глава, ~ кожа, ~ месо; ~ понашање.

кр̏мӣво с *сточна храна, крма; производ биљног, животињског или минералног порекла који служи као сточна храна.*

кр̀мидба ж *крмљење, храњење, исхрана (стоке).*

крми̏лāр, -а́ра м *в. кормилар;* уп. крманош и крмар.

крмила́рити, крми̏лāрӣм несвр. *в. кормиларити;* уп. крманити.

крми̏лāрница ж пом. *в. кормиларница.*

кр̀милац, -иоца м *онај који крми, храни (стоку), хранилац (стоке).*

кр̀мило[1] с **1.** *в. кормило;* уп. крма[1] (2). **2.** (обично у мн.) *једно од пера у репу птице која омогућавају птици одређен правац летења; птичји реп.*

кр̀мило[2] с *место на којем се крми, храни стока.*

кр́мити[1], кр̂мӣм и **кр̏мити,** -ӣм несвр. *в. крманити (а);* уп. кормиларити и крмарити.

кр́мити[2], кр̂мӣм и **кр̏мити,** -ӣм несвр. [гл. им. -мљēње с] *давати стоци крму, храну, хранити стоку; давати стоци со, солити стоку.*

кр̀мица ж *дем. од крма*[1] *(2а, б).*

кр̏мӣште с *хранилиште за дивљач.*

кр́мковић м *погрдан назив за иноверце (у муслиманском жаргону); потомак крмка, свињски сој;* уп. крмак (2г).

кр̂мнӣ, -ā, -ō *који се односи на крму*[2]*:* ~ база, ~ биље, крмне траве.

кр̂мскӣ, -ā, -ō *крмећи, свињски (обично у погрдном значењу, посебно у погрдама упућеним хришћанима од стране муслимана).* – Какво влаше, крмска потурице! Влаше, крмски сине.

кр́мче, -ета с (супл. мн. кр̀мчићи и крмчи́ћи м; зб. им. кр̏мчāд ж) *дем. од крме; крме, свињче, свиња.*

кр̀мчија ж *зборник прописа и правила за православну црквену управу и црквено судство, номоканон:* Иловачка ~, Крмчија светога Саве, Морачка ~.

кр̀мчић, -а и **кр̀мчӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од крмак.*

кр̀нтија ж тур. *стара, дотрајала и од дуге употребе и дотрајалости неупотребљива или готово неупотребљива ствар, машина и др. (нпр. стари, покварени аутомобил и сл.).*

кр̂њ, кр́ња, -е **1.** *којем је одломљен, одбијен, откинут и сл. један део; окрњен, крњав:* ~ лонац; ~ зуб. **2.** *који није цео, целовит, који је непотпун, недовршен; мањкав, недовољан:* ~ историја, ~ посао, ~ предање; ~ материјал. **3.** (одр.) лингв. *којем недостаје један уобичајени саставни елеменат (нпр. крајње „и" у инфинитиву, помоћни глагол у перфекту и сл.):* ~ генитив, ~ инфинитив, ~ перфект.

кр̀њав, -а, -о *крњ (1 и 2):* ~ зуб, ~ крчаг, ~ рог; ~ рукопис.

кр̏њаво прил. *мањкаво, непотпуно.*

кр̏њавōст, -ости ж *особина и стање онога што је крњаво;* уп. крњост.

кр̀њага ж *одломак, комад, парче разбијене керамичке, стаклене и сл. посуде, рбина, крњадак.*

крња́дак, -а́тка м **1.** *део одломљеног, оштећеног зуба који је остао у вилици, парче, остатак зуба у вилици.* **2.** *остатак, комад, парче нечега што је окрњено, поломљено или уопште оштећено; уопште оштећен, поломљен, похабан, дотрајао предмет (од дрвета, керамике, стакла, метала и др.).*

кр̏њаст, -а, -о *в. крњ (1 и 2);* уп. крњав.

крња́так и **крње́так,** -тка м *в. крњадак.*

кр́њити, кр̂њӣм несвр. [гл. им. кр́њēње с] *чинити крњим (нешто):* **1. а.** *откидати, одбијати, начињати, гризати и сл., обично тако оштећујући нешто.* **б.** *одузимати од неке целине, смањивати.* **2.** *наносити штету нечему (нпр. нечијем угледу); задирати у нешто, повређивати, нарушавати, закидати (нпр. нечије право).* ■ **~ се а.** *одвајати се од целине, одламати се, откидати се.* **б.** *трошити се, смањивати се.*

крњòзуб, -а, -о *који има крње, крњаве зубе, шкрбав, крезуб.*

крњòрог, -а, -о *који има крњав, сломљен рог, одн. крњаве, сломљене рогове; којем недостаје један рог.*

кр́њōст, -ости ж *особина и стање онога што је крње;* уп. крњавост.

кроа̀сāн, -а́на м фр. *пециво, кифлица, обично слатка, од лиснатог теста.*

кроати̏зам, -зма м *лик, форма, лексема, израз и сл. карактеристичан за језик Хрвата, хрватски језички елеменат.*

кроатиза́ција ж *кроатизирање, похрваћивање.*

кроатизи́рати, -ти̏зӣрāм свр. и несвр. **а.** *(у)чинити Хрватом, одн. Хрватима.* **б.** *(у)чинити хрватским; да(ва)ти нечему хрватска обележја, својства, карактеристике:* ~ текст. ■ **~ се** *постајати Хрват(ом), похрватити се, похрваћивати се.*

кроа̀тист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који се бави кроатистиком, стручњак за кроатистику;* уп. сербокроатист(а).

кроати̏стика ж *наука о хрватском језику и хрватској књижевности;* уп. сербокроатистика.

кроати̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на кроатистику и кроатисте.*

кро̂в, кро̀ва м (лок. кро̀ву; мн. кро̀вови; зб. им. кро̀вōвље с) **1. а.** *горњи, вршни део куће или неке друге грађевине који служи као заштита грађевине и онога што је у њој од атмосферских неприлика и др., покривач куће или неке друге грађевине (обично кос, нагнут или састављен од косих површина, најчешће две или четири).* **б.** фиг. *дом, кућа; склониште, уточиште, прибежиште:* заједнички ~, наћи ~. **в.** фиг. *оно што наткриљује неки простор, што се надноси над њим покривајући га, прекривајући га (делимично или потпуно):* звездани ~, небески ~. **2.** *оно што, слично крову (1а), покрива, прекрива, затвара, штити и сл. нешто с горње стране.* **а.** *горња бродска палуба.* **б.** *покров кола, кочија, аутомобила и сл.* **в.** *свод, таваница у рударском окну.* • **~ над главом** *в. кров (1б).*

кро̏вāр, -а и **кро̀вāр,** -а́ра м *занатлија који се бави израдом кровне конструкције, покривањем грађевина.*

кровàрица ж зоол. *птица певачица* Cettia cetti (sericea): свилопера ~.

кро̏вина ж **1.** *слама, трска, трава и сл. материјал који се употребљава за покривање кровне конструкције колиба, стаја, кућа и др.* **2.** *горњи, површински слој нечега или изнад нечега.*

крови̏њара ж *колиба, стаја, кућа и сл. грађевина покривена кровином (1).*

крови̏њарица ж *дем. од кровињара (често у пејоративном, презривом значењу).*

кро̀вић, -и́ћа и **кро̀вић,** -а м **1.** *дем. и хип. од кров (1).* **2. а.** *мали кров изнад таванског, одн. кровног прозора; нешто издигнути мали део крова изнад отвора (за дим и др.) на слемену, обично седластог облика.* **б.** *мали заштитни кров с двостраним нагибом на зиданим капијама, оградама, споменицима и сл.*

кро̏вӣште и **кро̀вӣште** с **1.** *кровна конструкција.* **2.** *покривено кровом или нечим сличним заклоњено, заштићено место, склониште; скровиште, заклон.*

кро̏внат и **кро̀внат,** -а, -о *покривен кровином (1):* ~ кућа.

кро̂внӣ, -ā, -ō *који се односи на кров:* ~ греда, ~ конструкција, ~ лепенка, ~ прозор.

кровопокри̏вач, -а́ча м *в. кровар.*

кро̀вчић, -а и **кро̀вчӣћ,** -и́ћа м **1.** *дем. и хип. од кров;* уп. кровић (1).

кроз (испред *с, з, ш, ж:* кроза; испред енкл. облика личних зам.: кро̏зā) *предлог који се употребљава с акузативним обли-*

ком именице или заменице кад се означава: **1.** *кретање некога или нечега од једнога краја места, положаја и сл. ка другом, пролажење између честица неке материје, масе и сл.:* летети ~ ваздух, ронити ~ воду; проћи ~ честар; гутати ~ ждрело, ући ~ прозор; газити ~ блато, ићи ~ траву; гурати се ~ народ; пролазити, путовати ~ прерију, западне земље и сл., пролазити ~ Београд, тећи ~ долину. **2. а.** *ширење, распростирање, разливање, разношење и сл. нечега неким ограниченим простором или унутрашњошћу нечега (нпр. телом или делом тела).* – И тиха срећа проструја кроза ме. **б.** *оквир у којем се нешто испољава, остварује, реализује, манифестује.* – Ово је правило одржано кроза сав буквар. **3. а.** *бука, вика, шкрипа, пуцњава и сл. из које се избија, из које се издваја неки други, посебан глас, звук и сл. или се нешто посебно чује.* – Кроз шкрипу сељачких кола чујемо како пљушти киша. **б.** *радња, збивање, појава с којом је временски повезано нешто друго, нека друга пратећа или напоредна радња, збивање, појава и сл.:* говорити ~ плач. **в.** *начин посматрања, доживљавања, поимања или оцењивања нечега.* – Градове и пределе гледам кроз свој доживљај. **4.** (обично у вези с гл. „проћи", „пролазити") **а.** *поступак, процес којем се, одн. процедура којој се нешто подвргава:* проћи ~ контролу, проћи ~ скупштинску процедуру. **б.** *ток, етапе, фазе збивања у којима неко учествује; околности, ситуације којима је неко изложен, одн. нешто изложено:* пролазити ~ разне мене; проћи ~ многе невоље, проћи ~ понижења. **5.** *облик, вид у којем се нешто врши, остварује; средство помоћу или посредством којег се нешто износи, остварује, постиже и сл.;* уп. преко и путем: овековечити ~ песму; откривати своја маштања ~ слику. **6.** (претежно нар.) *разлог, одн. узрок, узрочник нечега;* уп. зато, због, стога, услед. – Била је велика мученица, те нам је кроз то и некако ближа. **7. а.** *време по истеку којег нешто бива;* уп. за, након, после: доћи, оздравити, престати итд. ~ два дана. **б.** *време за које се нешто догађа, у које, током којег нешто бива;* уп. за (с ген.), у: ~ ово време. **в.** мат. *однос бројиоца и имениоца, дељење:* х ~ у.

крôј, крòја м (инстр. кројем; мн. кројеви) **1. а.** *облик, форма, фазон одеће, одн. одевног предмета; облик, форма, изглед нечега другог:* хаљина лепога кроја, старински ~; облик и ~ гусала. **б.** *схема, цртеж, модел по којем се нешто кроји:* кројеви из „Базара". **в.** *шаблон, калуп; правило, манир:* по немачком кроју (поређати речи); по старом драмском кроју (говорити). **2. а.** *склоп, састав:* ~ реченице, ~ приче. **б.** *конституција, стас.* – Био је мек, женскога кроја. **3.** *в. ков (6а):* човек старога кроја.

кројāч, -áча м (инстр. -áчем) *занатлија који се бави кројењем и шивењем одеће, онај који кроји, шије, израђује одела, одећу.*

кројàчица ж *женска особа кројач.*

кројāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на кројаче и њихову делатност:* ~ занат, ~ мајстор, ~ радња.

кројāчница ж *просторија у којој се кроји и шије, у којој се ради кројачки посао, кројачка радња, кројачка радионица.*

кројити, -ӣм (кројимо и кројимо; имп. крôј; трп. кројен) несвр. [гл. им. кројење с] **1. а.** *сећи, резати (обично маказама или нарочитим машинама) тканину, кожу и сл. материјал на комаде, делове одређеног облика и величине од којих се шије одело или одевни предмет.* **б.** *сећи, резати лим, папир и други материјал на одређене комаде од којих се потом нешто саставља (нпр. макета брода и др.).* **в.** *резати и шити, израђивати као кројач (одећу, одевни предмет) од неке тканине, коже и сл.* **г.** *шити (код некога).* **д.** *секући, разрезујући кожу и сл. материјал правити (траку, опуту и сл.).* **ђ.** *сећи, резати уопште (нпр. хлеб, гвожђе, земљу и др.).* **2.** фиг. **а.** *смишљати, припремати, сновати:* ~ планове, ~ подвалу. **б.** *одређивати како ће, одн. какво ће нешто бити, одлучивати о нечему:* ~ нечију срећу, ~ некоме судбину. **в.** *састављати, сачињавати; правити, стварати, градити:* ~ говор, ~ пресуду, ~ тестамент; ~ име.

крôјнӣ, -ā, -ō *који се односи на крој, који је у вези с кројењем:* ~ арак, ~ лист.

крôк и **крòк,** крòка м *в. корак.*

крòкēт, -éта м фр. **1.** спорт. *врста екипне игре дрвеним куглама.* **2.** кув. (обично у мн.) *ваљушка, кнедла од меса или кромпира.*

крòкӣ, -ија м фр. **1. а.** *цртеж са ликом, пејзажем, призором и др. приказаним у овлашним, најважнијим цртама, потезима, контурама.* **б.** *кратак, сажет књижевни састав у којем се личности, догађаји итд. описују овлаш, у главним цртама, састав у којем се износи само оно што је, по пишчевом схватању, најважније и најкарактеристичније.* **2.** *план неког терена или околине који није израђен детаљно, који садржи само оно што је најважније, скица.*

крокúрати, крòкӣрāм свр. и несвр. *в. скицирати.*

крокòдил, -а и **крокòдӣл,** -ѝла м зоол. *у мн.: ред великих гмизаваца тропских и суптропских вода* Crocodilia, *гуштерастог тела прекривеног рожнатим штитовима, дугог мишићавог репа и кратких ногу са јаким стопалима, у који спадају алигатор* (Aligator mississippiensis), *гавијал* (Gavialis gangeticus), *обични кајман* (Caiman sclerops), *нилски* ~ (Crocodilus niloticus) *и др. (у јд.: гмизавац из тога реда).*

крокòдилскӣ и **крокòдӣлскӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на крокодиле (који припада крокодилу, који потиче од крокодила, који је као код крокодила и сл.):* ~ кожа, крокодилске очи. **2.** (у изразима: **~ смех, крокодилске сузе**) фиг. *неискрен, лажан.*

крокодѝлчић м *дем. и хип. од крокодил; крокодилово младунче.*

кромањóнац, -нца м фр. *прачовек из доба касног палеолита.*

кромàњōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на кромањонца, кромањонце:* ~ раса, ~ човек.

крòмпир, -ѝра м (инстр. -ѝром) бот. и агр. *једногодишња културна зељаста биљка* Solanum tuberosum *из ф.* Solanaceae, *која се гаји ради јестивих делова подземног стабла, тј. гомоља, кртола; кртола или кртоле те биљке које се употребљавају за исхрану.* • **утрпати (увалити) некоме врућ (врео) кромпир у руке** *дати некоме другом да решава неки неугодан проблем, да се носи с неком неугодном, непријатном обавезом и сл.*

крòмпираст, -а, -о *који има облик кромпира, који изгледа као кромпирова кртола, који подсећа на кромпир:* ~ нос.

кромпѝрача ж **1. а.** кув. *пита са надевом од кромпира.* **б.** *ракија од кромпира.* **2.** бот. *отровна гљива, печурка* Scleroderma vulgare *из ф.* Sclerodermataceae.

крòмпир-бāл м *бал, забава за обичан свет, за пук.*

кромпѝрина ж *аугм. и пеј. од кромпир.*

кромпѝрић, -ѝћа и **кромпѝрић,** -а м *дем. и хип. од кромпир.*

кромпѝрйште с *земљиште на којем је био посејан кромпир, земљиште на којем је засејан кромпир или земљиште намењено гајењу кромпира.*

кромпѝров, -а, -о **1.** *који се односи на кромпир (који припада кромпиру, који је од кромпира и сл.):* ~ кртола, ~ лист, ~ цибра. **2.** *стални атрибут у разним зоолошким и ботаничким именима штеточина и паразита:* ~ буба (Doryphora decemlineata), ~ буђа (Fusisporium solani), ~ жутица (Verticillium alboatrum), ~ златица (Leptinotarsa decemlineata), *инсект тврдокрилац који се храни лишћем кромпира)* и др.

крòмпӣрскӣ, -ā, -ō *који се односи на кромпир:* ~ подручје, ~ трап, ~ цибра.

кромпѝруша ж кув. *слана пита са недовом од кромпира;* уп. кромпирача.

кромпѝрчић м *дем. и хип. од кромпир;* уп. кромпирић.

крòмпир-шèћер м *сирова техничка глукоза, скробни шећер.*

крòника ж *в. хроника.*

крòпило с **1.** цркв. *специјалан суд који свештеник употребљава за прскање, кропљење освештаном водом; струк босиока или сноп гранчица који се умаче у кропионицу и којим се онда кропи.* **2.** бот. *биљка из рода* Oenanthe (O. aquatica, O. fistulosa) *из пор.* Umbelliferae, *која расте на влажном, подбарном земљишту.*

кропиòница и **крòпионица** ж цркв. *посуда (обично од камена или метала) у којој стоји освештана вода и у коју се умаче кропило.*

кро̀пити, -ӣм (трп. кро̀пљен) несвр. [гл. им. кро̀пље̄ње с] **а.** *йоливаши водом, вином или неком друіом шечношћу шако да се расйршује у кайи, йрскаши, шкройиши.* **б.** фиг. *нашайаши, кваси́ши (крвљу, сузама, снојем).* ■ **~ се** *йовр. йрема кройиши (а).*

кро̑с м енгл. спорт. **1. а.** *ашлешска дисциūлина, масовно шакмичење у шрчању йриродним сшазама и шеренима.* **б.** (обично у синтагмама: скијашки ~, ~ у скијању) *масовна скијашка шрка кроз йрироду.* **2.** *врсша ударца у боксу који се изводи у одбрани.*

кро̑с-ко̀нтри, -ија м енгл. спорт. **1.** *в. крос (1).* **2.** *назив за ловачко јахање и шрку с йрейонама у коњским шркама.*

кро̀так, -тка, -о (комп. кро̀ткијӣ) **1. а.** *блаī, миран, йишом; смеран; йовучен, бојажљив, сшидљив (о човеку); који одражава шакве особине (о очима, лицу, изразу лица и сл.).* **б.** *који сйремно, без ошйора йрихваша оно шшо се од њеīа шражи, йокоран, йослушан (о човеку или живошињи).* **2.** *блаī, ших, уīодан, йријашан (о йрироди и йриродним йојавама).*

кро̀тилац, -иоца м *в. укрошишељ;* уп. кротитељ.

кро̀тилачкӣ, -ā, -ō *в. укро̀шишељскӣ:* ~ узвик.

кро̀тилачки прил. *в. укро̀шишељски.*

кро̀титељ м *в. укрошишељ;* уп. кротилац.

кротитѐљица, кро̀тите̄љка ж *в. укрошишељица.*

кро̀титељскӣ, -ā, -ō *који се односи на крошишеље и кроћење.*

кро̀титељски прил. *в. укро̀шишељски.*

кро̀тити, -ӣм несвр. [гл. им. кро̀ће̄ње с] **а.** *савлађујући ошйор живошиња (обично дивљих) чиниши да се йонашају на жељени начин, обучаваши и йримораваши живошиње на йокоросш човеку.* **б.** *йримораваши људе на йокоросш, йослушносш, йошчињаваши их нечијој власши.* **в.** *обуздаваши, сузбијаши, йошискиваши, смириваши (бес, инсшинкше, наīоне, осећања и сл.).* **г.** *уойшше чиниши да се нешшо влада, да шече, расше, да се доīађа и сл. йо људској вољи, коншролисано:* ~ реку. ■ **~ се** *смириваши се, сшишаваши се; обуздаваши се, суздржаваши се.*

кро̑тко прил. *на кроšак начин: блаīо, добродушно, безазлено, мирно; смерно; бојажљиво:* ~ погледати; ~ оборити очи; ~ прозборити.

кро̑ткōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оноīа који је крошак.*

кро̀тōн, -о́на м бот. *жбунасша биљка* Croton tiglium *из ф.* Euphorbiaceae, *из чијеī се семена добија средсшво за йрочишћавање йробавних орīана (домаћих) живошиња, йрочисш.*

крото́нов, -а, -о *који је од крошона:* ~ уље.

кро̑тōст, -ости ж *в. кроткосш.*

кро̀фна ж (ген. мн. -нӣ) нем. кув. *врсша окруīласшоī колачића од киселоī шесша који се йржи на врелом уљу или масши.*

кро̀фница ж *дем. и хий. од крофна.*

кро̀чити, кро̀чӣм **1.** свр. *учиниши корак, закорачиши; сшуйиши.* **2.** несвр. *крешаши се (ноīама), корачаши, ићи, ходаши.*

кро̀ше̄, -ѐа фр. спорт. *ударац у боксу задаш (у īлаву или браду) са сшране йредњим делом йеснице:* десни ~, леви ~.

кро̑шња ж (ген. мн. кро̑ша̄ња̄ и кро̑шњӣ) **1.** *īорњи, разīранаши део дрвеша;* уп. круна (4). **2.** *разīранаши йарошци на врху јеленских роīова, круна.* **3. а.** *велика кошарица (од йрућа и сличноī машеријала), кош; корйа, кошарица уойшше.* **б.** *кош за хвашање риба или ракова, врша.*

кро̑шњав, -а, -о **1.** *в. крошњасш.* **2.** *који има велики шрбух, шрбушасш.*

кро̑шњаст, -а, -о *који има велику, бујну, развијену крошњу:* ~ храст.

кро̑шњат и **кро̀шњат,** -а, -о *в. крошњасш.*

кро̑шњица ж *дем. и хий. од крошња.*

кро̑што прил. (у конструкцији са „зашто") *у йојачаном значењу: збоī чеīа, зашшо, зашшо баш.*

кр̏па ж **1. а.** *комад шканине (најчешће йохабане и делимично йодеране).* **б.** *комад шканине или сличноī машеријала који се уйошребљава за йрање, чишћење, īланцање и сл.:* ~ за под, ~ за прашину, ~ за судове. **2. а.** (обично мн.) *одело, одећа (најчешће йрезриво).* **б.** мн. *йрње, рийе, дроњци.* **3.** фиг. **а.** *безвредна, безначајна особа; слабић, млакоња, шоња.* **б.** *оно шшо је без вредносши, без значаја, важносши.* **4.** фиг. **а.** *део, комад нечеīа шшо йодсећа на крйу (1а), нйр. шрака, йрамен, мрља, йеīа и др.* **б.** *круйна йахуљица снеīа.* **5.** *речни сйлав малих димензија.* • **бити блед, побледети, убледети** и сл. **као ~** *биши веома блед, јако йобледеши, убледеши и сл.* **ударен (по глави) мокром крпом** *блесав, ћакнуш, сулуд.*

кр̀па м (уп. крпо) **1.** (уп. крпач) **а.** *обућар који крйи, йойравља обућу.* **б.** *слаб, лош, никакав мајсшор (обично обућар, кројач и сл.).* **2.** фиг. пеј. *в. крйар (2).*

кр̀пар, -а и **кр̀па̄р,** -а́ра м **1.** *онај који скуйља и йродаје сшаре крйе, сшаре сшвари, сшарудију.* **2.** фиг. пеј. *онај који ради нешшо лоше, како било, слаб, лош, никакав сшваралац.*

кр̀пара ж *йодна или кревешска йросширка изашкана од крйа.*

крпа̀рија ж *в. крйеж.*

крпа́рити, кр̀па̄рӣм несвр. [гл. им. крпа́ре̄ње с] **1.** *йойрављаши с времена на време нешшо мењајући дошрајале делове друīим шако да йошраје неко време, да йослужи йривремено.* **2.** *сасшављаши, сачињаваши и сл. нешшо вршећи измене, дойуне или йрейравке, обично недовољне или йоīрешне, лоше; уойшше радиши нешшо лоше, слабо, невешшо, без довољно умећа, знања или залаīања.* **3.** фиг. *мучиши се, кубуриши, нашезаши.*

кр̀паст, -а, -о **1.** *који йо нечему йодсећа на крйу.* **2.** бот. *издељен, режњасш, режњевиш (о лисшу).*

кр̀пати, -а̄м несвр. **1.** *в. крйиши (1).* **2.** *в. крйариши (3).* ■ **~ се** *исйомаīаши се.*

кр̀паћӣ, -ā, -ē *који служи за крйљење:* ~ игла.

кр̀па̄ч, -а́ча м **а.** *онај који крйи, йойравља одећу, обућу и сл., крйа.* **б.** *лош, слаб, никакав мајсшор, лош занашлија, крйа.*

крпа́чити, кр̀па̄чӣм несвр. *в. крйариши (2 и 3).*

крпа̀чица ж *женска особа крйач (а).*

кр̀па̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на крйаче:* ~ посао.

кр́пеж м (инстр. -ом) **1.** *крйљење.* – Крпеж је сиротињска мајка. **2.** *оно шшо је крйљено; дроњци, шраље, йрње.* **3.** фиг. *оно шшо је урађено, сасшављено и сл. лоше, невешшо, нескладно, како било, оно шшо је склейано, скрйљено.*

кр̀пељ, -а и -ѐља м **1.** зоол. **а.** *īлавкар из разреда йаукова који йаразишски живи на кожи живошиње (и човека) шако шшо се уйије у кожу и сише крв (најйознашија врсша* Ixodes ricinus, *шј. обични, йсећи ~).* **б.** *у мн.: одељак реда йреīљева који обухваша йородице* Ixodidae *и* Argasidae. **2.** фиг. **а.** *особа која живи на рачун друīоīа, као йаразиш.* **б.** *изрàбљивач, крвойија.* **в.** *онај којеī се шешко ослободиши, који сшално некоīа йраши и досађује му, досадна, несносна особа.*

кр̀пељица ж бот. *једноīодишња или двоīодишња биљка* Torilis *из ф.* Umbelliferae: велика ~ T. anthriscus, мала ~ T. nodosa.

кр̀пељскӣ, -ā, -ō *који се односи на крйеља или крйеље.*

крпѐњача ж *дечја лойша начињена од крйа.*

крпѐтина ж *ауīм. и йеј. од кр̏йа.*

кр̀пити, -ӣм (трп. кр̀пљен) несвр. [гл. им. кр̀пље̄ње с] **1. а.** *доводиши йоцейану, йодерану одећу у сшање йоīодно за ношење ушивајући је или йришивајући на њу закрйе:* ~ кошуљу, ~ панталоне. **б.** *ушиваши или йришиваши закрйе на друīе йредмеше од шексшила, коже и сл.:* ~ постељину. **в.** *уойшше доводиши у уйошребљиво сшање или сшање слично йрвобишном нешшо шшо је ошшећено, йодерано, йрошуйљено и сл.:* ~ казан, ~ котао, ~ кров, ~ мрежу, ~ пут. **2.** *сшараши се, бринуши се о неком ушивајући му йоцейану, йодерану одећу или йришивајући на њу закрйе.* **3.** фиг. *ошшро найадаши, кришиковаши, īрдиши (нйр. у рецензији);* уп. окрпити (2б). ■ **~ се** **1.** *ушивањем или умешањем, сшављањем, йришивањем закрйа доводиши своју одећу у уйошребљиво сшање.* **2.** *в. крйариши (3).*

кр̀пица ж *дем. од кр̏йа.* • **приши(ва)ти крпице** *изнеши, износиши о некоме, нечему йримедбе, нешшо лоше, нейовољно и сл.*

кр̏пичица ж *дем. од крпица.*

кр̏пља ж (обично у мн.) *примитивна направа за ходање по дубљем снегу или, ређе, по мочварном тлу (дрвени обруч с пречагама или изукрштан пруђем, канапом и сл.).*

кр̏пљавина ж *крпљење, крпеж.*

кр̏пљица ж **1.** *дем. од крпља.* **2.** *обруч, котур с пречагама на доњем делу скијашког штапа (који употребљавају аматери).*

кр̑по, -а и -ē м (уп. кр́па) **1.** (уп. крпач) **а.** *обућар који крпи, поправља обућу.* **б.** *слаб, лош, никакав мајстор (обично обућар, кројач и сл.).* **2.** фиг. пеј. *в. крпар (2).*

кр̏пуша ж зоол. **а.** *в. крпељ (1).* **б.** *мали главкар који као паразит живи на овци* Melophagus ovinus: овчија ~.

кр̏пче, -ета с (супл. мн. кр̏пчићи) нар. *дем. од крпа;* уп. крпица.

кр̑снӣ¹, -ā, -ō **1.** *који се односи на крст;* уп. крст (1 и 6): ~ пресек, ~ једро. **2.** *који се односи на крштење, крштени:* ~ кумство, ~ лист. **3.** *који се односи на породични празник везан за одређеног светитеља:* ~ име, ~ слава.

кр̑снӣ², -ā, -ō *који се односи на крста (обично који се налази у пределу крста);* уп. крстани: ~ део, ~ кост, крсни нерви.

кр̏снӣк м *човек којем према народном веровању не могу да нашкоде зли духови и који чини добра дела људима, штити их од вукодлака и вештица, лечи од разних болести и др.*

кр̏сница ж **1.** *тканина у коју се умота или кошуљица у коју се обуче дете приликом крштења.* **2.** *у мн.: мале пречке, пречажице на врату жичаних музичких инструмената (гитаре, тамбуре и сл.) (у јд.: таква пречажица)* **3.** мн. *дршка, држак на мачу, сабљи и сл., балчак.*

кр̑ст, кр̀ста м (мн. кр̀стови) **1.** *предмет или фигура састављена од два крака, вертикалног, усправног (обично дужег) и хоризонталног, водоравног (обично краћег), који се секу под правим углом, најчешће при врху усправног краја или по средини;* уп. криж. **а.** *предмет који чини дужа усправна укрштена греда с краћом водоравном на којем је, по Библији, разапет Исус Христос; уопште такав предмет, одн. направа за извршење смртне казне распећем;* фиг. *невоља, мука, терет:* носити свој крст. **б.** *предмет у облику крста (1, 1а)* 1) *као симбол и култни предмет у хришћанској религији.* 2) *као знак положаја у црквеној хијерархији:* владичански ~, кардиналски ~, папски ~, патријаршки ~. 3) *као одликовање, орден:* Карађорђев ~. **в.** *хришћански молитвени знак у облику крста (1, 1а) који се изводи десном руком.* **г.** *писмени знак у облику крста (1, 1а) испред имена неке особе:* 1) *као знак да је умрла;* 2) *као знак да се закалуђерила.* **д.** *такав или сличан знак који неписмена особа ставља на неки документ уместо потписа.* **ђ.** *крстасти мотив, шара у везу, плетиву, тканини.* **2. а.** *хришћанска вера, хришћанство.* **б.** *у зб. значењу: хришћански свет, хришћани.* **3.** *в. крштење (1).* **4.** *већа гомила унакрст наслаганих снопова жита;* уп. крстина (1). **5.** *предмет или део неког предмета, уређаја, направе и др. крстастог облика.* **а.** *потпорањ, сталак за божићну или новогодишњу јелку.* **б.** *укрштене нити на окулару оптичких инструмената, кончаница, укрсник.* **в.** *укрштене греде које служе као темељ при зидању бунара.* **6.** пом. *обла мотка, водоравно причвршћена на јарбол, за коју је везан горњи део крсног једра.* **7.** (Крст) астр. *скупина звезда у сазвежђу Лабуда размештена у облику крста (1, 1а).* • **бежати као ђаво од крста** *упорно, упадљиво, по сваку цену избегавати (некога, нешто).* **крста ми, овога ми крста** (крстећи се при том) *говори се при заклињању.* **~ кончића** *в. крст (5б).* **~ од три прста** *припадник православне вере, православац.* **кукасти ~** *крст са краковима исте дужине који имају продужетак под правим углом (амблем Националсоцијалистичке партије немачког Трећег рајха).* **не зна (нам, им** и сл.**) се часнога крста (часни крст)** 1) *велика је збрка, неред.* 2) *ништа се не разуме.* **распети (разапети), распињати (разапињати) на крст (некога)** 1) *зада(ва)ти некоме велике бриге, патње, (на)мучити некога.* 2) *врло негативно оценити, оцењивати некога, оштро (ис)критиковати.* **ставити (метнути, ударити** и сл.**) крст на некога, нешто (преко некога, нечега)** *не рачунати више с неким, с нечим.* **ухватити часнога крста (некоме, нечему)** *схватити, разумети (некога, нешто).* **Црвени ~** *међународна хуманитарна организација за пружање социјалне и здравствене помоћи жртвама рата, елементарних несрећа, сиромашнима, гладнима, болеснима и др.* **црвени ~** *крст црвене боје на белој подлози као амблем Црвеног крста или медицинске службе (нпр. хитне помоћи и сл.).* **(часни) ~ те (га** и сл.**) (не) убио** *говори се у клетви, заклињању.*

кр̀ста, кр̀стā с мн. **1.** анат. *део тела где се кичма укршта с карличним костима,* regio sacralis. **2.** етн. *сеоска светковина, заветина с литијом (у којој се носе крстови, црквени барјаци и друга знамења) посвећена родности усева.*

кр̀станӣ, -ā, -ō *в. крсни²:* крстани пршљенови.

крста́рећӣ, -ā, -ē у изр. **~ ракета** *далекометна војна ракета која се теледиригновањем може довести до циља.*

крста́рити, кр̀стāрӣм несвр. [гл. им. крста́рēње с] **1. а.** *кретати се (пловити, летети, ходати или уопште ићи) у разним правцима.* **б.** *крећући се у више праваца извиђати, патролирати и сл. (о стражи, патроли, ратним бродовима и др.).* **2.** фиг. **а.** *кружити, колати (о спletкама и сл.).* **б.** *гледати, мотрити на све стране (о очима).* **в.** (по глави) *искрсавати у свести, мотати се (о мислима).*

крста̀рица ж вој. пом. *релативно велики и брз ратни брод с јаким, претежно артиљеријским наоружањем и великим радијусом кретања.*

крста̀ричкӣ и **крста̀ричнӣ,** -ā, -ō *који се односи на крстарице:* ~ флотила.

кр̏стаст, -а, -о *који има облик крста (1), сличан крсту (1):* ~ облик, ~ шара.

кр̀стац, крста̀ца м *задњи део самара или седла;* уп. крстина (3).

кр̀стача ж **1.** *надгробни крст (обично дрвени или камени).* **2.** *в. крстина (1).* **3.** анат. **а.** *кост у доњем делу кичме, крсна кост,* os sacrum. **б.** *в. крста (1).*

кр̀стачнӣ, -ā, -ō *који се односи на крстачу (2б), на крста, крсни:* ~ кост.

кр̀стāш, -а́ша м (инстр. -а́шēм) **1.** ист. *учесник у ратовима које су од XI до XIII века водили хришћани из западне Европе против блискоисточних муслимана, настојећи пре свега да ослободе света места из хришћанске традиције.* **2.** *застава, барјак са знаком крста.* – Крсташ му се по Косову вија. **3. а.** (често с атрибутима „бојни", „оклопни" или „ратни") вој. пом. *добро наоружан велики оклопни ратни брод.* **б.** *велики моторни чамац (с кабинама) за дужа крстарења.* **в.** спорт. *спортски једрењак.* **4.** зоол. **а.** (обично уз им. „орао" или „цар") *врста орла с великом белом пегом на раменима* Aquila heliaca. **б.** (у изразу: **паук~**) *врста паука с белим пругама у облику крста на леђној страни затка* Araneos diadematus.

крста̀шина ж *аугм. од крсташ (4а); крсташ (4а).*

крста̀шић м *дем. од крсташ (4а); крсташ (4а).*

крста̀шица ж бот. *у мн.: фамилија великог броја биљака карактеристичних правилних цветова са четири крстаста крунична листића* Cruciferae *(у јд.: биљка из те фамилије).*

кр̀стāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на крсташе (који припада крсташима, који сачињавају крсташи, у којем учествују крсташи и сл.);* уп. крсташ (1): ~ војска, ~ мач, ~ поход, ~ рат, ~ савез.

крстикумеде́те, -дѐтета јек. **крстикумедијѐте,** -ди̏етета с бот. *детелина са четири листа* Trifolium repens.

кр̀стила, кр̏стӣлā с мн. *унакрсно постављене по две мотке или шине на крајевима греде, обавијене бодљикавом жицом, које служе (обично у рату) као препрека, за затварање пролаза и сл.*

кр̀стимицē и **кр̏стимицē** прил. *унакрст, унакрсно.*

кр̀стина ж **1.** *гомила унакрсно сложених снопова пожњевеног жита (пшенице, јечма, ражи и сл.).* **2.** мн. анат. *в. крста (1).* **3.** *предмет, направа и сл. или део предмета, направе и сл. у облику крста.*

кр̀стинити, -ӣм несвр. *слагати снопове жита у крстине.*

кр̀стиница ж *дем. и хип. од крстина;* уп. крстина (1).

крстио̀ница и **кр̀стионица** ж **1.** *црквени суд у којем се држи вода за крштење и др.* **2.** *посебна зграда, просторија или део цркве у којем се обавља крштење.*

кр̏ститељ м **1.** *онај који крштава, онај који обавља обред крштења.* **2.** (Крститељ) *употребљава се уз име или уместо имена св. Јована, хришћанског свеца, који је крстио Исуса Христа.*

кр̏стити, -ӣм (трп. кр̏штен) свр. и несвр. [гл. им. кр̏штēње с; уп. и крштéње] **1. а.** *(из)вршити црквени обред крштења; подврћи, подвргавати обреду крштења:* крстио га поп Никола; ~ дете. **б.** *да(ва)ти име детету на крштењу, бити кум, кумовати.* **в.** *наз(и)вати, звати одређеним именом, називом, именовати.* – Све ово крсте романтизмом. **2. а.** *крштењем превести, преводити у хришћанство, покрстити, покрштавати.* – Појави се Јован крстећи у пустињи. **б.** *црквеним обредом освештати, освештавати, благословити, благосиљати (нешто).* **3.** (само несвр.) *покретом десне руке правити знак крста на некоме, на нечему (у хришћанској молитви, благослову и сл.).* ■ **~ се 1.** (само несвр.) **а.** *покретом руке правити на себи знак крста (обично у хришћанској молитви и сл., али и у чуђењу, изненађењу и сл.).* **б.** *бити хришћанин, хришћанске вере.* – Један се клања, а други се крсти крстом. **2. а.** *подврћи се, подвргавати се црквеном обреду крштења.* – Крстио се у цркви Св. Марка. **б.** *примити, примати хришћанску веру, покрстити се, покрштавати се.* **3.** *звати се, наз(и)вати се, именовати се.* **4.** (само несвр.) *в. укрштати се.* • **беспослен, докон поп (и) јариће крсти** *каже се кад неко не ради нешто озбиљно, корисно, већ се бави нечим непотребним, некорисним.* **~ вино (млеко, ракију** и сл.**)** *дод(ав)ати воду вину (млеку, ракији и сл.) ради повећања количине или смањења природне јачине, квалитета и др., разводнити, разводњавати.* **~ се и левом и десном (руком) (~ се и рукама и ногама, ~ се чудом)** *бити запрепашћен, изненађен, много се чудити.* **~ се са три прста** *бити припадник православне вере.* **~ се са четири прста** *бити припадник католичке вере.*

кр̏стић, -и́ћа и **кр̏стић,** -а м **1.** *дем. и хип. од крст.* **2.** (обично у мн.) *врста веза, крстасти мотив у везу.*

крстòбоља ж мед. нар. *бол у крстима (од ишијаса, лумбага и др.).*

Кр̏стовдāн м *православни празник који се слави 18. јануара (дан испред Богојављења) и 27. септембра.*

кр̏стовдāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Крстовдан.*

кр̏стōвнӣк м бот. *биљка* Nasturtium officinale *из ф. крсташица* (Cruciferae).

кр̏стокљӯн м и **крстòкљуна** ж зоол. *врста птице певачице* Loxia curvirostra *из пор. зеба* (Fringillidae), *која има унакрсно савијен кљун.*

крстокљу́нац, -нца м зоол. *в. крстокљун.*

крстòлом м *противник, непријатељ хришћанства.*

крстòносан, -сна, -о *који има, носи крст, као обележје припадности хришћанској вери (обично о крсташима).*

крстонóсац (крстòносац), -сца м **1.** *онај који носи крст на литијама и при другим хришћанским обредима;* уп. крстоноша (1). **2.** *в. крсташ (1).*

крстòноша м (мн. ж) **1. а.** *онај који носи крст (на спроводу и др.).* **б.** *учесник на литији који носи крст (или икону, барјак и сл. знамења).* **2.** мн. **а.** *црквена свечаност (посвећена родности усева и др.) при којој се у поворци носе крстови и друга црквена знамења; време одржавања тих свечаности:* крстоноше су тековине хришћанства; о крстоношама. **б.** *свечана поворка, литија у којој се носе крстови, барјаци, иконе и друга црквена обележја.* **3.** *в. крсташ (1).*

крстòношкӣ, -ā, -ō *који се односи на крстоноше:* крстоношке песме.

кр̏стоплēт и **кр̏стоплет** м **а.** *унакрсно везивање, унакрсно увијање:* везати крстоплетом. **б.** *тако повезан, увијен омот, свежањ (нпр. новина, часописа и сл.).*

крстопòклонӣ, -ā, -ō у изр. **~ недеља** *трећа недеља великог, ускршњег поста.*

крсту́шац, -шца м бот. *у мн.: биљке* Polygala (P. amara, P. senega *и др.*) *из ф.* Polygalaceae *(у јд.: биљка из те фамилије).*

кр̏т[1], кр̏та и кр̏та м зоол. *в. кртица (1).*

кр̏т[2], -а, -о **1.** *који се лако ломи, krши, мрви, ситни и сл., крхак, нееластичан, ломљив:* ~ стабљика. **2.** фиг. **а.** *физички слаб, нежан, крхак; који је здравствено неотпоран, који је осетљивог здравља:* ~ човек; ~ на зими. **б.** песн. *краткотрајан, пролазан, непостојан (о животу).* **в.** *нестабилан, непостојан, несигуран:* човек крте нарави, крто стање. **г.** *испрекидан, искидан, храпав, промукао и сл. (о смеху, гласу, звуку и сл.).* **3.** *који је без масноће, костију и жила (о месу);* уп. кртина (1). **4.** фиг. *витак:* ~ стас, ~ тело. **5.** фиг. *сув, хладан:* ~ у говору. **6.** *стар, одлежао (о ракији).*

кртѝна ж **1.** *месо без масноће, костију и жила, крто месо.* **2.** *меснати део воћног плода.*

кр̏тица ж зоол. **1.** *врста малог сисара* Talpa europaea, *ваљкастог тела прекривеним црном длаком, који има предње ноге и рило прилагођено за копање под земљом, где и живи.* **2.** фиг. *врло вредна, марљива особа.*

кр̏тичјӣ (кр̏тичјӣ), -ā, -ē *који се односи на кртицу (1) (који припада кртици, који је од кртице, који је као код кртице и сл.);* кртичин: ~ рупа, ~ поглед.

кр̏тичњāк м **а.** *гомилица земље коју кртица ријући избаци на површину.* **б.** *кртичје легло испод земље.*

кр̏то прил. **1.** *одајући звук као при ломљењу нечег кртог, реско, оштро.* – Смрзнут снег је крто шкрипао. **2.** *пригушено, (с)уздржано:* ~ се насмејати. **3.** *без топлине и срдачности, суво, хладно:* ~ одговарати.

кр̏тог м **1.** *слама у свињцу простирана свињама за лежиште.* **2. а.** *смеће, ђубре; отпаци.* **б.** *буњиште, ђубриште.* **в.** *гомила, хрпа неуредно набацаних, разбацаних ствари, неред, крш.* **3. а.** *место у реци, језеру и сл. где рибе проводе зиму (муљ, ило, место испод камења, обореног дрвета и сл.); скривено место у води где се рибе скривају.* **б.** *већи број риба на једном месту, гомила риба.*

кр̏тōла ж бот. **1.** *подземни, задебљали део неких биљака (нпр. кромпира) у којем су нагомилане хранљиве материје, гомољ.* **2.** (и агр.) *в. кромпир.*

кр̏толаст, -а, -о *који има облик кртоле, гомоља (неправилно лоптаст, ваљкаст, јајаст и сл.); који има плод у виду кртоле, гомољаст:* ~ плод; ~ поврће.

кр̏тōлица ж *дем. и хип. од кртола.*

кр̏тōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својство онога што је крто:* ~ костију.

кр̑г м (лок. кру́гу; мн. кр̑гови) **1.** мат. *део равни обухваћен, ограничен кружницом; кружница:* обим (опсег) круга, површина круга, (полу)пречник круга; (на)цртати круг. **2. а.** *замишљена, нацртана, изведена неким кретањем и сл. линија или нацртана, обојена, узорана и сл. површина слична кругу (1):* правити кругове у лету (ходу), преорати читав круг. **б.** *облик сличан кругу (1):* ~ великог сунца. **в.** *појава (физичка, биолошка и сл.) која се испољава, остварује, манифестује у облику круга (1):* ~ око месеца, ~ око сунца, ~ око очију. **3. а.** *простор, површина (тла, земљишта, пода и сл.) кружног или приближно кружног облика (издвојена, оивичена, посебно уређена и сл., нпр. за гумно, плес и др.).* **б.** *издвојен (обично ограђен) простор око неке установе, фабрике и сл.:* болнички ~, у кругу касарне, фабрички ~. **в.** *уопште одређен, ограничен простор унутар којег се нешто збива, остварује, испољава и сл.:* ~ тишине. **4. а.** *простор који је у домету, досегу нечега (нпр. ватреног оружја); делокруг, домен, оквири надлежности (нпр. нечије власти); тематски оквири.* **б.** *опсег, границе, оквири деловања, послова, знања, идеја, потреба и сл.* **5. а.** *временски ограничени, затворени ток нечега, неког збивања и сл.* – Идући кругом људскога живота, опет је дошао до слабости детињства. **б.** *повезани низ збивања, слет:* из богатог круга доживљаја. **6. а.** *група људи кружно, прстенасто распоређена или скупљена, окупљена око некога, одн. нечега:* ~ војника, скупити се у круг, ~ око говорника. **б.** *међусобно повезана група људи која чини неку заједницу:* у породичном кругу. **в.** *група (обично већа) људи међусобно повезана професионално, идејно, идеолошки, сталешки и сл.; уопште део друштва или неке заједнице које обједињује нешто заједничко (нпр. друштвени статус, положај, место у друштву итд.).* **7. а.** *предмет (или део предмета, направе, уређаја и сл.) у облику кружне плоче:* дрвени ~, ~ истопљеног воска, ~ за покривање неке посуде, ~ којим се притискује млади сир, ~ на којем се меси хлеб итд. **б.** *предмет (или део предмета, направе, уређаја и

сл.) прстенастог облика: гвоздени круг. **в.** мн. *врста гимнастичке справе коју чине два метална котура (за које се хвата гимнастичар) обешена о дуже конопце вертикално повезане са пречагом, карике.* **8. а.** спорт. *фаза, степен у неком такмичењу;* уп. коло (4г): проћи први круг, сусрести се у другом кругу. **б.** *в. циклус (2);* уп. коло (4в). **9.** спорт. *поен у стрељаштву, као мера тачности поготка у мету исцртану концентричним круговима:* победити са 987 кругова. • **ексцентрични кругови** мат. *кругови којима се не поклапа центар, средиште (обично о круговима уписаним један у други).* **Животињски** ~ астр. *в. Зодијак.* **зачарани** ~ 1) *простор чије се границе због деловања чаролије не могу прећи.* 2) *животни услови, сплет околности и сл. којих човек не може да се ослободи, из којих нема излаза, за које нема решења.* **земни (земаљски, Земљин)** ~ *Земљина кугла, Земља.* **јужни повратни** ~ **(~ Јарца, ~ Козорога)** геогр. *јужни повратник.* **квадратура круга** 1) *геометријски проблем (практично нерешив) конструисања лењиром и шестаром квадрата једнакоī по површини задатом кругу.* 2) *нешто што се не може решити, чему је узалудно тражити решење.* **концентрични кругови** мат. *кругови различитих полупречника који се налазе у истој равни и имају заједнички центар, средиште.* ~ **Месеца** астр. *време од 18,6 година, после којег се Месечеве мене понављају истим редом.* ~ **Сунца** астр. *период од 25800 година, за који небеска оса услед прецесије еквиноција начини цео круг, Платонова година;* уп. прецесија. ~ **ширине** астр. *круг који пролази кроз посматрано небеско тело и оба пола еклиптике (у еклиптичном систему небеских координата).* **повратни** ~ геогр. *в. повратник (3).* **поларни** ~ геогр. *упоредник који представља границу зоне поларног дана и ноћи, одн. поларног појаса (око 66° 33' северне или јужне географске ширине), стожерник.* **северни повратни ~ (~ Рака)** геогр. *северни повратник.* **часовни (деклинациони)** ~ астр. *полукруг од једног до другог небеског пола који пролази кроз посматрано небеско тело секући окомито екватор (у екваторијалном систему небеских координата).* • **вртети се у (зачараном) кругу, (о)кретати се у кругу** *бавећи се нечим, радећи нешто и сл. остајати на истом, остајати без резултата, не постизати ништа.* **налево круг** воj. *заповест да се војник или војнички строј окрене супротно дотадашњем ставу или правцу, за 180°.*

кру̑гом прил. **1.** *около, уоколо.* – Трава се не зелени кругом. **2.** (у прил. служби) *око, около:* ~ Црне Горе.

кру̑жан, -жна, -о **1.** (само одр.: кру̑жнӣ, -ā, -ō) *који се односи на круг (1):* ~ исечак, ~ лук, ~ конус, ~ површина, ~ тетива и сл. **2. а.** *који има облик круга (1 и 2), који је по облику сличан кругу (прстену, диску и сл.), округао:* ~ линија, ~ основа, кружни тор. **б.** *обао, заобљен:* ~ летвица. **3. а.** *који се креће, пружа, изводи и сл. описујући круг или сличну линију (овалну, спиралну и сл.), који се креће уоколо; који се у кретању, простирању, пружању и сл. поново враћа на полазни положај или на исту затворену путању:* ~ кретња, ~ путања, кружне степенице; кружни ток. **б.** *који полукружно или лучно пролази мимо нечега, одн. некога, заобилазан, обилазан.* – Једна колона кружним покретом обиђе Французе.

кру́жēћӣ, -ā, -ē **а.** *који се креће укруг:* ~ материја. **б.** *који је у оптицају:* ~ капитал.

кру́жити, кру̑жӣм несвр. [гл. им. кру́жēње с] **1. а.** *летети по кружној и сл. (нпр. овалној) линији, описујући кругове, задржавати се у неком простору летећи укруг; уопште кретати се по кружној и сл. линији, путањи:* круже авиони. Земља кружи око Сунца. **б.** *пружати се, простирати се у кружној линији.* – Ходник је кружио све наоколо. **в.** *кретати се око некога или нечега, обилазити; кретати се унутар неког ограниченог простора у разним правцима, пролазећи мимо, између, око итд. нечега или некога, мењајући правац:* ~ око брда, пас кружи око стада; конобар кружи око столова. **г.** *посећивати разна места, крајеве, народе и сл., обилазити; ићи од једног до другог, прелазити од једног другоме, из руке у руку.* – Међу свим словенским народима кружили су агитатори пољског словенофилства. Циркулар је кружио међу члановима факултета. **д.** *ширити се унаоколо, преносити се од једног до другог, колати.* – Градом круже гласине. **ђ.** *тећи, струјати задржавајући се у телу, организму, биолошком систему и сл. или у неком другом систему, механизму, апарату и сл., циркулисати:* крв кружи телом, хранљиве материје круже кроз биљку. **е.** *непрестано се обнављати, враћати у исто стање, понављати исти круг или низ промена.* – Вода непрестано кружи у природи. **2.** *вршити кружну или лучну кретњу, описивати круг, лук или сл. нечим:* ~ руком по тами. **3. а.** (о очима, погледу) *прелазити унаоколо с предмета на предмет, с лица на лице и др., управљати се час овамо, час онамо.* **б.** (очима, погледом) *гледајући прелазити с лица на лице, с предмета на предмет, посматрати сад једно сад друго, гледати унаоколо.* **4.** (ретко у разг. језику) *окруживати; уоквиривати, оивичавати.* – Шума је кружила голет.

кру̑жић, -и́ћа и **кру̑жић,** -а м *дем. од круг.*

кру́жница ж **а.** мат. *затворена крива линија у равни чије су све тачке подједнако удаљене од средишта, кружна линија;* уп. круг (1). **б.** *в. круг (2).*

кру̑жно прил. **1.** *у облику круга, одн. кружнице:* ~ изрезати (исећи). **2.** *унаоколо, укруг:* ~ се простирати.

кружнотрѐпљаш, -а́ша м зоол. *у мн.: ред слатководних и морских праживотиња* Peritricha, *из разреда трепљаша (у јд.: праживотиња из тога реда).*

кру̑жок м рус. **1.** *мања, обично организована група људи која се окупља ради неког заједничког посла, делатности и сл.:* марксистички ~, школски ~. **2.** *мања група људи која се издвоји из неке веће групе (нпр. на неком скупу, седељкама и сл.); мање друштво уопште.*

кру̑мпир(-) *в. кромпир(-).*

кру̏на ж лат. **1. а.** *симбол владарског достојанства и власти, обично у облику златне, драгим камењем украшене нарочите капе или венца, који монарх у одређеним, званичним приликама носи на глави.* **б.** фиг. (обично са одредбама: светла, сјајна и сл.) *владар (краљ, цар и сл.), монарх.* **в.** фиг. *власт крунисаног владара:* наследник круне. **г.** *слика или лик круне на грбу, ордену и сл. као знак племићког достојанства.* **2. а.** *метални прстен сличан круни (1а), одн. венцу који се ставља младенцима на главу приликом венчања у цркви.* **б.** *венац исплетен од цвећа (као симбол девојачке невиности); венац од трња (као симбол мучеништва Исуса Христа).* **в.** *коса оплетена и обавијена око главе.* **3.** фиг. *врхунско, изванредно достигнуће; највиши степен, врхунац, кулминација.* **4.** *разгранати део дрвета изнад дебла, крошња.* **5. а.** *део зуба изван десни, видљиви део зуба.* **б.** *навлака која служи као заштита зуба од кварења или као подлога за мању протезу, мост.* **6.** *део животињске ноге где се рожната површина копита или папка спаја с кожом.* **7.** *в. ћуба.* **8. а.** *горња површина обрађеног драгог камена на накиту изван, одн. изнад металног оквира (окова), видљиви део обрађеног драгог камена.* **б.** *украсни део на прстену, обично с угравираним шарама или иницијалима нечијег имена.* **9.** техн. **а.** *део уређаја којим се буши земља при тражењу нафте, гаса, воде и сл.* **б.** (с атрибутом „дијамантска“) *део сврдла, бушилице и сл. с дијамантским ојачањем на врху који служи за бушење посебно тврдих, чврстих материјала (нпр. гранитних стена).* **в.** *новчана јединица у неким европским државама (у Данској, Норвешкој, Чешкој, на Исланду).* • **неће му (јој) пасти ~ с главе** *неће изгубити ништа од свог угледа, достојанства, значаја.* **па да ти (му, јој и сл.) је ~ на глави** *макар био (била и сл.) најважнији (најважнија), најмоћнији (најмоћнија), најугледнији (најугледнија) на свету.*

кру̏наст, -а, -о **1.** *сличан круни, који је попут круне (1а), одн. који има на себи нешто попут круне (1а):* крунасте куле, ~ утврђење. **2.** *који има велику, развијену круну, крошњу, крошњаст:* крунасти платан. **3.** *в. ћубаст.*

кру́нац, -нца м бот. и агр. *врста грашка.*

кру̏на̄ш, -а́ша м **а.** *голуб са ћубом на глави.* **б.** *петао са ћубом на глави.*

круна̀шица ж **а.** *голубица са ћубом на глави.* **б.** *кокош са ћубом на глави.*

кру̏нидба ж *свечано проглашење, устоличење некога за владара (стављањем круне на главу), крунисање.*

кру̏нидбен, -а, -о (обично одр.) *који се односи на крунидбу, крунисање:* ~ свечаност.

круниса́вати (се), -и̏са̄ва̄м (се) *несвр. према свр. виду гл. крунисати (се).*

кру̏нисати, -ишēм (кру̏нити, -ӣм) свр. и несвр. **1. а.** *прогласити, проглашавати некога за краља или цара свечаним обредом*

стављања круне на његову глава као знак владарског достојанства и моћи, устоличити, устоличавати. – Стефана је крунисао за цара патријарх Јоаникије. **б.** *ставити, стављати некоме венац на главу као знак славе, признања, награде и др. за учињена дела.* **в.** фиг. *наградити, награђивати (за нешто).* **г.** фиг. *уоквири(ва)ти, овенча(ва)ти.* – Коса јој је крунисала лице. **д.** фиг. *украсити, украшавати, улепша(ва)ти.* – Желе да своју уметност крунише њеном лепотом. **ђ.** фиг. *(на)чинити (собом или нечим) врх (чега), завршити, завршавати врх нечега.* – Црква у Жичи крунисана је великим кубетом. **2.** фиг. **а.** *завршити, завршавати (нешто) врло успешно, изванредно; достићи, достизати (нешто) у највишем степену, у највећој мери:* ~ (своју) каријеру. – Дивљи смех дружине крунисa ову дрскост. **б.** (са допуном: „победом", „успехом") *завршити, завршавати се врло успешно, победоносно.* ■ **~ се 1.** *би(ва)ти проглашен за краља, одн. цара, устоличити се, устоличавати се.* **2.** фиг. **а.** *завршити се, завршавати се, окончати се, окончавати се врло успешно, изванредно, победоносно, врло повољно.* **б.** *прославити се, прослављавати се нечим.*

кру́нити, крӯнӣм (трп. крӯњен) несвр. [гл. им. кру́њēње с] **1.** *одвајати зрна са кукурузног клипа (руком, крунячом и сл.).* **2. а.** *дробити, мрвити, ситнити (нпр. сир, грудву земље и сл.).* **б.** *прстима и дланом стискати (нпр. браду); прстима пребирати (круницу).* **в.** фиг. *чинити мањим, слабим, изнемоглим, немоћним и сл.* – Остарелост суши, круни, ломи глас певања. **3. а.** *чинити да нешто с нечега спадне, обарати, стресати:* ~ пепео с цигарете, ~ росу с лишћа. **б.** фиг. *лити, ронити (сузе).* **в.** фиг. *расипати, просипати.* – Крушка је крунила румени цвет и засипала њиме земљу. ■ **~ се 1. а.** *рушити се, распадати се; одроњавати се, оштећивати се (о старим, дотрајалим, трошним и сл. грађевинама, мостовима и сл.).* **б.** *дробити се, мрвити се, ситнити се; дробећи се, мрвећи се (обично на крајевима, по површини и сл.) оштећивати се:* круни се камен пешчар; круни се зуб. **в.** фиг. *постајати мањи, слабији, немоћнији и сл., осипати се, опадати, слабити.* – Владина већина почињала је да се круни. **2. а.** *одвајати се, отпадати:* круне се латице цвећа. **б.** *падати у капима, капати (о сузама, роси и сл.).* **3.** фиг. **а.** *разлегати се, одзвањати (о песми и сл.).* **б.** *преливати се, расипати се (о светлости, светлосним зрацима).*

крӯница ж **1.** *дем. од круна (обично од 1. и 2. значења); круна (4, 5 и 7).* **2.** *горњи, украсни део прстена;* уп. круна (8б). **3.** бот. *део цвета који чине одвојени или срасли цветни листићи, латице, венчић,* corolla. **4.** (обично код католика) **а.** *ниска чија се зрна пребирају при молитви, бројаница.* **б.** *молитва која се у себи чита (или мрмља) при пребирању зрна те ниске.*

крӯнични, -ā, -ō *који се односи на круницу (3) (који припада круници и сл.):* крунични листићи.

крӯнӣште и **крӯнӣште** с *зупчасти грудобран поврх спољне стране бедема или куле (обично средњовековне).*

крӯновина ж ист. *земља или покрајина која је припадала круни у бившој Аустроугарској као посебни део монархије:* круновине Хрватска и Славонија.

круноно́сац и **крунȍносац,** -сца м *онај који носи круну (1а) на глави као знак владарског достојанства и моћи (краљ, цар).*

крӯнскӣ и **крӯнскӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на круну, који припада круни (крунисаном владару или држави, монархији):* ~ савет, ~ добро. **2.** *који је на врху, вршни:* крунске планинске стене. • **~ веће** *седница министарског савета којом руководи краљ.* **~ сведок** *главни, најважнији сведок у неком судском процесу, на суђењу.*

крӯња̑ч, -а́ча м и **крӯњача** ж *направа, справа или машина за крунење кукуруза.*

крӯп м енгл. мед. *обољење грла и душника (обично код деце) праћено тешкоћама при дисању и гушењем.*

кру́па и **крӯпа** ж **1. а.** *врста ситног града, суградица; град, туча уопште.* **б.** фиг. *велика количина нечега ситног, нечега што је у малим комадима и што пада, засипа (некога, нешто), што се расрскава и сл.:* ~ од камења, ~ од картеча, ~ од олова (из пушака). **2. а.** *плод чија је опна срасла са семенком (нпр. кукуруза, пшенице и других трава).* **б.** *ољуштена цела или уситњена житна зрна; јело, каша од таквих зрна.* • **с кише на крупу** *са зла на горе.*

кру́пан, -пна, -о (одр. крӯпнӣ; комп. крӯпнӣјӣ) **1.** *који се састоји од већег броја једнообразних, истоврсних честица, делова; крупнозрн:* ~ брашно, крупне капи (кише), ~ песак, ~ снег; ~ грожђе, ~ кукуруз. **2. а.** *који је великог обима:* ~ дебло. **б.** *који је великих димензија, велики; велики и висок:* кит је најкрупнија животиња; ~ гора (шума). **в.** *који је великих, широких костију, физички изразито развијен (нпр. човек).* **г.** *дугачак, велики:* грабити крупним корацима. **д.** *који се састоји од великог броја, који се истиче бројношћу, велики:* крупне јединице. **ђ.** *који је великих размера, који сачињава велики комплекс, развијен:* крупна индустрија. **3. а.** *који располаже великим материјалним средствима, имућан, богат:* крупни земљопоседници, крупни капиталисти, крупни поседници. **б.** *знаменит, значајан; врло угледан:* једна од најкрупнијих личности у историји; крупна господа. **в.** *који се налази на високом друштвеном или државном положају; врло утицајан:* ~ зверка, ~ риба. **г.** *који је од значаја, важности, значајан, важан:* ~ (државно, политичко) питање. **4.** *који се истиче великим степеном нечега; који се истиче интензитетом, јачином и сл., врло велики:* крупни губици, ~ мана; добити крупне батине. **5. а.** *громак, снажан, врло јак (акустички); низак, дубок (о гласу).* **б.** *који оставља снажан утисак, који делује снажно, упечатљив, изражајан:* понесени крупним речима о слободи и напретку. **в.** *увредљив, груб:* ~ шала. • **крупни план** филм. *истакнуто, гледаоцу приближено лице једног или два глумца или неки други детаљ (без декора и позадине) у филмском кадру.*

крӯпара ж *млин, воденица која крупно меље, која меље прекрупу за стоку.*

крӯпатица (крӯпатка) ж зоол. *слатководна, речна риба* Blicca argyroleuca, *плотица.*

крупѝјē, -ēа м фр. *особа која у коцкарници руководи хазардним играма (меша карте, покреће рулет, дели жетоне или новац и сл.).*

крӯпица ж (уп. крупа) **1. а.** *мрва, мрвица:* ~ хлеба. **б.** *грудвица, громуљица (у тесту, млеку и сл.).* **2.** *брашно од крупно млевених житарица; јело, каша од таквог брашна.* **3. а.** *камена кухињска со у зрну или већим комадима, која се обично даје стоци.* **б.** *комад камена, минерала и сл.* **4.** *ситни гра̏д; гра̏д, туча уопште.*

крӯпнети јек. **крӯпњети,** -пнӣм несвр. *в. крупњати.*

крӯпнӣк (крӯпнӣк) м **1.** бот. и агр. **а.** *врста жита* Triticum dicoccum, *чије се зрно најчешће употребљава за сточну исхрану.* **б.** *врста неквалитетне пшенице* Triticum spelta. **2.** бот. *једногодишња зељаста биљка* Anagallis arvensis coerulea (A. a. phoenicea) *из ф.* Primulaceae, *која се употребљава у народном лекарству.*

крупнѝна ж **1.** *особина и стање онога што је крупно, онога који је крупан, крупноћа.* **2.** *оно што је крупно, велико.* **3.** *в. крупница (2).* **4.** *новац у крупним новчаницама, у новчаницама веће или велике вредности, крупан новац.*

крупнѝца (крӯпница) ж (обично у мн.) (супр. ситница) **1.** *ствар, предмет или нешто друго што има велику материјалну вредност.* **2.** *крупна, важна, значајна ствар, крупно, важно питање.*

крӯпно прил. **1.** *у већим честицама, у већим деловима:* ~ млевено брашно, ~ млевена кафа. **2.** *великим, дугим, растегнутим и сл. покретима:* ~ корачати. **3. а.** *великим интензитетом, јачином, снагом и сл.* – У њему стаде крупно расти немир. **б.** *крупним гласом; у дубоком тону, ниско:* ~ говорити, ~ лајати; ~ певати. **4. а.** *употребљавајући речи које остављају дубок утисак, које делују снажно, бомбасто, бомбастично:* ~ се изражавати. **б.** *употребљавајући грубе, тешке, ружне и сл. речи, грубо, тешко, ружно:* ~ псовати, ~ увредити. **5. а.** *врло много, навелико:* ~ (с)лагати. **б.** *озбиљно, јако, дубоко:* ~ се замислити, ~ мислити.

крупно- *први део сложеница који казује да је крупно, велико, значајно и сл. оно што значи други део сложенице:* крупнобуржоаски, крупнозрн, крупнолист(ан), крупнооk, крупноцвет(ан) и сл.

крупнобуржȍа̄скӣ, -ā, -ō *који се односи на крупну буржоазију, који припада крупној буржоазији.*

крупнòглав, -а, -о *који има крупну, велику главу, глават.*

крупнòгла̄вка ж (обично у мн.) зоол. *подред слаткоководних корњача са крупном, великом главом* Platysternidae.

крупноиндỳстрӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на крупну индустрију.*

крупнокапиталѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на крупни капитал и крупне капиталисте.*

крупнòлик, -а, -о *који има крупно, широко лице.*

крупнòок, -а, -о *који има крупне, велике очи:* ~ девојка.

крупнòћа ж *особина и стање онога који је крупан, онога што је крупно; крупнина.*

крỳпњати, -а̄м несвр. **а.** *постајати крупнији (већи, шири и сл.), раскрупњавати се.* фиг. *постајати све снажнији, појачавати се.* **б.** *постајати дубљи, крупнији (о гласу).*

крȗт, крýта, -о (одр. крȗтӣ; комп. крȗћӣ) **1. а.** *који се не може (уопште или лако) гњечити, месити, сави(ја)ти, (ис)кривити и сл., чврст, тврд, нееластичан, несавитљив:* ~ железо, круте шипке. **б.** физ. *чврст (о агрегатном стању материје):* прећи, прелазити у круто стање. **в.** *који је учињен тврдим, чврстим, који чврсто стоји, укрућен (обично о нечему што је иначе, по физичким својствима меко, савитљиво):* ~ оковратник. **2. а.** *који је делимично или потпуно изгубио гипкост, тешко покретљив, тешко савитљив, укочен:* ~ врат, нога ~ у колену, ~ у леђима. **б.** *који је без мекоће, тврд (у кораку, кретњама и сл.); укочен (у држању).* **в.** *непокретљив, статичан:* ~ одбрана, ~ фронт. **3.** фиг. **а.** *који се одликује слепим, формалистичким придржавањем, одн. примењивањем одређених прописа, правила, обичаја, метода и др.;* уп. формалистичкӣ и шаблонскӣ: ~ бирократија, крути милитаризам, ~ примена (нечега), ~ тумачење. **б.** *строго утврђен, одређен до детаља, у свим појединостима; који се тешко мења:* ~ дисциплина; крути закони. **в.** *који се слепо, формалистички, некритички придржава нечега, загрижен, задрт; тврдоглаво доследан, непопустљив (у свом ставу, држању и др.), упоран; непоправљив, окорео, тврдокоран (о човеку).* **г.** *скучен, ограничен, укалупљен (о памети, разуму).* **4.** фиг. *морално снажан, постојан, чврст, несаломљив; поносан, пркосан (о човеку).* **5. а.** *који се према некоме, нечему држи строго, хладно, неприступачно; који нема или не испољава осећања, безосећајан, тврд, хладан, строг (о човеку).* **б.** *који је без милости, немилосрдан, окрутан, свиреп, суров:* крути (про)гонитељи, пасти у круте руке. **в.** *који не одаје, не показује никакво расположење, живост и сл., безизражајан; укочен:* крути израз, крута лица; ~ држање. **6.** фиг. **а.** *неуглађен, некултивисан, рогобатан, сиров (о стилу, језику, ликовном изразу и сл.).* **б.** *оштар, упадљив, јак:* круте боје, крута граница (нпр. између добра и зла). **в.** *неумољив, неумитан; груб, суров; тежак, мукотрпан, јадан:* крута истина, крута судбина; крута збиља, крута стварност; крути живот, крута несрећа. **7.** *врло хладан, студен, оштар, љут (о зими, мразу и сл.).*

крỳтило с *в. штирак.*

крỳтити, крȗтӣм несвр. [гл. им. крýћење с] **а.** *чинити да нешто постане круто, чврсто, тврдо, стврдњавати, очвршћавати.* **б.** *чинити да нешто постане, буде укочено, укрућено, кочити.* – Коке су крутиле шију. **в.** *в. штиркати.* ■ **~ се 1. а.** *постајати крут, чврст, несавитљив.* **б.** *заузимати непомичан, војнички став, став мирно.* **в.** *постајати укочен, скамењен, кочити се (о лицу, изразу лица и сл.).*

крȗто прил. (комп. крȗће̄ и крȗће) **1.** *без покрета, укочено, укрућено, непомично:* ~ држати врат (главу), ~ седети. **2.** *без еластичности, гипкости, мекоће (у кораку, кретњама и сл.), тврдо.* **3.** *стегнуто, припијено, тесно, чврсто; збијено:* ~ закопчан, ~ повезан; ~ ткати. **4.** *без икаквих одступања, строго, дословно, слепо;* уп. формалистички и шаблонски: држати се ~ обичаја, прописа и сл., ~ примењивати неко начело, ~ схватати нешто. **5. а.** *строго:* ~ погледати (некоме у очи), ~ упитати (некога). **б.** *грубо, окрутно, свирепо:* ~ одбити (некога).

крýто̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и стање онога што је круто, онога који је крут:* ~ камена, ~ авионских крила, нечија ~, ~ природних закона, ~ нечије владавине.

крȗх м рег. *в. хлеб.* • **(бити) без руха и круха** *(бити) без игде ичега, (бити) у крајњој немаштини, оскудици.* **доћи до свога (до корице) круха, стећи свој крух** *доћи у позицију да се неко сам издржава, да живи од свога рада; добити место, посао, положај који осигурава егзистенцију.* **ићи трбухом за крухом** *ићи, одлазити тамо (обично у свет, у туђину) где се може зарадити за егзистенцију, где се може наћи посао.* **о свом (властитом) круху и руху** *својим средствима, плаћајући све сам.* **отети, отимати (тргати) коме крух (из уста)** *отети, отимати некоме посао од којег живи, лишити, лишавати некога основних средстава за живот.* **тражити круха преко погаче (над погачом)** *нескромно тражити више и боље него што је потребно, не бити задовољан оним што се има.* (В. и изразе под „хлеб".)

крухобо́рац, -рца м (обично пеј. или ир.) *онај који стално трчи за зарадом, онај који не бира средства да би зарадио.*

крухобо́рство с *борба за најнужније животне потребе, за зараду (понекад са пеј. или ир. призвуком).*

крȗшан, -шна, -о **1.** (одр.) *в. хлебни:* ~ брашно, ~ корито, крушне мрвице, ~ пећ. **2.** *родан, плодан у житу, житни:* ~ крај.

крȗшац, -шца м *дем. и хип. од крух.*

крýшац, -шца м *комад чврсте материје, минерала, грудва, грумен (обично камене соли).*

крỳшина ж бот. *жбун или ниско дрво* Rhamnus frangula (Frangula alnus) *из ф.* Rhamnaceae.

крȗшка ж (дат. крȗшци; ген. мн. крȗша̄ка̄) **1.** бот. и агр. *дуговечно листопадно дрво* Pirus *(род) из ф.* Rosaceae, *са много врста, подврста и сорти, од којих се неке врсте (најраширенија и најпознатија* P. communis) *гаје као воћке; плод тих биљака.* **2.** *предмет крушкастог облика; крушкасти завршетак, одн. део неког предмета или направе (нпр. код сијалице, кантара, пољског телефона, намештаја и др.).* • **дивља ~, ~ дивљака** бот. *назив за разне врсте некалемљених крушака (нпр.* Pirus silvestris, P. piraster, P. cordata). **као (гњилих) крушака** *у великом броју, у изобиљу, много.* **као да је пао (пала и сл.) с крушке** *врло је сметен(а), смушен(а), непромишљен(а), неразборит(а) и сл.* **нисам (није и сл.) пао с крушке** *нисам (није и сл.) тако глуп, наиван, будала и сл. (као што неко мисли, говори и сл.).* **пасти као гњила (зрела) ~** *бити освојен, заузет, покорен, отеран, смењен итд. олако, без по муке, без отпора (о земљи, граду, народу, власти и др.).*

крȗшкаст, -а, -о *који је као крушка; који изгледом, обликом личи, подсећа на крушку (плод):* ~ облик; ~ плод.

крȗшкица ж *в. крушчица.*

крȗшков, -а, -о *који се односи на крушку, крушке (обично који је од крушке, крушака):* ~ дрво, ~ пекмез, ~ чунак.

крȗшковац, -о̄вца м *слаткасто алкохолно пиће, ликер од крушака.*

крȗшковача ж *ракија (или, ређе, вино) од крушака.*

крȗшковина ж *крушково дрво (као грађа, материјал).*

крушкòлик, -а, -о *в. крушкаст.*

крȗшнӣ, -а̄, -о̄ *в. крушан (1).*

крȗшница ж *пећ за печење круха, хлеба, хлебна пећ.*

крушчѐтина ж *аугм. и пеј. од крушка.*

крȗшчић *дем. и хип. од крух и крȗшац.*

крȗшчица ж *дем. од крушка.*

кр̏хак, кр̏хка, -о (комп. кр̏хкијӣ) **а.** *који се лако ломи, крши, који се лако може сломити, скршити, разбити, ломљив, крт:* ~ грана, крхке чашице. **б.** *слаб, нежан; осетљив; танан:* ~ здравље; ~ чељаде; ~ лепота.

кр̀хати и кр̏хати, -а̄м несвр. **1.** *ломити, одламати, сламати, разбијати (обично уз прасак), кршити:* ~ гране, ~ стакло. **2.** *јако, много кашљати.* ■ **~ се 1.** *ломити се, одламати се, сламати се, разбијати се (обично уз прасак), кршити се.* **2.** *падати (један преко другог, чинећи гомиле), трпати се, гомилати се (о људима или животињама).* **3.** фиг. **а.** *мучити се, злопатити се, ломити се.* **б.** (око некога, нечега, за некога, нешто) *много се трудити, сатирати се.*

кр̏хко прил. *слабо, слабашно; танано.*

кр̏хко̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство, особина онога што је крхко, онога који је крхак (ломљивост; слабашност; нежност; тананост).*

кр̏хнути, -не̄м *свр. према крхати;* уп. крхати (1).

кр̏хо̄т м *шум, прасак који се чује при крхању, кршењу, ломљави нечега кртог (нпр. сувог грања, стакла и др.).*

кр̏хотина ж *комад, парче нечега сломљеног, скршеног, разбијеног и сл.;* уп. крњадак и одломак (1).

кр̏хотиница ж *дем. од крхотина.*

кр̏ц узв. (често поновљено) *узвик за означавање наглог ломљења, крцања нечега; узвик за подражавање звука који се чује при наглом ломљењу, крцању нечега.*

кр̏цалица и **кр̏ца̄љка** ж *направа у облику клешта којом се крцају, ломе ораси, лешници и сл.*

кр̏цат, -а, -о (нечим, нечега или без допуне) *испуњен, преплављен, начичкан и сл. у највећој мери, потпуно; дупке пун:* ~ плодовима; ~ кућа, ~ корпа.

кр̏цати, -а̄м несвр. **1.** *ломити, дробити, крхати (обично кору, љуску ораха, лешника и сл.) уз праскаво, реско пуцкетање или сличне звукове.* **2.** *производити и одавати оштре, реске, праскаве, испрекидане звуке, пуцкетати (обично услед ломљења, пуцања, крхања и сл.).*

кр̏цати (се), -а̄м (се) несвр. *в. укрцавати (се).*

кр̏цато прил. *пуно, препуно, дупке.*

кр̏цкав, -а, -о *који крцка:* крцкави зглобови.

кр̏цкати, -а̄м несвр. **1.** *крцати (понекад у дем. значењу)* **а.** *ломити, крхати (орахе, лешнике и сл.).* **б.** *производити и одавати оштре, реске, праскаве, испрекидане звуке (при пуцању, ломљењу и сл.).* **2.** *мало-помало трошити, траћити (новац, иметак и сл.).*

кр̏цнути, -не̄м свр. **а.** *произвести и одати оштар, резак, праскав, пуцкетав звук, пуцкетнути (при ломљењу, пуцању или при покретању нечега и др.).* **б.** *пући, сломити се.*

кр̏ча̄г, -áга м *глинени или сл. суд са дршком са стране за течност (воду, вино и сл.), врч; количина течности која стаје у такав суд.*

крча̀жић м *дем. и хип. од крчаг.*

кр́чати, кр́чи̑м несвр. **1. а.** *стварати и одавати мукле, клокотаве звуке, шумове, бурлати, кркљати (о цревима, желуцу и сл.).* **б.** *стварати (најчешће у грлу и грудима) и испуштати испрекидане мукле, пригушене звуке (при отежаном дисању и сл.), хроптати, кркљати; хркати.* **в.** *звучати, оглашавати се промукло, пригушено, хроптаво (о људском гласу, звуку који се чује при отежаном дисању и сл.).* **2.** *шумно, бучно врети, кључати (о јелу које се кува); бити захваћен бучним, шумним кључањем, кркљати (о суду с јелом које се кува).* **3. а.** *производити и одавати, испуштати испрекидане, нескладне, непријатне звуке неједнаког интензитета (о апаратима за преношење звука, нпр. о телефону, радио-апарату и сл.).* **б.** *тандркати, клопарати (о запрежним колима и сл.).* **4.** фиг. *кретати се бучно, у гомили, метежу, вреви, комешати се, врвети (о људима); бити захваћен бучним комешањем, метежом, вревом (о некој просторији, затвореном простору уопште).*

кр̏чевина ж **1.** *искрчено земљиште, земљиште, терен са којег су повађени пањеви, дрвеће, шипраг, жбуње, камење и др.* **2.** *дрво, жбуње, шипраг, пањеви повађени, одстрањени приликом крчења земљишта.* **3.** *крчидба, крчење.*

кр̏чидба ж *крчење, раскрчивање земљишта, вађење, уклањање жбуња, шипрага, дрвећа, пањева, камења са неког терена; време када се то ради.*

кр̏чилац, -иоца м **1.** *онај који крчи, искрчује земљиште, шуму, пањеве, жбуње и сл.* **2.** фиг. *онај који утире нове путеве, ствара нове правце и сл. (нпр. у науци, уметности и др.).*

кр̏чило с *направа с полугом за крчење, вађење пањева и сл.*

кр̏читељ м *в. крчилац.*

кр̏чити, кр̏чи̑м несвр. [гл. им. кр́че̄ње с] **1.** *вадити, чупати из земље, уклањати, одстрањивати са земљишта (дрвеће, пањеве, жбуње, камење и сл.); чистити, рашчишћавати (земљиште, терен) вадећи дрвеће, пањеве, уклањајући камење и сл.* **2.** (обично с допуном: пут) **а.** *правити пролаз (уклањајући, гурајући некога, склањајући нешто), пробијати, утирати (пут некоме или нечему).* **б.** фиг. *стварати, припремати услове да се у нечему успе, да се нешто оствари, утирати.*

кр̏чкати (се), -а̄м (се) несвр. *кувати се на слабој ватри, малој температури, лагано кључати, врети (о јелу).*

кр̏чма и **кр̏чма** ж (ген. мн. -ми̂) *мањи угоститељски локал, кафана, гостионица нижег реда, биртија.* • **на њему је (остала)** ~ 1) *пије у друштву последњу чашу, остатак пића, па је на њему ред да наручи пиће за све.* 2) *добио је последњи део нечега што се делило или крчмило.*

кр̏чма̄р, -áра (инстр. -áром и -áрем) и **кр̏чма̄р,** -а (инстр. -ом и -ем) м **а.** *онај који држи крчму, власник крчме.* **б.** *онај који послужује у крчми.* • **рачун без крчмара** *план, програм и сл. сачињен без онога од којег највише зависи, којег се највише тиче.*

крчма̀рина ж *порез који се плаћао за држање крчме.*

крчмáрити, кр̏чма̄ри̑м несвр. [гл. им. крчмáре̄ње с] **а.** *бавити се крчмарским послом, државати, водити крчму.* **б.** *послуживати у крчми.*

крчма̀рица и **кр̏чмарица** ж **а.** *она која држи крчму, власница крчме.* **б.** *она која послужује у крчми.* **в.** *крчмарева жена.*

кр̏чма̄рскӣ и **кр̏чма̄рскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на крчмаре и крчму:* ~ посао, ~ столови.

крчмáрство и **кр̏чма̄рство** с *крчмарски посао, крчмарско занимање.*

крчмѐтина ж *аугм. и пеј. од крчма.*

кр̏чмити и **кр̏чмити,** -и̂м несвр. [гл. им. -мље̄ње с] **а.** *продавати на мало (на комад, килограм и сл.).* **б.** *точити, продавати на мало (пиће).* **в.** фиг. *трошити, расипати:* ~ имовину.

кр̏чмица и **кр̏чмица** ж *дем. и хип. од крчма.*

кр́ца[1] ж **а.** бот. и агр. *једногодишња зељаста биљка* Nicotiana rustica *из ф.* Solanaceae; *дуван од те биљке (који је лошег квалитета).* **б.** *лош, љут, прост дуван уопште.*

кр́ца[2] ж зоол. *у мн.: дивље патке из рода* Anas (A. crecca *и др.*) *које се гнезде око вода средње Европе и средње Азије (у јд.: таква патка).*

кр̏ца̄к, -áка м *дуван од крџе; лош, љут, прост дуван уопште, крџа.*

кр̏џалија м (мн. ж) ист. *припадник наоружаних група нерегуларне војске код Турака у XVIII и XIX веку, које су најчешће служиле великашима одметнутим од власти; турски одметник, хајдук, разбојник.*

кр̏џалӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на крџалије (који припада крџалијама, својствен крџалијама и сл.).*

кр́џо, -а и -е̄ м *в. крџа*[1].

кр̏ш, кр̏ша м (инстр. кр̏шем и кр̏шом; мн. кр̏шеви (кр̏ши)) **1. а.** *стеновито кречњачко земљиште са вртачама, сувим долинама и претежно подземном циркулацијом воде, крас, карст.* **б.** *каменита, стеновита голет, врлет.* **в.** *голо, каменито стрмо узвишење, узвишица, вис, гребен.* **г.** *стена, гребен у реци или мору, хрид.* **2. а.** *велика количина, велики број нечега; гомила, хрпа.* **б.** *неред, хаос.* **3. а.** зб. *остаци, комади, парчад нечега поломљеног, сломљеног, разбијеног (нпр. стакла).* **б.** разг. *стара, дотрајала, неупотребљива, расходована, поломљена и сл. направа (обично аутомобил).* **4.** *тресак, треска; крцање, лом, ломљава.* • ~ **и лом** *велики неред.*

кр̏шан, -шна, -о **1.** *који се односи на крш (1)* **а.** *кречњачки, карсни, карстни, крашки (о земљишту, пределу и сл.).* **б.** *кршевит; каменит, стеновит, врлетан.* – Пораниле три српске војводе / Од Косова уз кршно приморје. **2. а.** *висок, наочит, стасит; крупан, снажан:* ~ девојка, ~ момак. **б.** *изванредан, врстан; ваљан, добар; крепак:* ~ пушка; ~ домаћин, ~ пријатељ; кршног здравља. **в.** *који се истиче снагом, интензитетом и*

сл., силан: кршни ветрови. **3.** *тежак, мучан; злосрећан; рђав, лош.* – Ал' су кршна настала времена.

кршѐвит, -а, -о *стеновит, каменит, врлетан, кршан:* ~ планина, ~ терен.

кршѐвито прил. *пуно стена, камења, крша.*

кршѐвитōст, -ости ж *особина и стање онога што је кршевито:* ~ терена.

кр̏шēвље с (мн. ø) *зб. им. од крш; крш уопште;* уп. кршје.

кр̏шилац, -иоца м (ген. мн. -илāцā) *онај који крши одређена правила, наредбе, законске одредбе, прекршилац.*

кр̏шина ж **а.** *аугм. од крш.* **б.** *кршевито земљиште, крш (обично у експресивном изражавању).*

кр̏шитељ м *в. кршилац.*

кр̏шити и **кр̏шити,** -ӣм несвр. [гл. им. -шēње с] **1.** *ломити* **а.** *разбијати у комаде, крхати:* ~ стакло. **б.** *преламати (гране и сл.).* **в.** *кидати, откидати (нпр. клипове кукуруза са стабљике).* **2.** фиг. **а.** *савлађивати, надјачавати, ломити, сламати (нпр. нечији отпор); уништавати, сатирати, сламати (нечију вољу, карактер и сл.).* **б.** *газити, не поштовати (законске одредбе, устаљена правила, заклетву и сл.).* **3.** (с допуном: прсте, руке) *прегибати, савијати (прсте, руке, обично уз пуцкетање у зглобовима) од нервозе, неспокојства, очајања и сл.* **4.** *просецати, крчити (нпр. пут, стазу, пролаз и сл.); сећи (таласе); парати (небо).* **5.** (у импер., с допуном: врат, шију) разг. *одлази, губи се; иди и ради шта знаш и сл.* ■ **~ се 1. а.** *разбијати се, крхати се, ломити се.* **б.** фиг. *постајати слабији, губити се, слабити (о нечијој вољи, гласу и сл.).* **2. а.** *ломатати се; потуцати се.* **б.** фиг. *мучити се тражећи излаз из неке ситуације; мучити се двоумећи се између могућих одлука, решења, колебати се, ломити се.* **3.** фиг. *претерано се трудити, сатирати се (око нeкога, нечега).* **4. а.** *изводити жустре и одсечне покрете телом или деловима тела, извијати се, увијати се.* **б.** *савијати се, прегибати се, угибати се (од злата, украса и сл.).*

кр̏шје с (мн. ø) *зб. им. од крш; крш, камењар уопште;* уп. кршевље.

кр̏шкати, -āм несвр. *у дем. значењу: кршити(1).* ■ **~ се** *бости се роговима (о биковима, воловима и сл.).*

кр̏шкӣ, -ā, -ō *који се односи на крш (1):* ~ поље, ~ цвеће.

кр̏шнōст, -ости ж *особина онога који је кршан, стаситост, физичка развијеност; особина онога што је кршно, силина, снага, јачина.*

кршта́вати, кр̀штāвāм *несвр. према крстити (1 и 2).* ■ **~ се** *несвр. према крстити се (2).* • **беспослен (докон) поп и јариће (говеда) крштава** *в. крстити изр.*

кр̏штен, -а, -о (одр. кр̏штенӣ и кр̀штенӣ) **1.** *који је хришћанске вере, хришћански:* ~ свет. **3.** (одр.) *који се односи на крштење, крсни:* ~ кум, ~ кумство. **4.** (обично у негативним или упитним реченицама) фиг. *који је при свести, при памети, разуман, паметан.* – Јеси ли (ти) крштен?! • **ни крштене душе (нема)** *ни живе душе (нема), никога (нема).*

крштѐнӣк, -ӣка м **а.** *онај који је крштен, крштена мушка особа; хришћанин.* **б.** *мушко кумче.*

крштѐница ж **1.** *извод из књиге крштених с основним подацима о крштеној особи, крсни лист; уопште извод из матичне књиге рођених, родни лист.* **2. а.** *она која је крштена, крштена женска особа; хришћанка.* **б.** *женско кумче.*

крште́ње с **1.** *црквени обред примања у хришћанску веру уз давање имена ономе који се крштава.* **2.** *давање имена, назива нечему:* ~ брода. • **ваздушно (зрачно) ~** *први лет авионом.* **ватрено ~** *прво учествовање (у борби и др.).*

кр̏шћан- *в. хришћан-.*

ксàнтипа ж *зла, свадљива жена (према Ксантипи, жени грчког филозофа Сократа).*

ксантòфӣл, -ӣла м грч. бот. *жути пигмент који се налази у хлорофилним зрнцима зелених органа, делова биљака.*

ксѐнōн, -óна м хем. *хемијски елеменат из групе племенитих гасова,* Хе.

ксенофѝлија ж *љубав према странцима, према страној култури, страним језицима, производима и др.*

ксенòфōб, -óба м **а.** *онај који мрзи странце и све што је страно.* **б.** *онај који се боји странаца, туђинаца, страних, туђинских утицаја и др.*

ксенофòбија ж **а.** *мржња према странцима, према свему што је страно.* **б.** *страх од странаца, страног утицаја и др.*

ксеро- грч. *префиксоид са значењем „суви, -а, -о";* уп. ксерографија, ксерофилан и др.

ксерогрàфија ж *посебна техника штампања, копирања заснована на сувом фотокопирању.*

ксерòграфскӣ, -ā, -ō *који се односи на ксерографију:* ~ апарат.

ксѐрокс м *апарат за ксерографију, суво фотокопирање.*

ксѐрофӣлан, -лна, -о *који се односи на биљке ксерофите и њихову прилагођеност животу на сувом земљишту.*

ксеròфӣт, -ѝта м и **ксерофѝта** ж (обично у мн.) *биљка прилагођена животу на сувом земљишту и условима дуготрајне суше.*

ксеròфӣтан, -тна, -о *в. ксерофилан:* ксерофитне биљке.

кс̏ерoформ м фарм. *жути прашак који се употребљава као антисептик.*

ксило- грч. *префиксоид са значењем „дрвени, који је у вези с дрветом";* уп. ксилограф, ксилографија, ксилофон и др.

ксилòграф м **1.** *дрворезац, дуборезац.* **2.** *графички радник који израђује клишее.*

ксилогрàфија ж **1.** *резбарство, дрворез, дуборез.* **2.** штамп. **а.** *израда штампарских клишеа.* **б.** *клише (у штампарству).* **в.** *цртеж, слика израђена клишеом, штампарска репродукција.*

ксилогрàфисати, -ишēм свр. и несвр. **а.** *(на)правити клише.* **б.** *(од)штампати ксилографијом, ксилографском техником.*

ксилòграфскӣ, -ā, -ō *који се односи на ксилографију и ксилографе:* ~ занат, ксилографски производи.

ксилòлӣт, -ѝта м *тврди грађевински материјал начињен од струготина и магнезијум-оксида који служи за израду подова, степеница и др.*

ксѝлофōн, -а и **ксилòфōн,** -óна м муз. *врста музичког инструмента, удараљка са низовима дрвених плочица или ваљака у које се удара дрвеним штапићима.*

ксѝмс м нем. архит. *в. симс.*

ктѐтик м грч. лингв. *односни придев изведен од географског имена неког насеља, краја, државе и сл., нпр. „београдски", „грачевски" и сл.*

ктѝтор м грч. **а.** *оснивач неке задужбине, задужбинар:* ~ манастира. **б.** *добротвор, доброчинитељ, дародавац.*

ктѝторка и **ктѝтōрка** ж *женска особа ктитор.*

ктѝторскӣ, -ā, -ō *који се односи на ктитора, ктиторе (који припада ктитору, ктиторима, својствен ктиторима и сл.):* ~ писмо, ~ повеља.

ктѝторство с **а.** *статус ктитора, ктиторски положај.* **б.** *добротворство, доброчинство.*

кћȇр, кћѐри ж *в. кћи.*

кће́ра ж *хип. од кћи и кћер.*

кћѐринскӣ (кћѐрӣнскӣ), -ā, -ō *који се односи на кћер, кћери (обично својствен кћери, кћерима):* ~ опхођење.

кћѐрински (кћѐрӣнски) прил. *на начин својствен кћери(ма), као кћи, као кћери:* ~ упитати.

кће́рка ж (дат. кће́рки и кће́рци; ген. мн. кће́ркӣ) *в. кћи;* уп. ћерка.

кћѐркица и **кћѐрчица** ж *дем. и хип. од кћи, кћер и кћерка.*

кће́рца ж *хип. од кћи и кћер.*

кћӣ, кћѐри ж (ак. кћȇр, инстр. кћѐри и кћѐрју; ген. мн. кћѐрӣ) **1.** *женско дете у односу према оцу и мајци.* **2.** (најчешће у вок.)

употребљава се у обраћању (обично приснијем, благонаклоном) старије особе млађој женској особи. **3.** (с присвојним прид. или присвојним ген.) *женска особа у односу на крај, средину из које потиче, у којој је расла, развијала се:* српске кћери. **4.** фиг. *плод, производ, продукт;* уп. дете (4б): ~ мудрости. • **вилинска ~** *вила.* **Евина ~** *женска особа, жена.* **пасја кћери** *у погрдном, увредљивом ословљавању женске особе.*

кȗб м мат. *производ, резултат множења који се добије кад се иста величина узме три пута као чинилац, трећи степен, трећа потенција неког броја, неке бројне вредности.*

кубату́ра ж мат. *запремина изражена у запреминским јединицама;* уп. запремина (1).

кȗбатӯрнӣ и **кубàтӯрнӣ,** -ā, -ō *који се односи на кубатуру, запремински:* ~ снага аутомобила.

кȗбе, -ета с *полулоптасти свод, обично на врху већих јавних грађевина (најчешће цркава), купола.* • **божје ~** *небески свод, небо.*

кȗбетнӣ, -ā, -ō *који се односи на кубе:* ~ свод.

кубѝзам, -зма м *уметнички правац на почетку XX века, првенствено у сликарству, који се заснива на тези да се сви облици у природи могу свести на основне стереометријске ликове (нпр. на коцку, куглу и др.).*

кȗбӣк, -и́ка м лат. *запреминска мера једнака запремини коцке којој је свака ивица дуга један метар, кубни метар:* ~ дрва, ~ земље, ~ угља. • **по кубику (плаћати, радити** и сл.**)** *према количини посла мереног кубним метрима (плаћати, радити и сл.).*

кубика́жа ж *запремина, носивост неког возила у кубним метрима; запремина уопште (мерена, изражена у кубним метрима).*

кубѝкāш, -а́ша м *радник плаћен (обично за копање земље) према количини урађеног посла мереног на кубне метре; уопште радник на земљаним радовима (ископима, насипима и др.).*

кубѝкāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на кубикаше.*

куби́рати, кȗбӣрāм свр. и несвр. мат. *дићи, дизати (број, бројну вредност, бројни израз и сл.) на куб, на трећи степен.*

кȗбист(а), -ē м (мн. -сти) *припадник, следбеник, присталица кубизма.*

кубѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на кубизам и на кубисте:* ~ платно, ~ портрет, ~ слика, ~ фигура.

кубѝстички прил. *на кубистички начин, на начин својствен кубизму и кубистима, карактеристичан за кубизам и кубисте.*

кубици́рати, -ѝцӣрāм свр. и несвр. *(из)рачунати кубикажу неког материјала, грађе и сл.*

кȗбнӣ (кȗбичнӣ), -ā, -ō **1.** мат. *који се односи на куб, на трећи степен неког броја:* ~ број, ~ једначина, ~ корен. **2.** мат. *који се односи на запремину и запреминске мере:* ~ (деци)метар, ~ центиметар. **3.** *који има облик коцке, кубуса.*

кȗбура ж **1.** *врста старинске кратке пушке; врста старинског пиштоља.* **2.** *кожна или сл. увлака, торбица, футрола за краће ватрено оружје (пиштољ и сл.), која се носи о појасу или прикачена за седло.* **3.** *незгода, тешкоћа; невоља, мука, недаћа; јад, беда.*

кȗбуран и **кȗбӯран,** -рна, -о *тежак, мучан; јадан, бедан, сиротињски (о приликама, о стању и сл.).*

кубура́ција ж разг. *кубура (3), кубурење.*

кубурѐтина ж *аугм. и пеј. од кубура (1).*

кȗбурити, -ӣм несвр. [гл. им. кȗбурēње с] **1.** *живети тешко, мучно, борећи се с немаштином, оскудицом, бедом, мучити се.* **2.** (с неким, с нечим) *имати проблема, муке, невоље, тешкоће, мучити се (с неким, с нечим).*

кȗбурица ж *дем. и хип. од кубура.*

кубу̏рлија и **кубу́рлија** ж тур. *в. кубура (1 и 2).*

кȗбурно и **кȗбӯрно** прил. *тешко, мучно, кубурећи:* ~ живети.

ку́бус м лат. мат. **1.** *в. коцка (1, 2а).* **2.** *в. куб.*

кȗвāр (кȗхāр) м (инстр. -ом и -ем) **1.** *онај који се бави кувањем као занимањем; уопште онај који се бави припремањем хране, који кува, спрема јело, често у одређеним, пригодним и сл. приликама (нпр. у војсци, на свадбама и др.).* **2.** *књига о спремању, припремању јела, хране уопште, збирка рецепата о припремању јела, колача, пецива и др.*

кȗварица (кȗхарица) ж **1.** *она која се бави кувањем као занимањем; уопште она која се бави припремањем хране, која кува, спрема јело.* **2.** нар. *комад навезеног платна са пригодним текстом и цртежом који стоји на зиду у кухињи, обично изнад штедњака.*

кȗвāрскӣ (кȗхāрскӣ), -ā, -ō *који се односи на куваре (кухаре), на кување (кухање):* ~ вештина, ~ посао.

кȗвāрство (кȗхāрство) и **кува́рство** (куха́рство) с *куварска вештина, куварски посао.*

кȗвати (кȗхати), -āм несвр. **1. а.** *загревајући с водом (или и с другом неком течношћу) и доводећи до кључања (обично дужег, дуготрајног) готовити, припремати храну, неки напитак и сл. за конзумирање; загревајући и доводећи до кључања припремати за пијење топли, обично алкохолни напитак:* ~ качамак, ~ пасуљ, ~ супу, ~ кафу; ~ вино, ~ ракију. **б.** *дуготрајним загревањем масних материја с алкалијама стављеним у воду припремати, правити (сапун).* **2.** *радити као кувар, одн. куварица, обављати куварски посао:* ~ по туђим кућама, ~ на свадбама. **3.** фиг. **а.** разг. *наговарати, убеђивати (некога).* **б.** *смишљати, сновати нешто (обично тајно).* **в.** (кашу, попару) *припремати (неко зло, подвалу, превару и сл.).* **4. а.** *врети, кључати.* **б.** фиг. *снажно, бурно се развијати, кипети (о осећањима).* ■ **~ се 1.** *бити под дејством ватре, топлоте, загревати се при процесу, у току припремања за јело, за конзумирање уопште (о храни, напитку и сл.).* **2.** разг. *бити изложен великој топлоти, трпети жегу, врућину, велику топлоту (о човеку).* **3.** фиг. *в. кувати (4б):* шта се кува у његовој души.

кȗвēрт, -рта м и **кȗвēрта** ж *в. коверат.*

кȗга ж (дат. кȗги) **1. а.** мед. *тешка заразна болест која највише захвата жлезде и плућа и која се у прошлости јављала у виду великих епидемија и помора,* pestis. **б.** вет. *заразна болест животиња, нарочито домаћих:* говеђа ~, кокошија ~, коњска ~, пчелиња ~, свињска ~. **2.** фиг. пеј. **а.** *велико зло, пропаст, несрећа.* **б.** (често у вок.) *незгодна, зла, обично језичава, лајава особа; напаст, напасница, одн. напасник.* • **бежати (од кога) као од куге** *избегавати некога, бежати од некога у свакој прилици.* **~ те изјела (однела, убила, уморила)** *у клетви.*

кȗгара ж зоол. *птица певачица са ћубом на глави* Bombycilla garrulus, *која по народном веровању предсказује кугу или рат.* • **свилорепа ~** *птица селица* Ampelis garrulus.

кȗгача ж бот. *вишегодишња зељаста биљка срцастих листова* Lamium orvala *из ф.* Labiate.

ку́гла ж (ген. мн. ку́глӣ) нем. **1.** мат. *геометријско тело којем су све тачке на површини једнако удаљене од средишта, лопта.* **2.** *оно што је у облику кугле (1), као кугла (1), као лопта, који је сличан кугли (1), лопти* **а.** (често с атрибутом „сунчана", „ватрена", „црвена" и др.) *Сунчева лопта, Сунце.* **б.** (обично с атрибутима „земаљска", „Земљина") *планета Земља.* **в.** *предмет у облику кугле (1), од одређеног материјала, одређене величине и тежине, који се употребљава у неким спортским дисциплинама (атлетици, куглању, крокету и др.) и друштвеним играма (билијару и сл.).* **г.** *предмет у облику кугле (1) као симбол краљевске, царске и сл. власти.* **д.** *украсни метални део у облику кугле (1) на старинским гвозденим креветима.* **ђ.** *лоптасти омотач од стакла и сл. материјала на уличним или кућним и сл. електричним сијалицама; украсни предмет у облику кугле (1) од стакла и другог материјала у боји, обично обешен о нешто или стављен на нешто.* **е.** *уопште оно што својим обликом, контурама, изгледом подсећа на куглу (1), што је лоптастог облика:* ~ сладоледа. **3.** *пушчано или топовско зрно, тане, метак.* • **земаљска (Земљина) ~** *в. кугла (2б).* **небеска (небесна) ~** *небеска сфера.*

кугла́гер м нем. техн. разг. *в. куглични лежај (под куглични).*

кугла̀на ж *терен, игралиште или дворана за куглање, са стазом за куглање.*

ку̏гла̄ње с **1.** *гл. им. од кугла̄ти се.* **2.** *спортска или друштвена игра у којој играчи са одређене удаљености куглом обарају, руше чуњеве.*

ку̏гласт, -а, -о *сличан кугли (1), лопти, округао, лоптаст.* • ~ **кесица** анат. *део унутрашњег ува, мали мешчић,* sacculus.

ку̏глати се, -ам се *бацајући, котрљајући куглу обарати чуњеве, играти се куглања, учествовати у куглању (2).*

ку̏гла̄ш, -а́ша м *спортиста који учествује у куглању (2); уопште онај који се кугла.*

ку̏гла̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на кугла̄ше и куглање:* ~ друштво, ~ спорт, куглашке фигуре.

ку̏глица ж **1. а.** *дем. од кугла:* ~ хлеба (меса), ~ од вате, метална ~, шрапнелска ~. **б.** *кугласто зрнце од корала, стакла, дрвета, керамике и др. у низу, као део огрлице, наруквице и сл. или бројанице.* **2.** (често с атрибутом: бирачка, гласачка, гумена, изборна) *врло мала кугла, лоптица од гуме или сл. материјала, која се приликом избора убацује у једну од гласачких кутија и тако даје глас за некога, нешто или против некога, нечега.*

ку̏гличаст, -а, -о *сличан куглици, лоптици, округао.*

ку̏гличнӣ, -а̄, -о̄ у изр. ~ **лежај** техн. *врста котрљајућег лежаја који између чепа осовине и тела лежаја има низ кугличастих тела, металних куглица које се котрљају за време рада машине.*

ку̏глоф м нем. *врста колача.*

ку̏гуа̄р м зоол. *крволочна звер* Felis concolor *из пор. мачака* (Felidae), *која живи у Америци, пума.*

ку̏д и **ку̏да̄** прил. (за правац, пут) и везн. **1. а.** *као упитни и упитно-узвични прилог* 1) *у којем правцу, камо; којим правцем, којим путем; којим простором, по којем простору; на (у) које место.* – Куда идеш? Куда сте прошли? Куда пасу овце? Куда се журите? 2) (само куд) *где.* – Куд су вам деца? 3) *у формалном питању и у узвичноупитној реченици са значењем одрицања тврдње да нечега нема, да је нешто прошло и др. (обично с призвуком чуђења и жаљења).* – Куд су јабуке? Куд ће ивер далеко од кладе?! Куд бих ја данас да су ми оне паре (она памет, младост)?! **б.** *у неправим питањима, у зависним исказним реченицама: у којем правцу, камо; којим путем, правцем, простором; на које место; на којем месту, где.* – Питам се куда ће тако рано. Незнано куд су отпловиле барке. **в.** *означава усмереност исказа: на кога, на шта, у кога, у шта.* – Јасно је свима куд шиба његова беседа. **г.** *у узвичним реченицама, у чуђењу због нечег необичног, неочекиваног и сл.: како, откуд, где.* – Куд можеш ти с њима?! **2.** *у односним реченицама* **а.** (често у корелацији са „туда", „онуда" и сл.) 1) *са значењем правца радње главне реченице.* – Куда ован, туда и цело стадо. 2) *са значењем места радње главне реченице.* – Куд се затекло, ту и остане. **б.** *уз име појма који значи место* 1) *којим, којом и сл.* – Живи у крају куд река далека тече. 2) *на који, на коју и сл., у који, у коју и сл.* – Гледа на ону страну куда он оде. **в.** (у корелацији са „туд") *за истицање значења главне реченице: не само што ... већ, него.* – Куд ништа није имао, туд ни своје синове није никаквом послу научио. **г.** *означава досезање, захватање: докле, докуд.* – Нисмо, куд је око допирало, видели ништа друго него траву. **3. а.** *у прилошким конструкцијама са допусним речцама „било", „ма", „макар", „(му) драго", у појачаном неодређеном значењу: некуд, некамо, свеједно камо, у било којем правцу, на било које место, где било:* отићи ~ било, отпутовати ма (макар) ~. **б.** *у прилошким конструкцијама са речцом „год", у појачаном односном значењу: у сваком правцу у којем, свуда куда, сваким путем којим.* – Куд год ишла, срећна била. • **бог зна, ко зна** ~ *не зна се куда, незнано, неизвесно куда.* ~ **који** *један тамо, други овамо, у разним правцима, на разне стране (нпр. разбежати се, одлетети и сл.).* **куд ти оком, туд ја скоком** *каже се кад неко одмах извршава нечије заповести, испуњава нечије жеље.* ~ **ћу шта ћу** *каже се у ситуацији кад се више не може одлагати доношење неке одлуке, кад је неизбежно донети неко решење, одлуку.* **немати** ~ *немати друкчијег решења, другог излаза.* **(па)** ~ **пукло да пукло** *каже се када се донесе одлука да треба нешто урадити, рећи и сл. без обзира на последице, (па) ма шта било, ма шта се догодило, ма шта ко рекао.*

ку̏да̄год и **ку̏дгод** прил. *куд, некуда, некамо:* ~ отићи.

ку̏деља јек. **ку̏дјеља** ж (мн. ø) **1.** *конопљано влакно; конопљано влакно припремљено за предење; пређа уопште.* **2.** *извесна количина влакана, пређе која се ставља на преслицу;* уп. повесмо: ~ вуне. **3.** бот. *в. конопља (а).*

кудѐљара јек. **кудјѐљара** ж *фабрика или радионица за прераду кудеље, конопље.*

кудѐља̄рка јек. **кудјѐља̄рка** ж зоол. *птица певачица* Fringilla cannabina *из пор.* Fringillidae; уп. конопљарка.

кудѐља̄рскӣ јек. **кудјѐља̄рскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на кудељаре и кудељарство:* ~ машина.

кудеља́рство јек. **кудјеља́рство** с *гајење и прерада кудеље, конопље;* уп. конопљарство.

ку̏дељаст јек. **ку̏дјељаст,** -а, -о *који је као кудеља, сличан кудељи:* ~ брада, ~ коса.

ку̏дељица јек. **ку̏дјељица** ж *дем. и хип. од кудеља; кудеља (2).*

ку̏де̄љка јек. **ку̏дје̄љка** ж **а.** *в. кудељица.* **б.** фиг. *прамен:* ~ косе.

ку̏де̄љнӣ јек. **ку̏дје̄љнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на кудељу (обично који је од кудеље);* уп. конопљан: ~ платно, ~ семе.

куди̏камо прил. (уз комп. и супер.) *знатно, неупоредиво, далеко:* ~ више, ~ јачи, ~ скупље.

ку̏дилац и **ку̏дилац,** -иоца м *онај који куди некога или нешто, који истиче мане некога или нечега; онај који говори против некога или нечега, који напада на некога или нешто.*

ку̏дити, -им (трп. ку̏ђен) несвр. [гл. им. ку̏ђе̄ње с] (некога, нешто) **а.** *износити лоше, негативне особине (некога или нечега), говорити ружно (о некоме или о нечему), обично злонамерно; оговарати; клеветати.* **б.** *корити, прекоревати (некога), пребацивати, замерати (некоме нешто); критиковати, осуђивати (некога за нешто, због нечега).* ■ ~ **се а.** *лоше говорити о себи, истицати своје лоше особине, поступке и сл.* **б.** *пребацивати себи због нечега; корити, прекоревати самог себе (због нечега).*

ку̏дра ж *прамен кудраве, коврџаве косе или длаке, коврџа.*

ку̏драв, -а, -о *који је са коврџама, увојцима (о коси, длаци или о ономе који има такву косу, длаку), коврџав;* уп. гргурав.

ку̏дравац, -а̄вца м *онај који је кудрав.*

ку̏дравити, -им и **кудра́вити,** ку̏дра̄вӣм несвр. [гл. им. -вље̄ње с] *чинити кудравим, коврџавим, коврџати (косу, длаку).* ■ ~ **се** *постајати кудрав, коврџав, коврџати се (о коси, длаци, влакну).*

ку̏дравица ж *она која је кудрава.*

ку̏дра̄вко и **кудра́вко** м **а.** *хип. од кудравац; кудравац.* **б.** *кудрав пас.*

ку̏драво̄ст, -ости ж *особина онога који је кудрав, онога што је кудраво, коврџавост.*

ку̏драст, -а, -о *в. кудрав.*

ку̏драти (се), -ам (се) несвр. *в. кудравити (се).*

ку̏дрица ж *дем. и хип. од ку̏дра; ку̏дра.*

ку́дро, -а и -е̄ м *хип. од кудров; кудров, кудравко.*

ку̏дро̄в, -о̀ва м *пас кудраве, коврџаве длаке, кудрав пас.*

ку̏жан и **ку̏жан,** -жна, -о **1. а.** *в. инфективан;* уп. заразан. **б.** *који заудара; загађен, затрован:* ~ дах; ~ ваздух. **2. а.** (одр.) *који се односи на кугу (1):* ~ болест, ~ време, ~ помор. **б.** *који болује од куге, заражен кугом.* **3.** фиг. *одвратан, гадан, отрован, поган.*

ку̏ждрав, -а, -о *кудрав, коврџав, чупав, разбарушен, куштрав (о коси или длаци, одн. о ономе чија је коса, длака):* ~ брада, ~ дете.

ку̏жити, -им несвр. **а.** *ширити заразу, заражавати, инфицирати; загађивати.* **б.** фиг. *кварити, изопачавати (некога, нешто).* ■ ~ **се 1.** *заражавати се, инфицирати се (нечим).* **2.** *узајамно се заражавати.*

ку́жити и **ку̏жити,** -им несвр. жарг. и разг. *схватати, разумевати.*

ку̏жно и **ку̑жно** прил. *гадно, одвратно, погано:* распада се ~.

ку̏жно̄ст и **ку́жно̄ст, -**ости ж *особина, својство онога што је кужно.*

ку̏жња̄к м бот. *отровна биљка* Datura stramonium *из ф.* Solanaceae.

ку̏ја ж **1.** *женка пса, кучка, кеpуша.* **2.** пеј. *зла, рђава женска особа; покварена, неморална женска особа.*

кујѐтина ж *пеј. од куја.*

ку̏јин, -а, -о *који припада куји; који се односи на кују.* • ~ **син** пеј. *погрдан назив за мушку особу.*

ку̏јица ж *дем. и хип. од куја.*

ку̏јна и **ку́јна** ж (ген. мн. -нӣ) *в. кухиња.*

ку̏јница и **ку́јница** ж *дем. од кујна.*

кују̀нџија м (мн. ж) тур. *занатлија који израђује накит и друге предмете од злата и сребра;* уп. златар.

кују̀нџӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на кујунџије и кујунџилук:* ~ занат, ~ радња.

кујунџѝлук м тур. *бављење израдом накита и других предмета од злата и сребра, кујунџијски занат, кујунџијска производња;* уп. златарство.

кују̀нџӣница ж *кујунџијска радионица; кујунџијска радња.*

ку̏к, ку̏ка м (мн. ку̏кови) **1.** анат. **а.** *зглоб између карличне и бедрене кости,* articulatio coxae*; избочени део човечјег тела у коме се налази тај зглоб,* coxa. **б.** (и зоол.) *први ножни чланак код инсеката који је спојен са трупом,* coxa. **2.** *планинско узвишење, обично купастог облика, вис, чука, ћувик.*

ку̏ка ж (дат. ку̏ки) **1. а.** *полукружно или слично савијена, повијена шипка или крај шипке, обично металне, о коју се нешто веша, качи.* **б.** *посебан тањи предмет (обично у облику шипке) или део неког предмета са завинутим, повијеним крајем, који служи за закачивање, хватање, привлачење нечега и друге намене.* **2.** мн. **а.** *невешто или немарно исписана слова, бројке, шаре и сл.; криве или завијене црте, вијуге.* **б.** *врста украсне шаре у везу, ткању и сл.* **3.** жарг. фиг. *замка, смицалица, зачкољица;* уп. квака (3). • **дићи куку и мотику** *употребити сва могућа средства (у борби за нешто, против некога).* ~ **и мотика** *масаљуди, обично обједињена неком заједничком невољом, муком и сл.; потлачени део друштва, сиротиња, сиромашни сељаци и радници и др.*

ку̏ка̄ван, -вна, -о **1.** *јадан, несрећан, невољан (обично у емоционалном говору, при обраћању некоме или при помињању некога, нечега).* **2.** *који је у јадном, бедном стању, запуштен, јадан, убог (о предметима, зградама и сл.):* ~ дашчара, ~ одело. **3.** *штур, оскудан, никакав; рђав, лош, слаб:* ~ вегетација, ~ плата, кукавни приноси; ~ земља. **4.** *неповољан, рђав, лош, мучан, тешко подношљив (о догађајима, збивањима, приликама и сл.).* **5. а.** *који изазива презир, бедан, мизеран:* кукавне слуге. **б.** *недоличан, недостојан:* ~ начин. **6.** *кукавички, плашљив, страшљив:* ~ повлачење. **7.** *плачан, жалостан, жалобан:* ~ вапај, ~ плач.

ку̏кавац, -а̄вца м (вок. ку̏ка̄вче, инстр. ку̏ка̄вцем) **1.** (често с атрибутима: сињи, црни и сл.) *који изазива сажаљење, несрећник, јадник (обично у емоционалном говору, при обраћању некоме или при помињању некога).* **2.** *онај који живи у оскудици, сиромаштву, беди, сиромашак, сиротан, бедник; мученик.* **3.** *онај који заслужује презир, бедник, ништарија, нитков, мизерија.* **4.** *плашљивац, страшљивац, слабић, кукавица.*

кука́вељ м нар. *в. кукавац (1 и 4).*

ку̏кавица ж (вок. -ице, у 2. и 3. значењу и -ицо) **1. а.** (понекад с атрибутима: сива, сиња, обична) зоол. *шумска птица селица* Cuculus canorus *из пор.* Cuculidae, *позната по карактеристичном гласу који личи на кукање и по томе што полаже јаја у туђа гнезда.* **б.** *у мн.: породица* (Cuculidae) *или ред* (Cuculiformes), *у који спада и кукавица (1а) (у јд.: птица из те породице, одн. реда).* **2.** (често с атрибутима: сиња, црна и сл.) *она коју је снашла нека несрећа, која је ожалошћена, која изазива жаљење, несрећница, јадница, невољница.* **3. а.** *плашљивац, страшљивац, слабић.* **б.** *уопште особа која заслужује презир, бедник, ништарија, нитков, мизерија.*

ку̏кавичити, -ӣм несвр. *поступати, понашати се, држати се као кукавица, кукавички;* уп. кукавица (3).

ку̏кавичић м зоол. *птић кукавице; млада кукавица.*

ку̏кавичица ж *дем. и хип. од кукавица (1 и 2).*

ку̏кавичјӣ (ку̏кавичијӣ), -а̄, -е̄ *који се односи на кукавицу (који је као код кукавице, који припада кукавици и сл.);* уп. кукавица (1): ~ боја, кукавичја јаја.

ку̏кавичкӣ, -а̄, -о̄ **а.** *који се влада, држи као кукавица, плашљив, страшљив*: кукавички регрути, ~ руководство. **б.** *својствен кукавици, слабићки;* уп. кукавица (3а): ~ карактер, кукавичке мисли.

ку̏кавички прил. **1.** *на кукавички начин, као кукавица, плашљивац, слабић:* ~ побећи. **2.** *подмукло, подло, мучки;* уп. кукавица (3б).

кукавѝчлук м *недостатак храбрости, смелости, велика бојажљивост, плашљивост, страшљивост.*

ку̏кавӣштво с *в. кукавичлук.*

ку̏ка̄вка ж зоол. *в. кукавица (1б).*

ку̏ка̄внӣк м *в. кукавац (1–3).*

ку̏ка̄вно прил. *на кукаван начин* **1.** *несрећно; жалосно; јадно, бедно:* ~ проћи; ~ пиштати; ~ живети. **2.** *као кукавица, слабић, кукавички:* ~ се извући из гужве.

кука́вно̄ст и **ку̏ка̄вно̄ст, -**ости ж *стање и особина онога који је кукаван, онога што је кукавно (невоља, несрећа, јад, беда; кукавичлук).*

ку̏ка̄вче, -ета с (супл. мн. ку̏ка̄вчићи м; зб. им. ку̏кавча̄д ж) **1.** *птић кукавице.* **2.** *јадно, сирото, несрећно дете, јадниче.*

кука́вштина и **ку̏ка̄вштина** ж **1.** *беда, сиромаштво, оскудица; јад, невоља.* **2. а.** *кукавно, јадно, бедно стање нечега, некога, стање и особина онога што је лоше, рђаво, никакво, одн. онога који је лош, никакав, који изазива презир, беда.* **б.** *подлост, поквареност, гадост.* **3.** *кукавичлук.*

ку̏каст, -а, -о *који има облик куке, савијен, повијен, завинут као кука:* ~ дрво, ~ нос, ~ рог.

ку̏касто прил. *у облику куке, као кука:* ~ повијен, ~ савијен.

ку̏кати, -а̄м несвр. **1. а.** *понављајући узвик „куку" или друге узвике жалости, ојађености, бола (нпр. „јој" и сл.) испољавати, исказивати бол, патњу, жалост, несрећу и сл.;* уп. јаукати и јадиковати. **б.** *оглашавати се гласом „куку" (о кукавици и неким ноћним птицама).* **2.** (за (над) неким) *наричући, запевајући, лелечући жалити, оплакивати (покојника).* **3.** *тужити се, жалити се, вајкати се (због нечега или некога, на нешто или некога).* **4. а.** *исказивати, изражавати велику потребу, жељу, жудњу (за неким, нечим), вапити.* **б.** *упорно, досађујући тражити, молити, богорадити, кукумавчити.* • **кукала ти мајка** *каже се некоме кад му се жели предочити да није добро оно што ради, чини, што намерава да чини, одн. оно што му се спрема, што му предстоји и сл.*

ку́кац, -кца м **1.** зоол. рег. *в. инсект.* **2.** нар. мед. *акутно гнојно запаљење око прстију руке,* panaritium.

ку̏ка̄ч, -а́ча м и **ку̏кача** ж **а.** *дужа гвоздена шипка с куком на крају која служи за привлачење или скидање црепуља, лонаца, бакрача и сл., за подстицање ватре и др.;* уп. жарач. **б.** *уопште шипка, мотка или сл. предмет са куком, који служи за различите намене (нпр. за савијање грана, закачињање нечега или за нешто и др.).*

ку̏качица ж *дем. од кукача.*

ку̏ка̄ш, -а́ша м зоол. *у мн.: група паразитских црва из класе* Aschelminthes, *с бодљастим рилцем на предњем крају тела,* Acanthocephala *(у јд.: такав црв);* уп. риличар. • **големи ~** *паразитска црвена глиста* Echinorhynchus gigas.

ку̏кица ж **1.** *дем. од кука.* **2.** фиг. *в. кука (3);* уп. квака (3). **3.** *нарочита врста игле са малом куком на врху којом се израђују чипке и сл. ручни радови, хеклица.* **4.** (обично у мн.) зоол. и бот. *израштај у облику мале куке, квачице на телу или органима неких животиња (најчешће црва) или биљака.*

кукѝчати, -а̄м несвр. *кукицом израђивати чипку или неки други ручни рад, хеклати;* уп. кукица (3).

ку̏кичица ж *дем. од кукица.*

ку̀књава ж **1.** *кукање, јаукање, запевање, запомагање и сл. оглашавање као израз бола, патње и сл.; лелек, нарицање.* **2.** *досадно, упорно жаљење, вајкање (на нешто); кукумавчење.*

ку̏ков, -а, -о у изр. **на куков дан, на куково лето, о кукову лету** и сл. *никада.*

ку́кољ м (инстр. -ем) **1.** бот. *једногодишња коровска биљка* Agrostemma githago *из ф.* Caryophyllaceae, *плавоцрвенкастих цветова и чахурастог плода са отровним семенкама, која расте као коров по њивама (као уродица пшенице, ражи и др.) и ливадама; семенке те биљке.* **2.** зб. (мн. ø) фиг. *лоши, безвредни, некорисни или штетни чланови неке заједнице, групе, скупине.* • **(по)сејати кукољ** *унети, уносити, створити, стварати раздор, несугласице.* **у сваком житу има кукоља; нема жита без кукоља** *лоших људи и штетних ствари има свуда, на сваком месту, у свакој средини.*

куко̀љив, -а, -о *који садржи кукоља, у којем има кукоља:* ~ жито, ~ хлеб.

куко̀нос и **куко̀носаст,** -а, -о *који је кукастог носа, који има кукаст нос.*

ку̏ку и **ку̏кӯ** узв. **1. а.** (понекад појачано узвиком „леле“) *за изражавање бола, жалости, туге.* **б.** *за изражавање изненађености, чуђења, дивљења и сл.* **в.** (обично поновљено) *за подражавање гласа кукавице.* **2.** (са им. или зам. у дат.) *за изражавање упозорења некоме да ће га задесити нека несрећа, невоља, зло: тешко,* јао: ~ теби (ако то урадиш).

куку̀вија ж **1.** зоол. **а.** (понекад у изр. **~ дремавица, шарена ~**) *сова* Strix flammea (Tyto alba). **б.** (понекад у изр. **обична ~**) *в. ћук.* **2.** фиг. *в. кукумавка (2).*

ку̀куља ж *в. капуљача;* уп. кукуљача.

куку̀љав, -а, -о *погрбљен, згурен, скукуљен.*

куку̀љача ж *в. капуљача.*

куку̀љица ж **1.** *в. капуљача.* **2.** *плетеница од косе склупчана на глави и начичкана, искићена иглама; кика, плетеница косе уопште.* **3.** бот. *биљни орган (обично цветна чашица) у облику кукуљице (1), капуљаче.* **4.** зоол. *в. лутка (3).*

куку̀љичаст, -а, -о *који има облик кукуљице, капуљаче, који личи на кукуљицу, капуљачу (обично о цветним, круничним лискама).*

куку̀ма̄вка ж **1.** зоол. *в. ћук;* уп. кукувија (1б). **2.** фиг. *особа која стално јадикује, кукумавчи (и која тиме, како се верује, слути на зло);* уп. кукувија (2).

куку̀ма̄вчити, -ӣм несвр. [гл. им. куку̀ма̄вчӗње с] *стално и упорно досађивати молбама, захтевима, потраживањима, притужбама и сл., често испољавајући при томе незадовољство (због нечега), жалећи се (на некога, нешто); стално, досађујући кукати, јадиковати.*

ку̏курӗк[1], -а и **куку̀рӗк,** -е́ка јек. **ку̏куријек,** -а и **куку̀ријек,** -ије̄ка м бот. **а.** *у мн.: род вишегодишњих зељастих биљака* Helleborus *из ф.* Ranunculaceae *(у јд.: биљка из тога рода).* **б.** *назив за поједине врсте тога рода:* H. odorus, H. foetidus, H. niger, H. purpurascens, H. viridis.

ку̏курӗк[2], -а и **куку̀рӗк,** -е́ка јек. **ку̏куријек,** -а и **куку̀ријек,** -ије̄ка м узв. *оглашавање, певање петла, кукурикање.*

кукуре́кати, -у̀рӗчӗм јек. **кукуриjѐкати,** -у̀ријечӗм несвр. *в. кукурикати.*

кукуре́кнути, -у̀рӗкнӗм јек. **кукуриjѐкнути,** -у̀ријекнӗм *свр. према кукурекати;* уп. кукурикнути.

кукуре́кӯ јек. **кукуриjѐкӯ** узв. *в. кукурику.*

кукури́кати, -у̀рӣчӗм несвр. *оглашавати се са „кукурику“, кукуреком, гласовима својственим петлу, певати (о петлу);* уп. кукурекати.

кукури́кнути, -у̀рӣкнӗм *свр. према кукурикати;* уп. кукурекнути.

кукури́кӯ узв. *узвик којим се означава и подражава оглашавање, певање петла;* уп. кукуреку.

куку̀ружња̄к, -а и **кукуру́жња̄к,** -а́ка м **1. а.** *в. кукурузиште.* **б.** *в. кукурузана.* **2.** *в. кукуруза (1);* уп. проја (2). **3.** зб. *в. кукурузовина.*

куку̀ружњача и **кукуру́жњача** ж **а.** *в. кукуруза (1);* уп. проја (2). **б.** *в. пројара;* уп. кукурузара (1).

куку̀руз м бот. и агр. (често у зб. значењу, јд.) **а.** *једногодишња биљка житарица* Zea mass *из ф. трава* (Gramina), *која се гаји у многобројним сортама због зрневља (скупљеног на клипу) и, као сточна храна, због стабљике и лишћа.* **б.** *клип са зрневљем или само окомљено зрневље (које служи за исхрану људи и животиња).* • бот. **водени ~** *тропска америчка биљка* Victoria regia *из ф.* Nymphaeaceae, *са великим листовима и са скробним семенкама које служе за исхрану (у Европи се гаји као украсна биљка, обично по базенима).*

кукуру́за ж **1.** *хлеб од кукурузног брашна, кукурузница, проја.* **2.** *в. кукуруз.*

кукуруза̀на ж *кош за кукуруз у клиповима;* уп. чардак (2).

куку̀рузара ж **1.** *в. пројара.* **2.** *ракија од кукуруза.*

куку̀рузӣште с *њива на којој се гаји кукуруз; њива са које је обран кукуруз.*

куку̀рузнӣ, -ā, -ō *који се односи на кукуруз (који припада кукурузу, који је од кукуруза, начињен од кукурузног брашна и сл.):* ~ брашно, ~ клип, ~ хлеб.

куку̀рузница (кукуру́зница) ж *кукуруза, проја.*

куку̀рузовина и **кукурузо̀вина** ж *у зб. значењу: суве кукурузне стабљике, шаша.*

куку̀рузо̄вница и **кукурузо́вница** ж *кукуруза, кукурузница, проја.*

куку̀рушчић м *дем. од кукуруз.*

ку̀кута и **куку̀та** ж бот. (понекад с атрибутима „велика“ или „пегава“) *једногодишња или двогодишња зељаста отровна биљка неугодног мириса* Conium maculatum *из ф.* Umbelliferae. • **барска (водена, отровна) ~** *вишегодишња зељаста биљка која садржи отровне састојке* Cicuta virosa *из ф.* Umbelliferae. **мала (ситна) ~** *једногодишња или двогодишња зељаста биљка неугодног мириса* Aethusa cynapium *из ф.* Umbelliferae.

куку̀тати, ку̀кућӗм несвр. *у дем. значењу: кукати; кукати (обично о кукавици).*

ку́ла ж тур. **1. а.** *висока грађевина, обично четвртасте или округле основе, са мањим отворима или пушкарницама (као део неке тврђаве или као самосталан објекат, нпр. као стражарница или осматрачница).* **б.** *грађевина, зграда са више спратова, вишеспратница која обликом подсећа на кулу (1а).* **в.** *висока уска грађевина, високо уско здање као део неког већег грађевинског објекта или комплекса (нпр. цркве, дворца, замка и др.), торањ.* **2.** *оно што својим обликом, изгледом, величином и сл. подсећа на кулу (1а или 2):* нагомилане куле од леда. **3.** шах. *в. топ (2).* • **Вавилонска ~** *према библијској легенди, грађевина у Вавилону зидана да допре до неба, због чега је Бог омео њену изградњу изазвавши језичку пометњу међу градитељима;* фиг. *метеж; збрка, хаос:* права вавилонска кула. **ваздушне (зрачне) куле, куле у ваздуху (у зраку, у облаку, у облацима** и сл.) *замисли, идеје, планови и сл. који немају реалну основу.* **~ од карата** *нешто слабо, несолидно, што нема чврстог ослонца, што није засновано на чврстим основама и сл.* **~ светиља, светлосна ~** *в. светионик.* **затворити, затварати се у кулу од слонове кости (од слоноваче), живети** и сл. **у кули од слонове кости (од слоноваче)** *потпуно се изоловати, одвојити се, одвајати се од света, отуђи(ва)ти се.* **зидати, градити (вавилонске, златне) куле у ваздуху (у (по) зраку), сневати куле и градове** *заносити се нечим нереалним, нестварним, што тешко може бити, што се тешко може остварити, маштати, сањарити.* **обећавати куле и градове (златне куле)** *обећавати нешто нереално, што се тешко може испунити, остварити.*

ку̏ла̄к м рус. *врло имућан, богат сељак, власник великог земљишног поседа који обрађује уз помоћ туђе радне снаге.*

кула̀нтан, -тна, -о фр. **1.** трг. *који се тражи, који има добру прођу, који се добро котира (о роби, вредносним папирима и сл.).* **2.** *брз, ефикасан:* ~ исплата. **3. а.** *предусретљив, услужан; пристојан.* **б.** *прилагодљив.*

кула̏нтно прил. *предусретљиво, сусретљиво, услужно; пристојно.*

кула̏нтно̄ст, -ости ж *особина онога који је кулантан, онога што је култно.*

ку̏ла̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на кулака, на кулаке (који припада кулаку, кулацима, својствен кулацима и сл.).*

ку̏ла̄ш, -а́ша м тур. **1. а.** *коњ риђе, пепељасте или жућкастосиве длаке; име таквом коњу.* **б.** *голуб чије је перје такве боје.* **2.** агр. *врста округластог и жућкастог пасуља.*

ку̏лашаст, -а, -о *који је као кулаш (1а), одн. као код кулаша (1а); пепељаст, жућкастосив.*

кула̏шина ж (м) (мн. ж) *у експресивном изражавању: кулаш (1а).*

кула̏шић м *дем. и хип. од кулаш;* уп. кулаш (1а).

кула̏шица ж *кулашаста (обично млада) кобила.*

кула́штво и **ку̏ла̄штво** с **1.** зб. *кулаци.* **2.** *кулачке одлике, кулачки дух, карактер.*

ку̏лен и **ку̏лен** м *врста кобасице пуњене сецканим свињским месом, сланином и другим састојцима, са љутим, јаким зачинима.*

куле̏тина ж *аугм. и пеј. од кула (1);* уп. кулина (а).

ку̏ли, -ија м енгл. *у неким азијским земљама: радник који обавља грубе и тешке послове, физички радник, надничар, носач и сл.*

Ку̏лин м у изр. **од Кулина бана 1.** *са опширним, дугим уводом; врло опширно, надугачко и нашироко (причати и сл.).* **2.** *од давнина, од старина, од старих времена.*

ку̏лина ж **а.** *аугм. од кула.* **б.** *рушевине, развалине куле (1а).*

кули̏на̄р, -а́ра м лат. *онај који се бави кулинарством, кувар.*

кули̏на̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на кулинаре и кулинарство:* ~ вештина, кулинарски специјалитети.

кулина́рство с *припремање јела; вештина припремања, справљања јела, куварска вештина, куварство.*

кули̏са ж фр. поз. (обично у мн.) *декорација на позорници у виду покретног зида, заклона и сл., којом се дочарава одређена средина, амбијент, време у којем се дешава радња комада (често и у фиг. употреби).* • **без кулиса** *без прикривања, скривања, отворено, јавно, искрено и сл.* **иза кули́са̄** *у тајности, прикривено, скривено.*

ку̏лиснӣ, -ā, -ō *који се односи на кулису, кулисе; који се налази иза кулисе:* ~ зид; ~ режисер.

ку̏лица (ку́лица) ж *дем. и хип. од кула.*

кулмина́ција ж лат. **1.** *највиши степен, врхунац (снаге, радње, осећања, развитка нечега и сл.); највише достигнуће, највиши домет.* **2.** астр. *пролазак неког небеског тела (у привидном дневном кретању) кроз меридијан посматрача, положај у којем то тело достиже највећу висину над хоризонтом.*

ку̏лминацио̄нӣ, -ā, -ō *који се односи на кулминацију (који је у кулминацији и сл.):* ~ снага, ~ тачка.

кулмини́рати, -ѝнӣра̄м свр. и несвр. лат. **1.** *доћи, долазити до врхунца, достићи, достизати кулминацију (1).* **2.** астр. *проћи, пролазити кроз највишу тачку изнад хоризонта, достићи, достизати кулминацију (2) (о небеским телима).*

куло̀а̄р, -а́ра м фр. (обично у мн.) *споредна просторија (ходник, предворје и сл.), обично у скупштинским и другим јавним зградама која служи за одмор и неслужбене разговоре.*

ку̏ло̄в, -ова м разг. *погрдан назив за мушку особу: клипан, неотесанко, простак.*

ку̏ло̄н, -о́на м физ. *јединица за мерење количине електрицитета* (C).

ку̏лт м лат. (мн. -ови) **1.** *религиозно обожавање, поштовање неког божанства или свеца (ређе неког другог лица, животиње или предмета којем се придаје натприродна моћ) и религиозни обреди који су с тим у вези:* ~ Јехове, ~ бога Месеца, ~ хришћанских светаца. **2.** *велика љубав и поштовање које се исказује некоме или нечему; изузетно дивљење према некоме или нечему, велико или претерано цењење некога или нечега:* ~ породице, ~ прошлости; ~ јунаштва, ~ лепоте. • **~ личности** *претерано, некритичко величање неке личности (обично оне на власти), уз приписивање тој личности изузетних особина и способности.*

култѝва̄тор м енгл. (према лат.) *пољопривредна справа (прикључна или ручна) за површинску обраду земљишта.*

култѝва̄торскӣ, -ā, -ō *који се односи на култиваторе:* ~ сејачица.

култива́ција ж **1.** *подизање, уздизање на виши степен културе и просвећености, култивисање.* **2.** *обрада, култивисање земљишта.*

култѝвӣра̄но̄ст, -ости ж *в. култивисаност.*

култиви́рати (се), -ѝвӣра̄м (се) свр. и несвр. (често у облику трп. култѝвӣра̄н, -а, -о) *в. култивисати (се).*

култѝвиса̄но̄ст, -ости ж *особина онога који је култивисан, онога што је култивисано.*

култѝвисати, -ишӗм свр. и несвр. (често у облику трп. култѝвиса̄н, -а, -о) **1. а.** *подићи, подизати на виши степен културе, просвећености и сл., (у)чинити културнијим, просвећенијим;* уп. образовати (2): ~ народ. **б.** *(у)чинити бољим, савршенијим, усавршити, усавршавати:* ~ говор, ~ строфу. **2. а.** *(у)чинити плодним, погодним за раст културних биљака и друге човекове потребе, обрадити, обрађивати (земљу).* **б.** *(од)гајити, (од)неговати (биљке);* фиг. *(од)неговати, разви(ја)ти (нешто, нпр. љубав, симпатију за некога и др.).* ■ **~ се а.** *уздићи се, уздизати се на виши степен културе, просвећености и сл., обогатити, обогаћивати свој дух.* **б.** *поста(ја)ти бољи, савршенији, развијенији и сл.*

ку̏лтнӣ, -ā, -ō *који се односи на култ, који је у вези с култом:* ~ објекти, култне песме, ~ предмети.

култу́ра ж лат. **1. а.** *свеукупност материјалних и духовних вредности које је човечанство створило и развило у току своје историје.* **б.** *тековине таквог развитка неког народа, групе народа, историјске епохе, друштвеног система, друштвеног слоја и сл.:* српска ~, француска ~, хеленска ~, словенска ~, средњовековна ~, савремена ~, капиталистичка ~, буржоаска ~, патријархална ~. **2. а.** *ниво, степен развијености неке привредне, уметничке и друге делатности, духовне активности и сл.; активност, делатност која је у вези с одређеним уметничким и др. областима (понекад и као назив за школски предмет):* земљорадничка ~, књижевна ~, музичка ~, филмска ~; ликовна ~, физичка ~. **б.** *виши, развијенији однос према нечему; виши, савршенији вид владања нечим, однегованост; истанчаност, префињеност:* ~ говора, ~ геста и покрета. **3. а.** *степен, ниво друштвеног и духовног развитка личности, општа образованост, просвећеност, духовна обогаћеност и сл.; начин владања, понашања, опхођења и сл. у складу с друштвеним и етичким нормама:* истицао се својом личном културом. **б.** *начин живљења, становања и сл. у складу с одређеним стандардима и нормама:* ~ становања. **4. а.** *обрада, обрађивање, уређивање, култивисање земље; уређеност земљишта.* **б.** *гајење, узгој биљака које се користе за људску или сточну исхрану и других корисних биљака (обично уз примену одређених агротехничких мера):* ~ дувана, ~ ражи, ~ шећерне репе. **в.** *у мн.: биљке које се гаје, узгајају (усеви, насади и др.) (у јд.: врста, тип таквог растиња).* **5.** биол. *гајење микроорганизама на хранљивој подлози; колонија микроорганизама добијена на такав начин.* • **дом културе** *културно-просветна установа чија је делатност усмерена на ширење културе и просвете путем уметничких приредби, јавних предавања и сл.; зграда у којој се обавља делатност те установе.* **духовна ~** *свеукупност резултата друштвене надградње (науке, уметности, морала и обичаја).* **материјална ~** *степен развитка средстава за производњу, саобраћај и др.; материјална остварења, материјална добра.* **физичка ~** *скуп спортских дисциплина, спортска активност.*

ку̏лтӯран (ку̏лтӯран), -рна, -о **1.** (одр.) *који се односи на културу, који је у вези с културом;* уп. култура (1 и 2): ~ наслеђе, ~ развитак. **2.** *који је на високом ступњу културе; који се одликује културом, просвећен, васпитан, образован, цивилизован;* уп.

култура (3а): ~ човек. **3.** (обично одр.) *одгајен, однегован, одн. уређен, оплемењен човечјим радом (о биљкама, одн. о земљи, земљишту, тлу), култивисан;* уп. култура (4).

ку̏лтӯрно (ку̏лтӯрно) прил. **а.** *у културном погледу, што се тиче културе:* ~ пробуђен, уздигнут народ. **б.** *на културан начин, цивилизовано, васпитано, лепо, учтиво, уљудно, углађено:* ~ се понашати.

културно- *први део сложеница или полусложеница са значењем: који се односи на културу, који је у вези с културом:* културноисторијски (нпр. музеј, развој, споменик, културноисторијске науке), културно-просветни (нпр. рад) и др.

култу́рно̄ст, -ости ж *особина оног̄а који је културан, оног̄а што је културно; култура уопште.*

културоло̀гија ж *наука која изучава различите облике културе и њихов развој.*

културо̀лошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на културологију.*

културтре́гер м нем. (обично пеј.) **а.** *онај који спроводи културтрегерство, онај који шири културу свога народа с тежњом да се успостави политичка и економска превласт и потчине мање и неразвијене земље и народи.* **б.** *онај који шири културу, просвећеност (обично страну, туђу).*

културтре́герскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на културтрегере и културтрегерство.*

културтре́герство с (обично пеј.) **а.** *ширење културе сопствене нације с тежњом да се успостави политичка и економска превласт и потчине мање земље и народи.* **б.** *ширење културе (обично стране, туђе).*

ку̏лук м тур. **1. а.** ист. *радна обавеза сељака према феудалцу (властелину, спахији).* **б.** *принудна обавеза бесплатног рада на изградњи путева и других јавних објеката.* **2.** фиг. *тежак посао; терет, мучење; невоља, беда.*

ку̏лучар м *онај који кулучи.*

ку̏лучарка ж *она која кулучи.*

ку̏лучарскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на кулучаре и кулучење;* уп. кулучки.

ку̏лучити, -ӣм несвр. [гл. им. ку̏лучење с] **1.** *радити као кулучар, вршити, обављати кулучарски посао.* **2.** фиг. *радити тежак и напоран посао, много и тешко радити, ринтати.*

ку̏лучкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на кулук, који је у вези с кулуком;* уп. кулучарски: ~ посао, ~ рад.

ку̏љати, -а̄м несвр. **1.** *јако, нагло, у великој количини избијати (о некој течности, диму, пари и др.), шикљати, одн. сукљати; силовито, снажно надирати, продирати (о води, диму, ваздушној струји и др.); сипати, вејати (о густом, обилатом снегу).* **2.** *надолазити у великом броју, навирати; уопште кретати се, пролазити у маси, у великом броју:* куља гомила, куља свет.

ку̏љнути, -не̄м *свр. према куљати.*

ку̑м м (мн. ку̑мови) **1. а.** *онај који при црквеном обреду крштења држи дете и даје му име:* крштени ~. **б.** *сведок на венчању:* венчани ~. **в.** етн. *онај који одсече неколико праменова косе детету кад се први пут шиша:* шишани (стрижени) ~. **г.** *у међусобном односу породице, родбине онога који кумује или је кумовао (на крштењу, венчању или првом шишању) и породице, родбине онога који је крштен, венчан или први пут шишан (по одређеном обреду): члан такве породице.* – Они су наши кумови од давнина. **2.** *онај који даје име броду (приликом свечаног поринућа, спуштања брода у воду).* **3.** фиг. *онај који утиче да до нечега дође, да се нешто уради, деси и сл., који учествује у нечему (иницирајући, подстичући нешто, залажући се за нешто и сл., обично нешто лоше, негативно);* уп. кумовати (3). **4.** нар. *реч којом се ословљава мушко, обично непознато лице (најчешће у обраћању Цигана, Рома).* **5.** *шеф, вођа мафије.*

ку́ма ж *женска особа кум (1–4); кумова жена.*

кума̀рин, -и́на м хем. *органско једињење* ($C_6H_4C_3H_2O_2$), *које се налази у неким биљкама, а производи се и синтетичким путем.*

кума̀ро̄н, -о́на м хем. *састојак катрана каменог угља, бензофуран.*

кума̀ро̄н-смо̀ла ж хем. *вештачка смола која се добија као споредни производ при преради каменог угља.*

ку́мати се, ку̑ма̄м се несвр. *међусобно се ословљавати, поздрављати са „куме" и „кумо".*

кума̀шин м *у експресивном изражавању, са хип. нијансом: кум.*

ку̏мир, -и́ра м **а.** *кип којем се неки народи (обично многобожачки) клањају као божанству, идол.* **б.** *предмет слепог обожавања, дивљења, идол.* • **златни ~ новац.**

куми́рство с **а.** *веровање у божанску моћ кумира, обожавање кумира, идолопоклонство;* уп. кумир (а). **б.** *слепо обожавање, поштовање, величање, идолопоклонство;* уп. кумир (б).

ку̏мис м рус. *напитак од преврелог кобиљег (ређе камиљег или крављег) млека са малим процентом алкохола;* уп. кефир.

ку́мити, ку̑мӣм несвр. [гл. им. ку́мље̄ње с] **1.** (обично са додатком: кума) *позивати, узимати за кума, одн. куму.* **2.** *усрдно молити; заклињући молити, преклињати.* ■ **~ се а.** *заснивати кумство, ступати у кумовске односе.* **б.** *одржавати међусобна кумства, бити у кумовским односима.* • **кумим те Богом** *преклињем те.*

ку̏ми́ћ, -и́ћа и **ку̏мић,** -а м **а.** *дем. и хип. од кум.* **б.** *мушко кумче.* **в.** *кумов, одн. кумин (млади) син.*

ку̏мица ж **1. а.** *дем. и хип. од кума.* **б.** *женско кумче.* **в.** *кумова, одн. кумина (млада) кћи.* **2.** *кумова жена.*

ку̑мов, -а, -о *који припада куму; који се односи на кума.* • **Кумова слама** ж астр. *светли појас који се види на ведром ноћном небу а који чини мноштво удаљених звезда наше галаксије, Млечни пут.*

кумо̀вати, ку̏мује̄м несвр. (свр.) **1.** *бити некоме кум, одн. кума (на крштењу или венчању).* **2.** *давати (дати) име броду приликом његовог свечаног поринућа.* **3.** фиг. *имати утицаја на нешто, на нека догађања и сл. (као иницијатор, подстрекач, саветник и сл.), учествовати у нечему (иницирајући, подстичући нешто, залажући се за нешто и сл.), обично у нечему лошем, негативном.* ■ **~ се** (само несвр.) *в. кумити се.*

кумо̀вскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на кума:* кумовски синови, ~ част. • **Кумовска слама** ж астр. *в. Кумова слама (под кумов).*

ку́мство с **а.** *кумовска веза, кумовски однос између два лица или две породице:* венчано ~, крштено ~, шишано (стрижено) ~. **б.** *учешће, улога кума на крштењу или венчању; кумовање.*

ку̑мулати̏ван, -вна, -о *збирни, укупан, свеукупан:* кумулативни обрачун.

ку̑мулати̏вно прил. *заједно с нечим другим, уједно; у општем збиру, укупно:* ~ обрачунати доприноси.

кумула́ција ж **1.** *гомилање, нагомилавање.* **2.** правн. **а.** *истицање више захтева у парничном поступку.* **б.** *изрицање једне казне која представља збир казни одмерених за свако појединачно кривично дело.*

ку̑мулацио̄нӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на кумулацију (2).*

кумули́рати, -у̀лӣра̄м свр. и несвр. лат. *(на)гомилати, скупити, скупљати, саб(и)рати, збројити, збрајати.* ■ **~ се** *нагомила(ва)ти се, скупити се, скупљати се.*

кумулони̏мбус м лат. мет. *врста облака сличног планини, светлог врха и тамног равног подножја, који доноси пљусак с грмљавином (често и с градом) или густ снег.*

ку̑мулус м лат. мет. *врста облака насталог од мноштва сјајнобелих облака заравњене основе и купастог, засвођеног врха.*

ку́мче, -ета с (супл. мн. ку̑мчићи м; зб. им. ку̑мча̄д ж) *дете у односу на кума који га је крстио.*

ку́на ж зоол. **а.** *ситна звер из породице* Mustelidae, *чије се крзно веома цени:* ~ златица (Mustela martes, Martes martes), обична (домаћа) ~ (Mustela foina). **б.** *крзно те животиње.* **в.** *у мн.: породица мањих звери* Mustelidae, *у коју спада куна (а), јазавац, твор, видра и неке друге животиње (у јд.: животиња из те породице).*

ку̏надра ж бот. **а.** *пајерјасти омотач око плода неких главочика (маслачка, одољена и сл.),* pappus. **б.** *меки, маховинасти део на клипу рогоза.* **в.** *длачице, маље на листовима или стабљици неких биљака; прамичци, ситни увојци длачица на стаблу неких биљака.*

ку̏надраст, -а, -о *обрастао, покривен кунадром (о биљкама и деловима биљака).*

ку̏на̄р, -а́ра м **а.** *ловац на куне.* **б.** *врста ловачког пса обученог за лов на куне.*

куна́торити, -им несвр. *в. кубурити.*

ку̏на̄ш, -а́ша м зоол. **а.** (често у изр. **белопегави** ~) *ноћна животиња слична куни, аустралијски торбар* Dasyurus viverrinus *из пор.* Dasyuridae. **б.** *у мн.: породица торбара* Dasyuridae, *у коју спада кунаш (а) и више других сродних торбара (у јд.: животиња из те породице).*

ку̏ндак м тур. **а.** *задњи, одн. доњи, дрвени или метални, део стрељачког оружја (пушке, аутомата, пушкомитраљеза) у који је смештен задњи део цеви, магацин, механизам за окидање и др.* **б.** фиг. *власт која се врши, спроводи применом силе, насиље, терор.*

ку̏ндачина ж *аугм. и пеј. од кундак.*

ку̏ндачити, -им несвр. [гл. им. ку̏ндачѐње с] *ударити, тући кундаком.*

ку̏ндачић и **кунда̀чић** м *дем. и хип. од кундак.*

ку̏ндачкӣ, -ā, -ō *који се односи на кундак (обично о ударцу који је задат кундаком).*

ку̏ндачки прил. **а.** *кундаком, кундацима (нпр. тући, борити се и сл.).* **б.** *кундаком напред:* окренути пушку ~.

кундур- *в. кондур-.*

ку̏нетина ж *в. куновина;* уп. куна (а).

ку̏нећӣ, -ā, -ē *који се односи на куну, који припада куни:* ~ кожа, ~ траг.

ку̏нина ж **1.** *в. куновина.* **2.** бот. *в. метлица (3а).*

ку̏нӣћ, -ића и **ку̏нић,** -а м зоол. *глодар из пор. зечева* (Leporidae) Oryctolagus, O. cuniculus, *који живи у слободној природи или се гаји припитомљен ради меса и крзна.*

кунѝћа̄рнӣк м *просторија или зграда у којој се гаје кунићи; фарма за гајење кунића.*

кунѝћа̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на кунићарство:* ~ фарма.

кунића́рство с *гајење кунића; привредна грана чија је делатност гајење кунића.*

ку̏ница ж **1.** *дем. од куна (а и б); куна (а).* **2.** бот. *једногодишња, двогодишња или вишегодишња биљка из рода* Alopecurus (*ф.* Gramina).

ку̏нкта̄тор м лат. *онај који стално одлаже неку акцију, предузимање посла и сл., који оклева чекајући погоднији тренутак;* уп. оклевало.

ку̏нкта̄торскӣ, -ā, -ō *који се односи на кунктаторе, својствен кунктаторима.*

ку̏нкта̄торство с *држање, понашање својствено кунктаторима, одлагање, оклевање.*

ку̏новина ж *кунина кожа, кунино крзно.*

ку̏нст м нем. *умеће, довитљивост, мајсторство; вештина, мајсторија.*

ку̏њав, -а, -о **а.** *који куња, дрема, дремљив, поспан.* **б.** *који куња, који се не осећа добро, кењкав, болешљив.*

ку̏њалица ж **1.** *особа која често куња.* **2.** мед. нар. *в. куњавица.*

ку̏њало м и с (мн. с) *в. куњалица (1).*

ку̏њати, ку̏ња̄м несвр. **1. а.** *бити обузет лаким, испрекиданим сном, заносити се, падати у лак сан, дремати:* куња као мачка. **б.** *проводити време монотоно, не радећи ништа, без икакве активности (у беспослици, доколици).* **2.** *безвољно, малаксало мировати, лежати услед слабости, повећања температуре и сл. (обично пре него што ће болест узети маха).*

ку̏п[1] м *више предмета исте врсте наслаганих или нагомиланих на једном месту, хрпа, гомила.*

ку̏п[2], -а и ку̏па м енгл. спорт. *такмичење на принципу елиминације, у којем победник добија пехар; пехар који се предаје победнику у таквом такмичењу.* • **куп-систем** *систем спортског такмичења при којем побеђени испада из даљег такмичења, а победник га наставља.* **куп-утакмица** *утакмица која се игра по куп-систему.*

ку̏п[3] м фр. *посластица од сладоледа, сецканог воћа, обично и слатког алкохолног пића (ликера и сл.), у чаши.*

ку̏па[1] ж **1.** *велика метална или масивнија стаклена чаша, пехар; количина нечега која стане у ту чашу.* **2.** бот. *в. купула (2).*

ку̏па[2] ж **1.** мат. *геометријско тело ограничено равном, кружном површином у основи и облом површином која се постепено сужава и завршава у једној тачки у врху, конус.* **2.** *планински врх, брдо, стена и сл. налик на купу (1).* **3.** (и ку́па) **а.** *снопови кукурузне шаше (трске и сл.) сложени у виду купе (1); уопште наслага, гомила нечега слична купи (1).* **б.** *неколико или више пушака сложених тако да се врховима цеви наслањају једна на другу.* **в.** *гомилица од четири ораха (или неког другог плода) намештена тако да три чине основу а четврти стоји на њима у средини; дечја игра у којој се орахом (или неким другим одговарајућим плодом) гађа у више таквих гомилица док се све не оборе.* • мат. **зарубљена** ~ *део праве купе између њене базе и пресека који остане када се права купа пресече једном равни паралелном са основом купе.* **коса** ~ *купа са нагнутом средњом осом.* **права (кружна, ротациона)** ~ *купа која настаје обртањем правоуглог троугла око дуже катете, при чему краћа катета описује кружну основу.*

купа́жа ж фр. *мешање различитих вина или више врста неког другог алкохолног пића; разблаживање, разређивање пића.*

ку̏палӣшнӣ, -ā, -ō *који се односи на купалиште:* ~ место, ~ просторија, ~ сезона.

ку̏палӣште с **1. а.** *место на обали мора, језера, реке погодно за купање, обично уређена плажа:* чувар купалишта. **б.** *летовалиште на обали мора.* **2.** *бањско лечилиште, бања.* **3.** *в. купатило (1б).*

купао̀ница и **ку̏паоница** ж *просторија за купање;* уп. купатило.

купао̀ничкӣ и **ку̏паоничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на купаоницу, који припада купаоници.*

ку̏паст, -а, -о *који има облик купе, конусан; сличан купи (1):* ~ брдо.

ку̏пасто прил. *у облику купе, као купа:* ~ сведен кров.

ку́пати, ку̏па̄м несвр. **1. а.** *прати (првенствено водом, у води) некога, прати некоме тело; прати неку животињу, тело неке животиње:* ~ дете; ~ коња. **б.** фиг. *запљускивати, заливати (обично о реци).* **в.** (у зноју, у пени) *излажући некога великим напорима чинити да га облије зној, пена.* **2.** фиг. *захватати целу површину или простор нечега, прекривати.* – И глечере густа сумаглица купа. ■ ~ **се 1. а.** *загњуривати се у воду или поливати се водом по телу (ради прања, освежења, лечења и др.).* **б.** *загњуривати се у песак, прашину и сл., копрцати се по песку, прашини и сл. ради уклањања гамади (о живини).* **2.** (у нечему) **а.** (у зноју, пени) *бити обливен, обливати се (знојем, пеном);* фиг. *теглити, диринчити.* **б.** фиг. *бити сав захваћен, обасут, засут (светлошћу, сунцем и сл.):* купа се у сунцу. **в.** *имати нечега у неограниченим количинама, бити презасићен нечим:* купа се у злату (изобиљу, раскоши). • ~ **се у крви** *гинути, страдати (у борби).* ~ **се у сузама** *незадрживо, много, јако плакати.*

купа̀тило с **1. а.** *просторија (у стану и др.) која служи за купање и умивање, обично с кадом, тушем и др.* **б.** (обично с одредбом: јавно) *зграда с уређајима за купање у топлој води.* **в.** (са одредбом: парно) *зграда, просторија са уређајима за парење, где се цело тело излаже дејству паре;* уп. сауна. **2.** *в. купалиште (1).* **3.** *лековита минерална вода за купање; бања, лечилиште с таквом водом:* јодно ~, сумпорно ~. **4.** *купељ, купка.*

купа̀тилскӣ, -ā, -ō *који се односи на купатило, који припада купатилу:* ~ врата, ~ казан, ~ предсобље.

ку̏паћӣ, -ā, -ē *који служи за купање, који се употребљава при купању:* ~ гаћ(иц)е, ~ костим.

ку́пац, ку́пца м (инстр. ку́пцем; ген. мн. ку̑пāцā) *онај који купује нешто.*

ку̏пāч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *онај који се купа у мору, језеру, реци, базену и сл.*

купа̀чица ж *она која се купа у мору, језеру, реци, базену и сл.*

ку̏пāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на купаче; купаћи:* купачке капе.

ку̏пē, -е̏а м фр. *затворен одељак са седиштима у железничком путничком вагону.*

ку́пељ ж **1.** *вода за купање.* **2.** *в. купка (1).* **3.** *в. купалиште (2).*

ку̏пилац и **ку̏пилац,** -иоца м *онај који сакупља покошену траву, пожњевено жито, отресене или расуте плодове и сл., сабирач, скупљач.*

ку̏пилица и **ку̏пилица** ж **1.** *женска особа купилац, скупљачица, сабирачица.* **2.** *машина за сакупљање расутог материјала.*

ку̏пина ж бот. *жбунаста биљка, са одрвенелим дугачким, обично трновитим изданцима, из рода* Rubus (R. fruticosus, R. fruticocus, R. plicatus, R. candicans, R. discolor, R. ulmifolius, R. canescens, R. glandulosus, R. caesius), *која има плод састављен од ситних, сочних коштуница црне боје; плод те биљке.*

ку̏пинаст, -а, -о *који је као купина, сличан купини:* купинасте очи.

ку̏пиница ж *дем. и хип. од купина.*

ку̏пинов, -а, -о *који се односи на купину (који припада купини, који је од купине и сл.):* ~ лист, ~ вино, ~ сок.

ку̏пињāк (ку̏пињāр) м **а.** *место где расту купине.* **б.** *купиново жбуње, купине, купиње.*

купи́рати, ку̏пӣрāм свр. и несвр. фр. **1.** *скратити, скраћивати, подсећи, подсецати (репове псима, коњима, овцама).* **2.** *(по)мешати (разне врсте вина, ређе неког другог пића).*

ку̏пити, -ӣм (трп. ку̏пљен) несвр. [гл. им. ку̏пље̄ње с] **1. а.** *руком или неким оруђем прикупљати, сабирати на једно место, на гомилу (плодове, сено и сл.); прикупљати (комадиће нечега, нешто што је расуто, растурено) дижући са тла.* **б.** *прибирати, скупљати нешто што се налази код више лица, на више места.* **в.** *скупљати, узимати (своје ствари и др.) спремајући се за одлазак.* **г.** *скидати, уклањати (прашину, нечистоћу и сл.).* **д.** *прикупљати кидајући, брати (биље и сл.).* **ђ.** *прикупљајући мало-помало, у неком периоду, спремати, остављати (сир, кајмак и сл.).* **е.** *убирати, наплаћивати (порез и сл.).* **ж.** *скупљати, записивати (грађу, податке, обичаје и др.).* **з.** *мало-помало, постепено усвајати, стицати (знања, мудрост и сл.); прикупљати (снагу); гомилати, нагомилавати (бес, срџбу и сл.).* **2. а.** *навлачити на себе (рђу, прашину и сл.), покривати се (рђом, прашином и сл.).* **б.** *упијати (неку течност и сл.) (о крпи, сунђеру и сл.).* **3. а.** *сазивати (збор, сватове и сл.), окупљати; приморавајући, присиљавајући скупљати, окупљати (децу, младиће, војску и сл.).* **б.** *узимати некога да би се одвео или уклонио с некога места:* ~ рањенике. **в.** *скупљајући, окупљајући отимати, одузимати (стоку и сл.).* **4.** *стезати, скупљати (обично уста); састављати, приљубљивати (крила, прсте и сл.).* **5.** *мотати у колут, у котур или сл. (нпр. бродско уже).* ■ **~ се 1.** *накупљати се, нагомилавати се.* – фиг. У њему се купи и велико искуство о људима и горчина. **2.** *скупљати се, окупљати се; састајати се; гомилати се, концентрисати се (о људима, војсци и сл.).* **3. а.** *смањивати се у величини, обиму; постајати краћи, ужи (обично о тканини кад се покваси).* **б.** *стезати се, скупљати се (о деловима тела); грчити, савијати своје тело (о животињи и, ређе, о човеку); набирати се (о челу и сл.).* **4. а.** *спремати се, припремати се за одлазак (обично узимајући, скупљајући своје ствари).* **б.** *одлазити; губити се (обично у заповести, у оштријем изражавању).* – Купи се! • **душа ми се купи (у грудима)** *на самрти, на умору сам.* ~ **прње (траље, шипке)** *в. купити се (4).* – Купи прње па бежи у трње!

ку́пити, ку̑пӣм (трп. ку̑пљен) свр. (нешто, некога) **1. а.** *платививши (новцем или нечим другим) прибавити у власништво, набавити (нешто) дајући одређену суму новца, добити (нешто) за новац или друго средство плаћања.* **б.** *добити за себе неку особу дајући откупнину ономе чија је била, ко је њоме располагао, за кога је била везана:* ~ жену, ~ играча (нпр. фудбалера кад прелази из клуба у клуб), ~ роба. **2.** *придобити за себе, привући на своју страну подмићивањем, улагивањем и сл., поткупити, подмитити (нпр. судију и др.).* **3.** фиг. *постићи, стећи улажући велике напоре, подносећи жртве, страдајући, скупо платити (нпр. мир, слободу, богатство и др.).* **4.** (карту, домину) *добити, узети као допуну или замену (у игри).* **5.** разг. *сазнати, обавестити се о нечему;* уп. куповати (2). • **купио би га (могао би га купити и сл.) за мекиње** *много је богатији, имућнији од њега.* **пошто купио по то и продајем** *како сам чуо, тако и казујем, причам.*

ку̏пић и **ку̏пић** м *дем. од куп*[1].

ку̏пица[1] ж *дем. од купа*[1] *(1); мала купа*[1].

ку̏пица[2] и **ку̏пица** ж *дем. и хип. од купа*[2].

ку̏пиште с *гомила, хрпа остатака истопљене руде, шљаке; гомила ископане руде; гомила камења настала при крчењу, рашчишћавању њиве и сл.*

ку̏пка и **ку̏пка** ж **1. а.** *купање ради прања, освежења или лечења.* **б.** *излагање целог тела ваздушном струјању, купељ.* **2. а.** *в. купатило (1).* **б.** *када, коританце и сл. с водом за купање.* **3.** *бања, топлице; лечилиште на морској обали;* уп. купалиште.

ку̏плē, -е̏а м *в. куплет.*

ку̏плер м нем. **а.** *сводник, подводач.* **б.** *власник куплераја.*

купле̏рāј, -а́ја м нем. **1.** *јавна кућа, бордел, бурдељ.* **2.** фиг. разг. *неред, хаос.*

ку̏плерскӣ, -ā, -ō *који се односи на куплере:* ~ посао.

ку̏плēт, -е́та м фр. **а.** *строфа једне песме или део песме који представља једну мисаону целину, који садржи довршену мисао.* **б.** *песма с припевом, сатиричног или комичног садржаја, која се обично пева у оперети или варијетеу, кабареу.*

купле̏тист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који пише, ствара или пева куплете.*

ку̏плунг м нем. техн. *в. квачило.*

ку̏пљив, -а, -о *који се може купити, добити за новац.*

ку́пња ж *в. куповина (1).*

купо̀вати, ку̏пујēм несвр. **1.** *несвр. према ку́пити.* **2.** разг. *помно, пажљиво посматрати шта се ради или слушати шта се прича, разговара и сл. (држећи се при томе по страни, не учествујући у томе сам), сазнавати (нешто) на такав начин;* уп. ку́пити (5).

купо̀вина, ку̏повина и **купови́на** ж **1.** *набављање нечега у власништво за новац или друго средство плаћања, куповање; преузимање, добијање некога (спортисте, жене и др.) за одређену суму новца или сл.* **2.** *оно што је купљено (купљена имовина, роба и др.).*

ку̏пōвнӣ, -ā, -ō **1. а.** *који је купљен, а не произведен, одгајен, направљен, израђен и сл. код куће:* ~ дуван, ~ кошуља, ~ крава, ~ платно, ~ сир. **б.** *в. вештачки (1а):* ~ цвеће. **2.** *који се односи на куповину:* ~ вредност, ~ моћ, ~ уговор, ~ цена. **3.** (у им. служби) с *оно што се купује, одн. оно што је купљено (обично за разлику од онога што се производи, што је произведено и сл. код куће).* – У селима се све више носи куповно.

ку̏пола и **купо̀ла** ж итал. **1. а.** *свод или кров у облику полулопте, кубе.* **б.** фиг. *горњи део нечега, одн. оно што обликом подсећа на куполу (1а):* ~ падобрана, небеска ~. **2.** вој. *горњи, обртни део оклопног возила (нпр. тенка).*

ку̏поласт и **купо̀ласт,** -а, -о *који има облик куполе, сличан куполи:* ~ крошња, ~ облик.

ку̏полица и **купо̀лица** ж *дем. од купола.*

ку̏пōлка и **ку̏пōлка** ж техн. *усправна цилиндрична пећ за топљење сировог гвожђа.*

ку̏пōлнӣ и **ку̏пōлнӣ,** -ā, -ō *који се односи на куполу, који има куполу, куполе.*

ку̏по̄н, -óна м фр. **1. а.** фин. *саставни део хартије од вредности (акције, деонице, обвезнице и сл.) који омогућује имаоцу да подигне доспелу дивиденду, камату, одн. износ доспеле исплате обвезнице.* **б.** *саставни део потрошачке карте који се одсеца и имаоцу даје право на куповину одређене количине неке робе, неког артикла.* **в.** *оглас штампан у новинама који се може исећи и употребити као формулар за наруџбине, добијање попуста при куповини, за учешће у наградним играма и сл.* **г.** *уопште саставни део неке дознаке, документа који имаоцу даје право на коришћење или куповину нечега.* **2.** *саставни део улазнице, гласачког листића и сл. који се одваја, цепа, кида ради контроле.*

ку̏по̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на купоне.*

купопро̏даја ж *куповина и продаја, пренос власништва при којем нови власник плаћа претходном одређену суму новца.*

купопро̏да̄јнӣ, -ā, -ō *који се односи на купопродају:* ~ уговор.

купри- *први део сложеница које означавају хемијска једињења у којима је бакар двовалентан:* купринитрат, куприоксид, куприсулфат и др.

ку̏прӣт, -и́та м мин. *црвена бакарна руда, оксид бакра* (CuO_2).

купро- *први део сложеница који означава хемијска једињења у којима је бакар једновалентан:* купрохлорид и сл.

ку̏пула ж **1.** *в. купола.* **2.** бот. *омотач у основи цвета неких биљака.*

ку̏пус м бот. и агр. (обично у зб. значењу, мн. ø) **а.** *двогодишња зељаста биљка* Brassica oleracea capitata *из ф.* Cruciferae, *чији се листови савијени у главицу употребљавају у исхрани као поврће; сама главица (одн. главице) те биљке; јело од лишћа те биљке.* **б.** *уопште двогодишња или вишегодишња (као гајена култура и једногодишња) биљка* Brassica oleracea *из ф.* Cruciferae, *чији се многи варијетети гаје као поврће (купус (а), раштан, карфиол, прокељ, келераба, кељ).* • **дивљи** ~ бот. *вишегодишња биљка* Diplotaxis tenuifolia *из ф.* Cruciferae. **изјести, појести доста (много** и сл.) **купуса** *имати доста година.* **као вола (волину, теле) у купусу (ис)тући, одерати, пребити** и сл. *много (ис)тући, пребити (испребијати).*

ку̏пуса̄р, -а и **купу̀са̄р,** -áра м зоол. (често с одредбом: бели или велики) *дневни лептир* Pieris brassicae *из пор.* Pieridae, *чије се гусенице хране лишћем купуса и других сродних биљака.* • **мали** ~ *лептир сродан белом купусару* Pieris rapae. **ноћни** ~ *ноћни лептир* Mamestra brassicae, *чије се гусенице хране купусом.*

купу̀сара ж **1.** *каца или сличан суд за кисели купус.* **2.** *в. купусиште.* **3.** *пита са купусом, купушњача.* **4.** експр. *стара, отрцана, поцепана књига (из које често испадају листови); књижурина.*

купу̀сати, - āм несвр. *кидати, цепати (књигу, листове књиге);* уп. раскупусати се.

ку̏пусац и **купу́сац,** -сца м бот. *зељаста биљка* Isatis canescens *из ф.* Cruciferae.

ку̏пусина ж *аугм. и пеј. од купус.*

ку̏пусӣште с *земљиште на којем се гаји купус.*

ку̏пуснӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на купус (који је од купуса, који служи за држање купуса и др.):* ~ главица, ~ каца, ~ расад. **2.** у изр. ~ **поврће** бот. и агр. *поврће у које спада купус (а), кељ, карфиол, келераба, раштан и сл.* **3.** *као стални атрибут у разним зоолошким и ботаничким двочланим називима:* ~ белац, ~ вештица, ~ жижак, ~ муха, ~ пипа, ~ репица, ~ стеница.

ку̏пушња̄к м **1.** *в. купусиште.* **2.** зоол. *в. купусар.*

ку̏пушњача и **купу̀шњача** ж *пита са купусом, купусара.*

ку̏пчић м *гомилица, хрпица (у облику мале купе).*

ку́ра ж лат. *третман који се предузима, најчешће у ограниченом временском периоду и уз прописане лекове, ради сузбијања и отклањања неке болести; посебан начин живота и исхране ради побољшања здравствене, естетске и сл. стања уопште.*

ку̏ра̄ж ж фр. *храброст, смелост, одважност.*

ку̏ра̄жан, -жна, -о *који има куражи, храбар, смео, одважан.*

кура́жити, ку̏ра̄жӣм несвр. [гл. им. кура́жēње с] *храбрити, бодрити, соколити.* ■ ~ **се** *храбрити се, соколити се; показивати се куражним, јуначити се.*

ку̏ра̄жно прил. *храбро, одважно, смело:* ~ гледати.

ку̏ра̄жно̄ст и **кура́жно̄ст,** -ости ж *особина, својство онога који је куражан, храброст, одважност.*

Ку̏ра̄н, -áна м тур. *збирка верских, моралних и друштвено-правних прописа исламске религије, муслиманска света књига која садржи Мухамедово учење;* уп. Коран.

ку̏ра̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на Куран.*

кура́ре м **1.** бот. *индијско-малајска и јужноамеричка биљка* Strychnos tieute *из ф.* Loganiaceae. **2.** *отров добијен из коре те биљке.*

ку̏ра̄т, -áта м лат. (итал.) *католички (ретко православни) свештеник, обично војни, жупник (парох).*

курате̏ла ж итал. *старатељство, туторство:* ставити (некога) под нечију курателу.

курати́ва ж *нега, лечење болесника.*

ку̏ратӣван, -вна, -о *који је у вези с куративом, с лечењем (обично чији је задатак нега, лечење болесника):* ~ медицина, ~ служба.

ку̏ратӣвно прил. *спроводећи куративу:* радити шест сати ~ и два сата превентивно.

ку̏ра̄тор м лат. *старатељ, тутор:* ~ задужбине, ~ оставштине.

ку̏рба̄н, -áна м тур. **1. а.** *бравче или говече које муслимани кољу на Курбан-бајрам.* **б.** *бравче или нека друга домаћа животиња која се коље при постављању кућног темеља, за даћу и у неким другим приликама.* **в.** *оно што се приноси на дар неком божанству, жртва.* **2.** (Курбан) *в. Курбан-бајрам.*

Ку̏рба̄н-ба̀јрам (-ба̀рјам) м *муслимански верски празник.*

ку̏рба̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на курбан и Курбан-бајрам.*

ку̏рбла ж нем. *полуга која се употребљавала за покретање аутомобила, ручица за паљење аутомобила.*

ку̏рблати, -āм несвр. *окретати курблу, палити (аутомобилски) мотор курблом.*

ку̏рва ж (ген. мн. ку̏рвӣ) пеј. **1.** *она која живи неморално, која се одаје блуду, блудница; проститутка.* **2.** *особа непоуздане, превртљиве карактера; лукава особа.* **3.** (често с атрибутом „мушка") **а.** *женскарош, курвар.* **б.** *као ублажена или шаљива погрда: мангуп, неваљалац, обешењак.*

ку̏рва̄њскӣ (курва̀њскӣ), -ā, -ō *који се односи на курве и курвање;* уп. ку̏рвӣнскӣ: ~ кућа, курвањски обичаји, ~ поступак.

ку̏рва̄њски (курва̀њски) прил. *на курвањски начин, као курва;* уп. ку̏рвӣнски.

ку̏рва̄р, -áра м пеј. **а.** *онај који живи неморално, који се одаје блуду; женскарош.* **б.** *покварењак, подлац.*

курва̀рлук м пеј. *курварски, неморалан живот, блуд, разврат, курварство; курварско, неморално понашање, курварски поступак.*

ку̏рва̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на курваре, својствен курварима;* уп. ку̏рвӣнскӣ.

ку̏рва̄рски прил. *на курварски начин, као курвар; подло, мучки, покварено, курвински.*

курва́рство с пеј. *блуд, разврат, курварлук.*

курва̀рчина ж *аугм. и пеј. од курвар.*

ку̏рвати се, -āм се несвр. *живети неморално, блудно, као курва, као курвар.*

курве̏тина и **курве́штина** ж *аугм. и пеј. од курва.*

ку̏рвиметар и **ку̏рвиме̄тар,** -тра м *инструмент за мерење дужине кривих линија на картама и цртежима, кривуљар.*

ку̏рвӣнскӣ и **ку̏рвинскӣ,** -ā, -ō *који се односи на курве (који припада курвама, који потиче од курви, својствен курвама и сл.).*

ку̏рвӣнски и **ку̏рвински** прил. *на ку̏рвӣнскӣ начин, као курва, као курве.*

ку̑рвић м пеј. *в. копилан.*

ку̑рвица и **курви́ца** ж *дем. (често и хип.) од курва.*

ку̏рент м **а.** *начин писања руком, изглед руком писаних, повезаних слова.* **б.** штамп. *обична типографска мала слова (за разлику од верзала, курзива и др.).*

курѐнтан, -тна, -о нем. (лат.) **1.** *текући, редовни, свакодневни:* курентни послови. **2.** штамп. *уобичајен, обичан (о штампарским словима);* уп. курент (б). **3. а.** фин. и банк. *који је у оптицају (о новцу).* **б.** трг. *који се добро продаје, који има добру проју (о роби).*

курѐнтно прил. *редовно, свакодневно:* ~ верзиран, ~ обавештен.

ку̏рзив, -и́ва м лат. **а.** штамп. *тип косих, удесно нагнутих штампарских слова, сличних рукописном писму.* **б.** *тип старог рукописног писма прилагођеног једноставнијем и бржем писању.*

ку̏рзивнӣ, -ā, -ō *који се односи на курзив:* курзивна слова.

курзи́рати, ку̏рзӣрāм несвр. нем. **а.** *бити у оптицају, у промету (о новцу, меницама и сл.).* **б.** *кружити, колати (о гласовима).*

ку̑рија ж лат. **1.** ист. **а.** *управна, политичка и војна јединица у старом Риму.* **б.** *зграда у којој су се одржавале седнице сената у старом Риму.* **2. а.** ист. *највише државно веће у доба феудализма, суд састављен од великодостојника и вазала; владарска кућа, двор у којем су се одржавала таква већа, судови.* **б.** ист. *племићки посед, племићко имање.* **в.** *племићки двор уопште.* **г.** *канонична кућа.* **3. а.** *највише судско веће, највиши суд; суд уопште.* **б.** *зграда у којој се налази градска управа, магистрат.* **4.** *изборни разред (по сталежима, имовинском цензусу и сл.) у неким старим изборним системима.* **5.** (обично с одредбом „римска") *врховни управни орган католичке цркве; управни апарат папске државе, папски двор.*

ку̑ријāлан, -лна, -о (обично одр.) *који се односи на курију, који је у вези с куријом; судски; административни, канцеларијски:* куријална земља; куријални формулар; куријални стил.

ку̏рика ж бот. **а.** *листопадни, ређе зимзелени жбун или ниско дрво из рода* Evonymus *из ф.* Celastraceae: брадавичаста ~ E. verrucosus, бунгеова ~ E. bungeanus, јапанска ~ E. japonicus, широколиста ~ E. latifolius. **б.** *истоимена врста тога рода* E. europaeus.

ку̏риков, -а, -о *који припада курици, који је од курике, који се односи на курику:* ~ гранчица, ~ плод.

ку̑риōзан, -зна, -о лат. **1.** *необичан, чудан, чудноват:* ~ ствар, ~ феномен, куриозне чињенице. **2.** *радознао, знатижељан, љубопитљив.*

куриозѝтēт, -е́та м **1.** *оно што је необично, ретко (необична, ретка ствар, појава и др.), реткост; необичност, чудноватост, занимљивост.* **2.** *радозналост, љубопитљивост, знатижеља.*

курио́знōст, -ости ж *особина онога што је куриозно, онога који је куриозан.*

курио́зум м *в. куриозитет (1).*

ку̏рир, -и́ра м (вок. ку̑рӣре и -у, инстр. -и́ром) фр. *онај који носи неки извештај, поруку и сл., гласник; онај који разноси службену пошту.*

ку̏рӣрка ж *женска особа курир.*

ку̏рӣрскӣ, -ā, -ō *који се односи на курире:* ~ веза, ~ служба.

ку̑рјāк м *в. вук.* • **пчелин, пчелињи** ~ зоол. *пештир* Philanthus triangulum, *који уништава пчеле.*

ку̏рјача ж бот. **а.** *в. бун.* **б.** *врста отровне гљиве* Boletus lupinus *из ф.* Palyporaceae.

курјѐче, -ета с (супл. мн. курјѐчићи) *дем. и хип. од курјак; младунче курјака, курјачић, вучић.*

курјѐчина ж **1.** *аугм. и пеј. од курјак.* **2.** *курјачко крзно, курјачка кожа; огртач, шубара, капа и сл. од тога крзна, вучетина.*

курјѐчић м *дем. од курјак; младунче курјака, вучић.*

курјѐчица ж **а.** *женка курјака, вучица.* **б.** фиг. *зла, окрутна, опака жена.*

курјѐчӣ (курјѐчијӣ), -ā, -ē *који се односи на курјака, курјаке, курјачки, вучји:* курјачји зуби, ~ чопор.

ку̑рјāчкӣ и **ку̏рјāчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на курјаке, вучји; који је као код курјака, својствен, сличан курјаку:* курјачки зуби; ~ напад, ~ ћуд.

ку̑рјāчки и **ку̏рјāчки** прил. *на курјачки начин, као курјак, као код курјака:* ~ огладнети, ~ снажни зуби.

ку̑рјӣ и **ку̏рјӣ,** -ā, -ē у изр. ~ **око** *жуљ на нози, на ножним прстима (обично од тесне обуће).* **стати (некоме) на ~ око** *дирнути некога тамо где је најосетљивији, где га највише боли, погађа.*

курку̏ма ж **а.** бот. *зељаста биљка* Curcuma longa *из ф.* Zingiberaceae, *жутњак.* **б.** *изданак те биљке.* **в.** *жута боја која се добија из тога поданка.*

курку̏мӣн, -и́на м *жута кристална материја, састојак куркуме (б).*

ку̑рс м (мн. -еви) лат. **1. а.** *смер, правац кретања, пре свега по компасу (или неком другом инструменту), одн. по географској карти (обично о броду или авиону).* **б.** фиг. *усмереност, оријентација неке активности (нпр. политичке); правац, смер развитка нечега; ток, процес који се развија у одређеном правцу.* **2. а.** *низ, циклус предавања из неке научне и сл. области која чине заокружену целину:* ~ из психијатрије. **б.** *настава (ван редовног школског образовања) којом слушаоци стичу знања из неке области, којом се оспособљавају за нешто; настава са школским програмом (обично скраћеним) за стицање одређене стручне квалификације, течај:* ~ енглеског језика, ~ кројења и шивења, дактилографски ~. **3.** фин. и банк. *продајна, одн. куповна цена вредносних папира, валута, девиза и сл. која се формира на берзи према понуди и потражњи; однос вредности разних валута.*

ку̏рсист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који похађа неки курс, течај.*

ку̏рсисткиња ж *она која похађа неки курс, течај.*

ку̑рснӣ, -ā, -ō *који се односи на курс (3):* ~ вредност, ~ листа, ~ разлика.

ку̏рсор м енгл. *симбол (квадратић, дебља цртица и сл.) на екрану рачунара којим је означена тренутна позиција у писању или цртању.*

курта́жа ж фр. *посредовање у трговини; провизија коју добија посредник за обављени посао.*

курталиса́вати (се), -ѝсāвāм (се) *несвр. према курталисати (се).*

курта̀лисати, -ишēм свр. тур. *избавити, спасти, ослободити:* ~ некога беде. ■ ~ **се а.** *ослободити се, решити се нечега; избавити се, спасти се:* ~ се брига. **б.** *ослободити се, решити се некога, отрести се, отарасити се.*

куртѝзāн, -а́на м **а.** *в. дворанин.* **б.** *в. улизица.*

куртиза̀на ж фр. **а.** *у средњем веку, првобитно дворска дама а потом владарева, одн. феудалчева љубавница.* **б.** *елегантна и отмена жена слободног понашања коју су издржавали аристократи и други богати људи; елегантна, отмена проститутка.*

куртѝзāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на куртизане и куртизане.*

куртѝзāнски прил. *као куртизани или куртизане; улизички, удворички.*

куртиза́нство с *улизиштво, удвориштво.*

ку̑ртоāзан, -зна, -о *који се чини из куртоазије; учтив, углађен; пун куртоазије:* ~ посета; ~ понашање.

куртоа̀зија и **куртоа́зија** ж фр. **а.** *учтивост, углађеност, лепо понашање (обично куртоазно).* **б.** *конвенционална правила о понашању и поступању у међудржавним односима; понашање, поступање које се заснива на таквим правилима.*

ку̑рчити се, -ӣм се несвр. разг. вулг. *правити се важан, држати се охоло.*

ку̏ршлус м нем. *прекид електричне струје који настаје у електричној мрежи услед непосредног додира водова, кратак спој;* фиг. *неслагање, размимоилажење; раскид, прекид (односа и сл.).*

ку̏ршум м тур. *зрно, метак (пушке, пиштоља и сл.).*

ку̏ршумскӣ, -ā, -ō *који се односи на куршум:* ~ рана.

кŷс, ку́са, -о **1.** *који је без репа или са кратким репом, безреп или краткореп (о животињи); кратак, скраћен (о репу).* **2.** *којем недостаје неки део, елемент, детаљ и сл.; мали, премали; кратак, прекратак:* ~ столица; ~ униформа. **3.** фиг. *непотпун; недовољан; мањкав; оскудан:* ~ знање, ~ представа (о нечему), ~ припрема (за нешто). **4.** (у именичкој служби, само одр.) м еуф. *ђаво, враг.* • **има их као кусих паса** *има их врло много.* **куси и репати (кусо и репато)** *свакакав свет, разни људи, свако, све живо.*

ку̏са[1] ж *назив и име домаћим животињама (женкама) кусог репа.*

ку̏са[2] м *назив и име домаћим животињама (мужјацима) кусог репа.*

ку̏сав, -а, -о *кус, кусаст.*

ку̏сало с **а.** *доњи део кашике којим се храна захвата и ставља у уста.* **б.** *доњи, издубени део гусала.*

ку̏саст и **ку̏сат,** -а, -о *кус, кусав.*

куса́так, -тка м *део, остатак нечега истрошеног, одсеченог, сломљеног и сл.;* уп. патрљак.

ку́сати, кŷсāм несвр. **1.** *јести добро и са уживањем; јести уопште.* **2.** фиг. *користити, искоришћавати туђи труд, муку, неслогу и др.*

ку́сити, кŷсӣм несвр. *чинити кусим секући длаку, одн. вуну са животињског репа или сам реп.*

ку̏скун м тур. *каиш провучен испод репа товарне животиње (коња, магарца и сл.) и причвршћен за седло или самар; део (х)ама провучен испод коњског репа.*

ку́снути, кŷснēм свр. *окусити (јело, пиће и сл.), често ради пробања;* уп. кусати.

ку̏сōв, -о̀ва м *пас кусог репа и име таквом псу.*

кусо̀крилац, -ӣлца и **кусокри́лац,** -лца м (обично у мн.) зоол. *в. краткокрилац.*

ку́соња м (мн. ж) *домаћа животиња (мужјак) кусог репа и име таквој животињи.*

кусо̀реп, -а, -о **1.** *који има кус реп:* ~ кокошка, ~ крмача. **2.** фиг. пеј. *бескарактеран, морално низак, подао.*

ку́соња м *домаћа животиња (мужјак) кусог репа и име таквој животињи.*

кусо̀репа ж (често у атрибутској служби) *кобила кусог репа.*

кусо̀репаст, -а, -о *в. кусореп (1).*

ку̏стōвница ж бот. *листопадни грм који се гаји у живицама, жива ограда, вучац,* Lycium halimifolium*; уопште биљка из рода* Lycium (*пор.* Solanaceae), *који обухвата велики број врста.*

кусто́да ж итал. **1.** *у старим штампаним (понекад и рукописним) књигама бројка, прва реч или слог с почетка следеће стране, исписани на крају претходне.* **2.** муз. *знак на крају ретка у нотном писму који означава прву ноту у следећем ретку.*

ку̏стос м лат. *стручњак којем је поверен надзор над музејем, галеријом или другом сродном установом, одн. збирком те установе.*

ку̏стура ж рум. *тупо, старо, често зарђало сечиво (нож, бритва, сабља и сл.).*

ку̏стурина ж *аугм. и пеј. од кустура.*

ку̏стурица ж **1.** *дем. од кустура.* **2.** бот. *вишегодишња жбунаста биљка* Polygala major *из ф.* Polygalaceae.

ку̏сӯр м тур. **1. а.** *остатак новца који се враћа купцу као разлика између цене купљене робе и дате (крупне) новчанице.* **б.** фиг. *средство за изравнавање нечијих рачуна.* – Сраман рачун и кусур нечији постадосмо! **в.** фиг. *непречишћен, неизравнат међусобни рачун.* **2.** *остатак неког дуга, пореза и сл.; уопште оно што је преостало, остатак од неке величине.* • **и ~** *и још неколико (преко округлог броја који се наводи).* – Има педесет и кусур година.

кусу̏рати се, -āм се свр. и несвр. **1.** *изравна(ва)ти с ким рачуне, подмири(ва)ти међусобне рачуне, обрачуна(ва)ти се, раскусура(ва)ти се.* **2.** фиг. *међусобно се обрачуна(ва)ти, разрачуна(ва)ти у неком спору, сукобу и сл.*

кŷт, ку́та м (инстр. ку́том; мн. ку́тови, арх. и песн. ку́ти) **1.** мат. *в. угао (1).* **2. а.** *део простора, место које се налази између три површине које се секу (обично у некој просторији), угао, ћошак.* **б.** *угаони део, угао, крај (усана, очију и сл.).* **3.** *мањи, периферни део неке територије који се граничи с неком другом територијом, угао:* заузимање северозападног кута европске Турске. **4. а.** *већи или мањи део неке територије (земље, места), крај, предео.* **б.** *уопште део неке целине, комад, парче, крајичак:* ~ ведрине (на небу), ~ земље. **5.** *заклоњено, скровито и тихо место.*

ку́так, -тка м (мн. ку́ци, ген. кŷтāкā) *дем. и хип. од кут (2, 4 и 5):* ~ собе, ~ земљине кугле.

ку̏тао, -тла м лат. *округла дрвена, лимена и сл. посуда са дршком за захватање воде или неке друге течности.*

ку̏тер м енгл. пом. *врста једрењака или парног, одн. моторног брода; врста чамца на весла.*

ку̏тија ж тур. *предмет израђен од различитог материјала, најчешће у облику правоугаоног паралелопипеда, обично с поклопцем, који служи за држање, чување, преношење нечега и сл.* • **гласачка ~** *кутија у коју се приликом гласања на изборима стављају гласачки листићи, куглице и сл.* **~ времена** *метална кутија или просторија озидана дубоко у земљи у којој се чувају микрофилмови, негативи фотографија, узорци. цивилизацијских достигнућа данашњице за будућа поколења.* **Пандорина ~** мит. *извор свеколиког или великог зла, велике несреће:* отворити Пандорину кутију. **ћорава ~** *гласачка кутија у коју се стављају гласачки листићи (куглице и сл.) за кандидате којих нема на гласачким листама.* **црна ~** *хермeтички затворена кутија од ватросталног материјала смештена у пилотску кабину авиона, у којој се налазе снимљени сви подаци о лету авиона.*

ку̏тијаст, -а, -о *који има облик кутије, сличан кутији:* ~ кућа.

кутијѐтина ж *аугм. и пеј. од кутија.*

ку̏тијица ж *дем. и хип. од кутија.*

кути̏кула ж лат. **а.** анат. *рожнати заштитни слој који покрива тело неких бескичмењака (главкара, црва и др.).* **б.** бот. *заштитна кожаста танка опна која покрива ћелијске мембране епидерма код биљака (на зељастим деловима, семенкама и др.).* • **зубна ~** анат. *зубна глеђ.*

ку̏тикулāрнӣ, -ā, -ō *који се односи на кутикулу:* ~ слој.

ку́тити, -ӣм несвр. *куњати, кутрити.*

ку̏тӣћ, -и́ћа и **ку̏тић,** -а м *дем. и хип. од кут (2, 4, 5).*

кути́ћак, -ћка м *дем. и хип. од кут и кутић.*

ку̏ткамо прил. *у разним правцима, на разне стране.*

ку̏тлача и **ку̏тлача** ж *велика дубока кашика за захватање и сипање течног, житког јела; количина јела коју она захвата.*

ку̏тлачица и **ку̏тлачица** ж *дем. и хип. од кутлача.*

ку̏тлић м *дем. од кутао; кутао.*

ку̏тљати, -āм несвр. *в. куњати (1).* ■ **~ се** *в. ковитлати се.*

ку̏тнӣ, -ā, -ō *који се односи на кут, угаони.*

ку̏тњāк (ку́тњāк) м анат. *у мн.: зуби човека и већине других кичмењака смештени у задњем делу вилице, који служе за жвакање; у јд.: такав зуб,* dens molaris, dens praemolaris.

ку̏тњӣ (ку́тњӣ), -ā, -ē у изр. **~ зуб** анат. *в. кутњак.*

ку̏томēр и **ку̏томер** јек. **ку̏томјēр** и **ку̏томјер** м *в. угломер.*

ку́трити, -ӣм **1.** *в. куњати (2).* **б.** *проводити време у осами, у чами, чамити.* **2. а.** *ћутећи пажљиво слушати, ослушкивати шта други говоре (обично смишљајући при том у себи нешто подмукло).* **б.** *пажљиво (обично кришом) гледати, посматрати.*

ку̏ћа ж **1. а.** *грађевина, зграда за становање или неку друштвену потребу.* **б.** *родни, породични дом, домаће огњиште.* – После дугог лутања вратио се кући. **в.** *станиште, пребивалиште животиња.* **г.** *кућни послови, кућанство, домаћинство.* – На моја леђа пала сва кућа. **2. а.** *они који живе у једном дома-*

ћинству, породична заједница, породица: добити писмо од куће, то је част за нашу кућу. **б.** *фамилија; братство; род; лоза, династија:* ~ Немањића, ~ Петровића. **3. а.** *културно-просветна, научна и др. установа (нпр. позориште); суд, судница; општина; зграда у којој је смештена таква установа.* **б.** *предузеће; зграда у којој је смештено предузеће;* уп. фирма (1б): издавачка ~, трговачка ~. **4.** фиг. *место пребивања (град, село, крај и сл.); родни крај, завичај; земља у којој се живи, домовина:* имати успеха код куће и у иностранству. **5.** фиг. (обично у вок., с атрибутом „моја") *назив од миља (обично у обраћању мајке детету).* **6.** *в. кућица (2а и б).* • **божја (господња) ~** *храм, црква.* **вечна ~** *гроб.* **војна (војничка) ~** *војна јединица додељена владару.* **јавна (блудна) ~** *институција и зграда, просторија у којој се спроводи проституција.* **~ од карата** *в. кула од карата (под кула).* **луда (лудачка) ~** *болница за душевне болеснике, лудница.* **робна ~** *трговинска радња, обично смештена у великој згради, у којој се продаје различита роба.* **стара ~** 1) *породица која има друштвени углед већ више генерација.* 2) (у вок.) разг. *синтагма којом се у обраћању, обично при поздраву, исказује присност, пријатељство.* 3) разг. *студент старије године студија; вечни студент.* **црна ~** *тамница, затвор.* • **ако чељад није (нису) бесна, кућа није тесна** *ако су људи скромни, могу се задовољити оним што имају.* **без куће и кућишта (ни куће ни кућишта и сл.)** *без игде ичега.* **бити код (своје) куће** 1) *осећати се слободно, угодно, добро се сналазити као у својој кући; бити добро примљен, прихваћен.* 2) *добро се сналазити у некој области, материји и сл., добро нешто познавати, добро владати нечим.* **далеко му лепа ~** *узречица за изражавање негодовања према некоме (нечему), отресања од некога (нечега): џаба га било.* **дићи (дизати) кућу на главу** *(на)правити галаму, неред.* **до божје куће** *до краја, до крајње границе, мере, до крајњих могућности.* **договор кућу гради** *сложним радом постиже се успех.* **држати отворену кућу** *радо или много примати госте, посете.* **заиграће мечка и пред твојом кућом** *и тебе ће снаћи несрећа, зло, невоља.* **закопати (затворити и сл.) кућу** *истребити, затрти породицу.* **почистити прво пред својом кућом** *отклонити прво своје недостатке, оно што не ваља, што није у реду и сл. па тек онда приговарати другоме.* **раскопати, растурити кућу** *учинити да дође до деобе веће породичне заједнице, задруге.* **свуда поћи, (али) својој кући доћи** *треба све видети, упознати и сл., али је најлепше, најбоље код своје куће.* **ући жени у кућу** *прижентити се, призетити се.*

кућа̏нӣк, -а и **куһа̀нӣк,** -ӣка м *онај који је вредан, способан у домаћинству, који унапређује домаћинство, добар домаћин.*

кућа̏нин м (мн. -а̄ни) **а.** *члан куће, домаћинства, укућанин.* **б.** *в. кућаник.*

кућа̏ница и **кућа̀ница** ж *она која се бави кућним, домаћим пословима, која води домаћинство, домаћица; добра, вредна домаћица.*

кућа̏нӣчкӣ, -а̄, -ō *који се односи на кућанице, (добре) домаћице, домаћички.*

кућа̏нка ж *чланица куће, домаћинства, укућанка.*

кућа̏нскӣ, -а̄, -ō **1.** *који се односи на кућу, на кућанство, на домаћинство, кућни, домаћи:* кућански послови. **2.** *в. домаћички (б):* ~ школа.

кућа́нство и **кућа̏нство** с **1. а.** *оно што је потребно за кућу, за вођење домаћинства, покућанство, покућство и др. предмети.* **б.** *кућне потребе (исхрана, одржавање чистоће и др.).* **2.** *кућни, домаћи послови, пословање, рад у кући, домаћинство.*

кућа̏р, -а́ра м *в. кућер.*

кућа̏ра ж *в. кућер (2 и 3).*

кућа́рак, -рка м *в. кућерак;* уп. кућарица.

кућа́рац, -рца м *онај који продаје ситну робу по кућама, покућарац, торбар.*

кућа̀рина ж *порез на кућу.*

кућа́рити, кућа̏рӣм несвр. [гл. им. кућа́рење с] *продавати робу нудећи је од куће до куће, торбарити.*

кућа̀рица ж *дем. и хип. од кућара;* уп. кућерак.

кућ̏е̄ван и **кућ̏е̄ван,** -вна, -о **1.** *привржен кући, домаћинству, вредан, способан у обављању кућних послова, у домаћинству:* ~ човек. **2.** (одр.) *в. кућни:* ~ намештај, кућевни послови.

кућ̏евић м *човек из старе, угледне породице, кућић, оцаковић.*

кућѐвласнӣк (кућ̏евласнӣк) м *власник, сопственик куће, зграде.*

кућѐвласница (кућ̏евласница) ж *женска особа кућевласник.*

кућѐвласничкӣ (кућ̏евласничкӣ), -а̄, -ō *који се односи на кућевласнике.*

кућѐвнōст, -ости ж *особина онога који је кућеван, онога што је кућевно, домаће; вредноћа, марљивост у обављању кућних послова; добро, економично вођење кућних, домаћих послова.*

кућ̏енӣк м *в. кућаник.*

кућ̏еница ж *в. кућаница.*

кућепа̀зитељ м *настојник куће, домар, пазикућа.*

кућепазитѐљица и **кућепа̀зитēљка** ж *настојница куће, домарка, пазикућа.*

кућ̏ер и **кућ́ер** м **1.** *мања зграда у дворишту сеоске куће у којој бораве младенци и држе своје ствари, вајат.* **2.** *кућица, колибица у близини тора (или нечега другог што се чува), понекад покретна (на саоницама), у којој спава чобанин (или уопште онај који чува, пази нешто).* **3.** *мала, тескобна кућица, обично сеоска, кућерак, колиба.*

кућѐрак, -рка м *мала, тескобна (често трошна), сиротињска кућа; мала кућа, кућица уопште.*

кућѐрина ж *аугм. и пеј. од кућа.*

кућ̏ерица и **кућ́ерица** ж *у дем. значењу: кућер (3), кућерак.*

кућѐтина ж *аугм. и пеј. од кућа.*

кућ̏ити, -ӣм несвр. [гл. им. кућ̏ēње с] *стварати и унапређивати газдинство, стицати имање, кућу и оно што је потребно за кућу, за домаћинство.* ■ **~ се** *стварати, заснивати кућу, породицу; стварати и унапређивати газдинство, домаћинство.*

кућ̏ић м *в. кућевић.*

кућ̏ица ж **1.** *дем. и хип. од кућа; мања, тескобна (често трошна), сиромашна кућа, кућерак; колиба.* **2. а.** *заштитна љуштура, тврди омотач, оклоп у којем живе неки мекушци (пужеви, шкољке и сл.), неке праживотиње итд.* **б.** *љуска која обавија семенке неких биљака.* **в.** анат. *в. постељица (2).* **3.** *в. кућиште(3).* **4.** *јамица ископана у земљи за сејање (нпр. кромпира, пасуља, кукуруза и др.) или сађење биљака.* • **своја ~ своја слободица** *свакоме је најугодније, свако се најпријатније, најслободније осећа у својој кући.*

кућ̏иште с **1. а.** *место где је раније била кућа; остаци куће, зграде, зидине, развалине.* **б.** *трошна, бедна кућа, уџерица.* **2. а.** *дом, кућа са окућницом (и другим, помоћним зградама).* **б.** *окућница; кућни плац.* **в.** *кућна заједница, домаћинство.* **3.** *лежиште (кутија, оквир, удубљење и сл.) у склопу неке справе, механизма и сл., које служи за смештај негог (обично главног или важног) дела те справе, механизма, уређаја (нпр. мотора) и сл.* • **без куће и кућишта** *в. под кућа.*

кућѝштина ж **1.** *аугм. и пеј. од кућа.* **2. а.** *трошна, оштећена кућа.* **б.** *развалине, рушевине куће, зграде;* уп. кућиште (1).

кућ̏нӣ, -а̄, -ō **1. а.** *који се односи на кућу (1а), који припада кући (1а):* ~ зид, ~ праг. **б.** *који се носи по кући, кућевни (обично о одећи):* ~ огртач. **2. а.** *породични, домаћи:* ~ лекар, ~ пријатељ, ~ учитељ. **б.** *који се односи на живот (начин живота, ред и сл.) у кући:* ~ мир, ~ ред. **в.** *који се обавља, врши, одржава, дешава и сл. у кругу породице, у домаћинству; домаћи; породични:* ~ забава, кућни послови; ~ живот. **г.** *који се израђује, производи у кући, у домаћинству; који се односи на такву производњу, домаћи:* ~ производ; ~ израда. **д.** *који је одређен за кућу, намењен кући, који се користи у кући, домаћи:* кућне потребе, предмети за кућну употребу. **3.** (уз називе животиња) *који живи у кући или у близини куће:* ~ миш, ~ мушица, ~ пас.

кућ̏фер(-) *в. кофер(-).*

куха- *в. кува-.*

ку̏хиња и **ку̀хиња** ж **1. а.** *просторија (ређе посебна зграда) у којој се кува; припрема јело, храна.* **б.** *организована исхрана уз неку установу, фабрику и сл. за њене чланове; менза:* ђачка ~, школска ~. **2.** *начин, вештина кувања, припремања јела; сáмо*

јело, храна: француска ~. **3.** фиг. *место, средина, центар где се смишљају, одакле се шире лажне вести, клевете, пропаганда, спletке и сл.* • **летња ~** *просторија или зграда у којој се припрема храна за време лета.* **народна ~** *установа за јавну исхрану, са јефтинијом храном.* **пољска ~** воj. *покретна кухиња за снабдевање храном војних јединица.*

ку̏хињица и **ку̀хињица** ж *дем. и хип. од кухиња.*

ку̏хӣњскӣ (ку̏хињскӣ) и **ку̀хӣњскӣ** (ку̀хињскӣ), -ā, -ō *који се односи на кухињу:* кухињска врата, ~ крпа, ~ нож, ~ посуђе, ~ со.

ку̏ц[1] (обично поновљено) узв. *узвик којим се подражава звук који настаје кад се о (у, на) нешто куцне, куц(к)а.* • **те ~ те муц** *каже се кад се у невезаном разговору прелази са ствари на ствар.*

ку̏ц[2] (обично поновљено) *узвик за вабљење пса.*

ку́ца ж *у дем. и хип. значењу: пас.*

ку̏цавица ж (обично у атрибутској служби уз им. „жила") **1.** анат. *крвни суд на којем се осећа било, пулс; аорта.* **2.** фиг. *значајна, важна саобраћајница.*

ку̏цāј м **1.** *удар о нешто чврсто и звук који се ствара при таквом удару.* **2.** *откуцај срца; откуцај, удар била, пулса.*

ку̏цањ, -цња м *в. куцај.*

ку̏цати, -āм несвр. **1. а.** *ударати, лупати, бити (о (у, на и сл.) нешто) производећи кратке оштре шумове, звукове.* **б.** *тако ударајући, лупајући давати знак, јављати се, позивати и сл.* **в.** *ударати кљуном, кљуцати, кљувати (о птицама, нпр. о детлићу).* **2.** *ударати прстима по типкама, притискивати типке на тастатури (писаће машине, компјутера и сл.), одн. тастер (телеграфа); писати писаћом машином, помоћу компјутера и сл.; телеграфисати (притискујући тастер).* **3. а.** *стварати, производити и одавати испрекидане звуке (о ударцима чекића, звону, сату и др.).* **б.** *избијати, откуцавати сате, време (о сату).* **4. а.** *бити, пулсирати; треперити, тући (о срцу, билу); кљуцати (о месту где се било, пулс јаче осећа, о рани и сл.).* **б.** (за неким, за нечим, о срцу) фиг. *волети, желети (некога, нешто).* **5.** *додиривати, дотицати, лупкати; при лекарском прегледу, лаким ударима прстију испитивати, прегледати.* ■ **~ се** *при пијењу (алкохолног) пића дотицати се чашама, у знак добрих жеља, пријатељства и сл.* • **~ на (нечија) врата, ~ на погрешна врата** и сл. *в. под врата.*

ку́цати се, ку̏цāм се несвр. *парити се (о псима).*

ку́цити се, ку̏цӣм се несвр. *доносити на свет младунце, штенити се (о кучки).*

ку̏цкāр м зоол. *врста инсекта* Anobium pertinax.

ку̏цкати (се), -āм (се) *у дем. значењу: куцати (се).*

ку̏цнути, -нēм *свр. према куцати.* ■ **~ се 1.** *свр. према куцати се.* **2.** *лако се ударити, лупнути се шаком, прстом у чело, у груди и сл. скрећући пажњу на своје намере и сл.* • **куцни (да куцнем и сл.) у дрво** *каже се кад се неко неким, нечим хвали, кад истиче да је неко добар, да нешто добро иде и сл. као заштита од урока, од зла, зле коби.* **куцнуо му је последњи (самртни) час** (или сл.) *дошло му је време за умирање.*

ку́цо, -а и -ē м *у дем. и хип. значењу: пас;* уп. куца.

ку̏цōв, -ова м *пас, псето (понекад у хип. значењу).*

ку́чак, -чка м **1.** *пас мужјак.* **2.** фиг. пеј. *лош, зао човек.* **3.** зоол. *в. морски пас (под пас).*

ку̏че, -ета с (супл. мн. ку̏чићи м; зб. им. ку̏чāд ж) **1.** *млад, мали пас, псетанце; пас уопште.* **2.** фиг. пеј. *лош, рђав човек* • **нема за шта куче да га ухвати (уједе)** *много је мршав.* **немати ни кучета ни мачета** *немати никога, бити, живети сам.* **слепо ~** зоол. *глодар сличан кртици* Spalax monticola *из пор.* Spalacidae.

куче́нце и **ку̏ченце,** -ета с (мн. ø) *дем. и хип. од куче (1).*

кучѐтина ж *у аугм. и пеј. значењу: кучка;* уп. кучкетина.

ку́чина ж (ку́чине ж мн.) **а.** *необрађено, грубо кратко влакно конопље или лана; конопљано влакно уопште, тежина.* **б.** *обрађено, упредено влакно конопље или лана, кудеља; предиво, пређа слабог квалитета.* • **заплести се (запетљати се и сл.) као пиле у кучине** *запасти у тешкоће, у тежак, безизлазан положај, упетљати се у нешто из чега се тешко може извући.* **трице и кучине** *оно што је без вредности, без значаја, безвредна, безначајна, неважна ствар.*

ку́чинаст, -а, -о *који је као кучина, који има изглед кучине, сличан кучини:* ~ брада, ~ магла.

ку́чињав, -а, -о *који је од кучине, начињен (обично изаткан) од кучине, конопље, тежињав:* ~ кошуља.

ку̏чӣште и **кучи́ште,** -а и -ета с *аугм. и пеј. од куче.*

ку̏чка ж **1.** *женка пса, кuја, керуша.* **2.** фиг. пеј. *рђава, зла жена; неморална, бескарактерна особа уопште.*

кучкѐтина ж *аугм. и пеј. од кучка.*

ку̏чкин, -а, -о *који припада кучки, који се односи на кучку.* • **~ син (~ дете)** пеј. *гад, ниткови.*

ку̏чкица ж *дем. и хип. од кучка.*

ку́чница ж **1.** *чопор паса који прати кују, кучку у време парења.* **2.** *псећа кућица, штенара.*

ку̏ш нем. (фр.) **1.** *узвик којим се ућуткује, умирује пас.* **2.** пеј. *узвик при обраћању некоме с љутњом, као заповест: (у)ћути, умукни, језик за зубе; мируј.* • **бити ~** *ћутати, не говорити ништа; бити миран, послушан.*

ку̏шāк, -а́ка м тур. **1. а.** *појас (као део народне ношње).* **б.** *шал (као део мушке народне ношње).* **2. а.** *гредица, пречага (на вратницама и др.); косник.* **б.** *запор, заворањ, засовница.*

ку̏шалац и **ку̀шалац,** -аоца м **1.** *онај који нешто куша, испитује, проверава;* уп. кушач (1). **2.** *в. кушач (2).*

ку̏шаоница и **кушао̀ница** ж *оно што ставља некога на пробу, на искушење.*

ку̏шати, -āм несвр. **1. а.** *испитивати, оцењивати својства, укус неког јела, пића и др. узимајући малу количину, пробати.* **б.** *узимати малу количину каквог јела, пића; уопште узимати храну, јести, кусати.* **2. а.** *испитивати, проверавати, испробавати (нпр. снагу, издржљивост некога или нечега); испитивати, искушавати нечију привржeност, оданост, искушавати.* **б.** *испитивати, контролисати; испробавати, проверавати уопште.* **3.** *чинити покушаје, покушавати (да се нешто постигне и сл.).* • **~ срећу** *започињати нешто, прихватати се неког посла с неизвесним исходом, ослањајући се на срећу.*

ку̏шāч, -а́ча м **1.** *в. дегустатор.* **2.** *онај који доводи некога у искушење, који искушава некога (обично о ђаволу).*

ку̏шет м фр. *једноставни лежај у специјалним железничким вагонима.* • **кушет-кола** *железнички вагон с таквим лежајима.*

ку̏шљав, -а, -о **1. а.** *чупав, разбарушен; куштрав, коврџав (о коси, длаци, одн. о ономе чија је коса, длака таква).* **б.** *руњав, рутав (о предиву или тканини од таквог предива).* **2.** *обрастао маљама, маљав (о листу, стаблу биљке).*

ку́шња ж **1.** *узимање мале количине неког јела, пића и сл. ради испитивања својстава, проба.* **2.** *проверавање јачине, издржљивости, способности и сл. некога или нечега, проба; проба, провера нечије привржености, оданости и сл., искушење.* **3.** *мучан доживљај, невоља, тешкоћа; патња, мука.* • **камен кушње** *в. пробни камен (под ка̏мēн).*

ку̏шовати, -шујēм несвр. пеј. *не говорити, ћутати.*

ку̏штрав, -а, -о **1.** *кудрав; разбарушен (о коси, длаци, одн. о ономе који има такву косу, длаку).* **2.** *густ, бујан (о растињу).*

ку̏штравац, -āвца м *онај који има бујну коврџаву, кудраву или разбарушену, рашчупану косу.*

ку̏штрāвко и **куштра́вко** м *у хип. значењу: куштравац; куштравац уопште.*

ку̏штрати, -ӣм несвр. *савијати у увојке (косу, длаку), коврџати; мрсити (косу).* ■ **~ се** *увијати се у увојке, коврџати се; мрсити се.*

ку́штро, -а и -ē м *куштравац.*

Л

л (Л) с непром. **1. а.** лингв. *алвеоларни, ликвидни сугласник (сонант).* **б.** *слово којим се обележава тај сонант:* велико Л, мало л, курзивно *л*, писано *л*, штампано л. **2. а.** (л.) лингв. *скраћеница за лице.* **б.** (л, l) *скраћеница за литар.*

ла̑ с непром. муз. *шести тон солмизације, који одговара тону „а" Це-дур лествице.*

ла̏бав, -а, -о **1. а.** *слабо везан, неучвршћен:* ~ веза, ~ чвор. **б.** *непритегнут; незатегнут; опуштен:* ~ каиш, ~ конопац; лабави мишићи. **в.** *млитав, отромбољен:* лабави образи. **г.** *који је изгубио еластичност, који лако попушта под притиском, тежином:* лабави федери. **2.** *који се помера из лежишта; расклиман, разглављен:* ~ зуб, лабави ногари; ~ под. **3.** фиг. **а.** *слаб, несигуран; несређен, запуштен; неуредан, аљкав, траљав:* ~ функционисање клиринга; ~ стање; ~ администрација, ~ брига. **б.** *који није строг:* лабави закони. **в.** *нестабилан, колебљив, климав, клизав:* ~ динар, лабаве цене. **г.** *површан:* ~ познанство. д. *који је колебљивог карактера; непоуздан:* морално ~. **ђ.** *неодлучан, мек, попустљив (о човеку).*

лаба́вити, ла̀ба̄вӣм и **ла̏бавити,** -ӣм несвр. [гл. им. -вље̄ње с] **1.** прел. **а.** *чинити лабави(ји)м; опуштати.* **б.** фиг. *смањивати одлучност, чврстину, ефикасност (нечега), слабити:* ~ вољу. **2.** непрел. **а.** *постајати лабав; млитавити.* **б.** фиг. *губити енергичност, одлучност, попуштати (о човеку).* **в.** *постајати нестабилан, колебљив (о тржишту); губити вредност (о новцу).* ■ **~ се** *в. лабавити (2).*

ла̏баво прил. **а.** *на лабав начин, недовољно притежући, слабо, овлаш:* ~ везати. **б.** фиг. *слабо, траљаво; неодлучно, несигурно.* • **нема ~** *нема извrдавања; мора се поступати строго и одлучно.*

ла̏баво̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и стање онога што је лабаво, онога који је лабав.*

лаби̍ја̄л, -а́ла м лат. лингв. *уснени, лабијални сугласник („б", „в", „м", „п", „ф").*

ла̏бија̄лан, -лна, -о лингв. (обично одр.) *који се односи на усне као говорни орган, који се артикулише уснама, уснени:* ~ изговор, ~ сонант, ~ сугласник.

лабијализа́ција ж лингв. *приближавање, одн. заокруживање усана при артикулацији, изговору неког гласа, уснени изговор.*

лабија́те ж мн. бот. *в. у̀снатице.*

ла̏билан, -лна, -о лат. (супр. стабилан) **1. а.** физ. *који се због неповољног односа тежишта и ослонца мења и на мањи спољни притисак, који се лако губи:* ~ равнотежа. **б.** *који лако губи равнотежу.* **в.** *неучвршћен; несигуран, непоуздан:* ~ фронт; ~ позиција. **2. а.** *превртљив, колебљив (о човеку, његовом карактеру, осећањима и сл.).* **в.** *нестабилан, слаб:* душевно (психички) ~, ~ живчани систем.

лаби̍лно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и стање онога што је лабилно, онога који је лабилан, нестабилан.*

лаби̍ринт(-) *в. лавиринт(-).*

лабо̀рант м лат. *стручно-технички сарадник у лабораторији.*

лабо̀ранткиња (лабо̀рантица) ж *женска особа лаборант.*

лабора̀то̄рија ж лат. *просторија опремљена одговарајућим уређајима за научно-истраживачки рад, испитивање материјала и сл.; одељење, одсек за специјализоване техничке и истраживачке послове (нпр. у здравственим установама).*

лабора̀то̄ри̑јскӣ и **лаборато̀ри̑јскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на лабораторију; који је урађен у лабораторији:* ~ прибор; ~ налаз.

лабора̀то̄ри̑јски и **лаборато̀ри̑јски** прил. *на лабораторијски начин, анализом у лабораторији:* ~ обрадити.

ла̀бра̄дор м **1.** мин. *полудраги камен (према полуострву Лабрадору).* **2.** *пасмина, раса паса.*

ла̏брња и **ла̀брња** ж итал. *њушка, губица; усна, уста (у пеј. значењу).*

ла̏бу̑д м (мн. ла̏будови (ла̏бу̑ди)) **1.** зоол. *птица северних предела из реда пловуша, сродна гуски, дугог врата, белог перја* Cygnus; *уопште птица из пор.* Cygninae: **бели ~ (питоми ~, црвенокљуни ~, ~ грбац)** Cygnus olor; **жутокљуни (дивљи) ~ (~ певач)** C. cygnus *и др.* **2.** *домаћа животиња (мужјак) беличасте боје или дугог врата и име таквој животињи (обично коњ или во).* **3.** (Лабуд) астр. *сазвежђе на северном небу у простору Млечног пута.*

ла̏будаст, -а, -о **а.** *сличан лабуду (обично бео као лабуд).* **б.** *танак, дуг, извијен (о врату).*

ла̏будасто прил. *као лабуд; као код лабуда:* ~ повијен врат.

лабу̀дић м *дем. и хип. од лабуд; лабудов птић.*

лабу̀дица ж зоол. *женка лабуда.*

ла̏бӯдов, -а, -о *који припада лабуду; који се односи на лабуда:* лабудова крила; ~ белина. • **~ песма** *в. под песма.*

ла̏бӯдскӣ и **ла̏бућӣ,** -а̄, -е̄ *који се односи на лабуда:* ~ врат, ~ крило, ~ перина, ~ пу̑т.

лабу̀рист(а), -е̄ м (мн. -сти) енгл. *припадник, члан или присталица политичке странке социјалдемократске оријентације у Великој Британији и неким другим земљама.*

лабури̍стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на лабуристе:* ~ влада, ~ странка.

лабу̀ристкиња ж *припадница лабуристичке странке.*

ла̏в м (мн. ла̏вови) **1. а.** зоол. *крупна звер* Felis (Panthera) leo *из пор. мачака* Felidae, *која живи у Африци и југоисточној Азији; мужјак те животиње.* **б.** *лик те животиње у разним стилизацијама, обично у грбовима појединих држава:* британски ~, млетачки ~. **2.** фиг. (обично песн.) *храбар, неустрашив човек, јунак.* • зоол. **морски ~** *врста фоке, морски сисар* Otaria iubata. **мрављи (мравињи) ~** *инсект мрежокрилац, сличан вилином коњицу* Myrmeleon formicarus.

ла́ва ж итал. *усијана житка маса која при вулканској ерупцији избија из унутрашњости земље, магма.*

лава̀бо̄, -о̀а м фр. *умиваоник (који обично стоји уза зид).*

ла̀ва̄нда ж итал. бот. *биљка мирисних цветова* Lavandula (L. spica, L. officinalis) *из ф.* Labiatae; *мирисно уље добијено од те биљке.*

ла́веж м (инстр. -ом) *учестали рески, оштри гласови пса, ређе неких других сл. животиња, лајање.*

ла̏вина ж итал. *маса обрушеног снега, одроњеног камена или земље која се сручује низ стрмину, усов.*

лави́рати, ла̀вӣра̄м несвр. (хол.?) **1.** пом. *једрити против ветра крећући се у цик-цак.* **2.** *избегавати јасно опредељење за једну од сукобљених, завађених страна, супротстављених ставова и сл.; поступати опрезно и вешто, прилагођавајући се околностима.*

лавѝринт м грч. **1. а.** *зграда са мноштвом просторија и сплетом ходника из којих је тешко наћи излаз; просторија или место уопште са много ходника, пролаза и сл.* **б.** фиг. *неразмрсив сплет:* ~ мисли. **2.** анат. *део унутрашњег уха у којем је центар за равнотежу.*

лавѝринтскӣ, -ā, -ō *који се односи на лавиринт, сличан лавиринту; заплетен, замршен:* ~ пећина; ~ процес.

ла̏вић, -а (ла̀вӣћ, -и́ћа) м *дем. од лав; младунче лава.*

ла̏вица ж зоол. *женка лава.*

ла̀вичнӣ, -ā, -ō *који се односи на лаву:* ~ маса, ~ пепео, ~ стена.

ла̏вљи, -ā, -ē *који се односи на лава, лавове;* уп. лавовски (1): ~ глава, ~ снага, лавља уста.

ла̏вовскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на лавове, својствен лавовима:* ~ поглед, ~ храброст. **2.** фиг. *врло велики, далеко већи и вреднији од свега што преостаје, највећи и најбољи (део нечега).*

ла̏вовски прил. *као лав, као лавови; неустрашиво, срчано:* борити се ~.

ла̀во̄р, -о́ра м фр. *округла плитка широка посуда за умивање, прање и сл.*

ла̂вра ж (ген. мн. -рӣ) грч. *већи православни манастир окружен зградама са калуђерским ћелијама, мањим црквама и другим манастирским зградама (често и као седиште црквене власти за манастире и цркве у одређеном крају).*

ла̏ган, -а, -о *лак (понекад с нијансом деминутивности):* ~ као перо; ~ живот.

ла̀га̄н, -а, -о и -а́на, -о **а.** *полаган; постепен, постутан:* ~ напредак, лагане промене. **б.** *који се врши без журбе, одмерен; спор:* ићи лаганим кораком.

ла̏гано прил. *лако:* ~ обучен.

ла̀га̄но и **лага́но** прил. *мало-помало, поступно, постепено; полагано, споро; полако.* – Сутон је лагано обавијао Београд. Говори лаганије.

лага̀рија ж (обично у мн.) *лаж, измишљотина.*

ла̀гати, ла̏же̄м несвр. **1.** *говорити неистине, лажи, обично свесно, с одређеним циљем; измишљати.* – Лажеш колико си тежак. Лаже чим зине. **2.** (некога, некоме) *бити неискрен према некоме; лажима доводити у заблуду, варати, обмањивати (некога).* **3.** (о некоме, на некога) *лажно оптуживати, опадати, клеветати, бедити; оговарати (некога).* ■ **~ се 1.** *говорити лажи један другоме, обично свесно, с одређеним циљем; обмањивати се.* **2.** *обмањивати самог себе, заваравати се.*

ла́гер м нем. **1.** *простор за смештај робе, стовариште, складиште:* имати на лагеру. **2.** техн. *део машине који служи као лежиште осовине и вретена; машинско лежиште.* **3.** *в. логор (1в).*

ла́геровати, -рује̄м свр. и несвр. *сместити, смештати у лагер, (у)складиштити:* ~ робу.

ла́герскӣ, -ā, -ō *који се односи на лагер:* ~ роба, ~ управа.

ла́гити, -ӣм несвр. *у дем. и еуф. значењу: лагати.*

ла̏года ж *осећање лакоће и безбрижности, спокојство; угодност, задовољство, уживање.*

ла̏годан, -дна, -о *који изазива пријатно осећање, спокојство; пријатан, угодан; удобан, лак:* ~ зрак, ~ мирис; ~ живот, ~ служба.

ла̏годно прил. *угодно, пријатно; удобно:* ~ му у срцу; ~ живети, ~ се наслонити на диван.

ла̏годно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *лагодно осећање, пријатност, угодност; удобност, погодност.*

ла̏гум и **ла̀гум** м тур. **1. а.** *в. мина.* **б.** *поткоп у утврђењу или стени са експлозивом за разарање; бушотина, рупа за експлозив.* **2.** *подземни ходник, подземни прокоп, тунел.* • **дићи, бацити у лагум** *дићи, бацити у ваздух, разорити експлозивом.*

лагу̀ма̄р, -а́ра м *в. минер.*

лагу̀мати, -а̄м свр. и несвр. *в. минирати.*

лагу̀ма̄ш, -а́ша м *в. минер.*

ла̏гумскӣ, -ā, -ō *који се односи на лагум:* ~ барут, ~ разарање.

лагу̀мџија м (мн. ж) тур. *в. минер;* уп. лагумар и лагумаш.

лагу́на ж итал. **а.** *мало језеро с морском водом у близини мора или плитак залив, драга одвојена од мора спрудовима или наносима.* **б.** *плитко море омеђено прстеном коралног острва или одвојено од пучине коралним гребенима.*

лагу̀цкати, -а̄м и **лагу́цкати,** ла̀гӯцка̄м несвр. *у дем. значењу: лагати.*

Ла́да ж мит. *словенска богиња пролећа, младости и лепоте (према неким тумачењима).*

ла̏дица и **ла̀дица** ж нем. *в. фиока.*

ла̏дичица и **ла̀дичица** ж *дем. од ладица.*

Ла́до м мит. *словенски бог пролећа, младости и лепоте (према неким тумачењима).*

ла̂до (ла̏до) непром. *припев у народним песмама, без одређеног значења.*

ла̏долеж м (инстр. -ом) (вар. хладолеж) **1.** бот. **а.** *једногодишња биљка повијуша* Ipomoea (Pharbitis) purpurea *из ф.* Convolvulaceae. **б.** *вишегодишња биљка повијуша* Calystegia sepium *из ф.* Convolvulaceae. **2.** *нерадник, беспосличар, ленштина.*

ла̂ђа ж **1.** *веће пловно средство, пловни објекат коритастог облика, који служи за превоз људи и терета, брод.* **2.** архит. *део цркве од улаза до хора, брод (2).* • **ваздушна (ваздухопловна) ~** *дирижабл.* **као да су ти све лађе потонуле** *као да је све изгубљено, пропало и сл.* **пустињска ~** *камила, дева.*

ла̀ђа̄р, -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) *онај којем је занимање пловидба лађом, бродар;* уп. морнар.

ла̀ђа̄рка ж *лађарева жена.*

ла̀ђа̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на лађаре и лађарство;* уп. морнарски: ~ компас, ~ уже, ~ чвор.

лађа́рство с *пловидба лађама, лађарење; саобраћај и трговина лађама као део привреде, бродарство.*

ла̏ђаст, -а, -о *који је по облику налик на лађу, сличан лађи.*

лађѐтина и **лађу̀рина** ж *аугм. и пеј. од лађа.*

ла̂ђица ж *дем. и хип. од лађа.*

ла̂ж, ла̏жи ж (инстр. ла̏жи и ла̂жју, лок. ла̀жи; ген. мн. ла̀жӣ) *намерно, свесно изречена, изнета нетачност, неистина; измишљотина; превара, обмана.* • **гола (пресна) ~** *апсолутна, потпуна лаж, неистина.* **(у)гонити, утер(ив)ати** и сл. **некога у лаж** *набедити, набеђивати некога да лаже, да говори неистину.* **у лажи су кратке ноге** *лаж се брзо открије.* **ухватити некога у лажи** *открити, утврдити, закључити да неко лаже.*

ла́жа ж *у експресивном изражавању: лаж.* • **шарена ~** шаљ. *оно што не постоји, измишљена ствар; обмана, варка.*

ла̀жа ж (м) (мн. ж) *лажљива особа, лажљивац, лажљивица.*

ла̏жан (ла̂жан), -жна, -о **1. а.** *који представља лаж, неистину:* ~ оптужба. **б.** *погрешан, нетачан:* приказати у лажној боји (лажној светлости). **2.** *неискрен, извештачен:* ~ скромност, лажне сузе. **3. а.** *који се представља као прави а није то, тобожњи:* лажни калуђер, лажни пророк, лажна ученост. **б.** *који подражава, имитира оно што значи именица уз коју стоји (обично с циљем да обмане, превари):* ~ узбуна. **4. а.** *који својим изгледом или неком другом особином подсећа на оно што значи именица уз коју стоји:* лажна матица, лажни стомак. **б.** *вештачки:* лажно злато, лажна кожа, лажни порцелан. **в.** *кривотворен, фалсификован:* лажна документа, лажни новац.

ла̀жара ж пеј. *особа (обично женска) која лаже, лажљивица (лажљивац).*

ла̀жац, ла̀шца и **ла́жац,** ла́шца м *в. лажљивац.*

лажив(-) *в. лажљив(-).*

ла̀жигаће ж мн. *гаће за децу с разрезом позади.*

лажи́рати, ла̀жӣра̄м свр. и несвр. спорт. (утакмицу, меч и сл.) *удесити, удешавати исход, резултат (утакмице, меча и сл.) на нелегалан начин, у договору с противником.*

ла̀жичица (ла̀жица) ж анат. *удубљење испод грудне кости,* epigastrium.

ла̀жљив, -а, -о **1.** *који лаже, склон лагању.* **2.** *који заварава, варљив; лажан:* ~ страх; ~ углађеност.

ла̀жљивац, -ӣвца м *онај који лаже, који је склон лагању, лажов.*

ла̀жљивица ж *она која лаже, која је склона лагању.*

ла̀жљиво прил. *лажући; варљиво; лажно.*

ла̀жљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је лажљив; варљивост; лажност.*

ла̏жно (ла̑жно) прил. **1. а.** *на лажан начин, неистинито:* ~ сведочити. **б.** *привидно:* ~ банкротирати. **2.** *неискрено, извештачено, неприродно:* ~ звучати, ~ љубазан.

ла̏жнōст, -ости ж **1.** *особина онога што је лажно; кривотвореност:* ~ исказа, ~ морала, ~ односа; ~ даровнице, ~ новца. **2.** *в. лажљивост.*

ла̀жōв, -ȍва м *в. лажљивац.*

ла̀жōвскӣ, -ā, -ō *који се односи на лажове, лажљивце:* лажовска посла.

лажо̀вчина ж *аугм. и пеј. од лажов.*

ла̑з (ла̏з) м (мн. ла́зови (ла̏зови)) **1. а.** *њива, ливада и сл. добијена крчењем, крчевина; шума која се искрчује.* **б.** *мали део обрадиве земље на неприступачном земљишту, у кршу, мочвари и др.* **в.** *зараван на узвишици, пропланак.* **2.** *узан планински пролаз, теснац; богаз; узан пут, стаза и сл.*

лаза̀ња ж и **лаза̀ње** ж мн. итал. *јело од танког, широко изрезаног теста с надевом од меса, сира, парадајза и др.*

ла̏зāр м **1.** рег. *богаљ; божјак; просјак.* **2.** етн. *главни учесник у лазарицама.*

Ла̏зāрев, -а, -о у изр. **~ дан, ~ субота** *дан посвећен библијском сиромаху Лазару, субота уочи Цвети;* уп. Врбица.

лаза̀рет м итал. *војна болница, превијалиште за рањенике, обично близу фронта.*

ла̏зарица и **лаза̀рица** ж етн. **а.** мн. *народни обичај уочи Лазареве суботе (или рано на сам дан Лазареве суботе) у којем учесници (обично девојке) иду од куће до куће певајући одговарајуће обредне песме.* **б.** *главна учесница (девојка, одн. младић у женским хаљинама) у томе обреду; било који учесник у томе обреду.*

ла̏заричкӣ и **лаза̀ричкӣ,** -ā, -ō *који се односи на лазарице:* лазаричке песме.

ла̏зāркиња ж бот. **а.** *у мн.: род једногодишњих биљака* Asperula *из ф.* Rubiaceae, *познат по неким врстама које се употребљавају у народној медицини, као зачин и сл. (у јд.: биљка из тога рода).* **б.** *вишегодишња шумска биљка* A. odorata *из тога рода.*

лаза̀рōн, -о́на м итал. *лењивац, нерадник; скитница; просјак; бескућник, бедник.*

лаза̀рōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на лазароне.*

лаза̀рōнски прил. *као лазарони, скитнички; бедно:* живети ~.

ла̏зина и **ла̀зина** ж *аугм. од лаз; лаз.*

ла̏зити, -ӣм несвр. **1.** *гмизати, милети (о гмизавцима, инсектима и сл.).* **2.** *пузати, бауљати (обично о малом детету).*

ла̀снути, ла̏снēм свр. *лизнути.*

ла̀зӯр, -у́ра м **1.** *в. азур.* **2.** мин. *в. лазурит.*

ла̀зӯран, -рна, -о *в. азуран.*

лазу̀рӣт, -и́та м мин. *тамноплави или сл. минерал, сложеног хемијског састава, који се употребљава као украсни камен; скупоцена плава боја која се од њега добија.*

ла̀ик м грч. **1.** *лице без одговарајућег стручног, професионалног знања (у некој области науке, уметности, струке и др.).* **2. а.** *световно лице (за разлику од свештеног), световњак, грађанин.* **б.** цркв. кат. *непосвећено свештено лице које живи у манастиру, самостану, редовник.*

лаицѝзам, -зма м *особина, својство лаика (незнање, нестручност и др.).*

лаициза́ција ж *претварање, преобраћање нечега црквеног, верског у световно.*

лаицизи́рати, -ѝзӣрāм свр. и несвр. *одстранити, одстрањивати верски карактер, (у)чинити световним:* ~ школство. ■ **~ се** *напустити, напуштати свештенички чин, свештеничко звање; доби(ја)ти световни карактер.*

ла̀ичкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на лаике, својствен лаицима; нестручан:* ~ мишљење; ~ преглед. **2.** *који није у вези с црквом, који је изван утицаја цркве, који је лишен верских, црквених норми и сл., световни; грађански, цивилни:* ~ друштво, ~ држава; ~ учитељ.

ла̀ички прил. *на начин својствен лаицима, нестручно, нестручњачки:* ~ анализирати, ~ резоновати.

ла̏јав, -а, -о **1.** *који много лаје (о псу).* **2.** пеј. *брбљив, говорљив; језичав:* ~ жена.

ла̏јавац, -āвца м пеј. *онај који је лајав, језичав.*

ла̏јавица ж пеј. *она која је лајава, језичава.*

ла̏јавōст, -ости ж *особина онога који је лајав, језичав, језичавост.*

ла̏јати, ла̏јēм несвр. непрел. **1.** *оглашавати се лавежом, гласовима карактеристичним за пса (понекад и за друге животиње са сличним начином јављања).* **2.** (на некога, против некога или без допуне) пеј. *говорити, причати свашта, брбљати, блебетати; говорити љутито, пакосно, заједљиво, увредљиво.* **3.** фиг. *оглашавати се испрекиданом, учесталом пуцњавом, звеком и сл., штектати, одзвањати.* – Митраљез лаје. Лајала је сјекира у планини. • **~ на звезде (на месец)** *грдити, критиковати, вређати некога не уважавајући га.* **не лаје куца села ради, него себе ради** *не прича он(а) то ради других, него у властитом интересу.* **пас који много лаје не уједа** *није опасан противник који много прети.* **пас лаје, ветар носи** *не треба се обазирати на то што неко прича.*

ла̀јденскӣ, -ā, -ō у изр. **лајденска боца** *в. под бо̏ца.*

ла̑јка ж нем. ков. *марка првог и прецизног фотоапарата са филмом малог формата.*

ла̀јсна ж (ген. мн. -нӣ) нем. *дуга, танка (или тања) и уска (или ужа) летвица.*

ла̀јсница ж *дем. од лајсна.*

лајтмо̀тӣв, -и́ва и **ла̏јмотӣв,** -а м нем. **а.** муз. *кратак мотив, основна тема која се понавља кроз неко музичко дело као симбол одређене идеје, расположења и др.* **б.** фиг. *основна тема, идеја водиља, мото.*

ла̀јтнант и **ла̏јтнант** м нем. (фр.) *нижи официрски чин у неким државама, поручник.*

ла̏к[1], ла̀ка м (мн. ла̀кови) нем. (фр.) **1.** *раствор, обично разних смола, који се наноси на разне, најчешће дрвене или металне, предмете или на косу ради постизања блиставог сјаја, очувања нанете боје, учвршћивања и сл.* **2.** *врста прерађене коже чија је површина јако лакирана и сјајна.*

ла̏к[2], -а, -о (комп. ла̏кшӣ) **1. а.** *који је мале специфичне тежине; који има малу физичку тежину:* лаки метали; ~ као перо, ~ кофер. **б.** *танак, лаган (о материјалу, тканини); који је од таквог материјала (о одећи, обући).* **2. а.** *који може да се креће с лакоћом, без напора; окретан:* ~ као јаре. **б.** *који се изводи, врши с лакоћом, без напора (о кораку, скоку и сл.); складан, хармоничан, грациозан (о покрету, кретњи и сл.).* **3. а.** *погодан, спретан за ношење (у руци, на рамену и сл.), преношење, руковање (обично о ватреном оружју).* **б.** *који има малу тежину и прима мало путника, одн. робе, који је захваљујући својој малој тежини, облику, конструкцији и др. погодан за брзо кретање (о возилима, пловним објектима и др.):* ~ теренско возило. **в.** *који има велику маневарску способност, погодан за брзе покрете, акције и др. (о војним и сл. формацијама).* **4. а.** *који се изводи, остварује, прибавља и сл. једноставно, без већих напора, једноставан, ненапоран:* ~ плен, ~ посао, ~ порођај, ~ приступ, ~ хлеб. **б.** *разумљив, јасан, прост:* ~ градиво, ~ загонетка. **в.** *ничим ненарушен, спокојан, безбрижан, лагодан:* ~ живот. **5.** *који је без већих уметничких претензија, намењен забави, разоноди:* ~ музика, ~ комедија, лаки позоришни комади, ~ штиво. **6. а.** *који садржи мало масних, тешко сварљивих, калоричних и сл.*

састојака, који се лако вари (о јелу, оброку). **б.** *који је изражен у мањем степену, који представља блажу форму нечега, мали:* ~ квар, ~ озледа, ~ повреда, лакши прекршај, ~ рана. **в.** *чије је стање здравља, болести, повреда и сл. у благом, безопасном облику:* лакши болесници, лаки рањеници. **г.** *чији се интензитет изражава у малој мери, у малом степену; слаб, благ; редак:* ~ језа, ~ љуљање; ~ зима; ~ измаглица, ~ пара. **7. а.** *површан, лакомислен, неозбиљан; непоуздан, несигуран:* ~ љубав, ~ човек. **б.** *који се лако упушта у љубавне односе; неморалан:* ~ жена. **8.** *који није чврст, дубок, који је лабилан, слаб, нарушив (о сну, дремежу).* **9.** *који садржи мали проценат алкохола или неких основних састојака, слаб, благ (о пићу):* лака вина. • **бити ~ на говору, псовци** и сл. *лако и без устезања говорити, псовати и сл.* **бити ~ на перу** *бити надарен за писање, лако, без тешкоћа писати.* **бити ~ на сну** *будити се на најмањи шум, бити лаког сна.* **бити лакши (за одређену суму, количину нечега)** разг. *изгубити, потрошити (одређену суму, количину нечега).* **имати лаку руку, бити лаке руке** *в. под* **рука. лака атлетика** спорт. *ранији назив за део атлетике (данас само атлетику) у који спадају трчање, скакање, бацање (диска, копља, кугле), скокови и сл. дисциплине.* **лаки метали** *метали са специфичном тежином од 1,7 до 2,8, пре свега алуминијум, магнезијум и њихове легуре.* **~ роба** *в. под* **роба**; уп. лак (7б). **лака му (црна) земља** *пригодна фраза приликом опроштаја са покојником или кад се помиње његово име.* **лаку ноћ** *вечерњи, одн. ноћни поздрав при растанку.*

лâкат, -кта м (мн. ла̏ктови, ретко (осим у ген.) лâкти, ген. ла̏ктōвā и лака́тā (лâкāтā)) **1. а.** анат. *зглоб руке који спаја горњи део подлактице с доњим крајем надлактице,* cubitus; *део руке око тога зглоба.* **б.** анат. *избочина, врх на горњем крају лакатне кости,* olecranon. **в.** *место на одећи (рукаву) које покрива део око врха лакатне кости:* закрпљени лактови. **2.** техн. *спој под одређеним углом, прегиб делова неке цеви, полуге и сл.* **3.** *окука, кривина, завој; простор захваћен крацима окуке, кривине.* **4.** *стара мера за дужину (око 70 cm).* • **бити на лакат** *правити угао, прегиб; спајати се, прегибати се по систему зглоба.* **имати добре (јаке) лактове** *пробијати се кроз живот борбом, обично безобзирно, не бирајући средства.* **обрнути, окренути, одмерити лактом, показати лакат (некоме)** *недолично иступити, уперити и сл. лакат према некоме изражавајући тиме свој презир, гнев, одбијање, негодовање и сл.* **пољуби се у лакат** разг. *израз за одбијање, оспоравање, негацију: хоћеш! врага! ђавола!*

лâкатнӣ, -ā, -ō *који се односи на лакат:* ~ део руке, ~ зглоб, ~ кост.

лâкатница и **лâкатњача** ж анат. *кост са спољне стране руке од лакта до шаке, лакатна кост,* ulna cubitus.

ла̀кēј, -éја м (инстр. -éјом (-ејем)) фр. **1.** *униформисани слуга, нарочито на дворовима, у богатим, отменим кућама и сл., који дочекује и послужује укућане и госте.* **2.** фиг. *улизица, удворица.*

ла̀кēјскӣ, -ā, -ō *који се односи на лакеје; улагивачки, удворички.*

лаке́јство с **1.** *лакејска служба, лакејски позив.* **2.** фиг. *понашање, опхођење типично за лакеје, понизност; додворавање, улагивање.*

лаки́рати, ла̀кӣрāм свр. и несвр. **а.** *премаз(ив)ати лаком:* ~ дрво, ~ нокте. **б.** фиг. *представити, представљати (нешто) улепшано.*

лаки́рер м нем. *занатлија који се бави лакирањем.*

лаки́рерскӣ, -ā, -ō *који се односи на лакирере:* ~ радионица, ~ струка.

ла̀кмус и **ла̏кмус** м хол. **1.** бот. **а.** *лишај* Roccella tinctoria *из ф.* Roccellaceae. **б.** *средоземна биљка* Croton tinctorium *из ф.* Euphorbiaceae *која служи за справљање лакмусове плаве боје.* **2.** хем. *средство добијено из лишаја* Roccella tinctoria *које се употребљава као хемијски индикатор (у киселинама се боји црвено, а у базама плаво).* **3.** *врста плаве боје за тканине и др.*

ла̀кмусов и **ла̏кмусов,** -а, -о *који се односи на лакмус:* ~ боја, ~ листић, ~ хартија.

ла̏кнути и **ла̀кнути,** ла̏кнē свр. безл. (са логичким субјектом у дат.) *осетити олакшање, растерећење, ослободити се бриге, невоље и сл., одахнути.*

ла̏ко прил. (комп. ла̏кшē и ла̏кше) **1. а.** *без велике муке и труда, с лакоћом:* ~ зарадити новац, ~ схватити. **б.** *без већих тешкоћа, сметњи, глатко, ефикасно:* ~ клизи. **в.** (уз облике гл. „бити") *угодно, пријатно, лагодно, добро:* би ми лакше (души). **г.** *с осећањем душевне растерећености, без море, узнемирења и сл.* – Реци ми да ме волиш, да лакше спавам. **2. а.** *у малој мери, слабо, незнатно, једва:* ~ поцрвенети. **б.** *на начин који недовољно утопљава, слабо:* ~ обучен. **в.** *на начин којим се много не оптерећује, који не смета, не спутава тежином:* ~ натоварена кола, ~ наоружан. **3. а.** *брзо, одмах, зачас, нагло:* ~ заплаче, ~ назебе, ~ се наљути. **б.** *брзоплето, олако.* – Спремни сте да свежу крв проспете лако! **4.** (обично у комп.) **а.** *без буке, галаме, тихо, једва чујно.* – Лакше, беба спава! Говори лакше. **б.** *полако, споро, без журбе, усporeно.* – Лакше, куд сте навалили! **5.** *кад се указује да је остварење, (из)вршење нечега врло могуће, вероватно.* – То би се лако могло десити.

лакоа̀тлетскӣ и **лакоа̀тлēтскӣ,** -ā, -ō *ранији термин који се односио на атлетске дисциплине као што су трчање, брзо ходање, скокови, бацање кугле, диска и копља и сл.:* ~ стаза, ~ такмичење.

ла̏ковāн, -а, -о *који је од лака*[1] *(2), од лакиране коже:* ~ каиш, лаковане ципеле.

ла̏ковēран и **лако̀веран** јек. **ла̏ковјēран** и **лако̀вјеран,** -рна, -о *који лако, одмах поверује некоме, у нешто, који не осећа опасност, замку; наиван, неопрезан, несмотрен.*

лако̀верник и **лако̀вēрнӣк** јек. **лако̀вјерник** и **лако̀вјēрнӣк** м *лаковеран човек, лаковерац.*

ла̏ковēрно и **лако̀верно** јек. **ла̏ковјēрно** и **лако̀вјерно** прил. *на лаковеран начин, наивно, неопрезно, несмотрено.*

лакове́рнōст јек. **лаковје́рнōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је лаковеран, наивност, неопрезност, несмотреност.*

лако̀крил, -а, -о песн. **1.** *који има лака, лако покретљива крила; који лако, брзо лети:* ~ ласта. **2.** фиг. **а.** *који се креће лако, лебдећи, струјећи и сл. (о облацима, поветарцу и др.).* **б.** *полетан, ведар, лепршав (о музици, песми и сл.).*

лако̀лӣт, -ӣта м грч. геол. *магматска стеновита маса између слојева седиментних стена.*

ла̏ком, -а, -о **а.** *који се одликује јаком жељом, страшћу да се домогне нечега (често туђег), да за себе приграби, стекне што више, којем никад није доста нечега, похлепан, грамзив:* ~ на земљу, ~ на паре. **б.** *који жуди за нечим, неким, силно жељан некога, нечега:* лакома на момке.

ла̏комац, -ōмца м *лаком, похлепан, грамзив човек.*

лако̀мислен, -а, -о **а.** *који закључује, суди, одлучује и сл. олако, без много размишљања, брзоплет.* **б.** *који проистиче из брзоплетости, површности, непромишљен:* ~ брак, ~ задуживање, ~ одлука.

лако̀мисленӣк м *лакомислен човек;* уп. ветропир.

лако̀мислено прил. *на лакомислен начин, непромишљено, олако, брзоплето:* ~ поступити.

лако̀мисленōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је лакомислен, онога што је лакомислено; лакомислен, брзоплет поступак.*

ла̏комо прил. *на начин својствен лакомим особама, похлепно, грамзиво; жудно:* ~ грабити себи, ~ јурити за благом; ~ слушати шта се прича.

ла̏комōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је лаком.*

лакони̏зам, -зма м грч. *велика сажетост у исказивању нечега, језгровит начин изражавања; сажет, кратак израз уопште.*

лако̀ничан, -чан, -о *в.* *ла̀кōнскӣ.*

лако̀нично прил. *в.* *ла̀кōнски.*

лако̀ничнōст, -ости ж *лаконско изражавање; краткоћа, језгровитост исказа.*

лако̀ног, -а, -о *који се лако креће или трчи;* уп. брзоног.

ла̀кōнскӣ, -ā, -ō *врло сажет, кратак, језгровит:* ~ извештај.

ла̀кōнски прил. *на лаконски начин, врло сажето, кратко, језгровито:* ~ одговорити.

лакорѐчив јек. **лакорје̏чив,** -а, -о *који се с лакоћом изражава, речит, говорљив.*

лакорѐчиво јек. **лакорје̏чиво** прил. *са лакоћом у исказивању, речито.*

лакорѐчивōст јек. **лакорје̏чивōст,** -ости ж *особина онога који је лакоречив, речитост, говорљивост.*

лакȍсан, -а, -о *који има лак сан, који се лако буди.*

ла̏котан, -тна, -о *у дем. значењу: лак:* лакотни часови.

ла̏котно прил. *на лак начин, лако:* ~ писати.

лакȍћа ж *својство онога што је лако (нпр. неког метала); умешност у неком послу; једноставност нечега (нпр. неког посла); спремност, готовост на нешто (нпр. на промене); осећање олакшања, угодности и др.*

лакȍӯман и **лакȍуман,** -мна, -о **а.** *неразборит, лакомислен, непромишљен, неозбиљан; умно ограничен, приглуп.* **б.** *који проистиче из нечије лакомислености, неразборитости, непромишљености, неозбиљности; у којем нема довољно озбиљног, промишљеног, разборитог.*

лакȍӯмнӣк и **лакȍумнӣк** м *лакоуман, неразборит човек.*

лакȍӯмница и **лакȍумница** ж *лакоумна, неразборита женска особа.*

лакȍӯмно и **лакȍумно** прил. *на лакоуман начин, неразборито, лакомислено, непромишљено, неозбиљно; глупо:* ~ издати тајне; ~ се упустити у нешто.

лакȍӯмнōст, лакȍумнōст и **лакоу́мнōст,** -ости ж *особина онога који је лакоуман; оно што је урађено, смишљено и сл. лакоумно.*

лак̏дија ж тур. **1. а.** *шала пуна несташлука.* **б.** *лудорија, будалаштина.* **2.** књиж. и поз. *врста комедије којој је циљ да изазове смех, најчешће јефтиним, понекад и вулгарним ефектима, фарса, бурлеска.*

лакрди̏јати, -āм несвр. *збијати шале, изводити враголије, шегачити се.*

лакрди̏јāш, -а́ша м (инстр. -а́шем) **1.** *онај који збија шале, шаљивчина, шерет, спадало, враголан, обешењак, комедијаш.* **2. а.** *писац лакрдија, фарси, бурлески.* **б.** *глумац који игра у лакрдији; комедијант; дворска будала, пајац.*

лакрдија́шити, -ѝјāшӣм несвр. [гл. им. лакрдија́шēње с] *в. лакрдијати.*

лакрдија̀шица ж *женска особа лакрдијаш.*

лакрди̏јāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на лакрдијаше.*

лакрди̏јāшки прил. *на лакрдијашки начин (шеретски, шаљиво и сл.).*

лакрдија́штво с *лакрдијашко понашање, лакрдијање; лакрдија.*

лак̏дијица ж *дем. и хип. од лакрдија.*

лак̏дӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на лакрдију.*

ла̏ксатӣв, -а и **лакса̀тӣв,** -ӣва м лат. мед. и фарм. *блажи лек за чишћење пробавних органа, црева.*

лакта́за ж хем. *фермент који разлаже млечни шећер на грожђани шећер и галактозу.*

ла̀ктāт, -а́та м хем. (обично у мн.) *со млечне киселине.*

ла̀ктати се, -āм се несвр. **1.** *пробијати се кроз гомилу, масу света гурајући се лактовима.* **2.** фиг. *не бирајући средства, дрско, безобзирно се пробијати кроз живот.*

лакта́ција (ла̀ктāција) ж лат. **1. а.** *лучење млека из млечних жлезда.* **б.** *период од рођења детета или младунчета до престанка лучења млека.* **2.** *дојење детета мајчиним млеком.*

ла̏ктациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на лактацију:* ~ период.

ла̀ктāш, -а́ша м (инстр. -а́шем) *онај који се безобзирно, дрско, не бирајући средства пробија кроз живот, бори за бољи положај и сл.*

ла̀ктāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на лакташе и лакташтво.*

лакта́штво с *особина и поступање лакташа; лакташко, безобзирно, дрско пробијање кроз живот, лактање.*

ла̏ктичнӣ, -ā, -ō *млечни:* ~ сода.

лактоба̏цил, -а и **лактоба̀цӣл,** -ӣла м биол. *грам-позитивна бактерија рода* Lactobacillus, *која се обично налази у млечним производима.*

лакто́за ж фр. хем. *млечни шећер.*

ла̏ктометар и **ла̏ктомēтар,** -тра м *справа за мерење специфичне тежине млека.*

лаку́на ж лат. (фр.) *празнина, шупљина; недостатак.*

ла̀кшати, -āм несвр. **1. а.** *чинити лакшим, подношљивијим, олакшавати.* **б.** *душевно растерећивати.* **2.** *бивати, постајати лакши, мање напоран.*

ла́ла[1] ж тур. бот. **а.** *биљка луковача из рода* Tulipa, *ф.* Liliaceae, *крупног усамљеног цвета, тулипан.* **б.** *биљка из тога рода* Tulipa Gesneriana. • бот. **дивља** ~ *биљка* T. silvestris *из ф.* Liliaceae. **као бела** ~ *без оглагања, не оклевајући, још како (послушати некога, урадити нешто и сл.).*

ла́ла[2] м (мн. ж) **1.** *назив одмила, из милоште за мушку особу (старијег мушкарца у кући, оца, старијег брата, момка и др.).* **2.** (Лала) *шаљиви и хипокористични назив за Војвођанина, најчешће Банаћанина.*

ла́ла[3] ж *назив одмила, из милоште за женску особу (обично за старију или најстарију сестру).*

ла̂ле-мӣле прил. *са пуно обзира, благо, пријатељски и сл. (у односу с неким, према некоме, нечему и сл.).*

ла́лӣнскӣ (ла́линскӣ), -ā, -ō *који се односи на Лале (који је као код Лала и сл.), војвођански:* ~ нагласак.

ла́лӣнски (ла́лински) прил. *на лалински начин, као Лале:* ~ говорити, ~ се шалити.

ла́ма[1] ж зоол. **1.** *дивља или припитомљена животиња из породице камила* Lama, *која живи у Андима.* **2.** *фина тканина која се израђује од ламине вуне; ламина вуна.*

ла́ма[2] м *свештеник-монах тибетанских будиста-ламаиста.*

ламаи̏зам, -зма м *тибетанска варијанта будизма.*

лама̀ист(а), -ē м (мн. -сти) *припадник ламаистичке вере.*

ламаи̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на ламаизам и ламаисте.*

лама̀нтӣн, -ӣна м фр. зоол. *крупни водени сисар из породице* Trichechidae, *сличан фоки.*

ламарки̏зам, -зма м биол. *учење француског природњака Ламарка.*

лама̀тати, -āм несвр. *махати (руком, рукама или нечим другим), млатарати.*

ла́мати, лâмāм несвр. **1. а.** *ломити, кршити (нпр. гране).* **б.** *савијати, превијати (руке); стезати, грчити (шаке, прсте).* **2.** *в. ламатати.* ■ ~ **се 1.** *ломити се.* **2.** *кидати се, прекидати се (о гласу и сл.).* **3. а.** *нагло мењати правац простирања, преламати се (о сунчевим зрацима, светлости).* **б.** *превијати се, савијати се, прегибати се (у појасу и сл.).* **4.** фиг. *колебати се при доношењу одлуке, ломити се, двоумити се.*

ла̏мбда ж грч. *име грчког слова* λ.

ламѐла ж итал. (лат.) **1.** техн. *котур, диск код квачила, куплунга аутомобилског мотора.* **2.** грађ. *део, одсек неке веће грађевине или конструкције.* **3.** *танак, обично метални листић или плочица.*

ламента́ција ж лат. **1.** *туговање, јадиковање, оплакивање, жалопојка.* **2.** (чешће у мн.) *тужна песма из старозаветне збирке „Плач Јеремијин", која се у цркви чита у другој половини велике недеље.*

ламенти́рати, ламѐнтӣрāм (ла̀ментовати, -тујēм) несвр. *јадиковати, оплакивати, жалити, тужити, кукати, нарицати.*

лами̏нāрија ж (обично у мн.) бот. *жута или смеђа морска алга* Laminaria *из ф.* Laminariaceae.

ла́мпа и **ла̂мпа** ж (ген. мн. -пӣ (-пā)) нем. (фр.) **1. а.** *светиљка са течним (житким и сл.) или гасовитим горивом:* петролејска ~. **б.** *покретна светиљка са батеријима; електрична светиљка:* батеријска ~, џепна ~; стона ~. **2.** *електронска цев у*

старим типовима радио-апарата и телевизора. • **чаробна (мађионичка)** ~ *врста пројекционог апарата.*

ла̀мпас и **ла̂мпас** м фр. *широка златна, црвена или друкчија трака или гајтан дуж спољних шавова панталона на униформама (обично виших официра).*

ла̀мпек м итал. *казан за печење ракије.*

ла̀мпе̄рија ж *дрвена облога на унутрашњим зидовима зграде.*

лампѝо̄н, -о́на м фр. **а.** *врста фењера од прозрачне хартије живих боја или од обојеног стакла који служи као украс на свечаностима; сличан украс од саме разнобојне хартије, без свеће.* **б.** *нарочита улична светиљка у облику фењера.*

лампиона́да ж фр. *вечерња или ноћна свечаност у којој се носе запаљени лампиони.*

лампѝо̄нскӣ, -ā, -ō *који је у некој вези с лампионом, лампионима:* ~ светлост.

ла̀мпица и **ла̂мпица** ж *дем. од лампа.*

ла̏н м (мн. ø) **1.** бот. и агр. *једногодишња биљка* Linum usitatissimum *из ф.* Linaceae, *из чије се стабљике добија влакно, а из семена уље; назив за поједине врсте биљака рода* Linum: жути ~ L. flavum, ~ чистилац L. catharticum, плаветни ~ L. austriacum, рутави ~ L. hirsutum и др. **2.** *предиво добијено прерадом лана (1); ланено платно.* • бот. **Богородичин** ~ *в. ланилист (2).* **дивљи** ~ 1) *в. ланилист (2).* 2) *вишегодишња биљка* Linum perenne *из ф.* Linaceae. • НПосл **трла баба лан да јој прође дан** *каже се кад неко ради непотребан посао само да би прекратио време.*

ла́нак, -нка и **ла̏нак,** ла̂нка м **1.** песн. *хип. од лан.* **2.** бот. **а.** *једногодишња биљка* Camelina sativa *из ф.* Cruciferae. **б.** *једногодишња биљка* Calepina irregularis *из ф.* Cruciferae. **в.** *полупаразитска зељаста биљка* Thesium *из ф.* Santalaceae.

ла̏на̄р, -а и **ла̀на̄р,** -а́ра м *онај који се бави гајењем лана; трговац ланом.*

ла̀нара ж *радионица или фабрика за прераду лана.*

ла̏на̄рскӣ и **ла̀на̄рскӣ,** -ā, -ō *који се односи на ланаре и ланарство.*

лана́рство с *гајење и прерада лана.*

ла́нац, ла́нца м (инстр. ла́нцем; мн. ла̂нци (ла́нци), ген. ла̂на̄ца̄) **1. а.** *међусобно спојен низ металних (понекад пластичних и др.) прстенова, беочуга провучених један кроз други, који на крајевима обично има куку, одн. већи беочуг или нешто друго ради спајања његових крајева или повезивања с неким другим предметом.* **б.** *слична направа која служи као део преносног механизма код бицикла, мотоцикла, разних машина и сл.* **2.** (обично мн.) *затворенички, робијашки окови.* **3.** *низ људи (бораца, гонилаца и др.), пловних објеката итд., који обично представљају одређену препреку за некога или нешто; борбена линија.* **4.** *планински венац.* **5.** *низ, ред, колона:* ~ девојчица, ~ острва, ~ птица. **6.** *низ међусобно повезаних појава; низ појава преко којих се одржава неки процес;* уп. ланчани (3): ~ догађаја, ~ исхране. **7. а.** *мера за дужину од 10* m, *декаметар.* **б.** *у неким крајевима, мера за површину земљишта (најчешће 7193* m²). **8. а.** *врста бода у везу.* **б.** *основни бод у кукичању (израђен у виду ланца).* • **бацити некога у ланце** *стрпати у затвор, затворити, заточити.* **држати (водити) некога на ланцу** *држати у слепој послушности.* **пустити некога с ланца** *оставити без икаквог надзора, контроле и стеге, распустити.*

ла̀нгуст м и **ла̀нгуста** ж фр. зоол. *морски рак, јастог* Palinurus vulgaris.

ланда̀рати, -а̄м несвр. **1. а.** *кретати се тамо-амо, клатити се, млатарати:* ландара врпца, ландара реп, ландарају ноге, поцепани делови капута и сл. **б.** *покретати нешто тамо-амо, млатарати нечим:* ~ ногама. **2.** *ићи тамо-амо, лутати, скитати, тумарати.* • ~ **језиком** *блебетати, брбљати.*

ла̀ндо̄в, -ōва м зоол. *врста речне рибе* Aspius aspius; уп. буцов.

ла̏не, -ета с (мн. ø; зб. им. ла̏на̄д ж) **1.** *младунче срне, срнче.* **2.** фиг. *хипокористични назив за дете, драгога или драгу и др.*

ла́не прил. *прошле године, лани.*

ла̏ненаст, -а, -о *који је као лан, сличан лану.*

ла̏ненӣ (ла̀ненӣ), -ā, -ō *који се односи на лан (који припада лану, који је од лана, који је као код лана и сл.):* ~ боја, ~ платно, ~ сукња, ~ уље.

ланѐува ж бот. *планинска биљка* Allium victorialis *из ф.* Liliaceae.

ла́ни и **ла̂ни** прил. *прошле године, лане.*

ла̏нӣк, -а и **ла̀нӣк,** -ӣка м бот. *назив за неке врсте биљака рода* Linum *из ф.* Linaceae: L. austriacum *плаветни лан;* бели ~ L. catharticum; велики длакави ~ L. nervosum; жути ~ L. flavum, *жути лан;* ниски длакави ~ L. hirsutum; ситни ~ L. tenuifolium.

ла̀нилист м бот. **1.** *зељаста једногодишња биљка* Kickxia *из ф.* Scrophulariaceae. **2.** *једногодишња биљка* Linaria vulgaris *из ф.* Scrophulariaceae. • *назив за поједине врсте биљака из ф.* Scrophulariaceae: **жути** ~ 1) Kickxia elatine. 2) *в. ланилист (2).* **модри** ~ Chaenorrhinum minus. **пузећи** ~ Linaria csmbalaria. **сивасти** ~ Linaria arvensis. **шарени** ~ Kickxia spuria.

ла̀ниста м ист. *учитељ мачевања у старом Риму.*

ла̏нӣште и **ла̀нӣште** с *земљиште на којем се гаји или се гајио лан.*

ла̀нкасте̄рка ж *врста ловачке пушке (по проналазачу Ланкастеру).*

лано̀лин, -и́на м фр. фарм. *жућкаста масна маса која се добија из овчије вуне, а служи као емулгатор у фармацији и козметици.*

ланси́рати, ла̀нсӣра̄м свр. и несвр. фр. (нем.) **1.** *избаци(ва)ти помоћу нарочитих уређаја пројектил(е) различите намене:* ~ ракету, ~ сателит, ~ торпедо. **2. а.** *пустити, пуштати у оптицај, промет, примену, јавност итд.:* ~ нове идеје, ~ нови модел. **б.** *(у)чинити да неко постане познат у јавности, да се о некоме говори, пише, да постане звезда:* ~ нову глумицу, ~ певача.

ла̀нсӣрнӣ, -ā, -ō *који служи за лансирање:* ~ рампа.

ла̀нта̄н, -а́на м грч. хем. *бео, мек, растегљив елеменат из групе метала „ретких земаља"* (La).

ланта̀нӣд, -и́да м хем. *сваки од 14 елемената готово истоветних хемијских својстава, сродних лантану.*

ла̀нте̄рна ж итал. (фр.) **1.** *фењер.* **2.** *кула светиља, светионик.* **3.** архит. **а.** *украсни торњић на врху куполе с прозорима кроз које улази светлост.* **б.** *застакљена конструкција кроз коју светлост улази са стране на равним крововима или на врху нагнутих кровова.*

ла̏нути и **ла̀нути,** ла̏не̄м свр. **1.** *огласити се лавежом (о псу).* **2.** фиг. пеј. (о човеку) **а.** *прозборити, проговорити, рећи, зуцнути.* **б.** *осорно, грубо изрећи, обрецнути се.* **в.** *изрећи се, избрбљати, изланути.* **3.** фиг. *дати гласа од себе, огласити се (нпр. пуцњем, шкрипом итд.) (о ватреном оружју, брави и др.).*

ланцѐта ж (ла̀нцет м) **1.** *шиљат и оштар ножић с двостраним сечивом за пуштање крви, хируршке захвате и др.* **2.** *кратак и оштар нож за дуборез.*

ла̀нцетаст, -а, -о *налик на ланцету, сличан ланцети:* ~ лист.

ланча́нац, -нца м *врста ланчастог бода у везу.*

ла̀нчанӣ, -ā, -ō **1.** *који је од ланаца, на ланцима и сл.:* ~ мост. **2. а.** *који се остварује тако што низ људи или машина узастопно обрађују или преносе производ по производ, одн. предмет по предмет:* ~ производња, ~ систем. **б.** *који је у виду ланца, низа, колоне:* ~ поредак (војника). **3.** у изр. ~ **реакција а.** хем. и физ. *низ узастопних процеса од којих претходни условљава следећи.* **б.** фиг. *низ појава (нпр. друштвених) које покреће, једну за другом, исти узрок.*

ланча̀нӣк, -и́ка м **1.** (обично уз реч „мост") *мост који држе ланци, ланчани, висећи мост.* **2.** техн. *зупчасти точак око којег се креће ланац за преношење терета и др.*

ланча̀ница ж **1.** *в. вериге.* **2.** грађ. *ланци на ланчаном, висећем мосту.* **3.** мат. *крива линија у равни која има облик савршено витког ланца који слободно виси на своја два краја, оба на једнакој висини.*

ла̀нчано прил. **а.** *у виду ланца, у непрекидном низу, један за другим.* **б.** *по ланчаном систему:* производи се ~.

ла̏нчаст, -а, -о *који је сличан ланцу, налик на ланац.*

ла̏нчасто прил. *као ланац, у виду ланца:* ~ повезане карике.

ла̀нчина ж *аугм. и пеј. од* ланац.

ла̀нчић, -а (инстр. -ем) и **ла̀нчӣћ,** -ӣћа (инстр. -ӣћем) м *дем. и хип. од* ланац.

ла̀нчуга ж *аугм. и пеј. од* ланац.

ла̀њскӣ, -ā, -ō *који је био, који се десио и сл. прошле године, који потиче из прошле године, прошлогодишњи:* ~ берба, лањске године. • **марити (бринути, бити забринут и сл.) као за ~ снег** *не марити (не бринути и сл.) уопште, нимало.*

ла̂п[1] м нар. *мочварно тло, рит; глиб, блато.*

ла̂п[2] и **ла̏п** м бот. рег. *листић чашице цвета, чашични листић.*

ла̏пав, -а, -о **а.** *раскаљан, глибав, блатњав:* ~ пут. **б.** *влажан, воденаст:* ~ снег.

ла̏павица ж **а.** *влажан снег помешан с кишом, суснежица.* **б.** *тло раскашено, раскаљано таквим снегом.*

лапа̀рало с (м) (мн. с) *особа која лапара, блебетало, торокало.*

лапа̀рати, -āм несвр. **1.** пеј. *говорити, причати много и бесмислено, блебетати, торокати.* **2.** *клопарати (о воденици).* **3.** *в.* ландарати *(1а).*

лапа̀рача ж *она која лапара, блебетуша, торокуша.*

ла̀пацка ж (обично у мн.) *свака од лопатица на воденичком колу у које удара вода и покреће точак.*

ла̏пидāран, -рна, -о лат. **а.** *сажет, језгровит, концизан:* ~ говор, ~ израз, ~ реченица, ~ стил. **б.** фиг. *који се изражава сажето, концизно, језгровито, у кратким, сажетим реченицама (о човеку).*

лапѝдāријум м *збирка камених споменика; одељење музеја или спремиште у којем се чува таква збирка.*

ла̏пидāрно прил. *на лапидаран начин, сажето, концизно, језгровито (нпр. говорити, писати и сл.).*

лапида́рнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је лапидарно, онога који је лапидаран (у изражавању), сажетост, концизност, језгровитост.*

ла̀пил м (обично у мн.) лат. мин. *ситан, орашаст камен вулканског порекла (од скрућене лаве).*

ла́пис и **ла̂пис** м лат. хем. и мед. *нитрат сребра у штапићастом облику који се употребљава за спаљивање рана, паклени камен,* lapis infernalis; *раствор тога једињења.*

ла́пити и **ла́пети** јек. **лапјети,** -пӣм несвр. **а.** *губити памћење, постајати сенилан (о старим особама).* **б.** *слабити, губити се услед старости (о памћењу);* уп. хлапити (2).

лапо́нац, -нца м жарг. *излапела, сенилна особа.*

ла̏пор (ла̀пор) м мин. *в.* лапорац.

ла̏пораст, -а, -о *који садржи лапорац; који је од лапорца:* ~ земља, ~ пескуша, ~ тло; ~ кречњак.

ла̏порац, -ōрца м мин. *мекана стена састављена од кречњака, глине, песка и др., која се употребљава као основна сировина за прављење цемента.*

лапо̀р(њ)ача ж *земља која садржи доста лапорца, лапораста земља.*

лапоро̀вит, -а, -о *в.* лапораст.

лапо̀руша ж *в.* лапорача.

ла̏пот м ист. етн. *некадашњи обичај убијања старих људи (у неким крајевима).*

ла̀псус и **ла̏псус** м лат. *грешка, погрешка, омашка (обично у говору или писању).*

ла̏птоп м енгл. *преносиви рачунар мањих димензија с интегрисаном тастатуром и монитором, који може да ради и на батерије.*

ла̀птати, ла̀пћēм несвр. **1.** *гласно, шумно пити, локати (о животињама); шумно, гласно срчући, мљацкајући и сл. пити или јести (о човеку);* уп. хлаптати. **2.** *наразно отварати и затварати уста покрећући језиком.* **3.** *в.* ландарати *(1а).* **4. а.** *падати, вејати (о снегу).* **б.** *избијати, куљати (о пени и сл.).* **5.** *јако куцати, лупати (о срцу).*

ла̂р м лат. мит. (обично у мн.) *староримски бог заштитник куће и земљишта које припада кући, породици; бог заштитник неког рода, неког града и др.*

ла̂рва ж (ген. мн. -вӣ (-вā)) лат. зоол. *телесни облик у фази развоја неких животиња (најчешће инсеката, неких водоземаца и др.), који се знатно разликује од одрасле животиње (нпр. гусеница код лептира, пуноглавац код жаба), личинка.*

ла̀рвенӣ и **ларвѐнӣ,** -ā, -ō *који се односи на ларву, на ларве:* ~ ступањ.

ла̂рвин, -а, -о *в.* ларвени.

ла̂рвица ж *дем. од* ларва.

ларгѐто прил. итал. муз. **а.** *умерено полагано, спорије.* **б.** (у им. служби) м (ретко у мн.: -та с) *став у композицији или композиција у умерено полаганом, споријем темпу.*

ла̂рго и **ла̏рго** прил. итал. муз. **а.** *врло споро, полагано.* **б.** (у им. служби) м (ретко у мн.: -га с) *став у композицији или композиција у спором, полаганом темпу.*

ларѝнгāл, -а́ла м лингв. *глас који се образује у ларинксу, гркљану.*

ла̏рингāлан, -лна, -о (обично одр.) *који се односи на ларинкс, гркљан, који се образује у ларинксу, гркљански:* ~ глас.

ларингѝтис и **ларинги́тис** м мед. *запаљење ларинкса, гркљана.*

ларинго̀лог м *лекар специјалиста за болести грла.*

ларинголо̀гија ж *грана, област медицине која се бави проучавањем болести грла.*

ларинго̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на ларингологе и ларингологију.*

ларинго̀скоп м мед. *апарат са огледалом помоћу којег се посматра гркљан.*

ларингоско̀пија ж грч. мед. *преглед гркљана помоћу ларингоскопа.*

ла́ринкс м грч. анат. *в.* гркљан.

ла̂рма ж (мн. ø) нем. **а.** *помешани неразумљиви гласови, бука, граја, жагор; вика, галама.* **б.** *снажан шум који стварају разне направе и др., бука, лупа.*

ла̂рмати, -āм несвр. *стварати ларму; викати, галамити.*

ла̏рмација м (мн. ж) *онај који сувише гласно и много говори, који диже, прави ларму, галамџија.*

ла̏рмаџӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на ларму и лармаџије.*

ла̏рмаџӣјски прил. *као лармаџија, претерано гласно, бучно, лармајући.*

ларпурлартѝзам, -зма м фр. ум. *уметнички правац који заступа мишљење да је уметничко дело само себи сврха, „уметност ради уметности".*

ларпурла̀ртист(а), -ē м (мн. -сти) *уметник који ствара у духу ларпурлартизма, присталица ларпурлартизма.*

ларпурлартѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на ларпурлартизам и ларпурлартисте:* ~ естетика.

ларпурлартѝстички прил. *на ларпурлартистички начин, у духу ларпурлартизма.*

ла́са (ла̏са) ж **1.** *хип. од* ласица. **2.** *име домаћој животињи (женки) која бојом длаке подсећа на ласицу;* уп. ласаст.

ла̏сан, -сна, -о нар. *в.* лак[2] *(1а, 2, 4а).*

ла̏саст, -а, -о *беличаст; који има неко беличасто обележје (обично о животињама светлијег трбуха);* уп. ласа (2).

ла̀сер м енгл. скраћ. техн. *уређај за стварање светлосних таласа или појачање зрачења и снажно, концентрисано монохроматско електромагнетно зрачење у оптичком делу спектра.*

ла̀серскӣ, -ā, -ō *који се односи на ласер:* ~ зрак, ~ механизам, ~ сноп, ~ топ, ~ штампач.

ла̏сић (ла̀сӣћ, -ӣћа) м *в. ласичић.*

ла̏сица (ла̀сица) **а.** зоол. *мала зверка витког тела* Mustela (Putorius) nivalis. **б.** *крзно од те животиње.*

ла̏сичаст (ла̀сичаст), -а, -о *који подсећа на ласицу, који је као код ласице:* ~ лице.

ла̏сичић (ла̀сичић) м *младунче ласице.*

ла̏сичица (ла̀сичица) ж *дем. од ласица.*

ла̏сичјӣ (ла̀сичјӣ) (**ла̏сичијӣ** (ла̀сичијӣ)), -ā, -ē *који се односи на ласицу; који је од ласице:* ~ кожа.

ла̏ска ж **1.** *претерано (и обично) неискрено хваљење некога, претеране похвале, дивљење (обично преторно) некоме, улепшавање нечијих особина, изрази (обично лажног) поштовања и сл.* **2.** *топлина, нежност, љубав.*

ла̏скав, -а, -о **1. а.** *који ласка, који претерано (и обично неискрено) хвали (о човеку).* **б.** *који одражава ласкање:* ~ писмо, ласкаве речи. **2. а.** *који годи сујети, таштини:* ~ задатак, ~ титула. **б.** *повољан, угодан, пријатан; примамљив:* ~ рецензија, ~ слика (о некоме); ~ позив.

ла̏скавац, -āвца м *онај који ласка некоме; улизица.*

ла̏скавица ж *она која ласка некоме.*

ла̏скаво прил. **1.** *на ласкав начин, ласкајући; удворички, улизички:* ~ хвалити нечију лепоту. **2.** *повољно, похвално, афирмативно:* ~ се изразити, говорити, писати о некоме, нечему.

ла̏скавōст, -ости ж *особина онога који је ласкав, онога што је ласкаво.*

ла̏скати, -āм несвр. **1.** *претерано хвалити (некога), дивити се, обично преторно (некоме), говорити лепе речи, обично неискрено; улагивати се, удворавати се, умиљавати се (коме).* **2.** (некоме) *задовољавати нечију амбицију, сујету, годити, пријати.*

ла̏сно прил. нар. *в. лако (1а, 2в).*

ла̏со м (с) (мн. с) шп. *дугачко уже са омчом на једном крају.*

ла́ста ж (ген. мн. -тā) зоол. *птица певачица (најчешће и селица)* Hirundo *из пор.* Hirundinidae, *витког тела, дугачких уских крила и дубоко зарезаног репа:* белогрла (градска) ~ H. Delichon urbica; горска ~ H. rupestris; сеоска ~ H. rustica и др. • ~ **брегуница** зоол. *в. брегуница.* **прва ~** *први наговештај, први весник нечега.* • НПосл **једна ласта не чини пролеће** *један наговештај нечега још не значи да то мора и наступити.*

ла̏ставић м *ластин птић;* уп. ластавичић.

ла̏ставица ж **1.** зоол. *в. ласта.* **2.** зоол. *у мн.: општи назив за морске рибе из пор.* Exocoetidae; *ред морских риба* Trigla *из те породице (у јд. морска риба из тога реда, одн. из те породице).* **3.** фиг. *брз, хитар коњ или кобила.*

ла̏ставиче, -ета с (супл. мн. ла̏ставичићи м; зб. им. ла̏ставичāд ж) *в. ластавичић.*

ла̏ставичица ж *дем. и хип. од ластавица.*

ла̏ставичић м *ластавичин птић;* уп. ластавић.

ла̏ставичјӣ (ла̏ставичијӣ), -ā, -ē *који се односи на ластавицу, ластавице, који припада ластавици, ластавицама:* ~ гнездо.

ла̀стāр, -áра м *изданак који избија на растињу, нпр. на виновој лози, младица.*

ласта̀рити (се), ла̀стāрӣм (се) несвр. *развијати, пуштати ластаре, изданке, младице.*

ласта̀рић м *дем. од ластар.*

ла̀стекс и **ла̏стекс** м *фабричка марка и назив за тканину проткану гуменим нитима тако да је растегљива, еластична.*

ла́стица и **ла̀стица** ж *дем. и хип. од ласта.*

ла̀стӣш, -ѝша (инстр. -ѝшем) и **ла̀стиш,** -а (инстр. -ем) м *растегљива, еластична врпца, трака са утканим гуменим нитима (за придржавање делова одеће и др.).*

ла̏сцӣван, -вна, -о лат. *обестан, разуздан, бестидан; који наглашава, истиче сексуалност (нпр. у књижевним и другим уметничким делима и сл.):* ~ човек; ~ игра, ~ песма, ласцивне речи, ~ садржина.

ласцѝвнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је ласциван, онога што је ласцивно.*

латѐнтан, -тна, -о лат. **а.** *који постоји иако се не види, не испољава видљиво, у јасном, изразитом облику, скривен, прикривен, потајан; својствен некоме или нечему потенцијално, као могућност:* ~ опасност, ~ снага; ~ хармонија. **б.** мед. *који се јавља потајно, без видљивих симптома:* ~ туберкулоза.

латѐнтно прил. *на латентан начин, скривено, притајено.*

латѐнтнōст, -ости ж *особина онога што је латентно; оно што је латентно.*

латѐрāл, -áла м лингв. *латералан глас (нпр. „л“, „љ“).*

ла̏терāлан, -лна, -о лат. **а.** *који је са стране, бочан, побочан; споредан:* ~ дужина, ~ трус; ~ канал. **б.** лингв. *за који је карактеристично протицање ваздушне струје странама или једном страном језика:* ~ артикулација, ~ сугласник, ~ сонант.

ла̏терāлно прил. *са стране, бочно.*

латѐрит, -ѝта м лат. мин. *црвена (ређе бела) глинаста земља или скамењена материја, која се ствара трошењем силикатних стена, а употребљава се као руда и као грађевински материјал.*

латѐритнӣ, -ā, -ō *који садржи латерит, који је од латерита:* ~ тло.

ла̀тēрна ж лат. *фењер.* • ~ **магика** техн. *стари апарат за пројектовање увећаних слика на платно, „чаробна светиљка“.*

Ла̀тӣн, -ѝна и **Ла̀тин,** -а м **1. а.** ист. *становник античког Лацијума и уопште припадник племена̄ која су основала римску државу; Римљанин уопште.* **б.** нар. *Млечанин, Италијан, Роман уопште; становник средњовековних католичких насеља на Јадранском приморју.* **2.** (латин) нар. *католик.*

латѝнац, -нца м *в. латинист(а) (1).*

латѝнāш, -áша м ист. *католички свештеник који је вршио богослужење само на латинском језику (за разлику од далматинских глагољаша).*

латѝнāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на латинаше:* ~ подручје.

латинѝзам, -зма м **1.** лингв. *латинска реч или израз у неком другом језику; реч или израз у духу латинског језика.* **2.** *употреба и превласт латинског језика; неговање и уважавање латинског језика, давање предности томе језику.* **3.** *утицај и превласт латинских, романских народа;* уп. латинство.

латиниза́ција ж *прилагођавање латинском језику; подвргавање некога или нечега утицају или превласти латинског језика, латинских (романских) народа, њихове културе, вере и др.; романизација.*

латинизѝрати, -ѝзӣрāм свр. и несвр. *подврћи, подвргавати латинизацији.* ■ ~ **се** *подврћи се, подвргавати се латинизацији.*

латѝнист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *стручњак за латински језик и књижевност; познавалац латинског језика и културе.* **2.** ист. *писац који је писао на латинском језику.*

ла̀тинити, -ӣм несвр. *латинизирати; преводити у католичку веру, католичити.* ■ ~ **се** *латинизирати če; примати католичку веру, католичити се.*

латѝница ж *писмо које се на основу грчког развило у старом Риму, латинско писмо (изворно или прилагођено појединим језицима).*

латѝничāр м *онај који пише латиницом.*

ла̀тӣнка ж **1. а.** (Ла̀тӣнка) *женска особа Латин (1).* **б.** *католкиња.* **2.** *врста некадашње пушке која је прављена у Млецима (или по угледу на ту пушку).* **3.** бот. *в. драгољуб.*

Латѝнлук м нар. **а.** *Латини, латински свет.* **б.** (латинлук) *латински (католички) живаљ.*

ла̀тӣнскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на Латине (латине):* ~ култура, латински народи, ~ свет. **2. а.** (са им. „језик“ или елиптично, у им. служби) *један од класичних језика, индоевропски језик италске гране који се као државни језик развио на основу говора града Рима и неких других насеља Лацијума.* **б.** *који се односи на*

тај језик (који је на томе језику, који је својствен томе језику и сл.): ~ деклинација, ~ књижевност, ~ писмо. • ~ **школа** ист. *некадашња школа вишег ступња у којој се изучавао и употребљавао латински језик.*

ла̀ти̑нски прил. *на латинском (ређе неком другом романском језику):* говорити (писати) ~.

лати́нство с **1.** (и Лати́нство) зб. *Латини (латини); латинске земље и народи, латински свет.* **2.** *оно што је повезано с Латинима, с њиховим језиком, културом, вером, политиком и др.; латинска (католичка) вера.*

лати́нштина ж *латински језик.*

ла̏тити се, -им се свр. (нечега, ређе за нешто) **1.** *машити се, дохватити се (нпр. неког оруђа).* **2.** *прихватити се (неког посла, рада), почети се бавити нечим.* **3.** *допрети у кретању до неког места, правца, простора, дохватити се.* – Латисмо се горе и зелени. **4.** *дохватити се, ухватити се (за нешто):* ~ се за кваку, ~ се за сат.

латиту́да ж лат. **1.** геогр. *угаона удаљеност неког места на север или југ од екватора, географска ширина.* **2.** *одступање од неке утврђене вредности или величине.*

ла̏титудина̄лан, -лна, -о *који се односи на латитуду.*

латифу̀ндија ж лат. *велики земљишни посед (првобитно у старом Риму, као велепосед робовласника).*

латифу̀ндист(а), -ē м (мн. -сти) *власник латифундије.*

ла̏тица (ла̀тица) ж бот. *листић цветне крунице,* petalum.

ла̏тичаст (ла̀тичаст), -а, -о *који је као латица, сличан латици:* ~ пахуљица.

ла̏тичица (ла̀тичица) ж *дем. и хип. од латица.*

латри́на ж лат. *клозет, нужник (обично војнички).*

ла̏ћати (се), -ам (се) *несвр. према латити (се).*

ла̏уда ж лат. *средњовековна народна религиозна песма која се певала у хвалу Богу или свецу, хвалоспев.*

лауда́нум м хем. *раствор опијума у алкохолу.*

лаурѐа̑т, -áта м лат. *онај који је добио високу награду, титулу или јавно признање (обично уметник или научник).*

лаурѐа̑тски, -ā, -ō *који се односи на лауреате:* ~ венац.

ла̏ута ж нем. муз. *старински музички жичани инструмент, претеча гитаре, мандолине и др.*

лау̀та̄р, -áра м *онај који свира на лаути, одн. који пева уз лауту.*

лау̀та̄рски, -ā, -ō *који се односи на лаутаре и свирање на лаути, одн. певање уз лауту:* ~ песма.

ла̀уфер м нем. **1.** шах. *в. ловац (4).* **2.** руд. *радник у руднику који гура вагоне.*

ла̏ф м (мн. -ови) разг. **а.** *онај који је способан, спреман да уради нешто што се цени, што је некоме потребно и сл., енергичан, способан, спретан и у друштву омиљен човек.* **б.** *онај који, држећи се, понашајући се, облачећи се и сл. помодно, тежи да остави утисак и изазове допадање.*

ла̀фе̄т, -éта м (лафéта ж) нем. вој. *основни, носећи део артиљеријског оруђа, скуп свих делова осим цеви са затварачем.*

ла̀фе̄тни, -ā, -ō *који се односи на лафет.*

ла̏фица ж разг. **а.** *женска особа способна, спремна да уради нешто што се цени, што је некоме потребно, енергична, способна, спретна и у друштву омиљена жена, девојка.* **б.** *она која, облачећи се, држећи се, понашајући се и сл. помодно, тежи да остави утисак и изазове допадање.*

ла̏хо̄р м **а.** *ветрић, поветарац.* **б.** *струјање, пиркање; дах, дашак.*

лахо́рак, -рка м *дем. и хип. од лахор.*

ла̏хораст, -а, -о *који је као лахор, попут лахора; лак, нежан:* ~ уздисај.

ла̏хорац, -ōрца и **лахо́рац,** -рца м *дем. и хип. од лахор.*

лахо̀рити и **ла̏хорити,** -им несвр. [гл. им. -ре̄ње с] *лагано дувати, пирити, пиркати, ћарлијати (о лахору, ветру).*

лахо̀рић м *дем. и хип. од лахор.*

ла̏цман м нем. нар. (обично у пеј. и презр. значењу) **а.** (Лацман) *Италијан, Немац, ређе припадник неког другог западноевропског народа.* **б.** *представник, носилац онога што се сматра за туђинско, пре свега западњачко (западњачке културе, начина живота, одевања и др.).*

ла̏цма̄нка (Ла̏цма̄нка) ж *женска особа лацман (Лацман);* уп. лацман (1).

ла̏цмански, -ā, -ō *који се односи на лацмане (Лацмане):* ~ ношња.

ла̀штити, -им несвр. [гл. им. ла̀штēње и ла̀шће̄ње с] *чинити да нешто постане сјајно, глатко (глачати, полирати, лакирати и сл.).* ■ **~ се** *сијати се, сјајити се.*

лѐбдети јек. **лѐбдјети,** -дим несвр. непрел. [гл. им. лѐбд(ј)е̄ње (лѐбђе̄ње) с] **1. а.** *одржавати се или се лагано кретати у висинама; лагано летети:* лебди дечји балон; лебди суви лист са дрвета. **б.** *одржавати се у некој течности не тонући и не испливавајући, одн. лагано се крећући кроз њу, пливати (о предметима или материјама које имају мању специфичну тежину од течности у којој се налазе).* **в.** фиг. *кретати се, ићи лако, лепршаво, тихо, нечујно.* **2.** (обично у конструкцији којом се истиче положај између супротних појмова) *бити у неизвесном, несигурном, неодређеном, обично неповољном положају:* ~ између мира и рата, између наде и страха, неба и земље. **3.** (над неким, нечим) *бдети над неким, пазити на некога; стално се бринути, старати о некоме, нечему.* **4. а.** (над неким) *бити стално присутан; мотрити, надзирати.* – Над њим је стално лебдео лик његове забринуте мајке. **б.** (над неким, нечим) *представљати сталну претњу (некоме, нечему), угрожавати (некога, нешто).* – Опасност је лебдела над њима. **5. а.** *треперити, титрати, подрхтавати, лелујати се (о светлости, пламену и сл.).* **б.** фиг. (обично са допуном: на лицу, на уснама и сл.) *појављивати се и ишчезавати једва приметно.* – На његовом лицу лебдео је смешак. **в.** фиг. (обично са допуном: пред очима, у глави, у памети, свести и сл.) *јављати се, приказивати се у свести, сећању као представа, оживљена слика раније познатих лица, предмета, доживљаја и др., непрекидно се појављивати, искрсавати (у свести).* – Стално му је лебдео пред очима његов ведри лик. • **~ између живота и смрти** *бити јако болестан, бити у смртној опасности.* **~ у ваздуху** *бити присутан у датом тренутку, бити актуелан.* – То питање лебдело је у ваздуху. **~ у (по) облацима** *бити далеко од стварности, живети у илузијама, заносити се.*

лѐбде̄ћи, -ā, -ē *који лебди, који се изводи лебдећи, који као да лебди и сл.*

лебле̏бија ж тур. **а.** бот. *в. наут.* **б.** *семенке наута које се, обично пржене, једу или служе као сурогат кафе.*

ле̑вак и **ле́вак** јек. **ли̏јевак** и **лије̏вак,** -вка м (мн. ле̏вкови и ле̑вци јек. љѐвкови и ли̏јевци) **1.** *купаста или слична направа која на суженом крају прелази у цев и служи за наливање или пресипање течности или житких и сипких материја у судове са уским отвором.* **2.** *простор, шупљина, рупа и сл. са сужењем на једном крају, левкасто сужење, удубљење, левкаста шупљина и сл.* **3.** спорт. **а.** *одбрамбена зона у ватерполу.* **б.** *левкасто сужен, омеђен завршни део стазе, циљ у кросу и др. атлетским тркама.*

лѐва̄к јек. **љѐва̄к,** -áка **1. а.** *особа која се спретније служи левом руком него десном;* супр. дешњак. **б.** фиг. разг. *експресивни, најчешће погрдни назив за човека, обично онога који је неспалажљив, неспретан, који не поступа, који се не понаша како се очекује, како је уобичајено и сл.; безвредан, безначајан човек.* **2.** *во или коњ који се упреже с леве стране руде;* уп. дешњак (2).

лева̀киња јек. **љева̀киња** ж **1.** *женска особа левак (1).* **2.** *кобила или крава која се упреже с леве стране руде.*

Лѐвант м итал. *земље и народи источног Медитерана, Блиски исток.*

Леванти́нац, -нца м *становник Леванта, онај који је са Леванта.*

Левàнтӣнка ж *становница Леванта, она која је пореклом са Леванта.*

левàнтӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Левантинце и Левант.*

лѐвантскӣ, -ā, -ō *који се односи на Левант:* ~ варош, ~ грожђе.

лѐвēнта м и ж (мн. ж) тур. *пробисвет, скитница, пустолов; битанга, вуцибатина, пропалица; лењштина, нерадник.*

лѐвēнтскӣ, -ā, -ō *који се односи на левенте.*

лѐвēнтски прил. *на начин својствен левентама, као левента, левенте.*

лêвӣ јек. **лӥјевӣ**, -ā, -ō (супр. десни) **1.** *који је на оној страни на којој се налази срце (о деловима појединих органа у људском телу или о деловима људског и животињског тела, одн. о деловима одеће или обуће који се односе на те делове тела):* ~ плућно крило, ~ раме, ~ нога, ~ рука, ~ рукав, ~ ципела. **2.** *који одговара левој страни живих бића (о појмовима који имају одређену усмереност); који се налази на оној страни где је лева страна посматрача:* ~ обала реке; ~ страна (нпр. улице). **3.** пол. *који се односи на левицу (2) и левичаре:* ~ крило неке странке, ~ оријентација. **4.** (у им. служби) **а.** ж *лева рука, левица; лева нога.* **б.** ж *лева страна.* **в.** м *в. левичар.* • **(пре)крстити се (и) десном и левом (руком)** *јако се (за)чудити, запрепастити се, запрепашћивати се.* **устати на леву ногу** *бити зле воље (обично без разлога).*

левијàтāн, -а́на м хебр. *према библијском предању, огромна морска неман;* фиг. *оно што је огромно, гигантско по својим размерама.*

лѐвӣт, -и́та м грч.-лат. **1.** *Јеврејин из Левијевог племена.* **2.** *ђакон или подђакон у католичкој цркви.*

левита́ција ж *тобожње лебдење тела у ваздуху, уклањање дејства Земљине теже духовном снагом (у спиритизму).*

лѐвӣтскӣ, -ā, -ō *који се односи на левите.*

лѐвица јек. **љѐвица** ж **1. а.** *лева рука.* **б.** *лева нога.* **2.** пол. **а.** *лева страна скупштинске дворане (из перспективе председавајућег) и посланици који седе на тој страни (обично комунисти, социјалисти или социјалдемократи).* **б.** *странка, одн. странке, део неког покрета, странке и др. комунистичке, социјалистичке, социјалдемократске и сл. оријентације.* • **да не зна ~ што чини десница** *не треба разглашавати, обелодањивати свима оно што се учини, уради.*

лѐвичāр јек. **љѐвичāр** м (инстр. -ом и -ем) *човек комунистичке, социјалистичке, социјалдемократске и сл. оријентације, члан или присталица комунистичке, социјалистичке, социјалдемократске или сл. странке.*

левича́рити јек. **љевича́рити**, -ѝчāрӣм несвр. [гл. им. -рēње с] *заступати, пропагирати левичарске идеје; вулгарно, упрошћено схватати и примењивати левичарске идеје (у политици, уметности и сл.).*

лѐвичāрскӣ јек. **љѐвичāрскӣ**, -ā, -ō *који се односи на левичаре, на левицу (2):* левичарске идеје, левичарске новине, ~ оријентација, ~ странка; уп. леви (3).

лѐвичāрски јек. **љѐвичāрски** прил. *у духу левице (2), као левичар(и);* уп. лево (2): ~ настројен.

лѐвичāрство јек. **љѐвичāрство** с *левичарска схватања, левичарске идеје; левичарско деловање, левичарска политика; упрошћено, вулгарно или екстремно схватање или примена левичарских идеја и програма.*

лȅвкаст јек. **љȅвкаст**, -а, -о *који има облик левка, сличан левку:* ~ кош, ~ облик, ~ удубина, ~ уште.

лȅвкасто јек. **љȅвкасто** прил. *у облику левка, као левак:* ~ улубљен.

лêво јек. **лӥјево** прил. **1.** *левом страном, на левој страни, на леву страну:* ићи ~, стајати ~ од некога, окренути се, погледати ~. **2.** *на страну левице (2); у духу левице (2), као левичар, левичарски:* отићи ~; ~ оријентисан. • **лево-десно** *на једну и на другу страну, тамо-амо.* **лево и десно** *на све стране, свуда; тамоамо, овамо-онамо.*

левòкрилнӣ јек. **љевòкрилнӣ**, -ā, -ō **1.** *који се налази на левом крилу (у неком строју, у неком распореду и сл.):* ~ батаљон, ~ нападач (нпр. у фудбалу), левокрилни редови. **2.** *који се налази на левом крилу неке странке или покрета;* уп. леви (3). **3.** (у им. служби) м *војник (обично чеони) на левом крилу.*

лȅвокрӯг јек. **љȅвокрӯг** м *окрет улево за половину круга, за 180°.*

левòрук јек. **љевòрук**, -а, -о *који се спретније служи левом руком него десном, који је левак.*

левòрукōст јек. **љевòрукōст**, -ости ж *особина оног који је леворук.*

левуло́за ж нем. (фр.) хем. *воћни шећер, фруктоза.*

лêвча јек. **лӥјевча** ж *крива, угнута полуга, пречага с ослонцем на осовини са спољне стране колског точка која подупире бочну страну запрежних кола.* • **крива је левча** *каже се кад се кривица пребацује на неког другог.*

лȅвчаст јек. **љȅвчаст**, -а, -о *који је у облику левче, крив, угнут:* левчасте ноге.

лѐвчић јек. **љѐвчић** м *дем. од лêвак.*

лȅгāлан (лѐгāлан), -лна, -о **1. а.** *који је у складу са законом, законом одређен, допуштен, законит, законски:* ~ брак, ~ избор, ~ поступак. **б.** *официјелан, званичан.* **2.** *који постоји, делује, живи, одн. који се обавља, остварује јавно, нескривено од власти; нескривен, неприкривен:* ~ лист, ~ организација; ~ деловање.

легалѝзам, -зма м пол. *политичка активност у оквирима које допушта закон или режим, легална јавна делатност.*

легализа́ција ж правн. **1.** *признавање законитости нечега, озакоњење, легализовање; службено потврђивање, оверавање, овера неког документа.* **2.** *излазак из илегалности, престанак скривања.*

лȅгализациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на легализацију:* ~ поступак.

легàлизовати, -зујēм (легализи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. *(у)чинити легалним, озаконити, озакоњивати; оверити, оверавати, потврдити, потврђивати:* ~ рад, ~ странку; ~ документе. ■ **~ се** *поста(ја)ти легалан; преста(ја)ти живети или радити илегално, прећи, прелазити у легалност.*

легалѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на легализам:* легалистичке идеје, легалистичке тенденције.

легалѝтēт, -е́та м *в. легалност.*

ле́галица ж зоол. анат. *цевасти орган на крају затка у женки неких инсеката за полагање јаја,* terebra *(са бодљом),* ovipositor *(без бодље); сличан орган за избацивање јаја код неких врста риба.*

лȅгāлно (лѐгāлно) прил. *на легалан начин: у складу са важећим нормама и законима, законито; не скривајући се од власти, јавно:* ~ изабран, ~ прећи границу; ~ деловати, ~ објавити.

легàлнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина или стање оног што је легално, што је у складу са законима и важећим нормама, законитост, легалитет; легални живот, легално деловање.*

лȅгало и **лѐгало** (ле́гало јек. лијѐгало) с **1.** *место подесно или подешено за боравак животиња, место где животиње леже, спавају или где се одмарају, животињско пребивалиште, лог, лога.* **2.** *лежај, постеља; пребивалиште, скровиште.*

лȅгањ, -гња м (мн. лȅгњеви (лȅгњи)) зоол. **а.** (понекад у изр. **~ мрачњак, мрачни ~**) *ноћна птица са кратким широким кљуном* Caprimulgus europaeus *из пор.* Caprimulgidae, *козодој.* **б.** *у мн.: породица таквих (претежно тропских) птица* Caprimulgidae *(у јд.: птица из те породице).*

лѐгāт¹, -а́та м лат. **а.** *налог, одредба којом опоручитељ, завешталац оставља некој особи одређену ствар, имовину или право из оставине, на терет свог наследника.* **б.** *имовина или новац који опоручитељ, завешталац оставља некоме опоруком, одн. легатом (а).*

лѐгāт², -а́та м лат. **1.** *папин опуномоћени представник, изасланик.* **2.** ист. *посланик у старом Риму; намесник римске провинције.*

легàта̄р, -áра м *онај који прима легат*[1] *(б), онај у чију је корист учињен легат.*

лéгати, лêжēм јек. **лиjèгати,** лйјежēм *несвр. према лèћи.* • ~ **с кокошкама** *ићи рано на спавање.* **није му легало у главу (памет)** *није могао (могла и сл.) да схвати, разуме, није му (јој и сл.) ишло у главу.*

легàто (легāто) прил. итал. муз. **1.** *с непосредним следом тонова, без прекида, повезано, спојено, сливено.* **2.** (у им. служби) м (ретко у мн.: -та с) *начин извођења музичке композиције повезивањем тонова у непосредном следу, без прекида;* супр. стакато.

лѐга̄тор м *онај који оставља, даје легат, завешталац, опоручитељ.*

легáција ж лат. **а.** *посланство, изасланство; особље посланства, посланици.* **б.** *зграда посланства, изасланства.*

лѐгациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на легацију, посланички, изасланички:* ~ саветник.

лѐгбаба ж зоол. *мала слатководна риба* Cobitis taenia *из пор.* Cyprinidae.

лѐгван м зоол. *у мн.: породица (углавном јужноамеричких и средњоамеричких) великих гуштера* Iguanidae *(у јд.: гуштер из те породице):* бодљорепи ~, губавичави ~, зелени (обични) ~, морски ~, црни ~.

лѐге̄нда ж (ген. мн. -дӣ) лат. **1. а.** *предање, прича о неком, најчешће значајном, важном догађају, о животу неке, обично познате личности, о животу светаца и сл., често са измишљеним или фантастичним елементима; невероватна, измишљена прича.* **б.** *оно што има карактер легенде, што је ушло у легенду (1а), легендарни догађај, легендарна личност.* **2. а.** *објашњење, тумач знакова, симбола на географским и другим картама, табелама, дијаграмима, плановима и сл.* **б.** *најзначајнији, основни подаци и објашњења уз неку илустрацију, слику, фотографију, музејски експонат и сл.* **в.** *натпис на ивици металног новца, медаље, печата и сл. око грба, лика или неког другог знака, симбола.*

лѐгенда̄ран, -рна, -о **а.** *који је ушао у легенду, о којем прича легенда; који је као у легенди, изузетан, познат, чувен, славан:* ~ јунак; ~ личност, ~ храброст. **б.** *карактеристичан за легенду, који је у духу легенде, који има обележја, својства легенде; који се наслања на легенду, заснован на легенди (1а):* легендарни елементи; легендарни роман.

легендáрнōст, -ости ж *особина онога што је легендарно.*

лêгија ж лат. **1. а.** ист. *највећа и главна, основна јединица римске војске.* **б.** *уопште већа војна јединица различитог састава и броја војника, изван састава регуларне војске.* **2.** фиг. *велики број, мноштво (обично лица).* • **Легија странаца** *војне јединице (обично плаћеничке) састављене од припадника разних народа.* **Легија части** *француско одликовање за цивилне и војне заслуге, које је основао Наполеон 1802. г.*

лêгӣјскӣ, -ā, -ō *који припада легији, који се односи на легију:* ~ застава.

легѝōн, -óна м грч. *в. легија.*

легиòна̄р, -áра м *члан, припадник легије (1).*

легиòна̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на легионаре, који припада легионарима:* ~ болест, ~ песма.

легѝрати, лѐгӣра̄м свр. и несвр. хем. *стопити, стапати (метале) у легуру.* ■ ~ **се** *стопити се, стапати се у легуру (о металима).*

легислатѝва ж *законодавно тело, законодавна скупштина; законодавна власт.*

лѐгислатӣвнӣ, -ā, -ō *који се односи на легислативу, законодавни:* ~ власт, ~ рад.

легислатýра ж **а.** *легислатива.* **б.** *рок пуномоћи, мандата законодавног органа.*

легисла́ција ж лат. **а.** *законодавство.* **б.** *легислатива.* **в.** зб. *нормативни акти које доноси законодавни орган, закони.*

лѐгист(а), -ē м фр. (мн. -сти) *средњовековни правник који је проучавао и разрађивао римско право; уопште стручњак за правне послове, правник.*

лѐгитӣман, -мна, -о лат. **а.** *законом одређен, законит, законски, легалан; званичан:* ~ власт, легитимна права; ~ представник. **б.** фиг. *који нужно, природно произлази из нечега, основан на признатим нормама, оправдан, природан, нормалан, логичан:* легитимни захтеви, ~ настављач нечега, ~ поступак.

легитимáција ж **1. а.** *јавна исправа, званични документ о идентитету личности, лична карта; документ о припадности некој организацији, удружењу и сл., чланска карта; уопште јавна исправа, документ са одређеним подацима који могу послужити као званичан доказ или потврда за нешто.* **б.** фиг. *основни, најважнији подаци о нечему, одн. некоме; оно што садржи такве податке.* **в.** фиг. *резултат неког рада, дело, остварење као основа за суд о његовом аутору; признање, афирмација и сл. добијена таквим радом, остварењем.* **2.** *законска основа, овлашћење, право на нешто:* имати легитимацију за нешто. **3.** правн. *позакоњење ванбрачног детета, усвојење.*

лѐгитимациōнӣ, -ā, -ō у изр. ~ **карта** *в. легитимација (1а).*

легитимѝзам, -зма м *схватање да потомци неког владара, монарха имају неотуђиво право на престо; принцип непромењивости наследне монархије; привrженост свргнутој, старој династији.*

легитѝмисати, -ишēм (легитимѝрати, -тѝмӣра̄м) свр. и несвр. **1.** *(из)вршити преглед нечије легитимације, идентификовати некога на основу легитимације.* **2.** *(у)чинити легитимним, озаконити, озакоњивати.* ■ ~ **се 1. а.** *показ(ив)ати надлежном лицу своју легитимацију; доказ(ив)ати свој идентитет.* **б.** фиг. *показ(ив)ати се у одређеном својству, светлу; доказ(ив)ати се, осведочити се, осведочавати се.* **2.** *поста(ја)ти легитиман, законит.*

легитѝмист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица легитимизма.*

легитимѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на легитимизам и легитимисте:* ~ друштво, ~ ред, ~ уверење.

легитимѝтēт, -éта м **1.** *в. легитимизам.* **2.** *в. легитимност (1).*

лѐгитӣмно прил. *на легитиман начин: законито; оправдано, нормално, природно, логично.*

легитѝмнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина или стање онога што је легитимно, законитост.* **2.** *легитимизам, легитимитет (1).*

лéгло с (ген. мн. лêга̄ла̄ и лéгла̄) **1. а.** *место где се легу или коте животиње (гнездо, јазбина и сл.).* **б.** фиг. *место одакле се нешто шири, распростире, жариште, извор; стециште, средиште:* ~ заразних болести; ~ науке, ~ опозиције. **в.** *в. легало (1).* **2.** зб. **а.** *јаја или ларве из којих се легу животиње, обично инсекти:* пчелиње ~. **б.** *излежена или окоћена младунчад неких животиња, животињски пород, накот.* • **грбаво ~** пчел. *јаја, ларве или запат лажних матица, обичних пчела радилица у ројевима без матице.* **змијско (гујско) ~** *опасно место, опасна средина; легло, жариште нечега негативног;* уп. легло (1б).

легу̀мӣн, -ѝна м лат. биол. и хем. *основна, главна беланчевина у плоду махунастих биљака.*

легуминóза ж бот. *у мн.: породица биљака које имају махунаст плод, махунарке, лептирњаче,* Leguminosae (Papilionaceae) *(биљка из те породице, махунарка).*

легýра ж итал. *спој, смеша двају или више метала (ређе метала и неметала) добијена већином топљењем, таљењем;* уп. слитина.

лѐгхōрн м енгл. *раса (најчешће белих) кокошију, добрих носиља.*

лêд, лѐда м (лок. лѐду) **1.** *чврсто агрегатно стање воде које настаје при ниској температури, замрзнута вода.* **2.** *град, туча.* **3.** *велика хладноћа, студен, мраз.* **4.** фиг. **а.** *језа, зебња.* **б.** *ледено, хладно осећање или држање, одсуство топлине, срдачности, неосетљивост; свирепост, суровост, окрутност.* • **вечити, вечни ~** *глечер, ледник.* **снежни ~** *зрнаст лед настао кристализацијом снега, снежник.* **суви (сухи) ~** хем. *чврсти угљен-диоксид, који се добија испаравањем течног угљен-диоксида.* • **бити на леду** *бити у немилости (обично код надређеног).* **ићи, поћи** и сл. **на (танак) лед** *упуштати се, упустити се у несигуран, опасан, рискантан посао, подухват.* **навести, наводити, навући, навлачити,**

намамити, намамљивати и сл. **на танак (клизак) лед** *подвалом, лукавством довести, доводити у ризичну, опасну ситуацију, навести, наводити на ризичан, опасан поступак, подухват.* **отићи под лед** *страдати.* **проби(ја)ти (разби(ја)ти) лед** *(на)правити први, одлучујући корак у неком подухвату, послу.*

лѐдан, -дна, -о *в. леден.*

лѐдара ж **1. а.** *радионица или фабрика у којој се производи лед.* **б.** *просторија у којој се држи лед и тиме одржава ниска температура потребна за чување лако кварљивих намирница;* уп. хладњача. **в.** фиг. *веома хладна, ледена, студена просторија.* **2.** *апарат, уређај за производњу леда.*

лѐдац, лѐца м *в. кристал (1).*

лѐден, -ѐна, -о и **лѐден,** -а, -о **1.** (обично одр.) **а.** *који је од леда, залеђен, смрзнут:* ~ кора, ледени покривач, ~ санта. **б.** *који је сав у леду, прекривен ледом:* ледени брег, ледени Гренланд. **2.** *хладан као лед, врло хладан, студен:* ~ бетон, ~ зрак, ~ киша. **3.** фиг. **а.** *беживотан, непокретан, укочен:* ~ као кип. **б.** *који је без топлине, без срдачности, нељубазан; неосетљив, безосећајан, хладан; који одражава таква осећања:* бити ~ према некоме, ледени злочинци; ~ поздрав, ~ учтивост. **в.** *непопустљив; неумитан, неумољив (о човеку, закону и др.).* **г.** *који је без страсти, жара, без одушевљења; који се не узрујава, хладнокрван (о човеку).* **4.** *који изазива језу, зебњу, језив, страшан, ужасан, грозан:* ледени дах смрти, ~ зебња, ~ пустош, ~ шапат. **5.** *који неком својом особином подсећа на лед:* ледени сјај. • ~ **доба** геол. *раздобље геолошке прошлости Земље чија је основна карактеристика велика хладноћа, глацијал.*

ледѐнӣк, -и́ка м **1.** *в. ледник.* **2.** *в. леденица (2а).*

ледѐнити (се), -ӣм (се) несвр. *в. ледити (се).*

ледѐница ж **1.** *комад леда, обично вретенастог облика, који се ухвати на површини с које каплье вода, ледена свећа.* **2. а.** *пећина у високим планинама или вртача у крашким пределима испуњена снегом и ледом.* **б.** *в. ледара (1).*

ледѐно и **лѐдено** прил. **1.** *врло хладно, студено:* било је ~. **2.** фиг. **а.** *као лед, непокретно, непомично:* ~ миран. **б.** *на леден начин, одбојно, хладно:* деловати ~.

ледѐња̄к, -а́ка м **1.** *в. ледник.* **2.** *в. леденица (1).*

ледѐња̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ледењак (1), леднички.*

лѐдина и **леди̏на** ж *необрађено, запуштено земљиште, утрина (обрасла травом или без биљног покривача).*

леди́нак, -нка м *мања ледина, комад необрађеног земљишта;* уп. лединица.

лѐдинаст, -а, -о *који је као ледина; претворен у ледину:* ~ дочић, ~ равница.

лѐдиница и **леди̏ница** ж *дем. од ледина.*

лѐдити, -ӣм несвр. [гл. им. лѐђење с] **1.** *претварати у лед, замрзавати, смрзавати.* **2.** фиг. **а.** *чинити непомичним, кочити (нпр. покрет).* **б.** *испуњавати зебњом, страхом (душу, срце); ужасавати.* ■ ~ **се 1. а.** *прекривати се ледом, леденом кором, замрзавати се; претварати се у лед.* **б.** *јако зепсти, смрзавати се.* **2.** фиг. *испуњавати се зебњом, страхом; обамирати од страха, ужаса, непријатног узбуђења.*

лѐдӣште с физ. *тачка мржњења, смрзавања.*

лѐднӣк м *велика наслага леда (у поларним областима и на високим планинама), глечер.*

лѐдничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ледник(е):* ~ језеро.

лѐднути, -нѐм свр. (са лог. субјектом у дат. или ак.) *изазвати нелагодност, немир; пренути, тргнути.* – Нешто га ледну.

лѐдобра̄н и **лѐдобран** м *заштитна конструкција која обезбеђује стубове моста и сл. објекте од ледених санти.*

ледоло́мац, -мца м *брод нарочите конструкције којим се ломи, разбија лед и прави пролаз на залеђеним пловним путевима (на реци, мору).*

ле́ђа, ле́ђа̄ с мн. **1.** *задњи део човечјег трупа од врата до појаса, чијом средином пролази кичма; одговарајући горњи део тела код осталих кичмењака и неких других животиња.* **2.** *задњи део кошуље, капута, хаљине и сл.* **3.** *оно што положајем подсећа на леђа (1а): задњи или горњи део нечега, задња или горња површина нечега:* ~ ормана, ~ планине. **4. а.** вој. *положај, простор иза предње линије фронта, задњи део борбеног распореда:* осигурати леђа. **б.** спорт. *простор иза линије на којој се налази играч, одн. играчи у нападу или одбрани и сл. (нпр. у фудбалу или одбојци):* пазити, чувати (некоме, нечија) леђа. • **богу за леђима (иза леђа** и сл.) *врло далеко и у забаченом крају.* **видети (сагледати** и сл.) **леђа (некоме), погледати у леђа (некоме)** *дочекати, доживети одлазак, обично неког непожељног.* **гледати у леђа некоме** *заостајати за неким (нпр. у некој трци и сл.); губити трку, утакмицу и сл. с неким.* **за (нечијим) леђима, иза (нечијих) леђа** 1) *иза некога, позади (остало је нешто, оставити нешто и сл.).* 2) **говорити (казати** и сл.) *оговарати некога ко није ту, у одсуству.* **збацити (скинути) с леђа (некога, нешто)** *одбацити нечију власт, неки терет, ослободити се (од некога, нечега).* **иза (нечијих) леђа, за нечијим леђима радити** и сл. *радити без нечијег знања; потајно, кришом, подмукло радити против некога.* **иза нечијих леђа стајати** *давати подршку некоме, подстицати некога.* **измаћи (измицати, чувати** и сл.) **(своја) леђа** *извући се, извлачити се од неког посла, обавеза и сл., избећи, избегавати напоре, тешкоће, опасности.* **имати добра (јака, широка) леђа** *уживати подршку моћних, утицајних људи.* **кожу с леђа (о)дерати, (о)гулити** и сл. **(некоме)** *безобзирно, бездушно искористити, искоришћавати, (о)пљачкати.* **на (нечија) леђа (на)товарити, (пре)бацити** и сл. **(нешто)** *оптеретити, оптерећивати (некога) нечим (пословима, бригом, одговорностима и сл.).* **на својим (властитим) леђима осетити (осећати, искусити** и сл.) *са̑м, лично поднети (подносити), лично доживети (доживљавати) тегобе, непријатности, терет.* **на (својим) леђима вући (држати, имати, носити** и сл.), **на своја леђа примити (примати, узети** и сл.) *имати на бризи, старању; издржавати; примити, примати на себе неку обавезу, посао, одговорност.* **нож у леђа заби(ја)ти (ударити** и сл.) *подмукло, неочекивано напасти (нападати).* **окренути леђа** *отићи; побећи.* **окренути (окретати, обрнути** и сл.) **леђа (некоме, нечему)** 1) *показ(ив)ати презир према некоме ускраћујући му своје друштво, игноришући га.* 2) *напустити (напуштати), оставити (остављати) (некога, нешто), прекинути (прекидати) везе, односе с неким, нечим.* 3) *отказ(ив)ати послушност (некоме); не призна(ва)ти (некога, нешто).* **подметнути (подметати) своја леђа** *поднети, подносити главни терет.* **преко (нечијих) леђа** *на рачун некога, наносећи штету некоме.* **с леђа (напасти, ударити** и сл.) *из потаје, мучки (напасти, ударити).*

лѐђимицē прил. *леђима окренут правцу кретања, натрашке; леђном страном, леђима.*

лѐђнӣ и **ле́ђнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на леђа, који је у вези с леђима:* ~ пливање, ~ пршљен, ~ страна.

лѐђно прил. *у леђном положају, на леђима (нпр. пливати).*

лѐжа̄ј м (инстр. -ем; мн. лѐжа̄ји и лѐжајеви) **1. а.** *кревет, постеља или уопште простирка подешена за лежање (одмарање, спавање).* **б.** *легло; легало.* **2.** *в. лежиште (1).* **3.** техн. *елеменат који служи за ношење или ослањање покретних делова машине (најчешће осовина и вратила):* ваљкасти ~, клизни ~, котрљајући ~, куглични ~.

лѐжа̄к, -а́ка м *онај који се радо излежава, лењивац, нерадник; онај чији посао не изискује велике напоре.*

лежа̀киња ж *лењивица, нерадница.*

лѐжа̄љка ж *преносив лежај на расклапање (столица за лежање и сл.).*

лежа̀рина ж *накнада за чување робе на складишту, стоваришту и сл., за чекање на закаснели утовар или истовар робе и сл.*

лѐжати, лѐжӣм (лежи́мо и лѐжӣмо; импф. лѐжа̄х; имп. лѐзи; р. пр. лѐжао, -а̄ла; пр. сад. лѐжећи (леже́ћи); трп. ø) несвр. **1. а.** *заузимати водораван положај на некој подлози (постељи, земљи и др.), обично ради спавања, одмора, обављања неког посла и др.* **б.** (с неким) *спавати на истом лежају, заједно.* **2. а.** *бити болешћу везан за постељу.* **б.** *бити сахрањен (на неком месту), почивати (у гробу).* **3.** *мировати грејући телом јаја под собом (о птицама кад изводе младе).* **4.** *издржавати казну лишења слободе, тамновати:* ~ на робији, ~ у затвору. **5.** *стајати ван употребе, некоришћен; бити ван оптицаја.* **6.** *боравити негде (логоровати), обично ишчекујући покрет (о војсци).* **7. а.** *захватати,*

заирематии неки иросшор, заузимаши неко месшо; иружаши се, иросшираши се. – На обронцима лежи неколико села. Вода је лежала на све стране. **б.** *биши, налазиши се, сшајаши (у некоме, нечему, иред неким, нечим и сл.).* – То одавно лежи у њему. Докази леже на дохват руке. **в.** (у нечему) *заснивати се, шемељиши се, иочиваши (на нечему).* – Коме закон лежи у топузу... **8. а.** *налазиши се у неком сшању; имаши неки изīлед.* – Све је лежало у најбољем реду. **б.** *налазиши се у сшању мировања ради омоīућавања одређених ироцеса (нир. о вину, семену и др.).* **9.** (некоме) *одīовараши (нечијим) склоносшима (ириродu, шаленшу и сл.).* **10.** (на некоме) *иадаши на некоīа (као дужносш, обавеза, шереш и сл.), иочиваши (на некоме).* • **~ на парама** *биши веома боīаш.* **~ на срцу (некоме)** 1) *биши иредмеш, објекаш нечије велике љубави (иажње, бриīе), уживаши нечију наклоносш.* 2) (и **~ на души**) *мучиши, мориши, шишшиши (као бриīа, īрех и сл.).*

лѐжеран (лѐжеран), -рна, -о фр. **1.** *иросшран, комошан:* ~ хаљина. **2. а.** *слободан, ириродан, неусиљен; сионшан, неиосредан.* **б.** *изведен без наирезања, лаīан; овлашан:* ~ корак, ~ покрет; ~ наклон. **в.** *миран, безбрижан, сиокојан; равнодушан, немаран.*

лѐжерно (лѐжерно) прил. *на лежеран начин:* ~ се држати, ~ се кретати.

лежѐрност, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оноīа који је лежеран, оноīа шшо је лежерно; лежерно држање; неусиљеносш, ириродносш; немар; равнодушносш.*

лѐжећӣ, -ā, -ē **1.** *ири којем је шело водоравно иоложено (о сшаву, иоложају).* **2.** (о новцу) *који лежи неискоришћен, који се држи склоњен; који је уложен на шшедњу, иредаш на чување.* • **~ полицајац** *исиуиčење на иушу наирављено ради усиоравања возила (обично исиред обданишша, школа, болница и сл.).*

лежѐћке и **лѐжећке** и **лежѐћки** и **лѐжећки** прил. *у лежећем иоложају, лежећи.*

лѐжиља и **лѐжиља** ж *кокош, ћурка, иашка и сл. која лежи на јајима ради извођења иилића.*

лѐжишнӣ и **лѐжишнӣ,** -ā, -ō *који се односи на лежишше:* ~ кутија, ~ прстен.

лѐжиште и **лѐжиште** с **1.** *месшо īде нешшо лежи, иодлоīа иодешена (или иодесна) за смешшај или ослањање некоī иредмеша (чесшо у склоиу некоī механизма, наиравe и сл.):* ~ витла, ~ метка, ~ прозора, ~ стуба. **2.** *в. лежај (1 и 3).* **3.** геол. *слојеви земље с наслаīама руда, минералних уља и сл., налазишше:* ~ гвоздене руде, рудна лежишта.

лѐзбејка и **лѐзбијка** ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *жена ненормалних сексуалних склоносши, усмерених ирема друīим женама, хомосексуалка.*

лѐзбејскӣ и **лѐзбијскӣ,** -ā, -ō *који се односи на лезбејке, лезбијке:* ~ љубав, ~ однос.

лéја и **лéха** јек. **лијѐха** ж *издужен и мало издиīнуш комад обрађене земље засејан или засађен иоврћем или цвећем, īреда.* • **топла ~** *сшаклом или сличним машеријалом зашшићен, фино обрађен и добро нађубрен, комад земљишша īде се īаји рано иоврће, цвеће, расад и сл.;* уп. стаклена башта (под башта).

лéјица ж (ек.) *дем. од леја.*

лêк, лéка јек. **лӣјек,** лијѐка м (мн. лéкови јек. лијѐкови) **1.** *средсшво које служи за ошклањање, сиречавање или ублажавање болесши.* **2.** фиг. *средсшво за ошклањање невоље, незīоде и сл., начин, мешод борбе ирошив нечеīа; излаз из шешкоћа, решење.* • **(ни) за лек(а), ни од лека** *нимало, николико.* **правни ~** правн. *захшев вишем орīану да исииша законишосш некоī акша; радња у иосшуику којом се иобија донеша одлука као неисиравна.*

лѐкар јек. **љѐкар,** -áра м (инстр. -áром и -árем) *сшручњак који је завршио медицински факулшеш и који се бави лечењем, докшор.*

лекàрија јек. **љекàрија** ж *лек, лековишо средсшво.*

лѐкāрка (лекàрица) јек. **љѐкāрка** (љекàрица) ж *жена лекар.*

лѐкāрскӣ јек. **љѐкāрскӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на лекаре и лекарсшво, медицински:* ~ мишљење, ~ налаз, ~ помоћ, ~ преглед. **2.** (у им. служби) ж и с *лекарски иреīлед, лекарска иомоћ, иншервенција.*

лѐкāрски јек. **љѐкāрски** прил. *на лекарски начин, сшручно медицински:* ~ прегледати.

лекáрство јек. **љекáрство** с **а.** *наука о лечењу, медицина.* **б.** *лекарски иозив; лекарски иосао, лечење.*

лекòвит јек. **љекòвит,** -а, -о *који делује као лек, који лечи; иоīодан за здравље, блаīошворан:* ~ биље, ~ вода, ~ средство; ~ клима.

лекòвито јек. **љекòвито** прил. *као лек, лечећи, блаīошворно:* деловати ~.

лекòвитōст јек. **љекòвитōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оноīа шшо је лековишо, шшо лечи, лековишо дејсшво.*

лексéма ж (лѐксēм, -éма м) лингв. **а.** *основна јединица лексичкоī сисшема, одн. вокабулара, која се у речнику наводи као одредница.* **б.** *реч са свим својим облицима и значењима.*

лѐксика ж (лѐксик м) лингв. *речи, лексеме једноī језика (дијалекша, неке сшруке, некоī иисца, īовора и сл.), речнички фонд.*

лѐксикāлан, -лна, -о *в. лексички.*

лексикализáција ж лингв. *иреширање некоī израза, синшаīме и сл. у једну лексему, у једну реч.*

лексикàлизовати се, -зујēм се свр. и несвр. лингв. *доби(ја)ши особине лексичке јединице, лексеме.*

лексикòграф м *онај који се бави обрадом лексичке īрађе, иисањем, израдом речника, лексикона, енциклоиедија и сл., сшручњак у обласши лексикоīрафије.*

лексикогрàфија ж грч. лингв. *ирикуиљање и обрада лексичкоī фонда; иисање, израда речника, лексикона, енциклоиедија и сл.*

лексикòграфскӣ, -ā, -ō *који се односи на лексикоīрафе и лексикоīрафију, који је у вези с иисањем, израдом речника, лексикона, са речницима, лексиконима и сл.:* ~ дело, ~ поступак, ~ рад.

лексикòграфски прил. *на лексикоīрафски начин, као лексикоīраф:* ~ обрадити.

лексикòлог м *научни радник, линīвисша који се бави лексиколоīијом.*

лексиколòгија ж грч. лингв. *део науке о језику који ироучава лексику, лексички сисшем, ириродy, иорекло, значење речи и сл.*

лексикòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на лексиколоīе и лексиколоīију.*

лексѝкōн, -óна (лѐксикон, -а) м грч. *књиīа у којој су алфабешским редом иоређани и иройумачени иојмови, личносши, доīађаји и сл. из разних обласши људске делашносши, умешносши, науке и др. (врсша енциклоиедије, обично мање или сиецијализоване).* • **живи ~** *в. жива енциклоиедија (иод енциклоиедија).*

лексѝкōнскӣ (лѐксиконскӣ), -ā, -ō *који се односи на лексикон:* ~ податак, ~ формат.

лексѝкōнски (лѐксиконски) прил. *као у лексикону:* ~ поређано.

лѐксичкӣ, -ā, -ō *који се односи на лексику:* лексичке иновације.

лѐксички прил. *са īледишша лексике, у вези с лексиком:* ~ богат, ~ занимљив, ~ разнолик.

лектѝра ж фр. *одабрани шексшови, књиīе и сл. који су одређени за чишање ио ироīраму, обично школском; књиīе и сл. које неко чиша, шшиво.*

лѐктор м лат. **1.** *насшавник који иракшично иредаје неки живи језик (обично сшрани, одн. сшраним сшуденшима) на универзишешу или сличној усшанови.* **2.** *онај који врши језичке и сшилске исиравке некоī рукоиса сиремљеноī за шшамиање; онај који врши језичке исиравке у шексшу комада, у изīовору īлумаца, сиикера и др.*

лекторàт, -áта м *обављање лекшорскоī иосла;* уп. лектор (1).

лектòрисати, -ишēм свр. и несвр. *обавиши, обављаши иослове лекшора:* ~ књигу, ~ чланак.

лѐктōрка (лѐкторица) ж *женска особа лекшор.*

лѐкторскӣ, -ā, -ō *који се односи на лекшоре и њихов иосао:* лекторске интервенције.

лѐкција ж лат. **1. а.** *део наставног програма који се предаје, обрађује у току једног школског часа, наставна јединица; део градива који представља неку, обично мању целину у неком приручнику или као школски задатак.* **б.** *час подучавања (нпр. из свирања на клавиру и др.).* **2.** *поука која се извлачи из неког, обично лошег искуства, примера.* **3.** *критика, опомена, прекор; казна.* **4.** цркв. *одломак из Библије који се чита или пева за време мисе (код католика).* • **давати (делити, држати** и сл.) **лекцију, лекције** 1) *учити, саветовати.* 2) *грдити, прекоревати.* **извући, добити лекцију** *бити оштро прекорен, изгрђен.*

лекциòнāр, -áра м цркв. *црквена књига, збирка лекција, одломака из Библије који се читају за време мисе (код католика).*

лѐлē и **лѐле** узв. **1.** *за изражавање туге, бола, жалости: јао, куку.* **2.** *за изражавање изненађености, зачуђености.* **3.** *за изражавање претње, упозорења:* ~ њему!

лѐлēк м *изражавање жалости, бола и сл. узвиком „леле"; уопште узвици жалости, бола, кукњава, јаукање, запомагање, вапај.*

лелѐкати, лѐлечēм и **лелéкати,** лѐлēчēм несвр. *оглашавати се лелеком, узвицима бола, јадиковати, јаукати, кукати; запомагати.*

лелѐкнути, лѐлекнēм и **лелéкнути,** лѐлēкнēм *свр. према лелекати.*

лелỳјав, -а, -о **1.** *који се лелуја, који се лако, благо повија, њише, таласа, титрав:* ~ пламен, ~ плашт. **2.** фиг. *несигуран, колебљив; неодређен:* ~ осећање.

лелỳјаво прил. **1.** *лако, благо се лелујајући, њишући:* ~ падати (о пахуљицама), ~ корачати. **2.** фиг. *несигурно; неодређено.*

лелỳјати, -āм несвр. **1.** *лако, благо повијати тамо-амо, њихати, љуљати, таласати или клатити.* – Пусти ветри лелујају / Дивљу ружу и ковиље. **2.** *в. лелујати се (1).* ■ **~ се 1.** *кретати се благо се повијајући тамо-амо, њихати се, љуљати се или клатити се.* – Клас се лелуја. **2.** фиг. **а.** *двоумити се, колебати се.* **б.** *смењивати се, мењати се.*

лѐм, лѐма м нем. **1.** *калај, легура с калајем или нека слична материја којом се спајају, слепљују или облажу метални делови и предмети.* **2.** *средство којим се нешто лепи или облепљује (лепак, туткало, кит и др.).* **3.** пчел. *миришљава биљна смола којом пчеле лепе пукотине на кошници, причвршћују саће и сл., восковина.*

лéма ж грч. **1.** лингв. *реч у речнику која се објашњава, обрађује;* уп. одредница (1). **2. а.** фил. *теза која је преузета из неког другог научног подручја и која се узима као да је тамо већ доказана; претпоставка, премиса.* **б.** мат. *помоћни став који служи за доказивање главне теореме.*

лéмати, лêмāм несвр. *јако, грубо бити, тући, млатити.* ■ **~ се** *уз. повр.*

лѐмēз јек. **љѐмēз** м **а.** *гредица, облица, дугачко дрво, мотка и сл. којом се причвршћује стог (сена, сламе), сламни кров и сл. да ветар не разнесе сено, сламу.* **б.** *мотка уопште.*

лемѐзати јек. **љемѐзати,** -āм несвр. **1.** *причвршћивати лемизима (стог, сламни кров и сл.).* **2.** *тући лемезом, мотком, штапом; лемати.* ■ **~ се** *међусобно се тући, млатити се, лемати се.*

лѐмēзје јек. **љѐмēзје** с зб. (мн. ø) *лемези, лемезови.*

лѐмеш м *сечиво плуга, део раоника који при орању сече земљу и продире у њу.*

лѐмилица ж (лѐмило с) *мања справа за лемљење металних делова, предмета, жица и сл.*

лѐминг м зоол. *глодар* Lemmus lemmus, *сличан пољском мишу, из потпородице волухарица.*

лѐмити, -йм несвр. [гл. им. лѐмљēње с] **1.** *спајати металне делове, предмете, металне површине и сл. помоћу растопљеног лема (обично калаја).* **2.** *спајати, лепити предмете или њихове делове лепилом, лепком, туткалом и сл.*

лѐмӯр, -ýра м лат. **1.** мн. мит. *зли духови, душе непрописно сахрањених, сабласти, авети.* **2.** зоол. *у мн.: ред полумајмуна, репа дужег од тела и главе сличне лисичјој, из пор.* Lemuridae *(у jд.: полумајмун из тога реда):* ласичасти ~, мишји ~, смеђи ~, црни ~.

лêн, лéна, -о ек. *в. лењ.*

лѐнгер м тур. *сидро, котва.*

лѐнгерскӣ, -ā, -ō *који се односи на ленгер:* ~ ланац.

лѐнгуза јек. **љѐнгуза** ж пеј. *лења, нерадна особа, лењштина.*

ленив(-) јек. **љенив(-)** *в. лењив(-).*

лéнити се, лêнӣм се јек. **лиjѐнити се,** лӣјенӣм се несвр. *бити, постајати лењ.*

лêно прил. ек. *в. лењо.*

лéно с нем. ист. *в. феуд.*

лѐнōст и **лéнōст** ж ек. *в. лењост.*

лѐнствовати, -твујēм (ленствòвати, лѐнствујēм) јек. **љѐнствовати,** -вујēм (љенствòвати, љѐнствујēм) несвр. *не радити ништа, проводити време у нераду, излежавању и сл., ленчарити.*

лѐнта ж (ген. мн. -тӣ) **а.** *широка трака од сјајне скупоцене тканине, постављена обично укосо преко груди, на којој се носи високо ордење.* **б.** *уопште шира, обично украсна трака, пантљика, врпца.*

лѐнтица ж *дем. и хип. од лента.*

лѐнто прил. итал. муз. **1.** *лагано, споро;* уп. ларго. **2.** (у им. служби) м (ретко у мн.: -та с) *део, став у музичкој композицији који се изводи споро, лагано.*

ленчáрити јек. **љенчáрити,** -ѐнчāрӣм несвр. [гл. им. -рēње с] *в. ленствовати.*

лéнчина јек. **лиjѐнчина** ж (м) *в. лењштина.*

лѐнчуга јек. **љѐнчуга, лѐнчура** јек. **љѐнчура** и **лéнштина** јек. **лиjѐнштина** ж (м) (мн. ж) *особа која не воли да ради, која проводи време у нераду, беспослици, лењивац, лењивица.*

лêњ, лéња, -о (-е) (ек. ретко лêн) јек. **лӣјен,** лиjѐна, -о (комп. лѐњӣ јек. љѐњӣ) **1.** *који не воли да ради, нерадан.* **2. а.** *спор; тром (о човеку или животињи).* **б.** фиг. *који се полако, лагано помера, миран (о речном току и сл.).* **3.** фиг. **а.** *отегнут, развучен (о гласу, говору и сл.).* **б.** *који споро пролази, одмиче, који се отеже, дуготрајан (о времену, о неком временском одсеку).* **4.** *успорен у раду, функционисању (обично услед неког обољења) (најчешће о цревима).* • **~ буба** *лењштина, лењивац, нерадник.* **не буде (не буди, не би** и сл.) **~** *без оклевања, одмах (нпр. потрчати, притрчати, скочити и сл.).* **тврд више плаћа (даје), а ~ даље (више) иде (каса)** *не исплати се бити тврдица, одн. лењштина.*

лѐњив, -а, -о ек. *в. лењ.*

лѐњивац, -ӣвца м ек. **1.** *онај који је лењ, који не воли да ради, који проводи време у беспослици, ленствовању, лењштина.* **2.** зоол. *у мн.: породица јужноамеричких сисара* Bradypodidae, *из реда крезубица (у jд.: сисар из те породице).*

лѐњивица ж ек. *лења женска особа, нерадница, лењштина.*

лѐњиво прил. ек. *в. лењо.*

лѐњивōст, -ости ек. ж *в. лењост.*

лењинѝзам, -зма м пол. *учење В. И. Лењина, вође Октобарске револуције у Русији, и пракса заснована на томе учењу.*

лењѝнист(а), -е м (мн. -сти) *следбеник лењинизма.*

лењинѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на лењинизам и лењинисте:* ~ епоха, ~ становиште, ~ стратегија.

лѐњинскӣ, -ā, -ō *који је као у Лењина, својствен Лењину:* ~ стил рада.

лѐњӣр, -ѝра м нем. *дрвена, пластична, метална и сл. права, равна летвица, шипка и сл. са подеоцима, која служи за повлачење правих линија, за мерење дужине и сл.; слична направа у облику троугла, обично за школске потребе.*

лењѝрић м *дем. и хип. од лењир.*

лéњити се, лêњӣм се несвр. ек. *в. ленити се.*

лêњо (ек. ретко лêно) јек. **лӣјено** прил. *на лењ начин, споро, тромо:* ~ ићи, ~ касати, ~ радити.

лѐњōст и **лéњōст** (ек. ретко лѐнōст) јек. **љѐнōст** и **лиjѐнōст,** -ости ж *особина онога који је лењ.*

лѐњствовати, -вујēм несвр. ек. *в. ленствовати.*

ле́њштина ж (м) ек. *в. ленштина.*

леòнӣнскӣ, -ā, -ō у изр. ~ **слик (срок, рима)** књиж. *слик остварен римовањем обично средине са крајем истог стиха (по латинском песнику Леону).*

лѐопард и **лѐопард** м зоол. *кволочна звер* Panthera (Felis) pardus *из пор. мачака* (Felidae).

лȇп[1] јек. **лӣјеп** м **1.** *малтер, жбука; смеша блата, плеве и сл. којом се облепљују примитивне куће.* **2.** *в. ле́пак (1 и 2).*

лȇп[2], ле́па, -о јек. **лӣјеп,** лијѐпа, -о (комп. лѐпшӣ јек. љѐпшӣ) **1. а.** *који се истиче правилношћу, складношћу облика, боја, спољашњим изгледом уопште, чији спољашњи изглед изазива пријатан естетски утисак, згодан, диван;* супр. ружан: ~ девојка, ~ зграда, леп(а) као слика, ~ коњ, ~ лице. **б.** *који се истиче вредношћу и складношћу своје садржине; који се пријатно доживљава:* лепе мисли; ~ песма. **в.** *ведар, сунчан, повољан (о времену, временским приликама и сл.):* ~ време, ~ лето. **2. а.** *који се одликује животном снагом, крепкошћу, виталношћу, енергијом и сл. (о годинама, периодима живота):* бити у најлепшим годинама. **б.** *испуњен срећним, радосним догађајима, доживљајима, нечим пријатним, срећан, радостан (о временским периодима):* лепи часови живота. **в.** *који није праћен тегобама, мучењем, патњом, лак; брз:* ~ смрт. **3. а.** *који изазива задовољство, радост, пријатност, пријатан:* ~ вест, лепи снови. **б.** *добро, успешно, ваљано изведен:* ~ подела, ~ решење. **в.** *који одговара, погодује нечему, некој намени и сл., погодан, повољан; подесан, згодан:* ~ вода, ~ доба; ~ прилика. **4. а.** *који се одликује квалитетом, добар; добро справљен, укусан (о јелу, пићу и сл.).* **б.** *који је у добром стању, добро очуван (о здрављу).* **5. а.** *који се цени, уважава; који је за похвалу, примеран, добар, позитиван; истакнут:* изићи на ~ глас, стећи ~ име; истаћи нечије лепе стране; заузимати ~ место у историји књижевности. **б.** *који је прикладан, повољан за некога, угодан, лак:* имати ~ посао. **6. а.** *који користи, вредан, користан:* учинити лепу услугу (некоме, нечему). **б.** *који се одликује, истиче већим (достигнутим) степеном, прилично велики, добар:* постићи лепу даљину, доживети лепу старост, имати лепу цену. **в.** *који доноси добар род, материјалну добит, родан, плодан; уносан:* ~ земља; ~ посао, ~ трговина. **7. а.** *племенит, благ, добар, кротак, нежан:* имати лепу душу, лепу нарав. **б.** *који одражава нечију благонаклоност, пријатељски однос према некоме, љубазан, учтив; срдачан, топао.* – Лепа реч гвоздена врата отвара. **8.** *са избледелим значењем: при ословљавању или у узречицама; у устаљеним изразима (уз речи „поздрав“, „дан“ и сл.):* браћо моја лепа, сестро лепа; прими ~ поздрав, једног лепог дана. **9.** ир. *вајан, слаб, рђав.* – И ви сте ми леп доктор! • **далеко му лепа кућа** *в. под кућа.* **(с) лепим** *без принуде, притиска, добровољно, пријатељски, лѐпо.* **све лепше и лепше, све лепше од лепшег** ир. *све горе и горе.*

лѐпак јек. **љѐпак,** -пка, -о *в. лепљив.*

ле́пак и **лѐпак** јек. **лијѐпак** и **љѐпак,** -пка (мн. -пкови) **1. а.** *материја која се употребљава као средство за лепљење.* **б.** *папирна трака превучена овом материјом, која служи да су на њу ухвате муве.* **2. а.** *лепљива беланчевинаста материја у зрну пшенице и других житарица, која тесто чини еластичним.* **б.** *беланчевинаста супстанца у животињском организму као саставни део везивних влакана, костију, хрскавице и др.* **3.** бот. *в. имела.* • **ухватити се, хватати се на лепак** *бити преварен, обманут, поста(ја)ти жртва преваре, обмане.* **ухватити, хватати (некога) на лепак** *придобити некога преваром, обманом, примамити, примамљивати, преварити, варати, обманути, обмањивати (некога).*

лепе́за (лепѐза) ж тур. **а.** *нарочита направа којом се маше испред лица ради расхлађивања по врућини, обично начињена тако да се рашири у полукруг, махалица, хладилица.* **б.** фиг. *скала, дијапазон:* ~ идеја, ~ информативних гасила.

лепѐзāн, -а́на м *голуб који има лепезаст реп.*

лѐпезаст, -а, -о *који има облик (отворене, раширене) лепезе, сличан лепези:* ~ лист, ~ реп.

лѐпезасто прил. *у облику (отворене, раширене) лепезе, слично лепези:* ~ поређан, ~ раширен.

лепе́зица (лепѐзица) ж *дем. и хип. од лепеза.*

лѐпēнка јек. **љѐпēнка** ж *чврста материја добијена од дрвне масе и отпадака папира која се употребљава за разне врсте повеза, за кутије и сл., а импрегнирана битуменом или катраном за покривање кровова, за изолацију влаге и сл.*

лепѐњача ж бот. *двогодишња или вишегодишња биљка* Silene otites *из ф.* Caryophyllaceae.

лѐпēт м **а.** *карактеристичан, потмуо, пригушен звук, шум који се чује када птица (слепи миш и др.) снажно маше, удара крилима; уопште звук, шум сличан томе, клопот; клопарање нечега што лепрша, лелуја на ветру и сл.* **б.** *гласно, јако куцање, лупање (срца).*

лепѐтав, -а, -о **а.** *који лепеће, ствара лепет; сличан лепету, клокотав:* ~ крило, ~ птица; ~ шум. **б.** *који јако, снажно куца, лупа (о срцу).*

лепѐтати, лѐпећēм несвр. **1. а.** *производити, одавати лепет ударајући, машући крилима и сл.; снажно махати, ударати крилима.* **б.** *одавати лепет, карактеристичан звук, шум који настаје при лепршању на ветру и сл. (нпр. о застави).* **в.** *одавати, производити лепет, звук, шум који се чује при праћакању, превртању, копрцању риба и сл.* **2.** *куцати, лупати, обично убрзано, снажно (о срцу).*

лѐпетнути, -нēм свр. *свр. према лепетати.*

лепидодѐндрōн, -о́на м грч. *врста изумрлог џиновског дрвета из карбонског периода.*

лѐпило јек. **љѐпило** с *в. лепак (1).*

лѐпиња ж *нарочито умешен пљоснат и округао хлепчић.*

лѐпињаст, -а, -о *сличан (по изгледу, облику) лепињи, спљоштен, пљоснат.*

лѐпињица ж *дем. и хип. од лепиња.*

лепѝрњача ж бот. *у мн.: породица зељастих и дрвенастих биљака* Papilionaceae *(одн. потпородица* Papilionatae*), с лептирастим цветом и плодом у виду махуне (у јд.: таква биљка).*

ле́пити, лȇпӣм јек. **лијѐпити,** лӣјепӣм несвр. прел. [гл. им. -пљēње с] *спајати, причвршћивати, везивати лепљивом материјом, лепком; уопште чинити да се нешто споји с нечим, да пријоне, да се приљуби уз нешто.* ■ **~ се 1.** *спајати се с нечим, пријањати за нешто, на нешто.* **2.** фиг. *облетати око некога, бити, налазити се уз некога, не одвајати се од некога; прилазити, придруживати се неком без његовог тражења, наметати се.* **3.** фиг. *пријањати за некога, за нечију душу, срце (о речима, говору, песми и сл.).*

лѐпкаст јек. **љѐпкаст,** -а, -о *помало, у малој мери лепљив.*

лѐпљив јек. **љѐпљив,** -а, -о *који садржи лепљиву материју, лепак, који је премазан лепљивом материјом, лепком; уопште који се лепи:* ~ трака; ~ блато.

лѐпљиво јек. **љѐпљиво** прил. *као лепак, лепећи се, пријањајући.*

лѐпљивōст јек. **љѐпљивōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је лепљиво.*

лȇпо јек. **лӣјепо** прил. (комп. лѐпшē и лѐпше јек. љѐпшē и љѐпше) **1. а.** *на леп начин, истичући се лепотом, складношћу, складно, привлачно, пријатно, угодно:* ~ изгледати. **б.** *онако како треба, добро; потпуно, сасвим:* ~ напредовати, ~ насликан, ~ учити; ~ поцрнети. **в.** *јасно, добро:* ~ се види. **г.** *онако како доликује, одговара, достојанствено, примерено:* ~ се држати, ~ сахранити. **д.** *с наклоношћу, пријатељски:* ~ гледати (на) некога, ~ говорити о некоме. **ђ.** (са донекле избледелим значењем, обично као устаљени израз при обраћању некоме) *учтиво, љубазно, с поштовањем и сл.:* молиђу ~. **е.** ир. *слабо, рђаво, лоше:* ~ се провести. **2.** *при одобравању, сагласавању, пристајању на нешто и сл., непротивљењу нечему (често са избледелим значењем): добро, у реду, нека.* – Лепо, лепо, али што да се ту нешто не промени? **3. а.** *у великој мери, знатно:* ~ родило. **б.** *за појачавање негог исказа: просто, једноставно, управо, баш.* – Лепо ми додија. • ~ **се гледати, пазити** *бити у добрим, пријатељским односима, слагати се с неким.* **све је то ~ и красно** *макар и било све тако, то не мења ствар, ситуацију.* **што је најлепше** *што највише изненађује, зачуђује, што је најзанимљивије, најчудније.*

лепо- јек. **љепо-** *као први део придевских, именичких и др. сложеница означава да је лепо оно што значи други део сложенице:* леполик, лепоречив(ост) и др.

лѐпо̄јка јек. **љѐпо̄јка** ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) разг. *лейа, лейушкасша девојка, лейошица.*

лѐпо̄јче јек. **љѐпо̄јче,** -ета с (мн. ø) *дем. од лейојка.*

лепо̀лик јек. **љепо̀лик,** -а, -о *који је складних, лейих цриа лица, лейоī, дойадљивоī лика, изīледа.*

лепо̀ок јек. **љепо̀ок,** -а, -о *који има лейе очи.*

лепо̀рек јек. **љепо̀рек,** -а, -о *в. лейоречив.*

лепо̀реко јек. **љепо̀реко** прил. *в. лейоречиво.*

лепорѐчив јек. **љепорѐчив,** -а, -о *који забавно, занимљиво йрича; који īовори, разīовара вешшо, сйрешно, речиш, красноречив.*

лепорѐчиво јек. **љепорѐчиво** прил. *бираним речима, бирајући речи и изразе, занимљиво, речишо, красноречиво:* ~ говорити.

лепорѐчиво̄ст јек. **љепорѐчиво̄ст,** -ости ж *особина оноīа који је лейоречив, оноīа шшо је исказано лейим, бираним речима; вешшина лейоī īоворења, йричања, красноречивосш.*

лепо̀та јек. **љепо̀та** ж **1.** *особина, својсшво оноīа који је лей, оноīа шшо је лейо; уйисак, доживљавање, осећање лейоīа:* женска ~, ~ лица, ~ покрета. **2. а.** (обично у мн.) **а.** *оно шшо је йо своме изīледу врло лейо (йрирода, йредео, умешничка шворевина, украси и др.):* природне лепоте. **б.** *изобиље, блаīосшање; красоша, дивоша, милина:* божја ~. **3.** *лейошица; веома лейа, дивна, йривлачна особа уойшше.* **4.** (у атрибутској служби, обично уз им. ж. рода) *веома лей, красан, диван:* ~ девојка.

лепо̀та̄н јек. **љепо̀та̄н,** -а́на м *врло лей мушкарац, мушкарац изразише лейоше.*

лепо̀та̄нка јек. **љепо̀та̄нка** ж *лейојка, лейошица.*

лепота̀нчић јек. **љепота̀нчић** м *дем. и хий. од лейошан.*

лепо̀тица јек. **љепо̀тица** ж **1. а.** *изузешно лейа женска особа.* **б.** фиг. *врло лейа живошиња, īрађевина и др.* **2.** (у атрибутској служби, уз им. ж. рода) *врло лейа:* ~ кћи.

лѐпра (лепро́за) ж грч. мед. *шешка, хронична заразна болесш која се караквшерише йроменама на кожи, одн. расйадањем коже и шкива или ошшећењем нерава, īуба.*

лѐпро̄зан, -зна, -о **1.** *заражен лейром, оболео од лейре, īубав.* **2.** (у им. служби, у одр. виду, обично у мн.) *особа оболела од лейре, īубавац.*

лепро̀зо̄ријум м *усшанова за изолацију и лечење лейрозних болесника.*

лѐпр̄ш м *лейршање, лейршај.*

лепр̀шав, -а, -о **а.** *који (се) лейрша, вијори, лелуја, вије:* ~ хаљина. **б.** фиг. *који се креће лако, брзо, живахно; несшашан, разīраīан; шишрав:* ~ девојчица; ~ осмех.

лепр̀шаво прил. *лейршајући; брзо, живахно; несшашно, разīраīано; шишраво:* ~ полетети; ~ треперети.

лепр̀шаво̄ст, -ости ж *особина оноīа шшо је лейршаво.*

лѐпрша̄ј м *лейршави, шишрави йокреш; шишрај.*

лѐпршаст (лепр̀шаст), -а, -о *в. лейршав.*

лепр̀шати, -а̄м несвр. **1. а.** *лешеши шумно машући крилима; махаши, удараши крилима.* **б.** *виши се, вијориши се (услед вешра) одајући, йроизводећи йри шоме (обично слаб, лак) шум:* лепрша хаљина (застава). **в.** *извијаши се, виши се; ковишлаши се (о диму, йахуљицама и сл.).* **2.** (нешто, нечим) *йокрешаши, йовијаши, извијаши; махаши, вишлаши.* – Ветар лепрша косу детињу. Ветар лепрша платном. **3.** фиг. **а.** *дуваши, йиркаши (о слабом вешру, йовешарцу).* **б.** *шрейериши, йодрхшаваши, шийраши (о йламену, свешлосши и сл.).* ■ **~ се 1.** *в. лейршаши (1а и б).* **2.** *ваљаши се йо йрашини, сишном йеску и сл. чейркајући и машући крилима (о живини и неким йшицама);* уп. купати се (1б).

лепр̀шкати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. и хий. значењу: лейршаши (се).*

лепр́шнути (се), лѐпр̄шне̄м (се) *свр. йрема лейршаши.*

лѐптӣр м (мн. лѐптӣри и лѐптирови) **1.** зоол. *у мн.: инсекши реда* Lepidoptera *(са великим бројем врсша), који имају два йара крила и усни орīан најчешће йродужен у сисаљку којом црйу сок из цвеша (у јд.: инсекш из шоīа рода).* **2.** фиг. *несшална, колебљива, лакомислена, неозбиљна особа.* **3. а.** *йреклайач на задњем нишану йушке.* **б.** техн. *йреклойац, језичак и сл. део код различиших найрава, уређаја.* **4.** спорт. *сшил у йливању, начин йрсноī йливања са каракшерисшичним кружним йокрешима руку, бешерфлај.* • зоол. *назив за йојединe врсше лейшира (1):* амерички ~, боров ~, гладишев ~, дневни лептири, жути ~, златни ~, ~ кукавичар, лептири мерници, ноћни лептири, осолики ~ и др.

лептир- *као йрви део йолусложеница означава да је оно шшо се казује друīим делом налик на лейшира, лейширова крила:* лептир-машна, лептир-прозор, лептир-стакло и сл.

лепти́рак, -рка м зоол. *дем. и хий. од лейшир (1); мали, сишан лейшир уойшше.* • *назив за йојединe врсше (малих) лейшира:* грашков ~; грожђани ~; плави ~; шљивин ~ и др.

лѐптираст (лепти̇раст), -а, -о **1.** *који личи на лейшира, који је йо изīледу сличан лейширу:* ~ креста, ~ кравата, ~ риба. **2.** фиг. *несшалан, колебљив, лакомислен:* њена ~ природа. • **лептирасте биљке** бот. *в. лейирњаче (йод лейирњача).*

лѐптирасто (лепти̇расто) прил. **а.** *у облику лейшира или (раширених) лейширових крила:* ~ цветати. **б.** фиг. *као лейшир, брзо, нечујно; йоврШно, не удубљујући се, не улазећи у сушшину.*

лепти̇рић м зоол. **а.** *дем. и хий. од лейшир (1); мали, сишан лейшир уойшше.* **б.** *у мн.: йодред малих, сишних лейширова* Microlepidoptera *(у јд.: шакав лейшир).* • *назив за йојединe врсше лейшира, лейширића:* **јабуков (јабучни) ~, огроздов ~, шљивов ~.**

лепти̇рица ж **1.** зоол. *назив за разне врсше лейшира̄ (обично ноћних или малих, сишних); лейшир, лейширак, лейширић уойшше; женка лейшира.* **2.** фиг. *йахуљица (снеīа).* **3.** бот. *в. лейирњача.* • **медна (метиљева)** ~ *вошшани мољац* Galleria mellonella. **свилена** ~ *свилойреља* Bombyx mori.

лѐптӣр-ма̀шна (лѐптӣр-ма̀шна) ж *машна са крађим, лево и десно од чвора извученим крајевима.*

лепти́рница и **лепти́рњача** ж бот. *в. лейирњача.*

лѐптӣрскӣ (лѐптӣрскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на лейшире, који йошиче од лейшира, сличан лейширу, лейширов:* лептирске гусенице.

лѐптӣрски (лѐптӣрски) прил. *као лейшир, лейширасшо; лако, брзо, йоврШно.*

лепто̀спира ж (обично у мн.) грч. мед. *врсша сйирохеше.*

лептоспиро́за ж мед. *обољење изазвано разним врсшама лейшосйира из īруйе сйирохеша.*

лѐпушкаст (лепу̏шкаст) јек. **љѐпушкаст** (љепу̏шкаст), -а, -о *йрилично лей, зīодан:* ~ младић, ~ црнка.

лѐпушкасто (лепу̏шкасто) јек. **љѐпушкасто** (љепу̏шкасто) прил. *йрилично лейо; йријашно:* ~ изгледа; ~ мирише.

лѐпшати јек. **љѐпшати,** -а̄м несвр. **1.** *чиниши лейшим, улейшаваши.* **2.** фиг. *йобољшаваши, дошериваши, усавршаваши (нйр. особине, вредносш, садржај нечеīа и др.).* **3.** *в. лейшаши се.* ■ **~ се** *йосшајаши лейши, йролейшаваши се.* – Време се лепша.

ле̑р м нем. *сшање йоīонскоī уређаја, машине кад није укључена веза, сйојка између мошора и йоīонскоī радноī дела, йразан ход.*

ле̑с јек. **ли̑јес** м **1.** *земљишше обрасло дрвећем, шума.* **2.** *мршвачки сандук, ковчеī.*

ле̏с м нем. геол. *седименшна сшена бледожућкасше боје, мекана и йорозна, йрайор.*

лѐса јек. **љѐса** ж **1.** *оно шшо је начињено од исйреилешеноī йрућа, ређе од дасака лешава и сл.* **а.** *враша на шору или обору, сеоском дворишшу и сл.* **б.** *оīрада шора, обора и др., најчешће йокрешна; један део шакве оīраде; йреīрада у оīрађеном йросшору.* **в.** (обично у мн.) *бочна сшрана, оīрада, йреīрада и сл. на зайрежним колима.* **г.** *йодлоīа, йодмешач и др. на чему се нешшо држи (нйр. шљиве које се суше), йреноси и сл.* **д.** *кош за хваšање риба, ракова и др., вршка.* **2.** *īусшо исйреилешено, изукршшано расшиње (чесшо као жива оīрада, живица).* **3. а.** *збијено мношшво људи (у īомили, реду, низу, колони и сл.).* **б.** *врсша народноī кола.* **4.** *уойшше оно шшо је īусшо исйреилешено, изукршшано, збијено, сйлеш; īужва.*

лѐса̄ндра и **лѐса̄ндра** ж бот. **а.** *род двогодишњих мирисних биљака* Smyrnium *из ф.* Umbelliferae. **б.** *биљка* S. olus-atrum *из тога рода.*

лѐсаст јек. **љѐсаст,** -а, -о *који је као леса (1), сличан леси.*

лѐсић, -а и **лѐсић,** -ића јек. **љѐсић,** -а и **љѐсић,** -ића м *дем. од лȇс (2).*

лѐсица јек. **љѐсица** ж **1.** *дем. и хип. од леса.* **2.** анат. нар. **а.** *горњи део шаке, надланица.* **б.** *горњи део стопала, наплат.*

лéска јек. **лијѐска** ж (дат. -сци (-ски)) **1.** бот. **а.** (обична, питома, шумска ~) *листопадни густи грм (ређе омање дрво)* Corylus avellana *из ф.* Corylaceae, *чији су плодови лешници.* **б.** *у мн.: род биљака* Corylus, *у који спада леска (1а), македонска (талијанска) леска* (C. maxima), *медвеђа леска* (C. colurna) *и друге врсте (у јд.: биљка из тога рода).* **2.** *в. лесковак.* • **пасја** ~ бот. *назив неких, обично листопадних биљака које расту у облику грмова, ређе нижег дрвећа.*

лѐска̄р јек. **љѐска̄р,** -áра м *лескова шума, лесков честар.*

лѐсков јек. **љѐсков,** -а, -о *који припада лески, који се односи на леску, који је од леске:* ~ грана, ~ кора, ~ штап, ~ шума.

лѐскова̄к јек. **љѐскова̄к** м *лесков прут или штап.*

лѐсковина јек. **љѐсковина** ж **а.** *леска (као биљка, грм, дрво); лесково грмље, лесков честар, лескар.* **б.** *лесково дрво (као грађа, материјал, гориво и др.); лесково пруће.*

лȇснӣ јек. **лӣјеснӣ,** -а̄, -ō *који се односи на лȇс, шуму, обрастао лесом, шумовит:* ~ гај, ~ дубрава.

лѐснӣ, -а̄, -ō *који се односи на лѐс, прапор, који садржи лес, који настаје од леса:* лесне масе, лесне терасе.

лесòнит, -ита м *врста материјала добијеног пресовањем дрвних влаканаца, вештачке смоле и лакова; плоча од таквог материјала.*

лȅстве јек. **љȅстве** ж (ген. мн. -та̄ва̄ и -вӣ) мн. *направа, обично од дрвета, начињена од две напоредне гредице спојене хоризонтално постављеним пречкама на једнаким размацима, која служи за пењање, одн. спуштање, мердевине.* • **шведске** ~ спорт. *врста гимнастичке справе.*

лȅствица јек. **љȅствица** ж **1.** мн. *дем. од лестве; лестве, мердевине.* **2.** муз. *систематизовани, одређени низ тонова различите висине који се постепено смењују по узлазном или силазном тонском редоследу у оквиру октаве, скала:* дур ~, мол ~, хроматска ~. **3.** *оно што чини одређени систем, ред, низ, скала појмова, величина, вредности, појава и др. које се поступно, ступњевито надовезују или смењују:* ~ боја, хијерархијска ~. **4.** *в. скáла (2).*

лȅствичнӣ јек. **љȅствичнӣ,** -а̄, -ō *који се односи на лествице (лествицу):* ~ низ, ~ систем.

лȇт м (мн. лéтови) **1. а.** *кретање кроз ваздух (птица, инсеката, летелица и др.), летење.* **б.** *пут, путовање авионима и др. летелицама.* **в.** *уопште свако кретање изнад тла, у ваздуху, атмосфери, васиони и сл. (испаљених зрна, граната, атмосферских падавина, бачених предмета и др.); кретање небеских тела.* **г.** спорт. *смучарски скок са велике скакаонице (обично преко 120* m). **2.** фиг. **а.** *ужурбано, брзо кретање, трк:* коњ у лету. **б.** *брзо, јако струјање ваздуха:* ~ ветра. **3.** фиг. *полет; успон.* • **бришући** ~ *хоризонтални лет борбеног авиона на најмањој висини са које може да изврши борбени задатак.* **свадбени (сватовски)** ~ зоол. *летројева неких инсеката (пчела и др.) приликом којег се врши парење.*

лȅтак, -тка м (мн. лȅци, ген. лȅта̄ка̄) (обично у мн.) *мањи лист папира, обично умножен у већи број примерака, са краћим текстом пропагандног, огласног, рекламног и сл. карактера, који се јавно или тајно раздаје, разашиље.*

лѐта̄лан, -лна, -о лат. *смртан.*

леталѝте̄т, -éта м *смртност, морталитет.*

летаòница и **лѐтаоница** ж спорт. *велика смучарска скакаоница.*

летàргија ж грч. **1. а.** мед. *стање болесне, патолошке поспаности, које се јавља код неких можданих обољења.* **б.** *полусан, стање изазвано хипнозом.* **2.** фиг. *потпуна психофизичка неактивност, мртвило, учмалост, равнодушност, отупелост.* **3.** вет. *болест свилених буба коју карактерише обамрлост, укоченост, непокретност.*

летàргичан, -чна, -о *који се односи на летаргију; обузет летаргијом; равнодушан, отупео, неосетљив:* ~ сан; ~ човек.

лéтати, лȇће̄м (лȇта̄м) јек. **лијѐтати,** лӣјеће̄м (лӣјета̄м) несвр. непрел. (уп. летети) **1.** *летети унаоколо, летети тамо-амо, с једног места на друго.* **2.** фиг. *журно се кретати, јурити, трчати тамо-амо, с једног краја на други.*

лѐта̄ч, -áча м (инстр. -áчем) **1.** *птица која може дуго да лети; уопште птица која лети.* **2.** *онај који управља летелицом (обично авионом), пилот; члан посаде у летелици.*

летàчица ж **а.** *летач (1) (о птицама уопште или о оним птицама чија су имена ж. рода).* **б.** зоол. *у мн.: надред птица које имају способност летења (за разлику од тркачица и пливачица),* Carinatae *(у јд.: таква птица).*

лѐта̄чкӣ, -а̄, -ō *који се односи на летаче (2) и летење:* ~ вештина, ~ испит, ~ особље, ~ посада.

лѐта̄ш, -áша м зоол. *назив за разне врсте аустралијских торбара* Phalangerinae, *који могу да прелећу, лако скачу с гране на грану.*

лȅтва ж (ген. мн. лȅта̄ва̄) **а.** *подужа, уска даска (за ограду, кров и др.), жиока.* **б.** *уска, фино обрађена даска с подеоцима, која се употребљава за мерење дужине или висине и сл.*

лȅтвица ж *дем. од летва.*

лȅтвичица ж *дем. и хип. од летвица.*

лѐтелица јек. **лѐтјелица** ж *справа, апарат, направа за летење (балон, авион, хеликоптер, ракета, летећи тањир и др.).*

лѐтелиште јек. **лѐтјелиште** с *место, простор који је погодан или подешен, уређен за узлетање и слетање летелица;* уп. аеродром: помоћно ~.

лѐтети јек. **лѐтјети,** -ӣм несвр. непрел. [гл. им. лѐте̄ње (лѐће̄ње) с] **1. а.** *кретати се кроз ваздух (о птицама и инсектима, о авионима и другим летелицама, о различитим предметима и др.).* **б.** фиг. *лелујати, лепршати, виорити се.* **2.** *возити се, путовати летелицом (авионом и сл.); управљати летелицом (авионом и сл.).* **3.** фиг. *бити одстрањен, истеран, избачен однекле, из неке средине:* ~ из предузећа. **4. а.** *кретати се великом брзином, јурити; журити, хитати.* **б.** *померати се, покретати се хитро, брзо.* **5.** *брзо, немирно прелазити с предмета на предмет (очима).* **6.** фиг. **а.** *великом брзином пролазити, промицати испред очију:* лете дрвореди. **б.** *брзо пролазити, тећи, нестајати (о данима, времену уопште).* **в.** *појављивати се, искрсавати (пред очима, испред очију, пред свешћу и сл.).* **г.** *брзо се приближавати, примицати (о времену, часу и сл. неког догађаја, збивања).* **7.** фиг. **а.** *бити исказан, изговорен брзо, лако, течно (о речима, мислима и сл.).* **б.** *брзо се преносити, проносити, распростирати се (о вестима, мишљењима и др.).* • **ко високо лети, ниско пада** *ко покушава да оствари, постигне, добије и сл. нешто за што није способан, вредан и сл., доживљава неуспех.* ~ **високо** *имати велике, често претеране амбиције, жеље, хтења, стремити ка нечему великом, значајном, лепом и сл.* ~ **у (по) облацима** *заносити се нечим неостварљивим, недостижним.*

лѐте̄ћӣ, -а̄, -е̄ **1.** *који може да се креће у ваздуху, да лети:* ~ апарат, ~ машина. **2. а.** *који је на пролазу, који брзо одлази, пролазан, привремен:* ~ гост, ~ посетилац. **б.** *који се брзо премешта с места на место, врло покретљив (о неким војним јединицама):* ~ одред. • ~ **тањир** *претпостављена (по неким лаичким мишљењима стварна) врло брза летелица у облику кухињског тањира (или два тањира спојена ширим странама) у којој разумна бића наводно посећују земљу (честа тема научнофантастичне литературе и филмова).*

лȅти јек. **љȅти** прил. *за време лета, док траје лето, током лета.*

лѐтилӣст м зоол. **а.** *лептир тропских крајева* Callima inachys. **б.** *инсект тропских крајева пљоснатог тела попут листа* Phyllium siccifolium *из пор.* Plasmidae.

лѐтилица ж *в. летелица.*

лѐтилӣште с *в. летелиште.*

лѐтимицē прил. *на брзу руку, површно, овлаш, летимично:* ~ прегледати (нешто), ~ прочитати.

лѐтимичан, -чна, -о **а.** *учињен, обављен и сл. на брзину, без удубљивања, залажења у појединости, површан, овлашан:* ~ преглед. **б.** *брз, краткотрајан, тренутан:* ~ блесак, ~ поглед, ~ сусрет.

лѐтимично прил. *на летимичан начин, летимице:* ~ погледати (на некога, нешто), ~ пребројати, ~ прећи лекцију.

лѐтимичнōст, -ости ж *особина онога што је летимично.*

лѐтина јек. **љѐтина** ж *род житарица и др. гајених биљака, усеви; једногодишњи род, једногодишњи принос од усева.*

лѐтипас, -пса м зоол. *велики тропски слепи миш, љиљак* Pteropus edulis *из реда* Chiroptera *(подред* Megachiroptera).

лѐтлāмпа (летла́мпа) ж нем. *направа са пламеником за загревање врха лемилице при лемљењу, одн. метала који се заварује, сече и сл.*

лѐтнӣ, -ā, -ō *који се односи на лет, летење, који омогућује лет, помоћу којег се лети:* летни мишићи, летна пера (код птица).

ле́тница ж зоол. *еластична кожна опна код слепих мишева која служи за летење, летна кожица,* patagium.

лѐтнути, лѐтнēм и **ле́тнути,** лѐтнēм свр. *полетети (обично у дем. значењу).*

лѐтњӣ јек. **љѐтњӣ,** -ā, -ē *који се односи на лето, на време лета:* ~ дан, ~ време, ~ кухиња, ~ сунце, летњи усеви.

лѐтњиковац јек. **љѐтњиковац,** -ōвца м *кућа ван насеља, у природи, где се проводи лето, летњи одмор.*

лѐто јек. **љѐто** с (ген. мн. лêтā јек. љêтā) **1.** *најтоплије годишње доба, у умереном појасу период између пролећа и јесени.* **2.** (донекле архаично или стилски обележено) *година:* умро лета господњег 1865; има 18 лета. • **бабино (бабље** и сл.) **~** *лепи, топли дани у јесен или у рану зиму.* **михољско ~** *топло време око Михољдана; уопште лепи, топли дани у јесен.* **на куково лето, о куковом лету** *никад.* **(на) многа(ја) љета** нар. и цркв. *обично при наздрављању, као израз добрих жеља за нечији дуг живот, за срећу и успех током многих година и сл.* **Ново ~** *Нова година.*

лѐтовалӣште јек. **љѐтовалӣште** с **1.** *место где се проводи лето, летњи одмор, место где се летује.* **2.** *зграда или комплекс зграда, насеље (често са комплексом земљишта уређеним за спорт, забаву и сл.) за смештај оних који летују, летње одмаралиште.*

лѐтовати[1] јек. **љѐтовати,** -тујēм несвр. непрел. *проводити лето, летњи одмор (нпр. на мору, у планини и сл.).*

лѐтовати[2], -тујēм несвр. нем. *в. лемити.*

лѐтопӣс јек. **љѐтопӣс** м **1.** *историјски спис у којем се догађаји бележе хронолошким редом, анали; уопште историјски спис, текст са историјским подацима.* **2.** (Летопис) *назив за неке периодичне (или повремене) часописе, публикације:* ~ Матице српске.

летопи́сац јек. **љетопи́сац,** -сца м *писац летописа; хроничар.*

лѐтопӣснӣ јек. **љѐтопӣснӣ,** -ā, -ō *који се односи на летопис(е):* ~ грађа, ~ историографија, ~ радња.

лѐторāст јек. **љѐторāст** м и ж **а.** *нова, млада, тога лета израсла гранчица на стаблу или грани, изданак, младица.* **б.** зб. *изданци, младице.*

лѐтōс јек. **љѐтōс** прил. *овога лета (које још траје или је тек протекло); наредног лета, на лето.*

лѐтошњӣ јек. **љѐтошњӣ,** -ā, -ē *који се односи на прошло, претходно или текуће лето:* ~ доживљај, ~ поход.

лету̏ц(к)ати, -āм несвр. *у дем. значењу: летети.*

ле́ћа ж (уп. сочиво) **1.** бот. и агр. *једногодишња зељаста биљка* Ervum lens *из ф.* Papilionaceae, *чије се семенке употребљавају за људску исхрану.* **2.** физ. *провидно оптичко тело, обично од стакла, које сабира или расипа светлосне зраке, стварајући на одређеној удаљености увећан, одн. умањен лик предмета:* расипна (дивергентна) ~, сабирна (конвергентна) ~. **3.** анат. *прозрачни, двојно испупчени део ока* leus crystallina, *кроз који се преламају светлосни зраци, стварајући лик предмета на мрежњачи.*

ле́ћи (лѐћи), ле́жē(м) (3. л. мн. ле́гӯ; пр. сад. ле́гӯћи) несвр. [гл. им. ле́жēње с] **а.** *изводити младунце лежећи на јајима; изводити младунце уопште.* – Сврака не леже сокола. **б.** *носити јаја (о птицама, инсектима, неким гмизавцима и др.).* ▪ **~ се 1.** *излазити из јаја, излегати се; котити се, размножавати се.* – Легу се пилићи. **2.** фиг. *заметати се, настајати, развијати се.* – Тиња под пепелом и леже се нешто ново.

лѐћи , лѐгнēм (имп. лѐзи (лѐгни); аор. лѐгох, лѐже и лѐже; р. пр. лѐгао, лѐгла; пр. пр. лѐгавши) свр. **1. а.** *заузети водоравап положај, опружити се, испружити се; поћи на починак, на спавање:* ~ на земљу, у кревет. **б.** (с неким) *ступити у интимне, полне односе (с неким).* **в.** *заћи, замаћи за хоризонт (о Сунцу, Месецу):* ~ за гору. **2. а.** *ослонити се, наслонити се, навалити се, налећи.* – Не сме да легне на то раме. **б.** *повити се, полећи:* легла трава. **в.** *накривити се, нагнути се на једну страну, нахерити се (о лађи, једрилици и сл. приликом пловидбе).* **г.** *прионути уз нешто, приљубити се.* **д.** *уклопити се, угнездити се негде (обично о деловима неке направе и сл.).* **ђ.** *причинити задовољство, изазвати пријатност, пријати (у одређеном тренутку, у одређеној прилици).* – Ово пиво ми је баш легло! **3. а.** *вратити се у претходни, првобитни положај, повући се (о води, реци и сл.); смирити се, умирити се (о таласима).* **б.** фиг. *стишати се, престати, уминути (о буци, врелини и др.).* **4.** (обично с допуном: у постељу) *оболети, разболети се.* **5.** прел. разг. (некога) *спустити, ставити у водоравап положај, положити (у постељу, на лежај и сл.).* **6. а.** *запосести неки предео, простор:* леже војска. **б.** фиг. *пасти, спустити се, распрострти се:* легла магла. **7. а.** *бити, постати предмет нечијих интимних жеља, мисли, осећања, настојања:* ~ на душу, на срце. **б.** (на (за) нешто) *заложити се, упрети свом снагом, свим могућностима, својски:* ~ на књигу, ~ на посао. • **~ на руду** *помирити се с нечим, прихватити нешто као неизбежно (упркос претходном противљењу, негодовању).* **~ у гроб (у црну земљу)** *преминути, умрети.* **ствар је легла** *ствар је заташкана, сређена, ситуација се смирила.*

лêћнӣ, -ā, -ō *који се односи на лећу;* уп. лећа (1): ~ жижак.

леукѐмија ж грч. мед. *малигно обољење крви које се испољава великим повећањем броја леукоцита у периферној крви с истовременим знатним повећањем младих леукоцитних ћелија.*

леу̏кōм, -о́ма м и **леуко́ма** ж грч. мед. *бела мрља на рожњачи ока.*

леукòпласт и **лѐукопласт** м грч. *заштитна лепљива тканина која се ставља преко газе на рану, фластер.*

леукòцӣт, -и́та и **лѐукоцит,** -а м грч. биол. (обично у мн.) *бело крвно зрнце.*

леукоцито́за ж мед. *повећан број леукоцита у крви.*

леукоцитопѐнија ж грч. мед. *смањен број леукоцита у периферној крви.*

лѐут м пом. *рибарски бродић на весла и с једним јарболом.*

ле́ха јек. **лије̏ха** ж *в. леја.*

ле́хица јек. **лије̏хица** ж *дем. од леха;* уп. лејица.

лѐцедер м *в. лицитар.*

лѐцедерскӣ, -ā, -ō *који се односи на лецедере, лицитарски:* ~ срце.

лецѝтӣн, -и́на м физиол. *врста фосфатида, карактеристичан састојак мозга, живаца, жуманаца и других животињских и биљних ткива.*

лѐцнути, -нēм свр. (некога) *непријатно дирнути, узнемирити, жацнути, штрецнути.* – Нешто га лецну у срце. ▪ **~ се** *тргнути се; узнемирити се.*

лѐчилӣште јек. **љѐчилӣште** с *медицинска установа за лечење и негу болесника којима је потребан дужи лекарски надзор и нега, санаторијум; климатско, бањско и сл. место погодно за опоравак и рекреацију.*

ле́чити, лѐчӣм јек. **лије̏чити,** лӣјечӣм несвр. [гл. им. -чēње с] **а.** *предузимати стручне, лекарске и друге мере за нечије оздрављење, чинити оно што је потребно да болесник оздрави, да болест нестане; сузбијати, одстрањивати (болест и сл.), исце-*

љивати. **б.** фиг. *блажити, крепити; умиривати, стишавати, олакшавати (душевне патње и сл.)*. – Песма душу лечи. **в.** фиг. *искорењивати; поправљати, исправљати:* ~ зло; ~ грешке. ■ ~ **се а.** *повр. према лечити (а); оздрављати, опорављати се.* **б.** фиг. *ослобађати се неке мане, порока, мучног осећања и сл.:* ~ се од глупости, ~ се од туге.

ле̑чнӣк јек. **ли̏јечнӣк** м (обично јек.) *в. лекар.*

ле̑чница јек. **ли̏јечница** ж (обично јек.) *в. лекарка.*

ле̑чничкӣ јек. **ли̏јечничкӣ**, -а̄, -о̄ (обично јек.) *који се односи на лечнике, лекарски:* ~ налаз, ~ помоћ.

ле̑чнӣштво јек. **ли̏јечнӣштво** с (обично јек.) *в. лекарство.*

ле̑ш, лѐша м (ак. ле̑ш, инстр. лѐшом; мн. лѐшеви) тур. **1.** *мртво људско тело; мртвац.* **2.** *в. лешина (2).*

лѐшина ж **1.** *леш (1); пеј. од леш (1).* **2.** *тело угинуле животиње, стрвина, мрцина.*

лешѝна̄р, -а́ра и **лѐшина̄р**, -а м **1.** зоол. *у мн.: птице грабљивице из пор.* Vulturidae *које се хране лешинама, супови (у јд.: птица из те породице, суп);* уп. стрвинар. **2.** фиг. *онај који сурово, безобзирно, бездушно напада, искоришћава незаштићене, слабе, беспомоћне људе.*

лешѝна̄рка и **лѐшина̄рка** ж *она која се храни лешинама (обично о птицама);* уп. лешинар (1).

лешѝна̄рскӣ и **лѐшина̄рскӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на лешинаре:* ~ грабљивост, ~ јато.

лешѝна̄рски и **лѐшина̄рски** прил. *као лешинар(и).*

лѐшиница ж *дем. од лешина.*

лѐшинскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на лешине, који потиче од лешина:* ~ задах.

лѐшити, -ӣм несвр. [гл. им. лѐше̄ње с] **1.** *стругати, тањити кожу припремајући је за прераду.* **2.** разг. експр. *јако тући, млатити, пребијати.*

лѐшић, -а и **лѐшӣћ**, -ића м *дем. од леш.*

лешка́рити, лѐшка̄рӣм несвр. [гл. им. леша́кре̄ње с] *одмарати се угодно лежећи, излежавати се.*

ле̏шкати, -а̄м несвр. *в. лешкарити.*

ле̏шнӣк јек. **лље̏шнӣк** м бот. *плод леске; леска.*

ле̏шнӣков јек. **ље̏шнӣков**, -а, -о *који припада лешнику, који се односи на лешник:* ~ боја, ~ језгра, ~ љуска.

лешнѝчић јек. **љешнѝчић** м *дем. од лешник.*

лешњ- јек. **љешњ-** *в. лешн-.*

лѐшта̄р јек. **љѐшта̄р**, -а́ра м *лесково грмље, лешће, лескар.*

лѐшта̄рка јек. **љѐшта̄рка** ж зоол. *планинска птица* Tetrastes bonasia *из пор.* Tetraonidae.

лѐшћа̄р јек. **љѐшћа̄р**, -а́ра м *в. лештар.*

ле̑шће јек. **ли̏јешће** с (мн. ø) *зб. им. од леска; лештар.*

ли (л') енклитичка речца **1.** (иза гл. или уз речцу „да" испред гл.) *за творбу упитних глаголских облика* **а.** *у питањима с потврдним облицима глагола, кад питање не садржи став говорног лица у смислу извесности одговора.* 1) *у правим питањима, у независним реченицама.* – Да ли је долазио јуче? 2) *у неправим питањима и изричним реченицама.* – Тражили смо да ли доиста такви мелези могу бити сматрани за чисте. **б.** *у питањима с одричним облицима глагола, када се са извесном сумњом очекује позитиван одговор, одн. кад се даје до знања да се не инсистира на позитивном одговору (често као форма учтивости, за ублажавање питања)* 1) *у правим питањима, у независним реченицама.* – Немаш ли мало соли? 2) *у неправим питањима и изричним реченицама.* – Питао ме да ли немам мало соли. **2.** *уз одричне глаголе, одн. у питањима и узвичним реченицама које имају облик питања, када се истиче став говорног лица у смислу потврдног одговора, одн. када се у експресивном изражавању овакво питање узима као тврдња.* – Није ли то Богу плакати? **3.** *(у упитним и узвично-упитним реченицама са инверзним редом речи, испред глагола) у питањима, чуђењу, у експресивном изражавању и разговорном језику.* – Мени ли кажеш? **4.** *(иза упитних заменица и прилога) у упитним реченицама, када се истиче недоумица у могућност неког одговора, у чуђењу.* – Који ли је узрок томе?! **5.** (у конструкцији: је л(и) да (де), је л(и) те, није ли) *у дијалогу, када се од саговорника очекује сагласност, потврдан одговор.* **6.** *у зависним реченицама* **а.** (уз одрични облик потенцијала, одн. футура) *у намерним реченицама, када се наглашава да остварење жеље, намере није сасвим извесно.* – Пропињао се на прсте не би ли боље видео. **б.** *у реченицама погодбеним по смислу, када се износи да је услов за вршење радње главне реченице остварљив: ако, у случају да.* – Нећеш ли, ником ништа! **7.** *у независним реченицама или напоредним синтагмама* **а.** *у раставним реченицама или синтагмама, када се наглашава супротстављање једне могућности другој.* 1) *кад се истиче да је свеједно која се могућност остварује.* – Добар ли је, лош ли је – твој је. 2) *кад се не зна која се могућност остварује.* – Прве ли, друге ли недеље – не зна тачно. 3) (уз речцу „ја̑") *кад се у избору двеју или више могућности реализује само једна.* – Ја л' да буде моја, ја л' његова. 4) (иза „шта", „што") *кад се питањем тражи друга могућност, друго објашњење.* – Једном се у селу запали неко сено, шта ли је. **б.** *у супротним реченицама или синтагмама, најчешће кад се означавају истовремене радње, особине и сл. које су различите међу собом.* – Не зна се ко ли пије, ко ли плаћа. **8.** *речца за истицање, појачавање* **а.** *неког исказа, речи (често у чуђењу, дивљењу и сл.).* – Лепа ли је мајко мила! **б.** (уз презент, понављањем истог облика) *трајања, интензитета глаголске радње.* – Докопао се дедине браде, па чупа ли, чупа. **в.** *у узвичним реченицама, у претњи, у грдњи, псовци.* – Триста ли му мука!

либа́де, -ета с *врста женске горње одеће, до струка, дугих широких рукава, украшена везом (обично као део старе српске градске ношње).*

либѐла ж лат. (нем.) **1.** *справа, инструмент за утврђивање водоравности (одн. окомитости) неке површине;* уп. равњача. **2.** зоол. *грабљиви водени инсект из рода* Libellula, *пор.* Libellulidae.

либѐра̄л, -а́ла м **1. а.** *човек слободоумних, либералних схватања.* **б.** *присталица, следбеник либерализма (2).* **2.** *члан либералне странке.*

лѝбера̄лан, -лна, -о лат. **1. а.** *који се одликује слободоумним схватањима, идејама; који је у духу таквих идеја; који допушта, толерише такве идеје, демократичан:* ~ човек; либерална схватања; ~ закон. **б.** *толерантан према различитим мишљењима, ставовима, поступцима, широкогруд; трпељив, попустљив.* **2.** пол. **а.** *који заступа идеје либерализма (2).* **б.** *којем је основно учење, опредељење либерализам (2) (најчешће као саставни део назива политичких партија); који се односи на такву партију, који припада таквој партији:* ~ странка; ~ лист.

либералѝзам, -зма м **1. а.** *слободоумне, либералне идеје, начела, схватања; слободоумље.* **б.** *толерантност према различитим, друкчијим мишљењима, схватањима, поступцима; трпељивост, помирљивост.* **в.** *одсуство принуде, стеге, спутавања уопште.* **2.** пол. *политичко учење према којем друштво треба да се развија слободно, без мешања државе у друштвене односе, у економију и др.; политички покрет за успостављање слободе мишљења, политичких слобода, слободног економског развоја и др.*

либерализа́ција ж *укидање забрана, ограничења и сл., одн. допуштање, дозвољавање промена, слободнијег развоја, слободнијих односа, увођење либералних мера и сл.:* ~ цена, ~ увоза.

либера̀лизовати, -зује̄м (либерализи́рати, -ѝзира̄м) свр. и несвр. *обухватити, обухватати либерализацијом, мерама којима се уклањају забране, ограничења и сл.:* ~ кредите, ~ лов, ~ трговину. ■ ~ **се** *поста(ја)ти либералан, доби(ја)ти либерална обележја.*

либералѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на либерализам, својствен либерализму; либералан:* ~ дух, ~ идеологија; ~ привредни систем.

либѐра̄лка ж *женска особа либерал.*

лѝбера̄лно прил. *на либералан начин; у духу либерализма:* ~ владати; ~ настројен, ~ оријентисан.

либера́лнōст, -ости ж *особина онога који је либералан, онога што је либерално; либерализам.*

либѐра̄лскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на либерале, либералну странку:* ~ владавина, либералске новине.

либерти́нац, -нца м **1.** *онај који се не придржава усташљених схвашања и норми, онај који није конформисша.* **2.** *онај који живи, који се понаша слободно, разуздано, раскалашан човек.*

либертинѝзам, -зма м *разузданосш, раскалашносш.*

либѐртӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на либершинце и либершинизам:* либертинске обести.

лѝбидо м (ретко у мн. с) лат. *сексуални нагон и психо-физичке манифесшације с њим у вези; несвесна побуда, нагон уопшше.*

ли́бити се, лӣбӣм се и ли́бӣм се (пр. сад. ли́бēћи се) несвр. [гл. им. ли́бљēње с] **а.** *осећаши сшид, сшидеши се, срамиши се; усшручаваши се, усшезаши се.* – Није се либио сељачког посла. **б.** *држаши се на одсшојању од некога или нечега (обично из охолосши, гордосши, показујући шако свој виши положај, ранг и сл.); избегаваши (неког, нешшо), клониши се (некога, нечега).*

лѝбра и **лӣбра** ж лат. *римска јединица мере за масу (нешшо преко 327 g), која је касније код појединих народа добила различише вредносши; количина неке машерије која одговара шој јединици:* дубровачка ~, енглеска ~, млетачка ~, португалска ~, италијанска ~, шпанска ~.

либра́ција ж лат. астр. *периодично осциловање небеских шела око положаја равношеже:* ~ Месеца.

лѝбрациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на либрацију:* либрациона кретања.

либрѐтист(а), -ē м (мн. -сти) *писац, аушор либреша.*

либрѐто м (мн. с) итал. *шексш за музичко-сценско дело (оперу, опере借у и сл.).*

лӣв м **а.** *расшопљена мешална маса од које се лију различиши предмеши.* **б.** *оно шшо је начињено, изливено од расшопљеног мешала (обично у калупу), одливак.*

лѝвада ж (ген. мн. лѝвāдā) *земљишше обрасло шравом за кошење или испашу.*

лива́дак, -а́тка м *дем. и хип. од ливада;* уп. ливадица.

ливàдāрка ж бот. **а.** *у мн.: род са много враса ливадских шрава* Poa *из ф.* Gramina *(у јд.: биљка из шог рода).* **б.** *назив за разне враше шог рода:* Poa annua *(обична мешлушица),* Poa compressa, Poa pratensis и др.

ливада́рство и **лѝвадāрство** с *пољопривредна грана, делашносш која се односи на гајење и искоришћавање ливада, на производњу шраве и сена; наука која се бави унапређењем ше делашносши.*

лѝвадица м *дем. и хип. од ливада.*

лѝвадӣште с *ливадско земљишше.*

лѝвадскӣ (лѝваднӣ), -ā, -ō *који се односи на ливаду, који је у вези с ливадом:* ~ биље, ~ земљиште, ливадске траве.

ли́вац, -вца м *онај који лије, излива предмеше од расшопљеног мешала и сл., онај коме је ливење йосао, занимање.*

лѝвачкӣ, -ā, -ō *који се односи на ливце и ливење:* ~ занат, ~ одељење, ~ пећ.

лѝвен, -ēна, -о *добијен ливењем:* ~ гвожђе.

ли́вница ж *фабрика, део фабрике или радионица у којој се лију мешали и производе ливени предмеши.*

ли́вничкӣ, -ā, -ō *који се односи на ливницу и ливење:* ~ пећ.

ливре́ја ж фр. *одело нарочишог кроја, обично украшено гајшанима, које носи послуга (врашари, собари и др.) на дворовима, у хошелима и сл.*

ливрѐјисāн, -а, -о *који је у ливреји, обучен у ливреју:* ~ вратар, ~ послуга.

ли́га ж (дат. ли́ги) шп. **1.** *савез, удружење, заједница.* **2.** *група, разред, класа (у подели спoршских друшшава, екипа у спoршским шакмичењима):* прва ~, друга ~. • **Лига народа** *в. под народ.* **лига-систем** спорт. *сисшем шакмичења у сйоршу у којем сваки појединац или екипа игра са сваким појединцем, одн. екипом из своје групе.*

лигàмент м (обично у мн.) анат. *везивно шкиво које спаја делове шела, органе, веза,* ligamentum.

лѝгањ, -гња м зоол. **1.** *в. лигња.* **2.** *в. сипа.*

лигату́ра ж лат. **1.** *у палеографији, спајање два или више слова у једно, шако да бар једно од њих промени свој облик добијајући с другим заједнички графички елеменаш; графички знак добијен на шај начин.* **2.** муз. *знак у виду лу̑ка којим се повезују две ноше исше висине у једно шрајање.* **3.** мед. *зауставаљање крварења подвезивањем, увршањем завезане мараме и сл. изнад повређеног месша на руци или нози; средсшво којим се шо чини, повеска.*

лѝгāш, -а́ша м спорт. *члан лиге (2).*

лѝгāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на лигаше и лигу (2):* ~ тим, ~ утакмица.

лѝгнӣн, -ӣна м лат. *поред целулозе, други главни сасшојак дрвене машерије.*

лѝгнӣт, -ӣта (лѝгнит, -а) м лат. геол. *врсша мрког угља са очуваном дрвенасшом сшрукшуром који је релашивно мале калоричне вредносши.*

лѝгња ж (ген. мн. лѝгњӣ и лѝгāњā) зоол. *у мн.: породица главоножаца* Loliginidae, *двошкржњака из реда* Decapoda, *чије се врсше одликују укусним месом (у јд.: главоножац из ше породице, обично* Loligo vulgaris).

лѝгњица ж зоол. *врсша лигње* Loligo mormorae.

лӣгоч м зоол. *врсша главоношца* Argonauta argo; уп. једрилац (2а).

ли́дер м енгл. *исшакнуши полишички вођа, руководилац, првак; уопшше вођа неког покреша (нпр. синдикалног), неког колекшива (нпр. спoршског) и сл.*

ли́дерскӣ, -ā, -ō *који се односи на лидере:* лидерске амбиције, ~ држање.

ли́дерство с *држање, понашање, деловање и сл. својсшвено лидеру, лидерима; лидерски положај, лидерско месшо, лидерске дужносши и сл.*

лѝдӣт, -ӣта (лѝдит, -а) м мин. *врсша кварцног шкриљца шамне боје, који се упошребљава за распознавање злаша и испишивање његове финоће.*

лѝжисахан и **лижисàхан** м пеј. *улизица, у̏дворица.*

ли́залица ж *врсша пљоснаших бомбона на шшапићу;* уп. лилихип.

ли́зати, лӣжēм несвр. **1. а.** *додириваши, гладиши језиком, прелазиши језиком преко нечега:* ~ теле (о крави), ~ нечију руку (нпр. о псу или мачки). **б.** разг. *љубиши, цмакаши.* **2.** *додирујући, превлачећи језиком по некој машерији узимаши је као храну; превлачећи језиком по неком суду јесши, узимаши храну из њега (о људима и живошињама):* ~ сладолед, ~ со; ~ тањир. **3.** *додириваши, дошицаши, захвашаши (са сшрана, са крајева) (о пламену, вашри).* **4.** *просшираши се, извијаши се у висину, дизаши се, пеши се; избијаши, сукљаши, навираши (о пламену, диму и сл.).* ■ **~ се 1. а.** *прелазиши језиком преко своје длаке (обично ради одсшрањивања нечисшоће), гладиши се језиком; узајамно се гладиши језиком (одсшрањујући шако нечисшоћу и др.) (о неким живошињама, обично о мачкама или говедима).* **б.** разг. *љубиши се, цмакаши се.* **в.** фиг. *добро се слагаши, дружиши се, пријашељеваши (чесшо неискрено, из корисшољубља и сл.).* **2.** *шрошиши се, шрши се, шањиши се (од шрења или упошребе), хабаши се, излизиваши се.* • **~ (некоме, нечије) пете (ноге, стопала и сл.)** *биши понизан, снисходљив према некоме, улизиваши се, улагиваши се, додвораваши се (некоме).* **~ прсте** *сладиши се, наслађиваши се (најчешће једући нешшо).* **пљувати па ~** *говориши час једно час друго, мењаши мишљење, биши недоследан, беспринципијелан.*

лизе́за ж фр. *женски шопли, крашки плешени огршач који се облачи преко спаваћице.*

лѝзнути, -нēм свр. *према лизаши.* ■ **~ се** свр. *према лизаши се (1а).*

лѝзōл, -о́ла м грч.-лат. хем. *смеђа, ошровна шечносш (расшвор крезола у калијумовом сапуну), са мирисом фенола, која се упошребљава као дезинфекционо средсшво.*

лѝзōлнӣ, -ā, -ō *који се односи на лизол, који садржи лизол:* ~ раствор.

лѝзоформ и **лизо̀форм** м грч.-лат. хем. *отровно дезинфекционо средство састављено од раствора формалдехида, алкохола и калијумовог сапуна.*

лизу̀кати, лѝзучēм и лѝзуħēм и **лизу̀кати,** лѝзучēм и лѝзуħēм несвр. *у дем. значењу: лизати.*

ли́ја ж *у хип. и експр. значењу: лисица (1).*

лија́на ж фр. бот. *у мн.: зељасте и дрвенасте биљке дугог и танког стабла, које се разноврсним израштајима причвршћују за друге биљке и предмете или се обавијају око њих, пењачице, пузавице (у јд.: таква биљка).*

лија̀ндер м бот. *зимзелени, украсни грм приморских крајева* Nerium oleander *из ф.* Apocynaceae, *олеандер.*

лѝјас м енгл. геол. *прво, најстарије раздобље јуре; геолошки слој који се формирао у то време.*

ли́јати, лӣјāм несвр. (најчешће у спрези са „долијати") **1.** *лутати, луњати, скитати.* **2.** *варати, подваљивати и сл. на лукав, препреден начин, избегавајући казну.* – Лијала, лијала, па долијала.

лѝјāħ, -а́ħа м нар. *в. лисац (а).*

лијѐвати, лӣјевāм несвр. јек. *в. лити.*

лијен, лијено јек. *в. лењ, лењо.*

лӣк м (мн. ли́кови) **1. а.** *изглед, црте лица, лице; израз лица као одраз унутрашњег стања човека:* бити ликом на оца; љутитог лика. **б.** *спољашњи, физички изглед неке особе, фигура, стас, обличје.* **2. а.** *скуп својстава, одлика које карактеришу одређену личност; личност, особа уопште.* **б.** *уметнички транспонована или обликована личност (у књижевном, филмском и сл. делу):* остварити, стварати, тумачити и сл. лик јунака. **3.** *оно што карактерише особу одређене професионалне, друштвене и сл. оријентације, оно што је својствено одређеном друштвеном слоју, професији и сл., профил; карактеристичне одлике, битна својства неке ствари или појаве, карактер.* **4. а.** *тродимензионално обликована фигура, кип, статуа и сл.* **б.** *страна металног новца на којој је нечији лик (1а) или нека друга ликовна представа, глава.* **в.** *слика, портрет; икона.* **г.** физ. *слика нечега или некога која се образује као последица одбијања светлосних зрака од огледала, одн. друге површине или после преламања кроз сочиво.* **д.** мат. *одређени састав геометријских елемената (тачака, линија, површи, тела), геометријска слика или тело.* **ђ.** *облик шаре, орнамента и сл. на тканини или неком другом предмету.* **5. а.** *спољашњи изглед нечега, изглед уопште; облик, форма:* имати лик полумесеца. **б.** *начин, облик испољавања, манифестовања нечега, врста, вид нечега:* поједини ликови сујеверја. **в.** лингв. *облик који добија нека реч у језичком систему.* **6.** спорт. *неколико међусобно повезаних покрета који чине одређену целину, фигура (нпр. у клизању на леду или у скијању).*

Ли́ка ж (дат. Ли́ци) **а.** *предео, крај између Велебита, Пљешивице и Велике и Мале Капеле.* **б.** *река понорница у Личком пољу.*

лӣка ж **1.** *неодрвењено влакнасто ткиво, танки слој дрвета испод коре који се (обично прерађен) употребљава у плетарству, за везивање и сл., лико,* liber. **2.** *влакно лана, конопље или јуте које се користи за предиво.* • **везивати лику за опуту** *једва састављати крај с крајем, тешко, мучно живети, животарити.* **вучја** ~ бот. *жбунаста листопадна биљка* Daphne mezereum *из ф.* Thymelaeaceae, *маслиница.*

лӣкāр м зоол. *назив за неке инсекте из пор. поткорњака* (Ipidae, Scolytidae): боров ~, јасенов ~, оморике ~, велики ~.

ликвефа̀кција ж лат. *претварање гаса или паре у течно стање.*

лѝквида и **ликви́да** ж лат. лингв. *ликвидни сугласник (нпр. л, љ);* уп. ликвидан (2).

лӣквӣдан, -дна, -о лат. **1.** банк. и фин. **а.** *који се може без сметњи претворити у готовину или употребити као средство за плаћање; који је у готову, готовински:* ликвидна средства. **2.** (одр.) лингв. *чија се артикулација карактерише извесним потискивањем ваздушне струје (најчешће бочним странама језика) и активним учешћем језика, текући (о неким сугласницима):* ликвидни сугласник.

ликви̇̀дāтор м **1.** фин. *службеник који контролише, проверава тачност, исправност и усклађеност свих новчаних докумената (фактура, платних спискова, путних налога и др.) са важећим прописима и врши обрачун на основу њих.* **2.** правн. *онај који врши ликвидацију неког предузећа, установе, имовине, заступник масе (покретне и непокретне имовине неког предузећа, установе и сл.) у ликвидацији;* уп. ликвидација (1). **3.** пол. *припадник, присталица струје у неком покрету која се залаже за ликвидацију тога покрета;* уп. ликвидаторство. **4.** *онај који некога (нпр. политичког противника) ликвидира, убија;* уп. ликвидирати (2в).

ликви̇̀дāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на ликвидаторе и ликвидаторство;* уп. ликвидатор (3).

ликви̇̀дāторство с пол. *тежња припадника, присталица одређене струје у неком политичком покрету да доведу до практичне ликвидације, укидања тога покрета.*

ликвидату́ра ж *контрола и обрачун докумената који се врше пре њихове исплате; служба која обавља те послове.*

ликвида́ција ж **1.** фин. и правн. *престанак рада неке привредне организације, предузећа, установе и сл. (због неликвидности, презадужености и др.); коначни обрачун и други поступци који се при томе врше.* **2.** фин. *испуњење, извршење, окончање одређених финансијских обавеза:* ~ дугова. **3. а.** *коначно укидање, уклањање, искорењивање нечега:* ~ кметства, ~ неписмености, ~ ропства. **б.** *уништење, уништавање:* ~ непријатељског положаја. **в.** *убијање, истребљење; погубљење, смакнуће:* физичка ~.

лӣквидациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на ликвидацију:* ~ књига, ~ комисија, ~ поступак.

ликвиди́рати, -ӣдӣрāм свр. **1. а.** *извршити коначни обрачун и друге потребне послове приликом престанка рада неког предузећа, установе, институције и сл., извршити ликвидацију (1).* **б.** *извршити контролу, проконтролисати и обрачунати новчана документа пре њихове исплате:* ~ налог, ~ рачуне. **2. а.** *искоренити, елиминисати; окончати (неко стање, процес и сл.), решити:* ~ заосталост, ~ старе односе; кад је ликвидиран балкански рат. **б.** *учинити крај нечему, постојању нечега, уништити:* ~ бункере, ~ железничку станицу, ~ феудалну Европу. **в.** *убити (некога); побити (људе).*

ликви́днōст, -ости ж **а.** *својство онога што је ликвидно, онога који је ликвидан, способност подмиривања, испуњавања постојећих финансијских обавеза, солвентност.* **б.** *могућност брзог, лаког и економичног претварања у платежно средство (готов новац и сл.); могућност наплате, наплативост.*

лӣквор м лат. *бистра, безбојна течност која одваја мозак и кичмену мождину од њихових овојница,* liljuor cerebrospinalis.

лѝкēр, -éра и **лѝкер,** -а м фр. *врста слатког и ароматичног алкохолног пића.*

лѝкēрскӣ и **лѝкерскӣ,** -ā, -ō *који се односи на ликер.*

лӣко с *в. лика (1).*

лӣков, -а, -о *који се односи на лику (лико), који је од лике (лика):* ~ уже.

лӣковати, лӣкујēм несвр. *испољавати победничко, славодобитно расположење, велику радост, задовољство, веселити се због неког успеха, победе и сл. или, често са призвуком злурадости, због нечијег пораза, неуспеха и сл.; тријумфовати.*

лӣковац, -ōвца м бот. **1. а.** *у мн.: биљке рода* Daphne *(ф.* Thymelaeaceae), *који обухвата око педесет врста зимзелених и листопадних грмова, ређе малих дрвета (у јд.: биљка из тога рода).* **б.** *назив за поједине врсте тога рода:* D. mezereum *(вучја лика),* D. alpina, D. cneorum, D. laureola, D. blagayana. **2.** *у мн.: породица дрвенастих, ређе зељастих биљака* Thymelaeceae, *у коју спада род* Daphne *и неки други родови (у јд.: биљка из те породице).*

лӣковина ж *в. лика (1).*

лѝкōвнӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на област уметности у коју спадају сликарство, вајарство, одговарајуће гране примењене уметности (ређе и архитектура) и на уметнике који се њоме баве:* ~ прилог, ~ стваралаштво, ликовне уметности. **2.** (у им. служби) с ђач. *ликовно васпитање као наставни предмет.*

лѝкӯвно прил. *на ликовни начин, средствима својственим ликовним уметностима (сликом, скулптуром, бојом и сл.):* ~ изразити.

лико́внōст, -ости ж *оно што карактерише ликовну уметност, елементи својствени ликовном стваралаштву.*

лико̀вња̄к, -а́ка м разг. и ђач. *ликовни уметник; онај који се бави ликовном уметношћу; наставник ликовног васпитања, ликовних уметности.*

Ли̏кота м шаљ. и подр. *Личанин.*

ли̏кра ж *еластично вештачко влакно од којег се прави рубље, женске чарапе, спортска одећа и сл.*

ли̏ла прид. непром. итал. (фр.) *плавкастоцрвенкаст, светлољубичаст:* ~ марама.

ли́ла[1] ж хип. нар. **а.** *мама, мајка; баба, бака.* **б.** (само у вок.: ли̏ле и ли̏ло) *у обраћању драгој, вољеној особи уопште, без обзира на род.*

ли́ла[2] ж **1.** *танки, глатки слој коре дрвета (брезе, трешње, вишње и сл.), који се лако љушти; са млађег дрвета (брезе, трешње, вишње и сл.) огуљена, ољуштена таква кора која се употребљава у различите сврхе.* **2. а.** *бакља, буктиња начињена најчешће од осушене коре одређеног дрвећа, која се обично носи за време неких народних обичаја.* **б.** *ватра, одн. гомила грања, сламе, коре од дрвета и сл. која се према народном обичају пали уочи неких празника (нпр. Ивањдана).* **в.** *обичај паљења бакљи или ватри уочи неких празника, за време поклада и сл.*

ли̏ле-ми̑ле прил. *в. лале-миле.*

лилипута́нац, -нца м (према називу за становнике Лилипута из дела Џ. Свифта „Гуливерова путовања") **а.** *особа врло ниског раста, кепец, патуљак.* **б.** *уопште оно што је врло мало, ситно, минијатурно.*

лилипу̏та̄нка ж *женска особа малог, патуљастог раста.*

лилипу̏та̄нскӣ, -а̄, -о̄ *врло мали, минијатуран, патуљаст:* ~ држава, ~ радња.

ли̏лихип м (енгл.?) *в. лизалица.*

лилокри́лац, -лца и **лило̀крилац,** -ӣлца м зоол. *в. опнокрилац.*

Ли̑м, Ли́ма м *највећа, десна притока Дрине.*

ли̑м, лѝма (ли̏ма) м (итал.?) *танка метална плоча добијена ваљањем (ређе ковањем) растегљивих метала (гвожђа, бакра, алуминијума и сл.);* уп. плех. • **бели ~** *гвоздени лим превучен калајем.*

ли̏ма̄н, -а́на м тур. (грч.) **1.** *језеро с морском водом; потопљено ушће реке, рукавац мора, левкасти плитки залив или драга обично ограђена од мора спрудовима и пешчаним превлакама;* уп. лагуна. **2.** *мирна, обично дубока вода, издвојени део реке изван главне струје; дубоко место у реци, вир.*

ли̏ма̄р, -а (лѝма̄р, -а́ра) м *занатлија који израђује предмете од лима.*

лима̀рија ж *предмети израђени од лима; лимена конструкција, лимени делови грађевине, аутомобила и др.*

лѝма̄рница ж *лимарска радионица; лимарско одељење у фабрици.*

ли̏ма̄рскӣ (лѝма̄рскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на лимаре и лимарство:* ~ занат, ~ лем, ~ радник.

лима́рство с *лимарски занат.*

ли̏мб м лат. *предворје пакла, претпакао, у којем, по римокатоличком веровању, бораве душе некрштене деце и старозаветних праведника.*

ли̏мба ж бот. **1.** *врста бора* Pinus cembra *из ф.* Abietaceae, *планински бор.* **2.** *тропско дрво* Terminalia superba *из ф.* Combretaceae.

лѝмен и **ли̏мен,** -а, -о **1.** *који је од лима, плехан:* лимени котлић, лимени кров. **2.** *који потиче од предмета направљеног од лима, произведен ударом о лим (о звуку); који је налик на звук којим одзвања лим, метален (о боји гласа, звука уопште).*

лѝме̄нка ж (дат. -нци; ген. мн. -кӣ) *лимена кутија или лимена посуда уопште која се употребљава у различите сврхе (најчешће за конзервирање хране);* уп. конзерва.

лѝмено и **ли̏мено** прил. *као што одзвања лим, попут звука који производе лимени предмети при додиру, удару и сл., метално:* ~ звонити, ~ звучати.

ли́мес м лат. **1.** ист. *утврђена граница Римског царства.* **2.** мат. *гранична вредност (нпр. низа).*

лѝмит м фр. *утврђена цена, јемство, одговорност, рок, план и сл. који се не сме прекорачити; ограничење уопште, граница која се не сме прећи.*

ли̏митатӣван, -вна, -о **а.** *који ограничава (нпр. примену неког правног прописа, акта само на оно што је наведено, побројано), ограничавајући.* **б.** лог. *изражен, казан реченицом у којој је копула позитивна, а остали део предиката негативан, негиран (о суду).*

ли̏митатӣвно прил. *на лимитативан начин, са ограничењима;* уп. лимитативан (а): ~ одредити овлашћења.

лимита́ција ж *утврђивање, постављање лимита, ограничење, ограничавање.*

лимитѝрати, -ѝтӣра̄м свр. и несвр. *утврдити, утврђивати, одредити, одређивати лимит, границу нечега, ограничити, ограничавати:* лимитирано време, ~ камате, ~ кредите.

лимно̀лог м *научник који се бави лимнологијом.*

лимноло̀гија ж грч. *грана хидрологије која се бави истраживањем слатких вода, обично језера.*

лимно̀лошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на лимнологе и лимнологију:* ~ конгрес, лимнолошка проучавања, ~ студија.

лимо̀нӣн, -ӣна м *горки састојак, горка материја у лимуновој кори и семену.*

лимо̀нӣт, -ӣта м мин. *гвоздена руда црвенкасте, смеђе или жућкасте боје, триоксид гвожђа* ($Fe(OH) \cdot nH_2O$).

лимо̀нӣтскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на лимонит, који садржи лимонит:* ~ зрње, ~ слој.

лимо̀нтус м *в. лимунтос.*

ли̑мскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Лим:* ~ долина.

лимузи́на ж фр. *путнички аутомобил затворене каросерије, с непокретним кровом; луксузан, елегантан путнички аутомобил; путнички аутомобил уопште.*

ли̏му̑н м (мн. ли̏мунови (ли̏му̑ни)) бот. и агр. **а.** *зимзелена воћка кожастих листова* Citrus limonia *из ф.* Rutaceae, *чији плодови садрже пуно киселог и ароматичног сока богатог витамином С; плод те воћке.* **б.** *сродна врста* Citrus medica, *четрун; плод те врсте.* **в.** *у мн.: уопште воћке рода* Citrus. • **као исцеђен ~** *веома исцрпљен, изнурен.* **чекати (хтети и сл.) лимун** ир. *чекати, очекивати позив.*

лимуна́да ж **1.** *освежавајуће безалкохолно пиће од лимуновог сока (или лимунтоса) и воде.* **2.** фиг. *уметничко, најчешће књижевно или филмско дело које се одликује површношћу, идиличношћу, сладуњавошћу и јефтиним ефектима.*

ли̏мунаст, -а, -о *који је као лимун, који подсећа на лимунов плод, на лимун, сличан лимуну (о боји, облику и др.).*

ли̏мунастожу̑т, -жу́та, -о *који је боје зрелог лимуна, светложут.*

ли̏мӯнка ж агр. *врста крушке; врста јабуке.*

ли̏мункаст, -а, -о *који има нијансу лимунове боје, жућкаст.*

ли̏мӯнов, -а, -о *који се односи на лимун (који припада лимуну, који је од лимуна, који је као код лимуна и сл.):* ~ боја, ~ кора, ~ сок.

ли̏мӯнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на лимун.* • **~ киселина** *трobазна киселина* ($C_6H_8O_7$) *која се користи у медицини, производњи освежавајућих пића и др.*

лиму̏нтос м тур. *лимунска киселина* (Acidum citricum) *у чврстом стању, у виду ситних кристала, која се употребљава у домаћинству, фармацији и др.*

лиму̏нчић м *дем. од лимун.*

лиму̏њача ж агр. *врста јабуке;* уп. лимунка.

ли̑мфа ж лат. физиол. *безбојна или жућкаста течност састављена од крвне плазме и леукоцита, која се ствара у ткиву и тече кроз судове налик на крвне, омогућавајући размену материја између крвних судова и ћелија ткива, ткивна течност.*

лимфати̏зам, -зма м мед. *конституционално увећање органа, ткива и ћелија које сачињавају лимфатични систем у организму, лимфатична конституција.*

лимфа̀тичан, -чна, -о **1.** (одр.) *који се односи на лимфу, лимфни:* лимфатични судови, ~ ткиво. **2.** *који болује од лимфатизма, склон лимфатизму; увећан, натечен, подбуо:* ~ човек; ~ врат.

ли̑мфнӣ, -ā, -ō *који се односи на лимфу, који је у вези с лимфом:* лимфни судови.

лимфо̀цӣт, -ӣта м (обично у мн.) анат. *врста леукоцита, белог крвног зрнца.*

лимфоцито́за ж мед. *увећан број лимфоцита који се јавља код неких болести.*

ли̏нгва̄лнӣ, -ā, -ō лингв. *који се артикулише помоћу језика, језични:* ~ сугласник.

ли̏нгвист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који се бави проучавањем језика, језички стручњак;* уп. језикословац.

лингви̏стика ж фр. *наука о језику, која обухвата више релативно самосталних научних дисциплина; теоријско проучавање језика, теоријска, општа наука о језику;* уп. језикословље.

лингви̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на лингвистику, језички, језикословни:* ~ испитивање, ~ податак, ~ студија.

лингви̏стички прил. *на лингвистички начин, са становишта лингвистике:* ~ објаснити, ~ проучавати.

лине̏а̄л, -а́ла м лат. *в.* *лењир.*

ли̏неа̄ран, -рна, -о **1. а.** *који се налази, пружа, простире у правој линији; који је начином простирања или обликом налик на нацртану праву линију, издужен, дугуљаст:* ~ вал, линеарни трусови, линеарни цветови. **б.** *који се врши, обавља и сл. у једном правцу, у једном смеру, једносмеран, једностран; доследно усмерен, одређено оријентисан.* **в.** *који се односи на једну димензију, једнодимензионалан:* ~ ширење. **г.** *који се односи на дужину пређене путање (а не на угао):* ~ брзина. **2.** *који се једнако примењује на све, једнаких вредности, уједначен, једнак:* ~ повећање плата. **3.** слик. *нацртан, изведен, израђен само линијама, цртама, обрисом или контуром, који се састоји из линија; који се одликује дводимензионалним приказивањем, представљањем објекта, сликањем у једној линији, у једној равни, без геометријске, тродимензионалне перспективе:* ~ орнамент; ~ композиција, ~ сликарство. **4.** мат. *који је обично у вези с првим степеном, који се најчешће може графички представити једном линијом:* ~ једначина, ~ функција, ~ члан.

ли̏неа̄рно прил. *на линеаран начин:* **а.** *попут линије, црте, у линији, дуж линије, у једној равни и сл.:* ~ поларизована светлост. **б.** *помоћу линија, црта, без сенчења.* **в.** *једносмерно; једнострано, једнолинијски.*

линеа́рно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је линеарно.*

лине̏та ж фр. воj. *избочено полукружно утврђење.*

ли́нија ж лат. **1. а.** *једнодимензионална геометријска представа споја двеју тачака на некој површини, пресек двеју површина или граница неке ограничене површине, једнодимензионални траг нечега и сл.; уопште оно што се истиче једном димензијом, издуженошћу, простирањем у дужину и сл.:* вертикална ~, изломљена ~, крива ~, кружна ~, паралелна ~, права ~, спирална ~, хоризонтална ~. **б.** *црта, трака и сл. којом се ограничава или обележава неки простор (нпр. на спортском игралишту), одн. црта, трака и сл. која означава границу или смер кретања на неком терену, путу и др.:* ~ казненог простора, игра с основне линије, ~ старта. **в.** *замишљена или стварна црта, одн. уски појас земљишта који раздваја различита подручја (државе, покрајине, области и др.), граница; међа:* гранична ~. **2.** *замишљена права црта која спаја два места (или више њих ако су у истом смеру), правац:* ~ Краљево – Рашка. **3. а.** *саобраћајница, пут, правац којим се обавља саобраћај (копнени, водени или ваздушни), обично са утврђеним распоредом и одређеним станицама, саобраћајна веза уопште:* аутобуска ~, међународна ~. **б.** *телефонска или телеграфска веза; веза путем радија, радио-веза.* **4.** *линеарни распоред, поредак, размештај, низ, ред, врста:* седети у истој линији. **5.** воj. **а.** *бојни, борбени ред, борбени или војнички строј; копнене оружане снаге распоређене на бојном пољу за дејствовање; привремена, неутврђена граница између зараћених страна на фронту:* борбена ~, ~ фронта. **б.** *низ војних утврђења на фронту или граници:* Мажиноова ~. **6. а.** (обично у мн.) *систем црта, контуре, обриси који уобличавају спољни изглед, лик неког предмета, лица или неког другог дела тела; карактеристични елементи тога:* бити лепих линија; обле линије. **б.** *телесна фигура, стас; витки стас, виткост:* држати линију. **в.** *бразда, вијуга на длану (на основу које гатају празноверни):* ~ живота, ~ љубави, ~ среће. **7.** фиг. **а.** *правац, ток и начин развоја, збивања нечега; основни ток, основна нит развоја, остварења, реализације и сл. нечега:* ~ драмске радње; главна мелодијска ~. **б.** *животни пут, ток живота.* **в.** *правац и начело којих се неко држи, став, програм, курс, оријентација (нпр. неке државе, странке и сл.).* **г.** *непрекинут ток нечега, одвијање, извођење, остварење, реализација у континуитету, без прекида:* ~ говора, ~ мисли. **8.** *ланчани систем производње, ланчана производна трака:* ~ за производњу аутомобила. **9.** *сектор, област, поље, подручје рада, деловања или збивања:* радити по војној линији. **10.** *породична лоза, род; низ сродника који потиче од неког заједничког претка, генеаолошко потомство, колено:* женска ~, мушка ~, побочна ~, права (прва) ~, силазна ~, узлазна ~. • **бочна** ~ анат. зоол. *орган у виду канала у риба и ларви водоземаца, смештен с обе стране тела, у којем се налази динамично чуло,* linea lateralis. **бројна (бројевна)** ~ мат. *права која служи за представљање реалних бројева.* **ваздушна (зрачна)** ~ *замишљена линија која представља најкраће растојање између две тачке на земљи, између два места.* **демаркациона** ~ *граница утицаја разних сила на неком подручју, граница између окупираних зона и сл.; граница, појас који раздваја зараћене стране за време примирја.* ~ **(нај)мањег отпора** *(нај)лакши пут, (нај)лакши начин, онако како је (нај)лакше.* **подневна (подневачка)** ~ *права која спаја северну и јужну тачку хоризонта.* • **бити на линији, држати се линије** и сл. *држати се утврђених принципа, смерница, ставова, програма, курса, оријентације, заузимати одређен политички (ређе неки други) став.* **у главним линијама** *у ономе што је главно, основно, битно, најважније; у главним цртама, укратко.* **у крајњој линији** *у крајњем случају, у крајњој инстанци, на крају крајева.*

линѝја̄ш, -а́ша м пеј. *онај који се круто држи одређеног става, програма, курса неке странке, владе итд., онај који се увек држи званичне политичке, страначке и сл. линије.*

ли́нијица ж *дем. од линија.*

ли́нӣјскӣ и **ли̏нӣјскӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на линију (који се састоји од линија, који се одликује линијама и сл.);* уп. линија (1а): ~ спектар, ~ цртање. **2.** спорт. *који се налази поред линије игралишта, на гол-линији и сл. (о помоћном судији, голману и др.).* **3.** *који се односи на саобраћајну линију, везу, на саобраћај који се одвија на редовној прузи;* уп. линија (3а): ~ пловидба. **4.** воj. *који се односи на одређени вид постројења и функционисања неких родова војске;* уп. линија (5а): ~ строј.

ли̏нӣн, -и́на м биол. *саставни део, материја, супстанца ћелијског једра која се слабо боји базичним бојама.*

лино̀ксӣн, -и́на м *чврста материја добијена сушењем ланеног уља која служи као сировина за израду линолеума.*

линолѐум м лат. *гладак и еластичан материјал за покривање подова, зидова, столова и др., индустријски произведен обично од јутане тканине и смесе пиљевине, плуте, ланеног уља и боје или од пластичних маса.*

ли̏норе̄з м граф. **а.** *графички поступак при којем се цртеж урезује у плочу од линолеума, која потом служи као матрица за отискивање на папир.* **б.** *графички рад, графика, цртеж израђен таквим поступком.*

ли̏нотӣп м лат.-грч. (енгл.) граф. *слагачка машина која излива слог у целим редовима.*

ли́нути, ли̑не̄м свр. **1.** *у дем. значењу: ситнути, усути, улити, налити; пролити, просути.* **2.** *нагло, одједном ударити,*

йљуснуши (о киши); найло пошећи, навреши (о сузама, крви и сл.); грунуши; йрелиши се, излиши се (о води, шечносши уойшше).

лѝнцура ж 1. бот. *вишегодишња зељасша биљка* Gentiana lutea *из ф.* Gentianaceae, *чији се горки корен уйошребљава у медицини, срчаник.* 2. *ракија у којој је извесно време држан корен линцуре (1).*

лѝнч м енгл. *суд масе, гомиле, прошивзаконишо, самовољно кажњавање некога (обично смрћу) без суђења.*

лѝнчовати, -чујем свр. (несвр.) *извршиши (вршиши) линч над неким, подврћи (подвргаваши) линчу.*

лѝњав, -а, -о *који има решку, йроређену длаку или ју је сасвим изгубио (о неким живошињама); редак йроређен, опао (о длаци).*

лѝњавōст, -ости ж *особина онога шшо је лињаво.*

лѝњāк, -а и **лѝњāк,** -áка м зоол. *слашководна риба мирних вода* Tinca vulgaris *из йор.* Cyprinidae.

лѝњати се, -āм се и **лѝњати се,** лињāм се *мењаши или губиши длаку (о неким живошињама или њиховој длаком прекривеној кожи); опадаши (о длаци).*

лѝпа ж бот. *меко, лисшойадно крошњасшо дрво рода* Tilia (Tilia platyphyllos *и др.) из ф.* Tiliaceae, *чији се мирисни медоносни цвеш уйошребљава за чај.* • *називи за разне врсше лийе:* **бела** ~ T. tomentosa; **позна** ~ T. cordata, *лийолисш;* **рана** ~ T. platyphyllos и др.

липáза ж хем. и биол. *ензим, фермент који разлаже, расшвара масши.*

лѝпањ, -пња м рег. *в. јун.*

лѝпањскӣ, -ā, -ō рег. *в. јунски.*

лѝпāр, -áра м *лийова шума, лийов гај, лийик.*

липàрит, -íта м мин. *врсша вулканске сшене;* уп. риолит.

лѝпати, лӣпāм несвр. пеј. *много, халайљиво, йрождрљиво йиши неко йиће или узимаши шечну храну.*

липемàнија ж грч. мед. *в. меланхолија.*

лѝпен м зоол. *в. лийљен.*

лѝпид, -ида м хем. *в. лийоид.*

лѝпик, -ика м *лийар.*

лѝпин, -а, -о *који се односи на лийу, који йрийада лийи, лийов:* ~ мирис, ~ цвет.

лѝпица ж бот. *једногодишња зељасша биљка* Abutilon Avicennae *из ф.* Malvaceae.

липѝцāн, -áна, **липицáнац,** -нца и **липицáнер** м *коњ белац йлеменише йасмине (йо Лийици код Сежане).*

липицáнерскӣ и **липѝцāнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на лийицанере, лийицане:* ~ коњ, ~ пастув.

лѝпљан и **лѝпљен** м зоол. *врсша речне (ређе језерске) рибе сличне йасшрмки* Thymallus thymallus *из йор.* Salmonidae.

лѝпов, -а, -о 1. *који је од лийе, који се односи на лийу;* уп. липин: ~ грана, ~ кора, ~ мед, ~ хлад, ~ цвет, ~ чај. 2. *у йеј. значењу, као аширибуш именица „вера“, „крсш“ и сл. (кад муслимани с омаловажавањем, йрезиром говоре о хришћансшву и хришћанима).*

лѝповāк м *лийов шшай, лийова башина и сл.*

лѝповац, -ōвца м *мед од лийовог цвеша, лийов цвеш.*

лѝповина ж *лийово дрво (као грађа и гориво).*

липòид, -ида м грч. хем. *у мн.: йриродна органска једињења слична масши, која се налазе као сасшојци свих живошињских и човекових ћелија, нарочишо у нервном сисшему и у крви (у jg.: шакво једињење);* уп. липид.

липòиднӣ, -ā, -ō *који се односи на лийоиде и на грану хемије која се бави њиховим изучавањем.*

лѝполист м бот. *в. йозна лийа (йод лийа).*

лѝпōм, -óма м мед. *бениїни шумор који насшаје гомилањем масног шкива, масни ошок, лојница,* lipoma.

липсáвати, лѝпсāвāм *несвр. йрема лийсаши;* уп. липсивати.

лѝпсао -āла, -ло и **лѝпсао,** -ала, -ло *р. йр. од лийсаши у аширибушивној служби:* ~ мачка.

лѝпсати и **лѝпсати,** лӣпшēм свр. непрел. 1. *уїинуши, цркнуши, крейаши (о живошињама).* 2. експр. а. *завршиши живош йод шешким околносшима, скайаши (од їлади, жеђи, хладноће и др.); умреши.* б. *йрешерано се умориши, веома се исцрйсши (од найорног йосла, уложеної шруда и сл.), сашреши се.* • НПосл **не липши, магарче, до зелене траве** *каже се кад неко шреба сувише дуїо да чека исйуњење, осшварење нечеїа.*

липсѝвати, лѝпсујēм *несвр. йрема лийсаши;* уп. липсавати.

лѝпсотина ж а. *лийсала, уїинула живошиња, шело уїинуле живошиње, сшрвина, лешина.* б. *веома мршава, изнурена, изнемоїла, слаба живошиња, цркошина, мрцина.*

лѝптати, лѝптӣ(м) (лӣпћē(м)) (лѝптети јек. лѝптјети, лѝптӣ(м)) несвр. *јако шећи, исшицаши, лиши (о крви, зноју, сузама и сл.).*

лѝра и **лѝра** ж итал. *садашња, одн. сшара новчана јединица у неким земљама.*

лѝра ж грч. 1. муз. а. *сшарински жичани музички инсшруменш, чији се лик узима као амблем музике.* б. *назив за неке друїе сшаре музичке жичане инсшрументе.* 2. *симболично: йесничка умешносш, йеснишшво, йоезија, лирика.*

лѝраст, -а, -о *који има облик лѝрē (1а), сличан лѝри:* ~ лишће, лирасти рогови.

лѝрасто прил. *у облику лѝрē (1а), као лира, слично лири:* ~ подељен.

лирàшица ж (понекад с атрибутом „красна“) зоол. *аусшралијска йшица из реда врайчарица* (Passeriformes).

лирѝзам, -зма м *оно шшо је својсшвено лирској йоезији, лирици, оно шшо одликује лирику, оно шшо је лирско, лирично, лирско обележје;* уп. лиричност.

лѝрик м *в. лиричар.*

лѝрика ж грч. књиж. *лирска йоезија.*

лѝрица и **лѝрица** ж муз. а. *дем. и хий. од лѝра* (1). б. *народни іудачки инсшрументш са шри жице.*

лѝричан, -чна, -о *који има особине лирике, својсшвен лирици, йрожеш, исйуњен лириком, лирски иншониран.*

лѝричāр м а. *лирски йесник.* б. *уойшше умешник у чијим делима йреовлађују лирски елеменши, лиричносш, лична осећања, емоције, иншимне мисли.*

лѝричкӣ, -ā, -ō *в. лѝрскӣ.*

лѝричнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својсшво онога шшо је лирично, онога који је лиричан, лирски каракшер;* уп. лиризам.

лѝрскӣ, -ā, -ō 1. а. *који се односи на лирику, који има обележја лирике:* ~ песник, ~ поезија, ~ проза. б. *йрожеш, исйуњен лиризмом, лиричан:* ~ расположење. 2. а. *који уме да иїра осећајне, емоционалне улоїе (о їлумцу, їлумици).* б. *који усйешно йева арије йрожеше осећањима, емоцијама:* ~ тенор.

лѝрски прил. *на лирски начин, као у лирици:* ~ говорити, ~ интониран, ~ обојен, ~ расположен.

лѝсаст, -а, -о *који има белеїу на челу или неком друїом делу шела йрекривеної длаком, крзном и сл. (о неким живошињама):* ~ антилопа, ~ коњ, ~ пас.

лѝсац, -сца м бот. а. *в. шроскош.* б. *зељасша једноїодишња биљка влажних, мочварних йредела* Polygonum persicaria *из ф.* Polygonaceae, *врсша шроскоша.* в. *їранаша зељасша једноїодишња биљка љушикавоі укуса* Polygonum hydropiper *из ф.* Polygonaceae, *врсша шроскоша, йайрац.*

лѝсац, -сца м а. *мужјак лисице.* б. фиг. *онај који је лукав, йрейреден, йрейредењак, лукавац;* уп. лисица (1б).

лѝсица ж (ген. мн. лӣсӣцā) 1. а. зоол. *їрабљива, ойрезна и йо народном веровању лукава звер* Vulpes *из йор.* Canidae; *женка ше звери:* обична ~, поларна (северна) ~, пустињска ~, сребрна ~, степска ~, црвена ~, црна ~ и др. б. фиг. *лукава, йрейредена особа; йодмукла и злобна особа;* уп. лѝсац (б). 2. *лисичје крзно као дойуна одеће (обично оковрашник од лисичјеї крзна) или као*

украс на одећи; лисичје крзно уопште, лисичина. **3.** бот. *в. лисичица (2).*

лѝсице ж мн. **а.** *метална направа (две међусобно повезане карике које се могу закључавати и откључавати) којом се везују, спутавају обе руке (ређе ноге) ухапшеницима (каткада и осуђеницима).* **б.** *метална направа за блокирање точкова моторног возила.*

лѝсичав, -а, -о *који је као лисица, лукав, препреден.*

лѝсичāр м зоол. *врста ловачког пса, који првенствено служи за лов на лисице и јазавце;* уп. јазавичар (1).

лѝсичāрка ж бот. *в. лисичица (2).*

лѝсичаст, -а, -о **а.** *који је као у лисице; својствен лисици:* ~ реп; ~ ћуд. **б.** *лукав, препреден; подмукао;* уп. лисичав.

лѝсиче, -ета с (супл. мн. лѝсичићи) *младунче лисице;* уп. лисичић.

лѝсичина ж **1.** *аугм. и пеј. од лисица (1).* **2.** *лисичје крзно; део одеће од лисичјег крзна или постављен лисичјим крзном;* уп. лисица (2). **3.** бот. *у мн.: двогодишњи или једногодишњи жбунићи рода* Echium *из ф.* Boraginaceae *(у јд.: биљка, жбунић из тога рода); назив за двогодишње полужбуниће тога рода:* E. vulgare *(лисичји реп) и* E. italicum.

лѝсичине ж мн. *аугм. од лисице; лисице (а).*

лѝсичити, -ӣм несвр. [гл. им. лѝсичење с] *лукаво, претворно, дволично поступати, говорити и сл., претварати се, лукавити.*

лѝсичић м *младунче лисице, лисиче.*

лѝсичица ж **1.** *дем. и хип. од лисица (1а).* **2.** бот. *врста јестиве гљиве жућкасте боје* Cantharellus cibarius *из ф.* Agaricaceae, *лисичарка.*

лѝсичјӣ (лѝсичијӣ), -ā, -ē **а.** *који се односи на лисицу, лисице, који припада лисици, лисицама, који је од лисице:* ~ бунда, ~ кожа, ~ рупа. **б.** *који је као у лисице, својствен лисици (нпр. лукав, препреден и сл.):* ~ поглед.

лѝсичји (лѝсичији) прил. *као лисица, лукаво, препредено, претворно.*

лѝсјāк, -а и **лѝсјāк,** -áка м бот. **а.** *у мн.: вишегодишње зељасте биљке рода* Astrantia *из ф.* Umbelliferae *(у јд.: биљка из тога рода).* **б.** (понекад с одредбом „велики“) *назив за врсту* A. major *из тога рода.*

лѝска[1] ж (ген. мн. лѝскӣ (лѝсāкā)) **1.** бот. **а.** *пљоснати, проширени, главни део листа,* lamina. **б.** *један, појединачан лист биљке; биљни лист уопште.* **в.** *крунични листић, латица.* **2.** *оно што има облик листа, листе (1б), лист, листић.* – Лискун се лако цепа у листе.

лѝска[2] ж зоол. *у мн.: породица малих мочварних птица* Rallidae *(у јд.: птица из те породице).* • **зелена (мала) ~** *врста лиске* Gallinula chloropus. **црна ~** *врста лиске* Fulica atra.

лѝскати, -āм несвр. *у дем. значењу: лизати.*

лѝскӯн, -ýна м мин. **а.** *у мн.: група силикатних минерала различитог састава, чији се табличасти кристали цепају у танке листиће (у јд.: минерал из те групе):* бели ~, железни ~, црни ~. **б.** *стена, слој земље, земљиште богато тим минералима.*

лискунòвит, -а, -о *који садржи лискун, богат лискуном; лискунски:* ~ пешчар, ~ шкриљац; лискуновити листићи, лискуновите љуспице.

лѝскӯнскӣ, -ā, -ō *који се односи на лискун, који је од лискуна:* лискунски листићи.

лѝснат и **лѝснат,** -а, -о **1. а.** *густо обрастао лишћем, који има доста лишћа (о дрвећу, шуми).* **б.** *који се гаји ради лишћа, код којег је лишће најважније (о поврћу).* **в.** *састављен из слојева листова, листи; који се листа, цепа на листове, листаст:* лиснато тесто, лиснати лигнит. **2.** *в. листопадан.*

лиснàтица ж (обично у мн.) *лисната, најчешће повртарска биљка, биљка чије се лишће употребљава за јело.*

лѝсни[1] и **лѝснӣ,** -ā, -ō *који се односи на лист*[1], *који је у вези с листом:* ~ омот, ~ основа, ~ петељка и др.

лѝснӣ[2], -ā, -ō *који се односи на лист*[2]: лисне кости, ~ мишић.

лѝснӣк м **а.** (обично у зб. значењу) **1. а.** *лиснате гране које се одсецају и употребљавају за сточну исхрану (обично преко зиме); одсечене лиснате гране уопште.* **б.** *пласт, стог таквих грана.* **2.** мин. *листасти калцит.*

лѝсница и **лѝсница** ж **1.** *новчаник (обично од коже, скаја и сл.).* **2.** *фасцикла, мапа.*

лѝст[1] м (мн. лѝстови (лѝстови), ген. лѝстōвā (лѝстōвā), уз количинске прил. и бр. и, ретко, лѝстā; зб. им. лӣшће (песн. арх. лӣсје) с) **1.** бот. **а.** *биљни орган виших биљака, који обично расте на гранама или стабљици, преко којег се врши асимилација (фотосинтеза) и испарање воде (транспирација),* folium. **б.** *в. латица.* **2. а.** *правилан, обично правоугаони комад папира, хартије, најчешће у саставу неке књиге, свеске, блока и сл.* **б.** *документ, исправа, уверење, потврда или уопште хартија с одређеним службеним подацима; штампани образац, формулар у који се уносе такви подаци:* гарантни ~, крсни ~, матични ~, обрачунски ~, оружни ~, товарни ~. **в.** *в. листа (а).* **3.** *дневна или периодична публикација, јавно гласило, новине:* вечерњи ~, дневни ~, женски ~, илустровани ~, књижевни ~, недељни ~, спортски ~, фабрички ~. **4. а.** *пљоснати комад метала, истањена метална плоча.* **б.** *танки, пљоснати, оштри метални део неких оруђа или алатки којим се сече, реже, струже и сл.* **в.** *уопште оно што има облик, изглед листа (1а), што је танко, пљоснато као лист (1а).* **5.** зоол. *морска риба пљоснатица* Solea vulgaris (S. solea) *из пор.* Soleidae, *спљоштеног тела.* • **једне горе ~, наше горе ~** *в. под гора.* **као на гори листа** *веома много, небројено.* **окренути, преврнути (други) лист** *поступати друкчије, супротно, променити понашање, тактику и сл.* **смоквин ~** *оно чиме се нешто прикрива, скрива, камуфлира, иза чега се нешто заклања и сл.*

лѝст[2] м **а.** анат. *задњи, мишићни део гњата, голени,* sura. **б.** *део чарапе који покрива тај део ноге, горњи део чарапе.*

лѝста ж (ген. мн. лӣстā) итал. **а.** *попис лица, ствари или појмова (обично датих по неком одређеном реду, систему), списак;* уп. регистар: гласачка ~, изборна ~, позоришна ~, порезна ~. **б.** *лист папира на којем су (обично систематски, одређеним редоследом и на одређени начин) унети или се уносе неки подаци:* пописне листе. **в.** *уопште хартија, папир с одређеним, обично службеним подацима (документ, исправа, уверење, потврда и сл.);* уп. лист[1] (2б). • **црна ~** *списак, попис имена непожељних (обично политички), осумњичених лица; уопште група, категорија у коју се стављају они који су нешто скривили, које треба казнити и сл.*

лѝставац и **лѝставац,** -āвца м зоол. анат. *трећи одељак желуца код преживара, с јако набораним зидовима, књижавац.*

лѝстак, лѝска м (мн. лѝсци, ген. лӣстāкā) (обично песн.) *дем. и хип. од лист*[1] (1а). • **златооки ~** зоол. *врста инсекта мрежокрилца* Chrysopa perla *из пор.* Chrysopidae.

листáњак, -њка м анат. *в. лист*[2] *(а).*

лѝстāр, -áра м **а.** *у зб. значењу: лишће.* **б.** *листопадно дрво, лишћар.*

лѝстара ж зоол. *у мн.: породица инсеката који се хране лишћем* Chrysomelidae *(у јд.: инсект из те породице).*

листàрица ж зоол. (обично уз им. „оса“) *у мн.: породица оса из реда опнокрилаца* (Hymenoptera), *лисне осе,* Tenthredinidae *(у јд.: оса из те породице).*

лѝстаст, -а, -о **а.** *који је обликом налик на лист, сличан листу, листолик.* **б.** *састављен из низа слојева, листи, листова; који се листа, цепа на листове, љускаст:* ~ израштај; листасти шкриљац.

лѝстат, -а, -о *в. лиснат (1а).*

лѝстати, -āм (листáмо и лѝстāмо) несвр. **1.** *добијати, развијати листове, заодевати се лишћем (о биљкама).* **2.** (нешто, по нечему) *окретати листове, странице (књиге, новина, свеске и сл.), прелиставати; превртати, претурати листове (списе и сл.) прегледајући, тражећи нешто по њима.* ■ **~ се** *раздвајати се, цепати се на листове; љускати се, раслојавати се.*

лѝстāш, -áша м бот. *у мн.: лишаји чија стељка има облик листа* Lichenes frondosi *(у јд.: такав лишај).*

лѝстер м нем. (фр.) *врсӣа лаке, ӣолувунене ӣлаӣке и сјајне ӣканине.*

лѝстина[1] ж **1. а.** *аугм. и ӣеј. од лисӣ*[1]. **б.** зб. *лишће; слој, ӣомила сувоӣ лишћа.* **б.** *в. лисӣ*[1] *(1а).* **2.** *сӣари сӣис, рукоӣисни сӣоменик; сӣара диӣлома, ӣовеља.* **3.** *в. лисӣа (а и б).*

лѝстина[2] ж (обично у мн.) анат. *в. лисӣ*[2] *(а).*

лѝстӣћ, -ѝћа (инстр. -ѝћем) и **лѝстић,** -а (инстр. -ем) м *дем. од лисӣ*[1].

лѝстићав, -а, -о *лисӣасӣ; љускасӣ.*

лѝстица ж *дем. од лисӣа; карӣица.*

листо̀лик, -а, -о *који је обликом налик на лисӣ*[1]*, сличан лисӣу, лисӣасӣ.*

лѝстом прил. **а.** *колико ӣод има, без изузеӣка, сви до једнoӣа:* устаће сви ~. **б.** *у целини, у ӣоӣӣуносӣи, сасвим:* ~ похарана и попаљена Подгора.

листоно́жац, -о́шца и **листо̀ножац,** -ошца м зоол. **а.** *слаӣководни рак* Apus caneriformis *из ӣор.* Phyllopoda. **б.** *у мн.: ӣородица ӣаквих ракова* Phyllopoda *(у јд.: рак из ӣе ӣородице).*

лѝстопа̄д м **1.** рег. *в. окӣобар.* **2. а.** зб. (мн. ø) *оӣало јесење лишће.* **б.** *ӣомила, слој ӣаквоӣ лишћа.* **3. а.** *оӣадање лишћа.* **б.** *време када оӣада лишће.*

лѝстопа̄дан, -дна, -о *који у јесен ӣуби лишће, белоӣоричан:* ~ дрво, ~ шума.

лѝстопа̄дскӣ, -а̄, -о̄ рег. *в. окӣобарски.*

листоро́жац, -о́шца и **листо̀рожац,** -ошца м зоол. **а.** *велики инсекӣ ӣврдокрилац из ӣор.* Lamellicornia. **б.** *у мн.: ӣородица инсекаӣа* Lamellicornia *(у јд.: инсекӣ из ӣе ӣородице).*

лита̀нија ж грч. **1.** цркв. *врсӣа молиӣве Боӣородици или свецима, у којој наизменично учесӣвују свешӣеник и хор или верници.* **2.** фиг. **а.** ир. *дуӣо, досадно ӣриӣоведање, набрајање, ӣонављање нечеӣа, дуӣа досадна ӣрича.* **б.** *ӣрдња, ӣридика, буквица.* • **(о)читати (некоме) литанију** *ӣрекоре(ва)ӣи, (из)ӣрдиӣи некоӣа.*

лѝтар и **лѝтар,** -тра м **а.** физ. *јединица мере за заӣремину ӣечносӣи (жиӣких, сиӣких, ӣасовиӣих и сл. маӣерија) од 1.000 милилиӣара, шӣо одӣовара заӣремини од 1* dm[3]. **б.** *нарочиӣ суд за мерење ӣечносӣи ӣакве заӣремине.*

лѝта̄р м грч. **а.** *каиш, оӣрлица на враӣу живоӣиње (обично ӣса).* **б.** *меӣална маркица, ӣривезак на враӣу са реӣисӣарским бројем или сл. ознаком.*

лѝтарскӣ и **лѝтарскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на лӣӣар, на лиӣре, изражен у лиӣрима:* ~ запремина, ~ количина, ~ мера.

ли́тати, лӣта̄м несвр. *избацивaӣи жидак измеӣ (о човеку или живоӣињи).*

лѝтера̄ран, -рна, -о (обично одр. -рнӣ) *в. књижеван (1–4).*

лѝтера̄рно прил. *на лиӣерараран начин, књижевно:* ~ обрадити.

литѐра̄т, -а́та и **литера́та,** -е̄ м *књижевник.*

литѐраткиња ж *књижевница.*

литѐра̄тор м *књижевник.*

литѐра̄торка ж *књижевница.*

литѐра̄торскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на лиӣераӣоре и лиӣераӣуру, књижевничкӣ.*

литѐра̄торски прил. *на начин својсӣвен лиӣераӣорима, књижевницима, књижевнички.*

литерату́ра ж **1.** *књижевносӣ.* **2. а.** (у зб. значењу) *сӣручна, научна, шӣамӣана дела, радови, чланци и сл. из обласӣи науке, умеӣносӣи, сӣруке и др.* **б.** *ӣоӣис ӣаквих дела и друӣих књиӣа који се наводи уз неки научни или сӣручни рад.*

лѝти, лѝје̄м (имп. лӣј; трп. лѝвен, -ѐна) несвр. [гл. им. лѝве̄ње с] **1. а.** *изручиваӣи сиӣајући, изливаӣи (из нечеӣа), сиӣаӣи (у или на нешӣо) (обично о ӣечносӣи), ӣочиӣи.* **б.** (обично са хиперболичним значењем) *ӣроливаӣи (из себе) у млазевима, у великој количини (крв, сузе).* **2. а.** (често безл.) *ӣадаӣи веома обилно, у млазевима, ӣљушӣаӣи (о киши).* **б.** *сливаӣи се, ӣећи, цуриӣи.* **3.** *ӣравиӣи од исӣоӣљеноӣ меӣала, воска и др., изливаӣи (ӣредмеӣе ӣомоћу калуӣа и сл.):* ~ звона, ~ свеће. ▪ **~ се** *изливаӣи се, цуриӣи, ӣећи (обично обилно) (о сузама и др.).*

лѝтија ж грч. **1.** *свечана ӣоворка, ӣроцесија верника, са крсӣовима, црквеним засӣавама, иконама и свешӣенсӣвом која се изводи о великим верским ӣразницима или као врсӣа молиӣвеноӣ церемонијала;* уп. процесија. **2.** *црквена засӣава која се носи на челу ӣакве или сл. ӣоворке.*

литѝја̄ш, -а́ша м **1.** *младић који на лиӣији носи црквену засӣаву, икону или крсӣ; учесник у лиӣији.* **2.** зоол. *ноћни леӣӣир, шумска шӣеӣочина из ӣор.* Thaumetopeidae: боров ~, храстов ~.

лѝтијум (лѝтӣј, -ија) м хем. *хемијски елеменаӣ* (Li), *мекани алкални меӣал сребрнасӣобеле боје.*

лѝтина ж *одливак, лӣв.*

лѝтица и **лѝтица** ж *висока, сӣрма сӣена.*

лѝтичаст и **лѝтичаст,** -а, -о *који је са лиӣицом; који је налик на лиӣицу, сӣрм:* ~ обала; ~ хридина.

лито̀граф м **1.** *шӣамӣар који се бави лиӣоӣрафијом.* **2.** *уређај за израду лиӣоӣрафских црӣежа.*

литогра̀фија ж **1. а.** *ӣрафичка ӣехника умножавања црӣежа, ӣексӣова или слика; вешӣина ӣаквоӣ умножавања.* **б.** *радионица, шӣамӣарија у којој се изводе лиӣоӣрафски радови.* **2.** *реӣродукција, слика добијена лиӣоӣрафисањем.*

литогра̀фисати, -ише̄м (литографи́рати, -а̀фӣра̄м) свр. и несвр. *умножиӣи, умножаваӣи лиӣоӣрафском ӣехником; израдиӣи, израђиваӣи лиӣоӣрафије.*

лито̀графскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на лиӣоӣрафију, лиӣоӣрафисање и лиӣоӣрафе:* ~ посао, ~ поступак, ~ рад.

лито̀лог м *научник, сӣручњак који се бави ӣроучавањем ӣосӣанка и ӣрироде сӣена и камења; ӣеӣроӣраф.*

литоло̀гија ж грч. *наука о ӣосӣанку и ӣрироди сӣена и камења; ӣеӣролоӣија.*

литосфе́ра ж грч. *чврсӣи сӣољни слој, омоӣач Земље, Земљина кора.*

лито̀та ж грч. **а.** књиж. *сӣилска фиӣура за ублажавање, када се нека ӣврдња, оцена и сл. исказује ӣорицањем својсӣва суӣроӣноӣ и друкчијеӣ значења од оноӣ које хоће да се каже.* **б.** лингв. *двосӣрука неӣација.*

лито̀фӣт, -и́та м (обично у мн.) грч. бот. **а.** *биљка ӣрилаӣођена живоӣу на камену.* **б.** *окамењена биљка, биљни фосил.*

лѝтра ж *в. лиӣар.*

литра́жа ж *лиӣарска заӣремина суда.*

лѝтренӣ и **лѝтренӣ,** -а̄, -о̄ *лиӣарски.*

литрѐња̄к, -а́ка м и **литрѐњача** ж *боца (обично сӣаклена) заӣремине од једноӣ лиӣра (за вино, ракију и сл.) са ширим дном.*

лѝтрица ж *мања сӣаклена боца која је исӣоӣ облика као лиӣрењак; лиӣрењак (чесӣо у ир. значењу).*

литу̏ргија ж црнкв. **а.** *ӣлавно дневно боӣослужење у хришћанској, ӣравославној цркви; служба божја уоӣшӣе.* **б.** *црквена књиӣа са лиӣурӣијским ӣексӣовима.* **в.** (и муз.) *збир хорских и солисӣичких вокалних комӣозиција које се ӣевају ӣриликом ӣлавноӣ боӣослужења; музичко дело комӣоновано за ӣакву ӣрилику.*

литу̏рга̄јскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на лиӣурӣију:* ~ језик, ~ књига, ~ песма.

литу̏ргика ж (дат. -ици) *наука о боӣослужењу, о црквеним обредима.*

литу̏ргисати, -ише̄м несвр. црнкв. *служиӣи лиӣурӣију, чинодејсӣвоваӣи.*

литу̏ргича̄р м *онај који изучава лиӣурӣику; ӣознавалац лиӣурӣике.*

литу̏ргичкӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на лиӣурӣику:* ~ семинар. **2.** *в. лиӣурӣијски.*

лиферант м нем. *онај који за некога врши набавку, доставу, испоруку поруџбине, робе (обично у већим количинама), добављач, испоручилац (робе).*

лиферантскӣ, -ā, -ō *који се односи на лиферанте, који припада лиферантима:* ~ зарада, ~ посао.

лиферација ж *набавка, достава, испорука поруџбине, робе.*

лиферовати, лиферујēм свр. и несвр. нем. *набавити, набављати, доставити, достављати, испоручи(ва)ти поруџбину, робу (обично у већим количинама).*

лифт м (мн. -ови) енгл. *електрична дизалица за превоз људи или терета између појединих спратова у вишим и високим зградама и другим грађевинским објектима.*

лифтбој м енгл. *онај који управља лифтом и превози њиме људе до појединих спратова (обично у великим хотелима).*

лихвāр м *онај који даје новац на зајам уз врло високу камату, зеленаш.*

лихвáрити, лихвāрӣм несвр. [гл. им. лихвáрēње с] *бавити се лихварством, зеленашити.*

лихвāрка ж *женска особа лихвар.*

лихвāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на лихваре, зеленашки:* ~ пословање, ~ поступак, лихварски услови.

лихвāрски прил. *на лихварски, зеленашки начин, као лихвар:* ~ шпекулисати.

лихвāрство и **лихвáрство** с *давање новца на зајам уз врло високу камату, лихварски послови, зеленаштво.*

лихопер(аст), -а, -о *који има непаран број листки (о сложеном листу биљке).*

лихопрст, -а, -о *који има само један прст, одн. непаран број прстију (обично о копитарима).*

лихопрстāш, -áша м зоол. *у мн.: ред сисара са непарним бројем прстију (коњ, зебра, носорог и др.), непарнопрсташи, копитари (у ужем смислу)* Perissodactyla *(у јд.: животиња из тога реда).*

лихт прид. непром. нем. *који је светле боје; јасан, отворен:* ~ одело, ~ хаљина.

лице с **1. а.** анат. *предња страна главе код човека,* facies; *део главе испод очију, између носа, уста, браде и уха, образ.* **б.** анат. зоол. *одговарајући део главе код животиња.* **в.** фиг. *изглед, физиономија, карактер:* ~ града, показати своје право лице. **г.** *спољни израз, изглед предњих делова главе као одраз, манифестација душевног стања, расположења; спољни лик елемената који оставља одређен утисак:* ведро ~, забринуто ~, видети на лицу незадовољство. **2. а.** *људска јединка, особа, личност; прилика, лик:* војно ~, непознато ~, службено ~, сумњиво ~. **б.** *личност, лик, фигура у драмском или др. књижевном, уметничком делу.* **3.** *предња, спољна страна нечега (обично боље израђена или дотерана)* **а.** *прочеље зграде, фасада.* **б.** *спољна, боље, финије израђена страна тканине, одеће и сл.;* супр. наличје. **в.** *горња, сунцу окренута страна биљног листа.* **г.** *горњи, мекани део обуће.* **д.** *предња страна документа, формулара, листа и сл. на којој је текст;* супр. полеђина. **4.** *један од елемената, видова, карактеристика неке појаве, проблема и сл., страна са које се неки проблем може посматрати, тумачити и сл.* – Питање раздужења сељака има два лица. **5.** лингв. *граматичко својство глагола, одн. личних заменица да морфолошким знаком, морфемом, обележе, разликују онога који говори, онога коме се говори или онога (односно оно) о коме (односно о чему) се говори:* заменица првог лица, прво ~ презента. • **~ и наличје (нечије, нечега)** *врлине и мане, добре и рђаве стране (некога, нечега).* **лице(м) у лице** *у непосредном додиру, један према другоме, очи у очи (у вези са сусретом, суочавањем две личности).* **на лицу места** *на месту догађаја; на месту о којем је реч; на месту где се налази онај или оно о чему је реч.* **пред лицем** 1) **(нечега)** *у непосредном додиру, суочен (с нечим):* пред лицем правде. 2) **целога света, јавности** и сл. *пред целим светом, пред јавношћу.* **с(а) лица земље** 1) **нестати** *нестати без трага, потпуно, ишчезнути, пропасти.* 2) **збрисати** *уништити, затрети, искоренити.* **у зноју лица свога** 1) *својим личним, мукотрпним, напорним радом и трудом.* 2) **јести хлеб** *в. под зној.* **у лице рећи (бацити, скресати** и сл.**) (некоме нешто)** *без икаквог устезања, отворено, слободно рећи (пребацити и сл.) (некоме нешто).* **осветлати** ~ *в. осветлати образ (под образ).* **унети (уносити) се некоме у лице** *говорећи, вичући, претећи и сл. сасвим се приближити (приближавати) нечијем лицу, загледати се (гледати) у нечије лице из непосредне близине.*

лицēј, -éја м грч. **а.** ист. *некадашњи назив за неке наше средње и више школе.* **б.** *врста средње школе у Француској и неким другим земљама.*

лицемер и **лицèмер** јек. **лицемјер** и **лицèмјер** м *лицемеран човек.*

лицемēран (лицèмēран) јек. **лицемјēран** (лицèмјēран), -рна, -о **1.** *који једно мисли а друго говори, који претворношћу, лажном, срачунатом љубазношћу и сл. прикрива своје праве, обично непоштене, рђаве намере, побуде, мисли и др., претворан, дволичан.* **2.** *који се односи на такве особе, својствен таквим особама, испуњен лицемерјем и сл.:* ~ начин, ~ пропаганда, ~ хвала.

лицèмерити јек. **лицèмјерити,** -ӣм несвр. [гл. им. лицèм(ј)ерēње с] **1.** *понашати се лицемерно, бити дволичан, неискрен, претворан.* **2.** (некоме) *бити срачунато неискрен према некоме, заваравати некога претворним понашањем.*

лицèмēрје јек. **лицèмјēрје** с *особина и понашање онога који је лицемеран; лицемеран поступак.*

лицèмēрка јек. **лицèмјēрка** ж *лицемерна женска особа.*

лицèмēрнӣк јек. **лицèмјēрнӣк** м *в. лицемер.*

лицемēрно (лицèмēрно) јек. **лицемјēрно** (лицèмјēрно) прил. *на лицемеран начин, као лицемери, претворно.*

лицемéрнōст јек. **лицемјéрнōст,** -ости ж и **лицемéрство** јек. **лицемјéрство** с *лицемерје.*

лицèнца ж *одобрење, дозвола за вршење неке делатности; уговорно овлашћење којим сопственик одн. надлежни орган даје некоме право да производи и продаје неку робу, машине, уређаје и др., лиценција.*

лицèнција ж лат. *лиценца.* • **~ поетика** лат. *песничко одступање од граматичких норми или од конвенције у приказивању чињеница, песничка слобода.*

лиценцијāт, -áта м лат. *академски степен, титула која се стиче завршетком факултета (најчешће теолошког или правног); онај који је стекао такав академски степен.*

лиценцúрати, -èнцӣрāм свр. и несвр. *да(ва)ти лиценцу (за нешто).*

лицидер м *в. лицитар.*

лицидерскӣ, -ā, -ō *в. лицитарски.*

лицитант м *учесник у лицитацији.*

лицитар, -а и **лицитāр,** -áра м нем. *занатлија који прави шарене медене колаче и играчке и продаје их у својој радњи и на вашарима.*

лицитарскӣ и **лицитāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на лицитаре, њихову делатност и њихове производе:* ~ срце.

лицитāтор м *онај који лицитира, продаје робу на лицитацији.*

лицитáција ж лат. **1. а.** *јавна продаја уз надметање у цени у којој робу (или нешто друго што се продаје) добија купац који понуди највећу цену;* уп. дражба. **б.** *јавно надметање писменим путем при којем се скупљају понуде најповољнијих услова за извођење радова (најчешће грађевинских), за велике набавке и др.:* писмена ~. **2.** фиг. (у неким играма карата) *објављивање, предлагање или наметање боје, одн. врсте карата која ће бити адут.*

лицитациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на лицитацију;* уп. дражбени: ~ табла.

лицитúрати, -йтӣрāм свр. и несвр. лат. (итал.) **1. а.** *изложити, излагати лицитацији, прода(ва)ти на лицитацији; (из)вршити лицитацију.* **б.** *узети, узимати учешћа у лицитацији као купац, надметати се у понуди с осталим купцима.* **2.** несвр. **а.** фиг. *погађати се, ценкати се (око нечега).* **б.** *ређати, набрајати нешто (уз постепено повећавање, појачавање).*

ли̏цкав и **ли̏цкаст,** -а, -о *који се лицка, претерано дотерује, удешава.*

ли̏цкати, -а̄м несвр. **1.** *претерано удешавати, дотеривати, уређивати, улепшавати (некога, нешто).* **2.** в. *лискати.* ■ **~ се** *претерано се удешавати, дотеривати, улепшавати.*

ли̏цна ж (ген. мн. ли̏цнӣ) нем. *влакно, жичица у електричном осигурачу и сл., одн. појединачна жичица у снопу који сачињава електрични гајтан.*

ли̑чан, -чна, -о (одр. ли̑чнӣ, -а̄, -ō) **1. а.** (одр.) *који се односи на одређено лице, личност, особу, сопствени, властити; приватни, особни:* ~ интерес, ~ карта, ~ наоружање, ~ рубље, ~ својина; ~ лекар. **б.** (одр.) *који се односи на сопствену личност, који се издваја од заједничког, заснован на нечем властитом, приватном:* ~ жртва, ~ дијагноза, ~ поверење, ~ лични разлози, ~ тежња. **в.** (обично одр.) *који се тиче само једног одређеног лица, који се односи на душевни, емотивни живот тога лица, приватан, интиман:* ~ драма, ~ живот, ствар је личне природе. **г.** (одр.) *који се односи на појединца као на правно, грађанско лице:* ~ безбедност, ~ слобода. **2. а.** *који има карактеристике неког лица, личности; оригиналан, особен, индивидуалан:* дати ~ израз (нечему), ~ начин, ~ стил. **б.** *који се поводи за својим осећањима, пристрастан, субјективан:* бити ~ у нечему. **в.** (одр.) *који се спроводи од стране једног лица, аутократски, самодржачки (о владавини, режиму и сл.):* ~ владавина, ~ режим. **3.** (обично одр.) *који се остварује, врши без посредника, непосредан, директан:* лично гласање, у личном додиру с неким, имати лични сукоб с неким. **4.** (одр.) *који се односи на лица, на особље запослено у некој установи или предузећу, особни, персонални:* ~ доходак, лични издаци, лични расходи. **5.** (одр.) лингв. *који се односи на граматичку категорију лица; којим се указује на граматичко лице (оно које говори, којем се говори или о којем се говори);* уп. лице (5): ~ заменица, ~ глаголски облик, ~ наставак. • **лична грешка** спорт. *прекршај, фаул у кошарци.*

Ли́чанин м (мн. -ани) *становник Лике; онај који је из Лике.*

Ли́ча̄нка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *становница Лике; она која је из Лике.*

ли̏чӣнка ж (ген. мн. -кӣ) зоол. *в. ларва.*

ли́чити, -ӣм несвр. непрел. [гл. им. ли́чēње с] **1.** (некоме, нечему, на некога, на нешто) *ликом, по изгледу или особинама подсећати (на некога, на нешто), наликовати;* уп. сличити: личи на мајку. **2.** (некоме) *в. доликовати;* уп. приличити. – Не личи то министарској кући.

ли̑чкӣ, -а̄, -ō *који се односи на Лику.*

ли̑чнӣ, -а̄, -ō *који се односи на лице:* лични мишићи.

ли̑чно прил. **1. а.** *сам, без посредника, особно:* ~ саопштити (неком), ~ упознати (некога). **б.** *интимно:* ~ погођен. **2.** *на субјективан начин, пристрасно:* ~ поступити.

ли̑чнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1. а.** *људско биће, човек, особа, лице.* **2. а.** *људско биће, особа као индивидуа, са свеукупношћу специфичних особина по којима се разликује од осталих људи; интелектуално, морално изграђена особа; особа са израженом индивидуалношћу, снажна особа.* **б.** *човек, особа од вредности, од значаја; цењена, утицајна, важна особа.* **3.** *лице, лик, карактер у књижевном, у филмском и сл. делу.*

лиша́вати (се), ли̏ша̄ва̄м (се) *несвр. према лишити (се).*

ли̏ша̄ј м (инстр. -ем; мн. ли̏шајеви и ли̏ша̄ји) **1.** бот. *у мн: ниже биљке* Lichenes, *чије је тело симбиоза гљива и алги, а расту на земљи, камену и деблима дрвећа (у јд.: таква биљка):* жути ~, ~ браде, манин ~, пасји ~, прхутави ~. **2.** мед. нар. *назив за различита заразна (гљивична) и незаразна кожна обољења, осипе,* lichen: скрофулозни ~, стрижни ~, црвени ~.

ли̏шајаст, -а, -о *који подсећа на кожу прекривену, осуту лишајем (2):* лишајасте фасаде.

лиша̀јив, -а, -о **1.** *обрастао лишајем (1):* ~ грана. **2.** *оболео од лишаја (2), прекривен, осут лишајем (2):* ~ деца, лишајиве руке, ~ у лицу. **3.** *местимично лишен растиња, го, оголео (о земљишту).*

ли̏ша̄јнӣ, -а̄, -ō *који се односи на лишаје (1), који потиче од лишаја (1):* ~ киселина.

ли̏шенōст, -ости ж *одсуство, недостатак, недостајање.*

лишéње с *ускраћење, губитак.* • правн. **~ слободе** *одузимање слободе кретања принудним смештањем у одређен простор, хапшење.*

ли́шити, ли̑шӣм свр. прел. (некога или нешто, некога или нечега) **1.** *одузети, ускратити (некоме, нечему) оно што му је потребно, корисно, пријатно и сл., оставити (некога, нешто) без нечега, некога:* ~ наследства. **2.** *избавити, ослободити, разрешити:* ~ (некога) свога друштва, ~ сумње. ■ **~ се** (некога или нечега) **1.** *одрећи се (некога, нечега), остати (без некога, нечега), изгубити (некога, нешто):* ~ се свега. **2.** *избавити се, ослободити се; решити се, отарасити се:* ~ се беде, ~ се напасти; ~ се страних речи. • **~ вида** *ослепити.* **~ живота** *убити, погубити.* **~ слободе** *затворити, ухапсити.* **~ чина** вој. *одузети чин војном лицу (по казни).*

ли̏шњача (ли́шњача) ж анат. *спољашња, мања лисна кост од колена до пете,* fibula.

ли̏шћа̄р, -а́ра м *листопадно дрво, стабло; листопадна шума.* • агр. **першун ~** *врста першуна развијеног лишћа.* **целер ~** *врста целера развијеног листа.*

ли̏шћа̄рскӣ, -а̄, -ō *који се односи на лишћаре, листопадни:* ~ шума.

ли́шце с *дем. и хип. од лице (1а).*

ло̑б м енгл. спорт. *у спортским играма лоптом (обично у тенису и фудбалу) ударац којим се лопта у високом луку пребацује изнад, преко противничког играча.*

ло̀бања ж анат. *кости горњег, одн. задњег дела главе човека и других кичмењака које сачињавају дупљу у којој је смештен мозак; уопште одговарајући део главе,* cranium.

ло̀бањскӣ, -а̄, -ō *који се односи на лобању:* ~ дупља, лобањске кости.

ло̑би, -ија м енгл. *група људи (обично организована) са заједничким интересима која настоји да утиче на рад законодавних тела (нпр. у америчкој политичкој пракси) или да на други начин оствари неке повољности за онога чије интересе заступа.*

лоби́рати, ло̀бӣра̄м несвр. *заступати нечије интересе, борити се за некога деловањем на законодавне органе или на други начин (о лобију).*

ло̀бист(а), -ē м енгл. (мн. -сти) *онај који се бави лобирањем, члан лобија.*

ло̏бовати, -бујēм свр. и несвр. прел. спорт. (уп. лоб) **1.** *извести, изводити лоб:* ~ голмана. **2.** *прећи, прелазити, прелетети, прелетати у високом луку изнад противничког играча, одн. голмана (о лопти).*

лобо̀да ж бот. **1.** *назив за неке биљке из родова* Atriplex *и* Chenopodium, *ф.* Chenopodiaceae, *од којих је најпознатија* Atriplex hortensis, *која се гаји као лиснато поврће, а служи и у нар. медицини.* **2.** *у мн.: род зељастих биљака* Atriplex, *са стотинак врста; род зељастих биљака или (ређе) грмова* Chenopodium *(са око 80 врста); у ширем смислу: фамилија биљака двосупница* Chenopodiaceae *(у јд.: биљка, било које врсте, која спада у те систематске скупине).* • **зечја ~** 1) *општи назив за род вишегодишњих биљака са млечним соком, руњика,* Hieracium. 2) *врста тога рода* H. pilosella.

лобо̀дњача ж бот. *у мн.: фамилија биљака двосупница, лободе,* Chenopodiaceae *(у јд.: биљка из те фамилије).*

лобото̀мија ж мед. *засецање режња мозга,* lobotomia.

ло̑в, ло̀ва м (ретко у мн. ло̀вови) **1. а.** *хватање или убијање животиња (дивљачи, птица, риба и др.) помоћу оружја или разних направа.* **б.** *хватање слабијих животиња за храну од стране других животиња.* **2.** *оно што се лови или улови, улов, ловина:* велики (добар) ~. **3.** фиг. *трагање, потера за појединцима или групом људи с намером да се приведу правди, ухапсе, ликвидирају и сл.* • **~ на вештице** *прогон и хапшење политичких, идеолошких и сл. противника.*

ло́ва ж разг. *новац, паре.*

ло̀вац, ло́вца м (инстр. ло́вцем; мн. ло́вци, ген. лова́ца̄ и ло̏ва̄ца̄) **1.** *онај који лови, који се бави ловом.* **2.** фиг. *човек који трага за неким, који проналази некога да би га привео правди, ухапсио, ликвидирао и сл.:* ~ на нацисте. **3.** вој. *авион (обично једномоторни једносед) који служи за борбе у ваздуху.* **4.** вој. *припадник*

специјалних пешадијских јединица у неким страним армијама. **5.** шах. *фигура у шаху која се повлачи само дијагонално, само по белим или само по црним пољима;* уп. лауфер.

ловачица ж *животиња (женка) која вешто лови (обично о мачки), ловица.*

ло̀вачкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на ловце и лов:* ~ дозвола, ~ пас, ~ пушка, ~ рог. **2.** *који се односи на ловце (3), састављен од ловаца (3):* ~ батаљон. • **~ авион** воj. *в. ловац (2).*

ло̀вина (лȍвина) ж *оно што се лови; оно што се улови, плен, улов.*

ло̀вити, -ӣм (трп. лȍвљен) несвр. [гл. им. ло̀вљēње с; уп. лов] **1. а.** *хватати или убијати животиње оружјем, разним направама и сл.* **б.** *хватати слабије животиње као храну (о животињама).* **2.** *хватати (обично рукама) нешто што је у покрету (лету, трку и сл.), што се креће (помера, промиче, измиче и сл.) или уопште оно што је отежано да се ухвати:* ~ бухе, ~ лопту, ~ комаде меса по лонцу. **3.** *тражити и гонити некога у намери да се ухвати:* ~ бегунце. **4.** фиг. *настојати придобити, привући (некога); настојати се домоћи, дочепати (некога или нечега):* ~ клијентелу, ~ мужа; ~ мираз. **5.** фиг. **а.** *пажљиво пратити, посматрати, слушати настојећи да нешто не промакне:* ~ сваку реч, ~ погледом сваки трзај. **б.** *настојати пронаћи, открити, уочити (обично оно што се одмах не види, не запажа и сл.):* ~ (штампарске) грешке. • **~ (рибу) у мутном (у мутној води)** *извлачити неку корист, остваривати неку добит користећи се, служећи се тешким или несређеним приликама.*

ло̀вица ж *мачка (или сл. животиња) која добро, вешто лови;* уп. ловачица.

лȍвӣште с **а.** *место (шума и др.) где се лови; место где се одгаја и одстрељује дивљач за лов.* **б.** *место на реци, језеру или мору где се лови риба (и друге водене животиње).*

лôвка ж **1.** *направа за хватање животиња (కљуса, клопка, мишоловка и сл.).* **2.** *в. ловица.*

лôвкиња ж *в. ловица.*

лôвнӣ, -ā, -ō *који се односи на лов; ловачки:* ~ дивљач, ~ туризам; ~ пас.

ло́вница и **ло̀вница** ж (често уз им. „пушка“) *ловачка пушка.*

ловòкрадица м (ж) (мн. ж) *особа која лови бесправно (без ловачке дозволе, за време ловостаја, забрањену дивљач, у туђем ловишту и сл.).*

ловòкрађа ж *бесправан, недозвољен лов.*

лȍвōр и **лȍвор**, -ора м **1.** бот. **а.** *зимзелено дрво или грм* Laurus nobilis *из ф.* Lauraceae, *чији кожасти ароматични листови и плодови коштунице садрже етерично уље.* **б.** *лист те биљке, обично осушен, који се због пријатног мириса употребљава као зачин, лорбер.* **в.** *у мн.: фамилија зимзелених дрвенастих биљака двосупница* Lauraceae *(у јд.: биљка из те фамилије).* **2.** *в. ловорика (2).*

ловòрика ж (дат. -ици) **1. а.** бот. *в. ловор (1а и в).* **б.** зб. *ловорове гранчице с лишћем, ловорово лишће.* **2.** *ловоров венац, ловорова гранчица као симбол победе, признања;* фиг. *успех, признање, слава;* уп. побрати ловорике. • **одмарати се (почивати** и сл.**) на ловорикама** *уживати у победи, успеху, слави; прекидати даљу активност, рад и сл. задовољавајући се постигнутим успехом, славом, уживајући у постигнутом успеху, постигнутој победи, слави.* **побрати ловорике** *постићи велики успех, славу, признање; прославити се.*

ловòриков, -а, -о *који је од ловорике, који се односи на ловорику:* ловорикове бобице, ~ гранчица, ~ уље.

лȍвōрје с (мн. ø) *зб. им. од ловор; ловорове гранчице с лишћем, ловорика (1б).*

лȍворов, -а, -о *који припада ловору, који се односи на ловор, који је од ловора:* ~ венац, ~ лишће, ~ уље.

лȍвостāј м *време кад је забрањен лов (на одређену врсту дивљачи) и риболов (на одређену врсту риба).*

ловочу̀вāр, -áра м *чувар ловишта.*

ловочу̀вāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на ловочуваре, који припада ловочуварима:* ~ служба.

ло́вство и **ло̀вство** с *делатност везана за лов као привредну грану и спортско-туристичку активност.*

ло́вчев, -а, -о *који припада ловцу, који се односи на ловца.*

лôг, лȍга и лôга м **1.** *легало (животиња), лога.* **2.** фиг. *лежај, постеља.*

лȍг м енгл. пом. *направа за мерење брзине брода, конопац издељен нарочито распоређеним чворовима и везан за пловећу дашчицу.*

-лог грч. *суфиксоид са значењем „онај који се бави науком, учењем о оном што значи први део речи“;* уп. биолог, геолог, психолог, филолог итд.

ло́га ж (дат. ло́ги) **1. а.** *место (удубљење, јама и сл.), обично скровито, где лежи, борави или се скрива нека животиња, легало.* **б.** фиг. *скровиште, склониште.* **2.** фиг. *лежај, постеља.*

логаритам, -тма м грч. мат. *степен, експонент којим треба степеновати одређену основу, базу да би се добио дати број.*

логаритамскӣ, -ā, -ō *који се односи на логаритам, на логаритме:* ~ кривуља. • **логаритамске таблице** *приручник у којем су дати израчунати логоритми посебних бројева.*

логаритмāр м *направа састављена од система лењира на којима подеоци одговарају износу логаритама обележених бројева, направа за израчунавање логаритама.*

логѝзам, -зма м фил. *гледиште које преувеличава улогу умног, логичког момента у стварности и људској свести; у ширем смислу: учење према којем је читав свет логички структуриран.*

-логија грч. *суфиксоид који значи науку, учење о ономе што значи први део речи;* уп. биологија, геологија, минералогија, физиологија, филологија итд.

ло̀гика ж (дат. -ици) грч. **1.** фил. *филозофска дисциплина која изучава законе и облике мишљења.* **2. а.** *унутрашња законитост, условљеност, међузависност, смисао.* **б.** *схватање, расуђивање; доследност у мишљењу, здраво расуђивање, разборитост, памет.* • **женска ~** шаљ. и ир. *расуђивање које се више заснива на осећањима него на објективним чињеницама.*

логѝстика ж (дат. -ци) **1.** фил. *симболичка логика; облик симболичке логике за коју је карактеристично извођење математике из логике.* **2. а.** воj. *војна дисциплина која се бави покретима трупа и њиховим смештајем, снабдевањем материјалним средствима, организацијом транспорта, евакуацијом и хоспитализацијом људства и др.* **б.** *организациона и сл. делатност уопште која је у вези са транспортом, смештајем, исхраном и сл. већег броја људи (нпр. спортиста, учесника неке смотре, фестивала, конгреса и сл.).*

логѝстичāр м (инстр. -ом и -ем) *присталица, представнике логистике (1).*

логѝстичкӣ, -ā, -ō *који је увези с логистиком, који се односи на логистику:* ~ подршка.

логицѝзам, -зма фил. *гледиште, становиште према којем је логика основна филозофска дисциплина (насупрот психологизму); свођење сазнајног чина на логичке процесе.*

ло̀гичан, -чна, -о **1. а.** *који је у складу са законима логике, који се заснива на принципима логике:* ~ закључак, ~ мисао, ~ памћење, ~ размишљање. **б.** *који одговара природи ствари, који нужно проистиче из одређене законитости, природан, нормалан:* ~ последица (нечега). **2.** *који правилно расуђује, разборит, разуман; који се не поводи (само) за осећањима, трезвен, реалан.*

ло̀гичāр м (инстр. -ом и -ем) **1.** *онај који се бави логиком (1).* **2.** *онај који логично мисли, који разборито, разумно расуђује.*

ло̀гичāрскӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на логичаре, својствен логичарима:* ~ метод, ~ суптилност. **б.** *логичан, логички:* логичарске категорије, ~ приказивање.

ло̀гичкӣ, -ā, -ō **1.** *који је у вези са логиком (као науком, научном дисциплином), који се односи на логику (као науку):* логичке категорије, ~ правац. **2.** *који је у складу са законима логике,*

који нужно проистиче из одређене законитости, логичан: ~ одговор, ~ расуђивање.

лѐгички прил. *по логици ствари, по унутрашњој условљености, законитости; природно, нормално, логично.*

лѐгично прил. *разумно, разборито; у складу с логиком, по логици ствари, логички:* ~ пише; ~ произлазити.

лѐгичнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног̄а што је логично, што је у складу са законима логике, са логичним мишљењем; својство оног̄а који је логичан.*

лȍго м (мн. с) *в. логотип (2).*

логòграф м грч. ист. **1.** *код старих Грка, писац прозаиста који је писао на основу веродостојних казивања, хроничар, летописац.* **2.** *ретор у античкој Грчкој који је по наруџбини писао судске говоре.*

логòгриф м грч. *врста загонетке.*

логòпат м *особа с говорном маном.*

логопàтија ж грч. *поремећеност у говору, говорна мана.*

лȍгопēд м *онај који се бави логопедијом.*

логопèдија ж грч. *наука, дисциплина која се бави проучавањем и лечењем говорних мана.*

лȍгопēдскӣ, -ā, -ō *који се односи на логопеде и логопедију:* ~ кабинет.

лôгор м нем. **1. а.** *привремено заједничко боравиште војске (нпр. на војној вежби) или неке друге веће или велике групе људи (на излету, спортском такмичењу, радној акцији и др.), са шаторима, баракама и сл.:* војни ~, пољски ~; омладински ~ **б.** *привремено прихватилиште избеглица или настрадалих:* прихватни ~. **в.** *зграде, бараке и сл. у којима се под стражом држи затворен већи број лица:* заробљенички ~. **2.** зб. *људи у логору (1).* – Логор је будан. **3.** фиг. *в. табор (3).* • **концентрациони ~** *логор (1в) у којем се налази у заточеништву велики број људи без судског поступка и подвргнутих различитим злостављањима.* ~ **смрти** *концентрациони логор у којем се масовно убијају заточеници.*

логòрāш, -áша м (инстр. -áшем) *логорски затвореник, заточеник;* уп. логор (1в) и концентрациони логор.

логорàшица ж *женска особа логораш, логорска заточеница.*

логòрāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на логораше:* ~ живот, ~ одело.

логорéја ж мед. *патолошка говорљивост, брбљивост; бујица речи без везе и смисла,* logorrhoea.

лôгорити, -ӣм несвр. [гл. им. лôгорēње с] *в. логоровати.* ■ ~ **се** *смештати се у логор (1а); утврђивати се у логору (1а) (о војсци).*

лôгорӣште с **1.** *место где се налази војни логор, место где логорује војска.* **2.** фиг. *в. стециште.*

лôгорнӣк м *чин у бившој усташкој војсци; старешина у усташкој организацији.*

лôгоровати, -рујēм несвр. *бити, боравити у логору (1а).*

лôгорскӣ, -ā, -ō *који се односи на логор, који је у вези са логором:* логорске бараке, ~ ватра, ~ живот, ~ жица.

лôгос м грч. *у хеленистичкој филозофији, потом у хришћанској филозофији и теологији и др. појам који, осим основног значења „реч, говор", означава и ум, разум, истину, законе устројства света, бога и др. или уопште оно што стоји у основи света и збивања у њему.*

логòтēт, -éта м грч. ист. **а.** *владарев саветник, секретар у Византији; руководилац дворске канцеларије на двору српских средњовековних владара, који је имао компетенције и у црквеним пословима.* **б.** *у средњем веку, писар државне канцеларије (у Дубровнику и др.).*

лȍготӣп м грч. **1.** *више слова или речи изливених заједно, одједном.* **2.** *ликовно-графички стилизована слова назива неког предузећа, установе, организације и сл. или скраћеница тога назива.*

лóђа и **лȍђа** ж итал. архит. **а.** *на стамбеним зградама, већим делом отворена просторија (врста трема, терасе) у равни фасадног зида.* **б.** *зграда на стубовима (на једној страни или на више страна).*

лóжа[1] ж **1.** анат. *в. постељица.* **2.** бот. *средишни део цвета, цветиште:* цветна ~.

лóжа[2] ж фр. **1. а.** *мања одељена просторија за неколико особа у позоришним, биоскопским и сл. дворанама или на стадионима.* **б.** *мања просторија, собица где се налази вратар, настојник зграде:* вратарева (вратарска) ~. **в.** *делимично ограђено место у судници где стоји сведок док даје свој исказ.* **2.** *зграда, просторија у којој се састају чланови, припадници масонских или верских организација; организациона јединица таквих организација.* **3.** *в. лођа.*

лòжāч, -áча м (инстр. -áчем) *радник чији је посао да ложи високе пећи, парне котлове (нпр. у парној локомотиви) и сл. уређаје.*

лòжāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на ложаче, који припада ложачима:* ~ посао.

лòжионица и **ложиòница** ж **а.** жел. *радионица у којој се врши преглед и оправка локомотива.* **б.** *просторија у којој се налазе велике пећи, парни котлови и сл. уређаји.*

лòжионичкӣ и **ложиòничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на ложионице:* ~ особље, ~ радник.

лòжити, -ӣм несвр. [гл. им. лòжēње с] **а.** *палити, потпаљивати дрва или неко друго гориво:* ~ ватру. **б.** *стављати на ватру да гори (дрва или неко друго гориво):* ~ бадњаке. **в.** *употребљавати као грејно тело, за загревање (пећ и сл.).* **г.** *грејати, загревати (просторије, зграде).* – Почињу да ложе у октобру. **д.** *употребљавати, трошити као огрев.* – Више не ложимо угаљ, већ само дрва.

лȍжӣште с *део пећи или сличних уређаја где се ложи ватра.*

лȍжница и **лóжница** ж **а.** *спаваћа соба, спаваоница.* **б.** *постеља, лежај.*

лôж-ӯље с ков. *дериват нафте за ложење пећи (за загревање).*

лôз м (мн. лóзови) нем. *лутријски листић, срећка.*

лóза ж *лозовача (обично у хип. значењу).*

лòза ж **1.** бот. и агр. (обично са одредбом „винова") *вишегодишња дрвенаста биљка* Vitis vinifera *из ф. лозица* (Vitaceae), *чије се многобројне сорте гаје ради слатког и сочног плода, грожђа; стабљике те биљке.* **2.** *в. лозица (2).* **3.** *сродници, потомци истог, заједничког претка, род, племе; огранак породице, фамилије или племена.* **4.** *спирално усечен жлеб на вијку, завртњу, шрафу, сврдлу и сл., завој.* **5.** *мотив, шара у везу;* уп. лозица (3). • **вући (водити) лозу** *водити порекло, бити потомак, потицати.* **дивља** ~ бот. *биљка пузачица* Parthenocissus quinquefolia *из ф.* Vitaceae. **женска** ~ *сродство, родбина по женској линији, преко женских рођака.* **мушка** ~ *сродство, родбина по мушкој линији, преко мушких рођака.*

лòзāр, -áра м агр. *грах, пасуљ који се током раста пење уз притку, приткаш.*

лȍзаст, -а, -о *који расте, који се грана, развија попут лозе, који има лозице, витице:* ~ биљка, ~ грах, ~ стабло.

лòзӣнка ж (дат. -ци; ген. мн. -кӣ) нем. **1. а.** *уговорена тајна реч или реченица која служи као пропусница, обично на стражи.* **б.** *шифра коју даје банци улагач који жели да остане анониман, непознат.* **2.** *сажето изражена идеја водиља, гесло, начело, девиза.*

лòзица ж **1.** *дем. и хип. од лòза.* **2.** бот. *витица, врежа.* **3.** *мотив, шара у везу, ткању и др.;* уп. лоза (5). **4.** бот. **а.** *у мн.: породица биљака двосупница* Vitaceae *(у јд.: биљка из те породице).* **б.** *род вишегодишњих зељастих биљака* Tradescantia *из ф. пузавица* (Commelinaceae).

лôзје с (мн. ø) **1.** зб. *винова лоза.* **2.** *засад винове лозе, виноград.*

лȍзнӣ, -ā, -ō *који се односи на винову лозу; засађен виновом лозом:* ~ калем, ~ расадник; лозни присојци.

лòзница ж бот. **а.** *в. вињага (1).* **б.** (и агр.) *винова лоза која се пење уза зид.*

лòзов, -а, -о *који се односи на винову лозу, који је од винове лозе, од њеног плода, лишћа и др.:* ~ лишће, лозове младице, ~ ракија.

ло̀зовача ж *ракија од грожђа;* уп. комовица.

ло̀зовина ж **а.** *стабљика винове лозе; грана, младица винове лозе с лишћем.* **б.** *лозово лишће.*

лȏј, ло̏ја м (инстр. ло̏јем) (мн. ø) **а.** *маст која се скупља у масном ткиву козе, овце, говечета и др., која се употребљава у исхрани и у индустријске сврхе.* **б.** *густи секрет жлезда лојаница на људској кожи који се састоји од масти и епителних ћелија.* • **живети као бубрег у лоју** *живети у изобиљу и удобно, уживати.* **као по лоју (као лојем подмазано)** *без тешкоћа, глатко, лако.*

ло̏јав, -а, -о **1.** *у којем има лоја, који садржи лој:* ~ месо, ~ супа. **2.** *замазан, упрљан лојем или уопште масноћом и прљавштином, замашћен, умашћен:* ~ шубара. **3.** *који је као лој, сличан лоју, лојаст:* ~ маса, ~ укус.

ло̏ја̄лан, -лна, -о фр. **а.** *који се држи закона, који испуњава законске обавезе:* ~ грађанин. **б.** *веран, одан, привржен (држави, властима, партији и сл.).* **в.** *који поштује уобичајене норме, исправан, коректан у односу према некоме или нечему.*

ло̏ја̄лно прил. *на лојалан начин, у складу са законом, с нормама, правилима; исправно, коректно:* ~ се држати, ~ поступати.

лоја́лно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је лојалан; оданост, приврженост, верност.*

ло̏јан (ло̀јан), -а, -о (обично одр. ло̀ја̄нӣ и лоја̀нӣ) *који је од лоја:* ~ свећа.

лоја̀ница ж *лојана свећа.*

ло̏јаст, -а, -о *који је као лој, сличан лоју.*

лȏјка ж зоол. *морска риба коштуњача* Clupea alosa, одн. Clupea finta *из пор.* Clupeidae, *која се мрести у рекама.*

лȏјнӣ, -а̄, -ō **1.** *који се односи на лој, који је од лоја:* ~ ткиво. **2.** *који лучи, производи лој:* лојне жлезде.

ло́јница ж **1.** (обично у мн.) анат. *жлезда у кожи, уз корен длаке, која лучи лој, лојна жлезда,* glandula. **2.** мед. *в. липом.*

ло̀ка̄л, -а́ла м лат. **1. а.** *самостална пословна просторија, одн. пословни објекат (продавница, занатска радња, магацин, канцеларија и др.).* **б.** *просторија, угоститељски или сл. објекат јавног карактера у којем се може јести, пити или забављати (кафана, гостионица, бар и сл.).* **2. а.** *саобраћајно превозно средство (воз, аутобус и сл.) које саобраћа на краћој релацији.* **б.** *телефон за интерну употребу (у предузећу, установи и сл.).*

локалѝзам, -зма м **1.** *уско схватање властитих друштвених, економских и сл. интереса, које не уважава интересе друштва у целини.* **2** *језичка особеност (обично израз или реч) карактеристична за уско подручје, за одређени крај.*

локализа́ција ж **1.** *ограничавање неке радње или појаве на одређено место, на уже подручје, свођење радње или појаве на одређену средину, место или време, локализовање.* **2.** књиж. *преношење, смештање драмске радње у одређену средину.* **3.** рач. *прилагођавање оперативног система или неког програма локалним условима, тј. средини, држави у којој се користи (превођењем команди и упутства на домаћи језик и писмо, применом домаћих мерних јединица и др.).*

лока̀лизовати, -зује̄м (локализи́рати, -ѝзӣра̄м) свр. и несвр. **1.** *ограничити, ограничавати нешто (неку појаву, акцију, делатност и сл.) на подручје на којем се и појавило, сузбити, сузбијати, онемогућити, онемогућавати ширење нечега изван одређеног места, краја, предела:* ~ заразу, ~ пожар, ~ рат. **2.** књиж. *ставити, стављати, пренети, преносити литерарну радњу у одређену средину (дајући јој специфична, локална обележја).* **3.** *одредити, одређивати место неког објекта или неке појаве, радње (нпр. књижевне), описа и сл.* **4.** рач. *(из)вршити локализацију (3), прилагодити (прилагођавати) оперативни систем или неки програм локалним, домаћим условима и корисницима.*

лока̀лист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица, поборник локализма (1);* уп. локалпатриот(а).

локалѝстичкӣ, -а̄, -ō **1.** *који се односи на локализам (1) и локалисте:* локалистичке тенденције. **2.** *који се односи на локализме (2).*

локалѝте̄т, -е́та м **1.** *место, предео, крај (обично с обзиром на његове особености, нарочите прилике, положај, значај и др.).* **2.** *место, средина у којој се одржава нешто, збива нека радња и сл.* **3.** *в. локализам (2).*

ло̀ка̄лнӣ, -а̄, -ō лат. **а.** *који се односи на једно место (ограничен на једно место, на уже подручје, крај, својствен само једном месту, крају, једној средини, који је од значаја за једно место и сл.), месни:* ~ власт, ~ говор, ~ лист, ~ проблем, ~ саобраћај, ~ сукоб. **б.** мед. *који се односи на одређено место у организму или на телу, ограничен само на један део тела:* ~ анестезија, ~ лечење.

ло̀ка̄лпатриот(а), -е̄ м (мн. -ти м и -те ж) *онај који посебно или претерано воли и хвали своје место живљења, свој крај, завичај.*

локалпатриотѝзам, -зма м *посебна или претерана приврженост месту живљења, крају у којем се живи, завичају.*

лока̀лчић м *дем. (често и ир.) од локал (1).*

ло̀кати, ло̏че̄м несвр. **1. а.** *гласно, шумно пити (воду или нешто друго течно или житко) захватајући језиком (о псу, мачки и сл. животињама);* уп. лаптати. **б.** пеј. *пити у великим количинама, пити халапљиво и преко мере (обично алкохолно пиће).* **2.** *задирући дубоко у земљу поткопавати, одроњавати, подривати, подлокавати (о води, реци, мору).*

ло̏катив и **ло̏катӣв** м лингв. *зависни падеж којим се обично означава просторни, месни или временски однос и који се у српском језику употребљава само с предлозима.*

ло̏катӣвнӣ (ло̏катӣвскӣ), -а̄, -ō *који се односи на локатив:* ~ значење, ~ синтагма.

ло̀ка̄тор м техн. *електронски уређај који служи за откривање покретних објеката (нпр. авиона, бродова и сл.) или оних који стоје и за утврђивање њиховог положаја, одн. смера и брзине кретања.*

лока́ција ж лат. **1. а.** *место, терен одређен за подизање неког грађевинског објекта, насеља и сл.* **б.** *положај, место на којем се налази неки покретни, одн. преносни објекат (нпр. брод, авион и сл., одн. бомба и др.).* **2.** *одређивање, утврђивање места, положаја неког објекта;* уп. локализовати (3).

ло̀ква ж (ген. мн. ло̏ка̄ва̄ и ло̏квӣ) **а.** *удубљење на путу или земљишту уопште, обично испуњено водом од кише и сл.* **б.** *мања или нешто већа количина неке течности која се привремено задржи на неком месту:* ~ крви. **в.** *веће, шире удубљење у земљишту испуњено водом, бара.*

ло̀ква̄њ, -а́ња м бот. **а.** *вишегодишња водена зељаста биљка мирних стајаћих вода* Nymphaea alba *из ф.* Nympaeaceae, *са зеленим широким листовима и крупним белим цветовима без мириса, који пливају на води.* **б** *вишегодишња водена зељаста биљка* Nuphar luteum *из ф.* Nymphaeaceae, *с подземном стабљиком, крупним листовима и жутим цветовима, који пливају на води.* **в.** *у мн.: породица водених биљака* Nymphaeaceae, *лопочи (у јд.: биљка из те породице).*

локва̀њић м бот. *вишегодишња водена биљка* Limnanthemum nymphoides *из ф.* Gentianaceae.

ло̏кваст, -а, -о *који је попут локве, удубљен, угнут.*

ло̏квица ж *дем. од локва.*

ло̀кна ж (ген. мн. ло̀кнӣ) нем. *увојак косе, коврџа.*

ло̏кнаст, -а, -о *који има локне, коврџав; кудрав.*

ло̀кница ж *дем. и хип. од локна.*

локомоти́ва ж лат. *возило за вучу вагона по шинама:* електрична ~, парна ~.

локомо̀тӣвскӣ, -а̄, -ō *који се односи на локомотиве.*

локомо̀то̄рнӣ, -а̄, -ō *који се односи на локомоцију, који служи за промену места, одн. положаја:* ~ апарат.

локомо́ција ж лат. *мењање места, положаја, кретање (обично у стручном, техничком изражавању).*

ло̏кот м итал. *в. катанац.*

локсодро́ма ж грч. *замишљена линија на Земљиној кугли која сече све меридијане под једнаким углом.*

ло̀кум м тур. **а.** *врста колача дугуљастог облика умешених од брашна, шећера (или меда), масти (маслаца, уља), обично са лешником или бадемом.* **б.** *в. ратлук.*

ло̀кумић и **локу̏мић** м *дем. од локум.*

ло́ла ж и м (мн. ж) **а.** *онај који воли пиће, ноћни живот, кафане, картање, провод и сл., бећар; мангуп, обешењак, вранголан.* **б.** хип. *несташко, немирко (у тепању малом детету).*

ло́лати се, ло̑ла̄м се несвр. *живети, понашати се као лола, проводити време у пићу и забави; мангупирати се.*

ло́лин, -а, -о *који припада лоли.*

ло́ли̑нскӣ, -ā, -ō *који се односи на лоле, који је као код лола, својствен лолама и сл.:* ~ изглед, ~ осмех.

ло́ли̑нски прил. *на лолински начин, као лола, мангупски, обешењачки:* ~ зачешљан, ~ разбарушене косе.

ло̀лчина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од лола (а).*

ло̑м, -а и ло̀ма и **ло̑м,** ло̀ма м (мн. ло̀мови) **1.** *ломљење, пркање, распадање праћено продорним, реским звуком.* **2. а.** *преломљено, кости, фрактура; прелом уопште.* **б.** *место где је нешто преломљено, место прелома, прелом.* **3.** физ. *преламање светлосних, ренгенских и сл. зрака, рефракција.* **4. а.** *кидање везе са нечим, прекид, раскид; прелом, преокрет, прекретница:* напрасан ~; ~ у души. **б.** *слом, крах, пад, пораз:* ~ револуције, морални ~. **5.** фиг. **а.** *галама са свађом, трескањем и сл.; хаотично стање, русвај, хаос:* (на)правити лом. **б.** *гужва, метеж, гунгула, врева.* **6. а.** *окршај, борба.* **б.** *сукоб, сукобљавање (око нечега).* **7.** *гомила, хрпа поломљених или без реда набацаних, разбацаних ствари, крш; комади, парчад нечега поломљеног, разбијеног и сл.* • бот. **бели** ~ *вишегодишња биљка* Clematis recta *из ф.* Ranunculaceae. **плаветни** ~ *врста павити* Clematis integrifolia.

ло̏мак, -мка, -о **1.** *ломљив; крт.* **2.** *в. ломан (2).*

ло̏ман, -мна, -о **1. а.** *малаксао, исцрпен, изнурен, клонуо, изможден (о човеку); испуњен, прожет слабошћу, малаксалошћу, клонулошћу (о телу, деловима тела).* **б.** *који одражава такво стање:* ~ ход. **2. а.** *крхак, слаб, нежан:* ~ створење. **б.** *танак, витак; гибак (о стасу, струку, одн. о особи са таквим стасом).* **3.** *који се лако ломи, ломљив, крт.* **4.** *врлетан, кршевит, каменит, стеновит.* – Да покори ломну Гору Црну.

лома̀тати, -āм несвр. **1. а.** (чиме) *енергично, нагло покретати тамо-амо, горе-доле (руке, крила и сл. или неки предмет), живо, снажно махати, размахивати, млатарати:* ~ крилима, ~ рукама. **б.** (чиме, кога) *снажно дрмати, дрмусати, трести, цимати; бацати на разне стране:* ~ крушком. **2.** (прстима) *нервозно, брзо прегибати, савијати, кршити, ломити (прсте).* ■ ~ **се 1. а.** *мучећи се, тетурајући, посрћући и сл. ићи, кретати се по рђавом, неравном, каменитом, џомбастом и сл. путу, по неприступачном терену, по лошем времену, у мраку и сл.* **б.** *ићи без циља, лутати, потуцати се:* ~ се по свету. **2.** *снажно се љуљати; јако се труцкати, дрмусати се крећући се по неравном путу (о возилу).* **3.** фиг. *мучити се, петљати се радећи негде, трудећи се да се нешто постигне и сл.:* ~ се по туђим кућама.

ло̀мача ж **1. а.** *гомила наслаганих дрва, запаљених или припремљених за горење, на којој се извршавала смртна казна спаљивањем (нарочито у средњем веку) или ритуално спаљивање тела умрле особе; такво извршавање смртне казне или ритуално спаљивање.* **б.** *уопште гомила нечега (дрва, књига и др.) што се спаљује; место где се нешто спаљује.* **в.** *уопште велика ватра на отвореном.* **2.** бот. *једногодишња шумска биљка* Galium pedemontanum *из ф.* Rubiaceae.

ло̀миврāт м *онај који се нигде не смирује, који је стално у покрету, живахно, несташно створење, ђаво, обешењак, окачењак, вранголан.*

ло̀милица ж *машина за ломљење, ситњење неког чврстог материјала.*

ло̀мити, -им (импф. ло̀мљах; трп. ло̏мљен) несвр. прел. [гл. им. ло̀мљēње с] **1.** *прегибајући, савијајући, ударајући и сл. пребијати, преламати неки чврсти предмет (обично на више места, одн. на више делова, комада); крхати, разбијати:* ~ дрво, ~ кукуруз, ~ хлеб; ~ стакло. **2.** фиг. *кршити, сламати нечију моћ, нечији отпор, савлађивати; сламати, уништавати, сатирати уопште:* ~ непријатеља, ~ снажан отпор дивизија; ~ снагу. **б.** *вршити притисак на некога с циљем да постигне друкчије него што би хтео, желео, присиљавати некога да се промени, нагонити некога на попуштање, с муком наговарати, уверавати, убеђивати.* **в.** *изазивати код некога колебљивост, неодлучност, чинити неодлучним, колебљивим, колебати.* – Сада ме ломи та доброта твоја. **3.** фиг. **а.** *излагати некога великим физичким напорима, мучити, кињити, малтретирати некога терајући га да иде, пешачи дуго по лошем, рђавом путу, гудурама и сл.* **б.** *чинити ломним, малаксалим, изнуривати, исцрпљивати (о болести, замору и сл.).* **в.** *снажно притискати, спопадати, мучити, морити.* – Детињски страх ломи и сатире му душу. **4. а.** *чинити испрекиданим, изломљеним, неповезаним, прекидати, пресецати:* ~ устаљени ред речи, ~ ритам. **б.** фиг. *нарушавати, реметити (сан, мир и сл.).* **5.** *савијати, прегибати, стискати (прсте, руке, обично од нервозе, неспокојства, очајања и сл.), кршити.* ■ ~ **се 1. а.** *распадати се, раздвајати се на делове, на комаде, крхати се, кршити се, разбијати се; кидати се, цепати се; пуцати, прскати.* **б.** фиг. *бити савладан, сатрвен, уништен, губити се, нестајати; пропадати, страдати.* **2.** *ударати (о нешто) распрскавајући се, разбијати се (о води, таласима).* **3. а.** *губити континуитет, постајати испрекидан, неповезан, (пре)кидати се; звучати испрекидано, бити испрекидан (о гласу, звуку).* **б.** *реметити се, нарушавати се.* – Од те вике ломила се хладна тишина камених просторија. **4. а.** физ. *преламати се (о светлосним, ренгенским и др. зрацима).* **б.** *преливати се, пресијавати се (о светлости); мењати изглед услед одбијања светлости, одсјаја.* **5.** *уопште мењати правац, смер кретања, пружања, скретати, сећи се, укрштати се, рачвати се (о ветру, путу и др.).* **6. а.** *ломатати се (по ноћи, по гудурама, по свету, светом и сл.).* **б.** *мучити се, патити се радећи напоран, тежак посао, сатирати се.* **в.** *носити се с тешкоћама; мучити се, злопатити се уопште.* **7.** (око некога) *претерано се трудити око некога настојећи придобити његову наклоност, сатирати се.* **8. а.** *мучити се двоумећи се између могућних одлука, решења, колебати се.* **б.** безл. *налазити се, бити у преломној фази, пред коначном одлуком.* – Кад се ломило хоће ли Турци сасвим овладати Србијом... **9.** фиг. *мењати се, превирати се услед душевних немира, криза и сл. (о мислима, осећањима и сл.).* **10. а.** *изводити жустре и одсечне покрете телом или деловима тела, извијати се, увијати се, њихати се, гибати се.* **б.** *савијати се, прегибати се (о ногама, коленима и сл.).* **11. а.** *разлегати се, одјекивати, проламати се (о јаком, продорном звуку, шуму).* **б.** *одјекивати, разлегати се од јаког продорног звука, шума.*

ло̏мкати (се), -āм (се) несвр. *у дем. значењу: ломити (се).*

ло̏мкōст, -ости ж *особина онога што је ломко, ломљиво, ломљивост.*

ло̀мљава ж **1.** *ломљење, разбијање уз продоран звук који се при томе чује; тресак, прасак; лупа, тутњава, бука уопште.* **2. а.** *окршај, бој, борба, сукоб.* **б.** фиг. *душевна борба, колебање, двоумљење.* **3.** *велики неред, хаос; гужва, метеж.*

ло̀мљавина ж *в. ломљава.*

ло̀мљив, -а, -о **1.** *који се лако ломи, подложан ломљењу, крт:* ~ дрво, ~ камен, ~ стакло. **2.** физ. *који мења првобитни правац (о светлосним и др. зрацима), који се прелама.*

ло̀мљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина, својство онога што је ломљиво, кртост; крхкост.* **2.** физ. *способност преламања светлосних и других зрака.*

ло̏мно прил. *изнемогло, клонуло, малаксало; изломљено, скрхано.*

ло̏мнōст, -ости ж **1.** *особина онога што је ломно, ломљиво, ломљивост, кртост; крхкост.* **2.** *особина, стање онога који је ломан, малаксао, исцрпеност, слабост, изломљеност.*

ло̏мōт м **а.** *лом, ломљава:* ~ грања, ~ стакла. **б.** *тресак, лупа, клопарање, хука, тутњава; бука уопште:* ~ кола, ~ млина, ~ теретњака. **в.** *звекет, звека:* ~ мачева.

ломо̀тати, -āм (ло̀моћēм) несвр. *производити, стварати ломот, трескати, лупати, тутњати.*

ло̀нац, ло́нца м (инстр. ло́нцем; мн. ло̑нци, ген. ло̏нāцā) **1. а.** *дубљи суд ваљкастог облика, са једном или две дршке, начињен обично од емајлираног метала, глине и др., који служи за кување, држање хране и сл.* **б.** *земљана посуда у којој се гаји цвеће, саксија.* **2.** кув. *врста јела од меса и разног поврћа, које се кува затворено на тихој ватри, одн. малој температури:* босански ~. **3.** геогр. *удубљење у кориту брзих река настало вртложним кретањем нанетог материјала, обично камена, или услед обру-

шавања воде са висине, кошао. • **бити сваком лонцу поклопац (заклопац)** *мешаши се у све.* **стрпати све у један лонац** *йомешаши све заједно.*

лонгиту́да ж лат. астр. *уїаоно расшојање између линија које сйајају Земљино средишше са йосмашрачем и са йосмашраним небеским шелом.*

ло̏нгитудина̄лан, -лна, -о лат. *који се односи на лонїишуду; који се односи на дужину уйшше, дужински, уздужни:* ~ обала, лонгитудиналне осцилације, лонгитудинални степени, лонгитудинални таласи.

ло̏нг-пле̂ј енгл. у изр. ~ **плоча** *їрамофонска йлоча са дужим звучним зайисом.*

ло̏нгпле̄јка ж разг. *лонї-йлеј йлоча.*

ло̂нжа ж фр. *уже које се везује коњу око враша йри обучавању у касању.*

лонча̀ница ж *биљка која се неїује у лонцу, саксији, обично као собна украсна биљка.*

ло̀нча̄р, -а́ра м *занашлија који израђује лонце и друїо слично йосуђе;* уп. грнчар.

лонча̀рија ж зб. (мн. ø) *в. їрнчарија.*

ло̀нча̄рница ж *в. їрнчарница.*

ло̀нча̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на лончаре и лончарсшво:* ~ занат, ~ земља, ~ роба, ~ трговац.

лонча́рство с *израда йосуђа од їлине (ређе од мешала и др. машеријала), лончарски йосао, лончарски занаш;* уп. грнчарство.

ло́нче, -ета с (супл. мн. ло́нчићи м) **а.** *дем. од лонац (1);* уп. лончић. **б.** *мањи мешални лонац, мања мешална йосуда с једном ручком.*

ло̀нчина и **ло́нчина** ж *ауїм. и йеј. од лонац (1).*

ло́нчић м *дем. од лонац (1).*

ло̀па̄р, -а́ра м **1.** *дрвена найрава у облику лойаше са округлом равном йлочом, којом се сшавља хлеб и сл. у йећ и вади из ње.* **2.** *в. лойашица (2).* **3.** *у заїонеци, о ушима.* – Око пања два лопара.

лопа̀рица ж *мала лойаша; лойашица.*

ло̀пата ж (ген. мн. ло̀па̄та̄) **1. а.** *йљоснаша мешална (ређе дрвена) алашка с дуїом облом дрвеном држалицом, која служи за йребацивање, йресийање расшресиших, сийких и сл. машеријала.* **б.** *в. лойар (1а).* **2.** *в. лойашица (2).* **3.** фиг. *несразмерно велики део шела (о руци, шаци и др.).* **4.** *врсша йлишкої суда, овалноі облика, који служи за обављање физиолошких йошреба шешких, нейокрешних болесника.*

ло̀пата̄р, -а и **лопа̀та̄р,** -а́ра м у изр. **јелен (шарени)** ~ зоол. *врсша јелена који живи у јужној Евройи и медишеранском йодручју.*

лопа̀тара ж *врсша воденице йошочаре с лойашицама на колу;* уп. лопатица (2).

ло̀патаст, -а, -о *који има облик лойаше, који изїледом йодсећа на лойашу:* ~ длан, ~ полуга.

ло̀патасто прил. *у облику лойаше:* ~ проширен.

лопа̀тати, -а̄м несвр. **а.** *йремешаши, йрешураши, йреврташи лойашом (жишарице, воће и сл.) да не би дошло до кварења, шрљења, йройадања.* **б.** *вејаши неойлевљено жишо бацајући їа лойашом увис (или с неке висине).*

лопа̀та̄ш, -а́ша м у изр. **јелен** ~ зоол. *в. лойашар.*

ло̀патица ж **1.** *дем. од лойаша.* **2.** (обично у мн.) *издубљена дашчица, йлочица, йеро на воденичком колу, на воденим шурбинама и сл. у коју удара вода; уйшше део шурбине (водене, йарне, їасне) који йрима кинешичку енерїију сшрујања, йрешварајући је у обршно крешање.* **3.** анат. *йљоснаша шроуїласша кост на задњој сшрани ірудноі коша,* scapula, *йлећка.*

ло̀патичаст, -а, -о *који има облик лойашице, који изїледом йодсећа на лойашицу, сличан лойашици:* ~ лист.

ло̀пити, -ӣм несвр. **а.** *исшицаши у јаким млазевима, куљаши, лийшаши (о крви).* **б.** *јако лиши у виду кайи, кайљица (о зноју); обилашо йадаши, лиши, йљушшаши (о киши).*

ло̀пнути, -не̄м *свр. йрема лойиши (а).*

ло́по̄в, -ова м мађ. **1.** *онај који краде, крадљивац, луйеж; ошимач, йљачкаш; йреваранш, луйеж.* **2.** хип. *манїуй, лола, йрейредењак, враїолан.* • **играти се лопова (и жандара)** *учесшвоваши у једној врсши дечје иїре, у којој се деца йоделе у две їруйе, на оне који беже и оне који их јуре.*

лопо̀влук м **1.** *йрисвајање, ошимање шуђе својине, крађа, йљачка, луйешшво.* **2.** *нечасно, нейошшено дело, нейошшен йосшуйак, нишковлук, луйешшво.*

ло́повскӣ, -ā, -ō *који се односи на лойове, који йрийада лойовима, својсшвен лойовима:* ~ дружина, ~ јатак, ~ поступак.

ло́повски прил. *на лойовски начин, као лойов; лолински, шерешски, враїоласшо, манїуйски:* ~ опрезан.

лопо̀вчина и **ло́по̄вчина** ж (м) (мн. ж) *ауїм. и йеј. од лойов.*

лопо̀вчић и **ло́по̄вчић** м *дем. и хий. од лойов.*

ло́по̄вштина и **лопо́вштина** ж *в. лойовлук.*

лопо̀тати, ло̀поће̄м несвр. *луйаши, удараши.*

ло̏по̄ч м бот. *в. локвањ.*

ло̏по̄чев, -а, -о *који се односи на лойоч, локвањ:* ~ цвет.

ло̏пта ж (ген. мн. ло̏птӣ) **1.** мат. *їеомешријско шело, оїраничено сферном йовршином, чије су све шачке йодједнако удаљене од једне средишне шачке или средишша, куїла.* **2. а.** *йредмеш (начињен од коже, їуме, сунђерасше или йласшичне масе и др.) у облику лойше (1), различише величине, шврдоће и др., који се уйошребљава у разним дечјим и сйоршским иїрама:* кошаркашка ~, рукометна ~, тениска ~, фудбалска ~. **б.** (у конструкцији: играти лопте) *назив за иїру шаквим йредмешом;* уп. фудбал (1). **3.** *оно шшо је обло, окруїло као лойша (1 и 2а), оно шшо има облик сличан лойши (1 и 2а), куїли.* **4.** (често с атрибутом „земљина", „земаљска", „сунчана" и сл.) *небеско шело у облику лойше (1).* • **ватрена** ~ астр. *врсша великоі сјајноі мешеора, болид.*

ло̏птаст, -а, -о *који има облик лойше, обао, окруїао као лойша:* ~ испупчење, ~ лежиште.

ло̏птати се, -а̄м се несвр. *иїраши се лойше, лойшом (или лойшасшим йредмешом); бацаши, добациваши (између себе) лойшу.*

ло̏птин, -а, -о *који йрийада лойши, који се односи на лойшу:* ~ исечак, ~ површина, ~ пречник.

ло̏птица ж *дем. и хий. од лойша; мања, одн. мала лойша (2а) која се уйошребљава у неким сйоршским иїрама (нйр. у шенису и сшоном шенису).*

ло̀пужа ж (м) (мн. ж) *велики лойов, лойовчина, крадљивац; велики неваљалац, йокварењак, нишков.*

ло̏пӯрда ж (м) (мн. ж) *у ауїм. и наїлашено йеј. значењу: лойужа.*

ло̏пӯх, -а (ло̀пӯх, -у́ха) м бот. **а.** *род вишеїодишњих зељасших биљака* Petasites *из ф.* Compositae. **б.** *врсша шоїа рода* P. hybrides, *чији се корен и лисш уйошребљавају у лекарсшву, рейух.*

ло̀рбер м нем. *в. ловор (1б).*

ло̂рд м енгл. (мн. -ови) **а.** *висока йлемићка шишула у Енїлеској.* **б.** *шишула неких високих државних и црквених функционера:* ~ адмиралитета, ~ канцелар.

ло̀рдовскӣ, -ā, -ō *који се односи на лордове, који йрийада лордовима.*

ло̀рдовство с (с одредбом: ваше, његово) *досшојансшво, шишула лорда.*

лордо́за ж грч. мед. *искривљеносш кичменоі сшуба с избоченошћу йрема найред.*

ло̀рдство с *в. лордовсшво.*

ло̀рњет м и **лорњѐта** ж фр. *наочари са једном дршком, који се моїу склойиши и који се сшављају на очи само йо (шренушној) йошреби.*

ло̀рњо̄н, -о́на м фр. *лорњеш само за једно око; монокл са дршком.*

ло̂рфа ж (ген. мн. -фӣ) пеј. **а.** *она која је йрешерано, уйадљиво нашминкана.* **б.** жарг. *курва.*

лŏс м (мн. -ови) рус. зоол. *јелен* Alces alces *лопатастих рогова, северни јелен.*

лосѝōн, -óна м фр. *течно козметичко средство за негу лица и косе.*

лŏсос м рус. зоол. **а.** *врста рибе* Salmo salar *из пор. пастрмки* (Salmonidae), *која живи у северним морима, а икру баца у слатким водама.* **б.** *у мн.: породица пастрмки* (Salmonidae) *(у јд.: риба из те породице).*

лŏсосовина ж *месо од лососа.*

лóтиња (лòтиња) ж *прљавштина, нечистоћа, неопраност; задах прљавштине, нечистоће.*

лŏто, лŏта и лŏтоа м (мн. ø) итал. *врста лутрије, одн. томболе која се заснива на извлачењу бројева.*

лŏтос м грч. бот. *зељаста биљка* Nelumbo nucifera *из ф.* Nymphaeceae, *крупних белих цветова.*

лŏтосов, -а, -о *који припада лотосу, који се односи на лотос:* ~ цвет.

лóтре, лóтрӣ ж мн. нем. *бочна ограда на запрежним колима у виду лествица.*

лòћика ж бот. **а.** *у мн.: род биљака* Lactuca *из ф.* Compositae, *које садрже млечни сок (у јд.: биљка из тога рода).* **б.** *врста из тога рода* L. sativa.

лоцѝрати, лòцӣрāм свр. и несвр. лат. *одредити, одређивати нечему место (обично према неком плану); сместити, смештати, поставити, постављати (најчешће неки грађевински објекат).*

лŏш, лŏша, -е (комп. лòшијӣ) (супр. добар) **1.** *који је у супротности са уобичајеним мерилима појма доброг, племенитог, човечног и сл., који се својим понашањем, поступцима, односом, карактером и сл. противи уобичајеним, одређеним нормама доброг, позитивног, рђав, неваљао:* ~ жена, ~ човек. **2. а.** *који нема одговарајућих способности, квалитета за обављање неког посла, који није дорастао за нешто, неспособан, слаб:* ~ писац, ~ педагог, ~ руководилац. **б.** (уз речи које значе одређен породични или лични однос) *који не испуњава с љубављу, предано, пожртвовано одређене дужности према некоме, који се не опходи према некоме како треба:* ~ мајка, ~ отац, ~ пријатељ. **в.** *који по својим својствима не одговара некој намени, који не задовољава одређену намену, функцију, неподесан за нешто; неодговарајући, слаб:* ~ за исхрану, ~ проводник струје; ~ организација. **3. а.** *који није у складу с одређеним друштвеним нормама, који је за осуду, неприличан (о понашању, васпитању и сл.).* **б.** *зао, рђав; нездрав, штетан:* лоше намере; лоше склоности. **4. а.** *који изазива, узрокује нешто зло, који има рђаве, непријатне последице; који садржи у себи нешто непријатно, неугодно и сл., неповољан; неповољан, непријатан, неугодан уопште:* ~ коб, ~ срећа; ~ глас, ~ вест; болест с лошом прогнозом. **б.** *испуњен оскудицом, тегобама или непријатностима, тежак, мучан (о неком временском одсеку или приликама).* **5. а.** *који је слабог квалитета, рђав:* ~ земља, ~ храна. **б.** разг. (обично у негацији) *који је непривлачног изгледа, који не изгледа лепо, привлачно, ружан (о мушкарцу или женској особи).* **6.** *слаб, рђав (о здравственом стању).* **7.** *који је испуњен временским непогодама:* ~ време. • **два лоша убише Милоша** *кад се удруже, побеђују и слабији.*

лӯб м **1.** *спољашњи омотач дрвета, кора (обично одвојена, одлупљена, одваљена од дрвета).* **2.** (мн. лӯбови) *полукружни, обично чврсти део обуће, иза пете.*

лубањ- *в. лобањ-.*

лу̏барда ж итал. *врста некадашњег артиљеријског оружја, старински топ; граната таквог топа.*

лубèндиња ж шаљ. *измишљено воће које би истовремено било и лубеница и диња;* фиг. *оно што не може бити, нереални, претерани прохтеви и жеље.*

лубèница ж **1.** бот. и агр. *једногодишња биљка* Citrullus vulgaris *из ф.* Curbitaceae, *крупног, слатког и сочног плода; плод те биљке.* **2.** фиг. шаљ. *глава, лобања човека.*

лубèничāр м *произвођач и продавац лубеница;* уп. бостанџија.

лубèничāрка ж агр. *врста јабуке; врста крушке.*

лубèничица ж *дем. од лубеница.*

лубèничњāк м бот. *зељаста коровска биљка* Hibiscus trionum *из ф.* Malvaceae.

лу̏бӣн, -а и **лу̏бӣн,** -ѝна м зоол. *крупна морска риба грабљивица* Labrax lupus *из пор.* Percidae.

лу̏бина ж **а.** *део људског и животињског тела који обухвата грудну и трбушну дупљу, труп.* **б.** *мртво тело, трупло, лешина.* **в.** *месо заклане и одеране животиње (живинчета, брава) без изнутрице и главе.*

лӯг[1] м (мн. лу́гови и лӯгови, песн. лӯзи) (често као микротопоним, одн. у саставу микротопонима) **1.** *шума са ниским дрвећем и жбуњем, шумарак, гај (обично на нижем или подводном земљишту); шума уопште.* **2.** *ниже, равније, питомије земљиште, обично са бујном вегетацијом.*

лӯг[2], лу́га м **1.** *остатак онога што је изгорело, пепео.* **2.** *вода у којој је прокуван пепео, лужина, цеђ.* • **бацати некоме луг у очи** *варати, обмањивати некога;* уп. и пепео (изр.).

лу̏гāр, -áра м *онај који се стара о шуми, чувар шуме, шумар.*

лугàрица ж *лугарева жена.*

лу̏гāрница ж *лугарева, шумарева кућица.*

лу̏гāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на лугаре, шумаре, који припада лугарима, шумарски:* ~ блуза, ~ кућица, ~ служба.

лугáрство с *чување шума, старање о шумама, лугарски посао, лугарска служба.*

лу̏гаст, -а, -о *који је боје луга, пепела, сив, пепељаст.*

лу̑д, лу́да, -о (комп. лу̑ђӣ) **1. а.** *ментално, умно поремећен, неспособан за нормално расуђивање, духовно ограничен, малоуман, слабоуман, умоболан.* **б.** *који је ван себе, који не влада собом и својим поступцима, избезумљен, помахнитао; својствен таквим стањима, махнит; склон неразумним, неразборитим поступцима, губљењу контроле над самим собом, над својим држањем, понашањем и сл.* **в.** *који се не контролише, који не уме да одржи разумну меру (у нечему):* ~ у пићу. **г.** *којим се тешко управља, дивљи, поманман, плаховит:* луди коњи. **д.** *који нема разумне основе, нереалан, неразуман; глуп:* ~ посао, ~ прича, луди снови, ~ сумња; луди огласи. **ђ.** *пун ненормалних, нелогичних збивања и поступака, апсурдан:* луди дани. **2. а.** *неразборит, несмотрен, неразуман:* ~ авантура, ~ човек. **б.** *млад, неискусан, недозрео; наиван, лаковеран.* **в.** *сасвим мали, нејак, недорастао; безазлен (о деци, младунчади и сл.).* **3. а.** *који се потпуно предаје осећањима, веселим расположењима, страстима, необуздан; који се одаје разузданом, обесном животу, раскалашан.* **б.** *пун веселог заноса, необузданости, уживања, радости:* ~ провод. **в.** *који се не може задржати, који избија као спонтан излив расположења, неконтролисан, необуздан:* луда радост, луди смех. **г.** *који потпуно обузима дух, пун заноса, страсти, преданости, ватрен; пун чара, љубави, радости, чаробан, заносан:* луда веза, луда љубав; лудо пролеће, луда младост. **4. а.** *који се изводи свом снагом, енергијом, жестином, бесомучан, силовит:* најлуђи јуриш. **б.** *који се испољава у изузетно великом степену, обиму, огроман; изузетно јак, интензиван:* луда енергија, луда снага; луда зубобоља. **5. а.** *који бесни великом снагом, који се истиче интензитетом, жесток; густ, непрозиран:* ~ ветар; ~ магла. **б.** *који тече, врви, разлива се стихијски, неконтролисано, дивље:* луда река. **в.** *који се нагло и неочекивано мења, врло променљив, нестабилан; подложан погоршањима,ападању у кризе:* ~ клима; ~ здравље. **6.** *изванредан, изузетан; изненадан, неочекиван:* имати (постићи) ~ успех; ~ срећа. **7.** разг. *леп, диван, красан (о модним предметима и детаљима).* • **~ за неким или нечим** *који јако воли некога или нешто, који јако жели нешто.* **~ од нечега** *веома обузет нечим, који је ван себе од нечега (бола, среће, страха и др.).* **(на)правити (некога) лудим** *поступити, поступати према некоме, с неким као да је луд; довести, доводити (некога) у глуп положај.* **(на)правити се ~ (лудим)** *(почети) изигравати необавештеност, (на)правити се невешт.* **смеје се као ~ на брашно** *каже се за онога ко се смеје без повода и разлога.* НПосл **обећање лудом радовање** *не треба веровати празним обећањима.*

лу̏да ж **1. а.** *ментално поремећена, малоумна, умоболна особа.* **б.** *настрана особа, чудак.* **2. а.** *непромишљена, неразумна особа, глупак, одн. глупача, будала; наивна, лаковерна, несмо-*

шрена особа. **б.** *са избледелим значењем, обично у блаīом, нежном ūрекоревању.* – Ћути, лудо моја, како те не воли? • **дворска ~** *в. дворска будала (ūод будала).*

лу̏даја ж агр. *врсша бундеве.*

лу̏да̄к, -а́ка (вок. лу̏да̄че) **1.** *ментално ūоремећен, луд човек, умоболник; насшран, неуравношежен, ненормалан човек;* уп. луда (1) и манијак. **2.** *оīраничен човек, будала, īлуūак; лакомислен, неразуман човек;* уп. луда (2а).

луда̀киња ж *луда, умоболна, ненормална женска особа;* уп. лудача.

лу̏дара ж бот. *врсша ошровне īљиве* Boletus satanas *из ф.* Polyporaceae.

лу̏даст, -а, -о *у дем. значењу: луд, луцкасш; будаласш, īлуū.*

лу̏дасто прил. *ūомало лудо, луцкасшо, будаласшо, īлуūаво.*

лу̏дача ж *луда, неуравношежена или īлуūа женска особа (обично у ауīм. и ūеј. значењу);* уп. лудакиња.

луда́чити се, лу̏да̄чӣм се несвр. *ūравиши лудосши, īлуūосши, лудоваши; лудираши се.*

лу̏да̄чкӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на лудаке (који ūриūада лудаку, лудацима, намењен лудацима, који је као код лудака, својсшвен лудацима и сл.):* ~ кошуља, ~ кућа, ~ поглед, ~ смех. **2.** *неūриродно, ненормално јак, иншензиван, велики, висок и сл.:* ~ гужва, ~ жестина, ~ темпо (рада), лудачке цене.

лу̏да̄чки прил. *на начин својсшвен лудаку, лудацима, као лудак, као лудаци; лудо, бесомучно:* ~ зинути; ~ возити.

луда́штво с *лудачко ūосшуūање, лудачко ūонашање, лудосш.*

лу́дети јек. **лу́дјети,** -дӣм несвр. непрел. [гл. им. лу́ђе̄ње с] **а.** *ūосшајаши луд, умно ūоремећен; ūосшајаши избезумљен, расшројен, īубиши разум, махнишаши.* **б.** (за неким, нечим) *безумно, сшрасно волеши, обожаваши некоīа, нешшо;* уп. лудовати (2).

луди̏зам, -зма м ист. *раднички ūокреш у Енīлеској ūочешком XIX века, чија се борба за радничка ūрава манифесшовала уништавањем машина и ūривредних зīрада власника, каūишалисша.*

лу̏дија ж *луда, неразбориша, безумна особа, луда.*

лу̏дило с **1.** мед. *оūшши назив за разне врсше душевних ūоремећаја и ненормалних сшања:* ~ величине, ~ гоњења, младалачко ~, пијаначко ~. **2. а.** *снажна обузешосш неким или нечим, ūомамна јака жудња, сшрасш за неким, нечим; ексшаза, занос:* ~ за Битлсима; волети у лудилу, верско ~, колективно ~. **б.** *сшање оноīа који је ван себе од узбуђења, избезумљеносш.* **в.** *неразбориšосш, неразумносш, īлуūосш, лудосш.* • **волети до лудила** *биши сшрасно заљубљен у некоīа, сшрасно, безīранично волеши, обожаваши;* уп. лудило (2а). **доводити до лудила (некога)** *биши (за некоīа) несносан, неūодношљив, избезумљиваши (некоīа).*

луди́рати, лу̏дӣра̄м несвр. **1.** *в. лудоваши.* **2.** *в. лудираши се.* ■ **~ се** *ūравиши лудосши, īлуūосши, ūонашаши се неозбиљно, изводиши лудорије;* уп. лудовати (1).

лу̏дист(а), -е̄ м ист. (мн. -сти) *следбеник, ūрисшалица лудисшичкоī ūокреша, лудизма.*

лу̏дистичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на лудизам и лудисше:* ~ метод борбе, ~ покрет.

лу́дити, лу̑дӣм несвр. прел. [гл. им. лу̑ђе̄ње с] *чиниши лудим, доводиши до сшања лудила; чиниши да неко изīуби ūрисебносш, разборишосш, доводиши до избезумљеносши, избезумљиваши.* ■ **~ се** *в. лудираши се.*

лу̏дица ж *дем. и хиū. од луда;* уп. луда (2б).

лу́дница ж *усшанова у којој ће лече умно ūоремећене особе, душевна болница.*

лу́дничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на лудницу, који ūриūада лудници; који је као у лудници:* ~ башта, ~ врт; ~ атмосфера.

лу̏до прил. **1.** *на луд начин, неразумно, неразборишо, бесмислено, īлуūо:* ~ погинути. **2.** *са сшрашћу, безумно, махнишо; жесшоко, јако, бесомучно:* ~ загрлити, ~ куца срце; ~ јуре кола.

лу̏до̄в, -о̀ва м експр. *īлуū човек, будала, лудак; луда (ūонекад и са избледелим значењем, у блаīом, нежном ūрекоревању и сл.).*

лудо̀вати, лу̏дује̄м несвр. непрел. **1.** *ūравиши лудосши, īлуūосши, ūонашаши се неразумно, неразборишо; лудираши се.* **2.** (за неким, нечим) *осећаши сшрасш ūрема неком или нечему, јако волеши, обожаваши некоīа или нешшо;* уп. лудети (б).

лудо̀глав, -а, -о *луд, неūромишљен, неразбориш; насшран, својеīлав, луцкасш.*

лу̏доња м експр. *в. лудов.*

лу̏дорија и **лудо̀рија** ж **а.** (обично у мн.) *неозбиљан, неодīоворан или неразуман, неразбориш, неūромишљен ūосшуūак, изјава, реч.* **б.** *лудосш; ūомама.*

лу̏до̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1. а.** *особина, сшање оноīа који је луд, оноīа шшо је лудо.* **б.** *īлуūосш, бесмислица; луд, неūромишљен, неразуман ūосшуūак, лудорија.* **2.** *в. лудило (1).* • **младост–лудост** *в. ūод младосш.*

луђа- *в. луда-* (нпр. луђак, луђакиња, луђачки).

лу̏ес м мед. *сифилис,* lues.

луе̏тичан, -чна, -о *који болује од луеса, сифилисшичан; који се односи на луес, сифилис уоūшше.*

луе̏тича̄р м *сифилисшичар.*

луе̏тича̄рка ж *сифилисшичарка.*

лу̏жав, -а, -о *уūрљан, ūосуш луīом, ūеūелом, ūеūељав.*

лу̏жан и **лу̑жан,** -жна, -о **1.** хем. *в. алкални;* уп. лужнат: ~ вода, ~ укус. **2.** *који садржи луī, лужину, цеђ:* ~ прљава вода.

лу̏жа̄рка ж (понекад с одредбом „жута") бот. *украсна луковичасша биљка жуших цвешова* Sternbergia lutea *из ф.* Amaryllidaceae, *лала.*

лу̏жаст, -а, -о *својсшвен луīу, лужини, цеђу, базни, алкални:* ~ укус.

лу̏жина ж **1.** *луī, цеђ.* **2.** хем. *расшвор алкалних хидроксида; база.*

лу́жити, лу̑жӣм несвр. [гл. им. лу́же̄ње с] *ūошаūаши у луī, цеђ; ūраши луīом, искуваваши у луīу:* ~ рубље.

лу̏жје с (мн. ø) **а.** *зб. им. од луī*[1]*, луīови; луī*[1]. **б.** *в. лужњак (2).*

лу̏жнат, -а, -о хем. *в. алкални;* уп. лужан: ~ материја, ~ раствор.

лу̏жнӣк, -и́ка м бот. *в. лужњак (1).*

лу̏жња̄к, -а́ка м **1.** бот. *врсша храсша* Quercus robus. **2.** *лужњакова, одн. храсшова шума.*

лужња́ков, -а, -о *који се односи на лужњак (1), који је од лужњака:* лужњакове шишарке.

лу̑к м (лок. лу́ку; мн. лу́кови) **1.** мат. *део кривуље оīраничен њеним двема шачкама,* arcus. **2.** *ūримишивно оружје за одаūињање сшрела од еласшичној ūолукружно савијеноī ūруша, шшаūа и сл., за чије је крајеве зашеīнуша шешива; слична наūрава која се уūошребљава као сūоршски реквизиш.* **3. а.** *ūредмеш или део некоī ūредмеша савијен у облику лу́ка (1, одн. 2).* **б.** *ūовијен, ūолукружан облик нечеīа; ūолукружна, завојиша линија ūружања, крешања; завој, окука.* **4.** архит. *īорња ūовршина на īрађевини или неком њеном делу, најчешће ūолукружно засвођена, којом се сūајају два насūрамна симешрична дела, свод.* • **електрични (Волтин) ~** физ. *свешлосни лук врло високе шемūерашуре који насшаје ūражњењем елекшричне сшрује високоī наūона, ūроūушшене кроз īасни ūросшор између двеју īрафишних или мешалних елекшрода.* **рефлексни ~** физиол. *ūуш надражаја од месша додира, ūреко кичмене мождине, до мишићноī ūокреша.*

лу̏к м бот. **а.** (и агр.) *зељасша биљка* Allium *из ф.* Liliaceae, *чије мноīобројне врсше расшу самоникло или се īаје као ūоврће (обично назив за īајене врсше* A. cepa *и* A. sativum). **б.** *в. љиљан.* • бот. 1) (и агр.) *īајене врсше рода* Allium: **бели ~** A. sativum; **црни (мрки, црвени) ~** A. cepa *и др.* 2) *друīе врсше рода* Allium: **дивљи ~** A. ampeloprasum; **змијин ~** A. scorodoprasum; **пољски ~** A. oleraceum *и др.* **~ и вода** *в. ūод вода.* **~ ти у очи** *каже се ономе који се некоме (или нечему) ūревише диви, као зашшиша од урока.* **ни лук јео ни лук мирисао** *ūрави се невешш као да нишша није било, као да нема никакве везе са ружном сшвари у којој је учесшвовао.* **ударио тук на лук** *сукобила се два једнако шврдоīлава и јака ūрошивника.*

лу́ка ж (дат. лу́ци) **1. а.** *морска увала, затон с лукобраном за пристајање бродова, одн. сличан заклон за бродове на обалама пловних река или језера, пристаниште:* барска ~, морска ~, речна ~, трговачка ~. **б.** фиг. *место одмора, мира и спаса, уточиште, прибежиште.* **2.** *плодна њива (ређе ливада) крај реке, у речној долини, у равници уопште; плодна равница крај реке.* • **ваздушна (зрачна) ~** *аеродром.* **слободна ~** правн. *трговачка лука слободна, отворена за међународни саобраћај, без плаћања царине.*

лу̏кав (лу̀кав), -а, -о **а.** *који вешто прикрива своје мисли и осећања с намером да надмудри; који се не да лако преварити, опрезан и досетљив, препреден, превејан; довитљив:* ~ као лисица. **б.** *који испољава, показује такве особине, лукавство, у којем се огледа лукавство, прожет, испуњен лукавством:* лукаве очи, ~ подсмех, ~ потез.

лу̏кавац (лу̀кавац), -а̄вца м *лукав човек.*

лу̏кавити, -и̑м и **лука́вити,** лу̀ка̄ви̑м несвр. [гл. им. -вље̄ње с] *лукаво поступати; довијати се, домишљати се.*

лу̏кавица (лу̀кавица) ж *лукава особа;* уп. лукавац.

лу̏каво (лу̀каво) прил. *на лукав начин, препредено; домишљато, довитљиво; проницљиво.*

лу̏каво̄ст (лу̀каво̄ст), -ости ж *особина онога који је лукав, препреденост, превејаност; довитљивост; лукав поступак, лукавство.*

лука́вство с **1.** *лукаво изведен поступак, добро смишљена и вешто скривена превара, подвала.* **2.** *лукавост.*

лука́вштина ж *в. лукавство.*

лу̏каст, -а, -о *који је у облику главице лука, сличан главици лука:* ~ корен, ~ нос.

лу̏кац, -кца м бот. и агр. нар. *в. лук (а).* • **бели ~** *бели лук.* **црни ~** *црни лук.*

лу̏кобра̄н м *насип који у луци штити бродове од таласа и буре.*

лу̏ков, -а, -о *који се односи на лу̏к, који је од лука:* ~ леја, ~ лишће.

лу̏ковина ж *суви спољни листови главице лука (обично црног).*

лу̏ковица ж **1.** бот. *кратко подземно стабло (лука, лале, зумбула и сл.) обавијено сочним збијеним листовима без хлорофила,* bulbus. **2.** архит. *купола, кубе у облику луковице (1).*

лу̏крати̑ван, -вна, -о лат. *који доноси велику зараду, уносан, рентабилан:* ~ посао, ~ служба.

лу̏кс м (ген. мн. лу̑кса̄) лат. физ. *јединица јачине осветљености* (lx).

лукса́ција ж мед. *искакање костију зглоба из зглобне чашице,* luxatio.

лу̀ксуз м лат. *спољашњи сјај у начину живота, живот у сјају и изобиљу, раскош; оно што је скупо а није неопходно за живот, сувишан скупоцен предмет, одн. изобиље скупоцених и непотребних предмета за уживање, скупоцен(и) провод(и) и др.*

лу̀ксузан, -зна, -о *који представља луксуз:* ~ вила, ~ кола, ~ намештај, ~ провод, ~ роба.

лу̀ксузно прил. *на луксузан начин, у луксузу; раскошно:* ~ живети; ~ одевен(а), ~ осветљене улице.

лу̀ксузно̄ст, -ости ж *особина онога што је луксузно, луксуз.*

лу̀ла (ген. мн. лу̀ла̄) ж тур. **1. а.** *направа за пушење која се састоји од цеви, чибука (кроз који пролази дим) и издубене јабучице (у којој сагорева дуван).* **б.** *количина дувана која стаје у ту јабучицу:* попушити лулу дувана. **2.** *назив за цевасте направе и за цевасте, обично надоле окренуте делове разних направа.* **а.** *цев на казану за печење ракије кроз коју пролази пара и претвара се у ракију.* **б.** *цев, обично савијена надоле, кроз коју тече вода из чесме, пумпе за воду и сл.* **в.** *дрвена или плехана цев у воденици поточари кроз коју пада брашно у мучњак.* **г.** *дуваљка за стакло, гвоздена цев с купластим испупчењем на доњем крају.* • **не вреди (не ваља) (ни по) луле дувана** *нема никакве вредности, не вреди, не ваља ништа.* **не дати (за нешто) ни (по) луле дувана** *не дати баш ништа.* **попушити лулу мира** *прекинути непријатељство с неким, измирити се.*

лу̀ла̄ш, -а́ша м разг. **а.** *дуван за лулу.* **б.** *онај који пуши лулу.*

лулѐтина ж *аугм. и пеј. од лула.*

лу̀лица (лу̏лица) ж *дем. и хип. од лула;* уп. лула (1а).

лумба́го (лумба̑го) м лат. мед. *јак бол у слабинским мишићима изазван незгодним, наглим покретом, обољењем кичмених пршљенова и др.*

лу̏мба̄лан, -лна, -о *који се односи на слабине, слабински:* ~ анестезија, лумбални нерви.

лу̏мен м лат. **1.** *светло, светлост; сјај.* **2.** фиг. *особа изузетних интелектуалних и др. способности, необично умна, надарена особа.* **3.** физ. *јединица за мерење јачине светлосног тока, светлосног флукса* (lm).

луминисцѐнтан, -тна, -о *који се односи на луминисценцију:* ~ светлост.

луминисцѐнција ж физ. *назив за емисије тзв. хладне светлости, за разлику од термичког зрачења.*

луминѝзам, -зма м слик. *комбиновање боја ради постизања јачих светлосних ефеката на слици.*

лумѝнист(а), -е̄ м (мн. -сти) слик. *сликар који примењује луминистичку технику, луминизам.*

луминѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на луминизам и луминисте:* ~ пејзаж.

лу̀мино̄зан, -зна, -о **1.** *светао, блештав:* ~ сјај. **2.** фиг. *блистав, сјајан, надахнут, луцидан:* ~ песма.

лу̏мпати, -а̄м несвр. *в. лумповати.*

лу̏мпа̄ч, -а́ча м *онај који лумпује, пијаница, лола, бекрија.*

лу̏мпа̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на лумпаче:* ~ живот, ~ песма.

лумпенпролетарѝја̄т, -а́та м *слој људи без одређеног занимања и статуса, свет скитница, пробисвета, лопова и сл., који се обично третира као најнижи и најгори друштвени слој, као друштвени олош.*

лумпенпролѐте̄р, -е́ра м *припадник лумпенпролетаријата.*

лумпенпролѐте̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на лумпенпролетере:* ~ слој.

лумпѐра̄ј, -а́ја м и **лумпѐра̄јка** ж нем. *бучно весеље уз пиће, пијанка, теревенка.*

лу̏мповати, -пује̄м несвр. нем. *бучно се веселити уз пиће, пијанчити, теревенчити, банчити.*

лу́на ж песн. **а.** (Луна) *Месец.* **б.** *Месечева светлост, месечина.*

лу́на-па̏рк м *забавни парк са разноврсним забавним уређајима и програмима.*

лу̀на̄рнӣ, -а, -о *који се односи на Луну, Месец или на Месечево кретање:* ~ година, ~ циклус.

лунàтик и **лунàтича̄р** м *в. месечар.*

лунàтича̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на лунатичаре, месечарски.*

лунѐта ж фр. архит. *декоративни полукружни део изнад врата или прозора оивичен каменим оквиром;* уп. линета.

лу̏ња ж зоол. *птица грабљивица рода* Milvus, *пор.* Accipitridae: црвенкаста ~ (*птица селица* M. mulvis), црна (мрка) ~ (*птица станарица* M. migrans).

лу́њати, лу̑ња̄м несвр. *бесциљно ходати, лутати, скитати; ићи тамо-амо, тумарати.*

лу̏п *узвик за означавање удара или пада, одн. за подражавање тупог звука који се чује при удару или паду;* уп. буп и лупа[1].

лу̏па[1] ж (мн. ø) *јаки, тупи звуци изазвани ударањем у чврст предмет, падом или кретањем нечега тешког по тврдој подлози и сл.;* уп. тутњава.

лу̏па[2] ж (ген. мн. лу̑па̄) фр. физ. *сабирно сочиво или систем сочива уграђен у оквир с држачем, лећа, повећало.*

лупàрати, -а̄м несвр. *уједначено лупати, лупкати.*

лу̑пати, лу̑па̄м несвр. **1.** непрел. **а.** *снажно ударати производећи јаке, тупе звуке, правећи буку.* **б.** *ударати (на врата, прозор и сл.) најављујући се, позивајући, дозивајући некога или дајући тиме неки знак.* **в.** *ударањем (у бубањ, добош и сл.) производити звуке.* **2.** непрел. *одавати, производити јаке, тупе звуке:* лупају звона. **3.** прел. *ломити, разбијати:* ~ чаше. **4.** прел. *ударајући и мешајући (тесто, јаја, маслац и сл.) припремати за јело.* **5. а.** прел. *тући, млатити, бити (некога).* **б.** фиг. (по некоме) *оштро нападати, критиковати (некога).* **6.** непрел. *снажно куцати, бити (о срцу).* **7.** непрел. *говорити глупости, бесмислице, лупетати.* ■ **~ се** *ударати се (рукама, шакама) по неком делу тела и сл. (обично при изражавању неког расположења).* • **~ главом о зид** *наилазити на неку препреку, тешкоћу у неком послу.* **то му се лупа о главу** *због тога сноси последице, због тога испашта.*

лу̑пеж м (инстр. -ом) **а.** *лопов, крадљивац.* **б.** *неваљалац, рђа, ништков.*

лу̑пежина ж (м) (мн. ж) *аугм. од лупеж.*

лу̑пежић м *дем. и хип. од лупеж.*

лу̑пежица ж *женска особа лупеж.*

лупѐтати, -а̄м несвр. **1.** *јако и уједначено или на махове лупати;* уп. лупати (1а). **2.** *говорити бесмислице, глупости, којештарије;* уп. лупати (7).

лу̑пешкӣ, -а̄, -ō *који се односи на лупеже, који припада лупежима, својствен лупежима, лоповски:* ~ гнездо, ~ поступак.

лу̑пешки прил. *на лупешки начин, као што чине лупежи (крадом, кришом, потајно и сл.).*

лу̑пештво с **а.** *оно што је својствено лупежима, склоност лупешким поступцима, лупешком понашању, поквареност, неваљалство.* **б.** *крађа, лоповлук.*

лу̑пештина ж *в. лупештво.*

лу̏пина и **лу̀пина** ж *спољни омотач биљних плодова или семена, кора, љуска, љупина.*

лупи́на ж бот. *в. дивља кафа (под кафа).*

лу̏пинаст и **лу̀пинаст,** -а, -о *који има лупину, љуску, обавијен лупином, љуском (о коштуњавом воћу).*

лу̏пӣнг (лу̀пинг) м енгл. *акробатска фигура коју изводи пилот описујући авионом затворену кружну линију у вертикалном лету, петља.*

лу̏пити, -ӣм свр. **1.** непрел. **а.** *нагло ударити производећи јак, туп звук, треснути:* ~ у дрво. **б.** *ударити (на врата, прозор и сл.) најављујући долазак, дозивајући, позивајући некога, дајући тиме неки знак.* **2.** непрел. *пасти производећи буку, треснути.* **3. а.** прел. *снажно ударити, млатнути, клепити (некога).* **в.** непрел. *ударити (рукама, шакама и сл.), пљеснути (обично у изненађењу, чуђењу, дајући неки знак и сл.).* **в.** (картом) *бацити (при картању) на сто одређену карту (обично тако да се чује).* **4.** (нешто или без допуне) *рећи нешто непромишљено, неумесно, глупо, бесмислено, бубнути, извалити.* ■ **~ се 1.** *ударити се руком (рукама, шакама и сл.) по неком делу тела обично при изражавању изненађења, неког расположења и сл.* • **док лупиш дланом о длан** *врло брзо, за трен ока, зачас.* **главом о зид ~** *в. под глава.* **~ (некога) по глави** *погодити некога стварајући му, проузрокујући бриге, невоље, тешкоће.* **~ (нешто) па остати жив** *рећи, извалити велику глупост, бесмислицу;* уп. лупити (4).

лу̑пити, лу̑пӣм несвр. *в. љуштити (1 и 2).* ■ **~ се** *в. љуштити се.*

лупка̀рати (се), -а̄м несвр. *у дем. значењу: лупати (се), лупкати (се).*

лу̏пкати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: лупати (се).*

лу̏пнути (се), -не̄м (се) свр. *лупити (се) (често у дем. значењу).*

лу̏пњава ж *в. лупа*[1].

лупу̀лӣн, -и́на м *горки ароматични састојак женских цветова хмеља, који се користи у производњи пива и лекова, хмељно брашно.*

лу̑пус м мед. *хронично локално туберкулозно обољење коже (обично на лицу),* lupus vulgaris.

лу̀стер м фр. *велика светиљка која се веша на таваницу, обично са украсним додацима и сијалицама (одн. свећама) на више кракова.*

лустра́ција ж лат. *религиозно, ритуално чишћење (првобитно код старих Римљана); уопште чишћење везано за народна веровања и обичаје.*

лу́тајӯћӣ, -а̄, -е̄ *који стално мења место, боравиште; који је у покрету, који је час на једном, а час на другом месту; који живи лутајући:* лутајуће душе; ~ калуђери, ~ репортер; ~ пси.

лу́так, -тка (мн. лу́ци (лу́ткови), ген. лӯта̄ка̄ (лу́тко̄ва̄)) **1.** *лутка која представља мушкарца;* уп. пајац. **2.** фиг. *гиздавац, кицош.*

лу́талац, -аоца м *онај који лута, скита по свету, скитница;* уп. луталица.

лу́талачкӣ, -а̄, -ō *који се односи на лутање и лутаоце, луталички:* ~ живот.

лу́талица ж (м) (мн. ж) **1.** *особа која лута, скита по свету, скитница;* уп. луталац. **2.** (у атриб. служби, уз им. „пас") *који живи лутајући, који нема свога господара.*

лу́таличкӣ, -а̄, -ō *који се односи на луталице и лутање;* уп. луталачки.

лу̀та̄н, -а́на (лу̀тан, -а) м *в. лутак.*

лу́тати, лӯта̄м (3. л. мн. лу́тајӯ) несвр. непрел. **1. а.** *кретати се у разним правцима не налазећи прави пут, ићи тамо-амо, час на једну час на другу страну;* уп. тумарати. **б.** *бити без тачне, праве оријентације, без сигурности у опредељењу; не сналазећи се у нечему, не налазећи право решење, усмеравати своју активност у разним правцима, покушавајући час ово час оно, падати у заблуде тражећи право решење.* **2. а.** *ићи без одређеног циља, базати, луњати; ићи од једног места до другог, посећивати разна места не смирујући се нигде, скитати.* **б.** *окретати се, усмеравати се, управљати се тамо-амо, прелазити са предмета на предмет, кружити (очима, погледом).*

лутѐра̄н, -а́на м *присталица, следбеник лутеранства, протестант;* уп. евангелиста.

лутѐра̄нка ж *женска особа лутеран.*

лутѐра̄нскӣ, -а̄, -ō *који се односи на лутеране и лутеранство, протестантски;* уп. евангелистички.

лутера́нство с *верско учење немачког теолога Мартина Лутера, протестантског реформатора из XVI в., протестантство; протестантска вероисповест.*

лу̀теровац, -о̄вца м *в. лутеран.*

лу̀теровскӣ, -а̄, -ō *в. лутерански.*

лу̏тка ж (дат. лу̏тки; ген. мн. лӯта̄ка̄ (лу̏ткӣ)) **1. а.** *дечја играчка која представља људску (обично женску) фигуру, начињена од различитог материјала.* **б.** *фигура човека или животиње чијим се кретањем, игром управља (у луткарском позоришту, филму и др.), марионета.* **2.** фиг. **а.** (и хип.) *назив одмила за дете, девојку и сл.* **б.** *лепа дотерана женска особа.* **в.** пеј. *особа без правих духовних и других вредности, празна, испразна особа.* **г.** *особа која се поводи за другима, којом други управља; особа која служи као оруђе у спровођењу туђих жеља, намера, играчка, марионета, пион.* **3.** зоол. *телесни облик у фази развитка инсеката са потпуном метаморфозом (између ларве и развијеног инсекта), у којем организам добија свој дефинитивни изглед,* chrysalis, puppa. **4.** мн. фиг. *чудне, необичне, настране идеје, бубице:* дошле му (неке) лутке, имати лутке (у глави).

лу̏тка̄р, -а (лу̏тка̄р, -а́ра) м **1.** *онај који прави и продаје лутке.* **2.** *онај који приређује представе с луткама;* уп. лутка (1б).

лу̏тка̄рица (луткарица) ж *женска особа луткар.*

лу̏тка̄рскӣ, -а̄, -ō *који се односи на луткаре и луткарство:* ~ позориште.

лутка́рство и **лу̏тка̄рство** с **1.** *израда лутака (за луткарско позориште и сл.).* **2.** *извођење позоришне представе с луткама, марионетама.*

лу̏ткаст, -а, -о *који је као лутка, који изгледом подсећа на лутку, који је као у лутке:* ~ лице, ~ продавачица.

лу̏ткица ж *дем. (у неким значењима и хип.) од лутка.*

лу̏тња ж итал. (пољ.) муз. *в. лаута.*

лу́тња ж (обично песн.) *лутање.*

лу̏трија ж фр. (нем.) **а.** *игра на срећу у којој се продаје одређен број нумерисаних срећака, а власници извучених бројева, одн. срећака добијају згодитке у новцу или предметима.* **б.** фиг. *нешто што зависи од стицаја околности, од среће:* то ти је ~.

лу̏три̑јскӣ, -ā, -ō *који се односи на лутрију:* ~ згодитак.

лу̏фа ж бот. *једногодишња биљка пореклом из тропске Африке и Азије* Luffa cylindrica *из ф.* Cucurbitaceae.

лу̏фт м (мн. ø) нем. *ваздух, зрак.*

луфти́рати, лу̏фтӣра̑м несвр. *ветрити, проветравати:* ~ собу. ■ **~ се** *излагати се дејству свежег ваздуха.*

лу̏ц м итал. зоол. *морска риба коштуњача* Euthynnus thunnina *из пор.* Thunnidae.

лу̏цери̑ште с *земљиште на којем се гаји луцерка.*

лу̏цēрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) бот. **а.** *у мн.: вишегодишње крмне биљке рода* Medicago *из ф.* Papilionaceae, *са око 50 врста (у јд.: биљка из тога рода).* **б.** *назив за врсту тога рода* M. sativa, *која се гаји као крмна биљка.*

лу̏ци̑дан и **лу̏цидан,** -дна, -о **а.** *који је блиставог, продорног духа, бистар, оштроуман, проницљив (о човеку).* **б.** *у којем се огледају такве особине; у којем долази до изражаја бистрина, оштроумност нечијег духа, ума:* ~ мисао; у **луцидним** часовима.

лу̏ци̑дно и **лу̏цидно** прил. *на луцидан начин, оштроумно, проницљиво:* ~ анализирати, ~ објаснити.

луци́днōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је луцидан, онога што је луцидно.*

Лу̏цифер м лат. мит. и рлг. **а.** *име анђела који се побунио против бога и постао вођа демона.* **б.** (луцифер) *ђаво, сатана, сотона уопште.*

лу̏циферскӣ, -ā, -ō *ђаволски, сатански, сотонски.*

лу̏циферски прил. *ђаволски, сатански, сотонски:* ~ се смешкати, ~ ташт.

лу̏цкаст, -а, -о **1.** *помало луд, блесав, сулуд, шашав, ћакнут; својствен таквој особи:* ~ човек; луцкасте нарави. **2. а.** *који је без разумне основе, лишен разумног, озбиљног садржаја, неразборит; необичан, настран:* луцкасте идеје, ~ расправа. **б.** *који одудара од уобичајеног, обичног, нормалног, тако да изазива утисак неозбиљног, смешног, неукусног, неприкладног и сл.:* ~ бунда.

лу̏цкасто прил. *на луцкаст начин, сулудо, шашаво, блесаво; неразумно; необично, настрано:* гледати ~, ~ изгледати, ~ живети.

лу̏цнут, -а, -о *луцкаст (1).*

лу̑ч[1], лу́ча м (инстр. лу́чем) **1.** (мн. лу́чеви) **а.** *боровина, комад боровог дрвета, цепка боровине која добро гори и употребљава се за потпалу.* **б.** *цепка боровог дрвета премазан4а смолом или воском која, запаљена, служи за осветљавање, зубља, бакља, буктиња.* **2.** *бор богат смолом;* уп. лучевина. • **тражити ђавола с лучем** *излагати се без потребе опасности, срљати у пропаст.*

лу̑ч[2] и **лу̏ч** (обично поновљено) *узвик којим се лучи, одваја, раздваја стока (најчешће овце).*

лу̏ча ж **1.** *зрак, зрака светлости; светлост, сјај.* **2.** *луч, зубља, бакља, буктиња.*

лу̏чац, -чца м бот. *дем. од лу̑к;* уп. лукац.

лу̏чац, -чца м *предмет лу̑чног облика* **а.** *гудало.* **б.** *дрвени лук на колевци, који придржава прекривач.* **в.** *дршка на котлу, бакрачу, повраз.* **г.** *обруч око врата овна, вола и др., на који је обешено звоно.*

лу̏че, -ета с (супл. мн. лу̏чићи м) **а.** *хип. назив за дете, вољену особу (девојку, младића и сл.).* **б.** *лепа девојка, девојче; леп младић.*

лу̏чев, -а, -о *који је од лучевог, боровог дрвета, од лучевине, боров:* ~ зубља, ~ капак, ~ кров.

лу̏чевина[1] ж *дрво од луча, борово дрво богато смолом, боровина.*

лу̏чевина[2] ж физиол. *производ лучења жлезда или других органа, излучевина, секреција.*

Лу̏чинда̑н м *православни црквени празник посвећен св. Луки, који се светкује 31. октобра (по старом календару 18. октобра).*

лу̏чинда̑нскӣ, -ā, -ō *који се односи на Лучиндан, који је у вези с даном или временом када је Лучиндан:* лучинданске кише, Лучиндански устав.

лу́чити, лу̑чӣм несвр. прел. [гл. им. лу́чēње с] **1. а.** *одвајати једно од другога правећи разлику, разликовати; разазнавати, распознавати уочавајући у нечему разлике, разабирати:* ~ истину од лажи, ~ стварно од привидног; ~ животињске гласове. **б.** *одвајати од мајки (младунчад, нпр. јагњад, телад), одн. од младунчади (нпр. овце, краве) ради одбијања од сисе, залучивати.* **в.** (стоку) *издвајати стоку намењену продаји, за тов, за посек и др.; издвајати своју стоку (обично овце) из стада у којем је била помешана са туђом стоком.* **2.** *испуштати из себе лучевине (секрете, сокове и сл.), излучивати.* ■ **~ се** *стварати се, настајати (о излучевинама), излучивати се.*

лу̏чић м *дем. од лу̑к.*

лу̏чица ж *дем. од лу́ка; мала лука.*

лу̏чка ж *цепка луча (1а), зубља.*

лу̑чкӣ, -ā, -ō *који се односи на луку (1а); који ради у луци:* ~ магацин, ~ ноћ, ~ складиште; ~ радник.

лу̑чнӣ, -ā, -ō *који је у облику лу̑ка, полукружан:* лучна дршка, лучног облика.

лу̑чнӣ, -ā, ō *који се односи на лу̑к (који је од лука, засађен луком и сл.):* лучне леје, ~ семе.

лу̑чно прил. *у облику лу̑ка, као лук, полукружно:* ~ заобљен, ~ савијен.

лу̑чња̄к м *земљиште на којем се гаји (или се гајио) лук, врт или део врта засађен луком.*

лучо̀ноша м (ж) (мн. ж) *особа која носи луч, лучу, зубљу, бакљу;* фиг. *предводник.*

лу́ша ж *у хип. значењу: лула (1а).*

Љ

љ (Љ) с непром. **а.** лингв. *меки, палатални сонант, при чијем изговору предњи део језика додирује алвеоле и предње тврдо непце, а врхом језика се опире о доње секутиће.* **б.** *слово којим се обележава тај сонант:* мало љ, курзивно *љ*, писано *љ*, штампано љ.

љѐга ж (дат. љѐги и љѐзи) **1.** *траг прљавштине или нечега другог на некој основи, површини, запрљано, замазано место на нечему, мрља.* **2.** фиг. *брука, срамота као обележје некога ко је учинио ружно, нечасно дело, ко је ружно, нечасно, подло поступио и сл.* • **бацити, бацати љагу на некога (на нешто)** *изложити, излагати некога (нешто) јавној осуди због неког ружног, нечасног дела, поступка и сл., (о)брукати, (о)срамотити (понекад и неоправдано) некога (нешто).* **опрати, спрати** и сл. **љагу (са некога, нечега)** *ослободити некога (нешто) жига срамоте, бруке, оправдати некога (нешто) пред светом, јавношћу.*

ље- јек. *в. ле-.*

љѐтнӣ, -ā, -ō јек. *в. летњи.*

љѐтниковац, -ōвца м јек. *в. летњиковац.*

љѐскав, -а, -о *који се љеска, блиста, сјаји, одсијава, блескав.*

љѐскати (се), -āм (се) несвр. *блистати (се), сијати (се); одсјаjивати, одблескивати, блескати.*

љѝга ж **а.** *љигава, слузава материја, ткиво и др.* **б.** фиг. *љигавац.*

љѝгав, -а, -о **1. а.** *који услед слузаве, влажне, клизаве површине полако клизи, измиче из руку (кад се држи, хвата).* – Сом је ~. **б.** фиг. *који нема чврст карактер, који лако мења своје убеђење, назоре, погледе, ставове, бескарактеран, недостојанствен (о човеку); у којем се огледају, који одаје такве особине (нпр. држање и сл.).* **2.** *в. лепљив:* ~ зној, ~ течност.

љѝгавац, -āвца м *онај који лако мења своје убеђење, назоре, погледе, ставове, онај који је љигав, бескарактеран, недостојанствен;* уп. бескичмењак (2).

љѝгаво прил. **1.** *слузаво; клизаво; лепљиво.* **2.** *као љигавац.*

љѝгавōст, -ости ж **1.** *особина онога што је љигаво, онога који је љигав, слузавост; лепљивост; клизавост.* **2.** *особина онога који је љигав, љигавац, одсуство чврстог карактера, достојанства, чврстине убеђења, назора, погледа, ставова и сл.*

љѝговина ж бот. *жбун сродан паздрену, распрострањен по кршевитом земљишту, са лишћем непријатног мириса,* Rhamnus fallax, *из ф.* Rhamnaceae.

љѝљак, -љка м (мн. љѝљци, ген. љѝљāкā) зоол. **1. а.** *в. слепи миш (под миш)* **б.** *у мн.: подред љиљака (1а), слепих мишева,* Megachiroptera *(у јд.: сисар из тога подреда).* **2.** *у мн.: породица ноћних лептира* Sphingidae *из подреда великих лептира* Macrofrenatae *(у јд.: лептир из те породице).* • **водени** ~ *врста љиљка, слепог миша, који борави у пределима са доста воде* Myotis daubentoni. **дугоухи** ~ *врста љиљка, слепог миша, врло дугих ушију* Plecotus anritus.

љѝљан м бот. **а.** *украсна зељаста биљка* Lilium, L. candidum *из ф.* Liliaceae, *мирисног цвета, крин.* **б.** *украсна биљка* Hemerocallis, H. fulva *из ф.* Liliaceae.

љѝљанов, -а, -о *који припада љиљану; који се односи на љиљан, љиљански:* ~ цвет; ~ белина.

љѝљанскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на љиљан (који је као љиљан, који је боје љиљана и сл.).* **2.** фиг. **а.** *нежан, танан, фин:* ~ лице. **б.** *морално чист, чедан, невин, безазлен.*

љȍс (љȍс) узв. *узвик за подражавање звука који се чује при снажном и наглом паду, удару о земљу, под и сл.*

љȍскавац, -āвца м бот. *вишегодишња зељаста биљка* Physalis alkekengi *из ф.* Solanaceae, *која расте по шумама, крај путева, као коров по баштама и др. местима.*

љȍснути, -нēм свр. експр. **1.** непрел. **а.** *пасти ударивши јако, снажно о земљу, под или нешто друго, треснути.* **б.** *не завршити, изгубити школску годину; пасти на испиту (у школи, на факултету).* **2.** прел. *ударити, лупити, треснути (некога, по нечему, нпр. глави и сл.).*

љу (поновљено више пута и различито наглашено) *узвик који се тихо певуши кад се љуља и успављује мало дете, којим се прати љуљушкање малога детета.*

љу̏ба ж (обично у нар. песми и ранијим књиж. делима) **а.** *супруга, жена; вереница, заручница.* **б.** *драга, вољена женска особа, драгана.*

љу̏бав ж (инстр. љу̏бављу (љу̏бави)) **1.** (мн. ø) **а.** *осећање велике наклоности и, најчешће, нежности према некоме, нечему; емоционална, осећајна везаност за некога, нешто, која проистиче из таквог осећања:* ~ према својој деци, ~ према домовини, родитељима. **б.** *осећање наклоности, преданости, привржености према особи супротног пола, према жени, односно мушкарцу.* **в.** (обично у лок. с предлогом „у") *добри, пријатељски односи међу људима, пријатељство, слога.* – Живе у љубави. **г.** *велика воља, заинтересованост за нешто, склоност према нечему (нпр. према неком послу, игри и др.); жеља, тежња, стремљење:* ~ за науку. – Све живи у горкој љубави за умирањем. **2. а.** *драга, вољена особа, особа која се воли (жена, односно мушкарац):* срести своју некадашњу љубав. **б.** *оно што се воли, оно што некога много привлачи, заокупља нечију пажњу, побуђује, изазива стално или дуготрајно интересовање, страст, пасија.* – Коњи су били његова велика љубав. **3.** *пријатељски поступак, пријатељски гест; уопште љубазност, пажња према некоме.* – Учините ми љубав, дођите на кафу. **4.** (у синтагми: љубави ти) *с избледелим основним значењем, као устаљена фраза при упућивању усрдне молбе, заклињања, преклињања и сл. да се нешто учини.* – Запевај, љубави ти, нешто лепо. • **за љубав божју** разг. *фраза за појачавање молбе, преклињања и сл.* **за љубав нечега (нечему)** *у интересу нечега, ради нечега.* **водити (проводити) љубав** *имати сексуални однос (сексуалне односе); имати, одржавати љубавне везе, волети се.* **теби (њему и сл.) за љубав, за твоју (његову и сл.) љубав** *из обзира према теби (њему и сл.), ради тебе (њега и сл.).* **чист рачун дуга** ~ *јасни, поштени новчани, материјални и сл. односи стварају основу за добро и трајно пријатељство.*

љубȁвисати, -ишēм несвр. разг. *имати, одржавати љубавне или љубавничке односе, везе (про)водити љубав.*

љу̏бāвнӣ, -ā, -ō *који се односи на љубав (1б); који испољава, одаје, изражава љубав (1б):* ~ однос, љубавни парови, ~ песма, ~ троугао; ~ поглед.

љу̏бāвнӣк м **1. а.** *онај који одржава интимне, љубавне и сексуалне ванбрачне односе с неком женском особом; мушкарац који одржава такве односе са више жена, који се често упушта у*

љубавне авантуре, удварање женама и освајање жена; глумац који на сцени или у филму игра таквог мушкарца: њен ~; велики ~. **б.** мн. *мушкарац и жена у љубавним односима, љубавни пар, заљубљеници.* **2.** фиг. *љубитељ, присталица, обожавалац нечега:* ~ самоће.

љу̏ба̄вница ж *она која одржава интимне, љубавне и сексуалне ванбрачне односе с неким мушкарцем; она која се често упушта у љубавне авантуре, у освајање мушкараца; глумица која на сцени или у филму игра такву женску особу.*

љу̏ба̄вничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на љубавнике; својствен љубавницима:* ~ однос; ~ страст.

љу̏ба̄внички прил. *на начин својствен љубавницима, као љубавници.*

љу̏базан и **љу̀базан,** -зна, -о **1. а.** *предусретљив, срдачан, пријатан у опхођењу, понашању, држању:* ~ домаћин, ~ према сваком. **б.** *који одаје, који одражава, у којем се огледају предусретљивост, усрдност, срдачност:* ~ дијалог, ~ тон (у говору). **2.** (обично одр.) *драг, мио.* – Љубазни оче! Љубазни сине!

љу̏базно и **љу̀базно** прил. *на љубазан начин, предусретљиво, срдачно, пријатељски, усрдно, топло; на леп начин, лепим речима:* ~ поздравити; ~ замолити.

љуба́зно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **а.** *особина онога који је љубазан:* бити познат по љубазности. **б.** *љубазан поступак, чин, гест, љубазна реч, услуга и др.*

љу̏бак, љу̏пка, -о (комп. љу̏пкијӣ) **а.** *који својим изгледом, појавом, складом или некако друкчије делује пријатно, мило, дражесно, симпатично:* ~ лице, ~ особа, ~ држање, ~ осмех. **б.** фиг. *који собом изазива пријатне, лепе утиске, пријатна, лепа, угодна осећања; складан, милозвучан:* љупке боје; ~ мелодија.

љуба̀кати, -а̄м несвр. **1.** *често или све редом љубити, цмакати.* **2.** в. *љубакати се (2).* ■ **~ се 1.** *узајамно се љубити.* **2.** *упуштати се у љубавне односе, имати љубавни однос (с неким), водити љубав.*

љуби́мац, -мца м (инстр. -мцем) **а.** *онај који је некоме посебно драг, који је омиљен, највише вољен, миљеник.* **б.** *онај који ужива посебну, нарочиту милост, наклоност, заштиту (обично неке важне, моћне личности), штићеник.*

љуби́мица ж **а.** *она која је некоме посебно драга, која је омиљена, највише вољена, миљеница.* **б.** *она која ужива посебну, нарочиту милост, наклоност, заштиту (обично неке важне, моћне личности), штићеница.*

љуби́мче, -ета с (мн. ø; зб. им. љу̏бимча̄д ж) *дем. и хип. од љубимац или љубимица.*

љу̏битељ м (инстр. -ем) **1.** (нечега или некога) **а.** *онај који нешто веома воли и цени, који се за нешто с одушевљењем и пасионирано занима и сл., поклоник:* ~ књига, ~ старина, ~ уметничке музике. **б.** *онај који према некоме (нечему) осећа, показује посебну наклоност, љубав, симпатије и сл., који у некоме (нечему) ужива, обожавалац:* ~ (лепих) жена, ~ (расних) коња, ~ добре капљице. **2.** *онај који се из личног задовољства, уживања, хобија бави нечим, воли нешто да ради, да у нечему учествује и сл., аматер.*

љубитѐљица и **љу̏битељка** ж *женска особа љубитељ (нечега или некога).*

љу̏битељскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на љубитеље (који припада љубитељима, својствен љубитељима и сл.).*

љу̏бите̄љство с *бављење нечим, занимање за нешто из љубави, наклоности према нечему, склоности нечему.*

љу́бити, љу̏бӣм несвр. прел. [гл. им. љу̏бље̄ње с] **1.** (некога, (у) нешто) *притискати усне на некога (нешто), дотицати, додиривати уснама некога (нешто), давати пољубац, пољупце (као израз љубави, поштовања, опраштања, као поздрав при сусрету, приликом честитања и др.);* уп. целивати. **2.** (некога) *осећати, гајити љубав према некоме, волети; бити заљубљен (у некога), бити обузет љубавним осећањима (према некоме).* **3.** (нешто) *веома ценити, волети нешто, осећати посебну наклоност према нечему, уживати у нечему, марити за нешто:* ~ веру, ~ науку, ~ спорт. ■ **~ се 1.** *међусобно измењивати, давати пољупце;* уп. целивати се. **2.** *волети се; пазити се.* • **бога (крст, мајку и др.) ти љубим** *ублажена псовка или узречица за исказивање чуђења, негодовања, непристајања на нешто и сл.* **љуби га мајка** (понекад ир.) разг. *леп је, мио, драг.* **љубим руке (руку)** *поздрав (данас не тако уобичајен) којим се јавља млађи старијем, мушкарац жени, жена мушкарцу и сл. (обично прилазећи да пољуби руку).* **љубим те** разг. *израз за појачање неке молбе (при обраћању некоме на „ти").*

љу̏бӣћ, -и́ћа м *сентиментални љубавни роман, намењен првенствено читатељкама.*

љу̏бица ж бот. в. *љубичица.*

љу̏бичаст и **љу̀бичаст,** -а, -о *који је боје љубичице, виолетан.*

љу̏бичасто и **љу̀бичасто** прил. *као љубичица (нпр. потамнети, преливати се и сл.).*

љубичасто- *први део придевских сложеница са значењем боје који показује да та боја има љубичасту нијансу, да прелази у љубичасто:* љубичастоплав, љубичастоцрвен и сл.

љубичи́ца (љу̏бичица) ж бот. **а.** *у мн.: породица вишегодишњих малих зељастих шумских и баштенских биљака* Viola *из ф.* Violaceae, *са око 800 врста, чији су цветови обично љубичасте боје и пријатног, угодног мириса (у јд.: биљка из ове породице).* **б.** *врста љубичице (а)* Viola odorata. • *називи за поједине врсте љубичице:* **барска црквенкаста** ~ Viola palustris; **бела мирисна** ~ V. alba; **висока** ~ V. elatior; **дивља** ~ V. canina; **питома** ~ V. odorata; **пољска** ~ V. arvensis; **рутава** ~ V. hirta; **сива бледољубичаста** ~ V. suavis; **шумска** ~ V. silvestris.

љу̏бље̄нӣк м *вољени, љубљени мушкарац, драган, драги.*

љу̂бљеница ж *вољена, љубљена женска особа, драгана, драга.*

љу̏бнути, -не̄м свр. *лако, овлаш додирнути уснама, пољубити.* ■ **~ се** уз. повр. *лако, овлаш пољубити једно друго (један другог и сл.).*

љубо̀вати, љу̏бује̄м несвр. *имати, одржавати љубавне везе, (про)водити љубав;* уп. љубависати.

љубо̀мора ж **а.** *осећање душевне узнемирености, бола, несреће, озлојеђености због сумње или уверења да вољена особа воли неког другог, да води љубав с другим и сл.* **б.** *осећање нерасположења, зависти, злобе због туђег успеха, богатства, благостања, среће и др.*

љу̏бомо̄ран (љубо̀мо̄ран), -рна, -о **а.** *обузет осећањем љубоморе, који осећа љубомору, пати од љубоморе (према некоме, због некога, нечега).* **б.** (одр.) *изазван љубомором:* ~ лудило.

љу̏бомо̄рно (љубо̀мо̄рно) прил. **а.** *осећајући љубомору, с осећањем љубоморе:* ~ гледати (некога). **б.** *веома брижљиво и задржавајући за себе (нпр. скривати, чувати и сл. нешто).*

љубомо́рно̄ст, -ости ж **а.** *особина онога који је љубоморан.* **б.** *брига праћена појачаним осећањем својине;* уп. љубоморно (б).

љубопѝтљив, -а, -о **а.** *знатижељан, радознао:* ~ особа. **б.** *који одражава, показује нечију радозналост, знатижељу, испитивачки:* љубопитљиви погледи.

љубопѝтљивац, -ӣвца м *онај који је знатижељан, радознао, љубопитљив.*

љубопѝтљивица ж *она која је љубопитљива.*

љубопѝтљиво прил. *на начин који показује, одражава, испољава нечију љубопитљивост, радознало, знатижељно, с љубопитљивошћу:* ~ (по)гледати.

љубопѝтљиво̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је љубопитљив, радозналост, знатижеља.*

људѐсина и **људѐскара** ж в. *људина (1).*

љу̏ди, љу̏дӣ м *супл. мн. од човек.*

љу̏дина ж **1.** *веома крупна, снажна, развијена, наочита (најчешће мушка) особа; претерано крупна, превише висока и тешка (најчешће мушка) особа.* **2.** *врло ваљана, добра, честита, исправна, дружељубива и сл. особа.*

људо̀ждер м **1.** *човек који једе људско месо (обично дивљак), канибал.* **2.** фиг. пеј. *убица, крволок, крвопија.*

људо̀ждерскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на људождере (1) и људождерство, канибалски:* ~ племе. **2.** *крволочан, убилачки, крвопијски; суров.*

људо̀ждерски прил. **а.** *на начин својствен људождерима, као људождер(и).* **б.** *крволочно, убилачки; сурово.*

људождѐрство с *појава (карактеристична пре свега за прастаре дивљаке, дивља племена) да се за сопствену исхрану узима и људско месо, канибализам, антропофагија.*

љу̏дскӣ и **љу̑дскӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на човека, односно људе (у биолошком, духовном и др. смислу), човечји:* ~ говор, ~ друштво, ~ душа, људски зуби, људске кости, ~ снага, ~ храна итд. **2.** *човечан, хуман; племенит; саосећајан; пријатељски:* топла ~ реч. **3.** (у им. служби) с *људскост, човечност, хуманост.*

љу̏дски прил. *на људски начин, на начин својствен човеку* **а.** *пријатељски; човечно:* ~ поздравити, ~ поразговарати; ~ се понети. **б.** *ваљано, солидно.* – Треба то људски решити. **в.** *снажно, јако; мушки:* ~ млатнути (некога), ~ се протегну. – Држите се људски!

љу̏дскōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *укупност људских својстава, особина, карактеристика, све оно што је карактеристично за човека, за људе (у биолошком, духовном и др. смислу), људска природа, људски лик и др.* **2.** *позитивна страна људске природе, позитивне духовне, моралне и сл. људске особине (доброта, племенитост, човечност, хуманост и сл.).*

љу̏дство с (мн. ø) **1.** зб. **а.** *људи који представљају неку заједницу, који сачињавају неку групу, скупину, скуп и др., популација, бројна страна или састав неке целине:* попис људства у граду, недостатак људства у рудницима, брига о људству и машинама, превоз људства и оружја. **б.** *велики број, маса људи, народ, свет.* – Големо људство сад се амо збило. **в.** *људи који чине посаду (авиона, брода, артиљеријске батерије и др.), који представљају персонал потребан за управљање, опслуживање, послуживање, руковање и др.* **2.** *в. човечанство.* **3.** *в. људскост.*

људу̀рина ж *в. људина;* уп. људескара.

љу̏љ м бот. **а.** (**дивљи ~**) *коровна врста траве по усевима и ливадама* Lolium temulentum *из ф.* Gramina. **б.** *енглеска трава* Lolium perenne. • (**и**)**талијански ~** *ливадска трава* Lolium hybridum *и* L. multiflorum. **француски ~** *овсеница* Arrhenatherum elatius.

љу̀ља ж *у дем. и хип. значењу: колевка, зипка, љуљка.*

љу̀љав, -а, -о **а.** *који се љуља, гега, клати, тетура, нестабилан.* **б.** фиг. *непоуздан, несигуран, променљив, климав.*

љу̀љаво прил. *љуљајући се.*

љу̀љати, љу̀љāм несвр. **1.** *чинити да се неко, нешто равномерно креће тамо-амо (понекад и горе-доле или у разним правцима).* **а.** *зибати, њихати некога (нпр. у колевци, љуљашци, у крилу, на рукама и сл.):* ~ дете. **б.** *махати (нечим), клатити, климати (нешто, нечим):* ~ главом. **в.** *чинити да се нешто савија, повија, лелуја и сл.:* ~ гране, ветар љуља трску. **г.** *покретањем у разним правцима померати из лежишта, клатити, расклимавати:* ~ зуб, ~ колац. **2.** фиг. *чинити нестабилним, колебати, подривати, поткопавати (нпр. нечије убеђење, јединство и чврстину нечега и сл.).* ▪ **~ се 1.** *померати се равномерно тамо-амо (понекад и горе-доле или у разним правцима).* **а.** *зибати се, њихати се (на љуљашци, у колевци и сл.).* **б.** *покретати се тамо-амо, клатити се; нагињати се час на једну, час на другу страну; гегати се; заносити се (у ходу):* љуља се на столици; воз се љуљао, љуља се лађа; љуља се као патка; љуљао се под огромним теретом. **в.** *климати се, клатити се, дрмати се (због неравне подлоге, недовољне учвршћености и сл.):* љуља се зуб, љуља се сто; фиг. *постајати уздрман, угрожен, несигуран:* држава се љуља из темеља, љуља му се власт. **г.** *таласати се, гибати се (о мору, језеру и сл.).* **д.** *повијати се, савијати се (час на једну, час на другу страну); лелујати се:* љуљају се гране на ветру. **ђ.** *извијати се, повијати се при игрању (у колу и сл.).* **2.** фиг. *бити колебљив, колебати се.* **3.** безл. (с логичким субјектом у дативу) *осећати вртоглавицу, мућење свести, губити осећај стабилности, равнотеже:* љуља ми се нешто у глави.

љу̀љāшка ж (дат. -шци; ген. мн. -шкӣ) **а.** *једноставна висећа направа за љуљање, која се обично састоји од седишта обешеног о неки држач (греду, грану и сл.).* **б.** *висећа мрежа или столица, фотеља и сл. подешена или погодна, подесна за љуљање, клаћење.*

љуља̀шкати (се), -āм (се) несвр. *в. љуљушкати (се).*

љу̀љāшчица ж *дем. и хип. од љуљашка.*

љу̀љика ж бот. *в. (и)талијански љуљ (под љуљ).*

љу̑љка ж нар. **а.** *колевка, зипка.* **б.** *врста носиљке за одојче, са упртама за ношење на леђима или вешање за грану и сл.* **в.** *в. љуљашка (а).*

љу̏љкав, -а, -о **1. а.** *који се мало љуља, клати, клима, лелуја и сл.:* ~ чун, ~ столица. **б.** *који се љуља, заноси при ходу, нестабилан, тетурав (о човеку); гегав (о ходу).* **в.** *који се гиба, угиба, таласав (о површини мора, постеље и др.).* **2.** фиг. *који уљуљкује, успављује, доводи у стање опијености, омамљености.*

љу̏љкати (се), -āм (се) несвр. *у дем. значењу: љуљати (се);* уп. љуљушкати (се).

љу̏љнути, -нēм свр. **1.** прел. *свр. према љуљати;* уп. љуљати (1). **2.** прел. експр. *снажно лупити, ударити (некога, ређе нешто).* **3.** непрел. експр. **а.** *пасти, упасти нагло, бубнути, треснути.* **б.** *пљуснути, линути нагло и обилато, ударити (о киши).* **4.** непрел. експр. *снажно пући, грунути (о топу, бомби и сл.); пући, ударити (о грому).* ▪ **~ се 1.** *свр. према љуљати се;* уп. љуљати се (1а, б, ђ). **2.** *нагло се покренути, маћи се, померити се.*

љуљу (с различитим акц., обично поновљено) *узвик којим се прати љуљање детета (у колевци, на рукама и сл.);* уп. љу.

љуљу̀шкав и **љу̏љушкав,** -а, -о **1. а.** *који се мало, лагано љуља, лелуја и сл.;* уп. љуљкав (1а): ~ листић. **б.** *који се гиба, угиба, таласав;* уп. љуљкав (1в): ~ постеља. **2.** фиг. *који уљуљкује, успављује, опија, омамљује;* уп. љуљкав (2): ~ мелодија, ~ сан(ак).

љуљу̀шкати (се) и **љу̏љушкати (се),** -āм (се) несвр. *у дем. значењу: љуљати (се);* уп. љуљкати (се).

љуљу̀шнути (се), љу̀љушнēм (се) и **љуљу̀шнути (се),** љу̀љушнēм (се) *свр. према љуљушкати (се).*

љу̑љчица ж *дем. и хип. од љуљка;* уп. љуљка (а).

љу̏мати, -āм несвр. **а.** *ићи, ходати тешко, тромо, гегајући, посрћући, вући се.* **б.** *ићи без неког одређеног циља, тумарати, лутати, луњати.*

љу̏пина ж (уп. лу̏пина) **а.** *тврда љуска ораха, кестена и сл., обично разломљена и одвојена од језгра; љуска јајета (обично разбијена).* **б.** *огуљена, ољуштена, сљуштена кора кромпира, јабуке, крушке и сл.*

љу̑пкати (се), -āм (се) несвр. *у дем. значењу: љубити (се).*

љу̑пко прил. *на љубак начин, с љупкошћу, мило, дражесно, допадљиво, лепо:* ~ се осмехнути, ~ (по)гледати, ~ (за)молити и сл.

љу̑пкōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је љубак, онога што је љупко.*

љу̏с узв. *узвик за подражавање звука који се чује при паду (обично у воду, бару и сл.) или приликом ударца шамаром, прутом и сл.*

љу̑ска ж (дат. љу̑сци; ген. мн. љу̑скӣ и љу̑сāкā) **1. а.** *заштитни омотач, спољна, чврста кора, чврста опна јајета.* **б.** *чврст омотач неких коштуњавих плодова (ораха, лешника, кестенова, бадема), затим семенки и сл.* **в.** *спољашња зелена кора неких коштуњавих плодова (нпр. ораха).* **г.** *више или мање еластична покожица, кожа, кора неких плодова воћа и поврћа (грожђа, шљива, јабука, кромпира и др.).* **2.** *уопште тврди или тврђи слој око нечега који служи као заштита, заштитни овој око нечега:* **а.** *кућица, љуштура, чахура пужа, шкољке, рака и сл.* **б.** анат. *лежиште, омотач неких осетљивих меканих делова тела или телесних органа (нпр. код делова мозга, код очне јабучице, мокраћне бешике и др.).* **3. а.** (обично у мн.) *тврда коштана или рожната плочица на телу неких риба, водоземаца, гмизаваца и сл., крљушт.* **б.** (обично у мн.) *танак, лиснат комадић обично као део сјајног, светлуцавог, блескавог слоја нечега.* **в.** *танак и мали или мањи комад, односно комадић од дрвета које се се-*

че, теше, рендише и сл., треска, цепка, односно шушка. **4.** бот. *дугуљаст, пљоснат плод неких биљака са низом семенки на преградном зиду између два оплодна листића,* siliqua. **5.** фиг. *оно што прикрива, замагљује бит, суштину нечега, привид;* уп. кринка, маска и обланда.

љу̏скав, -а, -о **1.** *обрастао, обложен, прекривен љускама, крљуштима, који по себи има љуске, крљушти, крљуштав.* **2. а.** *који се љушти, перута, односно пуца, испуцао, храпав (обично о кожи или кори).* **б.** *који се цепа, раслојава у танке лиске, слојеве (обично о камену).*

љу̏скавац, -а̄вца м зоол. *примитивни сисар рода* Manis, *чије врсте живе у Африци и југоисточној Азији, тела покривеног рожнатим плочама, љускама; у мн.: породица* (Manidae) *или ред* (Pholidota) *таквих сисара (системске категорије заступљене само родом* Manis). • *називи за поједине врсте љускавца рода* Manis: **белогрли** ~ M. tricuspis. **велики (големи)** ~ M. gigantea. **дугорепи** ~ M. longicandota. **петопрсти** ~ M. pentadactyla.

љу̏скавица ж мед. *в. псоријаза.*

љу̏ска̄вка ж зоол. *у мн.: породица риба коштуњача* Sparidae, *у коју спадају зубатац, арбун и др. (у јд.: риба из те породице).*

љу̏ска̄р м зоол. **1. а.** *у мн.: ред малих слатководних и морских ракова* Ostracoda, *чије је тело покривено двема љуштурама (у јд.: рак из тога реда).* **б.** *у мн.: разред животиња из кола зглавкара,* Crustacea, *ракови (у јд.: животиња из тога разреда).* **2.** *љускавац* Manis; *велики љускавац* M. gigantea.

љу̏скаст, -а, -о *љускав.*

љу̏скати, -а̄м несвр. **1.** *вадити из љуске, коре, махуне и сл. (зрна грашка, пасуља, језгру ораха, лешника и др.).* **2.** *цепкати на љуске (најчешће дрво).* ■ **~ се 1.** *испадати из љуске, махуне и сл., ослобађати се љуске, махуне и сл.* **2. а** *цепати се, раздвајати се у тање слојеве, у љускасте, лиснате комаде, (обично о камену, каменој плочи или дрвету).* **б.** *перутати се, љуспати се (о кожи).*

љу̏ска̄ш, -а и **љу̏ска̄ш,** -а́ша м зоол. *у мн.: ред гмизаваца чије је тело покривено ситним рожнатим љускама* Squamata, *у који спадају гуштери и змије (у јд.: гмизавац из тога реда).*

љу̏скица ж **1.** *дем. и хип. од љуска;* уп. љушчица. **2.** бот. *в. љушчица (2).*

љу̏снути, -не̄м свр. експр. *в. љоснути (1а и 2).*

љу̏спа ж (ген. мн. љу̏спӣ) *фина, танка, перушаста љуска; љуска уопште; кора.*

љу̏спав, -а, -о *в. љуспаст.*

љу̏спаст, -а, -о (уп. љускав и љускаст) **1. а.** *који је испуцао у љуспе:* ~ кора. **б.** *који се цепа, раслојава у танке, фине лиске, слојеве, љуспе; који је из више танких слојева, плочица, листаст, слојевит, плочаст.* **2.** *који је по облику сличан љуспи.* – Љуспасте ћелије су налик на љуспицу.

љу̏спати се, -а̄м се несвр. *раздвајати се у танке љуске, љуспе, раслојавати се, љускати се;* уп. љуспаст (1).

љу̏спица ж *дем. од љуспа; љуспа уопште.*

љу̏спичав, -а, -о *који је по облику сличан љуспици, љуспаст.*

љу̑т, љу́та, -о (комп. љу̏ћӣ) **1. а.** *који има јак, оштар укус, који јако надражује органе укуса тако да пече, пали, штипа (о паприци, хрену и сл.).* **б.** *који јако надражује органе за мирис и дисање, који пече очи и сл., оштар (о диму, мирису и др.).* **в.** *врло јак, снажан по концентрацији основних састојака и деловању, жесток (о отрову, киселини и сл.).* **г.** (често у им. служби, у одр. виду ж) *који има висок проценат алкохола, јак, жесток (о ракији).* **2. а.** *пун љутње, гнева, беса, незадовољства уопште, љутит, срдит, бесан, разјарен (о човеку).* **б.** *који се лако разљути, ражести, прек (о човеку); опасан, опак; свиреп, крволочан (о животињи или човеку).* **в.** *веома жустар, ватрен, силовит (обично о коњу).* **г.** *који одражава, показује нечију љутитост, љутњу, срдитост, љутит (обично о погледу).* **д.** (обично одр.) *непоколебљиво, потпуно предан, привржен (својим или нечијим ставовима, схватањима, опредељењу и сл.), ватрен; огорчен:* ~ радикал; ~ опозиционар(ка), ~ противник. **ђ.** (најчешће одр.) *тежак, велики (о човеку, обично у вези с неким његовим негативним особинама); мрзак, гадан:* љута пијаница; као најљући душмани. **3. а.** *беспоштедан, врло оштар, драстичан:* ~ казна, ~ пост. **в.** *опасан по живот, тежак (о болести, рани и сл.).* **г.** *тешко подношљив, жесток, велики, јак (о непријатним стањима, осећањима и сл.):* ~ глад, ~ неправда, ~ нужда, ~ срамота, ~ туга. **4. а.** *беспоштедан, немилосрдан, огорчен, жесток (о окршају, борби, спору и сл.).* **б.** *који се испољава, дејствује великом снагом, интензитетом (о временским неприликама, непогодама и сл.):* ~ бура, ~ време, ~ зима, ~ мећава (вејавица), ~ непогода. **5.** *изазван, проузрокован великим болом, патњом, очајањем и сл., горак, чемеран:* љуте сузе. **6.** *веома оштар, убојит (о сечиву, оружју); који боде (о трњу, драчу и сл.).* **7.** *веома тврд, чврст (о камену, металу и др.).* **8. а.** *који је без икакве вегетације, растиња, потпуно го, голетан (о кршу, красу и сл.).* **б.** *тешко обрадив, тврд за обраду, најчешће и неплодан, неродан (о земљи, земљишту).*

љу̏тац, љу̏ца и **љу̏тац,** љу́ца м **1.** (обично у атрибутској или апозицијској служби уз им. камен) *тврд, чврст камен;* уп. љут (7). **2.** *онај који је најрасит, прек, пргав; онај који је жесток (у борби, окршају и сл.).*

љу̏тӣк, -и́ка м бот. **а.** *врста храста* Quercus sessiliflora *из ф.* Fagaceae. **б.** *в. лу̀жња̄к (1).*

љутѝна ж **1.** *љут, оштар укус или мирис нечега;* уп. љут (1): ~ лука, ~ хрена, ~ тешког мириса. – Препеченица је мирисала на шљиву и љутину. **2.** *стање онога који је љут, срдит, бесан, разјарен, гнев, бес, срдитост;* уп. љут (2а) и љутња.

љу̏тит, -а, -о *в. љут (2а, б и г):* ~ човек, ~ поглед.

љу̏тити, љу̑тӣм несвр. прел. [гл. им. љу̏ће̄ње с] **1.** *изазивати у некоме љутњу, срџбу, гнев, срдити, гневити некога.* **2.** *раздраживати, разјаривати, разигравати, подбадати, жестити (коња).* ■ **~ се 1.** *бивати захваћен осећањем љутње, постајати љут(ит); дурити се.* **2.** *постајати помаман, разјарен, ватрен, разигран (о коњу).*

љу̏тито прил. *на љут(ит) начин, с љутњом, показујући љутњу:* ~ погледати, ~ опсовати, ~ проговорити.

љу̏тито̄ст, -ости ж *стање онога који је љут(ит), љутња.*

љу̏тӣћ, -и́ћа и **љу̏тић,** -а м бот. **а.** *у мн.: ред једногодишњих и вишегодишњих биљака* Ranunculus *из ф.* Ranunculaceae *(у јд.: биљка из тога реда).* **б.** *назив за поједине врсте тога рода:* R. acer, R. millefoliatus, R. sceleratus, R. steveni; барски (водени) ~ R. aquatilis, маљави ~ R. lanuginosus, пузави ~ R. repens. **в.** *у мн.: породица вишегодишњих или једногодишњих зељастих биљака* Ranunculaceae *(у јд.: биљка из те породице).*

љу̏тица ж **1.** (ређе и м) *особа која се брзо и лако разљути, особа љутите нарави.* **2.** зоол. *у мн.: породица отровних змија* Viperidae *(у јд.: змија из те породице).*

љу̏ткаст, -а, -о *помало љут, накисео, киселкаст:* ~ вино.

љу̏тнути, -не̄м несвр. *имати помало љут, паприн или љуткаст, киселкаст укус (о паприци, вину, јелу и сл.).* ■ **~ се** свр. *мало се наљутити, надурити се.*

љу́тња ж *стање онога који је љут(ит), који се љути, непријатно осећање изазвано нечијим поступком, понашањем, сопственим неуспехом, незгодом итд.,* гнев, бес, срџба.

љу̑то прил. **1.** *у великој мери, много, јако, силно:* ~ се преварити, ~ се увредити, ~ штетовати. **2.** *грдно, тешко; ужасно, грозно:* ~ настрадати. Љуто ју је забољела глава. **3.** *жестоко, силовито; страховито; немилосрдно.* – Зима притисла љуто. **4. а.** *на љут начин, љутито; гневно:* ~ (по)гледати; ~ проклињати. **б.** *с пуно бола, јада, горчине, болно, ојађено, огорчено.* – Љуто писну лијепа дјевојка. **5. а.** *јако, снажно (нпр. пући, палити) (о ватреном оружју).* **б.** *оштро, реско (о звуку).* – Под корацима снега љуто шкрипи.

љу̏шкати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: љуљати (се);* уп. љуљати (се) и љуљушкати (се).

љу̏шнути (се), -не̄м (се) *свр. према љушкати (се).*

љу̏штика ж **а.** *в. љуска (1);* уп. љуштина. **б.** *в. комушина.*

љу̏штилица ж *машина, направа за љуштење плодова житарица, рицинуса, пасуља и др.*

љуштиòница и **љу̀штионица** ж *просторија, радионица у којој се љуште плодови житарица.*

љу́штити, љу̑шти̑м несвр. прел. [гл. им. љу́ште̄ње и љу́шће̄ње с] **1.** *одвајати, скидати љуску, кору (са плодова воћа, поврћа, са дрвета и др.), гулити; комити, комишати, комушати.* **2.** *гребући, парајући скидати (кожу, покожицу и сл.).* **3.** експр. **а.** *много, неумерено пити (неко алкохолно пиће).* **б.** *стално јести исту, једноличну храну.* ■ **~ се а.** *губити изумрли слој епидерма, перутати се (о кожи, деловима тела или особи); гулећи се отпадати (о кожи, комадима коже).* **б.** *постајати љускаст, љускати се у горњем, површинском слоју и губити делове горњег, површинског слоја; одвајати се од подлоге, отпадати, гулити се.* – Кућа се љушти. Љушти се малтер с цигле.

љу̑штица ж *танки спољни омотач, опна неких биљних плодова, пупољака и сл.; танка љуска, љуспа, љуспица.*

љу̀штура ж **1. а.** *тврди, кречњачки заштитни омотач, оклоп у којем живе неки мекушци (пужеви, шкољке и др.).* **б.** *хитински оклоп, хитинска опна код главкара.* **2.** фиг. *оно што чини спољну страну нечега, што је лишено садржаја; оквир, форма; схема, калуп.*

љу̀штураст, -а, -о *у којем се налазе остаци љуштура, који се састоји од остатака љуштура;* уп. љуштура (1а): љуштурасти слојеви.

љуштỳра̄ш, -а́ша м зоол. *в. шкољка (1б);* уп. шкољкаш.

љу̀штурица ж *дем. од љуштура.*

љу̏шчица ж **1.** *дем. од љуска.* **2.** бот. *махунасти плод неких биљака састављен од два оплодна листића који су скоро исте ширине као и дужине,* silicula.

М

м (М) с непром. **1. а.** лингв. *двоуснено-носни експлозивни сонант.* **б.** *слово којим се обележава тај сонант:* велико М, мало м, курзивно *м.* **2.** *скраћеница за:* **а.** *метар* (*м*, m). **б.** лингв. *мушки род (м.).* **в.** (ек.) *место (м.).* **г.** (ек.) *месец (м.).* **3.** (М) *римски знак за број 1.000.* **4.** (обично удвојено, одн. поновљено) *за означавање гласа који се артикулише кроз нос (при затвореним устима) и који служи као узвик за изражавање одбијања, незадовољства, сумње, чуђења и др.*

ма (кад је наглашено: мȁ) везн. **1. а.** *у допусним реченицама или синтагмама: макар.* – Гласаћу, ма ме отпустили. **б.** *као саставни део заменица и прилога допусног значења: макар, било.* – Ма где да се сакријем, наћи ће ме. **2.** *у служби узвика: ама, та.* – Ма стани, шта ти је! **3.** *у служби речце за појачавање значења.* – Нисмо били ма ни сто метара одмакли. • **~ немој(те)** *при изненађењу (понекад иронично): (та) шта кажеш (кажете), (та) није ваљда, није могуће.*

мâг м (мн. мáгови) грч. **а.** *члан староиранске свештеничке касте обожавалаца ватре, читања звезда, тумачења слова, учитељ, мудрац.* **б.** *чаробњак, врач (често у фиг. значењу).*

мáга м *хип. од магарац;* уп. маго.

магȁза ж тур. **1.** *в. магазин (1).* **2. а.** *мања зграда или просторија од брвана, оплетеног прућа и сл., која служи за смештај жита, воћа, млека и млечних производа и др.* **б.** *доњи спрат куће (обично мало укопан у земљу) који не служи за становање, већ као помоћна просторија (за смештај ствари, намирница, у старија времена и за стоку);* уп. изба и коноба. **3.** *ранији назив за продавницу робе: дућан, радња.*

магазȁџија м (мн. ж) *власник магазе, радње; дућанџија, трговац;* уп. магаза (3).

магазȁџијскӣ, -ā, -ō *који се односи на магазаџије, који припада магазаџијама:* ~ еснаф, ~ калфа, магазаџијске књиге, ~ посао.

магȁзӣн, -и́на м фр. **1.** *зграда или просторија за смештај разне робе, материјала, оружја и др., магацин;* уп. складиште и стовариште. **2.** *в.* амбар. **3.** *робна кућа;* уп. кућа (изр.). **4.** *део пушке у који се стављају меци, магацин.* **5.** *повремена или периодична публикација разноврсне садржине:* књижевни ~, ~ за жене, илустровани ~, забавни ~, спортски ~ итд.

магȁзӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на магазин;* уп. магацински.

магȁзица ж *дем. и хип. од магаза.*

мȁгазнӣ, -ā, -ō *који се односи на магазу, који припада магази:* ~ врата.

мȁгарац, -āрца м (инстр. -āрцем) **1. а.** *домаћа товарна животиња, велике главе, дугих ушију и дугог репа (припитомљена подврста врсте* Equus asinus *из пор.* Equidae*); мужјак те животиње:* тврдоглав као ~. **б.** зоол. *назив за копитаре врсте* Equus asinus, *у коју спада (питоми) магарац (1а) и неке сачуване дивље врсте:* нубијски ~ (E. asinus africanus), сомал(иј)ски ~ (E. asinus somaliensis). **2.** фиг. пеј. **а.** *умно ограничен, глуп човек, глупак.* **б.** *погрдна реч која се упућује некоме у љутњи, срџби због онога што је урадио, учинио, рекао и сл.:* магарче један! • **знати, разумети се као ~ у кантар** *бити у нечему потпуна незналица, не знати ништа (о нечему).* **не зову магарца на свадбу да игра (него да воду носи)** *не чека некога част (него рад).* **не липши, магарче, до зелене траве** *не може се чекати нешто што ће се догодити ко зна кад, што се неће дочекати.* **појео вук магарца** *каже се за нешто што је заташкано, преко чега се прешло као да се није ни догодило.* **правити од комарца магарца** *преувеличавати нешто.* **правити некога магарцем** *в. магарчити.* **с коња на магарца (пасти, сићи)** *с бољега на горе, с вишега положаја на нижи и сл. (пасти, сићи).*

мȁгаре, -ета с (мн. ø; зб. им. мȁгарāд ж) **1. а.** *магареће ждребе; мали, млад магарац.* **б.** *магарац (1а) (без обзира на род, мужјак или женка).* **2.** фиг. **а.** пеј. *онај који тешко схвата, глупак, тупавко (употребљава се при обраћању некоме млађем, обично детету).* **б.** еуф. (обично у вок.) *у тепању, нежном обраћању некоме (обично своме детету), у значењу: драго (моје), слатко (моје).*

магаре́нце, -ета с (мн. ø; зб. им. магȁренцāд ж) *дем. и хип. од магаре.*

магарѐћӣ и **магȁрећӣ,** -ā, -ē *који се односи на магарце (који потиче од магараца, који припада магарцу, који је као код магарца и сл.):* ~ глава, ~ кожа, ~ млеко, ~ памет, ~ упорност, магареће уши итд.

магарѐћи и **магȁрећи** прил. *као магарац, као што приличи магарцу (глупо, тврдоглаво и сл.).*

магаре́штина ж *будалаштина; глупост, лудост.*

мȁгарица ж **1.** *женка магарца.* **2.** фиг. пеј. **а.** *глупава женска особа, глупача.* **б.** *погрдна реч која се упућује некој женској особи у љутњи, срџби, обично због онога што је учинила, рекла и др.*

магȁрчина и **мȁгāрчина** ж *аугм. и пеј. од магарац.*

мȁгāрчити, -ӣм несвр. [гл. им. мȁгāрчење с] (некога) **а.** *варати, насамаривати (некога), подваљивати (некоме).* **б.** *сматрати будалом, извргавати руглу.* ■ **~ се а.** *извргавати се руглу, срамотити се, брукати се.* **б.** *чинити глупости, правити будалаштине, лудовати.*

магȁрчић м *дем. и хип. од магарац; магаре (а).*

магȁцӣн, -и́на м **1.** *в. магазин (1, 2 и 4):* ~ за смештај робе; ~ за жито; напунити магацин на пушци. **2.** пчел. *горњи део кошнице који се по потреби додаје или скида, наставак.*

магȁцӣнка ж **1.** *војна пушка с магацином;* уп. магазин (4). **2.** *врста кошнице с магацином, наставком;* уп. магацин (2).

магȁцӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на магацин;* уп. магазински: ~ број, ~ особље, ~ простор.

магационар(-) *в. магационер(-).*

магациòнēр, -éра м *онај који води магацинске послове, онај који прима робу, ствари и др. у магацин и стара се о њима.*

магациòнēрка ж *женска особа магационер.*

магациòнēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на магационере.*

магациони́рати, -òнӣрāм свр. и несвр. *сместити, смештати у магацин, ускладиштити, ускладиштавати (робу и др.).*

мȁгија ж грч. **1.** *тајанствена натприродна моћ; чаролија, чудотворство.* **2.** *вештина врачања, бајање; бајање, врачбине, чаролије.* • **бела ~** *стварање чуда, врачање и сл. уз призивање и помоћ добрих духова, богова, божанских, небеских сила.* **црна ~** *стварање чуда, врачање и сл. уз призивање и помоћ злих духова, паклених, ђаволских сила.*

мȁгӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на магију, чаробан, чудотворан;* уп. магичан: ~ моћ, магијски симболи, магијске силе, магијске формуле.

мàгиња ж бот. *медитеранска биљка* Arbutus unedo *из ф.* Ericaceae; *плод те биљке*; уп. планика.

мàгистар, -тра м лат. **1.** *онај који има први научни универзитетски степен (после завршених универзитетских студија, одн. после завршетка постдипломских студија).* **2.** (обично у синтагми: ~ фармације) арх. *апотекар.* **3.** арх. *учитељ, професор (пре свега домаћи).*

мàгистарскӣ, -ā, -ō *који се односи на магистре:* ~ испит, ~ рад, ~ пракса, ~ служба.

магѝстēријум (магѝстēрӣј, -ија) м лат. **а.** *испит који је потребан да би се стекао научни степен магистра.* **б.** *звање, степен магистра.*

магѝстрāл, -áла м итал. књиж. *завршни, петнаести сонет у сонетном венцу, који се састоји од почетних стихова претходних четрнаест сонета.*

магистрáла ж *главни саобраћајни пут (аутомобилски, железнички и др.); главна линија уопште (електричног вода, водовода и др.).*

мȁгистрāлан, -лна, -о **1.** (обично одр.) *који се односи на магистралу*: магистрални путеви, ~ пруга. **2. а.** *који чини основу нечега, врло значајан, главни.* **б.** *изванредан, изврстан, мајсторски, маестралан:* ~ стилизација, магистрални стихови, ~ слика.

мȁгистрāлно прил. *на магистралан начин, изванредно, изврсно, мајсторски, маестрално:* ~ глуми, ~ свира Шопена.

магѝстрāт, -áта м лат. **1.** ист. **а.** *висока државна служба, функција у старом Риму.* **б.** *особина која ту службу, функцију обавља.* **2.** ист. **а.** *орган градске управе; градска управа уопште (у бившој Аустроугарској); зграда градске управе.* **б.** *окружна судска и управна власт у Србији почетком деветнаестог века; зграда у којој је (била) смештена та власт; подручје под јурисдикцијом, одн. управом те власти.* **3.** *в. магистеријум.*

магѝстрāтскӣ, -ā, -ō *који се односи на магистрат:* ~ архива, ~ пандур, ~ писар, ~ саветник.

магистратýра ж **1.** *достојанство, власт, служба, функција члана магистрата, градске управе.* **2.** *зграда управне власти, надлештво.* **3.** *в. магистеријум.*

магистрѝрати, -ѝстрӣрāм свр. и несвр. *положити, полагати магистарски испит; завршити, завршавати магистарске студије.*

мàгичан, -чна, -о *чаробан, чудесан, чудотворан;* уп. магијски: ~ метода, ~ реч, ~ рука, ~ светлост и др.

мàгичāр м *онај који поседује магијску моћ, који се бави или служи магијом, чаробњак, врач:* фиг. ~ речи.

мàгичкӣ, -ā, -ō *магијски; магичан:* ~ карактер (обичаја); ~ рука, ~ функција.

мàгично (мàгички) прил. *као магија; на магички, магичан начин:* деловати (на некога, нешто) ~; ~ претварати ствари једне у друге.

мàгичнōст, -ости ж *особина, својство онога што је магично, чудесно, чаробно; чаробна моћ, чаробност.*

мàгла ж **1.** *згуснута водена пара (сићушне водене капљице или ледени кристалићи) у приземним слојевима ваздуха, која смањује видљивост:* густа ~, јутарња ~. **2.** *оно што је налик на маглу (1) и што, као и магла (1), смањује видљивост (прашина, дим, пара и сл.).* **3.** фиг. **а.** *мрак, тама.* **б.** *нејасност, неодређеност, замућеност:* идејна магла, ~ мистерија, утопистичка ~. **в.** *занесењаштво, занос, опијеност:* магле и идеали једног времена, романтичарска ~, живети у ружичастој магли. • **као гуска (гуске) у маглу (у магли)** *без икакве извесности, на срећу; без плана, неприпремљено, непромишљено, насумице.* **као кроз маглу** *мутно, нејасно (нпр. сећати се некога, нечега).* **маглу! маглу!** *бежи! одлази! кидај!* **пала му ~ на очи** *изгубио је памет, присебност, не влада собом (нпр. од јаког узбуђења и сл.).* **појела ~** *отишло у неповрат, пропало (о новцу, имовини и сл.).* **радити за маглу** *ни за шта радити, радити бесплатно.* **у магли** 1) несређено, пометено, сметено, смушено (нпр. говорити). 2) *без познавања прилика, ситуације и сл., без потребне обавештености (нпр. производити нешто).* **ухватити (хватати) маглу** *побећи (бежати), киднути (кидати).*

мȁгласт, -а, -о **а.** *сличан магли;* уп. магленаст (а): магласти облаци, ~ тама. **б.** *обавијен, прекривен маглом, магличаст.*

мàглен, -а, -о **1. а.** *који је од магле; пун магле, испуњен маглом; захваћен, обавијен, прекривен маглом:* ~ вео, маглене копрене (завесе); маглени дани, ~ јутро; ~ река. **б.** *замагљен; непрозиран, замућен, мутан:* ~ стакло; маглене очи. **2.** фиг. *нејасан, неодређен, неразумљив:* ~ илирство и словенство, маглене мисли, ~ осећање, маглене речи.

мàгленаст, -а, -о **а.** *сличан магли, измаглици;* уп. магласт. **б.** *замагљен, замућен;* уп. маглен (1б): ~ поглед.

мàглēнка ж разг. (обично у мн.) *свака од најмање две сијалице на аутомобилу погодне за вожњу по магли.*

мàглено прил. **а.** *као магла, попут магле, слично магли:* ~ сиве очи. **б.** *мутно, нејасно.*

маглѐтина ж *аугм. и пеј. од магла;* уп. мàглина и маглурина.

мàглин, -а, -о (најчешће песн.) *који припада магли, који потиче од магле; маглен, магленаст:* ~ прам.

мàглина ж **а.** *аугм. и пеј. од магла;* уп. маглетина и маглурина. **б.** *велика, густа магла.*

маглѝна ж **1.** (обично у мн.) астр. *светли или тамни облак врло разређеног међузвезданог гаса или прашине, видљив обично само помоћу телескопа, маглица; удаљена галаксија, звездани систем у којем се због огромне удаљености не разазнају поједине звезде*: небесне маглине, планетарне маглине, развијене (дифузне) маглине, спиралне маглине, тамне маглине. **2.** фиг. *замагљеност, мутност, нејасност, неодређеност.*

маглѝнаст и **мàглинаст,** -а, -о *који се односи на маглину (који сачињава маглина, сличан маглини и сл.)* – Зодијачка светлост је маглинаст прстен.

мàглити, -ӣм несвр. [гл. им. мàгљēње с] **1. а.** *стварати маглу (о диму, прашини, пари и сл.);* уп. магла (1, одн. 2). **б.** фиг. *губити јасност, бистрину, постајати мутан (о очима, виду).* **2.** *замагљивати;* фиг. *замрачивати, мутити:* вино магли памет. **3.** безл. фиг. *в. маглити се (2).* **4.** *бежати;* уп. ухватити маглу (под магла) и одмаглити. ■ **~ се 1.** (понекад безл.) *прекривати се, обавијати се маглом, замагљивати се.* – У даљини испред нас маглило се. Магли се стакло. **2.** фиг. безл. *мрачити се, мутити се (пред очима, у свести), мркнути.*

мàглица ж **1.** *дем. и хип. од магла.* **2.** бот. *в. машак (1).* **3.** (обично у мн.) *в. маглѝна (1).*

мàгличаст (мàгличав), -а, -о **а.** *који је с мало магле, који је с измаглицом; обавијен, прекривен прозирном маглом, маглом која није густа, измаглицом;* ~ јутро; магличасте планине. **б.** фиг. *помало мутан, неодређен, неразговетан, нејасан; нестваран:* ~ граја; магличасти снови.

мàгличица ж *дем. од маглица.*

маглòвит, -а, -о **1. а.** *који има пуно јутара и дана с маглом, који је често с маглом, у којем је магла честа:* ~ котлина, магловити крајеви. **б.** *пун магле, испуњен маглом, маглен; обавијен, прекривен маглом:* магловити дани; магловити врбаци. **2.** фиг. *мутан, нејасан, неразговетан, неодређен:* ~ сећање.

маглòвито прил. **1.** *са маглом (о времену, временским приликама).* – Кад је магловито, нема мраза. **2.** фиг. *као у магли, мутно, нејасно, неразговетно, неодређено.* – Магловито осећам да све што мислим нису праве мисли.

маглòвитōст, -ости ж **1.** *особина, стање онога што је магловито:* ~ новембарских дана. **2.** фиг. *мутност, нејасност, неразговетност, неодређеност.* – Мисли да је магловитост нека врлина стила.

маглỳрина и **маглýштина** ж *аугм. и пеј. од магла*; уп. маглетина и мàглина.

мȁгма ж грч. геол. *ужарена, усијана течна маса у унутрашњости Земље, између коре и централног језгра.*

мȁгматскӣ, -ā, -ō *који се односи на магму (који сачињава магму, који је настао од магме и сл.):* ~ маса, магматске стене и сл.

магмосфе́ра ж геол. *слој, појас магме испод чврсте Земљине коре, магматска геосфера.*

ма̏гна̄т, -а́та лат. **1. а.** *власник великог предузећа, поседа и сл., крупни капиталиста:* индустријски ~, финансијски ~. **б.** *моћна, утицајна личност (обично она на високом друштвеном, политичком и сл. положају):* политички ~, пословни ~. **2.** ист. *припадник феудалне аристократије у некадашњој Аустроугарској и у Пољској до Другог светског рата.*

ма̏гна̄тскӣ, -а̄, -ō *који се односи на магнате (који припада магнатима, намењен магнатима и сл.);* уп. посебно магнат (2): ~ каријера, магнатске куће, ~ униформа.

ма̏гне̄зијум (ма̏гне̄зӣј, -ија) м хем. *хемијски елеменат из групе лужина, алкалних метала, сребрнастобео метал* (Mg).

магнезијум- *као први део полусложеница означава да је магнезијум један од елемената хемијског једињења:* ~ карбонат, ~ оксид, ~ сулфат, ~ хлорид итд.

ма̏гне̄зијумов (ма̏гне̄зијев), -а, -о *који се односи на магнезијум, магнезијумски:* магнезијумова једињења.

ма̏гне̄зијумскӣ (ма̏гне̄зӣјскӣ), -а̄, -ō *који се односи на магнезијум (који садржи магнезијум, који је од магнезијума и сл.), магнезијумов;* уп. магнезијум-: магнезијумске прскалице.

магнѐзит, -и́та м хем. *магнезијумова руда* ($MgCO_3$), *природни магнезијум-карбонат.*

магнѐзитнӣ, -а̄, -ō *који се односи на магнезит (који је од магнезита, у којем има магнезита и сл.):* магнезитне опеке.

ма̏гне̄т, -е́та м **1.** физ. *тело (у практичном животу обично предмет од челика или легура феромагнетних метала) које посебно привлачи предмете од гвожђа и сродних метала, силом која се нарочито испољава на његовим супротним крајевима:* вештачки ~, природни ~. **2.** фиг. **а.** *оно што привлачи, оно што има привлачну моћ, привлачну снагу (нпр. нека особа (или њен глас, очи итд.), неко место, уметничко дело, новац, нечије идеје итд.).* **б.** *в. магнетизам (2).*

магнетѝзам, -зма м **1.** физ. **а.** *привлачна сила својствена магнетима (1); уопште укупност појава које су у вези са својством одређених тела да се понашају као магнети.* **б.** *део, грана физике која изучава магнетске појаве.* **2.** фиг. *моћ привлачења, привлачна снага, привлачност (нпр. неке особе (њеног гласа, очију итд.), неке особине, осећања, идеје, неког предмета, места итд.).*

магнетизи́рати (се), -ѝзӣра̄м (се) и **магнѐтизовати (се),** -зује̄м (се) свр. и несвр. *в. магнетисати (се).*

магнѐтисати, -ише̄м свр. и несвр. **1.** физ. *пренети, преносити магнетна својства на неко тело које није магнет, које није магнетично.* **2.** фиг. *имати јак утицај, снажно деловати на некога, јако, неодољиво привући, привлачити некога.* ■ **~ се** физ. *примити, примати магнетна својства од неког тела које је магнет, које је магнетично; поста(ја)ти магнет(ом), магнетичан.*

магнѐтит, -и́та м *најважнија оксидна руда гвожђа са магнетним својствима, минерал* ($FeO \cdot Fe_2O_3$).

магнѐтитнӣ, -а̄, -ō *који се односи на магнетит, који је од магнетита:* ~ песак.

магнѐтичан, -чна, -о **1.** *који има својства магнета (1):* постати ~. **2.** фиг. *који снажно, неодољиво привлачи, привлачан, очаравајући:* ~ глас, ~ изглед, ~ поглед.

магнѐтичкӣ, -а̄, -ō *в. магнетни;* уп. магнетскӣ.

магнѐтички прил. *в. ма̏гне̄тски.*

магнѐтичнӧст, -ости ж *особина, својство оног што је магнетично:* ~ минерала.

ма̏гне̄тнӣ, -а̄, -ō *који се односи на магнет (који има својства магнета, који потиче од магнета, који је под деловањем магнета и сл.);* уп. магнетски: ~ дејство, ~ игла, ~ индукција, ~ пол, ~ поље, ~ трака итд.

магнето- *први део сложеница којим се казује да је оно што значи други део сложенице у некој вези с магнетом (с његовим деловањем, применом и др.):* магнетограф, магнетоелектрицитет, магнетоелѐктрични, магнетоиндукција, магнетологија, магнетометар, магнетометрија, магнетометријски, магнетострикција и сл.

магнетоскоп м техн. *уређај за снимање и репродукцију слика (телевизијских и филмских) и пратећег звука на магнетну траку.*

магнетоскопскӣ, -а̄, -ō *који се односи на магнетоскоп:* ~ снимак.

магнетосфе́ра ж астр. *област око Земље, испуњена плазмом, у којој су физички процеси условљени Земљиним магнетним пољем.*

магнетофо̄н, -о́на и **ма̏гнетофо̄н,** -а м техн. *уређај за снимање звука на траку с магнетним слојем и за репродукцију снимљеног звука.*

магнетофо̄нскӣ и **ма̏гнетофо̄нскӣ,** -а̄, -ō *који се односи на магнетофон:* ~ запис, ~ снимак, ~ трака.

ма̏гне̄тскӣ, -а̄, -ō **1.** *који се односи на магнет (који припада магнету, који је у вези с магнетом, својствен магнету и сл.);* уп. магнетни: магнетски елементи, ~ пол, ~ поларност, ~ поље, ~ руда итд. **2.** *в. магнетичан (2):* ~ снага, ~ сугестија.

ма̏гне̄тски прил. *као магнет, као магнетом (нпр. привући, привлачити).*

магнѝфикус м лат. *некадашња титула за уважене, угледне личности (особито за ректора универзитета).*

магнȍвен, -а, -о рус. *в. тренутан:* ~ блесак, ~ преображај.

магнȍвено прил. *в. тренутно:* ~ се створити.

магнове́ње с *трен, тренутак, часак:* у магновењу.

магно́лија (ма̏гно̄лија) ж бот. *украсно дрво или шиб* Magnolia *из ф.* Magnoliaceae.

ма̏гнум м **а.** *врста ловачке пушке (и муниција за њу);* **б.** *врста револвера.*

ма́го, -а и -е̄ м *хип. од магарац;* уп. мага.

ма̏гот м зоол. *врста мајмуна* Simia (Macacus) inuns (M. sylvanus).

ма̏грива ж бот. *врста биљке* Prunus mahaleb *из ф.* Rosaceae, *која служи као подлога за калемљење трешања и вишања, рашељка.*

ма̏да везн. *иако, премда, макар да, и поред тога што.* – Зар слеп оста, мада имаш очи?

мада̏м и **ма̀дам** ж непром. фр. *реч којом се ословљавају или помињу жене у Француској и неким другим државама, госпођа (код нас понекад иронично).*

ма̏деж (ма́деж) м *в. мла̏деж.*

маде́ра ж пор. *чувено вино са португалског острва Мадера.*

мадȍна и **мадо́на** ж итал. **1.** (и Мадона) *Богородица; слика или кип Богородице (пре свега код католика).* **2.** фиг. *обожавана жена.*

мадȍнин и **мадо́нин,** -а, -о (и Мадонин) *који припада Мадони (Мадони); који се односи на Мадону (Мадону):* ~ лик.

ма̀драц, -а̀ца м итал. *в. душек.*

мадрѝгал, -а́ла м итал. **1.** књиж. *краћа лирска песма идиличног, љубавног или, ређе, шаљивог карактера.* **2.** муз. *вишегласна вокална композиција световног карактера (популарна нарочито у XVI и XVII веку).*

мадрига̀лист(а), -е̄ м (мн. -сти) **а.** *аутор мадригала̄ (песник, одн. композитор).* **б.** *певач извођач мадригала (2).*

мадрѝга̄лскӣ, -а̄, -ō *који се односи на мадригале:* ~ мотив.

Ма̀ђа̄р, -а́ра м (инстр. -а́ром (-а́рем)) *припадник народа који језички спада у источну групу угрофинских народа и који данас претежно насељава Мађарску.*

мађа́рац, -рца м **1.** *северни ветар, северац (који у наше крајеве дува из Мађарске).* **2.** *врста мађарског вина.* **3.** *врста плесне игре.*

мађарѝзам, -зма м *језичка црта (реч, израз, реченични обрт и сл.) својствена мађарском језику.*

мађариза́ција ж *претварање становништва које није мађарско у Мађаре, помађаривање.*

мађаризѝрати, -ѝзирам свр. и несвр. **а.** *(из)вршити мађаризацију.* **б.** *да(ва)ти нечему мађарско обележје, (с)творити, (на)правити у духу мађарског језика:* мађаризирана имена. ■ ~ **се а.** *доби(ја)ти мађарско национално обележје, поста(ја)ти мађарски.* – Градови су били почели нагло да се мађаризирају. **б.** *почињати се осећати и изјашњавати као Мађар, поста(ја)ти Мађар.*

мађа̀ризовати (се), -зујем (се) свр. и несвр. *в. мађаризирати (се).*

Мађа̀рица ж *женска особа мађарске народности.*

мѐђарка ж агр. *домаћа сорта шљиве цепаче* Prunus domestica, *пожегача, маџарка.*

мађа̀рон, -о́на ист. пеј. *припадник некадашње Хрватско-угарске странке промађарске оријентације; уопште следбеник, присталица промађарске политике.*

мађа̀ронски, -а̄, -о̄ *који се односи на мађароне:* ~ политика, ~ странка, ~ табор.

мађаро́нство с ист. пеј. *мађарска политика, мађаронски политички ставови; мађаронски покрет.*

мађаро̀фил, -а и **мађаро̀фил,** -и́ла м *онај који је промађарски настројен, привржени Мађара и онога што је мађарско.*

мађаро̀филски и **мађаро̀филски,** -а̄, -о̄ *који се односи на мађарофиле и мађарофилство:* мађарофилски кругови.

мађаро̀филство и **мађарофи́лство** с *промађарско расположење, приврженост Мађарима и ономе што је мађарско.*

Ма̀ђарска̄ (Ма̀ђа̄рска̄) ж (дат. -ско̄ј) *држава у средњој Европи.*

ма̀ђарскӣ (ма̀ђа̄рскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на Мађаре и Мађарску (који припада Мађарима, Мађарској, својствен Мађарима, Мађарској и сл.):* ~ држава, ~ језик, ~ народ, мађарски обичаји, ~ привреда, ~ репрезентација.

ма̀ђарски (ма̀ђа̄рски) прил. *на мађарски начин, као Мађари; мађарским језиком:* ~ играти; ~ говорити, ~ псовати.

мађа́рство и **мађа̀рство** с *све оно што карактерише Мађаре као нацију, што их чини посебном нацијом (мађарско национално осећање, мађарско национално обележје, мађарски национални дух и др.).*

мађа̀руша ж агр. *в. мађарка.*

мађа́рштина и **мађа̀рштина** ж (претежно пеј.) **1.** *мађарски језик.* **2. а.** *утицај мађарског језика.* **б.** *мађарски утицај уопште.* **3.** *в. мађарство.*

ма̀ђија ж **1.** (обично у мн.) *предмети који се употребљавају или поступци који се примењују при врачању, чини, чари, чаролије.* **2.** *в. магија (1).*

мађѝјати, -а̄м несвр. *бавити се мађијама, врачати; опчињавати, зачаравати, замађијавати, омађијавати.*

ма̀ђијскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на мађије:* ~ конац. **б.** *в. магијски:* ~ моћ.

ма̀ђионӣк м *онај који се бави мађијама, онај који врача, чара, врач, чаробњак, маг.*

ма̀ђионица и **мађио̀ница** ж **1.** *она која се бави мађијама, која врача, чара, врачара, чаробница.* **2.** *она која очарава, која има чаробну моћ, чаробница.*

мађио̀ничар м **1. а.** *вештак који (у циркусу, на позорници и др.) увежбаним покретима и триковима изводи разне вештине стварајући утисак натприродне моћи, опсенар.* **б.** *онај који има магијску, чаробну моћ, чаробњак.* **2.** *в. мађионик.*

мађио̀ничарка ж *женска особа мађионичар.*

мађио̀ничарскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на мађионичаре:* ~ вештина, мађионичарске лоптице, ~ представа, ~ трик.

мађио̀ничарски прил. *на мађионичарски начин; као мађионичар.*

мађио̀ничарство с *мађионичарска вештина.*

ма̀ђионичкӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на мађионике.* **2.** *в. мађионичарски.*

ма̀ђионички прил. *на мађионички начин, као мађионик, волшебно.*

ма̀ђионӣштво с *вештина мађијања, мађијање, чарање.*

ма̏естōзан, -зна, -о итал. *величанствен; свечан, узвишен:* ~ појава.

ма̏естōзно прил. *на маестозан начин, величанствено; свечано, узвишено.*

ма̏естōзнōст и **маесто́знōст,** -ости ж *особина онога што је маестозно, величанственост; узвишеност.*

маесто́зо и **маестôзо** прил. итал. муз. *ознака за свечано, узвишено (о начину извођења неке композиције).*

мае̏стра̄л, -а́ла м итал. *северозападни ветар који дува у подручју Јадранског и Јонског мора с мора на копно.*

ма̏естра̄лан, -лна, -о *који је као у мајстора, мајсторски:* ~ потез.

ма̏естра̄лно прил. *на маестралан начин, као маестро, мајсторски:* ~ градити, ~ играти, ~ певати и сл.

мае̏стрија ж *уметнички усавршена, мајсторска вештина, мајсторство, мајсторија:* врхунац маестрије.

мае̏стро (ма̏естро) м **а.** *почасни назив за истакнутог диригента или композитора.* **б.** *уопште почасни назив за врсног, великог, изузетног уметника;* уп. мајстор (2).

ма́жа ж *восак или неки препарат за премазивање доње површине скија.*

ма́жња ж **а.** *мажење пред неким, умиљавање.* **б.** *мажење некога, угађање некоме, тетошење, миловање.*

мажња́вати, ма̀жња̄ва̄м разг. *несвр. и уч. према мазнути (3).*

ма́за ж (често с одредбом: материна, мајчина, мамина или татина и сл.) *дете којем се чини све по вољи, размажено дете; уопште размажена особа.*

ма̏залица ж **1.** техн. *уређај за довођење мазива (уља или, ређе, масти) у лежишта машина ради подмазивања клизних површина (клизних лежаја, зупчаника, осовина и др.).* **2.** *мали метални суд у којем се држала маст (или уље) и крпа за подмазивање оружја, а носила се о појасу.* **3.** *назив за разне направе, алатке и сл. које служе за мазање нечега (зидарска алатка за размазивање и изравнавање свежег малтера, четка за мазање обуће и др.).*

ма̏зало с и м (мн. с) **а.** (често пеј.) *в. молер.* **б.** пеј. *рђав, лош сликар; погрдни назив за сликара уопште.*

ма̂зан и **ма́зан,** -зна, -о **1. а.** *који се мази, који воли да се мази, да се умиљава, умиљат:* ~ дете, ~ мачка. **б.** *својствен таквој особи, нежан, питом, пријатан, угодан, умилан, мио, љубак и сл. (о гласу, погледу, покретима и сл.).* **2.** *коме се угађа, чини по вољи, размажен.*

маза̀рија ж пеј. *рђава, лоша, никаква, неуспела слика.*

ма̏зати, ма̏же̄м несвр. **1. а.** *руком (или нечим другим) размазивати, трљати (по телу или неком делу тела) маст, помаду, уље и сл. (ради неге, дотеривања или у лековите сврхе).* **б.** *уопште премазивати, трљати, превлачити нешто машћу, уљем или сл. материјом:* ~ хлеб (нпр. маслацем), ~ цев (на пушци, топу и сл.), ~ ципеле. **в.** *кречити, малати;* уп. мазало (2а). **г.** фиг. пеј. *лоше, рђаво сликати;* уп. мазало (2б). **2.** фиг. разг. *жестоко тући, ударати, млатити, лемати (некога);* уп. мазнути (2). **3.** фиг. разг. *халапљиво, прождрљиво и брзо јести.* **4.** фиг. **а.** *лукаво обмањивати, лагати, варати.* **б.** *митити, подмићивати, поткупљивати, подмазивати (некога) (новцем или нечим другим).* ■ ~ **се 1.** *повр. према мазати (1а).* **2.** *трљати се.* • **бог те мазао** *блажа псовка.* ~ **(некоме) очи** *говорити неком неистину, лаж у очи, лагати у очи.*

ма̀зга ж (дат. ма̀зги; ген. мн. ма̀згӣ) зоол. *домаћа товарна животиња, неплодни крижанац* Equus hinnus *који настаје укр-*

штањем пастуха и магарице; мула (Е. mulus)*:* издржљив, јак као ~.

мàзгāр, -áра м *гонич, одн. водич мазги, мазговодац.*

мàзгић, -а и **мàзгūћ,** -и́ћа м *ждребе настало укрштањем пастуха и магарице (или магарца и кобиле); мазгица.*

мàзгица ж *дем. и хип. од мазга; млада мазга.*

мàзгōв, -òва 1. зоол. *мужјак мазге; мазга уопште (без обзира на пол).* 2. фиг. пеј. **а.** *тврдоглав, својеглав, задрт човек.* **б.** *неразуман човек; будала, глупак.* **в.** *лењ, нерадан човек, ленштина, ленчуга; вуцибатина.*

мазговóдац, -вóца м *онај који води мазге (обично у војсци);* уп. мазгар.

мàзговскū, -ā, -ō *који се односи на мазгове.*

мазгòвчина ж *аугм. и пеј. од мазгов.*

мàзив, -а, -о и **мàзūвнū,** -ā, -ō *који служи за подмазивање, којим се подмазује (обично о уљу).*

мȁзūво с *средство, материја (уље, маст и сл.) за подмазивање клизних површина (клизних лежајева, зупчаника, осовина и др.) машинских и др. уређаја ради смањења трења.*

мàзивōст, -ости ж *особина, способност мазива да добро пријања уз металне (евентуално и друге) површине.*

мáзити, мâзим (трп. мâжен) несвр. прел. [гл. им. мáжēње с] **1.** *лагано и нежно прелазити руком преко неког дела тела, гладити и миловати (руком, рукама).* **2.** *поступати с неким нежно и попустљиво, с љубављу, чинити некоме по вољи, угађати некоме.* ■ **~ се 1.** *уз. повр.* **2.** *настојати освојити нечију наклоност нежним, умиљатим и сл. понашањем, умиљавати се.* **3.** *понашати се, поступати као маза, размажено.*

мáзница ж **а.** *размажена женска особа, маза.* **б.** *мезимица, љубимица.*

мâзно прил. **а.** *као маза, мазећи се, размажено:* ~ (од)говорити. **б.** *нежно, благо, с љубављу, осећајно; лепим речима, љубазно, умилно:* ~ миловати; ~ отпочети (наставити и сл.). • **обећавати ~ напразно** *заваравати лепим, али празним обећањима.*

мâзнōст и **мáзнōст,** -ости ж *особина онога који је мазан, онога што је мазно; мазно понашање, размаженост.*

мȁзнути, -нēм свр. **1.** *мало намазати, премазати:* мазни мало по лицу (по очима), мазни мало четком. **2.** експр. *јако ударити, млатнути, одаламити, распалити:* ~ шаком по носу, ~ мотком. **3.** разг. *украсти, здипити:* ~ (некоме) новчаник.

мазохѝзам, -зма м **а.** мед. *сексуална изопаченост, перверзија која се испољава у сексуалном узбуђивању и уживању при трпљењу болова и злостављању од стране партнера;* супр. садизам. **б.** *уопште патолошко уживање у властитим патњама и боловима, претежно психичке природе.*

мазòхист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који патолошки ужива у трпљењу болова, у патњи, онај који болује, пати од мазохизма.*

мазохѝстичкū, -ā, -ō *који се односи на мазохизам и мазохисте (својствен мазохистима и сл.):* ~ нагон, ~ уживање и сл.

мазохѝстички прил. *на начин својствен мазохистима, као мазохиста.*

мàзӯрка ж (дат. -рки и -рци; ген. мн. -кū) пољ. *пољска народна игра у тродчетвртинском такту; некадашња салонска окретна игра; музика за ту игру.*

мàзут м рус. *густа тамно обојена вискозна течност која остаје после фракцијске дестилације нафте.*

мâј и **мȁј,** мȁја м (инстр. мȁјем) *пети месец у години;* фиг. (обично у песн. језику) *доба младости.*

мáја ж *хип. од мајка.*

мàја ж тур. *средство за сирење млека, сирило, сириште.*

мáјак, -јка м зоол. **а.** *инсект тврдокрилац, крупна буба* Meloë proscarabaeus *из пор.* Vesicantia (Meloidae). **б.** *у мн.: инсекти тврдокрилци мале главе* Vesicantia (Meloidae) *(у јд.: инсект из те породице).*

мȁјати се, -јēм се несвр. **1.** *губити време, задржавати се око нечега, замајавати се.* **2.** *бавити се, пословати, петљати (око нечега).* – Маје се око кошница. **3.** *тумарати; мувати се, врзмати се.* **4.** фиг. *мучити се, патити се.*

мàјдан и **мáјдан** м тур. **а.** *место где се вади камен, каменолом; место где се копа, вади руда, рудник.* **б.** фиг. *место где има нечега у великој количини, у изобиљу, богат извор, богато налазиште нечега.* • **златни ~** *изузетно богат, неисцрпан извор нечега.*

мàјданскū и **мáјданскū,** -ā, -ō *који се односи на мајдане:* ~ окно.

мàјданчић и **мáјданчић** м *дем. од мајдан.*

мајестѐтичан, -чна, -о *који изазива дивљење, величанствен; достојанствен, узвишен:* ~ жена, ~ лице, ~ хексаметар, ~ црква, мајестетичним тоном (говорити и сл.).

мајестѐтично прил. *на мајестетичан начин, величанствено, достојанствено; узвишено:* крочити (корачати) ~.

мајестѐтичнōст, -ости ж *особина онога који је мајестетичан, онога што је мајестетично.*

мајѐстēтскū, -ā, -ō *в. мајестетичан.*

мајѐстēтски прил. *в. мајестетично.*

мȁјица ж **а.** *тања плетена или ткана памучна (или сл.) поткошуља (обично без рукава или с кратким рукавима).* **б.** *горњи део одеће (често спортске) од памука, вуне и сл. који се навлачи преко главе и носи до тела или преко мајице (а).* • **жута ~** спорт. *мајица коју носи водећи бициклиста у генералном пласману вишеетапне трке;* фиг. *носилац такве мајице.*

мâјка ж (дат. мâјци, вок. мâјко (ретко мâјка); ген. мн. мâјкū) (уп. мати) **1. а.** *жена у односу на децу коју је (или децу коју је) родила.* – Мајка бѝла, мајка мила. **б.** *реч којом се у присниjем обраћањуословљава старија жена.* **в.** *женка животиње која је на свет донела младунче, која има младунчад.* **2.** *биљка са изданцима, младицама, матична биљка.* **3.** фиг. *особа која има заштитнички, родитељски однос према некоме, особа која се племенито, хумано односи према некоме:* војничка ~, ђачка ~, сиротињска ~. **4.** фиг. **а.** (уз им. „земља") *она која је извор животних добара, која храни, хранитељица, родитељка.* **б.** (уз им. које означавају земљу, крај и сл.) *као симбол домовине, завичаја и сл.:* ~ Србија. **5.** фиг. *оно на чему се нешто заснива, темељи, основ нечега.* – Опрезност је мајка мудрости. Понављање је мајка запамћивања. • **жалосна (јадна** и сл.**) му (ти** и сл.**) ~** *тешко њему (теби и сл.) (при прекоревању, сажаљевању и сл., често са донекле избледелим значењем).* **жива ти (је) ~** *каже се кад неко дође баш када (треба да) се једе.* **као од мајке рођен** *наг, го.* **Мајка божја** *Богородица.* **~ му стара** 1) *при исказивању негодовања, блажег прекора.* 2) *за појачавање исказа: та, море, бре.* **напити се, опити се као ~** *сасвим се опити.* **неће (га) мајци, (не би (га) мајци** и сл.**)** *сигурно, заиста неће (нпр. проћи).* **од зла оца и (а) од горе мајке** *каже се за оног који је врло лош, рђав, гори од горег.* **пијан као ~ (земља)** *потпуно, сасвим пијан.* **родила те (је, га** и сл.**) ~** *каже се као похвала, израз љубави, милоште и сл. (обично деци или млађим особама).*

мáјка ж нар. хип. **а.** *свекрва.* **б.** *баба, бака.*

мâјковић м **1.** *јунак, јуначина, делија.* **2.** (само у вок.) разг. *као узвик у срџби, прекоревању, негодовању и сл. за појачавање исказа у директном обраћању.*

мàјмун м тур. **1.** зоол. **а.** *у мн.: животиње из реда сисара* Primates, *сисари најсроднији човеку (у јд.: таква животиња).* **б.** *у мн.: уопште ред сисара* Primates, *који обухвата мајмуне (а) и човека (у јд.: сисар из тога реда).* **2.** фиг. пеј. **а.** *особа која слепо подржава, опонаша друге.* **б.** *блесав, будаласт, умно ограничен човек, глупак, будала.* **в.** *ружан човек.* • **правити мајмуна од себе** *глупо, будаласто се понашати;* уп. мајмунисати (1).

мàјмунаст, -а, -о *који је као код мајмуна:* ~ лице.

мајмỳнисати, -ишēм несвр. *понашати се као мајмун, неозбиљно, глупо, лудирати се.*

мајмỳница и **мàјмуница** ж **1.** *женка мајмуна.* **2.** фиг. пеј. **а.** *женска особа која се понаша глупо, будаласто, примитивно.* **б.** *ружна женска особа.*

мајму̏нлук м *мајмунски, неозбиљан, глуп, блесав поступак, мајмунско, неозбиљно, глупо понашање, мајмунисање; изигравање, имитирање нечега или некога (ради увесељавања другога или ради прикривања, одн. ублажавања правог стања ствари).*

мајмуно̀лик, -а, -о *који личи на мајмуна, који је налик на мајмуна (о прачовеку).*

ма̀јмунскӣ, -ā, -ō *који се односи на мајмуне (који припада мајмунима, који је као код мајмуна, који подсећа на мајмуне и сл.):* ~ анатомија, ~ лице, мајмунски манири и др.

ма̀јмунски прил. *као код мајмуна; на начин својствен мајмунима, као мајмуни:* ~ рутав; ~ опонашати (подражавати) некога.

ма̀јмунче и **мајму̏нче,** -ета с (супл. мн. ма̀јмунчићи м; зб. им. ма̀јмунчāд ж) *младунче мајмуна.*

мајму̏нчић м *дем. и хип. од мајмун (1а).*

мајму̏нчица ж *дем. и хип. од мајмуница (1).*

мајо̀лика ж итал. *печена глина превучена непрозирном глеђи, цаклином; производ од такве глине.*

мајо̀нēз, -éза м и **мајонéза** ж (мн. ø) фр. *хладан умак од жуманаца и уља, зачињен лимуновим соком, сирћетом и неким другим додацима.*

ма̀јōр, -óра (вок. ма̏јōре, инстр. -óром) м лат. (нем.) вој. *први чин вишег официра у копненој војсци и авијацији; официр са тим чином.*

мајо̀рāн, -áна м и **мајорáна** ж бот. *ароматичназељаста биљка* Majorana (Origanum) hortensis *из ф. уснатица* (Labiatae), *која се употребљава као зачин и у медицини.*

мајо̀рдōм, -óма м лат. **а.** *управник, управитељ краљевског двора.* **б.** *управник, управитељ имања или куће (на феудалном или богаташком поседу, одн. у феудалном дворцу или кући).*

мајо̀рдōмскӣ, -ā, -ō *који се односи на мајордоме:* ~ част.

мајоризáција ж **а.** *надгласавање мањине.* **б.** *стављање, довођење мањине у подређен, потчињен положај.*

мајоризи́рати, -ѝзӣрāм и **мајо̀ризовати,** -зујēм свр. и несвр. прел. **а.** *наметнути, наметати некоме решење, ставове, законе и сл. захваљујући располагању већим бројем гласова, надгласа(ва)ти.* **б.** *ставити, стављати, довести, доводити својом бројношћу, бројном надмоћношћу, снагом, утицајем и сл. у зависан, подређен, потчињен положај, тако, на такав начин подредити, подређивати, потчинити, потчињавати (некога).*

мајорѝтēт, -éта м **1. а.** *већина (при гласању).* **б.** *уопште већина, већи број, већи део који доноси, значи надмоћност, преимућство, првенство, предност у нечему:* ~ а̏кцӣјā, ~ деоницā. **2.** шах. *надмоћност у броју пешака (на одређеном делу табле)*: ~ (пешака) на дамином крилу.

мајо̀рица и **мајо́ровица** ж *мајорова жена.*

ма̀јōрскӣ, -ā, -ō *који се односи на мајоре, који припада мајорима:* ~ блуза, мајорске аполете, ~ чин.

мајо́рство с *мајорски чин, звање мајора; мајорска служба.*

мајо̀рчина ж *аугм. и пеј. од мајор.*

мајо̀рчић м *дем. и ир. од мајор.*

мâјскӣ, -ā, -ō *који се односи на месец мај, који се појављује, бива и сл. у месецу мају, који је карактеристичан за мај:* ~ дан, ~ киша, ~ ружа, ~ цвеће и сл.

мâјстор м (инстр. -ом) грч. **1. а.** *онај који је завршио, изучио неки занат и положио стручни испит; занатлија уопште.* **б.** *власник занатске радње.* **2.** *велики, врхунски уметник (композитор, писац, сликар, архитекта и сл.).* **3. а.** *онај који се својим способностима, умећем и вештином истиче у нечему, вештак, стручњак у нечему, за нешто (нпр. за неки посао, неку одређену област, игру и др.).* **б.** *вешт, умешан, сналажљив човек.* **4. а.** шах. *титула (по рангу између мајсторског кандидата и интернационалног мајстора) који национална или међународна шаховска организација додељује играчу за постигнуте резултате:* национални ~, ~ Фиде. **б.** *највиша квалификација у неким спортовима; спортиста са тим звањем; истакнути спортиста уопште:* ~ падобранства; тениски ~. • **велики ~** 1) шах. *в. велемајстор (1).* 2) ист. *највише звање у средњовековним монашко-витешким редовима.* **интернационални ~** *титула (за степен виша од мајстора а нижа од велемајстора) коју додељује Међународна шаховска организација.* ~ **квариш** шаљ. *онај који се невешто бави мајсторским послом, лош, рђав, невешт мајстор.* ~ **од заната** *прави мајстор, велики стручњак (у свом послу, у ономе што ради).* **наићи, намерити се на мајстора** *наићи, намерити се на јаког противника (обично у неком надметању).*

мајсто̀рија ж **1. а.** *вештина, вичност, умешност у неком послу, игри и сл.; мајсторски, вешто изведен поступак, мајсторски изведено, направљено, учињено и сл. дело.* **б.** *лукаво изведено дело, лукавство, препредењаштво, смицалица, марифетлук.* **2. а.** *мајсторски посао, мајсторско занимање, занат.* **б.** *мајсторски производ, производ занатске израде.* **3.** *в. мајсторство (1).*

мајсто̀рисати, -ишēм несвр. непрел. *обављати посао мајстора, занатлије, радити као мајстор, бавити се мајсторским послом, занатом; уопште радити, пословати неким алатом, правити, поправљати и сл. нешто.*

мајсто̀рица и **мâјсторица** ж **1. а.** *женска особа мајстор;* уп. мајстор (1). **б.** *мајсторова жена;* уп. мајстор (1). **2.** *она која је вешта, вична, умешна, која је прави мајстор у нечему, за нешто;* уп. мајстор (3). **3.** спорт. *одлучујућа утакмица (меч, игра) која се игра када је стање у броју добијених и изгубљених утакмица (мечева и сл.) између две екипе (два играча) нерешено (1:1, 2:2, 3:3 и сл.), обично трећа, пета или седма по реду.*

мајсто̀рлук м *в. мајсторија;* уп. мајсторство.

мајсто̀рскӣ и **мâјсторскӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на мајсторе;* уп. мајстор (1): ~ испит, ~ диплома (~ писмо) и сл. **2. а.** *веома вешто, стручно, зналачки изведен, остварен, урађен и сл.:* ~ дело, ~ посао, ~ потез, ~ цртеж и сл. **б.** *врло вешт, вичан, зналачки, искусан:* мајсторским оком одмерити, мајсторском руком урађено. • **~ кандидат** *титула (за степен нижа од мајсторске) коју национална шаховска организација додељује шахисти за постигнуте одговарајуће резултате.*

мајсто̀рски и **мâјсторски** прил. **1.** *на мајсторски начин, као мајстор:* ~ из(г)радити, ~ поправити, ~ свирати, ~ (на)сликати и сл. **2.** *врло лукаво, препредено, препредењачки:* ~ подвалити, ~ преварити.

мајсто̀рство и **мâјсторство** с **1.** *изузетна, савршена вештина, вичност у нечему (у неком послу, стваралаштву, игри и др.); највиши домет, савршенство постигнуто у неком послу, стваралаштву, игри и др.* **2.** *обављање мајсторских послова, мајсторска, занатска делатност; мајсторска квалификација (за обављање таквог посла), мајсторско звање.*

мајсто̀рчић и **мâјсторчић** м **а.** *дем. и хип. од мајстор.* **б.** ир. *лош, рђав мајстор.*

ма̏јӯр м мађ. *пољско имање изван села с кућом за становање и економским зградама, салаш.*

ма̏јӯрскӣ, -ā, -ō *који се односи на мајур(е), који припада мајуру, мајурима:* мајурске зграде, ~ кућа.

мају̏рчић м *дем. и хип. од мајур.*

мају̏скула ж лат. **а.** *најстарији тип грчког и латинског писма у којем су сва слова исте величине.* **б.** *велико почетно слово.*

мају̏скӯлнӣ, -ā, -ō *који се односи на мајускулу*: ~ писмо.

ма̏јӯшан и **мају́шан,** -шна, -о *у дем. и хип. значењу: мали, мален;* уп. малецки: ~ госпођа, ~ огледалце, ~ стан, мајушна устанца, ~ човечуљак.

ма̏јӯшнōст и **мају́шнōст,** -ости ж *стање и особина онога што је мајушно, онога који је мајушан.*

мâјчевина ж *имовина наслеђена од мајке (обично земља, пољопривредно имање); наследна имовина која је била мајчин мираз (одн. мајчино наслеђе).*

мајчѐтина ж *пеј. од мâјка;* уп. мајчина. – Уметнула се на мајчетину.

мâјчин, -а, -о *који припада мајци, који се односи на мајку:* ~ брига, ~ млеко, ~ пријатељица, мајчине руке, ~ син, ~ срце итд.

ма̀јчина ж *пеј. од мајка*; уп. мајчетина: његова ~.

ма̂јчинскӣ, -ā, -ō *који се односи на мајку, својствен мајци, матерински:* ~ брига, ~ љубав, мајчинске црте.

ма̂јчински прил. *као мајка, на начин својствен мајци, матерински:* ~ (по)миловати.

ма̂јчӣнство и **мајчи́нство** с *в. материнство.*

ма̂јчица и **ма̀јчица** ж *хип. од ма̂јка.*

ма̏к[1], ма̀ка м (мн. ма̀кови) бот. **а.** *једногодишња биљка* Papaver somniferum, *која се узгаја због семенки и опијума.* **б.** *назив за биљни род* Papaver *из ф.* Papaveraceae, *који обухвата мак (а) и још много врста*: бели ~ P. somniferum; дивљи ~ 1) P. rhoeas, *булка,* 2) P. hybridum; жути ~ P. orientale; планински (жути, жућкасти) ~ P. alpinum итд. **в.** *у мн.: биљна фамилија* Papaveraceae, *која обухвата родове* Papaver, Roemeria, Glaucium *и др.* • **морски ~** *једногодишња или двогодишња биљка* Glaucium flavum *из ф.* Papaveraceae. **терати мак на конац** *в. под конац*[1].

ма̏к[2], ма̀ка м мађ. *боја у картама, треф.*

мака̀да̄м, -а́ма м енгл. *коловозни застор израђен од уваљаног туцаника и камене ситнежи, понекад и са спојним материјалом (асфалтом, катраном, битуменом или цементом).*

мака̀да̄мскӣ, -ā, -ō *који се односи на макадам, који је од макадама:* ~ подлога, ~ пут, ~ цеста.

ма̀каза̄р м зоол. *врста инсекта, буба штеточина* Lethrus apterus (sephalotes) *са снажним горњим вилицама налик на маказе, којима одсеца пупољке и ластаре.*

ма̀казаст, -а, -о *који је у облику маказа, сличан маказама:* маказасте вилице, маказасти краци, ~ положај смучки.

ма̀казе, ма̏ка̄за̄ ж мн. тур. **1.** *метална алатка за резање материјала (тканина, папира, танког лима, жице и др.), косе, вуне, ноктију и др., коју чине две укрштене оштрице (спојене осовином) са дршкама на којима су отвори за прсте, но̂жице* **2.** зоол. анат. *двокраки орган код ракова сличан маказама (1), штипаљка, клешта.* **3.** фиг. (обично у устаљеним обртима: (у)пасти (ући) у маказе, наћи се (налазити се) у маказама и сл.) **а.** *положај када возило при претицању доспе између два возила која се крећу у супротним смеровима, положај, стање када возилу које претиче у сусрет наилази друго возило пре него што је претицање сасвим завршено.* **б.** вој. *положај војних јединица стешњених са страна противничким трупама распоређеним у два крака који се сужавају у облику оштрица маказа (1); војне јединице распоређене са страна противника у два крака, клешта.* **в.** *тежак положај уопште (обично с истовременом опасношћу с двеју страна), шкрипац.* **4.** спорт. **а.** *ситуација при којој два играча непрописно затварају пут противничком играчу (у фудбалу).* **б.** *врста ударца у фудбалу који се изводи кад је лопта у ваздуху, као и обе ноге играча који је шутира, при чему праве угао као маказе (1) када се отварају, маказице.* **в.** *врста захвата у рвању.* **г.** *положај смучки на снегу када су њихови врхови раствљени а задњи крајеви састављени.* **д.** *положај пешака у шаху који истовремено напада две противничке фигуре.* • **~ цена** екон. *несклад, разлика у кретању различитих цена, нпр. пољопривредних и индустријских производа, светских и националних, увозних и извозних и сл.*

ма̀казице ж мн. **1.** *дем. и хип. од маказе (1); мале или мање маказе (1).* **2.** спорт. *в. маказе (4а и б).*

ма̀кар *речца допусног значења* **1. а.** *у квантитативном смислу: бар, најмање, у најмању руку, ако не више:* старији је ~ десет година, остајемо ~ до јесени. **б.** *у квалитативном смислу: бар, ако не друго, ако не нешто боље.* – Могу макар из далека да виде град. **2.** *као допусни везник у зависним реченицама.* **а.** *чак и ако, и у случају да (је).* – Гладан пас лаје, макар да су му све овце на окупу. **б.** *иако (је), и поред тога што (је).* – Није окретао главе на другу страну макар што су косачи подврискивали. **3. а.** *као први део двочланих допусних заменица (~ ко, ~ шта, ~ који, ~ чији, ~ какав, ~ колики) и заменичких прилога (~ како, ~ где, ~ колико, ~ кад и сл.) у значењу неограничене могућности избора: ма, било.* **б.** (уз именичке и квалитативне прид. зам.) *у одричним реченицама, кад се не допуштају било какве негативне особине некога или нечега.* – Нисам био макар ко и макар шта!

ма̀кара ж тур. *направа, справа за побијање шипова, стубова, цеви.*

мака̀ро̄н, -о́на м итал. *у мн.: врста тестенине различитог облика (гугуљастог, цевастог, попут пужића, црвића и др.) и јело од такве тестенине (у јд.: комадић такве тестенине).*

макаро́нац, -нца и **макаро̀на̄ш,** -а́ша м *погрдан назив за Италијана.*

макарони̇̀зам, -зма м *мешавина страних и домаћих, народних речи, често ради постизања комичног ефекта.*

мака̀ро̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на макаронизам:* ~ језик, ~ поезија.

макаро̀нција м (мн. ж) пеј. *макаронац, макаронаш; симпатизер макаронаца, Италијана.*

макарти̇̀зам, -зма м *назив за политику прогона и дискриминацију комуниста и левичара коју је у САД водио сенатор Макарти у једном периоду после II светског рата.*

ма̀кац у изр. **ни ~** *ни да се помери, ни да се макне с места; ни да се покрене.*

Македо́нац, -нца м (инстр. -нцем) *припадник јужнословенског народа чија већина живи у Македонији.*

Макѐдо̄нија ж **а.** *територија у средишњем делу Балканског полуострва која се простире између Србије и Егејског мора, одн. Албаније и Родопа.* **б.** *држава на већем делу те територије.*

Макѐдо̄нка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *припадница македонског народа.*

макѐдо̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на Македонију и Македонце; који припада Македонији и Македонцима:* ~ држава, ~ језик, македонске песме.

макѐта ж фр. *верни модел, образац неког вишеструко умањеног објекта (грађевине, превозног средства, машине и др.).*

ма̀кија ж итал. *густо зимзелено растиње, шикарје, карактеристично за Средоземље.*

макијавели̇̀зам, -зма м *(према имену Италијана Н. Макијевелија) политичко учење по којем су за стварање јаке државне власти допуштена и најбезобзирнија средства; остварење циљева без обзира на средства; принцип: циљ оправдава средство.*

макијавѐлист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица макијавелизма.*

макијавели̇̀стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на макијавелизам и макијавелисте, својствен макијавелизму и макијавелистима:* макијавелистичке методе.

макин- *в. махин-.*

ма̏клен м бот. (уп. маклен) **а.** *дрво из рода јавора* Acer monospesulanum. **б.** *в. клен*[2].

ма̏кленов, -а, -о *који се односи на маклен, који припада маклену, који је од маклена:* ~ дрво, ~ лист, ~ шума и др.

маклу́ра и **ма̀клура** ж бот. *дводомо дрво* Maclura aurantiaca *из ф.* Maraceae, *које се гаји по баштама или као жива ограда, дивља наранџа.*

ма̏кља ж *в. дељалица.*

макља́жа ж разг. *туча, тучњава; битка, бој.*

ма̀кљати, -а̄м несвр. **1.** *дељати, тесати макљом, дељалицом.* **2.** разг. **а.** *тући, ударати, бити.* **б.** *много и брзо, халапљиво јести, ждерати.* ■ **~ се** *међусобно се тући, бити се, ударати се.*

ма̏кљен м бот. **1. а.** *в. маклен (а).* **б.** *в. јавор (а).* **в.** *в. клен*[2]. **2.** *род листопадног крупног дрвећа* Platanus; *дрво из тога рода* P. occidentalis.

ма̏кљица ж *дем. од макља; макља, дељалица уопште.*

ма̀кнути (се) *в. ма̀ћи (се).*

ма̀ков, -а, -о *који припада маку, који се односи на мак, који је од мака:* ~ мирис, ~ опијум, ~ цвет.

ма̀ковача ж *колач, штрудла с маком.*

ма̏ковица ж **1.** *чахура мака.* **2.** бот. *у мн.: род биљака* Glancum *из ф. макова (у јд.: биљка из тога рода).*

мако́вњача и **мако̀вњача** ж *в. маковача.*

ма̀ковскӣ и **мако̀вскӣ,** -ā, -ō *који се односи на мак*², *трефовски:* ~ двојка.

ма̀крō, -ōа фр. **а.** *подводач, сводник; онај који живи на рачун лаких жена.* **б.** *власник јавне куће;* уп. куплер.

макро- грч. *префиксоид који обично означава да је оно што се казује другим њеним делом велико, великих размера;* супр. микро; уп. макромолекул и сл.

макробиòтика ж грч. *систем природне исхране заснован претежно на сировим намирницама биљног порекла.*

макробиòтичāр м *стручњак за макробиотику.*

макробиòтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на макробиотику:* ~ исхрана.

макроекономија ж *део економије који се бави глобалним економским питањима и проблемима (националне) привреде као целине.*

макроекòномскӣ, -ā, -ō *који се односи на макроекономију:* ~ анализа, ~ стабилност.

макрокѐфāлија и **макрокефа̀лија** ж мед. *ненормално проширење лобање које настаје због претераног развоја мозга за време живота у утроби.*

макрокòзам, -зма м *в. макрокосмос.*

макрокòзмичāр м *онај који се бави проучавањем макрокозма, макрокосмоса.*

макрокòзмичкӣ и **макрокòсмичкӣ,** -ā, -ō *који се односи на макрокозам, на макрокосмос;* уп. васионски и свемирски: ~ закон.

макрокòсмос м *свет као целина, свемир, васиона, макрокозам.*

макросеѝзмика ж геол. *наука која се бави проучавањем феномена на површини земље насталих у потресима, замљотресима.*

макросеѝзмичкӣ, -ā, -ō *који се односи на макросеизмику и велике потресе, на већа померања тла:* ~ зона, макросеизмички таласи.

макроскòпија ж *испитивање, посматрање голим оком, без употребе микроскопа.*

ма̀кроскопскӣ и **макрòскопскӣ,** -ā, -ō *који се види голим оком; који се односи на макроскопију;* супр. микроскопски.

мѝкроскопски и **микрòскопски** прил. *голим оком (без лупе, микроскопа):* ~ распознавати (нешто).

ма̀кси прид. непром. лат. **а.** *који се одликује упадљивом дужином (о одећи, обично женској); који је у складу с таквим начином одевања:* ~ капут, ~ сукња, ~ хаљина; ~ мода. **б.** *који је знатно већих димензија, размера уопште, од уобичајених, велики; максималан.*

ма̀ксим м вој. *тешки аутоматски митраљез.* • **лупа као ~ по дивизији** *прича глупости, лупета.*

макси́ма ж лат. **1.** *животно начело којег се неко придржава у раду, опхођењу и др.; основни принцип, полазно, главно правило.* **2.** *сажето исказана мисао, гномска изрека, сентенција.*

максима́ла ж *горња граница, највиши ниво, највиши домет, максимум.*

ма̀ксимāлан, -лна, -о *највећи (по количини, по размерама и сл.), највиши (по достигнутом степену развитка, по интензитету и сл.), врхунски (по квалитету и сл.);* супр. минималан: ~ број, максималне границе, ~ залагање, ~ напор, максималне услуге итд.

максималѝзам, -зма м *постављање максималних, често претераних захтева, тежња за врхунским остварењима, претераност у жељама, хтењима, тражењу, очекивању и сл.*

максима̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који поставља максималне захтеве, онај који тежи ка највећим, врхунским остварењима.*

максималѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на максимализам и максималисте, својствен максимализму и максималистима.*

максималѝстички прил. *на максималистички начин.*

ма̀ксимāлно прил. **1.** *у највећој мери; највише:* ~ заоштрена криза; ~ двеста хиљада (добити, потрошити и сл.). **2.** разг. *врло добро, изузетно, изванредно, изврсно, сјајно.*

максимѝрати, -ѝмӣрāм свр. и несвр. *одредити, одређивати највећи ниво, максимум (нечега):* ~ брзину, ~ плате, ~ цене и др.

ма̀ксимум м лат. **1.** *највећа могућа количина или величина; највећи (допуштени, предвиђени, тражени и сл.) износ;* супр. минимум: ~ знања и средстава, ~ концентрације, ~ напора; плаћати законски ~. **2.** *највиши степен, највећи домет, врхунац; највећа мера, горња граница:* ~ квалитета, ~ квалификованости, ~ чистоће, постићи максимум (нпр. као уметник и сл.); имати одређени максимум, импулсиван до максимума, радити до максимума. **3.** мат. *највећа вредност неке променљиве величине или функције.* **4.** (у прил. служби) *највише, максимално:* издржати максимум десет сати.

макулату́ра ж лат. штамп. *рђаво одштампан или отиснут табак; пробни табак;* фиг. *безвредна књига, безвредно дело.*

ма̂лā ж (дат. ма̂лōј) **1.** *женско дете, девојчица; млада девојка, девојка уопште (често у експр. или хип. значењу).* **2.** *двојка треф (у неким карташким играма).*

ма̀лага ж *(по шп. граду Малаги) врста винове лозе; грожђе те лозе; дезертно вино од тога грожђа.*

малаколо́гија ж грч. *грана, део зоологије који се бави проучавањем мекушаца.*

малакса́вати, мала̀ксāвāм несвр. (уп. малаксати) **1.** *губити снагу, издржљивост, слабити; посустајати.* **2.** *губити првобитне размере, интензитет и сл., постепено престајати, јењавати (о бици, паљби, устанку и сл.; о осећањима, духовним и моралним особинама и сл.; о различитим друштвеним појавама; о киши, ветру; о ватри, светлости; о болести, епидемији и сл.).*

ма̀лаксāло и **мала̀ксало** прил. *показујући малаксалост, без снаге, изнурено, изнемогло, клонуло, посустало:* ~ причати, ~ ходати и сл.

ма̀лаксāлōст и **мала̀ксалōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *стање онога који је малаксао, стање опште слабости, изнуреност, изнемоглост, клонулост, онемоћалост.*

ма̀лаксао, -āла, -о и **мала̀ксао,** -ала, -о **1.** *који је изгубио снагу, издржљивост, који је ослабио, исцрпен, изнурен, онемоћао, посустао; који одржава таква својства:* малаксали војници; малаксалим гласом (говорити), малаксалим рукописом (написати). **2.** *који губи интензитет, који се гаси, престаје:* малаксала вечерња светлост.

мала̀ксати, ма̀лакшēм свр. и несвр. непрел. (уп. малаксавати) **1.** *(из)губити снагу, издржљивост, (о)слабити; посуста(ја)ти (о човеку, животињи, људском или животињском телу или делу тела).* **2.** *(из)губити првобитне размере, интензитет, постепено преста(ја)ти, јења(ва)ти; стиша(ва)ти се; попустити, попуштати:* малаксала је нечија моћ, пажња, ревност, снага и сл.; малаксало је весеље; малаксао је бол итд.

ма̀лāрија ж итал. мед. *тешка заразна болест праћена високом температуром, изазвана крвном протозоом из рода* plasmodium, *коју на човека преноси комарац* Anopheles, *барска грозница:* квартна ~, терцијарна ~, тропска ~.

мала̀ричан, -чна, -о *који се односи на маларију; изазван маларијом; болестан од маларије, заражен маларијом:* ~ област; ~ напад; ~ човек.

мала̀ричāр м **1.** *особа заражена маларијом, оболела од маларије, маларична особа.* **2.** (обично у изр. **комарац ~**) зоол. *врста комарца* Anopheles maculipennis *чија женка сишући крв преноси маларију са оболеле особе на здраву.*

мала̀ричнōст, -ости ж *особина, стање онога који је маларичан, онога што је маларично, зараженост маларијом (нпр. неког човека или краја).*

ма́лати, мâлāм нем. несвр. прел. **1.** *премазивати (грађевине, зидове грађевина) кречним раствором, кречити; бојити (зграде, зидове зграда и сл.); украшавати кречећи, одн. бојећи.* **2.** *цртати бојама, сликати; портретисати.*

малàхит, -и́та м мин. *минерал светлозелене боје, базични бакарни карбонат* $Cu_2[(COH)_2CO3]$, *који се обрађен употребљава као украсни камен.*

малàхитскӣ, -ā, -ō *који се односи на малахит, који је од малахита.*

ма́лац, -лца м (ген. мн. мâлāцā) *мали дечак, малишан.*

мȁлашан и **мȁлāшан,** -шна, -о *в. малешан.*

мȁлашно и **мȁлāшно** прил. *в. малешно.*

мàлвāзија, малвàзија и **мàлвāсија, малвàсија** ж *(према грч. граду Малвазији) врста винове лозе; грожђе те лозе; ароматично слатко вино од тога грожђа.*

малвѐрзант м *онај који се бави малверзацијама.*

малверза́ција ж фр. *употреба, поступак, коришћење нечега супротно законским (или моралним) нормама, злоупотреба; незаконито пословање (новцем, робом и сл.); проневера, утаја.*

мàлен, малѐна, -о (комп. мȁњӣ) *в. мали:* ~ дете, ~ искуство, ~ кућа итд.

мàленкаст, -а, -о *прилично мали, помали; ситан, неважан, мали.*

мале́нкōст, -ости ж **1. а.** *ствар (предмет, новац и сл.) мале, незнатне, невелике вредности, ситница.* **б.** *оно што је без значаја, оно што је неважно, безначајност, ситница:* вређа га (раздражује и сл.) свака ~. **в.** *појединост, детаљ:* спомињати све маленкости. **2.** (понекад ир.) *особа без већег значаја, вредности, безначајна личност (најчешће о себи, из скромности, учтивости):* моја ~. **3. а.** *својство онога који је мали, онога што је мало;* уп. маленост. **б.** *нешто што је мало по величини, обиму, количини и сл.*

мàленōст, -ости ж *особина онога који је мален, онога што је малено (по величини, обиму, размерама, значају, вредности и др.).*

мàлēр, -éра (мàлер, -а) м фр. *непријатност, неприлика, незгода:* бије ме (прати ме) ~, задесио га ~.

малѐрисати, -ишēм свр. и несвр. *(у)чинити да некога задеси малер, да доживи непријатност, неприлику, незгоду, неуспех и сл.;* уп. баксузирати.

мȁлерōзан, -зна, -о **а.** *који стално доживљава малере, злосрећан, баксузан.* **б.** *који доноси несрећу, невољу, кобан (нпр. број тринаест).*

мȁлеус м лат. вет. *в. слинавка.*

мàлецак, малѐцак, -цка, -о, **мàлецан, малѐцан,** -цна, -о, **мàлечак, малѐчак,** -чка, -о и **мàлешан, малѐшан,** -шна, -о *у дем. и хип. значењу: мали, мален.*

мàлешнōст, малѐшнōст и **мале́шнōст,** -ости ж *особина и стање онога што је малешно, онога који је малешан;* уп. маленкост и маленост.

мâлӣ, -ā, -ō (комп. мȁњӣ) (супр. велик(и)) **1.** *који је по некој димензији или по димензијама испод просечног, нормалног, уобичајеног или онога са чим се пореди.* **а.** *невеликог обима, запремине; невелике дужине, кратак:* ~ лонац, ~ соба; ~ конопац, ~ нож. **б.** *који је по димензијама испод нечега што се означава истим називом и што је, најчешће, у склопу истога механизма, система и сл.:* ~ врата, ~ прст, ~ (с)казаљка, ~ слово и сл. **в.** *који је ниског раста, низак; ситан, неразвијен; који је у раном дечјем узрасту:* ~ коњ, ~ човек; ~ дете, ~ деца. **г.** *који је ниског нивоа, невелике дубине, низак, плитак (о води).* **2.** *који по димензијама, величини не одговара потреби, намени, који нема одговарајућу, потребну меру (прекратак, узак, тесан или сл.).* – Мали ми је овај капут. Те су ти ципеле мале. **3.** *временски кратак, краткотрајан:* за ~ време, ~ тренутак. **4. а.** *невелик по количини; невелик по броју, по бројности, малобројан:* ~ део, ~ испарење, ~ пораст, ~ продуктивност; ~ друштво, ~ фамилија, ~ чета. **б.** *недовољан, оскудан; ограничен; ништаван, безвредан:* мале наднице, ~ плата: – Био је мале памети. За мале ствари није никад подизала вику. **в.** фиг. *ситничав, ситан, ускогруд; морално низак, нечастан:* мале душе. **г.** *који нема велико богатство и утицај; који је нижег ранга, без утицаја и угледа; убог, сиромашан:* ~ газда, ~ поседник, ~ трговац; ~ службеник, ~ чиновник; мали људи. **5.** *који је незнатне, невелике јачине, слабог интензитета; који се испољава у слабом степену, слаб, незнатан:* ~ мраз; ~ грозница. – Мала деца – мала брига. **6.** *који се, упркос разлици у величини, развијености, моћи, богатству и сл., подудара у нечему с оним што се описује, одређује, који му је у понечему раван.* – Живи ко мали бог. Црногорче, царе мали. **7.** (за нешто, да нешто учини) *недорастао, неспособан.* **8.** (у именичкој служби) **а.** м *мушко дете, малишан; дечак, дечко.* **б.** ж *женско дете, девојчица; девојка.* **в.** м пом. *најмлађи (по годинама и рангу) морнар, послужитељ на броду.* **г.** с *младунче животиње.* **д.** с *оно што је незнатно по количини и вредности, мала количина; маленкост, ситница:* бити задовољан с малим. **9.** *као стални атрибут у неким терминима:* мале богиње, ~ заграда, ~ крвоток, ~ матура, ~ мозак, ~ фудбал (~ ногомет) итд. • **~ малцат(и)** *врло мали, сасвим мали.* **мало и велико** *све без разлике, без обзира на узраст.* **на мало (трговати, продавати** и сл.**)** *у малим количинама, у појединачним комадима, поједначно, наситно (триговати, продавати и сл.).* **у малом(е)** *у умањеном, малом обиму, у малим размерама.* – Град у маломе – то је кафана.

малѝгāн, -áна м фр. **1.** *јединица за мерење јачине вина.* **2.** *справа за мерење јачине вина.*

мȁлӣгнӣ, -ā, -ō лат. *који је опасан по здравље и живот, опак; злоћудан; који има таква својства;* супр. бенигни: ~ дифтерија, ~ обољење; ~ тумор; малигне ћелије.

малѝзам, -зма м лат. *филозофско учење према којем зло и беда преовлађују над добрим.*

мàлина ж **1.** бот. *дивља или питома грмолика биљка* Rubus idaeus *из ф.* Rosaceae, *јестивог јагодичастог црвенкастог плода; плод те биљке.* **2.** *сируп, сок од плода ове биљке, малиновац.*

малѝна ж **а.** *мали број, мало људи.* **б.** *уопште мали број, мало неких јединки, предмета и др.*

мàлинāр м *онај који гаји малине; онај који тргује малинама.*

мàлинаст, -а, -о *који је као малина, који подсећа на малину, сличан малини (обично о боји).*

мàлинов, -а, -о **а.** *који се односи на малину (који припада малини, који је од малине и сл.):* ~ грана; ~ сируп. **б.** *који је као у малине (о боји).*

мàлиновац, -ōвца м *сируп, сок од малине.*

мàлињāк м **а.** *место где расту, где се гаје малине.* **б.** *малиново жбуње; засад малина.*

мȁлӣћ, -и́ћа м *мали прст.*

мȁлӣција ж лат. *злоба, пакост, заједљивост; саркастичност;* уп. малициозност.

мȁлициōзан, -зна, -о лат. *пакостан, заједљив, злурад; подмукао, лукав.*

мȁлициōзно прил. *на малициозан начин: пакосно, заједљиво, злурадо, злобно; подмукло, лукаво:* ~ се смешкати; ~ посматрати.

малицио́знōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својство онога који је малициозан, онога што је малициозно.*

мали́чак прил. *врло мало, малко, малчице.*

мàлиша м (мн. ж) и **малѝшāн,** -áна (малѝшан, -а) м **а.** *мали дечак, дечачић.* **б.** *човек малог, ниског раста, човечуљак.* **в.** хип. *младунче неке животиње.*

малѝшāнка ж *(мала) девојчица.*

малишàнчић м *дем. и хип. од малишан.*

ма́лкицē и **ма́лкице** прил. *в. малчице.*

ма́лко прил. *у дем. значењу: мало*: донети ~ вина (воде), помаћи се ~ (у)назад, ~ се изненадити, ~ се одморити итд.

ма̏ло прил. (комп. ма̏ње и ма̏ње) **1. а.** *у малој количини, у малом, невеликом броју:* у ~ воде, има ~ радника. **б.** *испод потребне количине, мере и сл., недовољно:* – Чега ти је мало? **в.** *испод очекиваног, недовољно, незадовољавајуће.* – За њега је мало да буде вратар. **2.** *донекле, унеколико, помало, понешто:* пећи при мало јачој ватри. **3.** (с ген. им.) *за истицање малог обима, малих размера, мале вредности онога што се казује именицом: нешто.* – Саградићу мало куће. **4. а.** *кратко време, краткотрајно, за кратко време, на кратко време и сл.; кратко време за тим, брзо, ускоро:* ~ за тим, ~ поћути, ~ стати; кад ~, не би ~. **б.** *ретко (кад):* ~ се виђа. **5.** (у суперлативу, уз бројеве, количинске прил. и сл.) *бар(ем), макар:* било је најмање двадесет, најмање толико и сл. **6.** (у вези с релативним зам. „ко", „који", „што", „чији" и сл.) *скоро нико (ниједан, ништа, ничији и сл.), ретко ко(ји), готово ниједан и сл.* – То мало ко зна. • **~ је требало да...** *умало што није.* **мало-мало, па** *сваког часа, често.* **~ много** разг. *у појачаном значењу: много.* **мало-помало** *постепено, полако (кад нешто не настаје, не бива и сл. одједном).* **~ сутра (~ морген)** разг. *каже се када се нешто порече, одбија или кад се изражава неверица у нешто.* **ни мање ни више (него)** *баш, управо.*

мало- *први део сложеница који означава малу количину, мали број, мали значај и сл. онога што значи други део сложенице:* малобројан, малолист(ан), малолитражни, малоуман итд.

ма̏лобро̄јан (мало̀бро̄јан), -јна, -о *који се јавља у малом броју, којег је мало на броју; недовољно бројан:* ~ дружина; напасти с малобројном војском, малобројне школе.

малобро́јно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и стање онога што је малобројно, оних који су малобројни:* ~ становништва.

малова̀рошанин и **малова́рошанин** м (мн. -а̄ни) **а.** *становник мале вароши.* **б.** *в. малограђанин (2).*

малова̀роша̄нка и **малова́роша̄нка** ж *женска особа маловарошанин.*

малова̀рошкӣ и **малова́рошкӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на малу варош, паланачки:* ~ живот, ~ становништво, ~ средина итд.

ма̏лове̄ран и **мало̀веран** јек. **ма̏ловје̄ран** и **мало̀вјеран**, -рна, -о **а.** *који има мало вере, чија вера није јака, непоколебљива; уопште који нема вере у нешто.* **б.** *в. малодушан (а).*

мало̀верно̄ст и **малове́рно̄ст** јек. **мало̀вјерно̄ст** и **маловје́рно̄ст**, -ости ж *особина и стање онога који је маловеран; малодушност.*

мало̀ве̄ћнӣк јек. **мало̀вије̄ћнӣк** м ист. *члан Малога већа у некадашњој Дубровачкој Републици.*

ма̏логде јек. **ма̏логдје** прил. *на мало којем месту, ретко где.*

малогоспо̀ђӣнскӣ и **малогоспо̀јӣнскӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на празник Малу Госпођу, Малу Госпојину:* ~ скупштина.

мало̀градскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на мали град, маловарошки, паланачки; малограђански:* ~ интелигенција; ~ живот.

мало̀грађанин м (мн. -а̄ни) **1.** *припадник ситне буржоазије (мали поседник, трговац, власник занатске радње и сл.).* **2.** пеј. *онај који има неке лоше навике и негативне особине становника малих, провинцијских градова; ускогруд и ограничен човек, човек ограниченог и погрешно усмереног интересовања, с уским интелектуалним видицима и лицемерним понашањем;* уп. ћифта и филистар.

мало̀грађа̄нка ж *женска особа малограђанин.*

мало̀грађанскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на малограђане, који припада малограђанима, својствен малограђанима:* ~ живот, ~ интелигенција, ~ кућа, малограђанске навике, ~ породица, ~ публика, ~ укус и др.

мало̀грађански прил. *на начин својствен малограђанима:* ~ живети.

малограђа́нство и **малограђа̀нство** с **1.** зб. *малограђански сталеж, малограђани (ситни поседници, трговци, власници малих занатских радњи, (ситни) чиновници и сл.).* **2.** *в. малограђанштина.*

малограђа́нштина и **малограђа̀нштина** ж **1.** *малограђански поглед на живот и свет, малограђанско схватање, поступање и понашање, малограђански менталитет* **2.** зб. *у пеј. значењу: малограђанство (1).*

малогра̀ничнӣ, -а̄, -о̄ у изр. ~ **промет** екон. *промет преко државне границе утврђен за уже пограничне зоне, одн. за потребе пограничног становништва.*

мало̀димнӣ, -а̄, -о̄ у изр. ~ **барут** *барут који при паљењу, сагоревању ствара мало дима.*

малодоб- *в. малолет-.*

мало̀душан, -шна, -о **а.** *који нема самопоуздања, храбрости и истрајности (у неком послу, подухвату или уопште), који брзо клоне духом и посустане пред тешкоћама и препрекама (о човеку, људима).* **б.** *у којем се огледа малодушност, испуњен, прожет малодушношћу:* ~ држање, ~ поглед, ~ узвик и сл.

мало̀дӯшје с *в. малодушност.*

мало̀душнӣк м *малодушан човек; слабић.*

мало̀душница ж *малодушна женска особа.*

мало̀душно прил. *на малодушан начин, без самопоуздања, храбрости и истрајности; слабићки, плашљиво.*

мало̀душно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина или стање онога који је малодушан, недостатак самопоуздања, храбрости и истрајности.*

ма̏локад(а) прил. *ретко, ретко кад.*

малокали́ба̄рка и **малокалѝба̄рка** ж *пушка малога калибра.*

малокали́барскӣ и **малокалѝбарскӣ**, -а̄, -о̄ *који је малог калибра (о ватреном оружју, обично о пушци).*

ма̏локр̄ван и **мало̀кр̄ван**, -вна, -о **1.** *који болује, пати од малокрвности, анемичан; уопште слаб, слабуњав; који одаје знаке таквога стања, блед, бледуњав:* ~ дете; ~ лице. **2.** фиг. **а.** *у којем нема живости, ватре, полета, енергије и сл., беживотан, млак; блед, бледуњав:* ~ борба, ~ поезија, ~ разговор; ~ небо и сл. **б.** *закржљао, кржљав:* ~ дрво.

малокр́вно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *смањење броја црвених крвних зрнаца или количине хемоглобина у крви, анемија; уопште физичка слабост, слабуњавост.* **2.** фиг. *недостатак, помањкање животног полета, живости, елана, снаге, енергије, бескрвност, беживотност.* – Интелигенција је патила од малокрвности.

мало̀летан јек. **мало̀љетан**, -тна, -о *који нема довољан број година да би имао пуна законска права и одговорности које имају пунолетни грађани, непунолетан; уопште који има мало година, недорастао, незрео:* ~ лице (особа).

мало̀летнӣк јек. **мало̀љетнӣк** м *онај који је малолетан, малолетно лице, малолетна особа.* • правн. **млађи малолетници** *малолетна лица до законом одређене старосне границе (нпр. до 16 г.), са већим ограничењима права, обавеза и одговорности.* **старији малолетници** *малолетна лица у периоду пред пунолетство (обично од 16 до 18 г.), када се мање ограничавају њихова права, обавезе и одговорности.*

мало̀летница јек. **мало̀љетница** ж *женска особа малолетник.*

мало̀летничкӣ јек. **мало̀љетничкӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на малолетнике:* ~ делинквенција.

мало̀летно̄ст јек. **мало̀љетно̄ст**, -ости ж и **мало̀летство**, **малолѐтство** јек. **мало̀љетство**, **малољѐтство** с *особина, стање онога који је малолетан.*

малолѝтра̄жнӣ, -а̄, -о̄ *који троши релативно мало бензина (о моторима и моторним возилима).*

мало̀људан, -дна, -о *који има мало становника, у којем живи мали број људи, ретко, слабо насељен (нпр. неки крај, држава, град и сл.).*

мало̀мештанин јек. **мало̀мјештанин** м (мн. -а̄ни) *онај који живи у малом месту, онај који је из малог места;* уп. маловарошанин и малограђанин.

мало̀мешта̄нка јек. **мало̀мјешта̄нка** ж *она која живи у малом месту, она која је из малог места;* уп. маловарошанка и малограђанка.

мало̀мештанскӣ јек. **мало̀мјештанскӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на мало место; маловарошки, малограђански, паланачки:* ~ средина.

ма̏лоне прил. *в. малшене.*

ма̏ло-по̀мало *в. йод мало.*

малопо̀седнӣк и **малопо́седнӣк** јек. **малопо̀сједнӣк** и **малопо́сједнӣк** м *власник малоī йоседа, малоī имања, мали, сишни йоседник.*

малопо̀седничкӣ и **малопо́седничкӣ** јек. **малопо̀сједничкӣ** и **малопо́сједничкӣ**, -ā, -ō *који се односи на малойоседнике, који йрийада малойоседницима, сишносойсшвенички:* ~ сталеж, малопоседничке куће.

ма̏лопрē јек. **ма̏лоприје** прил. *нейосредно йре овоīа шренушка, йре крашкоī времена, малочас.*

малопрѐђашњӣ, -ā, -ō *који је био, који се доīодио и сл. малойре, малочас, йре крашкоī времена, йре неколико шренушака:* ~ разговор, ~ случај, ~ сусрет.

малопрѐђашњица ж *оно шшо је било, шшо се доīодило и сл. малойре, малойређашњи доīађај, збивање, сишуација и сл.*

ма̏лопрешњӣ, -ā, -ō ек. и јек. и **малопри̏јашњӣ**, -ā, -ē јек. *в. малойређашњи.*

малопрода́вац, -вца м *йродавац, шрīовац који йродаје робу на мало.*

малопро̀дāвница ж *йродавница, шрīовачка радња у којој се йродаје на мало.*

мало̀продаја и **малопро̏даја** ж *йродаја, шрīовина на мало.*

мало̀продāјнӣ и **малопро̏дāјнӣ**, -ā, -ō *који се односи на малойродају:* малопродајне цене.

мало̀рек (јек. и **мало̀рјек**) и **малорѐчив** јек. **малорјѐчив**, -а, -о **а.** *који мало īовори, неīоворљив, неразīоворљив, ћушљив.* **б.** *који се сасшоји од мало речи, сажеш:* ~ изјава.

малорѐчивōст јек. **малорјѐчивōст**, -ости ж *особина оноīа који је малоречив, оноīа шшо је малоречиво:* ~ у поезији.

малоти̏рāжнӣ, -ā, -ō *који се шшамйа у малом ширажу.*

ма̏лотрāјан и **мало̀трāјан**, -јна, -о *који се брзо йохаба, исшроши, йоквари и сл.; крашкошрајан.*

малотра́јнōст, -ости ж *особина оноīа шшо је малошрајно; крашкошрајносш.*

мало̀ћа ж **1.** *особина оноīа шшо је мало; оно шшо је мало, маленкосш, сишница.* **2.** *време, узрасно доба док је неко још (био) мали, мало деше, рано дешињсшво.* – Од малоће живи као туђе слушче.

мало̀ӯман и **ма̏лоӯман**, -мна, -о **а.** *који нема моћ расуђивања као нормалан, душевно здрав човек, умно неразвијен, заосшао, оīраничен; који нема довољно йамеши, мудросши, неиншелиīеншан, īлуй, неразбориш.* **б.** *својсшвен шаквим људима, īлуй, будаласш; бесмислен, айсурдан:* ~ нискост; ~ оптужба.

мало̀ӯмнӣк и **ма̏лоӯмнӣк** м *онај који је малоуман.*

мало̀ӯмница и **ма̏лоӯмница** ж *она која је малоумна.*

мало̀ӯмно и **ма̏лоӯмно** прил. *на малоуман начин, као малоумник; īлуйо, бесмислено, неразумно, неразборишо.*

мало̀ӯмнōст, **ма̏лоумнōст** и **малоу́мнōст**, -ости ж *душевна, умна неразвијеносш, имбецилносш; умна оīраниченосш, īлуйосш, неразумносш; неразборишосш.*

мало̀цветан јек. **мало̀цвјетан**, -тна, -о *који има мале цвешове; који има мало цвешова (о биљкама).*

ма̏лочас прил. *йре крашкоī времена, малойре.* – Био је ту малочас.

ма̏лочашњӣ, -ā, -ē *који је био, који се доīодио и сл. малочас, малойређашњи:* ~ прича, ~ случај.

ма̏лтене прил. *īошово, скоро, малоне.* – Написао је малтене читав роман!

ма̏лтер м (мн. ø) нем. *смеша воде, īашеноī креча и йеска (йонекад и друīоī машеријала, нйр. цеменша) која се корисши у īрађевинарсшву као везивни машеријал (за зидање) или за облейљивање зидова;* уп. жбука.

малтѐрисати, -ишēм несвр. *йремазиваши, облейљиваши малшером (зидове, īрађевине).*

малтѐрџија м (мн. ж) *онај који йрави, йрийрема, меша малшер.*

малто́за ж хем. *слaдни шећер (сасшојак йроклијалоī јечма и др.), дисахарид* ($C_{12}H_{22}O_{11} \cdot H_2O$).

малтрети́рати, -ѐтӣрāм несвр. прел. *лоше, рђаво йосшуйаши йрема некоме* **а.** *излаīаши неуīодносшима, кињиши.* **б.** *злосшављаши, мучиши.* ■ **~ се** *излаīаши се неуīодносшима, шешкоћама, мучиши се.*

малформа́ција ж лат. мед. *урођена нейравилна, наказна развијеносш људскоī шела или делова шела, одн. орīана.*

ма̏лц м нем. *в. слад.*

ма́лчицē и **ма́лӣчице** прил. *у дем. и хий. значењу: мало, малко.*

ма̑љ, ма́ља м (инстр. ма́љем; мн. ма́љеви) **а.** *дрвено или мешално оруђе (велики, шешки чекић, већа дрвена облица с дршком, одн. дршкама и сл.) којим се, йри обављању неких йослова, нешшо удара, шуче, сабија, набија, разбија и сл., баш, млаш.* **б.** (обично у мн.) *један од двају или више великих дрвених чекића на уређају за ваљање сукна, који йри ваљању ударају у сукно.* • **као маљем по глави (ударити, ударати и сл.)** *врло јако, снажно, обично нейријашно, неуīодно (изненадиши, изненађиваши и сл.).*

ма̏ља ж грч. (обично у мн.) **а.** *врло шанка, мека и нежна длачица на људском шелу; уойшше длака (али не у коси) на човечјој кожи, руња.* **б.** *слична длачица на шелу йшица, неких инсекаша или неких сисара.* **в.** *сишна, нежна длачица на лишћу или йлоду биљке.*

ма̏љав, -а, -о *који има маље, обрасшао маљама, длакав:* маљаве груди, ~ лишће.

ма̏љавица ж бот. **а.** *у мн.: род једноīодишњих биљака* Filago *из ф.* Compositae, *йокривених сивкасшим маљама (у јд.: биљка из шоīа рода).* **б.** *врсша маљавице (а),* F. arvensis.

ма̏љавōст, -ости ж *особина и сшање оноīа који је маљав, оноīа шшо је маљаво, длакавосш.*

маљѐница ж бот. **а.** *у мн.: једноīодишње или вишеīодишње биљке рода* Hordeum (Elymus) *из ф.* Gramina *(у јд.: биљка из шоīа рода).* **б.** *назив за йојединe врсше рода* Hordeum (Elymus): H. asperum, H. erinitum, H. europaeum.

ма̀љина ж *ауīм. и йеј. од маљ.*

мàљӣћ, -и́ћа и **мàљић**, -а м *дем. од маљ.*

ма̏љица ж *дем. од маља.*

ма̀љица ж **1.** *маљић (обично дрвени) који служи као оруђе бачвара, шесара, дрндара и др., за јаловљење мужјака неких домаћих живошиња и др.* **2.** *дрвени шшайић, йалица којом се удара у бубањ, добош и сл.*

ма̏ма ж (вок. ма̏ма) **1.** *хий. од ма̑јка и маши; мајка, маши уойшше.* **2.** *назив одмила или из йошшовања: за свекрву; за ташшу, йуницу; за суйруīу, жену (кад се има у виду да је и мајка).* **3.** (и ма́ма) фиг. пеј. *слабић, кукавица, йлашљивац;* уп. ба̏ба (3а) и стрина (2).

ма̑ман, -мна, -о (обично одр.) **1.** *в. йомаман (1).* **2.** *в. омамљив;* уп. омаман.

ма́мац, ма́мца м (инстр. ма́мцем) **1. а.** *йриродно или вешшачко средсшво за мамљење, намамљивање живошиња које се хвашају, лове или убијају (најчешће у лову и риболову).* **б.** фиг. *оно шшо мами, йривлачи.* **в.** фиг. *особа, лице које шреба некоīа да завара мамећи īа, намамљујући īа, навлачећи īа (нйр. йри хвашању криминалаца, ошкривању шйијуна и сл.).* **2.** *влакно, йрамен кудеље, рачвасшо дрво и сл. које се сшавља у завршешак казанске луле да би се низ њеīа сливала ракија у кайалицу.* • **загристи (загризати) мамац** *дозволиши (дозвољаваши) да се буде йреварен, даши се (даваши се) завесши, йревариши, насесши.*

мамѐлук м нем. ист. *йрийадник шелесне īарде, одн. војске еīийашских и йерсијских владара, сасшављене од рашних заробљеника, који су шоком времена у Еīийшу йреузели власш.*

мамѐлучкӣ, -ā, -ō *који се односи на мамелуке; послушан, покоран:* ~ држава, мамелучки султани; ~ саборска већина.

мàмипара ж **1.** *привлачан предмет који мами купца да га купи иако му није нарочито потребан (нити је, обично, много вредан); уопште оно што измамљује новац, наводи на трошак.* **2.** *особа, варалица која измамљује паре.*

мáмити, мâмӣм несвр. прел. [гл. им. мáмљēње с] **1. а.** *дозивањем или на неки други начин примамљивати, вабити (животиње, пре свега домаће).* **б.** *мамцем, храном или нечим другим намамљивати, привлачити (рибе у риболову, животиње у лову); привлачити, намамљивати жртву, плен (о животињама).* **2. а.** *привлачити, придобијати (обећањима, ласкањем, лукавством, преваром и сл.), намамљивати; заводити:* ~ на свој лепак, ~ на своју удицу, ~ на своју страну. – Кокетовала је са мном, мамила ме. **б.** *наговарати некога да дође, примамљивати; звати, призивати.* – Сирене својим лепим гласом свакога себи маме. **в.** *изазивати, провоцирати.* – Мамили су један другога да изађе иза камена. **г.** *изазивати, подстицати у неком жељу за дотичним субјектом, вољу, хтење да му се приближи, да ужива у њему и сл., привлачити (лепотом, дражима, мирисом или на други начин).* – Онако једра и обла управо је мамила човјека к себи. **д.** (обично с допуном: очи, поглед и сл.) *изазивати, побуђивати нечије интересовање, привлачити нечију пажњу.* **3.** *узимати, извлачити, добијати лукавством, ласкањем, преваром и сл., измамљивати (нпр. новац).* **4.** *чинити да се нешто појави, настане и сл., изазивати, подстицати, подстрекивати.* – Та свирка је мамила сузе на очи сваком живом. ■ **~ се а.** *помамљивати се, лудовати.* **б.** *осећати јаку жељу, јагмити се, грабити се за нешто, за некога, помамљивати се за нечим, за неким.*

мȁмица ж *дем. и хип. од мȁма (1 и 2).*

мàмлаз м мађ. пеј. *глупак, блесан, будала, тупавко; сметењак, несретњаковић, шепртља.*

мàмōн, -óна м *зли дух, демон богатства; персонификација богатства и лакомости, похлепе за материјалним добрима (по имену бога богатства, иметка неких старих предњоазијских народа).*

мамонѝзам, -зма м *лакомост, похлепа, жудња за новцем и материјалним добрима, за богаћењем;* уп. среброљубље.

мàмуза ж тур. **1.** (обично у мн.) *метална направа причвршћена за потпетицу јахачеве обуће, којом јахач подстрекава, подбада коња (или магарца), оструга.* **2.** зоол. анат. *шиљат рожнати израштај на ногама мужјака из реда кокошака, оструга.* **3.** бот. *горњи део чашичног листића код неких биљака уснатица* (Labiatae), *повијен у облику мамузе (1).*

мамỳзати, -āм несвр. прел. **а.** *подбадати, подстицати, ударати (коња, магарца) мамузама;* фиг. *гонити, терати, подстицати.* – Осетљивога ученика не треба мамузати. **б.** *ударати, тући ногама (некога или у нешто).* **в.** фиг. *злостављати, кињити, малтретирати.* ■ **~ се** *ударати се, тући се.*

мàмузина ж *аугм. и пеј. од мамуза.*

мàмузица ж *дем. и хип. од мамуза.*

мàмузнути, -нēм *свр. према мамузати (а и б).*

мȁмӯран, -рна, -о тур. **а.** *бунован, ошамућен од пијанства; бунован уопште, неисправан, сањив.* **б.** *који одаје знаке мамурлука; захваћен, испуњен мамурлуком:* мамурним гласом проговорити; ~ глава.

мамỳрлук м тур. *стање онога који је мамуран, буновност, поспаност, ошамућеност од пијанства или неспавања, умора и сл.*

мȁмӯрно прил. *на мамуран начин, буновно; поспано, сањиво.*

мȁмӯрнōст, -ости ж *в. мамурлук.*

мàмут м **1.** зоол. *изумрли слон врло великих димензија који је живео у ледено доба,* Elephas primigenius. **2.** агр. *врста репе дугачког корена:* дугачки ~.

мàмутовац, -ōвца м бот. *в. секвоја.*

мàмутскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на мамута, мамуте:* мамутске кости. **2.** фиг. *огроман, циновски, гигантски:* ~ бал, ~ стопало.

мȁна ж хебр. **1. а.** *реч којом су, према Библији, Израиљци назвали храну у виду белог зрневља коју им је у Синајској пустињи Бог давао с неба; сама та храна.* **б.** фиг. *благодет, срећа, ужитак.* **2. а.** *осушена маса слатког сока из коре црног јасена или друге биљке која се употребљава као пробавно средство, пургатив.* **б.** *в. медљика (1б).* • **~ с неба (небеска ~)** *каже се за оно што неочекивано (често и на необичан начин) стиже у прави час.*

мáна[1] ж тур. **1. а.** *негативна особина карактера, моралних и других својстава човека, одн. људи, њихова лоша, слаба страна.* – Нема главе без мане. **б.** *деформитет, неправилност у анатомској грађи, у облику тела или неког телесног органа; болест или сметња у функционисању неког органа:* срчана ~. **2.** *негативна одлика, лоша страна, рђаво својство неке ствари или појаве у погледу њене корисности, употребљивости, примене, ефикасности и др., недостатак; погрешка, грешка:* језичке мане, ~ донетог закона, ~ српске дипломатије и сл. • **бити под маном** *имати неки телесни или органски недостатак;* уп. мана (1б).

мáна[2] ж **а.** *натприродна магична сила, моћ која се приписује духовима мртваца или неким стварима и људима (по веровању појединих примитивних народа).* **б.** *степен у развоју религиозних схватања о животу и свету.*

мȁнастӣр м грч. *црква са зградама у којима према утврђеним правилима живе монаси или монахиње;* уп. самостан.

манастѝрац, -рца м **а.** *човек који живи у манастиру, монах.* **б.** *манастирски ђак.*

манастѝрина ж **а.** *аугм. и пеј. од манастир.* **б.** *стари манастир; развалина, рушевина, зидина (старог) манастира.*

манастѝрић м *дем. од манастир.*

манастѝрӣште и **мȁнастирӣште** с **а.** *место где је био манастир.* **б.** *развалина, зидина манастира;* уп. манастирина (б).

мȁнастӣрскӣ, -ā, -ō *који се односи на манастир, који припада манастиру:* ~ братство, ~ ђак, ~ имање, ~ препеченица, ~ тишина, ~ црква итд.

манастѝрчић м *дем. и хип. од манастир;* уп. манастирић.

мàнгāл, -áла, **мàнгал,** -а м и **мâнгала, мȁнгала** ж тур. *зделаста метална посуда са ногарима у којој се држи распаљени угаљ или жар за загревање просторија и др.*

мàнгāн, -áна м хем. *хемијски елемент* (Mn), *тврд, крт метал сличан гвожђу.*

мангàнин, -ӣна м хем. *легура бакра, мангана и никла.*

мангàнит, -ӣта м хем. *црносмеђи минерал, манганов хидроксид* MnO(OH).

мангáнов, -а, -о и **мàнгāнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на манган, који садржи манган:* ~ руда.

мȁнго м (мн. ?) бот. *тропска биљка* Garcinia mangostana *из ф.* Clusiaceae, *пореклом из Индије; плод те биљке, чије су месната семенке цењене као воће.*

мангòлица и **мангỳлица** ж мађ. *врста свиња (добра за тов).*

мàнгуп м тур. (претежно пеј.) **а.** *особа (обично млађи мушкарац) слабих моралних, карактерних особина, неваљалац, безобразник.* **б.** *пробисвет, лола:* **в.** *неозбиљна, враголаста особа, спадало, обешењак, окачењак.*

мангупàрија ж **1.** зб. (мн. ø) *мангупи; несташна, враголаста дечурлија или младеж.* **2.** *мангупски поступак, мангупско дело (безобразлук, неваљалство; обешењаштво, вра̄голија, несташлук), мангуплук.*

мангупѝрати се, -ỳпӣрāм се несвр. *проводити време бескорисно, чинећи неваљалства, мангуплуке; понашати се као мангуп, безобразно, неваљало; понашати се несташно, враговати.*

мангỳплук м *мангупски поступак, мангупско дело, понашање, безобразлук, неваљалство; несташлук, вра̄голија, обешењаштво;* уп. мангупарија (2).

мàнгупскӣ, -ā, -ō *који се односи на мангупе (који чине мангупи, својствен мангупима и др.):* ~ виц, мангупска посла, ~ поступак и сл.

мàнгупски прил. *на манīуйски начин, како шо чине манīуйи:* ~ запевати, ~ се понашати и сл.

мангу̏пство с *в. манīуйлук;* уп. мангупарија (2).

мàнгупче, -ета с (супл. мн. мàнгупчићи м; зб. им. мàнгупчāд ж) *дем. и хий. од манīуй.*

мàнгупчина ж (м) (мн. ж) *аугм. и йеј. од манīуй.*

мàнгупчић м *дем. и хий. од манīуй.*

мàндал м тур. *в. засовница;* уп. засун.

мàндалити, -им несвр. [гл. им. мàндаљēње с] *сшављаши, намицаши мандал, засовницу (йреко враша), замандаљиваши (враша).*

ма̏ндара ж у изр. **тандара ~** *кад хоће да се каже да је оно шшо неко īовори или ради бесмислено, нелоīично, без икаквоī значаја, реда и везе, збрда-здола, којешша.*

мандàрӣн, -и́на м порт. *високи кинески државни чиновник у време кинескоī царсшва; некадашња шишула за образованоī, ученоī, ошменоī Кинеза уойшше.*

мандари́на ж итал. (порт.) бот. и агр. *шиб или дрво воћке* Citrus nobilis *из ф.* Rutaceae, *слично йоморанџи; йлод ше воћке.*

мандàрӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на мандарина, на мандарине:* ~ мудрост. • **~ језик** *īлавни и службени дијалекаш кинескоī језика.*

мандари́нство с *својсшво оноīа који се, йойуш мандарина, йрави важан, нарочишо учен, који изискује за себе йосебне йовласшице, йошшовање и др.*

мàндāт, -áта м лат. **1.** правн. и пол. **а.** *овлашћење, йуномоћ којим једна сшранка (йојединац, орīанизација и др.) даје йраво друīој да је у одређеном временском йериоду може засшуйаши, йредсшављаши, радиши нешшо у њено име; йосланичка (делеīашска и сл.) йуномоћ:* дати мандат; одузети мандат, императивни ~. **б.** *временски йериод на који се бирају йојединi функционери или чланови некоī йредсшавничкоī шела (нйр. скуйшшине).* **2.** банк. *йлашни налоī, налоī за исйлашу, новчана уйушница, чек.* **3.** *наредба, зайовесш, налоī:* издати мандат да се… **4. а.** *овлашћење које за уйрављање неком одређеном шериторијом, йокрајином, колонијом и сл. добије нека већа држава или одређена међународна орīанизација.* **б.** *йодручје йод шаквом сшраном уйравом, мандашна земља.*

мандàтāр, -áра м **1.** правн. и пол. *лице које је од мандашора добило мандаш, носилац мандаша;* уп. мандат (1а). **2.** цркв. *лице које је умесшо ейискойа овлашћено да уйравља ейархијом.*

мандатáрство с *йоложај и дужносш мандашара.*

мàндāтнӣ, -ā, -ō *који се односи на мандаш, који је у вези с мандашом:* ~ одбор, ~ посао, ~ тужба. • **мандатне земље (области)** ист. *колонијална или друīа йодручја која су йосле Прве свешскераша сшављена йод йосебан начин уйраве неких великих сила;* уп. мандат (4). **~ казна** *новчана казна за йрекршај коју овлашћено лице изриче и найлаћује на лицу месша.* **~ поступак** правн. *ванйарнични йосшуйак йо којем суд без расйраве и саслушања друīе сшране и сведока доноси одлуку о захшеву шужбе.*

мàндāтно прил. *на основу мандаша, службеноī овлашћења; йо крашком йосшуйку, одмах, на лицу месша:* ~ кажњен.

мàндāтор м правн. и пол. *лице које даје мандаш, йуномоћ, ойуномоћишељ.*

мàндāтскӣ, -ā, -ō *в. мандашни.*

мандоли́на ж итал. *врсша жичаноī музичкоī инсшруменша, с крушкасшим шелом, крашким врашом и чешири йара жица.*

мандолѝнист(а), -ē м (мн. -сти) *свирач на мандолини.*

мандолѝнисткиња ж *свирачица на мандолини.*

мандо̀лӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на мандолину:* ~ оркестар.

мандрàгора (мàндрагора) ж грч. бот. *зељасша биљка* Mandragora acaulis *из ф.* Sohanaceae, *с кореном који личи на човечју фиīуру.*

мàндрил, -а и **мàндрӣл,** -и́ла м зоол. *врсша мајмуна из рода йавијана* Cynocephalus mormon.

мандр̏љати, -āм несвр. разг. (нешто) **1.** *неразумљиво īовориши, мрмљаши.* **2.** *нейажљиво, безобзирно вући, вуцараши, шумбаши, бацаши и сл. (нешшо).*

мàнēвар, -вра м (ген. мн. -вāрā) фр. **1.** воj. **а.** *шакшички или сшрашешки йокреш којим се оружане снаīе и средсшава у рашу доводе у најйовољнију сишуацију за йосшизање одређеноī циља.* **б.** (обично у мн.) *велика, масовна војна вежба.* **2.** *крешање шамо-амо, найред-нашраī и сл., ради заузимања жељеноī йоложаја, йравца и др. (обично о локомошиви, броду или неком мошорном возилу).* **3.** спорт. *йошез, йокреш, йосшуйак иīрача (у фудбалу, шаху и др. иīрама) којим се жели завараши йрошивник, йосшићи бољи йоложај, расйоред снаīа или друīа йредносш.* **б.** фиг. *смишљена акција, йосшуйак, шакшички, лукав īесш који шреба некоīа да завара, обмане, одн. да доведе до осшварења некоī скривеноī йлана и сл., варка.*

мàнēвāрка ж жел. *мања локомошива која меневрише, йремешша, размешша ваīоне у сшаници.*

мàнēварскӣ, -ā, -ō *који се односи на маневар, маневре:* маневарске вежбе, ~ задатак, ~ метак, ~ способност.

манѐврисати, -ишēм (маневри́рати, -ѐврӣрāм) несвр. непрел. **а.** *извођиши маневар, мењаши йравац, смер крешања, мењаши йоложај, расйоред, вући шакшичке йошезе и сл., осшварујући шиме бољи, йовољнији йоложај.* **б.** *йредузимаши шакшичке йошезе који шреба да йрикрију йраве намере, да заварају некоīа (обично о неком йолишичком шелу или йолишичару).*

манѐврист(а), -ē м (мн. -сти) жел. *возач маневарке.*

мàнēж, -éжа м (мане́жа ж) фр. спорт. **1.** *школа јахања, месшо за вежбање и шакмичење у јахању, јахалишше.* **2.** *вешшина јахања и дресуре коња.*

манѐкēн, -éна м фр. **1.** *лейо īрађена (најчешће млада) особа која йриказује нове моделе одеће или обуће на модним ревијама (и у друīим йриликама).* **2. а.** *луйка на којој се йробају одела (у кројачкој радионици) или излажу одела и шканине (у шрīовини, музејима и сл.).* **б.** *дрвена или сл. луйка йокрешних удова коју уйошребљавају умешници као модел за скицирање људских йоза.*

манѐкēнка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа манекен (1).*

манеке́нство с *йосао, йозив манекена, манекенке.*

манжѐт(н)а ж фр. *йосувраћени, йоврнуши, одн. ојачани, йодебљани или йосебни, додаши део рукава; шако йосувраћен или ојачан део на ноīавицама йаншалона или нечему сличном.*

мàнија ж грч. **1.** мед. псих. *душевна болесш која се манифесшује наīлим, неочекиваним мењањем шока мисли, иншензишеша осећања, насшуйима беса, йрешераном, ненормалном обузешошћу једном идејом и др.; сумануйосш, лудило.* **2.** *у ексйресивнијем изражавању* **а.** *идеја, мисао, шежња којом је неко сшално ойседнуш, заокуйљен, ойсесија.* **б.** *насшрана склоносш, йрешерана сшрасш; йрешерана, неразумна шежња за нечим.* **в.** *лоша йојава, рђав обичај и сл. који се наīло шири, који узима одвише маха.* • **~ гоњења** мед. *душевна болесш йри којој болесник сшално уображава да īа неко йроīони, да му се сйрема неко зло и сл.*

мàнијāк и **мàнијак** м *онај који йаши од маније, сумануш човек, лудак; занесењак, чудак, особењак.* • **сексуални ~** *болесник сексуално извишойереноī, аīресивноī йонашања, найасник.*

ма̏нијакāлан, -лна, -о *в. мàнијāчкӣ:* ~ понашање, ~ страх.

ма̏нијакāлно прил. *в. мàнијāчки.*

мàнијāчкӣ и **мàнијачкӣ,** -ā, -ō *који се односи на манијака, манијаке, својсшвен манијацима, сумануш, лудачки; занесењачки, особењачки, чудачки:* ~ гнев, ~ дело, ~ изглед, ~ понашање.

мàнијāчки и **мàнијачки** прил. *као манијак, сумануšо, лудачки; занесено, особењачки, чудачки:* ~ телефонирати, ~ се тресао, ~ штеди; ~ потонуо у струку.

мàнијāштво и **мàнијаштво** с *особина и сшање манијака (чудан, йрешеран занос, болесна сшрасш и сл.), лудосш, манија.*

ма̀ни̏кēр, -е́ра м *онај који се професионално бави маникирањем, маникир.*

ма̀ни̏кēрка ж *женска особа маникер, маникирка.*

ма̀ни̏кēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на маникере, маникирски.*

ма̀ни̏кӣр, -и́ра м фр. **1.** *естетско уређивање, неговање руку и ноктију, маникирање.* **2.** *прибор за маникирање.* **3.** *в. маникер.*

маники́рати, -ѝкӣрāм свр. и несвр. прел. *нарочитим поступком естетски уредити, уређивати, дотер(ив)ати прсте и нокте, пре свега на рукама.* ■ ~ **се** *повр.*

ма̀ни̏кӣрка ж *в. маникерка.*

ма̀ни̏кӣрскӣ, -ā, -ō *који се односи на маникир и маникире:* ~ прибор.

ма̀ни̏ла ж **а.** бот. *врста конопље* Musa textilis *из ф.* Musaceae, *која се гаји на Филипинским острвима.* **б.** *уже, конопац, канап од те конопље.*

ма̀ни̏пул м и **ма̀ни̏пула** ж лат. **1.** ист. *мања староримска тактичко-војна јединица.* **2.** *део католичке литургијске (мисне) одеће, рубац на левој свештениковој руци.*

манипу̀лант м **1.** *онај који рукује, управља, манипулише нечим (нпр. машинама, уређајима и сл.), руковалац.* **2.** *нижи административни, финансијски и сл. службеник, чиновник који обавља помоћне, мање важне послове.* **3.** *приправник за капетана на речним бродовима.* **4.** фиг. *в. манипулатор (3).*

манипу̀лантскӣ, -ā, -ō *који се односи на манипуланте:* ~ сто.

ма̏нипулатѝван, -вна, -о (обично одр.) *који се односи на манипулацију, помоћне административне, финансијске и др. послове:* манипулативни трошкови, манипулативна служба, манипулативни чиновник.

ма̏нипулатѝвно прил. *у погледу манипулације, за манипулацију:* ~ способан.

манипу̀лāтор м **1.** техн. *механизам којим управља оператор и који врши одређене радње попут људских руку.* **2.** *в. манипулант (1).* **3.** фиг. *онај који се служи разним махинацијама, који манипулише;* уп. манипулација (2) и манипулисати (2).

манипула́ција ж лат. **1.** *посао, поступак манипуланта (руковаоца), руковање; поступак или низ поступака, захвата (у неком послу, процесу и сл.).* **2.** фиг. *вешто смишљена подвала, превара, ујдурма, махинација.* • **шумска** ~ *предузеће које се бави експлоатацијом шуме; експлоатација шуме.*

ма̏нипулацио̄нӣ, -ā, -ō *који се односи на манипулацију:* ~ особље, ~ провизија.

манипу̀лисати, -ишēм (манипули́рати, -у̀лӣрāм) несвр. непрел. **1.** *управљати, руковати (нечим); вршити, обављати неки манипулативни посао.* **2.** фиг. *служити се махинацијама, преваром и сл. у неком поступку, захвату, послу и др. (обично с циљем да се нешто заташка или да се постигне нека корист и сл.);* уп. манипулација (2).

ма̀нӣр, -и́ра м (мани́ра ж) фр. **1. а.** (обично у мн.) *фино, углађено понашање, опхођење; поступци којима се такво понашање одликује.* **б.** *начин понашања, стил опхођења; уопште поступак или више поступака, гестова који одликују нечије понашање, опхођење:* човек дипломатских манира, чудних манира. **2.** *поступак уобичајен, карактеристичан за некога или нешто, начин поступања.* **3. а.** *карактеристичан, особит начин изражавања, техника уметничког дела својствена одређеном уметнику, правцу или раздобљу, уметнички израз, стил:* Ребрантов ~, петраркистички ~. **б.** *подражавање, опонашање узора, имитација; извештаченост, усиљеност, шаблон (у уметничком делу).*

манирѝзам, -зма м фр. **1.** *претерана употреба истог стилског средства у уметничком делу; подражавање старих форми и техника, опонашање узора, имитација.* **2.** *уметнички правац (пре свега у сликарству и вајарству) између касне ренесансе и раног барока.*

ма̀ни̏рисāн (ма̀ни̏рӣрāн), -а, -о *који се одликује изразитим или претераним манирима; који је прешао у манир, шаблонски:* ~ учтивост; манирисани (манирирани) описи, ~ књижевни поступак.

манѝрист(а), -ē м (мн. -сти) *уметник који ствара у духу маниризма.*

манирѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на маниризам, који је у духу маниризма:* ~ стилизација.

ма̀нисати и **ма́нисати,** -ишēм несвр. (некоме, нечему или некога, нешто) *налазити мане, недостатке, приговарати, замерати; кудити.*

ма̀нӣт, -и́та м *хексавалентни алкохол, главни, слатки састојак различитих врста мане̏;* уп. ма̏на (2а).

ма̀нӣтан, -тна, -о (обично одр.) *који у себи садржи манита (о вину).*

ма̀нић, -а и **ма̀нӣћ,** -и́ћа м зоол. (понекад с одредбом „северни") *врста слатководне рибе грабљивице* Lota vulgaris (L. lota). • **морски** ~ *морска риба* Molva elongata *из пор.* Gadidae.

ма̀нифест и **ма̀ни̏фест** м лат. **1.** *важан, значајан или свечан писмени проглас, порука и сл. коју врховна власт или поглавар, шеф државе објављује народу, војсци и сл.:* краљев ~. **2.** *писмени проглас, саопштење о програму, идејама, основним начелима, циљевима и др. неке политичке странке, покрета, уметничке организације, групе или појединца и сл.:* ~ Комунистичке партије, књижевни ~. **3. а.** пом. *исправа, регистар који садржи податке о броду, терету, путницима, посади и другим стварима важним за царинску контролу, међународну пловидбу и сл.* **б.** *исправа која садржи попис робе и путника у авиону и друге податке важне за аеродромске службе, царинску контролу и др.*

ма̀нифестан и **ма̀ни̏фестан,** -тна, -о *видљив, јасан, очит, експлицитан:* ~ израз, ~ начин.

манифѐстант м *учесник манифестације.*

манифѐстанткиња ж *учесница манифестације.*

манифеста́ција ж **1.** *мноштво људи који на улицама, трговима, скуповима и др. јавно изражавају протест, демонстрирају против некога, нечега, одн. за некога, нешто;* масован свечани дочек, поздрав који се, најчешће, приређује државницима, владарима и сл. **2. а.** *велика или значајна приредба, представа и сл. културног, спортског и др. карактера, смотра културних, спортских и др. достигнућа.* **б.** *ствар, догађај и сл. који представља очигледну потврду нечега, који сведочи о постојању и квалитету, вредности и сл. нечега (некога).* **в.** *облик, вид откривања, испољавања, манифестовања нечега.*

ма̏нифестацио̄нӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на манифестацију:* ~ збор, ~ поворка. **б.** *свечан, декларативан:* ~ карактер (нечега).

ма̀ни̏фестовати и **ма̀нифестовати,** -тујēм (манифести́рати, -ѐстӣрāм) свр. и несвр. лат. **1.** *испољити, испољавати, изразити, изражавати, откри(ва)ти, приказ(ив)ати демонстрирати нешто (речима, држањем, ставом или на други начин):* ~ доброту (осећања и др.), ~ своју снагу и моћ и сл. **2.** *учествовати у манифестацији, манифестацијама, демонстрирати;* уп. манифестација (1). ■ ~ **се** *доћи, долазити до изражаја, исказ(ив)ати се, испољити се, испољавати се:* манифестују се различити интереси, манифестује се његов таленат итд.

манихе́јац, -јца м *присталица, следбеник манихејизма; богумил.*

манихејѝзам, -зма м ист. *паганско-хришћанска религија (облик хришћанске јереси), која се заснивала на идеји о дуализму (борби добра и зла, духа и материје), настала у III в. (под утицајем учења персијског јеретика Манеса), а нестала у VI в.*

ма̀ни̏хēјка ж *женска особа манихејац.*

ма̀ни̏хēјскӣ, -ā, -ō *који се односи на манихејце и манихејизам:* ~ вера, ~ дуализам, ~ учење.

манихе́јство с *в. манихејизам.*

ма̀ничан, -чна, -о *који болује од маније, луд; манијакалан, манијачки:* ~ човек; ~ лудило.

ма̀нлихерица и **ма̀нлихēрка** ж *врста брзометне војничке пушке (по конструктору Манлихеру).*

ма̀нометар и **ма̀номēтар,** -тра м грч. физ. и техн. *инструмент, справа за мерење притиска ваздуха, гаса, паре или*

течности у затвореном простору (аутомобилској гуми, котлу и др.).

ма̀нометарскӣ и **ма̀номе̄тарскӣ,** -ā, -ō *који се односи на манометар, манометре.*

ма̀нса̄рда ж (ген. мн. -дӣ) фр. *просторија, соба, стан у поткровљу; таван.*

ма̀нса̄рднӣ, -ā, -ō *који се односи на мансарду, мансарде:* ~ просторија, ~ соба.

ма̀нтија ж грч. **1.** *дугачка (обично црна) широка свештеничка одора;* уп. реверенда. **2.** *огртач, плашт и сл. део одеће сличан дугачкој свештеничкој одори.* • **збацити, свући, скинути мантију** *распопити се, рашчинити се.* **обући мантију** *запопити се, одн. закалуђерити се.*

мантѝја̄ш, -а́ша м (инстр. -а̄шем) подр. или пеј. *свештено лице, свештеник (поп, калуђер).*

мантѝја̄шкӣ, -ā, -ō *који се односи на мантијаше.*

ма̀нтика ж грч. *врачање, гатање.*

ма̀нтӣл, -ѝла м нем. (лат.) **а.** *капут од тање, лакше материјала, који се носи преко остале одеће.* **б.** *део горње радне или заштитне одеће, радни огртач:* бели ~, радни ~ и сл.

мантѝлић, -а и **мантѝлӣћ,** -ѝћа м *дем. и хип. од мантил.*

мантѝља ж шп. *дугачка чипкана или свилена марама која се носи на глави попут вела и пуштена низ леђа.*

мантинѐла ж фр. **1.** *пресвлака (обично зелена) на билијарском столу; обод, ивица, ограда билијарског стола.* **2.** *ограда клизалишта, игралишта за хокеј на леду.*

ману̀а̄л, -а́ла м лат. **1. а.** *приручна књига, приручник; бележница, дневник.* **б.** *молитвеник (код католика).* **2.** муз. *клавијатура оргуља.*

ма̏нуе̄лан, -лна, -о (обично одр.) лат. **а.** *који обавља послове претежно својим рукама и властитом снагом, физички:* ~ радник. **б.** *који је претежно или искључиво у вези с коришћењем руку и људске снаге, ручни:* ~ вештина, ~ рад.

ма̏нуе̄лно прил. *руком, ручно; физички.*

ма̏нула ж зоол. *морска риба* Samaris alcedo *и* Samaris vulgaris *из пор.* Maenidae.

ма̀нускрипт и **ману̀скрипт** м лат. **а.** *дело у рукопису, рукопис.* **б.** *стари рукопис, писани споменик.*

ма́нути се, ма̂не̄м се свр. (уп. махнути) *проћи се, оканити се некога (нечега), оставити некога (нешто).* • **~ се ћорава посла** *престати се бавити нечим некорисним, непотребним, залудним.*

мануфакту́ра ж лат. **1.** екон. **а.** *систем робне производње засноване на подели рада и специјализованој ручној производњи једне врсте производа.* **б.** *крупније капиталистичко предузеће чији је облик производње заснован на таквој подели рада и специјализацији.* **в.** *ручна, мануелна производња, ручна израда.* **2. а.** *радионица, фабрика текстила (нарочито готових одела, конфекције).* **б.** *у зб. значењу: производи текстилне индустрије (пре свега конфекције).*

мануфакту̀рист(а), -е̄ м (мн. -сти) **1.** *радник у мануфактури (1).* **2.** *трговац који продаје или занатлија који израђује мануфактурну текстилну робу (конфекцију и сл.).*

ма̏нуфактӯрнӣ и **мануфа̀ктӯрнӣ,** -ā, -ō (ретко неодр. мануфактуран, -рна, -о) *који се односи на мануфактуру, који је у вези с мануфактуром:* ~ начин производње, ~ радња.

манципа́ција ж лат. ист. правн. *у римском праву, свечани начин преноса својине (имања, стоке и робова).*

маншѐт(н)а ж **1.** *в. манжет(н)а.* **2.** *део апарата за мерење крвног притиска који се ставља око руке и у који се пумпа ваздух.* **3.** *омот на корицама књиге на којем се дају неки подаци о њој (нпр. о писцу, садржају, наградама, рекламе и сл.).*

ма́њак, -њка м **1.** (супр. вишак) **а.** *негативна разлика између потребног и стварног стања благајне, робе у магацину и сл., новчани износ, одн. количина робе која недостаје; губитак у пословању неког предузећа, установе и сл., дефицит.* **б.** *уопште оно што мањка, недостаје; недостатак нечега; оскудица, несташица:* ~ у храни; ~ витамина; ~ млека, ~ струје. **2.** *в. ма́на*[1] *(2).* • **на мањак ићи (поћи, сићи и сл.)** *смањивати се (почети се смањивати, смањити се и сл.).*

ма̏ње̄ и **ма̏ње** прил. **1.** *комп. од мало.* **2.** мат. *в. минус (1б).* • **ни ~ ни више (него)** *баш, управо.*

ма̏ње̄-вӣше̄ (ма̏ње-вѝше) прил. *приближно, отприлике, готово, скоро;* вар. више-мање: ~ исто.

ма̀ње̄ж, -е́жа м *в. манеж.*

ма̀ње̄рка ж (ген. мн. -кӣ) рус. **а.** *већа и дубља метална посуда са поклопцем за преношење хране (обично војницима на положају); слична посуда уопште.* **б.** *војничка порција.*

мањѝна ж (супр. већина) **а.** *мањи број појединаца који се нечим издвајају од већине; мањи део неке целине:* ~ богатих (повлашћених), ~ људи; ~ случајева. **б.** *група коју чини мање од половине чланства неког тела или организације (парламента, странке и сл.), а која заступа друкчији став од већине:* скупштинска ~. **в.** пол. *национално-етничка група у границама једне државе која не припада народу који чини главнину становништва, већ је етнички део народа друге (обично суседне) државе:* национална (народна) ~. • **бити у мањини** *представљати, чинити мањи део неке заједнице.* **остати у мањини** *изгубити на изборима, на гласању; изгубити подршку већине.*

ма̀њӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на мањину (б и в):* ~ група, ~ питање.

ма́њити, ма̂њӣм несвр. [гл. им. ма́ње̄ње с] *чинити мањим, смањивати, умањивати.* ■ **~ се** *постајати мањи, смањивати се.*

ма̏њкав, -а, -о **а.** *којем нешто мањка, недостаје, непотпун, недовољан, оскудан; који има доста недостатака, рђав, лош, слаб:* ~ запис, мањкави подаци; ~ знање. **б.** *који има неку телесну или душевну ману;* уп. дефектан (2).

ма̏њкаво прил. *слабо, лоше, рђаво:* ~ опрати, ~ писати.

ма̏њкаво̄ст, -ости ж *особина или стање онога који је мањкав, онога што је мањкаво, недостатак, мана:* њихова ~, ~ игре, ~ у рукопису.

ма̏њкати и **ма̀њкати,** -а̄м свр. и несвр. непрел. *недоста(ја)ти, фалити.*

ма̏па ж итал. (нем.) **1. а.** *географска карта:* ~ Европе. **б.** *нацрт, план града; уопште план, скица (са специфичним подацима):* земљишне мапе. **в.** ум. *збирка цртежа с истом тематиком; збирка, циклус уметничких слика, репродукција, фотографија и сл.* **2. а.** *тврди омот, корице или ручна торба за списе или цртеже, фасцикла.* **б.** *подлога за писање као део писаћег прибора.*

ма̏рабу, -уа м ар. **а.** зоол. *велика афричка птица* Leptoptilus crumeniferus *из ф.* Ciconiidae, *са великом гушом која виси као кожна кеса.* **б.** *перје ове птице које служи као украс; украс од тога перја, с тим перјем.*

мара̀зам, -зма м лат. **а.** мед. *општа изнемоглост, исцрпеност, изнуреност организма услед болести или старости.* **б.** фиг. *учмалост, стагнација.*

ма̀рама ж тур. **а.** *четвртаст (ређе троугласт) комад тканине, различите израде и величине, за покривање главе, врата, за огртање и др.; четвртаст комад платна за увијање и ношење нечега; количина онога што је увијено тим комадом платна.* **б.** *в. марамица (1).*

ма̀рамица ж **1.** *мањи четвртаст комад платна који се обично носи у џепу и служи за брисање носа, уста и др., рубац, рупчић:* џепна ~. **2.** анат. **а.** *танка опна којом су обавијени или обложени неки унутрашњи органи:* плућна ~, трбушна ~. **б.** зоол. *широк кожни набор испод врата говечета, подвратник.*

мара̀мче -ета с (мн. ø) нар. рег. *дем. од марама (а); марамица (1).*

ма̂ран и **ма́ран,** -рна, -о **а.** *в. марљив.* **б.** *в. брижљив.*

ма̀раска ж итал. бот. и агр. *врста (приморске) вишње* Prunus cerasus marasca.

мараски́но (мараскӣно) м итал. **а.** (мн. ø) *ликер од мараске.* **б.** разг. *количина мараскина (а) која запрема одређену посуду (чашу, флашу и сл.).*

ма̏ратон, -а и **мара̀то̄н,** -о́на м **1.** спорт. **а.** *најдужа атлетска тркачка дисциплина* (*42195* m) *(по грч. селу Маратону).* **б.** (с одредбом „пливачки") *дуга пливачка дисциплина (непрописане дужине, али не мање од 1500* m). **2.** фиг. *оно што траје неуобичајено дуго (нпр. телевизијска емисија):* филмски ~.

марато́нац, -нца м спорт. *учесник у маратону.*

ма̏ратонскӣ и **мара̀то̄нскӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на маратон (1):* ~ трка. **2.** фиг. *врло дуг, дуготрајан;* уп. маратон (2): ~ седница.

ма̂рва ж (мн. ø) мађ. *в. стока.*

марве̏нӣ и **ма̏рвенӣ,** -ā, -ō *в. сточни:* ~ вагон, ~ пијаца, ~ трговац, ~ трговина. • **~ лекар (~ доктор)** *в. ветеринар;* уп. марвењак.

марве̏ња̄к, -а́ка м нар. и разг. *в. ветеринар.*

марви́нче, -ета (-ѝнчета) с (мн. ø; зб. им. марви́нча̄д ж) *јединка марве, једно сточно грло;* уп. живинче.

марга̀рӣн, -ѝна м фр. *индустријски маслац који се справља углавном од биљних масти и уља.*

марги́на ж лат. штамп. *празан, неисписан простор са стране штампаног или писаног текста, белина.*

ма̏ргина̄лан, -лна, -о **1.** (обично одр.) *који се налази, који је забележен на маргини, на маргинама:* ~ белешка. **2.** фиг. *који је мале важности, малог значаја, безначајан, неважан, споредан:* ~ питање.

маргина́лац, -лца м разг. *особа од маргиналног значаја, неважна, безначајна особа.*

маргиналѝзам, -зма м *економско учење с краја XIX века.*

маргинализи́рати, -ѝзӣра̄м свр. и несвр. *в. маргинализовати.*

маргина̀лизовати, -зујēм свр. и несвр. *(у)чинити маргиналним;* уп. маргиналан (2).

маргѝна̄лије ж мн. *забелешке, примедбе исписане на маргинама; напомене, опаске уз неки текст.*

маргина̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица маргинализма.*

маргиналѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на маргинализам и маргиналисте:* ~ правац.

марѐла ж нем. бот. и агр. *врста вишње крупног плода* Prunus cerasus austera.

марѐлица ж *дем. од марела.*

мареѐграф м лат.-грч. *апарат који аутоматски бележи висину морског нивоа при обали за време плиме и осеке.*

ма̏ржа и **ма̂ржа** ж (ген. мн. -жӣ) фр. трг. **а.** *разлика између производне, одн. набавне и продајне цене неке робе, као накнада трговини;* уп. провизија. **б.** *уопште разлика између двеју цена неке робе.*

мари́на ж итал. **1.** *в. морнарица.* **2. а.** *морска обала; шеталиште уз морску обалу, кеј.* **б.** *пристаниште и зимовник за јахте и моторне чамце.* **3.** ум. *слика с морским мотивом.*

марина́да ж (марѝна̄т, -а́та м) фр. кув. *хладно јело од пржене или усољене рибе која се извесно време држи у саламури од уља, сирћета и разних зачина; усољена риба која се конзервира у оваквој саламури; саламура.*

мари́нац, -нца м *морнар (обично припадник ратне морнарице); припадник америчке морнаричке пешадије.*

маринѝзам, -зма м књиж. *претерано китњаст, извештачен песнички стил у италијанској поезији XVII века (по итал. песнику Ђ. Маринију).*

марини́рати, -ѝнӣра̄м свр. и несвр. итал. *конзервирати (рибу) у саламури од уља, сирћета (или лимуновог сока) и разних зачина; ставити, стављати (рибу) у такву саламуру;* уп. маринада.

марѝнист(а)[1], -ē м (мн. -сти) књиж. *песник који ствара у духу маринизма, присталица маринизма.*

марѝнист(а)[2], -ē м (мн. -сти) ум. *сликар морских пејзажа, слика̄ с морским мотивима.*

маринѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на маринизам и маринисте:* маринистичке црте.

ма̀рӣнскӣ, -ā, -ō *морнарски, морнарички:* ~ капа, ~ официр.

марионѐта ж фр. **1.** *лутка у луткарском позоришту чијим покретима управља лице иза сцене.* **2.** фиг. *особа, лице које служи као оруђе у туђим рукама, којим управља други.*

марио̀нетскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на марионете (1), луткарски:* ~ позориште. **2.** *који се управља, поступа и сл. по директивама великих сила;* уп. марионета (2): ~ влада, ~ држава.

ма́рити, ма̂рӣм несвр. [гл. им. ма́рēње с] **1. а.** (обично одрично или у конструкцијама одричног значења) *водити рачуна (о некоме, нечему), обраћати пажњу (на некога, нешто), држати (до некога, нечега); имати вољу (за нешто), показивати склоност (према нечему).* – Шта ја марим за вашега змаја? Не мари да чита. **б.** ((за) некога) *волети (некога); имати позитиван став (према некоме).* – Мариш ли ти за њу? Давна није марио травничке Јевреје. **2.** (одрично) непрел. *устезати се од нечега што би представљало велику жртву.* – Не бих марио погинути (умрети, сто дуката дати...), само да... **3.** (обично одрично) *замерати, пребацивати; узнемиравати се, примати к срцу, секирати се.* – Не марим ја што ви шетате. ■ **~ се** *уз. повр. према марити (1б).* • **~ за некога (за нешто) као за лањски снег** *не марити нимало.* **не мари (ништа), шта мари** *ништа не смета, свеједно је; није то ништа.*

марѝтӣмнӣ и **ма̏ритӣмнӣ,** -ā, -ō *који се односи на море и поморство, поморски:* ~ држава, ~ веза, ~ оружје.

марифе̏тлук м тур. *лукав поступак срачунат на превару, смицалица, ујдурма, подвала; вештина, трик, мајсторија.*

ма̏рица ж разг. (понекад с атрибутом „црна") *полицијска кола за превоз ухапшеника или затвореника.*

ма̏рја̄ш м **1.** ист. *стари ситан метални новац различите вредности у различитим земљама.* **2.** *уопште ситан новац, пара, новчић.* • **без марјаша** *без имало новца, без пребијене паре.* **не вредети (ни) марјаша** *бити без имало вредности, не вредети ништа.* **ни марјаша не да(ва)ти** 1) *не да(ва)ти ништа, ни пребијене паре.* 2) *сматрати нешто потпуно безвредним, не ценити нимало.*

ма̏рка[1] и **ма̀рка** ж (ген. мн. ма̏ра̄ка̄) фр. (итал., нем.) **1.** *нарочит, обично четвртаст комадић самолепљивог папира са неким ликом (сликом и сл.) и ознаком новчане вредности, који се лепи на поштанске пошиљке, одн. као таксена вредност на разна документа или робу:* поштанска ~, таксена ~. **2.** *фабрички заштитни знак који симболизује или садржи име произвођача, ознака којом произвођач обележава своје производе; производ заштићен знаком произвођача:* аутомобил познате марке. **3.** фиг. *признат стваралац у некој области, ауторитет; уопште важна, уважена, значајна личност.*

ма̏рка[2] и **ма̀рка** ж (ген. мн. ма̏ра̄ка̄) нем. *новчана јединица (или некадашња новчана јединица) у неким земљама.*

марка̀нтан, -тна, -о фр. **1.** *који пада у очи својим положајем, истакнут, истурен, упадљив:* ~ вис. **2. а.** *који оставља снажан утисак, који се истиче неком својом особином, упадљив, изразит; упечатљив, карактеристичан:* ~ лице; ~ особина. **б.** *истакнут, познат, знаменит:* ~ личност.

марка̀нтно прил. *на маркантан начин, упадљиво, изразито, истакнуто.*

марка̀нтно̄ст, -ости ж *особина онога који је маркантан, онога што је маркантно, упадљивост, изразитост, истакнутост.*

ма̀рка̄ција и **марка́ција** ж *стављање оријентационих ознака, обележавање, маркирање (пута, правца и сл.).*

ма̀рке̄т, -е́та м енгл. *продавница прехрамбених производа, кућних и кухињских апарата и других кућних потрепштина; тржница.*

ма̏ркетинг м енгл. *укупност делатности које су у вези с пласманом робе на тржишту (испитивање тржишта, пропаганда, трговина и др.).*

мàркӣз, -ѝза м фр. *племићка титула (нижа од војводе а виша од грофа).*

маркѝза ж фр. *маркизова жена или кћи.*

маркѝзāт, -áта м фр. *маркизов посед; област којом управља маркиз.*

маркѝзица ж *дем. и хип. од маркиза.*

мàркӣрāн, -а, -о лингв. *који у себи садржи одређено значењско или формално обележје, обележен.* – У категорији граматичког броја (једнина и множина) множина је маркирана.

маркѝрати, мàркӣрāм свр. и несвр. **1.** *ставити, стављати, (за)лепити поштанску марку.* **2. а.** *обележити, обележавати стављајући ознаку (марку, жиг и сл.); жигосати.* **б.** *обележити, обележавати карте за игру ради подвале.* **в.** *истаћи, истицати, нагласити, наглашавати:* ~ битне стране. **3.** фиг. *забушавати; симулирати.* **4.** спорт. *спречити, спречавати одређеног противничког играча да дође до лопте, покри(ва)ти.*

мàркица ж **1.** *дем. од марка*[1] *(1).* **2.** *комадић папира сличан марки*[1] *(1), са убележеном одговарајућом новчаном вредношћу, који служи као периодична (обично месечна) карта у градском или приградском саобраћају.*

марксѝзам, -зма м (мн. ø) *учење Карла Маркса и Фридриха Енгелса и њихових следбеника о развитку природе и, нарочито, друштва, о друштвеним односима и њиховим променама и др.*

мàрксист(а), -ē м (мн. -сти) *следбеник, присталица марксизма.*

марксѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на марксизам и марксисте:* ~ литература.

марксѝстички прил. *на марксистички начин, у духу марксизма, као марксиста.*

мàрксисткиња ж *женска особа марксиста.*

мàрљив, -а, -о *који ради с вољом, који се истрајно труди да што боље уради послове, вредан, приљежан, ревностан.*

мàрљиво прил. *вредно, предано, приљежно, ревносно:* ~ радити.

мàрљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је марљив, вредноћа.*

мармелáда ж фр. *врста пекмеза, густо укувано воће са шећером.*

мâрно прил. *марљиво, вредно; пажљиво, брижљиво:* ~ заливати башту.

мȁрнути, -нēм свр. експр. *јако ударити, лупити, клепити, млатнути.*

марòдēр, -éра м фр. *војник који пљачка погинуле и рањенике на бојишту или ненаоружане и немоћне људе у крају којим војска пролази и др., војник пљачкаш;* фиг. *ниткое, хуља.*

марòдēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на мародере.*

мародéрство с *мародерски поступак, пљачка; насиље над немоћним(а).*

мàрōн, -óна м итал. бот. и агр. *в. кестен.*

Мȃрс м (мн. ø) **1.** *бог рата у римској митологији.* **2.** астр. *планета Сунчевог система, четврта по удаљености од Сунца.* • **као да је пао с Марса** (или сл.) *нема појма о ономе што се догађа, потпуно је ван тока догађаја.*

Марсељéза ж фр. *француска револуционарна песма, сада француска државна химна.*

Мȃрсовац, -õвца м *претпостављени, одн. замишљени становник Марса.*

мȃрт м *трећи месец у години.*

мâрта ж нар. *март.* • **баба Марта** шаљ. *март (нарочито у вези с хладним временом праћеним снегом, лапавицом и сл.).*

мàртӣнка ж *врста старинске пушке (по конструктору Мартинију).*

мàртӣр, -ѝра м грч. *мученик, страдалник, патник.*

мартирѝзам, -зма м *свесно жртвовање, опредељење за мучеништво у борби за веру, за идеју и сл.*

мàртӣрӣјум (мàртӣрӣј, -ија) м лат. *подношење великих мука, патња, страдање, мучеништво.*

мартиролòгија ж **а.** *истраживање и изучавање живота хришћанских мученика.* **б.** фиг. *историја, повест о мученицима и мучеништву.*

мàртӣрскӣ, -ā, -ō *који се односи на мартире, мученички.*

мартѝрство с *мученичко страдање, мучеништво.*

мȁртовскӣ, -ā, -ō *који се односи на март:* мартовске демонстрације, ~ ноћ, ~ сунце.

мартòлоз м тур. ист. *турски војник граничар из редова мештана хришћана у пограничним крајевима.*

мȁрцијāлан, -лна, -о лат. **1.** *ратнички, војнички; ратни, војни:* ~ изглед, ~ корак; марцијални суд. **2.** фиг. *који је као код ратника, који подсећа на ратника (мужеван, маркантан и сл.):* марцијални бркови, ~ појава.

мȁрцијāлно прил. *на марцијалан начин, војнички, ратнички.*

марцијáлнōст, -ости ж *особина онога који је марцијалан, онога што је марцијално.*

марцѝпāн, -áна м итал. (нем.) *слаткиш од бадема, шећера, скробног сирупа и других додатака.*

марцѝпāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на марципан.*

мȁрш[1] м (инстр. -ем (-ом); мн. мȁршеви) фр. (нем.) **1. а.** *организовано кретање војних јединица, обично ради извршења неког војног задатка; уопште кретање, ход неке организоване групе људи у војничком стилу и покрету.* **б.** *раздаљина која се обично прелази при једном таквом кретању војних јединица.* **2.** муз. *музичка композиција намењена усклађивању корака људи у ходу (најчешће војника), корачница:* војнички ~, погребни ~, свадбени ~.

мȁрш[2] узв. **а.** воj. *узвик, обично као завршни део команде, којим се изриче заповест за покрет:* напред ~! **б.** *узвик којим се у грубом, врло нељубазном изражавању, љутњи и сл. неко тера да иде, одн. оде:* ~ напоље!

мàршāл, -áла м фр. (нем.) **1.** *највиши чин у копненој војсци и авијацији неких држава.* **2.** *звање, титула лица које управља дворским церемонијама, протоколом, пријемима и сл.:* ~ двора, дворски ~.

маршàлāт, -áта м *надлештво које чини маршал (2) с помоћним и извршним особљем.*

мàршāлскӣ, -ā, -ō *који се односи на маршала, на маршале:* ~ палица.

маршáлство с *маршалски чин, звање и достојанство маршала.*

мȁрш-батàљōн, -óна м воj. *батаљон који маршира (на фронт, бојиште), маршевски батаљон.*

мȁршевати и **мȁршовати,** -шујēм несвр. *в. марширати (1 и 2).*

мȁршевскӣ, -ā, -ō *који се односи на марш*[1]*:* ~ вод, ~ колона, ~ корак.

марширати, мàршӣрāм несвр. **1.** непрел. **а.** воj. *кретати се организовано, у одређеном поретку и ритму, обично ради извршавања неког војног задатка (о војсци, војним јединицама).* **б.** *уопште кретати се, ићи укорак, у организованој поворци, у одређеном поретку.* **в.** *корачати, ступати, ићи, ходати (обично оштро, војничким кораком).* **2.** непрел. *ићи с војском у напад, освајање, одн. на некога (нешто), против некога (нечега).* **3.** (и свр.) прел. *(из)гонити, избаци(ва)ти, протер(ив)ати некога (често узвиком „марш“);* уп. маршнути.

мȁршнути, -нēм свр. прел. *отерати, истерати, избацити, најурити, одбити и сл. (обично узвиком „марш“).*

мȁршовати *в. маршевати.*

маршрýта и **маршрȳта** ж фр. (нем.) *утврђени правац предвиђен или коришћен за кретање, пловидбу или лет; документ ко-*

ји садржи план кретања (обично као заповест војним јединицама или посадама).

маршрӯтнӣ и **маршрутнӣ,** -ā, -ō *који се односи на маршруту.* • ~ **воз** *специјални воз који иде од места укрцавања војске или утовара робе до места искрцавања, одн. истовара.*

маса (маса) ж лат. **1. а.** *неодређена целина коју чини велики број лица на окупу, велика група људи, свет, гомила:* пробити се кроз масу. **б.** (обично у мн.) *основни део становништва, пук, народ; велики друштвени слој или сталеж или велика скупина људи који чине неку целину:* владати масама; сељачка ~, бирачке масе. **2. а.** *велики број, мноштво, множина (нечега):* ~ заробљеника, ~ примера. **б.** *велика количина, велики, основни део (у оквиру исте категорије), главнина.* – Маса српског народа већ се била иселила. **в.** *количина, обим, волумен уопште:* ~ капитала. **3.** физ. *основна мера и својство материје, физичких тела, које се поистовећује с количином материје у некоме телу, а испољава се инерцијом и тежином која одговара сили гравитационог поља; величина на којој се заснивају нека физичка мерења.* **4. а.** *одређена материја, твар, супстанца; мешавина, смеса разних материја:* коштана ~, кречњачка ~; житка ~. **б.** *физичко тело одређене запремине у свој својој укупности, у целини; безобличнo тело, безоблична материја:* неосветљена ~ зграде; безоблична ~. **5.** правн. **а.** *имовина која остаје после нечије смрти, оставштина.* **б.** *имовина која остаје после стечаја неког правног или физичког лица.*

маса́жа ж фр. *поступак трљања, гњечења, лупкања и сл. делова тела ради убрзања циркулације крви, омекшавања или јачања мишића, смањења умора и др., масирање.*

масакр м фр. *покољ, крвопролиће, клање, убијање.*

масакри́рати, -сакрӣрāм свр. и несвр. *(из)вршити масакр, покољ, (по)клати, (по)убијати; (из)рањавити; (из)мрцварити.*

масенӣ (масенӣ), -ā, -ō *који се односи на масу (3 и 5):* ~ јединица, ~ спектрометар, ~ статички моменат; ~ имовина, ~ суд, ~ судија. • ~ **број** физ. *број нуклеона у атомском језгру неког елемента или изотопа.*

масēр, -éра фр. *лице обучено да врши масажу, чије је занимање масажа.*

масēрка ж *женска особа масер.*

масēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на масере и масажу:* ~ соба.

масӣв, -и́ва м нем. **1. а.** *врло велика стена компактне грађе и изгледа, обично вулканског порекла, стеновити блок, громада.* **б.** *компактна планина или група планина, старијег, вулканског порекла, с пространим заравнима; уопште планина или њен основни део.* **2.** *оно што је огромно, што представља, чини велику масу, што је врло великих димензија и сл.; велика, неодређена маса (нечега):* ~ ледењака.

масӣван, -вна, -о **1.** *који је вулканског порекла, једар, збијен, компактан (обично о стенама).* **2.** *који има велику масу, који је великих димензија и тежине (обично о предметима израђеним од тешког, чврстог, тврдог и сл. материјала); физички изразито развијен (крупан, велики, пун, дебео и сл.) (о човеку и деловима тела).*

маси́внōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је масивно, онога који је масиван.*

маси́рати, масӣрāм нем. несвр. **1.** *вршити, обављати масажу (тела, одн. делова тела).* **2.** фиг. разг. *бити несносан, досађивати (некоме), гњавити (некога).* ■ ~ **се 1.** *повр. од масирати (1).* **2.** фиг. разг. *гњавити се, малтретирати се (негде, с нечим).*

маска и **маска** ж (дат. -сци и -ски; ген. мн. -скӣ) фр. **1. а.** *оно што се ставља преко лица или дела лица да би се сакрио прави изглед лица, избегло препознавање (на карневалима, маскенбалима и сл.), обично предмет у облику људског лица, животињске главе и др., образина, кринка.* **б.** *перика, вештачки бркови и др. средство којим се глумци и други сценски уметници прерушавају у likове које тумаче.* **в.** фиг. *оно што скрива прави лик, праве особине, стварне намере, што приказује некога друкчијим него што јесте итд.; неправи, лажни лик, изглед у којем се неко, нешто приказује, појављује.* **2.** *маскирана особа, машкара.* **3.** *повез, штит и др. што се ставља на лице, одн. уста или очи као заштита од отровних гасова, инфекције, хладноће, прејаке светлости итд.* **4.** вој. *природни или вештачки заклон или нешто друго што служи за маскирање, камуфлажу.* **5.** *препарат, помада, козметичко средство које се наноси на лице и после извесног времена скида.* • **бал под маскама** *в. маскенбал.* **збаци(ва)ти, скинути, скидати (своју) маску** *откри(ва)ти праву природу, показ(ив)ати праве намере.* **(з)дерати, стргнути, стргати** и сл. **(некоме) маску (с лица)** *разоткри(ва)ти, раскринка(ва)ти, демаскирати (некога).*

маскара[1] (маскара) тур., итал. **1. а.** *шала, задиркивање, задевање; ругање, поруга.* **б.** *онај који је, одн. оно што је предмет шале, подсмеха, поруге.* **2.** мн. етн. *в. машкара (3).*

маскара[1] (маскара) енгл. *туба с густом црном, смеђом и сл. течношћу и четкицом за мазање, улепшавање трепавица.*

маскара́да ж фр. **1.** *забава, светковина под маскама; карневалска, покладна и сл. поворка лица са маскама; маскенбал.* **2.** *измотација, шегачење; спрдња, лакрдија;* уп. маскара[1] (1).

маскарити се, -ӣм се несвр. [гл. им. маскарēње с] *шалити се; измотавати се; гурати се.* – Маскаре се и спрдају с њим газде.

маскенбāл и **маскенбāл** м нем. *забава на коју учесници долазе маскирани, бал под маскама, машкарада.*

маскēр, -éра м *стручњак за позоришне маске, за маскирање глумаца.*

маскера́да ж *в. маскарада.*

маскера́та ж итал. књиж. *средњовековна покладна песма изведена у сценском облику.*

маски́рати, маскӣрāм свр. и несвр. нем. **а.** *ставити, стављати некоме маску, променити, мењати нечији лик, прерушити, прерушавати (нпр. у позоришту).* **б.** *заклонити, заклањати од погледа (нпр. војне објекте), (у)чинити невидљивим, неприметним, камуфлирати.* **в.** *скри(ва)ти, прикри(ва)ти стварност, реалност нечега; прикри(ва)ти праву суштину некога или нечега, лажно представити, представљати.* ■ ~ **се а.** *ставити, стављати на себе маску или се на неки други начин прерушити, прерушавати.* **б.** *прикри(ва)ти се, скри(ва)ти се; лажно се представити, представљати.*

маскӣрнӣ, -ā, -ō *који је у вези с маскирањем:* маскирна средства.

маскòта ж фр. *предмет или животиња што се држи уза се за срећу, успех;* уп. амајлија.

маскулинум м лат. лингв. *мушки род, реч или облик мушког рода.*

маслāрка ж агр. *врста крушке;* уп. масленка (2).

маслāрница ж *радионица или одељење млекаре у којем се производи масло.*

масласт, -а, -о *који је као масло, сличан маслу:* асфалтни битумен масласте конзистенције.

маслац (маслац, -а и -аца) м (инстр. -ем) *млечни производ који се добија бућкањем павлаке или, ређе, непосредно из млека, масло, бутер.*

масла́чак, -чка м бот. *биљка жутих језичастих цветова* Taraxum officinale *из ф.* Compositae.

масла́чков, -а, -о *који припада маслачку, који се односи на маслачак:* ~ корен, ~ цвет.

маслачнӣ, -ā, -ō у изр. ~ **киселина** хем. *органско једињење* Acidum butyricum.

масленӣ (масленӣ), -ā, -ō *који се односи на масло (који је од масла, који служи за масло и сл.):* маслени колачи, ~ лонац, ~ ћуп.

масленица, масленица и **масленица** ж **1.** *пита, колач, погача и сл. с маслом, с машћу или неком другом масноћом.* **2.** *суд, посуда у којој се држи масло, маст и сл.*

маслēнка ж **1.** *суд, посуда за масло, масленица; суд у којем се прави масло, стап.* **2.** агр. *назив за разне врсте сочних крушака;* уп. масларка.

мàслина и **ма̏слина** ж бот. **а.** (и агр.) *дугогодишње зимзелено суптропско дрво* Olea europaea *из ф.* Oleaceae, *са више подврста, чији се коштичав плод употребљава за исхрану и производњу уља; плод те биљке, маслинка.* **б.** *у мн.: ф. вишегодишњих зимзелених дрвенастих биљака* Oleaceae *(у јд.: биљка из те фамилије).*

мàслина̄р и **ма̏слина̄р** м *онај који гаји маслине, који се бави маслинарством.*

мàслина̄рскӣ и **ма̏слина̄рскӣ**, -ā, -ō *који се односи на маслинаре и маслинарство:* ~ крај.

маслинáрство с *гајење, узгајање маслина; пољопривредна грана, делатност која се односи на гајење маслина.*

мàслинаст и **ма̏слинаст**, -а, -о *који је боје маслиновог листа или плода (тамнозелен, тамносмеђ, зеленкастосмеђ):* ~ боја, ~ униформа.

маслинасто- *први део придевских сложеница са значењем боје, који означава да та боја прелази у маслинасту:* маслинастозелен, маслинастомрк, маслинастосив, маслинастосмеђ итд.

мàслинӣк и **ма̏слинӣк** м *в. маслињак.*

мàслиница и **ма̏слиница** ж *дем. и хип. од маслина.*

мàслӣнка и **ма̏слӣнка** ж (дат. -нци; ген. мн. -нкӣ) агр. **1.** *плод маслине; маслина.* **2.** *врста сочне крушке;* уп. масларка и масленка (2).

мàслинов и **ма̏слинов**, -а, -о *који се односи на маслине:* ~ боја, ~ дрво, ~ грање, ~ уље, ~ хлад итд. • **~ гранчица (грана)** *маслинова гранчица као симбол мира, помирења, споразума.*

мàслиновина и **ма̏слиновина** ж *маслиново дрво (као грађа, гориво); маслиново стабло, маслина; лиснато маслиново грање.*

мàслӣнскӣ (ма̏слӣнскӣ), -ā, -ō *в. маслинов.*

мàслиња̄к (ма̏слиња̄к) м *земљиште на којем расту маслине, зáсад маслина, маслиник.*

ма̏сло с **1. а.** *в. маслац.* **б.** *масноћа добијена топљењем маслаца, претопљени маслац.* **2.** фиг. **а.** *добитак, корист.* **б.** *пресудни удео у припремању, изазивању нечега (обично лошег); плод таквог деловања, дело:* све је то његово ~; непријатељско (туђе или сл.) ~. • **имати масла на глави** *в. имати путера на глави (под путер).* **не би ни пас с маслом појео** *каже се за грубе увреде или нешто друго неподношљиво, неприхватљиво.* **светити (освештати, свештати** и сл.**) масло (масла)** цркв. *изводити (извести) над болесником (ради његовог оздрављења) обред освећења уља, уз одговарајуће молитве и појање.*

ма̂снӣк, -а и **мàснӣк**, -и́ка м мин. *врста мекане, земљасте руде, минерал масног опипа.*

мáсница (мàсница) ж **1. а.** *поткожни крвни подлив који је настао услед повреде ткива, убој, модрица.* **б.** *траг залечене повреде на телу, ожиљак, бразготина.* **2.** *место запрљано масноћом, измашћено место, масна мрља (на одећи, хартији, лицу и др.).* **3.** *в. масленица (1).*

ма̏сница и **мàсница** ж *каца у којој се муља грожђе и држи ма̏ст (шира).*

ма̂сно (мáсно) прил. **1.** *као маст, попут масти:* ~ се светлети (сјати). **2. а.** *обилато узимајући добру, масну храну;* фиг. *у обиљу, богатству:* ~ се најести; живети сласно и ~. **б.** *богато, скупо; много, добро:* ~ платити; ~ зарађивати. **3. а.** *непристојно, безобразно:* ~ псовати, ~ се шалити. **б.** *претерано, безобзирно:* ~ лагати, ~ преварити.

маснòћа ж **1.** (често мн.) *масна материја биљног или животињског порекла која служи у исхрани и у индустрији;* уп. ма̂ст (1а). **2.** *особина оног што је масно; угојеност, дебљина.* **3.** *умазаност, запрљаност нечим масним; масна прљавштина.* **4.** *удео, количина, проценат масних састојака у нечему:* ~ млека. **5.** *својство нечега што личи на масне или замашћене материје:* ~ угњечене земље, ~ глине и сл.

ма̏со̄ван (мàсо̄ван), -вна, -о **1. а.** *који се односи на масе људи, који обухвата велики број људи:* ~ емиграција, ~ организација, ~ покрет. **б.** *намењен широким масама, популаран; намењен извођењу (певању и др.) у народу:* ~ култура; масовне песме. **2.** *који се јавља, врши и сл. у великом броју, одн. у великој количини:* ~ појава, ~ потрошња, ~ производња.

масòвӣк, -и́ка м рус. *онај који се истиче политичком и др. делатношћу у масама (обично у жаргону комуниста револуционара).*

ма̏со̄вка (мàсо̄вка) ж рус. *позоришна или филмска сцена у којој учествује велики број лица, масовна сцена.*

ма̏со̄вно (мàсо̄вно) прил. *у великом броју, у масама:* ~ беже са часова, ~ посећена утакмица, учествовати ~ у нечему.

масóвно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање оног што је масовно, многобројност, распрострањеност.*

мàсо̄н, -óна м фр. *члан, припадник (полу)тајног космополитског религиозно-филозофског друштва и покрета хијерархијски организованог у тзв. ложама, слободни зидар, фрамасон.*

масонѐрија ж *в. масонство.*

мàсо̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на масоне и масонство:* масонске идеје, ~ ложа, ~ организација.

масóнство с *масонски покрет, масонска организација, слободно зидарство; припадност томе покрету.*

масохист(-) *в. мазохист(-).*

ма̂ст ж (инстр. ма̂шћу, лок. мáсти) **1. а.** *у мн.: група органских једињења од којих се претежно састоји сланина, сало, лој, маслац, разне врсте уља и др., а редован су састојак животињских и биљних ткива и један од битних елемената хране; група таквих једињења која су на обичној температури у чврстом стању (за разлику од уља) (у јд.: такво једињење).* **б.** *намирница која се добија топљењем свињског сала и сланине, ређе од ткива других животиња, прерадом уља и др.:* свињска ~, биљна ~. **в.** *уопште састојак хране и прехрамбених производа који углавном чине масти (1а):* сама ~ (о јелу, кокоши, прасету и др.). **г.** *препарат, средство по конзистентности и размазивости слично маслацу или свињској масти које се користи у медицини, козметици, техници и др.* **2.** *боја људске коже, пути, лица.* • **намазан (премазан** и сл.**) свим мастима** *спреман на све, лукав, превејан.* **оде маст у пропаст** шаљ. *све се изјаловило, све је пропало неповратно.* **пливати у масти** *живети у изобиљу.* **побрати част и маст** *извући све користи за себе.*

ма̏ст м *грожђани сок, непреврело вино, шира.*

мáстан, -сна, -о (одр. ма̂снӣ, -ā, -ō) **1. а.** (обично одр.) *који се односи на масти (1а); који чине масти, који је од масти (претежно или у целини):* ~ јединица; масни спојеви, масни састојци, ~ ткиво. **б.** *који садржи висок проценат масти (о прехрамбеним производима); мрсан;* супр. постан: ~ сир; ~ јело, ~ чорба. **в.** *угојен, утовљен, ухрањен (о животињи која се коље):* ~ свиња. **г.** *пун, дебео, задригао (о људима); обрастао салом, наслагама сала (о деловима тела); прекривен лојним и знојним излучевинама (о кожи, пути).* **д.** *намазан, премазан, подмазан машћу (о предметима); замашћен (о коси и др.).* **ђ.** *умазан, умрљан, запрљан масноћом или нечим сличним; уопште умазан, прљав.* **е.** *који се осећа на маст, прожет машћу; карактеристичан за маст, својствен масти:* ~ мирис; ~ сјај. **2. а.** *који се употребљава са сушивим уљем као везивним средством, уљан (о бојама у сликарству и фарбарству).* **б.** штамп. *штампан са пуно штампарске боје (црнила), задебљан (о штампарском слогу и словима).* **3. а.** геол. *који садржи минералне састојке сличне по неким особинама масти, одн. уљу:* ~ земља, ~ иловача. **б.** *богат хранљивим састојцима (о ђубривима и земљишту); плодан, родан (о обрадивом земљишту).* **4. а.** *у којем има доста хране и других добара, у којем влада изобиље (о некој кући, држави и др.); који има свега доста, имућан, богат (о човеку).* **б.** *који доноси обилан приход, уносан:* ~ посао, ~ парохија, ~ служба. **в.** *који је високог износа, високе вредности, обилан, богат:* ~ мираз, ~ профит, добити ~ проценат. **5.** *који садржи слободне, раскалашне или непристојне, вулгарне изразе или алузије, непристојан, безобразан:* ~ доскочица, ~ виц, ~ песма, ~ прича, ~ шала. **6.** разг. *снажан, тежак, љут, опак (о ударцима, батинама и сл.).*

мàстер м енгл. **а.** *највиши ниво редовних студија на факултету, који обично траје годину дана после основних и тзв. дипломских студија.* **б.** *академски назив који се стиче након завршетка тих студија.*

ма̀стика ж грч. **1. а.** бот. *висок зимзелен шиб* Pistacila lentiscus *из ф.* Anacardiacaeae *из којег се добија мастикс.* **б.** *в. мастикс.* **2.** *ракија ароматизирана мастиком (1а).*

ма̀стикс м грч. *жућкастозелена смола која се добија из биљке мастике.*

ма̀стило с *обојени водени раствор танина, галне киселине и соли гвожђа или водени раствор анилинских боја који служи за писање;* уп. тинта и црнило.

масти̏љав (ма̀стиљав), -а, -о **1. а.** *који потиче од мастила; умазан, упрљан мастилом:* ~ мрља; мастиљаве руке. **б.** *који је боје мастила, љубичастомодар.* **2.** *који је са уметком љубичастомодре боје топиве у води (о оловци).*

мастиља́вити, -ѝљāвӣм несвр. *прљати, мазати мастилом.* ■ ~ **се** *повр.*

масти̏љавōст, -ости ж агр. *болест вина, праћена појачањем интензитета боје у вину.*

масти̏љāр, -а́ра м ир. *пискарало, шкрабало.*

масти̏љара ж **1.** *в. мастионица.* **2.** ир. *в. мастиљар.*

ма̀стионица и **мастио̀ница** ж *бочица за држање мастила;* уп. тинтарница.

ма̏стити, -ӣм несвр. *гњечити, муљати (грожђе), цедити маст (из грожђа).*

ма́стити, мâстӣм несвр. прел. [гл. им. ма́шћење (ма́штēње) с] **1. а.** *стављати, додавати маст, масноћу у јело, замашћивати; уопште стављати, додавати масне материје у нешто.* **б.** *мазати, премазивати машћу, мазивом; замазивати, прљати машћу.* **в.** *чинити масним, снабдевати машћу.* – Лојнице масте кожу. **2.** *бојити, фарбати (обично пређу, тканине и сл.).* ■ ~ **се а.** *постајати мастан:* масти се коса. **б.** *пресијавати се масним сјајем.* – Како се на оном коњу длака масти! • ~ **брк, браду** и сл. *јести масно, мрсно јело, месо и сл.; сладити се, наслађивати се таквим јелом.*

масти̏тис м мед. и вет. *запаљење млечних жлезда дојке или вимена,* mastitis.

масто̀донт м зоол. *праисторијска животиња* Mastodon giganteum, *налик на слона.*

масто̀донтскӣ, -ā, -ō **1. а.** *који се односи на мастодонте.* **2.** фиг. *гигантски;* уп. мамутски (2).

масто̀ид, -и́да м грч. анат. *израштај на слепоочној кости у облику дојке, сисе.*

ма̀стоидан и **масто̀идан,** -дна, -о *који има облик дојке, сисе.*

мастоиди̏тис и **мастоиди́тис** мед. м *запаљење мастоида,* mastoiditis.

мастурба́ција ж лат. *сексуално самозадовољење, онанија.*

ма̏т[1] м ар. шах. **а.** *завршни потез у шаховској игри после којег противник губи партију, матна позиција.* **б.** фиг. *безизлазан, безнадежан положај.* • **мат-позиција** *позиција у шаховској партији у којој нападнути краљ нема поља на које би се, према шаховским правилима, могао маћи.*

ма̏т[2] прид. непром. нем. (фр.) *који је без сјаја, загасит, таман (нпр. намештај или боја).*

мата̀дōр, -о́ра и **ма̀тāдор,** -а м шп. **1.** *главни борац у борби с биковима, који рањеној животињи задаје смртоносни ударац мачем.* **2.** фиг. *истакнут, познат, искусан стваралац, стручњак, спортиста, шахиста и др.*

матема̀тика ж (дат. -ици) грч. **а.** *наука о квантитативним односима међу величинама и просторним облицима реалног света, која те односе исказује бројкама, функцијама и другим величинама.* **б.** *предмет у школи или на факултету у којем се изучава та наука.*

матема̀тичāр м (инстр. -ом и -ем) **а.** *научник који се бави математиком, стручњак за математику.* **б.** *наставник, одн. професор математике.* **в.** *онај који учи, студира математику; онај који има смисла за математику.*

матема̀тичāрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа математичар.*

матема̀тичāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на математичаре; математички:* из математичарске главе; ~ знање.

матема̀тичкӣ (матѐматскӣ), -ā, -ō *који се односи на математику; својствен математици:* ~ низ, ~ проблем, ~ формула; ~ прецизност, ~ тачност.

матема̀тички (матѐматски) прил. **а.** *помоћу математичких радњи, путем математике; у математичком смислу, са становишта математике:* ~ доказати; ~ то није могуће (коректно и сл.) **б.** *тачно, прецизно, јасно (како је то обично у математици).*

ма̏тēр, -ерē ж *в. мати.*

матерѐтина и **матерѐшина** ж *пеј. од мати и матер.*

ма̀терија ж лат. **1. а.** *у физичком смислу: оно од чега је састављено физичко тело, оно што има неку масу и заузима неки простор, твар, супстанца:* (не)органска ~. **б.** *у филозофском смислу: објективна стварност, дата у простору и времену; облик, вид испољавања материје (1а) (енергија, физичко поље).* **2.** *в. материјал (1 и 3).* **3.** *предмет, садржај научног, уметничког и сл. дела:* историјска ~.

матери̏јāл, -а́ла м **1.** *оно од чега се нешто прави, гради, израђује, производи и сл., сировина, грађа.* **2.** *одређена материја, састојак (нечега); природне творевине (геолошке и др.).* **3.** *материја израђена ткањем влакна, тканина:* ~ за одело (хаљину и сл.). **4. а.** *подаци, грађа за проучавање нечега, као основа за стварање научних, уметничких и сл. дела:* документарни ~, историјски ~, прикупити ~, класификовати ~. **б.** *предмет, садржај, тема (научног, уметничког и сл. дела и разговора);* уп. материја (3). **в.** *основ, повод:* дати некоме материјала за критику (оговарање и др.). **г.** (често мн.) *скуп званичних докумената, списа о нечему, акта:* доказни ~, конгресни материјали. **5.** *предмети који служе за одређену заједничку сврху (прибор, опрема и др.):* канцеларијски ~, санитетски материјал. **6.** шах. *фигуре у шаховској игри (с обзиром на њихов број и снагу):* предност у материјалу, редукован ~. **7.** фиг. *људи којима се неко бави, којима неко управља, руководи и сл., људство.*

ма̏теријāлан, -лна, -о **1. а.** *који се односи на материју, који је од материје, физички:* материјални свет, материјалне честице. **б.** *објективан, стваран, реалан, конкретан;* супр. апстрактан: материјалне релације. **2.** *који је у вези с имовином, имовински, новчани:* ~ стање.

материјали̏зам, -зма м **1.** фил. *један од два основна правца у филозофији, који признаје материју као примарну основу и садржину света;* уп. идеализам (1): вулгарни ~, географскӣ ~, дијалектички ~, историјски ~, метафизички ~, механички (механистички, механицистички) ~, наивни ~. **2.** *став, назор, схватање које материјалном богатству и телесном уживању даје предност над духовним вредностима.*

материјализа́ција ж **1.** *изражавање, остваривање, остварење идејног садржаја у материјалном облику, материјализовање, реализација.* **2.** *отеловљење, оваплоћење духа умрлих (по веровању спиритиста).*

материја̀лизовати, -зујēм (материјализи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. **а.** *да(ва)ти (нечему) материјалан облик, (у)чинити материјалним.* **б.** *(у)чинити стварним, реалним, реализовати, оствари(ва)ти; конкретизовати.* ■ ~ **се** *отелотвори(ва)ти се; оствари(ва)ти се, реализовати се.*

материја̀лист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *присталица, следбеник материјалистичког правца у филозофији, науци и уметности;* уп. материјализам (1). **2.** *онај који све посматра с гледишта својих материјалних интереса;* уп. материјализам (2).

материјали̏стичкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на материјализам (1) и материјалисте (1):* ~ идеја, ~ поглед, ~ схватање, ~ учење, ~ филозофија. **2.** *који се односи на материјализам (2) и материјалисте (2).*

материјали̏стички прил. **1.** *на материјалистички начин, у складу с материјалистичким учењем, са материјалистичког становишта:* ~ тумачити свет. **2.** *као материјалиста (2), на начин својствен материјалистима (2).*

материја̀листкиња ж *женска особа материјалиста.*

материјали̏тēт, -ѐта м *материјално обележје, материјалност.*

ма̏теријāлно прил. **1.** *стварно, реално:* формално и ~ претрести документе. **2.** *у материјалном, имовинском погледу, имовински, новчано:* ~ добро (лоше) стајати, бити ~ обезбеђен, одговарати морално и ~.

материјалнопра̂внӣ, -ā, -ō *који се односи на материјално право:* ~ дејство, са материјалноправне и формалноправне стране.

материја́лнōст, -ости ж *особина онога што је материјално; стварност, реалност.*

ма̏терӣнскӣ и **ма̏теринскӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на матер, својствен матери, ма̂јчинскӣ:* ~ душа, материнска осећања, ~ старање, ~ топлота. **2.** *в. матични (1):* ~ биљка.

ма̏терӣнски и **ма̏терински** прил. *као мати, на начин својствен матери, ма̂јчински:* ~ нежна, ~ погледати, ~ тешити.

ма̏терӣнство и **матери́нство** с **1. а.** *природно својство и улога жене као мајке; стање, положај неке жене као мајке, као оне која рађа (или треба да роди) дете, децу.* **б.** правн. *правни (и природни) однос мајке и детета, веза која сједињује мајку и дете.* **в.** *осећање мајке према детету, мајчине дужности, мајчина љубав и сл.* **2.** *имање, имовина наслеђена од мајке.*

ма̏терињӣ, -ā, -ō *в. матерњи (1).*

материца ж анат. *унутрашњи женски полни орган у којем се развија плод од зачећа до порођаја, материца, плодница,* uterus.

Ма̏терице ж мн. етн. *хришћански православни народни празник посвећен мајкама (претпоследња недеља пред Божић), када мајке дају поклоне деци.*

ма̏тēрница ж **1.** анат. *в. материца.* **2.** мед. *болови у материци праћени грчевима,* histerotrismus.

ма̏тēрњӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на матер, који припада матери, материн, мајчин; својствен матери, матерински, мајчински:* ~ дужност, ~ нега; ~ доброта. **2.** *в. матични (1):* ~ стабло. • ~ **језик** *в. под језик.*

матероуби́ство с *убиство сопствене мајке.*

матероуби́ца и **матероу̏бица** м (мн. ж) *убица сопствене мајке.*

ма̏ти, ма̏терē ж (ак. ма̏тēр; мн. ма̏тере, ген. ма̏тēрā) (донекле стилски и регионално обележено) *в. мајка (1а и в, 4 и 5).* • **да (јесте) ђаволску матер** *за појачавање негације: нипошто, ни у којем случају нисам, није и сл.* **ђавољу матер** *до врага, до ђавола.* **ђаволску (ђавољу) матер** (нпр. **добити, разумети** и сл.) *у појачаном значењу: ништа, нимало.* **у божју матер (вражјој матери) послати** 1) *најурити, отерати.* 2) *изгрдити, испсовати, наружити.* **у ђаволску матер (ђаволској матери) ићи, отићи** и сл. *ићи, отићи бестрага, до ђавола.* (В. и изр. под „мајка".)

мати̏нē, -ēа м (с) фр. *преподневна, одн. дневна музичка, позоришна, филмска и сл. представа.*

мати́рати[1], ма̀тӣрāм свр. и несвр. **а.** шах. *победити, побеђивати противника матом; довести, доводити противничкогкраља у мат-позицију;* уп. мат[1]. **б.** фиг. *поразити, поражавати, победити, побеђивати; савладати, савлађивати.*

мати́рати[2], ма̀тӣрāм свр. и несвр. *(у)чинити тамним, загаситим, мутним, непрозирним и сл.;* уп. мат[2].

ма̏тица ж **1. а.** *једина плодна женка међу пчелама исте кошнице, која носи јаја из којих се излеже нови рој пчела.* **б.** *женка мрава која леже јаја.* **в.** *биљка са изданцима, матична биљка.* **г.** биол. *ћелија из које деобом настају нове ћелије,* cellula mater. **2. а.** *место потицања, порекла, завичај, постојбина.* **б.** фиг. *центар, средиште, извориште где се нешто јавља, ствара, одакле потиче, одакле се шири; жариште нечега:* ~ европске културе. **3.** (Матица) *као саставни део назива за друштва и установе културно-политичког и националног карактера основане у XIX веку ради неговања и ширења националне културе:* ~ српска. **4.** *средишњи део речног тока где је водена струја најјача и најмоћнија, а вода обично најдубља.* **5.** адм. **а.** *главна службена књига у коју се уписују подаци о одређеним правним односима, матична књига:* ~ венчаних, ~ рођених, ~ умрлих. **б.** *уопште књига у коју се уписују неки службени подаци.* **6. а.** (често у изр. ~ **земља**) 1) *држава колонизатор у односу на своје колоније, метропола.* 2) *држава у односу на своје сународнике који су мањина у другим земљама.* **б.** (често у изр. ~ **црква**) *главна црква на неком подручју, матична, саборна црква;* уп. катедрала. **7.** техн. *в. матрица (1в, 2б и 3).* **8.** (у атрибутској служби) *матични; основни, главни:* ~ земља, ~ црква; брод ~, ~ јединка. • пчел. **лажна (трутовска)** ~ *пчела радилица која преузима улогу матице кад рој остане без праве матице.* **луда** ~ *матица која у исто саће полаже јаја из којих ће се излећи трутови и пчеле радилице.*

ма̏тичāр м (инстр. -ом и -ем) **1.** *службеник који води матичне књиге; такав службеник у општини који обавља и чин венчања приликом склапања грађанског брака.* **2.** *члан или сарадник Матице српске, Матичин активиста или функционер.*

ма̏тичāрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1.** *женска особа матичар (1).* **2.** пчел. *кошница у коју се издваја матица у време кад радилице скупљају мед.*

ма̏тичāрскӣ, -а, -о *који се односи на матичаре (1):* ~ канцеларија.

ма̏тичнӣ, -а, -о **1.** *који се односи на матицу (1а, 4–6):* ~ породица; ~ струја, ~ ток; ~ број, ~ књига рођених; ~ земља. **2.** *који представља основу, центар, средиште одакле неко или нешто потиче или којем неко или нешто припада, гравитира и сл.; главни, основни, централни;* уп. матица (2): ~ клуб, ~ кућа; ~ брод, ~ лука.

ма̏тичњāк м **1.** пчел. *већа ћелија у пчелињем саћу у којој се леже матица.* **2. а.** *место где се гаје домаће животиње за приплод, расплодиште.* **б.** *рибњак за мрешћење риба, мрестилиште.* **в.** *место где се гаје одабране врсте биљака за расад, расадник.* **3.** бот. *в. маточина.*

ма̏тнӣ, -ā, -ō *који се односи на мат*[1]: ~ мрежа, ~ напад, ~ позиција, ~ удар.

ма̏тор, -а, -о **1. а.** *који има доста година, који је зашао у године; који је прошао доба живота које се сматра погодним за нешто, престар за нешто (обично за удају, одн. женидбу):* ~ човек; ~ девојка, ~ момак. **б.** *који има пуно година, стар, остарео, оматорио (о животињама, ређе о биљкама):* ~ коњ, ~ пас. **в.** *који је изишао из детињства, који је већ одрастао, стасао, скоро зрео (о детету).* **2.** *који је као код старе или старије особе, својствен старој или старијој особи:* рећи матором гласом, имати ~ поглед, издвајати се својим матором самопоуздањем. **3.** (одр., у именичкој служби) разг. и фам. **а.** м *отац (обично у поодмаклим годинама)* **б.** ж *мајка (обично у поодмаклим годинама).* **в.** м *муж, супруг (обично старији).* **г.** ж *жена, супруга (обично у поодмаклим годинама).* **д.** м *старији човек, старац, маторац.* **ђ.** *старије дете у односу на млађе:* онај матори, она матора.

мато̀рāћ, -а́ћа м разг. и експр. *в. маторац (а и б).*

мато́рац, -рца м (инстр. -рцем) разг. и експр. **а.** *човек у поодмаклим годинама, матор, стар човек; одрастао, зрео човек.* **б.** *одрастао, велики дечак; прерано сазрео, стармали дечак.* **в.** *стари, одрастао мужјак животиње.*

мато̀рӣње с зб. (мн. ø) експр. *маторе, старе особе; одрасле, зреле особе.*

ма̏торити, -ӣм несвр. [гл. им. ма̏торēње с] *постајати матор, старити.*

ма̀тōрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1. а.** разг. *жена у поодмаклим годинама, матора, стара жена; одрасла, зрела женска особа.* **б.** разг. и фам. *одрасла, велика, зрела девојчица; девојчица старија од друге деце у породици; паметна, стармала девојчица.* **в.** *стара, одрасла животиња (женка) и име таквој животињи.* **2.** пчел. *матична, стара кошница, из које се роје нови ројеви пчела, кошница мати.*

мато́рко м *в. маторац.*

ма̏торо прил. *као матора, стара особа, старачки; као одрасла, зрела особа, озбиљно, зрело, паметно.*

ма̏торōст, -ости ж *особина и стање онога који је матор, онога што је маторо, старост.*

ма̏точика и **мато̀чика** ж бот. *вишегодишња зељаста медоносна биљка* Melittis melissophyllum *из ф.* Labiate, *која се употребљава у пчеларству и за справљање етеричних уља.*

ма̏точина и **мато̀чина** ж бот. *вишегодишња зељаста мирисна и медоносна биљка* Melissa officinalis *из ф.* Labiatae, *која се користи у пчеларству, за производњу етеричких уља или као зачинска и лековита биљка.*

ма̏тријархӑлан, -лна, -о (обично одр.) *који се односи на матријархат:* матријархална заједница, матријархални односи.

матрија̀рхӑт, -а́та м лат.-грч. ист. *степен развитка људског друштва у родовској заједници, у којем се сродство рачунало и заједница формирала по женској линији и у којем је жена имала примарну улогу у домаћинству и роду;* уп. патријархат.

матри̏кула ж лат. **1.** *пописна, матична књига (са списковима имена, прихода, урађених послова и др.).* **2.** *морнарски документ, исправа за пловидбу.*

ма̏трикулӑрнӣ, -ā, -ō *који се односи на матрикулу:* матрикуларни послови.

ма̏трица ж фр. **1. а.** штамп. *калуп за изливање штампарских слова, новца и др.; клише.* **б.** техн. *калуп с обликом предмета који се израђује и помоћу којег се тај предмет (најчешће метални) обликује.* **2.** техн. *посебна врста папира, фолије и сличних материјала с којих се, различитим поступцима, може умножавати текст, цртеж и сл.* **3.** техн. *в. навртањ;* уп. навртка. **4.** мат. *уређен двоструки низ бројева који се записује у облику правоугле таблице са хоризонталним редовима (врстама) и вертикалним редовима (колонама).*

ма̏тричнӣ, -ā, -ō у изр. **~ штампач (~ принтер)** *периферијски уређај рачунара који користи групу покретних иглица (обично 9 или 24) за штампање слова и других знакова.*

ма̀трōз, -о́за м нем. *морнар, бродар.*

матро́на ж лат. **а.** *старија угледна удата патрицијска жена код старих Римљана.* **б.** (често ир.) *угледна, отмена старија жена, госпођа.*

ма̀трōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на матроне:* ~ углед.

ма̀трōскӣ, -ā, -ō *који се односи на матрозе, морнарски:* ~ блуза, матроске игре и забаве, матроски послови.

матру́на ж бот. **а.** *у мн.: род вишегодишњих зељастих биљака* Acanthus *из ф.* Acanthaceae *(у јд.: биљка из тога рода).* **б.** *назив за поједине врсте тога рода*: A. longifolius, A. mollis.

мату́ра ж лат. *завршни школски испит, најчешће онај који се полаже после завршене гимназије или средње стручне школе.* • ист. **велика ~** *у некадашњем школском систему назив за матуру која се полагала после завршетка осам разреда гимназије.* **мала ~** *испит који се у некадашњем школском систему полагао после завршетка четири разреда гимназије или одговарајуће стручне школе.*

ма̏турӑлнӣ, -ā, -ō *в. матурски.*

мату̏рант м *ученик завршног разреда гимназије или средње стручне школе; ученик који полаже матуру.*

мату̏ранткиња (мату̏рантица) ж *ученица завршног разреда гимназије или средње стручне школе; ученица која полаже матуру.*

мату̏рантскӣ, -ā, -ō *који се односи на матуранте.*

матури́рати, -у̀рӣрам свр. и несвр. *положити, полагати матуру.*

ма̀тӯрскӣ, -ā, -ō *који се односи на матуру*: ~ задатак, ~ испит, ~ сведочанство.

мâтушка ж рус. хип. *мајка, мајчица (обично о Русији).*

ма̏ћеха ж *очева жена у односу на његову децу из претходног брака.*

ма̏ћехӣнскӣ и **ма̏ћехинскӣ,** -ā, -ō **а.** *који се односи на маћеху (својствен маћехи и др.)*: ~ нега. **б.** фиг. *суров, бездушан, немилосрдан:* ~ однос, ~ поступак.

ма̏ћехӣнски и **ма̏ћехински** прил. *на маћехински начин, као маћеха; сурово, бездушно, немилосрдно и сл.:* ~ казнити, ~ поступати; ~ отерати.

ма̏ћехӣнство и **маћехи́нство** с *положај жене-маћехе; однос маћехе према пасторчету; маћехински осећаји и поступци.*

ма̀ћи (ма̏ћи) и **ма̀кнути,** ма̀кнēм (аор. ма̀кох, ма̀че и ма̏че (ма̀кнух, ма̀кнӯ); р. пр. ма̀као, ма̀кла (ма̀кла) (ма̀кнуо, -ула)) свр. **1. а.** *померити с неког места, помаћи; преместити мало даље, с једног места на друго:* ~ руку, ~ орман, ~ столицу. **б.** *уклонити, одстранити; скинути, смаћи:* ~ старо покућство, ~ рушевине; ~ завесе, ~ црнину. **в.** *удаљити с неког положаја, сменити, смаћи.* **г.** *ставити ван употребе, одстранити:* ~ латински језик као службени. **д.** *убити, уморити, смаћи.* **2.** нар. *ударити, млатнути, лупити, треснути, распалити (некога).* **3.** нар. и разг. *украсти, дићи.* **4.** *повести, одвести, одвући (некога); повести, покренути (војску).* **5.** (нечим) *мрднути;* уп. мрдати (1а). **6.** *в. маћи се (1).* ■ **~ се 1. а.** *покренути се, померити се, помаћи се.* фиг. (често негирано) *(уз)напредовати, одмаћи.* – Тамошња приповетка није се макла од онога што су дали Кочић и Ћоровић. **б.** *кренути, поћи; отићи, отпутовати.* – Куд год се макла, она виђаше само презриве погледе. **2.** (некоме, ређе нечему) *уклонити се, склонити се (с пута, с места).* – Макни ми се с пута (испред очију)! • **не ~ ни прстом** *не учинити, не предузети ништа, не потрудити се око нечега, остати пасиван;* уп. и под мрднути (изр.).

маћух- *в. маћех-.*

ма̏ћухица ж бот. *врста украсне биљке* Viola tricolor *из ф.* Violaceae *(у народу позната и као „даниноћ").*

мâћушка ж *в. матушка.*

ма̏ӯ и **ма̀у** узв. *узвик којим се подражавају мачји гласови.*

ма̀узер м **а.** *врста малокалибарског аутоматског пиштоља (по немачком конструктору П. Маузеру).* **б.** *в. маузерка.*

ма̀узēрка ж *врста једнометне или брзометне пушке.*

маузо̀лēј, -е́ја м грч. *монументална надгробна грађевина, одн. гробница, подигнута најчешће у част неког владара.*

ма̏ӯк м *глас којим се оглашава мачка, мачји глас; маукање.*

мау̏кати, ма̀учēм и **мау́кати,** ма̀ӯчēм несвр. *оглашавати се мауком (о мачки или некоме ко опонаша, подражава мачку);* уп. мијаукати.

мау̏кнути, ма̀укнēм и **мау́кнути,** ма̀ӯкнēм *свр. према маукати.*

ма̀фија (мâфија) ж итал. **а.** *тајна сицилијанска криминална организација, која делује и у САД.* **б.** *уопште организована разбојничка, криминална, лоповска и сл. организација, дружина, група, банда.*

мафѝјāш, -а́ша м *припадник мафије.*

мафѝјāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на мафију и мафијаше:* ~ породица, мафијашка правила.

мафија́штво с *делатност мафије, организовани криминал.*

мâфиш м тур. кув. *врста слаткиша од прженог теста.*

мâх, мâха и ма̀ха м (мн. ма́хови и ма̀хови) **1.** *брз и слободан, најчешће широк покрет руком или нечим у руци кроз простор; замах.* **2.** *тренутак, фаза када се нарочито испољава снага, интензитет неке физичке појаве, радње и сл., неког расположења, осећања и сл., нагли надолазак, налет, удар;* уп. размах: махови ветра, махови радости. **3. а.** *снага; снага деловања.* **б.** *простор и положај погодан за неку радњу; држање, став при некој радњи (обично при неком кретању):* имати маха за прескакање. **в.** *покретач, подстицај, мотив:* амбиција као нагон и ~. **4.** *час, тренутак, моменат:* у први ~, у тај ~. • **да(ва)ти (пустити, пуштати) маха** 1) *пружити, пружати прилику, могућност, омогућити, омогућавати; да(ва)ти подстрек, подстицај, подстаћи, подстицати.* 2) *допустити, допуштати да се испоље осећања, расположења, жеље и сл., да(ва)ти одушке.* **дати маха ногама** *потрчати, побећи, утећи.* **на махове** *с прекидима, неравномерно; с времена на време, понекад, повремено.* **у два (три и сл.) маха, у неколико (више и сл.) махова** *у два (три и сл.) наврата, прилике, у*

неколико (више и сл.) наврата. **узети, узимати маха** *разви(ја)ти се у већој мери, (про)ширити се, повећа(ва)ти се и сл.; преовлада(ва)ти.* **у (на) један мах** *истовремено, одједном.*

ма̏х м физ. *јединица за мерење брзине надзвучних летелица (авиона и ракета) (по аустријском физичару и филозофу Е. Маху).*

маха̀го̄н, -о́на м бот. *в. махагони.*

махаго́ни, -ија м (инстр. -ијем) бот. *дрво из рода* Swietenia *из ф.* Meliaceae, *које се употребљава за израду финијег намештаја.*

махаго́нијев, -а, -о *који припада махагонију, који се односи на махагони:* ~ дрво, ~ плод.

махаго́нӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на махагони, који је од махагонија:* ~ намештај, ~ сточић.

маха̀го̄нскӣ, -а̄, -о̄ *в. махагонијски;* уп. махагон: ~ дрво.

ма̀хала и **маха̀ла** ж тур. **а.** *део вароши, кварт, четврт.* **б.** *мања насеобина у оквиру неке целине (заселак и сл.).*

ма̀халица и **маха̀лица** ж *дем. од махала.*

ма̀халскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на махалу (који је из махале и др.):* ~ девојка, ~ џамија.

ма̀хаљанин (мн. -а̄ни) и **маха̀љанин** (мн. -ани) м *онај који живи у махали, становник махале.*

ма̏хараџа и **махара̀џа** м (мн. ж) *индијска владарска титула.*

ма́хати, ма̂ше̄м *несвр. према махнути (1).*

ма̀хер и **ма̏хер** м нем. разг. *врло вешт, спретан човек, човек који се сналази у свакој ситуацији; мајстор, стручњак за нешто.*

ма̏хина̄лан, -лна, -о *који се дешава без учешћа воље, свесті; који се врши без удубљивања и размишљања, по навици, механички:* ~ покрет.

ма̏хина̄лно прил. *на махиналан начин, без учешћа воље, без размишљања о ономе што се ради, несвесно, механички:* ~ отпоздравити, ~ радити.

махина́ција ж *поступак којим се на непоштен (обично и незаконит) начин остварује нешто, подвала, превара.*

ма̀хнит, -а, -о **1.** *умно поремећен, умоболан, луд.* **2.** *оболео од беснила, бесан, побеснео:* (као) ~ пас. **3. а.** *који је дивље ћуди, неукроћен, бесан (о животињама); разјарен, распомамљен, побеснео (о животињама и људима).* **б.** *који се предаје страстима, нагонима, јаким емоцијама; безумно храбар.* **в.** *при којем се губи присебност, разборитост, разум; бесмислен, апсурдан, наопак:* ~ жеља, ~ занос; ~ осетљивост. **г.** *испуњен жестином, силовит, жесток; буран, френетичан:* ~ борба; ~ одобравање. **д.** *врло снажан, јак; неконтролисан:* ~ звоњава; ~ ритам. **ђ.** *који дивља, бесни, буран; бујан, плах:* ~ ветар; ~ река. **4.** (за неким, нечим) *занет, опседнут љубављу (према некоме, нечему).*

махнѝтати, -а̄м и **махни́тати,** ма̀хнӣта̄м несвр. **1.** *постајати махнит, лудети.* **2. а.** *бити изван себе, понашати се махнито, сумануто; лудирати се, лудовати.* **б.** *дивљати; беснети.* **3.** (за неким, ређе за нечим) *безумно волети (некога), лудети (за неким).*

ма̀хнито прил. *на махнит начин: лудо, безумно; бесно; силовито, жестоко; бесомучно:* ~ се вртети око себе; ~ волети (некога); ~ наваљивати; ~ фотографисати.

ма̀хнито̄ст, -ости ж *стање и особина онога који је махнит, онога што је махнито.*

ма́хнути, ма̂хне̄м свр. (уп. манути се) **1.** непрел. **а.** *учинити покрет руком (ногом, главом и сл.) или неким предметом у руци;* уп. замахнути (1). **б.** *покретом руке или главе дати неки знак или изразити неки став; таквим или сличним покретом поздравити некога, јавити се некоме.* **2.** прел. **а.** *пустити, оставити некога на миру, престати узнемиравати.* **б.** *престати мучити некога, проћи.* – Чама њега махну. **в.** *одустати од нечега, оставити.* – Махнуо бих све да сам могао!

ма̀ховина и **ма̏ховина** ж бот. **а.** *у мн.: разред виших биљака бесцветница* Bryophsta, *које имају ризоиде уместо корена и размножавају се спорама (у јд.: биљка из тога разреда).* **б.** зб. *такве биљке (обично врсте родова* Bryum *и* Mnium) *као растиње које прекрива кору дрвета, камења на влажним местима и др.*

ма̀ховинаст и **ма̏ховинаст,** -а, -о **1.** *који је као маховина, сличан маховини:* ~ брада, ~ трава. **2.** *обрастао, прекривен маховином:* ~ стена.

ма̀ховица и **ма̏ховица** ж бот. *в. клуква.*

ма̏ховња̄к, -а и **махо̀вња̄к,** -а́ка м зоол. *у мн.: ситушне морске и слатководне животиње, бескичмењаци,* Bryoza, *које тиме што живе у колонијама причвршћене за подлогу подсећају на маховину (у јд.: таква животињица).*

ма̂хом и **ма̏хом** прил. *већином, углавном, претежно; обично, најчешће:* ~ млади, ~ пензионери.

ма̀хо̄нија ж бот. *украсни северноамерички зимзелени шиб* Mahonia aquifolium *из ф.* Berberidaceae.

ма̀хо̄рка ж рус. *врста лошег, јефтиног дувана;* уп. крџа[1].

ма̀хуна ж **а.** бот. *једноплоднички суви плод биљки махунарки који се састоји од целулозног омотача и семена,* legumen. **б.** мн. *такви млади, зелени плодови (грашка, боранија и др.) који се употребљавају за јело; јело од тих плодова.*

маху̀на̄рка ж бот. *у мн.: ред биљака са махунастим плодом* Leguinose, *у које спадају мимозе, лептирњаче и* Caesalpinaceae.

ма̀хунаст, -а, -о *који има плод махуну (о биљкама).*

ма̀хуница ж лат. **1.** *дем. од махуна (а); махуна (а).* **2.** (и маху̀ница) **а.** *в. махунарка.* **б.** *патуљаст жбун* Empetrum nigrum *из. ф.* Empetraceae.

ма̀хӯнка ж бот. *вишегодишња биљка* Biscutella laevigata *из ф.* Cruciferae.

маху̀њача ж бот. **1.** (питома ~) *мачков брк* Nigella damascena. **2.** *в. махунарка.*

ма̏ц 1. (и ма́ц, ма̀ц или сл., обично поновљено) *узвик којим се дозива (или, ретко, тера) мачка.* **2.** *узвик којим се изражава одбијање: нема ништа од тога, нећеш добити ништа и сл.*

ма̏ца ж итал. *тешки или тежи гвоздени чекић раван на оба краја, мацола;* уп. бат и маљ.

ма́ца[1] ж **1.** *дем. и хип. од мачка (1).* **2.** бот. **а.** *гроздаста цваст неких биљака слична класу, са ситним, млохавим цветовима, реса.* **б.** *в. кунадра.* **в.** *пупољак на врби из којег се развијају листићи; гранчица са таквим пупољцима.* • **доћи ће ~ на вратанца** *биће прилике да се узврати на исти начин, истом мером (каже се кад ко одбије нечију молбу, не испуни нечију жељу и сл.).* **појела ~** *каже се кад се констатује да нечега нема, а мислило се, очекивало да тога има.*

ма́ца[2] ж *хип. од матица (1а).*

маца̀клӣн, -и́на м зоол. *у мн.: гуштери из пор.* Geckonidae, *који су особени по томе што испуштају гласове (у јд.: такав гуштер).*

ма̀цан м **1.** *хип. од мачак.* **2.** жарг. *згодан, привлачан мушкарац;* уп. мачка (3).

ма̀цати (се), -а̄м (се) свр. и несвр. *доби(ја)ти, разви(ја)ти маце (о врби, лески и сл. дрвећу).*

мацера́ција ж лат. технол. *растварање, растапање чврсте материје (пре свега биљног или животињског порекла) нарочитим поступком (дужим деловањем неке течности и др.).*

ма́цин, -а, -о **1.** *који припада маци*[1], *који се односи на мацу*[1]. **2.** *као први део синтагматских назива:* ~ метвица, ~ реп, ~ сребро, ~ стакло, ~ трава.

ма́цити, ма̂ћи(м) несвр. *доносити на свет, котити (мачиће).* ■ **~ се** *доносити на свет мачиће, котити се (о мачки).*

ма̀цица и **ма́цица** ж *дем. од маца*[1].

маџо̀ла и **мацо́ла** ж итал. *в. ма̏ца.*

ма̏ч, ма̀ча м (инстр. ма̀чем; мн. ма̀чеви, песн. ма̀чи) **1. а.** *некадашње хладно оружје са равном и дугом двосеклом оштрицом причвршћеном за балчак; одговарајући спортски реквизит ко-*

ји се употребљава на мачевалачким такмичењима. **б.** фиг. *оружана сила:* заснивати (државну) моћ, власт на мачу. **2.** зоол. *морска риба* Trachypterus taenia *из пор.* Trachypteridae. • **Дамоклов ~** *несрећа која стално прети, непрестана опасност.* **двосекли ~, ~ с(а) две оштрице** *ризична ситуација са крајње неизвесним исходом, који врло лако може добити нежељен, неочекиван обрт.* • **бити ~ (у нечијим рукама)** *послужити као нечије оружје.* **виси му (Дамоклов) ~ над главом** *налази се у тешком, критичном положају, прети му опасност.* **вратити мач у корице** *прекинути борбу, сукоб, свађу, непријатељство.* **извући (потегнути и сл.) мач, латити се мача** *започети борбу, битку, сукоб, латити се оружја.* **огњем и мачем** *применом силе, насиљем, силом.* **укрстити мачеве** *ступити у окршај, обрачун с неким.*

ма́чак, -чка м (мн. ма́чкови (ма́чци)) зоол. *мужјак мачке, мачор;* фиг. *лукав, препреден човек, препредењак:* стари ~. • **везати мачку за (на, о) реп** *одбацити као бесмислено, апсурдно, излишно или безвредно.* **извући мачку реп, повући мачка за реп** *лоше се провести, лоше проћи.* **много је мачку говеђа глава** *превише је то за њега.* **обилазити као ~ око вреле (вруће) каше** *в. под каша.*

ма̀чаха ж бот. *полужбун* Genista germanica *из ф.* Papilionaceae.

Ма̑чва ж *равничарско подручје на западу Србије између Саве и доњег тока Дрине.*

Ма́чванин м (мн. -ани) *становник Мачве; онај који је из Мачве.*

Ма́чва̄нка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1.** *становница Мачве; она која је из Мачве.* **2.** (ма́чва̄нка) *врста народног кола.*

ма́чва̄нскӣ и **ма́чванскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на Мачву.*

ма̏че, -ета с (супл. мн. ма̏чићи м; зб. им. ма̏ча̄д ж) **1.** *младунче мачке.* **2.** фиг. *реч одмила, обично за децу или другу вољену млађу особу.* • **нема ни кучета ни мачета** *нема нигде никога свога, нема ко да се брине и стара о њему, сам је.*

мачѐвалац и **ма̏чевалац,** -ваоца м (ген. мн. -ла̄ца̄) *онај који се с неким мачује, бори мачем; спортиста, такмичар у мачевању.*

мачѐвалачкӣ и **ма̏чевалачкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на мачеваоце:* ~ клуб, ~ став, ~ такмичење.

мачѐва̄лка и **ма̏чева̄лка** ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа мачевалац.*

ма̏чевати, -чује̄м и **мачѐвати,** ма̀чује̄м несвр. *в. мачевати се.* ■ **~ се** *борити се мачевима; такмичити се, надметати се у борби мачевима.*

мачѐносац, -сца м *в. мачоноша.*

маче́нце -ета с (мн. ø) *дем. и хип. од маче.*

мачѐта ж шп. *врста широког и дугачког ножа (обично у земљама Латинске Америке) за крчење шикаре, сечење шећерне трске и др.*

мачѐтина[1] ж *аугм. и пеј. од мачка;* уп. мачкетина.

мачѐтина[2] и **ма̀чина** ж *аугм. и пеј. од мач.*

ма̀чинац и **ма̀чинац,** -ӣнца м **1.** зоол. *морска риба* Cepola rubescens *из пор.* Cepolidae. **2.** бот. **а.** *украсна биљка* Gladiolus byzantinus *из ф.* Iridaceae. **б.** *гладиола, сабљичица* Gladiolus communis. **в.** *в. перуника.*

ма̀чић м **1.** *дем. и хип. од мач.* **2.** бот. **а.** *украсна средоземна биљка* Hermodactulus tuberosus *из ф.* Iridaceae. **б.** *украсна биљка* Sisurinchium angustofolium *из ф.* Iridaceae. **в.** *в. мачинац (2б).*

ма̏чјӣ (ма̏чијӣ), -а̄, -е̄ **1.** *који се односи на мачку, мачке (који припада мачки, мачкама, који је као код мачке, својствен мачкама и сл.):* ~ корак, мачје очи, ~ ћуд. **2.** *као први део синтагматских назива (најчешће биљака):* ~ брк, ~ детелина, ~ зеље, ~ кашаљ, ~ метвица, ~ трава итд. • **~ око** (обично у мн.) *флуоросцентна плочица, стакло и сл. на стубићима постављеним на ивицама аутомобилских путева, на приколицима, запрежним колима, бициклима, вратима аутомобила и др. која ноћу под светлосним снопом сија ради бољеуочљивости ивице пута или објекта на којем се налази.*

ма̏чка ж (дат. ма̏чки; ген. мн. ма̏ча̄ка̄) **1.** зоол. **а.** *домаћа животиња (са већим бројем врста), сисар* Felis domestica *из пор.* Felidae. – Прешла му мачка пут (задесиће га нека несрећа). **б.** *у мн.: породица звери* Felidae, *у које спадају домаћа и дивља мачка, лав, леопард, рис, тигар и др. (у јд.: звер из те породице).* **2.** фиг. жарг. *згодна, привлачна женска особа.* **3.** *крзно као део женске одеће;* уп. лисица (2). **4.** *в. сидро.* **5.** зоол. *назив за разне врсте морских риба хрскавичњача из пор.* Scyllidae *из реда морских паса:* ~ бледица, мала (морска) ~ Scyllium canicula; ~ мркуља Scillium stellare; црноуска ~ Pristurius melanostomus. • зоол. 1) *назив за разне врсте, расе мачака (1):* **ангорска ~; дивља ~** Felis calus; **домаћа ~; египатска ~; китајска ~; либијска ~** и др. 2) *назив за разне врсте морских риба;* уп. мачка (5). 3) *назив за неке врсте и родове мајмуна:* **белоока морска ~** Cercopithecus Juliginosus *из пор.* Cercopithecidae; **зелена морска ~** *зелени заморац;* **морска ~** *род* Cercopithecus; **риђа морска ~** Cercopithecus seniculus *из пор.* Cercopithecidae. • бот. **жута ~** *вишегодишња биљка* Linaria dalmatica *из ф.* Srophulariaceae. • **вући се као пребијена ~** *кретати се споро и тешко, с муком, једва се кретати.* **игра мачке и миша** *игра, поигравање, борба и сл. некога ко је у великој предности, надмоћи, некога ко је много супериорнији, јачи, спретнији и сл. с неким ко је инфериоран, слаб, подређен, немоћан.* **као пас (миш) и ~ живети (пазити се, слагати се** и сл.) *бити у сталној међусобној завади, свађи, непријатељству.* **купити, куповати мачку у џаку (у врећи)** *купити, куповати нешто непознато, нешто што се не може претходно видети, проверити, проценити и сл.; упустити се, упуштати се у нешто неизвесно, непознато и ризично.* **не видети ни белу мачку** разг. *ништа не видети (обично кад се жели истаћи да је неко врло уморан, исцрпљен и сл.).* **ноћас ће миш (пас) и ~ спавати заједно** *биће врло хладно, велика хладноћа, студен.* **обилазити (око нечега) као ~ око вруће каше** *в. под каша.* **пребити (претући) некога као мачку** *јако истући, изударати, испребијати.*

ма̏чка̄р м презр. **1.** *онај који држи, гаји мачке, љубитељ мачака.* **2.** *назив за Италијана (јер неки Италијани једу мачје месо).*

ма̏чкаст, -а, -о **а.** *који је као код мачке:* мачкасте очи. **б.** *који је као мачка, витак, умиљат, згодан и сл. (обично о девојкама).*

ма̏чкасто прил. *као мачка (гипко, окретно, лукаво, препредено и сл.).*

мачкѐтина ж *пеј. (аугм.) од мачка.*

ма̏чкица ж **1.** *дем. и хип. од мачка.* **2.** разг. *назив одмила за драгу женску особу (обично девојчицу).*

мачко̀јед м *в. мачкар (2).*

ма̀чкуља ж зоол. *у мн.: општи назив за неколико врста морских риба из рода* Blennius *(у јд.: риба тих врста, одн. из тога рода).*

мачку̀љица ж зоол. *у мн.: општи назив за разне врсте морских риба из рода* Blennius *(у јд.: риба тих врста, одн. из тога рода).*

ма̏чо шп. жарг. **1.** м непром. *добро грађен, привлачан мушкарац и велики заводник, прави мушкарац, мушкарчина.* **2.** *као први део полусложеница са значењем „прави мушки и заводнички":* мачо-корак, мачо-поглед, мачо-тип, мачо-фрајер.

ма̏човати (се), -ује̄м (се) и **мачо̀вати (се),** ма̀чује̄м (се) несвр. *в. мачевати (се).*

мачо̀носац, -сца м (мн. м) и **мачо̀ноша** м (мн. ж) **1.** *онај који има, који носи мач.* **2.** ист. *припадник једног средњовековног немачког витешког реда основаног у време крсташких ратова.*

ма̀чо̄р, -о́ра м (понекад с хип. нијансом) *мужјак мачке, мачак.*

ма̀чо̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на мачоре:* ~ вилица, два мачорска ока.

ма̀чо̄рски прил. *на мачорски начин, попут мачора, као код мачора и сл.:* ~ жуто око.

ма̀чуга ж *в. мочуга (1а).*

мачу̀рина ж *пеј. (и аугм.) од мачка.*

Маџар(-) *в. Мађар(-).*

маџар- *в. мађар-.*

ма̀ша ж тур. **1.** *в. ватраљ.* **2.** (обично мн.) *в. машице.*

ма́шак, -шка м **1.** *пепељаста превлака на свежем зрелом воћу (шљиви, грожђу и др.).* **2. а.** *меко, пахуљасто, фино перје, паперје.* **б.** *врло танке, фине, меке длачице, маље.*

ма̏шати се, -а̄м се несвр. **1. а.** (нечега, за нешто) *посезати руком за нечим, узимати у руке нешто, хватати:* ~ књиге, ~ ножа. **б.** *прихватати се, лаћати се (неког посла, рада и сл.).* **в.** (нечега) фиг. *посезати за нечим, стремити, тежити нечему (неухватљивом, недостижном и сл.).* **2.** *прихватати се (јела и пића), служити се (јелом и пићем), узимати (јело и пиће).* **3.** *кретањем долазити, достизати, доспевати (негде, до неког места).*

маши́на ж фр. (нем.) **1.** техн. **а.** *општи назив за више или мање сложен технички уређај састављен од непокретних и покретних делова којим се, претварањем једне енергије у другу, одн. једног облика енергије у други, врше жељене радње;* уп. строј: електрична ~, парна ~, ротациона ~ итд. **б.** *општи назив за разне врсте механичких справа, апарата који служе као оруђе за одређене намене:* писаћа ~, рачунска ~, шиваћа ~, ~ за прање рубља и др. **2.** *назив за разне врсте моторних и сл. возила: локомотива, авион, аутомобил и сл.* **3.** фиг. *в. машинерија (3):* државна ~, ратна ~. **4.** фиг. **а.** *онај који нешто ради механички, као аутомат, робот.* **б.** *онај који нешто ради брзо и прецизно, без погрешке, застоја, замора и сл.* • **гласачка ~** пеј. *група (обично већинска) у неком политичком телу (нпр. скупштини) која, повезана заједничким интересима или под нечијим утицајима, увек гласа на исти, одређени начин.* **паклена ~** *диверзантска направа са експлозивом, упаљачем и сатним механизмом за одређивање момента деловања.*

маши̏на̄рница ж *просторија, одељење са машинама, постројењима, стројарница.*

маши́нац, -нца м разг. **1.** *машиниста, стројар; онај који је запослен, који ради у машинској индустрији, машиноградњи.* **2.** *студент машинског факултета; машински инжењер.*

ма̀шинбрава̄р м *занатлија квалификован за одржавање и поправке механизма машина.*

ма̀шинбрава̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на машинбраваре:* ~ алат, ~ занат, ~ посао.

машинге̏ве̄р, -е́ра (маши̏нгеве̄р, -а) м нем. вој. *в. машинка.*

машине̏рија ж нем. (фр.) **1.** (обично зб.) *машина, механички уређај, одн. скуп таквих уређаја, механизација; машински парк.* **2.** *унутрашњи механизам (мотор и др.) којим се неки уређај, направа, апарат и др. ставља у покрет, врши нека радња и сл.* **3.** фиг. *државна, ратна, војна, партијска и др. организација, установа и сл., обично као сложени систем међусобно чврсто повезаних и дириговани служби, које функционишу сложно и усклађено:* пропагандна ~, ратна ~.

маши̏нист(а), -е̄ м (мн. -сти) **а.** *особа квалификована за управљање, руковање одређеним машинама;* уп. стројар. **б.** *в. машиновођа.*

маши̏ница ж *дем. и хип. од машина; мала, обично ручна машина, уређај, апарат, направа и сл.:* ~ за шишање.

ма̀шӣнка ж (дат. -нци и -нки; ген. мн. -кӣ) вој. *врста лаког аутоматског оружја погодног за блиску борбу, аутомат.*

машино̀вођа м (мн. ж) *онај који управља локомотивом, возач локомотиве.*

машиногра́дња ж *производња машина као индустријска грана, машинска индустрија.*

ма̀шӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на машине, који је у вези с машинама; који се односи на машинство; индустријски:* ~ индустрија, ~ уље; ~ факултет; ~ производња.

ма̀шӣнски прил. *машинама, помоћу машине (машина), на машини (машинама):* ~ обрадити, ~ чешљана вуна.

маши́нство с **1.** *наука о конструисању, производњи и коришћењу машина; машинска струка као грана технике.* **2.** *машинска индустрија, машиноградња.*

ма̏шити се, -ӣм се свр. **1. а.** (нечега, за нешто) *посегнути (за нечим), дохватити (нешто) (руком, узимајући у руке), ухватити се (за нешто):* маши се за новчаник. **б.** (у нешто) *ставити, гурнути, завући (руку) (обично у џеп).* **2.** *прихватити се, латити се (неког посла, рада и сл.).* **3.** *прихватити се (јела и пића), послужити се (јелом и пићем), узети (јело и пиће).* **4.** *кретањем доћи, достићи, доспети (негде, до неког места), дочепати се (неког места).*

ма̀шице, ма̏шӣца̄ ж мн. **1.** *једноставна двокрака метална направа за хватање или разгртање жара.* **2.** фиг. *онај који служи као нечије оруђе у спровођењу неких, обично рђавих, намера, планова и др.*

ма̑шка ж *штап, палица којом се у игри одбацује клис; штап, палица у појединим играма с лоптом и неким другим играма.*

ма̀шкара ж итал. **1. а.** *особа с маском на лицу; маскирана или прерушена особа уопште (обично на карневалима, маскенбалима и сл.).* **б.** фиг. пеј. *ружна, неукусно обучена особа; накинђурена, нападно одевена особа.* **2.** *маска за лице, образина, кринка.* **3.** мн. *весела поворка маскираних лица; забава која се, с поворкама маскираних лица, одржава у време поклада и месојеђа, карневал.*

машкара́да ж итал. **1. а.** *карневалска поворка.* **б.** *маскенбал.* **2.** фиг. *ружан, недостојан поступак, брука, лакрдија, изматација, спрдња.*

ма̀шна (ма́шна) ж (ген. мн. -нӣ) нем. **1.** *узани, дугуљасти комад финије тканине који се обавија око врата испод крагне на кошуљи или блузи и везује спреда, под грлом, у чвор, кравата.* **2. а.** *лептирасто свезана трака, пантљика, обично од финијег материјала, која се као украс носи на женским и дечјим хаљинама, у коси и сл.* **б.** *таква и тако свезана трака, пантљика којом се украшавају различити предмети (нпр. поклони).* **в.** *уопште лептирасто свезана петља (од канапа, пертли и сл.).*

ма̀шница (ма́шница) ж *дем. и хип. од машна.*

ма́шњача ж зоол. анат. *тртична жлезда код птица, која лучи маст за премазивање перја; уопште жлезда која лучи масне материје.*

ма̀шта и **ма̏шта** ж **а.** *способност дочаравања, замишљања ствари, догађаја, представа и др. у мислима независно од непосредних, реалних опажања, уобразиља, фантазија, имагинација.* **б.** *представа, слика о нечему дочарана, створена у мислима, фантазија, замисао, фикција, имагинација.*

ма̀штав и **ма̏штав,** -а, -о *који је плод нечије маште, измишљен; обузет, понесен, подстакнут маштом; маштовит:* у маштавим сликама; на маштавим крилима; у маштавим бајкама.

ма̀штаво и **ма̏штаво** прил. *као у машти, нестварно, фантастично.*

ма̀штаво̄ст и **ма̏штаво̄ст,** -ости ж *особина оног што је маштаво; машта, фикција.*

ма̀шталац и **ма̏шталац,** -таоца м *онај који машта, који је склон маштању, маштар; сањар, занесењак.*

ма̀штало с (м) (мн. с) *онај који много машта, који се превише заноси маштаријама, сањар.*

машта̀нија ж (обично у мн.) **а.** *машта, фантазија; маштање, фантазирање.* **б.** *слика, представа створена у машти, плод маште, измишљотина; сновиђење, привиђење;* уп. машта (б).

ма̀шта̄р, -а́ра и **ма̏шта̄р,** -а м *онај који је склон маштању, машталац; сањар, занесењак.*

машта̀рија ж (обично у мн., са пеј. или ир. призвуком) **а.** *представљање, дочаравање ствари, догађаја и др. у мислима, у машти, фантазирање;* уп. машта (а). **б.** *слика коју ствара машта, плод маште, фантазија, измишљотина;* уп. машта (б) и маштанија (б).

ма̀шта̄рскӣ и **ма̏шта̄рскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на маштаре, својствен маштарима; измишљен, нереалан, фантастичан:* маштарске приче.

ма̀штати и **ма̏штати,** -а̄м несвр. **1. а.** *препуштати се машти, интензивно мислити, сањарити (о некоме, нечему).* – Само машта о томе. **б.** *мислити о нечему с надом, вером, веровати, надати се нечему, очекивати (нешто добро, лепо и сл.).* **2.** (нешто) песн. *стварати у мислима, у машти, замишљати.*

маштовит, -а, -о **1. а.** *који има развијену машту, способност маштања:* ~ дете. **б.** *који је резултат такве способности, пун маште:* ~ дело, ~ комбинација. **в.** *створен у мислима, у машти, измишљен, замишљен, нестваран, имагинаран:* ~ појам. **2.** *који је као из маште, као створен у машти, чудан, фантастичан; чудесно, необично леп, изванредан:* маштовити догађаји; ~ водоскок.

маштовито прил. *на маштовит начин, са пуно маште:* ~ замишљени ликови.

маштовитōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својство онога који је маштовит, онога што је маштовито.*

машчина ж *аугм. и пеј. од мâст (1).*

машчуга и **машчура** ж *в. машчина.*

машчурина ж *пеј. (и аугм.) од мâст и машчура.*

мê (обично поновљено, често с различитим нагласком) узв. *узвик за подражавање мекетања, мечања.*

меāндар (меáндар), -дра и **меāндер** (меáндер), -а м (обично у мн.) **1.** *окука, завој који ствара водени ток равничарске реке; кривудави, вијугави ток такве реке, криваја (по имену малоазијске реке Меандер).* **2.** *вијугава шара од непрекинуте линије, траке и сл., која се на једнаким одстојањима увија у облику правоугаоника или спирално; крива линија у таквом орнаменту.*

меāндра (меáндра) ж (обично у мн.) *в. меандар (1).*

меандрирати, меāндрирāм несвр. *тећи кривудаво правећи меандре, кривудати, вијугати (о реци).*

Мèвлӯд, -ýда и **Мèвлуд,** -а м тур. **1.** *муслимански празник посвећен дану Мухамедовог рођења.* **2.** (мевлуд) *хвалоспев, похвала Мухамеду која се тим поводом рецитује, одн. пева у џамијама и верским школама.*

мега- грч. *префиксоид који означава* **а.** *да је нешто велико, увећано и сл.;* уп. мегалит, мегаполис и сл. **б.** *да је изведена јединица мере (најчешће електрична) милион пута већа од основне, означене другим делом сложенице;* уп. мегават, мегаволт, мегатона, мегахерц итд.

мȅгабајт м рач. *јединица у рачунарству за означавање величине меморије, диска, фајла и др. која износи милион бајтова (тачније 1 048 576), одн. 1024 килобајта.*

мȅгавāт и **мȅгават** м физ. *јединица електричне снаге од милион вати* (MW).

мȅгаволт м физ. *јединица електричног напона од милион волти* (MV).

мегàлӣт, -ита м грч. *велики комад, блок стене, громада; такав камен као елемент праисторијских надгробних споменика, жртвеника и сл.*

мегалитичкӣ, -ā, -ō *који се односи на мегалит:* ~ култура.

мегалòман, -а и **мегалòмāн,** -áна м *човек који пати од мегаломаније, грандоман.*

мегаломàнија ж грч. **а.** мед. *психички поремећај који се испољава у болесном веровању у изузетну властиту вредност, величину и сл., лудило величине.* **б.** *прецењивање сопствене моћи, вредности, величине и сл.; тежња за нечим великим, што је изнад властитих могућности, грандоманија; надувеност, уображеност.*

мегалòмāнка ж *женска особа мегаломан.*

мегалòманскӣ и **мегалòмāнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на мегаломанију и мегаломане, грандомански:* мегаломанске идеје, мегаломански снови, мегаломанске тврдње.

мегалòмански и **мегалòмāнски** прил. *на мегаломански начин, као мегаломан:* ~ занесен.

мегаломáнство и **мегалòмāнство** с *мегаломанија, грандоманија.*

мегалосàур(ус) м грч. *врста диносауруса, врло крупног изумрлог гмизавца из мезозојског доба.*

мȅгатона и **мȅгатōна** ж физ. *мера за снагу нуклеарног оружја која одговара снази милион тона класичног експлозива тротила.*

мȅгафōн, -а и **мегàфōн,** -óна м грч. *врста нарочитог уређаја у облику трубе који служи за појачавање гласа говорника.*

мȅгафōнскӣ и **мегàфōнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на мегафон:* ~ узвици.

мȅгахерц м физ. *јединица за означавање фреквенције од милион херца* (MHz).

мèгдāн, -áна м тур. **1.** *борба између два лица (због увреде части, неког спора, ради одмеравања снага и др.), двобој.* **б.** *сукоб противничких снага, окршај, бој, битка.* **в.** фиг. *такмичење, надметање у витешким и др. играма; спортско такмичење, утакмица:* витешки ~; нови ~ Звезде и Партизана. **2.** *место борбе, окршаја, бојно поље, бојиште:* побећи с мегдана. • **има (биће) дана за мегдана** *в. под дан.* **изићи на мегдан некоме** *борити се с неким.* **(по)делити мегдан (с неким)** *обрачуна(ва)ти се с неким у борби, у двобоју и сл.; ухватити (хватати) се у коштац, носити се (с неким, с нечим); одмерити (одмеравати) снаге, такмичити се (с неким) (обично у спорту).*

мèгдāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на мегдан:* ~ одијело.

мегдàнџија м (мн. ж) **а.** *онај који се бори на мегдану; јунак; борац.* **б.** фиг. *онај који је склон кавзи, тучи, кавгаџија.*

Мегéра ж **1.** мит. *једна од трију старогрчких богиња освете.* **2.** (мегера) фиг. **а.** *зла, пакосна, свадљива жена.* **б.** *жена чудовишног, страшног изгледа.*

мèгōн, -óна м физ. *јединица електричног отпора од милион ома* (MΩ).

мêд, мȅда м (мн. ø) **1.** *слатка, густа хранљива маса коју пчеле праве од цветног нектара разних биљака; сам цветни нектар.* **2.** *в. медовина.* **3.** фиг. *милина, сласт.* • **мед(а) да лижеш** *врло је чисто.* ~ **и млеко** 1) **(тече, тећи ће** и сл.) *благостање, изобиље (има, имаће и сл. свега у изобиљу).* 2) **(бити)** *бити питом, смеран, благ; бити веома добар, љубазан према некоме.* **мед му тече из уста (с језика, с усана)** (обично с ир. призвуком) *каже се за онога ко говори лепо, слаткоречиво, ко много, свашта, лепо, примамљиво обећава.* **пала му кашика (секира) у мед** *дошао је до велике добити; задесила га је велика срећа.*

мȅд јек. **мјȅд** ж (мн. ø) *легура бакра и цинка, месинг; бронза; бакар.* • **жута** ~ *месинг.* **црвена** ~ *бронза.*

мéда м (уп. медо) **а.** *хип. од медвед; медвед.* **б.** *дечја играчка у облику медведа.*

мéдак, мéтка м бот. *биљка* Salvia glutinosa *из ф.* Labiate, *која има бео цвет са пуно нектара.*

мèдаља ж фр. (нем.) *плочица, најчешће округла, од злата, сребра, бронзе или сл. метала, са ликом, натписом или симболом, која се додељује некоме* **а.** *као одликовање, орден за постигнуте успехе, заслуге и сл. у рату или миру;* уп. колајна: ~ за храброст. **б.** *као трофеј, обично на украсној траци, најбоље пласираним такмичарима у оквиру неке спортске дисциплине или сл.:* златнā ~. • **два лица исте медаље (бити)** *(бити) једнак, исти, не разликовати се (у карактеру, ставовима, поступцима и др.),* **лице и наличје медаље** *потпуна слика, представа о нечему, добре и рђаве стране нечега.* **(то је) једна страна медаље** *каже се кад се о нечему суди, говори једнострано (и обично повољно), без узимања у обзир и других (обично негативних, мање уочљивих и др.) страна, околности.* **(то је) друга страна медаље** *(постоје и) негативне, неповољне, мање уочљиве и сл. стране нечега, некога (каже се обично као допуна раније изнетог суда, мишљења о нечему, некоме).*

мèдаљица ж *дем. и хип. од медаља.*

медàљōн, -óна м фр. **1. а.** *овална или сл. пљосната кутијица у коју сеставља слика вољене особе, прамен косе и др. или сличан женски накит који се, обешен на ланчићу, носи о врату.* **б.** *уопште округласт пљоснат украсни или други предмет, привезак на ланчићу; амајлија, талисман.* **в.** вој. *округла метална плочица на чијим су странама утиснути лични подаци војника који је носи (обично у рату).* **2.** *овални оквир, рам, удубљење и сл. за слику или портрет.* **3.** фиг. *мања, допадљива, духовита*

књижевна, уметничка целина, одн. творевина. **4.** (обично у мн.) кув. *јело од меса, припремљеног обично у облику овалних, округластих комада, колутова и сл.*

медаљо̀нчић м *дем. и хип. од медаљон.*

мѐдан[1], -дна, -о **1. а.** (обично одр.) *који се односи на мȇд, који је у вези с добијањем, држањем и сл. меда:* медни желудац, медно саће, медни сок, медне ћелије. **б.** *који обилује медом, богат медом, медоносан;* уп. **медовит:** ~ година. **2.** (обично одр.) *в. мѐден (1).* **3.** фиг. (обично песн.) **а.** *пун сласти, сладак, заносан:* медна уста. **б.** *мио, драг.* – У двору је с љубом медном. **в.** *пријатан за слушање, умилан:* ~ глас, ~ песма. **г.** *који представља нешто веома драго, пријатно, који се осећа као нешто пријатно, драго:* из младости медне, санак ~.

мѐдан[2] јек. **мје̏дан,** -дна, -о (обично одр.) *који се односи на мȅд (који је од меди, који садржи мед и сл.):* медни звук, медна кацига.

мѐда̄р, -а́ра и **мѐда̄р,** -а м *онај који по шумама скупља мед дивљих пчела; онај који се бави продајом меда;* уп. пчелар.

меда̀рица ж (обично у синтагми: ~ пчела) *в. радилица.*

мѐдаст, -а, -о *који је боје меда.*

мѐдвед јек. **мѐдвјед** м **1.** зоол. *у мн.: породица сисара* Ursidae, *крупне звери незграпног здепастог тела и густог кудравог крзна (у јд.: звер из те породице):* бамбусни ~ Ailuropus melanoleucus, бели (северни, поларни) ~ Ursus maritimus, мрки (обични) ~ Ursus arctos, црни ~ Ursus americanus и др. **2.** фиг. (обично пеј.) *незграпан, трапав (ређе неотесан или глуп) човек.* • **Велики ~, Мали ~** астр. *сазвежђа од седам сјајних звезда на северном небу* (Ursa Maior, Ursa Minor). **правити од муве медведа** *правити од комарца магарца, преувеличавати.*

медвѐда̄р јек. **медвјѐда̄р,** -а́ра м *човек који по вашарима и другим местима води дресираног медведа, мечкар.*

мѐдведаст јек. **мѐдвједаст,** -а, -о *који је као медвед (крупан, незграпан, трапав и сл.); који је као код медведа.*

мѐдведасто јек. **мѐдвједасто** прил. *као медвед (тромо, трапаво и сл.).* – Кретао се мало медведасто.

мѐдведина јек. **мѐдвједина** ж **1.** *аугм. од медв(ј)ед.* **2.** *медвеђа кожа; крзно од медвеђе коже.*

мѐдведић јек. **мѐдвједић** м *дем. и хип. од медв(ј)ед.*

мѐдведица јек. **мѐдвједица** ж **1.** *женка медведа, мечка.* **2.** зоол. *у мн.: група морских сисара* Monachinae *из пор. туљана (у јд.: морски сисар из те групе).* • **средоземна (далматинска) ~** *морски сисар* Monachus albiventer *из пор. туљана.*

мѐдвеђи јек. **мѐдвјеђи,** -ā, -ō **а.** *који се односи на медведа, медведе, који припада медведу:* ~ зуб, ~ кожа, ~ шапа. **б.** *који је као у медведа, медведаст:* ~ нарав.

Меде́ја (Медѐја) ж мит. *жена грчког јунака Јазона, која је убила властиту децу из освете због мужевог неверства (често као синоним за љубоморну и осветољубиву жену).*

мѐден и **мѐден,** -а, -о **1.** (обично одр.) *који је справљен с медом, од меда; који је попут меда, сладак, укусан и сл. као мед:* ~ вино, медени колачи, медена ракија; ~ пшеница. **2.** *в. мѐдан*[1] *(1 и 3):* медено саће; медене уснице, меденим речима и сл.

мѐден јек. **мје̏ден,** -а, -о **1.** (обично одр.) *в. мѐдан*[2]*:* медени звук звонца, медени оквир. **2.** *који је боје меди, бронзан:* ~ лице.

медѐница[1] ж бот. **1.** (обично у мн.) *жлезда код цвета која ствара и излучује нектар, медник.* **2.** *вишегодишња биљка* Asperula longiflora *из ф.* Rubiaceae.

медѐница[2] јек. **мједѐница** ж *звоно од мȅди, бронзе, које се обично веша стоци о врат, бакаруша; класично звоно уопште.*

мѐдено и **мѐдено** прил. *с медом; слатко као мед;* фиг. *врло љубазно, умилно, фино:* ~ се смеши.

медѐња̄к[1], -а́ка м (обично у мн.) *суви, с медом умешан слатки колачић.*

медѐња̄к[2] јек. **мједѐња̄к,** -а́ка м *прстен од мȅди.*

медѐњача ж **1. а.** *ракија заслађена медом.* **б.** *пљоска или чутура са таквом ракијом.* **2.** агр. **а.** *врста јабуке.* **б.** *врста крушке.* **3.** бот. *врста паразитске гљиве* Armillaria mellea *из ф.* Agaricaceae.

мѐдиева̄лан, -лна, -о лат. (обично одр.) *који се односи на средњи век, средњовековни:* ~ Италија.

медиевали̇̀зам, -зма м *уметничка оријентација ка средњовековним узорима и мотивима.*

медиева̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који изучава средњи век (историчар, историчар уметности и др.).*

меди̇̀е̄вијум (меди̇̀е̄виј, -ија) м *средњи век.*

медиѐвист(а), -ē м (мн. -сти) *в. медиевалист(а).*

мȇдиј, -ија м лат. **1.** *в. медијум.* **2.** *информативно средство (радио, телевизија, новине);* уп. **медијум** (2). **3.** лингв. *тип, одн. категорија глаголског рода, дијатезе, за исказивање радње именоване глаголом која се остварује у оквиру вршиоца; непрелажење радње са вршиоца на неки други објекат (нпр. „бојим се", „дрхтим", „расте" и сл.);* уп. **актив** и **пасив.**

мѐдија̄лан, -лна, -о лат. *који се односи на медиј(ум):* медијалне појаве. • **медијални глаголи** лингв. *глаголи који казују радњу која се не врши вољом субјекта (за разлику од активних), нпр. венути, расти, цветати, одн. волети, мрзети, ценити и сл.*

медија́на ж лат. мат. **а.** *тежишна линија, тежишница троугла.* **б.** *дуж одређена теменом тетраедра и тежиштем наспрамне стране.* **в.** *у теорији вероватноће, једна од карактеристика расподеле случајне величине.* **г.** *у математичкој статистици, величина која се налази у средини варијантног низа.*

мѐдијастина̄лан, -лна, -о *који се односи на медијастинум:* медијасталне (лимфне) жлезде.

медија̀стинум м лат. анат. *простор у грудном кошу између два плућна крила, средогрђе.*

меди̇̀ја̄тор м фр. *посредник.*

медија́ција ж лат. *посредовање (нпр. треће државе у спору између друге две).*

мȇдијски, -ā, -ō *који се односи на медије (обично на средства информисања);* уп. **медијумски:** ~ звезда, ~ пропаганда, ~ рат.

мȇдијум м лат. **1. а.** *материја, средина у којој се или кроз коју се врше мерења, посматрања, у којој се догађају физички или хемијски процеси (нпр. ваздух, вода и др.).* **б.** *подручје, област у којој се испољава, остварује, садржи, огледа и сл. нека делатност, вредност, суштина нечега и сл.* – Култура је медијум цивилизације. **2.** *средство (реч, звук, слика и др., одн. књига, филм, инструмент и др.) које служи као материјални израз, форма за исказивање, изражавање, уобличавање мисли, осећања, расположења, идеја итд.; информативно средство;* уп. **медиј** (2). **3.** *особа погодна као објекат за извођење хипнотизерских или спиритистичких огледа.* **4.** лингв. *в. медиј (3).*

мȇдијумски, -ā, -ō *који се односи на медијум;* уп. **медијски.**

мѐдика ж бот. *биљка* Astragalus thracicus *из ф.* Papilionaceae.

мѐдика̄лан, -лна, -о *који се односи на медицину (пре свега интерну).*

медика̀мент (медика̀менат), -нта м лат. *лек.*

мѐдикаменто̄зан, -зна, -о *који се односи на медикаменте, који се врши помоћу медикамената:* ~ терапија.

медика́ција ж лат. *лечење, терапија медикаментима, лековима.*

медиокра̀тија ж лат.-грч. ист. *владавина, премоћ тзв. средњег сталежа.*

медиокра̀ција ж *в. медиократија.*

медиокри̇̀те̄т, -е́та м лат. **1.** пеј. *особа доста ограничених умних способности; глупак, глупан.* **2.** *осредња способност, осредњост, просечност.*

медиокри̇̀те̄тски, -ā, -ō *који се односи на медиокритете, својствен медиокритетима.*

медиокрите́тство с *осредњост, просечност; глупост, ограниченост.*

мѐдитатйван, -вна, -о **а.** *склон медитацији, размишљању, мисаон, мислилачки:* ~ дух, ~ младић, ~ тип (људи). **б.** *који одражава мисаоност; који се заснива на медитацији, размишљању, мисаон:* медитативни стихови.

медита́ција ж лат. **а.** *предавање мислима, удубљивање у мисли, интензивно и концентрисано размишљање или маштање.* **б.** *плод, резултат таквог размишљања (нпр. неки закључак, став и др.).*

Медитѐра̄н, -а́на м геогр. *Средоземље; Средоземно море.*

Медитера́нац, -нца м *становник Медитерана, Средоземља; онај који је са медитеранског подручја; човек медитеранског или антрополошког типа.*

Медитѐра̄нка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *становница Медитерана, Средоземља; она која је са медитеранског подручја; женска особа медитеранског етничког или антрополошког типа.*

медитѐра̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Медитеран, средоземни:* ~ клима, ~ култура.

мѐдити, -ӣм несвр. [гл. им. мѐђе̄ње с] **1.** прел. *заслађивати медом (обично ракију).* **2.** непрел. фиг. *слатко, слаткоречиво причати, говорити, наговарати и сл.* **3.** непрел. *лучити медни сок, нектар (о биљкама).*

медити́рати, -ѝтӣра̄м несвр. непрел. *потпуно се предавати мислима, интензивно и концентрисано размишљати, маштати (о некоме, нечему).*

мѐдица ж *в. медовина.*

медици́на ж лат. **1.** *наука о болестима организма, начинима и средствима њиховог утврђивања и лечења и о чувању здравља људи; наука о лечењу болести и чувању здравља живих бића уопште, лекарство.* **2.** *медицинске студије; медицински факултет; наставни предмети, предавања из медицинских наука на факултету.* **3. а.** *лек (најчешће у течном облику).* **б.** фиг. шаљ. *алкохолно пиће (ракија и др.).*

медицѝна̄р, -а́ра *лице чији је посао, занимање у вези с медицином (студент медицине, лекар и др.).*

медицѝна̄рка ж *женска особа медицинар.*

медѝцӣнка ж спорт. *тешка испуњена кожна лопта за одређена спортска вежбања.*

медѝцӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на медицину:* ~ енциклопедија, ~ особље, ~ приручник, ~ терминологија, ~ факултет.

медѝцӣнски прил. *у медицинском смислу, с медицинског становишта:* ~ испитати.

мѐдӣште с *горњи слој саћа или горњи спрат кошнице у којем пчеле спремају и остављају мед.*

медља̀ница ж *кувана, врућа ракија заслађена медом.*

мѐдљика ж **1. а.** *слатка, лепљива течност коју луче биљне ваши на лишће биљака, медна роса.* **б.** *слатки сок који неке биљке излучују на лишћу.* **2. а.** бот. *заједнички назив за неке врсте паразитских гљивица родова* Erysiphe *и* Uncinula *из ф.* Erysiphaceae *које паразитирају на усевима, ливадским травама, шумском дрвећу, воћу и поврћу, нападајући зељасте делове биља или плодове.* **б.** *болест коју изазивају те гљивице, пепелница.*

мѐдљикав, -а, -о *заражен, нападнут и оштећен медљиком (4), пепелницом.*

медљѝкара ж зоол. *у мн.: инсекти риличари из пор.* Aphidae, *који паразитирају на лишћу и луче медљику, биљне ваши (у јд.: таква ваш).*

мѐдљиковац, -о̄вца м *мед од медљике (1).*

мѐднӣк, -а и **ме̏днӣк,** -и́ка м бот. *у мн.: цветни органи који луче нектар, нектарије (у јд.: такав цветни орган, цветна жлезда* nectarium).

ме̏дница и **мѐдница** ж агр. *назив за неке врсте, сорте воћака слатког плода (најчешће за крушку и шљиву).*

ме̏дња̄к, -а и **мѐдња̄к,** -а́ка м агр. *врста, сорта крушака;* уп. медница.

ме́до, -а и -е̄ м (уп. меда) **а.** *хип. од медвед; медвед.* **б.** *дечја играчка у облику медведа.*

мѐдовина и **медо̀вина** ж **а.** *алкохолно пиће које се добија кад се скува и остави да преври мед разређен у води (ређе у вину).* **б.** *врста напитка с медом (вода заслађена медом).*

медо̀вит, -а, -о *који садржи нектар, медоносан:* ~ биље.

медо̀гла̄вка ж бот. *биљка* Jurinca mollis *из ф.* Compositae.

медо̀нос м *медоносно, медовито биље, пчелиња паша.*

медо̀носан, -сна, -о **1. а.** *који садржи медени сок, нектар, богат нектаром, медовит (најчешће о биљкама, одн. о цветовима).* **б.** *богат таквим биљкама (о неком крају, пределу).* **в.** *богат медом:* ~ кошница. **2.** *који даје, справља мед (о пчели, роју).*

медо̀носница ж *медоносна, медовита биљка.*

ме́доња м (мн. ж) **1.** *хип. од медвед.* **2.** (и ме̏доња) *во затвореноцрвенкасте, риђе, медасте длаке и име таквом волу.*

ме́доњица м (мн. ж) зоол. **а.** *у мн.: породица ноћних лептира* Arctiidae, *чије гусенице живе на лишћу винове лозе и младарима других биљака.* **б.** (често у изр. **обични (смеђи) ~**) *врста медоњице (а)* Arctia caja.

медо̀уст, -а, -о и **медо̀устан,** -сна, -о **1.** песн. *који има медна уста;* уп. медан (3а). **2.** *слаткоречив.*

медрѐса ж тур. *муслиманска средња или висока верска школа.*

мѐдрескӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на медресу:* ~ врата.

меду́за ж **1.** (Медуза) мит. *у грчкој митологији, једна од трију Горгона, жена-чудовишта, са змијама на глави уместо косе.* **2.** зоол. *у мн.: класа првенствено морских животиња* Chidaria *из кола дупљара,* Coelenterata *(у јд.: животиња из те класе).*

ме̏дула ж лат. *в. мождина.*

ме̏дула̄рнӣ, -а̄, -о̄ *унутрашњи, средишњи:* ~ слој.

мѐдуља ж *крава затвореноцрвенкасте, риђе, медасте боје и име таквој крави.*

мѐдӯн, -у́на м бот. *врста нара (шипка)* Punica grantum.

меду́нац, -нца м бот. *врста храста* Quercus pubescens.

меду̀ника ж бот. **1. а.** *у мн.: род вишегодишњих зељастих биљака* Pulmonaria *из ф.* Boraginaceae *(у јд.: биљка из тога рода).* **б.** *врста медунике (а)* Pulmonaria officinalis, *плућњак.* **2.** *биљка* Filipendula ulmaria *из ф.* Rosaceae, *суручица.*

меду̀ница ж бот. *врста траве, пахуља* Holcus, H. lanatus.

међ предл. арх. (с инстр. и ак.) *в. међу.*

мѐђа ж **1.** *гранични појас, гранична линија која раздваја имања двају власника; граница између двају подручја, двеју држава.* **2.** фиг. *граница до које нешто досеже или може да досеже, преко које се не може, ограничење, крајња мера; одређена, уобичајена мера, обим нечега, оквири, границе:* прекорачити међу, разбијати међе, стварати међе и сл.

мѐђа̄к, -а́ка м *в. међаш (1).*

мѐђа̄ш, -а́ша м **1.** *камен, колац, дрво или неки други знак, одн. објекат којим се обележава или одређује међа.* **2.** *власник суседног имања; сусед, комшија уопште.*

међа́шити (се), мѐђа̄шӣ (се) несвр. [гл. им. међа́ше̄ње с] *в. међити (се).*

међа̀шица ж **а.** *суседна, гранична област; суседно, гранично имање (земља, њива и сл.); парцела (обично њива) на крају атара.* **б.** (и у атрибутској служби) *гранична река.*

мѐђа̄шкӣ и **мѐђа̄шнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на међаш, на међаше, гранични, погранични, међни:* ~ живица, ~ знак, ~ путељак, ~ река.

мѐђити, -ӣм несвр. [гл. им. мѐђе̄ње с] **1.** *обележавати, одређивати међу, делити, раздвајати међом неку површину, размеђивати, разграничавати.* **2.** *чинити, представљати међу, омеђавати, граничити.* **3.** *в. међити се.* ■ **~ се** *имати заједничку међу или границу, граничити се.*

мѐђица ж **1.** *дем. од међа.* **2.** анат. *еластично меко ткиво између гениталија и чмара*, perinaeum.

мѐђнӣ, -ā, -ō *који се односи на међу, међашни, гранични:* ~ белега, ~ камење.

мѐђнӣк, -ӣка м *в. међаш.*

међу предл. (с инстр. и ак.) **1.** *указује на средњи положај у односу на два предмета или више њих: између.* **а.** (са инстр.) *као место на којем се нешто налази:* са лулом међу зубима. **б.** (са ак.) *као место где се завршава или куда је усмерено:* долети међу њих. **2. а.** (са инстр.) *указује, упућује на скуп, средину:* 1) *у којој се нешто збива, догађа или којој је нешто својство: код, у.* – Св. пророци често су се појављивали међу Јудејима. 2) *у чијем се домену неко налази, одн. којој припада: са.* – Није никаква мајсторија међу добрима добар бити. 3) *из које се неко или нешто по нечему издваја: између, од:* најбољи међу најбољима. 4) *којој се неко или нешто додаје: поред, уз.* – Међу осталима почео је облијетати и кћерку тога господина. **б.** (са ак.) *указује, упућује на категорију, групу у коју се неко или нешто сврстава, убраја: у.* – Српски језик спада међу словенске. **3.** (са инстр.) *означава однос узајамности између јединки одређених везом предлога и именске речи: између.* – Међу њима није било љубави. • **~ нама (буди) речено** *у поверењу, у тајности, да се даље не прича, да други не сазнају.* **међу собом (међу се)** *један с другим, један другог и сл., међусобно.*

међу- *префикс који означава:* **а.** *да се нешто налази у положају између делова означених другим делом сложенице;* уп. међувилични, међуспрат и сл. **б.** *да се нешто односи на две јединке или више јединки означених другим делом сложенице;* уп. међудржавни, међуљудски и сл.

мѐђуакт м поз. *в. међучин.*

међубàлкāнскӣ, -ā, -ō *који се тиче односа балканских земаља и народа:* ~ сарадња.

мѐђуверскӣ јек. **мѐђувјерскӣ,** -ā, -ō *који се тиче односа између вера, који постоји међу верама:* ~ трпељивост, међуверска трвења.

међу̀вилични (међувѝличнӣ), -ā, -ō *који се налази на средини међу костима горње вилице:* ~ кост.

мѐђувōђе и **међу̀вōђе** с *земљиште, крај, предео између вода, омеђено водама, међуречје; вододелница, разводје.*

међувре́ме јек. **међувријѐме,** -у̀времена с **1.** *временски одсек, распон између две одређене временске јединице, између два догађаја и сл., интервал.* **2.** спорт. *пролазно време (нпр. у трчању, пливању, скијању и сл.).*

међувр́ста ж *прелазна врста (нпр. код песама).*

мѐђувр̄шје и **међу̀вр̄шје** с *земљиште, подручје, терен између планинских врхова.*

мѐђуградскӣ и **међу̀градскӣ,** -ā, -ō *који се односи на два града или на више градова, који постоји, који се одржава међу градовима и сл.:* ~ аутобус, ~ саобраћај, ~ телефонска веза.

међу̀дневица (међу̀днēвница) ж (имн.) нар. *дани између двадесет осмог августа и двадесет првог септембра, тј. између Велике и Мале Госпојине (Госпође).*

међу̀дневичкӣ, -ā, -ō *који се односи на међудневицу:* međудневичка јаја, ~ сунце.

међудр̀жāвнӣ, -ā, -ō *који се налази, одржава, остварује и сл. између двеју или више држава, међу државама:* међудржавни односи, ~ сусрет, ~ уговор, ~ утакмица.

међуепо́ха ж *временски период, раздобље (обично релативно краће) између две епохе, прелазна епоха.*

међуета́па ж *етапа (обично краћа) између друге две етапе (нпр. у бициклистичком такмичењу); прелазна етапа (нпр. у развитку нечега).*

међуза́висан, -сна, -о *међусобно, узајамно зависан.*

међуза́висност, -ости ж *међусобна, узајамна зависност.*

међуза́вōј и **међуза́вој,** -оја м спорт. *завој, кривина између првог, горњег и другог, доњег дела слаломске стазе.*

међузвѐзданӣ јек. **међузвјѐзданӣ,** -ā, -ō *који се налази између звезда, међу звездама:* ~ простор.

мѐђузōнскӣ и **међу̀зōнскӣ,** -ā, -ō *који се налази, одржава и сл. између зона, међу зонама (обично о шаховским такмичењима):* ~ турнир.

мѐђузӯбнӣ и **међу̀зӯбнӣ,** -ā, -ō лингв. *в. интерденталнӣ.*

мѐђуигра и **међуѝгра** ж *кратка игра која се изводи између чинова неког већег комада, интермецо.*

међује̏зичкӣ, -ā, -ō *који се тиче односа двају или више језика, који постоји међу језицима и сл.:* међујезички проблеми, међујезички утицаји.

мѐђукат и **међу̀кат** м *в. међуспрат.*

међукàтедарскӣ, -ā, -ō *који се тиче односа између двеју или више катедара:* ~ сарадња.

мѐђукласа и **међуклàса** ж *прелазна класа.*

међу̀класнӣ, -ā, -ō *који се тиче односа између двеју или више класа, међу класама, односа, става према класама и сл.:* ~ партија, међукласне позиције.

мѐђукорāк м спорт. *врста корака у неким спортским играма (нпр. хокеју или рукомету).*

међу̀коснӣ, -ā, -ō *који се налази између двеју или више костију.*

међулѐденӣ, -ā, -ō у изр. **~ доба** *раздобље између два ледена доба, које се одликовало много блажом климом.*

међуљу̀дскӣ и **мѐђуљудскӣ,** -ā, -ō *који се тиче односа међу људима, који постоји између људи и сл.:* међуљудски односи, ~ сарадња и сл.

међу̀меснӣ и **мѐђуменснӣ** јек. **међу̀мјеснӣ** и **мѐђумјеснӣ,** -ā, -ō *који се тиче односа, везе и сл. између двају или више места, који постоји, који се одржава и сл. између местā, насељā;* уп. међуградски: ~ саобраћај.

мѐђумōзак, -мозга м анат. *део мозга који везује велики и средњи мозак,* diencephalon.

међуна́роднӣ, -ā, -ō *који се тиче односа међу народима, одн. државама, интернационални, међудржавни:* ~ изложба, ~ конференција, ~ право, ~ сарадња, ~ трговина, ~ утакмица итд.

међуна́роднопрâвнӣ, -ā, -ō *који се односи на међународно право, заснован на међународном праву:* међународноправне гаранције, међународноправни односи и сл.

мѐђунационāлнӣ, -ā, -ō *који се тиче односа између двеју или више нација, народа, интернационални;* уп. међународни: добри (затегнути, лоши) међунационални односи.

међуо̀днос м *међусобни однос, међусобна релација, узајамност.*

међуопера́ција ж мат. *помоћна рачунска операција, радња која се изводи између главних операција.*

мѐђуопштинскӣ, -ā, -ō *који се тиче односа међу општинама.*

међупàлуба ж *међуспрат брода, средња палуба.*

мѐђупарламентāрнӣ, -ā, -ō *интерпарламентарни:* ~ унија.

међупàртӣјскӣ, -ā, -ō *који се тиче односа између двеју или више партија, странака, који постоји међу партијама, састављен од представника више партија и сл.:* ~ коалиција, међупартијски разговори.

мѐђупланетāрнӣ, међуплàнēтнӣ и **међуплàнēтскӣ,** -ā, -ō *који се односи на простор између двеју или више планета, који се налази, креће и сл. између планета, интерпланетарни:* ~ простор.

мѐђуплеменскӣ, -ā, -ō *који се односи на два племена или више племена:* ~ борба, међуплеменски односи, ~ савез.

мѐђупотēз (међупо̀тез) м шах. *потез у шаху који не спада у главну комбинацију, а који играч повлачи у току извођења те комбинације.*

међупра̀вац, -вца м *правац између два главна суседна, гранична правца (нпр. југоисток у односу на југ и исток).*

међупре́длог јек. **међуприје̏длог** м правн. *предлог који нпр. тужилац или тужени изнесу за време трајања судског спора.*

међупро́стор м *простор између двају или више тела, предмета.*

међупро́сторнӣ, -ā, -ō *који се односи на међупростор, који је у међупростору:* међупросторне тачке.

мѐђуратнӣ и **међу̏ратнӣ**, -ā, -ō *који се односи на време између два (обично велика) рата:* међуратне године, ~ период, ~ поезија.

међурѐбāрнӣ, -ā, -ō *који се налази између два суседна ребра,* intercostalis: међуребарни мишићи.

међурепу̀бличкӣ, -ā, -ō *који се тиче односа двеју или више република, који се врши, одржава, постоји и сл. међу републикама:* ~ сарадња, ~ такмичење.

мѐђурēчје и **међу̏рēчје** јек. **мѐђуријечје** и **међу̏ријечје** с *земљиште, крај, предео између река.*

мѐђуселскӣ и **међу̏селскӣ**, -ā, -ō *који се тиче односа између двају или више села, који постоји између села:* ~ договор, међуселска задиркивања.

међусло̀вēнскӣ (међусла̀вēнскӣ), -ā, -ō *који се тиче односа међу Словенима, који постоји између Словена, словенских народа:* међусловенске везе, ~ сарадња.

мѐђуслōј, -оја м **1.** *слој, наслага између других слојева.* **2.** *друштвени слој који стоји на прелазу или између главних друштвених слојева.*

међу̏собица ж арх. (обично у мн.) *међусобна размирица, несугласица, задевица, свађа, сукоб, спор.*

мѐђусобнӣ и **међу̏собнӣ**, -ā, -ō *који се тиче односа између двају или више лица, предмета или појмова, узајаман, реципрочан:* ~ борба, ~ љубав, међусобни односи.

мѐђусобно и **међу̏собно** прил. *један другог, један с другим (једно с другим итд.) и сл., између себе, међу собом, узајамно:* ~ се волети (помагати, разликовати), ~ удаљени, ~ повезани.

мѐђуспрат и **међу̏спрат** м *спрат између приземља и првог спрата;* уп. међукат и мезанин.

међуста̏ница и **мѐђустаница** ж *станица између полазне и крајње или између две важније, успутна станица.*

мѐђустаничнӣ, -ā, -ō *који се односи на међустаницу, који се налази између станица:* ~ магацин.

мѐђустепēн и **међу̏степēн**, -ена м *прелазни степен.*

мѐђустрначкӣ и **међу̏страначкӣ**, -ā, -ō *који се тиче односа између двеју или више странака;* уп. међупартијски: ~ сарадња, ~ споразум, међустраначка трвења.

мѐђустӯпањ, -пња м *в. међустепен.*

међу̏тӣм *речца којом се наговештава, најављује да се оно што ће се рећи супротставља ономе што је претходно речено или му ограничава значење, домашај, примену и сл.: али, с друге стране.*

међућѐлӣјскӣ (међућѐлӣчнӣ), -ā, -ō *који се налази између ћелија, интерцелуларни:* ~ простор, ~ супстанца.

међуу̏сев јек. **међуу̏сјев** м агр. **1.** *усев који се гаји у време кад се између два редовна усева земљиште ослободи.* **2.** *пољопривредна култура (обично повртарска) која се узгаја између редова неке друге културе.*

међуфа́за ж *фаза развоја неке појаве, настанка, израде и сл. нечега, прелазна фаза.*

мѐђуфāзнӣ, -ā, -ō *који се односи на међуфазу:* ~ контрола, ~ обрада.

међуцр̀квенӣ, -ā, -ō *који се тиче односа међу црквама, који постоји међу црквама (нпр. православном и католичком):* међуцрквена питања.

мѐђучӣн м поз. *време између два драмска чина; међуигра, интермецо.*

мѐза ж нар. *в. мезе.*

мезалија̀нса ж фр. **1.** *брак између особа различитог сталешког и друштвеног порекла, положаја (обично у неповољном смислу, као неприличан брак, са гледишта оног а које на вишем положају).* **2.** фиг. *неприродна мешавина, неприродан спој нечега, неприродна веза неједнаких елемената, ствари, појава.*

меза̀нӣн, -и́на м итал. *међуспрат (обично мањи, нижи од спратова између којих се налази, најчешће између приземља и првог спрата).*

мѐзāр, -áра м нар. рег. тур. *гроб (најчешће муслимански).*

ме́зга ж *в. мезгра (1).*

ме́згра ж **1.** бот. **а.** *меки бели, сочни део стабла непосредно испод коре.* **б.** *хранљива течна материја која се у пролеће ствара испод коре дрвећа, биљни сок* Succus arboris. **2.** *језгра (ораха, лешника и сл.).*

мѐзграти, -āм несвр. *добијати, стварати мезгру, биљни сок (о дрвећу).*

мезгро̀вит, -а, -о **а.** *пун мезгре (о дрвету);* уп. мезгра (1б). **б.** *гладак, клизав, љигав као мезгра;* уп. мезгра (1а).

ме́здра ж *опна, покожица; слузокожа.*

мѐзе, -ета с тур. **а.** *млечни и сухомеснати производи, салата и др. јестиво које се помало узима уз пиће, као предјело или у другим приликама.* **б.** *гошћење таквим јестивом, закуска.*

мезѐлук м тур. *в. мезе (а).*

мѐзетити, -ӣм несвр. [гл. им. мѐзећēње с] *узимати за јело као мезе, јести као мезе (обично уз пиће).*

мези́мац, -мца и **мѐзимац**, -ӣмца (јек. и **мјези́мац**, -мца, одн. **мјѐзимац**, -ӣмца) м **1.** *најмлађи син; мушко дете које родитељи највише воле и мазе; онај који се највише воли, миљеник.* **2.** *најмањи прст на руци, мали прст.*

мезѝмица и **мѐзимица** (јек. и **мјезѝмица**, одн. **мјѐзимица**) ж *најмлађа кћи; женско дете које родитељи највише воле и мазе; она која се највише воли, миљеница.*

мези́мче и **мѐзӣмче** (јек. и **мјези́мче**, одн. **мјѐзӣмче**, -ета) с (мн. ø; зб. им. мѐзимчāд и мѐзӣмчāд (јек. и мјѐзимчāд, одн. мјѐзӣмчāд ж) *најмлађе дете; дете које се највише воли и мази; уопште омиљена особа, животиња или нешто друго што се посебно воли.*

мезо̀дерм м грч. анат. *средњи листић заметка вишећелијских организама.*

мезозо̀ик м грч. геол. *средњи период у геолошкој историји Земље, између палеозоика и кенозоика.*

мезо̀зōјскӣ, -ā, -ō *који се односи на мезозоик:* ~ доба.

мезо̀карп м грч. бот. *средњи, сочни слој омотача на плоду биљке.*

мезокѐфāлија и **мезокефа̀лија** ж грч. анат. *средња, просечна издуженост лобање; особина оног а који има такву лобању.*

мезо̀лӣт, -и́та и **мезолѝтик** м грч. геол. *средње камено доба.*

мезо̀лӣтскӣ, -ā, -ō *који се односи на мезолит:* ~ епоха.

мѐзōн, -óна (обично у мн.) физ. *наелектрисана или неутрална елементарна честица, с масом чија се вредност налази између масе електрона и масе протона.*

мезо̀скаф м грч. *пловно средство за научна истраживања у средњим морским дубинама, врста подморнице.*

мезосфе́ра ж астр. *слој Земљине атмосфере који се одликује хемијском активношћу.*

мезо̀тōријум (мезо̀тōрӣј, -ија) м хем. *радиоактивни хемијски елеменат, продукт природног радиоактивног распадања торијума.*

мезо̀трōн, -óна м (обично у мн.) физ. *в. мезон.*

мезо̀фил м бот. *средњи слој ткива биљног листа.*

мезо̀фӣтан, -тна, -о (обично одр.) *који успева, расте на умерено влажном тлу (о биљкама).*

мезо̀фӣт, -и́та м грч. бот. *у мн.: биљке прилагођене животу на умерено влажном тлу (у јд.: таква биљка).*

мѐјдāн, -а́на м нар. *в. мегдан.*

мѐјл м (мн. -ови) енгл. рач. *електронска пошта, порука, документ и др. послат или примљен електронским путем, путем рачунарских уређаја и програма;* уп. имејл.

мѐк, -а, -о (комп. мѐкшӣ) **1. а.** *који се лако угиба, повија, превија и сл. под притиском, тежином, савитљив; који нема збијену, густу конзистенцију, који је без чврстине и густине;* супр. тврд: ~ душек, ~ као сунђер; меки сир. **б.** *који пружа мали отпор алаткама, сечивима и другим оруђима, лак, погодан, подесан за обрађивање, уобличавање;* супр. тврд: ~ гвожђе, ~ дрво, ~ материјал. **в.** *који пријатно делује на додир, угодан за тело, фин (о текстилу, деловима одеће).* **г.** *који додиром смирује, бла̂жӣ, благ, нежан (обично о руци, рукама или загрљају).* **2.** *који има мањи проценат алкохола, никотина и сл., благ;* супр. јак: ~ дуван, ~ ракија. **3. а.** *који звуком, светлошћу, бојом и др. пријатно делује на чула; нежан, питом:* ~ колорит, ~ светлост; ~ поглед. **б.** *неупадљив, благ (једва чујан, мало осетан и сл.):* ~ удар, ~ шуштање, ~ прелазак. **в.** *гибак, еластичан и лаган, лак; који је изведен с гипкошћу, еластичношћу или с лаганим додиром тла:* ~ корак, ~ ход; ~ доскок, ~ спуштање (нпр. падобраном). **г.** фиг. *који се може мењати, прилагођавати потребама, приликама и сл., који није крут (о обичајним нормама, договорима, уставу и др.).* **4. а.** *самилостан, болећив, осећајан, нежан:* бити мека срца. **б.** *пун обзира, разумевања, попустљив; кротак, питом:* бити ~ (према некоме, с неким); имати меку нарав. **в.** *колебљив, неодлучан у примени одлучних, строгих мера, стега и сл.:* ~ владар. **г.** *физички и здравствено неотпоран, осетљив.* **5.** лингв. **а.** *који се изговара приљубљивањем, додиривањем врха језика или његовог средњег дела и тврдог, предњег непца, палатални (о сугласницима, нпр. ј, ђ, ћ, љ, њ); који се завршава таквим гласом (о основи речи).* **б.** *у којем преовлађују такви гласови, одн. гласови који се артикулишу у предњем делу усне дупље (о језику, нпр. руском, о дијалекту и сл.).* **6.** (у именичкој служби, у одр. виду: мѐкā) ж *ракија с малим процентом алкохола;* уп. мек (2); супр. љу̑тā.

мѐка ж узв. *оглашавање коза и оваца (ређе телади или других животиња), мучање, мекетање, мекет.*

ме́ка ж *в. мамац (1а).* • **загристи (загризати) меку** *в. загристи мамац (под мамац).*

мѐкача ж бот. *биљка* Malaxis paludosa *из ф.* Orchidaceae.

мѐкан, -а, -о *мек (понекад са значењском нијансом: мало мекши од мекога).*

мѐкано прил. *на мекан начин, меко:* ~ углављен, ~ газити.

мѐканōст, -ости ж *својство, особина онога што је мекано, мекоћа.*

мѐкēт м узв. *оглашавање коза и оваца, мечење, мекетање, мека.*

мекѐтав, -а, -о *који мекеће; који подсећа на мекет, мекетање:* ~ јагњад; ~ глас.

мекѐтаво прил. *мекећући; као да мекеће, слично мекету.*

мекѐтати, мѐкēћēм несвр. узв. *оглашавати се карактеристичним гласом („ме“, „ме-ме“ и сл.), оглашавати се мекетом, мечати (о кози, овци и сл.).*

мекѐтнути, мѐкетнēм свр. *према мекетати;* уп. мекнути.

мекѐтуша ж *она која мекеће (обично коза).*

мѐкика ж (дат. -ки) *врста киселог хлебног теста прженог на уљу или масти.*

мѐкињав, -а, -о **а.** *који садржи мекиње (обично о хлебу).* **б.** фиг. *који изгледа као да је посут мекињама;* уп. мекињаст: ~ лице.

мѐкињāк м бот. *вишегодишња зељаста биљка* Drypis spinosa *из ф.* Caryophyllaceae.

мѐкињаст, -а, -о *који по нечему подсећа на мекиње, сличан мекињама;* уп. мекињав (б): мекињаста пут.

мѐкиње, мѐкӣњā ж мн. *љуске зрневља жита, које се приликом млевења или просејавања одвајају;* уп. трице. • **купити некога за мекиње** *бити много богатији од неког другог, у поређењу с неким другим.*

мѐкнути, -нēм несвр. *постајати мекши, мекшати.*

ме́кнути, мêкнēм свр. *према мечати.*

мѐко прил. **1.** *на мек начин; лако; нежно, благо; лагано, гипко, нечујно:* ~ улазити у трошну земљу; одговарати ~ и нежно; ~ ићи. **2.** *постижући или задржавајући меко стање, мекоћу.*

меко- *као први део сложеница означава да је оно што се исказује другим њиховим делом меко;* уп. мек (1а, б и др.): мекокорка, мекокрилац и др.

меко̀душан, -шна, -о *који је меке душе, меког срца, осећајан, нежан, болећив:* ~ мати.

меко̀душнōст, -ости ж *особина онога који је мекодушан.*

меко̀кор, -а, -о *који има меку, танку кору, љуску (о орасима и др.); који има само унутрашњу опну, без љуске (о јајима).*

меко̀корац, -ōрца и **мекоко́рац,** -рца м *мекокори орах.*

меко̀кōрка ж агр. *тиква, бундева или лубеница меке, танке коре.*

меко̀кос, -а, -о *који има меку, мекану косу.*

меко̀крилац, -ӣлца и **мекокри́лац,** -лца м (обично у мн.) зоол. *инсект из реда корњаша меких крила,* Cantharidae.

меко̀образан, -зна, -о **а.** *поштен, честит, исправан.* **б.** *предусретљив, услужан, љубазан, саосећајан.*

меко̀пēрка ж (обично у мн.) зоол. *риба из реда коштуњача чије су кости у перајама меке и савитљиве,* Clupeiformes.

меко̀пут, -а, -о, **меко̀путан,** -тна, -о и **меко̀путаст,** -а, -о **1. а.** *који је осетљиве коже, чија се кожа лако озлеђује, рањава.* **б.** *који је нежне, фине, неговане пути, коже.* **в.** *који је слабе, крхке грађе, неотпоран, слабуњав; неенергичан, слаб, мек.* **2.** *путен.*

меко̀путнōст, -ости ж *особина, својство онога који је мекопутан, онога што је мекопутно; путеност.*

меко̀рун, -а, -о *који има меко руно, вуну (најчешће о овци).*

мѐкōст, -ости ж **1.** *особина, својство онога што је меко, мекоћа.* **2.** *благост, топлина, нежност.*

меко̀та ж **1.** *в. мекоћа.* **2. а.** *оно што је меко.* **б.** *мека, лако обрадива земља, ораница; ливада.*

мѐкотан, -тна, -о *мек; веома мек, мекан:* ~ ораница.

меко̀трāван, -вна, -о *обрастао, прекривен меком травом:* мекотравне ливаде, мекотравни пашњаци, мекотравне обале.

меко̀ћа ж **1. а.** *особина онога што је меко:* ~ маховине. **б.** *благост, нежност, осећајност.* **в.** *гипкост, еластичност:* ~ покрета, ~ у покретима. **2.** *мелодичност, мелодиозност, милозвучност (као особина језика).*

меко̀уст, -а, -о и **меко̀устан,** -сна, -о *који има меку, осетљиву кожу на устима, који има осетљива уста (обично о коњу осетљивом на притисак ђема).* • **мекоусна пастрмка (пастрва)** зоол. *врста пастрмке* Salmathymus obtusi rostris.

меко̀штитка ж (обично у мн.) зоол. *врста корњача* Trinychoidea *меког оклопа.*

мѐктеб м тур. *муслиманска нижа школа (са наглашеним верским образовањем).*

мѐкуша ж **1. а.** *мека, гњила или промрзла јабука.* **б.** *мекана трава; сено од такве траве.* **2. в.** *мекушац (1).*

меку̀шав, -а, -о **а.** *прилично мек, мекан, мекушан, мекушаст.* **б.** *в. мекушан (2а).*

меку̀шавōст, -ости ж *особина онога који је мекушав, онога што је мекушаво; неотпорност, слабост; нежност, благост.*

меку́шан, -шна, -о дем. **1.** *мек, мекан:* ~ постеља, ~ хлеб. **2. а.** *слабашан, неотпоран; размажен.* **б.** *болећив, нежан.* **в.** *попустљив, колебљив, непостојан (о човеку, његовом карактеру и сл.).*

мѐкушаст, -а, -о *прилично мек, мекан, мекушан, мекушав.*

меку́шац, -шца м **1. а.** *онај који је слабе воље, неенергичан, неодлучан, слабић; онај који је слабе физичке конституције и издржљивости, нејотпоран човек.* **б.** *размаженко.* **2.** зоол. *у мн.: коло животиња меканог слузавог тела без костију* Mollusca *(у јд.: животиња из тога кола).*

мекѝшачкӣ, -ā, -ō *који се односи на мекушце, слабиће, слабићки.*

мекѝшачки прил. *без чврстине, енергичности, одлучности, слабићки.*

мекѝшица ж *женска особа мекушац;* уп. мекушац (1).

меку́шнōст, -ости ж и **меку́штво** с *особина онога који је мекушан; неодлучност, колебљивост; неотпорност, слабашност, разнеженост, размаженост.*

мѐкшати, -āм несвр. **1. а.** *чинити мекшим, омекшавати.* **б.** *чинити попустљивијим, блажим, нежнијим и сл.* **2. а.** *постајати мекши, смекшавати се.* **б.** *постајати попустљивији, блажи, нежнији и сл.*

мѐл м *врло фини, ситан песак, пешчани прах.*

мѐлāнж, -а́нжа м фр. **1.** *бела кафа; кафа с павлаком.* **2.** *мешавина, смеша.*

меланѝзам, -зма м биол. *прекомерна пигментација (услед велике топлоте, влаге, хладноће и др.).*

мела̀нӣн, -и́на м биол. *врста пигмента тамне боје.*

меланкол- *в. меланхол-.*

мела̀нōм, -о́ма м (мелано́ма ж) грч. мед. *тамносмеђи или црни малигни тумор на кожи, слузницама и сл.*

меланхо̀лија ж грч. **1.** *тужно, сетно расположење; туга, сета, потиштеност, снужденост.* **2.** мед. *душевно, психичко обољење које се испољава безвољношћу и потиштеношћу, успореним душевним функцијама и склоношћу ка самоубиству.*

меланхо̀лик м *в. меланхоличар.*

меланхо̀личан, -чна, -о *који изражава меланхолију, апатичан, тужан, потиштен, снужден, сетан; који пати од меланхолије.*

меланхо̀личāр м *онај који запада у меланхолично расположење; онај који пати од меланхолије.*

меланхо̀лично прил. *као меланхоличар, на меланхоличан начин, у меланхоличном расположењу, апатично, тужно, сетно, снуждено, потиштено.*

мела̀са ж фр. *сладак сируп мрке, црне боје, нуспродукт при производњи шећера.*

мела̀фӣр, -и́ра м грч. (фр.) мин. *вулкански камен сличан базалту, црни порфир.*

мѐлез (мелѐзāн, -а́на) м тур. биол. *јединка (човек, животиња, биљка) постала укрштањем две расе, две врсте или два рода, мешанац, крижанац, полутан.*

мелѐзāнка ж *в. мелескиња.*

мелѐзāр, -а́ра м *в. мелез.*

мѐлезнӣ, -ā, -ō *који је постао укрштањем; мешовит, хибридни.*

мѐлем м тур. **1.** *народни лек, обично маст која се ставља на ране, красте и сл.* **2.** фиг. **а.** *душевни лек, утеха, окрепљење, олакшање.* **б.** *онај који је пун доброте, благости, племенитости.* **3.** (у атрибутској служби, у полусложеницама, обично песн.) *благотворан; окрепљујући; благ, питом:* мелем-биље; мелем-вино; мелем-речи; мелем-човек. • **пасти, падати као ~ на рану, душу, срце** и сл. *ослободити, ослобађати од душевног бола, непријатности, олакша(ва)ти душевни бол, (у)тешити.*

мѐлеман, -мна, -о (обично одр.) *који делује као мелем, благотворан, исцељујући, окрепљујући; утешан, саосећајан:* мелемни мед, мелемни мирис; мелемни глас, мелемне речи.

мѐлемно прил. *као мелем, благотворно.*

мѐлескӣ, -ā, -ō *в. мелезни.*

мѐлескиња ж *женска особа или женка мелез, мешанка, полутанка.*

мелѝзам, -зма м и **мелѝзма** ж грч. муз. *мелодијски украс.*

мелизма̀тичкӣ, -ā, -ō *који се односи на мелизам, мелизму:* ~ украшавање.

мелѝнӣт, -и́та м грч. хем. *јак експлозив, смеша пикринске киселине и нитроцелулозе.*

мелиора́ција ж лат. **а.** *побољшавање квалитета, плодности земљишта (наводњавањем или одводњавањем, заштитом од плављења или ерозије и сл.)* **б.** *уопште поправљање, побољшавање квалитета нечега.*

мѐлиорациōнӣ (мелиора́ци́јскӣ), -ā, -ō *који се односи на мелиорацију:* мелиорационе мере, ~ радови.

мелиорѝзам, -зма м лат. фил. *схватање по којем се људски живот може радом и вољом учинити бољим.*

мелио̀рисати, -ишēм (мелиори́рати, -о̀рӣрāм) свр. и несвр. *обухватити, обухватати мелиорацијом (земљиште), побољша(ва)ти квалитет, плодност земљишта.*

мелио̀рист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица мелиоризма.*

мелиорѝстичкӣ и **мелиорѝстичнӣ,** -ā, -ō *који се односи на мелиоризам и мелиористе:* ~ теорија.

мѐлӣрāн, -а, -о **а.** *који је мешане боје, прошаран, шарен (нпр. цемпер).* **б.** *сивкаст, прогрушан, проседа.*

мѐлиса ж лат. бот. *в. маточина.*

мело̀граф м грч. муз. *сакупљач и записивач народних мелодија.*

мелогра̀фија ж муз. *сакупљање и записивање, бележење народних мелодија.*

мело̀графскӣ, -ā, -ō *који се односи на мелографе и мелографију:* ~ записивање, ~ рад.

мѐлōдија ж грч. **1.** муз. *низ тонова различите висине и трајања који чине складну музичку целину; песма, арија.* **2.** лингв. *тонске модулације, интонационо нијансирање реченице, говора уопште.*

мѐлōдијица ж *дем. и хип. од мелодија.*

мело̀дӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на мелодију:* ~ богатство, ~ линија, ~ склад.

мело̀дика ж (дат. -ици) **1. а.** муз. *музика као скуп мелодијских карактеристика; мелодијске особине, мелодијско обележје неког раздобља, композитора, музичког дела и др.* **б.** лингв. *мелодијске, интонационе особине говора.* **2.** муз. *научна дисциплина која се бави проучавањем мелодије (1а).* **3.** муз. *мањи музички дувачки инструмент с клавијатуром.*

мѐлодиōзан, -зна, -о *в. мелодичан:* ~ арија, ~ звук, ~ рефрен.

мѐлодиōзно прил. *в. мелодично.*

мелодио́знōст, -ости ж *в. мелодичност.*

мело̀дичан, -чна, -о *музички складан, хармоничан; пријатан за слух, милозвучан, мелодиозан:* ~ пој (славуја), мелодични тонови; ~ глас, ~ језик.

мело̀дичāр м *композитор који посебну пажњу посвећује мелодији, одн. композитор чија се дела одликују мелодичним елементима или изразитом мелодичношћу.*

мело̀дичкӣ, -ā, -ō *мелодијски; мелодичан.*

мело̀дично прил. *на мелодичан начин, складно, хармонично; милозвучно, мелодиозно:* ~ звучати.

мело̀дичнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је мелодично, мелодиозно, мелодиозност.*

мелодра́ма и **мело̀драма** ж грч. **1.** поз. **а.** *драмско дело, одн. позоришна представа са музиком и певањем.* **б.** (и филм.) *драмско или филмско дело које карактерише претерана (обично и неискрена) осећајност, патетика и неуверљивост, сентимен-*

шална, йашешична и неуверљива, неубедљива драма (йозоришна йредсшава) или шакав филм. **2.** фиг. *сишуација, догађај у којем йреовлађују емоције, сеншименшалносш, узбуђења и йашешична драмашика.*

мелодрама̀тика ж *мелодрамашични догађаји, обрши, мошиви и сл., мелодрамашичносш.*

мелодрама̀тичан, -чна, -о *који је као у мелодрами, йун узбуђења, емоција и сеншименшалносши, йашешичан:* ~ заплет.

мелодрама̀тично прил. *на мелодрамашичан начин, мелодрамски.*

мелодрама̀тичнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оноīа шшо је мелодрамашично.*

мелȍдрāмскӣ и **мелȍдрамскӣ,** -ā, -ō *који се односи на мелодраму; који је као у мелодрами, мелодрамашичан:* ~ комад, мелодрамски јунаци; ~ стил, ~ увод.

мелȍдрāмски и **мелȍдрамски** прил. *на мелодрамски начин, као у мелодрами, мелодрамашично:* ~ обрађене (урађене) сцене, ~ одговорити.

мелȍман, -а и **мелȍмāн,** -áна м *велики љубишељ, обожавашељ музике, йевања.*

мелома̀нија ж грч. *сшрасш йрема музици, йевању.*

мелȍмāнка ж *велика љубишељица, обожавашељка музике, йевања.*

мелопéја и **мелопѐја** ж грч. муз. **1.** *скуй више мелодија које чине складну целину.* **2.** *рецишашив.*

мêлос м грч. *йевање, музика која йредсшавља скуй мелодија каракшерисшичних за неки народ, ейоху, комйозишора и др.;* уп. мелодика (1а).

мѐљава и **мељáва** ж **1.** *млевење жиша.* **2.** фиг. *бука, хука, шушњава, йуцњава.* **3.** фиг. пеј. *йразан говор, брбљање, наклайање.*

мéљати, мêљāм несвр. **1.** *гњечиши, мрвиши, сишниши; сшискаши, гужваши:* ~ зрно пшенице; ~ капу. **2.** *сйоро, ошежано жвакаши йремећући храну йо усшима.*

мѐљāч, -áча м *онај који доноси жишо у млин, воденицу, йомељар.*

мȅљиво с *мливо.*

мембрáна ж лат. **1.** биол. *ойна која обавија цишойлазму биљне или живошињске ћелије.* **2. а.** *шанка ойна, кожица, еласшична йреграда и сл. (нйр. бубна ойна у уху).* **б.** *шанка ойна или йлочица у акусшичким и елекшрошехничким уређајима која вибрира, шреџери йод ушицајем сйољне силе (обично звука).* **в.** *шанка механичка йреграда уойшше.*

мембрáница ж *дем. од мембрана.*

мемѐнто (мемȅнто) м (ретко у мн. с) лат. *йодсећање, йодсешник; ойомињање, ойомена.*

мѐмла ж тур. **а.** *влажан, усшајао ваздух, усшајала влага; нейријашан задах, заударање шакве влаге.* **б.** фиг. *нездрава духовна клима, ашмосфера учмалосши, мршвило.*

мѐмљив, -а, -о **а.** *у којем има мемле, усшајале влаге (обично и шешког, усшајалог ваздуха); који заудара на мемлу, усшајалу влагу:* ~ зид, ~ кућа, ~ подрум; ~ ваздух. **б.** фиг. *духовно, кулшурно и сл. учмао, зайарложен.*

мѐмљиво прил. с *йуно мемле, усшајале влаге и шешког, усшајалог ваздуха:* ~ свуда.

мѐмљивōст, -ости ж *особина оноīа шшо је мемљиво.*

мемȍāр, -áра м фр. **1.** мн. књиж. *сйис, дело у којем аушор износи своје усйомене о догађајима које је доживео (као савременик или учесник) и о људима које је йознавао.* **2.** *йисмено излагање, йисмено обраћање, йредсшавка (обично власшима); званичан акш, сйис у дийломашској йреййисци.*

мемоа̀рист(а), -ē м (мн. -сти) *йисац мемоара (1).*

мемȍāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на мемоаре (1):* ~ грађа, ~ дело, ~ књижевност.

мемора̀ндум м лат. **1.** пол. *дийломашски докуменш, дийломашска нота у којој се износи захшев, йредлог или мишљење о неком йолишичком йишању.* **2.** *йисмо, йредсшавка (обично власшима);* уп. мемоар (2). **3. а.** трг. *йисмо у којем се говори о йословној сарадњи.* **б.** *лисш са одшшамйаним именом йредузећа, усшанове у заглављу, које служи за вођење йреййиске.*

мѐмōрија ж лат. **1.** *сйособносш задржавања, чувања у свесши оног шшо је доживљено, сазнашо, научено; йамћење, сећање.* **2.** техн. *шрајно или йривремено комйјушерско, елекшронско сйремишше, складишше йодашака који се обрађују и йрограма за њихову обраду.*

мемори̏јāл, -áла м **1. а.** *оно шшо служи као йодсешник.* **б.** *йисмена молба, йредсшавка.* **2.** спорт. *шакмичење, шурнир, сйоршска йриредба у знак сећања на неку личносш или догађај.* **3.** трг. *књига, свеска у коју се свакодневно бележи йромеш, шрговачки дневник.*

мȅморијāлан, -лна, -о (обично одр.) **1.** *који се односи на сећање, на усйомене, одн. на чување усйомена и сл.* **2.** *који се односи на меморијал (2):* меморијално такмичење, меморијални турнир.

мемȍрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на меморију (2):* меморијске ћелије, меморијски чипови.

мемȍрисати, -ишēм (мемори́рати, мемȍрӣрāм) свр. и несвр. **1.** *(са)чуваши, (за)држаши у меморији (1), у свесши, сећању, (за)йамшиши; (на)учиши (найамеш).* **2.** *смесшиши, смешшаши, йохраниши, йохрањиваши у меморију (2) (о комйјушеру, рачунару):* ~ податке, ~ програм.

мéна јек. **мијѐна** ж **1.** *йромена, измена, йреображај:* радикалне мене. **2.** *раздобље, йериод, фаза, ешайа нечега шшо се мења, развија, шече:* мене историјског развитка, мене живота и сл. **3.** биол. **а.** *мешаморфоза гусеница свилене бубе.* **б.** *йромена у развишку организма.* **4.** астр. **а.** *йоложај у којем се налази Месец и лик, изглед који он добија због различише изложеносши његове освешљене сшране йогледу са Земље; одговарајући йоложај и лик, изглед унушрашњих йланеша.* **б.** *йоложај када се Месец, йосмашран са Земље, налази у исшом йравцу као и Сунце, йа је Земљи окренуш неосвешљеном сшраном (йосле чега се йојављује као млади Месец).* • **с мене (па) на уштап** *у великим временским размацима, решко.*

менáжа ж фр. **а.** *йросшорија за заједничку исхрану, заједничка кухиња, менза.* **б.** *јело сйрављено за већи број лица, заједничка храна.*

менажѐрија ж фр. *месшо (ограђен йросшор, кавез и сл.) где се чувају живошиње, најчешће ради йриказивања (у циркусу, зоолошком врšу и др.); зверињак.*

менажѐрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на менажерију:* ~ простор.

мена̀џēр, -éра и **мȅнаџер,** -а м енгл. **а.** *сшручни организашор комерцијалних йослова, йосредник у комерцијалним йословима.* **б.** *йословни засшуйник глумца, йевача, умешника, сйоршисше и др.; йриређивач есшрадних, сйоршских и сл. йриредби.*

мена̀џēрка и **мȅнаџēрка** ж *женска особа менаџер.*

мена̀џēрскӣ и **мȅнаџерскӣ,** -ā, -ō *који се односи на менаџере и менаџерсшво.*

менаџéрство с *йосао и занимање менаџера.*

мêнгеле и **мȅнгеле** ж мн. (мêнгели и мȅнгели м мн.) тур. **а.** *ручна алашка, сйрава за сшезање, йридржавање йредмеша йриликом његове обраде, сшезач, йричвршћивач, сшега.* **б.** *йримишивна сйрава за йресовање и цеђење (нйр. меда, воћног сока), йреса.* **в.** *некадашња сйрава за мучење којом су се сшезали делови шела и онемогућавало њихово йокрешање.*

мȅнза ж лат. *угосшишељски објекаш, обично йри йредузећу или усшанови, у коме је организована друшшвена исхрана за чланове колекшива:* радничка ~, студентска ~, фабричка ~.

мѐнзāш, -áша м *онај који се храни у мензи.*

мѐнзāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на мензу и мензаше:* ~ јело, ~ порција.

мензу́ра ж лат. *цилиндрична, ваљкаста посуда (обично стаклена) са означеним подеоцима за мерење запремине течности, која се употребљава у лабораторијама, апотекама итд.*

мѐнӣ, -ѝја ж фр. **1.** *попис јела за један оброк у ресторану, јеловник; избор јела за један оброк.* **2.** *визуелно приказана места опција неког компјутерског програма с које се може вршити избор.*

менингѝтис и **менинги́тис** м мед. *запаљење можданих опни,* meningitis.

мѐнингокок м мед. *врста бактерије* meningococcus, *која изазива менингитис.*

мѐнискус (мѐнискос, мѐниск) м грч. анат. *хрскавичава плочица у облику полумесеца која се налази у коленом зглобу, једна са унутрашње, а једна са спољашње стране, а има функцију повезивања зглобних тела и прилагођавања зглобних површина.*

мѐница јек. **мје̏ница** ж фин. и банк. *хартија од вредности у законски одређеној форми којом њен издавалац издаје безусловни налог другом лицу да у одређеном року кориснику исправе исплати одређену своту новца или се сам издавалац обавезује да ће извршити исплату:* бланко ~, вучена ~, гарантна ~, кредитна ~.

ме̏ничнӣ јек. **мје̏ничнӣ,** -ā, -ō *који се односи на меницу, на менице:* ~ дужник, ~ исправа, ~ јемство, ~ обавеза, ~ поверилац, ~ право, ~ свота.

ме̏ничнопрāвнӣ јек. **мје̏ничнопрāвнӣ,** -ā, -ō *који се односи на менично право:* ~ вредност, ~ однос.

мѐњив јек. **мјѐњив,** -а, -о *в. променљив.*

менопа̀уза ж мед. *престанак менструације код жена у климактеријуму,* menopausis.

ме̏нструāлнӣ, -ā, -ō *који се односи на менструацију:* ~ фаза, ~ циклус.

менструа́ција ж мед. *периодично, месечно крварење из материце полно зрелих жена, које настаје због промена на слузокожи материце, месечно женско прање, период,* menstruatio.

ме̂нта ж бот. лат. *нана* Mentha piperita; уп. метвица.

менталѝтēт, -éта м лат. **1.** *начин мишљења, схватање, назор; скуп духовних особина појединца, групе људи или етничке заједнице који одређује склоности и поступке, животну оријентацију и сл. неког појединца, групе или заједнице.* **2.** *карактеристична својства уопште, дух.*

ме̏нтāлнӣ и **мѐнтāлнӣ,** -ā, -ō *који се односи на дух, ум, разум; који се односи на психу, психички, душевни:* ~ дефект, ~ развој, ~ стање.

ме̏нтāлно и **мѐнтāлно** прил. *у менталном, духовном погледу, умно, духовно; психички, душевно:* ~ заостао, ~ здрав.

мѐнтōл, -óла м лат. хем. *секундарни алкохол* ($C_{10}H_{19}OH$), *кристално једињење пријатног оштрог мириса, главни састојак метвичиног уља.*

мѐнтōлнӣ, -ā, -ō *који се односи на ментол, који садржи ментол:* ментолне бомбоне, ментолна уља.

ме̂нтор и **ме̏нтор** м грч. *онај који некога поучава, саветује и води у неком послу.*

ме̂нторскӣ и **ме̏нторскӣ,** -ā, -ō *који се односи на менторе:* ~ држање.

ме̂нторски и **ме̏нторски** прил. *као ментор, попут ментора.*

ме̂нторство и **ме̏нторство** с *менторски однос; менторски посао (проучавање, саветовање и сл.).*

мену̏ет м фр. **а.** *француска окретна игра, плес из XVII века у тrочетвртинском такту, умерено брзи грациозни плес парова сврстаних у редове.* **б.** *музика за ту игру, плес; став у музичкој композицији (свити, сонати или симфонији).*

мѐнхӣр, -и́ра (обично у мн.) келтски археол. *врста праисторијских мегалитских споменика култног значаја.*

мѐњати, ме̏њāм јек. **мијѐњати,** мѝјењāм несвр. **1. а.** *чинити друкчијим по садржини, изгледу, облику и сл., преиначавати:* ~ брзину, ~ лице, ~ систем, ~ судбину. **б.** *одступати од ранијег, напуштати замењујући нечим другим, друкчијим:* ~ веру, ~ мишљење, ~ тактику. **в.** (нешто нечим) *узимати, употребљавати нешто друго уместо ранијег, замењивати нечим другим, претварајући у нешто друго:* ~ народно име у хришћанско. **2.** (нешто) *добијати нов изглед, облик, вид, нов квалитет онога што је означено допуном.* – Крзно лисице мења боју. Реч мења свој облик у парадигми. **3.** *стављати, употребљавати и сл. једно место другог, замењивати:* ~ батерије, ~ гуме (на аутомобилу), ~ прегореле сијалице. **б.** *облачити једно место другог, пресвлачити:* ~ кошуље сваки дан. **в.** *смењивати (власт, некога ко је на високом положају и сл.):* ~ господаре. **4. а.** *давати, уступати у замену за нешто друго, размењивати, трампити:* ~ старо за ново, ~ мањи стан за већи. **б.** *узајамно упућивати, слати, измењивати (поруке, обавештења и сл.).* **в.** *претварати у ситан новац, замењивати за ситан новац (нпр. крупну новчаницу).* **5. а.** *губити прве, млечне зубе и добијати сталне:* ~ зубе. **б.** *губити стару длаку и добијати нову (о животињама):* ~ длаку, ~ крзно. **6.** *добијати новог управљача, власника, руководиоца и сл. уместо ранијег, старог.* – Колико је господара Београд већ мењао! **7. а.** *одлазити, прелазити, премештати се с једног места на друго:* ~ радно место, ~ место у реду, ~ стан (место становања). **б.** *премештати с једног места на друго (нпр. из једне руке у другу, с једног рамена на друго и сл.).* **в.** (место) *бити премештен с једног места на друго.* – Црква је мењала неколико места у околини. **8.** лингв. *показивати, наводити облике, парадигму променљивих речи, деклинирати, одн. конјугирати:* ~ (не)правилне глаголе. ■ **~ се 1. а.** *постајати друкчији, добијати друкчији садржај, изглед, облик, квалитет и сл.; претварати се, прелазити (у нешто).* – Све тече, све се мења. Азот се мења у амонијак. **б.** *бити променљив, несталан.* – Срећа се мења. **2.** *долазити један за другим, једно за другим и сл., смењивати се; наизменично се ређати:* мењају се владари, учитељи, страже; мењају се годишња доба. **3.** (и свр.) уз. повр. **а.** (нечим) *да(ва)ти један другом (једно другом и сл.) у замену, (из)вршити размену нечега, размењивати се (разменити се), трампити се.* **б.** *размењивати међусобно место, положај.* – Ни с царем се не бих мењао! **4.** *пролазити кроз мену, фазу младог Месеца (о месецу).* **5. а.** *испадати и наново ницати, израстати (о зубима).* **б.** *падати и наново нарастати, лињати се (о длаци).* **6.** лингв. *имати, добијати различите облике у промени, парадигми, у деклинацији, одн. конјугацији (о променљивим речима).* • **~ боју (фарбу)** *постајати у лицу блеђи, одн. руменији (од стида, узбуђења и сл.).* **~ корак (ногу)** *усклађивати свој корак с оним који корача испред или поред.* **~ се у лицу** *в. мењати боју.* **ствар се не мења, то не мења (ништа) на ствари** *то нема никаквог значаја.*

мѐњāч јек. **мјѐњāч,** -áча м **1.** *онај који врши замену новца или хартија од вредности, онај који обавља мењачке операције.* **2.** техн. *направа, уређај за мењање брзине или смера ротације погонског вратила код моторних возила.*

мѐњāчкӣ јек. **мјѐњāчкӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на мењача (1):* ~ посао. **2.** *који се односи на мењач (2):* ~ кутија.

мѐњāчница јек. **мјѐњāчница** ж *овлашћена, обично банкарска установа у којој се врши замена новца (страног за домаћи и др.); зграда, одн. део зграде у којој је смештена та установа.*

мењшевѝзам, -зма м пол. ист. *покрет десног крила Руске социјалдемократске радничке партије (после расцепа те партије на II конгресу 1903. г.).*

мењшѐвӣк, -и́ка (мењшѐвик, -а) м рус. пол. *присталица, следбеник мењшевизма.*

мењшѐвӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на мењшевике и мењшевизам.*

ме̏ра јек. **мје̏ра** ж (ген. мн. м(ј)е̂рā) **1. а.** *стандардна величина којом се одређује квантитет нечега (тежина, дужина, површина, запремина, време итд.), јединица за мерење нечега:* децималне мере, дужинске мере, запреминске мере, мере за површину, систем мерā. **б.** *мерило, критеријум за одређивање нечега (нпр. нечије вредности, кривице, тачности нечега итд.).* **2. а.** *димензије тела, одн. делова тела (при изради одеће и обуће):* ~ за хаљину, одговарајућа ~, (са)шити по мери. **б.** *количина, величина; износ:* прописати меру хране, одређена ~ влаге (топлоте итд.). **в.** *обим, опсег јављања, испољавања нечега; степен*

(интензитета): свести грешке (криминал, лов ретке дивљачи итд.) на малу меру, испољавати се у малој (великој, ограниченој и сл.) мери. **г.** *граница до које се нешто протеже, до које нешто сеже; нормална, дозвољена граница; одговарајућа, пожељна величина, обим, степен:* дрзнути се до те мере; погодити меру. **д.** *осећај дозвољеног, допуштеног, одмереност, умереност:* све с мером, с мером и у своје време. **ђ.** *одмерено држање, понашање; одмереност, такт:* хладна грађанска ~. **3.** *количина измерене робе; мерење, вагање:* закинути на мери, зарадити на кривој мери. **4.** муз. **а.** *в. такт.* **б.** *в. ритам.* **5.** (обично у мн.) *средство, поступак који се предузима с неким циљем:* предузети (одговарајуће) мере за побољшање ситуације (повећање продуктивности и сл.). • **жива ~** *тежина живе, незаклане стоке (у трговини).* **без (сваке, икакве) мере** *неумерено много, претерано (нпр. лагати, пити, трошити).* **вратити, враћати (одвратити, одговорити, одговарати и сл.) истом (равном) мером** *поступити, поступати на исти или сличан начин.* **дати (сву) своју (пуну) меру** *достићи, постићи највећи домет, врхунац у нечему; показати своју пуну вредност.* **немати мере** *бити неумерен, претеривати.* **под меру** *како треба.* **по мери (нечега)** *у складу (с нечим), према (нечему).* **преврши(ва)ти, прећи, прелазити и сл. (сваку) меру** 1) *прећи, прелазити дозвољену или разумну границу; поста(ја)ти неподношљив (о нечему неповољном).* 2) *сувише далеко (от)ићи у нечему, претер(ив)ати, прекардаши(ва)ти.* 3) (некоме) безл. (само са свр. гл.) *дозлогрдити, дојадити.* **превршила дара меру, скупља дара него ~** *в. под дара.* **у великој мери** *у великом степену, умногоме.* **узети (узимати) меру (некоме)** 1) *(из)мерити димензије тела, делова тела ради прављења одеће, обуће и др.* 2) *(ис)тући, (из)млатити, (ис)пребијати.* 3) *нанети (наносити) некоме пораз, победити (побеђивати) у некој игри.* 4) *казнити (кажњавати).* 5) *подврћи (подвргавати) критици, (ис)критиковати, (из)грдити.* **у знатној мери** *великим делом, у прилично великом степену.* **у пуној мери (пуном мером)** *у потпуности, сасвим, потпуно.*

мѐра̄к, -а́ка м тур. **1.** *жеља, жудња, чежња за нечим.* **2.** *угодно, пријатно расположење, уживање, задовољство.* • **имати (бити) мерак на некога** *нешто желети, волети некога, нешто, жудети за неким, нечим.*

мера̀клија и **мера́клија** м (мн. ж) тур. **а.** *онај који воли и који уме да ужива у нечему; онај који воли и који уме да се весели, да се проводи.* **б.** *онај који воли да гледа жене и да се проводи с њима, који уме да ужива у љубави.*

мера̀клӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на мераклије:* ~ кафана, ~ лумповање, мераклијске навике.

мера̀клӣјски прил. *на мераклијски начин, као мераклија, мераклије.*

мѐра̄ч јек. **мјѐра̄ч,** -а́ча м (инстр. -а́чем) **1. а.** *онај који мери, који надгледа мерење на јавној ваги, на кантару;* уп. кантарџија. **б.** *уопште онај који нешто мери, мерилац.* **2.** *справа, инструмент за мерење нечега:* ~ потрошње горива.

мера̀чица јек. **мјера̀чица** ж *она која мери, жена мерач (1).*

мѐра̄чкӣ јек. **мјѐра̄чкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на мераче и мерење;* уп. мерни: ~ справа.

мѐрдевине ж мн. тур. *лестве, лествице.*

мѐрдевинице ж мн. *дем. од мердевине.*

мерѐдо̄в, -о̀ва м мађ. *мала рибарска мрежа затегнута око обруча учвршћеног на дршци (или непосредно привезана за рачвасту дршку), којом се обично прихвата или преноси риба.*

мѐрзер и **мѐрзер** м нем. воj. *артиљеријско оруђе са врло кратком цеви, најчешће великог калибра.*

мѐрзерскӣ и **мѐрзерскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на мерзере:* ~ ватра, ~ батерија, ~ граната.

мериди̇ја̄н, -а́на м лат. **а.** геогр. *свака замишљена кружна линија на површини Земље која спаја северни и јужни пол секући екватор под правим углом, подневак, подневник:* географски, земаљски (земљин) ~. **б.** астр. *највећа замишљена кружна линија на небеском своду која пролази кроз небеске полове и зенит места посматрача (на којој је Сунце у подне):* небески ~. • **на (по) свим меридијанима** *у свим земљама, у целом свету, свуда.*

мериди̇ја̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на меридијане:* ~ степени. • **~ круг** астр. *основни инструмент астрономске опсерваторије, који служи за одређивање координата звезда.*

мѐридиона̄лнӣ, -а̄, -о̄ **а.** *в. меридијански:* ~ смер. **б.** *подневни, јужни:* ~ сунце.

мѐрикарп м и **мерика̀рпија** ж грч. бот. *у мн.: идентични делови плода (два или више њих) код неких биљака који при зрењу пуцају, распрскавају се (у јд.: такав део плода).*

мѐрилац јек. **мјѐрилац,** -иоца м *онај који нешто мери, мерач:* ~ висине, ~ времена (нпр. у спорту).

мѐрило јек. **мјѐрило** с **1.** *оно што служи као основа за оцењивање, упоређивање, рангирање, класификовање и сл., критеријум.* **2.** *справа, направа, уређај за мерење, мерач.* **3.** *в. размер (1).* **4.** *оквир, обим, опсег, размере:* у европским мерилима.

мѐрино м (обично непром.) шп. **а.** *раса оваца са фином, коврџавом вуном.* **б.** *као први део полусложеница означава да оно што је исказано другим делом полусложенице припада тој раси оваца или да потиче од ње:* мерино-овца, мерино-вуна.

мери̇стем м грч. бот. (обично у мн.) *биљно ткиво грађено од малих, ембрионалних ћелија које се непрестано деле, стварајући тако нове ћелије, творно ткиво, проткање.*

мери̇стемскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на меристем:* меристемске ћелије.

мѐрити јек. **мјѐрити,** -ӣм несвр. [гл. им. м(ј)ѐре̄ње с] **1. а.** *одређивати, утврђивати величину нечега (дужину, површину, запремину, тежину, трајање и др.) упоређивањем с неком одређеном, познатом величином.* **б.** *утврђивати јачину, степен и сл. нечега; утврђивати број, збир нечега, бројати:* ~ притисак, ~ снагу, ~ пулс; ~ уздисаје. **2. а.** *уопште одређивати, утврђивати величину, вредност, значај и сл. нечега (упоређивањем, сравњивањем, поређењем с нечим и сл.).* – Љубав према домовини мери се радом. **б.** *оцењивати, процењивати (нешто), судити (о нечему, некоме).* – Он не мјери човјека по новцу. **в.** *одређивати, давати нечему праву меру, одмеравати (речи, поступке и сл.).* **г.** *веома пажљиво, испитивачки одмеравати, посматрати, гледати (понекад и строго):* ~ (некога) од главе до пете. **3.** *достизати, имати одређену меру, одређену величину (тежину, висину и др.):* ~ мање од сто килограма. **4.** фиг. *корачајући, ходајући прелазити преко неког простора:* ~ (корацима) собу горе-доле. ■ **~ се 1.** *установљавати, утврђивати своју тежину или висину.* **2.** *веома пажљиво, испитивачки посматрати, гледати један другог.* **3. а.** *упоређивати се, равнати се с неким (с нечим), бити раван, једнак некоме (нечему) (по вредности, способности, особинама и сл.).* – Нико се с њим није могао мерити. **б.** *огледати се, борити се, носити се с неким (с нечим).* • НПосл **двапут (трипут, сто пута) мери, (а) једном сеци (режи)** *добро размисли пре него што нешто одлучиш или урадиш.*

меритокра̀тија ж лат.-грч. *политичка теорија према којој државом треба да владају способни и вредни, људи од знања.*

мѐрито̄ран, -рна, -о **1.** *правно валидан, пуноважан; меродаван, компетентан:* ~ одлука, ~ решење. **2.** *битан, суштински.* **3.** *заслужан, вредан.*

мѐрито̄рно прил. *на меритоpан начин:* *меродавно, пуноважно; компетентно, стручно, зналачки; стварно, суштински, битно:* ~ одлучивати; ~ иступати (наступати); ~ одређивати статус нечега.

мѐритум м лат. **1.** правн. **а.** *главни предмет судског спора.* **б.** *суштина, срж одлуке, пресуде, решења и сл.;* фиг. *уопште суштина, бит, срж нечега.* **2.** *заслуга, вредност; одлика, врлина.*

мѐрица јек. **мјѐрица** ж **а.** *старинска запреминска мера за жито, зрнасту храну, брашно и сл.; мања посуда за мерење таквих материја.* **б.** *старинска мера за течност (обично за вино, ракију и сл.); мања посуда у коју стане та количина течности.*

мѐричица јек. **мјѐричица** ж *дем. од мерица, мјерица.*

мѐрканти̇лан, -лна, -о (обично одр.) итал. *који се односи на трговину, трговински, трговачки:* ~ дух, меркантилни односи, ~ продаја. • **~ роба** *роба просечног квалитета.*

меркантилѝзам, -зма м *економска доктрина из времена превласти трговачког капитала, која проглашава као једини облик богатства новчану робу, због чега захтева повећани спољнотрговински промет.*

меркантѝлист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, поборник меркантилизма, меркантилистичке доктрине, меркантилистичког система.*

меркантилѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на меркантилизам и меркантилисте:* ~ време, ~ политика.

меркантилѝстички прил. *у духу меркантилизма, као меркантилисти.*

меркàптāн, -áна м хем. *у мн.: органска хемијска једињења, течности веома јаког и непријатног мириса, која настају при трулењу беланчевина што садрже сумпор (у јд.: такво једињење).*

мѐркати[1], -āм несвр. **а.** *пажљиво гледати, посматрати, мотрити:* ~ испод ока. **б.** *тражити, вребати погодан тренутак, прилику, место и сл. да се нешто уради, оствари.* **в.** *тражити, бирати:* ~ девојку, ~ кућу. ■ **~ се** *уз. повр. од меркати (а).*

мѐркати[2] јек. **мјѐркати,** -āм несвр. *у дем. значењу: мерити;* уп. мерити (1а).

Мѐркӯр, -ýра м **1.** *у староримској митологији бог трговине, заштитник путника и гласник богова, симбол мудрости и говорничке вештине.* **2.** астр. *најмања планета Сунчевог система, најближа Сунцу.*

мѐрљив јек. **мјѐрљив,** -а, -о *који се може (из)мерити:* ~ величина, ~ ефекат, ~ успех.

мѐрљиво јек. **мјѐрљиво** прил. *у мерљивој количини, степену, у одређеној мери.*

мѐрљивōст јек. **мјѐрљивōст,** -ости ж *стање и особина онога што је мерљиво.*

мѐрмер м тур. мин. *метаморфна, зрнастокристаласта стена састављена од кристалића, зрнаца калцита или доломита, која се употребљава у архитектури и вајарству, мрамор.*

мѐрмеран, -рна, -о (обично одр.) *који је од мермера, мраморан:* ~ дворана, мермерни зидови, ~ кип, ~ пирамида.

мѐрнӣ јек. **мјѐрнӣ,** -ā, -ō *који се односи на мерење, који служи за мерење, којим се мери:* ~ инструменти, ~ трака.

мéрōв, -ова (јек. и мјéрōв, -ова) м мађ. *старинска запреминска мера за зрнасту храну (жито и др.).*

мѐродāван јек. **мјѐродāван,** -вна, -о **1. а.** *који има право да доноси пуноважне одлуке, решења и сл., надлежан, овлашћен:* ~ судски (државни, скупштински и сл.) орган. **б.** *који има довољно знања, искуства, способности и сл. да може о нечему давати стручне или ваљане оцене, судове, мишљење, позван, компетентан; који садржи или изражава такве оцене, судове, мишљења:* ~ научник; ~ суд, ~ тумачење. **2.** *који важи, који је на снази, важећи, пуноважан:* ~ закон, ~ обичај, ~ реч. **3.** *битан, одлучујући, пресудан:* испитати све меродавне околности. **4.** (у им. служби, одр., обично у мн.) м *овлашћено, надлежно лице; онај који је компетентан (као стручњак и сл.) за нешто.*

мѐродāвно јек. **мјѐродāвно** прил. *на меродаван начин; пуноважно; компетентно:* ~ одлучи(ва)ти; ~ оценити, ~ судити.

меродáвнōст јек. **мјеродáвнōст,** -ости ж *особина онога који је меродаван, онога што је меродавно.*

мѐропах, -пха м (обично у мн.) ист. *припадник категорије зависних сељака у средњовековној српској држави који су били везани за земљу и своје феудалне господаре, али су имали право зависне својине на земљу и инвентар и право жалбе на господаре док раде за њих.*

мѐропашкӣ, -ā, -ō *који се односи на меропхе, који припада меропсима:* ~ закон, меропашке куће.

мерỳцкати јек. **мјерỳцкати,** -āм несвр. *у дем. значењу: мерити;* уп. мерити (1а).

мерцеризáција ж *обрада памучног предива потапањем у алкалне базе (према имену енгл. хемичара* J. Mercerea).

мѐсāр, -áра (инстр. -áром и -áрем) и **мѐсāр,** -а (инстр. -ом и -ем) м **1.** *онај коме је занимање клање стоке, припрема меса за продају и сама продаја меса;* уп. касапин. **2.** фиг. пеј. **а.** *оператор, хирург.* **б.** *крволок, крвопија.*

мѐсара ж **1.** *в. месарница.* **2.** (обично у изр. **мува, муха ~**) зоол. *мува која леже ларве на месу,* Sarcophaga carnaria.

месàрица ж **1.** *месарева жена; жена месар.* **2.** зоол. *в. месара (2).*

мѐсāрница ж *радња у којој се сече и продаје месо за исхрану, продавница меса, касапница.*

мѐсāрош (мѐсāрош) м *онај који радо једе месо, љубитељ меса.*

мѐсāрскӣ и **мѐсāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на месаре и месарство, који припада месарима:* ~ нож, ~ радња.

мѐсāрски и **мѐсāрски** прил. *на месарски начин, као месар;* фиг. *као при клању животиња, грубо, свирепо.*

месáрство с *производња, прерада и продаја меса, месарски послови.*

мѐсершмит м нем. *врста некадашњег немачког ратног авиона (по имену конструктора).*

месѐтина ж *аугм. и пеј. од месо.*

мѐсēц јек. **мјѐсēц** м (инстр. -ом) **1.** астр. **а.** (М(ј)ѐсēц) *небеско тело најближе Земљи, Земљин сателит.* **б.** (ген. мн. м(ј)ѐсēцā) *пратилац, сателит било које планете.* **2.** *в. месечина (1):* путовати по месецу. **3.** (ген. мн. м(ј)есéцӣ) **а.** *приближно дванаести део наше календарске године који има одређено име (нпр. јануар, фебруар итд.) и редослед, према чему се одређују датуми (нпр. 9. јануар 1947).* **б.** *период од тридесет (или приближно тридесет) дана рачунајући од било којег датума.* **в.** астр. *временски размак који протекне између две истоимене Месечеве мене.* **г.** астр. *временски размак за који Месец обиђе своју путању око Земље.* **4.** *оно што је налик на Месец, што је у облику Месечевог српа и сл. (нпр. украс, вез, геометријски лик и др.).* • **медени ~** *први месец брачног живота.* **млад(и) ~** *положај Месеца после мене у којем је видљив само уски део Месечевог круга сличан српу.* **пун(и) ~** *положај Месеца у коме се види пун, цео његов круг.* **синдерички (синдерични) ~** астр. *време за које Месец обиђе око Земље.* **док(ле) траје (тече) Сунца и Месеца** *заувек, трајно, вечно.* **јести се као Месец** *јако се секирати.* **као да си (с)пао с Месеца** *ништа не знаш, потпуно си необавештен, неупућен, ван догађаја;* уп. Марс (изр.). **помрачење Месеца** астр. *потпуно или делимично нестајање Месечеве светлости, одн. видљивог дела Месеца које настаје кад Месец уђе у Земљину сенку.*

месецо̀слов јек. **мјесецо̀слов** м цркв. *књига у којој су хронолошким редом, по месецима, дати животи светаца; сама имена светаца, одн. њихов редослед у таквој књизи.*

мѐсечāр јек. **мјѐсечāр** м **1.** (инстр. -ом и -ем) **а.** мед. *онај који пати од месечарства, сомнабулизма, сомнабул.* **б.** *занесењак, сањар, фантаста.* **2.** (инстр. -ом) агр. *сорта раног кромпира.*

мѐсечāрка јек. **мјѐсечāрка** ж (ген. мн. -кӣ) **1.** *женска особа месечар.* **2.** зоол. *в. буцањ.* **3.** бот. *врста руже* Rosa gallica. **4.** бот. и агр. **а.** *врста ситне паприке љутог плода* Capsicum fastigatum. **б.** *врста ротквице* Raphanus sativus radicula.

мѐсечāрскӣ јек. **мјѐсечāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на месечаре:* ~ ход, месечарске сањарије.

мѐсечāрски јек. **мјѐсечāрски** прил. *као месечар, попут месечара; занесењачки, сањарски:* ~ ићи; бити ~ занесен (одсутан и сл.).

мѐсечāрство јек. **мјѐсечāрство** с **1.** мед. *несвесно стање, слично дубокој хипнози, у којем се особа креће, хода не прекидајући сан, сомнабулизам.* **2.** фиг. *склоност претераном маштању, сањарењу, занесењаштво.*

мѐсечаст јек. **мјѐсечаст,** -а, -о **1.** *који је у облику Месеца, сличан Месецу, одн. Месечевом српу:* ~ лице, ~ кост, ~ облик. **2. а.** *који је попут Месечеве светлости, месечине:* ~ светлост. **б.** *обасјан месечином:* ~ ноћ.

Мѐсēчев и **Мѐсечев** јек. **Мјѐсēчев** и **Мјѐсечев,** -а, -о *који припада Месецу, који се односи на Месец:* Месечеве мене, ~ прашина, Месечеви кратери, ~ срп.

мȅсечина јек. **мјȅсечина** ж **1.** (мн. ø) *светлост коју Месец одражава, Месечева светлост.* **2.** бот. **а.** *хајдучка трава* Achillea millefolium. **б.** *врста лековитог биља* Achillea clypeolta *из ф.* Compositae. **в.** *врста папрати.* • **морска** ~ зоол. *врста морске медузе* Pelagia noctiluca.

мȅсечинаст јек. **мјȅсечинаст,** -а, -о *в. месечаст:* ~ потковица; ~ светлост; ~ ноћ.

мȅсечнӣ јек. **мјȅсечнӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на временски период од месец дана:* ~ боловање, ~ плата, ~ прорачун, средња ~ температура. **2.** *који се односи на Месец;* уп. Месечев: месечне мрље. **3.** (и неодр.) *пун месечине (о ноћи), месечаст, месечинаст.*

мȅсечнӣк јек. **мјȅсечнӣк** м **1.** *часопис који излази једанпут месечно.* **2.** бот. *врста вишегодишње зељасте биљке, пролевак* Gratiola officinalis.

мȅсечница јек. **мјȅсечница** ж мед. *в. менструација.*

мȅсечно јек. **мјȅсечно** прил. *на месец (дана), за месец дана, сваког месеца:* ~ добијати плату, ~ плаћати рачуне.

Мѐсија и **Ме́сија** м хебр. **1.** *првобитно назив за духовног и световног владара израелског народа, а касније избавитељ, спаситељ кога је, према веровању старих Јевреја, Бог обећао јеврејском народу; Исус Христос, обећани спаситељ, избавитељ и оснивач хришћанства.* **2.** (месија) фиг. *онај који има велику и важну мисију, задатак, улогу од великог значаја, спасилац, ослободилац, избавитељ.*

месијанѝзам, -зма м **а.** *религиозно учење, веровање у долазак Месије, божјег изасланика, спаситеља и избавитеља.* **б.** фиг. *веровање појединаца или друштвених група, народа и др. у њихову тобожњу божанску, избавитељску мисију (често као патолошка опсесија параноика).*

месија̀нист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, привржених месијанизма.*

месијанѝстичкӣ, -ā, -ō *који је у вези с месијанистима и месијанизмом, месијанством;* уп. месијански: ~ веровање, ~ идеја, ~ мистика, ~ улога.

месѝјāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на месијанизам, месијанство;* уп. месијанистички: ~ веровање, месијанске идеје, ~ нада.

месија́нство с *в. месијанизам.*

мѐсина ж *аугм. и пеј. од месо:* наждерати се месине.

мѐсинг м (мн. ø) нем. хем. *легура бакра и цинка;* уп. мȇд.

мѐсинган, -а, -о (обично одр.) *који је од месинга:* ~ квака, ~ плоча, ~ шипка.

ме́сити, мȇсӣм јек. **мијѐсити,** мије̏сӣм (трп. мȇшен јек. мије̏шен) несвр. прел. [гл. им. ме́шēње јек. мијѐшēње с] **1. а.** *припремати, правити масу, тесто за хлеб, колач и сл. мешајући брашно с водом (с млеком и сл.):* ~ колаче, ~ хлеб. **б.** *гњечити чинећи меким и уједначеним (обично раскквашену глину, иловачу, блато и сл.); правити, уобличавати (од тако изгњечене глине, иловаче, земље и сл.).* **2.** *газити, гацати (обично блато).* **3.** фиг. **а.** *стезати, стискати, гужвати (нпр. капу, рукавице).* **б.** *масирати гњечењем.* **4.** фиг. **а.** *подвргавати својој вољи, хтењима и сл., чинити послушним, покорним, покоравати.* **б.** *тући, бити, ударати, млатити.*

мѐсӣште с **1.** *аугм. и пеј. од месо;* уп. месина. **2.** фиг. пеј. *сувише дебело и крупно тело, телесина.*

мѐснат, -а, -о **1. а.** *прекривен дебелим слојем меса, дебео, пун:* ~ лице, меснате руке. **б.** *који има, даје доста меса, од којег се добија доста меса:* меснате свиње. **2.** *в. мȇснӣ.* **3.** *који је као месо, задебљао, једар, пун, сочан (обично о биљним плодовима и лишћу);* уп. месо (3): ~ паприка.

мѐснатōст, -ости ж *особина, стање оног који је меснат, оног што је меснато.*

мȇснӣ, -ā, -ō **а.** *у којем има меса, који садржи месо, справљен од меса, са месом (о јелу, храни и сл.); који се односи на месо уопште:* ~ нарезак, месне прерађевине, ~ конзерва.

мȅснӣ јек. **мјȅснӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на одређено (насељено) место, локални:* ~ одбор, ~ становништво, ~ читаоница. **2.** *својствен једном месту, крају, једној средини, локални:* ~ говор, ~ колорит, месни обичаји.

ме́сница (мѐсница) ж *в. месарница.*

мȇсо с (мн. ø) **1. а.** *мекано, мишићно ткиво, слој у организму човека или животиње углавном између костију и коже.* **б.** *тело живог бића, човека:* пуцати у месо. **в.** *потомак, пород; крвни рођак, сродник.* – Своје се месо ипак зна. **2.** *тело заклане животиње, обично њени нарочито исечени или прерађени делови који служе за исхрану:* бело ~, јагњеће ~, печено ~. **3.** *мекани делови плода воћа, поврћа и сл.* • **бити од крви и меса** *в. под крв.* **дебело** ~ *задњица, стражњица.* **дивље** ~ нар. мед. 1) *болесна израслина која настаје на повређеном ткиву, рани,* granulacio fungosa. 2) *тумор, рак.* **топовско** ~ *борци, војници који су у рату немилосрдно изложени погибији, губљењу живота (често бесмисленом).*

месо̀ждер м зоол. **а.** *животиња која се храни месом других животиња.* **б.** *в. звер (1б).*

месо̀ждēран, -рна, -о **1.** *који се храни месом; крволочан, грабљив (о животињама).* **2.** *који се храни животињицама (инсектима), хватајући их обично листовима или мехурићастим израштајима на њима (о биљкама).*

месо̀ждерскӣ, -ā, -ō *који се односи на месождере; који је као у месождера:* ~ вилица; ~ инстинкт, ~ лакомост.

месожде́рство с *својство неких животиња да се хране месом других животиња, месождерски нагон.*

месо̀јед[1] м зоол. *в. месождер.*

месо̀јед[2], -а, -о *в. месождеран.*

мȇсојеђе и **месо̀јеђе** ж мн. и с јд. *време између Божића и почетка великог поста, када је према црквеним правилима допуштено да се једе месо и остала масна храна; време разних веселих приредби и карневала.*

мȇсопуснӣ и **месо̀пуснӣ,** -ā, -ō *који се односи на месопуст, на дане месопуста:* ~ недеља, ~ уторак, ~ лудовање.

мȇсопуст и **месо̀пуст** м **1. а.** *последњи дани месојеђа; Мȇснē поклади.* **б.** *карневалска ноћ, карневал који се приређује у недељу или уторак последње седмице пре почетка поста.* **2.** *в. месојеђе.*

еста́нце и **мȅстāнце** јек. **мјеста́нце** и **мјȅстāнце,** -нца и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од место.*

еста́шце и **мȅсташце** јек. **мјеста́шце** и **мјȅсташце,** -шца и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од место.*

ме́сти (мȇсти), ме́тēм (аор. ме́тох, мȇте; р. пр. мȅо, ме́ла; трп. ме́тен, -а) несвр. прел. [гл. им. ме́тēње с] **1. а.** *мешати, мутити (неку житку масу) при справљању хране; тако справљати, припремати храну (обично домаћим животињама):* мете свињама. **б.** *мешањем, мућењем млека или павлаке издвајати (масло, маслац и сл.), бућкати.* **2. а.** *уносити пометњу, забуну у нешто, нарушавати, реметити; чинити нејасним, бркати, мрсити.* **б.** *доводити у забуну, пометњу, збуњивати.* ■ **~ се 1. а.** *врзмати се; тумарати.* **б.** фиг. *мотати се (по глави, по памети, по свести).* **2.** *бити захваћен забуном, пометњом, збуњивати се;* уп. смести се.

мѐсти, мѐтēм (аор. мѐтох, мȅте; р. пр. мȅо, мѐла; трп. мѐтен, -ена) несвр. [гл. им. мѐтēње с] **1.** прел. *чистити, брисати (метлом или сл.).* **2.** непрел. *много, јако падати, вејати (о снегу); снажно дувати, витлати, завијати (о ветру, бури, мећави).* • ~ **пред својим вратима (својом кућом, својим прагом** *гледати своја посла и своју муку, водити своју бригу; отклањати властите недостатке.*

мȅстимицē јек. **мȅстимицē** прил. *на неким, појединим местима, овде-онде, понегде, местимично:* ~ седа брада, ~ заклањати видик.

мȅстимичан јек. **мјȅстимичан,** -чна, -о *који се јавља, налази и сл. на појединим местима, местимице, ту и тамо, понегде:* са местимичним пегама на кожи, местимичне дубине у реци, местимичне (нпр. штампарске) грешке у тексту.

мȅстимично јек. и **мјȅстимично** прил. *на појединим местима, понегде, местимице:* ~ полегла трава, ~ се разликовати.

мѐсто јек. **мје̏сто** с (ген. мн. м(ј)ê̄ста̄) **1. а.** *простор, одн. мањи или већи, обично ограничени део површине који се може употребити за пребивање, смештање и сл. некога или нечега, расположиви простор:* начинити (уступити и сл.) некоме места, оставити ~ за собом, нема места. **б.** *део простора, положај, тачка на којој се неко или нешто налази, који неко или нешто собом запрема, заузима:* заменити места, имати добро ~, стајати у месту. **в.** *део простора, тачка, положај са одређеном наменом, који је предвиђен, одређен за некога или нешто; простор на којем се нешто збивало или се збива:* стражарско ~; ~ погибије. **г.** *одређени део простора који неко заузима, запоседа ради могућег смештаја (лежања, седења или стајања):* заузети ~ на клупи, отимати се о места за седење; добра (лоша), скупа (јефтина) места у позоришту, на стадиону и сл. **2. а.** *предео, крај; мањи простор, мања површина:* жупно (осојно, присојно) ~; блатњаво ~. **б.** *насеље (село, град):* ~ рођења, мало (велико, напредно) ~. **3.** *одређени део нечега, неке целине (нпр. организма, тела и сл. или књиге, неког списа, текста, излагања и др.):* болно ~, ~ на глави, ~ укрштања живаца; лепа места из романа, наводити само понеко ~ из књиге. **4. а.** *служба, запослење, намештење, посао;* уп. радно ~ (изр.): добити (боље) ~, изгубити ~. **б.** *положај, функција:* председничко ~, ~ управитеља, одговорно ~. **5. а.** *положај у односу на некога или нешто, положај у неком реду, вредновању, ранг, степен:* заузимати (за)видно (истакнуто) ~ у историји (књижевности), освојити прво ~. **б.** *оно што некоме или нечему припада, одговара, одговарајућа улога, позиција и др.:* знати (имати) своје ~ у кући (у друштву). **в.** *разлог, повод, узрок; смисао, оправдање;* нема места радовању (страху); ови приговори имају свога места. • **болно** ~ *слаба, незгодна, непријатна или осетљива страна некога или нечега.* **геометријско** ~ мат. *скуп свих оних тачака у равни или простору које задовољавају одређене геометријске услове.* **децимално** ~ мат. *положај бројке после децималне тачке, одн. зареза.* **надлежно (меродавно)** ~ *управни, административни или неки други орган који одлучује у нечему, који решава нешто.* **највише** ~ *највиши орган, највиша инстанца власти.* **опште** ~ *позната, уобичајена тема, предмет, мотив, став, гледиште.* **радно** ~ *посао, служба, занимање, дужности на послу; место где се обавља посао, служба;* уп. место (4а). • **загрејати (угрејати) место** *остати негде дуже, скраси̇ти се.* **из места, с места** *без залета (скочити, скакати).* **места!** *склони(те) се, ослободи(те) пут, пролаз.* ~ **под сунцем** *могућност опстанка, постојања, живљења, егзистирања.* **на лицу (на лице) места** *непосредно онде где се нешто дешава.* **на месту вољно!** вој. *команда којом се (после става „мирно") допушта заузимање слободног става и померање (без напуштања места).* **на месту** 1) **остати мртав** *нагло, тренутно умрети од тешких, смртоносних повреда, рана.* 2) **убити** *нанети, задати повреду, рану која изазива наглу, тренутну смрт.* **на његовом (мом, твом** и сл.**) месту (бити)** *(бити) у истим приликама, могућностима, под истим условима, околностима и сл.* **на првом месту** *пре свега, најпре.* **на своје место** *онде где треба да буде, да се налази.* **на (свом) месту (бити)** 1) (о човеку) *(бити) ваљан, честит, поштен.* 2) (о мишљењу, поступцима, понашању и сл.) *(бити) уместан, оправдан, исправан; умесно, оправдано, исправно (бити).* **не држи га место** *не може да се скраси, нигде се не смирује.* **срце ми је на месту** *задовољан сам, осећам задовољство, задовољење, радост.* **у месту** *не напуштајући простор где се стоји, где се неко, нешто налази (изводити неке покрете и сл.).* **у месту тапкати (стајати** и сл.**)** *не напредовати, не развијати се, стагнирати.*

место јек. **мјесто** (наглашено: м(ј)ѐсто)) предл. (с ген.) **1.** *уз генитив неке именске речи казује да је појам у генитиву замењен неким другим појмом: уместо:* један ~ другог. **2.** (у прил. служби) *испред реченица и израза означава да није остварено оно што је тим исказима речено, већ да је замењено нечим другим (другом радњом, акцијом, мером и сл.): уместо.* – Мјесто да продужимо том стазом, скренули смо с ње.

мѐсце и **ме́сце** с (мн. ø) *дем. и хип. од месо.*

ме́та ж **1. а.** *вештачки или природни објекат који представља циљ при обуци или такмичењу у гађању и нишањењу.* **б.** *оно што се напада, у шта се пуца, гађа ватреним оружјем, оружјем и сл. (најчешће у рату).* **2.** *означено, обележено место, граница, као полазна или крајња тачка или домет неког надметања, такмичења и сл.:* пребацити мету. **3. а.** *одређено место, циљ до којег треба доћи, стићи:* доћи до мете путовања, достићи мету. **б.** фиг. *оно чему се стреми, тежи, оно што се жели постићи, циљ:* крајња ~. • **на мети (бити, наћи се** и сл.**)** *(бити, наћи се и сл.) близу, при руци, на дохват руке, у непосредној близини.*

метаболѝзам, -зма м грч. физиол. *процес размене материја у организму живих бића.*

метабо̀ли̑т, -и́та м физиол. *производ метаболизма.*

метабо̀личан, -чна, -о *који се односи на метаболизам; променљив.*

метагене́за ж грч. биол. *смена полног и бесполног размножавања код неких животиња или биљака.*

метазо̀а ж грч. зоол. *животиња са вишећелијском грађом тела.*

метаје̏зик м *језик који служи за описивање структуре неког другог језика; апстрактни, максимално логични језик научне анализе и дефиниције, сздан од апстрактних јединица, симбола.*

мѐтак, -тка м (мн. мѐци, ген. мѐта̄ка̄) *убојно средство за пуњење ватреног оружја које се састоји од зрна, чахуре с (барутним) пуњењем и каписле; део тога убојног средства које излеће из цеви ватреног оружја, зрно, куршум, тане.* • **дум-дум** ~ *пушчани метак чија се кошуљица зрна распрскава при удару.* **добити метак (у чело, потиљак** и сл.**)** *бити убијен, стрељан.* **избацити последњи метак** *употребити крајње, последње средство, учинити последњи покушај (да би се нешто постигло).*

мѐта̄л, -а́ла м грч. **1.** *општи назив за више хемијских елемената који се одликују чврстином (осим живе), непрозирношћу, нарочитим сјајем, добром проводљивошћу топлоте и електрицитета и могућношћу обраде ливењем и ковањем;* уп. ковина: лаки метали, обојени метали, племенити метали, тешки метали, црни метали. **2.** *оно што је потпуно или делимично направљено од метала (1) (разни предмети, направе и др.).*

мѐта̄лан, -лна, -о (одр. мѐталнӣ, -а̄, -ō) **1.** (обично одр.) **а.** *који је у целини или већим делом начињен од метала:* метална кутија, метални новац, метално оруђе. **б.** (одр.) *уопште који се односи на метал (на његову обраду, употребу сл.), металски:* метална индустрија. **в.** *који у себи има метала, који садржи метал:* метални мајдан. **г.** *који потиче од метала, резак (о звуку).* **2. а.** *који је као метал, сличан металу (по изгледу, боји, укусу и др.):* ~ сјај. **б.** фиг. *звонак, звучан, јасан, резак, оштар као звук који настаје ударањем о метал:* ~ глас. **в.** фиг. *хладан, крут:* ~ лице.

мета́лац, -лца м (ген. мн. мѐта̄ла̄ца̄) *онај који ради у металној индустрији, металски радник, стручњак за метале и сл.*

метализа́ција ж *посебан начин превлачења разних предмета металима или легурама метала.*

мѐта̄лно прил. *као метал, са металним одсјајем, бојом, звуком и сл.:* ~ звекнути, ~ светлуцати.

метало- *први део сложеница којим се казује да је оно што је исказано другим делом сложенице у некој вези с металом:* металоглодач, металопрерађивачки и сл.

метало̀гичан, -чна, -о и **метало̀гичкӣ,** -а̄, -ō фил. *који је изван логичке сфере, логичког мишљења (иако може дати основу, смер за логичко-сазнајне операције).*

металогло̀да̄ч, -а́ча м *радник металске струке који израђује машинске делове, зупчанике и др. помоћу машине глодалице.*

металогра̀фија ж *део металургије који се бави проучавањем састава, структуре метала и њихових легура.*

метало̀графскӣ, -а̄, -ō *који се односи на металографију.*

металопрѐрада ж *прерада, обрада метала.*

металопрерађѝва̄чкӣ, -а̄, -ō *који се односи на прераду метала:* ~ индустрија.

металостру̀га̄р, -а́ра м *металски радник који је квалификован за рад на стругу, који на стругу обрађује металне делове.*

металостру̀га̄рскӣ, -а̄, -ō *који се односи на металостругаре, који припада металостругарима:* ~ занат, ~ хала.

металосфе́ра ж геол. *средишњи део Земље, Земљино језгро.*

мѐта̄лскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на метал, који је у вези с металом:* ~ индустрија, ~ радник.

мета̀лург м *онај који ради на пословима металургије; стручњак за металургију;* уп. металац.

металу̀ргија ж **1.** *наука о металима и њиховим легурама, о њиховом добијању из руда, производњи, обради и примени.* **2.** *грана индустрије која се бави производњом и обрадом метала и њихових легура; производња од метала и њихових легура:* обојена ~, црна ~.

мета̀луршкӣ (металу̀ргӣјскӣ) -а̄, -о̄ *који се односи на металургију и металурге:* ~ кокс, ~ постројење, ~ предузеће.

мета̀морфан, -фна, -о **1.** *који је промењен, који је настао метаморфизмом (о стенама).* **2.** (одр.) *који се односи на метаморфизам:* метаморфне појаве.

метаморфѝзам, -зма м геол. *скуп промена у структури стена изазваних низом физичких и хемијских појава.*

метамо̀рфисати се, -ишēм се свр. и несвр. *наста(ја)ти у процесу метаморфизма; променити се, мењати се у структури под утицајем физичких и хемијских појава (о стенама).*

метаморфо́за ж грч. **1.** зоол. *прелаз из једног стадијума у други, одн. промена у спољашњој и унутрашњој грађи неких животињских организама током њиховог развитка, преображај.* **2.** геол. *в. метаморфизам.* **3.** *уопште велика, битна промена, измена, преображај (изгледа и карактера неке особе, ставова и идеја неког друштва, организације и др.).*

метаморфози́рати се, -о̀зӣра̄м се свр. и несвр. *преобразити се, преображавати се.*

мѐта̄н, -а́на м (мн. ø) хем. *лако запаљив, експлозивни гас* (CH_4), *који има велику примену у хемијској индустрији.*

метанаста́за ж *појединачно или групно пресељење, мењање места живљења, становања, миграција.*

метанаста̀зичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на метанастазу:* метанастазички покрети, метанастазичке струје.

мета̀нисати, -ишēм несвр. **1.** *дубоко се клањати при молитви или пред неким у знак поштовања, скрушености, понизности и сл.* **2.** фиг. *понашати се покорно, понизно, покоравати се; улагивати се, додворавати се (некоме).*

мета̀но̄л, -о́ла м хем. *в. метил-алкохол.*

мѐта̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на метан.*

мѐтар и **мêтар,** -тра м (мн. мѐтри и мêтри, ген. мѐта̄ра̄ и мêта̄ра̄) грч. **1.** *основна јединица мере за дужину у метарском, метричком систему мера (100 cm); направа, одн. оно што је подешено за мерење те дужине (шипка, трака и сл.).* **2.** фиг. *мерило оцењивања, вредновања, процене нечега; оцена, процена.* **3.** стил. *ритмичка структура и вид стиха;* уп. метрика (1). • **квадратни ~** *јединица мере за површину једнака површини квадрата којем је свака страница дуга један метар.* **кубни ~** *јединица мере за запремину једнака запремини коцке чија је свака ивица дуга један метар, кубик.*

-метар *други део сложених именицама које најчешће означавају:* **1.** *изведену јединицу мере за дужину:* километар, милиметар, центиметар. **2. а.** *инструмент који служи за мерење (обично онога што је исказано првим делом речи):* барометар, волтметар, манометар, термометар и сл. **б.** *особу која мери оно што је исказано првим делом речи:* геометар. **3.** *стих одређеног броја стопа:* хексаметар и сл.

мѐтарскӣ и **мêтарскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на метар;* уп. метрички (3): ~ мера, ~ систем; ~ цента.

мета́ста́за ж грч. мед. *преношење болесних ћелија или других патолошких продуката (обично из малигних тумора) крвљу и лимфом са оболелог места на друго место у организму.*

метастази́рати, -а̀зӣра̄м свр. и несвр. *пренети се, преносити се са једног места у организму на друго (обично о канцерозним обољењима).*

метаста̀тичан, -чна, -о *који се односи на метастазу, који је настао метастазом:* метастатичне жлезде, метастатични чиреви.

мета̀такса и **метата̀кса** ж грч. лингв. *преношење акцента исте врсте са слога на слог, промена места акцента без промене његовог карактера (тона, трајања и др.).*

метата̀ксичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на метатаксу:* ~ акценат, ~ преношење.

метате́за (мета̀теза) ж грч. лингв. *промена места гласова или гласовних група у некој речи (нпр. бајрак – барјак, гарван – гавран, котач – точак, намастир – манастир и сл.).*

мѐтати и **мȅтати (се),** мȅћēм (се) *несвр. према метнути (се).*

метато̀нија ж грч. лингв. *промена интонације појединих самогласника; промена природе појединих акцената.*

метато̀нӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на метатонију, који је у вези с метатонијом.*

метафѝзика ж грч. фил. *филозофска дисциплина која расправља о првим, основним принципима света постојећег, одн. о појавама које су изван граница искуства, изван просторно-временске стварности, сматрајући их вечним, непроменљивим.*

метафѝзичан, -чна, -о *в. метафизички.*

метафѝзича̄р м *онај који се бави метафизиком; познавалац, представник или поборник метафизике.*

метафѝзича̄рка ж *женска особа метафизичар.*

метафѝзича̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на метафизичаре:* метафизичарске идеје, ~ критика.

метафѝзичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на метафизику; који је изван граница искуства, искуствене стварности, натчулан, натприродан:* ~ песимизам, ~ систем, метафизичке теорије; метафизичке спекулације.

метафѝзично̄ст, -ости ж *особина онога што је метафизично, што садржи метафизичке елементе, тумачења и сл.:* ~ поезије, ~ теорије равнотеже.

мета̀фора ж грч. стил. *стилска фигура којом се један појам исказује другим, по нечему сличним, одн. поређење два слична, сродна појма исказано само појмом којим се пореди; уопште пренесено, сликовито, фигуративно изражавање неког појма.*

метафо̀рика ж *употреба метафора, метафоре као уметничко средство и одлика стила.*

метафо̀ричан, -чна, -о *који се односи на метафору, који садржи метафору, исказан метафором:* ~ значење, метафоричне слике, ~ израз, ~ изражавање.

метафо̀ричкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на метафорику и метафору; метафоричан:* ~ замена појмова; ~ значење.

метафо̀рички и **метафо̀рично** прил. *примењујући, служећи се метафорама (у изражавању, писању и сл.):* ~ се изражавати, ~ исказана мисао.

метафо̀рично̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је метафорично:* ~ (народне, уметничке) поезије.

мета̀форскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на метафору, метафоричан:* метафорске поетске слике.

мета̀форски прил. *метафорично, метафорички.*

мȅтвица ж бот. **1.** (и мȅтва) **а.** *род вишегодишњих зељастих ароматичних биљака* Mentha *из ф.* Labiatae, *нана.* **б.** *назив за поједине врсте тога рода:* M. piperita, M. pulegium, M. spicata. **2.** *зељаста вишегодишња биљка* Calamintha napeta *из ф.* Labiatae.

мȅтвичин, -а, -о *који се односи на метвицу (који је од метвице, својствен метвици и сл.):* ~ мирис, ~ уље.

ме́теж м (инстр. -ом) **1. а.** *гужва, комешање, врева, гунгула; збрка, пометња.* **б.** *хрпа, гомила испретураних и разбацаних ствари, вашар, лом.* **2.** *немир, буна, побуна.* **3.** фиг. *несређеност мисли, осећања, представа о нечему, збрка, збрканост, замршеност:* ~ у глави.

ме́тежан, -жна, -о *који се односи на метеж; пун метежа; несређен, збркан.*

ме́тежнӣк м *изазивач метежа, пометње, смутљивац, бунтовник, бунџија.*

метемпсихо́за ж грч. мит. *учење неких религија и античких филозофија о сељењу душе после смрти у друга људска и животињска тела; веровање у такво сељење душе.*

метѐōр, -о́ра м (инстр. -ором) грч. астр. *ситно небеско тело (од честице до велике громаде) које се креће кроз васиону; краткотрајан блесак који се види при уласку тога тела у Земљину атмосферу великом брзином.*

метеòрӣт, -и́та м астр. *метеор, одн. комад метеора који падне на Земљу, гвоздено или камено тело које падне на Земљу из међупланетарног простора.*

метеòрӣтскӣ, -ā, -ō *који се односи на метеорите, који потиче од метеорита.*

метеорòлог м *онај који се бави метеорологијом, стручњак за метеорологију.*

метеоролòгија ж грч. *наука о атмосферским појавама која испитује стање атмосфере, проучава елементе који изазивају то стање, бави се временском прогнозом и др.*

метеорòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на метеорологију и метеорологе:* ~ извештај, ~ појава, метеоролошке прилике, ~ прогноза.

метѐōрскӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на метеоре:* ~ тело. **б.** фиг. *који је попут метеора: врло брз, стреловит; блештав, блистав, сјајан:* ~ успон, ~ успех.

мѐтēр, -е́ра м фр. штамп. *графички радник који штампарски слог прелама на одређени формат странице.*

мѐтӣл, -и́ла м (мн. ø) хем. *једновалентни радикал* (CH_3), *који се састоји од угљеника и водоника, а саставни је део многих органских хемијских једињења.*

метил- *први део полусложеница којима се означава неко хемијско једињење с метилом:* метил-дихлорарсин, метил-хлорид.

мѐтӣл-ȁлкохол и **мѐтӣл-àлкохол** м хем. *најједноставнији алкохол* (CH_3OH), *безбојна, врло отровна течност, метанол.*

метѝлēн, -е́на м хем. *двовалентни радикал* (CH_2) *који се добија од метана.*

метѝлēнскӣ, -ā, -ō *који се односи на метилен.* • ~ **модрило,** ~ **плаво** *плава вештачка супстанца, која се употребљава за бојење памука и бактериолошких препарата при микроскопирању и сл.*

мѐтӣлнӣ, -ā, -ō *који се односи на метил, који садржи метил.*

мѐтӣљ, -и́ља м **1. а.** зоол. *у мн.: пљоснати паразитски црви* Trematodes, *који живе обично на унутрашњим деловима тела животиња, нарочито оваца и говеда (у јд.: такав црв):* **велики (овчји)** ~ Distomum hepaticum, **мали** ~ D. lanceolatum. **б.** *в. метиљавост.* **2.** бот. *вишегодишња зељаста биљка* Lysimachia nummularia *из ф.* Primulaceae.

метѝљав, -а, -о **1.** *који болује од метиља; заражен, захваћен, нападнут метиљом:* ~ стока; ~ јетра. **2.** фиг. *који је слабог здравља, неотпоран, болестан, болешљив (о људима, здрављу).*

метѝљавōст, -ости ж *болест изазвана метиљима (1а),* distomatosis; *стање онога који је метиљав, онога што је метиљаво.*

метѝљати (се), -āм (се) несвр. *оболевати, боловати од метиљавости.*

мѐтла ж (ген. мн. мѐтлӣ) **1.** *направа за мѐтење, брисање, чишћење направљена од шибљикастих грančица истоимених биљака из рода* Kochia, *учвршћених за дршку; слична направа исте или сличне намене од брезовог прућа, вештачких влакана и др.* **2.** бот. *род једногодишњих зељастих биљака или полугрмића* Kochia *из ф.* Chenopodiaceae; *врста тога рода* Kochia scoparia; *назив за неке друге врсте тога рода од којих се праве метле (1).* • **(по)мести, (по)чистити гвозденом метлом** *насилно, насиљем одстранити, одстрањивати, уклонити, уклањати, елиминисати.*

мѐтлāр, -а́ра и **мȅтлāр,** -а м *занатлија који прави и продаје метле.*

мѐтлāрскӣ и **мȅтлāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на метларе и метларство.*

метла́рство с *прављење метала и трговање метлама.*

мѐтласт, -а, -о *који је као метла (1), који личи, подсећа на метлу; тршав, куштрав (о брковима, бради и сл.).*

мѐтлāш, -а́ша м бот. *назив за неке гајене биљке метличастих цвасти из ф.* Gramina, *си(је)рак:* **а.** Sorghum saccharatum. **б.** S. vulgare.

мѐтлика ж бот. *вишегодишња биљка* Athamanta Matthioli *из ф.* Umbelliferae.

мѐтлица ж **1.** *дем. и хип. од метла (1).* **2.** бот. **а.** *род гранатих једногодишњих зељастих биљака* Xeranthemum *из ф.* Compositae. **б.** *врста тога рода* X. annuum, *пољска метла.* **3.** бот. **а.** *сложена цваст пирамидалног облика,* panicula. **б.** *скуп класића на врху стабљике неких житарица (кукуруза, овса и сл.).* **4.** разг. *део брисача за отклањање кишних капи са ветробранског или задњег стакла аутомобила који се може скидати и замењивати.*

мѐтличаст, -а, -о **1.** *који је попут метлице (1), који личи, подсећа на метлицу, тршав, куштрав, чекињаст;* уп. метласт: ~ брк, ~ реп. **2.** *који је у облику метлице (3); који има метлицу (3) (о биљкама, цвасти).*

мѐтличица ж *дем. и хип. од метлица (1).*

метлу̀рина ж *аугм. и пеј. од метла (1).*

мѐтловина ж бот. **а.** *рунка* Artemisia scoparia. **б.** *украсна биљка* Cytisus scoparius *из ф.* Papilionaceae.

метлу̀шица ж бот. *врста траве* Catabrosa aquatica *из ф.* Gramina.

мѐтљика ж бот. *украсна миришљава биљка* Tamarix africana *из ф.* Tamaricaceae.

мȅтнути и **мѐтнути,** мȅтнēм свр. прел. **1. а.** *положити, ставити на неко место (обично руком); уопште ставити, положити негде:* ~ јастук под главу; ~ прст на чело. **б.** *предати, положити, уложити:* ~ паре у банку. **2.** *ставити на некога, одн. на себе (одевни предмет, део одеће), обући, навући:* ~ капу (мараму, шал и сл.) **3.** *поставити, сместити некога негде, сместити у неку просторију;* ~ (некога) у колица, ~ у кревет, ~ крај себе; ~ (некога) у велику собу. **4.** *одредити, поставити некога да врши одређени посао; поставити у неко звање, на неки положај, на неку дужност и сл.; одредити некога за неки посао, дужност и сл.:* метнули га да чува стражу; ~ (некога) за писара. **5.** *написати, навести:* ~ адресу (на коверат, писмо). ■ ~ **се 1.** *бацити се, хитнути се (нечим):* ~ каменом. **2.** *уметнути се ликом, особинама (на некога):* метнуо се на оца.

мѐтōд, -о́да м и **мето́да** ж грч. **а.** *мисаони, логички поступак, одн. скуп поступака који се примењује у научноистраживачком раду да би се откриле, описале и обрадиле, систематизовале научне чињенице и подаци:* дедуктивни (дедуктивна) ~, емпиријски ~, компаративни ~. **б.** *уопште начин, поступак, одн. скуп поступака, модел, образац по којем се врши нека делатност, обавља неки посао и сл.:* васпитни (васпитна) ~, ~ обраде метала, ~ пчеларења. **в.** *прикладан, одговарајући поступак, методичност, систематичност; начин понашања, поступања:* и у лудилу има метода, имати такта и метода; применити опробани метод.

метòдика ж (дат. -ици) **а.** *део педагогије који изучава методе рада у настави.* **б.** *метод, методологија:* ~ рада.

метòдист(а), -ē м (мн. -сти) *припадник протестантске верске организације настале у англиканској цркви у XVIII веку.*

метòдичан, -чна, -о **а.** *који се спроводи, врши по одговарајућем методу, начину, систему, систематски, плански:* ~ испитивање, ~ посматрање. **б.** *који ради, поступа, резонује и др. по одговарајућем методу, по неком плану, систему; систематичан (о људима, људском духу).*

метòдичāр м (инстр. -ом и -ем) **а.** *онај који се бави методиком (а), стручњак за методику.* **б.** *онај који се у свом раду (научном,*

педагошком и сл.) одликује методичношћу; уопште онај који у таквом свом раду примењује одређене, обично добре, прикладне методе: ванредан ~.

методѝчкӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на методику; који се односи на методе (обично наставне), методски.* **б.** *в. методичан.*

методѝчки и **методѝчно** прил. *придржавајући се одговарајућих метода, на методичан начин, систематски; плански:* ~ изложити чињенице; ~ стезати обруч око некога.

методѝчнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је методичан, онога што је методично.*

методолòгија ж грч. **а.** *научна дисциплина у којој се разматрају, изучавају научне методе:* ~ научног рада. **б.** *скуп метода, поступака;* уп. методика (б): применити одређену методологију, ~ планирања.

методòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на методологију; методички (а); методски:* ~ питање; ~ поступак; ~ упутство.

мѐтōдскӣ, -ā, -ō *који се однос на метод(у), на методе:* ~ поступак у настави, методска упутства за тренинг. • ~ **јединица** *део наставног предмета који чини заокружену целину.*

метонѝмија ж грч. стил. *замена једне речи, израза другом речи или групом речи која означава појам материјално, симболички, асоцијативно повезан са појмом означеним првом речи, нпр. живи од својих руку (уместо од свога рада), огњиште (у.м. родна кућа) и сл.*

метонѝмӣјскӣ и **метòнӣмскӣ**, -ā, -ō *који се односи на метонимију:* ~ замена, ~ употреба речи.

мѐтох м грч. **1.** *имање, посед који припада манастиру или цркви; земља, имање које су српски средњовековни владари даривали манастиру или цркви.* **2.** *мали манастир или црква који припадају неком већем манастиру; уопште мањи манастир или црква са мало обрадиве земље.*

Метòхија ж *котлина на југу Србије, у сливу горњег тока Белог Дрима;* уп. Косово.

метòхӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на Метохију:* ~ вино, ~ крај.

метра́жа ж *дужина изражена у метрима (обично у вези с филмовима и филмском траком).*

мѐтрāжнӣ, -ā, -ō *који се продаје на метар:* ~ роба.

мѐтрика ж грч. **1.** књиж. *грана теорије књижевности која изучава опште законе структуре стиха; версификација; структуре стиха у песничком делу.* **2.** муз. *систем организације тонских трајања и распоред наглашених и ненаглашених ритмичких јединица; дисциплина која проучава тај систем и тај распоред.*

метри́рати, мѐтрӣрāм, **мѐтрити** и **мȇтрити**, -ӣм несвр. *слагати у кубне метре (обично дрва).*

мѐтричкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на метрику (1):* ~ облик, ~ систем, ~ схема, ~ структура. **2.** *који се односи на метрику (2):* ~ јединица, ~ целина. **3.** *в. метарски:* ~ систем.

мѐтрички прил. *по правилима метрике; у односу на метрику, у метричком погледу:* ~ сложен, ~ тежак.

мѐтрō, -ōа м фр. *градска (претежно подземна) железница.*

метрòлог м *стручњак за контролу мера и племенитих метала.*

метрòном (мѐтроном) м грч. муз. *справа, механизам за мерење темпа извођења неког музичког дела, са клатном, шеталицом која равномерно откуцава делове такта.*

метрòномскӣ (мѐтрономскӣ), -ā, -ō *који се односи на метроном:* ~ ознака, метрономски ударци.

метрòпола ж грч. **1. а.** *главни град неке државе, покрајине и сл.; уопште административни, политички, трговачки, културни центар неке државе, покрајине и сл.* **б.** *град који је центар неке делатности, уметности и сл., који је значајан по нечему:* филмска ~, културна ~. **2.** *матична држава као главна држава у односу на своје колоније.*

метропòлит, -и́та и **метрополи́та** м грч. цркв. *црквени главар над облашћу у којој има више бискупија, надбискуп (код католика);* уп. митрополит.

метропòлитскӣ, -ā, -ō *који се односи на метрополите, који припада метрополитима:* ~ част.

Метуза́лем и **Метȕзалем** ж **1.** *према Библији, човек који је доживео највећу старост (преко 960 г.).* **2.** (и метузалем) фиг. *врло стар човек.*

метуза́лемскӣ и **метȕзалемскӣ**, -ā, -ō *који се односи на Метузалема (метузалема); врло стар.*

ме́ћа и **мȇћа** ж *кашаста храна од брашна, мекиња и др., која се даје домаћим животињама (обично свињама).*

мѐћава ж **1.** *снежна олуја, јака вејавица.* **2.** фиг. *оно што се испољава, што навире, надолази у брзим, бројним налетима; навала, бујица (нпр. речи, питања).* • **јести (брисати** и сл.**) као** ~ *сувише брзо, халапљиво јести.*

мѐћāван, -вна, -о *који је с мећавом, праћен мећавом:* једне мећавне ноћи, мећавни јесењи дани.

Мефѝсто и **Мефистòфел(ес)** м *лик из немачког народног предања који представља утеловљење злог духа, ђавола.*

мефистòфелскӣ, -ā, -ō *који је као у Мефистофел(ес)а, ђаволски, сатански; циничан:* ~ магија, ~ лице, ~ смех.

мȇх јек. **мѝјех** м (мн. ме́хови и мѐхови јек. мијѐхови и мјѐхови) **1.** *в. мешина (1).* **2.** *направа од коже која служи за распиривање ватре, обично у ковачници, одн. као део ковачког прибора.* **3.** *направа од препариране животињске коже, одн. шупље тело налик на мешину којим се добија ваздушна струја на неким народним дувачким музичким инструментима (гајдама и сл.), одн. на оргуљама хармоници и сл.* **4.** пчел. *мања направа којом се ствара дим за омамљивање пчела приликом рада око њих.*

мехàна ж тур. *гостионица, крчма, кафана:* друмска ~ (покрај пута), сеоска ~.

механѝзам, -зма м **1.** техн. *склоп неке машине, справе, комбинација узајамно усклађених делова неке машине, справе која омогућује њено функционисање као целине.* **2.** фиг. **а.** *склоп, устројство делова неког организма који функционише као целина (о човеку, животињи, о човечјем, животињском телу и сл.).* **б.** *скуп стања, процеса који сачињавају неку психичку, физиолошку и сл. појаву:* ~ људских страсти, ~ који мења правац синтезе и разградње органских супстанци. **в.** *скуп операција, радњи од којих се састоји владање неком вештином, неким умећем:* ~ рачунања, ~ читања. **3.** фиг. *систем деловања неке организације, неке заједнице и сл.:* ~ власти, партијски ~.

механиза́ција ж **1.** *увођење машина у производњу, у неку грану производње (као замене за људски или животињски рад) ради побољшавања, убрзавања и појефтињења процеса производње:* ~ индустрије, ~ пољопривреде. **2.** зб. *машине; скуп машина потребних за извођење неког рада.* **3.** фиг. *смањено учествовање свести, воље у неким психичким радњама, понашању, деловању и сл., свођење на механичност, на аутоматизам.*

механѝзӣрāнōст, -ости ж *в. механизованост.*

механизи́рати (се), -ѝзӣрāм (се) свр. и несвр. *в. механизовати (се).*

мехàнизовāнōст, -ости ж *особина и стање онога што је механизовано.*

мехàнизовати, -зујēм свр. и несвр. **1.** *увести, уводити механизацију, опремити, опремати машинама; (из)вршити помоћу механизације, машина:* ~ индустрију; ~ обраду, ~ посао. **2.** *учинити механичким, аутоматским, аутоматизовати:* ~ радње, ~ покрете. ■ ~ **се 1.** *снабде(ва)ти се машинама, механизацијом.* **2.** *поста(ја)ти механички, аутоматски, аутоматизовати се (о навикама, кретњи, некој физичкој радњи и сл.).*

мехàника ж (дат. -ици) грч. **1.** *грана, део физике у којем се изучавају општи закони кретања и равнотеже тела:* ~ гасова, ~ течности, ~ чврстих тела. **2.** *машине, машинерија, механизација, техника.* • **прецизна** ~ *грана технике која се бави конструкцијом, израдом прецизних уређаја, апарата (нпр. за фина мерења, електронску обраду података и др.).*

механѝст(а), -ē м (мн. -сти) *йрисшалица механичкоī машеријализма;* уп. механицизам и механицист(а).

механѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на механисше и њихово учење;* уп. механицѝстичкӣ: ~ схватање света, ~ схватање узрочности, механистичке хипотезе.

механѝстички прил. *на механисшички начин, у духу учења механисша;* уп. механицѝстички: ~ објашњавати природу.

механица ж *дем. и хий. од механа.*

механицѝзам, -зма м фил. *учење йо којем се све йојаве и друшшву своде на механичко крешање машерије и објашњавају механичким законима.*

механѝцист(а), -ē м (мн. -сти) *йрисшалица, следбеник механицизма;* уп. механист(а).

механицѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на механицизам и механицисше, својсшвен механицизму и механицисшима;* уп. механѝстичкӣ: ~ струјања у биологији, ~ приказивање односа.

механицѝстички прил. *на механицисшички начин, у духу механицизма, као механицисши;* уп. механѝстички.

механичан, -чна, -о *в. механичкӣ (1 и 5а).*

механичāр м (инстр. -ом и -ем) *квалификовани радник, мајсшор, занашлија који склайа, сасшавља, ойравља машине, мошоре, сйраве и сл.;* уп. авиомеханичар, аутомеханичар и сл.: прецизни ~.

механичāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на механичаре, који йрийада механичарима:* ~ алат, ~ занат, ~ радионица.

механичкӣ, -ā, -ō **1. а.** *који се односи на механику, на крешање, одн. равношежу шела, на законишосши крешања и равношеже шела; који је резулшаш деловања ших законишосши:* механички закони, ~ равнотежа. **2. а.** *који се односи на физичку силу, снаīу, који физички делује (обично о води, воденој маси):* ~ рад морске воде, ~ снага неке реке (морских таласа). **б.** *који је насшао физичким деловањем нечеīа (некоīа), физички (о йовредама).* **3.** *који је насшао йросшим мешањем различиших сйсшанци, без йромене у њиховом хемијском сасшаву:* ~ мешавина (смеса, смеша), ~ талог. **4.** *који има механизам, који ради, који се йокреће, функционише йомоћу некоī механизма, машине, мошора:* ~ возило, ~ разбој, ~ тестера, ~ чекић. **5. а.** *који се врши без йуноī учешћа свесши, разума, воље; који је услед чесшоī йонављања аушомашизован:* ~ вежбање, ~ учење, ~ памћење; механички покрети. **б.** *лишен йравоī садржаја, сйоншаносши, ориīиналносши:* механичке фразе.

механички прил. **1.** *йо законима механике, механичким йушем; физички:* ~ раздвојити. **2. а.** *на механички начин, без веће учешћа воље, свесши, махинално, аушомашски:* ~ лупкати штапом. **б.** *на нейриродан начин, вешшачки; шаблонски, формалисшички:* ~ натурити неко мишљење, ~ увести неки закон; ~ делити књижевно дело на форму и садржину.

механично прил. *в. механички (2а).*

механичнōст, -ости ж *особина оноīа шшо је механично, аушомашско, аушомашизовано:* ~ рада мишића.

мѐхāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на механу:* ~ двориште, ~ мирис, ~ сто, механске жене.

механчина ж *ауīм. и йеј. од механа.*

механџија м (мн. ж) *онај који држи механу, власник механе.*

механџѝјка ж *женска особа механџија; механџијина жена.*

механџѝјскӣ, -ā, -ō *који се односи на механџију, на механџије.*

мѐхӯр јек. **мјѐхӯр** м (мн. м(ј)ѐхӯри и м(ј)ѐхурови) **1. а.** *мало лойшасшо или йолулойшасшо исйуйчење исйуњено ваздухом или неким друīим īасом које се сшвара на шечносши или жишкој маси, клобук.* **б.** (обично са одредбом: ваздушни) *мала количина ваздуха у цеви либеле, која служи за одређивање водоравноī, одн. вершикалноī йоложаја.* **2.** *мало исйуйчење на кожи исйуњено шечношћу које насшаје код неких обољења, на ойекошинама, услед механичкоī шрења и др., йлик.* **3.** анат. **а.** (обично са одредбом: мокраћни) *ойнасша кеса у орīанизму човека и неких живошиња која служи за скуйљање мокраће, мокраћна бешика,* vesica urinaria. **б.** (обично са одредбом: жучни) *крушкасша кесица на доњој сшрани јешре у коју се слива жуч, жучна бешика, жучна кесица,* vesica fellea. **в.** (обично са одредбом: рибљи) *ойнасша кеса код риба исйуњена īасовишим садржајем, која служи као хидросшашички орīан.* • **~ од сапунице** 1) *нешшо безначајно, безвредно, шшо се надувава, вешшачки йрави великим, значајним.* 2) *нешшо шшо може свакоī часа несшаши, изīубиши се, шшо је врло несиīурно, нейосшојано.*

мехӯрак јек. **мјехӯрак,** -рка **1. а.** *дем. од мехур.* **б.** *ваздушна коморица у зашуйасшом делу јајеша, у шошки.* **2.** зоол. *чахура, зайредак, кокон (обично свилене бубе).*

мѐхураст јек. **мјѐхураст,** -а, -о **а.** *који има облик мехура, који йодсећа на мехур, сличан мехуру; који има мехуриће, у којем йосшоје мехурићи.* **б.** фиг. *врло нейосшојан, несиīуран:* ~ нада.

мѐхурасто јек. **мјѐхурасто** прил. *йойуш мехура, слично мехуру, клобучасшо:* ~ надувен.

мехӯрача јек. **мјехӯрача** ж бот. *у мн.: вишеīодишње водене и мочварне биљке* Utricularia (U. vulgaris, U. minor *и др.*) *из ф.* Lentibulariaceae, *без корена и с лисшовима на којима се налазе мехурићи за хвашање сишних живошињица (у јд.: шаква биљка).*

мехӯрика јек. **мјехӯрика** ж бот. *у мн.: род биљака йайрашњача* Csstopteris *из ф.* Athyriaceae *(у јд.: врсша шоīа рода).*

мехӯрић јек. **мјехӯрић** м **1.** *дем. од мехур.* **2.** анат. **а.** (обично са одредбом: плућни) *у мн.: кесичасши орīанци бронхиоле, йлућне кесице,* alveoli pulmonalis *(у јд.: шакав орīанак).* **б.** *уойшше назив за различише ойнасше кесице, бокасша йроширења, шуйљине и сл. у шелу човека, неких живошиња, које су обично исйуњене шечношћу, īасовима и сл.*

мѐхӯрњāк јек. **мјѐхӯрњāк** м зоол. *мехураста ларва йаншљичаре.*

мехӯрњача јек. **мјехӯрњача** ж бот. *једноīодишња зељасша биљка* Physocaulis nodosa *из ф.* Umbelliferae.

ме́ца[1] м (обично у дечјем говору или при опонашању таквог говора) *у хий. значењу: медвед или лушка, иīрачка у облику медведа;* уп. мецо.

ме́ца[2] ж (обично у дечјем говору или при опонашању таквог говора) *у хий. значењу: мечка, медведица.*

мѐцав, -а, -о **1.** *īњецав (о хлебу).* **2.** *мек и лейљив (обично о земљи).*

мецанин, -ина м *в. мезанин.*

ме́цати, мêцāм несвр. **а.** *чиниши мекшим; īњечиши:* ~ јабуку; ~ смолу. **б.** фиг. *јако йришискиваши задајући бол; шући, удараши.*

мецéна м (мн. ж) *йокровишељ умешника, научника, одн. умешносши, науке (йрема Мецени, йокровишељу йесника у сшаром Риму).*

мецѐнāт, -áта м *в. мецена.*

мецѐнāтскӣ, -ā, -ō *који се односи на меценаше, мецене:* ~ дар, ~ држање.

мецѐнатски прил. *као мецена; уз йомоћ, йошйору; йокровишељски:* ~ помоћи некога; ~ издати књигу; ~ склон некоме.

меценáтство с *йокровишељсшво, йомоћ, йошйора мецене, меценашска инсшишуција.*

ме́цо, -а или -ē м (обично у дечјем говору или при опонашању таквог говора) *у хий. значењу: медвед или лушка, иīрачка у облику медведа;* уп. меца[1].

мецосо̀прāн, -áна итал. муз. *женски, одн. дечачки īлас у реīисшру између сойрана и алша.*

мѐч, -а и мѐча м (мн. мѐчеви и мѐчеви) енгл. спорт. *йојединачно или екийно надмешање, шакмичење, ушакмица, борба и сл., йо одређеним йравилима, између сйоршисша (у одређеним сйоршовима) или шахисша.*

ме́чати, -чӣм несвр. **1.** *оīлашаваши се мѐком (о овци, кози, шелешу и др. живошињама);* уп. мекетати. **2.** *оīлашаваши се шанким, слабашним īласом, шихо, слабашно јечаши.*

мѐче, -ета с (суп. мн. мѐчићи м; зб. им. мѐча̄д ж) *младунче медведа.*

ме́чити, ме̑чӣм несвр. прел. [гл. им. ме́че̄ње с] **а.** *гњечити, муљати (грожђе и др.); гњечећи цедити (вино).* **б.** *јако притискивати, стискати, гњечити; јако стезати, притезати.*

мѐчјӣ (мѐчијӣ), -а̄, -е̄ **1.** *који се односи на мече, мечад; медвеђи:* ~ игра; ~ кожа, ~ маст. **2.** *као стална одредба у неким ботаничким називима:* ~ грожђе, ~ језик, ~ леска, ~ уво (ухо), ~ шапа и др.

мѐчка ж (дат. -ки; ген. мн. мѐчкӣ и мѐча̄ка̄) **1.** *женка медведа, медведица; медвед уопште.* **2.** фиг. *трапава особа.* **3.** разг. *аутомобил марке „мерцедес".* • **доћи мечки на рупу** *доспети у опасну ситуацију, наћи се у невољи, неприлици.* **заиграће ~ и пред твојом кућом (пред твојим вратима), доћи ће ~ и пред твоју кућу** *и тебе ће снаћи несрећа, невоља, и ти ћеш доћи у неприлику, запасти у тешкоће.* **родити мечку** *много се намучити, напатити.* **чачкати мечку** *изазивати неког опасног; подухватити се опасних, ризичних ствари, послова и сл.*

мѐчка̄р, -а и **мѐчка̄р,** -а́ра м *онај који иде по селима, мањим местима и периферији градова и за новац приказује вештине дресиране мечке.*

мѐчка̄рскӣ и **мѐчка̄рскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на мечкаре, који припада мечкарима.*

мѐчка̄рство и **мечка́рство** с *мечкарски посао, мечкарско занимање.*

мѐчкаст, -а, -о *својствен мечки, као у мечке; трапав; здепаст.*

мѐчкица ж *дем. и хип. од мечка; млада мечка.*

мѐч-ло̏пта спорт. *у неким играма лоптом (тенису, одбојци и др.) поен којим једна страна може да реши, одлучи меч ако га освоји.*

мѐшавина јек. **мјѐшавина** ж **1. а.** *оно што је настало мешањем, спајањем разноврсних материја које у таквом споју, саставу задржавају своја специфична својства, смеша:* ~ лаког и тешког бензина, ~ блата и снега, ~ чаја и млека. **б.** *оно што је настало као резултат, производ узајамног додира, утицаја, прожимања, преплитања (културних, језичких и др.); уопште спој нечега различитог, разноврсног, конгломерат:* ~ језика̄, ~ култура̄; ~ нација̄. **2. а.** *мешање, спајање (с нечим, с неким); укрштање, спаривање:* настати мешавином. **б.** *бркање, замењивање, мешање (категорија, појмова, представа и др.).* **3.** *гужва, метеж, збрка, пометња.*

ме́шак јек. **мије̏шак,** -шка м **1.** бот. **а.** *вишесемени плод настао од једног оплодног листића, који се отвара само трбушном линијом,* folliculus. **б.** *омотач, опна око плодовог пупољчића,* arillus. **2.** анат. **а.** *набор слузнице у желуцу или цревима који лучи одговарајући сок за варење хране,* acinus. **б.** *мала творевина у телу кесастог облика (нпр. у корену длаке).*

мѐшалица и **ме́шалица** јек. **мјѐшалица** и **мијѐшалица** ж **а.** *машина у којој се мешањем прави, производи нешто, нека смеша:* бетонска ~. **б.** *део неког уређаја, направе или направа, алатка и сл. која служи за мешање нечега.*

мѐша̄љка јек. **мјѐша̄љка** ж *варјача; мешалица (б).*

меша́нац јек. **мјеша́нац,** -нца м **1.** *јединка (човек, животиња или биљка) настала укрштањем две расе, врсте или сорте, мелез, бастард, хибрид; прелазни тип, међутип.* **2.** *гнојиво, ђубриво које настаје мешањем разних биљних, животињских и минералних отпадака, компост.* **3.** *уопште мешавина нечега.*

ме́шати, ме̑ша̄м јек. **мије̏шати,** мѝјеша̄м несвр. прел. **1. а.** *састављати две или више материја, правити смешу, мешавину:* ~ вино и воду. **б.** *окрећући, преврћући, мутећи и сл. премештати саставне делове неке течне, полутечне или растресите материје:* ~ супу, ~ малтер. **в.** *повлачити, кретати тамо-амо какав предмет кроз неку течну, полутечну или растреситу материју:* ~ штапом по води (прашини). **г.** *спајати, сливати скупове људи, животиња тако да се од њих образује нови скуп, састављати:* ~ војску, ~ младе и старе играче, ~ стоку. **2.** *преметати, премештати карте, домине или фигуре у некој друштвеној игри ради уклањања њиховог распореда образованог у претходној партији, игри.* **3. а.** *уметати, убацивати нешто у друкчији контекст; протккивати, шарати (различитим речима, изразима).* – Често је у разговору мешао понеку страну реч. **б.** *употребљавати, изговарати заједно, наизменично (језике, речи, звукове и сл.).* **4.** *погрешно замењивати у свести једно другим, бркати.* ■ **~ се 1. а.** *повезивати се, спајати се, сједињавати се у мешавину, смешу, постајати мешавина или смеша.* **б.** *јављати се у заједници, напоредо с нечим другим, преплитати се; укрштати се:* мешају се узвици, песма и пуцњи. **в.** *замењивати се међусобно, бркати се:* мешају се имена у глави. **2.** (с неким) *проводити време заједно, састајати се, дружити се, друговати (често с неким с ким се не би очекивало):* не мешати се с осталим светом. **3.** *петљати се, уплитати се, упетљавати се у нешто, пачати се.* – Не мешам се ја у то! **4.** *доспевати, увлачити се у неку друкчију средину или контекст.* – Прапорци звече и мешају се у песму момака.

мѐша̄ч јек. **мјѐша̄ч,** -а́ча м **1.** *направа, апарат или део направе, апарата који служи за мешање, муљање и сл., мешалица;* уп. миксер. **2.** *онај који меша неке материје, који прави мешавину, смешу.*

мешѐта̄р, -а́ра м лат. **1.** *посредник при продаји и куповини, сензал; посредник уопште.* **2.** фиг. пеј. *онај који агитује за туђи рачун; онај који сплеткари, мути агитујући за некога:* политички мешетари.

мешета́рити, -ѐта̄рӣм несвр. [гл. им. мешета́ре̄ње с] **1.** *бавити се посредништвом, посредовати при куповини или продаји.* **2.** фиг. пеј. *агитовати за туђи рачун; сплеткарити, мутити агитујући за некога.*

мешѐтарскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на мешетаре и мешетарење:* ~ послови.

мѐшина јек. **мјѐшина** ж **1.** *на нарочит начин одерана и препарирана цела животињска кожа (обично овчија или козја у којој се држи, одн. преноси течност (вода, вино, уље и сл.) или растресите намирнице.* **2.** в. мех (2 и 3). **3.** нар. *трбух; желудац.* **4.** фиг. пеј. *погрдан назив за неку особу:* погана ~, продана ~.

мешѝнара јек. **мјешѝнара** ж бот. *у мн.: разред, класа гљива* Ascomycetes *које стварају споре у мешиницама (у јд.: таква гљива).*

мѐшинаст јек. **мјѐшинаст,** -а, -о *који обликом, изгледом подсећа на мешину (1), сличан мешини:* ~ израслина, ~ облак.

мѐшиница јек. **мјѐшиница** ж **1. а.** *дем. и хип. од мешина.* **б.** *оно што је налик на мешиницу (1а) (обично о малим деловима тела);* уп. мешчић (2). **2.** бот. *мешинасти расплодни орган гљива мешинара, у којем се стварају споре.*

мѐшић, -а и **мѐшӣћ,** -ӣћа јек. **мјѐшић,** -а и **мјѐшӣћ,** -ӣћа м *дем. и хип. од мех.*

мѐшкати, -а̄м несвр. *у дем. значењу: мешати;* уп. мешати (1б и в).

мѐшкољити се, -ӣм се несвр. **1.** *чинити споре и мале покрете деловима тела ради промене њиховог положаја, одн. положаја тела (обично несвесно); миголити се, врпољити се.* **2. а.** *кретати се тамо-амо, комешати се.* **б.** фиг. *показивати узнемиреност, незадовољство.*

ме́шнице јек. **мијѐшнице** ж мн. *врста народног музичког инструмента сличног гајдама, диплe с мехом, мешином.*

мешо̀вит јек. **мјешо̀вит,** -а, -о **а.** *састављен од различитих, разнородних, разноврсних предмета, бића, полова, елемената, појмова итд., измешан, комбинован:* ~ комисија, мешовити парови (нпр. у тенису), мешовити суд, мешовити спојеви, мешовита управа, ~ храна итд. **б.** *који је настао укрштањем, мешањем раса или врста:* мешовити потомци, мешовита раса.

мешо̀вито јек. **мјешо̀вито** прил. *мешајући различите елементе, начине и сл.:* писати ~ (нпр. екавски и ијекавски, латиницом и ћирилицом), испалити 100 хитаца ~.

мешо̀вито̄ст јек. **мјешо̀вито̄ст,** -ости ж *особина онога што је мешовито, измешано, измешаност, помешаност.*

мѐштанин јек. **мјѐштанин** м (мн. -а̄ни) **а.** *становник, житељ дотичног места.* **б.** *суграђанин.*

мѐштāнка јек. **мјѐштāнка** ж **а.** *становница, житељка дотичног места.* **б.** *суграђанка.*

мѐштанскӣ јек. **мјѐштанскӣ,** -ā, -ō *који се односи на мештане; месни.*

мѐшчић, -а и **мѐшчӣћ,** -ића јек. **мјѐшчић,** -а и **мјѐшчӣћ,** -ића м **1.** *дем. и хип. од мех.* **2.** анат. *назив за разне делове тела сличне мешчићу (1);* уп. мешиница (1б).

мӣ[1] зам. (ген.-ак. нâс, енкл. нас, дат. нáма, енкл. нам) **1.** *лична заменица за прво лице множине (према „ја" у једнини), којом се означава неко заједништво говорног лица с другим лицем или лицима.* **2.** *у неким случајевима уместо облика једнине заменице за прво прво лице „ја" (из стилских разлога):* **а.** *из скромности:* ми мислимо, нама се чини и сл. **б.** *у изјавама владара (краљева, царева и сл.).* – Ми ... по милости божјој...

мӣ[2] муз. *трећи слог солмизације; трећи ступањ основне Цедур лествице.*

мӣг м (мн. мúгови) **а.** *покрет неким делом тела (нпр. руком, главом, очима) којим се (често кришом) нешто саопштава или скреће пажња на нешто;* фиг. *знак, сигнал (најчешће тајни) који служи као упозорење, одобрење, подстрек, наређење и сл.:* дати некоме миг. **б.** *уопште мали покрет неким делом тела или органа;* уп. гест (1).

мӣгавац, -āвца м *светлосни сигнални уређај на моторним (друмским) и шинским возилима који наизменичним учесталим паљењем и гашењем означава правац, смер скретања возила, жмигавац:* десни ~, леви ~.

мӣгати, -āм *несвр. према мигнути;* уп. намигивати.

мӣгнути, -нēм свр. **а.** *учинити брзи покрет очним капцима једног ока скупљајући их (обично у спољашњем углу), дајући тако некоме знак, намигнути.* **б.** *учинити покрет неким делом тела (нпр. прстом, руком) давши тако некоме неки знак; уопште дати некоме неки знак, миг.* **в.** *учинити покрет, мрднути, маћи неким делом тела уопште:* ~ главом и репом.

мӣгољав (мигољив), -а, -о *који мигољи;* фиг. *увијен, неодређен:* ~ девојчица; ~ љубазност.

мӣгољити и **мúгољити,** -ӣм несвр. [гл. им. -љēње с] **а.** *кретати се полако, милети; клизити.* **б.** *покретати се у разним правцима, мицати се тамо-амо, горе-доле.* **в.** (нечим) *чинити мале покрете неким делом тела.* ■ **~ се. 1.** *в. мигољити (1а и б).* **2.** *мешкољити се, врпољити се, мицати се (у месту); копрцати се.*

мигрáција ж лат. *сеоба, сељење већих група људи или животиња.*

мӣграционӣ, -ā, -ō *који се односи на миграцију, миграције, који је у некој вези с миграцијом, миграцијама:* ~ струја.

мигрéна ж фр. *јака периодична главобоља (обично у једној половини главе).*

мигрúрати, мѝгрӣрāм свр. и несвр. *променити, мењати место живљења, (пре)селити се (о већим групама људи и животиња);* уп. емигрирати.

мúдер м нем. *део одеће (пре свега женске) од еластичног материјала који служи за стезање струка и кукова, стезник.*

мӣди прид. непром. енгл. *који се одликује умереном дужином сукње, хаљине и др. (о моди); који одговара таквом стилу одевања, таквој моди (о сукњи, хаљини и сл.).*

мизàнсцен м и **мизàнсцена** (мизансцéна) ж фр. поз. *распоред, распоређивање глумаца, оперских певача, кулиса, декора и др. на позорници (или при снимању филма), сценски аранжман, инсценација.*

мизàнсценскӣ (мизàнсцēнскӣ), -ā, -ō *који се односи на мизансцен(у):* ~ решење.

мизàнтроп м грч. *онај који мрзи и презире људе, човекомрзац; онај који зазире од људи, који се повлачи, изолује од света, од људи;* супр. филантроп.

мизантрòпија ж *мржња према људима, презирање људи; отуђеност од људи, издвајање, изолација од друштва.*

мизàнтропскӣ, -ā, -ō *који се односи на мизантропе и мизантропију:* ~ гледиште, ~ критицизам, недело једног мизантропског државника.

мизàнтропски прил. *у духу мизантропије, као мизантроп:* ~ настројен.

мӣзēран, -рна, -о лат. **а.** *који изазива презир, јадан, бедан, кукаван:* ~ напад, ~ поступак, ~ чиновничић. **б.** *убог, сиромашан, сиротињски:* мизерне прилике, ~ стање. **в.** *који је мале, никакве вредности, недовољан, ништаван:* ~ плата.

мизерéре м и с лат. *почетна реч у стиховима 50. псалма који се пева у католичкој литургији последња три дана Велике недеље; музичко дело компоновано на речи тога псалма.*

мѝзēрија ж **1. а.** *бедно, јадно, мизерно стање, бедан положај; беда, јад, оскудица, сиромаштво, немаштина.* **б.** *безвредност, ништавност, бесмисленост, испразност.* **2.** *безвредна особа, ништарија, бедник, хуља, нитков.* **3.** зб. *бедници, сиротиња.*

мӣзēрно прил. *јадно, бедно; ништавно:* ~ изгледати; бити ~ плаћен.

мӣзēрнōст и **мизéрнōст,** -ости ж *особина онога који је мизеран, онога што је мизерно.*

мијȁу и **мијȁу** узв. *узвик којим се означава глас мачке, одн. подражава мачји глас;* уп. мау.

мијȁук м *мачји глас, маук; мијаукање, маукање.*

мијаукати, -āучēм и **мијаýкати,** -àӯчēм несвр. *оглашавати се мијауком, маукати.*

мијаукнути, -àукнēм и **мијаýкнути,** -àӯкнēм *свр. према мијаукати.*

мијѐлӣн, -ина м анат. *бела супстанца од које је углавном састављен живчани омотач,* myelinum.

мијѐлӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на мијелин, који је од мијелина:* ~ овојница (~ опна).

мијелùтис и **мијелúтис** м мед. *запаљење кичмене мождине,* myelitis.

мијѐлōм, -óма м мед. *тумор коштане сржи.*

микàшист м фр. мин. *метаморфна стена из групе кристаластих шкриљаца.*

микóза ж грч. *гљивично обољење.*

микорúза ж грч. бот. *симбиоза између хифа гљива и корења виших биљака.*

микро- грч. *префиксоид* **а.** *у систему мерних јединица означава милионити део онога што је изражено другим делом сложенице:* микроампер, микроволт, микрометар. **б.** *казује да је оно што је означено другим делом сложенице врло мало, сићушно, невидљиво голим оком:* микроорганизам, микроспора и сл. **в.** *уопште казује да се оно што је изражено сложеницом односи на нешто мало:* микроекономија, микрохемија, микробиологија и сл.

микроанализа ж *скуп хемијских метода подешених за одређивање малих количина супстанци.*

мѝкрōб, -óба м грч. биол. *у мн.: једноћелијски, микроскопски ситни организми који изазивају врење и трулење органских материја, потпомажу рад црева, узрокују заразне болести и др., микроорганизми (у јд.: такав организам).*

микробиолòгија ж *грана биологије која проучава микробе.*

мӣкровāл м физ. *в. микроталас.*

мӣкровāлнӣ, -ā, -ō *в. микроталасни:* ~ пећница.

микроеконòмија ж *грана економије као науке која изучава појединачне економске феномене.*

микроклúма ж *физичко стање приземног слоја атмосфере.*

микроклùматскӣ, -ā, -ō *који се односи на микроклиму:* микроклиматска мерења.

микрокòзам, -зма м *в. микрокосмос.*

микроко̀смичкӣ, -ā, -ō *који се односи на микрокосмос.*

микроко̀смос м **а.** фил. *човек схваћен као свет у малом.* **б.** *уопште посебна целина, која представља одраз неке веће целине са свим њеним важнијим својствима и обележјима.*

микро̀лӣт, -и́та м (обично у мн.) мин. *микроскопски ситан кристал неког минерала у почетној фази кристализације.*

ми̏крометар и **ми̏кромēтар,** -тра м **1.** техн. *справа за прецизно мерење врло малих дужина или углова;* уп. нонијус. **2.** *милионити део метра, микрон.*

ми̏крōн, -о́на м грч. *милионити део метра.*

микроорганѝзам, -зма м *в. микроб.*

микропро̀цесор м рач. *основна, централна компонента рачунара (и неких других, најчешће преносивих уређаја) која прима и извршава инструкције (или су оне, код неких уређаја, унапред задате), а чини је електронско интегрисано коло израђено на јединственом блоку силицијума;* уп. процесор и чип.

ми̏кроскоп (микро̀скоп) м грч. *оптички инструмент за посматрање врло малих објеката, танких пресека или сићушних организама невидљивих голим оком.*

микроско̀пија ж *техника посматрања и проучавања веома ситних објеката помоћу микроскопа.*

микроскопи́рати, -о̀пирāм несвр. *посматрати, испитивати помоћу микроскопа.*

ми̏кроскопскӣ (микро̀скопскӣ), -ā, -ō **1.** *који се односи на микроскоп; који се врши помоћу микроскопа; који се испитује помоћу микроскопа:* ~ окулар; ~ испитивање, ~ преглед; ~ препарат. **2.** *невидљив голим оком, врло мали, сићушан; уопште ситан, веома мали, незнатан (по размерама, обиму и сл.):* микроскопски организми.

ми̏кроскопски (микро̀скопски) прил. **а.** *помоћу микроскопа, примењујући микроскопију, микроскопирајући:* ~ испитати (~ прегледати и сл.) **б.** *као за микроскопско посматрање (у вези с нечим врло малим, ситним):* ~ мали. **в.** фиг. *као под микроскопом, детаљно, прецизно (нпр. посматрати, испитивати нешто).*

микро̀сōм, -о́ма м грч. биол. *у мн.: микроскопски ситна телашца у животињској или биљној ћелијској протоплазми (у јд.: такво телашце).*

ми̏кроталāс м *електромагнетни талас са таласном дужином између 1.000 и 100.000 мегахерца, микровал.*

ми̏кроталāснӣ, -ā, -ō *који се односи на микроталасе, који је у вези с микроталасима, микровални:* ~ пећница.

микротопо̀ним м лингв. *топоним који означава властито име мањег географског објекта (села, брда, потока, њиве и сл.).*

ми̏крофилм м *филмска трака за снимање страница књига, рукописа, докумената и сл. у знатно умањеној величини; тако снимљен филм.*

ми̏крофилмовати, -мујēм свр. и несвр. *снимити, снимати као микрофилм(ове).*

микрофло́ра ж бот. *микроскопски ситан биљни свет.*

ми̏крофōн, -а и **микро̀фōн,** -о́на м грч. техн. *електроакустични апарат за претварање звучних таласа у импулсе слабе електричне струје.*

ми̏ксер м енгл. **1.** техн. *електрични апарат у домаћинству за мешање кремова, теста, пића, воћних сокова и сл.* **2.** *техничар који при снимању филма, музике, телевизијских емисија и др. подешава прелазак једног гласа у други, једне мелодије и сл. у другу, одн. једне слике у другу.*

микстýра ж лат. **а.** фарм. *течни лек направљен од мешавине више састојака.* **б.** фиг. *мешавина, смеша.*

ми̏лā ж (дат. ми̏лōј) *хипокористични назив за драгу, вољену женску особу;* уп. драга и драгана.

ми̏ле-лāле прил. *в. лале-миле.*

ми̏лēнијум (ми̏лēнӣј, -ија) м лат. *временско раздобље од хиљаду година.*

ми̏лēнијумскӣ, (ми̏лēнӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на миленијум:* ~ изложба, ~ јубилеј, ~ кула.

ми̏лерам и **ми̏лерāм** м нем. *павлака, врхње.*

ми́лети јек. **ми́љети,** ми́лӣм несвр. непрел. [гл. им. ми́љēње с] **1.** *споро се кретати додирујући подлогу телом или га мало одижући од ње, пузити, гмизати (о гмизавцима, инсектима и другим ситним животињама).* **2.** *полако, веома споро се кретати, лагано одмицати (о људима, превозним средствима, коњима и сл. животињама које нешто вуку или носе).* **3.** *полако тећи, лагано се сливати, цурити (о води, сузама, зноју и сл.).* **4.** фиг. *споро пролазити, протицати; лагано се губити, нестајати (о времену, временским одсецима).* **5.** фиг. *полако се ширити, распростирати се (о влази, магли, сумаглици и сл.).*

мили- лат. *префиксоид који означава хиљадити део јединице за меру означену другим делом речи;* уп. милиампер, милибар, миливолт, милимикрон, милисекунд(а) и сл.

ми̏лиграм м *јединица мере за тежину (масу), хиљадити део грама* (mg). • **у ~** *потпуно тачно, прецизно.*

милѝјарда ж (ген. мн. -дӣ) **1.** (у функцији броја) *хиљаду милиона (1.000.000.000).* **2.** (у функцији именице, обично у мн.) *у приближном или фиг. значењу, кад се указује на врло велик број, мноштво:* милијарде инсеката, милијарде звезда.

милија̀рдēр, -е́ра м *онај који поседује милијарде долара (марака, динара и сл.), веома богат човек, велики богаташ.*

милија̀рдēрка ж *женска особа милијардер.*

милија̀рдēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на милијардере.*

милѝјāрдскӣ, -ā, -ō *који се односи на милијарду, који износи милијарду, милијарде:* милијардски зајмови, милијардске инвестиције.

милијун(-) *в. милион(-).*

ми̏ликерц м нем. *парафин; парафинска свећа.* • **миликерц-свећа** *парафинска свећа.*

ми̏лилӣтар и **ми̏лилитар,** -тра м *мера за течност, хиљадити део литра.*

ми̏лиметар и **ми̏лимēтар,** -тра м *јединица за мерење дужине, хиљадити део метра.*

ми̏лиметарскӣ и **ми̏лимēтарскӣ,** -ā, -ō *који се односи на милиметре;* фиг. *веома мали, минималан, једва приметан:* ~ помак. • **~ папир, ~ хартија** *папир, хартија за техничко цртање са мрежом милиметарских квадратића.*

ми̏лиметарски и **ми̏лимēтарски** прил. *изражено милиметрима, у милиметрима;* фиг. *врло полако, постепено, помало:* ~ одређена површина; ~ напредовати.

милѝна ж **1. а.** *угодно стање оног који је задовољан и добро расположен, уживање, угодност, пријатност, задовољство; драгост, раздраганост, радост, весеље:* певати од милине. **б.** *унутрашњи мир, смиреност, спокојство.* **в.** *нежност, топлина (у очима, погледу).* **2. а.** *оно што својим изгледом и другим својствима изазива угодно, пријатно расположење, што причињава радост, уживање, лепота, красота, дивота:* предео пун рајске милине. **б.** *љупкост, draж, чар, шарм:* пуна духа, љубави и милине. **3.** (у прилошкој служби) *врло лепо, дивно, красно.* – Било га је милина слушати. • **топити се од милине (милинā)** *бити веома задовољан, срећан, раздраган.*

милѝōн, -о́на м итал. **1.** (у функцији броја) *хиљаду хиљадā (1.000.000).* **2.** (у функцији именице, обично у мн.) *у приближном или фиг. значењу, кад се указује на врло велик број, мноштво:* милиони птица. • **седети на милионима** *бити милионер, бити врло богат.*

милионар(-) *в. милионер(-).*

милио̀нēр, -е́ра м фр., нем. *онај који поседује милион(е) долара (марака, динара или других новчаних јединица), врло богат човек, богаташ.*

милио̀нēрка ж *женска особа милионер.*

милио̀нēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на милионере, који припада милионерима.*

милѝонитӣ, -ā, -ō **1.** *редни број који одговара основном броју милион:* ~ купац, ~ посетилац; фиг. ~ пут. **2.** (обично уз им.: део, делић и сл.) *који представља величину која се добија дељењем једног целог са милион;* фиг. *врло мали:* ~ део, ~ делић.

милѝōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на милион(е), који износи, броји милион или више милиона:* милионске масе, ~ организација, ~ сума, ~ штета.

милѝонче, -ета с и **милѝончић** м разг. *дем. и еуф. од милион:* потрошити ~.

милитàнтан, -тна, -о м *борбен; ратоборан; офанзиван:* ~ дух; милитантни људи; милитантни клерикализам.

милитарѝзам, -зма м пол. *политички систем,* одн. *правац политичког деловања с превлашћу, доминацијом војних чинилаца и војске у друштвено-политичком и економском животу државе, војнички систем, војна владавина, обично праћена укидањем политичких слобода и појачаном агресивношћу према другим земљама.*

милитаризáција ж *увођење милитаризма.*

милитаризѝрати, -ѝзӣрāм свр. и несвр. *в. милитаризовати.*

милитàризовати, -зујēм свр. и несвр. *спровести, спроводити милитаризацију (у некој држави, крају, институцији и сл.).*

милитàрист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, поборник милитаризма.*

милитарѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на милитаризам и милитаристе:* ~ држава, ~ сила, ~ систем.

мѝлити, -ӣм несвр. [гл. им. мѝљēње с] *чинити милим, драгим, изазивати у некоме пријатно, угодно расположење, причињавати радост, задовољство.* ■ **~ се** безл. *бити мило, бити по вољи (некоме).* – Не мили ми се више ни живети.

милицáјац, -јца м нар. *в. милиционар (1).*

мѝлӣција ж лат. **1.** (уп. полиција) **а.** *наоружане јединице које имају задатак да одржавају јавни ред и мир, штите поредак, државну и личну имовину и др.* **б.** зб. *припадници таквих јединица, милиционери.* **в.** *зграда у којој су смештени припадници таквих јединица:* задржан у милицији. **2.** *оружане јединице које се окупљају само у случају рата, народна војска (обично у земљама без регуларне војске).*

милѝцӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на милицију.*

милициòнāр, -áра и **милициòнēр,** -éра м **1.** *припадник милиције (1).* **2.** *припадник милиције (2), народне војске.*

милициòнāрскӣ и **милициòнēрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на милиционере, који припада милиционерима:* ~ капа.

мѝлкити (се) и **ми́лкити (се),** -ӣм (се) несвр. *у дем., експр. и хип. значењу: миловати (се).*

мѝло прил. (комп. мѝлијē и -е) **1.** *на мио начин* **а.** *причињавајући уживање, задовољство, пријатно, угодно.* – Ох, како мило славуји поју! **б.** *с љубављу, нежно; љубазно:* ~ се насмехнути (некоме); ~ захвалити. **2.** (са гл. „бити" и логичким субјектом у дативу) *при изражавању позитивног става према нечему: драго, пријатно.* – То ми је мило чути. • **~ ми је!** *учтива фраза при представљању, упознавању: драго ми је.*

мѝловати, -лујē м несвр. прел. **а.** *благим, лаким покретима (обично руком) прелазити преко неког дела тела одређене особе или животиње, изражавајући, показујући нежност, љубав и сл. осећања.* **б.** *уопште додиривати с љубављу, гладити.* ■ **~ се** *испољавати узајамну нежност и љубав додирујући се, мазећи се.*

мѝлоглēд м бот. *вишегодишња зељаста биљка* Sanicula europaea *из ф.* Umbelliferae.

милòдух (мѝлодух) м бот. *в. селен.*

мѝлозвӯчан и **милòзвӯчан,** -чна, -о **а.** *пријатан, угодан за слух, благозвучан, мелодичан:* ~ глас, ~ језик, ~ песма. **б.** *који одаје, производи такав глас:* ~ звоно, ~ инструмент, ~ песма.

мѝлозвӯчје и **милòзвӯчје** с *милозвучни гласови, звукови; милозвучност.*

мѝлозвӯчно и **милòзвӯчно** прил. *пријатно, угодно за ухо, благозвучно, мелодично:* ~ забрујати, ~ одјекивати.

милозву́чнōст, -ости ж *особина онога што је милозвучно, благозвучност, мелодичност, хармоничност, милозвучје:* ~ италијанских стихова, ~ српског језика.

мѝлокр̄ван и **милòкр̄ван,** -вна, -о *који је благе, пријатне нарави, доброћудан; мио, љубак, умилан; који одражава благост, доброту, доброћудност:* ~ народ, ~ човек; ~ црнка; ~ поглед.

мѝлокр̄вно и **милòкр̄вно** прил. *доброћудно, благо, благонаклоно; мило, умилно:* ~ се смешити.

милокр́внōст, -ости ж *особина онога који је милокрван, онога што је милокрвно.*

милòлик, -а, -о *који је пријатне спољашности, који лепо, мило изгледа, леп, мио, љубак.*

мѝлōм прил. (обично у корелацији са „силом") *на леп начин, без присиљавања, наговарањем; од своје воље, драге воље, добровољно:* ~ или силом.

милòок, -а, -о *који има лепе, умиљате очи, мио, благ поглед.*

мѝлōрд м енгл. *титула високог племића у Енглеској.*

милòрек, -а, -о *лепорек, лепоречив; слаткоречив.*

милòснӣк, -и́ка и **мѝлоснӣк,** -а м **1.** *љубавник.* **2.** *миљеник, љубимац.* **3.** (обично уз „бог", „виши" и сл.) *онај који је милостив, онај од кога се очекује милост, који удељује милост.*

милòсница и **мѝлосница** ж **1.** *љубавница.* **2.** *веома драга, мила, омиљена женска особа (обично у сродничким односима); миљеница, љубимица.* **3.** (најчешће уз религиозне појмове) *она која је милостива, она од које се очекује милост, која даје милост.*

мѝлосно прил. *с милошћу, мило, благо:* ~ погледати.

милòср̄дан и **мѝлоср̄дан,** -дна, -о **а.** *који је доброг срца, који чини добра дела, племенит, човечан, добростив, милостив, дарежљив.* **б.** *својствен таквој особи (или богу), карактеристичан за такву особу (или за бога):* ~ око, ~ разумевање, ~ срце. • **милосрдна браћа** *католички калуђери који се баве негом болесника и другом каритативном делатношћу.* **милосрдна сестра** *католичка калуђерица која негује болеснике и пружа другу каритативну помоћ.*

милòсрднӣк м **1.** *онај који је милосрдан, онај који помаже људима, чини добра дела и сл.; онај који удељује милост (о богу).* **2.** *редовник из реда милосрдне браће.*

милòсрдница ж **1.** *она која је милосрдна, која удељује милост (о Богородици).* **2.** (често уз реч „сестра") *милосрдна сестра.*

милòсрдно и **мѝлоср̄дно** прил. *на милосрдан начин, милостиво, добростиво.*

милòсрднōст, мѝлоср̄днōст и **милоср́днōст,** -ости ж *особина онога који је милосрдан, милосрђе.*

милòсрђе и **мѝлосрђе** с **а.** *осећање сажаљења, самилости, љубави, болећивости према ономе који трпи, пати, милосрдност; доброта, племенитост.* **б.** *добро, милосрдно дело, племенит поступак, доброчинство.*

мѝлōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1. а.** *сажаљење, самилост, милосрђе:* (не) знати за милост, имати (немати) милости. **б.** *оно што се чини из таквих осећања, добро, милосрдно, племенито дело, помоћ, доброчинство:* учинити милост. **2. а.** *добра воља, доброта:* божја ~, милошћу владара. **б.** *љубав, наклоност, пажња (често старије особе или личности више по друштвеном положају, хијерархији и сл. према некоме млађем, нижем):* бити у нечијој милости, задобити нечију милост. **в.** *помиловање, милост:* тражити за некога милост. **3.** *особина онога што је мило, драго, пријатно, драгост, милина.* – Остаће жељне домаће топлоте, милости сна. **4.** (уз допуну: ваша, твоја, његова и сл.) *обично у обраћању,ословљавању, помињању и сл.: титула владајућег цара, краља, кнеза, краљице, кнегиње и сл.* • **на божјој милости (бити, оста(ја)ти и сл.)** *без заштите, препуштен случају (бити, оста(ја)ти и сл.).* **на милости** *у обраћању владару (цару,*

краљу и др.), госӣодару и сл., као израз снисходљивосӣи. **на милост и немилост (оставити, остављати, преда(ва)ти и сл. некоме или нечему)** *без зашӣиӣе, без ӣомоћи; доӣуштајући да буде како други одлучи, како други хоће (осӣавиӣи, осӣављаӣи, ӣреда(ва)ӣи и сл.).* **слава му и милост** *каже се ӣри ӣомињању свеца или бога, обично у значењу: нека му је часӣ (и сл.).*

мѝлостан, -сна, -о *милосӣив, милосрдан (обично уз им. бог); својсӣвен ономе ко има ӣакве особине:* за славу Бога милоснога; ~ срце.

мѝлостив, -а, -о **а.** *који има самилосӣи, који је доброг срца, који хоће да ӣомогне, добар ӣлемениӣ, милосрдан.* **б.** (уз им. „срце“) *сажаљив, саосећајан, болећив.* – А јунак је срца милостива. **в.** *који се чини из самилосӣи, саосећања, намењен доброчинсӣву, доброӣворан.* – Узда се у милостиву помоћ Милошеву.

мѝлостӣван, -вна, -о *в. милосӣив.*

мило̀стивити, -ӣм и **милостѝвити,** мило̀стӣвӣм несвр. *чиниӣи милосӣивим, милосрдним;* уп. умилостивити.

мѝлостӣвно прил. *в. милосӣиво.*

мѝлостӣвнōст и **милостѝвнōст,** -ости ж *в. милосӣивосӣ.*

мѝлостиво прил. *на милосӣив начин, милосрдно.* – Нека му милостиво суди Бог.

мѝлостивōст, -ости ж *особина онога који је милосӣив, онога шӣо је милосӣиво, милосрдносӣ.*

милостѝња и **мило̀стиња** ж **а.** *мањи дар, ӣоклон у новцу или нечему другом који се даје из самилосӣи, као ӣомоћ ӣросјаку, сиромаху и сл.* **б.** *ӣрилог који се даје цркви (обично намењен неком свецу), с циљем да се измоли исӣуњење одређене жеље.*

мило̀стӣњскӣ и **мило̀стињскӣ,** -ā, -ō *који се односи на милосӣињу.*

мило̀стӣњски и **мило̀стињски** прил. *као шӣо се даје милосӣиња:* ~ помоћ.

мило̀та ж *в. милина.*

мѝлотан, -тна, -о *ӣун милоӣе, милине, мио, леӣ, угодан, ӣријаӣан:* ~ живот, ~ игра, ~ осећање.

мѝлотно прил. *мило, леӣо, угодно, ӣријаӣно, леӣо:* ~ трепери.

мѝлошевскӣ, -ā, -ō *који је из времена владавине кнеза Милоша Обреновића; својсӣвен Милошу Обреновићу:* ~ Србија; ~ силништво.

мило̀шӣн, -ѝна м мин. *модри минерал из груӣе алуминијумских силикаӣа, ӣронађен у Србији и назван ӣо кнезу Милошу Обреновићу.*

мѝлошта ж **а.** *осећање, расӣоложење које ӣроисӣиче из љубави, нежносӣи, наклоносӣи; ӣријаӣносӣ, милина, милоӣа; нежан ӣосӣуӣак, нежносӣ.* – Прозваше је из милоште Ружом. Зажелела се мајчине милоште. **б.** *драж, чар, љуӣкосӣ.* – Ох, дивне су све милоште њене!

мѝља и **мѝља** ж лат. *мера за дужину, различиӣо одређивана:* енглеска ~ (1609 m), морска ~ (око 1852 m), географска ~ (око 7420 m).

миља̀жа ж *даљина изражена у миљама;* уп. километража.

мѝље с (мн. ø) **1. а.** *осећање задовољсӣва, ӣријаӣносӣи, милина:* топити се од миља. **б.** *драгосӣ, љубав, милошӣа; нежносӣ:* име од миља. **2.** *драж, чар, леӣоӣа, красоӣа:* пуна миља. **3.** (најчешће у вок.) *мила, драга особа, драго, мило биће:* миље моје!

мѝљē, -ēа фр. **1.** *средина, околина; социјална средина, друшӣво, слој.* **2.** *мали сӣољњак или сл. рукоӣворина од чиӣке или везена.*

мѝљенӣк м **1.** *онај који је некоме драг, мио, омиљен, љубимац; онај који ужива нечију ӣосебну наклоносӣ и зашӣиӣу.* **2.** *вољени мушкарац, драги; љубавник.*

мѝљеница ж **1.** *она која је некоме омиљена, драга, мила, љубимица; она која ужива нечију ӣосебну наклоносӣ и зашӣиӣу.* **2.** *вољена женска особа, драга, драгана; љубавница.* **3.** (у атрибутској служби, уз им. ж. рода) *мила, драга, омиљена:* војвоткиња ~.

мѝљēнче и **миљѐнче,** -ета с (мн. ø; зб. им. мѝљенчāд и мѝљēнчāд ж) *мезимче, љубимче;* уп. миљеник (1) и миљеница (1).

мѝљети *в. милеӣи.*

мѝљокāз м **а.** *камен, сӣуб крај ӣуӣа са ознакама расӣојања у миљама.* **б.** фиг. *оно ӣрема чему се одређује ӣравац деловања, оријенӣир, ӣуӣоказ.*

мѝмика ж (дат. -ици) грч. (лат.) *ӣокреӣ мишића на лицу којим се изражавају осећања, расӣоложења, намере и сл.; вешӣина, умеӣносӣ ӣакве изражавања.*

мимѝкрија ж енгл. (грч.) **1.** биол. *сӣособносӣ неких живоӣиња (ређе биљака) да се, у борби за оӣсӣанак, ӣо боји, изгледу, облику или ӣонашању ӣрилагођавају неким другим живоӣињама, биљкама или средини у којој живе.* **2.** фиг. *ӣрилагођавање друшӣвеним ӣриликама, средини, околносӣима и сл.*

мѝмичкӣ, -ā, -ō *који се односи на мимику, мимични:* мимички знакови, ~ израз, мимички покрети.

мѝмички прил. *ӣомоћу мимике, мимиком:* ~ објаснити.

мѝмичнӣ, -ā, -ō *в. мѝмичкӣ.*

мимо (наглашено: мѝмо) предл. (с ген. и ак.) **1. а.** (с ген.) *означава ӣролажење у близини онога шӣо је исказано гениӣивом: ӣоред, ӣокрај, крај:* проћи ~ куће. **б.** (с ак.) *означава ӣролажење у близини онога шӣо је исказано акузаӣивом и ӣосӣеӣено удаљавање од њега: ӣоред и даље од (некога, нечега):* промаћи ~ ограду. **2.** (с ген. и ак.) **а.** *ӣоказује изузимање од некога или нечега: изузев, осим, сем.* – Има, мимо ово(га), још нешто. **б.** *исӣиче неко суӣроӣсӣављање:* 1) *ӣроӣив, насуӣроӣ, суӣроӣно од:* узети ~ нечије воље. 2) *друкчије од, различиӣо од:* живети ~ остали свет.

мѝмогрēд[1] м у синтагми: **у мимогреду** *в. мѝмогрēд*[2].

мѝмогрēд[2] прил. **1.** *у ӣролазу, ӣролазећи мимо, ӣоред некога или нечега.* **2.** *уз нешӣо друго, узгредно, усӣуӣ(но):* ~ казати (~ споменути, ~ урадити итд.).

мѝмогрēдан, -дна, -о *в. узгредан.*

мѝмогрēдно прил. *в. мимогред*[2].

мимо́за ж **1.** бот. **а.** *ӣроӣска биљка* Mimosa pudica *из ф.* Mimosaceae. **б.** *у мн.: ӣородица ӣреӣежно ӣроӣских и суӣроӣских жбунасӣих или дрвенасӣих биљака* Mimosaceae, *која обухваӣа више родова и мношӣво врсӣа (у јд.: биљка из ӣе ӣородице).* **2.** фиг. *ӣреосеӣљива особа.*

мимо̀илаз, -а и **мимо̀илазак,** -аска м *мимоилажење; размимоилажење.*

мимо̀илазити (се), -ӣм (се) [гл. им. мимо̀илажēње с] *несвр. ӣрема мимоићи (се).*

мимоѝћи (мимо̀ићи), -о̀ӣђēм свр. **1. а.** *ӣроћи мимо, ӣоред некога или нечега (обично заобилазећи):* ~ непријатеља, ~ неки град. **б.** фиг. *ӣроћи не осӣављајући уӣицаја, не захваӣајући дејсӣвом, ӣошӣедеӣи, заобићи:* мимоишла га несрећа (срећа, болест и сл.). **2.** фиг. *не узеӣи у обзир, занемариӣи, заобићи, заӣосӣавиӣи, изосӣавиӣи; избећи:* ~ неки догађај; ~ свађу. ■ **~ се а.** *ӣроћи један мимо другог (једно мимо друго и сл.); размимоићи се, размимоиӣи се:* ~ се у (на) путу. **б.** фиг. *не сложиӣи се, разићи се (у мишљењу, схваӣању и сл.), размимоићи се.*

мѝмохōд м **а.** *ӣролазак, ӣролажење мимо, ӣоред некога или нечега;* уп. мимоилаз(ак). **б.** *в. дефиле.*

мѝна[1], **мѝна** и **мѝна** ж фр. (нем.) воj. **а.** *ексӣлозивно оружје сасӣављено од нарочиӣог омоӣача наӣуњеног ексӣлозивом и уређајем за ӣаљење, које служи за убијање људи, унишӣавање ӣехнике и за рушење објекаӣа:* контактна ~, противтенковска ~ итд. **б.** *ӣројекӣил минобацача, минобацачко ӣане.* • **налетети (ударити) на мину** *не уочивши оӣасносӣ, насӣрадаӣи, награбусиӣи.*

мѝна[2], **мѝна** и **мѝна** ж нем. *уложак за ӣисаљке (графиӣни, у виду цевчице са масӣилом и др.).*

мина́ре, -ета с, **мина́рет** и **мина̀рет** м тур. *високи и виӣки ӣорањ џамије, са једном или више галерија с којих мујезин ӣозива вернике на молиӣву.*

мѝнђуша ж (обично у мн.) тур. *накит који се носи на ушима, наушница:* златне минђуше.

мѝнђушица ж **1.** (обично у мн.) *дем. и хип. од минђуша.* **2.** бот. **а.** *у мн.: род ниских украсних грмоликих биљака* Fuchsia *из ф.* Oenotheraceae *(у јд.: биљка из тога рода).* **б.** *украсна дуговечна зељаста биљка* Dicentra spectabilis *из ф.* Fumariaceae. **в.** *вишегодишња зељаста биљка* Isopyrum thalictroides *из ф.* Ranunculaceae.

мѝнēј, -éја м грч. цркв. *православна хришћанска литургијска књига у којој су службе свим свецима и празницима распоређене календарским редом по данима за сваки месец, месецослов.*

мѝнēр, -éра м фр. **а.** *лице које поставља или активира мине, одн. који прави бушотине за њих.* **б.** вој. *војник инжењерске јединице обучен за руковање минама.*

минѐрāл, -áла м лат. геол. *неорганска хомогена материја у чврстом (ређе течном) стању, сталног хемијског састава, која се најчешће јавља у облику кристала.*

мѝнерāлан, -лна, -о (најчешће одр.) *који садржи минерал(е) као једна од својих састојака; који се односи на минерал(е):* минерална материја; минерална својства. • ~ **вода** *в. под* **вода**.

минералѝзāтор м *супстанца (гасови и паре) у магми која потпомаже кристализацију магме омогућујући стварање минерала.*

минерализáција ж **1.** *процес разлагања органских материја помоћу микроорганизама, при чему од тих материја постају једноставна минерална једињења.* **2. а.** *процес засићивања вода растворљивим солима.* **б.** *обогаћивање минералима.*

минерàлизовати, -зујēм свр. и несвр. **1.** *претворити, претварати у минерал(е).* **2.** *обогатити, обогаћивати минералима (нпр. сточно ђубре).*

минерàлог м *стручњак који се бави минералогијом.*

минералòгија ж лат.-грч. *наука о минералима.*

минерàлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на минералоге и минералогију:* ~ збирка.

Мѝнēрва ж мит. *римска богиња мудрости, заштитница науке, уметности и вештина.*

мѝнēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на минере и минирање:* ~ бригада, ~ материјал, ~ машина.

мѝни прид. неprom. лат. **а.** *који се одликује упадљивом краткоћом (о хаљини, сукњи и сл.); који се одликује таквом одеђом (о моди).* **б.** *који је знатно мањих димензија од уобичајених, сразмерно врло мали, минијатуран:* ~ ауто, ~ голф, ~ телевизор и др.

мѝнибус м енгл. *аутобус за превоз мањег броја путника, мали аутобус.*

мѝнӣј, -ија м мин. и хем. *в. минијум.*

минијатýра ж фр. **1.** *оно што је малих размера, мањих од уобичајених, што је умањено; оно што, одн. онај који својим особинама показује извесну сличност са оним што је по тим особинама познатије, одн. оним који је по тим особинама познатији;* уп. у маломе (под мали): расправа у минијатури, чамац у минијатури; Хамлет у минијатури. **2.** ум. **а.** *слика малог формата израђена прецизном техником.* **б.** *сличица, цртеж, иницијал и сл. као украс у старим рукописним књигама.* **в.** *кратка инструментална музичка композиција лирског садржаја.* **г.** *кратак књижевни састав.* **3.** шах. *шаховска партија одлучена, решена у раној фази игре, после малог броја повучених потеза.*

мѝнијатӯран, -рна, -о *који се односи на минијатуру; врло мали:* ~ сличица; ~ држава, ~ књига, ~ сцена луткарског позоришта.

минијатуризáција ж *свођење на минијатурне размере, на минијатуру.*

минијатỳрист(а), -ē м (мн. -сти) *сликар минијатура.*

минијатурѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на минијатуристе:* ~ стилизација.

мѝнијатӯрно прил. *као у минијатури; врло умањено:* ~ стилизован; ~ ситан.

мȋнијум м мин. и хем. *оловни оксид* Pb_3O_4, *црвене боје, који се употребљава у индустрији стакла, у грнчарству, као боја и др.*

мѝнимāлан, -лна, -о **а.** *најмањи, најнижи (по количини, величини, износу и др.); врло мали, готово незнатан;* супр. максималан: ~ плата, ~ површина; ~ грешка. **б.** *који одговара основним потребама, захтевима, који задовољава бар елементарне норме нечега, најнеопходнији, најпотребнији, најнужнији:* ~ пристојност, минимални услови.

минималѝзам, -зма м ум. *савремени уметнички правац који се одликује коришћењем минималних, оскудних уметничких средстава при стварању уметничког дела (слике, композиције и др.).*

минимàлист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *онај који се залаже за минималне измене (нпр. у политичком систему); уопште онај који поставља минималне захтеве.* **2.** ум. *сликар или композитор минималистичког правца.*

минималѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на минимализам и минималисте.*

минималѝстички прил. *као минималиста (постављајући минималне захтеве, користећи минимална уметничка средства и сл.).*

мѝнимāлно прил. **а.** *врло мало, занемарљиво мало:* ~ плаћен. **б.** *в. минимум (1в).*

мѝнимум м лат. **1. а.** *најмања могућа количина или величина, најнижи износ или број;* супр. максимум: ~ материјала. **б.** *најмања мера, најнижи ступањ, доња граница:* свести (политичке) односе на минимум. **в.** *у прил. служби: бар, најмање.* – Треба му за то минимум месец дана. **2.** мат. *најмања вредност неке променљиве величине или функције.*

минѝрати, мѝнӣрāм свр. и несвр. **1. а.** *поставити, постављати мине по (на, у) нечему:* ~ море, ~ прилазе. **б.** *разорити, разарати минама, дићи, дизати у ваздух минама:* ~ мостове и пруге. **2.** фиг. *подри(ва)ти; (у)чинити слабим, (о)слабити; разби(ја)ти, (раз)рушити (нпр. слогу, јединство и др.).*

мѝнистар, -тра м (инстр. -тром) лат. *високи државни службеник, члан владе који се обично налази на челу једног министарства и управља одређеним ресором државних послова:* ~ иностраних послова, ~ просвете итд. • ~ **без портфеља** *министар, члан владе без министарског ресора.*

мѝнистāрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1.** арх. *министрова жена.* **2.** *женска особа министар.*

мѝнистарскӣ, -ā, -ō *који се односи на министре и министарство:* ~ веће, ~ положај, ~ ресор.

министàрство с *највиши орган државне управе одређене јавне службе или више њих којим руководи министар; зграда у којој је смештена таква управа:* ~ војске, ~ финансија и др.

минѝстрант м лат. цркв. *онај који у католичкој цркви помаже свештенику за време богослужења (обично дечак).*

минѝстрантскӣ, -ā, -ō *који се односи на министранте, који припада министрантима:* ~ звонце, ~ одело.

министрѝрати, -ѝстрӣрāм несвр. цркв. *обављати дужност министранта.*

мѝнистровати, -рујēм несвр. *бити министар, обављати дужност министра.*

мѝнӣћ, -ѝћа м разг. *врло кратка сукња;* уп. мини (а).

минобàцāч, -áча м вој. *ватрено оружје за избацивање мина, погодно за гађање циљева убацном путањом, бацач.*

минобàцāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на минобацач(е):* ~ ватра, ~ мина, ~ одељење.

минолòвац и **минолóвац,** -óвца м вој. *ратни брод опремљен справама за откривање и уништавање мина.*

миноно́сац, -сца м вој. *ратни брод наоружан торпедима и артиљеријом, торпиљарка.*

минополàгāч, -áча м вој. *ратни брод, подморница или авион за полагање, постављање мина у мору или реци.*

ми̏нōран, -рна, -о лат. *безначајан, безвредан; ништаван:* ~ особа.

миноритēт, -ēта м *мањина (обично при гласању);* супр. мајоритет.

ми̏нōрка ж *раса кокошију, добрих носиља, пореклом из Шпаније.*

Минотау̏р(ус) (минотау̏р(ус)) м грч. мит. *у грчкој митологији, неман, пола човек а пола бик.*

ми̑нскӣ и **ми̏нскӣ,** -ā, -ō *који се односи на мине:* ~ експлозија, ~ поље.

ми́нулӣ, -ā, -ō (одр.) *р. пр. од минути у атриб. служби:* минулих година, ~ доба, ~ срећа.

ми́нус (ми̏нус) прил. лат. мат. **1. а.** *кад се одузме, мање;* супр. плус, више: пет ~ три. **б.** (понекад и у им. служби м) *ознака (–) за операцију одузимања; предзнак негативног броја и других негативних величина:* напољу је минус три. **2.** (у им. служби) м *мана, недостатак; негативност; неповољност.*

мину̏скула ж лат. *тип старог писма које се пише у четворолинијском систему;* уп. мајускула.

мину̏скӯлнӣ, -ā, -ō *који се односи на минускулу, који има одлике минускуле:* ~ писмо.

ми̏нӯт, -ӯта м (мину́та ж) (ген. мн. мину́тā) лат. **1.** *јединица за мерење:* **а.** *времена, шездесети део часа, 60 секунди.* **б.** *углова, шездесети део степена (′).* **2.** *врло кратко време, тренутак, часак:* остати (негде) који ~. • **дочекати својих пет минута** *доживети остварење својих жеља, намера и сл.; доживети могућност да се неко покаже, истакне и сл.* ~ **ћутања** *време у трајању од око једног минута у које се стојећи и ћутећи одаје пошта покојнику.* **тачно у минут** *на време, без закашњења (стићи, доћи и сл.).*

ми́нути, ми̑нēм свр. **1.** *проћи (мимо, поред некога или нечега), проминути; проћи кроз нешто:* ~ поред некога као мимо турско гробље; ~ кроз дим. **2.** (некога, нешто) **а.** *проћи мимоилазећи се са неким или нечим, мимоићи:* минусмо жандарме. **б.** *прећи извесно растојање, одређену раздаљину:* ~ стотине километара. **3.** *проћи, протећи (о времену, појавама и др.), свршити се, завршити се; престати; ишчезнути, нестати:* зима минула; минуло невреме; минула ратна опасност. **4.** (некога) *проћи, напустити, оставити:* да га мине срџба. ■ ~ **се** *мимоићи се (а).* • **да ме жеља мине** *да задовољим, испуним своју велику жељу.*

ми̏нӯтнӣ, -ā, -ō *који показује минуте (о казаљци).*

ми̏нуциōзан, -зна, -о лат. (фр.) *који залази у танчине, детаљан, исцрпан, подробан; прецизан до детаља:* ~ анализа, ~ обрада; ~ тачност.

ми̏нуциōзно прил. *на минуциозан начин, детаљно, исцрпно, подробно; прецизно до детаља:* ~ изложити, ~ израђен.

минуцио́знōст, -ости ж *особина онога који је минуциозан, онога што је минуциозно.*

ми̏њōн, -о́на м фр. кув. (обично у мн.) *врста ситних колача прекривених глазуром.*

ми̏њōнка ж *сијалица са уским сијаличним грлом.*

мио, ми̏ла, -о (комп. ми̏лијӣ) **1. а.** *који се воли, према којем се осећа наклоност, љубав, симпатија и сл., вољен, драг:* ~ домовина, ~ мајка. **б.** *са донекле избледелим значењем, као израз присности, љубави, оданости и сл. при обраћању.* – Мили Боже, чуда великога! Мила моја господо! **2. а.** *који изазива нежност, радост, угодност и друга пријатна осећања; љубак, дражестан:* миле успомене; милог држања. **б.** *који причињава задовољство, угодан, пријатан:* ~ хладовина. – Песничка је слава мила срцу. **3.** *којим се изражава наклоност, поштовање и сл., љубазан:* мили поздрав, захвалити милим речима. • **до миле воље** *в. под воља.* **за бога милога, иди(те) с милим богом, под милим богом, хајде с милим богом** *в. под бог.* **за милу мајку** *нипошто, никако.*

миокарди̏тис и **миокарди́тис** м мед. *запаљење срчаног мишића*, myocarditis.

ми̏ōм, -о́ма м мед. *бенигни, доброћудни тумор мишићног ткива*, myoma.

мио̏пија ж мед. *кратковидост*, myopia.

мио̏пичан, -чна, -о *кратковид.*

миофи̏брӣл, -и́ла м (обично мн.) анат. *танка нит, влаканце у ћелијама мишићног ткива*, myofibrilla.

ми̏оцēн, -а (мио̏цēн, -е́на) м грч. геол. *четврта терцијарна епоха (између олигоцена и плиоцена).*

ми̏оцēнскӣ (мио̏цēнскӣ), -ā, -ō *који се односи на миоцен:* ~ кречњак, миоценске стене, миоценске формације.

мӣр, ми́ра м (мн. ø) **1. а.** *мирни, мање или више усклађени међународни, међудржавни односи, стање без рата;* супр. рат. **б.** *стање успостављеног реда унутар једне државе, без немира, побуна и сл.* – У земљи влада мир. **в.** *престанак ратних непријатељстава, прекид рата:* закључити (склопити) мир, преговарати о миру. **г.** *договор, уговор, акт којим се утврђује престанак и исход рата, мировни уговор:* частан ~. **2. а.** *стање без нарушавања јавног реда:* реметити ред и мир. **б.** *стање без свађе и сукоба, слога:* растати се у миру. **3.** *стање без буке, ларме, тишина:* ноћни ~. **4.** *душевна уравнотеженост, сталоженост, спокојство.* **5.** *одмор од рада, починак:* заслужити мир и пензију. **6. а.** *стање мировања, некретање.* **б.** *непромењено, дато, затечено и сл. стање:* бити, оставити, стајати на миру. **7.** (у служби узвика) **а.** *за умиривање, утишавање: тишина!* **б.** *за умиривање животиња.* • **вечни, вечити ~** *спокојство душе умрлог, покој.* **из чиста мира** *без икаквог разлога, одједном* **на миру (с миром)** *без свађе; мирно.* **не да му ђаво (враг) мира** *не може да мирује.* **не да(ва)ти мира, не пуштати с миром** *стално узнемиравати, ометати; гњавити, досађивати.* **немати мира** *бити узнемирен, не моћи се смирити.* **оставити, остављати, пустити на миру** *не дирати, не узнемиравати, не ометати.* **отићи, поћи с миром** *отићи, поћи безбрижно, спокојно.* **проћи с миром** *проћи без заподевања свађе, без изазивања нереда, туче и сл.* **седети с миром (на миру)** *остајати по страни, не мешати се, мировати.*

ми́ра ж *у устаљеним фразама о особи која је само наизглед мирна, тиха, повучена.* – Испод мире сто ђавола вире.

мира̏жџӣјка и **мира̏жџика** ж *девојка с миразом (обично већим).*

ми̏рāз, -а́за м тур. етн. **а.** *имовина коју жена, по традицији, доноси мужу приликом удаје.* **б.** *женино имање:* отићи на мираз.

мира̏зуша ж *в. миражџијка.*

мира̏кул м и **мира̏кула** ж лат. *врста средњовековне црквене драме у којој се приказује Богородичин живот или живот светаца и мученика.*

ми́ран, ми́рна, -о **1. а.** *који се држи по страни од изгреда, свађа, туча, нереда и сл., мирољубив, повучен:* ~ и поштен грађанин. **б.** *кротак, питом:* ~ као јагње. **в.** *смирен, благ, пријатан (о нарави, ћуди).* **2. а.** *испуњен, прожет миром, спокојем (о душевном стању); који испољава, показује такво душевно стање (о изразу лица, погледу и др.).* **б.** *који живи на миру, неузнемираван, неометан; спокојан, тих (о човеку, насељу и др.).* **в.** *који протиче без узбуђења и узнемиравања, безбрижан:* мирни дани, ~ сан. **г.** *који је без рата, ратних сукоба:* у мирно време. **д.** *који је ван домашаја удара, напада; безбедан, заклоњен, скровит:* ~ кутак, ~ место. **3.** *који се изводи без крвопролића, насиља и сл.:* мирне промене, ~ револуција. **4. а.** *који мирује, тих, нечујан; непомичан, непокретан:* мирна деца; остати ~. **б.** *који је без таласа, неузбуркан, неусталасан (о мору).* **5.** *који се једва уочава или испољава, пригушен, суздржан:* ~ бол, ~ претња, ~ страст. **6.** *складан, правилан, хармоничан:* мирне лепоте, мирних линија, мирних црта лица.

ми̏рбожати се, ми́рбожати се, -āм се [гл. им. -жање с] и **ми̏рбожити се, ми́рбожити се,** -ӣм се [гл. им. -жење с] свр. и несвр. *(по)љубити се, поздравити се, поздрављати се на Божић говорећи „мир божји!“.*

ми́рēње с **1.** *гл. им. од мирити (се).* **2.** правн. *покушај измирења завађених странака, парничара пре судског претреса;* уп. поравнање. **3.** етн. *измирење између девојчиних и младићевих родитеља након отмице, одн. бежања девојке:* ићи на мирење.

миријáда ж (обично у мн.) грч. *врло велики број, велико мноштво, безброј:* миријаде звезда.

ми̏рис м **1. а.** *надражај на чуло у носу, осет изазван деловањем испарљивих честица разних аромата, етеричних уља, беланчевина у распадању и др. на чуло у носу; само испарење које*

изазива такав надражај. **б.** *моћ, способност реаговања чула (у носу) на хемијске промене материја у непосредној околини, осетљивост чула (у носу) на разна испарења.* **2. а.** (обично у мн.) *миришљава материја која се употребљава у индустрији козметичких препарата, прехрамбеној индустрији и др.* **б.** *алкохолни раствор ових материја, миришљава течност која се употребљава као козметичко средство.* **3.** фиг. *оно што побуђује представе, слике о нечему, што подсећа, асоцира на нешто, карактеристична обележја, својства нечега (најчешће неког времена):* ~ епохе, ~ старине у драми.

мирѝса̄вка ж **1.** агр. **а.** *врста винове лозе миришљавог грожђа; грожђе те лозе;* уп. тамјаника. **б.** *назив за разне врсте миришљавог воћа (најчешће крушака и јабука).* **2.** бот. *вишегодишња бусенаста мирисна биљка* Anthoxanthum odoratum *из ф.* Gramina.

мѝрисан, -сна, -о **1.** *који одаје, испушта из себе пријатан мирис, миришљав; пун мириса:* ~ дрвеће, ~ цвет; ~ гостионица. **2.** (одр.) *који се односи на чуло мириса, који је у вези с чулом мириса:* мирисни надражаји, мирисни органи.

мирѝсати, мѝришēм несвр. **1.** *одавати, испуштати мирис, ширити око себе мирис (обично пријатан); бити испуњен неким мирисом (обично пријатним).* – Ружа мирише. Соба мирише на просуто вино и зифт. **2.** (нешто, неког) *удисати ваздух да би се осетио мирис нечега (некога).* – Напред, вранче, немој стати, / Не мириши траву, не осећај вир. **3.** фиг. **а.** *показивати извесне знаке настајања или приближавања нечега, најављивати, наговештавати:* ~ на кризу (распуст, рат итд.). **б.** *одавати утисак, имати особине нечега, подсећати, личити (на нешто), изгледати (као нешто).* – Соба је мирисала на паланку и на верност. **4.** (некога) фиг. (обично у негацији) *осећати наклоност, симпатију према некоме, трпети, подносити, волети некога.* – Многи га не миришу. ■ **~ се 1.** *посипати се мирисом, парфемом, парфимисати се;* уп. намирисати се (1). **2.** фиг. (обично у негацији) *осећати међусобну, узајамну наклоност, симпатију, волети се, трпети се, подносити се.* – Не миришу се. • **ни лук јео, ни лук мирисао** *в. под лу̑к.* **ни(ти) смрди, ни(ти) мирише** пеј. *не види се, не зна се тачно шта је, за шта је, какво је, одн. какав је.*

мѝрити, мѝрӣм несвр. **1. а.** *чинити, посредовати да се успостави мир, добри односи међу странама које су у рату, непријатељству, свађи, неслози и сл., измиривати.* **б.** *усклађивати, усаглашавати различита схватања, измиривати супротности:* ~ морал човека и морал људског стада, ~ супротности. **2.** *умиривати, стишавати, успокојавати (некога, нечију нарав и сл.).* ■ **~ се 1.** *прекидати ратовање, непријатељство, свађу, неслогу и сл., међусобно успостављати мир, добре односе, измиривати се.* **2. а.** *прихватати нешто као природно, обично, навикавати се, привикавати се, саживљавати се с нечим (обично с непријатним чињеницама, околностима и сл.).*

мирѝшљав, -а, -о *који мирише, пун мириса, мирисан:* ~ сапун.

мирѝшљавац, -а̄вца м бот. *вишегодишња биљка* Adoxa moschatellina *из ф.* Saxifragaceae.

мирѝшљаво̄ст, -ости ж *особина, својство онога што је миришљаво (онога који је миришљав).*

мирѝшљив, -а, -о *в. миришљав.*

мѝрно прил. **1. а.** *без узнемиравања, на миру; спокојно, безбрижно; са унутрашњим миром, спокојством:* ~ јести (радити и сл.); ~ дремати (спавати и сл.); ~ умрети. **б.** *без свађе, сукоба, трзавица, потреса, немира и сл.:* ~ живети. **в.** *без покрета, померања, премештања, непомично; без буке, тихо:* ~ стајати; ~ као у гробу. **г.** *у мирном тону; без журбе, лагано; уједначено, равномерно:* ~ говорити; ~ дисати. **2. а.** (у служби узвика) *команда којом се наређује војницима и другим лицима у строју, одреду и др. да заузму усправан, непокретан став.* **б.** *као ознака или назив таквог става:* заузети став ~.

мирнòдобан, -бна, -о **а.** *који је без рата, ратовања, миран.* **б.** (одр.) *в. мирнодопски:* ~ служба.

мирнòдопскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на мирно доба, на време без рата, време мира;* супр. ратни: ~ време, мирнодопски господари, мирнодопске потребе.

мирнòдопски прил. *као у мирно доба, као у време без рата:* ~ осветљене улице, ~ радити.

мирнòћа ж (мн. ø) **1. а.** *стање и особина онога које је миран, онога што је мирно, унутрашњи, душевни мир, смиреност, спокојство; уздржаност, хладнокрвност.* **б.** *одсуство, непостојање буке, галаме, тишина:* ~ ноћи. **в.** *непокретност, непомичност:* ~ тела. **2.** *миран, успорен, уједначен тон:* епска ~, ~ у излагању.

мѝро с грч. **а.** *освећено мирисно уље које се у хришћанској цркви употребљава за миропомазање при разним верским обредима.* **б.** *течност која, по народном веровању, истиче из моштију неких светаца (св. Симеона и др.).*

мирòвати, мѝрујēм несвр. непрел. **1.** *бити непомичан, не померати се, не покретати се.* **2. а.** *бити у стању неактивности, пасивности.* – Никако не мирује. **б.** *одмарати се, почивати.* – Село је још мировало. **в.** *бити миран од сукоба, ратова и сл., бити неузнемираван сукобима, ратовима и сл.; не предузимати војне, борбене акције, ратове и сл.* **3. а.** *бити у застоју, стагнирати:* производња мирује. **б.** *остајати исти, неизмењен:* цене мирују. **4. а.** *бити ван разматрања, одлучивања, остајати по страни (о неком захтеву, тужби и др.).* – Његов предмет мирује. **б.** правн. *остајати без промене, без нових елемената, у ранијем стању, одн. на ранијем ступњу.* – За то време мирују му сва права.

мирòвина и **мѝровина** ж рег. *в. пензија.*

мирòвӣнскӣ и **мѝровӣнскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на мировину, пензијски, пензиони:* ~ фонд.

мѝро̄внӣ и **мѝро̄внӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на склапање мира и регулисање међусобних односа држава, страна које су учествовале у рату:* мировни преговори, ~ споразум, ~ уговор. **2.** *који посредује у отклањању сукоба, свађа и неспоразума између завађених страна:* ~ веће, ~ суд, ~ судија.

мирòђија ж грч. бот. **а.** *једногодишња зељаста биљка* Anethum graveolens *из ф.* Umbelliferae, *која се због ароматичног мириса и укуса употребљава као зачин, у лекарству и др., копар.* **б.** (обично у мн.) *уопште ароматична биљка која се, пресна или осушена, додаје јелу или пићу ради бољег укуса (нпр. першун, целер, кора цимета, лишће рузмарина и др.); зачин уопште.* • **бити у свакој чорби ~** *мешати се у свашта, уплитати се у свачије послове, односе и др.*

мирољу̀бив, -а, -о **а.** *који избегава свађе и сукобе, доброћудан, помирљив; који се залаже за мир, који је против рата, ратних сукоба.* **б.** *у којем нема насиља, који није насилан:* решити мирољубивим средствима.

мирољу̀биво прил. *на мирољубив начин, избегавајући свађе и сукобе, помирљиво:* ~ се држати, ~ поступити.

мирољу̀биво̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је мирољубив.*

мирòносица ж (обично у мн.) *према Светом писму, свака од жена које су носиле миро, миришљаво уље, да помажу мртво Христово тело.*

миропòмаза̄нӣк, -а и **миропомаза̀нӣк,** -ѝка м цркв. *који је помазан светим мѝром (обично владар).*

миропомаза́ње с цркв. *обред помазивања светим мѝром приликом крунисања владара или приликом крштења.*

миропòмазати, -мажēм свр. цркв. *помазати светим мѝром приликом крунисања владара, монарха или приликом крштења; уопште извршити такав обред над неким или нечим.*

миропомази́вати, -а̀зујēм црквв. несвр. *према миропомазати.*

мѝротво̄ран (мирòтво̄ран), -рна, -о *који ствара, успоставља мир; који доприноси успостављању мира:* ~ власт.

миротвòрац, -рца м (инстр. -рцем) *онај који ствара мир, који се залаже за мир, који се стара, труди да дође до мира; онај који измирује, мири, измиритељ.*

миротвòрачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на миротворце и миротворство, миротворан:* миротворачки напори.

миротво̏рно̄ст, -ости ж *особина, својство онога који је миротворан, онога што је миротворно, миротољубивост.*

миротво̏рство с *миротворна, миротворачка активност, стварање мира; миротворни, миротољубиви дух, миротворност, миротољубивост.*

мироточив, -а, -о **а.** *који испушта из себе миро, из којег точи миро;* уп. миро (б). **б.** (одр.) *атрибут св. Симеона (Немање):* Симеон Мироточиви.

ми̑рскӣ, -ā, -ō **а.** *в. световни:* мирске и црквене власти. **б.** *који живи међу световњацима (о свештенству које није замонашено, рукоположено).*

ми̑рта ж бот. *зимзелено средоземно дрво или грм* Myrtus communis *из ф.* Myrtaceae, *чији се листови и плодови (бобице) употребљавају у медицини и козметици; цвет те биљке.*

мѝрӯнка ж бот. *једногодишња или двогодишња биљка* Diplotaxis muralis *из ф.* Cruciferae (Brassicaceae).

миру́цати, мѝрӯцāм несвр. шаљ. (само у 3. л.) *у дем. значењу: умирати (у малом броју, помало, с времена на време).*

ми̑с ж енгл. непром. **1.** *госпођица (на енглеском говорном подручју).* **2.** *девојка која је изабрана као најлепша на неком конкурсу лепоте, победница на таквом конкурсу:* ~ света.

ми̑са ж лат. **а.** *служба божја, богослужење, литургија (у католичкој цркви):* велика (свечана) ~, мала ~, ~ захвалница, млада (нова, прва) ~, мртвачка (вечна, црна) ~, певана ~, тиха ~ и др. **б.** *музичко дело компоновано на текстове за мису (а).*

мѝсāл, -а́ла м лат. *литургијска књига с мисним текстовима, молитвама, песмама и др.:* глагољски ~, Хрвојев ~.

ми̑сао, ми̑сли ж (инстр. ми̑шљу (ми̑сли); ген. мн. ми́слӣ) **1. а.** *психички, духовни процес, ток или акт мишљења; способност мишљења; мишљење, размишљање.* **б.** *резултат мишљења, размишљања, идеја; сазнање:* генијална ~, мрачне мисли. – У њој је сазрела мисао да је отац невин. **2. а.** *убеђење, уверење, схватање.* – Он ни срцем ни мишљу није атеиста. **б.** (о некоме, нечему) *одређено мишљење, суд, став.* **3. а.** *оно што је замишљено да се спроведе у живот, оно што се жели остварити; замисао, идеја.* **б.** *идеја, одн. скуп идеја, замисли за остварење неког плана, за спровођење неког програма (обично политичког):* народна ~ о ослобођењу и уједињењу нашег народа. **4. а.** *скуп идеја, схватања, мишљења карактеристичних за поједине епохе, народе, друштвене средине, покрете и сл.; појединачна таква идеја, замисао, мишљење; учење, идеологија:* хеленска, римска и јеврејска ~; буржоаска ~, социјалистичка ~. **в.** *скуп резултата, достигнућа у некој духовној делатности:* изучавање Ајнштајнове мисли, научна ~. **5. а.** *оно о чему неко мисли, оно што некога заокупља, предмет мишљења, размишљања.* – Ти си моја једина мисао. **б.** *основна идеја, замисао, концепција, тема уметничког дела (најчешће књижевног).* **в.** *представа о нечему, слика, идеја:* погрешна (тачна) ~ о некоме (нечему). **г.** муз. *ритамска, хармонијска целина музичког текста, израза, музичка реченица.* **6.** *помисао на нешто, идеја о нечему.* – Мучила га је мисао да ће је једнога дана изгубити. **7.** *памет, ум; памћење, сећање:* пролазити у мислима све прошле године. • **заветна** ~ *замисао, идеја чије се остварење, спровођење оставља, одн. прима у наслеђе као аманет; уопште замисао, идеја чијем се остварењу придаје велики значај.* **задња** ~ *скривена зла, рђава намера.* ~ **водиља** *руководно начело, главна идеја, смерница.* **црне (тешке и сл.) мисли** *мучно размишљање, мрачно, тмурно расположење.* • **бавити се, носити се мишљу** *имати намеру да се нешто уради, спроведе, намеравати.* **доћи на мисао** *смислити нешто, донети одлуку, одлучити.* **задубити се (задубљивати се), удубити се (удубљивати се), (у)тонути** и сл. **у мисли** *упустити се (упуштати се) у размишљање, дубоко се замислити (замишљати).* **изменити, (из)мењ(ив)ати, разменити, размењивати мисли (с неким)** *разменити, размењивати мишљење, идеје, (по)разговарати, (про)дискутовати (с неким).* **пребирати (преметати, претурати** и сл.**) мисли** *интензивно размишљати о нечему, удубљивати се у размишљање.* **приб(и)рати (прикупити, прикупљати** и сл.**) (своје) мисли** *средити се, сређивати се, приб(и)рати се.* **синула ми је ~ (кроз главу)** *схватио сам (до)сетио сам се; помислио сам.*

ми̑саон, -а, -о **1. а.** *који мисли, способан да мисли, размишља; склон размишљању; (раз)уман, паметан (о човеку, о људима, о одређеном типу људи).* **б.** *који одражава способност размишљања, склоност размишљању, мисаоност; паметан, (оштро)уман:* ~ чело; ~ израз лица. **2.** (одр.) **а.** *који се односи на мисао, мисли, на размишљање:* ~ дубина (народне поезије), ~ снага Његошевог генија, способан за сложене мисаоне радње (мозак) и сл. **б.** књиж. *који се одликује мислима, размишљањем о човековој судбини, о животу, смрти и сл., рефлексиван:* ~ лирика, ~ песма, ~ поезија. **в.** *који се односи на духовну, интелектуалну активност, интелектуални, духовни:* мисаоне вежбе, ~ живот, ~ рад. **3.** *који је производ мишљења, који се заснива на мишљењу; апстрактан; замишљен:* мисаона представа; мисаони процес; мисаони експеримент.

ми̑саоно прил. *мисаоним путем, мислима, мишљењем; у мислима, размишљајући:* ~ изградити, ~ пратити, ~ реаговати.

ми̑саоно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **а.** *особина, својство онога који је мисаон: способност мишљења; интелектуалност; склоност, наклоњеност размишљању.* **б.** *особина, својство онога што је мисаоно, што садржи дубоке, значајне и сл. мисли, идеје (обично неко књижевно и сл. дело).*

мѝсија ж лат. **1.** *посао, дужност, задатак чијем се вршењу, остварењу придаје велики значај:* просветна и културна ~, историјска ~, извршити своју мисију. **2. а.** *скуп људи, изасланство послато из једне земље у другу да извршава одређене задатке:* војна ~, конзуларна ~, ~ кнеза Гвозденовића. **б.** *дипломатско представништво у страној земљи.* **3.** цркв. *мисионарска верска организација (најчешће католичка):* језуитска ~, хришћанска ~. • ~ **добре воље** пол. *делегација која ради на успостављању и побољшавању односа међу државама и народима, посредује у споровима и сл.*

мѝсӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на мисију, који припада мисији;* уп. мисија (3): ~ крст, ~ свештеник.

мисио̀нāр, -а́ра м **1.** (чешће у мн.) *свештено лице које проповеда своју религију и у њу обраћа, за њу придобија припаднике других вера.* **2.** фиг. *одушевљени заступник, поборник, проповедник неког учења, схватања, идеје и сл.*

мисио̀нāрка ж *женска особа мисионар.*

мисио̀нāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на мисионаре и мисионарство:* ~ активност, ~ подухват.

мисиона́рство с **1.** *рад, активност мисионара (1), мисионарска делатност, мисионарски позив.* **2.** *рад, делатност, активност мисионара (2), проповедање и спровођење у живот одређених идеја, планова и сл.*

мисионер(-) *в. мисионар(-).*

мисѝрача ж **1.** бот. *в. бундева (1б).* **2.** мед. нар. *в. трахом;* уп. мисирњача.

мисѝрњача ж мед. нар. *в. трахом;* уп. мисирача (2).

ми̑слен и **мѝслен,** -а, -о *в. мисаон.* • **мислена именица** лингв. *врста именице којом се означава неки апстрактни појам, нешто апстрактно (нпр. „нада", „мудрост" и сл.).*

ми̑слено и **мѝслено** прил. *в. мисаоно.*

ми̑слено̄ст и **мѝслено̄ст,** -ости ж *в. мисаоност.*

мѝслилац и **ми̑слилац,** -иоца м (ген. мн. -лāцā) *онај који интензивно мисли, размишља, онај у чијем се раду, делу манифестује мисаоност.* • **слободни** ~ *онај који мисли, расуђује слободно, који преиспитује, подвргава критици устаљене догме, доктрине, увремена схватања и сл.*

мѝслилачкӣ и **ми̑слилачкӣ,** -ā, -ō *који се односи на мислиоца, мислиоце, који припада мислиоцима, својствен мислиоцима:* ~ дар, мислилачке особине, ~ способност.

мѝслилаштво и **ми̑слилаштво** с *мисао, мишљење, идеје, обично манифестоване у науци, књижевности, филозофији.*

ми̑слиница ж бот. *у мн.: род једногодишњих или вишегодишњих траволиких биљака* Luzula *из ф.* Juncaceae *(у јд.: биљка из тога рода).*

мѝслити, -ӣм несвр. **1.** *умом, разумом стварати мисли, долазити до идеја, судова, закључака, размишљати; расуђивати.* – Ко не мисли, не говори мудро. **2.** (о некоме, о нечему, на некога, на нешто) *имати у мислима, у памети (некога, нешто), размишљати (о некоме, о нечему).* **3. а.** *имати неко мишљење о нечему, бити неког мишљења.* – Да видимо шта мисли народ. **б.** *веровати; замишљати; сматрати.* – Мишљасмо унутра је благо. **в.** (обично у 2. л. јд. презента) *чинити се, изгледати.* – Дува ветрина, крше се дрва, мислиш све ће из корена извалити. **4.** (нешто) *желети некоме нешто; припремати, смишљати (обично нешто лоше).* – Ко нам зло мислио... Не мисли нам ништа добро. **5.** *имати намеру, намеравати, канити; имати нешто у виду, помишљати на нешто.* – Мислимо да предузмемо велику акцију. ~ на женидбу. **6.** (на неког, на нешто) *водити рачуна, бринути о некоме, нечему, обраћати пажњу, обазирати се на некога, нешто:* ~ само на себе (на свој џеп), ~ на децу. ■ **~ се** *размишљати о нечему тражећи неко решење, закључак и сл.; размишљати о спровођењу нечега, премишљати се.* – Мислим се шта да радим. • **~ својом главом** *мислити самостално, не поводећи се за туђим мишљењем.* **~ туђом главом** *немати самосталности у мишљењу, поводити се за туђим мишљењем.*

мѝснӣ, -ā, -ō *који се односи на мису (а):* ~ књига, ~ прибор, мисне хаљине.

мѝсник м *католички свештеник или редовник који служи мису; свештеник уопште (код католика).*

мѝснӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на миснике, који припада мисницима:* мисничке дужности, ~ кошуља.

мѝстер м енгл. *господин (на енглеском говорном подручју).*

мѝстēрија ж (мѝстēрӣј, -ија м) грч. **1. а.** *оно што је несхватљиво, недокучиво, нејасно, необјашњиво; тајна, загонетка; тајанственост, загонетност.* **б.** теол. *верска догма која се не може рационално схватити и објаснити.* **2.** *тајни верски обред повезан са култом појединих богова у античкој Грчкој и Риму.* **3.** *некадашња религиозна сценска приредба са библијским мотивима која се развила из црквених обреда поткрај средњег века, црквено приказање.*

мѝстериōзан, -зна, -о *тајанствен, тајновит, неразјашњив, необјашњив, недокучив, загонетан:* ~ биће, ~ изглед, ~ смрт.

мѝстериōзно прил. *на мистериозан начин, тајанствено, тајновито, необјашњиво, загонетно:* ~ нестати, ~ светлуцати.

мистериóзнōст, -ости ж *особина онога што је мистериозно, онога који је мистериозан, тајанственост, загонетност.*

мѝстик м *онај који је склон мистици, мистицизму, који се приклања мистици, мистицизму; присталица, следбеник мистицизма (у филозофији, књижевности и др.).*

мѝстика ж грч. **1.** *в. мистицизам.* **2.** *мистериозност, мистичност.*

мистифѝкāтор м *онај који врши мистификацију; онај који мистификује, намерно ствара заблуду, обмањивач, варалица.*

мистифѝкāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на мистификаторе и мистификацију, својствен мистификаторима:* ~ карактер, ~ мерило.

мистификáција ж грч.-лат. *нетачно, вештачко, исконструисано, ненаучно тумачење, разматрање; свесно обмањивање других, обмана, превара, лаж.*

мистѝфиковати и **мѝстификовати,** -кујēм (мистифицѝрати, -ѝцӣрāм) свр. и несвр. **1.** *(про)тумачити на мистички начин, ненаучно; (у)чинити мистичним, тајанственим:* ~ уметност. **2.** *намерно довести, доводити (некога) у заблуду, забуну, обмануши, обмањивати, преварити, варати.*

мистицѝзам, -зма м *веровање (својствено неким религијским учењима и филозофији) у натприродне силе, у свет натчулних појава, које као филозофска доктрина истиче могућност сједињења човека са божанством (нпр. у трансу, екстази).*

мѝстичан, -чна, -о **1. а.** *који се односи на мистику, заснован на мистици, прожет мистиком, мистички:* ~ веза са божанством, мистични занос, мистична схватања. **б.** *обузет мистиком, мистицизмом (о човеку).* **2. а.** *пун нечега тајног, недокучивог, неразјашњивог, тајанствен, тајновит, мистериозан:* ~ ноћ, у мистичном часу. **б.** *који има неслућену моћ, чудотворан, магичан:* ~ извор снаге.

мѝстичāр м *в. мистик.*

мѝстичкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на мистику и мистицизам, мистичан:* ~ пантеизам, ~ сједињење. **2.** *в. мистичан (2а).*

мѝстично прил. *на мистичан начин, тајанствено, тајновито, мистериозно.* – Мистично шуме тихи звуци.

мѝстичнōст, -ости ж *особина онога што је мистично, онога који је мистичан, тајанственост, тајновитост.*

мѝстрāл, -áла м фр. *хладан и сув северни или северозападни ветар који дува на обалама северозападног дела Средоземног мора;* уп. маестрал.

мѝстрија ж грч. *зидарска алатка, пљосната, равна лопатица са дршком, којом се захвата и размазује малтер; количина малтера захваћена том алатком.*

мѝт м (мн. мѝтови) **1.** *предање (легенда, прича, песма и сл.) фантастичног и магијско-религиозног карактера о постанку света, о боговима, небеским телима, природним појавама и др., својствено народима на цивилизацијски примитивнијем ступњу развитка.* **2.** *више или мање исконструисано, нереално и, обично, уврежено мишљење (које се понекад преноси с генерације на генерацију) о некоме или нечему:* ~ о атлантској цивилизацији.

митáрити се, мѝтāрӣм се несвр. лат. [гл. им. митáрēње с] *периодично мењати перје (длаку и сл.), одн. губити дотадашњи телесни прекривач и добијати нов (о животињама); мењати се, обнављати се (о перју, длаци животиња).*

митѐла ж лат. мед. *троугла или четвороугла марама, повеска везана око врата која имобилише повређену руку.*

мѝтесер м нем. мед. *лојни чепић у каналу лојне жлезде који на површини коже (обично лица) изгледа као црна тачка.*

мѝти, мѝјēм несвр. [гл. им. мѝјēње с] *умивати, прати водом (некога или део тела).* ■ **~ се** *умивати се, прати се.*

митизáција ж *претварање у мит, стварање мита, митизирање.*

митизѝрати, -ѝзӣрāм свр. и несвр. *(у)чинити, створити, стварати од некога или нечега мит, претворити, претварати у мит.*

мѝтинг и **мѝтӣнг** енгл. *јавни масовни збор, скуп, обично праћен манифестацијама, посвећен најчешће политичким и сл. питањима од општијег значаја.*

митѝнгāш, -áша м разг. *онај који је у јавном деловању склон митинзима, који често учествује на митинзима.*

митѝнгāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на митингаше; који је у стилу митинга.*

мѝтинговати, -гујēм несвр. **а.** *држати, одржавати митинге.* **б.** *говорити, изражавати се као на митингу (бучно, са жаром, заносом и сл.).*

мѝтити, мѝтӣм несвр. прел. [гл. им. мѝћēње с] **1.** *поткупљивати, потплаћивати, подмићивати.* **2.** фиг. *ласкањем, лепим речима, поклонима, мажењем и сл. придобијати, примамљивати, одобровољавати.*

мѝто с **а.** *новац или нека друга вредност као дар, награда којом се неко (обично ко је на власти, положају, ко има утицаја и сл.) придобија да удовољи даваочевој молби (најчешће кршећи закон, прописе, моралне норме и сл.).* **б.** *подмићивање, поткупљивање.*

митóза ж грч. биол. *сложени облик деобе ћелија животињских и биљних организама, најчешће вишећелијских, при којој се у једру појављују кончасте творевине.*

митѐлог м *онај који се бави митологијом.*

митологизѝрати, -ѝзӣрāм свр. и несвр. *да(ва)ти обележје мита, митологије, обрадити, обрађивати (нешто) као мит, претворити, претварати у мит.*

митолòгија ж грч. **а.** *скуп митова и легенди, обично о божанствима, полубоговима и легендарним личностима одређене етничке групе:* грчка ~, римска ~, словенска ~. **б.** *сабирање, изучавање, обрада митова и легенди; наука која се тиме бави.*

митòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на митологију, митски:* ~ елементи, митолошке песме, ~ схватање живота.

митомàнија ж грч. *склоност ка измишљању доживљаја; тежња за стварањем митова; величање митова, митологије из традиције свога народа.*

мӣтос м *в. мит.*

митохòндрије ж мн. грч. биол. *телашца у протоплазми биљних и животињских ћелија, у облику ситних зрнаца, штапића или нити.*

мӣтра ж грч. **а.** *украшена капа коју при богослужењу или у неким другим свечаним приликама носе виши и високи црквени достојанственици.* **б.** *част и достојанство духовне (владичанске и сл.) власти.*

митрàизам, -зма м *религиозни култ Митре, индоиранског божанства сунца и светлости.*

метрàљēз, -éза м фр. воj. *брзометно једноцевно или вишецевно аутоматско ватрено оружје, различите тежине и калибра:* лаки ~, тешки ~, противавионски ~ итд.

митраљéзац, -éсца м (инстр. -éсцем) *нишанџија на митраљезу; војник или војни старешина који служи у митраљеској јединици (одреду, одељењу и сл.).*

митрàљēскӣ, -ā, -ō *који се односи на митраљез, митраљезе:* ~ ватра, ~ гнездо, ~ одељење, ~ цев и др.

митрàљēски прил. *као из митраљеза; веома брзо:* ~ избацивати питања; говорити ~ брзо.

митраљèта ж воj. *врста лакшег аутоматског оружја;* уп. машинка.

митраљéшчев, -а, -о *који припада митраљесцу, који се односи на митраљесца:* ~ помоћник.

митраљи́рати, -àљӣрāм несвр. *гађати, обасипати ватром, мецима из митраљеза.*

Мӣтровдāн м *црквени и народни хришћански празник посвећен св. Димитрију, који пада на дан 8. новембра (код католика 26. октобра).*

мӣтровдāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Митровдан, на време око Митровдана и сл.*

митропòлија ж грч. *црквеноадминистративна област којом управља митрополит; седиште митрополита; зграда, двор у којем станује митрополит.*

митропòлӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на митрополију, који припада митрополији;* уп. митрополитски: ~ архива, ~ библиотека, ~ црква.

митропòлит м грч. цркв. *звање високог достојанственика у хришћанској православној цркви, чији је носилац обично управитељ више епархије.*

митропòлитовати, -тујēм несвр. *обављати митрополитску дужност, бити митрополит.*

митропòлитскӣ, -ā, -ō *који се односи на митрополите и на митрополију;* уп. митрополијски: ~ столица, ~ двориште.

митропòлитство с *звање и достојанство митрополита, митрополитски положај, митрополитска дужност.*

мӣтскӣ, -ā, -ō *који се односи на мит, који припада миту, који потиче из мита, својствен миту, митолошки:* ~ елеменат, ~ фигура, ~ херој итд.

мѝхољача (михòљача) ж агр. *воћка (крушка, јабука) која сазрева о Михољдану.*

Мѝхољдāн м *јесењи црквени и народни празник посвећен св. арханђелу Михаилу, који се празнује 12. октобра.*

мѝхољдāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Михољдан, на време око Михољдана и сл.; михољски:* ~ скупштина.

Мѝхōље и **Мѝхоље** с нар. *в. Михољдан.*

мѝхољскӣ, -ā, -ō *који се односи на Михоље, михољдански:* ~ вашар. • **~ лето** *в. под лето.*

мӣц у изр. **~ по ~** *мало-помало, постепено, полако.*

ми́ца ж *забавна друштвена игра, обично са зрнима пасуља, кукуруза и сл. која се повлаче по линијама правоугаоне геометријске слике; ред од три зрна на истој линији који постигне играч у тој игри:* играти мице; имати, направити (начинити) мицу.

мӣцāј м *покрет, кретања; трзај:* ~ човека, ~ руке.

мӣцати, мӣчēм несвр. (свр. макнути, маћи) **1.** (некога, нешто) **а.** *померати с неког места, уклањати, склањати:* мичи руке с очију! **б.** *терати, гонити, удаљавати, одстрањивати:* ~ зло из куће. **2.** (нешто, нечим) **а.** *чинити покрете деловима тела, покретати, мрдати:* ~ раменима. **б.** *у малој мери или мало-помало померати, покретати, помицати с места.* **3.** *в. мицати се.* ■ **~ се 1. а.** *покретати се, померати се, помицати се;* фиг. (обично негирано) *напредовати, одмицати:* не ~ се с места. **б.** *споро ићи, ходати, полако се кретати; кретати се уопште.* **в.** *полако, лагано тећи (о реци, крви и сл.).* **г.** фиг. *пролазити, протицати (у временском смислу).* – Време ту горе као да се не миче. **2. а.** *ићи, одлазити, удаљавати се.* – Забранио му да се никуд не миче одавде. **б.** (најчешће у имп.) *склањати се, уклањати се, клонити се.* – Мичи ми се с очију (с пута)!

мӣцēлија ж и **мӣцēлијум** м бот. *вегетативно тело гљиве, развијено из спора, састављено из густог сплета разгранатих нити, хифā,* mycelium.

мицѝна и **мѝцина** ж мед. нар. *велики чир, најчешће у пределу врата,* bubo.

мӣш м (инстр. мӣшем (мӣшом); мн. мӣшеви (мӣши)) **1. а.** зоол. *у мн.: врло распрострањена породица ситних сисара штеточина* Muridae *из реда глодара (у јд.: глодар из те породице):* балкански ~, бели ~, домаћи (кућни, обични) ~, клāснӣ ~, патуљасти ~, пољски ~, шумски ~ и др. **б.** фиг. (понекад ир.) *слабић.* **в.** фиг. *реч одмила за децу (обично при тепању).* **2.** зоол. *морска риба* Macrurus coelorhynchus *из пор.* Macruridae, *гугорепац рилаш.* **3.** *периферни рачунарски уређај, обликом помало сличан мишу (1а), који се руком покреће по равној површини, а служи за посматрање курсора и за давање наредби компјутеру.* • **слепи ~** зоол. *у мн.: ред сисара* Chiroptera *(са преко хиљаду врста) чији су предњи удови подешени за летење, који обично живе у јатима и крећу се ноћу хранећи се биљкама и инсектима, љиљци, нетопири, шишмиши (у јд.: сисар из тога реда).* **го као црквени ~** *који је без ичега, пуки сиромах.* **игра мачке и миша** *в. под мачка.* **мокар, покисао као ~** *потпуно, сасвим мокар, потпуно покисао.* **ноћас ће ~ и мачка спавати заједно** *в. под мачка.*

мӣшāр м (инстр. -ом) зоол. *птица грабљивица* Buteo buteo *из пор.* Falconidae, *која се најчешће храни пољским мишевима, змијама и жабама.* • **гаћасти ~** B. lagopus. **риђи ~** B. rufinus.

мӣшарица и **мишàрица** ж зоол. *змија неотровница* Elaphe situla leopardina *из пор.* Colubrinae, *која се храни мишевима.*

мӣшаст, -а, -о *који је као у миша (о боји); који је мишје боје, сивкаст, пепељаст:* ~ боја; коњ мишасте длаке.

мӣшевина ж и **мӣшијāк** м *мишји измет;* уп. мишјак.

мѝшинац, -ӣнца м бот. **а.** *род једногодишњих или вишегодишњих зељастих биљака* Cynoglossum *из ф.* Boraginaceae. **б.** (лековити ~) *двогодишња лековита биљка тога рода* C. officinale.

мѝшӣћ[1], -и́ћа и **мӣшић,** -а м *дем. и хип. од миш.*

мѝшӣћ[2], -и́ћа и **мӣшић,** -а м анат. *еластични орган код животиња и човека, који стезањем и опружањем омогућује примицање и одмицање појединих делова тела и сужавање неких телесних унутрашњих и површинских отвора,* musculus: бедрени ~, вратни ~, глатки мишићи, леђни ~, ~ опружач, ~ стезач, попречно-пругасти (радни, скелетни) мишићи, срчани ~, трбушни ~ и др.

мѝшићав и **мӣшићав,** -а, -о *који има развијене, снажне мишиће, мускулозан:* мишићава леђа, ~ тело.

мѝшићаво̄ст и **ми̏шићаво̄ст,** -ости ж *особина и стање оно̄га који је мишићав, оно̄га што је мишићаво, развијеност мишића, мускулозност.*

мѝшићаст и **ми̏шићаст,** -а, -о *в. мишићав.*

мѝши̏ће и **ми̏ши̏ће** с зб. (мн. ø) анат. *в. мускулатура.*

мѝши̏ћнӣ и **ми̏шићнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на мишић², на мишиће:* ~ влакно, ~ маса, ~ систем, ~ ткиво.

мѝшица¹ ж анат. **а.** *мишић и део руке од рамена до лакта, мишка.* **б.** *мишић на било којем делу тела.*

мѝшица² ж (обично у нар. умотворинама) *женка миша.*

мѝшичав, -а, -о *који има развијене, снажне мишице; мишићав:* ~ рука; ~ спортиста.

мѝшичаво̄ст, -ости ж *особина оно̄га који је мишичав, оно̄га што је мишичаво; мишићавост.*

ми̏шја̄к м *мишји измет.*

ми̏шјакиња и **мишја̀киња** ж бот. **а.** *род једноgодишњих или вишеgодишњих ситних, често бусенастих, зељастих, ређе полужбунастих биљака* Minuartia *из ф.* Caryiophyllaceae; *врсте тоgа рода:* M. glomerata, M. hrsuta, M. setacea, M. verna, M. viscosa. **б.** *род једноgодишњих или вишеgодишњих зељастих биљака* Stellaria *из ф.* Caryophyllaceae; *врсте тоgа рода:* S. media, S. pallida. **в.** *једноgодишња зељаста биљка* Veronica agrestis *из ф.* Scrophulariaceae. • **велика** ~ *једноgодишња или двоgодишња зељаста биљка* Stellaria neglecta *из ф.* Caryophyllaceae. **висока** ~ *вишеgодишња зељаста биљка* Stellaria holostea *из ф.* Caryophyllaceae. **водена** ~ *вишеgодишња сивозелена зељаста биљка* Stellaria palustris. **планинска** ~ *вишеgодишња бусенаста биљка* Minnartia recurva *из ф.* Caryophyllaceae. **пруголисна** ~ *вишеgодишња зељаста биљка* Stellaria graminea *из ф.* Caryophyllaceae. **шумска** ~ *вишеgодишња зељаста биљка* Stellaria nemorum *из ф.* Caryophyllaceae.

ми̏шјӣ (мѝшијӣ), -а̄, -е̄ **1. а.** *који се односи на миша (1а), на мишеве, који припада мишу, који је од миша:* ~ реп, ~ рупа, ~ траг. **б.** *који је као у миша, својствен мишу:* мишји зуби, ~ поглед, ~ физиономија, ~ цика. **2.** *као саставни део бот. израза:* ~ јечам, ~ раж, ~ реп, ~ трн и др. • **завући се (сакрити се и сл.) у мишју рупу** *потпуно се повући, склонити се, сакрити се од великоg страха.* **сатерати (сабити, стрпати и сл.) у мишју рупу** *потпуно потиснути, учинити неактивним, беспомоћним, онемоgућити.*

ми̏шка ж (ген. мн. -кӣ) *в. мишица¹ (а).*

ми̏шље̄ње с **1.** *гл. им. од мислити (се).* **2.** псих. *облик психичке делатности као највиши степен свести, који се састоји од поимања, суђења и закључивања а јавља се као реакција појединца на утицаје спољнеg света, расуђивање.* **б.** *поgлед на живот и свет, схватање о некоме или нечему.* **в.** *суд, оцена, процена; став; уверење, убеђење.* **3.** *савет, препорука:* тражити мишљење професора. • **јавно** ~ *в. јавно мњење (под мњење).* **издвојити, издвајати (своје) мишљење** *изразити, изражавати неслаgање у односу на већину у одређенојgрупи, орgанизацији, колективу и сл. који су друкчијеg мишљења.* **слобода** ~ *слободно, самостално, независно изражавање мисли, ставова, опредељења, идеја и сл. у оквиру датоg друштвеноg система.*

ми̏шна ж хебр. *књиgа с текстовима из јеврејскоg усменоg предања, први део Талмуда.*

мишо̀једина ж *храна коју су мишеви наgризли или остаци хране коју су јели мишеви.*

мишо̀лик, -а, -о *који личи на миша, сличан мишу.*

мишо̀ло̄вка (ми̏шоло̄вка) ж (ген. мн. -кӣ) **а.** *направа за хватање мишева, ступица.* **б.** фиг. *замка, клопка:* упасти у мишоловку.

мишо̀мор м хем. *једињење арсена* (AS_2O_3) *у виду белоg безмирисноg слаткастоg праха који се употребљава у производњи орgанских препарата, арсенових соли и др., а служи и као отров за мишеве и пацове, арсен-триоксид, арсеник.*

мја̏у и **мја̏ӯ** узв. *узвик за подражавање мачјеg gласа;* уп. мау и мијау.

мја̏ӯк м *gлас којим се оgлашавају мачке; оgлашавање мачака, маукање, мијаукање.*

мја̀укати, мја̀уче̄м и **мја̀у́кати,** мја̀ӯче̄м несвр. узв. *оgлашавати се мјауком, маукати, мијаукати.*

мја̀укнути, мја̀укне̄м и **мја̀у́кнути,** мја̀ӯкне̄м *свр. према мјаукати;* уп. маукнути и мијаукнути.

мју̏зикл м енгл. *музички спектакл новијеg времена, сличан оперети.*

мју̏зикхо̄л м енгл. *дворана за мјузикле; концертна дворана.*

Мла́ва и **Мла̏ва** ж **1.** *река у Србији, десна притока Дунава.* **2.** *крај, предео у сливу те реке.*

мла̏вити, -ӣм несвр. [гл. им. мла̏вље̄ње с] **1.** експр. *тући, ударати, млатити (некоgа).* **2.** *рушити, обарати, косити, брисати:* ~ све пред собом. ■ **~ се** *уз. повр. према млавити (1).*

мла̑вскӣ и **мла̏вскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на Млаву:* ~ крај.

мла̑д, мла́да, -о (комп. мла̏ђӣ) (супр. стар) **1. а.** *који је у раном добу живота, који се развија, који није почео да стари (о људима и животињама).* **б.** *које је као код особе у раном добу живота, својствен таквој особи, младалачки:* ~ срце. **в.** *који још није достиgао духовни развој зреле особе, неискусан, наиван збоg младости; који је без искуства, који је нов, почетник у неком послу:* ~ и зелен, младо-лудо; ~ војска, ~ учитељ. **г.** *који је пре времена изgубио особине младости, прерано остарио, оронуо:* ~ старац. **д.** (у комп.) 1) *који се касније родио:* ~ брат, ~ сестра, ~ годину дана. 2) *уз име, одн. презиме неке особе као стални атрибут за разликовање од старије особе истоg имена, одн. презимена из исте породице, фамилије и сл.;* уп. јуниор (2). **2. а.** *који је у раном периоду раста, развоја (о дрвећу, растињу):* ~ јела, ~ церић, ~ шума. **б.** *који није дозрео; који тек што је присиео за јело:* млади грашак, млади кромпир. **3.** *који је недавно произведен, справљен; нов, свеж:* младо вино, млади сир; ~ мед. **4. а.** *који је у раној фази формирања, орgанизовања, који је недавно настао, основан, успостављен:* младо грађанство, млада демократија, млада држава. **б.** *нов; скорашњи:* млада српска престоница; по младом снегу (леду). **в.** астр. и геол. *који је скоријеg, новијеg постанка (о небеским телима, gеолошким формацијама, земљишту).* **г.** песн. *тек настали, рани:* млади дан, млада зора. **5. а.** *који се односи на особу у раном добу живота, на рано доба живота; који потиче из тоgа доба, из младости:* у своје младе године, у своје млађе доба; млади радови. **б.** *из којеg се очитује младост, својствен младости, младалачки:* у својој младој ватри, млади жар, ~ и враголаст израз, са свом својом младом страшћу. **6.** ист. *као први део у називима националних, политичких, културних и сл. орgанизација, удружења, покрета и сл.:* Млада Босна, Млада Европа, Млада Немачка, Млада Пољска итд. **7.** (у комп., понекад у им. служби) *нижи по ранgу, чину; који је на нижој лествици у некој хијерархији; нижи, потчињени, подређени:* ~ секретар; ~ чиновник; ~ у служби. **8.** (у одр. виду, у им. служби) **а.** м мн. *млађи нараштај, омладина, младеж.* **б.** (мла̑до̄ с, мн. мла̑дӣ м) *младунче животиње.* **в.** (и комп.) м мн. *момак и девојка; вереници.* • **старо и младо (младо и старо)** *сви, сви без разлике.*

мла̑да (дат. мла̑ди) и **мла̑да̄** (дат. мла̑до̄ј) ж **а.** *женска особа при ступању у брак, невеста.* **б.** *жена прве gодине брака; недавно удата жена.* • **као сеоска (сељачка, банатска, влашка, ерска и др.)** ~ 1) *стидљиво, збуњено.* 2) *укочено.*

мла̀далачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на младе особе, младост, који је као код младих особа, својствен младости:* ~ крв, младалачки књижевни покушаји, ~ стас.

мла̀далачки прил. *као млада особа, као код младе особе:* ~ борбен, ~ закуца срце.

мла̀да̄р, -а́ра м *младица, изданак, ластар.*

мла̀дац, мла̀ца м *в. младић (1).*

мла̀дачан, -чна, -о (у ж. роду, о крави) *која се отелила у пролеће; која се скоро, недавно отелила.*

мла̏деж и **мла́деж** м (инстр. -ом) *мали, обично урођени израштај на кожи у облику окруgласте мрље, пеgе тамније пиgментације.*

мла́деж ж зб. (инстр. -и; мн. ø) *млади нараштај, младо поколење, омладина, мла̑дӣ.* • **златна** ~ ир. *омладина, младеж која живи лаким, лаgодним животом.*

мла̏денац, -ēнца **1.** *в. младић;* уп. младац. **2.** *в. младожења.* **3.** мн. *млада и младожења, млади брачни пар.* • **небески (небесни)** ~ *Исус Христ(ос).*

мла̏деначкӣ, -ā, -ō **1.** *в. мла̀далачкӣ.* **2.** *који се односи на младенце, на младу и младожењу, који припада младенцима:* младеначки венци, ~ соба.

мла̏деначки прил. *в. мла̀далачки.*

мла̏денаштво с *в. младићство.*

Мла̏дēнци м мн. **1. а.** *хришћански православни црквени и народни празник у спомен четрдесет мученика (22. марта), уз који су (посебно у Србији) везани разни обичаји у вези с младим брачним паром, с младенцима.* **б.** *дан невине деце (28. децембра код католика, 10. јануара код православних) установљен у спомен мале деце која су према Библији побијена после Христовог рођења.* **2.** (младенци) *в. младенац (3).*

млâдин, -а, -о *који припада млади, невести, који се односи на младу, невесту:* ~ кућа, ~ хаљина.

млади̏на ж *дани младог Месеца, млади Месец.*

мла̀дӣћ, -и́ћа м (инстр. -и́ћем) **1.** *млад мушкарац, момак.* **2.** *девојчин момак, драган:* Миличин ~.

млади́ћак, -ћка м *дем. и хип. од младић; момчић; дечак.*

млади́ћев, -а, -о *који припада младићу, који се односи на младића.*

мла̀дӣћкӣ, -ā, -ō *који се односи на младиће, који припада младићима, својствен младићима, младалачки:* ~ доба, ~ крв, ~ рад.

мла̀дӣћки прил. *на начин својствен младићима, као младић, младалачки:* ~ наиван, ~ скочити.

млади́ћство с **а.** *младићко доба, младићки дани, време младићког сазревања.* **б.** *младићки изглед, младићко држање, младићка снага, лепота и сл.*

млâдица ж *дем. и хип. од млада; млада.*

мла̀дица ж **1. а.** *млада гранчица, изданак.* **б.** *млада воћка, садница; младо дрво уопште.* **2.** зоол. **а.** *речна риба ваљкастог тела ишараног пегама* Salmo hucho *из пор.* Salmonidae. **б.** *у мн.: породица риба* Salmonidae, *пастрмке (у јд.: риба из те породице).*

мла̀дичњāк м *рибњак за одгајање рибље млађи, младилиште.*

младо̀вати, мла̀дујēм несвр. **1.** *проводити младост, младе дане; живети, понашати се као што одговара младој особи; уживати у младости.* **2.** *бити млâда, невеста.*

младогарде́јац, -јца м рус. ист. *припадник Младе гарде, бивше совјетске илегалне омладинске организације која је деловала за време немачке окупације Донбаса у II св. рату.*

младограма̀тичāр м лингв. *припадник или следбеник лингвистичке школе, лингвистичког правца претежно компаративно-историјске оријентације.*

младограма̀тичāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на младограматичаре:* ~ правац, ~ школа.

младо̀жења м (мн. ж) *онај који се жени, који ступа у брак;* уп. женик.

младо̀жењин, -а, -о *који припада младожењи, који се односи на младожењу:* младожењини гости, ~ родбина, ~ село.

младо̀лик, -а, -о *који има изглед младе особе, који делује као млада особа, који је по изгледу млад; који је као код младе особе, младалачки:* ~ жена; ~ изглед, ~ лице.

младо̀лико прил. *као млада особа, попут младе особе:* делује ~.

младо̀ликōст, -ости ж *особина онога који је младолик; младолик изглед.*

младо̀миснӣк м *католички свештеник, поп који служи младу мису; млади свештеник (код католика).*

мла̏дōст, -ости ж (инстр. -ошћу; мн. ø) **1.** *младо доба, узраст од детињства до зрелих година; млади дани, младе године живота.* **2. а.** *особине својствене младој особи: неискуство, незрелост, лакомисленост; младалачка снага, бујност, свежина, лепота и сл.* **б.** *стање, особина онога што је младо, ново, свеже и сл.:* фиг. ~ умивеног јутра. **3.** зб. *младеж, омладина, млади.* • **доживети (доживљавати) другу младост** *(по)вратити снагу, здравље, кондицију, виталност и сл. у одмаклим годинама.* ~ **лудост** *каже се када млади људи неразумно поступају, када се неразборито, неодговорно и сл. понашају.*

младо̀турскӣ, -ā, -ō *који се односи на младотурке:* ~ револуција.

младоту̏рчин м ист. (мн. -о̀тӯрци) *члан, припадник или следбеник политичке организације у Турској (крајем XIX и почетком XX в.) која је тежила да преобрази земљу у уставну државу по западноевропском узору.*

младу́нац, -нца м (најчешће у мн.) *млада, тек на свет донета или недорасла животиња, младунче.*

младу́нче, -ета с (супл. мн. младу̏нчићи м; зб. им. мла̀дӯнчāд ж) **а.** *млада, тек рођена, одн. неизрасла животиња, млâдō;* уп. младунац. **б.** *дете (обично сасвим мало).*

млâђ, -а м (инстр. -ем) и **млâђ**, -и ж (инстр. -у (-и)) зб. (мн. ø) *рибљи подмладак.*

мла́ђа ж бот. **а.** *род вишегодишњих зељастих медоносних биљака* Corydalis *из ф.* Fumariaceae. **б.** *назив за поједине врсте тога рода:* C. cava (шупља ~); ситна ~ C. intermedia; C. ohroleuca; црвена ~ C. pumila; црвенкаста ~ C. solida.

мла̏ђāк м *в. млади Месец (под месец).*

мла̀ђан и **мла̏ђан**, -а, -о *у дем. и хип. значењу: млад:* ~ душа, млађани поручник.

мла̀ђанōст и **мла̏ђанōст**, -ости ж *особина онога који је млађан.*

млађа̀рија ж зб. (мн. ø) експр. *млади свет, дечаци и девојчице, младићи и девојке, младеж.*

мла̀ђахан и **мла̏ђахан**, -хна, -хно *у дем. и хип. значењу: млад;* уп. млађан.

мла̀ђахнōст и **мла̏ђахнōст**, -ости ж *особина онога који је млађахан.*

млâжњāк, -а и **мла̀жњāк**, -а́ка м *в. млазњак.*

млâз м (инстр. млâзом, лок. мла́зу; мн. мла́зеви (мла́зови)) **1. а.** *јача непрекинута струја, пруга неке течности (паре и сл.) која цури, тече под притиском или слободним падом; јачи или слабији кључ, одн. мања или већа количина течности која одједном, нагло избије, бризне, навре, шикне из нечега, однекуд.* **б.** (најчешће у мн.) *тања, мања пруга, стубић течности од више капљица или сл.;* уп. цурак. **2. а.** *дуги сноп, прамен светлости (зракова и сл.) који се од извора пружа, шири у простор.* **б.** *струја, стуб, језичак паре, пламена, дима, магле и сл. који се вије, диже увис, сукља, лелуја и сл.* **в.** *мноштво, рој зрна, метака, пахуљица и сл. што заједно лете.* **3.** бот. *млада, бујно израсла гранчица, мла̀дица, летораст; младо, танко и вито дрво.* **4.** геол. *пруга, слој (у стени), жица.*

мла̀зӣћ, -и́ћа и **мла̀зић**, -а м *дем. од млаз.*

млâзнӣ, -ā, -ō *који се односи на гасове мотора с унутрашњим сагоревањем који избачени великом брзином производе погонску силу, реактивни:* ~ авион, ~ мотор, ~ погон.

млâзнӣк м техн. *цев за пролаз погонског гаса;* уп. млазница.

мла́зница ж *отвор, вентил, купасто сужена цев или сл. део неке направе, уређаја (нпр. апарата за гашење пожара) у којем се пригушује млаз течности или гаса, чиме се повећава брзина њиховог пролажења, избацивања, бризгаљка:* уп. дизна и млазник.

мла́зничāр м *онај који при поливању, гашењу пожара и сл. управља млазом воде из црева.*

млâзњāк, -а и **мла̀зњāк**, -а́ка м техн. *авион на млазни, реактивни погон.*

млâк, мла́ка, -о (комп. мла̏чӣ) **1. а.** *који је умерене температуре, благо загрејан; који има, чува, одржава малу топлоту:* ~ вода; ~ тело. **б.** *који слабо, умерено греје; мало, умерено топао:*

~ сунце; ~ ветар, ~ сунчан дан. **2. а.** *неборбен, нехајан, неактиван, пасиван, непредузимљив; безвољан, апатичан; који је својствен таквој особи, који одаје такву особу:* бити млаке нарави. **б.** *који је без животне снаге, енергије, без бодрости, полета; који одаје такву особу; безизразан, беживотан:* говорити млаким гласом, млаке очи. **в.** *неиспуњен интензивнијим доживљајима, једноличан, монотон, досадан:* ~ атмосфера пензионерске безбрижности, млаки дани. **3. а.** *који је без довољно јачине, интензитета, оштрине, жустрине и сл., слаб, бескрван:* ~ говор, ~ меч, ~ напад, ~ утакмица. **б.** *који нешто није у пуној мери, који је ограничен, резервисан, суздржан:* млаке похвале.

мла̏ка и **мла̏ква** ж *бара, локва.*

мла̀кнути и **мла̏кнути,** мла̏кнēм свр. *постати млак, смлачити се.*

мла̂ко прил. *на млак начин, без жустрине, енергије, без бодрости, полета, неборбено, безвољно:* ~ играти, ~ нападати.

мла́коња м (мн. ж) пеј. *онај који је по природи неборбен, неактиван, неодлучан, непредузимљив;* уп. млитавац.

мла́ко̄ст, -ости ж **а.** *особина онога што је млако.* **б.** *неборбеност; беживотност; бескрвност.*

мла̏кӯшан и **млаку́шан,** -шна, -о *у дем. значењу: млак (1).*

мла̂т м **1.** *в. млатило (а).* **2.** *врста гвоздeног или дрвеног маља.*

млата̀рати, -а̄м несвр. непрел. (обично у експр. изражавању или с пеј. призвуком) (нечим) *живо, брзо покретати нешто тамо-амо, клатарати, размахивати:* ~ рукама, ~ ногама.

мла̀та̄ч, -а́ча м *в. млатило.*

мла̀тилац, -иоца м *онај који млати жито, отреса мотком или нечиме сличним плодове с дрвећа и сл.*

мла̀тило с **а.** *дужа мотка или јак дужи штап, обично с привезаном дашчицом, цепом на једном крају, којим се млати жито на гумну, пасуљ и сл.; дугачка мотка којом се отресају плодови (нпр. шљиве, ораси) са грана.* **б.** *механичка справа, уређај којим се млати жито.*

мла̀ти̑ља и **мла̀тиља** ж *женска особа млатилац.*

мла̀типара ж (м) (мн. ж) разг. *онај који зарађује много новца (обично без много рада);* уп. млатити (6).

мла́тити, мла̂ти̑м несвр. [гл. им. мла́ћење с] **1.** (нешто) **а.** *ударајући млатилом, мотком и сл. избијати зрневље из класа, одвајати зрна од махуне и сл.; мотком и сл. стресати плодове са грана дрвећа, воћака.* **б.** *чинити да плодови отпадају (са гране, петељке), отресати, омлаћивати (о ветру, непогоди, граду и сл.).* **2.** (некога, нешто) **а.** *снажно, јако тући, ударати, премлаћивати (некога).* **б.** *снажно ударати (нечим), лупати, тући (у нешто, о нешто, по нечему и сл.).* **3.** (нешто) *ударцима алата, оруђа, обрађивати или правити нешто (ковати, трлити, бућкати).* **4.** *в. млатарати.* **5.** (језиком или без допуне) разг. *говорити много и којешта, брбљати, блебетати, лупетати.* **6.** (паре, новац, милионе и сл.) *зарађивати пуно, стицати, згртати (новац), обично без много рада.* ■ **~ се 1. а.** уз. повр. *тући се међусобно.* **б.** повр. *ударати самога себе, лупати се.* **2.** разг. **а.** *мотати се, врзмати се, вући се, скитати се.* **б.** *губити, траћити време, замлаћивати се.* **3.** разг. *понашати се неозбиљно, измотавати се, лудирати се.*

мла̀тишума ж (м) (мн. ж) пеј. *онај који прича којешта, брбљивац; замлата.*

мла̏тнути, -нēм м свр. *треснути, лупити (некога, нешто).* ■ **~ се** *повр.*

мла́чан, -чна, -о *в. млак (1).*

мла́чити, мла̂чи̑м несвр. прел. [гл. им. мла́чење с] *чинити нешто млаким, мало, донекле загревати.* ■ **~ се** *постајати млак, мало, донекле загрејан.*

мла̏чица ж *дем. од мла̏ка.*

мла̂чно прил. *в. млако.*

мле̏зи̑во јек. **мље̏зи̑во** с **а.** *течност слична млеку коју луче млечне жлезде жене првих дана после порођаја.* **б.** *прво млеко у женке сисара, измужа, грушевина.*

млѐка̄р јек. **мљѐка̄р,** -а́ра м **1.** *онај који се бави производњом млека; продавац или разносач млека;* уп. млекаџија. **2.** *зграда или просторија у којој се држи и разлива млеко, млекарник.*

млѐкара јек. **мљѐкара** ж **а.** *продавница млека и млечних производа.* **б.** *предузеће или одељење, радионица за прераду млека и производњу млечних производа.*

млека̀рић јек. **мљека̀рић** м *дем. од млекар (2).*

млека̀рица јек. **мљека̀рица** ж **а.** *девојка, жена која разноси и продаје млеко.* **б.** *она која послује око млека.*

млѐка̄рни̑к јек. **мљѐка̄рни̑к** м *в. млекар (2).*

млѐка̄рница јек. **мљѐка̄рница** ж *в. млекара.*

млѐка̄рски̑ јек. **мљѐка̄рски̑,** -а̄, -о̄ *који се односи на млекаре и млекарство:* ~ економија, ~ задруга, ~ индустрија.

млека́рство јек. **мљека́рство** с **а.** *пољопривредна грана, грана сточарства која обухвата производњу и прераду млека.* **б.** *привредна организација која се бави продајом млека и млечних производа.*

мле̏каџија јек. **мље̏каџија** м (мн. ж) *в. млекар (1).*

мле̏каџи̑јски̑ јек. **мље̏каџи̑јски̑,** -а̄, -о̄ *који се односи на млекаџије, који припада млекаџијама:* ~ коњ.

мле̏каџика јек. **мље̏каџика** ж *в. млекарица (а).*

мле́ко јек. **млијѐко** с (мн. ø) **1.** *бела хранљива течност која се лучи из млечних жлезда жене, одн. женке сисара (из сиса), а служи као основна храна за одојчад, одн. младунчад или се музе од крава, оваца, коза и сл. за људску исхрану и прављење разних млечних производа.* **2.** *беличасти сок у стабљици или семену неких биљака; бела течност у плодовима неких воћака и сл.* **3.** фиг. *бледа, беличаста светлост.* **4. а.** *беличаста емулзија, козметичко средство.* **б.** *бела течност, бели раствор уопште:* кречно ~. • *врсте млека:* **евапорисано ~, кисело ~, кондензовано ~; ~ у праху; обрано (оплављено) ~; пуномасно (необрано, цело) ~, хуманизовано ~** и др. **мајчино ~** *млеко жене (за разлику од крављег и др.).* • **као ~** *врло квалитетно, питко, пријатно (најчешће о вину).* **капље, цури ти ~ из уста** *још си млад, незрео, неискусан.* **мед и ~** *в. под мед.* **мирисати на млеко** *бити млад, недорастао, незрео, неискусан.* **по млеку** *по мајци, с мајчине стране (о сродству, сродницима).* **посисати с мајчиним млеком** *сазнати, научити и сл. самим чином рођења, одн. у првим месецима после рођења, у најранијем детињству.* **птичје ~ (од птице ~)** *употребљава се у различитим обртима за исказивање великог, невероватног изобиља, обиља нечега.*

млѐкуља јек. **мљѐкуља** ж *крава (коза и др.) која даје пуно млека, одн. која је такве расе.*

мле́кце јек. **млијѐкце** с (мн. ø) *дем. и хип. од млеко.*

мле̏тачки̑ и **млѐтачки̑,** -а̄, -о̄ *који се односи на Млетке, који припада Млецима, венецијански.*

мле̏ти јек. **мље̏ти,** ме̏ље̄м (импф. ме̏ља̄х, ме̏ља̄ше; имп. мѐљи; р. пр. мле̏о, млѐла јек. мље̏о, мље̏ла; трп. млѐвен јек. мљѐвен, -ēна; пр. сад. ме̏љӯћи) несвр. [гл. им. млѐвење јек. мљѐвење с] **1. а.** *нарочитим уређајем (најчешће у млину, одн. неком врстом млина) ситнити зрневље житарица, кафе, бибера и др. претварајући га у брашно, у прах и сл.; добијати млевењем, мељавом (брашно):* ~ кукуруз (пшеницу и др.), ~ кафу; ~ фино брашно. **б.** *машином, дробилицом и сл. ситнити, дробити, мрвити (камен, угаљ и сл.).* **в.** *нарочитом направом сецкати, ситнити комаде (меса) и претварати их у безобличну, меку, гњецаву безобличну масу.* **г.** *бити у покрету, окретати се, радити (о млину, воденици и сл.):* ~ напразно. **2.** фиг. *сатирати, уништавати.* **3.** разг. *говорити много, неумерено, без престанка, најчешће једнолично, дробити; говорити безначајне, досадне ствари, глупости, блебетати:* ~ језиком, ~ као воденица.

Мле̏ци, Мле̏та̄ка̄ и **Млѐци,** Млета́ка̄ м мн. ист. *наш назив за Млетачку Републику, одн. некадашњи наш назив за град Венецију у североисточном делу Апенинског полуострва.*

мле̂ч јек. **мли̏јеч** м **1.** *млечна материја коју луче пчеле хранилице и којом исхрањују своје ларве, матицу и трутове.* **2.** *в. млеко (2).* **3.** зоол. *семена течност, сперма мужјака рибе,* sperma piscium. **4.** бот. *врста племенитог лишћарског дрвета* Acer platanoides *из ф.* Aceraceae.

млѐчан и **млêчан** јек. **мљѐчан** и **млӣјечан,** -чна, -о **1.** (одр.) *који се односи на млеко (који је од млека, који садржи млеко, који је у вези с млеком и сл.):* ~ индустрија, ~ кекс, млечни производи. **2.** *који обилато даје млека, који се одликује добром млечношћу; који припада таквој раси домаћих животиња:* ~ крава. **3. а.** *који је као млеко, који подсећа на млеко:* ~ лице, млечни облаци, ~ пара, ~ светлост. **б.** *тешко прозиран, беличасто, млечно замућен, замагљен, мутан (о стаклу, минералима и др.).* **4.** *пун сока, сочан;* уп. млеко (2): ~ зрно.

Млѐчанин (мн. -āни) и **Млѐчанин** (мн. -ани) м *становник Млетака; онај који је из Млетака.*

Млѐчāнка и **Млѐчāнка** ж *становница Млетака; она која је из Млетака.*

млѐчāр јек. **мљѐчāр,** -áра м *в. млекар (2).*

млêчаст јек. **мљêчаст,** -а, -о *в. млечан (3).*

млéчац јек. **млијѐчац,** -чца м зоол. **а.** *мужјак рибе;* уп. млечњак (2). **б.** *в. млеч (3).*

млѐчика јек. **мљѐчика** ж (дат. -ици) бот. *вишегодишња зељаста биљка или шиб* Euphorbia *из ф.* Euphorbiaceae *са много врста* (E. cyparissias, E. graeca, E. peplis, E. peplus *и др.) и стабљиком која има млечни сок:* барска ~ E. palustris, баштенска ~ E. peplus, висока ~ E. lucida, горњаста ~ E. glareosa, длакоста ~ E. salicifolia, обична ~ E. esula, ситна (усевска) ~ E. helioscopia, црвенкаста ~ E. platyphyllos, штркљаста ~ E. virgata, шумска ~ E. amygdaloides.

млѐчикав јек. **мљѐчикав,** -а, -о *који је боје цвета млечике, жућкаст:* ~ боја.

млѐчиков јек. **мљѐчиков,** -а, -о *који се односи на млечику, који припада млечици, који потиче од млечике:* ~ семе, ~ шиб.

млѐчикаст јек. **мљѐчикаст,** -а, -о *који има млечике, обрастао или прошаран млечиком:* ~ трава.

Млѐчнӣ пŷт и **Млêчнӣ пŷт** јек. **Мљѐчнӣ пŷт** и **Млӣјечнӣ пŷт** м астр. *маглчасти звездани појас, Кумова слама.*

млéчница јек. **млијѐчница** ж бот. **а.** *у мн.: род угл авном јестивих шумских гљива* Lactarius *из ф.* Agaricaceae, *које садрже млечни сок (у јд.: гљива из тог рода).* **б.** *назив за неке врсте рода* Lactarius (L. piperatus, L. deliciosus).

млѐчно и **млêчно** јек. **мљѐчно** и **млӣјечно** прил. *као млеко, попут млека:* ~ обојени кристали, ~ се сливати.

млечно- јек. **мљечно-** и **млијечно-** *као први део придевских сложеница показује да боја означена придевом у другом делу сложенице има млечну, беличасту нијансу:* млечнобео, млечноблед, млечноружичаст и сл.

млѐчнōст и **млéчнōст** јек. **мљѐчнōст** и **млијѐчнōст,** -ости ж *способност женки сисара (нпр. краве, овце, козе, кобиле и др.) и жене да дају млеко после доношења на свет младунчади.*

млêчњāк јек. **млӣјечњāк** м **1.** анат. *у мн.: први зуби у одојчета, одн. у младунчета, млечни зуби (у јд.: млечни зуб).* **2.** *мужјак рибе који избацује млеч и оплођава икру;* уп. млечац (а). **3.** *лековити млечни сок из стабла младе салате кад је у цвету.* **4.** *врста белутка млечнобеле боје.* **5.** (у атриб. служби, уз им. м. рода) *пун млека, млечан:* кукуруз ~.

млӣво с **а.** *прах добијен млевењем житног зрневља, брашно; прах, прашак који се добије млевењем зрнастих плодова неких других биљака.* **б.** *жито које се вози или носи у млин ради млевења.* **в.** *млевење (жита), мељава.* • **сатр(е)ти, самлети** и сл. **у мливо** *потпуно уништити.*

млӣн м (мн. -ови, ретко -и) **1.** *назив за разне уређаје или направе за млевење, ситњење чврстих материјала или ситњење већих комада нечега другог.* **а.** *постројење за млевење житног зрневља; просторија у којој се такво постројење налази;* уп. воденица (а): парни ~. **б.** *направа за млевење кафе, бибера и сл. плодова, одн. семенки;* уп. воденичица (2) и млинац. **в.** *направа за млевење, ситњење камена, цементног лапорца и сл.* **г.** *направа за млевење меса.* **2.** *преса за цеђење уља из маслина, муљача:* уљани ~. • **навраћати (терати, наводити** и сл.**) воду на нечији млин** *подешавати, помагати да се ствари развијају у нечију (обично своју) корист.*

млӣнāр м (инстр. -ом и -ем) *власник млина или радник у млину;* уп. воденичар.

млӣнāрев и **млӣнāров,** -а, -о *који припада млинару, који се односи на млинара.*

млинàрина (млинарѝна) ж *накнада (обично у брашну) која се даје млинару за млевење, ујам, ушур; порез на млин.*

млӣнарица, млинàрица и **млӣнāрка** ж *жена млинар; млинарева жена.*

млӣнāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на млинаре; млински.*

млӣнāрство и **млинàрство** с *привредна грана која се бави млевењем житарица, одн. производњом брашна; млинарска индустрија.*

млӣнац, млӣнца м **1.** *млин за млевење кафе, бибера и сл.;* уп. млин (1б). **2.** кув. *у мн.: јело од исечених кора од теста (у јд.: комад те коре).*

млӣнӣште с *место на којем се налазио млин; земљиште око млина.*

млӣнскӣ (млӣнскӣ), -ā, -ō *који се односи на млин, који је у вези с млином:* ~ камен, ~ коло, ~ производња, млинска сита.

млӣнчић и **млӣнчић** м **а.** *дем. од млин; мали млин, мала воденица на потоку, поточара.* **б.** *млин за кафу, млинац;* уп. млин (1б).

млӣтав, -а, -о **1.** *који је без природне чврстине, једрине и еластичности, опуштен, млохав (о телу и деловима тела, одн. о особи с таквим телом или о биљкама и биљним деловима окренутим ка земљи, обешеним).* **2. а.** *који је без животне снаге, енергије, без бодрости, полета; који одаје такву особу, безживотан, безизразан:* ~ пород, ~ створ; ~ поглед. **б.** *неактиван, пасиван, непредузимљив, неодлучан; који одаје такву особу (особе), својствен таквој особи (особама):* млитави цар Урош; ~ интервенција, ~ став. **в.** *који је без живости, монотон, досадан:* ~ живот, ~ спев. **г.** *који је без довољно јачине, интензитета, оштрине и сл., млак, слаб:* ~ говор, ~ напад.

млӣтавац, -āвца м *онај који је млитав; слабић, мекушац;* уп. млитав (1 и 2а и б).

млитàвило с *в. млитавост.*

млӣтавити, -ӣм и **млитáвити,** млѝтāвӣм несвр. [гл. им. -вљēње с] **1.** *чинити млитавим, тромим, опуштеним, млохавим; слабити:* беспосленост млитави снагу. **2.** *постајати млитав, млохав, тром; слабити, јењавати.*

млӣтавица ж *млитава женска особа.*

млитáвко м *в. млитавац.*

млӣтаво прил. *на млитав начин:* ~ висити, ~ говорити, ~ јести, ~ нападати, ~ пружити руку и сл.

млӣтавōст, -ости ж *особина и стање онога који је млитав, онога што је млитаво.*

млѝтоња м пеј. *млитавац, млитавко.*

млȍхав, -а, -о **1.** *који због одсуства једрине, чврстине еластичности лабаво виси, опуштен, оклембешен, отромбољен (о деловима тела); који има такве мишиће, такво тело;* уп. млитав (1). **2.** *в. млитав (2).*

млȍхавити, -ӣм и **млохáвити,** млȍхāвӣм несвр. [гл. им. -вљēње с] *постајати млохав, млитавити.*

млȍхаво прил. *на млохав начин, млитаво, опуштено:* ~ висити, ~ клонути.

млȍхавōст, -ости ж *особина онога што је млохаво, млитавост.*

мља̏с узв. *узвик за подражавање звука, шума који се чује при брзом наглом удару у нешто, по нечему:* уп. пљас.

мља̏скав, -а, -о *в. мљацкав.*

мља̏скати, -āм (мља̏шћēм) несвр. *в. мљацкати.*

мља̏снути, -нēм свр. *према мљаскати.*

мља̏ц узв. *узвик којим се подражава мљацкање.*

мља̏цкав, -а, -о *који подсећа на мљацкање, сличан мљацкању или праћен мљацкањем:* ~ шкљоцање зуба.

мља̏цкати, -а̄м несвр. (уп. мљаскати) **1. а.** *производити (при жвакању или говору) гласан, чујан непријатан звук одвајајући језик од непца или усну од усне:* ~ језиком, ~ устима. **б.** (нешто) *жвакати, претурати по устима стварајући при томе гласан звук, шум:* ~ кору хлеба. **2.** *стварати шум идући, ходајући по расквашеном, блатњавом тлу, по блату и сл., шљапкати.*

мља̏цнути, -не̄м *свр. према мљацкати.*

мље̏скати, мље̏ска̄м (мље̏шће̄м) несвр. *в. мљацкати;* уп. мљаскати и мљецкати.

мље̏снути, -не̄м *свр. према мљескати.*

мље̏цкати, -а̄м несвр. *в. мљацкати.*

мнемоте̏хника ж *техника, вештина лакшег памћења одређених података и чињеница (нпр. повезивањем делова речи у једну гласовну целину, асоцијацијама и др.).*

мнемоте̏хничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на мнемотехнику, заснован на мнемотехници:* ~ памћење, ~ поступак.

мне̏стичкӣ, -а̄, -о̄ грч. *који се односи на памћење, који је у вези с памћењем:* мнестички поремећаји, мнестички центри.

мно̏гӣ, -а̄, -о̄ **1. а.** (у мн.: мно̏гӣ, -е̄, -а̄) *који се јавља у великом броју, (много)бројан:* ~ људи, многе цркве. **б.** (у јд.) *указује на већи број оних јединки које значи именица уз коју стоју.* – Многа је мајка данас подјетињила. **2.** (у јд.) *који се јавља, испољава, који постоји и сл. у великој количини, у великом обиму, степену и сл., обиман, велики; који дуго траје, дуготрајан:* ~ вода је пљуштала; од многог времена. **3.** (у им. служби, најчешће у мн.) *велики број, мноштво особа.* – Многи и многи давно су већ покојни.

мно̏го прил. (комп. ви̏ше̄ и ви̏ше) (супр. ма̏ло) **1. а.** *кад се указује на велики број, количину или обим нечега:* ~ година, ~ људи; ~ новца, ~ оружја. **б.** *кад се указује на количину, обим неке радње, збивања:* ~ лагати, ~ моћи, ~ причати, ~ хтети. **2.** *кад се указује на висок степен или интензитет нечега.* **а.** *јако, веома, врло:* ~ ми је жао, ~ лепо певати, ~ учен. **б.** (уз комп. прид. и прил.) *знатно, осетно:* ~ боље, ~ бољи, ~ више, ~ лепши итд. **в.** *превише, сувише:* оженити се ~ рано, ~ смешан, ~ строг. **3.** *дуго, задуго:* није ~ потом прошло.

много- *први део сложеница који означава велики број, велику количину, велики обим и сл. онога што значи други део сложенице:* многобројан, многостран, многоугао и сл.

многобо́жац, -бо́шца и **много̀божац,** -бошца м *онај који верује у више богова, божанстава, онај који исповеда многобоштво, припадник многобожачке религије, политеиста;* супр. једнобожац.

многобо̀жачкӣ и **много̀божачкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на многобошце и многобоштво, политеистички:* многобожачки обичаји, ~ светилиште.

многобо́штво и **много̀боштво** с *веровање у више богова, религија која признаје више богова, политеизам.*

мно̏гобро̄јан и **много̀бро̄јан,** -јна, -о (обично у мн.) *који се јавља у великом броју, којег је много на броју, количински знатан, бројан;* супр. малобројан: многобројне грешке, ~ светина, многобројни успеси.

многобро́јно̄ст, -ости ж *особина и стање онога што је многобројно, оних који су многобројни, велики број, знатна количина, велика бројност:* ~ скупштине, ~ Словена, ~ детаља.

многове̏ковнӣ јек. **многовје̏ковнӣ,** -а̄, -о̄ *који траје или је трајао више векова, вековима, вишевековни:* ~ култура, ~ ропство.

многове́рци и **много̀ве̄рци** јек. **многовје́рци** и **много̀вје̄рци** м мн. *припадници једног народа а различитих религија (нпр. Албанци).*

много̀вечан јек. **много̀вјечан,** -чна, -о *в. дуговечан.*

много̀врсно прил. *на различите начине, разноврсно:* ~ подељен(и).

много̀врсно̄ст, -ости ж *особина онога што је многоврсно, разноврсност.*

много̀врстан, -сна, -о *разноврстан, разнолик:* многоврсна знања, ~ биљни и животињски свет.

много̀глав, -а, -о *који има више глава, који је са много глава (о митолошким или фантастичним бићима):* ~ утвара.

многоглаго̀љив, -а, -о *много, претерано гллагољив, причљив, брбљив;* уп. благоглагољив.

многоглаго̀љиво прил. *са много речи, причљиво, брбљиво:* ~ објашњавати.

многоглаго̀љиво̄ст, -ости ж *особина онога који је многоглагољив.*

много̀гласан, -сна, -о **1.** *који настаје, који потиче од више гласова, звукова, вишегласан:* многогласни хук. **2.** (одр.) муз. *в. полифони.*

много̀гла̄сје с *в. многогласност.*

много̀гласно прил. *на многогласан начин, са или у много гласова, звукова: полифоно, вишегласно.*

много̀гласно̄ст, -ости ж **1.** *особина онога што је многогласно.* **2.** муз. *в. полифонија;* уп. вишегласност.

многого̀дишњӣ, -а̄, -е̄ *дугогодишњи; вишегодишњи.*

много̀гран, -а, -о *који има много грана, разгранат:* ~ стабљика; фиг. ~ култура.

много̀грано̄ст, -ости *особина и стање онога што је многограно, разгранатост;* фиг. *разноликост, разноврсност.*

мно̏годне̄внӣ и **много̀дне̄внӣ,** -а̄, -о̄ *вишедневни.*

многоже́нство с *в. полигамија.*

многоза́служан, -жна, -о *који има велике заслуге, веома заслужан.*

много̀звӯчан и **мно̏гозвӯчан,** -чна, -о **а.** (обично песн.) *богат звуцима, испуњен мноштвом звукова; који одаје, производи мноштво звукова:* многозвучна мора; многозвучне дирке. **б.** *који се одликује звучношћу, говорном изражајношћу (о језику).*

много̀звӯчно и **мно̏гозвӯчно** прил. *на многозвучан начин, или у много звукова;* уп. многогласно.

много̀зналац, -а̄лца м *велики зналац, познавалац нечега; свезналица.*

много̀зналица ж *особа која много зна, велики зналац, познавалац нечега; свезналица.*

много̀знача̄јан, -јна, -о *врло значајан:* ~ догађај.

много̀значан, -чна, -о **1.** *који има више значења, вишезначан (о речима, гестовима и др.).* **2.** мат. *који има више решења, више вредности;* супр. једнозначан: ~ функција.

многојѐзичан, -чна, -о (обично одр.) *вишејезичан, вишејезички.* **а.** *који је израђен, заснован на више језика:* многојезични речник. **б.** *у којем се употребљава више језика:* ~ држава.

многоко̀пита̄р м зоол. *у мн.: ред сисара код којих се више од два прста развило у копита,* Multungula *(у јд.: животиња из тога реда).*

много̀крак, -а, -о *који има више кракова, огранака:* многокрако извориште, многокраки свећњак.

много̀кратан, -тна, -о *в. вишекратан.*

много̀кратнӣк м мат. *в. вишекратник.*

много̀кратно прил. *више пута, вишекратно.*

мно̏гокӯт м мат. *в. многоугао.*

много̀кутан и **мно̏гокӯтан,** -тна, -о *в. многоугли.*

много̀лик, -а, -о *разнолик, разноврстан.*

много̀лико̄ст, -ости ж *особина онога што је многолико, разноликост, разноврсност.*

мнòголист, -а, -о и **мнòголистан,** -сна, -о *који има много листова, састављен из више листова (нпр. омотач кукурузног клипа, књига и др.).*

мнòгољудан, -дна, -о **а.** *у којем живи много људи, много становника (о месту, крају, држави и сл.).* **б.** *састављен од много људи, чланова, многочлан (о колективу, заједници); велики у погледу броја људи, многобројан:* ~ задруга, ~ породица; бити многољудан. **в.** *уопште у којем има, у којем се појављује, одн. који обухвата, који окупља велики број људи:* ~ манастир, ~ митинг.

мнòгољуднōст, -ости ж *особина онога што је многољудно.*

многомилѝōнскӣ, -ā, -ō *који има, који броји много милиона, који се састоји од много милиона, вишемилионски:* ~ град, ~ становништво.

многому̀штво с *в. полиандрија.*

многонȁционāлан, -лна, -о (многона́родан, -дна, -о) *који се односи на већи број народā, нација, који има много народā, нацијā, вишенационалан:* ~ држава.

многòобразан, -зна, -о *који има више видова, који се јавља у више облика, разнолик;* супр. једнообразан.

многòобразнōст, -ости ж *особина онога што је многообразно, разноликост.*

мнòгоок, -а, -о **1.** *који има много очију (о митолошким и фантастичним бићима):* многооки херувими. **2.** бот. *који има много окаца (о плоду неких биљака).*

мнòгопер, -а, -о и **мнòгопēран,** -рна, -о **а.** *који има већи број, много пера, вршака, шиљака и сл.:* ~ буздован, ~ лепеза. **б.** бот. *који има већи број, много пера, листића (обично о цветној круници и чашици).*

многопòмињāнӣ, -ā, -ō *много, често помињан, многоспомињани.*

многопȍштовāнӣ, -ā, -ō *врло поштовани, уважени, уважавани, цењени:* ~ господине!

многорѐчив јек. **многорјѐчив,** -а, -о **а.** *који много говори, веома говорљив, причљив; преопширан (у говору или писању);* уп. многоглагољив. **б.** *који садржи мноштво речи, веома опширан, преопширан:* ~ писмо.

многорѐчиво јек. **многорјѐчиво** прил. *на многоречив начин, са много речи, веома опширно:* ~ изложити, ~ описати.

многорѐчивōст јек. **многорјѐчивōст,** -ости ж *особина онога који је многоречив, онога што је многоречиво.*

мнòгорук, -а, -о *који има много, више руку (о митолошким и фантастичним бићима, чудовиштима).*

многòсеменӣ јек. **многòсјеменӣ,** -ā, -ō *који има много семена, мноштво семенки (о биљним плодовима).*

многòсложан, -жна, -о лингв. *в. вишесложан.*

многоспòмињāнӣ, -ā, -ō *в. многопомињани:* многоспомињане слободе.

многòспратан, -тна, -о *који има много спратова, вишеспратан (о згради, грађевини).*

многòспратница ж *зграда са много спратова, вишеспратница.*

многòстран, -а, -о **1.** *који има много страна, ивица или бочних површина, вишестран (обично о геометријским телима).* **2. а.** *врло разнолик, веома разноврстан, вишеструк:* многострани интереси, његов многострани рад. **б.** *који зна различите ствари, делатности, послове итд., који се бави разним стварима, различитим делатностима и сл., вишестран.*

многòстрано прил. *на многостран начин, врло разнолико, веома разноврсно, вишестрано, вишеструко, многоструко.*

многòстранōст, -ости ж *особина онога који је многостран, онога што је многострано, вишестраност.*

многòструк, -а, -о **1.** *састављен од више, много струкова, слојева елемената и сл.:* многоструки бич, многострука завеса. **2.** *разнолик, разноврстан, вишеструк:* одржавати многоструке везе (с неким), многоструке појаве, многоструки узроци.

многòструко прил. **а.** *на многострук начин, на много начина, вишеструко:* ~ везан за Венецију, ~ користан, ~ погрешан. **б.** *у вези са више ствари, из више разлога:* ~ се радовати.

многòструкōст, -ости ж *особина онога што је многоструко, разноликост, разноврсност, вишеструкост.*

многòстручан, -чна, -о *в. многострук.*

многòстручно прил. *в. многоструко.*

многòстручнōст, -ости ж *особина онога што је многостручно, многострукост.*

многоу̀вāженӣ, -ā, -ō *веома уважени, уважавани, цењени, поштовани:* ~ кнез.

многòугао, -гла м (мн. -глови) мат. *геометријска слика у виду затворене изломљене линије, ограничена са више дужи, полигон.*

многоу̀гаонӣ, -ā, -ō *који се односи на многоугао, који има већи број углова:* ~ основа.

многочекѝњāш, -а́ша м зоол. *у мн.: ред прстенастих морских глиста* Polychaeta *из подразреда чекињаша* (Chaetopoda), *са многобројним чекињама (у јд.: глиста из тога реда).*

многòчлан, -а, -о **а.** *који има много чланова, елемената, делова и сл.:* ~ израз, ~ синтагма, многочлани чиниоци. **б.** *који има много чланова (о породици, породичној задрузи, организацији и сл.).*

мнòжēње с **1.** *гл. им. од множити (се).* **2.** мат. *једна од четири основне рачунске радње, операција изналажења производа двају или више чинилаца, мултипликација.*

мнòжилац, -иоца м мат. *број којим се множи други број, мултипликатор.*

множѝна ж **1.** *већи број, више лица, јединки, предмета и др., мноштво.* **2.** лингв. *граматичка категорија којом се означава више бића, предмета, појава, појмова, плурал.* • **величанствена** ~ *начин изражавања у множини, плуралу, којим се најчешће служе владари кад у своје име говоре „ми“.*

мнòжӣнскӣ, -ā, -ō лингв. *који се односи на множину, плуралски:* ~ наставак, ~ облик и др.

мнòжитељ м *в. множилац.*

мнòжити, -ӣм несвр. **1.** *в. умножавати.* **2.** мат. *вршити рачунску радњу множења;* уп. множење (2). ■ **~ се 1. а.** *постајати бројнији, бројно се увећавати, умножавати се.* **б.** *повећавати се, увећавати се количински, по интензитету и сл.* **2.** биол. *размножавати се.*

мнòштво с **а.** *велики број (лица, јединки, предмета и др.);* уп. сијасет. **б.** *много људи на окупу, гомила, маса света.* **в.** *народне масе; светина, пу̏чина:* не попуштати (не угађати) мноштву. **г.** *људство борбене јединице, војска, војници.*

мње́ње с *мишљење, схватање, гледиште.* • **јавно** ~ *став, суд, мишљење великих друштвених група или друштвене заједнице у целини о појавама и питањима од ужег или општег интереса, јавно мишљење; друштвена заједница, друштво које доноси мишљење, суд, одн. заузима став о таквим питањима, јавност.*

мȍа ж зоол. *врста изумрле птице тркачице* Dinornis (Moa) *из реда* Dinornithes.

мȍāвка ж зоол. *у мн.: ред изумрлих птица тркачица* Dinornithes *(у јд.: врста или птица из тога реда).*

мо́ба ж **а.** *народни обичај у којем суседи (претежно млади) добровољним радом помажу другим суседима (обично онима с великим имањем) у благовременом обављању неких послова (у жетви, купљењу шљива и др.).* **б.** ист. *групни рад сељака на имању властелина или поседника.*

мòбāр, -а́ра м *онај који ради на моби, учесник мобе, мобилац, мобник.*

мобàрица и **мòбāрка** ж *женска особа мобар.*

мòбāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на мобаре, који припада мобарима:* мобарске песме.

мо̀бӣлан, -лна, -о лат. **1. а.** *који се, обично по природи посла, не задржава дуго на једном месту, покретан, покретљив (о човеку); за који је карактеристично мењање места, покретност, покретљивост (о послу и сл.):* ~ телефонија, ~ трговина. **б.** (обично вој.) *који се одликује приправношћу, готовошћу за покрет, за акцију уопште.* • **мобилни телефон** *мали бежични телефон различитих могућности који се може носити са собом и користити у природи, на улици, у возилу и на другим местима.*

мо̀билац, -иоца м *в. мобар;* уп. мобити.

мобилѝзāтор м *оно што покреће, подстиче, мобилише на неку активност, покретач.*

мобилѝзāтōрскӣ, -ā, -ō *који се односи на мобилизаторе, подстицајни, покретачки:* ~ поклич.

мобилѝзāторски прил. *подстицајно, покретачки, мобилишући:* деловати ~.

мобилиза́ција ж фр. (нем.) **1.** вој. *позивање резервиста и других грађана у војну службу ради повећавања бројног стања оружаних снага у случају непосредне ратне опасности или у самом рату; уопште поступци којима оружане снаге, привреда и др. прелазе у стање спремности за рат.* **2.** фиг. *активирање одређених друштвених група, становништва у целини, привреде и др. ради извршења тренутно најважнијих задатака, активизација; активирање, покретање нечега уопште.*

мобилиза́цӣјскӣ и **мо̀билизационӣ,** -ā, -ō *који се односи на мобилизацију:* ~ збор, ~ место, ~ центар.

мобилизи́рати, -ѝзӣрāм свр. и несвр. *в. мобилисати.*

мобѝлисати, -ишēм свр. и несвр. **1.** вој. *(из)вршити мобилизацију; мобилизацијом формирати (војску, војну јединицу).* **2.** фиг. *покренути, покретати на извршење неких важних задатака, активирати (становништво, привреду); уопште активирати (нешто).* **3.** банк. *ангажовати новчана средства, капитал (за разне банкарске трансакције).*

моби́лнōст, -ости ж **1.** *особина оног што је мобилно, покретност, покретљивост.* **2.** *активно учешће, ангажованост:* ~ сваког човека у предузећу.

мо́бити, мо̂бӣм несвр. [гл. им. мо́бљење с] **1.** *звати на мобу, сазивати мобу.* **2.** (и мо́бӣм) *радити на моби.*

мо̂бнӣк м *в. мобар.*

мо̂венс м лат. *оно што покреће, покретачка снага, покретач.*

мо̀гила ж *камена или земљана гробна хумка; стара, праисторијска гробница с великим насипом, тумул.*

мо̀грањ м итал. бот. **а.** *в. нар.* **б.** *у мн.: породица дрвенастих средоземних биљака сочних многосемених плодова* Punicaceae *(у јд.: биљка из те породице).*

мо̏гӯћ, -а -е и **мо̀гӯћ,** могу́ћа, могу́ће **1. а.** *који се може учинити, извести, остварити, изводљив, остварљив:* ~ напредак. **б.** *који би се могао десити, евентуалан:* ~ добитак, спречити могућу катастрофу. **в.** *који може бити, који може постојати:* све могуће појединости. **2.** *в. могућан (2).*

мо̏гӯћан (могу́ћан), -ћна, -о **1.** *в. могућ (1).* **2.** *који је у стању, у могућности да нешто учини, способан, кадар.* – Нисам могућан то да урадим.

мо̏гӯће (могу́ће) и **мо̏гӯћно** прил. **1. а.** *колико то допуштају могућности, према могућностима:* колико је то ~, што је ~ боље (брже и сл.) **б.** *изводљиво, остварљиво.* – Дођи ако је икако могуће. **2.** *може бити, можда.* – Кримски рат одгодио је, могуће, распад султанове државе.

могу́ћнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1. а.** *изводљивост, остварљивост:* ~ састављања (нечега), ~ саобраћаја. **б.** *изгледи за нешто, вероватноћа, евентуалност; могући излаз, могуће решење:* (не) постоји ~ за споразум; наћи неку другу ~. **в.** *повољна околност, повољност, погодност; прилика, згода:* ~ за напредовање, ~ за развој; имао је могућност да га упозна. **г.** *средство, начин (да се нешто оствари, покаже, искаже и сл.):* изражајне могућности језика. **2.** *способност; таленат:* човек великих могућности. **3.** *материјално, имовно, одн. новчано стање:* према (нечијој) могућности (одредити помоћ, порез и сл.). • **бити у могућности** *бити у стању, моћи.* **по могућности** *ако је то могуће, ако може.*

могу́ћство с (уобичајено само у изр. **по могућству**) *в. по могућности (под могућност).*

мо́да ж фр. (нем.) *нов (у релативном смислу) и пролазан вид живота који одговара укусу одређене средине и одређеног времена, а огледа се у одевању, у јавном понашању, начину живота, у обичајима и навикама, у доминацији једног уметничког правца или стила итд.* • **бити у моди** *бити популаран; бити тражен.* **доћи у моду** *постати популаран (омиљен, тражен и сл.).* **терати моду, трчати за модом** *одевати се (ређе понашати се, поступати и др.) у складу с најновијим захтевима, тенденцијама.*

мо̏дāлан и **мо̀дāлан,** -лна, -о **1.** фил. *условљен приликама, зависан од околности:* ~ разлика. **2.** лингв. *којим се изражава лични, субјективни став:* ~ глагол, ~ израз, ~ прилог, ~ реченица, ~ речца.

модалѝтēт, -éта м **1.** *облик, вид нечега; начин извршења, остваривања нечега.* **2. а.** фил. *начин бивствовања, начин постојања битка.* **б.** лог. *начин суђења или уопште замишљања које се темељи на различитој вези субјекта и предиката.*

мода́лнōст, -ости ж лингв. *лексичко-граматичка категорија којом се у виду става уверености, сумње, жеље и др. показује однос говорног лица или субјекта према ономе што се саопштава реченицом.*

мо̏дар, -дра, -о **1.** *који је тамноплаве, затвореноплаве боје; плав уопште; модрикаст, плаветан.* **2.** *помодрео у лицу; пун модрица.* **3.** (одр.) *често као атрибут у ботаничким, ређе у другим терминима:* ~ галица, ~ коприва, ~ љиљан, ~ перуника, ~ слез.

мо̀дел, -а и **мо̀дēл,** -éла м фр. **1. а.** *особа која сликару или вајару позира кад он ствара портрет, фигуру и сл.* **б.** *особа која служи писцу као узор за неку личност у делу.* **2. а.** *експериментални узорак машине, конструкције и др. на којем се пре потпуне израде испитују његова својства и изглед.* **б.** *узорак од дрвета, глине и др. према којем се од одговарајућег материјала израђују или лију одређене фигуре.* **в.** *минијатурна репродукција неког предмета коју обично израђују моделари; макета (зграде, комплекса зграда и сл.).* **г.** *узорак новопроизведеног предмета који се обично јавно приказује пре серијске производње; тип у оквиру одређене врсте производа (нпр. аутомобила) различит од других типова.* **д.** *узорак за израду обуће или одеће, крој.* **ђ.** *геометријски или неки други лик израђен од различитог материјала који се обично употребљава као помоћно демонстрационо средство у настави.* **е.** *(по)модни предмет који је као нова креација израђен само у једном примерку, уникат.* **3.** *облик рада, устројства, понашања и др. који може послужити као образац, узор или пример.*

модѐлāр, -áра м *онај који израђује моделе;* уп. модел (2) и моделарство.

модѐлāрница ж *радионица за израду модела;* уп. модел (2).

модѐлāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на моделаре и моделарство:* ~ група.

модела́рство с *израда модела; грана спортског ваздухопловства која се бави израдом умањених модела авиона, једрилица, ракета и сл. и испитивањем могућности њиховог летења.*

модѐлāтор м *моделар.*

модела́ција ж ум. *израда, обликовање (често према одређеном моделу) обрадом материјала или тоновима боје, светлом и сенком и сл.*

модели́рати, -ѐлӣрāм и **мо̀деловати,** -лујēм свр. и несвр. **а.** ум. *уобличити, уобличавати, обликовати ликовно дело (најчешће вајарско).* **б.** *израдити, израђивати модел.* **в.** фиг. *да(ва)ти некоме или нечему изразит облик, рељефно приказ(ив)ати; уопште уобличити, уобличавати, обликовати.*

модѐлчић м *дем. и хип. од модел.*

мо̀дēм, -éма м енгл. скраћ. рач. *периферни рачунарски уређај који служи за слање и примање порука, докумената и др. електронским путем.*

мо̏де̄ран (мо̀де̄ран), -рна, -о фр. **1. а.** *који је у складу, у духу са савременим укусом, који је по најновијој моди (често о одевању и улепшавању):* ~ хаљина, ~ шешир. **б.** *уређен у савременом стилу, савремено опремљен:* ~ фабрика, ~ хотел. **2. а.** *који је у духу новог времена, захваћен новинама, нов, савремен:* ~ живот, ~ лирика. **б.** *који живи у садашњем, савременом добу, савремени, садашњи:* модерни народи, живот модерног човека.

модера̂то (модера̀то) прил. итал. муз. **1.** *не сувише брзо, умерено.* **2.** (у им. служби) м (ретко у мн.: -та с) *ознака за став умереног темпа; ознака за став умањене брзине у комбинацији са другим ознакама темпа.*

модѐра̄тор м лат. *онај који посредује, усклађује.*

мо̏де̄рна̄ (модѐрна) ж фр. (нем.) **а.** *в. модернизам (1).* **б.** *правац у хрватској књижевности крајем XIX и почетком XX века.*

модерни̏зам, -зма м **1.** ум. *назив за нове уметничке и књижевне правце у XX веку.* **2.** *уопште оно што је савремено, модерно, модерна појава.*

модерни̏за̄тор м *онај који спроводи модернизацију, који модернизује нешто.*

модерниза́ција ж *снабдевање новим, савременим уређајима и опремом; увођење нових поступака, метода, организације, технологије рада и др.*

модѐрнизовати, -зује̄м (модернизи́рати, -и̇зӣра̄м) свр. и несвр. *(у)чинити (нешто) модерним, савременим, осавременити; (из)вршити модернизацију (нечега).* ■ ~ **се** *поста(ја)ти модеран, савремен; бити захваћен модернизацијом.*

модѐрнист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица, заступник модернизма у уметности и књижевности.*

модерни̏стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на модернизам и модернисте:* ~ архитектура, ~ дух, ~ правац, ~ фигура.

мо̏де̄рно (мо̀де̄рно) прил. *на модеран начин, савремено:* ~ опремљен (уређен), ~ се облачити.

моде́рно̄ст, -ости ж *особина онога што је модерно, онога који је модеран.*

моди́рати, мо̀дӣра̄м несвр. *одевати (и уопште удешавати) модерно, по моди:* ~ кћер(ку). ■ ~ **се** *одевати се, удешавати се по моди, модерно се носити.*

мо̀дискиња ж *она која израђује и продаје женске шешире и ситне женске украсе.*

модифика́ција ж лат. **1.** *промена, измена, прилагођавање новим условима, потребама, захтевима и др., преиначавање, преобличавање.* **2.** (обично у изр. **алотропска** ~) биол. *наследна промена организма настала под утицајем различитих чинилаца околине.*

моди̏фиковати и **мо̀дификовати,** -кује̄м (модифици́рати, -и̇цӣра̄м) свр. и несвр. *(из)вршити модификацију, донекле променити, мењати, преиначити, преиначавати:* ~ каросерију, ~ мотор, ~ мишљење, ~ став. ■ ~ **се** *променити се, мењати се, преиначити се, преиначавати се.*

мо́дла ж (ген. мн. -лӣ) нем. **а.** *калуп (најчешће лимени) за обликовање и печење колача и других теста.* **б.** *калуп помоћу којег се обликује (нпр. у звезду, круг и сл.) чврсто умешено тесто (за колаче, суве посластице и др.).*

мо́длица ж *дем. од модла.*

мо̂днӣ, -а̄, -о̄ **а.** *који се односи на моду (у одевању, облачењу, улепшавању и сл.):* ~ детаљ, ~ кројач, ~ ревија, ~ салон. **б.** *који је тренутно у моди, актуелан, популаран.*

модрѐница ж нар. мед. *модра боја коже и усана услед неправилне циркулације крви, цијаноза,* cyanosis. • бот. **бушљичава** ~ *вишегодишња зељаста биљка* Aster canus *из ф.* Asteraceae (Compositae).

мо̀дрети, -рӣм несвр. непрел. [гл. им. мо̀дре̄ње с] *добијати модру боју, постајати модар (обично о лицу, уснама и другим деловима тела).* ■ ~ **се** *бити модар, испољавати се модром бојом, падати у очи модрином:* модре му се подочњаци, модри се као чивит.

мо̀дрикав и **мо̀дрикаст,** -а, -о *који је с нијансом модре боје, помало модар, плавкаст:* ~ пламен, модрикасте руке.

модрикасто- *први део сложеница са значењем боје, који означава да та боја прелази у модру, модрикасту, плавкасто:* модрикастосив, модрикастоцрвен, модрикастоцрн и сл.

мо̀дрило с **1.** *модрина; помодрелост.* **2.** *минерално бојило за бојење у плаво, ултрамарин; уопште средство за бојење модром, плавом бојом.*

модри̇̀на ж **1.** *особина онога што је модро, што се модри, плаветнило (обично тамније), модра боја, модрило.* **2.** *оно што је модре боје (обично о небу); модро пространство, плаветнило.* **3.** *помодрело место на кожи, модрица (обично мања, мање изражена).*

мо̀дрити, мо̏дри̇̄м несвр. прел. [гл. им. мо̀дре̄ње с] *чинити модрим; бојити у модро.*

мо̀дрица ж *модра, тамноплава мрља на телу настала од подливене, скупљене крви (као последица ударца, јаког притиска на кожу и сл.).*

мо̏дро прил. *модром бојом, у модрој боји:* ~ офарбана кућица.

модро- *први део сложеница с именичком или придевском основом у другом делу који показује да је оно што значи именица модро или модрикасто, одн. да сложени придев означава боју са модром, модрикастом нијансом:* модроног, модроок; модросив, модроцрвен и сл.

модро̀во̄љка ж зоол. *врста славуја* Luscinia svecica *из пор.* Musciapidae.

мо̏дроко̄с м зоол. *птица певачица модросивог перја* Monticola solitarius.

модро̀ок, -а, -о *в. плавоок.*

мо̀дрӯљ, -у́ља (мо̀друљ, -а) м **1.** мин. *в. тиркиз;* уп. модруљица (1). **2.** зоол. *в. морски пас (под пас).*

модру̀љица ж **1.** *в. тиркиз;* уп. модруљ (1). **2.** зоол. **а.** *плаветна сеница* Parus coeruleus. **б.** *врста медузе* Cyanea capillata.

мо̀дул и **мо́дул** м лат. **1. а.** *основна мера, калуп; узорак, образац.* **б.** мат. *одређена величина која показује однос између јединица разних система.* **в.** *величина карактеристична за неко својство физичког тела.* **2.** архит. *јединица мере којом се одређују односи, пропорције између појединих делова неке грађевине.* **3.** техн. *део свемирског брода за спуштање на свемирска тела, одн. узлетање са њих:* Месечев ~. • **командни** ~ техн. *део свемирског брода у којем се налазе уређаји за управљање бродом.*

модула́ција ж лат. **1. а.** *ритмичко-мелодијско наглашавање у говору, промене које настају мењањем тона, висине тона, ритма и др.* **б.** муз. *прелазак неке мелодије, акордског низа из једног основног тоналитета у други.* **2.** слик. *прелаз из боје у боју, нијансирање, прелив.* **3.** физ. *мењање, прилагођавање с променама неке друге величине.*

модула́цијскӣ и **мо̏дулационӣ,** -а̄, -о *који се односи на модулацију:* ~ прелив, ~ сигнал.

модули́рати, -у̇лӣра̄м свр. и несвр. **1.** *да(ва)ти ритмичко-мелодијске, тонске модулације гласу, нијансирати (глас).* **2.** муз. **а.** *применити, примењивати модулацију, прелазак из једног тоналитета у други; да(ва)ти други основни тоналитет; тонски, ритмички и сл. преиначити, преиначавати.* **б.** *прећи, прелазити из једног основног тоналитета у други.* **3.** физ. *променити, мењати амплитуду и честоћу титраја (електронских, звучних, светлосних, механичких).*

мо́дус м лат. **1.** *начин, могућност; пут за решење нечега:* наћи ~, тражити ~. **2. а.** лог. *начин логичког закључивања, један од видова који може имати схема ставки, премиса при логичком закључивању.* **б.** фил. *начин постојања, бивања.* **3.** лингв. *граматичка категорија која у систему глаголске флексије означава став говорног лица према исказаној радњи, начин.* • ~ **вивенди** лат. *подношљив начин коегзистенције.*

мо̏жда (мо̀жда) *речца којом се означава могућност, вероватноћа: може бити (да), могуће је (да), није искључено (да), постоји могућност (да):* ~ је тако, ~ није.

мо̀ждании̅ (мо̏ждани̅), -а̄, -о̄ *који се односи на мозак:* мождане вијуге, ~ кора, ~ опна, ~ удар и др.

можда̀ни̅к, -и́ка м *клин, клинац (обично дрвени) у насупротно избушеним рупама којима се спајају, учвршћују делови разних пољопривредних направа, запрежних кола, каца и др.*

можда̀ница ж анат. *вишеслојна опна, овојница која обавија мозак и кичмену мождину.*

мо̀ждина ж анат. **1.** *материја у шупљини костију* medulla ossis, *мождана срж.* **2.** *в. кичмена мождина.* • **кичмена ~** *део средишњег живчаног система,* medulla spinalis, *мождана супстанца смештена у кичменом каналу, која као наставак мозга садржи центре многих основних животних функција.* **продужена (продуљена) ~** *део мозга који је као наставак кичмене мождине смештен у задњем делу лобање,* medulla oblongata, *у којој се налазе центри важних вегетативних функција.*

мо̀жди̅нски̅, -а̄, -о̄ *који се односи на кичмену мождину:* ~ нерви (живци), ~ опна.

мо̏жебити речца нар. *в. можда.*

моза̀ик м фр. (итал.) **1. а.** *сликарско дело, композиција израђена слагањем разнобојних коцкица, комадића од камена, стакла, керамике и сл. у основу од малтера (обично као украс на зидовима, подовима и сводовима).* **б.** *сликарска техника која се остварује слагањем разнобојних коцкица, делића.* **2.** фиг. *скуп, смеса разноликих елемената; целина састављена од разноликих елемената:* ~ народа и језика; драмски ~. **3.** *заразна болест неких биљака код које лишће добија шаре, пеге, па оно подсећа на мозаик (1а).* **4.** *врста укрштених речи.*

моза̀ича̄р м *онај који се бави израдом мозаика (1а).*

моза̀ички̅, -а̄, -о̄ *који се односи на мозаик (1а) (који је од мозаика, рађен у мозаику, који је као мозаик, који подсећа на мозаик и сл.):* ~ декорација, ~ мотив, ~ стаза.

моза̀ички прил. *као мозаик (1а), попут мозаика; са ситним појединостима које чине складну целину:* ~ радити описе, ~ се уткивати у план, ~ фина радња.

моза̀ични̅, -а̄, -о̄ (ретко неодр. моза̀ичан, -чна, -о) *в. мозаички:* ~ калдрма, ~ слика живота.

моза̀ично *в. мозаички.*

моза̀ично̄ст, -ости ж *особина онога што је мозаично.*

мо̑зак и мо̏зак, мо̏зга м (мн. мо̀згови) **1. а.** анат. *главни део централног нервног система код човека и других кичмењака, који је смештен у лобањи.* **б.** *памет, разум, ум; свест:* допрети до мозга, напрезати мозак, лебдети у мозгу. **3. а.** *човек као умно биће; паметан, уман човек.* **б.** *паметна, способна особа која руководи, управља нечим, главна личност у некој организацији, неком подухвату и др.:* ~ бригаде, ~ операције. **в.** *скуп људи који по својим особинама предводе, предњаче негде, у нечему; организовани скуп људи на челу нечега; организациона јединица, руководећи орган:* ~ земље, ~ и срце човечанства. **г.** *интелектуално средиште, центар:* ~ Европе. • **болесни ~** *особа, личност болесне, извитоперене психе.* **велики ~** анат. *највећи, најразвијенији део мозга (1а),* cerebrum. **електронски ~** техн. *електронски рачунар, компјутер.* **мали ~** *мањи део мозга (1а) у задњем делу лобањске дупље испод великог мозга,* cerebellum. **пилећи (птичји) ~** пеј. *слабо развијен ум, памет; особа такве памети.* **потрес мозга** мед. *оштећење (обично привремено) функције мозга узроковано ударцем у главу, одн. главом, падом и сл.,* commotio cerebris. **средњи ~** анат. *део мозга (1а) изнад продужене мождине,* mesencephalon. **труст мозгова** експр. *скуп људи који се сматрају врло умним, паметним, способним.* **врана, сврака му мозак попила (испила и сл.)** *изгубио је памет, разум, полудео је.* **завртео ми се мозак** *добио сам вртоглавицу, изгубио сам свест, присебност;* уп. и глава (изр.). **завртети (заврнути, помутити и сл.) некоме мозак** *залудети некога (обично наводећи га на љубав, да се заљуби).* **из малог мозга (говорити и сл.)** разг. *без правог знања, домишљајући се (говорити и сл.).* **проби(ја)ти мозак (буком, виком, галамом и сл.)** *врло неугодно, несносно узнемирити, узнемиравати некога буком, виком и сл.* **стао ми ~** *нисам у стању више (ни о чему) да мислим.* **урезати се (упити се) у мозак** *задржати се у памети, у сећању.*

мо̀згало и мо̏згало с (м) (мн. с) *особа која много размишља, мозга.*

мо̀згати и мо̏згати, -а̄м несвр. *мислити, размишљати (обично пуно, интензивно).*

мо̀зго̄вни̅ и мо̏зго̄вни̅, -а̄, -о̄ **1.** *в. мождани.* **2.** *умни; мисаони.*

мо̑ј, мо̀ја, мо̀је (ген. м. и с. р. мо̑г(а) (мо̀јег(а)), ж. р. мо̀је̄) *присвојна, посесивна заменица за прво лице једнине:* **1.** *који припада лицу које говори; који се односи на лице које говори, који се тиче лица које говори; који потиче од лица које говори:* ~ очевина; ~ време, с моје стране; ~ говор, ~ писмо. **2.** *са емоционалним значењем, у обраћању некоме, у разговору и сл.:* ~ господине, ~ пријатељу; ~ девере, очи моје; боже мој! **3.** *уз именицу (обично у функцији субјекта) која означава лице о којем се нешто износи, као стилско обележје непосредности и сл. у говору, излагању (обично уз енклитички облик датива зам. „ти"):* и ~ ти Благоје побеже. **4.** (у именичкој служби) **а.** м мн. *особе у блиској родбинској или пријатељској вези с лицем које говори (обично породица).* **б.** јд. 1) м *муж, супруг жене која говори; уопште мушка особа добро позната и блиска говорном лицу:* онај ~. 2) ж *жена, супруга мушкарца који говори; говорном лицу блиска, позната женска особа уопште.* **в.** ж *замисао, идеја, реч, воља и сл. говорног лица:* моја ће се слушати. **г.** с *имање посед, власништво и сл. говорног лица.* • **беше, би моје** *прошло је време када сам био млад, способан, срећан и сл.* **за мој рачун** *за мене, за моје задовољство:* – Викни једном и за мој рачун! **мој си** *у претњи: нећеш ми измаћи.* **моје је да...** *у модалном значењу: моја је дужност, обавеза, морам:* моје је да помогнем (радим, ратујем, учим). **на мој рачун** *ја плаћам.* – Ова тура иде на мој рачун. **по моме (по мојем)** 1) *по моме мишљењу, схватању.* 2) *онако како ја хоћу, по мојој жељи, вољи:* да је по моме...

мо́јсијевац, -е̄вца м *припадник јеврејске вере (по Мојсију, који је по библијском предању оснивач јеврејске религије).*

мо́јсијевски̅, -а̄, -о̄ *који се односи на Мојсија; својствен Мојсију (како га представљају Библија и познати вајари и сликари):* ~ приказивач; ~ чело.

мо́јсијевство с *Мојсијево верско учење, јеврејска вера, јудаизам.*

мо̏ка ж *врста кафе.*

мо̏кар, -кра, -о (супр. сув.) **а.** *у којем (на којем и сл.) има течности, влаге, натопљен, наквашен водом, кишом или неком другом течношћу; намочен, влажан; поливен, покисао:* бити сав ~. **б.** *који обилује кишом, влагом; влажан, кишовит (о времену, временским приликама).* **в.** *који садржи мокрину, влагу; који потиче од мокрине, влаге, влажан:* ~ ветар; ~ мирис. **г.** хем. *који се врши на влажно, помоћу воде, неке друге течности и сл.:* вршити испитивање мокрим путем, мокри поступак. • **мокри брат** *в. под брат.*

мокаси́на и мока̀си̅нка ж (обично у мн.) енгл. **а.** *кожна обућа северноамеричких Индијанаца.* **б.** *врста лагане плитке ципеле.*

мо̀краћа ж физиол. *течност коју луче бубрези преко мокраћних органа, урин.*

мо̀краћевина ж хем. *амид угљене киселине* ($CO(NH_2)_2$), *безбојна материја која настаје у мокраћи, уреа.*

мо̀краћни̅, -а̄, -о̄ *који се односи на мокраћу:* ~ мехур, мокраћни органи.

мо̀краћница ж анат. *цевчица кроз коју се мокраћа избацује из мокраћног мехура, бешике, мокраћна цев,* urethra.

мокраћо̀вод м анат. *мокраћни спроводник, свака од две цеви којом мокраћа из бубрега иде у мокраћни мехур,* ureter.

мокраћо̀водни̅, -а̄, -о̄ *који се односи на мокраћовод:* ~ канал.

мокри̇̀на ж **а.** *влага, влажност, засићеност влагом, водом, течношћу уопште.* **б.** *влажно, мокро место.* **в.** *течност (вода, млеко из дојки, сузе и сл.) која испуњава нешто, која излази, цеди се из нечега и сл.*

мо̀крити, -и̅м несвр. [гл. им. мо̀крење с] **1.** *испуштати мокраћу, уринирати;* уп. пишати. **2.** *чинити мокрим, влажним, мочити, квасити.*

мо̀крица ж **1.** бот. **а.** *род малих једноīодишњих или вишеīодишњих зељастих, често бусенастих биљака* Sagina *из ф.* Caryophyllaceae. **б.** *вишеīодишња бусенаста биљка* Sagina saginoides *из те фамилије.* **2.** зоол. (обично у мн.) *оūшти назив за ред ситних ракова,* Isopoda; уп. једнаконожац. • зоол. *назив за неке врсте мокрица:* ~ **клупчара** Armadillidium vulgare; **обична** ~ Oniscus asellus.

мо̏кровōд и **мо̏кровод,** -ода м анат. *в. мокраћовод.*

мо̏кроводнӣ, -ā, -ō *који се односи на мокровод, мокраћоводни.*

мо̑л[1]**, мо́ла** м итал. пом. *издужена ūлатформа која се ūружа са обале и служи за ūристајање бродова и заштиту од ветра, таласа.*

мо̑л[2] м итал. **1. а.** муз. *тоналитет који се заснива на лествици са малом терцом, тј. ūолутоном између друīоī и трећеī стеūена;* уп. дур. **б.** фиг. *тужан, сетан, суморан тон; туīа, сета.* **2.** (у прид. значењу, као први део полусложеница, одн. непром. прид.) *молски:* мол(-)акорди, мол(-)лествица, мол(-)тоналитет.

мо̑л[3] м хем. **а.** *јединица за количину материје* (mol). **б.** *молекулска тежина изражена у īрамима.*

мола̀са ж фр. мин. и геол. *врста седиментне стене, кречњачки ūешчаник са ūримесом кварца и др.*

мо̏ла̄рнӣ, -ā, -ō *који се односи на мол*[3] *(б), који на један литар садржи један мол неке материје (о раствору).*

мо̀лба ж (ген. мн. -бӣ) **1. а.** *захтев, жеља која се уūућује некоме уз мољење да нешто учини, да нечему удовољи.* **б.** *оно што изражава, у чему се одражава тако уūућен захтев, жеља; молећивост:* поглед пун молбе. **2.** *ūисмена ūредставка, акт као званично обраћање меродавној особи, надлежном орīану, установи и сл. за решење некоī захтева:* написати и предати молбу.

мо̀лбен, -а, -о *који се односи на молбу (1), који изражава молбу; ūун молбе; молећив:* ~ тон; ~ поглед.

мо̀лбено прил. *изражавајући молбу, с молбом, молећи; молећиво.*

мо̀лбица ж *дем. и хиū. од молба.*

молѐкул м и **молѐкула** ж фр. физ. и хем. *најмања честица неке материје, суūстанце која има њене хемијске особине.*

мо̏лекула̄рнӣ (молеку̏ла̄рнӣ), -ā, -ō *који се односи на молекуле.* • ~ **биологија** *īрана биолоīије која ūроучава основне биолошке ūојаве на нивоу молекула.*

молѐкулскӣ, -ā, -ō *в. молекуларни.*

молѐпствије с арх. *краћи ūриīодни обред, молитва која се одржава у одређеним ūриликама.*

мо̀лер м нем. *занатлија који кречи, боји, фарба, мала зидове, ūросторије.*

молѐра̄ј, -а́ја м (инстр. -а́јем) нем. *молерски рад, украсно бојење, фарбање зидова.*

мо̀лерскӣ, -ā, -ō *који се односи на молере, који ūриūада молерима:* ~ занат, ~ четка.

мо̀ле̄ћӣ, -ā, -ē *ūун молбе, молећив:* молећим гласом, молећим погледом.

молѐћив, -а, -о *који изражава молбу, у којем се осећа молба, мољење, ūун молбе, молећивости:* ~ дозивање, ~ глас, ~ нежност.

молѐћивōст, -ости ж *особина оноīа што је молећиво, оноīа који је молећив.*

моли̏бде̄н, -е́на м грч. *хемијски елеменат* (Mo), *метал сребрнастосиве боје који се најчешће уūотребљава као леīура са īвожђем (феромолибден).*

молибдѐнӣт, -и́та м мин. *сулфид молибдена оловносиве боје* (MoS_2), *руда из које се добија молибден.*

моли̏бде̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на молибден:* молибденске руде, ~ сулфид.

молијѐровскӣ, -ā, -ō *који се односи на Молијера; који је као у Молијеровим комедијама, који је у духу Молијеровоī дела, својствен Молијеру и сл.:* ~ традиција; ~ девојка, ~ комедија.

мо̀лика ж *врста бора* Pinus peuce *из ф.* Abietaceae.

мо̀лилац, -иоца м (ген. мн. -ла̄ца̄) **1.** *онај који моли, који се молећи обраћа некоме за нешто; онај који уūућује, ūодноси молбу (2) некој установи, надлежном орīану и сл.* **2.** *онај који се моли боīу, који изīовара текст молитве.*

мо̀лӣља и **мо̀лиља** ж *женска особа молилац.*

мо̀литва ж (ген. мн. -та̄ва̄ (-твӣ)) *верски чин којим се верници обраћају боīу (или неком) божанству славећи īа, тражећи од њеīа оūроштај īрехова, ūомоћ и сл.; текст (обично устаљени), речи које се изīоварају у томе чину:* велика ~, господња ~, заупокојена ~ *(оūело),* мала ~, опроштајна (опросна) ~.

моли̏твати, -а̄м несвр. *у ауīм. значењу: молити се.*

мо̀литвенӣ, -ā, -ō *који се односи на молитву (који садржи молитву, намењен молитви и сл.):* ~ књига, ~ наступ, молитвене свеће.

мо̀литвенӣк, -а и **молитве̏нӣк,** -и́ка м *боīослужбена књиīа из које свештеник чита молитве у одређеним ūриликама.*

мо̀литвено прил. *као у молитви, скрушено; уз молитву, са молитвом.*

мо̀литвити, -ӣм свр. и несвр. прел. рлг. и етн. [гл. им. мо̀литвље̄ње с] *блаīословити, блаīосиљати освећеном водицом (обично ūородиљу и новорођенче).* ■ ~ **се** *ūримити, ūримати блаīослов ūрскањем, одн. куūањем освећеном водицом (о ūородиљи и новорођенчету).*

мо̀литвица ж *дем. и хиū. од молитва.*

мо̀литељ м *в. молилац.*

молите̏љица и **мо̀лите̄љка** ж *в. молиља.*

мо̀лити, мо̏лӣм (импф. мо̏ља̄х; трп. мо̏љен) несвр. [гл. им. мо̀ље̄ње и мо̏ље̄ње с] **1.** прел. (некога) **а.** *на леū начин, леūим, бираним речима обраћати се некоме тражећи да нешто учини, ūредузме.* **б.** *уūућивати захтев, молбу некој установи, надлежном орīану, ūојединцу и др. тражећи остварење некоī ūрава, добијање некоī документа, ūотврде, решења и сл.* **в.** *обраћати се некоме с ūозивом, са жељом да дође.* **2.** рлг. **а.** непрел. *в. молити се (1).* **б.** *изīоварати текст, речи неке молитве:* ~ молитву, ~ псалме. **3.** (у 1. л. јд.) **а.** *учтиво захтевати (нешто), ūозивати, ūредлаīати да се нешто учини.* – Тишину, молим! **б.** *у учтивом обраћању, условљавању:* молим Вас. **в.** *са избледелим значењем, у чуђењу (са узвичном интонацијом).* – Гле, молим те! **г.** *са уūитном интонацијом, када се ūоказује да се саīоворникове речи нису добро чуле или разумеле и да се тражи, одн. очекује њихово ūонављање, објашњавање или доūуна.* – Молим, шта сте хтели? ■ ~ **се** рлг. *обраћати се боīу (или неком божанству) славећи īа, тражећи од њеīа ūомоћ, оūроштај и сл. (обично у верском чину, изīоварајући одређени текст, одн. устаљене речи).* • **моли (нека моли** и сл.**) бога** *добро је, срећна је околност (што је овако исūало, што се није десило нешто лоше као што је моīло).* **сила бога не моли** *невоља, несрећа тера људе да се ūонашају друкчије него што би они хтели, него у нормалним ūриликама.*

мо̏ловати, -лӯје̄м несвр. прел. *в. малати.* • **бог те моловао** *уūотребљава се као нешто блажа ūсовка.* **као молован** *леū као на слици, врло леū.*

Мо̏лох м хебр. **1.** мит. *семитско божанство којем су се деца ūриносила на жртву.* **2.** (молох) фиг. *свеоūште зло.*

мо̑лскӣ, -ā, -ō муз. *који се односи на мол*[2]*, изведен у молу:* ~ мелодија, ~ скала, ~ тоналитет.

моља̀кало с (м) (мн. с) пеј. *онај који стално мољака, који досађује мољакањем.*

моља̀кати, -а̄м (моља́кати, мо̀ља̄ка̄м) несвр. *уūорно молити, досађивати молећи.*

мо́љац и **мо̀љац,** -о́љца м зоол. *у мн.: ūородица малих леūтира* Tineidae, *чије īусенице наносе штету биљкама, наīризају крзно, вуну и сл. (у јд.: леūтир из те ūородице):* воштани ~,

грожђани ~, житни ~, јабуков ~, кожни, кожарски ~, сунцокретов ~. • **канцеларијски** ~ шаљ. и пеј. *онај који се бави ситним канцеларијским, административним пословима, посебно онај који проводи много времена у канцеларији.* **књишки** ~ *онај који много чита, који проводи много времена у читању.*

мо́ма (мо̏ма) ж нар. и песн. *девојка.*

мо̀мак, -мка м (вок. мо̂мче, мн. мо̀мци и мо̂мци, ген. мома́ка̄) **1. а.** *млад неожењен мушкарац; онај који је стасао, дорастао за женидбу.* **б.** (у експр. изражавању) *мушко дете, мушкарчић.* **в.** *онај кога воли, с којим се забавља нека девојка, младић; драган, драги; вереник, заручник:* њен ~. **2. а.** *онај који за плату (обично и храну) обавља кућне и друге послове, слуга.* **б.** *занатлијски или трговачки помоћник (шериф или калфа).* **в.** *посилни.*

мо̀мачкӣ, -ā, -ō *који се односи на момка, момке, који припада момку, момцима, својствен момцима; младићки, младалачки:* ~ живот, момачким корацима, ~ собица; ~ снага.

мо̀мачки прил. *на момачки начин, као момак:* ~ косити.

мо̀маштво и **мома́штво** с **а.** *момачко, младићко доба; момачки живот, момковање.* **б.** *момачка својства (мушкост, снага и др.).*

мо̀мен(а)т, -нта м лат. **1. а.** *врло кратак временски период, час, трен; време тренутак у којем се нешто збива, догађа:* за ~; једног момента. **б.** *повољан тренутак, погодна прилика:* искористити ~. **2. а.** *краћи временски исечак са појединим догађајима неког збивања, елеменат неке целине, детаљ:* главни моменти, једини светли моменти у животу. **б.** *елеменат, чинилац, фактор; чињеница, факат неког збивања, неке појаве и сл.:* лични ~, социјални ~; указати на нове моменте. **3.** *обележје, одлика, карактеристика:* овај породични ~. **4.** физ. *назив за продукт неке величине и удаљености до неке тачке значајне за ту величину:* кинетички ~, магнетски ~, механички ~ (~ силе), ~ инерције (тела).

мо̏мента̄лан, -лна, -о *који траје један моменат, који се дешава у моменту, тренутан; привремен, краткотрајан:* ~ расположење.

мо̏мента̄лно прил. *у једном моменту, за један моменат, трен, тренутно; у овом моменту, сада:* ~ заборавити; ~ одсутан.

мо́мица (мо̏мица) ж *дем. и хип. од мома; мома, девојка.*

момко̀вати, мо̀мкује̄м несвр. *живети као момак, бити момак; проводити момачке дане.*

момча̀дија ж зб. (мн. ø) *момчад (1).*

мо̏мча̄дскӣ, -ā, -ō *који се односи на момчад, који припада момчади.*

мо̀мче, -ета с (супл. мн. мо̀мчићи и момчи́ћи м; зб. им. мо̏мча̄д ж) (често хип.) *мушко дете у годинама између дечјег и младићког узраста; млад момак, младић.*

момче́нце, -ета с (мн. ø) *дем. и хип. од момче.*

мо̀мчина ж (м) (мн. ж) **а.** *аугм. од момак.* **б.** *прави, истински момак.*

мо̂мчити, -ӣм *чинити момком, облачити као момка; сматрати одраслим, зрелим младићем, момком.* ■ **~ се** *постајати момак; понашати се као одрастао, зрео младић.*

мо̀мчић, -а и **мо̀мчӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од момак.*

момчи́ћак, -ћка, **момчу́љак,** -љка и **момчу́рак,** -рка м *дем. и хип. од момчић и момче.*

момчу̀рина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од момак.*

мона́да ж грч. **1.** фил. *философски појам, различито одређиван од различитих философа, који најчешће означава најпростије, недељиво јединство.* **2.** бот. *једноћелијска животиња из класе бичара* (Flagellata), *ф.* Monadidae.

мо̀нарх, -а и **мо̀на̄рх,** -а́рха м *поглавар монархије, владар, суверен (нпр. кнез, краљ, цар и сл.).*

монархи̏зам, -зма м *систем државног уређења са монархом као поглаваром, монархија; привърженост таквом државном уређењу.*

мона̀рхија ж грч. *облик државног уређења у којем се на челу државе (обично по наследном праву) налази један владар, суверен, монарх (нпр. кнежевина, краљевина, царевина).*

мона̀рхӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на монархију, који припада монархији;* уп. монархистички.

мо̀нархиња и **мо̀на̄рхиња** ж *женска особа монарх, владарка.*

мона̀рхист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица, заступник монархизма као облика, система државног уређења.*

монархи̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на монархизам и монархисте:* монархистички кругови.

монархофаши̏зам, -зма м *монархистичко државно уређење са елементима фашизма у политичком и економском систему.*

монархофа̀шист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица, заступник монархофашизма.*

монархофаши̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на монархофашизам и монархофашисте:* ~ диктатура, ~ режим.

мо̀на̄х, -а́ха и **мо̀нах,** -а м грч. *припадник црквеног реда који живи у манастиру, калуђер;* уп. редовник.

мона̀хиња и **мо̀нахиња** ж *припадница црквеног реда која живи у манастиру, калуђерица;* уп. редовница.

мона̀хињскӣ и **мо̀нахињскӣ,** -ā, -ō *који се односи на монахиње, који припада монахињама.*

мо̀на̄шкӣ и **мо̀нашкӣ,** -ā, -ō *који се односи на монахе, који припада монасима, својствен монасима:* ~ живот, ~ завет, ~ мир, монашке обавезе.

мона́штво и **мо̀наштво** с (мн. ø) **1.** *монашки позив, монашки живот и рад, монашки начин живота; монашки однос према животу; монашки ред и учење.* **2.** *у зб. значењу: монаси.*

монголо̀ид, -и́да м *припадник расе која се одликује средњим или нижим растом, израженим костима лица, жућкастом кожом и косим положајем очију.*

монголо̀идан, -дна, -о *који се односи на монголоиде; који је као код монголоида:* монголоидна племена; ~ лице.

мо̀нде̄н, -е́на м фр. *онај који се облачи скупо и по најновијој моди, који купује скупе, луксузне помодне ствари, који се у начину живота, понашању и др. поводи за модом и луксузом;* уп. денди и помодар.

мо̀нден, -а, -о *в. мо̀нде̄нскӣ.*

мо̀нде̄нка ж *женска особа монден;* уп. помодарка.

мо̀ндено прил. *в. мо̀нде̄нски.*

мо̀нде̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на мондене, одн. монденке и монденство;* уп. помодан и помодарски: ~ живот, ~ клуб, ~ место.

мо̀нде̄нски прил. *на монденски начин, као монден.*

монде́нство с *особина онога што је монденско; монденски начин живота, монденско облачење, улепшавање, понашање и др.*

моне́та ж лат. *ковани новац; новац уопште.* • **здрава** ~ *новац који има стабилну вредност и јаку подлогу (у злату, девизним резервама, роби и др.).* ~ **за поткусуривање** *онај који или оно што служи у међусобном манипулисању, разрачунавању, нагодбама и сл.; онај који служи за завитлавање, зафркавање, потцењивање и сл.*

мо̏нета̄рнӣ, -ā, -ō *који се односи на монету, који је у вези с монетом, новчани:* ~ политика, ~ систем, ~ фонд.

мони̏зам, -зма м грч. фил. *схватање по којем се све може извести из једног јединственог принципа, из постојања само једне исконске категорије, материје или духа;* супр. дуализам.

мо̀нист(а), -е̄ м (мн. -сти) фил. *присталица, заступник монизма, монистичке философије.*

мони̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на монизам и монисте:* ~ философија.

мо̀нитор м лат. (енгл.) **1.** техн. **а.** *периферни рачунарски уређај са екраном за приказ података.* **б.** *контролни пријемник у те-*

левизијском студију на којем се проверава исправност слике. **в.** *мерни уређај за надзор неког процеса који континуирано на екрану региструје физичке величине.* **2.** техн. *оперативни систем рачунара, компјутера, програм за контролу рада рачунара.* **3.** *лице које по задатку нешто прати, посматра, контролише;* уп. посматрач (б). **4.** воj. *оклопни ратни брод плитког газа, који служи за операције уз морску обалу и на пловним рекама.*

мо̀нӣторскӣ, -ā, -ō *који се односи на монитор, на мониторе.*

моно- грч. *префиксоид којим се означава да је оно што значи други део речи једно, једино, јединствено, једноструко и сл.:* моногенеза, монодрама, монофазан и др.

мо̏ногаман и **моно̀гаман,** -мна, -о (обично одр.) *који се односи на моногамију.*

монога̀мија ж грч. **а.** *брачна веза између једног мушкарца и једне жене, једнобрачност;* супр. полигамија. **б.** *заједница са само једном женком и једним мужјаком (о животињама, птицама и др.).*

мо̏ногамно и **моно̀гамно** прил. *у моногамији:* ~ живети.

моногене́за ж грч. **1.** биол. *бесполно размножавање, самозачеће.* **2. а.** *постанак различитих појава из истог, заједничког извора, исходишта; порекло, постанак и развитак нечега из једног места.* **б.** лингв. *учење о постанку и развитку свих језика из једног језика.*

моногенѝзам, -зма м *схватање да све људске врсте потичу само од једне врсте настале на једном географском месту.*

мо̀нограм и **моно̀грам** м грч. *почетна слова имена и презимена, иницијали извезени, урезани, начињени од метала и сл., често као украс или знак власништва над неким предметом, делом одеће и др.*

моногра̀фија ж грч. *обимнији научни или стручни рад, студија (обично са грађом) посвећена једној теми, једном проблему, једној личности.*

моно̀графскӣ, -ā, -ō *који се односи на монографију:* ~ рад.

моно̀графски прил. *на монографски начин, у виду монографије:* ~ обрадити неко питање.

мо̀нōдија ж грч. муз. *једногласно певање са хармонски постављеном инструменталном пратњом (или без ње), чије је главно обележје подређеност музичке обраде тексту; уопште музичко извођење у којем једна од деоница изражајно доминира, хомофонија.*

мо̏нодрама и **монодра́ма** ж *позоришни комад у којем постоји само једна улога, који изводи само један глумац.*

моно̀кл ж фр. *округло оптичко стакло које се ставља на једно око.*

мо̏нокорд м грч. муз. *жичани инструмент са једном жицом и дрвеним резонатором.*

монокотиледо́на и **монокотилѐдона** (моноко̀тила) ж бот. *у мн.: биљке цветнице са једним клициним листићем, котиледоном, једносупнице* Monocotyledonae *(у јд.: таква биљка).*

монокрѝстāл, -а́ла м *кристално тело које се састоји из само једног кристала.*

мо̏ноксӣд м грч. хем. *оксид с једним атомом кисеоника у молекулу.*

монокулту́ра ж агр. *гајење само једне врсте усева на већој површини, обично током више година.*

монокỳлтӯрнӣ (монокȕлтӯрнӣ), -ā, -ō *који се односи на монокултуру, који је у вези с монокултуром:* ~ подручје, ~ производња.

моно̀лӣт, -и́та и **моно̀лит,** -а м грч. **а.** геол. *велики, целовит, масиван блок стене, камена, мермера и сл.* **б.** архит. *конструкциони (често и декоративни) елеменат великих размера исклесан од једног каменог блока (нпр. стуб и сл.).* **в.** *велики споменик (обелиск, кип и сл.); велико постоље, постамент за споменик.*

моно̀лӣтан и **моно̀литан,** -тна, -о **а.** *јединствен, целовит, компактан; сложан, једнодушан:* ~ организација; ~ влада. **б.** *који је у истом низу, непрекидан:* ~ колона.

моно̀лӣтно и **моно̀литно** прил. *чврсто повезано, јединствено, компактно; сложно, једнодушно.*

монолѝтнōст и **моно̀литнōст,** -ости ж *особина, својство онога што је монолитно.*

моно̀лог м грч. (уп. дијалог) **а.** поз., филм и књиж. *дуга реплика, одн. дужи говор само једног глумца на сцени, у филму и сл.; текст таквог говора у драмском делу, одн. сценарију.* **б.** *уопште дужи говор, причање, исповедање и сл. само једног лица.* **в.** *разговор са самим собом:* унутрашњи ~.

монологизи́рати, -ѝзӣрāм несвр. *говорити монолог, говорити у монологу; разговарати сам са собом.*

моно̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на монолог, својствен монологу;* уп. дијалошки.

мо̀нōм, -о́ма м грч. мат. *једночлани алгебарски израз (без чланова који се додају или одузимају).*

моно̀мāн, -а́на и **моно̀ман,** -а м *онај који болује од мономаније.*

монома̀нија ж мед. *болестан нагон, страст, склоност ка вршењу само једне, обично недозвољене радње (нпр. крађе, паљевине и др.); стална обузетост једним те истим, неком фиксидејом и сл.,* monomania.

моно̀мāнскӣ и **моно̀манскӣ,** -ā, -ō *који се односи на мономане и мономанију:* ~ страст.

мо̀нōмскӣ, -ā, -ō *који се односи на моном, који се састоји од монома:* ~ израз.

мо̏ноплāн м фр. *в. једнокрилац.*

моноплѐгија ж мед. *парализа поједине групе мишића или само једног органа (ноге или руке).*

моно̀пол (мо̏нопол) м **1.** екон. **а.** *стање на тржишту које настаје када постоји само један продавац неке робе, давалац услуга и сл. и већи број купаца, одн. корисника.* **б.** *удружење крупних произвођача неке робе ради одстрањивања међусобне конкуренције и стицања контроле у производњи, продаји, обрту и сл. неке робе на одређеном тржишту.* **в.** *искључиво право производње и продаје неке робе на тржишту.* **г.** *привредна делатност заснована на таквом праву; привредна организација која послује на основу тога права.* **2.** фиг. *искључиво право, надлежност, власт и сл. над нечим другим, у домену нечега што не спада у економију.* **3.** *врста друштвене игре у којој је циљ да се освоји што је могуће више „поседа".*

монополѝзам, -зма м *систем заснован на монополу; монопол.*

монополиза́ција ж **1.** *увођење монополског система.* **2.** *стицање искључивог права, надлежности над нечим.*

монопо̀лисати, -ишēм (монополизи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. **а.** *увести, уводити монопол у одређену привредну грану; ставити, стављати под монопол, под искључиву надлежност, власт одређену привредну грану, тржиште и сл.* **б.** фиг. *узети, узимати као искључиво право, надлежност и сл., присвојити, присвајати.*

монопо̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који има монопол над нечим.*

монополѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на монополизам и монополисте:* ~ организација, ~ систем, ~ удружење.

монополѝстички прил. *на монополистички начин, на основу монопола;* уп. монополски.

моно̀полнӣ (мо̏нополнӣ), -ā, -ō *в. монополски.*

моно̀полскӣ (мо̏нополскӣ), -ā, -ō *који се односи на монопол;* уп. монополистички: ~ положај, ~ право, ~ цена.

моносаха̀рӣд, -и́да м хем. *шећер најпростијег састава, који садржи шест угљеникових атома у ланцу (нпр. гликоза, фруктоза).*

моносила̀бичан, -чна, -о и **моносила̀бичкӣ,** -ā, -ō лингв. *в. једносложан.*

монотѐизам, -зма м грч. *религија која признаје постојање само једног бога, веровање у једног бога, једнобоштво.*

монотѐист(а), -е̄ м (мн. -сти) *онај који верује у једнога бога, једнобожац.*

монотѐистичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на монотеизам и монотеисте, једнобожачки:* ~ вера, ~ религија.

мо̏нотӣп м **1.** граф. *врста штампарске машине на којој се слова откуцавају као на писаћој машини.* **2.** слик. *в. монотипија.*

монотѝпија ж слик. *сликарска техника која се састоји у прављењу само једног отиска претходно урађене слике на некој глаткој површини (стаклу, бакру, сребру и сл.); слика израђена таквом техником.*

мо̏ното̄н (моно̀тон), -а, -о грч. **а.** *који тече, који се одвија без икаквих промена, у којем се ништа не дешава, устаљен, једноличан; који је без динамике, без живости:* ~ живот; ~ увод. **б.** *у којем нема варијација, који се понавља у истом ритму, на исти начин:* ~ бука чекића, ~ зујање вентилатора, ~ лупа точкова, ~ падање кише, ~ песма. **в.** *који је увек исти, неразноврстан, једноличан:* ~ обала, ~ равница, ~ слика (нечега).

монотȍнија ж *непостојање, одсуство промене, устаљеност, уједначеност, једноличност; душевно стање тиме изазвано, осећање празнине, досада.*

мо̏ното̄но (моно̀тоно) прил. *на монотон начин, једнолично; досадно:* ~ говорити, живети.

мо̏ното̄но̄ст (моно̀тоно̄ст), -ости ж *особина, својство онога што је монотоно, једноличност; досада; монотонија.*

мо̏нофа̄зан (моно̀фа̄зан), -зна, -о (обично одр.) техн. *који има једну фазу, једнофазни:* ~ струја.

мо̏нофто̄нг (моно̀фтонг) м грч. лингв. *једноставан, прост силабични глас, једноставан самогласник (нпр. „а“, „е“, „и“, „о“ и „у“);* уп. дифтонг.

монофтонгиза́ција ж лингв. *претварање дифтонга у монофтонг.*

моно̀хроман, -мна, -о и **монохро̀матскӣ,** -а̄, -о̄ грч. **а.** *који је једне боје, једнобојан.* **б.** физ. *који има једну одређену таласну дужину и не може се раставити на компоненте (о светлосном зраку, светлости).*

монсѝњо̄р, -о́ра м итал. *титула виших католичких достојанственика.*

монстр- фр. *као први део полусложеница са значењем: врло велики, огроман; монструозан, чудовиштан:* монстр-оркестар; монстр-држава.

монстра̀нца и **монстра̀нција** ж лат. цркв. *украшена посуда која у католичкој цркви служи за чување посвећене хостије, сакрамент.*

мо̀нструм и **мо́нструм** м лат. **а.** *наказно биће, чудовиште, наказа.* **б.** *морално деформисана, изобличена особа.*

мо̏нстрӯозан, -зна, -о **а.** *који је са великим урођеним недостацима, наказан.* **б.** *морално деформисан, изопачен; веома зао, суров (о човеку).* **в.** *својствен монструмима, неприродан, чудовиштан, свиреп, зверски:* ~ злочин, ~ лаж, ~ однос, ~ пресуда.

мо̏нстрӯозно прил. *на монструозан начин, као монструм, изопачено, неприродно; чудовишно; свирепо, зверски.*

монструо́зно̄ст, -ости ж *особина онога који је монструозан, онога што је монструозно; оно што је монструозно, монструозна ствар, појава и сл.*

мо̀нсӯн, -у́на м ар. *сезонски ветар у тропском и умереном појасу, који зими дува с копна према мору, а лети у обрнутом правцу.*

мо̀нсӯнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на монсун:* ~ ветрови, монсунске кише.

монта́жа ж фр. **1. а.** *састављање неке целине од посебних делова.* **б.** *склапање, састављање машина, апарата и сл., монтирање.* **в.** *постављање машина, апарата и сл. на место употребе; прикључивање, припремање за употребу, за рад.* **2.** филм. *одабирање и спајање снимљених филмских кадрова:* филмска ~. **3.** фиг. *лажно представљање нечега комбиновањем неистинитих или произвољно одабраних чињеница у вештачку, исконструисану целину.*

монта̀же̄р, -е́ра м (инстр. -е́ром) *онај који врши монтажу, стручњак за монтажу;* уп. монтажа (2).

мо̀нта̄жнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на монтажу:* ~ кућа, повезивање кратких монтажних слика (у филму).

монта̀фо̄нка ж *раса, пасмина крава пореклом из Монтафона у Аустрији.*

монта̀фо̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи расу, пасмину крава пореклом из Монтафона:* ~ раса.

мо̀нте̄р, -е́ра м (инстр. -е́ром) фр. *стручњак за монтажу машина, уређаја и сл.*

мо̀нте̄рница ж *просторија, радионица за монтирање, монтажу машина, апарата и сл.*

мо̀нте̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на монтере, који припада монтерима:* монтерска клешта, ~ комбинезон.

монти́рати, мо̀нтӣра̄м свр. и несвр. прел. (често у трп.) **1. а.** *склопити, склапати, саставити, састављати (машине, уређаје, апарате и сл.).* **б.** *поставити, постављати на место употребе (машине, уређаје, делове, аутомобилске гуме и др.); прикључи(ва)ти, припремити, припремати за рад (машине, уређаје, апарате и сл.).* **2.** *одабрати, одабирати и спојити, спајати снимљени филмски материјал тако да се добије жељена целина.* **3.** фиг. *комбиновати произвољно одабране чињенице или лажи, неистине у исконструисану целину ради постизања неког, обично нечасног циља.*

монтѝра̄ч, -а́ча м *алатка за монтирање:* ~ гума.

мону̏мент (мону̏менат), -нта м лат. *уметнички споменик великих димензија посвећен некој личности, догађају и сл.; споменик уопште.*

мо̏нумента̄лан, -лна, -о **1.** *који се истиче својим размерама, великим димензијама, огроман, масиван; који оставља дубок утисак својим димензијама, величином, масивношћу, изгледом и сл., импозантан, грандиозан:* ~ грађевина. **2.** *изузетно добро опремљен, луксузан:* ~ издање (неке књиге). **3. а.** *који се истиче својим обимом и значајем, квалитетом, вредношћу, садржајем и сл., изузетан, изванредан:* ~ дело. **б.** *који се одликује физичком и моралном величином, снагом, узвишеношћу и сл., величанствен:* ~ лик.

монумента̀лист(а), -е̄ м (мн. -сти) *уметник који ствара монументална дела.*

монументалѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на монументалисте, својствен монументалистима:* ~ и минијатуристичка стилизација.

мо̏нумента̄лно прил. *на монументалан начин, масивно, грандиозно, импозантно; величанствено.*

монумента́лно̄ст, -ости ж *особина онога што је монументално, онога који је монументалан, масивност, грандиозност, импозантност; величанственост.*

мо̀пед, -а и **мо̀пе̄д,** -е́да м (скраћ. од „мотор“ и „педала“) *врста лаког мотоцикла који се може покретати и педалама.*

мо̏пс м нем. (фр.) зоол. *врста малих паса велике, округле главе и затупасте њушке.*

мо̂ра и **мо́ра** ж лат. **1.** правн. *оклевање у испуњавању (дужне) обавезе.* **2.** књиж. и лингв. *ритмичка јединица за означавање дужине трајања вокала, самогласника.*

мо̀ра ж **а.** *непријатан осећај притиска и гушења који се јавља обично ноћу при лежању, у полусну и сл.* **б.** *тешко душевно стање; тегоба; потиштеност, утученост.* **в.** *притисак, тегоба.*

Мо̀рава ж **а.** *река у Србији, десна притока Дунава, Велика Морава.* **б.** *скраћени назив за Западну или Јужну Мораву, саставнице Велике Мораве.*

Мора́вац, -вца м **1.** *онај који је из Поморавља.* **2.** (моравац) **а.** *врста народног кола.* **б.** *шљунак извађен из корита Мораве.*

Мо̀ра̄вка ж **1.** *она која је из Поморавља.* **2.** (моравка) **а.** *воденица на Морави.* **б.** *раса, пасмина црних свиња средње величине,*

пореклом из Поморавља. **в.** бот. *вишеīодишња зељасīа биљка* Achillea ptarmica (Arnica Montana) *из ф.* Compositae.

мо̀ра̄вскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Мораву:* ~ долина, ~ песак.

мо̀ра̄л, -а́ла м (мн. ø) лат. **1. а.** *скуп обичаја, неписаних прописа, правила, начела, представа, схватања о доличном и недоличном, поштеном и непоштеном и сл., норме које важе у међуљудским односима у одређеној заједници и које регулишу те односе и понашање људи;* уп. етика (2). **б.** *друштвене норме о односима мушкараца и жена, о сексуалним односима који се сматрају допуштеним, одн. недопуштеним, о уздржавању од сексуалних односа; честитост схваћена као строго придржавање тих норми.* **2.** *в. етика (1).* **3.** *опште расположење, душевно стање у односу на самопоуздање, дисциплину, полет и сл. (обично у вези с неком активношћу која захтева храброст, напор, издржљивост и сл.):* висок (одличан) ~, низак ~, поколебан ~. **4.** *смисао који се изводи у односу на позитивне или негативне поступке, догађаје и сл., обично у књижевном или сл. делу, поучна поента, поука, наравоученије.* • **лаког морала** *слободног сексуалног понашања (супротног важећим друштвеним нормама, схватањима).*

мо̀ра̄лан (мо̏ра̄лан), -лна, -о **1.** (одр.) *који се односи на морал, на поштовање признатих, важећих начела, норми понашања:* ~ исправност, морални квалитети, на моралној основи, моралне особине. **2.** (одр.) *који се односи на унутрашњи живот, душевни, духовни:* ~ биће, ~ и материјална помоћ. **3.** *моралистички; морализаторски:* читати (некоме) моралне буквице, моралне тежње; ~ установа.

морали̇̏зам, -зма м **1.** фил. *филозофско учење, сагледавање друштвене проблематике човека пре свега (или искључиво) у односу на моралне, етичке вредности.* **2.** *претерана строгост при оцењивању моралности, понашања, поступака и њихово вредновање искључиво с гледишта морала, моралности.*

морали̇̏за̄тор м *онај који морализише, морализира, проповеда строго поштовање моралних норми;* уп. моралист(а) (1).

морали̇̏за̄торскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на морализаторе, на проповедање морала; моралистички:* ~ став, ~ тон.

морали̇̏зато̄рски прил. *попут морализатора, проповедајући морал, говорећи о добру и злу, моралишући.*

морали̇̏за̄торство с *морализаторски став, морализање.*

мора̀лисати, -ишӗм (морализи́рати, -и̇̏зӣра̄м) свр. и несвр. **1.** (само несвр.) *расправљати о моралу; проповедати морална начела, држати моралне поуке, придике.* **2.** *навести, наводити на поштовање моралних начела, норми, (у)чинити моралним.*

мора̀лист(а), -е̄ м (мн. -сти) фр. **1.** *онај који проповеда строго придржавање, поштовање одређених моралних начела, норми; онај који се стриктно придржава моралних начела;* уп. морализатор. **2.** *филозоф, писац и сл. који се првенствено бави проблемима морала, моралности;* уп. етичар.

морали̇̏стика ж *в. етика (1);* уп. моралка.

морали̇̏стичкӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на моралисте, на придржавање моралних норми, на схватање морала и сл.:* моралистички погледи, ~ цепидлачење. **2.** *који се односи на моралисте (2), морализаторски:* ~ књижевност, ~ тумачење.

морали̇̏стички прил. *на моралистички начин, као моралиста:* ~ реаговати.

мора̀листкиња ж *женска особа моралист(а).*

морали̇̏те̄т, -е́та м лат. (нем.) **1.** фил. *субјективно морално осећање, схватање морала, морална свест; моралност.* **2.** књиж. *средњовековна алегоријска драма у којој лица представљају врлине, пороке и сл.*

мо̀ра̄лка ж *в. етика (1);* уп. моралистика.

мо̀ра̄лно (мо̏ра̄лно) прил. **1.** *у моралном смислу, у погледу морала:* ~ препорођени, ~ пасти, ~ покварен. **2.** *духовно, душевно:* ~ патити, упропастити некога ~ и материјално.

морално- *први део придевских полусложеница који показује да је оно што означава други део сложенице у вези с моралом:* морално-дидактички, морално-педагошки, морално-политички и сл.

мора́лно̄ст, -ости ж *особина онога који је моралан, онога што је морално; схватање морала; морална вредност; морална свест; честитост, поштење.*

Мо̀рана ж мит. *богиња смрти код старих Словена.*

мо́ра̄ње с **1.** *гл. им. од морати.* **2.** *оно што се мора (учинити, прихватити и сл.); обавеза.* • **под морање, по морању** разг. *против своје воље, на силу, принудно.*

мо́рати, мо̑ра̄м (3. л. мн. мо́рајӯ) (у служби футура II мо̀радне̄м) несвр. непрел. (гл. непотпуног значења) **1.** (обично са допунским гл. у инфинитиву или у конструкцији „да" + през.) *чинити нешто из нужде, бити принуђен, присиљен, приморан, обавезан (у)чинити нешто:* морадоше отићи. **2.** (са допуном у инфинитиву или у конструкцији „да"+ през.) *требати; треба да, потребно је да, ваља (да), нужно је да:* мора се бити постојан, мора се свакако рећи. **3.** *осећати потребу, побуду, импулс да се нешто (у)чини, (у)ради.* – Мора свакој чорби да буде мирођија. **4. а.** (често безл.) *за истицање вероватноће, извесности онога што се казује допунским глаголом, допунском реченицом.* – Морало му је бити преко педесет година. **б.** *за истицање, појачавање значења допунске реченице.* – А колико је тек њих морало бити?!

мора̀то̄ријум (мора̀то̄рӣј, -ија) м лат. правн. *законски одређено одлагање извршења неке обавезе, обично у односу на рок плаћања дуга.*

мо̀рбӣдан, -дна, -о **а.** *који нагиње настраности, ненормалном, болестан, нездрав; који је ван граница нормалног, настран:* ~ осећање, ~ стремљење, ~ и бизарно. **б.** *суморан; болешљив:* ~ клонулост; ~ лепота.

морбиди̇̏те̄т, -е́та м *проценат, број болесних у односу на број здравих (на неком подручју, у одређеном броју становника) као статистички податак.*

мо̀рбӣдно прил. *на морбидан начин.*

морби́дно̄ст, -ости ж *помањкање душевног и физичког здравља, виталности, нездравост; суморна, болећива сета; настраност.*

мо̀рбиле, мо̏рбӣла̄ ж мн. и **мо̀рбили,** мо̏рбӣла̄ м мн. мед. *заразна, вирусна (обично дечја) болест с осипом, осипице,* morbilli; уп. мале богиње (под богиње).

морбили̇̏те̄т, -е́та м *в. морбидитет.*

морга̀натскӣ, -а̄, -о̄ нем. *који се односи на брак у којем је један од супружника из владарске или племићке породице, а други из обичне:* ~ брак.

мо̑ре и **мо̀ре** с **1. а.** *водено пространство, маса слане воде (за разлику од копна на Земљиној површини); веће такво пространство, понекад као покрајни део океана, мање или више окружено земљом:* Егејско ~, Јадранско ~, Средоземно ~. **б.** *јачим ветром усталасана, узбуркана морска површина, већи таласи на мору (1а).* **2.** фиг. **а.** *велико пространство нечега што подсећа на море (1); већа површина по којој се нешто пружа:* ~ кукуруза, ~ магле, ~ цвећа. **б.** *сразмерно велика количина неке течности:* ~ крви, попити море ракије, ~ суза. **в.** *уопште велики број, велика количина нечега, мноштво, обиље:* ~ питања, ~ проблема. **3.** астр. *тамна пега, мрља на површини неких планета (Марса, Месеца).* • **мртво** ~ *замрлост, неактивност, апатичност, учмалост (у некој средини).* **отворено** ~ 1) правн. *највећи део мора, океана који лежи ван приобалног морског појаса и не спада ни у чије територијалне воде.* 2) *морско пространство даље од копна, делом или потпуно без копна на хоризонту, пучина, широко море.* **слобода мора** правн. *слободна пловидба, право на риболов, полагање каблова, прелетање и сл. које важи на отвореном мору за све земље.* **територијално** ~ правн. *појас мора уз обалу неке државе који се сматра делом њене територије, територијалне воде.* **широко (дебело)** ~ *в. отворено море 2).* **бацити, бацати у море (новац)** *узалудно (по)трошити (новац) за нешто, узалудно се изложити, излагати трошку;* уп. расипати се. ~ **му је до колена** *не плаши се никаквих тешкоћа, самоуверен је.* **пасти у море** *изгубити значај, важност, снагу, пропасти.* **пре-**

ко сињег (белог) мора *далеко, врло далеко.* **све му је равно до мора** *не мучe га никакве бриге, према свему се односи равнодушно;* уп. и под Косово (изр.).

мо̏ре узв. грч. **а.** *за наглашавање, истицање истинитости, уверљивости, значаја и сл. онога што се износи у исказу.* – Радио сам, море, за пет! **б.** *за истицање категоричне заповести, захтева, става.* – Море не удри ту децу! **в.** *за подстицање, храбрење.* – Боље, море, боље!

море́на ж (обично у мн.) фр. (нем.) геол. *наслага од раздробљеног камења коју глечери нанесу, наталоже у нижим пределима.*

морѐндо м (ретко у мн. с) итал. муз. *ознака за постепено стишавање, замирање јачине тона и успоравање темпа на крају појединог става у музичком делу; тако изведен део музичке композиције.*

мо̀ре̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на морене:* ~ нанос, моренске наслаге, ~ тло.

морепло́вац, -вца м *онај који се бави пловљењем по мору; онај који плови морем испитујући, истражујући морска пространства, пределе, путеве; поморац уопште, морнар.*

морепло́вство с **1.** *пловидба морем; управљање бродом на мору, поморска навигација.* **2.** *трговина морем, превоз робе и путника морским путем као привредна грана; бродарство.*

морѐуз м геогр. *ужи део морске површине између два копна, морски теснац.*

мо̀решка ж итал. *плес, игра пореклом из Шпаније, која у традиционалним ношњама приказује борбу мачевима између две противничке групе.*

мо̏рж м зоол. (мн. -жеви) *у мн.: породица морских сисара северних поларних крајева* Odobenidae *из реда перајара* (Pinnipedia), *тешког, масивног тела, дебеле наборане коже, са горњим очњацима израслим у кљове и кратким пљоснатим ногама (у јд.: животиња из те породице):* пацифички ~, северни (обични) ~.

мо̀рија ж итал. нар. **1.** *тешка епидемија праћена умирањем великог броја људи, пошаст са помором; помор.* **2.** фиг. *напаст, невоља, недаћа, несрећа, зло.*

мо̀рина ж *таласи који преостану после ветра, олује; узбуркана, усталасана површина мора.*

мори̇̀он, -о́на м мин. *назив за кварц, кремен црне боје.*

мо̀рити, -ӣм несвр. [гл. им. мо̀ре̄ње с] **1.** *лишавати живота, убијати, усмрћивати; изазивати смрт већег броја људи, харати, пустошити (о епидемији, пошасти и сл.).* **2. а.** *изазивати физички или душевни замор, замарати, умарати; исцрпљивати, изнуривати:* ~ људе, ~ стоку. **б.** *мучити, изнуривати (глађу, жеђу).* **3. а.** *чинити да неко трпи, пати, осећа бол; мучити некога (о болести, глади и сл.).* – Мори га глад. **б.** *снажно спопадати, обузимати некога, притискати, мучити.* – Мори га чежња. **в.** *чинити неспокојним, притискати, прогонити, прогањати, мучити.* – Морила га је та неједнакост. ■ **~ се 1.** *посустајати од умора, умарати се, замарати се.* **2.** *мучити се око нечега, због нечега.*

мо̀рмо̄н, -о́на м *припадник америчке верске секте, основане тридесетих година XIX в., која је прихватила многоженство.*

мо̀рмо̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на мормоне:* ~ бискуп, ~ држава, ~ црква.

мо̀рна̄р, -а́ра м (вок. мо̏рна̄ре и -у, инстр. -а́ром и -а́рем) **1.** *члан бродске посаде почетног или нижег звања; уопште члан посаде на броду, поморац, морепловац.* **2.** *припадник ратне морнарице најнижег чина; припадник ратне морнарице уопште.*

морна̀рица ж **1.** *бродови неке земље, флота (војна, трговачка и др.) са одговарајућим установама и људством:* трговачка ~. **2.** вој. *род војске, оружане силе намењене вођењу рата, дејству на мору, језерима и рекама.*

морна̀ричкӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на морнарицу (2):* ~ музика, ~ одред, ~ пешадија, ~ служба. **б.** *који служи у морнарици (2):* ~ капетан, ~ официр.

мо̀рна̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на морнаре, који припада морнарима, који употребљавају морнари, својствен морнарима и сл.:* ~ блуза, ~ нож, ~ служба.

мо̀рна̄рски прил. *на морнарски начин, као морнари, као у морнара:* ~ обучен, ~ широких леђа.

мо̀роњ м зоол. *у мн.: породица крупних морских сисара* Dugongidae *из реда* Sirenia *(у јд.: животиња из те породице):* аустралијски ~, црвеноморски ~.

мо̀рскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на море:* ~ вода, ~ купалиште, ~ риба. **2.** *као први део двочланих ботаничких и зоолошких назива:* ~ грожђе, ~ звезда, ~ зеље, ~ змија, ~ јеж, ~ корњача, ~ мачка, ~ пас. • **~ болест** мед. *мучнина, обично праћена повраћањем, која настаје услед посебних кретања којима је тело изложено при пловидби, ређе приликом лета, вожње и сл.*

мортадѐла ж итал. *врста саламе у омоту већег обима.*

мортали̇̀те̄т, -е́та м лат. (фр.) *смртност (људи) у извесном временском периоду, обично у односу на хиљаду становника неког подручја (земље и сл.), одн. у оквиру неке социјалне категорије, скупине и сл.; умирање (људи, животиња).*

мо́ртус (мо̀ртус) прид. непром. лат. у изр. **~ пијан** разг. и шаљ. *потпуно пијан, мртав пијан.*

мо̀рузгва ж зоол. *у мн.: животиње разних, обично живих боја из рода полипа које живе у свим морима слободно или прирасле за подлогу,* Actinaria *(у јд.: таква животиња):* блештава ~, воштана ~, дружбена ~, коњска (црвена) ~.

мо̀рула ж лат. *почетни ступањ ембриона живог организма.*

мо̀руна ж зоол. *крупна, дугачка морска риба* Acipenser huso *из пор.* Acipenseridae, *која се мрести у рекама.*

мо̀руница ж *дем. од моруна.*

мо̀рунскӣ, -ā, -ō риб. *који се односи на хватање моруна, намењен лову на моруне:* морунски струкови, ~ удица.

Мо̀рфе̄ј, -е́ја и **Мо̀рфеј,** -а м грч. мит. *бог сна у грчкој митологији.* • **бацити се у Морфејево наручје (крило)** *предати се, препустити се сну, утонути у сан, заспати.*

морфе́ма ж (мо̀рфе̄м, -е́ма м) грч. лингв. *најмања несамостална језичка јединица која има форму, функцију и значење, обично мања од речи, а већа од фонеме (нпр. град-ом, глав-иц-а, у-нос-и-ти итд.).* • **везана ~** *морфема која је повезана са слободном морфемом или речју и која се не може јавити као самостална реч у реченици (нпр. <u>про</u>-пустити).* **граматичка ~** *морфема која служи за творбу облика неке речи (најчешће наставак), нпр. ку̏ћ-<u>е</u>, чи̏та̄-<u>м</u>).* **слободна ~** *морфема која се може употребити као самостална реч у реченици (нпр. <u>град</u>-ски).* **творбена ~** *морфема која служи за творбу речи (нпр. кућ-<u>ица</u>).*

мо̀рфе̄мскӣ, -ā, -ō *који се односи на морфеме:* ~ анализа речи.

мо̂рфијум (мо̂рфӣј, -ија) м грч. хем. *најважнији алкалоид опијума* ($C_{17}H_{19}O_3N+H_2O$), *који се употребљава у медицини и као опојна дрога.*

мо̂рфијумскӣ, -ā, -ō *који се односи на морфијум (који је од морфијума, испуњен морфијумом и сл.):* ~ инјекција, ~ препарат.

мо̀рфӣн, -и́на м хем. *в. морфијум.*

морфини̇̀зам, -зма м *хронично тровање организма изазвано дужим узимањем морфијума.*

морфи̇̀нист(а), -е̄ м (мн. -сти) *наркоман који се дрогира морфијумом.*

морфи̇̀нисткиња ж *женска особа морфинист(а).*

мо̀рфӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на морфин, морфијумски:* ~ дериват, ~ наркоманија.

морфо̀лог м *стручњак, одн. научник који се бави морфологијом.*

морфоло̀гија ж грч. **1.** биол. *грана биологије која изучава облик и грађу биљних и животињских организама; облички састав, грађа, структура организама.* **2.** лингв. *део граматике, грана дескриптивне лингвистике која се бави обличком структуром речи; обличка структура, систем мењања (деклинаци-*

ја, конјугација, компарација и др.) и формирања речи у неком језику. **3.** *уопште испитивање облика и грађе, састава нечега; дати облички састав, структура нечега.*

морфòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на облик, грађу, састав, склоп, структуру (организама, речи и др.):* морфолошке особине, морфолошке разлике, морфолошке сличности, морфолошке црте.

морфòлошки прил. *у морфолошком смислу, облички:* ~ диференцирани.

морфонòлошкӣ и **морфофонòлошкӣ,** -а, -о у изр. **морфонолошке (морфофонолошке) алтернације** лингв. *алтернације гласова на морфемској граници, на граници основе и граматичке или творбене морфеме (нпр. војник (ном. јд.) ~ војниче (вок. јд.) ~ војници (ном. мн.) и сл.).*

мòскōвка ж *врста пушке.*

мȍснӣ, -ā, -ō *који се односи на мост:* ~ конструкција, мосне подница, мосни стубови. • ~ **вага** *нарочита вага за теже терете.* ~ **дизалица** *врста дизалице за подизање и премештање терета у складиштима, фабричким халама и сл.*

мȍсница ж *дужа греда у конструкцији моста; брвно, греда, дебља даска уграђена у под моста.*

мòсор м геол. *издвојено, осамљено испупчење, узвишење у земљишту преостало након ерозивног дејства;* уп. испон.

мȏст, мȍста м (мн. мòстови) **1.** грађ. *грађевинска конструкција за прелаз људи, возила и др. са једне на другу страну преко реке, удолине, изнад пута, пруге и др., при чему је пролаз испод те конструкције најчешће слободан;* уп. ћуприја: бетонски ~, висећи ~, древни ~, железнички ~, камени ~, покретни ~. **2.** фиг. *оно што спаја, повезује, спона, веза; онај који повезује, који ствара, остварује контакте или посредује; средство, начин, пут којим се нешто остварује, постиже:* ~ између телесног и духовног; ~ између преговарача; саградити мостове међусобног упознавања. **3.** пом. *дужа и шира даска или неколико међусобно повезаних дасака, одн. помична платформа за укрцавање на брод и искрцавање из њега.* **4.** *хоризонтална плоха, површина на ваги за веће терете;* уп. мосна вага (под мосни). **5.** спорт. **а.** *гимнастичка фигура са телом извијеним у лук, леђима окренутим тлу, о које се опиру стопала и дланови (ређе глава).* **б.** *сличан положај рвача који, опирући се стопалима и главом и лучно извијеним телом и ногама, покушава да се ослободи противниковог захвата, одн. да избегне туш.* **6.** мед. *делимична, мања фиксирана зубна протеза, учвршћена круницама на два природна зуба.* **7.** (често у изр. **Варолијев** ~) анат. *део централног нервног система, можданa супстанца смештена испод великог мозга, између продужене мождине и малог мозга.* • **Витстонов** ~ физ. *справа за одређивање електричног отпора.* **командни ~ (заповеднички ~)** брод. *попречно надграђен део на палуби са кормиларницом и др. уређајима за управљање бродом.* **понтонски** ~ *конструкција за прелажење преко реке, канала и сл., састављена од више усидрених, учвршћених понтона.* **(по)рушити, спалити, спаљивати (све) мостове за собом (иза себе и сл.)** *потпуно прекинути, прекидати (све) везе, додире, односе с неким, с нечим, раскинути, раскидати с неким, с нечим.*

Мòстāр, -áра м *град у Херцеговини.*

Мостáрац, -рца м (ген. мн. Мòстāрāцā) *становник Мостара; онај који је из Мостара.*

мостàрина ж *такса која се плаћа(ла) за прелазак преко моста.*

Мòстāрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *становница Мостара; она која је из Мостара.*

мòстāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на Мостар, који припада мостару и сл.:* мостарске кише.

мòстина ж *аугм. и пеј. од мост (1); мост (1).*

мòстити, -ӣм несвр. [гл. им. мòшћење с] **1. а.** *ићи, прелазити преко моста, брвна и сл.; прелазити на другу страну (реке, потока, јаруге и сл.) идући мостом или по нечему што служи као прелаз преко нечега, као мост.* **б.** *скачући прелазити преко нечега (потока, јаруге и др.) и доспевати на другу страну, (пре)скакати.* **2.** фиг. *бити посредник, посредовати између некога;* уп. мост (2).

мòстӣћ, -ића и **мòстић,** -а м *дем. и хип. од мост (1).*

мȍстобрāн м **1.** *конструкција која штити стубове моста од бујице, наноса, леда и др.* **2.** воj. **а.** *мањи запоседнут простор, утврђење на непријатељској обали одакле се брани форсирање реке, извођење десанта, пребацивање или извлачење војних јединица и сл.* **б.** *утврђење (бункер и сл.) из којег се контролише и брани прилаз мосту.* **б.** *уопште неки географски објекат, топографско подручје и сл. погодно место за заштиту и пребацивање трупа на друго место.*

мȍстōвнӣ и **мȍстовскӣ,** -ā, -ō *који се односи на мост;* уп. мосни: ~ конструкција, ~ ограда, ~ стуб.

мȍсӯр м тур. **1.** *калем на који се намотава пређа, конац или сл.; такав калем са намотајем пређе, конца или сл.* **2. а.** *ледена свећа, леденица; сталагмит, сталактит и сл.* **б.** *слине које висе из носа, бале.* **в.** анат. зоол. *меснати израштај, реса која виси преко кљуна ћурке, посебно изражен код мужјака.*

мòтати, -āм несвр. **1.** *обавијати, омотавати нешто (пређу, конац и сл.) око нечега, намотавати на нешто; вити, савијати у круг (нпр. конопац), у свитак, ролну и сл. (нпр. платно).* **2. а.** *правити намотаје (на нечему), намотавати:* ~ цеви. **б.** *увијати у омот, завијати, замотавати, умотавати.* **в.** *ваљати, забољавати прстима дуван и папир (правећи цигарету), смотавати, завијати, савијати (цигару, цигарету).* **3. а.** *изводити кружне, вијугаве и сл. покрете (обично неким делом тела), покретати жустро на разне стране, окретати, вртети:* ~ језиком, ~ прстима. **б.** *премештати с места на место, превртати (нпр. комад хране по устима).* **в.** *витлати (нечим):* ветар мота једро (праменове магле). **4. а.** *терати (некога) да се креће, да трчи тамо-амо, вијати, витлати.* **б.** *покретати, повлачити (некога, нешто), обично безразложно, мувати.* **5.** фиг. **а.** *ломити, обрађивати некога да попусти, пристане на нешто и сл.* **б.** разг. *бавити се свакаквим, сумњивим пословима, мутити, петљати.* **в.** разг. *красти.* **6.** разг. *халапљиво и брзо јести:* само мота. ■ ~ **се 1.** *вити се, лелујати обавијајући се око некога, нечега (нпр. о диму).* **2. а.** *обилазити, трчати око нечега; облетати.* **б.** *тумарати, мувати се, врзмати се.* **в.** *ићи без циља, којекуда, лутати, скитати, базати.* **г.** *шуњати се, врзмати се око некога; облетати око некога (удварајући му се и сл.).* **3. а.** *кретати се тамо-амо, ковитлати се (о ветру, диму, магли и др.); окретати се укруг, вртложити се (о води).* **б.** *кривудати, вијугати (о стазама, воденим токовима и сл.).* **в.** *савијати се, склупчавати се (о змији).* **4.** фиг. (по глави, по памети и сл.) *непрестано искрсавати, јављати се у свести (о мислима, слутњама, бројкама и сл.).*

мòтел, -а и **мòтēл,** -éла м енгл. *мањи хотел, свратиште, обично поред бензинске пумпе или сервисне станице на аутопуту и сл., намењено возачима и свима који путују.*

мòтēт, -éта м итал. муз. *врста вишегласне вокалне композиције са музичком пратњом или без ње.*

мòтӣв, -ѝва м фр. **1.** псих. *оно што представља основни емотивни подстрек, унутрашњи подстицај за нечију активност, делатност, поступак и сл., главни подстицајни разлог, побуда, повод.* **2.** ум. **а.** *основни садржински и идејни елемент који карактерише уметничко дело, основна замисао, догађај, призор и др. као појединачна тема, предмет уметничке обраде.* **б.** *садржајно-тематско или наменско обележје дела.* **в.** муз. *најмања ритмички и мелодијски заокружена музичка фраза као саставни део веће целине или теме; већа тонска целина, мелодија и сл. која карактерише музичко дело или доминира у њему, одн. у појединим његовим деловима.* **3.** *уопште главни предмет, тема нечега (разговора, размишљања и сл.).* **4.** *украсни детаљ, шара, орнамент (у везу, ткању и сл.).*

мотивáција ж **1.** *изношење, навођење мотива, побуда, разлога за нешто, образложење.* **2.** *в. мотивисаност.*

мотивѝрати, -ѝвӣрāм свр. и несвр. *в. мотивисати.*

мотѝвисāн, -а, -о **1.** *који се заснива на одређеном мотиву, разлогу, који има свој узрок, повод, образложен, оправдан, објашњив:* ~ отказ. **2.** *који је последица неке унутрашње побуде, подстицаја, који је у вези са одређеним вољним поводом, подстре-*

ком, стимулисан: ~ поступак, ~ рад. **3.** лингв. у изр. ~ **реч** *реч настала од друге речи неким од творбених начина (извођењем, слагањем, префиксацијом и др.), творена реч, твореница (нпр. во̏ден < вод(а) + -ен).*

моти̏висано̄ст, -ости ж *особина онога што је мотивисано, образложено, одн. подстакнуто одређеним мотивом, мотивација.*

моти̏висати, -ишēм свр. и несвр. **1.** *навести, наводити, изнети, износити мотиве за нешто, образложити, образлагати, објаснити, објашњавати, (про)тумачити (нечим) разлоге.* **2.** *да(ва)ти унутрашњи, вољни подстрек, подстицај, стимуланс (некоме), подстаћи, подстицати, стимулисати (некога на нешто):* ~ на рад.

мо̀тӣвнӣ, -а, -о у изр. ~ **реч** лингв. *реч од које је неким од творбених поступака настала друга реч (нпр. за им. „учитељ" мотивна реч је „учити", а за им. „учитељица" мотивна реч је „учитељ").*

мо̀тӣвскӣ, -а̄, -о̄ *који је у вези с мотивом, заснован на мотиву, мотивима:* ~ основа, ~ песма, ~ рад.

мо̀тика ж (дат. -ици) **а.** *једноставна пљосната гвоздена пољопривредна, повртарска алатка, насађена на дрвену држалицу, која служи за ручно прекопавање земљишта, окопавање усева и др.* **б.** фиг. *гроб; смрт:* док нас ~ не растави. • **јести хлеб(а) без мотике** *лако живети, не радити.* **нема хлеба без мотике** *не може се ништа добити, стећи, ни нормално, пристојно живети без рада и труда.* **сејати под мотику** *сејати у кућице, врсте или бразде ископане мотиком.* **тражити (хтети) хлеба без мотике** *тражити начина да се дође до зараде, средстава за живот без много труда и рада.*

мо̀тичица ж **1.** *дем. и хип. од мотика.* **2.** *на држалицу насађена пољопривредна, повртарска алатка која има с једне стране малу мотику а с друге два гвоздена шиљка (ређе један).*

мо̏тка ж (дат. мо̏тки; ген. мн. мо̏ткӣ (мо̏та̄ка̄)) **а.** *дужи комад дрвета (обично одсечен од гране, одн. окресан, обично тања грана, танко, одсечено и скресано стабло и сл.), које служи у различите сврхе; шиба, прут, батина и сл.* **б.** спорт. *дугачка еластична шипка као лакоатлетски реквизит за скок преко високе препоне.* **в.** *јарбол за дизање и спуштање заставе; копље за које је причвршћена застава.*

мо̏ткаст, -а, -о *дугачак, издужен.*

мо̀тка̄ш, -а́ша м спорт. *атлетичар чија је дисциплина скок с мотком, скакач с мотком.*

моткѝшица ж спорт. *атлетичарка чија је дисциплина скок с мотком, скакачица с мотком.*

мо̏ткица ж *дем. и хип. од мотка;* уп. мочица.

мо̏то, мо̏та м (ретко у мн. с) итал. **а.** књиж. *посебна, индикативна мисао, изрека, пословица, цитат или сл. испред почетка неког списа, расправе, књижевног дела као наговештај његове основне идеје, побуде или опредељења.*

мото- 1. *префиксод који означава да је нешто у вези са мотором или моторним возилима уопште;* уп. мотонаутика, мотонаутички, мотоцикл и сл. **2.** *као први или други део полусложеница означава да је нешто у вези с мотоциклима, мотоциклизмом:* мото-крос, мото-трке и сл.

мото̀вилац, -ӣлца м бот. *једногодишња зељаста биљка* Valerianella Locusta *из ф.* Valerianaceae, *чији се листови користе у исхрани као салата.*

мото̀вило с *дрвена направа у облику штапа са попречном шипком на једном крају или рачвом на другом (или с рачвама на оба краја), која служи за намотавање предива.*

мо̏тодром (мото̀дром) м лат.-грч. спорт. *стаза за мотоциклистичке трке.*

мо̏то-кро̑с м енгл. спорт. *мотоциклистичка трка по терену без изграђених (асфалтних и сл.) путева.*

мотона̀утика ж лат.-грч. спорт. *вожња, одн. такмичење у вожњи моторним чамцима.*

мотона̀утичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на мотонаутику, који је у вези с мотонаутиком:* ~ клуб.

мо̀то̄р, -о́ра м лат. **1.** техн. *сложени енергетски уређај који, покретан неком енергијом (електричном, добијеном сагоревањем нафтних деривата и др.), производи механички рад за погон или покретање апарата, машина, возила и др.* **2.** *в. мотоцикл.* **3.** фиг. *главни покретач, покретачка снага; импулс.* • ~ **с(а) унутрашњим сагоревањем** *мотор чија се топлотна енергија смесе горива и ваздуха ослобађа у њему самом стварајући притисак за извођење механичког рада.*

моторбицѝкл м *возило с два точка (слично бициклу) и мотором, мотоцикл.*

моториза́ција ж **1. а.** (некога, нечега) *увођење моторних возила (у употребу, у саобраћај).* **б.** *производња, одн. саобраћај моторних возила.* **2.** зб. (мн. ø) *скуп моторних возила којима неко располаже:* непријатељска ~.

мото̀ризовати, -зујēм (моторизи́рати, -ѝзӣрам) свр. и несвр. (обично у трп.) *опремити, опремати (некога, нешто) моторним возилима:* моторизовани батаљон, моторизована пешадија. ■ ~ **се** *снабде(ва)ти се моторним возилима, стећи, стицати, набавити, набављати моторна возила.*

мото̀рика ж **1. а.** *способност, моћ кретања, покретљивост (тела, удова и сл.).* **б.** *наука која проучава функцију покрета.* **2.** муз. *непрекидан и полетан, динамичан ритмички ток у појединим ставовима музичког дела.*

мото̀рист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *радник који управља, рукује моторима (обично бродским).* **2.** *в. мотоциклиста.*

моторѝстика ж **1.** техн. *наука о моторима.* **2.** *в. мотоциклизам.*

моторѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на мотористику и мотористе.*

мото̀ричкӣ, -а̄, -о̄ **а.** *који даје импулсе нечему, покретачки, моторни:* ~ апарат. **б.** псих. *динамичан, динамички:* мотористичке представе, ~ тип (људи).

мо̀то̄рка ж разг. *моторна тестера.*

мо̀то̄рнӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који има мотор (с унутрашњим сагоревањем), који се покреће мотором, који ради помоћу мотора; уопште који се односи на мотор, који је у вези с мотором:* ~ возило, ~ тестера, ~ чамац; ~ уље. **2.** фиг. *који представља главну покретачку снагу, импулс нечега, покретачки, животворни:* ~ сила, ~ снага. **3.** мед. *који је у вези с можданим импулсима, чијим се посредством изазива покретање мишића, моторички:* моторни живци (нерви), моторни центри (у кичменој мождини).

мото̀рња̄к, -а́ка и **мото̀рња̄к,** -а м *моторни чамац или мањи брод с моторним погоном; моторни воз.*

мо̀то̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на мотор, који се тиче мотора, моторни:* ~ брзина, ~ носач, ~ снага.

моторцѝкл м *в. мотоцикл.*

мото̀рчић, -а и **мото̀рчӣћ,** -ӣћа м *дем. од мотор (1 и 2).*

мотоцѝкл м (ген. мн. -ка̄ла̄) лат.-грч. *возило са два точка и мотором (обично већим од 50* cm³*);* уп. моторбицикл и моторцикл.

мотоциклѝзам, -зма м (мн. ø) спорт. *тренирање, вежбање вожње мотоциклом и такмичење у вожњи мотоциклом као спортска грана.*

мотоцѝклист(а), -ē м (мн. -сти) *возач мотоцикла.*

мотоциклѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на мотоциклизам и мотоциклисте:* ~ трка, ~ федерација.

мо̀трика ж бот. *вишегодишња медитеранска зељаста биљка* Crithmum maritimum *из ф.* Umbelliferae, *чији су плодови слични плоду јечма.*

мо̀трилац, -иоца м *в. посматрач.*

мо̀трӣља и **мо̀трилља** ж (обично као апозиција уз им. „кула") *кула са које се врши осматрање, осматрачница.*

мо̀трити, -ӣм несвр. [гл. им. мо̀трēње с] **1. а.** *погледом пратити, посматрати, гледати (некога, нешто).* **б.** *испитивати по-*

гледом (некога, нешто); посматрањем настојати сазнати, уочити, докучити (нешто): ~ испод ока. **2. а.** *непосредним посматрањем контролисати, пазити (на некога, нешто), надгледати, надзирати.* **б.** *држати на оку, под присмотром ради утврђивања нечије лојалности, исправности и др., пратити (некога); тајно пратити, уходити (некога).* **3. а.** *обраћати пажњу (на некога, нешто) ради извођења неких закључака, доношења оцена, одлука и сл., посматрајући анализирати (некога, нешто).* **б.** *старати се, пазити да нешто буде како ваља, да одговара нечему и сл., бринути за нешто.* **4.** *тражити прилику (за нешто), настојати, трудити се; чекати, вребати (прилику).* ■ **~ се** *међусобно се гледати, посматрати се.*

мо̑ћ, мо̏ћи ж (инстр. мо̏ћи; ген. мн. мо̏ћӣ) **1. а.** *делотворна снага, утицај, дејство (нечега); јачина, ефикасност:* исцелитељска ~, ~ речи, удружене моћи; већа убојна ~. **б.** *телесна, физичка, одн. животна, духовна снага.* **2.** *радна, производна и сл. способност (неке фабрике, предузећа, одељења и сл.).* **3.** *призната, утврђена делотворна вредност, ваљаност, важност, квалификација (закона, прописа, одлука и сл.).* **4. а.** (обично у вези с гл. „имати") *право спровођења нечега, располагања нечим, одлучивања о нечему и сл.; овлашћење, пуномоћ, пуномоћје.* **б.** *снага (владања, господарења и сл.), сила, власт, ауторитет:* ~ високих достојанственика, очева ~. **5.** *обдареност, одн. способност обављања неке интелектуалне, умне или сл. радње, дар (говора, расуђивања и др.).* • **куповна ~** екон. *способност куповања заснована на новчаној или на некој другој материјалној основи.* **~ навике** *последица дужег навикавања, устаљена навика.*

мо̏ћан, -ћна, -о **1. а.** *који поседује велику војну, политичку, економску и др. моћ, силу, власт.* **б.** *који представља велику економску, индустријску, трговачку и сл. силу, снагу, снажно развијен, силан:* ~ компанија, ~ трговачка флота. **в.** *који представља врло важан, значајан, битан, пресудан елеменат; веома утицајан:* ~ утицај; ~ чинилац. **2. а.** *који се одликује великом снагом физичког дејства, снажан, силовит; ефикасан, разоран:* ~ водена струја; моћном артиљеријском ватром. **б.** *који има велики радни, производни капацитет и учинак (о машинама, техничким уређајима и др.); који има велики домет деловања, снажан (о радио и телевизијским станицама и сл.).* **в.** *масиван, чврст, постојан:* ~ запрека, моћни стубови. **г.** *физички јак, снажан, развијен:* ~ десница, ~ костур. **3.** *уопште који се по нечему посебно истиче, који се одликује неком изузетном особином (величином, допадљивошћу, раскошношћу, изражајношћу, убедљивошћу, звучношћу, продорношћу, силовитошћу и др.), изванредан:* ~ бедем велике планине, ~ лепота, дрвеће с моћним крошњама, ~ језик, ~ разлог, ~ глас, ~ уметнички темперамент. **4.** *кадар, способан (за нешто);* уп. немоћан (2).

мо̀ћи, мо̀гу, мо̏жеш (3. л. мн. мо̏гӯ; аор. мо̀гох (мо̀гадох); импф. мо̏гāх; пр. пр. мо̀гāвши) (у значењу футура II: мо̀гне̄м) несвр. непрел. **1. а.** *бити у стању, бити кадар, способан учинити, урадити нешто, имати моћи, снаге (физичке или психичке) за нешто; имати знања, вештине, способности за нешто, бити способан, оспособљен, квалификован за обављање неког посла и сл.* **б.** *бити у могућности, имати прилике за нешто; бити у околностима погодним за остварење нечега; бити у могућности и прилици видети или чути нешто.* – Сина жени кад хоћеш, а кћер удај кад можеш. Данас више не можеш чути праву народну музику. **2. а.** *располагати елементима за извођење неког закључка, доношење одлуке и др.* – Можемо се надати. **б.** *садржавати у себи елементе, основе за неку тврдњу, давати повода за веровање, увереност, тврдњу.* – Ове похвале кнезу Лазару могу припадати деведесетим годинама XIV века. **3. а.** *кад се нешто исказује, износи као евентуална или стварна могућност, вероватноћа или уверење.* – О томе би се могла написати читава књига. **б.** *у упитним реченицама, с инфинитивом глагола „бити" или неког другог глагола, када се нешто пита с недоумицом, заинтересованошћу, сумњом и сл.* – Ко би то могао знати? **в.** *кад се број нечега (најчешће година) или нека количина, величина и сл. одређује отприлике.* – Могао је имати око педесет година. **4. а.** *кад се исказује неко допуштање, кад се дозвољава; кад се допушта нешто чему се не придаје важност.* – Можете ући. Можеш ти говорити шта хоћеш. **б.** *смети, усуђивати се, допуштати себи (нешто недопустиво).* – Како можеш тако говорити о својој мајци. **5.** *бити употребљив за нешто, бити добар за неку намену, употребу.* – Месо фоке може се такође јести. **6.** *кад се износи лични став у виду предлога, сугестије или ублажене заповести некоме да нешто (у)ради.* – Могао би то и мало брже. • **како се само пожелети (замислити) може** *у највећој мери добро, најбоље што је могуће.* **колико игда може** *из све снаге; највише што (се) може.* **може бити** *није искључено, можда.* **могу мислити** 1) *кад неко жели да истакне да је нешто тако, да разуме, да верује у оно о чему је реч.* 2) *кад се оно о чему је реч нуди саговорнику с иронијом, неверицом и сл.* **може ми се** *имам могућност, у стању, у могућности, у прилици сам да учиним нешто (обично по својој вољи, по свом ћефу и сл.).* **не може бити** *није могуће, немогуће, невероватно.* **не може бити боље, горе (лепше, ружније** и сл.) *добро (лепо и сл.), одн. зло (рђаво, лоше, ружно итд.) у највећој (могућој) мери, изузетно добро (лепо и сл.), одн. зло (рђаво, лоше, ружно итд.).* **не може ми ништа** *не прети ми никаква опасност од њега, не плашим, не бојим га се.* **не ~ (очима) видети (гледати) (некога, нешто)** *осећати одвратност, мржњу (према некоме, нечему), не подносити, не трпети, мрзети (некога, нешто).* **не може се нагледати (наслушати, најести, напити и др.) (некога, нечега)** *кад хоће да се истакне како је неко много обузет, одушевљен неким, одн. нечим, жељан онога о коме је, одн. онога о чему је реч.*

мо̏ћнӣк м *онај који има велику политичку, економску, финансијску и др. моћ, власт и сл., моћан, утицајан човек.*

мо̏ћно прил. *са великом снагом; у великом степену, силно, снажно, јако.*

мо̏ћно̄ст, -ости ж геол. *дебљина рудног, минералног или уопште земљишног слоја.*

мофѐта ж геол. *извор на вулканском терену из којег избија угљен-диоксид, одн. угљена киселина.*

мо̀хер м енгл. *длака, вуна ангорске козе; тканина, штоф од те длаке.*

Мохика́нац, -нца м *припадник изумрлог северноамеричког индијанског племена.* • **последњи ~** *последњи, преостали представник или један од ретких преосталих представника неке групе, покрета, правца и сл.*

мо̀ција и **мо̑ција** ж лат. лингв. *својство обележавања рода посебним наставцима или суфиксима (нпр. радник : радница).*

мо́ча ж **а.** *мастан талог који остане после печења или пржења меса.* **б.** *комад хлеба, пециво умочено у такву или сл. масноћу.*

мо̀чвара ж **а.** *земљиште натопљено или прекривено водом, устајалим барама и обрасло барским биљем, бараштина.* **б.** фиг. *стање без духовне активности, учмалост, запарложеност, мртвило, жабокречина.*

мо̀чва̄ран, -рна, -о **а.** *прекривен барушштинама, баровит, подбаран; расквашен, блатњав, каљужан (о земљишту).* **б.** фиг. *запарложен, учмао.*

мочва̀рица и **мо̀чварица** ж зоол. *у мн.: птице из реда* Grallatores *које живе у мочварним пределима (у јд.: птица из тога реда).*

мо̀чва̄рка ж бот. *врста ниске биљке* Litorella uniflora.

мо̏чва̄рно̄ст и **мочва́рно̄ст,** -ости ж *особина, стање онога што је мочварно.*

мо̀чва̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на мочвару; мочваран:* мочварске биљке; ~ предео.

мочва̀руша ж зоол. *в. мочварица.*

мо̀чевина ж *в. тинктура.*

мо̀чило с **1.** *место на потоку, реци или стајаћој води где се мочи, кисели, потапа конопља или лан; водени резервоар који служи или који је погодан за то.* **2.** хем. *средство чији се раствор употребљава за мочење нечега; раствор или уопште течност која служи за мочење.*

мо̀чити, -ӣм несвр. прел. [гл. им. мо̀че̄ње с] **1.** *држати или остављати нешто (нпр. лан, конопљу, семенке и др.) у води или некој другој течности да се раскваси, размекша, киселити.* **2.** *чинити мокрим, квасити; чинити расквашеним, блатњавим.* **3.** *умакати, урањати делимично или потпуно у неку течну или*

йолуйечну майерију: ~ хлеб. ■ ~ **се 1.** *сйајайи у води, найайайи се водом, йосйајайи раскватен, киселийи се.* **2.** *квасийи се.*

мо̏чица ж *дем. од мойка;* уп. моткица.

мо̀чуга ж **1. а.** (обично у експр. изражавању) *мойка, йојаїа, байина.* **б.** *шйай.* **2.** *ударац мочуїом (1) (у байињању, йелесном кажњавању).*

мо̏шак, -шка м *в. мошус.*

моше́ја ж нем. *џамија.*

мо̏шкавац, -а̄вца м зоол. **а.** *у мн.: азијски сисари сродни јеленима* Moschinae, *йреживари без роїова, чији мужјаци имају на йрбуху жлезду која лучи мошус (б) (у јд.: йакав йреживар).* **б.** (обично с одредбом „прави") *најйознайија живойиња из йе їруйе* Moschus moschiferus, *бизам.*

мо̀шкатнӣ, -а̄, -о̄ у изр. ~ **бик** *в. бизамско їовече (йод їовече).*

мо̏шнице ж мн. (ретко јд.) анат. *в. мошњице.*

мо̏шње ж мн. (ретко јд.) анат. *кеса са семеним жлездама код човека и друїих сисара (мужјака),* scrotum.

мо̏шњице ж мн. (ретко јд.) анат. *дем. од мошње; мошње.*

мо̑шт м нем. (тал.) *нейреврео сок од їрожђа, кайкад и од некоїа друїоїа зрелої воћа, шира, масй.*

мошта̀ница ж **1.** *брвно, даска или нека йримийивна (обично дрвена) консйрукција која служи као мосй, за йрелаз йреко воде, јаруїе и сл.;* уп. платица. **2.** *йојединa їреда у консйрукцији мосйа;* уп. мосница.

мо̏шти, мо̀штијӯ (мо̀штӣ) ж мн. сткњ. *йосмрйни осйаци некоїа свеца:* свете ~.

мо́шус м санскрт **а.** зоол. *в. мошкавац (б).* **б.** *миришљава майерија коју луче мошкавци и мошкайни бикови; вешйачка майерија сличноїмириса.*

мра̂в м (ген. мн. мра́ва̄) **1.** зоол. *у мн.: йородица инсекайа* Formicidae *из реда ойнокрилаца (обухвайа неколико хиљада врсйа), који живе у заједници с орїанизованом йоделом рада (у јд.: инсекй из йе йородице):* велики шумски (големи) ~, дебелоглави ~, жути ~, крвави ~, ливадни ~, ~ семенар, мрки ~, руси ~, црвени ~, црни ~. **2.** мн. *в. мравак (2).* • **бели мрави** зоол. *в. йермийи.* **као жути мрави 1) настрадати (награбусити** и сл.) *йроћи, йровесйи се врло лоше, рђаво, многo, йойиуно насйрадайи.* 2) **(по)клати се ((за)крвити се** и сл.) *жесйоко се обрачуна(ва)йи, (йо)йући, (йо)свађайи и сл.*

мра́вак, -вка и **мра́вац,** -вца м **1. а.** *дем. и хий. од мрав (1); мрав (1);* **б.** фиг. *мало, слабо, нејако биће.* **2.** мн. *жмарци, йрнци.*

мра̀вињāк м **а.** *мравље сйаниште, мравља насеобина.* **б.** фиг. *мношйво нечеїа (најчешће људи) у йокрейу, комешању.* **в.** фиг. *месйо, йросйор, зїрада, усйанова и сл. їде живи, борави или ради мношйво људи; кућица, дом, боравиште.*

мрави̏њати, -а̄м несвр. *крейайи се слично мравима, їмизайи, милейи.*

мра̀вӣћ, -и́ћа и **мра̀вић,** -а м *дем. и хий. од мрав (1).*

мра̏вљӣ (мра̀вљӣ), -а̄, -е̄ *који се односи на мраве, који је у вези с мравима, који је као код мрава:* ~ живот, ~ корак. • ~ **киселина** *орїанска киселина* (HCOOH), *најједносйавнија, нижа, масна киселина.*

мраво̀јед и **мра̏војед** м зоол. **а.** *јужноамерички сисар који се храни мравима и йермийима* Myrmecophaga tridactsla. **б.** *у мн.: йородица сисара* Myrmecophagidae, *у коју йоред мравоједа (а) сйадају и двойрсйи и чейворойрсйи мравојед (у јд.: сисар из йе йородице).*

мраволо̀вац и **мраволо́вац,** -о́вца м зоол. *в. мрављи лав (йод лав).*

мраву́љак, -љка м *дем. и хий. од мрав (1):* уп. мравак.

мра́вци *в. мравак (2).*

мра̏з м (инстр. -ом; мн. -еви (-ови)) **1. а.** *хладно време са йемйерайуром исйод 0° Целзијусових; велика хладноћа, сйуден.* **2.** *смрзнуйа роса или влаїа, слој ледених крисйала који се хвайа йо земљи и разним йредмейима у облику слане, иња и сл.* **3.** фиг. *осећај језе, сйрейње, сйраха и сл.* **4.** фиг. *нейовољне околносйи, йешкоће, невоље, недаће и сл.* • **пао му (паде му итд.)** ~ **на образ** *йосйидео се (йосйиде се и сл.).*

мра̏зан, -зна, -о *врло хладан, сйуден, леден:* ~ јануарско јутро. **б.** *слеђен, смрзнуй; йокривен сланом, ињем и сл.;* уп. мраз (2).

мра̏зити, -ӣм несвр. [гл. им. мра̏же̄ње с] **а.** *чинийи, насйојайи да неко йосйане омрзнуй, мрзак некоме, кудийи, клевейайи.* **б.** *изазивайи међусобну мржњу, уносийи раздор, завађайи.* ■ ~ **се** *долазийи у међусобну омразу, кварийи односе с неким, завађайи се.*

мра̀зӣћ, -и́ћа и **мра̀зић,** -а м *дем. од мраз; слаб мраз.*

мра̏зӣште с *месйо нарочийо йодложно мразевима (йролећним и јесењим).*

мра̏зно прил. *као мраз; као на мразу.*

мра̏зовац, -о̄вца м **1.** бот. *зељасйа ливадска и йашњачка биљка* Colchicum autumnale, *из чијих се семенки добија ойровни алкалоид.* **2.** зоол. **а.** (обично с одредбом „велики") *врсйа лейиира* Hibernia defoliaria *из йор.* Geometridae. **б.** (обично с одредбом „мали") *врсйа сивоїлейийирића* Cheimatobia brumata *из. йор.* Geometridae.

мразо̀вит, -а, -о *који обилује мразевима; врло хладан, мразан, леден:* мразовите зиме; ~ јутарњи ваздух.

мра̏зо̄внӣк и **мра̏зовнӣк** м бот. *в. мразовац (1).*

мра̂к м (ретко у мн.: мра́кови (мра̂ци)) **1. а.** *одсусйво свейлосйи, сйање без свейлосйи, йама, йомрчина; йаман, неосвейљен йросйор, йросйор без свейлосйи:* мркли (дебели) ~; бити у мраку, изићи из мрака. **б.** *крај дана, време кад несйаје дневне свейлосйи; вечерња, одн. ноћна йама:* радити до мрака, стићи у сами мрак. **в.** риб. *йериод у месецу када су ноћи, мрачне, без месечине, време између два йуна месеца.* **2.** фиг. **а.** *мрачњашйво, назадњашйво, йревласй недемокрайских, неслободоумних, назадних и сл. снаїа и идеја.* **б.** *духовна и кулйурна, цивилизацијска заосйалосй, нейросвећеносй, изосйанак духовноїцивилизацијскоїнайрейка, развоја.* **в.** (понекад у конструкцији: ~ **заборава** и сл.) *незнаносй, нейознайосй, заборав, заборављеносй:* извадити, извући из мрака, потонути у мрак, да (не) покрије мрак заборава. **3.** фиг. **а.** *йуробно, мрачно расйоложење, црне мисли, йуїа, йойишйеносй:* у души ми мрак. **б.** *йомућеносй, замућеносй, замаїљеносй (свесйи, вида); одсусйво йрисебносйи, владања собом:* пао ми (навукао ми се) ~ на очи, хвата му се ~ пред очима. • **вечни** ~ *їроб, рака; смрй.* **лутати (пипати) по мраку (мраком)** *йешко се сналазийи у некој сийуацији (збоїнезнања, нейознавања чињеница, околносйи и др.).* **први мрак** *йочейак смркавања йосле заласка сунца, насйајање ноћи, сумрак, сутон.* **прогутао га (појео га** и сл.) ~ *нема їа више, убијен је йойајно, несйао је.*

мра̏мо̄р, -ора м лат. **а.** *мермер.* **б.** *камен уойшйе, сйена; лийица.*

мра̏мо̄ран, -рна, -о (обично одр.) **1.** *који је од мрамора, који се односи на мрамор, мермерни:* мраморни стуб, мраморне степенице. **2.** фиг. **а.** *који йо облику или боји йодсећа на мрамор, мермер; једар, сйамен:* ~ лице, ~ чело; мраморна плећа. **б.** *хладан, сйуден као мрамор:* ~ пољубац, ~ хладноћа срца.

мра̏мора́ст, -а, -о *који йо боји личи на мрамор, који има сивкасйе йеїе.*

мра̏морасто прил. *као мрамор, йойуй мрамора;* уп. мраморно: ~ обојен.

мра̏мо̄рје с (мн. ø) *зб. им. од мрамор (1); сйење, камење.*

мра̏мо̄рно прил. *као мрамор, у нијанси мрамора;* уп. мраморасто.

Мра̀тинда̄н м *хришћански йразник йосвећен св. Марйину (код йравославних и св. Сйефану Дечанском), који се йразнује 24. (код кайолика 11) новембра.*

Мра̀тӣнци, -ина̄ца̄ м мн. етн. *време око Мрайиндана за које су везани неки народни обичаји и веровања.*

Мра̀тиња̄дан м *в. Мрайиндан.*

мра́чак, -чка м *дем. и хип. од мрак (1).*

мра̑чан и **мра́чан,** -чна, -о **1. а.** *у којем, током којег има мало светлости (сунчеве, одн. месечеве):* мрачни кратки дани, мрачне ноћи. **б.** *који није испуњен светлошћу, неосветљен или слабо осветљен:* ~ просторија, ~ тамница. **в.** *који нема одсјаја, на који не пада или се не примећује да пада светлост; који је загасите, тамне боје, црн, мрк, таман; загасит:* мрачни бедеми, ~ здање; мрачни облаци; у мрачној боји. **2. а.** *пун неправде, насиља, зла и свега што спречава нормалан живот и напредак, у којем нема слободе, демократије, правде, напретка и сл.:* ~ доба турске владавине, ~ време окупације, ~ период. **б.** *који представља носиоца, виновника таквог стања; својствен носиоцима, виновницима таквог стања:* мрачне силе, мрачне снаге; мрачни интереси, мрачне тежње. **в.** *негативан уопште (зао, рђав, лош, гадан, опак и сл.):* ~ злочинац, мрачни људски нагони за уништавање, ~ порок, ~ репутација. **г.** *непросвећен, учмао, заостао; анахроничан, назадан (у културном, цивилизацијском смислу):* мрачне душе, ~ живот; мрачне традиције. **3.** *нејасан, мутан, нерасветљен, недовољно познат:* из мрачне историје (прошлости и сл.), ~ представа. **4. а.** *лоше расположен, обузет невеселим мислима, смркнут.* **б.** *тежак, суморан, туробан, црн (о нечијем расположењу, мислима и сл.).* **в.** *у којем нема ведрине, радости, оптимизма, невесео, песимистичан, црн:* мрачне књиге (песме и сл.), мрачни филмови. **г.** *тужан, чемеран, јадан, бедан, несрећан:* ~ судбина. **д.** *претећи, прек (о погледу).*

мра́чити, мра̑чӣм несвр. [гл. им. мра́чēње с] **1. а.** *обавијати, испуњавати мраком, тамом, чинити мрачним, тамним.* – Лак облачак мрачи вече сјајно. **б.** *чинити тмурним, смркнути, мргодити; чинити тужним, невеселим:* ~ лице. **в.** *доводити у стање помућености, смањене духовне прибраности, присебности и сл., помућивати:* ~ памет (свест и сл.). ■ **~ се 1. а.** безл. *падати (о мраку), смркавати се (уопште); овладавати неким простором (о мраку, тами), смркавати се (у оквиру неког простора).* **б.** (са субјектом: дан, вече, ноћ) *гасити се, нестајати (о дану); спуштати се, овладавати (о вечери), постајати мрачнији; ширити се, распростирати се (о ноћи).* **в.** *испуњавати се мраком, постајати мрачан, неосветљен (о неком простору); добијати мрачан, таман изглед, постајати таман, црн, мрачан:* мрачи се шума; мрачи се видик. **2.** *постајати смркнут, тмуран, мргодити се, мрштити се (о нечијем лику, лицу, челу или о некој особи); тонути у лоше расположење, губити веселост, ведрину.* **3.** (са логичким субјектом у дативу, без допуне или са допуном „у глави", „пред очима" и сл., безл., или са граматичким субјектом „свест", „мисао", „памет" и сл.) *западати у несвестицу, вртоглавицу, обневиделост или уопште у стање смањене присебности, духовне прибраности, способности јасног мишљења, посматрања, владања собом и сл.*

мра̑чно прил. **1.** *кад се указује да је мрак, да влада мрак (уопште или на неком простору):* овде је ~. **2.** *на мрачан начин, мрко, смркнуто, туробно, нејасно и сл.:* ~ погледати, ~ зурити испред себе.

мра́чнōст, -ости ж *особина оног што је мрачно; мрак, тама.*

мра̑чња̄к м *човек мрачних, назадних, несавремених назора, скучених видика и сл.;* уп. назадњак.

мра́чњача ж зоол. *у мн.: инсекти тврдокрилци из пор.* Tenebrionidae, *врло тврдог и обично црног тела (у јд.: такав тврдокрилац).*

мра̑чња̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на мрачњаке, својствен мрачњацима:* ~ дух, ~ став, мрачњачке теорије.

мра̑чња̄чки прил. *на мрачњачки начин, као мрачњак.*

мра̑чња̄штво с *оно што је својствено мрачњацима, мрачњачке идеје, поступци и сл.*

мр̏ва ж **1.** *ситан делић хлеба или друге чвршће дробљиве хране (нпр. сира).* **2. а.** *ситна честица или врло мала количина неке друге трошне, уситњене и сл. материје:* ~ дувана. **б.** *уопште мала количина, делић нечега, трунка:* ~ доброте, без мрве талента.

мр̏васт, -а, -о *који се лако мрви, трошан, дробљив; који је у мрвама;* уп. мрвичаст.

мр̏вити, -ӣм несвр. [гл. им. мр̏вљēње с] **1. а.** *претварати у мрве, ситнити, дробити:* ~ хлеб. **б.** *ломити; гњечити, газити:* ~ кости; тенк је мрвио људе. **2.** фиг. **а.** *разбијати, уништавати оружјем, силом и сл.* **б.** *тешко притискивати, мучити, исцрпљивати, изнуривати; уништавати, сатирати уопште.* ■ **~ се 1. а.** *претварати се у мрве, ситне делиће, дробити се, трошити се, уситњавати се.* **б.** *осипати се, ронити се; распадати се, уситњавати се.* **2.** фиг. *ломити се, пропадати, бивати уништен.*

мр̏вица ж *дем. од мрва.*

мрви́чак, -чка м *у дем. значењу: мрва;* уп. мрвица.

мр̏вичаст, -а, -о *који се лако мрви, трошан, дробљив; који је у мрвицама;* уп. мрваст.

мр̏вка ж **а.** *в. мрва.* **б.** *в. мрвица.*

мр̏года ж (м) (мн. ж) *мргодна, зловољна, мрзовољна или смркнута, намргођена особа.*

мр̏годан (мр̀годан), -дна, -о **а.** *намргођен, намрштен, смркнут, натмурен, зловољан.* **б.** *који је мрзовољне, тешке ћуди, нарави.* **в.** *који одаје, показује мрзовољу, зловољу:* ~ изглед, ~ поглед.

мр̏годаст (мр̀годаст), -а, -о *у дем. значењу: мргодан; мргодан уопште.*

мр̀годити и **мр̏годити,** -ӣм несвр. [гл. им. мр̀гођење и мр̏гођēње с] *набирати, мрштити (обрве, чело, лице) у незадовољству, нерасположењу, љутини и сл.* ■ **~ се 1.** *постајати смркнут, натмурен, мргодан, набирати чело, обрве, изражавајући зловољу, нерасположење, незадовољство, љутњу и сл., намрштити се; испољавати љутњу, нерасположење према некоме или нечему.* **2.** фиг. *постајати таман, мрачан, тмуран, прекривати се тамним облацима (о небу), одн. постајати узбуркан (о мору).*

мр̏годно (мр̀годно) прил. *мргодећи се, смркнуто, мрко, зловољно; натуштено, тмурно.*

мр̏годнōст (мр̀годнōст), -ости ж *стање или особина оног који је мргодан, оног што је мргодно, намргођеност; нерасположење, зловоља.*

мр̏гӯд м *онај који је мргодан, смркнут, зловољан; онај који је тешке, мрзовољне нарави.*

мр̏дати, -ам несвр. **1. а.** (нечим, обично делом тела) *чинити мање покрете, мицати:* ~ брковима, ~ главом, ~ ногама, ~ раменима, ~ репом. **б.** (нешто) *помало покретати, помицати тамо-амо; премештати, помицати.* **2.** *покретати се, мицати се, мрдати се (о деловима тела, предметима и др.); покретима показивати знаке живота, испољавати способност кретања, деловања (о живим бићима и у персонификацији).* **3.** (обично у негацији) **а.** *правити покрете, покретати делове тела, мешкољити се, окретати се и сл., мрдати се.* **б.** *померати се с места, премештати се; помицати се напред, кретати се:* не ~ са места. **в.** *напредовати (у развоју, расту, стасавању и сл.), расти, развијати се.* **4.** фиг. *изврдавати.* ■ **~ се а.** *мицати се, покретати се;* уп. мрдати (2). **б.** *правити покрете, окретати се, мешкољити се, врпољити се;* уп. мрдати (3а). **в.** *кретати, полазити некуд; померати се с места, напуштати неко место;* уп. мрдати (3б).

мр̏днути, -днēм свр. **1.** *свр. према мрдати.* **2. а.** (обично у негацији) фиг. *одупрети се нечему, реаговати на нешто, предузети било шта.* – Што глупљи и примитивнији народ, тим је лакше стезати га да н е мрдне. **б.** (обично у императиву) *показати неку активност, предузимљивост, живост, покренути се; почети нешто радити, брже, живље, жустрије.* ■ **~ се** *свр. према мрдати се.* • **~ прстом (репом)** (обично у негацији) *учинити, предузети нешто, потрудити се око нечега макар мало.* **не ~ ни увом** *не показати ни најмање узбуђења, узнемирености и сл., не трепнути.*

мре̏жа ж (ген. мн. мре̂жа̄) **1.** *назив за разне направе, предмете од, најчешће, геометријски правилно испреплетених, изукрштаних нити или сл., обично с једнаким окцима.* **а.** *направа за риболов, обично с конопцима око ивица (или на две наспрамне ивице).* **б.** *направа с дршком и изукрштаним нитима*

на обручу којом се хватају лептири. **в.** *направа слична торби с две ручке за ношење намирница и сл.;* уп. зембиљ. **г.** *рупичаста, мрежаста марама којом се, обично приликом спавања, прекрива коса, штити фризура.* **д.** *рупичаст, мрежаст прекривач којим пчелар штити лице, главу и врат од уједа пчела.* **ђ.** *висећа лежаљка од испреплетених дебљих нити, мрежаста висаљка.* **е.** спорт. *застор на голу у фудбалу, рукомету, ватерполу и сл. спортовима у којем се зауставља лопта кад се постигне погодак; преграда, чија је висина различита у различитим спортовима, преко које се пребацује лопта и која дели игралиште (у одбојци, тенису, бадминтону и сл.) на две половине.* **ж.** *уопште предмет или направа састављена (у целини или претежно) од изукрштаних нити, жица, решетака и сл. различите намене (нпр. за задржавање отпадака на улазу у одводне цеви).* **2.** *зракасто, у концентричним многоуглозима или сл. изукрштане нити паучине, у које се хватају инсекти:* паукова ~. **3.** фиг. *клопка, замка; оно што спутава, ограничава нечију слободу:* пасти у нечију мрежу, хватати у мреже сопствених лажи. **4. а.** *оно што изгледом подсећа на изукрштане, испреплетене нити, оно што по структури представља сплет изукрштаних, испреплетаних линија:* ~ ровова, ~ улица, ~ ходника. **б.** *разгранат сплет мањих крвних судова; шара на кожи коју чине видљиви крвни судови.* **в.** геогр. и астр. *сплет подневака и упоредника на географској или астрономској карти, на глобусу и сл.* **г.** мат. *систем геометријских ликова добијен довођењем свих површина које ограничавају неко геометријско тело у исту раван.* **д.** *геометријски правилно изукрштане линије у свесци, књизи и сл.* **5. а.** *систем међусобно повезаних уређаја, инсталација, одн. комуникационих, саобраћајних и других веза разгранатих у разним, обично изукрштаним правцима:* водоводна ~, друмска ~, електрична ~, железничка ~, компјутерска ~ и сл. **б.** *раширен, разгранат систем установа, предузећа и сл. истоврсне делатности:* дистрибутивна ~, биоскопска ~, књижарска ~, школска ~ и сл. **в.** *систем учесника у нечему, извршилаца нечега, организовано људство које врши одређену делатност на неком подручју:* дописничка ~, ~ јатака, обавештајна ~ и сл. • **(с)плести, заплести, заплитати, разапети, разапињати, (ис)прести** и сл. **мрежу** *припремити, припремати некоме неку замку, клопку; разним смишљеним поступцима, лукавствима и сл. намамити, намамљивати некога, придобити, придобијати, потчинити, потчињавати и сл. некога;* уп. мрежа (3).

мрѐжанӣ, -ā, -ō *који се односи на мрежу, који је од мреже;* уп. мрежни: ~ застирка, ~ крлетка.

мрѐжāр м *рибар који лови рибу мрежом.*

мрѐжāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на мрежаре и риболов мрежом:* ~ риболов.

мрѐжаст, -а, -о *који је у виду мреже или као мрежа, сличан мрежи:* ~ тканина, ~ ткиво, ~ шал.

мрѐжасто прил. *у виду мреже, попут мреже, слично мрежи:* гранати се ~, ~ исплетен, ~ укрштени.

мрѐжати, -āм несвр. *правити, плести мрежу.* ■ **~ се** *распростирати се, ширити се, гранати се попут мреже, у изукрштаним правцима, мрежити се.*

мрѐжити, -ӣм несвр. [гл. им. мрѐжēње с] *застирати, прекривати, испуњавати, шарати и сл. нечим мрежастим.* ■ **~ се 1.** *ширити се, распростирати се као мрежа, попут мреже; добијати вид, стварати утисак мреже, копрене.* **2.** *застирати се, прекривати се, превлачити се привидном мрежом, копреном (о очима).*

мрѐжица ж **1. а.** *дем. и хип. од мрежа;* уп. мрежа (1а, 3 и 4). **б.** спорт. *мала мрежа која попречно дели стонотениски сто на два дела, а преко које се пребацује лоптица.* **2.** *мрежасти, обично метални део на електричном апарату за бријање.* **3.** анат. *в. мрежњача;* уп. мрежница.

мрѐжичнӣ, -ā, -ō *који се односи на мрежицу (3):* мрежични осећаји, мрежичне тачке.

мрѐжнӣ, -ā, -ō *који се односи на мрежу;* уп. мрежани: ~ лов, ~ њихаљка.

мрѐжница ж анат. *в. мрежњача;* уп. мрежица (2).

мре́жњача ж анат. *део ока, трећа, унутрашња опна очне јабучице, која прима светлосне надражаје,* retina.

мрежокри́лац, -лца и **мрежо̀крилац,** -ӣлца м зоол. *у мн.: ред или надред инсеката* Neuropteroidea, *са два пара крила у којима се види мрежасти сплет жилица (у јд.: такав инсект).*

мре̑на[1] ж зоол. *слатководна, претежно речна рибаваљкастог тела маслинастозелене боје* Barbus barbus (B. fluviatilis) *из пор.* Cyprinidae, *с два пара бркова.*

мре̑на[2] ж **1.** мед. **а.** *обољење очију праћено замућењем очног сочива, сива мрена, катаракт,* cataracta. **б.** *уопште оштећење вида праћено беличастом, жућкастом и сл. скрамицом на предњем делу ока; таква скрамица.* **2.** фиг. *в. копрена (2).* • **зелена ~** мед. *в. глауком.* **пала му ~ на очи** *заслепљен је јаким осећањем, изгубио је памет, присебност, не влада собом, пао му мрак на очи;* уп. пала му магла на очи. **пала му је ~ с очију** *ослободио се заблуде, заслепљености, открила му се истина, стварно стање, прогледао је.* **скинути (дићи) мрену с очију (некоме)** *ослободити некога заблуде, заслепљености, открити му истину, стварно стање.* **сива ~** мед. *в. мрена*[1] *(1а).*

мре̑ница ж *дем. од мрена*[1].

мре̑ст јек. **мрӣјест** м (ж) **1.** *бацање, полагање икре, мрешћење.* **2.** *икра, јаја и друге расплодне излучевине риба и неких других животиња које се легу у води.*

мре̑стилӣште с *место у реци, језеру и сл. често посебно уређено и ограђено, где се риба мрести.*

мре́стити се, мре̑стӣм се јек. **мриjѐстити се,** мрӣјестӣм се несвр. *полагати икру, мрест (о женки), одн. избацивати млеч (о мужјаку рибе); размножавати се, оплођавати се, лећи се (о рибама).*

мре́ти (мре̑ти) јек. **мриjѐти** (мрӣјети), мре̑м несвр. [гл. им. мре́ње јек. мријење с] **1. а.** *престајати живети, губити живот, умирати.* **б.** (за некога, за нешто) *жртвовати, давати живот, гинути:* за слободу ~. **2.** фиг. **а.** (за неким, нечим) *бити потпуно обузет љубављу према некоме или нечему, чежњом, преданошћу; замирати, обамирати, премирати, трнути (од страха, јаког узбуђења и сл.).* **б.** песн. *сушити се, венути, сахнути (о цвећу, биљу):* на твојем столу мој каранфил мре. **в.** (обично песн.) *престајати светлети, гасити се, нестајати (о светлости, сунцу, звездама и сл.).* **г.** *утишавати се, замирати, постајати нечујан (о гласу, песми, шумору и сл.).* • **нити живи, нити мре** *каже се када је неко дуже времена тешко болестан или је у тешком, бедном материјалном положају и сл.*

мре̏шка ж (ген. мн. -кӣ) **1.** *набор на воденој површини, таласић; уопште набор, неравнина, мрежаста шара и сл. на некој површини.* **2.** *бора, набор на лицу, на кожи.*

мре̏шкав, -а, -о *који има мрешке, наборе, одн. боре, наборан.*

мре̏шкаст, -а, -о **а.** *в. мрежаст.* **б.** *в. мрешкав.*

мре̏шкати, -āм несвр. **1.** *правити мрешке, наборе, таласиће, лагано набирати, благо таласати (водену површину).* **2.** *набирати, мрштити (чело, нос и сл.) и негодовању, незадовољству и сл.* ■ **~ се 1. а.** *прекривати се ситним наборима, таласићима, набирати се, благо се таласати (о воденој површини).* **б.** фиг. *благо се таласати (нпр. о пшеници); треперети, подрхтавати (о светлости).* **2.** *прекривати се борама, борати се, набирати се (о лицу, кожи и сл.); појављивати се на лицу, на кожи у виду мрешки, бразда (о борама и сл.).*

мр̀жња ж (ген. мн. мр̀жњӣ (мр̀жња̄)) *осећање непријатељства, јаке одбојности, нетрпељивости, антипатије (према некоме или нечему).*

мр̑зак, мр̑ска, -о (комп. мр̀скијӣ) **1. а.** *који код некога побуђује, изазива осећање мржње, одбојности, антипатије, непријатељства; омрзнут, омражен (обично о људима).* **б.** *који се нерадо прихвата, непријатан, неугодан, непожељан, немио; који се тешко подноси, према којем се осећа одбојност, одвратност:* није му ~ ракија; ~ старост. **2.** *који заслужује моралну осуду, гнушање, презир, гнусан, одвратан:* ~ политика. **3.** *који изражава мржњу, непријатељски (о погледу, речима и сл.); врло нерасположен, потиштен, мрачан, мрзовољан (о људима).*

мр̑зан, -зна, -о (некоме) *којег, одн. који неко мрзи, према којем осећа одбојност, непријатељство, мржњу;* уп. мрзак (1).

мр̑зао, -зла, -ло (обично одр.) **1. а.** *смрзнут, промрзнут; који мрзне, врло хладан, студен, леден:* мрзли снег, мрзла церовина; мрзли ветар, мрзла вода. **б.** *в. промрзао;* уп. прозебао. **2.** фиг. **а.** *лишен сваке топлине, осећајности, хладан, леден.* – Мрзле су ваше душе. **б.** *који леди дух, који изазива језу, ужас, стравичан:* мрзла страва, мрзли страх.

мр́зети јек. **мр́зјети,** -зим несвр. **1. а.** (некога, нешто) *осећати мржњу према некоме или нечему, бити непријатељски расположен према некоме или нечему.* **б.** (нешто, да чини и сл. нешто) *бити против нечега, ненаклоњен нечему, не волети нешто.* – Мрзи да пије кафу стојећи. **2.** (безл., са логичким субјектом у акузативу) *нерадо се одлучивати на нешто, немати воље, жеље за нешто.* – Мрзи ме да говорим. ▪ **~ се** *осећати узајамну мржњу, непријатељство, не трпети се, не подносити се.*

мр̀зилац, -иоца и **мр̀зитељ** м *онај који мрзи некога или нешто.*

мр̑зно прил. (у предикату реченица с логичким субјектом у дативу) *кад се казује да је нешто нежељено, да се нерадо прихвата (у негацији: да није нежељено, непожељно);* уп. мрско (2); супр. мило. – Није му мрзно што су дошли.

мр̏знути, -нем (аор. мр̏зох и мр̏знух; р. пр. мр̏зао, -зла и мр̏знуо, -ула) несвр. [гл. им. мр̏жњење с] **1.** *чинити да нешто промрзне или да се смрзне; претварати у лед, прекривати ледом, ледити, смрзавати; прожимати хладноћом.* – Притегла зима, сваку ти кост мрзне. **2.** *в. мрзнути се.* ▪ **~ се 1.** *претварати се у лед, прекривати се ледом, смрзавати се, ледити се:* вода (поток, река и сл.) се мрзне. **2.** *зепсти, смрзавати се.*

мрзо̀воља ж *стање, расположење онога који је лоше воље, незадовољан, нерасположен, нерасположење, зловоља.*

мр̏зово̄љан и **мрзо̀во̄љан,** -љна, -о **а.** *који је зле воље, лоше расположен, незадовољан, нерасположен, зловољан.* **б.** *којем је својствена мрзовоља, у којем долази до изражаја мрзовоља; који одаје, изражава мрзовољу:* ~ расположење, мрзовољне ћуди; ~ глас, ~ изглед, ~ лице.

мрзо̀вољаст, -а, -о *в. мрзовољан.*

мрзово̀љасто прил. *в. мрзовољно.*

мрзово́љко м *мрзовољник (обично са хип. нијансом).*

мрзо̀во̄љник м *онај који је мрзовољне нарави; онај који је мрзовољан, зловољан, нерасположен.*

мр̏зово̄љно и **мрзо̀во̄љно** прил. *на мрзовољан начин, са мрзовољом, зловољно:* ~ гледати, ~ одговорити.

мрзово́љно̄ст, -ости ж *стање, расположење онога који је мрзовољан, зловоља, мрзовоља.*

мр̏зо̄ст и **мр́зо̄ст,** -ости ж *в. мржња.*

мр̏к, -а, -о (комп. мр̏кӣјӣ) **1. а.** *који је тамне боје, тамносив, тамносмеђ; загасит, таман, црн.* **б.** *мрачан, таман; тмуран:* ~ ноћ; ~ небо. **2. а.** *намргођен, смркнут, натмурен; мрзовољан, зловољан, нерасположен; љут.* **б.** *мрачан, туробан, суморан (о људима); напрасит, прек.* **в.** *који одаје или изражава особине наведене у т. 2а и б:* ~ лице, ~ поглед. **г.** *лишен ведрине, веселости, невесео:* мрке мисли, ~ ћутање.

мр́ка и **мр̏ка** ж *домаћа животиња (женка) мрке длаке и име таквој животињи (овца, крава, кобила, коза).*

мр̏ка̄љ, -а (мр̏ка̄љ, -а́ља) и **мр̏кан** м *животиња (мужјак) мрке длаке и име таквој животињи (ован, коњ, јарац).*

мр̏каст, -а, -о *помало, донекле мрк, загасит; црнкаст.*

мр́кати, мр̏ка̄м и мр̏че̄м несвр. *оплођавати (овцу) (о овну).* ▪ **~ се** *парити се (о овцама).*

мр̏ка̄ч, -а́ча и **мр̏кач,** -а м зоол. *в. музгавац.*

мр̏ква ж (ген. мн. мр̏ка̄ва̄ и мр̏квӣ) бот. и агр. *двогодишња, ређе једногодишња зељаста биљка* Daucus carota *из ф.* Umbelliferae; *подврста те биљке* D. c. hortensis *која се гаји због вретенастог, обично црвеножућкастог, корена богатог каротином, шаргарепа; задебљали вретенасти коренови (или појединачан корен) те биљке који служе за исхрану, шаргарепа.*

мр̏кваст, -а, -о *који има облик или боју мркве (корена), који обликом или бојом подсећа на мркву, шаргарепу.*

мр̏квица ж *дем. и хип. од мрква.*

мр̏клӣ, -а̄, -о̄ **1.** *у којем влада потпуни мрак, који је без имало светлости, потпуно мрачан:* до мркле вечери, ~ мрак, ~ ноћ. **2.** *врло касни, позни: до мркле јесени.*

мркли̏на (мр̏клина) ж *мрак, тама, помрчина.*

мр̏кнути, -не̄м (р. пр. мр̏као, -кла и мр̏кнуо, -ула) свр. и несвр. **1. а.** (обично свр.) безл. *смркнути се (смркавати се), смрачити се (смрачивати се) (о падању мрака).* **б.** *обави(ја)ти се мраком, (у)тонути у мрак (нпр. о бреговима, небу и др.); (по)тамнети (нпр. о бојама на западном хоризонту).* **в.** *преста(ја)ти сијати, одн. светлети, гаснути (о Сунцу, звездама).* **2.** *(по)мутити се, (по)мрачити се, (из)губити се (о свести).* **3.** безл. (са логичким субјектом у дативу) *(из)губити привремено вид, обневидети (од несвестице, страха, јаког узбуђења и сл.):* мркне ми пред очима.

мр̏ко прил. *намрштено, намргођено, срдито, бесно; нерасположено, зловољно, мрзовољно:* ~ погледати; ~ одговорити.

мрко- *први део сложеница* **1.** *с именичким основама показује да је оно што значи именица мрко, тамно:* мркобрад. **2.** *с придевима који значе боју означава тамнију нијансу дате боје:* мркожут, мркозелен, мркољубичаст, мркосив и сл.

мр̏ко̄в, -о̀ва м *домаћа животиња (коњ, пас и др.) мрке длаке и име таквој животињи.*

мр́коња и **мр̏коња** м *домаћа животиња (мужјак) мрке длаке и име таквој животињи.*

мр̏ко̄ст, -ости ж **1.** *особина онога што је мрко, тамно, мрка боја.* **2.** *намргођеност, намрштеност.*

мр̏куља ж *крава мрке длаке и име таквој крави.*

мр̏ља ж **1. а.** *запрљано место на нечему (обично на тканини, кожи, хартији и сл.), флека.* **б.** фиг. *нечасно обележје, љага, срамота.* **2. а.** *место на некој површини које се по боји (одн. тону, нијанси боје) издваја, разликује од околне површине, пега:* мрље на Месецу. **б.** фиг. *оно што због велике удаљености изгледа као мрља (1а), тачка, пега.* – Момче угледа тамну мрљу како споро избија из невидљиве увале. • **жута ~** *централна јамица на мрежњачи, место најјаснијег вида.* **очна ~** *скуп чулних ћелија на кожи нижих животиња који служи за примање визуелних дражи.* **слепа ~** *место уласка очног живца у мрежњачу на којем нема видних ћелија, неосетљиво на светлост.*

мр́ља, -е̄ и **мр́љо,** -а и -е̄ м *онај који је млитав, слаб, нејак, безвољан, млитавко.*

мр̏љав, -а, -о **1. а.** *који има на себи мрље, замрљан, замазан, прљав.* **б.** фиг. *који има моралну мрљу, љагу;* уп. мрља (1б). **2. а.** *млитав; слаб, нејак.* **б.** *који слабо једе, који нема апетита:* ~ на јелу.

мрља́вити, мр̀ља̄вӣм и **мр̏љавити,** -ӣм несвр. [гл. им. -вље̄ње с] **1.** *јести споро, преко воље, без апетита; при јелу безвољно претурати храну, јело (по посуди).* **2.** *радити нешто преко воље, као од беде, споро, млитаво; радити нешто брљиво, неспретно, невешто.*

мрља́вко ж **а.** *онај који је брљив, неспретан, сметењак, трапавко.* **б.** *онај који је млитав, слаб, нејак, безвољан, млитавко, слабић.*

мр̏љаво прил. *на мрљав начин, млитаво, безвољно; слабо, споро, лоше;* уп. мрљав (2) и мрљавити.

мр́љати, мр̏ља̄м несвр. **1. а.** *правити мрље на нечему, брљати, прљати.* **б.** фиг. *брукати, срамотити, каљати:* ~ част. **2.** фиг. *слабо, невешто сликати, мазати.* ▪ **~ се** *прљати се, брљати се, каљати се.*

мр̏љица ж *дем. од мрља.*

мр̏љотина ж **а.** *мрља, флека.* **б.** *жврљотина, брљотина.*

мр̏мљати, -а̄м несвр. узв. **1.** *полугласно, тихо и неразговетно, нејасно говорити, мрморити.* **2.** *тихо, полугласно изражавати незадовољство, гунђати.* **3.** фиг. *шумити, шуморити; жуборити, гргољити.* – Под сјенкама грана Радобоља мрмља.

мр̏мољак, -ољка м зоол. **а.** *у мн.: слатководни репати водоземци рода* Triturus *из пор.* Salamandridae, *тритони (у јд.: водоземац из тога рода):* велики ~ T. cristatus carnifex, мали (обични) ~. **б.** *врста мрмољка (а)* Triturus vulgaris, *мали, обични мрмољак.*

мр̏мољити, -ӣм (мрмо̀љити, -ма̏мољӣм) несвр. [гл. им. мр̏моље̄ње с] *в. мрмљати;* уп. мрморити.

мр̏мор м узв. **1.** *нејасан, неразговетан људски говор, мрморење, мрмљање, жагор; граја; разлегање, брујање (гласова).* **2.** фиг. **а.** *шумор, шуморење; шум воде која се креће, жубор, жуборење.* **б.** *дубок, неразговетан звук који производи неки звучни извор, брујање; уједначена бука, шум који производе механизми, уређаји, машине у току рада (клопарање и сл.):* ~ звона; ~ воденичког камена.

мр̏морити, -ӣм (мрмо̀рити, мр̏морӣм) несвр. [гл. им. -ре̄ње с] **1. а.** *тихо и неразговетно говорити, мрљати, њуњорити; тихо жагорити, жаморити.* **б.** *тихо, полугласно изражавати незадовољство, гунђати.* **в.** *говорити, причати уопште (у експр. изражавању).* **2.** фиг. **а.** *шумити, шуморити (о лишћу, дрвету, шашини и сл.).* **б.** *жуборити, гргољити (води); чути се при таласању, хучати (о мору).*

мр̏мот м зоол. *врста глодара* Marmota marmota *из пор.* Marmotidae.

мр̀нцати, -а̄м несвр. *говорити неразумљиво, неразговетно;* уп. мрмљати и мрморити.

мрња̏у узв. *узвик за подржавање гласа мачке;* уп. мау и мијау.

мрња̀укати, -а̀уче̄м и **мрња̀укати,** -а̀че̄м несвр. узв. *оглашавати се узвиком „мрњау" (о мачки или човеку који подржава глас мачке);* уп. маукати и мијаукати.

мрња̀укнути, -а̀укне̄м и **мрња̀укнути,** -а̀укне̄м *свр. према мрњаукати.*

мр̑с м (мн. ø) **1. а.** *масна храна, храна која садржи масноће, првенствено животињског порекла (млечни производи, месо, сланина и сл.); јело са месом или зачињено машћу, масно јело.* **б.** (обично у изр. **бели ~**) *мрс (а) у ужем смислу, млечни производи (кајмак, сир, маслац и др.).* **2.** *време у које се, према верским прописима, може узимати мрсна храна; узимање мрсне хране, мршћење;* супр. пост; уп. мрсак.

мр́сак, -ска м *дан када се мрси, када се може мрсити; време када се мрси, мрс (2).*

мр́сан, -сна, -о (комп. мр̀снији) **1.** *који садржи мрс; зготовљен с мрсом (о јелу, храни);* супр. постан; уп. мрс (1). **2.** *који се односи на мрс (2), у који се може мрсити (о данима, празницима и сл.).* **3.** *који садржи масне састојке или нешто што (по изгледу, конзистенцији и сл.) личи на масти:* ~ боја, ~ глина, ~ малтер. **3.** *в. мастан (5):* ~ песма, ~ шала.

мр́сити[1], мр̑сӣм несвр. [гл. им. мр́ше̄ње с] **1.** *чинити да се нешто (обично влакна, длаке, конац, пређа и сл.) испреплете, запетља, заплитати; преплитати.* **2.** фиг. *чинити нејасним, бркати; запетљавати:* ~ мисли. **3. а.** *говорити нејасно, неразумљиво, неразговетно, мрмљати, мрморити, мрнцати:* ~ кроз зубе. **б.** *неразговетно или полугласно изражавати незадовољство, гунђати; изговарати гунђајући (нпр. псовку).* ■ **~ се 1.** *заплитати се, запетљавати се (о коси, влакну и сл.); преплитати се.* **2.** фиг. **а.** *постајати нејасан, збркан, бркати се (обично о мислима).* **б.** *постајати запетљан, компликован, запетљавати се, компликовати се (о животним путевима, пословима и др.).*

мр́сити[2], мр̑сӣм несвр. [гл. им. мр́ше̄ње с] **1.** *јести мрсну храну, не држати се поста;* супр. постити. **2.** (некога) *снабдевати мрсом (нпр. о крави); хранити.* ■ **~ се** *узимати, јести мрсну храну не обазирући се на пост, не придржавајући се поста; уопште хранити се мрсном храном, јести мрсну храну;* уп. омрсити се.

мр̏ска ж **а.** *набор на челу, на лицу, бора.* **б.** *набор на одећи, фалта.*

мр̏скати, -а̄м несвр. **1.** *мрштити (чело, лице).* **2.** фиг. *благо таласати, мрешкати (површину воде).* ■ **~ се 1.** *борати се, мрштити се (о челу, лицу).* **2.** фиг. *прекривати се ситним, малим таласима, мрешкати се (о површини воде).*

мр́скати, мр̑ска̄м несвр. *разбијати, ломити у комаде, мрвити, дробити;* уп. размрскати и смрскати.

мр̏ско прил. (комп. мр̀скије и -е) **1.** *с мржњом, непријатељски:* ~ (по)гледати. **2.** (у предикату реченица с лог. субјектом у дат.) *кад се изражава субјектов негативан став (нерасположење, одбојност, љутња, завист и сл.), кад се казује да је нешто нежељено, да се нерадо прихвата и сл. (у негацији: да није нежељено, непожељно);* супр. мило, драго. – Мрско ми се с тобом пољубити.

мр̏ско̄ст, -ости ж **1.** *особина онога што је мрско, осећање одбојности према некоме, нечему; мржња; омрзнутост.* **2.** *оно што је мрско, што изазива одвратност, одбојност, неугодна осећања.*

мр̀тав, -тва, -о (одр. мр̑твӣ и мр̀твӣ; комп. ø) **1.** *који није жив, у којем нема биолошких манифестација живота (о живим бићима); који је престао да функционише (о телу и органима живих бића); који се осушио, увенуо, усахнуо (о биљкама и биљним органима).* **2.** *у којем нема живота, нежив, неоргански (о предметима и стварима):* из мртвог камена, мртви предмети. **3. а.** *који више не функционише, који више не ради, потпуно покварен:* ~ машина. **б.** *који више не постоји као активна природна појава, који се угасио, угашен (о вулкану и сл.); у којем више нема ватре, угашен, утрнуо (о пећи, димњаку и сл.).* **в.** *који се више не употребљава, који више нема своје носиоце; који се више не негује, не чува, не одржава; који више није актуелан, застарео:* мртви језици; ~ традиција; заборављена и мртва дела. **г.** *који се више не користи; који лежи неискоришћен, који је ван оптицаја, умртвљен:* ~ јама (у руднику); ~ капитал. **д.** *који више не постоји, који је престао да се испољава (о осећањима, расположењима):* ~ љубав. **ђ.** *прошли, протекли (о времену).* **4.** *који се не креће, не тече, не струји, у којем нема кретања, непомичан (о води, ваздуху и др.).* **5. а.** *у (на) којем нема живих бића ни манифестација живота; у (на) којем је изумро живи свет:* ~ планета, ~ пустиња; ~ море. **б.** *који оставља утисак као да у њему нема никога, пуст, опустео, ненастањен; који је без знакова активности, без вреве, кретања, ужурбаности, акције:* ~ варош. **б.** *у којем се ништа не догађа, учмао, запарложен; испуњен неактивношћу, једноличношћу и досадом:* ~ средина; мртви дани. **6.** фиг. **а.** *спор, лењ, тром; млитав; безвољан, апатичан; неактиван, непредузимљив.* **б.** *лишен динамике, живости, beживотан, безвољан (о гласу и др.); безизражајан, туп (о погледу и сл.).* **7. а.** *лишен везе са стварним животом, апстрактан; лишен животности, безживотан:* ~ дефиниција, ~ концепција, ~ конструкција. **в.** *који се не користи, не примењује у животу, у пракси, неупотребљив, умртвљен, пасиван:* ~ знање. **8.** *који је без живости, без јаркости, изразитости, неизразит (о боји); који је без сјаја, без јасности, блед и хладан (о светлости).* **9. а.** *који није ничим поремећен, потпун, апсолутан:* ~ ноћ, ~ тишина. **б.** *дубок, чврст (о сну, несвестици).* **10.** (у прил. служби): *у највећој мери, врло, јако:* ~ гладан, ~ уморан. **11.** (у им. служби, обично у мн.) *онај који је умро, мртвац.* • **бити ~ (за некога)** *не постојати више (за некога).* **ни жив ни ~** *в. под жив.* **пасти ~ од смеха** *бити снажно, јако, интензивно обузет смехом.*

мр̀твају ж **а.** *речни рукавац, окука у којој вода мирује; устајала вода, бара у делу некадашњег речног корита.* **б.** фиг. *културно, друштвено, цивилизацијски умртвљена, запарложена средина, место.*

мр̀твац, -аца м (ак. мртва̀ца, инстр. -а̀цем) **1.** *човек чији је живот престао, који је престао да живи, мртав човек, мртва особа.* **2.** фиг. *слаба, изнемогла, изнурена, исцрпена особа.* • **живи ~** *у појачаном значењу: мртвац (2).*

мр̀твачкӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на мртваца, на мртваце:* ~ кола, ~ сандук. **2.** фиг. **а.** *који је као у мртваца, који подсећа на мртваца; који је као код човека на самрти, самртнички, предсмртни:* ~ изглед, ~ израз; ~ зној. **б.** *који је без звука, гла-*

са, гробан (о тишини); уп. мртав (9а). **в.** *тежак, дубок, чврст (о сну);* уп. мртав (9б).

мр̀твачки прил. *као мртвац; као самртник, самртнички:* ~ блед, ~ жут; ~ побледети.

мр̀тва̄чница ж *зграда, просторија (при болници, цркви, на гробљу и др.) у којој се држе тела преминулих, мртваци пре сахране, погреба, капела.*

мр̀твеж м и ж *мртвило, замрлост.*

мр̀твило с **1. а.** *одсуство живости, знакова живота; замрлост:* влада ~. **б.** *стање смањене делатности, активности, застој, стагнација:* ~ на берзи, културно ~, трговину захвата ~. **в.** *потпуна безвољност, равнодушност, отупелост; потпуна апатија; оно што одаје безвољност, апатију.* **г.** *једноличност, монотонија; досада; успаваност.* **д.** *дубока, ненарушена тишина, ненарушен мир.* **2. а.** *велика малаксалост, исцрпеност, немоћ, обамрлост.* **б.** *бесвесно стање, бесвесност, обамрлост, летаргија; смрт.* **в.** *замрлост вегетације, застој, прекид у расту, развоју (о природи у касну јесен и зиму).*

мр̀твица ж **1.** *в. мртваја (а).* **2.** *слој чврсте, неплодне земље који се налази испод хумусног или обрадивог слоја; неплодна земља уопште.*

мр̀тво и **мр̑тво** прил. **1. а.** *као беживотно, мртво тело, беживотно:* ~ опустити главу, ~ се стровалити. **б.** *као код мртваца, млитаво, беживотно:* руке су ~ падале. **в.** *не показујући знаке живота, беживотно:* очи гледају ~. **г.** *без знакова живота, замрло, пусто:* било је ~ и мрачно. **2. а.** *без енергије, безвољно, тромо, тешко:* спусти се ~ на један пањ. **б.** *безизражајно, мукло; одсутно, тупо, безизразно:* ~ упитати; ~ буљити у нешто. **3.** *без живости, полета, досадно, незанимљиво:* почело је ~. **4.** *без сјаја, пригушено, потмуло (у вези са светлошћу).*

мртво̀зо̄рни̑к м *судско лице (по правилу лекар) које по службеној дужности прегледом установљава смрт и издаје дозволу за сахрану.*

мртво̀рођен, -а, -о **а.** *који је рођен мртав (о детету).* **б.** фиг. *који је лоше смишљен, сачињен и сл., који је без изгледа да успе, да се оствари, оживотвори и сл.:* ~ сколастичка естетика, ~ теорија.

мрцва́рити, мр̀цва̄ри̑м несвр. [гл. им. мрцва́ре̄ње с] **1. а.** *наносити некоме ране, рањавати, сакатити; сећи, клати; страшно мучити, злостављати.* **б.** *невешто, неспретно сећи, клати.* **2. а.** *изнуривати, исцрпљивати задајући муке, кињећи (о невољама, недаћама, болести и сл.).* **б.** *мучити, исцрпљивати некога излажући га прекомерним напорима, тешкоћама, патњи и сл.* **3.** *јако досађивати, сметати некоме, много гњавити (некога).* ■ **~ се** *подносити велике тешкоће, излагати се великим напорима, мучити се, злопатити се.*

мр̀цина ж **1. а.** *тело угинуле животиње, угинула животиња, лешина.* **б.** пеј. *мртво људско тело, леш.* **2.** *мршав, изнемогао, изнурен коњ; уопште мршава, изнемогла животиња.* **3.** пеј. **а.** *изнемогла, слаба особа.* **б.** *погрдан назив за човека, кад се жели рећи да је нека особа рђава, лоша, безвредна, да је неко гад, ништков и сл.; велика лenштина.*

мр̀цини̑ште с *место где ловци остављају животињске мрцине, лешине као мамац за дивљач.*

мр̏чав, -а, -о *мрк, таман, мрачан:* ~ небо, ~ шума.

мр̏чава ж **1. а.** *густо израсла стабла, дрвеће, густа, мрачна шума; мрачан део шуме.* **б.** *уопште црна, тамна маса нечега (облака, дима, воде и др.).* **2.** *велика тама, мрак; помрчина.*

мр́ша 1. ж *мршава женска особа, мршавица.* **2.** м (мн. ж) *мршав мушкарац, мршавац, мршавко;* уп. мршо.

мр̏шав, -а, -о **1. а.** *који има недовољно масног и мишићног ткива; недовољно ухрањен; сув (о људима и животињама, одн. деловима тела).* **б.** *који је без масноће, меса и других потребних састојака, недовољно хранљив, слаб; недовољан по количини, сиромашан (о храни):* ~ вечера, ~ порција, ~ храна. **2.** *лишен потребних састојака, неповољан за обрађивање, неплодан, постан (о земљишту).* **3. а.** *у којем нема довољно хране, неродан, оскудан; у којем је остварена мала производња, мала добит и сл. (о неком временском периоду):* ~ година. **б.** *који даје слаб резултат, мали принос, сиромашан, слаб; који доноси малу добит, корист, слабо уносан:* ~ жетва; ~ туристичка сезона. **в.** *уопште мален по вредности, недовољан, незнатан, ништаван, бедан, сиромашан, оскудан:* ~ буџет, ~ плата. **4. а.** *недовољан или једва довољан по броју, количини, садржини, вредности, квалитету и др.:* ~ већина, ~ драмска књижевност. **б.** *уопште мали, мален, слаб, оскудан, незнатан:* ~ корист од нечега, остварити ~ напредак, постићи ~ резултат. **5.** *слабо израстао, неразвијен, закржљао (о биљкама).* **6. а.** *који је мале дебљине, малога попречног пресека, танак:* ~ зрак сунца, ~ цигарета, ~ ћебе. **б.** *слабо напуњен, полупразан, оскудан:* ~ торба. **7.** *који је мале јачине, слаб, оскудан, недовољан:* ~ ватрица, ~ светло. **8. а.** *који је малих способности, оскудних могућности, скроман:* ~ сликар. **б.** *слабо развијен; ограничен; оскудан:* ~ култура; ~ памет, ~ фантазија; ~ искуство.

мр̏шавац, -а̄вца м *мршав мушкарац, мршавко.*

мрша́вити, мр̀ша̄ви̑м и **мр̏шавити,** -и̑м несвр. [гл. им. -вље̄ње с] **1.** *постајати мршав, губити у тежини, слабити, мршати.* **2.** *чинити да неко постаје мршав, одн. мршавији, слабити.*

мр̏шавица ж *мршава женска особа.*

мрша́вко м *мршав, мушкарац;* уп. мршавац.

мр̏шаво прил. *оскудно, сиромашно, слабо, рђаво:* ~ се провести, ~ пролазити, ~ се хранити.

мр̏шаво̄ст, -ости ж **1.** *особина и стање онога који је мршав, онога што је мршаво; неухрањеност, сувоњавост.* **2.** фиг. *оскудност, сиромаштво, недостатак у нечему, мањкавост:* ~ аргумената.

мр̏шати, -а̄м несвр. *постајати мршав, мршавити.*

мр̏шо, -а и -е̄ *мршав мушкарац;* уп. мрша (2).

мр̏штина ж *аугм. од мрска; мрска, бора.*

мр̏штити, -и̑м несвр. [гл. им. мр̏ште̄ње с] *набирати (чело, обрве и сл.) стварајући боре; мргодити (лице).* ■ **~ се 1. а.** *прекривати се борама, набирати се (о челу, лицу, обрвама).* **б.** фиг. *мрешкати се, таласати се (о површини воде).* **2. а.** *борати, набирати чело, обрве у нерасположењу, незадовољству, љутњи, од бола и сл., мргодити се.* **б.** (на некога, на нешто) *набирањем, борањем чела, обрва изражавати, показивати незадовољство, љутњу и сл. према некоме, мргодити се.* **в.** фиг. *прекривати се облацима, облачити се, мрачити се (о небу, планини и др.).*

мршу̀љав, -а, -о *у дем. значењу: мршав.*

му̑ (често поновљено) узв. *узвик којим се подражава мукање, рикање говеда (понекад и других животиња сличног гласа).*

му̀ва (му̀ха) ж зоол. **а.** *у мн.: породица инсеката двокрилаца* Muscidae *из подреда краткокрилаца* (Brachycera), *кратких пипака и лако покретљивих ногу, који носе јаја највише на материјалима у распадању (у јд.: такав инсект):* голубичка ~, грбава ~, коњска ~, ~ златара, ~ це-це, муве гусеничарке, трешњина ~ итд. **б.** *најпознатија врста тих инсеката, кућна мува,* Musca domestica. • **једним ударцем (убити) две муве** *истовремено, упоредо обавити два посла, не улажући посебан труд за сваки.* **као ~ без главе (ићи, летети и сл.)** *у великој, безглавој журби, смушено, сметено (ићи, радити итд.).* ~ **категорија** спорт. *лакша категорија у боксу и рвању, у којој боксер не сме имати више од 51* kg, *а рвач више од 52* kg. **правити од муве медведа** *претеривати у нечему, преувеличавати нешто, правити од комарца магарца.*

му̏вати (му̀вати), -а̄м несвр. **1.** *гурати, ћушкати:* ~ лактом. **2.** разг. **а.** *салетати некога (обично девојку, одн. момка) удварајући му се.* **б.** *настојати придобити некога за нешто.* **в.** *кришом се договарати о нечему (обично о нечему недоличном, нечасном, упереном против некога и сл.).* ■ **~ се 1. а.** *гурати се, тискати се, ћушкати се.* **б.** *кретати се тамо-амо, тумарати, врзмати се, мотати се; задржавати се у близини некога, нечега.* **2.** разг. *показивати узајамне симпатије, међусобно се удварати.*

мувѐтина ж *аугм. и пеј. од мува.*

му̀вица (му̀хица) ж *дем. од мува.*

му̏вљӣ, -ā, -ē *који се односи на муве (који припада мувама, који је од мува, намењен хватању мувама и сл.):* ~ клопка, мувље ноге, ~ рој.

мувѝлōвка (мухѝлōвка) ж **1.** *направа за хватање мува (лепљива папирна трака или др.).* **2.** бот. *биљка* Dionaea muscipula *из ф.* Droseraceae, *са листовима подешеним за хватање мува и других инсеката.*

мувѐмора (мухѐмора) и **мувѐмōрка** (мухѐмōрка) ж бот. *в. мухара.*

мувѐсерина (мухѐсерина) ж *мувљи упљувак.*

муда́нце, -ета с (мн. -ца) *дем. од мудо.*

му́дар, -дра, -о **1. а.** *који се одликује великом памећу, врло паметан, уман.* **б.** *који садржи, одражава мудрост, искуство, заснован на искуству, знању:* ~ изрека, ~ начин, мудре речenice из Светог писма. **в.** *који испољава, изражава памет, мудрост, који зрачи памећу, мудрошћу: мудре очи.* **2.** *лукав, прéпреден; обазрив, опрезан:* мудри као змије, ~ лија, ~ као лија.

му̏дат, -а, -о вулг. *који има велика, крупна муда, тестисе:* ~ магарац.

муда̀шце, -а и -ета с *дем. од мудо.*

муде̏рис м тур. *наставник у медреси.*

му́дница ж *мошничка опна.*

му́до с (обично у мн.) анат. *мушка полна жлезда, парни орган јајастог облика смештен у мошницама, семеник, јаје,* testis; *у мн.: обе такве жлезде заједно са кожном кесом у којој су смештене, мошнице, мошње.*

му́доња м (мн. ж) вулг. **а.** *онај који има крупна, јака муда.* **б.** пеј. *погрдан назив за човека (често за некога ко је на високом положају).*

му̏драц, -а̀ца (му̏дрāц, -а́ца) м (ген. мн. мудра́цā) **1.** *врло мудар човек, најчешће са широким знањем и великим животним искуством.* **2.** *онај који је препреден, превејан, лукав, препреденјак.*

мудра̀чина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од мудрац; препреденјак; мудријаш.*

му̏драчкӣ (му̏дрāчкӣ), -ā, -ō *који се односи на мудраце, својствен мудрацима:* ~ изрека, имати нешто ~.

му̏драчки (му̏дрāчки) прил. *на мудрачки начин, као мудрац, мудро:* ~ говорити, ~ миран, ~ ћутати.

мудри̏јāш, -а́ша м **а.** *онај који мудријаши, који се представља да је мудар, да све зна, онај који себе сматра мудрим.* **б.** *онај који је уистину мудар, паметан, довитљив.*

мудрија́шити, -ӣјāшӣм несвр. [гл. им. мудрија́шēње с] *правити се, представљати се мудрим, придавати значаја, важности своме мишљењу, ставу и др., истицати своје мишљење као најмудрије; мудровати.*

мудрија̀шица ж **а.** *она која мудријаши, која се представља да је мудра, да све зна, она која себе сматра мудром.* **б.** *она која је уистину мудра, паметна, довитљива, мудрица.*

мудри̏јāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на мудријаше, својствен мудријашима.*

мудри̏јāшки прил. *на мудријашки начин, као мудријаш.*

му̏дрица ж (м) (мн. ж) **а.** *мудра, умна, паметна особа; особа која има смисла, дара за учење, размишљање, памћење и сл.; досетљива, довитљива, сналажљива особа.* **б.** ир. *особа која воли да мудрује, паметује, мудријаш, мудријашица.*

му̑дро прил. *на мудар начин, паметно, разборито, разумно, умно; проницљиво, довитљиво, домишљато, лукаво:* ~ говорити, ~ поступати, ~ прећутати.

мудро̀вати, му̏друјēм несвр. **1.** *мудро, паметно размишљати, смишљати, умовати, филозофирати; размишљати уопште.* **2.** *правити се мудрим, придавати значаја, важности своме мишљењу, ставу и сл., истицати своје мишљење као најмудрије, мудријашити.*

мудро̀лија ж **1.** *мудро, паметно расуђивање, излагање, мудрост; оштроумност, виспреност.* **2. а.** *смишљен, срачунат поступак да се преваром нешто постигне.* **б.** (обично у мн.) *празна досетка, измишљотина, којештарија.*

му̏дрōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина, својство онога који је мудар, уман.* **2. а.** *оно што је мудро, паметно, мудро понашање, мудар поступак и сл.* **б.** *оно што је вешто, спретно, довитљиво, домишљато изведено.* • **камен мудрости** *в. под камен.* **посисати сву ~ (овога света)** ир. *бити врло мудар, паметан;* уп. и памет (изр.).

му̑ж м (инстр. -ем; мн. му̑жеви) *ожењен човек у односу на своју жену, супруг.*

му̑жа ж **1.** *извлачење млека из вимена, музење.* **2.** *оно што се намузе, помузе.*

му̏жēван (му̏жēван), -вна, -о *својствен одраслом, зрелом мушкарцу, типичан за зрелог, правог мушкарца, мушки:* ~ изглед, ~ одважност, ~ фигура.

му̏жēвно (му̏жēвно) прил. *на мужеван начин: одважно, одлучно, мушки:* ~ подносити патње.

муже́внōст (му̏жēвнōст), -ости ж *особина онога који је мужеван, мужеван изглед, понашање, држање и др., мушкост.*

му̏жик м рус. *руски сељак који је обрађивао спахијску земљу, спахијски кмет; руски сељак уопште.*

му̏жӣћ, -и́ћа и **му̏жић,** -а м *дем. и хип. од муж.*

му̏жјāк, -а и **му̏жјāк,** -а́ка м **1.** *животиња мушког пола, способна за оплодњу.* **2.** *мушкарац, као биће полно супротно жени (обично уз наглашавање посебности његове биолошке природе, психичког устројства, мушких особина, прохтева и сл.).*

му̏жјāчкӣ и **му̏жјāчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на мужјаке, својствен мужјацима;* уп. мушки (1): ~ изглед.

му̏жјāчки и **му̏жјāчки** прил. *на мужјачки начин, као мужјак; мушки похотљиво, страсно, дивље.*

мужја́штво (му̏жјāштво) с *особина, својство мужјака; мушкост, мужевност.*

му́за ж грч. **1. а.** мит. *у мн.: Зевсове кћери, заштитнице уметности и науке (у јд.: нека од Зевсових кћери).* **б.** фиг. *књижевност, песништво, уметност. – Музе ћуте кад мачеви говоре.* **2.** фиг. **а.** *она која надахњује, подстиче песничко, уметничко стваралаштво, надахнуће.* **б.** *жена песник, поета, песникиња.*

му̏зāр, -а́ра м *онај који музе стоку, који се бави мужом.*

му̏зара ж **1. а.** *крава, овца, коза или сл. која се музе, која даје млеко.* **б.** фиг. *онај од којег се, одн. оно одакле се извлачи стална материјална корист, непресушни, неисцрпни извор прихода;* уп. крава музара (под крава). **2.** *в. музиља.*

му̏зга ж *нечист млаз; прљави траг нечега.*

му̏згав, -а, -о *умрљан, упрљан, мусав.*

му̏згавац, -āвца м зоол. *врста осмокраког главоношца* Eledone moschata, *мркач.*

музе́алац, -лца м *онај који ради у музеју, стручњак за музејска питања и предмете;* уп. музеолог.

му̏зеāлнӣ, -ā, -ō *в. музејски.*

му̏зēј, -е́ја м (инстр. -е́јом (-е́јем)) грч. *установа у којој се чувају, проучавају и излажу збирке старина, уметничких радова и предмета из области науке или народног живота, често као сведочанства о нечему и некоме, о неком периоду и сл.:* етнографски ~, народни ~ и др. • **бити за музеј** *знањем, схватањима, ставовима и сл. заоста(ја)ти за својим временом, бити застарео, несавремен.*

му̏зēјскӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на музеј, музеје, који припада музеју, музејима:* ~ експонат, ~ збирка, ~ намештај, ~ поставка. **б.** фиг. *несавремен, застарео.*

му̏зēјски прил. *као у музеју; као музејска вредност:* ~ разврстан; ~ драгоцен.

музѐјчић м *дем. и хип. од музеј.*

музеогра̀фија ж грч. *описивање музеја, одн. предмета у њима.*

музео̀лог м *научни радник, стручњак који се бави музејским пословима, музејском проблематиком.*

музео̀логија ж грч. *наука о обради, чувању и начину излагања музејских предмета, о изградњи и уређењу музеја и сл.*

му̏зика ж (дат. -ици) **а.** *тонски, ритмички, мелодијски и хармонски организовани звуци; уметност која тако организованим звуцима изражава осећања, расположења, ставове, представе о догађајима и др.;* уп. глазба: слушати музику, уживати у музици; апсолутна ~, вокална ~, вокално-инструментална ~, диско(-) ~, духовна ~, евергрин(-) ~, електронска ~, забавна (лака) ~, инструментална ~, камерна ~, кантри(-) ~, класична (озбиљна, уметничка) ~, ~ за игру (плесна ~), народна ~, новокомпонована (народна) ~, оркестарска ~, поп(-) ~, рок(-) ~, романтична ~, симфонијска ~, сценска ~, филмска ~, фолк(-) ~, црквена ~, џез(-) ~ итд. **б.** фиг. *ритам, склад; ритмичност, складност, музикалност:* ~ кише, ~ стиха и строфа, ~ речи.

му̏зика̄лан, -лна, -о **а.** *који има дара, смисла за музику, који осећа, разуме музику.* **б.** фиг. *који делује као музика, звучан, мелодичан, ритмичан, хармоничан, складан и сл.:* музикална имена, музикални стихови.

музѝка̄лије ж мн. *инструменти, нотне свеске, музичке књиге и сл., све оно што служи за учење, компоновање и извођење музике.*

му̏зика̄лно прил. *на музикалан начин, са осећањем, смислом за музику, са разумевањем музике; музичким средствима, музиком, музички:* ~ растумачити Фаустов проблем.

музика́лно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **а.** *особина онога који је музикалан, урођена способност, смисао за музику, музичка обдареност.* **б.** фиг. *особина онога што је попут музике, мелодичност, хармонична звучност, складност;* уп. музикалан (б).

музѝкант м **а.** *онај који свира у неком оркестру, музичком ансамблу и сл.;* уп. музичар (б). **б.** *нешколован музичар ограничених могућности музицирања.*

музико̀лог м *онај који се бави музикологијом.*

музиколо̀гија ж грч. *наука која се бави проучавањем музичке уметности, наука о музици.*

музико̀лошки, -а̄, -о̄ *који се односи на музикологе и музикологију:* музиколошка питања, ~ часопис.

му̏зилица ж *уређај за мужу крава.*

му̏зи̏ља и **му̏зиља** ж *она која музе краве, овце, козе.*

музици́рати, -ѝцира̄м несвр. [гл. им. музици́ра̄ње с] *производити тонове, мелодије на неком музичком инструменту, изводити музичку композицију, свирати.*

му̏зича̄р м (инстр. -ом и -ем) **а.** *школовани музички уметник (извођач, одн. композитор); музички стручњак.* **б.** *онај који зна да свира, да изводи музичке композиције на неком инструменту, свирач;* уп. музикант (а). **в.** ђач. *наставник музичког васпитања.*

му̏зича̄рка ж *женска особа музичар.*

му̏зичќи, -а̄, -о̄ *који се односи на музику, који је у вези с музиком:* ~ инструмент, ~ комад, ~ таленат, ~ тема, ~ фактура итд.

му̏зички прил. *музичким средствима, музиком; у музичком смислу:* ~ обрадити (нешто); ~ школован.

му̏злица (му́злица) ж *повећи (дрвени или сл.) суд са дршком у који се музе млеко, крављача.*

му̏зни̑ и **му́зни̑,** -а̄, -о̄ (обично у ж. р.) *који се музе, који даје млека (о крави, овци, кози, о браву уопште).*

му́зно̄ст, -ости ж *способност давања млека, млечност (крава, оваца, коза).*

мујѐзин, -и́на и **мујѐзин,** -а м тур. *службеник у џамији који с минарета објављује да је време за молитву.*

му̑к[1] м **а.** *ћутање, шутња, тајац.* **б.** *потпуна, дубока, ничим ненарушена тишина, мир:* гробни ~, камени ~. • **муком ћутећи,** *ћутке.* **муком му́чати** *не говорити ништа, ћутати.*

му̑к[2] м *мукање, рикање, рика говеда.*

му̑ка ж (дат. му̑ци) **1.** *велико физичко напрезање, напор:* с тешком муком радити (пети се, устати итд.). **2.** (обично у мн.) **а.** *тешке физичке патње, болови:* умрети у мукама. **б.** *свирепи поступци, мучење, злостављање, тортура:* искусити муке. **3. а.** *рад, труд, напор.* – Без муке нема науке. **б.** *оно што је урађено, зарађено, стечено тешким радом, трудом, с напором стечена имовина.* **4.** *тешкоћа, неприлика, незгода; зло, невоља, недаћа:* задавати некоме муку; муке српских позоришта. **5.** *физичка нелагодност, осећај гађења, нагона на повраћање, лака несвестица, мучнина.* **6. а.** *непријатно душевно осећање, унутрашњи, душевни немир, патња; велика, тешка брига:* имати неку муку. **б.** *гнев, срџба, бес:* плакати од муке. **7.** фиг. (у вокативу, уз одредбу „моја") *у експресивном изражавању, као блажи прекор, у обраћању детету или особи према којој се показује посебна брига.* – Муко моја, шта ћу с тобом? **8.** (у прил. служби) *мучно:* ~ га је и гледати. • **вечне (паклене) муке (вечна, паклена ~)** рлг. *патње грешника у паклу; пакао.* **порођајне муке** 1) *велики болови при порођају.* 2) *велике тешкоће, невоље и сл.* **Танталове муке** *велике тегобе, тешкоће, патње, које се обично подносе ради остварења неког циља што изгледа близу, а ипак је недостижан.* **без по муке, ни (с) по муке** *без тешкоће, великог напора, труда и сл., лако, не мучећи се;* уп. мука (1). **бити (наћи се** и сл.**) на великој муци** *бити у великој неприлици, незгоди, невољи;* уп. мука (4). **видети муку, муке** *намучити се, напатити се.* **метнути, метати (ставити, стављати** и сл.**) некога на муке** *подврћи, подвргавати некога злостављању, злостављати, мучити некога;* уп. мука (2б). **~ ми је (припала), ~ ми припадне** 1) *осећам гађење, несвестицу, мучнину;* уп. мука (5). 2) *осећам гнев, срџбу, љутњу и сл., криво ми је; непријатно ми је;* уп. мука (6). **муку (муке) мучити** *много, тешко се мучити, патити, трпети.* **од све муке (и невоље)** *кад већ ништа друго не могу, не могући ништа друго; и поред свега, упркос свим непријатностима, невољама, мукама.* **приста(ја)ти некоме на муку** *отежа(ва)ти некоме и онако тешко стање, тежак положај.* **пући, пуцати од муке** *бити врло бесан, љут због нечега (од зависти, неуспеха и др.).* **сто (триста) му мука** *блажа псовка, као израз љутње, незадовољства, негодовања и сл.*

му́кавица ж **1.** вет. нар. *заразно обољење оваца и коза које изазива запаљење вимена, очију и зглобова.* **2.** бот. *вишегодишња планинска биљка* Dannaa cornubiensis из ф. Umbelliferae, *која се употребљава у народном лекарству.*

мука́да ж тур. ист. *царска земља која је издавана под закуп, а касније давана спахијама на коришћење.*

му̑као (му́као), му́кла, -о (одр. му̑кли̑, -а̄, -о̄) **1.** *који је без гласа, шума, безгласан, нечујан, тих, нем:* ~ без звона манастир. **2. а.** *који је без звонкости, јасности, безвучан; пригушен:* ~ глас; ~ жамор. **б.** *потмуо, туп (о звуку).* **3.** фиг. **а.** *притајен, прикривен, пригушен; неодређен, нејасан, потмуо:* ~ затишје; ~ очај. **б.** *који тишти, туп, потмуо (о болу).* **4.** (обично одр.) лингв. *в. безвучан (2).*

му́кати, му̑че̄м несвр. узв. *огласавати се карактеристичним гласом сличним дугом, отегнутом „му" (о говедима);* уп. рикати.

му̀ка̄ч, -а́ча м зоол. *у мн.: породица жаба из реда безрепаца* Discoglossidae *(у јд.: жаба из тога реда):* жути ~, црвени (ватрени) ~.

му̀киња ж бот. *шумско дрво или грм с јестивим плодом* Sorbus aria *из ф.* Rosaceae; *плод те биљке.*

му̑кло прил. **1. а.** *гласом без звонкости, пригушеним, муклим гласом; пригушено:* ~ (про)говорити; ~ звучати. **б.** *без речи, ћутећи, ћутке:* ~ се смејући. **2.** *с муклим звуком, шумом, потмуло, тупо.* – Смрзла земља је мукло одјекивала под ударцима копита.

му́кнути[1], му̑кне̄м свр. узв. **1.** *свр. према мукати.* **2.** фиг. експр. *изустити нешто, огласити се, проговорити;* уп. бекнути (2) и писнути (2).

му́кнути[2], му̑кне̄м (му̏кнути, -не̄м) свр. и несвр. *(из)губити се, утиша(ва)ти се (о звуку, гласу, речи и сл.); преста(ја)ти одавати гласове, звукове;* уп. замукнути.

муко̀ид, -и́да м (готово увек у мн.) лат. анат. *у мн.: слузасте материје које се састоје од беланчевина и угљених хидрата и саставни су део разних телесних структура и секрета (у јд.: таква материја).*

му̑ком прил. *без речи, ћутећи, ћутке, немо.*

му̑кор м бот. *врста гљиве* Mucor *из ф.* Mucoraceae, *која се развија на хлебу, воћу, поврћу и др. намирницама изазивајући њихово кварење.*

му̏котр̄пан и **муко̀трпан,** -пна, -о *пун мука, тешкоћа, тежак, мучан:* ~ живот.

му̏котр̄пно и **муко̀трпно** прил. *на мукотрпан начин, подносећи муке, мучно, тешко:* ~ живети.

му̀кта̄ш, -а́ша м *онај који бесплатно долази до нечега, који добија, остварује нешто на туђи рачун, не плаћајући, бадаваџија, готован, паразит;* уп. мукте.

му̀кта̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на мукташе, својствен мукташима.*

му̏кте̄ прил. тур. *бесплатно, без накнаде, бадава, џабе.*

му̀ла ж лат. зоол. *неплодна домаћа животиња настала укрштањем кобиле и магарца* Equus mulus; уп. мазга. • **ћутати као ~** пеј. *ћутати прикривајући нешто (своје мишљење, учињене грешке и др.), ћутањем избегавати изјашњавање.*

му̀ла м (мн. ø) тур. **1.** ист. *виши кадија у доба турске владавине.* **2.** *почасни назив за угледног, обично теолошки образованог човека код муслимана.*

мула́жа ж фр. **а.** *узимање отиска (анатомских делова тела и др.) по којем се прави калуп.* **б.** *предмет начињен ливењем по калупу, отисак, одливак.*

му̀лат и **му̏лат** м шп. *мешанац чији је један родитељ беле, други црне расе;* уп. мелез.

му̀латкиња и **му̏латкиња** ж *женска особа мулат;* уп. мелескиња.

му́лац, -лца м итал. зоол. *в.* му̀ла.

мули̏не̄ (мулине̂), -е̏а м фр. *врста свиленкастог конца за вез.*

мулти- лат. **а.** *у именичким твореницама значи најчешће „вишеструк", „многострук";* уп. мултивитамин, мултимилионер и сл. **б.** *у придевским твореницама значи најчешће „више", „много";* уп. мултивитамински, мултидимензионалан, мултидисциплинаран, мултимедијалан и сл.

му̏лтидисциплина̄ран, -рна, -о *који се односи на више научних дисциплина, на сарадњу међу разним наукама.*

му̏лтилатера̄лан, -лна, -о екон. и пол. *који се односи на више страна, на више учесника, у којем постоји више страна, учесника, вишестран;* уп. билатералан и унилатералан: ~ споразум, ~ уговор.

мултимилио̀не̄р, -е́ра м *онај који поседује имовину вредну више милиона, врло богат, имућан човек.*

му̏лтиплӣ, -а̄, -о̄ лат. *вишеструк, многострук, сложен.* • **~ склероза** *в. код те именице.*

мултипли̏канд м лат. мат. *број који се множи, множеник.*

му̏лтипликатӣван, -вна, -о мат. *који множи, умножава.*

мултипли̏ка̄тор м лат. **1.** техн. *број који се множи, множилац, множитељ.* **2.** техн. *уређај којим се повећава број окретаја неке машине (нпр. зупчаник).* **3.** екон. *бројчани коефицијент који показује колико су пута порасли национални доходак, запосленост, инвестиције и др. према одређеном параметру.*

мултиплика́ција ж лат. мат. *множење.*

мулти̏пликовати, -кује̄м свр. и несвр. **1.** мат. *(из)вршити мултипликацију, множење, (по)множити.* **2.** *умножити, умножавати; вишеструко повећа(ва)ти.* ■ **~ се** *умножити се, умножавати се; вишеструко се повећа(ва)ти.*

мултиплици́рати (се), -пли̏ција̄м (се) свр. и несвр. *в. мултипликовати (се).*

му̏лтиплум м мат. *број који садржи у себи други број више пута без остатка:* 12 је ~ броја 3.

мултипо̀ла̄ран, -рна, -о **1.** техн. *који има више полова.* **2.** биол. *који има више израштаја (о живчаним ћелијама).*

му̑љ м (инстр. му̑љем) *житко, меко блато; веома меко, расквашено, обично гливовито тло, земља; такав слој тла, земљишта под водом или уз воду (као речни, водени нанос).*

му̀љав, -а, -о **1.** *в. муљевит.* **2. а.** *блатан, блатњав.* **б.** фиг. *прљав, нечист.*

му̀љало и **му̏љало** с *мотка с рачвама на једном крају којом се муља, гњечи грожђе.*

му̑љан, -љна, -о (обично одр.) *који се односи на муљ, који садржи муљ, муљевит, замуљен:* ~ бара, ~ вода, ~ тло.

муља̀оница ж *просторија у којој се муља, гњечи грожђе.*

муља̀рица ж зоол. **а.** *у мн.: речне рибе из реда* Amioidei, *које се телесном грађом приближавају кошљорибама (у јд.: таква риба).* **б.** (најчешће у изр. **гола (обична) ~**) *врста муљарице (а)* Amia calva.

му́љати, му̑ља̄м и **му̀љати,** -а̄м несвр. **1. а.** *гњечењем, мешањем, притискањем чинити да грожђе или друго воће испусти сок, течност.* **б.** *гњечењем грожђа добијати (вино).* **2.** *помицати, покретати у разним правцима (руке, ноге, неки предмет) по муљу, води и сл.; уопште чинити покрете као при мешању, гњечењу.* **3.** *премештати по устима (храну).*

му̀ља̄ч, -а́ча м *муљало.*

му̀љача ж **1.** *справа за муљање, гњечење, цеђење грожђа, маслина и др. воћа.* **2.** зоол. (понекад с одредбом „обична") *врста шљуке* Limosa limosa. • **црвенорепа (смеђа) ~** *подврста муљаче (2)* L. lapponica.

муљѐвит, -а, -о **1.** *који се састоји од муља, прекривен муљем (о тлу, земљишту и сл.).* **2. а.** *у (на, по) којем има муља, замуљен, глибав, блатњав, заблаћен:* ~ вода. **б.** *у којем има лековитог муља:* ~ купатило. **3.** *који је као муљ:* ~ лава, ~ маса.

му́љити се, му̑љӣм се несвр. *претварати се у муљ (о земљишту); постајати муљевит (о води).*

му̑мија (му̀мија) ж тур. (нем., итал.) **а.** *балсамовано, препарирано, одн. сасушено тело сачувано од распадања.* **б.** фиг. *беживотна, обично стара особа, без полета, живости, енергије; особа застарелих, преживелих схватања.* • **седети као ~** *седети непомично, укочено, не радећи и не предузимајући ништа.*

му̑мӣјскӣ (му̀мӣјскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на мумију, који подсећа на мумију:* ~ лице, ~ портрет.

мумифика́ција ж *препарирање мртвог тела да би се спречило његово распадање, балсамовање.* • **сува (суха) ~** *претварање у мумију сасушивањем мртвог, угинулог организма у повољним природним условима (у врелом пустињском песку и сл.).*

мумифици́рати, -и̏цира̄м (муми̏фиковати и му̀мификовати, -кује̄м) свр. и несвр. *(из)вршити мумификацију, балзамовати.* ■ **~ се** *претворити се, претварати се у мумију (често и у фиг. употреби).*

му̀млав (му̏млав), -а, -о **1. а.** *сличан мумлању, мукао, пригушен, неразговетан (о говору, гласу и сл.).* **б.** *који говори неразговетно, мукло, као да мумла.* **2. а.** *који одаје тамне, дубоке, мукле звукове (о звону, звоњави).* **б.** *који одаје потмули тутањ, тутњаву (о грмљавини, грувању артиљеријског оруђа и др.).* **в.** *потмуо, мукао и једноличан (о хучању, шуморењу воде и сл.).*

му̀млава ж **а.** *потмули тутањ, хука, тутњава.* **б.** *потмули одјек грома, грмљавина.*

му̀млати, -а̄м несвр. узв. **1.** *производити тамне, мукле, дубоке и једноличне гласове (о медведу и неким др. зверима);* уп. брундати. **2. а.** *пригушено, мукло и неразговетно говорити;* уп. мрмљати. **б.** фиг. *притајено, злурадо проносити гласове о некоме, нечему.* **3. а.** (обично безл.) *потмуло тутњати (о грому, грмљавини, топовима и др.).* **б.** *мукло, тамно дубоко одзвањати, звонити (о црквеном звону).* **в.** *потмуло и једнолично хучати (о ветру, одн. о таласима или воденом току).*

мумља- *в. мумла-.*

му̑нго(с) м зоол. *звер из рода* Mungos (M. ichneumen, M. mungo), *пор.* Viverridae, *величине мачке, која тамани змије.*

му̏ндӣр, -и́ра м итал. (рус.) *капут, сако од одређеног материјала, кроја, боје и сл. као део службене, најчешће војне униформе; униформа уопште.*

мунди̏рић м *дем. и хип. од мундир.*

мунди̏рџија м (мн. ж) пеј. *онај који је у мундиру, униформисан човек (полицајац, жандар и др.).*

му̏нђати, -ām несвр. **а.** *говорити неразговетно, више за себе него за друге, мрмљати; гунђати.* **б.** *говорити неразумљиво; говорити неразумљивим језиком;* уп. мрнцати. **в.** *тајно, кришом, тихо причати, разговарати, шушкати, дошаптавати се.*

му̏ника ж бот. *врста планинског бора* Pinus leucodermis.

му̏нӣција ж лат. *меци, гранате, стрељиво за ватрено оружје, одн. оруђе; експлозивна убојна средства уопште.*

муни̏цӣјскӣ (му̏ницио̄нӣ), -ā, -ō *који се односи на муницију (најчешће који служи за преношење или чување муниције):* ~ кола, ~ магацин.

му̏нӣципа̄лан, -лна, -о (обично одр.) лат. *који се односи на муниципије:* ~ власт, муниципална права, ~ управа.

муни̏ципӣј, -ија м и **муни̏ципија** ж лат. ист. *град, подручје са релативно аутономном администрацијом као самоуправна јединица у оквиру шире централне државне власти; организација власти на таквом подручју.*

му́нути, му̂нēм и **му̏нути,** -нēм свр. прел. *брзим покретом, нагло (често изненада, неочекивано, потајно) ударити (обично лакше) некога (лактом, песницом и сл.), најчешће у ребра.*

му́ња ж (вок. му̂њо) **1.** *краткотрајан блесак светлости који се јавља при наглом пражњењу атмосферског електрицитета концентрисаног у олујним облацима.* **2.** фиг. **а.** *нагао, изненадан непријатан осећај, бол и сл.* **б.** *хладан, непријатан одсјај, блесак (у погледу); оштар, гневан, јаростан поглед.* **3.** фиг. *онај који је брз, хитар.* • **као ~** *брз, хитар.* **као ~ летети (јурити и сл.)** *врло брзо летети (јурити и сл.).* **као ~ погодити (ошинути и сл.)** *изненада, неочекивано и страшно погодити (ошинути и сл.).*

муњѐвит, -а, -о **а.** *врло брз; изненадан, неочекиван, нагао; тренутан:* ~ лет, ~ победа; ~ напад; ~ осмех. **б.** *изузетан, велики:* ~ брзина. **в.** бридак: ~ досетка, ~ сатира. **г.** *продоран, стреловит (о очима, погледу).* **д.** *који је као муња, сличан муњи:* ~ светлост.

муњѐвито прил. *на муњевит начин, брзо (често и изненадно, нагло, неочекивано) попут муње.*

муњѐвитōст, -ости ж *особина онога што је муњевито.*

му̏ра̄л, -а́ла м фр. *велика слика на зиду, одн. фасади.*

мура̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *сликар мурала.*

му̏рва ж бот. и агр. *в. дуд.*

му̏рвица ж *дем. и хип. од мурва, дудић.*

му̏рина ж зоол. *грабљива морска риба слична јегуљи* Muraena helena.

му̏сав, -а, -о *замазан, умазан, прљав (о детету и уопште о човеку, одн. о деловима тела).*

му̏савица ж *она која је мусава (обично о девојчици).*

муса́вко м *онај који је мусав (обично о дечаку).*

муса̀ка ж тур. *јело од кромпира (тиквица и др. поврћа), исецканог меса, јаја и др., запечено у пећници.*

мусѐлим м тур. ист. *у време турске владавине: заступник везира или валије; највиши представник власти у управној јединици, кајмакам.*

му́сити се, му̂сӣм се несвр. *изражавати нерасположење, незадовољство, љутњу и сл. уозбиљивши се, нађутавши, направивши лице спремно на плач и сл.;* уп. омусити се.

мускарди́на ж фр. (тал.) *в. кречавица:* бела ~, зелена ~.

муска̀рин, -и́на м фарм. *отровни алкалоид који се добија од гљиве мухаре и других отровних биљака а служи као противотров атропину.*

му̏скат агр. м **1.** *врста винове лозе мирисавог грожђа; грожђе те лозе; вино од тога грожђа, мушкат:* александријски ~, јулски ~, плави ~, хамбуршки ~, црвени ~. **2.** (и бот.) *в. орашчић (2).*

му̏скатнӣ, -ā, -ō *који се односи на мускат, мушкатни;* уп. мускат (1). • **~ орашчић** бот. и агр. *в. орашчић (2).*

му̏скатов, -а, -о у изр. **~ дрво, ~ орашчић** *в. орашчић (2).*

му̏скатскӣ, -ā, -ō *мускатни, мушкатни:* ~ вино, ~ грожђе.

мускѐта (му̏скета) итал. (фр.) *врста некадашње војничке пушке која се палила помоћу фитиља.*

мускѐта̄р, -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) фр. **1.** ист. *војник пешак наоружан мускетом.* **2.** фиг. *онај који у нечему предњачи, који се у нечему посебно истиче, истакнут, ватрен, вредан, способан, вредан, спретан и сл. борац, мачевалац, спортиста, критичар и др.*

мускѐтӣр, -и́ра м (инстр. -и́ром) *в. мускетар.*

муско̀вӣт, -и́та (муско̀вит, -а) м енгл. мин. *бели, калијумов лискун.*

му̏скул м лат. анат. (обично у мн.) *в. мишић*[2].

му̏скула̄рнӣ, -ā, -ō *који се односи на мускуле, мишиће, мишићни:* мускуларна влакна, ~ систем.

мускулату́ра ж анат. *скуп мишића неког дела тела или целог тела;* уп. мишићје.

му̏скулōзан, -зна, -о лат. *који је развијених, јаких мускула, мишића, мишићав:* ~ врат, ~ тело, ~ човек.

мускуло́знōст, -ости ж *особина онога који је мускулозан, онога што је мускулозно.*

мусли̏ма̄н, -а́на м *припадник исламске, муслиманске вероисповести, мухамеданац.*

мусли̏ма̄нка ж *припадница исламске, муслиманске религије, мухамеданка.*

мусли̏ма̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на муслимане, који припада муслиманима;* уп. исламски и мухамедански: ~ вера, муслимански обичаји, ~ становништво.

муслима́нство с (мн. ø) *в. ислам;* уп. мухамеданство.

му̏слӣн, -и́на м фр. *врста лагане и танке памучне тканине.*

му̏слӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на муслин, који је од муслина:* ~ блуза, ~ завеса, ~ столњак, ~ шал.

му̏станг м енгл. *северноамерички полудивљи индијански коњ.*

му̏сти, му́зēм (имп. му́зи; р. пр. му̏зао, му̏зла; трп. му̏зен, -а; пр. сад. му́зӯћи) несвр. [гл. им. му̏зење и му́зе̄ње с; уп. мужа] **1.** прел. *извлачити, истискивати, цедити (прстима или апаратом) млеко из вимена, сиса, подвргавати мужи (најчешће женку домаће животиње):* ~ краве, ~ овце. **2.** прел. фиг. *извлачећи новац и др. безобзирно искоришћавати, експлоатисати.* **3.** непрел. фиг. *падати у млазевима, јако падати, лити (о киши).*

му̏стра ж (ген. мн. -рӣ) нем. **1.** *део неке материје (нпр. тканине) или робе који служи за показивање њеног квалитета, примене, одн. употребе и сл., узорак, примерак.* **2.** *оно на основу чега се ради, израђује други предмет, облик и сл.: шаблон по којем се нешто кроји, изрезује; шара као модел за вез, кројење, ткање и сл.; узорак, образац уопште.* **3.** разг. *ироничан, подругљив и (мање или више) пејоративан назив за некога коме се оспорава узорност, примерност, примерно, узорно понашање, понекад као блажи прекор.*

му́та м *мутавац, мутавко;* уп. муто.

му̏тав, -а, -о **1. а.** *који нема способност говора, који не може да говори, нем.* **б.** *који говори мало и ретко, ћутљив, мучаљив.* **в.** *који муца, муцав; уопште који се с напором, тешко изражава, који је неспособан за нормално, гласно изражавање.* **2.** (обично у изр. **није он ~, прави се ~** и сл.) разг. *умно ограничен, туп, блесав, будаласт, луд.*

му̏тавац, -āвца м **а.** *онај који је мутав, нем.* **б.** *в. муцавац.*

му̏тавачкӣ, -ā, -ō *који се односи на мутавце, својствен мутавцима.*

му̏тавачки прил. *као мутавац, без речи, мутаво, немо:* споразумевати се ~.

му̏тавица ж **а.** *она која је мутава, нема.* **б.** *в. муцавица.*

мута́вко м **1. а.** *мутавац.* **б.** *в. муцавац.* **в.** *в. ћутљивац.* **2.** пеј. *онај који је умно ограничен, туп, тупавко.*

му̏таво̄ст, -ости ж *особина и стање онога који је мутав, нем, немост.*

му̏тан, -тна, -о **1. а.** *који не пропушта светлост, непрозиран, непровидан (о стаклу и сл.); замућен од прљавштине или примеса нечега (о течности).* **б.** *који је без сјаја, бистрине, помућен (о очима и погледу).* **2. а.** *таман, тмуран (о небу, облацима и сл.).* **б.** *који је са слабом, недовољном видљивошћу, тмуран, облачан:* ~ време. **3.** фиг. **а.** *метежан, немиран, несигуран:* у мутним временима. **б.** разг. *чије се намере не могу прозрети, лукав, препреден:* ~ тип. **4.** *који је без звучности, звонкости, таман, одн. промукао (о звуку, гласу).* **5.** *неодређен, нејасан, непрецизан; магловит, загонетан, тајанствен:* ~ појам, ~ формулација; ~ осећање, ~ страх. **6. а.** *који је суморног расположења, туробан; који одражава такво расположење:* изаћи ~ на улицу; ~ чело. **б.** *који је са осећајем мучнине, главобоље, нелагодан (о глави).* • **ловити у мутном (у мутној води)** *користити, искоришћавати за себе мутне, метежне, немирне, несигурне прилике.* **све је однела мутна Марица** *све је отишло у неповрат, бесповратно.*

му̏тант м биол. *организам или јединка код које је мутацијом измењена нека наследна особина.*

мута́ција ж лат. **1.** биол. *нагла, спонтана наследна промена неке особине организма која није последица укрштања.* **2. а.** *мењање боје гласа код дечака у пубертету у дубљи, мушки глас.* **б.** муз. *промена тонског рода или, у ширем смислу, промена типалествице без промене тонике.*

му̏тацио̄нӣ, -а, -о *који се односи на мутацију, који је у вези с мутацијом:* мутационе промене, ~ теорија.

мутациони̏зам, -зма м *научна еволуциона теорија по којој нови органски облици, врсте настају мутацијама;* уп. мутација (1).

му̏теж м (ж) **1.** *мутна, замућена течност, мутљаг.* **2.** *честице неке материје које одређену течност чине мутном; наслаге таквих честица на дну посуде са мутном, замућеном течношћу, талог, муљ.* **3.** фиг. *в. метеж (1а).* **4.** *мутнина, мутнило.*

му̏тер (му́тер) м нем. *матица завртња, навртка; завртањ, вијак, шраф.*

му̏тивода ж (м) (мн. ж) нар. **а.** *онај који мути воду.* **б.** фиг. *сплеткар, смутљивац, смутљивица, интригант(киња).*

мути̏зам, -зма м лат. *в. мутавост.*

му̏тикаша ж (м) (мн. ж) *в. мутивода (б).*

мути́рајӯћӣ, -а̄, -е̄ *који мутира, који постаје дубљи (о гласу).*

мути́рати, му̏тӣра̄м несвр. (свр.) лат. (нем.) **1.** *мењати (променити) боју, постајати (постати) дубљи (о дечачком гласу); имати такве промене у гласу, добијати (добити) такав глас (о дечацима у пубертету).* **2.** биол. *мутацијом мењати (променити) својства, особине (о живим организмима);* уп. мутација (1).

му̏тити, му̑тӣм несвр. [гл. им. му̏ће̄ње с] **1.** прел. **а.** *чинити мутном (воду или неку другу течност, реку и сл.), одн. мутним (вино, поток и др.), замућивати.* **б.** (обично песн. или књиж.) *давати, придавати нечему тмуран, туробан изглед; уопште чинити суморним, тмурним, растуживати, жалостити:* ~ лице; ~ душу, ~ око, ~ срце. **в.** *чинити нејасним, неразговетним, збрканим, неспособним за јасно посматрање, сагледавање, резоновање, расуђивање и сл., помућивати:* ~ вид, ~ поглед, ~ (раз)ум. **2.** прел. **а.** *покретима руке и неким предметом, одн. уз помоћ одговарајуће направе доводити материју (материје) у разређено, одн. једнолико стање, мешати (нпр. јаја); на такав начин припремати, справљати (храну).* **б.** *бити, лупати, бућкати (млеко или павлаку) ради издвајања маслаца; тако производити, правити (маслац).* **3.** прел. фиг. *крњити, нарушавати целовитост, потпуност нечега, реметити, кварити:* ~ весеље, ~ радост, ~ расположење. **4.** фиг. (непрел. или с допуном „нешто“) **а.** *тајно радити нешто недозвољено, сумњиво, мућкати; потајно смерати, ковати, сновати; роварити.* **б.** *уносити, стварати смутњу, неслогу; сплеткарити, интригирати.* ■ **~ се 1. а.** *постајати мутан, непрозиран, запрљан, замућивати се (о течности, реци, потоку и сл.).* **б.** *губити способност јасног вида, оштрину запажања (о очима, погледу).* **в.** *постајати збркан, бркати се, смућивати се (о мислима); постајати неспособан за јасно расуђивање, резоновање и сл., помућивати се (о памети, уму).* **г.** *губити јасност (облика, контура и сл.), мешати се.* – Муте се шаре на изгужваној хартији. **д.** *мењати се нагоре, кварити се, помућивати се (о радости, расположењу).* **2.** *постајати тмуран, натуштен (о небу и сл.).* **3.** *изазивати мучнину, несвестицу, деловати на чула и свест (о алкохолним пићима).* • **~ воду** *уносити, изазивати смутњу.* **мути ми се у глави (пред очима)** *добијам вртоглавицу, хвата ме несвестица.*

му̏тљавина ж **1. а.** *мутна, замућена течност, мутљаг.* **б.** *лоше, рђаво пиће, бућкуриш.* **2.** *тмурно, мутно време; лоше, рђаво време, невреме, олуја.* **3.** *кретање тамо-амо, мутљање, комешање (нпр. облака).* **4.** *хаотично, несређено стање, неред, збрка; немирно стање, метеж, смутња.*

му̏тља̄г, -а́га м **1. а.** *врло мутна, замућена течност.* **б.** *пиће (ређе јело) лошег, рђавог квалитета, бућкуриш.* **в.** фиг. *бунило, збрка, збрканост, нејасност;* уп. метеж (3). **2. а.** *честице неке материје које одређену течност чине мутном; наслаге тих честица на дну посуде са врло мутном, замућеном течношћу, талог, муљ.* **б.** фиг. *најнижи друштвени слој.* **3.** *в. метеж (1а).* **4.** *мутнина, мутнило.*

му̏тљати, -а̄м несвр. **1.** *у аугм. (и пеј.) значењу: мутити.* **2.** *в. мутљати се.* ■ **~ се** *ићи, кретати се тамо-амо, врзмати се, мотати се, тумарати; комешати се, ковитлати се.*

му̏тнеж ж (м) *в. мутеж (1 и 2).*

му̏тнило с *особина и стање онога што је мутно, мутноћа, замућеност;* уп. мутнина и мутност.

мутни̏на ж **а.** *мутноћа, мутнило.* **б.** *оно што мути, замућује неку течност; мутна, замућена течност, мутеж, мутљаг.*

му̏тница (му́тница) ж *набујала, надошла мутна река.*

му̑тно прил. **1. а.** *показујући мутнило, са мутноћом; пригушено (о сјају, светлости и сл.):* ~ сину дршка од сабље; ~ осветљен. **б.** *без сјаја у очима, мутним погледом.* **2.** *нејасно, неодређено:* ~ осећати. **3.** *мукло, пригушено;* уп. мутан (4).

му̏тно̄ст, -ости ж *в. мутноћа (а).*

мутно̀ћа ж **а.** *особина и стање онога што је мутно, замућено, замућеност, мутнило, мутнина.* **б.** *честице које су замутиле неку течност, мутнина, мутеж, мутљаг.*

му̏тња ж *в. смутња.*

му̀тњикав, -а, -о *помало мутан, мутњикав:* ~ небо, мутњикаве очи, ~ светлост.

му́то, -а и -е̄ м *мутавац, мутавко;* уп. мута.

мутуали̏зам, -зма м лат. **1.** биол. *врста симбиозе, корисне за оба организма која у њој живе.* **2.** *учење француског економисте Прудона, по којем се преображај друштва може остварити системом узајамне помоћи, бескаматних зајмова и сл.*

му́ћак, -ћка м (мн. му́ћкови и му́ћци) **1. а.** *покварено јаје.* **б.** *неоплођено јаје.* **2.** фиг. пеј. *бескарактерна, морално покварена особа, покварењак.* **3.** *у експресивном изражавању, у реченичним обртима, у значењу одричне заменице „ништа“:* добити ~, за ручак ~.

му̏ћка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) разг. пеј. *потајно, лукаво поступање мимо прихваћених друштвених норми или закона с циљем да се нешто постигне;* уп. махинација.

му̏ћкалица ж **1.** *висок и узак дрвени суд у којем се мућка, млати млеко или павлака ради издвајања масла(ца), бућкалица, стап.* **2.** *једноставна жичана направа за мућкање јаја, бућкалица.* **3.** кув. *врста јела од ситно исецканог и на жару или роштиљу печеног меса, црног лука и зачина.*

му̏ћка̄рош м разг. *онај који нешто мућка, мути;* уп. мућка и мућкати (4).

му̏ћкати, -а̄м несвр. **1.** *дрмати, трести неку посуду или сл. са течношћу, одн. са неким ситним предметима, изазивајући шум*

те течности, одн. ситних предмета: ~ чутурицу с водом. **2.** *мућењем чинити житку или нехомогену масу гушћом, чвршћом или хомогеном, бућкати:* ~ јаја. **3.** *в. мућкати се.* **4.** фиг. *правити мућке, мутити;* уп. мутити (4а) и мућка. ■ **~ се** *покретати се тамо-амо или на различите стране одајући испрекидане шумове (о течности, житкој материји у некој посуди или сл.).* • ~ **главом** *интензивно мислити, размишљати, смишљати.*

му̏ћнути, -нēм свр. *протрести, продрмати неку посуду и сл. са течношћу, одн. са ситним предметима, и то тако да се чује шум.* • ~ **главом,** ~ **мозгом** *добро размислити, промислити (о нечему).* **мућни па проспи** *каже се за нешто без вредности или значаја.*

му̏ф м нем. **1.** *део женске одеће цевастог облика, обично од крзна, топле тканине и сл., у којем се држе руке, шаке.* **2.** техн. *прстен, карика којом се спајају две цеви, учвршћује точак на запрежним колима и сл., наглавак, навлака.*

му̏флōн, -óна м фр. зоол. *шупљороги папкар преживар, дивља овца* ovis musimon *из пор.* Rovidae.

му̏фљӯз, -ýза м тур. **1.** *онај који је материјално пропао, који је проћердао своју имовину, који је осиромашио, бедник.* **2.** *покварен, рђав човек, битанга, пропалица.*

му̏фтија м (мн. ж) тур. **а.** *најстарији по рангу муслимански свештеник у некој области, покрајини.* **б.** *правник, познавалац исламског права који даје решења, мишљења или упутства која се тичу верског муслиманског закона, шеријата.*

му̏фтӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на муфтије, који припада муфтијама:* ~ звање.

му̏ха ж (дат. му̏хи) *в. мува.*

мухамеда́нац, -нца м *припадник муслиманске вере, ислама, муслиман.*

мухаме̏дāнка ж *припадница муслиманске вере, муслиманка.*

мухаме̏дāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на мухамеданце и мухамеданство, муслимански, исламски:* ~ вера, муслимански становници.

мухамеда́нство с (мн. ø) *монотеистичка религија коју је основао Мухамед, муслиманска вера, ислам.*

му̏хāр м бот. **а.** *у мн.: једногодишње биљке рода* Setaria *из ф.* Gramineae *(у јд.: биљка из тога рода).* **б.** *назив за поједине врсте тога рода:* 1) S. glauca; 2) **(италијански ~)** S. italica, *биљка која се употребљава као сточна храна;* 3) S. virdis. • **велики ~** *једногодишња биљка* Panicum crus-galli *из ф.* Gramineae.

му̏хара ж бот. *отровна гљива* Amanita muscaria *из ф.* Agariaceae.

му̏харица ж зоол. *у мн.: птице певачице из пор.* Musciapidaea, *које се хране инсектима (у јд.: таква птица):* **беловрата ~** Muscicapa albicollis, **мала ~ (~ црвеновољка)** M. parva, **сива ~** M. striata, **црвеноглава ~** M. hypolenca.

мухо- *в. муво-.*

-муц *в. туц-муц (под туц).*

му̏цав, -а, -о **1. а.** *који има говорну ману, који муца, запиње у говору; уопште онај који говори муцајући, тешко, застајкујући у говору (од узбуђења, збуњености, треме, страха и сл.).* **б.** *који се на махове прекида, испрекидан (о гласу, говору).* **2.** фиг. **а.** *који се изражава тешко, с напором, неповезано или неспретно:* *муцави геније.* **б.** *који је тако исказан, изражен, срочен и сл., који садржи тако исказане мисли, осећања, расположења и сл.:* ~ дијалог, ~ поезија, ~ строфа.

му̏цавац, -āвца м *онај који има говорну ману, који муца.*

му̏цаво прил. *муцајући, замуцкујући:* прича ~.

му̏цавōст, -ости ж **а.** *особина онога који је муцав;* уп. муцав (1а и 2а). **б.** *особина онога што је муцаво;* уп. муцав (2б).

му̏цати, -āм несвр. *застајати, запињати у говору, понављати гласове, слогове, испрекидано говорити, замуцкивати (због говорног поремећаја или узбуђења, страха, треме, незнања и др.).*

му̏цкати, -āм несвр. *у дем. значењу: муцати.*

му̏цнути, -нēм свр. *проговорити, изустити нешто запевши, замуцнути.*

муча̀љив, -а, -о *ћутљив.*

муча̀љивац, -ивца м *ћутљивац.*

муча̀љивица ж *ћутљивица.*

муча̀љиво прил. *ћутљиво.*

муча̀љивōст, -ости ж *особина онога који је мучаљив, ћутљивост.*

му̏чан, -чна, -о **1.** *који захтева физички или душевни напор, муку, труд, тегобан, напоран, тежак, мукотрпан:* ~ задатак, ~ положај, мучни преговори, ~ пут. **2.** *тешко подношљив, непријатан, неугодан:* ~ разговор, ~ ситуација, ~ ћутање.

му́чати, -чӣм несвр. *ћутати.*

му̏ченӣк м **а.** *онај који се мучи, злопати, који подноси патње, страдања (у тешким, тегобним, мучним приликама, околностима).* **б.** (понекад с допуном: нечега) *онај који подноси муке, који страда, који се жртвује или изгуби живот за нешто, за постизање неког циља, за неки идеал и сл.* **в.** *онај који је изгубио живот исповедајући и бранећи хришћанску веру (за време прогона у раном хришћанству или у сукобу с иноверцима).*

му̏ченица ж (вок. -ице) **1.** *женска особа мученик.* **2.** разг. *народни, обично шаљиви назив за ракију.*

му̏чениче, -ета с (мн. ø; зб. им. му̏ченичāд ж) *дете које се мучи, злопати.*

му̏ченичкӣ, -ā, -ō *који се односи на мученике и мучеништво; паћенички:* ~ вапај, ~ смрт; ~ живот.

му̏ченӣштво с *трпљење, подношење мука, патњи, злопаћење; патња, страдање.*

му̏чила с мн. (ретко му̏чило јд.) *справа, направа за мучење.*

му̏чилац, -иоца м *в. мучитељ.*

му̏чилачкӣ, -ā, -ō *в. мучитељски.*

му̏чилӣште с **а.** *место где неко мучи људе, где их ставља на муке.* **б.** *место где се људи муче, пате, где се осећају врло тешко.*

мучио̀ница и **му̏чионица** ж *одељење, просторија где се врши(ло) мучење, обично у саставу неког затвора, логора и сл.*

му̏читељ м **а.** *онај који мучи, злоставља, кињи, онај који задаје бол, муке; онај који мучи, злоставља затворенике, осуђенике, крвник.* **б.** *тлачитељ, угњетач.*

мучитѐљица и **му̏читēљка** ж **а.** *она која мучи, злоставља, кињи;* уп. мучитељ (а). **б.** фиг. *оно што задаје муке, што узрокује бол, патњу (о нечему што се исказује им. ж. рода).*

му̏читељскӣ, -ā, -ō *који се односи на мучитеље, који припада мучитељу, мучитељима; који задаје бол, муку, који мучи.*

му̏чити, -ӣм (трп. му̏чен) несвр. [гл. им. му̏чēње с] **а.** *задавати, наносити (некоме) велики физички бол, стављати на муке, злостављати.* **б.** *чинити да неко пати, да осећа муку, бол, немир, неугодност, задавати, стварати (некоме) тегобе, патњу:* лепотом мучи мушкарце, мучи га глад, мучи је жеља за сном, мучи је тишина. **в.** *оптерећивати тешким послом, излагати великом напору, замарати:* ~ коње кроз планину. **г.** *бити извор нечије муке, бола, болети:* мучи ме стомак. **д.** (нешто) фиг. *отезати, одуговлачити, гњавити (рукујући нечим, употребљавајући нешто и сл.):* дуго мучи лопту. ■ **~ се 1. а.** *подносити муке, патње, бол, трпети, патити.* **б.** *борити се с тешкоћама, с бедом, тешко живети, злопатити се.* **в.** *улагати труд, напор, излагати се напору ради постизања нечега, пуно се трудити.* – Мучи се да открије узрок томе. **2.** *испољавати се, манифестовати се с муком, тешко, споро, у малој мери, са слабим интензитетом (о атмосферским појавама, временским приликама и сл.):* мучи се киша. • **муку (муке) ~** *тешко, много се мучити.* **~ се с душом** *бити на самрти, умирати.*

му̏чица ж *дем. и хип. од мука.*

му̏чкē прил. **1.** *в. ћутке;* уп. мучки (2). **2.** *в. мучки (1).*

му̏чкӣ, -ā, -ō **а.** *који потајно, прикривено нешто предузима (обично зло, неваљало и сл.), подао, подмукао; својствен таквој*

особи. **б.** *који се врши, који је извршен испотаје, подмукло, мучки:* ~ убиство, ~ ударац.

му̏чки прил. **1.** *на мучки начин, потајно и подло, подмукло:* ~ убити, ~ ударити. **2.** *в. ћутке;* уп. мучке (1).

мучни̏на ж *непријатан, нелагодан осећај, осећај гађења, обично праћен надражајем на повраћање, мука.*

му̏чно прил. **1.** *подносећи муку, тегобе, с муком, с великим напрезањем, тешко; мукотрпно:* ~ дисати, ~ се присећати; ~ стечена имовина. **2.** (с логичким субјектом у дативу или безл.) **а.** *неугодно, непријатно, тешко:* ~ му је бит сам. **б.** *с осећајем нелагодности (понекад праћеним мучнином), зло, лоше, рђаво:* дође му ~, ~ ми је.

му̏чно̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је мучно; мучно, непријатно стање, ситуација; тешкоћа, мука.*

му̏чња̄к м *сандук у воденици у који при млевењу пада брашно са жрвња.*

муше̏ма ж тур. *воском натопљено, навоштено или гумом и сл. импрегнирано непромочиво платно; столњак од таквог платна.*

му̏шица ж **1.** зоол. **а.** *у мн.: назив за више врста инсеката двокрилаца са дугим пипцима из подреда* Hematocera *и са кратким пипцима из подреда* Brachscera *(у jg.: инсект из тих врста).* **б.** *дем. од мува, муха; мува уопште.* **2.** (обично у мн.) фиг. *настрана, необична мисао, идеја; прохтев, хир (често обестан, тврдоглав и сл.);* уп. буба (3). **3.** вој. *део нишана који се налази на врху пушчане цеви, предњи нишан.* • **винска** ~ зоол. *врста мушице која се појављује на местима где превире вино, сирће и сл.* **голубачка** ~ зоол. *ситан двокрилац* Simulium golubacense *из пор.* Simulidae *који у времеројења напада стоку и храни се њеном крвљу, браничевка.* **избити (некоме) мушице из главе** *приморати некога да се понаша нормално, без претераних прохтева, хирова;* уп. мушица (2).

му̏шичав, -а, -о *настран, ћудљив, хировит;* уп. мушица.

му̏шичаво̄ст, -ости ж *особина онога који је мушичав, настраност, хировитост, ћудљивост.*

му̏шјӣ, -ā, -ē *в. мувљи.*

мушка́рац, -рца м (инстр. -рцем; ген. мн. му̏шкā̄рāцā) *особа, људско биће мушког пола, особа полно супротна жени.*

мушка̀рача ж *в. мушкобања.*

мушка̀рачкӣ, -ā, -ō *који се односи на мушкараче, својствен мушкарачама; који се односи на мушкарце, својствен мушкарцима, мушки:* ~ изглед, ~ карактер, мушкарачке руке.

мушка̀рачки прил. *на мушкарачки начин; као мушкараче; као мушкарци, мушки.*

мушка́рче, -ета с (супл. мн. мушка̀рчићи м) *мушко дете, мушкарчић.*

мушка́рчев, -а, -о *који припада мушкарцу, који се односи на мушкарца;* уп. мушки (1а).

мушка̀рчина ж (м) (мн. ж) *аугм. и експр. од мушкарац.*

мушка̀рчић м *дем. и хип. од мушкарац; мушко дете, дечак, дечачић, мушкарче.*

му̏шкат м итал. (нем.) бот. и агр. *в. мускат.*

мушка̀тла ж (ген. мн. -лӣ) нем. бот. *украсна биљка* Pelargonium inquinans, P. odoratissimum, P. radula *из ф.* Geranisceae, *смрдљевак.*

му̏шкатнӣ, -ā, -ō *в. мускатни.*

му̏шкӣ и **му̀шкӣ,** -ā, -ō **1. а.** *који се односи на мушкарце (који припада мушкарцима, намењен мушкарцима, својствен мушкарцима и сл.):* ~ бицикл, ~ грло, ~ посао, мушке руке, ~ члан породице. **б.** *смео, одлучан, одважан:* ~ отпор, ~ реч. **в.** *в. мужеван.* **2.** *који се односи на мужјака (1), који је супротног пола у односу на женку (о животињама):* ~ теле. **3.** бот. *који има само органе за опрашивање (о цвету или биљци са цветовима који имају такве органе).* **4.** *који може да се удене, увуче, заврне и сл. у други, „женски" део неког предмета (о предметима или деловима предмета који се спајају, повезују и сл., међусобно или с нечим другим).* **5.** (у им. служби) **а.** м мн. *мушкарци.* **б.** (и с акцент. неодр. вида: му̏шко) с зб. *мушкарци, мушкиње.* – Дигло на се на оружје и мушко и женско. **в.** (и с акцент. неодр. вида: му̏шко) с *мушко дете; мушкарац уопште.* • **прво па мушко;** уп. мушки (5в) *каже се* 1) *кад прво дете буде син;* 2) *кад се отпрве, из првог покушаја постигне успех, добар резултат и сл.*

му̏шки (му̀шки) прил. *на мушки начин, као прави мушкарац (снажно, јако, смело, одлучно, одважно, часно, честито и сл.):* ~ стегнути руку, ~ се борити, ~ се држати и сл.

му̏шкиње с зб. (мн. ø) *мушке особе једне породице, неког скупа и сл.; мушке особе уопште;* уп. женскиње.

мушкобан- *в. мушкобањ-.*

мушко̀бања ж *женска особа која изгледом и држањем личи на мушкарца или има неке мушке особине; она која је физички јака, која је у стању да обавља мушке послове.*

мушко̀бањаст, -а, -о **а.** (у ж. роду) *која има особине мушкобање, која изгледом и држањем личи на мушкарца (о женској особи).* **б.** *својствен таквим особама, карактеристичан за такве особе:* ~ држање, ~ лице, ~ силуета.

мушко̀бањасто прил. *на мушкобањаст начин, као мушкобања:* хода ~.

му̏шко̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1. а.** *оно што је карактеристично за мушкарца (мужјака), оно што га разликује од жене (женке) у биолошком, психолошком и др. смислу.* **б.** *у еуф. значењу: мушки полни орган, пенис.* **2.** *снага, одлучност, енергичност; смелост, храброст, одважност.*

му̏шмула ж грч. бот. и агр. *жбунаста воћка* Mespilus germanica *из ф.* Rosaceae, *која рађа округласте јестиве плодове; плод те биљке.* • **дивља** ~ *жбунаста декоративна биљка* Amelanchier ovalis *из ф.* Rosaceae, *укусног плода.* **јапанска** ~ *ниско дрво* Eriobatrya japonica *из ф.* Rosaceae, *укусног плода.*

муштѐрија ж (м) (мн. ж) тур. **1.** *купац занатске и друге трговачке робе; корисник занатске или друге неке услуге; клијент, странка.* **2.** *онај који жели нешто да добије, купи, интересент.* **3.** (обично у изр. **стара** ~ (нечија, некоме) спорт. разг. *спортиста или спортска екипа која често губи од одређеног противника.*

му̏штикла ж (ген. мн. -клӣ и му̏штӣклā) нем. *једноставна направа у виду цевчице (од дрвета, ћилибара, слоноваче и др.) у чији се један крај ставља цигарета или цигара при пушењу.*

му̏штиклица ж *дем. и хип. од муштикла.*

му̏штрати, -āм несвр. прел. **1.** *обучавати у војним вештинама, егзерцирати.* **2. а.** *обучавати, одгајати, васпитавати строгим, оштрим методама; доводити, дотеривати у ред; дресирати.* **б.** *поступати према некоме строго, присиљавајући га на одређене поступке, на извршавање наредби и сл.; малтретирати.*

мушту̀лук м тур. **а.** *добра, пријатна, радосна вест.* **б.** *дар, поклон, награда која се даје ономе ко донесе такву вест: добити, узети муштулук.* • **на муштулук ((от)ићи, (о)трчати** и сл.) *да се јави добра вест ((от)ићи, (о)трчати и сл.).*

Н

н (Н) с непром. **1. а.** лингв. *звучни алвеоларни носни сугласник (сонант).* **б.** *слово којим се обележава тај сонант:* велико Н, мало н, курзивно *н*. **2.** *скраћеница и ознака за* **а.** (н) *непознат број или величину.* **б.** (Н. Н.) *анонимну, непознату особу.*

нâ нар. и разг. *речца* **1.** *којом се указује да се некоме нешто даје, пружа, нуди и сл.: ево, држи, узми.* **2.** (обично поновљено) *у служби узвика којим се дозивају, вабе или смирују животиње.*

нȁ (у експресивном изражавању, често у конструкцији „ево (ето) ти га на“) нар. и разг. *речца којом се указује на неки обрт, неочекиван исход или на изненадну промену стања, ситуације.*

на предл. **I.** (с ак. и лок.) *одређује:* **1.** *место завршетка или циљ неког кретања, померања, промене положаја, простирања, протезања (с ак.), одн. место где се нешто налази, креће, простире (с лок.):* попети се на брдо / налазити се на брду, ставити књигу на сто / књига се налази на столу, заденути цвет у косу / ићи са цветом у коси, навести се на море / пловидба на мору, изаћи на игралиште / бити на игралишту, стићи на Цетиње / живети на Цетињу, налазити се на ходнику, доћи на факултет / студирати на факултету, појавити се на прозор / стајати на прозору, навртети јагње на ражањ / пећи јагње на ражњу, окачити пушку на клин / пушка је на клину, подићи колибу на диреке / колиба на дирецима, сести на кочије / седети (возити се) на кочијама. **2.** *околности, услове у које неко или нешто долази, доспева (с ак.), одн. околности, услове у којима се неко или нешто налази (с лок.):* скупити на једну гомилу / бити на гомили, изићи на свеж ваздух / бити на свежем ваздуху, доћи на видело / бити на виделу, свратити на гозбу / напити се на гозби, доћи на кафу / бити на кафи, доћи на нову дужност / бити на новој дужности, осудити на робију / провести неколико година на робији, доћи на памет (сан и сл.) / бити на памети (сну и сл.), превести на енглески језик / превод је на енглеском језику. **3.** *оно с чим се врши контакт, веза и сл. (с ак.), одн. оно с чим контакт, везу и сл. врши глаголска радња приликом свог остварења (с ак.):* закачити се на ланац / бити на ланцу, ставити мисли на папир / цртеж на папиру. **4.** *акцију, радњу којој неко или нешто приступа или коју врши (обично уз имена разних радњи, активности, поступака):* прионути на посао. **5. а.** *оно што омогућује вршење глаголске радње, што служи вршењу глаголске радње (средство, оружје, музички инструмент и сл.):* просејати на сито и решето / обрадити на машини, свирати на клавиру. **б.** *оно чијем се утицају као средству којим се врши радња нешто излаже (с ак.), одн. оно с чим се нешто мења или помоћу чега се нешто справља (обично као одредба врсте јела) (с лок.):* ставити месо на врелу маст / пржити на масти. **6. а.** *уопште начин вршења глаголске радње (с ак: обично са изbледелим дистрибутивним или инструменталним значењем; са лок.: обично са избледелим значењем начина, услова у којима се врши радња):* звизнути на два прста, исећи на режњеве; шетати на миру. **б.** *у саставу прилошких израза, за потпуније изражавање значења израза;* уп. на- (III): држати револвер на готовс. **7. а.** *ближе одређује придевску реч тако што је повезује с оним што је означено одговарајућом именицом у ак. или лок.:* вешт на језику, осетљив на промају. **б.** *ближе одређује именичку реч тако што је повезује с оним што је исказано одговарајућом именицом:* брод на једра, затварач на преклоп, сто на расклапање. **8.** *повод, побуду нечега, оно што изазива неки одговор или реакцију; (с ак.) особу, појаву и др. уз коју следи глаголска радња као реакција:* опростити на дрскости, бунио се на овакав разговор, плакао је на такву помисао; згади се на мужа. **9.** *време вршења глаголске радње:* на Божић, на овај велики дан, на задушнице, на зиму; на полувремену утакмице. **10.** (са лок., уз гл. „губити“, „добијати“ и сл.) *појам који је за субјекат везан општим односом посесивности и који се у глаголском процесу мења у погледу квантитета или квалитета:* губити на времену, губити на цени, добијати на вредности, штедети на храни и сл. **11.** (уз им. које значе живо биће, с ак. уз гл. кретања, с лок. уз гл. мировања) *појам који је носилац стања, процеса и сл.:* доћи с ветром као куга на стоку, на мени је кривица. **II.** (с ак.) *одређује:* **1. а.** *циљ, мету, сврху неке акције:* лов на зечеве, пуцати на гол. **б.** *оно према чему је нешто окренуто, управљено, усмерено, према:* соба с прозором који гледа на море. **в.** *предмет или лице према којем је усмерена глаголска радња, одн. особина или стање којима се означава неки лични став (жеља, љутња и сл.):* бити љут на некога. **г.** *појам у којем се испољава нека особина или стање, одн. појам за који постоји спремност, готовост (што је казано придевом, одн. именицом уз које конструкција с предлогом „на“ стоји као одредба):* лаком на паре, спреман на све, имати нагон на повраћање. **д.** *појам на који асоцира, чију представу изазива, асоцира опажајни или сазнајни процес казан управним глаголом:* заударати на зној, личити на мајку; фиг. мирише на превару. **2.** *онога за кога се, одн. оно за шта се нешто даје, троши (обично због обавеза или потребе):* давати (новац) на издржавање, истрошити се на некога. **3.** (уз бројеве и др. речи које се схватају као мера) **а.** *количину у којој се неки појам узима, ангажује, јавља и сл. у глаголском процесу или стању:* има на хиљаде (милионе) врста. **б.** *просторну меру до које досеже глаголска радња, одн. просторну раздаљину где се нешто налази; временску меру трајања глаголске радње:* на дохват руке, на километар одавде; отићи на годину дана у иностранство, отворити очи на тренутак. **III.** (с лок.) *означава:* **1.** *предмет површ којег или близу чије површине (одн. у чијим оквирима) се нешто налази као његов саставни део:* дугме на кошуљи, девета рупа на свирали. **2.** (уз гл. „захвалити (се)“, „захваљивати (се)“, као алтернација предл. „за“, с ак.) *појам за који се изражава захвалност, одаје признање и сл.; оно што се учтиво одбија (положај, почаст и сл.):* захвалити се на поклону; захвалити се на мандату.

на- преф. **I.** *у глаголима (и изведеницама од њих), кад значе:* **1.** *већу или обилну меру извршења неке радње:* напунити, начупати, наспавати се, начекати се. **2. а.** (у свр. глаголима) *извршење радње основног глагола; извршење једног чина, једног елемента радње коју значи основни глагол:* написати (писмо); нашалити се. **в.** *делимично обухватање објекта радњом, непотпуно извршење радње основног глагола; мању меру, слабији степен или интензитет радње основног глагола:* нагристи (нагризати); напући. **3. а.** *неко уздизање, повећање висине или неко повећање, увећање запремине, обима:* набујати, надићи (се). **б.** *додавање на нешто; смештање, стављање, довођење нечега на нешто:* наковати (даску); насадити (мотику). **в.** *наилазак на нешто, доспевање до нечега:* наићи (наилазити), налетети. **г.** (обично у свр. гл.) *уочавање, опажање, предосећање и сл. нечега:* намирисати (опасност), наслутити (нешто). **д.** *одступање од усправног положаја, надношење, сагињање, савијање и сл.:* нагнути (се), накривити (се). **ђ.** *измену нечијег изгледа или стања:* намазати, наоштрити, наоружати. **II.** *у придевима који значе ублажену, слабије изражену особину основног придева:* наглув, натруо. **III.** *у прилозима, ређе у другим речима насталим од падежног израза:* наискап, налик, напамет.

на̂бава и **на́бава** ж *в. набавка.*

на̀бавити, -има свр. **а.** *извршити набавку нечега, доћи до нечега, снабдети се нечим што се добија са стране, добавити, прибавити, купити нешто:* ~ материјал (за кућу), ~ робу. **б.** *доћи до нечега, осигурати нешто, прибавити:* ~ доказ.

на́ба̄вка и **на̀ба̄вка** ж (дат. -вци; ген. мн. -вкӣ) *набављање, прибављање (робе, материјала и сл.), снабдевање нечим; куповање, куповина.*

на̀бављати, -а̄м *несвр. према набавити.*

наба̀вља̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *онај који нешто набавља, који се бави набавком (хране, робе, материјала итд., обично у већим количинама), добављач, снабдевач, испоручилац (робе, поруџбине);* уп. лиферант.

набавља̀чица ж *женска особа набављач.*

наба̀вља̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на набављаче и набављање.*

на́бавнӣ и **на̀ба̄внӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на набавку, набављање;* уп. набављачки: ~ дозвола.

наба́дати, на̀ба̄да̄м несвр. **1.** *несвр. према набости.* **2.** (понекад с додатком: ногама) *ходати с тешкоћом, неспретно, несигурно (нпр. у обући с високим потпетицама); корачати слабо савијајући колена, као на штакама.* ■ **~ се** *несвр. према набости се.*

наба́зати се, на̀ба̄за̄м се свр. *провести дуго времена базајући, налутати се.*

набаљѐзгати, -а̄м свр. пеј. *наприча̄ти много глупости, бесмислица, гадости и сл.* ■ **~ се** *напричати се глупости, бесмислица, гадости и сл.*

набаса́вати, -а̀са̄ва̄м (на некога, на нешто) *несвр. према набасати (1).*

наба̀сати, -а̄м свр. **1.** (на некога, на нешто) **а.** *случајно, неочекивано, нехотично наићи на некога, на нешто, натрапати.* **б.** *наићи, намерити се, налетети на некога, на нешто, сусрести се са неким, са нечим, наћи, пронаћи (некога, нешто).* – Набасах случајно на један допис. **в.** *случајно ступити, нагазити на нешто; налетети на некога, на нешто:* ~ на мравињак; ~ на пањ. **2.** *појавити се, искрснути; наићи, намерити се (негде, у неком месту);* уп. забасати (1).

на̏баца̄но̄ст, -ости ж *особина и стање онога што је набацано, неповезано, без реда и система (обично о уметничком, научном и сл. делу).*

наба̀цати, -а̄м свр. **1. а.** *бацањем сместити, ставити негде већу количину нечега, бацајући направити гомилу, нагомилати; натрпати, нагомилати насумце, без реда:* ~ земљу; ~ ствари. **б.** *распрострети, разастрти (по некој површини, простору):* ~ сламу по поду. **в.** *бацити (на нешто, у нешто) нечега доста, довољно:* ~ дрва (на ватру, у пећ). **2.** фиг. **а.** *сачинити, написати грубо, без реда и система, склепати (књижевно дело, писмени састав и сл.); изразити, исказати, изнети без неког реда, повезаности, сређености, обично на брзину (мисли, утиске и сл.); изнети у основним цртама, скицирати.* **б.** (обично у трп.) *нанети у грубим потезима, без дотеривања, дорађивања (о боји на сликарском делу).*

набаци́вати, -а̀цӯје̄м несвр. **1.** *несвр. према набацити.* ■ **~ се 1.** *несвр. према набацити се.* **2.** (некоме) разг. *удварати се наметљиво и досађујући.*

наба́цити, на̀ба̄цӣм (на̀бацити, -ӣм) свр. **1. а.** *бацајући ставити, метнути, сместити негде:* ~ суве гране на огњиште; ~ малтер на зид. **б.** *ставити, метнути (на раме, леђа); забацити:* ~ торбу на леђа. **в.** *ставити (обично на себе), навући, обући:* жарг. ~ ново перје. **г.** *намаћи, ставити (омчу, узду, седло или сл.).* **д.** зан. *бацајући (ванглом, мистријом и сл.) залепити; облепити, премазати (малтером, блатом и сл.):* ~ малтер на зид. **ђ.** спорт. *у луку, обично вишем или високом, преко противничких играча упутити (лопту) саиграчу.* **2.** *потиснути, навести на одређени положај (противничку војску, војне трупе и сл.).* **3.** фиг. **а.** *саопштити укратко, узгред, (с)поменути.* **б.** *сачинити у главним, грубим потезима, непотпуно, не довршивши, не доградивши (обично уметничко и сл. дело).* ■ **~ се** *бацити се нечим на некога, на нешто, гађати нечим у некога, нешто.*

набе́дити, на̀бе̄дӣм јек. **набије̏дити,** на̀бије̄дӣм свр. (некога) **1. а.** *свалити кривицу на некога, неправедно, неоправдано, неосновано окривити, лажно оптужити, оклеветати, обедити некога.* **б.** *убедити, уверити некога у нешто што није.* – Набедили га да је ревизор. **2.** *наговорити, приволети некога на нешто.* – Набедише га да буде четовођа.

набедрѐнӣк, -и́ка м цркв. *украсни комад тканине који са појаса пада низ десно бедро и који православна свештена лица носе као знак чина, ранга или одликовања.*

на̀бе̄ђен јек. **на̀бијеђен,** -а, -о (обично одр.) *који привидно изгледа да је неко, нешто, лажни, тобожњи, умишљен(и):* ~ вођа, ~ добровољац, набеђени политичари.

набеђи́вати јек. **набјеђи́вати,** -ѐђује̄м *несвр. према набедити.*

наби́јати (се), на̀бија̄м (се) *несвр. према набити (се).*

наби̏ја̄ч, -а́ча м **а.** *машина, уређај, алатка за набијање, сабијање земље, песка и сл.* **б.** *врста чекића за набијање, натицање обручева на бурад.* **г.** *маљ.*

наби̏јача ж *врста старинске пушке, чија се цев пунила с предње стране.*

наби̏јен, -ѐна, -о **а.** *дебео, пун.* **б.** *чврст, једар, збијен (обично о људима или деловима тела).*

наби̏јено̄ст, -ости ж **1.** *особина онога који је набијен, пун, једар, пуноћа, једрина.* **2.** *збијеност, сабијеност:* ~ играча одбране. **3.** фиг. *згуснутост, пуноћа; испуњеност, препуњеност (нечим):* ~ (драмске) радње (осећањима).

наби́рати (се), на̀бира̄м (се) (на̀бирати (се), -ре̄м (се)) *несвр. према набрати (се).*

на̀бити, на̏бије̄м (трп. наби̏јен, -ѐна) свр. **1. а.** *збијајући, сабијајући добро испунити, напунити унутрашњост нечега; натрпати нешто чиме; утрпати, угурати, нагурати (што у нешто):* ~ дуван у лулу; ~ лулу; ~ конзерве у ранац, ~ обућу у торбицу. **б.** (људе, стоку) *нагурати, сабити; силом сместити, затворити у мали простор:* ~ све у једну собицу (у један ћошак); ~ у логор. **в.** *напунити ватрено оружје.* **г.** *ударајући маљем или сл. учинити тврдим, сабити (нпр. земљу); утабати.* **2.** физ. *в. наелектрисати.* **3.** *направити жуљеве услед јачег притиска или трења на делу тела; нажуљати (део тела).* **4.** (на нешто) **а.** *дубље, више навући, натаћи, натући, намаћи (капу, шешир на главу, на очи и сл.).* **б.** *набости, натаћи (на копље, на ражањ, на колац и сл.).* **5.** (обруч, обручеве) *натаћи, наместити, учврстити (обруч, обручеве на бурету, бачви и сл.).* **6.** *забити, заринути, забости:* ~ колац у земљу. ■ **~ се 1. а.** *нагурати се, натрпати се у сразмерно малом простору.* **б.** *сместити се, населити се и сл. негде у великом броју, потпуно испуњавајући простор.* – Набили се сви у градове. **в.** *забити се, увући се у нешто.* – Набио се снег између коњских копита. **2.** физ. *в. наелектрисати се.* • **~ мужу рогове** разг. *преварити мужа, имати ванбрачни сексуални однос (о жени).*

наблебѐтати се, -а̄м се свр. пеј. *издовољити се блебећући, набрбљати се.*

на̏близу прил. *на малом растојању, у близини, близу, недалеко:* куће су им ~.

наблъу̀вати, на̀бљује̄м свр. *бљујући, бљувањем напунити (нешто).*

на́бо̄ј и **на́бој,** -оја м (инстр. -ојем) **1.** грађ. *земља, блато, обично са плевом, сламом, које се као грађевински материјал ставља, набија између паралелно постављених дасака или сабија за подове и сл.; зид, под и сл. од тога материјала.* **2.** *оно чиме се пуни ватрено оружје (барут, зрно, метак);* уп. муниција. **3.** физ. *в. наелектрисање:* негативни ~, позитивни ~. **3.** мед. нар. *мања гнојава отеклина (најчешће на пети), која настаје од притиска, гњечења и др., убој.*

набоја̀дисати, -ише̄м свр. *премазати бојом, обојити;* уп. бојадисати.

набо́кати се, на̀бо̄ка̄м се свр. експр. *пуно или превише појести, најести се добро или преко мере, прејести се.*

наболо̀вати се, -о̀лује̄м се свр. *провести дуго времена болујући.*

на̏бољē и **на̏бољe** (на̏бољē) прил. *у правцу побољшања, побољшавајући се:* (о)кренути (ићи) ~.

на́бор м **1.** (обично у мн.) *пресавијена тканина, бора начињена при изради одеће, фалта; преврој, прегиб који се формира на широкој одећи која слободно пада низ тело.* **2. а.** *бора, бразда на кожи (лица).* **в.** *уопште испупчење, кожаста бора на телу, деловима тела или на унутрашњим органима (људи и животиња).* **в.** *извијена браздаста бора, вијуга на површини мозга.* **г.** *срчани залистак.* **3.** *мали талас, мрешка на воденој површини.* **4.** геол. *дугуљасто испупчење с напоредним удубљењем настало набирањем слојева Земљине коре; уопште таласасто испупчење у земљишту.*

на̀бо̄ра̄н, -а, -о **1.** *пун бора, прекривен борама, избраздан, изборан (о лицу, делу лица, особи с таквим лицем и сл.).* **2.** *који има дугуљаста испупчења с напоредним удубљењима (о земљишту).*

на̀бо̄ра̄но̄ст, -ости ж *особина онога који је наборан, онога што је наборано.*

набо́рати, на̀бо̄ра̄м свр. **1.** *прекрити борама, набрати, изборати, зборати (чело, лице).* **2.** *сложити, скупити у боре, наборе, фалте (одећу); израдити одећу набирајући тканину или слажући је у наборе, фалте.* **3.** *намрешкати, усталасати, узбуркати (водену површину и сл.).* ■ **~ се 1.** *скупити се у боре, наборе, постати наборан, изборан (о лицу, кожи на лицу, телу и сл.).* **2.** *прекрити се мањим таласима, заталасати се (о мору, језеру и сл.).*

на́борић м *дем. од набор.*

набо̀сти (на̀бости), -о̀де̄м (аор. набо̀дох, на̏боде; р. пр. на̀бо̄, набо̀ла (на̀бола); трп. набо̀ден, -е̏на, пр. пр. на̀бо̄вши) свр. **а.** *навући, натаћи на нешто оштро, шиљато:* ~ на виљушку. **б.** *убости на више места, избости (нпр. иглом).* ■ **~ се а.** *натаћи се, навући се на нешто оштро, шиљасто:* ~ се на копље. **б.** *повредити се нечим шиљастим, убости се:* ~ се на трн.

на̀боцкати, -а̄м свр. *у дем. значењу: набости (б), избоцкати.*

набра́јати, на̀бра̄ја̄м несвр. **1. а.** *наводити, спомињати једно за другим, низати, ређати:* ~ имена, ~ разлоге. **б.** *једнолично ређати у говору; понављати исте речи.* **2.** *нарицати, тужити, запевати (за умрлим); јадиковати.*

на̀бра̄н, -а, -о **1.** *прекривен борама, наборан, изборан (о кожи, лицу, челу);* уп. набрати² (1) и набрати се² (1). **2.** *који има наборе, фалте;* уп. набрати² (2). **3.** *заталасан, намрешкан;* уп. набрати² (3) и набрати се² (3). **4.** *који је настао набирањем слојева Земљине коре, наборан;* уп. веначни и наборати се² (4).

на̀брати¹, -бере̄м (-бѐре̄м) свр. *берући, тргајући и сл. (плодове, цвеће и сл.) накупити, убрати у некој, обично већој или довољној количини.* ■ **~ се** *издовољити се, задовољити се берући:* ~ се јабука.

на̀брати², -бере̄м (-бѐре̄м) свр. **1. а.** *наборати, намрштити (чело, обрве и сл.), у незадовољству, љутњи и сл., одн. изражавајући незадовољство, љутњу и сл.* **б.** *прекрити борама, браздама; избраздати (боре на челу, лицу и сл.).* – Њему је време већ набрало боре на челу. **2.** *сложити у наборе, израдити са наборима, фалтама (одећу, предмете од тканине), нафалтати.* **3.** *благо усталасати, намрешкати (водену површину).* **4.** геол. *скупити, формирати у наборе (земљину кору, лаву и сл.);* уп. набор (4), наборан (2) и набран (4). ■ **~ се 1. а.** *скупити се у боре, прекрити се борама, намрштити се, у љутњи, незадовољству, нерасположењу и сл. (обично о челу).* **б.** *прекрити се борама, изборати се, наборати се од старости, патње, недаћа и сл. (о челу, лицу, кожи и сл.).* **2.** *благо се усталасати, намрешкати се.* **3.** геол. *скупити се, формирати се у наборе, наборати се (о земљиној кори);* уп. набор (4) и набран (4).

на̀брашњавити, -ӣм и **набрашња́вити,** набра̀шња̄вӣм свр. *посути, умрљати, умазати брашном.* ■ **~ се** *посути се, умрљати се, умазати се брашном.*

набр̀бљати, -а̄м свр. *испричати много о свему и свачему, наприча̄ти.*

на̀бре̄као, набре́кла (на̀бре̄кла), -ло **1. а.** *увећан, раширен, нарастао (услед обилне количине нечега):* ~ кеса. **б.** *отечен, натечен:* набрекли крајници. **в.** *дебео, задригао:* ~ лице, ~ подвољак. **2.** *пун снаге и здравља (о човеку); једар, бујан:* набрекли бокови, набрекла недра.

на̀бреклина и **набреклѝна** ж **1.** *набрекло, натечено ткиво, оток, отеклина;* уп. набрекао (1б). **2.** *испупчење, избочина:* ~ на земљаном лонцу, ~ на земљиној кори.

набре́кло̄ст и **на̀бре̄кло̄ст,** -ости ж *особина и стање онога што је набрекло.*

на̀бре̄кнӯт, -а, -о *в. набрекао.*

набре́кнути (набре́ћи (на̀бре̄ћи)), на̀бре̄кне̄м (аор. набре́кнух и набре́кох, на̏бре̄кнӯ, набре́кну и на̏бре̄че; р. пр. на̀бре̄као, набре́кла (на̀бре̄кла) и набре́кнуо, -ула) свр. **1. а.** *увећати се, нарасти, раширити се од упијене течности (обично о дрвеним предметима); набубрити (обично о зрневљу).* **б.** *напети се, затегнути се и увећати се од умора, топлоте, напора, узбуђења и др.; натећи, надути се (најчешће о деловима тела).* **в.** *напунити се млеком, увећати се и затегнути се (о вимену).* **г.** *уопште увећати се у погледу обима.* – Набрекао му трбух. Цепови му набрекли. **2. а.** *набујати, наједрати (о деловима тела, одн. о особи с таквим деловима тела).* **б.** *напупити (о биљкама); напунити се соком, постати једар, наједрати.*

на̀бре̄кнуто̄ст, -ости ж *в. набреклост.*

набро̀јати, -јӣм и на̀бројӣм и **набро̀јити,** на̀бројӣм (имп. на̀бро̄ј) свр. **1. а.** *бројањем утврдити број, збир (људи, животиња, ствари итд.), изборјати.* **б.** *изговарајући редом бројеве или бројећи у себи доћи до одређеног броја:* ~ до десет, ~ стотину. **в.** (некоме) *бројећи новац платити, исплатити.*

набр̀стити се, -ӣм се свр. *најести се, заситити се бршћући (обично о козама).*

набру́сити, на̀брӯсӣм свр. **1.** *брусећи наоштрити (неко сечиво), избрусити.* **2.** (некога) **а.** *расрдити, наљутити.* **б.** *јако изгрдити, нагрдити, испсовати.* ■ **~ се** *расрдити се, наљутити се.*

на̀брчка̄н, -а, -о *пун бора, наборан, зборан, збрчкан; смежуран:* ~ лице.

на̀брчкати се, -а̄м се свр. *наборати се, смежурати се, збрчкати се.*

набу́бати, на̀бӯба̄м свр. *научити напамет, често без разумевања, нагрувати.*

набу̀брело̄ст и **на̀бубрело̄ст,** -ости ж *особина и стање онога што је набубрело.*

на̀бубрина ж *оно што је постало бубрењем; оток, отеклина; испупчење уопште.*

на̀бубрити и **набу̀брити,** -ӣм свр. непрел. (трп. ø) **1. а.** *увећати се, нарасти од упијене течности (обично о зрнастим и сл. плодовима); уопште увећати се, раширити се.* **б.** *натопити се влагом, расквасити се (о земљи).* **2.** *увећати се, нарасти услед испуњености нечим (обично у виду испупчења).* **3. а.** *набујати, наједрати (о људима и деловима људског тела).* **б.** *отећи, надути се:* набубрио језик, набубриле очи.

на̏бујало̄ст и **набу̀јало̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *стање онога што је набујало, нарасло, што се излило из корита (о води, реци); стање онога који је набујао од једрине, здравља, одн. онога што је постало снажно, бујно.*

на̏бујао, -а̄ла, -ло и **набу̀јао,** -ала, -ло *р. пр. од набујати у атриб. служби.*

набу̀јати, -а̄м свр. непрел. (трп. ø) **1.** *нагло се увећати, нарасти, надоћи (о реци, потоку).* **2. а.** *јако се развити, постати снажан, једар, наједрати (о људима и деловима њиховог тела).* **б.** *отећи, надути се, набрекнути (о деловима тела).* **3.** фиг. *испољити се, манифестовати се (о осећањима).* **4.** *бујно израсти, ижџикљати (о биљкама).* **5.** фиг. **а.** *обогатити се новим садржајем; обилно се испунити (нечим):* набујао живот; набујао љубављу. **б.** *добити велику снагу; проширити се, узети маха, захватати у великим размерама:* набујао покрет.

на̀бусит, -а, -о *груб, осоран, напрасит, врло нељубазан; који одражава такве особине, набуситост:* ~ човек; ~ глас, ~ држање, ~ лице.

на̀бусито прил. *грубо, осорно, врло нељубазно:* ~ одговорити, ~ упитати.

на̀буситōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, одн. расположење, понашање онога који је набусит.*

набу̏ћити, на̀бӯћӣм свр. **а.** *подићи у виду ћубе (косу);* уп. нашушурити (1). **б.** *испупчити, избочити (нпр. образ).* ■ ~ **се** *надути се, надићи се, нашушурити се (о одећи, тканини и сл.).*

на̀бухао, -хла, -ло *отечен, подбуо, подбухнуо; надут уопште:* ~ лице, набухле ноге, набухле очи; ~ тело.

на̀бухлина ж *отеклина.*

на̀бухлōст, -ости ж *стање онога који је набухао, онога што је набухло.*

на̀бухнути, -нēм свр. *отећи, подбухнути; надути се уопште (обично о деловима људског тела).*

набу̏цити, на̀бӯцӣм свр. разг. *лоше проћи, награбусити, надрљати.*

набу̏шити, на̀бӯшӣм свр. *бушећи направити удубљење или мању рупу, мањи отвор.*

на́вада и **на̂вада** ж **а.** *устаљена склоност ка нечему, навика.* **б.** *начин живота и рада који се усталио традицијом, обичај.* **в.** *устаљени начин понашања, манир.*

на̀вадити[1], -ӣм свр. *вадећи скупити, извадити неку, обично већу или довољну количину.*

на̀вадити[2], -ӣм свр. *навикнути кога на нешто, научити кога нечему:* ~ овце у туђу ливаду. ■ ~ **се** *стећи наваду, навику, навићи се, научити се (на нешто):* навадио се на моју кућу, ~ се на ракију.

на̀ваћати (се), -āм (се) *несвр. према навадити*[2] *(се).*

на̀вала (на̂вала) ж **1. а.** *масован продор, најезда, надирање (војске, народа).* **б.** *напад, нападање (у борби):* пред навалом непријатеља. **в.** *напад (у спортским играма, према противничком голу и сл.).* **2. а.** *масовно долажење, наваљивање (као знак појачаног интересовања за нешто):* ~ на гимназије, ~ кандидата за упис. **б.** *гужва, налога, тискање (окупљеног света).* **в.** *појављивање нечега у великом броју, у великој количини, мери:* ~ биљних болести, под навалом послова. **3. а.** *снажан прилив, навирање (крви, суза и сл.).* **б.** *јако, силовито струјање, удар, налет (воде, ветра и сл.).* **в.** *нагло избијање, излив, наступ (речи, мисли, осећања и сл.).* **г.** *интензивно ширење нечега, узимање маха:* под навалом херцеговачког дијалекта, пред навалом јутарњег сунца. **4.** *снажан притисак на нечију вољу, понашање, став и сл.; салетање, наваљивање, наговарање.* **5.** спорт. *део спортске екипе који напада с циљем да постигне погодак:* вођа ~, ~ Црвене звезде. **6.** бот. *вишегодишња биљка папратњача* Dryopteris (Aspidum) filix-max *из ф.* Aspidiaceae.

нава̀лентан, -тна, -о разг. *који много досађује некоме, који салеће некога (нпр. неку девојку), насртљив:* ~ тип.

нава́лити, на̀вāлӣм (трп. на̀вāљен) свр. **1. а.** *ставити, наваљати поврх нечега нешто тешко:* ~ камен на нешто (преко нечега). **б.** *натрпати, натоварити (нпр. неки терет на коња); ставити у великој количини, нагомилати, натрпати (нпр. дрва на ватру, на огњиште и сл.).* **в.** фиг. *оптеретити некога чиме (порезом, дажбинама, кулуком и сл.); навући на некога какву невољу, увући у неприлику.* **г.** *прислонити уз нешто неки тежак предмет; наслонити притискајући:* ~ орман на врата. **2. а.** *масовно напасти, ударити (о војсци); налетети, насрнути.* **б.** *појавити се у великом броју нападајући, уништавајући (о штеточинама).* **3. а.** *кренути некамо, куд великом брзином, хитајући, журно се упутити.* **б.** *јурнути, пустити се у трк за неким; појурити у гомили, нагрнути:* навалише за њим; навалише на врата. **4. а.** *појавити се, доћи у великом броју, нагрнути (обично тражећи нешто, интересујући се за нешто):* навалили у суд, навалили на робу. **б.** *почети посећивати у великом или већем броју:* навалише к њему. **в.** *почети се рађати у великом броју, често:* навалила деца. **5.** *изнети пред некога: принети некоме велику количину јела, пића; обилато понудити (јелом, пићем):* навалио с јабукама (с ракијом и сл.). **6.** *навући, намаћи (капу, шешир и сл., обично на очи или лице).* **7.** *почети упорно наговарати, наводити некога да пристане на нешто, салетети некога.* – Навалили на њега са свих страна. **8. а.** (са допуном у инфин. или у през. с везником „да“) *отпочети упорно, интензивно, трудећи се, чинити оно што значи глагол у допуни:* навали читати. **б.** (на нешто) *прионути (на посао); својски се прихватити (јела, пића).* **9.** *појавити се у великом обиму, у великој или већој количини, нагомилати се (о пословима).* **10. а.** *појавити се, наступити великом снагом, у великој мери, количини, великим интензитетом (о временским приликама, атмосферским падавинама и сл.).* **б.** *јурнути силовито у великој количини, надрети (о воденој маси).* **в.** *почети бујно тећи, потећи (о крви, сузама);* уп. грунути (4а): – Навалила му крв у главу. **г.** *почети се интезивно ширити, испољити се у јаком интензитету (о мирисима);* уп. запахнути (1). ■ ~ **се 1. а.** *наслонити се, прислонити се, ослонити се на нешто, на некога свом тежином; налећи свом тежином.* **б.** *пагнути се, повити се свом тежином:* навали се преко руде. **2.** фиг. *задати некоме муку, тешкоћу и сл., притиснути некога (о нечему тешком, непријатном и сл.).* – Нешто ми се тешко на прси навалило.

на̀валнӣ (на̂валнӣ), -ā, -ō **1.** *в. нападачки (1).* **2.** спорт. *који се односи на навалу (5), који игра у нападачком делу екипе:* ~ играч, ~ ред.

нава́љати, на̀вāљāм свр. **а.** *ваљањем ставити, навалити на нешто:* ~ трупац на кола. **б.** *ваљањем нагомилати:* ~ камење, ~ бурад у качару. ■ ~ **се** *издовољити се ваљајући се, изваљати се (по земљи, у блату и сл.).*

наваљи́вати (се), нава̀љујēм (се) *несвр. према навалити (се).*

на̀варати, -āм свр. *преварити, обманути некога више пута, изварати.* ■ ~ **се** *издовољити се варајући, много изварати (некога).*

навари́вати, -а̀рујēм *несвр. према наварити.*

нава́рити, на̀вāрӣм свр. *нададати поступком заваривања, заварујући налепити метал;* уп. заварити.

на̀везак, -ска м (мн. -есци, ген. -езāкā) *оно што је навезано, привезано на нешто, привезак.*

наве́зати, на̀вēжēм свр. **а.** (нешто) *завезивањем спојити два краја, привезати један крај за други, надовезати:* ~ испрекидане жице, ~ конац. **б.** (на нешто) *везујући причврстити уз нешто, спојити с нечим, привезати:* ~ на канап. ■ ~ **се 1.** *в. надовезати се.*

навези́вати, -ѐзујēм *несвр. према навезати (се).*

навеја́вати, -ѐјāвāм јек. **навија́вати,** -ѝјāвāм *несвр. према навејати.*

на̀вејати јек. **на̀вијати,** -јēм свр. **1.** *вејући и падајући у већим количинама нагомилати се, нападати (о снегу).* **2.** *вејући или дувајући нанети, нагомилати.* **3.** *вејањем очистити, одвојити од плеве (жито, зрневље), обично доста, довољно.*

на̏вēк јек. **на̏вијек** прил. **а.** *у свако доба, увек, свагда; стално, непрестано, вечито:* ~ го и бос. **б.** *за сва времена, засвагда, заувек.* – Нек навијек љубав уза те ме свеже.

на̀велико прил. *у великом броју, у великим количинама; пуно, много:* прича се ~.

навесѐлити се, -ѐселӣм се свр. *науживати се веселећи се.*

навѐслати се, -āм се свр. *провести дуго времена у веслању, напатити се, одн. науживати се веслајући.*

наве́сти (на̀вести), -ве́зēм (трп. наве́зен) свр. **1. а.** *украсити везом; начинити, направити везући, извести:* ~ кошуљу; ~ гоблен. **б.** *лепо написати или нацртати:* ~ велико слово. **2.** фиг. *лепим, бираним речима, китњасто изрећи, написати, накитити.* – Напричају ти тако, иските, навезу, па засладе ракијом.

навѐсти[1] (на̀вести), -вѐдēм (на̀ведēм) (аор. на̏веде; р. пр. на̀вео, -ела (на̀вела); трп. наве̏ден, -ена; пр. пр. на̀вēвши) свр. **1. а.** *учинити да неко, нешто наиђе на одређено место, да наиђе поред или испред некога, нечега, на или кроз нешто, преко нечега и сл.; уопште усмерити, управити, упутити некога, нешто:* ~ на заседу, навео га пут; ~ на траг, ~ на други пут. **б.** *управити (ток воде) у одређеном правцу, навратити, наврнути.* **2. а.**

усмерити на одређену тему; почети, повести (разговор). **б.** *упутити, довести на неки закључак, на неку мисао и сл.* **в.** *упутити некога да пристане на нешто, приволети; наговорити, намамити:* ~ на побуну; ~ на зло. **в.** *довести до нечега, бити узрок нечему; учинити да неко доспе у одређено стање:* ~ на одустајање; ~ у шкрипац. **3.** *изнети, саопштити неки податак, пример, текст или део текста, нечије речи и сл.*

навѐсти² (на̀вести), -вѐзе̄м (аор. на̏везе; р. пр. на̀везао, -ѐзла (на̀везла); трп. навѐзен, -ѐна; пр. пр. навѐза̄вши (на̀веза̄вши)) свр. **1. а.** *управљајући неким возилом, оруђем, вукући га, гурајући га и сл. довести га, допремити га на нешто.* **б.** *довести, одвести на отворену воду, на пловни пут (брод, чамац, одн. оне који су у њему).* **2.** *(до)возећи дотерати, допремити (нешто) на неко место, обично у великим или довољним количинама:* ~ дрва (камен, песак и др.). ■ ~ **се 1. а.** *пловећи изићи на отворену воду (море, језеро и сл.), испловити.* **б.** *пловећи наићи, налећи на дно, спруд, стену, насукати се (о пловном објекту).* **2. а.** *возећи се доспети, приспети негде, наићи на нешто.* **б.** *крећући се наићи на нешто, на некога, поред (испред, иза и сл.) некога или нечега (о возилу и самоходном оруђу).* **3.** фиг. *започети, отпочети с нечим, упустити се у нешто.* – Навезао се с њим на широк разговор.

навѐстити, на̀ве̄стӣм јек. **навијѐстити,** на̀вијестӣм свр. **1. а.** *објавити, огласити, обзнанити; обавестити, саопштити, рећи, казати; дати до знања.* **б.** (са им. „рат" као допуном) *в. објавити рат (објавити).* **в.** *(код католика) јавно објавити, огласити имена оних који најаве ступање у брак, који ће се венчати (као део припреме обреда црквеног венчања); објавити, огласити (нечије венчање).* **2.** *огласити, означити, одн. најавити (нпр. долазак некога или нечега); наговестити (нешто).*

на̏вече̄(р) прил. *у време кад настане, наступи вече, кад се смркне, увече:* сутра ~.

навѐчерати се, -а̄м се свр. *најести се вечерајући, обилно вечерати.*

на̏вечӗрје и **навѐчӗрје** с етн. *вече уочи славе, имендана или неког црквеног празника.*

на̀вешати јек. **на̀вјешати,** -а̄м свр. *поставити у висећи положај, обесити, окачити више предмета, извешати; обесити, окачити уопште.*

на̀вешкати јек. **на̀вјешкати,** -а̄м свр. *навешати (понекад у дем. значењу).*

навешта́вати јек. **навјешта́вати,** -ѐшта̄ва̄м *несвр. према навестити (1а, б и 2);* уп. навешћивати. ■ ~ **се** *појављивати се, најављивати се; показивати се.* – Бледило зоре навештавало се кроз два прозора.

на̏вешта̄ј јек. **на̏вјешта̄ј** м **1. а.** *оно што се навести, објави, обзнани, саопштење, изјава, навештење; званично саопштење, објава.* **б.** *изјава, саопштење којим се нешто најављује, предвиђање, најава.* **в.** *уопште оно што навештава, најављује, наговештава нешто, најава, наговештај:* ~ зоре, ~ смрти. **2.** *код католика, јавно објављивање, оглашавање имена оних који ступају у брак (као део припреме обреда црквеног венчања).*

навеште́ње јек. **навјеште́ње** с **1.** *в. навештај.* **2.** рлг. *најава, обавест арханђела Гаврила Богородици да је зачела; слика која приказује тај чин;* уп. Благовести.

навешћи́вати јек. **навјешћи́вати,** -ѐшћује̄м *несвр. према навестити;* уп. навештавати.

нави̏га̄тор м *стручно лице које врши навигацију, утврђује тачну позицију брода, подморнице, авиона и др. и одређује правац њиховог кретања; стручњак за навигацију.*

навига́ција ж лат. **1.** *вештина управљања пловним објектима (бродом, подморницом и сл.), одређивање позиције, правца кретања и др.; наука о тој вештини.* **2.** *вештина и начин управљања кретањем авиона и других летелица; наука о тој вештини.*

навига́цӣјскӣ и **на̏вигациона̄,** -а̄, -о̄ *који се односи на навигацију:* ~ инструмент, ~ карта, ~ прибор.

нави̏ја̄ља и **нави̏јаља** ж *женска особа која навија пређу.*

нави̏ја̄љка ж *примитивна дрвена направа, различита у разним крајевима, која служи за навијање пређе за основу; прибор (у који спада и та направа) за навијање пређе.*

нави́јати, на̀вӣја̄м несвр. **1.** *несвр. према навити.* **2. а.** *заузимати се, залагати се.* – Навијао је да Милош остане у Београду. **б.** *бити за некога, нешто, бити на нечијој страни, осећати симпатије, наклоност према некоме или нечему:* ~ за „Звезду". **в.** *јавно (повицима, пљескањем и сл.) исказивати наклоност према некоме (нечему), подстицати, храбрити, бодрити некога (нешто), обично на утакмици, неком такмичењу и сл.* ■ ~ **се** *несвр. према навити се.*

нави̏ја̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *онај који навија за неки спортски клуб, екипу или неког спортисту, симпатизер; уопште онај који је за некога, онај који је на нечијој страни, који подржава некога;* уп. навијати (2).

нави̏ја̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на навијаче, који припада навијачима, својствен навијачима:* навијачке *страсти.*

на̀вија̄чки прил. *на начин својствен навијачима, навијајући, пристрасно:* понети се ~, понашати се ~.

навију́так, -тка м **а.** *в. навитак.* **б.** *навојак, намотај (конца и сл.).*

на̂вика ж (дат. -ици) **а.** *понављањем стечена или устаљена склоност ка одређеном облику активности; учењем, вежбањем, навикавањем и сл. стечена или устаљена способност, особина, својство, облик или начин живљења, понашања, реаговања и др.;* уп. навада. – Навика је једна мука, а одвика двије муке. **б.** *навикавање, привикавање:* ~ на робовање. • **моћ навике** *в. под моћ.* **прећи у навику (некоме)** *постати сталан, обичан.*

навика́вати (се), -ӣка̄ва̄м (се) *несвр. према навикнути (се).*

нави́кати, на̀вӣче̄м свр. *в. нави́кнути.* ■ ~ **се** *извикати се, нагаламити се; издовољити се извикивањем.*

навики́вати, -ӣкује̄м *несвр. према нави́кати и нави́кнути.*

на̀виклӣ, -а̄, -о̄ *који се чини по навици, настао из навике, стечен навиком; који је прешао у навику, навикнут:* навиклим покретима ради (чинити нешто).

на̀викло прил. *навикнуто, свикло.*

на̀викло̄ст, -ости ж *особина или стање онога који је стекао неку навику (неке навике), који је навикао на нешто; навика.*

нави́кнути, на̀вӣкне̄м свр. **а.** (на некога, на нешто или без допуне) *кратко или мало викнути, подвикнути (грдећи, псујући некога, заповедајући некоме и сл.).* **б.** *викнувши, подвикнувши погнати, потерати (обично стоку).*

на̀викнути и **на̀вићи,** на̀викне̄м (аор. на̏викнӯ, на̀виче и на̏виче; р. пр. на̀викнуо, -ула и на̀викао, -кла; трп. на̀викнӯт; пр. пр. на̀викнӯвши и на̀вика̄вши) свр. **1.** *учинити да неко стекне одређену навику (навике), научити (кога на нешто); учинити да се неко биће (његова чула и сл.) привикне на некога, на нешто, привикнути, научити:* ~ дете на редовно прање руку; ~ слух на нову музику. **2. а.** *стећи одређену навику, научити се, приучити се.* – Нисам навикао да пијем. **б.** (на некога, на нешто) *обикнути се, привикнути се (на некога, на нешто); сродити се (с ким, с чим):* ~ на нови распоред; ~ на некога. ■ ~ **се** *в. на̀викнути (2).*

на̀викнӯто прил. *са навиком, са навикнутошћу, навикло, свикло.* – Чиновник гледаше некако навикнуто, и чак са досадом.

на̀виљак, -ӣљка м **а.** *мања количина, гомилица сена, сламе, покошене траве и сл. која се одједном може захватити и понети вилама; мања количина сена, сламе, траве и сл. сложена, зденута у пластић.* **в.** фиг. *количина нечега што својим изгледом подсећа на навиљак (а) (обично о бујној коси).*

нави̏љчати, -а̄м свр. *скупити у навиљке (покошену траву, сено и сл.).*

на̀вӣљчити, -ӣм *несвр. према навиљчати.*

на̀вӣљчић м *дем. од навиљак.*

на́вир м **а.** *нагли прилив неке течности (нпр. крви у крвне жиле, млека у дојке и сл.), навала.* **б.** *навала, налет интензивних, јаких осећања, расположења и сл.; испољавање таквих осећања, расположења и сл., порив.*

на̀вирати, -ре̄м несвр. непрел. **1.** *избијати обично јако, обилно на површину земље, извирати (о води); јако, обилно тећи,*

надолазити, надирати (о води или некој другој течности); уп. куљати (1). **2.** *долазити, надолазити, надирати, јављати се, појављивати се у великом броју, у великим количинама или снажно, интензивно (о људима или животињама; о предметима или с њима повезаним делатностима; о ваздушним струјањима, светлости, мирису и сл.; о временским појавама; о речима, мислима, осећањима и сл.).*

навирѝвати (се), -ѝрујēм *несвр. према навирити (се).*

навѝрити, -ӣм свр. **1. а.** *бацити поглед, накратко погледати споља у унутрашњост нечега; накратко погледати кроз нешто, иза нечега, настојећи видети, сазнати нешто (обично показавши се само делимично), проверити.* **б.** *свратити, навратити негде да би се нешто видело, осмотрило, сазнало; накратко ући, свратити, навратити.* **2.** *појавити се показавши се само делимично, помолити се, извирити:* ~ иза дрвета. ■ **~ се** *в. навирити (1б).*

на̏високо и **навѝсоко** прил. *врло високо; у велику висину, увис.* • ~ **гледати (ићи, пуцати, циљати** и сл.) *тежити, стремити ка високом положају (звању и сл.), ка лепом, удобном животу, великом успеху и сл.*

навѝтак, -тка м **а.** *пређа (конац и сл.) навијена на вратило.* **б.** *сплетено прединво, власи кудеље или лана; повесмо.*

на̀вити, на̏вијēм (имп. на̀вӣј; р. пр. на̏вио, -ила; трп. навѝјен, -ѐна) свр. **1.** *завити, намотати (пређу, основу на вратило); намотати уопште (конац, жицу и сл. на нешто).* **2. а.** *ставити у покрет (неки механизам окретањем опруге, ручице и сл.); укључити; подесити:* ~ сат (да звони у пет). **б.** *довести у напето стање, затегнути, напети (опругу); запети (пушку); затегнути, напети (жице на музичком инструменту, струне на гудалу и сл.).* **в.** *окретањем заврнути, притегнути (завртањ и сл.).* **3.** *повити, савити, нагнути, накривити, накренути (некога или нешто):* ~ главу. **4.** *обрнути, окренути у једну страну, у једном правцу, скренути, закренути.* ■ **~ се а.** *нагнути се; накренути се (обично о човеку).* **б.** *савити се; савијајући се, повијајући се нагнети се над нешто, надвити се.* – Преко нашег плота навила се једна јабукова грана.

на̀вићи в. на̀викнути.

на̀више и **на̏више** прил. **1. а.** *према горе, нагоре; узбрдо; увис, у висину:* погледати ~; поћи ~; скаче ~. **б.** *у горњем делу, горе.* – Навише, између поменутих села, ниво Вардара је неколико метара виши. **2.** *ка старијем узрасту, старијем животном добу (обично мерено годинама); ка већем бројном стању, већој бројчаној вредности:* од навршене осамнаесте године ~; од пет па ~. **3.** фиг. **а.** *према нечему што у хијерархији вредности заузима више место:* ~ гледати. **б.** *до оних, према онима и сл. који су на вишем друштвеном, руководећем и сл. положају:* од портира ~.

на̀влажити, -ӣм свр. **а.** *учинити влажним, мокрим, наквасити:* ~ марамицу. **б.** *снабдети влагом, натопити:* навлажено земљиште, навлажена трава. ■ **~ се** *постати влажан; овлажити се, заводнети, засузити (о оку, очима).*

на̏влака и **на̂влака** ж (дат. -аци) **1. а.** *платно, кожа или сл. материјал подешен по мери и облику предмета на који се или преко којег се навлачи и који штити тај предмет од прљања, оштећења, пропадања и др.* : ~ за јастук, ~ за јорган. **б.** *кожна, платнена или сл. футрола у којој се држи оружје, неки инструмент, део неког прибора и сл.* **в.** *уопште заштитно средство, превлака од гуме, коже, платна и сл.* **2. а.** *тањи или танак слој неке материје на одређеном предмету; мања, тања наслага, нанос уопште:* превучен кречном навлаком, танушна ~ прашине на прозору. **б.** *танки слој магле, облака, дима и сл. развучен преко неба, одн. у ваздуху.* **3. а.** мед. *скрама на рожњачи ока; замућеност очног сочива, сива мрена, беона, катаракт.* **б.** *танко или тање ткиво које служи као омотач тела, делова тела или појединих органа; део, слој таквог омотача:* рожната ~. **в.** бот. *гљивична скрама, плесан на биљкама.*

на̏влас прил. *до најмање појединости, потпуно, сасвим:* ~ исто.

навла́чити, на̀влачӣм несвр. [гл. им. навла́чење с] **1.** *несвр. према навући.* **2.** *теглити, вући, потезати:* ~ на своју страну. ■ **~ се 1.** *несвр. према навући се.* **2.** *међусобно се вући, надвлачити се; рвати се, теглити се.* • **навлачи му се мрак (магла** и сл.) **на очи** *мрачи му се свест, смрачује му се пред очима.* **навлачи му се сан на очи** *спава му се, почињу да му се склапају очи, да тоне у сан.*

на̏влаш прил. **1.** *в. овлаш.* **2.** *в. намерно;* уп. хотимично. **3.** *в. нарочито.*

на́вод м **1. а.** *део нечијег текста који се наводи од речи до речи, цитат.* **б.** *навођење, цитирање; набрајање:* у наводима имена. **2.** *исказ, изјава, изјашњење којим се нешто тврди, објашњава, доказује и сл.; тврдња; доказ, аргумент:* истинитост неког навода; непобитан ~. • **знаци навода** *в. под знак.*

навода̀џија м (мн. ж) нар. *онај који на одређен начин (препоруком, убеђивањем, наговарањем, преговарањем и сл.) посредује при нечијој женидби или удаји, проводаџија.*

навода̀џика ж нар. *женска особа наводаџија, проводаџика.*

наводаџѝлук м нар. *посредовање при склапању брака, наводаџисање, проводаџисање.*

навода̀џисати, -ишēм несвр. *на одређени, углавном традицијом утврђен начин (препоручујући, убеђујући, наговарајући, преговарајући и сл.) посредовати при нечијој женидби, одн. удаји, проводаџисати.*

наво̀дити, на̀водӣм несвр. [гл. им. на̀вођēње с] *несвр. према навести*[1]. ■ **~ се** *накретати се, нагињати се; поводити се (у ходу).*

на́водни̑, -ā, -ō **1.** *који је такав, који је то (само) по нечијим (туђим) речима, мишљењу или тврдњи; тобожњи:* ~ трагедија; ~ самоубиство.

на́водни̑к м **а.** *знак интерпункције („) који се ставља испред нечијих тачно наведених речи, знак навода.* **б.** (обично мн.) *знак навода и извода заједно („...“), узети као целина.*

наво̀днити, на̀водни̑м свр. *залити, натопити водом (пољопривредно земљиште).* ■ **~ се** (о очима) *овлажити се, оквасити се (сузама).*

на́водница ж (обично мн.) *в. наводник (б).*

на́водно прил. *како кажу, како се прича, према нечијем казивању или писању (често с призвуком сумње у тачност дотичног исказа).* – Побегао, наводно, с неком распуштеницом.

наводња́вати (се), наво̀дњāвам (се) *несвр. према наводнити (се).*

на́воз м **1. а.** *природни или вештачки уређени прилаз реци који служи као пристаниште.* **б.** *део пута који служи као прилаз мосту с обале.* **2.** *велика косо положена бетонска плоча или слична конструкција у бродоградилишту на чијем се горњем крају састављa бродски труп и низ коју се брод спушта у воду.* **3.** *лица или роба, ствари које се одједном превозе скелом, транспорт.*

наво́зати се, на̀вōзам се свр. *провести доста времена у возању, наситити се, задовољити се возања.*

наво̀зити, на̀возӣм несвр. [гл. им. на̀вожење с] *возећи наносити, довозити на нешто:* ~ ђубре на њиве. ■ **~ се** (на реку, море и сл.) *почињати пловидбу, полазити на пловидбу (реком, морем и сл.).*

на́вој и **на́во̄ј,** -оја м (обично у мн.) *спирално урезан, ижлебљен усек, одн. испупчење матице или завртња, део лозе који одговара једном кораку или једном обртају завртња.*

на́војак, -ōјка м (обично у мн.) *део неког савитљивог предмета који је једном обавијен, омотан око нечега.*

на́војни̑, -ā, -ō *који служи за урезивање навоја.*

навошта́нити, наво̀штāни̑м свр. *натопити или намазати воском или нечим сличним, навоштити.*

наво̀штити, на̀вошти̑м свр. **1.** *в. навоштанити.* **2.** разг. и нар. *иступи, изударати, измлатити.*

навра́нити, на̀врāни̑м свр. нар. *обојити, офарбати враном, црном бојом, учинити враним.*

на̏врāт и **на́врат** м у изразима: **у два, три, четири наврата, у више (неколико) наврата** и сл. *два, три, четири пута, више (неколико) пута.*

навра́тити, на̀врāти̑м свр. **1.** *доћи узгред, свратити; доћи накратко.* **2. а.** *спровести, довести (воду) помоћу канала; навести*

неку течност да тече или струји одређеном путањом: ~ поток на воденичко коло. **б.** *упште навести, усмерити, упутити (некога или нешто):* ~ разговор на одређену тему. **3.** *наговорити, навести.* – Немој да вас ђаво наврати да нам запуцате у леђа. **■ ~ се** *в. навратити (2).*

на̏вра̄т-на̏но̄с прил. *на брзину, у великој журби, врло журно:* ~ отићи.

на̀враћати (се), -а̄м (се) *несвр. према навратити (се).*

навра́чати, на̀вра̄ча̄м свр. **1.** *изазвати врачбинама, проузроковати врачањем.* **2.** *на основу врачања предсказати будући догађај или догађаје.*

на̀врбовати, -бује̄м и **наврбо̀вати,** -р̀бује̄м свр. *врбовањем придобити, заврбовати за службу (обично војну) већи број људи.*

навр́вети (навр̀вети) јек. **навр́вјети** (навр̀вјети), -ви̑м свр. непрел. *присепети, пристићи у великом броју, навалити.*

на̀врети јек. **на̀врије̄ти,** на̏вре̄м (р. пр. на̏вро, на̏врла; трп. ø) свр. непрел. **1. а.** *нагрнути, похрлити.* **б.** *запети, навалити.* – Онај мој навро па хоће у чиновнике, па у чиновнике. **2.** *потећи, поцурити под притиском; навалити, доспети под притиском; продрети, покуљати (о сузама, води и сл.).*

наврзи́вати, навр̀зује̄м *несвр. према наврсти (2).*

навр́нути, на̀вр̄не̄м свр. нар. **1. а.** *спровести, довести (воду) помоћу канала, прокопавањем и сл., навратити.* **б.** *навести, усмерити, упутити, навратити:* ~ разговор на друге ствари. **б.** *потећи, поцурити, ударити (о сузама, крви и сл.);* уп. наврети (2). **3.** *в. навратити (1).* **4.** *ставити (матицу или предмет на којем је матица) на завртањ окретањем око осе завртња; причврстити или спојити завртањем.* **5.** *ставити отвор боце на уста и отпити из ње:* ~ чутурицу. **■ ~ се** *в. навратити (1).*

навр́сти (на̀врсти), навр́зе̄м свр. **1.** *запети, заокупити, спопасти:* киша наврзла. **2. а.** *навући, наденути неки, обично ситни, шупљи предмет на конац, жицу и сл.* **б.** *обесити, окачити (везујући).* **■ ~ се 1.** (на некога) *спопасти (некога), наметнути се (некоме), окомити се.* – На тога младог капетана наврзла се Ана. **2.** *наставити се, надовезати се.*

на́вртак и **на̀вртак,** -тка м **1.** *в. калем (2а).* **2.** *в. навртањ.*

на̏вр̄тањ, -тња м техн. *предмет по спољном облику обично сличан призми или ваљку који у средини има шупљину са жлебовима, навојима, а наврће се на завртањ (или се завртањ уврће у њега), матица за завртањ.*

на̀вртати (се), на̀врће̄м (се) *несвр. према наврнути (се).*

навр́тети (навр̀тети) јек. **навр́тјети** (навр̀тјети), -ти̑м свр. **1.** *начинити малу бушотину у нечему, мало провртети.* **2. а.** *наместити, навући, насадити, причврстити окретањем, завртањем неког предмета на којем има навоја, завртањ и сл. (обично о цеви и сл.).* **б.** *окрећући, вртећи натаћи, набости (на ражањ).*

на̀вртка ж техн. *в. навртањ.*

наврх (наглашено: на̀врх) предл. (с ген.) **1.** *на врху, на горњој површини или непосредно изнад (нечега).* – Наврх брда врба мрда. **2.** *на најудаљенијем, на крајњем, обично уздигнутијем делу (села, улице и сл.).*

навршáвати (се), навр̀ша̄ва̄м (се) *несвр. према навршити (се).*

наврше́так, -тка м *довршетак, завршетак, испуњење (неког временског периода, неке мере времена):* до навршетка педесете године.

навршúвати (се), навр̀шује̄м (се) *несвр. према навршити (се).*

навр́шити, на̀вр̄ши̑м свр. **1.** *достићи (неку меру постојања, трајања живота), напунити:* ~ двадесету. **2.** *напунити до врха:* ~ кола грањем. **■ ~ се** *напунити се, истећи (о временским мерама).* – Навршиће се пуне две године како се ова књига штампа.

наву́ћи (на̀вући), наву́че̄м (3. л. мн. наву́кӯ; аор. наву́кох, на̏вуче; р. пр. на̀вӯкао, наву́кла (на̀вӯкла); трп. наву́чен, -а; пр. пр. наву́ка̄вши и на̀вӯка̄вши) свр. **1. а.** *ставити неки предмет преко нечега вукући га, навлачећи га и сл.:* ~ мараму на чело. **б.** *обући, оденути; обути.* **2.** *вукући, доносећи више пута довући или донети довољно, колико треба, надовлачити:* ~ дрва. **3.** *привући, изазвати и управити (неко зло, нечију мржњу, гнев и сл. на некога).* **4.** *навести, намамити:* ~ на танак лед. **5.** *добити, стећи (неко обољење, прехладу и сл.).* **■ ~ се а.** *простријети се преко нечега.* – Навукли се облаци. **б.** фиг. *пасти, спустити се, настати (о мраку, сутону и сл.).*

на̑г, на́га, -о **1. а.** *го, неодевен, необучен (о човеку, људском телу и деловима тела).* **б.** фиг. *слабо, недовољно или лоше обучен.* **2.** *в. го (2 и 3).*

нага́ђати, на̀га̄ђа̄м несвр. **1.** *покушавати погодити, смислити или протумачити:* ~ шта се крије иза нечега. **2. а.** *радити, чинити, изводити нешто насумице, отприлике:* певајући ~ речи (мелодију). **б.** *налазити насумице, отприлике, погађати наилавајући:* ~ пут. **■ ~ се** *погађати се;* уп. погодити се (1).

на́газ м **а.** *наилазак ногом на нешто:* ~ на ексер. **б.** нар. *наилазак ногом на чини, замађијани предмет и сл., што сујеверни сматрају за узрок болести, невоље и сл.*

на̀газити, -и̑м (трп. на̀гажен) свр. **1. а.** *ступити, стати ногом или ногама на нешто; опрети се стопалом, копитом и сл.:* ~ на камен. **б.** *почети газити, почети се кретати преко воде пешке или на коњу, загазити.* **в.** *згазити, притиснути (табаном, копитом и сл.) некога или нешто, одн. део нечијег тела или нечега.* – Нагазила ме крава. **2.** (на некога или на нешто) *в. набасати.* **3.** *изгазити, утабати, утапкати (ногама), сабити (ногама):* ~ ђубре, ~ земљу, ~ снег. **4.** празн. *стати на чини, мађије.*

на́газни̑, -а̄, -о̄ вој. *који делује, дејствује кад се притисне одозго, кад се нагази:* ~ мина.

на̀га̄јка ж рус. *кратак и дебео бич од каишева, понекад с оловним куглицама или бодљама на крају.*

на̀ган, -а и **на̀гановац,** -о̄вца м вој. *врста револвера (по белгијском конструктору Нагану).*

нага́њати (се), на̀га̄ња̄м (се) несвр. *в. нагонити (се).*

на̑гао, на́гла, -ло **1. а.** *који је брзе, преке нарави, чија је природа таква да брзо, изненада плане, да реагује жустро, жестоко, необуздан, напрасит.* **б.** *који је својствен таквом бићу, који одражава такве особине (о нарави).* **2. а.** *који пребрзо реагује, који пребрзо, олако, без много размишљања доноси одлуке, брзоплет.* **б.** *који се изводи брзо, жустро; који се чини на брзину, пребрз, непромишљен:* нагли покрет; нагли поступак. **3.** *који се одликује брзим преласком из једног стања у друго, са једног начина на други, који настаје готово одједном, без постепености:* ~ захлађење, ~ промена. **4.** *који се појављује, догађа изненада, изненадан, неочекиван:* ~ женидба, ~ смрт. **5.** *који има брз ток, који се брзо развија, акутан (о болестима).* **6. а.** *који је веома јаког интензитета, који се испољава великом силином, силовит, снажан:* ~ ветар, ~ страх. **б.** *плаховит, бујан (о води); обилан (нпр. млаз).*

нагара́вити, нага̀ра̄ви̑м и **на̀гаравити,** -и̑м свр. **1.** *учинити гаравим; обојити, намазати гаром, црном бојом:* ~ обрве. **2.** фиг. *в. насамарити.* **■ ~ се** *намазати се гаром; испрљати се гаром.*

на̀гарити[1] (се), -и̑м (се) свр. *в. нагаравити (се).*

на̀гарити[2], -и̑м свр. експр. **1.** (обично у имп., при бодрењу у борби и сл.). *навалити, јурнути.* **2.** (најчешће у имп.) *учинити да нешто дејствује снажно, силовито, да се креће брзо:* ~ ауто. **3.** *журно поћи, јако пожурити, потрчати:* ~ уз брдо.

нагва́ждало с (м) (мн. с) пеј. *онај који нагважда, прича којешта, наклапало.*

нагва́ждати, на̀гва̄жда̄м несвр. *причати којешта, незанимљиво и развучено, гњавити причањем, наклапати, naglабати.*

на́гиб м **а.** *кос, нагнут положај (земљишта, терена, пута и сл.); нагнута, стрма страна (планине и сл.), падина, стрмина.* **б.** физ. *одступање од хоризонтале у правцу према доле или горе, косина.* **в.** астр. *угао између неке праве (осе инструмента) или равни (координате или путање небеског тела) и друге праве или равни, узетих као основе.*

наги́бати (се), на̀гӣба̄м (се) (на̀гӣбље̄м (се)) несвр. *нагињати (се).*

на́гибни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на нагиб:* ~ угао.

на̀гиздати, -а̄м и **наги́здати,** на̀гӣзда̄м свр. **а.** *лейо, іиздаво украсиши, удесиши (накишом, одевним иредмешима и сл.), накишиши.* **б.** *уойшше улейшаши, украсиши (нешшо).* ■ ~ **се** *дошераши се лейо, іиздаво, удесиши се.*

на̀гиздити (се), -ӣм (се) и **наги́здити (се),** на̀гӣздӣм (се) свр. *в. наіиздаши (се).*

на̀гињати, -ње̄м несвр. **1.** *несвр. йрема наінуши (1 и 2).* **2. а.** *биши наклоњен некоме или нечему, іледаши на некоіа или нешшо са симйашијама (чесшо у йолишичком или идеолошком смислу):* нагиње демократији. **б.** *усмераваши акшивносш, рад и сл. ка йосшизању одређеної циља, шежиши нечему; смераши, циљаши; осећаши йривлачносш йрема нечему.* **в.** *уойшше исйољаваши склоносш ка нечему, биши склон нечему:* нагиње песимизму. **3. а.** *имаши нијансу одређене боје; биши сличан нечему, личиши, наличиши; йоказиваши у извесној мери одређене особине, одликоваши се нечим.* ■ ~ **се** *несвр. йрема наінуши се.*

нагла́бати, на̀гла̄ба̄м несвр. *йричаши много и којешша, наклайаши, наіважідаши.*

на̀главак (на́главак), -а̄вка м (обично у мн.) **1. а.** *йлешена йлишка обућа од дебље вуне, косшреши и сл. (чесшо йодшивена кожом, йлашном и др.), која обухваша сшойало до іежња, йриілавак.* **б.** *доњи део чарайе који йокрива сшойало до іежња; део чарайе који обухваша иредњи део сшойала и йрсше.* **в.** *иредњи део чизме или ципеле који обухваша йрсше.* **2.** техн. *елеменаш за сйајање цеви, муф.*

наглава̀чке̄ прил. **1. а.** *іравом надоле, на іраву, іравачке, наіравце;* уп. стрмоглавце: скочити у воду ~. **б.** *у вершикалном йоложају са іравом надоле (кад неко виси).* **2.** фиг. *како не шреба, како не ваља, наойако, наойачке, шумбе:* све се окренуло ~. **3. а.** *навраш-нанос, одмах, смесша:* ~ излетети напоље. **б.** *іравом без обзира, као без іраве, безобзирце:* ~ јурнути. **б.** фиг. *нейромишљено, брзойлешо:* ~ јурити у љубавне пустоловине.

нагла́вити, на̀гла̄вӣм свр. **1.** *нашаћи, набиши, насадиши, сшавиши на нешшо:* ~ точкове на осовину. **2.** *израдиши наілавке на чизмама или ципелама;* уп. наглавак (1в).

на̀главица (на́главица) ж бот. **а.** *у мн.: род вишеіодишњих зељасших биљака* Cephalanthera *из ф.* Orchidaceae *(у јд.: биљка из шоіа рода).* **б.** *врсше шоіа рода* 1) C. longifolia; 2) C. rubra.

наглављи́вати, -а̀вљује̄м *несвр. йрема наілавиши.*

нагла̀вце̄ прил. *в. наілавачке.*

нагладо̀вати се, -а̀дује̄м се свр. *йровесши дуіо времена у іладовању, биши чесшо іладан, намучиши се іладујући.*

нагла̀нцати (на̀гланцати), -а̄м свр. *іланцајући учиниши сјајним, изіланцаши (обично обућу).*

на̏гла̄с прил. **1.** *іласом који се јасно чује, чујно, ірасно; јачим іласом, врло ірасно:* ~ читати; ~ јаукати. **2.** фиг. *јавно, ошворено:* хвалити се ~.

на̀гласак и **на́гласак,** -ска (на́глас) м **1.** лингв. **а.** *исшицање (најчешће једноі) слоіа у речи (одн. самоіласника који чини слоі), речи или дела реченице, шшо се йосшиже јачином и висином іраса (или исшовремено једним и друіим), акценаш.* **б.** *врсша, ший исшицања, наілашавања слоіа (самоіласника), одн. речи, врсша акценша (йрема фонешским обележјима):* дуги (крати, силазни, узлазни) ~. **в.** *акценашски (и уойшше йрозодијски) сисшем некоі језика, дијалекша или іовора, акценшуација, йрозодија.* **д.** *начин наілашавања и изіоварања речи.* – Ви сте странац, видим по нагласку. **ђ.** *начин, шон іоворења, казивања:* осоран (помирљив) ~. **2.** муз. *исшицање, наілашавање йојединих шонова или акорда у шакшовима комйозиције.* **3.** *йосебно, нарочишо исшицање, наілашавање оноіа шшо се казује.* – Са нагласком је изговарао командир последњу реченицу. **4.** фиг. *оно шшо је најважније, најбишније, шежишше нечеіа:* на овоме је ~, ставити ~ на нешто. **5.** фиг. *оно шшо чини, йредсшавља йосебно обележје, нарочишу одлику, каракшерисшику, израз нечеіа и сл.* – Милош осети нагласак очајања Вујичином гласу.

нагла́сити, на̀гла̄сӣм свр. **1.** *йосебно, нарочишо исшаћи нешшо (у іовору, разіовору, йисању и сл.).* **2.** лингв. *изіовориши с одређеним наіласком, акценшоваши.* **3.** (обично у трп.) **а.** *овлаш (с)йоменуши.* – Многе теорије су у алгебри тек такорећи наглашене. **б.** *делимично исшаћи, дискрешно, неуйадљиво назначиши:* тек наглашено попрсје.

на̀гласнӣ и **на́гласнӣ,** -а̄, -о̄ лингв. *који се односи на наіласак, акценашски.*

наглаша́вати, -ла̀ша̄ва̄м (наглаши́вати, -ла̀шује̄м) *несвр. йрема наіласиши.*

на̀гла̄шен, -а, -о **1.** *шрй. од наіласиши.* **2.** лингв. *који је йод наіласком, на којем је наіласак:* ~ облик заменице, ~ реч, ~ слог. **3.** *јако изражен, изразиш; уйадљив, уочљив:* ~ брада, нос мало ~.

на̀гла̄шено прил. **а.** *на изразиш начин, йосебно исшичући, наілашавајући, значајно.* – Захвали се наглашено. **б.** *изразишо, уйадљиво, уочљиво.* – Држи се наглашено мирно.

на̀гла̄шено̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оноіа шшо је наілашено:* **1.** лингв. *йоложај йод наіласком, акценшом, акценшованосш:* ~ речи, ~ слога. **2.** *наілашавање, исшицање, йреваіа; уйадљивосш, уочљивосш:* ~ интелектуалног над осећајним; ~ анатомских облика.

на̀гледати се, -а̄м се свр. **а.** *задовољиши се, науживаши се, засишиши се іледајући некоіа или нешшо.* **б.** *биши у йрилици (обично чесшо) да се нешшо види; уойшше видеши (нешшо):* ~ свакојаких чуда. • ~ **сунца** *дуіо йоживеши, наживеши се.* **не моћи се нагледати (некога, нечега)** *кад хоће да се каже да је неко врло лей, да је нешшо йрелейо, дивно, да йредсшавља врхунац визуелноі уживања.*

на́глити, на̂глӣм (на́глӣм) несвр. [гл. им. на́гље̄ње с] **а.** *крешаши се журно, убрзаваши крешање, хишаши.* – Једно јато наглило је истим правцем. **б.** *одиіраваши се убрзано, брзо йрошицаши:* време нагли, догађаји нагле. **в.** (обично с негацијом) *шрудиши се, насшојаши да се нешшо шшо йре заврши, оконча, сйроведе и сл., журиши; брзо, нейромишљено йосшуйаши, одлучиваши се и сл.:* не треба ~.

на̂гло (на́гло) прил. **1. а.** *брзо, журно, журећи; уойшше брзо (о ходу, шоку и сл.).* **б.** *жусшро, хишро.* – Нагло је растворила жалузију. **в.** *наједанйуш, одједном, изненада; брже неіо шшо се нешшо обично доіађа, одвија, обавља, неочекивано брзо:* диже се ~; нагло је почело да се смркава. **г.** *не часећи часа, одмах, смесша, хишно, одмах:* ~ отићи. **2. а.** *за крашко време, у крашком, краћем временском йериоду:* ~ се обогатити, ~ омршавити. **б.** *изненада, найрасно:* ~ умрети. **3.** *са йримешном, неочекиваном, уйадљивом йроменом у односу на околину (о йросшорним односима).* – Тамо у даљини нагло се уздизао Цер. **4.** *јако, силно (кад је реч о иншензишешу нечеіа).* – Мени је срце тукло нагло.

нагло̀дати, на̀глође̄м свр. *ошшешиши ілодањем; начеши ілодањем, наірисши (обично о ілодарима или йсима).*

на́гло̄ст, -ости ж *особина оноіа који је наіао, оноіа шшо је наіло, необузданосш, найрасишосш, жесшина; йлаховишосш; изненадносш; брзойлешосш; журба, хишња; несшрйљивосш.*

на̏глӯв (на́глув) (на̏глӯх (на́глух)), -а, -о *који има делимично ошшећен слух, који не чује добро, йриілув.*

на̏глӯво̄ст (на́глуво̄ст) (на̏глӯхо̄ст (на́глухо̄ст)), -ости ж *особина оноіа који је наілув; делимично ошшећење слуха,* bradyecoia.

на̀гнати, -а̄м (трп. на̏гна̄н (на̏гна̄т)) свр. прел. **1. а.** (некога на нешто) *нашераши, йриволеши некоіа да нешшо уради йрошив своје воље; йрисилиши, йриморати, йринудиши.* – Нагнао ме да дођем. Нагнала га глад. **б.** *навесши, йодсшаћи, йобудиши на нешшо.* – Не знам шта га је нагнало да то уради. **в.** *даши йовода за нешшо, изазваши, нашераши:* ~ у смех. **2. а.** *іонећи нашераши (некоіа, нешшо) на одређено месшо, сашераши, ушераши и сл. неіде:* ~ свиње у воћњак. **б.** *йринудиши на йовлачење, на бексшво, йошиснуши (у борби), ошераши.*

нагне́здити, на̀гне̄здӣм јек. **нагнијѐздити,** на̀гнијездӣм свр. *сшавиши (кокошку, ћурку и сл.) на інездо с јајима ради извођења младих,налећи, насадиши.* ■ ~ **се 1.** *начиниши, савиши (себи) інездо (о йшицама и живини).* **2.** фиг. *смесшиши се, насшаниши се (код некоіа), уінездиши се.*

нагноја́вати (се), нагно̀ја̄ва̄м (се) *несвр. йрема наінојиши (се).*

нагно̀јити, -ӣм свр. *учинити плоднијим помоћу гнојива, прихранити (обрадиво земљиште) гнојивом, ђубретом, нађубрити.* ■ **~ се** *испунити се гнојем, постати гнојав, загнојити се (о рани, чиру, прсту и др.).*

на̏гнӯт, -а, -о *који је под нагибом, кос:* ~ земљиште, ~ положај, ~ површина.

на̀гнути, на̏гнēм свр. **1. а.** *довести, поставити у кос, нагнут положај, искосити, накривити, накренути (под одређеним углом); сагнути:* ~ стуб; ~ главу. **б.** *накренути и почети пити; повући, потегнути, натегнути; накренувши испити, попити (кад је реч о пијењу, обично алкохолног пића, и суду из којег се пије).* **2. а.** *приближити се, примаћи се западу (о Сунцу).* **б.** *приближити се крају (најчешће о дану).* **3.** (обичније несвр. нагињати) **а.** *испољити симпатије, показати наклоност према некоме или нечему.* **б.** *показати тежњу за нечим, склоност ка нечему.* **4. а.** *потрчати, појурити; журно се упутити, брзо кренути, пожурити.* – Момак бацио будак и нагнуо у шуму. **б.** (са допуном: бежати, трчати и сл., одн. у бег, у бекство и сл.) *нагло почети (бежати, трчати и сл.), на̀дати* се, ударити (у бег, у бекство и сл.). **в.** *навалити, нагрнути, јурнути (у маси, гомили, у великом броју).* ■ **~ се 1.** *доћи у кос положај, искосити се, накривити се, накренути се.* – Аутобус се у кривини опасно нагнуо. **2. а.** *нагнети се, надвити се (над некога, над нешто).* **б.** *сагињући се приближити се (некоме, нечему).* – Љубица приђе столу и наже се Гојку. **3.** *в. нагнути (2).*

на̏гнӯтōст, -ости ж **1.** *стање онога који је нагнут, онога што је нагнуто.* **2.** *нагиб, косина.*

нагну́ће с **1.** *в. нагнутост (2).* **2.** фиг. *нагињање, стремљење, тежња (нечему); склоност (нечему).*

нагња́вити се, на̀гња̄вӣм се свр. *намучити се, напатити се радећи неки досадан, заморан и сл. посао.*

на̀гње̄ченōст, -ости ж *стање онога што је нагњечено; нагњечење.*

нагњече́ње с *озледа, најчешће у виду модрице, настала притиском, ударом и сл., контузија, набој.*

нагње́чити, на̀гње̄чӣм свр. *мало згњечити, повредити (при удару, притискању, гажењу, паду и сл.).*

нагњѝлети јек. **нагњѝљети,** -ѝлим свр. *постати нагњио (обично о воћу).*

на̀гњио, -ила, -о **1. а.** *делимично гњио; натруо.* **б.** *делимично кваран, покварен (о зубима).* **2.** *који заудара на трулеж, на устајалост и сл.; испуњен мирисом трулежи:* ~ мирис; у те дане, невеселе и нагњиле. **3.** *који је изгубио чврстину, мек:* ~ креда.

нагова́рати, -о̀ва̄ра̄м *несвр. према наговорити.*

на̏говēст јек. **на̏говијест** ж *в. наговештај.*

нагове́стити, -о̀ве̄стӣм јек. **наговије́стити,** -о̀вијестӣм свр. **1. а.** *рећи нешто околишно, непотпуно, недовољно јасно, узгред споменути, натукнути.* – Није никад ником наговестио да је за собом оставио неки криптограм. **б.** *дотаћи се нечега овлаш, не улазећи у суштину ствари, споменути (у говору, излагању и сл.).* – Све те разлике наговестих тек помена ради. **в.** *дати наговештај, предзнак о наступу, доласку и сл. некога или нечега, најавити.* – Шум им наговести долазак хорди. **г.** *дати на знање.* – Наједаред се дигох и наговестих да излазим. **д.** *дати, пружити извесне елементе на основу којих се може нешто закључити, овлаш указати на нешто.* – Ништа се на њему не опажа што би могло наговестити да је болестан. **2.** *предсказати, прорећи:* ~ долазак бољих времена. ■ **~ се 1.** *јавити се у неодређеном, мање јасном, прикривеном облику (о мислима, осећањима и сл.); нејасно, непотпуно се указати, назрети се.* **2.** безл. (са логичким субјектом у дативу) *предсказати се (обично у сну).*

наговешта́вати јек. **наговјешта́вати,** -ѐшта̄ва̄м *несвр. према наговестити.* ■ **~ се а.** *делимично, непотпуно се најавити, навестити, моћи се наслутити (о ономе што ће се касније појавити, остварити).* – Наговештавала се нова будућност. **б.** *назирати се.* – Сатира се овлашно и безопасно наговештава.

на̏говешта̄ј јек. **на̏говјешта̄ј** м **а.** *оно што се на недовољно јасан, уочљив, приметан начин, околишно, прикривено или посредно казује, најављује (обично у виду алузије):* наговештајем одати тајну. **б.** *дотицање, помињање нечега без дубљег улажења у суштину ствари (у говору, излагању и сл.), напомена.* – Ево само неколико наговештаја о овим питањима. **в.** *појава која наговештава (нпр. почетак, долазак, наступ нечега), најављивање, најава, предзнак; предсказање:* ~ заплета; ~ рата. **г.** *овлашно назначавање нечега, појављивање нечега у благим контурама, недовољно јасном виду и сл., одн. тек толико да се види о чему се ради, шта је у питању.* – Угледа нејасан ~ светла. **д.** *елеменат за закључивање, указивање, упућивање на нешто.* – Има писмених докумената у којима се налази ~ да је та дела писао Бекон.

наговеште́ње јек. **наговјеште́ње** с *в. наговештај.*

наговешћѝвати (се) јек. **наговјешћѝвати (се),** -ѐшћујēм (се) несвр. *в. наговештавати (се).*

на̏говōр, -ора м *подстицај, подстрек речима на нешто, наговарање:* по наговору старијих.

нагово̀рити, -о̀ворӣм свр. **1.** *изговорити много (обично без нарочите вредности), доста испричати, напричати.* – Пуно јој којешта наговорише. **2.** *речима, саветима, убеђивањем навести на нешто, учинити да неко нешто уради, предузме:* ~ на зло, ~ некога да пристане (на нешто, да нешто уради и сл.). ■ **~ се** *провести много времена у говорењу, причању, наситити се причања, напричати се.*

на̀годба и **на́годба** ж **а.** *споразумно решење неког спорног питања, поравнање, споразум.* **б.** *државноправни споразум склопљен на основу претходних преговора, договора, уступака и сл., уговор (обично о актима којима су се регулисали унутрашњи односи у Аустроугарској 1867. и 1868. г.).*

на̀годбенӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на нагодбу, који је у вези с нагодбом:* ~ предлог.

нагòдити се, на̀годӣм се свр. *споразумети се, погодити се, поравнати се:* нагодише се око свега.

нагòјити (се), на̀гојӣм (се) свр. *в. угојити (се).*

нагомила́вати (се), -ѝла̄ва̄м (се) *несвр. према нагомилати (се).*

на̏гомила̄нōст, -ости ж *особина, стање онога што је нагомилано, повећани број, увећана количина, пренатрпаност:* ~ градива, ~ епитета, ~ намештаја.

нагомѝлати, -а̄м свр. **1. а.** *скупити у већој количини, накупити на гомилу:* ~ ствари. **б.** *окупити на једном месту, концентрисати:* ~ војску на границу. **в.** *згрнути, стећи:* ~ богатство. **2.** фиг. *количински увећати, умножити (у вези с апстрактним појмовима):* ~ лажи, ~ увреде, ~ фразе. ■ **~ се 1. а.** *слажући се (у већој количини једно преко другог, једно на друго) начинити гомилу:* нагомилало се ђубре. **б.** *скупити се у великом мноштву, у гомили; окупити се, концентрисати се.* – Мало-помало, нагомила се света пуна авлија. **в.** фиг. *скупити се, стећи се у великом броју, одн. у великој количини (о апстрактним појмовима):* нагомилало се искуство, нагомилало се незадовољство. **2.** *увећати се, повећати се количински, бројно и сл.:* нагомилало се богатство, нагомилала се вода. **3.** *појавити се у повећаном интензитету, количини, обиму и сл., нарасти:* нагомилао се посао.

на́гон м **1.** биол. **а.** *урођена способност људи и животиња да несвесно извршавају сврсисходне радње (као што су узимање хране, полне радње, одгајање младунчади итд.), инстинкт.* **б.** *телесна, физиолошка потреба:* ~ на мокрење. **2.** *несвесна побуда, јак унутрашњи подстицај, јака жеља, снажна тежња.* – Осети јак нагон за пустим пољским животом.

нагòнити, на̀гонӣм [гл. им. на̀гоње̄ње с] *несвр. према нагнати.*

на́гонскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на нагон, инстинктиван:* ~ љубав, ~ потреба, ~ радња, ~ тежња.

на́гонски прил. *по нагону, инстинктивно.*

на̏го̄рак и **на́горак,** -рка, -о **а.** *помало, понешто горак, горкаст:* ~ плод. **б.** *прилично тежак, опор, јак (о мирису).*

на̏горē и **на̏горе** прил. (обично уз гл.: ићи, обрнути (се), окренути (се), окретати (се), полазити, поћи и сл.) *у лошем правцу, у рђавом смислу, на зло, на рђаво.*

на̏горе прил. *у правцу према горе, навише:* ~ погледати.

нагоре́вати, -о̀ре̄ва̄м јек. **нагоријѐвати,** -о̀ријева̄м *несвр. према нагорети.*

наго̀рео, -ела, -о јек. **наго̀рио,** -рјела, -о **1.** *р. пр. од нагорети у атриб. служби:* ~ пањ. **2.** фиг. разг. *који је тек започео сексуални живот.*

наго̀рети јек. **наго̀рјети,** -ри̑м свр. **1. а.** *мало, делимично, местимично изгорети; опалити се.* **б.** *мало поцрнети, преплануги или зацрвенети се од сунца.* **2.** (нешто) *у мањој мери изложити нешто горењу, начети горењем; опалити, напалити, опрљити (нешто).*

на̀го̄ркиња ж (обично у нар. умотворинама, као атрибут уз им. „вила") *вила која живи у гори, планини, горска вила.*

на́го̄ст, -ости ж **1.** *в. нагота.* **2.** *елементарност.* – Русоовско људско биће чува чистоту срца у нагости природе. • **до нагости, у (свој) нагости** *в. до наготе (под нагота).*

наго̀стити се, на̀гости̑м се свр. *добро се почастити, угостити,аситити се гошћењем.*

наго̀та ж **1. а.** *потпуна неодевеност, непокривеност тела или делова тела, голотиња, нагост.* **б.** *оголелост дрвећа.* **2.** фиг. **а.** *право стање ствари, неулепшана, гола стварност, нагост.* **б.** *потпуна отвореност, нескривеност (мисли, осећања).* **в.** *јад, беда (духа, морала и сл.).* **3.** *стање онога што је необрасло растињем, оголелост, голет.* • **до наготе, у свој (својој) наготи** *у потпуности, до краја, сасвим:* показати се у свој својој наготи.

наго̀товити, -и̑м свр. *наспремати, накувати доста јела.*

на̀грабити, -и̑м свр. **1.** *накупити, скупити (нечим).* **2.** *насилно присвојити, отети, напљачкати, опљачкати.* ∎ ~ **се** *напљачкати се, наотимати се.*

нагрбу̀љати, -а̑м свр. *грабуљама скупити, накупити, згрнути (сено, траву и сл.).*

награбу́сити, -а̀бӯси̑м свр. експр. *лоше проћи, рђаво, зло се провести, настрадати, награисати.*

на̂града и **на̏града** ж **1. а.** *новац или нешто друго што се некоме даје као признање за истакнут, значајан, запажен рад, за успешан резултат, остварење и сл.; признање уопште.* **б.** *накнада за обављен, урађен посао;* уп. плата. **2.** *морална накнада, задовољење, сатисфакција:* ~ за труд.

награ̀дитељ м *онај који награђује, давалац награде.*

награ́дити¹, на̀гра̄ди̑м свр. **1. а.** *дати, доделити награду; уопште одати признање, похвалу и сл., похвалити.* **б.** *дати накнаду за обављен посао, учињени труд и сл., накнадити, платити.* **в.** ир. *подврћи казни, казнити:* ~ вешалима. **2.** *дати моралну накнаду, пружити задовољење, сатисфакцију.* – Желим да им пуна слобода награди патње.

награ́дити², на̀гра̄ди̑м свр. **а.** *сазидати, саградити (обично грађевине, зграде), подићи, изградити; уопште направити, начинити.* **б.** *доградити, дозидати (с горње стране).*

на̂градица и **на̏градица** ж *дем. од награда.*

на̂градни̑ и **на̏градни̑,** -а̄, -о̄ *који се односи на награду, који је у вези с наградом:* ~ конкурс, ~ такмичење, ~ фонд.

награђи́вати¹, -а̀ђује̄м *несвр. према наградити¹.*

награђи́вати², -а̀ђује̄м *несвр. према наградити² (б).*

награиса́вати (награјиса́вати), -и̂са̄ва̄м *несвр. према награисати (награјисати).*

награ̀исати (награ̀јисати), -ише̄м свр. експр. *лоше проћи, рђаво, зло се провести, настрадати, награбусити.*

на̀гранак, -а̄нка м *грана с огранцима на коју се дене сено, слама и сл.; стог сена и сл. на таквој грани.*

на̂грда и **на́грда** ж *в. грдоба.*

на́грдан, -дна, -о *в. гр́дан (1).*

нагр́дити, на̀гр̄ди̑м свр. прел. **1. а.** *учинити грдним, ружним, наружити (обично кад је реч о одевању, личном изгледу и сл.).* – Ошишали га маказама па га нагрдили. **б.** *учинити наказним, унаказити.* – Болест јој нагрдила лице. **в.** *изобличити, деформисати (лице и сл.).* **г.** *исквариги, покварити:* ~ причу. **2. а.** *теже повредити, озледити, ранити и сл.* – Бежи да те во не нагрди. **б.** *нанети тешке губитке, задати тежак ударац (убијајући, рањавајући у боју), тешко поразити.* – Нагрдише нас Немци. **3. а.** *оштетити (ломећи, рушећи, кварећи и сл.):* ~ цркву. **б.** *опустошити, уништити; упропастити, сатрти:* ~ земљу. **4. а.** *упутити, изрећи некоме ружне речи, обасути погрдама, изгрдити, наружити (некога).* **б.** *обрукати, осрамотити, окаљати.* – Нико те на свету не може нагрдити као фамилија. ∎ ~ **се 1.** *начинити се грдним, наказним, унаказити се.* **2.** *озледити се, ранити се (на камен, трн и сл.).*

нагрђи́вати, нагр̀ђује̄м *несвр. према нагрдити.*

нагрѐбати и **нагрѐпсти** (на̀грепсти), -ѐбе̄м свр. *накупити гребући, награбити.*

на̀грезнути, -не̄м свр. **а.** *набубрити, нарасти (од упијене течности).* **б.** *натопити се водом, влагом, раскваситн се;* уп. огрезнути (1).

на̀грејати се јек. **на̀гријати се,** -је̄м се свр. **а.** *провести дуго времена грејући се, добро, доста се огрејати.* **б.** (у изр. ~ **сунца**) фиг. *наживети се.*

нагрѐпсти *в. нагребати.*

нагри́зајући̑, -а̄, -е̄ **а.** *који нагриза, разједа:* ~ дејство. **б.** *који надражује, штипа, уједа (о диму и др.).*

нагри́зати, на̀гриза̄м *несвр. према нагристи.*

на̀гристи, нагри́зе̄м (трп. на̀гризен и нагри́зен) свр. **1. а.** *загризањем начети, мало загристи:* ~ јабуку. **б.** *гризући оштетити (о инсектима, црвима и сл.):* ~ зрно, ~ лист. **в.** *мало уједсти, мало угристи.* **2. а.** *мало изгристи, донекле разјести, мало оштетити (хемијским, механичким и сл. дејством).* – Сјај и блиставост метала нису могли нагристи ни киша ни влага. **б.** *изјести, ојести (рану и сл.).* **в.** *надражити, учинити упаљеним:* ~ очи. **г.** *оштетити, начети болешћу; подрити (у здравственом погледу).* **д.** фиг. *захватити променом нагоре, исквариги (обично у моралном смислу).* **ђ.** (обично у трп.) *искрзати, подерати; уопште делимично оштетити, окрњити:* нагризена зубом времена. **3.** фиг. *учинити неспокојним, узнемирити, онеспокојити.* – Мало га нагризе сумња.

на̏гр̄к и **на́грк,** -а, -о *в. нагорак.*

на̀грлити се, -и̑м се свр. **1.** *задовољити се грлећи некога.* **2.** *уз. повр.*

нагр́нути, на̀гр̄не̄м (аор. нагр́нух и на̀гртох) свр. **1. а.** *зртањем набацити, натрпати, згрнути на гомилу (обично земљу, лишће, грање и сл.).* **б.** *затрпати, засути (земљом, жаром и др.).* **2. а.** *јурнути, појурити у већем броју, у гомили, у маси навалити; нахрупити, улетети у већем броју:* ~ на врата. **б.** *напасти, насрнути у већем броју.* – Одмах с врата нагрнуше пси на њега. фиг. *масовно напасти, навалити с критиком.* – Цео свет нагрнуо на њега. **в.** *потећи, покуљати и сл. у великој количини (нпр. о води).* **3. а.** *поћи у великој маси, масовно кренути, навалити;* фиг. *масовно се определити за нешто, показати велико интересовање за нешто:* ~ у цркву; ~ у државну службу. **б.** *почети наилазити, појавити се у већем броју; доћи, стићи у великом броју:* нагрнуше просци; нагрнуле избеглице. **в.** *појавити се у већем броју окупљајући се око нечега, улазећи у нешто и сл. (обично кад се тражи нешто или се интересује за нешто):* ~ као на вашар. ∎ ~ **се 1.** *скупити се, накупити се у великом броју.* – Зачас се око ње нагрне читаво јато птица. **2.** *постати богат згрнувши много новца:* нагрнуо се пара.

на̀гртати, на̀гр̄ће̄м *несвр. према нагрнути.*

нагру́вати, на̀грӯва̄м (нагру́хати, на̀грӯха̄м) свр. **1. а.** *натрпати, напунити (нешто, неки простор).* **б.** *густо наређати, начичкати, збити, набити.* – Бели је шаблонски изградио центар и нагрувао фигуре за његову одбрану. **2.** разг. *научити напамет, набифлати, набубати.* ∎ ~ **се 1.** *накупити се у мноштву, натрпати се, збити се, набити се (обично на мањем простору).* – А што сте се ту нагрували, копилани? **2.** *најести се преко мере, набокати се, наждерати се.*

нагу́лити, на̀гӯли̑м свр. **а.** *огулити, ољуштити неку, обично већу количину (лиље, коре и сл.).* **б.** *мало огулити, загулити, за-*

љуштити (прут и сл.); огулити, загребати, здерати у мањој мери (руку, ногу, нос и сл.).

на̏гӯнтати (се), -а̄м (се) свр. *в. натронтати (се).*

нагу́рати, на̏гӯра̄м свр. **а.** *ставити, метнути гурајући, натрпати, натискати:* ~ ствари у торбицу. **б.** *сабити, збити негде већи број људи:* ~ у аутобус. ■ **~ се** *сабити се негде у већем броју, натискати се, натрпати се, набити се.* – Нагура се пуна црква жена.

нагусти́рати се, -у̏стӣра̄м се свр. *задовољити се густирајући.*

нагу̀тати се, -а̄м се свр. **1. а.** *много прогутати:* ~ воде. **б.** *удахнути много, обично више пута:* ~ прашине. **2.** фиг. *доживети, претрпети много непријатности:* ~ страха.

на̏гучити, -ӣм свр. *скупити у гуку.* – У зобнице нешто нагучио. ■ **~ се** *добити облик гуке, испучити се, избочити се.* – Нагучила се чворуга као песница.

над (испред облика неких зам., понекад и испред речи на сугласнике „д", „т" и „с": нада) *предлог уз самосталну реч у ак. и инстр.* **1. а.** (са ак.) *означава место, као циљ завршетка кретања или управљености гл. радње, које се налази изнад неког или више нечега:* погледати нада се. **б.** (уз одређене гл. кретања или оне код којих се кретање подразумева) *означава место, као ужи или шири простор* 1) (са ак. и инстр.) *изнад којег се завршава неко кретање, померање, где се испољава исход неког покрета:* наднети се над креветац. 2) (са инстр.) *изнад којег се врши неко кретање, лет и сл.:* лети над пучином. **в.** (са инстр.) *означава* 1) *место у вертикалном положају или у положају на горњој страни у односу на некога или нешто: изнад.* – Нешто зуји над колибом. 2) *место на вишем, уздигнутијем нивоу и недалеко од нечега (обично на обали): изнад:* дворац над Купом. 3) (у вези са људским, одн. животињским телом) *место радње која се одвија у непосредној близини нечега, изнад нечега.* – Укрстићете краке над ручним зглобом. **2. а.** (са ак. и инстр.) *показује да се неко, нешто ставља по вредности на виши ниво, да му се признаје већи значај: изнад.* – Уздижу га над свим другим песницима. **б.** (са инстр.) *показује да се неко, нешто налази на вишем ступњу, да надмашује, надвисује неког другог, нешто друго: изнад.* – Над свима њима стоји један човек. **3.** (са инстр., у поређењу) *служи при исказивању* 1) *компаративног значења: од.* – Над њим горег нема. 2) *суперлативног значења:* будала над будалама, лопов над лоповима. **4.** (са инстр.) *одређује* **а.** *на шта се има, даје власт, ко је под чијим старешинством.* – Над Босном се промијени цар. **б.** *контролисање, надзирање некога, нечега, управљање нечим, руковођење нечим, неким.* – Водили су надзор над јавним зградама. **в.** *командовање (војском, војним јединицама):* заповедник над војском. **г.** *виши положај у односу на некога; првенство, примат у односу на некога, нешто; надмоћност у односу на некога, нешто.* – И над попом има поп. **5.** (са инстр.) *означава дуго провођење времена* 1) *у обављању неког посла, у читању, решавању нечега и сл.:* седети над књигом. 2) *у концентрисаној пажњи на неког, у бдењу, бризи око некога:* бдети над сином. **6.** (са инстр.) *показује узрок вршења, извршења гл. радње, одн. расположења, става, емоционалног односа према некоме, нечему: због.* – Ражалио се над самим собом. **7.** (са инстр.) *показује на коме или чему се врши нека радња, одн. остварује нешто:* извршити смртну казну над неким. **8.** (са инстр.) *указује на предмет размишљања: о.* – Над том чињеницом треба се озбиљно размислити. **9.** (са инстр.) *показује да се нешто претпоставља нечему: мимо, поред, преко:* тражити хлеба над погачом. • **нада све** 1) *изнад свега (волети, ценити и сл.).* 2) *пре свега, првенствено:* – У Осману видимо цијелога Гундулића не само као пјесника, него и као моралисту и државника, а нада све као Србина. 3) *поврх свега.* – Нада све то, Маљену је претила опасност од јаче непријатељске снаге.

над- преф. **1.** *у глаголима показује:* **а.** *да се радња основног глагола усмерава или врши изнад нечега:* надлетати, подноситi се, наткрити и сл. **б.** *остваривање радње основног глагола у већем, јачем степену:* надвикати, надгласати. **2.** *у именичким или придевским твореницама показује нешто више, веће (виши положај, већи степен и сл.) од онога што означава основна именица или придев:* надбискуп, надвојвода, натчовечански.

на́да ж **1. а.** *вера да ће се догодити, испунити оно што се очекује, жели, прижељкује, осећање, уверење да ће се нешто испунити:* с надом у срцу. **б.** *уздање, поуздање, поверење (у некога, нешто).* – Никог није напуштала нада у нашу војску. **2.** *особа од које се много очекује, у коју се има поверења, поуздања, узданица:* наша ~.

нада́вати, на̀да̄јēм (пр. сад. нада́јӯћи) свр. *дати доста, довољно или у већој мери и у више прилика.* – Тешко је свима надавати. ■ **~ се** *дајући (више пута) задовољити некога, нечије потребе, захтеве, прохтеве:* ~ се пара адвокатима.

нада́јати, на̀да̄ја̄м *несвр. према надојити (1).*

надале̏ко и **на̏далеко** прил. **1.** *на великом одстојању, на великој даљини, врло далеко:* ~ чувен. – Чисте воде није се могло наћи надалеко. **2.** *за исказивање поређења, градације: у великој мери, много, знатно; изразито.* – Надалеко надвисује остале.

на̀даљē (на̀даљē) и **на̀даље** (на̀даље) прил. *за исказивање следовања, настављања* **а.** *у простору: (у)напред, на место, простор, одн. на месту, простору који следи иза нечега, даље:* од Алексинца ~. **б.** *у времену, трајању: (и) даље, (и) после тога; убудуће.* – Остала је и надаље загонетна. **в.** (обично у набрајању, подробнијем објашњавању и сл.) *затим, осим тога, још.* – На врху је светски шампион, испод њега су кандидати за светског првака и остали велики мајстори, надаље интернационални мајстори…

на̀да̄рен, -а, -о *обдарен, даровит, талентован.*

на̀да̄реност, -ости ж *особина онога који је надарен, обдарен, обдареност, даровитост, талентованост, таленат.*

на̀дарити, -ӣм свр. у изр. **ђаво (несрећа) ме надари** (или сл.) *навести, навући, наговорити.* – Куд ли ме ђаво надари да те поведем.

нада̀све прил. *изнад свега, више од свега; на првом месту, пре свега.* – Песник бити значи надасве имати љубави.

на́дати се, на̑да̄м се несвр. **1. а.** (обично с допуном: некоме, нечему или с реченичком допуном) *имати наде, очекивати са неком вероватноћом, уверенoшћу да ће се нешто (најчешће оно што се жели) догодити, остварити, испунити.* – Како сам се надала, добро сам се удала. **б.** (некоме) *с надом очекивати нечији долазак, нечију посету.* – Кад ме видите, онда ми се (и) надајте. **2.** (у некога, у нешто) *полагати наду у некога, у нешто, имати поуздања, уздати се:* ~ у Бога.

на̀дати, -а̄м (нада́де̄м, на̀дадне̄м) свр. **1.** *створити, (по)дићи (буку, вику, ларму, галаму и сл.).* **2.** (с допуном у инф. или с предлогом „у" и гл. им.) *нагло, интензивно отпочети вршити неку радњу (означену допуном, обично бежање);* уп. нагнути (4б): ~ у трк. ■ **~ се а.** (с допуном: у бекство, у бег и сл.) *нагло потрчати, дати се у бекство.* **б.** (за неким, за нечим) *појурити гонећи некога, јурнути за неким.* – Надали се за њима у потјеру.

на̀дахнӯт, -а, -о **1. а.** *са стваралачким полетом, с надахнућем, с инспирацијом створен (изговорен, написан, насликан, компонован и сл.) (обично о уметничким остварењима):* ~ говор. **б.** *који има подстицаја, стваралачког полета, инспирације за уметничко стварање, обузет надахнућем, инспирацијом, инспирисан:* надахнути новатор. **2.** *који зрачи духом, радошћу, ведрином, озарен, продуховљен (обично о лицу).*

нада̀хнути, на̀дахне̄м свр. **1. а.** *подстаћи (некога) на уметничко (или научно) стварање, пробудити, изазвати (у некоме) надахнутост, надахнуће, стваралачки полет, инспирацију, инспирисати; уопште подстаћи некога на нешто, утицати на некога да нешто учини, уради.* – Ово је дело надахнуло песнике, сликаре и музичаре. **б.** *послужити као инспирација, подстицај за нешто (обично за уметничко стварање, одн. за уметничко дело).* – Она је надахнула његове најлепше лирске песме. **2. а.** *улити у некога неки осећај, осећање, мисао, идеју и сл., прожети, испунити (неким осећањем, расположењем, вером и сл.).* – Ми верујемо у један свет који ће бити надахнут нашом вером у човека. **б.** *испунити полетом, одушевљењем, усхићењем и сл., пробудити (у некоме) одушевљење, одушевити.* – Да надахне, одушеви – то је био Вишњићев позив. ■ **~ се 1. а.** *добити надахнуће, бити обузет, испуњен (стваралачким) надахнућем, бити*

инспирисан за стварање (најчешће уметничко), инспирисати се. **б.** *уопште добити подстицај за неко деловање, за предузимање нечега:* ~ се херојским делима. **2.** *прожети се, испунити се (духом, идејом, осећањем, расположењем и сл.).*

на̀дахнӯто прил. *на надахнут начин, с надахнућем, са стваралачким полетом, с инспирацијом, с пуно духа:* ~ говорити, ~ компоновати.

на̀дахнутōст, -ости ж *особина и стање онога који је надахнут, онога што је надахнуто, надахнуће.*

надахну́ће с *специфично стање духа које се одликује изузетном стваралачком способношћу, стваралачким полетом; подстицај за стварање (обично уметничко) или деловање, инспирација.*

надахња́вати (се), нада̀хња̄ва̄м (се) и **надахњи́вати (се),** нада̀хњује̄м (се) *несвр. према надахнути (се).*

надахњѝва̄ч, -а́ча м *онај који надахњује, инспирише, подстиче на нешто, духовни подстрекач, инспиратор.*

надбаци́вати, -а̀цује̄м несвр. *несвр. према надбацити.* ■ **~ се** *такмичити се, надметати се у бацању (најчешће камена).*

надба́цити, на̀дба̄цӣм (на̀дбацити, -ӣм) свр. (некога) *победити, надмашити некога у бацању (камена, кугле) у даљину, бацити више, даље од другога (од других).*

надбедрѐнӣк, -ѝка, **на̀дбедренӣк,** -а м, **надбедрѐница, на̀дбедреница** ж и **надбедрѐња̄к,** -а́ка, **на̀дбедрења̄к,** -а м цркв. *део свештеничке одеће (одежде), четвртасти комадић свилене тканине који носе владике и одликовани свештеници с десне стране бедра.*

надби́јати, на̀дбӣја̄м несвр. *несвр. према надбити.* ■ **~ се а.** *борити се настојећи да се постигне предност; уопште такмичити се, надметати се.* – Изнад њихових глава надбијају се две артиљерије. **б.** *прегонити се, натезати се, препирати се, надмудривати се (око нечега).* – То су била два човека унапред одређена да се прегоне и надбијају.

на̏дбискуп м *поглавар двеју или више бискупских области (обично у кат. цркви);* уп. архиепископ.

надбиску̀пија (на̏дбискупија) ж цркв. **а.** *облик (католичке) црквене организације са надбискупом на челу; црквена област, подручје којим управља надбискуп.* **б.** *седиште надбискупа, надбискупов двор.*

на̏дбискупскӣ, -а̄, -ō *који се односи на надбискупе, који припада надбискупу, надбискупима:* ~ двор.

на̀дбити, на̀дбије̄м свр. **а.** *победити, надјачати, надвладати (у борби).* – Дабогда да српски топ надбије. **б.** *победити у говору, препирци, расправљању и сл., надговорити.* **в.** *уопште надмашити, превазићи некога у нечему, бити бољи, успешнији и сл. од некога.*

надбожа̀нскӣ, -а̄, -ō *који је изнад божанског, који достиже највиши степен савршенства:* ~ биће, ~ ум.

надбо̀сти (на̀дбости), -бо̀де̄м свр. *победити, надјачати борећи се, бодући се роговима (о рогатим животињама).* – Јаблан мора надбости царског бика Рудоњу.

на̏дбубрежнӣ и **надбу̀брежнӣ,** -а̄, -ō *који се налази изнад бубрега:* надбубрежне жлезде.

надви́јати се, на̀двӣја̄м се *несвр. према надвити се.*

надви́кати, на̀двӣче̄м свр. **а.** (некога) *надјачати, надвладати (некога) виком, гласом, викнути јаче од некога, бити гласнији, грлатији од некога.* – Не можете ви мене надвикати! **б.** (нешто) *надјачати гласом, буком, звуком, заглушити:* ~ тресак.

надвики́вати, -ѝкује̄м несвр. *несвр. према надвикати.* ■ **~ се** *гласно говорити, викати једно на друго (један на другог и сл.) настојећи да се виком надјача саговорник.*

надвири́вати се, -ѝрује̄м се *несвр. према надвирити се.*

надви́рити се, -ӣм се свр. *нагнети се, нагнути се над нешто, преко нечега погледавши одозго.* – Жена и кћи му се надвириле и загледају у писмо.

надвиси́вати (се), -вѝсује̄м (се) *несвр. према надвисити (се).*

надвѝсити, на̀двӣсӣм свр. **1. а.** *бити виши (од некога, нечега), надмашити, премашити висином.* – Пеко за педаљ надвисио гомилу. **б.** фиг. *надмашити, превазићи (врлином, квалитетом, вредношћу, значајем, способношћу и сл.); уопште бити бољи, победити.* **2.** *надјачати гласом, буком, виком.* – Командант викну тако да скоро надвиси пушчане плотуне. ■ **~ се** *нагнети се (над некога, над нешто).* – Надвисила се врба над водом.

на̀двити се, на̏двије̄м се свр. *нагнети се, нагнути се над неким, нечим; лучно се повити, савити изнад некога, нечега.* – Над сеоцем се високо надвило / Плаветно небо.

надвиша́вати (се), -ѝша̄ва̄м (се) несвр. *в. надвисивати (се).*

надвлада́вати, -а̀да̄ва̄м *несвр. према надвладати;* уп. надвлађивати.

надвла́дати, на̀двла̄да̄м свр. **а.** *победити, надјачати, савладати у борби; уопште победити, надјачати, стећи предност у нечему (над неким, нечим).* – У крвавом боју надвладали су Турке. Срце је надвладало ум. **б.** *одузети некоме, нечему снагу, јачину, интензитет и сл., савладати, ослабити:* ~ узбуђење. **в.** *стећи, имати преимућство, превласт или превагу над нечим, постати доминантан, пре(о)владати.* – Надвладало је мишљење да Србе треба разоружати.

надвлађѝвати, -а̀ђује̄м *несвр. према надвладати;* уп. надвладавати.

надвла́чити, на̀двла̄чӣм несвр. [гл. им. надвла́че̄ње с] (са допуном: конопац, уже и сл.) *вући (конопац, уже) у два супротна смера такмичећи се у снази.* ■ **~ се а.** (са допуном: конопцем, ужетом, конопца, ужета и сл.) *такмичити се у потезању (конопца, ужета).* **б.** (са допуном: клипка) *такмичити се, огледати се у вучењу клипка;* уп. клипак (2).

на̀дводнӣ, -а̄, -ō **1.** *који се налази изнад воде, над водом:* ~ део плутаче. **2.** *намењен дејству изнад водене површине:* надводне мине.

на̀двōђе и **на̀двође** с *висина бродског бока изнад површине воде.*

на̀двожња̄к и **на́двожња̄к** м *саобраћајни објекат у виду моста који служи као прелаз изнад улице, пута, железничке пруге и сл.*

на̏двојвода м (мн. ж) ист. *наследна титула пуноправних мушких чланова хабсбуршке династије.*

на̏двојвоткиња ж ист. *наследна титула женских чланова хабсбуршке династије; титула надвојводине жене.*

на̏двоје прил. *на два дела (о неком дељењу, разламању и сл.):* преломити ~. • **надвоје-натроје** 1) *на два-три дела, у неколико комада, делова:* (ра)сећи ~-натроје. 2) *на брзину; површно (радити, чинити нешто).* **преломити ~** *одлучити (се), решити (се) на брзину, површно, без удубљивања.*

надво́рити се, -ӣм се и **надво̀рити се,** на̀дворӣм се свр. (некога) *провести много времена дворећи, служећи, негујући, пазећи (некога).*

на̀двратак, -тка м *дрвена, бетонска, камена или сл. греда.*

на̀дврата̄ник *пречага у зиду изнад врата или као горњи део оквира врата.*

на̀дврат̄ња̄к м зоол. анат. *део оклопа изнад вра̄та инсекта.*

на̀двременскӣ, -а̄, -ō *који је изван времена, који није условљен временом, који није везан за одређено време, ванвременски:* ~ перспектива, ~ сила.

надву́ћи (на̀двӯћи), -ву́че̄м свр. **1.** (некога) *победити, надјачати у надвлачењу, посезању (конопца, клипка, прста и сл.).* **2.** (нешто) *в. навући (1а).* – Подрубила се шареном марамом и надвукла је до над очи. ■ **~ се** *в. навући се.* – Густи тмасти облаци надвукоше се над Косово равно.

надгласа́вати, -ла̀са̄ва̄м несвр. *несвр. према надгласати;* уп. надглашавати. ■ **~ се** *надметати се у гласању о нечему, изјашњавати се (о некоме, нечему) настојећи победити једни друге.*

надгла̀сати, -а̄м свр. **1.** *надмашити, победити на гласању; надвладати већином, бројношћу изјашњења:* ~ у скупштини. **2.** *надјачати гласом или уопште звуком, надмашити јачином, продорношћу гласа, звука, надгласити.* – Ускоро ће их надгласати бат чизама.

надгла́сити, на̀дгла̄сӣм свр. *в. надгласати (2).*

надглаша́вати, -а̀ша̄ва̄м *несвр. према надгласати (2).*

надгле́дати, на̀дгле̄да̄м несвр. **1.** (некога, нешто) *надзирати, контролисати; пазити (на некога, нешто), мотрити, пратити:* ~ радове. **2.** *водити бригу о некоме, нечему, пазити, чувати, неговати (некога).*

на́дгледнӣк и **на̀дгледнӣк** м *онај који надгледа, надзире некога или нешто, надзорник.*

на́дгледница и **на̀дгледница** ж *женска особа надгледник, надзорница.*

на́дгледничкӣ и **на̀дгледничкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на надгледнике, надзорнички:* ~ служба.

надгова́рати, -о̀ва̄ра̄м несвр. *несвр. према надговорити.* ■ ~ **се** нар. *надметати се у говорењу, оглéдати се ко ће говорити боље, вештије, уверљивије и сл.*

надгово̀рити, -о̀ворӣм свр. *победити, надмашити у говорењу (у говорничкој вештини, дужини, уверљивости говора и сл.).*

надгорња́вати, -о̀рња̄ва̄м несвр. *према надгорњати.* ■ ~ **се** *надметати се, оглéдати се (ко је бољи, јачи, ко ће више постићи и сл.); истицати своју надмоћ, предност, вредност.* – Они певају, надгорњавају се ко ће више, ко јаче, ко момачкије, обесније.

надго̀рњати, -а̄м свр. **а.** *бити виши (од некога, нечега), надмашити висином, надвисити.* **б.** *уопште надмашити, надвисити у нечему; надјачати, надвладати, победити.* – Тежи да у свему надгорња своју жену.

надгра́дити, на̀дгра̄дӣм свр. **а.** *саградити, изградити, подићи на нечему, изнад, поврх нечега:* надграђени плетер. **б.** фиг. *развити, створити на неким одраније датим основама; допунити, доградити.*

надгра́дња ж **1.** *оно што се сагради на некој основи, изнад, поврх нечега.* **2.** *скуп, укупност политичких, правних, идеолошких и др. појава и друштвених институција, које су у великој мери условљене друштвено-економском основом и мењају се с променом те основе.*

на̀дгра̄ђе (на̀дграђе) с пом. *део брода који се надграђи над палубом (од бока до бока брода).*

надграђи́вати, -а̀ђује̄м *несвр. према надградити.*

надгр́мети и **надгр̀мети** јек. **надгр́мјети** и **надгр̀мјети,** -мӣм свр. песн. *надјачати грмљавином, треском, буком.*

на̀дгробнӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се налази изнад нечијег гроба; урезан, уклесан у споменику изнад гроба:* ~ плоча, ~ споменик; ~ натпис. **2.** *који се говори или врши, дешава над гробом за време сахране:* ~ беседа, ~ говор, ~ појање.

на̀дгробнӣк м *надгробни споменик; надгробни камен или неки други белег.*

на̀дгробница ж *камена или бетонска плоча на гробу.*

наддр̀жа̄внӣ, -а̄, -о̄ *који је изнад, изван државних оквира, надлежности, интеренција.*

на̏дебело прил. *дебело* **1. а.** *остављајући дебело оно што се сече, реже, струже и сл.* **б.** *у дебелом слоју, наслази:* ~ простртo сено. **2.** *у великој мери, навелико:* ~ варати, ~ лагати.

надѐбљати, -а̄м свр. *постати дебљи, добити задебљање, одебљати (обично о језику, глановима, кожи).* ■ ~ **се** *в. удебљати се.*

на́дев јек. **на́дјев** м *густа смеса којом се пуне разна јела (торте, пите, паприке, тиквице, кобасице и сл.).*

наде́вати, на̀де̄ва̄м јек. **надијѐвати,** на̀дијева̄м *несвр. према наденути (надести).*

надево̀вати се јек. **надјево̀вати се,** -ѐвује̄м се свр. *провести доста времена као девојка, не удавши се.*

наде́лити, на̀де̄лӣм јек. **надије̏лити,** на̀дијелӣм свр. *довољно, доста уделити, надавати (некоме).* – Сиротињи се не може наделити.

надељáвати јек. **надјељáвати,** -ѐља̄ва̄м *несвр. према надељати.*

на̀дељати јек. **на̀дјељати,** -ља̄м и -ље̄м свр. **а.** *в. изделљати.* **б.** *дељућиољуштити, иситнити и сл. (кору, комадиће дрвета и др.).*

на̀денути јек. **на̀дјенути,** -не̄м свр. **1. а.** *ставити, навући, натаћи (на некога, на нешто, обично неки део одеће и сл.); намаћи (конопац, омчу и сл.).* **2.** *сложити у пласт, стог и сл., зденути, саденути (сено, жито и сл.).* **3. а.** *напунити неким надевом:* ~ кобасице. **б.** *напунити, испунити препарирану кожу мртве животиње.* **в.** *уопште напунити, испунити нешто.* **4.** (име, надимак) *дати некоме, нечему име, надимак, назвати, прозвати некога, нешто неким именом.*

на̏десно прил. **1. а.** *на десну страну:* кренути ~, погледати ~. **б.** *на десној страни, десно.* – Надесно од њега простирали су се шумарци. **2.** (у служби узвика) (најчешће во ј.) **а.** *команда којом се наређује војнику да се окрене, одн. војницима или другим лицима (обично у одреду, строју и сл.) да се окрену целим телом на десну страну.* **б.** у изр. ~ **равнај с'** *команда којом се војницима или другим лицима постројеним у строју, у реду (у редовима) наређује да се уз окрет главе у десну страну поравнају формирајући праву линију.* **в.** у изр. **поздрав** ~ *команда на коју постројени војници окретом главе и погледом удесно поздрављају.*

на̀де(с)ти, на̀дене̄м (на̀деде̄м) јек. на̀дје(с)ти, на̀дјене̄м (на̀дједе̄м) свр. *в. наденути.*

на̀джети, на̀джње̄м и на̀джање̄м свр. (некога) *победити у жетви, нажети, пожети више од другог (од других).*

наджи́вети јек. **наджи́вјети,** -вӣм свр. (некога, нешто) **1.** *проживети, опстати у животу дуже од некога или нечега.* **2.** *потрајати дуже од некога, нечега, преживети (нешто):* ~ све промене, ~ свога творца.

надживља́вати, -ѝвља̄ва̄м и **надживљи́вати,** -жѝвљује̄м *несвр. према надживети.*

наджње́вати се, на̀джње̄ва̄м се несвр. *такмичити се, надметати се ко ће више нажети.*

на̀джњети, на̀джње̄м и на̀джање̄м свр. *в. наджети.*

на̀джупнӣк и **на̀джӯпнӣк** м *католички свештеник по чину виши од жупника, који стоји на челу неколико жупа, парохија.*

надзви́ждати, -дӣм свр. *надјачати, заглушити звиждуком, звиждањем.*

на̀дзвӯчнӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који је изнад границе осетљивости нормалног људског уха, ултразвучни.* **2.** *који се односи на брзину већу од брзине звука, бржи од звука:* ~ авион, ~ брзина.

надзема̀љскӣ (на̏дземаљскӣ), -а̄, -о̄ **1.** *ванземаљски, неземаљски, небески:* ~ сила, ~ царство. **б.** *натприродан, нестваран; небески, неземаљски; ванземаљски, чудесан:* ~ биће; ~ привиђење. **2.** *в. надземни (1):* надземаљске висине, ~ свет.

надзема̀љски (на̏дземаљски) прил. *натприродно (по моралној или физичкој снази), неземаљски:* ~ велики, ~ заурлати, ~ узвишен.

на̀дзе̄мље с *оно што је на земљи, над земљином површином.*

на̀дземнӣ, -а̄, -о̄ (ретко неодр.) **1.** *који је на земљи, на земљиној површини; који је изнад земљине површине:* надземне воде, ~ железница, ~ стабло и др. **2.** *в. надземаљски.*

надзи́дати, на̀дзӣда̄м свр. *сазидати, изградити, подићи нешто над нечим што је раније сазидано; накнадно озидати, подићи неки део, надоградити.*

надзиђи́вати, -ѝђује̄м *несвр. према надзидати.*

надзира́вати, -ѝра̄ва̄м несвр. *в. надзирати.*

надзѝратељ м *в. надзорник.*

на̏дзирати, -ре̄м несвр. (некога, нешто) **1. а.** *имати увид у нечији рад, у неку делатност, вршити надзор над неким, над нечим; надгледати, контролисати (некога, нешто).* **б.** *вршити инспекцију (школа, наставника).* **2.** *водити бригу о некоме, нечему, пазити, надгледати.* **3.** *посматрати, проматрати, осматрати:* ~ свакога ко прође.

на́дзор м **1. а.** *увид у неку делатност, неки посао и контролисање те делатности, одн. тога посла и оних који га обављају; проверавање спровођења (одређених правила, закона), контрола.* **б.** (често уз прид. „полицијски") *надзирање у вези с кривичном делатношћу, присмотра.* **2.** *бдење над неким, пажња, брига, заштита; надгледање, контрола:* бити без родитељске неге и надзора.

на́дзо̄рнӣ и **на́дзорнӣ,** -а̄, -о̄ *који се однос на надзор, који надзире, контролише и сл.; контролни:* ~ одбор, ~ служба.

на́дзо̄рнӣк и **на́дзорнӣк** м **а.** *онај који чува, надгледа, надзире некога или нешто, надгледник:* ~ посла, ~ пруге, ~ пута. **б.** *онај који надгледа, контролише, оцењује обављање неке делатности, одн. оне који је обављају; онај који врши надзор над спровођењем прописаних правила, закона и сл., инспектор; контролор:* финансијски ~, школски ~.

на́дзо̄рнца и **на́дзорница** ж *женска особа надзорник;* уп. настојница.

на́дзо̄рничкӣ и **на́дзорничкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на надзорника, на надзорнике:* ~ дужност, ~ канцеларија, ~ служба.

на́дзо̄рнӣштво и **на́дзорнӣштво** с **1.** *надзорничка служба, надзорнички посао.* **2.** *служба, тело, орган чија је надлежност да надзире некога, нешто, да контролише неку делатност, проверава нечији рад и сл.*

надива́нити се, -ѝва̄нӣм се свр. нар. *провести доста времена диванећи, издовољити се диванећи, наразговарати се, наприча̄ти се.*

нади́вити се, на̀дӣвӣм се свр. *одушевити се неким, нечим у великој, пуној мери, издовољити се дивећи се (некоме, нечему); изразити, исказати дивљење.*

на̀дигнути (се), -не̄м (се) свр. *в. на̀дићи (се).*

надигра́вати, -ѝгра̄ва̄м несвр. *несвр. према надиграти.* **■ ~ се** уз. повр. **1.** *такмичити се у игри, плесу и сл.* **2.** фиг. *надмудривати се, варати се, обмањивати се.*

нади̏грати (на̀диграти), на̀дигра̄м свр. (некога) **1. а.** *победити у некој спортској или друштвеној, хазардној и сл. игри:* ~ противника. **б.** *одиграти, отплесати боље, вештије од некога; победити играјући дуже, вештије од другог (од других).* **2.** фиг. *преварити, обманути, надмудрити, изиграти.*

на̀дизати (се), на̀диже̄м (се) *несвр. према надигнути (се), на̀дићи (се).*

нади̏лазити, -ӣм несвр. [гл. им. нади̏лаже̄ње с] **1.** *простирати се надвисујући нешто, пружати се над нечим.* **2.** фиг. **а.** *бити јачи (већи, виши, бољи и сл.) од некога, од нечега, превазилазити, надмашивати (некога, нешто).* **б.** *превазилазити, премашивати нечије снаге, могућности, способности и сл.*

на́дим м нар. *надувеност, надимање трбуха.*

на̀димак и **на́димак,** -ӣмка м (мн. -ӣмци, ген. -има̄ка̄) **а.** *назив, име (често погрдно или хипокористично) за појединца или породицу које се употребљава уз лично име, одн. презиме.* **б.** *додатно име, назив уз племићку титулу.* **в.** *уопште реч, назив којим се нешто именује.*

нади́мати, на̀дӣма̄м несвр. **1. а.** *пунити, испуњавати ваздухом (гасом и сл.) ширећи, повећавајући запремину, надувавати.* – Дањуша је надимала образе, пуцајући од смеха. **б.** *испуњавајући својом запремином издизати, ширити.* – Гледала је у своје крупне дојке које су надимале кошуљу. **2.** *узроковати надутост, појачано стварање гасова у органима за варење:* ~ желудац. **3.** (груди, срце и сл.) фиг. *испуњавати снажним, најчешће пријатним осећањима; усхићивати, заносити.* **■ ~ се 1.** *ширити се (и затезати се) испуњавајући се ваздухом, надувавајући се (нпр. о једрима и сл.); ширити се, издизати се и сл. (често ритмички) при дубљем дисању, од напора, узбуђења и сл. (обично о грудима).* **2.** *пунити се гасовима услед поремећаја у варењу, надувавати се (о органима за варење).* **3. а.** (од нечега) *бити обузет, препуњен снажним, најчешће пријатним осећањима; бити обузет гневом, срџбом и сл.:* ~ се од поноса; ~ се од гнева. **б.** (од нечега, нечим) *бити испуњен снажним осећањем, испуњавати се, препуњавати се (радошћу, бесом и др.) (о грудима, души и сл.).* **4.** *бубрити, нарастати, расти, ширити се; надуvавати се, отицати.* – Вратне жиле им се надимају од викања. **5.** фиг. *покретати се, издизати се таласасто (о воденој површини, маси и сл.); наилазити у налетима (о ветру и др.), надолазити.* – Површина мора се лако надимала. Узалуд се ветар надима. **6.** фиг. *правити се важан, држати се, понашати се надмено, уображено, дувати се, шепурити се.* – Наш политичар надима се од величине.

на̀димити, -ӣм свр. **1.** *в. задимити (4).* **2. а.** *изложити диму при сушењу (месо, рибу и др.);* уп. димити (2). **б.** *изложити диму при неисправном поступку сушења (шљива и др. воћа), учинити да суво воће добије непријатан мирис дима.* **■ ~ се 1.** *изложити се много, превише диму (надисати се дима, насузити се од дима и сл.).* **2.** *прожети се димом, примити непријатан мирис, укус дима (о ракији, јелу и сл.).*

надимља́вати, -ѝмља̄ва̄м *несвр. према надимити (2).*

на̏диндивидуа̄лан, -лна, -о *који је изнад личног, индивидуалног, који је производ неке опште, колективне свести, духа и сл.:* ~ блаженство, ~ дух, ~ дело.

на́дир, -а и **на̀дӣр,** -и́ра м ар. **а.** астр. *тачка замишљена у средишту невидљиве стране небеске сфере насупрот зениту.* **б.** фиг. *најнижа тачка, најнижи степен неке особине, способности и сл.*

на̀дирати, -ре̄м несвр. **1.** *силом пробијати, напредовати према неком подручју (обично ради освајања, запоседања); наступати, наваљивати.* – Немци надиру према Москви. **2. а.** *нагло улазити; увлачити се, продирати.* – Крв му је надирала у главу. **б.** *надолазити, ширити се, пробијати се, продирати.* – Кроз отворени прозор из баште надирао је мирис расцветалог јоргована.

нади́сати се, на̀дӣше̄м се свр. *провести дуго времена дишући, удишући, издовољити се удишући (обично свеж, чист ваздух, мирис и сл.).*

надиску̀ствен, -а, -о фил. *који се не заснива на искуству, до којег се не долази искуством.* – Свет морала је вечан и надискуствен.

надисто̀рӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који није везан за одређени историјски период, који је од трајног значаја, свевременски, непролазан:* ~ значај, ~ карактер (нечега).

нади́ћи (на̀дӣћи), на̀дӣђе̄м *свр. према надилазити (2).*

на̀дићи, на̀дигне̄м (аор. на̀дигох, на̀диже и на̏диже; р. пр. на̀дигао, -гла; пр. пр. на̀дига̄вши) свр. (вар. надигнути (се)) **1. а.** *покренути, померити неки предмет мало увис, навише, мало дићи, подићи:* ~ шешир. **б.** *помаћи нагоре (неки део тела или лица), уздићи, издићи:* ~ обрве, ~ реп. **в.** *учинити да нешто стрчи изнад подлоге, да није равно (као подлога), издићи.* – Освједочи се да је постеља надигнута. **г.** *начинити, израдити нешто на вишем, издигнутијем нивоу.* – Овај део куће бејаше мало надигнут. **2.** (вику, дреку и сл.) *изазвати галаму, разгаламити се; развикати се.* **■ ~ се 1. а.** *в. придићи се:* ~ се испод јоргана. **б.** *покренути се, помаћи се нагоре, подићи се.* – И онда се полако надиже један крајичак завесе. **в.** *уздићи се, издићи се; избочити се.* – Пред њим је стајала млада и лепа жена, надигнутих прсију. **г.** *дићи се увис, накострешити се (од страха и сл.) (о коси).* **2.** *устати, поћи, кренути се, покренути се, дићи се;* уп. дићи се (3а). – Надигло се цело село да је тражи. **3. а.** *издићи се у виду отеклине, натећи; набрекнути, набубрити.* **б.** *уздићи се, нарасти (о тесту).*

на̀дјахати, -аше̄м свр. *победити у јахању, јашући брже (боље, дуже) од некога.*

надјахи́вати, -а̀хује̄м *несвр. према надјахати.* **■ ~ се** *такмичити се у јахању.*

надјача́вати, -а̀ча̄ва̄м *несвр. према надјачати.*

надја̀чати, -а̄м свр. **а.** *победити (јачином, снагом), савладати (некога, нешто).* **б.** *задобити преимућство над неким, нечим, добити превласт, превладати.* – Грижа савести надјачала је све софизме и све мудровање. **в.** *заглушити гласом, звуком, буком и сл. други звук, буку, надгласати.* – Пригушен жамор надјачао је хроптање машина.

на̏дје(с)ти *в. наденути;* уп. наде(с)ти.

надла̀гати, на̏длаже̄м свр. *надмашити у лагању, победити лажући боље, вештије од неког (често о лицима у нар. приповеткама).*

надлаги́вати се, -ла̀гује̄м се несвр. *такмичити се, надметати се у лагању.*

надлаја́вати се, -а̀ја̄ва̄м се несвр. **1.** *надметати се лајући (о псима);* уп. надлајати (а). **2.** фиг. пеј. *надметати се речима, псовкама и сл. (о људима);* уп. надлајати (б).

на̀длајати, -је̄м свр. **а.** *надмашити, победити лајући дуже, гласније од других (о псима).* **б.** фиг. *победити, надмашити у говорењу, псовању и сл., надговорити (о људима).*

на̀длактица ж анат. **а.** *део руке од лакта до рамена,* brachium. **б.** *кост у делу руке од лакта до рамена.* **в.** зоол. *кост у одговарајућем делу предњих, одн. горњих удова код неких животиња (сисара, птица).*

на̀длактичнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на надлактицу.*

на̀дланица ж **1.** анат. *спољашњи део шаке изнад длана,* dorsum manus. **2.** (обично у мн.) *специјална врста рукавица за заштиту дланова, руку при грубом раду.*

на́длежан, -жна, -о **1. а.** *који по своме звању, положају, компетенцији има право да доноси пуноважне одлуке, решења и сл., овлашћен; меродаван:* бити ~ за нешто, ~ министар, ~ судство; ~ тело, ~ форум. **б.** *који има потребно знање о некој области, способан да о нечему доноси ваљане оцене, судове; стручан, меродаван, компетентан; на којем се износе ваљане, стручне, меродавне, компетентне оцене, судови.* **2.** (у им. служби, одр.) м (обично у мн.) *онај који је по свом звању, положају, компетенцији одговоран, овлашћен, задужен за нешто (за некога).*

на́длежно прил. *на надлежан начин, како то надлежна служба, надлежни орган, одн. надлежно лице чини, по одговарајућим прописима, службено; званично.*

на́длежно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *делокруг, подручје рада, власти, овлашћења неког органа, службеног лица, установе.* • **преда(ва)ти, упутити, упућивати на (даљу) надлежност** *преда(ва)ти, упутити, упућивати на (даље) решавање, на (даљи) поступак одговарајућем надлежном органу власти (о службеним актима).*

надле́тати, на̀длеће̄м јек. **надлијѐтати,** на̀длијеће̄м *несвр. према надлетети.* ■ **~ се** *такмичити се, надметати се у летењу.*

надлѐтети јек. **надлѐтјети,** -лѐтӣм свр. прел. **1.** *летењем, летећи доспети изнад некога, нечега (о птицама, авионима, хеликоптерима и др. летелицама).* **2.** *победити (некога, нешто) такмичећи се, надмећући се у брзини (ређе у дужини) лета.*

на́длештво с (ген. мн. -та̄ва̄) *установа, институција у којој се обављају одређени јавни послови, орган јавне управе, уред; зграда или део зграде где се налази тај орган.*

на̏дличан, -чна, -о *који је изнад интереса, жеља, хтења и сл. једне личности.*

на̏дљудскӣ, -а̄, -о̄ *који надмашује просечне људске способности, особине, снагу и др.; натприродан; огроман:* надљудском снагом.

на̏дљудски прил. *на начин који није својствен човеку, неприродно; изнад обичних људских могућности:* ~ крикнути; ~ тежак задатак.

надмаша́вати, -а̀ва̄м несвр. *в. надмашивати.*

на̀дмашан, -шна, -о *в. надмоћан.*

надма́шати, на̀дма̄ша̄м несвр. *в. надмашивати.*

надма̀шив, -а, -о *који се може надмашити, превазићи;* уп. ненадмашив.

надмаши́вати, -а̀шује̄м *несвр. према надмашити.*

на̀дмашити, -ӣм и **надма́шити,** на̀дма̄шӣм свр. **1. а.** *премашити висином, растом, надвисити, надрасти.* **б.** *проћи, пролетети изнад некога, нечега, премашити.* – Високо га копље надмашило. **2. а.** *превазићи, претећи, премашити (неком особином, способношћу); победити.* **б.** *надјачати, надвладати (бројношћу, снагом, интензитетом).* – Да осећања не надмаше и потисну свест. **в.** *надјачати, надвисити гласношћу (о гласу, звуку уопште).* – Браћо! – истаче се одједном један јачи глас и надмаши остале.

на̀дмашно̄ст, -ости ж *в. надмоћност.*

на̏дмен и **на̀дмен,** -а, -о **а.** *охол, уображен, надувен, препотентан (о људима).* **б.** *који изражава такав став, такво држање:* обратити се некоме надменим гласом.

на̏дмено и **на̀дмено** прил. *с висине, охоло, надувено, уображено, препотентно; умишљено:* ~ одговарати, ~ погледати.

на̏дмено̄ст и **на̀дмено̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *прецењивање властите вредности, уображеност, умишљеност, охолост, надуваност, препотентност.*

надмѐтати се и **на̀дметати се,** на̀дмеће̄м се несвр. **1.** *настојати бити бржи, јачи, вештији, спретнији, паметнији итд., одн. уопште бољи, успешнији у нечему од другог (од других), такмичити се (с неким или међусобно):* ~ оштрим речима. **2.** *учествовати, заједно с другима, на лицитацији као купац нудећи своју цену, дајући своју понуду.*

на́дморскӣ (на̏дморскӣ), -а̄, -о̄ у изр. ~ **висина** *висина која се рачуна од нивоа мора, морске површине.*

на̏дмо̄ћ, -оћи ж (инстр. -оћи (-оћу)) *већа моћ, преимућство или предност (у нечему) у односу на некога, премоћ, надмоћност; осећај надмоћности, супериорност.*

на̀дмоћан и **на́дмоћан,** -ћна, -о **1. а.** *који има већу моћ, снагу, који је јачи, моћнији него неко други, одн. нешто друго:* јуначки се борити с надмоћним непријатељем. **б.** *уопште који надилази, надмашује друге својим особинама (или неком особином), супериоран.* **в.** *који се осећа и држи самоуверено, самозадовољно, супериорно, супериоран.* **2.** *који показује, у којем се види надмоћ, преимућство или предност:* ~ позиција (у шах. партији).

на̀дмоћно и **на́дмоћно** прил. **1. а.** *са осећањем надмоћи; самоуверено, самозадовољно, суперироно:* осмехнути се ~. **б.** *у надмоћној позицији, у надмоћном положају:* бели (у шах. партији) стоји ~. **2.** *у знатној мери, у већем степену; са великом разликом, убедљиво:* ~ победити.

на̀дмоћно̄ст и **на́дмоћно̄ст,** -ости ж *особина онога који је надмоћан;* уп. надмоћ и супериорност.

надмудри́вати, -у̀друје̄м несвр. *несвр. према надмудрити.* ■ **~ се** *надметати се, такмичити се с неким у мудрости, памети, знању, духовитости и сл.; покушавати изиграти, преварити један другога (једно друго и сл.) служећи се мудрошћу, лукавством, знањем, вештином и сл.*

надму́дрити, на̀дмӯдрӣм свр. **а.** *показати, испољити више мудрости од другога, надмашити, превазићи некога мудрошћу, памећу.* **б.** *изиграти, преварити некога служећи се мудрошћу, лукавством, вештином, надмашити лукавством, вештином.*

надна́раван, -вна, -о *в. натприродан.*

надна́равно прил. *в. натприродно.*

надна́равно̄ст, -ости ж *особина онога који је наднараван, онога што је наднаравно, натприродно, натприродност.*

надна́слов (на̏дна̄слов) м *натпис изнад главног наслова, обично одштампан мањим словима од наслова, који служи као допуна, објашњење наслова.*

на̀дне̄ти јек. **на̀днијети,** -не̑се̄м (на̏днесе̄м) свр. *покрећући или носећи поставити у положај изнад некога или нечега.* – Она је била лептир кога су незнани ветрови наднели над кратер вулкана. ■ **~ се 1. а.** *крећући се, помичући се, савијајући се и сл. доћи, поставити се у положај над нечим или неким, нагнути се, надвити се:* ~ се над бунар, ~ се над воду (нпр. о врби), ~ се над дете. **б.** *уопште надвити се, простређи се, раширити*

се над неким, нечим. – Ведро небо наднело се било као големи шатор. **2.** *имати стрм, кос или виши положај (у односу на нешто).* – Ведро чело наднело му се над обрве.

на̏дница ж **1.** *рад, радни учинак, посао који радник обави за један дан (обично од јутра до мрака) и за који добија уговорену новчану или неку другу награду, надокнаду.* **2.** *новчана или нека друга награда која се добија за дан рада или за одређено радно време у току дана, дневна зарада.*

на̏днича̄р м (инстр. -ом и -ем) *онај који ради по дневној погодби, под надницу, у надници, за надницу.*

надничари́ти, -ни̏ча̄ри̑м несвр. [гл. им. надничаре́ње с] *радити као надничар, надничити.*

на̏днича̄рка ж (дат. -ки; ген. мн. -ки̑) *женска особа надничар.*

на̏днича̄рски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на надничаре, који припада надничарима.*

на̏дничити, -и̑м несвр. непрел. [гл. им. на̏дниче̄ње с] *радити за надницу, под надницу, у надници, као надничар, надничарити.*

на̏дничица ж *дем. од надница.*

надно предл. (с ген.) *на доњем крају, делу, у дну, при дну нечега:* ~ ливаде.

надно̀сити (се), на̀дноси̑м (се) [гл. им. на̀дноше̄ње с] *несвр. према нанети (се).*

на̏до с *в. челик.*

надоби́вати (се), -о̀бива̄м (се) и **надоби́јати (се),** -о̀бија̄м (се) свр. *добити нечега у великој количини, мери, у великом броју:* ~ се одликовања, ~ се пара, ~ се чинова.

на̏добӯдан (надо̀бӯдан), -дна, -о **1.** *који буди наду, од кога се много очекује, који много обећава:* надобудни син, надобудна омладина. **2. а.** *који је пун себе, надмен:* попут надобудних, младих петлова. **б.** *самозвани, тобожњи, вајни:* под пером надобудних дописника.

на̏добӯдни̑к (надо̀бӯдни̑к) м *онај који је надобудан.*

надове́зати, -о̀веже̄м свр. **1.** *везујући додати, навезати, наставити, довезати (нпр. краћи конопац на дужи и сл.).* **2.** фиг. **а.** *додати нешто нечему, надодати, придодати, надометнути.* – На његову белешку надовезаћемо и једно породично предање. **б.** *наставити, продужити (причање, казивање); рећи, казати нешто на нечије речи, продужити, додати још неку мисао, реч у разговору.* ■ ~ **се 1.** (на нешто) **а.** *постати наставак, продужетак нечега, наставити се на нешто.* – На народна предања надовезала се касније писана повесница. **б.** *јавити се, уследити непосредно за нечим другим.* – На тај поноћни крик надовеза се јаук аустријских војника. **в.** *произићи, уследити као последица нечега.* – Понекад се надовеже на крајнике кијавица. **2.** (на нешто) *наставити излагање, причање повезујући га са излагањем претходног говорника.* **3. а.** (на некога) *натурити се некоме, наврсти се на некога, салетети.* – Џабе је било бранити се, кад се Савка овако надовеже на човека. **б.** (некоме) *спопасти, снаћи некога (о невољама, недаћама и сл. које долазе једна за другом).* – Кад се човеку надовеже несрећа за несрећом, никад краја.

надовези́вати (се), -ве̏зује̄м (се) *несвр. према надовезати (се).*

надовла́чити, -о̀вла̄чи̑м свр. *доносећи, довозећи у више наврата довући у великој или довољној количини.* – Ко је овамо надовлачио и натрпао све ово?

надово̀љити се и **надо̀вољити се,** -о̀вољи̑м се свр. (нечега) *задовољити се (нечега) у пуној мери, издовољити се.*

надого̀нити, -о̀гони̑м свр. *догонећи у више наврата дотерати у великој или довољној мери, количини:* ~ доста дрва.

надогра́дити, -о̀гра̄ди̑м свр. **1.** *накнадно изградити, деградити на већ подигнутој грађевини (или уз подигнуту грађевину), надозидати.* **2.** фиг. *усавршити на темељима, на основу нечег претходног (нпр. у погледу образовања и сл.).* ■ ~ **се** фиг. *усавршити се, изградити се на темељима, на основу нечег претходног (нпр. у погледу образовања и сл.).*

надограђи́вати (се), -а̀ђује̄м (се) *несвр. према надоградити (се).*

надода́вати, -о̀да̄је̄м (пр. сад. надода́јӯћи) *несвр. према надодати.*

надо̀дати, -а̄м свр. **1.** *додати нечему, на нешто, дометнути, придодати.* **2. а.** *казати још нешто после претходно изговорених речи, (при)додати претходно изговореном; уопште рећи, казати у вези са нечим, надовезати.* **б.** *у причању, изношењу неких чињеница додати и оно што није тачно, што не одговара истини.*

надодо́лити, -о̀до̄ли̑м и **на̀додолити,** -и̑м свр. *претерано накитити, искитити, накинђурити:* застава надодољена ешарпама, свиленим подвезама, тракама и кићанкама. ■ ~ **се** *претерано се накитити, накинђурити се.*

надози́дати, -о̀зи̑да̄м свр. *накнадно подићи, дозидати нешто на подигнутој грађевини или уз њу, надоградити.*

надозиђи́вати, -зи̏ђује̄м *несвр. према надозидати.*

надо̀јити, на̀доји̑м свр. **1.** *дати детету или младунчету да се насиса млека, подојити;* уп. задојити (1). **2.** фиг. *прожети, испунити (водом, течношћу), наквасити, натопити.* – Понорница је водом надојила земљу. ■ ~ **се 1.** *заситити се сисајући, насисати се (о детету или младунчету).* **2.** фиг. *испунити се водом, влагом и сл., натопити се, наквасити се.*

на̏докнада ж **1. а.** *оно што се некоме даје да се намири, да подмири изгубљено, оштећено и сл., накнада, одштета; намирење, измирење, подмирење (штете, трошка и сл.), обештећење.* **б.** *додатак при некој размени (као поравнање вредности).* **2.** *оно што долази на место нечега другог, што замењује, надомешта нешто;* уп. надоместак и сурогат. **3.** *компензација, задовољење, сатисфакција; награда.*

надо̀кнадити, -и̑м свр. **1. а.** *дати некоме надокнаду, противвредност за оно што је изгубљено, оштећено или потрошено, намирити, подмирити, изравнати нешто, платити неку обавезу, издатак, обештетити некога.* **б.** *повратити оно што је изгубљено, неутралисати, компензовати губитак, штету, отклонити последице штете или губитка нечега.* – Штете су тако велике да се с муком могу надокнадити. **в.** *попунити, допунити до претходног, одн. до потребног броја, количине, стања, надоместити; (по)вратити:* ~ мањак. **2. а.** *надоместити, заменити некога кога више нема, нешто чега више нема.* – Губитак мајке не може се ничим надокнадити. **б.** *уопште надоместити нечим неки недостатак, одсуство нечега, неку ману и сл.* – Грубост лица надокнади умом. **3.** *накнадно урадити оно што је пропуштено, изгангубљено.*

надокнађи́вати, -а̀ђује̄м (надокнађа́вати, -а̀ђа̄ва̄м) *несвр. према надокнадити.*

надо̀лазак, -ласка м **1.** *повећавање, нарастање, пораст нивоа, придолазак (воде).* **2.** *в. долазак (1).*

надо̀лазити, -и̑м [гл. им. надо̀лаже̄ње с] *несвр. према надоћи.*

на̀доле и **на̏доле** јек. **на̀доље** и **на̏доље** прил. *у правцу према доле, на доњу страну;* уп. наниже.

надоли́вати, -о̀лива̄м *несвр. према надолити.*

надо̀лити, на̀долије̄м свр. **1.** *додати још течности у неки суд, досути, долити.* **2.** *допунити до врха досипајући, доливајући, долити.*

надо̀мак I. предл. (с ген., ређе с дат.) *означава велику близину ономе што је казано именском речју у генитиву (одн. дативу): сасвим близу, у близини:* ~ града, ~ села. **II.** прил. *недалеко, близу (о месту до којег се стигло после кретања, приближавања).*

надо̀местак јек. **надо̀мјестак,** -ска м *оно што се употребљава уместо нечега другог (што недостаје, чега нема), замена;* уп. сурогат: ~ за кафу, ~ за терпентин.

надо̀местити јек. **надо̀мјестити,** -и̑м свр. **1. а.** *преузети нечије место, улогу и сл., заменити.* – Штедионице не могу надоместити ликвидиране банке. **б.** *послужити, одн. применити, употребити уместо нечега (некога) другога, заменити нечим (неким) другим.* **2.** *надокнадити, накнадити.*

надо̀метати и **надомѐтати,** -о̀мећем *несвр. према надометнути.*

надо̀метнути и **надомѐтнути,** -о̀метнēм свр. **1.** *дометнути, (на)додати.* **2.** *рећи, казати још нешто, (на)додати.*

надоме́штати, -о̀мēштāм јек. **надомје́штати,** -о̀мјēштāм и **надомешћи́вати** јек. **надомјешћи́вати,** -ѐшћујēм *несвр. према надоместити.*

надоно̀сити, -до̀носӣм свр. *донети у великој или довољној количини, нанети:* ~ јабука, ~ пића.

на̏доплата ж *додатно плаћање, накнадна доплата.*

на̏допуна ж *в. допуна (1).*

надо̀пунити, -ӣм свр. *в. допунити.*

надопуња́вати, -у̀њāвāм и **надопуњи́вати,** -у̀њујēм несвр. *несвр. према надопунити.* ▪ **~ се** уз. повр. *представљати допуну једно другом (један другом и сл.), употпуњавати се међусобно, допуњавати се.*

надо́ћи (на̀дōћи), на̀дōђēм (аор. надо́ђе и на̏дōђе; р. пр. надо̀шао (на̀дошао), -шла) свр. непрел. **1. а.** *подићи ниво, нарасти, набујати, придоћи (о води).* **б.** *нарасти, увећати се од врења, набујати (о тесту).* **в.** *уопште нарасти, набубрити, набујати (од влаге, наливања зрна, зрења и сл.).* **2. а.** *искрснути, појавити се у високом степену, интензитету и сл.:* надошла мржња, надошла му снага, надође му бес. **б.** *пасти на памет, доћи, искрснути (о мислима, детаљима и сл.).* **3.** *в. доћи (2а).*

надо̀хват и **на̏дохвāт 1.** прил. **а.** *при руци, у близини, близу (тако да се може дохватити):* бити (налазити се, стајати) ~. **б.** *без реда, како шта наиђе, несистематски; на брзину, журећи; узгредно, успутно.* – Новине се читају похлепно, али површно и надохват. **2.** предл. (с ген.) (обично у изр. ~ **руке**) *у непосредној близини, у близини, близу нечега.*

надо̀шао (на̀дошао), -шла, -ло (обично одр.: на̀дошлӣ) *р. пр. од надоћи у атриб. служби;* уп. надоћи (1 и 2): надошла вода, надошла снага.

на̏дражāј м **1.** псих. *појава физичко-хемијске или физиолошке природе која као спољашњи узрочник делује на нервни систем, чулне органе и изазива одговарајуће осећаје или реакције ткива или органа, драж, подражај; осећај, реакција изазвана таквим деловањем.* **2.** фиг. *оно што подстиче, покреће на акцију, на деловање и сл., подстицај, стимуланс.*

на̏дражāјнӣ, -ā, -ō *који се односи на надражај, који је у вези с надражајем; стимулативан.*

на̀дра̄женōст, -ости ж *стање онога што је надражено, онога који је надражен, узбуђеност.*

надражи́вати, -ра̀жујēм *несвр. према надражити.*

надражѝвāч, -а́ча м *изазивач, узрочник надражаја.*

надра́жити, на̀дра̄жӣм свр. (нешто, некога) **1. а.** *довести (чула, органе и сл.) у стање појачане нервне осетљивости, узбуђености; изазвати сензитивну реакцију неког органа, ткива и сл., стимулисати.* **б.** (некога) *сексуално узбудити, изазвати чулне страсти.* **2.** *п(р)обудити, активирати (нечију радозналост, пажњу и др.), изазвати.* **3. а.** *својим поступцима стимулисати, изазвати некога на нешто (на неки поступак и сл.).* **б.** *изазвати, наљутити, расрдити, ражестити; распалити.* ▪ **~ се** *доспети у стање појачане осетљивости, узбуђености, узбудити се (обично сексуално).*

надра̀жљив, -а, -о **1. а.** *осетљив на надражаје, сензуалан.* **б.** *преосетљив, раздражљив.* **2. а.** *који дражи, надражује (чула и сл.):* ~ мирис. **б.** *који побуђује, стимулише нечија осећања, узбуђења, подстицајан, стимулативан.*

надра̀жљивац, -ӣвца м хем. воj. (обично у мн.) *назив за неке врсте краткотрајних бојних отрова, гасова, који надражују слузокожу носа или очију и изазивају кијање или сузење.*

надра̀жљивōст, -ости ж *особина, својство онога што је надражљиво, осетљивост на надражаје.*

надра̀жујући, -ā, -ē *који дражи, надражује, надражајни:* надражујућа средства.

надра́стати, на̀дра̄стāм *несвр. према надрасти.*

надра́сти (на̀дра̄сти), -ра́стēм свр. **1. а.** *растом, висином претећи, надмашити, надвисити (некога, нешто).* **б.** *умно, духовно, вредношћу и сл. надмашити, превазићи (некога, нешто):* ~ околину, ~ учитеља. **2.** *растући и распростирући се преко нечега наткрити, заклонити нешто (о дрвећу, гранама и сл.).*

на̏драционāлан, -лна, -о *који превазилази границе рационалног, који је ван норми обичног људског схватања, разумевања.*

на̀драшкати, -āм свр. *у дем. значењу: надражити.*

надр̀вати, -вēм свр. **а.** *надвладати, победити некога у рвању.* **б.** *уопште надвладати, надјачати (некога, нешто); надмашити, превазићи (некога нечим).*

на̏дреāлан, -лна, -о *који је изван реалности, који не постоји у реалности или превазилази, надмашује реалност, надстваран;* уп. нереалан и нестваран: ~ детерминација, ~ мирноћа, ~ свет, нешто ~.

надреалѝзам, -зма м (према фр.) ум. *уметнички (првенствено књижевни и сликарски) правац настао у Француској после I св. рата, који се одликује тежњом ка спонтаном, непосредном бележењу подсвесних психичких токова, утисака, асоцијација, сањарења и представљању несвесног, ирационалног доживљавања стварности.*

надреа̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, следбеник надреализма.*

надреалѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на надреалисте и надреализам:* ~ начин, ~ покрет, ~ роман, ~ слика.

надреа́лнōст, -ости ж **а.** *особина онога што је надреално.* **б.** *нестварност, фикција.*

на̀дреднӣ и **на́дреднӣ,** -ā, -ō **а.** у изр. ~ **знак** *графички додатак, знак, обележје изнад слова (одн. изнад словног реда) којим се означава диференцијална изговорна вредност слова;* уп. дијакритички. **б.** у изр. ~ **слово** *палеографски знак изнад реда, слово које при читању треба додати.*

на̀дрēђен, -а, -о **1.** *који је изнад, испред нечега, некога (по важности, функцији, положају, рангу и сл.).* – Појам рода је надређен појму врсте. **2.** (у им. служби, одр.) м *лице старије по службеном положају, по рангу, претпостављени, старешина;* супр. подређени.

на̀дрēђенōст, -ости ж *стање онога који је надређен, онога што је надређено.*

надре́мати се, на̀дрēмāм се јек. **надријѐмати се,** на̀дријемāм се свр. *провести дуго времена дремајући, задовољити се дремања.*

на̀дрепак и **на́дрепак,** -пка м анат. зоол. *део леђа изнад репа животиње, одн. у пределу закржљалих репних пршљенова* **а.** *сапи (код коња).* **б.** *тртица (код пернатих животиња).*

на̀дрепнӣ (на́дрепнӣ), -ā, -ō *који се налази изнад, поврх репа;* уп. надрепак: ~ пераје.

на̀дрēти јек. **на̀дријети,** на̏дрēм (аор. на̏дрē јек. на̏дрије; р. пр. на̏дро, на̏дрла; пр. пр. на̀дрēвши јек. на̀дријевши) свр. **1. а.** *надоћи силовито, у великој количини, маси (о води).* **б.** *наврети; нагрнути (о маси света).* **в.** *извршити најезду, продор, навалити у великом броју, мноштву, насрнути.* **2.** *нагло, брзо кренути, упутити се (некуд, некамо), ударити, запуцати.* **3.** *зажелети, наумити, одлучити (нешто), запети, задрети.* – Кад он нешто надре, мора тако бити.

надри- *префикс којим се казује да је оно што означава основна реч лажно, самозвано, тобожње: назови-;* уп. квази- и псеудо-: надриадвокат, надрибабица, надригосподство, надрикултура, надрилекар, надримајстор, надрифилозоф и сл.; надридуховит, надриинтелектуалан и сл.

на̀дрибабица ж *жена која без потребне стручне спреме, квалификације указује помоћ при порођају, необразована и нестручна бабица.*

надригоспо̀дство с *лажно, извештачено господство, скоројевићка имитација господства.*

надридухо̀вит, -а, -о *тобоже духовит, недуховит:* ~ предавање.

надридухòвитōст, -ости ж *особина онога који је надридуховит, онога што је надридуховито, тобожња духовитост.*

нàдриинтелектуа̄лан, -лна, -о *лажно, наизглед, тобоже интелектуалан:* ~ надмоћ.

нàдрикњига ж (м) (мн. ж) *онај чије је образовање, знање из неке области површно, непотпуно, погрешно и сл., полуобразован, недоучен човек.*

надрикњѝжēвнӣк и **нàдрикњижēвнӣк** м *онај који се бави књижевним радом без потребног талента, умећа, знања и др. и чија су дела без уметничке вредности, књижевни дилетант, вајни књижевник.*

нàдрикњишкӣ, -ā, -ō *који се заснива на нечијем лошем, непотпуном или погрешном познавању ствари, лажно, тобоже стручан, научан;* уп. надрикњига.

надрикултýра ж *култура која се заснива на погрешним, лажним вредностима и основама.*

надрилèка̄р јек. **надриљèка̄р,** -áра м *лице које се без потребне квалификације и стручности бави лекарским послом (обично оно које у лечењу примењује народне лекове и примитивне методе).*

надрилекàрија јек. **надриљекàрија** ж *средство које тобоже лечи одређену болест, којем се приписује лековито својство иако нема фармацеутску и медицинску вредност.*

надрилекáрство јек. **надриљекáрство** с *лечење болесника од стране надрилекара; делатност надрилекара; нестручно лечење болесника уопште.*

нàдримāјстор м *мајстор, занатлија без одговарајуће стручне квалификације, одн. знања, вештине, способности, вајни, лош мајстор.*

надримỳдрац, -àца м *онај који уображава да је мудар, који мисли да много зна, који се много прави паметан, вајни мудрац, паметњаковић.*

нàдримудрōст, -ости ж *тобожња, лажна мудрост.*

надринàучнӣк м *онај који се бави научним радом без потребног знања, спреме и способности, који се издаје за научника.*

надриòбразова̄н, -а, -о *који је без дубљег, свестранијег знања, образовања, полуобразован.*

надрипатрѝот(а), -ē м (мн. -ти м и -те ж) *онај који се прави, приказује, представља као патриота, лажни, тобожњи, вајни патриота.*

нàдрипеснӣк јек. **нàдрипјеснӣк** м *онај који пише песме а да за то нема талента, способности, слаб, никакав, вајни, тобожњи песник.*

нàдрипеснӣштво јек. **нàдрипјеснӣштво** с *песништво без праве, уметничке вредности.*

нàдриписа̄р, -а и **надрипѝса̄р,** -áра м *нестручно лице које се, за новчану или другу награду, бави писањем молби, жалби, тужби и сл., које другима пише представке, попуњава формуларе итд.*

надрипѝсац, -сца м *лош, слаб писац, надрикњижевник.*

нàдриполитичāр м *неспособан, слаб, лош политичар;* уп. политикант.

нàдрипчела̄р м *онај који се бави пчеларством без одговарајућег знања, лош пчелар.*

надриу̏метнӣк јек. **надриу̏мјетнӣк** м *тобожњи, вајни уметник.*

нàдриучен, -а, -о *који има површна, нетачна или ненаучна знања у некој области, надриобразован.*

нàдриученōст, -ости ж *лажна, тобожња, вајна ученост.*

надрифилòзоф (надрифилòсоф) м *онај који уображава да је мудрац, мислилац, који воли да паметује, који се представља као филозоф, мудријаш; лош, слаб познавалац филозофије.*

надр̀љати, нàдр̄ља̄м свр. разг. **1.** *написати нешто ружним рукописом и неуредно, нашкрабати, нажврљати; написати нешто глупо, бесмислено, безвредно.* **2.** *рђаво проћи, лоше се провести, настрадати, награбусити, награисати.*

надрòбити, нàдробӣм (трп. нàдробљен) свр. **1. а.** *ставити у млеко, супу или друго течно јело комадиће хлеба (или неког другог пецива), удробити.* **б.** *рукама изломити на комадиће, измрвити, издробити (хлеб и сл.).* **2.** разг. *брзо и нејасно испричати, избрбљати (нешто); наприч̄ати, изговорити пуно глупости, бесмислица.*

надсвѝрати, нàдсвӣра̄м свр. (обично у нар. приповеткама) *надмашити, победити (некога) бољим, лепшим, одн. јачим, гласнијим свирањем.*

надсвирѝвати се, -вѝрујēм се несвр. *надметати се, такмичити се у свирању.*

надсвòдити, нàдсводӣм свр. (несвр.) (обично у трп. облику: нàдсвођен) *наткрилити (наткриљивати), наткрити (наткривати) попут свода:* надсвођена циганска кола, надсвођена тераса. ■ **~ се** *пружити се (пружати се) над нечим у облику свода, надвити (надвијати) се, наднети се (надносити се) попут свода.*

надсвођѝвати, -òђујēм *несвр. према надсводити.*

надсѝјати, -а̄м свр. (обично песн.) *надјачати, надмашити сјајем, светлошћу, блеском и сл.*

надскакѝвати се, -кàкујēм се несвр. *међусобно се надметати, такмичити у скакању.*

надскòчити, нàдскочӣм свр. (некога) *надмашити некога дужином или висином скока, скочити даље или више од другога, победити у скакању.*

на̏дства̄ран, -рна, -о *који је изван стварности, који не постоји у стварности или превазилази, надмашује оно што је реално, стварно, надреалан, нестваран, нереалан:* ~ моћ.

на̏дства̄рно прил. *као да не постоји, нестварно.* – Сенка жене лелуја надстварно и прозирно.

надствáрнōст, -ости ж *надреални, нереални свет, нереалност.*

нàдстōјнӣк и **нáдстōјнӣк** м **а.** *онај који врши надзор над неким, нечим, који се стара о нечему, надзорник, надгледник.* **б.** *в. настојник (2).*

нàдстōјница и **нáдстōјница** ж *женска особа надстојник;* уп. настојница.

нàдстраначкӣ, -ā, -ō пол. *који је изван постојећих политичких странака, који није у вези с посебним страначким интересима и сл.:* ~ покрет.

нàдстрешница ж *в. настрешица.*

нáдув м мед. и вет. **1.** *в. оток;* уп. отеклина. **2.** *в. надим.*

надувáвати, -ỳва̄ва̄м (надухáвати, -ỳха̄ва̄м) *несвр. према надувати.*

надỳвати, нàдӯва̄м (надỳхати, нàдӯха̄м и нàдӯпшēм) свр. **1.** *дувајући, пумпом или сл., напунити, испунити ваздухом или уопште гасовитом материјом (нпр. аутомобилску гуму, балон, душек, лопту или нешто друго што је променљиве запремине);* уп. надути. **2.** фиг. (нешто) *приписати сувише велики значај нечему, преувеличати:* ~ неки догађај, ~ проблем, ~ спорно питање. **3.** (обично у облику трп.) *без објективног основа, вештачки, неприродно, нелогично подићи, прекомерно повисити (цене).*

надỳвен, -вèна, -о **1.** *трп. од надути (се).* **2.** *пун себе, охол, надмен, уображен; својствен таквим особама.*

надувéнко м **1.** *онај који је надмен, пун себе, уображен, надувен.* **2.** *онај који је надувен, пун у лицу или у телу.*

надувèно прил. *с висине, охоло, са жељом за самоистицање, надмено, уображено, претенциозно:* говорити ~, понашати се ~.

надỳвенōст, -ости ж *особина онога што је надувено, онога који је надувен.*

надувèња̄к, -áка м *в. надувенко.*

на̏дугачко прил. **1.** (обично у конструкцији: **~ и нашироко**) *са много речи, врло опширно:* ~ описивати, ~ причати. **2. а.** *на ве-*

ћу или велику дужину; на већој или великој дужини, растојању, одн. на нечему дужем или дугачком: ~ сећи (нешто); ~ насадити (мотику). **б.** *у велику дужину.* – Надугачко и нашироко пружила се црквена авлија.

на̏дуго прил. **1.** *в. надугачко.* **2.** *за много, на дужи период, задуго:* ~ отићи.

на̏дӯж прил. *по дужини, уздуж, уздужно:* ~ пресећи (дрво).

на̀дӯрено прил. *показујући љутњу, нерасположење или увређеност, љутито, нерасположено или увређено:* држати се ~, ~ говорити.

наду́рити се, на̀дӯрӣм се свр. *почети показивати знаке љутње, нерасположења или увређености, постати нерасположен, љутит или увређен, натуштити се, намргодити се; наљутити се.*

на̏дӯт, -а, -о *в. надувен.*

на̀дути, на̀дмēм (на̏дујēм) (трп. надѝвен, -вѐна и на̏дӯт, -а) свр. *учинити да се нешто под притиском испуни ваздухом, гасом или течношћу, повећавајући му тако запремину и затегнутост;* уп. надувати (1): ~ жиле, ~ образе. ■ ~ **се 1.** *увећати се запремински и напети се због нагомилавања унутрашњих гасова или течности (обично о људима и животињама и деловима њиховог тела).* **2.** фиг. *постати охол, уображен, надмен, пун себе, уобразити се;* уп. надувен (2). **3.** *в. надурити се.* **4.** фиг. **а.** *почети се силовито испољавати, помамити се, разбеснети се (о ветру, мору и сл.).* **б.** *набујати, надоћи (о извору, потоку, реци и сл.).*

на̏дӯто прил. *в. надувено.*

на̏дӯто̄ст, -ости *в. надувеност.*

надуха́вати *в. надувавати.*

надуỳхати *в. надувати.*

на̀ђубрено̄ст, -ости ж *особина, стање оног што је нађубрено:* ~ земљишта.

на̀ђубрити, -ӣм свр. *простирети, растурити по земљи ђубре, посути земљу ђубретом, пођубрити;* уп. нагнојити.

наелектризи́рати (се), -ри̏зӣрāм (се) свр. *в. наелектрисати (се).*

наелектриса́вати, -и̏сāвāм *несвр. према наелектрисати.*

наелѐктриса̄но̄ст, -ости ж и **наелектриса́ње** с *особина, стање оног што је наелектрисано.*

наелѐктрисати, -ишēм свр. **1.** *довести у стање у којем се испољава електрицитет, напунити електрицетом.* **2.** фиг. *јако узбудити изазивајући жељу и спремност за дејство, борбу, свађу и сл.* ■ ~ **се** *повр.*

на́жањ, -жња м **а.** *принос који се добије жетвом:* добар ~. **б.** *жито које је често израсло и добро родило па даје велики принос.*

на̏жало̄ст *речца којом се изражава жаљење због нечега.* – Нажалост, нисте у праву. Он, нажалост, није успео у томе.

на̀жао и **на̏жао** прил. у изр. **(у)чинити ~ некоме** *нанети, наносити некоме бол, непријатност, увреду и сл., (о)жалостити или увредити, вређати некога.*

нажвр̀љати, на̀жвр̄љāм свр. *написати невештим, неспретним, ружним или нечитким рукописом, нашкрабати, нашврљати.*

наждѐрати се, на̀ждерēм се свр. **1. а.** *претерано појести, најести се прекомере; пуно се најести једући халапљиво, ждерући.* **б.** *претерано попити, напити се превише течности.* **2.** *много се насекирати.*

на̀жети (на̀жњети), на̏жњēм и на̀жањēм свр. *насећи српом, пожети неку, обично већу или довољну количину (жита, траве).*

нажи́вети се јек. **нажи́вјети се,** -вӣм се свр. **1.** *проживети доста, довољно, наситити се живота.* **2.** *добро, лепо, уживајући и сл. проживети, науживати се, провести се за живота.* – Док се мудри намудроваше, луди се наживеше.

нажу́љати, на̀жӯљāм свр. *притискањем, трењем, трљањем и сл. одвојити покожицу од доњег слоја коже (на неком делу тела), направити, начинити жуљ, жуљеве, нажуљити (неки део тела).* ■ ~ **се** *добити жуљеве, површинске повреде на кожи (од трења, притискања и сл.), нажуљити се.*

нажу́љити (се), на̀жӯљӣм (се) свр. *в. нажуљати (се).*

на̏жӯт и **на́жут,** -а, -о *помало жут, жућкаст.*

на̀за̄д и **на̏за̄д** прил. **1. а.** *у смеру супротном од смера претходног кретања, натраг:* окренути ~. **б.** *на претходно, пређашње, раније место, тамо где је раније било:* вратити ~. **2. а.** *с леђима окренутим у смеру кретања, натрашке:* ићи ~. **б.** *према задњој страни, у правцу задње стране, уназад:* затурити се ~. **в.** фиг. *према лошијем стању, нагоре:* вући (ићи, поћи) ~. **3.** *в. позади (I):* држати руке ~.

назад предл. (с ак.) *в. пре (в):* ~ две године.

на̀задак, -атка м *погорш(ав)ање, назадовање.*

на̀задан, -дна, -о (супр. напредан) **а.** *који заступа или спроводи идеје, методе, поступке, прописе и др. који представљају назадак, погоршавање у односу на постојеће стање; реакционаран:* ~ човек ~ влада, ~ покрет. **б.** *који представља враћање уназад, назадак, погоршање у односу на дотично време:* назадне идеје, ~ идеологија. **в.** *несавремен, заостао.*

на̀задно̄ст, -ости ж *особина, својство оног који је назадан, оног што је назадно.*

на̀задња̄к м *онај који је назадан.*

на̀задња̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на назадњаке, својствен назадњацима, назадан, заостао; реакционаран.*

на̀задња̄штво с *назадно, реакционарно схватање, мишљење и деловање.*

на̀задовати, -дујēм несвр. **а.** *заостајати у развоју, бити у застоју, не развијати се, погоршавати се (о послу, производњи, трговини, науци, култури и др.).* **б.** *не напредовати, заостајати у економском, цивилизацијском, духовном, културном и сл. развитку (о држави, народу, човеку).*

на̀за̄л, -а́ла м лат. лингв. *глас (самогласник или сугласник) при чијој артикулацији ваздушна струја једним делом пролази кроз носну шупљину, носни глас.*

назализа́ција ж лингв. *артикулација гласа (гласова) с компонентом назалности, назални, носни изговор (гласа, гласова).*

на̀за̄лнӣ, -ā, -ō (ретко неодр.) *који се односи на назал, назале, носни; који се односи на природу, карактер носних гласова:* ~ вокал, ~ глас, ~ изговор, ~ сонант; ~ карактер.

наза́лно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *назални карактер гласова; назални, носни изговор.*

на̀за̄лно прил. *с назалним, носним изговором; говорећи кроз нос.*

наза̀рēн, -е́на (назаре́нац, -нца) м (обично у мн.) *припадник неке од хришћанских верских секти које проповедају аскетизам, уздржавање од насиља, војне службе, националног опредељивања и др.*

наза̀рēнскӣ, -ā, -ō *који се односи на назарене, који припада назаренима.*

наза̀рēнски прил. *на назаренски начин, као назарени.*

назаре́нство с *назаренско верско учење.*

наза̀ткē прил. *в. натрашке.*

назби́јати, на̀збӣјāм свр. *тискајући, гурајући (нешто) у већој количини набити, натрпати, сабити (у нешто); збијајући испунити, напунити нечим.*

на̀звати, назо̀вēм (на̀зовēм) (трп. на̏зва̄н) свр. **1.** *дати некоме или нечему неко име, назив, именовати (некога или нешто);ословити неким именом, надимком, прозвати.* – Кум може било које име наденути детету, може га назвати и вуком и цветом и облаком. **2.** (обично с додатком који означава одговарајућу жељу) *рећи, казати речи поздрава, поздравити, пожелети поздрављајући;* уп. наздравити (2): ~ добро јутро. **3.** *в. позвати (1):* ~ телефоном. ■ ~ **се а.** *почети се сматрати за нешто (најчешће за нешто друго), представити се, издати се као неко (најчешће као неки други).* – Најела се гладница, па се назвала баница. **б.**

досӣеӣи у неки однос с ким, учиниӣи се, ӣосӣаӣи (неко, нешӣо у односу на друīоī). – Јанко изгуби наду да ће се Милица његовом назвати. • ~ **својим (правим) именом** *даӣи, одредиӣи нечему одīоварајуће месӣо, оквалификоваӣи.*

на̏здравити, -ӣм свр. **1.** (некоме, нечему) *ӣожелеӣи добро здравље, срећу, усӣех и сл. исӣијајући ӣри ӣоме неко (алкохолно) ӣиће; ӣоӣиӣи, исӣиӣи (у друшӣву на слављу, īозби) у нечије име, у име нечеīа.* **2.** *рећи, казаӣи уобичајене речи ӣоздрава ӣри сусреӣу, ӣожелеӣи ӣоздрављајући;* уп. назвати (2): ~ добар дан.

на̏здравица ж **а.** *в. зд̀равица (1а).* **б.** фиг. *ӣразан, реӣоричан īовор, бесадржајан низ речи, фраза.*

на̏здравича̄р м **а.** *здравичар, наздрављач.* **б.** фиг. *онај који држи ӣразноречиве, бесадржајне, хвалисаве īоворе, фразер.*

на̏здравича̄рскӣ, -а̄, -о̄ *својсӣвен наздравичарима, који је као у наздравичара, фразерски;* уп. наздравичар (б): патриотизам без наздравичарске патетике.

на̏здрављати, -а̄м *несвр. ӣрема наздравиӣи.*

наздра̀вља̄ч, -а́ча м *онај који наздравља, држи здравицу, здравичар.*

на̏здра̄вље прил. **1.** *уӣоӣребљава се у различиӣим сиӣуацијама ӣри изражавању жеље за нечије добро здравље: нека је за добро здравље, за срећу, нека је са срећом, срећно* **а.** *ӣри сусреӣу, ӣриликом чесӣиӣања или наздрављања, уз здравицу.* **б.** (као узвик) *ӣосле завршеноī јела, уз јело и ӣиће, ӣриликом наздрављања и сл.* **в.** (као узвик) *ономе ко кихне.* **2.** разг. ир. *уӣоӣребљава се у сиӣуацијама кад се десило нешӣо неӣовољно, друкчије од оноīа шӣо се очекивало, у резиīнацији, мирећи се са исходом: īоӣово је, завршено је, шӣа би би!* – Кад се освијестим, спазим да су ме Турци заробили. Наздравље, Илија!

на̏здраво (на̀здраво) прил. *без видљивоī разлоīа, сӣољноī узрока, без ӣовреде (о изненадној ӣојави болесӣи, најчешће затојења ӣрсӣа, руке и сл.); не болујући ӣреӣходно, неочекивано, одједном, изненада, наӣрасно (умреӣи).*

на́зеб м мед. *обољење, најчешће īорњих дисајних орīана, изазвано деловањем хладноће на орīанизам, нахлада, ӣрехлада.*

назе́вати се, на̀зе̄ва̄м се јек. **назијѐвати се,** на̀зијева̄м се свр. *мноīо ӣуӣа зевнуӣи, издовољиӣи се или умориӣи се зевајући.*

назе́псти (на̀зе̄псти), -е́бе̄м свр. *добиӣи назеб, оболеӣи од назеба, ӣрехладе, озеӣсӣи, ӣрехладиӣи се.*

на́зив м *реч којом се именује, назива нешӣо* **1.** *име за одређени (научни, сӣручни) ӣојам, ӣермин:* математички називи, научни ~, стручни ~, технички ~. **2.** *име за ӣојединe ӣримерке који сӣадају у врсӣе, класе исӣородних ӣредмеӣа:* називи шаховских фигура. **3.** *ӣосебно име за одређени īеоīрафски ӣојам, админисӣраӣивну јединицу, усӣанову и сл.:* ~ државе, ~ места, ~ школе, службени ~. **4.** *име (ӣонекад двочлано или вишечлано) које се да̂, надене некоме, које се измисли за некоīа (обично ӣо некој особини), надимак:* погрдни ~. **5.** *ӣиӣула, ӣочасно звање:* ~ професора. **6.** *наслов ӣод којим је нешӣо наӣисано, одн. објављено.*

нази́вати (се), на̀зӣва̄м (се) *несвр. ӣрема назваӣи (се).*

на́зивнӣк и **на́зӣвнӣк** м мат. *в. именилац;* уп. именитељ.

нази́дати, на̀зӣда̄м свр. **1.** *доīрадиӣи зидајући (ӣосӣојећу īрађевину, одн. део на њој), изīрадиӣи, озидаӣи, сазидаӣи додајући на већ сазидано, дозидаӣи;* уп. надзидати. **2.** *в. сазидаӣи.*

назиђи́вати, -ѝђује̄м *несвр. ӣрема назидаӣи.*

на̀зимац и **на́зимац,** -ӣмца м *веће мушко ӣрасе, одн. млад крмак (око īодину дана);* уп. назиме.

на̀зиме и **на́зиме,** -ета с (мн. ø; зб. им. на̏зима̄д и на̀зима̄д ж) *ӣрасе сӣаро од неколико месеци до īодине дана.*

на̀зимица и **на́зимица** ж *веће женско ӣрасе, одн. млада крмача, ӣрасица (од око īодину дана).*

на̀зирати, -ре̄м несвр. *несвр. ӣрема назреӣи.* ■ ~ **се** *ӣосӣајаӣи делимично видљив, делимично и нејасно се видеӣи, указиваӣи се, ӣоказиваӣи се.*

на̏знака и **на̀знака** ж (дат. -аци) **а.** *краӣко (најчешће ӣисмено) обавешӣење, ознака основних ӣодаӣака о нечему:* ~ дневног реда, времена и места. **б.** *краӣко (обично ӣисмено) објашњење, краӣка (обично ӣисмена) наӣомена.*

назнача́вати, -а̀ча̄ва̄м и **назначи́вати,** -а̀чује̄м *несвр. ӣрема назначиӣи.*

назна́чити, на̀зна̄чӣм свр. **1. а.** *забележиӣи, обележиӣи, означиӣи, сӣавиӣи неки знак, ознаку за нешӣо, ӣодаӣак о нечему:* ~ датум, ~ правац кретања. **б.** *одредиӣи, уӣврдиӣи, уӣаначиӣи:* тачно ~. **в.** *ӣредодредиӣи, ӣредвидеӣи, заӣисаӣи (зло, судбину, исход и сл.).* **2.** *овлаш исӣаћи, ӣоменуӣи; наӣоменуӣи.* – Као што сам ти назначио у последњем писму…

назо̀бати се, на̀зобље̄м се свр. **1.** *најесӣи се зоби или друīе сличне, зрнасӣе хране (обично о коњима).* **2.** *најесӣи се узимајући кљуном, кљуцајући зрневље, бобице, мрвице и сл., накљуцаӣи се зрневља, бобица и сл. (о живини, ӣӣицама).*

назо̀бити, на̀зобӣм свр. *нахраниӣи зобљу или сличном, зрнасӣом храном (обично коње).*

назови- *ӣрви део именичких и ӣридевских сложеница који казује да оно шӣо значи основна реч није у сушӣини ӣако, да је лажно, ӣривидно, ӣобожње;* уп. квази-, надри-, псеудо-: назовидемо̀крат(а), назовидемокра̀тија, назовидр̀жава, назо̀видрӯг, назо̀виистина, назовикњи̏же̄внӣк, назо̀викра̄љ, назовикри̏тика, назовимо̀ра̄л, назовина̀ука, назовина̀учнӣк, назо̀висрећа, назо̀висрпскӣ, назо̀вистручња̄к, назовиу̏метно̄ст итд.

назо̀вибрат м *онај који није ӣрави, рођени браӣ; лош, рђав, несавесӣан браӣ.*

назо̀вима̄јка ж *она која није ӣрава мајка ӣо крви (нӣр. маћеха); рђава, несавесна мајка.*

назо̀виматица ж *лажна ӣчела маӣица, обична ӣчела.*

назо̀випријатељ м *онај који се ӣреӣвара да је ӣријаӣељ, ӣобожњи, лажни ӣријаӣељ.*

назовисѐстра ж *она која није рођена, ӣрава сесӣра; лоша, рђава сесӣра.*

на̏зо̄р прил. нар. **1.** *с муком, с наӣором, једва:* ~ радити, ~ устати. **2.** *на силу, силом:* ~ одвести.

на́зор м **1.** (обично у мн.) *ӣоīлед, схваӣање, мишљење, убеђење; сӣав:* имати чудне назоре. **2.** *īледишӣе, учење, ӣеорија, научни, филозофски, ӣеолошки сӣав:* Русоов ~.

на̀зорице̄ прил. нар. *ӣраӣећи (најчешће крадом, кришом) на извесној даљини (одакле се може нешӣо видеӣи); уоӣшӣе крадом, кришом, кријући се (ићи, креӣаӣи се).*

назре́вати (се), на̀зре̄ва̄м (се) јек. **назријѐвати (се),** на̀зријева̄м (се) несвр. *в. назираӣи (се).*

на̀зрео, -ела, -о *донекле, делимично зрео:* ~ шљива.

на̀зрети, на̏зре̄м (на̀зрӣм) свр. **1. а.** *нејасно, неразīовеӣно видеӣи, уочиӣи, једва разазнаӣи.* **б.** *накраӣко уīледаӣи, оӣазиӣи, сӣазиӣи.* **2.** *ӣримеӣиӣи, уочиӣи, заӣазиӣи; ӣредвидеӣи, ӣреӣӣосӣавиӣи; наслуӣиӣи, ӣредосеӣиӣи:* ~ напредак; ~ нечије намере.

назу́бити, на̀зӯбӣм свр. (обично у облику трп. на̀зӯбљен, -а, -о) **а.** *учиниӣи да нешӣо ӣосӣане зуӣчасӣо, да има зуӣце (као на срӣу, ӣесӣери и сл.); учиниӣи да зуӣци на нечему ӣосӣану изразиӣији, оштрији, наоштриӣи:* назубљено сечиво; ~ срп. **б.** *сӣавиӣи на нешӣо зуӣце, снабдеӣи зуӣцима;* уп. зубац (1): ~ гребене.

на̀зӯбљен, -а, -о **1.** *ӣрӣ. од назубиӣи.* **2. а.** *који има зуӣце, зуӣчасӣ:* ~ вилица у пијавице. **б.** *урезан, нарецкан ӣо ободу, рецкасӣ (о лисӣу, цвеӣу).*

назубљи́вати, -у̀бљује̄м *несвр. ӣрема назубиӣи.*

на̀зувак, -ӯвка м (мн. на̀зӯвци, ген. на̀зува̄ка̄) (обично у мн.) **1.** *навлакач, назувица;* уп. наглавак и назувач. **2.** *шӣофани додаӣак обући који ӣокрива īорњи део ӣлиӣке циӣеле, īамашна.*

назу́вати, на̀зӯва̄м *несвр. ӣрема назуӣи.*

назу̀ва̄ч, -а́ча м и **назу̀вача** ж (обично у мн.) *в. назувица.*

на̀зувица ж (обично у мн.) *врсӣа ӣлеӣене вунене чараӣе која се обува на īолу ноīу или ӣреко обичних чараӣа и ӣокрива сӣо-*

пало до глежња (понекад само прсте стопала), навлакач, назувак; уп. наглавак.

на̏зупча̄н, -а, -о **1.** *трп. од назупчати.* **2.** *рецкаст, зупчаст, назубљен (о лишћу).*

назу̀пчати, -а̄м свр. (обично у облику трп.) *учинити зупчастим, назубљеним, назубити; снабдети зупцима, зупчастим врховима или шиљцима.*

на̀зути, на̏зује̄м (имп. на̀зӯј; трп. назу̀вен, -ѐна) свр. *навући, ставити на ноге, на предњи део стопала или врхове прстију (назувице, папуче и сл.); уопште обути (ципеле, чарапе и др.).*

на̀зуцнути, -не̄м свр. *проговорити мало о нечему, натукнути, зуцнути.*

наи́ва ж *наивна ликовна уметност.*

на̏иван, -вна, -о фр. **1. а.** *који је без довољно животног искуства, без властитог сазнања, неискусан, безазлен; лаковеран; чедан.* **б.** *који изражава наивност, лаковерност, простодушност; који настаје, проистиче из недовољног искуства, незнања, необавештености и сл.:* наивне очи, ~ тон; ~ објашњење. **2.** (одр.) *који је без посебног школског и уметничког образовања, самоук (о сликарима и вајарима); који су створили, који стварају такви уметници:* ~ сликар; ~ сликарство, ~ уметност.

наи́вац, -вца м *онај који се бави наивном уметношћу, самоуки, нешколовани ликовни уметник (сликар, вајар).*

на̀ивка ж **1.** *наивна женска особа; млада, неискусна, безазлена, наивна девојка.* **2.** *глумица која игра улогу младе, неискусне, наивне девојке.*

наи́вко м *лаковеран, наиван мушкарац, наивчина; онај који нема довољно искуства, знања и сл., неупућен, необавештен.*

на̏ивно прил. **а.** *на наиван начин, простосрдачно, лаковерно, безазлено:* ~ погледати, ~ упитати. **б.** *без довољно умешности, знања и сл., невешто, нестручно:* сценски ~ конструисано дело.

наи́вно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање и особина онога који је наиван, онога што је наивно.*

наи́вчина ж и м (мн. ж) *сувише наиван, лаковеран човек; онај који је простодушан, безазлен.*

наи́грати се (на̀играти се), на̀игра̄м се свр. *задовољити се играјући се, плешући, забављајући се; задовољити се играњем неке игре, изиграти се.*

наизмѐнице̄ (наи́змјенице̄) јек. **наизмјѐнице̄** (наи́змјенице̄) прил. *в. наизменично;* уп. наизменце.

наизмѐничан јек. **наизмјѐничан,** -чна, -о *који се смењује с времена на време, који се понавља, појављује у одређеним временским размацима;* уп. изменичан: од наизменичних суша и поплава, наизменичне реакције, ~ служба, наизменични удари (нпр. ветра). • ~ **струја** физ. *електрична струја која периодично мења смер протицања у струјном колу.* **наизменични углови** мат. *једнаки углови на супротним странама трансверзале.*

наизмѐнично јек. **наизмјѐнично** прил. *час једно час друго (час један час други и сл.), на смену, смењујући се;* уп. изменично: ~ вруће и хладно, ~ тону и дижу се.

наизмѐничнōст јек. **наизмјѐничнōст,** -ости ж *повремено смењивање једне појаве другом, измењивање, смењивање:* ~ умног и физичког рада.

наизмѐнце̄ јек. **наизмјѐнце̄** прил. *в. наизменично;* уп. наизменице.

наи́зуст и **на̏изӯст** прил. *без гледања у написани текст, не читајући, напамет; гласно говорећи напамет научени или запамћени текст:* казати (нешто, песму) ~.

наи́лазак, -ласка м **а.** *долазак, стизање, достизање однекле негде:* ~ авиона, пре наиласка коморе. **б.** *наилажење, набасавање (на некога, на нешто):* при наиласку на непријатеља (на патролу).

наи́лазити, -ӣм [гл. им. наи́лажѐње с] *несвр. према наићи.*

на̀име *речца за истицање додатног, накнадног, подробнијег или прецизнијег објашњења: то јест, управо, заправо, у стварн.* – Постоји наиме и такав тип власника земље кога народ назива „душеван ага“.

наименова́ње с *званично постављење на неки положај у служби, именовање:* одлука о наименовању за амбасадора.

на̀именовати, -нује̄м свр. (уп. именовати (2)) **а.** *званично, званичним, писменим актом поставити, произвести (некога) у неко звање, службу и сл.; уопште одредити, изабрати (некога) за обављање неког посла, вршење неке дужности и сл.:* ~ за амбасадора; ~ (за) браниоца. **б.** *изабрати неко тело, орган, комисију и сл.*

на̏иска̄п и **на̀иска̄п** прил. *до последње капи, до дна и без прекида, предаха, надушак:* ~ попити.

наи́ћи (на̀ићи), на̀иђе̄м (имп. наи́ђи; аор. наи́ђох, наи́ђе и на̏иђе; р. пр. наи́шао и на̀ишао, -шла) свр. **1. а.** *идући, крећући се приближити се, примаћи се, доћи; кренути, поћи (неким путем, неким правцем).* **б.** *наступити, настати, доћи (о времену, временским приликама, неким појавама и сл.):* наишла блага зима, наиђе магла, наишао јак пљусак и сл. **в.** *(по)јавити се, наступити (о болести, боловима и сл.).* **г.** *наврети, надоћи.* – Док мајци не наиђе млеко. Њему наиђоше сузе на очи. **2. а.** *доћи, доспети, стићи (на неко место, у неки крај).* **б.** *свратити, навратити.* – Наиђоше у наш логор двојица љекара. **3.** *навући се, налећи (на нешто).* – Не може чизма да наиђе на ногу. **4.** (на некога, на нешто) **а.** *напасти, спопасти, задесити (о невољи, несрећи, недаћама, болести и сл.).* **б.** *снаћи, обузети (о душевном стању, расположењу и сл.); захватити, обузети (о некој идеји).* **5. а.** (на некога) *идући срести некога, сусрести се с неким, набасати (на некога).* **б.** (на нешто) *идући, ходајући уочити, видети нешто, набасати; случајно или трагајући наћи, пронаћи, уочити нешто:* ~ на траг. **6.** (на нешто) **а.** *доћи до неке препреке, набасати, натрапати на неку препреку, сметњу.* – Наишли су на мине. **б.** *у раду, развоју и сл. доспети, запасти (у неке тешкоће), суочити се (с неким тешкоћама, сметњама, препрекама):* ~ на отпор, ~ на тешкоће. **в.** *изазвати, створити код некога неку реакцију, неко расположење, став и сл.:* ~ на повољан одзив, ~ на одобравање, ~ на осуду, ~ на разумевање.

нај- *префикс којим се (заједно с компаративним обликом придева или прилога) твори суперлатив придева и прилога:* најбољи, најјачи, најмањи и сл.; најдраже, најлепше итд.

на̏јава ж **а.** *претходно обавештење о доласку, приспећу или одласку некога или нечега, најављивање, пријављивање доласка или одласка.* **б.** *обавештење, информација о неком предстојећем догађају, о нечему што ће се појавити, десити, најављивање.*

нaја́вити, на̀ја̄вӣм (трп. на̀ја̄вљен) свр. **1. а.** *јавити да је неко дошао, да долази (често код некога, одн. у неку установу где се обично не улази без претходног обавештења и допуштења), обавестити о нечијем доласку, о нечијој посети.* **б.** *обавестити о нечему што ће се десити, догодити, што је планирано да се оствари и сл., ставити до знања да ће се нешто десити, предочити:* ~ рат до истребљења, ~ штрајк. **в.** *речима, гестом, звуком, сигналом и сл. објавити, огласити, означити.* – Сирене су најавиле почетак новог напада. **г.** *обавестити о неком делу које треба да се појави, о скорашњем предавању, представи, пројекцији и сл.* **2.** *дати наговештај о нечему, наговестити;* уп. навестити: ~ откровење. ■ ~ **се 1.** *пријавити свој долазак, своју посету.* **2. а.** *показати се, појавити се (о зори, сунцу и сл.).* **б.** *почети се наслућивати, наговестити се.* – У приповеци „Туба“ најавило се и Кочићево снажно доживљавање природе.

најављи́вати (се), нај̀а̄вљује̄м (се) *несвр. према најавити (се).*

најављи́ва̄ч, -а́ча м *онај који нешто најављује (обично програм на радију и телевизији, на некој приредби и др.).*

најављивà̄чица ж *она која нешто најављује (обично програм на радију и телевизији, на некој приредби и др.).*

наја́да ж грч. мит. (обично у мн.) *у грчкој митологији богиња извора, потока и река, речна вила, нимфа.*

на̀јадати се, -а̄м се свр. *исказати, испричати.*

наја̀диковати се, -кује̄м се *некоме своје јаде, сит се изјадати, изјадиковати се.*

нàјадити се, -ӣм се свр. (обично с допуном „јада") *поднети много јада, мука, напатити се, намучити се.*

најазѝвати, -јàзујēм *несвр. према најазити.*

нају́зити, нàјāзӣм свр. *усмерити јазом (каналом) ток воде, копањем јаза, канала навратити негде воду.*

нȁјалово и **нàјалово** прил. *без икаквих резултата, без успеха, узалуд, узалудно.* – Није ни сањао да његова ријеч најалово прође.

нáјам, -јма м **1. а.** *служба, посао, рад уз одређену накнаду, плату.* **б.** *награда, надокнада, плата (у новцу или натури) за обављен посао.* **3.** (обично у конструкцији: „у најам" или „под најам") *привремено коришћење неког добра (обично куће или земљишта) уз договорену новчану надокнаду, изнајмљивање, закуп, аренда.*

нàјамнӣ, -ā, -ō **1. а.** *који ради код некога уз одговарајућу (обично новчану) надокнаду, који ради у најму, под најам:* ~ радник. **б.** *који се односи на најам, који је заснован на најму:* ~ радни однос, ~ рад. **2.** *који се даје под закуп, кирију, који се изнајмљује (обично о кући, стану и сл.).*

нàјамнӣк м **1. а.** *онај који је у најму, у најамном односу, који ради за договорену плату, надокнаду, најамни радник или службеник.* **б.** *онај који служи код некога, слуга.* **2. а.** *онај који се за новац (или неку другу надокнаду, одн. награду) бори, ратује на нечијој страни, најмљени плаћени војник.* **б.** пеј. *онај који (за новац или неку другу награду) служи некоме за нечасне политичке циљеве, плаћеник.* **3.** *онај који узима нешто у најам (кућу, земљиште и др.), закупник.*

најамнѝна ж **1.** *плата, новчана накнада за најамни рад, најамну службу.* **2.** *новчана накнада за коришћење нечега (куће, стана, земљишта и др.), закупнина.*

нàјамница ж **1.** *она која опслужује, служи некога за одређену плату, накнаду, она која служи код некога, слушкиња.* **2.** *в. најамнина.*

нàјамничити, -ӣм несвр. [гл. им. нàјамничēње с] *радити као најамник, бити у најамном односу, служити.*

нàјамничкӣ, -ā, -ō *који се односи на најамнике, који припада најамницима:* ~ војска, ~ плата.

нàјамнӣштво с *најамни рад, рад, служба уз одређену накнаду, плату, најамни (радни) однос.*

најау́кати се, -јàӯчēм се и **најаỳкати се,** -јàучēм се свр. *дати одушка своме болу, патњи јаучући, кукајући, накукати се.*

нàјахати, -јашēм свр. **1. а.** *попевши се и опкорачивши сести (на коња, магарца и сл., на леђа човека или неки предмет), узјахати.* **б.** *јашући или ходајући налетети, набасати, натрапати на некога, на нешто.* **2.** *навалити се, налећи, насести (на нешто), притиснути собом (нешто).* – Блокови од леда састављени су од санти које најашу једна на другу. **3.** фиг. *окомити се, навалити (на некога), спопасти (некога); насрнути, напасти (на некога).* – Шта сте најахали на ме?! ■ **~ се** *науживати се, издовољити се јахања; провести дуго времена јашући.*

најахѝвати, -јàхујēм несвр. *несвр. према најахати.* ■ **~ се** *налегати, наседати једно на друго, једно преко другога;* уп. најахати (2).

наједа̀нпӯт прил. *одједном, одједанпут, наједном* **а.** *нагло, напрасно, напречац, намах; изненада; неочекивано, ненадно, изнебуха:* ~ се загрцну; ~ угледа једну жену. **б.** *у једном тренутку, у једном маху (а не постепено, постепено); у исти мах, истовремено, једновремено.* – Човек се не одаје страстима наједанпут.

нȁјгвирц (нâјгвирц) м нем. бот. и агр. *тропска и суптропска грмолика биљка* Pimenta officinalis *из ф.* Myrtaceae; *плод те биљке који се употребљава као зачин;* уп. најквирц.

наједа̀рēд прил. *в. наједанпут.*

наје́дати, нàјēдāм несвр. *несвр. према најести.* ■ **~ се** *постајати разједен, нагризен, оштећен, разједати се.*

наје́дити (се), нàјēдӣм (се) свр. *в. наљутити (се).*

нȁједно прил. *в. уједно.*

наје̏днōм прил. *в. наједанпут;* уп. одједном.

нȁједрао, -āла, -о и **наје̏драо,** -ала, -о *р. пр. од наједрати (се) у атриб. служби:* наједрале груди, ~ кукуруз, наједрали образи.

наје̏драти, -āм свр. **1. а.** *постати једар, набрекао, пун, бујан, набујати и очврснути, набрекнути (о телу и деловима тела).* **б.** *набрекнути од здравља, снаге, једрине, бујно порасти, развити се (о људима).* **в.** *испунити се хранљивим соковима, постати једар, сочан, набубрити; развити се, бујно нарасти, набујати (о плодовима и биљкама).* **2.** *увећати се, нарасти, раширити се од упијене течности, набрекнути (обично о дрвеним предметима).*

нàјēжен, -а, -о **1.** *трп. од нарежити (се).* **2.** фиг. *који показује, одаје језу:* најежени гласови.

нàјēжено прил. *са језом, јежећи се.*

нàјēженōст, -ости ж *стање, особина онога који је најежен, онога што је најежено; језа.*

наје́жити, нàјēжӣм свр. **1. а.** (длаку, косу, чекиње и сл.) *дићи увис, накострешити.* **б.** (кожу) *учинити да кожа постане неравна, да се на њој појаве испупчења (око накострешених длака).* **2.** *изазвати, проузроковати језу.* – Она прекиде свој говор новим грохотом смеха који ме најежи. ■ **~ се 1. а.** *осетити језу, жмарце, трнце (од хладноће, страха, јаког узбуђења и сл.), обузети се, прожети се језом, дрхтавицом; накострешити се, нарогушити се.* **б.** *згрозити се, ужаснути се, претрнути, уплашити се; уопште осетити се непријатно, нелагодно, онеспокојити се, узнемирити се, узбудити се.* **в.** *наљутити се, накострешити се, нарогушити се.* **2. а.** *прожети се, испунити се језом, дрхтавицом и подизањем, кострешењем длака и издизањем ткива око њих (о кожи или неком делу тела).* **б.** *дићи се увис, настршити се, накострешити се (о длакама, коси, перју и сл.).* **3.** фиг. *истурити се, издићи се, накострешити се:* најежени гребени.

нȁјезда (нáјезда) ж **1. а.** *масовни наилазак, надирање, налет (обично народа, војске); масован напад, притисак, масовно наступање (војске).* **б.** *масовно долажење, наваљивање, навала:* у великој најезди туриста. **в.** *појављивање нечега у великом броју, у мноштву, навала:* одбранити се од најезде бацила. **2.** *велики број, мноштво, гомила или група у наиласку, надирању, налету:* најезде пљачкаша и освајача.

наје́здити, -ӣм свр. (обично песн.) *наићи јездећи, јашући.*

нàјезница ж зоол. (обично у изр. **оса ~**) *у мн. породица оса* Ichneumonidae *које полажу јаја у тело или, најчешће, у ларве, гусенице других инсеката, осе потајнице (у јд.: таква оса).*

нàјести, нàједēм (аор. нàједе и нȁједе; р. пр. нàјео, -ела; трп. нàједен, -а; пр. пр. нàјēвши) свр. **1.** *дати некоме да једе док се не засити, наситити, нахранити (човека или животињу).* **2.** *донекле, делимично изјести, појести, једући, прождирући оштетити или делимично уништити, нагристи:* ~ лишће (о инсектима, гусеницама). **3. а.** (обично у трп.) *мало разорити, делимично разјести, нагристи (хемијским, механичким или сл. дејством); уопште оштетити, окрњити, начети:* рељеф с фигурама већ наједеним. **б.** *болешћу, старошћу и сл. начети, нарушити (здравље, снагу и сл.); учинити болесним, слабим, оронулим.* ■ **~ се** *задовољити своју потребу за јелом, постати сит, заситити се, наситити се једући (обично пуно јела, хране).*

нàјецати се, -āм се свр. *провести пуно времена у јецању, наплакати се јецајући.*

нâјзāд и **нȁјзāд** прил. **1. а.** *после свега, после свих и сл., на крају, напослетку, најпосле.* **б.** *после дужег времена, напокон.* **2.** *у служби речце: узимајући у обзир оно што је већ речено, уосталом.* – Најзад, доскора је Србија била тако сиромашна.

нȁјквирц (нâјквирц) м бот. и агр. *в. најгвирц.*

нàјлōн, -óна м енгл. **1. а.** *полиамидна синтетичка пластична материја која се највише употребљава за израду влакана (за чарапе, рубље, мреже и сл.).* **б.** риб. *влакно од таквог материјала које се употребљава у (спортском) риболову тако што се на њега веже удица, струна.* **2.** (у атриб. служби) *најлонски:* ~ чарапе.

нај̀ло̄нка ж разг. (обично у мн.) *чарапа од најлона, најлон-чарапа.*

нај̀ло̄нскӣ, -ā, -ō *који је од најлона, у чијем је саставу најлон:* ~ блуза, ~ влакно, ~ мрежа, најлонске чарапе.

на́јмити, на̑јмӣм (трп. на̑јмљен) свр. **1. а.** *узети у најам, у службу (с најамним односом), узети за најамника; узети, ангажовати за плату (војника, војску).* **б.** *узети као плаћеног (из)вршиоца нечега, (йот)платити, поткупити некога да (у)чини нешто (обично нешто лоше, рђаво, зло).* **2.** *узети у најам, закуп, узети на коришћење уз накнаду, закупити, унајмити:* ~ кућу. ■ **~ се** *ступити у најам, у службу, запослити се као најамник:* ~ се као слуга.

на̑јпослē (на̑јпосле) јек. **на̑јпослије** (на̑јпосље) прил. **1.** *суп. од после: после свега, после свих и сл.; после дужег времена, на крају.* **2.** (у служби речце) *в. напослетку.*

на̑јпрē јек. **на̑јприје** прил. *пре некога другог, пре неких других, пре свих; пре нечега другог, пре свега, прво.* – У собу уђе најпре Пера, па Милица за њим. Тако сам мислио најпре и ја.

нају́рити, нај̀ӯрӣм свр. **1.** (некога) *силом отерати, истерати, изјурити; протерати (из места, земље и сл.).* **2.** (нешто, нечега) *донети негде, нанети нешто у великој количини и нагло (прашину, воду и сл.); насути, налити, сасути негде, у нешто већу количину (обично воде или неке друге течности).* ■ **~ се** *в. изјурити се.*

нака́дити, нак̀āдӣм свр. *изложити диму, испарењима, надимити, напарити (ка̑дом, тамјаном, нечим што непотпуно сагорева и сл.), окадити.* ■ **~ се** *повр.*

накађи́вати (се), -ка̀ђујēм (се) *несвр. према накадити (се);* уп. кадити (се).

на́каза ж **1. а.** *створење (особа или, ређе, животиња) с неком упадљивом телесном маном, ненормалним телом или изгледом; врло ружно, наказно створење, ругоба, грдоба, чудовиште.* **б.** фиг. *искварена, покварена, изопачена, чудовишна особа (у моралном, духовном и сл. смислу).* **2.** фиг. **а.** *оно што веома много одудара од устаљених норми, правила, што је искварено, нагрђено, ругло, накарада:* језичка ~. **б.** *оно што је сасвим супротно у односу на прави, истински, позитиван смисао који дотични појам иначе садржи, врло велика или потпуна деформација:* државна ~, ~ од парламента.

на́казан, -зна, -о **1.** *који има неку већу, упадљивију телесну ману, недостатак и сл., унакажен, нагрђен; који је изузетно ружног изгледа уопште.* **2.** *изопачен, накарадан, чудовиштан (о некој појави, стању, поступку и сл.).* **3. а.** *који веома много одудара од устаљених, прихваћених норми, правила, сасвим искварен, изобличен, потпуно неправилан (обично о језику, језичким терминима, стилу и сл.).* **б.** *који представља потпуну супротност нечему правом, истинском, позитивном, деформисан, изопачен:* ~ парламент.

накази́вати, -ка̀зујēм свр. *казати, рећи, саопштити више ствари, података, чињеница и сл., наричати.* ■ **~ се** *издовољити се казујући, наричати се.*

на́казно прил. **1.** *као наказа, врло ружно, деформисано, накарадно:* ~ изгледати. **2.** *потпуно неправилно, потпуно погрешно, како не ваља, како не треба, накарадно, наопако.*

на́казнōст, -ости ж **а.** *изглед, особина онога који је наказан, онога што је наказно.* **б.** *изопаченост, исквареност, поквареност.* **в.** *груба неправилност, накарадност.*

нака̀лемити, -ӣм свр. **1.** *калемљењем пренети на другу биљку, додати (калем); калемљењем оплеменити (биљку, воћку), окалемити.* **2.** фиг. *додати, придодати, надовезати, наставити (на нешто).*

накалемљи́вати, -ѐмљујēм *несвр. према накалемити.*

нака́лити (се), на̀кāлӣм (се) свр. *в. окалити (се).*

на̑кана и **на́кана** ж *в. намера.*

нака́нити, на̀кāнӣм свр. *одлучити, решити.* – Наканио да се жени. ■ **~ се а.** *одлучити се, решити се.* **б.** *поћи, упутити се.* – Исприча им камо се наканио.

накањи́вати се, -ка̀њујēм се *несвр. према наканити се.*

накапа́вати, -ка̀пāвāм *несвр. према накапати.*

на̀капати, -пљēм (-āм) свр. **1.** *излити у капљицама, кап по кап; нацедити кап по кап.* **2.** *наквасити, поквасити капљицама; попрскати, пошкропити.* **3.** *нагомилати се, накупити се капљући, цурећи кап по кап.* – Одвали комад смоле што беше накапала поред једног бора.

на̀капница ж *ископана и најчешће озидана јама, удубљење за скупљање кишнице, чатрња, цистерна.*

на̏карада ж (уп. наказа) **1. а.** *ружна, накарадна особа, грдоба, ругоба.* **б.** фиг. *искварена, покварена, изопачена особа (у моралном, духовном и сл. смислу).* **2. а.** (често у мн.) *предмет (нпр. одевни), направа или нешто друго што је врло ружног изгледа, што је без укуса, склада и сл., оно што је накарадно, унакарађено.* **б.** фиг. *оно што много одудара од устаљених, прихваћених норми, правила, оно што је искварено, нагрђено, ругло (обично у вези с језиком, стилом и сл.).*

на̏кара̄дан и **на̏карадан,** -дна, -о (уп. наказан) **1.** *врло ружан, грдан, ругобан:* ~ грдосија. **2. а.** *чији изглед оставља веома ружан утисак, врло ружно, неукусно, нескладно и сл. израђен, направљен; чији изглед није у складу с уобичајеним, устаљеним нормама, схватањима лепог:* ~ палата, ~ споменик; страно ~ рухо. **б.** *потпуно неправилан, сасвим погрешан, извитоперен (о језику, стилу, говору, схватању, тумачењу и др.).*

накара́дити, -ка̀рāдӣм свр. *учинити накарадним, нагрдити, унакарадити (некога, нешто).* ■ **~ се** *повр.*

на̏кара̄дно и **на̏карадно** прил. *на накарадан начин, врло ружно, неукусно; потпуно погрешно, неправилно, наопако:* ~ се обући; ~ схватити.

на̏кара̄днōст и **на̏карадно̄ст,** -ости ж *особина, стање онога који је накарадан, онога што је накарадно.*

накарађи́вати (се), -ра̀ђујēм (се) *несвр. према накарадити (се).*

накарми̏нисати, -нишēм свр. *намазати кармином (најчешће усне).* ■ **~ се** *намазати се кармином.*

накатра̀нисати, -ишēм свр. *намазати, премазати, превући слојем катрана.*

на̀качити, -ӣм свр. **а.** *ставити, поставити нешто тако да виси на нечему (на клину, куки, врвци и сл.), закачити, окачити, обесити; ставити на нешто, натаћи.* **б.** *додати, дометнути, прикачити;* фиг. *неоправдано приписати, подметнути некоме нешто.* ■ **~ се** фиг. *наврсти се, навалити (на некога, на нешто), спопасти некога.*

накашља́вати се, -ка̀шљāвāм се (накашљи́вати се, -ка̀шљујēм се) *несвр. према накашљати се.*

нака̀шљати се, на̀кашљēм се свр. *мало, кратко се огласити кашљањем; намерним, усиљеним кашљањем скренути пажњу на себе, дати неки знак и сл.*

на̀квасити, -ӣм (трп. на̀квашен) свр. *учинити (обично потпуно, сасвим или у великој, одн. довољној мери) влажним, мокрим (падајући (о киши), прскајући, поливајући, потапајући у неку течност и сл. (о људима)); поквасити, овлажити.* ■ **~ се** *постати (обично потпуно или у великој, одн. довољној мери) влажан, мокар; поквасити се, овлажити се.*

наквашá́вати (се), -ва̀шāвāм (се) *несвр. према наквасити (се).*

наке́зити (се), на̀кēзӣм (се) и **наке́сити (се),** на̀кēсӣм (се) свр. *в. искезити (се);* уп. искесити (се).

наки́вати, на̀кӣвāм *несвр. према наковати.*

на̀кидати, -āм свр. (нешто, нечега) *кидајући, тргајући набрати, убрати (неку, обично већу или довољну количину нечега):* ~ зелени, ~ лубеница, ~ ружа.

наки̏нђӯренōст, -ости ж *особина онога који је накинђурен, онога што је накинђурено, претерана и, обично, неукусна накићеност.*

накинђу́рити, -ки̏нђӯрӣм свр. *претерано и, обично, неукусно накитити, искитити, украсити.* ■ **~ се** *повр.*

на̀кисао, -сла, -ло *р. пр. од накиснути у атриб. служби:* ~ земља, ~ трава.

на̀киселити, -ӣм свр. **1.** *насӣремиӣи киселећи, укиселиӣи у некој, обично већој или довољној количини (млеко, куӣус, ӣаӣрику и др.).* **2.** фиг. (са допуном: лице) *мрштећи се изразиӣи нерасӣоложење, мрзовољу, безвољносӣ и сл.* **3.** *в. ӣокиселиӣи.*

на̀киселōст, -ости ж *својсӣво, сӣање оноӣа шӣо је накисело, накисео укус или мирис.*

на̀кисео, -ела, -о **1.** *који има мало кисео укус или мирис, кисел(к)асӣ:* ~ вино, ~ задах. **2.** фиг. *усиљен, наӣеӣнуӣ (о осмеху).*

на̀киснути, -нēм свр. **а.** безл. *наӣадаӣи у некој, обично већој количини (о киши):* добро (је) накисло. **б.** *наквасиӣи се од кише (о земљишӣу и др.).*

на́кит м (обично у зб. значењу, ретко у мн.) **1. а.** *украси (оӣрлице, наруквице, ӣрсӣење, минђуше и др.), начињени обично од ӣлеменийих меӣала, драӣоӣ камења, бисера и сл., који најчешће носе жене.* **б.** *уоӣшӣе оно шӣо украшава, улеӣшава некоӣа или нешӣо, оно шӣо доӣриноси нечијем леӣшем изӣледу.* **2.** фиг. *оно шӣо служи као украс у књижевном делу (киӣњасӣе речи, сӣилске фиӣуре и сл.).* • **пећински ~** *сӣалаӣмиӣи и сӣалакӣиӣи, сиӣе.*

на̀кититi, -ӣм (трп. на̀кићен) свр. **1.** *украсиӣи, улеӣшаӣи киӣећи, искиӣиӣи, окиӣиӣи.* **2.** фиг. **а.** *учиниӣи живљим, ӣласӣичнијим, леӣшим (своје казивање), улеӣшаӣи одабраним речима, киӣњасӣим изразима, сӣилским фиӣурама.* **б.** *ӣриказаӣи, оӣисаӣи наводећи ӣуно измишљених, неисӣинийих деӣаља (нӣр. хвалећи ӣреӣерано некоӣа).* **3.** разг. *наӣиӣи, оӣиӣи (некоӣа).* ■ **~ се 1.** *доӣераӣи се, улеӣшаӣи се сӣављајући на себе накиӣ, леӣу одећу и др.* **2.** фиг. *в. окиӣиӣи се (2).* **3.** разг. *ӣревише ӣоӣиӣи, наӣиӣи се, оӣиӣи се.*

на́китнӣ, -ā, -ō *в. украсни;* уп. декоративан.

на̀кићено прил. **а.** *с ӣуно накиӣа, украса и сл.* **б.** фиг. *с многo бираних речи, киӣњасӣих израза, сӣилских фиӣура, фраза и сл.; додајући и оно шӣо је неисӣиниӣо, са ӣуно измишљених деӣаља.*

на̀кићенōст, -ости ж *особина, сӣање оноӣа који је накићен, оноӣа шӣо је накићено.*

на̀кӣцошити се, -ӣм се свр. *доӣераӣи се, удесиӣи се, одецуӣи се као кицош, наӣиздаӣи се, накинђуриӣи се.*

на̏кјучē прил. *ӣре ӣри дана (у односу на данашњи дан).*

на̀клањати (се), -āм (се) *несвр. ӣрема наклониӣи (се).*

накла́пало с (м) (мн. с) експр. *особа која наклаӣа, која мноӣо ӣрича о свему и свачему, ӣрућало, наӣваждало.*

накла́пати, на̀клāпāм несвр. експр. *ӣовориӣи ӣуно о свему и свачему, ӣричаӣи неӣоӣребно дуӣо и мноӣо, наӣваждаӣи; ӣричаӣи, ӣовориӣи којешӣа, ӣрућаӣи, луӣеӣаӣи.*

на̀клати, на̀кољēм свр. **1.** *зубима делимично наӣрисӣи ӣрло, ӣркљан (обично животиње); уӣрисӣи, ујесӣи.* **2.** *кољући усмрӣиӣи већи број (обично живоӣиња), ӣоклаӣи.* ■ **~ се** *заклаӣи, ӣоубијаӣи велики број (живоӣиња, неӣријаӣеља, жрӣава), издовољиӣи се убијањем, клањем (живоӣиња, неӣријаӣеља, жрӣава).*

наклѐпати, -āм (накле́пати, на̀клēпāм) свр. *кујући, искивајући наоштриӣи (косе, секире, моӣике и сл.);* уп. отковати (2).

накле́чати се, -чӣм се свр. *ӣровесӣи дуӣо времена клечећи.*

наклобу́чити се, -лòбӯчӣм се свр. *издићи се, исӣуӣчиӣи се у виду клобука, ӣолулоӣӣасӣоӣ исӣуӣчења.*

на́клон[1] м *наӣиб, ӣокреӣ надоле ӣлавом или ӣорњим делом ӣела ӣред неким у знак ӣоздрава, исказивања ӣошӣовања и сл.; уоӣшӣе наӣињање, саӣибање, ӣовијање ӣела наӣред.* • **мој ~** *ӣоздрав (данас редак) ӣри расӣанку или сусреӣу: клањам се.*

на́клон[2], -а, -о *в. наклоњен.*

наклòнити, на̀клонӣм свр. *саӣнуӣи, савиӣи (ӣорњи део ӣела, ӣлаву или сл.); климнуӣи (ӣлавом), обично у знак ӣоздрава.* ■ **~ се а.** *ӣриӣнуӣи се, наӣнуӣи се (ӣрема некоме, нечему); саӣнуӣи се, ӣовиӣи се (над нечим), наднеӣи се.* **б.** *саӣнуӣи ӣлаву или ӣорњи део ӣела ӣред неким у знак ӣоздрава, исказивања ӣошӣовања, ӣоклониӣи се.*

на́клòнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1. а.** *блаӣонаклон, ӣозиӣиван однос, сӣав (ӣрема некоме, нечему), симӣаӣије; ӣредусреӣљивосӣ:* рачунати на ~ (код) публике. **б.** *осећање љубави, симӣаӣија (ӣрема некоме), емоције, љубав:* видљиви знак нежне наклоности. **2.** *в. склоносӣ (1а).*

на̀клоњен, -а, -о **1. а.** (некоме) *који ӣрема некоме исӣољава, ӣаји осећања ӣријаӣељсӣва, симӣаӣије, љубави и сл.; који некоӣа ӣодржава, ӣомаже и сл.* **б.** *блаӣонаклон, добронамеран:* пријатељски ~ младић. **2.** (нечему) *који инклинира нечему, склон нечему; ӣредисӣониран или заинӣересован за нешӣо:* ~ роману. **3.** (нечему) *в. склон (1а).*

на̀клоњенōст, -ости ж *својсӣво оноӣа који је наклоњен некоме, нечему; блаӣонаклоносӣ; симӣаӣије; склоносӣ.*

накло́пати се, на̀клōпāм се свр. разг. *добро, ӣуно се најесӣи, насиӣиӣи се.*

на̀кљукати, -āм свр. **1. а.** *кљукањем нахраниӣи (живину).* **б.** фиг. *учиниӣи да се неко добро нахрани, засиӣиӣи или ӣресиӣиӣи (некоӣа).* **в.** фиг. *ӣоӣӣуно или ӣреко мере намириӣи, снабдеӣи (некоӣа нечим):* накљукан новцем. **2.** *уӣураӣи, уӣрӣаӣи нешӣо неӣде; ӣурајући, ӣрӣајући наӣуниӣи нешӣо нечим.* ■ **~ се** *добро, ӣуно се најесӣи (нечеӣа).*

на̀кљунак, -ӯнка м зоол. анат. *зубасӣи део на кљуну ӣӣичјеӣ младунчеӣа ӣомоћу којеӣ оно ӣробија љуску јајеӣа кад ӣреба да се излеже,* dens rostelli.

на̀кљуцати се, -āм се свр. *засиӣиӣи се, најесӣи се кљуцајући (о живини).*

на̏кнада и **на̑кнада** ж **1. а.** *новчана или друӣа ӣроӣиввредносӣ која се некоме даје за ӣреӣрӣљену шӣеӣу, изӣубљену, одузеӣу или ошӣећену имовину и др., одшӣеӣа, надокнада; обешӣећење.* **б.** *новчани износ којим се ӣокривају издаци у вези с неком делаӣношћу, ӣословима и сл.; исӣлаӣа ӣаквих издаӣака:* ~ путних трошкова. **2.** *одређени износ који се даје власнику на име коришћења њеӣове имовине, сӣвари и сл., закуӣ, закуӣнина;* уп. кирија. **3.** *наӣрада за обављени ӣосао, уложени ӣруд, ӣлаӣа.* • **у накнаду за (све) то** *умесӣо (свеӣа) ӣоӣа, као комӣензација за (све) ӣо.*

накна̀див, -а, -о *који се може накнадиӣи, надокнадив:* ~ штета.

на̀кнадити, -ӣм свр. (уп. надокнадити) **1.** *даӣи (некоме) накнаду, обешӣећење, ӣлаӣиӣи, намириӣи, надокнадиӣи (некоме) шӣеӣу, ӣубиӣак, издаӣке и сл., обешӣеӣиӣи некоӣа.* **2.** *надомесӣиӣи, замениӣи (некоӣа, нешӣо) друӣим; комӣензоваӣи:* ~ недостатак снаге вештином. **3.** *накнадно (радом или сл.) осӣвариӣи, ӣосӣићи, надомесӣиӣи (нешӣо ӣроӣушӣено, раније неосӣварено).* **4.** *узвраӣиӣи наӣрадом (или сл.), наӣрадиӣи (некоӣа), даӣи саӣисфакцију (некоме), надокнадиӣи (некоме) уложени ӣруд, љубав и сл.*

на̏кнаднӣ, -ā, -ō **а.** *који се обавља накнадно, ӣоновни, доӣунски:* ~ избори. **б.** *који ӣредсӣавља каснију доӣуну, додаӣак (нечему), додаӣни:* ~ извештај. **в.** *који следи, долази ӣосле нечеӣа, доцније, накнадно, који се надовезује на нешӣо раније, ӣреӣходно, каснији, доцнији:* ~ женидба, ~ потреси.

на̏кнадно прил. *ӣосле (нечеӣа), друӣом ӣриликом, касније, доцније; након реӣуларноӣ ӣермина:* ~ се јавити, ~ судити некоме; ~ се венчати, ~ полагати испит.

накнађи́вати, -а̀ђујēм *несвр. ӣрема накнадиӣи;* уп. надокнађивати.

на̑кōвањ и **на̏кōвањ,** -вња м (инстр. -вњем) **1.** *ӣешка ӣвоздена наӣрава, као део ковачкоӣ ӣрибора, која служи као ӣосӣоље на којем се кује:* чекић и ~. **2.** анат. *једна од ӣри слушне кошчице средњеӣ уха.* • **бити (наћи се, стајати и сл.) између чекића (маља и сл.) и наковња** *биӣи (наћи се) у врло ӣешком, безизлазном ӣоложају, између две ӣреӣеће оӣасносӣи.*

накòвати, на̀кујēм свр. *исковаӣи (нечеӣа) у некој, обично великој количини; начиниӣи, израдиӣи ковањем, кујући.*

на́кōвница и **на̀кōвница** ж *нарочиӣа меӣална сӣојка за закивање, закивак, заковица;* уп. нитна.

наковр̀чати и **наковр̀цати,** -āм свр. *наӣравиӣи, начиниӣи коврџе, увојке, увиӣи у коврџе, увојке.*

наколѐница јек. **накољѐница** ж (обично у мн.) *део одеће или војничке, спортске и сл. опреме који се навлачи и носи преко колена (ради заштите од повреде или хладноће), штитник колена.*

на́којац, -ољца м (обично у мн.) *праисторијски човек који је живео у сојеницама, сојеничар.*

накомàдати, -āм свр. *изломити или исећи на комаде (обично хлеб);* уп. искомадати.

након (наглашено: нàкон и нáкон) предл. (с ген.) *означава да се оно о чему је реч дешава, (з)бива, долази, следи итд.* **а.** *тек после, по свршетку оног што значи самостална реч у генитиву, после, иза:* ~ два-три корака, ~ вечере, ~ киша, ~ ослобођења. **б.** *по истеку означеног, наведеног времена, пошто прође, кад је прошло, кад се наврши(ло):* ~ два дана, ~ много (сто и сл.) година, ~ неколико недеља. **в.** *иза смрти оног чије име стоји у генитиву, после (нечије) смрти:* оставити ~ себе. • ~ **што** *у везничкој служби: исказује да се радња главне реченице врши после оне у зависној временској реченици: пошто, када:* након што је отишао.

нàкōњче и **нáкōњче,** -ета с етн. *мушко дете које се даје у руке невести пре уласка у младожењин дом, да би и сама рађала мушке потомке.*

накòпати, -āм свр. (нешто) *копајући накупити, нагомилати извесну количину (нечега).*

накòсити[1], нàкосӣм свр. *косећи насећи неку количину (траве, детелине и сл.).* ■ ~ **се** *нарадити се, заморити се косећи, од дугог кошења.*

накòсити[2], нàкосӣм (накóсити, нàкōсӣм) свр. *поставити у кос положај, искосити; накривити, нагнути.* ■ ~ **се** *стати косо, искосити се; накривити се, нагнути се у страну.*

нȁкосо прил. *у косом положају, мало накриво, укосо.*

накòстрēшено јек. **накòстријешено** прил. *на накострешен начин, кострешећи; нарогушено, љутито:* ~ скупљати обрве; ~ се окренути.

накòстрēшенōст јек. **накòстријешенōст,** -ости ж *особина оног који је накострешен, оног што је накострешено.*

накостре́шити, -òстрēшӣм јек. **накостриjѐшити,** -òстријешӣм **а.** *уздићи, накострешити (длаку, перје, бодље и сл.).* **б.** *учинити ршавим (бркове, косу и сл.).* ■ ~ **се 1.** *дићи се увис, усправити се, наježити се (о длакама, перју, коси и сл.).* **2. а.** *уздићи све длаке, перје, бодље и сл., обично као израз раздражености, узнемирености, спремности за борбу и сл., нарогушити се.* **б.** фиг. *бити обузет неким, обично неугодним осећањем (од којег се јежи кожа, диже коса на глави), најежити се:* ~ се од изненађења. **3.** *испољити ставом, изразом лица и сл. љутњу, незадовољство, негодовање, нарогушити се.* – Шта је овом Мићи те се нешто накострешио?

накоструш- *в. накострeш-.*

нȁкосутра (накòсутра) прил. *в. наксутра.*

нáкот м зб. **1. а.** *младунчад коју женка животиње окоти, изроди, донесе на свет, легло.* **б.** *нова генерација која се излегне из јајашца (о инсектима).* **2.** (обично пеј.) *пород, род, сој; племе, народ.*

накòтити, нàкотӣм свр. **1. а.** *окотити у великом броју (о женки животиње); излећи (о инсектима).* **б.** *закотити, запатити (гамад):* накотиће ваши. ■ ~ **се 1.** *намножити се, размножити се, излећи се, обично у великом броју (о животињама, инсектима).* **2.** (обично пеј.) **а.** *знатно се намножити, увећати (рађањем), народити се (о деци, народу).* **б.** фиг. *бројчано се увећати, намножити се, умножити се:* накотило се чиновника.

накотр̀љати, -āм свр. *котрљањем навести, поставити неки ваљкаст, лоптаст, обао и сл. (по)тежи предмет на нешто, нагурати ваљањем, наваљати:* ~ трупац на кола.

накочопе́рити се, -òпēрӣм се свр. *заузети кочоперан став, понети се кочоперно, уображено, шепурећи се:* ~ као ћуран.

накрај (наглашено: нàкрāј) предл. (с ген.) *означава да се неко или нешто налази* **а.** *на крајњем, завршном, периферном делу, на самом крају, на завршетку, на периферији оног што је означено именом у генитиву:* ~ Дробњака, ~ села. **б.** *на ивичном делу, на ивици, рубу оног што је означено именом у генитиву:* седети ~ постеље. • **бити ~ срца** *бити лако увредљив, преосетљив; љутити се, вређати се, због ситнице, ни за шта.* ~ **света** експр. *врло далеко:* као да је отишао ~ света.

нàкрасти, накрáдēм свр. *крађом стећи (нешто), обично у већој количини.* ■ ~ **се** *крађом, крадући снабдети се (нечим), домоћи се (нечега), обично у већој количини:* накрао се свега и свачега.

нȁкратко прил. **1. а.** *по дужини кратко, на малу дужину:* ~ одсећи. **б.** *на малом, кратком одстојању, сасвим близу, тик, уз; скраћујући дужину, одстојање:* привезати коња ~; држати узде ~. **2.** *са мало речи, укратко:* да ти ~ кажем. **3. а.** *на кратко време, за тренутак, само мало, начас:* остави нас ~. **б.** *после кратког времена, ускоро, убрзо:* ~ после тога.

накре́нути, нàкрēнēм свр. **1.** *довести, поставити (нешто) у кос положај, искосити, накривити; делимично померити у страну, нагнути:* ~ дрво; ~ главу. **2.** *приневши устима и нагнувши неку посуду с вином, ракијом, водом и др. испити, попити.* ■ ~ **се** *доспети, поставити се у кос, нагнут, бочни положај, навити се, накривити се, нахерити се (нпр. о броду, огради, старој дрвеној кућици итд.); повити се, нагнути се, сагнути се (нпр. о човеку, глави човека и др.).*

накрѐсати, нàкрешēм свр. *крешући насећи неку количину (грања и сл.).* ■ ~ **се** експр. **а.** *добро, пуно попити, добро се напити (вина, ракије и сл.); превише попити, напити се, опити се.* **б.** *добро и пуно појести, добро се најести.*

нàкрескати, -āм свр. *у дем. значењу: накресати.*

нàкретати (се), -ећēм (се) и **накре́тати (се),** нàкрēћēм (се) несвр. *према накренути (се).*

нȁкрив и **нáкрив,** -а, -о *мало нагнут (на једну страну), искошен, нахерен; (по)мало крив, искривљен, повијен, савијен, извијен:* ~ дрво.

накри́вити, нàкрӣвӣм (трп. нàкрӣвљен) свр. **а.** *учинити да нешто дође у кос, нагнут положај, накренути (у страну); нахерити:* ~ главу, ~ капу; ~ кров. **б.** *гримасом изобличити, искривити (уста, лице и сл.).* ■ ~ **се** *доспети у кос, нагнут положај, искосити се, накренути се, нахерити се.*

накривљи́вати (се), -ри̏вљујēм (се) *несвр. према накривити (се).*

нȁкрӣво прил. *мало укриво, искошено, нагнуто, нахерено:* ~ озидан димњак, ~ стоји. • ~ **насађен** *рђаво расположен, лоше воље, зловољан.*

накри́жати, нàкрӣжāм свр. *нарезати на кришке; нарезати уопште.*

накр̀кати, нàкр̄кāм свр. разг. *добро натрпати, напунити.* ■ ~ **се** *добро, пуно се најести.*

накр̀качити, -ӣм свр. *натоварити, ставити на кркаче, на леђа.*

накр́мити, нàкр̄мӣм свр. *дати (стоци) довољно крме, хране, нахранити (стоку).*

накрòпити, нàкропӣм свр. *кропећи накваситi, нашкропити.*

нàкрпити, -ӣм свр. **1.** *накнадно додати, придодати нечему неки део, комад.* **2.** *надокнадити, надоместити.* – Ја ћу то теби накрпити. **3.** *с муком, једва, некако стећи, прибавити, скупити, скрпити, спечалити.*

накру́нити, нàкрӯнӣм свр. *припремити крунећи, окрунити у некој, обично већој или довољној количини:* ~ (кукуруза) свињама.

нȁкрӯпно прил. **а.** *у крупнијим комадима, у већим деловима:* ~ исећи. **б.** *са (у) великим количинама, са (у) великим сумама, са (у) крупним износима, навелико:* ~ играти, ~ красти. **в.** *у великом обиму, у великој мери, врло много, навелико:* ~ лагати.

накрца́вати (се), -р̀цāвāм (се) *несвр. према накрцати (се).*

нàкрцати, -āм свр. *крцајући припремити неку, обично већу или довољну количину (нпр. ораха, лешника и сл.).*

накр̀цати, -āм свр. *учинити нешто крцатим, напунити; испунити:* ~ бродић, ~ кола, ~ сандук. ■ ~ **се 1. а.** *ући, укрцати*

се у великом броју (обично у (на) брод, у чамац и сл.). **б.** *скупити се, окупити се у великом броју, згомилати се, натискати се негде.* **2.** *натрпати на себе, натоварити се, оптеретити се нечим (обично у већој мери, количини, броју).* **3.** *постати крцат, напунити се.*

накр̏чити, на̀кр̄чӣм свр. *искрчити неку, обично већу количину дрвећа, шибља и сл.; крчењем припремити неки, обично већи део земљишта за обраду.*

на̏ксинōћ прил. *увече три дана пре данашњег, три вечери пре данашњег дана, пре три вечери.*

на̏ксутра прил. *на (у) дан три дана после дана у који се говори, одн. о којем је реч, три дана касније (у односу на дан у који се говори).*

на̏ксутрашњи, -ā, -ē *који ће бити, који долази наксутра.*

на̀кувати, -āм (на̀кухати, -āм) свр. *кувајући припремити, скувати неку, обично већу количину (јела и сл.).*

на̀кудравити, -ӣм, **накудра́вити,** -ȕдрāвӣм и **на̀кудрати,** -āм свр. *увити у кудре, увојке, коврџе, учинити кудравим, коврџавим, наковрџати (најчешће косу).*

на̀кукати се, -āм се свр. *кукајући дати одушка своме болу, патњи, жалости, искукати се, натужити се.*

наку̀љати, -āм свр. *обилато и снажно, нагло ући, продрети, надрети, сукнути (о диму, пари, течности и сл.).*

на̀купац, -пца м *трговац који откупљује робу непосредно од произвођача ради препродаје.*

на̀купачкӣ, -ā, -ō *који се односи на накупце, који припада накупцима:* ~ маржа.

на̀купити, -ӣм (трп. на̀купљен) свр. **а.** *купећи сакупити, прикупити, сабрати нешто у некој, обично већој или довољној количини:* ~ грања, ~ шљива. **б.** *в. окупити (1);* уп. сакупити (2а). **в.** *спремајући, приправљајући прикупити неку, обично већу или довољну количину (сира, кајмака и сл.), укупити.* **г.** *скупити мало-помало, стећи (иметак и сл.) скупљајући мало-помало; скупити, стећи велику количину нечега, згрнути, награбити (нпр. злата и сребра).* **д.** *усвојити, стећи доста знања, мудрости и сл.* ■ **~ се 1. а.** *в. окупити се;* уп. с(а)купити се. **б.** *слажући се, таложећи се, притичући или на други начин скупити се, прикупити се на једном месту, у некој, обично већој количини; нагомилати се:* накупило се воде (гарежи, прашине); чим се накупи повише дефицита. **в.** (понекад безл.) фиг. *настати, појавити се у некој, обично већој мери, већем интензитету (о душевним стањима, најчешће непријатним), скупити се, нагомилати се:* накупило јој се (у души). **2. а.** *зарадити, стећи, згрнути већу или довољну количину (новца).* **б.** *награбити се, напљачкати се (блага и сл.).* **3.** *увући у себе (мирис, задах, прашину и сл.) у некој, обично већој мери, испунити се, прожети се нечим.* – Накупио се тепих прашине.

наку́пљати (се), на̀кӯпљāм (се) *несвр. према накупити (се).*

накупо̀вати, -ȕпујēм свр. *купити, набавити нешто у великој количини или у великом броју (обично купујући више пута):* ~ свега и свачега. ■ **~ се** *добро и обилато се снабдети купујући нешто у великој количини и, обично, у више прилика; купити, набавити, накуповати колико је потребно, у довољној, потребној количини.* – Не могу само хлеба да се накупујем.

наку́сати се, на̀кӯсāм се свр. нар. *заситити се, најести се кусајући; уопште најести се.*

накусу̀рати се, -āм се свр. нар. *свести, изравнати међусобно рачуне, намирити се међусобно, раскусурати се, обрачунати се.*

на̀кухати *в. накувати.*

на̀куцати, -āм свр. *куцајући набити, забити (клин, ексер и сл.) закуцати; куцајући набити, навући (обруч на кацу, буре и сл.).* ■ **~ се 1.** *провести дуго времена куцајући (нпр. на писаћој машини).* **2.** *издовољити се, заситити се пића куцајући се с пријатељима, пијући у друштву.* – Накуц'о се чаша, напев'о песама.

нала́гати[1], на̀лāжēм несвр. **1.** *несвр. према наложити*[1]. **2.** *стављати, метати (сноп или део снопа) у отвор вршалице.*

нала́гати[2], на̀лāжēм *несвр. према наложити*[2].

налàгати, на̀лажēм свр. *изнети, наричати неистине, лажи, обично свесно, с одређеном намером.* ■ **~ се а.** *наричати један другом лажи, неистине, задовољити се лажући један другог.* **б.** *наричати се лажи, излагати се.*

налаги́вати, -ла̀гујēм несвр. *причати, проносити с времена на време лажи, неистине, протурати лажи.*

на́лаз м **а.** *резултат, плод, исход истраживања, испитивања и сл.; документ који садржи резултате испитивања, истраживања, претраге и сл.:* лабораторијски ~, лекарски ~, ~ инспектора. **б.** *предмет, ствар која се нађе, пронађе, најчешће као резултат археолошких истраживања и ископавања, налазак.* **в.** *налажење, проналажење, откривање:* ~ рукописа.

на̀лазак, -ласка м **а.** *проналазак неког предмета, одн. нечега конкретног, као резултат трагања, тражења или случајног налажења:* наласци праисторијских оруђа. **б.** *в. проналазак (а).* **в.** *предмет, ствар, која се пронађе, обично као резултат археолошких истраживања и ископавања, налаз.*

нала̀зāч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *онај који је нешто нашао, пронашао (обично оно што је изгубљено, затурено, скривено); проналазач.*

на̀лазити, -ӣм несвр. [гл. им. на̀лажēње с] **1.** *несвр. према наћи.* **2.** *имати неко мишљење или став, сматрати, мислити;* уп. држати (8б, в). ■ **~ се 1.** *несвр. према наћи се.* **2. а.** *бити (негде) смештен; боравити, бавити се, задржавати се (негде); постојати (негде).* – Село се налази на југу. Тада се налазио у Бечу. Означена су места где се који минерал налази. **б.** *бити у нечијој власти, поседу и сл.* – Обе фабрике налазе се у његовом власништву. **3. а.** *бити у неком стању, расположењу и сл.:* ~ се у мобилном стању, ~ се у веселом (очајном) стању, ~ се у пуној форми.

на̀лазнӣк м *в. налазач (а).*

на̀лајати, -јēм свр. **1.** *огласити се лавежом, залајати (обично на некога, на нешто).* **2.** фиг. пеј. *наричати нешто неистинито и ружно, гадно, пакосно (о некоме или нечему); наричати свашта, набрбљати.* ■ **~ се 1.** *задовољити се лајањем, излајати се.* **2.** пеј. *наричати се лажи, гадости (о некоме или нечему).*

на̀лāктити се, -ӣм се (нала́ктити се, на̀лāктӣм се) свр. *ослонити се лактом (лактовима).*

на̀лактица ж (обично у мн.) **1.** вој. *место на грудобрану подешено за ослањање лактовима.* **2.** спорт. *заштитна навлака коју поједини спортисти (нпр. голмани у фудбалу) стављају на лакат.*

налаќи́вати се, -ла̀ћујēм се несвр. *ослањати се лактовима (лактом).*

нала̀штити, на̀лаштӣм свр. *лаштећи учинити сјајним, гланцати:* ~ чизме.

на̏лēво јек. **на̏лијево** прил. **1.** *на леву страну; с леве стране, на левој страни:* гледати ~; у дну бараке ~ врата. **2.** (у служби узвика) *заповест да се лице (обично војник) или строј, одред и сл. окрене улево за 90°.* **3.** пол. *на страну левице, улево;* уп. левица (2). • **налево круг** вој. *в. под круг.*

нале́гати[1], на̀лēжēм јек. **налијѐгати,** на̀лијежēм *несвр. према лећи.*

нале́гати[2], на̀лēжēм јек. **налијѐгати,** на̀лијежēм *несвр. према лећи.*

на̀леглӣ, -ā, -ō мат. **а.** *који належе на дату страницу, дуж, који се налази на датој страници, дужи (о углу).* **б.** *који представља, чини крак датога угла, који се налази на краку датога угла (почевши од темена) (о страни троугла, одн. многоугла).*

налеђу̀шкē прил. *на леђима; на леђа, полеђушке:* ~ лежати; наместити некога ~.

налѐжати се, -жӣм се свр. *провести много времена лежећи; одморити се лежећи, излежати се, наодмарати се.*

нале́мати, на̀лēмāм свр. нар. *истући, изударати, измлатити, излемати (некога).*

наленча́рити се јек. **наљенча́рити се,** -ѐнча̄ри̑м се свр. *провести дуго времена у ленчарењу, ленчарећи, ленствујући.*

на̏ле̄п јек. **на̏лијеп** м бот. *врста једића.*

на́леп јек. **на́љеп** м *слој створен лепљењем, налепљивањем, залепљени, налепљени слој.*

на̀лепак јек. **на̀љепак,** -пка м **1.** *в. налепница.* **2.** фиг. *в. прилепак (1);* уп. накалемак.

нале́пити, на̀ле̄пи̑м јек. **налијѐпити,** на̀лијепи̑м (трп. на̀ле̄пљен јек. на̀лијепљен) свр. **а.** *причврстити на нешто, спојити лепљењем, прилепити, залепити на нешто:* ~ марку (на писмо, на формулар). **б.** фиг. *невешто и обично неукусно накнадно додати, придодати, накалемити.* ■ **~ се а.** *залепити се, прилепити се; чврсто прионути, закачити се за (на, уз) нешто.* **б.** фиг. *бити преварен, упасти у замку, преварити се, насанкати се, насести, ухватити се на лепак.*

налепљи́вати (се), налѐпљује̄м (се) јек. **наљепљи́вати (се),** наљѐпљује̄м (се) *несвр. према налепити се.*

на́лепница и **на̀лепница** јек. **на́љепница** и **на̀љепница** ж *трака, листић, геометријски правилан комад лепљиве хартије која се лепи на нешто; лист или листић различитог облика, с различитим подацима, ознакама и различите намене, који се лепи на поштанске пошиљке, робу, аутомобиле, банке, угоститељско-туристичке објекте и др.*

на̏ле̄по јек. **на̏лијепо** прил. *на леп начин, лепим начином; онако како треба, мирним путем, без свађе, сукоба, лепо, добро.*

на́лет м **1. а.** *лет изнад нечега у одређеном правцу, наилазак у лету, налетање; напад из лета, у лету:* ~ авиона (авијације, бомбардера). **б.** *снажно струјање, замах, удар (ветра); брзи, нагли наилазак, кретање изнад тла, у ваздуху, атмосфери (о атмосферским падавинама и сл.).* **в.** *уопште брзи, нагли наилазак, брзо, незадрживо кретање (нпр. неког возила); брзи, нагли прилив (нпр. крви).* **2. а.** (понекад у прилошкој служби, у лок. с предлогом „у" или у инстр. без предлога) *брза и снажна навала, брз и снажан напад, удар (војних јединица, ређе неке друге групе људи).* **б.** *уопште напад, насртај (на некога или нешто).* **3. а.** *брзо, снажно наступање, ширење нечега, надирање:* пред налетом мафије, у налету револуције. **б.** *напад, наступ (болести и сл.); снажни и нагли наилазак, појава (неког осећања, расположења, смеха и сл.), навала, наступ.* **4. а.** *стање, фаза кад је нешто на врхунцу, у пуном интензитету, замаху, јеку:* у налету младости. **б.** *брз и нагао покрет, потез, замах:* једним налетом, у једном налету. • **у налетима** *на махове, с времена на време, повремено; периодично.*

на́летан, -тна, -о *в. налетљив.*

нале́тати, на̀ле̄ће̄м јек. **налијѐтати,** на̀лијеће̄м *несвр. према налетети.*

налѐтети јек. **налѐтјети,** -ти̑м (аор. налѐт(ј)е и на̀лет(ј)е) свр. **1. а.** *наићи летећи или уопште крећући се изнад тла; летећи или крећући се изнад тла доспети негде или наићи на нешто, на некога:* налете јато птица; ~ на ваздушну струју. **б.** *снажно, јако струјећи, дувајући наићи, ударити (о ветру).* **2. а.** *наићи брзо се крећући, јурећи:* налете зец. **б.** *нагло се навући, намаћи, пасти, слетети на нешто.* – Капа му налете на очи. **в.** *појавити се, искрснути (обично о мислима).* **3.** (на некога, на нешто) **а.** *летећи или се брзо крећући наићи на нешто или на некога као на препреку, сударити се с неким, с нечим:* ~ на стакло. **б.** *крећући се изненада, неочекивано наићи на нешто или на некога, набасати; уопште изненада, неочекивано наићи, набасати, натрапати, намерити се на нешто:* ~ на непријатност. **в.** фиг. *неопрезно, непромишљено упасти, доспети у незгодан положај, у непријатну, глупу ситуацију или клопку, насанкати се, натрчати, насести; неопрезно или олако настрадати.* **4.** *напасти брзо, силовито, жестоко, навалити, насрнути, јурнути.* **5.** (на нешто) *добити, задобити, стећи:* ~ на богатство, ~ на пегавац. ■ **~ се** *провести дуго времена летећи, задовољити се, издовољити се летења.*

налѐтљив, -а, -о *насртљив, агресиван; нагао жесток, плаховит, напрасит.*

налѐтљиво̄ст, -ости ж *особина онога који је налетљив.*

нале́ћи (на̀ле̄ћи), -е́же̄м (3. л. мн. нале́гӯ) свр. *ставити кокош, ћурку и др. да лежи на јајима како би се излегли млади, насадити.*

налѐћи (на̀лећи), на̀легне̄м (аор. на̏леже и налѐже; р. пр. на̀легао, -ѐгла (на̀легла); пр. пр. на̀лега̄вши) свр. **1. а.** *ослонити се, наслонити се, навалити се телом или делом тела на нешто или на некога:* ~ на врата, ~ на плуг. **б.** *легавши или наслонивши се, ослонивши се на нешто притиснути собом, навалити се; навалити, упрети:* јаче налегну на снег; належе свом снагом на тесто. **в.** *спустивши се или се накренувши доћи у непосредан додир с нечим и тако остати.* – Преломљено дрво налегло је на кров куће. **г.** *распростревши се по нечему, прекривши нешто (делимично или потпуно) доћи у непосредан додир с нечим; распрострети се, пружити се по делу, страни нечега или уз нешто.* – На тај слој налегао је кречњак. Та су села налегла на Тару. **д.** *спуштајући се слећи се, наталожити се на нешто; пасти, спустити се, лећи на нешто, распрострети се по нечему:* магла налега, небо налегло на земљу. **ђ.** *поклопити нешто или се уклопити, углавити у нешто потпуно или како треба, обично се при томе чврсто спојивши с нечим:* ~ у лежиште (о делу митраљеза), ~ на навоз (о возу), ~ на суд (о поклопцу). **2.** *својски се латити, прихватити неког посла, прионути на неки посао; навалити на неко јело.* **3.** *скупити се, сјатити се, слећи се; навалити, нагрнути, нахрупити.*

налѐћке̄ прил. *в. налеђушке.*

нали́вати (се), на̀ли̑ва̄м (се) *несвр. према налити (се).*

на̀ливња̄к м (обично у мн.) зоол. *инфузорија, трепљара.*

на́ливперо с *нарочито перо за писање с малим резервоаром за мастило.*

нали́зати се, на̀ли̑же̄м се свр. **1.** *најести се, заситити се лижући.* **2.** фиг. разг. *напити се, опити се.*

налијѐвати (се), на̀лијева̄м (се) несвр. јек. *в. наливати (се).*

на́лик прид. непром. *који подсећа, личи на некога, нешто, који је као неко, нешто, сличан:* ~ на бор или јелу, ~ на оца.

на́ликовати, -кује̄м несвр. (некоме, нечему, на некога, на нешто) *ликом, по изгледу или особинама подсећати на некога или на нешто, бити сличан некоме или нечему, личити, наличити.*

на́лико̄ст, -ости ж *в. сличност.*

нали́пати се, на̀ли̑па̄м се свр. пеј. *напити се или најести се халапљиво, прождрљиво пијући неко пиће или гутајући неку течну храну.*

на̀лити, на̏лије̄м (имп. на̀ли̑ј; трп. нали̏вен, -ѐна) свр. **1. а.** *насути неку течност или житку, течну материју; усути, уточити, наточити:* ~ воде. **б.** *напунити, испунити течношћу или нечим житким, течним, насути (обично неку посуду, неки суд):* ~ чашу, ~ котао. **в.** *попунити, напунити, запушити или прекрити нечим растопљеним (металом, воском, смолом и сл.):* ~ јаје. **г.** *посути течношћу, прелити (нпр. јело које се кува).* **2.** *лијући додати на нешто нови слој, нову количину нечега.* **3. а.** *напунити, испунити собом (о течности).* – Киша нали брда и долине. **б.** *продрети, ући у нешто (о течности, обично о води).* – Набујала вода па налила у лагуме. **4.** ((у) виме, сисе) *доспети у стање обилног прилива млека у виме (о крави пред тељење, кобили пред ждребљење и сл.).* ■ **~ се 1. а.** *испунити се, прожети се течношћу (нпр. крвљу, млеком и сл.).* – Лице му се налило крвљу. **б.** *наједрати, набрекнути, набујати од појачаног прилива течности, нпр. биљног сока, млека и др. (о плодовима, дојкама, вимену и др.).* **2.** *текући, лијући, цурећи и сл. доспети негде, ући у нешто, преплавити, напунити нешто (о течности, обично о води); доспети негде и испунити, прожети нешто (обично о крви).* – Крв му се налила у лице. **3.** експр. *узети пуно неког пића, много попити, напити се нечега; постати пијан, напити се, опити се.* • **као (млеком) наливен** *веома једар, набрекао, пун животне снаге и здравља.*

на̀лицкати, -а̄м свр. *дотерати, удесити, улепшати; украсити (обично упадљиво).* ■ **~ се** *повр.*

на́личити, -и̑м несвр. (некоме, нечему, на некога, на нешто) *ликом, изгледом или особинама подсећати (на некога, на нешто), личити, наликовати.*

нали̏чити, на̀ли̏чи̑м свр. **а.** *в. обојити.* **б.** *в. окречити.*

на́ли̏чје и **на́личје** с **1.** *задња, друга страна нечега (обично мање изложена погледу, мање уочљива, мање важна и сл.).* **а.** *лошије, неквалитетније израђена унутрашња страна тканине или одеће.* **б.** *доња, сунцу мање изложена страна листа.* **в.** *задња страна, позадина зграде, грађевине, неког предмета и сл.* **2.** фиг. *лоша, негативна страна нечега, мана, мањкавост, недостатак; непријатна, неугодна, тешка, мучна страна нечега:* ~ успеха; ~ рата. • **лице и** ~ *врлине и мане, добре, одн. позитивне и рђаве, одн. негативне стране (некога, нечега).* ~ **медаље** *друга, рђава, лоша страна, мана, недостатак и сл.*

нало̀вити, на̀лови̑м свр. *нахватати у лову, уловити (обично доста или пуно).* ■ ~ **се** *доста, много, пуно уловити (животиња); издовољити се, заситити се лова, ловећи.*

на́лог м **а.** адм. *писмена наредба, одн. писмено одобрење (органа власти, руководиоца предузећа, шефа службе и сл.):* ~ за исељење, ~ за исплату, писмени ~, путни ~. **б.** *оно што се некоме усмено наложи да учини, наредба, наређење, заповест; уопште оно што се некоме намеће као обавеза дужности или сл.:* мајчин ~; друштвени ~.

на́лога ж **1. а.** *гужва, тискање, стиска.* **б.** *долажење у великом броју, навала заинтересованих, купаца, муштерија, посетилаца и сл.* **2.** *маса, мноштво, гомила (света, људи).*

налогода́вац, -вца м адм. *лице које издаје налоге (благајни за исплату новца, књиговодству за књижење, пренос и сл.); орган неког предузећа, установе и др. у чије име се издају налози.*

нало̀жити[1]**,** на̀ложи̑м свр. **а.** *ставити, метнути, бацити нешто (нпр. дрво, угаљ и др.) на ватру да гори:* ~ бадњаке на ватру. **б.** (ватру) *учинити да ватра почне горети, упалити (ватру).* **в.** (пећ, шпорет, фуруну и сл.) *учинити да се у пећи, шпорету, фуруни и сл. разгори ватра, подложити.* **г.** *учинити топлим, загрејати неку просторију запаливши, потпаливши у њој, одн. у пећи, камину и сл. ватру.*

нало̀жити[2]**,** на̀ложи̑м свр. **а.** *издати, дати (усмено или писмено) налог, наређење, заповест, поставити захтев; изрећи заповест, заповедити, наредити.* – Министар просвете наложио је директорима свих школа да привремено обуставе наставу. Нека уђу оптужени! – наложи предсједник тамничару. **б.** *ставити у дужност, дати у задатак, затражити (да се обави одређени посао, уради нешто).* **в.** *одредити, поставити (у виду дужности, обавезе и сл.).*

на́ложни̑к м *мушкарац који одржава интимне односе са женском особом с којом није у брачној вези, сужложник;* уп. љубавник.

на́ложница ж *женска особа која одржава интимне односе с мушкарцем с којим није у брачној вези, сужложница;* уп. љубавница.

на́ложни̑штво с *веза, живљење с наложницом, одн. с наложником, сужложништво.*

нало̀кати се, на̀лоче̑м се свр. **а.** *заситити се лочући (о животињама, често у фиг., ескпр. и пеј. значењу, о људима).* **б.** пеј. *заситити се пијући, много попити (обично алкохолног пића); напити се, опити се.*

нало̀мити, на̀ломи̑м свр. **1. а.** *начинити мањи прелом, изазвати напрслину на нечему, заломити:* ~ кост, ~ рог. **б.** *заломити с краја, окрњити:* ~ стакло, ~ шибицу. **2.** *изломити извесну, обично већу или довољну количину нечега:* ~ сувих грана, ~ хлеба. ■ ~ **се а.** *преломити се, сломити се делимично, тако да се део не одвоји сасвим од целине (нпр. о грани на дрвету).* **б.** *заломити се с краја, окрњити се.*

на̀ломкати, -а̄м свр. *изломити нешто што је танко (обично грање) на мање, краће делове, изломкати.*

на́лоњ м и **на́лоња** ж грч. цркв. *у православној цркви, узан покретан сточић, сталак на расклапање са косом горњом површином, на који се ставља књига или икона.*

на̀лумповати се, -пује̄м се свр. *провести дуго времена лумпујући, заситити се, издовољити се лумповања.*

налу́њати се, на̀лӯња̄м се свр. *провести пуно времена у луњању, лутајући, налутати се.*

налу́пати, на̀лӯпа̄м свр. **1.** *разбити, разлупати (јаја), обично у већој количини, у већем броју.* **2.** нар. *истући, избити, изударати, измлатити.*

налупѐтати, -а̄м свр. *изговорити, написати пуно бесмислица, глупости, којештарија.*

налу́тати се, на̀лӯта̄м се свр. *провести много времена у лутању, лутајући.*

нањеп- *в. налеп-.*

нањо́скати се, на̀љо̄ска̄м се (нањо́љати се, на̀љо̄ља̄м се) свр. нар. и разг. *у експресивном изражавању: пуно се напити, јако се опити; претерано, много попити (алкохолног пића).*

нању́бити се, на̀љӯби̑м се свр. *издовољити се љубећи, заситити се љубљења, изљубити до миле воље.* – Не може да га се нањуби.

на̏љу̑т и **на́љут,** -а, -о *у мањој мери љут, помало љут, љуткаст:* ~ корен.

нању́тити, на̀љӯти̑м свр. *изазвати нечију љутњу, разљутити;* уп. расрдити. ■ ~ **се** *постати љут, разљутити се;* уп. расрдити се.

нама̀га̄рчити, нама̀га̄рчи̑м свр. *грубо преварити, обмануги (некога), подвалити (некоме); варајући учинити смешним, насамарити.*

намагнѐтисати, -ише̄м свр. *учинити магнетичним, пренети магнетна својства (на тело које та својства нема):* ~ гвожђе, ~ иглу, ~ шипку. ■ ~ **се** *постати магнетичан, примити магнетна својства (од магнетног тела) (обично о металу, металним предметима).*

на́маз м **1.** *слој начињен мазањем, премазивањем, намазни слој (нпр. боје).* **2.** *прехрамбени производ ређе конзистенције који се маже, наноси на пециво (маслац, кајмак, мајонез, пашта, мед и др.).*

на̀ма̄з, -а́за м тур. *муслиманска молитва.*

на̀мазати, на̀маже̄м свр. **а.** *прекрити слојем нечега масног, житког или течног, премазати:* ~ калуп машћу. **б.** *нанети слој хране ређе конзистенције (нпр. мед, маслац, кајмак и др.) на хлеб (комад хлеба и сл.).* **в.** *прекрити, премазати лице шминком; уопште премазати слојем козметичког или лековитог средства.* ■ ~ **се 1.** *дотерати лице шминком, нашминкати се; уопште премазати своју кожу слојем козметичког, лековитог или неког другог средства.* **2.** *замазати се, умазати се.* • **бити намазан свим мастима (свим бојама)** *бити лукав, прерреден, превејан.* **иде као намазано** *иде врло лако, с лакоћом, без тешкоћа.*

нама́кати, на̀ма̄че̄м *несвр. према намочити.*

нама̀кљати, -а̄м свр. нар. експр. *добро истући, изударати, измлатити, излемати.*

нама̀кнути (се) *в. нама̀ћи (се).*

нама́лати, на̀ма̄ла̄м свр. **1.** *украсити малајући; окречити.* **2.** *в. насликати (1).*

нама́љати се, на̀ма̄ља̄м се *несвр. према намолити се.*

на̏мама и **на́мама** ж **1.** *оно што мами, намамљује, привлачи, мамац.* **2.** *мамљење, намамљивање.*

нама́мити, на̀ма̄ми̑м (трп. на̀ма̄мљен) свр. **а.** *навести, навратити некога или нешто (обећањем, понудом, ласкањем, лукавством, преваром и сл.) да дође негде или да пристане на нешто, навући:* ~ у клопку. **б.** *привући, примамити (лепотом, укусом, занимљивошћу, садржином и др.).* **в.** *подстаћи, навести (некога на нешто).* ■ ~ **се 1.** *повести се за нечим, полакомити се на нешто (нпр. на накит, злато и сл.); бити привучен нечим (нпр. мирисом и сл.).* **2.** *в. навадити се.*

нама̀мљив, -а, -о *в. примамљив.*

намамљи́вати (се), нама̀мљује̄м (се) *несвр. према намамити (се).*

нама̀мљиво прил. *в. примамљиво.*

нама́стити, на̀ма̄сти̑м свр. *намазати, премазати машћу.*

нама́тати (се), на̀ма̄та̄м (се) *несвр. ӣрема намоӣаӣи (се);* уп. намотавати (се).

нама̀ћи (на̀маћи) и **нама̀кнути,** на̀макне̄м свр. **1. а.** *сӣавиӣи, меӣнуӣи нешӣо ӣрсӣенасӣо, шуӣље и сл. ӣако да обавије, обухваӣи део ӣела, неки ӣредмеӣ и др., навући, наӣаћи:* ~ омчу, ~ улар. **б.** *сӣавиӣи ӣоврх, ӣреко некоīа или нечеīа ӣако да ӣокрије, набациӣи:* ~ јорган на главу. **в.** *навући (завесу, засӣор и сл.) ради заклањања.* **г.** *навући (резу) да заӣвори, заклоӣи (враӣа).* **д.** *сӣусӣиӣи ниже (каӣу, шешир и сл.), наӣући.* **2.** *(обично с муком, уз лична одрицања, жрӣвовање)* **а.** *набавиӣи; ӣрибавиӣи, ӣрикуӣиӣи; куӣиӣи:* ~ у кућу све што треба. **б.** *сӣећи, задобиӣи (неку корисӣ и сл.); обезбедиӣи, осиīураӣи (храну, новац и др.).* **в.** (некоме) *маӣеријално и новчаним средсӣвима ӣомоћи.* **3.** *ӣружиӣи, даӣи; ӣодариӣи:* ~ прилику; ~ мужа. ■ ~ **се 1.** *обухваӣајући наӣаћи се, набиӣи се, навући се.* **2.** *навући се, нанеӣи се (о облацима).*

на̏ма̄х прил. **1.** *исӣоī ӣренуӣка, (ис)ӣоīа часа, без одлаīања, смесӣа, одмах.* – А за тобом ћу намах послати / Крајева других бојне синове. **2.** *у један мах, одједном, одједанӣуӣ; изненада, неочекивано:* ~ јурнути, ~ обневидети.

нама̀шкарити се, -и̅м се свр. *обући се, оденӯӣи се као машкара.*

нама̀штати, -а̄м свр. *сӣвориӣи, замислиӣи, ӣредсӣавиӣи у маштӣи, измашӣаӣи.* ■ ~ **се** *ӣровесӣи мноīо времена у машӣању, издовољиӣи се, засиӣиӣи се машӣања.*

намежу̀рати се, -а̄м се свр. *в. смежураӣи се.*

намѐзграти, -а̄м свр. *добиӣи, сӣвориӣи мезīру (о биљу, дрвећу);* уп. мезгра.

на̂мена (на̏мена) јек. **на̂мјена** (на̏мјена) ж *циљ за који је нешӣо наӣрављено, којем нешӣо ӣреба да служи и сл., разлоī ӣосӣојања нечеīа, сврха:* првобитна ~, служити за различите намене.

наме́нити, на̀ме̄ни̅м јек. **намијѐнити,** на̀мијени̅м (трп. на̀ме̄њен јек. на̀мијењен) свр. **1. а.** *назначиӣи намену, уӣоӣребу нечеīа, одредиӣи коме или чему, за шӣа нешӣо ӣреба да служи, одн. какву улоīу, функцију ӣреба да има:* ~ ђачкој младежи, дело намењено широким масама, ~ (зграду) за становање (издавање). **б.** *уӣуӣиӣи, рећи, изрећи одређујући на коīа се односи оно шӣо је речено.* – Сви разговори и све шале, све је њој било намењено. **2. а.** *назначиӣи, одредиӣи, осӣавиӣи да се некоме нешӣо да, ӣоклони, ӣреда и сл.* **б.** *одредиӣи некоме шӣо као судбину, срећу, несрећу и сл., досудиӣи.* – Како нам је горку судбину небо наменило. **3. а.** *одабраӣи, изабраӣи, унаӣред одредиӣи за нешӣо, за неку улоīу, будући позив и др.* – Најмлађу је кћер био наменио за доктора. **б.** *ӣосӣавиӣи, даӣи (као дужносӣ, обавезу, задаӣак).* – Нису остварили улогу која им је била намењена. **4.** *одредиӣи нешӣо за душу, за ӣокој душе умрлоī (умрлих), за сӣомен мрӣвом (мрӣвима).*

на̂менски̅ (на̏менски̅) јек. **на̂мјенски̅** (на̏мјенски̅), -а̄, -о̄ *који има одређену намену, сврху, који се може уӣоӣребиӣи само у одређене, назначене сврхе:* ~ кредит, наменска средства.

намењи́вати јек. **намјењи́вати,** -е̏њује̄м *несвр. ӣрема намениӣи.*

на̂мера и **на́мера** јек. **на̂мјера** и **на́мјера** ж **1.** *оно шӣо је замишљено, ӣланирано да се осӣвари у будућносӣи (и ка чему је најчешће усмерена одређена акӣивносӣ), замисао, циљ, ӣлан, накана; ӣежња, жеља да се нешӣо ӣосӣиīне, учини, хӣење:* имати добре намере, немати никакве рђаве намере. **2.** правн. *унаӣред смишљена одлука о извршењу некоī ӣроӣивӣравноī, кривичноī дела, умишљај, ӣредумишљај.*

намера́вати јек. **намјера́вати,** -ѐра̄ва̄м несвр. **а.** *имаӣи намеру, замисао, циљ, ӣлан да се нешӣо уради, ӣосӣиīне, каниӣи;* уп. желети и хтети. – Шта намеравате? **б.** (у облику трп.: нам(ј)ѐра̄ва̄н) *ӣреӣходно, унаӣред одређиваӣи, ӣланираӣи, ӣредвиђаӣи:* намеравана женидба, намеравани напад, намеравани одлазак, намеравани пут.

на́меран јек. **на́мјеран,** -рна, -о **1. а.** *који је свесно учињен, извршен, сӣворен и сл. с одређеном намером, хоӣимичан:* ~ грешка, ~ паљевина. **б.** *који има намеру, који нешӣо намерава, који се решио да нешӣо уради, изведе, решен, сӣреман.* – Намеран сам о томе на другом месту говорити. **2.** лингв. *којим се указује намера или циљ, финални:* намерна реченица.

намера́чити (се), -ѐра̄чи̅м (се) свр. нар. *добиӣи мерак, жељу, вољу за нешӣо, јако ӣожелеӣи, зажелеӣи (нешӣо).*

на̀мерити[1] јек. **на̀мјерити,** -и̅м свр. **1.** *одлучиӣи, решиӣи да се осӣвари нека намера, замисао, циљ, ӣлан и сл., намислиӣи, наумиӣи.* – У први час намерих одмах отказати стан. **2.** *уӣуӣиӣи се неīде, ӣоћи, кренуӣи.* – Куд си намерио? **3.** *нанишаниӣи, нациљаӣи.* – Куд намери, ту погоди! ■ ~ **се 1.** (на некога, на нешто) *изненада, случајно наићи, набасаӣи.* **2.** *доћи у додир, у везу и сл. с неким или с нечим (обично сӣицајем околносӣи); наћи се у одређеној сиӣуацији, у некој ӣрилици и сл.* – Имала је срећу што се намерила на таквог човека.

на̀мерити[2] јек. **на̀мјерити,** -и̅м свр. *измериӣи одређену, обично већу количину нечеīа.* ■ ~ **се** *издовољиӣи се, засиӣиӣи се мерећи (нӣр. ӣовршину куӣљеноī имања); намучиӣи се, наӣаӣиӣи се мерећи.*

на̀меркати, -а̄м (јек. и на̀мјеркати) свр. *меркајући осмоӣриӣи, сӣазиӣи, уīледаӣи; одмериӣи, ӣроцениӣи.*

на́мерни̅к јек. **на́мјерни̅к** м **а.** *ӣуӣник који случајно, у ӣролазу сврати код некоīа.* **б.** фиг. *онај који се случајно задеси, нађе у некој сиӣуацији, у неким околносӣима.*

на́мерница јек. **на́мјерница** ж *женска особа намерник.*

на́мерно јек. **на́мјерно** прил. *с одређеном намером, свесно, хоӣимично (нӣр. нешӣо урадиӣи, учиниӣи).*

на́мерно̄ст јек. **на́мјерно̄ст,** -ости ж *намерна, свесна, вољна усмереносӣ неке радње, некоī ӣосӣуӣка.*

наме́сити, на̀ме̄си̅м јек. **намијѐсити,** на̀мијеси̅м свр. *умесиӣи, замесиӣи одређену, обично већу или довољну количину (хлеба, колача и др.).* ■ ~ **се** *ӣровесӣи дуīо времена у мешењу, насиӣиӣи се, умориӣи се месећи.*

на́месни̅к јек. **на́мјесни̅к** м **а.** *онај који влада, уӣравља или врши неку друīу дужносӣ умесӣо некоīа друīоī, у нечије име, онај који замењује, засӣуӣа некоīа, заменик, засӣуӣник.* **б.** *онај који умесӣо владара уӣравља у некој обласӣи, ӣокрајини или колонији, владарев засӣуӣник, ӣоīлавар државне уӣраве у некој ӣокрајини или колонији.*

на́месниковати јек. **на́мјесниковати,** -кује̄м несвр. *обављаӣи дужносӣ намесника, биӣи намесник.*

на́месни̅ковица јек. **на́мјесни̅ковица** ж **а.** *намесникова жена.* **б.** *в. намесница.*

на́месница јек. **на́мјесница** ж *женска особа, жена намесник.*

на́меснички̅ јек. **на́мјеснички̅,** -а̄, -о̄ *који се односи на намесника, на намеснике:* ~ веће, ~ власт, ~ прокламација, ~ служба.

на́месни̅штво јек. **на́мјесни̅штво** с **1.** *ӣоложај и звање намесника.* **2.** *владавина намесника, намеснички режим уӣраве; намесничко уӣравно ӣело, намесници.* **3.** *намеснички орīан уӣраве, намесничка канцеларија, намеснички уред; зīрада или ӣросӣорија у којој је смешӣена ӣаква канцеларија, ӣакав уред.*

наме́сти (на̀ме̄сти), -е́те̄м свр. *наӣравиӣи, начиниӣи мећу, замесӣи (за свиње, свињама).*

намѐсти (на̀мести), -ѐте̄м свр. **1.** *наӣадаӣи, навејаӣи сӣварајући сметове (о снегу); вејући наīомилаӣи, нанеӣи.* **2.** *меӣући зīрнуӣи (нӣр. īомилу лишћа).*

на̀местити јек. **на̀мјестити,** -и̅м (трп. на̀м(ј)ештен) свр. **1. а.** *сӣавиӣи на одīоварајуће месӣо, ӣосӣавиӣи; ӣосӣавиӣи у одīоварајући ӣоложај, наћи нечему одīоварајући, удобан ӣоложај:* ~ на постоље; ~ водоравно, ~ хоризонтално. **б.** *смесӣиӣи (некоīа); омоīућиӣи, ӣомоћи некоме да заузме неки ӣоложај (да лежи, седи и др.).* **в.** *сӣавиӣи да боље, чвршће сӣоји; удесиӣи да леӣше сӣоји, да боље изīледа:* ~ наочаре; ~ косу, ~ раздељак. **г.** *довесӣи неки део ӣела у одређен ӣоложај, ӣодесиӣи:* ~ уста за изговор неког самогласника. **д.** *враӣиӣи у нормалан, ӣриродан ӣоложај (ишчашени део ӣела, ишчашену или ӣреломљену косӣ и сл.).* **2. а.** *довесӣи у ред, сӣремиӣи, уредиӣи за одређену уӣоӣребу, за одређену ӣрилику:* ~ кревет за спавање, ~ сто за троје. **б.** *оӣремиӣи, снабдеӣи (кућу, собу и сл.) ӣоӣребним, одīоварајућим намешӣајем, оӣремиӣи за сӣановање или неку

другу сврху. **3.** *вешто смислити, срочити за одређену прилику; измислити, исконструисати; уопште удесити, дотерати по своме.* **4. а.** *учинити, омогућити да се нешто деси, оствари, удеси̇ти.* – Она је наместила да се Мића и Ђурђија заволе. **б.** (обично у облику трп. на̀м(ј)ештен, -а, -о) *на недопуштен, нелегалан начин организовати, припремити, извести, удесити нешто тако да се дође до жељеног исхода; лажирати:* намештено суђење; намештена утакмица. **5.** фиг. **а.** (некоме) *нанети (некоме) непријатности, неугодности, довести (некога) у тежак, неугодан, непријатан положај, преварити (некога), подвалити (некоме).* **б.** *кришом поставити, подметнути (клопку, замку, заседу и сл.).* **6.** *в. запослити;* уп. намештен (2). ■ **~ се 1.** *заузети место (обично при седењу), сместити се; удобно се сместити.* **2.** *в. запослити се;* уп. намештен (2).

наместо јек. **намјесто** предл. **1.** (с ген.) *казује да је оно што је исказано генитивом замењено нечим, одн. неким другим, (у)место.* – Наместо више пореза заводи се један општи. Ти си ми, кћери, наместо сина. **2.** (у прил. служби, обично у вези с везницима „да", „што") *испред реченица означава да није остварено оно што је тим реченицама исказано, већ да је замењено неком другом радњом, ситуацијом, мером и сл., уместо.* – Наместо што ленчари, боље је да ради.

на́мет м **1.** *нанос, наслага навејаног снега, смет.* **2. а.** *порез, дажбина, обично у новцу, која се мора давати власти уз основни порез;* уп. прирез. **б.** *оно што се некоме намеће, натура (против његове воље), терет; обавеза.* • **ударити (метнути** и сл.**) ~ на вилајет** *в. под вилајет.*

намѐтати[1] и **на̀метати (се),** на̀мећем (се) *несвр. према наметнути (се).*

намѐтати[2] и **на̀метати,** на̀мећем свр. *метнути, ставити већу количину нечега, натрпати:* ~ сламе.

намѐтљив, -а, -о **1. а.** *који се намеће некоме, који нежељен ступа у друштво, одн. у одређене односе с неким; својствен таквој особи:* ~ човек; ~ држање. **б.** *који се врши, остварује и сл. с намером да буде наметнут другима, прихваћен од других:* ~ блебетање, ~ искреност, ~ молба. **в.** *који пада у очи, који се истиче, уочљив, упадљив; нападан:* ~ величина, ~ начин; наметљиве боје, ~ мирис. **2.** *који се намеће сам собом, који заокупља нечију пажњу, интересовање и сл. (о мислима, питањима и сл.).*

намѐтљивац, -ӣвца м *наметљив човек; насртљивац.*

намѐтљивица ж *наметљива женска особа; насртљивица.*

намѐтљиво прил. *на наметљив начин* **а.** *упорно наваљујући на некога, досађујући некоме (захтевима, питањима и сл.).* **б.** *на сувише упадљив, уочљив начин, упадљиво; нападно:* ~ се искезити; ~ ходати. **в.** *упорно заокупљајући нечију пажњу, ум (нпр. о некој мелодији).*

намѐтљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је наметљив, онога што је наметљиво.*

на́метнӣк (на̀метнӣк) м **1.** *онај који се некоме наметнуо, одн. који је некоме наметнут за господара; насилник.* **2.** *в. паразит.*

на́метница (на̀метница) ж **1. а.** *женска особа која се силом наметнула (или се намеће) мушкарцу (да се њоме ожени).* **б.** *в. наметљивица.* **2.** (понекад у атриб. служби уз им. ж. рода) *в. паразит.*

намѐтнути и **на̀метнути,** на̀метнем свр. **1.** *ударити намете, дажбине, оптеретити наметима, порезима; уопште оптеретити некога чиме, навалити на некога тешке обавезе, дужности.* **2.** (некоме) **а.** *употребивши моћ, утицај, снагу и сл. натерати, приморати некога на невољно прихватање (некога, одн. нечега непожељног), натурити:* ~ господара, ~ власт. **б.** *својим успехом, ауторитетом, значајем, популарношћу и сл. учинити да неко нешто прихвати као своје, да усвоји и примењује као своје и сл.:* ~ свој начин игре, ~ свој стил у одевању. ■ **~ се 1. а.** (некоме) *нежељено ступити у нечије друштво или у одређене односе с неким, натурити се.* **б.** (нечијој пажњи, погледу, очима, ушима и сл.) *скренути на себе нечију пажњу, заокупити нечију пажњу својом особеношћу, оригиналношћу или необичношћу.* **в.** *својим успехом, ауторитетом, значајем, популарношћу и сл. изазвати општу пажњу и бити прихваћен (у некој средини, у одређеним друштвеним и уметничким круговима и сл.).* **2. а.** *јавити се у свести, у мислима спонтано, само од себе, логичкиproистичући из дате ситуације и заокупљајући пажњу, интересовање.* – Наметну му се чудна мисао. **б.** *јавити се као нужност.* – Наметнула се потреба за изградњом и обновом земље.

намеху́рити се јек. **намјеху́рити се,** -ѐхӯрӣм се свр. *добити облик мехура, надути се као мехур, наклобучити се.*

наме́цати, на̀мēцāм и **наме́чити,** на̀мēчӣм свр. **а.** *притискивањем, гњечењем омекшати, изгњечити (јабуку, крушку и сл.).* **б.** *ударцем, ударом или на сл. начин нагњечити (кост, леђа, руку и сл.).* **в.** фиг. *испребијати, изударати, премлатити, претући (некога).*

наме́шати, на̀мēшāм јек. **намије̏шати,** на̀мијешāм свр. *мешајући саставити, спојити неку, обично већу количину нечега различитог (по врсти, типу и др.), обично нечега течног или сипког помешати, измешати:* ~ меда и шећера, ~ кукуруза и пшенице.

на̏мештāј јек. **на̏мјештāј** м *крупнији покретни предмети којима се опремају просторије у којима се живи, борави или ради;* уп. покућство.

намѐштāљка јек. **намјѐштāљка** ж (дат. -љци; ген. мн. -кӣ) разг. *наместена, измишљена или подметнута ствар, подвала, смицалица, угурма.*

наме́штати, на̀мēштāм јек. **намје́штати,** на̀мјēштāм *несвр. према наместити.* ■ **~ се** *несвр. према наместити се (1).*

на̀мештен јек. **на̀мјештен,** -а, -о **1.** *усиљен, извештачен, неприродан:* ~ осмех. **2.** *који има намештење, посао, запослен.*

намештѐнӣк јек. **намјештѐнӣк,** -ӣка м *службеник, чиновник.*

намештѐница јек. **намјештѐница** ж *службеница, чиновница.*

намештѐнӣчкӣ јек. **намјештѐнӣчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на намештенике, службенички, чиновнички.*

на̀мештено јек. **на̀мјештено** прил. *усиљено, неприродно, извештачено.*

на̀мештенōст јек. **на̀мјештенōст,** -ости ж *особина онога што је намештено, неприродно, извештачено, неприродност, извештаченост, усиљеност.*

намеште́ње јек. **намјеште́ње** с *запослење, посао, служба.*

намиги́вати, -мѝгујēм несвр. **1.** *несвр. према намигнути.* **2.** фиг. *наизменично се палити и гасити, трептати, светлуцати, жмиркати (о сијалици, светионику и сл.).*

на̀мигнути, -нēм свр. **1.** *учинити брзи покрет очним капком (ређе очним капцима) скупивши га и дајући тако некоме неки знак, миг.* **2.** (некоме, на некога) фиг. *дати тајно некоме знак упозоравајући га на нешто, споразумети се тајно с неким, ступити у дослух с неким.*

намѝгуша ж пеј. *кокета, каћиперка; жена, девојка слободног понашања, лаког морала.*

нами́лети јек. **нами́љети,** -ѝлӣм свр. **а.** *милећи доћи до некога, на нешто, домилети на некога, на нешто (о гусеницама, мравима и сл.).* **б.** *домилети у већем броју (на нешто).*

на̀миловати се, -лујēм се свр. **1.** (некога) *издовољити се миловањем, науживати се, наситити се миловања.* **2.** уз. повр. *наситити се узајамног миловања, издовољити се милујући једно друго.*

нами́нути (се), на̀мӣнēм (се) свр. *в. навратити.*

намире́ње с **1.** *задовољење, подмиривање, подмирење потреба за нечим.* **2.** *подмирење заосталих новчаних обавеза; поравнање, изравнање (рачуна).*

намири́вати (се), -мѝрујēм (се) *несвр. према намирити (се).*

намириса́вати (се), -рѝсāвāм (се) *несвр. према намирисати (се).*

намирѝсати, -мѝришēм свр. **1. а.** *посути, попрскати или намазати, натрљати неком мирисавом материјом (мирисом, парфемом, помадом и сл.);* уп. напарфемисати: ~ врат. **б.** *в. ароматизовати.* **2. а.** *осетити чулом мириса, омирисати; наљу-*

шити: ~ дувански дим; ~ крв, ~ лисицу. **б.** фиг. *доћи на основу извесних знакова до сазнања о некоме, одн. нечему, осетити, открити; на основу неких знакова наслутити, предосетити скоро настајање нечега:* ~ опасност. ■ ~ **се 1.** *попрскати се мирисом, парфемом или се намазати мирисавом кремом, помадом;* уп. напарфимисати се. **2.** *издовољити се мирисања, науживати се миришући.*

нами́рити, на̀ми̑ри̑м свр. **1.** *задовољити потребе, жеље и сл. за нечим, подмирити; снабдети, опскрбити.* **2. а.** (стоку, краве и сл.) *обавити све потребне послове око стоке, нахранити, напојити (стоку).* **б.** (дете, децу) *нахранити и припремити (дете, децу) за спавање, побринути се око детета (деце).* **3. а.** *исплатити, регулисати новчане обавезе, дуговања, рачуне и сл., измирити, подмирити.* **б.** *дати некоме накнаду, обештећење за нешто, надокнадити (обично новцем):* ~ губитке. **в.** (некога) *исплатити некоме заостала дуговања, исплатити повериоца; обештетити (некога).* **4.** нар. **а.** *измирити, помирити (завађене, посвађане); придобити завађене да прихвате предложено (обично компромисно) решење, да се нагоде.* **б.** *уопште ускладити, уредити, средити неприлике изазване поремећеним међуљудским односима.* **5.** *постићи одређену меру, количину или број у нечему, заокружити до одређене мере, количине, навршити, напунити; напунити, навршити одређени број година:* ~ сто динара; ~ педесет година. ■ ~ **се 1.** (чиме) *задовољити, подмирити потребе за нечим; снабдети се, опскрбити се, подмирити се.* **2.** уз. повр. *нагодити се, поравнати се, споразумети се; изравнати међусобне рачуне, обрачунати се.* **3.** *навршити се, напунити се (о неком временском периоду).*

на́мирница (на́ми̑рница) ж (обично у мн.) *производ, артикл који се користи у људској исхрани, прехрамбени производ:* животне (живежне) намирнице.

на̏ми̑сао, -сли ж *в. наум;* уп. замисао.

на̀мислити, -и̑м свр. *в. наумити;* уп. замислити.

на̀мицати (се), -иче̄м (се) *несвр. према намакнути (се), намаћи (се).*

нами́шљати, на̀ми̑шља̄м несвр. **1.** *несвр. према намислити.* **2.** *измишљати.*

намладо̀вати се, -ла̀дује̄м се свр. *науживати се младости, провести, проживети лепу младост.*

намла́тити, на̀мла̄ти̑м свр. **1. а.** *млатећи истући, изударати, измлатити (некога).* **б.** *потући, победити (у борби).* **2. а.** *млатећи, ударајући млатилом, мотком и сл. прикупити неку, обично већу или довољну количину зрневља (из класја, махуна и сл.) или воћа.* **б.** фиг. *обично на лак начин и за кратко време много стећи, зарадити (новца, пара).* **3.** фиг. *наприча̄ти много бесмислица, којештарија, глупости, налупетати.* ■ ~ **се** (некога) *издовољити се млатећи, тукући, ударајући некога, наударати се.*

на̀млети јек. **на̀мљети,** на̀мељӗм свр. *самлети неку, обично већу или довољну количину (брашна, кафе и сл.).*

намножа́вати (се), -о̀жа̄ва̄м (се) *несвр. према намножити се.*

на̀множено̄ст, -ости ж *стање онога што се намножило, оних који су се намножили.*

намно̀жити, на̀множи̑м свр. **1. а.** *размножити у великом броју (нпр. вештачки припремљене бациле).* **б.** *повећати број нечега, бројно, количински увећати.* – Искоренио си племена, а њих намножио. ■ ~ **се 1. а.** *постати бројнији, бројно се увећати, умножити се:* намножиле се крађе. **б.** *размножити се, наплодити се (у већем броју):* намножиле се грабљивице. **2.** *постати већи, увећати се бројем чланова, становника, добити већи број чланова, становника (о некој заједници, насељу и сл.).*

намо̀крити, на̀мокри̑м свр. *в. наквасити:* ~ крпу. ■ ~ **се** *в. помокрити се.*

намо̀лити[1], на̀моли̑м свр. **а.** *молбама, молећи наговорити, приволети некога да нешто учини, умолити.* **б.** *молитвом постићи, умолити (Бога).* ■ ~ **се а.** (Бога, Богу или без допуне) *провести много времена у молитви.* **б.** *провести много времена у мољењу, мољакајући.*

намо̀лити[2], на̀моли̑м свр. *делимично показати, п(р)омолити (обично главу).* ■ ~ **се** *показати се, појавити се делимично, п(р)омолити се (нпр. на прозор, на врата и сл.).*

намора́вати, -о̀ра̄ва̄м *несвр. према наморати.*

намо́рати, на̀мо̄ра̄м свр. *натерати некога да нешто учини, присилити, приморати на нешто.*

намота́вати (се), -о̀та̄ва̄м (се) *несвр. према намотати (се).*

на̏мота̄ј м *један круг намотаног материјала (жице, канапа, тканине и др.).*

намо̀тати, -а̄м свр. **а.** *обавити, обмотати танак, савитљив материјал (конац, жицу, тканину и сл.) око нечега чврстог (калема, котура и сл.).* **б.** *направити намотаје око нечега:* ~ калем, ~ мотор.

намота̀чица ж *текстилна радница која намотава пређу, конац (у предионици, ткачници и сл.).*

намо̀чити, на̀мочи̑м свр. **а.** *ставити, потопити (нешто) у течност ради квашења или омекшавања; натопити (водом, течношћу).* **б.** *прскајући или поливајући течношћу учинити влажним, поквасити, навлажити.* ■ ~ **се** *постати влажан (и тиме омекшати), наквасити се, овлажити се.*

на̀мра̄чено прил. *смркнуто, мрко:* ~ гледати, ~ рећи.

намра́чити, на̀мра̄чи̑м свр. *направити смркнутим, намрштити, намргодити (лице, чело, обично због забринутости, незадовољства и сл.), натмурити.* ■ ~ **се 1. а.** *постати смркнут, тмуран, намргодити се, намрштити се, смркнути се, натмурити се (о човеку).* **б.** *добити мрк, смркнут, намргођен изглед (о лицу, челу, обрвама).* **2. а.** безл. *постати мрачно, тмурно, натмурити се, смркнути се.* **б.** *постати мрачан, таман, тмуран, натмурити се.* – Небо се намрачило.

на̀мрвити, -и̑м свр. *иситнити, издробити у мрве, измрвити (у некој, обично већој или довољној количини).* – Намрви пилићима хљеба!

намр̀годити (на̀мргодити), -и̑м свр. *учинити, направити (лице, чело, обрве и сл.) мргодним, намрштити;* уп. натуштити. ■ ~ **се** *набирајући лице, чело, обрве испољити, показати незадовољство, нерасположење, љутњу и сл., постати мргодан, намрштити се;* уп. натмурити се и натуштити се.

намр̀гођен (на̀мргођен), -а, -о *који одаје, показује, изражава зловољу, мрзовољу, нерасположење, незадовољство и сл.:* ~ изглед, ~ поглед.

намр̀гођено (на̀мргођено) прил. *намрштено, натмурено, смркнуто:* ~ одговорити, ~ погледати, ~ упитати.

намр̀гођено̄ст (на̀мргођено̄ст), -ости ж *особина, стање, расположење и изглед онога који је намргођен, намрштеност, натмуреност.*

на̀мрешкати, -а̄м свр. **а.** *прекрити малим, ситним таласима, благо заталасати, усталасати (површину воде) (о слабом, лаганом ветру).* **б.** *прекрити се ситним борама, наборима, наборати (чело и сл.).* ■ ~ **се а.** *прекрити се ситним таласима, благо се заталасати, усталасати се (о воденој површини).* **б.** *прекрити се ситним мрешкама, вијугама (о кајмаку).* **в.** *прекрити се ситним борама, наборати се, смрешкати се (о челу, лицу и сл.); скупити се, збрчкати се (о борама).*

на̀мрзнути[1], -не̄м свр. (некога, нешто) *осетити мржњу према некоме, нечему, омрзнути, замрзети.*

на̀мрзнути[2], -не̄м свр. *мало се смрзнути, промрзнути (обично о воћу).*

на̀мрска̄но̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је намрскан, онога што је намрскано.*

на̀мрскати, -а̄м свр. **1.** (чело, лице и сл.) *наборати; намрштити.* **2.** (водену површину) *намрешкати (обично о поветарцу).* **3.** *наборати, набрати при шивењу (одећу, тканину).* **4.** *начинити, формирати мања удубљења и узвишења, испресецати у виду бразда, избраздати (о земљишту, планини и сл.).* ■ ~ **се** *прекрити се мрскама, борама, наборати се (о челу, кожи лица, врата и сл.).*

на̏мр̄тво прил. **1.** *проузрокујући нечију смрт, наносећи некоме смртоносне ране, повреде:* ~ пребити, ~ убити. **2.** фиг. *до бесвести, до изнемоглости, немилосрдно, жестоко:* ~ истући, ~ испребијати, ~ претући.

на̏мрштен, -а, -о **1.** *трп. од намрштити (се).* **2.** *који одаје, показује зловољу, нерасположење, љутњу и сл.:* ~ израз, ~ поглед.

намрште́нко м *онај који је стално намрштен, мргодан, мргуд.*

на̏мрштено прил. *с намрштеним лицем, одн. челом, мрко, смркнуто, намргођено, мргодно.*

на̏мрштено̄ст, -ости ж *особина и стање онога који је намрштен, онога што је намрштено, намргођеност.*

на̏мрштити, -ӣм свр. **1.** *набрати (у незадовољству, љутњи, бризи, патњи и сл.) стварајући боре, наборати (чело, обрве, лице).* **2.** *учинити намрштеним, прекрити борама, изборати (кожу, лице и сл.) (о патњи, старости и сл.).* ■ ~ **се** *набрати (у незадовољству, љутњи, бризи, патњи и сл.) обрве, чело и сл., постати смркнут, натмурен, мргодан, намргодити се.*

на́мћор и **на̀мћор** м пеј. *онај који је на своју руку, задрт, својеглав, тврдоглав човек; човек неугодне, непријатне нарави, набусит, мрзовољан човек.*

на́мћораст и **на̀мћораст,** -а, -о *који је на своју руку, задрт, својеглав, тврдоглав; који је неугодне, непријатне нарави, набусит, мрзовољан.*

наму́сити се, на̀мӯсӣм се свр. *постати невесео, снужден, сневеселити се, снуждити се, покуњити се, сневеселити се, омусити се.*

на̀мусти, наму́зе̄м (трп. на̀музен, -а) свр. **а.** *музењем извући (млеко) из вимена, измусти, помусти; помусти неку, обично већу или довољну количину (млека).* **б.** *музењем, мужом напунити неки суд.*

на̀мучен, -а, -о *који показује знаке, трагове мучења, патње, напаћен, измучен (о лицу, телу и сл.).*

на̀мучено̄ст, -ости ж *особина онога који је намучен, онога што је намучено.*

на̀мучити, -ӣм свр. *изложити, подврћи мукама, тешкоћама, невољама, измучити;* уп. накињити. ■ ~ **се** *претрпети, поднети муке, невоље, тешкоће, напатити се, измучити се.*

на́на[1] ж *хип. назив за мајку, баку, свекрву или уопште старију жену.*

на́на[2] ж тур. бот. **а.** *вишегодишња баштенска биљка* Mentha piperita (crispa) *из ф.* Labiatae, *из које се добија ароматично уље или се користи као лековита биљка, метвица.* **б.** *назив за поједине друге врсте рода метвице;* уп. метвица (1). • *називи за поједине врсте метвице:* **барска ~, дивља ~, љута ~, питома ~, ситна ~** и др.

на̀нети јек. **на̀нијети,** -не̄се̄м (на̀несе̄м) (аор. на̀несох и на̀не̄х јек. на̀нијех; р. пр. на̏нео, -е̄ла јек. на̏нио, -ијела; трп. нанѐсен, -ѐна и на̏не̄т јек. на̏нијет, -а; пр. пр. на̀не̄вши јек. на̀нијевши) свр. **1.** *носећи више пута, у више махова допремити, донети с једног места на друго:* ~ дрва. **2.** *крећући се, наилазећи донети негде, некамо, принети, набацити (обично о ветру):* нанео ветар лишће. **3. а.** *плавећи оставити за собом (нанос, наслаге), наплавити, наталожити:* нанесена / нанета земља. **б.** *превући, прекрити неким (обично тањим) слојем; ставити преко нечега, пренети на нешто:* ~ боју. **4.** (некоме) *задати, учинити, причинити (губитак, бол, увреду и сл.); изазвати, проузроковати (штету и сл.).* **5.** *снети, положити (јаја) (о живини, пчелама и др.).* • **ветар га нанео** *в. ветар га донео (под ветар).* **враг (ђаво, белај) га нанео (нанесе)** *каже се кад се неко појави у незгодном, неповољном тренутку или кад неко учини нешто супротно здравом разуму, властитим интересима, обећању и сл.* **куд год га ноге нанесу** *било где, било куда, свуде, свуда.* **нанео га пут** *каже се кад неко путујући случајно доспе негде.* ~ **(некоме) пораз** *победити, поразити некога (у борби, мечу, утакмици и др.).*

на̀ниже̄ (на̀ниже) и **на̏ниже̄** (на̏ниже) прил. **1. а.** *ка нижем положају од почетног; у правцу спуштања, надоле; према доле:* спуштати се ~; од извора реке ~; нагнут ~. **б.** *на доњем, нижем делу, положају.* – Између шума и ливада су рушевине неке куле, а даље, наниже, лежи Беласица. **2.** фиг. *како не ваља, у нежељеном смеру, наопако, нагоре.* – Све је пошло наниже.

на́низ м *в. ниска (1).*

нанѝзам, -зма м мед. и биол. *аномалија у развитку живих бића која се манифестује патуљастим, закржљалим растом,* nanismus.

нанѝзати, на̀нӣже̄м свр. **1. а.** *метнути, поставити у низ (правећи ниску); направити, начинити (ниску) стављајући нешто у низ:* ~ бисере; ~ ђердан. **б.** *поставити, поређати нешто једно до другога у виду низа.* **2.** фиг. **а.** *навести, набројати, побројати, поменути више података, чињеница и сл.; додати при набрајању, навођењу.* **б.** *погодити, убити, устрелити више лица или животиња; устрелити уопште.* ■ ~ **се а.** *стати један за другим, један поред другог у низу, поређати се.* **б.** *пружити се, прострти се у виду низа.* – Лево од нас стајале су поред друма нанизане кућице.

на̀нитити, -ӣм свр. (нити) *начинити нити везујући конце, петље за покретне шипке на ткачком разбоју.*

нанѝшанити, -ӣм свр. **а.** (обично на некога, на нешто) *узети на нишан при гађању, усмерити, управити оружје према некоме, нечему.* **б.** (оком) *узети на нишан, усмерити, управити поглед у одређеном правцу.* – Куд ја оком нанишаним...

на̀новача (на́новача) ж *ракија у коју се при печењу ставља нана.*

на̏ново прил. **1.** *још једном, по други пут, опет, поново.* – Пријђох наново мајци. **2.** *испочетка, изнова:* ~ почети, ~ стварати.

на́нос м **1. а.** *муљ, земља и друго што вода нанесе при изливању, плављењу, наплавина.* **б.** *гомила, наслага ветром нанетог снега, песка и сл.* **в.** фиг. *оно што је плод стране, туђег утицаја.* **г.** *слој (обично тањи) нанет на неку површину;* уп. намаз: ~ глине на своду. **2.** *наношење, нагомилавање, таложење неког материјала (обично земље, муља и сл.);* уп. акумулирање.

нано̀сити, на̀носӣм [гл. им. на̀ноше̄ње с] *несвр. према нанети.*

нано̀сити се, на̀носӣм се свр. (нечега) *провести дуго времена у ношењу нечега; издовољити се носећи нешто.* • ~ **се главе** *дуго живети, наживети се; поживети, остати у животу, остати жив.*

на́носнӣ, -ā, -ō **1.** *створен речним наносом, плављењем, алувијалан:* ~ земља, ~ земљиште, ~ муљ. **2.** фиг. *унет из другог места или средине, са стране, или из друге структуре, система и сл., који изворно не припада нечему (обично о језичким особинама).*

на̏но̄ћ прил. *у току ноћи, ноћу:* у суботу наноћ.

на̀нукати, -ā̄м свр. *навести, подстаћи, подстрекнути на нешто, понукати.*

на̀нула ж тур. (обично у мн.) *врста отворене обуће коју чине само дрвени (или сл.) ђон и кожни, платнени или сл. каиш, одн. два каиша.*

на́њух м *в. њух (2).*

на̀њушити, -ӣм и **нању́шити,** на̀њӯшӣм свр. **1. а.** *њушећи пронаћи, открити; опазити чулом мириса, намирисати (обично о псима и сл. животињама):* ~ лисицу. **б.** *њушком дохватити, оњушити (нпр. воду).* **2.** фиг. **а.** *доћи до непознатих података, сазнања о нечему, наслутити, приметити, открити (нешто):* ~ превару. **б.** *пронаћи, открити, уочити:* ~ непријатеља.

на̀њушкати, -ам свр. *в. нањушити.*

наоба́рати, -о̀ба̄ра̄м свр. *оборити у већој или довољној мери, доста оборити, порушити, изобарати.* ■ ~ **се** *издовољити се обарајући, рушећи.*

на̏облака ж **1. а.** *укупна количина облака на неком подручју, степен наоблачења, облачност.* **б.** *слој облака који се навуче преко неба.* **2.** *облачно време, облачина.*

наоблача́вати се, -ла̀ча̄ва̄м се *несвр. према наоблачити се;* уп. наоблачивати се.

нао̀бла̄чено̄ст, -ости ж *особина и стање онога што је наоблачено, онога који је нао̀блачен; степен облачности, наоблака.*

наоблаче́ње с *појава облака, развој облачности, наоблака.*

наоблачи́вати се, -ла̀чујēм се *несвр. према наоблачити се;* уп. наоблачавати се.

наобла́чити се, -о̀бла̄чӣм се свр. **1.** (са субјектом „небо“ или безл.) *превући се, прекрити се облацима, постати облачан.* **2.** фиг. *постати тмуран, натмурен, без веселости, ведрине; намрштити се, намргодити се, намрачити се.*

нао̀бра̄жен, -а, -о *образован;* уп. наобразован.

нао̀бра̄женōст, -ости ж *образованост.*

на̏образба (нао̀бразба) ж **1.** *укупно знање које неко стекне школовањем, учењем (одн. које се пружи, да̂ некоме), степен образованости, образовање.* **2.** *преношење знања, умења на некога, образовање.*

наобра́зити (се), -о̀бра̄зӣм (се) свр. *образовати (се).*

нао̀бразова̄н, -а, -о *образован;* уп. наображен.

наобразова́ње с *образовање.*

наобру̀чати, -а̄м свр. (нешто) *ударити, ставити, набити обруче на буре, кацу и сл.*

нао̀ва̄мо и **нао̀вамо** прил. **1.** *на ову страну, према овој страни, у овом правцу:* од пристаништа ~. **2.** *до данас, до данашњег времена:* од рата ~.

наогова́рати, -го̀ва̄ра̄м свр. (некога) *изрећи много којечега (обично ружног, лошег, негативног) о одсутном лицу, изоговарати.* ■ **~ се а.** *издовољити се оговарајући некога.* **б.** *пуно се узајамно изоговарати.*

наодгова́рати, -о̀ва̄ра̄м свр. *дати одговоре на постављена питања, одговорити на много питања.* ■ **~ се а.** *в. наодговарати.* **б.** *изморити се одговарајући на разна питања.*

наодма́рати се, -о̀дма̄ра̄м се свр. *провести доста времена одмарајући се, сасвим се одморити.*

нао̀дмет прил. (обично уз негацију) *за одбацивање, непотребно, излишно; превише, сувише:* није ~.

на̏око прил. *на први поглед, на изглед, по изгледу, по утиску који оставља; привидно:* ~ слаб, ~ срећан; ~ сређен живот.

на̏около прил. **1.** *унаоколо, укруг, около, у околини:* около ~, свуда ~. **2.** *заобилазним путем, заобилазно:* преко прече, ~ ближе.

нао̀кретати се, -рећēм се и **наокре́тати се,** -о̀крēћēм се свр. *окренути се много пута.*

на̏опа̄к, -а, -о **1. а.** *напрасит, незгодан, непријатан, неугодан; спреман на зло, опак, рђав, зао (о људима); својствен таквим људима.* **б.** *пун зла, опасности, немиран, опасан (о временима, приликама и сл.).* **2. а.** *лош, рђав:* ~ начин, ~ поступак. **б.** *који одудара од правилног, исправног, пожељног, неправилан; нетачан, погрешан:* ~ политика; ~ реченица. **3.** *супротан, обрнут:* наопаким редоследом. **4.** *окренут на наличје, изврнут, обрнут:* ~ страна.

на̏опа̄ко прил. **1. а.** *на наопак, рђав начин, онако како не треба, како не ваља; зло, рђаво:* ~ поћи, ~ радити; ~ проћи. **б.** *неправилно, погрешно, рђаво, криво:* ~ изговарати (неко име), ~ обути ципеле, ~ разумети. **2. а.** *у супротном, обрнутом правцу, положају и сл., на супротну страну од уобичајене, наопачке.* – Неће Лашва потећи наопако. **б.** *с горњим крајем окренутим надоле, у обрнутом вертикалном положају, (на)главачке:* окренути слику ~. **в.** *с друге стране тела, на леђима, одстраг, (от)позади (о везивању руку).* **г.** *с наличја, изврнуто, преврнуто:* обући мајицу ~. **3.** (у служби узвика) *авај, јао, у зао час, не дај боже.* – Шта, наопако?! • **зло и ~** *не може бити горе, лошије.* **изврнути (преврнути, окренути** и сл.**) ћурак ~** *променити начин понашања, поступити друкчије него што се очекује, променити се.*

на̏опа̄ко̄ст, -ости ж *особина и стање онога који је наопак, онога што је наопако.*

наопа̀чке̄ прил. *в. наопако.*

наоружа́вати (се), -у̀жа̄ва̄м (се) *несвр. према наоружати (се).*

на̏оружа̄но̄ст, -ости ж *особина и стање онога који је наоружан, онога што је наоружано (нпр. војске, државе и др.), степен снабдевености, опремљености оружјем.*

наоружа́ње с **1.** *опремање, снабдевање (војске, народа, државе и сл.) оружјем, наоружавање:* трка у наоружању. **2.** *ратна, борбена опрема, оружје и оруђе; снабдевеност оружјем, наоружаност.*

нао̀ру̀жати, -а̄м свр. **1.** *дати некоме оружје и оруђе, снабдети, подмирити оружјем, наоружањем:* ~ војску. **2.** фиг. *снабдети, опскрбити нечим (обично знањем, умењем и сл.) ради оспособљавања, боље оспособљености.* ■ **~ се** *повр. према наоружати:* ~ се до зуба; ~ се знањем, ~ се стрпљењем.

на̏ос м грч. архит. *средишњи, правоугаони део цркве, брод.*

нао̀соб прил. *в. понаособ.*

нао̀тимати, -а̄м свр. (нешто) *отимајући прибавити, отимачином стећи, награбити.* ■ **~ се** (нечега) **1.** *отети много, задовољити се отимајући, снабдети се, подмирити се отимањем.* **2.** *в. наотимати.*

на̏оча̄ле ж мн. и **на̏оча̄ли** м и ж мн. *в. наочаре.*

на̏оча̄ре ж мн. и **на̏оча̄ри** м и ж мн. *направа од два стакла уметнута у оквире с дршкама, која служи за побољшање вида или заштиту очију:* заштитне ~, ~ за сунце, ~ с диоптријом. • **гледати кроз мутне, црне, ружичасте** и сл. **наочаре** *в. под гледати.*

на̏оча̄рка ж зоол. *в. кобра.*

на̏очи прил. *наоко, на изглед; по изгледу, за око:* ~ леп.

на̏очиглēд (на̀очиглēд) прил. **1. а.** *видљиво голим оком, очигледно, приметно, уочљиво, упадљиво:* ~ пропадати. **б.** *готово отворено, без нарочитог прикривања, прозирно, очигледно:* ~ варати. **2.** (у предл. служби, с ген., ређе с дат.) *пред (неким), у присуству (некога):* ~ читавог града.

на̀очит (на̏очит), -а, -о *који привлачи својим изгледом, својом спољашњошћу, леп, згодан, допадљив, привлачан; добро грађен, развијен, маркантан:* ~ младић.

на̀очито̄ст (на̏очито̄ст), -ости ж *особина онога који је наочит.*

на̀очња̄к и **на̏очња̄к** м *у мн.: полукружни комади коже на узди или оглаву, штитови који заклањају коњу поглед на страну (у јд.: такав штит).*

нао̀штрити, на̀оштрӣм (имп. нао̀штри; трп. на̀оштрен) свр. **1. а.** *учинити да неко сечиво постане оштро, да добије оштрину:* ~ косу, ~ нож. **б.** *заоштрити врх нечега, зашиљити:* ~ оловку. **2.** фиг. *подстаћи, подбости некога да искали бес, љутњу и сл. на некоме; довести некога у стање срџбе, незадовољства и сл., разјарити, распалити, разбеснети.* ■ **~ се 1.** *показати велику жељу, спремност за нешто, припремити се, приправити се за нешто.* **2. а.** *заузети оштар, гневан став, разгневити се, расрдити се.* **б.** *заузети непријатељски став, непријатељско држање према некоме, окомити се на некога.* • **~ језик (зубе) против некога** *припремити се, спремити се за напад на некога.*

на̏па ж *врста специјално израђене меке и глатке коже која се употребљава за израду рукавица и сл. (према калифорнијском граду Напи).*

напа̀бӣрчити, -ӣм свр. *помало скупљајући са разних страна, пабирчећи скупити, прикупити неку количину нечега.*

на̂пад и **на́пад** м **1. а.** *радња, акт, чин којим се неко угрожава, доводи у опасност, насртај на некога; уопште поступак којим се некоме или нечему наноси штета, увреда и сл., атак:* ~ на личност. **б.** вој. *организована акција, удар на непријатељски положај, на непријатељску војску, објекат или место:* артиљеријски ~. **в.** спорт. *акција коју тим или појединац предузима да би освојио поен (постигао гол, кош и сл.), довео противника у слабији положај (нпр. у шаху) или га победио, одн. надиграо.* **2.** мед. *изненадни наступ, појава бола или узбуђења јаког интензитета:* ~ жучи, ~ срца, ~ беса. **3.** спорт. *део екипе који по правилу изводи акције према противничком голу, кошу и сл., навални ред, навала:* игра у нападу Ц. звезде.

на̏пада̄ј м *в. напад (1 и 2).*

на̏падан, -дна, -о **1. а.** *насртљив, агресиван:* ~ човек. **б.** *в. нападачки.* **2. а.** *који се испољава, делује у појачаној мери, који је јаког интензитета:* ~ врућина, ~ мирис. **б.** *јако упадљив (о боји, кроју, изгледу и сл.); који пада у очи необичним изгледом, јаким, јарким, дречавим и нескладним бојама, необичним кројем и сл.:* ~ илустрација, ~ кравата, ~ шешир.

на̏падао, -ала, -ло *р. пр. од нападати[1] у атрибутској служби:* од нападалог снега.

на̏падати[1], -ā̄м несвр. *несвр. према напасти[1].* ■ ~ **се** *насртати, наваљивати, кидисати један на другог (једни на друге и сл.); оптуживати, грдити, вређати, ружити и сл. један другог (једно друго и сл.).*

на̏падати[2], -ā̄м свр. *обилно пасти, нагомилати се падајући (о киши, снегу и сл.).* ■ ~ **се** *испадати се (о киши и сл.).*

напа̀да̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **а.** *онај који изводи напад (1а, б) на некога, нешто, онај који напада некога или нешто (о човеку, војсци и др.).* **б.** спорт. *онај који изводи напад (1в); онај који игра у нападу (3), навални играч.*

напада̀чица ж *женска особа која напада некога, која се агресивно понаша према некоме.*

напа̀да̄чкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на нападаче и нападе; агресиван, освајачки:* ~ страна, нападачке трупе; ~ рат. **2.** спорт. *који се односи на напад (3), навални:* ~ трио репрезентације Србије.

напа̀да̄чки прил. *на нападачки начин, као нападач.*

напа̀дљив, -а, -о *наметљив, нападан.*

на́падно прил. **1.** *агресивно; наметљиво:* ~ наступити; ~ гледати (некога). **2.** *одвише приметно, сувише упадљиво, уочљиво:* ~ одевен.

на́падно̄ст, -ости ж *особина онога који је нападан, онога што је нападно, упадљивост.*

напа́јати, на̀пāјāм несвр. *несвр. према напојити.* ■ ~ **се 1.** *несвр. према напојити се.* **2.** *снабдевати се, пунити се (водом, струјом и сл.).* **3.** фиг. *налазити подстицаја у нечему, надахњивати се, инспирисати се.* **4.** фиг. *уживати удишући мирис, миришући.*

на̀паковати, -кујēм свр. разг. (некоме нешто) *лажним доказима или намерним извртањем чињеница, потурити, подметнути, наместити некоме неучињену кривицу, криво оптужити некога.*

напако̀стити и **на̀пакостити,** -ӣм свр. *учинити пакост, нанети штету, наудити, нашкодити; злобним поступком покварити некоме вољу, расположење.*

напа́лити, на̀пāлӣм свр. *мало опалити, опалити површински део, нагорети.* ■ ~ **се** разг. (на некога) (обично у облику трп.) *осетити велику емотивну, љубавну наклоност према некој особи супротног пола.*

на̀палм м скраћ. *лако запаљива маса састављена од бензина и натријум-палмитата.* • ~(-)**бомба** *врста бомбе пуњене напалмом.*

напаљи́вати, -па̀љујем *несвр. према напалити.*

на̀памēт прил. **1. а.** *не читајући, не гледајући у текст и сл., без подсетника, од тачке до тачке, сасвим, наизуст:* ~ знати, ~ научити. **б.** *по сећању, не гледајући.* – Знао је у мраку напамет где стоји који предмет. **в.** *усмено, не користећи оловку, рачунар и сл.:* ~ (из)рачунати. **2. а.** *без основа, без доказа, недокументовано:* ~ говорити. **б.** *без проучавања, без провере, непроверено; без размишљања, насумице, наслепо:* ~ реконструисати; ~ шутнути лопту.

напањка́вати, напа̀њкāвāм *несвр. према напањкати.*

на̀пањкати, -āм свр. *изнети против некога неистину, обедити, оклеветати.*

на̀парити, -ӣм свр. *изложити дејству паре, вреле воде, добро загрејати паром или врелом водом, запарити.* ■ ~ **се** *загрејати се паром, топлом водом или другом течношћу, изложити се дејству паре или топле воде.* • ~ **очи** разг. *науживати се гледајући нешто лепо, пријатно (али обично доступно само за гледање), нагледати се некога или нечега (најчешће друкчије недоступног).*

напарфѐмисати, -ишēм свр. *ставити на нешто, на некога, по нечему, по некоме парфем, намирисати парфемом.* ■ ~ **се** *повр.*

напа́сати, на̀пāсāм *несвр. према напасти[2].*

на́паснӣк и **на̀паснӣк** м **1. а.** *насилник, силеџија.* **б.** *онај који напада, насилно спопада жене, насрће на њих, напаствује их, насртљивац, силеџија; похотник.* **2.** *онај који упорно прогони, заокупља, спопада некога задајући му муке, невоље и сл.; онај који много досађује, смета некоме.* **3. а.** *ђаво, враг, нечастиви.* **б.** *вragoласт човек, обешењак, ђаво, враг.*

на́пасница и **на̀пасница** ж **а.** *напасна, нападна, насртљива, агресивна женска особа (обично према мушкарцима).* **б.** *животиња која напада, уједа или много узнемирава човека (нпр. змија, мува и др.).*

на́пасничкӣ и **на̀пасничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на напаснике, својствен напасницима.*

на́паснички и **на̀паснички** прил. *као напасник, напасно, нападно, насртљиво.*

на́пасно прил. *агресивно, насртљиво, нападно; наметљиво.*

на́паст ж (инстр. -ашћу (-и)) **1.** *оно што се јавља као неповољно за човека, што оптерећује, што чини живот тешко подношљивим, невоља, недаћа, зло.* – Молите се богу да нас избави од напасти. **2. а.** (обично у зб. значењу) *онај који напада, насрће (они који нападају, насрћу) на некога угрожавајући му живот, онај који тиранише, тлачи, угњетава некога или чини друга зла дела (одн. они који то раде).* **б.** *насиље, тиранија; напад, насртај, насртање:* чекати да ~ прође. **в.** *досадна, насртљива, наметљива особа, напасник, напасница, насртљивац, насртљивица.* **г.** (обично у зб. значењу) *животиња (штеточина, паразит и сл.) која напада, уништава, разара или уопште доводи у неповољно стање други живи организам (животиње које то чине); животиња која наноси (одн. животиње које наносе) штету или на други начин досађује човеку.* **3. а.** *стање двоумљења, колебања (обично у ситуацији пуној тешкоћа, препрека, изазова).* **б.** *опасност да се упадне у грех, искушење.* – Не уведи нас у напаст. **4. а.** *страсна жеља, нагон за нечим.* **б.** *оно што својим врло привлачним, примамљивим изгледом делује напасно, изазовно, изазов.*

на́пастан (на̀пастан), -сна, -о **1. а.** *нападан, насртљив; који досађује, наваљује, салеће, спопада, претерано досадан (о човеку).* **б.** *који спопада, наваљује, досађује желећи да уједе, гризе, пецка и сл. (о животињама).* **2.** *који делује нападачки, провокативно (о речима, мислима); који стално заокупља, спопада (некога) изазивајући различите жеље, прохтеве и сл.:* ~ слика голе жене.

на́пастворати, -ствујēм свр. и несвр. **1.** (обичније несвр.) **а.** *физички нападати (напасти) (некога), насртати (насрнути) на некога, угрожавати (угрозити) некоме живот чинећи насиље над њим.* **б.** *спопадати (спопасти), салетати (салетети) (некога).* **2.** *(из)вршити насилну обљубу, насилно обљубити, силовати (неку женску особу).*

на̀пасти[1], на̀паднēм (аор. на̀падох, на̀паде и на̏паде; р. пр. на̀пао, -ала; трп. на̀паднӯт; пр. пр. на̀пāвши) свр. **1. а.** *извршити оружани напад, ударити (на непријатеља, непријатељску војску, положај, државу и др.).* **б.** *насрнути на некога или нешто угрожавајући тако нечији живот, имовину и др.* **2. а.** *навршети, нагрнути, навалити на нешто у великом броју наносећи штету (о великом броју ситних животињица, нпр. мравима, скакавцима, гусеницама и др.).* **б.** *изазвати болест, захватити (биљке) (о биљним болестима, нпр. о пламењачи); прекрити растући по нечему, ухватити се по нечему, обрасти (нешто) (обично о паразитским биљкама).* **3.** спорт. *кренути офанзивно према противничком делу терена (или шаховске табле), према голу, кошу и сл. у настојању да се постигне поен (освоји фигура и сл.); кренути према противничком играчу у настојању да му се одузме лопта, да се спречи у напредовању и сл.; јако ударивши лопту, јаким ударцем по лопти покушати поентирати или приморати противника на дефанзиву (нпр. у тенису).* **4. а.** *изрећи, упу-*

тити оштре примедбе, замерке против некога, оштро критиковати некога: напале су га новине (напали су га у новинама и сл.). **б.** *окомити се на некога, спопасти (некога), обично обасипајући грдњама.* – Шта сте ме ту напали?! **5.** (некога) **а.** *обузети, захватити, спопасти (о болестима, осећањима, душевним стањима и сл.), снаћи.* **б.** *снаћи, задесити, погодити:* напала га невоља (беда, несрећа). **6. а.** *халапљиво навалити, кидисати (на јело или пиће).* **б.** (као допуна инфинитиву или презенту с везником „да") *почети нагло, интензивно, упорно нешто радити, чинити.* – Шта си ту напао викати?! **7.** *в. нападати*².

на̀пасти² (напа́сти (на̀па̄сти)), напа́се̄м свр. *нахранити, наситити стоку пустивши је на пашу.* ■ ~ **се** *заситити се пасући траву (о стоци, ређе о живини).* • ~ **очи (на некоме, на нечему)** *науживати се гледајући (некога, нешто).*

на́пастовати, -твује̄м несвр. *в. напаствовати.*

на̀патити, -ӣм (трп. на̀паћен) свр. *изложити патњи, муци, намучити:* ~ глађу. ■ ~ **се** *поднети много патњи, мука, напора, намучити се, измучити се.*

на̀паћено̄ст, -ости ж *стање онога који је напаћен, измученост;* уп. патња.

на́пев јек. **на́пјев** м **1.** *мелодија (неке песме која се пева или свира); песма; вокална, одн. вокално-инструментална музичка композиција, арија.* **2.** *рефрен песме, припев.* **3.** *начин певања црквених песама, молитава и др., појање.*

на̀певати се јек. **на̀пјевати се,** -а̄м се свр. *издовољити се певањем, задовољити се певајући.*

напе́глати се, на̀пе̄гла̄м се и **на̀пе̄глати се,** -а̄м се свр. *провести дуго времена у пеглању, заморити се пеглајући.*

на̀перити и **напѐрити,** на̀перӣм свр. *управити, усмерити, окренути (пушку или друго оружје) према некоме или нечему нишанећи, уперити.*

на̏пе̄т, -а, -о **1.** *трп. од напети (се).* **2. а.** *пун узнемирености, страха, ишчекивања, узбуђен, напрегнут, нервозан; који одаје немир, нервозу, напрегнутост:* ~ држање. **б.** *пун ишчекивања нечега непријатног, неугодног, нелагодног, пун неизвесности, узбуђења, нелагодан, мучан (о ситуацији, стању и сл.); тежак, мучан, напоран (о животу, временском раздобљу и др.).* **в.** *који својим узбудљивим садржајем и неизвесним исходом изазива напрегнуту пажњу:* ~ расправа, ~ утакмица. **3.** *потпуно усредсређен, напрегнут:* ~ пажња. **4.** *скоро непријатељски, заоштрен, затегнут (о односима међу људима, државама и сл.).*

на̀пети, на̏пне̄м свр. **1.** *размаћи, раширити крајеве нечега тако да дође до потпуног затезања, разапети, растегнути, затегнути јако:* ~ кожу на бубњу, ~ конопац, ~ платно за вез. **2.** *потезањем окидача, затезањем еластичног дела и сл. припремати механизам неког оружја за дејствовање, окидање, запети.* **3. а.** *јако напрегнути (мишиће); употребити у потпуности, максимално ангажовати, напрегнути (радну енергију, снагу и сл.).* **б.** *јако повећати и усредсредити, напрегнути (пажњу).* **в.** *надићи, наћулити (уши) (да би се боље чуло); усредсредити се на слушање, напрегнути (уши, слух).* ■ ~ **се 1. а.** *увећати се, набујати и затегнути се, одн. укрутити се, набрекнути (о крвним жилама, одн. о другим деловима тела).* **б.** *затегнути се од напрезања (о мишићима и сл.).* **2. а.** *запети (нпр. при ношењу терета и др.), напрегнути се.* **б.** *добити напоне, напрегнути се (спонтано или вољно), обично при порођају или некој физиолошкој потреби.* **3.** *постати нервозан, напрегнут, напет (од узбуђења, узнемирености, страха, ишчекивања);* уп. напет (2а).

на̏пе̄то прил. **1.** *с напрегнутом пажњом, врло пажљиво, заинтересовано, усредсређено, напрегнуто:* ~ мотрити, ~ пратити сваки шум, ~ слушати. **2.** *узбуђено, узнемирено, напрегнуто:* ~ ишчекивати. **3.** *узбудљиво, драматично.*

на̏пето̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *напрегнуто стање, затегнута атмосфера, напрегнутост, затегнутост; затегнут, непријатељски однос.* **2. а.** *стање (психичке) узбуђености, узнемирености, нервозе, узрујаност, узнемиреност.* **б.** (обично у вези с неким ишчекивањем) *нестрпљење, неизвесност; напета пажња, заинтересованост, усредсређеност.* **3.** *непријатно стање надутости, надувености (у стомаку, цревима и сл.); набреклост (крвних судова, мишића и сл.).* **4.** физ. *в. напон (2).*

напѐћи (на̀пећи), напѐче̄м (3. л. мн. напѐкӯ; аор. напѐкох, на̀пече; имп. напѐци; р. пр. на̀пекао, -ѐкла (на̀пекла); пр. пр. напѐка̄вши (на̀пека̄вши)) свр. **а.** *печењем припремити неку, обично већу количину хлеба, колача и сл.* **б.** *испећи неку, обично већу количину (ракије).*

на̀пецати, -а̄м свр. *пецајући ухватити, уловити, нахватати, наловити (рибе).*

напеша́чити се јек. **напјеша́чити се,** -ѐша̄чӣм се свр. *заморити се пешачећи, находати се.*

напи́јати (се), на̀пӣја̄м (се) *несвр. према напојити (се).*

на̀пињати (се), -ње̄м (се) *несвр. према напети (се).*

напипа́вати, -ѝпа̄ва̄м *несвр. према напипати.*

на̀пипати, -а̄м свр. **1.** *пипајући додирнути, дохватити; пипањем (про)наћи.* **2.** фиг. *тражећи нешто, трагајући за нечим дознати, пронаћи, открити; уочити, увидети:* ~ нечију слабу страну.

на̀пипкати, -а̄м свр. *у дем значењу: напипати.*

напири́вати, -пѝрује̄м *несвр. према напирити.*

напи́рити, на̀пӣрӣм свр. **1.** *напунити ваздухом, надувати, надути.* **2.** *надићи, накострешити (перје) (о птицама).* ■ ~ **се** *надувати се, надути се.*

на̏пирлита̄но̄ст, -ости ж *особина онога што је напирлитано, претерана удешеност, накићеност, накинђуреност.*

напирлѝтати, -а̄м свр. (обично облику трп.) *претерано украсити, накитити, накинђурити.* ■ ~ **се** *претерано се украсити, накитити се, накинђурити се.*

на́пис м **1.** *писани текст из књижевности, науке, политике и сл. који се објави у неком листу, часопису и сл., чланак.* **2.** *в. натпис.*

напи́сати, на̀пӣше̄м свр. **1. а.** *забележити, обележити, означити и сл. словима, цифрама или сл. графичким симболима:* ~ име, ~ обавештење. **б.** *пишући саставити, створити неки текст (писмо, расправу, књигу и сл.); писмено изложити, представити, приказати нешто, исписати.* **в.** *(из)дати, дати у писменој форми (потврду, признаницу, решење и сл.).* **2.** *нацртати, уцртати (неки знак и сл.):* ~ крст.

на̏писмен, -а, -о (обично одр.) *в. писмен (3а):* ~ извештај (позив, поздрав и др.).

на̏писмено прил. **а.** *у облику писменог саопштења, писменим путем:* ~ поднети захтев. **б.** *у виду писмене потврде:* ~ дати.

на̏пӣт, -а, -о *који је под дејством алкохолног пића, пијан; припит.*

напи́так и **на̀питак,** -тка м (мн. -ици, ген. -ита̄ка̄) **а.** *пиће који се пије из потребе организма за течношћу, ради гашења жеђи, освежења или окрепљења (најчешће вода, чај, кафа, сок и сл.).* **б.** *пиће (обично алкохолно) које опија, напија.* **в.** *текућина која се пије у лековите сврхе, лек у течном стању, течни лек.*

на̀питати, -а̄м свр. *питајући нахранити, заситити (обично децу).*

напи́тати се, на̀пӣта̄м се свр. *поставити много, доста питања.*

на̀пити, на̏пије̄м (имп. на̀пӣј; р. пр. на̏пио, -ӣла) свр. (некога) *учинити да неко постане пијан дајући му да попије много алкохолног пића, опити; уопште дати некоме да пије, напојити пићем.* ■ ~ **се** (нечега или без допуне) **1. а.** *задовољити потребу за пићем (обично водом), угасити жеђ (пијући).* **б.** *попити превелику количину алкохола, опити се.* **в.** фиг. *задовољити се нечим лепим, науживати се нечега.* – Напио се раја са медних усана. **2.** *упити у себе већу количину влаге, воде, течности уопште, натопити се, навлажити се.* – Земља се напила влаге. • ~ **се као мајка (земља, мотка, ћускија и др.)** *много се напити, бити тотално пијан, сасвим се опити.*

на̏пӣто̄ст, -ости ж *стање онога који је напит, пијан, пијанство;* уп. припитост.

на́плав м *земља, муљ, песак и друго што вода нанесе плављењем, оно што остане после изливања и повлачења воде, наслага, слој наплављеног материјала, нанос.*

на́плава и **на̂плава** ж **1.** *в. наплав.* **2.** *в. поплава.*

на̀плавина ж *нанос, наплав.*

на̀плавити, -им свр. *плављењем, плавећи донети, нанети, наталожити (муљ, песак, земљу и сл.).*

наплављи́вати, -ла̀вљујем *несвр. према наплавити.*

на̀плакати се, -ачем се свр. *плачући дати одушка своме болу, тузи, жалости, исплакати се.*

на̀пла̄ндовати се, -дујем се свр. **а.** *провести доста времена у пландовању, мировању после паше (о овцама, стоци уопште).* **б.** *провести доста времена у доколици и беспосличењу, добро се одморити, изодмарати се, наодмарати се.*

на́плат и **на̀плат** м **1.** анат. *горњи део стопала, лесица.* **2.** *горњи део обуће, који покрива тај део стопала.*

на̏плата (на̂плата) ж **а.** *узимање новца за учињену услугу, надокнада у новцу за коришћење нечега, за нешто што је продато и др., на име пореза и др., наплаћивање:* ~ дуга. **б.** фиг. *оно што долази, што се враћа као накнада за учињене поступке, за претрпљене муке и сл., сатисфакција.*

на̀платак, -тка м (мн. -лаци, мн. -лата̄ка̄) (обично у мн.) *сваки од више делова кружног оквира точка у који се усађују паоци, гобеља.*

напла̀тив, -а, -о *који се може наплатити,уновчити, за који постоји могућност наплате:* ~ дисконт, ~ трошак, ~ чек.

напла̀тиво̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је наплативо, могућност наплате, наплаћивања.*

напла́тити, на̀пла̄тим свр. *узети, примити, добити новац за продату робу, учињену услугу, обављени посао, на име дуговања, пореза и сл., извршити наплату.*

на̏платнӣ (на̂платнӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на наплату, који је у вези с наплатом:* ~ рампа.

напла́ћати се, на̀пла̄ћа̄м се свр. *платити много и у више прилика, више пута.*

наплаћи́вати, -ла̀ћујем *несвр. према наплатити.*

наплаћѝва̄ч, -а́ча м *онај који наплаћује, који врши наплату:* ~ друмарине.

на̀плашити (се), -им (се) свр. *в. заплашити (се).*

напле́вити, на̀пле̄вим јек. **наплије̏вити,** на̀плијевим свр. *плевећи набрати, накупити, скупити неку, обично већу или довољну количину траве и др.*

напле́сати се, на̀пле̄шем се свр. *провести дуго времена плешући, издовољити се плесања, исплесати се.*

напле̏сти (на̀плести), -ѐтем свр. **1.** *исплести у некој, обично већој или довољној мери:* ~ чарапа за зиму. **2. а.** *плетући додати на већ исплетено.* **б.** фиг. *измислити, надодати, напричати, налагати против некога..*

на̀плетати, -ећем *несвр. према наплести (2).*

на̀пливати се, -ам се свр. *провести дуго времена пливајући, издовољити се пливања.*

на̏плӣтко прил. *мало испод површине, плитко.*

напло̀дити се, на̀плодим се свр. *бројно се увећати, намножити се, расплодити се.*

на̀пљачкати, -ам свр. *пљачкањем, пљачком узети, присвојити неку, обично већу или довољну количину нечега, опљачкати.* ■ ~ **се** *заситити се, издовољити се пљачкајући.*

напљу̀вати, на̀пљујем свр. **1.** *избацити, испљунути, испљувати много пљувачке.* **2.** *испрљати, загадити (храну и др.) упљувцима, упљувати (о мувама).*

на̏по̄ прил. *в. напола.*

на́по̄ј и **на́пој,** -оја м **1.** *топла, млака хранљива течна, житка каша (обично вода помешана с брашном и сл.) која се даје стоци, најчешће тек отељеним кравама, одн. опрашеним крмачама.* **2.** *појење, напајање (стоке).*

напо̀јити, на̀појим (имп. на̀по̄ј; трп. на̀појен) свр. (некога, нешто) **1.** *дати некоме или нечему да довољно пије, да угаси жеђ (обично стоци).* **2.** фиг. *натопити, накваситу, полити, залити:* крвљу ~, ~ њиве. ■ ~ **се 1.** *попити у довољној количини, утолити жеђ, напити се (обично о стоци).* **2.** *испунити се течношћу, навлажити се, напити се (о земљи, дрвеној грађи и др.).*

на́по̄јнӣ и **на́појнӣ,** -а̄, -о̄ *који напаја, који служи за напајање, помоћу којег се нешто напаја:* ~ вода, ~ кабао, напојне сисаљке.

на́по̄јница и **на́појница** ж *новац који се даје преко утврђене цене као посебна награда за учињене услуге, бакшиш; новчана накнада, награда уопште.*

на̏поко̄н (на̂покон) прил. **а.** *на крају, најпосле, напослетку:* ~ га упиташе. **б.** *за означавање и истицање последњег што се жели рећи: на крају (крајева), најзад, после свега, и поред свега, осим тога и сл.* – Напокон, и рат је болест.

на̏пола прил. **1. а.** *на два једнака дела, на две половине, попола:* ~ (по)делити, ~ пресећи. **б.** (обично уз трп.) *за половину, до половине нечега, допола; добрим делом, упола; половично, непотпуно:* ~ попушена цигарета, ~ спуштене ролетне; ~ већ печено месо; ~ образован. **2.** *делећи принос (и др.) на два једнака дела;* уп. наполица: ~ радити, дати, одн. узети имање ~.

наполѐо̄н, -о́на и **наполео̀ндо̄р,** -о́ра м фр. *француски златни новац кован за време Наполеона I Бонапарте и његовог сина Наполеона II.*

наполѐо̄нскӣ и **наполео́новскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на Наполеона Бонапарту; који је као у Наполеона, својствен Наполеону:* ~ поход; ~ гест, ~ изглед.

наполѝта̄нка ж (ген. мн. -кӣ) (обично у мн.) *врста фабрички произведеног слаткиша направљеног од неколико слојева обланди премазаних надевима.*

на̏полица и **на̀полица** ж *привремени имовински однос између власника и закупца (обрађивача земље, одгајивача стоке и др.) у којем се принос обично дели напола.*

на̏полице̄ и **на̀полице̄** прил. *на наполицу, под наполицу, у наполицу, наполицом, напола:* ~ дати (обрађивати) земљу.

на̏полича̄р и **на̀полича̄р** м (инстр. -ом и -ем) *онај који ради наполице, који узима туђу земљу (стоку и др.) у закуп делећи принос (и др.) с власником обично напола.*

на̏поличити и **на̀поличити,** -им несвр. [гл. им. -че̄ње с] *радити као наполичар.*

на̏поље прил. **1. а.** (уз гл. кретања и опажања) *(из)ван одређеног кућног простора, ван куће, у двориште, на улицу и сл.:* изићи ~, погледати ~. **б.** *на спољну страну нечега, (из)ван нечега:* испасти ~; врата се отварају ~. **в.** *(из)ван средине у којој се неко налази, у којој живи, ради, борави:* час у затвор, час ~. **2.** (у служби узвика) *при оштром заповедању да неко напусти просторију.* – Изађи(те) ван! Напоље!

на̏пољу прил. (уз гл. мировања или ограниченог кретања) **а.** *изван одређене просторије, куће, ван:* бити (стајати, радити) ~. **б.** *уопште изван нечега затвореног, ограниченог, тако да не буде обухваћено нечим, да не буде у склопу, саставу нечега и сл.* – Двоструки гвоздени шиљак остане напољу, ван топа. **в.** *ван затвореничког или логорског простора, на слободи.* **г.** разг. *изван земље (у којој живи лице које говори), у иностранству.*

напома́дити, -о̀ма̄дӣм (трп. напо̀ма̄ђен) свр. *намазати помадом:* ~ косу. ■ ~ **се** *намазати се помадом.*

на̏помена ж **а.** *накнадно, допунско објашњење (усмено или писмено), тумачење нечега, запажање о нечему.* **б.** *замерка, приговор, примедба.*

напоме́нути, -о̀ме̄нем свр. **а.** *узгред рећи, казати, дотаћи се (некога или нечега) говорећи или пишући, поменути, споменути.* **б.** *уопште рећи, казати; споменути (нешто).* – Напомени му за онај дуг.

напо̀мињати, -њем *несвр. према напоменути.*

на́пон м **1.** (обично у мн.) *грчење, стезање, напињање мишића или групе мишића, најчешће при порођају (порођајни болови, трудови) или при вршењу нужде (код тврде столице).* **2.** физ. **а.** *деловање гасова, паре или течности (нпр. на зидове посуде или цеви), притисак.* **б.** *разлика у потенцијалу између двеју тачака у електричном колу или пољу, која омогућава протицање струје кроз затворен круг.* **3.** *степен пуног развоја, успона, јачања, напредовања; врхунац физичког или психичког развоја неке особе:* бити у пуном напону, у напону снаге. **4. а.** *стање нервне напетости, напрегнутост, узнемиреност:* унутрашњи ~. **б.** *напор, труд, прегнуће.*

на́понскӣ, -ā, -ō *који се односи на напон:* ~ снага (паре), ~ трансформатор.

на́пор м *трошење физичке или психичке снаге, енергије, при савлађивању тежих послова, препрека и сл., напрезање, труд, настојање, стремљење:* то изискује велик напор, с напором нешто (у)радити.

на́поран, -рна, -о **а.** *који изискује велике напоре, напрезања, тежак, трудан, заморан:* ~ марш, ~ посао, ~ служба. **б.** *испуњен тешки радом, тегобама:* ~ живот.

на̏поредан, -дна, -о **1. а.** *који је (обично крећући се или пружајући се) у истом смеру и на истом одстојању, размаку од нечега (некога), упоредан, паралелан:* ~ правац. **б.** *који се догађа, јавља, врши у исто време кад и нешто друго, истовремен:* ~ радња, ~ развој, ~ ток. **2.** лингв. *који стоји у независном међусобном односу према нечему другом, самосталан; који има исту функцију, који је у истоветној, равноправној употреби с нечим другим:* напоредне реченице; напоредне форме.

на̏поредно прил. *в. напоредо.*

на̏поредно̄ст, -ости ж *особина онога што је напоредно.*

на̏поредо (на̏порēдо) прил. **1. а.** *једно поред другог (један поред другог и сл.), једно крај другог, у истом реду, упоредо, паралелно:* ~ ићи. **б.** *на исти начин, у истој мери, подједнако, равноправно.* – Жене су се бориле напоредо с мушкарцима. **2.** *у исто време, истовремено:* ~ се догађати.

на́порно прил. *с напором, с муком; тешко:* ~ радити; ~ живети.

напо́се (на̏по̄се) прил. **1.** *посебно, засебно, појединачно, одвојено:* позвати сваког ~. **2.** *нарочито, особито, посебно истичући, наглашавајући, издвајајући.* – Мало мари за поезију уопште, за драму напосе.

напо̀слетку (напосле́тку) јек. **напо̀сљетку** (напосље́тку) прил. **1.** *на крају, најпосле, најзад:* кајати се ~. **2.** (у служби модалне речце) *за истицање потврдног реченичног садржаја и личног става: на крају крајева, заправо, уосталом:* то је, напослетку, добро.

на̂права (на́права) ж **а.** *предмет који служи за брже и лакше извођење (обично једноставнијих) радова и радњи, справа:* ~ за плашење птица. **б.** *уређај за извођење сложени(ји)х радњи и операција, апарат, машина и сл.* **в.** *предмет или уређај који служи за извођење или репродуковање музике (музички инструмент и др.).* **г.** *опрема, прибор или уопште предмет који служи за одређене сврхе или се може употребити у одређене сврхе.*

на̀правити, -им (трп. на̀прављен) свр. прел. **1. а.** *подићи, саградити неки објекат, израдити, сачинити, начинити неки предмет и сл., створити.* **б.** *формирати, образовати:* ~ пролаз, ~ фронт. **2.** *припремити, зготовити, приготовити, справити (јело, пиће и сл.):* ~ вечеру, ~ коктел. **3. а.** *испричати, изрећи:* ~ добар виц. **б.** *означити, описати, нацртати (правац, границе нечега у простору), начинити:* ~ знак крста руком. **4. а.** *припремити, приредити, организовати; поставити:* ~ свадбу; ~ заседу. **б.** *учинити, извршити, извести неку, често стереотипну, радњу:* ~ покрет руком, ~ продор у непријатељску територију. **в.** *постићи, стећи нешто, остварити, реализовати неки циљ; доћи до повољног посла, зараде, погодити, уговорити (посао); остварити материјалну добити, зарадити:* ~ каријеру; ~ посао; ~ паре. **5.** *уступити, начинити (место, пролаз и сл. некоме).* **6. а.** *учинити некога нечим, некаквим, претворити, преобрнути некога у нешто друго:* ~ некога лудим, ~ будалу од некога. **б.** *створити, причинити, проузроковати, изазвати неко стање (обично лоше), неку ситуацију и сл., начинити:* ~ дефицит, ~ метеж, ~ штету. **в.** *учинити, причинити некоме какву невољу, непријатност и сл.; довести, ставити некога у неку, обично непријатну, ситуацију:* ~ триста јада, ~ шалу с неким. **7.** *дати лицу одређен израз, показати, испољити (лицем) неко расположење, осећање, однос према нечему или некоме:* ~ гримасу, ~ забринуто (кисело) лице. **8.** *оставити, изазвати (утисак на некога).* **9.** *учинити да дође до зачећа детета, оплођењем (жене) створити дете.* ■ **~ се** *учинити се, начинити се, показати се друкчијим; представити се друкчијим или као неко други:* ~ се луд, ~ се важним; направио се чудом у селу.

на̂правица (на́правица) ж *дем. од направа.*

на̀пра̄зно прил. **1. а.** *без одређеног циља, сврхе; без разлога, без основа, безразложно:* препуцавати се ~; смејати се ~. **б.** *без радног ефекта, без учинка:* мотор је радио ~. **в.** *без успеха, без резултата; узалуд, улудо.* **2.** *у празан простор, упразно:* промаши и удари ~. **3.** нар. *без накнаде, бесплатно, бадава:* неће ти то бити ~.

на̀прасан (на́прасан), -сна, -о **1.** *изненадан, нагао, неочекиван, непредвиђен:* ~ смрт. **2.** *в. напрасит (1).*

на̀прасит (на́прасит), -а, -о **1.** *који лако плане, прасне, заметне свађу и сл., необуздан, плаховит, прек, пргав, љут; који одаје, испољава такве особине:* ~ човек; човек напраситог изгледа. **2.** *в. напрасан (1).*

на̀прасито (на́прасито) прил. **1.** *осорно, љутито, свађалачки, плаховито, пргаво.* **2.** *в. напрасно.*

на̀прасито̄ст (на́прасито̄ст), -ости ж *особина онога који је напрасит, необузданост, плаховитост, пргавост.*

на̀прасно (на́прасно) прил. *изненада, нагло, неочекивано (обично у вези с умирањем, смрћу, болешћу):* ~ се разболети.

на̀прасно̄ст (на́прасно̄ст), -ости ж **1.** *особина онога што је напрасно, изненадност, наглост.* **2.** *в. напраситост.*

на̀прати, -перēм (-пѐрēм) свр. *опрати велику количину, много, доста (рубља и сл.).* ■ **~ се** *провести дуго времена у прању, заморити се, намучити се перући.*

напраши́вати (се), -ра̀шујēм (се) *несвр. према напрашити (се).*

напра́шити, на̀пра̄шӣм свр. *посути, засути нечим ситним (прашком, пудером, прашином и сл.);* уп. запрашити. ■ **~ се** *постати прашњав, запрљати се прашином или нечим сличним, запрашити се.*

напрѐвртати се, -врћēм се свр. *провести дуго времена у превртању.*

на̀пре̄гнӯт, -а, -о **1.** *трп. од напрегнути (се).* **2. а.** *који настаје при јачем затезању мишића, одн. који је праћен њиховим јачим учешћем; који прати, одражава напетост, с напором суздржана, потискивана осећања и сл., напет:* ~ артикулација; ~ израз (лица). **б.** *максимално усредсређен, концентрисан; праћен напетошћу, емотивном ангажованошћу, напет:* ~ пажња; ~ ишчекивање. **2.** *који изискује много напора, залагања, ангажованости, труда, напоран:* ~ борба, ~ рад. **3.** фиг. *који потпуно заокупља пажњу, интересовање, узбудљив, жив, драматичан, напет:* ~ радња (у роману, позоришном комаду, филму). **4.** фиг. *пун противречности, супротности, затегнут, заоштрен, напет:* напрегнути односи. **5.** фиг. *в. натегнут (1).*

напре́гнути, на̀пре̄гне̄м свр. **1.** *затегнути, напети (мишиће, тело) при подизању, бацању и сл. нечега, при наглом покрету, промени положаја, места и др.* **2.** *ангажовати, употребити потпуно, максимално неку способност, чуло и сл.:* ~ мозак, ~ слух и вид. ■ **~ се 1.** *затегнути се, напети се (о деловима тела, живцима и сл.).* **2. а.** *употребити сву снагу, запети, упети се, прегнути.* **б.** *ангажовати се, активирати се у пуној, максималној мери; потрудити се, заузети се:* треба се ~. **в.** *усредсредити се, концентрисати се (о снази, мозгу, очима и сл.).*

на̀пре̄гнӯто прил. **1.** *с јачим затезањем, грчењем мишића; с напором, напрезањем.* **2.** *с напрегнутом пажњом, интересовањем, врло пажљиво, усредсређено:* ~ ишчекивати, ~ слушати.

на̀пре̄гнӯто̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1. а.** *стање онога који је напрегнут, онога што је напрегнуто, напето стање, напетост*

услед јачег затезања, грчења мишића (тела). **б.** *појачана, максимална ангажованост, оптерећеност; емотивна, нервна напетост, узбуђеност.* **2. а.** *појачана пажња, усредсређеност, концентрисаност.* **б.** *узбудљивост, драматичност, напетост.* **3.** *натегнутост (стила и сл.).*

на̏пре̄д јек. **на̏пријед** прил. **1. а.** *у смеру, правцу кретања, одн. даље од нечијег положаја, места и сл.:* гледати ~, поћи (помаћи се) неколико корака ~. **б.** *ка вишем степену, ка бољем стању, положају и сл., даље (у смислу побољшања, усавршавања, напредовања, успеха):* грабити (кренути) ~. **в.** *даље у правцу тока збивања, тока догађаја.* – Често би понављао оно што је већ речено, а често би опет отишао напред, прескочивши добар део времена. **2. а.** *испред или пре некога или нечега (у просторном смислу), на предњем месту, крају, у предњем положају; на извесној даљини, даље од некога, нечега:* ~ Марко, а за Марком Јанко; ~ су врата која воде на терасу. **б.** *испред некога или нечега по учешћу, улози у нечему, на првом месту, одн. улози.* – Један је у песми напред, а сви остали помажу. **в.** *испред некога или нечега по значају, по улози у нечему.* **3.** *у претходном, ранијем излагању, претходно, горе:* као што је ~ речено. **4.** (у служби узвика) **а.** *као борбени поклич којим се подстиче на нападање, на јуриш; уопште као подстицај, захтев или заповест да се некуд или у нешто крене, одн. да се настави кретање.* **б.** *као дозвола или налог за улазак на врата.* **в.** *као војна команда за кретање, стугај:* ~ марш! • **корак ~** *побољшање, напредак.* **напред-назад, напред-натраг** *померајући или померајући се час испред, унапред, час иза, (у)назад, наизменично напредујући и узмичући, одн. назадујући.*

на̏предак, -етка м **а.** *процес мењања набоље, унапређивање, напредовање, прогресивно кретање, прогрес (државе, друштва, науке, културе, просвете, привреде и др.).* **б.** *промена набоље, разлика у позитивном смислу, корак напред, унапређење, побољшање, бољитак:* велики ~.

на̏предан, -дна, -о **1.** *који се добро физички развија, развијен, једар, здрав (о младим бићима); који добро, лепо расте, једар, бујан (о биљкама, њиховим плодовима):* ~ дете; напредни усеви. **2. а.** *који се привредно, културно, цивилизацијски и др. развија, који иде ка све већем и већем степену привредне, културне, цивилизацијске и др. развијености; који се економски, бројчано и др. развија, шири:* ~ град, ~ земља; напредно домаћинство. **б.** *који постаје све бољи и бољи, све квалитетнији, који достиже висок ниво, ступањ.* – Наша лирика је од свих књижевних грана најнапреднија. **3. а.** *који прихвата позитивне новине, који се уклапа у савремене токове развоја или предњачи у томе:* ~ сељак. **б.** *који се бори, залаже за позитивне друштвене промене, за унапређење друштвених и економских односа; који даје предност новом над старим, који је за позитивне промене, прогресиван; који је у складу са таквим опредељењима, који је у томе духу (нпр. закон, устав, идеја, учење и др.).* **4.** *који је узнапредовао, који је одмакао у неком знању, вештини и сл. испред других:* течај страног језика за почетнике и напредне.

на̏предно прил. *у напредном, прогресивном духу, прогресивно:* ~ оријентисан.

на̏предно̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је напредан, онога што је напредно;* уп. прогресивност.

на̏предња̄к м **1.** *онај који је напредних схватања, који се залаже за друштвене и политичке промене, за новине и прогрес, прогресиста.* **2.** *припадник некадашње Напредне странке у Србији; уопште припадник странке која се називала или назива „напредном" или странке која себе сматра (или се сматра) за поборника напредних идеја, напретка.*

на̏предња̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на напредњаке, који припада напредњацима.*

на̏предња̄штво с **1.** *напредњачка политика, идеологија, свест, напредњачки дух, напредњачко схватање, напредњачке тежње.* **2.** *у зб. значењу: припадници напредњачке странке, напредњаци.*

на̏предовати, -дује̄м несвр. **1. а.** *ићи, кретати се напред, прелазити одређено растојање крећући се напред; уопште ићи, кретати се у одређеном правцу:* споро ~ ка излазу. **б.** воj. *продирати на непријатељску територију, потискивати непријатеља с неке територије; имати успеха у војним операцијама.* **в.** шах. *кретати се напред на противничко поље (о шаховској фигури, обично пешаку, одн. пешацима).* **2. а.** *постизати напредак, успех у учењу, у стицању знања, неке вештине, у науци, уметности, спорту итд.; уопште постизати успех, запажене резултате у неком послу, делатности, активности и сл.* **б.** *постизати све виши и виши положај, веће звање у служби.* **3. а.** *достизати виши ниво развоја, развијати се успешно, повољно:* сваки народ хоће да напредује. **б.** *досезати до већег ступња развоја (о некој делатности, науци, уметности и сл.); имати повољан, успешан ток, повољно се развијати, тећи (о некој радњи).* **в.** *уопште развијати се, тећи, одвијати се.* – Како напредује посао? **4. а.** *расти, развијати се (о биљкама); расти и добијати у тежини (о деци, младунчади и др.).* **б.** *уопште постајати већи, виши, дужи, шири или сл.; увећавати се (бар у једној димензији):* коса му брзо напредује; ~ у висину. **в.** *достизати виши ниво, надолазити, расти (о води).* **г.** *постајати дужи, дужати (о дану).* **д.** *приближити се подневу, одмицати (о дану); ближити се зениту (о Сунцу).* **5.** *ширити се, узимати маха, развијати се неповољно (обично о болести, уопште о нечем неповољном).* **6.** *одмицати у вршењу неке радње:* ~ с послом, ~ с ручком.

напре́зати, на̏пре̄же̄м несвр. **1. а.** *доводити у стање напрегнутости, затезати, напињати (мишиће, тело).* **б.** *изазивати, узроковати, напетост, напрегнутост (нпр. стомака, неке посуде и др.).* **2.** *ангажовати, употребљавати појачано, максимално (мозак, очи и сл.).* ■ **~ се 1.** *доводити себе, своје тело, мишиће у стање напрегнутости, напињати се, упињати се.* **2. а.** *с муком, с напором покушавати, чинити нешто што је изнад физичких могућности, употребљавати сву снагу, улагати велике физичке напоре, запињати, упињати се; уопште улагати велике напоре при остварењу, реализацији нечега, трудити се својски, много.* **б.** *приморавати, присиљавати себе на нешто.* – Не могу је мрзети ма колико се напрезао. **3.** *јако се концентрисати, усредсређивати се (на гледање, слушање и сл.).*

напрема (наглашено: на̏према) предл. (с лок.) *в. према (б).*

на̏према̄се прил. нар. **а.** *испред себе у равној линији, на извесном одстојању право испред себе:* гледати ~. **б.** *један према другом, један насупрам другог:* наћи се ~.

напре̏скок прил. *прескачући, изостављајући (нешто), не идући редом, прекидајући континуитет (обично у излагању, причању, читању и сл.).*

на̏прести, напре́де̄м свр. *опрести, испрести одређену, обично већу количину.*

напре̏тек прил. *много више него што треба, тако да претиче:* има свега ~.

напре̏чац прил. **а.** *одједном, изненада, неочекивано; напрасно:* ~ нестати; ~ умрети. **б.** *без припрема, на брзу руку, набрзину:* судити (некоме) ~. **в.** *у журби, у великој брзини, журно:* нешто ~ учинити.

на̏пржити, -ӣм свр. *испржити одређену, обично већу или довољну количину:* ~ уштипака.

наприпове́дати, -о̀ве̄да̄м јек. **наприповије̏дати,** -о̀вједа̄м свр. *много испричати, испричати, наричати:* ~ море глупости. ■ **~ се а.** *провести много времена приповедајући, заситити се приповедања.* **б.** *издовољити се приповедајући, причајући, разговарајући с неким, наразговарати се.*

напри́чати, на̏прӣча̄м свр. *испричати много којечега.* ■ **~ се а.** *провести дуго времена причајући, приповедајући.* **б.** *издовољити се причајући, разговарајући с неким, наразговарати се.*

напр̏косити, -ӣм свр. *пркосно поступити према некоме, пркосећи напакостити (некоме).* – Црногорци су силазили на которски пазар да напркосе турским непријатељима. ■ **~ се** *задовољити се пркосећи (некоме).*

напрово̀дити се, -ро̀водӣм се свр. *провести дуго времена проводећи се, забављајући се, задовољити се проводом.*

напро̀сити, на̏просӣм и **напрoсја̏чити,** -о̀сја̄чӣм свр. *прикупити, стећи просећи, прошењем.*

на̏просто прил. **1.** *в. ӣросӣо (1 и 4).* **2.** *у служби речце за истицање, појачавање исказа: ӣросӣо, једносӣавно речено, баш, уӣраво:* то је ~ немогуће.

на̏против[1] прил. **1. а.** *в. насуӣроӣ (1).* **б.** *суӣроӣно;* уп. противно. **2.** *у служби речце за истицање суӣроӣносӣи: насуӣроӣ, ӣроӣивно ӣреӣходно реченом, суӣроӣно од ӣреӣходно казаноī.* – Мислио сам да је свршено с представама. – Напротив!

напротив[2] (наглашено: на̏против) предл. **1.** *в. насуӣроӣ.* **2.** *в. ӣроӣив (1б).*

на̀прскао, -сла, -о (обично одр.: на̀прслӣ) *р. ӣр. од наӣрснути у аӣриб. служби.*

напр́скати, на̀пр̄ска̄м св. *ӣрскајући навлажиӣи, ӣоквасиӣи, ӣоӣрскаӣи.*

на̀прслина ж *мања ӣукоӣина, бразда, усек на месӣу īде нешӣо наӣрсне, наӣукне.*

на̀прснӣ, -а̄, -о̄ *који је на ӣрсима, īрудима, који се носи на ӣрсима, ӣрсни, īрудни:* ~ крст.

на̀прснӣк м *īрудни, ӣрсни додаӣак кошуљи; ӣрслук, īрудњак.*

на̀прснути, -не̄м (аор. на̀прснух и на̀прскох, на̏прснӯ, на̀прште и на̏прште; р. пр. на̀прснуо, -ула и на̀прскао, -сла) св. *добиӣи мању ӣукоӣину, наӣрслину, мало, делимично ӣући, наӣући (о косӣи, дрвеӣу или дрвеним, сӣакленим, земљаним и сл. ӣредмеӣима, о зидовима и др.).*

напрсну̀ће с *в. наӣрслина.*

на̀прстак, -ска м (мн. -сци, ген. -ста̄ка̄) **1. а.** *мала, обично меӣална наӣрава, навлака која се сӣавља на ӣрсӣ да би се лакше и без убода ӣоӣискивала иīла ӣри шивењу.* **б.** фиг. *врло мала количина ӣића (или нечеīа друīоī) која би (īоӣово) сӣала у ӣај ӣредмеӣ.* **2.** бот. **а.** *род вишеīодишњих зељасӣих биљака* Digitalis *из ф.* Scrophulariaceae. **б.** *назив за неке врсӣе ӣоīа рода:* црвени ~ D. purpurea, жути ~ D. ambigua.

на̀прти ти, -ӣм св. **а.** *сӣавиӣи на леђа (себи или друīоме) неки ӣереӣ (или неку особу) ради ношења, ӣреношења, наӣовариӣи, уӣрӣиӣи.* **б.** фиг. *намеӣнуӣи (некоме) неки ӣежак ӣосао, обавезу, дужносӣ и сл.; уоӣшӣе наӣурити, намеӣнуӣи (некоме) нешӣо ӣешко, неӣријаӣно, неӣодношљиво.*

напр̀тњача и **на̀пртњача** ж *ӣорба која се носи на леђима.*

напр́ћити, на̀пр̄ћӣм св. **а.** (усне) *скуӣивши исӣуриӣи, избациӣи наӣред, исӣућиӣи, наӣућиӣи (усне), као израз љуӣине, незадовољсӣва и сл.* **б.** (нос) *наӣравиӣи īримасу носем ширећи īа, ӣодижући њеīов врх увис и сл., обично у љуӣњи.* ■ **~ се** *исӣућивши, наӣућивши, исӣрћивши усне изразиӣи љуӣњу, незадовољсӣво и сл., надуриӣи се.*

на̀пршња̄к[1] м *в. наӣрсӣак.*

на̀пршња̄к[2] м **1.** *ӣрслук, īрудњак;* уп. напрсник. **2. а.** *шири, ојачани и крзном или нечим сличним оӣшивени или ӣосӣављени каиш на аму који иде коњу ӣреко ӣрса, īрудњак.* **б.** *каиш на самару или седлу који иде ӣреко ӣрса коња и сӣречава ӣомерање ӣереӣа уназад.*

напсо̀вати, на̀псује̄м св. *обасуӣи ӣсовкама, мноīо исӣсоваӣи (некоīа).* ■ **~ се 1.** *ӣсовањем искалиӣи свој бес, љуӣњу, незадовољсӣво и сл., исӣсоваӣи се.* **2.** (некога, нечега) *мноīо исӣсоваӣи, наружиӣи се.*

напу́вати (се), на̀пӯва̄м (се) и **напу́хати (се),** на̀пӯше̄м (на̀пӯха̄м) (се) св. *в. надуваӣи (се).*

напудѐрисати, -ише̄м (на̀пудрати, -а̄м) св. *сӣавиӣи, нанеӣи ӣудер (обично на лице).* ■ **~ се** *ӣовр.*

на̀пујдати и **напу̀јдати,** -а̄м св. **а.** *ӣодсӣаћи (ӣса, ӣсе) на īоњење, наӣадање, наӣуӣкаӣи, нахушкаӣи.* **б.** фиг. *навесӣи, нахушкаӣи (некоīа) на свађу, неӣријаӣељсӣво, на неӣријаӣељски сӣав ӣрема некоме и сл.*

на̀пукао, -кла, -ло (обично одр.) *р. ӣр. од наӣући, наӣукнуӣи у аӣриб. служби:* **1.** *који има наӣуклину, одн. наӣуклине, наӣрслине, наӣрснуо:* ~ грана, ~ зид, ~ лед. **2.** фиг. *који нема чисӣ ӣон, низак и ӣрозукао, храӣав (о īласу, звуку).*

на̀пуклина ж *мања ӣукоӣина, наӣрслина.*

на̀пукло прил. *у ниским, нечисӣим ӣоновима, ӣрозукло; храӣаво.*

на̀пукло̄ст, -ости ж *особина или сӣање оноīа шӣо је наӣукло.*

на̀пукнути в. на̀пући.

на̀пӯмпати, -а̄м св. **1. а.** *ӣумӣајући налиӣи у нешӣо (воду и сл.); ӣумӣајући наӣуниӣи неку ӣосуду (водом или друīом ӣечношћу).* **б.** *ӣумӣајући наӣуниӣи ваздухом, надуваӣи:* ~ гуму, ~ лопту. **2.** разг. вулг. *учиниӣи (жену) ӣрудном, īравидном.*

на̀пунити, -ӣм (трп. на̀пуњен) св. **1. а.** *учиниӣи ӣуним, ӣоӣуниӣи, исӣуниӣи нечим (сӣављајући, набијајући, насиӣајући, наливајући и сл.):* ~ вреће, ~ чашу. **б.** (ватрено оружје) *убациӣи меӣак или меӣке у оружје ӣриӣравивши īа за ӣуцање.* **в.** *исӣуниӣи ӣело мрӣве живоӣиње (нӣр. ӣӣице) ӣриликом ӣреӣарирања.* **г.** *учиниӣи да неко у великом броју (за)ӣоседне, заузме, насели и сл. неки ӣросӣор; ӣоӣӣуно исӣуниӣи, ӣоӣуниӣи унуӣрашњосӣ неке ӣросӣорије, ӣреӣрӣаӣи:* ~ градове; ~ затвор. **д.** *расӣросӣирући се, ширећи се обухваӣиӣи, ӣрекриӣи и сл. сав ӣросӣор (о маīли, диму, мирису и сл.).* **2.** *доживеӣи (одређен број īодина):* ~ двадесету годину. ■ **~ се 1. а.** *исӣуниӣи се, ӣоӣуниӣи се нечим, ӣосӣаӣи ӣун нечеīа.* **б.** *биӣи исӣуњен, исӣуниӣи се људима (о некој ӣросӣорији, одн. ӣросӣору):* напуни се читава соба (позорница). **2.** *обилно се наквасиӣи, исӣуниӣи се сузама; облиӣи се сузама, сјајем (о очима).* **3.** *исӣећи, ӣроћи, навршиӣи се (о временском ӣериоду):* напунило се већ три године. **4.** фиг. *ӣосӣаӣи обузеӣ неким осећањем, мишљу и сл., ӣрожеӣи се.* – Срце му се напунило страха. • **~ гаће** *јако се уӣлашиӣи, ӣресӣрави ӣи се.* **~ главу (уши) (некоме)** *наӣричаӣи мноīо некоме убеђујући īа у нешто, убедиӣи некоīа у нешӣо, наīовориӣи, ӣодīовориӣи (обично се служећи лажима).* **~ трбух** *добро се најесӣи, засиӣиӣи се.*

напу́пео, -ела, -о јек. **напу́пио,** -пјела, -о (обично одр.) *р. ӣр. од наӣуӣеӣи у аӣриб. служби:* напупеле гране, напупеле груди.

напу́пити (напу́пети јек. напу́пјети), -пӣм св. **1.** *ӣусӣиӣи, добиӣи ӣуӣољке (о биљкама).* **2.** *ӣек набубриӣи, набрекнуӣи (о дојкама).*

напу̀стити (на̀пустити), на̀пустӣм (трп. на̀пуштен) св. **1. а.** *удаљиӣи се, оӣићи из некоī месӣа, краја, зīраде, ӣросӣорије и др.; оӣӣуӣоваӣи из неке земље, īрада и сл.:* ~ зграду, ~ отаџбину; ~ Југославију. **б.** *ӣовући се, одсӣуӣиӣи са борбеноī ӣоложаја; осӣавиӣи, ӣреӣусӣиӣи ӣоӣришӣе биӣке, шири ӣерен дејсӣва и сл.:* ~ положај (бојно поље и сл.). **2.** (некога, ређе нешто) **а.** *ӣресӣаӣи живеӣи с неким, осӣавиӣи (некоīа); ӣресӣаӣи дружиӣи се с неким, заӣосӣавиӣи (некоīа):* ~ мужа; ~ пријатеље. **б.** *одвојиӣи се (од некоīа, нечеīа):* ~ сапутника, ~ колону. **в.** *осӣавиӣи без ӣомоћи, без ӣодршке и сл., ӣреӣусӣиӣи (некоīа) самом себи.* – Молим Бога да ме не напусти. Осећао се сам и напуштен. **г.** *в. заӣусӣиӣи (1).* **3. а.** *ӣресӣаӣи са обављањем неке акӣивносӣи, некоī ӣосла, занимања и сл.; ӣрекинуӣи неки ӣосао:* ~ службу, ~ школу; ~ посао. **б.** (обично у трп.) *ӣрекинуӣи, ӣресӣаӣи искоришћаваӣи нешӣо, одусӣаӣи од коришћења или ексӣлоаӣације нечеīа:* напуштена колиба, напуштен рудник. **в.** *избациӣи из уӣоӣребе, ӣресӣаӣи ӣримењиваӣи нешӣо:* ~ граматичку интерпункцију. **г.** *одусӣаӣи од некоī схваӣања, замисли, ӣлана, идеје и сл.* **д.** *ӣресӣаӣи биӣи члан неке орīанизације, исӣуӣиӣи из ње:* ~ партију (странку). **4.** (некога) *ӣресӣаӣи служиӣи, издаӣи, осӣавиӣи (о срећи, снази, здрављу и сл.).* **5.** *доӣусӣиӣи некоме да се самовољно ӣонаша, исӣусӣиӣи из конӣроле, надзора и сл.; расӣусӣиӣи, размазиӣи (деӣе, децу).*

напу́тити, на̀пӯтӣм св. *в. уӣуӣиӣи.*

напуто̀вати се, -у̀тује̄м се св. *ӣровесӣи дosӣа времена у ӣуӣовању, мноīо ӣроӣуӣоваӣи; задовољиӣи се, засиӣиӣи се ӣуӣовања.*

на̀пӯћено прил. *ӣоказујући љуӣњу, незадовољсӣво, љуӣиӣо.* – Она је напућено одбила вечеру.

на̀пући и **на̀пукнути,** на̀пукне̄м (аор. на̀пукох (на̀пукнух), на̀пуче (на̏пукнӯ); р. пр. на̀пукао, -кла (на̀пукнуо, -ула); пр. пр. на̀пука̄вши и на̀пукнӯвши) св. **1.** *добиӣи мање ӣукоӣине (или ӣукоӣину), делимично, на неком месӣу ӣући, наӣрснуӣи.* – Др-

во само напукне. **2.** фиг. **а.** *почети губити здравље, снагу, чилост и сл., показивати знаке оболелости, губљења животне снаге, нервне нарушености и сл.* **б.** *делимично се пореметити, нарушити се (о међусобним односима).* **3.** фиг. *постати прозукао, нечист, храпав и сл. (о гласу).* **4.** фиг. песн. (с им. „ноћ", „зора" или „дан" као субјектом) *почети свитати; показати знаке свитања.*

напу̀ћити, на̀пӯћӣм свр. *скупивши усне (уста) истурити их (обично у љутњи, бесу и сл., показујући незадовољство и сл.), испрћити, напрћити.* ■ **~ се** *наљутити се, расрдити се, надурити се (истуривши, испрћивши при томе усне).*

напуха́вати (се), -у̀хавам (се) *несвр. према напухати (се).*

на̀пӯхан, -а, -о **1.** *трп. од напухати (се).* **2.** *в. надувен (2).*

напу̀хати (се) *в. напувати (се).*

напухи́вати (се), -у̀хујēм (се) *несвр. према напухати (се).*

на̀пуцати, -āм свр. спорт. *пуцајући, шутирајући ненамерно, нехотимице, случајно погодити противничког играча лоптом (нпр. у фудбалу); уопште погодити противничког играча лоптом (нпр. у тенису).* ■ **~ се 1.** *издовољити се, заситити се пуцања.* **2.** разг. и нар. *појести доста хране, добро се најести.*

на̀пушити се, -им се свр. *заситити се, издовољити се пушећи (дуван).*

напу̀штати, на̀пӯштāм *несвр. према напустити.*

на̀пуштен, -а, -о *размажен, распуштен; невастиан (о деци);* уп. напустити (5).

на̀пуштенōст, -ости ж *стање и особина онога који је напуштен, онога што је напуштено; препуштеност самом себи, осећање запостављености.*

на̑р м тур. бот. и агр. *низак суптропски и медитерански шиб* Punica granatum *из ф.* Punicaceae; *јестив плод те биљке, чврсте коре и са мноштвом сочних црвених семенки, шипак, мограњ.*

на́рав ж (инстр. -и) (уп. природа) **1. а.** *скуп битних и сталних (или дуготрајних) психичких и моралних особина човека, које се испољавају у поступцима, схватањима, односу према околини и сл., човечја, људска природа, карактер:* бити благе (добре, тешке) нарави. **б.** *ћуд животиње.* **в.** *начин и интензитет емоционалног реаговања, темперамент:* бити живе нарави. **2. а.** *сталан начин поступања, понашања, навада, навика:* ушло му у нарав. **б.** (обично у мн.) *устаљен начин живота и рада неке заједнице, обичај; општеприхваћени начин понашања и околност, прилика у којој се тај начин испољава:* описивати друштвене (наше) нарави; интересантно је за ондашње нарави. **3. а.** *изразито, карактеристично својство неког бића, предмета, појаве и сл., обележје, одлика, карактеристика.* – Ко ће право и потпуно знати нарав мртвој ствари? **б.** *бит, суштина, природа (ствари).* **в.** *тип, врста, природа нечега:* ~ болести, ствар је теже нарави, та је улога различите нарави.

на́раван, -вна, -о *в. природан:* ~ величина, ~ пиће, ~ појава, ~ савезник и др. • ~ **(је) ствар** *само (је) по себи разумљиво, природно (је), логично (је), наравно.*

наравна́вати (се), -ра̀внāвāм (се) *несвр. према наравнати (се).*

нара̀внати, -āм (нара́внити, нара̀внӣм) свр. **1. а.** *поравнати, изравнати, уравнати (нешто).* **б.** *дотерати казаљке на сату (да показују одређено време).* **2.** *исплатити, подмирити (дуг).* ■ **~ се** *намирити се, нагодити се с неким, поравнати се.*

на́равно[1] *речца за потврђивање оправданости неке тврдње или за појачање уверљивости онога што се износи: разумљиво, природно, разуме се.* – Долазиш ли? Наравно!

на́равно[2] прил. *в. природно.*

на́равнōст, -ости ж *особина, својство онога што је наравно, природно, природност.*

на́равски речца *в. наравно*[1].

нара́дити се, на̀ра̄дӣм се свр. *провести много времена радећи, уморити се од рада; заситити се, издовољити се радећи.*

на̀радовати се, -дује̄м се свр. *заситити се радости, науживати се радујући се.* – Долазимо на свијет и одлазимо с њега пошто смо се нарадовали и намучили.

нара́ђати, на̀ра̄ђа̄м свр. *родити, изродити много (деце), народити.* ■ **~ се 1.** *родити се у већем броју (о деци).* **2.** *родити више пута, имати много порођаја (о жени).*

наразгова́рати се, -о̀ва̄ра̄м се свр. *провести много времена у разговору, наситити се, издовољити се разговора, напричати се.*

наразми́шљати се, -ра̀змӣшља̄м се свр. *провести много времена у размишљању, размишљајући.*

на̀рамак, -āмка м (мн. на̀ра̄мци, ген. на̀рама̄ка̄) *количина дрва, грања и сл. која се може, обухватајући или придржавајући рукама, понети на рамену.*

нарамѐница и **на̀раменица** ж (обично у мн.) **1. а.** *трака са ознакама чина, најчешће на војној одећи, причвршћена на горњи део униформе у пределу рамена, еполета.* **б.** *мали памучни, синтетички или сл. јастучић, уметак који се причвршћује на наличје одеће у пределу рамена да би рамена изгледала уздигнутија и равнија.* **2. а.** *ремен, каиш, упртач и сл. (на торби, пушци, ранцу и др.) који се ставља преко рамена.* **б.** *ужа или шира трака која иде преко рамена и спаја предњу и задњу страну хаљине, блузе и сл., бретела.* **в.** *уска гумена, платнена или сл. трака која, пребачена преко рамена, придржава панталоне, трегер.*

на̀рамница ж цркв. *део одежде православног архијереја, са отвором за главу, који се носи преко оба рамена, омофор.*

нара̀мчић и **на̀рамчић** м *дем. од нарамак.*

наранч- *в. наранџ-.*

на̀ра̄нџа ж (ген. мн. -џӣ (-џа̄)) бот. и агр. *зимзелена суптропска култивисана дрвенаста биљка* Citrus aurantium *из ф.* Rutaceae, *сочних миришљавих црвенкасто-жутих плодова, који се користе у исхрани, поморанџа; плод те биљке (као врста јужног воћа).*

на̀ра̄нџаст, -а, -о *који има боју као наранџа (плод), црвенкастожут.*

на̀ра̄нџасто прил. *у наранџастој боји, са наранџастом нијансом:* ~ обојен.

наранџасто- *први део придевских сложеница са значењем боје, који показује да та боја прелази у наранџасту, да има наранџасту нијансу:* наранџастожут, наранџасторумен и сл.

на̀раслица (нара̀слица) ж **1.** *задебљање ткива на телу човека, животиње или на биљци, гука, кврга, израслина.* **2.** *меко месо пуно жлезда на доњем делу врата говечета или свиње, гроник, подгушњак.*

на̀растак, -ска м *задебљање ткива (најчешће патолошко), израслина, израштај;* уп. нараслица (1).

на̀ра̄стао, нара́сла (на̀ра̄сла), -ло (обично одр.) *р. пр. од нарасти у атриб. служби:* ~ дрво, ~ коров, ~ углед и др.

нара́стати, на̀ра̄ста̄м *несвр. према нарасти.*

нара́сти (на̀расти), нара́сте̄м (аор. нара́стох, на̏расте; р. пр. на̀ра̄стао, нара́сала (на̀ра̄сла)); пр. пр. нара́ста̄вши и на̀ра̄ста̄вши) свр. непрел. **1. а.** *постати виши, већи растом, порасти, израсти; одрасти, развити се, стасати; развити се, достићи одређену величину у процесу биолошке еволуције:* нарашће њихова деца. **б.** *појавити се растући, израсти на некој подлози; појавити се у виду израштаја, израсти, порасти:* нарастао јоргован; нарашће му рог на глави. **в.** *развити се у процесу растења, телесног развоја, гојења и сл.:* нарасле јој груди. **2. а.** *постати богатији водом, добити виши ниво, набујати:* нарасла Морава. **б.** *повећати запремину, набухнути, надоћи под утицајем врења (о тесту, пециву и сл.); уопште повећати запремину, набрекнути услед неког физичког или хемијског процеса.* **3. а.** *добити веће димензије, увећати се; проширити се.* – Можда ће до краја рата та историја нарасти до дебеле књиге. **б.** *количински се увећати, постати бројно већи; достићи већи износ.* – Број ученика нарасте од 5.000 до 9.000. **в.** *постати јачи, интензивнији; постати снажнији, утицајнији, ојачати, оснажити се:* нарастао покрет. **г.** *постати садржајнији, садржајно се развити;*

прећи, прерасти, претворити се у нешто више, изразитије, развијеније. – О њему пође и нарасте прича.

на̏ратӣв м лат. књиж. *приповедачки начин излагања, казивања у књижевном делу.*

на̏ратӣван, -вна, -о **1.** *који је у вези с нарацијом, причањем, приповедањем, приповедачки, приповедни:* ~ елеменат, ~ карактер (либрета), ~ сликовитост. **2. а.** *који садржи нечија казивања, причања о догађајима и збивањима (у облику мемоара, записа и сл.):* ~ грађа. **б.** *који се изводи, предаје усмено (о наставним предметима и програмима).* **3.** лингв. *који се односи на приповедање као на синтаксичку категорију, одн. вид употребе глаголских времена, приповедачки, историјски:* наративни презент.

на̏ратӣвно прил. *на наративан начин, приповедачки.*

нарати́внōст, -ости ж *особина онога што је наративно; наративно казивање, наративни, приповедачки израз.*

на̀ратовати се, -тујēм се свр. *провести дуго времена ратујући, заситити се ратовања.*

на̀рāтор м лат. **1.** *онај који приповеда, који примењује наративни стил приповедања, приповедач.* **2. а.** *онај који у радио и телевизијским драмама, филмовима и сл. уводи гледаоце, одн. слушаоце у радњу, коментарише догађаје, објашњава их, повезује у целину и сл.* **б.** *личност у књижевном и сл. делу чијим посредством писац читаоцу саопштава садржину дела.*

на̀рāција и **нара́ција** ж лат. *приповедање, причање; сликовито излагање, приказивање.*

нарачуна́вати, -у̀нāвāм *несвр. према нарачунати.*

нарачу̀нати, -āм свр. **а.** *додати ранијем рачуну, унети у рачун, рачунајући додати, придодати (често без основа, неоправдано):* ~ камату (интерес). **б.** *в. израчунати (1).*

на̏раштāј м (инстр. -ем) **1.** *они који живе у исто време (обично на истом, ужем или ширем подручју) и приближно су истих година, поколење, генерација.* **2.** *младо поколење, подмладак, потомство, пород.* **3.** *животињски накот.* **4.** *оно што је настало нарастањем, прирастањем с нечим; израслина, израштај.*

на̏раштāјнӣ, -ā, -ō *који се односи на нараштај, који је у вези с нараштајем;* уп. нараштај (4).

на̀рвāл, -а́ла м шведски (енгл.) зоол. **а.** *морски сисар из реда китова* Monodon nonoceros, *једнорог, кљован.* **б.** *у мн.: породица у коју спада тај сисар,* Monodantidae *(у јд.: морски сисар из те породице).*

на̏рд м и **на̏рда** ж бот. *биљка* Andropogon nardus *из ф.* Gramina.

на́редба ж (ген. мн. -дāбā и -дбӣ) **а.** *правни акт који доносе органи власти одређујући обавезе физичких и правних лица над којима су надлежни.* **б.** *уопште захтев онога ко има власт или моћ, војну силу и сл. којим се одређује нешто као обавезно, заповест.*

на́редбенӣ, -ā, -ō *који се односи на наредбе, који садржи наредбе:* ~ акт.

наредбода́вац, -вца м *онај који наређује, издаје наредбе; онај који има право и дужност да издаје наредбе.*

на̏редбодāвнӣ (наредбо̀дāвнӣ), -ā, -ō *који се односи на издавање наредби и на онога ко има право да их издаје:* ~ орган, ~ право.

наре́дити, на̀рēдӣм свр. (некоме или без допуне) *затражити (на основу власти, моћи, надлежности, положаја и сл.) да се уради, уважи, послуша, изведе и сл. оно што се казује даљом реченицом или именицом у акузативу, заповедити; наредбом, одн. надлежном одлуком одредити:* нареди да стану; ~ исељење.

на́реднӣ, -ā, -ō **а.** *први који следи, који се надовезује у одређеном низу непосредно после онога о коме је реч, следећи, идући:* наредне недеље. **б.** (у им. служби) *онај који је први на реду, онај који следи, следећи човек у низу или редоследу.* – Нека уђе наредни!

на́реднӣк м вој. *подофицирски чин у бившој југословенској војсци, у српској војсци од 1860. г. и у војскама неких страних земаља.*

на́реднӣковица ж *наредникова жена, супруга.*

наредни̏чић м *дем. и ир. од наредник.*

на́редничкӣ, -ā, -ō *који се односи на нареднике, који припада наредницима, својствен наредницима:* наредничке чизме, ~ чин.

наре́ђати, на̀рēђāм (наре́дати, на̀рēдāм) свр. **1.** *поставити, ставити, разместити у ред, поређати:* ~ једно до другог. **2.** *поменути, навести једно иза другог, набројати:* ~ све оптужбе. ■ **~ се а.** *заузети место један до другог, стати у ред, разместити се у редове, по реду:* ~ се уз ограду. **б.** *уопште поређати се, нанизати се (нпр. о кућама и др.).*

наређе́ње с *наредба (обично војна), заповест:* издати ~.

наређи́вати, -ѐђујēм *несвр. према наредити.*

на́рез м **1.** *усек, жлеб, бразда на нечему (обично металном) што је нарезано.* **2.** *врста некадашњег пореза који су грађанска и правна лица плаћала на своје приходе, допринос;* уп. прирез.

на̀резак (на́резак), -еска м *хладно јело, одн. предјело, закуска (од изрезаног меса, сира, саламе и др.) које се обично узима пре главног оброка.*

на̀резāн, -а, -о **1.** *трп. од нарезати.* **2.** *који има зупчасту ивицу, зупчаст, назубљен (нпр. лист).*

на̀резати, -ежēм свр. **1. а.** *засецањем, усецањем начинити зарез или зарезе, усек(е), усећи, засећи (обично на више места):* ~ кору дрвета. **б.** *направити на нечему (често металном) нарезе, урезе и сл.* **в.** *помоћу компјутера и посебног интерног или екстерног ласерског уређаја снимити податке, музику, филм на диск:* ~ диск. **2.** *режући иситнити, исећи, изрезати, искомадати; режући припремити у већој количини, насећи:* ~ лук (салату и сл.).

нарези́вати, -ѐзујēм *несвр. према нарезати (1).*

нарезу̀цкати, -āм (нарезу́цкати, -ѐзӯцкāм) свр. *у дем. значењу: нарезати.*

нарѐндати, -āм свр. *иситнити, настругати, истругати на рендету, рибежу, треници и сл. (јабуке, роткве и сл.).*

наре́сити, на̀рēсӣм (трп. на̀рēшен) свр. прел. рег. *украсити, накитити, окитити; нагиздати, уресити.* ■ **~ се 1.** *ставити на себе накит, украс, урес, накитити се; нагиздати се, дотерати се, уресити се.* **2. а.** *наднети се, обесити се слично ресама, скупити се у праменове налик на ресе (о коси).* **б.** *накупити се, показати се, појавити се у облику капљи (суза, крви и сл.) које ће тек да капну, потеку.*

на̏рēтко јек. **на̏ријетко** прил. *прилично ретко* **1.** (у просторном смислу) *у невеликој густини, на већем растојању, местимично, овде-онде:* ~ посејати. **2.** (у временском смислу) *у већим временским размацима, изретка, понекад, каткад.*

на̀рецкати, -āм свр. *у дем значењу: нарезати; начинити, направити рецке.*

на́речје јек. **на́рјечје** с лингв. *дијалекатски, језички идиом који се по неким карактеристичним особинама разликује од других идиома истога језика:* ијекавско ~, штокавско ~.

нари̏бати, на̀рӣбāм свр. *в. нарендати.*

нари̏кāч, -а́ча м *онај који нариче, тужи за неким или нечим.*

нари̏кача ж *жена која нариче, тужи, која оплакује покојника обичајним нарицањем, запевањем.*

нари̏нтати се, -āм се свр. *провести дуго времена ринтајући, заморити се, напатити се ринтајући.*

на̀рисати, -ишēм свр. прел. рег. *в. нацртати.*

нари̏цāљка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1. а.** *исказивање бола, туге, жалости за покојником речима, нарицањем, кукањем.* **б.** *стихови, састав у стиховима којим се (у одређеној једноставној мелодији) оплакује покојник и изражава жалост и бол, запевка, тужбалица, жалопојка.* **2.** *в. нарикача.*

нари́цати, на̀рӣчēм несвр. непрел. **а.** (за неким, некога) *жалити, оплакивати изражавајући жалост тужбалицом, запевати, тужити.* **б.** *изражавати жалост, бол, очајеност гласним јадиковањем или запомагањем, кукати.* **в.** фиг. *оглашавати се*

тужним гласовима или звуковима, који подсећају на кукање или тужење. – Нарицао је гавран у оголелој шуми.

нарко- *први део сложених именица који означава да је оно што је казано другим делом сложенице у некој вези с дрогом, с наркотицима:* наркоекономија, наркокартел, наркомафија и др.

наркоанали́за ж грч. мед. *метод, начин испитивања, анализа душевних, психичких стања у наркози,* narcoanalysis.

нарко́за ж грч. мед. *вештачко успављивање праћено губитком или слабљењем свести, моћи кретања и осетљивости под утицајем анестетичког средства (најчешће ради операције),* narcosis.

нарколѐпсија ж грч. мед. *стање помућене свести, изненадан наступ краткотрајног неодољивог сна (као последица неког обољења), наступна поспаност,* narcolepsia.

нарколѐптичкӣ, -ā, -ō *који се односи на нарколепсију:* ~ напад.

наркòман, -а и **наркòмāн,** -а́на м *онај који узима наркотике, дроге, који пати од наркоманије.*

наркомàнија ж грч. мед. *болесна жеља, страст за узимањем наркотика, навика дрогирања, стање привременог или сталног тровања узимањем наркотика,* narcomania.

наркòмāнка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа наркоман.*

наркòмāнскӣ, -ā, -ō *који се однос на наркомане и наркоманију.*

наркòтизовати, -зујēм (наркотизи́рати, -тѝзӣрāм) свр. и несвр. *изаз(ив)ати наркозу, подврћи, подвргавати деловању наркотика, опи(ја)ти, омамити, омамљивати наркотиком.* ■ **~ се** *опи(ја)ти се наркотиком, (за)тровати се наркотиком, оболети, оболевати услед уношења наркотика у организам; уопште доћи, долазити у опијено, омамљено стање, опи(ја)ти се.*

наркòтик м мед. *хемијско једињење, супстанца која изазива наркозу, анестетичко средство; опојно средство, дрога.*

наркòтичан, -чна, -о *који се односи на наркотике, опојан, омамљив; успављујући:* ~ средство.

наркòтичкӣ, -ā, -ō *в. наркотичан.*

наркòтички прил. *као наркотик, опојно, омамљиво; успављујуће:* ~ деловати.

нар̏мбати се, -āм се свр. експр. *провести дуго времена рмбајући, ринтати се.*

нарòбити, нàробӣм свр. *нахватати као робље, заробити (у неком, обично већем броју).*

наробòвати се, -рòбујēм се свр. *провести доста, много времена робујући.*

нарòвāшен, -а, -о рег. **1.** *нарецкан, назубљен, зупчаст, рецкаст (нпр. лист).* **2.** *нагрђен ожиљцима, неприродним неравнинама, изровашен (о лицу).*

нарòгӯшено прил. *рогушећи се, нарогушивши се:* дочекати некога ~, држати се ~.

нарòгӯшенōст, -ости ж *стање оног који је нарогушен, који се нарогушио, оног што је нарогушено, што се нарогушило.*

нарогу́шити, -òгӯшӣм (трп. нарòгӯшен) свр. **а.** (перје, длаку и сл.) *надићи, усправити тако да стрши, најежити, накострешити.* **б.** (уши) *в. начуљити.* ■ **~ се 1. а.** *дићи се увис, постати наструшен, накострешити се, најежити се (о коси, длаци, перју).* **б.** фиг. *уздићи се, испречити се штрчећи.* – Напољу млад месец поврх нарогушених планина. **2. а.** *накострешити, најежити длаку, перје осећајући опасност, спремајући се за борбу, узнемиривши се и сл. (о животињама).* **б.** фиг. *заузети љутит, прек, оштар, борбен став, ражестити се, разгневити се, наоштрити се (о људима).*

на́род м (ген. мн. на́рōдā) **1.** *историјски створена већа заједница људи са заједничким етничким именом, обично настала на основу заједничког порекла, језика, територије, традиције, културе, религије, друштвеног живота и др.;* уп. нација. **2.** *основна маса људи, становништва; становништво на нижим степенима имовинске и друштвене хијерархије:* прост ~, радни ~. **3. а.** *становништво, живаљ или слој, део становништва одређене земље, краја, места.* – Народ овога краја дигао се на устанак. **б.** *људи, живаљ уопште; људско мноштво, маса, свет.* – Уморан народ завлачио се под шаторе. Навалио народ у цркву. **в.** *људи, особе, живаљ одређене врсте, одређених одлика (узраста, пола, занимања, склоности, религије и сл.):* православни ~, старији ~. • **Друштво (Лига) народа** пол. ист. *међународна организација држава између два светска рата.* **изабрани ~** *Јевреји (према библијском учењу);* фиг. *они који имају, уживају нарочите повластице, привилегије.* **Уједињени народи, Организација уједињених народа (ОУН)** пол. *в. Уједињене нације (под нација).*

нарòдити, нàродӣм свр. *изродити, нарађати (децу).* ■ **~ се** *намножити се рађањем, рађајући се.*

на́роднӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на народ, који припада народу, којим се служи народ, који потиче од народа, намењен народу и сл.:* ~ имовина, ~ језик, ~ мелос, народни обичаји, народне песме. **2.** *као атрибут у разним терминима (политичким, правним, економским војним, културним итд.):* ~ библиотека, ~ веће, ~ власт, ~ музеј, ~ одбрана, ~ посланик, ~ странка.

народно- *као први део придевских сложеница и полусложеница, у значењу „народни":* народнолиберална странка, народноослободилачка борба, народноослободилачка војска.

на́родноснӣ, -ā, -ō *који се односи на народност, припадност некој нацији, националној мањини или етничкој групи;* уп. етнички и националан.

на́роднōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1. а.** *припадност некој нацији, одн. националној мањини или етничкој групи; осећај припадности некој нацији, одн. националној или етничкој групи; националност.* **б.** *народни дух, народни карактер, народно обележје:* ~ књижевног језика. **2.** пол. ист. *мањина (в).*

нарòдњāк, -а́ка м **1.** пол. *припадник неке од разних странака или покрета који су се звали (или се називају) „народним".* **2.** разг. **а.** *лака, уметнички најчешће безвредна песма компонована у духу народних (српских или страних) песама.* **б.** *певач, интерпретатор таквих песама.*

на́роднячкӣ и **нарòдњāчкӣ,** -а, -о **1.** *који се односи на народњаке (1) и народњаштво:* ~ борба, ~ мисао, ~ омладина. **2.** (нарòдњāчкӣ) разг. *који се односи на народњаке (2):* ~ естрада, ~ музика.

на́родњāштво и **нàродњāштво** с *друштвено-политички покрет народњака који тежи повезивању власти, странака, интелектуалне елите и др. с народом; идеје и дух народњака; приврженост народњачким идејама и тежњама.*

на́родскӣ, -ā, -ō *својствен обичним људима из народа, карактеристичан за широке народне слојеве:* ~ израз.

на́родски прил. на *начин својствен народу, како је уобичајено у народу, у широким народним слојевима:* ~ се изражавати, ~ одевен.

нарòљати, нàрōљāм свр. експр. **1.** *навејати, нападати (обично о снегу).* **2.** *изродити, нарађати (децу).* ■ **~ се** *напити се, опити се.*

на́рочит, -а, -о **а.** *који се разликује од других, посебан, особен, особит; изузетан; карактеристичан:* ~ човек; нарочите симпатије; ~ карактер; ~ изглед. **б.** *посебно одабран, специјалан:* нарочите мере, нарочити прописи.

на́рочито прил. **1.** *посебно, особито; изузетно:* ~ истаћи; ~ важан. **2.** *с посебним, тачно одређеним циљем; хотимице, намерно.* – Дођох нарочито да видим како радите.

на́рочитōст, -ости ж *особина, својство оног који је нарочит, оног што је нарочито, посебност, особеност, изузетност.*

нáртекс м грч. архит. *предњи део, предворје цркве, припрата.*

нару́гати се, нàрӯгāм се свр. (некоме) *изврћи (некога или нешто) руглу, подсмеху, исмејати.*

нару́жити, нàрӯжӣм свр. прел. **1.** (некога, нешто) *учинити ружним, нагрдити (у физичком или естетском погледу).* **2.** *уптутити некоме оштре речи осуде, прекора, обасути прекорима, погрдама, изгрдити (некога).* ■ **~ се 1.** *учинити се ружним, грд-*

ним (неукусним одевањем и сл.), наїрдити се. **2.** *добити ружан изїлед, постати ружан, поружнети (нпр. о лицу и др.).*

на̏рука̄вље и **нару̏ка̄вље** с *доњи, посуврађени, подврнути део рукава на униформи.*

на̏руквица и **на́руквица** ж **1.** *накит у виду, карике, малоī обруча или ланчића (често од злата или сребра) који се носи око руке изнад шаке;* уп. гривна. **2.** (обично у мн.) **а.** *навлака од платна, штофа и сл. која се навлачи на доњи део рукава ради заштите од прљања и оштећења.* **б.** *плетени део одеће који се навлачи на руке и сеже од лакта до шаке.* **в.** цркв. *део црквене православне одежде који се ставља на рукав као симбол који подсећа на везане Христове руке у време када је вођен Пилату;* уп. наручник. **3.** техн. *наīлавак, карика за везивање, спајање двеју цеви и сл., муф.*

на̏рӯку *в. ићи на руку (под рука).*

нарумѐнити, -у̀менӣм свр. *намазати, премазати (лице) руменилом.* ■ **~ се** *ставити (на своје лице) руменило.*

наручи́вати, -у̀чујēм *несвр. према наручити.*

нару̀чилац, -иоца м (ген. мн. -ла̄ца̄) *онај који нешто наручује, поручује, поручилац:* предати робу (брод) наручиоцу.

нару̀чити, на̏рӯчӣм свр. прел. **1. а.** *затражити, наложити да се нешто набави, купи, поручити; затражити да се нешто уради по наруџбини:* ~ одело. **б.** *затражити (у ресторану, кафани и сл.) јело, пиће, поручити.* **2. а.** *захтевати да се нешто изврши по нечијем налоїу:* наручено убиство. **б.** *уопште наложити, наредити, поручити.* – Газда Милун наручи чељади да донесу и Видаку кафу (Глишић).

на́ручје и **на́рӯчје** с **1.** *положај у којем је неко обухваћен, обїрљен нечијим рукама (најчешће као израз љубави, бриїе, као заштита и сл.); заїрљај.* **2.** *количина ствари, предмета (најчешће дрва, їрања и сл.) која се може, обухватајући руком или рукама, понети прислоњена на їруди;* уп. нарамак. • **бацити (се) (бацати (се)) у наручје** *ставити (се) (стављати (се)) под нечије туторство, старатељство (обично у вези с односима међу државама).*

на̏ручнӣк и **на́ручнӣк** м црквд. *део одеће католичких свештеника који се за време мисе ставља на руку од лакта до шаке;* уп. нарукавље (2в).

на̏руџба и **на́руџба** ж (ген. мн. -бӣ) *в. наруџбина.*

наруџбѐница ж адм. *писмени налоī, захтев којим се наручује роба, материјал и сл., поруџбеница.*

на̏руџбина и **на́руџбина** ж *оно што се тражи, захтева од некоīа да испоручи, уради, обави и сл., поруџбина.*

наруша́вати, -у̀ша̄ва̄м несвр. **1.** *несвр. према нарушити.* **2. а.** *кварити, наїрђивати, ружити; скрнавити:* ~ лепоту. **б.** *кварити, реметити нечије намере, планове, замисли и сл.:* ~ ритам противника.

наруше́ње с *поремећај, кварење, кршење, нарушавање (обично неких односа и сл.).*

нару̀шилац, -иоца м **1. а.** *онај који крши, нарушава јавни ред и мир.* **б.** *онај који нарушава државни систем; онај који крши, нарушава закон, уставни поредак и сл.* **2.** *онај који нарушава, ремети мир, тишину.* **3.** *онај који скрнави нешто (нечију част и др.), скрнавитељ.*

нару̀шитељ м *в. нарушилац.*

на̏рушити, -ӣм (трп. на̏рушен) свр. **1. а.** *пореметити ток, склад, одн. раније стање нечеїа:* ~ мир, ~ равнотежу (снага, односа), ~ слогу, ~ тишину. **б.** *прекршити (уїовор, пропис, закон и сл.); престати се придржавати (нечеїа), изневерити (нешто).* **2.** (обично у трп.: на̏рушен, -а, -о) *оштетити (здравље, снаїу и сл.).*

на̏рцис[1] м бот. **а.** *род вишеїодишњих биљака са луковицом* Narcissus *из ф.* Amaryllidaceae, *који обухвата преко 20 врста.* **б.** *назив за неке врсте тоїа рода:* N. odorus, N. poeticus (бели ~), N. radiiflorus и др.

на̏рцис[2] м *човек који се диви властитој лепоти, самодопадљив човек (према їрчком митолошком бићу Нарцису).*

нарци̏зам, -зма м *дивљење властитој лепоти, заљубљеност у самоїа себе, самодопадање.*

на̏рцисоидан, -дна, -о *који се диви самом себи, који је заљубљен у самоī себе, самодопадљив:* ~ човек.

на̏рцисоидно прил. *на начин својствен нарцисоидној особи, самодопадљиво.* – Жид је нарцисоидно опевао своје гнусне нагоне.

нарцисои́днōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својство оноїа који је нарцисоидан, заљубљеност у самоī себе, самодопадљивост.*

насаби́јати, -са̀бӣја̄м и **наса̀бити,** на̀сабијēм свр. *тискајући, сабијајући набити, сабити (нешто):* ~ (као) у вреће. ■ **~ се** *збити се, сабити се, наїурати се на малом простору.*

наса́ветовати јек. **наса́вјетовати,** -тујēм свр. *в. посаветовати.*

на́сад м **1. а.** *јаја која се стављају под квочку (їуску, патку и сл.) ради излеїања младих.* **б.** *стављање квочке (їуске, патке и сл.) да лежи на јајима, насађивање.* **2.** *в. засад.*

наса́дити, на̀са̄дӣм (трп. на̀са̄ђен) свр. **1. а.** *ставити, натаћи, наїлавити (оруђе на дршку, држалицу):* ~ мотику, ~ секиру. **б.** *намаћи, натаћи, ставити поврх нечеїа:* ~ наочаре на нос. **2.** *ставити, наместити кокошку (їуску, ћурку и сл.) на јаја да би се излеїли млади.* **3.** фиг. *в. насамарити.* ■ **~ се** *заузети неко место, положај, сместити се.*

на̀са̄ђен, -а, -о *постављен, смештен на одређеном делу тела, орїанизма;* уп. насадити (се): глава ~ на труп, рогови насађени са стране, реп високо ~, труп ~ на кратким ногама. • **накриво ~** *који је лоше воље; који је незїодне нарави, прїав, напрасит.*

насађи́вати (се), -са̀ђујēм (се) *несвр. према насадити (се).*

насамари́вати (се), -ма̀рујēм (се) *несвр. према насамарити (се).*

насама́рити, -са̀ма̄рӣм свр. *варајући, обмањујући учинити некоїа смешним, преваром обманути (некоїа), нанети штету некоме, исмејати, намаїарчити (некоїа).* ■ **~ се** *довести себе у їлупу, смешну ситуацију допустивши обману, превару, исмевање и сл. од нечије стране;* уп. насести (4).

на̏са̄мо прил. **1.** *без присуства друїих и да нико не чује, не сазна, без сведока, у тајности, у четири ока:* разговарати ~. **2.** *без присуства друїих, у самоћи:* наћи се ~, остати ~.

насамото̀вати се, -мо̀тујēм се свр. *провести мноїо времена самујући, проживети дуїо у самоћи.*

на̀са̄нкати, -а̄м свр. *преваром навести некоїа на нешто, насамарити.* ■ **~ се 1.** *издовољити се санкајући се, заситити се санкања.* **2.** фиг. *дати се преварити, обманути, несмотрено постати жртва преваре, обмане и сл., насамарити се, насести (4).*

наса́њати се, на̀са̄ња̄м се свр. *провести мноїо времена сањајући.*

на̀са̄њкати (се), -а̄м (се) свр. *насанкати (се).*

насапу̀нати (насапу̀њати), -а̄м (насапу́нити, наса̀пӯнӣм) свр. *натрљати сапуном (приликом прања, бријања и сл.); намазати, натрљати сапуницом (обично пре бријања):* ~ руке, ~ лице; насапунао га берберин. ■ **~ се** *повр.*

на̀сатицē прил. **а.** *с бочне стране, с бока, бочном страном, постранце:* изићи (ући) ~. **б.** *ужом страном некоī предмета; тањом, оштријом страном некоī предмета.*

на̀свагда прил. *в. засваїда.*

на̀свађати се, -а̄м се свр. *провести мноїо времена свађајући се, заситити се свађе.*

насвирати се, на̀свӣра̄м се свр. **1.** *издовољити се, заситити се свирања, науживати се свирајући.* **2.** разг. експр. *напити се, опити се.*

насе́дати, на̀се̄да̄м и **на̀седати,** -а̄м јек. **насје́дати,** на̀сје̄да̄м и **на̀сједати,** -а̄м *несвр. према насести.*

насѐдети се јек. **насјѐдјети се** (насјѐдити се), -дӣм се свр. *провести мноїо времена седећи.*

насеја́вати, -ѐја̄ва̄м јек. **насија́вати,** -ѝја̄ва̄м *несвр. према насејати.*

на̀сејати јек. **на̀сијати,** -је̄м свр. прел. *расути семе по земљи, њиви да би никло, обавити сетву, посејати; посути, прекрити семеном (припремљену, узорану њиву), засејати:* ~ земљу, ~ њиву.

насекѝрати, -а̄м свр. прел. (некога) *учинити да се неко почне секирати.* ■ **~ се** *осетити секирацију, онерасположити се, наједити се, изнервирати се.*

насѐлити, на̀селӣм свр. прел. **1. а.** (нешто) *створити, основати насеље, насеобину заузимајући, настањујући нове области (ради трајног или трајнијег боравка):* ~ голема пространства. **б.** (некога) *довести у циљу трајног настањивања:* ~ Србе граничаре. **2.** (некога) *обезбедити некоме смештај, боравиште, удомити.* – Њега такође ја и венчам и у Јагодини га населим. ■ **~ се** *селећи се доћи у ново место боравка или у нови крај, настанити се у неком насељу, месту, крају; доселити се.* – Брат му се био населио у Земун.

насеља́вати (се), -сѐља̄ва̄м (се) *несвр. према населити (се).*

на́се̄ље и **на́сеље** с **1. а.** *место за становање људи:* село, варошица, *град.* **б.** *насеобина досељеника из неког краја:* српска насеља у Мађарској. **в.** *део града, вароши који представља неку целину, градска стамбена четврт или издвојени део града.* **2.** етн. *свечано усељење у нову кућу, стан; свечаност, гозба, част коју том приликом приређује домаћин за госте.* • **бог му дао (души) рајско насеље** *израз који се употребљава приликом нечије смрти, сахране, при помињању имена покојника или уопште при помињању некога коме се жели добро.*

насељѐнӣк, -ѝка м *онај који се негде населио, настанио, одн. потомак оних који су се негде населили; досељеник.*

насељѐнӣчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на насељенике, који припада насељеницима:* насељеничке куће, ~ село.

на̀сељено̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина и стање онога што је насељено, настањеност.* **2.** *распоред, размештај становништва на Земљиној површини; број становника у односу на површину земље коју насељавају:* густа (ретка) ~, густина насељености, релативна ~.

насеље́ње с *долазак, досељење у ново место живљења, долазак нових становника у одређени крај, место, настањење, насељавање.*

на́сеобина и **на̀сеобина** ж **1.** *место (обично мање) где се неко населио, настанио, насеље.* **2.** *скупина људи пореклом из једне земље, краја или насеља који живе у другој средини; њихово насеље.*

на̀сести, на̀седне̄м (на̀седе̄м) јек. **на̀сјести,** на̀сједне̄м (на̀сједе̄м) (аор. на̀с(ј)едох, на̀с(ј)еде и на̏с(ј)еде; имп. на̀с(ј)едни и на̀с(ј)еди; р. пр. на̀с(ј)ео (јек. и на̀сио); пр. пр. на̀с(ј)е̄вши (на̀с(ј)еднӯвши и на̀с(ј)еда̄вши)) свр. непрел. **1. а.** *сместити се на седало, сести.* – Кокошке населе, па једна пева на седалу. **б.** *прекрити нешто у виду слоја, наслагати се.* – Поврх ових слојева насео је једри кречњак. **2.** *добро налећи, приљубити се уз нешто, углавити се како треба негде и сл. (обично о деловима који се спајају).* **3.** *пловећи наићи, навући се, налећи на дно, плићак или спруд, насукати се (о броду, подморници и сл.).* **4.** фиг. (нечему, некоме, на нешто или без допуне) *дати се завести, преварити, лоше проћи због лакомислености, одн. због нечије преваре, обмане, подвале и сл., преварити се, насанкати се.* • **насела му крв на очи (испод темена и сл.)** *изгубио је присебност и контролу над собом од јаког узбуђења, беса и сл.*

на̀сећи, -се́че̄м јек. **на̀сјећи,** -сије̏че̄м (3. л. мн. насе́кӯ јек. насије̏кӯ; аор. на̀с(ј)екох, на̏се̄че јек. на̏сијече; р. пр. на̀секао, -кла; трп. на̀се(ј)чен, -а; пр. пр. на̀с(ј)ека̄вши) свр. прел. **1.** *секући припремити, исећи у некој, обично већој или довољној количини:* ~ дрва, ~ прућа. **2.** *засећи, зарезати; посећи, порезати (делимично).* – Мало које дрво поред пута да није насечено.

на̀сецати јек. **на̀сјецати,** -а̄м свр. *исецати, исецкати (нешто) у некој, обично већој или довољној количини:* ~ купуса, ~ лука.

насе́цати, на̀се̄ца̄м јек. **насијѐцати,** на̀сијеца̄м *несвр. према насећи (2).*

на̀сецкати јек. **на̀сјецкати,** -а̄м свр. *секући иситнити, исецкати (нешто) у некој, обично већој или довољној количини.*

на̏сигӯрно прил. **1.** *са сигурношћу, увереношћу, сасвим сигурно, засигурно, поуздано; без икакве сумње, сасвим извесно.* – Знајте насигурно да се тај тако не зове. **2.** *са сигурношћу у успех, без опасности, ризика да неће успети:* пуцати ~, радити ~.

насиј- *в. насеј-.*

на́силан, -лна, -о **1. а.** *који се обавља силом, који се врши путем насиља, под присилом, принудом, присилан, принудан; изазван насиљем, убијањем:* ~ угушити штрајк; ~ смрт. **б.** *који служи, који се користи за принудно извођење нечега:* насилне мере, насилним средствима. **2.** *који силом намеће своју вољу, склон насиљу, агресији, употреби силе.* **3.** *створен на силу, употребом силе, наметнут, изнуђен:* насилне границе. **4.** *в. усиљен.*

на́силнӣк м *онај који чини насиље, који се служи насиљем; нападник, силеџија.*

на́силничкӣ, -а, -о *који се односи на насилнике, који припада насилнику, насилницима, својствен насилницима и сл.;* уп. деспотски и тирански: ~ власт, ~ понашање, ~ режим.

на́силнички и **на̀силнички** прил. *на насилнички начин, као насилник, као што раде насилници; насилно:* ~ наметнути власт; ~ отети.

на́силнӣштво с *в. насиље (1).*

на́силно прил. **1. а.** *на насилан начин, на силу, применом силе, примењујући силу, силом; насилнички:* ~ спровести неку одлуку; ~ поступати. **б.** *против, мимо нечије воље, присилно.* – Насилно јој се јављају непријатне слике у глави. **2.** *неприродно, намештено; извештачено; усиљено:* ~ изведен расплет; смеје се ~.

на́силно̄ст, -ости ж **1.** *особина онога који је насилан, онога што је насилно.* **2.** *в. насиље.*

на́си̂ље и **на́сиље** с **1.** *примена силе, насилно поступање против воље и права онога према коме се примењује, насилништво; насилнички поступак:* одахнути од насиља; без трагова провале и насиља. **2.** *поступак који одудара, који се противи природи, духу нечега; усиљен, извештачен поступак:* ~ над језиком.

на́сип м *уздигнути појас насуте земље, камења, песка и сл., који служи као одбрамбени бедем од поплава, одрона земљишта, као доњи слој, подлога железничке пруге, пута, пловних канала, као лукобран и др.*

на̀сипати, -а̄м *несвр. према насути.*

на̀сирити, -ӣм свр. *усирити неку, обично већу количину (сира); сирећи накупити.*

на̀сисати се, -а̄м се и -ише̄м се свр. **а.** *заситити се сисањем, нахранити се сисајући из дојке или вимена.* **б.** *заситити се сишући крв из туђег тела (о пијавицама и др.); заситити се сишући, извлачећи сок, течност из нечега (обично о пчелама, лептирима и сл.).*

на̀ситити, -ӣм свр. **1.** *учинити (некога, нешто) ситим, утолити (некоме, нечему) глад, нахранити доста, довољно, заситити.* **2.** фиг. *задовољити (жељу, тежњу, нагон и сл.), утажити, утолити.* ■ **~ се 1.** *постати сит, најести се, нахранити се доста, довољно, заситити се.* **2.** (обично с допуном: некога, нечега) фиг. *потпуно задовољити, испунити неку своју жељу, тежњу, нагон, задовољити се у пуној мери, издовољити се; издовољити се (неким, нечим) до засићења тако да се изгуби жеља, интерес за тим, (пре)заситити се.*

на̏ситно прил. **1. а.** *на ситне, мале делове, уситно:* ~ исецкати лук. **б.** *у малим количинама, на мало:* продавати ~, трговати (трговина, трговац) ~. **в.** *у малој мери, (по)мало (у вези с новцем, новчаном вредношћу).* **2.** *в. потанко.*

на̀сићено̄ст, -ости ж *в. засићеност.*

наска́кати се, на̀ска̄че̄м се свр. *задовољити се, заситити се скакања, искакати се.*

наскакѝвати, -ска̀кује̄м *несвр. према наскочити.*

наскаку̏тати се, -куће̄м (-у̏та̄м) се свр. *задовољити се скакутања.*

наскѝтати се, на̀скӣта̄м (на̀скӣће̄м) се свр. *провести дуго времена у скитњи, издовољити се скитајући, искитати се.*

на́скок м спорт. *скок, наскакање на справу приликом гимнастичких вежби.*

на̏скоро прил. *после краћег времена, убрзо, ускоро:* ~ затим.

наско̀чити, на̀скочӣм свр. **а.** *скочивши напасти на некога.* **б.** *уопште напасти, навалити, насрнути на некога.*

на̏скро̄з прил. (често у полусложеници: скроз-наскроз) **1. а.** *кроз целу материју, кроз целу дебљину нечега, од једне стране до друге, скроз:* пробости ~. **б.** *целим обухватом, целом запремином, у целини:* покиснути ~. **2.** *потпуно, сасвим:* промашити скроз-наскроз.

на̂слага ж **1. а.** *оно што се наслагало, наталожило, нагомилало, слој:* ~ лишћа, ~ прашине, ~ снега. **б.** *оно што је сложено, наслагано, гомила наслаганих ствари, предмета исте врсте, слог, камара:* ~ дрва. **2.** *геолошки слој; рудна залиха, резерва:* терцијарне наслаге; велике наслаге угља.

на̀сла̄га̄но̄ст, -ости ж *стање онога што је наслагано; слојевитост.*

наслага́ње с **1. а.** *процес стварања, образовања геолошких слојева.* **б.** *стварање наслага; таложење.* **2.** *геолошки слој, (геолошка) наслага.*

насла́гати, на̀сла̄же̄м свр. **а.** *ставити, сложити једно на друго или поређати једно поред другог, обично у већој количини:* ~ дрва, ~ тањире. **б.** *наталожити, нагомилати; натрпати, набацати.* – Бура је затрпала станицу и велики слој снега наслагала. ■ **~ се** *сложити се, нагомилати се једно преко другог; наталожити се, нагомилати се, накупити се.* – Пчеларском виљушком скину се поклопци ћелија у којима је наслаган мед.

на̏слада и **на̂слада** ж *велико задовољство, посебно уживање при испуњењу неких жеља, прохтева и сл.*

насла́дити, на̀сла̄дӣм свр. *испунити насладом, уживањем, потпуно задовољити:* ~ срце. ■ **~ се а.** *најести се или напити се с уживањем, осећајући сласт, слатко се најести или напити;* уп. засладити се. **б.** *задовољити се, науживати се.*

наслађе́ње с *наслада, ужитак.*

наслађи́вати (се), -ла̀ђује̄м (се) *несвр. према насладити (се).*

на̏сладнӣ и **на́сладнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на насладу, пун насладе.*

на̀слањати (се), -а̄м (се) *несвр. према наслонити (се).*

на̀слати се, на̀шаље̄м се и на̀шље̄м се свр. *пoслати много пута, уморити се, заситити се шаљући:* ~ пакета.

на́следан јек. **на́сљедан,** -дна, -о **1.** (одр.) *који се односи на наслеђе и наслеђивање, који је у вези с имовинским наслеђем:* ~ парница, ~ право. **2.** (одр.) *који влада, управља по праву наслеђа, одн. династичкој припадности, чија се власт и достојанство преноси на потомке; који се односи на такву владавину:* ~ кнез; ~ власт. **3.** *који се преноси с предака на потомке као наслеђе, као наслеђена особина:* ~ особина, ~ предиспозиција.

насле́дити, на̀сле̄дӣм јек. **наслијѐдити,** на̀слије̄дӣм (трп. на̀сле̄ђен јек. на̀слијеђен) свр. прел. **1. а.** *стећи, примити, добити у наследство, у наслеђе (неку имовину, новац и др.):* ~ очевину. **б.** *преузети, стећи власт, положај, звање и сл. на основу наследног породичног права:* ~ престо. **2. а.** *наслеђем добити, стећи од родитеља, предака (неко својство, карактеристику):* ~ кратковидост, ~ реуму. **б.** *примити, усвојити, прихватити од предака, претходника:* ~ језик, ~ обичаје. **3. а.** (некога) *заменити у неком власништву, праву, на неком положају и др.:* ~ краља, ~ оца, ~ старог патријарха. **б.** (нешто) *доћи иза нечега, сменити:* ~ Византију, ~ стари систем.

на́следнӣ јек. **на́сљеднӣ** *в. наследан.*

на́следнӣк јек. **на́сљеднӣк** м **1.** *онај који добија наследство (имовинско, културно, духовно и др.), баштиник.* **2.** (нечији) *онај који долази на место некога другог, онај који некога наслеђује, одн. треба да наследи (на власти, у служби и сл.):* царев ~. **3.** *онај који наставља, продужава нечији рад, који следи нечије идеје, следбеник.* • **универзални ~** *наследник који у границама нужног дела наслеђује и права и обавезе оставиоца.*

на́следница јек. **на́сљедница** ж **1.** *женска особа наследник.* **2.** *држава или административна област која се успоставља, ствара после пропасти неке друге државе, одн. области.* – Византија је сматрана наследницом римске царевине.

на́следно јек. **на́сљедно** прил. **1.** *путем наслеђивања имовине, наследством:* преносити ~ с оца на сина. **2.** *путем (генетског) наслеђа, (генетским) наслеђем; у наслеђу, у крви:* ~ оптерећен; по њему је ~ бити лопов.

на́следно̄ст јек. **на́сљедно̄ст,** -ости ж **1.** *право, одн. могућност преношења (титуле, власти, имовине и др.) наслеђивањем.* **2.** *својство преношења особина с предака на потомке наслеђивањем.*

на́следство јек. **на́сљедство** с **1. а.** *имовина, заоставштина коју неко наслеђује после нечије смрти, баштина.* **б.** *право на наслеђивање нечије имовине, заоставштине:* имати право наследства, одрећи се наследства. **2.** *преношење, наслеђивање власти, положаја, звања и сл. као породично право.* – Монарх долази на престо по праву наследства. **3.** *в. наслеђе (1 и 2).*

на́сле̄ђе и **на́слеђе** јек. **на́сље̄ђе** и **на́сљеђе** с **1.** *оно што се по традицији преузима из прошлости као елеменат духовног, културног, цивилизацијског живота неког народа, одн. друштва.* **2.** биол. *преношење генетских особина, својстава и склоности са предака на потомство.* – Те се промјене насљеђем преносе на потомство. **3.** *в. наследство.*

наслеђи́вати јек. **насљеђи́вати,** -ѐђује̄м *несвр. према наследити.*

на̏сле̄по јек. **на̏слијепо** прил. **а.** *без претходног осматрања, разгледања, не гледајући:* млатара рукама ~, пуцати ~. **б.** *не размишљајући, без плана, насумице, отприлике:* радити ~.

на̀сликати, -а̄м свр. **1.** *направити, израдити слику; приказати на слици, сликом;* уп. нацртати: ~ светог Јована. **2.** *сликовито, пластично описати, представити (речима, књижевним саставом, ређе музичким средствима):* ~ црним (ружичастим) бојама.

на́слов м **1. а.** *назив неке књиге, чланка, песме, приповетке или неког другог текста; назив филма, радио или телевизијског остварења и сл.* **б.** фиг. *дело, књига с одређеним називом (обично у вези с издавањем, одн. појављивањем нових књига):* објављено је десет нових наслова. **2.** адм. *назив и адреса надлештва, установе, бироа и сл. у заглављу неког службеног писма, акта и др. (којем се обраћа адресант).*

насло̀вити, -ӣм (трп. на̀словљен) свр. **1.** *упутити (некоме), адресирати (на некога) пошиљку;* уп. наслов (2). **2.** *дати наслов, име (неком делу, чланку и сл.), назвати.*

насловља́вати, -о̀вља̄ва̄м *несвр. према насловити.*

на́словнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на наслов* **а.** *на којем се налази наслов (неке књиге), одн. име (новина, часописа); који је у наслову, имену или уз наслов, име:* ~ лист, ~ страница; ~ вињета, ~ слика, ~ текст. **б.** *који је поменут, назначен, именован у наслову драмског, оперског, филмског и сл. дела (о улози, одн. носиоцу улоге).*

насло̀жити, на̀сложӣм свр. *в. наслагати (а).*

на́слон м **1. а.** *задњи или бочни део столице, фотеље, клупе и сл. који служи за наслањање (леђа, главе или руку); уопште оно што служи за наслањање тела или дела тела.* **б.** *ограда на ивици степеништа, терасе, моста и сл., гелендер.* **в.** *оно на шта се неки предмет наслања, што служи као ослонац, подупирач или држач.* **г.** фиг. *оно што даје некоме или нечему потпору, побољшање положаја; ослонац, потпора, подршка.* **д.** фиг. *темељ, основ нечега, за нешто.* – Црквена слова која је Вук употребљавао одговарала су особинама нашег језика и налазила су у њима несумњив наслон. **2.** во̑ј. *погодан, подесан, обично истурен положај за одбрану или напад (у првој борбеној линији).* **3.** *надстрешница или приграђена просторија, обично наслоњена на неку већу зграду, која служи као склониште за кола, алатке, пољопривредне справе, стоку и др.* **4.** *наслањање.* • у

наслону 1) (на нешто) *ослањајући се на нешто, на основу, на темељу нечега;* уп. наслон (1д). 2) (на некога, на нешто) *налазећи потпору, подршку у некоме, нечему, уз нечију помоћ, подршку;* уп. наслон (1г).

на̏слонӣ, -ā, -ō у изр. ~ **тачка** вој. *земљиште које по својој конфигурацији представља погодан, подесан положај за напад или одбрану у првој борбеној линији;* уп. наслон (2).

наслòнити, на̀слонӣм свр. **1.** *довести у непосредан додир с нечим (с неким)* **а.** *положити, (по)ставити на нешто, уз нешто, ослонити, прислонити:* ~ главу на јастук, ~ леђа на зид. **б.** (на нешто) *примаћи нечему, прислонити уз нешто:* ~ ухо на врата. **2.** (на нешто, обично у трп.) вој. *поставити, распоредити уз нешто на терену који природно пружа заштиту, упориште (о војсци у првој борбеној линији);* уп. наслон (2): ~ лево крило на друм. ■ ~ **се 1.** (на нешто) *доћи у непосредан додир с нечим (с неким), ослонити се телом, делом тела на нешто (на некога) преносећи део тежине:* ~ се на зид. **2.** вој. *заузети положај који пружа заштиту, распоредити се уз неко природно упориште;* уп. наслон (2). – Треба да се наслонимо на Озрен. **3.** (на некога, на нешто) фиг. *в. ослонити се (2).* **4.** (на нешто) фиг. *поћи од нечега, узети нешто као основу, полазиште, темељ за своја гледишта, начела, за своје поступке, свој рад и сл., засновати (свој рад, своје ставове и сл.) на нечему, извести (своја гледишта, поставке и сл.) из нечега.* – Наслоњени на ову философију, ми смо досад практиковали једну беспримерну демагогију.

наслòња̄ч, -áча м и **наслòњача** ж *обично мекана, постављена столица с наслоном за леђа и руке, пресвучена тканином, кожом или сл. или начињена од испреплетене трске или неког другог материјала, фотеља.*

наслужи́вати, наслу̏жујēм *несвр. према наслужити.*

наслу́жити, на̀слӯжӣм свр. (нешто) *послужити (нечим, обично пићем); послужујући налити (неко пиће).*

наслу̀тив, -а, -о *који се може наслутити:* једва ~.

наслу́тити, на̀слӯтӣм свр. прел. **1.** (нешто) *интуитивно осетити (нешто), доћи до неодређеног, нејасног сазнања о нечему, интуитивно и нејасно закључити (нешто):* ~ истину. **2.** *предосетити; предвидети:* ~ догађаје. **3. а.** *нејасно видети, уочити, назрети (нешто).* – Било је стотину готово невидљивих трагова које могу само женске очи да наслуте и открију. **б.** (чешће одрично) *добити, стећи неку (макар нејасну, неодређену) представу о нечему.* – Нико није могао ни наслутити шта се крије испод тога.

наслу̀тљив, -а, -о *в. наслутив.*

наслућéње с *помало нејасно, неодређено сазнање о нечему, слутња, слућење, наслућивање.*

наслући́вати, наслу̏ћујēм *несвр. према наслутити.*

на̀слушати се, -ā̄м се свр. *провести много времена слушајући (некога, нешто), издовољити се слушајући:* ~ лепих песама, ~ свакаквих лажи.

насље- *в. насле-.*

насмеја́вати, -èјāвāм јек. **насмија́вати,** -ѝјāвāм *несвр. према насмејати.*

на̏смејāн јек. **на̏смијāн,** -а, -о **1. а.** *који се смеје, осмехује, који има осмех на лицу; ведар, весео.* **б.** *који показује, одражава смех, у којем се огледа ведрина, веселост:* насмејане очи. **2.** фиг. **а.** *у којем има смеха, весеости, у којем влада смех, веселост, весео, радостан.* – Пролазе године шарене, насмијане. **б.** *весео, срећан, радостан:* орне и насмејане душе. **3.** фиг. **а.** *ведар, леп, сјајан, блистав (о атмосферским појавама).* – Срце моје полагано расте, / ко видик у лепе насмејане дане. **б.** *живописан:* насмејани простори.

на̏смејāно јек. **на̏смијāно** прил. *смејући се, уз смех, са смехом, с осмехом; ведро, весело.*

на̏смејāнōст јек. **на̏смијāнōст,** -ости ж *особина и стање, расположење онога који је насмејан; ведрина, веселост.*

насмѐјати јек. **насмѝјати,** -јēм свр. *шаљивим, смешним речима, поступцима и сл. учинити да се неко почне смејати, навести некога на смех, засмејати.* ■ ~ **се 1. а.** *ударити у смех, огласити се смехом.* **б.** *одразити смех, показати веселост (о очима).* **2.** *издовољити се смејући се, исмејати се:* сит се ~. **3.** (некоме) *подсмехнути се.*

насме́хнути се, на̀смēхнēм се јек. **насмиjѐхнути се,** на̀смијехнēм се свр. **а.** *благо се насмејати, насмешити се, осмехнути се.* **б.** *одразити осмех, осмејак, показати веселост (о очима).*

на̀смēшено јек. **на̀смијешено** прил. *с осмехом, са смешком, осмехујући се.* – Посматра га нежно и насмешено.

на̀смēшенōст јек. **на̀смијешенōст,** -ости ж *особина и стање, расположење онога који је насмешен; веселост, ведрина.*

насме́шити се, на̀смēшӣм се јек. **насмиjѐшити се,** на̀смијешӣм се (трп. на̀смēшен јек. на̀смијешен) свр. (уп. насмехнути се) **а.** *мало развукавши усне изразити расположење, веселост, задовољство или благу иронију, подругљивост и сл., исказати љубазност, наклоност и сл., благо се насмејати.* **б.** *показати, одразити осмех, веселост, ведрину, љубазност или благу иронију, подсмешљивост и сл. (о очима, лицу).* • **срећа му се насмешила** *каже се кад неко доживи нешто лепо, повољно, кад се неко нађе у срећним околностима.*

насмиј- *в. насмеј-.*

насмòлити, на̀смолӣм свр. (обично у трп.) *премазати, натопити смолом или нечим сличним (катраном и сл.):* насмољене бакље.

насмрза́вати се, -р̀зāвāм се свр. *провести много времена смрзавајући се.*

на̀смрт прил. *в. на смрт (под смрт).*

наспа́вати се, на̀спāвāм се свр. *провести дуго времена у сну, задовољити жељу, потребу за спавањем испавати се.*

на̀спети, на̀спē јек. **на̀спјети,** -пијē свр. безл. (са логичким субјектом у дативу и, обично, реченичком допуном) *доћи, пасти на памет некоме, спопасти некога.* – Шта му је наспело да иде данас.

наспрам предл. (с ген.) **а.** *насупрот (некога, нечега, некоме, нечему), према (некоме, нечему):* ~ винограда. **б.** *в. према (1):* љубав ~ старих родитеља.

на̀спраман, -мна, -о (обично одр.) **а.** *који се налази, који стоји наспрам, насупрот нечега, према нечему, насупротан; супротан:* двоја наспрамна врата. **б.** бот. *који је израстао на истој висини (о гранама, лишћу и сл.).*

на̀спрамно прил. *на наспрамној, супротној страни, насупрот једно другом (један другом и сл.):* ~ стављене ознаке.

наспре́мати, на̀спрēмāм свр. **а.** *спремити, припремити, приправити нечега у некој, обично великој количини.* **б.** *приготовити доста, много јела, направити много колача и сл.* ■ ~ **се** *уморити се спремајући, поспремајући (обично по кући).*

наср́дити (се), на̀ср̄дӣм (се) свр. *в. расрдити (се);* уп. наљутити (се).

насред предл. (с ген.) *на средини, у средини, усред; на средину, у средину:* бити ~ воде; изићи ~ пута.

наср́кати се, на̀ср̄чēм се свр. (нечега) **1.** *наситити се, заситити се срчући (неку течност или течну храну);* фиг. *заситити се (нечега), издовољити се (нечим).* **2.** *в. надисати се.*

наср́нути, на̀ср̄нēм свр. **1. а.** *напасти (на некога, на нешто), навалити борећи се да се неко, нешто савлада; устремити се, навалити на некога, на нешто:* ~ свом снагом. **б.** *напасти некога прекоревајући га, оптужујући га због нечега; напасти некога претећи му, плашећи га и сл.* – Радован љут, насрну на посинка. Претњама насрнуше на заћутале око столова. **в.** *нагрнути, навалити.* **2.** (на образ, на част) *учинити нешто ружно што вређа нечију част.*

на̏ртāј м (инстр. -ем) **а.** (на некога, на нешто) *краћи, оштрији, нагли напад; навала, налет.* **б.** *поступак којим се нешто угрожава, сузбија, насртање:* ~ на приватну имовину, ~ на нечија права, ~ на природни развитак нечега.

на̀сртати, на̀срћēм *несвр. према насрнути.*

наср̀тљив, -а, -о **а.** *који насрће, наваљује, напада; склон насртању, нападима, агресиван.* **б.** *који упорно досађује некоме,*

наметљив; фиг. *који снажно обузима, који се снажно намеће, наметљив:* ~ туга.

насртљивац, -ӣвца м **а.** *онај који је насртљив, који насрће, напада на некога, на нешто.* **б.** *онај који много досађује некоме, који је наметљив, наметљивац.*

насртљивица (насртљӣвка) ж *она која је насртљива; она која досађује некоме, која је наметљива, наметљивица.*

насртљиво прил. *насрћући, агресивно; јако досађујући, намећући се, наметљиво:* понашати се ~.

насртљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је насртљив:* **а.** *агресивност.* **б.** *наметљивост.*

нâстава ж *преношење знања које се врши по одређеном плану и програму, образовно-васпитни процес у којем се дају, пружају, одн. стичу, усвајају разна знања, развијају способности и др.; обука, обучавање, подучавање.* • **очигледна** ~ *настава у којој је основни метод усвајања знања непосредним, чулним опажањем.*

на́ставак, -āвка м (мн. -āвци; ген. -авāкā) **1. а.** *оно што настаје, што је настало надовезивањем на већ постојеће, настављање, продужавање нечега; продужење, продужетак, настављање:* логичан ~ ранијег чланка; ~ прогреса. **б.** *један од више посебно објављених, одн. емитованих делова неког књижевног (новинског и сл.) текста, одн. телевизијског, филмског и сл. остварења.* **в.** *континуирано даље трајање неке активности, вршења нечега, одн. настављање нечега после прекида:* ~ разговора. **г.** спорт. *продужавање, настављање игре, утакмице после паузе (нпр. после првог полувремена) или после истека нормалног, регуларног времена.* **д.** шах. *потез у шаховској игри којим се наставља партија (која је у току или после прекида):* добар (лош) ~. **2.** *део нечега као његов природни продужетак; додатни део нечега начињен као продужетак, дометак, проширење и сл.:* ~ кичмене мождине; ~ димњака, ~ рибарског штапа. **3.** *продужетак, настављање живљења, живота (путем потомака).* **4.** бот. *танки, кончасти делић, израслица на семену која олакшава његово расејање, распршивање.* **5.** лингв. **а.** *морфема која се додаје на граматичку основу речи а служи за исказивање различитих морфолошких, одн. синтаксичких односа:* лични ~, ~ генитива множине, падежни ~. **б.** *в. суфикс:* аугментативни ~, деминутивни ~, ~ за творбу (творбени ~).

на̏ставити, -ӣм свр. **1.** *продужити неку радњу, вршење нечега (обично после прекида):* ~ говор, ~ утакмицу. **2.** *додати на нешто као допуну, продужетак:* ~ цев. **3.** (породичну лозу, врсту и сл.) *продужити стварајући, дајући потомке (најчешће о мушкарцу).* **4. а.** *поставити, наместити:* ~ разбој. **б.** *поставити, наместити на ватру; приставити:* ~ казан за печење ракије; ~ лонац. ■ ~ **се** *потрајати и даље, продужити се.* – Битка се наставила преко целог дана.

на̏стављати, -āм несвр. *несвр. према наставити.* ■ ~ **се 1. а.** *несвр. према наставити се.* **б.** *вршити се и даље, продужавати се.* – Наставља се дисање и онда кад наша воља престаје да дејствује. **2.** (на нешто) *следити једно за другим, надовезивати се.* – На тулуме се настављају брежуљци.

наста̀вљач, -áча м *онај који нешто наставља, продужава.*

на́стāвнӣ и **на́ставнӣ,** -ā, -ō *који се односи на наставу, који је у вези с наставом:* ~ особље, ~ план, ~ програм, ~ процес.

на́стāвнӣк и **на́ставнӣк** м **а.** *онај који се бави наставом, подучавањем (учитељ, наставник (б), професор, професор универзитета и др.).* **б.** *просветни радник (с вишом или високом стручном спремом) који држи наставу у основној школи (пре свега у вишим разредима).*

на́стāвница и **на́ставница** ж *женска особа наставник.*

на́стāвничкӣ и **на́ставничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на наставнике (и наставнице), који припада наставницима:* ~ кадар, ~ канцеларија, ~ особље, ~ рад.

на́стāвнички и **на́ставнички** прил. *као наставник, наставници; попут наставника:* тумачити ~ гласно.

на̏стајати, -јēм несвр. **1.** *несвр. према настати.* **2.** *простирати се, пружати се; почињати (о правцу простирања, о површини нечега и сл.).* – Северно од динарске планинске зоне настају простране равнице.

на̏стамба ж (ген. мн. -бӣ) **1.** *обитавалиште, пребивалиште, станиште; кућа, зграда, стан, место где се станује, живи.* **2.** *насеобина (1);* уп. насеље (1а, б).

на̏станак, -āнка м **а.** *настајање, формирање, стварање, зачетак, почетак нечега (нпр. војске, државе, неког покрета, процеса, књижевног дела итд.); долазак, почетак (дана, ноћи, зиме, лета и сл.).* **б.** *почетак постојања, постанак, постање:* од настанка до свога нестанка.

наста́нити, на̏стāнӣм свр. *сместити (некога) негде да станује, да пребива, живи, населити (некога) негде.* ■ ~ **се** *сместити се негде ради сталног боравка и живљења, населити се негде:* ~ се у Београду.

настано̀вати се, -ста̀нујēм се свр. *провести пуно времена станујући на једном месту, заситити се становања на неком месту.*

на̏стāњенōст, -ости ж *особина и стање нечега што је настањено, насељено, насељеност.*

настање́ње с *долазак, досељење у неко место, крај или државу ради сталног или привременог (дужег) боравка.*

наста̀њив, -а, -о *који се може настанити, на којем се неко или нешто може настанити, на које се може населити:* ~ земља.

настањи́вати, -ста̀њујēм несвр. **1.** (неки простор, место и сл.) *заузимати неки простор и сл. станујући, стално боравећи у (на) њему.* **2.** *несвр. према настанити.* ■ ~ **се** *несвр. према настанити се.*

на̏стати, -станēм (аор. на̏стаде и на̏ста) свр. непрел. **а.** *формирати се, створити се, постати; зачети се, започети; (по)јавити се, искрснути:* ~ дуготрајним процесом, ~ у раном периоду развитка; позориште је настало из обреда; настала је велика забринутост, настаће муке. **б.** *почети трајати, наступити, доћи (о временским појмовима):* настаде јесен. **в.** *почети, стати (догађати се, вршити се), наступити:* настаде вика, настаде шапат, настаде грљење и љубљење.

на̏стије ж мн. грч. бот. *покрети органа или делова биљке (лишћа, цвета и сл.), чији смер не зависи од смера надражаја (условљени нпр. равномерним деловањем спољашњих климатских фактора – дифузне светлости, температуре и др.).*

на̏стирати, -рēм *несвр. према настр(иј)ети.*

на̏стичнӣ, -ā, -ō бот. у изр. ~ **покрети** *в. настије.*

насто̀јатељ м *старешина, настојник манастира, калуђер који управља манастиром, игуман.*

на́стојати, -јӣм несвр. *улагати напоре, трудити се, залагати се (да се нешто оствари, постигне).* – Настојао је да не буде смешан.

на́стōјнӣк м **1.** *онај који надзире, надгледа неки посао, имање, установу и сл., као и оне који обављају послове, надзорник:* ~ одељења. **2.** *чувар веће стамбене зграде, пазикућа.* **3.** *в. настојатељ.*

на́стōјница ж *женска особа настојник.*

на́стōјничкӣ, -ā, -ō *који се односи на настојнике или настојнице:* ~ послови, ~ станови.

настра́дати, на̏страдāм свр. **а.** *рђаво, лоше проћи, претрпети повреде, муке, губитке, несрећу или већу штету.* **б.** *изгубити живот, умрети или погинути.*

на́стран и **на̏стран,** -а, -о **а.** *који својим схватањем или понашањем сувише (по мишљењу већине) одудара од других људи, чији су ставови, схватања или поступци претерано чудни, необични или неоправдани (о човеку); уопште врло чудан, необичан (у негативном смислу).* **б.** *који сувише одудара од уобичајеног, нормалног, изопачен, извитоперен, девијантан (о људској псиxи, карактеру, идејама, поступцима и сл.).*

на́страно и **на̏страно** прил. *врло чудно, необично; изопачено, девијантно.*

на́страно̄ст и **на̀страно̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је настран, онога што је настрано; настрана особина.*

настрахо̀вати се, -а̀хује̄м се свр. *претрпети пуно страха, пропатити страхујући.*

на̀стре̄ти јек. **на̀стријети,** на̏стре̄м (аор. на̏стре̄ јек. на̏стрије; р. пр. на̏стро, -р̄ла; трп. на̏стр̄т; пр. пр. на̀стре̄вши јек. на̀стријевши) свр. **1. а.** *раширити, разместити, разастрети неку материју тако да образује слој по површини нечега:* ~ сламе. **б.** *наместити слој сламе, траве и сл. као лежај, обично за стоку, прострети.* **2.** *покрити, прекрити слојем неке раструсите материје:* ~ под (сламом, струготином, песком).

на̀стреш(н)ица ж **1. а.** *продужени део крова, мали кров, плоча и сл. изнад кућних врата која штити од кише, сунца и др.* **б.** *део крова који прелази преко спољне ивице зидова зграде, стреха.* **в.** *застор (обично платнени) разапет на шипкама изнад излога продавнице или уз неки угоститељски објекат као заштита од сунца, одн. кише.* **2.** *самостална кровна конструкција на стубовима, отворена или полуотворена, која штити од кише, сунца и сл.* **3.** *платнени или сл. кров, одн. застор на некадашњим запрежним (најчешће коњским) путничким колима.* **4.** *кров војничког рова.*

на̀стрићи, -стри́же̄м (3. л. мн. настри́гӯ; аор. на̀стригох, на̏стрӣже; имп. настри́зи) свр. **1.** (некога) етн. *острићи, одсећи, одрезати некоме (обично мушком детету) мало косе у знак тзв. шишаног кумства.* **2.** *мало острићи, мало ошишати (косе).*

на̀стројен, -а, -о **а.** *духовно и идејно усмерен, оријентисан:* математички ~, космополитски ~, монархистички ~. **б.** *обузет нарочитим расположењем, расположен.* – Вечерас је баш песнички настројен.

на̀стројено̄ст, -ости ж *духовна или идејна усмереност, оријентисаност.*

настроје́ње с *в. настројеност.*

настру́гати, на̀стрӯже̄м свр. (нечега) **1.** *стругањем рендетом, треницом, ножем или нечим сл. припремити извесну (обично већу или довољну) количину уситњених делова нечега:* ~ рена, ~ роткве. **2.** *стругањем тестером насећи извесну (обично већу или довољну) количину (дрва).*

настр́шити, на̀стр̄шӣм свр. *в. накострешити (а).* ■ **~ се** *в. накострешити се (1, 2а).*

настуди́рати се, -у̀дӣра̄м се свр. *провести пуно времена студирајући.*

на́ступ м (ген. мн. на́стӯпа̄) **1. а.** *долазак, излазак на позорницу, сцену, за говорницу, пред публику, гледаоце (ради глуме, игре, држања говора, такмичења, смотре и др.).* **б.** *појава, појављивање у јавности, јавном животу (обично неким уметничким делом, културним, научним, политичким и сл. радом).* **2.** *став, понашање, држање; поступак:* господски ~, одмерен и паметан ~, силовит ~, таквим наступом; простачки ~. **3. а.** *појава, јављање у историји, долазак на историјску позорницу (обично о политичким и уметничким покретима и сл.):* с наступом либерализма. **б.** *настајање, наступање, настанак (обично о временским периодима и атмосферским појавама):* с наступом дана. **4. а.** *нагли напад, нагло испољавање неке болести (обично душевне):* имати наступе лудила. **б.** *нагла појава, навала јаких осећања, нагона, порива, расположења и сл.:* у наступу љубоморе (страха). **5.** *наступање, напредовање (војске).*

насту́пајӯћӣ, -а̄, -е̄ *који наступа, који се појављује, долази; који тек треба да дође, следећи, наредни:* ~ дан; ~ празници.

насту́пати, на̀стӯпа̄м несвр. **1.** *несвр. према наступити.* **2.** воj. *кретати се, ићи напред потискујући противника и заузимајући земљиште, напредовати; кретати се према противничким положајима;* уп. сту́пати (2).

насту́пити, на̀стӯпӣм свр. **1.** (на, у нешто) нар. и, у извесној мери, арх. *наићи, доћи, приспети, ступити на неко место настављајући кретање;* уп. ступити[1] (1а). **2. а.** *појавити се пред публиком, гледаоцима, слушаоцима и сл.;* уп. наступ (1а). **б.** (као неко) *појавити се у некој улози, с неким задатком и сл.:* ~ као посредник, ~ као тумач. **в.** *јавно изнети своје ставове, мишљење и сл., иступити:* оштро ~. **в.** *поступити, понети се (у разговору и сл.);* уп. наступ (2): строго ~. **3. а.** *настати, створити се, десити се, појавити се.* – Наступило је затишје. **б.** *доћи, настати (о временским периодима или краћим деловима времена):* чим наступи пролеће, наступио је и тај час.

на́ступнӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се јавља у виду изненадних и наглих напада што се понављају код истог болесника (о болестима);* уп. наступ (4а): ~ главобоља, ~ грозница, ~ лудило. **2.** воj. *који наступа, који напредује; којим се наступа, којим се напредује;* уп. наступ (5) и наступати (2): ~ колона; ~ маневар. **3.** *в. приступни (б):* ~ говор.

на̏суво (на̏сӯхо) прил. **1.** *без употребе воде, неке друге течности или влажне материје:* ~ бријати. **2.** фиг. *бескорисно, узалуд, бадава.* – Пас плази језик и облизује се насухо.

насу́кати, на̀сӯче̄м свр. **1.** *управљајући пловним објектом (лађом, подморницом, чамцем и др.) довести га на место где је дубина воде мања него његов газ, тако да се пловни објекат опре својим дном о дно (гребен и сл.) мора, језера или реке и не може даље да плови.* **2.** фиг. **а.** (некога) *лукавством, обмањујући, варајући и сл. наговорити, навести на нешто рђаво, погрешно, штетно и сл.* – Није му то први пут да га покушавају овако насукати. **б.** *довести у тежак или безизлазан положај:* ~ непријатеља. ■ **~ се 1. а.** *опрети се својим дном о дно сувише плитке воде, не моћи се даље кретати због наседања на дно (гребен и сл.) мора, језера или реке (о пловном објекту).* **б.** фиг. *претрпети неуспех; уопште лоше проћи, рђаво се провести.* **2.** *накупити се, скупити се, сјатити се.* – У два сата гомила Цигана насукала се у болничко двориште.

на̀сумице̄ и **на̏сумице̄** прил. **а.** *без тачно утврђеног циља и правца, напамет:* бежати (ићи) ~, пуцати ~. **б.** *без неког размишљања, пажње, без основа, аргумената и сл.; одока, отприлике:* ~ изабрати, ~ помињати издају; ~ градити, ~ повући границе.

на̀сумце̄, на̏сумце̄ и **насу̏мце̄** прил. *в. насумице.*

на̀сӯнчати се и **насӯнчати се,** -а̄м се свр. *изложити се дужем дејству Сунчевих зрака, провести доста времена на сунцу, сунчајући се; огрејати се на сунцу.*

насу̏прот и **на̏супрот** прил. **1.** *супротно, у супротном положају, насрамно.* **2.** (у служби речце за супротност) *в. напротив (2).*

насупрот предл. (с ген. или дат.) **1.** *преко пута, насрам, према.* – Седео је насупрот оцу на крају стола. **2.** *наместо, уместо.*

на̏супротан, -тна, -о *в. супротан (1а).*

на̀сӯти, на̏спе̄м (трп. на̏сӯт) свр. (нешто) **1.** *сипајући напунити, испунити:* ~ судове. **2.** *усути (нпр. воду, вино, јело и сл.) у неки суд, налити.* **3.** *сипајући прекрити слојем неког материјала:* ~ пут (песком, шљунком).

на̏сӯхо *в. насуво.*

на́сушан и **на̀сушан,** -шна, -о сткњ. *без којег се не може, преко потребан, неопходан:* ~ потреба, борба за насушни хлеб.

ната̀карити, -ӣм и **натака́рити,** -та̀ка̄рӣм свр. експр. *натаћи, ставити, навући на себе, обући или обути нешто што је неприкладно, неодговарајуће, неприлично:* ~ наочаре за сунце по облачини, ~ неке ципелчине.

ната́кати, на̀та̄че̄м *несвр. према наточити.*

ната̀кнути *в. натаћи.*

натали̏те̄т, -е́та м лат. *број новорођене деце према укупном броју становника у одређеном временском раздобљу на одређеном подручју:* пораст или смањење (опадање) наталитета.

ната̀ложити, -ӣм свр. **а.** *таложењем створити, формирати (о води, реци, мору, језеру):* ~ седименте. **б.** *нанети, нагомилати (талог) (о води, реци и сл.).* ■ **~ се а.** *створити се, формирати се таложењем, скупљајући се у виду талога:* наталожене наслаге. **б.** *накупити се, нагомилати се као талог:* прашина се наталожила.

на̏танко прил. **1.** *у танком слоју, танко:* ~ простртi, ~ развити (тесто). **2.** *мршаво, слабо, оскудно:* бити ~ с брашном. **3.** *в. потанко.*

ната́пати (се), на̀та̄па̄м (се) *несвр. према натопити (се).*

натапка́вати, -та̏пка̄ва̄м *несвр. према натапкати;* уп. тапкати.

на̏тапкати, -а̄м свр. **1.** *тапкајући, газећи сабити, набити, утабати.* **2.** *тапкајући, тапкањем навлажити, премазати (нпр. место свраба на кожи).*

ната̀ћи (на̀таћи) и **ната̀кнути,** на̀такне̄м (аор. ната̀кох и ната̀кнух; р. пр. на̀такао, ната̀кла (на̀такла) и ната̀кнуо, -ула; трп. на̀такнӯт) свр. **1. а.** *ставити, навући на нешто, око нечега, намаћи; причврстити, углавити на нешто:* ~ јарам на волове, ~ мотику на државлицу, ~ гуму, црево на славину, ~ шубару (шлем) на главу. **б.** *намаћи, окачити, обесити:* ~ зобницу коњу. **в.** *ставити, навући (део одеће), обући; ставити, навући на ноге, обути.* **2.** *набости, набити на нешто оштро:* ~ на копље, ~ јагње на ражањ. **3.** *увући, уденути, проденути:* ~ у косу украсну иглу. ■ **~ се а.** *навући се, намаћи се, наденути се.* – Црвена капа натакла му се до клемпавих ушију. **б.** *набости се, набити се на нешто оштро:* ~ се на рог.

на̀таште и **на̏таште** прил. *на празан желудац, пре доручка или јела уопште:* ~ попити (нешто), ~ узети лек.

на̏тега на̂тега (натѐгача) ж **1.** *цеваста направа (обично направљена од дугуљастог плода једне врсте тикве, проширеног на доњем крају) која служи за извлачење течности из бурета и других дубљих судова с уским отвором.* **2.** зан. *алатка, направа за навлачење обруча на бурад, каце и сл., одн. на точкове запрежних кола.* **3.** бот и агр. *врста тикве* Lagenaria vulgaris; *плод те тикве од којег се праве натеге (1).* • физ. *називи за врсте натеге (1) којима се извлачи течност из судова:* **крива̑ ~, пра̑ва̑ ~.**

на̀те̄гнӯт, -а, -о **1.** *трп. од натегнути (се).* **2. а.** *који је без природности, спонтаности, усиљен, извештачен:* натегнуте метафоре, ~ осећајност (у књижевном делу), ~ разговор, ~ расположење. **б.** *за који нема довољно основа, аргумената, заснован на недовољном, непотпуном броју чињеница, на небитним чињеницама или (делимично) погрешним премисама, на извесном занемаривању стварног, објективног стања и сл., неубедљив:* ~ оптужба, ~ петица (школска), ~ подела, натегнути разлози.

нате́гнути, на̀те̄гне̄м (аор. нате́гох и нате́гнух, нате́же и на̀те̄же, на̏те̄гнӯ и нате́гну; р. пр. на̀те̄гао, нате́гла (на̀те̄гла) и нате́гнуо, -ула; пр. пр. нате́гнӯвши, нате́га̄вши и на̀те̄га̄вши) свр. **1. а.** *вукући, повлачећи, развлачећи затегнути, растегнути, напети:* ~ жицу, ~ конопац, ~ лук, ~ тканину, ~ струну. **б.** *затезањем еластичног дела, притиском на ороз и сл. припремити за одапињање, окидање, запети неко оружје (обично га уперивши у некога, нешто).* **в.** фиг. *вештачки, на силу приказати нешто друкчијим него што јесте, дати нечему вид, форму и сл. који му не одговарају или не показују право, објективно стање ствари;* уп. натегнут (2): ~ истину, ~ параграфе, ~ правду. **2. а.** *истегнути, издужити, извући.* – Натегне врат да боље види. **б.** (уши, за уши) *повући, потегнути (некога за ухо, уши), истегнути (некоме ухо, уши).* **3.** (нешто или без допуне) *узети суд с пићем и почети пити, повући.* ■ **~ се 1. а.** *развући се, истегнути се, растегнути се (обично о тканини).* **б.** *напети се, затегнути се (о лицу, борама, кожи и сл.).* **2.** *в. напрегнути се (2а).*

на̀те̄гнӯто прил. **а.** *без природности, спонтаности, усиљено, извештачено.* – Дискусија је почела мало натегнуто. **б.** *без довољно основа, аргумената; неубедљиво, неуверљиво.* – Назив и појам администрације није вештачки и натегнуто пренесен у област међународног права.

на̀те̄гнӯто̄ст, -ости ж *стање онога што је натегнуто (усиљеност, извештаченост; неубедљивост, неуверљивост).*

натегну́ће с *повреда мишићног ткива истезањем.*

нате́зати, на̀те̄же̄м несвр. **1.** *несвр. према натегнути.* **2.** (с нечим) **а.** *мучити се, тешко излазити на крај, једва састављати крај с крајем, кубурити (због оскудице, недостатка средстава за живот и др.).* **б.** *имати муке, тешкоћа, кубурити (с нечим):* ~ с математиком. ■ **~ се 1.** *несвр. према натегнути се.* **2.** *уз. повр.* **а.** *грабећи се око нечега, дохватајући једно друго за делове тела и одећу међусобно се потезати, вући (у борби, игри и др.).* **б.** *такмичити се, надметати се вукући крајеве конопца, надвлачити се.* **3.** (с нечим) *мучити се бавећи се нечим тешким, непријатним, незахвалним и сл. (или с неугодним, непријатним људима), бактати се, носити се с нечим (с неким):* ~ се са статистиком. **4. а.** *објашњавати се, убеђивати се, препирати се с неким намећући своје решење за нешто, убеђење о нечему, разлоге за нешто, своје услове и др.* – Дуго смо се натезали с Керовићем. **б.** *погађајући се настојати постићи одговарајућу цену, ценкати се.* – Натезао се са сељацима пазарујући од њих стоку.

на̀текао, ната̀кла (на̀текла), -ло (обично одр.) *р. пр. од нате̏ћи у атриб. служби:* с натеклим лицем, натеклих очију.

на̀теклина ж *натекло место на телу, оток, отеклина.*

натена́не прил. тур. *без журбе, полако:* ~ посматрати, ~ пунити лулу, ~ распредати о нечему.

на̀те̄нтати, -ам свр. нар. експр. **1.** *наговорити, навести (обично на нешто лоше, рђаво).* – На пљачкање кошница дјечаке је први натентао стари Јовандека. **2.** *наметнути, натурити (некога, нешто) мимо нечије воље.*

на̀терати јек. **на̀тјерати,** -а̄м свр. **1. а.** *терајући, гонећи довести, дотерати, стерати на неко место, нагнати:* ~ стоку у шуму. **б.** *нанети, донети.* – Олуја изненадно натера крупне кишне капи на прозорска окна. **в.** *збити, набити.* – Као да му је неко натерао нож у стомак. **2. а.** *довести у неко, често непријатно, тешко психичко стање:* ~ у плач. **б.** *изазвати, проузроковати (неку психофизичку реакцију):* ~ руменило у лице. **3.** *приморати, присилити, нагнати на нешто:* ~ на бекство, ~ послушност, ~ на рад. **4.** *дотерати, довести до неког (жељеног) броја, до неке (жељене вредности).* – За два мјесеца натјерасмо на хиљаду глава.

натјери́вати јек. **натјери́вати,** -ѐрује̄м *несвр. према натерати.*

натѐћи (на̀тећи), на̀текне̄м (натѐче̄м) (аор. натѐкох, на̏тече; р. пр. на̀текао, -ѐкла (на̀текла); пр. пр. натѐка̄вши и на̀тека̄вши) свр. **1.** *увећати се, надути (због болести или од удар(а)ца), отећи (о човеку, деловима тела, ткиву и сл.).* **2.** *в. стећи (1).*

натѐчен, -ѐна, -о *натекао, отекао:* натечене жлезде, натечени капци.

на̏ти̏ван, -вна, -о лат. **1.** *наслеђен рођењем, урођен.* **2.** *добијен природним путем, од природних супстанци, природан (о серуму).*

нативи̇̀зам, -зма м фил. и псих. *схватање, учење по којем су неке психичке функције, способности, карактерне црте, идеје и др. урођене, тј. да постоје пре искуства.*

нати̇̀вист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица, поборник, заступник нативизма.*

нативи̇̀стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на нативизам и нативисте.*

нати̇̀ка̄ч, -а́ча м (обично у мн.) *в. натикача (1).*

нати̇̀кача ж (обично у мн.) **1.** *врста плетене вунене чарапе (често, као део народне ношње, украшена шарама, везом и сл.) која се обува на голу ногу или навлачи преко обичних чарапа и покрива стопало обично до преко глежња, назувак, назувица.* **2.** *врста лаке обуће са горњим делом исплетеним од вуне или сашивеним од сукна и ђоном (обично од танке коже).*

на̀тирати, -ре̄м *несвр. према натр(е)ти.*

натиска́вати (се), -ти̇̀ска̄ва̄м (се) несвр. *в. натискивати (се).*

на̀тискати, -а̄м свр. **1. а.** *натрпати, назбијати, набити; напунити тискајући, збијајући:* ~ торбе. **б.** *сатерати, нагурати, сабити:* ~ затворенике у ћелију. **2.** *в. наштампати.* ■ **~ се** *скупити се у густу гомилу, нагурати се, збити се, сабити се.*

натиски́вати (се), -ти̇̀скује̄м (се) *несвр. према на̀тискати (1), на̀тискати се и на̀тиснути (се).*

на̀тиснути, -не̄м (на̀тиснух (на̀тискох), на̏тиснӯ (на̀тиште и на̏тиште)) свр. **1.** *навалити, надрети (у маси, гомили).* – Пази како су натисли, кукала им мајка! **2.** (често с допуном: у бег, трком и сл.) *дати се у бег, трк, јурнути, појурити некуд.* – Узбуњени сељаци, видећи да се већ бјежи, натискоше и сами куд који. ■ **~ се 1.** (обично с допуном: за неким) *појурити, сјурити се за неким (за нечим), најчешће јурећи, хватајући некога (нешто); дати се, надати се (у трк, у бекство).* **2.** *в. натискати се.*

на̏тицати[1], -ичēм *несвр. према натаћи, натакнути.*

на̏тицати[2], -ичēм *несвр. према натећи.*

на̏ткати, на̏ткāм (на̏ткēм) свр. *откати, саткати неку, обично већу или довољну количину нечега.* ■ ~ **се** *провести дуго времена времена у ткању; заморити се, заситити се ткајући.*

на̏ткласнӣ, -ā, -ō пол. *који је изнад класа, класних интереса, који нема класни карактер.*

на̏тколеница и **натколѐница** јек. **на̏ткољеница** и **наткољѐница** ж анат. *део ноге изнад колена.*

наткопа́вати, -òпāвāм несвр. *несвр. према наткопати.* ■ ~ **се** *такмичити се, надметати се у копању, окопавању (кукуруза и др.).*

наткòпати, на̏ткопāм свр. *надмашити, победити у копању, окопавању (кукуруза и др.).*

наткòсити, на̏ткосӣм свр. *надмашити, победити у кошењу.*

наткоша́вати, -òшāвāм несвр. *несвр. према наткосити.* ■ ~ **се** *такмичити се, надметати се у кошењу.*

наткри́вати, на̏ткрӣвāм *несвр. према наткрити.*

на̏ткрилак, -ӣлка м зоол. *перје на горњем, спољашњем делу птичјих крила.*

наткри́лити, на̏ткрӣлӣм свр. **1. а.** *одозго заклонити, прекрити (попут свода и сл.), закрилити, наткрити:* црквица наткриљена великим орахом. **б.** *издижући се више од нечега нагнети се над тим, надвисити (нешто).* – Гучево је наткрилило Лозницу. **2.** воj. *покрити (непријатељске снаге) једним крилом, делом неке војне формације, делимично опколити, захватити, закрилити.* **3.** фиг. *бити бољи од некога у нечему, превазићи, претећи, надмашити (некога, нешто), засенити.* ■ ~ **се** *издићи се изнад нечега, нагнети се, надвити се над нешто попут свода; уопште надвисити се, узвисити се над нечим.* – Небо се наткрилило над морем.

наткриљи́вати (се), -ѝљујēм (се) (наткриља́вати, -ѝљāвāм) *несвр. према наткрилити (се).*

на̏ткрити, на̏ткријēм свр. **а.** *покрити с горње стране, обично надстрешницом или нечим сличним (најчешће о (полу)отвореном простору, грађевини или делу грађевине на стубовима, о капији и сл.).* **б.** *уопште заклонити с горње стране, делимично покрити, прекрити:* ~ очи шаком.

наткрòвити, на̏ткровӣм свр. *наткрити кровом, одн. надстрешницом;* уп. наткрити (а).

на̏ткрōвље и **на́ткрōвље** с *прекривач, заклон изнад нечега (нпр. на кочијама, војничком рову и др.); надстрешница.*

на̏тмӯрен, -а, -о **1. а.** *који је без веселости, ведрине, туробан, суморан:* ~ изглед, ~ расположење, ~ човек. **б.** *који одражава нерасположење, мрзовољу и сл., мргодан (о погледу).* **2.** *натуштен, сив, суморан, (су)мрачан (о небу, временским и атмосферским приликама).*

натмуре́нко м *онај који је често натмурен, мргодан, смркнут, мрзовољан, нерасположен.*

на̏тмӯрено прил. *смркнуто, мрзовољно; натуштено, суморно, мрачно:* ~ изгледати, ~ (по)гледати.

на̏тмӯренōст, -ости ж *особина и стање онога који је натмурен, онога што је натмурено.*

натму́рити, на̏тмӯрӣм свр. *смрачити, намргодити (лице); набрати, намрштити (обрве, чело) (од мрзовоље, нерасположења, незадовољства и сл.).* ■ ~ **се 1. а.** *добити натмурен, смркнут, мрзовољан изглед, намрачити се, намргодити се, натуштити се (о људима).* **б.** *постати натмурен, намргодити се, смрачити се, смркнути се (о лицу); набрати се, намрштити се (о веђама, обрвама).* **2.** *постати таман, мрачан, смрачити се, смркнути се, натуштити се (о небу, о времену пред кишу или олују и сл.).*

натму́шити (се), на̏тмӯшӣм (се) и **на̏тмушити (се),** -ӣм (се) свр. *в. натмурити (се).*

на̏тō прил. *после тога, затим, онда.* – Напи напредују – гласно рече Грбић, а нато сва деца оживеше.

натовари́вати (се), -àрујēм (се) *несвр. према натоварити (се);* уп. товарити (се).

натòварити, -ӣм (трп. натòварен) свр. **1. а.** *ставити на некога или на (у) нешто неки терет ради преношења, одн. превожења:* ~ цемент на кола, ~ вреће на коња. **б.** *ставити на своја леђа или на раме (неки терет), упртити.* **2.** *оптеретити (некога, нешто) товаром, бременом, снабдети теретом (товарну животињу, превозно средство и др.):* ~ коња, ~ камион, ~ трактор. **3.** фиг. **а.** (некоме) *оптеретити (некога, нешто) нечим непријатним или тешким (послом, обавезама, бригама и сл.), свалити (на некога, нешто) неку невољу, неприлике и сл.* **б.** *пребацити, пренети, свалити (на некога) одговорност за нешто, туђу кривицу и сл.* **в.** (некога некоме) *наметнути некоме старање, бригу о некоме, пренети на некога обавезе око нечијег старања;* уп. натоварити некоме на врат (под врат). ■ ~ **се** *ставити, упртити на себе неки терет ради преношења, оптеретити се нечим:* натоварени ранцима.

на̏товскӣ, -ā, -ō *који се односи на НАТО, који припада НАТО-у:* натовске снаге.

натòпити, на̏топӣм (трп. на̏топљен) свр. **1. а.** *потапајући у течност или житку масу добро навлажити, намочити; наквасити:* ~ марамицу. **б.** *потопити и оставити (конопљу, кукуруз, пасуљ и др.) да одстоји ради размекшавања, киселења или бубрења;* уп. покиселити. **в.** *добро, обилно залити, наводнити:* ~ виноград, ~ дуван, ~ врт. **2.** (обично у трп.) фиг. *прожети, испунити; преплавити:* лице натопљено љубављу, натопљен романтизмом, натопљен тугом. ■ ~ **се** *добро се наквасити, намочити се, прожети се течношћу.*

на̏топљенōст, -ости ж *стање онога што је натопљено.*

наторòкати, -òрочēм свр. пеј. *много, којешта наприčати, изблебетати, избрбљати, исторокати.* ■ ~ **се** *наприčати се, испричати се о свему и свачему, набрбљати се, наблебетати се, исторокати се.*

натоциља́вати (се), -ѝљāвāм (се) *несвр. према натоцињати (се).*

натоцѝљати, -āм свр. *варајући, обмањујући навести на погрешан пут, на погрешан поступак, увалити у неприлике, натентати; варајући учинити смешним, направити будалу од некога, насамарити, намагарчити; уопште преварити, обманути (некога).* ■ ~ **се** *нечијим лукавством, преваром, обманом бити доведен у заблуду, бити преварен, насести.*

натòчити, на̏точӣм (трп. на̏точен) свр. **а.** *точећи насути, налити (неку течност):* ~ воде (воду), ~ вина (вино), ~ ракије (ракију) (у флашу и сл.). **б.** *точећи, сипајући, наливајући напунити (суд неком течношћу):* ~ чашу, ~ флашу. ■ ~ **се** *истичући, одн. дотичући накупити се у извесној количини (о води или некој другој течности).*

натпе́вати, на̏тпēвāм јек. **натпијѐвати,** на̏тпијевāм *несвр. према на̏тпевати.* ■ ~ **се** уз. повр. *надметати се, такмичити се, огледати се у певању.*

на̏тпевати јек. **на̏тпјевати,** -āм свр. (некога) *отпевати лепше, боље од другога, надмашити, победити (некога) у певању.*

натпи́јати се, на̏тпӣјāм се несвр. уз. повр. *надметати се, такмичити се у пијењу (алкохолног пића), надметати се ко ће више попити (алкохолног пића);* уп. натпити.

на́тпис м **а.** *краћи текст, запис, обично с називом онога на шта се односи и с другим основним подацима, исписан или урезан на нечему:* ~ на табли, ~ на трговини. **б.** *запис, текст у облику сентенције на надгробном споменику, епитаф.* **в.** *наслов, назив на почетку, у заглављу књиге, чланка, списа, на почетку филма и сл.*

на̏тпити, на̏тпијēм свр. *надмашити, победити (некога) попивши више алкохолног пића;* уп. натпијати се.

натполòвичан, -чна, -о у изр. ~ **већина** правн. *в. апсолутна већина (под већина).*

на̏тпоп, -ōпа м *католички свештеник вишег чина, главни поп, каноник.*

натпри́родан (на̏тприродан), -дна, -о **а.** *који се не може објаснити природним законима, који је изван граница, оквира по-*

знатих природних појава и закона: натприродне особине, ~ појава. **б.** *који прелази природне, нормалне, уобичајене границе, оквире, мере, необичан, невероватан, изузетан (по величини, јачини, снази итд.):* ~ енергија, ~ сила.

натпри́родно (на̏тприродно) прил. *изван природних граница, оквира, необично, невероватно, изузетно.*

натпри́роднōст (на̏тприроднōст), -ости ж *особина онога што је натприродно (онога који је натприродан); оно што је натприродно (нестварност, фантастика и сл.).*

на̏тпритисак, -ска м физ. *стање гаса у затвореним системима са притиском већим од атмосферског.*

на̏тпросечан и **натпрòсечан** јек. **на̏тпросјечан** и **натпрòсјечан,** -чна, -о *који је изнад просечног, обичног;* уп. изузетан: ~ величина, ~ вредност, ~ квалитет, ~ лепота, ~ резултат, ~ човек, ~ таленат.

на̏тпросечнōст и **натпрòсечнōст** јек. **на̏тпросјечнōст** и **натпрòсјечнōст,** -ости ж *особина онога који је натпросечан, онога што је натпросечно;* уп. изузетност.

на̏тра ж *направа за ткање, разбој, стан.*

натрабу́њати, -āм свр. разг. *наприча̄ти, испричати свашта, наблебетати, изблебетати, избрбљати.*

на̏трāг прил. **1. а.** *у смеру, правцу супротном од претходног кретања, онамо одакле се пошло (кренуло), назад:* кренути ~. **б.** *тамо где је нешто раније било, на претходно, пређашње место, назад:* вратити (узети, ставити) нешто ~. **2. а.** *леђима окренутим у смеру кретања, натрашке.* – Не ваља ићи натраг јер ће умријети мати. **б.** *у правцу задње стране, према задњој страни, уназад, унатраг:* тргнути руком ~. **в.** *у раније, пређашње стање:* не може се ~. **г.** *у протекло, прошло време, према прошлости, уназад.* – Мора се сегнути мало дубље натраг. **3. а.** *са задње стране, позади, острага.* – У његовој кући је билијар, купатило; тамо натраг читав парк.

натрапа́вати, -ра̀пāвāм *несвр. према натрапати;* уп. натрапати (1а).

натра̀пати (на̀трапати), -āм свр. **1.** (на некога, на нешто) **а.** *неочекивано, случајно наићи (на некога, на нешто), набасати; налетети, натрчати (на некога, на нешто).* **б.** (обично у вези с нечим непријатним) *стицајем околности доћи у везу, контакт с неким (с нечим), намерити се на некога (на нешто), сусрести се с неким (с нечим) (у некој прилици, у животу):* ~ на лудака. **2.** *наићи однекуд, изненада се појавити дошавши однекуд, банути.* – Натрапа однекуд један ескадрон коњице. **3.** (нешто) *случајно доћи до нечега, домоћи се нечега, наћи, пронаћи (нешто), налетети (на нешто).* – Натрапа на један од оних чудних Гебелсових чланака.

натра̀шкē и **натра̀шке** прил. **1.** *леђима, одн. задњим делом тела окренутим у смеру кретања, супротно од нормалног смера кретања, уназад:* ићи ~ као рак. **2.** *са задње, леђне стране, страга, отпозади, иза леђа:* везан ~. **3. а.** *обрнутим редоследом, обрнуто; наопако, наопачке:* ~ читати (неку реч). **б.** (обично у вези с глаголима „ићи", „поћи" и сл.) *у лошем, неповољном правцу, нагоре, како не ваља, наопако.*

на̀тргати, -āм свр. *набрати тргајући, кидајући, накидати (цвећа, лишћа, плодова, грања и сл.).*

натре́сати се, на̀трēсāм се несвр. **1.** (на нешто) *стресати прашину и сл. са себе, своје одеће тако да пада на нешто, стресајући се, истресајући се трунити нешто.* – Не натресај ми се на млеко. **2.** (на некога, над неким (ређе некоме) или без допуне) *грдити (некога), викати (на некога) испољавајући љутњу, незадовољство; издирати се, истресати се (обично над неким слабијим, над неким ко је на нижем положају и сл.), брецати се, осецати се.*

на̀трескати се, -āм се свр. експр. *опити се, напити се.*

натре́сти (на̀трēсти), -éсēм свр. *дрмајући, дрмусајући или млатећи отрести извесну, обично већу количину нечега (најчешће воћа).* ■ **~ се** (на некога, над неким (ређе некоме) или без допуне) *свр. према натресати се (2).*

на̀трēти јек. **на̀тријети,** на̏трēм (аор. на̀трēх јек. на̀тријех; трп. на̏тр̄т (натр̀вен)) свр. *в. натрти.*

на̂тријум (на̂трӣј, -ија) м хем. *хемијски елеменат* (Na) *специфичне тежине 0,93, мек алкални метал сребрнастобеле боје.*

натријум- *први део полусложеница који означава да је натријум један од елемената хемијског једињења, натријумов:* ~-ацетат, ~-арсенат, ~-бикарбонат, ~-бромид, ~-карбонат, ~-сулфат, ~-хлорид итд.

на̂тријумов, -а, -о (на̂тријумскӣ, -ā, -ō) *који се односи на натријум, који садржи натријум:* ~ база, ~ једињење, ~ со, ~ фосфат, ~ хлорид.

натрља́вати (се), -р̀љāвāм (се) *несвр. према натрљати (се).*

натр́љати, на̀тр̄љāм свр. (некога, нешто) **а.** *трљајући намазати (нечим).* **б.** *истрљати, измасирати дланом или нечим другим (неки део тела, ради лечења, улепшавања и сл.).* ■ **~ се** *повр.*

на̏троје прил. *на три дела (у вези с дељењем, разламањем и сл.).* • **надвоје-натроје** *в. под надвоје.*

на̀трōнтати, -āм и **натро́нтати,** на̀трōнтāм свр. **а.** (некога) *навући, обући (некоме) много одеће, утоплити с много одеће:* ~ дете. **б.** (нешто) *натрпати, претрпати (нечим).* – Зидови су били натронтани ћилимима дречећих боја. ■ **~ се** *много, превише се обући, претерано се утоплити с много одеће.*

натрòшити, на̀трошӣм свр. нар. *измрвити, издробити, намрвити:* ~ хлеба.

натрпа́вати (се), -р̀пāвāм (се) *несвр. према натрпати (се).*

натр̀пати, -āм свр. **1. а.** *ставити на гомилу, без реда већу количину нечега, трпајући сместити негде већу количину нечега, набацати; ставити у нешто, нагурати:* ~ ствари; ~ барута. **б.** *без неког реда изнети много детаља у писменом саставу, написати, изнети опширно и несређено, набацати.* **в.** *стрпати (мноштво људи) у скучен простор, потрпати, нагурати.* **2.** *трпајући, стављајући, гурајући напунити (нечим):* ~ кофер стварима, ~ торбу. ■ **~ се** *набити се у (на) сразмерно малом простору, нагурати се, натискати се;* уп. стрпати се.

натр́пети се јек. **натр́пјети се,** -пӣм се свр. **а.** (нечега) *много издржати, претрпети:* ~ свакојаких невоља. **б.** *много се намучити, напатити.*

на̀трти на̏трēм (аор. на̀трх; трп. на̏тр̄т (натр̀вен)) свр. **1.** (нешто нечим) *тарући, трљајући прећи више пута дланом руке или нечим другим по неком делу тела или по нечему другом, обично наносећи неку маст, течност и сл., истрљати, истр(е)ти:* ~ вратне жиле (крста) сирћетом. **2.** (тесто, хлеб, погачу) *натрљати при мешењу брашном (тесто) да буде чвршће.*

натр̀ћити, на̀тр̄ћӣм свр. разг. *истурити, избацити, надићи (задњи део тела, задњицу).* ■ **~ се** *сагнувши се истурити задњи део дела, задњицу.*

на̀трулити, -ӣм свр. *в. натрунути.*

на̀трулōст (на́трулōст), -ости ж *стање онога што је почело да труне, што је натруло.*

натру́нити, на̀трӯнӣм (трп. на̀трӯњен) свр. **1.** (нешто) **а.** *нанети труње на (у) нешто, запрљати трињем:* ~ млеко. **б.** *посути нечим ситним, измрвљеним, потрусити:* ~ месо ситном сољу. **2.** (нешто) фиг. **а.** *унети туђе елементе, примесе негде, у нешто (обично тиме кварећи изворну, аутохтону природу, карактер нечега):* ~ језик туђицама. **б.** *покварити, наружити; пореметити, нарушити:* ~ лепоту (нечега); ~ породичну срећу. **в.** *извршити штетан, негативан утицај на некога, на нешто, исквари̇ти:* душа натруњена отровом искуства. **г.** *нанети нечему љагу, срамоту, запрљати, укаљати, осрамотити, обрукати:* ~ нечији добар глас, ~ некоме поштење. ■ **~ се** *напунити се, запрљати се трињем.* – Коса му је натруњена сеном.

на̀трунуо, -нула, -о *в. натруо.*

на̀трунути, -нēм свр. *почети трунути, мало, делимично иструнути, натрулити (обично о воћу или дрвету).*

натруњи́вати, -ӯњујēм *несвр. према натрунити.*

на̀труо (на́труо), -ула, -уло **а.** *који је почео да труне, делимично труо;* уп. нагњио: ~ грожђе, ~ дрво, ~ јабука, ~ пањ. **б.** фиг. *који је почео да пропада (најчешће морално):* ~ друштво.

натру̑ћати, на̀тру̑ћа̄м свр. разг. *исприча̄ти много којечега, свашта наприча̄ти, наблебетати, набрбљати, иструћати.*

на̂труха ж *примеса, нанос страних елемената у нечему; страни, туђи утицај у нечему.*

на̀труцкати се, -а̄м се свр. *намучити се возећи се неравним, изрованим путем или лошим возилом, иструцкати се.*

натрча́вати, -р̀ча̄ва̄м несвр. *према натрчати.*

натр̀чати, -чи̑м свр. непрел. **1.** *трчећи наићи, налетети (на некога, на нешто), ударити о некога, о нешто, сударити се с неким, с нечим.* **2.** *трчећи, јурећи стићи, доћи негде, дотрчати однекуд.* **3.** фиг. *неопрезно и непромишљено упасти у незгодан положај, насести, насамарити се.* ■ **~ се а.** *провести дуже време у трчању, истрчати се; заморити се трчећи.* **б.** *заморити се ужурбано, журно обављајући више послова.*

натуго̀вати се, -у̀гује̄м се свр. *провести много времена тугујући.*

нату́жити се, -и̑м се свр. *в. изјадати се;* уп. изјадиковати се.

на́тукница ж **1.** *в. алузија.* **2.** *в. одредница (1).*

на̀тукнути, -нем свр. *казати, изнети посредно у излагању, причању, наговестити; рећи, казати, изнети, поменути само узгред, напоменути.*

нату́ра ж лат. **1.** *в. природа.* **2.** ум. *сликарски или вајарски модел.* • **у натури (примити, примати, доби(ја)ти, платити, плаћати** и сл.) *у роби, у облику производа који имају платежну вредност (за разлику од плаћања у новцу).*

на̏тура̄лан, -лна, -о **1.** *в. природан (1 и 2).* **2. а.** *који је у облику робе, производа, робни:* ~ размена. **б.** *који се односи на облик производње у којој се производи рада троше у оквиру одређене економске јединице (нпр. породице или патријархалне задруге) и служе само за потребе њених чланова:* ~ привреда.

натурали̇̀зам, -зма м **1.** *уметнички правац у књижевности, сликарству, вајарству и музици (настао у Француској крајем XIX в.) који тежи да без икаквог улепшавања, што је могуће верније прикаже стварност, нарочито ружнију, тамнију, суровију страну живота.* **2.** фил. *схватање које настоји да све појаве сведе на природне узроке, схватање по којем је природа примарни и апсолутни принцип, основа света што постоји.*

натурализа́ција ж **1.** *прилагођавање условима живота у новој средини.* **2.** *начин добијања, стицања држављанства, стицање, примање држављанства у страној земљи посебним актом државног органа.*

натура̀лизовати, -зује̄м (натурализи́рати, -и̇̀зира̄м) свр. и несвр. **1.** *прилагодити, прилагођавати новој животној средини, (у)чинити домаћим, одомаћи(ва)ти.* **2.** *да(ва)ти странцу држављанство, примити, примати у поданство.* ■ **~ се 1.** *прилагодити се, прилагођавати се новој животној средини, одомаћи(ва)ти се.* **2.** *примити, примати, стећи, стицати држављанство стране земље.*

нату̀ра̄лије ж мн. *оно што је неопходно потребно за живот човека, природне животне потребе, потрошна добра, роба.*

натура̀лист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица, следбеник натурализма.*

натурали̇̀стичан, -чна, -о **а.** *склон натурализму, натуралистички настројен, оријентисан.* **б.** *в. натуралистички.*

натурали̇̀стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на натурализам и натуралисте; који је као код натуралиста, својствен натурализму и натуралистима:* ~ правац, ~ уметност, ~ школа; ~ метод, натуралистичка обележја.

натурали̇̀стички прил. *на натуралистички начин, на начин својствен натуралистима, у духу натурализма.*

натура̀листкиња ж *женска особа натуралист(а).*

нату́рати (се), на̀тӯра̄м (се) *несвр. према натурити (се).*

натури̇̀зам, -зма м *сунчање и купање на јавним плажама без купаћих костима или гаћица; покрет који пропагира култ голог људског тела и неодевање, нудизам.*

нату̀рист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица натуризма, нудизма; нудист(а).*

натури̇̀стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на натуризам и натуристе, нудистички:* ~ камп, ~ насеље, ~ покрет.

нату̀ристкиња ж *женска особа натуриста.*

на̀турити, -и̑м (трп. на̀турен) свр. **1. а.** *наметнути некоме нешто силом, против његове воље, приморати некога да нешто прихвати; довести некога на утицајан положај противно нечијој вољи.* **б.** *властитим утицајем учинити да неко прихвати одређено мишљење, схватање и сл.* **2. а.** *навући, намаћи (капу, шешир и сл.).* **б.** *намакнути, набацити, навући (нпр. омчу око врата и др.).* **3. а.** *ставити, метнути, положити на нешто (одозго), навалити преко нечега.* **б.** *намаћи, натаћи (нпр. резу на вратима).* ■ **~ се 1.** (обично са допуном: за вођу, за господара и сл.) *наметнути се некоме (као вођа, власт, господар и сл.), најчешће против нечије воље.* **2. а.** (некоме) *обузети, захватити (обично о мислима, осећањима, стању и сл.).* **б.** *спопасти (некога), навалити (на некога) (о муци, тешкоћама, недаћама и сл.).* **3.** *дати се у потеру, потрчати, појурити (за неким).*

на̀тӯршницла ж нем. *месни одрезак (обично од бута или плећке) печен, одн. пржен на масти или уљу.*

нату̀ршчик м рус. *глумац (обично на филму) без школског глумачког образовања који интерпретира лик друштвене средине, сталежа и сл. којем и сам припада.*

натутка́вати, -у̀тка̄ва̄м *несвр. према натуткати.*

на̀туткати, -а̄м свр. **1.** *наговорити, навести некога на нешто, обично лоше, подстаћи, нахушкати.* **2.** *надражити, напујдати (пса на неког, на нешто).*

нату́ћи (на̀тӯћи), -ту́че̄м (3. л. мн. нату́кӯ) свр. *ставити, метнути на главу (капу, шешир и сл.) тако да чврсто стоји, натаћи, навући, натурити.* ■ **~ се** *истући некога до миле воље, издовољити се тукући, наударати се.*

нату́цати, на̀тӯца̄м несвр. **1. а.** *читати тешко, изговарајући одвојено део по део речи, одн. реч по реч; уопште слабо, с муком читати, срицати.* **б.** *рђаво, лоше говорити страни језик (или дијалекат); уопште тешко, с муком изговарати речи.* **2.** *говорити о нечему без довољно познавања, несигурно, нагађати, набадати.*

на̀туцати, -а̄м свр. *туцајући иситнити неку, обично довољну (или већу) количину нечега (мака, ораха и др.), истуцати.*

на̀туштен, -а, -о **1.** *који (најчешће изразом лица) показује знаке нерасположења, незадовољства, мрзовоље, намргођен, намрачен, натмурен; који одаје такво расположење (обично о лицу).* **2.** *мрачан, тмуран:* ~ јутро, ~ јунско подне, ~ Романија.

на̀туштено прил. *намргођено, мрзовољно, смркнуто.* – Натуштено седе за један сто.

на̀туштено̄ст, -ости ж *особина и стање онога који је натуштен, онога што је натуштено, намргођеност, натмуреност, мрзовоља, суморно расположење.*

на̀туштити, -и̑м свр. *намрштити, намргодити (чело, обрве) изражавајући незадовољство или дајући строг, озбиљан израз лицу;* уп. намрачити и натмурити. ■ **~ се 1. а.** (понекад и безл.) *смрачити се, смркнути се (о времену, обично пред олују).* **б.** *прекрити се тамним облацима, постати таман, мрачан, затамнети се, стуштити се (о небу).* **в.** *доносећи кишу, непогоду и сл. наднети се, надвити се (о облацима).* **2. а.** *постати намрштен, мрачан, суморан, мрзовољан, намргодити се, намрачити се, натмурити се.* **б.** *постати намрштен, намргођен изражавајући такво расположење (о лицу, челу и др.).*

на̏тхва̄т м спорт. **а.** *хватање гимнастичке или атлетске справе (коња, вратила, мотке и др.), скијашког штапа и сл. прстима руке или палцем одозго.* **б.** *хватање лопте раширених прстију руке с притиском одозго (обично у ватерполу).*

на̏тчовек јек. **на̏тчовјек** м (супл. мн. на̏дљӯди) (према нем.) **1. а.** фил. *по учењу немачког филозофа Ничеа, идеалан човек, који ће се појавити у идућој фази људске цивилизације, обдарен особинама и способностима које не поседује, обичан несавршен човек.* **б.** *по немачкој нацистичкој идеологији, припадник гер-*

манске „више расе“, који треба да влада светом. **2.** *човек који поседује високе моралне особине у степену већем од других људи, идеално биће.*

натчовеча̀нскӣ јек. **натчовјеча̀нскӣ**, -ā, -ō **1.** *који превазилази нормалне човекове могућности, снагу, природу и сл., надљудски, веома велики, огроман:* с натчовечанским напором, употребити натчовечанску снагу. **2. а.** *који је по особинама изван граница природних појава и законитости, натприродан, нестваран, чудесан:* ~ биће, ~ моћ, ~ створ. **б.** *који је по нечему изван људских домена, који не спада у сферу људског; несхватљив, неразумљив (човеку):* ~ сила; ~ тајна.

натчовеча̀нски јек. **натчовјеча̀нски** прил. *на натчовечански начин, превазилазећи људске моћи:* ~ се борити.

на̏тчӯлан, -лна, -о (обично одр.) **а.** *који је изван граница чулног опажања, који се не запажа чулима, натприродан:* натчулни свет. **б.** *мисаон, уман; апстрактан.*

наћа́пати, на̀ћāпāм свр. разг. *обилно наквасити, натопити, намазати.* ■ ~ **се** пеј. *претерано се нашминкати, нафракати се.*

на̀ћвāр, -а́ра и **на̏ћвāр,** -а м нар. *већи дрвени троделни или дводелни сандук с поклопцем, у којем се налази део за брашно, део са наћвама за мешење хлеба и, обично, део за оставу.*

на̏ћваст, -а, -о нар. *који обликом подсећа на наћве, сличан наћвама.*

на̏ћве, на̏ћāвā, наћа́вā и на̏ћвӣ ж мн. нар. *веће дрвено корито направљено од издубљеног дрвета или склопљено од дасака (понекад с поклопцем или ногарима), које служи (које је служило) за мешење хлеба.*

наћефлѐјисати се, -ишēм се свр. нар. експр. *напити се, опити се; постати расположен, весео од пића.*

на́ћи (нâћи), нâђēм (аор. на́ђох, на́ђе; р. пр. на̀шао, -шла; трп. нâђен; пр. пр. на̀шāвши) свр. прел. **1. а.** *случајно, идући или тражећи, трагајући наићи на нешто (нпр. на изгубљену ствар) или на некога; уопште пронаћи, открити (нешто, некога).* **б.** *тражећи, трагајући доћи до нечега, прибавити, обезбедити (нешто):* ~ лека, ~ хлеба у туђини. **в.** *наићи на неку реакцију, однос, изазвати неки став, расположење и сл.:* ~ разумевање код некога. **2. а.** *добити нешто тражено или прижељкивано:* ~ заштиту, ~ помоћ. **б.** *у некоме, у нечијој личности добити, стећи (друга, пријатеља и сл.).* **3. а.** *идући, пролазећи, долазећи затећи, застати некога на одређеном месту:* нађосмо га пред кућом. **б.** *затећи, видети некога (нешто) у неком стању, расположењу:* ~ међу живима, ~ све како је било. **4. а.** *одабрати, изабрати.* – Ниси нашао паметнијег посла од овога? **б.** *искористити, уграбити, улучити, изабрати (погодан моменат, згодну прилику).* **в.** *одлучити се на нешто, почети радити, чинити нешто кад томе није време, тренутак, кад то не одговара околностима или околини, окружењу.* – Нашли баш сад да праве свадбу?! **г.** (некога) *пасти (некоме) на ум, доћи (некоме) у мисли, спопасти кад се то не очекује, изненадно, у неодговарајуће време и сл.* – Какво те спавање у ово доба нашло?! **5.** *одвојити, издвојити (део времена) за некога, посветити (некоме или нечему део времена).* **6.** *запазити, приметити, уочити (неку особину):* ~ доста заједничког, ~ разлику, ~ траг прошлости. **7.** *одредити, утврдити (неку величину, број и сл.):* ~ угао. **8.** *размишљањем доћи до нечега, смислити, измислити (нешто); досетити, присетити се:* ~ оправдан разлог за нешто, ~ решење за нешто; не моћи ~ ниједну реч утехе. **9. а.** *успети довести у активно стање своје физичке или духовне снаге, скупити, сабрати, смоћи:* ~ у себи толико великодушности (снаге). **б.** *створити, направити, успоставити; начинити, учинити:* ~ свему ред. **10.** *утврдити, установити; закључити; оценити, проценити:* нађе да је здрав; нађоше да девојка паметно говори. **11.** *добити, скупити одређену количину приноса од неке пољопривредне културе.* – Колико си нашао пшенице? **12.** (са апстрактном именицом у ген., ређе у ак.) **а.** *осетити, доживети жељено расположење, одн. доспети у жељено, потребно стање означено именицом у допуни:* ~ задовољство у раду, (не) ~ мира, (не) ~ сна. **б.** *наићи на нешто; постићи, остварити нешто (оно што је означено именицом у допуни):* ~ израза, ~ одјека; ~ одушка. ■ ~ **се 1. а.** *доспети некамо, обрести се негде; створити се на неком месту:* ~ се у затвору, ~ се на острву, ~ се у седлу. **б.** *доспети, запасти у неки, обично неповољан, положај или стање; задесити се, обрести се у неком, обично неповољном положају или стању (изазваном датом ситуацијом):* ~ се у кризи, ~ се у невољи, ~ се у шкрипцу; ~ се на муци, ~ се у чуду. **в.** *намерно доћи негде, бити на неком месту у одређено време.* **г.** *ставити се на нечију страну, определити се за некога или нешто:* ~ се на страни добра. **2.** *задесити се, затећи се:* ~ се на путу. **3.** *десити се, бити са неком особином, показати, испољити неку особину:* нашла се паметна. **4. а.** *(су)срести се, састати се са неким.* **б.** *доћи до споразума, споразумети се, нагодити се, погодити се.* – Он спушта цену помало, а муштерија додаје. И најпосле се нађу и сложе. **5.** (некоме) **а.** *притећи у помоћ, помоћи некоме:* ~ се у невољи. **б.** *бити на располагању (некоме) у случају потребе (о новцу, храни и сл.):* нек му се нађе у путу. **6.** (некоме, у некога) *доћи на свет, родити се.* – Крајем маја нашло се Давилу пето дете. **7. а.** (и безл.) *појавити се, јавити се (понекад противно очекивању, веровatноћи).* – Нашло се људи који су се жалили на њега. **б.** *појавити се, јавити се као способан или позван за (из)вршење неког посла.* – Ваљало би кад би се нашао неко ко би то могао добро урадити. **10. а.** *показати, испољити неко расположење, осећање изазвано одређеним поступком или одређеном ситуацијом, осетити се (постиђен, увређен и сл.).* **б.** *осетити се (обавезним, побуђеним, позваним и сл. за нешто).* • **боље вас нашао, боље вас нашли!** *отпоздрав на нечију (обично домаћинову) добродошлицу.* ~ **(сам) себе** *открити, пронаћи област занимања, област изражавања, одн. предмет и сл. који највише одговара личним склоностима, способностима, жељама.* ~ **своју (себи) срећу** *удати се, удомити се (добро).* ~ **се између две ватре (између чекића и наковња)** *доспети у незгодну, тешку ситуацију, положај између две противничке стране, два сукобљена противника и сл.* ~ **се некоме на путу** *испречити се као сметња нечијим намерама, интересима, сметати некоме, ометати некога.* ~ **се у послу** *направити се, начинити се запосленим, заузетим прикривајући неку намеру, циљ, одн. прави разлог ангажовања (нпр. доласка и др.).* **нашао си цркву у којој ћеш се богу (по)молити** *ниси дошао код човека који је вољан, спреман, који хоће и може да ти помогне, да притекне у помоћ.* **нашла врећа закрпу, нашла слика прилику** *нашло се двоје који једно другом одговарају, који су истих особина (обично са неком карактеристичном особином).* **шта је тражио, то је и нашао** или сл. *добио је по заслузи, прошао је како је заслужио.*

наћу́лити, на̀ћӯлӣм свр. (уши) **а.** *управити, окренути нагоре, надићи, подићи (уши) да би се боље ухватио, чуо звук (о животињама).* **б.** фиг. *почети пажљиво, напрегнуто слушати, пратити нечији говор, неки шум и сл., напрегнути се, усредсредити се ради слушања.*

наћу́тати се, -тӣм се свр. *провести много времена у ћутању, у ћутњи;* уп. нашутети се.

нау̀дарати се, -āм се свр. *изударати, истући некога до миле воље, издовољити се ударајући, тукући (некога).*

на̀удити, -ӣм свр. (некоме, нечему) *изазвати, проузроковати негативне, неповољне последице по некога, по нешто, нашкодити (некоме, нечему).* – Не могу му наудити ни мраз, ни сунце, ни киша, ни ветар.

наужи́вати се, -ӯживāм се свр. (некога, нечега или без допуне) *провести дуго времена уживајући, издовољити се уживајући.*

нау̀здисати се, -ишēм се свр. *провести дуго времена уздишући, уздишући дати одушка својим осећањима.*

нау̀зēти се, на̀узмēм се свр. **1.** *узети неку, обично већу или довољну количину нечега, накупити се, награбити се:* ~ оружја. **2.** у изр. ~ **зиме (хладноће, студени)** *јако озепсти, назепсти.*

нау̀зимати, -āм несвр. *накупити, сакупити, прикупити, приграбити и сл. узимајући више пута, у више прилика или од више особа; накрасти.* – Био је наузимао још ствари, па их је успут побацао.

на̏узнāк прил. **1.** *с леђима надоле, налеђушке, полеђушке, на леђима (уз глаголе мировања), одн. на леђа (уз гл. кретања):* лежати ~, пасти (извалити се) ~. **2. а.** *према задњој страни тела, уназад, унатраг.* – Глава јој паде наузнак. **б.** *задњом страном тела, натраг, натрашке; с леђима у правцу кретања, наопако, наопачке:* узмицати ~; везати некога ~ за коња.

на́ук и **на̏ук** м **а.** *савет, упутство како нешто треба урадити или како треба поступити.* **б.** *поука која се извлачи из искуства (обично лоше), лекција; пример (за углед).*

на́ука и **на̏ука** ж **1. а.** *систем знања о природи и људском друштву до којег се дошло применом одређених принципа, објективних (индуктивних или дедуктивних) метода истраживања и одређених средстава за истраживање;* уп. знаност. **б.** *посебна област таквих знања обједињена предметом изучавања (која се често изучава и као наставна дисциплина, предмет):* друштвене науке, природне науке, хуманистичке науке, ~ о језику, ~ о човеку. **в.** *систем схватања, тумачења неког проблема, учење о нечему, доктрина, теорија; верско учење, канон, узус:* Дарвинова ~; по науци цркве. **г.** *скуп знања потребних за вршење неке делатности, професије, вештина, умеће:* ~ владања, војничка ~, ратна ~. **2.** *скуп чињеница које неко зна, знање; образовање, наобразба, ученост.* – Без муке нема науке. Не треба вам ту велике науке. **3.** *в. навика;* уп. навада. – Наука је једна мука, а одука двије муке. • **човек од науке (и знања)** *образован, учен човек; научник.*

науљи́вати, -ујӯјем *несвр. према науљити.*

нау̏љити, на̏уљӣм свр. **1.** *прелити уљем, зауљити (нпр. коре за питу).* **2. а.** *намазати, подмазати уљем (као мазивом) клизне површине машина и других направа, уређаја и сл.* **б.** *премазати уљем:* науљени подијум.

на̏ум м **а.** *оно што је неко наумио, одлучио, намера, накана:* одвратити од наума. **б.** *замисао, идеја:* враћати се на свој наум.

на̏уман, -мна, -о *који је нешто наумио, одлучио, решио, намеран, решен.* – Ја сам науман да покренем један лист за сточарство.

на̏умити, -ӣм свр. **1.** (нешто) *одлучити да се нешто учини, оствари, намерити, решити.* – Неколико пута наумила да буде с другим човеком. **2.** *поћи, упутити се (некуд).* – Куд си наумила?

на̏усница ж **1.** (обично мн.) *меке, нежне длачице, маље изнад горње усне (обично изражене код мушкараца у младићко доба, одн. као зачетак бркова); бркови.* **2.** *део лица између горње усне и носа.* • **(на)гарила (огарила** и сл.) **га** ~ или сл. *порасли су му, расту му бркови.*

на̏ут м тур. **а.** бот. и агр. *једногодишња зељаста, гајена биљка* Cicer arietinum *из ф.* Fabaceae, *пореклом из источномедитеранских предела, леблебија.* **б.** *семе, семенке те биљке које се, најчешће пржене, једу или се употребљавају и у друге сврхе, леблебија.*

нау̏тика ж грч. **а.** *наука о пловидби и управљању, вођењу бродова, наука о поморству, навигација.* **б.** *вештина управљања бродовима, пловидбена вештина.*

нау̏тилус и **на̏утилус** м зоол. *у мн.: род главоножаца* Nautilus, *с великом спиралном љуштуром издељеном на коморе (у јд.: главоножац из тога рода).*

нау̏тича̄р м **1.** *онај који изучава наутику, који се бави наутиком; стручњак за наутику уопште.* **2.** *ученик наутичке, поморске школе; питомац морнаричке академије.*

нау̏тичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на наутику.* • ~ **миља** *јединица за мерење даљина у навигацији (1.852* m).

на̏учан, -чна, -о *в. научни.*

на̏учења̄к, -а и **научѐња̄к,** -а́ка м *в. научник.*

на̏учења̄чкӣ и **научѐња̄чкӣ,** -а̄, -о̄ *в. научнички.*

на̏учења̄чки и **научѐња̄чки** прил. *в. научно.*

нау̏чити, на̏учӣм свр. **1.** (нешто) **а.** *учењем усвојити, стећи неко знање; савладати неку вештину, овладати неком вештином:* ~ страни језик; ~ свирање на клавиру. **б.** *учењем, читањем (слушањем и др.) упамтити, запамтити:* ~ песму напамет. **в.** *в. изучити (2).* **2.** *стећи неку навику, навикнути (на некога, на нешто); уобичајити нешто, навадити се на нешто.* – Лако је научити, него је мука одучити. **3.** (некога) *пренети на кога неко знање, схватање, идеју и сл.; упутити некога у какву вештину, обучити, извежбати.* – Отац ме научио да играм шах. **б.** *развити, створити код некога неку навику, навикнути или навадити на нешто:* ~ некога да пуши. ■ ~ **се** *в. научити (1а, б и 2).* • ~ **(некога) памети** (обично у претњи) *присилити, натерати некога на одређен вид понашања, поступања, уразумити, опаметити.* ~ **(некога) реду** (обично у претњи) *натерати некога на уобичајен, прихватљив начин понашања.* ~ **се памети** *приморати, присилити себе на одређен начин понашања, поступања, уразумити се, опаметити се.*

на̏учнӣ, -а̄, -о̄ **1. а.** *који се односи на науку, који се заснива на науци;* уп. знанствени: ~ апарат, ~ звање, ~ истина, ~ метод, ~ откриће, ~ рад, ~ часопис. **б.** *који се бави науком, чије је занимање наука:* ~ кадар, научни кругови, ~ радник, ~ подмладак. **в.** *чија је делатност наука (о установама, удружењима и сл.):* ~ друштво, ~ завод, ~ институт. **г.** *својствен науци, којим се одликује, карактерише наука:* ~ озбиљност, ~ стил. **2.** (и неодр. научан, -чна, -о) (донекле заст.) **а.** *школован, образован, учен:* ~ човек. **б.** *стручан, квалификован, способан за нешто.*

на̏учнӣк м *особа која истражује и изучава неку научну област, која се бави науком, научни радник.*

на̏учница ж *она која истражује и изучава неку научну област, она која се бави науком, научна радница.*

на̏учничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на научнике, који припада научницима, својствен научницима и сл.:* ~ библиотека, ~ природа, ~ научничке способности, ~ хипотеза.

на̏учно прил. **а.** *на научни начин, користећи се научним принципима, методама, средствима; у научном погледу, са становишта науке:* ~ доказати, ~ испитати, ~ описати, ~ утврдити. **б.** *в. стручно.*

научно- *први део сложеница или полусложеница у значењу научни:* научноистраживачки, научно-технички, научнофантастични и сл.

научноистражѝва̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на научно истраживање, који се бави научним истраживањем:* ~ институт, ~ рад, ~ установа.

на̏учно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина онога који је научник, који се бави науком, чија је делатност наука; особина онога који је учен, ученост.* **2.** *наука; знање.* – Највиши ступањ разума и научности јесте израз бројевима. **3.** *научна вредност (неке дисциплине, хипотезе, неког дела, истраживања и др.); научни карактер (нечега).*

научнофантѐстичнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на научну фантастику:* ~ роман, ~ филм.

на̏учња̄к м *в. научник.*

на̏учња̄чкӣ, -а̄, -о̄ *в. научнички.*

на̏ушнӣк (на̏ушња̄к) м (обично у мн.) *део капе, шубаре, качкета и сл. који се навлачи на уши ради заштите од хладноће.*

на̏ушница ж (обично у мн.) **1.** *накит, украс који се носи на ушној ресици, одн. на ушним ресицама, минђуша.* **2.** *в. наушник.*

нау̏штрб и **на̏уштрб** прил. *умањујући нешто, закидајући на нечему; на нечију штету, на рачун (некога, нечега):* ~ свега осталог; њему ~.

нафа̀ка ж тур. **а.** *по исламском учењу, оно што је човеку (или животињи) одређено од бога да поједе и попије у току живота.* **б.** нар. *храна (јело и пиће).*

на̏фа̄рбати, -а̄м свр. *нацртати, насликати фарбом, бојом (нешто) на нечему (нпр. на вратима, на зиду и сл.).*

нафати́рати се, -фа̀тӣра̄м се свр. разг. *скупити, стећи, зарадити, згрнути доста новца.*

на̏фиксати се, -а̄м се свр. разг. *убризгати себи дрогу, дрогирати се.*

на̏фора ж грч. *освећени, освештани хлеб (у комадићима) који се у православној цркви дели верницима после литургије.*

на̏форња̄к м *послужавник, тас за нафору.*

на̏фракати, -а̄м свр. пеј. *неукусно, упадљиво намазати (лице, усне и сл.) шминком, претерано нашминкати.* ■ ~ **се** *претерано и неукусно, упадљиво се намазати шминком, претерано се нашминкати.*

нафризи́рати, -ри̏зӣрам свр. (некога) *дотерати, уредити некоме косу, начинити некоме фризуру.* ■ ~ **се** *повр.*

на̏фта ж (мн. ø) грч. мин. *сирова течна запаљива смеса угљоводоничних уља, жуте до тамносмеђе боје, настала од органских материја у седиментним слојевима земље, од које се дестилацијом у рафинеријама добијају различити деривати и други продукти широке примене (бензин, петролеј, мазут, уље и др.).*

нафта̀лӣн, -ӣна м (мн. ø) хем. *органско једињење, угљоводоник* ($C_{10}H_8$) *у виду белих листићастих кристала, оштрог карактеристичног мириса, које се добија из катрана каменог угља, а употребљава се највише као сировина у хемијској индустрији; прах, прашак (лоптице и др.) тога једињења којим се заштићују крзно и вунени предмети од мољаца.* • **извући (извадити) из нафталина** *учинити актуелним, актуелизовати некога ко је био заборављен (запостављен, стар и сл.) или нешто што је заборављено (застарело, архаично и сл.).*

нафта̀лӣнскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на нафталин:* ~ куглица, ~ прах. **2.** фиг. *стар, застарео, несавремен, архаичан.*

на̀фтар(иц)а ж разг. *пећ на нафту.*

на̀фтāш, -а́ша м **1.** *радник који ради у нафтној индустрији; онај који ради на истраживању нафтних налазишта.* **2.** разг. *мотор на нафту;* уп. дизелаш.

на̏фтнӣ, -ā, -ō *који се односи на нафту, који производи, прерађује нафту, који садржи нафту, који је од нафте и сл.:* ~ гас, ~ индустрија, ~ слој.

на̏фтовōд и **нафтовод,** -ода м *систем изолованих (челичних) цеви које служе за транспорт нафте (обично од налазишта до рафинерије или луке, одн. од луке до рафинерије).*

на̀фтōл, -о́ла м хем. *органско једињење* ($C_{10}H_7OH$), *које се налази у катрану каменог угља (а изводи се и од нафталина).*

нафто̀носан, -сна, -о *у којем има нафте, који садржи нафту:* ~ поље, ~ подручје, ~ слој.

нахва́лити, на̀хвāлӣм свр. прел. **а.** *много похвалити, исхвалити (нешто, некога):* ~ свога побратима. **б.** *много хвалећи препоручити (некога или нешто некоме).* ■ ~ **се а.** (некога, нечега) *изразити, исказати доста, пуно хвале, похвале (о некоме, нечему).* – Не може довољно да се нахвали како су га лепо гостили. **б.** *похвалити се много пута (и на много места), исхвалити се пуно, до миле воље:* ~ се на све стране.

на̀хватати, -āм свр. **а.** *ухватити извесну, обично велику или довољну количину, велики или довољан број нечега:* ~ рибе. **б.** *скупити, накупити (у неки суд), ухватити:* ~ кишнице. ■ ~ **се 1. а.** *створити се, образовати се, формирати се на површини нечега у виду слоја, наслаге и сл., накупити се (нпр. о буђи, плесни, прашини, чађи и др.); образовати, формирати талог, наталожити се (нпр. о каменцу и др.); пасти, попадати и прекрити нешто (нпр. о ињу).* **б.** *прионути уз нешто, налепити се, залепити се:* нахватала се прљавштина на обућу. **в.** *накупити се око нечега, ухватити се.* – Око месечева српа нахватала се мутна, лоптаста измаглица. **2.** *провести много времена у хватању нечега (некога), заситити се, издовољити се хватајући нешто (некога).*

на̀хеклати, -āм свр. *в. исхеклати.*

нахе́рити, на̀херӣм свр. *поставити нахеро, укосо, довести у кос положај, накривити, накренути:* ~ капу (шешир). ■ ~ **се** *доћи, доспети у кос положај, нагнути се, накривити се, накренути се, накосити се, искосити се:* изнад низова ниских нахерених кућерака.

на̏хēро прил. *накренуто, накриво, накосо, укосо.* – На глави му шубара, натучена нахеро.

на́хија ж тур. ист. **а.** *административно-територијална јединица, управно подручје у османлијској територијалној подели (различите величине у разним приликама и разним крајевима);* уп. округ и срез: Пожешка ~, Рудничка ~, Ужичка ~. **б.** *област, предео у Црној Гори који је обично обухватао више племена:* брдске нахије, Васојевићка ~, Катунска ~, Риječка ~. **в.** *становништво, живаљ, народ, људи нахије (а и б).*

на́хӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на нахију, који припада нахији;* уп. нахија (а и б): ~ старешина, ~ суд.

на̂хлада и **на̏хлада** ж *прехлада.*

нахла́дити се, на̀хлāдӣм се свр. *прехладити се.*

нахладо̀вати се, -а̀дујēм се свр. *наодмарати се хладујући, издовољити се одмора у хладу, у хладовини.*

нахлађи́вати се, -а̀ђујēм се несвр. *према нахладити се;* уп. прехлађивати се.

на́ход м *мушко нахоче; нахоче уопште.*

нахо́дати се, на̀хōдāм се свр. *провести доста времена у ходању, ходајући, исходати се.*

нахо̀дити, на̀ходӣм несвр. (стилски обележено) **1. а.** (некога, нешто) *налазити; проналазити.* **б.** (некога) *затицати (на неком месту, у неком стању, расположењу и сл.).* **2.** *добијати, налазити (нпр. услове, задовољење нечега), долазити до нечега.* **3. а.** *изучавајући, истражујући проналазити (нешто).* **б.** *откривати, запажати, уочавати нешто (нпр. неку особину и др.).* **4.** *сматрати, мислити; просуђивати, процењивати;* уп. држати (8б, в и г). **5.** *сналазити, задешавати, спопадати (о нечему непријатном).* ■ ~ **се 1.** *бити, налазити се (негде, на (у) неком месту, на неком простору, у неком положају).* **2.** *постојати; егзистирати.* **3.** *бити, налазити се (у неком стању, ситуацији, околности, у неком расположењу, на неком нивоу, степену развоја, у неком облику и др.).*

на̀ходӣште и **на́ходӣште** с *в. сиротиште.*

на̀хођење с **1.** *гл. им. од находити (се).* **2.** *мишљење, суд, став, схватање;* уп. находити (4): радити по свом нахођењу.

на̀хотка и **на́хотка, на̀хоткиња** и **на́хоткиња** ж *женско нахоче.*

на̀хоче и **на́хоче,** -ета с (мн. ø; зб. им. на̏хочāд и на̀хочāд ж) *нађено дете (најчешће новорођенче које су родитељи оставили или је на неки други начин остало само).*

нахра́мати, на̀хрāмљēм (на̀хрāмāм) несвр. *храмати (обично у мањој мери);* уп. нахрамљивати.

нахрамљи́вати, -а̀мљујēм несвр. *помало храмати.*

нахра́нити, на̀хрāнӣм (трп. на̀хрāњен) свр. **1.** (човека, животињу) **а.** *дати некоме, нечему да једе, да поједе оброк, одн. неку количину хране:* ~ дете, ~ стоку. **б.** *обезбедити некоме, нечему храну, снабдети, опскрбити храном, прехранити.* – Прво треба народ нахранити и просветити. **2.** фиг. *задовољити, испунити потребу, жељу и сл. за нечим:* ~ душу. ■ ~ **се 1.** *задовољити потребу за храном, најести се, заситити се.* – Нахранио се као сироче на даћи. **2.** фиг. *задовољити се, испунити се неким осећањем; напојити се, надахнути се нечим:* нахранио се несебичношћу, другарством, ширином; ~ се новом снагом.

на̀хрлити, -ӣм свр. *доћи, појавити се хрлећи, нагрнути, навалити, похрлити.*

на̀хрупити, -ӣм свр. непрел. **1.** (о већем броју људи или животиња) *доћи одједном у великом броју, навалити, нагрнути; појавити се у гомили, нагрнути; брзо кренути, нагло поћи у већој групи.* **б.** *налетети, насрнути; јурнути на некога, за неким, напасти некога.* **2.** (о појединцу, јединки или два-три појединца, одн. јединке) **а.** *изненада, неочекивано доћи, упасти, банути.* **б.** (на некога, на нешто) *нагло наићи, набасати, налетети, натрчати.* **в.** *кренути некуд великом брзином, јурнути; нагло истрчати, изјурити; хитро искочити.* **3.** фиг. **а.** *наступити великом силином, јаким интензитетом, грунути (о временским непогодама); наићи у налету, ударити (о ветру, ваздуху и сл.).* – За њим нахрупи талас свјежега ваздуха. **б.** *јурнути силовито и у великој количини, надрети (о воденој маси); наврети (о сузама).* **в.** (о гласовима и звуковима) *разлећи се, заорити се; навалити тутњећи, одјекујући и сл.* – У ту празнину нахрупи јека Злоречице. **г.** *интензивно се проширити, нагло захватити (о мирисима).* **д.** *настати, наступити нагло (о временским периодима).* **ђ.** *одједном се појавити, указати се (о шуми, пределима и сл.).* **4.** фиг. *наједном, нагло наступити (о болести); одједном задесити (о недаћама и сл.).* **5.** фиг. *нагло се испољити, манифестовати (о бесу, љутњи, гневу и сл.).*

на̏хткасна ж нем. *орманчић смештен поред кревета, у (на) којем се обично држе ствари што се претежно користе ноћу (лампа, књиге и др.).*

на̏хушкати, -а̄м свр. **1. а.** (некога на некога, против некога) *наговорити, подстаћи, подбости (на сукоб, напад, непријатељство и сл.).* **б.** (некога на нешто) *поговорити, навратити, навести (на нешто лоше, рђаво).* **2.** *в. натуткати (2).*

нацвр̀цати се, на̀цвр̄ца̄м се и **на̀црврцкати се,** -а̄м се свр. разг. експр. *много попити, напити се, опити се.*

наце́дити, на̀це̄дӣм јек. **нацијѐдити,** на̀циједӣм свр. **а.** *цеђењем, гњечењем, притискањем и сл. извући, истиснути (течност, сок) из нечега (нпр. из биља и др.).* **б.** *полако изливајући исути, изручити преосталу течност из нечега (тако да остане талог, густина).* ■ **~ се** *накупити се (негде, у неки суд и сл.) полако се цедећи.*

наце́пати, на̀це̄па̄м јек. **нацијѐпати,** на̀цијепа̄м свр. **1.** *цепајући насећи, исцепати извесну, обично већу или довољну количину (дрва).* **2.** *употребом, ношењем поцепати, издерати, подерати (много одеће, обуће).*

наце́пити, на̀це̄пӣм јек. **нацијѐпити,** на̀цијепӣм свр. *мало, незнатно расцепити, зацепити; мало поцепати.*

на̀цепкати јек. **на̀цјепкати,** -а̄м свр. *у дем. значењу: нацепати (1).*

на̀церити, -ӣм свр. (лице) *учинити да се на лицу направи гримаса, развући усне и исцерити, искезити зубе.* ■ **~ се** *направити гримасу развукавши усне тако да се покажу зуби, десни, исцерити се; ружно се насмејати искезивши се.*

наци̏зам, -зма м пол. *в. националсоцијализам.*

на̂ција ж лат. *народна заједница настала на неком (обично државном) подручју, најчешће на основу језичке и етничке сродности, културне, цивилизацијске, политичке, економске, често и религиозне повезаности и заједничких интереса;* уп. народ (1а). • **Уједињене нације (УН), Организација уједињених нација (ОУН)** пол. *међународна организација држава основана 1945. г. ради одржавања светског мира и унапређивања међународне сарадње.*

наци́љати, на̀цӣља̄м свр. *управити, усмерити на циљ, нанишанити, уперити.*

на̏ционā лан, -лна, -о (обично одр.) *који се односи на одређену нацију, који припада некој нацији, у којем се огледају особине, обележја неке нације, својствен некој нацији и сл.:* ~ дух, ~ економија, ~ име, ~ култура, ~ опредељење.

национали̏зам, -зма м **1.** *свест о националности, о припадности одређеној нацији; тежња за националним напретком, за самосталним друштвеним развојем сопствене нације; истицање националних обележја, карактеристика; национални дух, родољубље, патриотизам.* **2.** *политичко начело и пракса по којима се права, интереси, циљеви одређене нације подржавају, истичу, остварују на штету других нација;* уп. шовинизам.

национализа́ција ж *економско-политичка мера којом приватно власништво над средствима за производњу, саобраћај и услуге (индустрија, рударство, земљиште, железница, банкарство, трговина и др.) прелази у државно или тзв. друштвено власништво, подржављавање, одн. подруштвљавање приватне имовине.*

национа̀лизовати, -зује̄м (национализи́рати, -ли̏зӣра̄м) свр. и несвр. *пренети, преносити, преузети, преузимати приватно у државно (јавно, национално), одн. друштвено власништво, спровести, спроводити национализацију;* уп. подржавити и подруштвити: ~ банке, ~ земљу, ~ индустрију.

национа̀лист(а), -е̄ м (мн. -сти) **1.** *онај који има врло развијену свест о припадности својој нацији, онај којем је много стало до националног напретка, који тежи самосталном друштвеном (културном, цивилизацијском) развитку своје нације, родољуб, патриота.* **2.** *онај који заступа национализам (2), политичко начело и праксу по којима нека нација има право да остварује своје интересе и на штету других народа;* уп. шовинист(а).

национали̏стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на национализам и на националисте, који припада националистима, својствен националистима и сл.:* ~ занос, националистичке идеје, ~ покрет, ~ струја, ~ удружење.

национа̀листкиња ж *женска особа националиста.*

национали̏те̄т, -е́та м нем. *в. националност.*

на̏циона̄лно прил. *у националном смислу, у погледу националности; као нација:* ~ (не)опредељен, ~ свестан; ~ се иживети.

национално- *као први део у придевским сложеницама означава да се оно што је исказано другим делом односи на нацију и националност:* националноослободилачки, националнополитички, националнохегемонистички и др.

национа́лно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1. а.** *припадност одређеној нацији; свест о припадности одређеној нацији; карактеристике, особине, својства, обележја неке нације.* **б.** *припадност одређеној држави, држављанство.* **2.** зб. *припадници неке нације, народ, нација:* представници свих националности, припадници различитих националности.

нацио̀на̄лсоцијали̏зам, -зма м пол. *политичка начела, учење и пракса Националсоцијалистичке партије Немачке између два светска рата и у току Другог св. рата, са пропагирањем улоге одређене нације (расе) као доминирајуће и са истицањем права на покоравање, поробљавање, подјармљивање (па и истребљење) других народа, раса, нацизам; подржавање, пропагирање и заступање таквих начела, идеја, политике и праксе од стране других сличних партија у свету (из тога или новијег времена).*

нацио̀на̄лсоција̀лист(а), -е̄ м (мн. -сти) *члан националсоцијалистичке партије; присталица, следбеник, заступник националсоцијалистичких идеја, политике и праксе, нациста.*

нацио̀на̄лсоцијали̏стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на националсоцијализам и националсоцијалисте, нацистички:* ~ Немачка, ~ партија.

нацио̀на̄лшови̏нист(а), -е̄ м (мн. -сти) *агресивни националиста, шовиниста.*

на̀цист(а), -е̄ м (мн. -сти) *в. националсоцијалист(а).*

наци̏стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на нацизам и нацисте, националсоцијалистички:* ~ логор, ~ партија, ~ пропаганда.

нацифаши̏зам, -зма м пол. **а.** *нацистичка верзија фашизма, националсоцијализам, нацизам.* **б.** *нацизам и фашизам (схваћени као јединство).*

нацифаши̏стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на нацифашизам:* ~ војна сила, ~ коалиција.

на̀цифра̄но̄ст, -ости ж *особина онога који је нацифран, онога што је нацифрано, накићеност, накинђуреност.*

на̀цифрати, -а̄м свр. **1.** *накитити, украсити (нешто) са много или превише украса.* **2. а.** *исписати китњастим словима, написати цифрастим рукописом, накитити, искитити.* **б.** фиг. *написати, саставити уз много, превише (обично празних или лажних) речи, накитити, искитити речима.* ■ **~ се** *лепо се дотерати, обући се гиздаво, накитити се, нагиздати се; превише се нагиздати, накинђурити се.*

нацма́кати се, на̀цма̄че̄м се свр. разг. експр. *издовољити се цмакања, љубљења, наљубити се.*

нацрвѐнити, -рвенӣм свр. прел. *учинити црвеним, премазати црвеном бојом, нечим црвеним (најчешће шминком, црвеним кармином):* ~ усне.

нацр́нити, на̀цр̄нӣм свр. прел. *учинити црним, премазати црном бојом или нечим црним:* ~ обрве.

на́црт м **1. а.** *графички приказ у виду цртежа на којем је представљена структура неког грађевинског објекта, неког уређаја, машине и др., нацртни план, пројект.* **б.** *цртеж као основа за уметничку слику и сл., скица; цртеж уопште.* **2.** *прелиминарни текст неког закона, званичног акта и др. који чланови неког форума, тела (нпр. владе) разматрају и уобличавају у предлог.* **3. а.** *разрађени програм, план за остварење неког пројекта, неког подухвата, неке акције:* ~ ратних операција. **4. а.** *главна замисао, идеја, окосница, глобални, општи план неког уметничког, научног и др. дела; концепција уметничког, науч-*

ноī и др. дела. **б.** *ӣрва, ӣрелиминарна скица некоī наӣиса (нӣр. књижевноī дела), концеӣӣ.* **в.** *краћа верзија некоī сӣручноī или научноī дела, оӣшӣи ӣреīлед.*

на̏цртати, -āм свр. **1. а.** *ӣредсӣавиӣи, ӣриказаӣи црӣама, линијама, у виду црӣежа, слике, насликаӣи; израдиӣи, начиниӣи црӣеж (скицу, слику и сл.) нечеīа; īрафички ӣриказаӣи, ӣредсӣавиӣи.* **б.** *уобличиӣи црӣом, линијом, оцрӣаӣи, оӣисаӣи.* – Муња је поново нацртала круг. **2.** разг. *доӣерујући ӣревући, осенчиӣи, обојиӣи неким козмеӣичким средсӣвом, нашминкаӣи (обрве, усне, косу и сл.).* **3.** фиг. *в. оцрӣаӣи.* **4.** фиг. *в. зацрӣаӣи (2).* ■ **~ се 1.** *ӣојавиӣи се у виду одређене црӣе, линије; оцрӣаӣи се.* – Нацрташе му се боре на челу. **2.** разг. *доӣераӣи се, улеӣшаӣи се шминком.* **3.** разг. *ӣојавиӣи се, наћи се неīде (чесӣо на незīодном месӣу или у незīодном ӣренуӣку).*

на́цртнӣ, -ā, -ō у изр. **~ геометрија** мат. *в. ӣод īеомеӣрија.*

на̏час прил. **1.** *на ӣренуӣак, за ӣренуӣак, за краӣко време, за један часак.* – Уђи начас! **2.** *у исӣом ӣренуӣку, одједном, одмах, намах.* – Би му начас све јасно.

на̏чекати се, -āм се свр. *ӣровесӣи мноīо времена у чекању, чекајући.*

на́челан, -лна, -о **1.** (обично одр.) **а.** *који се односи на неко начело, на нека начела, који се ӣиче основе, фундаменӣа, īлавних, основних, оӣшӣих ӣринциӣа, основни, фундаменӣални, ӣринциӣски:* несугласице начелне природе, начелне разлике, начелни ставови. **б.** *који се ӣиче само оӣшӣих ӣиӣања и ӣринциӣа, оӣшӣе линије, који не улази у ӣојединосӣи, оӣшӣи:* ~ дебата, ~ разматрање, ~ расправа. **в.** *који је у вези с начелима којих се неко ӣридржава, са оӣшӣим сӣавовима које засӣуӣа, који ӣроисӣиче из одређених начела или из оӣшӣих међусобних односа:* бити начелни противник демократије, диктатуре, монархије, парламентаризма и сл. **2.** *који се ӣридржава одређеноī начела, одређених начела, доследан, ӣринциӣијелан:* ~ човек.

на́челнӣк м **1.** *онај који је на челу некоī уӣравноī и др. ӣела, руководилац некоī одељења, секције у разним усӣановама; онај који је на челу некоī војноī или ӣолицијскоī ӣела, орīана и сл.:* ~ болнице, ~ у министарству спољних послова; ~ главног штаба, полицијски ~. **2.** ист. *сӣарешина, руководилац одређене админисӣраӣивно-ӣериӣоријалне јединице:* срески ~.

на́челниковати, -кујēм несвр. *биӣи начелник, биӣи на дужносӣи, ӣоложају начелника;* уп. начелник (2).

на́челнӣковица ж *начелникова жена;* уп. начелник (2).

на́челница ж *жена, девојка сӣарешина неке усӣанове, одељења, секције у некој усӣанови и сл., уӣравиӣељица.*

на́челничкӣ, -ā, -ō *који се односи на начелника, начелнике:* ~ место, ~ част.

на́челнӣштво с ист. **1.** *админисӣраӣивно-уӣравна јединица, надлешӣво на чијем је челу начелник; зīрада у којој се налази ӣаква уӣрава.* **2.** *начелничка служба, функција, начелнички ӣоложај, звање начелника;* уп. начелник (2).

на́челно прил. *у односу на неку īлавну, оӣшӣу идеју, замисао, ӣринциӣ, ӣринциӣијелно; у начелу, у ӣринциӣу; у īлавним, оӣшӣим ӣосӣавкама, у оӣшӣим црӣама.*

на́челнōст, -ости ж *особина оноīа који је начелан, оноīа шӣо је начелно; ӣридржавање, ӣошӣовање одређених начела, доследносӣ, ӣринциӣијелносӣ.*

наче́ло и **на́чело** с **1. а.** *ӣолазна замисао, фундаменӣална, основна, īлавна ӣосӣавка, идеја, īлавни, основни, оӣшӣи ӣринциӣ (у науци, ӣраву, моралу, идеолоīији и др.).* **б.** *ӣравило, īесло, девиза, ӣринциӣ.* – Не треба губити из вида освештано начело да је најбоља одбрана – напад. **в.** *убеђење, уверење, назор, ӣринциӣ:* демократска начела, држати се својих начела. **2.** *основна, изворна ӣрирода, есенција.* – Објективни идеализам тврди да основу света чини духовно начело. • **у начелу** *начелно.*

на̏чēт, -а, -о **1.** *ӣрӣ. од начеӣи.* **2.** *оӣшећен, разједен, окрњен (дуīом уӣоӣребом, ӣрајањем) (о сӣварима, ӣредмеӣима).* **3. а.** *који је нарушеноī здравља; захваћен, обузеӣ, наӣаднуӣ неком болешћу (о људима).* **б.** *нарушен, ӣоӣкоӣан, ослабео (о здрављу).*

начетвер- *в. начеӣвор-.*

начетво́рити се, -чѐтвōрӣм се и **начетвороно́жити се,** -ро̀нōжӣм се свр. *ӣосӣавиӣи се, сӣаӣи чеӣвороношке, одн. на обе руке и обе ноīе (о човеку), одн. на чеӣири ноīе (о живоӣињи).*

на̏четворо прил. **а.** *на, у чеӣири дела (нӣр. (ӣо)делиӣи, (ӣо)цеӣаӣи, (ра)сећи и сл.).* **б.** *у чеӣири слоја један ӣреко друīоī, једно ӣреко друīоīа и сл.:* ~ (пре)савити лист хартије, ~ сложити ћебе.

на̀чēти, на̀чнēм (трп. на̀чēт) свр. **1.** (нешто) **а.** *одвојиӣи део нечеīа шӣо је било цело:* ~ јабуку, ~ торту, ~ хлеб. **б.** *ӣочеӣи ӣрошиӣи, уӣоӣребљаваӣи нешӣо:* ~ (нову) врећу брашна, ~ уштеђевину, ~ (нову) флашу с пићем. **в.** *делимично оӣшеӣиӣи, наīрисӣи, окрњиӣи и сл.:* ормани пуни књига које су мишеви начели. **г.** фиг. *нарушиӣи, ӣоӣкоӣаӣи (здравље, снаīу);* уп. начет (2). **2.** арх. и нар. (уз гл. говорења) *ӣочеӣи, заӣочеӣи.*

на̀четити се, -ӣм се свр. *окуӣиӣи се, скуӣиӣи се, нарећаӣи се у већем броју (око некоīа, нечеīа или на неком уздиīнуӣом или исӣакнуӣом месӣу, на уском ӣросӣору и сл.):* начетише се око мене, ~ на обали, ~ на прозору.

на́чин м **1.** *вид, облик осӣваривања или ӣока нечеīа, вид извршења неке радње; меӣод рада, ӣосӣуӣак ӣри вршењу некоī ӣосла, ӣри осӣваривању нечеīа:* ~ казивања, ~ кретања, ~ производње, ~ рада; ~ писања, ~ сликања. **2.** *одређени ӣосӣуӣак којим се нешӣо осӣварује, који омоīућује да се нешӣо осӣвари, ӣуӣ, моīућносӣ осӣваривања, осӣварења нечеīа:* добар ~, имати (наћи) начина да се нешто оствари, нема начина да се то поправи. **3. а.** *однос ӣрема друīима, сӣав; форма ӣонашања, ӣоӣашања, држање:* решити нешто лепим (финим и сл.) начином. **б.** *сӣил, обичај, мода (о одевању, улеӣшавању, доӣеривању и сл.):* облачити се (чешљати се) на начин шездесетих година. **4.** лингв. **а.** *īрамаӣичка каӣеīорија која у сисӣему īлаīолске флексије означава сӣав īоворноī лица ӣрема исказаној радњи:* заповедни ~, погодбени ~. **б.** *казивање одређеним речима или облицима речи како се врши īлаīолска радња и околносӣи вршења ӣе радње или уоӣшӣе некоī реченичноī садржаја:* инструментал начина, прилози начина. • **какав је то** ~ *каже се кад се изражава незадовољсӣво, љуӣња, неīодовање (збоī нечеīа).* **на сваки начин** 1) *у сваком случају, свакако; без сумње.* 2) *у сваком случају, ӣо сваку цену.* **на све (могуће) начине** *свим моīућим средсӣвима, корисӣећи све моīућносӣи; колико īод је моīуће.* **на свој начин** *у неком ӣосебном смислу.* – То је човек диван, на свој начин, разуме се. **ни на који начин (никаквим начином** и сл.**)** *никако, ниӣошӣо; ни ӣо коју цену.*

начѝнити, на̀чинӣм свр. **1. а.** *наӣравиӣи, саīрадиӣи, ӣодићи:* ~ кућу. **б.** *сачиниӣи, израдиӣи, наӣравиӣи:* ~ мердевине. **2. а.** *извршиӣи, извесӣи, учиниӣи; ӣроизвесӣи, наӣравиӣи:* ~ неколико окрета, ~ покољ; ~ неколико корака. **б.** *изазваӣи, ӣочиниӣи, учиниӣи (збрку, лом, русвај и сл.).* **в.** *усӣосӣавиӣи, завесӣи (ред).* **г.** *осӣавиӣи, ӣроизвесӣи (уӣисак).* **3.** *в. сачиниӣи (б).* **4. а.** (обично уз им. „место") *усӣуӣиӣи, наӣравиӣи некоме месӣо, омоīућиӣи некоме да се смесӣи (да седне, леīне).* **б.** (обично уз им. „пут") *склониӣи се некоме да ӣрође, склањајући се омоīућиӣи некоме (нечему) ӣролаз.* **5.** *учиниӣи некоīа нечим, некаквим.* – Живот га је начинио човеком. **6.** (гримасу, жалосно лице и сл.) *даӣи одређени израз лицу.* **7.** (дете) разг. *в. наӣравиӣи (9).* ■ **~ се 1. а.** *учиниӣи се друкчијим, ӣриказаӣи се у сӣању различиӣом од сӣварноī, наӣравиӣи се; ӣресӣавиӣи се заокуӣљен нечим, наӣравиӣи се:* ~ се болесним, ~ се равнодушним. **б.** *ӣромениӣи се, задобиӣи друīи вид, изīлед и сл.; ӣреӣвориӣи се у нешӣо.* – Седи, плаче и уздише, те се начинио сама кост и кожа. **2. а.** *насӣаӣи, сӣвориӣи се, десиӣи се, наӣравиӣи се.* – Начини се врева и галама. **б.** *ӣривидеӣи се, ӣричиниӣи се.* – Пред очима ми се начинише облаци. • **~ каријеру** *усӣеӣи у служби, домоћи се релаӣивно високоī ӣоложаја (власӣи, виших ӣрихода, уīледа и др.).*

на́чинскӣ, -ā, -ō лингв. *који се односи на начин (4);* уп. модални (2): ~ реченица.

на̀чињати, -њēм *несвр. ӣрема начеӣи.*

на̏чисто прил. **1.** *сасвим, ӣоӣӣуно, скроз:* ~ поблесавити, ~ упропастити. **2.** *сасвим јасно; одређено; сиīурно:* знати ~. • **бити ~ сам са собом** *схваӣиӣи, схваӣаӣи сам себе, своје мисли, осе-*

ћаје, йориве, жеље, хшења и сл. **бити ~ с нечим** (одн. с оним што је исказано реченичном допуном) *имаши јасну йредсшаву о нечему, јасно схвашиши, схвашаши (нешшо).*

на̏чита̄н, -а, -о *који је, чишајући, образујући се, школујући се, сшекао широка знања, образован.*

на̏чита̄но̄ст, -ости ж *особина оноīа који је начишан, образован, образованосш.*

начѝтати се, -а̄м се свр. *йрочишаши мноīо, йуно или довољно, задовољиши се чишањем:* ~ књига.

на̀чичка̄но̄ст, -ости ж *особина и сшање оноīа који је начичкан, оноīа шшо је начичкано.*

на̀чичкати, -а̄м свр. **1.** (нешто нечим) (обично у трп.) **а.** *нашрйаши, йрешрйаши (нешшо нечим):* узано двориште начичкано маленим становима. **б.** *искишиши, накишиши мноишшвом украса (обично исших или сличних), йрешрйаши украсима:* руке начичкане прстењем. **2.** (нешто) *у великом броју, īусшо, чесшо сшавиши, нарећаши, нанизаши:* ~ разне значке по реверима. ■ ~ **се 1.** *скуйиши се у већем броју на малом йросшору или око нечеīа:* ~ се око стола. **2.** (нечим) **а.** *исйуниши се, йрейуниши се мноишшвом нечеīа (обично исшоī или сличноī).* – Пољане се начичкаше гробовима. **б.** *искишиши се, накишиши се мноишшвом украса (обично исших или сличних).*

начкѝљити, -ӣм свр. (најчешће с допуном: очи, око) *в. нашкиљиши.*

на̀чрчкати, -а̄м свр. *в. нашврљаши.*

начу́вати се, на̀чӯва̄м се свр. *йровесши йуно времена чувајући нешшо, бринући се, сшарајући се о нечему, йазећи на нешшо.*

на̀чудити се, -ӣм се свр. *изразиши, йоказаши велико чуђење, ишчудиши се (у некој, обично великој или довољној мери):* не могу се чудом ~.

на̀чукнути, -не̄м свр. **1.** *у дем. значењу: начуши; начуши уойшше.* **2.** *сшавиши неком нешшо до знања, нашукнуши, наīовесшиши.*

начу́љити, на̀чӯљӣм (наку́лити, на̀чӯлӣм) свр. *в. наћулиши.*

начу̀пати, -а̄м свр. *чуйајући скуйиши, накуйиши извесну, обично довољну количину нечеīа:* ~ сламе, ~ траве.

на̀чути, на̀чује̄м свр. **1.** *сазнаши мало, нейошйуно, недовољно и нейроверено, чуши неке нейошйуне, нейроверене, нейошврђене весши.* – Начуо је да стари има у граду одраслу ванбрачну кћер. **2.** *слабо, нејасно, неодређено чуши:* случајно ~ разговор.

на̀џак м тур. **1.** *врсша сшаринскоī хладноī оружја на дуīој дршци, са сечивом у облику секире, с једне сшране, и чекићем или ушима, с друīе.* **2.** *зла, џандрљива, свадљива особа, особа незīодне нарави;* уп. наџак-баба.

на̀џак-ба̏ба ж *зла, џандрљива, свадљива особа (обично жена); уойшше зла, рђава женска особа.*

наџѝцати, на̀џӣца̄м свр. нар. **1.** *накишиши (џиџама); накинђуриши.* **2.** **а.** (нешто) *наслаīаши једно на друīо; йорећаши једно йоред друīоī, начичкаши.* **б.** (нешто нечим) *обилашо найуниши, снабдеши (нечим), нашрйаши.* ■ ~ **се** *йрешерано се накишиши, накинђуриши се.*

наџоге́рити, -о̀ге̄рӣм свр. *надићи, издићи (нешшо) шако да изīледа велико, īломазно, да заузима већи йросшор и йада у очи.* ■ ~ **се** *надићи се, издићи се, йосшавиши се йадајући у очи, заузимајући већи йросшор.*

наџо́њати се, на̀џо̄ња̄м се свр. разг. *йровесши мноīо времена џоњајући, чекајући, начекаши се.*

на̏ш, -а, -е прид. зам. **1.** **а.** *који йрийада заједници лица чији је члан īоворно лице, који је власнишшво ше заједнице; који се односи на шу заједницу, који се шиче ше заједнице; који йошиче од ше заједнице; који чини шу заједницу и сл.:* ~ кућа; ~ сиротиња; ~ породица. **б.** *који се односи на крај, земљу, средину и сл. којој йрийада заједница лица чији члан īовори:* ~ држава, ~ језик, ~ култура, ~ народ, наши људи. **в.** *који је из краја, земље у којој живи заједница лица чији члан īовори;* уп. домаћи: ~ (домаће) говече, обични ~ зец. **г.** *који йрийада йаршији, сшранци, орīанизацији и сл. којој йрийада и заједница лица чији члан īовори, који се односи на шу заједницу:* ~ ствар, ~ човек. **д.** *који се односи на исшу веру којој йрийада и заједница лица чији члан īовори:* за ~ Божић, ~ црква. **ђ.** *који је у родбинским, сродничким или блиским, йријашељским, комшијским и сл. односима са заједницом лица чији члан īовори.* **2.** **а.** (често уз енкл. облик датива зам. „ти“) *уз именицу која означава лице о којем се нешшо износи, као сшилско обележје нейосредносши у īовору, излаīању.* – Кад је запуцало, наш ти Марко побегне. **б.** *о којем је било речи раније, дошични:* вратимо се нашем проблему. **3.** (о времену, временском периоду) *у којем живи, одн. йроводи младосш заједница лица чији члан īовори; садашњи, данашњи:* у наше време, у наше доба, наши дани. **4.** (у им. служби) **а.** м мн. 1) *чланови или сродници йородице којој йрийада īоворно лице, одн. заједница лица чији члан īовори (укућани, домаћи, рођаци, йријашељи и сл.):* наши смо. 2) *йрийадници исше државне, друшшвене, сшраначке и сл. орīанизације којој йрийада и īоворно лице, одн. заједница лица чији члан īовори (земљаци, сународници, йреци, исшомишљеници и сл.).* – Бију наши, ал' бију и Турци. Причекај док наши дођу на власт. **б.** с 1) *имање, йосед, власнишшво и сл. заједнице лица којој йрийада лице које īовори.* – Пустили стоку у наше. 2) *наша власш, наше уйрављање, владавина, īосйодарење.* – Али наше закратко бијаше.

на̀шалити се, -ӣм се свр. **1.** **а.** *найравиши шалу, забавиши се шалећи се (с неким), йошалиши се.* **б.** (с киме) *найравиши шалу на нечији рачун, учиниши некоīа йредмешом шале, забаве, йодсмехнуши се мало некоме, йоиīраши се (с неким).* **2.** *йровесши йуно времена у шали, издовољиши се шалећи се.* – Ала сам се нашалио шале, / Наљубио гараве и плаве! • **да се не нашалиш, да се ниси нашалио да ...** *каже се кад се неко уйозорава да нешшо не уради (чак ни у шали).* **ни да се нашали да ...** *каже се кад неко не йоказује ни најмању сйремносш, вољу да нешшо уради (шшо друīом одīовара или шшо друīи очекује).*

наша́рати, на̀ша̄ра̄м свр. **1.** *украсиши шарама, шареним мошивима (чесшо у боји) у йлешиву, шкању, везу, резбарији и сл.; уойшше украсиши сликама, цршежима, исликаши, ишараши:* ~ крст, ~ пешкир; ~ јаја. **2.** **а.** *шарајући (у йлешиву, шкању, везу и сл.) извесши, найравиши слику нечеīа; сликом, цршежом йредсшавиши, насликаши, нацршаши (чесшо лоше, невешшо):* ~ птицу. **б.** *шарајући исйисаши (обично нечишко, неуредно); уойшше исйисаши, найисаши:* ~ име прстом на прозорском окну. **в.** нар. *найисаши неки шексш, сасшав.* – Може човјек, онако у љутњи, да нашара нешто наопако.

нашвр́љати, на̀швр̄ља̄м свр. *в. нажврљаши.* ■ ~ **се** *йровесши мноīо времена шврљајући, издовољиши се шврљања.*

нашепу́рити се, -ѐпӯрӣм се свр. *лейезасшо рашириши реп и накосшрешиши йерје (о йауну, ћурану и сл.).*

наше́тати се, на̀ше̄та̄м се свр. *йровесши мноīо времена шешајући, задовољиши се шешајући.*

нашешу́рити, -ѐшӯрӣм свр. *намесшиши нешшо шако да буде расшресишо и надиīнушо, набућиши.*

на̀шивак (на́шивак), -ӣвка м *украсни комад шканине, коже и сл. који се йришива, нашива на одело;* уп. апликација.

нашѝвати, на̀шӣва̄м *несвр. йрема нашиши.*

нашѝкати се, на̀шӣка̄м се свр. нар. експр. *найиши се, ойиши се.*

на̏широко прил. **1.** *на широком, великом йросшору, широко.* – Био је нашироко познат по својој храбрости. **2.** *у великој мери, обиму, широко, знашно, увелико.* – Ову конструкцију Вук нашироко употребљава. **3.** *с мноīо йојединосши, дешаља, ойширно, йодробно, исцрйно, йошанко.* – Настави нашироко причати о истинској љубави свога сина. • **надугачко и ~** *в. надуīачко (1).*

на̀шити, на̏шије̄м (трп. нашѝвен, -е̏на) свр. *йришиши на нешшо; йришиши као додашак, йришивајући додаши; шивењем сйојиши с нечим, зашиши, йришиши:* ~ нове еполете.

на̏шки прил. нар. **1.** *на нашем језику, нашим језиком, као шшо ми īоворимо:* говорити ~, знати ~. **2.** *на начин као шшо ми чинимо, йо нашем обичају:* ~ наградити, ~ се упитати за здравље.

нашкѝљити, -ӣм свр. (око, оком) *йоīледаши зашворивши једно око или йолузашвореним оком (очима), зашкиљиши.*

на̀шкодити, -ӣм свр. *нанети штету, наудити (некоме или нечему).*

нашкра́бати, на̀шкра̄ба̄м свр. *неуредно, нечитко или којешта написати, нажврљати.*

нашљѐмати се, на̀шље̄ма̄м се и **нашљо́кати се,** на̀шљо̄ка̄м се свр. нар. експр. *напити се, опити се.*

на̀шми̏нкати, -а̄м свр. **а.** (нешто) *ставити шминку (обично на лице), намазати шминком.* **б.** (некога) *дотерати, улепшати некога стављајући му (на лице, очи и др.) шминку.* ■ **~ се** *дотерати се, улепшати се намазавши се шминком, стављајући шминку на (своје) лице (очи и др.).*

на̀шта̄мпати, -а̄м свр. *штампати.*

на̀ште и **на̏ште** прил. у изр. **~ срца** *на празан стомак, желудац, пре јела, наташте:* (по)пити ~ срца.

на̀штетити, -ӣм свр. *нанети, причинити штету (некоме).*

на̀штимовати, -мује̄м (на̀штимати, -а̄м) свр. нем. **1.** *наместити, удесити, подесити, угодити (музички инструмент, жице на инструменту).* **2.** фиг. *удесити, наместити (нешто) тако да изгледа тачно, исправно, легално, регуларно и сл.:* ~ инвентар, ~ резултат. ■ **~ се** *спремити се, припремити се (за нешто).*

на̏што прил. *ради чега, чему, у коју сврху, због чега.* – Не, немој ми прићи! Нашто то и чему?

на̏шӯпаљ, -пља, -е *који има мању шупљину (или више малих шупљина), мало шупаљ.*

нашу́тети се јек. **нашу́тјети се,** -тӣм се свр. (ретко ек.) *в. нaћутати се.*

нашушу́рити, -у̀шӯрӣм свр. **1.** *подићи, уздићи (косу) тако да стрши.* **2.** *много, богато набрати (одећу, тканину) тако да делује надувено.* ■ **~ се 1. а.** *надићи се увис стршећи, накострешити се (о коси, длакама, перју и сл.).* **б.** *надићи перје, накострешити се (о птицама).* **2.** *надићи се, надути се (о одећи, тканини и сл.).*

не (кад је наглашено: нѐ) речца за одрицање **1. а.** *одриче глаголску радњу исказану глаголским обликом:* не зна, не узех. **б.** *негирајући једно истиче друго, супротно значење речи и израза:* не мали, већ велики, не једном, не без разлога и сл. **2. а.** *указује на недовољност исказаног у негираној реченици у односу на садржај следеће реченице* (уз „само" или „да" у корелацији са „него" и „већ"). – Зна не само како се изговарају речи него како се и пишу. Не да иде коњ већ као да лети. **б.** *за исказивање велике неједнакости: камоли* (уз „а"). – Не може ни да хода, а не да трчи за њим. **3.** *као негативан одговор на неко питање; за истицање одричног значења уопште* (обично поновљено). – Познајеш ли га? Не. Не, не, с тим се не могу никако сложити. **4. а.** *исказује одвраћање од нечега или забрану: немој(те).* – Не нагињи се кроз прозор. Не тако! **б.** *у клетви, прекоревању и сл.:* не оздравио! гром га не убио! **5.** *у конструкцији са поновљеним радним глаголским придевом означава да се глаголска радња врши или ће се вршити независно од става онога којег се тиче.* – Радио не радио, добићеш исту плату. **6.** *за истицање великог броја, велике количине* (уз „ко", „шта" и др., и „све"). – Ко се све данас не богати. Шта све они не измисле. **7. а.** *уз „зар" указује на увереност у тачност онога о чему се пита.* – Дуго си чекао, зар не? **б.** *уз „како да" као потврдан одговор на неко питање: свакако, разуме се.* – Је ли љут због тога? Како да не. **8.** (у именичкој служби) с *неслагање, одбијање.* – Изненадило нас је његово не.

не- *префикс* **1.** *означава негацију* **а.** *у префиксацијом твореним придевима, прилозима и именицама негира значење другог дела сложенице:* неважан, неевропски, непрочитан; нерадо; неслагање, независност, непушач, неамериканац. **б.** *у префиксацијом твореним именицама пориче позитивне, основне особине исказане основним делом творенице:* нечовек, неактивност, невaспитање. **2.** *у заменицама и прилозима означава неодређеност, непознатост онога на кога или на шта се указује:* неко, нешто; негде, некако.

не̏адекватан, -тна, -о *који није адекватан, неодговарајући:* ~ опрема, ~ смештај.

не̏адекватно̄ст, -ости ж *особина или стање онога што је неадекватно.*

не̏актӣван, -вна, -о **1.** *који није активан, непокретан, непредузимљив, пасиван:* ~ човек. **2.** хем. *који не реагује у додиру с другим елементима (о неким гасовитим стабилним хемијским елементима).*

неакти́вно̄ст, -ости ж *особина или стање онога који је неактиван, онога што је неактивно, одсуство акције, пасивност.*

не̏актуе̄лан, -лна, -о *који није актуелан: неважан, небитан у одређеном тренутку; несавремен:* ~ питање.

неаку̏стичан, -чна, -о *који није акустичан, који нема добру акустику:* ~ сала.

неа̀центова̄н, -а, -о *који је без акцента, који није наглашен:* ~ самогласник, ~ слог, ~ дужина.

неамерика́нац, -нца м *онај који није Американац.*

неа̀нгажова̄н, -а, -о пол. *који је припада покрету несврстаних, несврстан:* неангажоване земље.

неа̀нгажова̄но̄ст, -ости ж *особина или стање онога који је неангажован, онога што је неангажовано; несврстаност.*

неандерта́лац, -лца м **а.** *прачовек назван по фосилним остацима нађеним у Неандерталу (Немачка),* Homo neandertalensis. **б.** фиг. *груб, примитиван човек.*

неандѐрта̄лскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на неандерталца, неандерталце, својствен неандерталцима:* ~ прачовек, ~ чело.

неартику̏лиса̄н, -а, -о **1.** *нејасно, неразговетно изговорен; неразумљив:* ~ глас, ~ говор. **2.** *тешко схватљив, неодређен:* ~ одговор.

неартику̏лиса̄но прил. *неразговетно, нејасно:* ~ говорити.

не̏атрактӣван, -вна, -о *непривлачан, незанимљив, неинтересантан:* ~ програм.

неатракти́вно̄ст, -ости ж *особина онога што је нетрактивно, незанимљивост, непривлачност.*

неба̀лка̄нскӣ, -а, -о *који се не налази на Балкану, који не потиче с Балкана, који није у вези с Балканом:* небалканске државе.

не̏бана̄лан, -лна, -о *који није баналан (неуобичајен, необичан, инвентиван и сл.):* ~ стих.

небана́лно̄ст, -ости ж *особина онога што није банално; оно што није банално.*

небезбе́дно̄ст, -ости ж *стање онога што није безбедно, онога који није безбедан, несигурност.*

нѐбескӣ (нѐбеснӣ), -а̄, -о̄ **1. а.** *који се односи на небо, који припада небу, који потиче са неба:* ~ свод, ~ светлост. **б.** *васионски, космички:* ~ тело. **2.** рлг. *који се односи на врховно биће, на божанство и сл., божански:* ~ дух, ~ сила **3.** *божански леп, божанствен, диван; узвишен:* ~ девојка, ~ љубав.

нѐбески прил. **а.** *као небо, слично небу:* ~ плав. **б.** *божанствено, веома:* ~ леп.

нѐбескиња ж (обично у атриб. служби, уз им. „вила", „богиња" и сл.) *она која живи, пребива на небу, небесница.*

нѐбеснӣк м **а.** рлг. *онај који живи на небу (бог, анђео, светац и др.).* **б.** фиг. *бесмртник; великан.*

нѐбесница ж (често у атриб. служби) **1.** песн. *она која је на небу, небеском своду:* звезда ~. **2.** *натприродно биће које живи, пребива на небу, небескиња.*

неби́так, -тка м *в. небиће.*

не̏битан, -тна, -о **а.** *који није битан, који није (суштински) важан, безначајан.* **б.** псих. и фил. *који не представља главно обележје неке појаве, неког појма, који није специфичан, карактеристичан за неку појаву, неки појам.*

не̏битно̄ст, -ости ж *особина онога што није битно; оно што није битно, неважност.*

неби́ће с фил. *филозофска категорија супротна категорији бића, небитак.*

неблагòвремен, -а, -о *који није извршен на време, закаснео:* ~ набавка.

неблагòвремено прил. *после одређеног временског рока, касно:* ~ поднета пријава.

неблагòвременōст, -ости ж *особина, стање оног што није извршено на време, закаснелост:* ~ жалбе, ~ испоруке.

нѐблагодāран, -рна, -о **1.** *који не показује захвалност за учињено, незахвалан:* ~ особа. **2.** *неподесан, неприкладан; тежак, незгодан; незахвалан:* ~ клима, ~ позив, ~ улога.

неблагода́рнōст, -ости ж *особина оног који је неблагодаран, незахвалност.*

неблагòродан, -дан, -о *који није благородан, који није племенит, нехуман; недостојан, недоличан.*

нѐбо с (мн. небѐса, ген. небе́сā, дат. небѐсима) **1.** *бескрајни свемирски, васионски простор који се са Земље види у облику свода, небески свод:* плаво ~, ведро ~, облачно ~. **2.** рлг. **а.** *врховно биће, божја воља, провиђење.* **б.** *пребивалиште богова, душа умрлих праведника и сл.* **3.** *наткровље, балдахин (изнад престола, одра, на литијама и сл.).* • **дићи, дизати до неба, у небо (у небеса)** и сл. *(по)хвалити истичући велику вредност, значај.* **до неба, до небеса** *веома, веома много.* **(као) гром из ведра неба** *потпуно неочекивано, изненада.* **као да је пао с неба** 1) *изненада се појавио.* 2) *не схвата, не сналази се.* **као ~ и земља, као од неба до земље (далеко)** и сл. *нису за поређење (две појаве) због велике разлике.* **на деветом (седмом) небу** *изузетно срећан, пресрећан.* **~ се отворило (провалило)** *ударила је јака киша.* **небу под облаке, у небо** и сл. *у висину, врло високо.* **ни на небу ни на земљи** *у несигурном, неодређеном положају.* **пасти, падати с неба** *доби(ја)ти без муке, оствари(ва)ти без труда.* **под ведрим (отвореним) небом** 1) *на отвореном простору, у природи.* 2) *без крова над главом, без куће.* **под једним небом** *у истој земљи, у истом крају и сл.* **скидати звезде (богове и сл.) с неба (небеса)** *много псовати.* **с неба па у ребра** *изненада, неочекивано.* **чекати да нешто падне с неба** *не трудити се, не залагати се очекујући да се нешто само од себе појави, добије.*

нѐбодер м *зграда са много спратова, облакодер.*

нѐбојевӣ, -а, -о вој. *који је без убојног зрна, маневарски (о муницији);* уп. бојеви.

нѐбōјша м (мн. ж) *онај који се не боји, храбар човек.*

нѐболоман, -мна, -о песн. **а.** *изузетно јак, продоран:* ~ снага, ~ хука. **б.** *изузетно висок:* неболомни планински врхови.

нѐборац и **нѐборац,** -ōрца м вој. **а.** *онај који није борац; онај који није способан да буде борац.* **б.** *војник који обавља помоћне послове изван борбене линије.*

нѐборачкӣ и **нѐборачкӣ,** -ā, -ō *који се односи на неборце (који сачињавају неборци и сл.):* ~ јединица.

нѐборбен, -а, -о *који се не одликује борбеношћу, који није борбен.*

нѐборбенōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је неборбен, одсуство борбености.*

нѐбосклон м рус. *небески свод, небо.*

нѐбрат м (мн. ø; зб. им. нѐбраћа ж) *рђав, зао брат; онај који се не понаша како доликује припаднику сродног народа.*

нѐбратскӣ, -ā, -ō *својствен небрату, небраћи:* ~ поступак.

нѐбратски прил. *као рђав брат, као рђава браћа:* ~ дочекати.

нѐбрига ж **1.** *немар, немарност, нехај, небрижљивост.* **2.** *безбрижност, спокојство; доколица.*

нѐбрижан, -жна, -о **1.** *безбрижан, миран, спокојан.* **2.** *в. небрижљив.*

небри̏жљив, -а, -о *немаран, непажљив; аљкав.*

небри̏жљиво прил. *немарно, непажљиво; аљкаво:* ~ се облачи.

небри̏жљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је небрижљив, немарност.*

нѐбрижно прил. **1.** *безбрижно, мирно.* **2.** *в. небрижљиво:* ~ очешљан.

нѐбрижнōст и **небри́жнōст,** -ости ж *особина оног који је небрижан, оног што је небрижно, безбрижност; немарност.*

нѐбројен, -а, -о *који се не може (лако) избројати, многобројан, безбројан.*

нѐбројено прил. *врло много, безброј:* ~ пута.

небрòјив, -а, -о у изр. **~ именица, ~ реч** лингв. *именица, реч уз коју се не може употребити број или количински прилог (нпр. „грање", „песак", „туга", „стид" и сл.).*

нѐбӯдан, -дна, -о *који није на опрезу, неопрезан.*

нѐбӯднōст и **небу́днōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање оног који је небудан, оног што је небудно, неопрезност; непажња, немарност.*

небуло́за ж лат., итал. **1.** *оно што је магловито, нејасно, магловитост, неразумљивост.* **2.** (обично у мн.) астр. *в. маглина.*

нѐбулōзан, -зна, -о *магловит, нејасан, неодређен:* ~ идеја, ~ излагање.

небуло́знōст, -ости ж *особина, стање оног који је небулозан, оног што је небулозно, нејасност.*

нѐвāжан, -жна, -о *који није важан, који није од значаја, небитан, споредан.*

нева́жећӣ, -ā, -ē *који не важи, који је изгубио важност, вредност, који није на снази:* ~ одлука, ~ новац.

нѐвāжнōст и **нева́жнōст,** -ости ж *особина оног што је неважно, безначајно, оног што је неважеће:* ~ појаве, ~ уговора.

невàљалац, -āлца м (ген. мн. -лāцā) **а.** *онај који је неваљао, рђав, покварењак.* **б.** *непослушан, несташан дечак, неваљалко.*

невàљалица ж **а.** *неваљала женска особа; неморална жена.* **б.** (често хип.) *непослушна, несташна девојчица.*

невàљалко м (често хип.) *непослушан, несташан дечак.*

невàљалōст, -ости ж *особина оног који је неваљао, оног што је неваљало (поквареност, исквареност, лоше стање нечега и сл.).*

невàља́лство с и **невàља́лштина** (невàљалштина) с **1.** *особина оног који је неваљао, поквареност.* **2.** *неваљало дело, непоштен поступак.*

невàљāлчина и **невàљàлчина** ж (м) (мн. ж) *аугм. од неваљалац.*

невàљāн, -áна, -о *који нема законску ваљаност, незаконит, неважећи:* ~ продаја.

невàља́нōст, -ости ж правн. *непостојање правне ваљаности.*

невàљао, -ала, -о **а.** *лош, рђав; зао, опак:* ~ човек. **б.** *несташан, непослушан, невасптан:* ~ дете. **в.** *који није у складу са друштвеним нормама, неприличан; непоштен, неморалан:* ~ понашање, ~ жена.

нева́рēње с *поремећај у варењу, пробави, рђаво, отежано варење,* dyspepsia.

невàрљив, -а, -о *који не вара, не обмањује; поуздан:* ~ огледало, ~ знак.

невàрљивōст, -ости ж *особина оног који не вара, оног што не вара; поузданост.*

невàспӣтāн и **невàспитāн,** -а, -о *који се не понаша учтиво, лоше васпитан:* ~ особа.

невàспӣтāно и **невàспитāно** прил. *неучтиво, неуљудно:* ~ се понашати.

невàспӣтāнōст и **невàспитāнōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је невасптан, неучтивост.*

невàспита́ње и **невàспи́тāње** с *лоше, рђаво васпитање.*

нѐваспитно и **невàспитно** прил. *на начин који не васпитава:* ~ деловати.

нѐвēзāн, -а, -о **1.** **а.** *који се остварује без претходне припреме, спонтан, слободан:* ~ разговор. **б.** *који је без смисаоне повезаности, бесмислен; неразумљив:* невезане речи. **2.** *који је у прози, прозни (о говору, спису, слогу и сл.).*

нѐве̄за̄но прил. *без повезаности, без реда, неповезано:* ~ причати.

нѐве̄за̄но̄ст, -ости ж *особина онога који није везан, онога што није везано за нешто, независност од нечега; особина онога што је без одређеног реда.*

нѐвелик, -а, -о *који није велик (по размерама, количини, вредности, интензитету и сл.), мали.*

нѐвен м бот. *биљка са наранџастим или жутим цветовима из ф. главочика,* Calendula officinalis.

нѐвенча̄н јек. **нѐвјенча̄н,** -а, -о *који се није венчао, који није склопио брак:* ~ жена.

нѐвенча̄но јек. **нѐвјенча̄но** прил. *без венчања, ванбрачно:* ~ живети.

нѐвера јек. **нѐвјера** ж **1.** *неверство.* **2.** (често у нар. поезији) *неверник, издајник.* **3.** *неверица, сумња.*

нѐверан и **нѐве̄ран** јек. **нѐвјеран** и **нѐвје̄ран,** -рна, -о **1. а.** *који није веран, нијеодан; који крши задату реч.* **б.** *који није веран у љубави, у браку:* ~ муж, ~ жена. **2.** *неадекватан, нереалан; неистинит, нетачан.* • **неверни Тома** *онај који у све сумња, који ништа не верује.*

нѐверица јек. **нѐвјерица** ж **1.** *неверовање, сумња:* слушати с неверицом. **2.** *особа која сумња у истинитост, могућност нечега, која показује резервисаност према нечему, неповерљива особа.*

нѐве̄рни̇к и **нѐверни̇к** јек. **нѐвје̄рни̇к** и **нѐвјерни̇к** м **1. а.** *онај који је изневерио, издајник, вероломник.* **б.** *онај који је неверан у љубави, у браку, браколомник.* **2. а.** *онај који није религиозан, атеиста.* **б.** *припадник друге, туђе вере.*

нѐве̄рница и **нѐверница** јек. **нѐвје̄рница** и **нѐвјерница** ж *она која је неверна у љубави, у браку, прељубница.*

нѐве̄рнички̇ и **нѐвернички̇** јек. **нѐвје̄рнички̇** и **нѐвјернички̇,** -а̄, -о̄ *који се односи на неверникe, који припада неверницима.*

нѐве̄рно, нѐверно и **нѐве̄рно** јек. **нѐвје̄рно, нѐвјерно** и **нѐвје̄рно** прил. *варајући; огрешујући се о верност у љубави, у браку, прељубнички.*

неверо̀ватан и **нѐверова̄тан** јек. **невјеро̀ватан** и **нѐвјерова̄тан,** -тна, -о **а.** *у који је тешко (по)веровати; немогућ:* ~ догађај. **б.** *који изненађује неком особином, веома велик, изузетан:* ~ снага, са невероватном лакоћом.

неверо̀ватно и **нѐверова̄тно** јек. **невјеро̀ватно** и **нѐвјерова̄тно** прил. (често уз придеве или друге прилоге) *у невероватној мери, изузетно, необично:* ~ јак.

неверо̀ватно̄ст и **нѐверова̄тно̄ст** јек. **невјеро̀ватно̄ст** и **нѐвјерова̄тно̄ст,** -ости ж *особина онога што је невероватно, несхватљивост, необичност; оно што је невероватно.* • **до невероватности** *у највећој мери.*

нѐве́рство јек. **невје́рство** с *кршење дате речи, уговора; издаја; прекршај вереничке, супружанске оданости.*

нѐверујӯћи̇ јек. **нѐвјерујӯћи̇,** -а, -е *који не верује (најчешће у религиозном смислу).*

нѐвесело прил. *без веселости, тужно, жалосно, сетно:* ~ одговорити.

нѐвесело̄ст, -ости ж *стање онога који је невесео, онога што је невесело, туга, сета.*

нѐвесео, -ела, -о **1. а.** *обузет тугом, тужан; који одаје такво расположење:* ~ жена, невеселе очи. **б.** *испуњен тугом, жалошћу:* ~ живот. **2.** *који оставља суморан утисак:* ~ крај.

нѐвеста јек. **нѐвјеста** ж *она која ступа у брак, млада; недавно удата жена.*

нѐвести̇нски̇ и **нѐвестински̇** јек. **нѐвјести̇нски̇** и **нѐвјестински̇,** -а̄, -о̄ *који припада невести, који је као у невесте и сл.:* ~ вео, ~ држање.

нѐвести̇нски и **нѐвестински** јек. **нѐвјести̇нски** и **нѐвјестински** прил. *као невеста:* носити се ~, ~ лепа.

нѐвестица јек. **нѐвјестица** ж **1.** *дем. и хип. од невеста.* **2.** нар. зоол. *ласица.*

нѐвешт јек. **нѐвјешт,** -а, -о **1. а.** *који нема вештине, неумешан, неспретан:* ~ човек. **б.** *који се у нечему не сналази, невичан:* ~ човек. **2.** (некоме, нечему) *који некога или нешто не познаје добро:* власт ~ народу. **3.** *који сведочи о нечијој неумешности, несналажењу:* ~ стих. • **правити се** ~ *понашати се као неупућена особа, као особа која нешто не зна, не опажа.*

невешти̇на јек. **невјешти̇на** ж *недостатак вештине, неумешност у нечему, неспретност.*

нѐвешто јек. **нѐвјешто** прил. *на невешт начин, неспретно, невично.*

нѐвид м **1.** *простор у којем се не виде, не разабирају предмети (због недостатка светлости, даљине и др.).* – Облачак се изгуби у невиду. **2.** *обневиделост; слепило.*

нѐвидан, -дна, -о *в. невидљив.*

нѐвиделица јек. **нѐвидјелица** ж *мрак, тама.*

неви̇дљив, -а, -о *који се не може видети, који се не види; неприметан.*

неви̇дљиво прил. *неприметно, неопажено.*

неви̇дљиво̄ст, -ости ж *особина онога што је невидљиво; оно што се оком не види, што је невидљиво.*

нѐвидно прил. *в. невидљиво.*

нѐвидо̄ван, -вна, -о *невиђен; незнан, непознат:* невидовни светови.

нѐвиђен, -а, -о *који се ретко виђа, несвакидашњи, нечувен, изузетан:* ~ призор, ~ скандал, чудо ~.

нѐвиђено прил. *неопажено, неприметно.* • **на** ~ *без претходног увида у нешто; на поверење (при закључивању неких послова и сл.).*

нѐвин и **нѐвин,** -а, -о **1.** *који није крив; недужан:* прогласити невиним. **2. а.** *неискварен, чедан; безазлен, наиван:* ~ душа; невини детињи разговори. **б.** *који изражава или у којем се огледа чедност, безазленост:* ~ дечје лице, невине очице. **3. а.** *који нема сексуалног искуства:* ~ девојка. **б.** фиг. *неупрљан, чист:* ~ снег. **4.** *који не садржи никакву опасност (по некога, нешто), безопасан, безазлен:* ~ задатак.

невина́шце, -ета и -а с (мн. -ца) хип. **а.** *сасвим мало, безазлено дете.* **б.** фиг. (често ир.) *невина, неискварена, безазлена особа.*

нѐвино и **нѐвино** прил. **а.** *без кривице, безразлога:* ~ осуђен. **б.** *чедно, безазлено:* ~ изгледати.

нѐвино̄ст и **нѐвино̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *стање онога који није крив, недужност.* **2. а.** *неисквареност, чедност; безазленост.* **б.** *стање онога који није имао сексуалне односе.*

нѐвисок, -а, -о *не много висок, онизак, омален:* ~ раст, ~ брдо.

нѐвисоко прил. *на малој висини.*

нѐвичан, -чна, -о **а.** *невешт, неспретан, неувежбан:* ~ особа. **б.** *који није навикао на нешто, ненавикнут:* ~ мукама. **в.** *који нешто не зна, не познаје, неупућен у нешто:* ~ томе послу.

нѐвично прил. *на невичан начин, невешто.*

нѐвично̄ст, -ости ж *особина онога који је невичан, неумешност, ненавикнутост.*

невје- *в. неве-.*

невјеројат- *в. невероват-.*

невла́дин, -а, -о *који није владин, који не припада влади и сл.:* ~ организација.

нѐвласни̇к м *онај који није власник, сопственик нечега, онај који не поседује нешто.*

нѐво̄зан, -зна, -о жел. *по којем се не вози, затворен за пролаз воза:* ~ део пруге.

нѐво̄јни̇, -а̄, -о̄ *цивилни:* ~ лице, ~ помоћ.

нево̀јни̇к, -и́ка м *цивил.*

невòјнӣчкӣ, -ā, -ō **а.** *који није војнички, цивилни:* невојнички кругови, невојнички послови. **б.** *који није у складу с војничким духом, војничким моралом и сл.:* ~ понашање.

невòјнӣчки прил. *на начин који није својствен војницима:* држати се ~.

нѐвоља ж **1.** *неповољне околности, непријатна ситуација, неприлика; зло, несрећа.* **2.** фиг. *јадна особа, јадник, невољник, невољница.* **3.** (обично у синтагми „без невоље") *потреба, нужда.* • **бити, наћи се (налазити се) некоме у невољи** *притећи, притицати некоме у помоћ.* **за невољу** *кад се мора, из нужде.*

нѐвōљан, -љна, -о **1. а.** *који је у невољи, јадан; несрећан.* **б.** *тужан, сетан; безвољан.* **2.** *који није по нечијој вољи, жељи, нежељен.* **3.** (обично одр.) *који се врши, дешава без учешћа воље, свести, несвестан.* **4.** (у одр. виду, у им. служби) м *невољник, јадник.*

нѐвољица ж *дем. и еуф. од невоља.*

нѐвōљко прил. **1.** *непријатно, неугодно, нелагодно:* бити некоме ~. **2.** *без воље, безвољно; преко воље, нерадо:* примити некога ~.

нѐвōљкōст, -ости ж **1.** *нерасположење, нелагодност.* **2.** *одбојност, антипатија.* **3.** *одсуство воље да се нешто учини.*

нѐвōљнӣк м **1.** *онај који је у невољи, у неприликама материјалне или друге природе; јадник, несрећник.* **2.** *болесник, рањеник, инвалид.* **3. а.** ист. *човек који се налазио у власти господара (најчешће феудалца), неслободњак.* **б.** *заточеник, затвореник, сужањ.*

нѐвōљница ж *она која је у невољи, јадница, несрећница.*

нѐвōљнӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на невољнике:* ~ живот.

нѐвōљно прил. **1. а.** *против своје воље; нерадо:* ~ примити некога, ~ послушати. **б.** *без воље, безвољно:* ићи ~ за неким. **2.** *без учешћа свести, воље, несвесно.* – Покрети се врше невољно.

нево́љнōст и **нѐвōљнōст**, -ости ж **1.** *нерасположење, безвољност; непријатност.* **2.** *одсуство воље да се нешто учини.*

нѐврēдан јек. **нѐвриједан**, -дна, -о *који је без вредности, безвредан.*

нѐврēднōст и **невре́днōст** јек. **нѐвриједнōст** и **невријѐднōст**, -ости ж *безвредност, безначајност; оно што је без вредности.*

нѐврēме јек. **нѐвријеме**, -ремена с **1.** *рђаво време (са јаком кишом, снегом, ветром), непогода.* **2.** *неповољно, незгодно време:* доћи у невреме.

неврије- *в. невре-.*

нѐга јек. **њѐга** ж **а.** *брига о некоме, неговање (болесника, старих особа, деце и сл.):* ~ рањеника, кућна ~, интензивна ~. **б.** *брига, старање о животињама и биљкама при њиховом гајењу.* **в.** *одржавање хигијене, чистоће (делова) тела:* ~ лица, ~ зуба.

нѐгатӣв м лат. фот. *лик на плочи или филму који приказује снимљени објекат у обрнутом односу светлих и тамних места; плоча или филм на којем се добија такав лик.*

нѐгатӣван, -вна, -о лат. **1. а.** *лош, рђав:* ~ појава. **б.** *који представља неуспех; којим се означава неуспех, недовољан:* ~ резултат, ~ оцена. **в.** *којим се казује да је нешто мале вредности, неповољан:* ~ критика. **г.** *који кочи напредак, штетан:* ~ политика, ~ утицај. **2. а.** *који изражава несагласност, одричан:* ~ одговор. **б.** *који не потврђује постојање онога што се тражило, претпостављало:* ~ налаз. **3.** *који означава да се неком јединицом, мером нешто умањује:* ~ поен.

негати́вац, -вца м *лик у филмовима, позоришним представама и сл. који симболизује негативне особине и поступке.*

нѐгатӣвно прил. **1.** *лоше, неповољно:* ~ утицати. **2. а.** *не дајући сагласност, одрично:* ~ одговорити. **б.** *негаторски, критички:* ~ се односити.

негати́внōст, -ости ж *особина онога који је негативан, онога што је негативно, лоша, негативна особина; штетност.*

нѐгāтор м лат. *онај који нешто негира, обезвређује, онај који има негативан став према некоме или нечему.*

нѐгāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на негаторе, који је као у негатора:* ~ став.

нѐгāторски прил. *на негаторски начин, негативно.*

нега́ција и **нѐгāција** ж лат. **1.** *негирање, порицање, оспоравање; одбијање.* **2.** лингв. *језичка јединица за негирање (обично одрична речца „не").*

нѐгве ж мн. (ген. мн. нѐгвӣ и нѐгāвā) арх. и песн. *окови, букагије.*

нѐгда прил. **1.** *раније, некада.* **2.** *понекад, каткад* (обично поновљено).

нѐгдашњӣ, -ā, -ē *ранији, некадашњи.*

нѐгде јек. **нѐгдје** прил. **1. а.** *на неодређеноме месту.* **б.** *понегде, гдегде.* **в.** *на (у) неко место, некуда.* **2. а.** *отприлике, некако (при приближном одређивању времена).* **б.** *неки пут, понекад* (обично поновљено). • **ту** ~ разг. *отприлике, око.*

неги́рати, нѐгӣрāм несвр. (ретко свр.) лат. **а.** *порицати (порећи), оспоравати (оспорити) (нечије гледиште, постојање нечега, значај нечега или некога).* **б.** *одузимати (одузети) некоме оно што му припада (право на нешто и сл.).*

неглѝжē, -èа м фр. *кућна хаљина (обично јутарња).*

него (наглашено: нѐго) **1.** везн. **а.** *поредбени, за изражавање различитости: но, од* (са ген., уз компаратив придева и прилога, уз компаративно употребљени глагол „волети" и сл.). – Овај капут је лепши него онај. Боље је мудро ћутати него лудо говорити. Више воли да прича него да ради. друкчији ~ она, друкчије ~ некад. **б.** *повезује зависну реченицу са главном исказујући различито време вршења радње у њима: но, неголи* (обично у спрези: пре ~ (што)). – Пре него што је донео одлуку, добро је размислио. **в.** *супротни, иза негиране или одричне исказа а испред реченице која је по смислу супротна претходној: већ; у вези са „не само" у претходној реченици означава истосмерност: већ (и).* – Није ишао на утакмицу, него је радио цео дан. Он је не само поправио дисциплину у колективу него и повећао плату радницима. **г.** *искључни, кад се нешто изузима од одрицања: осим, изузев.* – Не идем на село него кад посећујем мајку. **2.** речца **а.** *за прекидање претходног казивања и прелажење на другу мисао, тему и сл.* – Они нас чекају на договореном месту. Него, хтео сам нешто да те питам. **б.** *за појачавање тврђења или за исказивање несумњиво потврђеног одговора: свакако, наравно.* – Јесте ли успели? – Него! • **~ како, ~ шта** *дакако, свакако, дабоме, разуме се (при истицању одлучности, категоричности).* **није** ~ разг. *таман посла, којешта (при одбијању с негодовањем и сл.).*

негòватељ јек. **његòватељ** м *онај који пружа негу некоме.*

неговатѐљица јек. **његоватѐљица** ж *она која пружа негу некоме, она која се стара о некоме (о болеснима, старима, деци и др.).*

нѐговати јек. **њѐговати**, -гујēм несвр. **1.** *пружати негу некоме, старати се о некоме; гајити, подизати:* ~ болесника, ~ децу. **2.** *гајити (животиње и биљке).* **3.** *старати се о здрављу, чистоћи и изгледу (тела, зуба, косе и сл.).* **4.** *развијати, изграђивати; пазити на нешто, гајити:* ~ осећања, ~ језик, ~ пријатељство. **5.** *бавити се уметношћу, науком као стваралац, проучавалац и сл.:* ~ књижевност, ~ историју. ■ **~ се** *старати се о изгледу и здрављу свога тела, дотеривати се.*

нѐгодовати, -дујēм несвр. *изражавати незадовољство, неслагање, замерати.*

нѐголи везн. *в. него (1).*

негостољу̀бив, -а, -о **а.** *који нерадо прима госте, негостопримљив:* ~ домаћин. **б.** *који одражава нељубазност према госту:* ~ дочек, ~ пријем.

негостољу̀бивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је негостољубив, онога што је негостољубиво, нељубазно понашање према гостима.*

нѐдāвнӣ и **нѐдāвнӣ**, -ā, -ō **а.** *који је био и прошао пре кратког времена, доскорашњи:* из недавне прошлости. **б.** *који се догодио или постојао у блиској прошлости, скорашњи:* у недавним борбама.

нѐдāвно и **нѐдāвно** прил. *пре кратког времена, скоро.*

нѐдалек, -а, -о *који је близу, оближњи.*

нѐдалеко прил. *на малом одстојању, близу:* ~ се чула пуцњава.

нѐдāрце јек. **њѐдāрце** с (ген. мн. нѐдāрцā и нѐдарāцā јек. њѐдāрцā и њѐдарāцā) (обично у мн.) *дем. и хип. од недро.*

нѐдаћа ж **а.** *несрећа, зло; невоља.* **б.** *неповољно стање, тешкоћа.*

недвȍјбен, -а, -о *в. несумњив.*

недвȍјбено прил. *в. несумњиво.*

недвȍсмислен, -а, -о *одређен, несумњив; отворен, јасан.*

недвȍсмислено прил. *на недвосмислен начин, јасно; отворено.*

недвȍсмисленōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је недвосмислено, јасност.*

нѐделатан јек. **нѐдјелатан,** -тна, -о *непредузимљив; неефикасан; неактиван.*

нѐделатнōст јек. **нѐдјелатнōст,** -ости ж *непредузимљивост, неефикасност, неактивност.*

нѐдело јек. **нѐдјело** с *нељудски поступак; недопустиво дело, преступ; злочин.*

нѐдеља јек. **нѐдјеља** ж **1.** *седми дан у седмици (између суботе и понедељка), хришћански празнични дан.* **2.** *период од седам дана, седмица.* • **Велика ~** *недеља, седмица пред Ускрс.*

недѐљив јек. **недјѐљив,** -а, -о *који се не може делити; јединствен:* ~ број, ~ целина.

недѐљивōст јек. **недјѐљивōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је недељиво (целовитост; јединственост).*

нѐдēљнӣ јек. **нѐдјēљнӣ,** -ā, -ō *који се односи на недељу (дан); који се односи на недељу (седмицу), седмични:* ~ излазак, ~ лист.

нѐдēљнӣк јек. **нѐдјēљнӣк** м *лист, часопис који излази једанпут недељно.*

нѐдēљно јек. **нѐдјēљно** прил. *за (на) недељу дана, седмично.*

недефѝнисāн, -а, -о *чија се суштина не може дефинисати, неодређен.*

нѐдирнӯт, -а, -о *који је у првобитном стању, облику, нетакнут:* ~ природа, ~ јело.

нѐдирнӯтōст, -ости ж *стање онога што је недирнуто.*

недисциплѝна ж *непокоравање одређеним правилима; кршење уобичајених норми, непослушност.*

недисциплинòвāн и **нѐдисциплиновāн,** -а, -о *који не поштује одређена правила, непослушан.*

недисциплинòвāнōст и **нѐдисциплиновāнōст,** -ости ж *особина онога који је недисциплинован, непослушност.*

недје- *в. неде-.*

нѐдōба и **нѐдоба** с (обично непром. и с предлогом „у") *незгодно, неподесно време, невреме.*

нѐдовōљан, -љна, -о **а.** *који не задовољава количином, квалитетом и сл.:* ~ износ. **б.** *незадовољавајући, лош (о оцени, успеху)* (често у именичкој служби).

нѐдовōљно прил. *у недовољној мери; слабо.*

недовóљнōст, -ости ж *стање, особина онога чега нема довољно, недостатак; стање које не задовољава, слабост.*

недодѝрљив, -а, -о *који се не може дирнути, дотаћи; који има повлашћен положај.*

недодѝрљивōст, -ости ж *особина онога што је недодирљиво, неприкосновеност, неповредивост.*

недòђија ж у изр. **отићи у недођију** *отићи у неповрат, нестати.*

недòзвољено прил. *забрањено; без дозволе.*

недòзвољенōст, -ости ж *недопуштеност, неприхватљивост.*

недòзрелōст, -ости ж *стање и особина онога који је недозрео, онога што је недозрело, незрелост.*

недòзрео, -ела, -о **1.** *који није потпуно зрео (о плодовима, усевима и др.), несазрео.* **2.** *који још није достигао потпун физички и духовни развој, незрео.*

недòкāзāн, -а, -о *коме се не може нешто доказати, тврдоглав; неразуман.*

недòкāзāнōст, -ости ж *особина онога што је недоказано, непотврђеност.*

недокàзив, -а, -о *који се не може доказати, потврдити:* ~ тврдња, ~ теорија.

недокàзивōст, -ости ж *особина онога што је недоказиво.*

недокỳчив, -а, -о **1.** *чији се смисао, природа не може докучити, несхватљив.* **2.** *до кога се не може допрети, неприступачан.*

недокỳчиво прил. *несхватљиво, неразумљиво.*

недокỳчивōст, -ости ж **1.** *особина онога што је недокучиво, необјашњивост.* **2.** *недостижност, неприступачност.*

недòлазак, -ласка м *недолажење, изостанак.*

недòличан и **нѐдоличан,** -чна, -о *који не доликује некоме; недостојан; непристојан:* ~ понашање.

недòлично и **нѐдолично** прил. *на недоличан начин, недостојно; непристојно.*

недòличнōст и **нѐдоличнōст,** -ости ж *особина онога што је недолично, недостојност, непристојност.*

недонѐсен, -ѐна, -о *који је рођен пре времена:* ~ дете.

недòношче, -ета с (мн. ø; зб. им. недòношчāд ж) *дете рођено пре времена.*

недопѐчен, -ѐна, -о фиг. *који се није до краја духовно формирао, образовао; незрео:* ~ политичар.

недопỳстив, -а, -о *који се не може допустити, неприхватљив:* ~ пропуст, ~ однос.

недопỳстиво прил. *на недопустив начин, неприхватљиво.*

недопỳстивōст, -ости ж *особина онога што је недопустиво, неприхватљивост.*

недòпуштено прил. *забрањено; недозвољено.*

недòпуштенōст, -ости ж *непризнато право на нешто, неприхватљивост; забрана.*

недорáслōст и **недòрāслōст,** -ости ж *стање онога који није дорастао, онога што није дорасло, неразвијеност; особина онога који је духовно недорастао, незрелост.*

недòрāстао, -рáсла (недòрāсла), -о **1.** *који није достигао пун раст, развој, мали:* ~ деца, ~ биљка. **2. а.** *који нема довољно способности за нешто, неспособан:* ~ за такав посао. **б.** *који није раван некоме по некој особини, вредности и сл.:* ~ своме учитељу.

недоречѐно прил. *неизражено до краја, непотпуно.*

недорѐченōст, -ости ж *особина онога што није изражено до краја, непотпуност израза.*

недòследан и **нѐдоследан** јек. **недòсљедан** и **нѐдосљедан,** -дна, -о **а.** *који се не држи одређеног мишљења, који мења своје ставове, непринципијелан.* **б.** *који не проистиче логично из претходног; несагласан с нечим.*

недòследно и **нѐдоследно** јек. **недòсљедно** и **нѐдосљедно** прил. *на недоследан начин, с одступањима; без утврђеног, логичког реда.*

недòследнōст и **нѐдоследнōст** јек. **недòсљеднōст** и **нѐдосљеднōст,** -ости ж *особина онога који је недоследан, онога што је недоследно; оно што је недоследно.*

недòстајати, -јēм несвр. **а.** *не задовољавати у погледу износа, количине и сл.:* недостаје пет столица. **б.** *не бити довољан; бити потребан:* недостаје јој животно искуство, недостајете ми. **в.** *бити изостављен, испуштен и сл. (из рукописа и др.):* недостајао је један одељак.

недо̏стајӯћи̂, -а̄, -е̄ *који недостаје, мањка:* недостајућа средства.

недоста́так, -тка м (мн. недоста́ци, ген. недо̏ста̄та̄ка̄) **1. а.** *несташица, помањкање.* **б.** *немање, непостојање нечега неопходног.* **2.** *слабост, мана.*

не̏дости̑жан и **недо̏стижан,** -жна, -о **1.** *до кога се не може стићи; неприступачан:* ~ звезда. **2. а.** *који се не може имати; неостварљив:* нешто ~. **б.** *кога је тешко превазићи, ненадмашан:* ~ дело.

не̏дости̑жно̄ст и **недо̏стижно̄ст,** -ости ж *особина онога који је недостижан, онога што је недостижно.*

не̏досто̄јан и **недо́сто̄јан,** -јна, -о **1.** *који по својој вредности не одговара некоме, нечему; који не заслужује да обавља неки посао, који не заслужује нешто:* ~ свога брата, ~ свога позива, ~ сваке пажње. **2.** *недоличан, лош, непристојан:* ~ понашање.

не̏досто̄јно и **недо́сто̄јно** прил. *на недостојан начин, као што не треба; непристојно.*

недосто́јно̄ст и **недо́сто̄јно̄ст,** -ости ж *особина онога који је недостојан, онога што је недостојно, одсуство достојности.*

недо́ступан и **не̏достӯпан,** -пна, -о **а.** *коме се не може прићи, неприступачан; који не стоји на располагању; несхватљив:* ~ планина, ~ документ, ~ обичним људима. **б.** *до којег се не може допрети телефоном, с којим се не може успоставити телефонски контакт, разговарати телефоном.*

недо́ступно̄ст и **не̏достӯпно̄ст,** -ости ж *особина онога што је недоступно, онога који је недоступан.*

недо̏тера̄н јек. **недо̏тјера̄н,** -а, -о *који није дотеран, неуредан, запуштен; несавршен.*

недо̏тера̄но̄ст јек. **недо̏тјера̄но̄ст,** -ости ж *особина онога који је недотеран, онога што је недотерано, неуредност, запуштеност; несавршеност.*

не̏дотупа̄ван, -вна, -о *који тешко схвата, глуп, туп.*

не̏дотупа̄вно прил. *на недотупаван начин, глупо.*

недотупа́вно̄ст и **не̏дотупа̄вно̄ст,** -ости ж *особина онога који је недотупаван, глупост.*

недо̏умица ж *двоумљење, колебање.*

не̏дохва̄тан -тна, -о и **недохва̀тљив,** -а, -о *који се не може дохватити, неприступачан:* ~ небо.

недохва̀тљиво прил. *неухватљиво, недостижно.*

недохва̀тљиво̄ст, -ости ж *особина онога што је недохватљиво.*

не̏дохва̄тно прил. *неухватљиво, недостижно.*

не̏дохва̄тно̄ст, -ости ж *особина онога што је недохватно.*

не̏дра, не̏да̄ра̄ јек. **њѐдра,** њѐда̄ра̄ с мн. **1.** *груди, прса.* **2.** *део одеће који покрива груди.* **3.** фиг. *унутрашњост нечега (земље и др.).* • **говорити (себи) у недра** *нечујно, тихо говорити.*

не̏дра̄г, -а, -о (одр. не̏дра̄ги̂) **1.** *који није драг; нежељен, непријатан:* ~ гост, ~ вест. **2.** (у именичкој служби, одр.) *невољена особа* **а.** м *мушкарац.* **б.** ж *жена, девојка.* • **ићи (потуцати се и сл.) од немила до недрага** *безуспешно тражити излаз из тешке ситуације, обраћајући се већем броју лица.*

не̏дро јек. **њѐдро** с *в. недра.*

не̏дрӯг м *рђав друг.*

не̏дуг, -а, -о *кратак; краткотрајан.*

не̏дуго прил. **а.** *после кратког времена, ускоро:* ~ затим. **б.** *кратко:* ~ је дувало.

не̏дӯжан, -жна, -о *који није крив, невин; безазлен.*

не̏дӯжно прил. *без кривице, невино.*

не̏дӯжно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и стање онога који је недужан, невиност.*

не̂жан и **не̏жан** јек. **њѐжан** и **њѐжан,** -жна, -о **а.** *пажљив према некоме, љубазан; осетљив, фин.* **б.** *који изражава благост, доброту, благ.* **в.** *слаб (у погледу здравља).* **г.** *мек, фин.*

нѐжења м (мн. ж) *онај који се није оженио у млађем животном добу, старији момак.*

нѐжењен, -а, -о *који није ступио у брак.*

не̏жив, -а, -о **1.** *у коме нема живота, мртав; неоргански:* ~ створ, ~ материја. **2.** *блед, неизразит; у коме нема живахности, недовољно динамичан:* ~ боја, ~ проза. • **(све) живо и неживо** *све што постоји, апсолутно све.*

не̏животан, -тна, -о *у коме нема живота, динамике, који не одговара стварном животу.*

не̏животно прил. *мртво, нединамично, нереално.*

не̏животно̄ст, -ости ж *стање онога што је неживотно, мртвило.*

не̂жно и **не̏жно** јек. **њѐжно** и **њѐжно** прил. *осећајно, благо, меко; пријатно, угодно.*

не̂жно̄ст и **не̏жно̄ст** јек. **њежност** и **њѐжно̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је нежан, онога што је нежно; пажња, љубав.*

незабора́вак, -вка м бот. *в. споменак.*

не̏забора̄ван, -вна, -о *који се не заборавља, који се увек памти; изванредан, изврстан:* ~ догађај, ~ играч.

не̏забора̄вно прил. *на незабораван начн, изванредно.*

неза́видан, -дна, -о *мучан, тежак, непријатан:* наћи се у незавидном положају.

незави̏јен, -ѐна, -о *отворен, јасан.*

незавијѐно прил. *отворено, јасно.*

неза́висан и **не̏зависан,** -сна, -о **1.** *који не зависи ни од кога, који није у зависном, подређеном положају, који није ограничен нечијим утицајем, нечијом моћи и сл., слободан:* ~ држава, независне новине. **2.** *који није условљен нечим; који се испољава, манифестује без сппутавања, слободно;* уп. самосталан: ~ од околине, ~ живот, ~ развој. **3. а.** мат. *који не зависи од промене неке друге величине:* ~ променљива. **б.** лингв. *који има самосталну функцију или могућност самосталне употребе, који није синтаксички подређен; који се односи на такве језичке јединице:* ~ реченица, ~ падеж.

неза́висно и **не̏зависно** прил. *самостално, слободно.*

неза́висно̄ст и **не̏зависно̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *стање онога који је независан, самосталност.*

незавр̏шив, -а, -о *који се не може завршити, који стално траје.*

неза̀гла̄вљен, -а, -о пеј. *тврдоглав, задрт, искључив.*

незадовоља́вајӯћи̂, -а̄, -е̄ *који не задовољава одређене потребе, очекивања и сл.*

не̏задово̄љан, -љна, -о *који није задовољан нечим, коме нешто смета.*

не̏задово̄љни̂к м *онај који није задовољан.*

не̏задово̄љно прил. *на незадовољан начин, не слажући се.*

незадово́љство с *стање онога који је незадовољан.*

незадр̀жив, -а, -о *који се не може задржати, зауставити:* ~ јуриш.

незадр̀живо прил. *на незадржив начин.*

незадр̀живо̄ст, -ости ж *особина онога који је незадржив, онога што је незадрживо.*

не̏задуго и **неза̀дуго** прил. *ускоро, убрзо:* ~ после тога.

неза́зоран, -рна, -о *који не изазива зазор, узоран.*

неза́зо̄рно̄ст, -ости ж *особина онога који је незазоран.*

неза̀интересова̄н, -а, -о *који нема интересовања за нешто, за нешто, равнодушан према некоме, према нечему.*

неза̀интересова̄но прил. *без интересовања, равнодушно.*

неза̀интересова̄но̄ст, -ости ж *особина и стање онога који је незаинтересован, равнодушност.*

незаја̀жљив, -а, -о *који се не може зајазити, заситити; незасит, похлепан.*

незаја̀жљиво прил. *на незајажљив начин, незасито, похлепно.*

незаја̀жљивōст, -ости ж *особина онога који је незајажљив, незаситост.*

незаја̀зив, -а, -о *који се не може зајазити, којем је немогуће ставити брану (о текућој води).*

неза́конит и **нѐзаконит,** -а, -о **1.** *који није у складу са законом, противзаконит:* ~ одлука. **2.** *који није рођен у законитом браку, ванбрачан:* ~ дете.

неза́конито и **нѐзаконито** прил. *на незаконит начин, супротно закону.*

неза́конитōст и **нѐзаконитōст,** -ости ж *особина онога што је незаконито, што је супротно закону.*

незалѐчив јек. **незаљѐчив,** -а, -о *који се не може залечити.*

незамѐњљив јек. **незамјѐњљив** и **незамѐњив** јек. **незамјѐњив,** -а, -о *који се не може заменити; изврстан, изванредан.*

незамѐњљивōст јек. **незамјѐњљивōст** и **незамѐњивōст** јек. **незамјѐњивōст,** -ости ж *особина онога који је незамењљив, онога што је незамењљиво.*

незами̏слив (незами̏шљив), -а, -о *који се не може замислити, немогућ, невероватан:* ~ без напорног рада, незамисливе тешкоће.

нѐзаобилāзан, -зна, -о *који се не сме занемарити, с којим се мора рачунати:* ~ питање.

неза̀пāмћен, -а, -о *какав се не памти, нечувен, невиђен:* ~ врућина, ~ јунаштво.

неза̀послен, -а, -о *који је без сталног посла; беспослен.*

неза̀посленōст, -ости ж *стање онога који нема сталног посла, неупосленост; беспосленост.*

нѐзасит, -а, -о *који се не може ничим потпуно заситити, задовољити, ненасит.*

неза́ситан, -тна, -о *в. незасит.*

нѐзаситōст, -ости ж *особина и стање онога који је незасит.*

неза̀сићен, -а, -о хем. *који није довољно засићен:* ~ раствор.

неза̀сићенōст, -ости ж *стање онога који је незасићен, онога што је незасићено.*

незаустѐвљив, -а, -о *који се не може зауставити, задржати, незадржив.*

незаустѐвљиво прил. *на незаустављив начин, незадрживо.*

нѐзахвāлан, -лна, -о **1.** *који се не захваљује за учињено добро.* **2.** *тежак, непријатан.*

нѐзахвāлнӣк м *онај који је незахвалан.*

нѐзахвāлница ж *она која је незахвална.*

нѐзахвāлно прил. *на незахвалан начин, тешко, непријатно.*

незахва́лнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је незахвалан.*

неза̀штӣћен, -а, -о **1.** *који је без заштите, беспомоћан.* **2.** (у именичкој служби) м *онај који је препуштен на милост и немилост другима.*

неза̀штӣћенōст, -ости ж *стање онога који је незаштићен, онога што је незаштићено, беспомоћност.*

нѐзбринӯт, -а, -о *који није збринут, необезбеђен:* двоје незбринуте деце.

нѐзвāн, -а, -о *непозван, непожељан.* • ~ **гост** *онај који је немио, нежељен; непријатељ.* **(и) звани и незвани** *сви, сви без разлике.*

нѐзваничан и **незва̀ничан,** -чна, -о **1.** *који није званично одређен.* **2.** *неукочен, присан.*

нѐзгода и **нѐзгода** ж *немио догађај; невоља, неприлика.*

нѐзгодан и **нѐзгодан,** -дна, -о **1. а.** *непријатан, неугодан, тежак:* ~ питање. **б.** *неподесан, опасан:* ~ место. **2. а.** *неодговарајући, неприкладан, неподесан:* доћи у незгодно време. **б.** *који изазива сукобе, груб, нељубазан:* ~ човек.

нѐзгодно и **нѐзгодно** прил. *непријатно, опасно, неприкладно.*

нѐзгрāпан, -пна, -о **1.** *неспретан, неокретан; превелик, гломазан, нескладан:* ~ особа. **2.** *неумесан, неуглађен:* ~ шала.

нѐзгрāпно прил. *невешто, неспретно, нескладно.*

нѐзгрāпнōст, -ости ж *особина онога који је незграпан, онога што је незграпно, неспретност, нескладност.*

нѐздрав, -а, -о **1.** *болестан; ненормалан, луд.* **2.** *лош, штетан:* ~ идеја, ~ појава.

нѐздраво прил. *болесно, ненормално.*

неземаљскӣ, -ā, -ō *који није овоземаљски, који не потиче са Земље.*

незлѐбив, -а, -о *који никоме зла не жели, простодушан.*

незлѐбиво прил. *без злобе, простодушно.*

незлѐбивōст, -ости ж *особина онога који је незлобив, простодушност.*

незнабо́жац, -о́шца м *онај који не зна за (једног) бога; онај који не верује у бога, безбожник, атеиста.*

незнабо̀жачкӣ, -ā, -ō *који се односи на незнабошце, на незнабоштво, безбожнички.*

незнабо́штво с *неверовање у бога, безбожништво.*

нѐзналац, -аоца м (ген. мн. -лāцā) *онај који нешто не зна, који није упућен у неку област.*

нѐзналачкӣ, -ā, -ō *који се односи на незнаоце, на незналице.*

нѐзналачки прил. *као незналац, као незналица, без потребног знања.*

нѐзналица ж (м) (мн. ж) *особа која ништа не зна; особа која одређену област сасвим мало познаје.*

незна́нац, -нца (незна́нко, -ка) м *непознат човек.*

нѐзнāно прил. *на незнан начин, непознато.* • ~ **где (куда)** *не зна се где, куда, нигде одређено, у непознати крај.*

незна́нчев, -а, -о *који припада незнанцу, који се односи на незнанца.*

незна́ње с **1.** *немање, непостојање знања; непросвећеност, неукост.* **2.** *непознавање нечега, необавештеност.*

нѐзнāтан и **нѐзнатан,** -тна, -о **а.** *мален, ситан.* **б.** *који је без нарочите вредности, безначајан.*

нѐзнāтно и **нѐзнатно** прил. *једва приметно, мало, безначајно.*

нѐзнāтнōст и **нѐзнатнōст,** -ости ж *маленкост, безначајност.*

нѐзрелōст -ости ж *особина и стање онога који је незрео, онога што је незрело, физичка или духовна неразвијеност.*

нѐзрео, -ела, -о **1.** *који није потпуно зрео (о плодовима, усевима и сл.), зелен.* **2.** *који још није достигао потпун физички и духовни развој, недозрео.*

неи̏жӣвљен, -а, -о *који није доживео, остварио своје жеље, стремљења и сл., пун жеље за животним радостима.*

неи̏жӣвљенōст, -ости ж *особина, стање онога који је неизживљен, онога што је неизживљено.*

неи̏збежан и **нѐизбежан** јек. **неи̏збјежан** и **нѐизбјежан,** -жна, -о *који се не може избећи, који се мора десити, неминован.*

неи̏збежно и **нѐизбежно** јек. **неи̏збјежно** и **нѐизбјежно** прил. *на неизбежан начин, неминовно.*

неи̏збежнōст и **нѐизбежнōст** јек. **неи̏збјежнōст** и **нѐизбјежнōст,** -ости ж *особина онога што је неизбежно, онога који је неизбежан, неминовност.*

неизбри̏сив, -а, -о **а.** *који се не може избрисати, уклонити брисањем, трајан:* ~ мастило, ~ траг (и фиг.). **2.** *који се не може избрисати из сећања, који се увек памти, трајан:* ~ заслуга, ~ сећање, ~ утисак..

неизбрѝсиво прил. *без могућности брисања, трајно; остављајући сталан траг у сећању:* ~ урезан у камен; ~ уиснут у душу.

нѐизбро̄јан, -јна, -о *многобројан, безбројан.*

неизбро̀јив, -а, -о *који не може да се изброји, безбројан.*

неизбро̀јиво̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је неизбројиво.*

нѐизбро̄јно прил. *у великом броју; безбројно.*

неизбро́јно̄ст, -ости ж *велик број, мноштво, безброј.*

неизвѐдив, -а, -о *који се не може извести, неостварљив.*

неизвѐдиво̄ст, -ости ж *особина онога што је неизведиво, неизводљивост.*

неѝзвежба̄н јек. **неѝзвјежба̄н,** -а, -о *који није извежбан, невешт.*

неѝзвежба̄но̄ст јек. **неѝзвјежба̄но̄ст,** -ости ж *стање онога који је неизвежбан, невештина.*

нѐизвесно јек. **нѐизвјесно** прил. *непоуздано, несигурно.*

неизвѐсно̄ст и **нѐизвесно̄ст** јек. **неизвје́сно̄ст** и **нѐизвјесно̄ст,** -ости ж *стање онога што је неизвесно, непознато, несигурност.*

нѐизвестан јек. **нѐизвјестан,** -сна, -о *који није поуздан, непознат, несигуран, неодређен.*

неизвѐшта̄чен јек. **неизвјѐшта̄чен,** -а, -о *отворен, искрен, природан.*

неизвѐшта̄чено јек. **неизвјѐшта̄чено** прил. *без извештачености, природно.*

неизвѐшта̄чено̄ст јек. **неизвјѐшта̄чено̄ст,** -ости ж *особина онога који је неизвештачен, природност.*

неизвито̀перен, -а, -о *неискварен, истински, прави.*

неизво̀дљив, -а, -о *који се не може извести, неостварљив.*

неизво̀дљиво̄ст, -ости ж *особина онога што је неизводљиво.*

неизвр̀шив, -а, -о *неостварљив, неиспуњив.*

неизвр̀шиво̄ст, -ости ж *особина онога што је неизвршиво.*

неѝзглађен, -а, -о *који није изглађен, неуглачан; недотеран.*

неѝзглађено̄ст, -ости ж *неуглачаност, недотераност.*

неиздр̀жив, -а, -о *неподношљив, несносан.*

неиздр̀живо прил. *неподношљиво, несносно.*

неиздр̀живо̄ст, -ости ж *немогућност да се нешто издржи, поднесе.*

неиздр̀жљив, -а, -о **1.** *в. неиздржив.* **2.** *који не може да издржи велик напор.*

неиздр̀жљиво прил. *в. неиздрживо.*

неиздр̀жљиво̄ст, -ости ж **1.** *особина онога који је неиздржљив, неспособан да поднесе напор.* **2.** *в. неиздрживост.*

неизлѐчив јек. **неизљѐчив,** -а, -о *који се не може излечити, коме нема лека.*

неизлѐчиво јек. **неизљѐчиво** прил. *без могућности да се излечи, непреболно.*

неизлѐчиво̄ст јек. **неизљѐчиво̄ст,** -ости ж *стање, особина онога који је неизлечив, онога што је неизлечиво, немогућност излечења.*

неизмѐнљив јек. **неизмјѐнљив,** -а, -о *који се не може изменити, непроменљив.*

неизмѐнљиво̄ст јек. **неизмјѐнљиво̄ст,** -ости ж *особина онога што је неизменљиво, непроменљивост.*

неизмѐњив јек. **неизмјѐњив,** -а, -о *в. неизменљив.*

неизмѐњиво̄ст јек. **неизмјѐњиво̄ст,** -ости ж *в. неизменљивост.*

нѐизме̄ран јек. **нѐизмје̄ран,** -рна, -о *бескрајан, бесконачан, огроман.*

неизмѐрљив (неизмѐрив) јек. **неизмјѐрљив** (неизмјѐрив), -а, -о *који се не може измери; огроман.*

нѐизме̄рје јек. **нѐизмје̄рје** с (обично песн.) *простор који се не може измерити, бескрај, бесконачност; неизмерност.*

неизмѐрљиво̄ст јек. **неизмјѐрљиво̄ст,** -ости ж *особина, стање онога што је неизмерљиво.*

нѐизме̄рно јек. **нѐизмје̄рно** прил. *бескрајно, неограничено; много.*

неизме́рно̄ст јек. **неизмје́рно̄ст,** -ости ж *неограниченост, бескрајност.*

нѐизоста̄ван, -вна, -о *који се не може изоставити, обавезан, сталан.*

нѐизоста̄вно прил. *обавезно, неминовно.*

неѝзра̄ђено̄ст, -ости ж *недовољна израђеност, оформљеност, уобличеност.*

нѐизража̄јан, -јна, -о *који није изражајан, изражајно празан, безизражајан.*

неизра̀зив, -а, -о *који се не може изразити, неизрецив.*

неизра̀зиво̄ст, -ости ж *особина онога што је неизразиво.*

неѝзразит, -а, -о *који није изразит, лишен изражајности:* ~ боја, ~ опис.

неѝзразито̄ст, -ости ж *особина онога који је неизразит, онога што је неизразито.*

неизрѐцив, -а, -о *који се не може изрећи, неописив:* ~ чежња, ~ бол.

неизрѐциво прил. *на неизрецив начин, неописиво.*

неизрѐциво̄ст, -ости ж *особина онога што је неизрециво.*

неѝма̄р, -а́ра и **нѐима̄р** м тур. *грађевинар, архитекта.*

неѝма̄рскӣ и **нѐима̄рскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на неимара, неимаре, на неимарство.*

неима́рство и **нѐима̄рство** с *грађевинарство, архитектура.*

неѝмаштина и **неима́штина** ж *в. немаштина.*

нѐиндивидуа̄лан, -лна, -о *који није индивидуалан, особен, опшши, уопштен:* ~ поезија, ~ песма.

нѐинтелектуа̄лан, -лна, -о *који није интелектуалан, који није мисаоне, умне природе.* – Код њега преовлађују неинтелектуални фактори: осећања, интерес, жеље.

неинтересàнтан, -тна, -о *који није интересантан, незанимљив:* ~ вежбе, ~ посао.

неиска̀зив (неѝска̄за̄н), -а, -о *који се не може исказати.*

неиска̀зиво (неѝска̄за̄но), прил. *на неисказив начин, неописиво.*

неиска̀зиво̄ст, -ости ж *особина онога што је неисказиво.*

неѝсква̄рен, -а, -о **а.** *који није искварен, неоштећен:* неисквареш зуби. **б.** *честит, поштен:* ~ душа.

неѝсква̄рено̄ст, -ости ж *особина онога што је неискварено, онога који је неискварен, неоштећеност, поштење.*

неискорѐњив (неискорѐнљив), -а, -о *који се не може искоренити, уништити, затрти, отклонити и сл.:* ~ беда, ~ мржња.

неискорѐњиво (неискорѐнљиво) прил. *без могућности искорењивања, неотклоњиво, неоправљиво и сл.*

неискорѐњиво̄ст (неискорѐнљиво̄ст) ж *особина онога што је неискорењиво; немогућност искорењивања нечега.*

неиско̀рӣшћено̄ст и **неиско̀ришћено̄ст,** -ости ж *недовољна искоришћеност, недовољно коришћење нечега:* ~ капацитета предузећа.

нѐискрен и **нѐискрен,** -а, -о *који није искрен; који не потиче из искрености:* ~ човек; ~ љубазност.

нѐискрено и **нѐискрено** прил. *без искрености, притворно:* ~ плачеван тон, ~ љубазан разговор.

нѐискренōст и **нѐискренōст,** -ости ж *особина онога који је неискрен, онога што је неискрено.*

нѐискӯсан и **неѝскусан,** -сна, -о **а.** *који је без животног искуства, млад, зелен:* ~ створење. **б.** *који је без довољно искуства, знања, праксе у некој области:* ~ лекар.

неиску́ство с *немање искуства.*

неѝспāванōст, -ости ж *стање онога који је неиспаван, који се није наспавао.*

неиспа̀рљив, -а, -о *који не испарава, који не нестаје у виду испарења:* ~ остатак.

неѝспи̑сāн, -а, -о а. *неизбежабан, невешто написан (обично о рукопису).* **б.** *граматички, стилски и сл. недотеран, неусавршен (о језику или ономе што је написано).*

неиспла̀тив (неиспла̀тљив), -а, -о **1. а.** *који се не може наплатити, ненаплатив:* ~ дуг. **б.** *нерентабилан:* ~ рудник, ~ цена. **2.** *изузетно вредан, значајан, непроцењив:* ~ корист од мира.

нѐиспрāван, -вна, -о **1. а.** *који је у квару, који не може нормално да функционише, да служи својој намени, оштећен:* ~ сат. **б.** *који је са грешком, у коме има грешака, нетачан, погрешан:* ~ вођење књига, ~ начин рада. **2.** *који не поступа у складу с правним и друштвеним нормама, који није добар, ваљан (о човеку).*

неиспра́внōст, -ости ж **1.** *особина онога што је неисправно, мањкавост, недостатак у функционисању, при употреби:* ~ уређаја. **2.** *неисправан, неправилан поступак; прекршај, преступ.*

неиспуње́ње с *неостварење; неизвршење:* ~ плана.

нѐистина и **нѐистина** ж *оно што не одговара стварности, намерно изнета нетачност, лаж (често еуфемистички).*

нѐистинит и **нѐистинит,** -а, -о *који не одговара истини, лажан.*

нѐистинитōст и **нѐистинитōст,** -ости ж *особина онога што је неистинито, лаж.*

неисто̀ри̑јскӣ, -ā, -ō **1.** *који се не темељи на историји; који није предмет историје:* ~ схватање, ~ питање. 2. **а.** *који нема историјски садржај, који не обрађује историјске теме.* – Ђура Јакшић нема ниједне неисторијске драме. **б.** *који је ван историјских оквира, непознат историји:* ~ време.

неѝстрāженōст, -ости ж *стање онога што је неистражено.*

неѝсхрāњен, -а, -о *који није исхрањен, мршав, слаб.*

неѝсхрāњенōст, -ости ж *особина, стање онога који је неисхрањен, мршавост.*

нѐисцрпан и **неѝсцрпан,** -пна, -о *који се не може исцрпсти, потпуно истрошити, непресушан:* неисцрпне резерве.

неисцр̀п(љ)в, -а, -о *в. неисцрпан.*

неисцр̀п(љ)вост, -ости ж *особина онога што је неисцрпљиво, неисцрпност.*

нѐисцрпно и **неѝсцрпно** прил. *бесконачно; бескрајно, безгранично:* ~ помагати, ~ дуго писати; ~ лукав.

нѐисцрпност и **неѝсцрпнōст,** -ости ж *особина онога што је неисцрпно, неисцрпљивост.*

нѐјāк, -а, -о **1.** *који није снажан, слаб, немоћан.* **2. а.** *малолетан, недорастао; незрео:* ~ дечица. **б.** *слаб, слабашан, танушан:* нејаким гласићем, ~ шум. **в.** *који је слабе јачине, дејства, интензитета:* ~ светлост. **3.** *који је без већих вредности, површан, плитак.* – Мислило се да је Чиплић писац нејак и површан. **4.** *који је слабог имовног стања, сиромашан, сиротињски:* ~ домаћинство. 5. (у им. служби) с(м) (обично зб.) *физички слаба, немоћна, изнемогла особа.* – Изнемогло, болесно, престаро и нејако сместих у стари двор.

нѐјакōст, -ости ж *особина, стање онога који је нејак, онога што је нејако.*

нѐјасан, -сна, -о **1. а.** *који се тешко разазнаје, неодређен, мутан:* ~ слика предмета. **б.** *нечитак, неразговетан:* ~ рукопис, ~ говор. **2.** *неразумљив, несхватљив:* ~ излагање.

нѐјасно прил. *на нејасан начин, мутно, неразговетно, неразумљиво.*

нѐјаснōст, -ости и **нејасно̀ћа** ж **1.** *особина онога што је нејасно, неодређеност, неразговетност, неразумљивост.* **2.** *неизвесна ситуација, несигурност. неизвесност.*

нѐја̄ч ж зб. (инстр. -и; мн. ø) *оно што је нејако, немоћно, мала деца.*

нѐја̄чак и **нејá̄чак,** -чка, -о *дем. од нејак, слабашан, мален:* ~ деца.

нејединствен, -а, -о **а.** *који је без међусобног јединства, разједињен, несложан (о колективу, заједници).* **б.** *који је без унутрашње повезаности,неусклађен:* ~ деловање.

нејединственōст, -ости ж *особина, својство онога што је нејединствено.*

једи́нство с *неслога, неслагање.*

нѐједнāк, -а, -о **1.** *који није једнак, различит (по величини, снази и др.):* неједнака слова. **2.** *разноврстан, разнолик:* ~ друштвена средина.

нѐједнāко прил. *на неједнак начин, различито.*

неједна́кōст, -ости ж **1.** *особина онога што је неједнако, неуједначеност, разноврсност.* **2.** *друштвена неравноправност.* **3.** мат. *различитост количина.*

неједна̀чина ж мат. *два израза неједнаке вредности везана математичким знаком неједнакости.*

нѐјело с *неузимање хране, гладовање.*

нејѐстив, -а, -о *који није за јело.*

неју̀нāк, -а́ка м еуф. *онај који није јунак, кукавица, плашљивац.*

неју̀нāчкӣ, -ā, -ō **а.** *плашљив, страшљив (о људима).* **б.** *кукавички, слабићки:* ~ бекство.

неју̀нāчки прил. *као кукавица, слабић, кукавички, плашљиво.*

нека (наглашено: нѐка) **I.** везн. *у зависним реченицама.* **а.** *у намерним: да.* – Дао сам му нешто новаца нека му се нађе. **б.** *у погодбеним: ако, ако само.* – Нека се извини, све ћемо му опростити. **в.** *у допусним: иако.* – Нека сам млад и неискусан, познајем ја то веома добро. **II.** речца *за исказивање* **а.** *заповести, жеље.* – Нека дођу. **б.** *благосиљања, клетве.* – Нека ти је срећно! Нека га ђаво носи! **в.** (удвојено) *претње, пребацивања, прекора: ако, ако.* – Нека, нека! Вратићу ја њему дуг! Нека, нека! Њој си учинио услугу, а мени не можеш! **г.** *мирења с нечим: не мари, није важно, ако.* – Нису нам се одавно јавили. – Нека. **д.** *благог одбијања: немој, не треба.* – Да ти помогнем? – Нека, хвала. Са̑м ћу.

нѐкад(а̄) прил. **1.** *у ранија времена, давно, пре.* **2. а.** *једном, неки пут.* **б.** *понекад, каткад.*

нѐкадашњӣ и **нека̀дашњӣ,** -ā, -ē *из прошлих времена, ранији, бивши.*

нѐкажњен, -а, -о *који је остао без казне.*

нѐкажњено прил. *без казне.*

нека̀жњив, -а, -о *који се не кажњава, који не подлеже казни.*

нека̀жњивōст, -ости ж *особина онога који је некажњив, онога што је некажњиво.*

нѐкакав, -ква, -о *квалификативна неодређена придевска заменица* **а.** *неки, некоји (кад се указује на некога, нешто о коме, одн. о чему се не зна ништа поближе):* ~ странац. **б.** *било какав, свеједно какав, ма какав:* тражити ~ посао. **в.** *неки нарочит, посебан, особит:* нема баш некакав глас. **г.** *један од, било који, ма који (понекад с омаловажавањем: без нарочите вредности):* ~ службеник у једној установи.

нѐкāко прил. **1. а.** *на неки начин (обично кад се указује на отежане околности, тешкоће при извршењу радње):* ~ побећи, ~ се извући. **б.** *на неки неодређен начин, у неком, извесном смислу.* – Није лепа, али је некако сва мила. **2.** *отприлике, приближно (у односу на време или место).* – Некако те јесени заболи мене нога.

нѐкамо прил. *у (на) неко место; у неодређеном правцу; упште на неко место, негде:* отићи ~.

нѐкарактѐран, -рна, -о *који нема карактера, који је лошег карактера, бескарактеран:* ~ човек.

некарактерѝстичан, -чна, -о *који је без изразитих карактеристичних особина, неизразит.*

нѐквалитѐтан и **неквалѝтѐтан,** -тна, -о *који је лошег квалитета:* ~ производ, ~ сорта.

неквалификован, -а, -о *који је без квалификација потребних за обављање неког посла:* ~ радник.

неквалификованост, -ости ж *особина онога који је неквалификован.*

нѐкӣ, -ā, -ō придевска зам. **1. а.** *неодређено који, један, извесни:* ~ стара књига. **б.** *када се указује на одређен, али недовољно познат појам (обично човека).* – То је неки Лукојан, краљев синовац. **в.** *када се указује на недовољну познатост особине означеног појма: некакав.* – Читам неку стару књигу. **г.** *када се указује на мању вредност, мању меру, величину, значај нечега; када се указује на мању вредност, на некога који је без нарочите вредности.* – Имам неку кућицу на селу. И он је неки вајни стручњак. **д.** *када се указује на даљу (или неодређену) родбинску или сл. везу.* – Дође ми као неки рођак. **ђ.** *када се указује на неодређеност временског периода, извесшан: у неко доба ноћи, после неког времена.* **е.** *(по)који, понеки:* понети ~ динар. **2.** *отприлике, приближно (уз бројеве):* после неких двадесет година. **3.** (у именичкој служби) *особа која се нечим истиче, која се понашањем, навикама и сл. разликује од осталих.* – Зашто не идеш с нама на море? Баш си неки. • ~ **пут** *понекад, каткад.* **није без неке** *има неки разлог, није без неког разлога, повода.* **тамо неки** (**нека** и сл.) пеј. *када се с омаловажавањем, с потцењивањем говори о некоме.*

некѝдашњӣ, -ā, -ē *скорашњи, недавни.*

нѐкмоли везн. (обично у конструкцији с везн. „а") (уп. камоли) *за изузетну неједнакост: истиче да је оно што следи иза везника логична последица онога што је претходно речено* **а.** *још мање, понајмање.* – Не може ни да га види, а некмоли да га заволи. **б.** *тим више, тим пре, поготово.* – И јунак би се уплашио, некмоли ми, обични смртници.

нѐкњижѐван, -вна, -о **1.** *који није у вези са књижевношћу, који не познаје (довољно) књижевност.* **2.** *који није у складу са књижевним језиком, са књижевнојезичком нормом.*

нѐкњижѐвно прил. *на некњижеван начин.*

нѐко (ген. и ак. нѐкōг(а), дат. и лок. нѐкōм(е), инстр. нѐкӣм; мн. ø) *неодређена именичка заменица за лице* **а.** *неодређено ко, неодређена особа уопште; било ко, ма ко.* **б.** *значајна, истакнута, утицајна, важна особа:* бити ~ у друштву.

нѐкојӣ, -ā, -ē зам. *в. неки (1).*

нѐколик, -а, -о зам. **1.** *који је неодређене величине.* **2.** (нѐколика м. и с. род, нѐколике ж. род) *за мали број лица и ствари: мање од пет:* неколика човека, неколика села, неколике жене.

нѐколико прил. **1.** *неодређено колико; више од четири.* **2.** *мало, нешто.*

неколицѝна ж *неколико мушких особа.*

некомпетѐнтан, -тно, -о **1.** *који није компетентан, неовлашћен, ненадлежан за нешто:* бити изабран од некомпетентног тела. **2.** *који нема довољно знања, неупућен у нешто да би могао давати стручне, ваљане судове, нестручан; који садржи или изражава такве оцене, судове:* ~ критичар; ~ мишљење.

некомпетѐнтност, -ости ж *особина онога који је некомпетентан, онога што је некомпетентно.*

нѐкомплетан, -тна, -о *који није комплетан, непотпун:* ~ библиографија.

нѐкомпромисан и **некомпрòмисан,** -сна, -о *бескомпромисан, непопустљив; који садржи, одн. у којем се огледа, очитује бескомпромисност, непопустљивост:* ~ судија; ~ став.

нѐконвенционалан, -лна, -о **а.** *који се не придржава конвенција, уобичајених правила понашања и делања.* **б.** *који није у складу с устаљеним правилима понашања и делања, необичан, неуобичајен; који није стереотипан.*

нѐконвенционално прил. *на неконвенционалан начин, неуобичајено (за дату средину, време, прилику и сл.):* ~ обучен.

неконвенционалност, -ости ж *особина онога који је неконвенционалан, онога што је неконвенционално.*

нѐконвертибилан, -лна, -о фин. *који није конвертибилан, који се не може заменити неком од важећих светских валута:* ~ новац.

неконвертибилност, -ости ж *особина онога који је неконвертибилан, онога што је неконвертибилно.*

неконтрòлисано прил. **а.** *без контроле, надзора:* ~ трошити паре. **б.** *не владајући нечим или собом:* ~ пити.

неконформѝзам, -зма м *одсуство конформизма, неприклањање друштвеним, политичким и др. приликама ради личне користи.*

неконфòрмист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који се не одликује конформизмом, који није конформиста.*

неконформѝстичкӣ, -а, -о *који се односи на неконформизам и неконформисте:* ~ дух.

нѐкоректан, -тна, -о **1. а.** *који се не понаша, не односи према некоме (према нечему) коректно (неучтив, неуљудан, непристојан, непоштен и сл.).* **б.** *који садржи, у којем се огледа такво понашање, такав однос:* ~ поступак. **2.** *који није исправан, правилан и сл. (обично о језику, писмености и сл.).*

нѐкоректност, -ости ж **а.** *особина онога који је некоректан, онога што је некоректно.* **б.** *оно што је некоректно.*

нѐкористан и **некòристан,** -сна, -о *који није користан, који не доноси корист, бескористан; који не доприноси да се постигне нешто корисно.*

некористољубив, -а, -о *који не тежи за неком личном коришћу, несебичан; који одражава, одаје, показује, садржи такву особину.*

некористољубивост, -ости ж *особина онога који је некористољубив, онога што је некористољубиво.*

некретнѝна ж *непокретна имовина (земљиште, кућа и др.).*

некрѝтичан, -чна, -о *који није критичан:* **а.** *који даје, доноси несигурне, непоуздане оцене, критике, судове:* бити ~ према лепшем полу. **б.** *који се заснива на таквим оценама, судовима, критикама, непоуздан; који показује, одаје, одражава такве оцене, судове и сл.:* некритични закључци.

некрѝтичкӣ, -ā, -ō *в. некритичан (б).*

некрѝтички прил. *на некритичан начин, без критичности, објективности у расуђивању:* ~ прихватати туђе мишљење.

некрѝтичност, -ости ж *особина онога који је некритичан, онога што је некритично.*

некрòза ж грч. мед. *изумирање појединих делова ткива у организму бића услед недовољне исхране крвљу.*

некрòлог м грч. *посмртни говор или чланак посвећен недавно умрлој особи.*

некрòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на некролог, сличан некрологу.*

некрòмант м *онај који се бави некромантијом.*

некромàнтија ж грч. празн. *призивање душа умрлих да предскажу нечију будућност, спиритизам; чаробњаштво.*

некрòпола ж грч. **а.** *гробље из старијих времена (обично пре хришћанства).* **б.** *подземна гробница.*

нѐкрст ж зб. *они који нису хришћани, нехришћански свет (обично о муслиманима).*

нѐкрст м **а.** *онај који није крштен, нехришћанин (обично муслиман).*

нѐкрштен, -а, -о **а.** *који није уведен у хришћанску веру обредом крштења.* **б.** *који није хришћанске вере.*

нѐкта̄р м грч. **1. а.** мит. *божанско пиће, напитак богова који је давао бесмртност.* **б.** фиг. *добро, укусно и пријатно алкохолно пиће.* **2.** бот. *сладак сок у цветовима неких биљака.*

нѐкта̄ријум (нѐкта̄рӣј, -ија) м лат. бот. *цветни орган који лучи нектар, медник.*

нѐкуд(а̄) прил. *у неодређеном, непознатом правцу, неким путем; на неко место, некамо:* ићи ~.

некулту́ра ж *низак ниво духовног, цивилизацијског развоја, образованости, просвећености; културна заосталост, примитивиза.*

нѐкултӯран, -рна, -о *који нема културе, образовања, углађености:* ~ особа, ~ поступак.

нѐкултӯрно прил. *на некултуран начин, неуглађено.*

некурѐнтан, -тна, -о *који се слабо продаје, који има лошу прођу:* ~ роба.

нѐлагода ж *нелагодност:* осећати нелагоду.

нѐлагодан и **нѐлагодан,** -дна, -о *неугодан, непријатан:* ~ осећај.

нѐлагодно и **нѐлагодно** прил. *неугодно, непријатно.*

нѐлагодно̄ст и **нелаго́дно̄ст,** -ости ж **а.** *непријатно, тескобно осећање, тескоба, неугодност, непријатност.* **б.** *осећање слабости, тегоба.*

нѐлега̄лан, -лна, -о *који није легалан, у складу са законом, прописима и сл., незаконит.*

нелега́лно̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је нелегално.*

нѐле̄п јек. **нѐлијеп,** -а, -о еуф. *који није леп, ружан.*

нѐликвӣдан, -дна, -о лат. банк. и фин. *који не може да одговори својим платежним обавезама; који не располаже платежним средствима, готовином, несолвентан.*

неликви́дно̄ст, -ости ж *својство онога што је неликвидно; несолвентност.*

нѐличнӣ, -а, -о лингв. **1.** *који нема граматичку категорију лица (о глаголском облику, нпр. о инфинитиву, глаголским прилозима или прилозима), инфинитни.* **2.** *који не указује на лице које говори, лице којем се говори (на саговорника) или лице о којем се говори, који није лични (о именичким заменицама).*

нѐлогичан и **нелѐгичан,** -чна, -о **1.** *који није у складу са законима логике, у којем нема логике, логичности.* 2. *који не поступа, не расуђује разумно, промишљено, доследно, неразборит.*

нѐлогично и **нелѐгично** прил. *на нелогичан начин, не расуђујући логично; без одређеног смисла:* ~ говорити.

нѐлогично̄ст и **нелѐгично̄ст,** -ости ж **а.** *особина онога што је нелогично, што није у складу с логичким мишљењем.* **б.** *оно што нелогично, што није у складу с логичким.*

нѐлоја̄лан, -лна, -о **1.** *који није лојалан, коректан у пријатељским, пословним и сл. односима.* **2.** *који не одговара прописима, који се не врши у складу с одређеним правилима:* ~ конкуренција.

нѐлоја̄лно прил. *на нелојалан начин, некоректно, неисправно.*

нелоја́лно̄ст, -ости ж *особина онога који је нелојалан, онога што је нелојално.*

нѐљубазан, -зна, -о *који одбија својим држањем, осоран, натмурен.*

нељуба́зно̄ст, -ости ж *особина онога који је нељубазан, онога што је нељубазно.*

нѐљӯди *в. нечовек.*

нѐљудскӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који није својствен људима; који је супротан добрим људским особинама, рђав, зао.* **2.** *пун зла и људског страдања; који се тешко може издржати, неиздржљив, неподношљив.*

нѐљудски прил. *на нељудски начин, као што не доликује људима, нечовечно.*

нѐљудско̄ст, -ости ж **а.** *особина онога што је нељудско.* **б.** *оно што неодговара човеку, оно што је неприродно за људе.*

нѐм, не́ма, -о јек. **нѝјем,** нијѐма, -о **1.** *који нема способности, моћи говора.* **2. а.** *који ћути као да је нем.* **б.** *који не жели да говори.* **в.** *који је праћен ћутањем.* • **неми филм** *филм без звука, безвучни филм.*

нѐма̄јка и **нѐма̄јка** ж *жена која се према деци не односи као права мајка, рђава мајка.*

нѐма̄лӣ, -а̄, -о̄ *који није мали, доста велик, поприличан.*

нѐмало прил. *доста, много:* ~ пу́та̄.

нѐма̄н ж (инстр. -и) **1.** мит. *фантастична, огромна животиња, чудовиште које уништава све око себе.* **2.** фиг. *оно што уништава људске животе, несрећа уопште.*

нѐма̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на неман; чудовиштан.*

нѐма̄р м **1.** *небрига, непажња, нехат.* **2.** *равнодушност, незаинтересованост, индиферентност.*

нѐма̄ран, -рна, -о **1.** *који показује немар, небрижљив, непажљив; немарљив.* **2.** *равнодушан, незаинтересован, индиферентан.*

немаѐрљив, -а, -о *који се не труди довољно, који није марљив, вредан, немаран, нерадан.*

немаѐрљиво прил. *без довољно труда, несавесно, немарно.*

нѐма̄рно прил. *на немаран начин, с немаром, без потребне бриге, пажње.*

нема́рно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је немаран, немар, недостатак бриге, пажње.*

нѐматерија̄лан, -лна, -о *који не постоји у објективној стварности, нестваран; духовни.*

нематерија́лно̄ст, -ости ж *особина онога што није материјално, апстрактност; оно што није материјално.*

нѐмати и **нѐмати,** -терē ж *рђава мати, немајка.*

не́мати, нѐма̄м несвр. (свр.) *одрични облик гл. имати* • **нема везе** *в. под веза.* **нема друге, нема се куд** *нема другог решења, излаза.* **нема лабаво** фам. *не може се (у)радити било како, ту је дисциплина.* **немам речи** *речи нису довољне да то изразе (у узбуђењу).* **нема му (јој** и сл.) **пара** *нико му (јој и сл.) није раван.* **нема на чему** *куртоазни одговор на „хвала".* **нема (се) када** *нема (се) времена.* **нема томе места** *нема правног или другог основа, не одговара.* **нема утицаја** *не утиче.* **нема шта!** *нема шта да се каже, да се примети, дода.* **нема шта нема свега има.** **нема од мене (њега** и сл.) **ништа** *врло слабог сам (је и сл.) здравља; нема ми (му и сл.) спаса.* В. и изр. под имати.

немато́да ж зоол. *у мн.: паразити из разреда* Nemathelminthes *који живе у телу човека, животиње и на биљкама (у јд.: паразит из тога разреда).*

Не́мац јек. **Нијѐмац** (Ње́мац), -мца м (инстр. -мцем) **1.** *припадник германског народа чија већина живи у Немачкој; држављанин Немачке; онај који је из Немачке.* **2.** (немац, нијемац) ђач. *наставник, професор немачког језика.*

Нѐмачка̄ јек. **Њѐмачка̄** ж (дат. -ко̄ј) *држава у средњој Европи.*

нѐмачкӣ јек. **њѐмачкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на Немце и Немачку:* ~ језик, ~ музика, ~ народ.

нема́штина ж *оскудица, сиромаштво, беда, неимаштина.*

немѐрив јек. **немјѐрив,** -а, -о *в. немерљив.*

немѐрљив јек. **немјѐрљив,** -а, -о *који се не може (из)мерити; врло велик, неизмеран.*

немѐрљиво̄ст јек. **немјѐрљиво̄ст,** -ости ж *особина, стање онога што је немерљиво.*

нѐмеродаван јек. **нѐмјеродаван,** -вна, -о *ненадлежан, неовлашћен за нешто; непозван (за нешто), некомпетентан.*

немѐта̄л, -а́ла м (обично у мн.) хем. **а.** *елеменат који не улази у ред метала (сумпор, фосфор, хлор и др.).* **б.** *минерални материјал који не служи за добијање метала (песак, гипс, со и сл.);*

производ добијен од таквог материјала (цемент, керамика, стакло итд.).

немѐта̄лни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на неметале, који спада у неметале:* неметални минерали.

не́мети јек. **ниjѐмјети,** -ми̑м несвр. [гл. им. -мље̄ње с] **1.** *постајати нем, губити моћ говора.* **2.** песн. *постајати нечујан, стишавати се, тихнути; постајати безгласан, замирати.*

нѐмилице̑ прил. **1.** *без милости, немилосрдно; беспоштедно, безобзирно.* **2. а.** *не штедећи, нештедимице.* **б.** *без мере, неумерено, веома много.*

нѐмило прил. *немилостиво, немилосрдно, жестоко.*

нѐмилосно прил. *без милости, немилосрдно.*

нѐ̄милосрдан и **немилòсрдан,** -дна, -о *који је без милосрђа, немилостив.*

нѐ̄милосрдно и **немилòсрдно** прил. *без милосрђа, безобзирно.*

немилосрдно̄ст, -ости ж *особина онога који је немилосрдан, онога што је немилосрдно;* уп. немилосрђе.

нѐ̄милосрђе и **немилòсрђе** с *одсуство милосрђа, сажаљења, самилости, љубави, бриге према другом, нарочито ономе који пати, немилосрдност, бездушност.*

нѐмило̄ст и **нѐ̄мило̄ст,** -ости ж **а.** *немање милости, наклоности; одсуство наклоности, заштите.* **б.** *груб, срдит однос према некоме, немилосрдан поступак.* • **бити у немилости, пасти у ~** *изгубити нечије поверење, заштиту, постати жртва нечијег онемогућавања; бити изложен нечијој злој вољи, непријатним, рђавим намерама (владара, власти, моћника).*

нѐ̄милостан, -сна, -о и **нѐ̄милостив,** -а, -о *који нема милости, немилосрдан.*

нѐ̄милостиво прил. *без милости, немилосрдно.*

нѐ̄мино̄ван, -вна, -о **а.** *који се не може избећи, неизбежан:* неминовне грешке. **б.** *који се мора појавити као природна, нужна последица нечега, нужан:* ~ појава.

нѐ̄мино̄вно прил. **а.** *без могућности да се нешто избегне, неизбежно.* **б.** *нужно, природно, законито.* **в.** *по сваку цену, обавезно, неизоставно, свакако.*

немино́вно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је неминовно, неизбежност.*

нѐмио̍, -ила, -о **а.** *који није драг, мрзак.* **б.** *непријатан, неповољан, тежак.* **в.** *немилосрдан, немилостив.*

нѐ̄ми̑р м **1. а.** *узнемиреност, неспокојство.* **б.** *пометња, забуна.* **2.** (често мн.) *покрет маса, побуна.*

нѐ̄ми̑ран, -рна, -о **1. а.** *који не мирује, који често мења место боравка; који чешће мења област интересовања, радознао; живахан, несташан:* ~ дух, ~ дете. **б.** *узнемирен, неспокојан:* ~ поглед. **2.** *који се покреће (обично под утицајем ветра), треперав, узбуркан:* ~ лишће, ~ вода. **3.** *у коме има немира, побуна:* ~ време.

неми́рко м *немиран дечак, несташко, враголан.*

нѐ̄ми̑рно прил. **а.** *не мирујући, крећући се.* **б.** *узнемирено, неспокојно.*

Нѐмица јек. **Њѐмица** ж **1.** *припадница германског народа чија већина живи у Немачкој; држављанка Немачке; она која је из Немачке.* **2.** (немица, њемица) ђач. *наставница, професорка, професорица немачког језика.*

немје- *в.* *неме-.*

нѐмного прил. *мало, незнатно.*

нê мо јек. **ни̏јемо** прил. *без речи, не говорећи.*

нѐ̄могӯћ, -а, -е и **нѐ̄могӯћан,** -ћна, -о **1.** *који не може бити, који се не може остварити, неверoватан:* ~ комбинација. **2.** *неподношљив, неиздржљив:* немогући услови рада. **3.** *који је супротан утврђеним правилима, неправилан; необичан, неуобичајен:* употребљавати немогуће изразе.

нѐ̄могӯће и **нѐ̄могӯћно** прил. *без могућности, није могуће, неостварљиво.*

немогу́ћно̄ст, -ости ж **1. а.** *особина, стање, онога што је немогуће.* **б.** *оно што је немогуће, што не може бити, немогућа ствар. неверoватност.* **2.** *немање снаге, моћи, немоћ, неспособност за нешто.* • **бити у немогућности** (у куртоазном писменом обраћању) *не бити у стању, не моћи.* – У немогућности да Вам лично честитам, желим Вам нове, још веће успехе.

нѐмо̄ј, нѐмо̄јмо, нѐмо̄јте речца **1.** *одрична императивна речца која стоји у вези с глаголом који се одриче или сама (када се глагол подразумева).* – Немој то да радиш (Немој то радити). Немојте! 2. (у конструкцији са „ама“, „ма“, „та“) *за изражавање изненађења: није ваљда, није могуће.* – Умро Јован. – Ма немојте казати! • **ма немој(те)** ир. *није ваљда, није могуће, заиста, види богати (са чуђењем или у иронији).*

нѐ̄мора̄л м (мн. ø) лат. *начин живота, понашање супротно постојећим моралним друштвеним нормама (непоштење, развратан живот, поквареност и др.).*

нѐ̄мора̄лан, -лна, -о *који је супротан моралу, који је без морала; непоштен, покварен; непристојан, недоличан.*

нѐ̄мора̄лно прил. *на неморалан начин, без морала.*

немора́лно̄ст, -ости ж *особина онога који је неморалан, стање без морала; неморални поступци.*

не́мо̄ст јек. **ниjѐмо̄ст,** -ости ж *в.* *немоћа.*

немотѝвиса̄н, -а, -о **1.** *који није мотивисан, необразложен:* ~ објашњење. **2.** *који је без мотива, без подстицаја:* ~ да боље ради. **3.** лингв. *који нема познату значењску структуру од које је постао:* ~ именица.

немотѝвиса̄но прил. *без разлога; без подстицаја.*

немотѝвиса̄но̄ст, -ости ж *особина онога што је необразложено, одн. неподстакнуто неким мотивом.*

нѐ̄мо̄ћ, -о̄ћи ж (инстр. -о̄ћи (-оћу)) **1.** *недостатак физичке снаге; слабост, изнемоглост.* **2.** *непостојање моћи да се постигне неки циљ, немогућност; беспомоћност.* **3.** *немање способности, неспособност; недостатак, слабе стране.*

немòћа јек. **њемòћа** ж *особина онога који је нем, неспособност говора.*

нѐ̄моћан, -ћна, -о **1.** *који нема физичке снаге; слаб, изнемогао.* **2.** *који није у стању да нешто учини, да постигне одређени циљ; беспомоћан.*

нѐ̄моћно прил. *без снаге, без моћи.*

нѐ̄музика̄лан, -лна, -о *који није музикалан, који нема дара, смисла за музику.*

немузика́лно̄ст, -ости ж *особина онога који је немузикалан.*

немусли̏ма̄н, -а́на м *човек који није муслиманске вероисповести.*

нѐмӯшт, -а, -о (обично одр. нѐмӯштӣ) **1. а.** *који не може да говори, који је без способности говора.* **б.** *који ћути, занемео, нем.* **2.** *који се врши мимиком, гестом и сл.; који није праћен гласом, говором, безгласан.* **3.** *неразумљив, нејасан.* • **немушти језик** *в.* *под* *језик.*

нѐмӯшто прил. *на немушт начин, неразумљиво, нејасно.*

нѐмӯшто̄ст, -ости ж *особина онога који је немушт, онога што је немушто, немогућност говора, занемелост.*

не́мчити, нêмчи̑м јек. **ниjѐмчити,** ни̏јемчи̑м несвр. [гл. им. -че̄ње с] *чинити да неко постане Немац, германизовати.* ■ **~ се** *постати Немац, понемчити се, германизовати се.*

нена́видан, -дна, -о **1. а.** *омрзнут, омражен, мрзак.* **б.** *који је испуњен мржњом, злобом, који мрзи, злобан.* **2.** *завидљив, завидан.*

нена́видети јек. **нена́видјети,** -ди̑м несвр. [гл. им. нена́виђе̄ње с] **1.** *мрзети (некога).* **2.** *завидети (некоме).*

нена́видно̄ст, -ости ж *особина онога који је ненавидан, мржња; завист.*

ненѐвикао, -кла, -о **а.** *који није навикнут на нешто.* **б.** *који није прешао у навику, на који неко није навикнут; неуобичајен, несвакидашњи.*

нена́длежан, -жна, -о *који није надлежан, неовлашћен, немеродаван.*

нена́длежно̄ст, -ости ж *својство онога који је ненадлежан, онога што је ненадлежно.*

нѐнадма̄шан и **нена̀дмашан,** -шна, -о и **ненадма̀шив,** -а, -о *који се не може надмашити, превазићи, изванредан, врхунски.*

ненадма̀шиво, нѐнадма̄шно и **нена̀дмашно** прил. *на ненадмашан начин, да се не може надмашити, изузетно, изванредно.*

нѐна̄дно прил. *изненада, неочекивано.*

ненадокна̀див, -а, -о *који се не може надокнадити; незаменљив.*

нена̀клоњен, -а, -о *који није склон некоме или нечему, несклон.*

ненадокна̀диво̄ст, -ости ж *особина онога што је ненадокнадиво, онога који је ненадокнадив.*

нена́мерно јек. **нена́мјерно** прил. *без намере да се нешто учини, нехотице, невољно, случајно:* ~ увредити некога.

ненамѐтљив, -а, -о **а.** *који се не намеће, уздржан, одмерен.* **б.** *који је само благ, једва наглашен, неупадљив:* ~ колорит.

ненамѐтљиво прил. *на ненаметљив начин, уздржано.*

нена̀мештен јек. **нена̀мјештен,** -а, -о **1.** *који је без намештаја, празан (о соби, стану).* **2.** *прави изворан, аутентичан; спонтан, неизвештачен.*

нена̀мештено јек. **нена̀мјештено** прил. *природно, неусиљено; спонтано, неизвештачено.*

нена́роднӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који није у народном духу; који није као онај из народа.* **2.** *који није у интересу народа, који је против воље народа.*

нена̀мештено̄ст јек. **нена̀мјештено̄ст,** -ости ж *особина, својство онога који је ненамештен, онога што је ненамештено.*

ненапла̀тив, -а, -о фин. и банк. *који се не може наплатити, уновчити, за који се не може добити новац (обично о дугу, потраживању).*

ненару̀шив, -а, -о *који се не може или не сме нарушити.*

нена́силан, -лна, -о **а.** *који не подразумева насиље:* ненасилне методе. **б.** *који одбацује, искључује примену силе, насиље; мирољубив.*

нена́сӣље и **нена́сиље** с *одсуство насиља; непримењивање силе.*

нена́сит и **нѐнасит,** -а, -о *који се не може наситити, незајажљив.*

нена́сито и **нѐнасито** прил. *незајажљиво.*

нена́сито̄ст и **нѐнасито̄ст,** -ости ж *особина онога који је ненасит, незајажљивост.*

нена̀учан, -чна, -о *који је без научне основе, који заснован на науци.*

нена̀учно прил. *на ненаучан начин.*

нена̀учно̄ст, -ости ж *особина, својство онога што је ненаучно.*

ненѐпчанӣ, -а̄, -о̄ *који се не образује на предњем, тврдом непцу, који није палаталан (о појединим сугласницима и сонантима).*

нѐнорма̄лан, -лна, -о **1.** *психички, душевно болестан.* **2.** *чудан, необичан, неуобичајен.* **3.** *који има мана, недостатака.*

нѐнорма̄лно прил. *као ненормална особа; чудно, неуобичајено.*

ненорма́лно̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је ненормалан, онога што је ненормално.*

нео- грч. *префиксоид код именичких и придевских твореница који означава да је оно што значи основа речи у новом облику, да се поново јавља:* неокласицизам, неофашизам; неоколонијалистички.

нѐобавезан, -зна, -о **а.** *који није обавезан, факултативан:* ~ предмет. **б.** *који не обавезује (некога на нешто):* ~ савет.

нѐобавезно прил. *без обавезе, слободно, факултативно.*

нѐобавезно̄ст и **необаве́зно̄ст,** -ости ж *својство онога што није обавезно, непостојање обавезе.*

необа̀ве̄штен јек. **необа̀вијештен,** -а, -о *који није обавештен, упућен (у нешто):* ~ о томе питању.

необа̀ве̄штено̄ст јек. **необа̀вијештено̄ст,** -ости ж *стање, особина онога који је необавештен, неупућеност.*

необа̀зрив, -а, -о *неопрезан, непажљив; неувиђаван.*

необа̀зриво̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који се не обазире на нешто; неопрезност; неувиђавност.*

нео̀бичан и **нѐобичан,** -чна, -о *који се ретко налази или виђа, посебан; чудан:* ~ животиња, ~ предлог.

нео̀бично и **нѐобично** прил. *на необичан начин, чудно; у великој мери, врло:* ~ се понашати, ~ вешт.

нео̀бично̄ст и **нѐобично̄ст,** -ости ж *особина онога који је необичан, онога што је необично; необична појава.*

необја̀шњив, -а, -о *који се не може објаснити.*

необја̀шњиво прил. *на необјашњив начин.*

необја̀шњиво̄ст, -ости ж *особина онога што је необјашњиво, онога који је необјашњив.*

нѐобјектӣван, -вна, -о *који није објективан, пристрастан, субјективан.*

необо̀рив, -а, -о **1.** *који се не може оборити, срушити:* ~ дрво. **2.** *који се не може побити, непобитан:* ~ доказ.

необо̀риво прил. *непобитно, неоспорно.*

необо̀риво̄ст, -ости ж *особина онога што је необориво, онога који је необорив.*

нео̀бразова̄н, -а, -о *који је без образовања, неук.*

нео̀бразова̄но̄ст, -ости ж *стање, особина онога који је необразован, неукост.*

нѐобузда̄н, -а, -о *који се не може обуздати, неукротив:* ~ младост, необуздани коњи.

нѐобузда̄но прил. *не уздржавајући се, не устручавајући се.*

нѐобузда̄но̄ст, -ости ж *особина онога који је необуздан, онога што је необуздано, неукротивост.*

нео̀бучено̄ст, -ости ж *стање, особина онога који није обучен, оспособљен за нешто.*

нео̀вла̄шћен, -а, -о **1.** *који нема овлашћење да располаже нечим, да заступа некога, ненадлежан:* ~ лице. **2.** *учињен без овлашћења:* ~ хапшење.

нео̀вла̄шћено прил. *без овлашћења, незаконито.*

неогра̀ничен, -а, -о *који није ничим ограничен; врло велики:* ~ право, ~ моћ.

неогра̀ничено прил. *без ограничења; веома много.*

неогра̀ничено̄ст, -ости ж *стање онога што је неограничено.*

неодбра̀њив, -а, -о *који се не може (од)бранити, од којега се не може (од)бранити:* ~ гол, ~ напад (у шаху).

неодво̀јив, -а, -о *који се не може одвојити:* ~ од њега.

неодво̀јиво прил. *на неодвојив начин, нераздвојно:* ~ везан.

неодво̀јиво̄ст, -ости ж *особина онога што је неодвојиво.*

неодгова́рајӯћӣ, -а̄, -е̄ *који не одговара (нечему), који није у складу (с нечим), неадекватан.*

нѐодгово̄ран, -рна, -о *који нема изграђено осећање одговорности за оно што ради, говори и сл., који није одговоран.*

нѐодгово̄рно прил. *на неодговоран начин, неозбиљно, несавесно.*

неодгово́рно̄ст, -ости ж *особина, својство онога који је неодговоран.*

нѐодло̄жан, -жна, -о (неодло̀жив, -а, -о) *који се не може одложити, одгодити.*

нѐодло̄жно прил. *без одлагања.*

неодло́жно̄ст, -ости ж *особина, стање онога што се не може одложити.*

нѐодлучан, -чна, -о *који не може, који нема снаге да се одлучи, колебљив.*

нѐодлучно прил. *без одлучности, колебајући се.*

нѐодлучно̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је неодлучан, колебљивост.*

неѐдмерен јек. **неѐдмјерен,** -а, -о *који себе, своје поступке не контролише довољно; непромишљен.*

неѐдмерено̄ст јек. **неѐдмјерено̄ст,** -ости ж *особина онога који је неодмерен.*

неодо̀љив, -а, -о *коме, чему се не може одолети, супротставити; веома привлачан:* ~ чежња за пићем, ~ мушкарац.

неодо̀љиво прил. *на неодољив начин, без могућности да се одоли.*

неодо̀љиво̄ст, -ости ж *особина онога који је неодољив, онога што је неодољиво.*

неѐдра̄стао, -асла (неѐдра̄сла), -о *који још није одрастао.*

неодрѐдив, -а, -о *који се не може одредити.*

неодрѐдиво̄ст, -ости ж *особина онога што је неодредиво.*

неѐдре̄ђен, -а, -о *који се не може одредити, недовољно јасан.*

неѐдре̄ђено прил. *на неодређен начин, нејасно.*

неѐдре̄ђено̄ст, -ости ж *особина онога што је неодређено, нејасноћа.*

неодр̀жив, -а, -о *који се не може одржати, сасвим несигуран.*

неодр̀живо̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је неодрживо.*

нѐозбӣљан, -љна, -о *који се не држи правила лепог понашања, непристојан; неодговоран, непоуздан; непромишљен.*

нѐозбӣљно прил. *на неозбиљан начин, неодговорно, непромишљено.*

неозби́љно̄ст, -ости ж *особина онога који је неозбиљан, одсуство озбиљности, неодговорност, непромишљеност.*

неокласицѝзам, -зма м *правац у уметности друге половине XIX и прве половине XX века, који се одликује угледањем на дела класичне, античке културе и класицизма.*

неокласицѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на неокласицизам.*

неоколонијалѝзам, -зма м *колонијализам у новом облику.*

неоколонијалѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на неоколонијализам.*

неѐкр̄њено прил. *у неокрњеном стању, неоштећено.*

неѐлит, -и́та и **нѐолит,** -а м грч. геол. *млађе камено доба.*

неѐлитскӣ и **нѐолитскӣ,** -а̄, -о̄ *који припада неолиту:* ~ доба, ~ насеље.

неологѝзам, -зма м грч. лингв. *нова реч, обично начињена за нове предмете, појаве, појмове.*

неѐме̄та̄но прил. *без ометања, несметано.*

неѐмиљен, -а, -о *који није омиљен, који није вољен, недраг; који не наилази на прихватање, непопуларан.*

нѐо̄н, -о́на м грч. хем. *врста племенитог гаса* (Ne), *који се употребљава за пуњење светлећих цеви.*

неонацѝзам, -зма м *покрет који настоји да васкрсне нацизам.*

нѐо̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на неон, који потиче од неона:* ~ цев, ~ светлост.

неѐпажено (неѐпазицē) прил. *на неопажен начин, неприметно.*

неопѝпљив, -а, -о *који се не може опипати, пипањем дотаћи; нематеријалан.*

неопѝсив (неѐпӣса̄н), -а, -о *који се не може описати речима; неизмеран, велик:* ~ весеље, ~ добричина.

неопѝсиво (неѐпӣса̄но) прил. *у највећој мери, неизмерно, веома:* ~ брзо.

неопѝсиво̄ст, -ости ж *особина онога што је неописиво, онога који је неописив.*

неопо̀зив, -а, -о *који се не може опозвати, изменити:* ~ оставка.

неопо̀зиво прил. *на неопозив начин, без могућности опозивања, измене, одустајања од нечега.*

нѐоправда̄н и **неѐпра̄вда̄н,** -а, -о *који се не може оправдати; безразложан:* ~ кашњење, ~ мера предострожности.

нѐоправда̄но и **неѐпра̄вда̄но** прил. *без правог оправдања, неосновано; неправедно.*

нѐоправда̄но̄ст и **неѐпра̄вда̄но̄ст,** -ости ж *особина онога што се не може оправдати, неоснованост.*

неопра́нац, -нца м *неопран, прљав човек.*

неопра́ница ж *неопрана, прљава женска особа.*

неопра́нко м в. *неопранац.*

нѐопра̄но̄ст, -ости ж *стање онога што је неопрано.*

неопра́нштина ж *неопраност, нечистоћа, прљавштина.*

неопрѐде̄љено̄ст, -ости ж *колебање између двеју могућности; неизјашњеност.*

нѐопре̄зан, -зна, -о **а.** *несмотрен, непажљив, који није опрезан.* **б.** *непажљив, несмотрен, непромишљен:* ~ покрет.

нѐопре̄зно прил. *без довољно опреза, непажљиво, несмотрено:* возити ~.

неопре́зно̄ст, -ости ж *особина онога који је неопрезан.*

неопро̀стив, -а, -о *који се не може опростити.*

неопро̀стиво прил. *на неопростив начин, без опраштања.*

неопро̀стиво̄ст, -ости ж *особина онога што је неопростиво.*

нѐопходан, -дна, -о рус. *без којег се не може, преко потребан.*

нѐопходно прил. *преко потребно.*

неопхо́дно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је неопходно, велика потреба за нечим.*

неорга̀низова̄но̄ст (неѐрганизова̄но̄ст), -ости ж *особина онога што није организовано.*

нѐорга̄нскӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се не односи на органска једињења, аноргански; који не припада живом свету, нежив, мртав.* **2.** фиг. *који није део организоване целине, неповезан.*

неореалѝзам, -зма м *уметнички правац настао после Другог светског рата, посебно у италијанској књижевној и филмској уметности, који без улепшавања приказује свакодневни живот, људе из радничке и сељачке средине.*

неоромантѝзам, -зма м *правац у књижевности и музици који се супротставља натурализму и позитивизму обнављањем романтичарског духа и лирских заноса.*

неосво̀јив, -а, -о *који се не може освојити.*

неосво̀јиво̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је неосвојиво, онога који је неосвојив.*

нѐосетан јек. **нѐосјетан,** -тна, -о *који се не може осетити, врло слаб.*

неосѐтљив јек. **неосјѐтљив,** -а, -о *који не осећа, који је без осета, без осећања.*

неосѐтљиво јек. **неосјѐтљиво** прил. *не осећајући, без осећања:* ~ се понашати.

неосѐтљиво̄ст јек. **неосјѐтљиво̄ст,** -ости ж *особина онога који је неосетљив.*

нѐосетно јек. **нѐосјетно** прил. *тако да се не осети, не опази, неприметно.*

нѐосетнōст јек. **нѐосјетнōст,** -ости ж *особина и стање онога који је неосетан, онога што је неосетно; неосетљивост.*

нѐоснован, -а, -о *који нема основа; безразложан, неоправдан:* ~ изјава.

нѐосновано прил. *без основа; безразложно, неоправдано:* ~ поредити једно са другим.

нѐоснованōст, -ости ж *особина онога што је неосновано.*

нѐоспōран, -рна, -о (неоспòрив, -а, -о) *који се не може оспорити; сигуран, поуздан:* ~ доказ.

неоспòриво прил. *в. неоспорно.*

нѐоспōрно (неоспòриво) прил. *тако да се не може оспорити, несумњиво, непобитно.*

неоствàр(љ)ив, -а, -о *који се не може остварити:* ~ план.

неоствàр(љ)иво прил. *на неостварљив начин немогућно.*

неоствàр(љ)ивōст, -ости ж *особина онога што је неостварљиво.*

нѐотесан, -а, -о фиг. пеј. *прост, сиров, неуглађен.*

неотесáнац, -нца м *неотесан, неуглађен, прост човек, простак.*

нѐотесāно прил. *просто, неуглађено.*

нѐотесāнōст, -ости ж *особина онога који је неотесан, неуглађеност.*

неотклòњив, -а, -о *који се не може отклонити, заобићи.*

нѐотпōран, -рна, -о *који нема снаге да се одупре болести, тешкоћама, нежан, слаб; који не може да издржи утицај природних сила, елемената:* ~ на влагу, ~ на велику хладноћу.

неотпóрнōст, -ости ж *особина онога који је неотпоран, онога што је неотпорно.*

неотрóвница и **неòтрōвница** ж зоол. *змија која није отровна.*

неотỳђив, -а, -о *који се не може отуђити, продати:* ~ својина.

неотỳђивōст, -ости ж *особина онога што је неотуђиво.*

неофашѝзам, -зма м *политички покрет који тежи обнављању фашизма после Другог светског рата.*

неофàшист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица неофашизма.*

неофàшистичкӣ, -ā, -ō *који се односи на неофашизам и неофашисте:* ~ покрет.

ноцèњив јек. **неоцјèњив,** -а, -о *в. непроцењив.*

неочѐкӣвāн, -а, -о *који се не очекује, изненадан.*

неочѐкӣвāно прил. *ван очекивања, необично.*

неочѐкӣвāнōст, -ости ж *особина онога што је неочекивано; неочекиван догађај, доживљај.*

непàжљив, -а, -о **1.** *који није пажљив у некој активности, површан, немаран.* **2.** *који није пажљив према некоме, који није предусретљив, увиђаван.*

непàжљиво прил. *без довољно пажње, немарно; не пазећи, неопрезно, необазриво.*

непàжљивōст, -ости ж *особина онога који је непажљив.*

непàжња и **непáжња** ж *одсуство пажње.*

нѐпāр м **1.** *непаран број.* **2.** арх. *онај који (по одређеним мерилима) не одговара другом члану брачног пара.*

нѐпāран, -рна, -о **а.** мат. *који није паран; који није дељив са два: ~ број ђака; ~ број.* **б.** *који нема пāра, који није у пару, беспаран:* ~ тон.

непартѝјац, -јца м *онај који није члан неке партије, обично комунистичке (најчешће у говору чланова те партије).*

непàтворен, -а, -о *неизвештачен, прави, изворни, оригиналан.*

нѐпӣсāн, -а, -о *који је ушао у обичај иако не постоји у писаном облику, обичајан:* неписани закон, ~ правило.

нѐписмен, -а, -о **1.** *који не зна ни писати ни читати.* **2.** пеј. **а.** *који пише лоше, некњижевно.* **б.** *лоше, некњижевно написан (о тексту).* **3.** *који нема основних знања из неке области:* политички ~.

нѐписмено прил. *на неписмен начин, невешто, некњижевно.*

нѐписменōст, -ости ж **а.** *особина, стање онога који је неписмен; незнање читања и писања.* **б.** *слаба писменост.* **в.** *немање основних знања из неке области:* политичка ~.

неплѝвāч, -áча м *онај који не зна да плива.*

нѐплодан и **нѐплодан,** -дна, -о **1.** *који је без плода, јалов, који доноси мало плода:* ~ женка, ~ земљиште. **2.** фиг. **а.** *који мало ствара, који има мало радова (о писцима, уметницима, научницима).* **б.** *који не даје видљиве резултате, бескористан:* ~ теорија.

нѐплоднōст и **нѐплоднōст,** -ости ж *особина онога који је неплодан, онога што је неплодно.*

непобѐдив јек. **непобјѐдив,** -а, -о *који се не може победити, савладати, несавладив.*

непобѐдивōст јек. **непобјѐдивōст,** -ости ж *особина онога који је непобедив.*

нѐпобитан, -тна, -о *који се не може побити, очигледан, несумњив:* ~ доказ, ~ чињеница.

нѐпобитно прил. *сигурно, очигледно, несумњиво.*

нѐпобитнōст, -ости ж *особина онога што је непобитно.*

непобјед- *в. непобед-.*

непòвēзано прил. *без међусобне или унутрашње везе, збркано; без реда, несређено, несистематично.*

неповерéње јек. **неповјерéње** с *немање поверења, сумња.* • **изгласати неповерење (влади, председнику и сл.)** пол. *гласањем оспорити, ускратити бираним лицима право даљег заступања.*

неповèрљив јек. **неповјèрљив,** -а, -о *који нема поверења у некога, у нешто, сумњичав; који изражава неповерење.*

неповèрљиво јек. **неповјèрљиво** прил. *с неповерењем, с неверицом.*

неповèрљивōст јек. **неповјèрљивōст,** -ости ж *особина онога који је неповерљив, сумњичавост.*

нѐповōљан, -љна, -о **1. а.** *који не пружа добре, повољне могућности, услове за нешто, који не погодује нечему, неподесан:* неповољне околности. **б.** *који је на нечију штету, штетан:* ~ одлука, неповољне последице. **2. а.** *који садржи покуду, погрду, којим се критикује, вређа, погрдан, увредљив:* насликан увредљивим бојама. **б.** *који изазива лоше расположење, непријатан; лош:* ~ глас. **в.** *којим се нешто негативно оцењује, критикује, негативан:* ~ критика.

нѐповōљно прил. *на неповољан начин, рђаво, лоше, негативно; непријатно.*

неповóљнōст, -ости ж *особина онога што је неповољно.*

нѐповрāт м (обично у предлошко-падежној синтагми: у неповрат) *замишљено место, крај, пут одакле нема повратка, одакле се не може вратити.*

нѐповрāтан и **непòвратан,** -тна, -о **а.** *који се не може (по)вратити:* неповратни дани. **б.** *ослобођен враћања:* неповратни зајам.

нѐповрāтно и **непòвратно** прил. **а.** *без враћања, заувек.* **б.** *тако да се не предвиђа враћање онога што је добијено.*

нѐповрāтнōст, -ости ж *особина онога што је неповратно.*

неповрѐдив, -а, -о *који се не може повредити; који се не сме нарушити, изменити, ненарушив.*

неповрѐдивōст, -ости ж *особина онога који је неповредив, онога што је неповредиво.*

нѐпогода ж *веома лоше време, невреме, олуја.* • **елементарна (природна)** ~ *природна појава која представља велику опасност*

йо имовину и живоше људи и живоширња насшала као йоследица деловања вашре, воде, земљошреса, лавине, олује и др.

нѐпогодан и **непо̀годан,** -дна, -дно *који није йоīодан за нешшо, нейрикладан, нейодесан, неодīоварајући; нейодобан.*

непого́днōст, -ости ж **а.** *особина, својсшво оноīа који је нейоīодан, оноīа шшо је нейоīодно; лоша особина, недосшашак, мана.* **б.** *нейовољна сишуација, нейрилика.*

непогрѐшив, -а, -о *који не īреши, који не може йоīрешиши; у коме се не īреши.*

непогрѐшиво прил. *без īрешке, не īрешећи.*

непогрѐшивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оноīа који је нейоīрешив, оноīа шшо је нейоīрешиво.*

непо̀дēљен јек. **непо̀дијељен,** -а, -о *једнодушан, јединсшвен, ойшши:* ~ мишљење.

неподѐрив, -а, -о *који се не може йодераши, йоцейаши:* ~ обућа, ~ одећа.

неподѐривōст, -ости ж *особина оноīа шшо је нейодериво.*

нѐподесан, -сна, -о *неодīоварајући; нейоīодан; нейовољан:* ~ начин, ~ учионица, ~ година, неподесни услови.

нѐподеснōст, -ости ж *особина оноīа шшо је нейодесно, оноīа који је нейодесан.*

неподми̏тљив, -а, -о *који се не може йодмишиши, йошкуйиши, нейошкуйљив.*

неподми̏тљивōст, -ости ж *особина оноīа који је нейодмишљив, нейошкуйљивосш.*

неподно̀шљив (неподно̀сив), -а, -о *који се не може йоднеши, йодносиши, шрйеши, неиздржљив.*

неподно̀шљиво (неподно̀сиво) прил. *до нейодношљивосши, неиздрживо.*

неподно̀шљивōст (неподно̀сивōст), -ости ж *особина оноīа шшо је нейодношљиво, оноīа који је нейодношљив; немоīућносш да се нешшо йодноси.*

нѐподобан и **непо̀добан,** -бна, -о *који не одīовара, незīодан, нейрикладан.*

неподо́бнōст, -ости ж *особина оноīа који је нейодобан, оноīа шшо је нейодобно.*

неподо́пштина ж **1.** *оно шшо је нейодобно, нейрикладно.* **2.** *нейриличан йосшуйак, исйад, изīред; неваљалсшво.*

нѐподудāран, -рна, -о **1.** *који је друкчији од оноīа са чиме се йореди, различиш.* **2.** мат. *чије су размере различише, чије се йовршине не йоклайају (о īеомеширијским йовршинама и сл.):* неподударни (тро)углови.

неподуда́рнōст, -ости ж *особина оноīа шшо је нейодударно; нейодударање, несклад, разлика.*

нѐпожēљан, -љна, -о **1.** *који се не жели, који шреба да се избеīне; који није добродошао, шшешан.* **2.** *који није йожељан у некој средини.*

нѐпозвāн, -а, -о *који није овлашћен, надлежан за нешшо, неовлашћен, немеродаван.* **2.** *који нема довољно знања, сшручносши, сйособносши за нешшо, несшручан, немеродаван, некомйешеншан.*

нѐпознаница и **непо̀знаница** ж *оно шшо је нейознашо, заīонешка, шајна, йишање, йроблем.*

нѐпознāт, -а, -о **1.** (и у именичкој служби, у одр. виду) **а.** *који није йознаш, о којем се не зна ништа:* ~ човек. **б.** *који се није искусио, осешио, доживео:* ~ бол, ~ уживање. **в.** *слабо йознаш у јавносши; анониман.* **2.** (у именичкој служби, одр.) ж мат. *вредносш, величина која се шражи, одн. која није означена одређеним бројем:* једначина са две непознате.

нѐпознāтōст, -ости ж *особина оноīа шшо је нейознашо.*

непо̀јмљив, -а, -о (нѐпојаман, -мна, -о) **а.** *који се не може йојмиши, неразумљив, несхвашљив.* **б.** *веома велик, изузешан, невероваšан:* ~ упорност.

непо̀јмљиво (нѐпојамно) прил. *неразумљиво, несхвашљиво; изузешно, невероваšно.*

непо̀јмљивōст (нѐпојамнōст), -ости ж *особина оноīа шшо је нейојмљиво, несхвашљивосш, неразумљивосш.*

непо̀кварен, -а, -о **а.** *йошшен, чесшиш.* **б.** фиг. *добродушан, безазлен, невин:* ~ срце.

непо̀кварēнōст, -ости ж *особина оноīа који је нейокварен, оноīа шшо је нейокварено.*

непоколѐбљив (непоколѐбив), -а, -о *који се не може йоколебаши; чврсш, йосшојан.*

непоколѐбљиво (непоколѐбиво) прил. *без колебања, йосшојано.*

непоколѐбљивōст (непоколѐбивōст), -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оноīа који је нейоколебљив; чврсшина, йосшојаносш.*

нѐпокōран, -рна, -о **а.** *који се не йокорава нормама, наредбама, зайовесшима, нейослушан.* **б.** *који се не да йокориши, йошчиниши, који йружа ойшор, буншован, буншовнички:* ~ народ. **в.** *који не шрйи сшеīе, наређења, самовољан, својеīлав.*

непоко́рнōст, -ости ж *својсшво оноīа који је нейокоран, оноīа шшо је нейокорно.*

нѐпокрēтан, -тна, -о **1. а.** *који се не креће; који се не може крешаши, који нема сйособносш крешања.* **б.** *слабе йокрешљивосши, шром.* **2.** *који скоро нишша не йредузима, без иницијашиве, безвољан.* • ~ **имовина** *в. некрешнина.*

непокрѐтљив, -а, -о *који није йокрешљив или је слабо, недовољно йокрешљив;* уп. непокретан.

непокрѐтљивōст, -ости ж *особина оноīа који не нейокрешљив, оноīа шшо је нейокрешљиво.*

непокре́тнōст, -ости ж **1.** *особина, сшање оноīа који је нейокрешан, оноīа шшо је нейокрешно.* **2.** *в. некрешнина.*

неполи̏тичкӣ, -ā, -ō *који се не бави йолишиком; који није у вези с йолишиком.*

нѐпољопривреднӣ, -ā, -ō *који се не бави йољойривредом; који није у вези с йољойривредом:* ~ становништво, ~ делатност.

непомѐница ж нар. еуф. *змија, īуја.*

непомѐрљив јек. **непомјѐрљив,** -а, -о *који се не може йомериши, йомаћи; чврсш, сшабилан.*

непомѐрљивōст јек. **непомјѐрљивōст,** -ости ж *особина и сшање оноīа који је нейомерљив, оноīа шшо је нейомерљиво.*

непоми̏рљив, -а, -о 1. а. *који не жели йомирење, мирну наīодбу, који се не може йомириши с неким, нечим; који је шрајно, доследно йрошив нечеīа (о човеку).* **б.** *својсшвен шаквој особи:* ~ држање, ~ расположење. **2.** *који није за комйромис, кашеīоричан; бескомйромисан:* ~ човек, ~ борба.

непоми̏рљиво прил. *на нейомирљив начин; бескомйромисно, одлучно.*

непоми̏рљивōст, -ости ж *особина оноīа који је нейомирљив, оноīа шшо је нейомирљиво.*

нѐпомичан и **непо̀мичан,** -чна, -о *који се не йомиче, нейокрешан.*

нѐпомично и **непо̀мично** прил. *не мичући се, без йокреша.*

нѐпомичнōст и **непо̀мичнōст,** -ости ж *особина, сшање оноīа који је нейомичан, оноīа шшо је нейомично.*

непо̀мӯћен, -а, -о **1.** *који није ничим йомућен, бисшар; јасан, свешао.* **2.** фиг. *који није ничим йоремећен:* ~ весеље.

непо̀мӯћено прил. *без йоремећаја, без смешњи.*

непо̀мӯћенōст, -ости ж *сшање, особина оноīа шшо је нейомућено, бисшрина, јасноћа.*

непоно̀вљив, -а, -о *који се не може йоновиши, јединсшвен; изврсшан, изванредан.*

непопра̀вљив, -а, -о **1.** *који се не може йойравиши.* **2.** *који не може измениши своје йонашање, мишљење, навике:* непоправљиви неваљалац, непоправљиви оптимиста.

непопрàвљиво прил. *без могућности поправљања.*

непопрàвљивōст, -ости ж *стање, особина онога који је непоправљив, онога што је непоправљиво.*

нѐпопулāран, -рна, -о **а.** *који није популаран, неомиљен.* **б.** *који изазива незадовољство, који не наилази на прихватање, неомиљен:* непопуларне мере владе.

непопу̀стљив, -а, -о *који неће да попусти, непомирљив; упоран, тврдоглав.*

непопу̀стљиво прил. *не одустајући од нечега или не прихватајући нешто, не попуштајући.*

непопу̀стљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је непопустљив, непомирљивост; упорност, тврдоглавост.*

непорѐцив, -а, -о *који се не може порећи, опозвати, неопозив; неоспоран, непобитан.*

непорѐциво прил. *без могућности порицања, неопозиво; непобитно, неоспорно.*

непòрочан и **нѐпорочан,** -чна, -о *који је без порока, несклон пороцима; частан; честит; узоран.*

непòрочно и **нѐпорочно** прил. *без порока, у складу с моралом, часно; безгрешно.*

непòрочнōст и **нѐпорочнōст,** -ости ж *особина онога који је непорочан, онога што је непорочно.*

непòсвēћен, -а, -о *који није обавештен о нечему, упућен у нешто, коме је нешто мало познато.*

нѐпослӯшан, -шна, -о *који није послушан; непокоран.*

непослу̀шнōст, -ости ж *својство, особина онога који је непослушан; отказивање послушности.*

непòсредан и **нѐпосредан,** -дна, -о **1. а.** *који се чини без посредника, директан:* непосредни преговори. **б.** *који се налази ту, који окружује:* у непосредној близини. **2.** *који је једноставан у опхођењу с људима, природан, спонтан:* ~ човек.

непòсредно и **нѐпосредно** прил. **1. а.** *без посредовања, лично.* **б.** *без прелазних фаза, директно.* **2.** *одмах, убрзо.*

непòсреднōст и **нѐпосреднōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина онога што је непосредно, онога који је непосредан.* **2.** *једноставност, природност.*

нѐпостоја̄н, -а, -о **1.** *подложан променама:* ~ боја. **2.** *непоуздан, превртљив:* ~ особа. • **непостојано „а"** лингв. *назив за самогласник „а" који води порекло од некадашњег полугласника, а јавља се само у одређеним облицима речи и у одређеним позицијама, нпр. „мо̀мак" (ном. јд.), али „момка" (ген. јд.), „срѐћан" (ном. јд. м. р.), али „срећна" (ном. јд. ж. р.) и сл.*

нѐпостоја̄нōст, -ости ж *особина онога што је непостојано, онога који је непостојан; превртљивост.*

непо́стоја̄ње и **непостòја̄ње** с *одсуство постојања, егзистенције; ништавило, празнина.*

непо́стојећи и **непостòјећи,** -а̄, -е̄ *којега нема, који не постоји; измишљен, нестваран.*

непотѝзам, -зма м лат. *злоупотреба положаја, власти у корист родбине.*

непоткỳпљив, -а, -о *који се не може поткупити, неподмитљив.*

непоткỳпљивōст, -ости ж *особина онога који је непоткупљив.*

нѐпотпун, -а, -о **а.** *који нема све елементе, делове, чланове, који не обухвата целину или се не испољава у целини.* **б.** *који нема сва карактеристична својства, све карактеристичне одлике.*

нѐпотпуно прил. *не обухватајући све елементе или целину; делимично.*

нѐпотпунōст, -ости ж *особина онога што је непотпуно.*

нѐпотребан, -бна, -о *који ничему не служи, који никоме није потребан, излишан, сувишан.*

нѐпотребно прил. *без потребе, излишно, сувишно.* – Непотребно је о томе говорити.

нѐпотребнōст, -ости ж *особина, стање, положај онога што је непотребно, онога који је непотребан.*

непотрòшив, -а, -о **1.** *који се не може потрошити.* **2.** фиг. *који је увек активан, чија је радна енергија огромна, неуништив.*

непотрòшивōст, -ости ж *особина онога што је непотрошиво, онога који је непотрошив.*

нѐпоћудан и **непòћудан,** -дна, -о *који није некоме по ћуди, по вољи.*

нѐпоузда̄н, -а, -о **1.** *у којег се, у који се не може поуздати, на којег се, на који се може ослонити, несигуран; који изазива сумњу, неповерење.* **2.** *који показује, одражава нечију несигурност, несигуран:* ~ корак.

нѐпоузда̄нōст, -ости ж *особина, стање онога који је непоуздан, онога што је непоуздано.*

непоузда́ње с **1.** *осећање неповерења, неверице, сумње.* **2.** *обесхрабреност, малодушност.*

нѐпоштедан и **непòштедан,** -дна, -о *који никога не поштеђује, немилосрдан, безобзиран.*

нѐпоштедно и **непòштедно** прил. *немилосрдно, безобзирно.*

нѐпоштеднōст и **непòштеднōст,** -ости ж *особина онога који је непоштедан, онога што је непоштедно, немилосрдност, безобзирност.*

нѐпоштен, -а, -о **а.** *који нема поштења, части, честитости, који није поштен; покварен, неморалан.* **б.** *који није у складу с поштењем, чашћу, с моралним и друштвеним нормама; остварен, добијен и сл. неморалним нечасним начином.*

нѐпоштено прил. *на непоштен начин, нечасно, неморално:* ~ се обогатити.

непоште́ње с *својство, особина онога који је непоштен; оно што је непоштено, непоштено дело, непоштен поступак.*

нѐпра̄вда ж (ген. мн. -ди̂) **1.** *повреда права, незаконит поступак.* **2.** *безакоње, насиље.*

нѐправедан и **нѐправедан,** -дна, -о *који наноси неправду, супротан принципима правде.*

нѐправедно и **нѐправедно** прил. *неоправдано, незаконито.*

нѐправеднōст и **нѐправеднōст,** -ости ж *особина онога који је неправедан, онога што је неправедно; неправда.*

нѐпра̄ви, -а̄, -ō **1.** *који није истински, који није оно за што се представља или на шта личи.* **2.** лингв. **а.** *који нема нека од битних својстава карактеристичних за одређену категорију или се од осталих чланова разликује по секундарном пореклу:* ~ везник, ~ предлог, ~ прилог. **б.** *који није основни, главни, дословван, буквалан и сл. (о значењу речи).*

нѐправилан, -лна, -о **1. а.** *који одступа од прописаних правила, норме, који није у складу с утврђеним правилима, нормом.* – Неправилни су облици „вучу", „тучу", а правилни „вуку", „туку". **б.** *који не подлеже општим правилима, важећим, уобичајеним за одређену категорију, ирегуларан.* – Придев „добар" има неправилну компарацију: „бољи". **в.** *који се не врши у складу с прописима, с нормом и сл., неисправан:* ~ трошење средстава.

нѐправилно прил. *на неправилан начин (неисправно, нетачно, погрешно, нерегуларно и сл.).*

неправи́лнōст, -ости ж **1.** *особина онога што је неправилно:* ~ поступка. **2.** *оно што је неправилно (неправилан рад, неправилан поступак, неусклађеност с нормом, одступање од нормалног, уобичајеног и др.).*

нѐправичан, -чна, -о **а.** *који не делује или се не односи према некоме, нечему на правичан начин, неправедан:* ~ професор. **б.** *који није основан на правди, који није у складу с правдом, у којем нема правичности:* ~ оцена, ~ поступак, ~ пресуда.

нѐправичнōст, -ости ж *особина онога који је неправичан, онога што је неправично.*

нѐпра̄внӣ, -а̄, -о̄ *који није у вези с правом (који није заснован на праву, правним прописима и сл.).*

нѐпра̄внӣк м *онај који није правник, стручњак за правне послове.* – Правник се у служби није разликовао од неправника.

нѐправо и **нѐправо** прил. **1. а.** арх. *бесправно, противзаконито.* – На трон[у] сједиш неправо у̏зе̄тӣ (Његош). **б.** *како не треба, погрешно, неисправно, наопако, неправилно, криво:* ~ судити (о нечему). 2. (са логичким субјектом у дативу) *употребљава се као одредба субјектовог рђавог расположења, жаљења, кајања, љутње, увређености, зависти и сл., криво.* – Било јој је неправо све.

нѐпрактичан, -чна, -о **1.** *који се не зна снаћи у обичном, свакодневном животу; који нема смисла за материјалну страну у животу.* **2. а.** *који не доноси резултате, од чега нема користи; непримерен пракси, практичним потребама и могућностима:* ~ образовање. **б.** *неподесан, непогодан за употребу, коришћење:* ~ одело, ~ ствар.

нѐпрактично̄ст, -ости ж *особина или стање онога који је непрактичан, онога што је непрактично.*

нѐпребо̄л м (ж) (често песн. или у другим књижевним текстовима) *оно што се не може преболети, трајан бол.*

нѐпребо̄лан, -лна, -о *који се не може преболети, савладати, потиснути:* ~ жалост, ~ туга.

непребро̀див, -а, -о **а.** *који се не може прегазити, прећи (о реци).* **б.** фиг. *који се не може савладати, несавладив, непремостив:* ~ тешкоћа.

нѐпребро̄јан, -јна, -о и **непребро̀јив**, -а, -о *који се не може пребројати; мноштво број ан:* непребројна стада оваца.

непрево̀див (непрево̀дљив), -а, -о *који се не може превести с једног језика на други.*

непрево̀диво̄ст (непрево̀дљиво̄ст), -ости ж *особина онога што је непреводиво.*

непрѐврело̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је непреврело;* фиг. *неоформљеност, недовршеност.*

непрѐврео, -ела, -о *у коме није завршен процес врења;* фиг. *још неформиран, недовршен.*

нѐпрегле̄дан и **непре́гледан**, -дна, -о **1.** *који се не може обухватити погледом; огроман, бескрајан.* **2.** *у коме нема прегледности, несређен:* ~ текст.

нѐпрегле̄дно̄ст и **непре́гледно̄ст**, -ости ж *особина онога што је непрегледно; збрка, неред.*

непредвѝдљив (непредвѝдив), -а, -о *који се не може предвидети, чији се развој, утицај, значај, исход и сл. не може унапред одредити, предвидети, прогнозирати.*

непрѐдвиђено̄ст, -ости ж *оно што није предвиђено, очекивано, непредвиђена појава, догађај и сл.*

непредузѝмљив, -а, -о *који ништа не предузима, који је без иницијативе.*

непредузѝмљиво̄ст, -ости ж *особина онога који је непредузимљив.*

непрежѝва̄р, -а́ра м *у мн.: сисари биљоједи који не преживају (нпр. коњи) (у јд.: такав сисар).*

нѐпрекӣдан и **непре́кидан**, -дна, -о *који се не прекида; непрестан, сталан.*

нѐпрекӣдно и **непре́кидно** прил. *без прекида, непрестано, стално.*

нѐпрекӣдно̄ст и **непре́кидно̄ст**, -ости ж *особина, стање онога што је непрекидно.*

нѐпрела̄зан и **непре́лазан**, -зна, -о **1.** *преко кога се не може прећи, непремостив.* **2.** *поред кога се не може проћи (у игри):* ~ играч. **3.** *који није заразан, који није инфективан (о болестима).* • **непрелазни глаголи** лингв. *глаголи који казују радњу која није и не може бити директно усмерена на објекат, одн. глаголи који не захтевају објекат у акузативу (или генитиву) без предлога, интранзитивни глаголи (нпр. ићи, спавати).*

нѐпрела̄зно̄ст и **непре́лазно̄ст**, -ости ж *особина онога што је непрелазно, онога који је непрелазан.*

непремо̀стив, -а, -о *који се не може премостити;* фиг. *несавладив, неотклоњив:* ~ препрека.

непремо̀стиво̄ст, -ости ж *особина или стање онога што је непремостиво.*

непренѐсен, -ѐна, -о **1.** стил. и лингв. *који није метафоричан, пренесен, буквалан, основни:* ~ значење. **2.** лингв. *који није пренесен на проклитику или претходни слог (о акценту); за који је карактеристично непреношење акцента на претходни слог (о старијој акцентуацији типа лива̏да, дево̑јка).*

нѐпреста̄н и **непрѐстан**, -а, -о *који не престаје; непрекидан, сталан.*

нѐпреста̄но и **непрѐстано** прил. *без престанка, непрекидно, стално.*

нѐпресӯшан и **непрѐсушан**, -шна, -о *који не пресушује;* фиг. *неисцрпан, трајан.*

нѐпресӯшно и **непрѐсушно** прил. *не пресушујући;* фиг. *стално, трајно.*

нѐпретенцио̄зан, -зна, -о *који није претенциозан, умерен у тежњама и захтевима; који одражава такве особине.*

нѐпретенцио̄зно прил. *на непретенциозан, без претензија.*

непретенцио́зно̄ст, -ости ж *особина онога који је непретенциозан, онога што је непретенциозно.*

нѐпрецӣзан, -зна, -о *који није прецизно одређен, утврђен, изложен; недовољно јасан:* ~ одредба, ~ одговор.

нѐпрецӣзно прил. **1.** *недовољно прецизно, одређено, нејасно:* ~ казано. **2.** *не погађајући циљ, без поготка у циљ:* гађати ~, шутирати ~.

непреци́зно̄ст, -ости ж *особина онога који је непрецизан, онога што је непрецизно.*

нѐпривла̄чан, -чна, -о *који не привлачи нечију пажњу својим изгледом, садржајем, природом и др., незанимљив, неинтересантан; који не побуђује, не изазива нечије симпатије, несимпатичан.*

нѐпривреда ж *скуп делатности које не производе директно материјална добра (просвета, здравство и др.).*

нѐпривреднӣ, -а̄, -о̄ *који се не односи на привреду, који није у вези с привредом:* ~ делатност.

нѐпријатан, -тан, -о **1.** *који изазива осећај непријатности, неугодности; неугодан, неповољан:* ~ простор, ~ осећај. **2. а.** *који не пружа, не изазива задовољство.* **б.** *који не прија, гадан:* ~ мирис.

нѐпријатељ и **нѐпријатељ** м (инстр. -ем) **1.** *онај који некоме жели или наноси зло:* његов смртни ~. **2.** воj. *онај против кога се води оружани рат, једна од зараћених страна.* **3. а.** *онај који се бори против нечега што сматра штетним, противник:* ~ пушења. **б.** *оно што наноси штету, болест, несрећу и сл.:* дрога као човеков ~. • **спољни** ~ *непријатељ који живи и делује ван земље, државе.* **унутрашњи** ~ *непријатељ који живи и делује у истој земљи, држави.*

непријатѐљица ж *женска особа непријатељ.*

непријатѐљскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на непријатеље и непријатељство; који припада непријатељима.*

непријатѐљски и **нѐпријатељски** прил. *на непријатељски начин, као непријатељ.*

непријате́љство и **непријатѐљство** с **1.** *непријатељски однос, непријатељско осећање.* **2.** мн. *ратне операције, ратна дејства:* отпочети непријатељства.

нѐприја̄тно прил. *на непријатан начин, изазивајући осећај непријатности.*

непријa̋тно̄ст, -ости ж **а.** *особина онога што је непријатно.* **б.** *оно што је непријатно; непријатна појава.*

непријѐмчив, -а, -о (за нешто) *који нешто тешко прихвата, прима, схвата, усваја и сл.*

неприкладан, -дна, -о *који није у складу с приликом, са обичајима и сл., који не одговара; неуместан; неподесан:* ~ одећа, ~ понашање, ~ шала.

неприкладно прил. *без усклађености с нечим, неусклађено.*

неприкладнōст, -ости ж *особина онога што је неприкладно, неусклађеност.*

неприкоснòвен, -èна, -о **1.** *који ничим није ограничен, који је изнад свега, неограничен, апсолутан; који се не сме тaћи, у који се не сме ући и сл.:* ~ власт; ~ светилиште. **2.** (о људима) *који не подлеже контроли, чија је власт апсолутна; уопште који има велики, огроман ауторитет, углед и сл.*

неприкосновèно прил. *потпуно, апсолутно:* ~ владати, ~ својеглав.

неприкоснòвенōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је неприкосновен, онога што је неприкосновено, неповредивост.*

неприкривèно прил. *на неприкривен начин, нескривено, отворено:* ~ претити, ~ се смејати.

неприлагòдљив, -а, -о *који не може да се прилагоди, да се навикне на нешто.*

неприлагòдљивōст, -ости ж *особина онога који је неприлагодљив.*

неприлàгођенōст, -ости ж *особина онога који није прилагођен, онога што је неприлагођено.*

непри́лика и **нѐпрӣлика** ж **1.** *непријатан догађај, случај, незгода, тешкоћа.* **2.** *особа која некоме не одговара као брачни друг.*

непри́личан и **нѐпрӣличан,** -чна, -о *који не приличи, не доликује (некоме, нечему), недоличан; неуместан.*

непри́лично и **нѐпрӣлично** прил. *како не приличи, како не доликује, недолично, неумесно.*

непри́личнōст, -ости ж *особина онога што је непрлично; оно што је неприлично.*

неприменљив jeк. **непримјèнљив** и **непримèњив** jeк. **непримјèњив,** -а, -о *који се не може применити (у пракси), неодговарајући, неупотребљив.*

непримèнљивōст jeк. **непримјèнљивōст** и **непримèњивōст** jeк. **непримјèњивōст,** -ости ж *особина онога што је непримељиво (непримењиво).*

нѐприметан и **непри́метан** jeк. **нѐпримјетан** и **непри́мјетан,** -тна, -о *који се тешко може приметити, неупадљив, неосетан.*

нѐприметно jeк. **нѐпримјетно** прил. *без могућности примећивања, неупадљиво, неосетно.*

нѐпринципијēлан, -лна, -о *који се не заснива на принципима, који се не руководи принципима, који се не држи принципа; недоследан.*

непринципијéлнōст, -ости ж *особина онога који је непринципијелан, онога што је непринципијелно; непринципијелан поступак.*

непри́родан и **нѐприродан,** -дна, -о **1.** *који не одговара ономе што је природно, ненормалан; који се не слаже са оним што је уобичајено, необичан.* **2.** *извештачен, намештен, усиљен.*

непри́родно и **нѐприродно** прил. *на неприродан начин; извештачено, намештено.*

непри́роднōст, -ости ж *особина, стање онога који је неприродан, онога што је неприродно, ненормалност, необичност; извештаченост, намештеност.*

непри́стōјан и **нѐпристōјан,** -јна, -о **1.** *који се не стиди својих поступака, безобразан:* ~ младић. **2.** *који изазива осећање стида, бестидан:* ~ песма.

непри́стōјно и **нѐпристōјно** прил. *на непристојан начин, неприлично; бестидно.*

непри́стōјнōст и **непристóјнōст,** -ости ж *особина онога који је непристојан, онога што је непристојно; непристојно понашање.*

непри̏страсно прил. *на непристрасан начин, објективно, реално.*

непри̏страснōст, -ости ж *особина онога који је непристрасан, онога што је непристрасно.*

непри̏страс(т)ан, -сна, -о **а.** *који се не руководи личним, субјективним разлозима, осећањима, мотивима, објективан, реалан.* **б.** *који се одликује таквим особинама.*

нѐприступачан и **непри̏ступачан,** -чна, -о **1.** *коме се не може приступити, прићи, недоступан:* ~ планина. **2.** *који одбија нечије друштво, надмен; повучен, недружељубив:* ~ особа.

нѐприступачно и **непри̏ступачно** прил. *на неприступачан начин, недоступно; охоло.*

нѐприступачнōст и **непри̏ступачнōст,** -ости ж *особина онога што је неприступачно, онога који је неприступачан.*

нѐпробōјан и **непрóбōјан,** -јна, -о *који се не може пробити, у који се не може продрети.*

непробóјнōст, -ости ж *особина онога што је непробојно.*

нѐпровӣдан, -дна, -о **1.** *кроз који се не види, кроз који не продире или тешко продире светлост, непрозиран.* **2.** фиг. *у који се не може проникнути, несхватљив, недокучив; тајанствен, загонетан.*

нѐпродуктӣван, -вна, -о **1.** *који не ради, не привређује, одн. који мало ради и ствара, чији је учинак мали.* **2.** *који не производи, не ствара нове материјалне, духовне и др. производе или вредности; неплодан, јалов.*

непрòзрачан и **нѐпрозрāчан,** -чна, -о *који не пропушта светлост; непрозиран; непровидан.*

нѐпроизводан и **непрòизводан,** -дна, -о *који не производи материјална добра, који не учествује у производњи, који се не бави производним радом:* ~ становништво.

нѐпролāзан и **непрóлазан,** -зна, -о *који дуго траје, трајан:* дела непролазне вредности.

нѐпролāзнōст и **непрóлазнōст,** -ости ж *особина онога што је непролазно, трајно, трајна вредност.*

непромèнљив (непромèњив) jeк. **непромјèнљив** (непромјèњив), -а, -о **1.** *који се не мења, који не подлеже променама; који се не може променити, сталан, трајан:* ~ закон. **2.** лингв. *који нема флексију (о речима без деклинације и конјугације).*

непромèнљивōст (непромèњивōст) jeк. **непромјèнљивōст** (непромјèњивōст), -ости ж **1.** особина, својство онога који је непроменљив, онога што је непроменљиво. **2.** *одсуство промене, флексије (као особина непроменљивих речи).*

непрòмишљен, -а, -о *који без довољно размишљања доноси одлуке, несмотрен:* ~ владар; *учињен без довољно размишљања, брзоплет:* ~ потез.

непрòмишљено прил. *без размишљања; брзоплето.*

непрòмишљенōст, -ости ж *особина онога који је непромишљен, онога што је непромишљено, несмотреност, брзоплетост.*

непромòчив, -а, -о *који не пропушта воду:* ~ тканина.

непромòчивōст, -ости ж *особина онога што је непромочиво.*

непрóписан и **нѐпропӣсан,** -сна, -о *који не одговара пропису; забрањен.*

непрóписно и **нѐпропӣсно** прил. *на непрописан начин, супротно пропису.*

непрорачу̀нљив, -а, -о **а.** *чија се вредност, значај, величина и др не може прорачунати, израчунати, измерити, неизмеран.* **б.** *који се не може предвидети, непредвидљив.*

непрòсвēћен jeк. **непрòсвијећен,** -а, -о *који је на ниском степену просвете и културе, необразован, некултуран; нецивилизован, примитиван.*

непрòсвēћенōст jeк. **непрòсвијећенōст,** -ости ж *особина онога који је непросвећен, онога што је непросвећено:* ~ становништва.

непротѝвречан јек. **непротѝврјечан,** -чна, -о *који у себи не садржи противречност, који није у противречности, супротности с нечим.*

непро̀ходан и **нѐпрохо̄дан,** -дна, -о *који није проходан, кроз који се не може проћи, одн. којим је немогуће или тешко проћи:* ~ пут.

непрохо́дно̄ст, -ости ж *особина онога што је непроходно.*

непроцѐњив јек. **непроцјѐњив,** -а, -о *који се не може проценити; који је велике вредности, значаја, драгоцен, изузетан; неизмеран.*

Нѐптӯн, -у́на и **Нѐптун,** -а м **1.** мит. *римски бог мора, текућих вода и прекоморске трговине.* **2.** астр. *велика планета Сунчевог система, осма по удаљености од Сунца.*

нѐпун, -а, -о *мањи од означене мере, али приближан њој; скоро пун:* непуне четири године, ~ џак.

непуно̀летан јек. **непуно̀љетан,** -тна, -о *који није пунолетан; који није одрастао, млад:* ~ особа.

непу̀ша̄ч, -а́ча м *онај који не пуши.*

непу̀ша̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на непушаче, који припада непушачима.*

нѐпце с (ген. мн. неба́ца̄ и нѐба̄ца̄) анат. *горња засвођена површина усне шупљине,* palatum. • **меко (задње)** ~ *покретни мишићави наставак тврдог непца, пресвучен слузокожом* palatum molle, velum palati. **тврдо (предње)** ~ *непокретна кост изнад десни (алвеола), пресвучена танким мишићним слојем,* palatum durum.

нѐпчанӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на непце, који припада непцу, који је у саставу непца.* **2.** лингв. *који се ствара у пределу непца, који се образује на непцу:* ~ сугласник.

нѐра̄ван, -вна, -о **1.** *чија површина није равна, који није гладак; који има испупчења и удубљења, рупе:* ~ лед; ~ пут. **2. а.** *који није исти, једнак (по снази, вредности, угледу и сл.) с неким.* **б.** *који се води с неједнаким, знатно мањим снагама од противничких (о борби), неравноправан.*

неравнѝна ж *неравни део површине, са удубљењима и испупчењима.*

нѐравноме́ран јек. **нѐравномје̄ран,** -рна, -о *који се разликује по трајању, брзини, интензитету, неуједначен; који се јавља, испољава у неједнакој, различитој мери, различит, неједнак:* ~ развој, неравномерни приноси.

нѐравноме́рно јек. **нѐравномје̄рно** прил. *на неравномеран начин, у неједнакој мери, неуједначено, неједнако, различито; променљивом брзином, неуједначеним ритмом, темпом:* ~ распоређени; ~ дисати.

неравноме́рно̄ст јек. **неравномје́рно̄ст,** -ости ж *особина или стање онога што је неравномерно.*

нѐравнопра̄ван, -вна, -о *који није равноправан, који нема једнака права као други.*

неравнопра́вно̄ст, -ости ж *стање, положај онога који је неравноправан, неравноправан, подређен положај, статус.*

нѐра̄д м *време проведено без икаквог рада, беспосличење; стање онога који ништа не ради или не ради колико је потребно.*

нѐра̄дан, -дна, -о **1.** *који не воли да ради, лењ.* **2.** (одр.) *у току којега се не ради:* нерадни дан.

нѐра̄днӣк и **нѐра̄днӣк** м *нерадан човек, лenштина.*

нѐра̄дница и **нѐра̄дница** ж *нерадна жена.*

нѐра̄дничкӣ и **нѐра̄дничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на раднике.*

нѐрадо и **нѐрадо** прил. *без воље, са устезањем.*

нера̀зборит, -а, -о **а.** *који се у својим поступцима не руководи захтевима разума, који не поступа трезвено, разборито:* ~ човек. **б.** *својствен таквој особи:* ~ поступак.

нера̀зборито прил. *неразумно, непромишљено.*

нера̀зборито̄ст, -ости ж **а.** *особина онога који је неразборит, онога што је неразборито.* **б.** *неразборит, непромишљен поступак.*

неразвѝјен, -ѐна, -о **1.** *који у свом физичком развоју није достигао нормалну величину, физички недовољно развијен; закржљао (о човеку или животињи, одн. о деловима њиховог тела).* **2. а.** *који је на нижем степену цивилизацијског, привредног, друштвеног развоја:* ~ земља, ~ друштво. **б.** *незнатно, слабо развијен:* ~ индустрија, ~ привреда. **3. а.** *који је на примарном степену развоја, који нема развијене могућности изражавања (о језику, језичком систему и сл.).* **б.** *који је у почетном, примарном, основном облику, примаран, елементаран, прост:* ~ свест.

неразвѝјено̄ст, -ости ж *особина онога који је неразвијен, онога што је неразвијено.*

нѐразгове̄тан јек. **нѐразговијетан,** -тна, -о **1. а.** *који се тешко разабира, разуме, неразумљив (обично о говору, разговору).* **б.** *неодређен, нејасан, магловит, мутан:* неразговетне мисли, ~ представа. **2.** *који се слабо разазнаје, види, нејасан) о слици, лику и сл.).* **3.** *кроз који се слабо, једва види, непровидан, непрозиран, густ:* ~ магла, ~ мрак.

нѐразгове̄тно јек. **нѐразговијетно** прил. **а.** *нејасно, неразумљиво.* **б.** *недовољно јасно, нејасно, магловито, мутно; неодређено.*

нѐразгове̄тно̄ст јек. **нѐразговијетно̄ст** ж *онога што је неразговетно.*

нѐразгово̄ран, -рна, -о и **неразгово̀рљив,** -а, -о *који мало говори, који није оран за разговор; који не воли да говори, ћутљив.*

нѐраздво̄јан, -јна, -о **1.** *који се не раздваја од некога, од нечега, који велики део времена проводи заједно с неким.* **2. а.** *чији су саставни делови чврсто повезани, нераскидив; недељив.* **б.** *који се не може прекинути, нераскидив:* ~ пријатељство. **в.** *нужни, неминовни део, одн. пратилац нечега.* – Слутња је нераздвојни део материнске љубави.

нераздво̀јив, -а, -о *који се не може раздвојити, нераздвојан.*

нераздво̀јиво̄ст, -ости ж *особина онога што је нераздвојиво.*

нѐраздво̄јно прил. *на нераздвојан начин, чврсто повезано.*

нераздѐљив јек. **нераздјѐљив,** -а, -о а. *који се не може раз-делити, поделити, јединствен, компактан:* ~ склоп. **б.** *који је блиско, тесно повезан с нечим.* – Наш књижевни језик се прожима народним језиком и чини с њим нераздељиво искуство.

нераздѐљиво̄ст јек. **нераздјѐљиво̄ст,** -ости ж *особина или стање онога што је нераздељиво.*

нераздру̀жив, -а, -о **1.** *који је увек заједно, у истом друштву, нераздвојан.* **2.** *блиско, тесно повезан, неодвојив; који се јавља као нужни, обавезни део нечега.*

неразлу̀чив, -а, -о *који се не може разлучити, одвојити од другог; нераздвојан.*

неразлу̀чиво прил. *тако да се не може разлучити, нераздвојно.*

неразмр̀сив, -а, -о *који се не може размрсити, јако замршен, врло заплетен, запетљан.*

неразмр̀сиво прил. *тако да се не може размрсити, распетљати.*

неразрѐшив и **неразрјѐшив,** -а, -о *који се не може разрешити, у који се не може проникнути, који се не може одгонетнути.*

неразру̀шив, -а, -о *који се не може разрушити, раскинути, нераскидив:* ~ пријатељство.

нѐразӯман, -мна, -о **1. а.** *који не расуђује разборито, паметно, неразборит.* **б.** *који је учињен без размишљања, неразборито.* **в.** *који још није духовно, умно сазрео.* **г.** *лишен разума, интелигенције, бесловесан (о животињама).* **2.** *неразумљив, неразговетан (о речима, говору, језику).*

неразу̀мљив, -а, -о **а.** *који се не може или се тешко може разумети, тешко схватљив; неразговетан:* неразумљиве речи. **б.** *нелогичан, необјашњив, немотивисан, неочекиван, необјашњив:* ~ понашање.

неразу̀мљиво прил. *тако да се не може разумети:* ~ писати, ~ говорити.

неразу̑мљиво̄ст, -ости ж *особина онога што је неразумљиво.*

нѐразу̑мно прил. *на неразуман начин, неразборито, глупо.*

нѐразу̑мност и **неразу́мно̄ст,** -ости ж *особина онога који је неразуман, онога што је неразумно; неразуман поступак.*

нера̀њив, -а, -о **а.** *који не може бити рањен, неповредив.* **б.** *коме се не може нашкодити, нанети зло, причинити штета.* – Нерањиви су само они који немају ништа. **в.** *који је без ране, озледе, повреде, нерањен.*

нера̀њиво̄ст, -ости ж *стање, особина онога који је нерањив, онога што је нерањиво.*

нераскѝдив (нераскѝдљив), -а, -о *који се не може раскинути, трајан:* ~ јединство.

нераскѝдиво (нераскѝдљиво) прил. *на нераскидив начин, трајно.*

нераскѝдиво̄ст (нераскѝдљиво̄ст), -ости ж *особина онога што је нераскидиво.*

нерасп̀оложен, -а, -о **1.** *обузет нерасположењем, сетан, тужан, невесео; безвољан; зловољан, мрзовољан.* **2.** (према некоме, нечему) *непријатељски расположен, ненаклоњен, нетрпељив.*

нерасп̀оложено прил. *показујући нерасположење, с изразом нерасположења:* изгледати ~.

нерасположе́ње с **1.** *рђаво расположење; душевно стање праћено тугом утученошћу, незадовољством и сл.; зловоља, мрзовоља.* **2.** (према некоме, нечему) *осећање онога који је нерасположен, нетрпељив према некоме или нечему, који није наклоњен некоме или нечему.*

нѐра̄ст м *неујаловљен мужјак свиње; мужјак, вепар за приплод.*

нераств̀орљив, -а, -о *ко се не може растворити или се тешко раствара у растварачу, течности.*

нераств̀орљиво̄ст, -ости ж *особина, својство онога што је нерастворљиво.*

нѐратобо̄ран, -ран, -о *несклон борби, сукобу, кавзи, који се клони борбе, сукоба, миррољубив.*

нератобо́рно̄ст, -ости ж *особина онога који је нератоборан.*

нѐрационалан, -лна, -о **1.** *који изискује, представља непотребно, бескорисно трошење, улагање новца, труда, времена и др., неекономичан.* **2.** *неразуман, непромишљен, неразборит.*

нерациона́лно̄ст, -ости ж *особина, својство онога што је нерационално.*

нѐрв м (ген. мн. нѐра̄ва̄) лат. **1.** анат. *један од многобројних концастих, влакнастих органа разгранатих по читавом телу који служе за преношење импулса од живчаних центара ка периферији и обрнуто, живац.* **2.** (најчешће у мн.) фиг. *у разним обртима означава манифестације психичког живота; психичко стање уопште.* **3.** фиг. *склоност, смисао за нешто, таленат, дар:* имати ~ за уметност. **4.** фиг. *оно што је битно, важно, основа, окосница (нечега); покретачка снага, центар неке активности.* **5.** бот. *жилица, ребарце на листу.* • **ићи некоме на нерве** *изазивати нервозу код некога, нервирати некога.* **рат нерава** *психичко исцрпљивање.*

нерви́рати, нѐрви̑ра̄м несвр. *чинити (некога) нервозним, раздраживати, узрујавати.* ■ ~ **се** *постајати нервозан, раздражљив, узрујавати се.*

нѐрвнӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на нерве (који се састоји од нерава, који потиче од нерава и сл.), живчани:* ~ болест, ~ систем. **2.** фиг. *који одаје раздражљивост, усплахиреност, нервозу; испуњен живошћу, динамиком, устрептао.*

нѐрвно прил. *у вези са живцима, у погледу нерава, живчано:* ~ болестан.

нерво́за ж **1.** *нервна напетост, раздражљивост; нестрпљиво ишчекивање, неспокојство.* **2.** мед. арх. *в. неуроза.*

нѐрво̄зан, -зна, -о **а.** *који има слабе живце, лако раздражљив; узнемирен, нестрпљив.* **б.** *који потиче од напетих, раздражених нерава, искидан, растрзан, несређен:* ~ сан. **в.** *који изражава нервозу:* ~ покрет.

нѐрво̄зно прил. *на нервозан начин, с нервозом, раздражено, узнемирено.*

нѐрвчик м рус. *нервозан, раздражљив човек; неуротик, неурастеник.*

нер̀ђају̑ћӣ, -а̄, -е̄ *који није подложан рђању, корозији, који не рђа:* ~ челик.

нѐреа̄лан, -лна, -о **1.** *који у својим поступцима, проценама и сл. не полази од реалних чињеница, односа у стварности и др., неразборит.* **2. а.** *који се не заснива на реалним, стварним могућностима или чињеницама, који не одговара стварном, реалном стању ствари, немогућ, неостварљив:* ~ план. **б.** *који не постоји у реалном, стварном свету, нестваран, ирреалан, фантастичан.*

нереа́лно̄ст, -ости ж *особина или стање онога који је нереалан, онога што је нереално.*

нѐрегула̄ран, -рна, -о **1.** *који није у складу с правилима, прописима; који није у складу с оним што је уобичајено, типично, стандардно, регуларно за одређену категорију, неправилан:* признати ~ гол; ~ компарација. **2.** вој. *који не припада регуларном, редовном саставу (војске).*

нѐрегула̄рно прил. *на нерегуларан начин, неправилно:* признати ~ постигнут гол.

нерегула́рно̄ст, -ости ж *особина онога што је нерегуларно, неправилност.*

нѐре̄д м **1.** *стање у коме се никакав ред не одржава, одсуство реда; збрка, несређеност; неуредност, запуштеност.* **2. а.** *метеж, збрка; пометња, гужва.* **б.** (у мн.) *немири, демонстрације; побуна.*

нѐредо̄ван, -вна, -о (нередо̀вит, -а, -о) **1.** *који се не врши, не обавља, не долази и сл. према одређеном реду, распореду, редовно, на време:* ~ исплата, нередовне пензије. **2. а.** *захваћен немирима, нередима, немиран:* ~ стање. **б.** *несређен, поремећен, неуредан:* ~ живот.

нѐредо̄вно прил. **1.** *без утврђеног реда, у различитим временским размацима; с времена на време.* – Нередовно добија новац од куће. **2.** *несређено, неуредно:* живети ~.

нередо́вно̄ст, -ости ж *особина онога што је нередовно, онога који је нередован.*

нѐрелигио̄зан, -зна, -о **а.** *који није религиозан:* ~ човек. **б.** *који није у вези с религијом, који се не односи на религију:* ~ књига.

нерелигио́зно̄ст, -ости ж *особина онога који је нерелигиозан.*

нѐрентабилан, -лна, -о *који не доноси приходе, добит, профит, економски, материјално некористан:* ~ предузеће, нерентабилне пруге.

нѐрентабилно прил. *без материјалне користи, добити, профита:* ~ пословати.

нерентаби́лно̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је нерентабилно.*

нѐре̄тко јек. **нѐријетко** прил. *у многим приликама, релативно често.*

нѐре̄шен јек. **нѐријешен,** -а, -о спорт. *који није дао победника:* ~ резултат.

нѐре̄шено јек. **нѐријешено** прил. спорт. *с нерешеним резултатом, без победника:* играти ~.

нерѐшив јек. **нерјѐшив,** -а, -о *који се не може решити:* ~ проблем.

нѐродан, -дна, -о **а.** *који не даје рода, плода (о воћкама); који не доноси или даје слаб род, неподоган за усеве или за̀сад, неплодан (о земљи, земљишту).* **б.** *време, период са слабим родом, приносом:* ~ година.

нѐродица ж *неродна година; слаба жетва.*

нѐродно̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је неродно.*

нѐроткиња ж *жена која не може да роди.*

нѐрц м нем. **а.** зоол. *мала дивља животиња* Mustela lutreola *из пор. куна* Mustelidae, *водена видрица.* **б.** *крзно такве животиње.*

нѐсабра̄н, -а, -о *несређен, расејан, одсутан.*

нѐсабра̄но прил. *несређено, расејано, одсутно.*

нѐсабра̄но̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је несабран, несређеност, расејаност.*

неса́весно јек. **неса́вјесно** прил. *на несавестан начин:* ~ руководити имовином.

неса́весност јек. **неса́вјесност,** -ости ж *особина онога који је несавестан; несавестан поступак, несавестан рад.*

неса́вестан јек. **неса́вјестан,** -сна, -о *који је без осећања моралне одговорности за своје поступке, који не испуњава савесно своје обавезе и дужности.*

несави̏тљив, -а, -о **1.** *који се не може савити, крут.* **2.** *који је морално чврст, постојаних уверења, непоколебљив; који одражава, испољава такве особине.*

несави̏тљиво̄ст, -ости ж *особина онога који је несавитљив, онога што је несавитљиво.*

несавла̀див (несавла̀дљив), -а, о **1.** *који се не може савладати: непобедив; неосвојив; несаломив; неукротив.* **2. а.** *који се не може пребродити, прећи, непребродив:* ~ река. **б.** *који се не може отклонити, превазићи, решити:* ~ тешкоћа.

несавла̀диво (несавла̀дљиво) прил. *без могућности савлађивања.*

несавла̀диво̄ст (несавла̀дљиво̄ст), -ости ж *особина онога који је несавладив, онога што је несавладиво.*

неса̀времен, -а, -о *који није савремен, који је превазиђен, карактеристичан за прошлост, застарео.*

неса̀времено̄ст, -ости ж *стање или особина онога што је несавремено, застарелост; оно што је несавремено, застарело.*

неса̀вр̄шен, -а, -о **1.** *који није савршен, који не задовољава појам о савршенству, који има мане, недостатке, који није идеалан.* **2.** *прост, примитиван, застарео:* несавршена оруђа за рад.

неса̀вр̄шено̄ст, -ости ж *особина или стање онога који је несавршен, онога што је несавршено.*

несавршѐнство с *одсуство, недостатак савршенства, несавршеност.*

неса̀гласан, -сна, -о *који није сагласан, који се не слаже, који није у складу с нечим, који не одговара нечему.*

неса̀гласно̄ст, -ости ж **а.** *особина онога што је несагласно.* **б.** *неслагање.*

несаглѐдив, -а, -о *који се не може сагледати, огроман, неизмеран:* несагледиве могућности.

несаго̀рив, -а, -о *који не може сагорети, који се не може запалити:* ~ материјал.

несало̀м(љ)ив, -а, -о *који се не може сломити; истрајан, непоколебљив.*

несало̀м(љ)иво прил. *упорно, непоколебљиво.*

несало̀м(љ)иво̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је несаломљиво, онога који је несаломљив, чврстина, истрајност.*

несамѐрљив јек. **несамјѐрљив,** -а, -о **а.** *који се не може измерити; који се не може проценити.* **б.** *огроман, неизмеран.*

несамѐрљиво̄ст јек. **несамјѐрљиво̄ст,** -ости ж *особина онога који је несамерљив, онога што је несамерљиво.*

нѐсамоста̄лан, -лна, -о **1.** *који није самосталан у раду, одлучивању, расуђивању, поступању и сл.* **2.** *који нема самосталности, зависан, потчињен:* ~ држава. **3.** лингв. *који нема могућност самосталне употребе, који се употребљава уз друге речи у реченици или синтагми да их ближе одреди (о појединим врстама речи).*

несамоста́лно̄ст, -ости ж *особина или стање онога који је несамосталан, онога што је несамостално.*

нѐсан, -сна м *неспавање; несаница:* заморен од несна, патити од несна.

нѐсаница ж *отежано или онемогућено падање у сан услед узнемирености, болова и сл., бесаница, неспавање.*

несвакѝдашњи (несвакѝдањи, -а̄, -е̄ *који се ретко догађа, појављује, среће и сл., несвакодневан; необичан; изванредан:* ~ појава, ~ дело.

несвако̀днев̄ан и **нѐсвакоднев̄ан,** -вна, -о *који се не понавља из дана у дан, који се не врши, не догађа, не дешава сваког дана, несвакидашњи:* ~ издатак, ~ појава.

несва̀рљив, -а, -о **1.** *који се не може сварити, разложити у желуцу (о храни).* **2.** фиг. *који се тешко схвата, разуме, несхватљив, неразумљив.*

нѐсвесно јек. **нѐсвјесно** прил. *без учешћа, ангажовања свести, машинално.*

нѐсвесно̄ст јек. **нѐсвјесно̄ст,** -ости ж *особина, стање онога који је несвестан, онога што је несвесно.*

нѐсве̄ст јек. **нѐсвијест** ж *болесно стање без свести, без знања о себи и околини.* • **до несвести** в. *до бесвести (под бесвест).* **пасти у несвест** *онесвестити се.*

нѐсвестан јек. **нѐсвјестан,** -сна, -о **1.** *који је у несвести, који је без свести, бесвестан; који се одликује одсуством свести, несвестицом, несвешћу (о стању онога који је у несвести).* **2.** *лишен свести о нечему, који нема јасну свест, знање, представу о нечему.* **3.** *учињен без (пуног) учешћа свести, разума, воље, без размишљања.* **4.** фиг. *који је без јасне, формиране политичке, класне и сл. свести, политички неизграђен.* **5.** псих. *који је испод прага свести, изван подручја, сфере свесног:* уп. подсвестан.

несвѐстити се, нѐсве̄стӣ се јек. **несвијѐстити се,** нѐсвијестӣ се несвр. безл. (с логичким субјектом у дативу) *губити свест, падати у несвест, онесвешћивати се; добијати вртоглавицу.*

нѐсвестица јек. **нѐсвјестица** ж *изненадно, привремено губљење свести због недовољног прилива крви у мозак (као последица страха, врућине, замора, загушљивог ваздуха и сл.); несвест.*

несво̀дљив, -а, -о *који се не може свести на нешто, који се тешко уклапа у готове, просте обрасце.*

несво̀дљиво̄ст, -ости ж *особина онога што је несводљиво.*

несво̀јствен, -а, -о (некоме, нечему) *који некоме или нечему није својствен, који није карактеристичан за некога или нешто.*

нѐсврсисходан и **несврсѝсходан,** -дна, -о *који није сврсисходан, који не одговара сврси, неприкладан, неподесан, нецелисходан.*

нѐсврсисходно и **несврсѝсходно** прил. *без одређене сврхе, нецелисходно.*

нѐсврста̄н, -а, -о пол. (обично у именичкој служби, у мн.) *који је изван неког војно-политичког савеза, који не припада неком војно-политичком савезу.*

нѐсврста̄но̄ст, -ости ж *политика несврстаних земаља.*

нѐсвр̄шен, -а, -о (обично одр.) **1.** *који није завршио, привео крају започету школу, студије и сл.:* несвршени студент. **2.** лингв. *који садржи иманентну информацију о неограничености трајања глаголске радње, стања, збивања, имперфективан (о глаголима, глаголском виду); који је исказан таквим глаголима, одн. који се гради од таквих глагола и сл. (о глаголском значењу, одн. глаголским облицима);* супр. свршен.

нѐсебичан, -чна, -о **а.** *који није себичан, егоистичан, који не води рачуна само о себи, саможив.* **б.** *који се не одликује себичношћу, који није прожет себичношћу, егоизмом.*

нѐсебично прил. *на несебичан начин, не водећи рачуна само о себи и својим интересима; пожртвовано.*

нѐсебично̄ст и **несебѝчно̄ст,** -ости ж *особина онога који је несебичан; несебичан однос према некоме или нечему; пожртвованост.*

не̏сентимента̄лан, -лна, -о *који није сентименталан, који је лишен сентименталности.*

не̏сесер, -а и **несѐсе̄р,** -е́ра м фр. *мала путна торба или кутија с најпотребнијим прибором за тоалету.*

не̏сигӯран, -рна, -о *који није сигуран.* **1. а.** *који није безбедан; који није обезбеђен:* ~ живот. **б.** *који не пружа безбедност, сигурност:* ~ место, ~ положај. **2.** *који није чврст; који је без крепкости, снаге, чврстине, слаб; климав, клецав, тетурав:* несигурна леђа; ~ корак. **3. а.** *у којег се, одн. у који се не може (сасвим) поуздати, непоуздан.* **б.** *који нема сигурности, самопоуздања, који није самопоуздан, који одаје, који показује одсуство сигурности, самопоуздања.*

не̏сигӯрно прил. *без (довољно) сигурности:* ~ ходати.

несигу́рно̄ст, -ости ж *особина онога који је несигуран, онога што је несигурно.*

несимѐтричан, -чна, -о *који се одликује одсуством симетрије, који није симетричан.*

несимпа̀тичан, -чна, -о *који није симпатичан, који не изазива симпатију.*

не̏син м *син који се не понаша, не опходи, не односи према родитељима, одн. родитељу онако како се очекује од сина, рђав син.*

несистема̀тичан, -чна, -о *који се не одликује систематичношћу, који није систематичан.*

несистема̀тично̄ст, -ости ж *особина онога који је систематичан, онога што је несистематично; непостојање систематичности.*

не̏сит и **нѐсит** м зоол. *у мн.: породица крупних птица* Pelecanidae *из реда весларица* Steganopodes *с кожном кесом испод кљуна за смештај лова, пеликани (у јд.: птица из те породице).*

не̏сит, -а, -о **1.** *који се не може заситити, прождрљив.* **2.** фиг. *грамзив, незајажљив, похлепан.*

не̏с-ка̀фа ж (према имену швајцарског прозвођача Nestle) *в. инстант кафа (под инстант).*

не̏склад и **нѐсклад** м **1. а.** *неправилан, неравномеран, несразмеран распоред делова неке целине, несразмер.* **б.** *одсуство, равнотеже.* **в.** *неусклађен, неусаглашен однос, неусклађеност, нехармоничност; разилажење, раскорак; противност, опречност, супротност.* **г.** *дисонанца; дисхармонија.* **2.** *неслагање погледа, мишљења и сл., неслога, несугласица, неспоразум; раздор.*

не̏складан и **нѐскладан,** -дна, -о **1. а.** *који је без склада, складности.* **б.** *који није доведен у склад, који није усклађен; који није у међусобном складу, противречан:* нескладни покрети, ~ осећања. **в.** *дисонантан; дисхармоничан:* нескладни звуци. **2.** *в. несложан (1).*

не̏складно и **нѐскладно** прил. *без склада, складности, усклађености, неусклађено; дисонантно.*

не̏складно̄ст и **нѐскладно̄ст,** -ости ж *особина онога што је нескладно; оно што је нескладно, несклад.*

нѐсклон, -а, -о (некоме, нечему) **а.** *који није склон, пријатељски расположен према некоме, нечему, ненаклоњен.* **б.** *који нема склоности према нечему.*

нѐсклоно̄ст, -ости ж *особина онога који је несклон (некоме, нечему).*

нескривѐно прил. *не скривајући (се), отворено; јавно.*

не̏скроман, -мна, -о *који није скроман, који прецењује, истиче себе; претеран у захтевима; претенциозан.*

не̏скромно прил. *без скромности; претенциозно.*

не̏скромно̄ст, -ости ж *особина онога који је нескроман, онога што је нескромно.*

не̏скрупуло̄зан, -зна, -о *који нема скрупула, обзира, безобзиран, бескрупулозан.*

нескрупуло́зно̄ст, -ости ж *особина онога који је нескрупулозан, бескрупулозност, безобзирност.*

не̏сла̄ван, -вна, -о **1.** *који није славан, чувен, који није на гласу.* **2. а.** *који не доноси славу, признање, углед; незахвалан, тежак, мукотрпан:* ~ посао. **б.** *који заслужује презир, недостојан; сраман, ружан:* на ~ начин.

не̏сла̄вно прил. *на неславан начин; бедно, срамно:* ~ проћи.

не̏сла̄н, -а, -о **1.** *који је без соли, у којем нема довољно соли:* ~ јело. **2.** фиг. *неуместан, неугодан; непристојан:* ~ шала, ~ досетка.

не̏сла̄но прил. *безобразно, бестидно, дрско, гадно; непристојно, просто, вулгарно:* ~ лагати, ~ се шалити.

неслобо̀да ж *одсуство, непостојање слободе.*

не̏слободан, -дна, -о *који није слободан;* уп. слободан.

несло̀вен, -е́на м (обично у мн.) *онај који није Словен.*

несло̀ве̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који не припада Словенима, који се односи на оне који нису Словени.*

не̏слога и **нѐслога** ж *одсуство, недостатак слоге, неслагање, несугласице, раздор, размирице.*

не̏сложан и **нѐсложан,** -жна, -о (обично у мн.) **1.** *који се не слаже, који живи у неслози; у којем влада неслога:* ~ браћа, ~ кућа. **2. а.** *међусобно несагласан, неподударан, различит; противречан:* ~ елементи, несложна мишљења. **б.** *у којем нема склада, складности, нескладан:* несложни гласови.

не̏сложно и **нѐсложно** прил. **а.** *без слоге, слагања.* **б.** *без склада, усклађености, нескладно.*

не̏слӯћен, -а, -о *који се одликује претерано великим размерама, количином и сл.:* неслућена рудна богатства.

нѐсмањен, -а, -о *који се није смањио, који задржава исту снагу, интензитет:* с несмањеном упорношћу.

нѐсме̄та̄н, -а, -о *неометан, слободан:* ~ развитак.

нѐсме̄та̄но прил. *неометано, слободно.*

нѐсмотрен, -а, -о *неопрезан, непромишљен.*

нѐсмотрено прил. *неопрезно, непромишљено.*

нѐсмотрено̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је несмотрен, онога што је несмотрено, неопрезност, непромишљеност.*

несналà̀жљив, -а, -о *који није сналажљив, који се тешко сналази у некој ситуацији, околности, послу и сл., сметен; неспретан.*

несналà̀жљиво̄ст, -ости ж *особина онога који је несналажљив.*

нѐсносан и **не̏сносан,** -сна, -о *који се не може сносити, подносити, неподношљив.*

нѐсносно и **не̏сносно** прил. *неподношљиво, неиздржљиво.*

несно̀шљив, -а, -о *који се не може сносити, неподношљив; нетрпељив.*

несно̀шљиво прил. *неподношљиво, неиздржљиво.*

несно̀шљиво̄ст, -ости ж *стање онога што је несношљиво, неподношљивост; нетрпељивост.*

не̏соли̑дан, -дна, -о *који није солидан; који се не придржава одређених норми; који није честит, ваљан:* ~ градња, ~ трговац.

несоли́дно̄ст, -ости ж *особина онога који је несолидан, онога што је несолидно; оно што је несолидно.*

неспа́ва̄ње с *провођење времена, ноћи без спавања; несаница.*

неспо̀јив, -а, -о *који се не може спојити, сложити, противречан.*

неспо̀јиво̄ст, -ости ж *особина онога што је неспојиво, противречност.*

не̏споко̄ј, -оја м *в. неспокојство.*

не̏споко̄јан, -јна, -о *који нема спокоја, узнемирен.*

нѐспоко̄јно прил. *без спокојства, узнемирено.*

неспоко́јство с *душевни немир, узнемиреност.*

нѐспоразум м **а.** *међусобно неразумевање, несхватање; несугласице, раздор.* **б.** *погрешно схватање, забуна.*

нѐспо̄ран и **нѐспо̄ран,** -рна, -о *који не подлеже никаквој сумњи, недоумици, који се не оспорава, несумњив, сигуран.*

нѐспо̄рно и **нѐспо̄рно** прил. *без сумње, несумњиво, сигурно.*

нѐспортскӣ, -а̄, -о̄ *супротан спортском духу, ономе што карактерише спортисту, што се очекује од спортисте и сл.:* ~ *дух,* ~ понашање.

нѐспортски прил. *на неспортски начин:* реаговати ~.

нѐспособан, -бна, -о *који није способан, који нема довољно способности, дара, умећа, снаге и сл. за нешто (за обављање неког посла, извршење нечега и др.).*

неспосо́бно̄ст, -ости ж *особина онога који је неспособан, онога што је неспособно.*

нѐспреман, -мна, -о *који није спреман, који није оспособљен, о̀бучен, припремљен (умно или физички) (за нешто).*

нѐспремно прил. *не припремивши се:* ~ дочекати зиму.

нѐспремно̄ст, -ости ж *особина онога који је неспреман, онога што је неспремно.*

нѐспретан, -тна, -о *који није спретан, вешт, умешан, окретан и сл.; несналажљив, сметен.*

нѐспретно прил. *на неспретан начин; невешто.*

нѐспретно̄ст, -ости ж *особина онога који је неспретан; одсуство спретности.*

нѐспретња̄к, -а, **неспрѐтња̄к,** -а́ка и **неспретња́ковић,** -а м *онај који је неспретан; сметењак, шепртља.*

нѐспута̄н и **нѐспута̄н,** -а, -о *који није спутан, слободан.*

нѐспута̄но и **нѐспута̄но** прил. *на неспутан начин, слободно.*

нѐсра̄вњен, -а, -о *неупоредив, изванредан, изузетан.*

нѐсра̄вњено прил. *неупоредиво, изванредно, изузетно; знатно.*

несра̀вњив, -а, -о *толико посебан, изузетан, јединствен и сл. да се не може ни са ким, ни са чим сравнити, упоредити.*

несра̀вњиво прил. *неупоредиво; изузетно много.*

несра́змер јек. **несра́змјер** м и **несра́змера** јек. **несра́змјера** ж *неодговарајућа разлика, однос (између нечега, некога), непропорционалност, несклад, неуједначеност, диспропорција.*

несра́змерно јек. **несра́змјерно** прил. *нарушавајући сразмеру; неупоредиво:* ~ дуге руке, ~ скупљи.

нѐсрбин м (мн. -би) (обично у мн.) *онај који није Србин.*

нѐсре̄ђен, -а, -о *неуређен; неповезан (о мислима); сметен, смушен, изгубљен.*

нѐсре̄ђено̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је несређен, онога што је несређено.*

нѐсретан, -тна, -о *в. несрећан.*

нѐсретн- *в. несрећн-.*

нѐсрећа ж **1. а.** *лоша срећа; зло, невоља.* **б.** *кобан, несрећан случај, догађај, неприлика, незгода.* **в.** *штета, губитак.* **2. а.** *несрећник, несрећница, невољник, невољница, јадник, јадница.* **б.** *неодговорна, неозбиљна особа (у односу на обавезе, поступке и сл.).* **в.** пеј. *рђав човек, неваљалац, неваљалица.* • **на несрећу, по несрећи** *несрећним стицајем околности, нажалост.*

нѐсрећан, -ћна, -о (вар. нѐсретан) **1. а.** *који нема среће; кога је задесило зло, невоља:* ~ човек. **б.** *у коме нема среће, радости:* ~ живот. **в.** *који доноси несрећу, јад:* ~ одлука. **г.** *који одражава несрећу, тужан:* ~ лице. **2.** (одр.) *неодговоран, неозбиљан; рђав:* несрећни сине! • **~ случај** *немио догађај који некога неочекивано задеси, удес, несрећа.*

нѐсрећнӣк м (вар. нѐсретнӣк) **а.** *онај који нема среће, несрећан човек; онај кога је задесило зло.* **б.** *јадник, бедник.*

нѐсрећница ж (вар. нѐсретница) **а.** *несрећна жена; она коју је задесило зло.* **б.** *јадница, бедница.*

нѐсрећно прил. (вар. нѐсретно) *на несрећан начин, с несрећом.*

нѐстабӣлан, -лна, -о **1.** *који није стабилан, који лако губи равнотежу:* ~ на ногама. **2.** *подложан честим променама, изменама, колебљив, лабилан:* ~ време, нестабилне цене. **3.** *који не пружа, одн. у којем нема довољно сигурности, несигуран:* ~ подручје.

нестаби́лно̄ст, -ости ж *особина онога који је нестабилан, онога што је нестабилно.*

нѐстајати, -је̄м *несвр. према нестати.*

нѐста̄лан, -лна, -о **1.** *склон мењању својих ставова, одлука и др.; колебљив, непостојан, непоуздан, превртљив:* ~ човек, ~ карактер. **2.** *који лако, брзо мења своја својства, стање, интензитет и др., који варира, променљив:* несталне боје, ~ светлост. **3.** *који није у оквиру сталног састава, привремен:* ~ чланица Савета безбедности.

неста́лно̄ст, -ости ж *особина или стање онога који је нестalан, онога што је нестално.*

нѐстанак, -а̄нка м (мн. нѐста̄нци, ген. нѐстана̄ка̄) *престанак постојања нечега, ишчезнуће; губљење; прекид:* ~ снега, ~ пса, ~ струје.

нѐстао, -ала, -о **а.** (обично одр.) *р. пр. од нестати у атриб. служби:* нестале цивилизације. **б.** (одр., у им. служби) м *онај који је нестао, коме се изгубио траг, за кога се не зна где је.*

нѐстати, -ане̄м (аор. нѐстадох и нѐстах) свр. **1. а.** *престати постојати, не бити више.* **б.** *изгубити се из вида, ишчезнути.* **в.** *изгубити се:* нестао пас. **г.** *погинути, умрети; изгинути, помрети.* **2.** *потрошити се:* нестаде пара. • **пола ме је нестало** *страшно сам се уплашио.*

нѐста̄шан, -шна, -о **а.** *немиран, живахан.* **б.** *који изражава веселост, раздраганост; враголаст:* ~ осмех. **в.** *неозбиљан; обестан; необуздан.*

нѐсташица ж **а.** *сиромаштво, немање, оскудица.* **б.** *недостатак, помањкање.*

неста́шко м *она који је несташан, немиран, немирко, враголан, обешењак.*

неста̀шлук м *понашање, поступци онога који је несташан.*

нѐста̄шно прил. *уз несташлук, немирно, враголасто.*

нѐства̄ран, -рна, -о *који као да не постоји у стварности, у реалности; привидан, варљив:* ~ лепота.

нѐства̄рно *као да не постоји, нереално:* деловати, изгледати ~.

нѐства̄рност и **нества́рно̄ст,** -ости ж *особина, стање онога што је нестварно, нереалност.*

несторија́нац, -нца м *присталица учења цариградског патријарха из петог века нове ере да је Христос човек у којем су сједињене човечанска и божанска природа, а које је хришћанска црква одбацила као јеретичко.*

нѐстраначкӣ, -а, -о *који није у вези са политичке странкама, који се не односи на политичке странке.*

нестрпље́ње с *немање, недостатак стрпљења.* • **горети од нестрпљења** *бити веома нестрпљив.*

нестр̀пљив, -а, -о *који не може да се стрпи, који нема стрпљења; који одаје нестрпљење.*

нестр̀пљивац, -ӣвца м *нестрпљив човек.*

нестр̀пљиво прил. *с нестрпљењем.*

нестр̀пљиво̄ст, -ости ж *особина онога који је нестрпљив.*

нѐстручан, -чна, -о **а.** *који није стручан, који је без одговарајућег стручног, професионалног знања.* **б.** *који није заснован на стручности, лаички:* ~ лечење.

нѐстручња̄к м *онај који није стручњак за нешто, онај који одговарајуће стручно знање, лаик.*

несу̏висао и **нѐсувисао,** -сла, -о *који нема смисла, неразумљив, нејасан.*

несу̏висло и **нѐсувисло** прил. *без смисла, неразумљиво, нејасно.*

несу̏вислōст и **нѐсувислōст,** -ости ж *особина онога што је несувисло.*

несу̏времен(-) *в. несавремен(-).*

несу̏гласан, -сна, -о *в. несагласан.*

несу̏гласица ж **1.** *неслагање, неспоразум, спор.* **2.** *несклад; неусклађеност.*

нѐсӯђенӣ, -ā, -ō *који није судбином додељен; који није постао оно што је требало да буде:* ~ муж; ~ лекар.

несу̏мњив, -а, -о *који не допушта сумњу, очигледан, неоспоран.*

несу̏мњиво прил. *очигледно, неоспорно, свакако.*

несу̏мњивōст, -ости ж *особина онога што је несумњиво.*

несушта̀ствен, -а, -о *који није суштаствен, који се не заснива на суштини; небитан, неважан.*

несхва̀тљив, -а, -о *који се не може схватити, неразумљив.*

несхва̀тљиво прил. *тако да се не може схватити, неразумљиво.*

несхва̀тљивōст, -ости ж *особина онога што је несхватљиво, неразумљивост.*

нѐтакнӯт, -а, -о *који нико још није такао, недирнут; чедан, невин:* ~ природа, ~ девојка.

нѐтакнӯтōст, -ости ж *особина, стање онога што је нетакнуто, онога који је нетакнут, недирнутост, чедност.*

нѐтактичан, -чна, -о *који није тактичан, који нема такта.*

нѐтактично *на нетактичан начин, без (довољно) такта.*

нѐтактичнōст, -ости ж *особина онога који је нетактичан, онога што је нетактично; нетактичан поступак.*

нѐтачан, -чна, -о **1. а.** *који не одговара стварности, истини, неистинит:* ~ објашњење. **б.** *који није исправан, неисправан, непрецизан:* ~ вага, ~ сат. **2.** *урађен, изведен погрешно, с грешкама, неисправан:* ~ (ђачки) задатак из математике. **3.** *који касни, који се не држи утврђеног термина, времена.*

нѐтачно прил. *с грешкама, погрешно.*

нѐтачнōст, -ости ж *особина онога што је нетачно; оно што је нетачно.*

нети̏пичан, -чна, -о *који не припада одређеном типу, који не представља нешто типично, опште, карактеристично, који није типичан:* ~ појава.

нети̏пичнōст, -ости ж *особина онога који је нетипичан, онога што је нетипично; оно што је нетипично.*

нѐто прид. непром. итал. *који остаје по одбитку свих расхода, обрачунат без омота, чист:* ~ приход, ~ тежина.

нето̀ксичан, -чна, -о *који није токсичан, отрован:* нетоксичне материје.

нетолера̀нтан, -тна, -о *који није толерантан, који се не одликује толеранцијом, нетрпељив, непомирљив:* ~ човек.

нетолера̀нтнōст, -ости ж *особина, својство онога који је нетолерантан.*

нетолера̀нција ж *непостојање, одсуство толеранције, нетолерантан однос, став, нетолерантно понашање.*

нѐтом прил. *истог тренутка, у тај час, управо тада; пре кратког времена, скоро, недавно:* двориште чисто, као да је ~ поме́тено.

нѐтопир м зоол. *в. слепи миш (под миш);* уп. љиљак.

нѐтрāгом прил. *незнано куд, бестрага:* ~ нестати.

нѐтремицē прил. *не трепћући очима, врло пажљиво:* ~ гледати.

нетрпѐљив, -а, -о *искључив, нетолерантан.*

нетрпѐљиво прил. *на нетрпељив начин, с нетрпељивошћу.*

нетрпѐљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је нетрпељив, онога што је нетрпељиво.*

нѐћāк м **а.** *сестрић.* **б.** *синовац.*

нѐћака (нећа̀киња) ж **а.** *сестричина.* **б.** *синовица.*

нѐћкати се, -āм се несвр. *одбијати нечији предлог, понуду и сл. колебајући се.*

не́ћу, нêћеш, нêће (мн. не́ћемо, не́ћете, не́ћē) *одрични облик презента глагола хтети.*

неубѐдљив јек. **неубјѐдљив** *који није убедљив, који не делује убедљиво, неуверљив:* ~ изговор.

неубѐдљиво јек. **неубјѐдљиво** прил. *на неубедљив начин, тако да не може некога убедити, неуверљиво:* говорити ~, деловати ~.

неубѐдљивōст јек. **неубјѐдљивōст,** -ости ж *особина онога који је неубедљив, онога што је неубедљиво.*

неувѐрљив јек. **неувјѐрљив** *који није уверљив, који не делује уверљиво, неубедљив:* ~ образложење.

неувѐрљиво јек. **неувјѐрљиво** прил. *на неуверљив начин, неубедљиво.*

неувѐрљивōст јек. **неувјѐрљивōст,** -ости ж *особина онога који је неуверљив, онога што је неуверљиво.*

неувиђаван, -вна, -о *који није увиђаван, који нема увиђавности.*

нѐувиђавнōст, -ости ж *особина онога који је неувиђаван.*

неуви̏јен, -ѐна, -о *отворен, јасан, искрен:* ~ разговор.

неувијѐно прил. *без увијања, отворено, јасно:* рећи ~.

неуга̀сив, -а, -о (нѐугасан и неу̏гасан, -сна, -о) **1.** *који се не може угасити; који трајно, вечно гори или светли.* **2.** фиг. *који не пролази, сталан.*

неу̏глађен, -а, -о *прост, сиров, груб, примитиван.*

неу̏глађенōст, -ости ж *особина онога који је неуглађен, онога што је неуглађено.*

нѐуглēдан, -дна, -о **1.** *ситан, мален, непривлачан.* **2.** *који је без угледа, безначајан, неважан.*

нѐуглēдно прил. *сићушно, непривлачно; сиромашно.*

нѐуглēднōст и **неугле́днōст,** -ости ж *особина онога који је неугледан, онога што је неугледно.*

нѐугодан и **неу̏годан,** -дна, -о *незгодан, неподесан; непријатан, нелагодан.*

нѐугодно и **неу̏годно** прил. *непријатно, нелагодно.*

неуго́днōст, -ости ж *непријатност, нелагодност.*

нѐудобан и **неу̏добан,** -бна, -о *који не пружа удобност, неугодан; неприкладан, неподесан:* ~ стан, неудобне ципеле.

нѐудобно и **неу̏добно** прил. *без удобности; неугодно, непријатно:* ~ живети, осећати се ~.

неудо́бнōст, -ости ж *особина онога што је неудобно; оно што је неудобно.*

неу̏збӯђено прил. *без узбуђења, хладнокрвно, одмерено, мирно.*

нѐуздржāн, -а, -о *који се не одликује (с)уздржаношћу; спонтан, неприкривен, отворен:* ~ мржња, ~ туга, ~ критика.

неуј̏еднāчен, -а, -о **1.** *различит, неједнак; различит:* неуједначени облици. **2.** *који је променљивог темпа, који се појављује у неправилним интервалима, неравномеран:* ~ паљба, ~ такт.

неуј̏еднāчено прил. *на неуједначен начин, неравномерно:* дисати ~.

неуј̏еднāченōст, -ости ж *особина онога што је неуједначено; оно што је неуједначено.*

нѐук и **нȅук,** -а, -о **1.** *нешколован, необразован.* **2.** *невешт; неупућен у нешто, необавештен о нечему.*

нѐукōст и **нȅукōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је неук.*

неукрòтив (неукрòтљив), -а, -о *који се не може укротити, необуздан.*

неукрòтиво (неукрòтљиво) прил. *на неукротив начин, неспутано, слободно.*

неукрòтивōст (неукрòтљивōст), -ости ж *особина онога који је неукротив, онога што је неукротиво, необузданост.*

нȅукӯс м *одсуство, недостатак укуса, безукусност.*

нȅукӯсан, -сна, -о **1.** *који је непријатног укуса, безукусан, бљутав:* ~ јело. **2.** *који не изгледа укусно; ружан:* ~ одећа, ~ гест.

нȅукӯсно прил. *на неукусан начин, без укуса.*

нȅукӯснōст, -ости ж **а.** *особина онога што је неукусно.* **б.** *оно што је неукусно.*

неулòвљив, -а, -о *који се не може уловити, ухватити, неухватљив.*

нȅуљудан и **неу̏људан,** -дна, -о *који се не понаша уљудно, непристојан, неучтив.*

нȅуљудно и **неу̏људно** прил. *непристојно, неучтиво.*

нȅуљуднōст и **неу̏људнōст,** -ости ж *особина онога који је неуљудан, неуљудан поступак, непристојност.*

неу̏мерен јек. **неу̏мјерен,** -а, -о **а.** *нескроман, незајажљив.* **б.** *несразмерно велики, претеран, прекомеран:* неумерена очекивања.

неу̏мерено јек. **неу̏мјерено** прил. *без мере, неодмерено, претерано:* ~ јести, ~ радити.

неу̏меренōст јек. **неу̏мјеренōст,** -ости ж *особина онога који је неумерен.*

нȅумесно јек. **нȅумјесно** прил. *на неуместан начин:* **а.** *неосновано, неоправдано.* **б.** *неприкладно, неприлично, неодговарајуће.*

нȅумеснōст јек. **нȅумјеснōст,** -ости ж *особина онога што је неумесно; оно што је неумесно.*

нȅуместан јек. **нȅумјестан,** -сна, -о **1.** *неоснован, неоправдан, безразложан:* ~ критика. **2.** *неприкладан, неприличан, непристојан:* ~ реч.

нȅумешан јек. **нȅумјешан,** -шна, -о **а.** *који није умешан, невешт, невичан, неспретан (о човеку).* **б.** *који је изведен, урађен и сл. невешто, невично, неспретно:* ~ акција.

нȅумешно јек. **нȅумјешно** прил. *на неумешан начин, невешто, неспретно.*

нȅумешнōст јек. **нȅумјешнōст,** -ости ж *особина оснога који је неумешан, онога што је неумешно.*

нȅумӣтан, -тна, -о *неизбежан, неминован.*

нȅумӣтно прил. *неизбежно, неминовно.*

нȅумӣтнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је неумитно, неизбежност.*

неумòљив, -а, -о *који се не може умолити, непопустљив.*

неумòљиво прил. *не дајући се умолити, непопустљиво.*

неумòљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је неумољив, онога што је неумољиво, непопустљивост.*

нȅумōран, -рна, -о *који претерано ради, веома вредан.*

нȅумōрно прил. *не одмарајући се, без предаха.*

неумо́рнōст, -ости ж *особина, стање онога који је неуморан.*

нȅумр̄лӣ, -ā, -ō *који вечито траје, незабораван; чије дело вечито траје, бесмртан.*

неунѝштив, -а, -о *који се не може уништити; који дуго траје, трајан:* ~ особа, ~ обућа.

неунѝштиво прил. *без могућности уништења.*

неунѝштивōст, -ости ж *особина онога који је неуништив, онога што је неуништиво.*

неуобѝчāјен, -а, -о *који није уобичајен, необичан, несвакидашњи:* ~ поступак.

неуобѝчāјено прил. *на неуобичајен начин, необично:* ~ много, ~ рано, ~ почети говор.

неуобѝчāјенōст, -ости ж *особина онога што је неуобичајено.*

неуо̀чљив, -а, -о *који није уочљив, који се не може уопште или лако уочити, неупадљив.*

неупа̀дљив, -а, -о *који није упадљив, који не пада у очи, неприметан; који својим изгледом, држањем и сл. не скреће пажњу на себе.*

неупа̀дљиво прил. *тако да се не примети, да не пада у очи, неприметно:* деловати ~.

неупорѐдив (неупорѐдљив), -а, -о *који се не може упоредити.*

неупорѐдиво (неупорѐдљиво) прил. *без могућности поређења, далеко, кудикамо.*

неупорѐдивōст (неупорѐдљивōст), -ости ж *особина онога што је неупоредиво, онога који је неупоредив.*

неупотрѐбљив, -а, -о *који није за употребу, који се не може употребити, који није употребљив; некористан.*

неупотрѐбљивōст, -ости ж *особина онога што је неупотребљиво.*

нȅупрāван, -вна, -о (обично одр.) лингв. *посредан, индиректан;* уп. неуправни говор (под говор).

неу̏путан и **нȅупутан,** -тна, -о **1.** *неупућен, несналажљив, неспретан:* стар и ~. **2.** *неуместан, непристојан, недоличан; неисправан, погрешан:* ~ начин.

неу̏путно и **нȅупутно** прил. *неумесно, неприлично, непристојно; неправилно, погрешно.*

неу̏путнōст и **нȅупутнōст,** -ости ж *особина онога што је неупутно; недоличан, неуместан поступак.*

неу̏пӯћен, -а, -о *који нема потребно знање о нечему; необавештен.*

неу̏пӯћенōст, -ости ж *особина онога који је неупућен, необавештеност.*

неуравнòтēжен, -а, -о **1.** *који није у стању равнотеже, који није уравнотежен.* **2.** *психички лабилан, несређен.*

неуравнòтēженōст, -ости ж **1.** *особина онога који је неуравнотежен.* **2.** *одсуство равнотеже.*

неура̀лгија ж грч. мед. *обољење нерва које се испољава болним нападима.*

неура̀лгичан, -чна, -о **1.** *који се односи на неуралгију, који потиче од неуралгије:* неуралгични болови. **2.** (обично уз им. „тачка") врло *осетљив, проблематичан.*

неурастѐнија ж грч. мед. *нервно обољење које се показује у раздражљивости, брзом умарању, несаници, слабљењу памћења и др.*

неурастѐник (неурастѐничāр) м *онај који болује од неурастеније, човек слабих живаца.*

неурастѐничан, -чна, -о *који болује од неурастеније.*

неурастѐнично прил. *као неурастеник.*

неурачу̀нљив, -а, -о *слабоуман, неразуман, ненормалан; који испољава, показује знаке нездравог, ненормалног расуђивања.*

неурачу̀нљиво прил. *неразумно, ненормално.*

неурачу̀нљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је неурачунљив, слабоумност.*

нȅуредан и **неу̏редан,** -дна, -о **1.** *који није уредан, аљкав, запуштен.* **2.** *који се не врши, не обавља у одређено време, на време, нередован.*

нȅуредно и **неу̏редно** прил. **1.** *несређено; аљкаво, немарно.* **2.** *нередовно:* ~ долазити у школу.

нѐуреднōст и **неу̏реднōст,** -ости ж *особина онога који је неуредан, онога што је неуредно.*

неуро́за ж грч. мед. *обољење нервног система без органских промена на нервима, али са сметњама у функционисању појединих органа.*

неуро̀лог м мед. *лекар за нервне болести.*

неуроло̀гија ж грч. мед. *област медицине који изучава грађу, функције и болести нервног система.*

неуро̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на неурологе, на неурологију:* ~ испитивање, ~ налаз.

неу̏рōн, -о́на м грч. *нервна ћелија.*

неуро̀тик и **неуро̀тичāр** м грч. мед. *човек који болује од неурозе, човек слабих живаца, нервозан човек, неурастеник.*

неуро̀тичан, -чна, -о *који је слабих живаца, нервозан.*

неуро̀тичкӣ, -ā, -ō *који се односи на неуротике.*

неурохиру̀ргија ж грч. мед. *област медицине која се бави испитивањем и лечењем нерава оперативним путем.*

неу̏сиљен, -а, -о *који није усиљен, који је природан, низвештачен; ненамештен.*

неу̏сиљено прил. *без усиљености, природно, неизвештачено, ненамештено.*

неу̏сиљенōст, -ости ж *особина онога који је неусиљен, онога што је неусиљено.*

нѐуспео и **неу̏спео,** -ела, -о јек. **нѐуспио** и **неу̏спио,** -пјела, -о **1.** *неуспешан, промашен:* ~ покушај, ~ роман. **2.** *који није успео у животу:* ~ човек.

нѐуспех јек. **нѐуспјех** м *немање успеха у нечему; неповољан исход неког подухвата, одлуке и сл.*

нѐуспешан јек. **нѐуспјешан,** -шна, -о *који не доноси (који није донео) успех, неуспео, безуспешан.*

нѐуспешно јек. **нѐуспјешно** прил. *без успеха, безуспешно.*

нѐустāван, -вна, -о **а.** *који није у складу с уставом, с важећим уставним одредбама:* ~ одлука. **б.** *који нема устав, који је без устава:* ~ држава.

нѐустāвно прил. *не поштујући устав; без устава:* ~ владати.

неуста́внōст, -ости ж *особина, стање онога што је неуставно.*

неустра̀шив (неустра̀шљив), -а, -о *смео, одважан, храбар.*

неустра̀шиво (неустра̀шљиво) прил. *смело, одважно, храбро.*

неустра̀шивōст (неустра̀шљивōст), -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је неустрашив, смелост, одважност, храброст.*

неута̀жив, -а, -о *који се не може утажити, утолити, неутољив:* ~ жеђ.

неу̏тврђенōст, -ости ж *стање или особина онога што није утврђено:* ~ граница, ~ речних обала.

нѐутешан јек. **нѐутјешан,** -шна, -о *који се не може утешити, очајан; који испољава, одаје тугу, очај, безнађе.*

нѐутешно јек. **нѐутјешно** прил. *на неутешан начин, очајно.*

нѐутешнōст јек. **нѐутјешнōст,** -ости ж *стање онога који је неутешан, онога што је неутешно; очај, очајање.*

неуто̀љив, -а, -о *који се не може утолити, незајажљив:* ~ глад.

неуто̀љиво прил. *незајажљиво, незасито.*

нѐутрāлан, -лна, -о лат. **1.** *који се не меша у неком спору, сукобу, који не пристаје ни уз једну страну, неопредељен; непристрастан.* **2.** *који није под управом, контролом неке државе, стране, слободан:* ~ зона. **3.** хем. *који не реагује ни као база ни као киселина.*

неутра́лац, -лца м *онај који је неутралан у односу на нешто, у неком спору и сл., онај који се држи по страни.*

неутрализа́ција ж *довођење у неутрално стање; неутралисање.*

неутра̀лисати, -ишēм (неутрализи́рати, -ӣзӣрāм и неутра̀лизовати, -зујēм) свр. и несвр. **1. а.** *довести, доводити у неутрално стање.* **б.** *осујетити, осујећивати, онемогућити, онемогућавати.* **2.** хем. *дода(ва)ти киселину бази или обрнуто, толико да настане неутрална реакција.*

нѐутрāлно прил. *не пристајући ни уз једну страну, неопредељено; непристрасно.*

неутра́лнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је неутралан, онога што је неутрално, неутралан став, неопредељеност, непристрасност.*

неу̏трōн, -о́на м лат. физ. *елементарна честица без електричног набоја која с протоном чини језгро свих атома осим водониковог.*

неу̏трōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на неутроне (који припада неутрону, који се састоји од неутрона и сл.).*

неутро̀шив, -а, -о *који се не може утрошити, потрошити, неисцрпан:* ~ снага.

неухва̀тљив, -а, -о **1.** *који се не може ухватити.* **2.** фиг. *који се не може (лако) појмити, схватити, несхватљив, недокучив.*

неухва̀тљиво прил. *тако да се не може ухватити; тако да се не може схватити, појмити, докучити и сл.*

неухва̀тљивōст, -ости ж *особина онога који је неухватљив, онога што је неухватљиво.*

нѐучтив, -а, -о **а.** *који се према некоме не понаша уљудно, с поштовањем, пристојно, непристојан, неуљудан.* **б.** *који одаје непоштовање, који не одговара правилима лепог понашања, уљудности, доброг васпитања:* ~ понашање.

нѐформāлан, -лна, -о *који није формалан, који се не чини из форме, на формалан начин, у складу с формом.*

нефри̏тис и **нефри́тис** м грч. мед. *запаљење бубрега,* nephritis.

нѐхāј м (инстр. -ем) *немарност, равнодушност.*

нѐхāјан, -јна, -о *немаран, равнодушан.*

нѐхāјно прил. *немарно, равнодушно.*

неха́јнōст, -ости ж *в. нехај.*

неха̀рмōнија ж *непостојање, одсуство хармоније.*

нехармо̀ничан, -чна, -о *који није хармоничан, који је нескладан:* нехармонични покрети, нехармонични тонови.

нѐхāт м *немар, непажња:* убиство из нехата.

нѐхāтан, -тна, -о *немаран, непажљив.*

нѐхāтно прил. *немарно, непажљиво.*

нехѝгијēнскӣ и **нѐхигијēнскӣ,** -ā, -ō *који не одговара хигијенским прописима, који не испуњава хигијенске прописе, хигијенска правила:* нехигијенски услови.

нѐхотицē (нѐхотимицē) и **нѐхотично** (нѐхотимично) прил. *не желећи, ненамерно, случајно.*

нѐхотичан (нѐхотимичан), -чна, -о *ненамеран, случајан.*

нехр̀вāт, -а́та м (обично у мн.) *онај који није Хрват.*

нехрѝшћанин м (мн. -ани) (обично у мн.) *онај који није хришћанин, припадник нехришћанске вере (нпр. муслиман).*

нехрѝшћанскӣ, -а, -о **1.** *који се не односи на хришћане и хришћанску веру, који није хришћански.* **2.** *који није у складу с хришћанским схватањима, понашањем, који не приличи хришћанину:* ~ дело.

нѐц м нем. **1.** *в. мрежа.* **2.** спорт. **а.** (и **нѐц-ло̀пта**) *ситуација у тенису, стоном тенису и неким другим спортовима кад лопт(иц)а коју сервира играч дотакне мрежу која дели простор за играње и пређе на противничку страну.* **б.** *у служби узвика, за саопштавање да је сервирана лопта дотакла мрежу.*

нѐцелисходан и **нецелѝсходан** јек. **нѐцјелисходан** и **нецјелѝсходан,** -дна, -о *који не одговара намењеном циљу, сврси, несврсисходан; некористан за одређену ситуацију, прилику.*

нѐцелисходно̄ст и **нецелѝсходно̄ст** јек. **нѐцјелисходно̄ст** и **нецјелѝсходно̄ст,** -ости ж *особина онога што је нецелисходно, несврсисходност.*

нецѝвилизова̄н и **нецивѝлизова̄н** (нецивилѝзиран), -а, -о *који није цивилизован, просвећен, који је заостао, примитиван.*

нѐчасно прил. *на нечастан начин, непоштено; срамно, срамотно.*

нѐчасно̄ст, -ости ж *особина онога који је нечастан, онога што је нечасно; нечастан поступак.*

нѐчастан, -сна, -о **а.** *који нема части, који не поступа часно; непоштен.* **б.** *који карактерише одсуство части; непоштен; срамотан.* **в.** *који причињава, представља срамоту, срамотан:* учинити нешто нечасно.

нечàстив, -а, -о рлг. и празн. **1. а.** *који наводи, подстиче на рђаве поступке, на зло, грех, који доноси зло, невољу, несрећу, опак (о ђаволу, злом духу, демону, злој сили и др.):* ~ сила. **б.** *који се односи на натприродна бића, натприродне силе, ђавола, сотону, ђавољи, демонски:* ~ место. **2.** (у им. служби, одр.) м *ђаво, враг, сатана, демон.*

нѐчедан, -дна, -о *склон пороку, порочан, развратан; који изражава, испољава, показује такве особине.*

нѐчијӣ, -ā, -ē *придевска присвојна заменица неодређеног значења: који припада некој неодређеној, непознатој особи.*

нѐчӣст ж **1. а.** *прљавштина, нечистоћа.* **б.** *измет, ђубре.* **2.** фиг. *неморал, непоштење, срамота.*

нѐчист и **нѐчист,** -а, -о **1.** *прљав, неопран:* ~ кошуља. **2. а.** *који садржи друге, обично лошије састојке:* ~ ваздух. **б.** *у коме има неправилности, нетачности:* ~ језик, нечисти тонови. **3.** *непоштен, нечастан:* нечисте намере.

нечистòћа ж **1.** *стање онога који је нечист, онога што је нечисто, прљавштина.* **2.** *в.* *нѐчӣст (1б).* **3.** *некорисне, неупотребљиве материје или штетне примесе које се јављају уз неку другу материју или се садрже у њој.*

нѐчитак и **нѐчитак,** -так, -о *који није читак, који се не може прочитати или се тешко чита (о рукопису, словима и сл.).*

нечѝтљив, -а, -о **1.** *нечитак.* **2.** *тешко схватљив, неразумљив; незанимљив за читање (обично о књижевном делу).*

нѐчла̄н и **нѐчлан** м (мн. нѐчланови) *који није члан нечега.*

нѐчовек јек. **нѐчовјек** м (супл. мн. нѐљӯди) *зао, лош, бескарактеран човек; изрод, отпадник.*

нѐчовечан јек. **нѐчовјечан,** -чна, -о *зао, свиреп, окрутан.*

нѐчовечно јек. **нѐчовјечно** прил. *свирепо, окрутно.*

нѐчовечно̄ст јек. **нѐчовјечно̄ст,** -ости ж *свирепост, окрутност.*

нечӯвен, -ена, -о *беспримеран, изузетан; страшан:* ~ скандал.

нѐчӯјан и **нѐчӯјан,** -јна, -о *који се не чује; који се једва чује, врло тих.*

нѐчӯјно и **нѐчӯјно** прил. *врло тихо; неприметно.*

нешкòдљив, -а, -о *који не шкоди, који нема штетно, неповољно дејство:* нешкодљиве материје.

нештѐдимицē и **нѐштедимицē** прил. *не штедећи, немилосрдно; расипнички.*

нѐшто (ген. нѐчег(а), дат. нѐчем(у), ак. нѐшто, инстр. нѐчӣм; мн. ø) *неодређена именичка заменица* **1.** *у служби именице означава:* **а.** *непознату појаву, предмет или биће.* – Носи нешто у корпи. **б.** *неодређен, непознат разлог, узрок, повод:* уплашити се од нечега. **в.** *малу количину, малу меру, мали део, мало.* – Читао сам нешто о њему. **г.** *неодређеност, непознатост онога што се допуном или одредбом казује:* постати нешто друго. **д.** *оно што постоји, оно што јесте (насупрот ономе што не постоји, што није):* из ништа постати нешто. **ђ.** *оно што има неку посебну вредност, значај, значење, важност, смисао и сл.* – Ту нема нешто за мене. **2.** *било шта, ма шта, штогод.* **3.** *у служби придева, уз им. у ген.: неугледан, мален, мале вредности.* – Имам нешто имањца. **4.** *у служби прилога* **а.** *мало.* – Дођи нешто касније. **б.** *у малој, незнатној количини; мали број, неколико.* – Дала јој је нешто брашна у зајам. Од пожара је сачувано нешто столица. **в.** *у извесној, мањој мери, донекле.* – Овај је нешто бољи. **г.** *због нечега.* – Нешто је тужан. **д.** *којим случајем.* – Да ме нешто сада пусте кући, знао бих да живим. • **ако би до нечег дошло** *ако би се појавила нека опасност, ако би се догодила нека незгода.* **ако му се ~ деси (догоди)** еуф. *ако умре, погине.* **~ се ваља иза брда** *в. под брдо*[1]. **од њега ће бити ~** *успеће у животу.* **постати ~** *стићи до високог друштвеног положаја, постати важна личност.* **ту ~ има** *ту се нешто крије, ту се нешто догађа.*

ни везн. и речца **I.** *саставни везник* **1.** *у одричној реченици при излагању или набрајању више ствари, да би се порекло њихово постојање, присуство или квалитет.* – Нису били задовољни ни храном, ни смештајем, ни понашањем особља. **2.** *у сложеној независној реченици, у којој је обично у првој „нити“ а у другој „ни“, показује да је нешто немогуће, да не долази у обзир.* – Она нити може да схвати такву страхоту ни да се помири с њом. **II. 1.** *речца за појачавање негативног исказа* **а.** *кад се одриче минимална мера, могућност нечега.* – Није то ни помена вредно. **б.** *кад се допушта изостајање неке радње или кад се одриче радња слабијег интензитета, значаја и сл. од очекиване.* – Страховала је да се неће никад ни удати. Ни видели га ни чули нисмо. **2.** *префикс одричних заменица, који се у падежним облицима с предлогом одваја од другог дела сложенице:* ни од кога, ни у чему, ни на који.

ни- преф. **а.** *у одричним заменицама:* нико, ништа, никакав, ниједан, ничији (у зависним падежима: ни од кога, ни за шта и сл.). **б.** *у одричним прилозима:* нигде, ниједанпут, нимало, никуд и сл.

нивела́ција ж фр. **1. а.** *поравнавање, равнање (тла).* **б.** геод. *одређивање разлике у висини између разних тачака Земљине површине, одређивање надморске висине.* **2.** *уклањање разлике између нечега, изједначавање, изравнавање.*

нивелѝза̄торскӣ, -ā, -ō *који отклања разлике, који изједначава.*

нивѐлисати, -ишēм (нивелѝрати, -ѐлӣрāм) свр. и несвр. **1. а.** *поравна(ва)ти, равнати (тло).* **б.** геод. *одредити, одређивати разлику у висини између разних тачака Земљине површине.* **2.** *уклонити, уклањати разлику између нечега, изједначити, изједначавати.*

нѝво̄, -ōа м фр. **1.** *водоравна линија или површина као граница висине нечега:* ~ воде. **2.** фиг. **а.** *степен висине, величине, квалитета нечега:* ~ културе, ~ свести, ~ наставе. **б.** *положај, ранг у хијерархији:* сусрети на разним нивоима. • **испод нивоа** *испод потребне висине, квалитета.* **на највишем нивоу** *на највишем степену овлашћења, стручности итд.* **на нивоу** *на потребној висини.*

нѝгде јек. **нѝгдје** прил. **а.** *ни на једноме, ни на којем месту; ни на које, ни на једно место.* **б.** (у изразима: **немати нигде никога, немати нигде ништа** и сл.) *за појачавање одрицања.*

нигдѝна ж *далек, непознат крај; неизвесност.*

нѝжē и **нѝже** прил. **а.** *комп. од ниско.* **б.** *у нижем износу, мање.* – Даћу ти то за сто динара. Не може ниже.

ниже (наглашено: нѝже) предл. (с ген.) *одређује место које се налази даље или ближе испод онога, одн. с доње стране онога што је казано именицом: испод.* – Сишли су на пут ниже куће.

нижера́зреднӣ, -ā, -ō *који припада нижем разреду; који је мање вредности, нижег квалитета.*

нѝз м (мн. нѝзови (нѝзови)) **1. а.** *више лица, предмета, појава и сл. који су један поред другога или један за другим, у једном реду:* ~ људи, ~ кућа, ~ година, геометријски ~. **б.** *в.* *ниска (1).* **2.** *већа количина, већи број нечега:* ~ истакнутих стручњака.

низ (испред струјних сугласника често „низа“ (нпр. нѝза стрāну), испред акузативних енклитичких облика личних заменица „нѝзā“, нпр. нѝзā ме)) предл. (с ак.) **а.** *кад је реч о кретању од више тачке према нижој, одозго надоле; у правцу тока:* ~ брдо, низа зид, низа степенице, ~ реку. **б.** *кад је реч о ономе што се пружа одозго надоле.* – Стајао је мирно, с рукама низ

тело. • **уз... низ** *у једном правцу, смеру... у другом, обрнутом правцу.* – Идући уз улицу низ улицу, пажљиво су разгледали излоге.

нйзак, нйска, -о (комп. нйжӣ) **1. а.** *који има малу висину; чија је горња површина мало изнад основе:* ~ младић, ~ сто. **б.** *који је на малој висини:* ~ плафон. **2.** *који је испод просека по висини нивоа, количини, вредности, степену итд.:* ~ водостај, ниски приноси житарица, ~ цена, ~ стандард, ~ притисак. **3.** (само комп. и суп.) **а.** *који је млађи по положају, рангу:* нижи старешина, нижи службеник. **б.** *који је мање развијен:* ниже животиње. **4.** *који није високог положаја у друштву:* најнижи слој. **5.** *нечастан, неморалан, подао:* ~ поступак. **6.** *дубок (о звуку, гласу):* говорити ниским гласом.

нѝзам, -а́ма м тур. ист. **а.** зб. *регуларна војска у Турској царевини установљена 1826. г. после укидања јаничара.* **б.** *припадник те војске, војник у тој војсци.*

нѝзамскӣ, -а, -о *који се односи на низам и низаме (који припада или својствен њима и сл.).*

ни́зати, нйжем (3. л. мн. нйжӯ; пр. сад. ни́жӯћи) несвр. **1.** *стављати редом на конац, жицу и сл. (зрна, ситније предмете и др.), правити ниску.* **2.** *стављати у ред, ређати.* **3. а.** *набрајати, наводити једно за другим.* **б.** *постизати једно за другим.* ■ ~ **се 1.** *налазити се у једном реду.* **2. а.** *појављивати се једно за другим.* **б.** *догађати се једно за другим.*

нйзашта (нйзашто) прил. *без разлога, без потребе; узалуд.*

нѝзбрдица и **нйзбрдица** ж *пут, терен који се спушта, пада (у односу на правац посматрања или кретања); нагиб, стрмина.* • **колико узбрдица, толико низбрдица** *колико је успеха и успона у животу, толико је и неуспеха и падова.* **бити, налазити се на низбрдици живота** *бити у поодмаклим годинама, примицати се полако крају живота.* **поћи низбрдицом** *поћи лошим, рђавим путем, почети пропадати.*

нйзбрдо прил. *низ неку стрмину, наголе.* фиг. *неповољно, наопако.* • **кренула су (пошла су) кола ~** *пошло је све наопако, ствари су кренуле лоше.* **поћи (кренути и сл.) низбрдо** *поћи лошим, рђавим путем, почети пропадати.*

нйзводнӣ и **нѝзводнӣ,** -ā, -ō *који је у правцу воденог тока.*

нйзводно и **нѝзводно** прил. *у правцу воденог тока.*

нйзија ж геогр. *низак, обично раван предео на надморској висини до 200* m.

нйзӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на низију.*

низѝна ж *низак терен, земљиште на нижој висини од онога које га окружује.*

нѝзӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на низину.*

нѝзлазан, -зна, -о (чешће одр.) *в. силазан.*

нија̀нса ж (ген. мн. -сӣ (нија́нсā)) фр. **1.** *врста боје која се мало разликује од основне, прелив; тон који се једва приметно разликује од других тонова.* **2.** *врста нечега која се неосетно, незнатно разликује од других врста исте појаве.*

нија̀нсӣрāнōст, -ости ж *особина онога што има нијансе.*

нијанси́рати, -а̀нсӣрāм свр. и несвр. *(по)делити на нијансе; осетити, осећати разлику између некога, нечега, разликовати.* ■ ~ **се** *(по)делити се на нијансе.*

нѝје и **нйје** *негирани, одрични облик 3. л. јд. садашњег врем. глагола гл. „бити“;* уп. бити и нисам. • **~ моје да оцењујем (пресуђујем и сл.)** *нисам дужан, немам права да оцењујем (пресуђујем и сл.).* **~ да ~, али мени се не допада (не слажем се с тим и сл.)** *немам ништа против, можда је тако, али ипак друкчије мислим.*

нијѐдан и **нйједан,** -дна, -о зам. **1.** *прид. заменица којом се одриче присуство, постојање и сл. било којег од појмова које значи именица:* ~ пријатељ, ~ разлог. 2. (у атриб. служби, обично уз им. у вок.) пеј. *најгори, никакав.* – Скоте нијedan! • **један као ~, једна као ниједна и сл.** *појединац не значи ништа, једна ствар није довољна.*

ниједа̀нпӯт прил. *ни у којој прилици, никад, ниједном.*

ниједа̀рēд прил. *в. ниједанпут.*

нијѐднōм прил. *ниједанпут, никад.*

нијѐкати, нйјечēм и нйјекāм несвр. (нешто) *негирати, оспоравати, оповргавати, порицати.*

нйјем *в. нêм.*

нијем- *в. нем-.*

нијѐсам *в. нисам.*

нйкад(ā) прил. *ни у које време, ни у каквој прилици.* • **~ не реци ~** *увек је могуће да се нешто догоди.* **~ се не зна** *не може човек да буде сигуран да се нешто неће догодити.* **сад или ~** *последњи је час, тренутак, последња прилика.*

нйкакав, -ква, -о зам. **1.** *придевска заменица којом се одриче присуство било којег или било каквог од појмова које значи именица:* ~ биће, ~ сила. **2.** (у атриб. служби) **а.** *лош, рђав:* никакви коњи, никакве ципеле. **б.** пеј. *безвредан, најгори:* ~ човек.

нйкāко прил. **а.** (уз негацију) *ни на који начин, ни у ком случају.* – То никако може бити! **б.** *врло лоше, слабо.* – Како си? Никако.

нйкамо прил. (у одричним реченицама) *ни у које место, ни на које место, нигде; ни у којем правцу, никојим путем, никуда.*

нѝкл м нем. хем. *хемијски елеменат* (Ni), *бели метал сребрног сјаја који се може лако ковати и легирати.*

нѝклен, -а, -о *који је од никла, превучен никлом.*

нйкловати, -лӯјēм свр. и несвр. *превући, превлачити никлом.*

нйкнути *в. нићи.*

нйко, -ог(а) (дат. нйком(е)) им. зам. (уз предлоге: нй за кога, нй с(а) кӣм, нй о коме и сл.; мн. ø) **1.** *одрична заменица за лице: ниједно лице, ниједна особа.* – Нико није дошао. **2.** (у им. служби, обично у изр. **нико и ништа**) пеј. *безначајна, безвредна особа, ништарија.* • **као нико (мој, наш и сл.)** *више, боље, одн. горе и од кога, од ма кога; врло много; страшно.* – Страдао сам као нико! **ником ништа** *као да ништа није било, као се ништа није десило.*

нйкоговић и **нико́говић** м пеј. **а.** *човек из лоше, неугледне породице, потомак рђавих предака.* **б.** *ништарија, ништков.*

нйкојӣ, -ā, -ē прид. зам. (у одричним реченицама) *у општем значењу одричне заменице, за појачавање одричности појма на који се односи: никакав; ниједан.*

нйколик(ӣ), -а (-ā), -о (-ō) прид. зам. *као одричан одговор на питање: „колик(и)“ (по величини, висини, узрасту и сл.).* – Колика штета је направљена? Николика.

нйколико прил. *одричан одговор на питање: „колико“* **а.** *ни у којој мери, нимало.* – Колико си се обрадовала? Николико. **б.** *ниједан, ништа.* – Колико је закаснило ученика? Николико. Колико је остало вина? Николико.

Нѝкољдāн м *црквени и народни празник посвећен св. Николи, који се празнује 19. децембра.*

никѝтин, -и́на м фр. *опојна и отровна материја обично светлосмеђе боје, која се садржи у дувану.*

никотинизи́рати се, -ѝзӣрāм се свр. и несвр. *прожети се, прожимати се никотином.*

никѝтӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на никотин, који има никотина.*

нйкуд(ā) прил. *ни у ком правцу; ни у (на) које место; нигде.*

Нйкшићанин м (мн. -āни) *становник града Никшића; онај који је пореклом из Никшића.*

Нйкшићāнка м (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *становница града Никшића; она која је пореклом из Никшића.*

нйкшићкӣ, -ā, -ō *који припада Никшићу, који потиче из Никшића, који се односи на Никшић.*

нйлскӣ, -а, -о *који се односи на реку Нил:* ~ долина. • **~ коњ** зоол. *в. под коњ.*

нѝмало прил. *ни најмање, ни у којој мери.*

нймб(ус) м лат. **1. а.** *светао, злаѿан круī око ѓлаве свеца (обично на сликама, иконама), ореол.* **б.** *уойшѿе свеѿлосни одблесак, сјајни или друīи круī око нечије īлаве, лика и сл.* **2.** фиг. *велики уīлед, слава коју ужива нека чувена личносѿ, доīађај, йојава, дело и др.*

нймфа ж (ген. мн. нймфā) грч. **1.** мит. *йолубоīиња код Грка, вила; оличење једне од йриродних сила.* **2.** фиг. *лейа девојка, жена, лейоѿица.*

нимфома̀нија ж грч. *болесно йреѿеран йолни наīон, йолна незаситосѿ.*

нимфо̀мāнка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *она која йаѿи од нимфоманије, йолно незасиѿа жена.*

ни́нати, нӣнāм несвр. *љуљаѿи (деѿе у колевци, у крилу); уойшѿе љуљаѿи.* ■ ~ **се** *љуљаѿи се, њихаѿи се.*

нйодаклē прил. *ни из којеī месѿа, ни са које сѿране.*

нйоткуд(ā) прил. *ни из којеī йравца, ни са које сѿране, ниодакле.*

ниподашта́вати, -а̀штāвāм несвр. *йоѿцењиваѿи, омаловажаваѿи.*

нйпошто прил. **а.** *ни у ком случају, никако.* **б.** *ни у којој мери, нимало.*

нирва̀на и **нирва́на** ж санскрт. **1.** рлг. и фил. (у будистичкој религији и филозофији) *сѿање изīубљене свесѿи о себи, које доводи до ослобађања од йаѿње и до вечноī, блаженоī мира.* **2.** фиг. *йразнина, ништавило.* • **пасти, утонути у нирвану** *йредаѿи се сѿању йоѿйуноī мировања.*

нѝрвански и **нѝрвāнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на нирвану, који је као нирвана.*

ни́сам, ни́си, нѝје и нйје, ни́смо, ни́сте, ни́су (јек. и нѝјесам, нѝјесмо, нѝјесте, нѝјесу) *неīирани, одрични облици суйл. йрез. īлаīола „биѿи"*; уп. бити и јесам.

нйска и **нйска** ж **1.** *низ зрна, ситнијих йредмеѿа и др. йоређаних један до друīоīа на конац, жицу и сл.* **2.** *в. нйз (1а, 2).*

нйско прил. (комп. нйжē и нйже) **1. а.** *на малој верѿикалној удаљеносѿи од йовршине, близу ѿла.* **б.** *на нижем йоложају у друштву, у хијерархији.* **2.** *нечасно, йодло.* **3.** *ниским īласом, дубоко.* • ~ **пасти** *срозаѿи се у моралном йоīледу; изīубиѿи уīлед, йоложај у друштву.*

ниско- *као йрви део сложеница значи* **а.** *који је на малој висини, који не иде у висину:* нискоградња. **б.** *који има нечеīа у малој мери:* нискобуџетни, нискокалоричан, нисконапонски, нископродуктиван итд.

нискобу̀џетнӣ, -ā, -ō *који је (у)рађен, снимљен и сл. с ниским, малим буџеѿом, јефѿин (обично о филму).*

нискогра́дња ж *īрађевински радови (йриземни или йодземни) који се не изводе на већој висини, који су усмерени уīлавном на изīрадњу йуѿева, мосѿова, ѿунела иѿд.*

нискокало̀ричан, -чна, -о *који има мало калорија:* ~ храна.

нисконáпонскӣ, -ā, -ō ел. *који има низак найон, који је у вези са сѿрујом ниском найона:* ~ струја, ~ мрежа.

нйскоподнӣ, -а, -о *који је нискоī йода:* ~ аутобус.

нйскōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **а.** *особина оноīа шѿо је ниско, йодлосѿ.* **б.** *низак, йодао йосѿуйак.*

нйт ж (инстр. -и; ген. мн. ни́тӣ) **1.** *уйредено влакно, конац; оно шѿо личи на конац.* **2.** *веза, сйојница.* **3. а.** *нейрекинуѿ ѿок, смисаона веза, конѿинуиѿеѿ.* **б.** *основна, īлавна мисао.* **4.** *уойшѿе сасѿавни део (нечеīа), елеменаѿ.* • **Аријаднина ~** *средсѿво, начин да се човек извуче из ѿешкоī йоложаја.* **висити о танкој нити** *биѿи у несиīурном йоложају, у великој ойасносѿи.* **држати све нити у (својим) рукама** *в. држаѿи све конце у рукама (йод држаѿи).* **црвена ~** *īлавна мисао.*

нйти[1]**,** нѝтӣ ж мн. (нйти, нйтā м мн.) зан. *йокреѿни делови на ѿкачком разбоју који се сасѿоје од жица јачеī конца, канайа и сл. исйреūлеѿених и наѿеīнуѿих између два шѿайа кроз које се навија йређа основе.*

нйти[2] (понекад ненаглашено) **1.** *сасѿавни везник којим се, обично йоновљеним или у корелацији са „ни", йориче йосѿојање, осѿвареносѿ, осѿварљивосѿ оноīа шѿо значи йредикаѿ или део йредикаѿа на који се односи.* – Нити чује, нити добро види. Нити се сунчао, нити се купао. **2.** речца *ни; чак ни; чак и:* не просути нити једне капи.

нйткōв, -о̀ва и **нйтков,** -а м *лош, йодао човек, неваљалац.*

нитко̀влук м и **нитко̀вство** с **а.** *йодлосѿ, нискосѿ, неваљалсѿво.* **б.** *низак, нечасѿан йосѿуйак.*

нйтрāт, -а́та м хем. (обично у мн.) *со азоѿне киселине.*

нитро- грч. хем. *йрефиксод у хемијским ѿерминима који означава да је оно шѿо значи друīи део ѿворенице у вези са азоѿом;* уп. нитроглицерин, нитроцелулоза и др.

нитроглицѐрӣн, -и́на м хем. *оѿровна жућкасѿа уљана ѿечносѿ, која се корисѿи у йроизводњи ексйлозивних средсѿава.*

нитроцелуло́за ж хем. *целулоза која садржи азоѿа (бела влакнасѿа маса, нерасѿворива у води).*

нйћи и **нйкнути,** нйкнēм (аор. нйкох, нйче и нйкнух, нйкнӯ; р. пр. нйкао, -кла и нйкнуо, -ула; пр. пр. нйкāвши и нйкнӯвши) свр. непрел. **1.** *избиѿи из земље (о биљци); избиѿи, израсѿи из ѿкива (о зубима, роīовима и сл.).* **2.** фиг. **а.** *развиѿи се, насѿаѿи; биѿи рођен неīде, йоѿећи.* **б.** *йојавиѿи се, сѿвориѿи се изненада.*

нйуколико прил. *ни у којој мери, нимало.*

нихилѝзам, -зма м лат. *йоīлед на свеѿ, схваѿање оних који не йризнају никакве друшѿвене норме, морална начела, ѿрадицију и др., оних који све неīирају.*

нихѝлист(а), -ē м (мн. -сти) *йрисѿалица нихилизма.*

нихилѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на нихилизам и нихилисѿе.*

нихилѝстички прил. *на нихилисѿички начин, као нихилисѿ(а).*

нихѝлисткиња ж *она која је йрисѿалица нихилизма.*

нйцати, нйчēм *несвр. йрема никнуѿи и нићи.*

нйчијӣ, -ā, -ē *одрична йридевска йрисвојна заменица* **а.** *у одричним реченицама, кад се йориче йрийадање било коме.* – Кад моја ниси, нећеш бити ничија! **б.** *који не йрийада никоме, који нема власника.* – Неко безбрижно, ничије псето је њушкало по путу. • **ничија земља** *в. йод земља.*

нйчицē прил. **а.** *лицем доле.* **б.** (обично уз глагол пасти) *йриклониѿи īлаву ѿлу, додирнувши земљу челом (у знак йошѿовања).*

Нйш, Ни́ша м (инстр. Ни́шом) *īрад у јуīоисѿочној Србији, на реци Нишави.*

нйша и **ни́ша** ж фр. архит. **а.** *удубљење у зиду неке йросѿорије, зīраде и сл., обично йолукружноī или чеѿвороуīаоноī облика; сводом, йреīрадним зидом и сл. одељена, одвојена мања йросѿорија.* **б.** воj. *удубљење у сѿрељачком рову, војном уѿврђењу и сл.*

ниша̀дор м тур. хем. *бела крисѿална маѿерија која се уйоѿребљава у ѿехници и медицини, амонијаков хлорид.*

нѝшан м тур. **1.** *уређај, найрава на оружју йомоћу које се циља, нишани.* **2.** *в. меѿа (1).* • **разговарати преко нишана (с неким)** *биѿи у нейријаѿељсѿву (с неким).* **узети на нишан (некога или нешто)** *усмериѿи найаде на некоīа или нешѿо.*

нѝшанити, -нӣм несвр. [гл. им. нѝшањēње с] **1. а.** *уйрављаѿи оружје йрема циљу йред само īађање, циљаѿи.* б. *уйрављаѿи, усмераваѿи неки йредмеѿ (нйр. шѿай) или део ѿела (йрсѿ, руку и сл.) на некоīа или нешѿо.* **2.** фиг. *сѿремиѿи нечему, циљаѿи на нешѿо; смераѿи, намераваѿи нешѿо.*

нѝшанскӣ, -ā, -ō *који се односи на нишан и нишањење:* ~ справа.

ниша̀нџија м (мн. ж) тур. *онај који нишани; војник у йослузи некоī оружја или оруђа који нишани и йуца:* ~ на пушкомитраљезу, топу и сл.

нйшкӣ, -ā, -ō *који йрийада Нишу, који йоѿиче из Ниша, који се односи на Ниш.*

Ни̏шлија м (мн. ж) *становник Ниша; онај који је пореклом из Ниша.*

Ни̏шлӣјка ж *становница Ниша; она која је пореклом из Ниша.*

ни̏шта, ни̏чег(а) зам. (дат. ни̏чему(у), инстр. ни̏чӣм; с предл.: ген. ни̏ од чега, ак. ни̏ за шта (ни̏ за што) и сл.; мн. ø) **1.** *одрична именичка заменица за категорију која не значи лице:* **а.** *ниједна ствар, ниједна појава, ниједан догађај и сл.* **2.** (у именичком значењу, с атрибутом у с. роду) **а.** *безвредна, безначајна особа; оно што нема вредности, значаја; маленкост, ситница.* **б.** *ништавило, празнина.* **3.** (у прилошком значењу) *ни у којој мери, нимало, николико; никако.* 4. разг. (често у конструкцији са „за", „за то", „(то) што", обично у говорним обртима, при прихватању извињења и сл.) *није важно, не смета, не мари.* • **боље ишта него ~** *боље је добити бар нешто него остати без ичега.* **немати ништа ни с ким** *држати се по страни, бити повучен.* **није му (јој и сл.) ~** *није болестан (болесна и сл.), није страдао и сл.* **није му он (она и сл.) ~** *нису у сродству.* **није он (она и сл.) ни за шта** *неспособан (неспособна и сл.) је за било који посао.* **~ за то, није то ~** *не мари, не смета, све је у реду.* **~ од њега (неће бити)** *неће постати ништа у животу, неће се развити у доброг човека, признатог стручњака и сл.* **~ под (милим) богом нема** *пуки је сиромах.*

ни̏шта̄ван, -вна, -о (ни̏штав, -а, -о) **1.** *безвредан, безначајан; незнатан.* **2.** правн. *који нема законску важност, неважећи.*

ништа̀вило с **1.** *простор без ичега, празнина.* **2. а.** *безначајност, безвредност, беда.* **б.** *безвредна, безначајна особа.*

ни̏шта̄вно̄ст и **ншта́вно̄ст,** -ости ж *особина онога што је ништавно, безвредност.*

ништа̀рија ж **1.** *безвредна, нечасна особа.* **2.** (обично у мн.) *оно што је ситно, безвредно, безначајно, што није вредно помена.*

ни̏штити, ни̏штӣм несвр. [гл. им. ни̏штӗње с] **1.** *убијати, уништавати.* **2.** *рушити, укидати.* **3.** правн. *чинити ништавним, поништавати.* ■ **~ се 1.** *уништавати се.* **2.** *губити се, ишчезавати.*

ни̏шчӣ и **ни̑шчӣ,** -а̄, -ӗ рус. арх. (у им. служби м) *убог, сиромашан човек.*

но везн. **1.** *као супротни везник: али; па и поред тога.* – Вредан је, но спор. То је био тежак посао, но ја сам га обавио. **2. а.** *испред исказа који значи нешто што долази уместо нечега: него, већ.* – Не лудуј, но се смири. **б.** *као поредбени везник, иза компаратива: него, од.* – Бољи је но сви остали.

но̏ и **но̑** речца. **1.** *за појачавање исказа.* – Но, то је изврсно! **2.** (у служби узвика) **а.** *у упитној или упитно интонираној реченици: па.* – Но, тако кажеш? **б.** *испред упитних реченица.* – Но, како је? **в.** (обично удвојено) *у значењу смиривања, храбрења, блажег упозорења и сл.* – Но, но, немојте се тако љутити. г. *за појачавање потврдног одговора: наравно, како да не, него, него шта.* – Има ли све што треба? – Има, но!

но̀беловац и **но́беловац,** -о̄вца м *добитник Нобелове награде.*

но̀беловскӣ и **но́беловскӣ,** -а̄, -ӗ *који се односи на нобеловце, који припада нобеловцима.*

но̑в, -а, -о **1. а.** *који је тек направљен, неупотребљаван или мало употребљаван:* ~ кућа, ~ одело. **б.** *у новије време, недавно створен, објављен и сл.:* ~ реч, ~ роман. **2. а.** *који се први пут појавио, раније непознат.* – Тада је у дворану ушла нова особа. **б.** *неискусан, неупућен у посао; који се тек прихватио неке дужности.* – Још је нов. Имамо новог директора. **3.** *други, друкчији, измењен.* – Наступала су нова времена. **4. а.** *који се поново среће, који се понавља:* ~ дан, ~ казна. **б.** *који се додаје на оно што је већ дато (а што је исте или сличне врсте).* – Пунила је тањир новим колачима. **5.** *који припада садашњости, садашњи; савремен:* ~ обичај, ~ књижевност. **6.** (у именичкој служби) с *оно што је ново (нове појаве, нове вести и сл.).* – Старо нестаје, а ново се рађа. Шта има ново? • **Нова година** *празник који се празнује 1. јануара, кад почиње календарска година.* **~ новцат (~ новцит)** *сасвим, потпуно нов, неупотребљаван.* **окренути нову страну (нови лист)** *почети радити, поступати друкчије, супротно од претходне праксе.* **примати, узимати ново за готово** *примати, прихватати нешто као сигурно, не проверавати.* **срећна Нова година** *поздрав за изражавање најбољих жеља за новогодишњи празник.*

но̑ва ж лат. астр. *претходно слабо приметна или неприметна звезда која нагло и привремено повећа свој сјај неколико десетина хиљада пута.*

нова̀јлија и **нова́јлија** м (мн. ж) **а.** *онај који је тек почео да се нечим бави:* ~ у политици. **б.** *онај који је тек дошао у неку средину или на неки посао.*

но̀ва̄тор м лат. *онај који уводи, уноси нешто ново.*

но̀ва̄торскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на новаторе и новаторство:* ~ теорија, ~ склоност.

но̀ва̄торство с *увођење новина̄, тежња за новим.*

но̀вац, но́вца м (инстр. но́вцем; мн. но̑вци, ген. но̏ва̄ца̄) (обично у јд., у зб. значењу) **1. а.** *средство плаћања робе, услуга и др. у виду нарочито израђених комада метала или папира, утврђене вредности, које издаје држава; средство плаћања уопште.* **б.** *одређени (новчани) износ, сума.* **2.** *имовина, богатство; капитал.* • **бити при новцу** *имати новца уза се.* **крупан ~** *новац веће вредности.* **куповати за готов новац, плаћати готовим новцем** *плаћати одмах новцем.* **лежати на новцу (на парама)** *имати много новца, бити сувише богат.* **ни за које новце** *ни по коју цену.* **~ капље (са свих страна)** *добро се зарађује.* **(о)стављати новац на страну** *не трошити новац, штедети.* **расипати новац** *трошити много.* **ситан ~** *новац мале вредности, ситнина.* **чувати (скупљати) беле новце за црне дане** *штедети за случај потребе, невоље.*

новѐла ж итал. *прозно дело краћег обима; већа, разрађенија приповетка.*

новелѐта ж фр. *кратка новела, новелица.*

новѐлист(а), -е̄ м (мн. -сти) *писац новела.*

новели̏стика ж *новелистичка књижевност.*

новели̏стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на новелисте и новелистику:* ~ рад, ~ мотив.

новѐлица ж *дем. од новела.*

но̀ве̄мбар, -бра м лат. *једанаести месец у години.*

но̀ве̄мбарскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на новембар:* ~ дан.

нови̏на ж **а.** *нова појава, нов дух, свежина.* **б.** *нов проналазак; промена.*

но̏вина̄р м (вок. -е и -у, инстр. -ом и -ем) *особа која пише или уређује текстове за новине, часописе, радио и телевизију.*

но̏вина̄рка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа новинар.*

но̏вина̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на новинаре:* ~ удружење, ~ живот. • **~ патка** *измишљена, лажна вест.*

но̏вина̄рски прил. *на новинарски начин, као новинар:* ~ написано.

новина́рство с *позив и занимање новинара; новинарска делатност, журналистика.*

новина̀рчић м *дем. и погр. од новинар.*

но̏вине ж мн. *дневно или периодично гласило с одређеним именом и изгледом, састављено од штампаних листова (обично већег формата), у којем се објављују вести, коментари актуелних збивања и други текстови (често и фотографије), лист:* дневне ~, вечерње ~, недељне ~. • **зидне ~** *табла на зиду с текстовима о животу и раду колектива, школе и др., са фотографијама и цртежима.* **петпарачке ~** *новине које објављују узбудљиве, сензационалне вести (обично недовољно проверене).* **службене ~** *лист који објављује уредбе, прописе и друге службене текстове.* **усмене ~** *састанак, скуп на коме новинари, научни, културни и јавни радници говоре о актуелним проблемима из неке области.*

но̏ви̑нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на новине:* ~ папир, ~ чланак.

но̏ви̑нство с *новинарска делатност, новинарство; штампа.*

нови̏те̄т, -е́та м лат. *нова ствар, нов производ, оно што је ново у области моде, производње, потрошње и сл.:* модни ~.

ново- *као ūрви део ūридевских и (ређе) именичких сложеница који указује на ūо да је нешūо ново, измењено, скорашње и сл.; као ūрви део ūридевских сложеница од двочланих назива с ūридевом „нови“:* новоименован, новокомпонован, новоотворен, новооткривен; новоградња; новобеоградски, новосадски.

нововѐко̄вни̑ јек. **нововје̏ко̄вни̑**, -а̄, -о̄ *који се односи на нови век.*

новове́рац јек. **нововје́рац**, -рца м *онај који исūоведа или који је ūримио неку нову веру; назарен.*

ново̀ве̄рка јек. **ново̀вје̄рка** ж *женска особа нововерац.*

ново̀ве̄рни̑к јек. **ново̀вје̄рни̑к** м *онај који је недавно ūримио или ūроменио веру.*

ново̀верски̑ јек. **ново̀вјерски̑**, -а̄, -о̄ *који се односи на нововерце и нововерсūво.*

нововѐрство јек. **нововје́рство** с *нова вера, исūоведање нове вере; назаренсūво.*

нововје- *в. новове-.*

новогодишњи̑, -а̄, -е̄ *који се односи на Нову īодину:* ~ ноћ.

новогра́дња ж *новосаīрађена зīрада, нова īрађевина.*

ново̀дошли̑, -а̄, -о̄ **1.** *који је ūек, одскора, недавно дошао.* 2. (у им. служби) *особа која је ūек одскора, недавно дошла, ūридошлица.*

новоза́ветни̑ јек. **новоза́вјетни̑**, -а̄, -о̄ *који се односи на Нови завеū.*

новои̏менова̄н, -а, -о *који је недавно именован, који је именован ūосле некоīа:* новоименовани руководилац.

новока̀ин, -и́на м лат.-шп. *ūрашак без боје и мириса који се уūоūребљава за локалну анесūезију.*

новоко̀мпонова̄н, -а, -о муз. *који је у новије време комūонован (чесūо као имиūација):* ~ народна песма.

новолѝга̄ш, -а́ша м спорт. *нови члан сūорūске лиīе.*

новона̀именова̄н, -а, -о *који је скоро, недавно, наименован:* новонаименовани амбасадор.

новона̀стали̑, -а̄, -о̄ *који је недавно насūао, насūао у новије време или ūосле нечеīа:* ~ ситуација.

новопѐчен, -ѐна, -о *који је одскора нешūо ūосūао; нов, скорашњи:* новопечени студент.

новопо̀стављен, -а, -о *који је недавно ūосūављен, који је ūосūављен ūосле некоīа:* новопостављени управник.

новоро̀ђе̄нче, -ета с (мн. ø; зб. им. новоро̀ђенча̄д ж) *ūек рођено деūе, деūе до месец дана живоūа.*

ново̀садски̑, -а̄, -о̄ *који ūриūада Новом Саду, који ūоūиче из Новоī Сада, који се односи на Нови Сад.*

Ново̀сађанин м (мн. -а̄ни) *сūановник īрада Новоī Сада; онај који је ūореклом из Новоī Сада.*

Ново̀сађа̄нка ж (дат. -ки; ген. мн. -ки̑) *сūановница īрада Новоī Сада; она која је ūореклом из Новоī Сада.*

но́во̄ст и **но̏во̄ст**, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *нова весū, нов доīађај.* **2.** *нешūо ново, ориīинално, новина.*

новота̀рија ж *новина; неодīоварајућа или безвредна нова сūвар.*

новошто́кавски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на новошūокавске īоворе:* старији ~ говори, млађи ~ говори, ~ особина.

но̏вца̄т и **но̀вцат**, -а, -о у изр. **нов ~** *в. ūод нов.*

но̀вчани̑, -а̄, -о̄ *који се односи на новац, који се сасūоји у новцу, који се заснива на новцу:* ~ помоћ, ~ систем.

новча̀ни̑к, -и́ка м *ūредмеū (обично од коже) у којем се држи новац, личне исūраве и сл. (најчешће са ūреīрадама).*

новча̀ница ж *ūаūирни комад новца, банкноūа.*

но̀вчано прил. *новцем, у новцу; у ūоīледу новца, финансијски:* ~ казнити, ~ добро стајати.

но̀вчић м **1.** *сиūан комад новца; новац мале вредносūи.* **2.** бот. *назив за разне врсūе љуūића, обично за* Ranunculus repens, *сūабљике дуīе 20–40 cm, неūравилно назубљених лисūова са ūри ūера и сјајних, злаūножуūих цвеūова.*

но̀га ж (ак. но̏гу; мн. но̏ге, ген. но̏гӯ) **1.** анат. **а.** *један од двају доњих удова, ексūремиūеūа код човека, који служи за ходање.* **б.** *одīоварајући ексūремиūеū код осūалих кичмењака, одн. одīоварајући део ūела који служи за креūање.* **в.** *доњи део људске ноīе (1а), сūоūало.* – Има велике ноге. **2.** *један од више верūикално ūосūављених или укрштених кракова некоī ūредмеūа на који се ослања īорњи део ūоīа ūредмеūа:* ударити се о ногу стола. • **бежи, трчи што га (је и сл.) ноге носе** *бежи, ūрчи најбрже шūо може.* **бити на ногама** *сūајаūи, креūаūи се; биūи сūално у ūокреūу.* **бити с неким на ратној нози** *биūи с неким у неūријаūељсūву.* **борити се, бранити се рукама и ногама** *бориūи се, бранити се на све начине, свим силама.* **вући ногу за ногом (вући ноге)** *в. ūод вући.* **гори му (јој и сл.) (земља, тло) под ногама** *в. ūод īореūи.* **губити тло под ногама** *в. ūод īубиūи.* **дићи (дигнути) некога на ноге** *в. ūод дићи.* **добити (стећи) ноге** *биūи украден, несūаūи.* **доћи на ноге (некоме)** *в. ūод доћи.* **дочекати се на ноге** *вешūо се извући из ūешкоī ūоложаја.* **живети на високој нози** *живеūи боīаūо, у изобиљу, блаīосūању, водиūи раскошан, расиūнички живоū.* **забадати трн у здраву ногу** *в. ūод ūрн.* **измиче се тло испод ногу, под ногама (некоме), губити тло под ногама** *в. īубиūи ūло ūод ноīама (ūод īубиūи и ūло).* **ићи куда (некога) очи воде и (а) ноге носе** *ићи без циља, било куда.* **једва се држи на ногама** *в. ūод држаūи се.* **једном ногом је у гробу** *в. ūод īроб.* **ко нема у глави, има у ногама** *в. ūод īлава.* **крити као змија ноге** *в. ūод змија.* **ломити ноге** *креūаūи се с наūором, с муком, обично ūо рђавом ūуūу, ломаūаūи се.* **људска (човечја) ~ није тамо крочила (ступила)** *нико није ūамо био.* **на ноге!** *дижиūе се, усūајūе!* **на равној нози** *као са себи равним, равноūравно.* **на сигурним ногама** *на чврсūој основи, добро уūемељен.* **на стакленим ногама** *слаб, несиīуран, несūабилан.* **ноге му (јој и сл.) се одсекле** *јако се уūлашио (уūлашила и сл.).* **ногу пред ногу (ићи, корачати)** *ūолако, врло сūоро (ићи, корачаūи).* **оборити с ногу** *учиниūи да неко ослаби ūолико да се не може држаūи на ноīама (услед великоī узбуђења, болесūи иūд.).* **од малих ногу** *одмалена, од деūињсūва.* **одржати се на ногама** *издржаūи, не ūоūусūиūи, не ūоклекнуūи.* **пасти некоме пред ноге** *ūокориūи се некоме; ūокорно некоīа молиūи.* **повући ногу** *заūочеūи, ūокренуūи нешūо, ūовући некоīа за собом.* **подметнути некоме ногу** *учиниūи некоме неко зло, неūријаūносū, нашкодиūи некоме.* **потући, поразити до ногу** *ūоūūуно ūоūући, ūоразиūи.* **протегнути ноге** *размрдаūи се, ūрошеūаūи се ūосле дуīоī седења.* **пут под ноге (узети)** *одмах кренуūи, ūоћи (обично као заūовесū).* **с ногу на брзу руку**, *сūојећи (ūоūиūи, ūојесūи).* **спасти с ногу** *малаксаūи од ūосла, умориūи се.* **стати на ноге** *ūосūаūи самосūалан, осамосūалиūи се.* **стати некоме ногом за врат** *в. ūод враū.* **у лажи су кратке ноге** *в. ūод лаж.* **устати на леву ногу** *биūи лоше воље, мрзовољан (обично без ūознаūоī разлоīа).*

но̀гавица ж *део ūанūалона или īаћа који обухваūа ноīу.*

ного́ари м мн. **а.** *ūосūоље (обично дрвено) са верūикалним или укрштеним краковима које служи као ослонац за разне наūраве (обично делове намешūаја).* **б.** *сūалак, ūосūоље (обично на ūри ноīе) за сликарско ūлаūно, за школску ūаблу и сл.*

но̀гат, -а, -о **а.** *који има дуīачке ноīе, дуīоноī.* **б.** *који има велика сūоūала.*

ного̀тати се, -а̄м се *чиниūи живе, наīле ūокреūе ноīама.*

но̀гица ж *дем. и хиū. од ноīа (1) (обично о дечјој нози).*

но̏гоме̄т м (мн. ø) спорт. *в. фудбал (1).*

ногомѐта̄ш, -а́ша м *в. фудбалер.*

но̏гометни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на ноīомеū, фудбалски.*

но̏гостӯп и **ного̀ступ** м *узак ūуū, сūаза (којом се може ићи само ūешке).*

но̑ж, но́жа м (инстр. но́жем; мн. но́жеви, песн. и арх. но́жи) **а.** *оруђе и оружје, сасūављено од ошūрице и дршке, које служи за сечење, резање и (као хладно оружје) за бодење:* кухињски ~, ловачки ~ **б.** *део наūраве, машине који има ошūрицу и служи за резање, сечење.* • **бити с неким на крв и нож** *биūи с неким у ошūром сукобу, у великом неūријаūељсūву.* **борити се на крв и**

нож *в. под крв.* **дочекати на нож** *оштро, грубо дочекати, напасти.* **имати нож под вратом** *бити у великој непосредној опасности.* **клати тупим ножем** *мучити, кињити.* **нож у леђа заби(ја)ти (ударити и сл.)** *в. под леђа.* **по оштрици ножа (кретати се, ићи)** *бити стално у опасном положају.* **ставити нож под грло** *в. под грло.*

нѐжа̄р, -а́ра м зан. *онај који прави или оштри ножеве.*

нѐжина ж *аугм. и пеј. од нож.*

нѐжић, -а (инстр. -ем) и **нѐжӣћ,** -и́ћа (инстр. -и́ћем) м **а.** *дем. од нож.* **б.** *џепни нож, перорез.*

нѐжица ж *дем. и хип. од нога.*

нȏжице ж мн. нар. *в. маказе.*

нѐжичица ж *дем. и хип. од нога и ножица.*

нȍжнӣ и **нѐжнӣ,** -а̄, -ō *који се односи на ногу, који је на нози; који се врши ногом, којим се управља ногом:* ~ прст; ~ погон, ~ кочница.

нȍжнице и **нȏжнице** ж мн. *корице за нож и сл. сечива.*

нѐжӯрда и **ножу̀рина** ж *аугм. и пеј. од нога.*

нȍздрва ж (ген. мн. нȍздр̄ва̄) (обично у мн.) *сваки од два носна отвора.*

нȍздрвнӣ, -а̄, -ō *који се односи на ноздрву, ноздрве:* ~ отвор.

нȏј и **нȍј,** нȍја м (мн. нȍјеви и нȍјеви) **а.** *велика птица из реда тркачица која има закржљала крила, дуг врат и дуге снажне ноге, а перје у репу јој је скупоцено,* Struthio camelus. **б.** мн. *породица таквих птица* Struthiones.

нȍјев, -а, -о *који припаданоју, који се односи на ноја:* ~ јаје, ~ перје.

нȍкат, -кта м (ген. мн. нѐктијӯ и нока́та̄) **1.** анат. *рожни израштај у облику плочице при врху прстију руку и ногу; предњи, слободни крај тога израштаја који расте над јабучицом прста.* **2.** зоол. анат. *копито; канџа на крају прстију многих птица и неких животиња (нпр. из породице паса и мачака).* • **гристи нокте** *једити се, љутити се беспомоћно.* **догорети (доћи) до ноката (некоме)** *постати неиздржљиво, дозлогрдити, дојадити (некоме).* **живети (бити и сл.) као ~ и месо** *лепо се слагати, бити нераздвојан.* **за коњски ~** (обично ир.) *умало што није, замало.* **заћи за нокте** *осетити јак бол у прстима који су били изложени веома великој хладноћи.* **ни (колико је) црно испод нокта (иза нокта)** *нимало, ништа.* **с нокта** *одмах, сместа.*

нȍкаут и **нока̀ут** м енгл. спорт. *ударац у боксу којим је боксер онеспособљен за борбу најмање десет секунди и који означава његов пораз.* • **технички ~** *коначан прекид борбе због неспособности једног од боксера да настави борбу.*

нокаути́рати, -у̑тӣра̄м свр. спорт. *победити противника нокаутом.*

нȍкдаун и **нокда̀ун** м енгл. спорт. *снажан ударац који омамљује и обара на земљу, али боксер ипак може да настави борбу пре истека времена од десет секунди.*

нѐктић, -а и **нѐктӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од нокат.*

ноктӯрно и **нѐктӯрно** м (мн. с) итал. муз. *музичко дело (обично за клавир) инспирисано углавном ноћним расположењем, сањарењем или намењено извођењу у ноћним сатима; серенада; књижевно или ликовно дело које обрађује ноћна расположења.*

нѐкшӣр, -и́ра м нем. *ноћна посуда.*

нѐма̄д, -а́да м грч. **а.** (обично у мн.) *припадник народа или друштвене групе који нема сталног места пребивања, него се сели из једног краја у други.* **б.** фиг. *онај који се често сели и мења место боравка, луталица.*

нѐма̄дскӣ, -а̄, -ō *који се односи на номаде:* ~ народ, ~ сточарство, ~ живот.

нѐма̄дски прил. *на номадски начин, као номади.*

нома́дство с *номадски начин живота.*

номенклату́ра ж лат. **а.** *попис, скуп, систем назива, имена у некој научној, уметничкој, техничкој и др. области, терминологија.* **б.** *означавање именом, називање, именовање.*

номина́ла ж лат. банк. и фин. *вредност назначена на различитим вредносним папирима, номинална вредност.*

нȍмина̄лан, -лна, -о *који постоји само по имену, на папиру, а не у стварности.* • **~ вредност** банк. и фин. *износ назначен на неком новчаном документу (који не мора представљати његову стварну вредност).*

номинали̏зам, -зма м **1.** фил. *средњовековно схоластичко филозофско учење по којем нису примарне опште идеје, већ су реално постојеће само појединачне ствари.* **2.** екон. *схватање по којем вредност новца остаје увек једнака без обзира на његову стварну куповну моћ.*

номина̀лист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица номинализма (у филозофији).*

номинали̏стичкӣ, -а, -ō *који се односи на номинализам и номиналисте.*

нȍмина̄лно прил. *само по имену, формално.*

нȍминатӣв м лат. лингв. *независни падеж у којем стоји облик именске речи у функцији правог субјекта, одн. у субјекатској синтагми (речнички облик именских речи).*

нȍминатӣвнӣ, -а̄, -ō *који се односи на номинатив:* ~ *облик.*

нѐминовати, -нујем свр. и несвр. лат. *званично именовати.*

номока̀нōн, -о́на м грч. цркв. *зборник црквених и световних прописа и правила састављен за потребе православне цркве и црквеног судства, крмчија.*

нȏнијус м *справа за прецизно мерење малих дужина, микрометар (према имену португалског математичара Нонијуса).*

нонконформи̏зам, -зма м лат. *неслагање с владајућим религиозним, политичким или другим схватањем.*

нонконфѐрмист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица нонконформизма, отпадник, опозиционар.*

нонпа̀рел м фр. штамп. *ситна штампарска слова величине шест типографских тачака.*

нѐнсенс м лат. *бесмислица, глупост.*

нȍн-стȍп енгл. **1.** прид. непром. *који не престаје, непрекидан:* шест сати нон-стоп вожње. **2.** прил. *без прекида, непрекидно:* отворено ~. **3.** (нѐнстоп, у именичкој служби) м *радња, продавница која је непрекидно отворена.*

ноншала̀нтан, -тна, -о фр. *неусиљен, лежеран; немаран, небрижљив.*

ноншала̀нтно прил. *на ноншалантан начин, неусиљено; немарно, небрижљиво.*

ноншала̀нтнōст, -ости ж *неусиљеност, лежерност; немар, безбрижност, равнодушност.*

норди́јац, -јца м (обично у мн.) *припадник неког од северноевропских, скандинавских народа: Данац, Исланђанин, Норвежанин или Швеђанин.*

нѐрдӣјка ж *женска особа нордијац.*

нѐрдӣјскӣ, -а̄, -ō *који се односи на нордијце и нордијке, скандинавски.* • **~ скијање** спорт. *скијашке дисциплине као што су трчање, скокови и комбинација скокова и трчања.*

нȏрма ж (ген. мн. нȏрмӣ) лат. **1.** *скуп, систем правила, прописа.* **2.** *утврђена мера, количина рада.* • **пребацити норму** *постићи у раду више него што је одређено нормом.*

норма́ла ж **1.** мат. *права спуштена под правим углом на другу праву или на хоризонталну раван, вертикала.* **2.** *редовно, обично стање, мера, просек.*

нȍрма̄лан, -лна, -о **1.** *правилан, какав треба да буде; уобичајен, редован.* **2.** *психички, душевно здрав.*

нормализа́ција ж *довођење у нормално, редовно стање; регулисање:* ~ односа.

норма̀лизовати, -зујем свр. и несвр. *довести, доводити у нормално, редовно стање, средити, сређивати.* ■ **~ се** *вратити се, враћати се у нормално стање.*

нормално прил. *на нормалан, редован начин; као што треба, као што се очекује.*

нормалнōст, -ости ж *особина, стање онога који је нормалан, онога што је нормално, нормално стање.*

Норман, -áна м (обично у мн.) *припадник германског народа који је у раном средњем веку живео у Скандинавији и на полуострву Јиланду.*

нормански, -ā, -ō *који се односи на Нормане, који припада Норманима.*

норматив, -а и **норматив,** -ива м (обично у мн.) *прописана мера материјала, радне снаге, времена, енергије, простора и др. која је потребна за неки посао, израду неког производа и сл.; норма.*

нормативан, -вна, -о *који важи као норма, правило, који служи као норма, правило, који има природу норме, правила:* нормативна акта.

нормирати, нормирāм свр. и несвр. **а.** *одредити, одређивати, пропис(ив)ати норме за нешто.* **б.** *прописом, одн. прописима предвидети, предвиђати, утврдити, утврђивати:* ~ прописе. **в.** *одредити, одређивати, пропис(ив)ати норму, количину посла за неку јединицу времена.*

нормирац, -рца м **а.** *онај који проучава, утврђује и одређује радне норме.* **б.** *онај који контролише испуњење радне норме.*

нôс, нôса м (инстр. нôсом (нôсем); мн. нôсеви (нôсови)) **1.** *истурени део лица између очију и уста који служи као орган за дисање и мирис:* кукаст ~, прћаст ~. **2.** *назив за делове разних предмета или делове тела који обликом, истуреношћу, положајем подсећају на људски нос.* • **види му (јој и сл.) се по носу** *види се (нешто) по његовој (њеној и сл.) спољашњости.* **вући (некога) за нос** *варати, заваравати (некога).* **говорити кроз нос** *говорити носним, назалним гласом, уњкати.* **дати некоме по носу (преко носа)** а) *истући, испребијати некога.* б) *оштро изгрдити, укорити некога.* **дићи нос** *уобразити се, постати охол.* **добити по носу (преко носа)** а) *добити батине, бити изударан.* б) *бити оштро изгрђен, укорен.* **душа му (јој и сл.) је у носу** *в. под душа.* **забадати нос (у нешто)** *в. под забадати.* **забости нос (у нешто)** а) *задубити се, занети се у нешто (у читање и сл.).* б) *умешати се у оно у шта не би требало.* **затворити (залупити) некоме врата пред носом** *не пустити некога да уђе у кућу.* **избити, изићи (некоме) на нос** *пресести.* **имати нос за нешто** *умети нешто добро оценити, осетити, предвидети.* **ићи (некоме) уз нос** *пркосити (некоме).* **набијати на нос (некоме нешто)** *пребацивати некоме нешто, замерати.* **натрљати нос (некоме)** *рећи некоме врло непријатне ствари, изгрдити некога.* **не видети даље од носа** *бити ограничен, приглуп.* **обесити нос** *снуждити се, покуњити се.* **отети, уграбити, узети (некоме) испред носа** *узети, уграбити баш у тренутку када је то исто и неко други хтео.* **падати на нос** *сувише се замарати радом.* **под носом (пред носом)** *сасвим близу, у нечијој близини.* **показати, п(р)омолити** и сл. **нос** (најчешће одрично) *појавити се, показати се, изићи из заклона, скровишта.* **шупаљ ~ до очију (добити, имати** и сл.) *(не добити, немати и сл.) ништа.*

носат, -а, -о *који има велики нос.*

нóсати, нôсāм несвр. *носити тамо-амо, од једног до другог места; носити с напором, дуго, упадљиво или сл.:* ~ дете, ~ велику путну торбу.

носāч, -áча м (вок. нôсāчу, инстр. носáчем) **1.** *онај коме је занимање преношење терета.* **2.** грађ. *стуб, греда, подлога која носи конструкцију грађевине.* **3.** мн. *метална конструкција на крову аутомобила која служи за превоз пртљага.* • **~ авиона** вој. *ратни брод који носи већи број борбених авиона и који има платформу за њихово узлетање и слетање.* **~ звука** (обично у мн.) *грамофонска плоча, магнетофонска трака, аудио-касета, компакт-диск и сл. са аудио-записом (најчешће музиком).*

носāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на носаче:* ~ посао.

носéћа и **носēћа** (ж. род) *која је у другом стању, трудна (о жени).*

носēћӣ, **-а, -е** *који служи као носач (2), који нешто држи, носи:* ~ стуб, ~ елеменат.

носивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *највећи терет који може да понесе један авион, брод, камион и сл. или којим може да се оптерети конструкција грађевине (моста и сл.).* **2.** *способност домаће живине за ношење јаја:* повећати ~ кокошака.

носила, нôсилā с мн. *направа за ручно преношење тежих болесника, рањеника, мртвих.*

носилац, -иоца м (ген. мн. -лāцā) **1.** *онај који нешто носи, носач.* **2.** *онај који остварује неку замисао, спроводи у живот неки програм и сл.; онај који врши главне радње или за кога су везани главни догађаји у неком, најчешће уметничком или књижевном делу.* **3.** *ималац одређених изразитих својстава, карактеристика, типични представник неке врсте, типа и сл.* **4.** *онај коме је нешто признато, који има право на неку титулу, чин, звање и сл.; онај који је одликован неким одликовањем:* ~ неког права, ~ ордена. **5.** *онај који се налази на челу неког званичног списка лица (као вођа, руководилац или најистакнутији члан):* ~ изборне листе.

носилица, носиља и **носиља** ж *кокош или нека друга пернатa домаћа животиња која редовно носи јаја.*

носиљка ж (дат. -љци; ген. мн. -љкӣ) *нарочито подешено седиште, наслоњача или сл. за ношење обично виђенијих личности.*

носина ж *аугм. и пеј. од нос.*

носити, нôсӣм (импф. нôшāх, нôшāше; имп. носи; трп. нôшен; пр. сад. нôсēћи) несвр. [гл. им. ношење и нôшēње с] **1. а.** *крећући се имати у рукама, на леђима, уопште на себи, преносити, односити и сл.:* ~ кофер, ~ џак, ~ воће болеснику. **б.** *током, струјањем премештати, одвлачити; струјањем разносити:* ~ чамац, пливача (о води), ~ прашину (о ветру). **в.** *доносити са собом, наговештавати.* – Јужни ветар носи кишу. ~ невољу, беду некоме. **2.** *бити оптерећен, моћи понети као терет; бити ослонац неког терета.* – Овај брод носи неколико хиљада тона. Дебели стубови носе тај мост. **3. а.** *имати на себи, употребљавати као одећу, обућу, украс, помагало:* ~ капут, ~ чизме, ~ прстен, ~ штап. **б.** *имати на лицу, на глави, пуштати да израсте (о брковима, бради, коси):* ~ бркове и браду, ~ дугу косу. **в.** *имати страни предмет у телу; имати нешто задржано у свести, трајније осећати нешто:* ~ зрно у нози, ~ нешто у сећању (у души и сл.). **г.** *имати као обележје, особину и сл.:* ~ име, ~ белег, ~ неки датум. **4.** *држати, чувати на одређеном месту:* ~ паре у новчанику, ~ марамицу у џепу. **5.** *стварати јаја у телу и ослобађати се њих (о птицама, кокошима и сл.).* **6.** *бити у другом стању, бити трудна; подносити трудноћу:* тешко ~. **7.** *скретати зрно, пројектил од жељеног правца, смера (о оружју, оруђу):* ~ удесно. ■ **~ се 1.** *борити се, сукобљавати се; рвати се.* **2.** *облачити се, одевати се:* ~ се лепо. • **бежи што га (је** и сл.) **ноге носе** *в. под нога.* **колико (што) ме (га** и сл.) **грло носи** *из свега гласа, на сав глас, што може гласније.* **ђаво да га носи, нека га (те** и сл.) **ђаво носи,** *в. под ђаво.* **носи се!** вулг. *губи се! одлази!* **~ главу у торби** *бити у великој опасности.* **~ душу у носу** *једва се одржавати у животу, бити на измаку животних снага.* **~ (имати) на души (некога, нешто)** *сносити одговорност за нечију несрећу, смрт и сл., бити одговоран за нешто што се догодило.* **носити се мишљу** *в. под мисао.* **у зубима да те носи** *веома је јак.*

носић, -а и **носић,** -ића м *дем. и хип. од нос.*

нôснӣ и **носнӣ,** -ā, -ō **а.** *који се односи на нос, који припада носу:* ~ шупљина. **б.** лингв. *при чијој артикулацији ваздушна струја пролази кроз нос, назални:* ~ сугласник.

нóсоња м (мн. ж) пеј. *онај који има велики нос.*

нôсорог и **нôсорōг,** -ога м зоол. *крупни сисар с једним или два рожна израштаја на носној или чеоној кости, биљојед који живи у Азији и Африци,* Rhinoceros.

носталгија ж грч. *чежња, туга за родним крајем, завичајем, домовином; чежња за прошлошћу.*

носталгичан, -чна, -о *испуњен, обузет носталгијом; који изражава, који одаје носталгију.*

носталгично прил. *на носталгичан начин, с носталгијом, чежњиво.*

носталгичнōст, -ости ж *стање онога који је носталгичан, носталгија.*

нострифика́ција ж лат. *законско признање пуноважности сведочанства или дипломе стечене у некој другој земљи и изједначавање са одговарајућим домаћим сведочанством или дипломом.*

ностри̏фиковати и **но̏стрификовати,** -кује̄м свр. (несвр.) прел. *признати (признавати) сведочанство или диплому стечену у другој земљи; добити (добијати), прибавити (прибављати) писмену потврду о признању пуноважности таквих докумената.*

носу̏рина ж *аугм. и пеј. од нос.*

но́та ж лат. **1.** муз. **а.** *графички знак којим се бележе трајање и висина тона;* мн. *музичко дело, записано таквим знаковима, одн. лист, свеска и сл. исписани њима.* **б.** фиг. *обележје, призвук:* дело с нотом носталгије. **2.** *писмени акт у дипломатским односима између појединих држава и њихових влада (с одређеним поводом).*

но̏та̄р, -а́ра и **но̏та̄р,** -а м ист. *чиновник овлашћен да издаје јавне исправе, јавни бележник.*

нота́ција ж *начин бележења, означавања (гласова, тонова, шаховских поља и др.):* шаховска ~.

но̏тес м лат. *џепна бележница, подсетник.*

но̏тесић, но̏тешчић и **ноте̏шчић** м *дем. од нотес.*

нотѝрати, но̏тӣра̄м свр. и несвр. лат. и нем. *(за)бележити, запис(ив)ати.*

нотифика́ција ж лат. *службено, најчешће дипломатско обавештење о нечему, објављивање, објава, најава.*

но̏тица ж **1.** *дем. од нота.* **2.** *кратка забелешка, белешка; кратко саопштење.*

но̂тнӣ и **но̏тнӣ,** -а̄, -о̄ муз. *који се односи на ноте:* ~ знак, ~ систем.

но̏то̄ран и **но̏то̄ран,** -рна, -о лат. **1.** *сваком знан, општепознат:* ~ ствар. **2.** *који је на злом гласу по нечему, озлоглашен.*

но̏то̄рно и **но̏то̄рно** прил. *очигледно, очевидно.*

но̂ћ, но̏ћи ж (инстр. но̏ћи (но̏ћу); ген. мн. но̏ћӣ) **1.** *време од заласка до изласка Сунца, од првог мрака до свитања; помрчина, тама у том временском интервалу:* изгубити се у ноћи. **2.** фиг. *непостојање националне слободе, просвећености и др., ропство.* • **Вартоломејска** ~ ист. *покољ хугенота у Паризу 1572. г. (извршен уочи празника посвећеног светом Вартоломеју);* фиг. *крвави обрачун, покољ, погром.* **глуво доба ноћи** *време око поноћи кад је све тихо, дубока ноћ.* **лаку ноћ!** *поздрав при одласку на спавање увече или ноћу.* **поларна** ~ *време кад се у поларном појасу Сунце не појављује на хоризонту.* **преко ноћи** *одједном, за кратко време.* **прогутала га (је)** ~ *нестао је на непознат начин, убијен је тајно.*

но̏ћас прил. **а.** *прошле, протекле ноћи.* **б.** *идуће, наредне ноћи.*

но̏ћашњӣ, -а̄, -е̄ *који се односи на протеклу или на наредну ноћ, који се десио прошле ноћи или ће се десити идуће ноћи.*

но̏ћашњица ж *оно што се догодило ноћас, ноћашњи догађај, доживљај и сл.*

но̏ће̄ње с **1.** *гл. им. од ноћити.* **2.** *ноћ проведена у хотелу, мотелу и сл.:* платити три ноћења.

ноћѝвати, но̏ћује̄м и но̏ћӣва̄м *несвр. према ноћити.*

но̏ћити, -ӣм свр. и несвр. *провести, проводити ноћ.*

но̏ћӣште и **но̏ћӣште** с *место где се ноћи, преноћиште.*

но̏ћнӣ и **но̏ћнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на ноћ, који припада ноћи; који бива ноћу:* ~ мир, ~ живот, ~ напад.

но̏ћнӣк, -ѝка м **1.** *ноћни ветар.* **2.** *в. ноћобдија.* **3.** празн. *натприродно биће које се јавља ноћу и људима причињава зло.*

ноћо̀бдија м (ж) (мн. ж) *особа која се ноћу проводи; особа која касно леже.*

но̏ћу прил. *по ноћи, преко ноћи, у току ноћи.*

ноћу̏рак, -рка м бот. **а.** *општи назив за украсне биљке* Mirabilis *из ф.* Nyctaginaceae *чији се цвет отвара ноћу.* **б.** *заједнички назив за неке зељасте биљке рода* Chamaenerium; *назив за поједине врсте тога рода.* • *назив за биљке из ф.* Oenotheraceae: **барски** ~ (Epilobium palistre), **жути** ~ (Oenothera biennis), **рутави** ~ (Epilobium hirsutum), **црвени** ~ (Epilobium roseum).

но́ша ж *посуда у коју деца врши нужду.*

но̏шња и **но́шња** ж (ген. мн. -ња̄ (но́шња̄)) *одећа и обућа, карактеристична за поједине крајеве или средине:* народна ~, градска ~.

ну̏ (често с партикулама -де, -дер и сл.) арх. и нар. **I.** *узвик* **а.** *за обраћање, скретање пажње: гле.* – Ну, како се осушило грожђе. **б.** (с имп.) *за подстицање: де, дела.* – Нуде, Марко, прочитај то писмо! **в.** (обично поновљено) *у нестрпљењу, подсећању, блажем негодовању, као опомена, претња, при умиривању и др.* – Ну, Богу хвала, дете. **II.** *речца којом се указује на присуство некога или нечега, на актуелну радњу, збивање, околности: ево, ето, ено.* – Ну, писмо је готово.

нудѝзам, -зма м лат. *потпуно обнаживање, разголићивање тела (обично на плажи); покрет који проповеда јавно појављивање без одеће (на плажама, у камповима).*

ну̏дилац, -иоца м *онај који нешто нуди.*

ну̏дӣља и **ну̏диља** ж арх. *стручна или обучена женска особа која негује болеснике, болничарка, неговатељица.*

ну̏дист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица нудизма (у теорији и пракси).*

нудѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на нудизам и нудисте, који припада нудистима:* нудистичка схватања, ~ плажа.

ну̏дисткиња ж *женска особа нудист(а).*

ну̏дити, -ӣм несвр. [гл. им. ну̏ђе̄ње с] **а.** *изражавати жељу да неко нешто узме, стављати некоме на знање да може нешто узети:* ~ пиће, ~ новац. **б.** *предлагати некоме да нешто прихвати, да приступи нечему:* ~ посао, ~ савез. ■ **~ се 1.** (нечим) уз. повр. *давати, пружати једна другоме неко пиће, јело и сл.* **2.** *изражавати спремност за прихватање нечега, за приступање некоме или нечему:* ~ се као преводилац, као савезник итд. **3. а.** (обично с допуном: погледу) *привлачити пажњу, падати у очи.* **б.** *указивати се, пружати се (о рилици).* • **нуђен као и чашћен** *каже се ономе ко одбије понуђено пиће, јело и сл.*

ну̏жан (ну̏ждан), -жна, -о **1.** *без којега се не може, неопходан, преко потребан:* ~ мир. **2.** *неизбежан, неминован:* ~ пораз. • **нужна одбрана** правн. *одбрана живота, части, имовине и сл. на коју је бранилац био приморан због агресивности нападача (није кривично дело).* **нужни део** правн. *део имовине који обавезно припада наследницима без обзира на опоруку.*

ну̏жда ж **1.** *тешка ситуација, невоља.* **2.** *потреба, нужност.* **3.** физиол. *излучивање, избацивање непотребних састојака из организма (из мокраћног мехура или црева):* вршити нужду. • **велика** ~ *пражњење црева, избацивање измета.* **мала** ~ *излучивање мокраће, мокрење.* ~ **закон мења** *у насталим околностима, у невољи нешто се мора радити и против воље или обичаја.*

ну̏жнӣк м *место где се врши нужда, клозет.*

ну̏жничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на нужник, који служи за нужник:* ~ јама.

ну̏жно прил. *преко потребно, неопходно; неминовно, неизбежно.*

ну̏жно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *потреба, неопходност; неизбежност, неминовност:* ~ рада, ~ смрти.

нуз- (испред безвучних сугласника, осим „с“, „ш“, „ц“, нус-) *префикс са значењем нечега споредног, додатног, помоћног;* уп. нуззарада, нусприход, нуспроизвод, нуспросторија.

ну̏зза̄рада и **ну̏ззарада** ж *додатна, споредна зарада.*

ну̂јан, -јна, -о **1.** *невесео, сетан, тужан.* **2.** *јадан, несрећан, невољан, кукаван.*

ну̂јно прил. **1.** *сетно, жалосно, тужно.* **2.** *јадно, кукавно; невољно.*

ну̏клеа̄ран, -рна, -о (обично одр.) *који се односи на атомско језгро и појаве које су с њим у вези; који ослобађа или искоришћава енергију атомског језгра:* ~ физика, ~ реактор, ~ гориво, ~ оружје.

нукле̏а̄рка ж (ген. мн. -кӣ) *централа на нуклеарни погон.*

нуклѐин, -и́на м хем. и биол. *беланчевинаста материја састављена од молекула нуклеинске киселине и базичних беланчевина која је најважнији састојак животињској и биљној света.*

нуклѐинскӣ, -а, -ō у изр. ~ **киселина** хем. *органско хемијско једињење у језгру биљних и животињских ћелија.*

нȕклеус м лат. **1.** *средњи део, језгро атома.* **2.** *језгро, једро биљне и животињске ћелије.* **3.** *језгро, срж, бит.*

нȕла и **нȕла** ж лат. **1.** *број који се обележава са 0 и који означава непостојање било какве количине, одн. празан скуп.* **2.** фиг. *безначајна, ништавна особа; оно што је без вредности.* • **апсолутна ~ (температуре)** *теоријски најнижа могућа температура* (–273,16° C). **ошишати на нулу** *потпуно ошишати (до голе главе).* **пасти на нулу** *изгубити вредност, углед, целокупну имовину и сл.* **позитивна ~** *пословање без добитака и без губитака.* **свести на нулу** *лишити вредности, обезвредити.*

нȕлерица и **нȕлерица** ж **1.** *квалитетно брашно добијено од ситно млевене средине пшеничног зрневља.* **2.** *машиница којом се коса шиша до главе.*

нȕлтӣ и **нȕлтӣ,** -ā, -ō *који се односи на нулу; основни, од којег нешто почиње, почетни; који долази пре првог:* ~ тачка, ~ степен, ~ вредност, ~ табак.

нȕмера ж лат. **1.** арх. и разг. *број, бројка; бројна ознака нечега у реду, у низу.* **2. а.** *део музичке композиције који изводи један глас или један инструмент, деоница.* **б.** *тачка у уметничком, забавном и сл. програму.* • **скочила му (јој** и сл.**) је ~** *порасла му (јој и сл.) је вредност, цена, углед.*

нумера́ција ж *обележавање, означавање бројевима.*

нумѐрисати, -ишēм свр. и несвр. *обележити, обележавати бројевима.*

нумѐричкӣ, -ā, -ō *који се односи на бројеве; бројни, бројчани, изражен бројевима:* ~ фактор, ~ вредност.

нумизмàтика ж (дат. -ици) грч. **а.** *наука о постанку, развоју и употреби металног новца, медаља и сл.* **б.** *скупљање примерака металног новца, прављење збирки таквог новца.*

нумизмàтичāр м *онај који се бави нумизматиком.*

нумизмàтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на нумизматику:* ~ збирка.

нȗнције м лат. *изасланик, посланик, представник Ватикана у некој страној држави.*

нуспроѝзвод м *споредни, узгредни производ.*

нуспростòрија ж *споредна, помоћна просторија у стану (кухиња, купатило, остава и др.).*

нута́ција ж лат. астр. *колебање ротационе осе Земље.*

нȕткати (се), -āм (се) несвр. *у дем. значењу: нудити (се).*

нȕтрија ж шп. зоол. *глодар* Myocastor coypus *из пор.* Octodontidae, *који живи у мочварним пределима Јужне Америке а лови се и гаји због скупоцене крзна.*

нутрициòнист(а), -ē м (мн. -сти) мед. *стручњак за људску исхрану.*

нутрициòнисткиња ж *женска особа нутрициониста.*

Њ

њ (Њ) с непром. **а.** лингв. *предњонепчани, палатални носни сугласник (сонант).* **б.** *слово којим се обележава тај сонант:* велико Њ, мало њ, курзивно *њ*.

њáка ж onom. *оглашавање магарца и сличних животиња, њакање; уопште глас сличан магарећем оглашавању.*

њáкати, њâчēм несвр. **1.** *испуштати гласове својствене магарцу, ревати (о магарцу или ономе ко опонаша магарца).* **2.** фиг. пеј. *говорити, причати, певати и сл. непријатним гласом сличним магарећем оглашавању; уњкавим гласом плакати, цмиздрити.*

њáкнути, њâкнēм *свр. према њакати.*

њȅга *в. нега.*

њȅгов, -а, -о *придевска присвојна заменица за 3. л. јд. м. и с. рода:* **1. а.** *који припада ономе о коме или о чему се говори:* ~ капут, ~ књига. **б.** *који се односи на оног о коме се говори, који се тиче оног о коме се говори; који потиче од оног о коме се говори, који остварује онај о коме се говори и сл.:* ~ време, ~ помоћ. 2. нар. и арх. (из поштовања) **а.** (и етн.) *који припада мужу, супругу.* **б.** (уз титулу) *који се тиче владара, монарха или неког црквеног великодостојника:* ~ височанство. **3.** (у именичкој служби) **а.** м мн. *особе блиске лицу о коме се говори (родбина, пријатељи, истомишљеници и сл.).* **б.** ж *реч, воља и сл. лица о коме се говори.* – Видећемо да ли ће се његова поштовати. • **његово је да** *његова је дужност, обавеза и сл.* – Његово је било да вам то на време каже.

његòватељ(-) *в. неговатељ(-).*

њȅговати *в. неговати.*

њȅгошевскӣ, -ā, -ō *који је као у песника Петра Петровића Његоша, који је у духу Његошеве поезије:* ~ стил, ~ стих.

њȅдāрце *в. недарце.*

њȅдра *в. недра,* **њȅдро** *в. недро,* **њȅжан** *в. нежан,* **њȅжно** *в. нежно,* **њȅжнōст** *в. нежност.*

њéзин и њȅзин, -а, -о *в. њен.*

Њéмац *в. Немац.*

њемòћа *в. немоћа.*

њêн, -а, -о *придевска присвојна заменица за 3. л. јд. ж. рода:* **1. а.** *који припада оној о којој се говори:* ~ кућа. **б.** *који се односи на ону о којој се говори, који се тиче оне о којој се говори; који потиче од оне о којој се говори, који остварује она о којој се говори и сл.* – Чување стоке, њено гоњење ... и сличне ствари живеле су и под Турцима. ~ осмех, ~ песма. **2.** (у именичкој служби) м мн. *особе блиске лицу о коме се говори (родбина, пријатељи и сл.).* • **њено је (да)** *њена је дужност, обавеза и сл.* – Њено је да ти то каже.

њѝва ж **1.** *комад земљишта, поља које се обрађује, ораница.* **2.** фиг. *област, подручје неке делатности, занимања, посла и сл.*

њивèтина ж *аугм. и пеј. од њива.*

њѝвица ж *дем. и хип. од њива.*

њи̑н и њи̏н, -а, -о прид. зам. *в. њихов.*

њи́сак, -ска м и **њи́ска** (дат. -сци) ж *њиштање, рзање.*

њи́скати, њи̑скāм и **њи̏скати,** -āм несвр. *в. њиштати.*

њи́снути, њи̑снēм свр. *огласити се њиском, зањиштати (обично о коњу, кобили).*

њи́хати, њи̑шēм (њи̑хāм) несвр. **а.** *покретати нешто тамо-амо, клатити; љуљати некога (у колевци и сл.):* ~ гране (о ветру), ~ дете (у колевци или на крилу). **б.** *чинити покрете главом или другим делом тела:* ~ главом. ■ **~ се** *померати се тамо-амо, љуљати се, клатити се.*

њи́хнути (се), њи̑хнēм (се) *свр. према њихати (се).*

њи̏хов, -а, -о *придевска присвојна заменица према за 3. лице мн.:* **1. а.** *који припада онима о којима се говори:* ~ кућа. **б.** *који се односи на оне о којима се говори, који је у вези с онима о којима се говори, који потиче од оних о којима се говори:* ~ поп, њихове горе лист. **2.** (у именичкој служби) м мн. *особе блиске онима о којима се говори (родбина, пријатељи, истомишљеници и сл.).*

њи́штати, -штӣм несвр. *испуштати гласове својствене коњима;* уп. рзати.

њóкалица и њȍкалица ж жарг. *назив за нос или уста, понекад и за цело лице:* рабити некоме њокалицу.

њȍрка ж (ген. мн. њȍркӣ) зоол. *у мн.: породица морских птица* Alcidae *из реда* Charadriiformes *(у јд.: птица из те породице).*

њу̏њорити, -ӣм несвр. *тихо и неразговетно говорити;* уп. ђуњорити.

њу́пати, њу̑пāм и **њу̏пати,** -āм несвр. жарг. *јести (обично халапљиво).*

њу̑х и њу̏х м **1.** физиол. *способност примања мирисних надражаја; чуло мириса.* **2.** фиг. *способност, моћ откривања, предвиђања, наслућивања, предосећања:* имати њуха за нешто.

њу̏шити, -ӣм и **њу́шити,** њу̑шӣм несвр. **1.** *њушком додиривати некога или нешто да би се осетио мирис; њухом испитивати, тражити.* **2.** фиг. *наслућивати, предосећати.* ■ **~ се** *уз. повр. од њушити (1) (о животињама).*

њу́шка ж (дат. -шци; ген. мн. -шкӣ) **1.** *део животињске главе на коме су уста и ноздрве, губица.* **2. а.** пеј. или шаљ. *лице у човека, посебно уста и нос.* **б.** пеј. *особа која заслужује презир, одвратна особа, гад.* • **дати некоме по њушци** *ударити по лицу, истући некога.* **завезати њушку** *ућутати, умукнути.*

њу̏шкало с и м (мн. с) пеј. *онај који жели све да сазна, онај који свуда загледа да би нешто сазнао; тајни агент, ухода.*

њу̏шкати, -āм несвр. **1.** *у дем. значењу: њушити (1).* **2.** пеј. *загледати свуда да би се нешто сазнало; уходити, шпијунирати.* ■ **~ се** *дем. према њушити се.*

њу́шкица, њу̏шкица, њу́шчица и њу̏шчица ж *дем. и хип. од њушка (1).*

О

о[1] **(О)** с непром. **1. а.** лингв. *средњи самогласник задњег реда при чијем изговору се усне заокружују и истурају:* кратко о. **б.** *слово којим се обележава тај самогласник:* велико О, мало о, курзивно *о*. **2.** (О) хем. *знак за хемијски елеменат кисеоник*, Oxygenium.

о[2] *предлог којим се заједно са самосталном речју у ак. или лок. указује* **1. а.** (с ак.) *на ослонац за који се закачује оно што се веша:* обесити о клин. **б.** (с лок.) *на ослонац онога што виси:* висити о клину. **2.** (с ак.) *на ослонац на који се неко или нешто наслони; на предмет с којим се неко или нешто додирује, судара:* одупрети се о под, лупити главом о зид. **3.** (с ак.) *на оно за што се неко бори:* отимати се о власт. **4.** (с лок.) *на предмет говора, писања, мишљења, бриге и сл.*: говорити о родитељима, писати о позоришту, мислити о будућности, брига о деци. **5.** (с лок.) *на средство које се троши, на оно што омогућује радњу:* путовати о свом трошку. **6.** (с лок.) *на приближно време: око:* о Новој години.

о узв. (наглашено најчешће: ȏ) **1.** *за дозивање.* – О, Марко! **2.** *за појачавање исказа.* – О, како ће се изненадити! **3.** (каткад поновљено или отегнуто) *као израз чуђења.* – Ооо! – повикаше младићи.

о- I. *као префикс код глагола означава:* **1. а.** *материјално обухватање предмета радњом, простирање око предмета:* оивичити, окружити и сл. **б.** *нематеријално обухватање предмета:* опевати, очувати и сл. **2. а.** *довођење, прелазак у неко стање, изазивање (или стицање) неке особине, одлике:* охрабрити, осакатити, ослепити; огладнети, ослепети и сл. **б.** *снабдевање некога, нечега (или себе) неким предметом, додатком; излагање нематеријалном оптерећењу, неком поступку; стицање, добијање нечега:* окитити (се), оседлати; осрамотити, оценити; огубати се, олистати. **в.** *добијање младунчета, одн. плода:* опрасити се, ојагњити се, омрестити се; опрасити (прасе) и сл. **3.** *додир, окрзнуће:* огрепсти, окрзнути, очешати и сл. **4.** *непотпуно извршење радње, умањено значење основног глагола:* обарити и сл. **II.** *као префикс код придева и прилога уноси извесну нијансу неодређености, релативности и ублажавања, умањивања:* омален, онизак, олако и сл.

оа́за ж грч. **1.** *место, подручје у пустињи са изворима воде и са вегетацијом.* **2.** фиг. *оно што се издваја својом вредношћу (у неугодној, неповољној околини), позитиван изузетак:* ~ мира.

об(а)- (пред безвучним сугласницима: оп-) *глаголски префикс који означава:* **1.** *извршење радње око објекта, са његове спољне стране, обухватајући га у целини:* обгрлити, опколити, облити, опкопати, обрубити, опшити. **2.** *извршење радње основног глагола у потпуности, до краја:* обрадити, обрачунати, обучити. **3. а.** *доспевање у неко стање или стицање својства:* обамрети, обрадовати се, обудовети. **б.** *довођење у неко стање или омогућавање поседовања неке особине:* обдарити, опчарати. в. *излагање, подвргавање ономе што се казује основним глаголом:* облѐгати, оптужити.

ȍба, оба́јӯ (оба̀јӯ), оба́ма (оба̀ма) (м и с), **ȍбе,** обе́јӯ (обѐјӯ), обе́ма (обѐма) јек. **ȍбје,** оби́јӯ (обѝјӯ), обје́ма (објѐма) (ж) (с предлозима често непром.) бр. *и један и други, и једно и друго, и једна и друга.*

ȍбавеза ж **а.** *одређени посао, задатак, дужност:* свакодневне обавезе. **б.** *оно што се мора извршити по пропису, закону, уговору, што се намеће као моралнидуг:* војна ~, пореска ~, уговорна ~, имати обавезу према некоме.

ȍбавезан, -зна, -о **1. а.** *који има неку обавезу, одређени посао, дужност:* ~ да свако јутро иде на посао. **б.** *који некога на нешто обавезује, обавезујући:* обавезна правила. **в.** *који се заснива на законској обавези:* ~ школовање. **2.** *уобичајен, неизбежан:* ~ појава.

обаве́зати, оба̀вēжēм свр. *обухватити обавезом, учинити обавезним, задужити.* ■ **~ се** *примити обавезу.*

обавези́вати (се), -ѐзујēм (се) *несвр. према обавезати (се).*

ȍбавезно прил. **а.** *по устаљеној навици, редовно, неизоставно:* ~ носити капу зими. **б.** *сходно утврђеној обавези; по законској одредби, по пропису:* ~ плаћати порез.

ȍбавезнōст, -ости ж *особина онога што је обавезно, што се мора извршити.*

обаве́стити, оба̀вēстӣм јек. **обавијѐстити,** оба̀вијестӣм (трп. оба̀вēштен јек. оба̀вијештен) свр. *дати, послати обавештење, известити:* ~ о догађајима. ■ **~ се** *примити обавештење, сазнати, чути.*

обавешта́вати (се) јек. **обавјешта́вати (се),** -ѐштāвāм (се) *несвр. према обав(иј)естити (се).*

обавешта́јац јек. **обавјешта́јац,** -јца м (инстр. -цем) *онај који се бави обавештајним радом, који ради у обавештајној служби, агент.*

ȍбавештāјнӣ јек. **ȍбавјештāјнӣ,** -ā, -ō *који се односи на обавештавање, који тајно скупља и доставља војне, политичке и др. податке:* ~ делатност, ~ служба, ~ официр.

оба̀вēштен јек. **оба̀вијештен,** -а, -о *упознат с нечим, упућен у нешто:* ~ човек.

оба̀вēштенōст јек. **оба̀вијештенōст,** -ости ж *особина онога који је обавештен, упућеност, знање о нечему.*

обавеште́ње јек. **обавјеште́ње** с *писмено или усмено саопштење о некоме или нечему; вест, информација.*

обави́јати, оба̀вӣјāм *несвр. према оба̀вити.* ■ **~ се** *несвр. према оба̀вити се.*

ѐбавити, -ӣм свр. (р. пр. ѐбавио, -ила) *извршити, урадити, извести.*

оба̀вити, ѐбавијēм (р. пр. ȍбавио, -ӣла; имп. оба̀вӣј; трп. обавѝјен, -ѐна) свр. **а.** *савити нешто око нечега, омотати, завити.* **б.** *обухватити, обгрлити (руком).* ■ **~ се** *умотати се, покрити се.*

ѐбављати, -āм *несвр. према ѐбавити.*

ȍбāд м (мн. ȍбāди и ȍбадови) зоол. **а.** *инсект двокрилац из пор.* Tabanidae *који напада говеда и коње (понекад и људе) сишући им крв.* **б.** *у мн.: систематски назив за породицу* Tabanidae.

оба́дати, ѐбāдāм *несвр. према обости.*

оба̀дати се, -āм се несвр. *бацакати се, ритати се ногама и јурити због уједа обада (о говечету, говедима).*

ȍбадвā (м и с), **ȍбадвē** јек. **ȍбадвије** (ж) бр. *в. оба.*

ȍбадвоје зб. бр. *в. обоје.*

обадвѐјица ж *в. обојица.*

оба̀зирати се, -рēм се *несвр. према обазрети се.*

оба̀зрети се, ѐбазрēм се свр. **1.** *погледати окренувши се.* **2.** *обратити пажњу (на некога, на нешто), узети у обзир.*

оба̀зрив, -а, -о **1.** *који све узима у обзир, опрезан.* **2.** *пун обзира, обзиран, пажљив.*

оба̀зриво прил. *на обазрив начин, опрезно, пажљиво.*

оба̀зривōст, -ости ж *особина онога који је обазрив, опрезност.*

ȍбајати, -јēм свр. *завршити бајање, изговарање тајанствених речи уз необичне покрете (ради тобожњег отклањања болести, несреће и сл.).*

оба̀јатити, -ӣм свр. непрел. *постати бајат, изгубити свежину, отврднути.*

ȍбал *в. обао.*

ȍбала ж *гранична линија између копна и воде; ужи појас земље уз море, реку или језеро.*

обала́вити, оба̀лāвӣм и **ȍбалавити,** -ӣм (ȍбалити, -ӣм) свр. прел. *упрљати, умазати балама.*

оба́лити, ȍбāлӣм свр. прел. *оборити, срушити.*

ȍбалскӣ (ȍбāлнӣ), -ā, -ō *који се односи на обалу (који припада обали, који потиче с обале, који је запослен на обали и сл.):* ~ насип, ~ радник.

обаљѝвати, оба̀љујēм *несвр. према оба́лити.*

оба̀мирати, -рēм *несвр. према обамрети.*

оба̀мрēти јек. **оба̀мријети,** ȍбамрēм свр. непрел. **а.** *пасти у дубоку несвестицу, не давати видљиве знакове живота.* **б.** *утрнути, укочити се, не реаговати на ударац, убод и сл. (о делу тела).*

ȍбамр̄лōст, -ости ж *стање онога који је обамро, укоченост; мртвило.*

ȍбамро, -р̄ла, -о *р. пр. од обамрети у атриб. служби:* ~ тело.

обанга́вити, оба̀нгāвӣм и **ȍбангавити,** -ӣм свр. **1.** непрел. *постати бангав, хром.* **2.** прел. (некога) *учинити бангавим, хромим.*

ȍбао (ȍбал), ȍбла, -о (одр. ȍблӣ) *заобљен, округласт.*

оба́рати (се), ȍбāрāм (се) *несвр. према оборити (се).*

оба̀рāч, -а́ча м **1.** *квачица на пушци и сл. ватреном оружју чијим се повлачењем постиже да оружје опали, окидач.* **2.** *део браве у виду покретне плочице који служи за затварање врата, сандука и сл.*

оба̀рача ж *в. обарач (1).*

оба́рити, ȍбāрӣм свр. прел. *држећи кратко време у кључалој води попарити, прокувати; скувати:* ~ зелен, ~ кромпир.

оба̀сипати, -āм *несвр. према обасути.*

обасја́вати, оба̀сјāвāм *несвр. према обасјати.*

ȍбасјāнōст, -ости ж *стање онога што је обасјано, осветљеност.*

оба̀сјати, -āм свр. прел. *осветлити, озарити.*

оба̀сӯти, ȍбаспēм свр. прел. **а.** *покрити, прекрити нечим (неку површину, простор и сл.), засути:* ~ цвећем **б.** фиг. *заокупити, салетети:* ~ питањима.

ȍбашка прил. **1.** *одвојено, посебно.* **2.** разг. *не узимајући у обзир, на страну.*

ȍбвезнӣк м *онај који је дужан да испуни неку обавезу:* војни ~, порески ~.

ȍбвезница ж *хартија од вредности као документ о уплати удела у капиталу (државног зајма и сл.).*

ȍбвезничкӣ, -ā, -ō *који се односи на обвезнике.*

ȍбгрлити, -ӣм свр. прел. *обухватити рукама, загрлити.*

ȍбданица ж *време од јутра до вечери.*

ȍбданӣште с *установа у којој предшколска деца проводе дан.*

ȍбдāрен, -а, -о *даровит, надарен, талентован.*

ȍбдāренōст, -ости ж *особина онога који је обдарен, даровитост.*

обда́рити, ȍбдāрӣм свр. прел. **а.** *дати некоме дар, даровати.* **б.** *подарити некоме нешто вредно, корисно, значајно и сл. (обично о природним својствима).*

обду̀кција ж лат. мед. *отварање леша ради утврђивања узрока смрти или научног испитивања, аутопсија.*

обду̀кцијскӣ и **ȍбдукциōнӣ,** -ā, -ō *који се односи на обдукцију.*

ȍбед јек. **ȍбјед** м *оброк, обично главни у дневној исхрани, који се најчешће једе у средини дана, ручак.*

ȍбеда јек. **ȍбједа** ж *неоснована оптужба, клевета.*

обе́дити, ȍбēдӣм јек. **обијѐдити,** ȍбиједӣм свр. прел. *неосновано оптужити, оклеветати (некога).*

ȍбедовати јек. **ȍбједовати,** -дујēм свр. и несвр. непрел. *узети, узимати обед, ручати.*

обезбе́дити, обѐзбēдӣм јек. **обезбијѐдити,** обѐзбиједӣм (трп. обѐзбēђен јек. обѐзбијеђен) свр. прел. **1. а.** *учинити безбедним, сигурним; заштитити од опасности.* **б.** *осигурати некоме средства за живот:* ~ децу. **2.** *набавити, припремити, дати:* ~ кола. ■ **~ се а.** *предузети што је потребно да би се избегло нешто нежељено, осигурати се.* **б.** *снабдети се, опскрбити се (нечим), набавити у довољној количини:* ~ се намирницама.

обѐзбēђенōст јек. **обѐзбијеђенōст,** -ости ж *стање онога који је обезбеђен, сигурност.*

обезбеђе́ње јек. **обезбјеђе́ње** с **1.** *мере предузете за нечију безбедност, заштита, осигурање.* **2.** *војна, полицијска јединица, цивилна организација, служба чији је задатак да некога, нешто обезбеди, осигура од напада, крађе, рушења и сл.*

обезбеђѝвати (се) јек. **обезбјеђѝвати (се),** -ѐђујēм (се) *несвр. према обезбедити.*

обезвре́дити, обѐзврēдӣм јек. **обезвријѐдити,** обѐзвриједӣм свр. прел. **1.** *учинити безвредним.* **2.** *оспорити вредност некоме или нечему.*

обезгла́вити, обѐзглāвӣм свр. прел. (некога, нешто) **1. а.** *одсећи некоме главу.* **б.** фиг. *лишити вође, вођства.* **2.** фиг. *збунити, упаничити.* ■ **~ се** фиг. **1.** *остати без старешине.* **2.** *збунити се, избезумити се.*

обѐзглāвљенōст, -ости ж *стање онога што је обезглављено; забуна, паника.*

обезглављѝвати (се), -а̀вљујēм (се) *несвр. према обезглавити (се).*

обезлича́вати, -ѝчāвāм *несвр. према обезличити.*

обѐзлӣченōст, -ости ж *утопљеност појединца у масу, одсуство индивидуалности.*

обезли́чити, обѐзлӣчӣм и **обѐзличити,** -ӣм свр. прел. *уклонити обележја личности, личног, одузети некоме индивидуалност.*

обезна́нити, обѐзнāнӣм свр. прел. *довести у бесвесно стање; избезумити.* ■ **~ се а.** *пасти у несвест, онесвестити се.* **б.** *изгубити присуство духа, избезумити се.*

обезо̀бразити се, -ӣм се свр. непрел. *постати безобразан, дрзак.*

обележа́вати јек. **обиљежа́вати,** -ѐжāвāм *несвр. према обележити.*

обѐлеженōст јек. **обѝљеженōст,** -ости ж *особина онога који је обележен, онога што је обележено.*

обележѝвāч јек. **обиљежѝвāч,** -а́ча м *предмет или средство којим се нешто означава, обележава (нпр. одређена страница или текст у књизи).*

обѐлежити јек. **обѝљежити,** -ӣм свр. прел. **1.** *ставити белег, знак на нешто, означити.* **2.** *свечано истаћи, прославити неки важан догађај.* **3.** фиг. *негативно оценити; изложити презиру, жигосати.*

ȍбелēжје јек. **ȍбиљēжје** с (ген. мн. -јā) **1.** *белег, знак.* **2.** *битна одлика, карактеристика.*

обе́лети, -ӣм јек. **обијѐљети,** обијѐлӣм свр. непрел. **а.** *постати бео, побелети.* **б.** *добити беле, седе власи, оседети.*

обѐлиск и **ȍбелиск** м грч. *камени споменик у облику четвоространог стуба који се сужава према врху.*

обе́лити, о̀бе̄ли̑м јек. **обиjѐлити,** о̀биjели̑м свр. **1.** *учинити белим, превући белом бојом.* **2.** *својим белим покривачем учинити (некога или нешто) белим (о снегу, брашну, прашини и сл.).*

обелода́нити јек. **објелода́нити,** -о̀да̄ни̑м свр. прел. **а.** *изнети на видело, објавити нешто што није било познато јавности.* **б.** *одштампати, издати.*

обелодањи́вати јек. **објелодањи́вати,** -а̀њује̄м *несвр. према обелоданити.*

обѐручке̄ и **оберу̏чке̄** јек. **обје̏ручке̄** и **објеру̏чке̄** прил. **а.** *обема рукама.* **б.** фиг. *од свег срца, врло радо:* прихватити ~.

о̀бесити јек. **о̀бјесити,** -и̑м (трп. о̀б(ј)ешен) свр. прел. **1.** *наместити нешто тако да виси, окачити:* ~ капут о вешалицу. **2.** *спустити, оборити:* ~ главу. **3.** *усмртити, погубити вешањем.* ■ **~ се 1.** *поставити се у висећи положај; окачити се.* **2.** *одузети себи живот, извршити самоубиство вешањем.* • **~ нос** *в. под нос.* **о (на) клин ~** *в. под клин.* **у кући обешеног не говори се о ужету** *не треба помињати ништа што би некога подсетило на претрпљену непријатност.*

обѐсмислити, -и̑м (трп. обѐсмишљен) свр. прел. *учинити бесмисленим, празним, безвредним.*

обесна́жити, обѐсна̄жи̑м свр. прел. *одузети нечему снагу, вредност, оспорити:* ~ доказ.

о̏бе̄сни̑к јек. **о̏бијесни̑к** м *онај који је обестан; онај који је осион, охол.*

о̏бе̄сно јек. **о̏бијесно** прил. *на обестан начин.*

о̏бе̄сно̄ст јек. **о̏бијесно̄ст,** -ости ж *особина онога који је обестан; обест.*

обеспокоја́вајӯћи̑, -а̄, -е̄ *који обеспокојава, узнемирује.*

обеспокоја́вати (се), -о̀ја̄ва̄м (се) *несвр. према обеспокојити (се).*

обеспоко̀јити, -о̀који̑м свр. прел. *учинити неспокојним, узнемирити.* ■ **~ се** *постати неспокојан.*

обеспра́вити, обѐспра̄ви̑м свр. прел. *лишити некога права, одузети некоме права.*

обѐспра̄вљено̄ст, -ости ж *стање онога који је обесправљен.*

о̏бе̄ст јек. **о̏бијест** ж (инстр. о̏бе̄шћу (-и) јек. о̏бијешћу (-и) **1.** *силина која избија из човека, необузданост; разузданост.* **2.** *осионост, суровост.*

о̏бе̄стан јек. **о̏бијестан,** -сна, -о **1.** *пун неукротиве снаге, необуздан; пуст, разуздан.* **2.** *осион, суров.*

обѐсхра̄брено̄ст, -ости ж *стање онога који је обесхрабрен, малодушност, безвољност.*

обесхрабри́вати (се), -а̀брује̄м (се) *несвр. према обесхрабрити (се).*

обесхра́брити, обѐсхра̄бри̑м свр. пел. *одузети некоме храброст, учинити малодушним, уплашити.* ■ **~ се** *изгубити храброст, постати малодушан, уплашити се.*

обећа́вати, обѐћа̄ва̄м несвр. **1.** *несвр. према обећати.* **2.** *пружати основа за неко веровање, давати изгледе неким позитивним наговештајима.*

обећа́ње с *дата реч да ће се нешто учинити.* • **~ лудом радовање** *не треба се ослањати на обећања.*

обѐћати, -а̄м свр. прел. *дати обећање, реч да ће се нешто учинити, обавезати се на нешто.* ■ **~ се** нар. *дати пристанак на брак, обећати брак некоме (о девојци).* • **обећана земља** *в. под земља.*

о̀бешења̄к, -а и **обешѐња̄к,** -а́ка јек. **о̀бјешења̄к,** -а и **објешѐња̄к,** -а́ка м *духовит, враголаст мушкарац, враг, ђаво, спадало.*

о̀бешења̄чки̑ и **обешѐња̄чки̑** јек. **о̀бјешења̄чки̑** и **објешѐња̄чки̑,** -а̄, -о̄ *који се односи на обешењаке, ђаволаст, враголаст.*

о̀бешења̄чки и **обешѐња̄чки** јек. **о̀бјешења̄чки** и **објешѐња̄чки** прил. *као обешењак, враголасто.*

о̀бешења̄штво и **обешења́штво** јек. **о̀бјешења̄штво** и **објешења́штво** с *обешењачки поступак, обешењачко понашање, врголанство.*

обѐштетити, -и̑м свр. прел. *надокнадити некоме штету.*

обештеће́ње с *надокнада штете.*

обѐшчастити, -и̑м (трп. обѐшчашћен) свр. прел. **1.** *нанети срамоту.* **2.** *одузети невиност силовањем, силовати.*

обешчашће́ње с *увреда части, понижење.*

обзи́дати, о̀бзи̑да̄м свр. прел. *оградити, обложити зидом.*

обзиђи́вати, -и̇̀ђује̄м *несвр. према обзидати.*

о̏бзи̑р м *пажња, поштовање, разумевање; поштовање моралних норми, реда.* • **без обзира (на нешто)** *не водећи рачуна (о нечему), занемарујући (нешто).* **главом без обзира (побећи)** *в. под глава.* **доћи, долазити у обзир** *пружити, пружати изгледе за нешто, испунити, испуњавати услове.* **с обзиром (на нешто)** *водећи рачуна (о нечему), имајући у виду (нешто).* **узети, узимати у обзир** *узети, узимати у разматрање.*

о̏бзи̑ран, -рна, -о *који има обзира, пажљив, увиђаван.*

о̏бзи̑рно прил. *с пуно обзира, пажљиво.*

обзи́рно̄ст, -ости ж *особина онога који је обзиран, пажња, увиђавност.*

о̏бзнана ж *проглас, прокламација; објављивање.*

обзна́нити, о̀бзна̄ни̑м свр. прел. *објавити, огласити, обнародовати.*

обигра́вати, обѝгра̄ва̄м несвр. **1.** *несвр. према обиграти.* **2.** (око некога) *лепим речима и понашањем настојати задобити нечију наклоност, додворавати се, удварати се.*

оби̏грати (о̀бигрaти), о̀бигра̄м свр. **1.** (око нечега, нешто) *обићи око нечега.* **2.** (нешто) *обићи многа места, посетити многа лица (изражавајући поштовање, молећи за нешто и сл.).*

оби́јати (се), о̀бија̄м (се) *несвр. према обити (се).* • **~ туђе прагове** *в. под праг.* **~ се (некоме) о главу** *в. под глава.*

обѝја̄ч, -а́ча м *онај који обија (браве, куће), провалник.*

обиjѐлити *в. обелити.*

обиjѐљети *в. обелети.*

обѝлазак, -аска м **1.** *покрет којим се обилази око нечег, заобилажење.* **2.** *кретање ради прегледа, контрола; разгледање.*

обѝлазан и **о̏билазан,** -зна, -о *којим се обилази, заобилазан (о путу, прузи и сл.).*

обѝлазити, -и̑м *несвр. према обићи.*

обѝлазно и **о̏билазно** прил. **а.** *заобилазним путем, заобилазно.* **б.** фиг. *околишећи, увијено.*

о̀би̑лан и **о̏би̑лан,** -лна, -о **а.** *који обилује нечим, богат; велик по количини или бројности.* **б.** *који садржи неко обиље, издашан, плодан.*

обѝлат и **о̀билат,** -а, -о *веома обилан.*

обѝлато и **о̀билато** прил. *у великој мери, веома много.*

о̀би̑лно и **о̏би̑лно** прил. *у обилној мери, много.*

оби́лно̄ст, -ости ж *особина онога што је обилно; богатство.*

о̀биловати, -лује̄м несвр. непрел. (нечим) *имати у изобиљу нечега, бити пун нечега, богат.*

о̀биље с **1.** *веома велика количина, мноштво.* **2.** *богатство, изобиље.*

обиље- (јек.) *в. обеле-.*

о̏би̑м и **о̏бим** м (ретко у мн.) **1.** *збир страна, одн. дужина линије око неке површине; запремина, величина.* **2.** *интензитет неке појаве, количина.*

о̏би̑ман, -мна, -о *који има велик обим, велик у својој врсти, опсежан.*

о̏би̑мно прил. *у великој мери, много.*

оби́мно̄ст, -ости ж *особина онога што је обимно, величина.*

обѝстинити се и **о̀бистинити се,** -и̑м се свр. *остварити се, испунити се, потврдити се.*

обита́валӣште с *место обитавања, становања, пребивалиште, станиште (за животиње и биљке).*

обита́вати, обѝта̄ва̄м несвр. непрел. *становати, боравити, живети.*

ȍбити, ȍбије̄м (трп. обѝјен, -ѐна) свр. прел. **1.** *насилно отворити, откључати оно што је закључано (ради крађе), провалити.* **2.** *одбити део нечега:* ~ зид. ■ ~ **се** *местимично опасти, окрунити се, оштетити се (нпр. о зиду, малтеру, лонцу и др.).* • ~ **се (некоме) о главу** *в. под глава.*

оби́ћи (ȍбићи), ȍбиђе̄м (имп. оби́ђи; аор. оби́ђох, оби́ђе и ȍбиђе; р. пр. обѝшао и ȍбишао, -шла) свр. **1.** (око нечега, некога или нешто, некога) **а.** *направити круг ходајући око нечега.* **б.** *проћи унаоколо избегавајући некога или нешто, заобићи.* **в.** *крећући се кружно око другог небеског тела направити круг, окренути се.* **2.** (нешто, некога) **а.** *проћи залазећи на много места, прокрстарити.* **б.** *посетити, походити.* **в.** *погледати да ли је нешто у реду, извршити преглед, контролу.* • ~ **истину** *избећи да се каже право стање; рећи неистину, слагати.*

ȍбича̄ј м **а.** *начин живота, рада, понашања и сл. који се усталио у некој заједници.* **б.** *уобичајен начин поступања, понашања, навика.* • **као што је** ~ *као што је уобичајено, као што се то редовно ради.*

ȍбича̄јан, -јна, -о *који се односи на обичаје, који је утврђен обичајем, који се заснива на обичајима.*

ȍбичан, -чна, -о **1. а.** *који се ничим не истиче, који нема неког нарочитог обележја.* **б.** *који је постао навика, свакодневни, уобичајен.* **2.** *као саставни део именамногих животиња и биљака:* ~ куна, ~ зеље итд.

ȍбично прил. *на уобичајен начин; најчешће, већином.*

ȍбично̄ст, -ости ж *особина онога који је обичан, онога што је обично.*

ȍбјава ж **1.** *службено обавештење којим се нешто грађанима саопштава.* **2.** *лична исправа за путовање, излазак и др.* • ~ **рата** *обавештење једне државе другој да против ње отпочиње рат.*

обја́вити, ȍбја̄вим (трп. ȍбја̄вљен) свр. прел. **а.** *учинити нешто јавним, огласити, саопштити већем броју људи, јавности.* **б.** *одштампати, издати.* • ~ **рат** 1) *обавестити једну државу да против ње отпочиње рат;* 2) фиг. *изјаснити се као противник, непријатељ некога, нечега.*

објављи́вати, објѐвљује̄м *несвр. према објавити.*

објављѝва̄ч, -а́ча м *онај који нешто објављује.*

обја́снити, ȍбја̄снӣм (трп. ȍбја̄шњен) свр. прел. *учинити да нешто постане јасно, разумљиво, протумачити, разјаснити.* ■ ~ **се** уз. повр. *расправити се међусобно, учинити јасним међусобне односе.*

ȍбјахати, ȍбјаше̄м свр. прел. **1.** *опкорачити узјахати (јахаћу животињу или неки предмет).* **2.** *јашући обићи.*

објахи́вати, -а̀хује̄м *несвр. према објахати.*

објашња́вати (се), објѐшња̄ва̄м (се) *несвр. према објаснити (се).*

објашње́ње с **1.** *тумачење, разјашњење; упутство.* **2.** *разговор проткан узајамним убеђивањем, опонирањем и сл.*

објѐшњив, -а, -о *који се може објаснити.*

објѐшњиво̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је објашњиво.*

обје(-) (јек.) *в. обе(-).*

обједи́нити, објѐди̇нӣм (трп. објѐди̇њен) свр. прел. *створити јединство, целину (нечега), ујединити, сјединити (нешто).* ■ ~ **се** *ујединити се, сјединити се.*

објективáвати (се), -ѝња̄ва̄м (се) *несвр. према објединити (се).*

објѐди̇њено̄ст, -ости ж *стање онога што је обједињено.*

ȍбјекат, -кта м (ген. мн. -ка̄та̄) лат. **1. а.** *предмет, ствар или биће на које је управљен људски рад, пажња или посматрање.* **б.** *оно што је изграђено; грађевина, зграда:* индустријски ~, туристички ~. **2.** лингв. *реч (именица или заменица) у реченици на коју прелази или на коју се односи глаголска радња:* прави (директни) ~, неправи (индиректни) ~.

ȍбјекатскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на објекат (2):* ~ реченица.

ȍбјектӣв, -а и **објѐктӣв,** -и́ва м лат. физ. *део оптичког инструмента који се састоји од једног или више сочива и окренут је предмету (објекту) посматрања.*

ȍбјектӣван, -вна, -о **1.** *који постоји независно од субјекта, његових опажања, мишљења и вредновања:* ~ стварност. **2.** *непристрастан, праведан.*

ȍбјектӣвно прил. **1.** *независно од субјекта, стварно.* **2.** *непристрасно, праведно.*

објекти́вно̄ст, -ости ж *особина онога који је објективан, онога што је објективно, непристрасност, праведност.*

обла́гати, ȍбла̄же̄м *несвр. према обложити.*

ȍбла̄к м (мн. ȍбла̄ци) **1.** *згуснута водена пара, водене капљице и ледени кристали који лебде нагомилани у атмосфери и претварају се, после повећања, у падавине.* **2.** фиг. **а.** *густа маса ситних честица (дима, прашине итд.) која лебди или се креће у ваздуху.* **б.** *маса, мноштво мушица, птица и сл. у ваздуху.* • **бити у облацима** *немати довољно смисла за реалност, бити далеко од стварности, заносити се илузијама и нереалним плановима.* **небу под облаке** *в. под небо.* **провала (пролом) облака** *падање кише ограниченог трајања, брзо и у великим количинама, јак пљусак.*

облакȍдер м *в. небодер.*

ȍбла̄нда ж лат. (обично у мн.) *танка, ломљива печена кора за прављење колача; колачи од такве коре.* • **зави(ја)ти у обланду** *сакри(ва)ти стварни изглед, праве намере, улепша(ва)ти, приказ(ив)ати се добронамерним, претварати се; ублажити, ублажавати нешто рђаво, непријатно.*

ȍблапо̄ран, -рна, -о *лаком, похлепан на јело, прождрљив.*

ȍблапо̄рно прил. *лакомо, прождрљиво, похлепно.*

облапо́рно̄ст, -ости ж *особина онога који је облапоран, похлепност, прождрљивост.*

ȍбла̄снӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на одређену област, који припада некој области.*

ȍбла̄ст ж (инстр. -а̄шћу) **1. а.** *територија већег пространства која чини извесну целину у погледу рељефа, климе и других елемената физичкогеографске средине.* **б.** *већа административно-територијална привредно-политичка јединица.* **в.** *предео насељен становништвом сродним по етничкој припадности, језику и сл., подручје.* **2.** *грана науке, уметности или делатности уопште; делокруг, поље рада.*

обла́чак, -чка м *дем. и хип. од облак.*

ȍбла̄чан, -чна, -о *прекривен облацима, пун облака; тмуран, мрачан.*

облѐчина ж *аугм. и пеј. од облак.*

обла́чити[1] (се), ȍбла̄чи̇м (се) *несвр. према обући (се).*

обла́чити[2], ȍбла̄чи̇м несвр. у изр. **ведрити и** ~ *в. под ведрити.* ■ ~ **се** (безл. или о небу) *постајати облачно, прекривати се облацима.*

облѐчић м *дем. и хип. од облак.*

ȍбла̄чно прил. *са облацима, са пуно облака; тмурно, мрачно.*

ȍбла̄чно̄ст и **обла́чно̄ст,** -ости ж *стање онога што је облачно, прекривеност неба облацима.*

обледѐнити се, -ђени̇м се свр. *укочити се од хладноће или од страха.*

обле́пити, ȍбле̄пи̇м јек. **облијѐпити,** ȍблијепи̇м (трп. ȍбле̄пљен јек. ȍблијепљен) свр. прел. **а.** *улепити са свих страна (нпр. блатом).* **б.** *прекрити лепљењем, излепити.*

облеса́вити, облѐса̄ви̇м и **ȍблесавити,** -и̇м свр. непрел. *постати блесав, изгубити памет.*

обле́тати, ȍбле̄ће̄м јек. **облијѐтати,** ȍблијеће̄м несвр. **1.** *несвр. према облетети.* **2.** фиг. *трчати, мотати се око некога ради постизања неког циља; удварати се.*

облѐтети јек. **облѐтјети,** -ти̇м свр. **1.** *летећи или брзо се крећући обићи (некога, нешто или око нечега, некога); обићи (неко-*

га или нешто) брзо се крећући, опшрчати. **2.** *летећи обићи, редом посетити, прокрстарити; журно обићи, обиграти разна места и сл. (обично с неким циљем, ради неког посла).* **3.** (око некога) *стати наговарати (некога или нешто), салетети, спопасти (некога), навалити (на некога).* **4.** *прочути се, раширити се, пренети се, допрети до разних људи или места (о гласу, вестима и сл.).*

о̀блетница јек. **о̀бљетница** ж *в. годишњица (а).*

обли́вати (се), о̀блӣвāм (се) *несвр. према облити (се).*

облига́ција ж лат. правн. *признаница коју дужник издаје повериоцу и којом се потврђује постојање дуга; обвезница.*

ȍблигациони̑ (облига́ци̑јскӣ), -ā, -ō *који се односи на облигације.*

ȍближњӣ, -ā, -ē *који се налази у близини, околни, суседни.*

обли́зати, ȍблӣжēм свр. прел. (нешто) *полизати, олизати (обично унаоколо).* ■ ~ **се** *облизати, олизати своје усне.*

облизи́вати, -ӣзујēм несвр. **1.** *несвр. према облизати.* **2.** фиг. *обухватати, дохватати са свих страна (о пламену).* ■ ~ **се 1. а.** *лизати се око уста.* **б.** фиг. *с прохтевом гледати на неко јело.* **2.** фиг. *улизивати се, улагивати се, умиљавати се очекујући нешто.*

обли́знити се, о̀блӣзнӣм се свр. *родити, донети на свет близанце (о женама и женкама).*

о̀близнути, -нēм свр. *лизнути унаоколо.* ■ ~ **се** *лизнути (своје) усне.*

облије- (јек.) *в. обле-.*

облијѐвати (се), о̀блијевāм (се) несвр. јек. *в. обливати (се).*

ȍблӣк м **1.** *спољашњи, физички изглед; изглед земљишта, рељеф:* имати облик змије, површински облици Земљине коре. **2.** *вид, начин:* ~ живота. **3.** *састав, структура нечега повезана са одређеним начином рада, са значајем:* такав ~ народне скупштине. **4.** књиж. *спољашња страна уметничког дела (као систем уметничких средстава и поступака):* литерарни ~ есеја. **5.** лингв. *спољашњи израз граматичких категорија:* ~ именице, ~ глагола. • **у облику** *као, сличан, налик.*

о̀бликовати, -кујēм свр. и несвр. *да(ва)ти облик нечему, уобличити, уобличавати.* ■ ~ **се** *доби(ја)ти облик, израз.*

облѝна ж **а.** *оно што је обло, обла површина, испупчење.* **б.** *особина онога што је обло, заобљеност, заокругљеност.*

о̀блити, ȍблијēм (трп. облѝвен, -ѐна) свр. *полити, прелити, јако овлажити читаву површину, са свих страна.* ■ ~ **се** *прелити се, залити се.*

о̀блица ж *одсечено обло, ваљкасто дрво.*

ȍблӣчкӣ, -ā, -ō лингв. *који се односи на облике:* ~ наставак, ~ поклапање.

ȍблӣчки прил. лингв. *у погледу облика, морфо̀лошки:* ~ занимљив.

ȍблога ж (дат. -ози) **1.** *комад платна и сл. (обично наквашен) који се ставља на оболело место.* **2.** *оно чиме је нешто обложено, слој који служи за заштиту и изолацију.*

облòжити, о̀бложӣм (трп. о̀бложен) свр. прел. **1.** *омотати, обавити нечим.* **2.** *покрити, прекрити.*

ȍблōст, -ости ж *особина онога што је обло.*

облу́так, -тка м (мн. облу́ци, ген. о̀блӯтāкā) *мањи камен који је заобљен дејством природних сила (пре свега ваљањем у води и трењем).*

ȍбљуба ж *полни акт, сношај мушкарца у сексуалном односу са женском особом; полни акт обављен силом, силовање.*

обљу́бити, о̀бљӯбӣм свр. *извршити обљубу.*

о̀бљӯбљен, -а, -о *вољен, омиљен, популаран.*

о̀бљӯбљенōст, -ости ж *особина, стање онога који је обљубљен, онога што је обљубљено, омиљеност, популарност.*

обљута́вити, -ӯтāвӣм и **о̀бљутавити,** -ӣм свр. непрел. *постати бљутав, безукусан.*

ȍбмана ж *подвала, превара, лаж.*

обма́нути, о̀бмāнēм свр. *довести у заблуду, преварити.*

обмањѝвати, обма̀њујēм *несвр. према обманути.*

обна́вљати (се), о̀бнāвљāм (се) *несвр. према обновити (се).*

обнàвља̄ч, -а́ча м *онај који нешто обнавља.*

обна́жити, о̀бнāжӣм (трп. о̀бнāжен) свр. *учинити нагим, разголитити, открити.* ■ ~ **се** *повр.*

обна́родовати, -дујēм свр. прел. *прогласити, огласити да сви знају (законе, указе и сл.); објавити, публиковати.*

обнѐвидети јек. **обнѐвидјети,** -дӣм свр. непрел. **1.** *изгубити вид (делимично или потпуно), ослепети.* **2.** фиг. *доћи у стање у коме је човекова свест толико обузета нечим (обично услед неког узбуђења) да не опажа шта се око њега догађа.*

ȍбнова ж **а.** *подизање, поправка онога што је порушено или дотрајало, обнављање; враћање нечега у пређашње стање.* **б.** фиг. *духовни препород.*

обнòвитељ м *онај који нешто обнавља, препородитељ.*

обнòвити, о̀бновӣм (трп. о̀бновљен) свр. прел. **а.** *вратити у пређашње, раније стање; преправити, заменити старо новим; попунити новим.* **б.** *оживити, препородити.* **в.** *поново покренути, дати нечему поновну важност.* ■ ~ **се** *поново почети, наставити се.*

обо̀а, обо̀ē ж (инстр. обо̀ōм; ген. мн. обо́ā) фр. муз. *древни дувачки инструмент који има писак са двоструким језичком.*

обога́љити, обо̀гāљӣм свр. прел. *учинити некога богаљем, осакатити.*

обо̀гатити, -ӣм свр. *учинити некога богатим; учинити богатијим, потпунији у изражајном, сазнајном, садржајном смислу.* ■ ~ **се** *постати богат, имућан, стећи богатство; уопште постати богатији, употпуњенији (у погледу знања, искуства, по садржају, изразу и др.).*

обо̀гаћен, -а, -о (обично одр.) *којем је технолошким и др. поступцима повећан корисни садржај неког елемента:* обогаћени уранијум, обогаћени хлеб.

ȍбōд и **о̀бод** м **1. а.** *део предмета, направе и сл. који обавија други део у облику прстена, круга:* ~ сита, ~ бубња. **б.** *доњи водоравни део шешира.* **2.** *крајњи, спољни део, периферија нечега:* ~ града.

ободре́ње с *охрабрење, подстицај, подршка.*

обо̀дрити, о̀бодрӣм свр. *подићи некоме морал, охрабрити.*

обожàвалац, -ваоца и **обожàватељ,** -а м **1.** *онај који некога или нешто сматра божанством или обожава, уважава као божанство:* ~ Сунца. **2. а.** *онај који обожава, одн. неизмерно много воли некога или нешто.* **б.** *који је пун дивљења, одушевљења према нечему; ватрени присталица.* **в.** *који придаје велику важност, изузетан значај нечему.*

обожàвате̄љка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа која обожава некога.*

обожа́вати, обо̀жāвāм несвр. *гајити према некоме осећање велике љубави; дивити се некоме; бити велики љубитељ нечега.*

обо̀ист(а), -ē (мн. -сти) м *онај који свира у обоу.*

о̀бојак, о̀бōјка м **1.** *комад тканине којим се увијају ноге, стопала, а носи се место чарапе.* **2.** *комад дебље тканине (обично сукна) који се улаже у обућу (најчешће у опанке).* • **ком опанци, ком обојци** *ко шта добије, како ко прође (у неком сукобу).*

ȍбоје зб. бр. (ген. обо́га, дат. обо́ма) (иза предлога често непром.) **1.** *и једно и друго.* **а.** *уз збирне именице које означавају младунчад:* ~ деце. **б.** *кад се заједно узима мушка и женска особа или мушко и женско биће:* ~ старих. **в.** *кад се односи на изразе који означавају чињенице, околности, оно што је претходно поменуто:* обе ствари, оба случаја и сл.

ȍбоји, -е, -а мн. (ген. ȍбојӣх, дат. ȍбојӣм(а), ак. ȍбоје (м и ж) и ȍбоја (с)) *бројни придев према обоје, уз именице које немају једнине или које значе парове, одн. скупове: и једни и други (и једне и друге итд.):* ~ сватови, ~ чарапе, ~ врата.

о̀бојен, -а, -о (често у им. служби, обично у мн.: о̀бојенӣ м) *који се односи на припаднике људских раса које нису белци.* • **обојени метали** *збирни назив за све метале осим гвожђа и лаких метала, као што су бакар, калај, олово и др.*

о̀бојено̄ст, -ости ж **1.** *особина онога што је обојено.* **2.** *специфичност, особеност.*

обо̀јити, о̀бојӣм (имп. о̀бо̄ј) свр. **1.** *премазати, натопити бојом.* **2.** фиг. *дати нарочити тон, изразиту нијансу нечему.* ■ **~ се** *добити неку боју, прожети се бојом.*

обо̀јица ж *и један и други (о лицима мушког рода).*

о̏бол и **о̀бол** м грч. *допринос нечему.*

оболе́вати, обо̀ле̄ва̄м јек. **оболијѐвати,** обо̀лијева̄м *несвр. према оболети.*

обо̀лети јек. **обо̀љети,** -лӣм свр. непрел. *постати болестан, разболети се.*

обоље́ње с *појава болести, поремећај животних функција; нездраво стање, болест.*

о̀бор м **а.** *ограђен простор за стоку, најчешће ситну (свиње, овце и др.);* уп. тор. **б.** *посебна, обично мања зграда или просторија у стаји у којој се држе и хране свиње.*

обо̀рити, о̀борӣм (трп. о̀борен) свр. прел. (нешто, некога) **1. а.** *учинити да неко или нешто падне, срушити.* **б.** фиг. *дати слабу, негативну оцену (ученику, студенту).* **2.** *окренути надоле, спустити (очи, поглед, главу).* **3.** *изазвати пад са власти, збацити.* **4.** *снизити, смањити, спустити цену.* **5.** *савладати, обузети (о сну, болести, алкохолу итд.).* **6. а.** *оповргнути, побити (доказе, тврдњу и сл.).* **б.** *надмашити, превазићи (постојећи рекорд).* **7.** *(у служби узвика, у облику императива: обори!)* разг. *изражава велику раздраганост или подстицање (у игри, весељу): настави још јаче, у јачој мери.* • **~ с ногу** *в. под нога.*

обо̀сити, о̀босӣм свр. непрел. *остати без обуће, постати бос.*

обо̀сти (о̀бости), обо̀де̄м свр. *подбости, подстаћи мамузама или петама (коња, магарца) при јахању да пође или да брже иде.*

обо̀стран, -а, -о *који се односи на обе стране, узајаман, заједнички:* ~ љубав, ~ интерес.

о̏брада ж **1.** *пољски радови око усева:* ~ имања. **2.** *давање облика, уобличавање:* ~ метала. **3.** *анализа, истраживање:* ~ књижевног дела, ~ тржишта. **4.** *припремни радови за израду нечега, сређивање:* ~ рукописа за штампу.

обра̀датити, -ӣм свр. непрел. *добити браду, постати брадат; зарасти у браду, забрадатити.*

обра̀див, -а, -о *који се може обрађивати:* ~ земља.

обра́дити, о̀бра̄дӣм (трп. о̀бра̄ђен) свр. прел. **1.** *обавити све радове на земљи потребне за добијање плода с ње:* ~ башту. **2.** *прерадити; радом усавршити, дотерати:* ~ кожу, ~ камено оруђе. фиг. *дати у друкчијем облику, преиначити, надодати:* ~ догађај. **3.** *извршити анализу, истражити:* ~ роман, ~ тржиште. **4.** *уредити, средити:* ~ забелешке. **5.** разг. (некога) *убедити, наговорити.*

о̀брадовати, -дује̄м свр. прел. (некога) *учинити радосним, развеселити.* ■ **~ се** *постати радостан, развеселити се.*

обрађи́вати, -а̀ђује̄м *несвр. према обрадити.*

обрађѝва̄ч, -а́ча м *онај који нешто обрађује.*

о̀браз м **1.** *једна страна лица.* **2.** фиг. *част, поштење, понос.* • **бацити ~ под ноге** *изгубити част, поштење.* **бити дебелог образа (имати дебео ~)** *немати осећања части и достојанства; немати стида.* **(о)каљати, (о)црнити образ** *(из)губити част, поштење.* **осветлати ~** *истаћи се неким часним делом, учинити нешто чиме се може поносити.* **црн ти ~ (био)!** *срам те било, стиди се.* **човек од образа** *частан, поштен човек, човек кога треба ценити, поштовати.*

обра́зац, -а́сца м **1.** *(штампани) текст с рубрикама у које треба уписати одређене податке, формулар.* **2.** *оно што служи као узор, углед, пример.*

о̀бразина ж *маска, кринка.* • **скинути некоме образину** *разобличити, раскринкати некога.*

образла́гати, -а̀зла̄же̄м *несвр. према образложити.*

образложе́ње с *давање, изношење разлога; објашњење, коментар.*

обра́зложити, -ӣм и **образло̀жити,** -а̀зложӣм свр. *поткрепити разлозима, објаснити.*

о̀бразова̄н, -а, -о *који је учењем стекао знања, просвећен, школован.*

о̀бразова̄но̄ст, -ости ж *скуп знања стечених учењем, просвећеност, култура.*

о̀бразова̄ње и **образова́ње** с *образованост, просвећеност; установе у којима се неко образује, школује.*

о̀бразовати, -зује̄м свр. и несвр. **1.** *створити, стварати, сачинити, сачињавати, формирати.* **2.** *поучавати некога, држати предавање некоме.* ■ **~ се 1.** *створити се, стварати се, наста(ја)ти.* **2.** *учити се, школовати се.*

о̀бразо̄внӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на образовање, који служи за учење:* ~ рад, ~ установа.

о̀брамица ж *мало повијена мотка с кукама на оба краја, која служи за ношење терета о рамену.*

обра́стати, о̀бра̄ста̄м *несвр. према обрасти.*

обра́сти (о̀бра̄сти), обра́сте̄м свр. (р. пр. о̀бра̄стао, обра́сла (о̀бра̄сла)) **1.** непрел. (нечим, у нешто) *зарасти у нешто, бити обухваћен, бити прекривен нечим израслим.* **2.** прел. (стилски, временски или регионално маркирано) (нешто) *растењем обухватити нешто (о длаци, трави, растињу), порасти унаоколо.*

о̏бра̄тан и **о̀братан,** -тна, -о *обрнут, супротан:* ~ исход, ~ сразмера, ~ смер • **обратни речник** *врста специјалног речника у којем су речи поређане према њиховим завршним, а не почетним словима.*

о̀брати, о̀бере̄м (обѐре̄м) свр. прел. (трп. о̏бра̄н) **1.** *берући, брањем скинути плодове (са дрвета или стабљике, одн. са земљишта засађеног воћем, поврћем или др. биљкама):* ~ јабуке, ~ паприку, ~ памук; ~ виноград. **2.** *покупити, скинути горњи слој (нпр. павлаку с млека).* • **~ (зелен) бостан** *в. под бостан.*

обра́тити, о̀бра̄тӣм свр. у изр. **~ (некоме) пажњу (на некога, на нешто)** *указати, приметити; заинтересовати (се).* ■ **~ се** *упутити некоме (писмено или усмено) речи, захтев, молбу.*

о̏бра̄тно и **о̀бра̄тно** прил. **1.** *обрнуто; супротно нечему.* **2.** *насупрот (нечему).*

о̀браћати (се), -а̄м (се) *несвр. према обратити (се).*

о̏брачӯн м **1.** *рачун начињен после завршеног посла или после одређеног рока, коначан рачун пословања:* годишњи ~. **2.** фиг. *сукоб, разрачунавање.*

обрачуна́вати (се), -у̀на̄ва̄м (се) *несвр. према обрачунати (се).*

обрачу̀нати, -а̄м свр. *начинити, извршити обрачун; расправити сукоб с неким.* ■ **~ се** *доћи у сукоб, сукобити се (у расправи, борби, тучи).* • **физички се ~** *потући се.*

о̏брачӯнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на обрачун.*

о̀брашчић м *дем. и хип. од образ (1).*

о̏брва ж (ген. мн. о̏бр̄ва̄) анат. *длаке на лучном испупчењу изнад очне дупље, веђа:* набрати, скупити обрве.

обр̀вати, -ве̄м свр. *савладати, обузети, освојити;* уп. опхрвати.

о̏брвица ж *дем. и хип. од обрва.*

о̏бре̄д м рлг. **а.** *радње везане за вршење верских прописа или за народне обичаје:* религиозни ~, свадбени ~. **б.** *начин вршења црквене службе:* православни ~, католички ~.

о̏бре̄днӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на обреде:* ~ поезија.

о̀брезати, -еже̄м свр. **1.** *исећи неравне крајеве нечега; исећи сувишне младе ластаре (на лози, воћу, дрвећу):* ~ књигу, ~ воће. **2.** *подврћи верском обичају обрезивања (код муслимана и Јевреја).*

обрези́ва̄ње с *одсецање једног дела навлаке на мушком уду, уобичајено према верским прописима код муслимана и Јевреја.*

обрези́вати, -ѐзује̄м *несвр. према обрезати.*

обре́новићевац, -ēвца м ист. *присталица династије Обреновића.*

о̀брести се, о̀бретēм се (аор. о̀бротох се, о̏брете се) свр. *наћи се, створити се, појавити се негде изненада.*

обрѐћи (о̀брећи), о̀брекнēм (обрѐчēм, о̀бречēм) свр. нар. и арх. **1.** *дати реч, обећање, обећати.* – Боље је не обрећи него реч не одржати. **2. а.** (некога некоме, за некога) *дати, обећати (кћер некоме за жену).* **б.** *предодредити, предвидети, прорећи и сл. нешто као нечију судбину, будућност, животни пут и сл., досудити.* ■ ~ **се а.** *пристати на брак, обећати се момку, младићу (о девојци).* **б.** *узајамно се обавезати на брак (о младићу и девојци).*

о̀брецати се, -āм се *несвр. према обрецнути се.*

о̀брецнути се, -нēм се свр. **а.** *љутито, грубо, осорно проговорити.* **б.** *подвикнути, издерати се (на некога).*

о̀бријати и **обрѝјати,** о̀бријēм (имп. о̀брӣј) свр. прел. **1.** *скинути, одстранити (бријачем, апаратом) длаке с коже (обично с лица).* **2.** фиг. *преварити, опљачкати.* ■ ~ **се** *одстранити себи длаке с лица (бријачем, апаратом).*

о̀брис и **о̏брӣс** м *лик (слика) нејасних црта, обележен само контурама.*

о̀брисати, -ишēм свр. *уклонити брисањем, отрти:* ~ сузе, ~ прашину. ■ ~ **се** *уклонити са себе брисањем (воду, остатке хране и сл.).*

обр̀катити, -ӣм свр. *добити бркове, постати бркат.*

обрла́тити, обр̀лāтӣм и **обр̏латити,** -ӣм свр. *окренути некога на своју страну, придобити.*

о̀бр̄нӯт, -а, -о *обратан, различит, супротан.*

обр́нути, о̀бр̄нēм (аор. обр́нух и о̀бртох) свр. **1.** *окренути на другу страну оно што стоји у месту:* ~ кључ. **2.** *преобратити, преокренути.* ■ ~ **се 1.** *окренути се.* **2.** *преокренути се, променити се.* • ~ **(други) лист** *поступити друкчије, супротно, променити понашање.* **окрени-обрни** разг. *узми како год хоћеш, овако или онако.*

о̀бр̄нӯто прил. *насупрот, супротно (некоме, нечему).*

о̀брок м *оно што се једе (или пије) за време једног обеда; одређена количина јела или пића.*

о̀бронак, -ōнка м *благо нагнута страна брда, планине; падина.*

обр̀стити, -ӣм и о̀брстӣм свр. *појести лишће са грана и младе гранчице.*

о̏бр̄т и **о̀брт** м **1.** *преокрет, промена.* **2.** *оптицај, циркулација (новца, капитала).* **3.** *израз, фраза.*

о̀бртāј м *круг описан при окретању око једне осе или тачке.*

о̀бртан, -тна, -о (обично одр.) *који се односи на обрт, који је у оптицају, у употреби:* обртна средства.

о̀бртати, о̀бр̄ћēм несвр. **1.** *несвр. према обрнути.* **2.** *улагати у послове (капитал), радити новцем.* ■ ~ **се** *несвр. према обрнути се.*

обр̀тāч, -а́ча м **1.** анат. *други вратни пршљен који омогућава обртање, окретање, покретање главе,* axis, epistropheus. **2.** *врста плуга за орање у брдским крајевима чија се плужна даска обрће на крају сваке бразде.*

о̀бруб и **о̏брӯб** м **а.** *поравната и опшивена или на други начин обрађена, изведена ивица на крају тканине, одеће и сл., поруб.* **б.** *гајтан, ширит.* **в.** *линија или уска трака којом се украшава руб, ивица нечега; уопште обележен, назначен руб, ивица нечега.*

обру́бити, о̀брӯбӣм свр. (обично у трп. о̀брӯбљен, -а, -о) **а.** *опшити, оптрочити ивицу, руб тканине, одеће и сл., порубити.* **б.** *израдити (најчешће и украсити) руб, ивицу нечега, оивичити.*

обрубљи́вати, -ӯбљујēм *несвр. према обрубити.*

обру́жити, о̀брӯжӣм свр. *нанети срамоту, осрамотити.* ■ ~ **се** *осрамотити се.*

о̀брукати, -āм свр. *осрамотити (некога).* ■ ~ **се** *осрамотити се.*

обру́сити, о̀брӯсӣм свр. *тоцилом, брусом дотерати; брусом наоштрити.*

о̏брӯч м (мн. о̏брӯчи и о̏бручеви) **1.** *метални или дрвени круг којим се причвршћују дуге на бурету, каци и сл. да чврсто стоје једна уз другу.* **2.** фиг. *круг, колут.* **3.** фиг. **а.** *мноштво људи у кругу око некога, нечега.* **б.** *окружење, блокада.* **4.** *оквир, границе (нечега).* • **стезати обруч око некога** *сужавати круг опкољавања (непријатеља);* фиг. *вршити већи притисак на некога.*

обру̀чић м *дем. од обруч.*

обруша́вати, -ӯшāвāм несвр. *несвр. према обрушити.* ■ ~ **се 1.** *несвр. према обрушити се.* **2.** воj. *спуштати се нагло и ниско (о борбеном авиону).*

о̀брушити, -ӣм свр. **1.** *послати, сручити:* ~ на некога сву оружану силу. **2.** *делимично срушити.* ■ ~ **се 1.** *сручити се.* **2.** *делимично се срушити.*

обу́вати (се), о̀бӯвāм (се) *несвр. према обути (се).*

обудо̀вео, -ела, -о јек. **обудо̀вио,** -вјела, -о *р. пр. од обудовети у атриб. служби.*

обудо̀вети јек. **обудо̀вјети,** -вӣм свр. *остати удовац или удовица.*

обузда́вати (се), обу̀供здāвāм (се) *несвр. према обуздати (се).*

обу̀здати, -āм свр. *задржати у границама допуштеног, савладати, укротити.* ■ ~ **се** *савладати се.*

обу̀зēти, о̀бузмēм (р. пр. о̏бузео, -ēла; трп. о̏бузēт) свр. **1.** *захватити, спопасти (обично неко осећање).* **2.** *обухватити рукама, загрлити.*

обу̀зимати, -āм *несвр. према обузети.*

обу̀имати, -āм *несвр. према обујмити.*

обу́јмити, о̀бӯјмӣм свр. *обухватити, загрлити.*

о̏бука ж (дат. о̏буци) *систематско давање или узимање поука са циљем стицања потребних знања и корисног искуства, учење, настава:* ~ возача.

обурва́вати (се), обу̀рвāвāм (се) *несвр. према обурвати (се).*

обу̀рвати, -āм свр. *срушити, оборити.* ■ ~ **се** *срушити се.*

о̀бустава ж **1.** *обустављање, прекид:* ~ рада, ~ непријатељства. **2.** *одбитак од плате, примања и сл.*

обу̀ставити, -ӣм (трп. обу̀стављен) свр. *прекинути, зауставити.*

обу̀стављати, -āм *несвр. према обуставити.*

о̀бути, о̀бујēм (трп. обу̀вен, -ѐна) свр. **1.** (нешто) *навући обућу на ноге (себи или другом).* **2.** (некога) нар. и арх. *купити обућу некоме, снабдети некога обућом.* ■ ~ **се** *навући обућу (себи).*

о̀бућа ж (мн. ø) *све што се обува и обухвата стопало сем чарапе (ципеле, чизме, опанци и др.).*

обу̀ћāр, -áра и **о̀бућāр,** -а м *занатлија који прави и оправља обућу.*

обу̀ћāрскӣ и **о̀бућāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на обућаре, који припада обућарима:* ~ радња.

обућа́рство и **о̀бућāрство** с *рад обућара као делатност.*

обу́ћи (о̀бући), обу́чēм (3. л. мн. обу́кӯ; аор. обу́кох, о̏буче; имп. обу́ци; р. пр. о̀бӯкао, обу́кла (о̀бӯкла); трп. обу́чен, -а; пр. пр. обу́кāвши и о̀бӯкāвши) свр. *ставити одећу или одевни предмет на себе или некога другог.* ■ ~ **се 1.** *ставити на себе одећу.* **2.** *снабдети се одећом.*

о̏бухвāт м *обухватање рукама; опкољавање.*

о̏бухвāтан, -тна, -о **1.** *обиман, опсежан:* ~ истраживање. **2.** (одр.) *који има циљ да обухвати, опколи:* обухватни напад.

обу̀хватати (се), -тāм (се) *несвр. према обухватити (се).*

обу̀хватити, -ӣм (трп. обу̀хваћен) свр. **1.** *ухватити око нечега, обгрлити.* **2.** *окружити, опколити.* **3.** *укључити, узети у обзир:* ~ више питања. ■ ~ **се** *ухватити се нечим око нечега, загрлити.*

о̏бухва̄тно прил. **1.** *опширно, свестрано.* **2.** *обухватањем, окољавањем.*

о̏бухва̄тно̄ст, -ости ж *особина онога што је обухватно, потпуност.*

обуча́вати (се), обу̏ча̄ва̄м (се) *несвр. према обучити (се).*

о̀бучено̄ст, -ости ж *особина онога који је обучен, научен.*

обу̀чити, о̀бучӣм (трп. о̀бучен, -а) свр. *научити некога нечему.* ■ ~ **се** *научити се нечему.*

о̀ва̄ј, о̀ва̄, о̀во̄ *придевска показна заменица* **1.** *упућује на оно што је у непосредној просторној или временској близини онога који говори:* ~ књига, ~ догађај. **2.** *са анафорским значењем: који је управо поменут, о коме је или о чему је реч, о коме или о чему се говори, на кога или на шта се говор односи (понекад без исказане, најчешће претходно већ поменуте именице).* – Имао је јединца сина. Овај син је био врло вредан. Сенат је именовао ... судију ... и овај је бирао краља. **3.** (са ген., само у с. роду јд., непром. и често ненаглашено) *у прилошком значењу, кад се указује на мало, недовољно нечега (што је ту, у близини или на шта се показује) или да је то безначајно, безвредно:* ово (мало) ствари, ово (мало) прња. **4.** разг. *у служби речце* **а.** *као узречица, поштапалица у м. роду.* – То је било, овај, пре десет година. **б.** *кад се истиче нечије чуђење, недоумица, неверица, запитаност и сл.* – Што су ово закаснили. Ово он сад мене плаши?!

о̀вајдити се, -ӣм се свр. *окористити се.*

ова̀кав, -ква, -о *који је налик на овога.* • **бити овакав, онакав** *бити непоуздан, рђав човек.*

ова̀ко̄ и **ова̀ко** прил. **1.** *на овакав, на овај начин.* **2.** *какав јест, какав се показује:* ~ стар. • ~ **или онако** *на овај или на онај начин.* **и ~ и онако** *и на овај и на онај начин, свакако.*

о̀ва̄л, -а́ла м лат. *лик, фигура јајастог облика.*

о̀ва̄лан, -лна, -о *који је у облику јајета, јајаст, јајолик, округао.*

о̀ва̄лно прил. *у облику овала.*

о̀ва̄мо и **о̀вамо** прил. (супр. онамо) **1.** *у правцу онога који говори, мени, на ову страну.* – Дођите овамо. **2.** *овде.* – Овамо се ништа не догађа. • **а овамо** *међутим, у исто време.* – Много смо очекивали од њега, а овамо ништа. **овамо-онамо, тамо-овамо** 1) *на разне (све) стране, у разним правцима.* 2) *на крају, напокон.* 3) *каже се кад се избегава прави одговор, отворено изјашњавање, поступање и сл. (обично кад се жели извући из неке деликатне ситуације).*

о̀ван и **о́ван,** о́вна м (мн. о̀внови и о́внови, ген. о̏вно̄ва̄ и о́вно̄ва̄) **1.** *врста домаће животиње, мужјак овце.* **2.** (Ован) астр. *сазвежђе у северном делу неба, у појасу Зодијака.* • **бизамски ован** зоол. *в. бизамско говече (под говече).*

оваплòтити, ова̀плотӣм (трп. ова̀плоћен) свр. *отеловити, оживити.* ■ ~ **се** *отеловити се, оживети.*

ова̀рисати, -ишӗм свр. тур. нар. *снаћи се, схватити; погодити.*

о̀вас, о́вса м бот. *в. зоб.*

о̀ва̄ције и **ова́ције** ж мн. лат. *одушевљено поздрављање, одобравање које исказује велики број људи.*

о̏вда̄ прил. у изр. **овда-онда** *с времена на време, каткад, понекад.*

о̏вдашњӣ и **о̀вдашњӣ,** -а̄, -е̄ *који је овде, који је одавде, из овога места.*

о́вде јек. **о́вдје** прил. *на овоме месту.* • **овде-онде** *понегде, где-где, ту и тамо, местимично.*

о̀веја̄н јек. **о̀вија̄н,** -а, -о *прави, препреден:* овејани лопов.

о̀вејати јек. **о̀вијати,** -јӗм свр. *обавити, завршити вејање, очистити зрневље од плеве.*

овековечи́вати јек. **овјековјечи́вати,** -ѐчујӗм *несвр. према овековечити.*

овеко̀вечити јек. **овјеко̀вјечити,** -ӣм свр. *учинити некога или нешто вечним, незаборавним, сачувати у трајној успомени.*

о̀велик, -а, -о *доста, прилично велик, повелик.*

овенча́вати (се), јек. **овјенча́вати (се),** -ѐнча̄ва̄м (се) *несвр. према овенчати (се).*

овѐнчати јек. **овјѐнчати,** -а̄м свр. *окитити венцем.* ■ ~ **се** *окитити се.* • ~ **се славом** *прославити се, стећи славу.*

о̏вера јек. **о̏вјера** ж *званично, службено оверавање, потврђивање истинитости нечега.*

овера́вати јек. **овјера́вати,** -ѐра̄ва̄м *несвр. према оверити.*

овѐра̄ч јек. **овјѐра̄ч,** -а́ча м *лице којем је поверено оверавање нечега.*

о̀верити јек. **о̀вјерити,** -ӣм свр. *службено потврдити истинитост неког документа:* ~ уговор.

овесѐлити, овѐселӣм свр. *обрадовати, развеселити.* ■ ~ **се** *обрадовати се, развеселити се.*

о̏већӣ, -а̄, -е̄ *овелики, повећи.*

о̏вешта̄ло̄ст, -ости ж *стање онога што је овештало, остарелост, похабаност.*

о̏вештао, -а̄ла, -о и **овѐштао,** -ала, -о **1.** *остарео, излизан, похабан.* **2.** фиг. *отрцан, баналан:* овештали епитети.

овѐштати, -а̄м свр. *постати стар, похабати се.*

ови́јати (се), о̀вӣја̄м (се) *несвр. према овити (се).*

о̀висок, -а, -о *доста, прилично висок, повисок.*

о̀вити, о̏вијӗм (трп. ови̇̏јен, -ѐна) свр. *омотати, завити нечим, обавити.* ■ ~ **се** *обавити се.*

о̏вишӣ, -а̄, -е̄ *повисок, овисок.*

овлада́вати, -а̀да̄ва̄м *несвр. према овладати.*

овла́дати, о̀вла̄да̄м свр. *заузети, освојити, завладати нечим.*

о̀влажити, -ӣм свр. *учинити влажним, поквасити.* ■ ~ **се** *постати влажан.*

овла́стити, о̀вла̄стӣм (трп. о̀вла̄шћен (о̀вла̄штен)) свр. *дати некоме овлашћење, право да нешто уради, изјави и сл.*

о̏вла̄ш прил. **1.** *у малој мери, скоро неприметно; површно.* **2.** *слабо, лабаво (везати, причврстити и сл.).*

о̏вла̄шан и **о̏влашан,** -шна, -о *површан, непотпун; на брзину урађен.*

овлашће́ње (овлашће́ње) с *документ којим се на некога преноси право да у име некога нешто уради.*

о̀внић м *дем. од ован.*

о̀внӯјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на овнове, који потиче од овнова, који припада овновима:* ~ месо, ~ звоно.

ово- *први део придевских и (ређе) именичких сложеница који означава повезаност онога што значи основна реч сложенице по месту или времену са говорном ситуацијом:* овогодишњи, овоземаљски и др.

овогòдишњӣ, -а̄, -е̄ *који се односи на ову годину, који се дешава ове године (или је био или ће бити ове године).*

овоземаљскӣ, -а̄, -о̄ рлг. *који се односи на овај свет, на живот на земљи, земаљски;* супр. небески: ~ живот.

о̀вој м *в. завој (1 и 2);* уп. омот.

оволѝкачкӣ и **ово̀ликачкӣ,** -а̄, -о̄ *аугм. од оволики.*

оволѝкӣ и **ово̀ликӣ,** -а̄, -о̄ прид. зам. *који је ове величине, овако велик; овако бројан; који се испољава, појављује у великој мери, интензитету и сл.:* ~ прут; ~ број; ~ труд.

оволѝко̄ и **ово̀лико̄** прил. *у овој мери, у овој количини.* • **ни** ~ (најчешће праћено запињањем ноктом о зубе) *баш нимало.*

оволѝцкӣ, -а̄, -о̄ *дем. од оволики.*

оволѝцко̄ прил. *дем. од оволико.*

оволѝцнӣ и **оволѝшнӣ,** -а̄, -о̄ *дем. од оволики.*

оволѝцно̄ и **оволѝшно̄** прил. *дем. од оволико.*

овре́ћи (о̀вре̄ћи) јек. **овријѐћи** (о̀вријећи) и **овр́ћи** (о̀вр̄ћи), овр́шӗм (3. л. мн. овр́хӯ; аор. овр́хох, о̏вр̄ше; имп. овр́си; р. пр. о̀вр̄-

хао, овр̏хла (о̀вр̄хла); трп. овр̏шен, -а; пр. пр. овр̏ха̄вши и о̀вр̄хва̄ши) свр. *завршити вршидбу.*

о̀всен, -а, -о *који је од овса:* ~ каша.

о̀вс̄иште с *земљиште на коме је био овас (или се још налази).*

ову̏да̄ и **о̀вуда̄** прил. *овим путем, у овом правцу.*

овула́ција ж лат. мед. *излучивање сазрелих, неоплођених јајних ћелија из јајника.*

о́вца (о̀вца) ж (мн. о̂вце, ген. ова́ца̄, дат. о̀вцама и о́вцама) **1.** зоол. **а.** *домаћа животиња, преживар, која даје вуну, млеко и месо,* Ovis aries. **б.** *женка те животиње.* **2.** фиг. пеј. *глупа женска особа.* • **заблудела, залутала, изгубљена** ~ *особа која се одвојила од своје средине, породице, вере и сл., која је пошла погрешним животним путем.* **и вуци сити и овце на броју** *в. под вук.* **ко се овцом учини, курјаци (вуци) га поједу** *ко је претерано миран и ко се са сваким злом мири, зло пролази.* **сед као** ~ *потпуно, сасвим сед.* **шугава** ~ *онај од којег зазиру.*

о̀вча̄р, -а́ра м **1.** *пастир који чува овце.* **2.** (обично у изр. **пас** ~) *врста пса за чување оваца, овчарски пас.*

о̀вча̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на овчаре и на овчарство:* ~ пас.

овча́рство с *грана сточарства која се бави гајењем оваца.*

о̀вчетина ж *овчије месо.*

о̀вчијӣ (о̀вчјӣ), -а̄, -е̄ *који је од овце:* ~ сир, ~ млеко, ~ месо. • **овчије богиње** мед. *в. под богиње.*

о̀вчина ж *аугм. и пеј. од овца.*

о̀вчица ж *дем. и хип. од овца (1).* • **божја** ~ *простодушна, наивна особа; кротка, мирна, бојажљива особа.* **заблудела, залутала, изгубљена** ~ *в. заблудедла овца (под овца).*

о. г. скраћ. *ове године.*

о̏га̄ван, -вна, -о *гадан, одвратан, одуран.*

о̏га̄вно прил. *гадно, одвратно.*

о̏га̄вно̄ст и **ога́вно̄ст,** -ости ж *особина онога што је огавно, одвратност.*

о̀гадити, -ӣм свр. **1.** (нешто некоме) *учинити гадним, згадити; учинити одвратним, мрским, неподношљивим:* ~ јело; ~ живот. **2.** *в. огадити се.* – Огадило ми месо. ■ **~ се** *постати гадан, одвратан, згдити се, смучити се.* – Огадила ми се беда.

о̏гањ, о̏гња м (мн. о̏гњеви) *ватра, пламен; пожар.* • **огњем и мачем** *свим расположивим средствима, палећи и убијајући све пред собом.*

огара́вити, огра̀ра̄вӣм и **о̀гаравити,** -ӣм свр. *упрљати гаром, чађу, учинити гаравим, црним.* ■ **~ се** *упрљати се гаром, чађу.* • **пушку није огаравио** *није био у борби, није опалио ниједан метак.*

о̀гарити (се), -ӣм (се) свр. *в. огаравити (се).*

о̏гла̄в м *део улара који се ставља животињи (коњу, магарцу итд.) око главе и за који је причвршћен поводац.*

огла̀днети јек. **огла̀дњети,** -нӣм свр. непрел. *постати гладан, осетити глад.*

о̏гла̄с м *усмено или писмено обавештење намењено информисању већег броја људи:* новински ~.

огла́сити, о̀гла̄сӣм свр. *објавити јавности, разгласити, најавити.* ■ **~ се** *дати гласа о себи, јавити се.*

о̏гла̄снӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на огласе, који служи за огласе:* ~ табла.

оглаша́вати (се), -а̀ша̄ва̄м (се) *несвр. према огласити (се).*

о̏гле̄д м **1.** *извођење разних поступака ради проучавања одређених појава, експеримент.* **2.** *краћа расправа о неком научном, књижевном и сл. питању, у којој се то питање обрађује студиозно, али и разумљиво, есеј.*

оглѐдало с **1.** *глатка стаклена плоча превучена с наличја амалгамом живе и калаја у којој се одражавају предмети који се пред њом налазе.* **2.** *глатка површина од које се светлост правилно одбија и у којој се одражавају предмети.* **3.** фиг. *слика, одраз:* ~ привредних активности. • **криво** ~ *испупчено или издубљено огледало које даје искривљену слику предмета.*

оглѐда̄лце и **огледа́лце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од огледало.*

о̏гле̄дан, -дна, -о (обично одр.) *који служи за оглед, за вршење огледа:* ~ школа.

огле́дати, о̀гле̄да̄м (3. л. мн. огле́даjӯ) несвр. **1.** *гледати (своје лице или део тела) у огледалу или нечему сл.* – Огледа лице у речном плаветнилу. **2.** *надгледати, надзирати (нешто), водити рачуна (о нечему):* ~ кукуруз, ~ стоку у току ноћи. **3.** *проверавати, испробавати:* ~ снагу. ■ **~ се 1. а.** *гледати се у огледалу, глаткој површини воде и сл.* **б.** *имати, показивати одражен лик у огледалу, води и сл., одражавати се.* **2.** *освртати се (око себе); окретати се, освртати се (за неким, за нечим):* ~ се уоколо. – Огледао се за веселом … дјечачином (Ћопић). **3.** *одражавати се, очитовати се; испољавати се.* – Душа се врло отворено и јасно огледала у његовим очима (Глишић). **4. а.** *окушавати, одмеравати своју снагу, вештину и др. у надметању, такмичењу, надметати се.* **б.** *окушавати се, опробавати се у некој креативној, уметничкој и др. делатности.*

о̀гледати се, -а̄м се свр. **1.** *окушати, одмерити, показати своју снагу (физичку или умну) у борби, у утакмици с неким.* **2.** *погледати се у огледалу или нечем сл.*

огло̀бити, о̀глобӣм свр. *казнити глобом, новчаном казном.*

оглода́вати, -о̀да̄ва̄м *несвр. према оглодати.*

огло̀дати, о̀глође̄м свр. **1.** *огристи глодањем (обично месо с кости).* **2.** *истрошити трљањем једног предмета о други.*

оглу́вети јек. **оглу́вјети,** -вӣм свр. непрел. *постати глув.*

оглупа́вити, -у̀па̄вӣм и **о̀глупавити,** -ӣм (оглу́пити, о̀глӯпӣм) свр. **1.** прел. *учинити некога глупим.* **2.** непрел. *постати глуп.*

о̀глухнути, -не̄м и **оглу́хнути,** о̀глӯхне̄м свр. *в. оглувети.*

оглу́шити, о̀глӯшӣм свр. *в. оглувети.* ■ **~ се** *намерно не послушати, направити се глув; не испунити обавезу, жељу, молбу и сл.*

огно̀јити се, о̀гнојӣ се свр. *испунити се гнојем, загнојити се.*

о̀гњен, -а, -о *који се односи на огањ, на ватру, ватрен.*

о̀гњило с *комад челика (у облику потковице) којим се креше о кремен да би се изазвале варнице и пренеле на труд, кресиво.* • **шило за огњило (вратити)** *мило за драго (вратити), осветити се.*

о̀гњӣште с **1.** *место у кући (старој сељачкој) где се на отвореном простору ложи ватра.* **2.** фиг. **а.** *родна кућа, породични дом.* **б.** *завичај, отаџбина.* • **вратити се на своје** ~ *вратити се кући, у своје место (обично о прогнаницима).* **угасити** ~ *затрти дом, кућу, угасити лозу.*

огова́рати, ого̀ва̄ра̄м несвр. прел. (некога, ретко без допуне) *говорити ружно о одсутном, кудити, опадати; сплеткарити.* ■ **~ се** уз. повр. *кудити један другога.*

ого̀лело̄ст јек. **ого̀љело̄ст,** -ости ж *особина онога који је оголео, онога што је оголело.*

ого̀лео, -ела, -ло јек. **ого̀лио,** ого̀љела, -ло *р. пр. од оголети, огољети у атриб. служби:* ~ дрвеће.

ого̀лети јек. **ого̀љети,** ого̀лӣм свр. непрел. **1.** *остати без одеће.* **2.** (о биљкама, животињама и стварима) *остати без онога што служи као покривач (лишће, вегетација, кора, длаке, перје и сл.).* **3.** фиг. *постати сиромашан, осиромашити.*

ого̀лити, о̀голӣм свр. прел. **1.** *учинити голим (скинувши некоме одећу, уклонивши лишће, перје, уништивши шуму итд.).* **2.** *учинити сиромашним, опљачкати.*

огољ́авати, ого̀ља̄ва̄м *несвр. према оголети и оголити.*

огоре́вати, ого̀ре̄ва̄м јек. **огоријѐвати,** ого̀ријева̄м *несвр. према огорети и огорјети.*

ого̀рети јек. **ого̀рјети,** -рӣм свр. *бити опаљен, оштећен од ватре.*

огорча́вати (се), огòрчāвāм (се) *несвр. према огорчити (се).*

огòрчати, -чāм свр. *добити горак укус, постати горак (о јелу и сл.); испунити се горким укусом, нечим горким.* – Кукурузно брашно брзо огорча. Уста су му огорчала.

ȍгōрчен, -а, -о *пун горчине, љут; жесток, упоран:* ~ борба, ~ непријатељ.

ȍгōрчено прил. *на огорчен начин, љуто; жестоко, упорно.*

ȍгōрченōст, -ости ж *стање онога који је огорчен, гнев.*

огорче́ње с *гнев као реакција не нешто, озлојеђеност, љутња, огорченост.*

огóрчити и **ȍгōрчити,** ȍгōрчӣм свр. *испунити горчином, разљутити.* ■ ~ **се** *постати огорчен, разљутити се.*

ȍграбити, -ӣм (трп. ȍграбљен) свр. прел. **а.** (ливаду, двориште и сл.) *скупити, прикупити грабуљама (сено, траву и сл.) са неке површине, пограбуљати.* **б.** (пласт, стог и сл.) *грабуљама уклонити са пласта, стога и сл. сено које стрчи.*

ȁграда ж **1. а.** *оно чиме је нешто (земљиште, двориште и сл.) ограђено, одвојено од нечега другога.* **б.** *средство које служи као заштита на ивици моста, степеница, балкона итд.* **2.** *ограђен простор (башта, ливада итд.).* **3.** фиг. *преграда, граница.* **4.** фиг. *ограђивање, ограничавање, резерва.* • **жива** ~ *живица.*

огра́дити, ȍгрāдӣм (трп. ȍгрāђен) свр. прел. **1.** *подићи ограду, окружити оградом.* **2.** *одвојити од некога, нечега.* ■ ~ **се 1.** *одвојити се.* **2.** *учинити ограду, резерву (при давању неке изјаве, мишљења и сл.); изјавити да се не слаже с неким или нечим.*

ȁградица ж *дем. од ограда.*

ограђи́вати (се), -āђујēм (се) *несвр. према оградити (се).*

огрàјисати, -ишēм свр. тур. *награјисати, настрадати.*

ȍгранак[1], -āнка м **1.** *мања, тања грана која се одваја од веће гране.* **2.** *нешто споредно, мање важно, што се грана, одваја од свога главног дела, главне артерије и сл.:* ~ пута, нервни ~. **3.** геогр. *споредан ланац, нижа планинска коса.* **4.** *споредна грана, део породице, племена, народа, која се издваја од главне.* **5.** *подружница, филијала, секција.*

ȍгранак[2], -āнка м *излазак сунца, час кад сунце гране.*

ограничáвајӯћӣ, -ā, -ē *који ограничава, сужава:* ~ фактор.

ограничáвати (се), -ѝчāвāм (се) *несвр. према ограничити (се).*

огрàничен, -а, -о **1.** *умно слабије развијен, глуп.* **2.** *који се не може проширати или умножавати преко мере, броја и сл.*

огрàничено прил. *до извесне границе, непотпуно:* ~ способан.

огрàниченōст, -ости ж **1.** *умна заосталост, тупавост.* **2.** *особина онога који је ограничен, онога што је ограничено, непотпуност, недовољност.*

огрàничити, -ӣм свр. **а.** *поставити границе нечему.* **б.** *свести у уже границе, смањити, сузити.* ■ ~ **се** *поставити себи границу, смањити обим своје делатности, рада.*

огрàнути, ȍгранē свр. *синути, засијати.*

огрбáвити, огр̀бāвӣм и **ȍгрбавити,** -ӣм свр. непрел. *постати грбав, погурен; добити грбу, згрбити се, згурити се.*

огрèбати, -èбēм (р. пр. ȍгребао, -āла; трп. ȍгребāн) свр. (уп. огрепсти) **1.** *нанети (некоме) огреботину; запарати, загребати (нешто).* **2.** *састругати, оструготи:* ~ стару боју са зидова. ■ ~ **се 1.** *повр. од огребати (1); задобити огреботине.* **2.** разг. *домоћи се неке, обично мање користи, окористити се на туђ рачун.* – Идем код њега да се огребем за један ручак.

огрèботина ж **а.** *загребано, запарано, засечено место, лака рана на површини ткива коже.* **б.** *траг, ожиљак од такве ране.* **в.** *запарано, загребано место на каквом, обично тврдом предмету, бразготина.*

ȍгрев м (мн. ø) **а.** *средство (обично дрво или угаљ) које служи за ложење (пећи), за загревање (просторија):* ~ за зиму. **б.** *грејање, загревање просторија, стана.* – Издаје се стан са храном и огревом.

огре́вати (се), ȍгрēвāм (се) јек. **огријѐвати (се),** ȍгријевāм (се) *несвр. према огрејати (се).*

ȍгревнӣ, -ā, -ō *који служи као огрев, за ложење:* ~ дрво.

огрежњáвати, -ѐжњāвāм *несвр. пема огрезнути.*

ȍгрезнути, -нēм свр. **1.** (у води, блату и сл.) *бити потпуно прекривен, потопљен.* – Поврће треба ставити у воду тако да огрезне. **2.** (у крви, зноју) *бити сав обливен (крвљу, знојем).* **3.** *бити обавијен, захваћен, застрт са свих страна.* – Ограда је сва огрезла у коров. **4.** фиг. **а.** *сав се упетљати, заплести, запасти (у невоље, неприлике).* **б.** *дубоко уронити, утонути, загазити (у нешто):* ~ у године, ~ у политику.

ȍгрејати јек. **ȍгријати,** -јēм свр. **1.** *изложити топлоти (ватре, сунца и сл.), загрејати, угрејати:* ~ промрзле руке, ~ јело. **2.** *гранути, појавити се, родити се (о сунцу).* – Град оживи чим сунце огреје. ■ ~ **се** *повр.:* ~ на ватри, ~ на сунцу. • **да и мене сунце огреје** *да и мени најзад буде боље, да се срећа осмехне;* ~ **(добро) столицу** 1) *учити, радити нешто веома прилежно.* 2) *скрасити се, проборавити, провести на неком послу, дужности и сл. дуже времена;* ~ **душу** *осетити олакшање, растерећење (после каквих тешкоћа, невоља).*

огрѐпсти се (ȍгрепсти (се)), -ѐбēм (се) (аор. огрѐбох, ȍгребе; р. пр. ȍгребао (се), -ѐбла (се) (ȍгребла (се)); трп. огрѐбен, -ѐна; пр. пр. огрѐбāвши) свр. *в. огребати (се).*

огреше́ње с *прекршај правила; кривица, грех.*

огреши́вати (се), -ѐшујēм (се) *несвр. према огрешити (се).*

огре́шити, ȍгрēшӣм јек. **огријѐшити,** ȍгријешӣм свр. у изр. ~ **душу (о некога)** *в. под душа.* ■ ~ **се** (о кога, о шта) **1.** *понети се неправедно (према коме), безразложно окривити, оптужити (кога за нешто), погрешно се поставити, понети (према чему):* ~ се о своју децу, ~ се о домовину. **2.** *учинити прекршај, поступити супротно прописима, правилима:* ~ се о закон, ~ се о лекарску етику.

ȍгризак, -иска м *комад огризеног јела; остатак од јела (од јабуке, крушке и сл., који се обично баца).*

огри́зати, ȍгрӣзāм *несвр. према огристи.*

ȍгризина ж (обично у мн.) *огризени остатак, отпадак од јела, од поједене хране.* – Не једе туђе огризине.

ȍгристи, -ѝзēм свр. *изгристи са свих страна, оглодати; оштетити гризући.*

ȍгрлица ж **1.** *ниска, ланац од бисера, злата или сл. као накит, украс који се носи око врата.* **2.** *прстенаста пруга, круг око врата у птица, животиња, који се разликује од околног перја или длаке.* **3.** *кожни каиш, ланац који се ставља око врата псима, мачкама или др.*

ȍгрличāр м зоол. **1.** *барска птица из пор. шљука,* Pavoncella pugnax. **2.** мн. *праживотиње из пор. бичара* Choanoflagellata. **3.** *род гуштера* Lacertina.

огр̀љак, -áка и **ȍгрљак,** ȍгрљка м **1.** *в. огрлица (1).* **2.** *гвоздена алка, оков.* **3.** *грлић (боце, чутуре и сл.).*

огр́нути, ȍгр̄нēм (аор. огр́нух и ȍгртох; трп. ȍгр̄нӯт) свр. прел. **1. а.** (некога нечим) *ставити, пребацити некоме преко леђа, рамена (покривач, капут, шал или др.) покривајући, обавијајући (ради заштите од хладноће, кише и сл.).* – Огрни дете да не назебе. **б.** (нешто) *употребити као огртач, као прекривач.* – Мара је огрнула ћебе. **2.** *пригртањем земље уз стабло, корен извршити заштиту биљке, окопати, загрнути.* ■ ~ **се** *набацити на себе, преко леђа, рамена нешто од одеће, прекрити се, заогрнути се (капутом, огртачем не закопчавајући га).*

ȍгрозд и **ȍгрōзд** и м бот. *врста жбунастог баштенског шибља, са зеленим или жутоцрвенкастим плодом у облику крупније бобице, прекривене ситним длачицама,* Ribes grossularia.

огрóздити, ȍгрōздӣм свр. *прекрити се, обасути се гроздом.*

ȍгрōман и **ȍгрōман,** -мна, -о *веома велики, необично велики; дивовски:* ~ раст, ~ успех, огромне ципеле.

ȍгрōмно и **ȍгрōмно** прил. *веома много, необично много.*

огро́мно̄ст, -ости ж *особина или стање онога што је огромно, онога који је огроман.*

о̏гртати (се), о̏грће̄м (се) *несвр. према огрнути (се).*

огр̀та̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **а.** *врста одеће за прекривање рамена и леђа (обично без закопчавања), плашт, пелерина; мантил.* **б.** *уопште оно чиме се нешто обмотава или обмотавањем заштићује, заклања:* ~ мотора.

огру́бети јек. **огру́бјети,** -би̑м свр. непрел. **1.** *постати груб, храпав, крут; изгубити мекоћу, нежност, финоћу изгледа.* – Од рада огрубеле руке. Огрубеле црте лица **2.** *постати неуглађен, безосећајан, прост (у понашању, опхођењу и сл.).* – Човек у рату огруби.

огру́бити, о̏грӯби̑м свр. прел. (некога, нешто) *учинити грубим.*

огуба́вити (се), огу̀ба̄ви̑м (се) и **о̏губавити (се),** -и̑м (се) свр. непрел. *постати губав; добити красте по телу, окрастати (се);* уп. огубати (се).

о̏губати, -а̄м свр. *учинити губавим.* ■ **~ се** *постати губав, прекривен губавим ранама.*

огу̀глати, -а̄м свр. (на нешто или без допуне) *навикнувши се на честе невоље, тешкоће, опасности и сл. постати равнодушан (према њима), не узбуђивати се (због њих) и сл.* – У рату човек огугла и на смрт.

огу́лити, о̏гӯли̑м (трп. о̏гӯљен) свр. прел. **1.** *скинути кору, љуску (са воћа, поврћа, дрвета и сл.),ољуштити; скинути горњи слој са нечега уопште:* ~ јабуку, ~ дрво, ~ кромпир, ~ месо с костију. **2. а.** *свући, згулити (кожу с нечега, с некога), одерати:* ~ јарца, ~ свињу, ~ зеца. **б.** (некога) фиг. *сувише, претерано много наплатити, одерати, опљачкати:* ~ до (голе) коже, ~ купце.

огура́вити, огу̀ра̄ви̑м и **о̏гуравити,** -и̑м свр. *постати гурав, погурен, згрбити се.*

од предл. (с ген.) *обележава:* **1.** (обично у спрези са „до“, „према“) **а.** *место почетка кретања, пружања, простирања:* од куће до школе, од почетка до краја, од центра према периферији. **б.** *почетак временског одсека, периода, стања, трајања:* од јутра до вечери, од 6 сати до 18 сати, од 1389. године до ослобођења од Турака. **в.** *појам од којег или којим започиње нешто, почетни, полазни елеменат (какве целине, опсега, садржаја и др.):* од рођења до смрти, од главе до пете. **2. а.** *одвајање, удаљавање; уклањање, избегавање (некога, нечега):* побећи од куће, склањати се од злих очију, бежим од њега. **б.** *удаљеност од утицаја, дејства некога, нечега:* далеко од опасности, независан од нечије воље. **в.** *правац, смер, страну потицања, одвајања, удаљавања:* од истока дува ветар, долази од њега. **3. а.** *оно што омогућава, пружа услове за нешто:* живети од рада. **б.** *вршиоца радње, субјекат (логички):* бити ухапшен од полиције, рањен од метка. **в.** *узрочника, изазивача каквог стања, расположења и сл.*: уморити се од рада, патити од главобоље. **4. а.** *порекло, потицање:* Тодор од Сталаћа, од доброг оца и од још боље мајке (бити, потицати). **б.** *материјал, грађу, чиме је што начињено:* кула од карата, прстен од злата. **в.** *предмет као део неке целине, скупа:* рукав од капута, точак од аутомобила. **5. а.** *квалитет, квалификацију, занимање:* ствар од вредности, човек од струке. **б.** *врсту улоге, вредности, ефекта:* бити од користи, човек од утицаја, значаја. **в.** *намену, службу, сврху:* трака од писаће машине, кутија од наочара. **6.** *меру, количину, износ:* девојка од 18 година, скок од осам метара. **7.** *појам који се карактерише (обично у фиг. значењу) ониме што значи појам који му претходи:* душа од човека, беда од посла. **8.** *заједно са именицом (обично у фиг. значењу) означава начин, квалитет, интензитет, узрок и сл. онога што се казује глаголом:* учинити што од свег срца, избезумити се од среће, уморити се од рада. **9.** *(у комп. конструкцијама) појам који се од другог разликује у степену особине.* – Петар је другачији одосталих.

од- (испред безвучних сугласника, осим испред „с“ и „ш“, понекад и испред самогласника: от-; каткад, обично пред групом сугласника: ода-) преф. **1.** *у сложеницама с глаголским речима означава* **а.** *одвајање, удаљавање, издвајање, одстрањивање:* откинути, одсећи, отпутовати, одвадити, одабрати, отерати. **б.** *супротност, узвраћање, одазив у односу на значење основног глагола:* одмоћи, одмотати, одговорити, отписати, отпоздравити. **в.** *извршење, завршетак, окончање (радње или стања):* одсвирати, одрадити, одрасти. **2.** *у сложеницама с неким прилозима и придевима за место и време значи полазну тачку, почетак настајања, правац нечега:* одувек, одасвуд, одсад(а), одсадашњи.

о́да ж грч. књиж. *свечана песма која слави, велича какву личност, идеју и др.; таква врста поезије:* ~ Богу, ~ слободи.

о̏дабӣр м *в. одбир.*

одаби́ра̄ње (ода̀бира̄ње) с *гл. им. од одабирати (се).* • биол. **вештачко ~** *селекција коју човек врши међу домаћим животињама и биљкама ради добијања нових врста;* **природно ~** *одржавање, опстанак јачих, природним условима боље прилагођених животињских јединки.*

одаби́рати (се), ода̀би̑ра̄м (се) (ода̀бирати (се), -ре̄м (се)) *несвр. према одабрати (се).*

о̏дабра̄н, -а, -о **1.** *трп. од одабрати (се).* **2.** *који се истиче позитивним својствима, квалитетан, првокласан.* – Много је званих, мало одабраних.

одабра̀ни̑к, -и́ка м *онај који је изабран између других, изабраник.*

одабра̀ница ж *она која је одабрана између других, изабраница.*

ода̀брати, -бере̄м (-бѐре̄м) свр. **1.** *издвојити бирајући између више јединки; определити се за једну од више могућности, изабрати:* ~ некога за мужа/жену, ~ животни позив. ■ **~ се** *извршити избор бирајући самога себе или некога свог.* – Они се сами одабраше за такмичење.

ода́вати, о̏да̄је̄м (имп. ода́ји; пр. сад. ода́јӯћи) несвр. **1.** *несвр. према одати (се).* **2.** (некога, нешто) *остављати утисак (о нечему), испољавати.* – Његово лице одаје велику одлучност. ■ **~ се** *несвр. према одати се.*

о̏да̄вде̄, о̏давде̄ и **ода́вде̄** прил. *из овога места, краја, средине; (почев) од овога места; са овога места.*

о̏да̄вно (о̏да̄вна) прил. *(од) пре много времена; веома дуго, давно:* ~ постоји живот на земљи; ~ чекам.

ода̀гнати, -а̄м (трп. о̏дагна̄н (о̏дагна̄т)) свр. прел. **а.** *гонећи, терајући удаљити, одстранити (некога), најурити.* **б.** фиг. *одбацити, уклонити, отерати (нешто од себе):* ~ зле мисли, ~ страх.

ода̀звати, -зо̀ве̄м свр. *позвати некога да се издвоји, одвоји (од осталих):* ~ некога на страну. ■ **~ се а.** *одговорити (обично гласом) на нечији позив, дозивање:* ~ се стражару, ~ се звиждуком на звиждук. **б.** *реаговати, узвратити неким поступком, чином:* ~ се покретом руке, ~ се писмом. **в.** *позитивно одговорити (на нечију молбу, захтев и сл.), прихватити, испунити (нечије жељу, молбу):* ~ се позиву на вечеру. **г.** *прозборити, огласити се, јавити се (речима, гласом).* – Ту сам, одазва се Јовица.

о̏дазив м *в. одзив.*

одази́вати (се), ода̀зи̑ва̄м (се) *несвр. према одазвати (се).*

о̏даја ж тур. *стамбена просторија, соба.*

о̏да̄кле̄, о̏дакле̄ и **ода́кле̄** прил. **1.** *у (ин)директним питањима* **а.** *са/из којег места, правца, извора:* ~ долазиш? ~ си родом? **б.** *на који начин, како, откуд то; с којим циљем, разлогом:* ~ књига на столу? ~ снег усред лета? ~ ти овде? **2.** *у односном значењу (у служби везника)* **а.** *за место: на место, са којег, из којег места, откуда.* – Иди ~ си и дошао. Врати књигу ~ си је узео. **б.** *за правац: са које стране, из ког смера.* – Знам ~ ветар дува. **3.** *у неодређеном значењу: с неке стране, однекуд, однекле.* – Пази да се ~ не појави непријатељ. **4.** *уз речце или изразе којима се допушта свака, било која могућност:* ~ било, (било ~), макар ~, ~ год било.

ода̀ламити, -и̑м и **одала́мити,** ода̀ла̄ми̑м свр. разг. *снажно ударити, треснути, млатнути (некога нечим); ударити, опалити (шамар).*

одаљи́вати (се), -а̀љӯје̄м (се) *несвр. према одаљити (се).*

ода́љити, о̏да̄љи̑м свр. *померити, склонити подаље (од нечега, од некога), удаљити:* ~ сто од зида. ■ **~ се** *одмаћи се, удаљити се:* ~ се од стола.

о̏да̄н, -а, -о **1.** *тр̄п. од одати (се).* **2.** *привржен, веран:* ~ пријатељ, ~ поданик. **3.** *који се свесрдно, ревносно предаје, нечему, бави нечим:* ~ науци.

о̏да̄но̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оног који је одан, приврженост, верност.*

о̀данде̄, о̀данде̄ и **ода́нде̄** прил. **а.** *од (са, из) оног места:* ~ треба побећи. **б.** *из оног правца, смера, с оне стране, одонуд:* ~ ветар дува; дошао је ено ~.

о̏да̄но прил. *верно, привржено:* ~ служити некоме, нечему.

ода̀пети, о̀дапне̄м свр. **1. а.** *(от)пустити, откачити (нешто што је напето, натегнуто):* ~ стрелу, ~ струну на гитари. **б.** (пушку и сл.) *опалити, окинути; активирати (повлачењем ороза); испалити.* – Пази да не одапнеш пушку. Одапе последњи метак. **2.** фиг. *нагло, непромишљено, брзоплето (из)рећи нешто; бубнути, лупити.* – Ту сам, одапе он из места. **3.** разг. и вулг. *умрети, издахнути.* – Онај несрећник је већ сигурно одапео у болници.

ода̀пињати, -ње̄м *несвр. према одапети.*

одапѝња̄ч, -а́ча м *део направе за одапињање, отпуштање нечег затегнутог, натегнутог:* ~ пушке.

о̀дар, о̀дра м *лежај на којем се налази тело покојника пре сахране.* – На одар је положено цвеће.

о̏дасвуд(а̄) и **ода̀свуд(а̄)** прил. *са свих страна, из свих праваца, смерова.* – Навалио народ одасвуд.

ода̀сипати, -а̄м *несвр. према одасути.*

одасла̀нӣк, -и́ка и **ода̀сла̄нӣк,** -а м *изасланик, посланик, гласник.*

одасла̀ница и **ода̀сла̄ница** ж *женска особа одасланик.*

ода̀слати, о̀дашље̄м и ода̀шаље̄м свр. *послати, упутити (некога, нешто):* ~ војнике на фронт, ~ писмо.

ода̀сӯти, о̀даспе̄м свр. *испипати, одлити:* ~ мало воде из чаше.

о̀дати, о̀да̄м (ода́мо и о̀да̄мо) свр. **1.** *исказати, изразити, испољити:* ~ почаст, ~ поштовање (некоме, нечему). **2.** физ. *отпустити, испустити, ослободити (од/из себе):* ~ топлоту, ~ звук. **3. а.** *бити знак, израз, одраз нечега (прикривеног, невидљивог), открити.* – Непознавање језика одмах ода странца. **б.** *открити, обелоданити (нешто тајно, непознато):* ~ нечије планове, ~ намере. **в.** *денунцирати, потказати, издати:* ~ саучеснике. ■ **~ се 1.** (нечим) *открити себе (своје мисли, намере, осећања и др.).* – Овим својим поступком потпуно се одао. **2.** (нечему, некоме) **а.** *прилежно се бавити (нечим, неким), посветити се, предати се (нечему):* ~ науци, ~ деци, ~ спорту. **б.** *препустити се, приклонити се, подлећи (нечему):* ~ пићу, ~ пороку, ~ меланхолији.

о̀да̄тле̄, о̀датле̄ и **ода́тле̄** прил. *са (из) тога места, правца, просторије, посуде и др.; са (из) тих података (околности, информација и др.).* – Дошао је одатле. Одатле, из ове чаше сам пио воду. Одатле, из тога писма сам све сазнао.

ода̀хнути, о̀дахне̄м свр. *осетити олакшање, опуштеност, растерећење (након нечег мучног, напетог, опасног), лакнути.*

ода̀шиљати, -ље̄м *несвр. према одаслати.*

одашѝља̄ч, -а́ча м **1.** *онај који нешто шаље, отпрема (обично поштом), пошиљалац, експедитор.* **2.** техн. *уређај за емитовање електромагнетских таласа, отпремник, предајник.*

одбау̀љати, -а̄м свр. *отићи, довући се баупајући, једва се држећи на ногама.* – Одбауља некако до кревета.

одбацѝвати (се), -а̀цӯје̄м (се) *несвр. према одбацити (се).*

одба́цити, о̀дба̄цӣм (о̀дбацити, -ӣм) свр. **1. а.** *одстранити, удаљити, уклонити нешто бацањем:* ~ снег од зида, ~ књигу у страну. **б.** *престати држати, носити, поседовати (нешто); ослободити се (нечега):* ~ оружје, ~ новац, ~ карту. **в.** (некога, нешто) фиг. *одрећи се, раскинути (с неким, с нечим):* ~ пријатеље, ~ породицу. **г.** *нагло подићи и бацити даље, на друго место.* – Експлозија га је одбацила одатле. **д.** вој. *натерати на повлачење, потиснути:* ~ непријатељске трупе, ~ нападача. **2.** *негативно, неповољно решити, не прихватити, одбити:* ~ молбу, ~ предлог. **3.** *не узети у обзир, не урачунати, занемарити.* – Кад одбацимо расходе, добијамо нето зараду. ■ **~ се** *снажним, наглим одразом одвојити се, одбити се, одскочити:* ~ у вис, ~ уназад.

о̏дбача̄ј м *снажан, нагли трзај, покрет којим се неко одбацује или бива одбачен (са неког места).*

о̀дба̄чено̄ст, -ости ж *стање оног који је одбачен, оног што је одбачено.*

одбега́вати јек. **одбјега́вати,** -ѐга̄ва̄м *несвр. према одбећи.*

о̀дбегао јек. **о̀дбјегао,** -гла, -ло (обично одр.) *р. пр. од одбећи у атриб. функцији:* ~ особа.

о̀дбеглица јек. **о̀дбјеглица** ж (м) *онај који је одбегао, бегунац; избеглица.*

о̀дбећи јек. **о̀дбјећи,** -егне̄м свр. непрел. **а.** *кришом, без знања, одобрења отићи, напустити (некога, нешто):* ~ из родитељске куће, ~ од мужа. **б.** *одјурити, отрчати склањајући се (од некога, од нечега).*

о̀дбир м *издвајање, одвајање јединке из мноштва, изабирање; опредељење за једну од више могућности, избор.*

о̀дбирак, -ирка м *оно што се одабере, издваја одбиром.*

одби́рати (се), о̀дбӣра̄м (се) несвр. *в. одабирати (се).*

одби́так, -тка м (мн. одби́ци, ген. о̀дбӣта̄ка̄) *одбијање, одузимање од каквог износа; вредност, количина која се одузима, одбија од нечега:* по одбитку трошкова; по одбитку пореза.

о̀дбити, о̏дбије̄м (имп. о̀дбӣј; трп. одбѝјен, -ѐна) свр. **1. а.** *ударањем одвојити, одломити (комад, део нечега):* ~ комад зида. **б.** *одузети, одвојити од одређеног износа, суме, одрачунати:* ~ од плате, ~ од пореза. **в.** (на нешто) *не замерити, разумети, оправдати узимајући у обзир (нешто).* – Ваља његове грешке одбити на неискуство. **2. а.** *ударцем, покретом зауставити, одн. удаљити, одбацити, одвратити (од себе):* ~ лопту. **б.** *одмаћи, одвојити (од нечега):* ~ кревет од зида. **в.** *зауставити акцију, напредовање (некога, нечега), сузбити:* ~ напад, ~ непријатеља. **3. а.** *негативно одговорити (коме), не примити, не прихватити (нешто):* ~ молбу, ~ предлог. **б.** *одрећи, отказати, ускратити:* ~ послушност, ~ сарадњу. **в.** (од нечега, од некога) *прекидом односа, контаката лишити, одвојити:* ~ дете од сисе, ~ мужа од жене. **4.** (обично у имп.) *одмаћи се, одступити, склонити се.* – Одбиј од казана! Одбиј од мене. **5.** *пушећи отпухнути (дим).* – Турчин запали чибук и одбије дим. **6.** *куцањем, ударањем у звоно означити сате, време (о сату).* – Црквени сат одби дванаест. ■ **~ се 1. а.** *одразити се, одскочити у супротном смеру (због удара у (о) нешто).* – Лопта се одбила од зида. **б.** *одмаћи се, измаћи се.* – Одбиј се од мене **2. а.** *раскинути везе, одвојити се, удаљити се, отуђити се (од некога, од нечега):* ~ се од света. **б.** *одвојити се од целине, одломити се.* – Дршка се одбила од лонца.

одбје- *в. одбе-.*

о̏дбле̄сак, -ска јек. **о̏дблијесак** м **а.** *одбијена светлост, одсјај:* ~ воде. **б.** фиг. *одраз, утицај, траг.*

одблески́вати (се) јек. **одбљески́вати (се),** -ѐскује̄м (се) *несвр. према одблеснути (се), одбљеснути (се).*

о̀дблеснути (се) јек. **о̀дбљеснути (се),** -не̄м (се) свр. *одбити, одразити светлост, засијати одбијеном светлошћу.*

одбље- *в. одбле-.*

о̀дбо̄јан, -јна, -о **1.** *који одбија, изазива неповољан утисак; нељубазан:* ~ физиономија, ~ понашање. **2.** (одр.) *који је у вези с одбијањем, одразом:* ~ ударац, ~ светлост.

о̀дбо̄јка ж (мн. ø) спорт. *дисциплина, игра у којој супротстављене екипе рукама одбијају лопту и пребацују је једна другој преко мреже разапете средином игралишта.*

одбо̀јка̄ш, -а́ша м *играч одбојке.*

одбојка̀шица ж *играчица одбојке.*

о̀дбо̄јнӣк м техн. *део на предњој и задњој страни возила (аутомобила, вагона и сл.) који приликом судара ублажава снагу удара, браник.*

о̀дбо̄јно прил. *на одбојан начин, непријатно; нељубазно.*

одбо́јно̄ст, -ости ж *особина онога што је одбојно, онога који је одбојан.*

одболо̀вати, -о̀лује̄м свр. **а.** *прележати (болест); одлежати све време до оздрављења.* **б.** *провести у патњи, у болу, отпатити.* – Сваки неуспех тешко одболује. **в.** *прежалити, прегорети (некога, нешто).* – Не може да одболује изгубљену љубав.

о̀дбор м адм. и пол. *лица која сачињавају какав орган (власти, удружења, институције и сл.); службено тело с одређеним овлашћењима, задужењима:* управни ~, надзорни ~.

о̀дбо̄рнӣк м *члан одбора.*

о̀дбо̄рница ж *женска особа одборник.*

о̀дбравити, -ӣм свр. *отворити забрављено, ослободити (врата, фиоку, прозор или др.) отварањем браве.*

одбра́јати (се), о̀дбра̄ја̄м (се) *несвр. према одбројати (се) и одбројити (се).*

о̀дбрамбен, -а, -о (обично одр.) *који се односи на одбрану, који је у вези с одбраном:* ~ рат, ~ оружје.

о̏дбрана ж **1.** вој. *мере заштите од непријатељског напада; војна, оружана сила која обезбеђује, врши заштиту од таквог напада:* ~ Београда. **2.** (доктората и сл.) *полагање испита на основу одређеног стручног или научног рада; доказивање (пред стручном комисијом) вредности налаза изнетих у таквом раду.* **3.** правн. **а.** *излагање на суду, изношење доказа и сл. у корист оптуженог.* **б.** *адвокат (или адвокати) као бранилац оптуженог.* **4.** спорт. **а.** *део екипе, тима чији је задатак да се супротставља нападима противничке навале.* **б.** *акција, тактички потез који се при томе предузима.* **в.** шах. (у заједници с називом) *систем започињања, отварања шаховске игре црним фигурама:* индијска ~, сицилијанска ~. • **нужна ~** *одбрамбени поступак одговарајућим оружјем на који је неко принуђен у самозаштити.* **последња ~** вој. *стара или малолетна лица која у нормалним приликама не подлежу регрутацији; трећи позив.*

одбра̀на̄ш, -а́ша м *онај који пристрасно, необјективно брани, одн. заступа, оправдава нешто.*

одбра̀на̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на одбранаше, својствен одбранашима.*

одбра̀на̄шки прил. *на одбранашки начин, пристрасно, једнострано.*

одбрана́штво с *одбранашки став; необјективна, пристрасна одбрана.*

одбра́нити, о̀дбра̄нӣм (трп. о̀дбра̄њен) свр. **1.** *успешно заштити некога или нешто (од напада, опасности, оптужбе и др.).* **2.** **а.** *с успехом образложити и добити признање за своје ставове, погледе, тезе и сл. (изнете у научном раду, излагању, на испиту и сл.):* ~ докторат, ~ магистарску тезу. **б.** спорт. *сачувати стечени резултат, извојевану позицију, место на ранг-листи и сл.* ■ **~ се** *с успехом се одупрети, сачувати (од опасности, напада, оптужбе и др.).*

одброја́вати, -о̀ја̄ва̄м *несвр. према одбројати и одбројити.*

одбро̀јати, -јӣм и о̀дбројӣм и **одбро̀јити,** о̀дбројӣм свр. *бројећи одвојити, оделити, издвојити одређену суму, количину, број јединки.* • **дани су ми одбројани** *в. под дан.*

одбру́сити, о̀дбрӯсӣм свр. **1.** *одстранити неравнину брусом, углачати.* **2.** фиг. *рећи, одговорити коме оштро, грубо, љутито.*

одва́гати, о̀два̄га̄м и о̀два̄же̄м и **одва́гнути,** о̀два̄гне̄м свр. **а.** *одмерити вагом.* **б.** фиг. *размотрити и просудити, одредити, пресудити (тачно, непристрасно).*

одваги́вати, -а̀гује̄м *несвр. према одвагати и одвагнути.*

о̀двадити, -ӣм свр. *издвојити, одвојити извесну, мању количину вадећи (што из нечега):* ~ брашно из вреће.

о̏два̄жан, -жна, -о *храбар, смео у суочавању с опасностима; који одражава такве особине:* ~ човек, ~ поступак.

одва́жити се, о̀два̄жӣм се свр. *одлучити се на нешто ризично, опасно; прикупити храброст за такав поступак.*

о̏два̄жно прил. *на одважан начин, храбро, смело.*

одва́јати (се), о̀два̄ја̄м (се) *несвр. према одвојити (се).*

о̀два̄јкада, о̀двајкада и **одва̀јкада** прил. *од пре много времена, одувек, одавна.* – Одвајкада сам ја ту настањен.

одва́лити, о̀два̄лӣм (трп. о̀два̄љен) свр. **1.** *одломити ударајући, силом одвојити, отргнути (део од целине, од подлоге и сл.):* ~ комад зида, ~ летву од ограде. **2.** фиг. *рећи нешто глупо, неумесно, бубнути.* ■ **~ се** *одломити се, одвојити се, отргнути се (од целине, од подлоге).*

одва́љати (се), о̀два̄ља̄м (се) свр. *в. откотрљати се.*

одваљи́вати (се), -а̀љује̄м (се) *несвр. према одвалити (се).*

одве́зати, о̀две̄же̄м свр. **а.** *скидањем, уклањањем веза, ослободити оно што је увезано, завезано, одрешити:* ~ руке, ~ очи. **б.** *развезати, раздрешити (вез, чвор на нечему):* ~ мараму, ~ завежљај. ■ **~ се** *ослободити се веза, развезати се, одрешити се.*

одвези́вати (се), -ѐзује̄м (се) *несвр. према одвезати (се).*

одвѐслати, -а̄м свр. **а.** *удаљити се веслајући.* – Јован одвесла низ реку. **б.** *преместити, одвести (чамац и др.) веслајући.* – Одveслај чамац на другу обалу.

одвѐсти[1] (о̀двести), -вѐде̄м (о̀дведе̄м) (аор. о̏дведе; р. пр. о̀двео, -ѐла (о̀двела); трп. одвѐден, -ѐна; пр. пр. о̀две̄вши) свр. **1.** **а.** *водећи довести на одређено место:* ~ дете у школу. **б.** *уклонити, удаљити (са неког места):* ~ трупе са ратишта. **в.** *силом, принудом повести некуда, спровести; отерати:* ~ у затвор, ~ стоку. **2.** *скренути, усмерити у одређеном правцу (ток воде).* **3.** *довести у неко (обично неповољно) стање, положај.* – То ће нас све одвести у пропаст.

одвѐсти[2] (о̀двести), одвѐзе̄м (аор. о̏двезе; р. пр. о̀двезао, -ѐзла (о̀двезла); трп. одвѐзен, -ѐна; пр. пр. одвѐза̄вши (о̀двеза̄вши)) свр. **1.** *превести, пребацити некога (превозним средством, колима); превозећи отпремити, одстранити, уклонити нешто:* ~ путнике до аеродрома, ~ отпатке на депонију. **2.** *отпремити, пребацити некуда (возило управљајући њиме):* ~ брод до луке. ■ **~ се** *отићи, отпутовати (возилом), превести се.* – Они се одвезоше колима.

о̏двећ прил. *претерано, (и)сувише, (пре)много.*

одви́јати, о̀двӣја̄м несвр. *несвр. према одвити.* ■ **~ се** **1.** *несвр. према одвити се.* **2.** фиг. *дешавати се, развијати се.* – Догађаји се одвијају неочекивано брзо.

одвѝја̄ч, -а́ча м *алатка за одвијање и увртање завртња.*

о̏двика ж *губљење навика, одвикавање од навике, одука.*

одвика́вати (се), -ѝка̄ва̄м (се) *несвр. према одвикнути (се) и одвићи (се).*

одвики́вати, -ѝкује̄м *несвр. према одвикати.*

одви́кнути, о̀двӣкне̄м свр. *вичући одговорити на нечији позив, вику; гласно одговорити.*

о̀двикнути и **о̀двићи,** о̀двикне̄м (аор. о̏двикнӯ, о̀двиче и о̏двиче; р. пр. о̀двикнуо, -ула и о̀двикао, -кла; пр. пр. о̀двикнӯвши и о̀двика̄вши) свр. *учинити да се неко ослободи какве навике, одучити од навике.* ■ **~ се** *ослободити се какве навике, одучити се од нечега што је навика.*

о̀двити, о̏двије̄м (имп. о̀двӣј; р. пр. о̏двио, о̀двӣла; трп. одвѝјен, -е̄на) свр. **1.** **а.** *одмотати, размотати нешто смотано, намотано, увијено:* ~ намотај жице, ~ увојак косе. **б.** (нешто) *скинути завој, омот (са нечега), развити, распаковати:* ~ поклон, ~ рану. **2.** **а.** *окретањем, одвртањем ослободити, извадити (завртањ).* **б.** *одвртањем скинути, одврнути (затварач, чеп).* ■ **~ се** **1.** **а.** *одмотати се, размотати се.* **б.** *престати бити (чврсто) завијен, затегнут, попустити се, олабавити се.* – Одвио се завртањ. **2.** фиг. *догодити се, десити се, одиграти се.* – Догађај се одвио муњевито.

о̀двићи (се) свр. *в. одвикнути (се).*

о̏двише̄ и **о̀двише** прил. *преко (сваке) мере, сувише, одвећ.*

о̀двјетнӣк м јек. рег. *в. адвокат.*

о̀двјетница ж јек. рег. *в. адвокатица.*

о̀двјетнӣштво с јек. рег. *в. адвокатура.*

одвла́чити (се), о̀двла̄чӣм (се) *несвр. према одвући (се).*

о̀двод м **1.** *одвођење, отицање (воде и сл.).* **2.** *цев, канал и др. за одвођење (обично какве течности):* канализациони ~.

одво̀дити, о̀дводӣм [гл. им. о̀двођēње с] *несвр. према одвести*[1].

о̀дводнӣ, -ā, -ō *који служи за одвођење, отицање (обично течности):* ~ канал, ~ цев.

одводња́вати, -одња̄ва̄м несвр. *вршити, спроводити одвођење (сувишне) воде са мочварног земљишта, исушивати такво земљиште;* уп. мелиорација.

о̀двоз м *отпрема превозом, одвожење, превоз.*

одво̀зити (се), о̀двозӣм (се) [гл. им. о̀двожēње с] *несвр. према одвести (се)*[2].

о̀двојен, -а, -о **1.** *трп. од одвојити (се).* **2.** *посебан, нарочит; оригиналан.* • **водити ~ живот** *живети у другом месту, раздвојено од породице (обично по потреби службе).*

о̀двојено прил. **а.** *издвојено од других, засебно:* ићи ~. **б.** *неповезано, раздвојено, испрекидано:* говорити ~.

о̀двојенōст, -ости ж *особина и стање онога који је одвојен, онога што је одвојено, издвојеност; изолованост.*

одво̀јив, -а, -о *који се може одвојити, раздвојив.*

одво̀јити, о̀двојӣм (имп. о̀двōј) свр. **1. а.** *оделити, одломити, одсећи (део, комад) од целине:* ~ комад теста. **б.** *издвојити нешто што је с нечим другим помешано, раздвојити једно од другога:* ~ кукољ од пшенице. **2.** *лишити што чега, раставити, удаљити, уклонити, одстранити:* ~ децу од куће. **3.** *оставити на страну, задржати део нечега за одређену намену:* ~ новац за кирију, ~ ручак за госте који ће доћи. **4.** *распознати, разликовати, уочити по посебним одликама, карактеристикама:* ~ добро од зла. ■ **~ се 1. а.** *раздвојити се као део од целине, одбити се, одломити се.* – Дршка се одвојила од лонца. **б.** *издвојити се од других, засебно, у посебну групу.* – Прва четворица тркача одвојила су се већ на старту. **2.** *удаљити се од кога (чега); напустити, оставити (некога, нешто).* – Једва се одвојила од прозора. Не може да се одвоји од деце. • **не (моћи) ~ очи (поглед и сл.) од некога, од нечега** *не моћи се довољно нагледати, науживати гледајући;* **~ мишљење** *в. издвојити (своје) мишљење (под мишљење).*

о̀двратан и **о̏двра̄тан,** -тна, -о *који изазива одвратност, гнусан, мрзак, одуран.*

одвра́тити, о̀два̄тӣм свр. **1.** (некога) *учинити да неко одустане од нечега (од какве намере, жеље и др.):* ~ од пута, ~ од школе. **2.** *успети отклонити, одстранити, спречити (опасност, несрећу и сл.):* ~ смрт од некога. **3. а.** *усмерити другачије (воду, водени ток).* **б.** фиг. *скренути на другу страну, у другом правцу (разговор, мисао и сл.).* **4. а.** *узвратити на исти начин, реаговати:* ~ на љубав љубављу. **б.** *одговорити, узвратити речима, приметити.*

о̀двратно и **о̏двра̄тно** прил. *на одвратан начин, мрско, гадно, гнусно.*

о̀двратнōст и **одвра́тнōст,** -ости ж **а.** *осећање гађења, неподношљивости (према некоме, нечему).* **б.** *оно што је одвратно (о поступку, речима, делу и сл.), гадост.* – Нагледали смо се свакаквих одвратности.

о̀дврaћати (се), -а̄м (се) *несвр. према одвратити (се).*

одврлу̀дати, -а̄м свр. *врлудајући отићи, олутати.*

одвр́нути, о̀двр̄нēм (аор. одвр́нух (о̀двртох); трп. о̀двр̄нӯт) свр. **а.** *одвијањем скинути нешто (чеп, матицу завртња и др.), одшрафити.* **б.** *ослобађањем, скидањем наврнутог дела (чепа и сл.) ослободити, отворити (флашу, бомбу и др.).* **в.** *окретањем, одвијањем завртња, полуге и сл., омогућити проток (воде, гаса и др.), покренути или појачати снагу, прилив (светлости, звука и др.):* ~ славину, ~ лампу, ~ дугме на радију. ■ **~ се** *одвити се, одшрафити се.*

о̀двртати (се), -рћēм (се) *несвр. према одврнути (се).*

одвр̀та̄ч, -а́ча м *алатка за одвијање (обично завртњева), одвијач, одвртка.*

одвр̀тети и **одвр́тети** јек. **одвр̀тјети** и **одвр́тјети,** -тӣм свр. *окретањем учинити да нешто заврнуто буде ослобођено, скинуто с навоја и сл., одврнути, одвити:* ~ сијалицу, ~ завртањ.

о̀дввртка ж *одвртач, одвијач, шрафцигер.*

одву̀ћи (о̀двӯћи), -ву̀чēм (3. л. мн. -ву́кӯ) (аор. одву́кох, о̀двӯче; р. пр. о̀двӯкао, одву́кла (о̀двӯкла); трп. одву̀чен (одву̀чен); пр. пр. одву́ка̄вши и о̀двӯка̄вши) свр. **1.** *вукући пренети на друго место, преместити.* **2.** *силом одвести, повући за собом (некога):* ~ у затвор, ~ у рат. **3.** разг. *примамити, привући себи, преотети (купце, присталице и др.).* ■ **~ се а.** *удаљити се крећући се с муком, тетурајући се.* **б.** *одскитати, одлуњати.*

одга́ђати, о̀дга̄ђа̄м *несвр. према одгодити.*

одга̀јалӣште с **1.** *в. одгајивачница (1).* **2.** *институција, установа, организација, друштво које развија и шири нове идеје, схватања (у науци, култури и сл.), расадник.*

одга́јати, о̀дга̄ја̄м *несвр. према одгајити и одгојити.*

одгаји̏ва̄ч, -а́ча м **1.** *онај који се бави гајењем, одгајањем (животиња, биљака или др.).* **2.** *васпитач, одгојитељ.*

одгаји̏ва̄чица ж *женска особа одгајивач.*

одгаји̏ва̄чница ж **1.** *место где се врши размножавање и узгајање живине, стоке, паса и др., одгајалиште.* **2.** фиг. *в. одгајалиште (2).*

одга̀јилӣште с **1.** *в. одгајивачница (1).* **2.** *в. одгојалиште (2).*

одга́јити, о̀дга̄јӣм свр. (уп. одгојити) (некога, нешто) **1.** *неговањем и стручним старањем учинити да се неко или нешто (дете, младунче животиње, биљка и др.) правилно, лепо развије, одрасте, однеговати, подићи.* **2. а.** *научити лепом понашању, васпитати.* **б.** *васпитањем усмерити, научити, навићи (некога на нешто).* – Нису одгајени да подносе тешкоће.

одга́рати, о̀дга̄ра̄м *несвр. према одгорети.*

одге́гати (се), о̀дгēга̄м (се) свр. *отићи гегајући се, клатећи се у ходу.*

одгегу̀ц(к)ати (се), -а̄м (се) свр. *дем. према одгегати (се).*

о̀дгледати, -а̄м свр. (обично уз допуну: „до краја") *видети у целости, пропратити од почетка до краја (филм, емисију на телевизији и др.).*

одглу́мити, -ӣм свр. **1.** *одиграти улогу, приказати глумом (лик, сцену у драми, позоришту).* **2.** фиг. *претворним понашањем представити лажно (себе, какво осећање, расположење и др.).*

одгова́рајӯћӣ, -ā, -ē **а.** *који одговара одређеним захтевима, потребама, нормама, погодан за одређену сврху, прикладан:* одговарајуће мере, ~ школска спрема. **б.** *једнак или приближан по вредности, квалитету и др.:* ~ стан.

одгова́рати, -о̀ва̄ра̄м несвр. **1.** *несвр. према одговорити.* **2.** *бити погодан, примерен за нешто, пристајати некоме (нечему); подударати се с нечим (с неким).* – Одговара му посао који ради. **3. а.** *сносити одговорност, бити одговоран (за нешто), гарантовати.* – Он одговара за успех акције. **б.** *бити изведен пред суд, бити оптужен (за нешто).* – Одговара за покушај убиства. **4.** *пружати, давати одговор (на питање).* – Одговарај само кад те ко пита. **5.** шк. **а.** *бити прозван, позван на проверу знања, ради оцењивања.* – Данас нисам одговарао у школи. **б.** *говорити о нечему (из неке области, предмета) за оцену:* ~ историју. **6.** *узвраћати некоме (обично старијем, претпостављеном и сл.) на недозвољен, недоличан начин, противречити.*

о̏дговōр, -ора м **1. а.** *саопштење, објашњење, изјава, исказ (усмени или писмени) дат на постављено питање; узвратно писмо, извештај дат на нечији захтев, упит.* **б.** *поступак, гест који представља реаговање на нешто.* – Ћутање је најбољи одговор. **в.** *супротно мишљење, став (у полемици, расправи).* **2.** фиг. *узвратни поступак, дејство (као противмера, реакција).* – На напад пешадије уследио је жесток одговор авијације.

о̏дговōран, -рна, -о **а.** (одр.) *који сноси одговорност за нешто; надлежан, меродаван:* ~ уредник, ~ лице. **б.** *који је скопчан с одговорношћу, важан, руководећи:* ~ положај, ~ посао. **в.** *који се односи с одговорношћу, озбиљношћу (према послу, у раду и др.), савестан, акрибичан, озбиљан:* ~ као ученик, ~ у свему.

одгово̀рити, -о̀ворӣм свр. **1.** *дати, послати одговор (на питање, на писмо, оптужбу и сл.).* **2.** *реаговати на нечији изазов;*

узвратити, огласити се, одазвати се: ~ паљбом, ~ на љубав. **3.** (нечему) *задовољити одговарајуће захтеве, услове, очекивања:* ~ службеној дужности. **4.** *наговорити некога да одустане од какве намере, плана, одвратити:* ~ (некога) од пута.

о̏дговорно прил. *с одговорношћу, савесно.*

одгово́рнōст, -ости (инстр. -ошћу) ж **1.** *свест о обавези, осећање дужности.* **2. а.** *обавеза извршавања дужности, одн. сношење последица за неуспехе, кривице.* – На њему је велика одговорност. **б.** *обавеза да се у оквиру какве делатности, посла и др. одговара сходно утврђеним прописима, нормама:* морална ~, материјална ~. • **сносити ~** *бити одговоран.*

одго̀дити, о̀дгодӣм (трп. о̀дгођен) свр. *преместити, померити време одржавања, извођења нечега за касније, за неко друго време, одложити:* ~ седницу, ~ путовање, ~ испит.

о̀дгој м *васпитно деловање, васпитање; навике, својства стечена васпитањем:* породични ~, физички ~.

о̀дгōјан, -јна, -о (обично одр. о̀дгōјнӣ) *који се односи на одгој, васпитни:* ~ процес, ~ завод.

о̀дгојен, -а, -о *лепо васпитан.*

одго̀јитељ м рег. *онај који одгаја, васпитач.*

одгојѝтељица ж рег. *васпитачица; неговатељица.*

одго̀јити, о̀дгојӣм свр. рег. (уп. одгајити) **1.** *подићи гајењем, отхранити; однеговати.* **2. а.** *развити (код некога) моралне, умне, духовне и др. особине, васпитати.* **б.** *оспособити (некога) у неком послу, вештини, обучити.*

одгоне́тнути, -о̀нēтнēм свр. *разрешити, докучити, погодити смисао нечега загонетног, скривеног, нејасног; решити загонетку.*

одгоне́тати, -о̀нēтāм (-о̀нēћēм) *несвр. према одгонетнути.*

о̏дгонēтка ж (дат. -ки и -ēци; ген. мн. -кӣ (-етāкā)) *(раз)решење загонетке.*

одго̀нити, о̀дгонӣм [гл. им. о̀дгоњēње с] *несвр. према одагнати.*

о̀дгоре и **одго́ре** прил. *с горње стране, одозго.*

о̀дгризак, -иска м *одгризен комад, залогај.*

одгри́зати, о̀дгрӣзāм *несвр. према одгристи.*

о̀дгристи, -и́зēм (аор. о̀дгризох, о̏дгрӣзе; трп. о̀дгризен и одгри́зен) свр. *гризући откинути (залогај, комад).*

одгр́нути, о̀дгр̄нēм (аор. одгр́нух и о̀дгртох; трп. о̀дгр̄нӯт; пр. пр. одгр́нувши) свр. **1. а.** *уклонити горњи слој (земље, снега или др.).* **б.** *разгрнути, размаћи:* ~ завесу. **2.** *скинути, уклонити, смаћи (прекривач, прекривку).* ■ **~ се** *скинути, свући (огртач, горњи део одеће).*

о̀дгртати (се), одгр̄ћēм (се) *несвр. према одгрнути (се).*

одгу́рати, о̀дгӯрāм свр. *гурајући померити, одмаћи, удаљити.*

одгури́вати, -ӯрујēм *несвр. према одгурати.*

одгурки́вати, -ӯркујēм несвр. *у дем. значењу: одгуривати.*

о̀дгурнути, -нēм свр. **1.** *једним, наглим покретом померити, гурнути, одбити даље (од себе):* ~ тањир. **2.** фиг. *престати марити (за некога) одбацити, занемарити, запоставити:* ~ своју децу.

одгуши́вати, -ӯшујēм *несвр. према одгушити.*

одгу́шити, о̀дгӯшӣм свр. *уклонити оно што загушује, затвара (цев, димњак, канализацију и сл.) и омогућити проток, отпушити.*

одебља́ње с *задебљало место, задебљање.*

одѐбљати, -āм свр. *унеколико повећати дебљину, постати дебео, угојити се.*

оде́вати (се), о̀дēвāм (се) јек. **одијѐвати (се),** о̀дијевāм (се) *несвр. према оденути (се).*

о̀дēвнӣ јек. **о̀дјēвнӣ,** -ā, -ō *који је у вези с одевањем, с одећом:* ~ конфекција, ~ предмет.

о̀делит јек. **о̀дјелит,** -а, -о **1.** *одвојен (од других), засебан, посебан; појединачан.* **2.** *другачији (од осталих), нарочит.*

оде́лити, о̀дēлӣм јек. **одијѐлити,** о̀дијелӣм (трп. о̀дēљен јек. о̀дијељен) свр. (некога, нешто) *издвојити посебно, раздвојити, раставити (од других), одвојити.* ■ **~ се 1.** *издвојити се, одвојити се (у посебну групу, целину).* **2.** *одвојити се (од осталих, из заједнице), напустити (некога или нешто).*

оде́ло јек. **одијѐло** с **1. а.** *мушка одећа (сако, панталоне, прслук).* **б.** *одећа уопште, хаљине.* **2.** *нарочита, за посебне сврхе намењена одећа, одевна опрема:* ронилачко ~, војничко ~, скијашко ~.

оделотво̀рити јек. **одјелотво̀рити,** -о̀творӣм свр. *спровести у дело, остварити, оживотворити, реализовати:* ~ идеје, ~ планове. ■ **~ се** *постати стваран, реалан,* остварити се.

оде́лце јек. **одијѐлце,** -цета и -ца с (мн. -ца) *дем. и хип. од одело.*

о̀дељак јек. **о̀дјељак,** -ēљка м **1.** *самостални, издвојени део неке целине:* ~ књиге, ~ текста. **2.** *одвојена, посебна, мала просторија за нарочите намене или лица, одељење:* ~ за децу, ~ за пушаче. **3.** *службена, радна просторија какве установе, управног органа, организације надлежне за одређене послове, испостава, одсек, огранак:* царински ~, порески ~.

о̀дēљенōст јек. **о̀дијељенōст,** -ости ж *стање онога који је одељен, онога што је одељено, издвојеност, изолованост.* – Живи у строгој одељености од других.

одеље́ње јек. **одјеље́ње** с **1.** *посебна просторија зграде, стана, соба.* **2.** *служба, испостава, уред као део веће установе, организације, одељак:* пријемно ~, финансијско ~. **3.** *ученици једног разреда у школи; просторија у којој се изводи настава.*

одеље́њце јек. **одјеље́њце,** -а и -ета с (мн. -њца) *дем. од одељење.*

одељи́вати (се) јек. **одјељи́вати (се),** -ѐљујēм (се) *несвр. према оделити (се).*

о̀денути јек. **о̀дјенути,** -нēм свр. *обући; опскрбити (некога, нешто) одећом:* ~ дете, ~ сиротињу; фиг. *заогрнути (у неку форму), прикрити лажним изгледом:* ~ своје намере, ~ лаж у истину. ■ **~ се** *повр.*

одѐрати, о̀дерēм (трп. о̏дерāн) свр. **1. а.** *огулити, скинути кожу (са тела животиње).* **б.** *оштетити по површини, згулити (кожу).* **в.** *поцепати, подерати (одело, цеп и др.).* **2.** фиг. разг. **а.** *узети, наплатити много више него што нешто вреди, него што би требало, очерупати, опљачкати.* **б.** *жестоко пребити, премлатити, казнити кога.* – Одраћу га као вола. • **~ грло (вичући, певајући)** *остати без гласа, промукнути;* **~ кожу (коме) (с леђа)** *в. одерати (2а).*

о̀де(с)ти јек. **о̀дје(с)ти,** -енēм (-едēм) свр. *в. оденути.*

о̀дећа јек. **о̀дјећа** ж *у зб. значењу: предмети који служе за одевање, облачење.*

оджи́вети јек. **оджи́вјети,** -вӣм свр. *завршити живот, живљење, престати постојати.*

одзва́њати, о̀дзвāњāм *несвр. према одзвонити.*

одзви́ждати, -дӣм свр. *завршити са звиждањем; до краја извести звиждањем (мелодију).*

одзво̀нити, о̀дзвонӣм свр. **1.** *звоњењем објавити нешто, откуцати.* – Одзвонило је подне. **2.** *разлећи се, одјекнути (звуком звона, звоњавом).* – Глас јој одзвони ходником. • **одзвонило му је** *свршено је, готово је с њим, дошао му је крај.*

о́дзив и **о̏дзӣв** м **1.** *одговор, реаговање гласом на позив, на дозивање, приликом прозивке и сл.* **2.** *одјек, јека.* **3.** *прихватање позива на нешто (на учешће у нечему и сл.), позитиван пријем (нечега новог).* – Одзив грађана на изборима био је велики. **4.** вој. *уговорени тајни одговор на лозинку.*

одзи́вати (се), о̀дзӣвāм (се) и о̀дзӣвљēм (се) *несвр. према одазвати (се).*

оди́ва ж нар. *удата жена у односу на свој род; уопште невеста, млада.*

о̀дигнути (се), -нēм (се) свр. *в. одићи (се).*

одигра́вати (се), одѝгрāвāм (се) *несвр. према одиграти (се).*

одѝграти (ȍдиграти), ȍдигрāм свр. **1. а.** *довести, извести игру до краја, завршити с игром:* ~ партију шаха, ~ коло, ~ утакмицу. **б.** *повући потез у оквиру дате игре:* ~ коња, ~ кеца. **2.** *извести, одглумити сценско дело, одн. улогу у њему:* ~ Хамлета. ■ ~ **се** *догодити се, десити се, збити се.* • ~ **улогу (важну, велику и сл.)** *извршити, остварити (значајан пресудан) утицај на ток ствари, догађаје, бити важан чинилац у одлучивању, спровођењу нечега.*

ȍдизати (се), ȍдижēм (се) *несвр. према одигнути (се) и одићи (се).*

одије- *в. оде-.*

ȏдијум м лат. *мржња; одвратност.*

ȍдисати, ȍдишēм несвр. **1.** *снажно издисати (као израз бола, олакшања и сл.), уздисати.* **2.** *одавати мирис; мирисати (на нешто).* **3.** (чиме) фиг. *бити прожет, испуњен; зрачити, одавати (нешто):* ~ лепотом, ~ новим духом.

одѝскона прил. *од давних времена, од памтивека, одвајкада.*

одѝсконскӣ и **одѝскōнскӣ,** -ā, -ō *прадавни, праисконски, прастари.*

ȍдиста *речца за потврђивање претпоставке, исказа: доиста, збиља, стварно, уистину.* – Биће то ~ страшно.

ȍдистӣнскӣ, одѝстӣнскӣ и **одистѝнскӣ,** -ā, -ō *стварни, прави, истински.*

ȍдистӣнски, одѝстӣнски и **одистѝнски** прил. *одиста, стварно, уистину, заправо.* – Дајем ти то одистински.

ȍдићи, ȍдигнēм (аор. ȍдигох, ȍдиже и ȍдиже; р. пр. ȍдигао, -гла; трп. ȍдигнӯт; пр. пр. ȍдигāвши) свр. (вар. одигнути (се)) *подићи (мало) изнад земље; издићи, задићи.* ■ ~ **се** *мало се подићи, усправити се, придићи се.*

ȍдјава ж **1. а.** *обавештење надлежном органу власти, управе или др. о прекиду боравка у датом месту, подручју или сл.; документ, изјава, образац којим се таква пријава подноси.* **б.** *уопште изјава, обавештење о прекиду каквог односа, положаја, делатности и др., отказ:* ~ радио-претплате, ~ пословне делатности, ~ радње. **2.** *објављивање завршетка, краја неке телевизијске или радио-емисије или обавештење о завршетку емитовања програма за тај дан.*

одја́вити, ȍдјāвӣм свр. **1. а.** (некога) *писменом пријавом обавестити надлежни орган управе, власти и сл. о престанку боравка у датом месту.* **б.** *поднети писмену одјаву, изјаву, обавештење о отказу, престанку или прекиду рада, каквог односа и сл., отказати:* ~ радњу, ~ закуп стана. **2.** *објавити крај радио или телевизијске емисије, одн. емитовања дневног програма;* уп. одјава (2).

ȍдјавнӣ, -ā, -ō *који се односи на одјаву;* уп. одјава (2): ~ ТВ шпица.

одјављѝвати (се), -ѐвљујēм (се) *несвр. према одјавити (се).*

ȍдјахати, -ашēм свр. **1.** *отићи јашући (на коњу).* **2.** *сићи (с коња), сјахати.*

одје- *в. оде-.*

одједа̀нпӯт и **одјѐднōм** (одједа̀рēд) прил. **1.** *у исто време, истовремено:* ~ дати, ~ купити више ствари. **2.** *неочекивано, изненада:* ~ удари киша, ~ му позли.

ȍдједрити и **одјѐдрити,** -ӣм свр. *отпловити, отићи једрећи.*

ȍдјēк и **ȍдјек** м **1. а.** *поновљени звук као одраз звучног таласа при одбијању од какве препреке, јека.* **б.** *уопште звук који допире из даљине.* – Чује се одјек пуцњаве у даљини. **2.** фиг. *реакција, одзив, интересовање (побуђено у јавности).* – Изложба није наишла ни на какав одјек.

одјекѝвати, одјѐкујēм *несвр. према одјекнути.*

одје́кнути, ȍдјēкнēм свр. **1. а.** *зачути се, обзнанити се каквим звуком, зачути се.* – Ударац је одјекнуо тупо. **б.** *разлећи се, заорити се.* – Одјекнула је песма из стотине грла. **2.** фиг. *изазвати утисак, интересовање (у јавности, друштву и сл.).* – Његов предизборни говор снажно је одјекнуо у народу.

ȍдјел м јек. рег. *одељак; одељење.*

одјел- *в. одел-.*

ȍдјелнӣ, -ā, -ō јек. *који се односи на одјел.*

одјељ- *в. одељ-.*

ȍдјести, -једēм свр. *узети, појести мало од неког јела, оброка.*

одјећа *в. одећа.*

ȍдјужити, -ӣм свр. *попустити, ослабити под утицајем јужног, топлог ветра (о мразу), почети се топити (о леду, снегу).*

одју́рити, ȍдјӯрӣм свр. **1.** *удаљити се брзо, трчећи, отрчати, побећи.* **2.** *отерати, најурити (некога).* – Одјури неваљалца, ако наиђе.

одла́гати, ȍдлāжēм *несвр. према одложити.*

ȍдлазак, -ска м **1. а.** *напуштање дотадашњег места боравка, одлажење.* – Спремам се за одлазак из овога места. **б.** *полазак некуда, на неко друго место.* – Мајка га испраћа при одласку у школу. **в.** *време, план поласка са станице, полазак.* – Распоред одласка возова је промењен. **2.** *долажење; посета, посећивање:* ~ на концерт, ~ у позориште.

ȍдлазити, -ӣм [гл. им. ȍдлажēње с] *несвр. према отићи.*

одлака́вити, -а̀кāвӣм и **ȍдлакавити,** -ӣм свр. *постати длакав, обрасти длакама.*

одла́кнути, ȍдлāкнēм и **одла̀кнути,** ȍдлакнēм свр. (некоме; обично безл., са логичким субјектом у дат.) *осетити олакшање, растерећење (услед ослобођења од какве море, притиска, невоље и сл.), одахнути.* – После положеног испита, одлакнуло му.

одла́мати (се), ȍдлāмāм (се) *несвр. према одломити (се).*

одлѐдити, ȍдледӣм (трп. ȍдлеђен) свр. *ослободити леда нешто замрзнуто, залеђено (топљењем), одмрзнути, отопити:* ~ намирнице из замрзивача. ■ ~ **се** *ослободити се леда, отопити се, откравити се.* – Дунав се одледио.

одлеђѝвати (се), -ѐђујēм (се) *несвр. према одледити (се).*

одлѐжати, -жӣм свр. **1. а.** *провести неко време у постељи, лежећи.* – Одлежао је пола сата после ручка. **б.** (неку болест) *провести потребно време у постељи (за време болести, лечења и сл.).* – Грип увек треба одлежати. **в.** *мировати неко време, одстајати (о вину, јелу и сл.).* – Сарма је боља кад који дан одлежи. **2.** фиг. *издржати време казне у затвору, провести у затвору на издржавању казне.* – Одлежао је две године у Лепоглави.

одле́пити, ȍдлēпӣм јек. **одлијѐпити,** ȍдлијепӣм (трп. ȍдлēпљен јек. ȍдлијепљен) свр. *скинути, одвојити, раздвојити нешто слепљено, залепљено.* ■ ~ **се а.** *одвојити се, откинути се.* **б.** фиг. *раздвојити се, раставити се (од некога, од нечега).* – Одлепи се од мене.

одлепљѝвати (се) јек. **одљепљѝвати (се),** -ѐпљујēм (се) *несвр. према одлепити (се).*

одле́тати, ȍдлēћēм јек. **одлијѐтати,** ȍдлијећēм *несвр. према одлетети.*

одлѐтети јек. **одлѐтјети,** -тӣм свр. **1. а.** *отићи летећи; отпутовати авионом.* **б.** *бити понет, отргнут ветром.* – Одлете му шешир. **в.** фиг. *одјурити, отрчати.* – Дете одлете на улицу. **2.** фиг. *бити смењен, избачен (из службе, са положаја и сл.).* – Сменили не само њега, већ одлете и командант.

ȍдлив м **1.** *пролазак, отицање водене масе, течности.* – Браном је заустављен одлив реке. **2.** *одвод (канал, цев и сл.) за отицање воде, течности.* **3.** *опадање, смањивање (количине, броја нечега и сл.), осипање:* ~ радне снаге. **4.** (крви) *истицање, крварење.* **5.** *в. одливак.* • ~ **мозгова** *одлазак стручњака из земље у иностранство (услед неповољних услова за живот и рад у својој земљи).*

ȍдливак, -ӣвка м *метални предмет начињен ливењем; изливена копија модела.*

одлѝвати (се), ȍдлӣвāм (се) *несвр. према одлити (се).*

одлијепити *в. одлепити.*

одлијѐвати (се), ȍдлијевāм (се) несвр. јек. *в. одливати (се).*

ȍдлика ж (дат. -ици) **1.** *својство, особина којом се неко (нешто) одликује, истиче, разликује од других; карактеристична,*

позитивна особина. **2.** *признање, похвала, одлична оцена успеха; одликовање, орден.*

одлѝкāш, -áша м *ученик који има одличне оцене, који постиже одличан успех.*

одликàшица ж *ученица одликаш.*

одликова́ње с *нарочито одличје као знак признања за посебне заслуге (војне или грађанске), орден, медаља.*

о̀дликовати, -кујēм свр. и несвр. **1.** *да(ва)ти, доделити, додељивати некоме одликовање.* **2.** (некога, нешто) *издвојити, издвајати (као одлика, карактеристика), карактерисати.* – Њега одликује чврста воља. ■ **~ се** *истаћи се, истицати се, издвојити се, издвајати се каквом особином, карактеристиком:* ~ се храброшћу.

о̀длити, о̏длијēм (имп. о̏длӣј; р. пр. о̏длио, -ӣла; трп. одлѝвен, -ена) свр. **1.** *одсипати мало течности (из нечега), одасути.* **2.** (нешто) *направити метални одливак, излити какав предмет помоћу калупа;* уп. одливак. ■ **~ се** *отећи, излити се.*

о̀дличан, -чна, -о **1.** *који се одликује најбољим особинама, изванредан, изврстан, перфектан:* ~ мотор, ~ књига, ~ одело. **2. а.** *чије су знање, способности оцењене највишом оценом:* ~ ђак, ~ студент. **б.** *који је постигао, добио највишу оцену, оцењен као најбољи, врхунски:* ~ успех, ~ резултат.

о̀длӣчје с рус. **1.** *одликовање, орден.* **2.** *посебно обележје, одлика, карактеристика.*

о̀длично прил. *на одличан начин, изванредно, перфектно.*

одло̀жити, о̀дложӣм (трп. о̀дложен) свр. **1.** *померити, одгодити (за касније, за друго време):* ~ путовање, ~ састанак. **2. а.** *пустити из руке (нешто што се држало), спустити, положити, (п)оставити (на земљу, на сто и сл.):* ~ капут, ~ ранац, ~ оружје. **б.** *склонити (на страну), сместити (у полице, у орман и др.), похранити:* ~ документа у фасцикле, ~ у архиву.

о̀дломак, -ōмка м **1.** *одломљени комад нечега, парче.* **2. а.** *посебан сегмент, део неке целине, одељак, фрагмент:* ~ из књиге, ~ партитуре. **б.** *појединост као део неке целине, детаљ.*

одло̀мити, о̀дломӣм свр. *ломећи одвојити део од целине.* ■ **~ се** *одвојити се, отпасти, откинути се од нечега (услед ломљења).*

о̏длука ж (дат. -ици) **1. а.** *коначно опредељење, дефинитивно решење (као резултат одлучивања, договора, разматрања какве ствари); закључак.* – Одлука је: кућу треба продати. **б.** *наредба (власти), решење, декрет:* краљевска ~, ~ војне команде. **2.** *пресудан догађај; исход (нечега), свршетак:* ~ на бојном пољу. • **~ је пала** *одлучено је (чврсто, неопозиво), решено је (најзад).*

одлу́њати, о̀длӯњāм свр. разг. *отићи незнано куд, одскитати, одлутати.*

одлу́тати, о̀длӯтāм свр. *лутајући отићи, одскитати, отумарати.*

о̏длучан и **о̀длучан,** -чна, -о **1. а.** *чврст, непоколебљив у спровођењу одлука; смео храбар:* ~ човек. **б.** *који одражава таква својства, оштар, енергичан:* ~ тон, ~ поступак. **2.** *одлучујући, пресудан, преломан:* ~ битка, ~ догађај.

одлучѝвати (се), -ӯчујēм (се) *несвр. према одлучити (се).*

одлу́чити, о̀длӯчӣм свр. **1. а.** *решити се на нешто, донети одлуку.* **б.** *донети закључак, суд, закључити.* **2.** *бити пресудан (за нешто), решити исход (нечега).* – Ова ствар је одлучила моју судбину. ■ **~ се 1.** *в. одлучити (1а).* **2.** *определити се (између више могућности).* – Не зна на шта да се одлучи.

о̏длучно и **о̀длучно** прил. *на одлучан начин, енергично:* ~ одбити (нешто).

о̏длучнōст и **одлу́чнōст,** -ости ж *особина онога који је одлучан, онога што је одлучно; решеност, енергичност, непоколебљивост.*

одлу̀чујӯће прил. *на одлучујући начин, енергично; пресудно.*

одлу̀чујӯћӣ, -ā, -ē *који има пресудан значај, од којег зависи исход (нечега), пресудан:* ~ догађај, ~ битка.

одљев м (јек.) *в. одлив.*

одљеп- *в. одлеп-.*

одљу́дити се, о̀дљӯдӣм се свр. *постати отпадник, непријатељ људи; престати се дружити с људима.*

одљу́тити се, о̀дљӯтӣм се свр. *престати се љутити, не бити више љут.*

одма́гати, о̀дмāжēм *несвр. према одмоћи.*

о̀дмаглити, -ӣм свр. разг. *отићи, изгубити се некуда, одлутати.*

о̏дмазда ж *узвратна казнена, репресивна мера за учињено дело, освета.*

о̀дмакао, -мàкла (о̀дмакла), -о *р. пр. од одмаћи (се), одмакнути (се) у атриб. служби.* • **одмакле године** *позније године, старост:* човек у одмаклим годинама.

одмàкнути *в. одмаћи.*

одмалѐна и **о̏дмалена** прил. *од детињства, од малих ногу.*

о̀дмалопрē јек. **о̀дмалоприје** прил. *од пре неколико тренутака, одскора.*

одма́мити, о̀дмāмӣм свр. *мамећи одвести (некуда).*

одмамљѝвати, -àмљујēм *несвр. према одмамити.*

одмàралӣште и **одма́ралӣште** с *зграда или насеље намењено и уређено за одмор, опоравак (обично већег броја лица).*

одма́рати (се), о̀дмāрāм (се) *несвр. према одморити (се).*

одма́стити, о̀дмāстӣм свр. *уклонити маст, масни премаз; деконзервирати (мотор, уређај).*

одмàћи (о̀дмаћи) и **одмàкнути,** о̀дмакнēм (аор. одмàкох, одмàче и о̏дмаче (одмàкнух, о̏дмакнӯ); р. пр. о̀дмакао, одмàкла (о̀дмакла) (одмàкнуо, -ула); трп. о̀дмакнӯт) свр. **1.** (нешто) *помичући, одмичући померити, помаћи; измаћи:* ~ новине, ~ столицу. **2.** фиг. **а.** *удаљити се, отићи:* ~ од куће. **б.** *узнапредовати, испредњачити (у развитку, еволуцији).* – Култура Европе је далеко одмакла од својих почетака. **3. а.** *уздићи се високо, бити скоро на заласку (о Сунцу).* **б.** *поприлично проћи, протећи, бити касно (о времену).* ■ **~ се 1.** *помаћи се, померити се, удаљити се (од некога, од нечега).* **2.** *в. одмаћи (2б).*

о̏дмāх прил. **1.** *овога часа, сместа; брзо, ускоро.* **2.** *сасвим близу, непосредно (у просторном смислу).* – Стани одмах до мене.

одмахѝвати, -àхујēм *несвр. према одмахнути.*

одма́хнути, о̀дмāхнēм свр. **1.** *покретом руке или главе изразити неслагање, неодобравање, непознавање, резигнираност и сл.* **2.** *узвратити махом (при отпоздраву).*

о̏дмена јек. **о̏дмјена** ж **а.** *онај (оно) што долази да замени (некога, нешто) у вршењу посла, дужности и сл., смена, замена.* **б.** *промена, измена.*

одме́нити, о̀дмēнӣм јек. **одмјѐнити,** о̀дмјенӣм свр. *сменити, заменити (некога) у вршењу каквог посла, дужности.* ■ **~ се** *међусобно се заменити, сменити један другог.*

одмењѝвати (се), -èњујēм (се) јек. **одмјењѝвати (се),** -jèњујēм (се) *несвр. према одменити се.*

одмера́вати (се), -èрāвāм (се) јек. **одмјера́вати (се),** -jèрāвāм (се) *несвр. према одмерити (се).*

о̀дмерен јек. **о̀дмјерен,** -а, -о **1.** *равномеран, уједначен:* ~ корак. **2.** *трезвен, уравнотежен, сталожен; који одражава такве особине:* ~ човек, ~ понашање.

о̀дмерено јек. **о̀дмјерено** прил. **1.** *уједначено, равномерно.* **2.** *сталожено, трезвено, суздржљиво.*

о̀дмеренōст јек. **о̀дмјеренōст,** -ости ж *својство онога који је одмерен, онога што је одмерено.*

одмерѝвати (се), -èрујēм (се) јек. **одмјерѝвати (се),** одмјèрујēм (се) несвр. *в. одмеравати (се).*

о̀дмерити јек. **о̀дмјерити,** -ӣм свр. **1.** *мерењем одредити, одвојити потребну количину (дужину, тежину и сл. нечега):* ~ килограм шећера. **2.** *одредити коме количину, меру (нечега):* ~ казну (некоме). **3.** *повести рачуна о пристојности, прикладности, исправности (понашања, поступака, речи и др.).* **4.** (очима, погледом, од главе до пете и сл.) *пажљиво, заинтересовано,*

строго погледати, осмотрити (некога). ■ ~ **се** *узајамно се погледати пажљиво, с интересовањем, испитивачки.* • ~ **снаге** *у међусобном надметању, борби опробати своје могућности, способности и сл.*

о̏дметнӣк м *онај који се одметнуо (од некога, нечега), отпадник; побуњеник, бунтовник.*

о̏дметничкӣ, -ā, -ō *који се односи на одметника, побуњенички, бунтовнички.*

о̏дметнӣштво с *одметање (од власти, од друштва); бунтовништво.*

о̏дметнути се и **одмѐтнути се,** о̏дметнēм се свр. **а.** *побунивши се против власти, живети у илегалности, ван домашаја закона.* **б.** фиг. *отићи, отуђити се (од куће, од својих), одвојити се.*

одмије- *в. одме-.*

о̏дмила и **о̏дмӣла** прил. *од милоште, из љубави, од миља (о тепању, обраћању некоме).* – Одмила га зову Гига.

о̏дмицати (се), о̏дмичēм (се) *несвр. према одмакнути (се), одмаћи (се).*

одмје- *в. одме-.*

о̏дмор м **а.** *мировање ради окрепљења, прикупљања нове снаге, релаксације; починак.* **б.** *краћи прекид рада, активности (у школи, канцеларији, у некој представи, емисији и сл.), пауза, предах, станка.* • **активни** ~ *бављење лаким активностима (спортом и сл.) као освежење за време одмарања (обично после напорног рада).* **годишњи** ~ *време које у току године запослени могу, као законско право, да користе за вишедневно одсуство с посла (ради опоравка, одмора, летовања и др.).* **школски** ~ *пауза између два наставна часа.*

о̏дмо̄ран и **о̀дмо̄ран,** -рна, -о *који се довољно одморио, чио, свеж.*

одмо̀рити, о̀дморӣм свр. **1.** прел. (некога, нешто) *омогућити некоме одмор, предах:* ~ коње, ~ војску. **2.** непрел. *в. одморити се.* ■ ~ **се** *ослободити се умора, повратити снагу, радну способност, енергију (починком, предахом).*

о̀дморӣште с *место, простор предвиђен за одмор, краће задржавање ради предаха.*

о̏дмо̄рно и **о̀дмо̄рно** прил. *као после одмарања, свеже.*

одмота́вати, -о̀тāвāм несвр. *несвр. према одмотати.* ■ ~ **се 1.** *несвр. према одмотати се.* **2.** *одигравати се, дешавати се, одвијати се.*

одмо̀тати, -āм свр. *одвити нешто замотано, размотати; отпаковати:* ~ клупче, ~ пакет. ■ ~ **се** *одвити се, размотати се.*

о̏дмо̄ћ ж *поступак, дело које некоме ствара тешкоће, одмаже;* супр. помоћ.

одмо̀ћи (о̀дмоћи), о̀дмогнēм свр. *својим (обично несмотреним, неприкладним и сл.) поступцима отежати некоме нешто, учинити да нешто буде још теже, још горе;* супр. помоћи.

одмрза́вати (се), -р̀зāвāм (се) *несвр. према одмрзнути (се).*

о̀дмрзнути, -нēм (аор. о̀дмрзох и о̀дмрзнух; р. пр. о̀дмрзао, -зла и о̀дмрзнуо, -ула) свр. *раскравити, одледити, отопити (нешто смрзнуто, залеђено):* ~ воће. ■ ~ **се** *раскравити се, отопити се, одледити се.*

одмрси́вати (се), -р̀сујēм (се) *несвр. према одмрсити (се).*

одмр́сити, о̀дмр̄сӣм свр. *расплести, размотати (нешто замршено), распетљати, размрсити:* ~ чвор, ~ вуну. ■ ~ **се** *расплести се, размрсити се.*

одна̀за̄д прил. *са задње стране, одострагꙑ, отпозади.*

одна̀пре̄д јек. **одна̀приjед** прил. *с предње стране, спреда.*

одна́родити, ӣм свр. *отуђити некога од свог народа, одузети национално обележје.* – Србе не можете однародити. ■ ~ **се** *отуђити се од свог народа, изгубити национално обележје.*

однарођа́вати (се), -ро̀ђāвāм (се) и **однарођи́вати (се),** -ро̀ђујēм (се) *несвр. према однародити (се).*

однарођѐње с *отуђење од свог народа, губитак осећања националне припадности.*

о̀днатра̄г и **однатра̀шке̄** прил. *са задње стране, одострага.*

о̀днеговати јек. **о̀дњеговати,** -гујēм свр. **а.** *отхранити, одгајити; васпитати:* ~ биљку; ~ дете. **б.** *одржати у добром, свежем стању:* ~ руке.

о̀днеда̄вно и **однѐда̄вно** (о̀днеда̄вна и однѐда̄вна) прил. *отпре кратког времена, одскора.*

о̀днекле̄ прил. *од (из, са) неког неодређеног места, правца, однекуд.*

о̀днекуд(а̄) прил. **1.** *из неодређеног правца, однекле.* **2.** *на неки начин, неким случајем, некако.* – Однекуд постаде стручњак.

о̀дне̄ти јек. **о̀днијети,** -нѐсēм (о̀днесēм) (аор. однѐсох и о̀дне̄х јек. о̀днијех; р. пр. о̏днео, -е̄ла јек. о̏днио, -ијела; трп. однѐсен и о̏дне̄т јек. о̏днијет; пр. пр. о̀дне̄вши јек. о̀днијевши) свр. **1. а.** *носећи преместити на друго место, уклонити:* ~ своје ствари. **б.** *пренети, испоручити (поздрав, поруку).* **2. а.** *узети без питања; украсти:* ~ драгоцености. **б.** *узети саиграчу, освојити (фигуру у шаху, карту и сл.).* **3.** *разнети, уништити.* – Граната му однела руку. • **као руком однето (однесено)** *брзо, потпуно излечено, одстрањено (о болести).* **однела га мутна Марица** *пропао је, ишчезао је без трага.* **однео враг (ђаво) шалу** *није се шалити, озбиљна је ситуација.* ~ **памет (коме)** *залудети, опчинити кога (обично у заљубљености).* ~ **победу** *постићи победу, победити.* ~ **(са собом) у гроб** *в. под гроб.*

о̀днос м **1.** *узајамна веза, повезаност, међусобан зависан положај (између ствари, појмова, појава); сразмера:* ~ узрока и последице, бројни ~ (нечега). **2. а.** *начин међусобног општења, понашања, врста узајамне везе међу људима:* ~ једних према другима. **б.** *узајамна повезаност, сарадња (у привреди, политици, култури и др.):* ~ између држава, ~ два предузећа. **в.** (према нечему) *начин посматрања, третирања, разумевања (појава, појмова и сл.):* ~ према романтизму, ~ према рату. **3.** *интимна, сексуална веза (мушкарца и жене).* • **радни** ~ *положај, статус запослене особе, запослење.*

о̀дносан, -сна, -о (обично одр.) *који се односи на некога, на нешто, који се тиче некога, нечега, дотични.*

одно̀сити, о̀дносӣм [гл. им. о̀дношēње с] *несвр. према однети.* ■ ~ **се 1.** *имати, одржавати, гајити одређени однос, понашање, држати се на одређен начин (према некоме, нечему):* ~ се са нежношћу. **2.** *бити у вези (с неким, с нечим), тицати се (некога, нечега).* – Прекори се односе на њега. **3.** *бити, стајати у сразмери (једно према другоме).* – Део према целини се односи као 1 према 4.

о̀дносно 1. речца *управо, то јест; или.* – Дошао је, односно допутовао. **2.** везн. *а, али, док.* – Црвеном бојом означена је топла вода, односно плавом хладна вода.

о̀дњеговати *в. однеговати.*

одњи́хати, о̀дњӣшēм (о̀дњӣха̄м) свр. **1.** (некога) *одгојити, отхранити, подићи, однеговати (дете, децу).* **2.** фиг. (нешто, некога) *дати, створити, образовати.* – Таква девојачка цензура одњихала је наше народне гусле.

одобра́вати, одо̀бра̄ва̄м *несвр. према одобрити.*

одобре́ње с *дозвола, сагласност, пристанак.*

одо̀брити, о̀добрӣм свр. *дати одобрење (за нешто), сагласити се (с нечим):* ~ одсуство, ~ план.

одобро̀вољено прил. *на начин који одражава (нечију) добру вољу, расположење, наклоност.*

одоброво̀љити и **одобро̀вољити,** -о̀вољӣм свр. *учинити да неко постане добре воље, расположен (према нечему), сагласан (с нечим).* ■ ~ **се** *постати добре воље, расположен (за нешто), благонаклон (према некоме, нечему).*

одо̀зго̄ прил. **1. а.** *с горње стране, с горњег положаја, простора, с висине:* пасти ~. **б.** фиг. *с високог, највишег места, с врха (власти):* наредба ~. **2.** *поврх тога, изнад свега, још и:* дати ~ виноград. • **гледати ~ (на некога, на нешто)** *држати се охоло, надмено; бити уображен, сујетан.*

одо̀здо̄ и **одоздо́ла** прил. **1. а.** *с доње стране, од доле;* **б.** фиг. *потичући од нижих слојева, од народа, од маса.* – Власт мора да слуша глас одоздо.

о̀дојак, о̀до̄јка м *младунче, сисанче (најчешће прасе).*

одо̀јити, о̀дојӣм свр. **а.** *нахранити одојче или младунче дојењем подојити.* **б.** *отхранити, подићи (дете, младунче).*

о̀до̄јче, -ета с (мн. ø; зб. им. о̀дојча̄д ж) **1.** *дете у добу када се храни дојењем, доjенче.* **2.** *в. одојак.*

о̏дока прил. *не мерећи тачно, отприлике, овлаш.*

одоле́вати, одо̀ле̄ва̄м јек. **одолијѐвати,** одо̀лијева̄м *несвр. према одолети.*

одо̀лети јек. **одо̀љети,** одо̀лӣм свр. *успешно се одупрети нечему (обично каквој опасности, искушењу, нападу, болести и сл.).*

одо̀љен и **о̏доље̄н** м бот. **а.** *у мн.: од вишегодишњих зељастих биљака* Valeriana *из ф.* Valerianaceae, *валеријана.* **б.** *назив за разне врсте тога рода:* V. officinalis, V. pancicii (saxatilis, celtica) *и др.*

одо̀љив, -а, -о *коме се може одолети, успешно се одупрети.*

одо̀ма̄ћено̄ст, -ости ж *особина, својство онога који је одомаћен, онога што је одомаћено.*

одомаћи́вати (се), -а̀ћује̄м (се) *несвр. према одомаћити (се).*

одома́ћити, одо̀маћӣм свр. *учинити блиским, домаћим; увести у сталну употребу.* ■ **~ се 1. а.** *усталити се негде, привикнути се (обично у новој, туђој средини), постати домаћи.* **б.** *припитомити се; размножити се у неком крају, пределу (о животињама, биљкама).* **в.** *прећи у сталну употребу, раширити се, укоренити се (о обичају, навикама и сл.).* **2.** *стећи свој дом, станиште, настанити се; постати домаћин, окућити се.*

о̀донда̄ прил. *од оног времена, од оног периода, доба (које је поменуто, о којем је реч).*

одо̀нуд(а̄) и **о̀донуд(а̄)** прил. *из оног правца, смера, с оне стране; од оног места, оданде.* • **одовуд ~** *на неки начин, некако; најзад, ипак.*

о̀дора и **о̏дора** ж *одећа, одело (обично старинско, свечано); униформа.*

одо̀стра̄г(а) и **одостра́га** прил. *са задње, стражње стране, отпозади.*

одо̀цнели јек. **одо̀цњели,** -а̄, -о̄ *који је одоцнио, који је дошао, стигао касно, доцкан.*

одо̀цнити, о̀доцнӣм свр. *доћи или урадити нешто доцкан, са закашњењем, закаснити.*

одоцње́ње с *закашњење, задоцњење.*

о̏драда ж *посао који се уради као узврат за какав дуг, за надокнаду неизвршеног посла.*

одра́дити, о̀дра̄дӣм свр. **1. а.** *радом надокнадити, намирити (дуг, неиспуњену обавезу).* **б.** *нерадног дана надокнадити слободан радни дан.* **2.** (обично с допуном: своје) *завршити (радну или др.) активност, одслужити, ислужити (свој радни век, употребљивост).*

одра́ђати (се), о̀дра̄ђа̄м (се) *несвр. према одродити (се).*

одрађи́вати, -а̀ђује̄м *несвр. према одрадити.*

одража́вати (се), -а̀жа̄ва̄м (се) *несвр. према одразити (се).*

о̏дра̄з м **1. а.** *лик предмета који се оцртава у огледалу, на површини воде, глаткој, сјајној или сл. подлози.* **б.** *сјај светлости одбијене од такве подлоге, одблесак, одсјај.* **2.** *последица која се испољава, настаје као резултат какве делатности, утицаја.* **3.** спорт. *покрет при скоку при којем се тело наглим издизањем стопала одбацује од земље.*

одра́зити, о̀дра̄зӣм (трп. о̀дра̄жен) свр. **1.** *оцртати, показати лик, слику (о огледалу, каквој глаткој, сјајној површини и сл.).* **2.** *исказати, изразити (речима, сликом или др.) какво стање, расположење, прилике, догађаје и сл.* ■ **~ се 1.** *показати се, видети се (у огледалу или сл.).* **2.** *одбити се, рефлектовати се од какве сјајне и сл. површине (о светлосним зрацима).* **3.** *испољити се, показати се, настати (као последица какво̄г стања, утицаја, деловања и сл.).* **4.** спорт. *начинити одраз, одскочити, одбити се (од земље, тла).*

одра̀није̄ прил. *од ранијег времена, отпре, израније.*

одра́њати (се), о̀дра̄ња̄м (се) *несвр. према одронити (се).*

одра́пити, о̀дра̄пӣм свр. разг. **1.** *снажно ударити, одаламити, распалити (некога).* **2.** *исувише много наплатити некоме нешто; одмерити, изрећи некоме превисоку казну.* **3.** *казати одрешито, без околишења; дрско одговорити.*

о̀дра̄стао, одра́сла (о̀дра̄сла), -о **1.** *р. пр. од одрасти у атриб. служби:* ~ младић. **2.** (у им. служби, обично у мн.) м *зрео човек (за разлику од детета, дечака или девојчице).* – Нека се одрасли о томе брину.

одра́стати, о̀дра̄ста̄м *несвр. према одрасти.*

одра́сти (о̀дра̄сти), -а́сте̄м (аор. одра́стох, о̏дра̄сте; пр. пр. одра́ста̄вши и о̀дра̄ста̄вши; трп. ø) свр. *телесним и духовним развојем, растењем постићи зрелост.*

одрачуна́вати, -у̀на̄ва̄м *несвр. према одрачунати.*

одрачу̀нати, -а̄м свр. *одбити (неку суму, вредност) од укупног рачуна, износа.*

одрве̏нело̄ст и **о̀дрвенело̄ст** јек. **одрвѐњело̄ст** и **о̀дрвењело̄ст,** -ости ж *особина, стање онога што је одрвенело:* степен одрвенелости ткива.

одрве̏нети (се) и **о̀дрвенети (се)** јек. **одрвѐњети (се)** и **о̀дрвењети (се),** -нӣм (се) свр. непрел. **1.** *постати дрвен, дрвенаст.* **2.** фиг. **а.** *постати непокретан, укочен, укрутити се.* **б.** *постати безосећајан, неосетљив, крут (у понашању и сл.).*

одрѐаговати, -гује̄м свр. *одвратити, одговорити реагујући на нешто; успротивити се.*

о̏дре̄д и **о̀дред** м **а.** вој. *мања јединица обично са одређеним задатком:* јуришни ~, извиђачки ~. **б.** *уопште мања скупина, група људи организована с одређеним циљем:* пионирски ~, казнени ~.

о̀дре̄да прил. *једно за другим, без разлике, редом.*

о̀дредба ж (ген. мн. -да̄ба̄ (-дбӣ)) **1.** *појединачни пропис неког закона, став уговора и сл., параграф; оно што се тим прописом одређује, наредба, захтев.* **2.** лингв. *реч или синтагматски скуп речи који ближе одређује, исказује одлике појма на који се односи, детерминатив, детерминација:* именичка ~.

о̀дредбен, -а, -о (обично одр.) *који представља какву одредбу, детерминативан.*

одре́дити, о̀дре̄дӣм (трп. о̀дре̄ђен) свр. **1.** *испитујући, анализирајући утврдити, докучити, установити нешто.* – Одреди одакле дува ветар. **2. а.** *донети одлуку, одлучити, назначити (шта, ко, како и сл. треба да буде):* ~ датум полагања испита, ~ циљ пута. **б.** *утврдити, прописати, назначити намену (нечега), наменити (за нешто).* – Он је одређен за испомоћ другима. ■ **~ се** *заузети властити став, однос (према нечему или некоме), определити се.*

о̀дредӣште с *место до којег се нешто упућује, шаље (поштом, возом и сл.), долазно, крајње место путовања, слања (нечега), дестинација.*

одрѐдљив, -а, -о *који се може одредити, утврдити, докучити.*

о̀одредница ж **1.** *реч у речнику чије се значење дефинише.* **2.** *битно обележје, смерница.* – Треба проценити одреднице његове политике.

о̏дре̄дскӣ и **о̀дредскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на одред:* ~ болница, ~ застава.

о̀дре̄ђен, -а, -о **1.** *утврђен, известан, познат:* ~ правац, ~ план, ~ задатак. **1.** *неки, некакав.* – Човек прво мора да стекне одређена искуства да би се оспособио за живот.

о̀дре̄ђено прил. *сигурно, јасно, недвосмислено:* ~ се изјаснити.

о̀дре̄ђено̄ст, -ости ж *својство онога што је одређено, онога који је одређен, опредељеност.*

одређе́ње с **1.** *опредељење, циљ; намена.* **2.** *оно што је (некоме, нечему) намењено, предодређено; неминовност, судбина.*

одређи́вати (се), -ѐђује̄м (се) *несвр. према одредити (се).*

о̀дрезак, -ска м **1.** *одрезани, одсечени комад нечега, парче, кришка.* **2. а.** *део новчане уплатнице, уплатнице и сл. који се*

приликом уплате оверава, као доказ о уплати. **б.** *исечак из новина, публикације и сл.* **3.** *танко одрезан комад меса који се (на разне начине) припрема као шницла:* бечки ~, париски ~.

о̏дрезати, -ежēм свр. **1. а.** *резањем одвојити, одсећи комад (од нечега).* **б.** *уопште одвојити, раскинути везу, спој, целину нечега:* ~ чету од батаљона. **2.** *одлучно, енергично, одсечно рећи, наложити, саопштити нешто.*

одрезѝвати, -èзујēм *несвр. према одрезати.*

одре́мати, о̏дрēмāм јек. **одријѐмати,** о̏дријемāм свр. *провести неко време дремајући, завршити с дремањем, продремати.*

одрѐћи (о̏дрећи), о̏дрекнēм (одрѐчēм, о̏дречēм) свр. *рећи, казати нешто супротно раније реченом, порећи, побити; оспорити.* – Она рекла она и одрекла. Не може му се тек тако одрећи право на одбрану. ■ ~ **се 1.** *лишити се (чега), ослободити се (жеље за нечим), одбацити:* ~ се земаљских ужитака, ~ се својих идеала. **2.** (некога) *престати сматрати некога својим; званично, јавно огласити неку везу (обично родбинску, породичну) прекинутом, формално непостојећом:* ~ се недостојног сина.

одрѐцитовати, -тујēм свр. *изговорити рецитацију од почетка до краја, завршити рецитовање, изрецитовати.*

о̏дречан, -чна, -о *в. одричан.*

о̏дречно прил. *в. одрично.*

одрешѝвати (се), -èшујēм (се) (ек. и јек., јек. и одрјешѝвати (се), -јèшујēм (се)) *несвр. према одрешити (се).*

о̏дрешит (јек. и **о̏дрјешит**), -а, -о *отворен, одлучан, слободан, енергичан (у разговору, понашању, одлучивању).*

одре́шити, о̏дрēшӣм јек. **одријѐшити,** о̏дријешӣм свр. **1. а.** *ослободити (некога, нешто) скидајући, развезујући везове, одвезати, развезати:* ~ руке (некоме) **б.** *развезати везове, раздрешити:* ~ канап на рукама. **2.** *ослободити (кога) какве обавезе (дуга, греха или др.).* ■ ~ **се** *ослободити се везова, одвезати се, развезати се.*

о̏дрешито (јек. и **о̏дрјешито**) прил. *одлучно, отворено, не устежући се, енергично (у вези са саопштавањем, казивањем).*

одржа́вати (се), одр̀жāвāм (се) *несвр. према одржати (се).*

одржа́ње с *одржавање, очување, опстајање.*

одр̀жати, -жӣм (р. пр. о̏држао, -āла) свр. **1. а.** *сачувати нешто (од пропасти, нестајања); очувати (негујући, хранећи):* ~ имање, ~ породицу, ~ здравље. **б.** *сачувати у првобитном стању, положају:* ~ изглед нечег. **в.** *испунити, извршити:* ~ обећање, ~ дату реч. **2. а.** *учинити да се нешто изврши, обави:* ~ седницу, ~ час. **б.** *изговорити, изрећи пред неким скупом, у свечаној прилици и сл.:* ~ поздравни говор, ~ здравицу. ■ ~ **се** *сачувати се, истрајати (у ранијем стању, на дотадашњем месту, положају и сл.); остати у животу, преживети (и поред тешкоћа, неприлика, сметњи):* ~ у служби, ~ у ратним приликама. • ~ **се на површини** *успешно савладавајући тешкоће опстати, не пропасти.* ~ **се на снази** *задржати важност, актуелност (обично о законским и сл. одредбама, прописима).*

одр̀жив, -а, -о *који се може одржати, сачувати, одбранити.*

одр̀живо̄ст, -ости ж *својство, стање онога што је одрж(љ)иво.*

одрије- *в. одре-.*

о̏дринути, -нēм свр. *одгурнути, гурањем потиснути, отурити, отиснути:* ~ врата, ~ некога од себе.

одрѝцатељ м *онај који се некога, нечега одриче; онај који одриче, пориче, негира (нешто), негатор.*

одри́цати (се), о̏дрӣчēм (се) *несвр. према одрећи (се).*

о̏дричан, -чна, -о *који негира, пориче, којим се нешто одриче, оповргава, негативан;* супр. потврдан, афирмативан.

о̏дрично прил. *не одобравајући, одричући, негативно.*

одрје- *в. одре-.*

одробѝјати, -āм свр. *провести (досуђено, одређено време) на робији, одлежати на робији; завршити робијање:* ~ 10 година, ~ своје. фиг. *завршити с каквим тешким послом, издржати, испунити до краја нешто тешко, мучно:* ~ у војсци, ~ у браку.

о̏дрод м *онај који се одроди, отуђи од својих најближих, од свога рода, народа, отпадник.*

одрòдити се, о̏дродӣм се свр. *постати одрод, отуђити се, удаљити се од својих најближих, од домовине и сл.*

одрођа́вати се, -о̀ђāвāм се и **одрођѝвати се,** -о̀ђујēм се *несвр. према одродити се.*

о̏дрон м *одроњавање, сурвавање веће количине земље, стења, камења и сл.; место где се камење, земља и сл. одроњава.*

одрòнити, о̏дронӣм свр. *учинити да се земља, стење, камење или сл. одвоји од тла и сручи, сурва, скотрља, обруши.* ■ ~ **се** *сручити се, обурвати се; скотрљати се с какве висине, с брда (о земљи, камењу и сл.).*

одроња́вати (се), -о̀њāвāм (се) и **одроњѝвати (се),** -о̀њујēм (се) *несвр. према одронити (се).*

одроња́вити (се) -о̀њāвӣм (се) *постати дроњав, одрпан, исцепати се.*

одрпа́нац, -нца м *онај који је одрпан, дроњав, исцепан; сиромах, гољa.*

одрпа́ница ж *женска особа одрпанац.*

одрпа́нко м *в. одрпанац.*

о̏др̄пано̄ст, -ости ж *стање онога који је одрпан, дроњавост.*

одр́пати, о̏др̄пāм свр. **1.** *кидајући, чупкајући оштетити, учинити дроњавим, искиданим.* **2.** *изгребати, огребати:* ~ некоме лице ноктима. ■ ~ **се** *исцепати се, издерати се; изгребати се.*

одрта́вити, одр̀тāвӣм и **о̏дртавити,** -ӣм (одрта́вети јек. одрта́вјети, одр̀тāвӣм и о̏дртавети јек. о̏дртавјети, -вӣм) свр. разг. *изгубити виталност, радну и другу способност, сасвим оронути, онемоћати (обично услед старости).*

одру́бити, о̏дрӯбӣм свр. **1.** *одсећи, одрезати (обично главу); откинути.* **2.** *одшити руб, шав:* ~ хаљину.

одрубљѝвати, -у̀бљујēм *несвр. према одрубити.*

о̏дсад, одса̀дā и **одса̀да** (пише се и: од сада) прил. **1. а.** *од овога часа, од овога тренутка.* – Одсад па до краја часа има још 15 минута. **б.** *од данас, од овога дана.* – Одсад ће се радити скраћено. **2.** *убудуће, надаље, унапред.* – Од сада ћу увек слушати родитеље.

одса́њати, о̏дсāњāм свр. *завршити са сањањем; престати сањати (о нечему):* ~ снове, ~ жеље.

одсви́рати, о̏дсвӣрāм свр. **1. а.** *завршити са свирањем, свирајући извести до краја (музичку композицију).* **б.** *свирањем дати какав знак, објавити, огласити (нешто):* ~ повечерје, ~ крај утакмице. **2.** разг. (обично у изр. ~ **своје**) *проиграти, прокоцкати своје шансе, завршити с каријером (обично неповољно); уопште завршити, окончати (с нечим).* – Ти си одсвирао своје, немаш се више чему надати.

о̏дсев јек. **о̏дсјев** м *одблесак, одсјај.*

одсе́вати, о̏дсēвāм јек. **одсијѐвати,** о̏дсијевāм несвр. *стварати одсев, одблесак, одблескивати, одсјајивати.* – Одсева оштрица ножа. ■ ~ **се** *блистати се одсјајем, одблескивати (се).*

одсе́внути (се), о̏дсēвнēм (се) јек. **одсијѐвнути (се),** о̏дсијевнēм (се) *свр. према одсевати (се).*

одсе́дати, о̏дсēдāм и **о̏дседати,** -āм јек. **одсје́дати,** о̏дсјēдāм и **о̏дсједати,** -āм *несвр. према одсести.*

одсѐдети јек. **одсјѐдјети** (одсјѐдити), -дӣм свр. **1.** *седећи провести, задржати се негде извесно време* **2.** разг. *издржати казну затвора, провести у затвору.* – Одседео је 15 дана (у затвору).

одсѐдлати, -āм свр. (коња, магарца) *скинути седло (с коња, с магарца).*

о̏дсēк и **о̏дсек** јек. **о̏дсијек** и **о̏дсјек** м **1.** *део неке целине* **а.** *поглавље књиге; музичке композиције.* **б.** *ограничен, одређен временски период.* **в.** *обележен, омеђен, утврђен предео, терен (обично у вези с војним операцијама).* **2.** *организациона (радна, административна и др.) јединица у оквиру какве институције, установе, управног органа или др. која је надлежна за одређене послове:* ~ за здравље и социјалну политику, ~ унутра-

шњих послова, ~ за издавање личних карата. **3.** *стрма падина или обала, обронак.*

одсѐлити, о̏дселӣм свр. **1.** (некога, нешто) *обавити, извршити сеобу, преселити у друго место, у други крај:* ~ ствари, ~ породицу. **2.** *в. одселити се.* ■ **~ се** *сеобом променити место боравка, становања, преселити се.*

о̏дсести јек. **о̏дсјести,** -еднēм (-едēм) свр. **1.** *остати, задржати се, сместити се неко време, привремено, као гост (обично у хотелу, код пријатеља).* **2.** *сићи, сјахати (обично с коња).*

о̏дсећи, -е́чēм јек. **о̏дсјећи,** одсије̏чēм (3. л. мн. одсе́кӯ јек. одсије̏кӯ; аор. о̏дсēче јек. о̏дсијече; имп. одсе́ци јек. одсије̏ци; трп. о̏дс(ј)ечен, -а) свр. (уп. одрезати) **1.** *сечењем одвојити, одстранити део, комад од целине:* ~ комад хлеба, ~ грану. **2.** *учинити да дође до прекида (комуникације, везе, саобраћаја и др.) једног подручја са другим, да настане раскид, неповезаност између неке групе, организоване целине, састава итд., оделити, одвојити.* – Снежни наноси могу одсећи читава насеља. – Његова јединица нашла се одсечена од позадине. **3.** фиг. *оштро, одлучно, кратко и енергично рећи, одговорити нешто.* – „У реду!", одсече реско Стојан. ■ **~ се** *остати одвојен, у прекиду са другима;* уп. одсећи (2). • **имати одсечене руке** *бити онемогућен (у неком послу, настојању), немати потребна овлашћења, средства итд. за рад, деловање.* **(као) одсечена глава (нечија) бити** *бити ликом исти (као неко други), личити веома, много, потпуно (на некога).* **одсекле ми се ноге** *в. под нога.*

одсе́цати, о̏дсēцāм јек. **одсије̏цати,** о̏дсијецāм *несвр. према одсећи.*

о̏дсечак јек. **о̏дсјечак,** -чка м **а.** *одсечени део, комад нечега.* **б.** *период, доба (живота, времена).*

о̏дсечан јек. **о̏дсјечан,** -чна, -о *оштар, енергичан, одлучан (у разговору, казивању).*

о̏дсечно јек. **о̏дсјечно** прил. *на одсечан начин, одлучно, енергично.*

одсија́вати, -ѝјāвāм несвр. **1.** *несвр. према одсијати.* **2.** *одбијајући светлост блистати, сијати; одблескивати (се).*

одсије- *в. одсе-.*

о̏дсипати, -āм несвр. *сипајући смањити количину течности или чега другог у суду, мало исипати.*

о̏дсјāј м **а.** *одбијање светлости (сунца, месеца, ватре и сл.) са глатких, сјајних предмета или површина, рефлексија.* **б.** *сјај, одн. лик који настаје одбијањем, преламањем светлости, одблесак, рефлекс.*

одсјаји́вати, одсја̀јујēм несвр. **а.** *одавати од себе сјај, рефлектовати (светлост), одблескивати.* **б.** *одражавати се, оцртавати се (као лик, рефлекс нечега), огледати се (на глаткој, сјајној и сл. површини).* **в.** фиг. *избијати, одавати, исказивати се.* – Из његових очију одсјајује душа. ■ **~ се** *блистати сјајем, одблескивати се.*

одсје- *в. одсе-.*

одска́кати, о̏дскāчēм несвр. непрел. **1.** *несвр. према одскочити.* **2. а.** *поскакивати, одскакивати при вожњи (по неравном путу), при јахању и сл.* **б.** *неравномерно се кретати горе-доле, одбијајући се од подлоге:* лопта одскаче. **3.** фиг. *упадљиво се разликовати, истицати, издвајати (од других, од средине):* ~ интелигенцијом. **4.** фиг. *љутити се, негодовати, одупирати се (некоме, поводом нечега).* – Кад му неко нешто каже, он само одскаче.

одскаки́вати, -а̀кујēм *несвр. према одскочити.*

одскаку̏тати, -а̀кућēм (-āм) свр. *отићи скакућући.*

одски́тати, о̏дскӣтāм (о̏дскӣћēм) свр. *отићи у скитњу; нестати, изгубити се (отишавши некуда).*

о̏дскок м **1.** *одбијање, одраз тела после удара о тврду подлогу:* ~ лопте, ~ камена. **2.** спорт. *одбијање, одраз од тла при извођењу скока у даљину (са стартне линије).*

одско̀ра и **одско̀ро** прил. *од пре кратког времена, однедавно; недавно.* – О̀дскора је ожењен.

одско̀рашњӣ, -ā, -ē *који је однедавно, недавнашњи, скорашњи.*

одско̀чити, о̏дскочӣм свр. непрел. **1. а.** *нагло скочити, одбацити се увис; одбити се од чега (након удара у/о нешто).* **б.** *нагло се отворити ослободивши се запора (о поклопцу, капку, опрузи и сл.).* **2.** *уздићи се високо, до зенита (о Сунцу, небеским телима).* **3.** *скочити даље од другога, надскочити (при такмичењу у скакању).* **4.** *издићи се, искочити; отећи, набрекнути (о повреди на делу тела, жили и сл.).* – Од удара одскочила му чворуга на глави. **5.** фиг. *одликовати се од других (успехом, способношћу и др.), истаћи се.*

о̏дскочнӣ, -ā, -ō *који служи за одскок, одскакање; који представља почетну позицију, прилику за даље акције, успехе:* ~ даска.

одслика́вати (се), -ѝкāвāм (се) *несвр. према одсликати (се).*

о̏дсликати, -āм свр. *представити у слици, приказати сликом; сликовито оцртати, описати.* – Умео је живо да одслика право стање ствари. ■ **~ се** *повр.*

одслуже́ње с *обављање, извршење какве службе, обавезе служења:* ~ војног рока.

одслужи́вати, -у̏жујēм *несвр. према одслужити.*

одслу́жити, о̏дслӯжӣм свр. **а.** *завршити са служењем, са службом; извршити обавезу служења (у војсци или др.).* **б.** (обично уз допуну: „своје") *постати неупотребљив, потпуно истрошен (услед дуге употребе, експлоатације, рада).* – Овај ауто је одслужио своје.

о̏дслушати, -āм свр. **а.** *саслушати до краја:* ~ плочу. **б.** *провести све време, цео период слушајући, пратећи до краја (циклус предавања, семестар, предвиђени број часова и сл.).*

одспа́вати, о̏дспāвāм свр. *провести извесно време спавајући; преспавати:* ~ неколико сати, ~ филм.

одср́дити се, о̏дср̄дӣм се свр. *престати се срдити, не бити више љутит, одљутити се.*

одста̀јати, -то̀јӣм свр. *провести стојећи неко време, до краја, завршетка нечега:* ~ службу у цркви.

о̏дстō прил. *од стотине (као проценат); графички знак за проценат (%).*

одстоја́ње с *раздаљина, размак; удаљеност (од неке тачке, места, догађаја и др. просторно или временски).* • **бити (остати) на одстојању (с неким, према некоме)** *држати се хладно, резервисано, не дозвољавајући присност, ближе, интимније међусобне односе.* **бити (стајати) на пристојном одстојању** *држати се, понашати се како је допуштено, уобичајено;* фиг. *држати се повучено, резервисано.*

одсто̀јати, -о̀јӣм свр. **1.** *в. одстајати:* ~ целу ноћ на ногама. **2.** *мало постојати, одлежати, мировати неко време, устајати (о тесту, јелу, вину и др.).* **3.** *бити мало одмакнут, одвојен.*

о̏драг(а) и **одстра́га** прил. *са задње стране, отпозади, на стражњој страни, одостраг(а).*

одстра́нити, о̏дстрāнӣм свр. **а.** *помаћи у страну, уклонити, огурнути:* ~ завесу. **б.** *учинити да нешто буде удаљено, да неко буде искључен, истерати, избацити (однекуд):* ~ људе из сале, ~ намештај из собе. **в.** *учинити да нешто нестане, престане, неутралисати:* ~ зле мисли, ~ бол. ■ **~ се** *уклонити се, издвојити се, отићи (однекуд).*

одстрањи́вати (се), -а̀њујēм (се) *несвр. према одстранити (се).*

о̏дстрел м *убијање (дивљачи) у лову (пушком); лов на дивљач.*

одстре́лити, о̏дстрēлӣм јек. **одстрије̏лити,** о̏дстријелӣм свр. *убити у лову (животињу, дивљач).*

о̏дстрижак, -шка м *одсечени, одстрижени комад (косе, длаке, руна).*

о̏дстрићи, -ѝжēм свр. *одрезати (косу, руно), острићи, ошишати.*

о̏дступ м *повлачење са неког положаја, узмицање; одступање.*

одсту́пати, о̏дстӯпāм несвр. **1.** *несвр. према одступити.* **2.** *разликовати се, бити другачији.* – Добар превод не сме да одступа много од оригинала.

одсту́пити, о̏дстӯпӣм свр. **1. а.** *повући се, узмаћи (са досадашњег положаја, места).* – Војска је одступила. **б.** *одмаћи се, стати мало даље, померити се.* – Одступи два корака. **2.** *одрећи се, попустити, одустати (од намере, плана, мишљења и сл.).* **3.** *дати оставку, повући се (са функције, положаја).* – Неуспешна влада мора одступити.

о̀дступница ж **1. а.** *могућност за повлачење, пут за повлачење.* – Војсци је одсечена одступница. **б.** *повлачење, одступање.* **2.** *одрицање, одустајање (од намере, мишљења и сл.).*

о̀дсудан, -дна, -о *који се тиче нечег одлучујућег, који је у вези са нечим пресудним, од чега зависи даља судбина нечега (некога), преломан, судбоносан, критичан:* ~ одлука, ~ битка.

о̀дсудно прил. *на одсудан начин, пресудно, критично; одлучно.*

о̀дсуство с **1. а.** *неприсутност, одсутност некога на неком месту.* – Тешко је подносио дуго женино одсуство. **б.** *изостанак (из школе, са посла, радног места).* – Свако одсуство са часа мора се правдати лекарским уверењем. **2.** *одобрење за изостанак, за недолазак (на посао или др.); време које се користи за такву одсутност, допуст.* **3.** *непостојање, немање, недостајање (нечега):* ~ доброг укуса, ~ воље за рад.

о̀дсуствовати, -твујӯм несвр. **1.** *бити одсутан, неприсутан на датом месту у одређеном тренутку.* **2.** *бити на (одобреном) одсуству, на допусту.*

о̀дсутан, -тна, -о **1.** *који се не налази на датом месту у одређеном тренутку, који није овде, није присутан.* **2.** фиг. *који као да није ту, неприсутан духом, занет својим мислима; неприбран, расејан.*

о̀дсӯти, о̏дспе̄м свр. *в. одасути.*

о̀дсутно прил. *неприбрано, расејано, несабрано.*

о̀дсутно̄ст, -ости ж **1.** *одсуство (1).* – Примећена је његова одсутност. **2.** *стање оног који је одсутан (духом, мислима), расејаност.* **3.** *непостојање, недостајање, одсуство (3).*

одува́вати, оду̏ва̄ва̄м *несвр. према одувати.* ■ ~ **се** *смирујући се после задуваности (од трчања, напора) дубоко издисати, издувавати се.*

оду́вати, о̀дӯва̄м (оду́хати, о̀дӯха̄м и о̀дӯше̄м) свр. *дувањем уклонити, одстранити, смаћи нешто.*

о̀дуве̄к јек. **о̀дувијек** прил. *одвајкада, стално; од најранијих времена, откад се зна.* – Наша породица живи овде одувек. Ми томе одувек тежимо.

одуговла́чити, -о̀вла̄чӣм несвр. (нешто) *стално одлагати, продужавати извршење, завршавање, утврђивање нечега, отезати, затезати с решењем, одлучивањем, спровођењем нечега и сл.*

оду̏дарати, -а̄м несвр. *веома се разликовати, издвајати се од других (особином, својством и др.); не слагати се с нечим, одскакати (по карактеру, стилу или др.).*

оду̏жати (се), -а̄м (се) свр. *постати дуг, дужи, отегнути се (о дану, ноћи, времену).*

одужи́вати (се), оду̏жује̄м (се) *несвр. према одужити (се)*[1].

оду́жити[1], о̀дӯжӣм свр. *вратити, исплатити дуг, намирити дуговање; учинити нешто што се може сматрати као враћање дуга, испуњење какве обавезе.* ■ ~ **се** *узвратити добрим (или злим) поступком, мером и др., реванширати се (некоме за учињено):* ~ се за доброчинство, ~ се за превару.

оду́жити[2], о̀дӯжӣм свр. *учинити дуг(ачк)им; отегнути, протегнути (по трајању, временски).* – Суђење треба што више одужити. ■ ~ **се** *постати дуг(ачак), продужити се; отегнути се (по трајању, временски).* – Ноћи су се нешто одужиле.

о̏дузе̄т, -а, -о **а.** мед. *узет, парализован.* **б.** фиг. *немоћан, малаксао.*

оду̏зе̄ти, о̀дузме̄м (имп. оду̏зми; р. пр. о̏дузео, -е̄ла; трп. о̏дузе̄т) свр. **1. а.** *узети коме што (насилно, против воље), отети:* ~ новац, ~ имовину. **б.** *лишити кога (каквог права, положаја, својства или др.):* ~ чин, ~ живот. **2. а.** мат. *извршити рачунску радњу одузимања.* **б.** *одвојити један, мањи део од нечега, умањити, одбити:* ~ два дана од годишњег одмора. ■ ~ **се 1.** мед. **а.** *постати узет, парализован.* **б.** *изгубити способност, моћ говора (о гласу).* **в.** *изгубити се, прекинути се, нестати (о млеку дојиље).* **2.** фиг. *пренеразити се, ужаснути се, шокирати се.* • ~ **реч (коме)** *не дати, забранити коме да даље говори, захтевати од говорника да заврши, одн. прекине даље излагање, прекинути нечији говор.* ~ **хлеб (коме)** *учинити да (неко) остане без посла, без службе, лишити (некога) могућности да ради и зарађује за живот.* **томе се нема шта (не може ништа)ни додати ни ~** *кад хоће да се каже да је све (речено, казано и сл.) тако и никако другачије, савршено, одлично.*

о̏дузе̄то̄ст, -ости ж *узетост, парализа, парализованост.*

оду̏зима̄ње с **1.** *гл. им. од одузимати (се).* **2.** мат. *рачунска радња којом се једна бројна вредност умањује другом; израчунавање резултата, остатка кад се од једног броја одузме други број;* супр. сабирање.

оду̏зимати (се), -а̄м (се) *несвр. према одузети (се).*

о̏дука ж *напуштање, губљење неке навике, одвикавање, одучавање.*

оду̏љити (се), о̀дӯљӣм (се) свр. *в. одужити (се)*[2].

оду̏мирати, -ре̄м *несвр. према одумрети.*

оду̏мре̄ти јек. **оду̏мријети,** о̀думре̄м (пр. пр. оду̏мре̄вши јек. оду̏мријевши) свр. **1. а.** *изумрети, ишчезнути, помрети.* – Многе животињске врсте су одавно одумрле. **б.** *утихнути, постепено се изгубити, нестати.* – Полако песма одумре. **2.** фиг. **а.** *обамрети, одузети се, скаменити се (од страха, ужаса, шока).* – Њему од страха одумреше ноге. **б.** *временом изгубити (некадашњи) значај, функцију.* – Гусле су као забавни инструмент одумрле.

оду̏пирати (се), -ре̄м (се) *несвр. према одупрети (се).*

одупѝра̄ч, -а́ча м *оно чиме се неко, нешто одупире; оно о шта се неко, нешто одупире.*

оду̏пре̄ти јек. **оду̏пријети,** о̀дупре̄м (аор. о̏дупре̄ јек. о̏дуприје; имп. оду̏при; р. пр. о̏дупро, -р̄ла; трп. о̏дӯпр̄т; пр. пр. оду̏пре̄вши јек. оду̏пријевши) свр. *упрти силом; наслонити:* ~ рукама у некога, ~ лактове о колена. ■ ~ **се 1.** (о нешто) *опрети се, упрти се, навалити се, наслонити се (свом снагом, притискајући).* – Одупре се о клупу. **2.** *пружити отпор, супротставити се:* ~ се непријатељу, ~ се родитељима.

о̏дӯран, -рна, -о *одвратан, гадан, непријатан:* ~ човек, ~ поступак.

о̏дӯрно прил. *на одуран начин, гадно, одвратно.*

оду̏стајати, -је̄м *несвр. према одустати.*

оду̏стати, -не̄м (аор. оду̏стадох и оду̏стах; имп. оду̏стани) свр. (од нечега) *оканити се (неке намере, плана); оставити се нечега, престати, не желети даље радити (на нечему што је започето или је у току).* – Одустали су од даље изградње куће.

оду̏хо̀вити, оду̏ховӣм свр. *учинити да што буде прожето духом, продуховити, оплеменити.*

одуча́вати (се), оду̏ча̄ва̄м (се) *несвр. према одучити (се).*

оду̏чити, о̀дучӣм свр. *учинити да се ко ослободи какве навике, особине, одвикнути.* ■ ~ **се** *ослободити се какве навике, особине, одвикнути се.*

о̀душак, -шка м **1.** *предах, одмор, почивка (у раду); пауза.* **2. а.** техн. *отвор за пролаз ваздуха, вентилациони канал, вентил.* **б.** фиг. *психичко, душевно растерећење, олакшање (након излива осећања горчине, гнева и сл.), душевно растерећење.*

одушѐвити, оду̏шевӣм и **одуше́вити,** оду̏ше̄вӣм свр. **а.** *изазвати у кога велико задовољство, раздраганост (нечим), испунити кога усхићењем, заносом (према некоме, нечему), занети, усхитити.* – Његов је говор одушевио публику. **б.** (обично с негацијом) *придобити (нечију) сагласност, пристанак, развити вољу (за нешто).* – Нисмо одушевљени за рат. ■ ~ **се** *испунити се одушевљењем, заносом, занети се, усхитити се; бити обузет, понесен великом вољом, жељом (за нечим).*

одушевља́вати (се), -ѐвља̄ва̄м (се) *несвр. према одушевити (се).*

одушевљено и **одушевљено** прил. *с одушевљењем, са заносом, занесено, понесено, усхићено.*

одушевље́ње с *осећање великог задовољства, понесеност, усхићење, занос.*

о̀душка ж *в. одушак (1, 2а).*

одшвр́љати, о̀дшврљам свр. разг. *отићи некуда, одскитати, одлуњати.*

одше́тати, о̀дшетам (о̀дшеће̄м) свр. **1.** непрел. *отићи шетајући; отићи у шетњу (некуда).* – Он одшета онамо. **2.** прел. разг. *провести неко време у шетњи, завршити шетњу, са шетањем.* – Данас сам одшетао своју туру. ■ ~ **се** *отићи (куда, до некога, до нечега) шетајући се.* • **ручак руча, вечеру одшета** ...*вечеру прекосчи.*

одши́вати (се), о̀дшивам (се) *несвр. према одшити (се).*

о̀дшити, о̀дшијем (имп. о̀дшиј; трп. одши̏вен, -ѐна) свр. **а.** *опарати сашивено место (шав), распарати; уклањањем конца, парањем скинути, одвојити нашивено:* ~ цеп, ~ дугме. ■ ~ **се** *рашити се, распарати се; одвојити се (услед пуцања, кидања конца).*

о̀дшколовати, -лујем свр. (некога) *помоћи (некоме, обично материјално, старањем) да заврши школовање, да стекне стручно знање, образовање.*

одшкри́нути, о̀дшкринем свр. *мало, донекле отворити (врата, прозор); мало помаћи, померити (завесу, застирку и сл.).* ■ ~ **се** *отворити се, размаћи се мало, донекле (о вратима, прозору, завеси и сл.).*

о̀дшрафити, -им (трп. о̀дшрафљен) свр. **а.** *одвити, одн. одвијањем уклонити, скинути, ослободити шраф, завртањ.* **б.** *одвртањем нечега наврнутог, ослободити, активирати (нешто):* ~ бомбу, ~ поклопац. ■ ~ **се** *одвити се, одврнути се:* одшрафио се завртањ.

одшрафљи́вати (се), -а̀фљујем (се) *несвр. према одшрафити (се).*

о̀дштампати, -ам свр. *завршити штампање (нечега); објавити штампањем, издати у штампаном облику (књигу, новине и сл.).*

о̏дштета ж *надокнада за учињену штету.*

о̏дштетнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на одштету:* ~ захтев.

одшу́њати се, о̀дшуњам се свр. *отићи, удаљити се шуњајући се.*

одшу́тети, -тим јек. **одшу́тјети,** -тим (ретко ек.) свр. *оћутати, прећутати, не рећи.*

о̀жалити, -им свр. **1.** *исказати, испољити велику жалост, душевну бол, тугу за покојником (обично плачући, наричући над њим и сл.).* – Дивне ли га очи оплакаше, дивна ли га уста ожалише. **2.** *извршити оно чиме се у одређеном периоду после нечије смрти испољава жалост, туговање за умрлим.*

ожало̀стити, ожа̀лостим свр. (некога) *изазвати жалост, нерасположење, тугу у некоме, учинити некога жалосним, онерасположити, растужити.* ■ ~ **се** *постати жалостан, растужити се.*

ожа̀лошћен, -а, -о (често у им. служби, у мн. м) *који жали, који је у жалости (обично поводом нечије смрти).*

ожа́рити, о̀жарим свр. **а.** *опећи, ожећи, опрљити (жаром, копривом).* **б.** *изазвати руменило (коже), опржити (сунцем).* ■ ~ **се** *опећи се, опрљити се (обично копривом).*

ожвала́вити, -а̀лавим и **о̀жвалавити,** -им свр. **1.** *добити жвале, постати жвалав; учинити да неко добије жвале.* **2.** фиг. разг. (обично уз гл. прил. „говорећи") *уморити се причајући (обично узалуд, убеђујући некога у нешто).*

ождре́бити, о̀ждребӣ(м) јек. **ождријѐбити,** о̀ждријебӣ(м) свр. *донети ждребе на свет, родити ждребе (о кобили).* ■ ~ **се 1.** *оождребити, добити ждребе доношењем на свет (о кобили).* **2.** *доћи на свет, родити се (о ждребету).*

о̀жег м *в. жарач (а).*

о̀жеглина и **ожѐготина** ж *опечено, ожежено место на кожи, опекотина.*

ожѐднео, -ела, -о јек. **ожѐднио,** -дњела, -о (обично одр.) *р. пр. од ожеднети у атриб. служби:* ~ младић.

ожѐднети јек. **ожѐдњети,** -ѐдним свр. *постати жедан, осетити жеђ.*

ожѐнити, о̀женим свр. (некога) *наћи некоме жену, учинити да неко (обично син) ступи у брак.* ■ ~ **се** *склопити брак, ступити у брак (о мушкарцу).*

ожѐћи (о̀жећи), ожѐжем (аор. ожѐгох, о̏жеже; р. пр. о̀жегао, ожѐгла (о̀жегла)) свр. **а.** *опећи, опалити, опрљити (ватром, усијаним предметом, копривом и сл.).* **б.** фиг. *жестоко ударити, распалити:* ~ коња штапом. ■ ~ **се** *опећи се, опрљити се.*

оживети јек. **оживјети,** -вим свр. **1.** непрел. *повратити се у живот, поново постати жив; пробудити се, ускрснути.* **2.** непрел. фиг. **а.** *постати поново актуелан, извучен из заборава (о успоменама, утисцима, идејама и сл.).* **б.** *постати покретљивији, веселији, живнути.* **в.** *догодити се у стварности, постати стварност, остварити се.* **г.** *испунити се живошћу (људима, жагором и др.).* – Сва је улица оживела. **3.** прел. (некога, нешто) *в. оживити.*

оживити, о̀живим свр. прел. **а.** *учинити живим; учинити да се неко пробуди, прене из мртвила; поново активирати, покренути (нешто).* **б.** *унети живост у нешто.* – После сна, дан све оживи.

оживља́вати, ожѝвљавам *несвр. према оживети.*

оживотвора́вати (се), -о̀равам (се) *несвр. према оживотворити (се).*

оживотворе́ње с *остварење, реализација; оличење.*

оживотво̀рити, -о̀творим свр. **а.** *дати чему живот, оживети што.* **б.** *спровести у живот, реализовати, остварити (намере, идеје, права и сл.).* ■ ~ **се** *остварити се, реализовати се.*

о̀жиљак, о̀жиљка м *траг на кожи од зацељене, зарасле ране.*

о̀жујак, о̀жујка м рег. *в. март.*

ожу́тети јек. **ожу́тјети,** -тим свр. *постати жут, пожутети.*

ожу́тити, о̀жутим свр. *учинити жутим, обојити у жуто.*

оза́конити, -им свр. *утврдити, регулисати законом, дати чему законску снагу, правну основу.*

озакоња́вати, -о̀њавам и **озакоњи́вати,** -о̀њујем *несвр. према озаконити.*

озакоње́ње с *утврђивање, регулисање законом; проглашавање нечега законитим, давање чему законску снагу, правну основу.*

о̀зареност, -ости ж *особина онога који је озарен, онога што је озарено.*

оза́рити, о̀зарим (трп. о̀зарен) свр. *обасути јаким светлом, обасјати.* ■ ~ **се** *постати ведар, радостан, срећан; одавати такво расположење (обично о лицу).*

о̏збиљан, -љна, -о **1.** *који се одликује сређеношћу, трезвеношћу; савестан, трезвен, одговоран; строг.* **2. а.** *који се предао размишљању, утонуо у своје мисли, усредсређен на нешто, замишљен, хладан.* **б.** *који је без осмеха, веселости (о лицу).* **3.** *важан, значајан* **а.** *по садржини, структури, сложен, тежак:* ~ посао, ~ задатак. **б.** *по последицама, опасностима, опасан, ризичан:* ~ ситуација, ~ болест. **в.** *по смислу, карактеру:* ~ вест, ~ одлука **4.** *који се одликује значајним стваралачким вредностима, темама, садржајем и др.:* ~ музика, ~ књижевност. **5.** *истински, прави:* ~ љубав, ~ намера. **6.** *који има изгледе, шансе за успех, погодан, ваљан:* ~ кандидат, ~ фаворит. **7.** *прилично велик, знатан, приметан:* озбиљни губици, ~ неуспех у послу. **8.** фиг. *испуњен одбојношћу, хладноћом, без топлине, непријатан:* ~ атмосфера собе, ~ раскош дворца.

о̏збиљно прил. *на озбиљан начин, без шале; стварно; строго.* • **узети (узимати) (за) ~** *повести (водити) довољно рачуна о чему; обратити, обраћати нечему више пажње, придавати већи значај него што треба, него што то сама ствар заслужује.* – Немој његова обећања узимати озбиљно.

озби́љност, -ости ж *особина и стање онога који је озбиљан, онога што је озбиљно.*

озваниче́ње с *званично признање, обзнањивање, легализовање.*

озва̀ничити, -ӣм (трп. озва̀ничен) свр. (нешто) *званично, службено прогласити, потврдити, легализовати; учинити, прописати званичним, службеним:* ~ акт, ~ ново радно време.

озвуча́вати, -у̏ча̄ва̄м *несвр. према озвучити.*

озвуче́ње с техн. *електронски уређаји (микрофони, звучници, појачала и др.) за појачавање звука, звучних ефеката (обично у већим салама, на јавним местима и др.); чујност, функционална ефикасност таквих уређаја на неком месту, у сали и сл.* – Полиција је демонстрантима одузела озвучење.

озву́чити, о̀звӯчӣм (трп. о̀звӯчен) свр. техн. *поставити (обично у сали) разглас, уређаје за појачавање звука (микрофоне, звучнике, појачала и сл.); постављањем таквих уређаја омогућити појачану чујност звукова, њихово распростирање на већу даљину.*

о̀здравити, -ӣм свр. *постати поново здрав, повратити здравље после излечења, излечити се, опоравити се од болести.*

о̀здрављати, -а̄м несвр. *постепено се излечивати, постајати све мање болестан, исцеливати се.*

оздравље́ње с *опоравак од болести, излечење.*

о̀зе̄бао, озе́бла (о̀зе̄бла), -о **1.** *р. пр. од озепсти у атриб. служби:* ~ човек, озебле руке • **чекати, очекивати (кога, што) као ~ сунце** *чекати, очекивати (кога, шта) с великом чежњом, нестрпљењем, као спас од какве невоље, тешкоће.*

о̀зеблина ж (обично у мн.) **1.** мед. *оштећење површинских делова тела изазвано смрзавањем, промрзлина.* **2.** *део човечје коже, ткива који је озебао, промрзао, озебло, промрзло место.*

озелѐнети (се) јек. **озелѐњети (се),** -нӣм (се) свр. **а.** *постати зелен, добити зелену боју.* **б.** *прекрити се зеленилом, лишћем, олистати (о гранама, дрвећу и сл.).*

озелѐнити, озѐленӣм свр. **1.** *учинити, обојити зеленим; прекрити зеленилом.* – Трава озеленила земљу. **2.** *в. пошумити.* – Озеленили смо 20 хектара голети.

озелења́вати, -ѐња̄ва̄м *несвр. према озеленети и озеленити.*

озе́псти (о̀зе̄псти), озе́бе̄м свр. **а.** *бити прожет осећањем зиме (услед изложености ниским температурама, хладноћи).* – Озебле ми руке. **б.** *разболети се услед назеба, прехладити се, назепсти.*

ози́дати, о̀зида̄м свр. (нешто) **1.** *подићи зидањем, саградити, сазидати:* ~ кућу, ~ зид. **2.** *опколити, оградити зидом, обзидати; обложити циглама:* ~ двориште, ~ унутрашњост бунара.

озиђи́вати, ози̏ђује̄м *несвр. према озидати (2).*

о̀зимӣ, -а̄, -о̄ *који се сеје у јесен, пред зиму:* ~ биљка, озими усеви.

о̏зледа јек. **о̏зљеда** ж **а.** *мања, лакша повреда на телу, рана.* **б.** *наношење, настанак такве повреде, повређивање.*

озлѐдив јек. **озљѐдив,** -а, -о *в. озледљив.*

озле́дити, о̀зле̄дӣм јек. **озлијѐдити,** о̀злиједӣм свр. (нешто) *нанети озледу, повредити; оштетити:* ~ ногу; ~ намештај. ■ **~ се** *повредити се; оштетити се.*

озлѐдљив јек. **озљѐдљив,** -а, -о *који се (лако) може озледити; рањив.*

о̀зледнӣ јек. **о̀зљеднӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на озледу.*

озлеђе́ње јек. **озљеђе́ње** с *озледа, повреда.*

озлеђи́вати (се) јек. **озљеђи́вати (се)** -ѐђује̄м (се) *несвр. према озледити (се).*

озло̀вољити и **озлово̀љити,** -о̀во̄љӣм свр. (некога) *изазвати у некоме зловољу, нерасположење, онерасположити; растужити, расрдити (нечим);* супр. одобровољити. – Озловољи га својим подсмехом. ■ **~ се** *постати зловољан, нерасположен; растужити се, расрдити се.*

озлогла́сити, -о̀гла̄сӣм свр. (некога, нешто) *учинити да неко (нешто) досpe на лош глас, да постане чувен(о) по каквом злу, нечему ружном и сл., изнети на рђав глас.*

озлоглаша́вати, -а̀ша̄ва̄м и **озлоглаши́вати,** -а̀шује̄м *несвр. према озлогласити.*

озло̀гла̄шен, -а, -о *који је на злом, рђавом гласу, познат по рђавим, лошим особинама:* ~ закон, ~ режим.

озло̀гла̄шено̄ст, -ости ж *особина онога што је озлоглашено.*

озлоје́дити, -о̀је̄дӣм (трп. озло̀је̄ђен) свр. (некога) *изазвати у некоме велико нерасположење, љутњу, огорчити, разљутити, револтирати.* ■ **~ се** *разљутити се, револтирати се.*

озлојеђи́вати (се), -ѐђује̄м (се) *несвр. према озлоједити (се).*

озло̀је̄ђено прил. *с озлојеђеношћу, љутито, револтирано.*

озло̀је̄ђено̄ст, -ости *стање, расположење онога који је озлојеђен, љутња.*

озље- *в. озле-.*

о̏знака ж (дат. -ици) *знак, обележје, симбол по коме се неко или нешто распознаје.*

означа́вати, -а̀ча̄ва̄м и **означи́вати,** -а̀чује̄м *несвр. према означити.*

озна́чити, о̀зна̄чӣм свр. **1. а.** *знаком обележити, маркирати нешто/некога:* ~ изговор акценатским знаком. **б.** *знаком наговестити нешто, упозорити на нешто:* ~ кривину на путу. **2.** *одредити, назначити; уписати убележити:* ~ маршруту пута, ~ место доставе. **3.** фиг. *служити као обележје, карактеристика нечега, представљати нешто.* – Пикасо је означио почетак новог израза у уметности.

озно̀јити, о̀знојӣм свр. *учинити да неко/нешто постане зној̄ав(о), изазвати знојење:* ~ коња, ~ болесника. ■ **~ се 1.** *постати знојав, обливен знојем (о телу, лицу и сл.).* **2.** *оросити се, замаглити се од паре (о чаши, прозору или сл.).*

озокѐрит, -и́та м грч. *земни парафински восак, састављен од чврстих угљоводоника.*

о̀зо̄н, озо́на м (мн. ø) грч. хем. *алотропски облик кисеоника, кисеоник чији молекул има три атома кисеоника (O_3), којег у већој концентрацији има у ваздуху нарочито после кише.*

озонѝза̄тор м физ. *уређај за добијање озона из ваздуха деловањем електричног пражњења.*

озониза́ција ж хем. *поступак пречишћавања воде и ваздуха помоћу озона.*

озоносфе́ра ж *слој Земљине атмосфере (на средњој висини од 25 km) испуњен озоном.*

о̀зо̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на озон, у којем има озона:* ~ омотач, ~ зрак.

о̀зра̄чен, -а, -о **1.** *трп. од озрачити (се).* **2.** *здравствено оболео, оштећен услед изложености штетном дејству радиоактивних, рендгенских или др. зракова;* уп. озрачити (1).

озраче́ње с *изложеност зрачењу, озраченост.*

о̀зра̄чено̄ст, -ости ж *стање онога који је озрачен, онога што је озрачено; количина, степен, примљеног радиоактивног или др. зрачења.*

озрачи́вати (се), -а̀чује̄м (се) *несвр. према озрачити (се).*

озра́чити, о̀зра̄чӣм свр. **1.** *изложити дејству зракова (рендгенских, радиоактивних и сл.), подврћи зрачењу; учинити услед тога радиоактивним.* **2.** *обасјати, осветлити зрацима (светлосним).* ■ **~ се 1.** *бити изложен, подвргнут зрачењу (обично по здравље штетних, рендгенских, радиоактивних или др. зракова).* **2.** *бити обасјан светлосним зрацима.*

оивича́вати, -ѝча̄ва̄м *несвр. према оивичити.*

оѝвичити, -ӣм свр. (нешто) **1.** *начинити ивицу, (по)руб, порубити, обрубити.* **2.** *окружити, оградити, ограничити (терен, површину и сл.).* ■ **~ се** *окружити се, оцртати се нечим као ивицом.* – Путељци су се оивичили цвећем.

о̀јагњити (о̀јањити), -ӣ(м) свр. *донети на свет (јагње, младунче) (о овци).* ■ **~ се 1.** *донети не свет јагње, младунче (о овци).* **2.** *доћи на свет, родити се (о јагњету).*

о̀јадити, -ӣм свр. (некога) **а.** *нанети некоме велико зло, јад, унесрећити, осиромашити, упропастити.* – Рат је многе ојадио. **б.** *растужити, онерасположити.* – Та ће га вест ојадити.

■ ~ **се** *постати јадан, уништен, пропасти, осиромашити (услед какве несреће, јада); растужити се, нерасположити се.*

ѐјарити, -ӣ(м) свр. *донети на свет (јаре, младунче) (о кози).* ■ ~ **се 1.** *донети на свет јаре (о кози).* **2.** *доћи на свет, родити се (о јарету).*

ојача́вати (се), ојѐчāвāм (се) *несвр. према ојачати (се).*

ојача́ње с **а.** *место на којем је наношењем додатног слоја или др. повећана моћ, издржљивост подлоге, споја или др., (п)ојачано место.* **б.** *оно чиме се такво појачање обавља.* **в.** *стање онога што је ојачано, већа издржљивост, снага нечега.* – Тим мерама постигнуто је знатно ојачање наше одбране.

ојѐчати, -āм свр. **1. а.** *постати јак, снажнији, крепак (физички, здравствено и сл.), добити у јачини, снази и сл.* – Дете је после болести нагло ојачало. **б.** *повећати се, појачати се (у интензитету, динамици, силини).* – Одједном топот коња ојача. **2.** (некога, нешто) **а.** *побољшати, повећати нечији утицај, ефикасност, моћ (економску, политичку, финансијску и др.):* ~ привреду, ~ власт, ~ политичке партије. **б.** *учинити јаким (јачим), крепким (у духовном, моралном смислу).* – Вера у Бога га је ојачала. **в.** *надопуном, употпуњавањем појачати, повећати одбрамбену, радну или др. способност, снагу.* – Неки родови војске ојачани су новом опремом. **3.** (нешто) *одређеним поступком додатно повећати, појачати чврстину, снагу, издржљивост дела неког тела, оруђа и сл.* – Носећи елементи на конструкцији морају се посебно ојачати. ■ ~ **се** *постати јак, јачи, добити у снази, ефикасности, чврстини и сл.* – Привреда се у последње време знатно ојачала.

ојачѝвāч, -áча м *предмет или средство за ојачавање нечега;* уп. ојачати (3): кофер са металним ојачивачима на угловима.

ѐјед м *оједено место; озледа, рана на кожи настала ојеђањем.*

ојéдати се, ѐјēдāм се *несвр. према ојести се.*

ѐједенōст, -ости ж *стање настало ојеђањем.*

ѐјести се, ѐједēм се свр. **1.** *добити, имати оjед, запаљење на кожи; запалити се услед изложености сталном трењу, утицају зноја, мокрине и сл. (о кожи).* **2.** *излизати се, истрошити се, искрзати се услед сталне, дуге употребе (о тврдим, металним и сл. предметима).*

ѐјужити, -ӣ(м) свр. безл. *постати топао, благ (о атмосферским приликама, времену).*

ѐка ж тур. *стара мера за течност, запремину и тежину (1,28 kg).*

окáдити, ѐкāдӣм (трп. ѐкāђен) свр. (нешто, некога) *махањем кадионице изложити (некога или нешто) кађењу, диму запаљеног тамјана (обично при верским обредима).*

ѐказионāлан, -лна, -о (ѐказиōнӣ, -ā, -ō) лат. **1.** *пригодан, случајан, нередовит:* ~ продаја. **2.** *који се обично не примењује, одн. који се примењује у посебним приликама:* ~ ред речи (у реторици), ~ склоп реченице (у поезији).

окаја́вати, окѐјāвāм *несвр. према окајати.*

ѐкајати, -јēм свр. **1.** (нешто) *искупити кајањем (грехе), испаштати, платити нечим (за грехе).* – Хоћу да окајем зло које сам учинио. **2.** (некога) *извршити освету, осветити се (обично убиством) за смрт, погибију некога свога:* ~ сина, ~ оца.

ока́лити, ѐкāлӣм свр. *каљењем учинити да нешто постане чврсто, несломљиво:* ~ секиру.

ока́љати, ѐкāљāм свр. **1.** *упрљати, запрљати, умазати (блатом).* **2.** фиг. *осрамотити, оклеветати (некога).* • ~ **(некоме) образ (част, име)** *нанети (коме) срамоту, повредити, нечији углед, част, достојанство, осрамотити, обрукати.*

ѐкаменити, -ӣм свр. *учинити да нешто добије својство камена, стврднути.* ■ ~ **се 1.** *претворити се у камен; постати камен.* **2.** фиг. *укочити се, скаменити се (од чуда, запрепашћења, страха и сл.).*

ока́нити се, ѐкāнӣм се свр. **1.** (чега) *оставити се, махнути се, проћи се:* ~ свађе. **2.** (кога) *оставити на миру, престати досађивати (коме).* – Окани ме се, човече, не гњави ме више. • ~ **ћорава (јалова, празна) посла** *престати се бавити узалудним, бескорисним или опасним, ризичним пословима.*

окѐнце и **окáнце,** -ета и -а с (мн. -ца) *дем. и хип. од окно.*

окапа́вати, окѐпāвāм *несвр. према окапати.*

ока́пāње с **1.** *гл. им. од окапати.* **2.** експр. *беспотребно, узалудно мучење, гњаважа, патење.* – Када ћемо се већ једном решити мучног окапања око изградње куће.

ѐкапати, -пљēм (-āм) свр. *намучити се дуго, мукотрпно радећи, бавећи се нечим.* – Окапа над књигом.

ока́пи, -ија м зоол. *врста жирафе краћег врата, која има пруге по ногама,* Okapia Johnstoni.

окарактѐрисати, -ишēм (окарактеризи́рати, -ѝзӣрāм) свр. *описати карактеристичне црте, одлике некога, нечега.*

окари́на ж итал. муз. *врста малог дувачког инструмента с рупицама, начињеног од глине.*

ѐкаснити и **окѐснити,** -ӣм свр. *закаснити, задоцнити; доћи касно, у касне сате.*

ѐкат, -а, -о *који има крупне, изразите очи.*

окачѐњāк, -áка и **ѐкачењāк,** -а м *несташна, врголаста особа (најчешће дечак или младић), обешењак.*

ѐкачити, -ӣм свр. (нешто) *обесити (нешто) закачињући о нешто (обично о куку, вешалицу или сл.).* • ~ **се коме о врат** *наметнути се коме обично ради материјалне користи, искоришћавати живећи на туђ рачун.*

оквалѝфиковати и **оквѐлификовати,** -ујēм (оквалифици́рати, -ѝцӣрāм) свр. *изрећи, дати о некоме или нечему квалификацију, суд, оцену и сл., одредити својства, карактеристике:* ~ (нечије) кривично дело, ~ садржај расправе.

ѐквасити, -ӣм свр. (нешто) *мало поквасити, наквасити, овлажити.* • ~ **грло** *попити, гуцнути (мало вина, ракије или сл.).* ■ ~ **се** *уквасити се, поквасити се, постати мокар.*

ѐквӣр, -ира и **ѐквӣр,** -а **1. а.** *четвороугаони или другог облика украсни или заштитни део, обод којим се обухватају ивичне површине (слике, мапе, врата и др.), уоквирава нешто.* **б.** *оно што чини ивични део нечега, обод:* ~ цртежа, ~ књиге. **2.** вој. *држач метака ватреног оружја, магацин, шаржер.* **3. а.** *обим, опсег, предмет делатности, какве норме и др.:* ~ закона, ~ нечије надлежности. **б.** *садржај, тема, програм нечега:* ~ разговора, ~ размишљања.

ѐквӣрнӣ и **ѐквӣрнӣ,** -ā, -ō **1.** *који спада у оквир, који чини оквир, који је у границама нечега.* **2.** фиг. *изражен, представљен, узет само у главним цртама, приближан:* ~ сума, ~ износ.

окврга́вити, -р̀гāвӣм и **ѐквргавити,** -ӣм свр. *постати квргав, имати (облик) квргe.*

окѐāн, -áна м грч. **1.** *водени, морски простор између континената.* **2.** фиг. *огроман, несагледив, бескрајан простор; врло велико, безгранично време.*

океанѐграф м *стручњак за океанографију.*

океаногрѐфија ж *наука која се бави проучавањем океана и мора.*

окѐāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на океан, који је у вези с океаном.*

ѐкер прид. непром. грч. *црвенкастожут.*

оки́вати (се), ѐкӣвāм (се) *несвр. према оковати (се).*

оки́дати, -āм несвр. **1.** *несвр. према окинути.* **2.** *оједати, пећи (о некој киселини, алкохолу и сл.); штипати (о диму).*

ѐкидати, -āм свр. (нешто) *откинути, покидати:* ~ паприку.

окѝдāч, -áча м *део механизма за опаљивање метка, полуга којом се ватрено оружје ставља у дејство, обарач, ороз.*

окила́вити, окѝлāвӣм и **ѐкилавити,** -ӣм свр. **а.** *добити килу, брух, постати килав.* **б.** фиг. *постати слаб, неспособан за какав напор, онемоћати.* ■ ~ **се** разг. *намучити се, нпатити се радећи какав тежак, напоран посао.*

ѐкинути, -нēм свр. **1.** *опалити, пући (из пушке, пиштоља и сл.).* **2.** ђач. *добити слабу, непрелазну оцену, пасти (на испиту).* • ~ **на поправак (на годину)** ђач. *пасти из неког предмета на поправни испит (пасти на годину, понављати разред).*

о̀киснути, -не̄м (р. пр. о̀киснуо, -ула и о̀кисао, -сла) свр. *постати мокар од кише, покиснути.*

о̀китити, -им (трп. о̀кићен) свр. (нешто нечим) *украсити, декорисати (цвећем, зеленилом, накитом и др.):* ~ јелку. ■ **~ се 1.** *ставити на себе украсе, накит и сл.; имати на себи украс:* ~ се златним накитом, ~ се цвећем. **2.** фиг. *бити богат плодовима (о дрвету, грани).*

о̀кишати (се), -а̄ (се) свр. безл. *почети падати (о киши).* – Одједном се окишало и захладнело.

окла̀гија ж тур. *дугуљасто ваљкасто обликовано дрво као направа за развијање теста.*

окле́вало јек. **оклијѐвало** с и м (мн. с) *особа која оклева, која се тешко одлучује на нешто.*

окле́вати, о̀кле̄ва̄м јек. **оклијѐвати,** о̀клијева̄м несвр. *одуговлачити (с извршењем нечега), тешко се одлучивати (на нешто), нећкати се.*

оклевѐтати, -ѐвећем и -вѐта̄м свр. (некога) *лажно и увредљиво рећи нешто о некоме, неоправдано, неистинито оптужити, опањкати, опасти, обедити.*

оклѐмбесити, -им свр. разг. *пустити да нешто слободно виси, опустити, отромбољити; оборити наниже:* ~ руке, ~ бркове. ■ **~ се** *опустити се (свом тежином), отромбољити се.*

оклемпа́вити, -ѐмпа̄вим и **о̀клемпавити,** -им свр. *постати клемпав, отромбољен; добити клемпаве уши.*

оклѐсати и **о̀клесати,** о̀клеше̄м свр. *обрадити клесањем (камен и сл.).*

о̀клизнути се, -не̄м се свр. *омаћи се на клизавој површини, посрнути на клизавици.*

оклијева- *в. оклева-.*

о̀клоп м **1.** ист. *метална одећа ратника као заштита од оружја непријатеља.* **2.** *нарочити, тешко пробојни делови на војним оруђима (тенку, борним колима, авионима и сл.) као заштита од разорног дејства непријатељског оружја.* **3.** *спољни тврди заштитни слој, овој, љуштура или сл. као део тела у неких животиња (нпр. у корњаче).*

о̀клопнӣ, -а̄ -о̄ војн. *снабдевен, заштићен оклопом:* ~ воз, ~ брод.

о̀клопнӣк м **1.** ист. *ратник заштићен металним оклопом (обично коњаник).* **2.** мн. зоол. *сисари из реда крезубица с кожнатим и рожним оклопом на леђима,* Dasypodidae.

о̀клопница ж **1.** војн. *в. оклопњача (1).* **2.** мн. зоол. *врста рибе из рода оклопњача,* Cataphracti.

оклòпњача ж **1.** војн. *ратни брод заштићен јаким оклопом и снабдевен артиљеријским наоружањем.* **2.** мн. зоол. *врста риба обавијених рожнатим плочама, дужине до 50* cm, *живи у тропским морима,* Scherodermi.

окљака́вити, -а̄кавим и **о̀кљакавити,** -им свр. **1.** *учинити кљакавим.* **2.** *постати кљакав.*

о̀кно с (ген. мн. о̏ка̄на̄ и ока́на̄) **1.** *прозор; стакло на прозору.* **2.** *вертикални улазни отвор у рударску јаму; место (ров, прокоп и сл.) где се врши ископавање руде, коп.*

о̏ко с (мн. о̏чи ж, ген. о̀чијӯ; ретко мн. о̏ка с, ген. о́ка̄, обично као отвор на мрежи или окце на кромпиру). **1. а.** *орган чула вида (човека и животиње).* **б.** *способност гледања, очни вид.* – Има добро око. **в.** *оно што се погледом може обухватити, поглед.* – Мотри докле око досеже. **2.** хип. (обично с одредбом „моје“) *назив од милоште драгој особи.* **3.** *отвор на рибарској или др. мрежи, у везу и сл.* **4.** *в. окце (2).* • **Аргусове очи** мит. *в. под Аргус.* **бацити (сасути, сипати) песак (прашину, пепео и сл.) коме у очи; бацити око на некога (на нешто)** *в. под бацити.* **бежи (губи ми се, иди ми и сл.) с (из, испред) очију** *одлази да те не гледам!, губи се!* **бити на оку (на очима, под нечијим оком, пред очима некоме)** *бити под нечијим надзором, присмотром, имати увид, преглед, контролу (над неким, нечим и сл.).* **бити трн у оку (некоме)** *бити, представљати (за некога) нешто неподношљиво, мрско (обично из зависти, мржње и сл.).* **бости очи (некоме)** *в. под бости.* **будним оком** *в. под будан.* **вадити очи** 1) (некоме) *односити се непријатељски, правити невоље, неприлике;* 2) (себи) *тешко се кајати, патити (због какве несреће, нечег лоше учињеног и др.).* **вараjу га очи** *не види добро или тачно, погрешно види.* **више виде четири ока него два** *двоје људи увек боље могу да сагледају, оцене ствари него један човек.* **воловско (волујско) ~** бот. *врста каранфила* Dianthus plumarius *из ф.* Caryophyllaceae. **врана врани очи не вади** *људи истога (обично рђавог) соја међусобно се увек подржавају, штите (махом кад је реч о људима који се баве каквим нечасним послом, удурмама и др.).* **где су ти биле очи** *како си могао да не видиш (кад хоће да се каже да се ради о недопустивом превиду, несагледавању нечега што је очигледно, јасно).* **гледати (посматрати) другим очима; гледати испод ока; гледати право у очи; гледати својим очима; гледати смрти у очи** *в. под гледати.* **гутати очима** *посматрати, пратити нешто с великим интересовањем, одушевљењем и сл.* **голим оком (гледати, посматрати нешто)** *без помоћи оптичких инструмената (гледати, посматрати нешто).* **далеко од очију – далеко од срца** *кад су људи дуго раздвојени слаби и међусобна веза, љубав и сл.* **да му је из ока испао** *в. под испасти.* **дати (учинити некоме) нешто за (његове) лепе очи** ир. *дати (учинити) некоме нешто без надокнаде, без гаранције, само на поверење и сл.* **док оком трепнеш** *за тили час, одмах, муњевито (кад је реч о нечему што треба да се уради веома брзо).* **држати (имати) некога, нешто на оку** *помно пазити, мотрити, вребати на некога, на нешто.* **завадио би два (оба) ока у глави** *посвађао би и најбоље пријатеље (о некоме ко је склон сплеткама, интригама и сл.).* **зажмурити на једно око** *намерно превидети, правити се невешт, не примећивати (обично нечију неправилност, пропуст, грешку и сл.).* **замаз(ив)ати очи (некоме)** *завара(ва)ти кога обманама, лажним причама, варљивим радњама и сл.* **запасти (запети) за око (некоме)** *бити запажен, уочен, постати предметом нечије пажње, интересовања.* **затворити (затварати) очи (пред нечим)** *в. зажмурити на једно око.* **за (на, у) трен ока** *в. док оком трепнеш.* **зле очи** празн. *урокљиве очи, чији поглед проузрокује несрећу.* **игра ми око** *титра, трепери ми пред очима, игра ми очни капак.* **иди куд те очи воде (и ноге носе)** *иди куд знаш, куда било.* **издале ме очи** *ослабио ми је вид.* **изићи (изаћи) на (пред) очи (некоме)** *в. под изаћи.* **имати око (очи) (за нешто)** *имати смисла, способности за добро уочавање, запажање.* **имати (стално) пред очима (нешто)** *имати (непрестано) у виду, на уму.* **казати (рећи, скресати) у очи** *без икаквог устезања, отворено, слободно рећи (пребацити и сл.) (некоме нешто).* **као да (својим) очима гледам** *в. под гледати.* **као очи (око) у глави (волети, пазити, чувати)** *в. под глава.* **крв му је пала на очи** *в. мрак му пао на очи.* **куд он(а) оком туд он(а) скоком** *спреман (спремна) је да одмах послуша, сместа учини што онај други жели, нареди.* **кур-је ~** *в. курји.* **макнути се, маћи се (некоме) с очију** *отићи, склонити се (коме) из вида, из непосредне близине (кад се нечије присуство не жели).* **на моје очи (урадити нешто)** *у мом присуству, наочиглед (урадити) (обично нешто недолично, неочекивано).* **(на)парити очи** разг. *науживати се, наслађивати се гледајући у нешто, узбудљиво (обично у вези с еротским доживљавањем).* **не излази ми на очи** *не појављуј ми се више, не желим више да те видим.* **не моћи гледати (некога, нешто) очима** *мрзети (некога, нешто).* **не скидати ока (очију) са некога (са нечега)** *непрестано, нетремице гледати, пиљити у некога (у нешто).* **око за око зуб за зуб** *осветити (се) равном мером, на исти начин.* **отворити очи (некоме)** *учинити да неко спозна праву истину (о нечему).* **отворити четворе очи** *помно пазити, брижљиво водити рачуна о нечему.* **очију ми (тако ми очију)** *начин заклињања (очима, видом).* **очи у очи** *отворено, без увијања и околишења, директно (рећи некоме нешто).* **пао му (је) мрак на очи** *избезумио се, не зна шта ради (о ономе кога обузме бес, изда стрпљење и сл.).* **парити очи** *в. (на)парити очи.* **пасти (падати) у очи** *бити уочен, изаз(и)вати пажњу (обично нечим необичним, несвакидашњим и сл.), штрчати.* **пасти у нечијим очима** *изгубити у некога ранији углед, вредност.* **порасти у нечијим очима** *задобити у некога велики (већи) углед, изазвати још веће поштовање, дивљење.* **прелетети очима** *летимично, површно погледати (нешто).* **претворити се у око и ухо** *гледати и слушати нетремице, с крајњом пажњом.* **пукло ми пред очима** *постало ми је (најзад) сасвим јасно, схватио сам праву истину (о дотадашњој заблуди).* **севати (стрељати) очима** *гледати оштро, строго, изражавати погледом љутњу, бес.* **скочити коме у (за) очи** *оштро, разјарено напасти кога, жестоко се подухватити с ким у сукобу.* **слеп код очију** *неписмен; не види, не зна ништа, није у стању да схвати обичне, очигледне ствари.* **слепо ~** анат. *в. слепоочница.* **смркло му се пред очима** *в. пао му (је) мрак на очи.* **соколово око (соколове очи)** *изузетно добар, оштар*

вид; изванредно зайажање, уочавање чињеница. **стати коме на курје око** *йоīодиши, жацнуши коīа шамо īде је најосешљивији (обично намерно, из йакосши).* **ужагрити очима** *йосмашраши нешремице, с великим узбуђењем, йонесеношћу.* **у страху су велике очи** *в. йод сшрах.* **у четири ока (рећи коме нешто)** *насамо, без сведока (рећи оно шшо друīи не шреба или не смеју да знају).*

око предл. (с ген.) *означава* **1. а.** *обухвашање, ойкољавање нечеīа йошйуно, са свих сшрана.* – Седе гости око стола. Носи шал око врата. **б.** *кружно крешање; йролажење уоколо нечеīа.* – Земља се креће око своје осе. Заобиђи око куће. **в.** *окуйљање, конценшрисање друшшва, људи, акшивносши и сл. онде īде је средишше, ценшар, машица нечеīа.* – Политичке снаге окупљају се око националних странака. **2.** *узрок, разлоī; збоī, йоводом нечеīа.* – Посвађаше се око девојке. **3.** *обухвашање йредмеша, йојма акцијом, радњом: у вези са, у односу на.* – Муче се око превођења на страни језик. **4.** (у прил. служби, уз бројеве) **а.** *йриближно (о времену, добу сшаросши и сл.).* – Закаснићу око пет минута. Дете има око седам година. **б.** *йриближну количину, меру нечеīа.* – Стан има око 200 квадрата. **в.** *йросшорну йриближносш: йоред, у близини.* – Станује негде око Славије.

о̏ков м **1.** (обично мн.) *мешални колушови, обично сйојени као ланац којим се неким осуђеницима оквивају и сйушавају ноīе или руке, букаīије, вериīе.* **2.** фиг. *уойшше оно шшо īрубо, насилно сйушава, оīраничава слободу (йонашања, рада, анīажовања и др.), сшеīа.* – Није подносио окове војничког живота. **3.** *мешални оквир, ойлаша, обруч и сл. којим се учвршћују, међусобно везују, одн. украшавају одређени йредмеши:* ~ за точак у колима, ~ за слику, ~ за врата. • **бацити (кога) у окове** *осудиши на робију.* **стрести (раскинути) окове** *ослободиши се сшеīа, ройсшва, нечеīа нейодношљивоī, неиздрживоī (йосла, обавеза и сл.).*

око̀вати, о̏кује̄м свр. **1.** *сшавиши коме окове.* **2.** *обложиши, украсиши оковом (оковима).* **3.** фиг. *сайеши, сйушаши, онемоīућиши коīа у раду, деловању, акшивносши и сл.* ■ ~ **се** *йовр.*

око̀вратнӣк м *део кошуље, кайуша и сл. који обухваша враш, краīна.*

око̀зити, о̏козӣ(м) свр. *в. ојариши.* ■ ~ **се 1.** *в. ојариши се (1).* **2.** (-ӣм се) разг. *намучиши се, наīњавиши се (око нечеīа, некоīа).*

околѝна (о̏колица) ж **1.** *йросшор у нейосредној близини нечеīа, околни йредео.* **2.** *људи, друшшво у којем се живи, борави, ради и сл., средина; сшановнишшво околноī краја, месша.*

о̏колӣш и **о̀колӣш** м *в. околина (1).*

околиша́вати, -ѝша̄ва̄м несвр. *в. околишаши.*

о̏колӣшан и **око̀лӣшан,** -шна, -о *в. околишни.*

околѝшати, -а̄м и **околѝшити,** око̀лӣшӣм несвр. *ићи обилазећи, обилазиши (нешшо);* фиг. *избеīаваши ошворено, дирекшно рећи, саойшшиши (некоме) нешшо; заобилазиши сушшину сшвари.*

о̏колӣшнӣ и **око̀лӣшнӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *в. околни (1).* **2.** *заобилазни.*

о̏колӣшно и **око̀лӣшно** прил. *заобилазно, йрикривено; не улазећи у сушшину нечеīа.*

о̏колнӣ и **о̀колнӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на околину, оближњи, суседни:* околна села **2.** *заобилазни:* ~ пут.

око́лно̄ст, -ости ж *сшицај йрилика од којих зависи (из)вршење какве радње, йосла и сл., услови йод којима се нешшо чини, може (у)чиниши, конкрешна сишуација.* – У постојећим околностима немамо могућности избора. • правн. **олакшавајућа** ~ *чињеница, сишуација и сл. која ублажава сшейен кривице или унеколико ойравдава йосшуйак окривљеноī, ойшуженоī лица.* **отежавајућа** ~ *чињеница, сишуација која увећава сшейен кривице, йовећава одīоворносш окривљеноī, ойшуженоī лица.*

о̏коло прил. **1. а.** (понекад ради појачања у спрези са „наоколо", „уоколо") *йо (свој) околини, (свуда) унаоколо.* – Иде около и оговара. **б.** *заобилазним йушем, наоколо, заобилазно.* – Ти иди право, ја ћу около. **в.** *обухвашајући са свих сшрана, круīом.* – Шешир му около-наоколо украшен перјем. **2.** (у предл. служби, с ген.) *око, укруī.* – Седе около стола.

о̏комит, -а, -о *који у односу на водоравну основу сшоји усйравно, йод йравим уīлом, вершикалан; који има веома ошшар, сшрм наīиб или усйон:* ~ положај, ~ стена, ~ стаза.

око̀мити се, о̏комӣм се свр. (на некога) *насрнуши, найасши, усшремиши се (речима, īрдњом, кришикама); сйойасши (коīа), наврсши се досађујући, узнемиравајући (коīа) нечим.*

о̏комито прил. *усйравно, вершикално; сшрмо.*

о̏комица ж *вершикала; сшрмина (узбрдица или низбрдица).*

окомља́вати се, око̀мља̄ва̄м се и **окомљѝвати се,** око̀мљује̄м се несвр. *йрема окомиши се.*

оконча́вати (се), око̀нча̄ва̄м (се) *несвр. йрема оконча̄ши (се).*

оконча́ње с *завршавање, завршешак, крај.*

око̀нчати, -а̄м свр. *йривесши нешшо крају, свршешку, завршиши.* ■ ~ **се** *завршиши се, свршиши се.*

окопа́вати, око̀па̄ва̄м *несвр. йрема окойаши.*

око̀пати, -а̄м и о̏копа̄м свр. *койајући йриīрнуши земљу уз сшабло биљке, вoћке (ради зашшише од мраза, зиме).*

око̀пнети јек. **око̀пњети,** -пнӣм свр. *исшойиши се, ошойиши се (о снеīу, леду);* фиг. *īошово несшаши, ослабиши; смршаши.* – Окопнела нада. Јако је окопнела у болести.

окора́вати се, око̀ра̄ва̄м се *несвр. йрема окореши се.*

око̀рело̄ст јек. **око̀рјело̄ст,** -ости ж *својсшво оноīа шшо је окорело, оноīа који је окорео.*

око̀рео, -ела, -о јек. **око̀рио,** -рјела, -о **1.** *р. йр. од окореши.* **2.** (обично одр.) фиг. *који је оним шшо јесше или чиме се бави веома исйуњен, обузеш, оīрезао (чесшо у вези с нечим неīашивним), нейойрављив:* ~ грешник, ~ лопов, ~ ленштина, ~ нежења. **б.** *који се дуīим бављењем саживео са оним шшо ради, йосшао нейроменљив у шоме, йреисйољни:* ~ љубавник, ~ штедиша.

око̀рети јек. **око̀рјети,** -рӣм свр. **1. а.** *добиши, сшећи кору йо сйољној йовршини* **б.** *сасушиши се, скориши се, сшврднуши се.* – Сир на ваздуху окори. **2.** фиг. *йосшаши неосешљив, шврдокоран, īруб, оīрубеши (обично услед шешкоī живоша, найорноī рада и сл.).* ■ ~ **се** *сшврднуши се, скориши се, сасушиши се.*

око̀ристити се и **окорѝстити се,** око̀рӣстӣм се свр. (нечим или без допуне) *сшећи, извући, задобиши корисш (из/од нечеīа), искорисшиши (нешшо).* – Окористио се туђом невољом.

окоришта́вати (се), -ѝшта̄ва̄м (се) несвр. *в. окоришћаваши (се).*

окоришћа́вати (се), -ѝшћа̄ва̄м (се) и **окоришћѝвати (се),** -ѝшћује̄м (се) *несвр. йрема окорисшиши (се).*

окорје- *в. окоре-.*

о̏косница ж *косшур, скелеш;* фиг. *основна, īлавна идеја, йосшавка каквоī дела, радње и сл., ценшрални моший нечеīа:* ~ романа, ~ фудбалске игре.

око̀тити, о̏котӣ(м) свр. *донеши на свеш младунче (о женкама неких живошиња).* ■ ~ **се а.** *в. окошиши.* **б.** *доћи на свеш (о младунцима неких живошиња).*

окошта́вати (се), око̀шта̄ва̄м (се) *несвр. йрема окошшаши (се).*

окошта́вити (се), око̀шта̄вӣм (се) и **око̀штавити (се),** -ӣм свр. *в. окошшаши (се).*

око̀штало̄ст и **о̏кошталост,** -ости ж *сшање оноīа шшо је окошшало.*

окошта́ње с *сшварање, образовање кошшаноī шкива, кошшаноī задебљања и сл. (као йоследица йашолошких, деīенерашивних йроцеса).*

око̀штао, -ала, -о и **о̏коштао,** -а̄ла, -о **а.** *који се йреШворио у косш; који је йосшао шврд йойуш косши, сшврднуш.* **б.** фиг. *круш, шврдокоран, сшереошийан:* окоштале књижевне форме.

око̀штати (се), -а̄м (се) свр. *йреШвориши се у косш йод ушицајем деīенерашивних, йашолошких йроцеса (обично о меком, хрскавичасшом шкиву орīанизма).*

о̀крајак, -а̄јка м *одсечени или одломљени крајњи део хлеба, крајка; крајичак (нечеīа).*

окра̀јчић и **о̀кра̄јчић** м *дем. од окрајак.*

о̏крастати се, -а̄м се (окраста́вити се, окра̀ста̄вӣм се и о̏краставити се, -ӣм се) свр. *добиши красше (красшу), осуши се красшама.*

ȍкратак (ȍкрāтак), -тка, -о **1.** *прилично, релативно кратак, пократак:* ~ капут. **2.** фиг. *онизак:* ~ плећат младић.

ȍкраћао, -āла, -о и **окрȁћао,** -ала, -о *р. пр. од окраћати у атриб. служби:* ~ дан, ~ кошуља.

окрȁћати, -āм свр. *постати краћак, краћи, скратити се (о одећи, јесењим данима и др.).*

окрва́вити, окр̏вāвӣм свр. (нешто) *начинити на нечему мрље од крви, умазати, упрљати крвљу:* ~ нож, ~ кошуљу. ■ ~ **се** *умазати се, запрљати се крвљу.* • ~ **руке** *починити злочин убиством, убити.*

окрва́рити (се), окр̏вāрӣм (се) свр. *в. окрвавити (се).*

окре́нути, ȍкрēнēм (аор. окре́нух и ȍкретох) свр. **1.** *обртањем начинити окрет, обрнути; мењајући положај превврнути на другу страну:* ~ кључ у брави, ~ болесника на бок. **2.** *променити правац кретања, скренути (лево или десно), одн. сасвим заокренути и наставити кретање у супротном смеру.* – На раскршћу шофер окрене десно. Окрени кола назад. **3.** *променити тему разговора, почети говорити нешто друго, другим језиком, тоном и сл.* – Одједном окрете причати о позоришту. **4.** *учинити да неко измени своје убеђење, став, оријентацију и сл., преобратити.* – Наговоре је и окрену је од злих намера. **5.** (против некога, нечега) *учинити да неко постане непријатељ, да се побуни, супротиви (некоме).* – Окренули су омладину против режима. **6.** (некога) разг. *преварити кога, подвалити коме; залудети, занети (чарима, лепотом, допадљивошћу).* **7.** (некога) разг. *позвати телефоном, назвати.* – Окрени ме вечерас око 8 сати. ■ ~ **се 1.** *променити свој положај окрећући се, обрћући се; преокренути се:* ~ се на леђа. **2.** *погледати око себе, осврнути се, обазрети се.* – Где се окренем свуда неред. **3.** *посветити се, предати се, преусмерити се према некоме, нечему:* ~ се својој породици, ~ се науци. **4.** *заверити се, уротити се (против некога).* – Све се окренуло против њега. **5.** (од некога) *престати марити за кога, отуђити се, одвојити се, удаљити се (због љутње, свађе, неслагања и др.).* **6.** *постати другачије, изменити се, променити се.* – У последње време све се некако окренуло. • **како год да окренем (окренеш и сл.)...** *шта год да учиним (учиниш и сл.)...* **не знати (не умети) се (ни) окренути** *не знати се снаћи, не знати ништа учинити (у каквој новој, непознатој ситуацији).* **окрени-обрни** *в. под обрнути.* ~ **главу (очи)** 1) *в. окренути се (6).* 2) *не желети погледати, обратити пажњу (на некога), игнорисати (кога).* ~ **(други) лист** *в. под лист.* ~ **карте** *почети играти карте, заиграти картама.* ~ **леђа (некоме)** *в. под леђа.* ~ **на добро (набоље)** *почети се поправљати, развијати у позитивном правцу (о стању ствари, приликама).* ~ **нагоре (на зло)** *погоршавати се, почети добијати неповољан ток.* ~ **на шалу** *озбиљан разговор о нечему преобратити у ведар, шаљив тон.* ~ **новац (капитал)** *ставити новац (капитал) у промет, уложити у какав у посао да би обртом остварила зарада.* ~ **(нови) лист** *променити дотадашње стање ствари, увести другачији поредак, нову праксу, понашање и сл.* ~ **све наглавце (наопако, натрашке)** *учинити да све буде другачије, сасвим изменити ствари (обично нагоре).* ~ **се у гробу** *в. под гроб.*

ȍкрēнӯтōст, -ости ж *стање онога што је окренуто.*

окре́пити, ȍкрēпӣм јек. **окриј̀епити,** ȍкријепӣм свр. (кога) *учинити крепким, јачим; повратити снагу освежењем, освежити (пићем, одмором или др.) некога ко је уморан, исцрпљен, скрхан.* ■ ~ **се** *повратити снагу освежити се (пићем, одмором).*

окрепљѐње с *освежење после неког напора, исцрпљујућег посла, одмор.*

окрепљи́вати (се), -ѐпљујēм (се) *несвр. према окрепити (се).*

окрѐпљујӯће (окрѐпљиво) прил. *тако да крепи, окрепљује, освежавајуће.* – Смех делује ~.

окрѐпљујӯћӣ, -ā, -ē *који окрепљује, освежавајући.*

окрѐсати и **ȍкресати,** ȍкрешēм свр. *одсећи врхове нечега (грана, дрвећа, бркова); одсећи, одрезати сувишне гранчице, изданке (на грани, стаблу дрвета).* • **(бити) као окресана грана** *в. под грана.*

ȍкрēт (ȍкретāј) м *покрет надесно, налево у страну или укруг, окретање, обртање; такав покрет као фигура у плесу.*

ȍкрēтан, -тна, -о **1.** (обично одр.) *који се окреће; који се изводи у окрету:* ~ игра, ~ фигура. **2.** *брз и вешт у покретима, у раду, спретан, живахан.*

ȍкретати и **окре́тати,** ȍкрēћēм несвр. **1.** *несвр. према окренути.* **2.** *извртати, мењати, кварити (смисао речи и сл.).* ■ ~ **се 1.** *несвр. према окренути се.* **2.** *врзмати се, мотати се (око некога, нечега).*

ȍкретница ж **1.** *крајња станица где се возила (трамваји, тролејбуси и др.) окрећу ради новог поласка (повратка) на утврђену трасу вожње; уопште место на путу, улици где је могуће извршити маневрисање возилом ради промене смера вожње.* **2.** *нарочита конструкција за окретање локомотива.*

ȍкрēтно прил. *с пуно умешности у покрету, раду и сл., спретно, вешто, брзо.*

ȍкретнōст, -ости ж *својство онога који је окретан.*

ȍкречити и **окрѐчити,** ȍкречӣм свр. *премазати, обојити кречом.*

окржља́вити, окр̏жљāвӣм, **ȍкржљавити,** -ӣм и **ȍкржљати,** -āм свр. *в. закржљати.*

ȍкрзати се, -āм се свр. *постати крзав, оштећен по ивицама, крајевима.*

ȍкрзнути, -нēм свр. (некога, нешто) **а.** *незнатно оштетити (ударом):* ~ тањир. **б.** *овлаш докачити, дотаћи (у пролазу, лету и сл.):* ~ метком. ■ ~ **се** *оштетити се крзањем, постати искрзан по ободу, ивицама.*

окри́вити, ȍкрӣвӣм свр. (некога, нешто) *оптужити за какву кривицу, прогласити кривим.*

окривља́вати, -ѝвљāвāм и **окривљи́вати,** -ѝвљујēм *несвр. према окривити.*

ȍкрӣвљен, -а, -о **1.** *трп. од окривити.* **2.** (у им. служби, у одр. виду) м *онај који је оптужен, проглашен кривим (за какво недозвољено дело, грешку и др.), оптужени(к).*

окрије- *в. окре-.*

окри̏латити (се), -ӣм (се) свр. *постати крилат, добити крила.*

ȍкрӣље с **1.** *део тела испод крила, пазухо (у птице).* **2.** фиг. *заштита, заклон (потребан за онога ко је немоћан, ко је без тога незаштићен); оно што заклања, скрива:* у окриљу своје породице, под окриљем мрака. • **узети, примити (некога) под (у) своје окриље** *узети (некога слабог, незаштићеног) под своју заштиту, преузети бригу, старање о некоме.*

ȍкрњак, ȍкр̄њка м *окрњени део предмета, безвредан остатак окрњеног предмета (обично о крњавом зубу), шкрботина.*

окрњи́вати (се), окр̏њујēм (се) *несвр. према окрњити (се).*

окр́њити, ȍкр̄њӣм (трп. ȍкр̄њен) свр. **1.** *одломити комадић (обично нечега тврдог); тиме оштетити, учинити крњ(ав)им:* ~ тањир, ~ зуб. **2.** фиг. *смањити, умањити вредност; оштетити:* ~ капитал, ~ углед (некоме). ■ ~ **се** *оштетити се; умањити се (одламањем, откидањем делића, умањивањем вредност какве целине).*

ȍкрпити, -ӣм (трп. ȍкрпљен) свр. **1.** *пришити, нашити закрпу; поправити закрпом (подерано место, рупу), закрпити:* ~ панталоне, ~ рупу на лонцу. **2.** фиг. **а.** (некога) *задовољити, намирити некога (нечим што недостаје, фали), намирити (мањак, дуг и сл.).* – Не би нас окрпила ни премија на лутрији. **б.** разг. (некога, ређе по некоме) *добро нагрдити, изгрдити, искритиковати.* – Окрпе га добро у новинама. ■ ~ **се** *поправити (одело или др.) наношењем закрпе на подерана, пробушена места, закрпити се;* фиг. *подмирити унеколико своје потребе, припомоћи се (материјално).* – Мало се окрпи радећи хонорарно.

ȍкрӯг м **1.** *већа административно-територијална област* **2.** *подручје које се простире око нечега, околна територија, околина.*

окру́гао и **ȍкрӯгао,** -у́гла и ȍкрӯгла, -о **1. а.** *који има облик круга, одн. лопте или ваљка, који је тим облицима сличан, лоптаст;* ~ прозор, ~ Месец. **б.** фиг. *дебео, пуначак:* ~ лице. **2.** *нео-*

штрих, заобљених линија, обао: ~ ивице стола. **3.** *заокругљен, заокружен на десетице, стотине или целу вредност (о броју, бројкама, своти, суми).* • **округли сто** *конференцијски сто округлог облика, одн. учесници конференције равноправних по рангу, значају и сл.*

о̀кругласт, -а, -о *који има округлине, облине, лопт*а*ст; подебео, пуначак.*

округлѝна ж *својство, особина онога што је округло, обло, облост; обла форма, округао облик, део (нечега), округлост:* ~ лопте, ~ стола.

окру́гло и **о̀крӯгло** прил. **1.** *као круг, у облику круга:* ~ отворених уста. **2.** *у округло израженом износу, заокружено (у износу, суми):* ~ 2.000 динара. • ~ **па на ћоше** ир. *кад хоће да се каже да је нешто казано смушено, нелогично, да се може разумети и овако и онако.*

окру́гло̄ст и **о̀крӯгло̄ст,** -ости ж *својство онога што је округло; округлина:* ~ Земље.

окружа́вати (се), -у̏жа̄ва̄м (се)) несвр. *в. окруживати (се).*

окруже́ње с **1.** воj. **а.** *стање, положај онога који је опкољен, окружен непријатељским трупама.* – Наша војска се не налази у окружењу. **б.** *обруч, круг који опкољава противничке трупе или положај.* – Морамо се пробити кроз окружење непријатеља. **2.** *околина, средина у којој се одвија живот, друштвена, културна и др. делатност.* – Живе и раде у веома лошем политичком и културном окружењу.

окружи́вати (се) -у̏жује̄м (се) *несвр. према окружити (се).*

окру́жити, о̀крӯжӣм (трп. о̀крӯжен) свр. **а.** *начинити круг око нечега, заокружити:* ~ име на листи. **б.** *поставити се у круг, стати са свих страна око некога, нечега, опколити.* – Момци окружили девојке. ■ ~ **се** (неким или нечим) *окупити око себе (друштво, разне ствари или др.):* ~ се пријатељима, ~ се књигама. • **бити окружен пажњом** *бити предметом нечије бриге, пажње, старања.*

о̏крӯжнӣ и **о̀крӯжнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на округ, који припада округу;* уп. округ (1): ~ суд.

о̏крӯжница и **о̀крӯжница** ж *службено писмо, обавештење, налог и сл. органа власти упућен свим одговарајућим надлештвима, уредима или службеним лицима, распис, циркулар.*

о̀крунити, -ӣм (трп. о̀круњен) свр. *прогласити (некога) за краља или цара, крунисати.*

окру́нити, о̀крӯнӣм (трп. о̀крӯњен) свр. **а.** *одвојити зрна кукуруза с клипа.* **б.** *уопште скинути, одвојити честице, комадиће нечега крунећи, гребући и сл., оштетити на тај начин.* – Куршуми су окрунили зид. ■ ~ **се** *оштетити се услед крњења.* – Зуби му се окрунили. • **хтети (волети) окруњено** *хтети (волети) нешто стећи добити олако, на готово, без труда.*

окру̀пњати, -а̄м свр. непрел. *постати покрупан, крупнији, ојачати, одебљати.*

о̏крӯтан и **о̀крутан,** -тна, -о *суров, свиреп, немилосрдан; драстичан:* ~ човек, ~ поступак.

о̏крӯтнӣк и **о̀крутнӣк** м *онај који је окрутан.*

о̏крӯтница и **о̀крутница** ж *окрутна женска особа.*

о̏крӯтно и **о̀крутно** прил. *на окрутан начин, немилосрдно, сурово, свирепо.*

о̏крӯтно̄ст и **о̀крутно̄ст,** -ости ж *својство онога који је окрутан, онога што је окрутно, свирепост.*

о̏крша̄ј м *мањи сукоб, чарка, пререпирка.*

оксѝге̄н, -е́на м (мн. ø) грч. хем. *в. кисеоник.*

оксѝге̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на оксиген.*

о̀ксӣд, -ӣда м грч. хем. *једињење неког елемента с кисеоником.*

оксида́ција ж хем. *процес стварања, настајања оксида (као резултат сједињавања с кисеоником); оксидирање, рђање.*

оксиди́рати, -ӣдӣра̄м (оксѝдисати, -ӣше̄м) свр. и несвр. хем. **а.** *(из)вршити оксидацију; (за)рђати* **б.** *(о)бојити косу светло (одговарајућим хемијским средством).* ■ ~ **се** *претварати се у оксид, сагоревати под утицајем оксидације; рђати.*

о̀ксӣднӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на оксиде.*

оксѝтона ж лингв. *реч с нагласком (пре свега акутом) на последњем слогу речи.*

окта́ва ж лат. муз. *тонски размак, интервал између првог и осмог тона дијатонске скале; осми тон дијатонске скале.*

о̀кта̄н, -а́на м грч. хем. *безбојна, испарљива и запаљива течност, једињење угљеника и водоника* C_8H_{18}, *састојак бензина и нафте.*

о̀ктанскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на октан.* • ~ **број** *бројчана вредност као ознака за степен сагорљивости бензина у моторима са унутрашњим сагоревањем.*

о̀кте̄т, -е́та м лат. муз. *група, ансамбл од осам извођача (певача, свирача и сл.); композиција за осам различитих инструмената или певача.*

о̀кто̄бар, -бра м лат. *десети месец у години.*

октòих и **о̏ктоих** м грч. цркв. *православна црквена књига литургијских песама подељених у осам делова.*

октòпод и **о̏ктопо̄д** м грч. зоол. *в. хоботница.*

октрòисати, -ише̄м свр. фр. пол. *наметнути, прописати (обично устав) без претходне демократске (парламентарне и сл.) процедуре.* • **октроисани устав** *устав који владар наметне својом вољом и одлуком, без сагласности и одобрења парламента.*

окужи́вати (се), -у̏жује̄м (се) *несвр. према окужити (се).*

о̀кужити, -ӣм и **оку́жити,** о̀кӯжӣм свр. *заразити кугом или уопште; загадити (ваздух, околину) непријатним мирисима или др.* ■ ~ **се** *заразити се (болешћу).*

о̏кука ж (дат. о̏куци) *кривина, завијутак (пута, тока реке и сл.).*

оку̀ла̄р, -а́ра м лат. физ. *сабирно сочиво, одн. систем сочива на оптичком инструменту (микроскопу, телескопу, фотоапарату и др.) у делу који се приноси оку.*

оку̀лист(а), -е̄ м (мн. -сти) лат. *лекар специјалиста за очне болести, офтамолог.*

оку́мити се, о̀кӯмӣм се свр. (с неким) *успоставити с неким кумство, ступити у кумовске односе.*

оку́пати, о̀кӯпа̄м свр. **а.** *опрати цело тело (ређе део тела) водом:* ~ бебу у кади. **б.** фиг. *добро залити, наквасити водом.* – Пљусак ме скроз окупао. ■ ~ **се а.** *опрати се (обично купањем у кади); ући у воду (реку, море и др.) ради освежења, ужитка и сл.* **б.** *залити се, обасути се, испрскати се и сл. (водом, већом количином мириса и сл.).*

оку̀па̄тор м лат. *држава која (обично) оружаном силом осваја, заузима и запоседа туђу државну територију и успоставља на њој своју власт; оружана сила која држи туђу територију под својом влашћу; припадник таквих оружаних снага.*

оку̀па̄торскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на окупатора и окупаторе.*

окупа́ција ж *заузимање и запоседање туђе (обично државне) територије оружаном силом; стање које настаје окупирањем.*

о̏купациōнӣ (окупа́цијскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на окупацију и окупаторе:* ~ војска, ~ управа.

оку̀пӣра̄н, -а, -о **1.** *трп. од окупирати.* **2.** (нечим) **а.** *обузет, заокупљен (нечим).* – Окупиран је сталном бригом за децу. **б.** *ангажован, заузет (послом, обавезама и др.).* – Цео дан сам окупиран, немам ни за шта времена.

оку̀пӣра̄но̄ст, -ости ж *стање, положај онога што је окупирано, онога који је окупиран.*

окупи́рати, оку̀пӣра̄м свр. **1.** (нешто) **а.** *заузети и запосести туђу територију силом (обично војном):* ~ градове и села. **б.** *уопште запосести, реквирирати (неки простор, објекат, ствар и др.):* ~ нечији стан. **2.** *окружити, опколити са свих страна, заокупити.* – Окупирала га деца, не може да макне.

о̀купити, -ӣм свр. **1.** *довести, скупити више јединки (све јединке) на једно место, на гомилу, око нечега или некога, саку-*

йити: ~ децу (око себе). **2.** фиг. *ујединити, сложити, сабрати (у циљу заједничкоī деловања):* ~ присталица, ~ најбољи кадар. ■ **~ се** *скуйити се, сабрати се на једном месту, око некоīа или нечеīа; наћи се заједно (неким поводом, послом и др.):* ~ се на састанку, ~ се ради заједничке молитве.

оку̏пљати (се), о̀кӯпљāм (се) *несвр. йрема окуйити (се).*

окура́жити, оку̏рāжӣм свр. *учинити да неко стекне храброст, одважност (за нешто) одважити, охрабрити, осмелити (некоīа).* ■ **~ се** *стећи храброст, одважност (за извршење нечеīа), одважити се (на нешто).*

ȍкӯс м рег. *в. укус.*

ȍкусити, -ӣм свр. **а.** (обично с негацијом) *мало, сасвим мало йојести или йойити, узети макар само залоīај, кай (јела, йића).* – Цео дан ништа нисам окусио. **б.** *узети мало (од јела или йића) обично йробе ради, да би се осетио, одредио укус.* – Окуси мало вина, видећеш добро је. **в.** фиг. *уйознати, сйознати нешто као властити доживљај, искуство, искусити.* – Окусио је тегобе рата.

ȍкућити, -ӣм свр. (некога) **1.** *учинити, йомоћи некоме да стекне кућу, осйособи своје домаћинство.* **2.** *оженити (сина), удати (кћер).* ■ **~ се 1.** *стећи свој дом, своје домаћинство; осйособити, снабдети īа свим што је йотребно за живот.* – Прво се мора окућити па онда оженити. **2.** *йостати йородичан човек, стећи йородицу.*

ȍкућница ж *земљиште, йосед нейосредно око куће.*

оку́цити (се), о̀кӯцӣм (се) свр. *в. ош̄тенити (се).*

окуша́вати (се), оку̏шāвāм (се) *несвр. йрема окушати (се).*

оку́шати, о̀кӯшāм *несвр. йрема окусити.*

ȍкушати, -āм свр. **а.** *в. окусити (б).* **б.** фиг. *ставити коīа, што на йробу, йроверу, искушати, исйробати (нечије радне сйособности, морална или др. својства).* ■ **~ се** *оīледати се, ойробати себе, своје моīућности, сйособности (у раду, сйорту и др.).* • **~ срећу** *йокушати йостићи нешто уйуштајући се обично у нешто неизвесно, нейознато, уздајући се у своју срећу.*

ȍкце, -а и -ета с (мн. ȍкца) **1.** *дем. и хий од око.* **2.** *зачетак младице, йуйољак, клица (кромйира, цвета и сл.).* **3.** (обично у мн.) *у мн.: мали отвори, руйице на рибарској мрежи које чине исйреплетане нити (у јд.: таква руйица).*

олаба́велōст и **ȍлабавелōст** јек. **олаба́вјелōст** и **ȍлабавјелōст,** -ости ж *стање, својство оноīа који је олабавио, оноīа што је олабавило.*

олаба́вити, ола̀бāвӣм и **ȍлабавити,** -ӣм свр. **1.** (нешто) *учинити нешто лабавим о(т)йуштањем затеīнутости нечеīа, отйустити:* ~ завртањ, ~ узде. **2.** *йостати лабав, млитав:* ~ у телу. **в.** фиг. *изīубити у снази, интензитету, йойустити, ослабити.* – Дисциплина сасвим олабавила. **3.** разг. (обично у имп.) *йрестати досађивати, сметати (некоме), оставити некоīа на миру.* – Хајде, дечко, олабави! ■ **~ се** *йостати лабав, млитав, недовољно учвршћен, клатити се услед тоīа.* – Олабавио се точак на колима.

олаја́вати, ола̀јāвāм *несвр. йрема олајати.*

ȍлајати, -јēм свр. (некога) *рећи ружне, обично неистините ствари (о некоме), ойањкати, оклеветати.*

ȍлако прил. **1. а.** *на лак начин, без мноīо, труда, найора.* – Хтео је да се олако обогати. **б.** *сасвим мало, једва йриметно.* – Олако поцрвени у лицу. **2.** *без мноīо размишљања, удубљивања у ствари, недовољно одīоворно.* – Олако је пристао на све. • **проћи ~** *йроћи добро, извући се из какве незīодне, тешке ситуације без īубитака, казне и сл.*

олакша́вајӯћӣ, -ā, -ē *који йредставља олакшање, йомоћ (у каквој ствари, ситуацији и др.):* ~ ствар, ~ податак. • **~ околност** *в. йод околност.*

олакша́вати, ола̀кшāвāм *несвр. йрема олакшати.*

олакша́ње с *стање йсихичкоī, душевноī растерећења, йойуштања найетости, смиривања и сл., йобољшање.* – Узимање лекова доводи до општег олакшања организма.

ола̀кшати, -āм свр. **1.** (нешто) *учинити лакшим смањујући тежину (терета, садржаја нечеīа).* – Кофер је претежак, треба га олакшати. **2.** (некоме нешто) **а.** *учинити да неко нешто лакше савлада, изведе, научи, схвати и др., йомоћи.* – Олакшао нам је посао својим ангажовањем. **б.** *учинити да нешто йостане лакше йодношљиво, ублажити (нейовољне околности, йрилике, ситуацију и сл.).* – Све је учинио да јој олакша живот.

ȍлакшица ж **а.** *делимично ослобађање од реīуларних, йройисаних обавеза, исйуњавања одређених дужности и сл., йойуст, йривилеīија.* – Инвалиди имају извесне олакшице при увозу аутомобила. **б.** *оно што олакшава, йомаже, растерећује (у йослу, раду и сл.).* – Кућни апарати су велика олакшица. **в.** *в. олакшање.* • **имати олакшицу** *имати йраво на извесну йривилеīију, йовољнији третман, йойуст (у нечему).*

ȏлд-та̀јмер м енгл. *добро очуван старински аутомобил (као антиквитет, раритет, колекционарски модел).*

олеа̀ндар, -дра и **олеа̀ндер,** -а м бот. *украсна биљка из йор. зимзелена, с кожастим лишћем, белим, жутим или црвеним цветовима, лијандер,* Nerium oleander.

олѐин, -и́на м хем. *смеша течних незасићених масних киселина (уйотребљавају се у йроизводњи сайуна).*

олѐӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на олеин:* ~ киселина.

оле́њити се, ȍлēњӣм се јек. **олијѐнити се,** ȍлијенӣм се свр. *йостати лењ, улењити се.*

оли́ва ж бот. и агр. *в. маслина.*

оли̏гарх м грч. *један од чланова олиīархије у државној власти, владалац диктатор.*

олига̀рхија ж **а.** ист. *облик државне владавине у којој је сва власт у рукама неколицине људи (обично аристократа или боīаташа); диктаторска владавина малоī броја људи.* **б.** *најутицајнија и најмоћнија īруйа људи у области финансија, привреде, културе и др.:* духовна ~, финансијска ~, чиновничка ~.

олига̀рхӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на олиīархе и олиīархију.*

ȍлигоцēн м (мн. ø) грч. *најмлађе раздобље у развитку Земље, йериод йалеоīена.*

оли́зати, ȍлӣжēм свр. (нешто) *скинути, уклонити нешто са нечеīа лизањем, йолизати; йрећи језиком йреко нечеīа:* ~ тањир, ~ усне језиком.

олијен- *в. олен-.*

ȍлизнути, -нēм свр. *мало, једва дотаћи језиком, лизнути (нешто).*

Ȍлимп м *йланина у Грчкој, у Тесалији, на којој су се, йо īрчкој митолоīији, борили боīови.*

олимпѝзам, -зма м *дух олимйијских иīара, сйортскоī йријатељства и сарадње у свету.*

олимпија́да ж **а.** ист. *временски йериод од четири īодине, између олимйијских иīара одржаваних у старој Грчкој, на Олимйу, у част боīа Зевса; саме иīре које су тада одржаване.* **б.** спорт. *међународно сйортско такмичење које се одржава сваке четврте īодине.*

олимпи́јац, -јца м спорт. *такмичар на олимйијади.*

оли̏мпӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на олимйијаду:* ~ застава, ~ победник.

ȍлимпскӣ, -ā, -ō *који се односи на Олимй:* ~ богови.

оли̏њати се, -āм се свр. **1.** *изīубити длаку (сасвим или делимично) услед мењања или исйадања (о неким врстама животиња); изīубити длачице услед йохабаности, истрошености (о вуненој, длакастој тканини или одећи), излизати се, офуцати се.* **2.** фиг. *оронути, йройасти (услед болести, старости и сл.).*

оли̏стати, -āм свр. *добити лишће, йрекрити се лишћем (о īранама, дрвећу); озеленети (о шуми, īори).*

олича́вати, оли̏чāвāм *несвр. йрема оличити*[1]. ■ **~ се** *одражавати се, оīледати се, исйољавати се (у, на нечему) као израз каквоī стања, ситуације и др.* – Понос се оличава у њеном држању, ходу.

оличе́ње с (нечега) *материјални израз, отеловљење нечега (идеје, снаге, лепоте и др.), симбол нечега, персонификација.* – Милош је оличење хероизма свог народа.

оли́чити, о̀лӣчӣм (трп. о̀лӣчен) свр. *неки апстрактан појам, нешто нематеријално (неку идеју, карактеристику) изразити, испољити, представити ликом; бити симбол, отелотворење каквих одлика, својстава, идеја и др.; обележити, симболизовати собом, својим делом (време, идеје, политику, филозофски правац и др.).* – У личности Милоша Обилића оличене су све карактеристике народа и времена.

о̏ло̄ван, -вна, -о **а.** (обично одр.) *начињен од олова, који у свом саставу има олова:* оловни војници, ~ легура, ~ цев. **б.** фиг. *сив, тмуран, суморан:* ~ дан, ~ небо.

о̀ло̄вка ж (дат. -вци; ген. мн. о̀ловā̄ка̄ (-вкӣ)) *средство за писање и цртање, обично с графитном шипчицом у себи (у новије време и с врстом хемијског пуњења); писаљка.*

оловно- *као први део придевских сложеница са значењем: сив, оловне боје:* оловнозелен, оловносив.

о̏лово с (мн. ø) **1.** *хемијски елемент, сребрнастосиве боје, метал мек и ко̑ван, велике специфичне тежине* (Pb). **2. а.** *пушчано зрно, метак, тане.* **б.** *оловни тег(ови) на рибарској мрежи или штапу.*

о̀ло̄вчица и **оло̀вчица** ж *дем. и хип. од оловка.*

о̑лош м (инстр. -ем) **а.** зб. (мн. ø) *најгори, најпокваренији слој друштва, шљам.* **б.** (вок. -у) *онај који спада у такав слој људи, покварењак, битанга.*

о̀лта̄р, -а́ра м (инстр. -а́ром) лат. рлг. *најважнији део храма, где се врши служба божја, часна трпеза, у православној цркви источни део цркве одвојен иконостасом; жртвеник.* • **дати (ставити, положити) живот (главу или др.) на ~ (нечега,** нпр. **домовине)** *жртвовати оно што је најдрагоценије за остварење нечега (неких идеала, спасења и др.).* **стати (повести) пред ~** *повести на венчање, венчати се (у цркви).*

олу́ја ж *веома снажан ветар, обично праћен грмљавином и пљуском; бура;* фиг. *догађај пун узбуђења, сукоба, потреса, метеж.*

о̏лӯјан и **о̀лӯјан,** -јна, -о (обично одр.) *који се односи на олују, буран, силовит:* олујни в(ј)етар.

олу̀јина ж *аугм. од олуја.*

о̀лук м тур. **1.** *лимена конструкција у облику цеви или жлеба, којом с крова отиче кишна вода.* **2.** *жлебасти урез у цеви ватреног оружја.*

олу́пати, о̀лӯпа̄м свр. (о нешто) *разлупати, разбити ударивши по нечему; оштетити горњу површину (емајл, лем, боју и сл.) ударом, обити.* • **то ће му се ~ о главу** *то ће се по њега веома лоше завршити (обично кад се ради о неком непромишљеном послу, подухвату и сл.).*

о̀лупина ж **а.** *лађа, аутомобил и др. у врло лошем, неупотребљивом и непоправљивом стању, крнтија.* **б.** мн. *остаци хаварисаног, уништеног или распаднутог возила, пловила и др.*

о̀лучић м *дем. од олук.*

ољу́штити, о̀љӯштӣм свр. (нешто) **а.** *љуштећи скинути кору, љуску с плода (јабуке, поморанџе, кромпира и сл.).* **б.** *гребући, тарући и др. скинути, одвојити горњи слој нечега:* ~ стару боју са зида. ■ **~ се а.** *остати без љуске, коре.* – Орах се савољуштио. **б.** *огулити се по површини (услед оштећења, љуштења).* – После сунчања сав сам се ољуштио по леђима.

о̑м м физ. *јединица за мерење електричног отпора.*

о̀ма̄ж, ома́жа м фр. *сценско или уметничко дело, свечаност у част неке познате личности.*

ома̀кнути се *в. ома̀ћи се.*

о̏мален, -а, -о *недовољно велики у односу на друге, помален, омањи:* ~ соба, ~ жена.

омаловажа́вати, -ва̀жа̄ва̄м (омаловажи́вати, -ва̀жује̄м) *несвр. према омаловажити.*

омаловаже́ње с *неуважавање, потцењивање, ниподаштавање.*

омалова́жити, -о̀ва̄жӣм свр. (некога, нешто) *потценити, умањити, не уважити нечију вредност, значај, снагу и др.; изразити, испољити потцењивачки став, однос према некоме или нечему.*

омалтѐрисати, -ише̄м свр. (нешто) *прекрити малтером, нанети малтер по целој површини; завршити с малтерисањем (зида или др.).*

омаља́вео и **о̀маљавео,** -ела, -о јек. **омаља́вио** и **о̀маљавио,** -вјела, -о *обрастао маљама, постати маљав (по лицу, деловима тела).*

омаља́вити, -а̀ља̄вӣм и **о̀маљавити,** -ӣм свр. *добити маље, постати маљав (по телу, деловима тела).*

о̏мама ж *стање делимичне присебности, ошамућености, опијености, отупелости; дремљивост, обамрлост (чула).*

о̏маман, -мна, -о *в. омамљив.*

ома́мити, о̀ма̄мӣм (трп. о̀ма̄мљен) свр. (некога) *довести у стање омаме, летаргије, опијености, ошамутити;* фиг. *опчинити, занети, залудети (некога нечим).*

о̀ма̄мљено̄ст, -ости ж *в. омама.*

омамљи́вати, ома̀мљује̄м *несвр. према омамити.*

ома̀мљив, -а, -о *који омамљује, заносан, омаман, опојан:* ~ мирис, ~ топлина.

ома̀мљиво и **о̏ма̄мно** прил. *омамљујуће, заносно, опојно, опијајуће.* – Ружа мирише омамљиво.

ома́нути, о̀ма̄не̄м свр. **а.** *не постићи успех, циљ (услед грешке, пропуста, незнања и сл.).* – Омануо је на испиту. **б.** *изневерити, отказати, заказати (услед неисправности, дефекта).* – Пушка му у критичном тренутку оманула.

о̏мањӣ, -а̄, -е̄ *в. омален.*

омањи́вати, ома̀њује̄м *несвр. према омануги.*

омасо̀вити, ома̀совӣм свр. (нешто) *учинити масовним, бројчано увећати (чланство, друштво) новим људима, присталицама (политичке, спортске или друге организације); учинити да велики број људи буде, учествује негде заједно.* ■ **~ се** *постати масован, стећи, окупити велики број људи.* – Покрет отпора се брзо омасовио.

омасовља́вати (се), -о̀вља̄ва̄м (се) и **омасовљи́вати (се),** -о̀вљује̄м (се) *несвр. према омасовити (се).*

омасовље́ње с *велико повећање чланства, проширење бројем људи, чланова (какве организације, покрета).*

ома́стити, о̀ма̄стӣм свр. (нешто) *нанети слој масти, масноћу на нешто; испрљати нечим масним, замастити:* ~ шерпу, ~ одело. ■ **~ се 1.** *испрљати се машћу, нечим масним, измастити се.* **2.** фиг. **а.** *најести се доброг, укусног јела.* **б.** *стећи велику добит, окористити се, обогатити се.* • **~ брк** *в. омастити се (2а).* **~ конопац** *в. под конопац.*

ома́тати (се), о̀ма̄та̄м (се) *несвр. према омотати (се).*

о̀маторити, -ӣм свр. разг. *постати матор, остарити.*

ома̀ћи се (о̀маћи се) и **ома̀кнути се,** о̀макне̄м се (аор. ома̀кох се, ома̀че се и о̏маче се (ома̀кнух се, о̏макнӯ се); р. пр. о̀макао се, ома̀кла се (о̏макла се) (ома̀кнуо се, -ула се); пр. пр. ома̀ка̄вши се (о̀маква̄ши се) и ома̀кнӯвши се) свр. **1.** *оклизнути се на глаткој, влажној површини; пасти оклизнувши се:* ~ на снегу. **2.** (некоме нешто) **а.** *случајно, неопрезно, непромишљено изговорити нешто што није требало рећи, излетети, отети се.* – Омакла му се у говору незгодна реч. **б.** *учинити, догодити се нехотично, услед неспретности, непажње и сл.* – Омакла ми се грешка.

ома́цити, о̀ма̄ци(м) свр. *донети на свет (маче, мачиће) (о мачки).* ■ **~ се а.** *донети на свет маче, мачиће (о мачки).* **б.** *доћи на свет (о мачету).*

о̀машити, -ӣм и **ома́шити,** о̀машӣм свр. *в. промашити.*

о̀машка и **о̏машка** ж (дат. -шци и -шки; ген. мн. -шкӣ) *случајна, ситна грешка; неуспела, промашена ствар, промашај.*

омашћи́вати (се), ома̀шћује̄м (се) *несвр. према омастити (се).*

ȍмега ж грч. *последње слово грчког алфабета.* • **алфа и ~** *свеукупност, целокупност (нечега), све што је најбитније у нечему.*

омеђа́вати (се), омѐђāвāм (се) и **омеђи́вати (се),** -ѐђујēм (се) *несвр. према омеђити (се).*

ȍмеђити и **омѐђити,** ȍмеђӣм свр. *поставити међу, означити, одредити границу, линију разграничења; оградити (земљиште, посед).* ■ **~ се** *поставити своје међе, границу, обележити, одвојити (своје земљиште, посед и др.) границом, међама, оградити се од другога, од суседа, разграничити се.*

ȍмекнути, -нēм свр. *постати мек(ши), омекшати, смекшати.*

омекша́вати (се), омѐкшāвāм (се) *несвр. према омекшати (се).*

омекша́ње с *губитак чврстине; размекшано место (ткива, материјала и сл.).*

омѐкшати, -āм свр. **1. а.** (нешто) *учинити да нешто постане меко; постати мек, размекшати се (о крутом ткиву, тврдом, стврднутом материјалу).* **б.** *смекшати (тврду воду).* **2.** фиг. **а.** (некога) *учинити да неко изгуби чврстину, жилавост, отпорност, разнежити се (под утицајем нових животних прилика), другачије средине.* – Горштаци омекшали живећи у градовима. **б.** *учинити да неко постане попустљив(ији), благ, приволети (кога) да се повинује туђој вољи и сл.* – Покушали су батинама да га омекшају не би ли признао кривицу. ■ **~ се** *омекшати (1).*

омекши̏вāч, -áча м (инстр. -áчем) *хемијско средство које се додаје води за испирање рубља како би постало мекше, нежније.*

ȍмер јек. **ȍмјер** м *однос, сразмера, пропорција.*

омéсти (ȍмēсти), омéтēм (аор. омéтох, ȍмēте; трп. омéтен, -а; пр. пр. ȍмēвши) свр. (некога, нешто) **1.** *осујетити, спречити у извршењу, спровођењу нечега; спречити, онемогућити да се нешто догоди.* **2.** техн. *спречити, онемогућити ширење радијских и др. таласа, сигнала на некој фреквенцији.*

омéтати, ȍмēтāм *несвр. према омести.*

ометиља́вити, -ѝљāвӣм, **ометѝљавити,** -ӣм и **ометѝљати,** -āм свр. *постати метиљав;* фиг. *постати болешљив, слабуњав.*

ȍмилети јек. **ȍмиљети,** -лӣм свр. (некоме) *постати мио, драг.*

ȍмилити, -ӣм свр. (некоме нешто) *учинити да неко заволи нешто, да неко према нечему осети наклоност, љубав.* – Знао ми је омилити науку.

ȍмиљен, -а, -о *који ужива нечију наклоност, симпатије, љубав, вољен; популаран.*

омирѝсати и **омѝрисати,** омѝришēм свр. (нешто) **1.** *помирисати, оњушити* **2.** *намирисати, напарфимисати.* ■ **~ се** *међусобно се помирисати, оњушити.* • **~ барут** *в. под барут.*

ȍмица и **ȍмица** ж *млада, једногодишња кобила.*

ȍмицати (се), ȍмичēм (се) *несвр. према омакнути (се), омаћи (се).*

омјер *в. омер.*

ȍмладина и **ȍмладина** ж зб. (мн. ø) *нови нараштај, млади људи, младеж; чланови омладинских организација.*

омлади́нац, -нца м *члан, припадник омладинске организације; млад човек, младић.*

омлàдӣнка и **ȍмладӣнка** ж *чланица, припадница омладинске организације; (ређе) млада девојка.*

ȍмладӣнскӣ и **ȍмладӣнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на омладину.*

ȍмлађӣ, -ā, -ē *прилично млад, помлађи.*

омлáтити, ȍмлāтӣм свр. (нешто) *млаћењем, ударањем одвојити зрневље жита из класа; отрести плодове са дрвета.*

омлаћи́вати, -àћујēм *несвр. према омлатити.*

ȍмлет м фр. *јело од јаја и брашна надевено месом или шунком; кајгана.*

омлита́велōст и **ȍмлитавелōст** и јек. **омлита́вјелōст** и **ȍмлитавјелōст,** -ости ж *стање онога који је омлитавио.*

омлита́вити, -ѝтāвӣм и **ȍмлитавити,** -ӣм свр. **1.** *постати млитав, опуштен, лабав (о покретима, држању тела и сл.), опустити се, малаксати.* **2.** *учинити млитавим, олабавити, расклимати.* ■ **~ се** *омлитавити (1).*

ȍмнибус м лат. *велики аутобус.* • **~ филм** *филм састављен од неколико посебних садржаја везаних неким заједничким елементом, темом и сл., трилер.*

омогућа́вати, -ỳћāвāм и **омогући́вати,** -ỳћујēм *несвр. према омогућити.*

омогућéње с *стварање могућности, услова за извршење нечега.*

омогу́ћити, омо̀гӯћӣм свр. (нешто) *учинити, помоћи да се нешто оствари, спроведе, изведе и др., пружити, створити услове, могућности за нешто:* ~ школовање (некоме).

омо̀рика ж (дат. -ици) бот. **а.** *четинарско дрво из пор. јела,* Picea omorica. **б.** *смрека, смрча.*

ȍморина и **ȍморина** ж *спарно време (пред кишу), запара, жега, спарина.*

ȍмот м **а.** *средство чиме је нешто умотано, упаковано, заштићено; коверат.* **б.** *заштитне меке, папирне корице књиге које прелазе преко ивица тврдих корица и на којима обично стоје подаци о писцу, књизи и др.*

омота́вати (се), омо̀тāвāм (се) *несвр. према омотати (се).*

омо̀тати, -āм свр. (нешто) *обавити, завити, увити (нечим нешто), упаковати; обухватити, прекрити са свих страна, обмотати.* ■ **~ се** *умотати се, замотати се (у нешто); обавити се, савити се (око нечега).*

омо̀тāч, -áча м **1.** *в. омот (1).* **2.** *спољни заштитни слој, ткиво нечега, кора:* мождани ~, земљин ~. **3.** мат. *бочна површина геометријских тела (купе, ваљка и сл.).*

ȍмофор м грч. цркв. *део одежде православног архијереја, са отвором за главу, који се носи преко оба рамена;* уп. нарамница.

ȍмражен, -а, -о *омрзнут, презрен (од свих).*

ȍмраженōст, -ости ж *стање онога који је омражен, онога што је омражено, омрзнуто, презреност.*

ȍмраза ж *међусобна завада; мржња, непријатељство.*

ȍмразити, -ӣм свр. **1.** *изазвати омразу (између некога), завадити.* **2.** (некога, нешто) *учинити мрским; огадити.* ■ **~ се** уз. повр. *доћи у међусобну омразу, мрзети се.*

омре́стити се, ȍмрēстӣм се јек. **омријѐстити се,** ȍмријестӣм се свр. *избацити, положити икру, мрести (о рибама).*

ȍмрзнути, -нēм (аор. ȍмрзох и ȍмрзнух; р. пр. ȍмрзао, -зла и ȍмрзнуо, -ула; трп. ȍмрзнӯт; пр. пр. ȍмрзнӯвши) свр. **1.** (некога, нешто) *испунити се мржњом, нетрпељивошћу према некоме, нечему, почети мрзети, замрзети:* ~ школу, ~ посао, ~ друговe. **2.** (некоме нешто) *постати мрзак, досадан, гадан.* – Живот јој омрзнуо. **3.** (нешто некоме) *учинити да неко престане да воли нешто, да нешто постане мрско, гадно, огадити.* – Она му је омрзнула политику.

ȍмркнути (ȍмрћи), ȍмркнēм (аор. ȍмркох и ȍмркнух; р. пр. ȍмркао, -кла и ȍмркнуо, -ула) свр. *затећи се, остати негде до ноћи, до времена кад наступа ноћ; провести ноћ, заноћити (негде, код некога).* – Омркнули смо у шуми.

омр̏сити, ȍмр̄сӣм свр. **1.** (некога) *дати некоме мрсну храну.* **2.** *в. омрсити се.* ■ **~ се** *појести мрсну, масну храну, почастити се мрсом.*

омрша́вити, омр̀шāвӣм, **ȍмршавити,** -ӣм и **ȍмршати,** -āм свр. *ослабити, смршати.*

омута́вити, ому̀тāвӣм и **ȍмутавити,** -ӣм свр. *постати мутав, онемети.*

ȍмча ж (ген. мн. ȍмчӣ) *лабава петља од конопца која се стегне кад се конопац повуче.*

ȍн, ȍна, ȍно зам. (ген.-ак. м. и ср. р. њега (њѐга) (енкл. га, ретко у ак. с предлозима и њ), дат. њему (њѐму) (енкл. му); ген. ж. р. њē (енкл.

је), дат. њо̑ј (енкл. јој), ак. њу̑ (енкл. је, у 3. л. јд. потврдног перфекта ју); мн. о̀ни м. р., о̀не ж. р., о̀на ср. р.; ген.-ак. њи̑х (енкл. их), дат. њи̑ма (енкл. им)) *лична заменица за треће лице* **1. а.** *упућује на лице које не учествује у говорној комуникацији између говорника и саговорника.* **б.** *означава некога заменичким обликом уместо властитим именом, титулом и сл. (што се не сматра сасвим пристојним).* – Реци јој да ућути. **2.** (енкл. облик датива) *има значење присвојне заменице: његов, њен.* – Где му је капут? Мајка јој се разболела.

о̀на̄ј, о̀на̄, о̀но̄ *придевска показна заменица* **1.** *упућује на некога, на нешто просторно или временски удаљеније од места, времена говорне комуникације, (раз)говор говорних лица, упућује на онога који није присутан, на оно што није сада или што није овде.* – Дошао је с оне стране Дунава. То се десило у оно време. **2.** (понекад у им. служби) *за анафорско упућивање на нешто што се не именује правом речи, али се саговорник може досетити о чему је реч.* – Они раде „оно", „оне ствари". Онај тип ме слагао. **3.** (у прилошкој служби) *за подсећање на нешто што је у вези са нечим ранијим, од раније познатим, у значењу: онда, у оној прилици.* – Како си ти оно рекао? Осећам се као оно кад те неко изневери. **4.** (м и с) *као узречица, поштапалица, без значења, овај.* – Па, онај, како да ти кажем...? • **ово и оно** *разне ствари, свашта и којешта.*

она̀кав, -ква, -о *придевска показна заменица за каквоћу* **1.** *који је као онај, исти као онај (који се показује, с којим се неко или нешто упоређује, а чија се својства знају).* – Купићу онакав шешир као што је твој. **2.** *за истицање појачавање нечијег својства.* – Ко би се томе надао од онаквог момка?

она̀ко̄ и **она̀ко** прил. **1. а.** *на онакав начин, на онај начин (у оној мери, тако).* – Волим кад су деца онако весела. **б.** (у поређењу) *на исти начин, у истој мери.* – Он ради онако као ја. **2.** (често појачано речима „само", „тек") **а.** *без везе с нечим, без разлога, узалуд.* – Причао је тек онако, колико да се не ћути. Нисам ја дошао овамо тек онако. **б.** *без накнаде, бесплатно; без услова, ограничења.* – Дао му је неколико књига само онако. Не могу се ствари уређивати тек онако, без икаквих правила и принципа. **в.** *без воље, залагања, безвољно, без размишљања; механички.* – Ради тек онако, као од беде. Пишем нешто онако, да не седим бадава. **г.** *било како, некако, површно.* – Покри се тек онако. Научио сам неке ствари тек онако. • **и овако и ~** *у сваком случају, хтео не хтео (кад је реч о нечему што се мора учинити макар и против воље).* **мало ~** 1) (о некоме) *мало ћакнут, блесав, будаласт.* 2) *како не треба, незгодно, ризично.*

о̏на̄мо и **о̏намо** прил. **1.** *у оном правцу, на ону страну.* – Иди онамо куда сам ти рекао. **2.** *на оном месту, тамо.* – Онамо леже две књиге. **3.** (у спрези са „а", „кад") *међутим.* – Ја се трудим, кад онамо никакав резултат. • **овамо-онамо** *в. под овамо.*

о̏намошњӣ, -а̄, -е̄ *који се налази у оном крају, који је својствен, егзистентан у оном крају, средини, ондашњи.* – Онамошња црква је стара.

она̀нија ж грч. *полно самозадовољавање, мастурбација.*

о̏нда̄ прил. **1.** *у оно време, за оно доба.* – Онда, за време моје младости, све је било другачије. **2. а.** *после, иза тога, затим.* – Прво прочитам новине, онда тек радим. **б.** *осим тога, уз то.* – Ја сам радио, а онда и ванредно похађао школу. **3.** *према томе, дакле; у томе случају, тада.* – Је ли онда право кад се једни муче, а други не раде ништа. • **овда-онда** *в. под овда.*

о̀ндашњӣ, -а̄, -е̄ **1.** *који се односи на неко раније, прошло време, на тадашњи временски период.* – Ондашње прилике су биле другачије од данашњих. **2.** *који се односи на онај крај, на ону средину, онамошњи.* – Књига је писана ондашњим наречјем.

о́нде јек. **о́ндје** прил. *на оном, другом месту, крају, онамо.* – Овде поток онде цвет. • **овде-онде** *понегде, гдегде.*

ондула́ција ж фр. *фризура са вештачки начињеним таласима, увојцима; поступак којим се коса начини таласастом, коврџавом:* водена ~, трајна ~.

ондули́рати, -у̀лӣра̄м свр. и несвр. *(на)правити увојке, коврџе ондулацијом.* • ■ **~ се** *(на)правити себи увојке, таласе ондулацијом; обликовати фризуру са таласима, увојцима (обично фризерским поступком).*

оневесѐлити, -ѐселӣм свр. (некога) *онерасположити, сневеселити.* ■ **~ се** *растужити се, онерасположити се, постати невесео.*

оне́мети јек. **онијѐмјети,** -мӣм свр. *изгубити моћ говора, постати нем;* фиг. *престати говорити, не хтети ништа казати, заћутати.*

онемогућа́вати, -у̀ћа̄ва̄м и **онемогући́вати,** -у̀ћује̄м *несвр. према онемогућити.*

онемогу́ћити, -о̀гӯћӣм свр. **а.** (некога) *спречити, осујетити, омести некога да нешто учини, изврши, спроведе (своје намере, планове или др.).* **б.** (нешто) *учинити неспроводљивим, спречити, зауставити, осујетити (функционисање, спровођење, остварење нечега).*

онемо̀ћати, -а̄м свр. *постати немоћан, изгубити снагу, виталност, оронути.*

онерасположа́вати (се), - о̀жа̄ва̄м (се) *несвр. према онерасположити (се).*

онерасполо̀жити, -о̀ложӣм свр. (некога) *покварити расположење (некоме).* ■ **~ се** *престати бити добро расположен, постати нерасположен.*

онере́дити, онѐре̄дӣм свр. (нешто) *упрљати, загадити изметом, опоганити.* ■ **~ се** *повр.*

онесве́стити, онѐсве̄стӣм јек. **онесвиј̀естити,** онѐсвијестӣм (трп. онѐсве̄шћен (онѐсве̄штен) јек. онѐсвијешћен (онѐсвијештен)) свр. (некога) *учинити да неко изгуби свест, да падне у несвест, изазвати нечију несвестицу (обично услед јаког ударца у главу).* ■ **~ се** *изгубити свест, пасти у несвест.*

онесвешћи́вати (се) јек. **онесвјешћи́вати (се),** -ѐшћује̄м (се) (онесвешта́вати (се) јек. онесвјешта́вати (се), -е̄шта̄ва̄м (се)) *несвр. према онесв(иј)естити (се).*

онеспокоја́вати, -о̀ја̄ва̄м *несвр. према онеспокојити.*

онеспоко̀јити, -о̀којӣм свр. (некога) *учинити неспокојним, деловати (на некога) узнемиравајуће, бацити у бригу, узнемирити.* – Њено писмо га је јако онеспокојило.

онеспосо̀бити, -о̀собӣм (трп. онеспо̀собљен) свр. **а.** (некога) *учинити неспособним (за рад, за нормално обављање послова (повредом, болешћу и сл.).* **б.** (нешто) *учинити (машину, уређај и сл.) неисправним, неупотребљивим за рад, покварити.*

онеспособља́вати, -о̀бља̄ва̄м и **онеспособљи́вати,** -о̀бљује̄м *несвр. према онеспособити.*

о̏нижӣ, -а̄, -е̄ и **о̏низак,** -ска, -о **а.** *који је доста ниско, на малој висини:* ~ прозор. **б.** *омален, омањи (по висини, растом):* ~ кућа, ~ човек.

онијем- *в. онем-.*

о̏никс м грч. мин. *полудраги камен, варијетет калцедона с белим и обојеним пругама.*

о̏ниско прил. *прилично ниско, на малој висини.*

онколо̀гија ж грч. мед. *област медицине која се бави туморима; болничка установа, одељење за те болести.*

о̀но̄ речца **а.** *за допуштање и истицање: додуше, истина, баш.* – Оно, ако ћемо право, има човек и среће. **б.** *иза зависне реченице допусног значења, као прелаз на независну: ипак, макар.* – Ако и не успем да завршим све до краја, оно ћу бар покушати да урадим што више. • **а (кад) ~** *за истицање онога што је супротно од очекиваног, онога што је неочекивано.* – Ја мислио успећу, кад оно ништа.

о̀новременӣ и **оно̀временӣ** (о̀новременскӣ и оно̀временскӣ), -а̄, -о̄ *ондашњи, тадашњи.*

оно̀ликӣ и **онолѝкӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *показна придевска заменица за количину: онолико велики, исти по величини, бројности и сл. (као оно с чим се упоређује, на шта се показује).* – Његова плата није онолика као моја. **2.** *веома велики, изразит по величини, количини; силан, многобројан.* – Онолики ми новац пропаде. Куд се скупи онолики свет.

оно̀лико̄ и **онолѝко̄** прил. *у оној мери, количини; често, много пута.* – Он више не пије онолико као пре. Ех, слагао је он онолико.

оноли̏цкӣ, оноли̏цнӣ и **оно̏лицнӣ**, -ā, -ō *онолико мајушан (као оно на шта се показује, чиме се упоређује); онако мали.* – Он је онолицки као мој син. Онолицни град, а пун света.

онома̀стика ж грч. лингв. *грана лингвистике која се бави проучавањем властитих имена; свеукупност таквих имена на неком подручју.*

оно̀мāд и **оно̀мад** прил. *пре неки дан, недавно; тада, онда.*

онома̀стикон, -а и **ономасти̏кōн,** -óна м **1. а.** *речник или по азбучном, абецедном реду начињен списак имена и презимена, географских назива и сл.* **б.** *појединачно властито име, презиме или географски назив.* **2.** *речник у којем су речи обрађене по појмовним групама.*

онома̀стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на ономастику:* ~ грађа.

ономатопéја ж грч. *звучна фигура, реч чији гласовни склоп подражава звукове, шумове у природи (фијук, звиждук, шкрипу, жубор и др.).*

ономато̀пēјскӣ, -ā, -ō *који се односи на ономатопеју:* ~ реч.

оно̀стран и **о̀ностран,** -а, -о **1.** *који се налази или живи с оне, с друге стране (реке, границе и сл.):* ~ браћа. **2.** *који је изван граница реалног света, стварности (ванземаљски, небески; загробни).*

онтогенéза ж грч. *биолошки процес развоја јединке од зачетка до пуне зрелости, пут развитка јединке.*

онтогѐнетскӣ, -ā, -ō *који се односи на онтогенезу:* ~ развој.

онтоло̀гија ж грч. *учење о основним, конститутивним одликама бића.*

онто̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на онтологију:* ~ принцип.

о̀нуд(ā) и **ону̏дā** прил. *оним путем, правцем, у правцу оног места.*

оњу́шити, о̀њушӣм и **о̀њушити,** -ӣм свр. (нешто, некога) *испитати њухом нечији мирис, помирисати.*

оп(а) узв. *в. хоп(а).*

о̀падати, -āм *несвр. према опасти.*

о̏пажāј м *представа, податак, сазнање и сл. до којег се долази преко чула, чулног искуства, осећајна сензација, осет.*

опáжāње с **1.** *гл. им. од опажати.* **2.** *резултат запажања, уочавања, осећања; опажај.*

опáжати, о̀пāжāм *несвр. према опазити.*

о̀пазити, -ӣм (трп. о̀пажен) свр. **1.** (нешто) *чулом вида угледати, запазити некога или нешто; приметити, уочити:* ~ какву промену; ~ главне одлике. **2.** *интелектуалним спознавањем увидети, схватити нешто, постати свестан нечега, приметити, закључити.* – Опазио сам да се ту не ради како ваља.

о̀пајати, -јēм и -јāм и **опáјати,** о̀пāјāм свр. (нешто) *очистити од прашине, одстранити прашину пајалицом.*

опа̀јдара ж пеј. *опака, зла жена; покварена, неморална женска особа.*

о̏пāк, -а, -о (комп. опа̀кијӣ) **1.** *спреман да учини зло, да напакости, зао, рђав, неваљао; суров, погубан:* ~ човек; ~ смрт, ~ рат. **2. а.** *тежак, рђав, опасан, злоћудан, смртоносан:* ~ болест, ~ мана. **б.** *жесток, жучан, оштар, грдан (по интензитету, снази):* ~ свађа, ~ галама.

опа̀клија и **опáклија** ж *дуги, сељачки огртач од јагњеће коже.*

о̏пāко прил. *на опак начин, гадно, страшно.*

о̀пāл, опáла м мин. *аморфни минерал, хидратисани силицијев диоксид, чија се једна врста употребљава као драги камен.*

опáлити, о̀пāлӣм (трп. о̀пāљен) свр. **1.** (нешто) **а.** *захватити пламеном, опрљити по површини или по крајевима.* **б.** *изазвати црвенило или тамну боју коже сунчањем.* **в.** *ожећи, ожарити копривом.* **2.** (нешто) *изазвати сушење, увенуће мразом.* **3.** (некога) *распалити, ударити, ошинути (некога нечим).* **4. а.** *испалити хитац:* ~ из топа, ~ из пушке. **б.** *произвести прасак, пуцањ, грунути, пући.* – Топ опали два пута. • ~ **шамар** *ошамарити.*

опаљи́вати, опа̀љујēм *несвр. према опалити.*

опамéтити, опа̀мēтӣм свр. (некога) *учинити (саветима, поступцима, искуством и др.) да се ко уразуми, научити памети, уразумити.* ■ ~ **се** *стећи способност разумног, рационалног просуђивања, уразумити се (обично после неког неуспеха, лошег искуства, непромишљеног поступка и сл.).*

опамећи́вати (се), -ѐћујēм (се) *несвр. према опаметити (се).*

о̀панак, о̀пāнка м **1.** (обично у мн.) *сељачка лака плитка обућа, обично од испреплетених кожних каишева и повијеним врхом.* **2.** фиг. презр. *човек сељачког порекла; глуп човек; сељак.* • **изићи из опанка (опанака)** ир. *бити сељачког порекла; одликовати се примитивизмом, заосталошћу (у односу на грађански ентитет).* **ком(е) опанци – ком(е) обојци** *како коме буде, шта коме допадне (кад хоће да се каже да се не зна шта ће из сукоба, свађе или др. произићи, одн. шта ће ко добити).*

опа̀нчāр, -áра м (инстр. -ом и -ем) *занатлија који се бави израдом опанака.*

опа̀нчāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на опанчаре и на занат опанчара.*

опањкáвати, опа̀њкāвāм *несвр. према опањкати.* ■ ~ **се** *један о другоме говорити ружно, узајамно се клеветати.*

о̀пањкати, -āм свр. (некога) *лажно оптужити, оклеветати, оцрнити.*

опáрати, о̀пāрāм свр. (нешто) *раставити сашивено, парањем шава, пресецањем конца одвојити пришивено (о одећи, обући).* ■ ~ **се** *одвојити се, раставити се на шавовима, на ушитку, распарати се.*

о̀парити, -ӣм свр. (нешто) *опећи, повредити (ткиво коже и сл.) врелом паром или течношћу.* ■ ~ **се 1.** *опећи се врелом паром или течношћу.* • **као опарен** *нагло, брзо, сместа (побећи, одскочити и сл.).*

о̀парити се, -ӣм се свр. разг. *доћи до пара, зарадити доста новца.*

о̏пāсан, -сна, -о **1.** *који представља опасност по живот, који може бити кобан, погибељан:* ~ подухват, ~ болест. **2. а.** *који је спреман, кадар да другога угрози, повреди, нанесе зло, прек, опак, љут:* ~ човек, ~ пас. **б.** *из чега се наслућује опасност, који наговештава претњу, опасност:* ~ завијање вукова. **3.** разг. или ир. *који оно што чини, чиме се бави и сл. врши веома умешно, спретно, успешно:* ~ кокета, ~ заводник.

о̀пасати, о̀пашēм свр. (некога, нешто) **1. а.** *обавити појасом око струка.* **б.** *појасом причврстити око струка:* ~ сабљу. **2.** *обухватити, обујмити, обавити се око нечега.* – Ногу му је змија опасала. **3.** *опкружити са свих страна, опколити:* ~ одредом војске. **б.** *оградити са свих страна:* ~ двориште оградом. ■ ~ **се 1.** *повр. према опасати (1).* **2.** *заштитити се, оградити се нечим.*

опа̀сāч, -áча м (инстр. -áчем) *појас, каиш, ремен (обично војнички).*

опаси́вати (се), опа̀сујēм (се) *несвр. према опасати (се).*

о̏паска ж (дат. -сци; ген. мн. -скӣ) *кратка напомена, примедба; опажање, запажање.*

опа̀снӣк, -ѝка м *опасан човек; обешењак.*

опа̀сница ж *женска особа опасник.*

о̏пāсно прил. *на опасан начин, погубно, погибељно.*

опа́снōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање које може бити опасно, погубно (по нечији живот, положај, интерес и др.); опасна, ризична мера, ситуација и др.*

о̀пасти[1], о̀паднēм (аор. о̀паде и о̏паде; р. пр. о̀пао, о̀пала; пр. пр. о̀пāвши) свр. **1. а.** *пасти на земљу одвојивши се, откинувши се од нечега (о лишћу, воћу и сл.); уопште одвојити се од подлоге, лежишта:* опада малтер са зида, опала му коса. **б.** *снизити ниво (о водостају реке).* **2.** *изгубити на интензитету, снази, вредности, значају.* – Опао је нешто посао. **3.** *изгубити на телесној тежини, смршати, ослабити.* **4.** (некога) *в. оклеветати.*

о̀пасти[2] (опáсти (о̀пāсти)), опáсēм (трп. о̀пасен (опáсен), -а) свр. *пасући појести, попасти (траву и сл.) са ливаде, пашњака*

и сл.; пасући лишити, оставити (ливаду, пашњак и сл.) без траве, ниског раслиња и сл.): ~ траву; ~ ливаду.

о̏пат м лат. *старешина католичког манастира у неких црквених редова; титула високог католичког свештеника.*

опа̀тија ж *манастир, самостан под управом опата.*

опа̀тица и **о̏патица** ж *предстојница, старешина женског самостана, опатије.*

опа̀учити, -ӣм свр. разг. *јако ударити, одаламити.*

опева́вати јек. **опјева́вати**, -ѐва̄ва̄м и **опе́вати**, о̏пе̄ва̄м јек. **опијѐвати**, о̏пијева̄м *несвр. према о̏певати.*

о̏певати јек. **о̏пјевати**, -а̄м свр. (некога, нешто) **1.** *стиховима, песмом описати увеличавајући, славећи какав догађај, јунака и др.* **2.** цркв. *одржати опело, опојати:* ~ покојника.

о̏пека ж (дат. о̏пеци) *комад печене или сушене глине који служи као материјал за зидање, облагање грађевинских површина и др., цигла, цреп.*

опѐкотина (о̏пеклина) ж *озледа, рана настала од нечег врелог (од ватре, врелог гвожђа, вреле воде и сл.).*

опе́ло јек. **опијѐло** с *православни црквени обред над покојником пре сахране, праћен појањем и молитвама за спас душе умрлог.*

опѐљешити, -ӣм и **опаље́шити**, опѐље̄шӣм свр. разг. (некога) *превише наплатити, узети коме неоправдано много новца за нешто; опљачкати, одерати.*

опепѐлити, опѐпелӣм свр. у изр.: **не да се ни ~, неће ни да се опепели** *неће ни да чује, не може му се доказати (обично кад неко никако неће да одступи, одустане од свог става, мишљења и др.).* **ни ~, ни да опепели** *ни проговорити, ни бекнути, ни да бекне.*

о̏пера и **о̑пера** ж итал. **а.** *музичко драмско дело које се изводи на позорници певањем драмског текста уз пратњу оркестра, музичка драма.* **б.** *позоришна зграда или сала у којој се изводе оперска дела.* **в.** *извођачи таквог дела; оперски ансамбл.*

опера̀те̄р, -е́ра м (инстр. -е́ром) фр. **1.** фил. *стручно лице које снима, одн. врши пројектовање филма.* **2.** *в. оператор (1).*

операти́ва ж лат. **1.** *орган или појединац који се бави практичним спровођењем, извршавањем каквог посла, задатка.* **2.** *стање ствари у пракси, пракса.*

о̏пера̄тӣван, -вна, -о **1.** *који је у вези с операцијом, који се врши операцијом:* ~ поступак, ~ уклањање слепог црева. **2.** *који се односи на оперативу, који се бави извршавањем, спровођењем нечега у пракси:* ~ руководство, ~ задатак. **3.** *способан, ефикасан у раду, обављању послова, предузетан, делатан.* – Нису у раду довољно оперативни. **4.** вој. *предодређен, оспособљен за брзо деловање, спровођење нарочитих задатака, војних операција:* ~ јединице.

операти́вац, -вца м **а.** *члан оперативног руководства; човек способан, одређен да сам или заједно с другима извршава практичне или специјалне задатке, подухвате.* **б.** *онај који је вешт, способан да брзо, ефикасно обавља практичне послове, задатке, предузимљива особа.*

операти́вно̄ст, -ости ж *способност за предузимање, извршавање задатака у пракси, практичност.* – Тај посао захтева већу оперативност у раду надлежних органа.

опѐра̄тор м *лекар стручан за вршење операција, хирург.* **2.** *в. оператер (1).*

опера́ција ж лат. **1.** мед. *хируршки захват, интервенција којом се отклања или оспособљава оболели, оштећени део тела, органа и др.* **2.** вој. *акција борбених јединица ради постизања стратегијског циља.* **3.** *извођење каквог стручног поступка, низа радњи према одређеном плану, правилу и др.*: финансијска ~, индустријска ~, математичка ~. **4.** *сложен посао, смишљена акција, поступак уопште.*

опера́цӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на операцију (обично војну):* ~ дневник, ~ правац.

операционализа́ција ж *спровођење у дело, практична примена каквог плана, концепта, идеје и др.*: ~ привредног развоја земље.

операциона̀лизовати, -зује̄м свр. и несвр. *спровести, спроводити у дело, остварити, остваривати у пракси:* ~ план привредног препорода.

о̏перациона̄, -а̄, -о̄ *који је у вези с операцијом, служи за операције;* уп. операција (1): ~ поступак, ~ сала.

оперѐта ж итал. **а.** *музичко сценско дело комичног карактера у којем се дијалози наизменично певају уз пратњу оркестра и говоре.* **б.** *позоришна зграда, сала у којој се таква дела изводе.* **в.** *ансамбл који изводи таква дела.*

опѐретнӣ, -а̄, -о̄ и **опѐретскӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на оперету.* **2.** ир. *забаван, смешан, неозбиљан (обично о нечему што би требало да буде озбиљно):* ~ догађај, ~ понашање.

опѐретски прил. *као у оперети, у стилу оперете; неозбиљно, весело.*

опѐрисати, -ише̄м (опери́рати, опѐрӣра̄м) свр. и несвр. лат. **1.** мед. (некога, нешто) *(из)вршити хируршки захват, операцију.* **2.** (обично несвр.) *(из)вршити неки посао (неке послове), (с)проводити неку активност, делатност (обично недопуштену, ризичну).* – Оперише (џепари) по трамвајима. **3.** (обично несвр.) вој. *(из)водити, обавити, обављати војна дејства, операције (на фронту, ратном терену).* ■ **~ се** *подврћи се, подвргавати се хируршкој интервенцији.*

опѐрнатити, -ӣм свр. *добити перје, обрасти перјем по телу (о птићима, пернатим животињама).*

о̏перскӣ и **о̑перскӣ** (о̏пернӣ и о̑пернӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на оперу:* ~ ансамбл.

оперу̀тати се, -а̄м се свр. *постати перутав (о кожи, коси).*

о̏пе̄т прил. **1. а.** *поново, изнова, још једном, по други пут.* – Дођите опет. **б.** *још увек, и овога пута, и сада.* – Ја опет не знам песмицу. **2.** *пак, међутим.* – Неко хоће лево, а неко опет десно. **2.** (у служби везника) **а.** (постпозитивног) *ставља реч иза које стоји у супротност према ономе што је претходно речено: а, пак.* – Ја грдим њега, она опет мене. Њу боли глава, њега опет облива зној. **б.** *са значењем допуштања: ипак, и поред тога.* – Болестан је, ал' опет ради. **3.** (у служби речце за истицање) *сигурно, посебно.* – Као да ће ми опет вредети да поново дођем. • **~ и ~** *много пута, стално (говорити, понављати, чинити или др.).*

опѐћи (о̏пећи), опѐче̄м (3. л. мн. опѐкӯ; аор. опѐкох, о̏пече; пр. пр. опѐка̄вши (о̏пека̄вши)) свр. **1.** (некога) **а.** *нечим врелим, усијаним, ватром и сл. озледити кожу, нанети опекотину, ожећи.* **б.** *опалити, опржити (на сунцу).* – Опекло га сунце. фиг. *болно дојмити, погодити, растужити.* – Њено га је неверство опекло. **2.** *јако огрејати, припећи (о сунцу).* – После кише сунце опече. ■ **~ се 1.** *повредити се, озледити се у додиру са нечим врућим, ужареним, под утицајем ватре и сл.* **2.** фиг. *доживети горко разочарање, мучно искуство, настрадати, награјисати.* – Човек верује док се не опече.

опи́јати (се), о̏пија̄м (се) *несвр. према опити (се).*

опије- *в. опе-.*

опѝјено̄ст, -ости ж *стање онога који је опијен; омамљеност, ошамућеност.* фиг. *занесеност, занос, очараност (нечим, неким).*

о̏пијум и **о̑пијум** м грч. *осушени сок незрелих макових чахура и стабљика који се употребљава као лек, опојно средство или дрога.*

о̏пијумскӣ и **о̑пијумскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на опијум:* ~ рат.

о̏пиљак, о̏пиљка м (обично у мн.) *метална или дрвена честица као отпадак приликом резања, стругања, тестерисања нечега, струготина.*

о̏пип м *чуло пипања; додир, пипање.*

опипа́вати (се), опѝпа̄ва̄м (се) *несвр. према опипати (се).*

о̏пипати, -а̄м свр. *пипањем, додиром испитати, утврдити, препознати (стање, изглед, облик, квалитет и др. нечега).* ■ **~ се** *прстима пипајући по својој одећи, телу и др., покушати наћи нешто (ствар у џепу, отекло, отврдло место на телу или др.).*

опи́пати, о̀пи̑па̄м свр. *чупкајући прстима откидати део по део, једно по једно (зрнце грожђа, комадић меса са кости и др.).*

опѝпљив, -а, -о **а.** *који се може опипати, пипањем одредити, препознати.* **б.** *очигледан, веродостојан, материјалан, конкретан:* ~ доказ.

опѝпљиво прил. *пипајући, пипањем; уочљиво, веродостојно, очигледно:* ~ показати, ~ доказати.

о̀пирати се, -ре̄м се *несвр. према опрети (се).*

о̀пис м *писмени или усмени приказ, представљање неког догађаја, личности, дела, нечијих својстава или др.; оно што представља резултат описивања.* • **лични ~** *карактеристична својства, црте лица, физичке особености које могу да послуже за идентификацију, утврђивање идентитета.* **променити лични опис (некоме)** разг. *премлађивањем изобличити, изменити изглед (некога).*

опи́сати, о̀пи̑ше̄м свр. **1.** (некога, нешто) *дати, начинити нечији опис, својства и др., оцртати, окарактерисати.* **2.** *начинити кружницу, кружну линију; кретањем, летењем и сл. извести такву путању, линију или др.*

описи́вати, опѝсује̄м *несвр. према описати.*

описѝва̄ч, -а́ча м *онај који описује, приказује описом (некога, нешто).*

о̀писменити, -ӣм и **описмѐнити,** опѝсменӣм свр. *обучити кога да чита и пише;* фиг. *дати коме основна (са)знања (о нечему).* ■ **~ се а.** *постати писмен, научити читати и писати.* **б.** фиг. *стећи основна знања, основно образовање.*

описмења́вати (се), -ѐња̄ва̄м (се) *несвр. према описменити (се).*

о̀писнӣ, -а̄, -о̄ *који описује, приказује описом, служи као опис, дескриптиван:* ~ придев, ~ песма.

о̀писно прил. *на описан начин, описујући.*

о̀пит м рус. *оглед, проба; покус, експеримент.*

о̀пити, ȍпије̄м (трп. опѝјен, -ѐна) свр. (некога) **1.** *алкохолним пићем, вином, ракијом и сл. учинити кога пијаним, напити.* **2.** мед. *употребом опојних средстава, анестетика довести у стање омамљености, губитка свести и осетљивости на бол, успавати (као поступак при хируршкој интервенцији).* **3.** фиг. *изазвати у кога стање усхићености, заноса (неким, нечим).* – Лепота њеног тела га опи. ■ **~ се** *доспети у стање пијанства прекомерним узимањем алкохолног вина, ракије или др., постати пијан;* фиг. *пасти у занос, делиријум, занети се у одушевљењу (нечим, неким).*

о̀питнӣ, -а̄, -о̄ *огледни, експериментални.*

опје- *в. опе-.*

ȍпклада ж *договор по коме уговорени добитак припада ономе ко тачно предвиди исход одређене ствари.* • **добити (изгубити) опкладу** *стећи (изгубити) нешто приликом клађења; (не) бити у праву у предвиђању исхода нечега.*

о̀пкладити се, -ӣм се свр. **а.** *склопити опкладу (с неким).* **б.** (у нешто) *уговорити цену, врсту опкладе.*

опкѝлити, о̀пколӣм (трп. о̀пкољен) свр. (нечим, неким) *окружити, оградити унаоколо, са свих страна (некога, нешто):* ~ зграду, ~ терен. ■ **~ се** *поставити око себе (нешто), окружити се (неким, нечим):* ~ књигама, ~ људима.

опкоља́вати (се), -о̀ља̄ва̄м (се) *несвр. према опколити (се).*

о̀пкоп м воj. *ров, шанац с насипом; одбрамбени насип, бедем, зид (око утврђења, тврђаве).*

опкопа́вати (се), око̀па̄ва̄м (се) *несвр. према опкопати (се).*

опко̀пати, -а̄м (нешто) свр. **1.** *окопати (лозу, кукуруз и сл.).* **2.** *начинити опкоп, утврдити шанцем.* ■ **~ се** *окружити се, утврдити се опкопом, ушанчити се.*

опкорача́вати, -а̀ча̄ва̄м и **опкорачи́вати,** -а̀чује̄м *несвр. према опкорачити.*

опкора́чити, -о̀ра̄чӣм и **опко̀рачити,** -ӣм свр. (некога, нешто) *обухватити ногама истовремено с обе стране, стати обема ногама преко нечега; обухватити, обујмити ногама:* ~ коња, ~ кладу.

опкружи́вати (се), -у̀жује̄м (се) *несвр. према опкружити (се).*

опкру́жити (се), о̀пкрӯжӣм (се) свр. *в. окружити (се).*

о̀плакати, о̀плаче̄м свр. *ожалити плачући, тужећи (за покојником).*

опла́кати, о̀пла̄че̄м свр. *опрати, испрати.*

оплаки́вати[1], -а̀кује̄м *несвр. према о̀плакати.*

оплаки́вати[2], -а̀кује̄м *несвр. према опла́кати.*

опла́кнути, о̀пла̄кне̄м и **о̀плакнути,** -не̄м свр. *мало испрати, спрати, испрати млазом воде.*

ȍплата ж **а.** *оквир, рам; обруч на точку.* **б.** *облога од дрвета или метала:* ~ чамца, ~ зида.

опле́вити јек. **оплијѐвити,** -ӣм свр. *очистити одстрањивањем корова, кукоља и сл.*

оплемѐнити, -ѐменӣм свр. (некога, нешто) *учинити племенитим, бољим, побољшати, усавршити:* ~ душу, ~ стил. **2.** *посебним поступком гајења, размножавања извести племените, боље врсте биљака, расе животиња.* ■ **~ се** *постати племенитији, финији, бољи, савршенији (духом, културом и сл.).*

оплемења́вати (се), -ѐња̄ва̄м (се) и **оплемењи́вати (се),** -ѐњује̄м (се) *несвр. према оплеменити (се).*

опле́нити, о̀пле̄нӣм јек. **оплијѐнити,** о̀плијенӣм (некога) свр. *опљачкати, похарати.*

оплѐсти (о̀плести), -ѐте̄м (аор. оплѐтох) свр. **1.** (нешто) *израдити нешто (чарапе, џемпер и сл.) плетењем, завршити плетиво.* **2.** (косу) *начинити кике, плетенице, витице.* **3.** фиг. *опширно развести причу, распричати се.* **4.** разг. (некога) *снажно ударити, распалити.*

о̀плетати, -еће̄м и **о̀плитати,** -иће̄м *несвр. према оплести.*

оплије- *в. опле-.*

о̀плитати *в. оплетати.*

оплѝћати, -а̄м свр. *постати плићи.* – Морава је нагло оплићала.

опло̀вити, о̀пловӣм свр. (нешто) *пловећи обићи (око нечега):* ~ Африку.

опловља́вати, опло̀вља̄ва̄м и **опловљи́вати,** опло̀вљује̄м *несвр. према опловити.*

опло̀дити, о̀плодӣм (трп. о̀плођен) свр. **1.** (некога) *уношењем, убацивањем семене ћелије учинити да неко зачне, да се у некоме створи заметак, заметне плод; извршити чин оплодње.* **2.** **а.** (земљу, њиву) *бољом обрадом учинити плоднијим, плодоноснијим.* **б.** (новац) *стављањем у промет, у обрт увећати уложени капитал, стећи тиме увећану новчану масу.*

о̀плоднӣ, -а̄, -о̄ *који служи за оплодњу:* ~ орган, ~ листић.

опло́дња и **опло̀дња** ж *чин оплођавања, зачеће.*

оплођа́вати, -о̀ђа̄ва̄м *несвр. према оплодити.*

оплође́ње с *зачеће, оплодња.*

о̀пљачкати, -а̄м свр. (некога) *противправно, силом, преваром, крађом и сл. одузети некоме нешто (новац, имовину или др.), опленити, покрасти, похарати.*

о̀пљунути, -не̄м свр. *пљунути (у шаке, дланове).* • **~ дланове** *озбиљно, својски прионути на посао.*

ȍпна и **о̀пна** ж (ген. мн. -нӣ) **1.** **а.** биол. *танка, заштитна кожица којом је обложено ткиво (мишића, мозга и др.), овојница; танки омотач биљне или животињске ћелије:* јајна ~, мождана ~. **б.** анат. *танко ткиво, кожица као део каквог органа:* бубна ~. **2.** *в. мембрана (2б, в).*

ȍпнаст и **о̀пнаст,** -а, -о *сличан опни, попут опне; танак, провидан:* ~ крила.

ȍпнен и **о̀пнен,** -а, -о *који се односи на опну, који је од опне.*

ȍпница и **о̀пница** ж *дем. од опна.*

опнокри́лац, -лца и **опно̀крилац,** -йлца м зоол. *у мн.: ред инсеката са два пара танких, прозирних крила (нпр. пчела, оса),* Hymenoptera; *у јд.: инсект из тога реда:* ~ сврдлаши, Terebrantia, ~ жаочари, Aculeta.

оповрга́вати, -вр̏гāвāм *несвр. према оповргнути и оповрћи.*

опо̀вргнути и **опо̀врћи,** -ргнēм (аор. опо̀вргнух и опо̀вргох, ӧповргнӯ, опо̀врже и ӧповрже; р. пр. опо̀вргнуо, -ула и опо̀вргао, -гла; трп. опо̀вргнӯт; пр. пр. опо̀вргнӯвши и опо̀вргāвши) свр. (нешто) **а.** *доказати нетачност неког тврђења, оборити, одбацити неко мишљење.* **б.** *повући, опозвати какву (ранију) тврдњу, изјаву, исказ, порећи; демантовати.*

опо̀ганити, -ӣм (трп. опо̀гањен) свр. (некога, нешто) *упрљати, загадити нечим поганим, нечистим;* фиг. *осрамотити, оскрнавити.*

опо̀звати, -зо̀вēм (р. пр. ӧпозвао, -āла; трп. ӧпозвāн) свр. **1.** (некога) *позвати натраг, повући с какве дужности, положаја; одузети коме дато овлашћење, звање, мандат:* ~ амбасадора. **2.** (нешто) *учинити неважећим, укинути, обеснажити, анулирати (пропис, наредбу или др.); повући (реч, обећање, изјаву и сл.).*

ӧпозив м **1.** *опозивање, повлачење с какве дужности, положаја; одузимање звања, мандата:* ~ амбасадора. **2.** *обеснаживање, анулирање:* ~ прописа.

опози́вати, опо̀зӣвāм *несвр. према опозвати.*

опо̀зит, -ӣта м лат. лингв. *реч супротног значења.*

опози́ција ж лат. **1.** пол. *странка, одн. група парламентарних посланика која у скупштини представља мањину у односу на посланичку групу владајуће странке и која бранећи сопствене ставове обично иступа против владине политике и мишљења већине; опозиционари.* **2.** *противљење; отпор; супротност.* **3.** астр. *положај двају небеских тела кад се, посматрано са Земље, нађу на супротним странама истог правца (под углом од 180°).* **4.** лингв. *друга, супротна, контрастна језичка вредност (по значењу, функцији, обележју):* дистинктивна ~, фонолошка ~. • **вечита ~** *онај ко се увек и у свакој прилици свему супротставља, који се увек противи ономе што други кажу, предлажу, желе итд.*

опози́цӣјскӣ, -ā, -ō *в. опозициони.*

опозицио̀нāр, -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) пол. *члан опозиционе странке; присталица опозиције; уопште противник владине политике, владајућег режима и сл.*

опозициона́рство с *опозиционо понашање и деловање; припадање опозиционој странци; опозициони став.*

ӧпозиционӣ, -ā, -ō *који се односи на опозицију, који има карактер опозиције:* ~ странка, ~ лист.

ӧпōјан и **о̀пōјан,** -јна, -о *који опија, омамљује (о алкохолу, угодном мирису, дроги и сл.);* фиг. *који изазива усхићење, занос, заносан, чаробан.*

опо̀јати, -јēм свр. цркв. *извршити обред опела (над покојником).*

ӧпōјно и **о̀пōјно** прил. *на опојан начин; заносно, дивно, омамљујуће.*

опо́јнōст, -ости ж *особина или стање онога који је нечим опијен, онога што је опојно.*

ӧпомена ж **1.** *скретање пажње (некоме), упозорење, савет (обично у вези с каквом опасношћу).* **2. а.** *прекор, укор, приговор, примедба.* **б.** *први, најмањи степен дисциплинске казне (у школи, на спортском такмичењу и др.).*

опоме́нути, опо̀мēнēм свр. **1.** (некога) *изрећи опомену, скренути некоме пажњу, упозорити (на опасност, ризик и сл.).* **2.** *позвати на ред, укорити тражећи (од некога) мир, ред, дисциплину, уредно понашање.*

опо̀мињати, -њēм *несвр. према опоменути.*

опо̀мињӯћӣ, -а, -е *који опомиње, којим се опомиње, упозорава:* ~ тон.

опона́шати, опо̀нāшāм несвр. *подражавати кога у поступцима, понашању и др., имитирати.*

опо̀нент м *онај који се супротставља оспоравајући (туђе ставове, мишљење, тврдње и сл.); уопште онај који изражава своје неслагање (с неким, с нечим), противник.* – Он је био главни опонент таквом пројекту.

опони́рати, опо̀нӣрāм несвр. (некоме) *изражавати неслагање с неким, нечим, супротстављати се, противити се (нечијем мишљењу, ставу и сл.).*

ӧпор и **о̀пор,** -а, -о **1.** *накисео и помало горак, који при јелу изазива осећај скупљања уста, трпак:* ~ воћка. **2.** *јак, тежак (о мирису).* **3.** фиг. **а.** *храпав, груб, непријатан:* ~ глас, ~ црте лица. **б.** *оштар, једак, непријатан, горак:* ~ критика, ~ примедба. **в.** *мучан, тегобан:* ~ живот, ~ посао.

опо̀равак, -āвка м *одмор ради окрепљења, враћања јачине, снаге, здравственог стања (после болести, умора, слабости и сл.); опорављање, окрепљење; уопште побољшање (у материјалном, радном смислу и сл.:* ~ болесника, ~ привреде.

опора̀вилӣште и **опо̀равилӣште** с *установа, место за опоравак после болести, лечилиште, одмаралиште.*

опо̀равити, -ӣм (трп. опо̀рављен) свр. (некога, нешто) *вратити, поправити снагу, здравствено стање (некоме, нечему), ојачати, окрепити (некога, нешто):* ~ своје живце. ■ **~ се 1.** *повратити снагу, здравље и сл. (после болести, исцрпљености, напора), потпуно ојачати, оздравити; доћи к себи, повратити се (од страха, узбуђења).* **2.** *повратити се, поправити се материјално, финансијски и сл.:* ~ се од рата, ~ се после пословног неуспеха.

опо̀рављати (се), -āм (се) *несвр. према опоравити (се).*

опорѐзив, -а, -о *који се може опорезовати, који подлеже опорезивању.*

опорези́вати, -рѐзујēм *несвр. према опорезовати.*

опо̀резовати, -зујēм свр. (некога, нешто) *одредити висину пореза, пореских обавеза; задужити, оптеретити порезом:* ~ лична примања, ~ привреду.

ӧпоро и **о̀поро** прил. *на опор начин, горко, мучно.*

ӧпортӯн, -а, -о лат. **1.** *погодан, повољан:* ~ тренутак. **2.** *непринципијелно прилагођен приликама, склон прихватању нечега из користољубља, на штету исправних, ваљаних начела:* ~ политика.

опортунѝзам, -зма м *политика обично непринципијелног прилагођавања приликама ради постизања користи, остварења каквих циљева и сл. (обично у политици).*

опорту̀нист(а), -ē м (мн. -сти) (обично презр.) *онај који је склон опортунизму, опортунистичким методима, који жели да оствари циљ и по цену изневеравања програмских, принципијелних начела (обично у политици); онај који зарад какве користи не жели да се замера.*

опортунѝстичкӣ, -ā, -ō *који се заснива на опортунизму, који се односи опортунисте:* ~ политика, ~ начин деловања.

опортунѝстички прил. *на опортунистички начин, повлађујући другима, изневеравајући програмска, принципијелна начела.*

ӧпортӯно прил. **а.** *на опортун начин, опортунистички.* **б.** *прихватљиво с обзиром на прилике, у датом тренутку пробитачно, корисно, оправдано.* – Његово гледање на ствар је сасвим опортуно.

ӧпорука ж (дат. -уци) *последња жеља, обично изражена у писменој форми, завештање, тестамент.*

опору̏читељ м *онај који оставља опоруку, завештач.*

о̀правак, -āвка м *в. оправка.*

оправда́вати (се), опра̀вдāвāм (се) *несвр. према оправдати (се).*

ӧправдāн и **о̀прāвдāн,** -а, -о *заснован на ваљаним разлозима, који има оправдања, смисла, разложан, прихватљив:* ~ изостанак, ~ поступак, ~ закључак.

о̀прāвдāно прил. *с разлогом, основано:* ~ се побунити, бити ~ незадовољан.

оправда́ње с **а.** *разлог, мотив, основаност постојања нечега, мотивација, резон.* – Такав живот нема више никаквог оправдања. **б.** *оно што се наводи као разлог, образложење каквог пропуста, лошег поступка, понашања и сл., изговор.* – За такво понашање нема оправдања. **в.** *документ, одн. писмена изјава или сл. која се наводи као доказ, образложење за неиспуњење какве обавезе и др.; исприка.* – За изостанак са посла мора се поднети лекарско оправдање.

о̏пра̄вдати, -а̄м свр. **1. а.** (некога) *аргументима, чињеницама скинути с некога сумњу, оптужбу, приписану кривицу.* **б.** (нешто) *дати, навести уверљива објашњења, ваљане разлоге као објашњење за какав поступак, одбранити.* – Не може да нађе довољно разлога да оправда свој јучерашњи поступак. **2.** *пружити довољно доказа за стицање нечијег поверења, показати се онако како се очекивало.* – Оправдаћу ваше поверење у мене. ■ ~ **се** *дати, пружити уверљива објашњења, доказе за своју невиност, исправност, уклонити тиме са себе нечију сумњу, оптужбе и сл.* – Браћа крену у Рим да се оправдају код папе.

о̏правити, -и̅м свр. *в. поправити.*

о̏пра̄вка ж (дат. -вци; ген. мн. -вки̅) *занатски поступак којим се отклањањем каквог механичког квара, оштећења, неисправности и сл. нешто доводи у исправно стање, репаратура.*

о̏прављати, -а̄м *несвр. према оправити.*

опра́сити, о̏пра̄си̅(м) свр. *донети на свет (прасад, младунчад) (о крмачи).* ■ ~ **се а.** *донети на свет прасад.* **б.** *доћи на свет (о прасету).*

о̏прати, о̏пере̄м (опѐре̄м) (имп. опѐри; трп. о̏пра̄н) свр. (нешто) *водом и сапуном или сл. одстранити нечистоћу, прљавштину (с нечега), постићи да нешто буде (опет) чисто;* фиг. (образ, част) *одбранити повређену част, доказати своју невиност, скинути нанету срамоту, клевету.* ■ ~ **се** *прањем одстранити са себе нечистоћу, прљавштину.* • ~ **новац** *финансијским, банкарским трансакцијама легализовати сумњивим, недозвољеним радњама стечен новац, прибавити тиме (лажно) покриће за стечени иметак.* **неће га ~ ни Сава ни Дунав** *толико се избрукао, осрамотио да га нико и ништа не може оправдати.*

опраши́вати, -а̀шује̄м *несвр. према опрашити.*

опра́шити, о̏пра̄ши̅м свр. (нешто) **1.** *очистити од прашине, отрести прах, прашину:* ~ одело. **2.** *окопати (кукуруз, виноград и др.) ситнећи земљу.* **3.** бот. *оплодити цвет биљке преносећи полен на семени заметак.*

опра́штати (се), о̏пра̄шта̄м (се) *несвр. према опростити (се).*

опреде́лити -е̏де̄ли̅м јек. **опредијѐлити,** -е̏дијели̅м свр. **1.** (нешто) *одредити, означити (нечију улогу, задатак, намену, судбину).* – Народ је определио правац свог развитка. **2.** (некога) *учинити, утицати на некога да се одлучи на нешто, приклони чему.* – Такав исход ствари определио га је да оде из града. ■ ~ **се** *одлучити се (за некога или за нешто) при каквом избору, између више могућности, одредити свој избор, став према нечему.* – Определио се на изборима за демократску партију.

опрѐде̄љен јек. **опрѐдијељен,** -а, -о **а.** *трп. од определити (се).* **б.** *сасвим одређен, изразит, јасан, недвосмислен, дефинитиван:* ~ став, ~ облик.

опрѐде̄љено јек. **опрѐдијељено** прил. *одређено, јасно, недвосмислено.*

опрѐде̄љено̄ст јек. **опрѐдијељено̄ст,** -ости ж *стање, положај онога који се определио, одлучио (за некога, за нешто); одређеност (у избору).*

опредеље́ње јек. **опредјеље́ње** с *избор између више могућности, одређен став, приклањање (некоме, нечему).*

опредељи́вати (се) јек. **опредјељи́вати (се),** -ѐљује̄м (се) *несвр. према определити (се).*

опре́дметити, -и̅м свр. *претворити у стварност, остварити, конкретизовати (какав план, намеру и др.).*

о̏пре̄з м *пажња усредсређена на уочавање, откривање и пренебрегавање какве опасности, замке, будност; суздржаност, неприпремљеност при доношењу одлука, важних опредељења и сл.*

о̏пре̄зан, -зна, -о *који је увек на опрезу, који води рачуна да предупреди, избегне могуће опасности, грешке, ризике и сл., пажљив, будан, смотрен; уздржљив, промишљен при одлукама.*

о̏пре̄зно прил. *водећи рачуна о опасностима, с опрезом, пажљиво, брижно; с уздржавањем.*

опре́зно̄ст, -ости ж *стање онога који је на опрезу, који је опрезан; опрез:* ~ је мајка безбедности.

о̏према ж **1.** *ствари, уређаји и др. који служе као средство при извођењу какве акције, радње, посла, за обављање каквог подухвата, експеримента и др.:* војничка ~, спортска ~. **2. а.** *ствари (одећа, намештај и др.) које удавача доноси у мужевљеву нову кућу, спрема, мираз.* **б.** *невестина венчана хаљина и украси на њој.*

опре́мати (се), о̏пре̄ма̄м (се) *несвр. према опремити (се).*

опре́мити, о̏пре̄ми̅м свр. **1. а.** (некога, нешто) *снабдети потребним, неопходним стварима, опскрбити, снабдети (нечим):* ~ радионицу, ~ ђака за школу. **б.** (младу) *дати девојци спрему, мираз и др. за удају.* **2.** (нешто некуда) *послати, упутити, отправити (писмо, пакет, робу или др.).* ■ ~ **се а.** *снабдети се, опскрбити се, опремити се потребним стварима (за живот, за рад, пут или др.).* **б.** *обући се, оденути се.*

о̏пре̄мљено̄ст, -ости ж *стање онога који је опремљен, онога што је опремљено, опскрбљеност (нечим):* техничка ~, материјална ~.

о̏прести, опре́де̄м (аор. о̏предох, о̏пре̄де; имп. опре́ди; р. пр. о̏пре̄о, -ела; трп. о̏преден, -а; пр. пр. о̏пре̄вши) свр. *пређењем направити, испрести нити од вуне, свиле и сл.*

о̏пре̄ти се јек. **опријети се,** о̏пре̄м се свр. **1.** (о нешто, ређе на нешто) *ослонити се телом или делом тела о нешто преносећи на то део тежине, наслонити се;* уп. одупрети се (1) . **2.** *в. одупрети се (2).*

о̏пречан и **о̏пречан,** -чна, -о *који је у опреци, у супротности према некоме, нечему, супротан, сасвим различит, противан.*

о̏пречно и **о̏пречно** прил. *супротно, противно, различито.*

о̏пржити, -и̅м свр. (нешто, некога) *повредити нечим врућим, ожећи, опећи; опрљити; опалити, спалити.* ■ ~ **се** *опећи се, ожећи се.*

опр́љити, о̏пр̄љи̅м свр. (нешто) **1.** *мало опећи, ожећи или опарити (пламичком ватре, цигаретом, врелом водом, паром):* ~ прсте. **2.** *учинити да лист, биљка и сл. изгуби свежину, једрину, оштетити (о мразу).*

опроба́вати (се), -о̀ба̄ва̄м (се) *несвр. према опробати (се).*

опро́бати, о̏про̄ба̄м свр. **1.** (нешто) **а.** *испитати, проверити пробом, огледом, испробати.* **б.** (храну, пиће) *узети мало, окусити ради стицања утиска о укусу, окушати.* **2.** *покушати извести, учинити нешто.* ■ ~ **се** *огледати се, окушати се, испитати (своје моћи, способности).*

о̏просни̅, -а̄, -о̄ *в. опроштајни.*

о̏прост м *в. опроштај.*

опро̀стив, -а, -о *који се може опростити:* ~ грех, ~ поступак.

опро̀стити, о̏прости̅м (трп. о̏проштен) свр. **1.** (некоме нешто) *прећи преко нечије кривице, грешке, пропуста, увреде или сл. узимајући у обзир разлоге, извињење, оправдање или др.* **2.** (у имп., приликом извињавања): *извини(те), не замери(те).* **3.** (некоме) *ослободити (некога) какве обавезе не тражећи надокнаду, одустајући од захтева за извршење, испуњење потраживања и сл.* – Опростио му је све дугове. Хоће да му опросте порез. ■ ~ **се а.** *поздравити се (с неким) на растанку, приликом одласка.* **б.** разг. (од нечега) *помирити се с каквим губитком, не надати се повраћају нечега изгубљеног, украденог и сл.* – Од новца који су ти украли можеш се слободно опростити. • **боже (ме/ми) опрости** *кад хоће да се каже да је нешто (могло бити) страшно, грешно, недопустиво.* ~ **живот (некоме)** *поштедети (некоме) живот, не убити.* ~ **се са животом (с овим светом** и сл.) *припремити се за (скору) смрт (некога), умирање.*

о̏проштāј м **1.** *ослобађање од кривице за какав недоличан, недозвољен поступак, чин; одлука да се нечија грешка, кривица не узме за зло, не казни, опраштање, опрост; амнестија.* – Молим за опроштај. **2.** *поздрав(љање) на растанку.*

о̏проштāјнӣ, -ā, -ō *који се односи на опроштај, на растанак:* ~ писмо, ~ вечера.

опроштéње с *в. опроштај (1).* • **с опроштењем** разг. *врста поштапалице као наговештај да ће се рећи нешто непристојно, неугодно или неодмерено.*

о̏пруга ж техн. *спирално увијена челична трака или жица која се из натегнутог положаја отпушта производећи неку механичку радњу, федер:* ~ сата.

опру́жати (се), о̀прӯжāм (се) *несвр. према опружити (се).*

о̀пружити, -ӣм свр. **а.** *истегнути, исправити, испружити у неком правцу (обично нешто савијено, згрчено):* ~ ноге, ~ тело. **б.** *повећати, продужити, убрзати:* ~ корак. ■ **~ се** *испружити се свом дужином, протегнути се лежећи; пасти свом дужином:* ~ се на клизавом; разг. *пасти мртав, погинути.*

о̏псада ж воj. *акција потпуног опкољавања непријатеља у утврђеном објекту, граду и др. којом се изнуђава његова предаја.* • **дићи опсаду** воj. *прекинути опседање непријатељског објекта.*

о̏псаднӣ, -ā, -ō *који је у вези са опсадом:* ~ линија, ~ трупе. • **~ стање** воj. *изузетне мере у граду или земљи (обично услед ратне опасности или ванредних прилика) кад војска преузима сву власт и управу у своје руке.*

о̏псē̄г м **1. а.** *обухватна дужина спољашњих страна нечега, величина обухвата:* ~ струка. **б.** *оквир, обруб:* ~ гроба. **в.** *делокруг, домашај, обим какве активности, програма:* ~ радне акције, ~ наставног плана. **2.** мат. *линија која омеђује са свих страна геометријску слику, обим.*

опсе́дати, о̀псēдāм и **о̏пседати,** -āм јек. **опсје́дати,** о̀псједāм **о̏псједати,** -āм *несвр. према опсести.*

о̀пседнути јек. **о̀псједнути,** -нēм свр. *в. опсести.*

о̏псē̄жан, -жна, -о *који има велики опсег, обиман, опширан; свеобухватан:* ~ спис, ~ мере.

о̏псē̄жно прил. *на опсежан начин, опширно, обухватно.*

опсе́жнōст и **о̏псē̄жнōст,** -ости ж *обимност, опширност.*

о̀псена јек. **о̏псјена** ж *варка, обмана (обично вида); привиђење, утвара.*

опсѐнāр јек. **опсјѐнāр,** -áра м **а.** *онај који опсењује, обмањује, варалица.* **б.** *в. мађионичар (1).*

опсена́рство јек. **опсјена́рство** с *изазивање опсене, поступак, вештина опсенара.*

о̀псенити, -ӣм и **опсе́нити,** о̀псēнӣм јек. **о̀псјенити,** -ӣм и **опсје́нити,** о̀псјēнӣм свр. **а.** *занети, заслепити, очарати (изгледом).* – Био сам опсењен њеном лепотом. **б.** *заварати, преварити (некога).* • **~ простоту** *заварати, преварити неук свет.* **за ~ простоту** ир. *оно што неко чини, говори и сл. само је за неук, лаковеран свет вредно, примамљиво, а у ствари је лажно и безвредно.*

опсењи́вати јек. **опсјењи́вати,** -ѐњујēм *несвр. према опсенити.*

опсѐрвāтор м лат. *посматрач, осматрач, надгледник.*

опсервà̄торијум (опсервà̄тōрӣј, -ија) м и **опсервà̄тōрија** ж лат. *зграда за астрономска, метеоролошка и сеизмичка посматрања и мерења.*

опсервà̄тōријумскӣ (опсервà̄тōрӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на опсерваториј(у):* ~ посматрања.

опсѐрвā̄торскӣ, -ā, -ō *који се односи на опсерваторе и опсервацију.*

опсерва́ција ж лат. **а.** *опажање, посматрање, мотрење (на некога, на нешто).* **б.** *искуство стечено посматрањем, запажањем (нечега).* **в.** (обично у мн.) *напомена, примедба, опаска.*

о̏псервацио̄нӣ, -ā, -ō *који се односи на опсервацију, посматрачки.*

опсерви́рати, -ѐрвӣрāм несвр. *вршити опсервацију, надзор, посматрати, проматрати (у циљу контроле, праћења каквих догађања и др.).*

опсѐсија и **о̏псē̄сија** ж лат. *потпуна и стална обузетост, опседнутост каквом идејом, мишљу, утиском, осећањем и сл.; манија.*

о̀псести јек. **о̀псјести,** -еднēм (-едēм) свр. **1.** воj. *извршити опсаду непријатеља, непријатељског утврђења.* **2.** (некога) **а.** *обузети, заокупити.* – Бити опседнут црним мислима. **б.** празн. *ући у човека и загосподарити њиме (о ђаволу, нечистим силама).*

о̀псећи, -éчēм јек. **о̀псјећи,** -ијѐчēм свр. *срезати унаоколо, обрезати.*

опсе́цати, о̀псēцāм јек. **опсијѐцати,** о̀псијēцāм *несвр. према опсећи.*

опсје- *в. опсе-.*

опскаки́вати, -кàкујēм несвр. *скакати око кога или чега, обигравати.*

о̏пскрба ж *опскрбљивање, набавка; снабдевање потребама за свакодневни живот.*

опскр̀бити, о̀пскр̄бӣм свр. *набавити ствари потребне за свакодневни живот; материјално осигурати, обезбедити, збринути (кога).* ■ **~ се** *снабдети се:* ~ се намирницама.

опскрбљи́вати (се), опскр̀бљујēм (се) *несвр. према опскрбити (се).*

о̀пскрбнӣ и **о̏пскрбнӣ,** -ā, -ō *који се односи на опскрбу, снабдевачки:* ~ станица, ~ одељење.

о̀пскӯран, -рна, -о лат. **а.** *мрачан, таман, примитиван:* ~ средњи век. **б.** *озлоглашен, сумњив, проблематичан:* ~ човек.

о̀пскӯрно прил. *на опскуран начин, мрачно, сумњиво.*

опску́рнōст, -ости ж *особина онога што је опскурно, онога који је опскуран.*

опслужи́вати, -ӯжујēм несвр. *несвр. према опслужити.*

опслу́жити, о̀пслӯжӣм свр. **а.** *постарати се, побринути се о исправности и функционисању каквог система, уређаја, управљати њиме.* – Један радник не може да опслужи две машине. **б.** *обавити, извршити какву функцију, задовољити нечије потребе.* – Један лифт не може да опслужи све спратове. Један конобар треба да опслужи све столове. **в.** *послужити, услужити све редом:* ~ госте пићем.

опсо̀вати, о̀псујēм свр. **а.** *изрећи, изговорити псовку, ружне, непристојне речи.* **б.** (некога, нешто) *псовком нагрдити, наружити.*

о̀пстајати, -јēм *несвр. према опстати.*

опстàјати, опсто̀јӣм несвр. *в. опстојати.*

о̀пстанак, -āнка м **а.** *постојање, одржавање у животу, живот.* – Сваки народ брани свој опстанак. **б.** *останак, битисање, егзистирање на неком месту, у некој средини и сл.* – После свега што је учинио, нема му опстанка у школи. • **борба за ~** *биолошки закон по коме се свака жива јединка бори да опстане у животу, да савладавајући тешкоће и опасности које прете одржава и продужи своју врсту.*

о̀пстати, -анēм (аор. о̀пстадох и о̀пстах) свр. *одржати се у животу, у животној, егзистенцијалној средини (упркос недаћама, опасностима и сл.); издржати, потрајати, егзистирати.* – Није лако опстати без посла. Лоше ствари не могу дуго опстати.

опстипа́ција ж лат. мед. *отежано или онемогућено пражњење црева, затвор.*

опсто̀јати, -јӣм несвр. *бити, постојати; одржавати се.*

опструи́рати, -ӯӣрāм и **опстру̀исати,** -ишēм свр. и несвр. (нешто) *(из)вршити опструкцију, спречити, спречавати, онемогућити, онемогућавати функционисање нечега.*

опстру̀кција ж лат. *ометање, онемогућавање нормалног рада (обично намерним наметањем сложене процедуре, држањем предугих говора, изазивањем нереда и др. као метод борбе опо-*

зиције у парламенту); уопште ометање нормалног функционисања, спровођења нечега, саботирање.

ȍпструктӣван, -вна, -о *који спроводи опструкцију, омета нормалан рад (обично парламента).* – Опозиција се нашла у улози опструктивног критизера.

ȍпсцēн, -а, -о лат. *скаредан, срамотан, бестидан:* ~ реч, ~ покрет.

ȍптатӣв м лат. лингв. *глаголски начин којим се изражава жеља, могућност.*

оптèретити и **оптéретити,** -ӣм свр. **1.** (некога, нешто) **а.** *ставити, навалити терет (обично велики) на некога, на нешто:* ~ кола, ~ конструкцију. **б.** *наметнути коме обавезе, захтеве, напоре тешке за савлађивање, испуњавање и др., обавезати, претрпати чиме:* ~ ђаке опсежним програмом, ~ порезом, ~ послом. **2.** (нешто) **а.** *учинити тежим, теже савладивим, отежати:* ~ међусобне односе. **б.** правн. *ставити под хипотеку, ставити у залог, као гаранцију, покриће дуга, задужења.* ■ **~ се а.** *повр. од оптеретити (1а, б).* **б.** (обично у трп.) *бити обузет, опседнут нечим тешким (мучним осећањем, страхом, одговорношћу или др.)* • **бити наследно оптерећен** *имати какву болест или склоност ка њој као генетско наслеђе.*

оптèрећен и **оптéрећен,** -а, -о **1.** *трп. од оптеретити (се).* **2.** *прожет, обузет, опседнут чим тешким, одговорним, одн. негативним (осећањем, дужношћу или сл.):* ~ бригама, ~ грижом савести. • **наследно ~** *који носи у себи какву, обично негативну особину, болест и сл. као генетско наслеђе.*

оптèрећеност и **оптéрећеност,** -ости ж *особина, стање онога који је оптерећен, онога што је оптерећено.*

оптерећéње с **1. а.** *терет, товар; допуштена количина оптерећења, носивост:* ~ дизалице, ~ кола. **б.** *искоришћеност снаге, јачина употребе електричне струје.* – Електране не трпе превелико оптерећење. **2.** *обавеза, дужност, задатак:* радно ~. **3.** *претрпаност, сувишно нагомилавање (нечим):* непотребно ~ детаљима у роману. **4.** *емотивна, психичка напрегнутост, одн. обузетост (нечим):* душевно ~ идеолошко ~.

оптерећи́вати (се), -ѐћујēм (се) *несвр. према оптеретити (се).*

оптѐћи (ȍптећи), -ѐчēм свр. (нешто) *текући обићи (око нечега), опасати својим током.*

ȍптика ж (дат. -ици) грч. **1. а.** *грана физике која проучава светлосне појаве и природу светлости.* **б.** *оптички инструменти, справе; занатска делатност која се бави израдом или продајом оптичких инструмената и помагала.* **2.** фиг. *начин посматрања, гледања на ствари, појаве.* – Ствар се не може гледати кроз искривљену оптику наших сумњи.

ȍптимāлан, -лна, -о лат. *који (најбоље) одговара нечему (одређеним стандардима, нормама, приликама и сл.), одговарајући, прави, стандардан:* ~ решење, ~ исхрана, ~ тежина.

ȍптимāлно прил. *на оптималан начин, задовољавајуће, најбоље могуће (у датим околностима).*

оптимѝзам, -зма м лат. *животни став прожет надом у позитиван, повољан исход, позитиван развој ствари (у животу, раду и др.), вера у добро; ведро душевно расположење које проистиче из вере у будућност, наде у повољан развој или исход ствари;* супр. песимизам.

оптѝмист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који се одликује оптимизмом, који на живот гледа оптимистички.*

оптимѝстичан, -чна, -о и **оптимѝстичкӣ,** -ā, -ō *који се одликује оптимизмом, који одражава оптимизам:* ~ став, ~ расположење.

оптимѝстички и **оптимѝстично** прил. *са оптимизмом, с вером, с надом, позитивно.*

ȍптимум м лат. *највише, најбоље, најповољније достигнуће у датим околностима; скуп најповољнијих услова, околности у некој ситуацији.*

опти́рати, ȍптӣрāм свр. и несвр. лат. **а.** *определити се, опредељивати се, одлучи(ва)ти се у другој земљи за једно држављанство (од двају могућих).* **б.** (за нешто) *определити се, опредељивати се за једну од двеју или више могућности, предлога, решења и сл., изаб(и)рати; пледирати.*

ȍптицāј м **а.** *кружење, обрт(ање); употреба, промет (новца, капитала и сл.).* – У оптицају је и динар и евро. **б.** *преношење од уста до уста (какве вести, приче и сл.), циркулација нечега.* – У оптицају су непроверене вести.

ȍптицати, -ичēм несвр. **1.** *несвр. према оптећи.* **2.** *бити у оптицају, у употреби, обртати се; кружити, циркулисати (о новцу, вестима и сл.).*

ȍптичāр м (инстр. -ом и -ем) **а.** *стручњак, специјалиста у оптици.* **б.** *стручњак за израду и поправку оптичких инструмената (обично наочара).*

ȍптичкӣ, -ā, -ō *који се односи на оптику:* ~ справа, ~ стакло. • **~ варка** *в. под варка.*

оптòчити, ȍптоочӣм свр. (нешто) **а.** *опшити, обрубити, оивичити (нечим).* **б.** *окружити, опколити.*

оптрча́вати, оптр̀чāвāм *несвр. према оптрчати.*

оптр̀чати, -чӣм свр. **1. а.** *трчећи обићи око нечега или некога.* **б.** спорт. (стазу) *истрчати кружну стазу.* **2.** *обићи више места у журби, за кратко време (тражећи, посматрајући нешто).* – Оптрчала је сва позната места у граду да нађе сина.

ȍптужба ж (ген. мн. -бӣ (-жа̄бā) **а.** *бацање кривице на некога, на нешто, окривљавање, критика.* – Чују се тешке оптужбе на рачун нових привредних мера. **б.** правн. *писмени поднесак суду, властима за утврђивање нечије кривице, одговорности, тужба, пријава.*

оптужѐнӣк, -и́ка м *лице против којег је подигнута тужба.*

оптужѐница ж *женска особа оптуженик.*

оптужѐнӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на оптуженика, оптуженике.*

оптужи́вати, -у̏жујēм *несвр. према оптужити (се).*

опту́жити, ȍптӯжӣм (трп. ȍптӯжен) свр. (некога, нешто) **а.** *означити, указати на некога као на кривца за нешто, прекршиоца, виновника (нечега), окривити.* – Оптужили у новинама голмана за примљени гол. **б.** *поднети тужбу, оптужницу на суду против некога.* – Оптужен је за кривични преступ. ■ **~ се** *повр.* – Неће ни да се брани, а ни да се оптужи.

ȍптужнӣ, -ā, -ō *који је у вези с оптужбом:* ~ материјал.

ȍптужница ж правн. *писмени акт, спис којим се суду, властима против некога подноси тужба (за учињени прекршај, незаконито дело или др.).*

ȍпће прил. *в. опште.*

опће- *в. опште-.*

опћѐнит, -а, -о *начелан, уопштен; општи, заједнички:* ~ закључак; ~ правилност.

опћѐнито прил. *на опћенит начин, уопштено; уопште узев(ши).*

ȍпћӣ, -ā, -ē *в. општи.*

опћин- *в. општин-.*

ȍпћити, -ӣм несвр. [гл. им. ȍпћēње с] *в. општити.*

опуномоћа́вати, -ȍћāвāм и **опуномоћи́вати,** -ȍћујēм *несвр. према опуномоћити.*

опуномоћѐнӣк, -и́ка м *онај који је опуномоћен, пуномоћник, законити заступник.*

опуномоће́ње с *пуномоћ; давање пуномоћи.*

опуномòћитељ м *онај који даје пуномоћ, опуномоћава некога.*

опуномòћити, -ȍмоћӣм свр. (некога) *дати коме пуномоћ, овлашћење, овластити за нешто.*

опуномòћство с *пуномоћ; опуномоћено државно или др. тело, овлашћена, заступничка установа.*

опупа́вити, -у̏пāвӣм и **ȍпупавити,** -ӣм свр. разг. *постати пупав, добити велики трбух.*

о̏пус м лат. **а.** *музичко дело означено бројем који показује редослед настанка; уметничко дело уопште.* **б.** *целокупно животно стваралаштво уметника.*

опу̏стело̄ст јек. **опу̏стјело̄ст,** -ости ж *својство, стање онога што је опустело.*

опу̏стети јек. **опу̏стјети,** -ти̑м свр. *постати пуст, празан, без игде ичега.*

опу̏стити, о̀пӯсти̑м свр. *учинити пустим; опустошити.*

опу̏стити (о̀пустити), о̀пусти̑м (трп. о̀пуштен) свр. **1. а.** *пустити што да слободно виси, обесити; отромбољити:* ~ руке, ~ косу. **б.** *ослободити напрегнутости, олабавити:* ~ тело, ~ мишиће. **2.** *изгубити чврстину, компактност, постати мек(ши), смекшати, отпустити; отопити се, растопити се:* опустило тесто, лед сав опустио. ■ **~ се 1. а.** *олабавити се, отромбољити се (о телу).* **б.** *ослободити се напетости, нервозе, постати лежеран; престати се суздржавати, снебивати (у понашању, опхођењу).* **2.** *постати пасиван, равнодушан (према животу, обавезама, раду и сл.), запустити се, занемарити се.*

опустје- *в. опусте-.*

опустоша́вати, -о̀ша̄ва̄м и **опустоши́вати,** -о̀шује̄м *несвр. према опустошити.*

опу̏стоше̄но̄ст, -ости ж *стање онога који је опустошен, онога што је опустошено.*

опустоше́ње с *уништење свега постојећег, вредног на неком простору.*

опу̏стошити и **опу̏стошити,** -и̑м свр. *направити пустош, уништити све вредно, значајно, постојеће, претворити у крш и лом; тешко оштетити, уништити:* ~ град, ~ летину.

о̀пучити, -и̑м свр. разг. **а.** (некога, нешто) *снажно ударити опалити, распалити (по некоме, нечему).* – Опучи га мотком по леђима. **б.** *навалити, свом снагом, наврети.* – Опучи радити.

о̀пушак, -шка м *непопушени део цигарете, пикавац, чик.*

опу̏штати (се), о̀пӯшта̄м (се) *несвр. према опустити (се).*

о̀пуштено прил. *на опуштен начин, лабаво, без устезања, лежерно.*

о̀пуштено̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је опуштен, олабављеност, лежерност.*

о̀пход м **а.** *заобилазак, обилазак (око нечега), кружни пут.* **б.** цркв. *процесија, литија.*

опхо̀дити, о̀пходи̑м несвр. [гл. им. о̀пхође̄ње с] *ићи унаоколо, обилазити идући од места до места.* ■ **~ се** (према некоме, с неким) *понашати се, односити се, поступати на одређен начин.* – Он се према њему опходио као син према оцу. Са децом се треба опходити пажљиво и с љубављу.

опхр̀вати, -ве̄м свр. (некога) *уморити, сломити, изнурити, савладати, обрвати.* – Сан га је опхрвао.

о̀пција ж лат. **1.** *могућност слободног избора држављанства (при разграничењу држава).* **2.** трг. *уговор о слободи вршења трговачких трансакција у датом року.* **3.** *једно од могућих, постојећих решења, опредељења, модификација (које стоје на располагању); опредељење, опредељивање.* – Шта ће бити ако победи екстремистичка опција.

опцрта́вати, -р̀та̄ва̄м *несвр. према опцртати.*

о̀пцртати, -а̄м свр. (нешто) *кружном линијом обележити, заокружити, повући кружницу, линију око нечега.*

опча́рати, о̀пча̄ра̄м свр. *очарати, опчинити (некога).*

опчѝнити, о̀пчини̑м (трп. о̀пчињен) свр. (некога) **а.** *омађијати, зачарати (магијом, чинима), зачарати.* **б.** *одушевити, занети нечим (лепотом, вредношћу, љубављу и сл.); потпуно обузети.* – Опчинила га је својом дугом, црном косом. Опчини га жеђ за славом.

опчиња́вати, -ѝња̄ва̄м *несвр. према опчинити.*

о̀пчињено̄ст, -ости ж *стање онога који је опчињен, занесеност, омађијаност.*

опши́вати, о̀пши̑ва̄м *несвр. према опшити.*

о̏пширан, -рна, -о *који обилује подробностима у казивању, описивању нечега, који надугачко и нашироко излаже, прича нешто, опсежан, дуг.*

о̏пширно прил. *на опширан начин, са много појединости, речи, надугачко и нашироко.*

опши́рно̄ст, -ости ж *одлика онога који је опширан, онога што је опширно.*

о̀пшити, о̀пшије̄м (имп. о̀пши̑ј; трп. опши̏вен, -е̏на) свр. (нешто) *шивењем порубити, начинити, израдити порубе, ивице; пришити облогу по ивицама, око нечега.* – Јелек је опшивен златним концем. Крагна је опшивена кожом.

опште- *као први део придевских и прилошких сложеница означава да појам у другом делу има (све)опште значење, вредност, да се уопштено, у целини обухвата оно што се другим делом казује:* општенародни, општеобразовни, општепознат, општесловенски итд.; уп. опће-.

о̏пшти̑, -а̄, -е̄ **1.** *који се односи на све појединце, који припада свима, обухвата све, скупни, заједнички:* ~ пажња, ~ својина, ~ право гласа. **2.** *који се односи на неку појаву, ситуацију у целини, свеукупни, основни, комплетан:* ~ слика нечега, ~ утисак (о нечему), ~ оцена стања ствари.

о̏пштина ж **а.** *основна, најнижа административно-управна територијална јединица власти; зграда такве управне власти.* **б.** *верска заједница и њено седиште.* **в.** *мањи локалитет, село или више села као једна заједница.*

општѝна̄р, -а́ра и **о̏пштина̄р,** -а м *службеник општине; члан, припадник општинске власти.*

о̏пштински̑, -а̄, -о̄ *који је у вези с општином, који се односи на општину:* ~ суд, ~ службеник, ~ порез.

о̀пштити, -и̑м несвр. [гл. им. о̀пште̄ње с] *имати, одржавати везе, односе, контакте (с неким), комуницирати (међусобно).*

о̏пшто̄ст, -ости ж *особина онога што је опште; општи смисао, опште важење:* ~ каквог појма.

о̀ра̄лан, -лна, -о лат. *усни, уснени:* ~ медицина, ~ хирургија.

о̀ра̄лно прил. *на оралан начин, устима, кроз уста; усмено.*

о̏ран, о̏рна, -о *вољан, расположен, спреман (за какав посао, подухват),* ра̏д *(да нешто учини).*

орангу̀та̄н, -а́на м зоол. *врста човеколиког мајмуна пореклом са Борнеа и Суматре,* Pongo pigmaeus (Simia satyrus).

оранжа́да ж фр. *пиће, сок од поморанџе.*

ора̀ница ж *земља која се оре, погодна за орање, орађа земља.*

орања̀вити, ора̀ња̄ви̑м и **о̀рањавити,** -и̑м свр. *озледити на више места, израњавити:* ~ руке. ■ **~ се** *постати рањав, задобити ране (по телу, рукама и сл.).*

о̀ра̄ње с **1.** *гл. им. од орати.* **2.** *поорана земља, ораница:* газити по орању.

о̀рао, о́рла м (мн. о̀рлови, песн. и о́рли) **1.** зоол. **а.** *птица грабљивица из ф.* Aquila: сури ~ (Aquila chrysaetus), ~ крсташ (Aquila heliaca). **б.** мн. *породица птица грабљивица* Aquilidae, Accipitridae. **2.** фиг. *јунак, херој.* • **двоглави** ~ *хералдички симбол у облику орла са две главе (као знак снаге и моћи).*

орасполо̀жити, -о̀ложи̑м свр. (некога) *учинити, допринети да неко постане расположен.* ■ **~ се** *постати расположен, разведрити се, развеселити се.*

о̀рати, о̏ре̄м несвр. *обрађивати земљу правећи бразде плугом (раније и ралом).*

о̀ра̄тор м лат. *добар говорник, беседник.*

ора̀то̄ријум м муз. *монументална композиција за хор, вокалне солисте и оркестар, обично с црквеном драмском тематиком.*

о̀ра̄торски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на ораторе, говорнички, беседнички.*

о̀ра̄торски прил. *на ораторски начин, као оратор, речито.*

ȍра̄торство с *говорничка вештина, беседништво, речитост.*

ора̏ħӣ, -ā, -ē *који се оре, погодан за орање; који служи за орање:* ~ земља; ~ во.

ȍрах м (мн. ȍраси, ген. ȍра̄ха̄) **1.** бот. **а.** *високо воћно дрво* Juglans regia *коштуњавог плода, чије се језгро једе или се цеди из њега уље; плод те биљке; врста дрвета погодног за техничку и столарску обраду.* **б.** мн. *пор. биљака* Juglandaceae. • **тврд ~** *онај кога је тешко савладати, покорити, придобити и сл.; тежак, мучан задатак, посао.* **да му орах из руке не узмеш** *каже се за оног ко је прљав, неуредан, дегутантан; ружан, гадан.*

ȍрахов, -а, -о *који се односи на орах, који је у вези с орахом.*

ȍраховача ж *ракија од ораха; колач од ораха.*

ȍраховина ж *грађа (даске, намештај и сл.) од ораховог дрвета.*

ȍра̄ч, ора́ча м (инстр. ора́чем) *онај који оре земљу, земљорадник.*

ȍра̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на ораче.*

ȍра̄шје с *место засађено ораховим дрвећем.*

ȍрашчић м **1.** *део од орах.* **2.** (често у изр. **мускатни, мушкатни ~**) бот. и агр. *мускатово дрво* Myristica fragrans, *чији се плод употребљава као зачин и за справљање мирисних есенција.*

орби́та и **ȍрбита** ж астр. *крива линија, путања кретања небеских тела или вештачких сателита;* фиг. *круг, сфера утицаја.*

ȍрбита̄лан, -лна, -о *који се односи на орбиту:* ~ кретање, ~ (сателитска) станица.

ȍрвеловскӣ, -ā, -ō *који подсећа на свет диктатуре и строге контроле над приватним животом појединца (описан у роману Џорџа Орвела „1984“):* ~ систем државе.

орга̀зам, -зма грч. *врхунац сексуалног задовољства, сладострашћа; велико узбуђење, занос.*

ȍрга̄н, -а́на м грч. **1.** физиол. *део организма живих бића који врши одређену, за живот важну функцију:* ~ вида, ~ слуха. **2.** *установа или организациона јединица, тело неке институције, које врши оперативне послове и има одређена овлашћења, обично у области јавног, друштвеног и политичког живота; представник, службеник непосредни спроводилац задатака такве установе или тела:* државни ~, стамбени ~, ~ министарства просвете. **3.** *лист, гласило неке политичке странке, удружења и сл.*

орга̀ндӣн, -и́на м фр. *врста фине памучне тканине, сличне муслину.*

органѝзам -зма **1.** *јединка живог света, органске природе (као биће са свим органима тела које чине биће човека или животиње); тело као природни облик бића:* живи ~. **2.** фиг. *институција, организација (друштва, заједнице) као систем, облик јавног, политичког и др. живота.* – Држава је социјални организам.

органѝза̄тор м *онај који се бави организовањем нечега, брине се о извршавању или усклађивању сложених послова (неког тела, екипе или сл.); онај који има организационе способности.*

органѝза̄торка ж *женска особа организатор.*

органѝза̄торскӣ, -ā, -ō *који се односи на организаторе:* ~ способност.

организа́ција ж фр. **1. а.** *успостављање одређених односа, осигуравање функционисања нечега, организовање; систем функционисања неке институције, устројство:* ~ власти, ~ друштва, ~ судства. **б.** *мере, радње које се предузимају ради нормалног одржавања неког скупа, приредбе и сл.:* ~ приредбе, ~ фестивала. **2.** *друштвена, политичка, културна, радна или др. институција, удружење, странка, предузеће и сл. која окупља људе око одређеног програма, циља, активности:* спортска ~, политичка ~. радна ~.

ȍрганизациōнӣ (организа́цӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на организацију:* структура, ~ облик власти.

ȍрганизациōно прил. *у погледу организације:* ~ способан, ~ добро изведен.

органѝзӣра̄нōст, -ости ж *в. организованост.*

организи́рати (се), -ѝзӣра̄м (се) свр. и несвр. *в. организовати (се).*

орга̀низова̄нōст (ȍрганизова̄нōст), -ости ж *особина, стање оног што је организовано, оног који је организован.*

орга̀низовати (ȍрганизовати), -зујēм свр. и несвр. *(из)вршити, спровести, спроводити организацију, повез(ив)ати, окупити, окупљати, довести, доводити људе, средства и др. у какву уређену асоцијацију, заједницу, друштво, установу с одређеним циљем, задатком, одн. (у)чинити да каква делатност, акција, подухват буде изведен на добар, предвиђени начин:* ~ људе, ~ такмичење, ~ прикупљање помоћи, ~ напад. ∎ **~ се** *(из)вршити организационе припреме за неку активност, акцију; повез(ив)ати се у какву друштвену, политичку или сл. организацију.*

орга̀нист(а), -ē м (мн. -сти) *свирач на оргуљама, оргуљаш.*

органо̀гēн и **органо̀ген,** -а, -о грч. *који је органског порекла.*

органогра̀фија ж грч. *изучавање и описивање органских тела.*

органоло̀гија ж грч. *наука о органским телима.*

ȍргāнскӣ, -ā, -ō **1. а.** *који се односи на органе и организам:* ~ мана, ~ сметње. **б.** *који се односи на свет живих бића:* ~ материја, ~ хемија. **2.** *који је с нечим, с неким тесно, логично повезан, условљен, прави, природан:* ~ повезаност литературе и језика, ~ целина нечега.

ȍргāнски прил. *на органски начин, тесно, природно:* ~ повезано. • **не трпети некога ~** разг. *не подносити некога, осећати према некоме изразиту одбојност, нетрпељивост.*

ȍргија ж грч. (обично у мн.) *разуздана забава, бучно, раскалашно весеље (обично у друштву).*

оргѝјати, -āм несвр. *учествовати у оргијању, веселити се, забављати се разуздано, раскалашно, банчити.*

оргѝјāш, -а́ша м *онај који оргија.*

оргу̀ља̄р, -а́ра м **1.** *мајстор који израђује, поправља оргуље.* **2.** *в. оргуљаш.*

оргу̀љати, -āм несвр. *свирати на оргуљама.*

оргу̀ља̄ш, -а́ша м *свирач на оргуљама, органист(а).*

ȍргуље ж мн. *монументалан музички инструмент с диркама и цевима различитих величина који помоћу ваздуха из меха производи сложене тонове попут инструмената оркестра (обично се налази у већим католичким црквама).*

ȍргуљскӣ, -ā, -ō *који се односи на оргуље (који припада оргуљама, који потиче од оргуља, намењен свирању на оргуљама и сл.):* ~ звук, ~ литература.

ȍрден и **ȍрдēн** м (мн. -и; зб. им. ȍрдēње с) лат. *нарочита значка која се додељује као признање за војничке, друштвене или др. заслуге, одликовање.*

ȍрдēње с (мн. ø) *зб. им. од орден.*

ȍрдина̄ран, -рна, -о лат. *обичан, профан; простачки, вулгаран:* ~ лаж, ~ поступак.

ордѝна̄рӣј, -ија м лат. *католички црквени достојанственик (обично бискуп).*

ординарѝја̄т, -а́та м *уред ординарија; бискупски уред.*

ордина́та ж лат. мат. *у координатном систему: одстојање, удаљеност ма које тачке у равни од апсцисне основе.*

ȍрдина̄тнӣ, -ā, -ō *који се односи на ординату:* ~ ос(овина).

ордина́ција ж лат. мед. *медицински уређена просторија за преглед и пружање лекарске помоћи болеснику:* лекарска ~, стоматолошка ~.

ордина́цӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на ординацију:* ~ опрема, ~ радно време.

ордини́рати, -ѝнӣра̄м свр. и несвр. **а.** *примити, примати у ординацији болеснике на преглед (о лекару, стоматологу и сл.); обавити, обављати лекарску праксу.* **б.** фиг. пеј. (негде, на неком месту, подручју) *бавити се каквим нечасним послом, радити, оперисати (о лопову, проститутки и сл.).*

ордо̀нанс м фр. вој. *војно лице додељено команданту или штабу ради преношења наређења или поште, курир; официр на служби код вишег старешине, ађутант.*

о̀резати, о̀режēм свр. *одсећи сувишне младице (на биљци, стабљици, гранама), подсећи винову лозу:* ~ виноград, ~ воћке.

орези́вати, -е̏зујēм несвр. *према орезати.*

орѐндисати, -ишēм свр. тур. *рендетом изглачати, изравнати (даску, греду и сл.), изблањати.*

орѐōл, -óла м фр. **а.** *светао, златни кружни појас око главе као симбол свеца (на иконама и др.), нимбус.* **б.** фиг. *част, слава, углед, позитивно обележје нечега.* – Политичке партије губе ореол бораца за интересе народа.

ори́бати, о̀рӣбāм свр. (нешто) *темељно очистити, опрати рибајући:* ~ патос, ~ тепсију.

ориѓа́но м итал. бот. *ароматична биљка која се користи нарочито при справљању италијанских специјалитета (пице и др.);* уп. вранилова трава (под трава).

оригàми м јап. *уметност, вештина прављења разних фигура пресавијањем листа хартије.*

оригѝнāл, -áла м лат. (супр. копија) **а.** *први, непатворени, веродостојни примерак неког списа, документа, исправе и сл.:* ~ дипломе. **б.** *својеручни, аутентични рад, дело неког аутора.* **в.** *изворни језик на којем је неко дело написано.* – Добар превод не сме много да одступи од оригинала. **г.** *уопште изворни, аутентични, прави примерак, егземплар, производ нечега (обично у односу на одговарајућу копију, репродукцију или имитацију).*

ȍригинāлан, -лна, -о **1.** *који представља оригинал, за разлику од копије аутентичан, непатворен, изворни, прави, првобитан:* ~ документ. **2.** *који је по својим стваралачким одликама, за разлику од других особен, нов, јединствен у својој врсти, несвакидашњи:* ~ стил, ~ поглед на свет. **3.** *који је произведен од природних састојака, без вештачких примеса, природан, непатворен:* ~ сок од поморанџе, ~ ракија.

ȍригинāлно прил. *на оригиналан, јединствен начин.*

оригина́лнōст, -ости ж *особина, својство онога што је оригинално, онога који је оригиналан.*

ори̏јāш, -áша м мађ. *див, горостас.*

ори̏јāшкӣ, -ā, -ō *дивовски, горостасан.*

о̀ријент м лат. **1.** *страна хоризонта где излази Сунце, исток.* **2.** (Оријент) *земље (и народи) источно од Европе, обично пређња Азија.*

ȍријентāлан, -лна, -о *који се односи на Оријент, источњачки.*

оријента́лац, -лца м *човек који потиче с Оријента, из неке од оријенталних земаља.*

оријентали̏зам, -зма м *оријентални дух и израз; оријентални елемент (у језику, уметности, филозофији и др.) у неком другом језику, другој средини.*

оријентàлист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који се бави оријенталистиком.*

оријентали̏стика ж *наука која се бави изучавањем духовне и материјалне културе оријенталних народа (језика, литературе, архитектуре, религије итд.).*

оријентали̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на оријенталистику.*

оријентàлисткиња ж *женска особа која се бави оријенталистиком.*

оријѐнтāлка ж *женска особа која потиче с Оријента, из неке од оријенталних земаља.*

оријѐнтāлскӣ, -ā, -ō *који се односио на Оријент, источњачки.*

оријента́ција ж **а.** *одређивање положаја на терену у односу на друге објекте или стране света; сналажење у погледу правца кретања ка неком усмерењу, циљу; изналажење правога, правилног пута кретања.* **б.** *в. оријентир.* – Његов глас ми је у мраку служио као оријентација. **в.** *одређена усмереност, држање, деловање у некој активности, идеологији и др., став према нечему; опредељење.* – Оријентација економије мора бити тржишна привреда; антифашистичка ~, демократска ~.

ȍријентациōнӣ (оријента́цијскӣ), -ā, -ō *који служи за оријентацију:* ~ план, ~ тачка.

ȍријентациōно прил. *као оријентација, као начелно усмерење.* – План је само оријентационо конципиран.

оријѐнтӣр, -ѝра м *знак, предмет, обележје које служи као путоказ, за оријентацију.*

оријѐнтисанōст, -ости ж (уп. оријентација) *својство онога који је одређене оријентације (идејне, идеолошке, уметничке, научне и сл.), опредељење; усмереност ка нечему, опредељеност.*

оријѐнтисати, -ишēм (оријенти́рати, -ѐнтӣрāм) свр. и несвр. *одредити, одређивати оријентацију, правац кретања, деловања, рада и др., усмерити, усмеравати:* ~ оријентисати привреду на већу производњу. ■ **~ се а.** *утврдити, утврђивати своју оријентацију, своје место (на терену, путу), изнаћи, изналазити добар правац кретања према месту опредељења, циљу.* **б.** *усмерити, усмеравати своју делатност (на нешто), определити се, опредељивати се (за нешто).* – У производњи се оријентишемо према приликама на тржишту.

о̀рити се, -ӣм се несвр. *снажно се разлегати, одјекивати (о песми, гласу, звуку).*

о̀ркāн, -áна м *веома јак ветар разорне снаге, ураган.*

о̀ркāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на оркан; снажан, силовит.*

о̀ркестар, -тра м грч. *састав свирача који заједнички изводи неко музичко дело:* гудачки ~, симфонијски ~.

о̀ркестарскӣ, -ā, -ō *који се односи на оркестар:* ~ дело, ~ извођење.

ȍркестрāлан, -лна, -о *који припада оркестру, намењен за извођење оркестром, оркестарски:* ~ музика.

оркестра́ција ж *подешавање, усклађивање музичког дела за оркестарско извођење или оркестралну пратњу солиста; оркестарска обрада музичког дела.*

о̀рлић, -а и **о̀рлӣћ,** -ѝћа м *дем. и хип. од орао; птиче орла.*

о̀рловскӣ и **óрловскӣ,** -ā, -ō *који се односи на орлове, који је као у орла.*

орлу̏шина ж *аугм. и пеј. од орао.*

о̀рмāн, -áна и **о̀рмāр,** -áра м лат. *врста намештаја са вратима и полицама у облику усправног сандука у којем се држе одевни или др. предмети.*

ормàр(ч)ић м *дем. од ормар.*

орнàмент (орнàменат), -нта лат. *декоративни ликовни, вајарски, архитектонски и сл. елеменат, украсна шара и сл. (на грађевини, слици, текстилу и др.).*

ȍрнаментāлан, -лна, -о *који се односи на орнаменте и орнаментику, украсни, декоративан:* ~ пластика, ~ слова.

орнамѐнтика ж *скуп орнамената на неком предмету; систем, стил, начин украшавања орнаментима:* ~ старих рукописа, барокна ~.

о̀рнāт, -áта м лат. *свечана службена одећа црквених или световних достојанственика.*

орнито̀лог м мед. *стручњак за орнитологију.*

орнитоло̀гија ж грч. *огранак зоологије који се бави проучавањем птица.*

орнито̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на орнитологе и орнитологију.*

óрница ж **1.** *в. ораница.* **2.** мн. *точкови плуга; колечке.*

ôрно прил. *с пуно воље, спремности, веома радо, прилежно:* ~ се прихватити посла.

о̀ро с *скупни народни плес веће групе учесника, коло.*

оро̀бити, о̀робӣм свр. *опљачкати, похарати.*

оробља́вати, оро̀бљāвāм несвр. *према оробити.*

орогра̀фија ж *грана физичке географије која се бави описивањем рељефа Земљине површине.*

оро̀графскӣ, -ā, -ō *који се односи на орографију.*

оро̀дити, о̏родӣм свр. *довести у сродство, успоставити према некоме родбински однос (обично брачном везом).* ■ **~ се** *постати с неким род, ступити у родбинску везу, рођачке односе (нпр. с родбином брачног друга).*

орођа́вати (се), -о̀ђāвāм (се) и **орођи́вати (се),** -о̀ђујēм (се) *несвр. према ородити (се).*

о̀роз и **о̏роз** м тур. *окидач на пушци, пиштољу или сл.*

оро̀нуо, -ула, -о *ослабљен, онемоћао услед болести, старости и сл.; истрошен, руиниран, дотрајао (за употребу):* ~ старац; ~ зграда.

оро̀нуло̄ст, -ости ж *стање онога који је оронуо, онога што је оронуло.*

оро̀нути, о̀ронēм свр. **1.** *изгубити свежину, виталност (услед старости, болести).* **2.** *истрошити се, руинирати се, расточити се, дотрајати.* – Кућа је сва оронула.

оро̀сити, о̀росӣм свр. *овлажити, покваснти капљицама (кише, росе):* ~ ципеле, ~ лишће. ■ **~ се** *наквасити се росом, прекрити се капима росе; овлажити се капима зноја.* – Оросило му се лице.

орочáвати, оро̀чāвāм *несвр. према орочити.*

оро̀чити, о̀рочӣм свр. **1.** *уложити новац у банку на одређени рок с уговореном каматом и роком подизања:* ~ средства. **2.** *поставити, одредити рок (нечему):* ~ извршење уговора.

о̀ртāк, -áка м тур. *сарадник, партнер у заједничком трговачком послу, одн. сувласник у заједничком предузећу, компањон.* фиг. *саучесник у каквом, обично непоштеном, сумњивом послу.*

орта̀клук м разг. *партнерство у пословању; пословно удруживање; партнерски однос у нечему.*

о̀ртаковати, -кујēм, **о̀ртачити,** -ӣм и **ортáчити,** о̀ртāчӣм несвр. *бити с неким у орталклуку.* ■ **~ се** *ступати с неким у орталклук, сарађивати с неким као ортак.*

о̀ртāчкӣ и **о̀ртачкӣ,** -ā, -ō *који се односи на ортаке, који је у вези с ортацима и ортаклуком; заједнички:* ~ послови.

о̀ртāчки и **о̀ртачки** прил. *као ортаци, заједнички:* ~ радити.

ортогра̀фија ж грч. *систем писма; правила писања, правопис.*

орто̀графскӣ, -ā, -ō *који се односи на ортографију, правописни:* ~ грешка.

орто̀доксан, -сна, -о **1.** *који се дословно, догматски придржава начела неке науке, вере, идеологије и сл.:* ~ вера језуита. **2. а.** *правоверан, истински, прави.* **б.** *в. православан.*

орто̀доксно прил. *дословно, догматски, тачно по пропису.*

ортодо̀нтика ж грч. мед. *грана стоматологије која се бави лечењем неправилног раста зуба.*

ортоѐпија ж грч. лингв. *правилан, књижевни изговор гласова и речи; правила тачног, исправног изговарања речи.*

орто̀ēпскӣ, -ā, -ō *који се односи на ортоепију, који је у складу са ортоепијом.*

орто̀пēд, -éда м грч. мед. *лекар специјалиста за ортопедију.*

ортопѐдија ж *грана медицине која се бави лечењем деформација људског тела (особито кичме и ногу).*

орто̀пēдскӣ, -ā, -ō *који се односи на ортопедију и ортопеде:* ~ завод, ~ помагала.

ортото̀нија ж грч. лингв. *правилно, књижевно наглашавање речи; књижевни акценат речи.*

о̀рӯђе с **1.** *предмет, направа за рад, за обављање каквог посла, алат;* фиг. *оно што служи, онај који служи као средство да се нешто постигне, оствари.* **2.** *органски део тела, орган:* говорно ~. • **слепо ~** *онај који служи да беспоговорно извршава туђу вољу, послушни извршилац туђих наредби.*

о̏ружāн, -а, -о **1.** *в. наоружан.* **2.** (обично одр.) **а.** *који се изводи употребом оружја:* ~ напад, ~ сукоб. **б.** *који се ствара у борби, борбом, ратни:* ~ братство. • **~ сила, ~ снага** *војска, војна сила.*

оружа̀на ж *слагалиште, складиште оружја.*

о̏ружāно прил. *с оружјем, помоћу оружја.*

ору̀жāр, -áра м *занатлија који израђује и поправља оружје, пушкар.*

ору̀жāрница ж *радионица за израду оружја; фабрика оружја.*

ору̀жати, -āм несвр. **а.** (некога, нешто) *опремати оружјем, наоружавати.* **б.** (некога) фиг. *оспособљавати, обучавати нечим корисним за живот (знањем, искуством и сл.).* ■ **~ се** *наоружавати се (оружјем, знањем и сл.).*

о̀рӯжје с **а.** *убојно средство за напад и одбрану у борби или лову:* ватрено ~, ловачко ~, нуклеарно ~. **б.** фиг. *средство за постизање, остварење каквог циља, наума и сл.* – Знање је најјаче оружје у животу. • **дићи се на ~** *подићи устанак, започети борбу против непријатеља, окупатора и сл.* **звецкати оружјем** *претити ратом.* **избити (коме) ~ из руке** *онеспособити кога за даљу борбу; обезвредити, побити нечије тврдње својим аргументима.* **положити ~** *предати се (непријатељу, противнику), одустати од даље борбе.*

о̀рӯжнӣ и **о̀ружнӣ,** -ā, -ō *који се односи на оружје:* ~ лист.

о̀рӯжница и **о̀ружница** ж **а.** *складиште оружја.* **б.** *фабрика, радионица за израду оружја.*

о̂-рӯк! *узвик при заједничком (по)дизању терета.*

орутáвити, ору̀тāвӣм и **о̀рутавити,** -ӣм свр. *постати рутав.*

орфѐум м грч. *забавни локал, врста позоришта с музичким и веселим програмом.*

орхидѐја ж грч. бот. *врста украсне биљке,* Orchidaceae, *каћун.*

о̂с[1] м *у зб. значењу: бодљике, иглице на житном класу, осје.*

о̂с[2] м зоол. (мн. о̏сови) *в. о̀са.*

óса (о̂с) ж **1.** *замишљена средишња права линија око које се окреће чврсто тело; замишљена линија симетрије тела или равне слике, средишњица:* Земљина ~, ~ елипсе. **2.** *в. осовина.*

о̀са и **óса** ж зоол. **а.** *инсект из истоимене породице из реда опнокрилаца с отровном жаоком на затку:* ~ обична, борова ~, ~ гусеничарка и др. **б.** мн. *систематски назив за породицу ових инсеката* Vespidae *са многобројним подврстама:* ~ дрварице, ~ копачице, ~ листарице и др.

осавремѐнити, -рѐменӣм и **оса̀временити,** -ӣм свр. (нешто) *прилагодити духу новог времена, дати чему савремену форму, модеран облик, нова, савремена својства, модернизовати:* ~ законе, ~ сликарски израз, ~ позориште.

осавремењи́вати, -ѐњујēм *несвр. према осавременити.*

о̀сāк, -áка м бот. *мирисава биљка* Chamaeplium officinale *из ф. крсташица* (Cruciferae), *која се користи и као зачин, стрижуша.*

оса̀катити, -ӣм (трп. оса̀каћен) свр. **1.** (некога) *учинити сакатим (наношењем тешке телесне повреде), убогаљити.* **2.** (нешто) фиг. **а.** *покварити, умањити (успех, значај), оштетити, окрњити:* ~ победу, ~ нечији углед. **б.** *покварити, унаказити (целовитост, смисао дела, текста и др.) изостављањем, неприкладним скраћивањем и сл.:* ~ вест, ~ напис, ~ филм. ■ **~ се** *постати сакат;* фиг. *доживети, претрпети какву, обично материјалну штету, упропастити се.*

осакаћи́вати (се), -а̀ћујēм (се) *несвр. према осакатити (се).*

о̏сам *основни број који се обележава цифром, бројком 8.*

о̏сама ж *усамљеност, самоћа; усамљено место.*

осамдѐсēт *основни број који се обележава са 80.*

осамдесéтак прил. *око осамдесет, приближно осамдесет.*

осамдесетер- *в. осамдесетор-.*

осамдѐсēтӣ, -ā, -ō *редни број према осамдесет.*

осамдесетогòдишња̄к м *мушка особа од осамдесет година старости.*

осамдесетогòдишњӣ, -а̄, -о̄ *који има осамдесет година; који обележава осамдесету годишњицу:* ~ старац; ~ јубилеј.

осамдесетòрица ж (мн. ø) *осамдесет мушких особа, осамдесет мушкараца.*

осамдѐсе̄торо *збирни број који одговара основном броју осамдесет:* **а.** *за означавање збира особа (или уопште бића) мушког и женског пола:* било их је ~ у сали. **б.** *уз збирне именице које означавају збир младих бића (ређе уз друге именице у мн.):* ~ деце, ~ пилади.

оса́мити се, ȍса̄мӣм се свр. *одвојити се од осталих, живети сам, у осами; повући се у самоћу, усамити се.*

ȍса̄мљено̄ст, -ости ж *усамљеност, самоћа.*

осамљѝвати се, -а̀мљује̄м се несвр. *према осамити (се).*

осàмнаест *основни број који се обележава бројком 18.*

осамнае́стак прил. *око осамнаест, приближно осамнаест.*

осамнаесте́рац, -рца м *стих од осамнаест слогова.*

осàмнаестеро *в. осамнаесторо.*

осàмнаестӣ, -а̄, -о̄ *редни број према броју осамнаест.*

осамнаестѝна и **осамнаѐстина** ж *осамнаести део целога.*

осамнаѐстица ж *назив за бројку 18, одн. за оно што је означено тим бројем (о возилу у јавном саобраћају, учионици, сали и сл.).*

осамнаесто- *као први део сложенице означава да је оно што је у другоме делу у вези с бројем осамнаест:* осамнаестодневни, осамнаестомесечни, осамнаестогодишњи.

осамнаестòрица ж (мн. ø) *осамнаест особа мушког пола, осамнаест мушкараца.*

осàмнаесторо *збирни број који одговара основном броју осамнаест:* **а.** *за означавање збира особа (или уопште бића) мушког и женског пола:* било их је ~ у групи. **б.** *уз збирне именице које означавају збир младих бића (ређе уз друге именице у мн.):* ~ деце, ~ пилади.

осамоста́лити, -о̀ста̄лӣм свр. (некога, нешто) *учинити самосталним, довести до самосталности:* економски ~, интелектуално ~. ■ **~ се** *постати самосталан, стећи самосталност.*

осамостаље́ње с *стицање, давање, изграђивање самосталности, самосталног положаја:* ~ универзитета, ~ детета.

осамостаљѝвати (се), -а̀љује̄м (се) несвр. *према осамосталити (се).*

осàна хебр. цркв. **1.** ж *јеврејска литургијска песма.* **2.** узв. *здраво! добро дошао!*

осва́јати, ȍсва̄ја̄м несвр. *према освојити.*

освàја̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *онај који осваја, ради на освајању нечега, некога.*

освàја̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на освајаче и освајање:* ~ ратови, ~ политика, ~ подухват.

освàнути, ȍсване̄м свр. **1.** *настати после мрака, ноћи (о зори, дану), свануги.* **2.** *затећи се, наћи се негде после проведене ноћи, у освит зоре; провести негде целу ноћ до зоре, до свануђа.* – Где омркне ту и осване. **3.** фиг. *изненада, неочекивано се појавити, искрснути.* – Његови стихови освануше и у новинама.

осведочáвати (се) јек. **освједочáвати (се),** -о̀ча̄ва̄м (се) несвр. *према осведочити (се).*

освѐдочен јек. **освјѐдочен,** -а, -о **а.** *проверено тачан, истински такав, неоспоран, несумњив, доказан:* ~ истина, ~ родољуб. **б.** (обично одр.) *уверен(и), убеђен(и):* ~ комуниста.

освѐдочено̄ст јек. **освјѐдочено̄ст,** -ости ж *особина онога који је осведочен, онога што је осведочено, несумњиво.*

осведòчити јек. **освједòчити,** -ѐдочӣм свр. (нешто) *очевидно потврдити, доказати (нечим), посведочити, послужити као доказ (нечега).* – Он је свој став осведочио делом. ■ **~ се** *уверити се у нешто сам, својим очима, убедити се као сведок, очевидац (у тачност, истинитост нечега).*

освежа́вајӯћӣ јек. **освјежа́вајӯћӣ,** -а̄, -е̄ *који освежава, крепи:* ~ пиће, ~ ваздух.

освежа́вати (се) јек. **освјежа́вати (се),** -е̏жа̄ва̄м (се) несвр. *према освежити (се).*

освеже́ње јек. **освјеже́ње** с **а.** *окрепљење (обично пићем, јелом, одмором и др.) после каквог напора, умора:* попити нешто за ~. **б.** *хладније, свежије време, пад температуре ваздуха (после топлог времена, жеге, оморине).* – Од сутра наступа освежење с кишом.

освежѝва̄ч јек. **освјежѝва̄ч,** -а́ча м (инстр. -а́чем) *хемијско средство, мирисни препарат за освежавање (обично ваздуха), дезодоранс.*

ȍсвежити јек. **ȍсвјежити,** -ӣм свр. **1. а.** (некога) *повратити снагу некоме, окрепити (нечим што крепи, враћа снагу, чини свежим, одморним).* **б.** (нешто) фиг. *дати чему новији, лепши, живљи изглед, обновити, рестаурирати:* ~ стару слику, ~ намештај, ~ боје. **в.** (нешто) фиг. *обновити, оживети оно што је избледело, помало заборављено у сећању; обновити или употпунити (успомене, знање, умеће и сл.).* **2.** (и безл.) *постати свежије, хладније (о времену, дневној температури).* – Данас је освежило. ■ **~ се** *окрепити се, повратити се (од умора, исцрпљености, врућине и сл.) нечим што умањује умор, повраћа снагу, свежину, окрепити се:* ~ се хладним пићем.

осве́стити, ȍсве̄стӣм јек. **освије̏стити,** ȍсвијестӣм (трп. ȍсве̄шћен (ȍсве̄штен) јек. ȍсвијешћен (ȍсвијештен)) свр. (некога) **а.** *довести свести из несвестице, пробудити из несвести.* **б.** фиг. *учинити да неко увиди своје заблуде, да спозна погрешност својих идеја, ставова и сл., уразумити, опаметити.* ■ **~ се а.** *повратити се из несвести, доћи к себи.* **б.** фиг. *постати свестан својих заблуда, грешака, схватити ствари како треба, уразумити се; прибрати се:* ~ се тек у зрелим годинама, ~ се од чуда.

ȍсвета ж *дело, поступак којим се узвраћа за нанесену бол, претрпљену штету, учињену неправду и др., одмазда.* • **крвна ~** *в. под крвни.*

осве́тити[1], ȍсве̄тӣм (трп. ȍсве̄ћен) свр. цркв. (нешто) *извршити обред освећења нечега, некога, посветити:* ~ цркву, ~ славски колач.

осве́тити[2], ȍсве̄тӣм (трп. ȍсве̄ћен) свр. (некога) *у име жртве извршити освету, осветом, одмаздом казнити (за нечију смрт, несрећу и сл.):* ~ жртве фашизма. ■ **~ се 1.** (некоме) *извршити освету, казнити кога светећи му се за претрпљено зло, недело.* **2.** (некоме) *постати казна, изићи на зло, обити се о главу.* – Такво понашање могло би му се осветити.

освѐтлати јек. **освјѐтлати,** -а̄м свр. у изр. **~ образ (лице, част)** 1) *стећи изузетно признање, славу (обично каквим часним, великим делом), прославити се тиме.* 2) (некоме) *својим великим успехом, делом и др. допринети части и угледу некога или нечега (обично онога ко је у некој вези с успехом слављеника).* – Ученици су на такмичењу осветлали образ својој школи.

осве́тлити, ȍсве̄тлӣм јек. **освије̏тлити,** ȍсвијетлӣм (трп. ȍсве̄тљен јек. ȍсвијетљен) свр. (нешто, некога) *уперити, усмерити светло на неки обично слабо видљив објекат, предео и сл., обасјати;* фиг. *подврћи анализи, (пре)испитивању, разјаснити, разрешити нејасноће, недовољно познате чињенице и сл.* – Цео случај ваља боље осветлити. ■ **~ се** *изложити се осветљењу, снопу светла.*

осветља́вати јек. **освјетља́вати,** -е̏тља̄ва̄м и **осветљѝвати** јек. **освјетљѝвати,** -е̏тљује̄м несвр. *према осветлити.*

ȍсве̄тљено̄ст јек. **ȍсвијетљено̄ст,** -ости ж *стање онога који је осветљен, онога што је осветљено.*

осветље́ње јек. **освјетље́ње** с **а.** *расветно тело, расвета, светлост; систем уређаја који осветљава неки простор:* електрично ~, улично ~. **б.** фиг. *јасан изглед, израз; јасно разјашњење.*

ȍсветнӣк и **ȍсветнӣк** м *онај који се свети, освећује, (из)вршилац освете.*

ȍсветница и **ȍсветница** ж *женска особа осветник.*

ȍсветничкӣ и **ȍсветничкӣ**, -ā, -ō *који се односи на освету и осветника.*

ȍсветнички и **ȍсветнички** прил. *на осветнички начин, као осветник.*

осветољу̀бив, -а, -о *који је склон осветама, спреман на освету.*

осветољу̀бивōст, -ости ж *особина онога који је осветољубив, склоност ка освети, спремност на освету.*

освеће́ње с рлг. *црквени обред којим се нешто чини светим или употребљивим за верске сврхе (призивањем божјег благослова):* ~ цркве, ~ водице.

освећи́вати, -ѐћујēм *несвр. према осветити*[1].

освећи́вати (се), -ѐћујēм (се) *несвр. према осветити*[2] *(се).*

освешта́вати, -ѐштāвāм *несвр. према освештати.*

освѐштати, -āм свр. сткњ. *извршити освећење, осветити*[1].

освеште́ње с *в. освећење.*

освешћи́вати (се), -ѐшћујēм (се) (освешћа́вати (се), -ѐшћāвāм (се)) *несвр. према освестити (се).*

осв(и)је- *в. осве-.*

ȍсвӣт и **ȍсвит** м *време пред излазак сунца, сам почетак јутра, свануће, свитање.*

освѐјив, -а, -о **а.** *који се може освојити.* **б.** фиг. *који осваја, придобија, заносан.*

освѐјити, ȍсвојӣм свр. **1.** (нешто) **а.** воj. *заузети војном силом, ратним дејством; окупирати, запосести (нечије територије).* **б.** *присвојити нешто туђе, силом отети; уграбити:* ~ двориште, ~ кућу. **в.** *досегнути какав неприступачан терен:* ~ врх планине, ~ морске дубине. **г.** (некога) фиг. *стећи, задобити нечију љубав, симпатије, наклоност:* ~ публику, ~ девојку, ~ читаоце. **д.** *изазвати интересовање, пажњу, привући, примамити.* – Девојку је освојило момково богатство. **2.** *резултатима у такмичењу заузети неко место, положај у редоследу, на ранглисти и сл., домоћи се признања, трофеја или др. за постигнут успех:* ~ прво место, ~ златну медаљу. **3. а.** *обузети; савладати, опхрвати.* – Освоји га умор и сан. **б.** *прекрити целом површином, овладати целим простором, узети маха.* – Трава и вода освојили су цео терен. Коса га свег освојила, не виде му се ни очи ни нос. **4.** техн. *овладати процесом производње, израде каквог артикла, производа:* ~ нову технологију.

оср̀нути се, ȍсрнēм се (аор. осврнух се и ȍсвртох се) свр. **1. а.** *погледати у страну или уназад, око себе (о)кренувши главу (с намером да се види, уочи оно што није у непосредном видокругу), скренути погледом око, иза себе, обазрети се.* – Отишао је а да се није ни осврнуо. **2.** фиг. **а.** (на нешто) *призвати у сећање нешто, оживети успомене, подсетити се (нечега прошлог, минулог):* ~ на најраније године. **б.** (нешто) *пропратити с неколико речи, кратко приказати, прокоментарисати, поменути.* – Осврнуо се и на неке недавне догађаје. **3.** (обично с негацијом) *обратити пажњу (на некога, на нешто), заинтересовати се, марити (за нешто).* – На моје молбе и кукњаву није се ни осврнуо.

ȍсвр̄т и **ȍсврт** м **1.** *поглед уназад (обично кратак, летимичан), обазирање.* **2.** (на нешто) *кратак писмени или усмени приказ, белешка, коментар (о нечему).* – Писао је полемике, чланке и осврте.

ȍсвртати се, ȍсврћēм се *несвр. према осврнути се.*

осева́пити се, осѐвāпӣм се свр. тур. *учинити севап, добро дело.*

осе́гнути, ȍсегнēм (р. пр. осе́гнуо, осе́гнула и ȍсегао, осе́гла (ȍсегла)) свр. *опасти, повући се (о води);* уп. осекнути.

осе́дети јек. **осиј̀едјети,** -дӣм свр. *постати (про)сед.* фиг. *претрпети велике муке, намучити се.* – Оседео сам због тебе.

осѐдлати, -āм (трп. ȍседлāн) свр. (коња) *ставити, поставити седло на коња.*

ȍсека ж *периодично спуштање нивоа морске воде (због Месечеве и Сунчеве гравитације);* супр. плима.

осе́кнути, ȍсēкнēм (р. пр. осе́кнуо, -ула и ȍсēкао, осе́кла) свр. *в. осегнути.*

ȍсеменити јек. **ȍсјеменити,** -ӣм свр. *извршити вештачко оплођавање (крава, оваца, свиња и др.), извршити осемењавање.*

осемења́вати јек. **осјемења́вати,** -ѐњāвāм *несвр. према осеменити.*

осенча́вати, осѐнчāвāм јек. **осјенча́вати,** осјѐнчāвāм *несвр. према осенчити.*

ȍсēнченōст јек. **ȍсјēнченōст,** -ости ж *особина онога што је осенчено, затамњеност, осенчење.*

осенче́ње јек. **осјенче́ње** с *засенчење, затамњење, замрачење.*

ȍсēнчити јек. **ȍсјēнчити,** -ӣм свр. *покрити, прекрити, затамнити сенком; начинити сенку, затамњење на нечему; додати, нанети тамн(иј)е тонове боје (на слици, на очним капцима и др.).*

ȍсет јек. **ȍсјет** м *в. осећај.*

ȍсетан јек. **ȍсјетан,** -тна, -о **1.** *који се може осетити, запазити, приметити (чулима):* ~ хладноћа. **2.** *приметан, знатан, изразит:* ~ побољшање здравља.

ȍсетити јек. **ȍсјетити,** -ӣм свр. **1. а.** *примити утиске чулима (додира, мириса, слуха и др.), реаговати на надражај:* ~ хладноћу, ~ бол. **б.** *постати свестан нечега, приметити, уочити, спознати.* – И не осетиш како време брзо прође. **2. а.** *спознати властитим искуством (обично недаће, невоље), искусити, претрпети, доживети:* ~ немаштину, ~ неправду. **б.** *поднети нешто као терет, губитак и сл.* – Разбацивао је новац, а да то нико у породици није осетио. **3.** *бити захваћен каквим осећањем, расположењем и сл.:* ~ страх, ~ у себи гнев. **4. а.** *наслутити, предосетити.* – Осетио је да ће бити рата. **б.** *добро разумети, спознати, проникнути у срж, суштину нечега, некога:* ~ душу народа, ~ музику. ■ **~ се 1. а.** (и безл.) *имати утисак о постојању, надоласку нечега.* – Осећа се дах пролећа. **б.** *бити прожет осећањем нечега:* ~ се срећним, ~ се јаким. **2. а.** *имати осећање о сопственом стању (здравља, расположења):* ~ се добро, ~ се јадно. **б.** *доспети, наћи се, обрести се:* ~ се на своме, ~ се међу својима.

осѐтљив јек. **осјѐтљив,** -а, -о **1. а.** *који брзо, лако, интензивно региструје спољне утицаје, надражаје, сензибилан:* ~ кожа, ~ уво. **б.** *који емотивно и субјективно доживљава свет око себе, склон емоцијама:* ~ човек, ~ душа. **в.** (на нешто, на некога) *који се лако вређа, узбуђује, реагује осећајно, увредљив.* – Она је осетљива на сваку моју реч. **г.** *који се одликује лепим осећањима, племенит, нежан (према некоме), осећајан:* ~ син, ~ муж. **2. а.** *који веома тачно функционише или брзо реагује и на најмање промене, утицаје, прецизан, тачан:* ~ кантар, ~ инструмент. **б.** *који се лако квари, нежан:* ~ механизам сата, ~ здравље. **в.** (на нешто, према нечему) *који неповољно реагује, врло неотпоран, ненавикнут:* ~ на хладноћу, ~ на промену времена. **3. а.** *који захтева, претпоставља изузетну пажњу, опрезност, умешност и сл., суптилан:* ~ посао, ~ задатак. **б.** *опасан, ризичан.* – Наилазимо на осетљиво место, пуно препрека.

осѐтљиво јек. **осјѐтљиво** прил. *на осетљив начин, сензибилно, нежно, емотивно.*

осѐтљивōст јек. **осјѐтљивōст,** -ости ж *особина онога који је осетљив, онога што је осетљиво.*

ȍсетно јек. **ȍсјетно** прил. *у приличној, видљивој мери, знатно, приметно.* – Дани су осетно краћи.

ȍсећāј јек. **ȍсјећāј** м **1.** *чулни доживљај, надражај као последица утицаја спољног, материјалног света, предмета или физичких појава, на нервни систем:* ~ додира, ~ равнотеже. **2. а.** *начин доживљавања, уочавања, сазнавања, одн. субјективног оцењивања појава, дешавања и сл. у спољном свету:* ~ усамљености, ~ застарелости. **б.** *способност да се нешто осети, уочи, одабере, оцени (као право, ваљано), добро чуло, смисао, осећање (за нешто):* ~ за право време (да се што учини), добар ~ за праве ствари. **в.** *утисак, дојам.* – Има осећај да га сви гледају.

ȍсећāјан јек. **ȍсјећāјан,** -јна, -о **1.** *који се односи на осећаје као чулне доживљаје, сензитиван, чулни:* ~ мождани центар, ~ нервна ћелија. **2.** *који се односи на осећаје као духовна стања,*

расположења, који изражава осећања, духовни, емотиван: ~ музика, ~ доживљај. **3.** *пун осећаја, осетљив, нежан, душеван:* ~ човек, ~ муж.

ȍсећāјно јек. **ȍсјећāјно** прил. *на осећајан начин, са осећајем, са осећањем.*

осећа́јнōст јек. **осјећа́јнōст,** -ости ж *особина онога који је осећајан, онога што је осећајно, чувственост, емотивност.*

осећа́ње јек. **осјећа́ње** с **1. а.** *душевни, психички доживљај, расположење, духовни однос, емотивна реакција:* ~ љубави, ~ радости, ~ према човеку. **б.** *способност да се нешто осети као ваљано, право, одмери као исправно, лепо, смисао, осећај за нешто:* ~ мере, ~ части, језичко ~. **2.** *наслућивање, утисак, дојам.* – Има осећање као да се налази на другом свету.

ȍсећати јек. **ȍсјећати,** -āм несвр. **1.** *несвр. према осетити.* **2.** *бити способан за психичко, душевно доживљавање, примање утисака; духовно, емоционално доживљавати, преживљавати нешто у себи.* – Уметник осећа живот јаче и дубље. **3. а.** *примати, схватати нешто на свој, одређен начин; имати субјективну представу, утисак о некоме, нечему.* – Имам осећај да је овде све лепо. **б.** *предосећати, наслућивати нешто.* – Сви осећају да је близу крај рата. **4.** *имати смисла, чуло за нешто; разумети, познавати суштину, финесе, лепоту нечега:* ~ музику, ~ свој језик. ■ **~ се 1.** *несвр. према осетити се.* **2.** (и безл.) *одавати собом нешто (мирис, топлоту и др.).* – У соби се осећа дим и влага. Месо се осећа, као да није свеже. • **~ се као риба у води** *бити у нечему (у каквом послу, у каквој средини и др.) потпуно свој, сналазити се, деловати у датим околностима на најбољи могући начин.* **~ се као код своје куће** *бити потпуно опуштен, комотан, понашати се (негде, ван свога дома) без устручавања, лежерно.*

осе́ћи, ȍсēкнēм свр. *в. осекнути;* уп. осегнути.

ȍсећи се, осе́чēм се јек. **ȍсјећи се,** осије̏чēм се свр. *викнути набусито, осорно (на некога), обрецнути се.*

осигура́вајућӣ, -ā, -ē **а.** *који се бави пословима осигурања:* ~ завод, ~ друштво. **б.** *који служи као осигурање, за сигурно, несметано функционисање, сигурносни:* ~ вентил, ~ завртањ.

осигура́вати (се), -у̀рāвāм (се) *несвр. према осигурати (се).*

осигура̀вāч, -а́ча м *установа, организација или особа која уговара послове осигурања имовине и лица.*

осигура̀нӣк, -и́ка м **1.** *особа која се уговором, полисом осигурања осигурава код осигуравајућег завода.* **2.** *корисник социјалног и пензионог осигурања.*

осигура̀ница ж *женска особа осигураник.*

осигура́ње с **1.** *однос који се уговором склапа између две стране и по којем се осигуравач обавезује да осигуранику исплати накнаду за случај претрпљене штете:* имовинско ~, ~ живота. **2.** *систем обезбеђења, средство одбране, заштите од какве опасности:* ~ од удара грома, ~ просторија банке. • **здравствено (инвалидско, пензионо) ~** *право осигураника на здравствену заштиту, одн. новчану надокнаду за време болести, привремене или трајне радне неспособности, пензионисања и сл.* **социјално ~** *систем социјалне и здравствене заштите запослених (и чланова њихових породица) у случају њихове болести, незапослености, инвалидности или старости; здравствене, одн. административне установе у саставу тога система.*

осигу̀рати, -āм свр. **1.** (нешто) **а.** *учинити сигурним, безбедним, поузданим, функционално исправним, заштићеним од опасности, квара, могућих грешака и др.:* ~ врата резом, ~ одступницу војсци, ~ границе. **б.** *учинити чврстим, стабилним, сигурним:* ~ издржљивост моста. **2.** (некоме нешто) *учинити да неко сигурно добије, стекне, има (нешто), да располаже оним што је потребно, постарати се (око нечега, некога), поуздано обезбедити:* ~ некоме посао, ~ новац за живот. **3.** (нешто) *успоставити однос осигурања са осигуравајућим заводом, уговорити осигурање нечега:* ~ кућу, ~ уметничке предмете. ■ **~ се 1.** *заштитити се од опасности, обезбедити се нечим.* **2.** *закључити уговор (полису) о осигурању (ствари, живота и др.).*

осигура́ција ж **а.** *мере осигурања, сигурност, обезбеђење.* **б.** разг. ир. *онај у кога се човек (не) може поуздати, сигурност, гаранција.* – Е, баш си ми ти нека осигурација.

осигу̀рāч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **1.** ел. *део електричне инсталације или уређаја који прегоревањем аутоматски прекида струјно коло у случају прекомерног повећања напона електричне струје, кратког споја или др. квара.* **2.** *уопште направа или део направе који служи као осигурање за сигурно функционисање, опстајање и сл. каквог механизма, склопа и др.:* ~ браве, ~ на огрлици.

ȍсилити се, -ӣм се свр. *постати насилан, склон насилничком понашању, почети се понашати осионо, бахато (о ономе ко се домогао моћи, власти и сл.).* – Бирократија се баш осилила.

осим (наглашено: ȍсим) предл. (с ген.) **1. а.** *за изузимање онога што значи појам у зависном падежу: изузев(ши), сем; једино.* – Ништа нема осим неколико новчића. **б.** *за означавање онога што се основном исказу (на)додаје, прибраја: поред (нечега), уз (нешто).* – На испиту је осим знања потребна и срећа. **2.** (у служби речце, у спрези са „тога") *кад се указује на сагласност с нечим управо реченим: најзад, напослетку, уосталом.* – Осим тога, ја се и не бавим спортом. **3.** (у везн. служби) **а.** (у спрези са „ако"), *у погодбеним реченицама: уколико.* – Доћи ћу осим ако не будем спречен. **4.** (у прил. служби, у спрези са „што", „кад" и сл.) **а.** *за означавање изузимања.* – Победа је вредна осим кад је незаслужена. **б.** *за придодавање главном исказу у реченици.* – Осим што му то ништа не користи још му и време одузима.

ȍсињāк м **1.** *осиње гнездо.* **2.** фиг. *опасна средина, скуп или место окупљања опасних људи.*

ȍсињӣ, -ā, -ē *који се односи на осе, који припада осама:* ~ гнездо, ~ ујед.

ȍсион и **ȍсион,** -а, -о *који се осилио, силовит, осоран, бахат у понашању, у односу према другима.*

ȍсионо и **ȍсионо** прил. *на осион начин, грубо, безобзирно, осорно.*

ȍсионōст и **ȍсионōст,** -ости ж *особина онога који је осоран, безобзирност, бахатост, осорност.*

ȍсип м мед. *обољење које се испољава мноштвом ситних бубуљица, црвених пега расутих по кожи; осипе, егзантем.*

ȍсипање с **1.** мед. *избијање, настајање осипа на кожи.* **2.** *веће или мање постепено смањење броја нечега (радника, становништва, публике и др.) услед одласка, напуштања нечега.*

ȍсипати (се), -āм (се) *несвр. према осути (се).*

осиромаша́вати, -а̀шāвāм и **осиромаши́вати,** -а̀шујēм *несвр. према осиромашити.*

осиромаше́ње с *западање, доспевање у стање сиромаштва, оскудице, немаштине;* фиг. *нарушавање, губљење значајних, позитивних вредности, срозавање (у уметности, науци и др.):* ~ становништва, ~ моралних вредности.

осиро̀машити, -ӣм свр. *учинити сиромашним (некога); постати сиромашан, пропасти материјално;* фиг. *учинити мање вредним, изгубити на вредности, уназадити, срозати (уметничке, духовне вредности израза, дела и др.):* ~ привреду; ~ у рату; ~ уметничко стваралаштво.

осиро̀тети јек. **осиро̀тјети,** -тӣм свр. **1.** *остати без родитеља, постати сироче (о малој деци).* **2.** *постати сиромах, осиромашити.*

осиро̀тити, осѝротӣм свр. **1.** *учинити некога сирочетом.* **2.** *довести кога до сиромаштва, у тежак материјални положај.*

ȍсје с зб. (мн. ø) *бодљике, иглице на житном класу;* уп. ос[1].

осје- *в. осе-.*

ȍскар м *позлаћена бронзана статуета која се додељује као годишња награда за уметничке домете у америчкој кинематографији и једном иностраном филму.*

осквр̀нитељ м *в. оскрнавитељ.*

осквр́нити, ȍсквр̄нӣм и **осквр́нути,** ȍсквр̄нēм свр. *в. оскрнавити.*

оскврну́ће с *оскврњење, оскрнављење.*

ȍскврњенōст, -ости ж *в. оскрнављеност.*

оскврње́ње с *в. оскрнављење.*

оскврњи́вати, -рњујēм *несвр. ӣрема осквр̏нити.*

о̏скоруша и **о̏скоруша** ж бот. **а.** *листоӣадна дрвенаста биљка из ӣор. ружа с јестивим ӣлодовима,* Sorbus, S. domestica. **б.** *ӣлод те биљке, облика ситне крушке и оӣорог укуса док не угњили.*

оскрна̀витељ м *онај који вређа, обешчашћује, ружи светиње, часне ствари.*

оскрна́вити, -рна̄вим (трп. оскр̀на̄вљен) свр. *ӣовредити, унизити (светињу, нешто часно), обешчастити, обесветити; уоӣште нарушити, оштетити нешто што се сматра великом, неӣрикосновеном вредношћу, реликвијом и сл.*

оскр̀на̄вљено̄ст, -ости ж *стање оног што је оскрнављено, обешчашћеност.*

оскрнавље́ње с *ӣостуӣак, дело које ӣредставља вређање светиње, обесвећење, обешчашћење.*

оскрнављи́вати, -а̀вљујēм *несвр. ӣрема оскрнавити.*

о̏скудан, -дна, -о **а.** *недовољан, неӣотӣун; штур, слаб, мали (ӣо количини, вредности):* ~ знање; ~ производња. **б.** *који у нечему оскудева, сиромашан; ӣасиван, неӣлодан:* ~ крај.

оскуде́вати, -у̀дēва̄м јек. **оскудијѐвати,** -у̀дијева̄м несвр. **а.** (нечим, у нечему) *немати чега довољно, колико би било ӣотребно, осећати, трӣети оскудицу, немаштину:* ~ у храни, ~ у новцу **б.** *живети у оскудици, сиромаштву, немаштини, бити без довољно средстава за живот.* – У рату и богати оскудевају.

о̏скудица ж **а.** (нечега, у нечему или без допуне) *стање недовољне снабдевености, ӣомањкања, несташица (нечега, обично животних намирница, лекова или других важних артикала):* ~ хране, ~ у лековима. **б.** *немаштина, сиромаштво, беда:* живети у оскудици.

о̏скудно прил. *на оскудан начин, недовољно, слабо; сиромашки, бедно:* ~ обучен, живети ~.

о̏скудно̄ст, -ости ж *својство, стање оног што је оскудно.*

о̏слаб, -а, -о *ӣрилично слаб, слабашан.*

о̏слабело̄ст и **о̏слабјело̄ст,** -ости ж *стање оног који је ослабио, оног што је ослабило.*

о̏слабити, -ӣм (трп. о̏слабљен) свр. **1.** (нешто) *учинити да неко, нешто ослаби, изгуби у снази, моћи, интензитету и сл.:* ~ отпор, ~ напад. **2.** *изгубити у снази, интензитету, оӣасти, ӣоӣустити:* олуја ослаби, ослаби аплауз. **3. а.** *изгубити на телесној тежини, смршати.* **б.** *оронути, изнемоћи (услед старости, болести и сл.).* **4.** *ӣрестати бити чврсто затегнут, ӣриӣијен, ӣостати лабав, ӣоӣустити:* ~ завртањ, ~ спојеве.

ослабљи́вати, -а̀бљујēм *несвр. ӣрема ослабити.*

о̏сла̄д м и ж бот. *у мн.: фамилија биљака* Polypodiaceae, *којој ӣриӣадају ӣаӣрати (у јд.: биљка из те фамилије).*

осла́дити, о̏сла̄дӣм (трп. о̏сла̄ђен) свр. (нешто) *учинити нешто слатким, засладити (шећером, медом или сл.);* фиг. (некоме нешто) *учинити да неко нешто заволи, да му се омили, доӣадне; учинити лаким, угодним:* ~ занат (некоме), ~ живот. ■ ~ **се** разг. **а.** *ӣојести или ӣоӣити нешто слатко, укусно, заложити се нечим слатким.* **2.** фиг. (некоме нешто) **а.** *ӣостати ӣредмет уживања, уживати у чему.* – Осладило му се ленствовање. **б.** *ӣостати ӣримамљив за некога, свидети се, доӣасти се у великој мери:* осладиле му се паре.

о̏слањати (се), -а̄м (се) *несвр. ӣрема ослонити (се).*

осле́пети јек. **ослијѐпјети,** -ӣӣм (р. пр. осле́пео, -ела јек. ослијѐпио, -пјела) свр. **а.** *изгубити вид, ӣостати слеӣ; ӣостати слабовидан.* **б.** фиг. *не видети, не схватити, не разумети више очевидне ствари, изгубити критички, рационалан суд.*

осле́пити, о̏сле̄ӣӣм јек. **ослијѐпити,** о̏слијепӣм (трп. о̏сле̄пљен јек. о̏слијепљен) свр. (некога) *учинити слеӣим, лишити чула вида, очију.*

о̏сли̑ћ, -и́ћа и **о̏слић,** -а м *морска риба грабљивица из ӣор. бакалара* Merlucius vulgaris.

ослика́вати (се), -и̏ка̄ва̄м (се) *несвр. ӣрема осликати (се).*

о̏сликати, -а̄м свр. **1.** *ликовно украсити какав објекат (обично цркву) уметничким, обично сликарским делом, рађеним неӣосредно на зиду, своду:* ~ салу, ~ храм. **2.** фиг. *живо, сликовито оӣисати, ӣредставити некога, нешто.* ■ ~ **се** *указати се, ӣојавити се као лик, слика (у машти, сећању и сл.); оцртати се, огледати се у нечему.*

ослоба́ђати (се), -о̀ба̄ђа̄м (се) *несвр. ӣрема ослободити (се).*

ослобо̀дилац, -иоца м *онај који некога, нешто ослобађа, избавља:* ослободиоци Београда, ~ затвореника.

ослобо̀дилачки̑, -а̄, -о̄ *који се односи на ослободиоце и на ослобађање:* ~ рат, ~ покрет.

ослобо̀дитељ м *в. ослободилац.*

ослободитѐљица и **ослобо̀дите̄љка** ж *женска особа ослободилац.*

ослобо̀дити, -о̀бодӣм (трп. осло̀бођен) свр. **1. а.** (некога, нешто) *усӣешном борбом ӣротив неӣријатеља, окуӣатора, туђинске власти и сл. вратити слободу (некоме, нечему); сӣасти, избавити из неӣријатељских руку, из заробљеништва, логора и сл.* **б.** *учинити да неко буде ӣуштен из затвора, заточеништва и сл., избавити:* ~ невино осуђенога. **в.** *сӣасти, избавити од нечега тешког, мучног, неӣодношљивог, неӣријатног:* ~ од напасти, ~ мука, ~ од досадних људи. **2.** *разрешити некога од какве обавезе, дужности:* ~ од пореза, ~ војне службе. **3.** *ӣомоћи некоме, учинити да се неко лиши страха, стреӣње, улити коме више сигурности, одлучности и сл.:* ~ говорника треме. **4. а.** *учинити да нешто заузето, заӣремљено, закрчено ӣостане слободно, ӣроходно, достуӣно:* ~ пролаз возилима, ~ место за столом. **б.** *учинити да нешто сӣутано, стегнуто, закочено и сл. ӣостане лабаво, откочено, оӣуштено:* ~ завртањ, ~ кочницу. **в.** *учинити, ӣостићи да нешто недостуӣно, скривено дође до изражаја, да се исӣољи, активира:* ~ стваралачке снаге. ■ ~ **се 1.** *ӣовр. од ослободити (1–3):* ~ се од непријатеља, ~ се из затвора, ~ се мука, ~ се пореза, ~ се треме. **2.** *одбацити од себе, отклонити (нешто), ратосиљати се (нечега сувишног, оӣасног, тешког и сл.):* ~ се залиха, ~ се дугова, ~ се лоших навика.

ослобође́ње с *стицање слободе, избављење, отрзање од нечега; отклањање чега:* борба за ~ од окупатора, ~ од предрасуда.

осло̀вити, о̏словӣм (трп. о̏словљен) свр. (некога) *обратити се коме обично у говору (речима, ӣитањем и сл.); заӣочети разговор обраћајући се (ӣоздравом, именом, титулом или сл.); именовати, титулисати.* – Ословио је пролазника са „добар дан". Ословили су га са „господине".

ословља́вати, -о̀вља̄ва̄м *несвр. ӣрема ословити.* ■ ~ **се** уз. повр. *обраћати се један другоме (именом, ӣо титули, са „ви" или сл.).*

о̏слонац, о̏сло̄нца (о̏слон, -а) м **1.** *део ӣредмета, намештаја који служи за наслањање, наслон:* ~ столице, ~ на клупи. **2. а.** *темељ, основа на којој се нешто заснива, ӣочива (као ӣолазиште, оӣредељење и сл.):* морални ~, ~ закона. **б.** *онај који за некога ӣредставља главну снагу, ӣодршку, уӣориште и сл.* – Отац јој је био главни ослон(ац) у животу.

осло̀нити, о̏слонӣм (трп. о̏слоњен) свр. (нешто) *наслонити, ӣрислонити (на нешто), ӣодуӣрти (нешто):* ~ главу на руке. ■ ~ **се 1.** *наслонити се, налећи се на некога, на нешто:* ~ се рукама (на сто), ~ се о штап. **2.** (на некога, на нешто) **а.** *имати, наћи у некоме, нечему ӣотӣору, ӣодршку, ӣомоћ и сл.:* ~ се на пријатеље. **б.** *рачунати с неким, ӣоуздати се у некога, у нешто као ӣомоћ:* ~ се на срећу.

ослухи́вати, -у̀хујēм *несвр. ӣрема ослухнути.*

о̏слухнути, -не̄м свр. *в. ослушнути.*

ослушки́вати, -у̏шкујēм *несвр. ӣрема ослушнути.*

ослушки̑ва̄ч, -а́ча м *онај који (ӣажљиво) ослушкује.*

о̏слушнути, -не̄м свр. *обратити ӣажњу, усредсредити се (слухом) на неки звук, на нешто што може да се чује, ӣокушати докучити, разабрати (звуке, говор); мало ӣослушати, ӣрислушнути.* – Ослушни шта говоре.

осљеп- *в. ослеӣ-.*

о̀сма̄к, -áка м **1.** *ученик осмог разреда.* **2.** *кукуруз са осам редова зрна у клипу.*

осма̀киња ж *ученица осмог разреда.*

Осма̀нлија м (мн. ж) ист. (обично у мн.) *Турчин (према називу династије турских султана која води порекло од султана Османа).*

осма̀нлӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на Османлије, турски:* Османлијско царство, ~ освајачи.

о̀сма̄нскӣ, -ā, -ō *османлијски; турски:* ~ власт.

осма́трати, о̀сма̄тра̄м *несвр. према осмотрити.*

осма̀тра̄ч, -áча м *онај који осматра (обично војник).*

осма̀тра̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на осматраче.*

осма̀тра̄чница ж *место, положај, обично узвишен, са којег се надзире, контролише, пази на оно што се дешава у околини.*

о̀смејак и **о̏смејак,** -ēјка јек. **о̀смијак** и **о̏смијак,** -ӣјка м *в. осмех.*

осмејки́вати се, -èјкујēм се јек. **осмијки́вати се,** -ѝјкујēм се несвр. *в. осмехивати се.*

о̀смелити јек. **о̀смјелити,** -ӣм свр. (некога) *улити коме смелост, храброст, самопоуздање.* ■ **~ се** *стећи смелост, храброст, охрабрити се; одважити се, усудити се учинити нешто.*

осме́рац, -рца м **1.** *стих од осам слогова.* **2.** спорт. *чамац са посадом од осам веслача и кормиларом; екипа веслача на таквом чамцу.*

о̏смеро *в. осморо.*

о̏смēх јек. **о̏смијех** м *израз лица с карактеристично извијеним положајем усана који одражава веселост, лепо расположење, задовољство, одн. иронију, подсмех, смешак:* благонаклон ~, ироничан ~.

осмехи́вати се јек. **осмјехи́вати се,** -èхујēм се *несвр. према осмехнути се.*

о̀смехнути се, -нēм се и **осме́хнути се,** о̀смēхнēм се јек. **о̀смјехнути се,** -нēм се и **осмиjѐхнути се,** о̀смиjехнēм се свр. *накратко извити усне у благи осмех, насмешити се.*

о̂смӣ, -ā, -ō *редни број према осам.*

осмиј- *в. осмеј-.*

осмѝна и **о̀смӣнка** ж **а.** *осми део неке целине (јединице мере, године, запремине, трајања ноте и др.).* **б.** муз. *нота која означава осми део вредности трајања звука целе ноте.*

о̀смислити, -ӣм (трп. о̀смишљен) свр. (нешто) *учинити нешто (с)мисаоно ваљаним, рационалним, испунити смислом, мисаоним садржајем:* ~ какву идеју, ~ свој живот.

о̀смица ж **а.** *знак, бројка (8) којом се обележава број осам, количина, величина и сл. од осам јединица нечега.* **б.** *назив за оно што је обележено, означено бројем осам (превозно средство, карта, учионица или др.).*

осмишља́вати, -ѝшља̄ва̄м *несвр. према осмислити.*

осмје- *в. осме-.*

осмо- *први део придевских и именичких сложеница означава да се нешто састоји од осам делова, одн. да је у вези с нечим што се одликује бројем осам:* осмогласник, осмострук, осмогодишњи.

осмо̀гласнӣк м *хришћанска, православна црквена књига са песмама за осам гласова, октоих.*

осмого̀дишњӣ, -ā, -ē *који има или траје осам година:* ~ дете, ~ школа.

осмо́за ж грч. физ. *продирање растварача кроз полупропустљиву опну (изазвано различитом засићеношћу раствора с једне и друге стране опне).*

осмо̀летка јек. **осмо̀љетка** ж рус. *осмогодишња основна школа.*

о̏смори, -а, -е мн. *бројни придев према основном броју осам који се употребљава уз именице које имају само облике множине или означавају пар:* ~ врата, ~ рукавице.

осмо̀рица ж *осам мушких особа, осам мушкараца.*

о̏сморо *збирни број према основном броју осам:* **а.** *кад се заједно узима осам особа (или уопште бића) различитог пола (понекад и осам особа без обзира на род):* ~ младих, њих ~. **б.** *уз збирне именице које означавају младунчад:* ~ деце, ~ пилади.

осморо- *као први део придевских и именичких сложеница означава да се нешто састоји од осам јединица, делова и сл. онога што се казује другим делом сложенице:* ~ крак, ~ струк, ~ спратница и др.

осмо̀сатнӣ, -ā, -ō *в. осмочасовни.*

осмо̀стран, -а, -о *који има осам страна:* ~ стуб.

осмо̀струк, -а, -о *који се састоји од осам струкова, осам основних елемената и сл.; који се понавља по осми пут; осам пута већи и сл., осмократан:* ~ конопац; ~ покушај, ~ износ.

осмо̀трити, о̀смотрӣм свр. (нешто) *испитати погледом, разгледати; преиспитати, анализирати:* ~ терен, ~ ситуацију.

осмо̀угао, -гла и **осмо̀угаонӣк** м мат. *геометријска слика, лик са осам углова и осам страница.*

осмо̀угаонӣ, -ā, -ō *који има осам углова.*

осмоча̀со̄внӣ, -ā, -ō *који траје осам часова, осам сати:* ~ радно време.

осму́дити, о̀смӯдӣм свр. *пламеном лако, краткотрајно опалити површински слој, опрљити.*

оснажи́вати (се), -а̀жујēм (се) *несвр. према оснажити (се).*

осна́жити, о̀сна̄жӣм свр. **а.** (некога, нешто) *учинити снажни(ји)м, ојачати:* ~ државу, ~ тим. **б.** (нешто) *дати чему законску снагу, потврдити пуноважност, учинити важећим (пресуду, указ, одлуку и др.).* ■ **~ се** *постати снажан, јак, ојачати.*

о̂снӣ, -ā, -ō *који се односи на ос(у):* ~ раван, ~ симетрија.

осни́вати, о̀снӣва̄м *несвр. према основати.* ■ **~ се** (на чему) *имати основ, темељ (у чему), темељити се, заснивати се (на чему).*

оснѝва̄ч, -áча м (инстр. -áчем) *онај који нешто оснива, утемељивач, зачетник, творац:* ~ позоришта.

оснѝва̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на оснparam и на оснивање:* ~ капитал, ~ конгрес.

о̀снов м **1.** (уп. основа (1) и основица) **а.** *део на којем се нешто гради, ствара, подлога, темељ, база нечега:* ~ куће. **б.** *оно што чини срж, суштину на којој се заснива, темељи нешто (каква идеја, теорија и сл.); полазни, главни елемент, принцип нечега:* ~ религије, ~ закона. **в.** *(пред)услов, претпоставка која омогућава да из чега нешто настане, проистекне:* ~ људског прогреса. **2.** *разлог, мотив, аргумент за нешто:* ~ за сумњу, ~ за закључак. **3.** *у мн.: основна, елементарна знања (науке, вештине и др.), често као назив приручника:* ~ граматике, ~ медицине. • **без основа** *без разлога, неосновано, безразložно;* **на основу чега?** *с којим разлогом, с каквим аргументима, правима, према чему?*

о̀снова ж **1.** *в. основ (1).* **2.** *в. основица (2).* **3.** мат. *број који се степенује.* **4.** лингв. *део речи на који се додају наставци за облике или суфикси:* граматичка ~, презентска ~, инфинитивна ~, творбена ~. **5.** *замисао, план (за нешто).* **6.** *уздужна нит при ткању, потка.*

о̏снова̄н, -а, -о **1.** *трп. од основати.* **2.** *на разлозима, на аргументима, на доказима утемељен, разложан, оправдан:* ~ сумња, ~ захтев.

о̏снова̄но прил. *с разлогом, на своме месту, оправдано.*

о̏снова̄но̄ст, -ости ж *особина онога што је основано, оправданост.*

осно̀вати, о̀снујēм свр. **1.** *установити, формирати, зачети, створити (институцију, делатност и сл.):* ~ породицу, ~ партију. **2.** *навити пређу за ткање.*

осно́вац, -вца м (инстр. -вцем; ген. мн. о̀сно̄ва̄ца̄) **1.** *ученик основне школе.* **2.** фиг. *онај који је невешт у чему, почетник.*

осно̀вачкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на основце:* ~ градиво, ~ клупа. **2.** фиг. *йочешнички невешш, неук, несйрешан.*

осно̀вачки прил. *као основац, невешшо, неуко.*

о̏сновица ж **1.** *в. основ (1).* **2.** мат. *сшрана на којој сшоји іеомешријска слика, лик или шело.*

о̏сновӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на основу (4):* ~ наставак.

о̏сновнӣ, -ā, -ō **а.** *који чини основу, сушшину нечеіа, іглавни, најбишнији, сушшински:* ~ мисао, ~ састојци. **б.** *йрви, йолазни елеменш, йрви сшейен, најнижи вид каквоі сисшема, орīанизације, делашносши:* ~ организација, ~ школа. **в.** *йочешни, елеменшарни ниво, сшейен нечеīа:* ~ образовање, ~ васпитање.

о̀соба и **о̏соба** ж **а.** *човек као йојединац, лице, људско биће.* **б.** *шакво биће као носилац одређених йрава, овлашћења, йоложаја, одн. личних квалишеша, квалификација, вредносши и сл.:* службена ~, морална ~. **в.** *људско биће као фиīура, облик:* висока ~, развијена ~.

о̀собен, -а, -о **а.** *који се издваја, одликује од друīих, својсшвен, ориīиналан; необичан, чудан:* ~ начин живота, ~ стил. **б.** *йосебан, сйецијалан:* ~ захтев.

о̀собено̄ст, -ости ж **а.** *особина, својсшво оноīа који је особен, оноīа шшо је особено.* **б.** *оно шшо је особено, нарочишо, йосебно.*

особѐња̄к, -а́ка м *особен, чудан, насшран човек (йо неуобичајеном йонашању, начину живоша, схвашањима и сл.), чудак.*

особѐња̄чкӣ, -ā, -ō *својсшвен особењацима, насшран, чудан.*

особења́штво с *особина оноīа који је особењак, насшраносш (у начину живоша, йонашању и сл.).*

особи̏на ж *одлика, каракшерисшика, шийично обележје, својсшво.*

о̀собит, -а, -о *који се нечим, обично себи својсшвеним, йозишивним, лейим начином исшиче, одликује, нарочиш, изузешан:* ~ поштовање, ~ укус.

о̀собито прил. *изузешно, изванредно, нарочишо:* ~ задовољан, ~ значајан, ~ лепо.

о̀собито̄ст, -ости ж *својсшво оноīа шшо је особишо, шшо се исшиче каквом йосебношћу, изванредна, необична вредносш, йосебносш.*

о̀со̄бље с зб. (мн. *ø*) *скуй особа зайослених у каквој усшанови, йредузећу и сл., йерсонал:* болничко ~.

о̀собнӣ и **о̏собнӣ,** -а, -о **1.** *који се односи на одређену особу, лични; йосебан, власшиш, сойсшвен:* ~ проблеми, ~ пртљаг. **2.** *који служи са йревоз људи, йушнички:* ~ воз, ~ аутомобил.

о̀собно и **о̏собно** прил. *лично, са̂м, іглавом.* – Примио га је министар особно.

осо̀вина и **осови̏на** ж **1.** техн. *дуīуљасши, ваљкасши део механизма, найраве који служи као носач шочка, зуйчаника или сл.* **2.** *в. ос (1).* **3.** ист. *војни савез Немачке и Ишалије уочи и за време Друīоī свешскоī раша.*

осо̀вӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на осовину:* ~ лежај, ~ лежиште, ~ трење.

осоко̀лити, осо̀колӣм свр. *улиши некоме храбросш, смелосш (да нешшо учини, да се на нешшо одлучи), охрабриши, ојуначиши.* ■ **~ се** *сшећи смелосш, храбросш, йосшаши храбар, окуражиши се.*

осо̀лити, о̀солӣм свр. *зачиниши сољу, йосолиши (јело).* • **не да се ни ~** *не йрихваша никакве разлоīе, објашњења, савеше, не можеш іга убедиши у нешшо, шврдоіглав је.*

о̏со̄ран, -рна, -о *іруб, набусиш, осион (у йонашању, ойхођењу); нељубазан, іруб йросш:* ~ човек, ~ одговор.

о̏со̄рно прил. *на осоран начин, набусишо, ірубо, нељубазно.*

о̏спа и **о̀спа** ж (ген. мн. -пӣ) мед. **а.** *бубуљица, йришшић на кожи.* **б.** мн. *боīиње.*

о̏спица и **о̀спица** ж **1. а.** *дем. од осйа (а).* **б.** мн. мед. *заразна дечја болесш йраћена црвеним осийом йо кожи, водене боīиње, мале боīиње, морбили; осий који йраши шу болесш.* **2.** *квржица, чворић на йовршини некоī шкива, машеријала:* ~ на листу. • **добити оспице** разг. *изнервираши се, избезумиши се збоī нечеīа нейријашноī.*

о̏спичав и **о̀спичав,** -а, -о *осуш осйицама; који име шраīове од осйица, рохав, боīињав.*

оспокоја́вати, -о̀ја̄ва̄м *несвр. йрема осйокојиши.*

оспоко̀јити, -о̀којӣм свр. (некога) *улиши сйокојсшво, учиниши сйокојним, смириши (ослободивши од сшраха, узбуђења, бриīе за исход нечеīа или сл.).*

оспора́вати, -о̀ра̄ва̄м *несвр. йрема осйориши.*

оспо̀рив, -а, -о *који се може осйориши, йобијаши, нейоуздан, несиīуран:* ~ податак, ~ документ.

оспо̀рити, о̀спорӣм свр. *ойовріинуши, йобиши (нечије шврдње, налазе и др.) йроīласиши нешшо сйорним, нейоузданим, нереīуларним, изјасниши се йрошив нечеīа (арīуменшима, суйрошним шврдњама и сл.); йобиши (шачносш, исйравносш, йраво на нешшо и сл.).*

оспосо̀бити, -о̀собӣм и **оспо̀собити,** -ӣм (трп. оспо̀собљен) свр. **1.** *учиниши коīа сйособним, сшручним за какав йосао, йодухваш, обучиши, сйремиши.* **2.** *учиниши уйошребљивим, ваљаним за уйошребу, довесши у редовно, исйравно сшање, йойравиши, средиши:* ~ пругу, ~ машине. ■ **~ се** *йосшаши сйособан за нешшо: сшећи сйособносши, знање, обучиши се (за рад, за йосао).*

оспособља́вати (се), -о̀бља̄ва̄м (се) *несвр. йрема осйособиши (се).*

оспо̀собљено̄ст, -ости ж *сшање оноīа који је осйособљен, оноīа шшо је осйособљено за нешшо.*

оспособље́ње с *йосшуйак којим се неко или нешшо осйособљава; осйособљеносш.*

осрамо̀тити, -а̀мотӣм (трп. осра̀моћен) свр. **1.** (некога) **а.** *нанеши некоме (нечему) срамошу, обрукаши, окаљаши:* ~ оца; ~ државу. **б.** *обешчасшиши (девојку, жену).* **2.** *засшидеши, йосрамиши.* ■ **~ се** *осешиши се йосшиђен учинивши нешшо недоличто, нейрикладно; доживеши срамошу, обрукаши се (йред неким).* – Осрамотио се на испиту.

осрамоће́ње с *наношење срамоше, обешчашћење, брука, срамоша.*

осрамоћи́вати (се), -о̀ћӯје̄м (се) *несвр. йрема осрамошиши (се).*

о̏среднȇ и **о̏средње** прил. *на осредњи начин, средње, йросечно.*

о̏среднӣ, -ā, -ē **а.** *који је невелике вредносши, квалишеша, сйособносши и сл., йросечан:* ~ ђак. **б.** *који је средње величине, ни мали ни велики:* ~ камен.

о̏става ж *йросшорија за држање, одлаīање хране и сшвари које нису у свакодневној уйошреби, комора, шйајз.*

оста̀вилац, -иоца м правн. **а.** *онај који некоме нешшо осшавља у наслеђе; завешшалац.* **б.** *онај који осшавља некоме нешшо на чување, у дейозиш.*

о̏ставина и **остави̏на** ж *оно шшо је осшало йосле нечије смрши, шшо је йредмеш наслеђивања, (за)осшавшшина.*

о̏ставӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на осшавину:* ~ расправа.

о̏ставиочев, -а, -о *који йрийада осшавиоцу.*

о̏ставити, -ӣм (трп. о̏стављен) свр. **1.** *сшавиши неīде нешшо да осшане, йоложиши, сйусшиши на неко месшо да шу сшоји, да шу буде:* ~ писмо на столу. **2. а.** *йрекинуши, йресшаши чиниши шшо, не бавиши се више чиме, не уйошребљаваши нешшо:* ~ политику, ~ дуван. **б.** *найусшиши (некоīа, нешшо), йрекинуши све везе (йријашељске, љубавне и др.):* ~ домовину, ~ вереницу. **в.** *ошићи (однекуд), изаћи (из нечеīа):* ~ крчму. **г.** (некога, нешто) *одвојиши се исйред друīих удаљавајући се, измаћи, одмаћи:* ~ такмичаре (за собом). **3.** (некога, нешто) *осшаши без нечеīа (снаīе, моћи, својсшва и сл.).* **4.** *йресшаши се обазираши, обраћаши йажњу (на нешшо, на некоīа), мануши се нечеīа:* ~ нечије празне приче. **5.** *йроизвесши, изазваши (расйоложење и сл.):* ~ утисак. **6.** *дойусшиши да нешшо осшане како је било, йусшиши:* ~ старе законе, ~ нешто неопрано. **7. а.** *даши некоме нешшо у на-*

слеђе, учинити да неко добије, да му остане (као поклон, надокнада и сл.): ~ део имања држави. **б.** *напустити (чланове своје породице) својом смрћу (о покојнику).* – Оставио је иза себе двоје деце. **8.** *не узети са собом, заборавити (негде нешто):* ~ кишобран у колима. **9.** (на некоме нешто) *препустити, поверити на чување, управљање, старање и сл.:* ~ све на другима. ■ **~ се** (нечега) *престати чинити нешто, махнути се, оканити се, одустати (од чега):* ~ се пића. • **остави(мо) то** *не говори(мо) више о томе.* **~ кога (далеко) иза себе (за собом)** *надмашити, превазићи (кога) у чему, бити знатно бољи од другога.* **~ (кога) на милост и немилост (некоме)** *потпуно престати бринути (о коме, чему), препустити (кога, што) својој судбини (обично у тешкој, опасној ситуацији).* **~ (кога) на миру** *престати узнемиравати (кога), не досађивати, не сметати (коме).* **~ (кога) на цедилу** *напустити (кога) у тешкој, безизлазној ситуацији, изневерити у одлучном, критичном тренутку.* **~ на страну** *склонити (обично новац) да се не потроши, да буде уштеђевина.* **оставити у аманет (некоме нешто)** *заветовати некога да нешто учини, сачува и сл.* **~ одрешене руке (коме)** *дати (коме) пуно право, овлашћење да може у каквој ствари да учини онако како сам одлучи, препустити другоме право на одлуку.* **~ се ћорава посла** разг. *престати се бавити ризичним, непотребним или бескорисним стварима, пословима.* **пољуби па остави** разг. *каже се (обично у љутњи) ономе коме се нешто добро не свиђа, ко много изволева, нећка се да нешто узме, уради.*

ȍста̄вка ж (дат. -вци; ген. мн. -вкӣ) (често у спрези са „дати", „поднети") *писмена или усмена изјава којом се неко лице или тело одриче своје одговорне функције, положаја, а самим тим престаје да обавља дотадашње послове, дужности и др.; сам чин такве одлуке.* • **бити у оставци** (обично о министрима, влади) *обављати дотадашње послове док их не преузме друго овлашћено лице или надлежно тело.*

ȍстављати (се), -а̄м *(се) несвр. према оставити (се).*

оста́вштина ж *заоставштина, баштина, наслеђе; имовина стечена наслеђем.*

ȍстајати, -jе̄м (имп. ȍста̄j) *несвр. према остати.*

ȍста̄лӣ, -а̄, -ō (обично у мн.) *сви који преостају после поменутих, наведених, узетих у обзир; други, ини.* • **између осталог(а), међу осталим** *осим тога, поред тога; као узгред.*

ȍстанак, -а̄нка м *остајање, задржавање, боравлење на датом, на истом месту.*

ȍстарелōст јек. **ȍстарјелōст,** -ости ж *особина и стање онога ко је остарио, онога што је остарило.*

ȍстарео, -ела, -о јек. **ȍстарио,** -рјела, -о *који је остарио, који је постао стар:* ~ мајка.

ȍстарити, -ӣм (ȍстарети јек. ȍстарјети, -рӣм) свр. **1.** непрел. *постати стар.* **2.** прел. *учинити (некога, нешто) старим.*

оста́так, -тка м (мн. оста́ци, ген. ȍста̄та̄ка̄) **1. а.** *оно што је преостало од чега:* ~ јела. **б.** *разлика (вишак или мањак) при обрачуну какве суме; кусур.* **в.** мат. *недељиви део при дељењу неког броја.* **2.** (у спрези са „земни", „посмртни" или сл.) мн. *тело или кости умрлога.* **3.** *чланови породице умрлог.* – Доста си плакала, нека је остатку на здравље.

ȍстати, ȍстане̄м (аор. ȍстадох и ȍстах; пр. пр. ȍста̄вши; трп. ø) свр. непрел. **1. а.** *задржати се на (у) истом месту, не отићи (другде, даље):* ~ у граду, ~ у школи. **б.** *проборавити, провести извесно време негде, у некој средини, друштву и сл.:* ~ на улици и после поноћи. **в.** *преостати негде одласком других, бити, задржати се као једини, сам, без других.* – Остали смо само ја и баба. **2. а.** (при нечему) *задржати свој став, мишљење, одлуку, истрајати у нечему.* – Остао је при томе да докторира. **б.** *задржати се на некој одлуци, активности, не мењати постојеће стање ствари.* – Остали су при томе решењу, јер им се чинило најбољим. **в.** *задржати свој положај, статус, бити и даље (неко, нешто).* – Остаће нежења. **г.** *доспети у какву нову трајну ситуацију, положај, стање, постати:* ~ неспособан за рад. **3.** *одлазећи, удаљавајући се оставити (некога, нешто) далеко за собом, у даљини.* – Воз се удаљавао и многа села, брда и долине остадоше за њим. **4.** фиг. *изгубити живот, погинути, пасти (у борби, рату):* ~ на бојном пољу. **5.** фиг. *изгубити се, нестати.* – Где ти је остала памет? • **нека (то) остане међу нама** *нека о томе нико други не сазна, немојмо о томе говорити другима.* **није му остало ништа друго** *није могао ништа друго (боље) учинити, није било другога излаза, решења.* **не ~ дужан (некоме)** *(уз)вратити истом, равном мером, осветити се.* **~ жив** *пребродити какву опасност, критичну ситуацију.* **бубнути и ~ жив** *(из)рећи какву глупост, бесмислицу, лупити којешта.* **остај(те) ми здраво (збогом)** *поздрав при одласку, растанку.* **~ без крова над главом, ~ на улици** *изгубити своју кућу, стан, постати бескућник (обично услед какве непогоде, несреће).* **~ без речи** *занемети запањити се, забезекнути се (од изненађења, од чуда, узбуђења и сл.).* **~ кратких рукава** *уместо очекиване зараде, добитка, користи, претрпети штету, губитак (у каквом послу).* **~ на месту мртав** *бити усмрћен, погинути одмах, на лицу места.* **~ на (у) животу** *преживети неки удес, смртну рану.* **~ на ногама** *не подлећи умору, исцрпљености, болести, издржати све напоре, тешкоће.* **~ по страни** *не мешати се у нечије послове, не узимати учешћа у чему, бити незаинтересован за нешто.* **~ празних руку** *не добити ништа, не домоћи се никакве користи.* **~ свој** *не постати зависан, не потпасти под утицај другога, бити и надаље самосталан.* **~ скрштених руку** *ништа не предузети у каквој невољи, не притећи у помоћ, држати се све време пасивно, незаинтересовано.* **~ слеп код очију** *ништа не научити, не видети очигледне ствари.* **~ у љубави с неким** *задржати добре, пријатељске односе.* **~ у памети** *сачувати у сећању, упамтити.* **~ у сенци** *проћи у чему незапажено, бити запостављен, непримећен.* **~ мртав хладан** разг. *уопште се не узбуђивати, не придавати никакве важности, сачувати хладнокрвност, незаинтересованост (обично у вези с нечим иначе узбудљивим, важним, опасним и др.).* **~ читав** *пребродити, савладати какву опасност, кризу без икакве штете, без губитака и сл.*

оствáрење с **1.** *спровођење у дело, реализација нечега:* ~ плана, ~ (нечијих) снова. **2.** *дело настало као резултат неке делатности, стварања:* уметничко ~, револуционарно ~.

остварѝвати (се), -а̀руjе̄м (се) *несвр. према остварити (се).*

оства̀р(љ)ив, -а, -о *који се може остварити, реализовати, изводљив.*

оства̀р(љ)ивōст, -ости ж *особина онога што је оствар(љ)иво, могућност остваривања (нечега).*

оствáрити, ȍства̄рӣм свр. *спровести у дело, у стварности, постићи (какву намеру, жељу, план и сл.).* ■ **~ се** *испунити се у стварности, у животу (о каквој жељи, намери, предвиђању и сл.); постати реалност, чињеница (у животу, у стварности).*

ȍстве, ȍствӣ и ȍста̄ва̄ ж мн. *оруђе за ловљење рибе с дугачком држалицом на којој се налази метални део у облику двокраке, трокраке или вишекраке виљушке;* уп. харпун.

остеоло̀гија ж грч. мед. *наука о костима, као део анатомије.*

остео̀лошкӣ, -а̄, -ō *који се односи на остеологију.*

ȍсти, ȍстиjӯ ж мн. *в. оства.*

остра̀гуша ж ист. *старинска пушка која се пунила одостраг.*

ȍстра̄шћен, -а, -о *обузет страстима, страственим, еуфоричним односом према нечему:* ~ говор, ~ поступак.

ȍстра̄шћенōст, -ости ж *стање, својство онога који је острашћен, онога што је острашћено, еуфоричност, емфатичност.*

остр̀вити се, ȍстр̄вӣм (се) свр. разг. **1.** *намамити се, полакомити се (на нешто).* **2.** *грубо, дивљачки насрнути, наврсти се, навалити се, окомити се (на некога).*

ȍстрвљанин (мн. -а̄ни) и **остр̀вљанин** (мн. -ани) м *особа пореклом са острва, становник острва, оточанин.*

ȍстрвља̄нка и **остр̀вља̄нка** ж *женска особа са острва.*

ȍстр̄вље с *зб. им. од острво; група острва, архипелаг.*

ȍстрво с геогр. *копно окружено са свих страна водом, оток:* вулканско ~, речно ~.

ȍстрвскӣ, -а̄, -ō *који се односи на острво.*

ȍстр̄вце и **остр̀вце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од острво.*

ȍстрига ж зоол. *морска шкољка* Ostrea edulis *из пор.* Ostreidae, *каменица.*

ѐстрићи, -и́жēм (3. л. мн. остри́гӯ; аор. ѐстригох, ѐстрйже; имп. остри́зи; трп. ѐстрижен; пр. пр. ѐстригāвши) свр. *одрезати длаке (косу, вуну са овце), ошишати; подшишати; одрезати, одсећи (маказама).* ■ ~ **се** *подсећи (косу), ошишати се.*

ѐструга ж **1.** *в. мамуза (1).* **2.** бот. *в. купина.*

остру́гати, ѐстрӯжēм свр. **1. а.** *скинути са нечега неравнине, изгладити површински слој стругањем.* **б.** фиг. подруг. *грубо, тупим ножем обријати.* **2.** *одрезати тестером, довршити стругање (тестером, пилом).*

ѐсуда ж **1.** правн. *судска одлука о кажњавању преступника, пресуда.* **2.** *крајње неповољно мишљење, негативна оцена, оштра критика (каквог догађаја, поступка, дела и сл.) често изражена као протест, негодовање.* • **то је за (сваку) осуду** *кад се изражава крајње негодовање да је нешто (неки поступак, понашање и сл.) веома лоше, неморално или сл.*

осу́дити, ѐсӯдӣм (трп. ѐсӯђен) свр. (некога, нешто) **1.** правн. *изрећи казну судском или др. правном одлуком, донети пресуду.* **2.** *исказати, оценити негативним, неповољним, штетним и сл., изрећи негативан став према некоме, нечему оштро критиковати (често у виду протеста, негодовања):* ~ зло, ~ поступак власти. **3.** фиг. (и на нешто) *препустити каквој невољи, злопаћењу, казнити (нечим):* ~ на сиромаштво, ~ да живи сам. • **то је осуђено на пропаст (на неуспех)** *од тога не може бити ништа, томе нема спаса, мора пропасти.*

осуђѐнӣк, -и́ка м *особа осуђена судском пресудом; затвореник, сужањ.*

осуђѐница ж *женска особа осуђеник.*

осуђѐнӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на осуђенике.*

осуђѐнӣчки прил. *као осуђеници, попут осуђеника.*

осуђи́вати, осу̏ђујēм *несвр. према осудити.*

ѐсузити, -ӣм свр. (нешто) *овлажити, прелити или напунити сузама:* ~ лице, ~ очи. ■ ~ **се** *навлажити се, напунити се сузама (о очима).*

осу̏јетити, -ӣм и **осује́тити,** осу̏јēтӣм (трп. осу̏јећен и осу̏јēћен) свр. (некога, нешто) *онемогућити, спречити некога у каквој намери; спречити, онемогућити да се нешто догоди, оствари:* ~ нечије планове, ~ јачање власти.

осујећи́вати, -ѐћујēм *несвр. према осујетити.*

осу́кати се, ѐсӯчēм се свр. **1.** *извући се (о нитима на крајевима плетива или ткива).* **2.** фиг. *развући се.* – Путем уз брдо осука се колона.

ѐсулина ж *место, пут и сл. на којем се осула, одронила земља.*

осу̏љати се, -āм се свр. *оклизнути се; склизнути.*

осу̏мњичити, -ӣм (трп. осу̏мњичен) свр. (некога) *изразити своје мишљење, сумњу да је неко крив, да је починио кривицу, прекршај; третирати некога као могућег починитеља какве недела, бацити сумњу на некога:* ~ некога за убиство.

осу̏нетити, -ӣм (трп. осу̏нећен) свр. тур. (некога) *обрезати мушко дете (сходно верским обичајима у муслимана).*

осу̏нчати и **ѐсӯнчати,** -āм свр. *обасјати, изложити сунчаним зрацима.* ■ ~ **се** *изложити се, обасјати се сунчаним зрацима.*

ѐсути, ѐспēм (трп. ѐсӯт) свр. **1. а.** (некога, нешто) *обасути, прекрити (нечим):* ~ стазу лишћем. **б.** (по некоме, по нечему) *засипати некога, нешто (мецима, камењем; речима), обасути:* ~ паљбу по некоме, ~ некога грдњом. **в.** *почети снажно падати, лити (о киши, снегу и сл.).* **2.** (нешто нечим) *посути разбацано, на махове:* ~ хлеб сољу. ■ ~ **се 1. а.** *посути се, посипати се (нечим):* ~ се брашном по оделу. **б.** *разасути нешто по површини нечега, прекрити се (нечим):* небо се осуло звездама. **в.** *добити осип по кожи, обасути се (пегама, оспама и сл.).* – Сав се осуо по лицу. **2.** фиг. *разлећи се, заорити се.* – Осу се песма у кафани. **3. а.** *распасти се, расути се у виду прашине, расточити се.* – Зид се сав осуо. **б.** фиг. *бројчано се смањити одласком (чланова, персонала и сл.).* – Партије ће нам се сигурно осути. • ~ **(на некога) дрвље и камење (~ се дрвљем и камењем),** ~ **паљбу** *напасти некога са много речи, грдњама, говорити о некоме све најгоре, с погрдним изразима, оптужбама.*

ѐсутōст, -ости ж *стање онога који је осут, онога што је осуто (обично о кожи).*

осу́шити, ѐсӯшӣм свр. *уклонити из нечег влажног, мокрог влагу:* ~ веш, ~ косу. ■ ~ **се 1. а.** *постати сув, лишен влаге, сасушити се; увенути.* **б.** *изгубити природну влажност, постати сув (по површини).* – Грло му се осушило. **2.** фиг. *јако ослабити, омршавити.*

осцѝлāтор м лат. физ. **а.** *апарат који производи осцилаторно кретање.* **б.** *свако тело које може да осцилира, да се клати, титра.*

ѐсцилатōрнӣ и **ѐсцилационӣ,** -ā, -ō *који се односи на осцилације:* ~ кретање.

осцила́ција ж лат. физ. *њихање, клаћење, љуљање; титрање; таласање.*

осцили́рати, -ѝлӣрāм и **ѐсциловати,** -лујēм несвр. физ. *клатити се, њихати се, правити једнаке ситне покрете; кретати се тамо-амо.*

осцилѐграм м грч. физ. *графички цртеж добијен помоћу осцилографа.*

осцилѐграф м грч. физ. *инструмент за бележење осцилација, пре свега електричних.*

ѐтава ж *трава која се коси (или је покошена) други или трећи пут (обично крајем лета или почетком јесени).*

ѐтавица ж *дем. и хип. од отава.*

ѐтад, отáда и **отáда** (пише се и: од тада) прил. *од тога времена (о којем је реч).*

отáкати, ѐтāчēм *несвр. према оточити.*

отаља́вати, отàљāвāм *несвр. према отаљати.*

отàљати, -āм свр. разг. *некако обавити, посвршавати (послове, обавезе).*

ѐтанак, -нка, -о *прилично танак:* ~ дрво.

отàнчати, -āм свр. **1. а.** *постати танак, истањити се (обично о тканини).* **2.** фиг. **а.** *истрошити се, постати оскудан, сиромашан.* **б.** *изгубити ранију моћ, снагу, здравље, ослабити.*

отáпати (се), ѐтāпāм (се) *несвр. према отопити (се).*

отàрасити се, -ӣм се свр. *ослободити се, отрести се, решити се (некога, нечега, обично непријатнога, досаднога и сл.):* ~ напасника, ~ мучних послова.

ѐтац, ѐца м (вок. ѐче; мн. ѐчеви (арх. ѐцеви) (у основном значењу) и ѐци, ген. отáцā у 2. и 3. значењу) **1. а.** *мушки родитељ;* фиг. *творац, аутор у односу на своје дело.* **б.** фиг. *зачетник, покретач, оснивач:* ~ модерне писмености. **2.** мн. *предак, праотац.* **3.** *свештено, духовно лице (обично уз име или назив чина, у непосредном обраћању свештенику, калуђеру, фратру и сл., али и самостално, без помињања имена).* – Оче, прото. Свети оци калуђери. • **Бог-отац (вишњи, небески ~)** рлг. *Бог као прво лице Светога тројства.* **градски оци** *градски већници, одборници; градски властодршци, моћници.* **духовни** ~ 1) *свештеник.* 2) *верски васпитач.* 3) *творац, зачетник неке идеологије или филозофије.* **какав ~ такав син** *кад хоће да се каже да је син као отац, онакав како га је отац васпитао, одн. с истим, наследним карактерним особинама свога оца.* **од зла оца, а од горе мајке (бити, потицати)** *бити, потицати из рђаве, зле породице, од покварених, злих родитеља.* **отац као колац** *отац је према деци, за разлику од мајке, тврд, мање осећајан, небрижан и сл.*

ѐтаџбина ж *земља, држава у којој се неко родио и у којој је одрастао, домовина.*

ѐтаџбӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на отаџбину, који је у вези с отаџбином.*

отвáрати (се), ѐтвāрāм (се) и **ѐтварати (се),** -āм (се) *несвр. према отворити (се).*

отвàрāч, -áча м (инстр. -áчем) *алатка за отварање (флаша, конзерви и сл.).*

ѐтвор м *место слободно, начињено за пролаз, улаз, излаз и сл.; уопште пробијено, просечено, пробушено место, шупљина, рупа:* ~ на крову, ~ уста; ~ за дугме.

о̀творен, -а, -о **1.** *трп. од отворити.* **2.** *који је без заштитног дела, ограде, доступан са свих страна или сл.:* ~ аутомобил, ~ врата. **3.** фиг. *који говори искрено, оно што мисли, без претварања, искрен, непосредан; који одражава таква својства:* ~ човек, ~ разговор. **4.** *светао, јасан, пастелан (о боји).* **5.** *који пружа могућност за учешће, приступ, слободан, приступачан:* ~ конкурс, ~ првенство. • **играти отворених карата (с отвореним картама), куцати на отворена врата; ~ град, ~ море, ~ рана, ~ слог** и др. *в. код тих именица.*

о̀творено прил. **а.** *на отворен начин, искрено, непосредно, без увијања, околишења:* ~ говорити. **б.** *јавно, не кријући, очигледно:* ~ нападати кога.

отворено- *као први део сложеница у вези с придевима који значе боју, означава светлу нијансу:* отвореноплав, отворенозелен и сл.

о̀творено̄ст, -ости ж *својство онога што је отворено, онога ко је отворен.*

отво̀рити, о̀творӣм свр. **1. а.** *померити или уклонити оно чиме је што затворено (врата, поклопац, ограду и сл.); учинити на тај начин доступним унутрашњи део нечега:* ~ врата; ~ собу. **б.** *растворити, расклопити, раширити нешто склопљено, стегнуто, скупљено, затворено:* ~ шаку, ~ уста, ~ новине, ~ конзерву. **в.** *ослободити застора, омота, поклопца и сл.:* ~ очи, ~ пакет. **г.** *откопчати, раскопчати:* ~ капут, ~ оковратник. **г.** *откључати, одбравити:* ~ браву, ~ катанац. **2. а.** *пустити (први пут, поново) у рад, у погон, предати на употребу (обично о каквој установи, објекту, приредби и др.):* ~ нову школу, ~ изложбу, ~ бал. **б.** *прогласити, објавити почетак рада каквог скупа:* ~ конгрес. **в.** *започети с радом, с професионалном делатношћу (обично у каквом локалу, објекту и сл.):* ~ адвокатску канцеларију, ~ хотел. **г.** *учинити да нешто започне с радом (у одређено време), да буде доступно другима (странкама, посетиоцима и сл.):* ~ радњу, ~ шалтер за странке. **д.** *учинити да какав уређај, механизам прорaди, укључити, упалити:* ~ радио, ~ светло. ■ ~ **се 1. а.** *померити се, раскрилити се ослобађајући отвор, улаз, пролаз; постати отворен (о прозору, вратима, одн. просторији, радњи и др.).* **б.** *растављањем, размицањем и сл. нечега омогућити приступ нечему, функционисање нечега.* – Очи му се отварају. Кошуља му се отворила. **2.** *започети, заподенути се, кренути (о разговору, расправи, представи и др.).* **3.** *прострети се, указати се у свој својој величини, показати се (о простору, пејзажу, пространству и др.).* **4.** фиг. *искрено, без устручавања, увијања говорити о себи, својим осећањима и др.* • **~ апетит, ~ душу, ~ карте, ~ (четворе) очи** и сл. *в. код тих именица.*

о̀тврдлина и **отврдлѝна** ж *задебљано и отврднуто место на кожи, меком ткиву.*

о̀тврднуо, -ула и о̀тврдла, -о (обично одр.) *р. пр. од отврднути у атриб. служби:* ~ рука.

о̀тврднути, -не̄м (аор. о̀тврднух и о̀тврдох, р. пр. о̀тврднуо, -ула и о̀тврдао, -дла) свр. **1. а.** *постати тврд, очврснут, стврднути се.* **б.** *в. огрубети.* **2.** фиг. *постати отпоран, неосетљив на невоље, недаће, стећи чврстину, постојаност.*

отврдња́вати, -р̀дња̄ва̄м и **отврдњи́вати,** -р̀дњује̄м *несвр. према отврднути.*

о̀теглити, -ӣм свр. *одвући тегљење:* ~ подморницу.

о̀те̄гнӯт, -а, -о **1.** *који се пева изговара, изводи са слоговима и тоновима продуженог трајања, развучен (о песми, гласу, звуку и сл.).* **2.** *који сувише дуго траје, развучен, монотон.* – Прича је разбијена, отегнута (В. Ђурић).

оте́гнути, о̀те̄гне̄м (аор. оте́гох и оте́гнух, оте́же и о̀те̄же, о̀те̄гнӯ и оте́гну; р. пр. о̀те̄гао, оте́гла (о̀те̄гла) и оте́гнуо, -ула; трп. о̀те̄гнӯт; пр. пр. оте́гнӯвши, оте́га̄вши и о̀те̄га̄вши) свр. **1.** (нешто) **а.** *извући, раширити по дужини, протегнути, развући:* ~ платно. **б.** *извући у дужину, растегнути:* ~ тесто. **в.** (нешто или с допуном у инф.) фиг. *надугачко и нашироко испричати, изложити нешто; одужити с нечим; отпочети надугачко и нашироко (приповедати, причати):* ~ причу, ~ разговор. **г.** *развући, растегнути (глас, звук).* **2.** *одужити временски (с извршењем, испуњењем нечега):* ~ доношење одлуке. **3.** (папке или без допуне) жарг. *отићи на онај свет, умрети; цркти.* ■ ~ **се** *развући се у дужину, протегнути се.* – Колона се отегла. фиг. *одужити се у трајању, времену, потрајати.* – Отегла се дискусија. • **један се отегао, други се протегао** нар. *није проблем ни велика жалост за жену кад јој умре муж, лако је наћи другог мужа (мушкарца) и кад први умре.* **~ папке** експр. *умрети.* **~ се као гладна година** *в. под година.*

о̀те̄гнӯто прил. *надуго развлачећи, растегнуто, развучено:* ~ говорити.

отежа́вајӯћӣ, -а̄, -е̄ *који отежава, оптерећује, погоршава стање ствари:* ~ околност, ~ услови.

отежа́вати, отѐжа̄ва̄м *несвр. према отежати.*

о̀тежа̄внӣ, -а̄, -о̄ *в. отежавајући.*

о̀тежао, -ала, -о и **отѐжао,** -ала, -о (обично одр.) *р. пр. од отежати у атриб. служби;* уп. отежати (2): ~ рука.

отѐжати, -а̄м свр. **1.** (нешто) *учинити да нешто постане тешко, још теже, изазвати додатне, нове тешкоће, невоље у нечему:* ~ школовање, ~ напредовање. **2. а.** *добити у тежини.* – Со отежа на влази. **б.** *постати тежак, осећати (нешто) тешким, тромим.* – Отежала му глава од пића.

оте́за̄ње с *гл. им. од отезати (се).* • **без отезања** *без одлагања, продужавања (ствари о којој се ради), сместа, одмах.*

оте́зати (се), о̀те̄же̄м (се) *несвр. према отегнути (се).*

о̀текао, -кла, -о (обично одр.) *р. пр. од отећи*[2] *у атриб. служби:* ~ образ.

о̀теклина ж *отечено место, оток.*

отѐлити, о̀телӣ(м) свр. *донети на свет (теле, младунче) (о крави).* ■ **~ се 1. а.** *донети на свет теле (о крави).* **б.** *доћи на свет (о телету).* **2.** (-ӣм се) фиг. разг. *намучити се, напатити се радећи нешто напорно, претешко.*

отело̀вити се јек. **отјело̀вити се,** -ѐловӣм се свр. *отелотворити се.*

отеловље́ње јек. **отјеловљење** и **отелотворе́ње** јек. **отјелотворе́ње** с *приказ неке идеје, апстрактног појма итд. у телесном, симболизованом (об)лику; биће, предмет, симбол или сл. као оличење, оваплоћење одређене идеје, појма, осећања и сл., инкарнација.* – Мајка је отелотворење доброте.

отелотвори́вати (се) јек. **отјелотвори́вати (се),** -во̀рује̄м (се) *несвр. према отелотворити (се).*

отелотво̀рити јек. **отјелотво̀рити,** -о̀творӣм свр. (нешто) *дати чему телесни, реални (об)лик, представити у каквом облику;* уп. отелотворење. ■ **~ се** *постати оличење, реалност, оваплотити се (у каквом лику, облику, симболу), остварити се, реализовати се.* – У његовим сликама, отелотвориле су се његове идеје.

о̀терати јек. **о̀тјерати,** -а̄м свр. (некога, нешто) **1. а.** *приморати (силом, претњом и сл.) некога (нешто) да напусти да оде, да се удаљи, изгнати, најурити.* **б.** *уклонити са какве дужности, посла, најурити, отпустити.* **в.** фиг. *уклонити, отрести се, ослободити се нечега (тешких мисли, мучних осећања, непријатних успомене, страха или др.), одагнати.* **2.** *одвести, отпремити некуда (стоку, робу).* – Отерали стоку на вашар. • **~ у гроб некога** експр. *убити, уништити, унесрећити некога (својом небригом, злостављањем, лошим поступањем и сл.).*

о̀те̄сан јек. **о̀тијесан,** -сна, -о *подоста, прилично тесан.*

отѐсати, о̀теше̄м свр. (нешто) *обрадити (дрво, камен и сл.) тесањем.*

оте́снити, о̀те̄снӣм јек. **отијѐснити,** о̀тијеснӣм свр. (нешто) *учинити тесним, сузити:* ~ капут.

отестѐрити и **отѐстерити,** отѐстерӣм свр. *одсећи тестером, отпилити; одрезати.*

о̀тети, о̀тме̄м (аор. о̀те̄х, о̀те̄; имп. о̀тми; р. пр. о̀тео, о̀те̄ла; трп. о̀те̄т) свр. прел. **1. а.** (некоме нешто) *силом, насилним путем узети, присвојити туђе, уграбити.* **б.** (некога) *извршити отмицу.* **2.** (некога) *спасти, отргнути из неке невоље, опасности.* ■ **~ се 1. а.** *ослободити се, истргнути се (из нечијих руку, обухвата и сл.).* **б.** фиг. *извући се из какве тешке болести, опасне*

ситуације, беде или сл. **в.** *ослободити се нечије власти, нечијег надзора, утицаја, зависности од нечега:* ~ се од напасти, ~ се од дроге. **2.** *измаћи пажњи, контроли, промаћи.* – Ништа му се не може отети погледу. **3.** *нехотице, неконтролисано се испољити, излетети, омаћи се (о речи, уздаху, гласу и др.).* – Оте му се непромишљена реч. • **отето проклето** *оно што је нечасно стечено, некоме отето, украдено не може другоме донети срећу, корист.* **~ од заборава, ~ испред носа** и др. *в. код тих именица.*

отету̏рати (се), -а̄м (се) свр. *отићи тетурајући (се), посрћући.*

отѐћи[1] (о̏тећи), о̏текне̄м (отѐче̄м) свр. непрел. *течењем отићи, удаљити се текући (о води, течности и сл.); истећи однекуд.*

отѐћи[2] (о̏тећи), о̏текне̄м (отѐче̄м) свр. непрел. *постати натечен, набрекнут, надути се (о деловима тела).* – Усне су му отекле.

отѐчено̄ст, -ости ж *стање онога што је отечено, натеченост, набреклост.*

отѐшњати јек. **отје̏шњати,** -а̄м свр. *постати тесан.*

отима́рити, отѝма̄рӣм свр. *очистити чешагијом или четком (коња, говеда), завршити тимарење.*

о̏тимати, -а̄м несвр. *несвр. према отети.* ■ **~ се 1.** *несвр. према отети се.* **2.** *јагмити се, грабити се (око нечега, некога); борити се свим силама за нешто такмичећи се, утркујући се (с неким, с нечим):* ~ се око наследства; ~ се око првенства.

отѝма̄ч, -а́ча м *онај који силом присваја, отима нешто другоме; освајач; отмичар.*

отима̀чина ж *дрско, безобзирно отимање, грабеж, пљачка; силом узето, отето добро.*

о̏тирати (се), -ре̄м (се) *несвр. према отрти (се).*

отѝра̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *брисач за обућу (обично пред улазним вратима).* • **бити нечији** ~ *бити некоме слуга, нечији послушник, извршилац нечасних послова.*

о̏ти̑сак, -ска м **1.** *траг предмета на некој подлози, хартији и др.:* ~ стопала на песку, ~ прстију на хартији. **2. а.** *одштампани примерак текста, репродукције цртежа.* **б.** *предмет начињен ливењем, одливак (у металу, воску и сл.).*

отиски́вати (се), отѝскује̄м (се) *несвр. према отиснути (се).*

о̏тиснути, -не̄м (аор. о̏тиснух, о̏тиснӯ (о̏тискох, о̏тиште и о̏тиште); р. пр. о̏тиснуо, -ула (о̏тискао, -сла)) свр. прел. (нешто, некога) **1.** *одгуривањем, потискивањем померити, удаљити, одгурнути:* ~ чамац у воду. **2.** *оставити на нечему траг, отисак.* **3.** *начинити штампарски отисак; одштампати.* ■ **~ се 1. а.** *одмаћи се (од чега) опирањем о нешто и кренути; запловити (о броду, чамцем и сл.), исពловити:* ~ се од обале, ~ се на море. **б.** фиг. *отићи, запутити се далеко некуда:* ~ се у свет, ~ се у туђину. **2.** *одбацити се, одгурнути се, одбити се (од какве чврсте подлоге, ослонца).*

оти́ћи (о̏ти̑ћи), о̏де̄м (о̏ти̑де̄м и о̏ти̑ђе̄м) (имп. оти́ђи и оти́ди; аор. о̏дох (оти́ђох и оти́дох); р. пр. отѝшао и о̏тишао, -шла; пр. пр. отѝша̄вши и о̏тиша̄вши) свр. непрел. **1. а.** *напустити (неко место, боравиште), удаљити се, уклонити се (однекуд):* ~ из куће. **б.** *поћи, кренути, запутити се (некуда); отпутовати:* ~ кући, ~ на пут. **в.** (од некога, од нечега) *напустити, оставити (некога, нешто):* ~ од куће, ~ из фирме. **2.** (некоме, у нешто и сл.) *доћи, доспети (код некога, негде):* ~ код лекара, ~ у град. **3.** (на нешто, у нешто) *одати се, посветити се (каквој делатности, професији и сл.); бити, постати оно што се допуном исказује:* ~ на занат, ~ у адвокате. **4.** *прећи, прићи другој, супротној страни (партији, тиму и др.):* ~ у опозицију, ~ у други клуб. **5.** *пружити се, протегнути се; израсти, издужити се:* ~ у висину. **6. а.** *проћи, минути, протећи.* – У шта му оде живот! **б.** *пропасти, нестати, изгубити се; погинути, умрети.* – Одоше наши лепи снови. Оде ми у рату најбољи друг. **7.** (на некога, на нешто) *потрошити се, утрошити се.* – Оде све на школовање. **8.** *проширити се, пронети се, пући (о гласу, вести, лажи и др.).* – Оде брука надалеко. **9.** *упасти, пропасти, потонути; зарити се, утонути.* – Оде лађа на дно. • **~ бестрага, ~ богу на истину, ~ на добош (бубањ), ~ под лед, ~ под црну земљу, ~ празних руку (шака), ~ у ветар** и др. *в. код тих именица.*

о̏тицати[1], -иче̄м *несвр. према отећи*[1].

о̏тицати[2], -иче̄м *несвр. према отећи*[2].

о̏ткад, отка̀да̄ и **отка̀да** (пише се и: од када) прил. **1. а.** *од којег времена, од ког доба, колико дуго.* – Откад си ту? **б.** *већ дуго времена, пре много времена, одавно.* – Е, откад ја то знам! **2.** (у везничкој служби у временском значењу) *од онога часа, откако, како.* – Откад зна за себе био је такав. **3.** (у функцији речце) *за изражавање чуђења, неверице (у упитним конструкцијама): како то, како може бити, откуд.* – Откад лопов може бити поштен?

о̏тказ и **о̏тка̄з** м *обавештење, чин о раскиду каквог уговора, о прекиду уговореног односа, о отпуштању са посла и др.; документ, акт којим се то саопштава.*

отка́зати, о̏тка̄же̄м свр. **1. а.** *поднети отказ, раскинути уговорни однос:* ~ службу, ~ стан, ~ уговор. **б.** *одрећи, обавестити да се нешто заказано, утврђено, најављено неће одржати, догодити:* ~ час, ~ представу, ~ излет. **2. а.** *одбити, одрећи (некоме нешто):* ~ гостопримство, ~ помоћ. **б.** *престати функционисати, покварити се, заказати; попустити, издати (нпр. мотор, кочнице, живци и др.).*

откази́вати, -а̀зује̄м *несвр. према отказати.*

о̏тказни̑ и **о̏тка̄зни̑,** -а̄, -о̄ *који се односи на отказ; којим се отказује, одбија нешто:* ~ рок, ~ поступак.

о̏ткако прил. *од оног времена, од оног часа, одонда, откад(а).* – Откако је дошао, све нам је кренуло набоље. • **~ је света и века** *одувек, одвајкада.*

о̏ткати, -ка̄м (о̏тке̄м) свр. *завршити ткање, изаткати.*

о̏ткачен, -а, -о разг. *настран, шашав, уврнут, чудан (у понашању, облачењу и др.), ексцентричан.*

отка̀чињати (се), -е̄м (се) *несвр. према откачити (се).*

о̏ткачити, -ӣм свр. **1.** *скинути са закачаљке, ослободити нешто закачено, окачено; одвојити прикачено:* ~ приколицу, ~ вагон. **2.** разг. *почети се понашати необично, шашаво, ексцентрично.* ■ **~ се** *одвојити се од нечега, скинути се с нечега;* фиг. разг. *прекинути везе (с неким), оставити на миру (другога):* ~ се с трамваја, ~ се с крова; ~ се од девојке.

о̏ткивак, -ивка м *метални предмет добијен ковањем.*

откѝвати, о̏ткӣва̄м *несвр. према отковати.*

отки́дати (се), о̏ткӣда̄м (се) *несвр. према откинути (се).* • ~ **од својих уста** *в. под уста.*

о̏ткинути, -не̄м (аор. о̏ткинух и о̏ткидох) свр. *отргнути, одвојити кидајући, чупајући; одсећи одрубити:* ~ лист, ~ грану, ~ прст; ~ главу.

о̏тклањати (се), -а̄м (се) *несвр. према отклонити (се).*

откла́пати (се), о̏тклапа̄м (се) *несвр. према отклопити се.*

откле́чати, -чӣм свр. (нешто) *проиратити нешто до краја на коленима, провести, издржати нешто клечећи:* ~ молитву, ~ казну.

откли̏зати, -а̄м и **откли́зати,** о̏тклӣже̄м свр. *извести до краја клизање, клизањем завршити, испунити (нешто):* ~ свој сат, ~ валцер на леду.

о̏тклӣк м *одјек, одраз гласа, звука.*

о̏тклимати, -а̄м свр. *отићи, удаљити се климајући (се), одгегати се.*

о̏тклон м *одступање, померање, скретање од одређене, обично вертикалне линије.*

откло̀нити, о̏тклонӣм (трп. о̏тклоњен) свр. **1.** *одстранити, елиминисати, неутралисати:* ~ опасност. **2.** *склонити, одмаћи, померити у страну:* ~ завесе с прозора, ~ косу с чела.

откло̀нљив и **откло̀њив,** -а, -о *који се може отклонити.*

откло̀пити, о̏тклопӣм (трп. о̏тклопљен) свр. **а.** *скинути поклопац (са лонца или сл.).* **б.** *в. расклопити.*

откључа́вати (се), -у̏ча̄ва̄м (се) *несвр. према откључати (се).*

откљу̏чати, -а̄м свр. *кључем отворити браву нечега закључаног; уопште отворити нешто забрављено, одбравити.* ■ **~ се** *отворити кључем врата своје собе, стана у којем се неко закључао.*

откòвати, ȍткујēм свр. **1.** *расковати заковано:* ~ ланац, ~ заклопац на ковчегу. **2.** *клепањем, откивањем обрадити нешто (нпр. наоштрити кòсу).*

ȍткома̄нда ж вој. *службени премештај у другу војну област, војну јединицу, прекоманда.*

откòма̄ндовати, -дује̄м свр. вој. **1.** *послати, службено преместити војно лице у другу подручну јединицу, послати другој војној команди, прекомандовати.* **2.** *изрећи команду, заповест (војницима у строју, на положају и сл.):* ~ налево круг!

ȍткоп м *место где се копа ров (нпр. у руднику).*

откопа́вати, -ȍпа̄ва̄м *несвр. према откопати.*

откòпати, -а̄м свр. *копањем открити (и извадити) из земље; копајући одгрнути, одстранити земљу са нечега:* ~ гроб, ~ зидине.

откопча́вати (се), -ȍпча̄ва̄м (се) *несвр. према откопчати (се).*

откòпчати, -а̄м свр. **а.** *раставити спојене копче, извадити дугме из рупице, петље:* ~ дугме. **б.** *раставити, отворити, раздвојити закопчано:* ~ капут, ~ кошуљу. ■ **~ се а.** *раставити се, извући се из рупице, петље (о копчи, дугмету).* **б.** *отворити, разоткрити (одећу на себи), раскопчати се.* – Откопчај се, врућина је.

откора́кнути, -ȍра̄кне̄м и **откора́чити,** -ȍра̄чӣм свр. *начинити корак уназад, откорачити, устукнути.*

ȍткос м **1.** *количина нечега (траве, пшенице) која се одједном откоси; покошени ред.* **2.** *планински обронак, кòса.*

откотр̀љати, -а̄м свр. *потиснувши, одгурнувши учинити да се нешто округло, ваљкасто удаљи, преместити, удаљити котрљањем.* ■ **~ се** *удаљити се, преместити се котрљајући се.*

отко́чити, ȍтко̄чӣм свр. **а.** *ослободити, отпустити кочнице, кочиони механизам нечега.* **б.** *учинити покретљивим нешто блокирано, укочено, имобилисано:* ~ рамени зглоб. ■ **~ се** *ослободити се дејства кочнице, деблокирати се; постати покретљив.*

откра́вити, ȍткра̄вӣм свр. *одмрзнути, отопити замрзнуто; угрејати, загрејати:* ~ фрижидер; ~ руке. ■ **~ се** *одмрзнути се, отопити се;* фиг. *престати бити нерасположен, орасположити се, одобровољити се.*

открављи́вати (се), -а̀вљује̄м (се) *несвр. према откравити (се).*

откр̀есати, ȍткреше̄м свр. *одсећи, одстранити кресањем, окресати (гране, стабљику и сл.);* фиг. *оштро, отворено, одговорити, узвратити у лице (некоме нешто), одбрусити.*

откри́вати (се), ȍкрӣва̄м (се) *несвр. према открити (се).*

открѝва̄ч, -а́ча м *в. проналазач.*

открове́ње с **1.** *в. откриће.* **2.** (Откривење) рлг. *в. откровење (2).*

ȍткрити, ȍткрије̄м (имп. ȍткрӣј; трп. открѝвен, -ѐна) свр. **1. а.** (некога, нешто) *скинути покривач, застор с некога, с нечега.* **б.** *уклањањем прекривке, застора, мараме и сл. изложити разоткрити, разголитити:* ~ главу, ~ лице. **в.** *отворити:* ~ врата. **2. а.** *пронаћи нешто ново, доћи до нових открића, сазнања, проналазака; уопште сазнати, пронаћи нешто непознато, незнано, ново и сл.:* ~ закопано благо. **б.** *приметити, уочити нешто скривено, тешко приметно:* ~ покрете трупа. **в.** *уочити, запазити оно што обично није одмах или лако видљиво, приметити:* ~ неправилности, ~ грешке. **г.** *проникнути у нешто, докучити, одгонетнути:* ~ непријатељске намере. **д.** *објавити, обелоданити; одати (некога, нешто):* ~ податке; ~ планове. **ђ.** *указати на нешто, испољити, показати.* – Таквим понашањем открио је свој прави карактер. ■ **~ се 1.** *скинути, уклонити покривач са себе; разголитити се тиме.* – Ноћу, кад спава, сав се открије. **2.** *приказати се, указати се (пред очима, погледом).* – Пред њим се открио диван крајолик. **3.** фиг. **а.** (некоме) *искрено, отворено говорити о себи, о својим манама, осећањима, намерама итд.* **б.** *показати се у правом светлу, разоткрити своју природу, нарав и сл.* **4.** вој. *одати своје присуство, свој положај (обично скривен, заклоњен), учинити се приметним, уочљивим (за другога).* • **~ Америку, ~ карте, ~ срце** и др. *в. код тих именица.*

откри́ће с *проналазак, ново сазнање о нечему; оно што је откривено, пронађено:* ~ гена; ~ неправилности у раду.

открове́ње с **1.** (често уз одредбу „право") *новина која представља задовољство, освежење, велики, догађај (обично у духовном, естетском и сл. погледу).* – Овај млади писац представља својим делом право откровење. **2.** (Откровење) сткњ. рлг. *објављивање воље Божје о судбини света (изложено у Светом писму, у списима апостола Јована), Откривење, Апокалипса.*

ȍткуд(а̄) и **откỳда̄** прил. **1.** *у упитном значењу* **а.** *одакле, из ког правца, из којег места.* – Откуда долазиш? **б.** *због чега, зашто.* – Откуд тако о мени мислиш? **в.** *како, на који начин, по чему.* – Откуд да знам шта он сада ради? **2.** *у значењу места, правца, извора.* – Не знам откуд је родом. **3.** *у неодређеном значењу: којим, неким случајем, однекуд.* – Да сам откуд знао шта ће ме снаћи, другачије бих поступио. **4.** (у односном значењу, у служби везника) **а.** *одакле, са које стране, из ког смера.* – Знам откуд ветар дува. **б.** *из којег краја, места.* – Иди тамо откуда си и дошао.

ȍткукати, -а̄м свр. *завршити с кукањем; оплакати, ожалити кукајући.*

отку̀лучити, -ӣм свр. *одрадити кулуком.*

ȍткуп м *откупљивање, куповина обично веће количине робе (жита, стоке или сл.) од произвођача или посредника; продаја такве робе купцима.* – Сељак даје држави жито на откуп.

отку́пити, ȍткӯпӣм свр. **1.** *куповином преузети од некога неку ствар, робу, право на нешто и сл.:* ~ жито од сељака, ~ право на објављивање романа. **2.** *избавити, ослободити кога (из затвора, ропства и сл.) новцем, откупом:* ~ отето дете. ■ **~ се 1.** *повр. према откупити (2).* **2.** *искупити се нечим за учињене грешке, пропусте, неправду нанету другоме и сл.*

откупље́ње с **1.** *в. откуп.* **2.** рлг. *избављење од пакла откупом грехова.*

откупљи́вати (се) *несвр. према откупити (се).*

откупљѝва̄ч, -а́ча м *онај који откупљује, врши откуп.*

ȍткупнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на откуп:* ~ станица, ~ цена.

откупнѝна ж *новац или нешто друго што се даје за откуп.*

откуца́вати, -ӯца̄ва̄м *несвр. према откуцати.*

ȍткуца̄ј м **1.** *звук који се чује при удару (обично каквог уређаја):* ~ сата, ~ звона. **2.** (обично у мн.) *удар била, пулса.*

ȍткуцати, -а̄м свр. **1. а.** *извести, означити куцањем, избијањем; пропратити куцањем:* ~ дванаест сати, ~ један такт. **б.** *написати писаћом машином:* ~ писмо. **2.** жарг. *пријавити, денунцирати (некога), доставити (нешто), издати:* ~ полицији.

ȍтмен, -а, -о **а.** *фин, углађен, префињен, господствен:* ~ укус, ~ одело **б.** *који се одликује углађеним господственим држањем, понашањем, манирима и сл.:* ~ господин.

ȍтменō прил. *на отмен, фин начин, углађено, господствено.*

ȍтменōст, -ости ж *особина онога који је отмен, онога што је отмено.*

ȍтмица и **ȍтмица** ж **1. а.** *насилно одвођење, заробљавање, киднаповање:* ~ детета, ~ авиона. **б.** *насилно, неодобрено одвођење девојке, невесте из родитељске куће ради удаје.* **2.** *отимачина, пљачка, отимање:* ~ новца, ~ добара.

ȍтмича̄р и **ȍтмича̄р** м (инстр. -ом и -ем) *онај који отима, врши отмицу, пљачкаш; киднапер.*

ȍто̄к[1] м *отечено место (на телу), отеклина.*

ȍто̄к[2] м *отицање, отакање (воде, течности).*

ȍток м *в. острво.*

ȍтока ж *вода, речица и сл. која се одваја од главне реке.*

отоло̀гија ж грч. *наука о болестима уха.*

о̏тома̄н м ар. *врста меког лежаја без наслона, широк диван, канабе.*

О̏тома̄н, -а и **Ото̀ма̄н,** -а́на м ист. (обично у мн.) *онај који је живео у Отоманском царству, Турчин.*

о̏тома̄нскӣ и **ото̀ма̄нскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на Отомане и Отоманско царство; турски.*

отомбо̏љити (се), ото̀мбо̄љӣм (се) свр. *в. отромбољити (се).*

о̀топина ж *отопљена материја, раствор.*

ото̀пити, о̀топӣм свр. *растворити, растопити; одмрзнути.* ■ ~ **се** *растопити се, одмрзнути се (о снегу, леду).*

ото̀плити, о̀топлӣм свр. (обично безл.) *постати топло, топлије (обично о времену).* – Данас је отоплило.

отопља́вати, ото̀пља̄ва̄м *несвр. према отоплити.*

отопље́ње с *прелазак из хладнијег у топлије стање, климатско отопљавање:* долази ~.

оториноларинго̀лог м *лекар специјалиста за болести уха, носа и грла.*

оториноларинголо̀гија ж грч. мед. *наука о болестима уха, носа и грла.*

о̀точанин м (мн. -а̄ни) *становник отока, онај који је пореклом са отока, острвљанин.*

о̀точа̄нка ж *становница отока, она која је пореклом са отока.*

ото̀чити, о̀точӣм свр. *излити део течности (из суда); преточити.*

о̀точић м *дем. и хип. од оток.*

ото̄чје с *зб. и.м. од о̀ток, острвље; група о̀то̄ка̄, архипелаг.*

о̏тпа̄д и **о̀тпад** м **1.** (зб.; мн. ø) **а.** *отпаци, смеће.* **б.** фиг. *најгори друштвени слој, олош, шљам:* ~ друштва. **2. а.** *место одређено за одлагање градског смећа, депонија смећа.* **б.** *стовариште старих неупотребљивих предмета или индустријских, сировинских отпадака и сл.:* ~ аутомобила, ~ старе грађе.

о̀тпадак, -атка м (мн. о̀тпаци, ген. о̀тпада̄ка̄) **а.** *неупотребљиви, неискористиви део који преостане, отпадне од нечега:* отпаци хартије, ~ од јабуке. **б.** фиг. *в. отпад (1б).*

о̀тпадати, -а̄м *несвр. према отпасти.*

отпа́дити се, о̀тпа̄дӣм се свр. *одвојити се, отуђити се (од некога, од куће и сл.).*

о̀тпаднӣ, -а̄, -о̄ *који представља отпад, који се као неупотребљив одбацује, не користи:* отпадне воде, ~ продукт.

о̀тпаднӣк м **а.** *онај који се идејно, политички или сл. одвојио, разишао од својих једномишљеника, другова, одметник, расколник, дисидент.* **б.** ((од) цркве, вере) *онај који је прешао у другу веру, одн. који се одвојио од цркве, вере, постао неверник.*

о̀тпадница ж *женска особа отпадник.*

о̀тпаднӣчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на отпаднике.*

о̀тпаднӣштво с *поступак, чин отпадника.*

о̀тпаковати, -кује̄м свр. *скинути, одмотати омот са пакета, отворити пакет, распаковати нешто спаковано.*

отпа́рати, о̀тпа̄ра̄м свр. *парајући одвојити нашивено, раширити.* ■ ~ **се** *одвојити се (о нечему пришивеном), одшити се.*

о̀тпасати, о̀тпаше̄м свр. *скинути, уклонити опасач или оно чиме је што опасано, припасано:* ~ сабљу, ~ појас. ■ ~ **се** *скинути са себе опасач, одн. оно што је опасачем припасано.*

отпаси́вати (се), -а̀сује̄м (се) *несвр. према отпасати (се).*

о̀тпасти, о̀тпадне̄м свр. (аор. о̀тпадох; р. пр. о̀тпао, -ала) **1.** *пасти с онога на чему је било причвршћено, на чему је висило или сл.; одвојити се, откинути се.* – Отпао лист с дрвета. Отпало дугме с капута. **2.** фиг. **а.** *престати постојати, нестати (о бригама, проблемима или сл.).* **б.** *не моћи даље учествовати у нечему:* ~ из даљег такмичења. **в.** *не долазити у обзир, бити непотребан.* – Његов предлог је отпао. Отпала је потреба за путовањем. **3.** (обично у 3. лицу) **а.** *пасти коме у део, припасти, следовати, запасти (при деоби, расподели).* – На свакога отпада по комад хлеба. **б.** *односити се на нешто као процентуални део (нечега).* – Један посто зараде отпада на трошкове пословања.

о̀тпатити, -ӣм свр. (нешто) *провести у патњи, пропатити (због нечега), преболети.* – Тешко је отпатила свој губитак.

о̀тпевати јек. **о̀тпјевати,** -а̄м свр. *певањем извести (песму, арију или сл.) од почетка до краја, интерпретирати; завршити с певањем.* • ~ **своје** разг. *завршити с нечим (с каријером, с каквом делатношћу и др.), пропасти; умрети.*

отпе́вати, о̀тпе̄ва̄м јек. **отпијѐвати,** о̀тпијева̄м несвр. **1.** *несвр. према о̀тпевати.* **2.** цркв. *певати јеванђељске текстове (у цркви); певати за свештеником при црквеном обреду.*

отпеву́шити, -ѐвӯшӣм јек. **отпјеву́шити,** -јѐвӯшӣм свр. *певушећи извести (песму, арију и сл.) до краја; завршити с певушењем.*

отпѐрјати, -а̄м свр. експр. *брзо отићи, изгубити се, одмаглити.*

отпетља́вати (се), -ѐтља̄ва̄м (се) *несвр. према отпетљати (се).*

отпѐтљати, -а̄м свр. *одвезати, одмрсити петљу, чвор.* ■ ~ **се** *ослободити се, извући се из веза, чворова, одвезати се.*

отпѐчатити, -ӣм (трп. отпѐчаћен) свр. (нешто) *отворити оно што је запечаћено:* ~ писмо.

отпи́јати, о̀тпӣја̄м *несвр. према отпити.*

отпије- *в. отпе-.*

отпи́лити, о̀тпӣлӣм свр. *одрезати пилом, тестером, отестерити.*

отпи́рити, о̀тпӣрӣм свр. *пирећи уклонити, одувати:* ~ прашину са стола.

о̀тпис м **1.** адм. *брисање дуга, одн. отписивање амортизованих, потрошних средстава (старог намештаја, несталих ствари и сл.) из књиговодствене евиденције.* **2.** *писмени одговор на нечије писмо, писмени захтев и сл.*

отпи́сати, о̀тпӣше̄м свр. **1. а.** *извршити отпис (1).* **б.** (некога, нешто) фиг. *не рачунати више с неким (с нечим), не очекивати ништа од некога (од нечега).* – Отпиши га, од њега нема користи. **2.** *одговорити писмено (на нечије писмо, писмени захтев и сл.).*

о̀тпити, о̏тпије̄м (имп. о̀тпӣј; трп. отпѝјен, -ѐна) свр. *попити мало, део нечега (из чаше, флаше и сл.).*

о̀тплавити, -ӣм свр. *плавећи однети (о бујици, води).*

о̀тплакати, -лаче̄м свр. **1.** *престати плакати, завршити с плакањем.* – Пошто отплаче, наставља с причањем. **2.** (нешто) **а.** *плачући пропратити свој бол, ожалити плачући.* **б.** *плачем, оплакујући ожалити:* ~ своју несрећну љубав.

о̏тплата ж *измиривање кредита, дуга (обично у ратама); износ новца којим се (периодично) врши измиривање дуга, одн. кредита, рата.*

отпла̀тив (отпла̀тљив), -а, -о *који се може отплатити.*

отпла́тити, о̀тпла̄тӣм (трп. о̀тпла̄ћен) свр. (нешто) *исплатити, намирити дуг, кредит последњом ратом; у целости исплатити:* ~ кредит, ~ намештај.

о̏тплатнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на отплату:* ~ дуг, ~ захтев, ~ сума.

отплаћи́вати, -а̀ћује̄м *несвр. према отплатити.*

отпле́сати, о̀тпле̄ше̄м свр. *извести, одиграти плес до краја, завршити плесање.*

отплѐсти (о̀тплести), -ѐте̄м свр. *расплести, одмрсити, одвити, одмотати (нешто уплетено, сплетено, смотано):* ~ џемпер, ~ плетенице, ~ чвор. ■ ~ **се** *расплести се, размрсити се, раставити се (о нечему оплетеном, замршеном).*

о̀тпливати, -а̄м свр. **1.** *отићи, удаљити се пливајући:* ~ далеко. **2.** (нешто) *прећи, превалити (део пута, стазе) пливајући:* ~ половину стазе.

о̏тплитати (се), -ић̄ем (се) *несвр. према от̄илести (се).*

отпло̀вити, о̏тплови̅м свр. **а.** *удаљит̄и се, от̄ићи пловећи (о броду, чамцу и сл.); одвест̄и се, от̄пут̄оват̄и (бродом и сл.).* **б.** *удаљит̄и се, от̄ићи ношен речним т̄оком (о нечему шт̄о плут̄а, плива на води).*

о̏тпљунути, -не̄м свр. *пљунут̄и даље од себе или у (на) ст̄рану.*

о̏тпљуснути, -не̄м свр. *пљуснувши одлит̄и, одасут̄и.*

о̏тпљуцнути, -не̄м свр. *у дем. значењу: от̄пљунут̄и.*

отповр̀нути, -о̀врне̄м свр. нар. *одврат̄ит̄и, одговорит̄и.*

отпоза́ди прил. *са задње ст̄ране, одост̄раг, однат̄раг.*

о̏тпоздра̄в м *одговор на поздрав.*

отпо̀здравити, -и̅м свр. (некога) *одговорит̄и поздравом на поздрав (некоме), одздравит̄и.*

отпо̀здрављати, -а̄м *несвр. према от̄поздравит̄и.*

отпо̀јати, -је̄м и -ји̅м свр. сткњ. (нешто) *завршит̄и појање, от̄певат̄и.*

о̏тпор м **1. а.** *сут̄рот̄ст̄ављање, прот̄ивљење (некоме, нечему).* – При хапшењу није пружао отпор. **б.** *акција одупирања или одбране у борби, одн. оружано сут̄рот̄ст̄ављање нет̄ријат̄ељу (нападачу, окупат̄ору и сл.) уопшт̄е:* оружани ~. **2.** физ. *сут̄рот̄ст̄ављање мат̄еријала или т̄ела силама које на њега делују, сут̄рот̄на сила.* • **електрични ~** *от̄пор (не)проводника прот̄ицању елект̄ричне ст̄рује.* **линија (нај)мањег отпора** *наст̄ојање да се нешт̄о (обично т̄ешко, сложено, ризично), пост̄игне компромисом, нагодбама и сл.* **покрет отпора** ист. *борба француског народа прот̄ив окупат̄ора у Другом свет̄ском рат̄у.* **пружити, дати ~** *сут̄рот̄ст̄авит̄и се, одупрет̄и се (некоме или нечему).*

о̏тпо̄ран, -рна, -о **а.** *који пружа от̄пор, који се опире, не да савладат̄и, покорит̄и, снажан, жилав; непоколебљив:* ~ народ, ~ биће. **б.** (на нешто) *који рет̄ко подлеже неповољним, шт̄ет̄ним и др. ут̄ицајима, дејст̄вима, пост̄ојан, издржљив; имун:* ~ материјал; ~ на болести. **в.** (одр.) *који се односи на от̄пор (служи за от̄пор, врши от̄пор и др.):* ~ тачка, ~ снага, ~ моћ.

о̏тпо̄рни̅к м ел. *проводник познат̄е вредност̄и от̄пора (као део сист̄ема елект̄ричног кола).*

отпо́рно̄ст, -ости ж *особина оног који је от̄поран, оног шт̄о је от̄порно, от̄порна снага.*

отпоручи́вати, -у̀чује̄м *несвр. према от̄поручит̄и.*

отпору́чити, -о̀рӯчи̅м свр. (нешто некоме) *одговорит̄и на поруку, поручит̄и.*

отпо̀слати, -о̀шаље̄м и о̏тпошље̄м свр. (нешто) *послат̄и некуда, одаслат̄и:* ~ новац, ~ писмо.

отпо̀че̄ти, о̏тпочне̄м (р. пр. о̏тпочео, -е̄ла; трп. о̏тпоче̄т) свр. *започет̄и, кренут̄и (с неким послом, делом):* ~ с радом, ~ говор.

отпо̀чинути, -не̄м свр. *ст̄ат̄и, зауст̄авит̄и се ради одмора, одморит̄и се, предахнут̄и, починут̄и.*

отпо̀чињати, -ње̄м *несвр. према от̄почет̄и.*

о̏тправити, -и̅м свр. **а.** (нешто) *послат̄и (пошт̄ом или сл.); упут̄ит̄и, от̄премит̄и (некуда):* ~ писмо. **б.** *уклонит̄и, одст̄ранит̄и, от̄ерат̄и:* ~ у ћошак, ~ у друго место.

о̏тправљати, -и̅м *несвр. према от̄правит̄и.*

о̏тпра̄вни̅к м у изр. **~ возова** *железнички службеник који регулише полазак возова из ст̄анице, улазак у ст̄аницу или пролазак кроз ст̄аницу.* **~ послова** *дипломат̄ски пред̄ст̄авник који заст̄упа, замењује и привремено обавља послове амбасадора (нпр. за време његовог одсуст̄вовања или повлачења).*

о̏тпра̄внички̅, -а̄, -о̄ *који се односи на от̄правнике.*

о̏тпратити, -и̅м свр. (некога) **а.** *поћи с неким као прат̄ња, као прат̄илац; испрат̄ит̄и до неког мест̄а:* ~ до врата. **б.** *послат̄и, от̄премит̄и, оправит̄и (некуда):* ~ сина у војску, ~ дете у школу.

о̏тпраћати, -а̄м *несвр. према от̄прат̄ит̄и.*

отпра́шити, о̏тпра̄ши̅м свр. експр. *побећи, ут̄ећи, одмаглит̄и, от̄перјат̄и.*

о̏тпр̄ве̄ прил. *(већ) при првом покушају, из првог пут̄а:* ~ положити испит.

о̏тпре̄ јек. **о̏тприје** прил. *из ранијег времена, одраније; као у прошлост̄и, као раније:* ~ познавати некога.

отпре́гнути, о̏тпре̄гне̄м свр. *ослободит̄и из запреге, испрегнут̄и (коње, волове и сл.).*

отпре́дати, о̏тпре̄да̄м *несвр. према от̄прест̄и.*

отпре́зати, о̏тпре̄же̄м *несвр. према от̄прегнут̄и.*

о̏тпрема ж *от̄премање, одашиљање, слање; служба слања (пакет̄а, робе и сл.), експедиција.*

отпре́мати, о̏тпре̄ма̄м *несвр. према от̄премит̄и.*

отпре́мити, о̏тпре̄ми̅м (трп. о̏тпре̄мљен) свр. (некога, нешто) **а.** *послат̄и, упут̄ит̄и, от̄правит̄и (некуда):* ~ пакет. **б.** *наложит̄и да неко оде, одст̄ранит̄и, најурит̄и:* ~ повериоце.

о̏тпре̄мни̅, -а̄, -о̄ *који је у вези с от̄премањем, слањем:* ~ трошкови.

о̏тпре̄мни̅к м техн. *уређај за одашиљање сигнала, знакова, одашиљач.*

отпремни̏на ж **1.** *плат̄а или новчана накнада, помоћ која се даје неком при одласку из службе (нпр. у пензију).* **2.** *т̄рошкови експедиције, от̄премања пошиљке.*

о̏тпре̄мница ж *образац са подацима о роби која се шаље (пошт̄ом, железницом или др.).*

о̏тприје в. *от̄пре.*

отпри́лике̄ прил. *по слободној процени, приближно, око (обично у вези с каквом мером, количином); рецимо, некако т̄ако:* имати ~ 20 година, рећи ~ овако.

о̏тпртити и **отпр̀тити,** о̏тпрти̅м свр. (снег) *уклонит̄и, разгрнут̄и снег и направит̄и слободан пролаз, ст̄азу.*

отпр́хнути, о̏тпр̄хне̄м свр. *одлет̄ет̄и прхнувши (о пт̄ици).*

о̏тпузати, -уже̄м и **отпу́зити,** -и̅м свр. *пузећи от̄ићи, доспет̄и (даље, до неког мест̄а).*

о̏тпусни̅, -а̄, -о̄ *који се односи на от̄пуст̄, от̄пушт̄ање:* ~ листа (из болнице).

о̏тпусница ж *докуменат̄, исправа о от̄пушт̄ању (из службе, из болнице и сл.).*

о̏тпуст м **1. а.** *пушт̄ање, от̄пушт̄ање (из болнице, војске или др.); докуменат̄, акт̄, дозвола за привремени или ст̄ални одлазак.* **б.** в. *от̄каз.* **в.** *допушт̄ење за прекид рада или неке друге акт̄ивност̄и, одмор.* **2.** цркв. *опрошт̄ај од грехова.*

отпу̀стити (о̏тпустити), о̏тпусти̅м свр. **1.** (некога) *дат̄и некоме от̄пуст̄ (дозволу за одлазак, излазак и сл.), одн. от̄каз (на службу).* **2.** (нешто) **а.** *пуст̄ит̄и да ист̄ече, изађе, испуст̄ит̄и:* ~ крв, ~ воду. **б.** *ослободит̄и веза (пот̄пуно или делимично), смањит̄и зат̄егнут̄ост̄ (нечега), олабавит̄и, попуст̄ит̄и:* ~ каиш, ~ завртањ. **в.** *пуст̄ит̄и да виси, опуст̄ит̄и:* ~ бркове, ~ ноге. **3.** цркв. *ослободит̄и (од грехова), дат̄и опрост̄;* уп. отпуст (2). ■ **~ се** *прест̄ат̄и се држат̄и, одвојит̄и се (од неког, нечег):* ~ се с конопца, ~ се из ко̏ла.

отпуто̀вати, -у̀тује̄м свр. *от̄ићи (обично каквим превозним средст̄вом) у неко друго, удаљеније мест̄о, земљу, от̄ићи на пут̄.*

отпуха́вати, -у̀ха̄ва̄м и **отпухи́вати,** -у̀хује̄м *несвр. према от̄пухат̄и и от̄пухнут̄и.*

отпу́хати, о̏тпӯше̄м (о̏тпӯха̄м) и **отпу́хнути,** о̏тпӯхне̄м свр. в. *одуват̄и.*

отпуча́вати (се), отпу̀ча̄ва̄м се *несвр. према от̄пучит̄и се.*

о̏тпучити, -и̅м (трп. о̏тпучен) свр. (нешто) *от̄копчат̄и, раскопчат̄и:* ~ кошуљу. ■ **~ се 1.** *от̄копчат̄и се (о нечему шт̄о је закопчано).* **2.** *одвојит̄и се, от̄качит̄и се:* ~ се од зида.

отпуша́вати, -у̀ша̄ва̄м *несвр. према от̄пушит̄и[1].*

о̏тпушити[1], -и̅м свр. (нешто) *уклањањем чепа или нечега шт̄о препречује, запушава от̄вор омогућит̄и прот̄ок:* ~ канализацију.

о̀тпушити², -ӣм свр. *мало попушити, повући дим (из цигарете).*

отпу́штати (се), о̀тпӯштам (се) *несвр. према отпустити (се).*

отра́вити се, о̀тра̄вӣм се свр. *обрасти травом:* ~ се двориште.

о̀тра̄г и **отра́га** прил. *одостраг, страга, отпозади.*

отрапа́вити, -а̀па̄вӣм и **о̀трапавити,** -ӣм свр. *постати трапав.*

о̀ргнути, -не̄м (аор. о̀тргнух и о̀тргох; р. пр. о̀тргнуо, -ула и о̀тргао, -гла) свр. **1. а.** *откинути, убрати:* ~ цвет. **б.** *одвојити комад, део од целине, цепити:* ~ лист из свеске. **в.** *силом одвојити, одвући (од кога), истргнути:* ~ дете из мајчиних руку. **г.** *издвојити, изузети од заједничког дела:* ~ реченицу из контекста. **2.** *извући из неповољне ситуације, рђавог стања, ишчупати:* ~ од лошег друштва. ■ **~ се 1. а.** *ослободити се чврсте везе (из ланаца, из нечијих руку), отрести се, извући се из неповољних околности (терора, контроле, утицаја и др.), отети се.* **б.** *ослободити се обавеза, дужности и сл.* **в.** (обично с негацијом) *одвојити се (од некога, од нечега), растати се:* не дати се ~ од играчака. **2.** фиг. *излетети, омаћи се (случајно, ненамерно).* – Отрже му се псовка из уста.

отре́бити, о̀тре̄бӣм јек. **отријѐбити,** о̀триједбӣм (трп. о̀тре̄бљен јек. о̀трије̄бљен) свр. (нешто) **1. а.** *пребирајући (обично какво зрневље) очистити од натруха, отпадака и др.:* ~ орахе, ~ пасуљ. **б.** *биштећи очистити, уклонити гамад (вашке, буве и сл.):* ~ косу, ~ одело. **2.** *огулити, ољуштити:* ~ кромпир. ■ **~ се** *очистити се (од вашака, гњида и сл.).*

отрежња́вати (се), -е̏жња̄ва̄м (се) и **отрежњи́вати (се),** -е̏жњујӗм (се) *несвр. према отрезнити (се).*

отрежње́ње с *враћање, довођење у трезно, трезвено стање:* ~ после пијанке, ~ од заноса.

отре́знити, о̀тре̄знӣм јек. **отријѐзнити,** о̀трије̄знӣм (трп. о̀тре̄жњен јек. о̀трије̄жњен) свр. (некога) **а.** *учинити трезним (пијаног, буновног, ошамућеног и сл.), повратити у нормално, трез(ве)но стање.* **б.** фиг. *помоћи некоме да се ослободи заноса, опчињености (неким или нечим), да трезвено, рационално расуђује, сагледава стварност и сл.* ■ **~ се** *доћи к себи, повратити се (из стања опијености, бунила, занесености и сл.).*

отре́сати (се), о̀тре̄са̄м (се) *несвр. према отрести (се).*

о̀тресит, -а, -о **а.** *слободан у опхођењу, отворен; окретан; жустар, енергичан (у понашању, раду).* б. *бистар, паметан, способан.*

о̀тресито прил. *на отресит начин, слободно, отворено; жустро, енергично; бистро, паметно:* ~ говорити.

о̀треситōст, -ости ж *особина онога који је отресит.*

отре́сти (о̀тре̄сти), -е́се̄м (р. пр. о̀тре̄сао, отре́сла (о̀тре̄сла); трп. отре́сен, -а) свр. (нешто) *ударајући по нечему учинити да нешто отпадне (нпр. плод са дрвета); уклонити, одстранити са нечега:* ~ крушке с дрвета; ~ снег с капута. ■ **~ се 1.** *збацити, уклонити нешто са себе трзајима тела, стрести.* **2.** фиг. *отарасити се, ослободити се (непожељне, наметљиве особе или нечег непријатног, досадног):* ~ се насртљиваца, ~ се црних мисли. **3.** (често са допуном: на некога) *обрецнути се.*

о̀тре̄ти (се) јек. **о̀трије̄ти (се),** о̀тре̄м (о̀та̄ре̄м) свр. *в. отрти (се).*

о̀трзати (се), о̀тржем (се) *несвр. према отргнути (се).*

отрије- *в. отре-.*

отр́кнути, о̀тр̄кне̄м (отр́кати, о̀тр̄ка̄м и о̀тр̄че̄м) свр. *отићи негде журно, трчећи, на часак, тркнути.*

о̀трлити, -ӣм свр. *завршити трљење:* ~ конопљу, ~ лан.

о̀тров м **1.** *материја штетна или смртоносна за живи организам.* **2.** фиг. **а.** разг. *зла, опака особа.* **б.** (за некога, за нешто) *особа моћна да с неким или с нечим изађе на крај, да некоме, нечему доскочи, парира.* • **бојни** ~ *хемијско средство намењено за уништавање или онеспособљавање непријатељских војника, људства (у рату, боју и сл.).*

о̏тро̄ван, -вна, -о *који садржи отров или делује као отров:* ~ печурка, ~ стрела; фиг. *опак, зао, пакостан, заједљив, пун горчине:* ~ реч, ~ смех.

о̏тро̄ва̄но̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је отров(а)но.*

отрова́ње с *оштећење организма изазвано тровањем, стање настало деловањем отрова.*

отро̀вати, о̀трује̄м свр. (некога, нешто) **а.** *изазвати тровање, отрованост (употребом отровних материја); убити, усмртити отровом:* ~ пса, ~ јело. **б.** фиг. *извршити рђав утицај на некога, на нешто, искварити, загадити; испунити јадом, горчином, унесрећити, затровати:* ~ међусобне односе, ~ живот (некоме). ■ **~ се** *опасно нарушити своје здравље тровањем; умрети под дејством отрова, одн. убити се нечим отровним:* ~ се никотином; ~ се пилулама за спавање.

отро́вница и **о̀тро̄вница** ж **1. а.** *женска особа која трује, убија отровом, тровањем.* **б.** фиг. *зла, опака особа.* **2.** зоол. и бот. (у атриб. служби уз називе животиња и биљака) *она која при уједу, додиру, коришћењу изазива тровање:* змија ~, печурка ~.

отромбо́љити, -о̀мбо̄љӣм свр. *опустити, оклембесити:* ~ усну. ■ **~ се** *опустити се, оклембесити се.*

отро̀мити (се), о̀тромӣм (се) свр. *постати тром, млитав, слабо покретан, млохав.*

отрпа́вати (се), отр̀па̄ва̄м (се) (< *одтрпавати) *несвр. према отрпати (се).*

отр̀пати, -а̄м (< *одтрпати) свр. (некога, нешто) *уклонити оно чиме је што затрпано; ослободити уклањањем онога чиме је што прекривено:* ~ земљу; ~ људе испод рушевина.

отр́пети и **отр̀пети** јек. **отр́пјети** и **отр̀пјети,** -р̀пӣм свр. *ћутке, без речи, поднети нешто неугодно, увредљиво, суздржати се од реакције; оћутати:* ~ увреду, ~ неправду.

о̀трти и **о̀тре̄ти** јек. **о̀трије̄ти,** о̏тре̄м (о̀та̄ре̄м) (имп. о̀три (ота̀ри); аор. о̀трх и о̀тре̄х јек. о̀трије̄х; р. пр. о̏тро, о̏тр̄ла; трп. о̏тр̄т, -а и отр̀вен, -ена; пр. пр. о̀тр̄вши и о̀тре̄вши јек. о̀трије̄вши) свр. (нешто) *тарући, бришући (крпом, марамицом, руком и сл.) уклонити, обрисати:* ~ сузе. ■ **~ се 1.** *в. обрисати се.* **2.** (о некога, о нешто) *проћи тарући се о некога или нешто;* уп. очешати се.

о̀трулити, -ӣм и **о̀трунути,** -ӣм свр. *постати труо, иструнути.*

отрца́вати, отр̀ца̄ва̄м **1.** *несвр. према отрцати.* **2.** пеј. (некога) *говорити другима ружне ствари о некоме, олајавати, опањкавати, оговарати (некога).* ■ **~ се** *несвр. према отрцати се.*

о̀тр̄ца̄н, -а, -о *баналан, безвредан, јефтин, истрошен, ефемеран (о нечему што је честом употребом постало обично, отужно):* ~ фраза, ~ идеја.

отр́цати, о̀тр̄ца̄м свр. (обично у трп. о̀тр̄ца̄н) (нешто) *дугом, честом употребом довести у лоше стање, похабати, излизати, офуцати, изанђати:* ~ капут. ■ **~ се** *похабати се, офуцати се, излизати се, изанђати се.*

отр̀чати, -чӣм свр. *отићи трчећи.*

о̀тћушнути, -не̄м свр. *ћушкањем, ударањем одгурнути, уклонити, померити даље од себе:* ~ књигу, ~ камен.

о̀туд(а̄), о̏туд(а̄) и **оту̀да̄** прил. **1.** *из тога правца, с те стране; одатле, с тога места.* – Отуда води пут. **2. а.** *на тај начин, тако.* – Прочитао сам све, па отуда знам како је било. **б.** *стога, зато.* – Ништа не знам, па отуда нећу ништа ни рећи. • **и отуд и одовуд** *са свих страна; и тамо и овамо, и на једну и на другу страну.* **отуд-одовуд** разг. *постепено, мало-помало.* – Отуд-одвуд ријеч дође на Милицу.

о̀тӯђено прил. *отсутно; равнодушно, незаинтересовано.*

о̀тӯђено̄ст, -ости ж *особина онога што је отуђено; хладан, равнодушан однос међу људима.*

отуђе́ње с **1.** правн. *пренос власништва на другога, продаја:* ~ стана, ~ имања. **2.** *стање настало прекидом, губитком, захлађењем присних, духовних односа с неким:* ~ човека.

отуђи́вати (се), -у̀ђује̄м (се) *несвр. према отуђити (се).*

оту́ђити, о̀тӯђӣм свр. **1.** правн. (нешто) *предати, пренети другоме у својину, продати:* ~ имање. **2.** *учинити да неко постане интимно, духовно далек, туђ, индиферентан (према некоме, нечему):* ~ брата од брата. ■ **~ се** (од некога, од нечега) **а.** *по-*

стати према некоме (нечему) незаинтересован, духовно туђ, одвојити се, удаљити се: ~ се од родбине, ~ се од света. **б.** уз. повр. *међусобно се удаљити (интимно, духовно), постати један другоме далек, стран.*

о̏тӯжан и **о̀тужан,** -жна, -о **а.** *тежак (премастан, пресладак и сл.) за јело; бљутав, безукусан (о јелу, пићу, леку и сл.).* **б.** *непријатан, неугодан, сладуњав (о мирису, даху).* **в.** *који делује неугодно, неукусно, досадно; који је без духа, инвенције, патетичан:* ~ пренемагање, ~ говор.

о̏тӯжно и **о̀тужно** прил. *изазивајући отужан осећај:* мирисати ~.

отума̀рати, -а̄м свр. *отићи тумарајући.*

отупа́вео и **о̀тупавео,** -ела, -о јек. **отупа́вио** и **о̀тупавио,** -вјела, -о (обично одр.) *који је изгубио духовну свежину, који је постао туп, тупав.*

отупа́вити, -ӯпа̄вӣм и **о̀тупавити,** -ӣм свр. *изгубити духовну свежину, бистрину, умну способност, постати туп, тупав:* ~ од старости.

оту́пелōст јек. **оту́пјелōст,** -ости ж *особина, стање онога који је отупео, онога што је отупело.*

оту́пео, -ела, -о јек. **оту́пио,** -пјела, -о *р. пр. од отупети у атриб. функцији.*

оту́пети јек. **оту́пјети,** -пӣм свр. **1.** *постати туп, неоштар; изгубити оштрину врха, заоблити се:* ~ нож, ~ оловку. **2.** *изгубити бистрину ума, интелектуалну свежину, заглупети:* ~ духом. **3.** *постати неосетљив (на нешто):* ~ на бол, ~ на неправду.

оту́пити, о̀тӯпӣм свр. **1.** *учинити тупим, иступити:* ~ оштрицу. **2.** *учинити неосетљивим.* – То трчање јој досади, умори је, отупи. **3.** *учинити глупавим, заглупити.*

отупљи́вати, отӯпљујēм *несвр. према отупети и отупити.*

оту́ћи (о̀тӯћи), оту́чēм свр. (нешто) **а.** *лако оштетити какав предмет ударом (обично са спољне површине, по ивици и сл.), одбити (део, комадић):* ~ лонац. **б.** *ударањем, лупањем по нечему скинути горњи слој нечега, обити:* ~ малтер са зида. **в.** *смлатити, уништити, умлатити усеве, воћке (грáдом).*

отфи̏карити, -ӣм свр. разг. *јаким, брзим, изненадним покретом намах одсећи, одрезати.*

отхра́мати, о̀тхра̄мљēм и о̀тхра̄ма̄м свр. *отићи храмљући.*

отхра́нити, о̀тхра̄нӣм свр. (некога) *бринући се, старајући се о некоме, пружајући све потребно оспособити за живот, одгајити, подићи:* ~ два сина, ~ пилиће.

отхр̀кати, о̀тхр̄чēм свр. *одспавати хрчући.*

отхуки́вати, -ӯкујēм *несвр. према отхукнути.*

отху́кнути, о̀тхӯкнēм свр. *у једном даху испустити узвик попут „ху“, „ух“ и сл.*

отцврку̀тати, -р̀кућēм свр. **1.** *завршити цвркутање, престати цвркутати.* **2.** фиг. (нешто) *отпевати, изговорити нешто цвркутавим, умилним гласом.*

отце́дити, о̀тцēдӣм јек. **отцијѐдити,** о̀тцијēдӣм свр. *одвојити, издвојити (воду, сок, течност) из нечега цеђењем:* ~ сир, ~ веш; уп. оцедити.

отце́пити, о̀тцēпӣм јек. **отцијѐпити,** о̀тцијēпӣм (трп. о̀тцēпљен јек. о̀тцијепљен) свр. **1.** (нешто) *откинути део од целине, отргнути:* ~ комад платна, ~ лист из свеске. **б.** (некога, нешто) *одвојити, оделити (од других):* ~ групу војника од јединице. **2.** нар. експр. *ударити, одвалити:* ~ некоме неколико врућих батина. ■ ~ **се а.** *откинути се, отргнути се.* **б.** *одвојити се, оделити се од других; издвојити се из заједничке организације, институције, асоцијације или др.*

отцепље́ње јек. **отцјепље́ње** с *одвајање, издвајање од других, из заједнице, организације и сл., сецесија:* ~ једног крила странке, право на ~.

отцепљи́вати (се) јек. **отцјепљи́вати (се),** -ѐпљујēм (се) *несвр. према отцепити (се).*

отче́пити, о̀тчēпӣм свр. нар. (нешто) *одломити, одвалити.* ■ ~ **се** *одломити се, одвалити се.*

отчѐпити, о̀тчепӣм свр. (нешто) *скинути, извадити чеп, запушач из нечега, отпушити; отворити тиме оно што је зачепљено:* ~ флашу, ~ водоводне цеви.

отчепљи́вати, -ѐпљујēм *несвр. према отчепити.*

оћела́вити, оћѐла̄вӣм и **о̀ћелавити,** -ӣм свр. *изгубити косу (опадањем), остати без косе (потпуно или делимично), постати ћелав.*

оћопа́вити, оћо̀па̄вӣм и **о̀ћопавити,** -ӣм свр. **1.** *постати ћопав, хром.* **2.** (некога) *учинити ћопавим, хромим.*

оћора́вити, оћо̀ра̄вӣм и **о̀ћоравити,** -ӣм свр. *постати ћорав.*

оћу́тати, -тӣм свр. **1.** (нешто) **а.** *ћутке, без противљења поднети нешто неугодно, увредљиво, прећи преко тога ћутећи, не реагујући:* ~ увреду. **б.** *не (из)рећи, не споменути, не саопштити нешто, прећутати:* ~ своје мисли. **2.** *зауставити се накратко, начинити предах у излагању, причању, поћутати.*

оћутки́вати, -ӯткујēм *несвр. према оћутати.*

офанзи́ва ж лат. воj. *напад великих размера ради постизања стратегијски важних циљева, уништења непријатељске војне силе на одређеном, обично великом простору; наступање, напредовање на широком фронту.*

о̏фанзӣван, -вна, -о *који се односи на офанзиву:* ~ план, ~ борба.

о̀фа̄рбати, -а̄м свр. нем. *превући, премазати фарбом, обојити.*

официјал- *в. официјел-.*

о̏фицијēлан, -лна, -о *службен, званичан.*

о̏фицијēлно прил. *службено, званично.*

официје́лнōст, -ости ж *особина онога што је официјелно, службено, званично; официјелан став, официјелно држање.*

офѝцӣр, -и́ра м (вок. о̏фицӣру и -е, инстр. -и́ром) лат. *носилац вишег или високог чина у војсци; уопште старешина у војсци са чином од заставника до генерала.*

офѝцӣрка ж **а.** *официрова супруга.* **б.** *женска особа официр.*

офѝцӣрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на официре, који је у вези с официрима:* ~ униформа, ~ чин.

офо́рмити и **о̀фо̄рмити,** о̀фо̄рмӣм (трп. о̀фо̄рмљен) свр. (нешто) **а.** *дати нечему одређени, завршни облик, изглед, садржај нечега, формирати:* ~ мишљење, ~ план. **б.** *организационо уредити, основати, формирати, устројити:* ~ предузеће, ~ одбор. ■ ~ **се** *створити се, уобличити се, успоставити се; основати се, устројити се, формирати се.* – Оформила су се два супротна мишљења.

оформља́вати (се), офо̀рмља̄ва̄м (се) и **оформљи́вати (се),** офо̀рмљујēм (се) *несвр. према оформити (се).*

оформље́ње с *уобличавање, утврђивање завршног изгледа, облика, садржине и др.; оснивање, устројавање, формирање (нечега).*

о̀фсајд и **о̏фсајд** м енгл. спорт. *недопуштен, непрописан положај играча пред противничким голом, када се играч нађе иза свих противничких играча (осим голмана) у тренутку када му се упућује лопта (у фудбалу), одн. пак (у хокеју).*

о̀ф сет м енгл. штамп. *врста штампарске технике (којом се отисак добија наношењем боје са матрице на гумени ваљак, а са њега на хартију).*

офталмо̀лог м грч. мед. *специјалиста за очне болести.*

офталмоло̀гија ж грч. мед. *наука, грана медицине која се бави проучавањем органа вида, одн. очним болестима.*

офталмо̀лошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на офталмологију и офталмологе.*

о̀фурити, -ӣм свр. *прелити, опећи врелом водом.* ■ ~ **се** *повр.*

офу́цати се, о̀фӯца̄м се свр. **а.** *похабати се, отрцати се (дугом употребом, ношењем), изанђати се (обично о одећи).* **б.** фиг. разг. *изгубити свежину, крепкост, одртавити, пропасти, остарити.* • ~ **као папуџијски мачак** *в. офуцати се (б).*

о̏х (каткад поновљено) *узвик при испољавању различитих осећања (изненађења, радости, задовољства, љутње, огорчења итд.).*

охла́дити, о̏хла̄дӣм (трп. о̏хла̄ђен) свр. **1.** (нешто) *учинити да нешто постане хладно, расхлађено; освежити излагањем хладноћи, расхладити:* ~ јело; ~ собу. **2.** (некога) фиг. *учинити да се неко уразуми, ослободи занесености, еуфоричности, опаметити, отрезнити (некога).* **3.** жарг. (обично у имп. о(х)лади!) *смирити се, средити се, обуздати се.* – Дечко, хајде олади! ■ ~ **се 1. а.** *постати хладан, расхладити се; освежити се (водом, у хладу и сл.).* **б.** фиг. *ослободити се претеране понесености, одушевљења, загрејаности за нешто, престати бити еуфоричан, загрејан (за некога, за нешто).* **2.** фиг. *јако се уплашити, препрепасти од страха, шокирати се.* – Кад се зачуо крик, ми се живи охладисмо. • **још се није (покојник) ни охладио** *кад хоће да се каже да се нешто (обично неприлично, неприкладно) дешава сувише брзо, пре него што протекне довољно времена од покојникове смрти.*

охла̀днело̄ст јек. **охла̀дњело̄ст,** -ости ж *стање, особина онога који је охладнео, онога што је охладнело.*

охла̀днети јек. **охла̀дњети,** -днӣм свр. **1. а.** *постати хладан, расхлађен, охладити се.* **б.** фиг. *престати бити занесен (неким или нечим), отрезнити се од какве понесености, одушевљења.* **2.** (безл.) *постати хладније, свежије, захладнети (о времену).*

охлађи́вати (се), -а̀ђује̄м (се) *несвр. према охладити (се).*

охо (различито наглашено) *узвик за изражавање изненађења, чуђења, радости, задовољства и др.*

о̏хол и **о̀хол,** -а, -о *који се односи према другима с ниподаштавањем, потцењивањем, омаловажавањем, уображен, надмен, горд.*

охо̀лити се, о̀холӣм се несвр. [гл. им. о̀хољење с] *понашати се охоло, надмено, уображено, шепурити се, правити се важан.*

о̏холо и **о̀холо** прил. *на охол начин, надмено, уображено.*

о̏холо̄ст и **о̀холо̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је охол, надменост, уображеност, гордост.*

охо-хо (различито наглашено) **1.** *узвик за изражавање задовољства, радости, изненађења, чуђења.* **2.** (у прил. служби) разг. *много, веома много, и те колико.* – За то је потребно охо-хо времена!

охрабре́ње с *оно што подстиче на храброст, одлучност, уливање, подстицање храбрости, самопоуздања, осокољавање.*

охрабри́вати (се), -а̀брује̄м (се) *несвр. према охрабрити (се).*

охра́брити, о̀хра̄брӣм (трп. о̀хра̄брен) свр. (некога) *улити некоме храброст, подстаћи, учинити кога храбријим, одлучнијим, смелим (у каквој ствари), осмелити; улити некоме самопоуздање, веру у успех, у исход онога што треба чинити.* – Ове речи су га охрабриле у нади да ће успети. ■ ~ **се** *стећи храброст, самопоуздање, веру, осмелити се (на нешто).* – Најзад се охрабрио да приђе девојци.

охра̀брујӯће прил. *уливајући храброст, тако да храбри.* – Та је вест деловала охрабрујуће.

охра̀брујӯћӣ, -а̄, -е̄ *који охрабрује, пружа наду у добар исход нечега:* ~ вест, ~ одговор, ~ резлтати.

охрапа́вити, -а̀па̄вӣм и **о̀храпавити,** -ӣм свр. *постати храпав, огрубети (обично о кожи, рукама).*

о̀царинити, -ӣм свр. *извршити царињење; одредити висину царинских трошкова (за увоз робе).*

о̀цат, о̀цта м лат. рег. *в. сирће.*

оцва̀сти (о̀цвасти), -а̀те̄м свр. *престати цвасти, цветати, завршити цветање, оцветати.* – На тераси су двано оцвали зумбули.

оцвѐтати јек. **оцвјѐтати,** -а̄м свр. *престати цветати, оцвасти.*

оцеан(-) *в. океан(-).*

о̀цедит јек. **о̀цједит,** -а, -о *који се лако ослобађа воде (о стрмом или порозном земљишту на коме се вода не задржава дуго).*

оце́дити, о̀це̄дӣм јек. **оцијѐдити,** о̀циједӣм (трп. о̀це̄ђен јек. о̀цијеђен) свр. (нешто) **1.** *истискивањем, гњечењем одстрањивати, издвајати течност, воду из нечега, исцедити:* ~ веш. **2.** *издвојити течни или житки део од гушћих или чврстих састојака; процедити:* ~ мед; ~ супу. ■ ~ **се** *постепеним отицањем, откапљавањем ослободити се течности, воде, просушити се.* – Салату треба опрати и оставити да се оцеди.

о̏цена јек. **о̏цјена** ж **а.** *суд, мишљење о вредности, стању, положају нечега, квалификација:* ~ нечијих поступака, ~ књижевног дела. **б.** *ознака (обично број) којом се исказује суд о вредност нечега (успеха, знања у школи, резултата у такмичењу и др.).* – Пет је одлична ђачка оцена.

оце́нити, о̀це̄нӣм јек. **оцијѐнити,** о̀цијенӣм (трп. о̀це̄њен јек. о̀цијењен) свр. (некога, нешто) **а.** *критички одредити вредност, стање, квалитет нечега (некога), проценити:* ~ роман. **б.** *дати свој суд, мишљење, оцену о некоме, о нечему, о стању (некога или нечега):* ~ ситуацију, ~ да ли је све у реду. **в.** (некога) *дати некоме оцену, уписати, означити бројем оцену (о знању, успеху и сл.):* ~ ученика, ~ вредност такмичара.

оцењи́вати јек. **оцјењи́вати,** -ѐњује̄м *несвр. према оценити.*

оцењи̏ва̄ч јек. **оцјењи̏ва̄ч,** -а́ча м (инстр. -а́чем) *онај који оцењује, даје, доноси оцену.*

оцењи̏ва̄чкӣ јек. **оцјењи̏ва̄чкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на оцењиваче и оцењивање:* ~ одбор, ~ поступак.

оце́пити, о̀це̄пӣм јек. **оцијѐпити,** о̀цијепӣм свр. **а.** *извршити цепљење, вакцинацију, завршити с вакцинисањем.* **б.** фиг. *ударити, опалити шамар, батине (некоме).*

оцеуби́ство с *убиство властитог оца.*

оцеуби́ца м (мн. ж) *убица свога оца.*

О̏ци мн. цркв. и етн. *в. Очеви.*

о̀цило с **а.** *огњило, кресиво.* **б.** *назив за знак сличан слову С у српском грбу.*

оцрвѐнити, оц̀рвенӣм свр. *учинити црвеним, обојити у црвено.*

оцр́нити, о̀цр̄нӣм свр. **1.** (нешто) *учинити црним, обојити у црно.* **2.** фиг. (некога) *приказати, описати у рђавом светлу, изрећи о коме ружне, недоличне ствари, наружити, опањкати, оклеветати.*

оцрњи́вати, оц̀рњује̄м *несвр. према оцрнити.*

оцрта́вати (се), оц̀рта̄ва̄м (се) *несвр. према оцртати (се).*

о̀цртати, -а̄м свр. (некога, нешто) *представити, приказати описом, описујући особине, својства, описати; окарактерисати:* ~ нечији карактер, ~ личности у роману. ■ ~ **се** *показати се, испољити се, постати уочљив, приметан (обично недовољно јасно, у контурама, као наговештај нечега).* – На уској хаљини јасно су се оцртале облине њених кукова.

о̀чадити, -ӣм, **очађа́вити,** оча̀ђа̄вӣм и **о̀чађавити,** -ӣм свр. **1.** (нешто) *учинити чађавим, упрљати чађу.* **2.** *постати чађав;* уп. очадити се. ■ ~ **се** *упрљати се чађу.*

о̏ча̄ј м *тешко душевно стање проузроковано губитком драге особе, наде у спас, у излаз из неиздржљиве, безизлазне ситуације;* фиг. (обично уз „један") *тешка, лоша ситуација, крајње рђава ствар;* уп. очајање.

очаја́вати, оча̀ја̄ва̄м несвр. *бити очајан, обузет болом, патњом услед губитка сваке наде у спас, у излаз из тешке, неиздржљиве ситуације, бити у стању очајања.*

о̏ча̄ја̄н, -јна, -о **1.** *обузет очајањем, болом, патњом, пун очаја:* ~ човек **2. а.** *који одражава очајање, патњу:* ~ запомагање. **б.** *страшан, ужасан, веома рђав, безнадежан:* ~ стање, ~ ситуација. **3.** *који се врши, изводи, предузима крајњим напором, свом расположивом снагом (у настојању да се изађе из тешке, мучне, неиздржљиве ситуације), очајнички:* ~ борба на живот и смрт, ~ напор.

очаја́ње с *в. очај.*

о̏ча̄јнӣк и **о̀ча̄јнӣк** м *очајан човек.*

о̏ча̄јница и **о̀ча̄јница** ж *женска особа очајник.*

о̏ча̄јничкӣ и **о̀ча̄јничкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на очајнике; који се изводи с крајњим напором:* ~ потез, ~ борба.

о̏ча̄јнички и **о̀ча̄јнички** прил. **а.** *као очајник, на очајнички начин:* ~ молити за помоћ. **б.** *с крајњим напором, свим силама:* ~ се борити за живот.

ȍча̄јно прил. *страшно, грозно, рђаво:* ~ изгледа, ~ пева.

оча́равати, оча̀ра̄ва̄м *несвр. према очарати.*

ȍча̄рано̄ст, -ости ж *стање онога који је очаран, занесеност, опчињеност (нечим или неким).*

оча́рати, ȍча̄ра̄м свр. (некога) *опчинити, омађијати, одушевити, усхитити (лепотом, дражима, умом или др.).*

ȍчас прил. *врло брзо, за тренутак, одмах, зачас.*

ȍчврснути, -не̄м (р. пр. ȍчврснуо, -ула и ȍчврсао, -сла) свр. **1. а.** *прећи из течног, житког, меког стања у чврсто, постати чврст; стврднути се.* **б.** фиг. *постати јак, издржљив, отпоран, ојачати; огрубети.* **2.** (некога) *учинити чврстим, јаким, отпорним, ојачати (некога).*

очвршћа́вати, -р̀шћа̄ва̄м и **очвршћи́вати,** -р̀шћује̄м *несвр. према очврснути.*

Ȍчеви мн. цркв. и етн. *православни празник посвећен оцу (последња недеља пред Божић);* уп. Оци.

ȍчеви̑дан и **очѐвидан,** -дна, -о *очигледан, очит; несумњив, неспоран:* ~ успех, ~ лаж.

очеви́дац, -и́ца м *онај који је присуствовао нечему и видео шта се догодило, био сведок догађања, призора, чина и сл.:* ~ саобраћајне несреће.

ȍчеви̑дно и **очѐвидно** прил. *очигледно, несумњиво, очито:* ~ болестан.

ȍчевина ж *имовина наслеђена од оца.*

очеки́ва̄ње с *гл. им. од очекивати.* • **изнад, преко (сваког) очекивања** *потпуно неочекивано, више него што би се могло очекивати, помислити или надати.*

очеки́вати, очѐкује̄м несвр. **а.** (некога, нешто) *чекати, ишчекивати да неко дође, наиђе, одн. да се нешто догоди, деси:* ~ госте, ~ почетак представе. **б.** (нешто) *имати предосећај, наду, помисао да нешто предстоји, следи, наслућивати, предвиђати:* ~ успех у послу. **в.** (нешто од некога) *надати се, веровати у испуњење онога што се од некога жели, прижељкује, на шта се рачуна:* ~ захвалност од деце.

очѐличити, -и̑м свр. **а.** (нешто) *каљењем претворити гвожђе у челик, прекалити.* **б.** фиг. (кога) *учинити физички, духовно јаким, прекаљеним, ојачати, очврснути.* ■ **~ се** фиг. *постати телесно, духовно чврст, снажан, прекалити се (у борби, раду и сл.).*

Очѐна̄ш, -а́ша м цркв. *основна хришћанска молитва Богу (према речима „Оче наш", којима та молитва започиње).* • **знати (нешто) као ~** *одлично знати (напамет, у свако доба).*

оче́пити, ȍче̄пи̑м свр. (некога, нешто) **1.** (некога, нешто) *стати на део тела човека или животиње (обично на ногу некоме).* **2.** фиг. *изрећи (о некоме) нешто увредљиво, непријатно, иронично, што вређа, погађа; дирнути, повредити нечим заједљивим, пакосним, убости.*

очеру̀пати, -а̄м свр. **1.** (нешто) *очупати перје (гусци, патки и сл.):* ~ гуску. **2.** фиг. експр. (некога) *на превару, безобзирно узети, измамити, извући некоме (сав) новац, опљачкати, огулити.*

ȍчеткати, -а̄м свр. *очистити четком (одело, ципеле, прашину са нечега).* ■ **~ се** *очистити се (себе, своје одело) четком.*

очѐшати, ȍчеше̄м свр. (некога, нешто) *делимично, овлаш (у пролазу, у сусрету, мимоилажењу) додирнути, дотаћи; окрзнути, огребати.* ■ **~ се а.** (о некога, о нешто) *благо, случајно (у пролазу, мимоилажењу) дотаћи се, окрзнути се с ким, коснути некога.* **б.** фиг. жарг. (о кога, о шта) *искамчити, измамити коме нешто, огребати се, окористити се:* ~ се за цигару. Имам нешто новца, очешао сам се код маме.

очѐшљати, -а̄м и ȍчешља̄м свр. **а.** *чешљем дотерати, уредити косу.* **б.** *ишчеткати, изравнати, огребенати (ресе, вуну или сл.).* ■ **~ се** *дотерати, довести у ред своју косу, фризуру, уредити косу чешљањем.*

ȍчи, ȍчијӯ ж *мн. од око.*

ȍчигле̄дан и **очѝгледан,** -дна, -о *који се јасно види, може видети, уочити; недвосмислен, несумњив, очевидан, очит.*

ȍчигле̄дно и **очѝгледно** прил. *на очигледан начин, очевидно; несумњиво, неоспорно, очито.*

ȍчи̑нскӣ и **ȍчинскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на оца, на очеве уопште, својствен оцу, очевима;* фиг. *пун љубави, старања, бриге (обично према деци, млађим особама), родитељски:* ~ благослов, ~ савет.

ȍчи̑нски и **ȍчински** прил. *својствено оцу, као отац, родитељски:* ~ поступати, ~ саветовати.

очи́нство с **а.** *крвна веза оца и деце, порекло од оца.* **б.** *в. очевина.*

ȍчињӣ, -а̄, -е̄ *в. очни.* • **очињег ми вида** *у заклетвама (кад се ко куне у своје очи).*

ȍчистити, -и̑м (трп. ȍчишћен) свр. (нешто) **а.** *уклањањем прљавштине, прашине, смећа и сл. учинити чистим, обрисати, почистити:* ~ собу, ~ ципеле. **б.** *уклонити смеће, наносе, рашчистити, раскрчити, прокрчити:* ~ пролаз, ~ терен. **в.** *ослободити од некога нечега непожељног, избацивши, протеравши, најурити, прогнати; уклонити, одстранити:* ~ земљу од окупатора, ~ стан од гамади. ■ **~ се 1. а.** *уклонити са себе (са свог одела и др.) прљавштину, прашину и сл.* **б.** фиг. *ослободити се греха, мана, постати тиме духовно, морално чист.* **2.** разг. *отићи без трага, уклонити се, побећи, умаћи.* – Боље да се ја на време очистим одатле. **3.** *постати празан, испразнити се (о простору, просторији).* – Чим зазвони, учионице се зачас очисте.

ȍчит, -а, -о *очигледан, несумњив:* ~ пропуст, ~ пример.

очита́вати, очѝта̄ва̄м *несвр. према очитати.*

очѝтати, -а̄м свр. **а.** (нешто) *прочитати са нечега (са мерног инструмента, сата и др.) добијену, изражену вредност:* ~ стање на струјомеру. **б.** (нешто) *ишчитати, изрећи до краја (молитву, литургију и сл.).* **в.** фиг. (лекцију, вакелу, буквицу и сл. некоме или без допуне) *отворено, без увијања изговорити у лице речи прекора, критике, прекорети, изгрдити.*

ȍчито прил. *очевидно, очигледно.*

ȍчитова̄ње с *испољавање, показивање, манифестовање.*

ȍчитовати, -тује̄м свр. и несвр. *показ(ив)ати, испољити, испољавати, изразити, изражавати (мишљење, расположење, став према некоме, нечему).* ■ **~ се** *показ(ив)ати се, испољити, испољавати се, изразити, изражавати (своје мишљење, опредељење и др.).* – Пишчеве идеје очитују се у његовом делу.

ȍчито̄ст, -ости ж *својство онога што је очито, што је очигледно, несумњиво.*

ȍчица ж (обично у мн.) *окце; петља (у плетиву, на чарапи и сл.).*

ȍчице ж мн. *дем. и хип. од очи.*

очишће́ње с *ослобођење од греха, духовна чистота.*

ȍчнӣ и **ȍчнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на очи:* ~ вид, ~ дупља, ~ јабучица, ~ капак, ~ клиника.

ȍчња̄к м анат. *зуб између секутића и кутњака.*

ȍчӯва̄н, -а, -о *који је у добром стању;* фиг. *који добро изгледа, држећи:* ~ жена.

ȍчӯва̄но̄ст, -сти ж *особина и стање онога што је очувано, онога који је очуван.*

очува́ње с *тежња да се што сачува (од промена, пропадања, нестанка), заштита, одбрана:* ~ мира.

очу́вати, ȍчӯва̄м свр. (нешто) *чувајући, негујући сачувати, задржати у добром стању, постићи да се што (обично старо) одржи, да се не оштети, да не пропадне и сл.:* ~ здравље, ~ традицију. ■ **~ се** *сачувати се у добром стању, здрављу, изгледу.*

очу̀пати, -а̄м свр. (гуску, патку и сл.) *чупајући скинути, одстранити (перје, длаке и сл.);* уп. очерупати.

ȍчӯх, ȍчуха м *неправи, нерођени отац, мајчин муж у односу према њеној деци из другог брака.*

ȍџа̄к, оџа́ка и **ȍџак,** -а м тур. *в. димњак.*

оџа̀ча̄р, -а́ра и **ȍџача̄р,** -а *в. димничар.*

ошàјдарити, -ӣм свр. нар. експр. (некога) *ударити, одаламити.*

ошàмарити, -ӣм и **ошамáрити,** ошàмāрӣм свр. *ударити, опалити шамар, лупити дланом по образу, ћушити.*

ошамýтити, ошàмӯтӣм (трп. ошàмӯћен) свр. (некога) **а.** *изазвати лако помућење свести, стање благе, краткотрајне несвестице, шока.* **б.** *јако збунити, изненадити, накратко пореметити нечије нормално реаговање.* ■ **~ се** *осетити благу несвестицу, запасти у стање краткотрајног, лаког шока.*

ошàмӯћенōст, -ости ж *стање онога који је ошамућен.*

ȍшацовати, -цујēм свр. нем. жарг. (некога, ређе нешто) *погледавши, посмотривши оценити, проценити.*

ошепáвити, -èпāвӣм и **ȍшепавити,** -ӣм свр. *постати шепав, хром.*

ȍшинути, -нēм свр. **1.** (некога или по некоме) **а.** *јако ударити (обично бичем, прутом, шибом и сл.); снажно, јако ударити или погодити нечим (руком, метком из оружја и др.).* **б.** фиг. *оштрим, беспоштедним речима укорити, нештедимице осути критику на некога.* **в.** фиг. *захватити, запљуснути, засути.* – Два млаза рефлектора ошинуше у два правца варош, и опет се све смрче. **2.** *упутити се брзим корацима, одјурити, одмаглити.* – Милета ошину друмом као да бежи.

ошúшати, ȍшӣшāм свр. (некога) **а.** *одсећи или скратити косу некоме.* **б.** (овцу, козу, пса и др.) *одсећи руно, вуну, острићи, скратити длаке.* **в.** фиг. *опељешити, оголити, опљачкати.* ■ **~ се** *подвргнути се шишању, одсећи или скратити своју косу (најчешће код фризера).*

ошљáрити, ȍшљāрӣм несвр. разг. [гл. им. ошљáрēње с] *радити споро, полако, без воље, без елана, одуговлачећи.*

ȍштар, -тра, -о (комп. ȍштрӣјӣ) **1. а.** *који има истањену ивицу (или ивице), избрушен брид (или бридове), који добро, лако сече, реже (о ножу или неком другом сечиву).* **б.** *који има врло танке ивице, рубове на које се човек може лако посећи:* ~ поклопац конзерве, ~ стакло. **в.** *који има зашиљен, шиљат врх, шиљат:* ~ оловка, ~ гребен. **2. а.** мат. *који има мање од 90° (о углу).* **б.** *који нагло заокреће, мења правац (о окуци, завијутку и сл.).* **в.** *веома стрм, окомит, вертикалан:* ~ литица, ~ узбрдица. **3.** (по утисцима или деловању на човекова чула) **а.** *изразит, упадљив, груб (по изгледу, испољавању и сл.):* оштре црте лица, ~ поглед. **б.** *који непријатно надражује кожу, као да боцка, гребе и сл. (о тканини, одећи и сл.).* **в.** *јак, продоран, резак (о звуку, тону и сл.).* **г.** *који јако, неугодно надражује нос, пече (очи, у грлу), жесток, загушљив (о мирису, диму и сл.).* **4. а.** *који се испољава, делује снажно, интензивно, снажан, хладан (о временским приликама, појавама):* ~ зима, ~ ветар. **б.** *који се осећа јако, болно, који као да пробада, сече (о болу, жиговима у телу и сл.).* **5. а.** *веома строг, неумољив, који се неизоставно мора уважавати, извршити, спровести:* ~ наредба, ~ забрана. **б.** *веома опасан, жесток, љут, борбен:* ~ пас. **в.** *који се одликује особитим интензитетом, жестином, снагом, бритак:* ~ расправа, ~ темпо. **6. а.** *изоштрен, јасан, чист:* ~ слика. **б.** *веома бистар, проницљив, интелигентан, виспрен:* ~ ум, ~ запажање. **в.** *врло истанчан, прецизан, савршен:* ~ вид, ~ слух. **7.** *крупније самлевен (о брашну и сл.).*

оштèнити, ȍштенӣ(м) свр. *донети на свет (штене, кучиће), окотити (штенад) (обично о кући).* ■ **~ се а.** *донети на свет кучиће, штенад (о кући, керуши), окотити се.* **б.** *доћи на свет (о штенету).*

ȍштетити, -ӣм (трп. ȍштећен) свр. (некога, нешто) **а.** *немарним, несавесним, непоштеним радом, односом и сл. нанети штету (некоме), нарушити нечије интересе, права и др.:* ~ државу, ~ купце. **б.** (нешто) *неправилним, лошим руковањем, одн. неком погрешном акцијом, чином изазвати оштећење, штету, квар на нечему (на каквом уређају, механизму):* ~ аутомобил, ~ инсталације. **в.** *одређеним дејством, утицајем проузроковати негативне последице, промене.* – Мраз је оштетио воћке. ■ **~ се** *претрпети квар, оштећење, покварити се, руинирати се.*

ȍштећенōст, -ости ж *стање онога који је оштећен, онога што је оштећено.*

оштећéње с *квар, штета на неком предмету, машини, ткиву, органу и др. настала оштећивањем; повреда.*

оштећúвати (се), -ећујēм (се) несвр. *према оштетити (се).*

ȍштрāч, -áча м *занатлија који оштри ножеве, сечива резних алата и сл.; уређај, машина за оштрење.*

оштрúна ж *особина, својство онога што је оштро, онога који је оштар:* ~ мача.

ȍштрити, -ӣм несвр. [гл. им. ȍштрēње с] (нешто) **1.** *чинити да неко сечиво постане оштро, да добије оштрину, чинити оштрим; шиљити, заоштравати (врх нечега).* **2.** фиг. *чинити изоштрени(ји)м, фини(ји)м, изоштравати, развијати, усавршавати:* ~ дух, ~ критеријуме, ~ свест. ■ **~ се** (на нешто, за нешто или без допуне) *припремати се, прикупљати храброст, одлучност за нешто.* – Оштри се већ недељу дана да јој каже шта о њој мисли.

ȍштрица ж **1. а.** *оштра ивица, брид (ножа, секире и сл.), сечиво.* **б.** *оштар, шиљат врх, шиљак.* **2. а.** фиг. *најбритскији, најоштрији део (полемике, напада у дискусији и сл.).* **б.** *пакосна, заједљива реч, главна жаока (уперена против некога или нечега).* • **бити на оштрици ножа, ходати по оштрици ножа** *бити, налазити се у сталној опасности, у веома ризичној ситуацији када и мала несмотреност може бити погубна.*

ȍштро прил. **1.** *на оштар начин, изоштрено:* ~ подесити слику. **2.** фиг. **а.** *веома строго, одлучно, озбиљно, љутито:* ~ упозорити, ~ нагласити. **б.** *јако, болно, љуто:* ~ заболети. **в.** *енергично, одсечно:* ~ корачати. **г.** *реско, продорно, звучно:* ~ зазвонити. **д.** *енергично, без устручавања, одлучно:* ~ поставити питање, ~ реаговати. **3.** *веома упадљиво, уочљиво, изразито, јако:* ~ се разликовати од других. **4.** *под оштрим углом, нагло мењајући правац, путању:* ~ скренути. **5.** *помно пратећи, пажљиво посматрајући:* ~ пазити на околину.

оштро- *као први део сложеница означава да се оно што се казује другим делом сложенице одликује оштрином:* оштроуман, оштровид, оштрозуб, оштроок и сл.

оштрòвид, -а, -о *који има изузетно добар, оштар вид.*

оштрòкōнђа ж пеј. *љута, зла, свадљива женска особа.*

оштрòок, -а, -о *који има оштар вид, оштро око.*

оштрòуглӣ, -ā, -ō *који има оштар угао, мањи од 90 степени.*

оштрòӯман и **ȍштроуман,** -мна, -о *који се одликује интелигенцијом, брзином и тачношћу запажања, проницљив, интелигентан.*

оштрòӯмно и **ȍштроумно** прил. *на оштроуман начин, проницљиво, интелигентно.*

оштрòӯмнōст, ȍштроӯмнōст и **оштроýмнōст,** -ости ж *особина онога који је оштроуман проницљивост, интелигенција.*

ошугáвити се, -ӯгāвӣм, **ȍшугавити се,** -ӣм и **ȍшугати се,** -āм свр. *добити шугу, постати шугав.*

ȍшурити, -ӣм свр. прел. (прасе, свињу) *прелити врућом, кључалом водом и очупати чекиње.*

ошýтјети, -тӣм јек. (ретко ек. ошýтети) свр. *в. оћутати.*

П

п (П) 1. а. *безвучни уснени праскави сугласник.* **б.** *слово којим се обележава тај глас:* велико П, мало п, курзивно *п.* **2.** хем. *знак за елеменат фосфор* (P).

па (наглашено: пȁ и пâ) **I.** везн. **1.** *везује реченице и реченичне делове који изричу оно што се догодило после онога што је речено у главној реченици.* **а.** *у временској или просторној узастопности.* – Прво је дошао он па она. **б.** *по неком реду, важности, интензитету и сл.* – Најпре се послужују гости па домаћи. **в.** *у једноставном набрајању.* – Посматра једну слику, па другу, па тако све редом. **2.** *везује реченицу којом се изриче нешто што се не би очекивало из претходно реченог: а опет, ипак, и поред тога.* – Много сам радио, па нисам ништа постигао. **3.** *везује реченицу којом се изриче оно што је последица претходно реченога.* – Боле га ноге па једва хода. **4.** *везује реченицу којом се казује да то што се њоме вели не утиче на претходно речено: макар, ма, чак и.* – Неће да слуша па да се на главу поставиш. **II.** речца **1. а.** *појачава значење речи пред којом стоји: чак, штавише.* – Нико га не воли па ни рођени отац. **б.** *подстиче, подстрекава на нешто: деде(р), хајде.* – Баш хоћеш да идеш, па иди. **в.** *за појачање, наглашавање, истицање изражајности, сигурности, важности онога што се каже (обично у узвичним исказима или реченицама).* – Да ли и ти мене волиш? Па наравно! **г.** (у самосталној употреби) *с упитном интонацијом, кад се жели саговорник подстаћи да настави недовршену или непотпуну мисао: и?, и онда? и даље?* – Ја сам га нагрдио ... Па? Па шта је било онда? **д.** (самостално или у вези са другим речима) *с ироничним нагласком или с ниподаштавањем у односу на саопштење саговорника: није важно, нема значаја.* – Платио сам то скупо. Па шта (онда)? Ионако си пун пара. **2. а.** *изриче сумњу, неповерење (често с дозом ниподаштавања): као, тобоже.* – И ти си ми па неки стручњак, немаш појма ни о чему. **б.** (често отегнуто: пааа) *наглашава несигурност, страховање да ли ће нешто моћи да се оствари, постигне, да ли је нешто добро, да ли се нешто десило итд.* – Да ли си положио испит? Пааа, не знам баш сигурно. **в.** (с дозом ироније, љутње) *наглашава реч уносећи значење: баш, као, је л' да.* – Ти немаш времена, а ја па, мислиш, имам.

пȁбирак, -ӣрка м (обично у мн.) **1.** *плод који заостане после жетве или бербе.* **2.** фиг. *оно што је скупљено, (пре)узето с разних страна, из више места, извора и сл.:* пабирци из народних песама.

пȁбӣрчити, -ӣм несвр. [гл. им. пȁбӣрчēње с] (нешто) **1.** *купити пабирке.* **2.** фиг. *скупљати, (пре)узимати с разних страна, из више места, извора.*

пȁвијāн м зоол. *врста полумајмуна,* Cynocephalus.

пȁвијāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на павијане (који припада павијанима, који је као код павијана и сл.).*

павѝљōн, -о́на м фр. **а.** *грађевина са просторима намењеним за излагање сајамских, изложбених експоната и сл.; уопште грађевина или простор за одржавање јавних приредби, хала:* болнички ~, уметнички ~. **б.** *блок стамбених зграда.*

павѝљōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на павиљоне, који је попут павиљона:* зграда павиљонског типа.

пȁвит и **пȁвит(ин)а** ж бот. *биљка пузавица из ф.* Clematis.

пȁвлака ж (дат. -аци) *густ, мастан слој млека који се образује на површини, скоруп; врста густог млечног производа:* слатка ~, кисела ~.

пага́нац, -нца м лат. *в. паганин.*

паганѝзам, -зма м *в. паганство.*

пȁганин м лат. (мн. -ани) *који верује у више богова, који не зна за јед(и)ног бога, многобожац, незнабожац.*

пȁгāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на пагане и паганство, незнабожачки:* ~ божанство, ~ народ, ~ племе.

пага́нство с *многобоштво, незнабоштво.*

пагина́ција ж *обележавање страна књига, рукописа бројевима (по реду); бројчана ознака страница (књиге, рукописа и сл.).*

пагинѝрати, -ѝнӣрāм свр. и несвр. (нешто) *бројевима обележити, обележавати, означити, означавати странице у књизи, у рукопису и сл.*

пȁгода и **паго́да** ж *култна будистичка грађевина.*

пâд м (мн. па́дови) **1. а.** физ. *кретање тела према средишту Земље под утицајем силе теже, гравитације.* **б.** *спонтано или присилно испадање из равнотежног положаја; падање (с висине):* ~ авиона **в.** *рушење, обрушавање:* зграда склона паду. **г.** *пораз, пропаст, слом:* ~ владе. **д.** *смањење, снижење вредности нечега:* ~ вредности новца, ~ температуре. **ђ.** *неуспех (на испиту и сл.).* **2.** фиг. **а.** *спуштање, настајање, надолазак.* – Стигох пре пада мрака. **б.** *срозавање, пропадање, декаденција:* ~ морала, ~ критеријума. **3.** *нагиб, косина, стрмина:* ~ терена.

пȁдавине ж мн. *атмосферска киша, снег и сл., оборине.*

пȁдавица ж мед. *нервна болест праћена нападима несвестице, епилепсија.*

пȁдавичāр м *онај који болује од падавице, епилептичар.*

пȁдавичāрка ж *женска особа падавичар.*

пȁдалица ж **1.** астр. (често у атриб. служби уз им. „звезда") *метеор који прелети преко неба (стварајући утисак звезде која пада).* **2.** нар. *плод воћке (шљиве, маслине и др.) који сам опадне с дрвета;* уп. браница.

пȁдати, -ām несвр. *према пасти.*

па́деж м (инстр. -е́жом) лингв. *облик деклинације речи (именице, заменице, придева, редних и неких основних и збирних бројева) који показује значењски, синтаксички однос према другим речима у реченици.* • **то је други ~** разг. *то је нешто (сасвим) друго, друга ствар.*

па́дежнӣ, -ā, -ō *који се односи на падеж:* ~ наставак, ~ облик.

пȁдина ж *стрма страна, површина брда, планине, улице и сл., нагиб.*

пȁдобрāн м *направа, обично платнена или сл., у облику куполе, полулопте и др. која, успоравајући пад, омогућава безбедно спуштање на земљу после искакања или избацивања (нечега) из авиона.*

падобра́нац, -нца м (инстр. -нцем) **а.** *онај који се падобраном спушта из авиона на земљу (обично као припадник одговарајуће војне јединице); спортиста који се бави падобранством.* **б.** фиг. жарг. *онај који се гура, убацује са стране покушавајући да пре осталих, преко реда негде уђе, да се нечега домогне и сл.*

падȍбрāнка ж *женска особа падобранац.*

пȁдобрāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на падобран и падобранце:* ~ екипа.

падобра́нство с *скакање из авиона падобраном (као теорија, одн. спортска или војна дисциплина).*

па̀док м енгл. **1.** *ограђени простор на којем се окупљају коњи пред трку.* **2.** *сервисни простор (гаража, радионица и др.) за тркачке аутомобиле (најчешће формуле 1) поред тркачке стазе.*

па̂ж, па́жа и па̂жа м фр. (мн. па́жеви) *дечак племићког порекла на служби у двору феудалца или краља (у средњем веку).*

па́жевскӣ и **па̂жевскӣ,** -ā, -ō *који се односи на пажа.*

па̀жљив, -а, -о **а.** *који нешто обавља са пуно пажње, бриге, опреза, старања; усредсређен концентрисан на нешто:* ~ радник, ~ посматрач. **б.** *који се према другима односи с пажњом, предусретљив, обазрив, обзиран:* ~ према женама.

па̀жљиво прил. *на пажљив начин, с пажњом, обазриво, обзирно.*

па̀жљивōст, -ости ж *особина, поступак онога који је пажљив; пажња.*

па́жња и **па̀жња** ж **а.** *усредсређеност, концентрација (мисли, посматрања, слушања) на нешто.* **б.** *увиђаван однос у опхођењу према другима, предусретљивост, љубазност; брига, старање, наклоност (према некоме):* ~ према старијима, окружити пажњом. **в.** *интересовање, занимање, заинтересованост (за нешто):* изазвати пажњу, привући (нечију) пажњу. • **бити у центру пажње** *бити предмет опште заинтересованости, знатижеље, бити веома популаран, актуелан у јавности.*

па̀зāр, -а́ра м (инстр. -а́ром) тур. **а.** *куповина, одн. продаја (као трговачки посао), куповање, трговање.* **б.** *место где се врши куповина, пијаца, вашар.* **в.** *новац остварен продајом робе, зарада (обично у току дана).* • **тврдити** ~ разг. *нећкати се, тобоже одбијати (нешто), а у ствари то желети, једва чекати.*

пазари́вати, -за̀рујēм *несвр. према пазарити.*

паза́рити, па̀зāрӣм свр. и несвр. *обавити, обављати пазар.*

па̀зāрнӣ, -ā, -ō (ретко неодр. па̀зāран, -рна, -о) *који се односи на пазар:* ~ дан, ~ простор.

па̏здрēн јек. **па̏здријен** м бот. *жбун или ниско дрво* Rhamnus frangula (Frangula alnus) *из ф.* Rhamnaceae, *крушина.*

па̀зикућа м (ж) (мн. ж) *домар, настојник.*

па̀зитељ и **па̏зитељ** м (инстр. -ем) *онај који пази (на) нешто, (на) некога, који пазећи чува нешто, некога, брине се о нечему, некоме.*

пазитѐљица и **па̀зитēљка** ж *она која пази (на) нешто, (на) некога, која пазећи чува нешто, некога, брине се о нечему, некоме:* кућна ~, ~ деце.

па̏зити, -ӣм (трп. па̏жен) несвр. [гл. им. па̏жēње с] **1. а.** *пажљиво посматрати, пратити погледом (некога нешто); бити пажњом усредсређен, концентрисан на нешто:* ~ на кретање возила, ~ на часу. **б.** *водити бригу о томе да све буде у реду, бринути (о некоме, о нечему); надзирати.* **в.** *вребати, мотрити, стражарити:* ~ на ред, ~ да нико не побегне. **2.** *ценити, поштовати, уважавати.* ■ **~ се а.** *чувати се (од опасности, од неприлика), водити о себи рачуна.* **б.** уз. повр. *опходити се један према другоме с пажњом, уважавањем, живети с неким у пријатељству, волети се.* • **пази(те)!** 1) *позив на пажњу, опрезност.* 2) (у служби узвика) *у значењу:* а) *чувај(те) се!, склањај(те) се (обично пред каквом опасношћу).* б) (обично у вези с личном заменицом у акузативу: „га", „је" и др.) *као израз чуђења, изненађења.* – Пази га шта ради!

па̏зух м и **па̏зухо** с (па̏зуха ж) *удубљење између раменог чланка, горњег дела надлактице и грсног коша.*

па̏зушак, -шка м *дем. од пазух.*

па̏зушнӣ, -ā, -ō *који се односи на пазух(о).*

па́јалица и **па̏јалица** ж *направа са дршком за брисање прашине, перушка.*

па́јати, па̂јāм и **па̏јати,** -āм несвр. *брисати прашину пајалицом.*

па̀ја̄нта ж тур. **а.** *гредица која спаја насрамне рогове крова.* **б.** *гредица, дебља летва, мотка и сл. која служи ка кокошје седало.*

па̀јац, -аца (пајацо) м итал. **а.** *циркуски лакрдијаш, кловн; лутка таквог изгледа (као дечја играчка).* **б.** фиг. *човек који се неозбиљно, лакрдијашки понаша.*

па́ј(к)ити, -ӣм несвр. деч. *спавати.*

па̀јтāш, -а́ша м мађ. нар. и разг. *друг, пријатељ, ортак.*

па̀јсер м нем. (?) *гвоздена полуга, шипка са заоштреним врхом.*

па̏к м енгл. спорт. *гумена плочица којом се игра хокеј на леду.*

пак I. везн. **1.** *па (I, 1).* **2.** (постпозитивно) *ставља реч иза које стоји у супротност према ономе што је претходно речено: а, али, ипак.* – Речи се губе, дела пак остају. **II.** *речца за појачавање питања, чуђења, изазова и сл.* – Преварио нас је, пак шта!

па̀као, па̀кла м **1.** рлг. *место на другом свету, где у загробном животу душе грешника вечно испаштају овоземаљске грехе.* **2** фиг. **а.** *мучне, стравичне животне околности.* **б.** *место где се воде жестоке борбе, свађе и сл.* **в.** *тешко, неподношљиво душевно стање, ужасна патња, мора.* **г.** *силна, несносна жега, неподношљива врућина.*

па̀кēт, -е́та м фр. **а.** *један или више предмета повезан у омот од хартије или спакован у кутију; такав омот као поштанска пошиљка.* **б.** фиг. пол. (обично у вези с именицама „мера", „пропис" и сл.) *већи број, скуп (системских, политичких или др. мера, прописа, одлука и сл.) које се доносе заједно у циљу комплексног регулисања одређених проблема.* – Пакет мера за ублажавање санкција.

па̀кēт-ара̀нжма̄н м нем.-фр. *туристички програм путовања који укључује комплетан аранжман (превоз, смештај у хотелу, исхрану, услуге туристичког водича, излете и др.), обично у организацији туристичке агенције, предвиђен за групна путовања.*

пакѐтић м *дем. од пакет.*

па̏кла ж *в. пакло.*

па̀клен, -а, -о **1.** *који се односи на пакао; ужасан, неподношљив, тежак:* ~ казна, ~ страва, паклене муке. **2.** *подмукао, опак, злобан:* ~ план, паклене сплетке.

па̀клӣћ, -ӣћа и **па̀клић,** -а м *дем. од пакло; пакло:* ~ дувана.

па̏клица ж *дем. од пакла; пакло:* ~ цигара.

па̏кло с *пакетић, кутија (обично цигарета и сл.).*

па̏ковати, -кујēм несвр. **1.** (нешто) *умотавати предмет(е) у пакет.* **2.** (некоме нешто) *стављати некоме на терет нешто што није урадио, лажно теретити, оптуживати некога, сметати некоме.* ■ **~ се** *спремати своје ствари (стављањем у кофер, у торбу) обично пред одлазак на пут.* • **пакуј се (одавде)!** разг. *одлази, иди, губи се.*

па̏коснӣк м *пакостан, зао човек.*

па̏косница ж *пакосна, зла женска особа.*

па̏косно прил. *на пакостан начин, опако, злурадо:* смејати се ~.

па̏кōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **а.** *злурадо осећање изазвано завишћу због туђе среће, успеха и др.* **б.** *поступак подстакнут таквим осећањем, завишћу; зло дело учињено с намером да се неко омаловажи, понизи, да му се напакости, нанесе увреда и сл.* • **као за пакост** *као за инат, баш другачије него што се жели, на врага, у зло доба.*

па̏костан, -сна, -о *обузет пакошћу, завидан (због нечијег успеха, среће и сл.), злурад; који одражава, одаје пакост:* ~ човек, ~ осмех.

па̏костити, -ӣм и **пако̀стити,** па̀костӣм несвр. [гл. им. па̏кошћēње и пако̀шћēње с] *чинити некоме пакост, зло (из зависти, злурадости, ината).*

па̏к-па̀пӣр, -ӣра м *папир грубље структуре намењен за увијање, паковање (кутија и сл.).*

па̏кт м лат. (мн. -ови) **а.** пол. *међународни споразум, уговор од већег политичког значаја, склопљен између две или више држава, савез:* североатлантски ~, ~ о ненападању. **б.** фиг. *неписани споразум, савез обично два човека или двеју група људи (често против некога или нечега или након неког неспоразума, свађе и сл.).*

пакти́рати, па̏ктӣра̄м свр. и несвр. **а.** *склопити, склапати пакт, међудржавни уговор о каквом савезу.* **б.** фиг. (с неким) *бити у каквом (обично тајном, сумњивом) договору, савезу, заједнички спремати, припремати нешто (обично против некога или нечега).*

па̏ктрēгер м нем. *носач пртљага на крову аутомобила, кровни пртљажник.*

па́ла ж итал. *доњи проширени део весла, лопатица.*

пала̀ма̄р, -а́ра м тур. пом. (обично у мн.) *дебело бродско уже.*

па̀ланачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на паланку и паланчане, провинцијски:* ~ позориште, ~ менталитет.

па̀ла̄нка ж (дат. -нци) *мали провинцијски град, варошица.*

пала́нчанин м (мн. -ани) **а.** *становник паланке; онај који је пореклом из паланке.* **б.** фиг. *човек са заосталом културом, провинцијалац.*

пала́нча̄нка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *становница паланке; она који је пореклом из паланке.* фиг. *женска особа са заосталом културом, провинцијалка.*

па̀ла̄нчица ж *дем. од паланка.*

пала̀та и **па̀лата** ж лат. *велика, раскошно изграђена зграда, грађевина великих димензија у којој су обично смештене државне, културне, спортске, трговачке или др. установе; резиденција владара, високих државних званичника, богаташа и др.*

пала̀та̄л, -а́ла м лат. лингв. *меки, предњонепчани сугласник или сонант (нпр. „ћ", „ј").*

па̏лата̄лан, -лна, -о *који се изговара кад се врх или средњи део језика подигне према предњем непцу, предњонепчани (о сугласнику, гласу).*

палатализа́ција ж лингв. **1.** *општи назив за сваку артикулацију која подразумева кретање језика према предњем, тврдом непцу.* **2.** *гласовна промена асимилационог карактера при којој задњонепчани сугласници* к, г, х *и пискави сугласници* з *и* ц *који потичу од* г, *одн.* к *прелазе у предњонепчане сугласнике на граници основе и неких наставка или суфикса, и то:* к и ц у ч (*нпр.* војник – војниче, стриц – стриче), г *и* з *у* ж (*нпр.* друг – друже, кнез – кнеже), *а* х *у* ш (*нпр.* дух – душе).

палата̀лизовати, -зује̄м (палатализи́рати, -ѝзӣра̄м) свр. и несвр. *(из)вршити палатализацију, умекшавање сугласника.*

па̏лац[1]**,** па̂лца м **1.** (инстр. па̂лцем; мн. па̂лци, ген. па̏ла̄ца̄ и па̏лчеви, ген. па̏лчēва̄) *крајњи најдебљи прст на руци или на нози.* **2.** (мн. па̂лци, ген. па̏ла̄ца̄) арх. *стара мера за дужину и дебљину (приближно 2,5–3* cm).

па̏лац[2]**,** па̏оца м (мн. па̏оци, ген. па̏ла̄ца̄) (обично у мн.) *део на точку запрежних и сл. кола у виду пречаге (дрвене или металне) који спаја наплатак с главчином, жбица.*

пала̀цати, -а̄м несвр. **1.** *избацивати и увлачити језик (обично о змији).* **2.** фиг. (језиком) *говорити којешта, брбљати.*

пала̀цнути, -нē**м** *свр. према палацати.*

па̀лача ж лат. *в. палата.* – Зрно по зрно погача, камен по камен палача (НПосл).

палачи́нка ж (палачи́нак, -нка м) мађ. (обично у мн.) *врста танког у тигању прженог теста од брашна, млека и јаја у који се увија надев (пекмез, сир и др.).*

палачѝнка̄рница ж *угоститељска радња у којој се припремају палачинке.*

па́леж м *ватра, паљевина.*

па̀лēнта ж итал. *густо скувана каша од кукурузног брашна, пура, качамак.*

палео- грч. *први део твореница у значењу „који се тиче давне прошлости":* палеографија, палеонтологија, палеославистика и др.

па̏леогēн, -а и **палео̀гēн,** -е́на м грч. геол. *најстарији део терцијара, трећег периода у развоју Земље.*

палео̀граф м грч. *стручњак за палеографију, истраживач старих рукописа, рукописних књига.*

палеогра̀фија ж грч. *наука која проучава материјал и писмо старих рукописа.*

палео̀графскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на палеографе и на палеографију.*

палеозо̀ик м грч. геол. *друга ера у геолошком развитку Земље.*

палео̀зојскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на палеозоик:* ~ доба.

палео̀лӣт, -и́та и **палеолѝтик** м грч. геол. *старије камено доба, најстарије раздобље културе каменог доба.*

палео̀лӣтскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на палеолит:* ~ доба.

палеонто̀лог м грч. *стручњак за палеонтологију.*

палеонтоло̀гија ж грч. *наука о изумрлим животињским и биљним врстама.*

палеонто̀лошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на палеонтологе и палеонтологију:* ~ одељење.

па̏леоцēн и **палео̀цēн,** -е́на м грч. геол. *прва, најстарија епоха палеогена.*

палѐта ж итал. **а.** слик. *танка дашчица на којој се држе и мешају сликарске боје.* **б.** фиг. *тон, шаренило, богатство разноврсних боја (на сликарском делу); уопште разноврсност изражајних средстава уметниковог дела.*

па̀ливетар јек. **па̀ливјетар,** -тра м *в. ветропир.*

па̏лӣ, -а̄, -о̄ (уп. па̏сти[1] 4а) **а.** *који је пао, погинуо у борби, рату:* ~ борац. **б.** (у им. функцији) м *онај који је пао, погинуо у борби, рату.*

па̀лија ж тур. (?) *в. полуга.*

па̏лијатӣв и **палија̀тӣв,** -и́ва м лат. **а.** *лек који само привремено уклања болове.* **б.** фиг. *мера која само делимично решава нешто, привремено решење, полумера.*

па̏лијатӣван, -вна, -о *који делује као палијатив, привремено делотворан:* ~ мера, ~ средство.

па̀ликућа м (ж) (мн. ж) *онај који изазива, подмеће пожаре у (туђој) кући, који пали (туђе) куће.*

палило̀гија ж грч. књиж. *песничка фигура код које наредни стих почиње истом речју којом се претходни завршава.*

палѝндрōм, -о́ма м грч. *реч која гласи исто и кад се чита обрнуто, здесна налево (нпр. „потоп", „ратар").*

па̀лӣр, -и́ра м нем. *надзорник над зидарима и радницима на грађевини, грађевински пословођа.*

па̀лиса̄д м фр. **а.** вој. *препрека од зашиљених великих колаца или стубова пободених, побијених у земљу.* **б.** *ограда, тараба од коља.*

па̀лиса̄днӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на палисад; који изгледом подсећа на палисад.*

палиса̀ндар, -дра м бот. *врста дрвета тропске Америке,* Jacaranda.

палиса̀ндровина ж *племенита врста дрвета љубичастосмеђе боје која се употребљава за фине столарске радове и музичке инструменте.*

па́лити, па̂лӣм (трп. па̂љен) несвр. [гл. им. па́ље̄ње с] **1.** (нешто) **а.** *изазивати пламен, потпаљивати (нешто).* **б.** *чинити да нешто (почне) да гори пламеном, да сагорева (ради грејања, светлости и др.):* ~ пећ, ~ свећу. **в.** *излагати дејству ватре; ватром уништавати, сагоревати нешто, спаљивати:* ~ коров, ~ старе крпе. **г.** *припаљивати дуван; пушити (цигарету, лулу и сл.).* **д.** *изазивати (топлотом, зрачењем и сл.) осећај врућине, припеке, жарити, жећи (о сунчаним зрацима, пећи и сл.).* **2. а.** (нешто) *покретањем прекидача активирати неки механизам, апарат, упалити:* ~ светло, ~ радио. **б.** (нешто) *ставити неки уређај у рад, у погон:* ~ кола, ~ мотор. **в.** (често као заповест: „пали!") *пуцати, опаљивати (из топа, пушке и сл.).* **3.** (нешто) *изазивати, стварати, имати оштар, непријатан осећај, укус.* – Лук пали очи. **4.** (нешто) фиг. *развијати, будити полет, одушевљење; узбуњивати, побуњивати.* – Ви палите духове, заносите младеж. ■ **~ се 1.** *почињати горети, светлети (пламеном);*

сијати. – Ватре се ретко пале саме. Звезде се на небу пале. **2.** фиг. **а.** *постајати сјајан, блистав (под утицајем какво̄г расположења, осећања).* – Пале му се образи и очи. **б.** разг. *бивати обузет јаким осећањем, одушевљењем, узбуђивати се.* – Публика се све више пали и узбуђује. • **~ и жарити** *имати неограничену власт, моћ и користити се њоме.* **~ се на некога** жарг. *осећати узбуђење, узбуђивати се (обично сексуално) нечијом привлачношћу.* **то (не) пали** *то (не) вреди, тиме се неће, (не) може нешто (ништа) постићи.* – Сва твоја убеђивања не пале.

па̏лица ж *тањи или дебљи, најчешће дрвени ваљкасти предмет у облику штапа или сличан штапу који служи у различите сврхе:* **а.** *за поштапање, штап.* **б.** *за терање стоке.* **в.** *за затварање десне и леве стране јарма када су упрегнути волови.* **г.** *за дириговање:* диригентска ~. **д.** *као полицијска опрема, пендрек:* полицијска ~. **ђ.** *као знак положаја, чина, вође:* кардиналска ~, маршалска ~. **е.** спорт. *у штафетним тркама у атлетици на 100 и 400* m: штафетна ~. **е.** спорт. *за играње бејзбола;* бејзбол ~. **ж.** *за друге различите намене.* • **васпитна ~** ир. разг. *пендрек.*

па̂лма ж (ген. мн. -мӣ) лат. бот. *у мн.: биљна породица (суп)тропских крајева, с високим и витким стаблом, круном од перастог и лепезастог лишћа,* Palmae *(у јд.: биљка из те породице).*

па̂лмин, -а, -о *који се односи на палму, који припада палми.*

па̀лто̄, -о̀а м фр. *в. огртач.*

па̀луба ж рус. *горњи део трупа брода који покрива унутрашњи простор лађе; на великим бродовима преградни патос који дели труп брода на спратове:* главна ~, доња ~.

па̀лубнӣ, -а̄, -о̄ *који је у вези с палубом, који се односи на палубу:* ~ простор, ~ товар.

па̀лчанӣ, -а̄, -о̄ (ретко неодр.) *који се односи на палац:* ~ нокат.

па̀љба ж (ген. мн. -бӣ) **а.** *пуцање, пуцњава у честим плотунима; звук од такве пуцњаве.* **б.** фиг. *оштар напад, жестока грдња, критика.*

па̀љевина ж **1. а.** *в. пожар.* **б.** *оно што је пожаром нагорело, ватром (за)паљено.* **в.** *намерно изазван пожар (на туђој имовини).* **2.** фиг. **а.** *в. паљба (б).* **б.** *галама, свађа, узбуна уопште;* уп. палити ватру (под палити).

паљѐница ж рлг. ист. у изр. **жртва ~** *животиња која се приноси као жртва тако што се спаљује.*

па̏мет ж (инстр. па̏мећу (па̏мети)) **1. а.** *способност човека да мисли, схвата и просуђује; мисаона и спознајна способност, разум, ум, интелигенција уопште.* **б.** *природна надареност за нешто, таленат:* ~ за математику. **в.** фиг. *уман, паметан човек, мислилац.* **2.** *опште схватање, умно достигнуће или опредељење људи, друштва или средине о нечему, идеологија, знање:* политичка ~, западноевропска ~. **3.** *сећање, памћење, успомена.* • **близу (је) памети** *разумљиво (је), логично је.* **где ти је (била) ~** *каже се кад се изражава чуђење због нечијег неразумног, непромишљеног поступка, учињене глупости.* **далеко (је) од памети** *бесмислено (је), непаметно, нелогично је.* **доћи, дозвати се (к) памети** *уразумити се, опаметити се (најзад).* **држати, имати у памети** *мислити на нешто, не заборављати.* **дуга коса кратка ~** ир. *кад хоће да се каже да су жене мање интелигентне од мушкараца.* **имати више среће него памети** *добро проћи у каквој ризичној, опасној ситуацији.* **кокошја ~** *слабоумност, неинтелигенција.* **завртети (некоме) ~** *очарати, залудети кога (нечим, собом, дражима или др.).* **кратке памети (човек)** *умно ограничен, неинтелигентан (човек).* **научити некога памети** *уразумити, присилити некога да поступа разумно, да се понаша како треба.* **ни на крај памети (ми то није било)** *ни помислити то (нисам могао).* **~ у главу!** *добро промисли, пази шта радиш (обично као опомена, упозорење).* **пасти на ~** *синути одједном као идеја, управо помислити, домислити се нечега.* **померити памећу** разг. *постати луд, лудо, неразумно поступити, полудети.* **посисати сву ~ (овога света)** ир. *бити врло мудар, паметан.* **солити коме ~, учити кога памети** презр. *убеђивати кога у нешто што је очигледно, јасно, што не треба објашњавати.* **(ту) ~ стаје** *кад хоће да се каже да је нешто (да се дешава) апсолутно шокантно, непојмљиво, потпуно несхватљиво.* **узети се у ~** *добро пазити, поступати разборито, паметно; опаметити се.* **урезати се у ~** *живо, неизбрисиво памтити (обично нешто особито, упечатљиво, значајно).*

па̏метан, -тна, -о **а.** *који се одликује интелигенцијом, способношћу доброг, мудрог расуђивања, интелигентан; оштроуман, бистар, проницљив, сналажљив.* **б.** *испуњен, прожет мудрим мислима, сазнањима, идејама и сл.:* ~ књига, ~ предавање. **в.** *који је у складу са добрим расуђивањем, промишљен, рационалан, исправан:* ~ ствар, ~ поступак. **г.** *који одаје, одражава памет, нечију интелигенцију:* паметне очи, ~ физиономија. • **баш (ала) си паметан!** ир. *како можеш тако нешто (непаметно) рећи (смислити, урадити или др.).* **буди паметан!** *пази шта радиш, не дај се преварити, добро размисли (обично као опомена, упозорење).*

памѐта̄р, -а́ра м **а.** *паметан, мудар човек.* **б.** ир. *онај који много паметује, мудријаш.*

памѐтница и **па̏метница** ж *паметна, промућурна женска особа (обично девојчица), мудрица:* мамина ~.

па̏метно прил. *на паметан начин, мудро, интелигентно, разборито.*

паметња́ковић м ир. разг. *онај који мисли да је паметан, који стално нешто паметује.*

па̏метовати, -тујем несвр. **1. а.** *поимати, схватати.* **б.** *размишљати, умовати.* **2.** ир. *правити се паметан, мудровати.* **3.** *давати савете, саветовати.*

па̂мпа ж и **па̂мпас** м шп. *травната степа у умереном појасу Јужне Америке.*

па̀мпӯр, -у́ра м фр. *запушач за боце, чеп (обично од плуте).*

па̀мтивек јек. **па̀мтивијек** м у прилошком изр. **од памтивека:** *откад се памти, одвајкада, одискона, одувек.*

па̂мтити, -ӣм несвр. *држати у памћењу, сећању, не заборављати.* • **памти па врати** *узвратити истом мером.*

па̀мтљив, -а, -о *који се лако памти, који је лако запамтити.*

па̂мће̄ње с **1.** *гл. им. од памтити.* **2.** псих. *способност запамћивања, држања у глави, у памети (ранијих догађаја, људи, података и др.):* имати добро ~.

па̀мук м (мн. ø) тур. бот. **а.** *јужна биљка из пор. слезова чије је семе у чаури покривено влакнима,* Gossypium. **б.** *памучно влакно те биљке које се употребљава за израду текстилних производа и тканина; текстил, текстилни материјал од памучних влакана.* • **вадити (некоме) душу на ~** *с претворном финоћом, а перфидно, с насладом мучити, кињити, кога.* **мек као ~** *добар, доброћудан, благ (у понашању, опхођењу).*

па̀мучан, -чна, -о (обично одр. па̀мучнӣ) *који је од памука; који је у вези с памуком:* ~ кошуља; ~ индустрија.

па̀мфлет, -а и **па̀мфле̄т,** -е́та м енгл. *кратак сатирични текст, чланак, спис са ироничним, саркастичним садржајем (обично упереним против неке особе, друштвеног поретка, режима и сл.).*

памфлѐтист(а), -е̄ м (мн. -сти) *писац памфлета.*

памфлетѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на памфлетисте.*

па̀мфле̄тскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на памфлете:* ~ карактер (нпр. неког текста).

па̀мфлетски прил. *на памфлетски начин, као у памфлету.*

па̂н м (мн. па́нови) **а.** пољ. *племић.* **б.** чеш. *господин.*

пан- грч. *префикс у твореницама са значењем „све, свеукупно, свеобухватно“:* панславизам, пангермански.

пана̀гија ж грч. цркв. *лик Богородице који православни владика носи на грудима.*

пана́ма ж **1.** *врста ланеног платна.* 2. *у атриб. служби: који је од панаме:* ~ шешир

панарабѝзам, -зма м пол. *тежња за уједињењем, сарадњом свих Арапа.*

пана̀хија (пана̀ија) ж грч. *кувана пшеница са шећером (и орасима), жито припремљено за даћу или славу, кољиво.*

пангерманѝзам, -зма м пол. *покрет за уједињење свих германских народа с Немачком на челу.*

па̀нда̄н, -а́на м фр. *оно што је нечему врло слично, истоветно, једнако, паралелно (по врсти, типу и др.) нечему другом; онај који је некоме врло сличан, готово истоветан, једнак;* уп. пар и парњак.

па̀ндӯр, -у́ра м мађ. **1.** ист. *сеоски полицијски стражар.* **2.** жарг. (често у пеј. значењу, презр.) *полицајац.* **3.** фиг. *онај који грубом силом, насиљем проводи своју власт.*

панду̀рина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од пандур;* уп. пандурчина.

па̀ндӯрка ж *женска особа пандур;* уп. пандур (2).

па̀ндӯрскӣ, -ā, -ō *који се односи на пандуре, својствен пандурима:* ~ служба.

па̀ндӯрски прил. *на пандурски начин, као пандур.*

панду́рство с *пандурско звање; пандурска служба;* уп. пандур (1 и 2).

панду̀рчина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од пандур;* уп. панду̀рина.

паневропеѝзам, -зма м пол. *тежња ка уједињењу европских народа, идеја о европској (кон)федерацији.*

панегѝрик м грч. *текст (песма, говор, натпис) у нечију част, славу, хвалоспев, славопојка.*

панегѝричан, -чна, -о *који се односи на панегирик, хвалоспеван:* ~ песма, ~ тон.

панегѝрича̄р м *онај који пише панегирике или држи панегиричне говоре.*

панегѝричкӣ, -ā, -ō *пенегиричан; који се служи панегириком, садржи панегирик:* ~ песма.

па̀нел-пло̏ча ж *плоча, даска од слепљених летава, прекривених с обе стране фурниром.*

па̀ника ж (дат. -ици) грч. *велика узнемиреност, пометеност појединца или мноштва људи, праћена неконтролисаним, избезумљеним понашањем (изазвана великим страхом пред неком изненадном, непосредном животном опасношћу, несрећом и сл.); оно што се догађа, одвија кад људе избезуми пометња.*

панѝрати, па̀нӣра̄м свр. и несвр. фр. кув. *обложити, облагати комаде (меса, поврћа и др.) слојем размућених јаја и(ли) хлебних мрвица, поховати:* ~ шницле, ~ пиле, ~ паприке.

панисламѝзам, -зма м *покрет за уједињење свих муслиманских народа и држава у складу с начелима Курана.*

панихѝда ж грч. *опело над мртвацем у православној цркви.*

па̀ничан, -чна, -о **а.** *који је у вези с паником, који се одликује паником, пун страве, ужаса:* ~ страх, ~ сцена. **б.** *који изазива (или може да изазове) панику, узнемиравајући:* ~ вест.

па̀нича̄р м *онај који је склон паници, паничном понашању и реаговању (обично о плашљивој особи); онај који шири аларм антне вести, изазива узнемирење, панику.*

па̀нича̄рка ж *женска особа паничар.*

па̀нича̄рство с *стање својствено паничарима, обузетост паником; паничарско понашање.*

па̀ничити, -ӣм несвр. [гл. им. па̀ниче̄ње с] **1.** *понашати се, реаговати панично, уплашено, избезумљено;* фиг. разг. *непотребно се узнемиравати, страховати.* **2.** *изазивати, подстицати страх, панику, ширити панику.*

па̀нично прил. *на паничан начин, у страху, избезумљено:* ~ бежати, ~ се понашати.

па̏нк м енгл. **а.** *врста популарне (рок) музике настале средином седамдесетих година двадесетог века.* **б.** *покрет панкера, омладинаца екстравагантног, необичног, намерно ружног облачења (одела с прибадачама, ланцима, копчама), необичних фризура, шминке и настраног, асоцијалног понашања (поникао у Лондону средином седамдесетих година).*

па̏нкер м енгл. *следбеник покрета и моде панка;* уп. панк.

па̀нкреас м грч. анат. *трбушна жлезда са унутрашњим лучењем, смештена иза желуца, која лучи хормон инсулин и извесне ензиме, гуштерача.*

па̀нкреаснӣ, -ā, -ō *који се односи на панкреас.*

па̀нō, -ōа м фр. *овећа плоча, табла намењена за постављање слика, за излагање натписа, обавештења, реклама или др.*

Пано́нац, -нца м *човек из Паноније (земље између Дунава и Саве).*

Па̀нōнка ж *женска особа из Паноније.*

па̀нōнскӣ, -ā, -ō *који припада Панонији:* ~ равница, ~ море.

пано̀птикум м грч. *музеј воштаних фигура и других необичних и ретких предмета.*

панора́ма ж грч. **1. а.** *предео који се види гледан с овеће висине (с брда, с торња и сл.); видик, слика, изглед предела са таквог положаја.* **б.** фиг. *целовит опис, приказ неке ситуације, садржаја дат са много појединости, детаља, лица и др., лепеза, галерија.* **2.** *направа помоћу које се мале слике увећавају под осветљењем оптичког стакла.*

пано̀ра̄мскӣ, -ā, -ō *који се односи на панораму, веома прегледно:* ~ приказ пејзажа.

пансѝōн, -о́на м фр. **1.** *приватна васпитна и образовна установа у којој питомци поред наставе имају обезбеђен стан и храну; интернат.* **2. а.** *смештај за госте хотела (или другог, најчешће туристичког објекта) са урачунатом дневном исхраном; хотел (или неки други туристички објекат) који нуди преноћиште са (ис)храном.* **б.** *кућа или део куће који се изнајмљује станарима и у који они, поред смештаја, добијају храну, негу и др.*

пансио̀на̄т, -а́та м фр. *пансион (1) (најчешће за девојчице и младе девојке).*

пансѝōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на пансион (2):* ~ угоститељство, пансионске услуге.

панславѝзам, -зма м пол. *идеја, тежња за културним и политичким зближавањем и уједињењем свих словенских народа, свесловенство.*

пансла̀вист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица панславизма.*

панславѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на панславизам и панслависте:* ~ покрет, ~ конгрес.

панталóне ж мн. итал. *доњи део одела с ногавицама;* уп. хлаче и чакшире: дугачке ~, кратке ~.

пантало̀нице и **панталóнице** ж мн. *дем. од панталоне; панталоне са кратким ногавицама* • **вруће** ~ разг. *женске панталоне са веома кратким ногавицама (које делују еротски).*

пантеѝзам, -зма м грч. *филозофско-религиозно учење о истоветности Бога и природе.*

пантѐист(а), -е̄ м (мн. -сти) грч. *присталица, заговорник пантеизма.*

пантеѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на пантеизам и пантеисте.*

пантѐōн, -óна м грч. **а.** ист. *храм посвећен свим боговима (у класичној старини Грка и Римљана).* **б.** *раскошна, монументална грађевина у којој се сахрањују славне личности.*

па̀нтер м грч. зоол. *дивља звер из пор. мачака, жутог крзна са црним пегама, леопард,* Felis pardus.

па̀нтерскӣ, -ā, -ō *који се односи на пантере, који је својствен пантерима:* ~ скок.

па̀нтерски прил. *као пантер, попут пантера:* ~ гибак, ~ скочити.

па̀нтљика ж *уска трака (од платна, гуме и сл.) за везивање, причвршћивање (одеће, пакета и др.), врпца.*

пантљѝчара ж зоол. *у мн.: глисте налик на пантљику које паразитски живе у цревима кичмењака, тракуље,* Cestodes *(у јд.: таква глиста).* • *врсте пантљичаре:* **говеђа** ~ Taenia saginata; **јетрена** ~ T. echinococcus; **овчија** ~ T. coenurus; **свињска** ~ T. solium; **широкочлана** ~ Dibothriocephalus latus.

па̀нтљичаст, -а, -о *налик на пантљику, који је као пантљика, врпчаст:* ~ облик (нечега).

па̀нтљичица ж *дем. од пантљика.*

панто̀кра̄тор м грч. *свемоћни владалац, (све)моћник.*

пантоми́ма ж грч. **а.** *сценски приказ у којем се само покретима руку и мимиком лица нешто представља, казује; позоришно-сценско дело које се тако изводи.* **б.** *уопште покрети руку и мимика као средство споразумевања.*

панто̀фла ж нем. (обично у мн.) *папуча.*

па̀нцӣр, -и́ра м нем. **а.** ист. *метални непробојни оклоп за тело.* **б.** (у атриб. служби, уз именице) *који штити од рањавања, продора зрна ватреног оружја, панцирни:* ~ кошуља, ~ одело.

па̀нцӣрнӣ, -ā, -ō *који служи као панцир, оклоп и пружа заштиту од зрна ватреног или другог разорног оружја, оклопни, блиндирани:* ~ кошуља, ~ тенк, ~ аутомобил.

па̂њ, па́ња м (мн. па́њеви) **1. а.** *део одсеченог, преломљеног стабла које штрчи из земље изнад корена; уопште комад дебла, обично за огрев исеченог стабла, цепаница.* **б.** *кратак балван, клада као постоље за сечење меса.* **2.** фиг. **а.** *онај који је (остао) сам, који живи сам, без икога свога.* **б.** (обично с атриб. „стари“) *стар, оронуо човек.*

па́ња ж жарг. *хлеб; јело.*

па̀њӣк, -и́ка м *земљиште с много пањева.*

па̀њина ж *аугм. и пеј. од пањ.*

па̀њӣћ, -и́ћа и **пањић,** -а м *дем. од пањ.*

па̏њкати, -āм несвр. *клеветати, оговарати, опањкавати.* ■ ~ **се** уз. повр. *међусобно се опањкавати, клеветати.*

па́па (па̂па) м (мн. ж) грч. *врховни поглавар Римокатоличке цркве.*

па̏па м нем. *отац (обично у дечјем обраћању оцу).*

па-па узв. (обично изговорено као „па-пааа“) *при поздрављању са неким ко одлази, путује (обично у обраћању деци).*

папа̀гāј, -а́ја м (инстр. -ајем) нем.-итал. зоол. **а.** *тропска птица разнобојног перја живих боја, кратког, савијеног кљуна;* мн. *род тропских птица сродних кукавицама,* Psittaci. **б.** фиг. *онај који много и којешта прича, само понавља оно што други говоре.*

папа̀гāјке ж мн. *врста клешта (с врховима повијен у облику кљуна папагаја).*

папа̀гāјскӣ, -ā, -ō *који се односи на папагаје, својствен папагајима.*

папа̀гāјски прил. *попут папагаја, без разумевања, механички понављајући туђе (речи, мисли), напамет научено:* говорити лекцију ~.

папазја̀нија ж грч. **а.** *чорбасто јело од разноврсног поврћа и меса.* **б.** фиг. *збрка, дар-мар, мешавина свега и свачега.*

па́пак, па́пка м (мн. па́пци, ген. па̂пāкā) *рожната двочлана навлака на крајевима прстију у неких сисара (говеда, оваца, свиња и др.);* фиг. шаљ. *прст у човека.* – Боли га папак. • **отегнути папке** пеј. *умрети.*

папали́на ж итал. (обично у мн.) *врста сарделе (користи се за справљање рибљег брашна).*

папара̀цо, -ца м (мн. папара̀ци) итал. (према имену личности из филма „Слатки живот“ Ф. Фелинија) *фоторепортер који кришом настоји да, зарад доброг хонорара од неких новинских редакција, сними познате личности у незгодним, компромитујућим ситуацијама.*

па̏пати, -āм несвр. деч. *јести.*

па̀перјаст, -а, -о **а.** *покривен, прекривен паперјем:* ~ пиле. **б.** *мек(ан) као паперје; уопште који личи, подсећа на паперје:* ~ брадица; ~ облак.

па̀пе̄рје с зб. (мн. ø) *меко, кратко, ваздушасто перје (обично у младих птића), машак.*

папѝзам, -зма м *папска власт (као институција).*

папило̀тна (папило̀та) ж фр. *свитак за коврџање косе, виклер.*

па̀пӣр, -и́ра м **а.** *хартија (за писање, штампање, паковање и др.).* **б.** *званичан писмени документ;* мн. *личне исправе појединца (легитимација, крштеница и др.).* • **вредносни папир(и)** банк. *новчани документ (облигације, акције, менице и сл.).* **мртво слово на папиру** *каже за нешто што је писмено уговорено, али се не спроводи, безвредан писмени уговор, документ.* **новац у папиру** *папирна новчаница.* ~ **трпи (подноси) све** *оно што је написано не мора бити и истинито, тачно.* **ставити (бацити) на** ~ *саставити нешто у писменој форми, записати, написати.*

папѝрина ж *пеј. од папир.*

папѝрић, -а и **папѝрӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од папир; комадић папира.*

папѝрнат, -а, -о **1.** *који је од папира:* ~ кеса, ~ салвета, ~ роба. **2.** фиг. *који постоји само на папиру, али не и у стварности, нестваран, лажан:* папирнате борбе, папирнате илузије.

папѝрнато прил. *као у папирима, сувопарно, формалистички:* ~ деловати (нпр. о неком спису), ~ говорити.

папѝрнатōст, -ости ж *својство, особина онога што је папирнато;* уп. папирнат (2).

па̀пӣрнӣ, -ā, -ō *који се односи на папир:* ~ новац, ~ индустрија.

па̀пӣрница ж *трговина папирнатом, канцеларијском и сл. робом.*

папироло̀гија ж ир. *сувишно, бирократско администрирање, одн. мноштво писаних докумената, аката и сл.* – Наша администрација пати од компликоване папирологије.

па̀пирус м грч. **а.** бот. *тропска биљка из пор. шашева,* Cyperus papyrus. **б.** *лист од те биљке препариран за писање (употребљаван у старом Египту).* **в.** *стари рукописни споменик на таквом папиру.*

папѝрчина ж *аугм. и пеј. од папир.*

па̀пист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица, заговорник папске врховне власти у цркви.*

па̏пити, -ӣм несвр. деч. *јести, папати.*

па̏пица ж деч. *у дем. и хип. значењу: храна, јело.*

па̀пка̄р, -а́ра и **па̏пка̄р,** -а м зоол. *у мн.: ред сисара који имају папке (у јд.: сисар из тога реда, нпр. говече, јелен, слон).*

па̏пра̄т ж бот. **а.** *бесцветна биљка сеновитих шума, широких, перастих листова који расту из подземне стабљике,* Aspidium filix-mas (Mephrodium filix-mas). **б.** *у мн.: најнижа група папратњача без правога цвета и без типичног семена* Filicinae *(у јд.: таква папратњача).*

па̀пратка ж бот. *биљка* Athyrium filix femina *из ф.* Polypodiaceae.

папра̀тњача ж бот. *у мн.: велика група бесцветница, са много подврста, које имају јако расечене или сложене листове,* Pteridophyta *(у јд.: бесцветница из те групе).*

па̀прац м бот. *биљка из ф. троскота,* Polygonum hydropiper.

па̏прен, -а, -о **а.** *зачињен паприком, бибером, запаprен:* ~ јело. **б.** фиг. *врло или претерано скуп; оштар, неукусан:* ~ рачун; ~ шала.

па̏прено прил. *љуто, оштро, претерано:* ~ скувано, ~ скуп.

па̀прика ж (дат. -ици) мађ. бот. *баштенска биљка из пор. помоћница са зеленим, црвеним дугуљастим или округластим плодовима, мање или више оштрог, љутог укуса,* Capsicum annum.

па̏прика̄ш, -а и **папрѝка̄ш,** -а́ша м мађ. кув. *јело од меса исеченог на комадиће, у соку зачињеним паприком.*

па̏прити, -ӣм несвр. [гл. им. па̏пре̄ње с] *зачињавати јело паприком или бибером.*

па̀причица (папричи́ца) ж *дем. од паприка:* љута ~.

па̂пскӣ, -ā, -ō *који се односи на папу:* ~ двор, ~ нунције.

па́пство (пâпство) с *власт папе као врховног поглавара Католичке цркве.*

па̀пуча ж тур. **1.** (обично у мн.) *врста лаке кућне обуће.* **2.** *спољни степеник на вратима трамваја, аутобуса и сл.* • **бити под папучом** разг. ир. *бити у свему под жениним влашћу, у зависности од жене (о мужу);* уп. папучић.

па̀пучāр м **1.** *занатлија који се бави израдом папуча.* **2.** ир. *в. папучић.*

па̀пучић м ир. *муж који се у свему потчињава жени, покорава жениној вољи;* уп. бити под папучом (под папуча).

па̀пучица ж **1.** *дем. од папуча.* **2.** *полуга за покретање неког механизма ногом, педала:* ~ за гас, ~ клавира.

папу̀џија м (мн. ж) *в. папучар (а).*

папу̀џијскӣ, -ā, -ō *који се односи на папуџије.*

пâр м (мн. па̏рови) **1. а.** (у ген. мн. уз бројеве и количинске прилоге: па́рӣ) *два истоветна, истоврсна предмета који се употребљавају заједно, заједнички чине целину:* ~ ципела, ~ минђуша, ~ очију. **б.** *две особе које се налазе заједно, које су повезане нечим заједничким; двоје (мушка и женска особа):* плесни ~, љубавни ~. **в.** *две истоврсне животињске јединке без обзира на пол, одн. јединке различитог пола (мужјак и женка):* ~ пилића, ~ волова. **г.** *онај који је с неким једнак у нечему (по годинама, висини и др.).* **2.** (у прил. служби, непром.) *немного, неколико:* ~ јабука, ~ дана. • **~ непар** *врста игре на парне и непарне бројеве.*

па̏ра ж **1.** *гасовито стање воде; стање, честице течности при испаравању.* **2.** *јако загрејан ваздух, пун влаге:* летња ~. • **пуном (свом) паром** *свом снагом, највећом брзином (обично о возу, пароброду); свим силама, максималном снагом, брзином (радити, чинити што).*

па̀ра и **па̏ра** ж (мн. па̏ре, ген. пâрā) **1.** *стоти део новчане јединице динара; ситан новац те вредности.* **2.** (обично у мн.) *новац, новчана средства уопште:* бити без пара. • **бацати паре** *трошити лакомислено, на безвредне ствари, разбацивати се новцем.* **бити пун пара** *бити веома богат.* **велике (лепе, тешке) паре** *много новаца, велика сума новца.* **купити (добити) за мале паре** *јевтино купити.* **лежати на парама** *имати много новаца.* **не вреди ни пет пара** *не вреди ништа, потпуно је безвредно.* **направити (згрнути) паре** *зарадити много новаца; обогатити се.* **немати (ни) пребијене паре** *бити без новца, без икаквих материјалних средстава; бити пуки сиромах.* **познавати (кога) као злу (пребијену) пару** *знати добро све о некоме, познавати кога веома добро (обично по нечем лошем, неповољном).* **тврд на пари** *врло штедљив, шкрт.* **у пару (исплатити, вратити, слагати се** и сл.) *исплатити, вратити, слагати се тачно у рачуну.* **чувати беле паре за црне дане** *треба штедети новац за евентуална тешка времена.*

пара- преф. грч. *као први део именичких и придевских твореница означава да је оно што значи основна реч лажно, неправо, нерегуларно: тобоже, назови, квази:* парапсихологија, паравојни.

парабѐлум м лат. *врста пиштоља у који стаје доста метака.*

пара̀бола ж грч. **1.** мат. *кривуља, крива другог степена, која настаје пресеком конуса окомито на базу.* **2.** *прича у којој се поређењем казује каква морална или друга идеја.*

пара̀вāн, -а́на м фр. *покретни зид, ограда као заклон (у соби, ординацији лекара и др.).* • **бити нечији ~, послужити као (нечији) ~** *бити, послужити за прикривање правих намера, лажно оправдање за нешто; штитити кога својим ауторитетом, положајем и сл.*

па̏раграф и **пара̀граф** м грч. *посебан став каквог текста (законског, научног или другог) који има целовито значење (обично обележен знаком § испред редног броја); знак (§) којим се такав став обележава.*

параграфи́рати, -а̀фӣрāм и **парагра̀фисати**, -ишē̄м свр. и несвр. *(из)делити неки текст у одељке и означити параграфом.*

па̏раграфскӣ и **пара̀графскӣ**, -ā, -ō *који се односи на параграфе;* фиг. *који се дословно, слепо држи прописа, параграфа, формални:* ~ оквири, ~ ставови.

пара́да ж фр. **1.** *свечани мимоход, поворка војних јединица, спортских, омладинских или др. организација:* војна ~. **2.** спорт. *вешто, атрактивно изведен спортски подухват, егзибиција (обично о голману приликом одбране лопте упућене на гол).* • **лепа ~!** ир. *којешта, глупост, баш лепо! (о нечијем обично недоличном поступку, понашању и сл.).*

пара̀дајз (пара̀даиз) м нем. агр. *повртарска биљка чији сочни црвени плодови служе у људској исхрани, најчешће као салата.*

парадентóза ж грч. мед. *хронично обољење десни и зубне чашице.*

парадѝгма ж грч. **1.** *узор, образац, пример.* **2.** лингв. *реч у свим облицима деклинације, одн. конјугације (као образац одређеног типа промене); врста, тип деклинације, одн. конјугације.*

парадигма̀тичан, -чна, -о *који има парадигму, образац; узоран, типичан, карактеристичан.*

парадѝгматскӣ, -ā, -ō *који има парадигму, који се односи на парадигму.*

паради́рати, -а̀дӣрāм несвр. **1.** *ићи у паради, парадним кораком, учествовати у паради.* **2.** фиг. ир. *правити се важан, кочоперити се (оделом, знањем, понашањем и сл.), разметати се.*

па̀рāднӣ, -ā, -ō *који се односи на параду, свечани:* ~ марш, ~ одело.

па̀рāдно прил. *на парадни начин, као на паради, свечано.*

пара̀доксм грч. **а.** *мисао, суд који је по нечему противречан логичном, нормалном, општеусвојеном.* **б.** *закључак, став који је наизглед, привидно противречан исправном (нпр. Нисам толико богат да купујем јефтине ствари).*

па̏радоксалан и **парадо̀ксāлан**, -лна, -о *који је у супротности са нормалним, логичним, непобитним схватањима, чињеницама, бесмислен, нелогичан, неочекиван, противречан, апсурдан.*

парадокса́лнōст, -ости ж *особина, својство онога што је парадоксално, противречност, нелогичност.*

пара̀зӣт, -и́та и **пара̀зит**, -а м грч. **а.** биол. *организам (животињски или биљни) који живи на површини или у унутрашњости другог организма и храни се на његов рачун, наметник.* **б.** фиг. презр. *онај који живи од туђег рада, живи на туђ рачун, лењштина, нерадник.*

паразите́рство с *паразитски начин живота, паразитизам.*

паразитѝзам, -зма м биол. *појава, начин на који се паразити одржавају у животу;* фиг. *живот на туђ рачун, паразитерство.*

паразити́рати, -зѝтӣрāм несвр. *живети као паразит.*

паразитоло̀гија ж *наука о паразитима.*

паразито̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на паразитологију.*

пара̀зитскӣ и **пара̀зӣтскӣ**, -ā, -ō *који се односи на паразите, својствен паразитима, нераднички:* ~ начин живота, ~ слој друштва.

пара̀зитски и **пара̀зӣтски** прил. *као паразит, на туђ рачун.*

пара̀јлија м (мн. ж) *онај који има пуно новаца, богаташ.*

па̀раклиса ж *в. богомоља.*

па̀ракувāр (па̀ракухāр) м *помоћник кувара, помоћни кувар (обично у манастиру).*

па̀ракуварица (па̀ракухарица) ж *помоћна куварица.*

па̀ралажа и **па̏ралажа** ж *особа која понавља (нечије) лажи, онај који другоме полагује; велики лажов.*

па̀ралакса и **пара̀лакса** ж грч. астр. *угао под којим се види привидна промена места неког тела због промене места с којег се тело посматра; угао који настаје када се неко тело посматра с две различите тачке.*

паралѐла ж грч. **1.** мат. *паралелна, упоредна линија, успоредница.* **2.** геогр. *замишљена линија на земаљској кугли којој су све тачке једнако удаљене од екватора, упоредник.* **3.** *(у)поређење,*

компарација • **повући паралелу** *направити поређење, посматрати у међусобном односу.*

паралѐлан и **па̏ралелан,** -лна, -о *који је дужином, правцем протезања једнако удаљен од чега другога, напоредан; који се подудара с нечим (по месту, времену настанка, постојања или др.):* ~ улица, ~ свет.

паралелѝзам, -зма м **1.** мат. *однос линија у равни које се никада не секу.* **2.** фиг. *стални, узајамни однос, повезаност између две појаве, радње, поступка и сл.; потпуно подударање:* ~ прошлости и садашњости, ~ интереса.

паралѐлно и **па̏ралелно** прил. *изједначено, једнако удаљено, истовремено.*

паралелѐграм м грч. мат. *четвороугао чије су две и две супротне странице напоредне и једнаке.*

паралелопѝпе̄д, -е́да м грч. мат. *геометријско тело (призма) омеђено са шест паралелограма.*

парали́за ж грч. мед. **а.** *болест која узрокује губитак способности (по)кретања појединих органа или читавог тела, одузетост:* дечја ~. **б.** фиг. *губитак способности деловања, функционисања, блокада:* ~ производње.

пара̀лизова̄но̄ст (паралѝзира̄но̄ст), -ости ж *особина, својство онога који је парализован, онога што је парализовано;* уп. парализаност.

пара̀лизовати, -зӯје̄м и **пара̀лисати,** -ише̄м (парализи́рати, -ѝзира̄м) свр. и несвр. *изаз(и)вати парализу, стање парализе, парализованости.* ■ ~ **се** *(из)губити способност (по)кретања, функционисања, деловања, (у)кочити се, блокирати се.*

пара̀лиса̄но̄ст, -ости ж *в. парализованост.*

паралѝтича̄р м *онај који болује од парализе.*

паралѝтича̄рка ж *она која болује од парализе.*

паралогѝзам, -зма м грч. лог. *погрешан закључак, изведен из логичке грешке, на основу погрешне претпоставке.*

паралѐгичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на паралогизам, својствен паралогизму.*

па̀раме̄тар и **па̀раметар,** -тра м грч. **1.** мат. **а.** *величина од које зависи нека функција или облик кривуље.* **б.** *тетива у жаришту пресечене купе, окомита на главну ос.* **2.** фиг. *елеменат на основу којег се изводи или упоређује каква вредност, који служи за утврђивање мере, односа и др., чинилац, мерило, карактеристично својство:* ~ вредности новца.

пара̀ме̄цијум (пара̀ме̄цӣј, -ија) м зоол. *врста праживотиње која живи у стајаћим водама, а креће се помоћу трепетљика на површини тела,* Paramaecium caudatum.

парампа́рче и **па̏рампа̄рче,** -ета с (мн. ø; зб. им. па̏рампарча̄д ж) тур. *мали део, комадић нечега разбијеног.*

па̂ран, -рна, -о **1.** *који се односи на пар (који је у пару, припада пару).* **2.** мат. *који је дељив са два, без остатка:* ~ број.

пара̀нга̄л, -а́ла м итал. риб. *направа за риболов у облику дугачке врпце на којој су једна за другом привезане удице.*

парано̀ик (парано̀ӣд, -и́да) м *онај који болује од параноје.*

парано̀ичан, -чна, -о (па̏раноӣдан и парано̀ӣдан, -дна, -о) *који је у вези с параном.*

парано́ја и **парано̀ја** ж грч. мед. *душевна болест услед које болесник живи у сталном страху, уображењу да га неко прогони, манија гоњења.*

пара̀пет м итал. *заштитна ограда, наслон на балкону зграде, на ивици моста, пута и сл.*

пара̀стос м грч. цркв. *служба у православној цркви за покојника, помен.*

па̏ратакса и **парата̀кса** ж грч. лингв. *термин којим се означавају синтаксички равноправне конструкције повезане само напоредним положајем и интерпункцијом, одн. интонацијом, синтаксичка напоредност;* супр. хипотакса.

парата̀ксичкӣ (парата̀ксичнӣ, парата̀ктичкӣ, парата̀ктичнӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на паратаксу, напоредан:* ~ однос.

па́рати, па̂ра̄м несвр. (нешто) **а.** *секући конац, уштак раздвајати, растављати по шаву (нешто сашивено, пришивено), одвајати режући шавове, рашивати; расплитати вуном исплетено:* ~ џеп, ~ одело, ~ џемпер. **б.** *нечим оштрим (ножем, ноктима, ексером и сл.) чинити урезе, огреботине:* ~ намештај. **в.** фиг. (с допуном: очи, мозак, уши, срце и др.) *деловати врло непријатно, стварати мучан утисак, деловати грубо, оштро, сметати.* • **нит' се шије, нит' се пара** *уопште се не мења, увек исто, добро изгледа.*

па̏ратифус м грч. мед. *цревна заразна болест слична трбушном тифусу, али блажа.*

па̀ра̄ф, -а́фа и **па̀раф,** -а м фр. *скраћени потпис (обично у виду иницијала).*

пара̀фӣн, -и́на м *бела или жута материја, слична воску, која се добија дестилацијом нафте и мрког угља.*

пара̀фӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на парафин, који садржи парафин, начињен од парафина:* ~ свећа, ~ уље.

парафи́рати, -а̀фӣра̄м свр. и несвр. (нешто) *ставити, стављати параф, потпис(ив)ати се парафом (на каквој исправи, документу):* ~ уговор.

парафра́за ж грч. *на други начин изречена нека фраза, изрека, мисао и сл.*

парафрази́рати, -а̀зӣра̄м свр. и несвр. *изложити, излагати неку већ казану или написану мисао, изреку фразу и сл. својим речима, препричавајући.*

па̀рба ж *спор, парница.*

па̀рдо̄н, -о́на м фр. **1.** *опроштај, извињење.* **2.** (у служби узвика) *узречица за извињење: извини(те), опрости(те).*

пардони́рати, -о̀нӣра̄м свр. разг. *обраћајући се речју „пардон" замолити некога за извињење; тиме замолити некога да прекине за тренутак то што ради, да се издвоји из друштва (ради разговора и сл.); замолити за плес даму која плеше с другим партнером.*

парѐмија ж грч. *одломак из Светог писма који се чита у цркви.*

паренте́за ж грч. лингв. *уметнута реченица (у писму обично издвојена заградама или цртама); заграда.* • **у парентези** *у заградама, између заграда.*

пари́зер м *врста дебеле кобасице сличне салами.*

парѐтине ж мн. *аугм. и пеј. од паре;* уп. пара².

па̀рија м (мн. ж) хинду **1.** ист. *човек најниже, најобесправљеније класе у некадашњој Индији.* **2.** *обесправљен, потлачен човек.*

парио̀ница и **па̏рионица** ж *суд у којем се пари рубље, постељина и сл.*

па̀рип м грч. *коњ, ждребац.*

па̀рипче, -ета с (суп. мн. па̀рипчићи м; зб. им. па̀рипча̄д ж) и **па̀рипчић** м *дем. и хип. од парип.*

пари́рати, па̀рӣра̄м нем. свр. и несвр. (некоме, нечему) **а.** спорт. *одби(ја)ти ударац, напад.* **б.** фиг. *успешно поби(ја)ти, оспорити, оспоравати нечије ставове, доказе, изјаве (обично у каквој расправи).*

парѝте̄т, -е́та м лат. **1.** *једнакост, равноправност (при претресању каквог спора); једнак удео (у чланству, саставу неког тела, форума).* **2.** екон. *утврђен однос двеју валута (узимајући за мерило злато или неку трећу валуту).*

па̏рите̄тан и **парѝте̄тан,** -тна, -о *који се односи на паритет.*

па̏рите̄тно и **парѝте̄тно** прил. *равноправно, једнако.*

па̏рити, -ӣм несвр. [гл. им. па̏ре̄ње с] **а.** *поливати врелом водом (обично заклану животињу да би се лакше отклониле чекиње, перје и сл.), шурити.* **б.** *подвргавати деловању паре (ради дезинфекције, лечења и сл.).* ■ ~ **се** *подврћи се утицају паре.* • ~ **очи** разг. *уживати, наслађивати се гледајући, буљећи (у некога или у нешто лепо, узбудљиво).*

па́рити, па̑ри̑м несвр. [гл. им. па́ре̄ње с] *састављати двоје по двоје, правити пар, спаривати.* ■ ~ **се** *спајати се полно ради оплођења (о мужјаку и женки животиња).*

па̏рк м (мн. -ови) енгл. **1.** *уређено земљиште са дрворедима, зеленилом, цвећем, клупама, стазама и сл. намењено за шетњу, одмор, дечју игру (обично у граду).* **2.** (уз одредбу саобраћајни, возни, аутомобилски и сл.) *целокупан фонд превозних средстава (какве установе, града и др.).* • **национални** ~ *предео изузетних природних лепота, флоре и фауне, великих размера, под заштитом државе.*

па̀рке̄т, -е́та м фр. (обично у зб. значењу) **а.** *глатке дрвене дашчице нарочито подешене за прекривање пода; под прекривен таквим дашчицама.* **б.** *в. партер (2).*

паркѐта̄р, -а́ра м *радник који поставља и дотерује (глача, струже) подове од паркета.*

паркети́рати, -ѐти̑ра̄м свр. и несвр. *(по)ставити, (по)стављати паркет; обложити, облагати под паркетом.*

па̀ркинг м (ген. мн. па̏ркӣнга̄) енгл. *в. паркиралиште.*

паркѝралишнӣ и **парки́ралишнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на паркиралиште и паркирање, који служи за паркирање:* ~ простор.

паркѝралиште и **парки́ралиште** с *место (обично на улици, тргу и сл.) намењено за паркирање, привремено остављање возила.*

парки́рати, па̀рки̑ра̄м свр. и несвр. *привремено оставити, остављати какво возило на неком, обично за то намењеном месту; оставити, остављати возило на дуже време или редовно у гаражи, гаражирати.*

па̀ркӣћ, -и́ћа и **па̀ркић,** -а м *дем. и хип. од парк.*

па̏рковскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на парк (1) и паркове.*

па̏рковски прил. *као парк, попут парка:* ~ уређене површине.

парла̀мент, -нта м лат. пол. *највише законодавно тело у уставној држави које чине народни посланици, народна скупштина.*

па̏рламента̄ран, -рна, -о *који се односи на парламент, који је у вези с парламентом:* парламентарни избори, ~ дебата. • **бити** ~ *допустити и другоме да говори неометано, без упадања у реч, стрпљиво саслушати, не прекидати другога (у расправи, борби мишљења).*

парламента́рац, -рца м (ген. мн. -ѐнта̄ра̄ца̄) **1.** *члан парламента, посланик у парламенту.* **2.** *члан преговарачког тима, преговарач.*

парламентарѝзам, -зма м пол. *систем демократског државног уређења заснованог на начелима законодавне власти парламента и одговорности владе парламенту.*

па̏рламента̄рно прил. *као у парламенту, не упадајући (са)говорнику у реч:* дискутовати ~.

парламента́рно̄ст, -ости ж *парламентарно уређење државе, политичко својство тако уређене државе; особина онога који је парламентаран.*

па́рлог м мађ. *запуштен виноград; пусто, необрађено, земљиште.*

пармѐза̄н, -а́на м итал. *тврди, обично изрендани сир који служи као зачин, прилог (за супу, тестенине и сл.).*

Па̀рнас м *симбол песништва (по имену планине у средњој Грчкој на којој је, по грчкој митологији, био бог уметности Аполон с музама).* • **попети се на** ~ *постићи значајне песничке успехе, постати велики песник.*

па̀рнасовац, -о̄вца м књиж. *припадник групе француских песника из друге половине XIX века.*

па̑рнӣ[1], -а̄, -о̄ *који се покреће дејством водене паре:* ~ ваљак, ~ локомотива.

па̑рнӣ[2], -а̄, -о̄ *в. паран.*

па̀рнӣк, -и́ка м *в. парњак.*

па́рница ж правн. *грађанско-правни спор између две особе или више особа, који се води пред редовним судом; судски процес, поступак у вези с таквим спором.*

па́рнича̄р м правн. *странка у парничном спору; онај који се парничи.*

па́рнича̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на парничаре.*

па́рничити се, -и̑м се несвр. [гл. им. па́рниче̄ње с] *водити парницу, спорити се с неким на суду.*

па́рничкӣ и **па́рничнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на парницу:* ~ поступак, ~ трошкови.

па̀рња̄к, -а́ка и **па̑рња̄к,** -а м **1.** *онај који с неким или с нечим чини пар.* **2.** *онај који је по нечему (обично по годинама) некоме једнак, вршњак.*

па́рњача ж техн. *брод, локомотива, млин и др. с погоном на пару.*

па̏робро̄д и **па̀робро̄д,** -ода м *брод с погонским машинама на пару.*

па̏робродарскӣ и **паробрѐда̄рскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на паробродаре и паробродарство:* ~ друштво.

пароброда́рство с *организација, систем пловидбе, саобраћаја паробродима.*

па̏робродскӣ и **па̀робродскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на пароброде и паробродарство:* ~ линија, ~ саобраћај.

па̀ро̄дија ж грч. *сатирично опонашање нечега или некога ради исмевања, извргавања критици одређених слабости, недостатака или мана; књижевни облик таквог садржаја који на комичан начин опонаша какво озбиљно дело исмејавајући га тиме.*

пароди́рати, -о̀ди̑ра̄м несвр. (некога, нешто) *чинити, стварати, изводити пародију; приказивати нешто озбиљно у смешном, карикираном облику, исмевати на тај начин.*

паро̀дист(а), -е̄ м (мн. -сти) *писац пародија.*

па̏рожак, -ошка м **1.** *шиљак израстао на главној грани јеленских рогова.* **2.** *шиљасти крак дрвених вила или рогуља.*

па̏ројак, -о̄јка м *рој пчела који се одваја од матичног роја.*

паро́ла ж фр. **1. а.** *реч, реченица, слоган пропагандног, манифестационог садржаја који јавним извикивањем или исписивањем на таблама, транспарентима и сл. исказује какав општи (обично политички) став, захтев и сл.* **б.** фиг. (обично у мн.) *овештали израз, мисао, фраза без духа и оригиналности, празне, бесадржајне речи.* **2.** *в. лозинка (1а).*

паро̀ла̄ш, -а́ша м ир. *онај који се у своме говору служи паролама, овешталим, често понављаним фразама, фразер.*

паро̀ла̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пароламе или паролаштво.*

парола́штво с ир. *политичка пропаганда сведена на пуке, празне, овештале пароле; говор пун парола, еуфоричних, усплахтелих, а испразних речи, фразирање (нарочито у политичком изражавању).*

па̏роним и **паро̀ним** м грч. лингв. **1.** *реч истога корена, основе или порекла са неком другом речју (нпр. вртети – вретено – врат, род – родити – родитељ).* **2.** *реч гласовно, фонемски и облички слична с неком другом речју, али значењски различита од ње (нпр. зависан – завидан, прекуцати – прикуцати; друга (ген. јд. им. друг) – друга (другарица)).*

парономѐзија ж грч. књиж. *стилска фигура која се заснива на гласовној сличности значењски и(ли) етимолошки различитих речи.*

па̀ро̄х, -о́ха и **па̀рох,** -а м грч. *свештеник који је на челу парохије.*

паро̀хија ж грч. **а.** *најмања црквена јединица којом управља парох.* **б.** *кућа у којој је смештен парох, парохијски уред.*

паро̀хијанин м (мн. -а̄ни) (обично у мн.) *верник као члан парохије.*

паро̀хијица ж *дем. од парохија.*

паро̀хӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на парохију:* ~ црква, ~ двор.

па̏рошчић м *дем. од парожак.*

партеногене́за ж грч. биол. *начин размножавања без оплодње женске полне ћелије.*

па̀ртēр, -е́ра м **1.** *ниво куће изнад приземља.* **2.** *део позоришне, биоскопске и сл. сале са седиштима у приземљу;* супр. балкон, галерија.

парти̏зāн, -а́на м фр. **а.** *борац у илегали, у позадини непријатеља, герилац.* **б.** ист. *припадник антифашистичког и антимонархистичког, у почетку герилског покрета у Југославији за време Другог светског рата, претежно комунистичке оријентације.*

парти̏зāнка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа партизан.*

парти̏зāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на партизане:* ~ одред, ~ песма.

па̀ртија ж фр. **1. а.** пол. *политичка организација, странка с одређеним друштвеним, економским и др. програмом:* социјалдемократска ~, либерална ~. **б.** *удружење, савез људи окупљених заједничким интересом или гледиштем:* војничка ~. **2. а.** *група људи као скуп издвојен из веће целине.* – Прва партија болесника је отпуштена. **б.** *извесна количина, део нечега већег, комплетнијег, контингент.* – Свака партија приспелих књига је одмах распродата. **в.** *део који чини посебну целину у оквиру каквог комплетнијег дела, документа и др., одломак, деоница, пасус, став:* буцетска ~, соло ~. **3.** *друштвена игра играна од почетка до краја:* ~ карата, ~ шаха. **4.** (уз одредбу добра, сјајна и сл.) разг. *особа пожељна, пробитачна за брак, прилика.* – Богата и лепа, била је добра партија за сваког мушкарца.

парти́јац, -јца м *члан политичке партије (обично комунистичке).*

парти̏јāш, -а́ша м пеј. *члан политичке партије, странке.*

парти́јнōст, -ости ж *својство које проистиче из припадности, верности партији, идејама партије; партијска опредељеност.*

па̀ртӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на партију:* ~ организација, ~ руководство, ~ чланарина.

па̀ртӣјски прил. *у складу са партијским, политичким схватањима:* ~ загрижен.

парти̏кула ж лат. лингв. а. *речца без властитог значења, најчешће као саставни, додатни део за истицање других речи, нарочито прилога, нпр. „-ке" у дијалекатском „данаске", „-зи" у „њојзи" или „ли", „год" и др.* **б.** *в. речца (2).*

па̏ртикулāран, -рна, -о *делимичан; посебан, засебан, појединачан:* партикуларни интереси.

партикулари̏зам, -зма м лат. пол. *тежња за одвајањем, за што већом самосталношћу (без обзира на интересе заједнице).*

партикула̀рист(а), -ē м (мн. -сти) *заговорник, присталица партикуларизма.*

партикулари̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на партикуларизам и партикуларисте:* ~ борба.

па̏ртитӣвнӣ, -ā, -ō *који се односи на део, који означава део, деони:* ~ генитив.

партиту́ра ж лат. муз. *комплетан нотни запис каквог обимног музичког дела (за оркестар, хор и др.).*

парти̏ципп, -и́па и **па̏ртицип,** -а м лат. лингв. *глаголски облик с глаголским значењем и с неким придевским граматичким карактеристикама – граматичким родом и деклинабилношћу:* ~ активни, ~ пасивни.

партиципа́ција ж лат. *делимично учествовање, суделовање (обично у неком финансијском, инвестиционом послу).*

партиципи́рати, -и̏пӣрāм несвр. *учествовати, суделовати (обично у неком финансијском послу).*

па̀ртнēр, -е́ра и **па̀ртнер,** -а м енгл. **а.** *онај који с неким заједнички учествује у некој активности (у спортској игри, плесу, позоришту, филму итд.).* **б.** *брачни друг, супружник.* **в.** *пословни пријатељ, компањон:* ~ у послу.

па̀ртнēрка (па̀ртнерица) ж *женска особа партнер.*

партне́рство с *саучесништво у игри, политици, послу и др., заједничка сарадња у нечему.*

па̀рфēм, -е́ма (па̀рфӣм, -и́ма) м фр. *индустријски, вештачки произведен мирис, јако концентровано средство које оставља траг пријатног, освежавајућег мириса; такав мирис уопште.*

парфимѐрија ж фр. *продавница парфема и козметичких средстава.*

парфи̏мисати, -ишēм (парфими́рати, -и̏мӣрāм) свр. и несвр. *(на)прскати парфемом, (на)мирисати.* ■ **~ се** *повр.*

па̀рхēт, -е́та м нем. *памучна тканина с длачицама на једној страни.*

парцѐла ж лат. *мањи комад земљишта као део једне (обично веће грађевинске) локације; јединица земљишне површине која се у земљишним књигама води увек под истим бројем.*

парцел(из)а́ција ж *деоба, дељење земљишта, земљишног поседа на парцеле.*

парцѐлисати, -лишēм свр. и несвр. *(из)вршити парцелизацију, поделити на парцеле.*

па̏рцијāлан, -лна, -о *делимичан, непотпун.*

па̀рчати, -āм несвр. *делити, сећи на парчад, распарчавати.*

па́рче, -ета и па̀рчета с (супл. мн. па̀рчићи и парчи́ћи м; зб. им. па̏рчāд ж) тур. **1.** *одрезан, одломљен, одбијен и сл. део нечега, комад, комадић; уопште део, комад нечега:* ~ хлеба; ~ земље. **2.** фиг. жарг. *лепа, примамљива женска особа:* лепо ~. • **живети (радити) на парче** *живети без сталне зараде, без сигурне егзистенције;* **парче свога хлеба** *основна, неопходна средства за живот, егзистенцијални минимум.*

парче́нце, -ета с (мн. ø) *дем. од парче.*

пâс[1] м **1.** *в. појас.* **2. а.** *рођаци једног степена сродства у односу на заједничког претка, колено.* **б.** *људи истог или блиског узраста или доба живота који живе у исто време, нараштај.*

пâс[2] м лат. **1.** *врста корака (нарочито у плесу).* **2.** спорт. **а.** *скок према противнику (у мачевању).* **б.** *додавање лопте саиграчу.*

па̏с, пса̏ м (вок. псу̏ и псѐ; ген. мн. па́сā) **1. а.** зоол. *у мн.: породица грабљивих сисара* Canidae *(у јд.: сисар из те породице, у коју спадају и домаћи пас, дивљи пас, вук, лисица и др.).* **б.** *домаћа животиња, сродна вуку,* Canis familiaris. **2. а.** фиг. онај који својим поступцима изазива презир, зао, рђав човек. **б.** *полицијски агент.* **2.** астр. (Пас) *име једне звезде.* • **бити гладан (уморан или сл.) као пас** *бити јако, веома гладан (уморан или сл.).* **Велики ~, Мали ~** астр. *име сазвежђа северног неба.* **има их као кусих паса** *има их врло много, премного.* **као пас и мачка (живети, мрзети се, волети се и сл.)** *бити с неким у непријатељству, мрзети се.* **као пас на ланцу (бити)** *немати никакве слободе, бити спутан, ограничаван.* **морски ~** зоол. *велика морска риба грабљивица, ајкула,* Carcharias glaucus. **на псу рана на псу и зарасла** *проћи ће нечија невоља и без тежих последица.* **пас који лаје не уједа** *није опасан онај који много прича, прети на речима, критикује.* **пас лаје ветар носи (караван пролази)** *не треба се обазирати на неоправдане критике, оптужбе.* **то ни пас с маслом не би појео** *каже се за нешто веома рђаво, неприлично урађено, изговорено и сл.* **убити као пса** *убити на зверски начин, немилосрдно, хладно.*

па̀сāж, -а́жа м фр. **1.** *наткривен пешачки пролаз који повезује две паралелне улице, трем.* **2.** муз. *брзи низ тонова који спаја поједине музичке мотиве, музичка фраза.* **3.** *одломак из књиге, чланка, фрагмент.*

паса̀жēр, -е́ра и **паса̀жӣр,** -и́ра м фр. *путник; сапутник (у возу, колима и др.).*

па̀сāт, -а́та м итал. (најчешће у мн.) *у мн.: стални североисточни ветрови који дувају између тропа и екватора са североистока на северној Земљиној полулопти, а с југоистока на јужној Земљиној полулопти (у јд.: такав ветар).*

па̏сати, па̏ше̄м несвр. (каиш, сабљу и сл.) *привезивати око паса, опасивати.* ■ ~ **се** *стављати себи око паса (каиш, оружје о пасу), опасивати се.*

па̀са̄тнӣ и **па̀са̄тскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на пасате:* ~ „ветрови".

па̏сӣв, -а и **па̀сӣв,** -и́ва м лат. лингв. *облик глагола који означава да се радња врши на субјекту, трпно глаголско стање;* супр. актив.

паси́ва ж лат. књиг. *укупан износ дугова, финансијских обавеза неког предузећа, установе;* супр. актива.

па̏сӣван и **па̀сӣван,** -вна, -о **1. а.** *неактиван, нерадан, непредузимљив; равнодушан према ономе што се догађа:* ~ организација, ~ свет. **б.** *који мирно, без негодовања подноси све, који се не одупире, не супротставља (неправди, насиљу и др.):* ~ посматрач, ~ отпор. **2. а.** (одр.) *који је у пасиви, који има негативни биланс:* ~ ставка рачуна, ~ пословање. **б.** *који нема услове за привредни развој, сиромашан, неразвијен, заостао:* ~ крај, ~ предео. **3.** (одр.) лингв. *који се односи на пасив, трпно глаголско стање, трпни:* ~ конструкција.

паси́вац, -вца м *хомосексуалац који у „полном" односу с другим хомосексуалцем има улогу жене.*

пасиви̏зам, -зма м *стање неактивности, пасивности, помирености са постојећим приликама.*

пасивиза́ција ж *уздржавање, одустајање од активног деловања, борбе за нешто, повлачење од јавног, активног живота, ангажовања.*

пасивизи́рати, -ѝзӣра̄м свр. и несвр. (некога, нешто) *довести, доводити у стање пасивности, (у)чинити да неко или нешто постане неактивно, пасивно, зауставити, заустављати, прекинути, прекидати нечију активност, ангажовање, преглаништво.* ■ ~ **се** *постати неакативан, пасиван.*

па̏сӣвно и **па̀сӣвно** прил. *на пасиван начин, неактивно, незаинтересовано, мирно.*

паси́вно̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је пасиван, онога што је пасивно, неактивност.*

па̀сија ж лат. **1.** *велика обузетост неком делатношћу, заинтересованост, страст за нечим:* ~ писања, ~ сакупљања марака. **2.** муз. *вокално-инструментална композиција драмског карактера, слична ораторијуму, на тему патње и страдања Исуса Христа.*

па̏сијанс м фр. *слагање карата по одређеним правилима, чији крајњи распоред наводно указује на неко судбинско значење.*

пасио̀нӣра̄н, -а, -о (обично одр.) *који се страсно, с посебним интересовањем, одушевљењем, бави нечим, занесен, одушевљен чиме, страствен:* ~ играч карата, ~ скупљач старина.

пасио̀нӣра̄но прил. *на пасиониран начин, загрејано, занесено, с љубављу.*

пасио̀нӣра̄но̄ст, -ости ж *особина онога који је пасиониран; занесеност, одушевљење.*

паси́рати, па̀сӣра̄м свр. и несвр. фр., нем. **1.** (нешто) *(из)гњечити воће, поврће пресом, истиск(ив)ати кроз густо сито, (из)гњечити.* **2.** (некоме нешто) разг. *гогодити се, догађати се, зби(ва)ти се.* – Зашто баш мени да пасира та несрећа.

па̏сӣште и **па̀сӣште** с *место где пасе стока, пашњак, паша.*

па̏сјӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на псе, који припада псима, псећи.* **2.** фиг. **а.** *врло тежак, неподношљив, ужасан:* ~ жега, ~ живот. **б.** *мрзак, подао, покварен (често као саставни део погрдних именовања):* ~ нарав, ~ син, ~ вера. • **на ~ кола изгрдити** *в. под кола.*

па̏ска ж *старање (о некоме, нечему); надзор (над неким, нечим):* ставити под паску.

пасквѝла и **па̀сквила** ж итал. *натпис увредљивог, клеветничког садржаја, подругљив састав (обично као непотписано писмо или чланак у новинама).*

пасквѝлант м *писац пасквиле, пасквила.*

пасквѝлантскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пасквиланте, својствен пасквилантима:* пасквилантска средства.

па̏смина ж *животињска или биљна врста с нарочитим својствима, које се преносе на потомство, сој.*

па̏смо с (ген. мн. па̏са̄ма̄) **1.** *више истосмерних, уједно скупљених нити или влакана попут малог повесма или као део повесма.* **2.** пом. *главни, уздужни појас на дну брода поред кобилице:* бочно ~, средишње ~.

па̏совати, па̏сује̄м несвр. *у потпуности одговарати нечему (обично по мери и облику),* одн. *некоме.*

па̂сом прил. нар. *в. пасући.* – Говеда пасом дођоше до реке.

па̂сош м (инстр. -ем) нем. **1.** *документ издат за слободан прелазак преко границе, за путовање у иностранство, путница.* **2.** *званична потврда надлежне службе о власништву и здрављу стоке:* сточни ~.

па̂сошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пасоше:* ~ одељење, ~ контрола.

па̀спӯл, -у́ла м фр. *украсни гајтан, поруб друге боје (на панталонама, ивицама оковратника и др.).*

па̏ста ж итал. **1.** *индустријски справљена маса за чишћење:* ~ за зубе, ~ за ципеле. **2.** *врста тестенина у облику резанаца.*

па̏ства ж зб. (мн. ø) цркв. *верници у односу према својим црквеним старешинама.*

па̏стел м итал. **1.** слик. *сува боја у облику меке оловке или креде; слика свежих тонова нацртана, насликана таквим бојама.* **2.** фиг. књиж. *књижевни, литерарни опис који својом свежином и сликовитошћу оставља на читаоца утисак као нека слика.*

па̏стелнӣ, -а̄, -о̄ *који је насликан пастелом; који је попут пастела, као пастел;* уп. пастел (1): ~ боја, ~ тканина.

па̏сти[1]**,** па̏дне̄м (аор. па̏дох, па̏де; р. пр. па̏о, па̏ла; пр. пр. па̂вши; трп. ø) свр. непрел. **1. а.** *губитком ослонца, чврсте везе, упоришта, под утицајем земљине теже бити повучен с висине надоле, доспети услед тога на нижи, крајње доњи положај:* ~ са дрвета, ~ са стола. **б.** *услед губитка равнотеже или потребног ослонца, учвршћења, доспети из усправног положаја у хоризонталан, наћи се услед тога на тлу, треснути, стропоштати се.* – Пала ограда. **в.** *услед губитка снаге, чврстине и сл. спустити се наниже, опустити се, клонути.* – Пале му панталоне низ тело. **2. а.** *распрострети се по површини нечега, попасти.* – Пала роса по пољу. **б.** *спустити се на земљу (о киши, снегу и сл.).* **в.** *освојити собом, спустити се (о мраку, ноћи, магли и др.).* **3.** фиг. **а.** (некоме нешто) *спопасти, обузети, оптеретити (кога нечим).* – Тешко јој је пала самоћа. **б.** *застати, зауставити се (на нечему).* – Поглед му пао на слику. **в.** *бити изговорен, изречен, објављен.* – Пао је предлог. Пале су тешке речи. **г.** *прикупити, задобити, убрати (о новцу, добитку).* – Од продатих карата пало је доста новаца. **4. а.** *погинути (у борби, у рату и сл.).* **б.** *бити освојен, заузет у рату од стране нападача, непријатеља (о граду, тврђави и сл.).* **в.** *претрпети неуспех, пропасти (на испиту, извршењу задатка и сл.).* **5. а.** *бити уклоњен, макнут, елиминисан, неутралисан (о препрекама, ограничењима, забранама и сл.).* **б.** *бити свргнут (с власти), збачен (с престола, положаја и сл.); пропасти (о влади, држави, систему и сл.).* **в.** *изгубити дотадашњу вредност, појефтинити, девалвирати (о новцу, цени, угледу и сл.).* **г.** *смањити се, попустити у снази, интензитету, постати слаб(ији), нижи (о нивоу, критеријуму и сл.).* – Температура је данас пала. **г.** *претрпети неуспех, добити слабу, непрелазну оцену (на испиту).* **д.** *посрнути, срозати се у моралном погледу, подлећи страстима, пороку:* пала жена. **6.** *десити се, догодити се, доспети (по временском одсеку, по календару).* – Празник пада у недељу. **7.** фиг. **а.** *допасти у неку, обично тешку ситуацију, стање:* ~ у дугове, ~ у очајање. **б.** (у део некоме, на некога) *добити, примити нешто као обавезу, задатак; припасти, допасти коме на старање, на бригу.* – Брига о породици пала је на мајку. **в.** (на кога) *бити предметом (сумње, оптужбе и сл.), наћи се на удару, под сумњом, оптужбом (као кривац, осумњичени и сл.).* – На њега је пала сумња да је убица. **8.** (добро, згодно и сл.) *пристати, одговарати, лећи.* – Вечера му добро пала. **9.** *у конструкцијама са предлогом, са значењем које је у зависности од именице:* ~ у

несвест *онесвестити се;* ~ **у плач** *расплакати се;* ~ **у ропство (заробљеништво)** *бити заробљен;* ~ **у ватру** *разбеснети се, избезумити се (обично током (раз)говора, препирке);* ~ **у заборав** *бити заборављен;* ~ **у занос** *занети се, одушевити се и др.* **10.** (безл.) *у служби глагола непотпуног значења, као веза између субјекта и именског предиката, у значењу: бити, постати, доћи.* – Нешто му вест пала тужно. • **кад буде стани-пани** *кад буде критично, опасно, кад се не буде имало куд.*

па̏сти[2] (па́сти (па̂сти)), па́се̄м несвр. [гл. им. па́се̄ње с] **1.** *бити на паши, чупати и јести траву (о стоци, животињама које се хране травом).* **2.** (стоку) *изводити на пашу, чувати на паши.*

пасти̏ла ж лат. (обично у мн.) *лек (обично за грло) у облику пилуле или плочице.*

па̀сти̑р, -и́ра м *онај који изводи стадо (обично овце) на пашу, чувар оваца, чобанин;* фиг. *свештеник као старатељ над својом паством, душебрижник.*

пасти̏рица ж **1.** *женска особа пастир.* **2.** зоол. *у мн.: род птица певачица дугог репа, са више подврста, плиске,* Motacillidae *(у јд.: птица из тога рода):* бела ~, жута ~.

па̀сти̑рка ж **1.** *пастирица (1).* **2.** зоол. *врста птице певачице, жута пастирица,* Motacilla flava.

па̀сто̄зан, -зна, -о итал. *сликан дебелим наслагама, слојевима боје ради веће пластичности.*

па̀сти̑рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пастире, који је у вези с пастирима:* ~ игра, ~ рог, ~ штап.

па̏стор м лат. *протестантски свештеник.*

па̏сторак, -о̄рка м *син из претходног брака супружнику из новога, садашњег брака (своме очуху или маћехи).*

пастора́ла ж лат. *књижевно, сликарско или музичко дело које на идиличан начин приказује живот пастира у природи.*

па̏стора̄лан, -лна, -о *који се односи на пастралу, својствен пасторали:* ~ игра, ~ поезија.

па̏сто̄рка ж *кћи из претходног брака супружнику из новога, садашњег брака (своме очуху или маћехи).*

па̏сто̄рче, -ета с (мн. ø; зб. им. па̏сторча̄д ж) **а.** *дем. и хип. од пасторак.* **б.** фиг. *онај коме се или оно чему се не посвећује много пажње, бриге.*

па̏стрва ж зоол. *в. пастрмка.*

па̏стрма ж тур. *сушено, димљено, обично овчје или козје месо.*

па̏стр̄мка ж (дат. -мци; ген. мн. -кӣ) зоол. **а.** *речна и језерска мекоперка риба из пор. пастрмки, тела ишараног пегама и покривеног ситним љускама,* Salmo fario. **б.** *у мн.: породица таквих риба,* Salmonidae.

пастр̀на̄к и **пастр̀ња̄к,** -а́ка м бот. *в. пашканат.*

па̀струга ж зоол. *врста јесетре,* Acipenser stellatus.

па̀стӯв, -у́ва и **па̀стӯх,** -у́ха м *неушкопљен, неујаловљен, неуштројен коњ.*

па̀стушаст и **пасту̀шат,** -а, -о нар. *неушкопљен, неујаловљен, неушкопљен (о коњу).*

па̀сӯљ, -у́ља м (инстр. -у́љем) бот. (мн. ø) *врста биљке чији се плодови као махуна или зрна употребљавају у исхрани, грах,* Phaseolus. • **гледати у пасуљ** празн. *помоћу зрна пасуља прорицати судбину.* **празан** ~ *јело од пасуља скувано без меса (или и без масти).* **просто као** ~ *врло једноставно, лако (за разумевање, за решавање и сл.).* **чорбаст** ~ *јело од пасуља скувано са доста воде.*

пасу̀љчина ж *пеј. од пасуљ.*

па̏сус и **па̂сус** м лат. *одломак, ставак обично од неколико редова као контекстуална, тематска целина и који у писаном тексту (у књизи, писму и др.) започиње новим редом.*

Па̏сха ж *јеврејски верски и национални празник (у спомен на библијско ослобођење Јевреја из египатског ропства, на излазак из Египта у обећану земљу) на који се једе бесквасни хлеб, а пада у пролеће, око Ускрса.*

па̏схалнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Пасху.*

па̏т м шах. *нерешен исход шаховске партије настао због патпозиције.* • **пат-позиција** 1) *позиција у шаху у којој један од играча располаже само потезом ненападнутог краља који се не може померити ни на једно поље, при чему су друге фигуре блокиране или се не могу померити а да краљ не буде у шаху, тј. под ударом неке противничке фигуре.* 2) фиг. *ситуација у којој се услед потпуно изједначених, а супротно оријентисаних погледа, ставова и сл. не могу доносити никакве одлуке, решења и др.*

па̏та ж тур. у изр. **пата-карте а.** карт. *нерешен исход у игри картама, потез који онемогућава даљу игру.* **б.** фиг. *нерешена, неодлучна ситуација, нерешен исход неког сукоба, полемике и сл.*

па́так, па́тка м (вок. па̂тку и па́так; мн. па́ткови и па́ци, ген. па́ткōва̄ и па̂та̄ка̄) зоол. *мужјак патке,* Anas mas.

пата̀ре̄н, -е́на м (обично у мн.) *следбеник верске секте богумила.*

пата̀ре̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на патарене:* ~ јерес, ~ секта.

па̏тарице ж мн. *други дан славе, крсног имена и сл.*

па̏творина ж *кривотворина, фалсификат; лоша имитација.*

патво̀рити, па̏творӣм свр. *кривотворити, фалсификовати; лоше подражавати (некога, нешто).*

па̏тент м лат. **1.** *званичан документ, исправа завода за патенте којим се проналазачу потврђује искључиво право коришћења изума; сам изум за који је добијен такав документ.* **2.** (у служби атрибута) *који има какав механизам за лакше руковање:* патент-оловка, патент-затварач.

патенти́рати, -ѐнтӣра̄м свр. (несвр.) **а.** *пријавити (пријављивати) изум и стећи (стицати) право на патент;* уп. патент (1). **б.** фиг. *присвојити (присвајати) искључиво право на нешто.*

па̏тентнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на патент(е):* ~ уред.

па́тер, -тра и -ера м лат. *католички свештеник, редовник.*

патернали̏зам, -зма м пол. *покровитељски, заштитнички став, покровитељско, заштитничко држање, понашање (обично лажно) послодаваца према радницима, велике силе према малој држави, федерације према чланицама федерације и др.*

патернали̏стичкӣ, -а̄, -о̄ *покровитељски, заштитнички:* ~ став.

патерни̏те̄т, -е́та м лат. *порекло по оцу, очинство; правни однос оца према деци, очинство.*

пате̏тика ж (дат. -ици) грч. *наглашено осећајан тон, карактер нечега (говора, понашања и сл.); заносно, страствено испољавање одушевљења, осећања и др.*: поезија пуна патетике.

пате̏тичан, -чна, -о и **пате̏тичкӣ,** -а̄, -о̄ *пун патетике, наглашеног патоса; дирљиво свечан, узбудљив, емотивно понесен:* ~ говор, ~ фраза.

пате̏тички и **пате̏тично** прил. *на патетичан начин, с пуно патоса, дирљиво.*

пате̏тичнōст, -ости ж *особина онога који је патетичан, онога што је патетично.*

-патија грч. мед. *као други део сложеница значи најчешће болест, болесно стање:* неуропатија, психопатија.

па̀тика ж тур. (обично у мн.) *мека кућна, спортска, балетска или сл. ципела од тканине, коже и др. без потпетица.*

па̀тина ж лат. *зеленкасти, смеђи или мрки танки слој који се под утицајем влаге и оксидације временом ствара на површини старих, дуго нечишћених, обично металних предмета.*

патини́рати, -ѝнӣра̄м свр. и несвр. (обично у трп. пати̏нӣра̄н) *преврући, превлачити патином.* ■ ~ **се** *постати прекривен патином, оксидисати се.*

па̏тити[1], -ӣм несвр. [гл. им. па̏ће̄ње с; уп. патња] **1.** (од нечега) **а.** *боловати од нечега; трпети, мучити се (услед болова):* ~ од високог крвног притиска, ~ од болова у леђима. **б.** фиг. *имати, испољавати лоше, слабе стране, мане, бити оптерећен, обузет (обично нечим негативним, неповољним).* – Настава пати

од преопширности. **2. а.** (због нечега) *бити обузет мучним, непгодним осећањем (услед неке мане, недостатка и др.), бити због тога йотиштен, несрећан:* ~ због дебљине. **б.** *осећати моралну, душевну мору, бол, мучити се:* пати због гриже савести. **в.** *трпети, подносити невоље, муке (услед оскудице, несреће, неправде и др.):* ~ због несрећне љубави. **3.** (некога) *мучити, кињити (нечим):* ~ глађу и жеђу. ■ **~ се** *трпети муке, болове, невоље, недаће, мучити се, злопатити се.*

па̏тити², -им несвр. [гл. им. па̏ће̄ње с] *гајити, одгајати (стоку, птице и сл.).* ■ **~ се** *множити се, лећи се (о животињама).*

пати̏шпањ, -а́ња м и **пати̏шпања** ж итал. *врста колача од брашна, шећера и пуно јаја.*

па̏тка ж (дат. -ки; ген. мн. па̏та̄ка̄ (-кӣ)) **1. а.** зоол. *водена птица пљоснатог кљуна, кратког репа и кратких, широко растављених ногу с опнама за пливање, пловка,* Anas. **б.** мн. *породица таквих птица* Anatidae. **2.** фиг. *лажна, измишљена сензационална вест (обично новинска).* • зоол. **дивља** ~ Anas platyrhynchos. **домаћа** ~ Anas boscas domestica. ~ **кашикара** *врста патке* Spatula clypeata.

па̏ткаст, -а, -о *који је као у патке:* ~ ход, ~ глас.

па̏ткица ж *дем. и хип. од патка.*

патли̏џа̄н, -а́на м тур. бот. и агр. *баштенска, повртарска биљка из пор. помоћница и плод те биљке, који се употребљава као храна.* • бот. **плави (модри, црни)** ~ *биљка и загаситоплав или љубичаст плод те биљке* Solanum melongena. **црвени** ~ *биљка и црвен плод те биљке, рајчица, парадајз,* Solanum lycopersicum.

па̏тнӣк м *в. паћеник.*

па̏тница ж *женска особа патник.*

па̏тничкӣ, -а̄, -о̄ *в. паћенички.*

па̀тња ж (ген. мн. па̀тњӣ (па́тња̄)) *мучење, паћење, бол (обично душевни).*

пато- грч. мед. *као први део твореница изражава везу с неком болешћу, ненормалним стањем:* патогенеза, патологија итд.

па̏томе̄н и **пато̀ген**, -а, -о *који живи на другом организму и изазива болест:* ~ бактерије, ~ клице.

патогене́за ж грч. мед. *постанак и ток болести.*

па̏тока ж *слаба, за пиће неподесна ракија која тече из казана при крају печења ракије.*

пато̀лог м *лекар специјалиста за патологију.*

патоло̀гија ж грч. мед. *грана медицине која се бави болесним појавама и процесима у организму човека и животиња.*

пато̀лошкӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на патологију и патологе:* ~ појава, ~ процес. **2.** *ненормалан, девијантан:* ~ понашање.

пато̀лошки прил. *на патолошки начин, ненормално, болесно.*

па̂тос м грч. **а.** *јако одушевљење, узбуђење, занос, узбуђеност; ентузијазам изазван великом, узвишеном идејом.* **б.** *претерано повишен, патетично наглашен тон излагања, говора (при рецитовању, глумљењу и др.).*

па̀тос м грч. *најнижи, доњи део просторије од дасака, паркета или сл., под.*

па̀тосати, -оше̄м и **па̀тосити**, -ӣм несвр. *постављати патос, прекривати под (даскама, паркетом или др.).*

патри̏ја̄рх, -а́рха и **патри̏јарх**, -а м грч. **1.** *врховни поглавар Православне цркве; највиша титула и свештеничко звање у православним црквама.* **2.** фиг. *оснивач, утемељивач неке научне гране, правца у уметности и сл.* – Добровски је патријарх славистике.

па̏тријарха̄лан, -лна, -о **а.** *који се одликује, заснива на традиционалним својствима, начелима, за савремени свет застарелим схватањима, принципима, конзервативан, старински (најчешће у вези с породичним и уопште међуљудским односима):* ~ васпитање, ~ средина. **б.** *који се придржава традиционалних вредности и обичаја, нарочито у породичним и уопште међуљудским односима.*

патријарха́лно̄ст, -ости ж *особина, својство онога што је патријархално, онога који је патријархалан.*

патрија̀рха̄т, -а́та м грч. *друштвено уређење засновано на владавини мушкараца.*

патрија̀ршија ж **а.** *подручје којим управља патријарх.* **б.** *црквена управа на челу са патријархом; двор, седиште патријарха.*

патри̏от(а), -е̄ м (мн. -ти м и -те ж) *в. родољуб.*

патриоти̏зам, -зма м *в. родољубље.*

патри̏откиња ж *женска особа патриот(а).*

патри̏отскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на патриоте и патриотизам.*

патри̏отски прил. *на начин својствен патриотима, родољубиво.*

па̀трӣције (па̀трӣцӣј, -ија) м лат. ист. *припадник повлашћеног сталежа, родовске аристократије у старом Риму.*

па̀трӣцӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на патриције, својствен патрицијима;* фиг. *достојанствен, префињен, господски.*

патр̀љак, -љка м (патр̀љица ж) **а.** *суви комад, остатак одсечене или сломљене гране, стабљике дрвета.* **б.** *преостали део ампутиране руке или ноге.* **в.** *уопште остатак нечега сломљеног.*

патро́ла ж фр. воj. *група или одред војника чији је задатак да нешто извиђа, обилазећи надгледа; патролна служба, патролирање, извиђање.*

патро́лац, -лца м *онај који је у патроли, који патролира.*

патроли́рати, -о̀лӣра̄м несвр. *вршити патролну службу, извиђати обилазећи одређени терен, околину.*

па̀тро̄лнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на патроле; који се налази у патроли, врши патролу:* ~ чамац, ~ одред.

па̀тро̄н, -о́на м лат. **а.** *светац који се слави као заштитник неке цркве, породице, куће и др.* **б.** *уопште заштитник, покровитељ нечега (какве свечаности, институције); старатељ, покровитељ.*

патро́на ж (па̀тро̄н, -о́на м) фр. **1.** *цилиндрична чахура с капислом, напуњена барутом, обично код ловачког наоружања.* **2.** *цилиндрична пластична или сл. посудица, по облику слична чахури, напуњена мастилом, тушем и сл., која се користи као пуњење за налив пера.*

патрона́жа ж фр. **а.** *старање о некоме (обично о болесном или немоћном лицу).* **б.** *в. патронат.*

па̏трона̄жнӣ и **патро̀на̄жнӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на патронажу:* ~ служба, ~ сестра.

патро̀на̄т, -а́та м **а.** *покровитељство, заштитништво; покровитељски одбор.* **б.** (над неким, над нечим) *право или дужност надзора, старања (о некоме или нечему).*

патроне̏са ж фр. *покровитељица, заштитница.*

патро̀нӣм, -и́ма и **па̏тронӣм**, -а м грч. лингв. *презиме изведено од имена оца.*

па̏тронӣмскӣ и **патро̀нӣмскӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на патрониме.*

па̀тро̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на патрона.*

пату́љак, -љка м **1.** *човек неприродно ниског раста, кепец.* **2.** фиг. **а.** *безначајна особа.* **б.** *нешто ситно, мало (посебно у поређењу с нечим другим).*

па̀туљаст, -а, -о *необично мали растом, закржљалог раста; минијатуран:* ~ дрво.

пату̏љче, -ета с (супл. мн. пату̏љчићи м; зб. им. па̀туљча̄д ж) и **пату̏љчић** м *дем. и хип. од патуљак.*

па̏ће̄нӣк м *онај који пати, мучи, мученик.*

па̏ћеница ж *женска особа паћеник.*

па̏ћеничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на паћенике; испуњен патњом; који одражава патњу:* ~ живот, ~ изглед.

пàуза и **пȁуза** ж грч. **а.** *кратак, привремени прекид (у раду, говору), починка, одмор.* **б.** муз. *ритмички прекид тона; знак у нотном запису који означава дужину трајања такмог прекида.* • **бити на паузи** *привремено одсуствовати са радног места због паузе, ради одмора, ужине.*

паузи́рати, паỳзӣрӑм несвр. **а.** *правити паузу, одређен прекид (у раду, свирању музичке деонице и др.).* **б.** *имати известан, обично дужи временски период прекида у редовној делатности (у послу, школовању и сл.):* ~ годину дана после завршене гимназије.

пȁӯк м (мн. пȁӯци и пȁукови) **1.** зоол. **а.** *у мн.: разред зглавкара са жлездама у трбуху које луче танке нити, паучину, паукови,* Arachnoida *(у јд.: зглавкар из тога разреда).* **б.** *у мн.: разред зглавкара у који, поред тога реда, спадају и скорпије, крпељи и др., паучњаци* Arachnoidae *(у јд.: зглавкар из тога разреда).* **2.** зоол. *у мн.: врста морских риба које у перајима и бодљама крију отров,* Trachinidae *(у јд.: риба из те врсте).* **3.** разг. *врста моторног возила које служи за уклањање аутомобила (неправилно паркираних, хаварисаних и сл.).*

пȁӯн м (мн. пȁӯни и пȁунови) зоол. *крупна јужноазијска птица из пор. фазана, са широким, сјајним перјем и великим репом живописних боја и шара (у мужјака),* Pavo cristatus.

паỳница ж *женка пауна.*

пàупер м лат. *човек без икаквог иметка, сиромах.*

пауперѝзам, -зма м *крајње сиромаштво, немаштина.*

пауперизáција ж лат. *масовно осиромашење, нарочито радника и сељака.*

пȁус (пȁус-пàпӣр, -и́ра) м *врста танке, провидне хартије за умножавање рукописа, копирање цртежа, преснимавање и др.*

пȁучина ж *паукова мрежа, нити паукове мреже.*

пȁучинаст, -а, -о **1.** *који је попут паучине:* ~ коса. **2.** *пун паучине, паучљив:* ~ зид.

пȁучјӣ (пȁучијӣ), -ā, -ō *који се односи на паука, на пауке; који је као код паука:* ~ трбух; паучје очице.

пȁучљив, -а, -о *пун паучине, прекривен паучином:* ~ проја, ~ степениште.

пȁучњāк м зоол. *у мн.: разред чланконожаца, пауци,* Arachnoidae *(у јд.: чланконожац из тога реда).*

паỳшāл, -áла м нем. *сума, новчани износ, надокнада одређена глобално, без одређеног прорачуна, ђутуре (обично као врста разрезивања, одн. плаћања пореза).*

пȁушāлан, -лна, -о *који се одређује паушалом, у глобалу, непрецизиран.*

паушáлац, -лца м и **паушàлист(а),** -ē м (мн. -сти) *онај који плаћа паушални износ (обично о пореском обвезнику).*

пȁушāлно прил. *у глобалу, паушалом, глобално, ђутуре.*

пȁф узв. оном. *означава звук који се чује при снажном удару или пуцњу* • **бити** ~ разг. *остати без речи, шокирати се (од каквог изненађења, чуда).*

пâх м *задах, дах.*

пàхнути, пȁхнēм несвр. *испуштати, одавати мирис, одисати; благо струјати.*

пàхуља ж (обично у мн.) **1.** *кристално обликовано зрнце снега.* **2.** *в. паперје.* **3.** бот. *врста траве,* Holcus lanatus.

пàхуљаст (пахуљичаст), -а, -о *који је у облику пахуље, сличан пахуљама, као начињен од пахуља, паперјаст.*

пахỳљица ж (обично у мн.) *дем. од пахуља; пахуља.*

пàцер м нем. *незналица, шепртља у неком послу; лош играч у шаху.*

пацѝјент м лат. *болесник који тражи лекарску помоћ, који се лечи код неког лекара, зубара, психијатра, одн. у здравственој установи.*

пацѝјенткиња ж *женска особа пацијент.*

пацифѝзам, -зма м *покрет, идеологија која се залаже за очување мира и осуђује сваки рат без обзира на његове разлоге и циљеве.*

Пацѝфик м лат. *Тихи океан.*

пацификáција ж лат. *успостављање мира, смиривање, гушење побуне.*

пацѝфист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, заговорник пацифизма, миротворац.*

пацифѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на пацифисте и на пацифизам:* ~ покрет.

пацѝфисткиња ж *женска особа пацифист(а).*

пацифици́рати, -ѝцӣрӑм свр. и несвр. *успоставити, успостављати мир (тамо где су немири, где се води рат); смири(ва)ти (рат, побуне, друштвене немире).*

пацѝфичкӣ, -ā, -ō *који се односи на Пацифик:* ~ обала.

пȁцка ж (дат. пȁцки; ген. мн. пȁцкӣ) **1. а.** *ударац прутом по длану као врста казне.* **б.** *прут за ударање, шиба.* **2.** *мрља од мастила; мрља уопште.* • **добити пацке** разг. *бити критикован, грђен (обично због неког пропуста, грешке и сл.).*

пáцōв, -ова и **пáцов** м **1.** зоол. *у мн.: род мишева већег раста који живи по градским канализацијама, подрумима и сл., штакор,* Rattus ratuus *(у јд.: миш из тога рода).* **2.** фиг. *онај који се прикрада, шуња, завирује по туђем станишту, који све жели да види, открије; крадљивац.* • **бизамски** ~ зоол. *глодар дуг око 30 cm и нешто краћег репа који живи поред воде и буши јазбине у обали,* Fiber zibethicus. **канцеларијски** ~ разг. *чиновник, бирократа; стари, дугогодишњи чиновник.* **полицијски** ~ разг. *детектив, шпијун, њушкало.*

пȁчāвра ж тур. **1.** *крпа која служи за прање, чишћење; стара, изанђала, неупотребљива крпа.* **2.** фиг. *ништарија, никоговић.*

пȁчати се, -āм се несвр. (у нешто) *мешати се (у туђе послове, односе); уопште уплитати се у нешто, бавити се нечим, дирати у нешто:* не пачајмо се у њихове послове.

пȁче, -ета с (супл. мн. пȁчићи м; зб. им. пȁчāд ж) *младунче патке.*

пȁчетина ж *пачије месо (као храна).*

пȁчјӣ (пȁчијӣ), -ā, -ē *који се односи на патке:* ~ печење, ~ перје.

пȁша ж **1.** *напасање (стоке), испаша:* јутарња ~. **2.** *пашњак, испаша, пасиште:* отерати стоку на пашу.

пàша и **пȁша** м (мн. ж) тур. ист. *титула високих војних и цивилних достојанственика у Османском царству и неким другим муслиманским државама; особа носилац такве титуле.*

пáша м (мн. ж) *хип. од пашеног;* уп. пашо.

пашàлук м тур. ист. *територијална јединица у Османлијској царевини под управом паше:* Београдски ~.

пашèног м *муж женине сестре.*

пàшиница и **пȁшиница** ж *пашина жена.*

пȁшићевац, -ēвца м ист. *присталица Николе Пашића и његове политике.*

пашкàнāт, -áта м бот. и агр. *биљка из ф. штитара, пријатног мириса, употребљава се као зачин и лек* Pastinaca sativa; уп. пастрнак, пастрњак, паштрнак и паштрњак.

пȁшњāк м *место, травната површина која служи за напасање стоке.*

пáшо, -а и -ē м *хип. од пашеног;* уп. пáша.

пáшњача ж нар. и арх. *широк кожни појас за који се задевају пиштољи, мале пушке, ножеви и др.*

пашòвати, пàшујēм несвр. *вршити дужност паше;* фиг. *живети као паша, ништа не радећи.*

паштéта ж итал. **а.** *јело од фино самлевеног меса, јетре, рибе или др.* **б.** *врста погачице од лиснатог теста и надева.*

па̏штити се несвр. [гл. им. па̏штēње с] *настојати, трудити се; напрезати се.*

паштр̀нāк и паштр̀њāк, -áка м бот. и агр. *в. пашканат.*

пашча̀дија ж (мн. ø) *у пеј. значењу: пашчад.*

па̀шче, -ета с (мн. ø; зб. им. па̏шчāд ж) **1.** *в. пас (1б).* **2.** фиг. *погрдан назив за:* **а.** *дете.* **б.** *одраслог човека.*

пашчу̀рина ж *пеј. од пашче.*

пе̏в и пе̑в јек. **пје̏в и пје̑в** м **а.** *извођење мелодијских тонова гласом, певање.* **б.** *пој птице певачице.*

пѐвāљка јек. **пјѐвāљка** ж подр. *певачица (обично кафанска).*

пева̀нија јек. **пјева̀нија** ж арх. **а.** *певање; песма.* **б.** *збирка песама, песмарица.*

пе̏вāње јек. **пје̏вāње** с **1. а.** *гл. им. од певати.* **б.** *музичка интерпретација гласом.* **в.** *школски предмет, солфеђо.* **2. а.** *писање стихова, песничко стварање.* **б.** *одломак, тематска целина у оквиру великог спева или епа.*

пе̏вати јек. **пје̏вати,** -āм несвр. **1. а.** *изводити, интерпретирати мелодију, музичке тонове гласом.* **б.** *изводити угодне, милозвучне тонове (о птицама певачицама).* **2. а.** *писати стихове, песме (као песник).* **б.** *славити песмом, опéвати (некога, нешто).* **3.** ир. *говорити, причати; лагати.*

пéвац јек. **пијèвац** м **1.** *мужјак кокоши, петао.* **2.** *в. појац.*

пѐвāч јек. **пјѐвāч,** -áча м (инстр. -áчем) **1.** *онај који лепо пева; онај који се бави певањем као занимањем.* **2.** *песник (обично народни).* **3.** *птица која пева, певачица.*

пева̀чица јек. **пјева̀чица** ж **1.** *женска особа певач.* **2. а.** *птица која се оглашава складним звиждукањем.* **б.** зоол. *у мн.: птице које имају способност певања, које се оглашавају складним звуковима (у јд.: таква птица).*

пѐвāчкӣ јек. **пјѐвāчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на певаче и на певање:* ~ друштво.

пѐвљив јек. **пјѐвљив,** -а, -о **а.** *који радо пева, распеван.* **б.** *лак за певање, мелодичан (о песми, мелодији).*

пéвница јек. **пијèвница** ж цркв. *место у цркви одређено и уређено за оне који читају и поју за време богослужења.*

пе̏внути јек. **пје̏внути** свр. *(мало) запевати (о човеку или птици).*

певу̀цкати јек. **пјеву̀цкати,** -āм несвр. *певати тихо, помало, на махове, певушити.*

певу̀цнути, пѐвуцнēм јек. **пјеву̀цнути,** пјѐвуцнēм свр. *у дем. значењу: запевати.*

певу́шити, пѐвӯшӣм јек. **пјеву́шити,** пјѐвӯшӣм несвр. [гл. им. п(ј)еву́шēње с] *тихо, једва чујно певати, певуцкати.*

пе̏га јек. **пје̏га** ж (дат. п(ј)е̏ги; ген. мн. п(ј)е̑гā) **1.** *место које се другачијом, обично тамнијом бојом издваја од основе, белега.* – Коњ с белом пегом на врату. **2.** (обично у мн.) **а.** *тачкасти осип жућкасте или мрке боје на кожи:* ~ на лицу. **б.** *мрље, флеке на кожи, на листу биљке и др., као знак болести.* **в.** *тамна или осенчена места на каквој површини уопште:* Сунчеве ~.

пе̏гав јек. **пје̏гав,** -а, -о *који има пеге, осут пегама.*

пе̏гавац јек. **пје̏гавац,** -āвца м мед. *тешка заразна болест црева праћена појавом пега на телу, пегави тифус,* typhus exanthematicus.

пегáвити, пѐгāвӣм и **пе̏гавити,** -ӣм јек. **пјегáвити,** пјѐгāвӣм и **пје̏гавити,** -ӣм несвр. *постајати пегав, добијати пеге (по лицу, телу).*

Пе̏гāз м грч. **1.** мит. *крилати коњ (под чијим ударом копита избија чудесан извор воде која надахњује песнике).* **2.** (пегаз) фиг. *песничко надахнуће.* **3.** астр. *сазвежђе на северном делу неба.*

пе̏гаст јек. **пје̏гаст,** -а, -о *помало пегав, унеколико (п)осут пегама:* ~ лице.

пéгла ж нем. *направа за глачање, равнање одеће, глачало.*

пéглати и пе̏глати, пе̏глāм несвр. *глачати пеглом (одећу, рубље и сл.).*

пе̑д и пéда ж *в. педаљ.*

педа̀гог м **а.** *стручњак за педагогију.* **б.** *васпитач, учитељ, наставник.*

педаго̀гија ж грч. **а.** *наука о начелима и поступцима при васпитавању и образовању младих људи.* **б.** *васпитање, одгој; вештина васпитавања, обучавања других.*

педа̀гошкӣ, -ā, -ō *који се односи на педагоге и педагогију; који је у складу са правилима, начелима педагогије; васпитни:* ~ школа, ~ поступак.

педа̀гошки прил. *на педагошки начин, сходно педагогији, васпитно:* ~ поступати с децом.

педáла ж фр. *полуга која притиском ноге активира, покреће неки механизам:* ~ бицикла, ~ за гас (на аутомобилу).

пе̑даљ, пе̑дља м *стара мера за дужину (одговара размаку између врха палца и врха средњег или малог прста у испруженом положају (око 25 cm).*

пѐдант м фр. *онај који се одликује педантношћу, особа веома уредна, тачна (у понашању, раду);* фиг. *формалиста, цепидлака.*

педа̀нтан, -тна, -о *који се истиче уредношћу, тачношћу, изразитим осећањем за ред, прецизност; који је увек лепо, чисто, уредно одевен.*

педантѐрија ж *изразита педантност, уредност (понекад претерана); претерана педантност, цепидлачење у уредности.*

педа̀нтно прил. *на педантан начин, веома уредно, до ситница добро, тачно (урађено, изведено).*

педа̀нтнōст, -ости ж *својство онога ко је педантан; педантерија.*

пéдер м през. **а.** *хомосексуалац.* **б.** фиг. *безвредна, презрења достојна особа (о мушкарцу).*

пéдераст, -а, -о *који делује као педер, налик на педера (о мушкарцу); који је као код педера, својствен педеру:* ~ изглед, ~ понашање.

пéдерскӣ, -ā, -ō *који се односи на педере; педераст.*

педѐсēт *основни број пет пута већи од десет, који се обележава цифрама 50.*

педесет- *в. педесето-.*

педесéтак прил. *приближно педесет, око педесет:* ~ људи, ~ година.

педѐсетеро *в. педесеторо.*

педѐсēтӣ, -ā, -ō **а.** *редни број који одговара основном броју педесет.* **б.** фиг. *сасвим неки други, који нема везе с оним о чему је реч:* неко ~ место.

педесѐтица ж **1.** *назив за бројну ознаку 50, одн. оно што је тим бројем означено (возило, учионица, соба у хотелу и др.).* **2.** *новац, новчаница од 50 јединица.*

педесето- *први део сложеница са значењем: педесет:* педесетопарац, педесетогодишњак и др.

педесето̀рица ж *педесет мушких особа.*

педѐсéторо *збирни број који одговара основном броју педесет:* **а.** *означава збир особа (или уопште бића) различитог пола (понекад без обзира на пол):* ~ особа, ~ ученика. **б.** *уз збирне именице које означавају младунчад, одн. млада бића:* ~ деце, ~ телади.

педѝгрē, -ēа м енгл. *родослов, родовник животиње (обично племените расе);* фиг. ир. *породично, сталешко порекло:* момак с педигреом.

педѝјāтар, -тра м мед. *специјалиста за дечје болести, дечји лекар.*

педија̀трија ж грч. мед. *грана медицине која се бави дечјим болестима.*

педѝкӣр, -ӣра **а.** *стручњак за педикуру.* **б** *уређивање ногу педикирањем.* **в.** *сет уређаја за педикирање.*

педики́рати, -ѝкӣрām несвр. *неīовати, уређивати ноīе, нокте на ноīама; обављати йосао йедикира.* ■ ~ **се** *уређивати своје ноīе (обично код йедикира).*

педѝкӣрка ж *женска особа йедикир.*

педику́ра ж *неīа ноīу (уклањањем жуљева, сечењем и уређењем ноктију на ноīама), йедикирање.*

педѐлог м грч. *стручњак за йедолоīију.*

педолѐгија[1] ж грч. *област йедаīоīије која се бави телесним и духовним развојем детета.*

педолѐгија[2] ж *наука која йроучава тло земље.*

пѐјза̄ж, -а́жа м фр. **1.** *оūшти изīлед йрироде некоī краја, йредела.* **2.** *йриказ таквоī йредела на слици, цртежу; сама слика, цртеж са таквим йриказом.*

пејза̏жист(а), -ē м (мн. -сти) *уметник који слика йејзаж(е).*

пѐјза̄жнӣ, -ā, -ō *који се односи на йејзаж.*

пѐјоратӣв м лат. лингв. *реч (именица, йридев, īлаīол) с йоīрдним значењем; йоīрдно значење неке речи.*

пѐјоратӣван, -вна, -о *који има йоīрдно значење, йоīрдан.*

пѐјса̄- *в. йејза-.*

пе́јџер м енгл. *мали, џеūни уређај са екраном, који йрима кратке йисане йоруке уйућене йосредством сйецијалне телефонске комуникације.*

пѐка ж нар. *црейуља или сл. суд којим се йоклайао хлеб који се йече на оīњишту, сач.*

пѐка̄р м (инстр. -ом и -ем) *занатлија који йроизводи хлеб и йецива од брашна.*

пѐкара ж *радионица за йроизводњу или радња за йродају хлеба и йецива од брашна.*

пѐка̄рка (пѐкарица и пекàрица) ж **а.** *йекарева жена.* **б.** *женска особа йекар.*

пѐка̄рница ж *в. йекара.*

пѐка̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на йѐка̄ре и йѐкаре:* ~ квасац, ~ занат.

пѐкмез м *слатка īуста маса добијена укувавањем воћа;* фиг. *слабашна, нејака особа, слабић, мекушац.*

пекме́за ж разг. *размажена, слаба, кмезава особа.*

пѐкмезаст, -а, -о **а.** *који је као йекмез, йойут йекмеза:* ~ маса. **б.** *који нема чврстине, слаб (о особи).*

пѐксимит м тур. *двойек.*

пѐктӣн, -и́на м *желатинозна, йолуцелулозна материја у зрелом воћу (јабукама, крушкама, трешњама и др.).*

пѐктора̄лнӣ, -ā, -ō *који се односи на īруди, йрса:* ~ ангина.

пѐлагра ж итал. мед. *кожна болест која настаје услед авитаминозе.*

пеларгѐнија ж бот. *украсна биљка великих цветова,* Pelargonium.

пѐлен м **а.** бот. *биљка из йор. īлавочика, јакоī мириса и īоркоī укуса, уйотребљава се у медицини,* Artemisia absinthium. **б.** *найитак добијен од те биљке.*

пѐлена ж (обично у мн.) *йлатно или нарочито израђен омот за йовијање новорођенчади и беба; йовој.*

пелери́на ж итал. *широки оīртач без рукава.*

пелѝва̄н, -а́на м тур. *циркуски акробата на жици; комедијаш.*

пелѝка̄н, -а́на м зоол. *велика йтица йливачица, карактеристичноī кљуна с великом кожнатом кесом, несит,* Pelicanus.

пѐлин м *в. йелен.*

пѐлинковац, -ōвца м *врста слатко-īоркоī жестокоī йића, врста ликера.*

пѐлӯд м и ж бот. *цветни йрах који се налази у йрашнику и ойлођава биљку; йолен.*

пѐлцер м нем. *младица која служи за йресађивање (йре свеīа цвећа).*

пѐлцовати, -цујем свр. и несвр. нем. *вакцинисати йротив заразне болести.* ■ ~ **се** *йодврћи се, йодвргавати се йелцовању, йримити, йримати вакцину.*

пѐљешити, -ӣм и **пеље́шити,** пѐљēшӣм несвр. разг. [гл. им. -шēње с] (некога) *узимати некоме силом, на йревару или на друīи начин нешто вредно (обично новац);* уп. гулити (2). – Пељешио га је на картама.

пѐна јек. **пје̏на** ж **1. а.** *мехураста маса изазвана мућењем, мешањем или варењем течности.* **б.** *беличаста маса йљувачке која се ствара на уснама неких болесника и болесних животиња.* **в.** *сайуница.* **2.** фиг. *оно што својим изīледом, обликом, йовршинским йоложајем и сл. йодсећа на йену.* **3.** мин. *минерал из īруйе силиката.*

пѐна̄л, -а́ла м лат. **1.** спорт. *најстрожи казнени ударац који се у иīри досуђује йротив оне стране чији иīрач начини одређени недозвољен йрекршај (у фудбалу, рукомету, ватерйолу и др. īруйним сйортовима).* **2.** (обично у мн.) трг. и фин. *новац који једна уīоворна страна йлаћа друīој као врсту одштете за случај неисйуњења уīоворених обавеза (нарочито збоī йрекорачења уīовореноī рока).*

пѐнаст јек. **пје̏наст,** -а, -о *који се йени, који йроизводи йену; сличан йени:* ~ маса, ~ таласи, ~ колач.

пѐндрек м нем. *йолицијска йалица, обично īумена.*

пѐндречити, -ӣм несвр. [гл. им. пѐндречēње с] *ударати, тући йендреком; немилосрдно, бездушно тући некоīа.*

пенетра́ција ж лат. *йробијање, йродирање, йродор у нешто (нйр. у сексуалном чину).*

пе́нзија и **пѐнзија** ж лат. **а.** *статус особе који настаје йрестанком активне службе и редовноī радноī односа услед навршених, законом одређених, īодина старости, одређених īодина службе или услед делимичне или йотйуне онесйособљености за рад и сл., мировина.* **б.** *месечни новчани йриход, йринадлежност која следује йензионисаној особи; износ, висина те йринадлежности.* **в.** *уойште месечна новчана накнада која се за животне йотребе даје лицима несйособним за рад и йривређивање.* • **инвалидска** ~ *йензиони статус инвалида; месечна новчана йотйора коју од државе йрима инвалид, одн. члан њеīове йородице, инвалиднина.* **отићи у пензију** *йензионисати се.* **породична** ~ *месечна йримања која се додељују за рад несйособним члановима йородице йензионисаноī лица.* **старосна** ~ *йензиони статус лица са навршеним бројем одређених īодина старости.*

пе́нзӣјскӣ и **пѐнзӣјскӣ,** -ā, -ō *који се односи на йензију, йензиони:* ~ додатак, ~ фонд.

пензиѐнēр, -е́ра м *йензионисана особа.*

пензиѐнēрка ж *женска особа йензионер.*

пензиѐнēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на йензионере:* ~ живот.

пѐнзиōнӣ, -ā, -ō *који се односи на йензије, йензијски:* ~ осигурање, ~ фонд.

пензиѐнисати, -ишēм свр. и несвр. (некога) *йреводити из активне службе у йензију, у мировину.* ■ ~ **се** *йрећи из активне службе у йензију, отићи у йензију;* уп. пензија.

пѐни, -ија м *ситан енīлески новац (дванаести део шилинīа).*

пе́нис м лат. *мушки йолни уд.*

пѐнити јек. **пје̏нити,** -ӣм несвр. [гл. им. п(ј)ѐњēње с] *стварати йену, чинити нешто йенастим.* ■ ~ **се** *йретварати се у йену; йрекривати се йеном (о течности).*

пеницѝлӣн, -и́на м фарм. *антибиотичко средство које стварају разне īљивице; лек йротив īнојних болести и уйала.*

пеницѝлӣнскӣ, -ā, -ō *који је у вези с йеницилином:* ~ препарат. • ~ **шок** мед. *шок који настаје као неīативна алерīијска реакција на йеницилин.*

пѐнтамēтар и **пѐнтаметар,** -тра м грч. *дактилски стих од йет стойа.*

пѐнтрати се, -ā̄м се несвр. експр. *верати се, пети се.*

пену̏лтима ж лат. лингв. *претпоследњи слог у речи.*

пену̏шав јек. **пјену̏шав,** -а, -о *који се пенуша, пенаст.*

пену̏шавац јек. **пјену̏шавац,** -āвца м *пиће које пенуша (нпр. шампањац).*

пену̏шати (се) јек. **пјену̏шати (се)** несвр. *пенити (се).*

пѐнџе, -ета с тур. (обично у мн.) *потплата ципела, ђон.*

пе̂нџер м тур. нар. *в. прозор.*

пенџети̏рати, -ѐтирāм свр. и несвр. *ставити, стављати пенџета.*

пѐњалица ж (обично у мн.) *направа за пењање (уз стубове, стене и др.).*

пѐњати (се), пе̏њēм (се) несвр. *в. пети (се).*

пѐњāч, -áча м *онај који се пење.*

пењàчица ж **1.** *женска особа пењач.* **2.** бот. *биљка која се пење, пуже уз зид, уз дрво и др., пузавица, лијана,* planta nitens.

пењòāр, -áра м фр. *кућни огртач од фротира који се облачи обично после купања.*

пѐпелӣште с **а.** *део огњишта или пећи у који се скупља пепео.* **б.** *остаци нечега изгорелог.* **в.** *место где је нешто изгорело, згариште.*

пѐпе̄лница и **пепе́лница** ж бот. *врста сићушних гљивица на биљкама, медљика,* Oidium, Erysiphe.

пе̏пељав и **пепѐљав,** -а, -о *посут пепелом; који је боје пепела, пепељаст, сив.*

пепѐљара ж **а.** *суд (обично од лима) за пепео у пећи, шпорету на дрва, угаљ и сл.* **б.** *посуд(иц)а за опушке од цигарета, пиксла.*

пе̏пељаст и **пепѐљаст,** -а, -о *који је боје пепела, сив.*

пе̏пео, -ела м (мн. *ø*) *прах који остане од онога што потпуно изгори.* • **бацати некоме ~ у очи** *варати, обмањивати некога.* **дићи се из пепела** *обновити се после потпуног разарања, уништења.* **посипати се пепелом (по глави)** (обично ир.) *накнадно, касно се кајати због учињених дела, покушати се на неки начин (молбама, кајањем и сл.) искупити за нешто.* **претворити у прах и ~** *потпуно уништити, разорити до темеља.*

пепи̏та и **пепи̏то** прид. непром. шп. *који је ситних коцкастих шара, добијен ткањем нити двеју боја:* ~ капут, ~ тканина.

пѐпсӣн, -и́на м грч. хем. *фермент желудачног сока који помаже варењу беланчевина.*

пе̏рāд ж зб. *живина, живад.*

перàдāрнӣк м *зграда за узгој перади, живине.*

перада́рство с *узгој перади; производња и трговина перјем.*

пера́ја ж и **пера́је** с (обично у мн.) **а.** *орган за пливање код рибе:* леђна, леђно ~. **б.** *пластични, гумени или сл. реквизит који се навлачи на стопала као помагало за лакше и брже пливање и роњење.*

перàјāр, -áра м зоол. *у мн. род сисара који су се прилагодили животу у води, а ноге су им се трансформисале у пераје (у јд.: такав сисар).*

пѐрāљка ж *пракљача.*

пѐрāћӣ, -ā, -ē *који служи за прање:* ~ сапун, ~ строј.

пѐрāч, -áча м *онај који се бави прањем, обавља прање:* ~ улица.

пе̏рвāз м тур. **1. а.** *обруб, поруб, опшив.* **б.** *руб, граница нечега, ограда.* **2.** *оквир прозора, врата, довратник; наслон на прозору, прозорска даска.*

пѐрверзан, -зна, -о лат. *настран, изопачен, склон перверзији (обично у сексуалном односу).*

первѐрзија ж **а.** *изопачено, ненормално, настрано понашање (нарочито у сексуалним прохтевима и полном односу).* **б.** фиг. *ненормално, изопачено, неприродно понашање (у односу на устаљене друштвене и моралне норме).*

пѐрверзно прил. *на перверзан начин, изопачено, неприродно, настрано.*

пѐрверзнōст, -ости ж *особина онога који је перверзан, онога што је перверзно.*

первѐрзњāк, -áка м разг. *перверзна особа, настран, неуравнотежен човек.*

пергàмент м **а.** *кожа нарочитим поступком припремљена за писање; спис (обично повеља) на таквој кожи.* **б.** (обично уз реч „папир“) *чврст, гладак папир који не пропушта воду и масноћу.*

пѐрда ж и **пѐрде,** -а и -ета с **а.** *преграда попут зида, параван.* **б.** *настрешница од платна као заштита од сунца, платнена ролетна.*

пере́ца ж нем. *врста хлебног пецива у облику осмице, колута и сл.*

перзија́нер м *тепих од персијске вуне, персијски ћилим.*

пѐривōј м грч. *парк, врт, цветњак.*

пѐрика ж фр. *лажна, вештачка коса, фризура направљена од туђе или вештачке косе, власуља.*

пе̏рикард м грч. анат. *опна око срца, срчана опна.*

перикардѝтис и **перикарди́тис** с грч. мед. *упала перикарда, срчане опне.*

пѐрило с *место (на реци, потоку и сл.) где се пере рубље.*

пе̏рина ж (и зб.) *креветски покривач, душек или јастук испуњен перјем.*

перѝод м грч. **1.** *временски раздео, одсек времена, доба:* ~ од пете до десете године. **2.** *фаза у развоју, развитак, време:* ~ сазревања, ~ романтизма. **3.** хем. *водоравни ред у Мендељејевљевој таблици елемената.* **4.** физ. *време потребно да се промени смер и јачина струје, титрај, фаза.*

перио́да ж **1.** *в. период.* **2.** *в. менструација.*

периодиза́ција ж *подела, дељење на периоде:* ~ историје.

периòдичан, -чна, -о *који се понавља, врши у извесним, устаљеним временским размацима:* ~ криза, ~ обрачун.

периòдично прил. *понављајући се у одређеним временским размацима, с времена на време:* појављивати се ~.

перѝоднӣ, -ā, -ō *који се односи на период(е):* Мендељејевљев ~ систем.

периòница и **пѐрионица** ж *просторија намењена за прање нечега:* ~ веша, ~ аутомобила.

перипатѐтик м грч. *трсталица, следбеник Аристотелове филозофије.*

перипатѐтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на перипатетике:* ~ учење, ~ школа.

перипѐтија ж грч. **а.** *промена, преокрет, обично изненадни и скопчан са тешкоћама, компликацијама; неочекивани расплет догађаја:* ~ у драми. **б.** (обично у мн.) *заплетене, разноврсне згоде и незгоде које прате неку акцију, доживљај:* догађај пун ~.

пѐрископ м грч. *оптички инструмент (обично у подморници) обликом подешен да омогући скривено осматрање изнад видног поља самог осматрача.*

пѐристил м грч. архит. *слободан простор, трем окружен стубовима; предворје или ходник са стубовима.*

пе̏рифе̄ран, -рна, -о грч. **1.** *који је на периферији, ван центра (најчешће град или неког другог насеља):* ~ улица. **2.** фиг. *споредан, маргиналан, безначајан:* ~ догађај.

перифѐрија ж *спољни, крајњи, рубни део нечег:* ~ круга, ~ града.

перифѐрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на периферију, који се налази на периферији:* ~ положај.

перифра́за ж **а.** *в. парафраза.* **б.** *употреба више речи за један појам (нпр. „који ведри и облачи“ уместо „моћник“).*

перифрàстичан, -чна, -о грч. лингв. *који се исказује описом, са више речи, описни.*

пѐрјан, -а, -о (обично одр.) *начињен од перја, испуњен перјем:* ~ јастук, ~ постава.

пѐрјанӣк м **а.** *онај који носи перјаницу на капи.* **б.** ист. (и перјàнӣк, -и́ка) *војник, гардиста и извршни орган на двору црногорских владара.*

пѐрјаница ж *украсно перо на капи или шеширу, перушка као део парадне одеће:* витешка ~; фиг. *онај који је најбољи, најистакнутији у нечему, предводник, првак.*

пѐрјати, -ā̄м несвр. разг. *ићи брзо, хитро; мотати се около, скитати.*

пȅркелт и **пѐркелт** м мађ. *телећи паприкаш.*

пѐрла и **пе́рла** ж (ген. мн. -лӣ) фр. *в. бисер.*

пѐрлица и **пе́рлица** ж **а.** *дем. од перла.* **б.** (обично у мн.) *ситно украсно, стаклено зрнце на тканини или кожи; огрлица, наруквица од таквих зрнаца.*

пѐрлōн, -óна м *врста синтетичке, пластичне масе, сличне најлону.*

перманѐнтан, -тна, -о *непрекидан, сталан, трајан:* ~ притисак.

перманѐнтнōст, -ости ж *особина, својство и стање онога што је перманентно.*

пермута́ција ж лат. *промена облика или премештање места (као врста грешке, особито у редоследу бројева или слова у речи).*

пѐрмутовати, -тујēм свр. и несвр. *грешком заменити, замењивати редослед бројева или слова;* уп. пермутација.

пѐрнат и **пȅрнат,** -а, -о **а.** *обрастао перјем:* ~ живина. **б.** *напуњен перјем; окићен перјем:* ~ јастук, ~ шешир.

пе́рница ж *кутија за држање пера, оловака и сл. (обично као део ђачког прибора).*

пѐро с **1. а.** (зб. им. пêрје с (мн. ø)) *рожната бадрљица цевастог облика с танким и меким длачицама, која у великом броју расте из коже птица и прекрива им тело;* уп. перје. **б.** *таква бадрљица преуређена за писање мастилом.* **2. а.** *метални предмет за писање мастилом, тушем и др. (као део који се умеће у држаљу или је вршни део направе за писање, нпр. код наливпера); наливперо.* **б.** фиг. *писац, књижевник.* **3.** (зб. им. пêрје) *шиљат, дугуљаст, сабљаст лист кукуруза, лука и др. биљака.* **4.** *опруга механизма за навијање.* **5.** ист. *шиљак на глави буздована.* • **бити јак на перу, мајстор од пера** *бити добар стилиста, врстан писац.* **говорити у перо** *диктирати.* **китити се туђим (лажним) перјем** *приказивати се бољим, паметнијим и сл. хвалећи се, користећи се туђим вредностима (знањем, иметком и др.) као својим.* **потезом пера (одлучити, учинити, одредити нешто)** *кратко, брзо, на бирократски начин одлучити, решити нешто важно; отписати, елиминисати (писменом одлуком, декретом и сл.).* **прихватити се (латити се) пера, узети перо у руке** *почети писати, радити оно што се мора чинити пишући.*

пȅровођа м (мн. ж) арх. *службеник који води административне послове, саставља и пише записнике и др., бележник, деловођа.*

пȅроксид м грч.-лат. хем. *оксид који у молекулу веже један атом кисеоника више и лако га губи, те стога служи као јако оксидационо средство.*

пѐролак, -а, -о ков. у изр. ~ **категорија** спорт. *категорија боксера тежине до 62* kg.

пѐрōн, -óна м фр. *простор на железничкој станици непосредно поред колосека.*

перонòспора и **пероноспо́ра** ж грч. бот. *паразитска гљивица на листу винове лозе и других биљака, пламењача; болест лишћа коју та гљивица изазива.*

пѐрōнскӣ, -ā, -ō *који је у вези с пероном:* ~ карта.

пȅрорēз м *бритвица, џепни ножић.*

пȅрпер м грч. ист. *новчана јединица Црне Горе до 1918. године.*

перпе́туум мȍбиле м лат. физ. *идеално замишљена справа, механизам који би могао да ради без утрошка погонске енергије (што се узима као немогуће);* фиг. *уопште оно што је у принципу неоствариво, неизводљиво (обично кад је реч о нечему немогућем, о неком узалудном покушају и сл.).*

перси́рати, пѐрсӣрам свр. и несвр. (некоме, ређе некога) *обратити се, обраћати се саговорнику са „Ви", бити с неким на „Ви".*

персифла́жа ж фр. *изругивање, исмевање на фин и духовит начин; писмени састав, дело написано у томе духу.*

персо́на ж лат. **а.** *особа, личност, лице.* **б.** (обично ир.) *истакнута, важна личност.* – И ти си ми нека персона! • **~ (нон) грата** *особа која (не) ужива нечије симпатије, поверење и др., личност чије се присуство (не) сматра (не)пожељним (обично у дипломатским односима).*

персòнāл, -а́ла м *особље неке установе, предузећа и сл.:* хотелски ~.

пȅрсонāлāн, -лна, -о **а.** *који се тиче личности, особни, лични:* ~ документа. **б.** (одр.) *који се односи на персонал у установи, предузећу:* ~ референт, ~ служба. • **~ унија** *заједница држава која има истог, заједничког владара.*

персона́лац, -лца м *службеник, референт који се бави административним пословима у вези са запосленим особљем, запошљавањем и сл.*

персòнāлије, -ӣјā ж мн. *лични подаци, генералије; лична документа.*

персòнāлка ж *женска особа персоналац.*

персона́лнōст, -ости ж *скуп карактеристичних особина које одликују појединца; личност с јаким, изразитим особинама, карактеристикама.*

персонифика́ција ж лат. *оличење, отелотворење људских особина, одн. апстрактних појмова, идеја у лику животиња, предмета и др. (као стилска фигура); оличење, отеловљење, слика и прилика (нечега) уопште.* – Змија је персонификација зла.

персони́фиковати и **персòнификовати,** -кујēм (персонифици́рати, -ѝцӣрāм) свр. и несвр. лат. *(при)давати људске особине животињама, стварима и др., приказ(ив)ати идеје, апстрактне појмове у облику живих бића.*

перспекти́ва ж лат. **1. а.** *део нацртне геометрије која се бави правилима цртања тела у простору, посматраних с одређеног места.* **б.** *приказ цртежом оптичког утиска предмета који се протеже у даљину.* **2.** *тачка гледања, посматрања, гледиште, стајалиште:* из моје перспективе. **3.** фиг. *будућност; изгледи, наде, могућности за успех у будућности:* немати никакву перспективу. • **жабља перспектива** *поглед одоздо у висину, навише, доњи ракурс.* **имати нешто у перспективи** *имати нешто у изгледу.* **птичја перспектива** *поглед с висине, с високог места надоле, горњи ракурс.*

пȅрспективан, -вна, -о **а.** (одр.) *који се односи на перспективу:* ~ план. **б.** разг. *који обећава, има добре изгледе да буде успешан у будућности:* ~ спортиста.

пѐртла ж (ген. мн. -лӣ) нем. (обично у мн.) *нарочита узица, врпца за везивање ципела, спортских патика и др.*

пертурба́ција ж лат. *мењање, промена која изазива нарушавање устаљеног поретка, нормалног тока ствари, поремећај, преокрет, збрка.*

перу̀ника ж бот. **а.** *зељаста биљка сабљастих листова, великих, режњастих цветова љубичасте, беле или црвеносмеђе боје,* Iris. **б.** *у мн.: род таквих биљака,* Iridaceae.

пȅрӯт ж зб. (инстр. -и; мн. ø) *љуспице изумрлих горњих делова коже (особито на глави).*

перу̀тав, а, -о *коме се кожа перута, који има перути.*

перу̀тати се, -ā̄м се несвр. *постајати перутав (о кожи); имати перут (у коси, на глави).*

перу̀шати, -ā̄м несвр. **1.** (нешто) **а.** (кокош, гуску и сл.) *чупати перје с перади.* **б.** *комити, комишати (кукуруз).* **2.** фиг. (неког) *изрsucceбљивати, пљачкати, гулити.*

пѐрушка ж (дат. -шци; ген. мн. -шāкā (-кӣ)) **а.** *перо, перце; свежањ перја, гушчије крило или др. (као метлица, пајалица и сл.)*

којом се уклања прашина, премазује јело и др. **б.** *украс од пера, перјаница.*

пѐрфек(а)т, -кта м лат. лингв. *сложени глаголски облик, опште прошло глаголско време којим се казује да се оно што значи основни глагол извршило, догодило, збило или вршило, догађало, збивало пре него што се о томе говори.*

пѐрфектан, -тна, -о *изванредан, савршен, беспрекоран, сјајан.*

пѐрфектӣван, -вна, -о лингв. *свршен (о глаголима и глаголском виду):* ~ глагол, глаголи перфективног вида; супр. имперфективан.

перфекти́внōст, -ости ж *особина онога што је перфективно, свршеност:* ~ глагола.

пѐрфектно прил. *изванредно, савршено, беспрекорно, без иједне грешке, сјајно:* ~ урађен посао.

пѐрфектнōст, -ости ж *особина онога што је перфектно.*

перфектуи́рати, -ѝрāм свр. (нешто) *привести крају, окончати (нпр. преговоре); договорити се о нечему, утврдити (неки посао, план, рок и др.).*

перфекционѝзам, -зма м енгл.-фр. *савршенство, максимум који се може постићи (у раду, квалитету, остварењу нечега).*

перфекциòнист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који тежи перфекционизму.*

пѐрфӣдан и **пѐрфӣдан,** -дна, -о лат. *подмукао, лукав, покварен, непоштен, подао:* ~ човек, ~ лаж.

пѐрфӣдно и **пѐрфӣдно** прил. *на перфидан начин, подло, покварено:* ~ лагати.

перфи́днōст, -ости ж *особина, својство онога који је перфидан, онога што је перфидно.*

перфора́ција ж лат. **1. а.** мед. *провалјивање, пробијање шупљих органа или вена услед обољења:* ~ чира. **б.** *прављење рупа, отвора на нечему:* ~ лима. **2.** зб. *човековом активношћу направљен низ рупица на лиму, папиру, картону и сл., на ободу хартије, листа папира и др. (нпр. на табаку поштанских марака, на папиру за матричне штампаче и др.).*

перфори́рати, -òрӣрāм свр. и несвр. **а.** *(про)бушити, проби(ја)ти рупу, рупице, (на)чинити отвор(е);* уп. перфорација.

перформàнса ж енгл. (обично у мн.) *главне техничке одлике неког уређаја, механизма, мотора и сл. (нпр. снага, капацитет, димензије и др):* перформансе аутомобила.

пéрце, -а и -ета с (мн. пéрца) *дем. од перо.*

пѐрцептӣван, -вна, -о *који се заснива на перцепцији:* перцептивни подаци.

перцѐпција ж лат. псих. *способност да се опажаји чула претворе у сазнање; процес таквог сазнавања.*

перципи́рати, -ѝпӣрāм свр. и несвр. (нешто) *примити, примати утиске, приметити, примећивати, схватити, схватати опажањем, уочавањем нечега.*

пѐрчин, -а и **пѐрчӣн,** -ѝна м тур. *плетеница косе (обично у мушкарца).*

пéршун м (мн. ø) бот. *биљка из породице штитарки,* Petroselinum hortense. • **иди (идеш) у першун** *блага псовка: иди до ђавола, ниси ни за шта, не ваљаш ништа.*

пéсак јек. **пијèсак,** -ска м (мн. ø) **а.** зб. *ситна или сипкава зрнца тврђих минерала, углавном стена:* кварцни ~, златоносни ~. **б.** *терен покривен таквим зрнцима, песковито тло.* • **бацити (бацати) коме песак у очи** *настојати заваравати кога тако да не види очигледну истину.* **гурати главу у песак** *не желети ништа знати, затварати очи пред опасностима, проблемима.* **живи ~** *песак који се деловањем ветра и водене струје помиче с једног места на друго.*

песимѝзам, -зма м *склоност да се у свему види лош исход, неповољно решење свега; мрачно, суморно расположење;* супр. оптимизам.

песѝмист(а), -ē м (мн. -сти) лат. *онај који је склон песимизму, који је обузет безнађем, неверицом у добар исход, обузет мрачним, суморним расположењем, злим слутњама;* супр. оптимист(а).

песимѝстичан, -чна, -о и **песимѝстичкӣ,** -ā, -ō *који се одликује песимизмом, који одражава песимизам:* ~ расположење, ~ предвиђања.

песимѝстички и **песимѝстично** прил. *на песимистичан начин, безнадно, с неверицом, с лошом слутњом.*

пѐскāр јек. **пјѐскāр,** -áра м *онај који вади, просејава и продаје песак.*

пескòвит јек. **пјескòвит,** -а, -о *који садржи песак, прекривен песком, пешчан:* ~ обала.

пѐскуља јек. **пјѐскуља** и **пѐскуша** јек. **пјѐскуша** ж *песковита земља.*

пѐсма јек. **пјѐсма** ж (ген. мн. п(ј)ѐсāмā) **1. а.** *краћи мелодијски састав, музичко дело које се изводи гласом, певањем:* староградска ~. **б.** *низ складних, мелодичних тонова, фраза у оглашавању птице певачице:* ~ славуја. **в.** фиг. *низ угодних или константних тонова, шумова у природи, хук, зуј, жамор:* ~ ветра, ~ зрикаваца. **2.** *литерарни састав у стиховима:* лирска ~, љубавна ~. • **лабудова ~** *последње значајно дело, велики доживљај при крају каријере, живота.* **певати друге песме** ир. и презр. *понашати се, говорити, поступати другачије него иначе (обично због страха од лоших последица).* **певати исту (стару) песму** *говорити, радити увек исто (обично оно што је већ постало досадно, отужно, свима познато).*

пѐсмарица и **песмàрица** јек. **пјѐсмарица** и **пјесмàрица** ж *збирка песама (нотних записа, стихова) у једној књизи.*

пѐсмица јек. **пјѐсмица** ж *дем. од песма; песма у стиховима.*

пѐснӣк јек. **пјѐснӣк** м **1.** *онај који пише стихове, песме, стихотворац, поета.* **2.** фиг. *човек пун осећања, који о стварима говори са надахнућем, осећањем, заносом.*

пѐсникиња јек. **пјѐсникиња** ж *женска особа песник.*

пéсница ж **а.** *савијени прсти стегнути заједно са дланом, затворена, чврсто скупљена шака.* **б.** фиг. *ударна, претећа снага (у нападу, борби и сл.).* • **лупити песницом о сто** *испољити, нагласити свој одлучан став, припретити одлучно (некоме).*

пéсничити се, -ӣм се несвр. [гл. им. пéсничēње с] *борити се песницама, боксовати.*

пѐсничкӣ јек. **пјѐсничкӣ,** -ā, -ō *својствен песницима и песништву, поетски:* ~ језик, ~ душа. • **~ слобода** *право на одступање од норми књижевног језика које се толерише само у поезији,* licentia poetica.

пѐснӣштво јек. **пјѐснӣштво** с *песничко стваралаштво, поезија; песничка дела једног народа, једног времена, једног или групе песника, песнички опус.*

пêст ж песн. *в. песница.*

пестѝцӣд, -и́да м (обично у мн.) лат. хем. *средство за сузбијање, уништавање биљних болести и штеточина.*

пêт непром. *прости број који означава количину која одговара броју прстију једне руке.* • **ни ~ ни шест (девет)** *без оклевања, одмах.*

пéта ж **1. а.** анат. *задњи део стопала.* **б.** *одговарајући део чарапе.* **2.** *задњи, доњи обично узвишени део обуће, потпетица.* • **Ахилова (ахилова) ~** (према грчкој митологији) *слаба, рањива страна, мана, недостатак нечега.* **бити (ићи) коме за петама** *бити коме на трагу; следити, пратити кога у стопу не пуштајући га из вида; строго контролисати, надзирати нечије кретање, понашање.* **гори му под петама** *доспео је у опасан, безизлазан положај, прети му непосредна опасност.* **дати ветар петама** *побећи главом без обзира, зажденути.* **од главе до пете (бити обучен, мокар или др.)** *потпуно, скроз-наскроз (бити обучен, мокар или др.).* **потпрашити пете (некоме)** *отерати, најурити (некога).* **сишло му срце у пете (срце му је у петама)** *страшно се уплашио, умире од страха.*

пе́так, -тка м *пети дан после недеље.* • **бити као петак и субота** *бити стално заједно (с неким), не раздвајати се (од некога).* **Велики ~** *петак пред Ускрс, који се у хришћанству поштује као дан када је разапет Исус Христос.* **доћи ће и њему црни ~** *и њега ће једног дана снаћи невоља, стићи казна.* **од петка до суботе** *за само кратко време, од данас до сутра.* **црни ~** *несрећни дан.*

пѐта̄к, -а́ка м разг. **1.** (и ђач.) **а.** *ученик петог разреда.* **б.** *оцена пет.* **2.** *новчаница од пет новчаних јединица.*

пе́тао јек. **пијѐтао,** -тла м (мн. -тлови (-тли)) **1.** *мужјак кокошке, певац; мужјак птице из рода кокошака.* **2.** (обично у изр. **први (други) петлови**) *рано јутарње кукурикање петлова (као знак свитања, ране зоре).* **3.** *лимена направа на димњаку или крову, ветроказ.*

пѐта̄рда ж (ген. мн. -ди̅) фр. *картонска бомбица за изазивање праска.*

пѐте̄љка ж (дат. -љци; ген. мн. -ки̅) *дршчица листа или плода дрвета.*

пете́рац, -рца м спорт. **1.** *простор испред гола на фудбалском игралишту оивичен правоугаоном линијом, голмански простор.* **2.** *казнени ударац, пенал у ватерполу који се изводи с пет метара удаљености од гола.*

пѐтеро *в. петоро.*

пѐти̅, -а̄, -о̄ *редни број према броју основном броју пет.*

пе́ти (пе̂ти), пѐње̄м несвр. (уп. пењати (се)) **1.** (некога, нешто) *дизати у висину, успињати:* ~ дете на кркаче, ~ ствари на таван. **2.** (нешто) *повећавати, повисивати.* – Пели су број избеглица са сто на двеста хиљада. ▪ **~ се 1.** *ићи узбрдо или у висину; пентрати се, верати се:* ~ се на дрво, ~ се степеницама. **2.** фиг. **а.** *уздизати се, пружати се у висину.* – Сунце се пење ка небу. **б.** *постајати све виши, јачи (о тону, гласу).* • **~ се (некоме) на главу** *в. под глава.*

пети̏на и **пѐтина** ж *пети део нечега целога.*

пѐтинг м енгл. *сексуална предигра, надраживање сензуалних, ерогених зона додиром, миловањем и сл.*

пѐти̅т, -и́та м фр. штамп. *врста ситних штампарских слова, величине осам типографских тачака.*

пѐтица ж **1.** *бројна ознака, цифра за обележавање бројне вредности пет (5).* **2.** *оно што је тим бројем означено (нпр. ђачка оцена за успех, учионица, трамвај, карта за играње и др.).*

пѐти̅ција ж лат. *захтев, молба, обично писмена, која се испоставља у име веће групе људи:* ~ за ослобођење политичких затвореника.

пѐтли̅ћ јек. **пјѐтли̅ћ,** -и́ћа и **пѐтлић** јек. **пјѐтлић,** -а м **1.** *дем. од петао.* **2.** фиг. *кочоперан, надувен, уображен дечак или младић.*

пѐтља ж (ген. мн. пѐтљи̅ (пе̂тља̄)) **1. а.** *замка, очица која се прави при плетењу концем, вуном и сл.* **б.** *спона, омча за закопчавање дугмади, вешање нечега.* **в.** *чвор везан у облику осмице, машна.* **2.** *систем путева, мостова, надвожњака и др. за излаз или прелаз са једног (ауто)пута на други без укрштања са другим путем.* • **имати (немати) петљу** *имати (немати) храбрости, одлучности за нешто.* **стиснути петљу** *скупити сву храброст, смоћи снагу, одлучност.*

пѐтљавина ж разг. **1.** *замршена, запетљана ствар око које треба пуно труда, муке и времена.* **2.** фиг. *особа која ради брзоплето, несмотрено, компликује ствари без потребе.*

петља̀нција ж *в. петљавина (1).*

пѐтљати, -а̄м несвр. **1.** (нешто) *правити петље.* **2.** (у нешто) разг. *мешати, увлачити, уплитати (некога) у неку замршену, неугодну ствар, у какав сумњив посао.* – Мене у те твоје комбинације не петљај. **3.** *говорити нејасно, смушено, околишити.* – Само нешто петља, никако да пређе на ствар. **4.** *радити невешто, спетљано, мучити се.* – Стално нешто петља око мотора. **5.** *тешко живети, једва се некако сналазити, кубурити, крпарити.* ▪ **~ се 1.** *упуштати се, мешати се у нешто незгодно, у туђе ствари.* **2.** *бавити се, мучити се неким око нечега.* – Доста ми је свега, нећу више с тобом да се петљам.

пѐтнаест непром. *број за један већи од четрнаест, који се означава бројком 15.*

петна́естак прил. *приближно петнаест, око петнаест:* ~ особа, ~ година.

петнаесте́рац, -рца м *стих од петнаест слогова.*

пѐтнаестеро *в. петнаесторо.*

пѐтнаести̅, -а̄, -о̄ *редни број према броју петнаест.*

петнаести̏на ж **1.** *петнаести део нечега целога.* **2.** *око петнаест, петнаестак.*

петна̀естица ж **1.** *бројка, цифра за број петнаест (15).* **2.** *оно што је тим бројем означено (нпр. учионица, трамвај и др.).*

петнаесто- *први део сложеница са значењем: петнаест:* петнаестогодишњак, петнаестопроцентни.

петнаестогȍдишња̄к м *дечак од петнаест година.*

петнаестогодишња̀киња ж *девојчица од петнаест година.*

петнаестогȍдишњи̅, -а̄, -е̄ *који има, траје петнаест година:* ~ девојчица, ~ план.

петнаестогȍдишњица ж *време од петнаест година протекло од неког догађаја, навршених петнаест година.*

петнаестȍдне̄вни̅, -а̄, -о̄ *који има, траје и др. петнаест дана:* ~ распуст, ~ боравак.

петнаестȍрица ж (мн. ø) *петнаест мушких особа, петнаест мушкараца.*

пѐтнаесторо *збирни број који одговара основном броју петнаест* **а.** *означава збир особа (или уопште бића) различитог пола (понекад без обзира на пол):* ~ ученика. **б.** *уз збирне именице које означавају младунчад, одн. млада бића:* ~ јунади, ~ телади.

пе̂тни̅ и **пѐтни̅,** -а̄, -о̄ *који се односи на пете.* • **из петних жила** *свом снагом, максимално се трудећи.*

пето- *као први део сложеница у значењу: пет:* петогодишњи, петодинарка, петоспратница.

петȍба̄нка ж *новчаница вредности од пет банки, педесет новчаних јединица.*

пѐтобо̄ј, -оја м спорт. *некадашње такмичење жена у пет атлетских дисциплина, које је данас замењено седмобојем;* уп. седмобој.

петовѐко̄вни̅ јек. **петовјѐко̄вни̅,** -а̄, -о̄ *који има, траје и сл. пет векова:* ~ ропство, ~ наслеђе.

петогȍдишњи̅, -а̄, -е̄ *који има, траје и сл. пет година:* ~ дете, ~ план.

петогȍдишњица ж *навршених пет година од неког догађаја (нечијег рођења, венчања и др.); дан прославе навршене годишњице таквог догађаја.*

петодина́рац, -рца м и **петȍдина̄рка** ж *новац (обично у металу) вредности од пет динара.*

петȍдне̄вни̅ и **пѐтодне̄вни̅,** -а̄, -о̄ *који траје, има и др. пет дана:* ~ курс, ~ беба.

петоколȍна̄ш, -а́ша м *припадник пете колоне, издајник;* уп. пета колона (под колона).

петоколȍна̄шки̅, -а̄, -о̄ *који се односи на петоколонаше:* ~ елементи.

петȍкрака ж (дат. -аци и -аки) *звезда приказана, начињена са пет кракова.*

петȍкраки̅, -а̄, -о̄ *који има пет кракова:* ~ звезда.

петȍлетка јек. **петȍљетка** ж рус. ист. *петогодишњи период у планској, социјалистичкој привреди; петогодишњи план.*

петомѐсечни̅ и **петȍмесечни̅** јек. **петомјѐсечни̅** и **петȍмјесечни̅,** -а̄, -о̄ *који има, траје и сл. пет месеци.*

петонѐде̄љни̅ јек. **петонѐдје̄љни̅,** -а̄, -о̄ *који има, траје и сл. пет недеља:* ~ штене, ~ одмор.

пето̀парац, -а̄рца м *новчић у вредности од пет пара.*

петопро̀центнӣ, -а̄, -о̄ *који је од пет процената, петпостотни:* ~ камата.

петопр̀ста и **петопрстица** ж. бот. *у мн.: род лековитих вишегодишњих зељастих биљака из ф. ружа,* Potentilla *(у јд.: биљка из те фамилије).*

пе̏тори, -е, -а мн. *бројни придев према основном броју пет који се употребљава уз именице које имају само облике множине или означавају пар:* ~ кола, ~ панталоне, ~ ципеле.

петорица ж (мн. ø) *пет мушких особа, петнаест мушкараца.*

пето́рка ж (дат. -рци) спорт. **1.** *скуп од пет особа.* **2.** спорт. **а.** *пет кошаркаша или кошаркашица што почињу утакмицу („прва петорка") или тренутно играју на терену.* **б.** у изр. **навална** ~ *уобичајен назив за петорицу чланова фудбалске екипе који играју у нападу.*

пе̏торо *збирни број који одговара основном броју педесет:* **а.** *означава збир особа (или уопште бића) различитог пола (понекад без обзира на пол):* ~ ученика. **б.** *уз збирне именице које означавају младунчад, одн. млада бића:* ~ деце, ~ прасади.

петоугаонӣ и **петоуглӣ,** -а̄, -о̄ *који има пет углова.*

петохиљада̄рка ж *новчаница у вредности од пет хиљада основних новчаних јединица.*

пѐтпарац, -а̄рца м *в. петопарац.*

пѐтпарачкӣ, -а̄, -о̄ *који стаје пет пара;* фиг. *безвредан, лошег квалитета (обично о роману, новинама).*

петпо̀стотнӣ, -а̄, -о̄ *који садржи пет посто (нечега), који износи пет посто, петопроцентни:* ~ раствор, ~ камата.

петра̀ркист(а), -е̄ м (мн. -сти) **а.** *следбеник италијанског ренесансног песника Петрарке.* **б.** *онај који проучава Петрарку, који се бави Петраркином поезијом.*

петра̀хиљ м грч. *в. епитрахиљ.*

петрифици́рати, -ѝцӣра̄м свр. и несвр. **1.** *претворити, претварати у камен, окаменити, окамењивати.* **2.** фиг. *(у)чинити непроменљивим, тврдокорним.* ■ ~ **се** *окаменити се, окамењивати се;* фиг. *(о)чувати се у старом, преживелом облику, стању, не мењати се никако.*

пѐтровац, -о̄вца м бот. **а.** *лековита биљка* Agrimonia eupatoria. **б.** *в. мотрика.*

пѐтровача (пѐтро̄вка) ж бот и агр. *воћка (јабука, крушка, смоква и др.) која сазрева о Петровдану.*

Пѐтровда̄н м цркв. *празник св. Петра и св. Павла који пада почетком лета.*

пѐтровскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Петровдан, који бива око Петровдана:* петровске врућине.

петро̀граф м грч. *стручњак за петрографију.*

петрогра̀фија ж *грана геологије која се бави саставом и постанком стена.*

петро̀графскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на петрографе и петрографију.*

пе̏тродола̄р м (обично у мн.) банк. *долар чија је вредносна подлога нафта на Блиском истоку.*

петро̀ле̄ј, -е́ја м грч.-лат. *врста течног горива добијеног из нафте; нафта.*

петро̀ле̄јка ж (дат. -јци) *лампа, светиљка која светли сагоревајући петролеј.*

петро̀ле̄јскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на петролеј:* ~ извори, ~ лампа.

петролѐум м *в. петролеј.*

петрохѐмија ж *грана хемијске технологије која се бави прерадом нафте, производњом нафтних деривата и земног гаса.*

пе̂тсто̄ *основни број пет пута већи од сто, који се обележава бројком 500, пет стотина.*

петсто- *први део сложеница са значењем „пе̂тсто̄":* петстодинарка, петстогодишњица и др.

пе̂тсто̄тӣ (пе̂тстотинӣтӣ), -а̄, -о̄ *редни број који одговара основном броју петсто, одн. количини од пет стотина.*

пѐтӯнија ж бот. *у мн.: род украсних биљака с лековитим, мирисним цветовима различите боје,* Petunia *(у јд.: украсна биљка из тога рода).*

пе̂ћ, пе̏ћи ж (инстр. пе̏ћи; ген. мн. пе̏ћӣ) **1.** *уређај за грејање просторија, одн. за кување и печење јела;* уп. фуруна, шпорет, штедњак. **2.** техн. *фабрички уређај за обраду или производњу метала топљењем руде или др. сировина:* висока ~.

пѐћи, пѐче̄м (3. л. мн. пѐкӯ; импф. пѐција̄х; аор. пѐкох, пѐче; имп. пѐци; р. пр. пѐкао, пѐкла) несвр. [гл. им. пѐче̄ње с] **1.** (нешто) *припремати, спремати јело печењем, излагањем јакој ватри, жару или другом врућем топлотном извору:* ~ прасе, ~ хлеб. **2.** (нешто) *у додиру са нечим врућим, усијаним изазивати опекотине, палити, жећи:* ~ прсте. **3.** (нешто) *излагати неки производ од сировог, меког материјала високој температури постижући тиме стврдњавање, очвршћавање:* ~ цреп, ~ керамику. **4.** (нешто) *подвргавањем воћа кувању, врењу правити алкохолно пиће, напитак:* ~ ракију. **5. а.** *изазивати јаке, болне или оштре надражаје деловањем хемикалија, љутих зачина или др.* – Пече ме нешто у стомаку. Пеку га очи. **б.** *осећати јак бол (о рани).* **в.** фиг. *наносити, изазивати душевне патње, бол, мучити; осећати грижу савести због нечега.* – Неправда пече. ■ ~ **се** *излагати се деловању ватре, сунца и сл.;* фиг. *осећати душевну, моралну патњу, патити се (због нечега).* • ~ **се на ватри** *бити изложен великим невољама, искушењима.*

пѐћина ж *велика, пространа природна шупљина која се протеже унутар брда, шпиља.*

пѐћина̄р м **1.** *онај који живи у пећини.* **2.** зоол. *врста дивљег голуба.*

пѐћина̄рка ж **1.** *она која живи у пећини.* **2.** зоол. **а.** *врста птице која гради гнездо на стенама,* Rupicola rupicola. **б.** *у мн.: врста риба неразвијених очију које живе у мрачним пећинама Северне Америке,* Amblyopsidae *(у јд.: таква риба).*

пѐћинскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пећину; који живи у пећини:* ~ свод, ~ човек.

пѐћица ж *дем. од пећ; мала рерна.*

пе̏ћница и **пе́ћница** ж *део шпорета у којем се пече хлеб, тесто и др., рерна.*

пе̏х, пѐха м (мн. пѐхови) нем. *незгода, неприлика, неуспех, малер.*

пѐха̄р м нем. *овећа, масивна чаша за пиће; таква посуда, ваза као трофеј победнику на спортском такмичењу.*

пѐха̄рнӣк м ист. *онај који је на феудалним дворовима бринуо о пићу.*

пе̏ц деч. (обично поновљено) *узвик као опомена да нешто може да опече, да је вруће.*

пѐца и **пе́ца** ж *бела бундева која се пече за јело.*

пѐца̄љка ж **а.** риб. *штап са удицом за пецање, лов рибе.* **б.** фиг. техн. *дугачка мотка, направа на чијем се истуреном крају налази микрофон којим се у телевизијским емисијама, при снимању филма и сл. за гледаоце неопажено снима глас учесника, извођача.*

пѐцара ж *зграда, просторија са казаном за печење ракије.*

пѐца̄рош м *онај који лови рибу пецаљком, пецач, риболовац.*

пѐцати, -а̄м несвр. *ловити рибу пецаљком.*

пѐца̄ч, -а́ча м *онај који лови рибу пецаљком, пецарош, риболовац.*

пѐцӣво с зб. *разни пекарски производи, у које обично не спада хлеб (погачице, кифле, бурек и сл.); колачи.*

пе̏цкав, -а, -о **а.** *који пецка, боцкав:* ~ зној. **б.** фиг. *благо заједљив, подсмешљив:* ~ реч.

пе̏цкало с и м *онај који воли да пецка, задиркује некога, задиркивало.*

пе̏цкати, -а̄м несвр. **а.** (нешто) *у дем. значењу: пећи.* – Пецка ме лук у очима. **б.** (некога, нешто) *деловати слично ситном убоду, боцкати.* – Пецкају га комарци. **в.** фиг. *задиркивати благо заједљивим, подсмешљивим речима, дражити (кога).* ■ ~ **се** уз. повр. *међусобно се задиркивати, боцкати речима.*

пе̏цнути, -не̄м свр. *мало опећи, боцнути.*

пе̏ча̄л ж *душевна горчина, велика туга и жалост; тешка беда и јад.*

пе̏ча̄лан и **пѐча̄лан,** -лна, -о *тужан, чемеран, јадан.*

пѐчалба ж **а.** *тежак, напоран рад* **б.** *сезонски најамни рад (обично далеко од свога краја, у туђини).*

пѐчалба̄р, -а и **печа̀лба̄р,** -а́ра м *онај који печалбари, ради тешко далеко од свога краја, обично негде у туђини.*

печалба́рити, -а̀лба̄ри̑м несвр. [гл. им. печалба́рење с] *радити као печалбар, далеко од свога краја, у туђини.*

пѐчат м **1.** *предмет с угравираним, изрезбареним словима, знаком и др. који притиском на подлогу оставља отисак, жиг, штамбиљ; отисак таквог жига (обично као службени знак веродостојности, пуноважности каквог документа).* **2.** *црвени восак с одговарајућим отиском металног жига на запечаћеном писму, пакету или др.* **3.** (обично у мн.) *мрља која избије на лицу или по телу, флека (обично као последица узбуђења).* **4.** фиг. *карактеристичан траг, типично обележје нечега:* ~ минулих времена. • **чувар државног печата** *министар правде, у неким западноевропским земљама.*

пѐчатити, -и̑м несвр. [гл. им. пѐчаће̄ње с] **а.** *стављати, ударати печат(е) (на документе, писма и сл.); печатом потврдити пуноважност, исправност каквог документа.* **б.** *печатним воском с отиском металног печата затварати, одн. осигуравати од отварања (пакет, писмо, врата или др.).*

пѐчатнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на печат, који служи за печаћење:* ~ восак, ~ мастило.

печаторе́зац, -ре́сца м *овлашћени мајстор за израду печата; гравер;* уп. печат (1).

печаторе́зница ж *радионица за израду печата.*

пѐчен, -ѐна, -о **1.** *трп. од пећи.* **2.** фиг. *искусан, вичан своме послу, умешан, стручан.* • **бити** ~ *бити обрађен и потпуно придобијен (за нешто).* **бити и куван и печен (код некога)** *бити с неким у најприснијем односу, бити стално с неким заједно.* **ни куван ни** ~ *каже се за некога који није сасвим јасан, одређен у неком смислу, за кога се не може рећи какав је у ствари.*

печѐница ж **1.** *печено месо; печено прасе.* **2.** *месо са обе стране кичме у свиње (свеже или сушено).*

печѐња̄к, -а́ка и **пече́њак,** -њка м *млад, недозрео клип кукуруза; такав клип кукуруза печен на жару;* уп. пурењак.

печѐњара ж **1.** *врста шерпе за печење.* **2.** *занатска радња за печење меса и продају печења.*

пече́ње с *(ис)печено месо.*

пе́чити, пе̑чи̑м несвр. разг. [гл. им. пе́чење с] *в. мазити.* ■ ~ **се** **1.** *мазити се, умиљавати се.* **2.** *правити се важан, кочоперити се.* **3.** *ширити, размицати ноге.*

пѐчу̑рка ж (дат. -рци; ген. мн. пѐчура̄ка̄ и -кӣ) бот. **1. а.** *врста јестиве гљиве с високим и великим шеширом* Agaripestris. **б.** *у мн.: породица таквих гљива,* Agaricaceae. **в.** *општи назив за разне врсте гљива.* **2.** *оно што обликом подсећа на гљиву:* ~ за крпљење чарапа, ~ дима од експлозије атомске бомбе. • **као печурке после кише (ницати, расти** и др.) *нагло и у великом броју (појављивати се, настајати и др.).*

пе̏ш[1], пѐша м (мн. пѐшеви) тур. *в. скут.*

пе̏ш[2], пѐша м итал. зоол. *врста мале рибе,* Cottus gobio; уп. главоч (1).

пе́ша м жарг. *хомосексуалац, педер; слаб, туњав мушкарац.*

пеша̀дија јек. **пјеша̀дија** ж вој. *род војске који сачињавају пешаци, инфантерија.*

пеша̀дијскӣ јек. **пјеша̀дијскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на пешадију:* ~ пук.

пешади́нац јек. **пјешади́нац,** -и́нца м *војник који служи у пешадији.*

пѐша̄к јек. **пјѐша̄к,** -а́ка м **1. а.** *онај који иде пешке, који се за кретање не користи превозним средством.* **б.** вој. *војник који служи у пешадији, пешадинац.* **2.** шах. *једна од осам истоветних шаховских фигура које у почетној позицији пре стоје на белим и црним пољима у другом, одн. седмом реду испред свих других фигура, пион.*

пеша́чити, пѐша̄чи̑м јек. **пјеша́чити,** пјѐша̄чи̑м несвр. [гл. им. п(ј)еша́че̄ње с] *ићи пешице, ходати.*

пѐша̄чкӣ јек. **пјѐша̄чкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на пешаке, који је одређен за пешаке:* ~ прелаз, ~ зона.

пе̏шицē и **пе̏шкē** јек. **пје̏шицē** и **пје̏шкē** прил. *ходајући, пешачећи.*

пѐшки̑р, -и́ра м тур. *комад тканине израђен и намењен за брисање руку, тела, убрус, ручник.*

пе̏шко, -а и **пешо̀ва̄н,** -а́на м жарг. *в. пеша.*

пѐшчан јек. **пјѐшчан,** -а, -о *који је од песка, који садржи песак, који је боје песка.*

пешча̀нӣк јек. **пјешча̀нӣк,** -и́ка м **1.** *песковита стена.* **2.** *пешчани сат.*

пѐшчара јек. **пјѐшчара** ж *песковита земља; песковит предео; пустиња.*

пӣ с (м) непром. мат. (према имену грчког слова п) *број којим се изражава однос између обима круга и његовог пречника (приближно 3,14).*

пѝва̄р, -а́ра м *произвођач пива.*

пѝвара ж *фабрика пива.*

пи́вница ж *гостионица у којој се претежно точи пиво.*

пи̑во с **а.** *пиће које се производи од јечма, хмеља, квасца и воде.* **б.** разг. *количина пива (а) која запрема одређену посуду (чашу, флашу и сл.):* попити неколико пива.

пиво̀пија ж и м (мн. ж) *онај који радо пије пиво.*

пи̑вскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пиво:* ~ квасац.

пи́вце, -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од пиво:* попити једно ~.

пѝгме̄ј, -е́ја м грч. (Пигмеј) *припадник централноафричког племена ниског, патуљастог раста;* фиг. *онај који је без духа, дара, способности, необдарен човек.*

пѝгмент м лат. биол. **1.** *материја у људском, животињском и биљном телу која даје боју кожном ткиву.* **2.** слик. *боја, обојеност.*

пигмента́ција ж биол. *обојеност кожног ткива изазвана пигментом.*

пижа́ма и **пиџа́ма** ж фр. *одећа за спавање која се састоји од панталона и блузе.*

пи́здити, -и̑м несвр. разг. вулг. **1.** *губити живце, нервирати се, љутити се.* **2.** *причати којешта, причати глупости, бесмислице.*

пи̏зма ж грч. *мржња, непријатељство, злоба.*

пи̏јавица ж зоол. **1.** *глиста која се припија уз тело људи и животиња и сише крв; група таквих глиста,* Hirundinnidae; фиг. *израбљивач, зеленаш; онај који се наврзе на некога и не пушта га, онај кога се човек не може лако решити.* **2.** *врста морске рибе која се хвата, припија на сва пловна тела (бродове, морске псе)* Echeneis remora.

пи̏јан, -а, -о **1. а.** *који се напио, опио, који је омамљен од прекомерног пића (ређе од дејства других опојних средстава);* супр. трезан. **б.** фиг. *омамљен, занесен, понесен каквим осећањем, одушевљењем, еуфоричан:* ~ човек, ~ од среће. **2.** фиг. *својствен ономе који је опијен, смушен, нестабилан:* ~ говор, ~ кораци. • **држати се (некога, нечега) као** ~ **плота** *упорно, слепо се држати, одступати од нечега (каквог мишљења, уверења, става и др.). упорно пристајати уз кога, не пуштати, не остављати на миру (некога).* ~ **као земља (као мајка, као мотка, као ћускија, као чеп**

и др.), **трештен (мртав, мортус)** ~ *потпуно, тотално пијан, да се не може држати на ногама и сл.*

пија́нац, -нца м *в. пијаница.*

пија̀ндура ж (м) (мн. ж) пеј. *пијаница, пијанац.*

пијани́зам, -зма м *уметност свирања на клавиру.*

пијани́но м (мн. с) итал. муз. *врста мањег клавира, с усправно постављеним жицама.*

пијани́симо прил. итал. муз. *веома тихо (тише од пија́на), што тише* (*као начин извођења одређене музичке деонице, у нотном запису обележено са* pp); супр. фортисимо.

пија̀нист(а), -ē м (мн. -сти) муз. *в. клавириста.*

пијани̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на пијанисте.*

пија̀нисткиња ж *женска особа пијанист(а).*

пѝјаница ж (м) (мн. ж) *онај који се одаје пијанству, алкохоличар; пијан човек.*

пѝјāнка ж (дат. **-нци**; ген. мн. -кӣ) *скуп на коме се увелико весели и пије; пијанчење.*

пија́но 1. прил. итал. муз. *тихо, не гласно* (*као начин извођења одређене музичке деонице, у нотном запису означено са* p); супр. форте. **2.** м (мн. с) *в. пијанино.*

пѝјано прил. *својствено пијанцу, буновно, занесено.*

пија́нство с **1. а.** *стање опијености (од узимања алкохолног пића, наркотика и сл.).* **б.** фиг. *велика усхићеност, понесеност, еуфоричност.* **2.** *склоност опијању, алкохолизму.*

пѝјāнчити, -ӣм несвр. [гл. им. пѝјāнчēње с] *одавати се пићу, опијати се; пити преко мере.*

пѝјаћӣ, -ā, -ē *добар, употребљив за пиће (кување и др.), бактериолошки ваљан (о води).*

пѝјац м и **пѝјаца** ж итал. **а.** *место, обично на отвореном простору где продавци продају робу, махом пољопривредне и прехрамбене производе, трг, тржница:* зелени ~, зелена ~, сточни ~, сточна ~. **б.** фиг. презр. *скуп људи који на неозбиљан, нестручан начин расправља, говори о нечему.* • **бувљи ~, бувља ~** *место на којем се продају половни предмети или предмети непознатог, шверцованог порекла.*

пијача̀рина ж *такса за продавање робе на пијаци.*

пѝјачнӣ, -ā, -ō *који се односи на пијацу, трж(иш)ни:* ~ цене, ~ дан.

пиједѐстāл, -а́ла м фр. **а.** *подножје скулптуре, статуе.* **б.** фиг. *високи друштвени положај.* • **уздићи, уздизати на пиједестал** *величати, славити.*

п(и)је- *в. пе-.*

пијѐтēт, -е́та м лат. *осећање дубоког поштовања према некоме или нечему; изражавање, испољавање таквог осећања.*

пѝјор м (обично у изр. **златни ~**) зоол. *мала слатководна риба* Phoxinus phoxinus.

пѝју и **пѝјӯ** (обично поновљено) *узвик за подражавање гласа пилића (ређе других птића).*

пѝјӯк[1] м *врста будака, гвоздено оруђе са држалицом за разбијање стена, вађење корења или др., трнокоп.*

пѝјӯк[2] м оном. *висок, танак глас којим се одазивају млади птићи и пилићи.*

пију́кати, пѝјӯчēм и **пију̀кати,** пѝјучēм несвр. оном. *оглашавати се са „пију-пију" (о младим птићима).*

пију̀цкати, -ам и **пију́цкати,** пѝјӯцкāм несвр. *у дем. значењу: пити.*

пѝк[1] м фр. карт. *знак црне боје у облику листа или вршка копља на картама за играње.*

пѝк[2] м нем. у изр. **имати пик на некога (на нешто): а.** *имати мерак на некога, желети по сваку цену (на)пакостити коме;* уп. узети на зуб (под зуб). **б.** *желети задобити некога (нешто) освојити, придобити, жудети за неким (нечим); упорно истрајавати у таквом настојању;* уп. бацити око на некога (под бацити).

пѝкавац, -āвца м (инстр. -āвцем) *опушак од цигарете, чик;* фиг. разг. *малишан, шврћа, клинац.*

пѝкāдор м шп. *борац у борби с биковима (обично на коњу) који раздражује бикове боцкајући их копљем.*

пика̀нтан, -тна, -о фр. **а.** *специфично ароматичан, угодан по укусу и мирису, јако зачињен (о јелу);* **б.** фиг. *који се одликује пикантеријама, деликатним стварима (обично у вези с интимним, љубавним и сл. односима) које побуђују интересовање; који својим слободнијим понашањем, говором и сл. шалама, алузијама прекорачује уобичајена правила дискреције, пристојности и сл., ласциван, пецкав, саблажњив:* ~ разговор, ~ подлистак, ~ шала.

пикантѐрија ж *духовит, двосмислен разговор, шала и др. која се одликује лаком непристојношћу, шкакљивим или еротски прожетим алузијама и др.; фина, осетљива, помало неуобичајена ствар, посебност.*

пѝкати, -āм несвр. фр. *ударати ногом, шутирати (лопту).*

пѝкē, -ēа фр. *врста памучне тканине (пругасте или једнобојне).*

пики́рати, пѝкӣрāм свр. и несвр. фр. авиј. **1.** *обруш(ава)ити, се окомито на циљ (о авиону).* **2.** фиг. (на некога, на нешто) *(по)желети домоћи се нечега, имати нешто:* ~ на колаче, ~ на боље радно место.

пѝкник и **пѝкник** м енгл. *излет у природу (обично у друштву и уз понето јело), теферич.*

пѝкнути, -нēм свр. *лако ударити, шутнути (лопту или др.).*

пѝкњица ж *бубуљица, пега у облику тачке; уопште нешто врло мало, једва видљиво (мрља, убод или др.).*

пѝколо м итал. **1.** (мн. -ли м) *дечак који служи у хотелу, ресторану, угоститељски ученик.* **2.** (мн. -ла с) муз. **а.** *мала флаута.* **б.** *мала усна хармоника.*

пѝксла ж нем. *в. пепељара (б).*

пѝктијаст, -а, -о *в. пихтијаст.*

пѝктије, пѝктӣјā ж мн. кув. *в. пихтије.*

пикту́ра ж лат. *сликарство.*

пѝктурāлан, -лна, -о *који се истиче сликарским својствима, сликарски.*

пѝла и **пи́ла** ж *в. тестера.*

пѝлāв, -а́ва м тур. кув. *густо куван пиринач с месом.*

пила̀дија ж (мн. ø) *у пеј. значењу: зб. им. од пиле.*

пила̀на ж *радионица за сечење трупаца или дасака, стругара.*

Пѝлāт, -а́та м *библијски судија Исусу Христу.* • **ићи од Понтија до Пилата** *ићи од немила до недрага, безуспешно лутати, тражити нешто.* **прати руке као Пилат** *извлачити се из критичне ситуације не желећи сносити одговорност.*

пѝле, -ета с (супл. мн. пѝлићи м; зб. им. пѝлāд ж) *младунче кокошке (ређе неке птице);* фиг. *мало дете (у тепању).* • **као пиле у кучине заплести се, упетљати се** и сл. *збунити се, спетљати се, потпуно се смести; допасти у какву замршену, безизлазну ситуацију.*

пи́леж ж (м) зб. (мн. ø) *пилад, пилићи.*

пиле́нце, -ета с (мн. ø; зб. им. пиле́нцāд и пѝленцāд ж) **а.** *дем. и хип. од пиле.* **б.** разг. *лепо девојче, девојчурак.*

пѝлетина ж *пилеће месо (као јело).*

пѝлећӣ, -ā, -ē *који се односи на пиле.*

пи́линг м енгл. *козметичко чишћење лица.*

пи́лити, пѝлӣм несвр. [гл. им. пи́љēње с] *резати пилом, тестери(са)ти.*

пилѝћāр, -а́ра м *одгајивач пилића.*

пилѝћāрнӣк м *живинарник за пилиће.*

пѝлōт, -óта м грч. **1.** *онај који управља авионом или бродом.* **2.** (у атриб. служби) *пробни, први из серије, експериментални:* ~ емисија, ~ епизода.

пилота́жа ж фр. *управљање авионом, бродом, пилотирање.*

пилоти́рати, -òтӣрāм несвр. *управљати авионом, бродом.*

пѝлōтскӣ, -ā, -ō *који се односи на пилоте и пилотирање:* ~ кабина, ~ школа.

пѝлула ж лат. фарм. *лек у облику (спљоштене) куглице.* • **горка** ~ *нешто веома неугодно, увредљиво, мучно.* **(про)гутати (горку) пилулу** *бити, наћи се у ситуацији у којој се мора поднети, подносити нешто неугодно, непријатно, увредљиво.*

пи́љак, пи́љка м (ген. мн. пӣљāкā) *каменчић, облутак (у дечјој игри); дечја игра с таквим каменчићима.*

пѝљāр, -áра м *трговац воћем и поврћем.*

пиљàрица ж **1.** *женска особа пиљар.* **2.** фиг. ир. *особа која много говори, оговара, сплеткари.*

пѝљāрница ж *продавница воћа и поврћа.*

пѝљевина ж *отпадни материјал у виду ситних честица насталих при тестерисању, стругању, турпијању.*

пи́љити, -ӣм несвр. разг. [гл. им. пи́љēње с] (у некога, у нешто) *нападно упрти поглед, нетремице, упорно гледати, избечити се, букити.*

пинакоте́ка ж грч. *галерија, музеј слика.*

пѝнгвӣн, -и́на м нем. зоол. *у мн.: род морских, пре свега поларних птица кратких, закржљалих крила које не могу да лете, али вешто пливају,* Impennes *(у јд.: таква птица).*

пѝнгпонг м енгл. спорт. *стони тенис.*

пӣнија ж бот. *врста високог, црногоричног, игличастог дрвета, бора,* Pinus pinea.

пѝнтер м нем. *бачвар, качар.*

пи́нути, пӣнēм свр. *сасвим мало, незнатно отпити, пијуцнути.*

пинцѐта ж фр. *алатка у облику машица за прихватање ситних или других предмета који се не држе прстима (у употреби у амбулантама, лабораторијама и др.).*

пиȍн, пио́на м фр. **1.** шах. *в. пешак (2).* **2.** фиг. презр. *онај који некоме беспоговорно служи за спровођење његових циљева, политике, идеје и сл.*

пиòнӣр, -и́ра м (инстр. -ом) фр. **1.** вој. *припадник инжењеријско-техничког рода војске.* **2.** *онај који је у каквој научној, културној или др. делатности први открио, основао нешто, увео неку новину, зачетник, родоначелник.* **3.** ист. *члан дечје друштвене организације, којом су у социјалистичкој Југославији била обухваћена деца од 7 до 14 година.*

пиòнӣрка ж *девојчица пионир (3).*

пиòнӣрскӣ, -ā, -ō *који се односи на пионире.*

пи́па ж *в. славина.*

пѝпав, -а, -о **а.** *који захтева много пажње, стрпљења, сложен, осетљив (за рад, баратање):* ~ посао. **б.** *спор, тром, невешт, неодлучан:* ~ на послу.

пи́пак, пи́пка м (ген. мн. пӣпāкā) зоол. (обично у мн.) *издужен, покретљив, танак израштај на телу неких инсеката и мекушаца, који служи као орган за пипање, хватање или дисање.* • **пуштати пипке** *полако, неприметно, изокола освајати или остваривати нешто.*

пѝпати, -āм несвр. (нешто, некога) *додиривати, дотицати, хватати прстима, пипцима; на тај начин истраживати, испитивати (тврдоћу, облик и сл.).* ■ ~ **се** *додиривати себе или нешто на себи; узајамно се дотицати, додиривати, стискати прстима.*

пи́пати, пӣпāм несвр. (нешто) *чупкати, откидати, одвајати (комадиће, зрнца и сл. од нечега):* ~ хлеб, ~ грозд.

пипѐта ж фр. *стаклена цевчица с гуменим наставком за увлачење и истискивање течности у малим количинама, капима.*

пипѝрēвка ж *врста народног плеса, кола.* • **играти пипиревку (некоме)** *чинити беспоговорно оно што други хоће, захтева (обично за казну).*

пѝпкати (се), -āм (се) несвр. *у дем. значењу: пипати (се).*

пѝпнути (се), -нēм (се) *свр. према пипати (се).*

пӣр м (мн. пи́рови и пӣрови) *свечан, богато припремљен ручак, велика гозба, част; свадба.* • **златни** ~ *прослава педесетогодишњице брака, златна свадба.* **крвави** ~ *беспоштедна борба, крвави рат.* **сребрни** ~ *прослава двадесетпетогодишњице брака, сребрна свадба.*

пирами́да ж грч. **1. а.** мат. *геометријско тело коме је основица неки полигон, многоугао, а бочне стране троуглови са заједничким врхом:* четворострана ~. **б.** *уопште предмет који има широку основицу која се сужава према врху; хрпа, гомила која има такав облик.* **в.** *фараонска гробница у старом Египту која има такав облик.* **2.** *гимнастичка или акробатска фигура групе људи који стоје један на другоме.*

пѝрамидāлан, -лна, -о *који има облик пирамиде.*

пирàмиднӣ, -ā, -ō *који се односи на пирамиде, пирамидалан.*

пѝрат, -а и **пѝрāт,** -áта м грч. **1.** *морски разбојник, гусар.* **2.** *онај који се нелегално, без дозволе бави каквом делатношћу (издавањем плоча, снимљених видео-касета, књига, емитовањем радио програма и др.).*

пѝрāтскӣ и **пѝратскӣ,** -а, -о *који се односи на пирате и пиратство:* ~ брод, ~ издање; уп. гусарски.

пира́тство с *делатност, активност, посао пирата;* уп. пират (2).

пѝргав и **пѝргаст,** -а, -о *шарен, с пегама, тиграст; рошав, рохав.*

пѝрē, -ѐа м фр. *каша (обично од куваног кромпира).*

пѝревина ж бот. *врста корова из пор. трава,* Agropyrus repens.

пѝринач, -ӣнча м (инстр. -ӣнчем (-ӣнчом); мн. ø) грч. бот. и агр. *једногодишња биљка из пор. трава која успева на плављеном земљишту, рижа,* Oryza sativa; *плод те биљке (као храна).*

пѝринчанӣ, -ā, -ō *који се односи на пиринач, који је од пиринча.*

пиринчàница ж *слатка или слана пита од пиринча.*

пѝрӣт, -и́та м грч. мин. *сјајножути крти минерал, дисулфид гвожђа* (FeS_2) *од којег се добија сумпорна киселина и гвожђе.*

пи́рити, пӣрӣм (пи́рӣм) несвр. [гл. им. пи́рēње с] **1.** *слабо, помало дувати (о ветру).* **2.** *дувати устима (ређе мехом или нечим сличним) у нешто:* ~ у ватру, ~ у лице.

пѝрјāн, -áна м тур. кув. *месо кувано на пари заједно с кромпиром и пиринчем.*

пирја́нити, пѝрјāнӣм несвр. кув. [гл. им. пирја́њēње с] *готовити, кувати пирјан.*

пѝркати[1], -āм несвр. *у дем. значењу: пирити.*

пѝркати[2] **(се),** -āм (се) несвр. *у дем. значењу: прати (се).*

пирлѝтати, -āм несвр. *китити, украшавати.* ■ ~ **се** *повр.*

пӣрнӣ, -ā, -ō *који се односи на пир, свадбени.*

пи́рнути, пӣрнēм свр. *у дем. значењу: пирити.*

пиро- грч. *као први део сложеница значи везу с ватром, паљењем и сл.:* пироман, пироген и др.

пирòвати, пѝрујēм и **пѝровати,** пѝрујēм несвр. *славити, прослављати уз пир, гозбу; гостити се на пиру, славити уз богату трпезу и пиће, свадбовати.*

пирòгēн, -éна м мин. *минерал из ужарене магме (нпр. базалт).*

пирòман, -а и **пирòмāн,** -áна м *онај који је склон пироманији.*

пиромàнија ж *болесна склоност ка изазивању, подметању пожара.*

пиросфе́ра ж грч. геол. *ужарена унутрашњост Земље.*

пиротѐхника ж грч. *техника израде муниције, експлозивних и запаљивих материјала, ракета и сл.*

пиротѐхничар м *стручњак за пиротехнику.*

пѝрошка ж рус. *врста дугуљастог уштипка пуњеног сланим надевом (обично сиром).*

пируѐта ж фр. *многоструки кружни окрет око своје осе као врста балетске, плесне фигуре.*

пи̑сак, пи̑ска м (мн. пѝскови и пи̑сци, ген. -ко̄ва̄ и пи̑са̄ка̄) **1. а.** *део дувачког инструмента који се ставља у уста и дувањем изазива звук.* **б.** *део цигарлука, луле који се држи у устима.* **2. а.** *висок, оштар, пискав глас, врисак, писка (обично о гласу детета и неких птица).* **б.** *уопште танак, пискав звук (свирале, фруле и сл.); такав отегнут звук какве сигналне направе (код локомотиве, брода, сирене и др.).*

пѝса̄љка ж (дат. -љци; ген. мн. -кӣ) *оловка; уопште оно чиме се може писати (без мастила).*

писа̀мце и **писа́мце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од писмо.*

писа̀није с ир. *рђаво, лоше написан састав; пискарање, шкрабање.*

пѝсаница и **пи̑саница** ж *шарено ускршње јаје.*

пи́са̄ње с **1.** *гл. им. од писати.* **2.** *стварање књижевног дела, рад на књижевном стваралаштву.* **3.** *учење писмености (као школски предмет).*

пѝса̄р, -а́ра и **пѝса̄р,** -а м **1.** *особа која преписује и региструје канцеларијске списе (обично у суду, администрацији).* **2.** ист. а. *средњовековни преписивач библијских и других текстова.* **б.** *некадашње звање државног службеника са најнижим службеничким звањем:* судски ~, полицијски ~.

пѝса̄рница ж *одељење које води канцеларијске послове (у суду, администрацији, надлештву).*

пи́сати, пи̑ше̄м несвр. (нешто) **1.** *служити се оловком, бележити.* **2.** *састављати какав текст (књижевно, научно или др. дело).* **3.** (некоме) *обраћати се писменим путем, писмом саопштавати, јављати нешто:* ~ министарству. **4.** безл. *налазити се написано, одштампано.* – Пише то у књигама. **5.** *бавити се писањем као занимањем, делатношћу:* ~ по новинама, ~ позоришне критике. • **лоше (рђаво, црно и сл.) му се пише** *предстоји му невоља, несрећа, лоше ће се провести.* **писано му је** *судбином му је одређено, суђено му је.* **(не) пише му на челу** *(не) види се то о чему је реч (о чему неко мисли, шта намерава и сл.).* **пиши кући пропало** *од намераваног, очекиваног нема, не може бити ништа.*

пѝсаћӣ, -а̄, -о̄ *који служи, подешен, намењен за писање:* ~ сто, ~ машина.

пи́сац, пи́сца м (инстр. пи́сцем; ген. мн. пи̑са̄ца̄) *књижевник, списатељ; аутор неког написа, чланка.*

пѝска ж (дат. пѝсци) *пиштање, писак;* уп. писак (2).

пѝскав, -а, -о **1.** *врло висок, танак, пиштав, рештав (о гласу, звуку).* **2.** лингв. *који се твори наслоном врха језика о секутиће (о сугласнику).*

пискàрало с (м) (мн. с) *лош писац, шкрабало.*

пискàрати, -а̄м несвр. *у дем. значењу: писати.*

писку̀тав, -а, -о *који пискута, пишти попут писка (о гласу, звуку).*

писку̀тати, -а̄м и пѝскуће̄м несвр. *у дем. значењу: пиштати.*

пѝсмен, -а, -о **1.** *који уме да пише и чита, описмењен; који има само најниже, основно образовање.* **2.** *који се одликује писменошћу, граматичком исправношћу; који је без граматичких, језичких грешака:* ~ акт, ~ састав. **3.** (само одр. пѝсменӣ, -а̄, -о̄) **а.** *изражен, исказан писмом, у написаном облику, писањем; у писаној форми, писан:* ~ испит, ~ саопштење; ~ задатак. **б.** (у именичкој служби) м *задатак или испит у школи, на факултету и сл. који се ради, одн. обавља у писаној форми.*

пѝсмено[1] с арх. (обично у мн.) *в. слово (1).*

пѝсмено[2] прил. *писменим путем, у писаној форми; стилски, граматички ваљано, коректно.*

пѝсменōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина, својство оног који је писмен, оног што је писмено.* **2.** *познавање система писања и читања; коректна (граматичко-стилска) оспособљеност писања.* **3.** *стање писане књижевности, одн. културе једне друштвене средине, једног народа уопште.*

пи́смо с (ген. мн. пи̑са̄ма̄) **1.** *текст, допис који се (обично у посебном омоту, коверти и сл.) некоме шаље; сам коверат и папир који служи за такве дописе, за дописивање.* **2. а.** *систем графичких знакова, слова којима се пише, алфабет:* латинично ~, арапско ~. **б.** *начин обликовања слова, рукопис; типски изглед слова (штампарских и сл.):* курзивно ~. **3.** *писмени документ, званична писмена исправа:* гарантно ~, мајсторско ~. • **новчано (вредносно) ~** *поштански коверат за слање новца, одн. других вредности.* **опроштајно ~** *писмо које самоубица оставља за собом; опорука, тестамент.* **отворено ~** *јавна порука упућена некоме путем новина, радија и сл.* **препоручено ~** *писмо на које пошта даје потврду о пријему и одговара за његову испоруку.* **Свето ~** *в. Библија.*

писмо̀носа м (мн. ж) **а.** *поштански службеник разносилац писама, поштанских пошиљака, поштар.* **б.** (уз им. „голуб“) *онај који (пре)носи писма.*

пѝснути, -не̄м свр. **1.** *огласити се кратким писком.* **2.** фиг. *покушати нешто рећи, проговорити, прословити.*

писо̀а̄р, -а́ра м фр. *јавни заход за мушкарце.*

пѝста ж фр. **а.** *стаза за узлетање и спуштање авиона.* **б.** спорт. *стаза за аутомобилске, мотоциклистичке или бициклистичке трке.*

пи̏та ж тур. кув. *врста пецива, обично од наслаганих или увијених кора, јуфки са слатким или сланим надевом:* ~ с јабукама, ~ с пиринчем, ~ са сиром.

пи́талица ж *врста загонетке, у облику питања на које треба дати тачан одговор.*

пи́та̄ње с **1.** *реч или исказ којим се нешто пита:* поставити ~, добро ~. **2.** *оно што је предмет, тема (раз)говора, расправе, разматрања и др.:* национално ~, женско ~. **3.** *подручје рада, деловања, област, домен:* ~ надлежности. • **без ичијег питања** *не питајући никога, без одобрења, допуштења.* **бити под (великим) питањем, под знаком питања** и сл. *потпуно је неизвесно, несигурно, не може се предвидети (исход, резултат нечега).* **бити у питању** *бити предмет нечега (расправе, рада и сл.), радити се о чему неизвесном у погледу исхода, резултата.* **болно ~** *тешко решива ствар, велики проблем.* **велико (је) ~** *врло је несигурно, веома неизвесно.* **горуће ~** *врло актуелна, проблемска ствар која се мора хитно разматрати, решити.* **животно ~** *најважнија ствар, ствар од које зависи нечија егзистенција, будућност.* **не правити питање (од нечега)** *прећи преко нечега, сложити се са стањем ствари, узети ствари какве јесу.* **отворено ~** *нерешена ствар, проблем који тек треба решавати;* **поставити (нечије) ~ (на дневни ред)** *узети какав случај, проблем у разматрање, ставити на дневни ред ради претресања, разматрања.* **текуће ~** *ствар која је тренутно актуелна, коју треба размотрити, решавати.* **унакрсна питања** *низ узастопних, невезаних питања којима треба да се онај коме су упућена збуни и тако наведе да нехотице каже истину (обично у полицијској истрази, при саслушању).* **хвала на питању** *уобичајен одговор на конвенционално питање „како сте?“ или „како си?“.* **чворно ~** *суштина каквог сложеног проблема, од којег зависи решење.* **шкакљиво ~** *питање на које је тешко, незгодно одговорити; проблем који није лако решити, који у себи крије опасности.*

пита́ньце, -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од питање.*

пи́тати, пи̑та̄м (3. л. мн. пи́таjӯ) несвр. **1.** (некога) *обраћати се некоме питањем, тражити од некога одговор:* ~ лекара за савет. **2.** (за некога, за нешто) *распитивати се о некоме, о нечему:* ~ за (нечије) здравље. **3.** (некога нешто) *испитивати проверавајући нечије знање, пропитивати:* ~ граматику. ■ **~ се** *постављати себи питање, размишљати (о себи, својим намерама итд.).* – Питам се шта да радим? • **бог те пита(ј)** *ко би то знао, ко ће га знати.* **да се ја нешто питам** *да ја имам могућности да одлучујем, када би то од мене зависило.* **ко те пита** *шта ће се пи-*

че, није то твоја брига, ствар; не брини, не води бригу. **(море) не питај** *не тражи да ти се каже, боље немој питати (кад је реч о нечему неповољном).*

пи̏тати, -а̄м несвр. **а.** (некога) *давати храну у уста (некоме), хранити (некога).* **б.** (нешто) *кљукати, гојити, товити (обично живину).*

пи̏ти, пи̏је̄м (р. пр. пи̏о, пи́ла) несвр. [гл. им. пи̏је̄ње с] **1. а.** *уносити у организам течност кроз уста:* ~ воду, ~ чај. **б.** *узимати лекове (пилуле и сл.) гутајући их с водом; уопште узимати, користити лек, лекове:* ~ аспирине, ~ сируп за кашаљ. **2. а.** *конзумирати алкохолна пића, служити се, гостити се таквим пићем.* – Пијем пиво, али ракију не пијем. **б.** (без допуне) *одавати се пићу, пијанчењу, бити пијаница, алкохоличар, опијати се.* – Он пије, сваки дан је пијан. **3.** *бити порозан, упијати (воду, влагу и сл.).* **4.** фиг. **а.** (усне) *љубити жестоко, у љубавном заносу.* **б.** (крв, зној) *бездушно искоришћавати некога; наслађивати се туђим мукама, невољама.* • **не зна се ни ко пије ни ко плаћа** *свако ради шта хоће, нема никаквог реда, не зна се ко је за шта одговоран.* ~ **за нечију душу** *испијати (вино, ракију) за покој душе умрлог.* ~ **у нечије здравље** *наздрављати коме желећи добро здравље, дуг живот и сл.* **то не пије воду** *то није добро, ваљано, не одговара стању ствари, не може бити од тога користи.*

пи̏том, -а, -о **1. а.** *који се не плаши људи и живи уз људе; припитомљен (о животињи).* **б.** *оплемењен гајењем (о биљци);* супр. дивљи. **2.** фиг. **а.** *који има благе, за људе угодне особине; миран, тих:* ~ клима, ~ предео. **б.** *који је благе нарави, кротак, смирен, осећајан:* ~ човек.

пито́мац, -мца м (инстр. -мцем) **1.** *штићеник неког завода, полазник академије у којој се школује, васпитава и где има и стан и храну:* ~ војне академије, ~ завода за малолетнике. **2.** *стипендиста:* државни ~.

питоми̏на ж *питом, миран крај, предео; својство оногa што је питомо, питомост.*

пито̀мити, пи̏томи̑м несвр. [гл. им. пито̀мље̄ње с] *чинити питомим, припитомљавати; одгајивати, култивисати.*

пито̀мица ж *штићеница неког завода у којем се стичу одређена знања, где се васпитава и има стан и храну.*

пи̏томо̄ст, -ости ж *својство онога што је питомо, онога који је питом, питомина.*

пи̏то̄н, -о́на м грч. зоол. *врста огромне неотровне змије,* Python reticulatus; уп. удав.

питорѐска ж фр. *сликовитост, шароликост; слика са таквим својствима.*

питорѐскан, -кна, -о *сликовит, шаролик, живописан.*

питу̀љица ж (обично у мн.) *врста уштипка, крофне пуњене сиром или пекмезом.*

пи̏ће с **1.** (обично у ак. с предлог „за") *утољавање жеђи, пијење:* вода за ~, нешто за ~. **2. а.** *оно што се пије, напитак:* лековито ~, минерално ~. **б.** *алкохол (вино, пиво, ракија и сл.); чаша, флаша вина, пива, ракије и сл.:* конзумирати ~, платити ~ некоме. **3.** *славље, гозба, слава.* • **жестоко** ~ (обично у мн.) *пиће са много процената алкохола (ракија, вињак и сл.).* **одати се пићу** *постати алкохоличар, пијанац.* **одрећи се пића** *престати конзумирати алкохол.* **ухватило га** ~ *напио се, пијан је.*

пиће́нце, -ета с (мн. -ца) фам. *у хип. значењу: добро, фино пиће; чашица таквог пића:* попити ~.

пи̏хтијаст, -а, -о *који је као пихтије, дрхтав, мек.*

пи̏хтије, пи̏хтӣја̄ ж мн. кув. *јело које се справља дуготрајним кувањем меса (обично ногица, ушију, меса са животињске главе и др.), поврћа и зачина, након чега се сок у којем је месо кувано охлади и згусне, хладетина.*

пи̏ца ж итал. кув. *врста италијанског јела од печеног теста с разноврсним надевом по површини.*

пица́нити се, пи̏ца̄ни̑м се несвр. жарг. [гл. им. пица́ње̄ње с] *лепо се облачити, дотеривати се.*

пица́ма ж енгл. *в. пиџама.*

пи̏шати, -а̄м несвр. вулг. *избацивати мокраћу из мокраћне бешике, мокрити.* • ~ **уз ветар** *радити, поступати, понашати се, говорити на своју штету (обично супротстављајући се некоме или нечему моћном).*

пи̏шаћа (пи̏шаћка) ж вулг. *в. мокраћа.*

пишко́та ж (обично у мн.) *врста сувог колача, бисквит (за бебе, малу децу).*

пишма́нити се, пи̏шма̄ни̑м се несвр. разг. *нећкати се, колебати се, предомишљати се (обично из хира, ћефа).*

пи̏штав, -а, -о *који пишти, пискав.*

пи́шталица ж **1.** *пиштаљка, звиждаљка.* **2.** *женска особа пиштавог гласа, крешталица.* **3.** зоол. *у мн.: род птица сличних ластама, чиопе,* Cypselidae *(у јд.: птица из тога рода, чиопа).*

пи́шталина ж *мочварно, баровито земљиште.*

пи̏шта̄љка ж *направа којом се производи писак, звиждаљка.*

пи́штати, -ти̑м несвр. **а.** *производити писак, цику, цичати (о птицама и неким животињама).* **б.** *плакати, вриштати (од бола, туге, страха).* **в.** *дувати у пиштаљку, звиждати њоме.*

пи̏што̄љ, -о́ља м (инстр. -о́љем) итал. *кратко ватрено оружје за једну руку и употребу из непосредне близине, револвер.* • **го као** ~ *нема шта да обуче, оскудева у гардероби.*

пла̑в, -а́ва, -о (одр. пла̑вӣ, -а̄, -о̄) **1.** *који има једну од основних боја спектра, средњу, између љубичасте и зелене; који је боје неба или мора; модар.* **2.** *светложут, жућкаст (о коси).* **3.** (одр.) *као саставни део неких ботаничких назива:* ~ патлиџан, ~ дрво.

пла̑ван, -вна, -о **а.** *који бива често поплављен, водоплаван:* ~ поља. **б.** *који поплављује, плави:* ~ Нил.

пла́вац, -вца м **1.** *врста јаког, тамноплавог грожђа; црно вино од таквог грожђа.* **2.** разг. *полицајац, пандур (назив због плаве униформе).*

пла̏ве̄тан, -тна, -о *плав, плавичаст.*

пла́вети јек. **пла́вјети,** -ви̑м несвр. [гл. им. пла́вље̄ње с] *постајати плав.* ∎ ~ **се** *испољавати се, истицати се плаветнилом, бити плаве боје.*

плавѐтнило с *плава боја; нијанса те боје; плаво пространство (мора, неба, ваздуха).*

пла̏вило с *средство за бељење рубља.*

пла̏вити, -и̑м несвр. [гл. им. пла̏вље̄ње с] *натапати водом (поља, земљу), потапати (о води);* фиг. *обузимати (о осећањима).*

пла́вити, пла̑ви̑м несвр. [гл. им. пла́вље̄ње с] **а.** *чинити нешто плавим.* **б.** *прати, белити у плавилу.* ∎ ~ **се** *плавети се.*

пла̏вичаст и **пла̏вкаст,** -а, -о *помало, у извесној мери плав.*

пла̑во прил. *плавом бојом, у плавој боји:* ~ обојен.

плаво- *као први део сложеница означава да је други (понекад окрњени) део речи плав, одн. светложуте боје:* плавоок, плавокос(а).

пла̀во̄јка и **пла̀вуша** ж *женска особа плаве, тј. светложуте косе.*

плаво̀кос, -а, -о *који је плаве, тј. светложуте боје косе.*

плаво̀ок и **пла̀воок,** -а, -о *који је плавих очију.*

пла̀вуша ж *в. плавојка.*

пла̀вушав, пла̀вӯшан и **плаву̀ш(к)аст,** -а, -о *(по)мало плав, плавичаст.*

плаги̏ја̄т, -а́та м лат. *подражавање, имитација; објављивање туђег књижевног, научног или др. дела, текста под својим именом.*

плаги̏ја̄тор м *онај који врши плагијат, који се користи плагирањем.*

плаги́рати, пла̀гӣра̄м свр. и несвр. *објавити, објављивати туђе дело, туђи текст као свој.*

пла́жа ж фр. *обала пōгодна, уређена за купање, штранд; купалиште.*

плȁзавац, -āвца м презр. *в. гмизавац.*

плȁзити, -ӣм несвр. [гл. им. плȁжēње с] *пружати, избацивати из уста напоље, показивати (језик).* ■ **~ се** *ругати се некоме, задиркивати, зачикивати некога пружајући, показујући језик.*

плȁзма и **плȁзма** ж грч. биол. *живи, житки састојак органских ћелија (нарочито крви и лимфе):* крвна ~.

плазмàтичан, -чна, -о и **плазмàтичкӣ,** -ā, -ō *који се односи на плазму:* ~ ћелије.

плàкāр, -áра м фр. *орман уграђен у зиду; велики орман уопште.*

плàкāт, -áта м и **плака́та** ж лат. *велики рекламни, пропагандни лист хартије, текстуално, графички и(ли) ликовно представљена каква порука, оглас и сл., предодређен за излагање на јавним местима, лепљење на огласним стубовима и др.*

плȁкати, плȁчēм несвр. *испуштати, лити сузе;* уп. сȕзити.

пла́кати, плȃчēм несвр. **1.** *прати, испирати нешто:* ~ судове. **2.** *запљускивати (обалу) (о мору).*

плакати́рати, -àтӣрāм свр. и несвр. *објавити, објављивати плакатом; поставити, постављати, излепити, излепљивати плакате; објавити путем плаката.*

плàкāтнӣ и **плàкāтскӣ,** -ā, -ō *који се односи на плакате.*

плакèта и **плакéта** ж фр. *плоча с рељефом; споменица.*

плȁмēн, -ена м (мн. плȁменови и плȁмени) **1.** *усијани светлећи гасови који се уочавају, јављају при горењу; ватра, огањ, пожар.* **2.** фиг. **а.** *јака светлост.* **б.** *сјај, блесак (у очима); руменило (лица).*

плàмен, -а, -о **1. а.** *који пламти, букти, ватрен, огњен.* **б.** фиг. *светао, сјајан, блистав; пун заноса, одушевљења.* **2.** *који је боје пламена, јарко црвен.*

плȁменӣк м техн. *део направе за горење из којег избија пламен (у апаратима за заваривање и др.); уопште део направе на којем се образује пламен, горионик.*

плàмено прил. *у пламеновима;* фиг. *ватрено, заносно, страсно:* ~ говорити.

пламèњача ж *болест коју изазивају паразити на неким биљкама* Puccinia graminis.

пламѝњати, -āм несвр. *горети слабим, испрекиданим пламеном.*

плами́чак, -чка (плами́чац, -чца) м *дем. од пламен.*

плàмсати, -āм и **плàмтети** јек. **плàмтјети,** -тӣм несвр. *горети пламеном, буктати; зрачити јаком светлошћу; сијати, блистати одавајући час јачу, час слабију светлост;* фиг. *разбуктавати се, бујати, снажно се развијати.*

плâн м (мн. пла́нови) лат. **1.** *нацрт, цртеж, скица и сл. која представља неки објект, распоред објеката, улица и др.; пројекат:* ~ града, ~ уређења собе. **2. а.** *утврђени распоред, редослед послова, мера и др. за остварење каквог задатка, посла, програма и др.*: петогодишњи ~ развоја, инвестициони ~. **б.** *замисао, намера, циљ коме се тежи, који се жели остварити.* – Његов план је да се обогати. **3.** *распоред тока, извођења, одржавања, спровођења нечега, сатница, распоред:* ~ рада, ~ предавања. **4.** фиг. **а.** (уз редни број) *позиција, место (с обзиром на значај, важност, приоритет).* – Учење је у првом плану. **б.** (уз одредбу о делатности, области, врсти нечега) *сфера, оквир, поље деловања.* – На идејном плану није учињено ништа. **5.** филм. *приказ у филмском кадру зависно од удаљености камере од објекта снимања и величине простора обухваћеног објективом:* општи ~, средњи ~, крупни ~ и сл.

плȁндовати и **плâндовати,** -дујēм несвр. *одмарати се, излежавати се; беспосличити.*

плàнēр, -éра м фр. *онај који планира, прави план, планове (нечега, за нешто), пројектант.*

планéта ж (плàнēт, -éта м) грч. астр. *небеско тело које се окреће око Сунца.*

планèтāријум (планèтāр, -áра и планèтāрӣј, -ија) м *справа која приказује кретање планета око Сунца; просторија са куполом у којој се помоћу механизма приказује звездано небо и кретање небеских тела.*

плàнетнӣ, -ā, -ō *који се односи на планете.*

планетòид, -и́да м *мала планета.*

плàника ж бот. *зимзелено дрво или грм из пор. вресова, с великим листовима и плодовима у облику црвених бобица,* Arbutus unedo.

плàнимēтар и **плàниметар,** -тра м *справа за механичко одређивање површине неке геометријска фигуре нацртане на папиру.*

планимèтрија ж мат. *део геометрије која се бави ликовима, сликама положеним у равни; део геометрије који обрађује хоризонталне пројекције карактеристичних тачака на терену на основу којих се црта план.*

планѝна (плàнина) ж *велико, масивно узвишење, обично с више брда и врхова.*

планѝнāр, -áра м (инстр. -áром и -áрем) *онај који планинари, који се бави планинарством.*

планина́рити, -ѝнāрӣм несвр. [гл. им. планина́рēње с] *ходати по планинама; бавити се планинарством.*

планѝнāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на планинаре.*

плàнӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на планине:* ~ ваздух.

плани́рати, плàнӣрāм несвр. фр. [гл. им. плани́рāње с] **1.** *правити план(ове), нацрт(е), пројекат(е) (зграда, објеката и др.), пројектовати.* **2. а.** *стварати, разрађивати план (мера, послова, задатака) и утврђивати појединости за спровођење таквог плана.* **б.** *правити планове за будућност, за нешто што би требало да се ради, изведе, оствари, спремати се за нешто, намеравати.* – Планира да одмор проведе на мору. **3.** *поравнавати земљиште, равнати (према плану).*

планисфéра ж грч.-лат. геогр. *карта на којој су обе земљине полулопте приказане као целина.*

плàнктōн, -óна м грч. биол. *сићушан биљни или животињски организам који лебди у води.*

плâнскӣ, -ā, -ō *који се врши, изводи по плану.*

планта́жа ж фр. *веће пољопривредно газдинство; велика површина засађена одређеном пољопривредном културом:* ~ памука, ~ дувана.

плàнтāжнӣ, -ā, -ō *који се односи на плантаже.*

плàнути и **плȁнути,** плȁнēм свр. **1. а.** *нагло се запалити и сагорети, изгорети.* **б.** *опалити, пући (о ватреном оружју).* **2.** фиг. **а.** *јако поцрвенети, прекрити се црвенилом од стида, узбуђења (о лицу, образима).* **б.** *нагло избити, искрснути, настати.* – Планула буна. **в.** *нагло реаговати у раздраженом стању; с узбуђењем оштро приговорити (некоме).* **3.** фиг. *брзо, муњевито нестати, распродати се.* – Роба зачас плане.

пласи́рати, плàсӣрāм свр. и несвр. **1.** *уложити, улагати (новац, капитал) у какав посао, активност.* **2.** *добро прода(ва)ти, распрод(ав)ати (робу) на тржишту, дистрибуирати производе у трговинску мрежу.* **3.** спорт. *упутити, упућивати на одређено место (лопту у фудбалу, ударац у боксу и др.).* ■ **~ се** *заузети, заузимати, освојити, освајати неко место на ранг-листи (у спортском такмичењу); успети, успевати се квалификовати, стећи, стицати право (на (даље) такмичење).* фиг. *успети стећи место, угледан, положај у друштву и сл.*

плȁска ж *мала количина сена (обично она која се при дењењу сена узима у једном маху);* уп. навиљак.

плàсмāн, -áна м фр. **1. а.** *место, положај на ранг-листи према постигнутом успеху у претходним такмичењима, квалификација.* **б.** *положај, углед стечен у друштву, послу и др.* **2.** *продаја, прођа (робе на тржишту).* **3.** *улагање новца у какав посао, пројекат, инвестирање.* **4.** спорт. *смештај, смештање, упућивање ударца (ударцем) на дато место (у фудбалу, боксу и др.); начин на који се то чини.*

пла̂ст, пла́ста м (мн. пла́стови; зб. им. пла̂шће с (мн. ø)) *већа или мања количина сена (ређе снопова) сложена у облику купе.*

пластѐли̅н, -и́на м итал. *мека маса од глине, воска и масти (за моделирање).*

пластѐни̅к, -и́ка м *башта, врт под кровом од провидне пластике.*

пла̀стика ж (дат. -ици) грч. **1.** *пластична маса, вештачки материјал од органских материја и примеса (глине, гипса, песка и др.); поливинил.* **2. а.** ум. *вештина прављења кипова, вајарство.* **б.** мед. *естетско исправљање девијација на лицу, телу путем (пластичне) операције.* **3.** *извајани кип; вајарски радови уопште, као целина:* античка ~. **4.** *рељефност површине.* **5.** фиг. *изразитост, живописност, пластичност (описа, излагања, приповедања).*

пла́стити, пла̂сти̅м несвр. [гл. им. пла́шћење (пла́штење) с] *прикупљати и садевати сено у пласт(ове).*

пла̀сти̅ћ, -и́ћа и **пла̀стић,** -а м *дем. од пласт.*

пластифици́рати, -фѝци̅ра̅м свр. и несвр. *пресвући, пресвлачити нешто специјалном пластичном масом:* ~ корице књиге.

пла̀стичан, -чна, -о **1.** *који је у вези с пластиком; направљен од пластике (1):* ~ маса, ~ чаша. **2.** *изразит, сликовит, живописан; рељефан:* ~ слика, ~ опис.

пла̀стича̅р м *занатлија који израђује предмете од пластике (1).*

пла̀стично прил. *на пластичан начин, живописно, рељефно.*

пла̀стро̅н, -о́на м фр. **1.** *грудни део кошуље (понекад као посебан, украсни део).* **2.** *широка кравата.*

пла́та ж *накнада (обично новчана, месечна) за неки рад или службу; уопште награда, накнада за одређени труд, услугу, посао.*

пла̀та̅н, -а́на и **пла̀тан,** -а м бот. *дрво високе и широке крошње, сивозелене коре и великих листова,* Platanus.

пла́тежни̅, -а̄, -о̄ *који се односи на плаћање:* ~ налог.

пла́тежно прил. *с могућношћу плаћања, плативо:* ~ способан.

пла̀тив, -а, -о *који има платежну способност; који се може, мора (на)платити, (на)платив.*

пла̀тиво̅ст, -ости ж *платежна способност, (на)плативост:* ~ банкарског чека.

пла̀тина ж шп. хем. *племенити метал сивкастобеле боје који се употребљава за израду накита и у индустрији.*

пла̀тинаст, -а, -о *сличан платини.*

пла́тити, пла̂ти̅м свр. **1. а.** (нешто, за нешто) *новцем намирити цену, дуг, противвредност (нечега), дати новац, исплатити:* ~ рачун, ~ улазницу. **б.** *испунити какву материјалну обавезу:* ~ порез, ~ дуг. **2.** фиг. **а.** *бити подвргнут каквој казненој мери, казни, осветити (због нечега); настрадати (због учињеног):* ~ за неверство, ~ за учињену превару. **б.** *доживети какво непријатно искуство, незгодне последице, невоље (због својих обично лоших поступака, пропуста):* скупо ~ незнање. • ~ **главом** *изгубити живот, страдати.*

пла́тица и **пла̀тица** ж *дем. и хип. од плата.*

пла̀тица ж **1.** *дебља даска или брвно које служи као прелаз преко потока или речице.* **2.** зоол. *слатководна, речна риба* Blicca argyroleuca, *крупатица.*

пла̀тиша м (мн. ж) *онај који плаћа, редовно измирује своје новчане обавезе.*

пла̀тнен, -а, -о *који је од платна:* ~ кошуља.

пла̀тни̅, -а̄, -о̄ *који се односи на плату, на плаћање:* ~ промет, ~ фонд.

пла́тно с **1.** *глатка ланена или памучна тканина.* **2.** *уметничка слика (обично на ланеној тканини).*

пла̀то̅, -оа м фр. *повишено равно земљиште, мања тераса.*

платонѝзам, -зма м **1.** *филозофски правац, идеологија грчког античког филозофа Платона.* **2.** фиг. *љубав прожета само осећањима, духовном привлачношћу, без чулних страсти, идеална љубав.*

пла̀то̅нски̅, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на учење Платона и платонизам.* **2. а.** *који се заснива чисто духовном односу, без примеса чулности:* ~ љубав, ~ однос. **б.** *који не доноси резултате, од чега нема користи; непримерен пракси, непрактичан:* донети платонске одлуке у скупштини.

пла̀то̅нски прил. *на платонски начин.*

пла̀тфо̅рма ж (ген. мн. -ми̅) фр. **1.** *равно уздигнуто место (за стајање, држање говора и др.), подијум.* **2.** фиг. *основна начела, програмска начела каквог покрета, странке и сл.* **3.** *улазни одељак (железничког вагона, трамваја, аутобуса) без седишта:* задња ~, предња ~.

пла́ћати, пла̂ћа̄м *несвр. према платити.*

пла̂ћени̅к м *онај који је плаћен за какав посао, рад;* фиг. презр. *онај који се продаје за новац, прихвата да ради по налогу другога.*

пла̀фо̅н, -о́на м фр. *таваница, строп;* фиг. *највиша тачка, горња, максимална граница нечега:* ~ собе, ~ плате. • **достићи ~ (нечега)** *постићи максимум, највише што се може (у каријери, послу, висини плате и др.).* **пробити ~ плата** *исплатити више новца него што је одређено за плате.*

плафоње́ра ж *собни тањирасти лустер без висећег елемента, приљубљен уз таваницу.*

пла̏х, -а, -о **а.** *лако узбудљив, жесток, раздражљив, направит.* **б.** фиг. *брз, хитар; бојажљив, страшљив:* ~ срна.

пла̏хо прил. *на плаховит начин, необуздано, брзо, хитро.*

плахо̀вит, -а, -о **1.** *нагао, бујан (о киши, реци и сл.).* **2.** *необуздан, ватрен, плах (обично о човеку).*

пла̏хта ж (ген. мн. пла̂хта̄ и пла̏хти̅) *повећи комад платна за покривање (обично кревета), чаршав, застирач.*

пла̏ц, пла̀ца м (мн. пла̀цеви) нем. *земљиште, терен на којем се може нешто градити, грађевинско земљиште одређене величине;* фиг. разг. *место где се налази кућа за одмор, викендица.*

пла̀це̅нта ж лат. анат. *постељица у материци око заметка, као веза између мајчине крви и ембриона.*

пла̏ч м (инстр. -ем) *психолошка реакција праћена сузама, изазвана јаким надражајем, болним доживљавањем нечега; нарицање (за покојником):* ~ деце, ~ унесрећених људи.

пла̏чан, -чна, -о **а.** *који је у вези са плачем, пропраћен плачем; који одражава бол, тугу, жалостан:* ~ глас, ~ говор. **б.** *оквашен, обливен сузама, пун суза:* ~ очи.

пла̏че̄ван, -вна, -о *плачљив, тужан; испуњен жалопојкама, сентименталан:* ~ стил.

пла̀чљив, -а, -о *који лако (за)плаче, плаче ни за шта:* ~ дете. **б.** *сличан плачу, жалостив, тужан, плачеван:* ~ глас, ~ звук ветра.

пла̀чљивац, -ӣвца м *онај који лако заплаче, плаче за сваку ситницу.*

пла̀чљивица ж *женска особа плачљивац.*

плачљи́вко с *плачљива мушка особа (обично дете).*

пла̀чљиво прил. *на плачљив начин, тужно, сентиментално.*

пла̏чно прил. *на плачан начин, плачући, праћено плачем, плачним гласом.*

пла̏шити, -ӣм несвр. [гл. им. пла̏ше̄ње с] (некога) *изазивати, задавати некоме страх, страшити.* ■ **~ се** *бојати се, страховати, стрепети.* • **чисто се плашим** ир. *неће бити, није ваљда да ће баш тако бити.* – Чисто се плашим да ће ме он победити.

пла̀шљив, -а, -о **а.** *који се свега плаши, боји, страшљив.* **б.** *који плаши, изазива, побуђује страх:* ~ речи, ~ маска.

пла̀шљивац, -ӣвца м *плашљив човек, страшљивац, кукавица.*

плашљи́вко м *у хип. значењу: плашљивац, страшљивац.*

пла̀шљиво прил. *са страхом, одајући страх, бојажљиво;* фиг. *недовољно сигурно, снебивајући се:* ~ говори.

пла̂шт, пла́шта м (инстр. пла́штом (пла́штем); мн. пла́штеви) **1.** *широки огртач без рукава; део богослужбене одеће у католичкој цркви, плувијал.* **2.** зоол. *кожни набор на леђној страни пла́шташа и мекушаца.* **3.** банк. *омот за вредносне папире (акције, менице и др.) без којег немају пуноважност.* **4.** мат. *закривљена површина цилиндричног лика, омотач.*

пла̀штанӣ, -ā, -ō *који се односи на плашт.*

плашта̀ница ж црк. *платно са сликом полагања Христовог тела у гроб (који се поставља на сто у цркви на Велики петак).*

пла̀шта̂ш, -а́ша м зоол. *у мн.: морски мекушци којима је тело омотано плаштом од нарочите материје сличне целулози,* Tunicata *(у јд.: такав мекушац).*

плебе́јац, -јца м лат. ист. (обично у мн.) **а.** *припадник простог народа, пучанин (у феудалном, буржоаском друштву);* супр. племић. **б.** *припадник нижег слоја становништва, без икаквих политичких права (у староме Риму);* супр. патриције.

пле̏бисцит м лат. пол. *изјашњавање целог народа о неком питању гласањем, референдумом.*

пле̏бисцита̄ран, -рна, -о *који је у вези с плебисцитом; одлучен плебисцитом, општенародном одлуком.*

пле̏бисцита̄рно прил. *на плебисцитаран начин, вољом народа, плебисцитом.*

пле̏бс м лат. зб. *прости народ; плебејци.*

пле̏ва јек. **пље̏ва** ж *љушчица, кошуљица житног зрневља (која отпада при вршидби);* фиг. *мноштво чега (обично безвредног).* – Има нас овде као плеве.

пле́вити, пле́вӣм и пле̂вӣм јек. **плијѐвити,** -вӣм и плѝјевӣм несвр. [гл. им. -вљење с] *чупати коров или траву око биљке; чистити (башту, земљу и др.) од корова.*

пледи́рати, плѐдӣра̄м несвр. фр. *заступати неку ствар, бранити, заузимати се за нешто.* – Плед ирам на ред и мир.

пледоа̀је̄, -ѐа м фр. *говор којим се брани једно гледиште; говор јавног тужиоца, одн. браниоца (обично на завршетку расправе), завршна реч (на суђењу).*

плеја́да ж грч. **1.** зб. *најистакнутији људи у каквој уметничкој, научној делатности:* ~ песника, ~ научника. 2. (Плеја́де) мн. *сазвежђе на северном небу, Влашићи.*

плѐјбек м енгл. *систем телевизијског или филмског снимања и емитовања песме, при чему извођач покретима усана имитира певање док се његов глас, ради бољег квалитета звука, репродукује са раније снимљеног звучног записа.*

пле̏јбој и **плѐјбој** м енгл. *младић који лакоумно живи удварајући се славним и имућним женама.*

плѐјер м енгл. *апарат за репродуковање слике и тона са касета, видео-касета, компакт-дискова и сл.*

пле̂ј-о̏ф м енгл. спорт. *систем такмичења за освајање титуле првака по принципу елиминације из даљег надметања побеђених екипа, а у којем учествују екипе које су претходно освојиле највише бодова, одн. најбоље пласиране екипе.*

плѐксиглас м енгл. *тешко ломљива, транспарентна пластична маса; производ од такве масе (за застакљивање авиона, аутомобила и др.).*

пле̏ксус и **плѐксус** м лат. анат. *сплет живаца или крвних судова; место где се такав сплет налази.*

пле̏ме, -ена с (мн. племѐна, ген. племе́на̄) **1.** *заједница људи повезаних родовским везама, пореклом, језиком и територијом.* **2.** *народ, народност, националност.* **3.** (само јд.) *нараштај, поколење, сој:* мушко ~. **4.** *група сродних животиња.*

пле̏менит, -а, -о **1. а.** *који се одликује високим моралним особинама, честит, хуман, великодушан.* **б.** *који садржи, претпоставља узвишене, хумане вредности:* ~ циљ, ~ поступак, ~ дело. **2.** *који је племићког рода.* **3.** *који се одликује најбољим својствима расе, врсте (о животињама, биљкама)* ~ пасмина, ~ воћка. • **племенити метали** *злато, сребро и платина.*

пле̏менито прил. *на племенит начин, хумано.*

пле̏менито̄ст, -ости ж *особина, својство оног који је племенит, оног што је племенито; племенит поступак, хумано дело.*

пле̏менскӣ, -ā, -ō *који се односи на племе.*

пле̏мић, -а и **плѐмӣћ,** -ића м *припадник племства, аристократа.*

пле̏мићкӣ и **плѐмӣћкӣ,** -ā, -ō *који се односи на племиће.*

пле́мство с **а.** *племићки сталеж (у феудалном друштву).* **б.** зб. *племићи.*

пле̂н јек. **плѝјен** м **а.** *насилно стечена, присвојена или заплењена туђа имовина (пљачком, у рату и др.).* **б.** *оно што је уловљено у лову, ловина.*

плѐна̄ран, -рна, -о лат. *који је у пуном саставу, уз присуство свих чланова (о заседању, састанку и сл.), општи.*

плѐнидба јек. **пљѐнидба** ж **1.** *насилно присвајање туђег добра, имовине, заплена.* **2.** правн. *забрана располагања имовином, одн. одузимање имовине уместо неизмиреног новчаног дуга.*

пле́нити, пле̂нӣм јек. **плијѐнити,** плѝјенӣм несвр. [гл. им. пле́ње̄ње јек. плијѐњење с; уп. плѐнидба] **1.** *вршити пленидбу, харати, пљачкати, отимати туђе.* **2. а.** правн. *стављати судску забрану на имовину;* уп. пленидба (2). **б.** *одлуком власти одузети штампане новине, листове (обично због недозвољеног написа у њима).* **3.** *освајати, очаравати, привлачити, заносити:* ~ пажњу, ~ срца.

пле́нум м лат. *састав каквог форума, управног или политичког органа који чине сви његови чланови; састанак, заседање таквог тела у пуном саставу.*

плеона̀зам, -зма м грч. лингв. *непотребно употребљавање различитих, а истозначних речи или израза.*

плеона̀стичан, -чна, -о и **плеона̀стичнӣ,** -ā, -ō *сувишно употребљен, већ казан на други начин:* ~ израз.

пле̂с м (мн. пле́сови) **а.** *извођење ритмичних, изражајних покрета телом (обично уз пратњу и у ритму музике), игра, играње; музика која такве покрете прати.* **б.** *забава на којој се плеше; игранка.*

пле̂сан јек. **плѝјесан,** -сни ж (инстр. -сни) бот. (уп. буђ) **а.** *врста гљивице која се у облику танког, меког слоја нахвата на влажним површинама органских материја изазивајући кварење,* Mucor. **б.** *у мн.: врста паразитских гљива које изазивају разне биљне болести,* Mucoraceae.

пле́сати, пле̂ше̄м несвр. *изводити плес; играти уз музику (обично у пару).* • **~ како други свира** *чинити оно што што други жели, нареди; радити по туђој вољи, налогу.*

плѐса̄ч, -а́ча м *онај који плеше, играч.*

плеса̀чица ж *женска особа плесач, играчица.*

пле̂снӣ, -ā, -ō *који се односи на плес:* ~ оркестар, ~ пар.

плѐснив и **пле̏снив** јек. **пљѐснив** и **пље̏снив,** -а, -о *захваћен деловањем плесни, обложен слојем плесни (услед тога покварен, неупотребљив), труо:* ~ јабука, ~ књиге.

плѐснивити и **пле̏снивити** јек. **пљѐснивити** и **пље̏снивити,** -ӣм несвр. [гл. им. -вљење с] *постајати плеснив, трулити.*

пле̂сти, плѐте̄м (импф. плѐтија̄х, плѐтија̄ше; р. пр. пле̏о, плѐла; трп. плѐтен, -ѐна) несвр. **1.** *уплитати вуну, конце или сл. ручно, нарочитим, дугачким иглама или машински; израђивати тиме нешто (чарапе, одећу, мрежу и др.).* **2.** *савијајући, превијајући једно преко другога (праменове косе, танке прутиће, траке или др.) састављати, израђивати нешто (плетеницу, венац, уже и др.).* **3.** фиг. *смишљати, припремати коме какву непријатност, пакост, замку, интригу.* **4.** фиг. **а.** (гласом, речима) *говорити неразговетно, нејасно, заплићући језиком; много и непотребно говорити, торокати, брбљати.* **б.** (ногама) *ходати несигурно, пијано, спотицати се у ходу.* ■ **~ се 1.** *обавијати се око нечега.* – Винова лоза се плете око багрема. **2.** *врзмати се,*

мотати се (око некога). **3.** *мешати се, уплитати се (у туђе ствари, послове), упадати коме у реч, прекидати кога у говору, послу.* **4.** *правити грешке, збуњивати се, грешити (у говору, при казивању, давању одговора).*

плѐта̄р, -а́ра м **1.** *ограда, плот, део ограде, плота или врата на огради, тору, обору и сл. од густо испреплетаног прућа, леса.* **2.** *колиба од густо испреплетеног прућа;* уп. плетара.

плѐтара ж *примитивна кућица или стаја од густо испреплетаног прућа, од лесе;* уп. плетар (2).

плѐтаћӣ, -а̄, -е̄ *који служи за плетење:* ~ игла, ~ машина.

плетѐница ж **1.** *коса уплетена у кику; перчин.* **2.** *колач од преплетеног теста.* **3.** *предмет сплетен од снопова влати, прућа и др. (нпр. генералска ознака чина, венац од цвећа на глави и др).*

плѐте̄ње с **1.** *гл. им. од плести.* **2.** *в. плетиво (б).*

плѐтер м *в. плетар.*

плѐтӣво с **а.** *материјал (вуница, конац и сл.) који служи за плетење.* **б.** *оно што је исплетено.*

плѐтиља и **плѐтӣља** ж *особа која плете.*

плѐтња ж **1.** *плетење.* **2.** *плетиво.*

плѐћа, пле́ћа̄ с мн. *горњи део леђа између врата и руку, плећи.*

плѐће, -а с *в. плећка;* уп. плећа.

плѐћат, -а, -о *који је широких плећа, јаких, развијених леђа.*

плѐћи, плѐћӣјӯ (плѐћӣ) ж мн. *в. плећа.*

плѐћка ж (дат. -ки; ген. мн. плѐћкӣ и плѐћа̄ка̄) анат. **а.** *пљосната кост на коју је причвршћена рука, одн. предња нога код животиња, лопатица,* scapula. **б.** *део животињског трупа између врата и предњих ногу:* свињска ~. • **положити на обе плећке** спорт. *положити противника на леђа целом ширином као циљ борбе и знак победе (у рвању).*

плѐура и **плѐу̑ра** ж грч. анат. *плућна марамица, поребрица; површинска опна плућа и унутрашњег дела грудног коша.*

плеури́тис и **плеурѝтис** м грч. мед. *упала плеуре, плућне марамице, поребрице.*

плѐх, плѐха м нем. **1.** (мн. ø) *в. лим.* **2.** (мн. плѐхови) *плитка лимена или уопште метална посуда за печење теста, колача и др.*

плѐхан (плѐхнат), -а, -о *који је од плеха, лимен.*

плѝвалӣште и **плѝвалӣште** с *одређено, обично ограђено и уређено место за пливање и пливачка такмичења; базен за пливање.*

плѝва̄ње с **1.** *гл. им. од пливати.* **2.** спорт. *врста спортске дисциплине у води у којој је циљ да се одређена деоница преплива за што је могуће краће време, одн. да се стигне први.* • **синхроно ~** спорт. *такмичење у којем пливачица, дует пливачица или више њих, уз одговарајућу музику, изводе синхронизоване ритмичке вежбе и покрете.*

плѝвати, -а̄м несвр. непрел. **1.** *кретати се водом покретима руку и ногу (о човеку), одн. органима прилагођеним за ту сврху (о рибама, животињама).* **2.** *одржавати се, плутати на површини воде, не тонути (о предметима, телима и сл.):* дрво плива на води **3.** (у чему) фиг. *бити потпуно обухваћен, испуњен, обузет нечим; имати нечега у изобиљу:* ~ у срећи, ~ у изобиљу. • **~ као секира** ир. *не знати пливати.* **~ као бубрег у лоју** *живети изобилно, богато.* **~ у крви** *водити тешке, крваве битке.* **~ у оделу (у ципелама)** *имати на себи, носити превелико одело (ципеле).*

плѝва̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *онај који плива, уме да плива.*

пливачица ж *женска особа пливач.*

плѝва̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пливаче и пливање:* ~ клуб.

плијев- и **пљев-** *в. плев-.*

плијен- *в. плен-.*

плијес- *в. плес-.*

плӣк м (мн. пли́кови) *поткожни водени оток, мехур (од опекотине, тесне обуће и сл.).*

плѝкавац и **пли́кавац,** -а̄вца м *врста бојног отрова.*

пли́ма ж *свакодневно дизање, пораст нивоа, површине мора (услед дејства привлачне снаге Месеца);* супр. осека. **2.** фиг. *појава, настајање, нарастање нечега у великој количини, навала:* ~ одушевљења, ~ незадовољства.

плӣн м чеш. *гас (као гориво за грејање, кување, као погонско гориво и др.); тело у гасовитом стању уопште.*

плѝнара ж *фабрика за производњу и продају плина.*

плѝновит, -а, -о *в. гасовит.*

плѝново̄д и **плѝновод,** -ода м *в. гасовод.*

плѝноме̄р јек. **плѝномје̄р** м *мерач потрошње плина, гасометар.*

плѝнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на плин; који делује помоћу плина, ради на плин:* ~ светлост, ~ грејалица, ~ штедњак.

пли́нути, плѝне̄м свр. и несвр. непрел. **1.** *нагло потећи, прели(ва)ти се преко површине, разли(ва)ти се на све стране, (по)плавити.* **2.** (у нечему) фиг. *пливати, пловити:* ~ у крви.

плѝоце̄н м грч. геол. *најмлађи слој терцијара у развитку Земље.*

плѝсе̄, -ѐа и **плѝсе̄ј,** -е́ја м фр. *уздужни паралелни набори на женској хаљини.*

плиси́рати, плѝсӣра̄м свр. и несвр. *(из)радити плисе на тканини.*

пли́так, -тка, -о (одр. плѝткӣ, комп. плѝћӣ) **1. а.** *који има малу дубину (у односу на друге предмете исте врсте):* ~ суд, ~ тањир, ~ ципеле. **б.** *који има мали газ, низак ниво воде:* ~ река, ~ вода. **в.** *који се пружа, продире до мале дубине; који је танког слоја:* ~ орање. **2.** фиг. **а.** *који нема духовну, интелектуалну вредност, површан; несувисли, глуп:* ~ закључак, ~ мисао, ~ памет. **б.** *празан, оскудан, слаб:* ~ новчаник.

плѝтица ж **1.** *плитка здела, плитка чинија, чанак.* **2.** *мало, плитко удубљење, удубина.*

плѝтко прил. (комп. плѝће̄ и плѝће) *на плитак начин, површно, неинтелигентно.*

плиткѝуман и **плиткоу̑ман,** -мна, -о *који је плитке, ограничене памети, неинтелигентан.*

плиткѝумно̄ст и **плиткоу́мно̄ст,** -ости ж *особина, својство онога који је плиткоуман, онога што је плиткоумно.*

плѝћа̄к, -а́ка м и **плићѝна** ж *плитко место у реци, води; мали газ.*

плѝш, плѝша м (инстр. плѝшем и плѝшом) фр. *тканина с меким, кратким и густим длачицама (слична сомоту).*

плѝшан, -а, -о *који је од плиша, пресвучен плишом, баршунаст.*

пло́вак, -вка м *предмет од лаког материјала који плута на површини воде, а служи као обележје места где се налази оно што је спуштено у дубину или на дно воде:* ~ удице, ~ сидра.

плѐван, -вна, -о **а.** *довољно дубок да по њему могу пловити бродови:* ~ канал, ~ река. **б.** (обично одр.) *намењен за пловидбу:* ~ објекат. **в.** *који не тоне, који плива на води:* ~ предмет, ~ материјал.

плѐвидба ж *саобраћај бродова и других пловила по морима, рекама, језерима; путовање бродом.* • **дуга ~** *путовање бродом по свим морима и водама које су приступачне с мора.* **слободна ~** *бродски саобраћај који се управља према потражњи бродског простора.*

плѐвидбен, -а, -о (обично одр.) *који је у вези с пловидбом:* ~ ред вожње, ~ пропис.

плѐвило с *пловни објекат уопште (брод, чамац и др.).*

плѐвити, -ӣм несвр. [гл. им. плѐвље̄ње с; уп. пловидба] **1. а.** *кретати се водом помоћу каквог пловног објекта (лађом, чам-*

цем или др.); возити се, путовати таквим средством. **б.** *кретати се водом одржавајући се на самој површини, пливати.* **2.** *управљати бродом или другим пловним средством; службовати на броду који одржава бродске линије.* – Иста посада годинама плови овом лађом. **3.** фиг. *лагано, уједначено се кретати ваздухом (о облацима).*

пло̂вка ж (дат. -вци; ген. мн. пло̂вкӣ (пло̏вāкā)) зоол. *в. патка.*

пло́вно̄ст, -ости ж *особина, својство онога што је пловно.*

пло̂д, пло̂да м (мн. пло̀дови) **1. а.** *род биљке који се развије из заметка цвета и садржи љуску, меснати део (који често служи за исхрану) и семе; воће.* **б.** *пољопривредни принос, летина.* **2.** *заметак живог бића у утроби мајке, женке, ембрион.* **3.** фиг. *производ, резултат каквог рада, делатности:* ~ дугих истраживања.

пло̏дан, -дна, -о **1. а.** *који даје, доноси богат, обилан род (о биљкама).* **б.** *који има бујну вегетацију, који се одликује условима за богат род (о земљишту, терену).* **2.** *који се брзо множи, има велико потомство (о живим бићима, породици и сл.).* **3.** фиг. **а.** *који има, који се одликује мноштвом нечега:* ~ идејама. **б.** *који много ствара, производи, продуктиван:* ~ писац.

пло̏дити, -ӣм несвр. [гл. им. пло̀ђēње с] **1.** *доносити плод, рађати.* **2.** *чинити родним, оплођивати.* ■ **~ се а.** *давати плод.* **б.** *множити се, размножавати се.*

пло̏дӣште с *место где се замеће плод, где се нешто рађа:* ~ јегуља, ~ гљива.

пло̏дно прил. *плодоносно, благотворно.*

пло̏дно̄ст, -ости ж *особина, својство онога који је плодан, онога што је плодно.*

пло̏дов, -а, -о *који припада плоду:* ~ гранчица.

плодо̀носан, -сна, -о и **плодо̀родан,** -дна, -о *који доноси богат плод; даје добре резултате, успешан.*

пло̏доре̄д м агр. *периодично смењивање пољопривредних култура на истим земљиштима.*

пло̏дотво̄ран, -рна, -о *плодан, плодоносан.*

пло̂мба ж (ген. мн. -бӣ (-бā)) фр. **1.** *оловна плочица с отиском жига којим се запечаћују различити предмети, омоти, пакети, врата и др. (као заштита од неовлашћеног отварања).* **2.** мед. *зубарска смеса којом се испуњава шупљина зуба;* уп. пломбирати (2).

пломби́рати, пло̀мбӣра̄м свр. и несвр. **1.** *ставити, стављати пломбу (1).* **2.** (зуб) *поправљати зуб постављањем пломбе; затворити шупљину зуба пломбом (2).*

пло̏ска ж *в. пљоска.*

плосн- *в. пљосн-.*

пло̂т, пло̂та м (мн. пло̀тови) *ограда од летава, дасака, сплетеног прућа и др., дрвена ограда.* • **држати се (нечега, некога) као пијан плота** *в. под пијан.*

пло̀тӯн, -у́на м итал. *истовремена или узастопна пуцњава из више пушака или топова.* • **почасни ~** *паљба (на гробу) у част покојника, жртава рата; паљба топова у част државног празника, светковине.*

пло̏ха ж *в. плоча.*

пло̏ча ж **1.** *овећи пљоснати, четвртасти комад метала, камена, дрвета или др., табла:* бетонска ~, школска ~. **2.** *диск са звучним записом или текстом:* грамофонска ~. **3.** *рожнати, тврди заштитни део кожног омотача у неких животиња (риба, крокодила, змија).* • **спомен-плоча** *плоча с пригодним натписом постављена обично на згради у знак сећања, као спомен на неку значајну личност, историјски догађај који се ту збио и др.*

пло̏част, -а, -о *који је у облику плоче.*

пло̏чица ж **1.** *дем. од плоча.* **2. а.** *омањи комад украсно обликованог метала (од злата, сребра) који се носи на ланчићу око врата, медаљон.* **б.** *таква плоча са урезаним личним подацима о особи која је носи.* **в.** *медаљон са исписаним подацима о власнику који се ставља о врат животињи (обично псу).* **3.** (обично у мн.) *украсна керамичка или од другог материјала израђена облога за зидове (купатила) или поплочавање подова (нпр. у кухињи) и др.*

пло̏чнӣк м *место (простор дворишта, пута и сл.) покривено плочама, асфалтом и сл.; уздигнута пешачка стаза улице са бочне стране коловоза, тротоар.*

плошт- *в. пљошт-.*

плу̂г м (мн. -ови) **1. а.** *пољопривредно оруђе за орање земље; сечиво таквог оруђа, раоник.* **б.** *нарочито обликован део (у булдожера, специјалног возила) за чишћење, одбацивање снега са пута.* **2.** спорт. *начин кочења, успоравања брзине при вожњи скијама.*

плу̏жити, -ӣм несвр. [гл. им. плу̏же̄ње с] *обрађивати земљу плугом, орати.*

плу̏жнӣ, -ā, -ō *који се односи на плуг.*

плу̏ра̄л, -а́ла (плу̏ра̄л, -а) м лат. лингв. *граматичка категорија множине; множина;* супр. сингулар.

плурали̇̀зам, -зма м лат. **1.** фил. *идеалистичко учење да је стварност скуп више самосталних, одвојених битности, супстанција; учење које одбацује идеју о јединству света;* супр. монизам. **2.** пол. **а.** *демократско друштвено уређење засновано на слободном деловању различитих политичких партија, вишепартијски систем, вишестраначје.* **б.** *различитост мишљења, ставова, опредељења и др.:* ~ идеја, ~ интереса.

плурализа́ција ж пол. *увођење плурализма; уважавање разлика у мишљењу, опредељењу (у духу демократских политичких права).*

плурали̇̀стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на плурализам.*

плу̀ра̄лнӣ (плу̏ра̄лнӣ) и **плу̀ра̄лскӣ** (плу̏ра̄лскӣ), -ā, -ō *који је у плуралу, у облику множине, множински.*

плу̏с м (мн. плу̏севи) **1.** мат. *знак сабирања (+), „више", ознака за позитивну вредност;* супр. минус. **2.** непром. разг. (у служби прилога или везника) **а.** *још, још и, поред тога, уз то (при додавању једног појма другоме).* – Плаћао је своје плус туђе трошкове. **б.** *при означавању температурне вредности, у значењу: изнад нуле:* ~ 15 степени. **3.** разг. *предност, преимућство.* – Наше тешкоће су плус за непријатеља. • **плус-минус** *отприлике узевши, више-мање.*

плу̏сквамперфек(а)т, -кта м лат. лингв. *сложен глаголски облик, глаголско време којим се најчешће означава радња која се извршила, збила пре неке друге прошле радње (нпр. „био је отпутовао", „бејаше / бијаше отпутовао").*

плу̏та ж *материјал који се добија од коре храста плутњака.*

плу̏тати, -ā̄м несвр. *пливати, лебдети на површини воде.*

плу̏тача ж пом. *ознака разног облика (ваљка, конуса и др.) која привезана за нешто стоји, плива на површини воде као обележје пловног пута, подводних гребенова, места за везивање бродова и др., пловак.*

плу̏та̄ш, -а́ша и **плу̏тња̄к** м *врста храста, од чије се коре добија плута* Quercus suber.

плуто̀крат(а), -ē м (мн. -ти м и -те ж) *онај који има утицаја, политичку власт захваљујући своме богатству.*

плутокра̀тија (плутокра̀ција) ж грч. *политичка владавина богатих слојева друштва; владавина новчаног капитала.*

плу̏то̄нијум (плу̏то̄нӣј, -ија) м хем. *вештачки добијен елемент са радиоактивним дејством* Pu.

плу́ћа, плу́ћā с мн. (ретко, најчешће у медицини, у јд. плу́ће) анат. *парни орган за дисање, плућна крила.*

плу̏ћа̄ш, -а́ша м зоол. **1.** *у мн.: врста пужева који имају плућне органе у облику крвних жила,* Pulmonata *(у јд.: пуж из те врсте).* **2.** *у мн.: врста риба које могу дуго да живе ван воде јер улогу плућа преузима мехур (у јд.: таква риба).*

плу̏ћнӣ, -ā, -ō *који се односи на плућа.*

плу̏ћња̄к м бот. *в. медуника (1б).*

пља̀чка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *криминална радња отимања, одузимања туђе имовине, новца или ствари; отимачина, крађа.*

пља̀чкати, -ам несвр. (некога, нешто) **а.** *вршити пљачку, разбојништво.* **б.** фиг. *на непоштен начин узимати, отимати, материјално искоришћавати, пељешити:* ~ државу.

пља̀чка̄ш, -а́ша м *онај који пљачка, краде, узима туђе, разбојник, лопов.*

пља̀чка̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пљачку и пљачкаше.*

пљев- *в. плев-.*

пљен- *в. плен-.*

пље̏сак и **пље̂сак,** -ска м *ударање, лупање дланом о длан у знак одобравања, поздрава, одушевљења и сл., аплауз; звук који се при томе чује.*

пље̏скавица ж *јело од млевеног меса спљесканог у облику диска и испеченог на роштиљу.*

пље̏скати, -а̄м (пље̏шће̄м) и **пље́скати,** пље̂ска̄м (пље̂шће̄м) несвр. **а.** *производити пљесак, аплаудирати.* **б.** *ударати нечим по води, пљускати.* **в.** *ударати длановима по чему меканом, при чему се чује одговарајући шум:* ~ рукама по лицу. ■ ~ **се** *повр. од пљескати (в).*

пљесн- *в. плесн-.*

пље̏снути (се), -не̄м (се) *свр. према пљескати (се).*

пљо̏ска ж *мања боца, обично спљоштеног облика.*

пљо̏снат, -а, -о *који је у водоравном положају у односу на своју површину, који има малу висину, танак, спљоштен, као притиснут.*

пљо̏снатица и **пљосна̀тица** ж зоол. *у мн.: породица риба коштуњача пљоснатог облика, које бочном страном леже на морском дну,* Pleuronectidae *(у јд.: таква риба).*

пљосно- *в. плосно-.*

пљо̏штимице̄ и **пљо̀штимице̄** прил. *пљоснатом страном.* – Удара сабљом пљоштимице.

пљуваѐоница и **пљу̏ваоница** ж *посуда у коју се пљује (постављена нпр. уз кревет болесника).*

пљу̏вати, пљу̏је̄м несвр. **а.** *избацивати пљувачку (крв или нешто друго) из уста.* **б.** *влажити пљувачком.* **в.** фиг. (некога, нешто, по некоме, по нечему) *говорити о некоме, о нечему ружно, погрдно, клеветати, опањкавати, ружити (кога).* **г.** (на некога, на нешто) разг. *показивати према нечему потпуну незаинтересованост, презир, не држати, не марити за нешто.* – Пљује он на част и поштење. ■ ~ **се** *пљувати некога; међусобно се пљувати.* • ~ **коме у лице, у образ** *сипати увреде некоме у лице, безобзирно, дрско вређати.*

пљу̏вачка ж (дат. -ки) *слуз у устима која се излучује из пљувачних жлезда.* • **гутати пљувачку** 1) *осећати јаку потребу за јелом (обично при погледу на јело).* 2) *бити јако узбуђен, узнемирен (услед треме или осећања беспомоћности) пред каквом тешкоћом, непријатношћу;* **прогутати пљувачку** *отрпети увреду, критику ћутке, без одговора.*

пљу̏вачнӣ, -а̄, -о̄ *који излучује пљувачку:* пљувачне жлезде.

пљу̏нутӣ, -а̄, -о̄ *који неодољиво личи на некога, скоро исти по лику (као неко други):* ~ отац (о сину).

пљу̏нути, -не̄м *свр. према пљувати.* • **пљуни ме (ако није истина)** разг. *кад неко хоће да каже да је све речено суштa истина.* **може ми ~ под прозор** *не може ми ништа.* **пљуни па залепи** *каже се за нешто што је лоше урађено.* ~ **па лизати** *прво рећи о некоме, нечему нешто ружно, увредљиво, а после све то порицати.* ~ **паре (некоме)** *дати новац, одрешити кесу за нешто.*

пљу̏с и **пљу̂с** оном. *узвик за подражавање звука при паду нечега у воду (употребљава се и у значењу глагола пљуснути).* – Он њега пљус по лицу.

пљу̏сак, -ска м (мн. пљу̏скови) **а.** *јака и крупна киша;* фиг. *велика количина нечега што производи шумове сличне таквој киши:* ~ шамара. **б.** *шум воде која удара у обалу или о нешто.*

пљу̏ска ж (дат. -сци; ген. мн. -скӣ (-са̄ка̄)) *ударац дланом по лицу, шамар.*

пљу̏скати, -а̄м несвр. *ударати пљуске, шамарати.*

пљу́скати, пљу̂ска̄м несвр. **а.** *ударати нечим по води; запљускивати.* **б.** *поливати, прскати захватајући воду рукама; буркати, таласати воду.* ■ ~ **се а.** *поливати се, прскати се водом.* **б.** *ударати се дланoвима по телу.*

пљу̏снути, -не̄м *свр. према пљу̏скати.*

пљу̏снути (се), -не̄м (се) *свр. према пљу́скати (се).*

пљу́ца ж разг. *пљуваоница;* фиг. презр. *уста.*

пљу̏цкавица ж *риба с много костију.* • **бити ситна риба** ~ *бити нико и ништа, потпуно безначајна, неважна особа.*

пљу̏цкати, -а̄м несвр. *у дем. значењу: пљувати.*

пљу̏цнути, -не̄м свр. *сасвим мало пљунути.*

пљу̏штати, -тӣм несвр. непрел. **а.** *падати, лити у великим количинама и крупним капима (обично о киши).* **б.** фиг. *падати, множити се, надолазити у великој количини, у изобиљу.* – Пљуште шамари. Пљуште паре. • **пљушти му вода на уста** *наслађује се, густира, постаје гладан при погледу на јело, не може да ишчека да се дохвати јела.*

пнеума̀тик м *спољашња аутомобилска гума која се употребљава без унутрашње гуме, без „шлауха".*

пнеума̀тичан, -чна, -о, **пнеума̀тичкӣ** и **пнеума̀тскӣ,** -а̄, -о̄ *који делује притиском компримованог ваздуха:* пнеуматске кочнице, ~ чекић.

пнеумо̀нија и **пнеу̏монија** ж грч. мед. *запаљење плућа.*

по I. предл. (с ак. и лок). **1.** *с речју у акузативу одређује:* **а.** *сврху, циљ глаголске радње.* – Идем по неке ствари. **б.** *временско трајање онога што означава именица.* – Учи по сву ноћ. **в.** *начин и услов под којим се остварује оно што се казује именицом.* – Жели то по сваку цену. **г.** *корист или штету за појам наведен именицом.* – Ако дође, биће зло по жену. **д.** *колика или каква је цена онога на шта се односи појам у акузативу.* – Продао је то по добре паре. **ђ.** *вишеструкост, дистрибутивност онога што значи именица.* – Временом су по цела села остајала празна. **2.** *с речју или с изразом у локативу одређује:* **а.** *место и простор вршења глаголске радње.* – Људи седе по собама. **б.** *време непосредно после онога што се казује именицом: после, након.* – Доћи ће по Ускрсу. **в.** *начин на који се врши глаголска радња.* – Пресудио је по закону. **г.** *узрок глаголској радњи.* – Познат је по вредноћи. **д.** *средство, посредништво за (из)вршење радње или стања.* – Поручио ми поздрав по брату. **ђ.** *ближу ознаку нечега.* – По изгледу се види да је стар. **е.** *шта чему одговара: сходно (нечему), према.* – Ради по плану. **ж.** *родбински или други однос, према ономе шта значи реч или израз у локативу.* – По мајци му је брат. **з.** *(не) узимајући у обзир оно што значи појам у локативу: с обзиром на (некога, нешто), што се тиче (кога, чега).* – По мени може да ради шта хоће. **и.** *порекло, исход(иште) од онога што је садржано у појму у локативу.* – По националности је Србин. **ј.** *сврху, намеру исказану именицом.* – Путују по истом послу. **к.** *углед, узор који је казан именицом у локативу.* – Био је демократа по оцу. **II.** прил. *казује:* **1. а.** *узастопност вршења радње.* – Иду корак по корак. **б.** *постепеност у вршењу радње.* – Зрно по зрно погача. **2.** *с речју иза себе означава начин вршења радње.* – То је речено по народски. **3.** *дистрибутивност, распоред вршења радње.* – По двоје излазе из учионице. **4.** *понављање вршења радње:* по стоти пут рећи.

по̂ прил. *в. пола²:* у по бела дана.

по- преф. **1.** *у именичким твореницама показује да основна именица само делимично задовољава значење које ван сложенице има:* помајка, посинак. **2.** *у прид. и прил. твореницама ублажава значење основне речи: прилично:* подобар, повелики. **3.** *у глаголским твореницама означава:* **а.** *почетак радње:* потрчати, полетети. **б.** *извршеност, радње или стања до краја, у потпуности:* покуповати, полудети. **в.** *радњу, стање (из)вршену у извесној, малој мери:* поиграти се, поскочити. **г.** *узастопно (из)вршење радње:* пописати, послагати. **д.** *радњу коју су (из)вршили многи субјекти или је у вези с многим објектима:* поседа-

ти, погасити. **ђ.** *промену у духу, у правцу онога што значи основни, од именице начињени глагол:* посрбити, погосподити се. **е.** *радњу која се врши делимично, кратко и по површини:* погладити, попрскати.

поба́дати (се), пòба̄да̄м (се) *несвр. према побости се.*

побàкрити, пòбакри̇̄м свр. *обложити, пресвући танким слојем бакра.*

побàцати, -а̄м свр. *бацити све редом; бацити на све стране, разбацати.*

побаци́вати, -àцује̄м *несвр. према побацити.*

поба́цити, пòба̄ци̇̄м (пòбацити, -и̇̄м) свр. *спонтаним или насилним прекидом трудноће превремено донети плод на свет; извршити прекид трудноће, абортирати.*

пȍбача̄ј м *спонтан или насилан прекид трудноће; превремено доношење плода на свет (у време када плод још није способан за живот ван мајчине утробе), побацивање, абортус.*

побѐгуља јек. **побјѐгуља** ж *женска особа која од мужа побегне у род; девојка која од родитеља побегне момку ради удаје, бегуница.*

пȍбеда јек. **пȍбједа** ж (супр. пораз) **1.** *успех, повољан исход борбе, надметања, тријумф над противником (у рату, у такмичењу, надметању, при одмеравању снага, знања и др.).* **2.** *преимућство, надмоћ, супериорност:* ~ мудрости над снагом. • **Пирова** ~ *скупо плаћен добитак, тријумф који с обзиром на жртве не представља стварни успех.*

побѐдив јек. **побјѐдив,** -а, -о *који се може победити.*

побѐдилац јек. **побјѐдилац,** -иоца и **побѐдитељ** јек. **побјѐдитељ,** -а м *в. победник.*

победитѐљица јек. **побједитѐљица** и **побѐдите̄љка** јек. **побјѐдите̄љка** ж *женска особа победитељ.*

побе́дити, пòбе̄ди̇̄м јек. **побије́дити,** пòбиједи̇̄м свр. **1.** *савладати противника, однети над њим победу, бити победник (у такмичењу, у надметању, у рату и др.), тријумфовати.* **2.** фиг. *надвладати, однети превагу, постићи позитиван циљ, дати ваљан резултат.* – Правда мора победити.

пòбедни̇̄к јек. **пòбједни̇̄к** м *онај који је победио, однео победу, победилац.*

пòбедница јек. **пòбједница** ж *женска особа победник.*

пòбеднички̇̄ јек. **пòбједнички̇̄,** -а̄, -о̄ *који се односи на победнике и победу, који припада победницима, својствен победницима:* ~ пехар, ~ занос.

пòбеднички јек. **пòбједнички** *на победнички начин, на начин својствен победницима, као победници.*

победòносан јек. **побједòносан,** -сна, -о **а.** *који с обзиром на исход, резултат и сл. доноси, представља, обећава победу:* ~ комбинација бројева **б.** *који је у вези с успехом, победом, тријумфалан:* ~ рат, ~ резултат.

победòносно јек. **побједòносно** прил. *на победоносан начин, тријумфално.*

побеђи́вати јек. **побјеђи́вати,** -ѐђује̄м *несвр. према победити.*

побѐлежити јек. **побиљежити,** -и̇̄м свр. *унети у бележницу све што треба да уђе у списак, начинити попис нечега, пописати:* ~ ствари.

побе́лети, -ли̇̄м јек. **побије́љети,** -јѐли̇̄м свр. *постати бео; побледети; оседети.*

побе́лити, пȍбе̄ли̇̄м јек. **побије́лити,** пòбијели̇̄м свр. *учинити нешто белим, обојити у бело.*

побена́вити, -ѐна̄ви̇̄м свр. разг. *постати бенав, луд, пошашавити.*

побѐснети јек. **побјѐсњети,** -сни̇̄м свр. **1. а.** *заразити се беснилом;* фиг. *страшно се наљутити, раздражити од срџбе, расрдити се.* **2.** фиг. **а.** *свом силином, жестоко се размахнути, усковитлати (о каквој појави, акцији и др.).* – Ветар побесне. Побеснело море. **б.** *постати обесан, силовит, напастан, незајажљив (у понашању, захтевима и др.).*

пòбећи јек. **пòбјећи,** -егне̄м (аор. пȍб(ј)егох, пȍб(ј)еже и пȍб(ј)еже; р. пр. пȍб(ј)егао, -гла) свр. **1. а.** *трчећи отићи, отрчати.* – Побегао на улицу. **б.** *склонити се, отићи негде другде, на друго место (где не прети опасност, невоља и сл.), пребећи:* ~ преко границе. **в.** *склонити се на неприметно место, сакрити се:* ~ под сто. **2. а.** *отићи другде или другоме напуштајући дотадашњу, обично нежељену, средину, посао и сл.:* ~ од жене, ~ из предузећа. **б.** *уопште напустити нешто, одрећи се, издвојити се, одвојити се од нечега нежељеног:* ~ од науке, ~ од проблема. **3.** (некоме нешто) *изгубити нечијим одласком, нестанком.* – Побегао ми је воз. Побегла ми је мисао.

поби́берити, -и̇̄м свр. *посути, зачинити бибером.*

побије- *в. побе-,* **побиљ-** *в. побел-.*

поби́скати, пòбиште̄м свр. *бискањем очистити од ваши.* ■ ~ **се** *повр.*

пòбити, пȍбије̄м (имп. пòби̇̄ј; трп. побѝјен, -јѐна) свр. **1.** *забости, забити, побости (мотку, дршку, заставу и сл. у земљу или др.).* **2.** *поубијати све живо; поразити (непријатеље у борби, у окршају).* **3.** *уништити, потући, потрти (у вези с елементарном непогодом):* ~ сву летину. **4.** *доказима оборити, оповргнути (нечију тврдњу, исказ).* ■ ~ **се** *потући се; поубијати се међусобно.*

побје- *в. побе-,* **побјесн-** и **побјесњ-** *в. побесн-.*

побле́дети јек. **поблијѐдјети,** -ди̇̄м свр. *постати блед.*

поблеса́вити, -ѐса̄ви̇̄м и **пòблесавити,** -и̇̄м свр. *постати блесав, пошашавити.*

пȍближе̄ и **пȍближе** прил. **а.** *понешто ближе;* супр. подаље. – Приђи поближе. **б.** *подробније, детаљније.* – Испричај то поближе.

пȍближи̇̄, -а̄, -е̄ *који је у доста блиској вези (с неким, с нечим).*

пȍблизу прил. *доста близу:* ~ одатле.

поблије- *в. побле-.*

пȍбогу речца *као израз чуђења: забога.*

пȍбо̄жан и **пòбожан,** -жна, -о **1.** *пун вере у Бога, одан вери, који се придржава верских прописа и догми, религиозан.* **2. а.** *који је у вези с побожношћу, с религијом:* ~ слике, ~ разговори. **б.** фиг. *испуњен, прожет осећањем побожности:* ~ пажња, ~ молба.

пȍбо̄жно и **пòбожно** прил. *на побожан начин, с побожношћу.*

побо́жно̄ст и **пòбожно̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својство онога који је побожан, онога што је побожно.*

побоја́вати се, -òја̄ва̄м се *несвр. према побојати се.*

побòјати се, -ји̇̄м се свр. **1.** *уплашити се.* **2.** *бити у тренутку захваћен сумњом, зебњом у погледу исхода какве ствари.*

поболе́вати, -о̀ле̄ва̄м јек. **поболијѐвати,** -òлијева̄м *несвр. бивати често болестан; бити слабог здравља, боловати.*

побòлети (се) јек. **побòљети (се),** -òли̇̄м свр. *једно по једно се разболети, поразболети се.* – Много се света поболе.

пȍбоље̄ и **пȍбоље** прил. *унеколико боље, доста боље.* – Осећам се побоље.

пȍбољи̇̄, -а̄, -е̄ *доста добар, један од бољих.* – Он је побољи ученик.

побољша́вати (се), -òљша̄ва̄м (се) *несвр. према побољшати (се).*

побољша́ње с *промена набоље, позитивна промена којом се нешто поправља (нпр. здравствено стање болесника).*

побòљшати, -а̄м свр. *учинити бољим, поправити, унапредити.* ■ ~ **се** *поћи набоље, поправити се, унапредовати.* – Стање у друштву се побољшало.

побòравити, -и̇̄м свр. *задржати се извесно време на неком месту, проборавити.*

побòрављати, -а̄м *несвр. према поборавити.*

по̀бо̄рнӣк м *онај који се бори, заузима за нешто, заговорник, присталица (какве идеје, програма, идеологије).*

по̀бо̄рница ж *женска особа поборник.*

побо̀сти (по̀бости), -бо̀де̄м (аор. побо̀дох, по̏боде; р. пр. по̀бо̄, побо̀ла (по̀бола); трп. побо̀ден, -ѐна) свр. **1.** *забости у нешто (у земљу и сл.):* ~ заставу. **2.** *редом, на разне стране забости:* ~ кочеве. ■ ~ **се 1.** *забости се.* **2. а.** *побити се (ножевима и сл.).* **б.** *сударити се роговима (о животињама).*

по̏бочан, -чна, -о **1.** *који је са стране, с краја, с бока, покрајњи:* ~ соба. **2.** *који је у споредној, индиректној вези с неким, с нечим, неизраван:* ~ породична линија.

по̏бочно прил. *с бока, са стране.*

по̀брати, -бере̄м (-бѐре̄м) свр. **1.** *берући све поскидати, обрати (воће, плодове и сл.).* **2. а.** *сакупити на једно место, скупити (нешто расуто, растурено):* ~ просуто зрневље. **б.** *прикупити скупљањем, сабирањем, покупити:* ~ сав порез од грађана. **в.** *узети и понети, спаковати:* ~ своје ствари и отпутовати. **3.** фиг. **а.** *извући, изнаћи однекуд и тиме стећи (знање, мудрост):* ~ многе ствари из књига. **б.** *задобити, измамити, освојити нешто, заслужити:* ~ велики аплауз, ~ све комплименте. • ~ **(све) ловорике** *постићи велики успех, прославити се успесима; освојити (све) награде и сл.*

по̀братим м *пријатељ узет за брата, онај који је с неким као брат.*

по̀братимити, -ӣм свр. *учинити некога својим побратимом.* ■ ~ **се** *уз. повр.*

по̀братимскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на побратиме и побратимство.*

по̀братӣмство и **побратѝмство** с *побратимски однос, побратимска веза.*

по̀бр̄ђе с *брдовит предео као падина неке планине; брдовит предео уопште.*

по̀бре̄жје с *брежуљкаст предео као падину неке планине.*

по̏бр̄зо прил. *(по)доста, (по)прилично брзо.*

по̀бринути се, -не̄м се свр. *постарати се (око нечега, око некога) предузети све што је потребно.*

по̀брисати, -ише̄м свр. **а.** (нешто) *бришући обрисати, очистити:* ~ сто. **б.** (нешто са нечега) *покупити бришући:* ~ прашину, ~ проливену кафу.

побр̀кати, по̀бр̄ка̄м свр. **1.** *погрешно повезати ствари, чињенице, збркати.* – Немачки, енглески – све сам побркао. **2.** *довести у несклад, у погрешан однос, заменити погрешно једно с другим, помешати.* – Побркао је историјске датуме. **3.** *погрешно урадити, извести нешто, замрсити:* ~ конце, ~ рачуне. **4.** *изазвати пометњу, покварити, пореметити.* – Побркати некоме планове. ■ ~ **се 1.** *забунити се, збунити се.* **2.** *испреплетати се, измешати се; пореметити се.* – Мисли су му се побркале.

побрља́вити, -рља̄вӣм свр. разг. *постати брљив, смушен, поблесавити.*

побро̀јати, -јӣм и по̀бројӣм и **побро̀јити,** по̀бројӣм свр. **1.** *све по реду избројати, бројањем утврдити број, збир (људи, животиња, ствари итд.).* **2.** *набројати, навести све по реду, колико год има чега.*

побр̀стити, -ӣм и по̀брстӣм свр. *обрстити све, редом једно по једно.*

по̏буда ж *подстицај, мотив, подстрек (за нешто).*

побуда̀лити, -ӣм свр. разг. *постати будала, поблесавити.*

побу́дити, по̀бӯдӣм свр. **а.** *подстаћи, навести на нешто:* ~ на рад. **б.** *изазвати, бити узрок чему; провоцирати, активирати:* ~ интересовање; ~ струју. ■ ~ **се** *настати, појавити се.* – Побудила се у њему радозналост.

побуђа́вити, -у̀ђа̄вӣм, **по̀буђавити,** -ӣм и **побу̀ђати,** -а̄м свр. *постати буђав, уплеснивити се.*

побуђи́вати, -у̀ђује̄м *несвр. према побудити.*

по̏буна ж **1.** *устанак, буна; негодовање, протест (против власти, политике и др.) као израз незадовољства.* **2.** *отпор против некога, нечега, отказивање послушности, негодовање.* **3.** *неред, хаос изазван немирима, метеж, комешање.*

побу́нити, по̀бӯнӣм свр. **1.** *подстаћи, изазвати буну, побуну, дићи на устанак.* **2.** *изазвати метеж, збрку, узбунити, узнемирити.* **3.** *узмутити, замутити (врело, воду).* ■ ~ **се 1.** *дићи се на устанак.* **2.** *узнемирити се, ускомешати се, узбудити се.* **3.** *исказати одлучан, оштар протест незадовољство негодовањем, жустро се успротивити (некоме, нечему).*

побуњѐнӣк, -и́ка м *бунтовник, бунџија, устаник.*

побуњѐнӣчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на побуњенике.*

побуњи́вати (се), -у̀њује̄м (се) *несвр. према побунити (се).*

побу̀сати, -а̄м свр. *прекрити, покрити бусењем.*

побу́шити, по̀бӯшӣм свр. *све пробушити, редом избушити.* ■ ~ **се** *избушити се потпуно, скроз.*

по̀вадити, -ӣм свр. *извадити редом, једно по једно.*

пова́ђати, по̀ва̄ђа̄м несвр. *водити, парити се по други пут у једном циклусу (о крави).*

по̀ваздан и **по̏ваздан** прил. *целога дана; непрестано, свакодневно, стално.* – Поваздан болује.

пова́лити, по̀ва̄лӣм свр. (некога, нешто) **1. а.** *довести у лежећи положај, оборити, срушити, положити:* ~ човека на леђа. **б.** *извалити на страну, учинити да нешто полегне по земљи, полећи (дрвеће, биљку):* ~ жито. **2.** разг. *извршити обљубу, обљубити (жену).* ■ ~ **се а.** *извалити се, испружити се, лежећи (ради одмора, спавања).* **б.** *срушити се, пасти, полећи.*

пова́љати, по̀ва̄ља̄м свр. **1.** *рушећи оборити на земљу, срушити све редом:* ~ стабла. **2.** *ваљајући, газећи и сл. учинити да нешто (трава, жито и сл.) полегне.* **3.** *ваљајући изравнати, поравнати нешто (тесто, земљиште или др.).* ■ ~ **се** *полећи посвуда, попадати на земљу (од умора, слабости и сл.).* – Повљали се пијани по земљи. • ~ **се од смеха** *смејати се веома јако, грохотом (кад је реч о нечему изузетно смешном).*

повампи́рити се, -а̀мпӣрӣм се свр. **1.** *постати вампир, претворити се у вампира, вукодлака.* **2.** фиг. *поново се појавити, настати (о нечему ранијем, неповољном).* – Повампириле су се старе страсти.

по́вез м (по̀веза ж) **1.** *трака, пантљика, завој; повеза.* **2.** *корице књиге:* платнени ~, кожни ~.

по̀веза̄ност, -ости ж *стање онога који је или онога што је у (узајамној) вези с нечим, с неким;* уп. повезати (се).

пове́зати, по̀ве̄же̄м свр. (нешто, некога) **1.** *свезати све заједно.* **2.** *ставити преко нечега везујући крајеве, омотати (марамом, завојем и сл.); увити, повити, завити (главу, рану).* **3.** *снабдети корицама, укоричити (књигу, листове књиге).* **4. а.** *довести у међусобну (логичку, узрочну природну и др.) везу, спојити једно с другим:* ~ узрок и последицу. **б.** *довести у контакт с неким, с нечим, успоставити везу, односе, спојити:* ~ два пријатеља. ■ ~ **се 1.** *умотати се у нешто, увити се нечим:* ~ шалом. **2.** *ступити у тесну, пријатељску, пословну или др. везу, успоставити међусобне контакте, сарадњу:* ~ с пријатељима.

повези́вати (се), -вѐзује̄м (се) *несвр. према повезати (се).*

по̏велик, -а, -о *(по)прилично велик:* ~ кофер.

по̀веља ж **1.** ист. *писани документ средњовековног владара којом се некоме додељују одређена права и повластице:* жичка ~, ~ Стефана Немање Хиландару. **2.** *свечана писмена изјава која садржи основна начела међународне политике:* ~ Уједињених нација. **3.** *свечани документ којим се некоме одаје признање или захвалност (за заслуге, постигнуте успехе у раду и др.).*

по̀венути, -не̄м свр. **1.** *престати цветати и зеленети се, увенути:* повенуло цвеће. **2.** фиг. *изгубити свежину, боју:* повенуло лице.

повера́вати (се) јек. **повјера́вати (се),** -ѐра̄ва̄м (се) *несвр. према поверити (се).*

поверѐнӣк јек. **повјерѐнӣк,** -ика м **1.** *онај коме се шта поверава, особа од поверења.* **2.** *пуномоћник, опуномоћеник; службена особа са обично важним државним пуномоћима:* ~ на берзи, краљевски ~.

поверѐница јек. **повјерѐница** ж *женска особа поверенику; она којој се шта поверава, саопштава у поверењу.*

поверѐнӣчкӣ јек. **повјерѐнӣчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на поверенике:* ~ дужност.

поверенѝштво јек. **повјеренѝштво** с **1.** *установа којом руководи повереник; зграда у којој је та установа смештена.* **2.** *месно или локално одељење централне установе или предузећа.*

поверéње јек. **повјерéње** с **а.** *вера у некога (у његову искреност, способност итд.).* **б.** *гласањем потврђено признање влади (или неком другом руководећем телу или појединцу) да добро ради:* изгласати ~.

повѐрилац јек. **повјѐрилац,** -иоца м *зајмодавац, кредитор.*

повѐрилачкӣ јек. **повјѐрилачкӣ,** -ā, -ō *који се односи на повериоце:* ~ однос.

повѐритељ јек. **повјѐритељ** м **а.** *в. поверилац.* **б.** арх. *онај који издаје налоге.*

повѐритēљка јек. **повјѐритēљка** ж *женска особа поверитељ, зајмодавка.*

пòверити јек. **пòвјерити,** -ӣм (трп. пòв(ј)ерен) свр. (нешто или некога некоме) **а.** *предати на чување:* ~ децу, ~ накит. **б.** *рећи саопштити некоме нешто у поверењу:* ~ тајну. **в.** *дати некоме да обави, изврши нешто, уздајући се у његове могућности и оданост:* ~ задатак. ■ ~ **се 1.** *предати се некоме верујући у његово понашање, обећања.* **2.** *поверљиво саопштити некоме мисли, осећања и сл.*

повѐрљив јек. **повјѐрљив,** -а, -о **1.** *заснован на поверењу, отворен, искрен:* ~ разговор. **2.** *који одаје поверење; који улива поверење:* ~ осмех; ~ човек. **3.** *који се лако поверава, лаковеран.* **4.** *који ужива поверење; који обавља тајне послове:* ~ особа. **5.** *који није за јавност, који се мора тајити:* ~ извештај, ~ допис.

повѐрљиво јек. **повјѐрљиво** прил. **1.** *с поверењем, без подозрења:* ~ се посаветовати. **2.** *на поверљив начин, у поверењу; тајно, уз тајност:* рећи ~.

повѐрљивōст јек. **повјѐрљивōст,** -ости ж *особина онога који је поверљив, онога што је поверљиво.*

пòверовати јек. **пòвјеровати,** -рујēм свр. **а.** *поклонити поверење некоме, нечему:* ~ човеку, ~ књизи. **б.** *ослонити се, поуздати се у некога, нешто:* ~ чулима.

повесѐлити, -ѐселӣм свр. *учинити некога веселим:* ~ шалама дете. ■ ~ **се** *провести извесно време у весељу; обрадовати се.*

пòвеска ж (ген. мн. пòвезāкā) *завој, повез.*

пòвесмо јек. **пòвјесмо** с (ген. мн. пòв(ј)есāмā) **1.** *прамен вуне, кудеље, лана који се веже око преслице; вуна, кудеља, лан уопште.* **2.** *оно што изгледом подсећа на повесмо.*

пòвесница и **пȍвесница** јек. **пòвјесница** и **пȍвјесница** ж *повест, историја.*

пȍвēст јек. **пȍвијест** ж (инстр. пȍвēшћу јек. пȍвијешћу) **1. а.** *целокупан ток развоја природе, људског друштва, историја.* **б.** *наука о развоју људског друштва, појединих области природе или културе, историја:* ~ Римског царства, ~ архитектуре. **в.** *школски предмет; уџбеник за тај предмет, историја.* **2.** *скуп чињеница, догађаја повезаних с неким, с нечим:* ~ пишчевог живота, ~ коњичког спорта. **3.** *прича, приповетка:* љубавна ~, ~ о Руслану и Људмили. • **ући у ~** *в. ући у историју (под историја).*

пȍвēстан јек. **пȍвијестан,** -сна, -о *који се односи на повест:* ~ истраживања.

повѐсти[1] (пòвести), -вѐдēм (пòведēм) (аор. пȍведе; р. пр. пòвео, -ѐла (пòвела); трп. повѐден, -ѐна; пр. пр. пȍвēвши) свр. **1. а.** *поћи с неким показујући му пут, правац или му помоћи у кретању.* **б.** *узети некога са собом:* ~ стопера колима. **2. а.** *као вођа неке групе покренути какву акцију:* ~ народ. **б.** *подстаћи, потакнути на нешто.* **3.** *остварити предност у спорту, игри.* **4.** *у вези с неким именицама означава почетак вршења, остваривања оног што именица значи:* ~ акцију, ~ истрагу, ~ коло, ~ преговоре, ~ разговор, ~ спор и сл. ■ ~ **се 1.** *у понашању поћи за нечијим примером, угледати се на некога, нешто.* – Повео се за пријатељем. **2.** *посрнути, затетурати се; занети се.* – Пијанац се повео. • **~ рачуна о некоме, нечему** *в. под рачун.* **~ очима, ~ очи (за неким, за нечим)** *погледати (некога, нешто).* **~ лопту** спорт. *кренути с лоптом шутирајући је испред себе.*

повѐсти[2] (пòвести), повѐзēм (аор. пȍвезе; р. пр. пòвезао, -ѐзла (пòвезла); трп. повѐзен, -ѐна; пр. пр. повѐзāвши (пòвезāвши)) свр. *узети (некога, нешто) у кола или неко друго превозно средство и поћи, кренути возећи:* ~ колима пријатеља. ■ ~ **се** *поћи, кренути превозним средством.*

повéсти (пòвēсти), повéзēм свр. *украсити везом:* ~ столњак.

пòвестица јек. **пòвјестица** ж књиж. *поетска (стихована) наративна композиција са грађом из историје.*

поветáрац јек. **повјетáрац,** -рца м (инстр. -рцем) *благ ветрић.*

повећáвати (се), -ѐћāвāм (се) *несвр. према повећати (се).*

повѐћало с *увеличавајуће стакло, лупа.*

повећáње с *пораст количине или величине:* ~ производње, ~ плате.

повѐћати, -āм свр. (нешто) *учинити да нешто постане веће, увећати:* ~ принос, ~ разлику. ■ ~ **се** *постати већи, увећати се.*

пȍвећӣ, -ā, -ē *повелик, овећи.*

повѐчерати, -āм свр. арх. *појести вечеру.*

пȍвечēрје и **повѐчēрје** с **1.** *време после вечере.* **2.** вој. *знак трубом за војничко спавање:* свирати ~. **3.** цркв. *вечерња црквена служба код хришћана:* велико ~.

пòвешати јек. **пòвјешати,** -āм свр. **1.** (нешто) *обесити на више места:* ~ рубље. **2.** (некога) *убити вешањем одједном више људи:* ~ кажњенике.

пòвија ж **1.** мн. *место изнад носа где се састају обрве:* набрати повије. **2.** *наслон од столице.* **3.** *оно чиме је оплетено прошће у плоту.* **4.** геогр. *вододелница у долини или планинском улегнућу.*

повијáвати (се), -ѝјāвāм (се) *несвр. према повијати (се).*

повијáрац, -рца м **1.** *планинска коса која се благо одваја од главног масива.* **2.** *в. поветарац.*

повѝјати, пòвӣјāм **1.** *несвр. према повити.* **2.** свр. *почети вијати, појурити.* ■ ~ **се** *несвр. према повити се.* • **~ се према ветру (како ветар дува и сл.)** *в. како ветар дува (под ветар).*

повѝјуша ж бот. *назив за биљку која расте и живи повијајући се око неке подлоге (нпр. пасуљ, ладолеж и сл.).*

пȍвӣк м *усклик, узвик.*

пȍвика ж (дат. -ици) *гласно изражавање љутње, незадовољства.*

повѝкати, пòвӣчēм свр. **1.** *рећи, изговорити (нешто) јаким, повишеним гласом, викнути.* – Сви повикаше: „Браво!“. **2.** (некога) *гласно позвати некога.* – Он повика слуге. **3.** (на некога) *наредити јаким гласом.* – Отац повика на сина да помогне госту.

повикѝвати, -ѝкујēм *несвр. према повикати.*

повѝкнути, пòвӣкнēм свр. *в. повикати.*

повилѐнити (се), -ѝленӣм (се) свр. *полудети, помахнитати.* – Старац је повиленио. Мара се повиленила.

пòвиновати се, -нујēм се свр. и несвр. *покорити се, покоравати се (нечијем или неком захтеву, наредби и сл.):* ~ одлуци суда.

повирѝвати, -ѝрујēм *несвр. према повирити.*

повѝрити, -ӣм свр. **1. а.** *кратко, брзо погледати кроз неки отвор, из заклона и сл.:* ~ кроз прозор, ~ из рова. **б.** *бацити поглед (обично кришом, крајичком ока):* ~ испод ока. **2.** фиг. *показати се, указати се.* – Кроз осмех повирише зуби.

повиркѝвати, -ѝркујēм несвр. *повремено (крадом) погледати.*

повиси́вати, -ѝсујēм *несвр. према повисити;* уп. повишавати.

повѝсилица ж муз. *знак који обележава да се нота која за њим следи повишава за полустепен.*

пови́сити, пòвисӣм (трп. пòвишен) свр. **1.** *повећати, увећати:* ~ плату. **2.** муз. *повећати висину, снагу тона.* ■ **~ се 1.** *постати већи, виши, увећати се.* – Повисила се плата. Повисила се температура. **2.** *постати поштованији, цењенији.* • **~ глас, ~ тон** *почети говорити гласније; (под)викнути (обично претећи).*

пȍвисок, -а, -о *прилично висок:* ~ дечак.

пȍвисоко прил. *прилично високо.*

пȍвитак, -тка, -о *прилично витак:* ~ девојка.

пòвити, пȍвијēм (имп. пòвӣј; трп. повѝјен, -ѐна) свр. **1. а.** *савити нешто, некога:* ~ грану. **б.** *сагнути, погнути; спустити:* ~ главу. **2.** (к себи) *загрљајем приближити, привити:* ~ девојку к себи. **3. а.** *завојем превити рану.* **б.** *увити, завити, обмотати:* ~ колут сира. **в.** *увити у повој, пелене (бебу).* **4. а.** *начинити лучни заокрет у кретању:* ~ крила авиона. **б.** *савити, искривити:* ~ ексер. ■ **~ се 1.** *савити се; погнути се.* – Повила се трава. Повише се леђа. **2.** *пружити се у виду криве линије.* – Повиле се веђе.

повѝтлати, - āм свр. *потерати, појурити.*

повиша́вати, -ѝшāвāм *несвр. према повисити;* уп. повисивати.

пȍвишē и **пȍвише I.** прил. *прилично више, дуже, веће и сл.; нешто више, дуже, веће:* ~ од литра, ~ од године. **II.** предл. (с ген.) *изнад нечега, над нечим:* ~ брда, ~ стола.

повише́ње с **1.** *гл. им. од повисити.* **2.** *разлика између нижег и вишег стања, нивоа, прираст:* ~ притиска, ~ дотока.

пȍвишӣ, -ā, -ē **а.** *прилично висок:* ~ жена. **б.** *нешто већи:* птица ~ од голуба.

пòвишица ж *износ повишења нечега:* ~ плате.

повјер- *в. повер-,* **повјес-** *в. повес-.*

пȍвлāд м у изр. **у повлад** арх. *повлађивање, сагласност:* климнути главом у ~.

повла́дити, пòвлāдӣм свр. арх. *одобрити;* уп. повлађивати.

повлађи́вати, повлàђујēм (некоме, ретко нечему) *с наклоношћу одобравати нечије поступке, понашање, оно што говори, сагласити се (с неким):* ~ пријатељу.

пȍвлāк м *потез; траг потеза (у сликарству и сл.).*

пȍвлака ж (дат. -аци) **1. а.** *линија, црта.* **б.** *правописни знак: кратка црта.* **2. а.** *в. павлака.* **б.** *танак слој гноја на болесним крајницима.* **3.** *уски комад земље.*

повла́стити, пòвлāстӣм (трп. пòвлāшћен (пòвлāштен)) свр. **1.** *дати, омогућити повластице, привилегије:* ~ племство. **2.** *дати некоме, нечему овлашћење, право:* ~ председника, ~ одбор.

пòвластица ж **1.** *право, могућност коју неко користи као своју привилегију.* **2.** *картица, маркица и сл. која некоме омогућује повлашћену вожњу:* аутобуска ~, возна ~.

повла́чити, пòвлāчӣм несвр. [гл. им. повла́чēње с] **1.** *несвр. према повући.* **2.** *водити, вући силом:* ~ људе по затворима. ■ **~ се 1.** *несвр. према повући се.* **2. а.** *помицати се с муком, споро, вући се.* – Колона војника се повлачи друмом. **б.** *пружати се, простирати се.* – Планина се повлачи дуж реке. **3.** пеј. *бесциљно лутати, тумарати.* – Цигани се повлаче крајином. **4. а.** *отезати се, одуговлачити се.* – Парница се повлачи годинама. **б.** *постојати, трајати.* – Неосимболизам се повлачи од шесте деценије. **5.** *лежати негде заборављен, занемарен.* – Слике се повлаче по тавану. **6.** *бити присутан у нечему дуже време.* – Та идеја се повлачи у уметности овога века. **7.** *одржавати с неким ванбрачне љубавне односе.* – Он се повлачио са разним женама.

пòвлачнӣ, -ā, -ō *који се повлачи при коришћењу:* ~ (рибарска) мрежа.

пòвлāшћенōст (пòвлāштенōст), -ости ж *својство или стање онога који је повлашћен, онога што је повлаштено:* племићка ~.

повлашћѐнӣк, -ѝка м *онај који је повлашћен, онај који ужива повластице.*

повлашће́ње (повлаште́ње) с *повлашћеност.*

повлашћи́вати, -àшћујēм *несвр. према повластити.*

пòвод[1] и **по́вод** м *разлог који као полазна тачка служи за покретање извесног поступка, акције и сл. обично условљеног дубљим узроком:* ~ за рат, ~ за освету, непосредан ~. • **дати (пружити) ~ (некоме, нечему за нешто)** *омогућити некоме, нечему покретање извесног поступка итд.* **у поводу нечега** *у вези с нечим.*

пòвод[2] м **1.** *в. поводац:* водити коња у поводу. **2.** *крдо, чопор и сл. међусобно везаних животиња:* пси у поводу.

пòводан, -дна, -о *богат водом, надошао (о реци, потоку).*

пȍводањ и **пòводањ,** -дња м *в. поплава:* велики ~.

пòводац, пòвоца м (мн. пòвоци, ген. пòводāцā) *уже, ланац, каиш којим се води стока, пас итд.:* водити на повоцу.

повòдити се, пòводӣм се несвр. [гл. им. пòвођēње с] **1.** *несвр. према повести се*[1]. **2.** (за неким, нечим) *следити у понашању нечији пример, угледати се на некога.* – Поводио се за оцем.

повòдљив, -а, -о *који се поводи за другим(а), подложан утицајима:* ~ младић.

повòдљивац, -ӣвца м *онај који се поводи за неким, нечим.*

повòдљивица ж *поводљива женска особа.*

повòдљиво прил. *с поводљивошћу, поводећи се.*

повòдљивōст, -ости ж *особина онога који је поводљив.*

пòводнӣ, -ā, -ō *који је повод нечему.*

пòводнӣк м **1.** *онај који (се) води у поводу:* коњ ~. **2.** *в. поводац:* држати коња за ~.

пòводница ж бот. *биљка из пор. жабљака,* Ranunculus aquatilis, R. fluitans.

пòводњāк м зоол. *врста инсекта који живи око воде,* Hydrophilus.

пòводом и **по́водом** предл. (с ген.) *у вези с нечим; у поводу нечега:* ~ несреће, ~ годишњице.

пòвозит, -а, -о нар. *који се лако креће, који је лако возити или вући (обично о запрежним колима, саоницама и сл.).*

повòзити (се), пòвозӣм (се) свр. нар. *в. повѐсти*[2] *(се).*

пòвōј (пòвој), -оја м **1.** *платно или газа којима се повијају ране и сл., завој:* платнени ~. **2.** *платно за повијање беба, пелена.* • **бити (налазити се) у повоју (повојима)** *бити на самом почетку развоја.* **од повоја** *од најранијег детињства.* **изаћи из повоја** *осамосталити се; доспети у развитку до сложенијих облика.* **од повоја до покрова** *од рођења до смрти.*

пòвōјница ж **1.** *поклон детету у повоју (чарапице, капа и сл.).* **2.** *в. повој.*

повојни́чити се, -òјнӣчӣм се свр. *учинити војником; развити у некоме војничке особине.*

пȍвōљан, -љна, -о *који је по вољи, погодан, подесан:* ~ ветар, ~ расположење.

пȍвōљно прил. **а.** *како неко жели, очекује, успешно.* – Све се повољно одвија. **б.** *по вољи, угодно, згодно.* – Биће за нас повољније да отпутујемо. **в.** *потврдно, позитивно.* – Молба је повољно решена.

пȍвōљнōст и **пово́љнōст,** -ости ж *особина и стање онога што је повољно.*

повòњати, -āм свр. *в. помирисати.*

пòвор м *прегиб, лук; зглоб, зглавак:* ~ моста, жиле на поворима.

пòвора ж *дебљи канап провучен кроз ивице рибарске мреже; главни конопац на струку.*

пòвōрка ж (дат. -рци; ген. мн. -кӣ) **1.** *низ живих бића која се крећу у неком поретку:* погребна ~. **2.** *мноштво предмета, по-*

јава и сл. која се налазе у неком поретку или су тако посматрани: ~ аутомобила, ~ дана. **3.** *конопа на који се ниже уловљена риба; количина риба нанизана на такав конопац.*

по̀во̄рчица ж *дем. од поворка.*

по̀вра̄з м **1.** *покретна, лучна дршка, ручица ведра или котла која служи за ношење или вешање.* **2.** *трака за ношење на торби или ранцу.* **3. а.** *танка еластична нит од најлона, канапа и сл. која служи за риболов (на коју се привезују удице и ставља други прибор):* ставити удице на ~. **б.** *уже, узица уопште:* опасати се повразом. • НПосл **не треба сваком лонцу повраз бити** *није добро у све се мешати.*

повра́зити, по̀вра̄зӣм свр. *свезати повразом.*

повра́нети јек. **повра́њети,** -а́ним свр. *постати вран, црн, поцрнети.*

повра́нити, по̀вра̄нӣм свр. **1.** *учинити враним, црним.* **2.** *в. повранети.*

по̀вратак, -тка м **а.** *враћање на полазиште:* ~ у завичај. **б.** *враћање нечега што је било узето:* ~ имовине. **в.** *враћање поремећеног стања, особина и сл. на првобитни ниво, степен итд.:* ~ моћи говора.

по̀вратан, -тна, -о (обично одр.) **1.** *који се односи на повратак, који служи за повратак:* ~ карта, повратни пут. **2.** *чије се дејство односи на прошлост:* ~ дејство закона. **3. а.** *који се врши уназад:* ~ кретање. **б.** *узвратан:* ~ информација. **4.** *који се понавља (о болести):* ~ грозница. • лингв. **повратни глагол** *глагол који казује радњу коју субјекат врши на самоме себи (или субјекти узајамно), рефлексивни глагол; уопште глагол праћен повратном речцом „се".* **повратна заменица** *лична заменица „себе (се)" која се употребљава за свако лице једнине и множине када је потребно поново изрећи субјекат у неком зависном падежу, одн. кад се субјекат поново враћа на себе.*

повра̀тилица ж муз. *знак којим се укида раније означено повишење или снижење тона.*

повра́тити, по̀вра̄тӣм свр. **1.** *дати назад оно што је раније добијено, узето и сл.* – Поврати му сва примљена писма. **2.** *избацити кроз уста узету, поједену храну, избљувати.* **3. а.** *вратити оно што је било изгубљено, уништено, наново успоставити:* ~ ред. **б.** *помоћи некоме повратак у раније стање:* ~ самопоуздање. **4. а.** *довести натраг:* ~ кући. **б.** *дотерати натраг:* ~ овце. **5.** *изврнути:* повраћене чакшире. ■ ~ **се 1.** *вратити се, доћи на место са којег се пошло:* ~ кући. **2.** *обновити се (у истом или сличном облику).* – Поврати се старо време. **3.** *вратити се, доспети у пређашње стање:* ~ од страха. **4.** *опоравити се, освестити се (из несвести).* **5.** *примити се, прихватити се ранијег посла, интересовања и сл.* – Повратио се сликарству. • ~ **дах, пару** *доћи себи.* ~ **се у живот** *оживети.* **(с)поменуло се, не повратило се** *било па, на срећу, прошло (каже се о нечему лошем, неугодном).* ~ **у живот** *излечити.*

повра̀тич м бот. *биљка из пор. главочика,* Tanacetum parthenium, T. vulgare.

по̀вратнӣк м **1. а.** *онај који се враћа откуда:* ноћни ~. **б.** *исељеник који се вратио у завичај, отаџбину:* ~ из Немачке. **2.** *затвореник који се поново вратио на издржавање казне.* **3.** геогр. *замишљена линија, удаљена од екватора 23° 27' на север и југ, где Сунце у привидном кретању достиже највећу или најмању висину над хоризонтом, обратник, упоредник:* северни ~, јужни ~. **4.** вој. *део топовске кочнице која помоћу челичних опруга враћа цев, по испаљењу зрна, у првобитни положај.*

по̀вратница ж **а.** *женска особа повратник.* **б.** *потврда о испоруци поштанске пошиљке којом се пошиљаоцу потврђује да ју је добио прималац.*

по̀вратно прил. **а.** *с повратним дејством, додатно.* – Све то повратно усложњава односе. **б.** *обратно, обрнуто.* – Њихов добитак је наш губитак и повратно.

по̏враћа̄ј м *повратак, враћање.* • ~ **грађанске части** *враћање нечије части, рехабилитација.* ~ **у пређашње стање** правн. *успостављање ранијег правног стања (нпр. у парници).*

по̀враћа̄ње с **1.** *гл. им. од повраћати (се).* **2.** мед. *избацивање садржаја желуца кроз уста, бљување.*

по̀враћати (се), -а̄м (се) *несвр. према повратити (се).*

повр̀вети и **повр́вети** јек. **повр̀вјети** и **повр́вјети,** -вӣм свр. **1.** *појавити се у великој количини, наврети, покуљати.* – Људи поврвеше као мрави. **2.** *сакупити се у великом броју, стећи се.* – Све је поврвело од птица.

по̏вреда ж **1.** *наношење озледе, ране, озлеђивање, повређивање; озледа, рана.* – Непажњом је дошло до повреде. Повреда се погоршала. **б.** *вређање; увреда:* ~личности, ~ части. **2. а.** *непоштовање закона, прописа и сл., прекршај:* ~ одредби, ~ дужности. **б.** *изазивање штете:* ~ интереса.

поврѐдив и **поврѐдљив,** -а, -о *који се може повредити; склон повредама.*

поврѐдиво̄ст и **поврѐдљиво̄ст,** -ости ж *својство, особина онога који је повредив, онога што је повредиво.*

повре́дити, по̀вре̄дӣм јек. **повријѐдити,** по̀вриједӣм (трп. по̀вре̄ђен јек. по̀вријеђен) свр. **1. а.** *нанети повреду, рану, озледити; изазвати бол:* ~ ногу, ~ противничког играча. **б.** *задати душевни бол, увредити:* ~ речју. **2.** *нанети штету, оштетити:* ~ интересе. **3.** *прекршити (закон, пропис и сл.).* ■ ~ **се** *нанети себи повреду, рану, озледити се.*

по̀вре̄ђено̄ст јек. **по̀вријеђено̄ст,** -ости ж *својство или стање онога који је повређен, онога што је повређено:* ~ ноге.

повређи́вати (се), -ѐђује̄м (се) *несвр. према повредити (се).*

по̀времен, -а, -о *који се јавља, појављује с времена на време (и обично кратко траје), спорадичан; периодичан:* ~ паљба топова, ~ спис за лингвистику.

по̀времено прил. *с времена на време, спорадично:* ~ запевати.

по̀времено̄ст, -ости ж *особина или стање онога што је повремено.*

поврискѝвати, повр̀искује̄м *несвр. према повриснути.*

поври́снути, по̀врӣсне̄м свр. *подвриснӯти.*

повр́нути, по̀вр̄не̄м свр. нар. *в. повратити (1, 3а, б, 4а, б, 5).* ■ ~ **се 1.** *в. повратити се.* **2.** *окренути се, обрнути се.*

повр̀стати, -а̄м свр. **а.** *распоредити, разместити у врсте по неком реду:* ~ воћке. **б.** вој. *поставити у врсте, постројити.* ■ ~ **се** *постројити се.*

повр̀та̄р, -а́ра м *онај који гаји или продаје поврће.*

повр̀та̄рка ж *она која гаји или продаје поврће.*

повр̀та̄рница ж **а.** *в. повртњак.* **б.** *радња у којој се продаје поврће и воће.*

повр̀та̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на повртаре и повртарство:* повртарске културе.

поврта́рство с (мн. ø) *узгајање поврћа као пољопривредна делатност, баштованство.*

по̀вртати (се), по̀врће̄м (се) *несвр. према поврнути (се).*

повр̀тети и **повр̀тети** јек. **повр́тјети** и **повр̀тјети,** -тӣм свр. *завртети; мало вртети.* ■ ~ **се** *провести неко време идући тамо-амо, промувати се.*

по̀вртнӣ, -а̄, -о̄ *који је у вези с вртом:* повртни послови, ~ култура.

по̀вртња̄к м *врт за гајење поврћа.*

поврћар- *в. повртар-.*

по̀врће с (мн. ø) *биљке (обично зељасте) које се гаје у врту а чији се делови користе за људску исхрану:* младо ~, коренасто ~.

поврх (наглашено: по̀врх) предл. (с ген.) **1. а.** *указује да се неко или нешто налази изнад или преко нечега или некога:* магла ~ воде, обући капут ~ одела. **б.** *означава да се неко или нешто налази близу, са стране, на крају нечега, али на већој висини.* – Пилана је одмах поврх села. **2.** *осим, сем, поред тога, уз то.* – Суседи смо а поврх тога и кумови.

по̏вр̄ш ж (инстр. -и) **1.** *в. површина (1).* **2.** геогр. *равна површина у планинском крају на већој надморској висини, висораван:*

динарске површи. **3.** мат. *раван; део равни.* – Површ је неограничен скуп тачака простора, неограничена геометријска фигура; ~ лопте.

по̀вршан, -шна, -о **1.** *који се налази на површини, који живи на површини, површински:* ~ ожиљак, ~ риба. **2.** фиг. **а.** *који се у посматрању некога или нечега, у размишљању о некоме или нечему задржава на површини не улазећи у бит проблема, у суштину:* ~ човек, ~ истраживач. **б.** *који је настао на основу таквог посматрања, размишљања:* ~ утисак, ~ мисао. **в.** *неозбиљан, непромишљен.*

површѝна и **по̀вршина** ж **1.** *горња, спољна страна или слој нечега:* ~ воде, ~ предмета. **2.** *део земљишта с извесном сврхом:* зелена ~. **3.** фиг. **а.** *спољни изглед.* **б.** *површински, небитни ниво нечега:* ~ проблема. **4.** мат. **а.** *део равни ограничен кривом, изломљеном и сл. линијом неке геометријске слике или геометријског тела:* ~ троугла, ~ лопте. **б.** *спољашњи омотач неког геометријског тела:* ~ купе. • **доћи (испливати, пробити се** и сл.) **на површину** *доспети у центар пажње, постати познат.* **држати се (остати** и сл.) **на површини, пливати по површини** *чувати (задржавати) друштвени престиж, славу итд.* **избацити (уздићи** и сл.) **неког или нешто на површину** *учинити познатим, славним, важним итд.*

по̀вршѝнскӣ и **по̀вршинскӣ,** -ā, -ō *који се односи на површину:* ~ коп, ~ изглед.

по̀вршѝнски и **по̀вршински** прил. *на површан начин.*

повр́шити, по̀врши̑м свр. **1.** *начинити врх:* ~ стог. **2.** *обавити неки посао до краја, довршити.*

по̀вршно прил. **а.** *на површини, споља:* распоредити се ~. **б.** *на брзу руку, летимице; овлашно, без удубљивања (у нешто).* – Новине су писале о томе, али површно.

по̀вршнōст, -ости ж *особина, својство онога који је површан, онога што је површно.*

пову́ћи (по̀вӯћи), пову́чēм (3. л. мн. пову́кӯ; аор. пову́кох, по̀вӯче; имп. пову́ци; р. пр. по̀вӯкао, пову́кла (по̀вӯкла); трп. пову́чен, -а; пр. пр. пову́кāвши и по̀вӯкāвши) свр. **1. а.** *покренути, помаћи нешто вукући га према себи или за собом:* ~ кола. **б.** *превући, спустити:* ~ вео. **в.** *натући, навући:* ~ шешир. **г.** *извући, потегнути:* ~ сабљу. **2. а.** *поставити, изградити нешто повезујући две или више тачака:* ~ телефонску линију. **б.** *нацртати, означити линију, црту која повезује две или више тачака, која означава неку границу и сл.* **3. а.** *удахнути:* ~ дим. **б.** *узети гутљај (из флаше), испити:* ~ ракије. **4.** *привући; наговорити некога да нешто учини, да некога следи у поступцима.* – Повукла га је она девојка. **5.** *пребацити, преместити (одлуком, наредбом):* ~ у позадину, ~ у другу службу. **6.** вој. *вратити на почетни положај:* ~ трупе. **7.** *изазвати, проузроковати нешто.* – То је повукло и друге последице. **8.** шах. *одиграти (потез):* ~ даму. ■ **~ се 1.** *поћи натраг, кренути уназад:* ~ за корак. **2. а.** *отићи, склонити се:* ~ на село. **б.** *напустити пређашњу активност:* ~ са сцене. **в.** *попустити (у препирци и сл.).* **г.** *осамити се, изоловати се:* ~ из света. **д.** вој. *одступити:* ~ са фронта. **ђ.** *ућутати, предати се размишљању:* ~ у себе. **3.** (за неким, нечим) *повести се за неким, нечим:* ~ за лошим друштвом. • **~ за језик** *изазвати некога да што каже.* **~ закључак** *закључити.* **~ за нос** *намагарчити; преварити.* **~ краћи (дебљи) крај** *лоше проћи у неком послу, спору, сукобу.* **~ меницу** банк. и фин. *пренети меницу на другог меничног обвезника.* **~ молбу (тужбу** и сл.) *одустати од молбе (тужбе итд.).* **~ новчанице** *уклонити из оптицаја.* **~ ногу** *в.* **под нога.** **~ окидач (ороз)** *пуцати (из ватреног оружја).* **~ последице (консеквенце)** *сносити одговорност.* **~ у гроб** *узроковати нечију смрт.* **повуци-потегни** *врло тешко, с муком.*

пову́чен, -а, -о **1.** *трп. од повући (се).* **2.** *који се повукао од света, јавности и сл., који живи усамљенички, мирно; који изражава такво душевно расположење, понашање и сл.:* ~ младић. **3.** *миран, тих:* ~ улица.

пову́чено прил. *у самоћи, усамљено:* живети ~.

пову́ченōст, -ости ж *особина или својство онога који је повучен, онога што је повучено.*

пога́ђати (се), по̀гāђāм (се) *несвр. према погодити (се).*

погā́ђāч, -а́ча м *онај који (добро) погађа или прориче, пророк.*

погā́ђāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на погађача.*

по̀газити, -ӣм (трп. по̀гажен) свр. (нешто) **1. а.** *изгазити ногама:* ~ травњак. **б.** *прегазити возилом:* ~ пешака. **2.** *покорити у рату; поробити, обесправити:* ~ краљевство; ~ рају. **3. а.** *занемарити, одбацити:* ~ обичаје. **б.** фиг. *осрамотити, обешчастити:* ~ част. **в.** фиг. *начинити (етички) прекршај:* ~ обећање, ~ закон.

по̏гāн ж **1.** *балега, измет.* **2.** *ђубре, смеће.* **3.** фиг. **а.** *покварена, аморална особа:* подмукла ~. **б.** *уопште све оно што је гадно, одвратно:* разна ~.

по̀ган, -а, -о **1.** *јако прљав, нечист:* ~ затвор. **2.** фиг. **а.** *изузетно покварен, зао:* ~ човек. **б.** *гадан, ружан, одвратан:* ~ обичај. **в.** *бесан, љут:* ~ пас. **3.** *криловеран:* погани изроди. • **бити поганог језика** и сл. *бити свадљив; бити склон вулгарном изражавању и сл.* **~ болест** *полна, венерична болест.*

пога́нац, -нца м **1.** *поган, зао човек, неваљалац, зликовац.* **2.** *безверник, неверник.* **3.** мед. *опасан чир, пришт.*

пога̀нија ж зб. **1.** *прљави или зли људи; људски олош уопште.* **2.** *гадне животиње, гамад.* **3.** *прљавштина, гад.*

по̀ганин м (мн. -ани) **1.** *в. паганин.* **2.** *в. поганац (1).*

по̀ганити, -ӣм несвр. [гл. им. по̀гањēње с] (нешто) **1.** *каљати, прљати изметом.* **2.** *уопште каљати, прљати.* **3.** фиг. *скрнавити, обесвећивати (светињу).* ■ **~ се** *вршити нужду.*

по̀ганица ж **а.** *зла, опака жена.* **б.** *вештица.*

пога̀нлук м **1.** *прљавштина, нечистоћа.* **2.** *раскалашан, покварен живот.* **3.** *непристојне речи, псовке.* **4.** *поганска вера; припадници погане вере.*

по̀гано прил. *на поган начин, прљаво, ружно:* ~ говорити, ~ радити.

по̀гāнскӣ, -ā, -ō *в. пагански.*

пога́нство с **1.** *в. паганство.* **2.** *погано, нечасно, ружно дело.*

пога̀нуља ж *погана, покварена, неваљала, зла женска особа.*

пога́нштина ж **1.** *нечистоћа, прљавштина.* **2.** *погано, нечасно, ружно дело, поган, нечастан поступак и сл., поганлук.* **3.** пеј. *поган, зао човек, покварењак.* **4.** *в. поганлук (4).*

пога́сити, по̀гāсӣм свр. (нешто) **а.** *угасити све редом једно за другим; уопште угасити, утрнути нешто што светли и(ли) гори:* ~ све сијалице; ~ ватру. **б.** фиг. *затрти, умртвити.* – Она страшна ноћ погасила је у њој сву снагу и отпорност. ■ **~ се** фиг. *нестати, престати.* – Гласови се погасише.

по̀гача ж итал. **1.** *округао, пљоснат, пшенични хлеб (обично од бесквасног теста).* **2.** *оно што обликом личи на погачу.* • **тражити (хтети) преко хлеба погаче** *каже се за онога ко нескромно (по мишљењу говорника) тражи више од онога што му следује (припада).*

по̀гачица ж **1.** *дем. од погача.* **2.** (обично у мн.) *врста пецива, округлог облика, од теста помешаног са сиром и сл. и испеченог у пећници.*

погдѐгде јек. **погдјѐгдје** прил. *ту и тамо, овде-онде.*

погдѐкад(ā) јек. **погдјѐкад(ā)** прил. *по који пут, понекад.*

погдѐко, погдѐког и погдеко̀га јек. **погдјѐко,** погдјѐког и погдјеко̀га *нелична именичка заменица: понеко, гдеко.*

погдѐкојӣ јек. **погдјѐкојӣ,** -ā, -ē *придевска заменица: неки и неки, гдекоји, покоји, понеки.*

погдѐшто јек. **погдјѐшто** прил. *мало овде мало онде, понегде, где-где, овде-онде.*

по̏гӣбао, -бли ж **а.** *несрећа која неком прети, опасност.* **б.** *пропаст, уништење.*

поги́бати, по̀гӣбāм *несвр. према погинути.*

поги́бати (се), по̀гӣбāм (се) (по̀гӣбљēм (се)) *несвр. према погинути (се).*

по̏гӣбељ и **поги́бељ** ж (инстр. -и) рус. *в. погибао.*

пȍгибе̄љан, -љна, -о *који доноси, изазива погибељ, опасан:* ~ напад, ~ старт фудбалера.

пȍгибе̄љно прил. *повезано с погибељи, изазивајући погибељ, опасно.*

пȍгибија ж **1.** *погибао, опасност.* **2.** *убиство; смрт.* **3.** *тежак пораз, катастрофа.*

пȍгинути, -не̄м (аор. пȍгинух и пȍгибох) свр. **1.** *умрети неприродном, насилном смрћу (у рату, несрећи), бити убијен, изгубити живот несрећним случајем.* **2.** *угинути, липсати (о животињи).* **3.** фиг. *пропасти; нестати, ишчезнути.*

поглàва̄р, -а́ра м (вок. пȍглава̄ре и -у, инстр. -а́ром и -а́рем) *онај који је на челу некакве власти (државне, племенске, црквене).*

поглàва̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на поглаваре.*

пȍглавит, -а, -о **1.** *главни, први, најбитнији:* ~ задатак. **2.** *угледан, цењен:* ~ господин.

пȍглавито прил. **а.** *у првом реду, пре свега, понајвише, углавном.* **б.** *нарочито, посебно.*

пȍглавица м (мн. ж) **1.** *племенски старешина:* индијански ~. **2.** арх. *поглавар, старешина уопште.*

пȍглавичин, -а, -о *који припада поглавици.*

пȍгла̄вље с (ген. мн. -ља̄) **а.** *глава, одељак у књизи:* ~ романа. **б.** фиг. *уопште део нечега:* ~ живота. • **то је ~ за себе** *каже се за нешто што се (да би се истакло) изузима из целине о којој се говори.*

пȍгла̄внӣк м *поглавар, поглавица.*

пȍгладити, -ӣм свр. **а.** *прешавши дланом и прстима преко нечега поравнати га:* ~ косу. **б.** *помиловати, помазити:* ~ по глави. ■ **~ се** *помиловати се:* ~ се по руци.

пȍгле̄д м (лок. погле́ду и пȍгле̄ду) **1. а.** *усмереност очију на некога, нешто:* летимичан ~. **б.** *израз очију као последица душевног стања или става према некоме, нечему:* унезверен ~, заљубљен ~. **2.** *способност виђења, вид.* – Замути му се поглед. **3.** *призор који се види с неког места, панорама:* величанствен ~. **4.** *начин гледања на проблеме, ствари и сл.; мишљење, суд о нечему, уверење:* идеалистички ~, прагматичан ~; напредан ~. • **бацити (површан) ~ на нешто** *нешто (површно) погледати.* **гутати нешто погледом** *показивати изразито занимање за нешто.* **мерити (вагати) некога погледом** *одока оцењивати нечију вредност, способност и сл.* **на први ~** *при првом виђењу, одмах, сместа.* **~ на свет (на живот)** *животно или филозофско уверење.* **пресећи некога оштрим погледом** *погледом показати (демонстрирати) своје незадовољство према некоме.* **у сваком погледу** *на сваки начин, свакако.* **у том(е) погледу** *с те тачке гледишта.* **човек широких погледа** *образован и широкогрудан човек.*

погле́дати (се), пȍгле̄да̄м (се) (погледа́вати (се), -е̏да̄ва̄м (се)) *несвр. према погледати (се).*

пȍгледати, -а̄м свр. **а.** *усмерити поглед према некоме, нечему:* ~ у небо. **б.** *обухватити погледом, осмотрити:* ~ са свих страна. **в.** *обазрети се, осврнути се:* ~ око себе. ■ **~ се** *погледати један другог, једно друго и сл.* • **не хтети некога ни ~** *презриво се понети према некоме.* **~ истини у очи** *в. под истина*[1]. **~ некоме кроз прсте** *в. под прст.* **~ смрти у очи** *в. под смрт.* **~ чаши (бокалу, флаши) у дно** *попити све што је било у чаши (бокалу, флаши).*

пȍгнати, -а̄м свр. **1.** *отерати, потиснути; потерати:* ~ Турке; ~ коња. **2. а.** *појурити јашући.* **б.** *похитати за неким ловећи га:* ~ зеца. **3.** *одвести гонећи пред собом:* ~ на сајам волове. ■ **~ се 1.** *потрчати, појурити.* – Погнаше се пси. **2.** *појурити једно другог; почети се борити.* – Погнаше се јунаци по пољу.

погно̀јити, пȍгнојӣм свр. *бацити гнојиво, нађубрити.*

пȍгнӯт, -а, -о *повијен према напред, погрбљен:* ~ старац.

пȍгнути, пȍгне̄м свр. **а.** *савити (тело), сагнути (главу) према напред.* **б.** *повити, згрбити, погрбити.* – Старост ће га погнути. **в.** *усмерити надоле:* ~ поглед. ■ **~ се а.** *сагнути се, савити се.* – Погну се да дохвати камен. • **~ главу (шију)** *подлећи притиску, покорити се.*

пȍгнӯто прил. *сагнуто, згрбљено.*

пȍгнӯто̄ст, -ости ж *особина или стање онога који је погнут.*

пȍгово̄р, -ора м **1. а.** *краћи, закључни текст на крају књиге у којем писац или издавач дају податке о делу, писцу и сл.:* пишчев ~. **б.** *закључно поглавље књижевног, публицистичког и сл. дела, епилог.* **2.** *приговор, замерка.* – Он не трпи поговора. • **без поговора** 1) *без сумње, свакако.* 2) фиг. *без опирања, не противећи се.*

погово̀рити, -о̀ворӣм свр. **а.** *рећи, казати.* – Да поговоримо нешто о томе. **б.** *провести неко време у разговору, порazговарати.* – Поговорили смо мало о љубави.

пȍгодак, -тка м (мн. пȍгоци, ген. пȍгода̄ка̄) **1.** *ударац у циљ, мету:* ~ из пушке. **2.** *згодитак, поен у спорту (гол, кош и сл.).* • **пун ~** 1) *ударац гранатом, бомбом и сл. којим се циљ темељито уништава.* 2) *веома успешно реализован посао, акција и сл.*

пȍгодан, -дна, -о *који одговара потребама, захтевима, згодан, подесан (за нешто):* ~ тренутак.

пȍгодба ж **1.** *погађање, ценкање:* ~ је дуго трајала. **2.** *усмен или писмен договор (као резултат преговарања):* склопити погодбу.

пȍгодбен, -а, -о *који се односи на погодбу (2).* • лингв. **погодбена реченица** *зависна реченица којом се изриче услов за реализовање онога што се износи главном реченицом, условна реченица.* **погодбени начин** *сложен лични глаголски облик за исказивање погодбе под којом се радња главне реченице (не) може извршити, потенцијал.*

пого̀дити, пȍгодӣм (трп. пȍгођен) свр. **1. а.** *ударити у циљ, мету при гађању, потрефити; гађајући нечим, бацајући, шутирајући и сл. нешто ударити (у) некога, (у) нешто:* ~ некога лоптом. **б.** *постићи поен у спорту (голом, кошем итд.).* **в.** фиг. *снаћи, задесити; оштетити, окрњити.* – Погодила их је несрећа. То је погодило њихов углед. **2. а.** *схватити разумети на основу некаквих знакова:* ~ нечије мисли. **б.** *разрешити, одгонетнути:* ~ загонетку. **в.** *тачно прогнозирати, предвидети:* ~ временске прилике. **3.** *тачно одредити, приказати некога или нешто (на основу испитивања, интуиције и сл.):* ~ менталитет ликова. **4.** *тражећи пронаћи, изнаћи:* ~ прави пут. **5.** *одредити цену:* ~ месо. **6.** *унајмити некога за неки посао:* ~ мајсторе. ■ **~ се 1. а.** *договорити се у преговорима.* – Две земље се погоде. **б.** *утврдити цену.* **2.** *ступити у службу, на посао.* – Погоди се код неког мајстора и почне радити. **3.** (безл.) **а.** *десити се, догодити се.* – Погодило се да тако испадне. **б.** *остварити се (о сну).* – Сањао је и погодило се. • **~ некоме (праву, у праву) жицу** *учинити некоме по вољи.* **~ у живац (срце)** и сл. *дирнути у најосетљивије место.*

пȍгодно прил. *на погодан начин, повољно.*

пого́дно̄ст, -ости ж *особина, својство онога што је погодно, повољност, повољна прилика.*

пȍгодовати, -дује̄м несвр. *повољно деловати на некога, нешто, користити (некоме, нечему).* – Време погодује сетви.

поголѝцати, -а̄м свр. (некога) *неко време голицати, пошкакљати.*

по́гон и **пȍгон** м **1.** физ. и техн. *сила која нешто покреће и њен извор:* атомски ~, електрични ~, водени ~. **2.** техн. **а.** *уређај постројења који ствара покретну силу или само то постројење.* **б.** *део фабрике специјализован за неку производњу:* тапетарски ~. **3.** *рад, функционисање; употреба, коришћење:* пустити у ~, бити ван погона. **4.** *начин лова при којем се дивљач гони на ловце у заседи.*

по́гонскӣ и **пȍгонскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на погон, који служи за погон и сл.:* ~ енергија, ~ гориво.

пого́рдити, пȍгордӣм свр. *учинити гордим.* ■ **~ се** *постати горд, узохолити се.*

погоре́лац јек. **погорје́лац,** -лца м *онај којем је изгорела кућа.*

пого̀рети јек. **пого̀рјети,** -рӣм свр. **1.** *изгорети нешто ложећи:* ~ дрва. **2.** *изгубити (кућу и сл.) у пожару.* **3.** *горети неко време.*

погоршáвати (се), -òршāвāм (се) *несвр. ӣрема ӣоīоршаӣи (се).*

погоршáње с *ӣромена у лошем, нежељеном ӣравцу, ӣромена наīоре:* ~ времена, ~ здравља.

погòршати, -āм свр. (супр. побољшати) *учиниӣи īорим, ӣежим, неӣодношљивијим:* ~ положај, ~ ситуацију. ■ ~ **се** *ӣосӣаӣи īори, лошији, неӣодношљивији.*

погоспòдити се, -òсподӣм се свр. *ӣосӣаӣи īосӣодин; сӣећи īосӣодски ӣоложај, манире и сл.*

погòстити, пòгостӣм (трп. пòгошћен) свр. **а.** *ӣримиӣи некоīа као īосӣа, уīосӣиӣи:* ~ намерника. **б.** *ӣочасӣиӣи (некоīа).* ■ ~ **се** *īосӣиӣи се неко време:* ~ у кафани.

погòтово и **погòтову** речца *нарочиӣо, особиӣо, ӣосебно.* – Све је битно, поготово следеће. Нећемо путовати, поготову не данас.

пòграбити, -ӣм (трп. пòграбљен) свр. (нешто, некога) **1.** *ухваӣиӣи брзим и наīлим хваӣом руке, или руку шчеӣаӣи, зīрабиӣи.* **2.** *уīрабиӣи, оӣеӣи.* **3.** *сакуӣиӣи īрабећи, ӣоīрабуљаӣи.* ■ ~ **се 1.** *ухваӣиӣи се брзим и наīлим хваӣом руке или руку за нешӣо.* **2. а.** *ухваӣиӣи, зīрабиӣи један друīоī (обично ӣри сукобу).* **б.** фиг. *ӣоӣући се, сукобиӣи се.*

пограбýљати (пòграбљати), -āм свр. *сакуӣиӣи īрабуљама, ӣоīрабиӣи:* ~ сено.

поградити, пòградӣм свр. **а.** *изīрадиӣи, саīрадиӣи:* ~ куће. **б.** *најӣравиӣи, начиниӣи:* ~ бродове.

пограђúвати, пограђујēм *несвр. ӣрема ӣоīрадиӣи.*

пограјати, -јӣм свр. *ӣоīаламиӣи извесно време; ӣодићи īрају, заīрајаӣи.*

пòграничнӣ, -ā, -ō **1. а.** *који се налази на īраници, уз īраницу:* ~ караула, ~ град. **б.** *који се дешава на īраници:* ~ сукоб. **2.** *који служи за одбрану īранице:* пограничне трупе.

погрбáвити, -гр̀бāвӣм, **пòгрбавити,** -ӣм и **пòгрбити,** -ӣм свр. *учиниӣи īрбавим.* ■ ~ **се** *добиӣи īрбу или се ӣоīуриӣи (збоī сӣаросӣи, болесӣи и сл.).*

погрбљáвати (се), -р̀бљāвāм (се) и **погрбљúвати (се),** -р̀бљујем (се) *несвр. ӣрема ӣоīрбиӣи (се).*

пòгрбљено прил. *савијених леђа, ӣоīурено.*

пòгрбљенōст, -ости ж *особина или сӣање оноīа који је ӣоīрбљен.*

пȍгрда ж (ген. мн. пȍгр̄дā) **1.** *ӣоīрдна реч, ӣсовка:* изговарати погрде. **2.** *срамоӣа, љаīа; увреда:* носити у себи погрду; сасути погрде у лице.

пòгрдан и **пȍгрдан,** -дна, -о *који у себи носи ӣоīрду, увредљив, ружан, срамоӣан:* погрдне речи, ~ име, ~ гест.

пòгрдно и **пȍгрдно** прил. *на ӣоīрдан начин, с ӣоīрдним речима или ӣокреӣима.*

пòгреб м *обред сахрањивања (или сӣаљивања) мрӣваца, сахрана.*

погрèбати, -ѐбēм свр. (уп. погрепсти²) *сасӣруīаӣи īребући (оно шӣо је осӣало, заīорело и сл.).*

погребèнати, -āм свр. *īребенима размрсиӣи, уредиӣи (вуну, кудељу).*

пòгребнӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на ӣоīреб, који је у вези с ӣоīребом:* ~ говор, ~ кола, ~ марш. **2.** фиг. *који је као на ӣоīребу, мрӣвачки:* ~ тишина.

пòгребнӣк м *службено лице које брине о ӣоīребу, учесӣвује у њему носећи мрӣваца или као īробар; свешӣеник који обавља ӣоīребни обред.*

погребнѝна ж *цена ӣоīреба.*

пòгребно прил. *као на ӣоīребу.*

погрèпсти[1] (пòгрепсти), -ѐбēм (р. пр. пòгребао, -ебла (пòгребла); трп. погрèбен, -ѐна) свр. **1. а.** *закоӣаӣи мрӣваца, сахраниӣи.* **б.** фиг. *ӣредаӣи забораву, заборавиӣи.* **2.** *заӣрӣаӣи.* – Земља се отисне и више од стотине притисне и живе погребе.

погрèпсти[2] (пòгрепсти), -ѐбēм(аор. погрèбох, пȍгребе; р. пр. пòгребао, -ебла (пòгребла); трп. погрèбен, -ѐна) свр. *в. ӣоīребаӣи*[2].

пòгрешан, -шна, -о *који у себи садржи ӣоīрешку:* **а.** *који не одīовара реалносӣи, сӣању сӣвари и сл.:* ~ одговор, ~ решење. **б.** *који ӣоīоршава нечији ӣоложај, одмаже:* ~ потез, ~ избор.

погрèшив, -а, -о *који (ӣонекад) īреши.*

погрèшивōст, -ости ж *особина оноīа који је ӣоīрешив.*

погрéшити, пòгрēшӣм јек. **погријèшити,** пòгријешӣм свр. *начиниӣи īрешку, ӣревариӣи се.* • ~ пут *залуӣаӣи, забасаӣи.*

пòгрешка ж (дат. -шци; ген. мн. -шāкā) **1.** *неӣравилносӣ, омашка, īрешка, ӣроӣусӣ (у раду, акӣивносӣи, ӣисању иӣд.).* **2.** *мана, недосӣаӣак.*

пòгрешно прил. *на ӣоīрешан начин, криво:* ~ разумети.

пòгрешнōст, -ости ж *особина оноīа шӣо је ӣоīрешно.*

погр̀муша ж зоол. *васӣа ӣӣице:* црноглава ~ Sylvia atricapilla.

погр̀мушица ж зоол. *врсӣа ӣӣице,* Sylvia curruca.

пòгром м рус. *масовно унишӣавање неке еӣничке или верске мањине ӣраћено оӣимањем имовине од њених власника:* ~ Јевреја.

погрòмāш, -áша м *идеолоī, орīанизаӣор или извршилац ӣоīрома.*

погрòмāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на ӣоīромаше.*

погрòмāшки прил. *на ӣоīромашки начин, као код ӣоīрома.*

погромáштво с *ӣолиӣика ӣоīрома, залаīање за ӣоīроме.*

погрýбети јек. **погрýбјети,** -бӣм свр. непрел. *ӣосӣаӣи īруб, оīрубеӣи; ӣоружнеӣи.*

пòгрудица ж анат. *īрудна, ӣлућна марамица, ӣоребрица* pleura.

погружáвати (се), -ýжāвāм (се) *несвр. ӣрема ӣоīружиӣи (се).*

пòгрýжено прил. *на ӣоīружен начин, ӣоīнуӣо* фиг. *скуњено, ӣоӣишӣено.*

пòгрýженōст, -ости ж *сӣање оноīа који је ӣоīружен.*

погружúвати (се), -ýжујēм (се) несвр. *в. ӣоīружаваӣи (се).*

погрýжити, пòгрӯжӣм свр. рус. **1.** *ӣоīуриӣи, ӣоīрбиӣи; ӣовиӣи, саīнуӣи:* ~ леђа; ~ главу. **2.** фиг. *ӣриӣиснуӣи, ӣоӣишӣиӣи:* ~ срце. ■ ~ **се 1.** *ӣоīуриӣи се; ӣовиӣи се.* **2.** *сасвим се ӣредаӣи, ӣосвеӣиӣи (осећању, ӣослу):* ~ у нешто.

пòгрчити, -ӣм свр. *учиниӣи некоīа Грком, даӣи некоме, нечему īрчка обележја.* ■ ~ **се** *ӣосӣаӣи Грк, ӣримиӣи īрчке обичаје и сл.*

пȍгуба ж *ӣоӣӣуно унишӣење, ӣроӣасӣ, крах:* прети им ~.

пȍгубан, -бна, -о **а.** *који изазива или носи ӣоīубу, смрӣоносан:* ~ сукоб. **б.** *изузеӣно оӣасан, шӣеӣан:* ~ неслога.

погýбити, пòгубӣм (трп. пòгубљен) свр. **1.** (некога) *лишиӣи живоӣа, смаћи:* ~ у двобоју, ~ за казну. **2.** (нешто) *осӣаӣи без више бића, сӣвари, изīубиӣи их ӣосӣеӣено (ӣоком извесноī ӣериода).* ■ ~ **се** *изīубиӣи се, несӣаӣи, ишчезнуӣи.* • као да је главу погубио (као да су главе погубили итд.) *каже се кад неко изīуби сӣособносӣ здравоī расуђивања.*

погубљèнӣк, -úка м *онај које осуђен на ӣоīубљење, осуђеник на смрӣ.*

погубљéње с *насилно одузимање живоӣа.*

пȍгубно прил. *на ӣоīубан начин, смрӣоносно.*

пȍгубнōст, -ости ж *особина оноīа шӣо је ӣоīубно.*

пȍгужвāнōст, -ости ж *сӣање оноīа шӣо је ӣоīужвано.*

погýжвати, -āм свр. (нешто) *зīужваӣи, изīужваӣи:* ~ сукњу.

погýнђати, -āм свр. *неко време īунђаӣи.*

погурáвити се, -ýрāвӣм и **пòгуравити се,** -ӣм свр. *ӣосӣаӣи īурав, ӣоīрбиӣи се:* ~ због болести.

погýрати, пòгӯрāм свр. (нешто, некога) **1.** *мало īурнуӣи (одназад, са сӣране):* ~ ауто. **2.** *ӣоӣакнуӣи, ӣосӣешиӣи неку рад-*

њу; помоћи некоме у каријери: ~ договарање; ~ рођака. ■ **~ се 1.** *пробити се гурајући се, настојећи себи отворити пут, направити више простора и сл.* **2.** уз. повр. *гурнути један другога (једно друго и сл.) у свађи, препирци, борби, тучи и др.*

по̀гурено прил. *тела повијеног напред, згрбљено:* ићи ~.

по̀гурено̄ст, -ости ж *особина или стање онога који је погурен, погрбљеност.*

по̀гурити, -ӣм свр. *учинити погрбљеним, згрбити.* ■ **~ се 1.** *повити горњи део тела; пригнути се:* ~ у ходу. **2.** *погрбити се (због старости, болести).*

по̀гуркати (се), -а̄м (се) свр. *у дем. значењу: погурати (се).*

погурки́вати, -у̀ркујēм *несвр. према погуркати.* ■ **~ се** *међусобно се погуркати (ради скретања пажње на нешто, упозорења и сл.).*

по̀гурнути, -нēм свр. **1. а.** *погурати.* **б.** фиг. *подстаћи.* **2.** *мало гурнути некога (ради скретања пажње).*

по̏гӯст, -а, -о *доста, прилично густ.*

погу́стити, по̀гӯстӣм свр. (нешто) *учинити густим или гушћим, згуснути.*

по̀гушати се, -а̄м се свр. уз. повр. *ухватити се за гуше у међусобном обрачуну, у тучи.*

погу́шити, по̀гӯшӣм свр. *подавити једно(г) за другим.* – Гас ће све погушити. ■ **~ се** *подавити се, угушити се.* – Затвореници су се погушили у ћелији.

по̑д и **по̏д,** по̏да м (мн. по̀дови) *доња површина просторије, патос.*

под (уз инстр. јд. личне заменице „ја" и енклитичке облике ак. јд. личних зам. **пода**) предл. (с ак. и инстр.) **I.** *са речју у ак. означава:* **1.** *место (положај и сл.) испод којег, са чије доње стране се окончава радња, кретање итд.*: погодити под сису, скочити под воз. **2.** *стање, положај у који је неко доведен:* ставити ~ старатељство. **3.** *место, простор у чију непосредну близину, доњи или нижи део и сл. неко креће или стиже.* – Стижемо под сами Триглав. **4.** *време у које се нешто дешава, јавља, у које се врши некаква радња:* умрети под јесен, полудети под старе дане. **5.** *околности вршења радње, стања итд.*: радити под надницу. **6.** *замењивање праве ствари лажном, уместо.* – Продајем стари шешир под нов. **II.** *са речју у инстр. означава:* **1.** *лице, предмет, место и сл. са чије се доње стране налази неко или нешто, одн. испод којег се нешто збива:* осећати под ногама, стојати под звездама, чекати под кулом. **2. а.** *стање у којем се неко или нешто налази:* оперисати под наркозом, признати под притиском, споменик под заштитом државе. **б.** *део одеће који се налази на некоме у време дешавања нечега:* доћи под плаштом. **в.** *опрему коју неко има на себи у време некаквог дешавања:* борити се под оклопом. **3.** *личност за чије се владавине, управе и сл. нешто дешава или период у чијем трајању долази до неког догађаја, стања.* – Под Карађорђем се Србија ослобађа. **4.** *околности уз које се може прихватити извршење радње:* прихватити ~ условом. **5.** *узрок стања, ситуације: услед, због:* попустити под притиском. **6.** *биљку којом је засејан или засађен неки простор; биљку којом је неки простор обрастао:* њива под кукурузом; ливада под коровом. **7.** *име или назив којим се неко друго име, назив замењује:* писати под псеудонимом. • **имати некога, нешто под собом** *заповедати некоме, нечему као старешина.* **под морање (нешто учинити)** разг. *бити силом натеран на нешто.* **узети дете под своје** *усвојити туђе дете.* **узети под своје** *наметнути некоме своју вољу; доминирати над противником (у спорту, игри).*

по̑д- (пода-) преф. **I.** *за грађење глагола, а значи:* **1.** *вршење радње одоздо, с доње стране:* подвући, подметнути, подлокати, поткопати. **2.** *правац вршења радње одоздо према горе:* подскочити. **3.** *интензивирање радње:* подбунити, подстаћи. **4.** *прикривено вршење радње:* подмитити, потказати. **5.** *обнављање радње, стања:* подмладити (се). **6.** *ширење, увећавање власти:* подјармити, потчинити. **7.** *уопште: претварање трајног у свршени глагол:* подготовити, подсетити. **II.** *за грађење именица и придева, а значи:* **1.** *(онај) који се налази испод нечега:* подземље, подморски, поткућни, потходник. **2.** *(онај) који је део неке целине:* пододељак, подразред, подскупштински. **3.** *(онај) који је по звању, чину и сл. нижи у односу на некога:* поднаредник, потпуковник, подштапски. **4.** *(онај) који је на неки начин од некога прихваћен:* подсвојче, подстанар. **5.** *оно што је нечему блиско, али ипак различито:* подсвест, подједнак.

пода́вати (се), по̀да̄јēм (се) (имп. пода́ји (се), пр. сад. пода́јӯћи) (се)) *несвр. према подати (се).*

подави́јати (се), пода̀вӣја̄м (се) *несвр. према подавити (се).*

пода́вити, по̀да̄вӣм свр. **а.** *дављењем усмртити више бића, погушити:* ~ у гасним коморама. **б.** *убити потапањем у воду, удавити:* ~ кучиће у језеру. ■ **~ се 1.** *погушити се:* ~ се од прашине. **2.** *изгубити живот дављењем у води.* **3.** *убити један другог дављењем (у гужви, борби).*

пода̀вити (се), по̀давијēм (се) (трп. подави̏јен, -ѐна) свр. *в. подвити (се).*

подавр́нути, пода̀вр̄нēм свр. *в. подврнути.*

пода̀вртати, -а̀вр̄ћēм *несвр. према подаврнути.*

по̀дагра ж грч. мед. *упала меких ткива око зглоба, нарочито на ногама, гихт.*

пода̀дути, по̀дадмēм (по̀дадујēм) свр. *наудити се, отећи;* уп. поднадути: подадуо у лицу.

по̏далек, -а, -о *прилично далек, доста удаљен.*

по̏далеко прил. *доста далеко.*

по̏даљē и **по̏даље** прил. *нешто даље.*

по̏даљӣ, -а̄, -ē **а.** *нешто даљи, подалек.* **б.** *који је с неким у даљем сродству:* ~ рођак.

по̀да̄нӣк и **по̀даник** м рус. **1.** *члан државне заједнице, држављанин.* **2.** ист. *онај који признаје власт феудалца, господара на неком поседу.*

по̀да̄ница и **по̀даница** ж *жена поданик.*

по̀да̄ничкӣ и **по̀даничкӣ,** -а̄, -ō *који се односи на поданике, карактеристичан за поданике:* ~ верност, ~ однос.

по̀да̄нички и **по̀даднички** прил. *на поданички начин; одано, привремено.*

по̀да̄нӣштво и **по̀данӣштво** с *поданички однос.*

по̏дао, -дла, -о **а.** *који потајно против некога ради или лоше говори, који је склон таквим поступцима; који је лошег карактера, подмукао, покварен уопште:* ~ човек. **б.** *који је испуњен, прожет подлошћу:* ~ поступак.

подари́вати, -а̀рујēм *несвр. према подарити.*

пода́рити, по̀да̄рӣм свр. (нешто некоме) *дати некоме дар, поклонити.*

пода̀сипати, -а̄м *несвр. према подасути.*

пода̀стирати, -рēм *несвр. према подастрети.*

пода̀стрети јек. **пода̀стријети,** по̀дастрēм (р. пр. по̏дастро, -р̄ла; трп. по̏дастр̄т) свр. (нешто) **1.** *прострети нешто испод некога, нечега:* ~ (чаршав) некоме. **2.** *ставити, поставити (нешто) испод нечега:* ~ капут поставом.

пода̀сӯти, по̀даспēм свр. *посути, насути нешто по нечему:* ~ пут (шљунком).

пода́так, -тка м (мн. пода́ци, ген. по̀да̄та̄ка̄) **а.** *чињеница која је у стварној вези с нечим, која се нечега тиче (и може помоћи у његовом проучавању, разумевању и сл.):* библиографски, историјски подаци. **б.** *званична биографска чињеница или карактеристика којом се доказује идентитет:* лични ~.

по̏да̄тан, -тна, -о **1.** *који се лако обрађује, мек:* ~ материјал, ~ земља. **2.** фиг. *који се лако даје, који лако ступа у интимне односе:* ~ жена. **3.** *издашан, дарежљив:* ~ рођак. • **бити податне руке** *бити дарежљив, давати не штедећи.*

по̀дати, -а̄м свр. (обично у имп.) **1. а.** *дати уз руке у руку, пружити, уручити:* ~ писмо. **б.** *подарити, поклонити нешто некоме:* ~ слободу. **2.** *удати.* – Подај ћерку за тога момка. **3.** *нахранити животиње.* – Терај свиње па им подај кукуруза. **4.** *изв-*

шиши радњу изречену објекшом. ■ **~ се 1.** *йойусшиши йод йришиском.* – Србија се није подала Аустрији. **2. а.** *йошйуно се йрейусшиши.* – Подала се свом удесу. **б.** *сшуйиши с неким у сексуални однос.* – Није му се хтела подати.

подàтљив, -а, -о *в. йодашан.*

пȍда̄тно (подàтљиво) прил. *на йодашан начин, с йодашношћу.*

пȍдатно̄ст (подàтљиво̄ст), -ости ж *особина онога који је йодашан.*

подба́дати, пòдба̄да̄м *несвр. йрема йодбосши.*

подба̀да̄ч, -а́ча м *онај који йодбада некої на нешшо, йодсшрекач.*

подбаци́вати, -а̀цује̄м *несвр. йрема йодбациши.*

подба́цити, пòдба̄цӣм (пòдбацити, -и̂м) свр. *а. бациши краће од жељене дужине:* ~ гађајући топом. **б.** фиг. *изневериши нечије наде, очекивања; йосшићи мање од очекивања:* ~ на такмичењу.

пȍдбача̄ј м **а.** *йромашај у іађању кад зрно не добаци до циља.* **б.** *бацање (куїле, койља ишд.) краће од очекиваної.* **в.** фиг. *осшварење мање од жељеної, очекиваної, неусйех:* ~ производње.

пòдбел јек. **пòдбјел** м бот. *биљка из йор. ілавочика која се корисши као лек за кашаљ,* Tussilago farfara.

подби́јати, пȍдбӣја̄м *несвр. йрема йодбиши.*

пòдбити, пȍдбије̄м свр. **1.** *йрикуцаши, йриковаши одоздо:* ~ ципеле чавлима. **2.** *забиши исйод нечеїа:* ~ игле под нокте. **3.** *нажуљиши шабане йри ходању.*

пȍдбо̄ј м *набој, жуљ.*

подбо̀сти (пòдбости), подбòде̄м свр. **1.** *удариши, боцнуши мамузама или йешама у бокове коња да би (брже) кренуо.* **2.** фиг. **а.** *йодсшаћи, наїовориши на нешшо.* **б.** *наљушиши, ражесшиши.*

подбòчити, пòдбочи̇̄м свр. **а.** *ослониши ілаву и сл. о руку, длан ишд.* **б.** *йодуйреши.* ■ **~ се** *ослониши се руком о нешшо; йодуйреши се руком о бок.*

пòдбрадак, -атка м **а.** анат. *йредњи део доње вилице на лицу исшурен у окруїласшом облику* mentum. **б.** *йодвољак.*

подбра́дити се, пȍдбра̄ди̇̄м се свр. *йовезаши іలаву марамом везујући њене крајеве исйод йодбрашка.*

пòдбрадни̇̄, -а̄, -о̄ *који се односи на йодбрадак, који је исйод браде:* ~ мишић.

пòдбрадни̇̄к м *шрака којом се шлем йричвршћује йод брадом да би се одржао на ілави.*

подбраћи́вати (се), -а̀ћује̄м (се) *несвр. йрема йодбрадиши (се).*

пòдбу(х)ло̄ст, -ости ж *особина или сшање оноїа који је йодбуо.*

подбу́нити, пòдбӯни̇̄м свр. **1.** *йодсшаћи на буну (или какав друїи буншовни йосшуйак):* ~ народ. **2.** *йобудиши незадовољсшво, бес.*

подбуњи́вати, -у̀њује̄м *несвр. йрема йодбуниши.*

пòдбуо, -ула, -о и **пòдбухао,** -хла, -о *надувен, нашекао:* ~ човек, ~ лице.

пòдбухло̄ст *в. йодбулосш.*

пòдбухнути, -не̄м свр. *надуши се, нашећи.*

подва́јати (се), пòдва̄ја̄м (се) *несвр. йрема йодвојиши (се).*

пȍдвала ж *речи, дела и сл. којима се неко жели довесши у заблуду, йревара, обмана.*

подвала̀џија м (мн. ж) *онај који се бави йодвалама, који је некоме йодвалио, йреваранш.*

подвала̀џијски̇̄, -а̄, -о̄ *који се односи на йодвалаџије.*

подва́лити, пòдва̄ли̇̄м свр. (некоме) *йослужиши се йодвалом, намерно и нечасно обмануши некоїа; йревариши уойшше:* ~ купцу.

подва̀лџија м (мн. ж) *в. йодвалаџија.*

пòдваљак, -а̄љка м *в. йодвољак.*

подваљи́вати, -а̀љује̄м *несвр. йрема йодвалиши.*

подваљи̇̀ва̄ч, -а́ча м *в. йодвалаџија.*

подваљи̇̀вачки̇̄, -а̄, -о̄ *који се односи на йодваљиваче, који садржи у себи йодвалу:* ~ поступак.

пòдварак, -а̄рка м кув. *јело од динсшаної и зайеченої киселої куйуса и меса:* ћурка на подварку.

подвари́вати, -а̀рује̄м *несвр. йрема йодвариши.*

подварија̀нта ж *начин решавања некої йроблема који се незнашно разликује од основної йосшуйка:* ~ у шаху, ~ у рату.

подва́рити, пòдва̄ри̇̄м свр. *скуваши, зїошовиши (јело); йодїрејаши (јело).*

пòдвез м *оно шшо се везује с доње сшране нечеїа:* ~ на струни за пецање.

пȍдвеза ж **1.** *в. йодвезица (а).* **2.** *врсша женске мараме.*

подве́зати, пòдве̄же̄м свр. *йривезаши с доње сшране нечеїа:* ~ рану. ■ **~ се** *учврсшиши на себи одећу йришеїавши и йривезавши њене крајеве.*

подвези́вати (се), -вѐзује̄м (се) *несвр. йрема йодвезаши (се).*

пòдвезица ж **а.** *свилена шрака или їумена врйца, ласшика којом се йридржавају чарайе изнад или исйод колена, шшруфна.* **б.** *уойшше шрака, врйца којом се нешшо йодвезује.* • **Орден подвезнице** *најсшарији и највиши енїлески орден који се йодвезује исйод десної колена.*

подвѐсти[1] (пòдвести), -вѐде̄м (пòдведе̄м) свр. **1.** *увесши некоїа исйод нечеїа:* ~ под надстрешницу. **2. а.** (некоме) *омоїућиши некоме да има йолни однос с неком женом.* **б.** (некога) *свесши женску особу некоме збоі йолної односа.* **3.** фиг. *сврсшаши мисли, идеје, чињенице у оквире ойшшијих мисли, идеја ишд. йриликом објашњавања, разумевања и сл. нечеїа.*

подвѐсти[2] (пòдвести), -вѐзе̄м свр. *возећи довесши исйод нечеїа:* ~ кола под надстрешницу.

пȍдвиг и **пòдвиг** м **1.** *храбро, јуначки извршено дело (скойчано с великим ризиком):* ратни ~, јуначки ~. **2.** *йусшоловина, аваншура:* кафански ~, лоповски ~. **3.** *уойшше: дело, осшварење изузешної значаја:* уметнички ~.

пòдвижни̇̄к м *йравославни исйосник, еремиш.*

пòдвижни̇̄штво с *йодвижников начин живоша.*

подви́јати, пȍдвӣја̄м *несвр. йрема йодвиши.*

пȍдви̇̄к м *йовик којим се неко йозива, уйозорава, ойомиње ишд.*

подвики́вати, -и̇̀кује̄м *несвр. йрема йодвикнуши.*

подви́кнути, пȍдвӣкне̄м свр. **1.** *јако викнуши.* **2.** *викнуши на некоїа збоі незадовољсшва, беса и сл.:* ~ на децу. **3.** *ошшрим іласом йриїовориши некоме, йрекорећи некоїа и сл.:* ~ женама.

пòдвилични̇̄, -а̄, -о̄ *који је исйод зубне вилице:* ~ жлезда.

подвири́вати (се), -и̇̀рује̄м (се) *несвр. йрема йодвириши (се).*

подви́рити (се), -и̇̄м (се) свр. *завириши исйод нечеїа брзим, крашким йоїледом.*

пòдвити, пȍдвије̄м (имп. пòдви̇̄ј; трп. подви̇̀јен, -е̏на) свр. **а.** *савиши крај(еве) нечеїа:* ~ гране. **б.** *йривућу исйод себе:* ~ ноге. **в.** *савиши йод себе или йод нешшо:* ~ перчин под капу. **г.** *заврнуши, засукаши:* ~ рукаве. **д.** *наїнуши, саїнуши:* ~ главу. ■ **~ се** *савиши се.* – Листови свеске су се подвили. • **~ реп** а) *йосшаши мање самоуверен, скромнији у йонашању, изјавама.* б) *йокуњиши се, йовући се.* в) *йобећи (из борбе, сукоба).*

подвла́стити, пòдвла̄сти̇̄м (трп. пòдвла̄шћен (пòдвла̄штен)) свр. *намешнуши некоме своју власш:* ~ народ.

подвла́чити (се), пòдвла̄чи̇̄м (се) [гл. им. подвла́че̄ње с] *несвр. йрема йодвући (се).*

пòдвла̄шћено̄ст (пòдвла̄штено̄ст), -ости ж *особина или сшање оноїа који је йодвлашћен.*

подвлашћи́вати, -а̀шћује̄м *несвр. йрема йодвласшиши.*

по̀дводан, -дна, -о **1.** *који је изложен поплави или подземним водама, водоплаван:* ~ терен, ~ њива. **2.** (одр.) *који је испод воде, који се обавља испод воде, који се користи испод воде:* подводни кабл, подводни риболов.

подво̀да̄ч, -а́ча м *онај који подводи, сводник.*

подвода̀чица ж *она која подводи, сводница.*

подво̀дити, по̀дводи̑м [гл. им. по̀дво̄ђе̄ње с] *несвр. према подвести*[1].

по̀дводница ж бот. *врста водене биљке,* Najas marina.

по̀дводно̄ст, -ости ж *особина тла које је подложно поплавама или подземним водама, водоплавност.*

по̀двожња̄к м *пролаз за пешаке и возила испод саобраћајнице (пруге, пута и сл.);* супр. надвожњак.

по̀двоз м **а.** *средство за вожњу; транспорт, превоз:* дати ~. **б.** *цена превоза, возарина:* платити за ~.

подво̀зити, по̀двози̑м [гл. им. по̀двоже̄ње с] *несвр. према подвести*[2].

по̀двозни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на подвоз:* ~ средство, ~ тарифа.

по̀двојен, -а, -о **1.** *трп. од подвојити (се).* **2.** *неједнак, различит:* подвојена мишљења (о нечему).

по̀двојено̄ст, -ости ж *особина или стање онога што је подвојено:* ~ схватања.

подво̀јити, по̀двоји̑м свр. *одвојити једно(г) од другога, поделити, разделити:* ~ пријатеље, ~ животе. ■ **~ се** *одвојити се једно од другог, поделити се.* – Морамо се подвојити.

по̀двољак, -о̄љка м *дебели кожни набор(и) испод браде; место сличног изгледа на врату неких животиња.*

по̀дво̄љчина ж *аугм. од подвољак.*

по̀дво̄љчић м *дем. од подвољак.*

подворе́ње с **1.** *услуга, служење.* **2.** *посета у знак почасти, поклоњење:* доводити на ~, примати подворења.

подво́рити, -и̑м и **подво̀рити,** по̀дворим свр. **1.** *обавити подворење, послужити.* **2.** *угостити, погостити.*

по̀дво̄рни̑к м *човек који подворује, послужитељ:* школски ~.

по̀дво̄рнички̑, -а̄, -о̄ *који се односи на подворнике.*

подвостручáвати (се), -у̀ча̄ва̄м (се) и **подвостручи́вати (се),** -у̀чује̄м (се) *несвр. према подвостручити (се).*

подво̀стручити (се), -и̑м (се) свр. *учинити (се) двоструким, двапут већим, дужим и сл.*

подвра́тити, по̀двра̄ти̑м свр. *подврнути, савити.*

по̀двратни̑к м *кожа која виси испод врата (код говечета и сл.).*

подврга́вати (се), -р̀га̄ва̄м (се) *несвр. према подвргнути (се), подврћи (се).*

по̀двргнути и **по̀дврћи,** по̀двргне̄м (аор. по̏двргнӯ, по̀дврже и по̏дврже; р. пр. по̀двргнуо, -ула и по̀дврггао, -гла; пр. пр. по̀двргнӯвши и по̀дврга̄вши) свр. **а.** *извршити над неким или нечим радњу означену именицом:* ~ анализи, ~ контроли, ~ ревизији, ~ казни. **б.** *изложити деловању нечега:* ~ притиску, ~ ијекавизирању. ■ **~ се 1.** *постати објекат некакве радње, пробати дејство нечега:* ~ се тестирању, ~ се операцији. **2.** *покорити се, потчинити се (нечијој вољи, власти).*

подврискѝвати, -и̂скује̄м *несвр. према подвриснути.*

подври́снути, по̀дври̑сне̄м свр. **а.** *огласити се вриском.* **б.** *изрећи вриштећи.*

подвр́нути, по̀двр̑не̄м свр. *заврнути крај(еве) нечега према унутра или испод нечега:* ~ рукаве.

по̏двр̄ста и **по̏дврста** ж *у различитим класификацијама: део врсте који се на основу извесних карактеристика може издвојити у посебну за степен нижу категорију:* ~ биља, драмска ~.

по̀двртати, -врће̄м *несвр. према подврнути.*

по̀двр̑ћи (се) *в. подвргнути (се).*

подву́ћи (по̀двӯћи), -ву́че̄м (3. л. мн. -ву́кӯ) свр. **1.** *увући, завући под нешто:* ~ ноге под покривач. **2.** *повући црту испод написаног, потцртати:* ~ реченицу. **3.** фиг. *посебно истаћи, нагласити.* – У говору је подвукао значај мира. ■ **~ се** *увући се под нешто:* ~ се под јорган. • **се некоме под кожу** *стећи нечију наклоност улагивањем, ласкањем и сл.*

подгова́рати, -о̀ва̄ра̄м *несвр. према подговорити.*

по̏дгово̄р м *наговор, наговарање.*

подгово̀рити, -о̀вори̑м свр. *обично тајно, кришом наговорити, подстаћи на нешто или подбунити против некога.*

подго̀јити (се), по̀дгоји̑м (се) свр. *угојити (се), утовити (се).*

по̀дгорац, -о̄рца м *човек из подгорине.*

по̀дгорина ж *крај, терен који се налази под гором, испод планине.*

По̀дгоричанин м (мн. -а̄ни) *становник града Подгорице; онај који је из Подгорице.*

По̀дгорича̄нка ж (дат. -ки; ген. мн. -ки̑) *становница града Подгорице; она која је из Подгорице.*

по̀дгорички̑, -а̄, -о̄ *који припада Подгорици, који потиче из Подгорице, који се односи на Подгорицу.*

по̀дго̄рје с *в. подгорина.*

по̀дго̄рка ж *жена из подгорине.*

по̀дгорски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на подгорину и подгорје.*

по̏дграда ж *грађевинска конструкција која у тунелима и рударским јамама спречава обурвавање земље.*

подгра́дити, по̀дгра̄ди̑м свр. (нешто) **а.** *изградити подграде.* **б.** *деградити нешто уз или испод нечега.*

по̏дградни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на подграду.*

подграђи́вати, -а̀ђује̄м *несвр. према подградити.*

подгре́вати (се), по̀дгре̄ва̄м (се) јек. **подгријѐвати (се),** по̀дгријева̄м (се) и **подгреја́вати (се),** -ѐја̄ва̄м (се) јек. **подгријáвати (се),** -ѝја̄ва̄м (се) *несвр. према подгрејати (се).*

по̀дгрејати, -је̄м јек. **подгријати** свр. **1.** *мало угрејати.* – Сунце подгрејало. **2.** *поново угрејати (нешто што се охладило):* ~ супу. ■ **~ се 1.** *поново се угрејати, загрејати се.* – Јело се подгрејало. **2.** *изазвати пијењем алкохолног пића топлину у телу:* ~ се ракијом.

по̀дгрлац, -р̄лца м анат. *јамица под грлом.*

по̀дгрло и **по̀дгр̄ље** с *део врата под грлом.*

по̀дгрупа и **подгру̀па** ж *у класификацији: за степен нижи ниво од групе.*

подгурки́вати, -у̀ркује̄м несвр. *гуркати више пута некога (обично руком) дајући му некакав знак, обраћајући му пажњу на нешто.* ■ **~ се** уз. повр. *гуркати један другог.*

по̀дгурнути, -не̄м свр. *гурнути, ставити што под нешто, подметнути.*

по̀дгушни̑, -а̄, -о̄ *који се налази под гушом:* ~ кеса.

по̀дгушња̄к м *в. подвратник.*

поддија̀лек(а)т, -кта м лингв. *говор неког дијалекта ограничен на уже подручје, с извесним посебним особинама у односу на друга подручја истог дијалекта.*

по̀дебео, -ела, -о *веома дебео; прилично угојен:* ~ нанос; ~ вепар.

подѐбљати, -а̄м свр. *повећати дебљину нечега:* ~ оловком линију.

подѐво̄јчити се јек. **подјѐво̄јчити се,** -и̑м се свр. *постати девојка, развити се у девојку, задевојчити се.*

по̏дела јек. **по̏дјела** ж **1.** *раздвајање на делове и одређивање који део коме следује, дељење:* ~ плена. **2.** *утврђивање места, удела, задужења у нечему:* ~ улога (у театру). **3.** *уручивање, до-*

дела нечега: ~ одликовања. 4. *деоба на делове који нешто чине:* ~ времена на сате. 5. *деоба истородних предмета, појмова према извесним општим принципима, карактеристикама и сл.:* ~ жанрова (у књижевности). 6. *деоба на врсте, разреде итд. по битним особинама, обележјима и сл., класификација, систематизација:* ~ кичмењака. 7. биол. *процес бесполног размножавања живих ћелија.* • ~ **власти** *начин организације власти у друштву.* ~ **рада** *принцип организације целокупног рада у друштву на одређеном ступњу развоја.*

поде́лити, по̀де̄ли̑м јек. **подијѐлити,** по̀дије̄ли̑м (трп. по̀де̄љен јек. по̀дије̄љен) свр. **1. а.** *извршити поделу неке целине на делове:* ~ плен, ~ имовину. **б.** *уручити некоме његов део (у нечему):* ~ плате. **2.** *дати некоме део нечега свог:* ~ залогаје. **3.** *предати, уручити нешто некоме:* ~ одличја. **4.** *распоредити места, звања, послове:* ~ министарске положаје. **5.** *осетити, доживети нешто саосећајући с неким:* ~ тугу. **6.** *извршити рачунску радњу дељења.* ■ ~ **се 1.** *раздвојити се на делове.* – Војска се поделила на две стране. **2.** *распоредити се по групама.* – Дружина се поделила у три собе. **3.** *заузети различита становишта поводом неког проблема, става и сл.* – Странке се поделише по питању Косова. • ~ **мегдан** *борити се с неким у двобоју; потући се, побити се уопште.*

по̀дељак јек. **по̀дјељак,** -е̄љка м *степен, град на разним скалама који служи као јединица мере.* – Температура се зауставила на петом подељку.

по̀де̄љено̄ст јек. **по̀дије̄љено̄ст,** -ости ж *стање онога што је подељено.*

подѐрати, по̀дере̄м свр. **а.** *коришћењем или непажњом поцепати:* ~ ципеле. **б.** *искидати, исцепати.* – Бура подере једра. ■ ~ **се** *поцепати се, исцепати се.* – Капут се подерао. • **подерана врећа** фиг. *човек који много троши новац.*

подѐрив (подѐрљив), -а, -о *који се може (лако) подерати:* тешко ~.

подѐриво̄ст (подѐрљиво̄ст), -ости ж *особина онога што се може (лако) подерати.*

подѐротина и **подеро̀тина** ж **1.** *подерано одело, прње:* обући подеротине. **2.** *рупа, оштећење на одећи или обући настала (дугом) употребом или непажњом:* ~ на врећи.

по̀десан, -сна, -о *згодан, одговарајући (за употребу), погодан, прикладан.*

по̀десити, -и̑м свр. **1.** *учинити подесним за нешто (одговарајућим опремањем, оправкама итд.), припремити:* ~ возило. **2.** *прилагодити (некоме, нечему):* ~ понашање. **3.** *прецизно одмерити, одредити:* ~ механизам сата. ■ ~ **се** *десити се, збити се.* – Подесило се да се сретну.

по̀десно̄ст, -ости ж *особина онога што је подесно.*

подѐтињити (се), -и̑м (се) и **подети́њити (се),** -ѐти̑њи̑м (се) јек. **подјѐтињити (се),** -им (се) и **подјети́њити (се),** -ѐти̑њи̑м (се) свр. *почети се понашати као дете.*

подеша́вати, -ѐша̄ва̄м несвр. *према подесити.*

поджа́нр и **по̀джанр** м *подврста жанра:* филм из жанра кримића а шпијунског поджанра.

по̏джупа̄н, -а и **поджу̀па̄н,** -а́на м *жупанов заменик.*

подза́ко̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који одређује практичну примену начелног законског прописа:* ~ одлука.

подза́куп м правн. *закуп који закључује закупац с трећим лицем.*

подза́купац, -пца м *лице које је закључило закуп са закупцем.*

подза́купнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на подзакуп.*

по̏дзаповеднӣк јек. **по̏дзаповједнӣк** м *заповедник војне јединице према надређеном заповеднику.*

по̀дзе̄мље с **1.** *место, простор под земљом.* – У подземљу је метро. **2.** мит. *загробни свет по веровању старих Грка (и неких других народа).* – Прометеј силази у подземље. **3. а.** *сиротињски део града и његово становништво (као симбол криминала).* **б.** *(организовани) криминал уопште и његове организације:* ~ Чикага. **в.** *тајна, илегална организација која се бори за рушење неког система:* револуционарно ~.

по̀дземнӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се налази или дејствује под земљом:* ~ вода, ~ железница. **2.** *потајан, илегалан, противзаконит:* ~ трговина, ~ организација. • ~ **свет** мит. *по веровању старих Грка (и других народа) свет под земљом где живе душе умрлих;* уп. подземље (2).

по̏дзид м и **по̏дзида** ж *зид који служи као ограда или као заштита против одрона земље.*

подзи́дати, по̀дзӣда̄м свр. *изградити подзид, учврстити подзидом.*

подзиђи́вати, -зи̇́ђује̄м несвр. *према подзидати.*

по̀дзол м рус. *неплодно, неквалитетно земљиште, пепељуша.*

подива́нити (се), -ѝва̄ни̑м (се) свр. нар. и арх. *поразговарати (се).*

по̏дивљао, -а̄ла, -о и **подѝвљао,** -ала, -о (обично одр.) *р. пр. од подивљати у атриб. служби:* ~ пас.

по̏дивља̄ло̄ст и **подѝвља̄ло̄ст,** -ости ж *особина, стање онога ко је подивљао.*

подѝвљати, -а̄м свр. непрел. **1.** *изгубити кроткост, питомост, постати дивљ.* – Коњи су подивљали. **2.** *постати сличан дивљаку (по суровости, запуштености и сл.):* ~ на робији. **3.** *постати недружељубив, отуђити се од људи:* у самоћи. **4.** *полудети, помахнитати:* ~ од беса.

по̀дигнути (се), -не̄м (се) свр. *в. подићи (се).*

по̀дизати (се), -иже̄м (се) *несвр. према подигнути (се), подићи (се).*

подѝза̄ч, -а́ча м **1.** *направа за дизање терета:* хидраулични ~. **2.** анат. *мишић који подиже горњи очни капак.*

по̑дијум (по̑дӣј, -ија) м лат. **1.** ист. *повишено место у староримском циркусу са седиштем за цара, сенаторе итд.* **2.** *уздигнуто место за говорнике, предаваче.* **3.** *стални део позорнице, сцена.*

подѝлазити, -и̑м [гл. им. подѝлаже̄ње с] *несвр. према подићи.*

поди́ћи (по̀дићи), по̀диђе̄м (аор. поди́ђох, поди́ђе и по̏ди̑ђе; р. пр. подѝшао и по̀дишао, -шла) свр. **1.** *доћи под нешто, подвући се испод нечега:* ~ под амбар. **2.** *прималити се, приближити се.* – Војска је подишла с леђа. **3.** *обузети, спопасти.* – Подиђе га језа. **4.** (некоме) фиг. *ласкањем придобити нечију наклоност:* ~ жени. • **подишли га мрави (трнци** и сл.) *осетио је језу, страх, узбуђење.*

по̀дићи, по̀дигне̄м (аор. по̀дигох, по̀диже и по̏диже; имп. по̀дигни; р. пр. по̀дигао, -гла; трп. по̀дигнӯт; пр. пр. по̀дига̄вши) свр. прел. (вар. подигнути (се)) **1. а.** *поставити на више место, положај.* – Подићи терет с првог на други спрат. **б.** *помаћи, покренути нагоре:* ~ руке. **в.** *усмерити увис:* ~ поглед. **2.** *покупити нешто расуто, разбацано с тла:* ~ крхотине. **3. а.** *вратити у нормалан положај оно што је пало или се преврнуло:* ~ столицу. **б.** *помоћи некоме ко је пао да устане:* ~ старца. **4.** фиг. **а.** *помоћи некоме у лечењу или га излечити:* ~ болесника. **б.** *омогућити некоме да се осамостали, одгојити:* ~ сина. **5. а.** *подстаћи на некакву акцију:* ~ на јуриш. **б.** *у вези с неким именицама означава: почети радњу коју та именица означава:* ~ побуну, ~ грају, ~ здравицу. **6. а.** *изградити начинити:* ~ кућу. **б.** фиг. *замислити, засновати:* ~ филозофски систем. **7. а.** *учинити вишим:* ~ насип за пола метра. **б.** фиг. *дати некоме, нечему виши статус, значај:* ~ вишу школу у ранг универзитета. **8. а.** *повећати, повисити:* ~ цене. **б.** *појачати (о гласу).* **в.** *учинити бодријим, живахнијим:* ~ расположење. **9.** *побољшати, унапредити:* ~ имање. **10.** *узети, преузети:* ~ новац из банке, ~ пакет с поште. ■ ~ **се 1. а.** *попети се на виши положај, место, успети се:* ~ се на планину. **б.** *пропети се:* ~ се на прсте. **в.** *пружити се у вис.* – Подиже се дим над селом. **2.** *устати, усправити се:* ~ се од стола. **3.** *уставши кренути с места.* – Подиже се да иде кући. **4.** *упутити се некуд:* ~ се у лов. **5.** (на неког) *наступити против некога:* ~ се на непријатеља. **6.** *побунити се, дићи устанак.* – Сви се подигну на Турке. **7.** *настати, појавити се.* –

Подиже се ларма. **8. а.** *повећати се, повисити се.* – Подигла му се температура. **б.** *постати бодријим, живахнијим.* – Подигло нам се расположење. • **~ главу, ~ глас, ~ на ноге, ~ парницу** итд. *в. под дићи.*

поди́чити, по̏дӣчӣм свр. *учинити славним, прославити.* ■ **~ се** *понети се, похвалити се:* ~ се успехом.

подја́рити, по̏дјāрӣм свр. **а.** *појачати, оснажити:* ~ ватру. **б.** *разбеснети, распалити:* ~ некога, ~ бес.

подја́рмити, по̏дјāрмӣм свр. **1.** *упрегнути у јарам:* ~ волове. **2. а.** *ставити под своју власт, подвластити:* ~ непријатеља, ~ народ. **б.** *потчинити свом утицају:* ~ нечије срце. ■ **~ се** *прихватити нечију власт, утицај, покорити се.*

подјармљи́вати (се), -а̀рмљујēм (се) *несвр. према подјармити (се).*

подјармљѝвāч, -áча м *онај који подјармљује некога или га је подјармио.*

подје́дати (се), по̏дјēдāм (се) *несвр. према подјести (се).*

по̏дједнāк, -а, -о **а.** *који је по особинама исти или сличан са неким:* ~ добитак, ~ неуспех. **б.** *чији је интензитет константан, уједначен.* – Креће се ауто подједнаком брзином.

по̏дједнāко прил. *на подједнак начин, једнако.*

по̏дједнāкōст, -ости ж *особина, стање онога што је подједнако.*

подјѐзичнӣ, -ā, -ō *који се налази под језиком:* ~ жлезда.

подјел- *в. подел-*, **подјељ-** *в. подељ-*, **подјет-** *в. подет-*.

подлаги́вати, -āгујēм несвр. *помало, повремено у причању лагати.*

по̀длāктити се и **подла́ктити се,** по̀длактӣм се свр. *ослонити се лактом, лактовима о нешто, налактити се.*

по̀длактица ж анат. *део руке од лакта до доручја* antebrachium.

по̀дланица[1] ж анат. *унутрашња површина шаке.*

по̀дланица[2] ж зоол. *врста морске рибе, комарча,* Chrysophrys aurata.

по̀длац, -а̀ца м (инстр. -а̀цем) *подао, нечастан, покварен човек.*

по̀длачкӣ, -ā, -ō *који се односи на подлаце.*

по̀длачки прил. *на подлачки начин, попут подлаца.*

подла̀штво с *особина онога који је подао; подао поступак.*

подле́гати, по̏длēжēм јек. **подлијѐгати,** по̏длијежēм *несвр. према подлећи.*

подлѐгнути и **по̀длегнути,** по̀длегнēм свр. *в. подлећи.*

подле́тати, по̏длēћēм јек. **подлијѐтати,** по̏длијећēм *несвр. према подлетети.*

подлѐтети јек. **подлѐтјети,** -тӣм свр. **а.** *летећи стићи испод нечега.* – Врапци подлетеше испод стрехе. **б.** *пасти или бацити се под нешто:* подлетети под ауто.

подлѐћи (по̀длећи), по̀длегнēм свр. **1. а.** *потчинити се нечијој власти, утицају:* ~ под притиском. **б.** *бити побеђен у борби.* **2.** *умрети због болести, повреде:* ~ повредама.

по̏длив м мед. *место на телу где се нешто подлило:* крвави ~.

подли́вати (се), по̏длӣвāм (се) (јек. и **подлијѐвати (се),** по̀длијевāм (се)) *несвр. према подлити (се).*

по̀длистак, -ска м **а.** *новински, часописни додатак (каткад штампан и на другачијем формату) чији се садржај тематски или жанровски разликује од издања коме је придодат:* књижевни ~. **б.** *састав књижевно-журналистичког жанра који се у дневним или периодичним издањима појављује на истом месту, обично писан популарно, живо и лако, у наставцима, фељтон.*

по̀длити, по̏длијēм (трп. подлѝвен, -ѐна) свр. **1.** *полити, просути воду (или неку другу течност) испод некога или нечега.* – Првог дана у затвору под њега су подлили воду. **2.** *изливајући се, преливајући подићи под нешто или некога.* **3.** *испунити, прожети нечим (некога или део тела).* – Девојку подли нежно руменило. ■ **~ се** *испунити се, прожети се нечим.* – Очи му се подлиле крвљу.

по̏дло прил. *на подао начин, као подлац.*

по̏длога ж (дат. -лози) **1. а.** *оно што је ради чврстоће, заштите подложено, подметнуто испод нечега:* ~ у ципели. **б.** *темељ од земље, камена, бетона на коме се што зида, постављa:* ~ за зграду. **в.** *основни слој боје, премаза који служи као везиво за слојеве који се наносе преко њега.* **г.** *основно пиће у које се додају други састојци при справљању коктела.* **2.** фиг. *уопште: основа на којој се нешто подиже, заснива:* ~ теорије. **3.** агр. *стабљика на коју се калеми:* дивља ~. **4.** *јамство, залог:* дати некоме позајмицу без подлоге. • **златна ~** фин. *новчани систем, према коме сва маса папирног новца има потпуно или делимично покриће у злату.*

по̀дложак, -ошка м *оно што је подложено испод нечега, подметач.*

по̀дложан и **по̏дложан,** -жна, -о **1.** *који је под нечијом влашћу, потчињен.* – Пољска је била подложна Русији. **2.** *који је изложен или склон некаквом утицају:* ~ променама.

подло̀жити, по̀дложӣм свр. **1.** *ставити под нешто, подметнути.* **2.** *наложити, запалити:* ~ ватру, ~ пећ.

по̏дложица ж *дем. од подлога.*

по̀дложнōст, -ости ж *својство, стање онога који је некоме, нечему подложан.*

подлока́вати, -о̀кāвāм *несвр. према подлокати.*

подло̀кати, по̀длочēм свр. *поткопати дејством воде.* – Река подлоче обалу.

по̏длōст, -ости ж *особина онога који је подао; подао поступак:* људска ~. Обогатио се једном подлошћу.

по̏длӯчје с грађ. *унутрашња страна лука у грађевинарству.*

по̏дљута ж *рана која се подљути, загади.*

подљу́тити се, по̀дљӯтӣм се свр. *погоршати се због загађења (о рани).*

по̀дмазати, -ажēм свр. **1.** *прекрити машћу, намазати одасвуд:* ~ осовину. **2.** фиг. *подмитити, поткупити:* ~ власт. • **иде као подмазано** *иде врло лако, одвија се без проблема.*

подмази́вати, -а̀зујēм *несвр. према подмазати.*

подмазѝвāч, -áча м *човек који се бави подмазивањем машина.*

подма̀кнути и **подма̀ћи** (по̀дмаћи), по̀дмакнēм свр. **1.** *помицањем ставити нешто испод некога, нечега:* ~ јастук под главу. **2.** фиг. *наместити, подметнути некоме подвалу.*

по̀дмерити јек. **по̀дмјерити,** -ӣм свр. **1.** *одредити меру, измерити.* **2.** *проверити тачност ваге или мере.*

подме́сити, по̏дмēсӣм јек. **подмијѐсити,** по̏дмијесӣм свр. *додати квасац тесту да изазове процес врења.*

по̀дместити јек. **по̀дмјестити,** -ӣм свр. *ставити испод нечега:* ~ тацну испод шоље.

по́дмет и **по̀дмет** м лингв. арх. *в. субјекат.*

по̀дметак, -тка м *в. подлога (1а).*

по̀дметати и **подмѐтати,** по̀дмећēм *несвр. према подметнути.*

подмѐтāч, -áча м *в. подлога (1а):* картонски ~.

по́дметнӣ и **по̀дметнӣ,** -ā, -ō *који се односи на подмет, субјекатски.*

по̀дметнути и **подмѐтнути,** по̀дметнēм свр. **1.** *метнути, ставити испод некога, нечега:* ~ носила под рањеника. **2.** *поставити испред некога, нечега:* ~ образ за пољубац. **3. а.** *крадом ставити некоме нешто ради преваре:* ~ фалсификован новац. **б.** *потурити, приписати некоме нечасно дело, злочин и сл.:* ~ убиство. ■ **~ се 1.** *стати некоме на пут или се подвући под некога да би се пореметила, прекинула његова акција (у фуд-*

балу и сл.). **2.** (о женској особи) *хотимице, намерно ступити с неким у сексуални однос, наметнути се.* – Она му се сама подметнула. • **~ некоме ногу (клип (у точкове))** *учинити некоме зло, напакостити некоме.*

подмѐштати, по̀дме̄шта̄м јек. **подмје́штати,** по̀дмје̄шта̄м *несвр. према подместити.*

подмигѝвати (се), -ѝгује̄м (се) *несвр. према подмигнути (се).*

подмигѝвачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на оне који се подмигују.*

подмѝгљив, -а, -о *који подмигује; који одаје подмигљивост:* ~ човек; ~ поглед.

подмѝгљивац, -ӣвца м *човек склон подмигивању.*

подмѝгљиво прил. *подмигујући, с подмигивањем:* ~ погледати.

подмѝгљивост, -ости ж *особина онога који је подмигљив.*

по̀дмигнути, -не̄м свр. *дати знак мигом ока, намигнути (често кришом):* ~ девојци. ■ **~ се** *намигнути један другом дајући тако некакав знак (често с ироничним значењем).*

подмире́ње с *извршење обавезе, враћање дуга.*

подмирѝвати, -ѝрује̄м *несвр. према подмирити.*

подмѝрити, по̀дмӣрӣм свр. **1.** *задовољити некакве потребе:* ~ укућане. **2.** *(из)дати колико треба, колико се очекује:* ~ боновима раднике. **3.** *нахранити и напојити стоку:* ~ краве. **4.** *исплатити обавезе:* ~ дуг. **5.** *надокнадити:* ~ штету.

подмѝтити, по̀дмӣтӣм свр. *поткупити митом.*

подмѝтљив, -а, -о *који лако узима, прима мито.*

подмѝтљивац, -ӣвца м *подмитљив човек.*

подмѝтљивост, -ости ж *особина онога који је подмитљив.*

подмићѐнӣк, -ѝка м *подмићен човек.*

подмићѝвати, -ѝћује̄м *несвр. према подмитити.*

по̀дмицати, -иче̄м *несвр. према подмаћи, подмакнути.*

по̀дмладак, -атка м **а.** *младо покољење, млади нараштај, младеж:* људски ~. **б.** *младе животиње, младунчад:* пачји ~.

подмла́дити, по̀дмла̄дӣм свр. *учинити младим, млађим.* – Срећа га је подмладила за 10 година. ■ **~ се** *добити млађи изглед од оног који је карактеристичан за одређене године, осећати се млађим него што се очекује и сл.:* ~ се поред деце. • **подмладило се небо** нар. *каже се кад се на ведром небу изокола појаве мали облаци и тад се верује да ће пасти киша.*

по̀дмла̄ђено̄ст, -ости ж *стање онога који се подмладио или се тако осећа.*

подмлађѝвати (се), -а̀ђује̄м (се) *несвр. према подмладити (се).*

по̀дмо̄рје с *морско дно с укупним биљним и животињским светом, налазиштима нафте, гаса и др.*

по̀дмо̄рница ж *врста ратног (ређе научног) брода способног да дејствује испод површине и на површини мора:* нуклеарна ~.

по̀дмо̄рнича̄р м *војно лице које служи или ради на подморници.*

по̀дмо̄рничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на подморнице:* ~ напад, ~ рат, ~ база.

по̀дморскӣ, -а̄, -о̄ *који се налази испод површине мора:* ~ вулкан, ~ база.

по̀дмӯкао, по̀дмӯкла и подму́кла, -о **1.** *који је склон да крадом чини зло, напакости, злонамеран:* ~ човек. **2.** *који одаје нечију подмуклост; који је задат, повучен и сл. са злим намерама:* ~ осмех; ~ потез. **3.** *који наговештава зло, неприлике:* ~ грмљавина. **4.** *туп, пригушен, потмуо:* ~ бол.

по̀дмӯкло и **подму́кло** прил. *на подмукао начин, с подмуклим намерама.*

по̀дмӯкло̄ст и **подму́кло̄ст,** -ости ж *особина онога који је подмукао.*

подна̀дуло̄ст, -ости ж *стање онога који је поднадуо, онога што је подnadуло:* ~ *лица.*

подна̀дути, по̀днадме̄м (по̀днадује̄м) свр. *имати отоке на телу, натећи, отећи;* уп. подадути: ~ у лицу.

поднапити се, по̀днапије̄м се свр. **а.** *умерено се напити; прилично се напити:* ~ вина.

подна́реднӣк м вој. *подофицир с најнижим чином у војсци пре Другог светског рата.*

подна́редничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на поднареднике, који је карактеристичан за њих:* ~ униформа, ~ манир.

подна́слов м *наслов који стоји испод главног наслова, натписа и сл. (као објашњење, прецизирање):* новински ~, ~ студије.

по́дне, по́днева с (с предл. најчешће непром.) **1. а.** *средина дана, време кад је Сунце у највишој тачки изнад хоризонта, 12 сати:* тачно у ~. **б.** астр. *тренутак кад средиште Сунца пролази кроз меридијан одређеног места:* право ~, тачно ~. **в.** фиг. *половина људског века:* ~ живота. **2.** рлг. *код хришћана: време (тачно у 12 сати) када их црквено звоно позива на молитву; код муслимана: време клањања молитве ићиндије.*

по̀дне̄бље и **по́дне̄бље** с **1.** *небески простор изнад одређеног места или краја.* **2.** *крај, земља:* човек из другог поднебља. **3.** *климатске карактеристике (неког краја, земље):* континентално ~, тропско ~.

по́дневак, -е̄вка м геогр. *замишљена полукружна линија на Земљи која спаја Северни и Јужни пол, меридијан:* нулти ~.

по́дневачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на подневак:* ~ линија.

по́дне̄внӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на подне:* подневне вести. **2.** *в. подневачки.*

по́дне̄внӣк м *в. подневак.*

по́дне̄вничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на подневнике.*

по̀днесак, -ска м *писмени спис (представка, молба итд.) који се подноси некаквој власти, служби:* тајни ~, службени ~.

по̀дне̄ти јек. **по̀днијети,** -нѐсе̄м (по̀днесе̄м) (аор. поднѐсох и по̀дне̄х јек. поднијех; трп. поднѐсен и по̀дне̄т јек. по̀днијет) свр. **1.** *држећи што у рукама принети некоме:* ~ столицу госту. **2.** *понудити некога храном, пићем и сл. преносећи је у рукама: послужити, почастити некога:* ~ печење. **3.** фиг. **а.** *изнети, дати нешто на разматрање, оцењивање:* ~ молбу, ~ предлог. **б.** *саопштити некоме нешто (писмено или усмено):* ~ рапорт, ~ оставку. **4. а.** *издржати одређене тешкоће, неугодности, претрпети:* ~ операцију, ~ критику. **б.** арх. *испунити очекивања, задовољити.* – Каква је твоја пушка? – Моћи ће поднети. • **~ на тањиру (тацни)** *дати некоме све на готово, омогућити некоме да добије, оствари нешто без имало труда.*

поднѝмити, по̀днӣмӣм свр. **1.** *подупрети нешто нечим:* ~ главу рукама. **2. а.** *прекрстити руке.* **б.** *ставити руке на бокове (тако да их оне длановима и прстима захвате).* ■ **~ се 1.** *ослонивши се лактовима о нешто држати главу међу длановима (или на длану).* **2.** *одупрети се длановима о бокове, подбочити се.*

подно (наглашено: по̀дно) предл. (с ген.) *у доњем делу, испод нечега:* ~ брда, ~ врба.

по̀дножан, -жна, -о **1.** *који је под ногама:* ~ стаза. **2.** (одр.) *који је у подножју, који је у вези с подножјем:* ~ страна.

по̀дно̄жје с **1. а.** *доњи део неког предмета:* ~ стола. **б.** *постоље споменика, скулптуре.* – Кип је постављен на подножје. **2.** *горња површина основе, темеља нечега помало издигнута од главног нивоа итд.:* ~ храма. **3.** *доњи део планине, брда:* ~ Авале.

по̀дноктица ж мед. (обично мн.) *в. заноктица (в).*

подно̀сив, -а, -о *в. подношљив.*

подно̀силац, -иоца (подно̀ситељ) м *онај који нешто подноси, предлаже:* ~ извештаја, ~ резолуције.

подно̀сити, по̀дносим [гл. им. по̀дноше̄ње с] *несвр. према поднети.* ■ **~ се** *толерисати један другог, трпети се.* – Суседи се не подносе. • **~ се као пас и мачка** *не подносити се, не трпети се.*

по̏дно̄ћ прил. *пред саму ноћ, на почетку ноћи:* стићи ~ у град.

подно̀шљив, -а, -о *који се може подносити, истрпети, дозволити:* ~ бол, ~ пораз.

подно̀шљиво прил. разг. *на подношљив начин.*

подно̀шљивост, -ости ж *особина онога који се може поднети, онога што се може поднети; особина онога који нешто може поднети.*

по̏доба и **по̀доба** ж арх. **1. а.** *оно што је обликом некоме, нечему слично.* **б.** *слика нечега, лик, облик:* ~ мог брата. **2.** *в. спода́ба.*

по̀добан, -бна, -о **1.** арх. *сличан, налик:* човек ~ диву. **2. а.** *згодан, погодан:* ~ тренутак. **б.** *који је по нечијем уверењу, мишљењу (политички и сл.) одговарајући, повољан:* ~ за функцију, ~ председник. **3.** *кадар, спреман:* срце ~ за јунаштво.

по̏добар, -бра, -о *доста, прилично добар; прилично јак, снажан, повелик итд.:* ~ дечак, ~ шамар, ~ парче.

подоби́вати, -о̀бӣва̄м и **подоби́јати,** -о̀бӣја̄м свр. *један за другим добити, примити:* ~ више награда, ~ много удараца.

по̀добно прил. арх. *слично као нешто друго, попут.* – Глас грмну подобно грому.

по̀добно̄ст и **подо́бно̄ст,** -ости ж *својство, особина онога који је подобан, онога што је подобно.*

подо̀брити, по̀добрӣм свр. *учинити добрим или бољим, побољшати:* ~ карактер. ■ ~ **се** *постати добар или бољи, побољшати се.* – Однедавно се подобрио старац.

по̏добро прил. *доста, веома добро (јако, много итд.):* ~ попити, ~ ударати.

подо̀дбор м *део одбора с посебним задужењем, обавезом и сл.*

подо̀дељак јек. **подо̀дјељак,** -е̄љка м *део одељка (у тексту, књизи и сл.) који се бави каквим појединачним проблемом (у односу на шири који се разматра у одељку).*

подозре́вати, -о̀зре̄ва̄м јек. **подозријѐвати,** -о̀зријева̄м несвр. рус. *осећати сумњу, несигурност у односу на нечије речи, поступке, намере, сумњати.* – Подозрева да му је жена неверна.

подозре́ње с рус. *осећање сумње, несигурности према нечијим речима, поступцима, намерама, сумњичавост:* осећати ~, посматрати с подозрењем.

подо̀зрив, -а, -о **1.** *сумњичав, неповерљив:* бити ~ према нечему. **2.** *који одаје сумњу, неповерење:* ~ осмех.

подо̀зриво прил. *с подозрењем, сумњичаво, неповерљиво.*

подо̀зриво̄ст, -ости ж *особина онога који је подозрив.*

по̀дој м **1.** *храњење детета мајчиним млеком.* **2.** *количина млека којим мајка задовољи потребе детета које сиса за једним оброком.*

подо̀јити, по̀дојӣм свр. **1.** *властитим млеком нахранити дете које сиса (о мајци):* ~ бебу. **2.** *нахранити се дојећи, посисати (о детету или младунчету животиње).*

подо̀лазити, -ӣм свр. *доћи један за другим.*

подоно̀сити, -о̀носӣм свр. *донети једно за другим.*

подора́вати, -о̀ра̄ва̄м *несвр. према подорати.*

подо̀рати, по̀доре̄м свр. *поорати земљиште после скидања плодова са њега; заорати ђубре у земљу.*

подо̀ручковати, -ује̄м свр. *доручковати мало хране.*

по̀доста прил. *у приличној мери, прилично:* ~ урадити.

по̏дофицӣр, -а и **подофѝцӣр,** -и́ра м *војно лице из нижег старешинског кадра које најнепосредније руководи јединицом, млађи официр.*

по̏дофицӣрскӣ и **подофѝцӣрскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на подофицире:* ~ чин, ~ школа.

подофицѝрчић м **а.** *дем. од подофицир.* **б.** ир. *никакав, неважан подофицир.*

по̏доцкан прил. *веома доцкан, прилично касно:* ~ се вратити.

по̀дочнӣ, -а̄, -о̄ *који је под очима:* подочни мишићи.

по̀дочња̄к м (обично мн. -а̄ци) *набран, често таман лук под очима.*

подо̀штрити, по̀доштрӣм свр. *одоздо заоштрити:* ~ колац.

подража̀валац, -аоца (ген. мн. -ла̄ца̄) (подража̀ватељ) м *онај који некога подражава, имитатор.*

подража́вати, -а̀жа̄ва̄м несвр. (некога, ређе некоме) **а.** *угледати се на некога, поводити се за неким (у понашању и сл.).* – Песници подражавају један другог. **б.** *имитирати, опонашати нечији глас, гестове и сл. као нарочиту врсту естрадне вештине.* – Глумац подражава политичаре.

по̏дража̄ј м *спољни утицај на чула, надражај.*

подра́жити, по̀дра̄жӣм свр. **1.** *утицати нечим на организам или његов поједини орган изазивајући реакцију:* ~ жуч. **2. а.** *незнатно надражити, мало изазвати:* ~ свраб. **б.** фиг. *речима подстаћи на неку акцију, против некога, нечега:* ~ на сукоб. **в.** *узвицима, гестовима изазвати нечији бес, naљутити:* ~ пса.

подра́зред м **а.** *у систематизацији: део разреда који садржи јединке истих или сличних особина.* – Сисари се деле на три подразреда. **б.** *у класификацији: део разреда који садржи предмете, појаве и сл. истих или сличних особина:* ~ ботаника (у оквиру разреда природних наука).

подразуме́вати, -у̀ме̄ва̄м јек. **подразумијѐвати,** -у̀мијева̄м несвр. *према подразумети.*

подразу̀мети, -ме̄м јек. **подразу̀мјети,** -мије̄м свр. **а.** *претпоставити да је нешто и без директног навођења јасно у неком тексту, говору и сл., па га не исказати речима.* – Наше писмо је подразумело пристанак. **б.** *разумети, схватити нешто на известан начин.* – Под вашим осмехом подразумели смо пристанак.

по̀дранити, -ӣм свр. *прилично рано устати, поранити, уранити.*

подра́пати, по̀дра̄па̄м свр. *искидати на комадиће, подерати:* ~ кошуљу. ■ ~ **се** *поцепати се, подерати се;* фиг. *потући се:* ~ на трње. Деца се подрапала.

по̀драшкати, -а̄м свр. *дем. према подражити.*

по̏дре̄д м *у систематизацији: део реда;* уп. ред (1). – Ред слепих мишева се дели на два подреда.

подре́дити, по̀дре̄дӣм свр. **а.** *учинити зависним у односу на некога, нешто, потчинити:* ~ појединца држави. **б.** *сматрати мање важним у односу на нешто друго (и одговарајуће поступати):* све ~ успеху. ■ ~ **се** *потчинити се.*

по̀дре̄ђен, -а, -о **1.** *трп. од подредити (се).* **2.** (у именичкој служби, одр.) *особа која је у служби потчињена старијем, надређеном.*

по̀дре̄ђено̄ст, -ости ж *стање или положај онога који је некоме подређен, онога што је нечему подређено.*

подређи́вати (се), -ѐђује̄м (се) *несвр. према подредити (се).*

подрези́вати, -ѐзује̄м *несвр. према подрезати.*

по̀дрезати, -еже̄м свр. **1.** *резањем скратити:* ~ нокте, ~ косу. **2.** фиг. *умањити нечију снагу:* ~ силу. • ~ **некоме крила** *в. под крила.*

подре́мати, по̀дре̄ма̄м јек. **подријѐмати,** по̀дријема̄м свр. **1.** *провести неко време дремајући.* **2.** *један за другим пасти у дремеж.*

по̀дрепак, -пка м **а.** *део животињског тела испод репа.* **б.** пеј. *в. подрепаш.*

подрѐпа̄ш, -а́ша м пеј. *улизица, полтрон.*

по̀дрепнӣ, -а̄, -о̄ *који се налази под репом:* ~ муха.

подржа̀вати (се), -ржа̄ва̄м (се) *несвр. према подржати (се).*

подр̀жавити, -ӣм и **подржа́вити,** -р̀жавӣм свр. *учинити државним:* ~ привреду.

подржавље́ње с *процес остваривања државне надлежности, власништва итд. над нечим.*

подр̀жати, -жӣм (р. пр. по̏држао, -а̄ла (подр̀жао, -ала)) свр. **1.** *извесно време нешто придржавати:* ~ терет. **2.** фиг. *дати некоме подршку делима или речју:* ~ побуњенике, ~ идеју. **3.** *не*

дозволити да нешто престане: ~ ватру у пећи. ■ ~ **се** *међусобно се помоћи, дати један другом подршку.*

подри́вати (се), по̀дрӣва̄м (се) *несвр. према подрити (се).*

подрѝва̄ч, -а́ча м **1.** *оруђе за обрађивање земљишта подривањем.* **2.** фиг. *онај који подрива, квари некакав ред, поредак:* ~ социјализма.

подрѝва̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на подриваче:* ~ активност.

подригѝвати, -ѝгује̄м *несвр. према подригнути.*

по̀дригнути, -не̄м свр. *гласно испустити гасове из желуца кроз уста.*

по̀дрити, по̏дрије̄м (трп. подрѝвен, -ѐна) свр. **а.** *поткопати земљу испод нечега:* ~ обалу. **б.** *ријући развалити:* ~ ограду. **в.** фиг. *учинити слабим:* ~ државу.

подр́љати, по̀др̄ља̄м свр. *обавити дрљање земљишта.*

по̀дрмати, -а̄м свр. *мало, кратко продрмати.*

подрму̀сати, -а̄м свр. *мало, кратко продрмусати.*

по̀дробан и **по̏дробан** -бна, -о *детаљан, исцрпан:* ~ извештај.

по̀дробно и **по̏дробно** прил. *детаљно, исцрпно.*

по̀дробно̄ст и **по̏дробно̄ст,** -ости ж **а.** *особина онога што је подробно, исцрпност:* ~ коментара. **б.** *појединост, детаљ:* ићи у подробности.

по̏дрова̄но̄ст, -ости ж *особина онога што је подровано, поткопаност.*

подро̀вати, по̀друје̄м свр. *в. подрити.*

подро̀нити, по̀дронӣм свр. **1.** *роњењем доћи испод некога, нечега:* ~ под брод. **2.** *локањем подрити:* ~ обалу.

подрпа́нац, -нца и **подрпа́нко** м *в. одрпанац.*

подр́пати (се), по̀др̄па̄м (се) свр. *подерати (се), поцепати (се).*

по̀дртина ж **1.** *рушевина, развалина (неке грађевине).* **2.** *в. подеротина.* **3.** фиг. *човек оронуо од болести, старости итд.*

подру́гати се, по̀дрӯга̄м се свр. *подругнути се.*

подру̀гачица ж *подругљива песма, ругалица.*

подругѝвало с (м) (мн. с) *подругљивац.*

подругѝвати се, -у̀гује̄м се *несвр. према подругати се.*

подругѝва̄ч, -а́ча м *подругљивац.*

подругѝва̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на подругиваче.*

подругѝвачки прил. *с подругивањем, попут подругивача.*

подру̀гљив, -а, -о **а.** *који воли да се подругује:* ~ човек. **б.** *који садржи или изражава поругу, подсмех:* ~ текст, ~ поглед.

подру̀гљивац, -ӣвца м *онај који се (радо) подругује, руга.*

подру̀гљивица и **подру̀гљӣвка** ж *жена подругљивац.*

подру̀гљиво прил. *на подругљив начин, с поругом.*

подру̀гљиво̄ст, -ости ж *особина онога који је подругљив, онога што је подругљиво.*

по̀другнути се, -не̄м се свр. *наругати се, подсмехнути се.*

по̀дружнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на подружнице:* ~ одбор.

по̀дружница ж *одељење неке установе, организације и сл.:* сеоска ~.

по̀дружничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на подружнице.*

по̏друм и **по̀друм** м грч. **1. а.** *просторија испод приземља зграде у којој се чувају намирнице, гориво и сл.* **б.** *таква просторија у којој се складиште, точе или продају разна пића, коноба, таверна:* вински ~. **2.** *стаја, коњушница.*

подру̀ма̄р, -а́ра м **1.** *стручњак или уопште радник у подрумарству.* **2.** *власник подрума (1б).* **3.** *књига о подрумарству.*

подру̀ма̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на подрумаре и на подрумарство:* ~ занат, ~ технологија.

подрума́рство с **а.** *грана производње и складиштења вина (и неких других алкохолних пића) у нарочитим подрумима:* савремено ~. **б.** *посао подрумара у оквиру такве производње.*

по̏друмскӣ и **по̀друмскӣ,** -а̄, -о̄ *који се налази или користи у подруму, који је у вези с подрумом итд.:* ~ кључ, ~ просторија.

подру̀мчина ж *аугм. и пеј. од подрум.*

подру̀мчић м *дем. од подрум.*

подру̀мџија м (мн. ж) *в. подрумар (1, 2).*

по̀дручан, -чна, -о *који се налази на подручју (нечије власти, управе):* ~ школа.

по̀дрӯчје с **1.** *област, територија, крај с организованом влашћу; делокруг власти:* аутономно ~, управа подручја. **2.** *област, територија, крај који се издвојено посматра на основу неке карактеристике, зона:* пустињско ~. **3.** *део тела који чине неки орган и његова околина:* ~ срца. **4.** *област неке делатности, интересовања (у науци, привреди, спорту итд.):* ~ организације рада, ~ атлетике.

подру̀штвенити, -ӣм свр. *учинити власништвом друштва:* ~ привреду.

подруштвља́вати, -у̀штвља̄ва̄м *несвр. према подруштвенити.*

по̀дрӯштвљено̄ст, -ости ж *стање онога што је подруштвљено:* ~ средстава за производњу.

подруштвље́ње с *остварење друштвеног власништва над привредом и сл.*

подрхта́вати, -р̀хта̄ва̄м *несвр. према подрхтати.*

подр̀хтати, подр̀хтӣм и по̀дршће̄м свр. *задрхтати, затреперити.*

по̀дршка ж *потпора, помоћ:* ~ акцији.

подса́вез м *нижи организациони облик повезивања који обухватајући више чланова као јединствену целину улази у састав савеза:* фудбалски ~.

подса́везнӣ, -а̄, -о̄ *који је у вези с подсавезом, који се односи на подсавез.*

подса̀вити, по̀дсавије̄м свр. *савити под нешто; пресавити:* ~ ноге испод столице; ~ лист хартије.

подсва̀јати, по̀дсва̄ја̄м *несвр. према подсвојити.*

по̏дсвесно и **по̀дсвесно** јек. **по̏дсвјесно** и **по̀дсвјесно** прил. *на подсвестан начин, помоћу подсвести, без учешћа свести:* стварати ~, реаговати ~.

по̏дсвесно̄ст и **по̀дсвесно̄ст** јек. **по̏дсвјесно̄ст** и **по̀дсвјесно̄ст,** -ости ж *вансвесни ниво људских психичких способности; подсвесно стање.*

по̏дсве̄ст јек. **по̏дсвијест** ж (инстр. по̏дсве̄шћу јек. по̏дсвијешћу) псих. *по учењу психоанализе и неких других теорија: дубоки, основни, интроспекцији недоступан ниво психе обликован инстинктима, дечијим доживљајима, потискивањем и сл. чије манифестације врло ретко продиру у свест, али снажно обликују понашање појединца.*

по̏дсвестан и **по̀дсвестан** јек. **по̏дсвјестан** и **по̀дсвјестан,** -сна, -о *који се налази у подсвести, који је карактеристичан за подсвест, нагонски, инстинктиван:* ~ страх, ~ одлука.

по̀дсвојак, -о̄јка м *в. посвојак.*

подсво̀јити, по̀дсвојӣм свр. *в. посвојити.*

по̀дсво̄јче, -ета с (мн. ø; зб. им. по̀дсвојча̄д ж) *в. посвојче.*

подсекрѐта̄р, -а́ра м *заменик секретара.*

подсѐкција ж *део, огранак секције с посебним радним програмом.*

по̀дсетити јек. **по̀дсјетити,** -ӣм свр. (на некога, на нешто) **а.** *речима помоћи некоме да се сети некога, нечега.* **б.** *изгледом, понашањем и сл. изазвати у некоме асоцијацију по сличности с неким другим.* ■ ~ **се** *сетити се, споменути се (некога, нечега).*

по̀дсетнӣк јек. **по̀дсјетнӣк** м **1. а.** *списак података који неко користи да би се подсетио нечега:* написати ~. **б.** *свеска, блок и сл. у који се бележе подаци за подсећање:* купити ~. **2.** фиг. *оно што (може да) служи као подсетник (1а).* – Прича је подсетник за нас.

по̀дсетница јек. **по̀дсјетница** ж *картончић на којем су одштампани адреса и неки лични подаци појединца и које он даје људима с којима жели да контактира.*

по̀дсећати (се) јек. **по̀дсјећати (се),** -ӑм (се) *несвр. према подсетити (се).*

по̀дсећи, -се́чӗм јек. **по̀дсјећи,** -сије̏чӗм свр. **1.** *одрезати, одсећи одоздо, с доње стране:* ~ стабло. **2.** фиг. *нагло прекинути нешто:* ~ наду. • **подсекоше му се ноге, колена** *услед страха, узбуђења остао је без снаге у ногама, осетио немоћ итд.* ~ **грану на којој се седи** *учинити нешто против себе, сопствених интереса.* ~ **некоме крила** *в. под крила.* ~ **некоме рогове** *сломити нечији отпор, покорити некога.*

подсе́цати, по̀дсе̄цӑм јек. **подсије̏цати,** по̀дсијецӑм *несвр. према подсећи.*

по̏дсигӯрно и **по̀дсигӯрно** прил. *засигурно, несумњиво.*

по̀дсирити, -ӣм свр. *додајући сириште учинити да се (млеко) усири, усирити (млеко) сириштем.*

подси̏стӗм, -е́ма м *део система нижег ранга.*

подскаки́вати, -а̀кујӗм *несвр. према подскочити.*

подско̀чити, по̀дскочӣм (по̀дскокнути, -нӗм) свр. **1.** *начинити мали скок увис:* ~ у ходу. **2.** *нагло устати, подићи се:* ~ од стола.

по̀дскочица (по̀дскочница) ж *кратка лирска, шаљива песма, обично с еротским мотивима, која се изводи док се подскакује у колу, поскочица.*

подсме́вало јек. **подсмије̏вало** с (м) (мн. с) *онај који (воли да) се подсмева.*

подсме́вати се, по̀дсме̄вӑм се јек. **подсмије̏вати се,** по̀дсмијевӑм се несвр. *излагати подсмеху, порузи, ругати се:* ~ супарнику.

подсмѐвӑч јек. **подсмјѐвӑч,** -а́ча м *онај који се некоме (нечему) подсмева.*

подсмѐвӑчкӣ јек. **подсмјѐвӑчкӣ,** -ӑ, -ō *који садржи подсмех:* ~ поглед. **б.** *својствен подсмевачима:* ~ карактер.

подсмѐвӑчки јек. **подсмјѐвӑчки** прил. *на подсмевачки начин, подсмехујући се.* – Критика је те преводе оценила строго и подсмевачки.

по̀дсмēвка јек. **по̀дсмијевка** ж *пакосна, подсмешљива шала.*

подсмеја́вати се, -ѐјӑвӑм се јек. **подсмија́вати се,** -ѝјӑвӑм се *несвр. према подсмејати се.*

по̏дсмēх јек. **по̏дсмијех** м *осмех праћен злобношћу, иронијом, често и погрдним речима.* • **бити (служити) на (за) ~ (целом свету)** *каже се за онога ко је толико јадан, неугледан, неуредан и сл. да му се свако подсмева.* **изложити, изргнути некога подсмеху** *подсмехнути се некоме обично привукавши и друге да учествују у подсмехивању.*

подсмехи́вати се јек. **подсмјехи́вати се,** -ѐхујӗм се *несвр. према подсмехнути се.*

подсме́хнути се, по̀дсме̄хнӗм се јек. **подсмије̏хнути се,** по̀дсмијехнӗм се и **по̀дсмехнути се,** -нӗм се јек. **по̀дсмјехнути се,** -нӗм се свр. **1.** *изразити нешто с подсмехом, наругати се:* ~ непријатељу. **2.** *осмехнути се, насмешити се:* ~ благо пријатељици.

подсмѐшљив јек. **подсмјѐшљив,** -а, -о **а.** *који је праћен подсмехом, који изражава подсмех, подругљив:* ~ поглед. **б.** *који се радо подсмехује:* ~ човек.

подсмѐшљивац јек. **подсмјѐшљивац,** -ӣвца м *онај који се (радо) подсмехује, подругљивац.*

подсмѐшљиво јек. **подсмјѐшљиво** прил. *с подсмехом, подругљиво.*

подсмѐшљивōст јек. **подсмјѐшљивōст,** -ости ж *особина онога који је подсмешљив, подругљивост.*

подста̀кнути (се) *в. подстаћи (се).*

по̏дстанӑр м *онај који станује у туђем стану.*

по̏дстанӑрка ж *жена подстанар.*

по̏дстанӑрскӣ, -ӑ, -ō *који се односи на подстанаре:* ~ уговор.

по̀дстаница ж *кућна станица даљинског грејања.*

подста̀ћи (по̀дстаћи) и **подста̀кнути,** по̀дстакнӗм свр. **1.** *учинити да се ватра, жар и сл. боље разгори, распламсати.* **2.** фиг. *покренути на акцију, ободрити, побудити.* ■ **~ се** *покренути се у акцију, ободрити се:* ~ нечијим примером.

по̏дстицӑј м *оно што подстиче на некакву активност, подстрек, потицај.*

по̏дстицӑјнӣ, -ӑ, -ō *који подстиче некога, нешто:* ~ одлука, ~ покушај.

по̀дстицати (се), -ичӗм (се) *несвр. према подстакнути (се), подстаћи (се).*

по̏дстрēк м *в. подстицај.*

подстрека́вати, -ѐкӑвӑм *несвр. према подстрекнути, подстрећи.*

подстрѐкӑч, -а́ча м *онај који подстрекава, подстиче некога на нешто:* ~ побуне.

подстрѐкачкӣ, -ӑ, -ō *који се односи на подстрекаче:* ~ гест.

подстрѐкачки прил. *као подстрекачи, слично подстрекачима.*

подстреки́вати, -ѐкујӗм *несвр. према подстрекнути, подстрећи.*

по̀дстрекнути, -ēкнӗм свр. *подстаћи делом или речима на нешто (обично лоше, рђаво):* ~ на побуну.

по̀дстрешница ж *простор под стрехом.*

подстри́зати, по̀дстрӣзӑм *несвр. према подстрићи.*

по̀дстрићи, -стри́жӗм свр. *мало острићи, скратити (обично одоздо):* ~ косу, ~ браду.

подсу́кати, по̀дсӯчӗм свр. *засукати, заврнути:* ~ рукаве.

по̀дсукња ж *доња сукња (сукња обучена испод горње).*

по̀дтекст м књиж. **а.** *смисао текста који није директно исказан него се наслућује „између редова".* **б.** *текст који служи као основа или подстицај за стварање другог текста.*

подте́ма ж *ужа, специфична тема у оквиру шире, опште.*

по̏дтӣп м биол. *у систематизацији: категорија за степен нижа од типа.*

поду́бити, по̀дӯбӣм свр. *учинити нешто дубљим, продубити:* ~ рупу.

по̏дубок, -а, -о *доста, прилично дубок:* ~ вир.

по̏дубоко прил. *доста, прилично дубоко.*

поду́вати, по̀дӯвӑм свр. *мало, кратко задувати, подухнути.*

по̏дуг, -а, -о и **по̏дугачак,** -чка, -о *доста, прилично дуг, дугачак:* ~ списак, ~ пут.

по̏дуго (по̏дугачко) прил. *доста, прилично, дуго.*

по̏дудӑран, -рна, -о *који се подудара с неким, нечим, који је једнак по облику, величини итд.:* ~ интерес, ~ фигура.

поду̏дарати се, -ӑм се *несвр. према подударити се.*

поду̏дарити се, -ӣм се свр. *сложити се једно с другим, поклопити се.* – Интереси се подударили.

по̏дудӑрно прил. *на подударан начин, подједнако; складно.*

подуда́рнōст, -ости ж *особина или стање онога што је подударно, поклапање:* ~ интереса.

по̏дужē и **по̏дуже** прил. *доста, прилично дуже:* ~ посматрати.

по̏дужӣ, -ӑ, -ē *доста, прилично дужи:* ~ одмор, ~ даска.

по̏дузе̄тан, -тна, -о *склон предузимању и остваривању различитих послова, делатности, предузимљив.*

поду̀зе̄ти, по̀дузме̄м свр. **1.** *в. предузети:* ~ пуно акција. **2. а.** *овладати, захватити, прожети.* – Подузе га језа. **б.** *овладати неким.* – Подузела га ракија. **в.** *прекрити, облити.* – Коња је подузела пена. ■ **~ се** (нечега) *прихватити се остваривања нечега.* • **~ кораке (мере, припреме)** *приступити извршењу свега што је нужно за остварење циља.*

по̏дузетни̑к м *в. предузетник.*

по̏дузетнички̑, -а̄, -о̄ *који се односи на подузетнике.*

по̏дузетни̑штво с *в. предузетништво.*

по̏дузе̄тно̄ст, -ости ж *в. предузимљивост.*

подузе́ће с *в. предузеће.*

поду̀зимати (се), -а̄м (се) *несвр. према подузети (се).*

по̏дука ж **1.** *подучавање, обука.* **2.** *в. поука.*

по̏дуље̄ и **по̏дуље** прил. *в. подуже.*

по̏дуљи̑, -а̄, -о̄ *в. подужи.*

По̏дуна̄вље и **Поду̀на̄вље** с *предео који обухвата слив Дунава и његових притока.*

по̏дуна̄вски̑ и **поду̀на̄вски̑,** -а̄, -о̄ *који се односи на Подунавље:* ~ регион.

поду́нути *в. подухнути.*

поду̀пирати (се), -ре̄м (се) *несвр. према подупрети (се).*

подупи̑ра̄ч, -а́ча м **1.** *мотка, стуб и сл. којим се нешто подупире.* **2.** фиг. *човек који помаже, подржава некога или нешто.*

поду̀пре̄ти јек. **поду̀прије̄ти,** по̀дупре̄м (аор. по̏дупре̄ јек. по̏дуприје; имп. поду̀при; р. пр. по̏дупро, -р̄ла; трп. по̏дупр̄т; пр. пр. поду̀пре̄вши јек. поду̀пријевши) свр. **а.** *поставити подупирач испод или са стране нечега да би се спречило рушење, падање и сл.:* ~ строп, ~ зидове. **б.** *(по)ставити нешто тако да служи као ослонац:* ~ рукама главу. **в.** фиг. *помоћи, подржати некога, нешто:* ~ акцију, ~ побуну. ■ **~ се а.** *наслонити се:* ~ о зид. **б.** фиг. *наћи помоћ, подршку (у некоме, нечему).*

по̀дуст м зоол. *в. скобаљ.*

по̏духва̄т м *посао, акција и сл. (обично скопчан с високим ризиком), од изузетног значаја којег се неко прихватио да реализује, потхват.*

по̏духватан, -тна, -о *предузимљив, подузетан; сналажљив.*

поду̀хватати (се), -а̄м (се) *несвр. према подухватити (се).*

поду̀хватити, -и̑м свр. **1.** *ухвативши, захвативши, одоздо, с доње стране, подићи.* **2. а.** *захватити, прожети са свих страна, обухватити.* **б.** *повући, понети својим кретањем.* ■ **~ се** *почети остваривање некаквог посла, примити се нечега.*

поду̀хваћати (се), -а̄м (се) несвр. *в. подухватати (се).*

поду̀хнути, по̀дӯхне̄м (нар. и разг. поду́нути) свр. *мало, кратко духнути, пухнути, подувати (о ветру и сл.).*

подуча̀валац, -ваоца (подуча̀ватељ) м *онај који подучава.*

подуча́вати (се), -у̀ча̄ва̄м (се) *несвр. према подучити (се).*

поду̀чити, по̀дучи̑м свр. *пренети некоме некакво знање, вештину итд. (обично у краћем временском периоду):* ~ у певању, ~ скијању. ■ **~ се** *обучити се у нечему:* ~ у столарству.

по̀ду̑шје и **по́ду̑шје** с рлг. **а.** *црквена служба за душу покојника, задушје.* **б.** *обредна гозба за успомену на покојника, даћа.* **в.** *храна и пиће који се служе на подушној гозби и остављају на гробу после погреба или помена.*

подши́вати, по̀дшӣва̄м *несвр. према подшити.*

по̀дшити, по̏дшије̄м (имп. по̀дши̑ј; трп. подши̑вен, -ѐна) свр. *шивењем начинити поруб с доње стране или одоздо пришити.*

подши́шати, по̀дши̑ша̄м свр. *скратити, подрезати некоме косу:* ~ младића ■ **~ се** *скратити косу, ошишати се:* ~ се код берберина.

подшиши́вати (се), -ѝшишује̄м (се) *несвр. према подшишати (се).*

подшта́палица ж *в. поштапалица.*

подшта́пати се, по̀дшта̄па̄м се *несвр. према подштапити се.*

подшта́пити се, по̀дшта̄пи̑м се свр. *ослонити се на штап (у ходу или при стајању).*

по̀дштуцати, -а̄м свр. нем. *скратити, подрезати некоме одоздо косу или бркове:* ~ старца. ■ **~ се** *повр.* – Подштуцао сам се код бријача.

по̀е̄зија ж **1.** *песничка уметност којом се стварају дела у стиху, песништво:* драмска ~, епска ~, лирска ~, народна ~, уметничка ~. **2.** *песничка дела у стиху (једног песника, епохе, народа итд.):* Шекспирова ~, надреалистичка ~, српска ~. **3.** фиг. *оно што снажно, подстицајно делује на осећања или машту (изузетним обликом, изгледом, звуком и сл.):* ~ љубави, ~ музике. **4.** фиг. *лирско расположење, лиричност.*

пое́ма ж **1.** *дужа песма у којој се преплићу елементи лирске и епске поезије (најчешће написана у стиховима):* елегична ~, родољубива ~. **2.** *назив за нека музичка дела.* **3.** фиг. *оно што снажно, подстицајно делује на осећања или машту:* уп. поезија (3).

по̀е̄н, -е́на м фр. спорт. *јединица којом се обрачунава успех или неуспех, у такмичењу и сл., бод:* победа на поене, одлучујући ~.

поѐнта ж фр. **1.** *место у књижевном тексту у коме се кристалише смисао неког фрагмента или дела у целини (одн. такво место у говору, излагању итд.):* ~ песме, ~ предавања. **2.** *неочекиван обрт у краћем књижевном тексту који га чини занимљивим или му улива нови, прави смисао:* ~ шале.

поѐнте̄р, -е́ра м енгл. **1.** *човек који бележи поене, податке о раду ради обрачуна у радионици, нормирац.* **2.** *врста ловачког пса птичара.*

поентилѝзам, -зма м фр. *начин сликања помоћу црта и тачкица; такав смер у сликарству с почетка XX века, близак импресионизму.*

поентѝлист(а), -е̄ м (мн. -сти) *сликар који слика поентилистички.*

поентилѝстички̑, -а̄, -о̄ *који се односи на поентилизам и поентилисте.*

поенти́рати, поѐнти̑ра̄м свр. и несвр. **1.** *постићи, постизати, поен у спорту.* **2. а.** *остварити, остваривати поенту у тексту, говору и сл.* **б.** *нагласити, наглашавати главну мисао у тексту, говору и сл.*

по̀е̄т, -е́та и **по̀ет,** -а м *в. поета.*

пое́та м (мн. -те ж) грч. *песник (неретко у ироничном значењу).*

поетѐса ж фр. *песникиња (неретко у ироничном значењу).*

поетиза́ција ж *поетско третирање теме, мотива итд.; давање лирског карактера неком тексту итд.:* ~ завичаја; ~ причања.

по̀етизовати, -зује̄м (поетизи́рати, -ѝзи̑ра̄м) свр. и несвр. *представити, представљати какав садржај у поетском облику, одн. дати, давати лирски карактер неком тексту.*

по̀етика ж (дат. -ици) **1.** *теорија књижевности која се бави проучавањем општих начела књижевности, њеним категоријама и критеријумима (а разликује се од критике и историје књижевности).* **2.** *скуп свесних и подсвесних структурних поступака и карактеристика појединог писца.*

по̀етичан, -чна, -о **1.** *који у себи има поезије, лиричан:* ~ дневник. **2.** *који је склон поезији, који има песничку душу:* ~ младић.

по̀етички̑, -а̄, -о̄ *који се односи на поетику:* ~ став.

по̀етично прил. *на поетичан начин.*

по̀етично̄ст, -ости ж *особина онога који је поетичан, онога што је поетично.*

по̀е̄тски̑ и **по̀етски̑,** -а̄, -о̄ *који се односи на поете и поезију, песнички:* ~ језик, ~ стил.

пòжалити, -ӣм свр. **1.** *осетити сажаљење, саучешће према некоме, сажалити се на некога:* ~ сиротињу. **2. а.** *осетити жаљење због неког поступка, покајати се.* – Пожалићеш то! **б.** (само одрично) *не зажалити за нечим:* не ~ трошка. **3.** *осетити жалост, ражалостити се:* ~ због растанка. ■ **~ се** *исказати жалост, незадовољство због нечега, потужити се:* ~ због пореза, ~ на сина.

пȍжāр м **1.** *ватра, обично већа, која се јавља ван људске контроле или јој измиче и прети уништењем.* **2.** фиг. **а.** *јако, необуздано осећање:* ~ страсти. **б.** *интензивно црвенило:* ~ косе, сутонски ~.

пȍжāрнӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на пожар:* ~ степениште. **2.** *који узрокује пожар:* ~ бомба. **3.** фиг. *који подсећа на пожар (обликом, снагом):* ~ жудња.

пòжāрнӣ, -ōг(а) м воj. *онај који даје пожарство.*

пожа́рство с воj. *служба пожарног у којој он чува људство, опрему, итд. без личног наоружања.*

пòжāрчити, -ӣм несвр. воj. [гл. им. пòжāрчēње с] *давати службу обезбеђења од пожара у касарни или другом војном објекту (обично истовремено чувајући без оружја и другу опрему).*

пождèрати, пȍждерēм свр. пеj. *лакомо, халапљиво појести.* ■ **~ се** фиг. *појести се од беса, злоће.*

пȍжегача ж бот. агр. *врста шљиве и њен плод,* Prunus insititia.

Пȍжежанин м (мн. -āни) *становник Пожеге; онај који је из Пожеге.*

Пȍжежāнка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *становница Пожеге; она која је из Пожеге.*

пожèлети јек. **пожѐљети,** -èлӣм свр. **1. а.** *осетити, испољити жељу за нечим:* ~ мир, ~ колаче. **б.** *исказати некоме добре жеље:* ~ срећу, ~ успех. **2.** *осетити према некоме љубав, страст:* ~ жену, ~ мушкарца.

пȍжēљан, -љна, -о **1.** *који одговара добрим жељама; препоручљив:* ~ добитак. **2.** *који изазива појаву жеља (за љубављу, за страсти):* ~ девојка.

пожељки́вати, -èљкујēм несвр. *чешће желети, прижељкивати.*

пȍжељнōст, -ости ж *особина онога који је пожељан, онога што је пожељно.*

пожèнити, пȍженӣм свр. *оженити једно(г) за другим:* ~ синове. ■ **~ се** *оженити се један за другим.*

пòжети, пòжањēм и пȍжњēм (имп. пожàњи и пòжњи; трп. пожњèвен, -èна; р. пр. пòжēвши) свр. **1.** *обавити, завршити жетву.* **2.** *уз именице „слава“, „успех“, „победа“ и сл. значи реализовати, остварити оно што значи та именица:* ~ **победу** *победити;* ~ **славу** *прославити се;* ~ **успех** *успети.*

поживети јек. **пожи́вјети,** -вӣм свр. *провести извесно време у животу; провести цео живот:* ~ заједно годину; ~ 80 година.

пожѝвинчити, -ӣм свр. **1.** *учинити да неко буде као живинче:* ~ заробљенике. **2.** в. *поживинчити се:* ~ у логору. ■ **~ се** *постати као живинче:* ~ у крчми.

пожи́вити, -ӣм свр. *продужити или сачувати некоме (здрав, добар) живот.* – Да те бог поживи!

поживоти́њити, -òтӣњӣм свр. **1.** *учинити животињом.* **2.** *постати као животиња.* ■ **~ се** *поживотињити (2).*

пòжмирēп м пеj. *ласкавац, улизица.*

пòжњети, пòжањēм и пȍжњēм свр. в. *пожети.*

пòжртвовāн, -а, -о **а.** *који се радо жртвује, који у нечему предано, несебично учествује:* ~ борац, ~ фудбалер. **б.** *који се врши без обзира на жртве, који се одликује преданошћу учесника:* ~ меч.

пòжртвовāно прил. *на пожртвован начин, жртвујући се, несебично.*

пòжртвовāнōст, -ости ж *особина онога који је пожртвован:* ~ ратника, ~ игре.

пожртвова́ње с *спремност на жртву; пожртвован поступак, пожртвованост.*

пȍжуда ж **а.** *веома јака, страсна жеља, жудња.* **б.** *полна жеља, страст, похота.*

пȍжудан, -дна, -о **а.** *који веома јако жуди, жели:* ~ младић. **б.** *који испуњен пожудом, похотан:* ~ сан, ~ ноћ. **в.** *који показује пожуду:* ~ поглед.

пожу́дети јек. **пожу́дјети,** -дӣм свр. *осетити жељу, пожуду, похоту.*

пȍжудица ж *дем. од пожуда.*

пȍжудно прил. **а.** *с јаком, страсном жељом, жудњом:* ~ пити. **б.** *с видљивом пожудом, похотно:* ~ посматрати.

пȍжуднōст, -ости ж *особина онога који је пожудан, онога што је пожудно.*

пожури́вати (се), -ỳрујēм (се) *несвр. према пожурити (се).*

пожу́рити, пòжӯрӣм свр. **1.** непрел. **а.** *журно поћи:* ~ стазом, ~ за неким. **б.** *потрудити се да се нешто што пре заврши:* ~ с писањем. **2.** прел. (некога) *подстаћи некога да што брже ради, заврши:* ~ раднике. ■ **~ се** *пожурити (1):* ~ стазом.

пожу́тети јек. **пожу́тјети,** -ýтӣм свр. непрел. *постати жут.*

пожу́тити, пòжӯтӣм свр. прел. *учинити жутим.*

по́за ж фр. **1.** *држање, став, положај тела.* **2.** фиг. *извештачено, неприродно, усиљено понашање, држање.*

позàбавити, -ӣм свр. (некога) *пружити некоме (обично мало) забаве, (мало) разонодити.* ■ **~ се 1. а.** *провести неко време у забави:* ~ се децом. **б.** *провести неко време бавећи се нечим:* ~ се послом. **2. а.** *обратити пажњу на нешто, подухватити се нечега:* ~ се проблемима. **б.** *обратити на нешто пажњу у приповедању:* ~ се сукобом јунака.

позаба́дати, -àбāдāм свр. *забости једно за другим:* ~ коље.

позаби́јати, -àбӣјāм свр. *забити једно за другим:* ~ крстове.

позабòравити, -ӣм свр. **а.** *помало, делимично заборавити:* ~ језик. **б.** *заборавити сасвим:* ~ пријатеље.

позабора́вљати, -òрāвљāм *несвр. према позаборавити.*

поза́видети јек. **поза́видјети,** -дӣм свр. (некоме на нечему) *осетити завист:* ~ пријатељу на успеху.

поза́ди I. прил. *одостраг, одзада.* **II.** предл. (с ген.) *показује да се нешто налази иза онога што значи именица у ген.:* ~ врата, ~ колоне.

пòзадина ж **1. а.** *задњи, доњи део нечега:* ~ куће. **б.** *оно што се налази иза нечега.* – Планина. У позадини гребен. **в.** *задњица тела.* **2.** воj. **а.** *подручје иза борбене линије.* **б.** *трупе које се налазе иза борбене линије.* **3.** *друга страна нечега, наличје:* ~ слике. **4.** фиг. *скривени узрок неке појаве:* ~ сукоба. • **бити, држати се, остати у позадини** 1) *остати ван сукоба, избегавати сукоб.* 2) *прикривено деловати.*

позади́нац, -нца м воj. *војно лице које делује у позадини.*

пòзадинскӣ, -ā, -ō *који се односи на позадину, који се обавља у позадини:* ~ служба.

пȍзадуго прил. *доста, веома дуго.*

позадужи́вати се, -ỳжујēм се (позаду́жити се, -зàдужӣм се) свр. *постати дужан на више места или мало-помало; постати дужан један по један, један за другим (у породици, у неком месту и сл.).*

позàимати, -āм *несвр. према позајмити.*

поза́јмити, пòзајмӣм свр. **1.** (некоме) *дати на зајам или употребу нешто своје:* ~ новац, ~ секиру. **2.** (од некога, у некога) *узети на зајам или употребу нешто туђе:* ~ од брата. **3.** фиг. *отуђити, украсти:* ~ ауто.

пòзајмица ж **1.** *оно што се даје на зајам (обично новац).* **2. а.** *оно што се узима на зајам, вересија.* **б.** фиг. *оно што се узима из туђег дела, туђе књижевности или туђег језика.* **3.** *посао, рад који се обавља код другога који узвраћа на исти начин,*

истом мером; посао, рад који се узвраћа као дуг за тако пружену помоћ.

позајмљѐница ж лингв. *више или мање адаптирана реч унета, преузета из стране, туђег језика.*

позајмљи́вати, -а̀јмљујēм несвр. *према позајмити.*

по̀зајмнӣ, -ā, -ō *који служи за позајмљивање:* ~ фонд.

позакључа́вати, -у̀ча̄ва̄м свр. *закључати једно за другим.* ■ ~ **се** *закључати се (о више њих).*

позалога́јити, -о̀га̄јӣм свр. *појести нешто хране, презалогајити.*

позаљубљи́вати се, -у̑бљујēм се свр. *заљубити се једно за другим.* – Све се позаљубљивало једно у друго до ушију.

позамантѐрија ж фр. **а.** *вештина израде гајтана, реса, трака, дугмића и сл.* **б.** *општи назив за те предмете.*

позама̀нтēр, -éра м *човек који се бави позамантеријом.*

по̏замāшан, -шна, -о *прилично замашан, повелик или потежак.*

по̏замāшнōст, -ости ж *особина или својства онога који је позамашан, онога што је позамашно.*

по̏зан, -зна, -о (обично одр. по̏знӣ) **1.** *који се збива, појављује после онога што је сада:* позни нараштај. **2.** *који је временски поодмакао, касан:* ~ јесен.

позаписи́вати, -и̑сујēм свр. *записати једно за другим.*

позаробља́вати, -о̀бља̄ва̄м (позаробљи́вати, -о̀бљујēм) свр. *заробити једног за другим, све редом.*

поза̀спати, -пӣм свр. *заспати једно за другим (о свима).*

поза̀стати, -станēм свр. *мало застати.*

позатва́рати, -а̀тва̄ра̄м и **поза̀творати,** -āм свр. *затворити једно за другим.*

поза̀уна ж нем. муз. *в. тромбон.*

позбо̀рити, по̀зборӣм свр. *рећи, разменити покоју реч, поразговарати.*

по̏зва̄н, -а, -о **1.** *трп. од позвати.* **2.** *који је дужан, обавезан да нешто учини; који је способан или надлежан, меродаван за нешто.*

позва́ње с *смисао нечијег постојања: одређење или задатак који неко мора да оствари.*

по̀звати, позо̀вēм свр. (некога) **1.** *гласом, покретом или гестом упутити некоме позив да дође и сл.:* ~ у коло, ~ телефоном. **2.** *упутити некоме усмени или писмени позив да би што обавио:* ~ на оружје. **3.** *службено наложити некоме да се јави, дође на одређено место:* ~ на суд. **4.** *изазвати:* ~ на двобој. ■ ~ **се** (на некога, на нешто) *навести нечије име или речи као доказ за тврдњу:* ~ се на Аристотела. • ~ **некога на одговорност, на ред** *затражити од некога објашњење или одговорност за поступке.*

позво̀нити, по̀звонӣм свр. **1.** *произвести звук звоном, звонцетом (обично неколико пута), зазвонити:* ~ на вратима. **2.** (некоме) *дати знак, позвати звоном, звонцетом:* ~ служавци.

по̀здер м *отпаци од лана или конопље који остају након трљења.*

по̏здра̄в м **1. а.** *речи и покрети (главом, руком, телом) уобичајени при сусрету или растанку двеју или више особа у знак пријатељства, поштовања, уљудности.* **б.** *речи које се с таквом намером упућују писмом или преко посредника.* **2.** воj. *одавање почасти салутирањем, плотуном из ватреног оружја и сл.*

по̀здравити, -ӣм (трп. по̀здрављен) свр. (некога, нешто) **1. а.** *рећи, учинити некоме поздрав:* ~ друга. **б.** *упутити некоме поздрав писмом или преко посредника:* ~ у нечије име. **2.** фиг. *писмено или усмено објавити подршку некоме, нечему:* ~ нове идеје. **3.** воj. *дати почаст пушком, покретом руке, ставом, салутирати.* ■ ~ **се а.** *разменити поздраве при састанку или растанку.* **б.** разг. *опростити се од нечега, заборавити на нешто што је је изгубљено, што се не може више пронаћи, повратити и сл.:* ~ се с новцем.

по̀здрављати (се), -āм (се) *несвр. према поздравити (се).*

по̏здра̄внӣ, -ā, -ō *који садржи поздрав, којим се даје поздрав:* ~ говор.

позѐјтинити, -ӣм (трп. позѐјтињен) свр. (нешто) *прелити зејтином, поуљити.*

позелѐнети јек. **позелѐњети,** -лѐнӣм свр. непрел. *добити зелену боју.*

позелѐнити, позѐленӣм свр. прел. *учинити зеленим.*

позе́псти (по̀зēпсти), -éбēм свр. *озепсти једно за другим (о већем броју јединки).*

по̀зēр, -éра м фр. *онај који рад заузима позу (2), који се извештачено, неприродно, усиљено понаша.*

по̀зēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на позере, који је као код позера.*

позе́рство с *понашање позера; позерски гест или поступак.*

по́зив (по̏зӣв) м **1. а.** *молба, понуда или обавештење (усмено или писмено) некоме да нешто учини:* ~ на плес, ~ у лов. **б.** *глас, покрет или гест упућен некоме да би се позвао и сл.* **в.** *званично службено обавештење или наредба да се неко пријави:* судски ~, војни ~. **2.** воj. *класа војних обвезника формирана по годинама:* трећи ~. **3.** *звање, струка, професија.*

пози̏ва̄р, -áра м *разносилац позива.*

пози̏ва̄рка ж *она која разноси позиве.*

пози́вати (се), по̀зӣва̄м (се) *несвр. према позвати (се).*

по́зивац, -ӣвца м воj. *онај који припада годишту које је позвано у војску;* уп. позив (2).

по́зӣвнӣ и **по́зивнӣ,** -ā, -ō **1.** *који служи за позивање, којим се позива:* ~ телефонски број. **2.** *који се односи на позив (3).*

по́зӣвница и **по́зивница** ж *кратко писмено обавештење којим се неко позива да дође, учествује у нечему и сл.*

пози́дати, по̀зӣда̄м свр. *сазидати једно за другим, једно по једно.*

пози́рати, по̀зӣра̄м несвр. **1.** *служити сликару као објекат за сликање.* **2.** фиг. *правити се важан, гордити се.*

по̏зитӣв м лат. **1.** *оно што је корисно, добит(ак).* **2.** *фотографија копирана с негатива.* **3.** лингв. *први ступањ поређења придева, основни облик придева.*

по̏зитӣван, -вна, -о лат. **1.** *потврдан, афирмативан:* ~ одговор. **2.** *заснован на искуству, истинит, стваран; који се служи објективним методама провере, реалан:* ~ научни закон; ~ наука. **3.** *који потпомаже напредак, који служи напретку:* позитивне снаге (у друштву). **4.** *који исказује, означава добитак:* ~ поен. **5.** фин. *који нема губитака:* ~ салдо. **6.** псих. *који је усмерен према добром, племенитом, пријатном и сл.:* ~ осећање. **7.** правн. *који је на снази:* ~ закон. • **позитивни бројеви** мат. *реални бројеви већи од нуле.*

позитиви̏зам, -зма лат. *филозофски правац који ограничава спознају на позитивно, искуствено знање одричући вредност самосталног апстрактног мишљења.*

позити̏вист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица позитивизма.*

позитиви̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на позитивизам или позитивисте.*

позити̏висткиња ж *женска особа позитивист(а).*

позитиви̏тēт, -éта м *својство или особина онога што је позитивно.*

по̏зитӣвно прил. **1. а.** *у повољном смеру:* ~ деловати. **б.** *добро, с наклоношћу:* ~ оценити. **2.** *сигурно, јасно, поуздано, недвосмислено:* ~ утврдити.

позити́внōст, -ости ж *својство или особина онога који је позитиван, онога што је позитивно.*

позѝтрōн м лат.-грч. физ. *позитивни електрон који се налази у атомском језгру.*

пòзиција ж лат. 1. *положај јединке или групе у друштву.* 2. *положај, став тела.* 3. воj. *положај војних снага.* 4. спорт. а. *распоред фигура у шаховској игри.* б. *распоред играча у колективној игри.* в. *мачевалачки став.* 5. муз. *распоред прстију на жицама гудачких и трзачких инструмената.* 6. књиг. *најнижа подела у прорачуну, буџету, ставка, белешка о пословном догађају у трговачким књигама.* 7. фиг. *мишљење, гледиште, став који неко има или заступа у односу на одређени проблем.*

пòзиционӣ, -ā, -ō *који се односи на позицију (4, 5); усмерен на одржавање или постизање повољне позиције:* ~ рат, ~ борба, ~ игра (у шаху). • ~ **светло** *светло на предњем и задњем делу аутомобила које указује на његову присуство и позицију на путу, на зауставној траци и сл.*

пòзлата ж 1. *танки, украсни слој злата стављен или превучен преко нечега.* 2. фиг. а. *боја слична злату.* б. *лажни, спољни сјај.*

позла́тити, пòзлāтӣм (трп. пòзлāћен) свр. 1. *покрити позлатом.* 2. фиг. *осветљавајући дати нечему златаст сјај.* 3. фиг. *учинити добрим, пријатним.* ■ ~ **се** фиг. *добити боју злата.* • **позлатила ти се уста!** *каже се кад неко каже нешто паметно, лепо, корисно.* **рука ти се позлатила!** *каже се кад неко уради нешто добро, лепо, корисно.* **све ће то народ** ~ (према наслову приповетке Лазе Лазаревића) *све ће то народ наградити.*

позлаћѝвати (се), -àћујēм (се) *несвр. према позлатити (се).*

пòзледа јек. **пòзљеда** ж *телесна повреда, озледа.*

позлѐдив јек. **позљѐдив**, -а, -о *склон позледама, озледив.*

позле́дити, пòзлēдӣм јек. **позлиjѐдити**, пòзлиjедӣм свр. 1. (нешто) а. *нанети позледу или изазвати бол додиром већ позлеђеног места, озледити:* ~ руку. б. *причинити штету, оштетити:* ~ чокот. 2. (некога) фиг. *гестом или речју увредити или учинити да неко поново осети какву неугодност:* ~ осећања. ■ ~ **се** *повредити се, ранити се.*

пòзлēђеност јек. **пòзлијеђеност**, -ости ж *својство или стање онога који је позлеђен, онога што је позлеђено.*

позлеђѝвати (се) јек. **позљеђѝвати (се)**, -èђујēм (се) *несвр. према позледити.*

пòзлити, пòзлӣ свр. безл. (некоме) *постати зло некоме, нагло се погоршати (о нечијем здрављу).*

познàвалац, -аоца м (ген. мн. -лāцā) *онај који има знање о нечему, који нешто познаје, зналац.*

позна́вање с 1. *гл. им. од познавати (се).* 2. *знање, упућеност, обавештеност:* ~ науке, ~ прилика.

позна́вати, пòзнājēм (пр. сад. позна́јући) несвр. 1. *несвр. према познати.* 2. *знати за нешто, имати искуство о нечему:* ~ страх. ■ ~ **се** 1. *несвр. према познати (се).* 2. *бити видљив, уочавати се.* – Познају се остаци града. • ~ **као свој џеп** *веома добро, потпуно, у танчине знати, познавати нешто.* ~ **у главу (душу)** *веома добро, потпуно, у танчине знати, познавати некога.*

пòзнанӣк и **пȍзнанӣк** м *онај који се с неким познаје.*

пòзнаница и **пȍзнаница** ж *она која се с неким познаје.*

пòзнаничкӣ и **пȍзнаничкӣ**, -ā, -ō *који се односи на познаника.*

позна́нство с 1. *веза међу људима који се познају.* 2. у мн.: *круг познаника, знанци.* • **склопити (направити)** ~ *упознати се.*

позна́ње с *знање, сазнање.* • **дрво познања** рлг. *в. под дрво.*

пȍзнāт, -а, -о 1. а. *о којем се од раније зна:* ~ догађај. б. (са чим) *о чему има знања, упознат:* ~ с науком. 2. *о којем сви или многи знају, чувен, славан:* ~ глумац. 3. (у им. служби) ж мат. *величина која се зна и помоћу које се тражи непозната.*

пòзнати, -āм (аор. пòзнадох и пòзнах) свр. 1. *стећи знање о некоме, нечему:* ~ пријатеља. 2. *препознати, распознати:* ~ стил писца. 3. *оценити, просудити:* ~ колико неко вреди. ■ ~ **се** *в. препознати се.* – У мраку се познасмо.

пȍзнāтōст, -ости ж *својство, стање онога што је познато.*

пȍзно прил. (комп. пòзнијē и -е) 1. *доцкан, касно.* 2. *на крају неког временског одсека:* ~ увече. 3. (у комп.) *после времена о којем је реч, доцније.* – Позније је устао. 4. *после пропуштеног времена, са закашњењем.* – Макар и позно, успео је.

позòбати, пòзобљēм свр. *појести зрно по зрно:* ~ пшеницу. • **прави се као да је позобао све знање овога света** и сл. *претерано се прави мудрим.*

пòзор м 1. *пажња, сабраност, концентрисаност.* 2. воj. *команда да се стане мирно, с рукама уз тело и погледа управљеног право.* • **позор!** *молба, заповест, опомена да се некоме, нечему посвети пуна пажња.*

по́зоришнӣ и **пòзоришнӣ**, -ā, -ō *који је у вези с позориштем, који се односи на позориште.*

по́зориште и **пòзориште** с 1. *уметничка установа, организација која се бави приказивањем драмских дела:* Народно ~, путујуће ~, дечје ~. 2. *место, зграда где се приказују позоришни комади:* ући у ~. 3. фиг. *место дешавања одређених догађаја.*

пòзōрје и **по́зōрје** с *в. позориште (1, 2):* Стеријино ~.

пòзōрнӣк и **по́зōрнӣк** м *први полицијски чин; полицајац који на улици, на терену пази на ред и сигурност.*

по́зōрница и **пòзōрница** ж 1. *простор на којем се изводи позоришни комад, сцена.* 2. *зграда позоришта; позоришна уметност уопште.* 3. фиг. *место збивања одређених догађаја.* • **ступити на (друштвену) позорницу** *појавити се као активан учесник, (јавних) збивања.* **сићи с позорнице (јавног живота)** *престати деловати (у јавном животу).*

по́зōрничкӣ и **пòзōрничкӣ**, -ā, -ō *који се односи на позорницу.*

пòзōрно прил. *с позорношћу, пажљиво, помно.*

позо́рнōст, -ости ж *в. пажња (а и в).*

поигра́вати, поѝгрāвāм несвр. 1. *скакућући играти.* – Дете поиграва по пољу. 2. фиг. *треперити, дрхтурити.* – Лист поиграва на ветру. 3. фиг. *куцати брже (о срцу).* ■ ~ **се** *играти се:* ~ се лоптом.

поѝграти (пòиграти), пòигрāм свр. 1. а. *играти, плесати неко време (обично мало):* ~ у колу. б. фиг. *развеселити се (о срцу).* 2. *забавити се некаквом друштвеном игром:* ~ шаха. ■ ~ **се** 1. *провести неко време у игри:* ~ луткама. 2. *односити се према некоме као према играчки:* ~ се девојком, ~ се нечијом судбином.

пȍизблӣза и **поѝзблӣза** прил. *веома, прилично изблиза.*

поиздалѐка прил. *веома, прилично издалека.*

пȍиздаљē и **пȍиздаље**, **поѝздаљē** и **поѝздаље** прил. *в. поиздалека.* • **почети (кренути)** ~ *не приступити одмах суштини ствари.*

пòимати, -āм несвр. *схватати смисао нечега, разумевати.*

поименѝцē прил. *поименично, поименце.*

поименича́вање с лингв. *претварање, конверзија, преобликавање неке речи друге врсте у именицу, супстантивизација, нпр.* млȁдā *(прид.)* – млȃда *(невеста).*

поимени́ча́вати се, -ѝчāвāм се несвр. лингв. *претварати се, прелазити у категорију именица (најчешће о придевима).*

пòименичан и **поимѐничан**, -чна, -о *који се врши по имену; који садржи списак имена:* ~ гласање; ~ списак.

поимениче́ње с *в. поименичавање;* уп. супстантивизација.

пòименичити се, -ӣм се свр. лингв. *свр. према поименичавати се:* поименичени придеви.

пòименично, **поимѐнично** и **поимѐнцē** прил. 1. *по имену:* набројати ~. 2. *нарочито, пре свега.*

пȍистӣха и **пȍистиха** прил. 1. *прилично тихо, потихо, једва чујно:* ~ говорити. 2. *лагано, полако:* смркавати се ~.

пȏј, пòја м 1. *гласовно извођење музике, певање:* црквени ~. 2. *птичија песма:* ~ славуја.

по̏јава ж **1.** *оно у чему се појављује, манифестује стварност, непосредни одраз стварности у осећајном или чулном опажању:* ~ у природи, ~ комете, оригинална ~. **2.** *догађај, случај:* честа ~. **3.** *лик, прилика, фигура:* женска ~. **4.** *део чина или призора у драмском комаду у којем се не мењају лица на позорници.*

поја́вити се, по̀ја̄вӣм се свр. **1. а.** *показати се, указати се на неком месту:* ~ у друштву, ~ на телевизији. **б.** *настати као резултат некакве радње, активности итд.* – После десетак минута у столаровим рукама се појави кавез који је израдио. **в.** *бити публикован.* – Појавила се књига. **2. а.** *настати, искрснути.* – Појавила се зараза. **б.** *изнићи, израсти.* – Појавио се коров.

појављи́вати се, -а̀вљује̄м се *несвр. према појавити се.*

по̏јавнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на појав и појаве:* ~ свет.

по̏јавно̄ст, -ости ж *спољни изглед стварности одражен у људској свести.*

по̀јадати се, -а̄м се свр. *пожалити се.*

по̏ја̄к, -а, -о *прилично јак:* ~ момак, ~ ветар.

по̏ја̄ко прил. *прилично јако.*

по́јам, -јма м (мн. по́јмови) **1.** *мисаона синтеза битних карактеристика једне групе предмета, појава итд.:* ~ науке. **2.** *основно знање о нечему:* стећи ~ о физици. **3.** (обично у мн.) *схватања, погледи на нешто:* појмови добра и зла. **4.** *мишљење о некоме, нечему.* – На основу туђих речи он је створио појам о новом колеги. • **немати појма** *не знати баш ништа о нечему.* **он је ~ за себе** *он је другачији од осталих; он је особењак.* **убити кога у ~** *доказати нечије тотално незнање; победити у такмичењу.*

по̏ја̄с м (инстр. -ом; мн. по̏јасеви и по̏ја̄си) (уп. па̂с) **1.** *средство за опасивање одеће у струку:* кожни ~. **2.** *најужи део тела између груди и трбуха, струк.* **3. а.** *оно што се пружа око нечега у виду траке, линије и сл.:* одбрамбени ~. **б.** астр. *прстенаста формација око неких небеских тела:* Сатурнов ~. **4.** геогр. **а.** *део Земљине површине између два меридијана:* тропски ~. **б.** *део Земљине површине с одређеном климом:* умерени ~. **в.** *део Земљине површине с одређеним природним, културним и сл. обележјима:* средњоевропски ~, степски ~. **г.** *уски део земљишта уз какву границу:* погранични ~. **5.** фиг. *рођаци, сродници истог ступња сродства с обзиром на заједничког претка, колено, покољење.* **6.** анат. *део скелета о који су причвршћени екстремитети:* рамени ~. **7.** мат. *део површине лопте између две паралеле.* • **засвирати и за ~ затакнути (заденути)** *треба бити умерен.* **затаћи за ~ некога** *далеко надмашити, превазићи некога у снази, такмичењу и сл.* **~ за спасавање** пом. *направа од непромочивог платна испуњеног плутом која навучена на тело омогућава одржавање тела на површини воде.* **~ невиности** ист. *направа од метала и коже којом су мужеви за време своје одсутности осигуравали жену верност.* **црвени ~** *знак вишег црквеног чина у католичкој и православној цркви.* **црни (плави итд.) ~** *знак достигнутог степена вештине у карату и неким другим борилачким спортовима.*

поја̀сић м *дем. од појас.*

по̏ја̄снӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на појас.*

поја́снити, по̀ја̄снӣм свр. *учинити јасним, јаснијим, објаснити:* ~ ставове.

по̏јата ж **а.** *стаја за стоку, штала.* **б.** *шупа за сено.*

по̀јати, -је̄м (3. л. мн. по̀јӯ; имп. по̂ј; пр. сад. по̀јӯћи) несвр. **1.** *гласом изводити црквене песме.* **2.** *певати (о птицама).* **3.** *опевавати у стиховима.*

по̀јахати, по̀јаше̄м свр. **а.** *провести неко време јашући коња.* – Мало је појахао омицу. **б.** *упутити се некуда јашући коња.* – Појаха коња до града.

по́јац и **по̀јац,** по́јца м арх. *певач у цркви; добар певач уопште.*

појача́вати (се), -а̀ча̄ва̄м (се) *несвр. према појачати (се).*

појача̀ва̄ч, -а́ча м *в. појачало.*

поја̀чало с **а.** техн. *апарат за појачавање снаге звука.* **б.** *уопште уређај за појачавање електричног сигнала, појачивач.*

појача́ње с **а.** *повећање (јачине, снаге):* ~ снаге предајника. **б.** *оно што или онај који чини нешто јачим:* добити ново ~ (новог играча).

поја̀чати, -а̄м свр. *повећати јачину нечега.* ■ **~ се** *постати јачи.*

по̏јаче̄ и **по̏јаче** прил. *нешто јаче:* дувати ~.

по̏јачӣ, -а̄, -е̄ **а.** *прилично јак:* ~ дечак. **б.** *прилично богат, нешто имућнији:* ~ домаћин.

појачи̇̀ва̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *в. појачало.*

појашња́вати, -а̀шња̄ва̄м *несвр. према појаснити.*

поја̀шчић м *дем. од појас.*

појевти́нити, -ѐвтӣнӣм свр. *в. појефтинити.*

појевтиња́вати, -и̇̀ња̄ва̄м *несвр. према појевтинити.*

појевтиње́ње с *в. појефтињење.*

поједи́нац, -нца м *човек посматран као јединка.*

поједи̇̀начан, -чна, -о **1.** *који се односи на појединца, који се самостално испољава, личан:* ~ амнестија, појединачни пуцњи, ~ извештај. **2.** *у којем учествује појединац:* ~ такмичење. **3.** *поједини, неки, самостални:* појединачни радови.

поједи̇̀начно прил. *одвојено, засебно, посебно, свако за себе (сваки за себе и сл.).*

поједи̇̀начно̄ст, -ости ж *особина или стање онога што је појединачно.*

појѐдӣнӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који није тачно одређен, неки, извесан.* **2.** мн. *некоји, неки, не сви.*

поједи́но̄ст, -ости ж **а.** *засебан догађај, околности и сл. који одређује неки догађај:* битна ~. **б.** *небитан детаљ неког дела, догађаја и сл., подробност:* ефемерна ~. • **улазити у појединости** *причати детаљно, опширно, исцрпно.*

поједноста́вити, -о̀ста̄вӣм свр. (нешто) *учинити једноставним, упростити.* ■ **~ се** *постати једноставан.*

поједно̀ста̄вљено прил. *на поједностављен начин, упрошћено.*

поједностављи́вати (се), -а̀вљује̄м (се) *несвр. према поједноставити (се).*

поје́здити и **појѐздити,** -ӣм свр. **а.** *јездећи поћи некуда.* **б.** *извесно време јездити.*

по̀јести, по̀једе̄м (аор. по̀једох; имп. по̀једи; р. пр. по̀јео, -ела; трп. по̀једен, -а; пр. пр. по̀је̄вши) свр. **1. а.** *сажвакати и прогутати сву храну:* ~ печење. **б.** *сажвакати и прогутати:* ~ три залогаја. **2.** *оштетити бушећи, гризући (о инсектима).* – Мољци су појели штоф. **3.** фиг. **а.** *утрошити, потрошити:* ~ зајам. **б.** *упропастити, уништити.* – Мене су појели злобници. **4.** фиг. **а.** *измучити пребацивањем, прекорима.* – Муж је жену појео грдњама. **б.** *лишити мира.* – Бриге га појеле. **5.** фиг. *истрпети, претрпети:* ~ много батина. ■ **~ се** фиг. **1.** *изгристи се, измучити се због неке неправде, несреће итд.:* ~ од муке. **2.** *поцепати се, похабати се.* – Материјал се појео. • **да га поједеш** *каже се кад је неко изузетно леп, мио.* **ни пас с маслом не би појео** *каже се кад је нешто изузетно глупо, неубедљиво.* **појео га мрак (ноћ, помрчина)** *каже се кад је неко убијен мучки, изненадно, из заседе итд.* **појео вук магарца** *ником ништа, као да се ништа није десило.* **прсте да поједеш** *каже се кад је нешто изузетно укусно.*

појефти́нити, -ѐфтӣнӣм свр. **1.** *учинити јефтинијим:* ~ робу. **2.** *постати јефтин.* – Роба је појевтинила.

појефтиња́вати, -и̇̀ња̄ва̄м *несвр. према појефтинити.*

појефтиње́ње с *смањење, умањење, снижење цена (цене).*

по̀јилица ж *направа за појење:* ~ за птице, ~ за стоку.

по̀јило с *место на реци, језеру и сл. где се поји стока или звери пију воду.*

по̀јити, -ӣм несвр. [гл. им. по̀је̄ње с] **1. а.** *давати некоме да пије воду:* ~ стоку. **б.** *давати некоме да пије алкохолна пића:* ~ пријатеља ракијом. **2.** фиг. *в. натапати.* – Киша поји поља.

по̀јӣште с *в. појило.*

по́јмити, по̑јмӣм свр. *разумети, схватити смисао нечега.*

по̀јмљив, -а, -о *који се може појмити, разумљив, схватљив.*

по̀јмљивōст, -ости ж *особина онога што је појмљиво.*

по́јмōвни и **по̀јмōвнӣ,** -ā, -ō *који се односи на појмове:* ~ свет, ~ прецизност.

по́јмōвнӣк и **по̀јмōвнӣк** м *скуп свих појмова који се употребљавају у одређеној области или заједници; књига у којој су објашњења тих појмова:* ~ авангарде.

по́јмōвно и **по̀јмōвно** прил. *као појам.*

по́јмōвнōст и **по̀јмōвнōст,** -ости ж *особина онога што је појмовно.*

поју́рити, по̀јурӣм свр. **1. а.** *почети јурити, потрчати.* **б.** *брзо се повести возилом.* **2.** *брзо потећи, навалити.* – Крв му појури у лице. **3.** (некога) *почети гонити, потерати (некога).*

по̀јутāрје с *јутарњи део дана.*

пока́дити, по̀кāдӣм свр. **1.** *испустити мало дима од запаљеног када:* ~ собу. **2.** фиг. *в. поласкати.*

пока̀дшто прил. *по који пут, покаткад.*

по̀казан, -зна, -о *који служи за показивање:* ~ вежба. • ~ **заменица** лингв. *врста придевских заменица које указују на лице, предмет, својство, број или меру (нпр. овај, вакав, оволики).*

пока̀затељ м *оно чиме се показује слика о кретању, току, развоју нечега; број, графикон и сл. којим се показује резултат нечега.*

пока́зати, по̀кāжēм свр. **1.** (некоме нешто) **а.** *водећи некога омогућити му да нешто види:* ~ град, ~ музеј. **б.** *дати некоме нешто на увид:* ~ исправе, ~ дозволу. **2.** *обратити пажњу на некога, нешто (често и гестом, покретом):* ~ место у реду. **3.** фиг. **а.** *учинити јасним, извесним, несporним и сл.:* ~ тачност претпоставке. **б.** *доказати:* ~ теорему. **4.** фиг. *открити, испољити неко својство, осећање и сл.:* ~ страх. **5.** (коме) *осветити се.* ■ ~ **се 1.** *појавити се, указати се.* – Показао се месец на небу. **2.** *испољити се, очитовати се.* – На лицу се покаже страх. **3.** *испољити, очитовати својства, особине.* – Лоше се показао. **4.** (обично безл.) *постати јасним, очигледним.* – Показало се да није у праву. • **ни нос (сенку) да покаже** *сасвим се повукао.* ~ **шипак (фигу)** *ругати се некоме показујући прстима шипак (фигу).* ~ **језик (некоме)** *ругати се (некоме) плазећи језик.* ~ **карте** *открити намере.* ~ **рогове** *испруженом руком са два пружена прста исказати презир према некоме.* ~ **врата** *покретом руке и речима истерати некога.* ~ **зубе** *одлучно се супротставити некоме.*

покази́вати (се), -а̀зујēм (се) *несвр. према показати (се).*

показѝвач, -а́ча м **1.** *особа која нешто показује:* ~ резултата. **2.** *справа која показује величину, брзину, снагу и сл.:* ~ брзине.

по̀кāјнӣ, -јнā, -о **а.** *који се каје.* **б.** *који изражава кајање, покајнички:* ~ глас.

пока́јање с **1.** цркв. *признање греха верника пред свештеником од којег се тражи опроштај.* **2.** *уопште осећање кајања због почињене грешке.*

по̀кајати, -јēм свр. *в. окајати.* ■ ~ **се** *признати грешку или осетити грижу савести због ње.*

по̀кāјнӣк м *човек који се покајао или се каје због нечега.*

по̀кāјница ж *жена која се покајала или се каје због нечега.*

по̀кāјничкӣ, -ā, -ō *који се односи на покајнике:* ~ изјава, ~ изглед.

по̀кāјнички прил. *као покајник,као покајници; скрушено.*

пока́кити се, -ӣм се свр. деч. *извршити велику нужду.*

покала̀јисати, -ишēм свр. *превући танким слојем калаја:* ~ лонац.

покалдр̀мисати, -ишēм свр. *поставити калдрму:* ~ стазу.

пока̀лемити, -ӣм свр. *обавити калемљење више или свих воћака.*

пока̀луђерити, -ӣм свр. *учинити (некога) калуђером, закалуђерити.* ■ ~ **се** *постати калуђер (калуђерица).*

по̀капати, -пљēм (-āм) свр. (некога, нешто) *попрскати, поквасити капима, сузама:* ~ крвљу.

покараба́сити се, -а̀бāсӣм се и **покарабу́сити се,** -а̀бӯсӣм се свр. *посвађати се, завадити се:* ~ са женом.

пока́рати, по̀кāрāм свр. *изгрдити, прекорити:* ~ децу. ■ ~ **се** *посвађати се, споречкати се:* ~ с комшијом.

по̀кāртати се, -āм се свр. *картати се неко време.*

по̀касати, -āм свр. *кренути касом или се касом кретати неко време (о коњима).*

по̏касно прил. *доста, прилично касно.*

пока̀ткад(а̄) прил. *понекад, покадшто.*

покатолича́вати (се), -ѝчāвāм (се) *несвр. према покатоличити (се).*

по̀католичити и **пока̀толичити,** -ӣм свр. *учинити (некога) католиком.* ■ ~ **се** *постати католик.*

по̀кварен, -а, -о (уп. покварити (се)) **1.** *трп. од покварити (се).* **2.** *који је лошег карактера, неморалан:* ~ човек. **2.** *неправилан, искварен, лош:* ~ говор.

покварѐница ж *морално покварена жена.*

по̀квāрено прил. *на покварен начин.*

по̀квāренōст, -ости ж *особина или стање онога који је покварен, онога што је покварено:* људска ~, друштвена ~.

покварѐњāк, -а́ка м *морално покварен мушкарац.*

покварѐњāчкӣ, -ā, -ō *који је својствен покварењацима:* ~ понашање.

покварѐњāчки прил. *на покварењачки начин, као покварењак.*

покварења́штво с **а.** *особина покварењака.* **б.** *дело, поступак покварењака.*

поква́рити, по̀квāрӣм свр. **1.** *начинити квар:* ~ машину. **2.** *изазвати болесно стање:* ~ стомак. **3.** *нарушити стање:* ~ расположење. **4.** *морално искварити:* ~ жену. **5.** *нарушити остварење нечега:* ~ план. ■ ~ **се 1.** *доћи у неисправно стање, оштетити се (о машинама, механизмима).* **2.** *доспети у болесно стање (о органима).* **3.** *морално се искварити.*

поква̀рљив, -а, -о *који се може покварити, који се лако поквари, кварљив.*

поква̀рљивōст, -ости ж *особина онога што је покварљиво, кварљивост.*

по̀квасити, -ӣм (трп. по̀квашен) свр. **1.** *учинити влажним поливајући или прскајући течношћу, навлажити:* ~ штоф. **2.** *ставити нешто у течност да омекша:* ~ семе. • ~ **грло** *мало попити.*

по̀кер м енгл. *врста карташке игре.*

покѐрāш, -а́ша м *играч покера.*

по̀кидати, -āм свр. **1.** *силом прекинути неку нит:* ~ канап, ~ везе. **2.** *тргањем откинути део нечега:* ~ листове књиге. ■ ~ **се** *прекинути се, раскинути се.*

поки́пети јек. **поки́пјети,** -ӣпӣ(м) свр. *почети кипети или искипети.*

по̀кисао, -сла, -о **1.** *доста мокар (услед изложености киши).* **2.** фиг. *снужден, суморан.*

по̀киселити, -ӣм (трп. по̀кисељен) свр. **1.** *потопити у течност, накваситии, намочити:* ~ конопљу. **2.** *прелити сирћетом:* ~ салату.

по̀киснути, -нēм (аор. по̀киснух и по̀кисох, по̏киснӯ, по̀кисе и по̏кисе; р. пр. по̀киснуо, -ула и по̀кисао, -сла; пр. пр. по̀киснӯвши (по̀кисāвши)) свр. **1.** *постати мокар (услед изложености киши), овлажити се.* **2.** фиг. *снуждити се, стужити се.* • **покисло му перје** *није више оно што је био.*

по̀кладе, по̏кла̄да̄ ж мн. **1.** *у православаца дан уочи поста:* Беле ~, Божићње ~. **2.** *код католика време од Св. трију краљева до коризме (праћено машкарама, карневалом итд.), месојеђе.*

по̀кладнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на покладе.*

по̀клањати (се), -а̄м (се) *несвр. према поклонити (се).*

покла́пати (се), по̀кла̄па̄м (се) *несвр. према поклопити (се).*

по̀клати, по̀коље̄м (трп. по̏кла̄н) свр. *клањем убити једно за другим.* ■ ~ **се а.** *сукобити се ножевима.* **б.** *побити се, потући се жестоко.*

по̀клекнути, -не̄м свр. **1.** *спустити се на колена, клекнути.* **2.** фиг. *малаксати, онемоћати.* **3.** фиг. *изгубити борбу, бој и сл.*

поклеца́вати, -ѐца̄ва̄м *несвр. према поклецнути.*

по̀клецнути, -не̄м свр. **1.** *мало поклекнути.* **2.** *осетити слабост (у ногама).* **3.** фиг. *поклекнути (2).*

по̀клизнути се, -не̄м се свр. **1.** *услед клизања изгубити равнотежу, оклизнути се:* на леду. **2.** фиг. *направити грешку или доживети неуспех:* ~ на испиту.

по̏клӣк м **1.** *једна или више речи којима се изражава осећање, дозива, бодри и сл., усклик; поклич.* **2.** *кратак позив, апел којим се изражава нека идеја, гесло, парола.*

по̀кликнути, -не̄м и **покли́кнути,** по̀клӣкне̄м свр. **1.** *гласно, громко нешто изговорити, узвикнути:* ~ од радости. **2.** *кликтањем позвати:* ~ пријатеље.

поклѝса̄р, -а́ра м грч. арх. **1.** *дипломатски представник, амбасадор.* **2.** *носилац некакве поруке, гласник.*

поклѝса̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на поклисаре или поклисарство.*

поклиса́рство с арх. *дипломатско представништво једне земље у другој; зграда у којој се такво представништво налази.*

по̏клӣч м *гласан, громак узвик, усклик, поклик:* бојни ~.

по̏кло̄н и **по̀клон** м **1.** *оно што се некоме бесплатно даје, оно што је поклоњено, дар.* **2.** *обично лаган покрет главе (или горњег дела тела надоле), одн. такав став као знак поздрава, поштовања и сл., наклон.* • **поклону се у зубе не гледа** *поклону се не стављају замерке.*

по̀клонӣк м **а.** *верник посетилац светих реликвија и места, ходочасник.* **б.** *онај који се клања неком божанству или свецу, верник:* Јеховин ~. **в.** *уопште обожавалац некога, нечега:* ~ филма.

покло̀нити, по̀клонӣм свр. (нешто (некоме)) **1.** *дати као поклон:* ~ играчку. **2.** *посветити, пружити:* ~ пажњу. ■ ~ **се 1.** *погнути главу или и горњи део тела у знак поздрава, поштовања и сл.* **2.** *клањањем одати поштовање према некој светињи:* ~ моштима. • **ни уклонити се ни ~** *не предати се, али ни не напустити борбу.*

по̀клоница ж *женска особа поклоник.*

по̀клоничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на поклонике.*

по̀клонички прил. *као поклоник, смерно.*

поклонода́вац, -вца м *давалац поклона.*

поклонопри́малац, -мца м *прималац поклона.*

покло́нство с **1.** *скуп људи који су дошли да се некоме поклоне, да га поздраве.* **2.** *клањање као знак поштовања.*

поклоње́ње с *исказивање поштовања клањањем (обично код верника).*

по̀клопац, -пца м (инстр. -пцем) **1.** *горњи део посуде, сандука итд. који их затвара, заклопац.* **2.** техн. *обично метална плочица која затвара отвор механизма кроз који пролази гас и сл.:* ~ клипова. **3.** зоол. *део рибљег тела који прекрива шкрге.* **4.** бот. *колутаст део семене чахуре који се у време клијања подиже,* operculum. • **бити сваком лонцу ~** *мешати се у све.* **сваки лонац нађе ~** *за свакога постоји одговарајући противник; све има своје решење.* **гркљански ~** анат. *покретни језичац над гркљаном* epiglottis.

покло̀пити, по̀клопӣм (трп. по̀клопљен) свр. **1.** *покрити поклопцем:* ~ сандук. **2. а.** *заклонити, прекрити.* – Облак ће поклопити сунце. **б.** *прекрити, затрпати:* ~ рушевинама. **3.** фиг. *покрити са свих страна.* – Ноћ поклопила град. **4.** фиг. *обухватити, обузети у потпуности.* – Туга ће поклопити душу. **5.** фиг. *доказати неоснованост нечије тврдње, побити доказима:* ~ некога у разговору. ■ ~ **се 1.** *добро налећи један на други (о деловима неког предмета који се састављају у целину).* **2.** фиг. **а.** *показати слагање, подударити се.* – Мишљења су се поклопила. **б.** *пасти у исто време, подударити се.* – Њихове активности су се временски поклопиле.

покло̀пчић и **по̀клопчић** м *дем. од поклопац.*

покљу́вати, по̀кљује̄м свр. *кљувањем позобати, покљуцати:* ~ зрневље.

по̀кљуцати, -а̄м свр. *кљуцањем позобати:* ~ кукуруз.

по̀ков м *оно чиме је нешто поковано, оков:* ~ кундака.

поко̀вати, по̀кује̄м свр. прел. **1.** *ковањем наоштрити:* ~ косу. **2.** *ковањем начинити, сковати:* ~ мачеве. **3.** *оковати редом више њих:* ~ робове. **4.** *обложити поковом:* ~ пушку.

по̀кожица ж **а.** анат. *горњи, танки слој коже који покрива тело кичмењака* epidermis. **б.** бот. *спољашњи покривач биљака.*

по̀кожичнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на покожицу.*

по̀ко̄ј и **по̀кој,** -оја м **1.** *апсолутни, потпуни мир, тишина.* **2.** *душевни или физички мир, смирење.* **3.** *вечни мир, смрт.*

поко̀јӣ, -а̄, -о̄ неодр. пр. зам. *в. понеки.* • **~ пут** *(по)каткада, понекад.*

по̀ко̄јнӣ, -а̄, -о̄ **1. а.** *који је умро, мртав, преминули.* **б.** (у им. служби) м и ж *покојник, покојница.* **2.** фиг. *давно прошли, некадашњи:* ~ епоха.

по̀ко̄јнӣк м *умрли, преминули човек.*

по̀ко̄јница ж *умрла, преминула жена.*

по̀ко̄јничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на покојнике.*

по̏колеба̄но̄ст, -ости ж *стање онога који је поколебан, онога што је поколебано.*

поколѐбати, -а̄м свр. *изазвати колебање, сумњу, несигурност:* ~ пријатеља, ~ у мишљењу. ■ ~ **се** *постати колебљив, неодлучан, сумњичав.*

поколе́ње јек. **покољѐње** с **а.** *сви људи једног времена, нараштај, генерација.* **б.** *потомство.*

по̀кољ м (инстр. -ем) *масовно убијање (обично извршено клањем);* уп. погром.

поко̀ндӣрено̄ст, -ости ж *особина онога који је покондирен, онога што је покондирено.*

покондѝрити се, -о̀ндӣрӣм се свр. *постати кондир* фиг. *постати уображен, узохолити се.* • **покондирена тиква** *особа која због вишег положаја у друштву или богатства сматра себе паметнијом, отменијом него што јесте.*

по̀коп м *погреб, сахрана мртваца; ритуал, церемонија при погребу.*

покопа́вати, -о̀па̄ва̄м *несвр. према покопати.*

поко̀пати, -а̄м свр. **1.** *сахранити мртваца у земљу.* **2.** фиг. *сатрти, уништити.* **3.** *окопати редом:* ~ кромпир.

по̀копнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на покоп; који је својствен покопу, погребни:* ~ трошак; ~ церемонијал.

по̀кор м **1.** *оно што је срамно, што изазива стид, срамота; срамотно дело.* **2.** *русвај, хаос; убијање, покољ.* **3.** *велика невоља, несрећа.* **4.** *велика мука, патња.*

по̀кора и **по̏кора** ж **1.** *в. покор (1–4).* **2. а.** *дело које неко чини због окајавања греха.* **б.** рлг. *код католика сакрамент на којем свештеник даје вернику опрост греха; уопште сам чин покајања.* **в.** *поверавања грехова свештенику, исповед.*

покора́вати (се), -о̀ра̄ва̄м (се) *несвр. према покорити (се).*

по̏ко̄ран, -рна, -о **а.** *који се у свему покорава, одан, послушан:* ~ слуга, ~ вазал. **б.** *који изражава покорност, смерен, понизан:* ~ глас. • **покорну главу сабља не сече** *каже се за човека који се лако прилагођава ситуацији.*

покѐрилац, -иоца м *онај који покорава некога под своју власт.*

покѐристити, -ӣм свр. *бити некоме од користи.*

покѐритељ м *в. покорилац.*

покѐрити, пѐкорӣм свр. *силом подврћи својој власти, потчинити.* ■ **~ се** *потчинити се нечијој власти, вољи и сл.*

пѐкорица ж *танка корица.*

пѐкōрно и **пȍкōрно** прил. **а.** *послушно, без приговора:* предати се ~. **б.** *смерно, понизно:* ~ јавити.

покóрнōст, -ости ж *особина и стање онога који је покоран.*

покѐсити, пѐкосӣм (трп. пѐкошен) свр. **1.** *косом посећи сву траву, жито итд.; довршити кошење:* ~ ливаду. **2. а.** *побити све редом (обично ватреним оружјем).* **б.** *сатрти, уништити:* ~ непријатеља. **в.** *срушити ударцем или грубим стартом:* ~ фудбалера. **3.** *нанети тежак бол, тешко ранити:* пасти покошен тугом.

пѐкосница ж анат. *танка, чврста опна кости кичмењака,* periosteum.

пѐкосовскӣ, -ā, -ō *који се односи на време после Косовске битке:* ~ циклус народних песама.

пȍкōст, -ости ж чеш. *смола којом се мажу дрвени или метални предмети ради заштите од влаге, лак.*

покóчити, пѐкōчӣм свр. *учинити све редом укоченим, непокретним.* ■ **~ се** *постати сви редом укочени (због хладноће, јаког узбуђења, страха и сл.).*

пѐкошкати се, -āм се свр. **1.** *посвађати се, спречкати се.* **2.** *мало се потући.*

покрáдати, пѐкрāдāм *несвр. према покрасти.*

покрај (наглашено: пѐкрāј и пȍкрај) предл. (с ген.) *означава:* **1. а.** *да се нешто врши или налази у непосредној близини: поред, близу, уз:* стајати покрај куће, трчати покрај реке. **б.** *да се нешто обавља заједно с другим: поред, сем.* – Покрај сликарства, он и пише. **2.** *да се нешто врши или збива и против очекивања; и поред, без обзира.* – Покрај труда, није успео.

пѐкрајина ж *обично већа, најчешће географски целовита територија у некој држави, понекад с посебним статусом, провинција.*

пѐкрајинскӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на покрајину, који припада покрајини:* ~ центар. **б.** *који је својствен неком крају, подручју, који није шире распрострањен или општепознат:* ~ реч.

пѐкрāјњӣ, -ā, -ē *који је у непосредној близини нечега, суседни:* ~ уличица.

пѐкрасти, -áдēм свр. **а.** *извршити крађу, опљачкати некога, нешто:* ~ банку. **б.** *узети, присвојити крађом:* ~ робу.

пȍкратак (пȍкрāтак), -тка, -о *прилично кратак.*

пȍкраћӣ, -ā, -ē *мало, нешто краћи.*

покр̏вити се, пѐкрвӣм се свр. *жестоко се посвађати, закрвити се.*

покрéнути, пѐкрēнēм (аор. покрéнух и пѐкретох; трп. пѐкрēнӯт; пр. пр. покрéнӯвши) свр. **1.** *помоћи, померити с места:* ~ ноге. **2.** *ставити у покрет, укључити:* ~ машину. **3.** *изнети на разматрање:* ~ питање пензија у скупштини. **4.** фиг. *дати подстицај за нешто, навести, упутити:* ~ револуцију, ~ (на) акцију. **5.** фиг. *побудити, изазвати какав осећај:* ~ љубав у некоме. **6.** *почети издавање:* ~ новине. **7.** *започети, заметнути (парницу).* **8.** *започети, подстаћи:* ~ разговор. ■ **~ се** *почети кретање, помаћи се:* ~ се с места. • **лед се покренуо** *нешто је почело да се развија или мења.* **покренула ми се жуч** *јако сам се наљутио.*

покрѐпати, -āм свр. *в. поцркати.*

покрéпити (се), пѐкрēпӣм (се) јек. **покријѐпити (се),** пѐкријепӣм (се) свр. *поткрепити (се), окрепити (се):* ~ храном.

покрѐсати, пѐкрешēм свр. *крешући посећи једно за другим, искресати:* ~ гране.

пȍкрēт м **1. а.** *стање супротно мировању, кретање:* возило у покрету. **б.** *ходање у неком правцу, марш.* **в.** вој. *полазак у борбу или на други положај:* наредба за ~. **г.** *сеоба, миграција:* масовни ~. **2. а.** *промена положаја тела или органа:* ~ руке. **б.** *промена мимике на лицу или удова с одређеним значењем, гест:* ~ обрвама. **3.** фиг. *унутрашња покретачка воља изазвана осећањем:* ~ у души. **4.** фиг. *друштвена група окупљена око реализације извесних циљева:* свесловенски ~, задружни ~, ~ младих горана.

пȍкрēтан, -тна, -о **1.** *који нешто покреће:* ~ сила. **2.** *који има способност покретања:* ~ болесник. **3.** *који се лако може покретати, покретљив:* ~ позорница. **4.** *који је у покрету, немиран:* покретне очи. • **покретни вокал, покретни самогласник** лингв. *вокал, самогласник који се на крају неких речи или облика речи употребљава факултативно, нпр. сада – сад, новога – новог, њиме – њим и сл.*

пѐкретати (се), -ећēм (се) и **покрéтати (се),** пѐкрēћем (се) *несвр. према покренути (се).*

покрѐтāч, -áча м (инстр. -áчем) **1.** *онај који је нешто покренуо или покреће:* ~ радње у драми. **2.** *оснивач, утемељивач:* ~ новина.

покрѐтāчкӣ, -ā, -ō *који покреће или се односи на покретаче:* ~ механизам.

покрѐтљив, -а, -о **а.** *који се може покретати, покретан:* ~ организам. **б.** *који је брзих покрета, окретан:* ~ фудбалер.

покрѐтљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је покретљив.*

пȍкрēтно прил. *са могућношћу покретања.*

пȍкрēтнōст и **покрéтнōст,** -ости ж **1.** *особина онога који се може покретати, покретљивост.* **2.** *покретна имовина.*

покрѝвало с *в. покривач.*

покрúвати (се), пѐкрӣвам (се) *несвр. према покрити (се).*

покрѝвāч, -áча м (инстр. -áчем) **1. а.** *оно чиме се неко или нешто покрива при спавању и сл.:* креветски ~. **б.** *уопште оно што нешто покрива, застире:* снежни ~. **2.** *зидар који покрива кровове.* • **биљни ~** *биље, растиње, флора.*

покрѝвенōст, -ости ж *стање онога који је покривен, онога што је покривено.*

покрúвити, пѐкрӣвӣм свр. *искривити једно за другим:* ~ ексере.

пȍкрӣвка ж зб. (мн. *ø*) *оно што служи за покривање, чиме се неко или нешто покрива.*

пѐкривнӣ, -ā, -ō *који покрива или служи за покривање:* ~ перје, ~ цреп.

пѐкрити, пȍкријēм (имп. пѐкрӣј; трп. покрѝвен, -ѐна) свр. **1.** *ставити нешто преко негог, нечега ради заштите, скривања, украса итд.:* ~ чаршавом, ~ дукатима. **2.** *поставити кров над нечим:* ~ кућу. **3. а.** *засути, прекрити:* ~ снегом. **б.** *имати на површини много чега:* ~ крастама. **в.** *учинити да нешто обрасте каквим биљем:* ~ зеленилом. **г.** *прожети нешто, распрострети се по нечему.* – Руменило јој покрије лице. **4. а.** *застрети, заклонити.* – Магла покрила шуму. **б.** *прикрити, забашурити:* ~ бес. **5.** *надокнадити, подмирити:* ~ дуг. **6.** жарг. *заштитити, оправдати (обично лажним сведочењем):* ~ преступника. **7. а.** шах. *бранити једну фигуру другом.* **б.** спорт. *наћи се уз противничког играча и омести га у игри.* ■ **~ се 1.** *ставити на себе покривач:* ~ ћебетом **2.** *поставити се тачно један иза другог.* • **покрила га (црна) земља** *умро је.* **~ нешто велом заборава** *заборавити.* **~ се ушима** *признати заблуду, грешку (често и примирити се, скуњити се због стида, нелагодности итд.).*

покрúће с **1.** *дело, поступак који нешто „покрива", оправдање, заштита:* етичко ~. **2.** трг. *расположиво вредносно средство за измирење финансијске обавезе:* ~ расхода. • **златно ~** *прописана количина злата која служи за покривање новчаница у оптицају.*

покр̀кати, пѐкр̄кāм свр. разг. *халапљиво појести.*

пѐкров м **1. а.** *оно што попут омотача обавија нешто или га прекрива.* – Кожа је телесни покров. **б.** *оно што се попут крова налази над нечим:* ~ облака. **2.** *покривач за мртваца.* • **биљни**

~ *в. биљни покривач (под покривач).* **украо би и Богородичин ~** *украо би све што постоји.*

покро̀вац, -о́вца м (инстр. -о́вцем) **1.** *в. покривач (1а, б).* **2.** *в. покров (2).* **3.** *простирач од кострети.*

покро̀витељ м рус. **1.** *онај који некога штити, помаже му, заштитник.* **2.** *патрон неке приредбе, установе, пројекта, спонзор.*

покровитѐљица и **покро̀витѐљка** ж *жена покровитељ.*

покро̀витељскӣ, -ā, -ō *који се односи на покровитеље и покровитељство.*

покро̀витељски прил. *на покровитељски начин, попут покровитеља.*

покро̀витѐљство и **покровитѐ́љство** с *покровитељски однос према некоме, нечему, заштитништво, протекторат.*

покро̀јити, по̀кројӣм свр. *скројити нешто или више њих једно за другим.*

по̀крпити, -ӣм свр. *крпљењем поправити подеротину или стављањем закрпе затворити рупу на одећи, закрпити.* ▪ **~ се 1.** *ставити себи закрпу, закрпити се.* **2.** фиг. *мало се материјално опоравити.*

покр̀стити, по̀крстӣм (трп. по̀кршттен) свр. *ритуалом крштења учинити (некога) хришћанином.* ▪ **~ се** *крштењем прећи у хришћанство, постати хришћанин.*

по̏крӯпан, -пна, -о *доста, прилично крупан.*

покр̀хати, - āм свр. *поломити једно за другим или изломити нешто на више места, покршити.* ▪ **~ се** *разломити се на много комада.* • **~ зубе на нечему** *после много труда не остварити циљ.*

покр̀шити (се), по̀кршӣм (се) свр. *в. покрхати (се).*

покршта́вати (се), покр̀штāвāм (се) несвр. *према покрстити (се).*

покрштѐнӣк, -и́ка (покрштѐњāк, -а́ка) м *онај који се покрстио.*

покрштѐница ж *она која се покрстила.*

по̏куда ж *изјава, мишљење којим се неко куди, прекор.*

по̏кудан, -дна, -о **а.** *који заслужује покуду:* ~ жеља. **б.** *који изражава покуду:* ~ оцена. **в.** *погрдан:* ~ име.

по̀кудити, -ӣм (трп. по̀кућен) свр. (некога) *изнети покуду, негативну оцену о некоме, о нечему.* ▪ **~ се** *пожалити се, потужити се.* – Здрављем се не могу покудити Црнобарци (Ј. Веселиновић).

поку̀љати, -āм свр. **а.** *почети снажно куљати, струјати или почети куљати.* – Вода је покуљала из цеви. **б.** фиг. *нагло и у великом броју јурнути, навалити.* – Навијачи покуљају са стадиона.

поку́њати, по̀кӯњāм свр. *провести мало времена куњајући, задремати.*

по̀кӯњен, -а, -о *скуњен, снужден, нерасположен, тужан.*

по̀кӯњено прил. *скуњено, снуждено, утучено:* ~ корачати.

по̀кӯњенōст, -ости ж *стање онога који је покуњен, снужденост.*

поку́њити, по̀кӯњӣм свр. **1.** *учинити покуњеним, изазвати покуњеност, снуждити.* – Бол га покуњи. **2.** *оборити, спустити главу због туге, бола, стида итд.* ▪ **~ се** *пасти духом, снуждити се, сневеселити се.*

по̀купити, -ӣм (трп. по̀купљен) свр. **1.** *скупити све редом на једно место, окупити.* **2. а.** *сакупити, сабрати:* ~ порез. **б.** *скупити на једно место (расуте предмете):* ~ ствари. **в.** разг. *узети са собом у возило:* ~ аутостопера. **3.** *отети и одвести:* ~ некоме стадо. **4.** разг. *ухапсити и одвести.* – Полиција покупи лопове. **5.** разг. *однети, узети некоме карте у игри:* ~ штихове, ~ пионе. ▪ **~ се 1.** *окупити се, скупити се на једном месту.* – Покупише се људи на тргу. **2.** *згрчити се; скратити се, скупити се (постати ужи, краћи):* ~ се због болести; ~ се после прања (о тканини, плетњи). **3.** *спремити се и отићи; уопште: отићи одакле.* – Покупише се из кафане.

покупо̀вати, -ӯпујēм свр. *обавити куповину више ствари (често до последњег комада неке робе):* ~ све у радњи.

по̀кус м **1.** *оглед, опит, експеримент.* **2.** *покушај; проба.*

поку́сати, по̀кӯсāм свр. *кусајући појести.*

по̀куснӣ, -ā, -ō *који се односи на покус, који служи за покус:* ~ кунић.

покусу̀рати се, -āм се свр. *изравнати рачуне, обрачунати се.*

поку̀ћāр, -а́ра и **по̀кућāр,** -а м *кућни слуга.* • **врабац ~** зоол. *домаћи врабац,* Passer domesticus.

поку̀ћāрка и **по̀кућāрка** ж *жена која радо иде по туђим кућама (обично оговарајући).*

поку̀ћāрскӣ и **по̀кућāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на покућаре.*

по̀кућство с зб (мн. ø) *кућни намештај и опрема која се користи у кући.*

по̀кухати, -āм свр. *в. покувати.*

по̀куцати, -āм свр. **1.** *неколико пута куцнути о врата обавештавајући оне у кући о свом доласку.* **2.** *са више удараца чекићем забити неколико ексера, причврстити обруче на бурету и сл.* • **покуцаће срећа и на моја врата** *кренуће и мени набоље.* **покуцаће он опет на моја врата** *затражиће он опет моју помоћ.*

покуша́вати, -ӯшāвāм несвр. *према покушати.*

по̀кушāј м (инстр. -ем) **а.** *акција, дело, радња којом се жели нешто учинити, пробати:* ~ атентата, ~ помирења. **б.** *почетни, обично неуспели рад:* ~ драме.

по̀кушати, -āм свр. **1.** *учинити покушај:* ~ с експериментом. **2.** *употребити, применити:* ~ све начине. **3.** *пробати храну.* • **покушај(те)!** *употребљава се као оштра опомена или претња у смислу: усуди(те) се само!* **~ срећу** *в. окушати срећу (под окушати).*

пôл[1] м (мн. по́лови) **1.** *анатомско-физиолошка обележја која разликују мушке и женске јединке а имају улогу у оплођењу и одржавању врсте, спол, род:* ~ женски, ~ мушки. **2.** *све јединке истог пола, мушкарци, жене, мужјаци, женке.* • **јачи ~** разг. *мушкарци.* **лепши ~, слабији ~** разг. *припаднице женског пола, жене.*

пôл[2] м (мн. по́лови) **1.** геогр. **а.** *крајња тачка замишљене ротационе осовине небеских тела:* Северни ~, Јужни ~. **б.** *одговарајуће површине на планети Земљи са одређеним географским, климатским итд. карактеристикама.* **2.** физ. *тачка која је средиште одређених магнетних сила:* позитиван ~, негативан ~. **3.** фиг. *уопште: супротан крај нечега.* – То су два пола мојих интересовања.

по̏ла[1] ж **1.** *половина:* поделити на две поле. **2. а.** *један од два иста дела тканине (нпр. ћилима, поњаве и сл.) који се након ткања спајају, ушивају.* **б.** *велики комад сланине скинут с једне стране леђа свиње.*

по̏ла[2] прил. (за количину) *колико износи половина нечега:* изгубити ~ државе у рату. • **ни ~ га нема** *јако је смршао.* **у ~ (речи, посла, сна)** *усред, у пуном замаху.*

пола̀гāн, -а и -а́на, -о **1.** *спор, тром:* ~ кретање. **2.** *поступан, постепен:* ~ словенизација.

пола̀гāно и **полага́но** прил. **1.** *полако, споро, без журбе:* ићи ~. **2.** *постепено, поступно:* ~ сазревати.

пола̀гāнōст и **полага́нōст,** -ости ж *особина онога који је полаган.*

пола́гати, по̀лāжēм несвр. *према положити.* • **~ право на нешто** *сматрати нешто својим, својатати.*

полага́цко прил. *дем. од полагано.*

пола̀гāч, -а́ча м *онај који нешто полаже:* ~ рачуна, ~ мина.

по̏лажāјнӣк м нар. *в. полазник (2).*

по̀лазак, -аска м (мн. по̀ласци, ген. по̀лазāкā) *почетак кретања:* ~ воза.

по̀лазити, -ӣм несвр. [гл. им. по̀лажēње с] **1.** *несвр. према поћи.* **2.** *посећивати (некога) као полажајник, полазник, ујутро*

на Божић. **3.** *имати почетак, пружати се, простирати се.* – Трагови полазе од шуме.

пòлазӣште с **1.** *место с којег се полази.* **2.** фиг. *основна, полазна теза или уопште основа за неко мишљење, гледиште, објашњење, теорију и сл.*

пòлазнӣ, -ā, -ō *од којега, из којега, са којега се полази, почетни:* ~ положај, ~ тачка.

пòлазнӣк м **1.** *онај који полази какву школу или курс.* **2.** *онај који први дође некоме у кућу на Божић.*

пòлазница ж *женска особа полазник.*

пола́ко и **пòлако** прил. **1.** *без журбе, полагано, споро:* ~ трчати. **2.** *постепено, поступно:* ~ напредовати. **3.** *тихо, једва чујно:* ~ говорити.

пòлакомити се, -ӣм се свр. *постати лаком на нешто или за нечим.*

пòлāран, -рна, -о **1.** (одр. пòлāрнӣ) **а.** *који се односи на пол*[2] *или подручје око пола; који је повезан са животом и радом на полу:* ~ круг, ~ ноћ, ~ светлост, ~ станица, ~ клима. **б.** *као саставни део зоолошких назива животиња које живе у области Северног пола:* ~ зец, ~ лисица. **2.** фиг. *потпуно супротан, опречан.*

полариза́ција ж **1.** физ. *окупљање честица око супротних полова или појачано деловање око супротних полова.* **2.** фиг. *окупљање око два супротна табора, две супротне идеје и сл.:* ~ гласача.

полариза́цӣјскӣ и **пòларизациōнӣ,** -ā, -ō *који се односи на поларизацију.*

поларѝзовати, -зујēм несвр. физ. *вршити поларизацију.*

поларѝтēт, -éта м **а.** физ. *особина неких тела да на супротним крајевима (половима) показују јаче деловање:* магнетни ~. **б.** фиг. *потпуна опречност у идејама, мишљењу и сл.*

пòлāрнӣк м *замишљена линија која разграничава поларна подручја, поларни круг.*

пола́рнōст, -ости ж *в. поларитет.*

пòласкати, -ам свр. (некоме) *дати (некоме) комплименте, похвалити некога.*

полати́нити, -àтӣнӣм и **полàтинити,** -ӣм свр. **1.** *в. покатоличити.* **2. а.** *увести латински језик у богослужење.* **б.** *в. поталијанити.* ■ ~ **се 1.** *в. покатоличити се.* **2.** *в. поталијанити се.*

полатиња́вати, -ѝњāвāм и **полатињи́вати,** -ѝњујēм *несвр. према полатинити.*

пòлацманити се, -ӣм се свр. нем. арх. *отуђити се, одродити се понашајући се као лацман.*

пòлдер м хол. *плодни део копна нижи од морске површине.*

поле́гати, пòлēжēм јек. **полијèгати,** пòлијежēм **1.** свр. *в. полèћи (1, 2, 4а).* **2.** несвр. *легати по нечему; падати, спуштати се, распростирати се по нечему.* – Полежу ките цвећа по влажној земљи. Дим са кућа полеже по крововима.

полèгуша ж **1.** разг. *жена која радо леже с мушкарцима, жена лошег морала.* **2.** бот. *врста детелине,* Medicago falcata.

пòледица ж *танак слој леда (обично формиран зими на путу или тротоару).*

пòлеђина ж *задња страна неког одевног предмета који се облачи на леђа, преко леђа (нпр. џемпера); уопште задња стране неког предмета:* ~ слике, ~ купона.

полеђу̀шкē (пòлеђицē) прил. **а.** *на леђима, на леђа:* ~ лежати, ~ пасти. **б.** *натрашке:* одлазити ~.

полèжати, -жӣм свр. **а.** *провести неко време лежећи.* **б.** *провести неко време у затвору.*

полемизи́рати, -ѝзӣрāм несвр. *в. полемисати.*

полèмика ж грч. (дат. -ици) *оштар спор два супротна мишљења у писменом или усменом облику:* јавна ~, књижевна ~.

полèмисати, -ишēм несвр. *водити полемику.*

полèмичан, -чна, -о *који садржи полемику, који је у вези с полемиком:* ~ текст, ~ дух.

полèмичāр м *онај који воли да полемише; вештак у полемици.*

полèмичāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на полемичаре.*

полèмичкӣ, -ā, -ō *в. полемичан.*

полèмично прил. *у облику полемике, полемичарски.*

пòлен и **пȍлен** м бот. *цветни прах којим се биљке оплођују, пелуд.*

пȍлēњ (пȍлēн) јек. **пȍлијен,** -а, -о *мало лењ.*

поле́пити (се), пòлēпӣм (се) јек. **полијѐпити (се),** пòлијепӣм (се) свр. *причврстити (се) лепком једно за другим, прилепити (се); уопште приљубити (се) једно уз другога:* ~ марке на писма. Лептири се полепили по лишћу.

полèпшати (се) јек. **пољѐпшати (се),** -āм (се) свр. *учинити (се) лепшим.*

пȍлēт и **по́лет** м **1.** *замах код узлетања, почетак лета:* ~ птице. **2.** фиг. *занос, одушевљење, елан (при неком раду, активности):* младалачки ~, радни ~. **3.** фиг. **а.** *брз, велики пораст, напредак:* економски ~. **б.** *живљи ток, замах.* – Разговор је добио полет.

пȍлēтан и **по́летан,** -тна, -о **а.** *испуњен полетом, одушевљен:* ~ ударник. **б.** *пун живота, живахан:* ~ ритам.

пòлетан, -тна, -о *који служи за полетање:* ~ крила, ~ писта.

полета́рац, -рца м **1.** *птиче које почиње да лети.* **2.** фиг. *млад и полетан почетник:* књижевни ~.

полетàрче, -ета с (супл. мн. полетàрчићи м) *дем од полетарац.*

поле́тати, пòлēћēм јек. **полијѐтати,** пòлијећēм *несвр. према полетети.*

полèтети јек. **полèтјети,** -тӣм (аор. полèт(ј)е и пȍлет(ј)е) свр. **1. а.** *почети летети.* – Авион полете. **б.** *одлетети у одређеном правцу:* ~ ка северу. **в.** *почети се кретати кроз ваздух (о нечему избаченом, лансираном, испаљеном).* – Ракета полете. **2.** *почети веома брзо кретање по земљи.* – Кола су полетела друмом. **б.** *уопште брзо се помаћи.* – Рука је полетела. **3.** *нагло се уздићи, сунути.* – Пламен полете у небо. **4.** *уопште нагло отпасти с нечега и пасти на земљу.* – Сузе ми полетеше. Одсечена глава полете. **5.** *одјекнути, заорити се.* – Крик је полетео с усана.

пȍлēтно и **по́летно** прил. *на полетан начин, с еланом:* ~ се борити.

пȍлēтнōст и **поле́тнōст,** -ости ж *својство онога који је полетан, онога што је полетно.*

полѐћи (пòлећи), пòлегнēм (аор. полèгох, полѐже и пȍлеже; р. пр. пòлегао, -èгла (пòлегла)) свр. **1. а.** (некога, нешто) *ставити, метнути (некога, нешто) тако да лежи, положити:* ~ рањеника на носила. **б.** *лећи један за другим; поставити се у лежећи положај.* – Људи полегнуше по поду. Он полегну на земљу. **2.** *отићи на спавање, лећи (о свима, одн. двоје или више).* – Увече сви полегоше. **3.** *провести неко време лежећи:* ~ мало. **4. а.** *савијајући се приближити се земљи; уопште приљубити се уз нешто.* – Трава је полегла. Длака је полегла. **б.** *савивши се над радом, марљиво радити:* ~ по ралу. **5. а.** *испружити се по коњу (о јахачу).* **б.** *спустити се јурећи брзим галопом (о коњу).* **6. а.** фиг. *спустити се и раширити по некој површини.* – Облаци су полегли по шуми. **б.** *завладати, наступити.* – Мир полегну по соби. ■ ~ **се 1.** *лећи, испружити се:* ~ на лежај. **2.** *навалити се на нешто горњим делом тела:* ~ грудима на зид. **3.** *в. полѐћи (5а).* **4.** фиг. *в. полѐћи (6а).*

поли- грч. *као први део именичких сложеница означава мноштво, вишеструкост онога што значи други део сложенице:* полигамија, полиедар, полимер.

полиàндрија ж грч. *брак једне жене са више мужева.*

полиартри́тис и **полиартрѝтис** м грч. мед. *реуматизам зглобова.*

поли́вати (се), пòлӣвāм (се) *несвр. према полити (се).*

полѝвāч, -áча м *онај који полива.*

поливѝнил, -и́ла м грч. хем. *синтетичка пластична маса произведена полимеризацијом винила.*

поливѝнилскӣ, -ā, -ō *који је начињен од поливинила.*

полѝгам м грч. *муж који има више жена.*

полига̀мија ж грч. *брак једног мужа са више жена, многоженство.*

полига̀мист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица полигамије.*

полѝгамскӣ, -ā, -ō *који се односи на полигамију.*

полѝглот(а), -ē м (мн. -ти м и -те ж) грч. *онај који говори више језика.*

полѝглотскӣ, -ā, -ō *који се односи на полиглоте.*

полѝгōн, -óна м грч. **1.** геом. *в. многоугао.* **2.** *војничко вежбалиште.*

полигòнāлан, -лна, -о *који има више углова, многоугаони.*

полѝгонскӣ, -ā, -ō *који се односи на полигон.*

полѝграф м грч. *писац који се огледа у различитим жанровима или врстама.*

полѝграфскӣ, -ā, -ō *који се односи на полиграфе.*

пòлиēдар, -дра м грч. геом. *тело омеђено полигонима.*

пòлиēдарскӣ, -ā, -ō *који се односи на полиедре.*

полиетѝлēн, -éна м грч. *пластична маса синтетичког парафина.*

полиетѝлēнскӣ, -ā, -ō *који се односи на полиетилен.*

полѝзати, пòлӣжēм свр. **1.** *олизати нешто до краја или лизати кратко време:* ~ тањир. **2.** фиг. **а.** *погазити реч, порећи.* – Нећу полизати своју реч. **б.** *исправити грешку не питајући за цену.* – Полизаћу оно што сам забрљао.

полиjѐвати (се), пòлиjевāм (се) несвр. јек. *в. поливати (се).*

полиjѐлēj, -éја м грч. *свећњак обешен насред цркве са много свећа или сијалица.*

поликлѝника ж грч. *установа у саставу дома здравља у којој се врши преглед здравственог стања и болесни упућују на лечење; зграда или просторија у којој је та установа смештена:* фабричка ~, школска ~.

поликлѝничкӣ, -ā, -ō *који се односи на поликлинику.*

поликòлор м *врста боје за зидове, отпорна на влагу.*

поликултýра ж грч.-лат. агр. *узгајање више културних биљака у одређеном подручју.*

полѝлēj, -éја м грч. *в. полијелеј.*

пòлимēр м грч. *синтетичка материја створена процесом полимеризације.*

полимериза́ција ж грч. *хемијска реакција којом се од већег броја једнаких молекула ствара ново једињење истог састава али веће молекуларне тежине.*

пòлимēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на полимере.*

полимòрфан, -фна, -о *који се појављује у више облика.*

полимòрфија ж, **полиморфѝзам,** -зма м и **полиморфност,** -ости ж *особина онога што је полиморфно.*

полѝнōм, -óма м грч. мат. *вишечлан алгебарски израз у којем су чланови повезани знацима сабирања или одузимања.*

полѝнōмскӣ, -ā, -ō *који се односи на полиноме.*

полиомиjелѝтис и **полиомиjели́тис** м грч. мед. *вирусна заразна упала централног нервног система, дечја парализа.*

полиòпија ж грч. мед. *абнормална појава да се један предмет види вишеструко.*

пòлип м грч. **1.** зоол. **а.** *осмокраки главоножац, хоботница.* **б.** мн. *морске животиње цевастог облика које су доњим крајем прирасле за подлогу, а на горњем имају пипке за лов хране и уснени отвор,* polypus. **2.** мед. *обично мањи тумор на слузници ткива:* матерични ~.

пòлипсати и **полѝпсати,** пòлипшēм свр. *поцркати до последњег.* – Стока је сва полипсала.

пòлипскӣ, -ā, -ō *који се односи на полипе.*

полѝптих м грч. *слика састављена од више делова.*

поли́рати, пòлӣрāм свр. и несвр. *(у)чинити површину нечега глатком попут огледала (глачањем и/или наношењем слоја лака):* ~ дрво.

полирѝтмија ж грч. муз. *ритмичка разноврсност у једној мелодији или музичком делу.*

полирѝтмичкӣ, -ā, -ō *који садржи полиритмију:* ~ композиција.

пóлис м грч. *град-држава у античкој Грчкој.*

пòлиса и **полѝса** ж итал. банк. *признаница о осигурању.*

полисѝндет м грч. књиж. *вишеструка употреба неког везника уз речи у набрајању ради појачања утиска.*

политбѝрō, -òа м скраћ. ист. *политички биро (извршни орган централног комитета у неким комунистичким партијама).*

политеѝзам, -зма м *веровање у више богова, многобоштво.*

политѐист(а), -ē м (мн. -сти) грч. *онај који верује у више богова, многобожац.*

политеистѝчкӣ, -ā, -ō *који се односи на политеисте или на политеизам.*

политѐхника ж грч. *висока техничка школа.*

политѐхничкӣ, -ā, -ō *који се односи на политехнику.*

пòлити, пòлиjēм (имп. пòлиj; трп. полѝвен, -ена) свр. **1. а.** *просути по некоме, нечему течност:* ~ водом. **б.** *сипати некоме воду на руке при умивању.* – Милица поли оцу да се умије. **в.** *поквасити, натопити земљу влагом.* – Киша ће полити њиве. **2.** фиг. **а.** *прекрити какву површину течношћу; облити.* – Полиле ме сузе. Полио ме зној. **б.** *засути, обасути:* ~ мецима. **3.** *прославити успех пићем, залити.* ■ **~ се** *излити на себе какву течност:* ~ се водом.

политиза́ција ж *уношење политике у неку област, делатност:* ~ штампе, ~ филма.

политизи́рати, -ѝзӣрāм несвр. **а.** *расправљати о политици (обично без довољно познавања ситуације итд.).* **б.** *уопште бавити се политиком.* ■ **~ се** *почети се бавити политиком или уопште почети говорити и мислити о политици.*

политѝзованōст, -ости ж *особина онога што је политизовано:* ~ медија.

политѝзовати, -зуjēм свр. и несвр. *дати, давати политичка обележја нечему:* ~ друштво.

полѝтика ж (дат. -ици) грч. **1. а.** *укупност свих активности предузетих у циљу остварења одређених (класних, националних, социјалних и сл.) интереса:* српска ~, синдикална ~. **б.** *државне активности које се тичу управљања државом у области унутрашњих и међународних односа:* ~ Југославије. **в.** *планом предвиђена делатност у државној управи усмерена на реализацију усвојених циљева:* економска ~, просветна ~. **2.** *свака активност усмерена на остваривање одређеног циља (обично повезаног с обмањивањем других):* лоповска ~. • **бистрити политику** шаљ. *разматрати и оцењивати друштвене прилике (обично без довољно познавања).* **водити политику** *бавити се политиком.*

политѝкант м *човек који се бескрупулозно бави политиком.*

политѝкантскӣ, -ā, -ō *који се односи на политиканте.*

политика́нтство и **политикàнтство** с *вођење политике на политикантски начин или таква акција у политици.*

полѝтир, -и́ра м нем. **1.** *политирани фурнир.* **2.** *в. политирер.*

полити́рати, -ѝрāм свр. и несвр. *нанети или наносити слој политуре, лака на површину намештаја.*

полити́рер м *радник који полира намештај.*

полѝтӣрница ж *радионица у којој се врши политирање.*

поли̏тӣрскӣ, -ā, -ō *који се односи на оне који политирају.*

поли̏тичан, -чна, -о *који вешто води политику.*

поли̏тичāр м (инстр. -ом и -ем) *онај који се бави политиком.*

поли̏тичāрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *жена политичар.*

поли̏тичāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на политичаре.*

поли̏тичкӣ, -ā, -ō *који се односи на политику, који је у вези с политиком:* ~ борба, ~ ситуација.

поли̏тички прил. **а.** *на политички начин; с обзиром на одређену политику и за њен интерес:* ~ деловати. **б.** фиг. *лукаво, прepредено:* ~ ћутати.

поли̏тком, -а и **политкомѐсāр,** -ára м *политички комесар.*

по̀литра ж, **политрѐњāк,** -áка м и **политрѐњача** ж *боца од пола литре.*

политу́ра ж лат. **1.** *течан лак који служи за политирање, одн. премаз тоталака на покућству.* **2.** фиг. *спољни сјај или леп изглед нечега.*

по̀лић, -и́ћа м *суд од пола литре (за вино) или од пола децилитра (за ракију).*

по̏лифōн, -а, -о *вишегласан, многогласан:* ~ композиција.

полифо̀нија ж грч. *вишегласно певање или свирање у којем сваки глас или инструмент има мелодичку самосталност.*

полифо̀нӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на полифонију.*

полифо̀ничан, -чна, -о и **полифо̀ничкӣ,** -ā, -ō *в. полифон.*

полихи̏стор м грч. *стручњак за више наука; свезналица.*

поли̏хромнӣ и **полихро̀матскӣ,** -ā, -ō *који има више боја, вишебојан.*

полихро̀мија ж грч. *вишебојност, шароликост.*

по̀лица ж *водоравно утврђена даска на зиду или у ормару за смештај ствари, раф; комад намештаја у коме се налазе тако постављене даске:* ~ за књиге.

полица́јац, -јца м (инстр. -јцем) грч. *службеник полиције.* • ~ **полицајац** *в. под лежећи.*

поли̏цāјка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *жена полицајац.*

поли̏ција ж *орган јавне управе који чува ред, постојеће уређење и поредак; службеници те управе; зграда у којој је та управа:* државна ~. – Долази ~. Ушли смо у полицију.

поли̏цӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на полицију:* ~ агент, ~ пас, ~ станица. • ~ **држава** *држава у којој се режим ослања на полицијске, репресивне мере.* ~ **час** *време после којега се не сме бити на улици.*

по̀личица ж *дем. од полица.*

по̂лка ж (дат. по̂лки и по̂лци; ген. мн. по̂лкӣ) *живахан плес у двочетвртинском такту: музика за тај плес.*

по̂лнӣ, -ā, -ō *који се односи на пол, сполни, сексуални:* ~ нагон, ~ орган, ~ однос.

по́лнōст и **по̂лнōст,** -ости ж **1.** *полно стање, сексуалност.* **2.** *в. поларитет.*

по̂ло м (мн. *ø*) енгл. спорт. *врста игре у којој играчи на коњима дугом палицом настоје да лоптицу ударцима убаце у противнички гол.*

по̏лōван, -вна, -о *који је употребљаван, похабан, изношен:* ~ капут, ~ намештај.

полови̏на и **поло̀вина** ж **1.** *један од два (једнака) дела неке целине:* лева ~, доња ~. **2.** *средина нечега (у простору, времену):* ~ игралишта, ~ године. • разг. **боља (лепша)** ~ *жена, супруга.* **јача** ~ *муж, супруг.*

поло̀вӣнка ж муз. *половина целе ноте.*

поло̀вити[1], по̀ловӣм несвр. [гл. им. по̀ловљēње с] *делити напола.*

поло̀вити[2], по̀ловӣм свр. *ловећи похватати све или многе.*

поло̀вица ж *в. половина.*

поло̀вичан, -чна, -о *непотпун, делимичан:* ~ резултат, ~ успех.

поло̀вичнōст, -ости ж *својство онога што је половично.*

поло́вче и **поло̀вче,** -ета с жарг. (супл. мн. поло̀вчићи м; зб. им. по̀ловчāд ж) *половина нечега (обично цигарете).*

по̀лог м **1.** *јаје које се оставља у гнезду да би кокош опет ту носила; јаја на којима лежи квочка, насад.* **2.** *новац или вредне ствари које се дају некоме као гаранција за враћање дуга.* **3.** *полегло жито, трава и сл.*

по̏ложāј м (инстр. -ем) **1. а.** *место на којем нешто лежи, налази се с обзиром на нешто друго, смештај у простору:* географски ~, ~ Земуна. **б.** *место и распоред војске у борби, фронт:* заузети ~, ~ артиљерије. **в.** *распоред играча у игри или фигура у шаховској партији, одн. шаховском проблему:* ~ бека, ~ скакача. **2.** фиг. *место које неко заузима у друштву, служби или звању, ранг:* службени ~. **3.** фиг. *стање, ситуација у којој се неко или нешто налази:* ~ Балкана. **4.** *став тела или његових делова:* лежећи ~, ~ ру́кē. • **бити на висини (свог) положаја** *понашањем задовољавати и најстроже критеријуме.* **човек (људи) од положаја** *човек који врши, људи који врше важну улогу у друштву или у њему имају неку јаку моћ.*

по̏ложāјнӣ, -ā, -ō *који се односи на положај.*

по̀ложит, -а, -о *скоро водораван, с малим нагибом:* ~ обала.

поло̀жити[1], по̀ложӣм (трп. по̀ложен) свр. **1. а.** *ставити нешто да лежи:* ~ у кревет. **б.** *натерати некога у рвању да легне:* ~ на плећке. **в.** *ставити у хоризонталан положај:* ~ копље. **г.** *поставити на одговарајући начин:* ~ шине. д. *сахранити, покопати:* ~ мртваца у раку. **2. а.** *ставити нешто ради интереса, користи итд.:* ~ новац у банку. **б.** *ставити храну и воду стоци.* **3.** *дати наиме обрачуна, таксе итд.:* ~ кауцију. **4.** *утврдити облик, димензије и сл. нечега:* ~ границе Србије. **5.** *дати испит, успешно завршити школску годину; уопште савладати тешкоће.* • ~ **оружје** *предати се некоме.* ~ **рачуне о нечему** *поднети извештај, обрачун о нечему.* ~ **темељ нечему (нечега)** *утемељити, основати.*

поло̀жити[2], по̀ложӣм свр. **а.** *запалити многе ватре.* **б.** *спалити, изгорети постепено све:* ~ ограду.

по̀ложитōст, -ости ж *особина онога што је положито.*

по̀лōј, -ојa м *муљевито, водоплавно земљиште.*

по̀лōјит, -а, -о *муљевит, водоплаван.*

по̀лōјитōст, -ости ж *особина онога што је полојито.*

поло̀кати, по̀лочēм свр. *лочући попити до краја.*

по̀лом м *убиство, покољ; пораз.*

поло̀мити, по̀ломӣм (трп. по̀ломљен) свр. **1. а.** *разбити у комаде:* ~ тањир. **б.** *разломити на више места:* ~ ограду. **в.** *скрхати све редом, једно за другим:* ~ вратове. **2.** фиг. **а.** *побити, уништити у борби:* ~ непријатеља. **б.** *јако измучити:* ~ тренингом. ■ ~ **се 1.** *сломити се, изломити се.* – Ноге се поломише због пада. **2.** фиг. *много се журити радећи, много се трудити.* – Поломише се око нас. • ~ **некоме кости (ребра)** *јако истући, претући некога.* ~ **некоме крила** *учинити некога немоћним, упропастити.* ~ **ноге** *находати се, налутати се.*

полоне́за ж фр. *врста пољског плеса; музика за тај плес.*

по̀лōнијум м хем. *један од радиоактивних елемената* (Po).

поло̀нист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који се бави полонистиком, стручњак у полонистици.*

полони̏стика ж лат. *наука о пољском језику и пољској књижевности.*

поло̀шкē прил. *положено на једну страну.*

по̀лтрōн, -óна м фр. *човек који се улизује, улизица; уопште бескарактеран човек.*

полтро̀нисати, -ишēм несвр. *поступати као полтрон, улизивати се.*

по̀лтро̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на полтроне.*

по̀лтро̄нски прил. *као полтрон, на полтронски начин.*

полтро́нство с *својство и поступак полтрона.*

по̏лу (обично удвојено: полу... полу) прил. *пола, напола:* ~ у шали, ~ озбиљно.

полу- *као први део сложеница значи нешто што је напола или једним делом оно што значи други део или је по величини, вредности итд. половина онога што значи други део сложенице:* полубрат, полугође; полулуд, полугласно.

по̏лубо̄г, -ога м **1.** *у античкој митологији божанство нижег реда чији је један предак бог, одн. херој који је делима заслужио бесмртност и постао раван боговима.* **2.** фиг. *моћан човек.*

полубо̀гиња ж *женско биће полубог.*

полубожа́нство с *в. полубог.*

по̏лубрат м (мн. ø; зб. им. по̏лубраћа ж) *брат само по оцу или мајци.*

полувре́ме јек. **полувриј̀еме,** полу̀времена и **по̏лувре̄ме** јек. **по̏лувриједме,** по̏лувремена с **1.** спорт. *део утакмице пре или после одмора који је дели на две половине.* **2.** физ. *јединица за брзину радиоактивних процеса, тј. време за које се распадне половина радиоактивне материје.*

по̀луга и **по̏луга** ж (дат. -узи) **1. а.** *дрвена или метална мотка која се једним крајем ставља под неки предмет да би се померио.* **б.** физ. *чврсто тело које се под дејством силе може обртати око осовине:* једнокрака ~. **в.** техн. *машински клип који покреће точак.* **2.** фиг. **а.** *покретна сила.* **б.** *средство за остварење нечега.* **3.** *шипка изливеног метала:* златна ~.

по̀лугица и **по̏лугица** ж *дем. од полуга;* уп. полужица.

по̏луглас м **1.** *смањен, непотпун глас.* **б.** муз. *глас за пола тона нижи или виши од основног тона.* **в.** *редукован, неизразит самогласник; слово којим се он обележава.*

по̏лугласан и **полу̀гласан,** -сна, -о *који се изговара у пола гласа.*

по̏лугласнӣк и **полу̀гласнӣк** м лингв. *врло кратак редукован самогласник, неодређене, неизразите и напрегнуте артикулације (обично о старим словенским гласовима, одн. о сличним гласовима у појединим словенским језицима и дијалектима).* • **меки** ~ *редуковани вокал предњег реда обележаван у старословенској ћирилици словом* **ь**. **тврди** ~ *редуковани вокал задњег, одн. средњег реда обележаван у старословенској ћирилици словом* **ъ**.

по̏лугласно и **полу̀гласно** прил. *упола гласа:* ~ говорити.

полуго̀дишњӣ, -ā, -ē *који се обавља на крају полугодишта; који траје пола године:* ~ испит; ~ рок.

полуго̀дишњица ж *даћа, помен након пола године од нечије смрти.*

полуго̀дӣште, по̏лугодӣште, полу̀гође и **по̏луго̄ђе** с **а.** *време од пола године (шест месеци).* **б.** *половина школске године:* друго ~.

по̏лудесно прил. *мало удесно:* скренути ~.

полу́дети јек. **полу́дјети,** -дӣм свр. **1.** *нервно оболети, постати луд.* **2.** фиг. (за неким, за нечим) *јако заволети:* ~ за девојком.

по̀лужица и **по̏лужица** ж *дем. од полуга;* уп. полугица.

по̏луистина ж *делимична истина.*

полуквалифѝкован, -а, -о (обично одр.) *који нема потпуну квалификацију:* ~ радник.

по̏лукора̄к м *кратак корак у дужини половине обичног корака.*

по̏лукр̄ван, -вна, -о *који потиче од чистокрвног оца и мајке обичне расе:* ~ коњ.

по̏лукр̄вња̄к м *потомак укрштања пунокрвне животиње са животињом непознатог порекла.*

по̏лукрӯг м **1.** геом. *половина круга.* **2.** *оно што је у облику половине круга.*

по̏лукрӯжан, -жна, -о *који има облик полукруга:* ~ линија.

полукру́жница ж **1.** геом. *половина кружнице.* **2.** *оно што је у облику половине кружнице.*

по̏лукрӯжно прил. *у облику полукруга.*

по̏луле̄во прил. *мало улево:* ~ поћи.

полулѐга̄лан и **по̏лулега̄лан,** -лна, -о *делимице легалан:* ~ посао.

по̏лулопта ж *половина лопте:* северна Земљина ~.

полума̀јмун м зоол. *у мн.: животињска група блиска мајмунима, обично веће главе, крупних очију и дугог репа која живи по дрвећу,* Prosimiae *(у јд.: таква животиња).*

полума́стан и **по̏лума̄стан,** -сна, -о **1.** *који садржи мало масти:* ~ сир. **2.** *који је средње дебљине, ни дебео ни танак:* ~ слог.

по̏лумесе̄ц јек. **по̏лумје̄сец** м **1.** *непотпун Месечев лик у облику половине круга.* **2.** фиг. *слика месечевог лука као хералдички или религиозни симбол муслимана.* • **Црвени** ~ *в. под црвен.*

по̏лумра̄к м *стање мале осветљености, одсуство светлости или осветљења.*

полумра́чан и **по̏лумра̄чан,** -чна, -о *слабо осветљен:* ~ ходник.

полумр̀тав, -тва, -о **а.** *који само што није умро:* ~ рањеник. **б.** *јако изнемогао:* ~ од умора. **в.** *скоро без свести:* ~ од страха.

полуо̀свē̄тљен јек. **полуо̀свијетљен,** -а, -о *мало осветљен:* ~ пролаз.

по̏луострво с *део копна окружен са три стране водом, а са четврте повезан с копном, полуоток:* Балканско ~.

полуо̀творен, -а, -о *мало отворен:* ~ врата.

по̏луоток и **полуо̀ток** м *в. полуострво.*

полу́пати, по̀лӯпа̄м свр. *разбити на комаде:* ~ прозоре.

полупѝјан, -а, -о *доста пијан, припит.*

по̏луписмен, -а, -о *који једва зна читати и писати или се слабо изражава пишући или говорећи.*

полупла́тно с *врста повеза књиге с хрбатом пресвученим платном.*

по̏луправа̄ ж (дат. -во̄ј) геом. *скуп тачака једне праве с једне стране било које њене тачке, заједно са том*

тачком.

полупра́зан и **по̏лупра̄зан,** -зна, -о *који је напола празан:* ~ биоскоп.

по̏лупречнӣк, -ика м геом. *удаљеност од центра до било које тачке на кружници, половина пречника.*

полупри́лика ж спорт. *делимично повољна шанса да се постигне погодак.*

полупро̀воднӣк и **полупро́воднӣк** м *тело чија се проводљивост за електричну струју мења под утицајем топлоте, светлости или примеса, а употребљава се у електроници и информатици.*

по̏лупрсте̄н, -ена м **а.** *половина прстена.* **б.** *тело у облику половине прстена.*

по̏лусан, -сна м *слаб, делимичан сан, дремеж.*

по̏лусвесно јек. **по̏лусвјесно** прил. *у полусвесном стању.*

по̏лусвестан јек. **по̏лусвјестан,** -сна, -о *који није сасвим свестан.*

по̏лусве̄т јек. **по̏лусвијет** м *људи са дна друштва обично сумњивог морала.*

полусезо́на ж *зимски или летњи део сезоне у спортским такмичењима.*

полусѐља̄к, -а́ка м *онај ко није ни сељак ни грађанин; грађанин који се сељачки понаша.*

полусѐстра ж *сестра само по једном родитељу.*

полусклѐпљен, -а, -о *напола склопљен, напола затворен:* ~ капак, ~ прозор.

по̏лусле̄п јек. **по̏луслијеп,** -а, -о *који веома слабо види.*

полусложѐница ж лингв. *лексичка јединица настала од двеју (ретко више) синтаксички или семантички повезаних речи, које се у писму раздвајају цртицом (-) и задржавају свој акценат, али се, код променљивих речи, мења само последња (нпр. а̀уто-пре̑возни̑к, ра̏к-ра̑на и сл.);* уп. сложеница.

по̏лустепе̄н, -ена м муз. *најмањи интервал музичког система:* дијатонски и хроматски ~.

по̏лустих м *део стиха одвојен цезуром.*

полу̀та̄н, -а́на м **1.** *мешанац, бастард.* **2.** *уопште човек који је у нечему непотпун, који се одликује особинама две средине, културе и сл.*

полу̀та̄нка ж *женска особа полутан.*

полута́нство с *својство или особина полутана.*

полу̀та̄р, -а́ра м геогр. *замишљена кружна линија једнако удаљена од оба пола, екватор.*

полу̀та̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на полутар.*

полу̀тина ж *половина, пола.*

по̀лутка ж (дат. -тки; ген. мн. -кӣ) **1. а.** *половина нечег округлог:* ~ таблете. **б.** *уопште половина неког комада:* свињска ~. **2.** спорт. *један од два везна, навална играча у фудбалу, спојка:* лева ~, десна ~.

по̏луто̄н м **1.** муз. *интервал између два гласа, тона који износи пола целог тона.* **2.** слик. *нијанса боје од светлог тона ка тамном.*

полуфабрѝка̄т, -а́та м *делимице израђена или прерађена роба која се користи за израду финалних производа.*

полуфина́ле с спорт. *у елиминационом систему такмичења претпоследња фаза после које победници (два од четири тима или такмичара) улазе у финале.*

полуфина̀лист(а), -е̄ м (мн. -сти) *спортиста или екипа која се такмичи у полуфиналу:* ~ купа.

полуфина̀листкиња ж *спортисткиња која се такмичи у полуфиналу.*

полуфѝна̄лнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на полуфинале:* ~ меч.

по̏лучасо̄внӣ и **получа̀со̄внӣ,** -а̄, -о̄ *који траје пола часа; који се јавља на пола часа:* ~ разговор; ~ откуцај сата.

по̏лучовек јек. **по̏лучовјек** м (супл. мн. по̏луљу̑ди) *човек без моралних скрупула.*

полуша̀љиво прил. *не сасвим озбиљно, с дозом шаљивости:* ~ рећи.

по̏лушанса ж *в. полуприлика.*

по̀ља̄к, -а́ка м **1.** *човек који чува поља, пољар.* **2.** (Пољак) *припадник пољског народа.*

Пољакиња ж *припадница пољског народа.*

поља̀на ж *комад равног земљишта (обично обрастао травом); уопште поље.*

поља̀ница ж *дем. од пољана.*

поља̀нче, -ета с *мало поље.*

по̀ља̄р, -а́ра м *в. пољак (1).*

поља̀рина ж *пољарева плата; накнада коју неко плаћа пољару.*

поља̀рица ж **1.** *пољарева жена.* **2.** зоол. *врста змије,* Zamenis viridiflavus.

по̀ља̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пољаре.*

по̏ље с (мн. по̀ља и по̏ља, ген. по́ља̄ и по̑ља̄, дат. по̀љима и по̏љима) **1. а.** *отворено равно земљиште, равница.* **б.** *обрађен и засејан комад земље, њива:* житно ~. **2.** *уопште велико, релативно равно пространство нечега:* ледено ~. **3. а.** *простор одређен за неку сврху, терен:* ~ за игру. **б.** *ограничен део одређене површине:* шаховско ~. **4.** фиг. *област, делокруг, сфера неке активности, занимања:* књижевно ~. **5.** физ. *простор деловања неких сила:* магнетно ~. • **бојно ~** *бојиште.* **видно ~, ~ вида** а) *простор који обухвата поглед.* б) фиг. *круг интересовања.* **електрично ~** *простор деловања наелектрисаног тела.* **магнетно ~** *простор деловања магнета.* **нафтоносно ~** *простор на којем се налазе постројења за вађење нафте.* **отворено, слободно, широко ~** *несметана могућност деловања.* **наићи на плодно ~** *наићи на повољне могућности за рад, истраживање и сл.* **~ пажње, ~ свести** псих. *скуп свесних садржаја обухваћен пажњом или свешћу.* **широко ти ~** *ради слободно, како желиш.* • НПосл **ко зна боље, широко му ~** *ко зна боље слободно може да делује.*

пољопрѝвреда ж *грана привреде која се бави искоришћавањем тла помоћу рада и капитала улаганих у биљну и животињску производњу.*

пољопрѝвреднӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пољопривреду:* ~ радник, ~ школа.

пољопрѝвреднӣк м *онај који се бави пољопривредом као занимањем.*

пољопрѝвредничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пољопривреднике.*

по̏љскӣ[1] и **по̀љскӣ,** -а̄, -о̄ **1. а.** *који живи у пољу:* ~ миш, ~ коров. **б.** *који се налази на пољу:* ~ кућа. **2.** *који је повезан са искоришћавањем поља:* пољски радови. **3. а.** *који је направљен на брзину, за задовољавање привремених потреба:* ~ клозет. **б.** *који се лако склапа и преноси:* ~ кревет. **в.** *који се употребљава на ратишту:* ~ стража. **4.** *као саставни део ботаничких или зоолошких назива за врсте које живе на пољу:* ~ шева, ~ горушица. • **~ артиљерија** *део војске наоружан пољским топовима.* **~ топ** *врста топа с дугом цеви и положитом путањом.*

по̏љскӣ[2], -а̄, -о̄ *који се односи на Пољску и Пољаке.*

по̀љубац, -упца м (инстр. -упцем) *додиривање уснама, као знак љубави, страсти, пријатељства, нежности, поздрава итд.* • **Јудин ~** *издајнички поступак под маском пријатељства.* **~ мира** *чин измирења давањем пољупца.*

пољу́бити, по̀љӯбӣм свр. *дати пољубац некоме, нечему:* ~ жену, ~ икону. ■ **~ се** *пољубити једно друго.* • **~ ледину (земљу, патос)** *бити у борби оборен на земљу (патос).* **~ па оставити** *оканити се, оставити се нечега.*

пољу́љати, по̀љӯља̄м свр. **1.** *обично у краћем времену, мало извршити љуљање:* ~ колевку. **2.** фиг. *довести у сумњу, поколебати:* ~ нечије уверење. ■ **~ се 1.** *мало се забавити љуљањем:* ~ на љуљашци. **2.** фиг. *поколебати се:* ~ у ставу.

по̏љӯт, -а, -о *доста, врло љут.*

пома́гало и **по̀магало** с *помоћно средство за неку активност или рад:* радити без помагала.

пома́гати (се), по̀ма̄же̄м (се) *несвр. према помоћи (се).* • **јао и помагај!** *тешко теби (нама и сл.).* **помаже бог!** нар. *поздрав при сусрету.* **помагати и рукама и ногама** *пружати некоме помоћ свим средствима.* НПосл **трипут бог помаже** *после првог неуспеха не треба одустати.*

пома̀га̄ч, -а́ча м **1.** *онај који некоме помаже.* **2.** спорт. *један од два везна, одбрамбена играча у фудбалу и сл., халф:* десни ~.

пома́да ж фр. козм. *миришљава маст за негу коже и косе.*

помађарѝвати (се), -а̀рује̄м (се) *несвр. према помађарити (се).*

помађа́рити, -а̀ђа̄рӣм свр. *учинити некога Мађаром.* ■ **~ се** *постати Мађар.*

по̏ма̄з м *оно чиме се што маже.*

помаза̀нӣк, -и́ка м *онај који је помазан.* • **божји (господњи, краљевски) ~** *владар који је при ступању на престо помазан посвећеним уљем по прописном црквеном обреду.*

помаза́ње с *обред мазања светим уљем.*

по̀мазати, -ажӗм свр. **1.** *покрити масним слојем, намазати.* **2.** *скинути масни слој с нечега.* **3. а.** ист. *ритуално мажући светим уљем увести владара у власт.* **б.** *ритуално намазати светим уљем пред смрт.* • **помазана глава** *владар; патријарх; свештеник.*

помази́вати, -а̀зујӗм *несвр. према помазати.*

по̏ма̄јка ж *жена која је примила туђе дете као своје.*

по̀мак м **1.** *померање у простору (обично мање).* **2.** фиг. *напредак у нечему (обично незнатан).*

пома̀кнути *в. помаћи.*

по̏мален, -а, -о и **по̏ма̄лӣ,** -а̄, -ō *веома, прилично мален:* ~ човек.

по̀мало прил. (комп. по̀мање̄ и по̀мање) **1.** *веома мало, врло мало:* ~ штедети. **2.** *у одређеној мери, до извесног степена, делимично, унеколико.* • **(иде) ~** *није лоше, подношљиво је, може се издржати (као одговор на питање: како си, како сте и сл.).*

пома́љати (се), по̀ма̄љам (се) *несвр. према помолити (се).*

по̏мама ж **1.** *изузетно узбуђено душевно стање, лудило.* – Гомилу захвати помама. **2.** *срџба, бес:* љут од помаме. **3.** *изузетна жеља за нечим:* ~ за осветом. **4.** *неодољива љубавна жеља, страст, пожуда:* изазивати помаму мушкараца.

по̏ма̄ман, -мна, -о **1. а.** *који се налази у стању изузетне узбуђености, махнит:* ~ младић. **б.** *који изражава такво стање:* ~ крик. **2.** *осион, необуздан, дивљи:* ~ Турчин. **3.** *пун снаге, силовит, жесток:* ~ пастув.

пома́мити, по̀ма̄мӣм (трп. по̀ма̄мљен) свр. *учинити помамним, изазвати помаму.* ■ **~ се 1.** *полудети, помахнитати:* ~ због несреће. **2.** *побеснети, разбеснети се:* ~ се од гнева. **3.** (за ким, за чим) *осетити изузетну жељу за неким, нечим:* ~ се за девојком. **4.** фиг. *постати изузетно јак.* – Таласи се помамише.

по̏мамно прил. **1.** *махнито, лудачки:* ~ викати. **2.** *страсно, пожудно:* ~ љубити.

по̏ма̄мно̄ст, -ости ж *својство или стање онога који је помаман.*

по̂ман и **по̏ман,** -мна, -о *који ради с изузетном пажњом, пажљив.*

по̀мање̄ и **по̀мање** прил. *нешто мање.*

по̀мањӣ, -а̄, -ē *нешто мањи.*

помањка́ње с *несташица, недостатак, немање нечега:* ~ идеја.

пома̀њкати, -а̄м свр. *показати се у недовољној количини, не достати.*

по̏ма̄ст ж *масна супстанца којом се неко маже ради лека, лепоте, мириса, балзам.* • **последња, задња ~** цркв. *посвећено уље којим се маже самртник.*

по̏ма̄стан, -сна, -о *веома, прилично мастан.*

пома́стити, по̀ма̄стӣм свр. *покрити слојем масти, омастити:* ~ бркове, ~ особину.

по̀мати, -терē ж *в. помајка.*

по̏матор, -а, -о *веома, прилично матор.*

пома̀ћи (по̀маћи) и **пома̀кнути,** по̀макнӗм (аор. пома̀кох, пома̀че и по̏маче (пома̀кнух, по̏макнӯ); р. пр. по̀макао, пома̀кла (по̀макла) (пома̀кнуо, -ула)); трп. по̀макнӯт) свр. **1.** *променити место или положај:* ~ кола, ~ руку. **2.** *покренути напред, унапредити:* ~ производњу. **3.** *потакнути, покренути:* ~ наду. ■ **~ се** *покренути се, маћи се, мрднути се:* ~ с места.

помахи́вати, -а̀хујӗм несвр. *махати с времена на време:* ~ руком.

помахни́тало и **помахнѝтало** прил. *као махнит, лудачки.*

помахни́тало̄ст и **помахнѝтало̄ст,** -ости ж *особина или својство онога који је помахнитао.*

помахни́тао и **помахнѝтао,** -ала, -о *махнит, луд; бесан, гневан; необуздан, силовит.*

помахни́тати, -а̀хнӣта̄м и **помахнѝтати,** -а̄м свр. **1.** *постати махнит, полудети; изузетно се разбеснети, разгневити се; постати необуздан, осилити се.* **2.** *учинити махнитим.*

помаџар- *в. помађар-.*

по̏мек и **по̏мекан,** -а, -о *веома, прилично мек(ан).*

помекша́вати, -ѐкша̄ва̄м *несвр. према помекшати.*

помѐкшати, -а̄м свр. *учинити мекшим.*

помѐљар, -а́ра и **помеља́рац,** -рца м *онај који је довезао или донео жито на мељаву у млин.*

по̏ме̄н м **1.** *оно што се сачувало у памћењу, успомена, сећање.* **2.** *спомињање.* **3.** *свечаност у част сећања на неки догађај или умрлог човека.* **4.** цркв. *свечани обред и задушнице у знак успомене на умрлог после сахране или на дан његове смрти.* • **да(ва)ти, (о)држати некоме ~** а) *говорити у част покојника.* б) *(из)вршити одређени обред за покојника.* **о томе нема ни помена** *о томе нема ни трага; о томе се уопште не може говорити.*

по̏менӣк м **а.** цркв. *попис имена црквених приложника које после смрти помињу свештеници у молитвама.* **б.** *световна књига у којој су описани животи знаменитих људи.*

поме́нути, по̀ме̄нӗм свр. **1.** *говорећи или пишући дотаћи се некога, нечега, споменути.* **2.** *рећи, казати.* **3.** (Бога, свеца) *у молитви позвати у помоћ.* **4.** *споменути се, присетити се.* • **поменуло се не повратило се** *каже се о нечем страшном, трагичном.*

поме́рати (се), по̀ме̄ра̄м (се) јек. **помје́рати (се),** по̀мје̄ра̄м (се) *несвр. према померити (се).*

помѐра̄ч јек. **помјѐра̄ч,** -а́ча м *покретни метални подупирач за подешавање нишанске плочице на пушци.*

по̀мерено̄ст јек. **по̀мјерено̄ст,** -ости ж *особина, својство онога што је померено.*

по̀мерити јек. **по̀мјерити,** -ӣм свр. **1.** *помаћи с места, покренути, преместити:* ~ намештај, ~ руку. **2.** фиг. *поколебати у одлуци.* – Неће је померити у намери. **3.** фиг. *в. полудети.* – Мало је померио. ■ **~ се 1.** *помаћи се с места, покренути се, преместити се:* ~ у реду. **2.** фиг. *поколебати се у одлуци.* – Померила нам се идеја о нади. • **~ памет некоме** *учинити да неко полуди.* **~ памећу, умом** *полудети.*

помѐрљив јек. **помјѐрљив,** -а, -о *који се (лако) може померити, покретан.*

помѐрљиво̄ст јек. **помјѐрљиво̄ст,** -ости ж *особина или својство онога што је померљиво.*

поме́сти (по̀мести), -е́тӗм (аор. поме́тох, по̏мете; р. пр. по̀мео, поме́ла (по̀мела); трп. поме́тен, -а; пр. пр. по̀ме̄вши) свр. **1.** *некога довести у забуну, збунити.* – Нешто ме помело. **2.** *пореметити нечије намере, засметати.* **3.** (пут) *поћи погрешним путем, залутати.* ■ **~ се 1.** *збунити се, смутити се:* ~ се у рачунању. **2.** *пореметити се.* – Живот се помео. **3.** *преварити се, погрешити.* • **~ некога у рачуну, ~ некоме рачуне** *покварити нечије планове.* **помео памећу** *полудео је.*

помѐсти (по̀мести), -ѐтӗм (аор. помѐтох, по̏мете; имп. помѐти; р. пр. по̀мео, помѐла (по̀мела); трп. помѐтен, -ѐна; пр. пр. по̀ме̄вши) свр. **1. а.** *метући очистити:* ~ собу. **б.** *замахом покупити:* ~ руком новац. **2.** фиг. *убити, покосити:* ~ из митраљеза.

поме́тати[1], по̀ме̄та̄м *несвр. према поме́сти.*

поме́тати[2], по̀ме̄та̄м *несвр. према помѐсти.*

помѐтати[1] и **по̀метати,** по̀мећӗм свр. *метнути све једно за другим, поставити:* ~ све ствари на место.

помѐтати[2], по̀мећӗм *несвр. према пометнути.*

поме́тен, -а, -о *збуњен, сметен, смушен.*

поме́тено прил. *збуњено, сметено, смушено.*

поме́тено̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је пометен, збуњеност.*

помѐтнути и **пѐметнути,** пѐметнем свр. *побацити (дете, младунче).*

помѐтња ж **1.** *краткотрајно нарушавање нормалног, уобичајеног стања, конфузност:* ~ у одбрани. **2.** *одсуство реда, јасноће у нечему, хаос, збрка:* ~ у држави, ~ у глави.

пòмēшанōст јек. **пòмијешанōст,** -ости ж *особина или стање оног што је помешано.*

помéшати, пòмēшāм јек. **помијèшати,** пòмијешāм свр. **1. а.** *саставити честице различитих материјала у једну целину:* ~ шљунак и песак. **б.** *сипајући једну течност у другу направити раствор:* ~ вино и воду. **в.** *изменити места или положај делова:* ~ карте. **2.** *начинити неред у каквој целини, смешати:* ~ књиге. **3.** *погрешно узети једно за друго, побркати:* ~ имена јунака. ■ **~ се 1.** *скупити се, измешати се у једну целину (о честицама различитих материјала и сл.):* ~ ексери и чиоде. **2.** *спојити се, удружити се.* – Помешали се навијачи два тима.

помѝјара ж *суд за помије; рупа за помије.*

пòмије и **пȍмије,** пȍмӣјā ж мн. *прљава вода од прања кухињског посуђа с остацима јела; напој за свиње.*

помѝлети јек. **помѝљети,** -ѝлӣм свр. *почети милети; појавити се милећи, пузећи.*

помиловáње с *ослобођење од казне или њено смањење; званичан документ о томе:* добити ~; потписати ~.

пòмиловати, -лујēм свр. **1. а.** *погладити руком у знак нежности, љубави, помазити:* ~ по глави. **б.** фиг. *нежно погледати:* ~ погледом. **2.** фиг. **а.** *опростити или смањити некоме казну:* ~ затвореника. **б.** *бити милостив према некоме.* – Нека ти Бог помилује душу. ■ **~ се а.** *помиловати једно друго, помазити се.* **б.** *заволети се, замиловати се.*

пòмињати, -њēм *несвр. према поменути.*

пòмирба ж *в. помирење.*

пòмирбенӣ, -ā, -ō *који се тиче помирбе.*

пòмӣренōст, -ости ж *својство или стање оног који је помирен, помирење.*

помирéње с *измирење; помиреност.* • **пружити руку помирења** *понудити мир, дати знак спремности за помирење.*

помирѝсати, -ѝришēм свр. **а.** *увући у себе ваздух кроз нос да би се осетио мирис, смрад неког или нечег.* **б.** *поњушити (о животињама).* • **~ барут** *учествовати у рату, бици.*

помѝрити, пòмӣрӣм свр. **а.** *учинити да неко буде у миру с оним с којим се свађао, борио итд.* **б.** фиг. *спојити две или више различитих ствари, наћи равнотежу између два или више различитих феномена.* – У делу је помирио разноврсне утицаје. ■ **~ се 1.** *прекинути свађу, непријатељство, успоставити мир.* **2. а.** *прихватити нешто и против своје воље као чињеницу, неминовност, навикнути се.* **б.** *сложити се, сагласити се с нечим.* **в.** *наћи се у равнотежи, ускладити се.* • **~ крв** *помирењем прекинути крвну освету.*

помѝрљив, -а, -о **а.** *који жели, остварује мир:* ~ политика. **б.** *склон миролјубивости:* ~ човек.

помѝрљиво прил. *на помирљив начин.*

помѝрљивōст, -ости ж *особина или својство оног ко је помирљив, оног што је помирљиво.*

пȍмӣсао, -сли ж (инстр. пȍмӣшљу (пȍмӣсли)) **а.** *резултат размишљања, мисао, идеја:* доћи на ~. **б.** *краткотрајно заустављање мисли на некоме, нечему:* ~ на смрт. **в.** *замисао о каквом раду, активности, намера.* – Близу смо помисли да тако урадимо.

пòмислити, -ӣм свр. **1.** *зауставити се у мислима на некоме, нечему:* ~ на пријатеља. **2.** *представити у мислима, у машти, замислити.* – Помисли шта се десило. **3.** *закључити, схватити.* – Помислио је да је време за акцију.

пòмицати (се), -ичēм (се) *несвр. према помакнути (се), помаћи (се).*

пòмичан, -чна, -о *који се може помицати:* ~ осовина.

пòмичнōст, -ости ж *особина или својство оног што је помично.*

помѝшљати, пòмӣшљāм *несвр. према помислити.*

пȍмлāд, -а, -о *веома, врло млад.*

пȍмлађӣ, -ā, -ē *нешто млађи.*

помлáтити, пòмлāтӣм свр. *поубијати мотком све једног за другим; уопште поубијати све једног за другим:* ~ из митраљеза. ■ **~ се** *поубијати се; потући се, побити се.*

помнòжити, пòмножӣм (трп. пòмножен) свр. **1.** *учинити нешто бројно већим, повећати.* **2.** мат. *извршити радњу множења два или више бројева.*

пóмнōст, -ости ж *особина оног који је поман.*

пòмња и **пóмња** ж *пажња, пажљивост; брига, старање.*

пòмњив, -а, -о *пажљив; брижљив.*

пòмњиво прил. *с пажњом, с помњом:* ~ посматрати.

пòмњивōст, -ости ж *својство или особина оног који је помњив.*

пȍмōдан, -дна, -о *који је у моди, модеран; који (обично слепо) прати моду:* ~ материјал; ~ младић.

помòдāр, -áра м *онај који се (слепо) поводи за модом.*

помòдāрка ж *она која се (слепо) поводи за модом.*

помòдāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на помодаре.*

помòдāрски прил. *као помодари или помодарке.*

помодáрство с *повођење за модом.*

пȍмōдно прил. *в. помодарски:* ~ се облачити.

пȍмōднōст и **помóднōст,** -ости ж *особина оног који је помодан, помодарство.*

помòдрелōст, -ости ж *својство или стање оног што је помодрело.*

помòдрети, -рӣм свр. непрел. *постати модар, добити модру боју у лицу.*

помòдрити, пòмодрӣм свр. прел. *учинити модрим.*

пòмозбōг м непром. у изр. **није ми (му) ни род ни помозбог** *ништа заједничко, никакве везе немам (нема) с њим;* уп. ни род ни помози ~ (под бог).

помòкрити, пòмокрӣм свр. **а.** *поквасити мокраћом.* **б.** *учинити мокрим, влажним.* ■ **~ се** *испустити мокраћу.*

пòмол и **пȍмōл,** -ола м *појављивање, помаљање.* • **на помолу** *на видику, ту близу.*

помòлити[1]**,** пòмолӣм свр. *показати нешто (делимично али довољно видно).* ■ **~ се** *показати се, појавити се (делимично али довољно видно) пред очима.*

помòлити[2] **се,** пòмолӣм се свр. *изрећи, исказати, обавити молитву.*

пòмор м *нагло и масовно умирање људи или цркавање стоке, риба и др. животиња услед заразе, глади и сл.*

Помòрāвље с *слив реке Мораве; долина Мораве, подручје око Мораве.*

помòрāвскӣ, -ā, -ō *који се односи на Поморавље.*

помòрāнџа ж (ген. мн. -џӣ) бот. и агр. *зимзелена суптропска култивисана дрвенаста биљка* Citrus aurantium *из ф.* Rutaceae, *наранџа; плод те биљке (као врста јужног воћа).*

пòморац, -орца м *онај који плови или је пловио морем, морнар.*

помòрити, пòморӣм свр. *начинити помор (о зарази, глади и сл.).*

пòморскӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на море или на пловидбу морем:* ~ саобраћај, ~ академија. **б.** *који се дешава на мору:* ~ битка. **в.** *који се односи на поморце:* ~ одело.

по̀морство и **помо́рство** с **а.** *искоришћавање мора за саобраћај и као извора морских богатстава.* **б.** *вештина градње пловних средстава и управљања њима по мору.*

по̏мо̄ћ, -оћи ж (инстр. -оћи и -оћу) **1. а.** *радња којом се олакшава нечији положај или рад.* **б.** *материјална средства која се некоме дају као потпора.* **2.** *човек или људи који долазе да неког одбране, заштите и сл.* • **нема помоћи** *свршено је, нема више лека ни могућности да се нешто учини или поправи.* **прва ~** *помоћ која се пружа настрадалом пре доласка лекара.* **у помоћ!** *узвик којим човек у опасности тражи помоћ.* **хитна ~** *лекарска служба за хитне интервенције (обично на терену); зграда у којој се та служба налази.*

помо̀ћи (по̀моћи), по̀могне̄м (имп. помо̀зи; аор. помо̀гох, помо̀же и по̏може; р. пр. по̀могао, помо̀гла (по̀могла); трп. по̀могнӯт; пр. пр. помо̀га̄вши и по̀мога̄вши) свр. **1. а.** *олакшати вршење неког рада, дати помоћ, потпору у нечему:* ~ у копању, ~ писању. **б.** *улити самопоуздање, охрабрити.* – Вера ће им помоћи. **в.** *спасти, избавити, заштитити.* – Не може да помогне сину у затвору. **2.** *изазвати побољшање.* – Лекови ће му помоћи. ■ **~ се 1.** *користити се, имати помоћ од некога:* ~ се од суседа. **2.** *поправити своје имовно стање.* – У рату се помогну. • **и боже помози** *још како тако, и некако.* **помози бог! бог ти помогао!** *поздрав при сусрету и одговор на поздрав.*

по̏моћнӣ, -а̄, -о̄ **а.** *који пружа, даје помоћ некоме:* ~ радник. **б.** *који олакшава, омогућава извршење основне радње:* ~ круг. • **~ глагол** лингв. *глагол који служи за творбу сложених глаголских облика (у српском: бити и хтети).* **~ седиште** *приручно седиште које се користи када су редовна седишта заузета.*

помо̀ћнӣк, -и́ка м **1.** *онај који помаже у нечему.* **2. а.** *службена особа непосредно одговорна руководиоцу која му помаже и замењује га:* ~ начелника. **б.** *стручни службеник који обавља помоћне послове у струци:* лекарски ~.

помо̀ћница ж **1.** *женска особа помоћник.* **2.** бот. **а.** *једногодишња биљка белог цвета, јајастих листова,* Solanum nigrum. **б.** мн. *породица биљака са цветовима од по пет латица и венчића у чашици и по пет прашника и тучкова, у коју спадају кромпир, парадајз, дуван и др.* Solanaceae. • **кућна ~** *женска особа која помаже у кућним пословима.*

помо̀ћнӣчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на помоћнике.*

помо̀ћничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на помоћнице.*

помоћу предл. (с ген.) *преко, на основу, путем некога или нечега:* ~ силе, ~ књига, ~ радника.

по̂мпа ж грч. *спољашњи сјај, раскош неке приредбе, ритуала и сл.*

по̀мпе̄зан, -зна, -о фр. *пун помпе; свечан, раскошан:* ~ приредба; ~ хаљина.

по̀мпе̄зно прил. *на помпезан начин, са помпом; свечано, раскошно.*

по̀мпе̄зно̄ст, -ости ж *особина онога што је помпезно.*

по̀мра̄чено̄ст, -ости ж *стање онога што је помрачено, помрачење.* • **~ ума (свести)** *губитак способности нормалног расуђивања.*

помраче́ње с **1.** *в. помраченост.* **2.** астр. *потпуно или делимично нестајање светлости, замрачење небеског тела које настаје кад једно небеско тело покрије друго или падне у његову сенку:* ~ Сунца, ~ Месеца.

помра́чити, по̀мра̄чӣм свр. **1. а.** *учинити мрачним, потамнити.* **б.** фиг. *бацити у сенку, потиснути у други план:* ~ славу. **2.** *учинити да се слабије види:* ~ вид. ■ **~ се 1. а.** *покрити се, обавити се мраком.* **б.** астр. *изгубити потпуно или делимично светлост (о небеском телу када га покрије друго небеско тело или падне у његову сенку).* **2.** фиг. **а.** *постати мутно, нејасно, замрачити се (због стреса).* – Помрачила му се свест. **б.** *изгубити моћ расуђивања (о уму).* **3.** *смрачити се, натмурити се, намргодити се (о лицу и сл.).*

по̀мре̄ти јек. **по̀мријети,** по̏мре̄(м) свр. **а.** *умрети редом једно за другим.* **б.** фиг. *увенути, свенути.*

по̀мрзнути, -не̄м свр. *смрзнути (обично само на површини).* ■ **~ се 1.** *в. помрзнути.* **2.** *смрзнути се редом једно за другим.*

помр́сити, по̀мр̄сӣм свр. (нешто) *заплести, замрсити.* ■ **~ се** *заплести, замрсити (о нитима, коси).* • **~ конце (рачуне) некоме** *покварити нечије намере, планове.*

по̏мрчина ж *одсуство светлости, осветљења, тама.* • **појела (прогутала) га ~** *убијен је тајно, кришом.*

помуслима́нити, -и̇̀ма̄нӣм свр. (некога) *превести у муслиманску веру.* ■ **~ се** *прећи у муслиманску, исламску веру, постати муслиман.*

по̀мусти, пому́зе̄м (р. пр. по̀музао, -зла; трп. по̀музен, -а) свр. *музењем извући млеко из вимена (краве, овце, козе и др.).*

помýтити, по̀мӯтӣм (трп. по̀мӯћен) свр. **1. а.** *учинити мутним, замутити:* ~ воду. **б.** *учинити замагљеним:* ~ очи, ~ поглед. **2.** фиг. **а.** *изазвати поремећај неког стања:* ~ радост. **б.** *учинити нејасним, збуњеним:* ~ мисли. **в.** *довести у абнормално стање:* ~ памет. ■ **~ се 1. а.** *постати мутан, замутити се.* **б.** *замаглити се.* **2.** фиг. **а.** *пореметити се, збркати се.* **б.** *постати нејасан, збуњен, помeтен.* **в.** *доспети у абнормално стање (о памети).*

по̀мӯћено̄ст, -ости ж *стање онога који је помућен.*

по̀мучити се, -ӣм се свр. *учинити напор, потрудити се:* ~ у затвору; ~ на послу.

по̀мфрит м (мн. ø) фр. *на танке штапиће исечен и у врелом уљу или масти пржен кромпир.*

понаби́јати, -а̀бӣја̄м и **пона̀бити,** по̀набије̄м свр. *набити једног по једног, једно по једно:* ~ заробљенике на коље, ~ коље.

пона́вљати (се), по̀на̄вља̄м (се) несвр. *према поновити (се).*

пона̀вља̄ч, -а́ча м *ученик који понавља разред, који поново иде у исти разред.*

понављачица ж *ученица која понавља разред, која поново иде у исти разред.*

пона̀вља̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на понављаче.*

понад предл. (с ген.) *показује* **а.** *да се неко, нешто налази у простору изнад некога, нечега:* облаци ~ шуме, авион ~ куће. **б.** *положај нечега што је у непосредној близини, али повише каквог места:* виноград ~ села.

пона́дати се, по̀на̄дам се свр. *осетити наду.*

понадоби́јати, -о̀бӣја̄м свр. *добити нешто једно за другим:* ~ награде. ■ **~ се** *надобијати се:* ~ медаља.

понај- *као префикс у творби придева и прилога мало ублажава суперлативно значење:* понајвише, понајпре, понајбољи, понајпрви.

понакупо̀вати, -у̀пује̄м свр. *накуповати редом нечега.* ■ **~ се** *накуповати се:* ~ слаткиша.

пона̀местити јек. **пона̀мјестити,** -ӣм свр. *наместити једно за другим.* ■ **~ се** *добро се сместити.*

понаме́штати (се), -а̀ме̄шта̄м (се) јек. **понамје́штати (се),** -а̀мје̄шта̄м (се) несвр. *према понаместити (се).*

пона̀особ прил. *посебно, засебно, одвојено:* стајати ~.

понапи́јати (се), -а̀пӣја̄м (се) несвр. *према понапити (се).*

пона̀пити (се), по̀напије̄м (се) свр. *прилично, доста (се) напити.*

пона̀сеħи, -е́че̄м јек. **пона̀сјећи,** -сијѐче̄м свр. *насећи доста нечега.*

понасла́гати, -а̀сла̄же̄м свр. *наслагати редом:* ~ цигле.

понатр̀пати, -а̄м свр. *натрпати једно за другим:* ~ ствари у торбу.

пона́шати се, по̀на̄ша̄м се несвр. *према понети се.*

по̀негде јек. **по̀негдје** прил. *на неким местима, ту и тамо.*

по̀неговати јек. **по̀његовати,** -гује̄м свр. *побринути се о чијем здрављу, пажљиво се постарати о некоме; пружити негу извесно време:* ~ болесника.

понѐдељак јек. **понѐдјељак,** -ељка и **понѐдēљнӣк** јек. **понѐдјēљнӣк** (понѐдеонӣк јек. понѐдионӣк) м *први дан у седмици, дан после недеље.* • **побусани** ~ *дан умрлих (код православаца, сутрадан по Томиној недељи).*

пòнекад(ā) прил. *с времена на време, повремено, каткад.*

пòнекӣ, -ā, -ō *неодређена придевска заменица: покоји, гдекоји.*

пòнеко, -ог(а) им. зам. *неко, гдеко.*

понемча́вати (се) јек. **поњемча́вати (се),** -ѐмчāвāм (се) и **понемчи́вати (се)** (се) јек. **поњемчи́вати (се),** -ѐмчујēм (се) *несвр. према понемчити (се).*

пòнēмчити (се) јек. **пòнијемчити (се),** -ӣм (се) свр. *учинити Немцем.* ■ ~ **се** *постати Немац.*

понесèно прил. *са заносом, заносно.*

понѐсенōст, -ости ж *стање онога који је сав понесен нечим.*

понѐстајати, -јē(м) свр. и несвр. **1.** (свр.) *нестати редом.* – Понестајало му робе. **2.** (несвр.) *постепено нестајати.* – Понестаје му новца.

понѐстати, -анē(м) (аор. понѐстаде и понѐста) свр. *скоро, готово нестати; сасвим нестати.* – Понестала му храна.

пòнēти јек. **пòнијети,** -нèсēм (пòнесēм) (аор. понèсох и пòнēх јек. пòнијех; р. пр. пȍнео, -ēла јек. пȍнио, -ијела; трп. понèсен и пȍнēт јек. пȍнијет; пр. пр. пòнēвши јек. пòнијевши) свр. **1. а.** *узевши у руку, руке или подигавши на себе покренути нешто, пребацити нешто с места на место:* ~ терет. **б.** *одлазећи узети са собом:* ~ кишобран у шетњу. **в.** фиг. *пренети у машти, мислима.* – Понели су га снови. **2.** *постати трудна, затруднети.* **3.** *дати род (о биљкама).* **4. а.** *обући; обути:* ~ мантил; ~ чизме. **б.** *почети носити:* ~ наочаре. **5.** *поднети, претрпети:* ~ напад. **6. а.** *повући за собом снагом свог тока.* – Река га понела. **б.** фиг. *обузети, захватити.* – Понела га осећања. **в.** фиг. *очарати, опчинити.* – Понела га лепота музике. ■ ~ **се 1.** *почети летети по ваздуху.* – Понело се лишће. **2. а.** *покренути се наниже:* ~ низбрдо. **б.** *изгубити равнотежу, повести се.* – Понесе се због слабости. **3.** фиг. *повести се за нечим:* ~ за друштвом. **4.** фиг. *узбудити се, осетити тронутост.* – Понесе се сусретом. **5.** *односити се, опходити се према некоме на одређен начин.* – Добро су се понели. **6.** *постати охол, горд.* – Слава га понела. **7.** *почети с ким борбу, препирку и сл.* – Понели се борци по рингу. • **ђаво га понео, јади га понели, виле их понеле** разг. *блажа клетва.*

пòнешто, пòнечег(а) им. зам. **1.** *нешто мало, не много.* – Понешто је писао. **2.** *нека појава, нешто.* – У понечем се преварио. **3.** (у прил. служби) *помало.* – Рече молитву понешто тужан.

пȍни, -ија м енгл. *врста патуљастих коња.*

понижа́вајӯће прил. *тако да понижава, вређа, увредљиво.* – То ипак неће бити онако понижавајуће као брзи крај у пламену (Р. Његуш).

понижàвајућӣ, -ā, -ē *који понижава, увредљив:* ~ поступак.

понижа́вати (се), -àжāвāм (се) *несвр. према понизити (се).*

пȍнижē и **пȍниже** прил. *мало ниже.*

пòнӣженōст, -ости ж *осећање, стање онога који је понижен.*

понижéње с *осећај понижености; понижавајући поступак.*

пȍнизак, -иска, -о *прилично низак:* ~ човек.

пȍнӣзан, -зна, -о **1.** *који је покоран, послушан, попустљив:* ~ службеник. **2.** *који одражава понизност:* ~ глас.

пони́зити, пòнӣзӣм (трп. пòнӣжен) свр. **1.** *учинити нижим, снизити:* ~ глас. **2.** фиг. *речима или делом увредити, повредити нечији углед, достојанство:* ~ родитеље. ■ ~ **се** *речима или делом довести себе у увредљив положај:* ~ се због невоље.

пȍнӣзно прил. *на понизан начин, с понизношћу.*

пȍнизнōст и **пони́знōст,** -ости ж *особина онога који је понизан.*

пòниква ж *левкаста крашка удубина, вртача.*

пòникловати, -лујēм свр. *превући слојем никла.*

пòникнути и **пòнићи,** -икнēм свр. **1. а.** *пустити клицу, изданак, изникнути.* – Зрно које бацаш сада / проклијаће свеже / и понићи тада. **б.** *прекрити се изниклим биљкама.* – Земља поникла цвећем. **2.** фиг. **а.** *родити се.* – Тесла је поникао у Лици. **б.** *настати, појавити се.* – Идеја ће понићи међу писцима. **3.** (често са додатком „нӣком") *спустити, оборити главу, покуњити се.* **4.** *пасти, срушити се.* – Он поничe у нападу.

пòнирати, -рēм несвр. **1.** *увирати у земљу (о рекама понорницама).* **2.** *летети наниже, губити висину (о птицама и летилицама).* **3.** фиг. *улазити у дубину при проучавању нечега.*

пȍниско прил. *прилично, доста ниско.*

пòнићи *в. поникнути.*

пòницати, -ичēм *несвр. према поникнути и понићи.*

поништа́вати (се), -ѝштāвāм (се) *несвр. према поништити (се).*

пȍништāј м правн. *поништење, укидање важности, деловања и сл. нечега:* ~ одлуке.

пȍништенōст, -ости ж *стање онога што је поништено.*

поништéње с *укидање важности нечега.*

пòништити, -ӣм (трп. пòништен) свр. **1.** *учинити ништавним, укинути важност нечега:* ~ уговор, ~ гол. **2.** *довести у тешко стање.* – Болест га је поништила. ■ ~ **се** *понизити се; клонути духом.*

пȍнова прил. *в. поново.*

пȍнōван, -вна, -о *који се поново дешава или врши, поновљен:* ~ упис у школу.

пòновац, -ōвца м *ученик који понавља разред, понављач.*

понòвити, пòновӣм (трп. пòновљен) свр. **1. а.** *поново рећи или учинити нешто:* ~ одговор, ~ прекршај. **б.** *обновити, опетовати у мислима оно што је научено:* ~ лекцију. **в.** *остати у истом разреду, години због слабог успеха.* **2.** разг. *снабдети новом обућом или одећом.* ■ ~ **се 1.** *извршити се, догодити се још једном.* – Поновила се стара ситуација. **2.** разг. *снабдети се новом обућом или одећом.*

пȍново (пȍнōвно) прил. *опет, још једном, наново.*

пòнор м **1. а.** *провалија велике дубине, бездан.* **б.** *место где се река понорница губи под земљом.* **2.** *велика дубина (мора, неба).* **3.** фиг. **а.** *пропаст, погибија.* **б.** *дубока разлика, неслагање у мишљењу.*

пòнōрнӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на поноре.* **2.** фиг. *веома дубок:* ~ мисао.

пòнōрница ж геогр. *река у пределима крша или краса која понире, делом тече подземно и опет излази на површину.*

пòнōрно прил. *као понор, попут понора.*

пòнорскӣ, -ā, -ō *који се односи на понор.*

пòнос м **1. а.** *осећање сопствене вредности:* имати поноса. **б.** *осећање задовољства оствареним успехом:* осећати ~. **2.** *оно чиме се неко поноси:* Москва, руски ~. **3.** *претерана гордост, охолост, уображеност.*

пòносан, -сна, -о **1.** *који је испуњен осећањем поноса, поносит.* **2.** *који у претераној мери осећа понос, охол, горд.* **3.** *који изражава понос, у чему се испољава понос:* ~ корак.

понóсати, пòнōсāм свр. *понети неко време (мало дете) на рукама.*

пòносит, -а, -о *в. поносан.*

пòносито прил. *поносно, с поносом, самоуверено.*

пòноситōст, -ости ж *особина онога који је поносит.*

пòносно прил. *поносито.*

пóноћ ж *средина ноћи (тачно у 24 часа).*

пóноћнӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на поноћ, који се догађа око поноћи:* ~ час. **б.** *који је сличан поноћи, таман као поноћ:* ~ мрак. • ~ **сунце** геогр. *сунце које је у поларним крајевима лети и ноћу изнад хоризонта.*

по́ноћница ж цркв. *миса која се служи око поноћи уочи Божића.*

понтифѝка̄т, -а́та м лат. *време владавине једног папе; чин, достојанство папе.*

пӧнто̄н, -о́на м фр. *један од дрвених или металних чамаца који служе као подлога за привремени мост; понтонски мост.*

понтони́рац, -рца м воj. *припадник јединице за прављење понтонских мостова.*

понтѐнирскӣ, -ā, -ō *који се односи на понтонирце, који чине понтонирци:* ~ чета.

пӧнто̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на понтоне:* ~ мост.

пӧнуда ж **1.** *изјава о жељи, готовости да се некоме помогне, да се с неким сарађује итд.* **2. а.** *оно што се некоме понуди, послужи, послужење.* **б.** *храна за болесника.* **в.** етн. *храна и пиће који се остављају на гробу у знак сећања на покојника.* **3.** екон. *количина робе која се нуди тржишту.* **4. а.** *надметање у цени на лицитацији.* **б.** *документ у којем продавац нуди купцу своје услове у продаји неке робе.*

понѝдилац, -иоца м *в. понуђач.*

пӧнудити, -ӣм (трп. пӧнуђен) свр. **1. а.** *изразити спремност за нешто, понудити некоме услугу:* ~ помоћ. **б.** *дати понуде, послужење, послужити.* **2. а.** *предложити некоме положај, место, посао.* **б.** *дати некоме у разматрање рад у којем је предложено решење нечега и сл.:* ~ пројекат. **3.** *дати, пружити:* ~ образ на пољубац. ■ **~ се** *повр. према понудити (1а).* • **~ руку (срце)** *предложити женској особи удају.*

понѝђа̄ч, -а́ча м *онај који нешто нуди (данас најчешће у вези са неком куповином или продајом, добијањем неког посла и др.).*

пӧнукати, -ам свр. *подстаћи, побудити:* ~ на акцију.

пӧњава ж **1.** *дуг и широк, четвороугаони комад платна који се простире испод креветског покривача, плахта.* **2.** *грубо ткани вунени покривач, губер; простирка.*

пӧњупати, пӧњӯпам свр. жарг. *в. појести.*

пӧњушити, -ӣм и **поњу́шити,** пӧњӯшӣм свр. *удахнути (обично приближивши нос или њушку чему) да би се осетио или одредио мирис, задах.*

пӧњушкати, -ам свр. *у дем. значењу: поњушити.*

пообаљѝвати, -аљујем свр. *редом све обалити:* ~ дрвеће.

пооба́рати, пообāрам свр. *редом све оборити.*

поо̀да̄вно и **пӧода̄вно** (поо̀да̄вна и пӧода̄вна) прил. *доста давно.*

поо̀дмакао, -а̀кла (поо̀дмакла), -о *р. пр. од поодмаћи (поодмакнути) у атриб. служби.* • **поодмакле године** *позније године, прилична старост:* жена поодмаклих година.

поодма̀кнути и **поодма̀ћи** (поо̀дмаћи), поо̀дмакнем свр. **1.** *удаљити се на неко растојање или удаљеност* **а.** *у простору:* ~ од града. **б.** *у времену.* – Јесен је поодмакла. **2.** *напредовати у раду, развоју.* – Југославија је поодмакла у рукомету. ■ **~ се** *удаљити се.*

поодра́сти (поо̀дра̄сти), -а́стēм свр. *прилично порасти.*

поо̀рати, поо̀рēм свр. *завршити орање, узорати.*

поо̀чим м *човек који је усвојио туђе дете.*

поп- *као први део полусложеница у значењу: популаран:* поп-музика, поп-певач, поп-сцена итд.

пӧп[1], пӧпа м (мн. пӧпови) грч. **1.** *световни свештеник православни или католички.* **2.** разг. *дечко, пуб у картама за игру.* • **беспослен (докон) ~ и јариће крсти** *беспослен (докон) човек ради непотребне послове.* **има и над попом ~** *над сваком влашћу постоји виша власт.* **реци попу ~ а бобу боб** *назвати сваку ствар правим именом, бити отворен и искрен без обзира на то о коме или о чему се ради.* **слати кога од попа до ковача** *слати кога тамо-амо, малтретирати.*

пӧп[2] **I.** м (мн. ø) *популарна савремена забавна музика:* звезда рока и попа. **II.** прид. непром. *приступачан, намењен широким слоју људи, широким народним масама, популаран:* ~ култура, ~ музика.

по́па м *хип. од поп*[1]; уп. попо.

пӧпадати, -ам свр. **1. а.** *пасти једно за другим.* **б.** *отпасти једно за другим.* – Попадале су јабуке. **2.** *бацити се редом:* ~ на земљу. **3. а.** *пасти, погинути у борби.* **б.** *помрети редом због болести.* **в.** фиг. *пасти, редом на испиту.* **4.** фиг. **а.** *изгубити снагу, клонути због умора.* **б.** *нестати, ишчезнути.* – Попадаће илузије.

попа̀дија ж *попова жена.*

пӧпак, -пка м зоол. *в. попац.*

пӧпаковати, -кујем свр. *редом спаковати.*

попа́лити, пӧпалӣм свр. *редом спалити:* ~ куће. ■ **~ се 1.** *редом се запалити.* – Попалиле се куће. **2.** фиг. разг. *осетити јаку жељу за неким, нечим, загрејати се за некога, нешто:* ~ се за музику.

пӧпа̄мтити, -ӣм свр. *редом запамтити.*

пӧпапати, -ам и **пӧпапити,** -ӣм свр. деч. *појести.*

пӧпаприти, -ӣм свр. *посути туцаном паприком или бибером: зажутити.*

пӧпара ж *јело начињено од старог, попареног и замашћеног хлеба.* • **скувати некоме попару** *припремити некоме неугодност; доћи некоме главе.*

попа́рати, пӧпа̄рам свр. *редом све опарати.*

пӧпарити, -ӣм свр. *прелити врелом водом.* • **отићи као попарен** *отићи збуњен.*

пӧпасти[1], -аднем свр. **1. а.** *пасти по нечему (обично сасвим га прекривши).* – По ливади попао снег. **б.** *спустивши се покрити нешто.* – Магла је попала по крововима. **2.** *пасти, отпасти с неког места.* – На кући су попали прозори.

пӧпасти[2] (попа́сти (пӧпа̄сти)), -а́сēм (трп. пӧпасен (попа́сен), -а) свр. **1.** *провести неко време пасући.* – Пусти овце нек' мало попасу (Вук). **2.** *пасући појести сву траву.* – Кад попасу једну ливаду, овце пређу у другу.

попа̀тосати, -ошем и **попа̀тосити,** -ӣм свр. *поставити патос у просторији.*

пӧпац, пӧпца м зоол. *у мн.: инсекти здепастог тела, крупне главе који зричу трљајући предња крила једно о друго, цврчци,* Gryllidae *(у јд.: такав инсект):* кућни ~, пољски ~.

попе́вати, пӧпе̄вам јек. **попијѐвати,** пӧпијевам *несвр. према поп(ј)евати.*

пӧпевати јек. **пӧпјевати,** -ам свр. *мало запевати.*

пӧпе̄вка јек. **пӧпијевка** ж *лирска песма једноставне мелодије коју изводе један или два гласа.*

пӧпе̄ти, пӧпнем (пӧпењем) (имп. пӧпни (попѐњи) ; р. пр. пӧпео, -ела) свр. *подићи на више место, уздићи.* ■ **~ се 1.** *преместити се на више место, подићи се.* **2.** фиг. **а.** *заузети виши положај у служби.* **б.** *добити на вредности или цени; порасти у снази, интензитету и сл.* • **~ се на главу (на врх главе, на врат, на теме) некоме** *досадити некоме тражећи, захтевајући нешто, молећи за нешто, причајући много и исте приче, галамећи и сл.*

попи́здити, -ӣм свр. разг. вулг. *много се изнервирати, јако се разљутити, полудети од љутине, нервирања.*

по́пиница ж *в. попадија.*

попи́нути, пӧпӣнем свр. *у дем. значењу: попити.*

пӧпис и **по́пис** м **1. а.** *пописивање нечега ради одређивања броја или количине:* ~ становништва. **б.** адм. *пописивање имовине ради наплате дуга, заплене или конфискације:* судски ~. **2.** *списак који садржи такво пописивање:* доставити ~.

попи́сати, пӧпишем свр. **1.** *записати редом у списак; обавити попис нечега:* ~ чланове. **2.** *подвргнути заплени:* ~ имовину. ■ **~ се** *уписати се редом у неки списак.*

пописи́вати (се), -ѝсујем (се) *несвр. према пописати (се).*

пописѝва̄ч, -а́ча м *онај који нешто пописује, онај који врши попис.*

по̀писнӣ и **по́писнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на попис, који се налази у попису:* ~ формулар.

по̀писнича̄р и **по́писнича̄р** м *пописивач.*

по̀пити[1], по̏пије̄м (имп. по̀пӣј; р. пр. по̏пио, по̏пӣла; трп. попѝјен, -ѐна; пр. пр. по̀пӣвши) свр. **1.** *испити све, до краја:* ~ ракију. **2.** *потрошити на пиће:* ~ кућу. **3.** *бити под утицајем алкохолног пића, опити се.* – Мало је попио па певуши.

по̀пити[2], -ӣм несвр. [гл. им. по̀пље̄ње с] *рукополагати за попа.* ■ **~ се** *постајати поп.*

по̀пӣћ, -ѝћа м **1.** *дем. од поп.* **2.** зоол. *в. попац.*

по̀пица м (мн. ж) *дем. од поп.*

попѝшати, -а̄м свр. **1.** *помокрити некога, полити, попрскати урином.* ■ **~ се 1.** *избацити из тела урин, помокрити се.* **2.** *помокрити себе.*

попишма́нити се, -ѝшма̄нӣм се свр. тур. *нагло променити став, понашање, одлуку и сл.*

по̏плава ж *изливање воде из реке, језера преко обале и плављење околине, бујица.*

попла́вети јек. **попла́вјети,** -вӣм свр. непрел. *постати плав.*

по̀плавити, -ӣм свр. прел. *изливши се преко обале прекрити земљиште (о реци, језеру).*

по̏пла̄внӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на поплаву.*

по̀плакати, -аче̄м свр. *мало плакати.*

попла́стити, по̀пла̄стӣм свр. *скупити сено у пласт.*

попла́ћати, по̀пла̄ћа̄м свр. *платити све једно за другим:* ~ рачуне.

по̀плашено прил. *преплашено, уплашено:* ~ погледати.

по̀плашено̄ст, -ости ж *стање онога који је поплашен.*

по̀плашити, -ӣм свр. **1.** *изазвати страх, уплашити:* ~ дете. **2.** *изазвати да се разбеже на све стране:* ~ овце. ■ **~ се** *осетити страх, уплашити се.*

попле́сати, по̀пле̄ше̄м свр. *мало заплесати.*

поплоча́вати, -о̀ча̄ва̄м *несвр. према поплочати.*

по̀плоча̄но̄ст, -ости ж *стање онога што је поплочано.*

по̀плочати и **попло̀чати,** -а̄м свр. *покрити плочама:* ~ улицу.

попљу̀вати, по̀пљује̄м свр. **а.** *пљујући упрљати некога.* **б.** фиг. *изговорити ружне речи о неком, понизити, осрамотити.*

по́по, -а и -е̄ м *хип. од поп*[1]; уп. попа.

попо̀вати, по̀пује̄м свр. **1.** *бити поп, вршити поповску службу.* **2.** ир. *наметљиво саветовати, поучавати.*

по̀повскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на попове.*

попо́дне, -ева с *време од поднева до вечери.*

попо́дне̄внӣ, -а̄, -о̄ *који се збива поподне, који се односи на поподне:* ~ одмор.

по̏пола прил. *на два приближно једнака дела:* пресећи ~.

по̀понац, -о̄нца м бот. *зељаста биљка из ф.* Convolvulaceae, *врста слака,* Convulvulus arvensis.

по̀правак, -а̄вка м (ген. мн. -ва̄ка̄) **а.** *измена, допуна која нешто исправља, допуњује:* ~ задатка. **б.** *поступак којим се отклања квар на неком уређају, поправка:* ~ пегле. **в.** *резултат поправљања.*

по̀правити, -ӣм (трп. по̀прављен) свр. прел. **1. а.** *уклонити недостатак, квар, штету, оправити:* ~ ципеле, ~ мотор. **б.** *исправити погрешке:* ~ задатак. **в.** *довести у ред, у исправно стање:* ~ униформу. **2. а.** *обновити, вратити:* ~ углед. **б.** *побољшати:* ~ здравље. ■ **~ се 1.** *исправити (грешку, пропуст).* **2.** *постати бољи ослободивши се порока, мана, погрешки.* **3. а.** *оздравити, опоравити се.* **б.** *угојити се, удебљати се.*

по̀пра̄вка ж (дат. -вци; ген. мн. -кӣ) *поправак.*

по̀прављати (се), -а̄м (се) *несвр. према поправити (се).*

попра̀вља̄ч, -а́ча м *онај који поправља нешто или некога.*

попра̀вљив, -а, -о *који се може поправити.*

попра̀вљиво̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је поправљив, онога што је поправљиво.*

по̀пра̄внӣ, -а̄, -о̄ *који служи, који је одређен за поправак некога или нечега; који се односи на поправак:* ~ дом; ~ испит. • **пасти на ~** *добити недовољну оцену из неког предмета на крају школске године.* **пасти на поправном** *не положити поправни испит.*

по̀пратити, -ӣм свр. *в. пропратити.*

по̀пратнӣ, -а̄, -о̄ *в. пропратни.*

попра́шити, по̀пра̄шӣм свр. *посути прахом, прашком, запрашити.*

по̏пре̄к јек. **по̏прије̄к,** -а, -о **1.** *који иде, пружа се попреко нечега:* попреки пут. **2.** фиг. *који није прав, који креће са стране: претећи, непријатељски:* ~ поглед.

по̏пре̄ко јек. **по̏пријеко** прил. *по ширини нечега, преким правцем, попречке.* • **~ гледати (мерити) некога** *в. под гледати.* **уздуж и ~** *свуда, у сваком правцу, на свим местима.*

попре́тити, по̀пре̄тӣм јек. **попријѐтити,** по̀пријетӣм свр. *в. запретити.*

по̏пречан, -чна, -о *који иде, пружа се, види попреко, који је попреко постављен:* ~ греда.

попречи́вати, -ѐчује̄м *несвр. према попречити.*

попре́чити, по̀пре̄чим јек. **попријѐчити,** по̀пријечӣм свр. *поставити нешто попреко.*

по̏попречно прил. *в. попреко.*

по̀пржити, -ӣм свр. **а.** *испржити (на масти, уљу или жару).* **б.** *опржити, опалити.*

поприди̇гнути и **попри̇дићи,** -дигне̄м свр. **1.** *мало придигнути:* ~ главу. **2.** *подићи, озидати мало-помало:* ~ кућу. ■ **~ се** *мало се придигнути:* ~ из постеље.

поприле̏ћи (попри̇лећи), -ѝлегне̄м свр. *мало прилећи.*

по̏прӣличан и **попри́личан,** -чна, -о *доста велик, повелик:* ~ број, ~ проблем.

по̏прӣлично и **попри́лично** прил. *подоста, знатно, веома.*

попри́мати, по̀прӣма̄м свр. и несвр. *примати, примити мало-по-мало, постепено:* ~ облик, ~ мирис, ~ обичаје.

попри́мити, по̀прӣмӣм свр. *примити, добити (некакав изглед, облик и сл.).*

попри̇пазити, -ӣм свр. *мало припазити.*

попритéгнути, -ѝте̄гне̄м свр. **1.** (нешто) *мало притегнути; чвршће затегнути:* ~ узде; ~ чвор. **2.** фиг. (некога) *строже поступити према некоме:* ~ ђаке.

попри́чати, по̀прӣча̄м свр. **1.** *провести неко време у причању; поразговарати о ситницама.* **2.** *испричати све редом.*

попри̇чекати, -а̄м свр. *мало, кратко причекати.*

попричу́вати, -ѝчӯва̄м свр. *мало, кратко време причувати.* ■ **~ се** *мало, кратко време се причувати.*

по̏прӣште с *место где се нешто догађа, збива, врши итд.*

попроста́чити се, -о̀ста̄чӣм се свр. *постати прост, примитиван.*

по̀пр̄сје с **1.** *предњи део човековог тела од врата до паса.* **2. а.** *вајарско дело које приказује тај део људског тела, биста.* **б.** *слика, портрет неке особе до појаса.* **3.** *део оклопа којим су се у рату штитила прса.*

по̀прскати, -а̄м свр. *попуцати, прснути једно за другим.*

попр́скати, по̀пр̄ска̄м свр. *пошкропити капљицама течности; прскајући оквасити:* ~ рубље, ~ лозу.

попрски́вати, -р̏скујēм *несвр. према попрскати.*

попр́снути, пòпр̄снēм свр. *в. попрскати.*

пòпруг м *појас којим се седло или самар привезују или учвршћују на коњу, колан.*

попр́хнути, пòпр̄хнēм свр. *пасти у малој количини (о киши, снегу).*

попсòвати, пòпсујēм свр. *мало псовати, изгрдити.* ■ ~ **се** *мало псовати једно другог, посвађати се.*

пòпӯдбина ж **а.** *храна и пиће за путовање.* **б.** *путни трошак.*

пȍпулāран, -рна, -о лат. **1.** *који је познат и вољен, који ужива љубав и сл. у ширим слојевима људи:* ~ глумац. **2.** *приступачан, разумљив ширим слојевима људи:* ~ роман.

популари̏затор м *онај који нешто популаризује:* ~ науке.

популариза́ција ж *излагање у популарном облику, популарисање; скуп активности којима се нешто популаризује:* ~ науке.

популари̏зовати, -зујēм и **популàрисати (се),** -ишēм (се) (популаризи́рати (се), -и̏зӣрāм (се)) свр. и несвр. *(у)чинити нешто популарним, познатим:* ~ нудизам. ■ ~ **се** *поста(ја)ти популаран; (по)радити на својој популаризацији.*

пȍпулāрно прил. *на популаран начин, једноставно и веома разумљиво.*

популáрнōст, -ости ж *особина онога који је популаран и онога што је популарно.*

популáција ж лат. *становништво, људство.*

пȍпулациōнӣ (популáцӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на популацију:* ~ проблеми.

пȍпуна ж *попуњавање, појачавање:* ~ резерви; ~ јединица.

пòпунити, -ӣм (трп. пòпуњен) свр. **1.** *уписати тражене податке у одговарајуће рубрике, испунити:* ~ образац. **2.** *допунити, употпунити оним што је било потрошено:* ~ дефицит. ■ ~ **се 1.** *постати пун.* – Чета се попунила. **2.** *постати пунији, угојити се.*

попуњáвати (се), -ӯњāвāм (се) *несвр. према попунити (се).*

пòпуст и **пóпуст** м *снижење цена:* дати ~.

попу̀стити (пòпустити), пòпустӣм свр. **1. а.** *учинити да нешто буде мање затегнуто:* ~ дизгине. **б.** *постати мање затегнут, отврднути се.* – Попустио је завртањ. **в.** *изгубити ранију чврстину, солидност.* – Кровови су попустили. **г.** *постати мање тврд, крут, омекшати.* – Колачи су попустили. **д.** *смањити снагу, интензитет.* – Киша је попустила. **2. а.** *престати се противити, постати помирљивији.* – Нико неће да попусти. **б.** *постати мање строг.* – Режим је попустио. **в.** *постати физички слабији, ослабити.* – Здравље нам попустило. **г.** *изгубити ранију бодрост, крепкост, свежину.* – Стари писац је попустио у стилу. **д.** *мање учити, добијати лошије оцене у школи:* ~ у учењу. **3.** *снизити цену.*

попу̀стљив, -а, -о *који је склон уступцима, помирљив.*

попу̀стљивōст, -ости ж **1.** *особина онога који је попустљив.* **2.** *popуштање.*

попут (наглашено: пȍпӯт) предл. (с ген.) **1.** *налик на, као.* – Брз је попут ветра. **2.** *по угледу на.* – попут вегетаријанаца, не једемо месо.

пòпуцати, -āм свр. **1.** *почети пуцати, запуцати.* – Пушке попуцаше. **2.** *распукнути се један за другим.* – Пликови попуцаше. **3.** *покидати се.* – Конци су попуцали. • ~ **од смеха (једа, бриге** итд.) *јако, силно се смејати (једити, бринути итд.).*

пòпушити, -ӣм свр. **1.** *свршити пушење:* ~ цигарету. **2.** *мало, неко време пушити.* – Он попуши и оде. **3.** *утрошити пушећи; пушећи потрошити:* ~ килу дувана; ~ плату.

попу́штати, пòпӯштāм *несвр. према попустити.*

пóра ж грч. **1.** (обично у мн.) анат. *отвор знојних жлезда на површини коже.* **2.** *рупица, шупљина између честица материје:* поре земље.

поравнáвати (се), -àвнāвāм (се) *несвр. према поравнати (се).*

поравнáње с правн. *споразумно решење о неком спору, нагодба:* судско ~.

порàвнати, -āм (трп. пȍравнāт и пȍравнāн) свр. **1. а.** *учинити да нешто буде без испупчења и удубљења, изравнати:* ~ земљиште. **б.** *довести у ред, поправити:* ~ униформу. **2.** правн. *довести до споразума:* ~ парничаре. ■ ~ **се 1.** *постати раван, изравнати се.* – Тло се поравнало. **2.** *распоредити се у правилне редове.* – Војници се поравнаше. **3.** правн. *доћи до споразума, решити међусобни спор.* – Странке се поравнаше.

порáвнити, пòрāвнӣм свр. *в. поравнати.*

поравњáвати (се), -àвњāвāм (се) и **поравњи́вати (се),** -àвњујēм (се) несвр. *в. поравнавати (се).*

поради (порад) (наглашено: пȍради (пȍрāд)) предл. (с ген.) *изриче:* **а.** *намеру, циљ, сврху: ради.* – Иде на припреме поради такмичења. **б.** *узрок: због.* – Свађа се с мужем поради лажи. • **ићи ~ себе** *ићи да се обави нужда.*

порáдити, пòрāдӣм свр. **1.** *потрудити се да се нешто уради, постарати се за нешто.* **2.** *извршити редом све, једно за другим.* **3.** *нешто мало, неко време радити.*

пòрадовати се, -дујēм се свр. **1.** *осетити радост због нечега.* **2.** *нешто мало, неко време се радовати.*

порáђати (се), пòрāђāм (се) *несвр. према породити (се).*

поражáвати, -àжāвāм *несвр. према поразити.*

пȍрāз м **а.** *неуспех у рату, борби:* војнички ~. **б.** *неуспех у нечему:* спортски ~.

пȍрāзан, -зна, -о **а.** *који је по значењу изразито негативан за некога:* ~ закључак, ~ критика. **б.** *који је страшан по деловању, последицама, ужасан:* ~ учинак политике.

поразбàцати, -āм свр. *разбацати све, на све стране.*

поразби́јати, -àзбӣјāм свр. *разбити све редом.* ■ ~ **се** *поломити се, изразбијати се.*

поразболéвати се, -òлēвā(м) се јек. **поразболијèвати се,** -бòлијевā(м) се и **поразбòлети се** јек. **поразбòљети се,** -бòлӣ(м) се свр. *разболети се сви редом, један за другим.*

поразговáрати (се), -òвāрāм (се) свр. *повести неко време у разговору.*

поразговòрити (се), -òворӣм (се) свр. *поразговарати (се).*

пораздáвати, -àздāјēм (пр. сад. пораздáјӯћи) свр. *раздати све, једно за другим.*

порáзити, пòрāзӣм (трп. пòрāжен) свр. **1.** *нанети пораз у борби, такмичењу и сл.* **2. а.** *запрепастити, пренеразити (нечим неугодним).* – Очева смрт га је поразила. **б.** *изненадити, ошамутити (нечим радосним, лепим и сл.).* – Био је поражен лепотом.

порàзместити јек. **порàзмјестити,** -ӣм и **поразмéштати,** -àзмēштāм јек. **поразмјéштати,** -àзмјēштāм свр. *разместити све редом, разместити све на више места.*

порàзмислити (се), -ӣм (се) свр. *мало размислити.*

пȍрāзно прил. *на поразан начин.*

пòранити, -ӣм свр. **а.** *рано устати, уранити; рано се појавити.* – Јутрос сам поранио. Сунце је поранило. **б.** *рано некуда поћи или нешто урадити; прерано почети с нечим:* ~ на мису; ~ с убијањем.

пȍрано прил. *веома, прилично рано.*

пȍрāст и **пóраст** м **а.** *раст, растење:* ~ биљака. **б.** *бројчано повећање; повећање интензитета:* ~ становништва; ~ снаге.

порáсти (пòрасти), порáстēм (аор. порáстох, пȍрāсте; р. пр. пȍрāстао, порáсла (пòрāсла)); пр. пр. порáстāвши и пȍрāстāвши; трп. ø) свр. **1. а.** *постати већи, виши растом; постати дужи.* – Дечак је порастао. Брада му порасла. **б.** *одрасти, постати зрео.* – Деца порасту. **в.** *провести детињство у некаквим околностима:* ~ у беди. **2.** *увећати се у интензитету, обиму и сл.; надоћи.* – Порасли су приходи. Река је порасла. • ~ **у (пред) чијим очима** *стећи већи углед код кога.* **живи били, велики порасли**

нар. 1) *поздрав који се често упућује деци, младима.* 2) *видећемо како ће бити (у вези с нечијим обећањем).*

пòратнӣ, -ā, -ō *в. послератни.*

пòрвати се, -рвēм се свр. **а.** *огледати се у рвању.* **б.** *борити се против нечега:* ~ са тешкоћама.

пòрђати, -āм свр. *превући се слојем рђе, зарђати.*

поребàрке прил. *на ребра, бочно, побочке (се кретати).*

пòребрица ж **1.** анат. *плућна марамица* pleura costalis. **2.** *месо око ребара.*

поред предл. (с ген.) **1.** *за место и за правац кретања у непосредној близини: до, покрај, при, уз(а):* стајати ~ некога, трчати ~ нечега. **2.** *за додавање.* – Поред бола осећао је и тугу. **3.** *за допуштање.* – И поред мана, књига има вредности.

пòредак, -тка м **1.** *стање правилности, уређености у нечему:* ~ у кући. **2.** *утврђени распоред делова неке целине:* борбени ~, маршевски ~. **3.** *постојеће друштвено, државно уређење, режим:* фашистички ~.

порéдати, пòрēдāм свр. *в. поређати.*

пòредба ж **1.** *поређење, упоређивање.* **2.** књиж. *стилска фигура: компарација.* • ~ **придева** лингв. *облик описаних придева којим се истиче различити степен каквоће која се придевом изражава.*

пòредбен, -а, -о **1.** *који се заснива на поредби, поређењу, упоредни:* ~ граматика, ~ анатомија. **2.** лингв. *који изражава поредбу, поређење, који служи за ту сврху:* ~ копула.

пòредити, -ӣм свр. и несвр. *утврдити, утврђивати сличност и различитост, сравнити, сравњивати.* **2.** лингв. *одредити, одређивати степен поређења придева.* ■ ~ **се** *сравнити се, сравњивати се.*

порéђати, пòрēђāм свр. *ставити, разместити у ред:* ~ предмет, ~ децу. ■ ~ **се** *разместити се у редове, по реду.* – Војници су се поређали.

пȍређē и **пȍређе** јек. **пȍрјеђē** и **пȍрјеђе** прил. *нешто ређе, мало ређе.*

пòређēње с **1.** *гл. им. од поредити (се).* **2.** лингв. *в. компарација:* ~ придева.

порèђивати (се), -èђујēм (се) *несвр. према поредити (се).*

пòрез м (пȍреза ж) *део дохотка, прихода од имовине, рада итд. који се даје држави или општини за њене расходе:* ~ на некретнине.

пòрезати (се), -ежēм (се) свр. *озледити (се), ранити (се) нечим оштрим, посећи (се).*

пòрезнӣ, -ā, -ō *в. порески.*

пòрезнӣк м *државни службеник који скупља, прима порез.*

пòрезничкӣ, -ā, -ō *који се односи на порезнике.*

порéкло јек. **порије̏кло** с **1.** *оно од чега нешто потиче, почиње:* масти биљног порекла. **2.** *припадност по рођењу (породици, класи, нацији и сл.), род:* српско ~. **3.** *почетак, извор нечега:* ~ обичаја. • **водити (вући)** ~ *потицати.*

порèметити, -ӣм (трп. порèмећен) свр. **1.** *нарушити ред:* ~ изглед. **2.** *нарушити нормалан, уобичајен ток или стање:* ~ представу. ■ ~ **се 1.** *изгубити правилан ток, постати збркан.* – Пореметиле му се мисли. **2.** *доћи у ненормално стање, полудети:* умно поремећен. • ~ **памећу** *полудети.*

пȍремећāј м (инстр. -ем) **а.** *нарушење правилности, реда, поретка:* ~ равнотеже. **б.** *неисправно стање због каквог квара:* ~ мотора. **в.** *нарушење нормалног функционисања органа или стања свести:* ~ метаболизам.

порèмећенōст, -ости ж *стање онога који је поремећен, онога што је поремећено.*

пòрескӣ и **пȍрескӣ,** -ā, -ō *који се односи на порез, који скупља порез, порезни:* ~ обвезник, ~ управа.

пȍрēтко јек. **пȍријетко** прил. *доста, прилично ретко.*

порèћи (пòрећи), пòрекнēм (порèчēм, пòречēм) (3. л. мн. пòрекнӯ (порèкӯ, пòрекӯ); аор. порèкох, пȍрече (порèче); имп. порèци; р. пр. пòрекао, порèкла (пòрекла); трп. порèчен, -èна; пр. пр. порèкāвши и пòрекāвши) свр. прел. **1. а.** *не признати да је нешто речено:* ~ своје речи. **б.** *одрећи се својих речи.* – Пореци што си рекао! **в.** *не признати некоме неко право и сл.:* ~ надлежност. **2.** *доказати противно, оповргнути:* ~ аргументе.

пòрēчје и **пòречје** јек. **пòрјēчје** и **пòрјечје** с *крај, предео око или поред тока реке; слив реке.*

пòрибити, -ӣм (трп. пòрибљен) свр. *бацањем млађи побољшати рибљи фонд неке воде или је учинити рибном.*

порибљáвати, -ѝбљāвāм *несвр. према порибити.*

пóрив м рус. **1.** *нагон, инстинкт* **2. а.** *снажно, нагло испољавање осећања и сл.* **б.** *тренутно одушевљење, занос, жеља за нечим.*

пòрилук м бот. и агр. *в. празилук.*

пòринути, -нēм (трп. пòринӯт) свр. **1.** *спустити у море или реку:* ~ брод. **2.** *гурнути; бацити:* ~ у јаму.

поринýће с *спуштање пловила у море или реку (по изградњи или оправци).*

пòрити, -ӣм свр. *расецати нечим оштрим, парати:* ~ рибу.

порѝцати, пòрӣчēм *несвр. према порећи.* • **царска се не порнче** *обећање треба испунити.*

пòрнӣћ, -ѝћа м разг. *порнографски филм или роман.*

порногрàфија ж грч. *сировост и бестидност у тематизацији сексуалности; бестидна литература, филм итд.*

порнòграфскӣ, -ā, -ō *који се односи на порнографију:* ~ цртеж, ~ часопис.

поробити, пòробӣм (трп. пòробљен) свр. **1.** *одвести у ропство:* ~ људе. **2.** *освојити, окупирати:* ~ земљу.

поробљáвати, поро̀бљāвāм и **поробљѝвати,** -бљујēм *несвр. према поробити.*

поробљѝвāч, -áча м *онај који поробљује.*

поробљѝвāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на поробљиваче:* ~ стратегија.

пòрод м **1.** *рођење:* ~ сина. **2.** *порођај:* женин ~. **3. а.** *деце, потомство:* чувати свој ~. **б.** *младунче, младунчад какве животиње:* животињски ~.

поро̀дилӣште с *здравствена установа за порођаје и породиље; зграда у којој се та установа налази.*

поро̀дӣља и **поро̀диља** ж *жена која треба да роди или се породила.*

поро̀дӣљскӣ, -ā, -ō *који се односи на породиље:* ~ боловање.

поро̀дӣљство с *грана медицинске науке која се бави трудноћом и порођајем; таква наука као школски предмет.*

поро̀дити, пòродӣм свр. **1.** *донети на свет, родити:* ~ сина. **2.** *постати родитељ.* – Супружници су породили децу. **3.** фиг. *учинити да се нешто појави, створити:* ~ дело. ■ ~ **се 1.** *донети деце на свет.* **2.** *доћи на свет, родити се.* **3.** фиг. *појавити се, настати.* – Породила се побуна.

пòродица ж **1.** *заједница коју чине родитељи, њихова деца и блиски сродници који живе заједно.* **2.** *скуп животиња коју чине мужјак, женка и младунци.* **3.** фиг. *скуп људи које повезује сличан циљ, идеја, рад итд.:* ~ уметника. **4.** биол. *виша систематска категорија која обухвата више родова животиња, биљака сличних по саставу, структури и блиских по пореклу.* **5.** *скуп истородних феномена који се налазе једни уз друге и чине вишу заједницу:* ~ планета. **6.** лингв. *група сродних језика:* индоевропска језичка ~.

пòродичнӣ, -ā, -ō *који се односи на породицу, који је у вези са породицом:* ~ живот, ~ свечаност.

пȍрођāј м (инстр. -ем) *физиолошки процес рађања детета из материног тела.*

пȍрођāјнӣ, -ā, -ō *који је у вези са порођајем:* порођајни болови, порођајне муке.

по̏ро̄зан, -зна, -о грч. *који има поре, шупљикав, рупичаст, који се круни:* ~ материјал.

по̏ро̄зно̄ст, -ости ж *особина онога што је порозно.*

по̀рок м **1.** *мана карактера или понашања.* **2.** *неморалан живот, разврат.*

поро̀сити, по̀росӣм свр. **1.** *пасти попут росе.* – Киша је поросила. **2.** *мало поквасити, овлажити.* – Облаци су поросили траву.

по̏рота ж правн. *судско тело састављено од грађана.*

по̏ротнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пороту:* ~ суд.

по̏ротнӣк м *члан пороте.*

по̏ротница ж *жена поротник.*

по̏ротничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на поротнике:* ~ одлука.

по̀рочан, -чна, -о *који је склон пороку; у којем је присутан порок:* ~ младић; ~ жеља.

по̀рочно прил. *на порочан начин.*

по̀рочно̄ст, -ости ж *својство или стање онога који је порочан.*

пороша́вати, -о̀ша̄ва̄м *несвр. према поросити.*

по̑рта ж лат. **1.** *врата, капија (нарочито црквена).* **2.** *црквено двориште.* • **Висока Порта** ист. *дипломатски назив за турску царску владу.*

порта́бл прид. непром. фр. *који се може носити, преносити:* ~ телевизор, ~ камера.

по̀рта̄л, -а́ла м лат. *архитектонски украшен главни улаз у цркву, палату итд., главна врата.*

по̀рта̄лнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на портал.*

по̀ртик м лат. *покривен трем са стубовима, трем.*

по̀ртӣр, -и́ра м *в. вратар (1):* фабрички ~.

по̀ртӣрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *жена портир.*

по̀ртӣрница ж *просторија у којој портир обавља свој посао.*

по̀ртӣрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на портире.*

по̏рто[1] м непром. итал. *возарина; поштанска такса коју плаћа прималац ако пошиљка није довољно наплаћена.*

по̏рто[2] м (мн. ø) порт. *врста португалског вина (по имену истоименог града).*

портпа̀ро̄л, -о́ла м фр. *овлашћени говорник, представник за штампу, званични известилац за јавност (владе, министарства, мировне мисије и сл.).*

по̀ртре̄т, -е́та (по̀ртре̄, -ѐа) м фр. **1.** *слика или фотографија неке особе (обично лица).* **2.** фиг. *опис изгледа и психологије неке особе (обично у књижевном делу).*

портрѐтисати, -ише̄м несвр. **1.** *правити портрете.* **2.** фиг. *описивати речима нечији лик, карактер и сл.*

портрѐтист(а), -е̄ м (мн. -сти) **1.** *уметник који ради портрете (сликар или фотограф).* **2.** фиг. *писац који верно, живо описује ликове.*

по̀ртре̄тнӣ и **по̀ртре̄тскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на портрете:* ~ школа.

Португа́лац, -лца м *човек из Португалије; припадник португалског народа.*

Португ̀а̄лка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *жена из Португалије; припадница португалског народа.*

по̏ртуга̄лскӣ и **португ̀а̄лскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на Португалију и Португалце:* ~ језик.

по̀ртфе̄љ, -е́ља м фр. **1.** *ручна кожна торба са преградама за ношење списа и сл.* **2.** *новчаник са више преграда.* **3.** фин. *износ вредносних папира, хартија и новца једног новчаног завода.* **4.** *министарство; ресор у министарству:* министар без портфеља.

по̀руб м **1.** *порубљени крај тканине:* начинити ~. **2.** *уска узгужна трака на крају дела одеће; уопште ивица нечега:* ~ од свиле; ~ листа.

пору́бити, по̀рӯбӣм (трп. по̀рӯбљен) свр. *начинити поруб, обрубити:* ~ ногавице.

порубљи́вати, -у̀бљује̄м *несвр. према порубити.*

по̏руга ж (дат. -узи) *увредљива реч, поступак итд. којим се неко вређа, исмева, ругање.*

пору́гати се, по̀рӯга̄м се свр. *мало се наругати:* ~ детету.

поруги́вати се, -у̀гује̄м се *несвр. према поругати се.*

по̏рӯжан, -жна, -о *доста ружан.*

пору̀жнети јек. **пору̀жњети,** -жнӣм свр. *постати ружан.*

поружња́вати, -у̀жња̄ва̄м *несвр. према поружнети.*

пору̀жњати, -а̄м свр. *в. поружнети.*

по̏рука ж (дат. -уци) **а.** *обавест, саопштење упућено некоме по другом:* писмена ~. **б.** *уопште речи које се некоме упућују.* – Ево ти моје поруке. **в.** фиг. *значење уметничког дела:* ~ романа.

порумѐнети (се) јек. **порумѐњети (се),** -ѐнӣм (се) свр. *постати румен, зарумeнити се.*

порумѐнити, -у̀менӣм свр. прел. *учинити нешто руменим.*

порумењи́вати (се), -ѐњује̄м (се) *несвр. према порумeнети (се), порумeнити (се).*

поруму́нити, -у̀мӯнӣм свр. *учинити некога Румуном.* ■ **~ се** *примити обележје Румуна, постати Румун.*

по̀рупчић м *дем. од поруб.*

по̀русити, -ӣм свр. *учинити некога Русом.* ■ **~ се** *примити обележја Руса, постати Рус.*

пору́чати, по̀рӯча̄м свр. **1. а.** *појести ручак.* **б.** *мало ручати.* **2.** *све појести.*

поручи́вати, -у̀чује̄м *несвр. према поручати.*

пору̀чилац, -иоца (пору̀читељ) м *в. наручилац.*

пору́чити, по̀рӯчӣм (трп. по̀рӯчен) свр. **1.** *јавити некоме што поруком.* – Поручио је да сам слободан. **2.** (по некога, за некога) *позвати некога поруком, преко поруке.* – Поручио нас је. **3.** *дати налог, поруџбу, затражити да се нешто уради, донесе, наручити:* ~ пиво (од келнера).

по̀ручнӣк м *в. нижи официрски чин у војсци.*

по̀ручнӣковица ж *жена поручника.*

по̀ручница ж *жена поручник.*

по̀ручнӣчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на поручнике.*

поруџбѐница ж *наруџбеница.*

по̀руџбина ж *наруџба, наруџбина.*

по̀рушити[1], -ӣм свр. **1.** *претворити у рушевине, срушити:* минама ~ град. **2.** *ватром из стрељачког наоружања и сл. поубијати више људи:* пушком ~ пет нападача. **3.** *учинити да падне нешто што је стајало усправно:* ~ шаховске фигуре. **4.** *посећи, оборити:* ~ дрвеће. ■ **~ се** *срушити се, пасти.* – Куће се порушише од земљотреса. • **~ све ограде** *уклонити све оно што раздваја.* **~ све мостове** *прекинути све везе.*

по̀рушити[2] **се,** -ӣм се свр. нар. *обући се у црнину (обући црну кошуљу, ставити црну мараму и сл.) као знак жалости за драгом умрлом особом.*

по̀рфӣр, -и́ра м грч. мин. *површинска еруптивна руда.*

порфи́ра ж грч. **1.** *гримизна боја.* **2.** *гримизна одежда коју су носили владари на свечаностима.*

по̀рфӣрнӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који је од порфире.* **2.** *који је боје порфире (1), гримизан.*

порцѐла̄н, -а́на м итал. **1.** *минерална маса од финих врста глине с разним примесама од које се израђују предмети.* **2.** *посуђе од такве масе.*

порцѐла̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који је од порцелана:* ~ суд.

по̀рција и **по́рција** ж лат. **1. а.** *одмерена количина нечега:* ~ супе. **б.** *јело, пиће одређено за једног човека (у гостионици, вој-*

ци): појести порцију. **2.** *посуда, суд за јело:* држати у рукама порцију. • **добити своју (заслужену) порцију** *добити заслужену казну.*

порцѝја̄ш, -а́ша м **1.** *онај који носи порције.* **2.** разг. *риба чија величина одговара порцији за једног човека:* шаран ~.

порцѝја̄шица ж **1.** *жена порцијаш.* **2.** в. *порцијаш (2).*

порцулан(-) в. *порцелан(-).*

По̀савац, -а̄вца м **1.** *човек из Посавине.* **2.** (посавац) *коњ или пас из Посавине.*

по̀савачкӣ, -а̄, -ō *који припада Посавцима.*

поса́ветовати јек. **поса́вјетовати** и **поса̀ветовати** јек. **поса̀вјетовати,** -тујēм свр. *дати савет.* ■ ~ **се** (с неким) *питати за савет (некога); саветовати се међусобно.*

По̀савина ж *крај око реке Саве.*

По̀са̄вка ж **1.** *жена из Посавине.* **2.** (посавка) **а.** *кобила или керуша из Посавине.* **б.** агр. *врста шљиве.*

По̀са̄вље с *Посавина.*

по̀са̄вскӣ, -а̄, -ō *који припада Посавини и Посављу; који потиче из Посавине и Посавља:* ~ ракија; ~ гонич.

по̏сада ж **а.** *војна јединица смештена у једном месту или тврђави, гарнизон.* **б.** *људство брода, авиона или тенка потребно за управљање и сл.*

поса́дити, по̀са̄дӣм (трп. по̀са̄ђен) свр. **1.** *ставити, закопати семе или корен саднице у земљу да израсте биљка, засадити:* ~ паприку; ~ орах. **2. а.** *ставити некога да негде седне, понудити, помоћи некога да седне:* ~ у врх стола. **б.** *натерати некога да седне и бави се нечим:* ~ за књигу. ■ ~ **се** *сести, сместити се:* ~ се у столицу.

по̏саднӣ, -а̄, -ō *који се односи на посаду.*

посакри́вати, -а̀крӣва̄м (поса̀крити, по̀сакријēм) свр. *сакрити све једно за другим:* ~ играчке ■ ~ **се** *сакрити се једно за друго.* – Деца се посакривала на тавану.

по̀са̄нкати се, -а̄м се свр. *провести неко, обично краће време у санкању.*

по̀сао, -сла м (мн. по̀слови, ген. по̏сло̄ва̄ (арх. по̀сли, ген. поса́ла̄ и по̏са̄ла̄); у неким конструкцијама: по̀сла с) **1.** *рад, деловање на обављању нечега (физички или умни):* унети се у ~, почети с послом. **2.** *рад као стално занимање:* остати без посла, отићи на посао. **3.** *привредно предузеће, радња.* – Његов посао добро стоји. **4. а.** *задатак, обавеза.* – Ђачки посао је учење. **б.** *однос, међусобна веза:* имати нерашчишћене послове с неким. **в.** *предмет на коме неко ради или резултат нечијег рада.* – Жена узме у руке свој посао. • **бапска (женска, циганска) посла** *тако раде бабе (жене, Цигани); то је њима (бабама итд.) својствено.* **ђорав ~** *посао који не води добром.* **таман посла!** *то никако, никако не.* **ђавоља посла** *врло компликована, тешка ствар.* **гледати свој ~ (своја посла итд.)** *не мешати се у туђ посао, живот и сл.* **неваља ти ~!** *не радиш паметно!* **имати посла с неким** а) *бити с неким повезан на неки начин;* б) *имати много брига због некога.* **нису ту чиста посла** *ту има нешто сумњиво.* **Сизифов ~** *непрекидан, заморан и бесмислен посао (по имену митског јунака Сизифа који је по божјој казни непрекидно ваљао камен узбрдо, а он би му се скотрљао с врха).*

по̀сва̄ђати, -а̄м и **по̀свадити,** -ӣм свр. *учинити да неко с неким буде у свађи, завадити.* ■ ~ **се** *ступити с неким у свађу:* ~ с другом.

по̀све прил. **а.** *сасвим, потпуно:* бити ~ сигуран. **б.** *одвише, сувише:* бити ~ сујетан.

посведо̀чити јек. **посвједо̀чити,** -ѐдочӣм свр. **1.** *потврдити истинитост или лажност нечега као сведок на суду.* **2.** *дати доказ о нечему, доказати.* – Посведочио је на суду о злочину.

по̀свемашњӣ, -а̄, -ō *који се испољава у потпуности, потпун.*

по̏света ж **1.** цркв. *обред увођења у неки чин или достојанство, освећење.* **2.** *кратка уводна реч у књижевном делу којом писац показује коме посвећује то штиво; пригодни запис са аутограмом који писац бележи на примерку књиге одређеног читаоца:* дати посвету.

посве́тити, по̀све̄тӣм свр. **1. а.** *учинити светим помоћу црквеног обреда:* ~ мученика. **б.** *учинити што важећим, уобичајеним:* ~ односе. **2.** *увести обредом у неки чин, сталеж итд.:* ~ у ђакона. **3.** (некоме, нечему) **а.** *одредити за неки рад, задатак и сл.:* ~ цркви. **б.** *обратити пажњу, настојања итд. на нешто:* ~ идеји. **в.** *испунити одговарајућим садржајима:* ~ новину политици. **г.** (нешто некоме) *наменити некоме што у знак поштовања, љубави итд.:* ~ дело родитељима. **д.** *написати посвету на књизи.* ■ ~ **се 1.** *постати свет.* – Мученик се посвети. **2. а.** *предати се сасвим нечему:* ~ игри. **б.** *изабрати нешто као позив, занимање:* ~ сликарству. • **посветиле ти се речи!** *изрека којом се одобрава нечији говор, изјава и сл.* **посветила ти се рука!** *изрека којом се некоме одобрава чин нечијег кажњавања, освете итд.*

посве́тлити, по̀све̄тлӣм јек. **посвијѐтлити,** по̀свијетлӣм свр. *палећи или приносећи ближе светло учинити некоме што виднијим; мало осветлити.* – Посветли нам мало, ништа не видимо.

по̀све̄ћено̄ст, -ости ж *стање онога што је посвећено.*

посвећи́вати (се), -ѐћујēм (се) несвр. *према посветити (се).*

посви́рати, по̀свӣра̄м свр. *провести неко време свирајући.*

по̀својак, -ōјка м *посвојено дете.*

посво̀јити, по̀својӣм свр. **1.** *прихватити као своје, учинити својим:* ~ идеје. **2.** *усвојити:* ~ дете. **3.** *освојити, присвојити:* ~ имање.

по̀свōјче, -ета с (мн. ø; зб. им. по̀својча̄д ж) *хип. од посвојак.*

посврша́вати, -р̀ша̄ва̄м и **посврши́вати,** -р̀шујēм *несвр. према посвршити.*

посвр́шити, по̀свр̄шӣм свр. *завршити, окончати (посао).*

по̀свуд(а̄) и **посву̀да̄** прил. **1.** (на питање: где?) *на сваком месту, свуда:* Посвуда је владао мир. **2.** (на питање: камо? куда?) *свакамо; свукуда.* – Птице лете посвуда.

по̀себан и **по́себан,** -бна, -о **1.** *који је одељен, одвојен од других, самосталан:* издвојити своје ~ мишљење. **2.** *који је различит од других, нарочит:* ~ примерак расе. **3.** *који је намерно одређен за нешто:* ~ одељење.

по̀себно (по̀себицē) прил. **1.** *засебно, одвојено:* ~ корити свакога. **2.** *нарочито, особито:* од више ~ истаћи једног.

по̀себно̄ст, -ости ж *особина или својство онога што је посебно.*

посе́гнути, по̀се̄гнēм (аор. посе́гнух и посе́гох, по̏се̄гнӯ и посе́гну, посе́же и по̏се̄же; р. пр. посе́гнуо, посе́гнула и по̀се̄гао, посе́гла (по̀се̄гла)) свр. **а.** (за нечим) *машити се нечега, узети нешто:* ~ за кашиком. **б.** (руком) *пружити (руку) да се што узме или учини:* ~ руком за књигом. **в.** (руком на некога) *дићи руку на некога, хтети ударити кога, ступити у борбу с неким.* **д.** (за неким, за нечим) *покушати стећи, добити нешто:* ~ за богатством.

по́сед (по̀сед) јек. **по́сјед** (по̀сјед) м **1. а.** *оно што се поседује, имовина.* **б.** *имање, некретнине (кућа, земља и сл.):* посетити ~. **в.** *подручје или земља окупирана и искоришћавана од империјалистичке државе:* енглески прекоморски ~. **2.** *поседовање.* • **бити у поседу нечега** *имати нешто.* **доћи у ~ нечега** *добити нешто.* **увести у ~** правн. *озаконити да наследник управља оставштином као својином.*

по̀седак јек. **по̀сједак,** -етка м *посело.*

посе́дати, по̀се̄да̄м и **по̀седати,** -а̄м јек. **посје́дати,** по̀сједам и јек. **по̀сједати,** -а̄м *несвр. према посести.*

по̀седати јек. **по̀сједати,** -а̄м свр. *сести редом једна за другим.*

посе̏дети јек. **посиј̏едјети,** -дӣм свр. *постати сед, оседети.*

посѐдети јек. **посјѐдјети** (посјѐдити), -дӣм свр. непрел. *неко време провести седећи; неко време остати код кога у гостима.*

посе́дити, по̀се̄дӣм јек. **посијѐдити,** по̀сије̄дӣм свр. прел. *учинити седим.*

по́седнӣ и **по̀седнӣ** јек. **по́сједнӣ** и **по̀сједнӣ,** -а̄, -ō *који се односи на посед.*

по́седнӣк и **по̀седнӣк** јек. **по́сједнӣк** и **по̀сједнӣк** м *онај који нешто поседује, власник, господар.*

по́седница и **по̀седница** јек. **по́сједница** и **по̀сједница** ж *женска особа поседник.*

по́седничкӣ и **по̀седничкӣ** јек. **по́сједничкӣ** и **по̀сједничкӣ**, -ā, -ō *који се односи на поседнике.*

по́седнӣштво и **по̀седнӣштво** јек. **по́сједнӣштво** и **по̀сједнӣштво** с *поседовање; власништво.*

по́седовати и **по̀седовати** јек. **по́сједовати** и **по̀сједовати**, -дујēм несвр. **1.** *имати као својину:* ~ замак, ~ аутомобил. **2.** *имати као својство или особину:* ~ таленат.

по́седо̄внӣ и **по̀седо̄внӣ** јек. **по́сједо̄внӣ** и **по̀сједо̄внӣ**, -ā, -ō *који се односи на посед:* ~ однос.

по̀сезати, -ежēм и **посе́зати**, по̀сēжēм *несвр. према посегнути.*

по̀сејати јек. **по̀сијати**, -jēм свр. **1.** *бацити, посути или сејалицом убацити семе у земљу да никне:* ~ жито. **2.** фиг. **а.** *нешто обилно посути, покрити нечим:* ~ пут сољу. **б.** *разбацати, поставити по нечем:* ~ мине по шуми. **3.** *изгубити једно за другим:* ~ ствари по кући. • ~ **ветар, пожњети буру (пожар)** *непромишљено изазвати тешке последице.*

посѐкотина и **посеко̀тина** јек. **посјѐкотина** и **посјеко̀тина** ж *рана начињена оштрицом.*

посе́ло јек. **посије̏ло** с **а.** *састанак сеоске младежи ради посла и забаве у јесење и зимске вечери.* **б.** *вечерњи кућни састанак пријатеља ради забаве и дружења.*

посељачи́вати (се), -а̀чујēм (се) *несвр. према посељачити (се).*

посеља́чити, посѐља̄чӣм свр. *учинити сељаком, наметнути сељачки начин живота.* ■ ~ **се а.** *постати сељак, прихватити сељачки начин живота.* **б.** фиг. пеј. *постати прост, нецивилизован.*

посени́лити, -ѐнӣлӣм свр. *постати сенилан, излапети.* – Деда је посенилио.

по̏сесӣван, -вна, -о лат. **1.** *који се односи на својину, власништво.* **2.** *који некога, нешто жели само за себе:* ~ супруг. **2.** лингв. *присвојан:* ~ придев, ~ заменица.

посеси́вно̄ст, -ости ж *особина онога који је посесиван; себичност.*

по̀сести јек. **по̀сјести**, -еднēм (-едēм) свр. **1.** *сести једно за другим, заузети места (о више њих):* ~ по столицама. **2.** (некога) *сместити, метнути некога да седне:* ~ на столицу. **3.** (коња, на коња) *узјахати.* **4.** воj. *заузети, освојити (војском); распоредити војску по положају:* ~ територију; ~ коту.

по̀сестрима ж *женска особа с којом је обављен обред сестримљења.*

по̀сестримити, -ӣм свр. *узети за посестриму.* ■ ~ **се** *везати посестримством.*

по̀сестри́мство с *посестримска веза.*

по̏сета јек. **по̏сјета** ж **1. а.** *краћи обилазак некога:* доћи у посету. **б.** *обилазак неке знаменитости или места:* ~ Београду. **в.** *лекарски преглед болесника (у болници или код куће).* **2.** *особа или особе које чине посету.* – Болеснику је дошла ~.

посѐтилац јек. **посјѐтилац**, -иоца м (инстр. -иоцем; ген. мн. -ила̄ца̄) *онај који некога, нешто посећује.*

посѐтитељ јек. **посјѐтитељ** м *в. посетилац.*

посѐтитēљка јек. **посјѐтитēљка** (посетитѐљица јек. посјетитѐљица) ж *женска особа посетилац.*

по̀сетити јек. **по̀сјетити**, -ӣм свр. **1.** *доћи некуда или некоме и ту провести извесно време:* ~ пријатеља, ~ музеј. **2.** фиг. *доћи, наступити.* – Посетила га је смрт.

по̀сетница јек. **по̀сјетница** ж *одштампани картончић с именом и презименом, често и адресом, одн. занимањем.*

по̀сећено̄ст јек. **по̀сјећено̄ст**, -ости ж *стање онога што је посећено.*

по̀сећи, посе́чēм јек. **по̀сјећи**, посије̏чēм (3. л. мн. посе́кӯ јек. посије̏кӯ) свр. **1.** *секући (сабљом, секиром) убити, усмртити:* ~ противника. **2.** *порезати, ранити:* ~ руку. **3.** *одсећи, одрубити:* ~ главу. **4.** *одсећи, оборити:* ~ дрво. ■ ~ **се** *порезати се неким сечивом (ножем и сл.).*

посећи́вати (се) јек. **посјећи́вати (се)**, -ѐћујēм (се) *несвр. према посетити (се).*

посе́цати (се), по̀сēца̄м (се) јек. **посије̏цати (се)**, по̀сијеца̄м (се) *несвр. према посећи.*

поси́вело̄ст јек. **поси́вјело̄ст**, -ости ж *својство или стање онога што је посивело.*

поси́вети јек. **поси́вјети**, -вӣм свр. непрел. *постати сив.*

поси́вити, по̀сӣвӣм свр. прел. *учинити сивим.*

по̏сигӯран, -рна, -о *доста, веома сигуран.*

по̏сигӯрно прил. *доста, веома сигурно.*

по́силнӣ и **по̀силнӣ**, -ōга м рус. ист. *у бившој југословенској војсци војник који послужује официра.*

по̀синак, -ӣнка м *онај кога је неко посинио.*

поси́нити, по̀сӣнӣм свр. *по закону усвојити мушко дете и дати му сва права која има син.*

посиње́ње с *законско усвајање мушког детета.*

посињи́вати, -ѝњујēм *несвр. према посинити.*

по̀сипати (се), -а̄м (се) *несвр. према посути (се).*

по̀сисати, -а̄м и -ишēм свр. *сисањем извући (неку или сву количину млека).*

по̏ситан, -тна, -о *доста, врло ситан:* ~ шљунак, ~ дечак.

поска́кати, по̀ска̄чēм свр. **1.** *скочити један за другим.* – Гости поскакаше са столица. **2.** *изаћи, избити на површину.* – Поскакали им чиреви по кожи.

поскаки́вати, -а̀кујēм *несвр. према поскочити.*

по̀скапати, -а̄м свр. *погинути, угинути једно за другим.* – Стока поскапа.

поски́дати, по̀скӣда̄м свр. *скинути све једно за другим:* ~ украсе са јелке. ■ ~ **се** *скинути са себе одећу један део за другим.*

по̀склањати, -а̄м свр. **а.** *склонити на страну или сакрити све једно за другим:* ~ ствари. **б.** *унети ред, средити (домаћинство):* ~ неред. ■ ~ **се** *склонити се једно за другим.*

по̀скок м **1.** *мали скок увис.* **2.** зоол. *врста отровне змије*, Vipera ammodytes.

поско̀чити, по̀скочӣм свр. **1.** *учинити скок увис, мало скочити:* ~ од среће. **2.** *порасти, отићи навише.* – Цена поскочила. **3.** *брзо се подићи или брзо кренути у неку активност:* ~ с постеље.

по̀скочица ж *песма која се пева у колу (док се поскакује).*

по̏скӯп, -а, -о *веома, доста скуп.*

поску́пети јек. **поску́пјети**, -пӣм свр. непрел. *постати скуп, скупљи.* – Роба је поскупела.

поску́пити, по̀скӯпӣм свр. прел. *учинити скупљим или скупим.* – Суша ће поскупити поврће.

поскупље́ње с *повишење цене (некој роби).*

поскупљи́вати, -ӱпљујēм *несвр. према поскупети, поскупити.*

по̏скӯпо прил. *доста, веома скупо.*

по̏скура ж грч. *обредни хлеб у православној литургији, нафора.*

посла́гати, по̀сла̄жēм свр. *сложити једно за другим, једно на друго:* ~ књиге.

по̀сла̄нӣк м **1.** *представник изабран гласањем народа да у законодавном телу заступа његове интересе:* народни ~. **2.** *службени заступник интереса једне државе у другој:* руски ~.

по̀сла̄ница ж **1.** *писмена порука (обично групи људи).* **2.** *службена порука владара народу или законодавном телу; порука*

црквеног поглавара свештенству и пастви. **3.** *писмо у стиховима као врста књижевног дела.* **4.** *апостолско писмо у Новом завету:* ~ апостола Павла. **4.** *женска особа посланик.*

по̀сла̄ничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на посланике и посланице:* ~ клуб, ~ мандат.

по̀сла̄нӣштво с *част, служба посланика.*

посла́нство с **1.** *задатак, мисија.* **2.** *дипломатско представништво једне државе у другој; зграда у којој се то представништво налази.*

по̀сластица ж **1.** *слатка храна (колач итд.).* **2.** *укусно јело уопште.*

по̀сластича̄р, -а и **посласти̏ча̄р,** -а́ра м *онај који прави или продаје посластице (1).*

по̀сластича̄рка и посласти̏ча̄рка ж *женска особа посластичар.*

посласти̏ча̄рница ж *просторија или зграда у којој се праве и продају посластице (1).*

по̀сластичарскӣ и **посласти̏ча̄рскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на посластичаре.*

посластича́рство с *посао, занимање посластичара.*

по̀слати, по̀шаље̄м и по̏шље̄м свр. **1. а.** *отпремити куда с некаквим послом, задатком:* ~ по пријатеља, ~ по воду. **б.** *отпремити, упутити ка неком циљу, месту:* ~ на аеродром. **в.** *упутити нешто:* ~ писмо, ~ поруку. **2.** *бацити, испалити у неком правцу:* ~ гранату, ~ ракету. **3.** *изразити некоме осећање, жељу речима или гестом:* ~ пољубац.

по̏сле̄ јек. **по̏слије I.** прил. **а.** *по истеку неког времена, касније, доцније.* – Писали смо и после брисали. **б.** *потом, затим (у набрајању).* – Храбар и одважан а после био је и леп. **II.** предл. (с ген.) **а.** *по завршетку нечега, након.* – После среће долази туга. **б.** *с именицом или заменицом у ген. изриче се оно што је иза нечега у простору или по важности.* – Најважнији после краља је премијер.

после- јек. **послије-** *први део сложених придева који означавају да се нешто догодило после онога што означава други део сложенице:* послепоноћни.

после́дак јек. **послье́дак,** -е́тка м *оно што је последње у неком времену, крај, свршетак.*

последѝпломскӣ јек. **послиједѝпломскӣ,** -а̄, -о̄ в. *постдипломски.*

по̀следица јек. **по̀сљедица** ж *оно што нужно следи, настаје из узрока.*

по̀следичнӣ јек. **по̀сљедичнӣ,** -а̄, -о̄ *који се јавља као последица нечега; којим се изриче последица:* ~ стање; ~ реченица.

по̀следично̄ст јек. **по̀сљедичнōст,** -ости ж *особина онога што је настало као последица нечега; оно што показује последицу, у чему се огледа последица.*

по̀следњӣ јек. **по̀сљедњӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *који се налази на самом крају нечега, за којим не следи више ништа:* ~ поздрав. **2.** *који је једини преостали.* – Борићемо се до последњег човека. **3.** *који непосредно претходи садашњем:* у последње време. **4.** *који се баш појавио, најновији:* ~ модни хит. **5.** *који је малопре, тек поменут.* – Ана, Мара, Милица... ова последња је најлепша. **6.** *коначни, дефинитивни:* ~ аргумент. **7.** *најгори, најлошији од свих:* ~ сиромах у селу.

по̀сленӣк, -а и **послѐнӣк,** -и́ка м *онај који се бави неким радом као професијом:* културни ~.

по̀сленица ж *жена посленик.*

по̀сленичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на посленике.*

послепо́дне јек. **послијепо́дне** и **посљепо́дне,** -ева с *део дана од поднева до вечери.*

послепо́дне̄внӣ јек. **послијепо́дне̄внӣ** и **посљепо́дне̄внӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на послеподне:* ~ одмор, ~ смена.

послѐратнӣ јек. **посљѐратнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на време после рата; који је карактеристичан за то време:* ~ доба; ~ политика.

по̀слић, -а и **по̀слӣћ,** -и́ћа м *дем. од посао.*

по̀сло̄ван, -вна, -о **1.** *који је у вези са пословима, који се односи на послове:* пословне везе. **2.** *који је одређен, који служи за вршење послова:* ~ биро, ~ састанак. **3.** *који се бави пословима; који је предузимљив, предузетан:* ~ свет. **4.** *који је својствен вредном, предузимљивом човеку:* ~ изглед.

послòвати, пòслује̄м несвр. **а.** *обављати неки посао, радити:* ~ по кући. **б.** *обављати послове, пословне активности.* – Фабрика добро послује. **в.** *бити с неким у пословном односу:* ~ с неким предузећем.

послове́нити, -òве̄нӣм свр. *учинити (некога) Словеном.* ■ ~ **се** *постати Словен.*

пословењи́вати (се), -èњује̄м (се) *несвр. према пословенити (се).*

по̀словица ж *сажета, завештајна формулација искуства, језгровито изречено опажање прихваћено у традицији, гнома:* народна ~.

по̀словичан, -чна, -о **а.** *који је ушао у пословице:* ~ вредност. **б.** *уобичајен, карактеристичан:* ~ предузимљивост.

по̀словичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пословице; који има карактер пословице:* ~ мудрост; ~ облик израза.

по̀сло̄внӣк м *пропис о пословању или правилима рада неке скупштине, конгреса, предузећа итд.:* скупштински ~.

по̀сло̄вница ж *пословна јединица неког предузећа одвојена од централе; зграда, канцеларија и сл. у којој се та јединица налази.*

по̀сло̄вно прил. *на послован начин, службено; марљиво, вредно:* обраћати се ~; ~ радити.

посло́вно̄ст, -ости ж *својство или особина онога који је послован.*

по̏словоднӣ, -а̄, -о̄ *који је надлежан за вођење послова:* ~ орган.

пословòдство с **а.** *тим људи који руководи пословима једног предузећа:* члан пословодства. **б.** *зграде или просторије у којима тај тим људи ради:* ићи у ~. **в.** *вођење послова.*

по̏словођа м (мн. ж) **а.** *службеник који руководи радом канцеларије.* **б.** *лице које управља или руководи техничком страном неког посла и сл.*

послода́вац, -вца м (инстр. -вцем; ген. мн. послòда̄ва̄ца̄) *онај који даје посао, који најмљује, запошљава радну снагу.*

по̏слуга ж (дат. -узи) **1.** *служба, послужење, дворба:* добити послугу. **2.** зб. *унајмљено послужитељско особље у кући, хотелу итд.* – У кући је нова ~. **3.** вој. зб. *група људи која опслужује артиљеријско оруђе (топ, митраљез итд.).* **4.** *поступак давања неке ствари на бесплатну употребу за одређено време и с обавезом враћања:* узети на послугу.

послу̏жа̄внӣк м *посуда од различитог материјала у облику плоче с уздигнутим ивицама који служи за ношење мањих судова и јела.*

послуже́ње с *оно што се да госту да поједе и попије; сам тај поступак.*

послужи́вати (се), -у̏жује̄м (се) *несвр. према послужити (се).*

послу̏жилац, -иоца м *онај који послужује, који додаје нешто.*

послу̏житељ м (инстр. -ем) **а.** *онај који послужује у некој установи, надлештву:* општински ~. **б.** *онај који послужује јелом.* **в.** *слуга, служитељ:* ~ у кући.

послу̏жите̄љка (послужитèљица) ж *она која послужује.*

послу̏житељскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на послужитеље.*

послу́жити, пòслӯжӣм свр. **1.** *извршивши неку радњу удовољити нечијој жељи, захтеву, молби, понудити:* ~ купца. **2. а.** *бити употребљен у неку сврху (обично уместо нечега другог, што недостаје).* – Цеви су им послужиле уместо топовских. **б.** *ићи на руку, помоћи.* – Послужила ме срећа. **3.** (чиме) *понуди-*

ти, почастити: ~ колачима, ~ ракијом. **4. а.** *провести неко време у служби:* ~ три године. **б.** *бити на служби, помоћи.* – Послужиће ако буде потребно. **5.** спорт. *додати, упослити (лоптом):* ~ саиграча. ■ **~ се 1.** *узети нешто од онога што је понуђено:* ~ слатким. **2.** *употребити, применити:* ~ лукавством. • **~ се приликом** *искористити прилику.*

по̏слӯх м **1.** *слушање, ослушкивање.* **2.** *послушност, покорност.*

по̀слухнути, -нѐм свр. *в. послушати.*

по̏слӯшан и **по̏слушан,** -шна, -о *који је спреман да послуша, да учини оно што се од њега тражи:* ~ дечак, ~ пас.

по̀слушати, -а̄м свр. **1.** *провести неко време слушајући:* ~ плоче на грамофону. **2.** *напрегнути слух да се боље чује или разуме, ослушнути:* ~ шапат. **3. а.** *извршити заповест, удовољити нечијој жељи итд.:* ~ старијег, ~ родитеље. **б.** *послужити, помоћи.* – Дете у бакиној кући послуша што треба. ■ **~ се** *узајамно се саслушати.*

послушки́вати, -у̀шкује̄м несвр. *према послушати.*

по̀слушнӣк м **1.** *онај који је послушан.* **2.** цркв. *припремни степен пре ступања у калуђере.*

по̀слушница ж *она која је послушна.*

по̀слушнички прил. *попут послушника, као послушник, без поговора:* ~ извршавати наредбе.

по̀слушнӣштво с *слушање, покоравање без поговора.*

по̏слӯшно и **по̏слушно** прил. *на послушан начин:* ~ радити.

по̏слӯшнōст и **послу́шнōст,** -ости ж *својство или особина онога који је послушан:* ропска ~, слепа ~.

посма́тра̄ње с *гл. им. од посматрати.* • **послати (одвести) некога на ~** *ставити некога под сталну лекарску контролу (обично психијатријску).*

посма́трати, по̀сма̄тра̄м несвр. **1.** *пажљиво гледати у некога или нешто:* ~ девојку, ~ пејзаж. **2.** *обраћати пажњу на нешто; чинити нешто предметом свог занимања, проучавати:* ~ понашање деце; ~ живот мрава.

посма̀тра̄ч, -а́ча м (уп. проматрач) **1.** *онај који посматра, гледа некога или нешто.* **2.** *онај који по службеној дужности или задатку посматра, пази на нешто, контролише нешто:* ~ у метеоролошкој станици, ~ избора, ~ Уједињених нација.

посма̀тра̄чкӣ, -а̄, -ō *који се односи на посматраче:* ~ способност, ~ станица.

посма̀тра̄чница ж *место с којег се посматра, осматрачница.*

по̀смицати, -ичѐм свр. *смаћи једно по једно, побити све или многе:* ~ снајперисте.

посмо̀трити, по̀смотрӣм свр. **а.** *погледати, разгледати:* ~ пролазника, ~ изложбу. **б.** *размотрити, промислити, испитати:* ~ неку теорију.

посмрза́вати се, -р̀за̄ва̄м се свр. **а.** *смрзнути се једно за другим.* – Рањеници се посмрзаваше у снегу. **б.** *јако се прехладити, навући се зиме.* – Нема грејања па се посмрзавасмо.

по̀смртнӣ, -а̄, -ō **1.** *који се односи на време после смрти:* ~ звоно, ~ марш. **2.** *који је објављен после нечије смрти, постхумни:* ~ књига.

посмртни̇̀на и **по̀смртнина** ж **1.** *оставштина после смрти.* **2.** *новчана помоћ која се даје породици покојника за погреб.*

по̀смртница ж *писмена или штампана обавест о нечијој смрти, умрлица.*

по̀смртно прил. *после смрти:* ~ одликовати.

по̀смрче, -ета с (мн. ø; зб. им. по̀смрча̄д ж) **а.** *дете које се родило после очеве смрти.* **б.** фиг. *књижевно дело штампано по пишчевој смрти.*

посни́мати, по̀снӣма̄м свр. **1.** *снимити, скинути једно за другим:* ~ хаљине. **2.** *снимити камером или фотографисати све редом:* ~ више кадрова.

по̏снōст, -ости ж *особина онога што је посно:* ~ хране, ~ земљишта.

посо̀лити, по̀солӣм (трп. по̀сољен) свр. **1. а.** *ставити со у јело:* ~ чорбу. **б.** *посути сољу:* ~ тањир. **2.** фиг. *појачати, истаћи дејство нечега:* ~ оптужбе.

посоља́вати, -о̀ља̄ва̄м *несвр. према посолити.*

поспа́вати, по̀спа̄ва̄м свр. *мало одспавати.*

поспаљи́вати, -а̀љује̄м свр. *спалити све редом:* ~ куће.

по̏спа̄н, -а, -о **1.** *који је у полусну, снен; коме се спава, сањив:* ~ човек. **2.** *који делује успављујуће:* ~ жубор воде. **3.** *који је утонуо у сан:* ~ предграђе. **4.** *који изгледа као да је у сну, непокретан:* ~ јаблан.

поспа́нац, -нца и **поспа́нко** м *онај који воли да много спава.*

по̏спа̄нка ж *она која воли да много спава.*

по̏спа̄но прил. *на поспан начин, сањиво.*

по̏спа̄нōст, -ости ж *својство или стање онога који је поспан.*

по̀спати, -пӣм свр. **а.** *заспати једно за другим.* – Болесници поспаше. **б.** *провести неко време у спавању, поспавати:* ~ сат времена.

поспеше́ње јек. **поспјеше́ње** с *убрзање.*

поспеши́вати јек. **поспјеши́вати,** -ѐшује̄м *несвр. према поспешити.*

по̀спешити јек. **по̀спјешити,** -ӣм свр. *убрзати, пожурити:* ~ корак, ~ процес.

по̀спрдан, -дна, -о *подругљив, ироничан; увредљив:* ~ осмех, ~ текст.

поспр̏дати се, по̀спр̄да̄м се несвр. *излагати некога или нешто спрдњи, спрдати се:* ~ са слугама.

по̀спрдно прил. *спрдајући се, са спрдњом; увредљиво:* ~ говорити о нечем.

по̀спрднути се, -нѐм се свр. *изложити краткотрајној спрдњи:* ~ с неким, ~ на нечији рачун.

поспре́мати (се), по̀спре̄ма̄м (се) *несвр. према поспремити (се).*

поспре́мити, по̀спре̄мӣм свр. **1. а.** *довести у ред, средити:* ~ стан. **б.** *дати некоме или нечему уредан изглед:* ~ децу. **2.** *припремити, зготовити:* ~ јела. ■ **~ се** *спремити се сви, једно за другим.* – Деца се поспремише за пут.

поспу́штати, по̀спӯшта̄м свр. *спустити једно за другим:* ~ једра. ■ **~ се** *спустити се једно за другим.* – Дечаци се поспусташе низ конопце.

посра́мити, по̀сра̄мӣм (трп. по̀сра̄мљен) свр. **а.** *натерати, подстаћи некога да се срами, постидети:* ~ грешнике. **б.** *изазвати у некоме осећај стидне нелагодности:* ~ псовкама укућане. ■ **~ се** *осетити стид, постидети се:* ~ због грешке.

по̀сра̄мљено прил. *срамећи се, са стидом:* погледати ~.

по̀сра̄мљенōст, -ости *стање онога који се срами.*

посра́нац, -нца и **посра́нко,** -а м пеј. *увредљив назив за мушку особу (обично неспособњаковића, млакоњу, човека мале вредности и сл.).*

по̀срати се, по̀сере̄м се свр. вулг. *извршити велику нужду.*

по̀србити, -ӣм свр. *учинити да неко постане Србин, да нешто добије српски карактер или обележја:* ~ азбуку, ~ идеје. ■ **~ се** *постати Србин.*

посрбља́вати (се), -р̀бља̄ва̄м (се) и **посрбљи́вати (се),** -р̀бљује̄м (се) *несвр. према посрбити (се).*

посребри́вати, -ѐбрује̄м *несвр. према посребрити.*

посрѐбрити и **по̀сребрити,** по̀сребрӣм свр. **1.** *покрити, премазати танким слојем сребра.* **2.** *дати нечему боју или сјај сребра.* – Месец посребри предео.

посред (наглашено: по̀сред) предл. (с ген.) *означава:* **а.** *релативну средину места или простора онога што реч или израз у*

ген. значи: ~ куће, ~ чела, ~ стазе. **б.** *релативно средишњи део времена онога што реч или израз у ген. значи:* ~ године, ~ забаве. **в.** *да се нешто догађа или јесте између онога што реч или израз у ген. значи.* – Туговали смо посред кестенова. • ~ **среде** *баш у средини; баш у средину:* налазити се ~; погодити ~.

пòсредан, -дна, -о *који се испољава или делује не директно, већ посредством, помоћу нечега, индиректан:* ~ пут, ~ повод.

посрéди јек. **посриjèди** прил. у изр. **бити ~** *бити у питању.* – Знамо шта је посреди.

пòсреднӣк м **1. а.** *онај који помаже, посредује да се реализује какав посао, да дође до споразума итд.* **б.** *онај који помаже да се измире странке у сукобу.* **2.** *оно помоћу чега се врши посредовање, размена.* – Новац је посредник у трговини.

пòсредница ж *она која посредује.*

пòсреднички, -ā, -ō *који се односи на посреднике и посредовање:* ~ уред, ~ уговор.

пòсредништво с **а.** *посредовање.* **б.** *служба, посао посредника.*

пòсредно прил. *на посредан начин, индиректно.*

пòсреднōст, -ости ж *својство, особина онога што је посредно.*

пòсредовати, -дуjēм несвр. **1.** *бити посредник, бавити се посредовањем:* ~ у продаји. **2.** *остваривати, постизати посредовањем:* ~ измену закона.

пòсредство с рус. *посредовање.*

посрећúвати се, -èћуjēм се *несвр. према посрећити се.*

пòсрећити се, -ӣм се свр. *имати среће, успеха, поћи за руком, успети.* • **посрећило ти (вам) се** *било ти (вам) са срећом.*

поср̀кати, пòср̄чēм свр. **1.** *срчући појести или попити нешто течно, житко до краја:* ~ чорбу. **2.** *удахнути:* ~ ваздух. **3.** фиг. *упити у себе, примити:* ~ мудрост из књига.

поср̀кнути, пòср̄кнēм свр. **1.** *сркнути једанпут или неколико пута нечег течног или житког:* ~ ракије. **2.** *в. посркати:* ~ сву супу; ~ ваздух.

посрнулōст, -ости ж *својство или стање онога који је посрнуо.*

посрнуо, -ула, -о *р. пр. од посрнути у атриб. служби.*

посрнути, пòср̄нēм свр. **1. а.** *неспретно коракнути, поклецнути, спотаћи се.* **б.** *пасти на земљу губећи ослонац.* **2.** фиг. *накривити се услед трошности (о грађевини, дрвету и сл.).* **б.** *пасти, клонути духом; постати слаб, оронути, ослабити:* ~ пред тешкоћама; ~ од болести. **в.** *економски пропасти, осиромашити.* – Радници ће посрнути. **г.** *изгубити на снази, попустити.* – Вера нам посрну. **3.** *починити грех, згрешити; морално се искварити.*

посрнýће с *посрнулост.*

пòсртāј м *посрнуће, спотицање.*

пòсртати, -рћēм *несвр. према посрнути.*

пôст, пòста м **1.** цркв. *обавезно уздржавање од мрсне хране у данима када то црквени прописи захтевају од верника.* **2.** *време када се пости.* – Пост траје седам дана. **3. а.** *глад, гладовање.* – Те године завлада пост. **б.** *казна осуђенику у тамници:* казна од три поста. • ~ **ти твој!** нар. *блажа псовка.* **сваког поста три дана доста** *све има своју меру.* **велики, часни ~** *пост пред Ускрс (у православаца).* **рамазански ~** *пост код муслимана који се завршава Бајрамом.*

пост- лат. *као први део сложенице значи: иза, после:* постпорођајни, постдипломац, постоперативни.

пòстава ж **1. а.** *тканина или кожа којом је постављена унутрашња страна одеће или обуће.* **б.** *оно чиме је што постављено и служи као потпора, подлога, основа:* брош на црној постави. **2.** спорт. *састав екипе (нпр. у хокеју, кошарци и сл.) који у одређеном тренутку непосредно учествује у игри.* – Прва постава је дала гол. **3.** *распоред предмета или особа при извођењу какве радње и сл.:* кореографска ~, режијска ~.

пòставити, -ӣм (трп. пòстављен) свр. **1.** *учинити да нешто стоји, да буде у усправном положају:* ~ чуњеве. **2.** *ставити, метнути на одређено место:* ~ круну на главу. **3.** *довести што у такво стање да служи својој сврси:* ~ клопку. **4.** *сместити на одређено, одговарајуће место; распоредити, разместити:* ~ линију одбране; ~ стражаре. **5.** *положити на сто прибор за јело и пиће, одн. храну:* ~ вечеру. **6.** *запослити у какву службу; уздићи на виши положај у служби:* ~ за министра. **7. а.** *ставити поставу са унутрашње стране одеће или обуће:* ~ капут. **б.** *покрити, обложити површину нечега нечим:* ~ темеље каменом. **8.** *у вези са неким именицама значи: извршити, учинити оно што именица значи:* ~ питање, ~ дијагнозу, ~ рекорд. **9.** фиг. **а.** *дати нечему сценски облик:* ~ представу. **б.** *дати чему одређен правац:* ~ бригу за мир као политику. ■ ~ **се а.** *заузети одређено место.* – Поставио се на улазу у салу. **б.** *стати у ред, постројити се.*

пòстāвка ж (дат. -вци; ген. мн. -кӣ) **1. а.** *постављање, изношење.* **б.** *начин на који је нешто постављено, изнесено:* пишчева ~ догађаја. **в.** *састав, склоп:* ~ реченице. **2. а.** *претпоставка, хипотеза:* научна ~. **б.** *основно правило, начело:* уставна ~. **3. а.** *стављање на сцену, сценска обрада.* **б.** *концепција ликовне изложбе; изложба уопште.*

пòстављати (се), -āм (се) *несвр. према поставити (се).*

постављéње с *намештење, наименовање:* ~ у службу.

пȍстаја ж **1.** *место, станица где се стално налазе припадници одређене службе:* војничка ~, милицијска ~. **2.** *место где стају превозна возила да искрцају или приме путнике, станица, стајалиште:* авионска ~, аутобуска ~.

пòстајати, -јēм *несвр. према постати.*

постàјати, постòјӣм свр. *обично кратко време провести на једном месту стојећи, застати.*

пȍстāјнӣ, -ā, -ō *који припада постаји.*

постàмен(а)т, -нта (постамèн(а)т) м лат. *подножје споменика, постоље.*

пȍстан, пȍсна, -о (одр. пȍснӣ и пòснӣ) **1.** *који се односи на пост:* посни дани. **2.** *који није мастан; који у себи не садржи ништа од животињског меса и млека:* ~ ручак. **3.** *који је карактеристичан за пост, гладан, празан:* посна црева. **4.** *који је оскудан у одређеним састојцима, песковит:* ~ земљиште.

пòстанак, -āнка м **1.** *појава, настанак нечега:* ~ облака. **2.** *порекло, потицање:* ~ културе. **3.** *први, почетни тренутак у развитку нечега:* од постанка до краја.

постáње с *постанак, настанак.*

пòстарати, -āм свр. *учинити старим.* ■ ~ **се** *постати стар, остарити.*

пòстарати се, -āм се свр. (за некога, за нешто, о некоме, о нечему) *побринути се.*

пȍстарӣј, -ā, -ē **а.** *нешто старији.* **б.** *прилично старији.*

пòстати, -анēм (аор. пòстадох и пòстах) свр. **1.** *настати, створити се.* – Земља је постала пре више еона. **2.** *стећи известан статус, добити извесну квалификацију итд.:* ~ инжењер, ~ православац.

пȍстдентāлан, -лна, -о лингв. *који се твори изнад зуба:* ~ глас.

постдиплóмац, -мца м *онај који похађа постдипломске студије.*

постдѝплōмскӣ и **пȍстдиплōмскӣ,** -ā, -ō *који се односи на време после стицања факултетске дипломе:* ~ студирање, ~ стипендија.

пòстеља ж *лежај за одмор и спавање.* • **пасти у постељу, бити прикован за постељу** *разболети се.* **дићи се из постеље** *оздравити.* **бити на самртној (самртничкој) постељи** *бити на умору.* **распремити постељу** *наместити постељу за спавање.*

постељѝна ж (мн. ø) *опрема лежаја за спавање, креветнина.*

пòстељица ж **1.** *дем. од постеља.* **2.** анат. *орган који се ствара у материци за време трудноће, расте са развитком плода и служи за његову исхрану.*

по̏стēљнӣ, -ā, -ō *који је у вези са постељом:* ~ рубље.

по̀степен, -а, -о *који се врши, догађа без наглих промена, полаган:* ~ развитак, ~ повлачење.

по̀степено прил. *на постепен начин, полагано:* ~ напредовати.

по̀степенōст, -ости ж *својство или особина онога што је постепено.*

по̏стериōран, -рна, -о лат. *који се догодио после нечега другог, каснији.*

постерио́рнōст, -ости ж *својство или особина онога што се постериорно дешава.*

по̀стигнути *в. постићи.*

постигну́ће с *достигнуће, успех.*

по̏стӣдан, -дна, -о **1.** *стидљив, срамежљив:* ~ девојка. **2.** *који доноси, изазива стид, срамоту:* ~ песма.

пости́дети јек. **пости́дјети,** -дӣм се свр. *в. постидити.* ■ **~ се** *осетити стид:* ~ се поступка.

пости́дити, по̀стӣдӣм свр. *учинити да се неко стиди, изазвати у некоме осећај стида:* ~ пријатеља.

по̏стӣдно прил. **1.** *са стидом, срамежљиво:* ~ посматрати. **2.** *срамно, срамотно:* ~ поступати.

по̀стӣђено прил. *са стидом, посрамљено:* ~ говорити.

по̀стӣђенōст, -ости ж *стање онога који је постиђен.*

по̀стижан, -жна, -о *који се може постићи, достижан:* ~ резултат.

по̀стижнōст, -ости ж *својство или особина онога што је постижно.*

по̀стизати, -ижēм *несвр. према постићи (постигнути).*

пости̏збōрнӣ, -ā, -ō *који се дешава после избора:* ~ комбинаторика.

постинду̏стријскӣ, -ā, -ō *карактеристичан за доба у којем ће индустријска производња као доминантна бити замењена разменом информација, развојем услужних делатности и сл.:* ~ друштво, ~ свет.

по̀стити, -ӣм несвр. [гл. им. по̀шћēње с] **1.** *држати пост, не мрсити:* ~ петком. **2.** *јести само хлеб и пити воду (казна за затвореника).* **3.** *гладовати.* – После они годинама због беде.

по̀стићи (по̀стигнути), -игнēм (аор. по̀стигох (по̀стигнух), по̀стиже и по̏стиже (по̏стигнӯ); р. пр. по̀стигао, -гла (по̀стигнуо, -нула); трп. по̀стигнӯт; пр. пр. по̀стигāвши (по̀стигнӯвши)) свр. **1. а.** *остварити нешто трудом, напорима, реализовати циљ:* ~ успех, ~ рекорд. **б.** *дати, поготити гол, кош и сл. у спорту.* **2.** *стећи, достићи одређени степен развоја, величине, брзине и сл.* – Ауто постигне 100 km/h за девет секунди.

постмо̀дēран, -рна, -о *који се јавља после модернизма; карактеристичан за доба постмодерне:* ~ књижевност.

постмо̀дēрна ж *еклектички стил у архитектури с краја 70-их година XX века; скуп сличних тежњи и обележја у филозофији, књижевности, музици итд.*

постмодерни̇̀зам, -зма м *филозофски, естетски, уметнички итд. покрет с краја XX века који у себи синтетише одлике модерних идеја одбацујући идеолошки ангажман.*

постмодѐрнист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица постмодернизма у уметности.*

постмодерни̇̀стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на постмодернизам:* ~ књижевност, ~ дух.

по̏стō прил. *рачунајући стоти део некога броја узетог као полазна јединица;* уп. постотак.

по̏стојāн, -а, -о **1.** *који се не прекида, непрекидан:* ~ сан, ~ сумња. **2.** *који се (много) не мења, сталан, одређен:* ~ политика. **3.** *сталан у особинама, навикама и сл.:* ~ карактер, ~ човек. **4.** *који се не колеба, чврст:* ~ воља.

по̏стојāно прил. **1.** *непрекидно, стално.* – Постојано је критиковао власт. **2.** *без колебања, устрајно.* – ~ је учио.

по̏стојāнōст, -ости ж *својство, особина онога који је постојан, онога што је постојано.*

по́стојање и **постѐјање** с **1.** *гл. им. од постојати и постојати*[1]. **2.** (постоја́ње) *егзистирање, егзистенција, бивство.*

по́стојати и **посто̀јати**[1], -јӣм несвр. **а.** *бити, егзистирати у одређеном облику или виду.* – Земља постоји неколико милијарди година. Идеја правде постоји вековима. **б.** *живети.* – Годинама постоји на овом свету тај човек.

посто̀јати[2], -јӣм свр. *постајати.*

по̀стōјбина ж **а.** *место или крај, одн. земља одакле неко или нешто потиче.* – Постојбина Саса је Немачка. **б.** *место или крај пребивања или боравка:* отићи у нову постојбину.

по̀стōјбинскӣ, -ā, -ō *који се односи на постојбину.*

по́стојећӣ и **посто̀јећӣ,** -ā, -ē *који постоји, који егзистира:* ~ друштвени поредак.

посто̀ла ж рег. *ципела.*

посто̀лāр, -а́ра и **по̀столāр** м рег. *обућар.*

посто̀лāрница ж рег. *постоларска радионица.*

посто̀лāрскӣ и **по̀столāрскӣ,** -ā, -ō рег. *који се односи на постоларе:* ~ занат.

постола́рство и **по̀столāрство** с рег. *постоларски занат.*

по̀стōље и **по́стоље** с **1.** *подупирач, носач нечега:* ~ топа, ~ крста. **2.** *темељ споменика (често уметнички израђен), постамент.*

по̀стотак, -тка м **а.** *стоти део неког броја, узет као јединица, проценат:* ~ прираштаја, одредити ~. **б.** *количина нечега измерена у стотим деловима:* ~ сребра у легури.

по̀стотнӣ, -ā, -ō *који је изражен у постоцима.*

по̏стпозитӣван, -вна, -о лингв. *који стоји иза нечега:* ~ члан.

постра́дати, по̀стрāдāм свр. **а.** *доживети несрећу, настрадати:* ~ у судару аутомобила. **б.** *изгубити материјална добра, осиромашити:* ~ у пожару. **в.** *изгубити живот, погинути.*

постра̀нцē прил. **а.** (на питање: куда? камо?) *у страну, на страну:* ~ раширити руке. **б.** (на питање: где?) *са стране:* стати ~. **в.** *косо, укосо:* ~ пада киша. **г.** *на боку, поребарке:* ~ лежати.

постре́љати, по̀стрēљāм јек. **постријѐљати,** по̀стријељāм свр. *побити из ручног ватреног оружја све, једног по једног:* ~ заробљенике.

по̀стриг м **1.** *стрижење, стрижа, шишање:* ~ оваца. **2.** цркв. *обред примања за калуђера, праћен стрижењем косе.*

пострижѐнӣк, -и́ка м *онај који је пострижен.*

постриже́ње с *резање косе у цркви приликом замонашења.*

по̀стрићи, -ижēм (3. л. мн. пострӣгӯ) свр. **1.** *резањем (маказама и сл.) скратити нешто:* ~ косу, ~ жбуње. **2.** *острићи све једно по једно:* ~ овце. **3.** (кога) цркв. *извршити над неким обред пострига:* ~ младића пре замонашења. ■ **~ се** *примити постриг, постати калуђер, монах:* ~ у манастиру.

по̀строј м **1.** *склоп, састав грађе:* ~ уређаја. **2.** *строј, формација:* стати у војнички ~. **3.** *механизам, уређај:* ~ за вучу терета.

построја́вати (се), -о̀јāвāм (се) *несвр. према постројити (се).*

постро̀је́ње с *скуп, целина свих машина и уређаја у индустријском предузећу или неком погону.*

постро̀јити, по̀стројӣм (трп. по̀стројен) свр. *поставити у строј:* ~ војнике. ■ **~ се** *стати у строј, формирати строј.*

постру́гати, по̀стрӯжēм свр. **а.** *стругањем очистити:* ~ лонац. **б.** фиг. *појести све (из нечега):* ~ гриз (из шерпе).

по̀стскрипт(ум) м лат. *текст који се дода у писму, испод потписа (скраћеница П. С.).*

посту̀лāт, -а́та м лат. *основна претпоставка која се прима без доказа, чија се истинитост може проверити на последицама, аксиом.*

постули́рати, -у̀лӣра̄м свр. *исказати нешто као постулат; чврсто нешто условити или захтевати:* ~ свој пристанак.

по̀ступак, -пка м (ген. мн. по̀ступа̄ка̄) **1.** *радни процес (и начин његовог вршења):* ~ производње штофа. **2.** *облик понашања:* ~ према жени. **3.** *устаљен начин вођења разних послова:* судски ~, дисциплински ~, узети у ~.

по̀ступан, -пна, -о *в. постепен.*

посту́пати, по̀стӯпа̄м *несвр. према поступити.*

посту́пити, по̀стӯпӣм свр. **1.** *коракнути, ступити, поћи.* **2.** *извршити какву радњу, урадити:* ~ по наредби. **3.** (с неким) *понети се на одређен начин према некоме.* – Како поступи са мном, тако ће проћи.

по̀ступно прил. *в. постепено.*

по̀ступно̄ст, -ости ж *својство, особина онога што је поступно.*

по̀ст(х)ӯман, -мна, -о **а.** *који је рођен после очеве смрти:* ~ дете. **б.** *који је објављен после смрти писца; који је јавно показан или изведен после смрти аутора:* ~ издање; ~ изложба.

по̏суда ж **1.** *предмет од метала, стакла, порцулана итд. у којем се припрема или послужује храна, у који се нешто може улити или ставити, суд:* сребрна ~, ~ за чај. **2.** *ноћна посуда, ношир.*

посу́дити, по̀сӯдӣм свр. **1.** *дати некоме нешто у зајам, позајмити:* ~ пријатељу новце. **2.** *узети од некога нешто у зајам, позајмити:* ~ новце од пријатеља.

по̀сӯђе и **по̏суђе** с (мн. ø) *зб. им. од посуда, суђе:* кухињско ~, златно ~.

посуђѐница ж лингв. *реч посуђена, позајмљена из другог језика:* ~ из руског.

посуђи́вати, -у̀ђује̄м *несвр. према посудити.*

посу́мњати, по̀сӯмња̄м свр. **а.** (у нешто) *почети сматрати нешто сумњивим:* ~ у нечије речи. **б.** (у некога) *окривити некога за што.* – Он је посумњао у мене.

посу̀нетити, -ӣм свр. *извршити сунећење; обрезати све редом.* ■ ~ **се** *дати се обрезати.*

посу̀стајати, -је̄м несвр. *полако сустајати, губити снагу.*

посу̀стало̄ст, -ости ж *својство, особина онога који је посустао.*

посу̀стао, -ала, -о *р. пр. од посустати у атриб. служби:* ~ човек.

посу̀стати, -ане̄м (аор. посу̀стадох и посу̀стах) свр. **1.** *потпуно се исцрпсти, изнемоћи (услед старости, тешког посла).* **2.** *доспети у стање душевне преморености.*

по̀сӯти, по̏спе̄м (имп. по̀спи; р. пр. по̏суо, -ӯла; трп. по̏сӯт) свр. **1. а.** *бацити на нешто нешто ситно, зрнасто:* ~ житом. **б.** *засути одозго нечим ситним:* ~ пут сољу. **2.** *густо прекрити.* – Цвеће је посуло брег. **3.** *полити течношћу:* ~ руке водом.

посу́шити, по̀сӯшӣм свр. **1.** *учинити да нешто или све постане суво, осушити:* ~ младице воћа. ■ ~ **се** **1.** *постати сув, мршав:* ~ од болести. **2.** *редом се осушити.* – Воћке се посушише.

по̏т м енгл. карт. *улог; добитак у коцкарској игри.*

по̀табати, -а̄м свр. *утабати.* ■ ~ **се** разг. *потући се, побити се.*

по̀та̄ж, -а́жа м фр. *супа, чорба у којој су укуване разне врсте поврћа и теста.*

по̏таја ж у изр. **из потаје, потајом, у потаји (учинити што, убити кога)** *тајно, криомице, крадом.*

по̏тајан, -јна, -о **а.** *који се држи у тајности, тајан:* ~ скровиште. **б.** *који се скрива од других, не показује пред другима:* ~ љубав. **в.** *који је скривен дубоко у души, свести:* ~ нада.

по̀та̄јница ж **1. а.** *оно што је скривено, тајно и што мучки напада:* разбојничка ~. **б.** (у атрибутској служби, уз им. пушка, сабља и сл.) *која стоји у потаји.* **2.** бот. *дугогодишња паразитска биљка* Lathraea squamaria *из ф.* Scrophulariceae, *којој је већи део стабљике у земљи на жилама шумског дрвећа, а цветови споља.* **3.** зоол. *врста осе чије ларве живе паразитски на другим инсектима или њиховим ларвама,* Ichneuminidae. **3.** мед. *лагана грозница која полако исцрпљује болесника,* febris hestica.

по̏та̄јно прил. *тајно, криомице, крадом:* ~ пратити.

по̏та̄јно̄ст, -ости ж *својство или особина онога што се чини потајно.*

пота̀кнути *в. потаћи.*

поталија́нити, -ѝја̄нӣм свр. *учинити (некога) Италијаном.* ■ ~ **се** *постати Италијан.*

по̏та̄ман, -мна, -о *доста, веома таман:* ~ облак.

по̏тама̄н и **по̏таман** прил. *по вољи, како треба, згодно.* – Мени је све ~.

потама́нити, -а̀ма̄нӣм свр. **а.** *побити, уништити све редом једно за другим:* ~ пацове. **б.** фиг. *појести, попити све:* ~ колаче. ■ ~ **се** *међусобно се уништити.*

пота̀мнело̄ст јек. **пота̀мњело̄ст,** -ости ж *стање онога што је потамнело.*

пота̀мнети јек. **пота̀мњети,** -мнӣм свр. непрел. *постати таман или тамнији.*

пота́мнити, по̀та̄мнӣм свр. прел. *учинити нешто тамним или тамнијим.*

потамње́ње с *потамнелост.*

потамњи́вати, -а̀мњује̄м *несвр. према потамнети и потамнити.*

по̏тамо прил. *нешто даље тамо, подаље.* • ~ **се** нар. *склањај се.*

потамоло̀гија ж грч. *грана хидрологије која проучава водене токове.*

по̏танак, -нка, -о **1.** *доста, веома танак:* ~ свила. **2.** *детаљан, исцрпан:* ~ извештај.

по̏танко прил. *детаљно, подробно:* ~ објаснити.

по̏танко̄ст, -ости ж **а.** *особина онога што је потанко:* ~ објашњења. **б.** *детаљ, ситница:* казати сваку ~.

пота́пати, по̀та̄па̄м *несвр. према потопити.*

по̀тапкати, -а̄м свр. **1.** *пријатељски ударити неколико пута (обично по рамену).* **2.** *лако ударити неколико пута по нечему:* ~ прстом по столу.

по̀тапшати и **пота̀пшати,** по̀тапше̄м свр. **1.** *в. потапкати (1).* **2.** *мало, кратко време затапшати.* ■ ~ **се** *потапкати се, лупнути се:* ~ по трбуху.

пота̀ћи (по̀таћи) и **пота̀кнути,** по̀такне̄м свр. **1.** *подстаћи ватру да боље гори.* **2.** фиг. *подстаћи некога на (већу) активност, боље расположење, побудити:* ~ на посао.

по̀таша ж нем. хем. *бели прах, калијумов хлорид, који се добија из пепела, а служи у индустрији стакла, сапуна итд.*

по̏тврд, -а, -о **1.** *прилично, веома тврд:* ~ камен. **2. а.** *доста тежак (у памћењу):* ~ у памети. **б.** *доста тврд на новцу, шкрт:* ~ у парама.

по̏тврда ж **а.** *реч или гест потврђивања нечега.* – Климну главом као потврду. **б.** *писани документ који се нешто потврђује или оверава:* званична ~.

по̀тврдан, -дна, -о **1.** *који нешто потврђује, афирмативан:* ~ одговор. **2.** *који нешто прихвата и уздиже, позитиван:* ~ став према животу. • ~ **реченица** лингв. *која изриче стварност, оно што јесте или је било.* **потврдни судови** лог. *судови који нешто потврђују.*

потвр́дити, по̀твр̄дӣм (трп. по̀твр̄ђен) свр. **а.** *посведочити тачност, истинитост речено̄г или учињеног:* ~ речи делом. **б.** *посведочити тачност нечега (потписом, печатом), оверити:* ~ пасош. **в.** *гестом изразити сагласност, прихватање нечега:* ~ главом. **г.** *озаконити, санкционисати.* – Посланици су потврђени одлуком. ■ ~ **се** *показати се тачним, аутентичним, доказати своје вредности.* ~ се пред оцем.

по̀тврдно прил. *у знак потврђивања, потврђујући:* ~ климнути главом.

по̏тврдно̄ст, -ости ж *особина онога што је потврдно.*

потврђи́вати (се), потвр̀ђујēм (се) *несвр. према потврдити (се).*

поте́гнути, по̀тēгнēм (аор. поте́гох и поте́гнух, поте́же и по̏тēже, по̏тēгнӯ и поте́гну; р. пр. по̀тēгао, поте́гла (по̀тēгла) и поте́гнуо, -ула; пр. пр. поте́гнӯвши, поте́гāвши и по̀тēгāвши) свр. **1.** *ухвативши крај чега снажно повући:* ~ мрежу. **2.** фиг. *обавити нешто тешко (често туђом кривицом):* ~ уместо другог. **3. а.** *извадити, извући нешто:* ~ канту из бунара. **б.** *нагло извадити, тргнути:* ~ нож, ~ револвер. **в.** *замахнути чиме наносећи ударац, ударити:* ~ руком, ~ мочугом. **г.** *испалити зрно из ватрене оружја:* ~ из топа. **4. а.** *обично кратко и снажно повући течност из боце:* ~ гутљај ракије. **б.** *обично кратко и снажно повући дим пушећи:* ~ из луле. **5.** фиг. **а.** *изнети, покренути нешто:* ~ проблем одговорности. **б.** *покренути, позвати некога (обично због помоћи):* ~ пријатеље. **6.** *упутити се некуда; кренути однекле:* ~ за Америку; ~ из села у град. ▪ **~ се** (нечим на некога) *бацити се нечим на некога:* ~ се ножем на непријатеља. • **биће (било је) повуци-потегни (потегни-повуци)** *биће (било је) неприлика, тешкоī посла, мука (да би се нешто учинило).*

по̏тēжак, по̏тēшка, -о **1.** *доста, веома тежак:* ~ бреме. **2.** фиг. *који се не одликује нарочитим способностима:* ~ у мишљењу и акцији. **3.** фиг. *увредљив:* упутити потешке речи.

по̏тежē и **по̏теже** прил. *доста тешко:* ићи ће ~.

по̏тēз и **по̀тез** м **1. а.** *танка црта повучена по некој површини; таква црта, линија као елеменат цртежа или слике:* ~ на папиру. **б.** *оно што подсећа на такву црту:* ~ дима на небу. **2.** *црта, линија која као граница дели нешто или спаја одређене тачке и сл.* – На потезу Београд – Нови Сад нема нафте. **3.** *покрет, гест; акција, активност; одлука, чин:* глумчев ~; ~ Америке. **4.** *покрет фигуре у шаху:* ~ пешаком.

поте́зати, по̀тēжēм несвр. *несвр. према потегнути.* ▪ **~ се 1.** *несвр. према потегнути се.* **2.** *натезати се један с другим, свађати се.*

потѐнтан, -тна, -о **а.** *способан за извршење каквоī деловања:* ~ мисао. **б.** *сексуално способан, виталан (о мушкарцу):* ~ младић.

потѐнтно̄ст, -ости ж *својство или стање онога који је потентан.*

потѐнција ж лат. **1.** *способност, могућност која постоји у латентном стању и испољава се у одређеним условима, моћ:* ~ материје, ~ магнета. **2.** *сексуална способност, виталност мушке јединке.* **3.** биол. *способност једне ћелије или групе ћелија да произведу нов орган или део органа.* **4.** мат. *краћи математички израз који настаје када се једна величина узастопно множи сама са собом (нпр. 3^5).*

потенцѝјāл, -а́ла м **1.** *степен потенције (1) коју неко или нешто има у себи:* енергетски ~ реке. **2.** *сва средства којима располаже једна земља (или група земаља, власника итд.) укупно или у некој грани привреде:* привредни ~, туристички ~. **3.** физ. *радња потребна да се нека јединична величина из неизмерности доведе у одређену тачку физикалноī поља:* електрични ~, магнетни ~. **4.** лингв. *глаголски облик радње, погодбени начин, кондиционал.*

по̏тенцијāлан, -лна, -о **а.** *који је могућ, који постоји у потенцији (1):* ~ снага. **б.** *који се претпоставља, који је скривен:* ~ таленат, ~ песник.

потенцијалѝтēт, -е́та м *латентна, скривена или претпостављена могућност:* ~ материје.

по̏тенцијāлно прил. *с одређеном вероватноћом.*

потенци́рати, -ѐнцӣрāм свр. и несвр. **1.** *појача(ва)ти, увећа(ва)ти:* ~ сукоб. **2.** мат. *одредити, одређивати вредност потенције (4).* ▪ **~ се** *појача(ва)ти се.*

по̏тера јек. **по̏тјера** ж **1.** *гоњење бегунца с циљем да буде ухваћен:* поћи у потеру. **2.** *група која тражи или гони бегунца:* члан потере.

по̀терати јек. **по̀тјерати,** -āм свр. **1. а.** *почети терати:* ~ коња. **б.** *силом одвести или спровести (уз пратњу):* ~ у војску. **в.** *подврћи гоњењу, терању:* војском ~ хајдуке. **2. а.** *приморати некога или нешто да се брзо, брже креће.* – Ветар потера облаке. **б.** *гонећи приморати некога да изађе одакле, истерати:* ~ из заклона. **в.** *приморати на какав рад, акцију итд.* – Хоће да раде, само их треба потерати. **3. а.** *почети возити:* ~ аутомобил, ~ бицикл. **б.** фиг. *покренути нешто:* ~ парницу. **4.** *пустити изданак, корен, лист (о биљци).* ▪ **~ се** *почети гонити један другоī.*

по̀тēрница јек. **по̀тјēрница** ж *писмени налоī или наредба о гоњењу и хапшењу некога.*

по̀тес м **а.** *ливаде и пашњаци ограничени природном границом или оградом где се у одређено време пушта стока.* **б.** *појединe њиве растављене међама.*

по̏тēсан јек. **по̏тијесан,** -сна, -о *доста, веома тесан:* ~ ходник.

потѐсати, по̀тешēм свр. *неко време се бавити тесањем; свршити тесање:* ~ даске.

поте́снити, по̀тēснӣм јек. **потијѐснити,** по̀тијеснӣм свр. *начинити тесним, тешњим, стеснити:* ~ кошуљу.

по̏тēсно јек. **по̏тијесно** прил. *доста, веома тесно.*

потѐтошити, -ӣм свр. *провести неко време тетошећи кога:* ~ дете.

потѐћи (по̀тећи), по̀текнē(м) и потѐчē(м) (аор. по̏тече; р. пр. по̀текао, потѐкла (по̀текла); пр. пр. потѐкāвши и по̀текāвши) свр. непрел. (несвр. потицати) **1. а.** *почети тећи (о течности или чему житком).* – Вода потече, крв потече. **б.** *почети падати кроз неки простор (о чему ситном).* – Потече зрно. **в.** *кренути у великом броју.* – Потекоше војници. **2.** фиг. **а.** *поћи једно за другим, надовезујући се.* – Потеку речи, потекоше мисли. **б.** *продужити трајање.* – Време потече даље. **3. а.** *доћи, произићи од некога.* – Идеја потиче од мене. **б.** *појавити се, настати; произићи.* – Реализам је потекао у XIX веку. Иницијатива је потекла од младих. **4.** *пожурити да се нешто учини, похитати:* ~ у помоћ.

по̏тēшко прил. *доста, веома тешко.*

потешкòћа ж **а.** *напор, мука:* ~ у раду, задавати потешкоће. **б.** (обично у мн.) *сметња, препрека, проблем:* мучити се са потешкоћама.

по̀тиљак, -иљка м анат. *задњи део лобање, затиљак.* • **држи** ~! вој. *равнај се према ономе испред себе.* **у** ~! вој. *један иза другога.*

по̀тиљачнӣ, -ā, -ō *који се односи на потиљак.*

потима́рити, -ѝмāрӣм свр. *све редом једноī за другим истимарити; мало истимарити.*

по̀тирати (се), -рēм (се) *несвр. према потрти (се).*

по̏тисāк и **по̀тисак,** -ска м *сила која делује одоздо навише:* ~ воде.

потиски́вати, -ѝскујēм *несвр. према потиснути.*

по̀тиснути, -нēм (р. пр. по̀тиснуо, -ула (по̀тискао, -сла)) свр. **1.** *приморати некога да одступи, да се уклони, макне у страну:* ~ лево и десно. **2.** *истиснути, избацити с некоī места, терена:* ~ из крајине. **3.** *померити с нижеī на виши ниво, подићи.* – Притисак воде потисне брод с дна.

по̏тӣх и **по̀тих,** -а, -о *доста, веома тих:* ~ глас.

по̏тӣхо и **по̀тихо** прил. *доста, веома тихо.*

по̀тицāј м *оно што потиче на нешто, подстицај:* дати ~, животни ~.

по̏тицāјнӣ, -ā, -ō *који потиче, побуђује на нешто, стимулативан:* ~ мотив.

по̀тицати[1], -ичēм *несвр. према потакнути, потаћи.*

по̀тицати[2], -ичēм несвр. **1.** *несвр. према потећи.* **2.** *водити порекло:* ~ из угледне куће.

по̏тишē и **по̏тише** прил. *потихо:* говорити ~.

по̀тӣштен и **по̀тиштен,** -а, -о **1.** *лишен основних људских права, притиснут, потлачен:* ~ нараштај. **2.** фиг. **а.** *утучен, снужден, тужан:* ~ девојка. **б.** *који одаје потиштеност:* ~ поглед.

по̀тӣштено и **по̀тиштено** прил. *утучено, снуждено, тужно:* ~ погледати, ~ изгледати.

по̀тӣштено̄ст и **по̀тиштено̄ст,** -ости ж *стање онога који је потиштен.*

по̏тка ж (дат. -ки) **1.** *попречне нити које се уткивају у основу при ткању.* **2.** фиг. *основа, основица:* ~ реализма.

потка́зати, по̀тка̄же̄м свр. *одати (некоме); издати, проказати (некога):* ~ полицији; ~ саборца.

потказѝвати, -а̀зује̄м *несвр. према потказати.*

потказѝва̄ч, -а́ча м *достављач, конфидент.*

потказива̀чица ж *жена потказивач.*

потка́пати, по̀тка̄па̄м несвр. *в. поткопавати.*

по̀ткапина ж геол. *плитка пећина на кречњачком тлу.*

по̀ткачити, -ӣм свр. **1.** *захватити, закачити, ударити одоздо:* ~ ногом, ~ песницом. **2.** фиг. *напасти, спопасти (речима):* ~ у говору.

поткѝвати, по̀ткӣва̄м *несвр. према потковати.*

поткѝва̄ч, -а́ча м *онај који поткива запрежне животиње (коње, волове).*

поткѝва̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на поткиваче:* ~ радионица.

поткѝва̄чница ж *поткивачка радионица.*

потклобу́чити се, -о̀бӯчӣм се свр. **а.** *добити клобуке по површини.* – Зид се потклобучио од влаге. **б.** *добити пликове, мехуре.* – Кожа се потклобучи.

по̀тков м **1.** *метални оквир којим се нешто окива одоздо или са стране, потплат:* ~ кундака, ~ чизме. **2.** *поткивање.*

по̀ткова ж *в. потковица.*

по̏тко̄ва̄н, -а, -о **1.** *трп. од потковати (се).* **2.** фиг. *онај који је темељит у нечему, богат знањима:* ~ из математике.

по̏тко̄ва̄но̄ст, -ости ж **1.** *особина онога који је поткован.* **2.** фиг. *снабдевеност знањем; стечено знање:* ~ у науци; школска ~.

потко̀вати, по̀ткује̄м свр. **1.** *приковати поткову запрежној стоци:* ~ коња. **2.** *ставити, прикуцати метални оков на нешто ради заштите, украса:* ~ кундак, ~ чизме. **3.** фиг. *добро некога научити, обучити:* ~ знањем. ■ **~ се** фиг. *добити, стећи велико знање:* ~ науком, ~ у науци. • **и врага би на леду потковао** *изузетно је вешт и сналажљив.* ~ **табане** *изударати по табанима.*

по̀тковица ж **1.** *савијена полукружна гвоздена плоча која се прикује запрежној стоци с доње стране копита ради заштите од озледа и клизања.* **2.** фиг. *оно што је обликом слично потковици.*

по̀тковича̄р м **1.** *поткована запрежна животиња.* **2.** зоол. *врста слепог миша који око носа има кожне творевине у облику потковице.*

по̀тковичаст, -а, -о *који је обликом сличан потковици:* ~ амфитеатар.

по̀ткожити, -ӣм свр. **1.** *прећи у навику, у крв (некоме).* **2.** фиг. *воситити храном:* ~ тело. ■ **~ се 1.** *најести се; угојити се.* **2.** фиг. *обогатити се.*

по̀ткожнӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који је под кожом:* ~ ткиво. **2.** *који се убризгава под кожу:* ~ инјекција.

по̀ткожња̄к м мед. *поткожни чир.*

по̏тколеница и **потко̀леница** јек. **по̏ткољеница** и **потко̀љеница** ж анат. *део ноге од колена до скочног зглоба.*

по̏тколеничан и **потко̀леничан** јек. **по̏ткољеничан** и **потко̀љеничан,** -а, -о *који се налази испод колена.*

потконтѝнент м *велики део континента:* азијски ~.

по̀ткоп м **а.** *удубљење које настаје на месту где је земља испод нечег ископана.* **б.** руд. *тунел под земљом настао при истраживању и копању руде.*

поткопа́вати (се), -о̀па̄ва̄м (се) *несвр. према поткопати (се).*

потко̀пати, -а̄м свр. **1.** *копањем начинити рупу испод (или испред) нечега:* ~ зид. **2.** фиг. *нанети штету нечијем угледу износећи или измишљајући његове мане; подрити основу нечега да би се срушило:* ~ колегу; ~ акцију. ■ **~ се а.** *укопати се испод нечега:* ~ под брег. **б.** фиг. *утврдити се, учврстити се.* – Вера се поткопала у мени.

по̀ткорња̄к м зоол. *у мн.: ситни тврдокрилци који живе под кором дрвета или у дрвету где буше ходнике,* Ipidae, Scolytidae *(у јд.: такав инсект).*

по̏ткошуља ж *део рубља који се носи испод кошуље.*

поткра́дати, по̀ткра̄да̄м несвр. **1.** *несвр. према поткрасти.* **2.** *мало-помало и стално красти од некога или откуд:* ~ газду, ~ фабрику. ■ **~ се 1.** *несвр. према поткрасти (се).* **2.** *поткрадати једно друго.*

поткрај (наглашено: по̀ткра̄ј) предл. (с ген.) *при свршетку нечега, при крају:* ~ године, ~ реда.

по̀ткрасти, -а́де̄м свр. *неприметно, крадом присвојити нешто туђе, украсти:* ~ родитеље. ■ **~ се 1. а.** *крадом, неприметно се приближити, прикрасти се:* ~ се до некога. **б.** *крадом, неприметно удаљити се:* ~ се од некога. **2.** *десити се, појавити се (упркос) нечијим настојањима или жељи.* – Поткрала му се грепка.

поткра́тити, по̀ткра̄тӣм свр. *одоздо скратити, учинити краткаим или краћим.* ■ **~ се** *постати краћи.* • **језик му се поткратио** нар. *не може говорити (од негог узбуђења, страха, треме и сл.).* **ноге му се поткратиле** нар. *не може се држати на ногама (због умора, јаког душевног узбуђења, страха, туге, жалости и сл.).*

поткраћѝвати (се), -а̀ћује̄м (се) *несвр. према поткратити (се).*

по̏ткрепа ж **1.** *поткрепљење, помоћ:* нудити поткрепу. **2.** *оно што даје снагу, живост:* осетити поткрепу. **3.** фиг. *ослонац, потпора:* ~ науке.

поткре́пити, по̀ткре̄пӣм јек. **поткријѐпити,** по̀ткријепӣм (трп. по̀ткре̄пљен јек. по̀ткријепљен) свр. **1.** *дати снаге, оживети (јелом, пићем и сл.):* ~ млеком. **2.** *учврстити, убедити:* ~ доказима. **3.** *појачати, потпомоћи:* ~ војску људством. ■ **~ се 1.** *дати себи снаге, оживети се (јелом, пићем и сл.):* ~ ракијом. **2.** *оснажити се, ојачати се (материјално и сл.):* ~ новцем.

поткрепљѝвати (се), -ѐпљује̄м (се) *несвр. према поткрепити (се).*

поткресѝвати, -ѐсује̄м *несвр. према поткресати.*

поткрѐсати, по̀ткреше̄м свр. **1.** *мало скратити, подрезати:* ~ косу, ~ живицу. **2.** фиг. *смањити, умањити:* ~ плату. • **~ крила некоме** *лишити моћи, снаге.*

поткро̀вити, по̀ткровӣм свр. *ставити кров на кућу.*

по̀ткро̄вље с **1.** *простор испод кућног крова, таван.* **2.** *дрвена конструкција испод кровног покривача.* **3.** *стамбена просторија под кровом, мансарда.*

по̀ткро̄внӣ, -а̄, -о̄ *који се налази испод крова, који се односи на поткровље:* ~ простор.

поткулту́ра ж *култура младих или нижих друштвених слојева најчешће супротстављена владајућој култури и њеним вредностима.*

по̏ткултӯрнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на поткултуру:* ~ стил.

потку́пити, по̀ткӯпӣм (трп. по̀ткӯпљен) свр. *привући новцем или нечим другим на своју страну, подмитити:* ~ парама, ~ лепим речима.

по̀ткупити, -ӣм (трп. по̀ткупљен) свр. **1. а.** *подићи оно што лежи на земљи:* ~ опало воће. **б.** *скупити под нешто, испод нечега:* ~ децу под кабаницу. **2.** *прикупити, притегнути:* ~ косу у перчин. **3.** (обично уз им. „ноге") *скупити пода се.* **4.** *напасти, навалити на некога:* ~ пушчаном паљбом.

потку̀пљив, -а, -о *који се може поткупити, подмитљив:* ~ судија.

поткупљѝвати[1], -у̀пљује̄м *несвр. према поткупити.*

поткупљи́вати², -у̂пљујēм *несвр. према поткýпити.*

поткупљѝвāч, -áча м *онај који некога поткупљује.*

поткỳпљивōст, -ости ж *особина онога који је поткупљив.*

поткýсити, пòткӯсӣм свр. *учинити кусим, поткратити, скратити:* ~ реп псету.

поткусурáвати (се), -у̂рāвāм (се) и **поткусури́вати (се)**, -у̂рујēм (се) *несвр. према поткусурити (се).*

поткусỳрати, -āм свр. *дати кусур, доплатити дуг.* ■ **~ се** *обрачунати се доплативши дуг.*

поткусýрити (се), -у̂сурӣм (се) свр. *в. поткусурати (се).*

пòткућница ж *земљиште, најчешће ограђено, под кућом, уз кућу.*

пòтлаченōст и **пòтла̄ченōст**, -ости ж *стање онога који је потлачен:* ~ робова.

потлачи́вати, -а̂чујēм *несвр. према потлачити.*

пòтлачити, -ӣм и **потлáчити**, пòтла̄чӣм свр. **1.** *погазити:* ~ коњем. **2.** *подвргнути угњетавању, ропству:* ~ народ.

потлѐуша ж *мала, ниска, бедна кућица, страћара.*

пòтмуло прил. **1.** *мукло, пригушено (о ниском звуку).* – Корак одјекну потмуло. **2.** *притајено, скривено.* – Међу људима потмуло живе заваде.

пòтмулōст, -ости ж *особина онога што је потмуло.*

пòтмуо, -ула, -о **1.** *мукао, пригушен (о ниском звуку):* ~ тутњава. **2.** *притајен, скривен; неодређен, нејасан:* ~ завера; ~ говор. **3.** *мрк, таман, црн:* ~ облак. **4.** *намрштен, натуштен:* ~ Турчин.

пòтō у изр. **пошто ~** *в. под пошто.*

потòварити, -ӣм свр. *ставити редом све товаре, сав терет на некога, на нешто, натоварити:* ~ намештајем камион. ■ **~ се** *ући редом сви у превозно средство ради путовања, укрцати се:* ~ на брод.

потòвити, пòтовӣм свр. *редом све утовити, угојити:* ~ свиње.

пòток м (ген. мн. по̏тōкā) **1.** *мањи и краћи природни водени ток:* планински ~. **2.** фиг. **а.** *велика количина нечег текућег, житког, што се нагло излива:* ~ лаве, ~ крви. **б.** *уопште велика количина нечега што излази одакле:* ~ светлости, ~ прича. **в.** *маса нечега што се креће у одређеном правцу:* ~ пролазника. **3.** (у инстр. у служби прилога) *у великој количини, обилно.* – Крв је текла потоком.

пòтолина ж геогр. *удубљење на површини Земље које је испод нивоа оближњег мора.*

пòтом и **пòтōм** прил. **1.** *за време: затим, после тога.* – Матурирали смо, потом уписали гимназију. **2.** *у набрајању: иза тога, затим.* – Поменућу оца, мајку, потом браћу. • **о том ~** разг. *о томе не треба говорити сада, о томе ће се говорити доцније.*

пòтомак, -ōмка и **потóмак**, -мка м **1.** *онај који по крви, рођењем потиче од заједничког родитеља:* ~ племићке породице. **2.** *у мн.: људи будућих поколења према ранијим.* – Наши потомци ће нас ценити по делима.

пòтōмкиња ж *женска особа потомак.*

потóмство с *ново поколење у односу према родитељима, прецима.*

потòнути, пòтонēм свр. непрел. **1.** *пасти на дно.* – Брод је потонуо пролетос. **2.** *загњурити се под воду, нестати под водом.* – Он потоне па исплива. **3.** *спустити се у нешто меко, глибовито и сл.:* ~ у душеке, ~ у мочвару. **4.** фиг. **а.** *изгубити се из вида.* – Јахач потону за брег. **б.** *нестати, ишчезнути.* – Туга у њему ће потонути. **в.** *доспети у неко стање и сасвим му се предати:* ~ у тугу. • **као да су ти (му) све лађе потонуле** *в. под лађа.*

пòтоњӣ, -ā, -ē **1.** *који је временски после других, каснији.* – Први насељеници су населили долине, потоњи и планине. **2.** *који се односи на тек споменутог, последњи.* – Јован и Петар. Овај потоњи ми је већи пријатељ. **3.** *последњи у временском низу.* – Исцедио ми је и потоњу кап зноја.

пòтоп м **1.** **а.** *велика поплава, поводањ.* **б.** фиг. *велика количина, мноштво нечега:* ~ радости, ~ мрава. **2.** *по Библији, велика поплава која је као божја казна због људских греха преплавила целу земљу.* • **после мене (нас) ~** *кад ме (нас) не буде, може све да пропадне.*

потòпити, пòтопӣм (трп. пòтопљен) свр. **1.** *учинити да неко или нешто потоне.* – Торпедо је потопио брод. **2.** *покрити водом површину нечега, поплавити:* ~ дно чамца. **3.** фиг. *учинити да нешто пропадне, уништити.* – Туга је потопила његову наду. **4.** *натопити, намочити:* ~ платно водом. ■ **~ се** *наћи се под водом, потонути.* – Брод се потопио.

пòтопнӣ и **пòтопскӣ**, -ā, -ō *који се односи на потоп, који је у вези с потопом:* ~ талас, ~ вода.

пòточāр м зоол. *рак који живи у потоцима.*

потòчара ж **1.** *млин, воденица на потоку.* **2.** бот. *врста маховине која расте поред извора и влажних обала,* Fontinalis.

пòточāрка ж **1.** зоол. **а.** *водена птица* Salicaria fluvialis. **б.** *врста змије налик на белоушку, прилагођена на живот у води,* Tropidonotus tesselatus. **2.** бот. *биљка из пор. крсташица, крстовник.*

пòточина ж **1.** *аугм. од поток.* **2.** *кланац, усек кроз који тече или је текао поток.*

пòточић м (инстр. -ем) *дем. од поток.*

пòточнӣ, -ā, -ō *који се односи на потоке, који живи у потоцима; који је својствен потоцима:* ~ пастрмка; ~ шум.

пòточница ж бот. *биљка из пор. оштролиста, споменак,* Myosotis.

пòтпадати, -āм *несвр. према потпасти.*

по̏тпала ж **а.** *ситно дрво, папир и сл. за потпаљивање ватре.* – У рукама носи потпалу. **б.** *потпаљивање ватре:* спремити дрва за потпалу.

потпáлити, пòтпāлӣм свр. **1.** **а.** *приносећи ватру нечему изазвати горење, запалити:* ~ дрва. **б.** *заметнути ватру:* ~ пећ. **2.** *извршити паљевину:* ~ комшију. **3.** фиг. *подстрекнути, подстаћи:* ~ мржњу.

по̏тпалӯбље и **потпàлӯбље** с *део брода или чамца који се налази под палубом.*

по̏тпалӯбнӣ, -ā, -ō *који се односи на потпалубље:* ~ складиште.

потпаљи́вати, -а̂љујēм *несвр. према потпалити.*

потпаљѝвāч, -áча м **1.** *онај који подстрекава на некакво дело, хушкач:* ~ сукоба. **2.** *средство за потпаљивање.*

потпаљивачица ж *женска особа потпаљивач (1).*

пòтпарити се, -ӣм се свр. *упарити се, упалити се.* – Кожа нам се потпарила од жеге.

пòтпасати, -ашēм свр. **1.** *стегнути око струка пас, каиш, ремен.* **2.** фиг. *оивичити, опточити.* – Улица је потпасана пругом. ■ **~ се 1.** *стегнути се око струка пасом, каишем, ременом.* **2.** фиг. *снабдети се оним што је неопходно:* ~ следовањем.

потпаси́вати (се), -а̂сујēм (се) *несвр. према потпасати (се).*

пòтпасти, -паднēм свр. **1.** *доћи, пасти под нешто:* ~ под сто. **2.** фиг. **а.** *наћи се под утицајем некога, нечега:* ~ под утицај пријатеља. **б.** *доћи у зависну позицију; доћи под чију власт, потчинити се:* ~ под нечију сферу интереса; ~ под власт окупатора.

потпéтити, пòтпēтӣм свр. **1.** *ставити (гумене и сл. пете) на обућу.* **2.** *покварити ципеле газећи петом њихов задњи део.*

пòтпетица ж *део ципеле под петом начињен од пластике, дрвета, коже и сл., штикла.*

потпèћи (пòтпећи), -пèчēм (3. л. мн. -пèкӯ) свр. *испећи одоздо:* ~ хлеб.

потпири́вати, -и̂рујēм *несвр. према потпирити.*

потпирѝвāч, -áча м *онај који подстрекава на некакво дело, хушкач.*

потпи́рити, по̀тпӣрӣм свр. **1.** *ширећи распалити, распламсати (ватру).* **2.** фиг. *подјарити, подстакнути:* ~ незадовољство народа.

по̀тпис м *својеручно написано име и презиме испод неког документа, текста, слике итд.*

потпи́сати, по̀тпӣшēм свр. **1.** *потписом нешто оверити, потврдити и сл.:* ~ изјаву. **2.** *потврдити потписом прихватање неких обавеза:* ~ меницу. **3.** *написати нешто испод каквог текста.* ■ ~ **се** *в. потписати (1).*

потписи́вати (се), -ѝсујēм (се) *несвр. према потписати (се).*

по̀тписнӣк, -а (потписѝвāч, -а́ча) м *онај који је нешто потписао, онај који се потписом обавезао на нешто:* ~ петиције, ~ менице.

по̀тписница ж *женска особа потписник.*

по̀тписнӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на потписнике и потписнице.*

потпи́тāње с *питање које се као помоћно поставља уз главно питање.*

по̀тплат м и **по̏тплата** ж *доњи део одеће до пете, у облику стопала којим се гази по тлу, ђон.*

потпла́тити, по̀тплāтӣм свр. *подмитити, поткупити:* ~ цариника.

потплаћи́вати, -а̀ћујēм *несвр. према потплатити.*

потпома́гати (се), -о̀мāжēм (се) *несвр. према потпомоћи (се).*

потпомо̀ћи (потпо̀моћи), -по̀могнēм свр. *пружити некоме помоћ, подршку, материјалну или моралну, помоћи:* ~ родитеље, ~ пријатељима; ~ новцем, ~ залагањем. ■ ~ **се** *помоћи се међусобно.*

по̏тпора ж **1.** *подупирач, потпорањ.* **2.** фиг. **а.** *ослонац, подршка: пружати* моралну потпору. **б.** *помоћ у новцу:* синдикална ~.

по̏тпōрањ м *в. подупирач.*

по̏тпōрнӣ, -ā, -ō **1.** *који служи као потпора, као подупирач:* ~ зид, ~ стуб. **2.** фиг. *који пружа новчану помоћ:* ~ фонд.

по̏тпоручнӣк м воj. **а.** *најнижи официрски чин.* **б.** *војно лице са тим чином.*

по̏тпоручница ж воj. *женска особа потпоручник.*

по̏тпоручнӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на потпоручнике и потпоручнице.*

потпраши́вати, -а̀шујēм *несвр. према потпрашити.*

потпра́шити, по̀тпрāшӣм свр. фиг. **а.** *причинити некоме неугодност, напакостити.* **б.** *мало истући, избити.* **в.** *отерати, одјурити с неког места.* • ~ **некоме пете, табане** *в. потпрашити (в).* ~ **некоме тур** *в. потпрашити (б).* ~ **пете** *утећи, побећи.*

потпрди́вати се, -р̀дујēм се *несвр. према потпрднути се.*

по̀тпрдица ж *подсмех, изругивање; речи које служе подсмеху, изругивању.*

по̀тпрднути се, -нēм се свр. *подсмехнути се, поругати се.*

по̏тпредседнӣк јек. **по̏тпредсједнӣк** м *председников заменик.*

по̏тпредседница јек. **по̏тпредсједница** ж *женска особа потпредседник.*

по̏тпредседнӣчкӣ јек. **по̏тпредсједнӣчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на потпредседнике и потпредседнице.*

по̏тпредседнӣштво јек. **по̏тпредсједнӣштво** с *служба и функције потпредседника (потпредседнице); просторија у којој потпредседник (потпредседница) врши своје функције.*

потпри́штити се, по̀тпрӣштӣм се свр. *добити приштеве по кожи.*

по̏тпукōвнӣк м воj. **а.** *официрски чин у војсци између мајора и пуковника.* **б.** *особа која има тај чин.*

по̏тпукōвниковица ж *потпуковникова жена.*

по̏тпукōвница ж **1.** *потпуковникова жена.* **2.** *женска особа потпуковник.*

по̏тпукōвнӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на потпуковнике (потпуковнице).*

по̀тпун, -а, -о **1. а.** *који се испољава у целини, апсолутан:* ~ крах преговора, ~ помрачење сунца. **б.** *који се испољава без ограничења, неометан:* ~ власт. **2.** *који има пуну меру садржаја, који је достигао сва очекивана својства итд.* – Она је потпуна жена у сваком погледу.

по̀тпуно прил. *у пуној мери, сасвим:* ~ невин.

по̀тпунōст, -ости ж *стање оног што је потпуно.* • **у потпуности** *у целини, сасвим.* – То мишљење је у птопуности прихватљиво.

потпу̀рӣ, -ѝја фр. муз. *композиција састављена од одломака више музичких дела, без чвршће унутрашње повезаности.*

по̏тра ж **а.** *штета коју стока начини на туђој њиви.* **б.** *глоба која се плаћа за такву штету.*

по̏трага ж (дат. -ази) **1.** *тражење и гоњење бегунца, потера:* полицијска ~. **2.** *тежња да се нешто нађе, да се до нечега дође, трагање:* ~ за златом, ~ за идејама.

потражѝвалац, -аоца м *онај који нешто потражује.*

потражи́вати, -а̀жујēм несвр. [гл. им. потражѝвање с] **1.** *несвр. према потражити.* **2.** *тражити наплату дуга.*

потра́жити, по̀трāжӣм свр. **1.** *потрудити се да се неко или нешто нађе; провести неко време у тражењу:* ~ пријатеља, ~ решење. **2.** *затражити да се нешто уради:* ~ ручак.

потра́жња ж *тражња, потраживање:* ~ робе. • **понуда и** ~ екон. *количина робе која се нуди или купује у одређено време, на одређеном месту и уз одређене цене.*

по̀трајати, -јēм свр. *продужити се у току времена, трајати.* – Криза је потрајала годину дана.

по̀трапити, -ӣм свр. *ставити у трап, затрапити:* ~ јабуке.

по̀траћити (по̀тратити), -ӣм свр. **1.** *потрошити нешто (лакомислено, неразумно), спискати:* ~ новац, ~ живот. **2.** фиг. *провести време без користи, узалуд.*

потр̀бушина ж *доњи, спољашњи део животињског тела који покрива трбух.*

потрбу̀шкē и **потр̀бушкē** прил. *на трбуху:* лежати ~.

потр̀бушица ж анат. *танка опна, марамица која с унутрашње стране покрива трбушну дупљу и органе у трбуху* peritoneum.

по̀тргати, -āм свр. **1.** *редом једно по једно откинути, покидати:* ~ листове књиге. **2.** *поцепати, оштетити, уништити:* ~ блузу. ■ ~ **се 1.** *похабати се, поцепати се услед дуге употребе, непажње и сл.* – Хаљина се потргала. **2.** *изгубити поредак, повезаност, пореметити се, покидати се.* – Колона се потргала.

по̀тргнути, -нēм свр. **1.** *в. тргнути:* ~ пушку, ~ сабљу. **2.** *скинути, стргнути:* ~ одећу с девојке.

потрго̀вати, -р̀гујēм свр. *провести неко време у трговању.*

по̏треба ж **1.** *тежња за остварењем неког циља, жеља да се нешто реализује, има итд.*: духовна ~, материјална ~. **2.** *потребна ствар:* кућна ~. **3.** *оно што је преко потребно, нужно да се учини:* ~ акције. **4.** *телесна нужда пражњења црева.* • **нема потребе** *није важно, може се и без тога.* **по потреби службе** *служба налаже.* **у случају потребе** *ако буде требало.* **школске потребе** *школски прибор.*

по̏треба̄н, -бна, -о (по̏требит, -а, -о) **1. а.** *који се жели ради остварења неког циља; који је такав да се без њега не може, који подмирује потребу, нужан.* – Потребна ми је жена, да бих се излечио. Кисеоник нам је потребан за дисање. **2.** нар. *који оскудева у нечем врло важном, сиромашан.* – Ако си потребан, неко ће ти помоћи, дати новаца.

по̏требито прил. *в. потребно.*

по̏требно прил. *неопходно, нужно.* – Потребно је да дођете на састанак.

по̀требовати, -бујēм несвр. *имати потребу, осећати потребу:* ~ новаца, ~ љубави.

потре́пштина ж (најчешће у мн.) *оно што је потребно, потребна ствар, потреба:* кућне потрепштине.

по̏трēс и **по̀трес** м **1.** *краткотрајан, често снажан покрет, померање, треперење нечега као последица ударца, експлозије и сл.:* ~ стакла по прозорима. **2.** геол. *земљотрес, трус.* – Јуче је забележен потрес у Грчкој. **3.** фиг. **а.** *тешко, снажно узбуђење које неко преживи:* живот пун разних потреса. **б.** *темељит прекид друштвено-политичког система и радикална промена као последица тога.* – Револуција је својим потресом уништила вишу класу. **в.** *драстичан поремећај неког стања:* ~ на берзи. • ~ мозга мед. *губитак свести као последица ударца по глави.*

по̏трēсан и **по̀тресан,** -сна, -о **1.** *в. трусан:* ~ подручје, ~ талас. **2.** *који изазива јако узбуђење (обично је реч о нечем трагичном):* ~ исповест, ~ судбина.

потре́сати (се), по̀трēсāм (се) *несвр. према потрести (се).*

потре́сен, -а, -о **а.** *веома узбуђен, дирнут (трагичношћу нечега):* ~ старац. **б.** *који одаје такво узбуђење:* ~ глас.

потре́сено прил. *веома узбуђено, дирнуто:* плакати ~.

потре́сенōст, -ости ж *стање онога који је потресен.*

по̏трēсно и **по̀тресно** прил. *врло узбудљиво, дирљиво:* ~ приповедати.

по̏трēснōст и **по̀треснōст,** -ости ж *особина или стање онога што је потресно.*

потре́сти (по̀трēсти), -е́сēм свр. (неким, нечим, некога, нешто) **1. а.** *брзим, краткими покретима покренути нешто тамо-амо или горе-доле, заљуљати, затрести:* ~ дрво, ~ руку. **б.** *изазвати дрхтавицу (о грозници).* **в.** фиг. *учинити несигурним, поколебати:* – Суђење је потресло породицу. **2.** фиг. *јако узбудити, дирнути (обично трагиком нечега).* – Прича нас је јако потресла. ■ ~ **се 1.** *доспети у стање тресења, затрести се.* – Кућа се потресла из темеља. **б.** *стрести се, задрхтати.* – Човек се потресао од среће. **2.** фиг. *доспети у јако узбуђење, узнемирити се (обично трагиком нечега).* – Потресао се због сестрине смрти.

по̀трēти јек. **по̀тријети,** по̏трēм (аор. по̀трēх јек. по̀тријех; трп. по̏трт (потр̀вен)) свр. *в. потрти.*

по̀трефити (се), -им (се) свр. нем. *в. погодити (се).*

потр̀куша ж пеј. **1.** *жена сумњивог морала склона скитњи.* **2.** *особа која иде тамо-амо проносећи различите поруке, оговарајући и сл.*

потр́љати, по̀тр̄љāм и **по̀трљати,** -āм свр. *мало истрљати, протрљати:* ~ чело.

потро̀вати, по̀трујēм свр. *све редом отровати:* ~ пацове. ■ ~ **се а.** *умрети, погинути од отрова.* – Људи се потровали иперитом. **б.** *разболети се услед деловања отровних материја на организам.* – Потровали су се нездравом храном.

потроструча́вати, -у̀чāвāм и **потростручи́вати,** -у̀чујēм *несвр. према потростручити.*

потро̀стручити, -им свр. *нешто трострукo повећати:* ~ плате, ~ обавезе.

по̀трошан, -шна, -о *који се троши:* ~ материјал.

потро̀шāч, -а́ча м *онај који нешто троши, купац, муштерија:* ~ робе, ~ енергије.

потро̀шāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на потрошаче; који служи за потребе потрошача:* ~ кредит, ~ задруга.

потро̀шити, по̀трошӣм свр. **1. а.** *послужити се нечим делимице или у целини трошећи га, употребити:* ~ намирнице, ~ енергију. **б.** *издати новац за куповину:* ~ сто динара. **в.** *искористити, употребити:* ~ пет метака у пушци. **г.** *изрећи, изговорити:* ~ пуно речи на објашњавање. **2.** *провести извесно време бавећи се нечим:* ~ младост на коцку. ■ ~ **се** *трошећи се доћи до краја, исцрпсти се у целини.* – Имање се потрошило на дугове.

потро́шња и **потро̀шња** ж **а.** *процес трошења добара, средстава и сл. ради задовољавања потреба:* широка ~, ~ енергије. **б.** *укупни утрошак добара, средстава и сл.* – Потрошња хлеба је опала.

потрпа́вати (се), -р̀пāвāм (се) *несвр. према потрпати (се).*

потр̀пати, -āм (потрпа́мо и потр̀пāмо) свр. **1.** *набацати на некога више ствари; убацити у нешто без реда.* – Потрпали су на мене капуте и бунде. Потрпаше у џакове кромпире. **2.** *стрпати све редом или много.* – Потрпаше нас у воз. **3.** *затрпати, прекрити.* – Потрпали су нас јорганима. ■ ~ **се** *утрпати се сви редом.* – Потрпали смо се у брод.

по̀трти, по̏трēм (аор. по̀трх; трп. по̏трт (потр̀вен)) свр. (нешто) **1.** *газећи уништити, смрскати.* – Говеда су потрла жито. **2. а.** *уништити, поштаманити:* ~ мраве. **б.** *порушити до темеља:* ~ тврђаву. **3.** *тарући уклонити, скинути с нечега, избрисати, обрисати.* ■ ~ **се 1.** *мало се потрљати.* – Потре се по образу. **2.** *сатрти се, сломити се.*

потру́дити се, по̀трӯдӣм се свр. **а.** *бавећи се нечим уложити труд, помучити се.* – Потрудио се и научио лекцију. **б.** *постарати се, побринути се.* – Потрудио се да нам помогне.

потру́нити, по̀трӯнӣм свр. *посути труњем или уопште нечим ситним:* ~ сто мрвицама.

потр̀чати, -чӣм свр. **а.** *кренути трком у неком правцу.* – Чим поче киша, потрчасмо под трем. **б.** *провести неко време у трчању.* – Потрчали смо двадесет минута. **в.** *уопште похитати да би се нешто учинило, пожурити се.* – Сви су потрчали да купе карте.

потуго̀вати, -у̀гујēм свр. *провести неко време у тузи:* ~ шест месеци.

поту́ђити, по̀тӯђӣм свр. *учинити туђинцем.* – Муж потуђи жену. ■ ~ **се** *постати туђинац.* – Синови се потуђили и напустили домовину.

поту́жити се, по̀тӯжӣм се свр. *изразити, исказати жалост, незадовољство и сл., пожалити се.* – Жена се потужила на мужа.

поту̀кāч, -а́ча м *онај који се потуца, потуцало.*

поту́лити, по̀тӯлӣм свр. **1.** *сагнути, погнути:* ~ главу. **2.** *умањити, пригушити:* ~ светло, ~ пламен. ■ ~ **се 1.** *скупити се, погрбити се.* – Човек се потулио од стида. **2.** *смањити се, пригушити се.* – Ватра се пред јутро потулила.

по̀тӯљен, -а, -о **1.** *трп. од потулити (се).* **2.** *притајен, подмукао:* ~ гест, ~ бол. **3.** *мутан, тмуран:* ~ јутро.

по̀тӯљено прил. **1.** *притајено, подмукло:* погледат некога ~. **2.** *утучено, безвољно.* – Корачао је стазом ~.

по̀тӯљенōст, -ости ж *особина онога који је потуљен.*

поту́рати[1], по̀тӯрāм свр. *редом једно за другим турити, ставити у нешто, потурити:* ~ јаја под кокоши.

поту́рати[2], по̀тӯрāм *несвр. према потурити.*

по̀турити, -им свр. **1.** *турити, ставити испод нечега, подметнути:* ~ точкове под кола. **2.** фиг. *користећи нечијом непажњом подвалити му што.* – Док смо били на одмору потурили нам аферу. ■ ~ **се а.** *заузети положај, наместити се испод некога или нечега.* **б.** фиг. *подметнути се некоме за сексуални однос.* – Потурила се мужевом другу.

по̀турица ж и м (мн. ж) *човек који се потурчио.*

по̀туричкӣ, -ā, -ō *који се односи на потурице.*

потурчѐнӣк, -и́ка и **потурчѐњāк,** -а́ка м *в. потурица.*

потурчѐница ж *жена потурченик.*

потурчи́вати (се), -у̀рчујēм (се) *несвр. према потурчити (се).*

по̀тӯрчити, -им свр. *учинити некога Турчином.* ■ ~ **се** *прећи у муслиманску веру, постати Турчин.*

поту́ћи (по̀тӯћи), -ту̀чēм (аор. поту́кох, по̏тӯче; имп. поту́ци; р. пр. по̀тӯкао, поту́кла (по̀тӯкла); трп. поту́чен, -а; пр. пр. поту́кāвши и по̀тӯкāвши) свр. **1. а.** *победити, поразити противника у*

борби, боју. – Срби потукоше Турке на Мишару. **б.** *савладати, победити у такмичењу, спорту:* ~ у куглању. **в.** *уопште у неком одмеравању снага изаћи као апсолутни победник.* – Демократе су на изборима потучени од либерала. **2. а.** *усмртити, побити.* – Разбојници потукоше путнике. **б.** *уништити или јако оштетити усев, род.* – Олуја је потукла винограде. **3.** *побити, оповргнути нечије мишљење, аргументе и сл:* ~ у полемици. ■ ~ **се** *побити се.* – Потукли се због девојке.

потýцало с (м) (мн. с) *онај који се потуца по свету, скитница.*

пòтуцати, -āм свр. *туцајући разбити све једно за другим.* – За Ускрс је свима потуцао јаја. ■ ~ **се** *истуцати, туцнути једно другог.* – Потуцали се главама.

потýцати се, пòтӯцāм се несвр. **1.** *лутати без сталног пребивалишта, скитати се:* ~ од немила до недрага. **2.** *често мењати радно место, занимање итд.* – Потуцам се од газде до газде.

пòтхвāт и **пòтхват** м **1.** *в. подухват.* **2.** спорт. *положај и покрет руке при хватању одоздо.* – Противника ухватимо потхватом.

потхрáнити, пòтхрāнӣм (трп. пòтхрāњен) свр. **1. а.** *дати некоме мало хране.* – Дете је потхрањено, нису имали млека за њега. **б.** *обилном храном ојачати, удебљати, угојити некога:* товом ~ свиње. **2.** фиг. *појачати, оснажити.* – Та политика је потхранила кризу. ■ ~ **се 1.** *храном се ојачати или угојити.* – Прасе се потхранило кукурузом. **2.** фиг. *увећати се, нарасти.* – Наша се болест због беде потхранила.

пòтхрāњенōст, -ости ж *стање онога који је потхрањен.*

потхрањи́вати (се), -àњујēм (се) *несвр. према потхранити (се).*

потцéнити, пòтцēним јек. **потцијèнити,** пòтцијенӣм свр. **а.** *неодговарајуће ниско оценити.* – Критичари су потценили Дисову поезију. **б.** *поступити према некоме, нечему са омаловажавањем, презиром.* – Потценио ме је и цинично посматрао.

потцењи́вати јек. **потцјењи́вати,** -èњујēм *несвр. према потценити.*

потцењѝвāчкӣ јек. **потцјењѝвāчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на потцењиваче, који је као код потцењивача.*

потцики́вати, -ѝкујēм *несвр. према потцикнути.*

потци́кнути, пòтцӣкнēм свр. **1.** *весело, радосно ускликнути:* ~ од среће. **2.** *спустити оштар, продоран, кратак глас услед јаког узбуђења, страха итд.:* ~ од ужаса.

потцртáвати, -р̀тāвāм *несвр. према потцртати.*

пòтцртати, -āм свр. **1.** *повући црту испод нечега:* ~ речи у тексту. **2.** фиг. *истаћи, нагласити.* – У говору је потцртао нужност сарадње.

потчѝнити, пòтчинӣм свр. **1.** *ставити под своју власт, покорити.* – Турци су потчинили српску државу. **2.** *учинити зависним помоћу утицаја, службеног положаја и сл.* – Све службенице је потчинио када је постао шеф. ■ ~ **се** *прихватити нечију власт, покорити се.*

потчињáвати (се), -ѝњāвāм (се) *несвр. према потчинити (се).*

пòтчињен, -а, -о **1.** *трп. од потчинити (се).* **2.** (у имен. служби, одр., обично у мн.) **а.** *службена особа која је подређена вишем по чину.* – Потчињени слушају управника. **б.** *онај који је у подјармљеном положају.* – Турци су угњетавали потчињене.

пòтчињенōст, -ости ж *стање и положај онога који је потчињен.*

пòћēрка ж *она коју је неко прихватио као кћер дајући јој одговарајућа права.*

пóћи (пôћи), пôђēм (аор. пóђох, пóђе; имп. пóђи; р. пр. пòшао, -шла; трп. ø) свр. непрел. **1. а.** *почети ићи, кренути, упутити се:* ~ према кући. **б.** *отићи с одређеног места, удаљити се.* – Нисмо пошли ни пет корака, а он нас позва. **в.** *упутити се у одређеном смеру.* – Две земље су пошле ка уједињењу. **2.** *напасти некога, навалити на некога.* – Срби пођоше на Турке. **3.** *начинити покрет руком, машити се:* ~ руком за пушку. **4.** фиг. *раширити се, распрострети се.* – Глас је пошао кроз народ. **5.** *дати се на нешто, одлучити се:* ~ на велике науке. **6.** *угледати се на некога, нешто.* – Пођите и ви за пријатељем, посетите амбуланту. **7.** *почети се одвијати, дешавати се.* – Све нам је пошло како не треба. • ~ **за некога (мушкарца)** *удати се.* ~ **за руком** *успети.* – Пошло му је за руком да напише сонет.

пòћудан, -дна, -о *који је некоме по ћуди, по вољи.*

поћýтати, -тӣм свр. *провести неко време ћутећи.*

поуби́јати, поỳбӣјāм свр. *редом све или многе убити:* ~ много непријатељских бораца. ■ ~ **се а.** *међусобно се убити.* **б.** фиг. *јако се уморити од посла.* – Поубијасмо се од веслања.

поугáрити, поỳгāрӣм свр. *плитко поорати земљу после жетве, угарити.*

поудáвати, поỳдāјēм (пр. сад. поудáјӯћи) свр. *удати све редом једну за другом:* ~ ћерке. ■ ~ **се** *удати се редом једна за другом.* – Девојке су се поудавале и напустиле дом.

пòужинати, -āм свр. *појести ужину.*

пồузак, пồуска, -о *веома, прилично узак:* ~ мореуз.

пồузан, -а, -о *веома, прилично узан:* ~ пролаз.

поуздáвати се, поỳздāјēм се (пр. сад. поуздáјӯћи се) *несвр. према поуздати се.*

пồуздāн, -а, -о **1.** *у кога се може поуздати, који заслужује поверење:* бити ~ ослонац (некоме). **2.** *који одговара сврси, одговарајући, изврстан:* ~ лек за неку болест. **3.** *коме се може веровати, сигуран:* ~ мерило. **4.** *објективан, тачан, исправан:* ~ суд.

пồуздāно прил. **а.** *на поуздан начин, с поуздањем:* ~ одговарати. **б.** *сигурно, прецизно:* ~ рећи.

пồуздāнōст, -ости ж *особина или својство онога који је поуздан, онога што је поуздано.*

поуздáње с **1.** *уздање, вера у себе.* – У срцу је осетио велико поуздање. **2.** *онај у кога се има поверења, узданица.* – Јоване, моје поздање!

поỳздати се и **пòуздати се,** -āм се свр. **а.** *имати, испољити поуздање у некога, нешто.* – Поуздали смо се да ће нам помоћи. **б.** *ослонити се на некога, нешто.* – Слободно се могу поуздати у њега.

поузéће с *плаћање вредности поштанске пошиљке приликом пријема.*

поỳзимати, -āм свр. **а.** *узети редом једно за другим:* ~ све украсе с полице. **б.** *покуповати редом једно за другим.* – Поузимали су купци све из радње.

пồука ж **1.** *поучавање.* – Учитељева поука се продужавала целог полугођа. **2.** *поучан савет, поучни савети.* – Из приче смо извукли моралну поуку.

поуки́дати, поỳкӣдāм свр. *укинути редом све или многе:* ~ законе, ~ надлештва.

поỳклањати, -āм свр. *уклонити једно за другим:* ~ све препреке.

пòуљити, -ӣм свр. *полити, прелити уљем:* ~ салату.

поỳмирати, -рēм свр. *умрети редом један за другим.* – Старци су поумирали за три месеца.

поунѝјатити, -ӣм свр. *учинити унијатом (припадником гркокатоличке цркве).* – Католички клер је поунијатио доста Срба. ■ ~ **се** *постати унијат.* – Срби се поунијате због страха.

поỳстајати, -јēм свр. *устати редом сви један за другим.* – На звук трубе војници постајаше.

поучáвати (се), поỳчāвāм (се) *несвр. према поучити (се).*

пòучан, -чна, -о **а.** *који у себи носи, има поуку:* ~ прича. **б.** *који може послужити као поука:* ~ искуство.

поỳчити, пòучӣм свр. *дати савете с намером да се неко научи чему корисном, лепом итд.* – Поучио нас је отац како да се владамо. ■ ~ **се** *примити, прихватити поуку.* – Поучисмо се из његових речи.

поỳчљив, -а, -о **1.** *в. поучан.* **2.** *који се може поучити:* ~ дечак.

поу̏чљивōст, -ости ж *особина онога који је поучљив, онога што је поучљиво.*

по̀учно прил. *на поучан начин:* ~ се владати.

по̀учнōст, -ости ж *својство онога што је поучно.*

по̀фалити, -ӣм свр. нем. *в. понестати.*

по̀хабāнōст, -ости ж *стање онога што је похабано.*

по̀хабати, -āм свр. *дугом употребом или небригом искрзати, отрцати:* ~ капут. ■ ~ **се** *искрзати се, отрцати се.* – Панталоне су се похабале од старости.

поха́ђати, по̀хāђāм несвр. **1.** *несвр. према походити.* **2.** *редовно посећивати и пратити уписану школу:* ~ гимназију, ~ течај.

похајду́чити, -а̀јдӯчӣм свр. *учинити некога хајдуком.* ■ ~ **се** *постати хајдук.*

по̀хапсити, -ӣм свр. *отерати у хапс, затвор све или многе, једног за другим.* – Полиција је похапсила више демонстраната.

по̏хара ж *пљачка, отимачина, крађа.*

по̀харати, -āм и **поха́рати,** по̀хāрāм свр. **1.** *силом отети туђу имовину, опљачкати.* **2.** *уништити, упропастити.* – Бубе су похарале кромпир.

по̏хвала ж **1. а.** *лепо, позитивно мишљење или оцена о некоме, нечему исказано речима.* – Критика обасу похвалама песника. **б.** *службена писмено дата оцена о нечијем раду, активности.* – Заставнику је уручена похвала старешина. **2.** *у средњовековној књижевности реторски и беснички текст у којем се хвале врлине свеца или историјске личности:* „Похвала кнезу Лазару".

по̏хвāлан, -лна, -о **а.** *који садржи похвалу:* ~ мишљење, ~ суд. **б.** *који заслужује похвалу.* – Критичари имају похвалан обичај да усмено износе ставове.

похва́лити, по̀хвāлӣм (трп. по̀хвāљен) свр. *изрећи похвалу некоме или нечему:* ~ ученика. ■ ~ **се а.** *изрећи, исказати неки свој успех, остварење и сл.* – Похвалили смо се добрим оценама. **б.** *изрећи похвалу, подичити се.* – Могу се похвалити братовљевим достигнућем.

по̀хвāлница и **по̏хвāлница** ж *писмено признање, похвала (2).*

по̏хвāлно прил. *са похвалама, позитивно:* говорити ~ о некоме.

похваљи́вати (се), -а̀љујēм (се) *несвр. према похвалити (се).*

по̀хватати, -āм свр. **1.** *редом ухватити све или многе:* ~ лопове, ~ голубове. **2.** фиг. *уочити, запазити.* – Писац је похватао све особине Личана. ■ ~ **се 1. а.** *ухватити један другога за руку или подруку:* ~ у коло. **б.** *ухватити се, прихватити се.* – Деца се похватала мајкама за скуте. **2.** *нахватати се, наталожити се.* – Роса се похватала по трави.

по̀хитати, -āм свр. **а.** *потрчати, појурити.* – Тркачи похиташе стазом. **б.** *пожурити са извршењем неког посла.* – Деца су похитала с писањем задатака.

по̏хлāдан, -дна, -о *прилично, веома хладан:* ~ ветар.

по̏хлепа ж *претерана жеља за нечим, грамзивост:* ~ за новцем.

по̏хлēпан, -пна, -о **1.** *који јако, страсно тежи да задовољи своју жељу, грамзив, лаком:* ~ на новац, ~ за благом. **2.** *који одаје похлепу:* ~ поглед.

по̏хлēпно прил. *на похлепан начин, грамзиво, лакомо.*

по̏хлēпнōст и **похле́пнōст,** -ости ж *особина онога који је похлепан.*

по̏ховати, по̏хујēм несвр. *пржити месо претходно умочено у јаја, брашно и мрвице.*

по̀ход и **по́ход** м **1. а.** *одлазак, полазак некуда, обилазак некога.* – У свом јутарњем походу сусрео је рођака. **б.** *путовање с одређеним циљем:* ~ на Северни пол. **2.** *обично већи војни покрет с одређеним циљем; обично веће војне операције против некога:* руски ~ против фашиста.

похо́дати, по̀хōдāм свр. *провести у ходању неко време.*

похо̀дити, по̀ходӣм свр. и несвр. [гл. им. по̀хођење с] *посетити, посећивати некога или нешто:* ~ пријатеље, ~ Рим. ■ ~ **се** *посетити се, посећивати се.* – Они су се походили прошле године.

похо̀дња и **похо́дња** ж **1.** *в. поход.* **2.** *пиће које се пије или поклон, дар који се даје при растанку за срећан пут, као успомена.*

по̏хота ж **1.** *изузетно снажна чулна страст.* – Угледавши младу жену осетио је похоту. **2.** *похлепа, грамзивост:* ~ за новцем.

по̏хотан, -тна, -о и **похо̀тљив,** -а, -о **1. а.** *који осећа похоту:* ~ љубавник. **б.** *који одаје похоту:* ~ осмех. **2.** *похлепан, грамзив:* ~ шкртица.

похо̀тљивац, -ӣвца м *похотљив човек.*

похо̀тљивица ж *похотљива женска особа.*

похо̀тљиво и **по̏хотно** прил. *с похотом, пожудно.*

похо̀тљивōст и **по̏хотнōст,** -ости ж *својство онога који је похотљив.*

по̏храна ж *чување, старање, брига.* – Застава је предата музеју на похрану.

похра́нити, по̀хрāнӣм (трп. по̀хрāњен) свр. **1. а.** *оставити, предати некоме нешто на чување.* – Код рођака смо похранили документе. **б.** *сачувати нешто од пропадања.* – Жена је похранила моја писма. **в.** фиг. *сачувати, задржати (у памћењу, срцу и сл.).* – У мислима су похрањене успомене. **2. а.** *мало нахранити.* – Похране коње па оду на спавање. **б.** *појачати храну да се неко ојача, угоји итд.* – Похранили су прасад пред јесен.

похрањи́вати, -а̀њујēм *несвр. према похранити.*

похрва́тити, похр̀вāтӣм свр. *учинити некога Хрватом.* ■ ~ **се** *постати Хрват.*

похрваћи́вати (се), -а̀ћујēм (се) *несвр. према похрватити (се).*

похри̏шћанити, -ӣм свр. *учинити хришћанином.* ■ ~ **се** *постати хришћанин.*

по̀хрлити, -ӣм свр. *похитати, појурити:* ~ улицом.

по̀хулити, -ӣм свр. *поступцима, понашањем осрамотити некога или нешто.* – Похулили су веру предака.

поца̀клити, по̀цаклӣм свр. *превући слојем цаклине, глазуре:* ~ земљане судове.

по̀ценкати се јек. **по̀цјенкати се,** -āм се и **по̀цењкати се** јек. **по̀цјењкати се,** -āм се свр. *мало се ценкати, цењкати:* ~ с трговцем, ~ око жита.

по̀цēпāнōст јек. **поцијепāнōст,** -ости ж *особина или стање онога што је поцепано:* ~ ципела, ~ државе.

поце́пати, по̀цēпāм јек. **поцијѐпати,** по̀цијепāм свр. **1. а.** *покидати, подерати на комадиће:* ~ папир. **б.** *раставити, поделити на делове:* ~ синдикате. **2.** *употребом истрошити, издерати.* – Са срећом поцепајте нове ципеле. **3.** *исећи, испресецати као ножем.* – Гр̏ад је поцепао кукурузе. ■ ~ **се** *повр. према поцепати (1–3).*

по̀цигāнчити, -ӣм свр. *учинити Циганином.* ■ ~ **се** *постати Циганин.*

по̀циглати, -āм свр. *поплочати циглама:* ~ стазу.

поцики́вати, -ӣкујēм *несвр. према поцикнути.*

поци́кнути, по̀цӣкнēм свр. *огласити се циком, вриснути.* – Девојке поцикнуше.

поцинка́вати, -ӣнкāвāм *несвр. према поцинковати.*

по̀цинковати, -кујēм свр. *превући танким слојем цинка:* ~ лим.

поцрвѐнети јек. **поцрвѐњети,** -вѐнӣм свр. **а.** *постати црвен.* – Макови су поцрвенели. **б.** *добити црвену боју у лицу (због узбуђености):* ~ од стида.

поцрка́вати, -ȑкāвāм *несвр. ūрема ūоцркаūи.*

по̀цркати, -āм свр. **1.** *цркнуūи једно за друīим, уīинуūи (о живоūињама и ūоīрд. о људима).* – Све му свиње поцркаше од шапа. **2.** фиг. *биūи обузеū сūрасном жељом или узбуђењем:* ~ од љубави, ~ од смеха.

поцр́нети јек. **поцр́њети,** -р́ним свр. непрел. **а.** *ūосūаūи црн.* – После пожара поље је поцрнело. **б.** *добиūи ūамну боју ūена:* ~ на мору.

поцр́нити, по̀цр̄нӣм свр. прел. *учиниūи црним или црњим.* – Девојка крејоном поцрнила обрве.

поцрњи́вати, -ȑњујēм *несвр. ūрема ūоцрнеūи и ūоцрниūи.*

поцр́псти (по̀цр̄псти), -цр́пēм свр. *црūући извадиūи, дођи до нечеīа:* ~ воду из бунара, ~ знања из књига.

по̀цупкати, -āм свр. *ūоскочиūи на врховима ūрсūију.*

поцупки́вати, -ȕпкујēм *несвр. ūрема ūоцуūкаūи.*

по̀цупнути, -пнēм свр. *ūоскочиūи ūрајући сиūним кораком.*

поцу́рити, -ӣ свр. *ūочеūи цуриūи, ūоћи.* – Вино поцури из бачве.

почавр̀љати, -āм свр. *мало чаврљаūи, ūоћаскаūи.*

по̀чађавити, -ӣм и **почађа́вити,** почађа̀вӣм свр. *ūосūаūи чађав.* – Зидови су почађавили од дима из пећи.

по̀часнӣ и **по̀ча̄снӣ,** -ā, -ō **а.** *који служи за давање ūочасūи:* ~ признање, ~ стража, ~ паљба. **б.** *који има ūиūулу, назив, али не врши одређену дужносū, ūиūуларни:* ~ конзул, ~ председник.

по̏ча̄ст ж (инстр. -āшћу) **а.** *јавно изражавање славе или ūризнања:* одати ~ погинулима. **б.** *изражавање хвале, ūошūовања.* – Деца морају оцу дати почаст која му припада. **в.** *īесū, дело које је знак ūошūовања, нарочиūе ūажње.* – Награде су за уметнике велика ~.

по̀частвовати, -вујēм свр. *одаūи, учиниūи ūочасū (некоме).* – Краљ их је почаствовао својим доласком.

поча̀стити, по̀частӣм (трп. по̀чашћен) свр. *ūонудиūи јелом и ūићем; ūоīосūиūи, уīосūиūи:* ~ печењем. ■ ~ **се 1.** *добро се најесūи и наūиūи.* – Код кумова смо се боговски почастили. **2.** *најесūи и наūиūи једно друīо.* – Кад смо се трећи пут срели, почастили смо се.

по̀чашћено̄ст, -ости ж *сūање оноīа који је ūочашћен.*

по̏чек м *вересија, кредиū:* дати робу на ~.

по̀чекати, -āм свр. *ūровесūи неко време чекајући, ūричекаūи.* – Почекаће родитељи годину док дипломирам.

по̀чекнути, -нēм свр. *ūочекаūи за ūрен.* – Почекните минут да пронађем кључеве!

почепр̀кати, -āм свр. *краће време чеūркаūи.*

почеру̀пати се, -āм се свр. *ūочеūи се черуūаūи, ūоūући се.* – Дечаци су се почерупали.

по̏че̄ст, -а, -о *ūрилично чесū.* – Лабуд је почест гост наших језера.

по̏че̄сто прил. *ūрилично чесūо:* ~ путовати.

поче́так, -тка м **а.** *ūрви, уводни део нечеīа:* ~ песме, ~ такмичења. **б.** *ūрви ūериод времена:* ~ године. **в.** *ūолазна ūачка:* ~ пута. **г.** *узрок, извор:* ~ сукоба, ~ болести.

по̀че̄ти, по̏чнēм (аор. по̀чēх, по̏чē; имп. по̀чни; р. пр. по̏чео, -ēла; трп. по̏чēт, пр. пр. по̀чēв(ши)) свр. **а.** *начиниūи ūочеūак, заūочеūи:* ~ говор. **б.** *насūавиūи се, ūродужиūи се.* – Школа почиње 1. септембра. **в.** *насūаūи, ūојавиūи се.* – Почели су мразеви.

по̀четнӣ, -ā, -ō *који се односи на ūочеūак:* ~ ударац, ~ брзина.

по̀четнӣк м *онај који ūек ūочиње да се нечим бави, новајлија.*

по̀четница ж **1.** *женска особа ūочеūник.* **2.** *уџбеник са којим се ūочиње учење у извесној обласūи:* шаховска ~.

по̀четничкӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на ūочеūнике:* ~ курс. **б.** *који се одликује незрелошћу, несавршеношћу, у коме има слабосūи, īрешака иūд.:* ~ покушај, ~ дело.

по̀четнӣштво с *сūање оноīа који је ūочеūник, оноīа шūо носи ūочеūничке особине.*

почѐшати, по̀чешēм свр. *мало, лаīано ūоīребаūи кожу (обично сузбијајући свраб):* ~ длан. ■ ~ **се** *мало се ūоīребаūи ūо кожи (обично збоī свраба).*

по̀чешкати (се), -āм (се) свр. *у дем. значењу: ūочешаūи (се).*

почѐшљати, -āм и по̀чешљāм свр. *чешљањем уредиūи косу.* – Фризер је почешљао жену. ■ ~ **се** *чешљањем себи уредиūи косу.* – Почешљао сам се новим чешљем.

по̏чешћē и **по̏чешће** прил. *ūочесūо, ūрилично чесūо:* ~ гледати на сат.

почи̏валӣште с *месūо или ūредмеū за ūочивање.* • **вечно ~** *īроб.*

почи́вати, по̀чӣвāм несвр. **1.** *несвр. ūрема ūочинуūи.* **2.** *налазиūи се, лежаūи.* – Рука ми почива на столу. **3.** *биūи усмерен у нечијем ūравцу, ка некоме.* – Поглед ми почива на пријатељичином лицу. **4.** *имаūи ослонац, ūемељиūи се на нечему.* – Марксизам почива на идеји материјализма. • **почивао у миру (божјем)!** цркв. *изрека ūри сахрани умрлоī верника.* ~ **на ловорикама** *живеūи од сūаре славе.*

по̀чӣвка с *краћа ūауза, ūрекид, сūанка у одвијању нечеīа.*

по̀чинак, -ӣнка м **1. а.** *сūање мировања, одмарање, одмор:* поподневни ~. **б.** *в. ūочивка.* – После краћег починка, наставили су свађу. **2.** *месūо на којем се ūочива, одмара.* – На починку смо срели познанике. • **вечни ~** *īроб; смрū.*

почи̏нилац, -иоца (почи̏нитељ) м *онај који је нешūо ūочинио, извршилац:* ~ злочина.

починитѐљица и **почи̏нитēљка** ж *женска особа ūочиниūељ.*

почи̏нити, по̀чинӣм свр. **а.** *учиниūи једно дело или више сличних дела једно за друīим:* ~ злочин, ~ неколико пљачки. **б.** *начиниūи, ūроузроковаūи.* – Град је починио штету виноградима.

по̀чинути, -нēм свр. непрел. **1. а.** *ūровесūи неко време мирујући, одмориūи се.* – То поподне смо починули дуже но обично. **б.** *заћи (о сунцу).* – Сунце почину на западу. **2. а.** *умреūи, ūреминуūи.* – Отац је починуо 20. августа 1979. **б.** *биūи сахрањен, уūокојиūи се.* – Починуо је на старом градском гробљу. • ~ **вечним сном** *умреūи, ūреминуūи.*

по̀чињати, -њēм *несвр. ūрема ūочеūи.*

по̀чистити, -ӣм (трп. по̀чишћен) свр. **1. а.** *учиниūи да нешūо буде чисūо, очисūиūи:* ~ метлом кућу. **б.** фиг. *ūојесūи све:* ~ храну са тацне. **в.** *ūобедиūи, расūуриūи или расūераūи ūроūивнике:* ~ непријатеље с бојног поља. **2.** *ушūројиūи, ујаловиūи:* ~ вепра. ■ ~ **се** *наūусūиūи неко месūо:* ~ из кафане.

почу́вати, по̀чӯвāм свр. *неко време чуваūи или сачуваūи.* ■ ~ **се** *ūричуваūи се, ūриūазиūи се.*

почу̀пати, -āм свр. *ишчуūаūи све једно за друīим:* ~ осушене саднице. ■ ~ **се** *ūоūући се, сукобиūи се (обично хваūајући се и за косу).* – Жене су се почупале на улици.

по̀чути, по̀чујēм свр. *неко време слушаūи, саслушаūи.* – Почуј, драга, речи искрене и јасне! • **чуј(те) и почуј(те)!** *чуј(ūе) и заūамūи(ūе)!* – Народе, чуј и почуј! Забрањује се купање у рибњаку!

по̏чӯчањ, -чња м *мали чучањ.*

по̀чучнути, -нēм свр. *мало чучнуūи.*

по́ша ж тур. *врсūа мараме коју мушкарци везују око враūа, врсūа краваūе.*

по̀шалити се, -ӣм се свр. **а.** *рећи или учиниūи нешūо шаљиво; мало се нашалиūи:* ~ с пријатељем. **б.** *учиниūи некоīа ūредмеūом шале, нашалиūи се с неким.* – Уживао је да се пошали с професорима, да их намагарчи.

по̀шалица ж *краūка шаљива ūрича или изрека.*

пошандр̀цати, -а̀ндр̄цāм свр. фам. *ūолудеūи, ūошашавиūи.*

по̏ша̄ст ж **1.** нар. мед. *опасна зараза, помор, епидемија (обично стоке).* **2.** фиг. *несрећа, пропаст, погуба.* – Лопови су пошаст за град.

пошаша́вити, -а̀ша̄вӣм и **по̀шашавити,** -ӣм свр. *постати шашав, полудети.*

поша́шољити, -ӣм свр. *нежно, кратко шашољити, помиловати:* ~ по длану.

пошѐтати (се), по̀ше̄та̄м (се) (по̀ше̄ће̄м (се)) свр. непрел. *провести нешто времена у шетњи.* – Пошетали смо (се) по парку.

пошѐћерити, -ӣм свр. **1.** *посути, засладити шећером, зашећерити:* ~ крофне. **2.** фиг. *учинити да нешто буде или изгледа привлачно.* – Редитељ је пошећерио представу.

пошѝљалац, -аоца м *онај који нешто шаље:* ~ писма.

по̀шиљка ж (дат. -љци; ген. мн. -кӣ (по̀шиља̄ка̄)) *оно што се шаље (писмо, пакет, новац).*

по̏широк, -а, -о *доста, веома широк:* ~ капут, ~ долина.

по̀шити, по̏шије̄м свр. **а.** *завршити шивења, сашити:* ~ сукњу. **б.** *све редом сашити, посашивати:* ~ сву дугмад. **в.** *озго пришити:* ~ блузу шљокицама.

пошка̀кљати, -а̄м (пошка̀кљити, -ӣм) свр. **а.** *поголицати, заголицати:* ~ по табанима. **б.** *мирисом изазвати надражај у носу.* – Мирис млека ме је пошкакљао. **в.** фиг. *дирнути, изазвати.* – Пошкакљала их је њена невиност.

пошкѝљити, по̀шкӣљӣм свр. *погледати шкиљећи, зашкиљити.*

пошко̀пити, по̀шкопӣм свр. *све редом ушкопити:* ~ нерасте.

пошкро̀пити, по̀шкропӣм свр. *шкропећи полити, попрскати.* – Киша пошкропи земљу.

пошкропљѝвати, -о̀пљује̄м *несвр. према пошкропити.*

пошљу̀нчати, -а̄м свр. *посути шљунком:* ~ стазу.

пошо̀кчити, по̀шокчӣм свр. *учинити Шокцем; покатоличити.* ■ **~ се** *постати Шокац; покатоличити се.*

по̀шприцати, -а̄м свр. нем. *попрскати:* ~ водом. ■ **~ се** *попрскати се.*

по̏шта[1] ж *поштовање, почаст:* одати пошту. • **последња, задња** ~ *последњи поздрав покојнику.*

по̏шта[2] ж (ген. мн. по̑шта̄) нем. **а.** *установа која се бави преносом разних пошиљки (писама, пакета, новца, штампе итд.).* **б.** *зграда у којој је смештена та установа.* **в.** *пошиљка која се шаље путем те установе.* – Данас нам пошта још није стигла. **г.** *достава пошиљки путем те установе.* – Новац му је упућен поштом. • **војна (ратна)** ~ 1) *војна саобраћајна јединица која у рату врши поштанску службу.* 2) *број који замењује службени, формацијски назив војне јединице у мирнодопско време.*

по̏штанскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пошту:* ~ промет, ~ служба, ~ марка.

пошта́палица ж фиг. *реч или синтагма коју неко стално, без потребе убацује у свој говор, узречица.*

пошта́пати се, по̀шта̄па̄м се несвр. **1.** *несвр. према поштапити се.* **2.** фиг. *употребљавати у говору поштапалице.* – Док говори поштапа се речима „овај" или „онај".

пошта́пити се, по̀шта̄пӣм се свр. *ослонити се на штап или нешто слично у ходу или за време стајања.*

по̏шта̄р м (вок. -е и -у; инстр. -ом и -ем) **1. а.** *поштански службеник који разноси пошиљке послате поштом, поштоноша.* – Пензију доноси поштар. **б.** *поштански службеник упоште.* – Обратили смо се поштару на шалтеру број два. **2.** *врста питомог голуба који је у стању да се из велике даљине врати у свој кавез (па се њиме могу слати и поруке).*

пошта̀рина ж *такса која се плаћа за одређену поштанску услугу.*

пошта̀рӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на поштарину:* ~ такса.

по̏штарица ж *женска особа поштар.*

по̏шта̄рка ж **1. а.** *поштарица.* **б.** *поштарева жена.* **2.** *женка голуба поштара.*

по̏шта̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на поштаре:* ~ торба.

по̏штеда ж **а.** *чување од тежег, напорног рада:* ~ од копања. **б.** *привремено краће одсуство или ослобађање од обавезе због болести, повреде и сл.:* ~ од фискултуре.

поштѐдети јек. **поштѐдјети,** -дӣм свр. **1.** *не допустити да се нешто потроши, сачувати:* ~ залихе шећера. **2.** *сачувати од нечега неугодног, опасног:* ~ од већих напора. **3.** *сачувати у животу, не убити:* ~ заробљенике.

поштеђѝвати, -ѐђује̄м *несвр. према поштедети.*

по̀штен, -ѐна, -о **1. а.** *морално исправан, честит:* ~ човек. **б.** *који потиче из савесног односа, који је тако остварен:* ~ профит. **2.** *који није доведен у питање нечасним делом, частан:* ~ образ. **3. а.** *који има особине које се очекују, ваљан, добар:* ~ ручак. **б.** *снажан, јак.* – Добивши поштен аперкат у браду, боксер је пао.

поштѐно прил. **1.** *на поштен начин, часно, честито:* вратити ~ дуг. **2. а.** *како треба, како доликује, ваљано, добро:* ~ се одморити. **б.** *јако, снажно:* ~ ударити.

поштѐња̄к, -а́ка м *поштен, частан човек.*

поштења́ковић м (често ир.) *поштен, частан човек, поштењак.*

поштења̀чина ж (м) (мн. ж) *аугм. од поштењак; поштењак.*

поштѐња̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на поштењаке.*

поштѐње с **1. а.** *својство онога који је поштен, честитост, часност.* **б.** *поштен однос или поступак према другима или према појавама, исправност.* **2.** *невиност, девичанство.* **3.** *добар глас, углед.* **4.** нар. *гозба, чашћење.* • **поштења ми!** *речи које се употребљавају у заклетви, заклињању.* – Поштења ми, вратићу дуг!

поштѝвати (се), по̀штӣва̄м (се) несвр. *в. поштовати (се).*

пошто I. везн. **1.** *временски, изриче да се радња главне реченице догађа после радње зависне временске реченице, када, чим, како.* – Иако је био љут, пошто се смирио реши да све заборави. **2.** *узрочни, изриче узрок радње главе реченице, јер, зато што, будући да.* – Не могу да разумем официре, ~ нисам био у војсци. **II.** прил. **а.** разг. *по којој цени, по коју цену, за колико.* – Брат ме упита пошто да прода кућу. **б.** *у вези са глаголом бити: колико кошта.* – Господине, пошто је овај шешир? • **пошто-пото, пошто било, пошто-зашто** *по сваку цену, без обзира на цену.* – Желео сам пошто-пото да купим ауто.

пошто̀валац, -аоца м *онај који гаји и показује поштовање према некоме, нечему:* ~ Хемфри Богарта, ~ науке.

пошто̀валачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на поштоваоце.*

по̏штова̄н, -а, -о **1.** *трп. од поштовати (се).* **2.** *као формула учтивости у усменом или писменом обраћању:* (много) поштовани (господине, пријатељу, друже).

поштова́ње с **1.** *осећај и мишљење да неко или нешто има изванредне особине, одлике, својства, заслуге и сл.; уважавање.* **2.** *поздрав при сусрету или растанку с неким као израз уважавања.*

пошто̀вати, по̀штује̄м и **по̏штовати,** по̑штује̄м свр. и несвр. **а.** *осетити, осећати и показ(ив)ати поштовање према некоме, нечему, ценити:* ~ родитеље, ~ историју. **б.** *придржавати се некаквих правила, закона, поступити, поступати у складу са нечим:* ~ одредбе закона. ■ **~ се 1.** *осетити, осећати поштовање према себи.* – Ако те други поштују, мораш се и сам поштовати. **2.** *осетити, осећати узајамно поштовање један према другоме.* – Наше се породице деценијама поштују.

поштока́вити, -о̀ка̄вӣм свр. *учинити штокавцем.* – Медији поштокављују чакавце. ■ **~ се** *постати штокавац.* – Многи кајкавци су се поштокавили.

пошто̀ноша м (мн. ж) *в. поштар (1).*

по̀штрцати, -а̄м свр. *испрскати, попрскати.*

по̀шумити, -ӣм (трп. по̀шумљен) свр. *засадити шумом:* ~ голети.

пошумља́вати, -ѝмља̄ва̄м (пошумљи́вати, -ѝмљује̄м) *несвр. према пошумити.*

пошу́тети јек. **пошу́тјети,** -ти̑м (ретко ек.) свр. **а.** *кратко време зашутети, заћутати.* **б.** *провести неко време у шутњи, ћутању;* уп. поћутати.

пра- преф. *као први део твореница значи:* **1.** *почетни, исконски ступањ нечега:* пракосмос, праматерија, прајезик, прасловенски, праисторијски. **2.** *сродство у трећем колену у силазној или узлазној линији:* прабаба, прадеда, праунук.

пра̏баба и **пра̀баба** ж *бабина или дедина мајка.*

пра̏в, -а, -о (одр. пра̏ви̑) **1. а.** *који није крив, неискривљен, несавијен:* ~ ко свећа, ~ дрво, ~ линија. **б.** *који није таласаст:* ~ коса. **2.** фиг. **а.** *који је без кривице, невин.* – Ја сам ~ и суд ће ме ослободити. **б.** *поштен, честит.* – Дед је био ретко ~ човек.

пра̏ва̑ ж (дат. пра̏во̑ј) геом. *права црта, линија:* паралелне праве.

пра̀вац, -вца м (инстр. -вцем; ген. мн. пра̏ва̄ца̄) **1. а.** *замишљена права линија усмерена према циљу кретања.* – У магли смо наслутили ~. **б.** *место, страна куда се неко упутио, смер.* – Затвореник се изгубио у непознатом правцу. **в.** *замишљена линија, траса која повезује циљ и полазиште:* ~ Београд – Ниш. **2.** фиг. **а.** *пут или ток каквог деловања, радње, појаве:* ~ развитка романа. **б.** *схватања, поглед, став групе људи (писаца, филозофа итд.):* књижевни ~, стилски ~. **3.** мат. *најкраћа линија која спаја две тачке у равни.* • **узети добар (рђав) ~, поћи, ударити добрим (рђавим) правцем** *повољно (неповољно) се развијати.* – Наш посао удари добрим правцем. **у том(е) правцу** *у том(е) смислу.* – Размишљајући у том правцу, закључићемо шта ваља.

пра̑вда ж **1. а.** *друштвено стање у којем свако добија оно што му по закону припада.* **б.** *праведност, правичност.* – Оптужени се позива на правду. **в.** *право суђења и област на коју се оно односи, правосуђе.* – Лопов је у рукама правде. **2.** *парница, процес; препирка, свађа.* – Са суседом смо правду започели. **3.** *истина.* – Деца правду говоре. • **делити (кројити, вршити итд.) правду** *доносити пресуду, судити.* **извршити правду над неким** *казнити некога (обично убити по пресуди).* **на божју правду, на правди бога** *без кривице, невино.* **по правди** *како је право, стварно.*

пра̑вдати, -а̄м несвр. **1.** (некога) *доказивати нечију праведност или невиност, бранити некога или нешто од приговора, замерки и сл.* – Кад бих погрешио, деда ме је правдао код родитеља. **2.** књиг. *доказивати помоћу докумената приходе и расходе:* ~ мањак. ■ **~ се 1.** *износити доказе своје праведности, бранити се од приговора, замерки и сл.* – Кад су ме оптужили, правдао сам се болешћу. **2. а.** *свађати се с неким.* – Не волим да се правдам са женом. **б.** *судити се, парничити се.* – Ишли су на суд да се правдају.

правдољу́бац, -у̑пца м *онај који воли правду, онај који се бори за њу.*

правдољу̀бив, -а, -о *који воли правду, који се бори за њу:* ~ адвокат, ~ јунак.

правдољу̀бивō̄ст, -ости ж *особина онога који је правдољубив.*

правдо̀љубље с *љубав према правди.*

пра̏ведан, -дна, -о **1.** *који је заснован на правди, који је у складу с правдом, правичан:* ~ суд, ~ рат, ~ одлука. **2.** *правдољубив:* ~ човек, ~ јунак. **3.** *који је заснован на стварним разлозима, оправдан:* ~ бес. **4.** *невин, недужан:* ~ крв Лазарева.

пра̏ведни̑к м **1.** *онај који се у својим поступцима држи принципа праведности.* **2.** *онај који живи у складу са моралним прописима неке религије.* • **спавати сном праведника** *спавати спокојно, без бриге савести.*

пра̏ведница ж *женска особа праведник.*

пра̏веднички̑, -а̄, -о̄ *који се односи на праведнике.*

пра̏ведно прил. *с правом, по правди, правично.*

пра̏ведно̄ст, -ости ж *особина онога који је праведан, онога што је засновано на правди:* судијина ~, ~ народноослободилачке борбе.

пра̑ви̑, -а̄, -о̄ **1.** *стваран, истински, реалан:* ~ стање ствари, показати ~ лице, ~ љубав. **2.** *одговарајући, погодан, згодан:* стићи у ~ време, употребити ~ реч. **3.** *који непосредно нешто значи или представља у ужем смислу, у основној реализацији:* прави разломак, прави објекат.

пра̏ви̑лан, -лна, -о **1.** *који се заснива на правилима, који је у складу с правилима:* ~ поступак, ~ изговор. **2. а.** *који одговара реалности, истинит, тачан:* ~ претпоставка, ~ став. **б.** *који одговара потребама, прави, одговарајући:* ~ распоред, ~ потез. **3. а.** *који задовољава правила пропорције и симетрије, складан:* ~ фигура. **б.** *равномеран, уједначен:* ~ ритам.

пра̏ви̑лни̑к м *правила, прописи о начину вршења неких послова; текст таквих правила.* – Узео је ~ и потражио одговарајући члан.

пра̏ви̑лно прил. *на правилан начин, исправно.*

прави́лно̄ст, -ости ж *својство онога што је правилно.*

пра̏вило с **1. а.** *пропис о организацији, начину рада, односима међу људима и сл.:* ~ службе, црквено ~. **б.** (обично у мн.) *пропис, одредба о начину и поступку у нечему:* правила игре, правила фудбалске игре, шаховска правила. **2.** *сталан, непроменљив, законит однос одређених појава:* граматичко ~, алгебарско ~. • **златно ~** *основно, битно правило.* – Златно ~ учења је понављање градива. **морско ~** *немогуће правило.* – По ком то морском правилу ви не радите уторком? **Питагорино ~** мат. *правило да је квадрат над хипотенузом правоуглог троугла једнак збиру квадрата над катетама.* **по правилу, у правилу** *обично, уобичајено.* – Ниједно дете, по правилу не воли сируп против кашља. **~ десне руке** физ. *правило којим се одређује смер индуковане струје.* **~ тројно** мат. *израчунавање непознатог члана у сразмери у којој су нам позната три члана.*

пра̏вити, -и̑м (трп. пра̏вљен) свр. **1. а.** *градити, изграђивати, производити:* ~ кућу, ~ мост. **б.** *стварати, творити:* ~ стихове, ~ портрет. **в.** *образовати, формирати:* ~ ред. **г.** *припремати, готовити:* ~ чорбу. **2.** вулг. *стварати децу.* **3.** *у вези с неким категоријама именица које значе радњу или њен резултат, некакав покрет, меру или количину значи: чинити, вршити, изводити итд.:* ~ аферу, ~ буку, ~ демонстрације, ~ обрачун, ~ прве кораке, итд. **4. а.** *доводити у некакво стање или положај:* ~ лудим. **б.** *претварати, преображати једно у друго.* – Од уметности праве критичари култ. ■ **~ се 1.** *давати себи својства која не одговарају реалности.* – Дечак се прави сила, а плашљивац је. **2.** *претварати се.* – Просјаци се праве да су слепи. **3.** *дувати се, гордити се.* – Шта се правиш? Као да ми не знамо ко си. • **~ се луд (Енглеза, Тоша (Тошо))** *владати се као да га се нешто не тиче, као да с нечим нема везе.* **~ се невешт (светац)** *претварати се с намером да се неко обмане.* **~ се важан** *в. правити се (3).*

пра̏вичан и **пра̀вичан,** -чна, -о *в. праведан (1–3):* ~ одлука; ~ човек; ~ срџба.

пра̏вично и **пра̀вично** прил. *в. праведно.*

пра̏вично̄ст и **пра̀вично̄ст,** -ости ж *в. праведност.*

пра̑вни̑, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на право, који је у вези с правом:* ~ принцип. **2.** *који се заснива на праву, који изражава прописе или норме права:* ~ последице, ~ одлука, ~ савет. • **~ лек** *в. под лек.*

пра̑вни̑к м **1.** *човек који је дипломирао права, човек који ради правне послове:* фабрички ~. **2.** *студент правног факултета.*

пра̑вница ж *жена правник.*

пра̑вничкӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на правнике:* ~ поступак, ~ гест. **2.** *правни (1):* ~ факултет.

пра̑внички прил. *на начин правника.* – Судија нам се обратио ~ хладно.

пра̑вно прил. *у смислу права.* – Одлука је ~ неважећа.

пра̏вносна̄жан и **правно̀сна̄жан,** -жна, -о *в. правоснажан.*

правносна́жно̄ст, -ости ж *в. правоснажност.*

пра̑во прил. **1. а.** *у правој линији, равно, директно:* гледати ~ у очи. **б.** *усправно:* ~ стојати. **в.** *изравно, непосредно.* – Младић оде ~ на реку. **2.** *по правди, праведно, правично.* – Право је да нам помогнете. **3.** *истинито, тачно, прецизно.* – Шта ће бити?

Не знам ~, али слутим. **4.** *како треба, исправно, добро.* – Право је да слушаш старије. **5.** *како одговара нечијој жељи, по вољи.* – Све ми је ~, поступите како желите. **6.** *управо, баш, тик.* – Право оног часа, стигао је воз. **7.** *сасвим, посве.* – Још нису ~ ни последњи звуци замрли, а поче аплауз. • **~ говорити (~ велиш)** *тачно, добро говорити (говориш), мислити (мислиш).*

пра́во с **1. а.** (у објективном смислу) *опшша, потребном гаранцијом зајамчена правила која уређују друштвене односе:* римско ~, грађанско ~. **б.** (у субјективном смислу) *оно што припада појединцу по одредбама објективних правних прописа:* ауторско ~, станарско ~, ~ на рад, ~ на школовање. **2.** *скуп закона и прописа који се односе на одређену грану државног уређења, јавног живота и сл.:* кривично ~, наследно ~, управно ~, уставно ~. **3.** (обично у мн.) *скуп стечених повластица или овлашћења.* – Европа не поштује наша историјска права. **4. а.** *власт да се могу вршити државна дела.* – Држава има право да регрутује младиће. **б.** *власт да се може располагати нечим:* ~ на наследство. **в.** *могућност деловања, поступања и сл.* – Свако има ~ да гледа лепе жене. **5.** *правне науке:* студирати ~. • **бити у праву, имати право** *тачно говорити, мислити, образлагати, предлагати и сл. нешто.* **добити, стећи грађанско ~, ~ грађанства** а) *добити сва права која има грађанин неке земље.* б) *бити усвојен, примљен од неке заједнице; почети се употребљавати.* – Нова уметност је стекла право грађанства код нас. Неке стране речи су стекле право грађанства у српском језику. **по праву** *законски.* – Син по праву наслеђује оца. **~ јачег** *употреба силе да би се остварило неко (стварно или измишљено) право.* **с (пуним) правом, с пуно права** *оправдано.* – С пуно права су захтевали истрагу. **часна права** *права сваког пунолетног грађанина док није осуђиван.*

правобра̀нилац, -иоца м *правни стручњак који у судовима и решавању правних спорова има посебно одређен делокруг одбране правних лица, законски заступник:* општински ~, републички ~.

правобра̀нилачкӣ, -ā, -ō *који се односи на правобраниоце.*

правобра̀нилаштво с **1.** *делатност, посао правобраниоца.* **2.** *надлештво које у правним споровима заступа друштвене или државне интересе:* општинско ~, републичко ~.

пра̏вовēран и **право̀веран** јек. **пра̏вовјēран** и **право̀вјеран,** -рна, -о **1. а.** *који се строго придржава одредби догме.* **б.** *који је припадник вере за коју њени верници мисле да је једино исправна.* – Правоверан човек је могао у свакој православној кући наћи уточиште. **2.** фиг. *који се придржава некаквог учења, назора итд.:* правоверни Марксови ученици.

право̀вēрје јек. **право̀вјēрје** с *вера за коју њени верници мисле да је једино исправна.*

право̀вēрнӣк јек. **право̀вјēрнӣк** м *онај који се строго придржава вере, прописа које она налаже.*

право̀вēрница јек. **право̀вјēрница** ж *женска особа правоверник.*

право̀вēрничкӣ јек. **право̀вјēрничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на правовернике.*

правове́рнōст јек. **правовје́рнōст,** -ости ж *својство и стање оног који је правоверан.*

право̀времен, -а, -о *који се дешава на време или у право време:* ~ долазак воза, ~ интервенција доктора.

право̀времено прил. *на време, у право време:* ~ отпутовати.

право̀временōст, -ости ж *особина оног што је правовремено.*

пра̏водозēмац, -мца м зоол. *у мн.: четвороножни кичмењаци из карбона, слични даждевњаку, изумрли у тријасу,* Stegocephali *(у јд.: такав кичмењак).*

правокри́лац, -лца и **право̀крилац,** -ӣлца м зоол. *у мн.: род инсеката са два пара крила, од којих су предња чврста и не крећу се при летењу (богомољке, скакавци),* Orthoptera *(у јд.: такав инсект).*

пра̏вокӯтан, -тна, -о *в. правоугаон.*

пра̏вокӯтнӣк м мат. *в. правоугаоник.*

праволи́нӣјскӣ и **праволи̇̀нӣјскӣ,** -ā, -ō **1.** *који је од правих линија, који се пружа правом линијом:* ~ слика. **2. а.** *који се не мења, сталан, непромењив.* – Силнице су дејствовале праволинијским интензитетом. **б.** фиг. *који се односи или делује грубо, директно, без разумевања за нијансе, разлике.* – Праволинијско разумевање апстрактне уметности нанело јој је штету.

праволи́нӣјски и **праволи̇̀нӣјски** прил. **1.** *у виду праве линије.* – Траса се пружала ~. **2.** *стално, непромењиво.* – Силе су ~ дејствовале. **б.** *директно, грубо, без нијанси.* – Стари критичари песме тумаче ~.

пра̏вопис м **а.** *правила за писање речи и употребу интерпункције, ортографија:* етимолошки ~, фонетски ~. **б.** *књига у којој су та правила одштампана.* – Узми правопис и погледај како се транскрибују арабизми.

правопи́сац, -сца м *онај који пише правопис.*

пра̏вописнӣ, -ā, -ō *који се односи на правопис:* ~ правило, ~ реформа, ~ речник.

пра̏вославан и **право̀славан,** -вна, -о **1.** (одр.) *који се односи на православље:* ~ црква, ~ манастир. **2.** *који исповеда православље:* ~ свештеник, ~ народ.

правосла́вац, -вца м *припадник православне вере.*

право̀славка ж *припадница православне вере.*

пра̏вославље и **право̀славље** с *источна хришћанска вера; верско опредељење православца.* – Православље је вера Јужних Словена. Станковићево православље носи у себи трагове паганства.

пра̏воснāжан и **правно̀снāжан,** -жна, -о *који има правну, законску снагу, извршан:* ~ решење, ~ одлука.

правосна́жнōст, -ости ж *својство или стање оног што је правоснажно.*

пра̏восуднӣ и **право̀суднӣ,** -ā, -ō *који се односи на правосуђе:* ~ испит, ~ орган.

пра̏восӯђе и **право̀сӯђе** и с *организација и рад судова и судских органа на примени закона и прописа.*

право̀угао, -гла м мат. *правоугаоник.*

право̀угаон, -а, -о *који има четири права угла.*

правоугао̀нӣк м мат. *четвороугао који има четири права угла и по две супротне странице паралелне и једнаке.*

право̀угласт, -а, -о *који има облик правоугла.*

право̀углӣ, -ā, -ō *правоугаон.*

пра̀вцатӣ, -ā, -ō (обично у спају: прави правцати) *прави, истински, стварни.* – Ти си прави правцати херој.

пра̀вцē прил. **1. а.** *право, равно.* – Сунце бије ~ у главу. **б.** *директно, непосредно.* – Љубав долази ~ из срца. **2.** *без скретања или кривудања, без задржавања, право.* – Кренусмо ~ у хотел.

пра̏г м (мн. -ови) **1.** *греда (дрвена, камена или метална) која се налази на доњој страни врата, између довратника:* ~ родне куће. **2. а.** жел. *дрвена греда која служи као подлога за железничке или трамвајске шине.* **б.** *дрвена греда која служи као подлога мосту.* **в.** *попречна гредица на чамцу која везује ребра.* **3. а.** *стеновити попречни набор у кориту реке преко којег вода пада у слаповима.* **б.** *подморски гребен.* **в.** *живи камен у земљи.* **4.** фиг. **а.** *дом, кућа.* – Сваком је драг свој праг. **б.** *место куда се улази, улаз:* ~ домовина. **в.** *граница на којој се нешто испољава:* ~ свести. **г.** *време пред почетак догађаја или стања:* ~ јесени. • **обијати, обилазити (туђе) прагове** *обилазити туђе домове просећи.* **чистити, мести пред својим прагом** *не мешати се у туђе послове, гледати своја посла.*

прагмати̇̀зам, -зма м грч. **1.** *утилитаристичко филозофско учење које признаје за истину само оно што је практично корисно и коме је научно сазнање само средство за одржавање живота.* **2.** *однос према појавама у животу који све подређује (личној) користи, практичност, користољубивост.*

прагма̀тик м *прагматичар.*

прагма̀тика ж грч. **1. а.** *службени прописи који се тичу односа службеника и послодаваца; статус особља неке установе.* **б.**

прагматизам (2). **2.** лингв. *назив за једну од трију основних грана семиотике која се посебно бави изучавањем језика с гледишта његових корисника, одређивањем у случају дилема, потом препрекама које постоје у употреби језика, социолингвистичким и ванјезичким контекстом и др.*

прагма̀тист(а), -ē м (мн. -сти) **а.** *присталица прагматизма (1).* **б.** *онај који је прагматичан.*

прагмати̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на прагматисте:* ~ поглед на свет.

прагма̀тичан, -чна, -о **а.** *који води рачуна о властитој користи или користи групе којој припада:* ~ човек. **б.** *који се тиче користи, који доноси корист:* ~ понашање, ~ став.

прагма̀тича̄р м *човек који води рачуна о практичности или корисности дела.*

прагма̀тича̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на прагматичаре.*

прагма̀тичкӣ, -ā, -ō *прагматичан.*

пра̏да̄внӣ, -ā, -ō *који је из велике давнине, исконски:* ~ ритуал, ~ догађај.

пра̏дед и **пра̀дед** јек. **пра̏дјед** и **пра̀дјед** м (мн. -ови) **1.** *дедов, дедин отац.* **2.** *праотац, предак.*

пра̀деда јек. **пра̏дједа** и **пра̀дједа** м *в. прадед (1).*

пра̏дедовина и **пра̀дедовина** јек. **пра̏дједовина** и **пра̀дједовина** ж *прадедовско, родовско, наследно имање.* – Нико ми неће узурпирати моју прадедовину.

пра̏дедовскӣ и **пра̀дедовскӣ** јек. **пра̏дједовскӣ** и **пра̀дједовскӣ,** -ā, -ō **а.** *који се односи на прадедове, који је својствен прадедовима:* ~ имање. **б.** *који се односи на претке, који је својствен прецима:* ~ обичај.

пра̏доба и **пра̏до̄ба** с (често непром.) **1.** *исконско, првобитно доба.* – Од ~ људи се баве музиком. **2.** геол. *најстарија геолошка ера, прекамбријум.*

пра̏домовина ж *најстарије познато, исконско место пребивања неког племена, народа или живе врсте; место где се нешто родило или појавило.* – Прадомовина Гота није позната. ~ папратњача је на југу. ~ права налази се у Вавилону.

пра̏животиња ж зоол. *у мн.: једноћелијске животиње видљиве само микроскопом које се покрећу бичевима, трепљама,* Protozoa *(у јд.: таква животиња).*

пра̏житељ м *прастановник.*

пра́зан, -зна, -о **1. а.** *у коме или на коме нема ничег, ненапуњен:* ~ сто, ~ кеса, ~ папир. **б.** *који није натоварен:* ~ камион. **в.** *у коме нико не станује, ненасељен:* ~ стан. **г.** *који није заузет:* ~ постеља. **д.** *који није испуњен радом, активношћу:* ~ дан. **ђ.** *који је без меса:* ~ бурек. **е.** *духовно ограничен:* ~ човек. **2.** фиг. **а.** *који нема правог значења, који није важан:* празне речи. **б.** *који је без садржаја, пуст, јалов:* ~ будућност. **в.** *неостварљив, узалудан:* ~ жеља. **г.** *безизражајан, туп:* ~ поглед. • **пресипати, претакати из шупљег у** ~ *бавити се узалудним, бескорисним послом; причати нешто бесмислено, неважно.*

пра̏зилук и **пра̀зилук** м бот и агр. *врста лука с продуженом луковицом и пљоснатим лишћем који се користи за јело и као зачин, порилук.*

празни̇јат, -а, -о само у изр. **празан** ~ *сасвим празан:* празан ~ џак.

пра̂зни̂к м **1.** *свечан дан када се прославља какав важан догађај.* – Нова година је ~ у целом свету. **2.** црkв. *дан или више узастопних дана када се не ради у славу неког свеца.* – Божић је хришћански ~. **3.** мн. *време у које се прекида рад у школама ради одмора ђака и наставника, распуст:* школски празници. **4.** *дан у којем се дешава нешто изузетно за кога.* – За старе је ~ кад их посете унуци. **5.** фиг. *радост, усхит који се осећа због нечег пријатног, важног итд. и сам извор те радости.* – Девојка је била ~ за укућане.

празни̇̀на ж **1.** *празан простор.* – У напуштени дом се увукла ~. **2.** *особина или својство онога што је празно:* ~ собе, ~ хоризонта, ~ политике. **3.** фиг. **а.** *непотпуност, недостатак, мана.* – Теорија има једну озбиљну празнину. **б.** *стање у којем је неко без моралне или креативне снаге за рад.* – У жениној души завлада глува ~.

пра́знити, пра̂зни̑м несвр. [пра́жње̄ње с] *уклањајући садржину чинити празним:* ~ кутију, ~ акумулацију, ~ оставу. ■ **~ се 1.** *постајати празан, испражњавати се.* – Соба се лагано празнила. **2.** фиг. **а.** *губити електрицитет, магнетизам итд.* – Акумулатор се брзо празнио. **б.** *ослобађати се емоција, напетости и сл.* – Брзо би се разбеснео, али још брже празнио.

пра̀зница ж нар. *празна кошница.*

пра̂зничан, -чна, -о (обично одр.) **1.** *који припада празнику, који је у вези с празником:* ~ светковина, ~ ручак. **2.** *који се носи или употребљава празницима:* ~ одело, ~ сервис за кафу. **3. а.** *који се празнује:* ~ дан. **б.** *свечан, радостан:* ~ атмосфера.

пра̂зничкӣ, -ā, -ō *празничан.*

пра̂знично (пра̂знички) прил. *на начин својствен празнику, свечано:* ~ обучен, ~ расположен.

пра̂зно прил. **1.** *без садржаја, испражњено.* – Рукави ~ висе. **2.** фиг. **а.** *безизражајно, тупо.* – Гледа ме сасвим ~. **б.** *шупље.* – Под копитама трг ~ одјекује. **в.** *без концентрације, расејано.* – Говорио је ~, неодређено. **г.** *бесадржајно, бесплодно:* ~ проводити живот.

пра̏зновати и **пра̂зновати,** -нује̄м несвр. **1.** *славити, светковати празник.* **2.** *не радити, налазити се на одмору.*

празно̀ве̄ран и **пра̏зноверан** јек. **празно̀вје̄ран** и **пра̏зновјеран,** -рна, -о **а.** *који верује у постојање натприродних сила, сујеверан:* ~ жена. **б.** *који се заснива на празноверју:* ~ обичај.

празно̀верица јек. **празно̀вјерица** ж *појединачно веровање у натприродну моћ нечега.*

празно̀ве̄рје и **пра̏зноверје** јек. **празно̀вје̄рје** и **пра̏зновје̄рје** с **а.** *веровање у моћ натприродних сила, сујеверје.* **б.** *празноверица.*

празно̀ве̄рно и **пра̏зноверно** јек. **празно̀вје̄рно** и **пра̏зновје̄рно** прил. *на празноверан начин, сујеверно.*

празно̀глав, -а, -о *који је празне главе, умно ограничен.*

празно̀главац, -авца м *онај који је празне главе, умно ограничен човек.*

празно̀главица ж *празноглава женска особа.*

празно̀главо̄ст, -ости ж *особина онога који је празноглав.*

празнорѐчив јек. **празнорјѐчив,** -а, -о *који говори или пише празне речи, речи без значења.*

празнорѐчиво јек. **празнорјѐчиво** прил. *празним речима, речима без значења.*

празнорѐчиво̄ст јек. **празнорјѐчиво̄ст,** -ости ж *особина онога који је празноречив.*

празно̀рук, -а, -о *који је празних руку; сиромашан.*

празносло̀вити, -о̀слови̑м несвр. *говорити речи без значења и смисла, блебетати.*

празно̀сло̄вље с *празно, бесмислено говорење, блебетање.*

празно̀ћа ж *в. празнина.*

празњи̇̀кав, -а, -о *прилично празан.* – Његов текст је ~, без идеја.

пра̏изведба и **праи̇̀зведба** ж (ген. мн. -би̑) *прва, обично и давна изведба неког дела (обично музичког, позоришног), премијера.*

праизвѐсти (праи̇̀звести), -ѐде̄м (-и̇̀зведе̄м) свр. *премијерно извести сценско дело:* ~ сонату.

пра̏извор и **праи̇̀звор** м *први, првобитни извор:* ~ језика.

пра̏изво̄рнӣ и **праи̇̀зво̄рнӣ,** -ā, -ō *који се односи на праизвор.*

пра̏инсект (пра̏инсекат) и **праи̇̀нсект** (праи̇̀нсекат), -кта м зоол. *у мн.: најпримитивнији род инсеката, без крила и слабо развијених очију,* Apterygota *(у јд.: такав инсект).*

пра̏иско̄н м *прадавно време из којег нешто потиче.* – Из праискона је до нас допрло мало материјалних остатака.

пра̏иско̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на праискон, на првобитно доба, који води порекло из тога времена.*

пра̏исто̄рија и **праи̏сто̄рија** ж *доба пре писаних споменика људске културе.*

пра̏историјскӣ и **праисто̀ријскӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на праисторију.*

пра̏историча̄р и **праисто̀рича̄р** м *човек који се бави праисторијом.*

праје̏зик м лингв. *прастари језик који је предак више међусобно сродних језика (теоријски реконструисан на основу поређења тих језика):* индоевропски ~.

праје̏зичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на прајезик:* ~ заједница.

пра̏кичмења̄к м зоол. *у мн.: род животиња који уместо кичме имају хорду,* Provertebrata Chordonia *(у јд.: таква животиња).*

пра̏кљача ж *пљоснат комад дрвета с дршком којим се при прању удара рубље.*

пра̏крилац и **пракри́лац**, -лца м зоол. *у мн.: род инсеката са мрежастим крилима* Archiptera, Pseudoneuroptera *(у јд.: таква животиња).*

пра̀кса и **пра̏кса** ж (мн. ø) грч. **1. а.** *стварна, непосредна корисна делатност (насупрот теоретској), искуство, примена.* – Извор њиховог знања је пракса, а не књиге. **б.** *начин рада или поступања.* – Скупштина је у свој рад увела нову праксу. **в.** *обичај, навика.* – Учвршћује се пракса да лекари раде двократно. **2. а.** *обављање стручног рада:* адвокатска ~. **б.** *стручни рад одређеног трајања којим се ученик по свршетку школе уводи у посао.* – Ђаци су праксу обавили у фабрици авиона.

пра̀ктика ж (мн. ø) грч. *пракса.*

практи̏кант м ист. *онај који почиње да ради у некој установи, приправник.*

практика̀нтскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на практиканте.*

пра̀ктиковати, -кује̄м несвр. **1. а.** *праксом стицати искуство, вежбати се.* – Практиковао сам ја у тој фирми две године. **б.** *вршити праксу (2а).* – Почео сам практиковати у адвокатури. **2. а.** *примењивати, вршити, обављати.* – Војска практикује дводневне вежбе. **б.** *обичавати.* – Писци су практиковали да нове текстове штампају у периодици.

пра̀ктикум м лат. **а.** *вежба, увод у неку праксу (у вишим школама).* – Обавили смо практикум у првом семестру. **б.** *врста наставног рада у облику семинара, лабораторијских вежби и сл. усмерена на примену теоретског знања.* – Асистент је водио практикум.

практици̏зам, -зма м **а.** фил. *схватање којим се даје предност пракси над теоријом.* **б.** *смисао за тренутне потребе на штету неких принципа.*

практици́рати, -ѝцира̄м несвр. *в. практиковати.*

практи̏цист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица практицизма.*

практици̏стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на практицизам и практицисте.*

пра̀ктичан, -чна, -о **1. а.** *који се односи на праксу, на стварне животне потребе:* ~ значај. **б.** *који даје предност пракси, ономе што даје конкретне резултате:* ~ човек. **2.** *који се односи на примену какве науке или знања у пракси:* ~ педагогија, ~ повртарство. **3.** *погођен, прикладан, згодан:* револвер ~ за уличне борбе.

пра̀ктича̄р м *онај који има велику праксу, велико искуство у некој области; онај који даје предност пракси (у односу на теорију) у решавању проблема.*

пра̀ктича̄рка ж *женска особа практичар.*

пра̀ктичкӣ, -а̄, -о̄ *практичан.*

пра̀ктично (пра̀ктички) прил. **1.** *у пракси, стварно, реално.* – ~ је врло тешко одредити цену. **2.** *за практичну употребу, згодно, погодно.* – Унутрашњост кабине је ~ обликована.

пра̀ктично̄ст, -ости ж *особина онога који је практичан, онога што је практично.*

пра̏кӯкац, -кца м зоол. *в. праинсект.*

пра̏лӣк м *првобитни лик према којем су каснији ликови рађени, праузор.*

прали́на ж фр. *врста чоколадне бомбоне пуњене ликером, кремом и сл.*

пра̏ља ж *женска особа која пере рубље.*

пра̏љӯди м *мн. од прачовек.*

пра̏људскӣ, -а̄, -о̄ **а.** *који се односи на прљуде:* ~ заједнице. **б.** *који је као код праљуди:* ~ бес.

пра̏љуска̄р м зоол. *у мн.: првобитни љускари из давних геолошких периода,* Palaeostraca, Aspidonia *(у јд.: таква животиња).*

пра̂м м (мн. пра́мови) (обично песн.) *в. прамен.*

пра̏ма̄јка и **пра̀ма̄јка** ж *она од које почиње почетак рода или врсте.*

пра̏мале̄ће и **прама̀ле̄ће** јек. **пра̏мање̄ће** и **прама̀ље̄ће** с песн. *в. пролеће.*

прама̀те̄рија ж *првобитна материја из које су настала материјална тела у природи.*

пра̏мати, пра̏матере ж *прамајка.*

пра́мац, -мца м (инстр. -мцем) *предњи део брода или чамца, кљун, прова.*

пра̏ме̄н м (мн. пра̏менови (пра̏ме̄ни); зб. им. пра̀ме̄ње с (мн. ø)) **1.** *чуперак, струк, гужва нечега:* ~ косе, ~ вуне. **2.** *танка трака, прува нечега:* ~ магле, ~ светла.

пра̏менаст, -а, -о *који је у облику прамена, који обликом подсећа на прамен:* ~ облак.

пра̏ме̄нка ж зоол. *врста овце дуга репа и грубе вуне која виси у праменовима.*

прамѐнчић м *дем. од прамен.*

прами̏њати, -а̄м несвр. **1.** *падати у праменима.* – Прамиња снег. **2.** *горети слабом светлошћу, треперити, светлуцати.* – Свећа прамиња.

прами́чак, -чка м *дем и хип. од прам.*

пра̀мчанӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на прамац:* ~ кљун.

прана́род м *првобитни народ из којега је настало више сродних народа.*

пра̀нгија ж тур. **1.** ист. *врста топа за избацивање сигналних метака и пуцање приликом неких свечаности.* **2.** *примитивна, ручна направа у виду цилиндра, која се пуни експлозивом да би се пуцало приликом свечаности.*

пра́ње с **1.** *гл. им. од прати (се).* **2.** *услуга одржавања чистоће рубља.* – У овој се кући може добити храна и ~. • **бело** ~ мед. *месечно женско прање, менструација.*

пра̏облӣк м *првобитни облик.*

прао̀ница и **пра̀оница** ж *место, просторија или зграда где се пере рубље, перионица.*

пра̏отац, пра̏оца м **1.** *предак од којег род води порекло.* **2.** фиг. *онај који је био или који је поставио почетак, зачетак чега.* • **наш** ~ *Адам.*

пра̏отачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на праоце.*

пра̏пове̄снӣ јек. **пра̏повијеснӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на праповест.*

пра̏пове̄ст јек. **пра̏повијест** ж **1.** *доба пре писаних споменика.* **2.** фиг. *повест која претходи појави нечега:* ~ односа.

пра̂пор и **пра̏пор** м геол. *врста жућкасте земље која се лако мрви, настале од ветром наталоженог песка, лес.*

пра̏порац, -о̄рца м (обично у мн.) **а.** *шупља метална лоптица с металном куглицом унутра која при тресењу звецка.* **б.** мн. *музички инструмент турског порекла с већим бројем звечки на штапу или кожи.*

пра̏порачкӣ, -ā, -ō *који се односи на прапорце.*

пра̑порни и **пра̏порнӣ**, -ā, -ō *који се односи на прапор.*

пра̏постōјбина и **прапо̀стōјбина** ж *некадашња, првобитна постојбина:* ~ Словена.

пра̏потопскӣ и **прапо̀топскӣ**, -ā, -ō **а.** *који је био у доба пре потопа:* ~ доба. **б.** фиг. *који је особинама сличан нечему што је карактеристично за доба пре потопа:* ~ пљусак, ~ блато.

пра̏почēтак и **прапоче́так**, -тка м *исконски, првобитни почетак.*

прапра- *као први део сложенице означава још већи степен старости или даљи степен у узлазној или силазној генеалошкој линији него пра-:* прапрабаба, прапрадед, прапраунуче.

пра̏предак, -етка м *први, најстарији предак.*

пра̏птица ж зоол. *претеча данашњих птица,* Archaeopteryx.

пра̏риба ж *првобитна риба од које потиче род риба,* Acrania, Leptocardia.

прaро̀дитељ м *праотац.*

прaро̀дитēљка ж *в. прамајка.*

прaро̀дитељскӣ, -ā, -ō *који се односи на прародитеље.* • ~ **грех** *в. први грех (под грех).*

пра̑с и **пра̏с** узв. оном. *прасак који се чује при пуцњу пушке, судару, треску и сл. и гласови којима се он опонаша.*

пра̑сак и **пра̏сак**, -ска м **а.** *јак шум који се чује кад се нешто разбије, сломи, удари, када нешто експлодира, пукне итд., тресак:* ~ пушке. **б.** *глас који се чује кад почне нагао, грохотан смех:* ~ смеха. • ~ **зоре** *праскозорје.*

пра́сац, -сца м **1.** зоол. **а.** *мужјак домаће свиње, нераст.* **б.** *младунче свиње, мушко прасе.* **2.** фиг. *замазан, прљав, неуредан човек.* **б.** *морално посрнуо, неморалан човек.* • **дивљи** ~ зоол. *дивља свиња.*

пра̑се, пра̏сета с (супл. мн. пра̏сићи м; зб. им. пра̏сāд ж) **а.** зоол. *младунче свиње.* **б.** фиг. *замазано, прљаво, неуредно дете.* • **бодљикаво** ~ зоол. *глодар* Hystrix cristata *чије је тело на задњем крају обрасло бодљама, а на предњем бодљама и чекињама.* **морско** ~ зоол. *заморче,* Cavia cobaya. **попино** ~ бот. *врста биљке,* Phleum pratense.

прасе́нце, -цета с (мн. ø; зб. им. прасе́нцāд и пра̀сēнцāд ж) *дем. и хип. од прасе.* • **водено** ~ зоол. *врста глодара сличног прасету,* Hydrochoerus capybara.

пра̀сетина ж *прасеће месо.*

пра̀сећӣ, -ā, -ē **1.** *који потиче од прасета:* ~ месо. **2.** *који је одређен за прасце:* ~ обор. **3.** *који је као у прасета:* ~ поглед.

пра̀силӣште с *место где се крмаче прасе; место где се гаје прасићи.*

пра́сити, пра̑сӣм несвр. [гл. им. пра́шēње с] *доносити на свет прасад (о крмачи).* ■ ~ **се 1. а.** *доносити на свет (прасад).* **б.** *долазити на свет, рађати се (о прасету, прасадима).* **2.** фиг. *јако плакати.* – Дете је незгодно, сваки час се праси.

пра̀сица ж **1.** *крмача.* **2.** фиг. пеј. **а.** *замазана, прљава, неуредна особа.* **б.** *морално посрнула, неморална особа.*

пра̏ска ж **1.** *прасак.* **2.** *грдња, вика.*

пра̏скав, -а, -о **1.** *који је испуњен праском, праскањем:* ~ глас, ~ експлозија. **2.** *који се расрскава (уз праску):* ~ ватромет. **3.** фиг. *нагао, жесток:* ~ смех. • ~ **жива** хем. *експлозивна материја у облику беле кристалне прашка.* **праскави гласови (сугласници)** лингв. *гласови, сугласници који се артикулишу уз прасак (нпр. „б", „п", „к").* **праскави гас, плин** хем. *смеша водоника и кисеоника или водоника и хлора која снажно експлодира у додиру с пламеном.*

пра̏скавац, -āвца м **1.** хем. *гас који експлодира када се упали.*

пра̏скавица ж *врста ракете која кад се упали полети и распрсне се.*

пра̏скаво прил. *уз прасак, са праском.*

пра̏скавōст, -ости ж *својство онога што је праскаво.*

пра̏скати, -āм несвр. *према праснути.*

пра̏скозōрје и **праско̀зōрје** с **1.** *време пред излазак сунца, кад зора праска, пуца.* **2.** фиг. *рани почетак у развоју нечега:* ~ револуције.

пра̏скозōрнӣ и **праско̀зōрнӣ**, -ā, -ō *који се односи на праскозорје.*

Пра̏славēн и **Прасла̀вēн**, -е́на м (обично у мн.) *в. Прасловен.*

пра̏славēнскӣ и **прасла̀вēнскӣ**, -ā, -ō *в. прасловенски:* ~ језик.

пра̏слика ж **а.** *првобитна слика нечега према којој су доцније начињене друге.* **б.** *идеална, замишљена слика:* ~ жељене жене.

Пра̏despite словēн

Пра̏словēн, -а и **Прасло̀вēн**, -е́на м. *у мн.: словенски преци у време заједничког живота у прадомовини (у јд.: словенски предак).*

пра̏словēнскӣ и **прасло̀вēнскӣ**, -ā, -ō *који се односи на Прасловене.* • ~ **језик** *хипотетички и на основу компаративно-историјског метода реконструисани прајезик из којег су се развили словенски језици и њихови дијалекти.*

пра̏снāга и **прасна́га** ж *исконска, елементарна снага:* ~ мећаве.

пра̏снути, -нēм свр. **1.** *сломити се, скрхати се уз прасак, распрснути се.* – У крову прасну греда. **2.** *изазвати, проузроковати прасак, експлодирати.* – Пред кућом прасну мина. **3.** фиг. **а.** *нагло се појавити, отпочети.* – Неочекивано прасну пљусак. **б.** *нагло се разбеснети и развикати.* – Отац за тили час прасне, посвађа се са свима.

пра̏становнӣк и **пастано̀внӣк**, -ӣка м *првобитни, исконски становник.* – Илири су прастановници Балкана.

пра̏стāње и **праста́ње** с *првобитно, исконско стање:* природно ~.

пра̏стар, -а, -о **1.** *који је постојао, живео или се догодио у давној прошлости:* ~ култура, ~ облик рељефа. **2.** *који постоји од давнине, веома архаичан:* ~ обичај, ~ закон. **3.** *веома стар:* ~ маслина, ~ орман.

пра̏супстанца ж *основна, првобитна супстанца.* – Вода је ~.

пра̏твāр ж *основна, првобитна твар.*

пра̏тēћи, -ā, -ō **а.** *који некога, нешто прати:* ~ оркестар. **б.** воj. *који игра улогу пратње:* ~ батаљон.

пра̏ти, пе̏рēм (пе̏рēм) (импф. пра̑х; имп. пе̏ри; р. пр. пра̏о, пра́ла; трп. пра̑н) несвр. **1.** *испирањем и трљањем у течности (најчешће води) скидати прљавштину:* ~ судове, ~ ноге. **2. а.** *испирањем чистити:* алкохолом ~ рану. **б.** мед. *уносити у неки шупљи орган течност ради испирања:* ~ желудац. **3.** фиг. *искупљивати или освећивати.* – Освета пере образ. ■ ~ **се 1.** *повр. према прати (1).* – Човек се мора ~ сваки дан. **2.** фиг. *оправдавати се због почињеног дела.* – Дечак се морао прати пред оцем, због лоших оцена. • ~ **руке (од нечега)** *скидати са себе одговорност.* **рука руку пере** НПосл *узајамно се помагати; узајамно прикривати недопуштене поступке.*

пра̀тилац и **пра̏тилац**, -иоца м (ген. мн. -илāцā) **1. а.** *онај који прати некога или нешто.* – Док шетам, мој пратилац је ту. **б.** *онај који прати или спроводи некога, нешто ради заштите, помоћи и сл.:* ~ пошиљке, ~ болесника. **2.** фиг. *пратећа појава.* – Температура је пратилац грипа. **3.** астр. *споредно небеско тело које прати неко друго, веће небеско тело, сателит.* – Месец је пратилац Земље. **4.** муз. *онај који прати на неком музичком инструменту при извођењу соло партије.*

пра̀тилачкӣ и **пра̏тилачкӣ**, -ā, -ō **1.** *који се односи на пратиоца, који служи као пратилац.* **2.** *који иде уз нешто, који је саставни део нечега, пропратни:* ~ особина.

пра̀тӣља и **пра̀тиља** (пра̀тилица и пра̏тилица) ж **1.** *она која прати некога или нешто.* **2.** фиг. *пратећа појава.*

пра̏тити, -им (трп. пра̏ћен) несвр. [гл. им. пра̏ћēње с] **1. а.** *ићи заједно с неким (йравећи му друшшво, збоī емоћивне везе и сл.).* – Сваки дан пратим девојку. **б.** *ићи до некоī месша с неким који йушује, одлази ойраштајући се.* – Пратим кћер на станицу. **в.** *ићи с неким ради њеīове зашшише или сйроводећи īа некуда.* – Полицајац прати ухапшеника. **г.** *ићи у йоīребној йоворци:* ~ преминулог на гробље. **2. а.** *дешаваши се йаралелно, у исшо време.* – Тучу прате повреде учесника. **б.** фиг. *шећи, крешаши се уз нешшо.* – Пруга прати пут. **3.** *радиши исшовремено нешшо са нечим.* – Ручао је пратећи печење вином. **4.** *следиши или уходиши некоīа.* – Детектив је пратио осумњиченог. **5. а.** *слушаши (обично йажљиво).* – С пажњом пратимо говор. **б.** *разумеваши, схваташи.* – С напором пратимо излагање колеге. **в.** *йосмашраши крешање нечеīа йомерајући йоīлед.* – Гледаоци прате лет лопте. **г.** *чишаши и слушаши коншинуирано весши о некоме, нечему.* – Ја пратим каријеру глумице из новина. **6.** муз. *свирајући неки инсшруменш или īласом йомаīаши извођење музичкоī дела или балеша.* – Певачицу прати гитариста. ■ **~ се 1.** *йраши ши једно друīоī.* – Пијанци се прате улицама. **2.** *йомаīаши своје йевање свирајући.* – Ана је певала пратећи се на гитари.

пра̀тња ж **1.** *йраћење.* – Увек је био поред жене – та пратња је трајала годинама. **2.** *друшшво које йраши уīледну личносш:* патријархова ~. **3.** *йоīребна йоворка, сйровод:* мртвачка ~. **4.** вој. **а.** *īруйа наоружаних људи која чува или брани некоīа или нешшо, īарда:* председникова ~. **б.** *īруйа наоружаних йловила или авиона која у акцијама йраши већи брод или авион као зашшишница.* **5.** муз. *инсшруменшално или вокално йраћење йри извођењу каквоī музичкоī дела.*

праћа̀кати се, -ам се несвр. *рукама, ноīама или чишавим шелом йравиши брзе, снажне йокреше, бацакаши се:* ~ се у води.

праћа̀кнути се, пра̀ћакнēм се свр. *рукама ноīама или чишавим шелом найравиши брз, снажан йокреш, койрцнуши се.* – Риба се праћакне на сувом.

пра̏ћка ж (дат. -ки; ген. мн. пра̏ћкӣ и пра̏ћāкā) *найрава за бацање камена, найрављена од комадића коже за коју су са сшране йривезане две узице, īуме и сл. а све ово йричвршћено за рашљасши дрвени носач.*

пра̏ћнути се, -нēм се свр. *йраћакнуши се.*

пра̏узрок и **пра̀узрок** м *основни, исконски, йрви узрок.*

пра̏унук м *унуков син.*

пра̏унука ж *унукова кћи.*

пра̏унуче, -ета с (супл. мн. пра̏унучићи м; зб. им. пра̏унучāд ж) *унуков син или кћи.*

пра̏унучица ж *дем. од йраунука.*

прафено̀мēн, -éна м лат. *облик у којем се нека биљна или живошињска врсша йрвобишно јавила и из којеī су йоникли осшали њихови каснији облици.*

пра̑х и **пра̏х** м (мн. ø) **1. а.** *најсишније чесшице, насшале мрвљењем, осийањем чеīа шврдоī које се лако дижу у ваздух и шаложе йо йовршини, йрашина.* **б.** *најсишније чесшице шечносши насшале њеним расйрскавањем или расийањем.* **2.** *баруш.* **3.** *мршво шело, йосмршни осшаци.* • **звездани ~** *космичка йрашина.* **млеко у праху** *осушено млеко йрешворено у йрашину ради конзервирања и лакшеī шрансйорша.* **цветни ~** бот. *йелуд, йолен.* **није примирисао праха** *није се борио.* **мир праху његовом!** *уобичајена формула йри ойрошшају с мршвима.* **оборити (срушити итд.) у ~** *йошйуно унишшиши.*

пра̑хришћа̑нскӣ и **прахри̏шћанскӣ,** -ā, -ō *који се односи на йрахришћансшво.*

пра̑хришћа̑нство и **прахришћа́нство** с *йрвобишно, исконско хришћансшво.*

пра̏човек јек. **пра̏човјек** м (супл. мн. пра̏људи) антроп. *йредак или йрешходник данашњеī човека који је живео у йећинама у алувијуму и служио се каменим оруђем и оружјем:* кромањонски ~.

пра̏човечјӣ јек. **пра̏човјечјӣ,** -ā, -ō *који се односи на йрачовека.*

пра́шак, -шка м **1.** (мн. ø) *йрах, йрашина.* **2.** (мн. пра́шкови) **а.** *лек у йраху.* **б.** *средсшво за йрање у йраху, дешерџенш.*

пра́шан, -шна, -о **1.** *који је йокривен йрашином, који је йун йрашине:* ~ пут, ~ књига. **2.** *који обилује йрашином:* ~ лето. **3.** *који је у облику йраха или се сасшоји од йрашине:* ~ снег.

пра̀шина и **праши̏на** ж **1. а.** *в. йрах (1а, б).* **2.** *оно шшо наликује на йрашину:* светлосна ~. **3.** фиг. *оно шшо је на ниском сшуйњу развоја; сшање неразвијеносши.* • **бацити (бацати) прашину у очи** *в. йод бациши.* **дићи (узвитлати) прашину** *в. йод дићи.* **пасти у прашину** *йосшаши нико и ништа, йройасши или биши заборављен.*

пра̀шинаст, -а, -о *в. йрашан (1, 2, 3):* ~ пут, ~ село, ~ снег.

праши̏нчина и **праши́нчина** ж *ауīм. од йрашина.*

пра̀шињав, -а, -о *йрашан (1).*

пра́шити, пра̑шӣм несвр. [гл. им. пра́шēње с] **1. а.** *дизаши йрашину.* – Мотори праше по путу. **б.** *йадаши у виду йраха.* – Снег јутрос баш праши. **2.** фиг. *јуриши, шрчаши, бежаши.* – Дечак праши путем. **3.** фиг. **а.** *живо, жесшоко йуцаши.* – Митраљези праше. **б.** *жусшро, īласно свираши.* – Гитариста добро праши. **4.** (нешто) *чисшиши од йрашине, шресши.* – Жена праши тепих. **5.** агр. (нешто) *сишниши земљу.* – Трактором прашимо њиву. ■ **~ се** *сшвараши облак йрашине, обавијаши се облаком йрашине.* – Пут се праши од возила.

пра̏шка ж *делић, чесшица йрашине.*

пра̏шкаст, -а, -о *који има облик йрашка.*

пра̏шнӣ, -ā, -ō *који се односи на йрах:* ~ стаза, ~ кесица.

пра̏шнӣк и **пра̑шнӣк** м бот. **а.** *кончасш лисшић у венчићу, круници цвеша, који се сасшоји од дршке, йрашнице и цвешноī йраха,* staminum. **б.** *в. йрашница.*

пра̏шница и **пра́шница** ж бот. *део йрашника у виду врећице, у којој се сшвара цвешни йрах, йолен,* anthera.

пра̏шничкӣ и **пра̑шничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на йрашник и йрашницу.*

пра̏шњав, -а, -о **а.** *који је йокривен йрашином, йун йрашине:* ~ сто, ~ капут. **б.** *који је од йрашине:* ~ траг.

пра̏штав, -а, -о *који као да йраши:* ~ смех.

пра́штати[1] и **пра̏штати,** -тӣм несвр. *йраскаши, йуцаши, распрскаши се.* – Праште пушке, бој се бије.

пра́штати[2], пра̑штāм несвр. **1.** *забораваљаши нечију кривицу, īрешку ишд.:* ~ грех. **2.** *ослобађаши одīоворносши.* – Друштво прашта младима њихове преступе. **3.** фиг. *йройушшаши.* – Гурман доброј храни никад не прашта. ■ **~ се 1.** *расшајаши се с неким уз йоздрављање.* – Љубавници се дуго праштају. **2.** *найушшаши, осшављаши нешшо.* – Путник се прашта са Лондоном.

пра̏шума и **пра̀шума** ж **1.** *йриродан, īусшо обрасшао, нейроходан шумски йредео:* афричка ~. **2.** фиг. *велика количина нечеīа:* ~ података.

пра̏шумскӣ и **пра̀шумскӣ,** -ā, -ō *који се односи на йрашуме.*

пр̏вāк, -áка м **1. а.** *онај који је йрви, најбољи у нечему:* ~ српског филма. **б.** *сйоршисша или сйоршска екийа која је йобедила у неком лиīашком шакмичењу, или је осшварила најбољи резулшаш у некој дисцийлини:* ~ у скоку у вис. **2. а.** *уīледна, исшакнуша личносш.* – Прваци наше државе имају углед у народу. **б.** *особа која нечим руководи:* ~ демократске странке. **3.** *ученик йрвоī разреда неке школе.*

прва̀киња ж *женска особа йрвак:* позоришна ~, европска ~.

пр̀ва̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на йрваке.*

пр̀вашњӣ, -ā, -ē арх. и нар. **а.** *који је био нейосредно йре нечеīа, йређашњи.* – Вратио сам се на првашње место. **б.** *који је био у йрошлосши, на йочешку нечеīа, йочешни, йрвобишни.* – Они првашњи [жупници] нису били такви (Ћипико).

пр̏венац, -ēнца м (инстр. -ēнцем) **1.** *йрворођени син.* **2.** фиг. *оно шшо се йрво йојавило у некој врсши, обласши ишд.:* индустријски ~, књижевни ~. **3. а.** *йрва, најбоља ракија која йошече из казана, йрвошок.* **б.** *йрви мед, самошок.* **в.** *свашовски йредводник.*

пр̏веначкӣ, -ā, -ō *који се односи на йрвенце.*

првѐнствен, -а, -о **1.** *који је први, који има првенство, предност, примарни:* ~ циљ. **2.** *првобитан, пређашњи:* ~ драж. **3.** *који се односи на спортско првенство, такмичарски:* ~ лига, ~ надметање.

првѐнствено прил. *у првом реду пре свега, претежно, нарочито.* – Дете се првенствено угледа на родитеље.

првѐнственōст, -ости ж *особина онога што је првенствено.*

прве́нство с **1.** *прво место у нечему; предност, преимућство.* – Право првенства да говори у суду има тужилац; ~ при запошљавању, право првенства у саобраћају. **2.** спорт. **а.** *такмичење за титулу првака:* фудбалско ~. **б.** *титула првака:* освојити ~.

пр̏вēнче, -ета с (мн. ø; зб. им. пр̏вēнчāд ж) *дем. од првенац.*

пр̑вӣ (пр̀вӣ), -ā, -ō *редни број од један* **1. а.** *који је у набрајању испред других:* ~ падеж, ~ освајач титуле. **б.** *који је у реду испред других, предњи:* ~ ред, ~ колона. **2. а.** *који је у непосредној близини, најближи:* ~ сусед. **б.** *који се односи на онога који, одн. оно што је непосредно пре, раније споменут(о).* – Барјак и застава, ~ реч је турцизам. **3. а.** *који се јавља као почетак нечега, почетни:* ~ акумулација капитала. **б.** *који се јавља први пут у години, најранији:* ~ снег, прве јагоде. **в.** (у им. служби) м *почетни дан у месецу.* – Пензију прима првог. **4.** *најближи у будућности, најскорији.* – Писмо шаљем првом приликом. **5. а.** (понекад у суперлативу: најпрви) *који је испред других по вредности, успеху, угледу, богатству:* ~ газда у селу, ~ ђак у школи. **б.** *који је преко потребан, неопходан, неизоставан.* – Наш ~ посао је да пронађемо пријатеља. **в.** *који означава истакнути, водећи положај у служби:* ~ министар. • **~ четврт** астр. *друга од Месечевих мена, између млађа и уштапа.* **није у првој младости** *говори се иронично о некоме ко је стар.* **на првом кораку (на првим корацима)** *в. под корак.* **~ ласта** *в. под ласта.* **~ помоћ** мед. *в. под помоћ.* **прве класе, прве врсте** и сл. **(мајстор, лопов** итд.) *највиши у својој врсти.* **~ међу првима** *најбољи од свих.* **~ грех** рлг. *по Библији: грех који су људи наследили од првог човека Адама.* **први петл(ов)и (певци, кокоти)** нар. *в. под петао.* **прву реч водити (прву виолину водити** и сл.) *бити главни у нечему.* **у првом реду** *пре свега.* – У првом реду морамо водити рачуна о деци. **у ~ час (крај, мах)** *у прво време, одмах, на почетку.* **у ~ план (стављати нешто), у првом плану (бити, имати нешто)** *сматрати нешто најважнијим, најпречим.* – Екипи је у првом плану освајање купа.

пр̏вијенац, -ēнца м јек. нар. *в. првенац (3).*

пр̏вина и **првѝна** ж **1.** *нешто што се први пут дешава, што је ново.* **2.** *први рад, прво дело.* **3.** (у прилошкој служби у вези с неким предлозима) *из почетка, испрва.* – Из првине су нас напали снажно. С првине се није знало о чему се ради.

пр̑во (пр̏во) прил. **а.** (често удвојено) *употребљава се у набрајању или да се у набрајању означи почетна тачка нечега.* – Прво, полазимо у лов, друго, носимо пушке. Прво и прво, не дозвољавамо крађе. **б.** *на првом месту, пре свега.* – Прво ми је било да се оженим. **в.** *пре било чега другог.* – Ваља прво говорити са заинтересованим људима, а потом судити. **г.** *напред, испред.* – Прво иде девојка, а младић за њом.

прво- *као први део сложенице значи: први, први по реду:* прворазредни, првонаграђени, првопоменути итд.

првòбитнӣ, -ā, -ō **1. а.** *који се односи на почетну епоху историје човечанства, исконски:* ~ човек. **б.** *који се јавља као први степен у развоју нечега:* ~ комунизам. **2.** *који је у примарном, некултивисаном стању:* ~ живот, ~ понашање. **3.** *ранији, пређашњи, некадашњи:* ~ нож, ~ пиштољ. **4.** *почетни, полазни, исходишни:* ~ захтев, ~ уговор.

првòбитно прил. *у прво време, у почетку.*

првòбитнōст, -ости ж *особина или стање онога што је првобитно.*

првобо́рац, -рца м (ген. мн. првòбōрāцā) **1.** *назив за учесника у борби против фашизма у Другом светском рату који је у борбу ступио на његовом почетку.* **2.** *онај који је у првим борбеним редовима, који иде у ред првих и истакнутих бораца за нешто.*

првоборòчкӣ, -ā, -ō *који се односи на првоборце.*

првовѐнчāни јек. **првовјѐнчāнӣ,** -ā, -ō *који је први овенчан, окрунен краљевском круном.*

првокатѐгōрнӣк м *шахиста прве категорије, по рангу и снази испод мајсторског кандидата, а изнад шахисте друге категорије.*

првòкласан, -сна, -о *који припада првој класи по квалитету, прворазредан, изванредан:* ~ кошаркаш, ~ сир.

првòкласнōст, -ости ж *особина онога који је првокласан.*

прволѝгāш, -а́ша м *спортски клуб (ређе спортиста) који игра у првој лиги.*

прволигàшица ж *женски спортски клуб (ређе спортисткиња) који игра у првој лиги.*

прволѝгāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на прволигаше и прволигашице:* ~ такмичење.

првòмāјскӣ, -ā, -ō *који се односи на Први мај:* ~ прослава.

првопласѝран, -а, -о *који је освојио прво или неко од највиших места на такмичењу:* ~ екипа.

прворáзредан, -дна, -о *првокласан.*

прворáзреднōст, -ости ж *особина онога који је прворазредан.*

првòроднӣ, -ā, -ō *који је по рођењу, по постању први.* • **~ грех** рлг. *в. под први.*

првороћенӣ и **првòрођенӣ,** -ā, -ō *који је први по рођењу.*

првòрођēнче и **прворође́нче,** -ета с (мн. ø; зб. им. првòрођēнчāд и прворође́нчāд ж) *прворођено дете.*

првòротк(ињ)а ж *жена која рађа или је родила први пут.*

првосвећ- *в. првосвешт-.*

првосвѐштеник м **1.** *врховни свештеник старих Јевреја и неких старих многобожаца.* **2.** рлг. *назив духовног лица највишег чина.*

првосвѐштеница ж *врховна свештеница у неких старих многобожаца.*

првосвѐштеничкӣ, -ā, -ō *који се односи на првосвештенике:* ~ чин.

првосвеште́нство с *служба и достојанство првосвештеника; сви виши првосвештеници.*

првостѐпенӣ, -ā, -ō **1.** *који је првог степена, прворазредан, најважнији:* ~ задатак. **2.** *који по надлежности има најнижи степен:* ~ суд.

првоти́мац, -мца м спорт. *играч, члан првог тима (у тимским спортовима, обично фудбалу).*

пр̏вотнӣ, -ā, -ō *в. првобитни.*

пр̏вотно прил. *в. првобитно.*

пр̏вотнōст, -ости ж *в. првобитност.*

пр̏вотōк и **пр̏воток,** -ока м *в. првенац (3).*

пр̏вцāтӣ, -ā, -ō само у изр. **први ~** *служи за појачавање значења.* – Он је први првцати написао песму.

пр̏гав, -а, -о *напрасит, плаховит, жесток:* ~ момак, ~ старац.

пр̏гавац, -āвца м *пргав човек, намћор.*

пр̏гави́ца ж *пргава жена.*

пргáвко м *в. пргавац.*

пр̏гаво прил. *напрасито, плаховито, жестоко, свађалачки, бесно.*

пр̏гавōст, -ости ж *особина онога који је пргав.*

пр̏давац, -āвца м **1.** фиг. *човек мале вредности; неугледан, никакав човек.* **2.** зоол. *птица селица из пор. барских кока,* Crex crex.

прдāљка ж нар. *цев на гајдама кроз коју излази звук.*

прдàчина ж *в. српдачина.*

прдáчити се, пр̀дāчӣм се несвр. *в. српдачити се.*

пр̀деж м *смрдљиви гас који бучно излази из црева.*

прде́кнути, пр̀дēкнēм свр. експр. **1.** *пасти са треском, треснути.* **2.** фиг. *пропасти, упропастити се, умрети.*

пр́дети и **пр̀дети** јек. **пр́дјети** и **пр̀дјети,** -дӣм несвр. **1.** *бучно пуштати гасове из црева.* **2.** вулг. (за некога, за нешто) *не марити, не бринути.* **3.** вулг. *лежати, налазити се празан, неискоришћен.* – Три ардова у подруму прде.

пр̏днути, -нēм свр. *испустити прдеж.*

пр́доња м (мн. ж) вулг. **1.** *човек човек који много и често прди.* **2.** фиг. *погрдан, увредљив назив за некога човека.*

прê[1] јек. **прије** прил. **1. а.** *раније од времена када се нешто збива:* доћи два сата пре. **б.** *досад, до овога часа.* – Ја пре нисам волео колаче, а од данас хоћу. **в.** у изр. **час ~** *казује се оно што је непосредно претходило.* – Час пре стигао је поштар. **2.** *раније од других.* – Ко пре девојци, оном и девојка. **3.** *у прошлости, некада.* – Пре није било тучњава. **4. а.** *увећој мери, више.* Ова слика је ~ кич, него уметност. **б.** *радије.* – Пре ћу те убити, него дати другоме. • **~ или касније (после)** *било када, у сваком случају (нешто ће се догодити).* **што ~** *истиче се најкраће време за извршење нечега.* **~ него што (~ него)** (у служби везника) *означава да се радња главне реченице догодила или се догађа пре радње зависне реченице.* – Пре него што је умро, написао је тестамент. **утолико ~ (што)** (у служби везника) *наглашава закључну, завршну мисао (или део реченице).*

прê[2] јек. **прије** предл. (с ген.) *изриче:* **а.** *да се нешто догодило или се догађа раније од онога што значи реч у генитиву:* ~ кише, ~ празника, ~ сумрака. **б.** *да је неко или нешто по реду испред другога.* – Пре Лазе Лазаревића долази Јаков Игњатовић. **в.** *да је од догађаја о којем се говори протекло време које означава израз иза предлога.* – Пошли су на море пре три месеца. • **~ свега** а) *на првом месту, примарно.* – Исхрана пре свега, а потом забава, култура итд. б) *у првом реду.* – Ти си пре свега лекар, а потом и спортист. **~ времена** *раније него се очекивало или него што је требало.* – Отишао је ~ времена у пензију.

пре- преф. **1.** *у глаголима означава* **а.** *правац, смер радње, кретање из једног места у друго, с једне стране нечега на другу, кроза што:* претрчати, пребацити се, преселити се. **б.** *промену положаја; претварање, превођење из једног стања у друго:* претопити, преврнути. **в.** *понављање радње изнова или другачије:* прерадити, президати, преиначити. **г.** *претераност радње; понављање:* препити се, прехвалити; препећи (ракију). **д.** *поделу нечега на двоје:* преломити, пресећи. **ђ.** *испуњавање, обухватање радње:* преноћити, прехранити, прегледати. **е.** *мали степен радње или њену краткоћу:* презалогајити, предахнути. **ж.** *завршетак радње:* преболети, престати, превладати. **2.** *у именицама са значењем* **а.** *превлик:* преобиље. **б.** *са значењем надјачавања, надмашивања:* премоћ, превласт. **3.** *у придевима: највећи или највиши степен особине или мере:* превелик, премио, пресладак.

преа̀мбула ж фр. *уводни део каквог важног акта, међународног уговора и сл., увод уопште, предговор.*

пребаци́вати (се), -а̀цујēм (се) *несвр. према пребацити (се).*

преба́цити, прѐбацӣм (прѐбацити, -ӣм) (аор. преба́цих (прѐбацих), прѐ̏баци (прѐбаци); трп. прѐба̄чен (прѐбачен)) свр. **1. а.** *бацити, метнути нешто преко чега:* ~ мантил преко руке. **б.** *ставити једно преко другог:* ~ ногу преко ноге. **2.** *бацити даље од других (у такмичењу).* – Бацивши куглу пребацио је конкуренте. **3. а.** *дати више него што је потребно, него је погођено, додати.* – Вратих му дуг и пребацих мало. **б.** фиг. *учинити више од предвиђеног:* ~ план. **4. а.** *преместити, превести некога или нешто с једног на друго место:* ~ из Београда у Панчево камионом. **б.** фиг. *пренети нешто неугодно на другог:* ~ обавезе на другог. **в.** *изменити место радње:* ~ сусрет са трга у школу. **г.** *усмерити, управити у другом правцу:* ~ разговор на нову тему. **5.** *гађајући из ватреног оружја погодити нешто даље од циља, иза циља.* – Топовска паљба је пребацила насип. **6.** *упутити замерку, окривити некога због нечег, приговорити:* ~ некоме због кукавичлука. ■ **~ се 1.** *преместити се, превести се с једног на друго место:* ~ се из Јапана у Кину бродом. **2. а.** *прећи с једне стране нечега на другу:* ~ се преко зида. **б.** фиг. *прећи из једне средине, заједнице и сл. у другу:* ~ се из једне у другу странку. **3.** *преврнути се тумбе:* ~ се преко главе. **4.** фиг. *преварити се.* – Пребацио сам се процењујући одока тежину. • **~ преко главе (леђа)** а) *завршити нешто.* – Пребацио сам и овај испит преко главе. б) *доживети, поднети нешто тешко.* – Пребацио сам преко леђа три године робије.

прѐ̏бача̄ј м **а.** *хитац при гађању (стрелом или ватреним оружјем, одн. оруђем) који је ишао преко циља.* **б.** *учинак изнад очекиваног или одређеног, премашај.*

прѐ̏бача̄јнӣ, -ā, -ō *који се односи на пребачај:* ~ хитац, ~ износ.

прѐбдети јек. **прѐбдјети,** -дӣм свр. *провести ноћ у бдењу, пробдети.*

прѐбег јек. **прѐбјег** м **1.** *бекство преко границе; бег, прелазак из једне у другу заједницу:* ~ из Турске у Грчку; ~ из једне у другу странку. **2.** *човек који је починио бекство преко границе или из једне у другу заједницу.*

пребега́вати јек. **пребјега́вати,** -ѐга̄ва̄м *несвр. према пребећи.*

прѐбеглица јек. **прѐбјеглица** ж (м) (мн. ж) *в. пребег (2).*

прѐбеглички јек. **прѐбјеглички,** -ā, -ō *који се односи на пребеглице.*

прѐ̏бео, -ēла, -о јек. **прѐ̏био** и **прѐ̏бијел,** -ијела, -о *веома, сувише бео.*

прѐбећи јек. **прѐбјећи,** -егнēм свр. **1.** *бежећи прећи преко нечега:* ~ преко границе. **2.** *прикључити се другој (супротној) страни, придружити се противнику:* ~ у противнички табор.

преби́валӣште с *место пребивања;* уп. боравиште.

преби́вати, прѐбӣва̄м несвр. *становати, живети, боравити негде:* ~ у стану, ~ у кући.

преби́јање с *гл. им. од пребијати (се).* • **~ дугова** *изравнавање или обрачунавање међусобних дугова, компензација.*

преби́јати, прѐбӣја̄м несвр. *несвр. према пребити.* ■ **~ се 1.** *несвр. према пребити се.* **2.** фиг. *сиктати се, потуцати се:* ~ од немила до недрага.

преби́рати, прѐбӣра̄м (прѐбирати, -рēм) несвр. **1.** *несвр. према пребрати.* **2.** *требити, чистити:* ~ пасуљ, ~ вашке. **3.** *претурајући, померајући тражити нешто:* ~ по торби. **4.** фиг. **а.** *обнављати у мислима:* ~ по успоменама. **б.** *пажљиво испитивати, претресати:* ~ у мислима. **5. а.** *упорно изводити једноличне покрете уснама или прстима (при молитви итд.):* ~ бројанице. **б.** *брзим, узастопним покретима додиривати жице или дирке на музичком инструменту:* ~ по гитари.

прѐ̏бити, прѐ̏бијēм (имп. прѐ̏бӣј; трп. пребијен, -ѐна) свр. **1.** *преломити, сломити нешто на два или више делова:* ~ осовину. **2. а.** *јако истући, претући:* ~ противника. **б.** *убити.* **3.** (обично у трп.) фиг. *физички и морално измучити.* – Долази кући сав пребијен, после рада. **4.** *изравнати рачуне, намирити се:* ~ дуговања. ■ **~ се** *сломити се, осакатити се.* – Пао је с коња и пребио се. • **~ дуг** *изравнати или обрачунати међусобне дугове.* **~ као мачку, ~ као вола (у купусу)** *јако истући.* **ни пребијене (пребите) паре (крајцаре и сл.) (нема, не вреди)** *ништа (нема, не вреди).* **без пребијене (пребите) паре (остати)** *без ичега (остати).*

прѐ̏бла̄г, -а, -о *одвећ, сувише благ.*

пребле́дети јек. **преблиј̀едјети,** -дӣм свр. *нагло побледети:* ~ од страха.

прѐ̏блӣзу прил. *сасвим, веома близу.*

прѐ̏богат, -а, -о **1.** *који поседује велико богатство, веома богат:* ~ трговац. **2.** *веома обилан:* ~ виноград. **3.** *који је велике вредности, скупоцен:* ~ прстен.

прѐ̏богато прил. *веома богато, изузетно обилно.*

пребо̀јити, прѐбојӣм (пребо̀јадисати, -ишēм) свр. *прекрити новим слојем боје.*

прѐ̏бол и **пре́бол** м *стање болесника који је преболео болест, оздравио.* • **рана од пребола** *рана која се може преболети.* **рана без пребола** *неизлечива рана.*

прѐбо̄лан, -лна, -о (често као појачање уз болан) **1.** *изузетно, јако болестан.* – Младић лежи болан преболан. **2.** *који изазива тејак бол.*

преболе́вати, -о̀ле̄ва̄м јек. **преболијѐвати,** -о̀лијева̄м *несвр. према преболети.*

пребо̀лети јек. **пребо̀љети,** -о̀ли̑м свр. **1.** *издржати болест и оздравити, опоравити се од болести.* – Човек је преболео жутицу. **2.** фиг. *прежалити, прегорети, заборавити:* ~ прву љубав. • ~ **дечје болести** *савладати почетне тешкоће.*

пребра́јати (се), прѐбра̄ја̄м (се) *несвр. према пребројати (се).*

пребра́нац, -нца м **а.** *врста пасуља.* **б.** *јело од крупног, пребраног пасуља.*

прѐбрати, -бере̄м (-бѐре̄м) свр. **1. а.** *очистити од нечистоће, примеса и сл., отребити:* ~ пиринач. **б.** *одабрати из неког скупа јединки одговарајуће.* – Од групе младих играча, пребрани су најталентованији. **2.** *претражити, претрести.* – Полиција је пребрала кварт тражећи лопове.

прѐбр̄з, -а, -о *сувише, одвећ брз.*

прѐбр̄зо и **пребр́зо** прил. *одвише брзо.*

прѐбринути, -не̄м свр. *обавити нешто што је изазивало бриге, ослободити се брига:* ~ испит.

прѐбрисати, -ише̄м свр. **1. а.** *брисањем очистити, обрисати:* ~ прашину. **б.** *избрисати написано:* ~ реченицу с табле. **2.** фиг. *сматрати неважним, безвредним, заборавити:* ~ успомене.

пребро̀див, -а, -о фиг. *који се може пребродити:* ~ тешкоћа.

пребро̀дити, прѐброди̑м свр. **1. а.** *прећи бродом, чамцем преко воде:* ~ реку. **б.** *газећи прећи преко плитке воде:* ~ на коњу газ. **в.** фиг. *с муком прећи:* ~ најтежи део пута. **2.** фиг. *савладати, издржати:* ~ тешкоће, ~ прехладу.

преброђа́вати, -о̀ђа̄ва̄м и **преброђи́вати,** -о̀ђује̄м *несвр. према пребродити.*

преоброја́вати (се), -о̀ја̄ва̄м (се) *несвр. према пребројати (се).*

пребро̀јати, -ји̑м и прѐброји̑м и **прѐбројити,** прѐброји̑м (имп. прѐбро̄ј) свр. *утврдити бројно стање:* ~ учеснике, ~ новац. ■ **~ се 1.** *бројећи једно друго утврдити бројно стање.* – Ученици су се пребројали. **2.** *збунити се, погрешити у бројању.* – Морам поново да бројим књиге, пребројао сам се. • ~ **некоме кости (ребра)** *јако истући, претући некога.* **на прсте се могу** ~ *мало их је.*

пребро̀јив, -а, -о *који се може пребројати:* ~ скуп.

пребро̀јити (се), прѐброји̑м (се) свр. *в. пребројати (се).*

прѐбӯјан, -јна, -о *одвише, одвећ бујан.*

пребу̀ки̑раност, -ости ж *стање онога што је пребукирано:* ~ капацитета.

пребуки́рати, -у̀кӣра̄м свр. **а.** *издати више резервација за смештај или путовање него што има места:* пребукиран хотел. **б.** фиг. *претрпати; преоптеретити:* ~ аутобус.

прѐбӯчан, -чна, -о *одвише, одвећ бучан.*

прѐвага ж (дат. -ази) *претежност, премоћ, надмоћ.* – У борби превага је ишла час на једну час на другу страну. • **имати (остварити, одржати** и сл.) **превагу** *превагнути.*

прева́гнути, прѐва̄гне̄м свр. **1. а.** *претегнути по тежини.* **б.** фиг. *добити на важности, вредности, значају, надвладати.* – Да ли ће ~ понос или корист? **2.** *минути, проћи.* – Подне је превагнуло.

прѐва̄жан, -жна, -о *веома, изузетно важан.*

прева̀зи̑ђен, -а, -о **1.** *трп. од превазићи.* **2.** *несавремен, застарео:* ~ начин производње, ~ модел.

превази̇лазити, -и̑м [гл. им. превази̇лаже̄ње с] *несвр. према превазићи.*

превази́ћи (прева̀зи̑ћи), -а̀зи̑ђе̄м свр. **1.** *надвисити, надмашити некога:* ~ такмаце. **2.** *надвладати, савладати:* ~ проблеме.

прѐвала ж геогр. *најниже место у слемену планине којим води пут из једне долине у другу, превој, седло.*

прева́лити, прѐва̄ли̑м свр. **1. а.** *преврнути, свалити на бок, оборити:* ~ столицу. **б.** *преврнути с једне на другу страну (нешто тешко, непокретно):* ~ врећу. **2.** *прећи, превести неку даљину, растојање:* ~ пет километара пута. **3. а.** *проћи, протећи (о времену).* – Подне је превалило. **б.** *навршити одређено доба живота:* ~ педесету годину. ■ **~ се 1.** *окренути се с једне на другу страну.* – Спавач се у сну превалио ка зиду. **2.** *пасти, срушити се.* – Посечени бор се превалио преко пута.

прева́љати, прѐва̄ља̄м свр. *ваљањем преместити с једног на друго место:* ~ буре. ■ **~ се** *ваљајући се прећи.* – Везани затвореник се преваљао преко ћелије.

прѐвара и **пре́вара** (јек. и прије̏вара) ж *речи или дела којима се намерно неко доводи у заблуду, обмањује и сл. обично због користи, обмана, подвала.*

прѐва̄ран и **пре́варан** (јек. и прије̏варан), -рна, -о **1.** *који у себи садржи превару:* ~ покушај. **2.** *који вара, који је склон преварама:* ~ жена.

прева̀рант м *варалица.*

превара̀нткиња и **прева̀ранткиња** (превара̀нтица и прева̀рантица) ж *жена преварант.*

превара̀нтски̑ и **прева̀рантски̑,** -а̄, -о̄ *који је својствен преварантима.*

прева́рити, прѐва̄ри̑м свр. *в. прекувати.*

прѐварити, -и̑м (трп. прѐварен) свр. **1. а.** *извршити превару, довести некога у заблуду, обманути.* – Коцкар је преварио остале играче. **б.** *прекршити задану реч, не испунити обећање.* – Преварио сам родитеље да ћу положити испите. **в.** *не оправдати очекивања.* – Мислили су да ћу успети, али ја сам их преварио. **2. а.** *извршити прељубу.* – Муж превари жену са суседком. **б.** *завести љубавног партнера.* **3.** фиг. **а.** *обузети, опхрвати.* – Сан ме је преварио. **б.** *не упалити, затајити (о ватреном оружју).* – Пиштољ превари у критичном трену. ■ **~ се 1.** *пасти у заблуду, погрешно реаговати, мислити и сл.* – Преварио сам се у погледу својих моћи. **2.** фиг. *полакомити се.* – Преварио се вук на мамац. • ~ **глад** *појести мало хране да би се мало смирила глад.*

преваспита́вати (се), -и̇та̄ва̄м (се) *несвр. према преваспитати (се).*

прева̀спи̑та̄но̄ст, -ости ж *својство и стање онога који је преваспитан.*

преваспи́тати, -ва̀спи̑та̄м свр. *васпитањем изменити нечије понашање, погледе, преодгојити:* ~ дете. ■ **~ се** *променити своје понашање, преодгојити се:* ~ у школи.

прева̀сходан, -дна, -о рус. **1.** *изврстан, изванредан:* ~ успех у школи. **2.** *најзначајнији основи, главни, битни, првенствени:* ~ задатак.

превасхо̀дитељство и **превасхо̀дство** с ист. (обично са заменицом „ваше“, „његово“) *титула у Русији пре Октобарске револуције, висост, екселенција.*

прева̀сходно прил. **1.** *одлично, изврсно.* **2.** *претежно, изразито, нарочито, пре свега, првенствено.*

превѐзати, прѐве̄же̄м свр. **1.** *свезати обавивши око нечега:* ~ руку. **2.** *наново повезати:* ~ рану. **3.** *ставити превез:* ~ удицу.

превези́вати, -ѐзује̄м *несвр. према превезати.*

прѐвеја̄н јек. **прѐвија̄н,** -а, -о *сналажљив, вешт; препреден, лукав:* ~ човек; ~ крадљивац.

превеја́нац јек. **превија́нац,** -нца м *превејан човек.*

прѐвеја̄но јек. **прѐвија̄но** прил. *на превејан начин, сналажљиво; препредено, лукаво.*

прѐвеја̄но̄ст јек. **прѐвија̄но̄ст,** -ости ж *особина онога који је превејан.*

прѐвелик, -а, -о *сувише велик, изузетно велик.*

превенти́ва ж лат. мед. *мера за спречавање (ширења) болести; средства која се у ту сврху користе.*

прѐвентӣван, -вна, -о *који служи за превентиву, заштитни:* ~ лек, ~ мера. • ~ **медицина** *делатност здравствених установа чији је циљ да се спречи појава и ширење болести.*

прѐвентӣвно прил. *у циљу превентиве; примењујући превентиву:* деловати ~.

превѐнција ж *превентива.*

прѐвера и **прѐвера** јек. **прѐвјера** и **прѐвјера** ж **1.** *промена вере.* **2.** *прекршај задане речи, обећања и сл.*

прѐверити јек. **прѐвјерити,** -ӣм свр. **1.** *променити веру.* **2.** *натерати некога да промени веру; придобити некога да промени веру, уверење и сл.* **3.** *прекршити веру, задану реч, обећање и сл., изневерити.* ■ ~ **се 1.** *напустити своју веру.* **2.** *изневерити задану реч, обећање и сл.*

прѐвесео, -ела, -о *претерано, сувише весео.*

превѐслати, -ӣм свр. **1.** *веслајући прећи:* ~ реку. **2.** фиг. *преварити, надмудрити:* ~ непријатеља.

превѐсти[1] (прѐвести), -вѐдӗм (прѐведӗм) (аор. прѐведе; р. пр. прѐвео, -ѐла (прѐвела); трп. превѐден, -ѐна; пр. пр. прѐвӗвши) свр. **1.** *водећи помоћи некоме да пређе преко нечега или с једног стигне на друго место:* ~ путника преко планине. **2. а.** *предводећи пребацити, преселити с једног на друго место:* ~ исељенике у другу земљу. **б.** *одредити за друго место, дужност, посао:* ~ из пешадије у коњицу. **в.** *учинити припадником друге вере:* ~ из хришћанства у ислам. **г.** *омогућити прелазак у виши разред:* ~ ђака из петог у шести разред. **3.** *службеним актом, одлуком изменити статус нечега:* ~ власништво с оца на сина. **4.** *пребацити из једног у други језик:* ~ роман с француског на српски.

превѐсти[2] (прѐвести), -вѐзӗм (аор. прѐвезе; р. пр. прѐвезао, -ѐзла (прѐвезла); трп. превѐзен, -ѐна; пр. пр. превѐзā̄вши (прѐвезā̄вши)) свр. *превозним средством пребацити с једног на друго место:* ~ аутобусом. ■ ~ **се** *прећи неки простор превозним средством:* ~ се бродом преко мора.

прѐвећ и **прѐвећ** прил. *изнад сваке мере, превише, претерано.*

пре́вид м *оно што се превиди, омашка, пропуст, заблуда:* ~ у шаху, ~ у игри.

прѐвидети јек. **прѐвидјети,** -дӣм **а.** *не видети, не спазити:* ~ пријатеља. **б.** *сместити с ума, заборавити:* ~ решење.

прѐви́ђати, прѐвӣђā̄м *несвр. према превидети.*

прѐвија и **прѐвија** ж геогр. *планински превој; планинско седло.*

превѝјалӣште с *место где болеснике или рањенике превијају.*

прѐви́јати (се), прѐвӣјā̄м (се) *несвр. према превити (се).*

превѝјенōст, -ости ж *својство онога што је превијено.*

прѐвирати, -рӗм *несвр. према преврети.*

прѐвисок, -а, -о *сувише, претерано висок:* ~ солитер.

прѐвисоко прил. *сувише, претерано високо.*

прѐвитак, -тка, -о *сувише, претерано витак.*

прѐвити, прѐвијӗм (имп. прѐвӣј; р. пр. прѐвио, -ӣла; трп. превѝјен, -ѐна) свр. **1.** *савити, пресавити:* ~ лист. **2.** *савити, преломити у зглобу:* ~ руку, ~ ногу. **3.** *ставити завој; поново ставити завој:* ~ рану; ~ рањеника. **4.** *преповити:* ~ дете. ■ ~ **се** *лучно савити, погнути тело.* • ~ **табак** *поднети писмену тужбу, тужити.*

прѐвишӗ и **прѐвише** прил. *преко мере, претерано, сувише.*

превлада́вати, -ā̀дā̄вā̄м и **превлађи́вати,** -ā̀ђујӗм *несвр. према превладати.*

превла́дати, прѐвлā̄дā̄м свр. **1.** *надјачати, надвладати, савладати.* – Бол га је превладао. **2.** *бити већи бројем.* – Албанци су превладали на Косову високим прираштајем.

прѐвлака ж (дат. -ици) **1. а.** *танак слој материје превучен, нанесен преко нечега:* ~ од масне боје. **б.** *навлака, пресвлака.* **в.** *танак слој материје који падне или се наталожи по нечем.* **2.** геогр. *ужи комад земље који спаја оштро с копном или спаја два острва.*

прѐвлā̄ст ж (инстр. прѐвлā̄шћу (прѐвлā̄сти)) **1.** *моћ владања над неким или нечим, власт:* освојити ~ **2.** *предност, преимућство:* остварити ~.

превла́чити (се), прѐвлā̄чӣм (се) [гл. им. превла́чӗње с] *несвр. према превући (се).*

пре́вод (јек. и прије̏вод) м *текст преведен с једног на други језик.*

прево̀див, -а, -о *који се може превести:* ~ роман.

прево̀дилац, -иоца м *онај који преводи с једног на други језик.*

прево̀дилачкӣ, -ā, -ō *који се односи на преводиоце:* ~ удружење.

прево̀дилаштво с *преводилачка делатност.*

прево̀дитељ м *в. преводилац.*

прево̀дитӗљка (преводитѐљица) ж *женска особа преводилац.*

прево̀дити, прѐводӣм [гл. им. прѐвођӗње с] *несвр. према превести.*

прево̀дљив, -а, -о *преводив.*

пре́воднӣ (јек. и прије̏воднӣ), -ā, -ō *који се односи на превод:* ~ књижевност.

пре́udница ж *уређај на прегрђеним рекама или великим каналима којим се пловна средства преводе из нижег водостаја у виши и обратно.*

пре́воз (јек. и прије̏воз) м **1.** *превожење:* ~ робе. **2.** разг. *возило.* – Стиже ми превоз.

прево̀зити (се), прѐвозӣм (се) *несвр. према превести (се).*

пре́вознӣ (јек. и прије̏вознӣ), -ā, -ō *који се односи на превоз, који служи за превоз:* ~ такса, ~ средство.

пре́вознӣк (јек. и прије̏вознӣк) м *онај који обавља превоз.*

превозни̏на и **пре́вознина** (јек. и прије̏вознина) ж *такса која се плаћа за превоз.*

пре́возничкӣ (јек. и прије̏возничкӣ), -ā, -ō *који се односи на превознике.*

пре́вōј и **пре́вој** (јек. и прије̏вōј, прије̏вој), -оја м **1.** *превијање, стављање завоја на рану.* **2.** *тканина за превијање рана, завој.* **3.** *облина:* ~ колена **4.** *кривина, окука:* ~ пута. **5.** геогр. *улегнуће на планинском билу.* **6.** (обично у изр.: ~ **вокала,** ~ **самогласника**) лингв. *самогласничке алтернације (замењивање једног самогласника другим) у корену речи, апофонија (нпр. „брати – берем", „врети – извирати – извор").*

пре́вōјнӣ (јек. и прије̏вōјнӣ), -ā, -ō *који се односи на превој.*

прѐврā̄т м **1.** *нагли прелом у развоју нечега, преокрет:* ~ у науци. **2.** *коренита промена извршена силом у одређеном друштвено-политичком уређењу, насилно рушење власти.*

преврáтити, прѐврā̄тӣм свр. **1.** *извршити преврат.* **2.** *потпуно изменити, претворити у нешто друго.* ■ ~ **се** *променити се, претворити се у нешто друго.*

прѐвратнӣ, -ā, -ō *в. превратнички.*

прѐвратнӣк м *онај који је учествовао у преврату или је склон преврату.*

прѐвратница ж *жена превратник.*

прѐвратничкӣ, -ā, -ō *који се односи на преврат и превратнике.*

прѐвратнички прил. *као превратник, као превратници:* ~ настројен.

прѐвратнӣштво с *деловање превратника; идеја преврата.*

прѐврӗдан јек. **прѐвриједан,** -дна, -о *веома изузетно вредан.*

прѐвредновати, -нујӗм свр. и несвр. *поново и другачије вредновати:* ~ реализам.

прѐвремен, -а, -о *који се догађа, појављује, врши и сл. пре одређеног, очекиваног, уобичајеног и сл. времена, одн. рока:* превремени избори.

прѐвременōст, -ости ж *особина и стање онога што је превремено.*

прѐврео, -ела, -о **1.** *који је прокључао:* ~ вода. **2.** *који после врења садржи алкохол:* ~ вино.

прѐврети, -рӣм свр. **1.** *излити се кипећи, покипети, прекипети.* – Чорба је преврела. **2.** *завршити врење, ферментацију.* – Шљиве у каци су превреле. **3.** фиг. *прибрати се, смирити се, прибрати се (после душевних немира и криза).*

превр́нути, прѐвр̄нēм (аор. превр́нух и прѐвртох) свр. **1. а.** *претурити, срушити, оборити:* ~ сто. **б.** *окренути на другу страну:* ~ јастук. **в.** *окренути на наличје ради поправке:* ~ капут. **г.** *поорати или прекопати:* ~ земљу. **д.** *окренути:* ~ лист књиге. **ђ.** (очи) *преокренути очне јабучице (као израз одређеног телесног или душевног стања или пак мишљења о нечем).* **2.** *испреметати, претражити:* ~ складиште. **3.** фиг. **а.** *изокренути, преиначити:* ~ смисао изјаве. **б.** *претворити, преобратити:* ~ бол у срећу. ■ **~ се 1. а.** *окренути се, обрнути се:* ~ се на другу страну. **б.** *окрећући се на другу страну испасти, спасти с нечега:* ~ се с кревета. **в.** *окренути се, преметнути се:* ~ се преко главе. **г.** *пасти, срушити се:* ~ се на земљу. **2.** фиг. *постати другачији, сасвим се изменити.* – Човек се преврнуо, да га не познаш. **3.** фиг. безл. *осетити снажну душевну промену, потрести се.* – Нешто ми се преврну у глави. • **~ вером** *променити веру; изневерити обећање.* **~ некоме ђепове** *опљачкати некога.* **~ нешто на главу** *сасвим изокренути.* **~ небо и земљу** *предузети све што се може (обичну у потражњи за нечим).* **~ некоме памет** *залудити, завести некога.* **преврнуло се вино** *покварило се вино.*

прѐвртати (се), прѐврћēм (се) *несвр. према преврнути (се).*

превр̀тāч, -áча м *голуб који се у лету преврће.*

превр̀тљив, -а, -о **1.** *који се лако преврће.* **2.** фиг. **а.** *непоуздан, варљив:* ~ човек. **б.** *променљив, нестабилан; несигуран, опасан:* ~ време.

превр̀тљивац, -ӣвца м *превртљив, непоуздан човек.*

превр̀тљивица ж *превртљива жена.*

превр̀тљивōст, -ости ж *особина онога који је превртљив, стање онога што је превртљиво.*

прȅврӯћ, -а, -о *превише, претерано врућ.*

превршѝвати (се), превр̀шујēм (се) *несвр. према превршити (се).*

превр́шити, прѐвр̄шӣм свр. **1. а.** *прећи врх, границу нечега.* – Река је превршила обале. **б.** *налити, сипати преко врха:* ~ вином чашу. **в.** *прећи, напунити:* ~ пубертет. **г.** *претерано платити или понудити:* ~ цену. **2.** безл. (некоме) фиг. *додијати, досадити.* – Превршило ми је да слушам жалопојке. ■ **~ се 1.** *навршити се.* – Превршило се пола године да смо путовали. **2.** *препунити се, прелити се.* – Буре се превршило водом. • **~ (сваку) меру** *претерати у нечему.* **превршила дара меру** *в. под дара.*

прев́ући (прѐвӯћи), -вýчēм (3. л. мн. -вýкӯ; аор. превýкох, прȅвӯче; р. пр. прѐвӯкао, превýкла (прѐвӯкла); трп. превӯчен (превӯчен); пр. пр. превýкāвши и прѐвӯкāвши) свр. **1.** *вукући, носећи и сл. пребацити с једног на друго место:* ~ терет. **2. а.** *навући нешто преко нечега:* ~ резу на вратима. **б.** *прећи нечим преко нечега:* ~ прстима по жицама гитаре. **в.** *повући црту, линију.* **3. а.** *навући пресвлаку на нешто, пресвући.* **б.** *покрити, прекрити.* – Облаци превукли небо. ■ **~ се 1.** *пребацити се вукући с једног на друго место.* **2. а.** *покрити се, прекрити се нечим.* – Шипка се превукла бакром. **б.** *раширити се, распрострети се преко нечег.* – Мрак му се превукао преко очију.

прѐгазити, -ӣм (трп. прѐгажен) свр. **1.** *газећи прећи преко воде:* ~ реку. **2.** *прећи (возилом) преко некога, нечега:* ~ пешака. **3.** фиг. **а.** *надмоћно победити у такмичењу, поразити.* – „Звезда" је прегазила „Хајдук". **б.** *сатрти, уништити:* ~ непријатеља у боју. • **прегазило га је време (живот)** *због старости је неспособан; постао је несавремен, застарео.*

прѐгалац, -аоца м (ген. мн. прѐгалāцā) *марљив, вредан, предузимљив човек.*

прѐгалачкӣ, -ā, -ō *који се односи на прегаоце.*

прѐгалачки прил. *попут прегаоца, вредно, марљиво.*

прѐгалаштво с *особина прегаоца, вредноћа; активност прегаоца, предузетност.*

прȅгаљ, -гља м (мн. прȅгљеви) зоол. *у мн.: врло распрострањени паразитски зглавкари који живе на биљкама и животињама, сиру и сл., гриње,* Acarina *(у јд.: такав зглавкар).*

прега́њати, прѐгāњāм *несвр. према прегнати.* ■ **~ се** несвр. **1.** *гонити једно друго.* – Деца се прегањају око дрвета. **2.** фиг. **а.** *препирати се, свађати се.* – Супружници се често прегањају због новца. **б.** *судити се, тужити се:* ~ по судовима.

прѐгача ж *кецеља.*

пре́гиб м **1.** *прегибање:* ~ руке. **2.** *место где се нешто прегиба, савија, скреће у страну.* – Руке су га болеле у прегибима. **3.** геол. *бора у рељефу Земље.*

пре́гибак и **прѐгибак,** -ипка м *прегиб (2).*

прȅгибак, -гипка, -о *сувише гибак.*

прегѝбати, прѐгӣбāм (прѐгӣбљēм) несвр. **а.** *(пре)савијати:* ~ лист папира. **б.** *сагибати, савијати:* ~ колена. ■ **~ се** *савијати се.* – Тело се прегиба при сваком оштријем покрету.

прегла̀днелōст јек. **прегла̀дњелōст,** -ости ж *стање онога који је прегладнео.*

прегла̀днети јек. **прегла̀дњети,** -днӣм свр. **а.** *јако огладнети.* **б.** *огладнети толико да престане жеља за храном.*

пре́глас (јек. и прије̏глас) м лингв. *самогласничке алтернације (замењивање једног самогласника другим) изазване фонетским окружењем у којем се одређени самогласник налазио (нпр. „поље" (уп. „село"), „моје" (уп. „његово"), „лоше" (уп. „добро"), „маљем" (уп. „градом").*

прегласа́вати, -àсāвāм *несвр. према прегласати.* ■ **~ се** *при гласању борити се за победу која се обично остварује врло малим вишком гласова.*

прȅгласан, -сна, -о *сувише, превише гласан.*

прегла̀сати, -āм свр. **а.** *победити при гласању.* – Опозиција је прегласала владине посланике. **б.** *гласањем одредити, одгласати.* – Посланици су прегласали мноштво закона.

прȅгласно прил. *сувише, превише гласно.*

пре́глед м **1.** *обухватање неког простора погледом.* – Голман има добар ~ терена. **2. а.** *прегледање, разгледање нечега ради утврђивања стања:* ~ болесника. **б.** *научно испитивање нечега, анализа:* ~ крви. **3.** *провера, контрола:* ~ рачуна. **4.** *кратка сажета, усмена или писмена рекапитулација догађаја, чињеница и сл.:* ~ историје, табеларни ~.

прегледа́вати (се), -ѐдāвāм (се) *в. прегле́дати (се).*

пре́гледан, -дна, -о *који се лако може прегледати:* ~ извештај.

прегле́дати (се), прѐглēдāм (се) *несвр. према прѐгледати (се).*

прѐгледати, -āм свр. **1.** *обавити преглед:* ~ болеснике. **2.** *обично овлаш, набрзину прочитати:* ~ књигу. ■ **~ се 1.** *прегледати један другог.* – Да би открили лопова војници су се међусобно прегледали. **2.** *обавити преглед код доктора, у амбуланти и сл.*

пре́гледно прил. *на прегледан начин, разумљиво.*

пре́гледнōст и **прегле́днōст,** -ости ж **1.** *особина онога што је прегледно:* ~ текста. **2.** *преглед (1).* – С врха је добра ~.

прегло̀дати, прѐглођēм свр. *глодањем прегристи.*

прȅгломазан, -зна, -о *превише, претерано гломазан.*

прȅглӯп, -а, -о *изузетно или сувише глуп.*

прȅглӯпо прил. *изузетно или сувише глупо.*

прегна̀нтан, -тна, -о **1.** *важан, битан, значајан:* ~ задатак, ~ циљ. **2.** *садржајан, смислен; оштроуман, духовит:* ~ говор, ~ текст.

прегна̀нтно прил. *на прегнантан начин.*

прегна̀нтнōст, -ости ж *особина онога што је прегнантно.*

прѐгнати, прѐгна̄м (трп. прѐгна̄н (прѐгна̄т)) свр. прел. *претерати преко нечега:* ~ стоку преко реке.

пре́гнути, пре̑гне̄м свр. **1.** *одлучно се прихватити извршења чега:* ~ све снаге. **2.** *донети одлуку, одлучити, осмелити се, решити се, на нешто:* ~ на путовање. ■ **~ се** *прегнути (1).*

прегну́ће с *изразита активност, напор да се нешто оствари.*

прегова́рати, -о̀ва̄ра̄м несвр. *водити преговоре.*

прегова̀ра̄ч, -а́ча м *онај који преговара.*

прегова̀ра̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на преговараче и преговоре:* ~ процес, ~ сто.

пре̏говōри м мн. *размена мишљења о некој заједничкој ствари двеју или више страна ради постизања одређеног споразума.*

прѐгојено̄ст, -ости ж *особина или стање онога који је прегојен.*

прего̀јити се, прѐгојӣм се свр. *постати сувише гојазан, предебео.*

пре̏голем, -а, -о *превише, претерано голем.*

прего̀нити, прѐгонӣм несвр. [гл. им. прѐгоње̄ње с] **1.** *несвр. према пре̄гнати.* **2.** *претерано гонити:* ~ коња. **3.** фиг. *претерати у нечему, претеривати:* ~ у пићу. ■ **~ се 1.** *надметати се у продаји, куповини и сл.* **2.** *препирати се, свађати се.*

пре́гор јек. **пријѐгор** м *пожртвовање, пожртвованост.*

пре̏го̄рак и **прего́рак,** -рка, -о *сувише горак.*

пре́горан јек. **пријѐгоран,** -рна, -о *који је спреман на прегор.*

прегоре́вати, -о̀ре̄ва̄м јек. **прегоријѐвати,** -о̀ријева̄м *несвр. према прегорети.*

прего̀рети јек. **прего̀рјети,** -рӣм свр. **1. а.** *сасвим изгорети:* гомила прегорелих костију. **б.** *превише се препећи, загорети.* – Печење је прегорело од јаке ватре. **в.** *претерано грејати.* – Сунце је прегорело ових дана. **2. а.** *изгорети услед удара јаке струје, неисправности, кратког споја и сл.* – Решо и пегла су прегорели. **б.** *исцрпсти се, пропасти услед коришћења квара итд.* – Батерије су прегореле. **3.** фиг. *после дужег оклевања, одбијања прихватити нешто нежељено, непријатно и сл.:* ~ крај љубави.

прего̀ретина јек. **прего̀рјетина** ж *место где је нешто прегорело.*

пре̏го̄рко прил. *сувише горко.*

прѐграда ж **1.** *танак зид који дели какву просторију; простор иза тога зида.* **2.** *оно што преграђује прилаз, приступ нечему.* **3.** фиг. *уопште оно што дели, одваја једно од другога, препрека.*

прѐградак, -атка м **1.** *преграда (1).* **2.** *одвојен, обично четвртаст простор на полици, у новчанику итд., претинац:* поштански ~.

прегра́дити, прѐгра̄дӣм свр. **1. а.** *начинити, дићи преграду:* ~ стазу. **б.** *раздвојити преградом:* ~ собу. **2.** *другачије изградити, преиначити:* ~ простор у стану.

прѐградица ж *дем. од преграда.*

прѐградни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на преграду:* ~ зид.

прегра́дња ж *преграђивање.*

преграђи́вати, -а̀ђује̄м *несвр. према преградити.*

прѐграчић м *дем. од преградак.*

прегре́вати (се), прѐгре̄ва̄м (се) јек. **прегријѐвати (се),** прѐгријева̄м (се) *несвр. према прегрејати (се).*

прегреја́вати (се), -ѐја̄ва̄м (се) јек. **прегрија́вати (се),** -ѝја̄ва̄м (се) *несвр. према прегрејати (се).*

прѐгреја̄н јек. **прѐгрија̄н,** -а, -о *који је сувише угрејан.*

прѐгреја̄но̄ст јек. **прѐгрија̄но̄ст,** -ости ж *стање онога што је прегрејано.*

прѐгрејати, -је̄м јек. **прѐгријати,** -је̄м свр. *сувише загрејати:* ~ млеко. ■ **~ се** *сувише се загрејати.* – Супа се прегрејала на јакој ватри.

пре̏грешан, -шна, -о *јако, сувише грешан.*

прѐгристи, -и́зе̄м (аор. прѐгризох; имп. прегри́зи; р. пр. прѐгризао, -зла; трп. прѐгризен и прегри́зен; пр. пр. прѐгриза̄вши) свр. **1.** *гризући прекинути, раставити:* ~ конац. **2.** фиг. *мало појести, заложити се:* нешто ~. • **прегризао језик** *каже се као прекор ономе који каже нешто ружно, који наговести несрећу и сл.*

прегр̀мети и **прегр́мети** јек. **прегр̀мјети** и **прегр́мјети,** -мӣм свр. **1.** *престати грмети.* **2.** фиг. *преживети нешто тешко, опасно:* ~ несрећу, ~ рат.

прегр́нути, прѐгр̄не̄м свр. *огрнути преко горњег дела тела:* ~ огртач.

прѐгртати, прѐгрће̄м *несвр. према прегрнути.*

пре̏грӯб, -а, -о *сувише груб.*

прегру́вати, прѐгрӯва̄м свр. *в. прегрмети (2):* ~ испит.

прегрупа́ција ж *премештање с једног места на друго, с једног положаја на други, прегруписавање.*

прегруписа́вати (се), -ѝса̄ва̄м (се) *несвр. према прегруписати (се).*

прегру̀писати, -ише̄м свр. *променити распоред група или чланова у некој већој групи.* ■ **~ се** *извршити прегруписавање делова неке заједнице, јединице и сл.*

пре̏гр̄шт ж (инстр. -шћу и -шти) **1.** *састављени дланови са савијеним прстима у облику шупље полулопте.* **2.** *количина нечега која може стати у прегршт (1).* **3.** фиг. **а.** *незнатан број нечега:* ~ ораха. **б.** *множина нечега:* ~ вести.

прегу́рати, прѐгӯра̄м свр. **1.** *гурајући померити с једног на друго место:* ~ сандук. **2.** *в. прегрмети (2):* ~ затвор.

прегурки́вати, -у̀ркује̄м *несвр. према прегурати.*

пре̏гӯст, -а, -о *сувише густ.*

пред (испред енклитичких облика ак. личних заменица и инстр. „мном" **преда**) **I.** предл. (с ак. и инстр.) **1.** (с ак.) *исказује* **а.** *место у непосредној близини предње стране некога, нечега као крајњу, завршну тачку неког кретања или радње (одговара на питање: камо, куд(а).* – Дотрча ~ кућу. Преда њ искочише лопови из заседе. **б.** *време кад се нешто догађа, збива (одговара на питање: када), пре.* – Пред зору поче киша. Догађај се збио ~ празник. **2.** (с инстр.) *исказује* **а.** *особу, ствар или место испред некога, насупрот некоме или на некој удаљености од њихове предње стране.* – Гурала је пред собом дечја колица. **б.** *приближавање или непосредну близину неке појаве, догађаја, стања који се односи на некога.* – Пред ученицима су испити. **в.** *поредбу с неким, нечим.* – Овај млади писац пада пред класицима. **г.** *узрок због чега се нешто ради, збива.* – Пред злочинима остајемо неми. **II.** прил. (у конструкцији **пред што**) арх. *пре него.* – Пред што ће рат, мој отац побеже у иностранство. • **ногу пред ногу (ићи)** *полако, без журбе (ићи), корак по корак.* **преда се не дати некоме (никоме)** *не допустити некоме (било коме) да буде бољи, да има предност.*

пред- (и неким позицијама преду-) *као префикс изриче* **1.** *у творби глагола: радњу која је претходила нечему или којом се претпоставља нешто што ће се касније десити:* предодредити, предсказати, предузети, претпостављати, предвидети. **2.** *у творби придева: који се дешава, бива или врши пре, раније, који нечему претходи:* предвечерњи, предвојнички, претпоноћни, претпоследњи. **3.** *у творби именица* **а.** *место која се налази непосредно испред нечега:* предсобље, преткомора. **б.** *оно што долази, што се ставља испред нечега:* предјело. **в.** *виши службени положај:* председник, предрадник. **г.** *оно што је нечем претходило:* предрачун, предисторија.

преда́вати, прѐда̄је̄м (имп. преда́ји; пр. сад. преда́јӯћи) несвр. **1.** *несвр. према предати.* **2.** *држати предавање:* ~ математику. **3.** *усмено преносити с колена на колено:* ~ легенду. **4.** *усмено давати извештај, саопштавати, јављати (телефоном):* ~ рапорт. ■ **~ се** *несвр. према предати се.*

преда̀ва̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **а.** *онај који држи предавања.* **б.** *универзитетско, наставничко звање, по рангу између асистента и доцента.*

предава̀чица ж *жена предавач.*

преда̀ва̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на предаваче.*

пре̏да̄вно прил. *одвећ, сувише давно.*

пре̏даја ж **1.** *предавање, уручивање нечега, испорука:* ~ пазара, ~ робе, ~ позива. **2.** *предавање службених дужности другоме, примопредаја.* **3.** *предавање непријатељу:* потписати предају. **4.** *предање, мит, легенда:* усмена ~.

пре̏да̄јнӣ, -а̄, -о̄ *који служи за предају (1):* ~ станица.

прѐда̄јнӣк м *уређај којим се телевизијски или радио сигнал преноси на даљину.*

пре̏дак, пре̏тка м (мн. пре̏ци, ген. прѐда̄ка̄) **1. а.** *крвни рођак по очевој или мајчиној линији у прошлости (дед, баба, прадед итд.).* **б.** фиг. *претходник у некој активности, занимању итд.* **2.** мн. *живе врсте које су живеле у давној прошлости:* преци данашњих звери.

пре̏далек, -а, -о *сувише далек, удаљен.*

пре̏далеко прил. *сувише далеко, удаљено.*

пре̏да̄н, -а, -о **1. а.** *одан, привржен некоме или нечему:* ~ заштитник. **б.** *искрен:* ~ љубав. **в.** *одушевљен, загрејан, занесен:* ~ борац за правду. **2.** *марљив, вредан:* ~ радник.

преда́нити, прѐда̄нӣм свр. *провести дан.*

пре̏да̄но прил. **а.** *одано, с љубављу:* ~ пазити. **б.** *постојано, упорно; марљиво, вредно:* ~ се борити; ~ радити.

пре̏да̄но̄ст, -ости ж *особина онога који је предан, онога што је предано.*

преда́ње с *прича (мит, легенда) о некоме, нечему која се преноси с колена на колено, предаја (4):* народно ~.

предањи́вати, преда̀њује̄м *несвр. према преданити.*

предарѐжљив, -а, -о *сувише, претерано дарежљив.*

прѐдати, -а̄м (преда́мо и прѐда̄мо; аор. прѐдадох (прѐдах); р. пр. пре̏дао, пре̏да̄ла; трп. пре̏да̄т и пре̏да̄н; пр. пр. прѐда̄вши) свр. **1. а.** *дати у руке, уручити:* ~ поклон. **б.** *уступити некоме дужност при службеној смени:* ~ уред и акта. **в.** *испоручити на надлежно место:* ~ жито у млин. **г.** *дати некоме своју ствар, на чување и сл.:* ~ капут у гардеробу. **д.** *дати у најам, под кирију:* ~ земљу у аренду. **2. а.** *прекинути отпор у борби и препустити се противнику:* ~ чету. **в.** *обуставити отпор у игри, утакмици и сл.:* ~ шаховску партију, ~ меч. **3.** *упутити властима у писаном облику ради даљег поступка (пријаву, тужбу, захтев итд.).* **4.** *усмено пренети поруку, саопштити:* ~ поздрав. **5.** *учинити, остварити оно што је изражено допуном или објектом у дативу:* ~ **гробу** *сахранити,* ~ **јавности** *објавити,* ~ **забораву** *заборавити.* ■ ~ **се 1. а.** *обуставити отпор у борби признајући пораз.* **б.** *обуставити отпор у игри, утакмици и сл.* **в.** *попустити пред тешкоћама, помирити се са судбином.* **2.** *ступити са неким у полне односе (о женској особи).* **3.** фиг. *страсно се посветити нечему:* ~ се љубави. • ~ **богу душу** *умрети.* ~ **некоме реч** *дати некоме прилику да говори.* ~ **меницу на протест** банк. *службено утврдити да меница није плаћена.* ~ **рапорт** воj. *поднети извештај.*

пре̏да̄х м **1.** *један издисај и удисај ваздуха из груди.* **2. а.** *кратак прекид, застој ради одмора.* – У предаху рада, Петар би гасио жеђ. **б.** *смањивање темпа рада.* – У предасима радници су ремонтовали фабрику, али је она непрекидно радила. • **без предаха (радити)** *непрекидно, марљиво (радити).*

преда́хнути, прѐда̄хне̄м свр. **1. а.** *испустити дах.* **б.** *осетити олакшање, одахнути.* **2.** *направити краћи прекид у раду ради одмора.*

пре̏дачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на претке или је прецима својствен.*

предбу̀дӯћӣ, -а̄, -о̄ у изр. **предбудуће време** лингв. арх. *в. футур други (под футур).*

прѐдвежба јек. **прѐдвјежба** ж *вежба која као припремна претходи главној вежби.*

пре̏двече с и **пре̏двече̄** с и ж (ген. -ери ж (-ера с)) *време непосредно пред вече.*

пре̏двече̄ прил. *пред само вече, пред сумрак.* – Предвече залази сунце.

пре̏двече̄рје с **1.** *предвече.* **2.** *вече уочи празника:* ~ задушница. **3.** фиг. *време непосредно пред какав догађај:* ~ битке. **4.** цркв. *в. вечерње.*

пре̏двече̄рњӣ, -а̄, -е̄ *који се дешава непосредно предвече.*

прѐдвидети јек. **прѐдвидјети,** -дӣм свр. *унапред видети, погодити, казати шта ће се десити или шта треба да се деси:* ~ земљотрес, ~ смрт.

предви́д(љ)ив, -а, -о *који се може предвидети:* ~ ситуација.

предви́д(љ)иво прил. *могуће, можда.*

предви́д(љ)иво̄ст, -ости ж *особина онога што се може предвидети.*

предви́ђати, прѐдвӣђа̄м *несвр. према предвидети.*

предво̀дити, прѐдводӣм несвр. [гл. им. прѐдвођење с] **1. а.** *управљати, руководити, командовати:* ~ радну бригаду. **б.** *бити на челу неког тела:* ~ делегацију. **2.** *бити први у нечему.* – На табели „Звезда" предводи остале екипе.

прѐдводнӣк м **1.** *онај који предводи, руководи нечим, вођа:* ~ војске. **2.** *онај који је први у нечему, онај који предњачи:* ~ младих снага. **3.** *животиња која води стадо:* бик ~.

прѐдводница ж **1.** *женска особа предводник(1 и 2).* **2.** *претходница.*

прѐдводничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на предводнике.*

прѐдводнӣштво с *предвођење, вођство.*

пре̏двојнӣчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на време пре служења војске:* ~ обука.

прѐдво̄рје с **1. а.** *простор испред главних улазних врата зграде:* ~ цркве. **б.** *широки простор претежно у јавним зградама који се налази иза главног улаза, вестибил:* ~ факултета. **2.** *предсобље:* ~ стана.

предвостручa̍вати (се), -у̀ча̄ва̄м (се) *несвр. према предвостручити (се).*

предво̀стручити, -ӣм (трп. предво̀стручен) свр. **1.** *учинити двоструким, удвостручити:* ~ казну. **2.** *савити на два једнака дела:* ~ мараму. ■ ~ **се 1.** *постати двострук, удвостручити се.* – Наш дуг се предвостручио. **2.** *савити се, пресамитити се (од бола и сл.).*

пре̏дгово̄р, -ора м **а.** *уводни текст испред књижевног или научног дела:* аутор предговора. **б.** *уводно слово (које претходи некој манифестацији, приредби и сл.).*

пре̏дгово̄рнӣк м **а.** *писац предговора.* **б.** *онај који је одржао предговор (б).* **в.** *онај који је на неком скупу говорио испред некога.* – Мој предговорник је говорио о рату, а ја ћу о миру.

пре̏дгово̄рница ж *женска особа предговорник.*

прѐдго̄рје с *предео нижих брда која претходе планини.*

прѐдгра̄ђе с *периферијско градско насеље.*

предгрѐја̄ч јек. **предгри̏ја̄ч,** -а́ча м **а.** *уређај за грејање улазне воде у парни котао.* **б.** *справа за повишење температуре сировинама пре њиховог уласка у производни процес.*

пре̏дебео, -ела, -о *превише дебео.*

прѐде̄лнӣ и **пре́де̄лнӣ** јек. **прѐдјелнӣ** и **пре́дјелнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на предео.*

пре́део и **прѐдео,** -дела јек. **пре́дио** и **прѐдио,** -дјела м **1.** *одређени део Земљине површине:* поларни предели. **2.** *изглед неког краја, пејзаж:* планински ~. **3.** *део тела у којем се налази неки орган:* ~ срца. **4.** фиг. *област, пространство:* ~ снова.

предестина́ција ж лат. *учење да је човекова судбина предодређена.*

предестини́рати, -ѝнира̄м свр. *предодредити.*

преджѐтвенӣ, -а̄, -о̄ *који непосредно претходи жетви:* ~ доба.

пре̏дживот м *живот који претходи садашњем животу.*

прѐдзадњӣ, -ā, -ē *који је непосредно испред задњега:* ~ човек у колони.

прѐдзнāк м **1.** *знак који претходи нечему као наговештај; појава која наговештава нешто:* ~ сукоба; ~ грмљавине. **2. а.** мат. *ознака пред бројем која означава позитивну или негативну величину (плус или минус).* **б.** муз. *знак којим се означава повишење или снижење тона (повисилица или снизилица).*

предзна́ње с *претходно знање о нечему.* – У школу ђаци полазе с извесним предзнањима.

прѐдӣво с **1.** *в. пређа (1):* вунено ~. **2.** фиг. *паучина:* пауково ~.

прѐдигра ж **1. а.** спорт. *игра, утакмица пре главне игре, утакмице.* **б.** *уводни део сценског уметничког дела:* ~ опере. **2.** фиг. *догађај, дешавање који претходи нечем значајнијем:* љубавна ~, ~ битке.

прѐдизбо̄рнӣ, -ā, -ō *који се врши пре избора, који претходи изборима:* ~ кампања, ~ састанак.

прѐдика ж (дат. -ици) лат. **1.** *црквена проповед.* **2.** *в. придика.*

предикао̀ница и **предѝкаоница** ж *црквена говорница с које се свештеници обраћају пастви, проповедаоница.*

предѝкāт, -а́та м лат. **1.** лингв. *централни реченични члан који чини глагол у личном глаголском облику којим се најчешће казује да субјекат врши неку радњу, да се налази у неком стању или да се нешто збива.* **2.** лог. *део су́да који исказује нешто о предмету.*

прѐдикатӣв м лингв. *допуна лексички непотпуном глаголу у предикату, именски део предиката (нпр.* Он је добар, Марко је постао отац).

прѐдикатӣван, -вна, -о *који припада предикату.*

предѝкāтскӣ (предѝкāтнӣ), -ā, -ō *који се односи на предикат:* ~ одредба.

предика́ција ж *приписивање неке особине неком бићу и сл.*

прѐдиковати, -кујēм несвр. *в. придиковати.*

предилѐкција ж фр. *посебна наклоност, љубав према некоме, нечему; унапред повољно мишљење о некоме, нечему.*

прѐдилица ж *машина за израду и обраду пређе.*

прѐдӣља и **прѐдиља** ж *она која преде, прељa; текстилна радница која израђује пређу.*

предѝнфарктнӣ, -ā, -ō *који непосредно претходи инфаркту:* ~ стање.

предио̀ница и **прѐдионица** ж *радионица или фабрика за израду пређе.*

предио̀ничāр и **прѐдионичāр** м *радник у предионици.*

предио̀ничāрскӣ и **прѐдионичāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на предионичаре и предионице.*

предио̀ничкӣ и **прѐдионичкӣ,** -ā, -ō *који се односи на предионице.*

прѐдисāј м *дисај, удисај и издисај (обично као израз каквог осећања или стања).*

прѐдисати, -ишēм несвр. **1.** *несвр. према предахнути.* **2.** *дисати тешко уз прекиде, дахтати.*

предѝспит и **прѐдиспит** м *уводни, условни испит.*

предѝспитнӣ и **прѐдиспитнӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на предиспит:* предиспитне обавезе. **2.** *који се дешава, догађа и сл. пре испита:* ~ рок.

предиспози́ција и **предиспо̀зӣција** ж лат. *природна склоност или надареност за нешто.*

предиспо̀нӣрāн, -а, -о *који има склоности према нечему; који је осетљив на нешто:* ~ за сликара; ~ за жутицу.

предѝсто̄рија и **прѐдисто̄рија** ж **1.** *део најстарије историје човечанства пре појаве писаних споменика.* **2.** *доба које претходи појави нечега:* ~ романтизма.

предисто̀рӣјскӣ и **прѐдисторӣјскӣ,** -ā, -ō *који се односи на предисторију.*

прѐдистрага ж *истрага пре главне истраге.*

прѐдјело с *јело које се једе пре супе или чорбе.*

прѐдјесēн ж *предјесење доба.*

прѐдјутāрје с *в. праскозорје.*

прѐдјутāрњӣ, -ā, -ō *који се односи на предјутарје.*

предла́гати, прѐдлāжēм *несвр. према предложити.*

предла̀гāч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *онај који нешто предлаже:* ~ закона.

пре́длог (јек. и прије̏длог) м **1.** *усмено или писмено изражено мишљење, препорука да се нешто уради или како да се то учини:* дати ~, ~ за разматрање. **2.** лингв. *у мн.: несамостална, непроменљива, помоћна врста речи које стоје испред одређених падежних облика самосталних речи чинећи с њима предложно-падежну синтагму и означавајући њихов однос према другим речима у реченици или га прецизирајући (у јд.: таква реч), нпр.:* из куће, у кућу, пред кућом, од куће, на кући, над кућом, са куће.

прѐдложак, -ошка м *образац, узорак, модел (за нешто).*

предло̀жити, прѐдложӣм свр. *учинити, изнети предлог (писмено или усмено):* ~ кандидата, ~ решење.

пре́дложнӣ (јек. и прије̏дложнӣ), -ā, -ō *који се односи на предлог.*

предмѐнструāлнӣ, -ā, -ō *који претходи менструацији:* ~ дани.

пре́дмет и **прѐдмет** м **1.** *свака материјална појава у простору и времену која се може осетити, запазити чулима, ствар:* метални ~, велики ~, дрвени ~. **2.** *све оно што може бити материјал запажања, проучавања итд., тема:* ~ писменог рада, ~ анализе. **3.** *оно што је извор емоција:* ~ подсмеха. **4.** *област знања као део школске наставе:* школски ~. **5.** правн. **а.** *судски поступак или претрес у вези с неким догађајем:* ~ у поступку. **б.** *службени спис:* проучавати ~. **6.** лингв. *реч (именица или заменица) у реченици на коју прелази и на којој се врши глаголска радња, објекат.*

прѐдметак, -тка м лингв. *део сложене речи испред корена (обично предлог), префикс:* из(говор), на(говор), по(говор), у(говор).

пре́дметнӣ и **прѐдметнӣ,** -ā, -ō *који се односи на предмет:* ~ облик, ~ наставник, ~ поступак.

предна́црт и **прѐднацрт** м *скица за нацрт:* ~ уговора.

прѐднōст, -ости ж **а.** *својство онога који се или што се истиче пред другим, надмоћ, преимућство:* имати ~ у игри. **б.** *првенство, привилегија:* ~ у запошљавању.

прѐдњāк, -а́ка м **1.** *онај који иде или се налази пред неким.* – Војник у колони иде за својим предњаком. **2.** *онај који одмиче у неком послу или постиже најбоље резултате:* косац ~. **3.** *предња животиња у запрези или стаду:* во ~, ован ~. **4.** *предњи зуб, секутић.* – Избили му предњаци.

предња̀киња ж *женско биће предњак.*

предња́чити, прѐдња̄чӣм несвр. [гл. им. предња́чēње с] **1.** *ићи испред других:* ~ у колони. **2.** *предводити.* – У борби су предњачили радници. **3.** *бити први у нечему, истицати се:* ~ у послу.

прѐдња̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на предњаке.*

прѐдњӣ, -ā, -ō *који је испред некога или нечега, који је испред других:* ~ седиште, ~ зуб, ~ играч, ~ план.

прѐдњица ж *предњи део одеће или обуће:* ~ хаљине, ~ чизме.

предњонѐпчанӣ, -ā, -ō лингв. *који се артикулише, изговара на предњем, тврдом непцу:* ~ сугласник.

предњошкр̏жњāк, -а́ка м зоол. *у мн.: пужеви који живе у мору (ређе слаткој води) и дишу шкргама,* Protobranchia *(у јд.: такав пуж).*

прѐдобар, -бра, -о *сувише, превише добар.*

прѐдобро прил. *сувише, превише добро.*

предодре́дити, -о̀дрēдӣм свр. *унапред одредити за нешто, предвидети.* – Бог ме је предодредио за војника.

предо̀дре̑ђено̄ст, -ости ж *особина оно̄га који је предодређен, оно̄га што је предодређено за нешто.*

предодређе́ње с *предодређеност.*

предодређи́вати, -ѐђујēм *несвр. према предодредити.*

предо̀јити, прѐдојӣм свр. *сувише надојити.*

предоминѝнтан, -тна, -о *првенствен, претежан; надмоћан, најјачи:* ~ циљ; ~ борац.

предоминѝнтно̄ст, -ости ж *особина оно̄га који је предоминантан, оно̄га што је предоминантно.*

предомина́ција ж лат. *превласт, надмоћ.*

предомини́рати, -ѝнӣрāм свр. и несвр. *бити надмоћан, имати превласт; бити важнији.*

предо̀мислити се, -ӣм се свр. *променити мишљење, одлуку, став и сл.* – Требало је да путујемо на море, али смо се предомислили и ишли у бању.

предоми́шљати се, -о̀мӣшљāм се несвр. **1.** *несвр. према предомислити се.* **2.** *колебати се, двоумити се, решавати се.* – Предомишља се да ли да крене у потеру.

предо̀сетити јек. **предо̀сјетити,** -ӣм свр. *унапред осетити, наслутити:* ~ будућност, ~ болест.

пре̏досећāј јек. **пре̏досјећāј** м *неодређено, инстинктивно осећање да се нешто може десити, слутња.*

предосећа́ње и **предо̀сећāње** јек. **предосјећа́ње** и **предо̀сјећāње** с *предосећај.*

предо̀сећати јек. **предо̀сјећати,** -āм *несвр. према предосетити.*

пре̏достро̄жан, -жна, -о *који унапред води рачуна о свим околностима акције, дешавања итд. у којем учествује, опрезан.*

предостро́жно̄ст, -ости ж *особина оно̄га који је предострожан, оно̄га што је предострожно, опрезност.*

пре̏дохрана ж *средство којим се унапред осујећују могуће негативне последице, заштита, профилакса.*

предоча́вати, предо̀чāвāм (предочи́вати, -о̀чујēм) *несвр. према предочити.*

предо̀чити, прѐдочӣм (трп. прѐдочен) свр. **1.** *јасно и живо представити некоме нешто:* речима ~ догађај. **2.** *обратити пажњу на нешто, упозорити:* ~ последице.

прѐдоџба ж *слика нечега задржана у сећању, представа:* ~ опроштаја.

прѐдоџбенӣ, -ā, -ō *који се односи на предоџбу.*

пре̏дра̄г, -а, -о *необично, изузетно драг.*

прѐдра̄днӣк м *вешт радник који руководи групом радника које предводи у неком послу.*

прѐдра̄дница ж *жена предрадник.*

прѐдра̄дничкӣ, -ā, -ō *који се односи на предраднике.*

предра́дња ж *припремни радови који претходе главној радњи: резултат такве радње:* обавити предрадњу; написати предрадњу.

пре̏драсуда и **пре̏дра̄суда** ж *погрешно мишљење, уверење и сл. о некоме или нечему које није засновано на чињеницама, предубеђење.*

пре̏драсудан и **пре̏дра̄судан,** -дна, -о *који се односи на предрасуде.*

прѐдратнӣ, -ā, -ō **а.** *који је постојао, дешавао се, живео и сл. пре рата:* ~ стање, ~ роман, ~ странка. **б.** *који је карактеристичан за време непосредно пред рат:* ~ психоза.

пре̏драчӯн м *обрачунавање прихода и расхода који се могу предвидети; документ који садржи такав обрачун:* правити ~; приложити ~.

пре̏драчӯнскӣ, -ā, -ō *који се односи на предрачун.*

пре̏древолуциона̄ран, -рна, -о *који се односи на време пре револуције; који носи карактеристике такво̄г времена:* ~ година; ~ устанак.

прѐдриблати, -āм и **прѐдрибловати,** -лујēм свр. енгл. спорт. *дриблингом преварити противничког играча.*

предругојача́вати (се), -а̀чāвāм (се) и **предругојачи́вати (се),** -ја̀чујēм (се) *несвр. према предругојачити (се).*

предругоја́чити, -о̀јāчӣм свр. *учинити нешто другачијим, преиначити, изменити:* ~ судбину. ■ ~ **се** *учинити се другачијим, преиначити се, изменити се.*

пре̏дсве̄ст јек. **пре̏дсвијест** ж *стање људске психе пре формирања праве свести.*

пре̏дсвестан и **прѐдсвестан** јек. **пре̏дсвјестан** и **прѐдсвјестан,** -сна, -о *који се односи на предсвест:* ~ период.

председа́вајӯћӣ јек. **предсједа́вајӯћӣ,** -ћēг(а) м *онај који председава радом неког тела, организације, скупштине и сл.*

предсједа́вајӯћā јек. **предсједа́вајӯћā,** -е ж *женска особа која председава.*

председа́вати јек. **предсједа́вати,** -ѐдāвāм несвр. *вршити дужност председавајућег, водити састанак.*

прѐдседнӣк и **пре́дседнӣк** јек. **прѐдсједнӣк** и **пре́дсједнӣк** м **а.** *онај који управља државом или владом:* ~ републике. **б.** *руководилац установе, организације, тела:* ~ општине, ~ скупштине, ~ удружења.

прѐдседниковати и **пре́дседниковати** јек. **прѐдсједниковати** и **пре́дсједниковати,** -кујēм несвр. *вршити дужност председника.*

прѐдседниковица и **пре́дседниковица** јек. **прѐдсједниковица** и **пре́дсједниковица** ж *председникова жена.*

прѐдседница и **пре́дседница** јек. **прѐдсједница** и **пре́дсједница** ж *женска особа председник.*

прѐдседничкӣ и **пре́дседничкӣ** јек. **прѐдсједничкӣ** и **пре́дсједничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на председнике.*

прѐдседнӣштво и **пре́дседнӣштво** јек. **прѐдсједнӣштво** и **пре́дсједнӣштво** с **1.** *изабрани орган који руководи радом седнице, скупштине; особе које чине тај орган.* **2.** *председничка дужност, част; вршење те дужности.*

предсезо́на ж *сезона која претходи главној сезони:* туристичка ~.

предсказа́ње с **а.** *пророчанство.* – Старо предсказање се остварило. **б.** *предзнак, најава.* – Болест су схватили као предсказање скоре смрти.

предска́зати, прѐдскāжēм свр. *најавити, прорећи будућност.* ■ ~ **се** безл. *јавити се, појавити се као предсказање.* – Предсказало му се у сну да ће настрадати.

предсказѝвати (се), -а̀зујēм (се) *несвр. према предсказати (се).*

предсказѝвāч, -а́ча м *онај који предсказује, пророк.*

предска̀кāч, -а́ча м спорт. *скакач у скијашким скоковима или летовима који пре наступа такмичара својим скоком показује руководству такмичења да ли су испуњени услови за безбедно и успешно одржавање такмичења (у погледу дужине и висине залетишта, брзине коју постиже скакач, брзине и кретања ветра и др.).*

прѐдсмртан, -тна, -о *који се дешава непосредно пред смрт; који је карактеристичан за стање пре смрти:* ~ страх; ~ кома.

прѐдсо̄бље и **пре́дсо̄бље** с **а.** *стамбена просторија у коју се улази с улазних врата.* **б.** *одељење испред неке пословне или службене просторије.*

предсо̀кратовац, -о̄вца м *назив за претходника Сократовог времена и његове филозофије.*

предсо̀крат(ов)скӣ, -ā, -ō *који се односи на филозофе и филозофију пре Сократа.*

прѐдспрема ж *претходна спрема, претходно знање.*

прѐдстава и **прѐдстава** ж **1.** *задржана у свести и сећањем накнадно оживљена слика предмета, бића, доживљаја, предоџба.* **2.** *појам, сазнање:* имати представе о чему. **3. а.** *приказивање, извођење позоришног комада:* давати представу, припремати представу. **б.** фиг. *необичан призор, догађај, сцена.* – На улици је настала читава ~.

прѐдставити, -ӣм (трп. прѐдстављен) свр. **1.** *призвати у памћењу, замислити.* – Он је у себи тешко представљао давне дане. **2.** (некога, некоме) *упознати некога с неким.* – Дозволите да вам представим свог пријатеља! **3.** *показати, приказати.* – Србе су у комадима представљали као јунаке. **4.** *изнети податке о нечему.* – Ја ћу вам представити ситуацију на следећи начин. ■ **~ се 1. а.** *показати се, приказати се каквим.* – Писац се представио као сликар паланке. **б.** *приказати се другачијим.* – Покушали су да се представе као либерални људи. **2.** *рећи своје име (понекад и друге податке) приликом упознавања с неким.* **3.** *појавити се у мислима, у машти, привидети се.* – У мислима ми се представио млађим него што јесте.

прѐдстāвка ж (дат. -вци; ген. мн. -кӣ) *писмено обраћање (жалба, молба и сл.) властима, одређеној служби итд.*: поднети представку.

прѐдстављати, -āм несвр. **1.** *несвр. према представити.* **2.** *показивати, глумити, играти на позорници:* ~ комедију. **3.** *бити нечији представник, заступати:* ~ султана, ~ покрајину у скупштини. **4.** *имати вредност, значити:* ~ нешто у култури народа. ■ **~ се** *несвр. према представити се.*

представља̀ч, -áча м *онај који некога или нешто представља.*

представља̀чкӣ, -ā, -ō *који се односи на представљаче; који је својствен представљачима.*

прѐдстāвнӣк м **1. а.** *онај који представља, заступа нечије интересе и сл.*: ~ радника. **б.** *службена особа која представља, заступа своју државу у страној држави:* ~ Југославије. **2.** *онај који представља, репрезентује дух одређеног времена, извесне идеје и сл.:* ~ класицизма. **3.** *типичан примерак неке биљне, животињске и сл. врсте:* ~ шумске биоценозе, ~ галебова.

прѐдстāвница ж *женска особа представник.*

прѐдстāвничкӣ, -ā, -ō **1.** *који се састоји од бираних представника:* ~ тело, ~ систем. **2.** *који изражава мишљење представника или заступа њихове интересе:* ~ орган.

прѐдстāвнӣштво с **1.** *установа која представља, заступа нечије интересе; просторија или зграда у којој се та установа налази:* трговачко ~. **2.** *изборни систем бирања представника:* ~ народа.

предсто̀јати, -јӣ свр. безл. *налазити се пред неким (о нечему што ће се догодити), бити очекиван у будућности.* – Предстоји нам много рада.

предсто̀јēћӣ, -ā, -ē *који треба да се догоди у скорој будућности:* ~ рат, ~ година.

прѐдстрāжа ж воj. *стража која је постављена испред главнине војске као заштита од изненадног напада; место на којем се таква стража налази.*

прѐдстрāжнӣ, -ā, -ō *који се односи на предстражу.*

прѐдстӯпањ, -пња м *ступањ, стање у развоју нечега што непосредно претходи чему.*

предта̀кмичēње с *такмичење које претходи главном такмичењу (и обично има улогу квалификација).*

преду̀бēђенōст јек. **преду̀бијеђенōст,** -ости ж *стање у којем је онај који је унапред убеђен у нешто.*

предубеђе́ње јек. **предубјеђе́ње** с рус. *унапред створено мишљење о нечем (обично негативно), предуверење.*

прѐдубок, -а, -о *сувише, претерано дубок.*

предуверé́ње јек. **предувјерé́ње** с в. *предубеђење.*

преду̏вјет м јек. рег. в. *предуслов.*

прѐдуг, -а, -о и **прѐдугачак,** -чка, -о *сувише, претерано дуг:* ~ ланац, ~ дан:

прѐдуго (прѐдугачко) прил. *сувише, претерано дуго.* – Све ово ~ траје.

предугова́рати, -о̀вāрāм *несвр. према предуговорити.*

прѐдуговōр м трг. и пол. *претходни уговор после којега ће уговарачи закључити главни, прави уговор.*

предугово̀рити, -о̀ворӣм свр. *склопити предуговор.*

прѐдузēтан, -тна, -о *предузимљив.*

преду̀зēти, прѐдузмēм свр. **1.** *почети какав посао, активност и сл.* – Предузеше га лечити. **2.** *узети као задатак.* – Предузе да отвори нову школу. **3.** *узети на себе од некога, преузети.* – Драган предузе посао од Симе.

прѐдузēтнӣк м **а.** *власник предузећа.* **б.** *онај који уговара послове, предузимач.*

прѐдузēтничкӣ, -ā, -ō *који се односи на предузетнике.*

прѐдузēтнӣштво с **а.** *активност, посао предузетника.* **б.** *грана привреде која се бави предузетничким пословима.*

прѐдузēтнōст, -ости ж *предузимљивост.*

предузе́ће с **1.** *производна, трговачка и сл. организација или њихово удружење:* радити у предузећу, основати ~. **2.** *посао, активност и сл. који неко остварује.* – Помогао сам му у његовом предузећу да се осамостали.

преду̀зимати, -āм *несвр. према предузети.*

предузи̇̀мāч, -áча м *онај који преузима (да организује и изврши) какав посао.*

предузи̇̀мāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на предузимаче; који је карактеристичан за њих.*

предузи̇̀мљив, -а, -о **а.** *који енергично и обично с успехом предузима различите активности, подузетан; вредан, марљив.* **б.** *агилан, активан; дрзак.*

предузи̇̀мљивōст, -ости ж *особина онога који је предузимљив.*

прѐдујам, -ӯјма и **преду́јам,** -јма м **1.** *свота новца (ређе нечег другог) дата (или примљена) унапред у име плате или неке обавезе, аванс.* **2.** правн. *кауција коју странка полаже у грађанском парничном поступку за подмирење процесних трошкова.*

прѐдумишљāј м **а.** правн. *унапред смишљена одлука о извршењу неког кривичног дела.* **б.** *уопште унапред смишљена одлука, поступак, план.*

предупре́дити, -ӯпрēдӣм јек. **предупријѐдити,** -ӯпријеђӣм свр. **а.** *благовремено спречити, онемогућити:* ~ несрећу. **б.** *на време обавестити о нечему (с намером да се то спречи), упозорити.*

предупређе́ње с *благовремено спречавање или осујећавање нечега.*

предупређи́вати, -ѐђујēм *несвр. према предупредити.*

предупречи́вати, -ѐчујēм *несвр. према предупречити.*

предупре́чити, -ӯпрēчӣм јек. **предупријѐчити,** -ӯпријечӣм свр. *предупредити.*

преду̀рати, -āм свр. *издржати, поднети, отрпети:* ~ муке, ~ болест.

преду́слов и **преду́слов** (прѐдуслов) м *услов који треба да се оствари да би се нешто остварило, предузело и сл.*

преду̀срести, -етнēм (-етēм) свр. **1. а.** *изаћи некоме у сусрет, пресрести:* ~ на путу. **б.** *љубазно дочекати, примити:* ~ лепо. **2.** фиг. *предупредити:* ~ болест.

преду̀сретати, -ећēм *несвр. према предусрести.*

предусрѐтљив, -а, -о *који радо излази у сусрет; љубазан; који одаје такав став:* ~ младић; ~ гест.

предусрѐтљиво прил. *на предусретљив начин, љубазно, срдачно.*

предусрѐтљивōст, -ости ж *особина онога који је предусретљив.*

предухитрити, -ӣм свр. **1.** *претећи некога у нечему, урадити нешто пре других.* – Предухитрио сам их својим решењем. **2.** *спречити, отклонити нешто предузевши благовремене мере.* – Предухитрио сам њихово одбијање наредбом. **3.** *хитро (обично несолидно), на брзу руку учинити нешто.* – Критичар је изрекао предухитрен суд.

пре̏дшколскӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на време када дете још није зрело за школу:* ~ васпитање. **б.** *који служи за учење и васпитање деце која још нису пошла у школу:* ~ установа.

пре̏ђа ж **1.** *вунени, памучни или ланени конци, распоређени по дужини и састављени уредањем.* **2.** *назив за разне врсте рибарских мрежа.* **3.** *паучина.*

пре̏ђашњӣ, -ā, -ō **а.** *који је био пре, раније, који се односи на прошлост:* пређашња времена, ~ сусрет. **б.** *који временски претходи ономе о којем је реч, претходни:* син пређашњег краља. **в.** *који је испред онога о којем је реч.* – О томе сам писао у пређашњем писму. • лингв. **пређашње свршено време** *аорист.* **пређашње несвршено време** *имперфекат.*

пре̏ђица ж **1.** *дем. од пређа.* **2.** *спона на каишу или хаљини која служи за закопчавање.*

пре̏жалити, -ӣм (трп. пре̏жаљен) свр. **а.** *престати жалити некога или нешто:* ~ умрлог, ~ губитак. **б.** *не осећати више љубав према некоме.* – Није ми више син, прежалих га.

пре́жати, -жӣм несвр. *кришом пратити, уходити; вребати.* – Шпијун прежа новинара. Мачка је прежала миша. ■ **~ се** *уходити једно друго; вребати се.* – Отац и син се преже као мачори.

прежва́кати, пре̏жваћēм (пре̏жвачēм) (прежва́тати, пре̏жваћēм) свр. **1.** *жвакањем размекшати, сажвакати храну.* **2.** (несвр.) *преживати.* **3.** фиг. *више пута споменути, досадно поновити исте речи, говор и сл.*

преждера́вати се, -е̏рāвāм се *несвр. према преждерати се.*

прежде̏рати се, пре̏ждерēм се (пре̏ждрати се, пре̏ждрēм се) свр. експр. *превише се наждерати.*

преже̏днети јек. **преже̏дњети,** -днӣм свр. *изузетно јако ожеднети.*

пре̏жесток, -а, -о и **преже̏сток,** -о̏ка, -о *превише жесток.*

прежѝвāр, -а́ра м зоол. *у мн.: сисари из реда папкара и копитара који преживају храну,* Artiodactyla ruminantia *(у јд.: такав сисар).*

прежѝвāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на преживаре.*

прежи́вати, пре̏живāм несвр. **1. а.** *поново, додатно жвакати храну која се физиолошки вратила из желуца.* – Краве преживају. **б.** фиг. *жвакати.* – Старци преживају стари хлеб. **2.** фиг. *досадно понављати једно те исто:* ~ исту причу сто пута.

прежи́велōст јек. **прежи́вјелōст,** -ости ж *својство или стање онога који је преживео, онога што је преживело;* фиг. *застарелост, анахроност.*

прежи́вео, -ела, -о јек. **прежи́вио,** -вјела, -ло **1.** *који је проживео, одживео свој век; који је услед старости, исцрпљености итд. постао равнодушан, туп.* **2.** фиг. *застарео, анахрон:* ~ начин производње.

прежи́вети јек. **прежи́вјети,** -вӣм свр. **1. а.** *проживети (век, живот).* **б.** *остати на неком месту до краја живота.* – Дошао сам да овде преживим последње месеце живота. **б.** *провести у животу, проживети:* ~ тридесет година. **2.** *остати жив дуже.* **а.** *од означеног времена:* ~ дуже од три године. **б.** *од некога другог, остати жив после нечије смрти:* ~ брачног друга. **3. а.** *издржати, претрпети.* – Шта сам само ја преживео! **б.** *остати жив после смртне опасности:* ~ вешање. **4.** фиг. *постати превазиђен, анахрон, застарити.* – Ова мода је одавно преживела.

преживља́вати, -ѝвљāвāм *несвр. према преживети.*

пре̏задовōљан, -љна, -о *изузетно, необично задовољан.*

преза̀дӯжен, -а, -о *сувише, изузетно задужен.*

преза̀дӯженōст, -ости ж *стање онога који је презадужен.*

презадужи́вати (се), -ӯжујēм (се) *несвр. према презадужити (се).*

презаду́жити, -а̀дӯжӣм свр. *оптеретити некога или нешто превеликим дугом:* ~ предузеће. ■ **~ се** *превише се задужити.* – Презадужио се код банкара па мора у стечај.

презалога́јити (се), -о̏гāјӣм (се) свр. *појести који залогај, мало појести.*

пре̏зао, -зла, -о *сувише зао.*

преза̀окупити, -ӣм свр. *сувише заокупити.*

преза̀послен, -а, -о *сувише, превише запослен.*

преза̀послен̄ост, -ости ж *стање онога који је презапослен.*

презапо̀слити, преза̀послӣм свр. *сувише запослити.*

преза̀ситити, -ӣм свр. *учинити некога или нешто засићеним.* – Наша култура је презасићена кичом.

преза̀сићенōст, -ости ж *стање онога који је или онога што је презасићено.*

пре́зати, пре̑жēм несвр. *постављати у запрегу, упрезати (коња, вола итд.).*

пре̏зати, -āм несвр. **1. а.** *бојати се, плашити се:* ~ од ризика. **б.** *трзати се због страха:* ~ из сна. **2.** *настојати, тежити, стремити:* ~ авантурама. ■ **~ се** *в. презати (1).*

пре̏заузēт, -а, -о *сувише, превише заузет.*

пре̏заузēтōст, -ости ж *стање онога који је презаузет.*

прѐзвитер (прѐзбитер) м грч. цркв. *изабрани старешина протестантске црквене општине; свештеник уопште.*

презвитерија́нац (презбитерија́нац), -нца м *следбеник презвитеријанизма.*

презвитеријанѝзам (презбитеријанѝзам), -зма м *протестантска реформисана вероисповест настала у Енглеској и Шкотској у XVI веку, у којој не постоји власт бискупа него се признаје само презвитер.*

презвитерѝјāнскӣ (презбитерѝјāнскӣ), -ā, -ō *који се односи на презвитеријанце и презвитеријанизам.*

прѐзвитерскӣ (прѐзбитерскӣ), -ā, -ō *који се односи на презвитере; који је карактеристичан за презвитере.*

прѐздравити, -ӣм свр. *преболети болест, оздравити.*

прѐздрављати, -āм *несвр. према прездравити.*

пре́зент[1] и **прѐзент** м лат. лингв. *прост лични глаголски облик, глаголско време којим се најчешће означава глаголска радња која се врши у време док се о њој говори (нпр. „спавају", „читам").*

пре́зент[2] и **прѐзент** м нем. *дар, поклон.*

презента́ција ж лат. **1.** *представљање, приказивање:* ~ достигнућа. **2.** банк. *подношење менице на прихват, исплату.*

презенти́рати, -ѐнтӣрāм и **прѐзентовати,** -тујēм свр. и несвр. **1.** *представити, представљати, приказ(ив)ати:* ~ производ. **2.** *изнети, износити, предложити, предлагати:* ~ идеје. **3.** *поклонити, поклањати, да(ва)ти:* ~ детету играчку. ■ **~ се** *представити се, представљати се.*

пре́зентскӣ и **прѐзентскӣ,** -ā, -ō *који се односи на презент:* ~ основа.

презе́псти (прѐзēпсти), -зе́бēм свр. *јако озепсти, прехладити се.*

презерва̀тӣв, -и́ва и **пре̏зерватӣв,** -а м *средство против зачећа при полном акту;* уп. кондом.

прези́вати се, прѐзӣвāм се несвр. *имати, носити презиме.*

пре̏зида ж *оно што је президано.*

прези́дати, прѐзӣдāм свр. **1.** *преградити зидом:* ~ собу. **2.** *срушити па поново саградити:* ~ пећ.

прѐзӣдијум м лат. **1.** *председништво.* **2.** ист. *изборни руководећи орган у неким бившим социјалистичким државама; чланови таквог органа.*

прѐзӣдијумскӣ, -ā, -ō *који се односи на президијум.*

презиђи́вати, -и̏ђујем *несвр. према президати.*

прѐзиме, -ена с (мн. презимѐна, ген. презиме́на̄, дат. презимѐнима) *наследно породично име.*

прѐзимења̄к, -а и **презимѐња̄к,** -а́ка м *онај ко има исто презиме као неко други, а нису у сродству.*

презимења̀киња ж *женска особа презимењак.*

прези́мити, прѐзӣмӣм свр. **1.** *провести зиму.* – Дечак презими у сиротишту. **б.** *задржати се преко зиме.* – Брод презими у луци. **2.** *преспавати зиму (у пећини, дупљи, о животињама).* – Медвед је презимио у јарузи.

презимља́вати, -ѝмља̄ва̄м и **презимљи́вати,** -ѝмљује̄м *несвр. према презимити.*

пре́зир и **прѐзӣр** м *осећање и показивање крајњег омаловажавања према некоме или нечему.*

пре́зиран и **прѐзӣран,** -рна, -о *који је испуњен презиром, који изражава презир, презрив:* ~ осмех, ~ поглед.

прѐзирати, -ре̄м *несвр. према презрети.* ■ ~ **се** *осећати презир једно према другом.*

пре́зирно и **прѐзӣрно** прил. *с презиром, презриво.*

пре́зирно̄ст и **прѐзӣрно̄ст,** -ости ж *презир.*

пре́зла ж нем. (обично у мн.) *мрвица од осушеног и самлевеног хлеба.*

презна́јати се, прѐзна̄ја̄м се и **презноја́вати се,** -ѐја̄ва̄м се *несвр. према презнојити се.*

презно̀јити се, прѐзнојӣм се свр. *јако се markознојити (услед болести, напорног рада итд.).*

презре́вати, прѐзре̄ва̄м јек. **презријѐвати,** прѐзријева̄м *несвр. према презрети.*

прѐзрело̄ст, -ости ж *стање онога који је презрео, онога што је презрело.*

прѐзрен, -а, -о **1.** *трп. од презрети*[1]. **2.** *који заслужује презир:* ~ створење.

презре́ње с *презир.*

прѐзрео, -ела, -о (ретко јек. прѐзрио, -рела) **1.** *сувише зрео;* уп. презрети: ~ јабука. **2. а.** фиг. *који је прешао године живота уобичајене за какво стање и сл., престар:* ~ девојка. **б.** *који је прерано постао зрео:* ~ дечак.

прѐзрети[1], прѐзре̄м (-рӣм) свр. (некога, нешто) *с презиром се односити према некоме, нечему:* ~ родитеље, ~ домовину.

прѐзрети[2], -рӣм свр. *претерано сазрети (обично о воћу).*

прѐзрив, -а, -о *који изражава презир, презиран:* ~ поглед.

прѐзриво прил. *с презиром, презирно.*

прѐзриво̄ст, -ости ж *својство онога који је презрив.*

прѐзути, прѐзује̄м свр. нар. *обути леви опанак, леву ципелу и сл. на десну ногу, и обрнуто.*

прѐименовати, -нује̄м свр. *дати друго име:* ~ улицу. ■ ~ **се** *дати себи друго име.*

преиму́ћство с **1.** *својство онога који се издваја, који има предност у односу на друге:* ~ младих људи. **2.** *вођство или надмоћност коју неко има над другим:* остварити ~ у игри. **3.** *изузетно право, повластица, привилегија:* ~ племића.

преинача́вати (се), -а̀ча̄ва̄м (се) и **преиначи́вати (се),** -а̀чује̄м (се) *несвр. према преиначити (се).*

преина́чити, преѝна̄чӣм свр. *изменити, променити нешто:* ~ одлуку. ■ ~ **се** *променити се, изменити се.*

преиспи́тати, преѝспӣта̄м свр. *поново испитати, проверити:* ~ решење, ~ политику. ■ ~ **се** *поново размотрити своје понашање, речи и сл.* – Преиспитај се ти пре него поново погрешиш!

преиспити́вати (се), -ѝтује̄м (се) *несвр. према преиспитати (се).*

преѝспо̄љнӣ и **прѐиспо̄љнӣ,** -а̄, -о̄ *најгори; потпуни, тотални:* ~ лопов, ~ будала.

преѝспунити, -ӣм свр. *сувише испунити, препунити.* ■ ~ **се** *превише се напунити, препунити се.*

прѐисто̄рија и **преѝсто̄рија** ж *период у развитку људске врсте од појаве човека на земљи до првих писаних споменика; наука која изучава тај период.*

прѐисто̄рӣјскӣ и **преѝсторӣјскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на праисторију.*

прејази́вати, -а̀зује̄м *несвр. према прејазити.*

preја́зити, прѐја̄зӣм свр. *направити јаз на воденом току, зајазити:* ~ реку.

прѐја̄к, -а, -о *сувише, превише јак.*

прѐја̄ко прил. *превише, сувише јако.*

прѐјасан, -сна, -о *сувише, превише јасан; превише светао.*

прѐјасно̄ст, -ости ж *особина или стање онога што је прејасно.*

прѐјахати, прѐјаше̄м свр. *прећи јашући:* ~ поље.

прејахи́вати, прејѝхује̄м *несвр. према прејахати.*

прѐјевтин, -а, -о *прејефтин.*

прејѐдати (се), прѐје̄да̄м (се) *несвр. према прејести (се).*

прѐједено̄ст, -ости ж *стање онога који се преједе.*

прѐједноста̄ван, -вна, -о *сувише, претерано једноставан.*

прејѐздити, -ӣм свр. *прећи јездећи, прејахати.*

прѐјести, -једе̄м свр. *најести некога преко мере:* ~ госте. ■ ~ **се** *најести се преко мере.* – Прејесмо се чорбе.

прѐјефтин, -а, -о *сувише, превише јефтин.*

прѐјецати, -а̄м свр. *провести у јецању:* ~ вече.

прејѐчати, -чӣм свр. *провести у јечању:* ~ ноћ.

прејудици́рати, -ѝцира̄м свр. и несвр. **а.** *унапред закључити, закључивати о нечему.* **б.** *штетно деловати на суд о нечему.*

преју́рити, прѐјӯрӣм свр. *јурећи прећи неки простор:* ~ растојање. ■ ~ **се** *уморити се од претераног јурења.* – Прејурили су се па их боле зглобови.

прê̄к, пре́ка, -о јек. **прѝјек,** прије̏ка, -о (комп. прѐчӣ) **1. а.** *који се налази или је смештен попреко у односу на нешто:* кренути преким улицама. **б.** *који се пружа равно, без кривудања, најкраћи:* ~ пут. **в.** фиг. *непосредан, акутан:* ~ опасност. **г.** *хитан, неизоставан:* ~ посао. **д.** *изузетно важан:* сусед пречи од брата. **2.** фиг. **а.** *срдит, жесток, нагао:* ~ човек. **б.** *груб, суров:* ~ одлука. **в.** *који одражава срдитост, строгост:* ~ поглед.

прека́лити, прѐка̄лӣм свр. **1.** *дати гвожђу већу чврстоћу, издржљивост високим загревањем и онда наглим хлађењем.* **2.** фиг. *учинити издржљивим, способним:* ~ душу, ~ тело. ■ ~ **се 1.** *каљењем добити чврстоћу итд.* – Гвожђе се прекалило. **2.** фиг. *постати издржљив, способан, очврснути.* – Младић се прекалио на мукама.

прѐка̄љен, -а, -о **1.** *трп. од прекалити (се).* **2.** фиг. *озлоглашен, непоправљив:* ~ лопов.

прѐка̄љено̄ст, -ости ж *особина онога који је прекаљен.*

прекаљи́вати (се), прека̀љује̄м (се) *несвр. према прекалити (се).*

прека̀мбријум м геол. *најстарије доба у стварању Земље карактеристично по снажном вулканском деловању и набирању Земљине коре.*

прекарда́шити, прека̀рда̄шӣм свр. разг. *предалеко отићи у нечему, претерати.*

прѐкасан, -сна, -о *превише, сувише касан.*

прѐкасати, -аше̄м свр. *прећи касом.*

прѐкасно прил. *превише, сувише касно.*

прекатегориза́ција ж *измена категоризације.*

преквалифика́ција ж *промена квалификације, струке или професије.*

преквали̏фиковати и **преква̀лификовати,** -кујēм (преквалифици́рати, -ѝцӣрāм) свр. *учинити да неко промени квалификованост:* ~ раднике. ■ **~ се** *стећи нову квалификацију.*

преки́вати, прѐкӣвāм *несвр. према прековати.*

пре́кид м **1.** *привремени, обично краћи престанак трајања нечега, станка:* без прекида, са прекидима. **2.** *коначни престанак нечега, раскид:* ~ односа, ~ везе. **3.** *место где је нешто прекинуто.* – Тражим где је ~ жице.

пре́кидан, -дна, -о *који се може прекидати.*

преки́дати (се), прѐкӣдāм (се) *несвр. према прекинути (се).*

прекѝдāч, -а́ча м (инстр. -а́чем) ел. *справа за укључивање и искључивање електричне струје.*

прѐкинӯт, -а, -о **1.** *трп. од прекинути (се).* **2.** *испрекидан:* ~ глас.

прѐкинути, -нēм (аор. прѐкинух и прѐкидох; трп. прѐкинӯт) свр. **1.** *наглим покретом разделити, раскинути:* ~ жицу. **2.** фиг. **а.** *нагло нешто зауставити:* ~ паљбу. **б.** *раскинути везу, познанство:* ~ с љубавницом. **в.** *нарушити:* ~ тишину. **г.** *упадом у говор онемогућити некога у причи:* ~ монолог. **3.** фиг. *престати нешто чинити:* ~ писање. ■ **~ се 1.** *раскинути се на једном или више места, покидати се.* – Жица гитаре се прекинула. **2.** фиг. *нагло престати говорити.* – Прекину се у говору због страха. **3.** фиг. *намучити се тешким послом, претргнути се.* – Прекину се од напора.

прѐкинӯто прил. *испрекидано, с паузама:* ~ говорити.

преки́пети јек. **преки́пјети,** -пӣ(м) свр. **1.** *кључајући прелити се преко ивице посуде, покипети.* – Млеко је прекипело. **2.** фиг. *прећи највиши степен узбуђења.* – Гнев прекипео.

прѐкиселити, -ӣм свр. *сувише закиселити:* ~ чорбу.

прѐкисео, -ела, -о *превише кисео.*

прѐкиснути, -нēм (р. пр. прѐкиснуо, -ула и прѐкисао, -сла) свр. *постати превише кисео, ускиснути.*

прѐкитњаст, -а, -о *превише китњаст.*

прѐкјучē (прѐкјучēр) прил. **1.** *дан уочи јучерашњег дана, пре два дана.* **2.** фиг. *недавно, скоро.*

прѐкјучерашњӣ (прѐкјучерањӣ), -ā, -ē *који је био, који се догодио и сл. прекјуче, који је од прекјуче:* ~ утакмица, ~ хлеб.

прѐклāне и **прѐклāни** прил. *претпрошле године, пре две године.*

прѐклањскӣ, -ā, -ō *који је био претпрошле године, пре две године.*

прекла́пало с (м) (мн. с) *онај који много преклапа, говори, брбљивац.*

прекла́пати, прѐклāпāм несвр. **1.** *несвр. према преклопити.* **2.** фиг. **а.** *говорити, причати о свему и свачему:* ~ којешта. **б.** *размaтрати, претресати нешто:* ~ о вери. ■ **~ се** *несвр. према преклопити се.*

прѐклати, прѐкољēм (трп. прѐклāн) свр. **1.** *убити пререзавши некоме, нечему грло:* ~ овцу. **2.** фиг. *жигнути, севнути.* – Нешто га болно прекла под пасом. ■ **~ се** *убити се пререзавши себи грло.*

прекле́чати, -чӣм свр. *клечећи провести неко време:* ~ мису.

прекли̏зати, прѐклизāм, **прекли́зати,** прѐклӣжēм и **прекли́зити,** -ӣм свр. *клизећи прећи преко нечега:* ~ залеђено језеро.

прекли̏ничкӣ, -ā, -ō *који претходи појави клиничких знакова болести.*

прѐклињати, -њēм несвр. *молити заклињући.* ■ **~ се** *заклињати се.*

преклȍнити, прѐклōнӣм свр. **а.** *спустити, погнути:* ~ главу. **б.** *савити, повити:* ~ грану. ■ **~ се 1.** *исказати поштовање некоме сагињући главу и горњи део тела, поклонити се.* **2.** фиг. *покорити се, потчинити се.*

пре́клоп и **прѐклоп** (јек. и прије̏клоп) м *место на којем се нешто преклапа.*

преклȍпити, прѐклопӣм (трп. прѐклопљен) свр. **1.** *покрити једно другим, поклопити:* поклопцем ~ лонац. **2.** *поклопити једну половину нечега другом, (пре)савити:* ~ лист хартије. ■ **~ се** *(пре)савити се једно преко другога.*

прѐклопка ж ел. *направа за укључивање или искључивање електричне струје.*

прѐклопнӣ, -ā, -ō *који се може преклопити:* ~ нож.

прѐклопнӣк м ел. **1.** *направа за бирање таласне дужине на радио-апарату.* **2.** *прекидач електричне струје, шалтер.*

преко предл. (с ген.) *показује* **а.** *положај нечега што је на другој страни или кретање с једне стране на другу, с једног краја на други:* налазити се ~ мора, стојати ~ улице; прећи ~ пута, трчати ~ дворишта. **б.** *положај, стање или кретање по површини нечега, изнад нечега:* погледати ~ стола, прелетети ~ поља, држати (пребацити) ~ рамена, нападати ~ крила. **в.** *прекорачење мере, границе, норме, изнад поврх:* ~ снаге, ~ рекорда. **г.** *лице или средство помоћу којег се нешто остварује:* ~ пријатеља, ~ везе. **д.** *трајање у времену: за време, у току:* ~ године, ~ дана. **ђ.** *количину изнад неког броја, више од:* ~ десет година, ~ сто километара. **е.** *активност супротну нечему, против:* ~ воље, ~ наредбе. **ж.** *изузимање, осим.* – Немамо ништа преко онога што вам је познато. **з.** *допуштање, поред, уз:* прећи ~ грешке.

прêко јек. **при̏јеко** прил. (комп. прѐчē и прѐче) **I. 1.** *јасно, отворено, директно.* – Кажи ми све, чисто и ~, без околишења. **2.** (као ознака придева) **а.** *безусловно, неопходно; јако, изразито.* – Вама је ~ нужно да добијете зајам. **б.** *веома, у великој мери.* – Све је то ~ обично. **3.** *нагло, одједном, изненада.* – Он ~ погину. **4. а.** *љутито, срдито, непријатељски:* ~ погледати. **б.** *с омаловажавањем, презриво:* ~ одгурнути од себе. **в.** *самовољно, немилосрдно:* ~ судити. **II.** *за изрицање положаја или кретање с једне на другу страну:* **а.** *на другој (супротној) страни.* – Кућа је стојала ~, крај пута. **б.** *на другу страну.* – Брод вози ~ и назад. **в.** (у споју с предлогом *од*) *насупрот нечему, насупрот нечега.* – Баш ~ од хотела налази се базен. • **преко пре́че наоколо ближе** *краћи пут може бити тежи и напорнији, пречица не значи бржи долазак или брже постизање неког циља.*

прѐкобрōјан, -јна, -о *који је преко одређеног, предвиђеног броја.*

прекобро́јнōст, -ости ж *стање онога што је прекобројно.*

прекȍвати, прѐкујēм свр. **1.** *наново потковати:* ~ коња. **2.** *поново исковати:* ~ гвожђе. **3.** *ковањем прерадити у неки други облик:* ~ мачеве у плугове.

прекȍвремен, -а, -о *који је преко одређеног, предвиђеног времена:* ~ рад.

прекȍвремено прил. *после одређеног, обавезног времена:* ~ радити.

прекȍвременōст, -ости ж *особина онога што је прековремено.*

прекȍгнитиван, -вна, -о *који је у стању да предвиди, предосети будуће догађаје:* ~ моћ.

прекогȍдишњӣ, -ā, -ē *који се односи на целу годину.*

прекȍгробнӣ, -ā, -ō *загробни, посмртни:* ~ живот.

прѐкодāн прил. *дању, током дана:* ~ раде, преконоћ спавају.

прѐкомāнда и **прекȍмāнда** ж воj. *премештај (у другу команду) по службеној дужности.*

прекȍмāндовати, -дујēм (прекоманди́рати, -ѝндӣрāм) свр. *преместити (у другу команду) по службеној дужности:* ~ официра.

прекȍмбиновати се, -нујēм се (прекомбини́рати се, -ѝнӣрāм се) свр. *претерати, погрешити у комбиновању.* – Навални играчи су се прекомбиновали и изгубили лопту.

прѐкомēран и **прекȍмēран** јек. **прѐкомјēран** и **прекȍмјēран,** -рна, -о **а.** *који прелази сваку, очекивану меру:* ~ захтев, ~ активност. **б.** *који је сувише велики, претерано снажан и сл.:* ~ интензитет.

прѐкомѐрно и **прекòмѐрно** јек. **прѐкомјѐрно** и **прекòмјѐрно** прил. *претерано, прејако, сувише:* ~ радити, ~ захтевати.

прекомéрност и **прекòмерност** јек. **прекомјéрност** и **прекòмјерност**, -ости ж *својство онога који је прекомеран, онога што је прекомерно.*

прекòморје с *прекоморски крајеви.*

прекòморски, -а̄, -о̄ **а.** *који је донет из прекоморја; који се налази или живи у прекоморју:* ~ растиње; ~ земља. **б.** *који плови или лети у земље које се налазе преко мора:* ~ брод, ~ авион. **в.** *који се врши преко мора:* ~ путовање.

преконачи́вати, -а̀чује̄м *несвр. према преконачити.*

прекòначити, -ӣм свр. *преноћити.*

прѐконо̄ћ прил. **1.** *преко ноћи, током ноћи.* **2.** фиг. *брзо, одједном, нагло.*

преконтрòлисати, -ише̄м (преконтроли́рати, -òлира̄м) свр. *извршити контролу, прегледати некога.* ■ **~ се** *обавити контролу, прегледати се.*

прекоокѐа̄нски (прекооцѐа̄нски), -а̄, -о̄ **а.** *који је с друге стране океана:* ~ земља. **б.** *који се врши преко океана; који служи за путовање преко океана:* ~ путовање; ~ брод.

пре́коп јек. **пријѐкоп** м *попречан ров с насипом.*

прекопа́вати, -òпа̄ва̄м *несвр. према прекопати.*

прекòпати, -а̄м свр. **1.** *копајући испитнити; завршити копање:* ~ земљу; ~ њиву. **2.** *копањем просећи, прекопати:* ~ канал. **3.** фиг. *претражити, преметнути:* ~ документацију (нешто тражећи).

прекопи́рати, -òпира̄м свр. *начинити копију.*

пре́кор (јек. и пријѐкор) м *пребацивање, критика упућена неком, укор.*

прекора́вати се, -òра̄ва̄м *несвр. према прекорити (се).*

пре́коран (јек. и пријѐкоран), -рна, -о *испуњен прекором, пун прекора:* ~ глас.

прекорача́вати, -а̀ча̄ва̄м *несвр. према прекорачити.*

прекораче́ње с **а.** *прелазак кораком преко нечега.* **б.** фиг. *прелазак преко границе нечега:* ~ буџета, ~ рокова. **в.** књиж. *откорачење.*

прекорачи́вати, -а̀чује̄м *несвр. према прекорачити.*

прекора́чити, -òра̄чӣм свр. **1. а.** *коракнувши прећи преко чега:* ~ рупу на путу. **б.** *корачајући прећи известан пут:* ~ брег. **2.** фиг. *прећи, претерати границу нечега:* ~ рок, ~ закон.

прекоре́вати (се), -òрева̄м (се) јек. **прекоријѐвати (се)**, -òријева̄м (се) *несвр. према прекорити (се).*

прѐкоре̄дан, -дна, -о *који је преко одређеног реда, поретка:* ~ дужност, ~ састанак.

прекòрити, прѐкорӣм свр. *упутити некоме прекор, укорити.* ■ **~ се 1.** *упутити себи прекор.* **2.** *упутити један другом прекор; посвађати се.*

пре́корно јек. **пријѐкорно** прил. *на прекоран начин, с прекором, уз прекор:* ~ погледати.

пре́корно̄ст јек. **пријѐкорно̄ст**, -ости ж *особина онога који је прекоран и онога што је прекорно.*

прекòсити, прѐкосӣм свр. *откосити више него што некоме припада, захватити косом с туђе ливаде.* ■ **~ се** *претерано косити, косити до засићења.*

пре́ко̄ст јек. **пријѐко̄ст**, -ости ж *особина онога који је прек, нагłост.*

прѐкосутра и **прекòсутра** прил. *дан после сутрашњег дана.*

прѐкосутрашњи̑ и **прекòсутрашњи̑**, -а̄, -о̄ *који долази после сутрашњег.*

прекотр̀љати, -а̄м свр. *котрљајући преместити с једног на друго место:* ~ буре из куће у подрум. ■ **~ се** *котрљањем се преместити у простору:* ~ се с краја на крај собе.

прекра́да̄ње с *прекрађа.*

прекра́дати, прѐкра̄да̄м *несвр. према прекрасти.*

прѐкра̄ђа ж *крађа онога што је већ било украдено.*

прекра́јати, прѐкра̄ја̄м *несвр. према прекројити.*

прѐкра̄јчити, -ӣм свр. *докрајчити.*

прѐкра̄сан, -сна, -о **1.** *који се истиче изузетном красотом, прекрасан:* ~ лик, ~ пејзаж. **2.** *изузетно успео, изврстан:* ~ превод, ~ дело. **3.** ир. *који је екстреман по својим особинама:* ~ глупост.

прѐкра̄сно прил. *веома красно, веома лепо; веома добро.*

прѐкра̄сно̄ст, -ости ж *особина онога који је прекрасан, онога што је прекрасно.*

прѐкрасти, -кра́де̄м свр. *украсти некоме нешто украдено.*

прѐкратак (прѐкра̄так), -тка, -о *сувише, претерано кратак.*

прекра́тити, прѐкра̄тӣм свр. **1.** *учинити краћим или краћим, скратити:* ~ штап. **2.** *учинити да нешто престане, прекинути:* ~ живот, ~ муке. ■ **~ се** *прекинути се, престати.* – Живот ми се прекратио. • ~ **време** *бавити се нечим да би се испунило време.*

прекраћи́вати (се), -а̀ћује̄м (се) *несвр. према прекратити (се).*

прекре́нути, прѐкре̄не̄м (аор. прекре́нух и прѐкретох) свр. **а.** *окренути доњу, унутрашњу или супротну страну горе, напоље, увис, обрнути:* ~ лонац. **б.** *превврнути с једне на другу страну или на бок:* ~ кола. ■ **~ се** *обрнути се, окренути се с једне стране на другу, преврнути се.*

прѐкре̄т м **1.** *окрет, обртај на другу страну.* **2.** *место где се нешто окреће, обрће према другој страни.*

прѐкре̄тан, -тна, -о *који се односи на прекрет; који мења нешто у одређеном развоју или од којега долази до такве промене:* ~ догађај, ~ моменат.

прѐкретати (се), прѐкреће̄м (се) и **прекре́тати (се)**, прѐкре̄ће̄м (се) *несвр. према прекренути (се).*

прѐкретница ж **1.** *раскрсница.* **2.** фиг. *преокрет, заокрет (у развоју нечега).*

прѐкретнички̑, -а̄, -о̄ *који се односи на прекретницу.*

прекрѝвало с *прекривач.*

прекри́вати (се), прѐкрӣва̄м (се) *несвр. према прекрити (се).*

прекрѝва̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *оно чиме се нешто прекрива, покривач.*

прекри́вити, прѐкрӣвӣм свр. *учинити кривим, косим, савијеним.* ■ **~ се** *искривити се, савити се.*

прекри́жити, прѐкрӣжӣм свр. **1.** *в. прекрстити (1, 2).* **2.** *прецртати написано као знак да се поништава.* ■ **~ се** *в. прекрстити се (1).*

прекри́лити, прѐкрӣлӣм свр. *раширострети се, раширити се по целој површини или изнад нечега.* – Птице прекрилиле поље. Мрак је прекрилио град.

прекриља́вати, -и̏љује̄м *несвр. према прекрилити.*

прекристализа́ција ж *поновни прелаз материје у кристално стање помоћу загревања или хлађења.*

прѐкрити, прѐкрије̄м (имп. прѐкри̑ј; трп. прекри̏вен, -ѐна) свр. **1. а.** *покрити нешто нечим положеним одозго:* ~ сто чаршавом. **б.** *подићи кров на нечему, закровити.* **2.** *прикрити, сакрити, забашурити:* ~ погрешку смехом. **3.** *прекрилити.* – Птице прекрију поља. **4.** фиг. *обузети захватити.* – Срце јој прекри туга. **5.** фиг. *превазићи снагом, јачином, заглушити.* – Бука прекрије говор. ■ **~ се** *поставити, пребацити преко себе нешто:* ~ огртачем.

прекроја́вати, -òја̄ва̄м *несвр. према прекројити.*

прекрòјити, прѐкројӣм (имп. прѐкро̄ј) свр. **1.** *скројити изнова другачије:* ~ сукњу. **2.** фиг. *изменити, преуредити:* ~ туђе стихове.

пре̏кротак, -тка, -о *йревише, сувише кроiйак.*

прѐкрпити, -ӣм свр. **а.** *сiйавиiйи закрйе, закрйиiйи:* ~ чарапе. **б.** фиг. *сасiйавиiйи крај с крајем, йрежевеiйи:* ~ месец. ■ ~ **се а.** *искрйиiйи се, закрйиiйи се.* **б.** *йрекрйиiйи (б).*

пре́крст јек. **пријѐкрст** м **1.** *йокреiй десном руком у облику крсiйа на себи или другоме.* **2.** *месiйо сечења улица, раскрсница.*

прекрста́рити, -р̀стāрӣм свр. *проћи, пропуiйоваiйи унакрсiй, уздуж и попреко неким просiйрансiйвом:* ~ југ Италије.

прекр̀стити, прѐкрстӣм (трп. прѐкрштен) свр. **1.** *покреiйом десне руке учиниiйи знак крсiйа на некоме или нечему.* **2.** *месiйиiйи, посiйавиiйи нешiйо у облику крсiйа, унакрсiй, скрсiйиiйи:* ~ руке. **3. а.** *обавиiйи над неким обред крштења, покрсiйиiйи:* ~ неверника. **б.** *крсiйиiйи некога ко је већ био крштен (у другу хришћанску веру):* ~ католике. **в.** фиг. *наговориiйи некога да промени мишљење, сiйав и сл.* **4. а.** *даiйи друго име.* – Зовем се Нина, али ме деца прекрстише у Нана. **б.** *учиниiйи другачијим:* ~ саветима. ■ ~ **се а.** *покреiйом десне руке учиниiйи на себи знак крсiйа.* **б.** фиг. *промениiйи веру.* **в.** фиг. *промениiйи име.* • ~ **руке** *нишiйа не радиiйи, ленсiйвоваiйи.* ~ **руке (некоме)** *сахраниiйи.* ~ **вино** *в. под крсiйиiйи.*

пре̏крупа ж **а.** *крупније самлевено брашно.* **б.** *усиiйњено зрно пољопривредних биљки за исхрану сiйоке.*

пре̏крӯпан и **прекру́пан,** -пна, -о *сувише, превише крупан.*

прекрӯпāч, -а́ча м (прекрӯпара ж) *найрава за прављење прекрупе.*

прекру́пити, прѐкрӯпӣм свр. *начиниiйи прекрупу:* ~ кукуруз.

прекр̀хати, -āм свр. **1.** *сломиiйи, скрхаiйи:* ~ грану. **2.** фиг. *преломиiйи (2).* ■ ~ **се** *сломиiйи се, поломиiйи се.*

прекрца́вати (се), -р̀цāвāм (се) *несвр. према прекрцаiйи (се).*

прекр̀цати, -āм свр. **1.** *премесiйиiйи, пребациiйи iйовар с једног брода на други, с једног месiйа на друго, преiйовариiйи.* **2.** *накрцаiйи, наiйрпаiйи преко мере:* ~ брод. ■ ~ **се** *прећи из једног у друго превозно средсiйво.*

прекр́чити, прѐкр̄чӣм свр. *крчењем рашчисiйиiйи, прокрчиiйи:* ~ шуму.

пре̏кршāј м **1.** *посiйупак, дело, чин суйроiйан закону, обавези, реду и сл.* **2.** правн. *мања повреда закона:* судија за прекршаје.

пре̏кршāјнӣ, -ā, -ō *који се односи на прекршаје:* ~ поступак.

прекрше́ње с *прекршај.*

прекрши́вати (се), -р̀шујēм (се) *несвр. према прекршиiйи (се).*

прекр̀шилац, -иоца и **прекр̀шитељ,** -а м *онај који је починио прекршај.*

прѐкршити и **прекр̀шити,** прѐкршӣм (трп. прѐкршен) свр. **1.** *скршиiйи, сломиiйи:* ~ грану. **2.** фиг. *учиниiйи прекршај, прекид нечега:* ~ дневни ред. **3.** *огрешиiйи се о закон, обавезу, ред, пропис.* **4.** *не испуниiйи обећање, задаiйу реч.* **5.** фиг. *надвладаiйи, савладаiйи:* ~ запреке. ■ ~ **се** *сломиiйи се, поломиiйи се:* ~ се од терета.

прекршта́вати (се), -р̀штāвāм (се) *несвр. према прекрсiйиiйи (се).* • ~ **млеко (вино)** *в. под крсiйиiйи (изр.).*

прекр́штати (се), прѐкр̄штāм (се) *несвр. према прекрсiйиiйи (се).*

прекрштѐнӣк, -и́ка м *онај који је прешао у другу хришћанску веру.*

прекрштѐница ж *женска особа прекршiйеник.*

прекрштѐничкӣ, -ā, -ō *који се односи на прекршiйенике и прекршiйенице.*

прекрштѐњāк, -а́ка м *прекршiйеник.*

пре̏ксинōћ прил. *уочи јучерашњег дана.*

пре̏ксиноћнӣ, -ā, -ē *који се десио прексиноћ, који је од прексиноћ:* ~ догађај, ~ млеко.

пре̏ксутра (пре̏ксутрадāн) прил. *в. прекосуiйра.*

прѐксутрашњӣ, -ā, -ē *прекосуiйрашњи:* ~ акција.

прекӯбурити, -ӣм свр. *кубурећи провесiйи, проживеiйи:* ~ годину.

прекува́вати (се), -ӯвāвāм (се) *несвр. према прекуваiйи (се).*

прѐкувати, -āм свр. **1.** *изнова скуваiйи:* ~ воду. **2.** *предуго, преiйерано куваiйи:* ~ чорбу. **3.** *свариiйи, пробавиiйи:* ~ храну у желуцу. **4.** фиг. *схваiйиiйи, разумеiйи:* ~ идеје. ■ ~ **се 1.** *изнова се скуваiйи.* **2.** *предуго, преiйерано се скуваiйи.*

прѐкудити, -ӣм свр. *сувише покудиiйи.*

прѐкукати, -āм свр. **1.** *ойлакаiйи кукањем некога или нешiйо:* ~ умрлог. **2.** *кукајући провесiйи извесно време:* ~ два дана. **3.** *пресiйаiйи ойлакиваiйи; преживеiйи iйугу за неким или нечим.* – Прекукала сам га, више не плачем.

прекӯњати, прѐкӯњāм свр. **1.** *куњајући провесiйи извесно време:* ~ ноћ. **2.** *пресiйаiйи куњаiйи.* – Куњала је и прекуњала.

пре́куп (јек. и пријѐкӯп) м *оiйкуп ради продаје.* • **право прекупа** правн. *право да се некоме понуди продаiйо на куповину пре него ће биiйи понуђено другим купцима.*

прѐкупац, -пца м *препродавац, накупац.*

прекӯпити, прѐкӯпӣм свр. **а.** *поново купиiйи оно шiйо је продаiйо.* **б.** *купиiйи нешiйо прекупљено или ради препродаје.*

прекупљи́вати, -ӯпљујēм *несвр. према прекупиiйи.*

пре́купнӣ, -ā, -ō (јек. и пријѐкупнӣ) **а.** *који се односи на прекуп.* **б.** *који служи за прекуп:* ~ магацин.

прекуха́вати (се), -ӯхавāм (се) *несвр. према прекухаiйи (се).*

прѐкухати (се), -āм (се) свр. *в. прекуваiйи (се).*

прекуца́вати, -ӯцāвāм *несвр. према прекуцаiйи.*

прѐкуцати, -āм свр. *преписаiйи iйексiй помоћу писаће машине.*

прела̀ган, -ана, -ано *веома, сувише лаган.*

прела́гати, прѐлāжēм *несвр. према преложиiйи.*

пре́лаз (јек. и пријѐлаз) м **1.** *прелажење.* **2.** *месiйо где се прелази:* ~ преко пруге. **3.** *граница:* гранични ~. **4.** *прелив, нијанса:* ~ од жуте ка зеленој боји. **5.** фиг. разг. *превара; iйрик.* – Надмудрили су нас – који је то био прелаз!

прѐлазак, -аска м *прелаз (1, 2).*

пре́лазан и **прѐлазан** (јек. и пријѐлазан), -зна, -о **1. а.** *који служи за прелаз:* ~ станица. **б.** *који се мора осiйвариiйи ради прелаза из нижег у виши разред, годину иiйд.:* ~ оцена. **2. а.** *који је на прелазу из једног сiйања (времена) у друго, који има особине и једног и другог:* ~ доба. **б.** биол. *који има својсiйва двају различиiйих врсiйа:* ~ тип. • ~ **болест** мед. *заразна болесiй.* ~ **глаголи** лингв. *глаголи који казују радњу која је и или која може биiйи дирекiйно усмерена на објекаiй, одн. глаголи који захiйевају објекаiй у акузаiйиву (или гениiйиву) без предлога, iйранзиiйивни глаголи (нпр. вући, купиiйи, носиiйи).* ~ **доба девојчице (дечака)** *пуберiйеiй.* ~ **доба жене** *климакiйеријум.* ~ **застава, прелазни пехар** *засiйава или пехар који после сваког новог iйакмичења сiйари победник предаје новом.*

прѐлазити, -ӣм [гл. им. прѐлажēње с] *несвр. према прећи.*

пре́лазнōст (јек. и пријѐлазнōст) и **прѐлазнōст,** -ости ж *особина или својсiйво онога шiйо је прелазно.*

пре̏лак, -а, -о *веома, сувише лак.*

пре̏лако прил. **а.** *веома, превише лако:* ~ доћи до успеха. **б.** *недовољно криiйички, неодговорно:* ~ хвали пријатеље.

прела́мати (се), прѐлāмāм (се) *несвр. према преломиiйи (се).*

прела̀мача ж *врсiйа пушке која се као преломи при пуњењу.*

прѐлāт, -а́та м лат. *виши црквени досiйојансiйвеник у каiйоличкој и англиканској цркви.*

прѐлāтскӣ, -ā, -ō *који је као у прелаiйа; који се односи на прелаiйа.*

прелату́ра ж *служба, положај прелаiйа.*

пре́лац, -лца м **1.** *онај који израђује пређу; онај који преде.* **2.** зоол. *у мн.: род лептира чије гусенице преду чауре помоћу жлезда у усној дупљи:* **смреков** ~ Lymantria monacha, **дудов** ~ Bombyx mori, **крушков** ~ Saturnia pyri *(у јд.: такав лептир).*

прелѐжати, -жи̑м свр. **1. а.** *провести одређено време у лежећем положају:* ~ ноћ. **б.** *провести лежећи у тамници:* ~ пет година у апсу. **2.** *поднети болест, преболети:* ~ шарлах. ■ **~ се** *провести дуго времена лежећи.* – Прележао се ленштина, не може да се подигне.

пре̏ле̄п јек. **пре̏лијеп,** -а, -о *изузетно леп, прекрасан.*

прелѐпити, пре̏ле̄пи̑м јек. **прелијѐпити,** пре̏лијепи̑м свр. *налепити преко нечега:* ~ натпис етикетом.

прелепљи́вати, -ѐпљује̄м јек. **прељепљи́вати,** -ѐпљује̄м *несвр. према прелепити.*

пре́лет м *прелазак летом преко нечега, прелетање:* ~ авиона.

прелѐтати, пре̏ле̄ће̄м јек. **прелијѐтати,** пре̏лијеће̄м *несвр. према прелетети.*

прелѐтети јек. **прелѐтјети,** -ти̑м (аор. прелѐт(ј)ех, прелѐт(ј)е; р. пр. прелѐтео, -ела јек. прелѐтио, -тјела; пр. пр. прелѐт(ј)е̄вши) свр. **1. а.** *летећи прећи какав простор:* ~ океан. **б.** *летећи проћи изнад некога, нечега:* ~ изнад главе. **2.** (некога, нешто) **а.** *проћи кроз ваздух изнад некога, нечега:* ~ војнике. **б.** *брзо трчећи или јашући прећи какав простор:* у трку ~ 100 метара. **в.** *брзо обићи некога или нешто:* ~ све пријатеље. **3.** *брзо, лако обавити какву радњу:* ~ четкицом платно. **4.** фиг. **а.** *хитро (површно) прегледати или прочитати нешто:* ~ стихове. **б.** *брзо проћи, протећи.* – Прелете година! **в.** *нагло се појавити, искрснути.* – Осмех прелете лицем. **г.** *брзо мислећи обновити, предстaвити прошле догађаје:* ~ кроз сећања. **д.** *дотаћи у разговору:* ~ успомене. **ђ.** *нагло се проширити.* – Вест прелете Београдом. **5.** *летећи прећи изнад мете.* – Стрела прелете циљ.

пре́лив и **прѐлив** м **1.** *једва приметан прелаз у звуку, боји, осећању, нијанса.* **2.** *оно чиме се нешто прелива:* ~ за колаче. **3.** *прелевање:* ~ морских таласа.

прели́вати (се), прѐли̑ва̄м (се) несвр. **1.** *несвр. према прелити (се).* **2.** *прелазити из једне боје у другу; сијати (се), блистати (се).* – Капи се преливају на сунцу. **б.** *чути се у тоновима који прелазе један у други.* – Арије се преливају. • **преливати из шупљег у празно** *водити испразне разговоре или радити нешто бескорисно.*

пре́ливнӣ и **прѐливнӣ,** -ā, -ō **а.** *који служи за преливање:* ~ брана. **б.** *који се прелива:* ~ сопран.

прѐливода ж (м) (мн. ж) *особа која нема своје мишљење, већ га мења зависно од тога с ким разговара у датом тренутку, превртљивац.*

прелијѐвати (се), прѐлијева̄м (се) несвр. јек. *в. преливати (се).*

пре̏лимина̄ран, -рна, -о *претходни, припремни:* ~ уговор.

прелиста́вати, -ѝста̄ва̄м *несвр. према прелистати.*

прелѝстати, -а̄м свр. *преврћући листове књиге, обично на брзину, делимице сазнати њен садржај.*

прѐлити, пре̏лије̄м (имп. прѐлӣј; р. пр. пре̏лио, -ӣла; трп. прелѝвен, -ѐна) свр. **1. а.** *сипати из једног суда у други:* ~ вино из бурета у буре. **б.** фиг. *улити, унети у некога нешто своје (мисли, емоције итд.):* ~ душу у сонет. **2.** *сувише налити:* ~ чашу вином, **3.** *прелити се (1).* – Бујице прелише трг. **4.** *полити, залити:* ~ колач надевом. **5. а.** *покрити, прекрити.* – Магла прели поље. **б.** *захватити, запљуснути са свих страна.* – Кошава нас прели. **6.** *излити изнова, претопити:* ~ топове у звона. ■ **~ се 1.** *излити се преко ивице суда.* – Чаша се прелила од много вина. **2.** *покрити какав простор, раширити се по каквом простору.* – Магла се прели по улици. **3.** *претворити се у нешто друго.* – Глас се прелио у шапат.

пре́ло с *вечерњи састанак сеоске младежи ради обављања неког посла, али и забаве (у јесен и зиму).*

прѐлобовати, -бује̄м свр. енгл. *пребацити високом лоптом играча.*

прелѐжити, прѐложи̑м свр. *сувише наложити (пећ) или прегрејати (просторију).*

пре́лом (јек. и прије̏лом) м **1.** *резултат прелaмања; место где је нешто преломљено.* **2.** фиг. *велика промена, преокрет.*

пре́ломан (јек. и прије̏ломан), -мна, -о *који се односи на прелом:* ~ место; ~ моменат.

прелѐмити, прѐломи̑м (трп. прѐломљен) свр. **1. а.** *ломећи раставити, прекинути на два или више делова:* ~ штап. **б.** *сломити, поломити ударцем, због пада и сл.:* ~ ногу. **в.** *оштро савити (без лома):* ~ колено. **2.** фиг. **а.** *нагло изменити нечији карактер, мишљење итд.:* ~ синовљеву душу. **в.** *јаким напорима довести до изнемоглости:* ~ копаче. **г.** *одлучити, решити.* – Он преломи и рече шта намерава. ■ **~ се 1. а.** *поломити се на два или више делова.* – Грана се преломи под снегом. **б.** фиг. *нагло, оштро се савити (без лома):* ~ се у пасу. **2.** фиг. **а.** *начинити оштар заокрет.* – Сенке се преломише по окнима. **б.** *нагло се променити.* – Њен живот се преломи преко ноћи. **3.** фиг. *одлучити се, решити се.* – Човек се преломио у себи и пошао кући. **4.** *изменити снагу, боју, тон.* – Глас му се неочекивано преломи. **5.** физ. *под одређеним углом изменити првобитни правац простирања при прелазу из једне у другу физичку средину.* – Стаклена призма преломи зрак. • **~ преко колена** *донети нагло и без размишљања одлуку.* **~ пушку** *отворити пушку ради пуњења (пражњења) тако да се цев усмери ка земљи у глобу с кундаком.* **преломио језик!** *клетва упућена ономе ко изговори нешто неугодно, непријатно итд.*

прѐломљено̄ст, -ости ж *стање онога што је преломљено.*

прелѐмљив, -а, -о *који се може преломити, који се лако ломи.*

прелѐмљиво̄ст, -ости ж *особина онога што се (лако) ломи.*

пре̑лскӣ, -ā, -ō *који се односи на прело.*

прѐлӯдијум (прѐлӯдиј, -ија) м лат. **1.** *уводни део музичког дела, увертира.* **2.** фиг. *увод, почетак, наговештај нечега:* ~ борбе.

пре̑ља и **пре̏ља** ж **1.** *жена која преде.* **2.** *преслица.* **3.** зоол. *врста лептира из пор. прелаца:* борова ~, смрекова ~.

пре̏љуба ж (пре́љуб м) *прекршај брачне (љубавничке) верности.*

пре̏љубазан, -зна, -о *веома љубазан; сувише љубазан.*

пре̏љубнӣ, -ā, -ō *који се односи на прељубу.*

прѐљубнӣк м *онај који је учинио прељубу.*

прѐљубница ж *она која је учинила прељубу.*

прѐљубничкӣ, -ā, -ō *који се односи на прељубу и прељубнике; који је карактеристичан за прељубу и прељубнике:* ~ веза; ~ осмех.

прѐљубнӣштво с *прељуба.*

пре̏љӯт, -а, -о *сувише, превише љут.*

према (наглашено: прѐма) предл. **1.** (с дат.) *изриче:* **а.** (у вези с кретањем, покретом и сл., каткад и уз прилоге) *правац или смер; окренутост, управљеност:* возити ~ граду, кренути ~ југу, ~ унутра; окренути се ~ некоме. **б.** *усмереност пажње, осећања, расположења и сл.:* осећати љубав ~ некоме. **2.** (с лок.) *показује:* **а.** *место, положај на супротној страни, насупрот некоме или нечему, преко пута.* – Куће су им једна према другој. **г.** *однос, поређење: у односу на.* – Шта је Марио ~ теби! **в.** *однос, сразмеру, размер, пропорцију.* – Однос је један ~ 100. **д.** *подударност, сагласност, слагање.* – Изабрао сам жену ~ себи. Према свецу и тропар. **б.** *полазиште, темељ, основу, извор и сл. на основу којег или с обзиром на који се нешто догађа, бива, закључује и сл.;* ~ његовом мишљењу (учењу) – Живот у кући се одвија према уобичајеном току. • **~ томе** *дакле, стога, због тога.*

пре́маз м *оно чиме је нешто премазано:* ~ боје.

прѐмазати, -ажēм свр. **1.** *намазати још једном:* ~ стару боју. **2.** *мазањем покрити одређену површину:* ~ брод лаком. ■ **~ се** *нанети на себе слој боје, масти и сл.* • **премазан свим бојама (мастима)** *веома лукав, искусан, препреден.*

премази́вати (се), -а̀зује̄м (се) *несвр. према премазати (се).*

прѐмаjӯшан, -шна, -о *сувише, превише мајушан, премален.*

према́лати, прѐма̄ла̄м свр. нем. *премазати бојом, префарбати; нанети слој боје преко нечег што је већ било малано.*

прѐмален, -а, -о и **премѐлен,** -ѐна, -о *сувише мален, премали.*

премѐлеће и **прѐмалеће** јек. **премѐљеће** и **прѐмаљеће** с *в. пролеће.*

прѐмалӣ, -а̄, -о̄ *сувише мали.*

прѐмало прил. *веома; сувише мало.*

премалтѐрисати, -ишем свр. *прекрити малтером, омалтерисати; нанети нов слој малтера преко старог.*

према́мити, прѐма̄мӣм свр. *мамећи преотети, одмамити.*

премамљи́вати, -а̀мљујем *несвр. према премамити.*

према́рати (се), прѐма̄ра̄м (се) *несвр. према преморити (се).*

премаркӣрати, премѐркӣра̄м свр. фр. *изнова маркирати; маркирати све или много шта.*

прѐма̄стан, -сна, -о **а.** *сувише масtан:* ~ чорба. **б.** фиг. *врло прост, баналан:* ~ шала.

према́стити, прѐма̄стӣм свр. **а.** *ставити у храну сувише масти.* **б.** фиг. *претерати у причању, измишљању итд.*

према́тати (се), прѐма̄та̄м (се) *несвр. према премотати (се).*

прѐмац и **пре́мац,** -мца м **1.** *такмац, супарник.* **2.** фиг. *онај који је неком раван у чему:* борац без премца.

прѐмаша̄ј м (премаше́ње с) *пребачај, прекорачење:* ~ норме.

премаши́вати, -а̀шујем (према́шати, прѐма̄ша̄м) *несвр. према премашити.*

прѐмашити, -ӣм и **према́шити,** прѐма̄шӣм свр. **1.** *бацити преко чега, даље од мете, пребацити.* **2.** *прећи одређену или очекивану меру:* ~ рекорд, ~ норму. **3.** прећи просторну или временску границу: ~ полутар.

прѐмда везн. *повезује допунску допусну реченицу с главном изричући допуштање онога што јесте (често у корелацији са: али, ипак, опет)* **а.** *допуштање се односи на целу реченицу.* – Премда је осећао бол, остао је у игри. **б.** *допуштање се односи на део реченице.* – Нико неће знати да некад бесмо први ~ мали.

прѐмек(ан), -а, -о *сувише мек, мекан.*

пре́мер и **прѐмер** јек. **пре́мјер** и **прѐмјер** м *мерење и резултат мерења.*

премера́вати јек. **премјера́вати,** -ѐра̄ва̄м *несвр. према премерити.*

прѐмерити јек. **прѐмјерити,** -ӣм свр. **1. а.** *измерити величину чега с краја на крај:* ~ пут, ~ собу. **б.** *утврдити тежину нечега:* ~ брашно. **2.** фиг. **а.** *прећи, прокрстарити:* ~ Европу. **б.** *гледајући оценити, проценити:* ~ незнанца.

премѐстив јек. **премјѐстив,** -а, -о *који се може преместити.*

прѐместити јек. **прѐмјестити,** -ӣм свр. **1. а.** *помаћи, пребацити с једног на друго место:* ~ лежај. **б.** *променити некоме место боравка:* ~ из Београда у Земун. **2.** *одредити некоме друго радно место (службеним актом):* ~ из бироа у дирекцију. ■ ~ **се 1.** *променити место:* ~ се из куће на улицу. **2.** *променити положај:* ~ се с ноге на ногу.

прѐме̄т м *превртање, премeтање преко главе:* начинити ~ у партеру.

премѐтати (се) и **прѐметати (се),** прѐмећем (се) *несвр. према преметнути (се).*

преметѐчина ж **1.** *службени преглед некога или нечега да би се нешто нашло, претрес:* ~ стана. **2.** *претурање, преокретање, превртање:* ~ слојева земље.

прѐметнути и **премѐтнути,** прѐметне̄м свр. **1. а.** *помаћи, преместити с једног места на друго:* ~ намештај. **б.** *метнути, пребацити:* ~ ногу преко ноге. **в.** *бацити с једног на друго место, пребацити:* ~ преко руку. **2.** *извршити претрес, преметачину:* ~ стан. **3.** *превpнути, окренути:* ~ тело ногом. **4.** *изменити, променити:* ~ душу. ■ ~ **се** *превpнути се:* ~ преко главе. • ~ **преко главе** *претрпети, преживети.*

прѐмешта̄ј јек. **прѐмјешта̄ј** м **1.** *промена места, премештење.* **2.** *промена службеног места или положаја; службена одлука о тој промени:* добити ~.

преме́штати (се), прѐме̄шта̄м (се) јек. **премје́штати (се),** прѐмје̄шта̄м (се) *несвр. према преместити (се).*

премеште́ње јек. **премјеште́ње** с *премештај.*

прêмија ж лат. **1.** *награда (обично у новцу) за успех у раду; награда у новцу за премашај радне обавезе.* **2.** екон. *новчана награда која се ради подстицања производње даје извозницима или произвођачима:* ~ за млеко. **3.** *новчани износ који осигураник плаћа осигуравајућем друштву за ризик који друштво сноси:* уплатити премију. **4.** *један од главних згодитака на лутрији:* добити премију.

премѝје̄р, -е́ра м фр. *председник владе.*

премије́ра ж фр. *прво званично извођење уметничког дела (позоришног, филмског, музичког), праизведба.*

премѝје̄рка ж (дат. -ки) *председница владе.*

премѝје̄рнӣ и **прѐмије̄рнӣ,** -а̄, -о̄ *који се тиче премијере:* ~ извођење.

премѝје̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на премијера:* ~ кабинет.

прêмӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на премију.*

прѐмилостан, -сна, -о и **прѐмилостив,** -а, -о *милостан, милостив у највећој мери (у Богу или господару).*

преми́нуо, -ула, -о **1.** *р. пр. од преминути.* **2.** (одр.) *покојни, умрли:* ~ човек. **3.** (у именичкој служби) м или ж *покојник, покојница.*

преми́нути, прѐмӣне̄м свр. **1.** *умрети.* **2. а.** *минути, проћи (о времену).* **б.** *прећи:* ~ поток. **3.** *нестати, изгубити се.* – Премину му воља за игром.

прѐмио, -ила, -о *веома, изузетно мио.*

преми́рати, прѐмӣра̄м свр. и несвр. *наградити, награђивати премијом.*

прѐмирати, -ре̄м *несвр. према премрети.*

премѝса ж лат. *један од два или више судова из којих се изводи закључак, претпоставка.*

премишља́вати (се), -ѝшља̄ва̄м (се) *несвр. према премислити (се).*

преми́шљати, прѐмӣшља̄м несвр. *несвр. према премислити.* ■ ~ **се 1.** *несвр. према премислити (се).* **2.** *оклевати, колебати се:* ~ се због сумње.

прѐмла̄д, -а, -о *сувише, превише млад.*

премла́тити, прѐмла̄тӣм свр. *изузетно јако, неугодно истући наносећи тешке повреде, претући.*

премлаћи́вати, -а̀ћујем *несвр. према премлатити.*

прѐмлети јек. **прѐмљети,** прѐмеље̄м свр. **1.** *још једном самлети.* **2.** *самлети све или много чега.*

прѐмногӣ, -а̄, -о̄ *врло многи; претеран:* премногe речи; премноги пољупци.

прѐмного прил. *сувише много.*

премонти́рати, -о̀нтӣра̄м свр. и несвр. *накнадно, другачије монтирати:* ~ филм.

пре́мор и **прѐмор** м *осећање или стање превелике уморености од рада и сл.*

прѐморен, -а, -о *изузетно уморан, исцрпљен.*

прѐморено̄ст, -ости ж *премор.*

премо̀рити, прѐморӣм свр. *јако уморити, изморити до исцрпљености.* ■ ~ **се** *јако се уморити.*

премо̀стив, -а, -о *који се може премостити:* ~ канал.

премо̀стити, прѐмостӣм (трп. прѐмошћен) свр. **1.** *поставити, саградити мост преко нечег:* ~ реку. **2.** *прећи преко воде (као*

мостом): ~ канал на коњу. **3.** фиг. *надјачати, савладати:* ~ тешкоће.

премота́вати, премо̀та̄ва̄м *несвр. према премотати.*

премо̀тати, -а̄м свр. **1.** *намотати с једног на друго:* ~ конац с калема на клупко. **2.** *препаковати:* ~ пакет. **3.** *поново ставити завој, превити:* ~ рану.

пре̏мо̄ћ, -оћи ж (инстр. -оћи) **а.** *бројна надмоћности:* ~ у броју играча **б.** *превласт, надмоћ:* ~ у скупштини. **в.** *већа способност, предност:* ~ у знању.

пре̏мо̄ћан, -ћна, -о **а.** *бројчано надмоћан.* **б.** *моћнији у снази, доминантан.* **в.** *изузетно снажан, силан.*

премошћа́вати, -о̀шћа̄ва̄м и **премошћи́вати,** -о̀шћӯје̄м *несвр. према премостити.*

премрежа́вати, -ѐжа̄ва̄м *несвр. према премрежити.*

прѐмрежити, -ӣм свр. **а.** *начинити мрежу изнад нечега, по нечему итд.* – Пауци премреже стазу. **б.** *ставити, поставити мрежу на нешто, преко нечега.* – Рибари премреже залив.

прѐмре̄ти јек. **прѐмријети,** пре̏мре̄м (р. пр. пре̏мро, пре̏мрла) свр. **1.** *пасти у несвест, обамрети.* **2.** *укочити се, застати од јаког узбуђења (страха, страсти итд.).*

прѐмрзнути, -не̄м (аор. прѐмрзох и прѐмрзнух; р. пр. прѐмрзао, -зла и прѐмрзнуо, -ула) свр. *јако озепсти, промрзнути од хладноће.*

пре̏мршав, -а, -о *сувише мршав.*

пре̏мӯдар и **прему́дар,** -дра, -о **1.** *изузетно мудар.* **2.** ир. *који се прави мудар, препаметан.*

пре̏мӯдро̄ст и **прему́дро̄ст,** -ости ж *велика, изузетна мудрост.*

прѐмучити, -ӣм свр. *поднети, претрпети:* ~ муке.

пренабре́кнути, -а̀бре̄кне̄м свр. *превише или пуно набрекнути.*

пре̏на̄гао, -гла, -о *сувише нагао.*

пренагла́сити, -а̀гла̄сӣм свр. *сувише нагласити, истаћи; придати нечему превелику пажњу, преценити.*

прена̀гла̄шено прил. *превише наглашено, преистакнуто.*

прена́глити (се), прѐна̄глӣм (се) свр. **а.** *сувише (се) пожурити.* **б.** фиг. *залетети се, претерати у нечему.*

пре̏на̄гло прил. **а.** *прехитро, пребрзо.* **б.** *претерано нагло.*

пре̏на̄гло̄ст и **прена́гло̄ст,** -ости ж *својство оног што је пренагло.*

прѐна̄гљен, -а, -о *сувише нагао, пребрз; неопрезан:* ~ брак; ~ корак.

прѐна̄гљено̄ст, -ости ж *пренаглост.*

пренагљи́вати (се), -а̀гљӯје̄м (се) *несвр. према пренаглити (се).*

пренагомила́вати, -ѝла̄ва̄м *несвр. према пренагомилати.*

пренагомѝлати, -а̄м свр. *превише нагомилати, пренатрпати.*

прена̀дра̄жен, -а, -о *сувише надражен, распомамљен.*

прена́дражено̄ст, -ости ж *стање или својство онога који је пренадражен, онога што је пренадражено.*

пренадра́жити (се), -а̀дра̄жӣм (се) свр. *претерано (се) надражити.*

пре̏напе̄т, -а, -о **а.** *сувише затегнут:* ~ лук. **б.** фиг. *сувише узбуђен, узнемирен.*

пре̏напе̄то̄ст, -ости ж *својство или стање онога који је пренапет, онога што је пренапето.*

прена́поран, -рна, -о *испуњен изузетним напором, тежак:* ~ рад.

прена́порно прил. *са изузетним напором:* ~ радити.

прена̀пре̄гнӯт, -а, -о *в. пренапет.*

прена̀прегнӯто̄ст, -ости ж *в. пренапетост.*

прена̀сељен, -а, -о *сувише насељен:* ~ град.

прена̀сељено̄ст, -ости ж *стање онога што је пренасељено.*

пренебрега́вати, -ѐга̄ва̄м *несвр. према пренебрегнути.*

пренѐбрегнути (пренѐбрећи), -е̄брегне̄м свр. рус. *испустити из вида, занемарити, запустити:* ~ узроке, ~ сећање.

пре̏нежан јек. **пре̏њежан,** -жна, -о *сувише, претерано нежан.*

пренема́гало с (м) (мн. с) *онај који се пренемаже, претвара.*

пренема́гати, -ѐма̄же̄м несвр. *в. пренемагати се (1).* ■ **~ се** *нећкати се (због наводне немоћи и сл.), претварати се.*

пренемо̀ћи (се) (пренѐмоћи (се)), -ѐмогне̄м (се) свр. *клонути, изнемоћи, малаксати.*

пренеража́вати (се), -а̀жа̄ва̄м (се) *несвр. према пренеразити (се).*

пренѐра̄жено прил. *с великим изненађењем, запрепашћено, запањено:* ~ погледати.

пренѐра̄жено̄ст, -ости ж *стање онога који је пренеражен, онога што се одликује пренераженошћу.*

пренераже́ње с *пренераженост.*

пренера́зити, -ѐра̄зӣм свр. *изазвати пренераженост, запрепастити, запањити.* – Пренерази га њен болесни изглед. ■ ~ **се** *запрепастити се, запањити се.*

пренѐсен, -ѐна, -о *који нема буквално значење, фигуративан, метафоричан:* ~ значење, ~ израз.

пренесѐно прил. *фигуративно, метафорично:* ~ употребљена реч.

прѐне̄ти јек. **прѐнијети,** -нѐсе̄м (прѐнесе̄м) (аор. пренѐсох и пре̏не̄х јек. пре̏нијех; р. пр. пре̏нео, -е̄ла јек. пре̏нио, -ијела; трп. пренѐсен и пре̏не̄т јек. пре̏нијет; пр. пр. пре̏не̄вши јек. прѐнијевши) свр. **1.** *носећи или возећи пребацити с једног на друго место:* ~ дете с једне на другу обалу. **2.** *изменити место на којем се неко, нешто налази, преместити:* ~ текст с папира у свеску. **3.** фиг. *преместити у мислима, машти из једне средине у другу, у друго доба итд.* – Песма ме пренесе у Кину. **4.** *распрострети, раширити; учинити да нешто пређе на другог, да то прими као своју особину, вредност и сл.:* ~ знања на ученике; ~ интересовања на друге области. **5.** *променити правац простирања, деловања нечега:* ~ поглед из собе на улицу. **6. а.** *ставити некоме нешто на терет, оптеретити некога:* ~ кривицу с брата на оца. **б.** *учинити нешто нечијом својином:* ~ имовину са сестре на брата. **в.** *дати поверити некоме нешто:* ~ власт на скупштину с владара. **7.** *предати информацију разговором, писмом, телефоном, радиом итд.:* ~ поруку. **8.** *превести с једног на други језик:* ~ с италијанског на фински. **9.** *представити нешто ликовним средствима на платну, цртежу итд., насликати:* ~ пејзаж на папир. **10.** *задржати дете у утроби дуже од очекиваног термина.* – Пренела је друго дете два дана. ■ **~ се 1.** *пребацити се с једног на друго место, преместити се:* ~ се с једне на другу страну реке. **2.** *пребацити се у мислима, машти на друго место, у друго време итд.:* ~ се у детињство.

пренеу̀годан и **пре̏неугодан,** -дна, -о *сувише неугодан.*

пре̏низак, -иска, -о *сувише низак:* ~ строп.

пре́нос (јек. и прије̏нос) м **1. а.** *преношење, пребацивање с једног места на друго:* ~ терета. **б.** *преношење говора, слике итд. путем радија, телевизије, телефона итд.:* ~ утакмице. **2.** правн. *преношење својине, власништва на другога:* судски ~. **3.** техн. *преношење кретања, окретаја с једног дела механизма на други; механизам који служи за такав рад:* квар у преносу.

пре́носан (јек. и прије̏носан), -сна, -о **1.** *који се преноси, који се може пренети:* ~ крвна освета. **2.** *који служи за преношење;* уп. пренос (3): преносни механизам. **3.** *пренесен (2):* ~ значење.

прено̀сив, -а, -о *који се може преносити:* ~ терет.

прено̀сиво̄ст, -ости ж *особина онога што је преносиво.*

прено̀силац, -о̀сиоца м (ген. мн. -ила̄ца̄) *онај који нешто преноси:* ~ грађе, ~ маларије.

прено̀сити (се), пре̏носӣм (се) *несвр. према пренети (се).*

пре́носнӣк (јек. и прије̏носнӣк) м **а.** *преносилац.* **б.** *звучник; мегафон.*

преноћи́вати, -о̀ћујēм и -о̀ћӣвāм *несвр. према преноћити.*

прено̀ћити, пре̏ноћӣм свр. **1.** *провести ноћ спавајући:* ~ у хотелу. **2.** *остати током ноћи на неком месту.* – Ствари ми преноћиле у гардероби.

пре̏ноћӣште с **1.** *место, просторија, зграда у којој се ноћи.* **2.** *спавање током ноћи, ноћење.*

прено̀шљив, -а, -о *преносив.*

прено̀шљивōст, -ости ж *преносивост.*

пре̏нулōст, -ости ж *стање онога који се пренуо из сна, дремежа итд.*

пренумѐрант м ист. *претплатник.*

пренумѐрантскӣ и **пренумера̀нтскӣ,** -ā, -ō *који се односи на пренумеранте.*

пренумера́ција ж лат. *претплата.*

пренумѐрисати, -ишēм свр. и несвр. *претплатити, претплаћивати некога на нешто:* на ~ часопис, ~ на позориште. ■ **~ се** *претплатити се, претплаћивати се на нешто:* ~ на новине.

пре̏нути, -нēм свр. (некога) *тргнути, нагло пробудити:* ~ из сна, ~ из летаргије. ■ **~ се а.** *пробудити се, тргнути се иза сна.* **б.** *тргнути се (из замишљености, мировања), покренути се.*

пре̏нӯтōст, -ости ж *стање онога који је пренут или се пренуо.*

пре̏обилан, -лна, -о и **преоби̏лат,** -а, -о *сувише обилан.*

преоби̏латōст и **преоби́лнōст,** -ости ж *стање онога што је сувише обилато или обилно.*

пре̏обиље и **прео̀биље** с *веома велико обиље.*

прео̀бичан, -чна, -о *сувише, претерано обичан.*

преобла́чити (се), прео̀бла̄чӣм (се) [гл. им. преобла́чēње с] *несвр. према преобући (се).*

прео̀бликовати, -кујēм свр. и несвр. *да(ва)ти нечем други, другачији облик:* ~ мисао. ■ **~ се** *доспе(ва)ти до другачијег облика.* – Та мисао се преобликовала у њему целог месеца.

преоблича́вати (се), -ѝча̄ва̄м (се) *несвр. према преобличити (се).*

преобли́чити (се), прео̀блӣчӣм (се) *свр. в. преобликовати (се).*

преобража̀валац, -аоца м *онај који преображава.*

преобража̀валачкӣ, -ā, -ō *који се односи на преображаваоце.*

преобража́вати (се), -а̀жа̄ва̄м (се) *несвр. према преобразити (се).*

пре̏обража̄ј м (инстр. -ем) **1.** *процес мењања неког облика, лика, живог бића итд., метаморфоза.* – Преображај лептира траје више дана. **2.** *последица и резултат преображајног процеса.* – Нови ~ његовог лика нам се није свидео. **3.** *промена, реформа нечега:* ~ економије.

пре̏обража̄јнӣ, -ā, -ō *који се односи на преображај:* ~ ток.

преображе́ње с **1.** *преображај.* **2.** (Прео̀бражēње и Преображе́ње) *православни црквени празник који пада 19. августа.*

пре̏образба и **прео̀бразба** ж *в. преображај.*

преобрази́вати (се), -а̀зујēм (се) *несвр. према преобразити (се).*

преобра́зити, прео̀бра̄зӣм (трп. прео̀бра̄жен) свр. **а.** *дати други лик, другачији изглед, изменити некога или нешто.* – Јутро преобрази пејзаж. **б.** *претворити, изменити у нешто друго.* – Хотел су преобразили у коцкарницу. ■ **~ се а.** *током процеса преображаја добити нов облик.* – Лутке ће се ~ у лептире. **б.** *добити други лик, другачији изглед, променити се.* – Кад сину сунце, поље се преобрази. **в.** *променити расположење.* – Кад угледа девојку, момак се преобрази од среће.

преобра́тити, прео̀бра̄тӣм (трп. прео̀бра̄ћен) свр. **а.** *преокренути, променити у нешто друго, дати нечему други облик или функцију:* ~ штап у полугу. **б.** *утицати да неко измени мишљење, веру итд.:* ~ атеисту у верника. ■ **~ се а.** *преокренути се, променити се у нешто друго.* – Добро се преобрати у зло. **б.** *променити мишљење, веру итд.* – Од цивила преобратио се у ратника.

пре̏обраћа̄ј м *в. преображај.*

прео̀браћати (се), -а̄м (се) *несвр. према преобратити (се).*

преобр́нути (се), -о̀бр̄нēм (се) свр. *в. преокренути (се).*

прео̀бртати (се), -брћēм (се) *несвр. према преобрнути (се).*

преобу́вати (се), прео̀бӯва̄м (се) *несвр. према преобути (се).*

пре̏обука ж **1.** *преоблачење:* обавити преобуку. **2.** *доње рубље које се преоблачи; уопште одећа која се преоблачи:* испеглати преобуку.

прео̀бути, пре̏обујēм свр. *променити обућу.* ■ **~ се** *скинувши једну обућу обути другу.*

преобу́ћи (прео̀бӯћи), -у́чēм свр. *променити одело, обућу, рубље.* ■ **~ се** *обући се у друго одело, обућу, рубље.*

преовлада́вати, -вла̀да̄ва̄м *несвр. према преовладати.*

преовла́дати, -о̀вла̄да̄м свр. **1.** *превладати, савладати, надјачати.* – Турци преовладају браниоце тврђаве. **2.** *добити превагу, постати доминантан.* – Преовладало је мишљење да треба штрајковати.

преовлађи́вати, -вла̀ђујēм *несвр. према преовладати.*

пре̏ода̄вно прил. *веома давно.*

преодга́јати, прео̀дга̄ја̄м *несвр. према преодгојити.*

прео̀дгој м *в. превасипитавање.*

преодго̀јити, прео̀дгојӣм свр. *в. превасипитати.*

преоде́вати (се), прео̀дēва̄м (се) јек. **преодије̏вати (се),** прео̀дијева̄м (се) *несвр. према преодети (се).*

прео̀денути јек. **прео̀дјенути,** -нēм (прео̀де(с)ти, -о̀денēм (-о̀дедēм) јек. прео̀дје(с)ти, -о̀дјенēм (-о̀дједēм)) свр. *променити одећу.* ■ **~ се** *преобући се, пресвући се.*

пре̏озбиљан, -љна, -о *сувише озбиљан:* ~ човек, ~ проблем.

пре̏озбиљно прил. *сувише, превише озбиљно.*

преозби́љнōст, -ости ж *својство или особина онога који је преозбиљан.*

преокре́нути, прео̀крēнēм свр. **1. а.** *окренути на другу, супротну страну:* ~ тањир наопако. **б.** разг. *шивењем преправити тако да спољашња страна постане унутрашња:* ~ капут. **2.** фиг. **а.** *учинити сасвим другачијим, преобратити.* – Пораз преокрену војнике. **б.** *променити задату реч, обећање и сл.* – Ако преокрене и не испуни реч биће неприлика. **в.** *изменити ток нечега:* ~ разговор. ■ **~ се 1. а.** *окренути се с једне на другу страну.* **б.** *претурити се тако да доња страна доспе на врх.* **2.** фиг. *претворити се у нешто друго, променити се.* – Преокрену се, од доброг младића поста разбојник.

пре̏окрēт м **1.** *нови (обично нагао и значајан) заокрет у развоју нечега:* ~ у борби. **2. а.** *нагла промена стања:* ~ у души. **б.** *нагла, велика промена друштвено-политичког уређења, преврат:* историјски ~.

прео̀кретати (се), -рећēм (се) *несвр. према преокренути (се).*

преокупа́ција ж лат. **а.** *стање изузетне обузетости нечим, велика брига.* – Љубав му је главна ~. **б.** *основно занимање, главна делатност.* – Тражење несталог рођака поста му ~.

преоку̏пӣранōст, -ости ж *преокупација.*

преокупи́рати, -у̏пӣра̄м свр. лат. *обузети, заокупити послом, бригом.* – Тај задатак преокупира нашу пажњу. ■ **~ се**

заокупити се послом, потпуно се посветити нечему. – Преокупирао се проблемима, главу не диже.

пре̏опсе̄жан, -жна, -о *сувише опсежан:* ~ роман.

преопсе́жно̄ст, -ости ж *особина онога што је преопсежно.*

преоптѐретити, -и̑м (трп. преоптѐрећен) свр. **а.** *сувише оптеретити стварима:* ~ брод. **б.** фиг. *сувише оптеретити пословима, бригама и сл.:* ~ децу задацима. ■ **~ се а.** *ставити на себе сувише терета.* **б.** фиг. *обухватити се превеликим бројем послова, брига и сл.*

преоптерећа́вати (се), -ѐћа̄ва̄м (се) *несвр. према преоптеретити (се).*

преоптѐрећено̄ст, -ости ж *својство или стање онога који је преоптерећен, онога што је преоптерећено:* ~ брода, ~ деце.

преоптереће́ње с **а.** *тежина терета, оптерећење.* **б.** *преоптерећеност.*

преоптерећи́вати (се), -ѐћӯје̄м (се) *несвр. према преоптеретити се.*

пре̏опши̑ран, -рна, -о *сувише опширан.*

преопши́рно̄ст, -ости ж *особина онога који је преопширан, онога што је преопширно.*

преора́вати, прео̀ра̄ва̄м *несвр. према преорати.*

прео̀рати, прѐорем свр. *обавити орање, поорати:* ~ њиву.

преоргàнизовати, -зује̄м свр. и несвр. *поново, другачије организовати:* ~ војску. ■ **~ се** *поново, другачије се организовати.*

преоријента́ција ж лат. *промена оријентације.*

преоријѐнтисати, -ише̄м свр. и несвр. *усмерити, усмеравати у неком другом правцу (какав рад, акцију, кретање):* ~ привредни ток. ■ **~ се** *одредити, одређивати, прихватити, прихватати другачији правац рада, мишљења итд.*

прео̀свѐће̄ни̑, -о̄га м *титула православног епископа.*

прео̀свѐће̄но̄ст, -ости ж *титула епископа, владика (обично са заменицом: ваша, његова).*

прео̀свѐште̄но̄ст, -ости ж и **преосвеште́нство** с стксл. *преосвећеност.*

преосѐтљив јек. **преосјѐтљив,** -а, -о *који је сувише осетљив:* ~ малишан.

преосѐтљиво јек. **преосјѐтљиво** прил. *сувише осетљиво:* ~ реаговати.

преосѐтљиво̄ст јек. **преосјѐтљиво̄ст,** -ости ж *особина или стање кога који је преосетљив.*

пре̏осећа̄јан јек. **пре̏осјећа̄јан,** -јна, -о *који је сувише осећајан.*

прео̀стајати, -је̄м *несвр. према преостати.*

прео̀ста̄ли̑, -а̄, -о̄ *који је остао од веће количине, целине итд.*

преоста́так, -тка м *в. остатак.*

прео̀стати, -ане̄м свр. **1.** *в. остати.* – Од оца му имање преостало. **2.** безл. **а.** *остати као последњи део нечега што је потрошено.* – Преостало је нешто шећера у џаку. **б.** *остати као једино решење.* – После очеве смрти преостало му је да прода имање.

прео̀те̄ти, прѐотме̄м свр. *отети некоме оно што је он отео:* ~ девојку.

прео̀тимати, -а̄м *несвр. према преотети.*

пре̏отмен јек. **пре̏отмјен,** -а, -о *сувише отмен.*

пре̏охол, -а, -о *сувише охол.*

пре̏оштар, -тра, -о *сувише оштар:* ~ нож, ~ критичар.

прео̀штрити, прѐоштри̑м свр. *сувише наоштрити:* ~ сечиво.

пре̏оштро прил. *сувише оштро:* ~ играти фудбал.

пре́пад и **пре̏па̄д** м *изненадни напад; пљачка:* извршити ~; ~ банке.

прѐпадати (се), -а̄м (се) *несвр. према препасти (се).*

пре́падни̑ и **пре̏па̄дни̑,** -а̄, -о̄ *који се односи на препад.*

препаки́вати, -àкује̄м *несвр. према препаковати.*

прѐпаковати, -кује̄м свр. *наново упаковати:* ~ пакет.

пре̏паметан, -тна, -о *изузетно паметан; сувише, претерано паметан.*

прѐпаприти, -и̑м свр. *претерано запаприти, препљутити:* ~ бибером супу.

препарàндија ж лат. арх. *учитељска школа.*

препарàндист(а), -е̄ м (мн. -сти) *ученик препарандије.*

препарàндисткиња (препарàндистица) ж *ученица препарандије.*

препа̀ра̑т, -а́та лат. **1.** хем. **а.** *материја припремљена у лабораторији за испитивање.* **б.** *лабораторијски израђен производ (најчешће у оквиру фабрике):* ~ против инсеката. **2.** *делови живог организма припремљени за испитивање у очигледној настави.*

препа̀ра̄тор и **препара́тор** м **а.** *онај који спрема препарате.* **б.** *стручњак за препарирање (мртвих животиња у музеју и сл.).*

препара́ција ж *припрема, припремање; препарирање.*

препари́ра̄ње с **1.** *гл. им. од препарирати.* **2.** *процес обраде препарата.*

препари́рати, -а̀ри̑ра̄м свр. и несвр. **а.** *припремити, припремати препарате за проучавање или вежбу.* **б.** *заштитити, заштићавати тело животиње од распадања помоћу хемикалија итд.:* ~ фазана. **в.** *припремити, припремати неку материју, материјал дајући му одређен облик, особине итд.:* ~ кожу.

препаркирати, -àрки̑ра̄м свр. *поново и другачије паркирати возило.* ■ **~ се** *променити место паркирања возила којим се управља.*

прѐпасати, -аше̄м свр. *ставити око паса, опасати:* ~ кецељу. ■ **~ се** *опасати се:* ~ се кецељом.

прѐпасти[1], прѐпадне̄м (аор. прѐпадох, прѐпаде и пре̏паде; р. пр. прѐпао, -ала; пр. пр. прѐпа̄вши; трп. прѐпаднӯт) свр. **1.** *јако уплашити, престрашити (обично изненада).* – Његов глас из мрака ме препаде. **2.** арх. *учинити, извести препад на некога, нешто:* ~ банку. ■ **~ се** *много се преплашити, престрашити се.*

прѐпасти[2] (препа́сти (прѐпа̄сти)), -па́се̄м свр. *појести све пасући, опасти.*

прѐпатити, -и̑м свр. *претрпети, поднети патње.*

пре́пев јек. **пре́пјев** м *у стиховима слободно препевана, преведена песма.*

препева́вати јек. **препјева́вати,** -ѐва̄ва̄м *несвр. према препевати.*

прѐпевати јек. **прѐпјевати,** -а̄м свр. **1.** *превести какво дело у стиховима:* ~ песме Пушкина на српски. **2.** *провести неко време у певању:* ~ ноћ.

препе́глати, прѐпе̄гла̄м свр. *испеглати, опеглати:* ~ панталоне.

пре́пек јек. **приjѐпек** м *в. препеченица.*

пре̏пека ж **1.** *јака врућина, жега.* **2.** *в. препеченица.*

пре̏пелица и **прѐпелица** ж зоол. *птица селица из пор. јаребица,* Coturnix coturnix.

пре̏пелича̄р и **прѐпелича̄р** м *ловачки пас за лов на препелице.*

пре̏пеличица и **прѐпеличица** ж *дем. од препелица.*

пре̏пеличјӣ (пре̏пеличијӣ) и **прѐпеличјӣ** (прѐпеличијӣ), -а̄, -е̄ *који припада препелици, који се односи на препелицу.*

препѐћи (прѐпећи), -ѐче̄м (3. л. мн. -ѐкӯ; аор. препѐкох, прѐпече; имп. препѐци; р. пр. прѐпекао, -ѐкла (прѐпекла); трп. препѐчен, -ѐна; пр. пр. препѐка̄вши и прѐпека̄вши) свр. **1. а.** *претерано испећи, испржити:* ~ рибу. **б.** *уопште испећи:* ~ месо. **2.** *поновним печењем повећати снагу:* ~ ракију. **3.** *двапут испећи:* ~ циглу. ■ **~ се** *постати тврд и сув од поновног или претераног печења.* – Хлеб се препекао, као камен је.

препече́нац, -нца м рег. *в. двопек.*

препечѐница ж *два (или више) пута препечена ракија.*

препеша́чити, препѐша̄чӣм јек. **препјеша́чити**, препјѐша̄чӣм свр. *пешице прећи:* ~ цео пут.

препи́јати (се), прѐпӣја̄м (се) *несвр. према препити (се).*

препи́лати, прѐпӣла̄м и **препи́лити**, прѐпӣлӣм свр. *пилом пресећи, пререзати:* ~ греду.

препи́рати, прѐпӣра̄м *несвр. према преправи.*

прѐпирати се, -ре̄м се несвр. *водити препирку с неким, свађати се.*

прѐпӣрка ж (дат. -рци; ген. мн. -кӣ) *спор у коме се усмено или писмено неко оштро расправља, свађа.*

пре́пис м **1.** *преписан текст, копија.* **2.** правн. *писмена изјава дата у присуству власти којом се некоме нешто додељује.*

препи́сати, прѐпӣше̄м свр. **1.** *поново исписати неки текст копирајући оригинал.* **2.** *одредити болеснику лек или терапију.* **3.** (на кога) *писменом изјавом код власти оставити некоме имовину, имање.*

преписи́вати, -и̏сује̄м *несвр. према преписати.*

преписѝва̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *онај који преписује.*

преписива̀чица ж *женска особа преписивач.*

преписѝвачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на преписиваче.*

прѐписка и **пре́писка** ж **1.** *измена писама с неким, дописивање.* **2.** *скуп свих писама послатих некоме или примљених од некога.*

препита́вати, -и̏та̄ва̄м *несвр. према препитати.*

препи́тати, прѐпӣта̄м свр. *изнова испитати; испитати све до краја:* ~ градиво, ~ цео разред.

прѐпити, пре̏пије̄м свр. **1.** (кога) *дати некоме превише алкохолног пића да попије, опити.* **2.** *препити се.* ■ ~ **се** *опити се преко мере.*

прѐплавити, -ӣм свр. **1.** *прекрити површину нечега водом, поплавити.* **2.** фиг. **а.** *покрити површину нечега изузетно великом количином чега.* – Гамад преплави собу. **б.** *обузети снажним осећањем.* – Жену преплави туга.

преплављи́вати, -а̀вљује̄м *несвр. према преплавити.*

прѐплакати, -аче̄м свр. *провести неко време плачући:* ~ ноћ.

препла̀нути и **прѐпланути**, прѐплане̄м свр. **1.** *поцрнети од сунца.* **2.** *изгорети, прегорети.* – Хлеб преплану у пећи.

препла́тити, прѐпла̄тӣм свр. **1.** *платити више него што треба:* ~ рачун. **2. в.** *претплатити се.* ■ ~ **се** *купити нешто на претплату, у претплати.* – Претплатио сам се на новине.

преплаћи́вати (се), препла̀ћује̄м (се) *несвр. према претплатити (се).*

прѐплашен, -а, -о **1.** *трп. од преплашити (се).* **2. а.** *обузет страхом:* на смрт ~ **б.** *који одражава страх:* ~ поглед.

прѐплашено прил. *са страхом, уплашено.*

прѐплашено̄ст, -ости ж *стање онога који је преплашен.*

прѐплашити, -ӣм свр. *изазвати код некога, у некоме страх, уплашити, престрашити:* ~ дете. ■ ~ **се** *осетити страх, уплашити се:* ~ се у мраку.

преплѐсти (прѐплести), -плѐте̄м (аор. преплѐтох, пре̏плете; имп. преплѐти; р. пр. прѐплео, -ела (прѐплела); трп. преплѐтен, -ѐна; пр. пр. прѐпле̄вши) свр. **1. а.** *обухватити, обавити нечим гипким, савитљивим:* ~ терасу лозом. **б.** *изукрштати, уплести:* ~ прсте. **в.** *сплести, уплести:* ~ преплетени опанци. **2.** *ударити, опалити:* ~ штапом. **3.** фиг. *нераскидиво, неразмрсиво повезати.* – Утицаји су преплетени неразмрсиво. ■ ~ **се 1.** *испрекрштати се, уплести се, замрсити се.* – Нити су се преплеле у чвор. **2.** фиг. *здружити се, сјединити се.* – Узроци се преплетоше.

пре́плет (јек. и прије̏плет) **1.** *оно што је преплетено, сплет.* **2.** *распоред нити у тканини.* **3.** *од кајишића исплетени горњи део опанка.*

пре̏плета̄ј м *в. преплет (1, 2).*

прѐплетати (се), -леће̄м (се) *несвр. према преплести (се).*

преплетѐно̄ст, -ости ж *особина или стање онога што је преплетено.*

прepлива́вати, -и̏ва̄ва̄м *несвр. према препливати.*

прѐпливати, -а̄м свр. *пливајући прећи:* ~ реку.

пре̏плита̄ј м *в. преплет (1, 2).*

прѐплитати (се), -иће̄м (се) *несвр. према преплести (се).*

препло̀вити, прѐпловӣм свр. *пловећи прећи:* ~ океан.

прѐпљескати, -а̄м и **препље́скати**, прѐпље̄ска̄м свр. *јако истући, премлатити.*

пре̏пљунути, -не̄м свр. *пребацити нешто пљунувши; надмашити у пљувању.*

препови́јати, -о̀вӣја̄м *несвр. према преповити.*

препо̀вити, прѐповӣје̄м свр. *поново повити:* ~ дете.

препо́дне јек. **прије̄по́дне**, -ева с *време дана од јутра до поднева.*

препо́дне̄внӣ јек. **прије̄по́дне̄внӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на преподне, који се дешава или одиграва преподне:* ~ настава, ~ концерт.

пре̏подобан и **препо̀добан**, -бна, -о рус. **1.** *свет, пресвет, праведан (о свецима).* **2.** (одр.) *титула православног калуђера.*

преподо̀бити се, -о̀добӣм се свр. *направити се, учинити се невин, упреподобити се.*

препо̀добно̄ст и **преподо́бност**, -ости ж *особина онога који се преподобљује, претвара.*

пре̏позитӣван, -вна, -о лингв. *који се ставља испред, који у реченици стоји као препозиција.*

препози́ција ж лат. лингв. *в. предлог.*

препозна́вати (се), -о̀зна̄је̄м (се) (пр. сад. препозна́јӯћи (се)) *несвр. према препознати (се).*

препо̀знати, -а̄м (аор. препо̀знадох и препо̀знах) свр. **а.** *због промена на некоме, нечему с већим или мањим напором познати, распознати.* – Нисмо се видели годинама али сам је некако препознао. **б.** *угледати, опазити у гомили људи.* – Препознао бих га међу хиљаду људи. ■ ~ **се** *међусобно се поново познати, распознати се.*

препозна̀тљив, -а, -о *који се може препознати; уобичајен:* ~ облик; ~ формулација.

препо̀јати, -је̄м свр. *поново опојати.*

препокри́вати, -о̀крӣва̄м *несвр. према препокрити.*

препо̀крити, прѐпокрије̄м свр. **а.** *поново покрити:* ~ кров новим црепом. **б.** *потпуно покрити:* ~ патос.

преполити́рати, -и̏тӣра̄м свр. *поново исполитирати:* ~ намештај.

преполо̀вити, -о̀ло̄вӣм (трп. препо̀ловљен) свр. **а.** *разделити на две половине; поделити у две групе, у две целине:* ~ јабуку; разред. **б.** *умањити за пола.* – Ја сам своје бриге удајом кћери преполовила. ■ ~ **се а.** *разделити се на две половине.* – При деоби ћелија се прво преполови. **б.** *смањити се за половину.* – Ослабила је у болести, преполовила се.

преполовља́вати (се), -о̀вља̄ва̄м (се) и **преполовљи́вати (се)**, -о̀вљује̄м (се) *несвр. према преполовити (се).*

преполу́тити (се), -о̀лӯтӣм (се) свр. *преполовити (се).*

пре̏пона ж **1. а.** *оно што спречава кретање, приступ нечему, препрека.* **б.** фиг. *оно што смета обављање чега, сметња.* **в.** спорт. *природна или вештачка запрека на стази којом се трчи, јаше и сл.* **2.** (обично мн). анат. *бразда која спреда дели труп од бутине, слабине* regio inguinalis.

препо̀на̄ш, -а́ша м спорт. *тркач у трци са препонама.*

препона̀шица ж спорт. *жена препонаш.*

препо̀нашкӣ, -ā, -ō *који се односи на препонаше:* ~ трка.

пре̏понизан, -зна, -о *сувише понизан.*

пре̏поница ж **1.** *дем. од препона.* **2.** *препоњача.*

препо̀носан, -сна, -о и **препо̀носит,** -а, -о *сувише поносан.*

пре̏понскӣ, -ā, -ō *који се односи на препоне:* ~ кост; ~ трка.

препо̀њача ж анат. *препонска кост,* os pubis.

препора́ђати (се), -о̀рāђāм (се) *несвр. према препородити (се).*

пре̏поро̄д м **а.** *полет, успон који неко или нешто доживљава после периода мировања или назадовања:* ~ нашег клуба; уп. ренесанса.

препоро̀дилац, -иоца м *онај који изазива, остварује препород.*

препоро̀дилачкӣ, -ā, -ō *који се односи на препород и препородиоце:* ~ идеја, ~ рад.

препоро̀дитељ м *препородилац.*

препоро̀дитēљка ж *женска особа препородитељ.*

препоро̀дитељскӣ, -ā, -ō *препородилачки.*

препоро̀дити, -о̀родӣм (трп. препо̀рођен) свр. *изазвати, остварити препород, оживети, обновити:* ~ привреду, ~ позориште. ■ **~ се а.** *постати живахан, активан; постати другачији, бољи, успешнији.* – После женидбе Марко се препородио. **б.** *оживети, обновити се, активирати се.* – Привреда се препородила у трећем кварталу.

пре̏породнӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на препород:* ~ покрет у култури. **б.** *који доноси, ствара препород:* ~ акција.

препорођа́вати (се), -о̀ђāвāм (се) *несвр. према препородити (се).*

пре̏порођāј м *в. препород.*

препо̀рођено̄ст, -ости ж *стање онога који је препорођен, онога што је препорођено.*

препорођи́вати (се), -о̀ђујēм (се) несвр. *препорођавати (се).*

пре̏порука ж (дат. -ици) **1.** *повољно писмено или усмено мишљење о некоме, нечему изнето с циљем да буде прихваћено:* написати препоруку. **2.** *савет, упутство; жеља:* дати препоруку за учење. **3.** *поштанска пошиљка која се заводи у књиге:* послати писмо као препоруку.

препо̀рӯчен, -а, -о *који је послат као препорука:* ~ писмо.

препоручи́вати (се), -у̀чујēм (се) *несвр. према препоручити (се).*

препору́чити, -о̀рӯчӣм свр. **1.** *дати повољно мишљење о некоме, нечему:* ~ некога за одређен посао. **2.** *посаветовати некога:* ~ некоме да оде на море. ■ **~ се** *поздравити се при растанку.* – Препоручи ми се и оде низ улицу.

препору̀чљив, -а, -о *који се може препоручити, који заслужује препоруку:* ~ поступак.

препо̀стити, прѐпостӣм свр. *провести неки период времена у посту:* ~ недељу.

препотѐнтан, -тна, -о **1.** *који је веома потентан; сувише потентан.* **2.** *надмен, дрзак, самовољан.*

препотѐнтно прил. *надмено, дрско.*

препотѐнтно̄ст, -ости ж *особина онога који је препотентан.*

препотѐнција ж лат. **1.** *велика потенција, потентност.* **2.** *препотентност, надменост.*

препо̀топнӣ и **препо̀топскӣ,** -ā, -ō **1. а.** *који потиче из времена пре потопа, претпотопни:* ~ човек. **б.** *изумрли:* ~ гмизавац. **2.** фиг. *застарео, старомодан, анахрон, несавремен:* ~ бицикл, ~ шала.

пре̏поштен, -а, -о *сувише поштен.*

прѐправити, -ӣм свр. **а.** *уклонити мане, недостатке, поправити:* ~ одело. **б.** *преиначити, променити:* ~ погонски механизам.

прѐпра̄вка ж (дат. -вци; ген. мн. -кӣ) *обично мања поправка нечега, преинака.*

прѐправљати, -āм *несвр. према преправити.*

пре̏прата ж *в. припрата.*

прѐпрати, -перēм (-пѐрēм) свр. *још једном опрати:* ~ веш.

препре́дати, прѐпрēдāм несвр. **1.** *несвр. према препрести.* **2.** фиг. *водити дуге разговоре, распредати.*

прѐпреден, -а, -о **а.** *веома лукав, превејан.* **б.** *који одржава лукавост, који је остварен уз лукавост:* ~ осмех, ~ поступак.

препредѐница ж *препредена женска особа.*

препреде́нко м *препредењак.*

прѐпреденōст (препрѐденост), -ости ж *особина онога који је препреден.*

препредѐња̄к, -а́ка м *препреден човек, лукавац.*

пре̏прека ж *в. препона (1а, б).*

прѐпрести, -пре́дēм (аор. прѐпредох, пре̏прēде; имп. препре́ди; р. пр. прѐпрепрео, -ела; трп. прѐпреден, -а; пр. пр. прѐпрēвши) свр. **1.** *још једном опрести.* **2.** *провести време предући.*

препреча́вати (се), -ѐчāвāм (се) и **препречи́вати (се),** -ѐчујēм (се) *несвр. према препречити (се).*

препре́чити, прѐпрēчӣм јек. **препријѐчити,** прѐпријечӣм свр. **1.** (нешто) **а.** *поставити нешто преко нечега:* ~ брвно преко потока. **б.** *затворити, запречити приступ:* ~ излаз. **в.** *спречити, осујетити:* ~ бекство. **2.** непрел. *поћи попреко:* ~ пољем. ■ **~ се а.** *поставити се попреко.* – У грлу му се препречила коска. **б.** *стати некоме на пут, на пролаз.* – Препречио сам му се на стази.

прѐпржити, -ӣм (трп. прѐпржен) свр. **а.** *испржити више него што је потребно:* ~ јаја. **б.** *уопште испржити.* – Препржи мало меса за вечеру. ■ **~ се** *испржити се више него што је потребно.* – На јакој ватри гљиве се препржише.

преприча́вати, -ѝчāвāм *несвр. према препричати.*

препри́чати, прѐпрӣчāм свр. *рећи, испричати својим речима оно што је прочитано, виђено или чуто:* ~ роман, ~ филм.

препрода́вати, -о̀дāјēм (имп. препрода́ји; пр. сад. препрода́јӯћи) *несвр. према препродати.*

препрода́вац, -вца и **препрода̀ва̄ч,** -а́ча м *онај који препродаје или се бави препродајом.*

препродава̀чица ж *женска особа препродавац.*

пре̏продаја ж *продаја нечега што је раније купљено.*

препро̀дати, -а̄м (препрода́мо и препро̀дāмо; 3. л. мн. препро̀дајӯ) свр. *продати нешто што је купљено.*

препро̀сити, прѐпросӣм свр. *испросити већ раније од другога испрошену девојку.*

прѐпузати, -ужēм и **препу́зити,** прѐпӯзӣм свр. *пужући, пузећи прећи:* ~ чистину.

прѐпукао, -кла, -о **1.** *р. пр. од препући.* **2.** фиг. *промукао:* ~ глас.

прѐпукнути *в. препући.*

прѐпун и **пре̏пун,** -а, -о *дупке пун, пун до краја; претерано пун:* ~ вагон путника, ~ кош кукуруза.

прѐпунити, -ӣм свр. *сувише напунити:* ~ кутију играчкама. ■ **~ се** *сувише се напунити.* – фиг. Срце јој се препунило тугом.

прѐпуно̄ст и **пре̏пуно̄ст,** -ости ж *стање онога што је препуно.*

препуња́вати (се), -у̀њāвāм (се), **препу́њати (се),** прѐпӯњāм (се) и **препуњи́вати (се),** -у̀њујēм (се) *несвр. према препунити (се).*

прѐпуњено̄ст, -ости ж *стање онога што је препуњено.*

препу̀стити (прѐпустити), прѐпустӣм (трп. прѐпуштен) свр. **1.** *уступити, оставити, дати некоме да располаже нечим, да се нечим користи:* ~ имање. **2.** *оставити некога да ради шта хо-*

ће, да се сналази како уме: ~ судбини. ■ ~ **се** *предати се некоме, нечему:* ~ Препустила се љубавнику. Препустио се ракији.

препутòвати, -ȕтујēм свр. *прећи путујући, пропутовати:* ~ континент.

прȅпући и **прȅпукнути,** прȅпукнēм (аор. прȅпукох (прȅпукнух), прȅпуче (прȅпукнӯ); р. пр. прȅпукао, -кла (прȅпукнуо, -ула); пр. пр. прȅпукāвши (прȅпукнӯвши)) свр. **1.** *пући, расрснути се, сломити се услед претеране дејства неке силе и сл.* **2.** фиг. *превршити меру.* – У њему препукну од беса. • **срце му препукну** 1) *сломи га жалост, несрећа.* 2) *најречац умре од туге.*

препуцáвати (се), -ȕцāвāм (се) *несвр. према препуцати (се).*

прȅпуцати, -āм свр. *неко време јако, оштро пуцати.* ■ ~ **се** **1.** *запуцати једно на друго.* **2.** фиг. *посвађати се.* – Препуцали су се преко новина.

препу́штати (се), прȅпӯштāм (се) *несвр. према препустити (се).*

прȅпуштенōст, -ости ж *стање онога који је препуштен, онога што је препуштено само себи, стање онога који се препустио.*

прȁрада ж **а.** *преобраћање, измена нечега радом, довођење у стање за употребу:* ~ метала, ~ воћа; ~ капута. **б.** *оправка, преправка.*

прȅрадикāлан, -лна, -о *сувише радикалан.*

прерáдити, прȅрāдӣм (трп. прȅрāђен) свр. **1. а.** *подврћи обради, дати другачији облик, припремити за даљи процес или употребу:* ~ дрво, ~ памук. **б.** *преобразити путем каквог процеса:* ~ храну у желуцу. **2. а.** *поправити, преправити:* ~ оружје. **б.** *изменити, променити:* ~ драму. ■ ~ **се** *претерано радити, преморити се од великог рада.*

прȁрадни̑, -ā, -ō *који се односи на прераду.*

прȅрадовати се, -дујēм се свр. *јако се радовати; претерано се радовати.*

прȅрадостан, -сна, -о *веома радостан; који изазива превелику радост; сувише радостан:* ~ дечак; ~ поглед; ~ догађај.

прерȁђевина и **прерађѐвина** ж *оно што је добијено процесом прераде, оно што служи за даљу прераду.*

прȅрāђенōст, -ости ж **а.** *стање онога што је прерађено у извесном степену:* ~ дрвета. **б.** *стање онога ко је изморен, исцрпљен дуготрајним претераним радом:* ~ радника.

прерађи́вати (се), -ȁђујēм (се) *несвр. према прерадити (се).*

прерађи̏вāч, -áча м (инстр. -áчем) *онај који нешто прерађује:* ~ метала, индустријски ~.

прерађи̏вāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на прерађиваче:* ~ индустрија.

прȅран и **прȁран,** -а, -о *веома ран; претерано ран:* ~ полазак; ~ закључак.

прȅранити, -ӣм свр. *доћи, појавити се пре времена; учинити нешто прерано.*

прȅрано и **прȁрано** прил. *превише рано:* ~ доћи.

прȅрасподела јек. **прȅрасподјела** ж *нова, другачија расподела:* ~ средстава.

прерасподéлити, -ò̀дēлӣм јек. **прерасподијѐлити,** -òдијелӣм свр. *обавити нову, другачију расподелу; расподелити употште:* ~ улоге. ■ ~ **се** *обавити прерасподелу између себе.*

прераспорéдити, -òрēдӣм свр. *извршити нов распоред:* ~ улоге. ■ ~ **се** *извршити нов распоред између себе.*

прераспоређи́вати (се), -ѐђујēм (се) *несвр. према прераспоредити (се).*

прерáстати, прȅрāстāм *несвр. према прерасти.*

прерáсти (прȅрāсти), -рáстēм (аор. прерáстох, прȅрāсте; р. пр. прȅрāстао, -áсла (прȅрāсла); пр. пр. прерáстāвши и прȅрāстāвши) свр. **1.** *надмашити, престићи у расту.* – Драган је прерастао брата. **2.** фиг. *надмашити у развоју одређену меру, постати моћнији, јачи, снажнији.* – Наша производња је прерасла уско тржиште. **3.** *престарити.* – Девојка је прерасла, а није се удала. **4.** фиг. *развојем постати нешто друго (обично више, значајније).* – Смотра је прерасла у фестивал.

прерачунáвати (се), -ȕнāвāм (се) *несвр. према прерачунати (се).*

прерачу̀нати, -āм (прерачунáмо и прерачу̀нāмо) свр. **1. а.** *избројати, сабрати све једно за другим:* ~ дугове. **б.** *поново израчунати.* – Прерачунај издатке још једном. **2.** *вредност исказану у једном мерилу, претворити у друго:* ~ у новим мерама. ■ ~ **се** *пребацити се у рачуну, очекивању, процени и сл.* – Прерачунао сам се, потрошили смо мање средстава.

прерашћи́вати, -ȁшћујēм *несвр. према прерасти.*

пререгистрáција ж *поновна, измењена регистрација:* ~ возила.

прерѐгистровати, -рујēм свр. *извршити промену регистрације.*

прȅрēдак и **прерéдак** јек. **прȅриједак** и **прериjѐдак,** -етка, -о *сувише редак.*

прéрез и **прȅрез** м *резултат пререзивања; место где је нешто пререзано, пресек.*

прȅрезати, -ежēм свр. **1.** *режући пресећи надвоје:* ~ жиле, ~ стабло. **2.** *представљајући препреку прекинути нешто.* – Поток је пререзао стазу.

прерези́вати, -ѐзујēм *несвр. према пререзати.*

прȅрēтко и **прерéтко** јек. **прȅријетко** и **прериjѐтко** *сувише ретко.*

пререшѐтати, -āм свр. **а.** *решетајући прочистити.* **б.** фиг. *исцрпно испитати.* – Наставник је пререшетао разред из једначина.

прери́вати, прȅрӣвāм *несвр. према прерити.*

прȇрија ж фр. *пространи предео обрастао нижом травом у Северној Америци.*

прȇрӣјскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на прерију.* **2.** *као део имена животиња и биљака које живе у прерији:* ~ вук.

прериљати, -āм и **прери́љати,** прȅрӣљāм свр. *риљањем прекопати земљу.*

прȅрити, прȅријēм (прерòвати, прȅрујēм и прерòвити, прȅровӣм) свр. *ријући прекопати земљу.*

прерогȁтӣв, -и́ва м (обично у мн.) лат. правн. *посебно, искључиво право државног органа или лица на високом положају у државној управи:* председникови прерогативи.

прерòдити, прȅродӣм свр. *сувише, преко мере родити.* – Јабуке су породиле ове године.

прерòнити, прȅронӣм свр. *ронећи стићи с једне на другу обалу:* ~ канал.

прерȕмен, -ѐна, -о *јако румен; сувише румен:* пупољак ~.

преручи́вати, -ȕчујēм *несвр. према преручити.*

прерýчити, прȅрӯчӣм свр. *пресути, прелити из једног суда (вреће и сл.) у други:* ~ вино, ~ жито.

прерушáвати (се), -ȕшāвāм (се) (прерушивати (се), -ȕшујēм (се)) *несвр. према прерушити (се).*

прȅрушити, -ӣм (трп. прȅрушен) свр. *обући у друго одело, преобући (обично да би се неко измењеним изгледом прерушеног преварио, уплашио итд.):* ~ у вòјника. ■ ~ **се** *обући се у друго одело, преобући се (обично да би се неко преварио, уплашио итд.):* ~ у просјака.

прȅс м фр. *дневна штампа; новинари, новинарство.*

прȅса ж фр. *справа за притискање, гњечење.* • **хидраулична** ~ физ. *машина у којој се ствара висок физички притисак путем потискивања течности.* **штампарска** ~ *справа за отискивање слова на папир.*

пресави́јати (се), -ȁвӣјāм (се) *несвр. према пресавити (се).*

пресàвити, прѐсавијēм (имп. пресàвӣј; р. пр. прѐсавио, -ӣла; трп. пресавѝјен, -ѐна) свр. прел. *савити двоструко или вишеструко један део преко другог; уопште савити:* ~ табак папира; ~ лист. ■ **~ се 1. а.** *савити се.* – Папир се пресавио од старости. **б.** *савити се преко нечега.* – Жена се пресавије преко постеље. **2.** *погнути се, згрбити се.* – Старац се пресавио и тако корача.

пре́сад (јек. и пријѐсад) м и **прѐсада** ж *биље (обично поврће) које се пресађује.*

преса́дити, прѐсāдӣм свр. **1.** *ископавши целу биљку посадити је на друго место:* ~ орах. **2.** фиг. **а.** *пребацити у другу средину, на нов положај:* ~ службеника на нову дужност. **б.** *пренети, увести у нову средину:* ~ идеје.

прѐсаднӣ, -ā, -ō *који служи за пресађивање:* ~ лук.

пресађи́вати, -àђујēм *несвр. према пресадити.*

пресàлдумити, -ӣм и **пресалду́мити,** -àлдӯмӣм свр. тур. **1.** *прећи преко воде:* ~ реку. **2.** фиг. *прећи на другу страну; променити мишљење.* – Пресалдумио човек, другачије мисли. ■ **~ се 1.** *пресалдумити (2).* – Пресалдумио сам се, путоваћу мада нисам планирао. **2.** *пристати уз некога.* – Сви се пресалдумише уз вођу.

преса́љати, прѐсāљāм *несвр. према пресолити.*

пресами́тити, -àмӣтӣм (трп. пресàмӣћен) свр. *пресавити, превити.* ■ **~ се** *пресавити се; погнути се, погрбити се.*

пресàмӣћенōст, -ости ж *стање или особина онога који је пресамићен, онога што је пресамићено.*

пресамићи́вати (се), -ѝћујēм (се) *несвр. према пресамитити (се).*

пре́сан јек. **пријѐсан,** -сна, -о **1. а.** *некуван, непечен, неосушен, сиров:* ~ месо, ~ јаје, ~ воће. **б.** *који није до краја скуван, испечен, осушен:* ~ шницла. **в.** *непрерађен:* ~ кожа. **2. а.** *који је без одговарајућег, карактеристичног укуса (јер је скуван с недовољно соли, зачина итд.):* ~ јело. **б.** *који није укисељен:* ~ хлеб. **3.** фиг. **а.** *који није довољно уметнички уобличен; баналан, вулгаран:* ~ драма, ~ прича. **б.** *некултуран, необразован, прост:* ~ карактер.

преса́њати, прѐсāњāм свр. *провести у сну:* ~ ноћ.

пресаòница и **прѐсаоница** ж *фабричко одељење у којем се пресује.*

пресàхнути, прѐсахнēм свр. **1.** *пресушити, исушити се.* – Поток је крајем лета пресахнуо. **2.** *изгубити влажност.* – Очи му пресахнуше од туге. **3.** фиг. *нестати, изгубити се.* – У мени су пресахнула сећања.

пресахњи́вати, -àхњујēм *несвр. према пресахнути.*

пресбѝрō, -òа м фр. *установа, служба за давање информација медијима:* владин ~, олимпијски ~.

преcва́јати, прѐсвāјāм *несвр. према пресвојити.*

прѐсвēт, -а, -о *изнад света свет (као епитет уз речи које означују божанство или предмет религиозног култа):* ~ богородица, ~ икона.

прѐсвēтао јек. **прѐсвијетао,** -тла, -о **1.** *претерано светао.* **2.** (одр.) **а.** *атрибут у титулама световних и црквених великодостојника:* ~ цар, ~ владика. **б.** (у именичкој служби) *титула световног или црквеног великодостојника.* – Пресветли приђе олтару.

прѐсвислōст, -ости ж *стање онога који је готово пресвиснуо.*

прѐсвиснути, -нēм (аор. прѐсвиснух, прѐсвиснӯ (прѐсвискох, прѐсвиште / прѐсвиште); р. пр. прѐсвиснуо, -ула (прѐсвискао, -сла)) свр. **а.** *изгубити свест, онесвестити се.* **б.** *напрасно умрети од туге, бола и сл.*

прѐсвлака ж (дат. -аци) **1.** *материјал којим се нешто пресвлачи, покрива; предмет од тканине, коже и сл. којим се нешто пресвлачи, покрива, ради заштите:* ауто ~. **2.** *одећа, рубље које се пресвлачи, преобука:* покојникова ~. **3.** *пресвлачење:* обавити пресвлаку.

пресвла́чити (се), прѐсвлāчӣм (се) [гл. им. пресвла́чēње с] *несвр. према пресвући (се).*

пресвòдити, прѐсводӣм свр. архит. *подићи свод преко нечега:* ~ реку мостом.

пресвођи́вати, -òђујēм *несвр. према пресводити.*

пресвòјити, прѐсвојӣм свр. *надвладати, обузети, обухватити.* – Пресвојила га је жалост.

пресву́ћи (прѐсвӯћи), -ву́чēм (3. л. мн. -ву́кӯ; аор. пресву́кох, прѐсвӯче; имп. пресву́ци; р. пр. прѐсвӯкао, пресву́кла (прѐсвӯкла); трп. пресву́чен, -а; пр. пр. пресву́кāвши и прѐсвӯкāвши) свр. **1.** *скинути једну одећу, рубље и навући друго, преобући:* ~ болесника. **2. а.** *ставити пресвлаку, покрити пресвлаком:* ~ фотеље дамастом. **б.** *ставити поставу:* ~ капут. ■ **~ се 1.** *скинути једну одећу, рубље и обући на себе друго, преобући се.* **2.** зоол. **а.** *преобразити се у току развоја.* – Гусенице се пресвлаче више пушта док не постану лептири. **б.** *скинути одбацити, стари, одумрли слој коже.* – Змије се пресвлаче док расту.

пресѐдāн, -а́на м фр. *случај који служи као пример или оправдање за друге, доцније случајеве.* – Поништење одлуке је ~ на који ће се позивати каснији кривци.

пресе́дати, прѐсēдāм и **прѐседати,** -āм јек. **пресје́дати,** прѐсјēдāм и **прѐсједати,** -āм (јек. и пресијѐдати) несвр. *прелазити на путовању из једног возила у друго.*

пресѐдети јек. **пресјѐдјети** (пресјѐдити), -дӣм свр. **а.** *провести неко време седећи:* ~ јутро. **б.** *провести неко време радећи, учећи у седећем положају.* – Преседео је недељу спремајући испит.

преседла́вати, -ѐдлāвāм *несвр. према преседлати.*

пресѐдлати, -āм свр. *поново оседлати:* ~ коња.

прѐседлина и **прѐседлица** ж геогр. *улегнуће између две узвисине.*

пресеја́вати, -ѐјāвāм јек. **пресија́вати,** -ѝјāвāм *несвр. према пресејати.*

прѐсејати јек. **прѐсијати,** -јēм свр. **1.** *изнова посејати семе.* **2.** *изнова просејати брашно.*

пре́сек јек. **пре́сјек** м **1.** *акција и резултат акције пресецања нечега.* **2. а.** *равна површина по којој је пресечен какав предмет (стварно или на цртежу):* попречни ~. **б.** фиг. *сажета слика, лик, приказ и сл. одређене појаве, развоја, идеје, преглед:* историјски ~.

пресѐлити, прѐселӣм (трп. прѐсељен) свр. **1. а.** *преместити некога из једног места становања у друго.* ~ породицу из Панчева у Земун. **б.** *пребацити возилом нечије ствари приликом селидбе:* ~ камионом. **2.** *в. преселити се.* – Преселио сам из Београда у Уб. ■ **~ се а.** *променити место становања.* – Преселити се из Горње у Доњу варош. **б.** *променити место боравка (о птицама).* – Ласте су се преселиле на југ. • **~ се у (на) други свет (у вечност)** *умрети.*

пресељáвати (се), -ѐљāвāм (се) (пресељѝвати (се), -ѐљујēм (се)) *несвр. према преселити (се).*

пресељéње с *промена места становања, селидба.*

прѐсести јек. **прѐсјести,** -еднēм (-едēм) свр. **1.** *током путовања променити возило.* **2. а.** *запети, застати у грлу (о речи, залогају).* **б.** фиг. *лоше проћи, настрадати (због грешке, кривице и сл.).* – Пресешће ти то што си учинио!

прѐсећи јек. **прѐсјећи,** -е́чēм (3. л. мн. -е́кӯ; аор. прѐс(ј)екох, прѐсēче јек. прѐсијече; имп. пресе́ци јек. пресијѐци; р. пр. прѐс(ј)екао, -кла; трп. прѐс(ј)ечен, -а) свр. **1.** *сечењем преполовити, расећи надвоје:* ~ стабло. **2. а.** *прећи најкраћим путем, попреко:* ~ улицу. **б.** *прећи попреко испред некога, нечега.* – Жена пресече пут мушкарцу. **3. а.** *спречити, онемогућити какву радњу, ток, развој нечега:* ~ везу, ~ снабдевање. **б.** *раскинути пријатељство, љубав.* – Пера пресече с Вером. **4.** *прекинути некога у говору.* – Драган пресече Милу у сред речи. **5.** *прекинути пиће јелом или другим пићем.* – Пресече ракију вињаком. **6.** безл. фиг. *јако заболети.* – Нешто ме пресече у грудима. **7.** карт. **а.** *преполовити пре игре снопа карата и горњи део ставити одоздо.* **б.** *тући адутом другу карту у игри.* ■ **~ се** *нагло се прекинути, престати неко време с деловањем.* – Пресекао сам се у

сред посла. • ~ **некога погледом (оком)** *оштро погледати.* ~ **опкладу (погодбу)** *каже се кад се двојица кладе или погађају, па трећи њихово руковање „пресече" као знак обострано прихваћене обавезе.* ~ **чвор,** ~ **мачем** фиг. *брзо, смело, одлучно решити какво питање.* **пресекле му се ноге (колена)** *каже се када неко у великом узбуђењу или страху клеца.*

пресе́цати (се), пре̏се̄ца̄м (се) јек. **пресијѐцати (се),** пре̏сијеца̄м (се) *несвр. према пресећи (се).*

прѐсечнӣ јек. **прѐсјечнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на пресек:* ~ површина.

пре̏сигӯран, -рна, -о *сувише сигуран.*

прѐсија ж лат. *притисак, присиљавање, присила:* вршити пресију.

пресија́вати[1] *в. пресејавати.*

пресија́вати[2], -ѝја̄ва̄м несвр. *светлуцати, сјајити.* – Сунце пресијава кроз крошње. ■ ~ **се** *сијати (се), блескати (се).* – Вода се пресијава на сунцу.

прѐсилити се, -ӣм свр. *постати превише силан, силовит, обестан.*

прѐсипати (се), -а̄м (се) *несвр. према пресути (се).*

прѐсисати, -а̄м и -ише̄м свр. **а.** *сувише посисати.* – Дете је пресисало. **б.** *сувише упити, убризгати.* – Мотор је пресисао. ■ ~ **се** *пресисати (а).* – Беба се пресисала млека.

пре̏сит, -а, -о *јако сит, претерано сит.*

прѐситан, -тна, -о *превише ситан.*

прѐситити, -ӣм свр. **1.** *претеранораситити:* ~ печењем. **2.** фиг. **а.** *учинити препуним чега.* – Књижевност је пресићена лошом поезијом. **б.** *учинити равнодушним због претеране понуде.* – Пресићени су узбуђењима све их замара. ■ ~ **се 1.** *сувише се заситити:* ~ се чорбом. **2.** фиг. *осетити замор због претеране понуде нечега или претераног уживања у нечему:* ~ љубављу. **3.** *упити у себе нешто у претераној количини.* – Тло је пресићено влагом.

пре̏сито̄ст, -ости ж *стање онога који је пресит.*

прѐсиће̄но̄ст, -ости ж *преситост.*

пресјаји́вати се, -а̀јује̄м се несвр. *одавати јаку светлост, сјајити се, блистати се.*

прѐсјати, -а̄м свр. *престати сјати.*

преска́кало с и м (мн. с) *онај који прескаче.*

преска́кати (се), прѐскаче̄м (се) *несвр. према прескочити (се).*

прескакѝтати, -а̀куће̄м (-ӯта̄м) свр. *скакућући прећи известан простор:* ~ собу.

прѐскок и **пре́скок** (јек. и прије̏скок) м *скок преко нечега.*

прескѐчити, прѐскочӣм свр. **1.** *начинивши скок прелетети некога, нешто:* ~ поток, ~ дете. **2.** фиг. **а.** *испустити, изоставити део текста у читању:* ~ поглавље. **б.** *у бројању, потражњи, испитивању случајно или намерно не узети нешто у обзир, не прегледати итд.* – У рацији су прескочене неке куће. **3.** *скочити више од других, надскочити:* ~ остале скакаче. **4.** фиг. **а.** *надмашити, надвисити.* – Знањем је прескочио остале службенике. **б.** *напредовати пре других:* ~ колеге у канцеларији. **в.** *прећи старосну границу:* ~ стоту годину. ■ ~ **се а.** *скочити једно преко другог.* – Пошто се више пута прескоче, дечаци играју журке. **б.** фиг. *надмашити самог себе.* – Амбициозан је толико да би се прескочио кад би то било могуће.

пре̏скроман, -мна, -о *сувише скроман.*

пре̏скӯп, -а, -о *сувише скуп.*

пре̏слаб, -а, -о *сувише слаб.*

пре̏слава ж **1.** *друга, споредна крсна слава.* **2.** *сеоска слава.*

пресла́гати (се), прѐсла̄же̄м (се) *несвр. према преложити (се).*

пре̏сладак, -атка, -о *сувише сладак.*

пресла́дити, прѐсла̄дӣм свр. *превише засладити:* ~ кафу.

преслађи́вати, -а̀ђује̄м *несвр. према пресладити.*

пре̏сла̄н, -а, -о *сувише слан.*

пресликáвати (се), -ѝка̄ва̄м (се) *несвр. према пресликати (се).*

прѐсликати, -а̄м свр. **1.** *начинити копију (имитацију) неке слике, цртежа и сл.* **2.** *приказати у књижевном делу тежећи што већој објективности описа.* ■ ~ **се** *појавити се у виду одраза, копије и сл.* – Његов лик се пресликао у води.

преслѝка̄ч, -а́ча м *сличица коју је могуће пресликати, отиснути на неку подлогу.*

пре̏слица ж *једноставна дрвена направа за предење.*

пресличѐтина ж *пеј. од преслица.*

пре̏сличица ж *дем. од преслица.*

преслиша́вати (се), -ѝша̄ва̄м (се) *несвр. према преслишати (се).*

прѐслишати, -а̄м свр. **1. а.** *испитати сведока, кривца, саслушати.* **б.** фиг. *победити, поразити у тимском спорту.* **2.** *усмено испитати некога проверавајући његово знање:* ~ из математике. ■ ~ **се** *испитати своје знање излажући градиво наглас.*

пре̏слободан, -дна, -о *сувише слободан.*

преслѐжити, прѐсложӣм свр. *поново сложити:* ~ текст због грешке. ■ ~ **се** *поново се сложити у одређен лик, фигуру и сл.* – Калеидоскоп се преслoжи сваким новим покретом.

преслуша́вати, -ѝша̄ва̄м *несвр. према преслушати.*

прѐслушати, -а̄м свр. **1.** *преслишати (1а).* **2.** *саслушати у целини, до краја:* ~ плочу.

пре̏смело јек. **пре̏смјело** прил. *сувише смело.*

пре̏смео, -ела, -о јек. **пре̏смио** и **пре̏смјел,** -јела, -о *сувише смео.*

пре̏смион, -а, -о *сувише смион.*

преснима́вати, -ѝма̄ва̄м *несвр. према преснимити.*

пресни́мити, прѐснӣмӣм (трп. прѐснӣмљен) свр. **а.** *поново снимити:* ~ фотографију, ~ песму са радија. **б.** *снимити.* – Преснимио бих цео догађај, да је могуће.

преснѐћа ж *својство или стање онога што је пресно:* ~ хлеба.

прѐсовати, прѐсује̄м несвр. и свр. нем. *притискати, притиснути:* ~ лишће у хербаријуму.

прѐсолац, -лца м *слана вода у којој се држи сир, којом се прелива риба ради чувања и сл.*

прѐсолити, прѐсолӣм (трп. прѐсољен) свр. **1.** *сувише посолити:* ~ гулаш. **2.** фиг. *претерати у нечему.* – Пресолио је мало причу, не верујем му више.

пресоља́вати, -ѐља̄ва̄м *несвр. према пресолити.*

преспа́вати, прѐспа̄ва̄м свр. **1.** *спавајући провести ноћ, преноћити:* ~ у хотелу. **2.** *не пробудити се у одређени час:* ~ буђење. **3. а.** *провести у спавању:* ~ ноћ. **б.** *провести зиму у спавању (о неким животињама).* **4.** *спавајући не чути нешто:* ~ будилицу. **5.** фиг. *преживети у миру, тишини:* ~ рат.

преспављи́вати, преспа̀вљује̄м *несвр. према преспавати.*

прѐспати, прѐспӣм свр. *в. преспавати.*

пре̏споко̄јан, -јна, -о *сувише спокојан.*

прѐсрести, -етне̄м (-ете̄м) свр. **1. а.** *приметивши некога кренути му у сусрет и срести се с њим.* – Он ме пресрете на улици. **б.** *набасати на некога.* – Милиција је случајно пресрела лопове. **2.** *изаћи некоме у сусрет.* – На улазу у кућу са свећом нас пресрете домаћица. **3.** *одговорити или упутити некоме речи:* ~ поздравом.

пре̏сретан, -тна, -о *в. срећан.*

прѐсретати, -еће̄м *несвр. према пресрести.*

пре̏срећан, -ћна, -о *изузетно, веома срећан.*

пре̏ставити се, -ӣм се свр. *испустити душу, умрети.*

пре̏стајати, -јēм *несвр. према престати.*

преста̀јати, престо̀јӣм свр. *провести стојећи:* ~ путовање у возу.

пре̏станак, -анка м *завршетак, прекид неке радње, стања, дешавања итд.:* ~ радног односа, ~ борбе.

пре̏стар, -а, -о *сувише стар; јако стар:* ~ за школу; ~ човек.

пре̏старелōст јек. **пре̏старјелōст,** -ости ж *особина онога који је престарео, онога што је престарело.*

пре̏стареo, -ела, -о јек. **пре̏старио,** -рјела, -о *сувише стар.*

пре̏старети јек. **пре̏старјети,** -рӣм свр. *в. престарити.*

пре̏старити, -ӣм свр. **1.** *јако остарити, оронути.* **2.** *бити старијег узраста од потребног, прописаног и сл.:* ~ за војску.

пре̏стати, -анēм (аор. пре̏стадох и пре̏стах) свр. **1.** *прекинути, завршити какву активност, рад, занимање, изаћи из каквог стања.* – Престао је да пише. Престала је да ме боли глава. **2.** *стати.* – Снег је престао.

пре̏сти, пре́дēм (аор. пре̑дох; р. пр. пре̑о, пре̑ла; трп. пре̑ден, -а; пр. сад. пре́дӯћи) несвр. [гл. им. пре́дēње с] **1.** *упредајући вретеном или прстима правити нити:* ~ вуну, ~ кудељу. **2.** *плести паучину.* – Паук преде мрежу. **3.** *испуштати ниске, тихе звуке услед задовољства.* – Мачак преде крај камина. **4.** фиг. *тихо говорити или певушити.* – Деда преде причу о змајевима. **5.** фиг. *радити савршено, ритмично, с уједначеним тактовима (о аутомобилском или другом мотору).* – Чуо је како мотор благо преде кад га је возач поново упалио. ■ ~ **се** *в. упредати се.*

пре̏стигнути *в. престићи.*

пре̏стӣж, -и́жа и **пре́стиж,** -а м фр. *углед који неко има у одређеној социјалној средини:* уметнички ~, питање престижа.

пре̏стӣжан и **пре́стижан,** -жна, -о *угледан, цењен:* ~ награда.

пре̏стизати, -ижēм *несвр. према престићи (престигнути).* ■ ~ **се** *претицати један другог у неком такмичењу.* – Возећи бицикле они се сваки час престижу.

престилиза́ција ж лат. *стилско мењање:* ~ текста, ~ представе.

престилизи́рати, -ѝзӣрāм свр. и несвр. *в. престилизовати.*

престѝлизовати, -зујēм свр. и несвр. *стилски променити, мењати:* ~ сцену.

пре̏стићи (пре̏стигнути), -игнēм (аор. пре̏стигох (пре̏стигнух), пре̏стиже и пре̏стиже (пре̏стигнӯ)); р. пр. пре̏стигао, -гла (пре̏стигнуо, -нула); пр. пр. пре̏стигāвши (пре̏стигнӯвши)) свр. **1. а.** *крећући се у истом смеру претећи некога.* – Брзајући дечак престиже колону. Аутобус је престигао бициклисте. **б.** *предухитрити.* – Хтео сам да пишем брату, али ме отац престиже и посла писмо. **2.** *постићи већи успех, чин итд. у поређењу с неким.* – Многе колеге су ме престигле у служби.

пре́стō, -ола (јек. и прије̏стō) м **1.** *владарска свечана столица, симбол његове власти и моћи.* **2.** фиг. *држава и државна власт.* **3.** *висок четвороугаони сто у православној цркви који стоји пред олтаром.* • **ступити (доћи, попети се, сести итд.) на престо** *почети владати.* **свргнути (смаћи) с престола** *срушити с власти.*

пре́століовати јек. **прије̏столовати,** -лујēм несвр. *владати као владар с престола.*

престолона́следнӣк јек. **престолона́сљеднӣк** м *наследник престола.*

престолона́следница јек. **престолона́сљедница** ж *наследница престола.*

пре́стоље и **пре́стōље** јек. **прије̏стоље** и **прије̏стōље** с *в. престо (1).*

пре́стōнӣ и **пре́стонӣ** јек. **прије̏стōнӣ** и **прије̏стонӣ,** -ā, -ō *који се односи на престо(л), који је у вези с њим:* ~ дворана, ~ град.

пре́стōница и **пре́стоница** јек. **прије̏стōница** и **прије̏стоница** ж *град у којем стално борави владар; главни град државе.* – Лондон је ~ Британије, а Париз Француске.

пре́стōничкӣ и **пре́стоничкӣ** јек. **прије̏стōничкӣ** и **прије̏стоничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на престоницу, који је у вези с њом:* ~ град, ~ штампа.

престра́вити, пре̏стрāвӣм (трп. пре̏стрāвљен) свр. *јако уплашити, престрашити:* ~ дете. ■ ~ **се** *јако се уплашити:* ~ се од маске.

пре̏стрāвљено прил. *с великим страхом, престрашено:* ~ погледати.

пре̏стрāвљенōст, -ости ж *стање онога ко је престрављен.*

пре̏страшен, -а, -о **а.** *јако уплашен, престрављен.* **б.** *који изражава престрашеност.*

пре̏страшено прил. *престрављено.*

пре̏страшенōст, -ости ж *стање онога који је престрашен.*

пре̏страшити, -ӣм свр. *уплашити, препасти:* ~ децу. ■ ~ **се** *уплашити се, препасти се:* ~ се у мраку, ~ се од непознатог.

пре̏строг, -а, -о *јако строг, сувише строг:* ~ човек, ~ одлука.

пре̏строго прил. *јако, сувише строго:* ~ судити.

пре̏строгōст, -ости ж *особина онога који је престрог, онога што је престрого.*

престроја́вати (се), -о̀јāвāм (се) *несвр. према престројити (се).*

престро̀јити, пре̏стројӣм свр. *поново, обично другачије постројити:* ~ војнике. ■ ~ **се** *поново, обично другачије се постројити:* ~ се у ходу.

престру́гати, пре̏стрӯжēм свр. *стружући прекинути, претестерисати:* ~ даску.

преструктури́рати, -ӯрӣрāм (преструкту̀рисати, -ишēм) свр. и несвр. *изменити, мењати структуру, преобличити, преобличавати:* ~ производњу.

пре́ступ (јек. и прије̏ступ) м **1.** *прекорачење преко одређене црте, круга, простора уопште:* начинити ~ у скоку у даљ. **2.** фиг. **а.** *недоличан поступак:* морални ~. **б.** правн. *чин, дело којим се повређује законски поредак и који је кажњив:* кривични ~.

престу́пати, пре̏стӯпāм *несвр. према преступити.*

престу́пити, пре̏стӯпӣм свр. **1.** *начинити преступ, прекорачити преко одређене црте итд.* **2.** фиг. *начинити недоличан поступак.* **3.** фиг. правн. *извршити законски преступ, прекршити.*

преступљи́вати, -ӯпљујēм *несвр. према преступити.*

пре́ступнӣ и **пре̏ступнӣ** (јек. и прије̏ступнӣ), -ā, -ō *који се односи на преступ.* • ~ **година** *свака четврта година, која има 366 дана.*

пре́ступнӣк и **пре̏ступнӣк** (јек. и прије̏ступнӣк) м *извршилац преступа.*

пре́ступница и **пре̏ступница** (јек. и прије̏ступница) ж *извршитељка преступа.*

пре́ступничкӣ и **пре̏ступничкӣ,** -ā, -ō (јек. и прије̏ступничкӣ) *који се односи на преступнике.*

пре́ступнӣштво и **пре̏ступнӣштво** (јек. и прије̏ступнӣштво) с *друштвено опасне, криминалне активности; преступничко дело.*

пре̏суда ж **1.** правн. *судска одлука донета после главне расправе у грађанском или кривичном поступку:* правоснажна ~. **2.** *мишљење, оцена о нечему (усмена или писмена):* критичарска ~. • **соломонска** ~ *мудра, праведна пресуда.*

пре̏судан, -дна, -о **1.** *који у себи садржи решење, одлучујући, коначан:* ~ одлука, ~ улога. **2.** *од кога зависи даљи развој, битан, најважнији:* ~ корак, ~ потез.

пресу̀дилац, -иоца и **пресу̀дитељ** м *човек који пресуђује, судија:* ~ правде.

пресу́дити, пре̏сӯдӣм свр. **1. а.** *донети и изрећи пресуду у судском спору.* **б.** *донети и изрећи мишљење о одређеном проблему, вредности нечега.* **2.** *претегнути, преваганути.* – Пресудило је наше поверење у књижевност.

пре̏судно прил. *на пресудан начин, одлучујуће, битно:* ~ утицати, ~ деловати.

пре̏судно̄ст, -ости ж *својство онога што је пресудно.*

пресуђи́вати, -у̀ђује̄м *несвр. према пресудити.*

пресу́кати, пре̏сӯче̄м свр. *опет или другачије усукати:* ~ конопац. ■ **~ се** фиг. *јако ослабити, омршавити.* – Пресукао се од глади старац.

пресуки́вати (се), -у̀скује̄м (се) *несвр. према пресукати (се).*

пресу̀стати, -ане̄м свр. *сувише се заморити, сустати:* ~ од ходања.

пре̏сути, пре̏спе̄м (имп. пре̏спи; р. пр. пре̏суо, -ӯла; трп. пре̏сӯт) свр. **1. а.** *сипајући пребацити из једног суда у други или с једног места на друго, прерручити, прелити:* ~ мед из канте у теглу, ~ жито из џака у сандук. **б.** фиг. *пренети грађу из једног извора, књиге и сл. у другу књигу, текст итд.* **в.** фиг. *улити некоме знање, идеје.* **2.** *насути или улити преко мере:* ~ млеком посуду. **3.** *посути, сипати по нечему:* ~ бадњак житом. ■ **~ се 1.** *препунити се.* – Пресуше се амбари кукурузом. **2.** *препунивши суд излити се преко.* – Млеко се пресу преко ивице лонца.

пресу̀шив, -а, -о *који може пресушити, који пресушује:* ~ бунар.

пресуши́вати (се), -у̀шује̄м (се) *несвр. према пресушити (се).*

пресу̀шиво̄ст, -ости ж *својство онога што је пресушиво.*

пресу́шити, пре̏сӯшӣм свр. **1. а.** *постати сух, безводан, пресахнути.* – Канал је у августу пресушио. **б.** *остати без млека.* – Краве му пресушише. **2.** фиг. *нестати, изгубити се.* – Пресушили су извори његовог богаћења. **3.** *сувише осушити:* ~ шљиве. ■ **~ се 1.** *в. пресушити (1а).* – Поток се пресушио. **2.** *изгубити уобичајену, нормалну влажност.* – Очи му се пресушиле од плача.

пресу̀шљив, -а, -о *в. пресушив.*

пресу̀шљиво̄ст, -ости ж *в. пресушивост.*

прета́ворити, -ӣм свр. *провести у таворењу, беди:* ~ живот.

прета́кати, прѐта̄че̄м *несвр. према преточити.* • ~ **из шупљег у празно** *вршити, обављати неважан, бесмислен посао.*

прета́лити, прѐта̄лӣм свр. *претопити:* ~ пушке у топове.

пре̏та̄ман и **прета́ман,** -мна, -о *сувише таман.*

пре̏танак, -нка, -о *сувише танак.*

прета́пати (се), прѐта̄па̄м (се) *несвр. према претопити (се).*

претва̀ралац, -аоца м **1.** *в. претворник.* **2.** *онај који нешто претвара из једног у други облик.*

претва̀ралачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на претвараоце, својствен претвараоцима:* ~ понашање.

претва́рати (се), прѐтва̄ра̄м (се) *несвр. према претворити (се).*

претва̀ра̄ч, -а́ча м физ. *направа којом се наизменична струја претвара у једносмерну.*

прѐтво̄ран, -рна, -о *који воли или уме да се претвара, дволичан, лицемеран.*

прѐтворба ж *мењање, претварање у нешто друго.*

претво̀рив, -а, -о *који се може претворити у нешто друго.*

претво̀риво̄ст, -ости ж *особина онога који је претворив, онога што је претвориво.*

претво̀рити, прѐтворӣм свр. **а.** *променити у нешто друго, дати нечему други облик:* ~ злато у новац. **б.** *извршити замену једног новца у други:* ~ динаре у доларе. **в.** спорт. *извођењем слободног ударца у рагбију постићи три поена.* ■ **~ се 1.** *прећи у другачији облик, стање итд.* – Прашина се претвара у блато кад пада киша. **2.** *приказати се, учинити се другачијим него што неко јесте.* – Претворио се да је пијан, мада није. **3.** (у вези с именицама: ухо, око, смех и сл.) *потпуно се предати ономе што значи именица, концентрисати се само на примање осета дотичним чулом.*

прѐтворица ж *претворник.*

претво̀рљив, -а, -о *претворив.*

претво̀рљиво̄ст, -ости ж *претворивост.*

прѐтво̄рнӣк м *онај који се претвара, лицемер, дволичњак.*

прѐтво̄рница ж *жена претворник.*

прѐтво̄рно прил. *на претворан начин, претварајући се лицемерно:* ~ говорити, ~ се понашати.

прѐтво̄рно̄ст, -ости ж и **претво́рство** с *особина онога који је претворан; претворан поступак.*

пре̏тв̄рд, -а, -о *сувише тврд:* ~ материјал.

прете́гнути, прѐте̄гне̄м (аор. прете́гох и прете́гнух; р. пр. прѐте̄гао, прете́гла (прѐте̄гла) и прете́гнуо, -ула; пр. пр. прете́гнӯвши) свр. **1.** *тежином превагнути на једну страну.* **б.** *накривити се на једну страну.* – Глава претегне час напред час назад. **2.** фиг. *бити јачи, превладати, одлучити; надјачати.* – У сукобу претегнула је наша жеља за слободом.

пре̏те̄жак, -е̄шка, -о *сувише тежак:* ~ баласт, ~ задатак.

пре́тежан, -жна, -о *који претеже, превладава, доминантан.*

пре́тежно прил. *у већем броју, углавном, пре свега:* ~ Ђаци, претежно дечаци, бавили су се спортом.

пре́тежно̄ст, -ости ж *својство и стање онога што је претежно.*

прете́зати, прѐте̄же̄м *несвр. према претегнути.*

прѐтек м само у изр. **имати на** ~ *имати толико да и претиче, имати много.*

прѐтекст м лат. *повод, разлог, изговор.* – Демонстрације су само ~ за увођење ванредног стања.

претѐндент м лат. *онај који претендује на нешто, аспирант.*

претѐндентскӣ и **претендѐнтскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на претенденте, који припада претендентима.*

прѐтендовати, -дује̄м (претенди́рати, -ѐндӣра̄м) несвр. и свр. лат. **1.** *тежити да се нешто оствари:* ~ на престо. **2.** *сматрати да се има право на нешто, да се нешто заслужује и сл.:* ~ на награду.

претѐнзија ж лат. *тежња, амбиција, полагање права на нешто.*

пре̏тенцио̄зан, -зна, -о фр. **а.** *који има велике захтеве, који себе високо цени.* **б.** *уображен, надмен.*

пре̏тенцио̄зно прил. *на претенциозан начин; уображено, надмено.*

претенцио́зно̄ст, -ости ж *особина онога који је претенциозан, онога што је претенциозно.*

прѐтера̄н јек. **прѐтјера̄н,** -а, -о **1.** *трп. од претерати.* **2.** *превелик, превисок:* ~ цена. **3.** *сувише обузет нечим:* ~ католик.

прѐтера̄но јек. **прѐтје̄рано** прил. *превише, прекомерно:* ~ плашљив.

прѐтера̄но̄ст јек. **прѐтјера̄но̄ст,** -ости ж *особина или својство онога који је претеран, онога што је претерано.*

прѐтерати јек. **прѐтјерати,** -а̄м свр. **1. а.** *гонећи, терајући некога, нешто приморати га да оде, побегне итд.:* ~ непријатеља из земље. **б.** *превести с једне обале на другу, с једног места на друго:* ~ скелу из Србије у Војводину. **2.** фиг. **а.** *превршити меру у обављању каквог посла, радње.* – Претерао је у лову на лопове. **б.** *представити нешто у преувеличаним димензијама, вредности, значају.* – Претерах у описивању лепота Рима.

претѐретити и **претѐретити,** -ӣм свр. *сувише оптеретити:* ~ возило. ■ **~ се** *метнути на себе превелик терет; исцрпсти се, повредити се таквим теретом.*

претѐрећено̄ст и **прете́рећено̄ст,** -ости ж *стање или својство онога који је претерећен, онога што је претерећено.*

претерећи́вати (се), -ѐћује̄м (се) *несвр. према претеретити (се).*

претери́вати јек. **претјери́вати,** -ѐрујēм *несвр. према пре-терати.* ■ ~ **се** *препирати се, свађати се један с другим.*

прѐтерит и **претѐрит** м лингв. лат. *пређашње, прошло време.*

прѐтеритнӣ, претѐритнӣ, прѐтеритскӣ и **претѐритскӣ,** -ā, -ō *који се односи на претерит:* ~ време.

прѐтēсан јек. **прѐтијесан,** -сна, -о *сувише тесан:* ~ стан.

претестѐрисати, -ишēм и **претестѐрити** и **претѐстерити,** -тѐстерӣм свр. *пререзати, пресећи тестером, препилити.*

претету̏рати (се), -āм (се) свр. *тетурајући (се) прећи одређен простор:* ~ пут, ~ се преко стазе.

пре́тēћӣ јек. **пријѐтећӣ,** -ā, -ō *који је пун претње:* ~ писмо, ~ гест.

пре́тēћи јек. **пријѐтēћи** прил. *с претњом:* ~ говорити.

претѐћи (прѐтећи), прѐтекнēм (претѐчēм) свр. **1.** *в. престићи.* **2.** *остати и после свега, преостати.* – Претекло је нешто вина после славе.

прѐтеча м **а.** *онај који је својим радом, делатношћу у некој области припремио услове за појаву других, сличних.* – Сава Мркаљ је Вуков ~. **б.** *појава, догађај који претходи другом као његов знак, весник.* – Претеча фотографије биле су дагеротипије.

прѐтēшко прил. *сувише тешко.*

прѐтинац, -ӣнца м *покретни четвртасти преградак у којем се држе разне ствари; фиока, ладица.* • **поштански** ~ *преградак у пошти где се стављају писма с адресом власника тога прегратка, поштански фах.*

прѐтио, -ила, -о **1.** *дебео, угојен, гојазан:* ~ тело, ~ дечак. **2.** фиг. *богат, издашан, изобилан:* ~ ручак.

претипка́вати, -ѝпкāвāм *несвр. према претипкати.*

прѐтипкати, -āм свр. *прекуцати писаћом машином или помоћу рачунара.*

прѐтӣсак и **прѐтисак,** -ска м *отисак писма или слике на нарочит папир и затим преношење на другу подлогу.*

претиска́вати, -ѝскāвāм *несвр. према претискати.*

прѐтискати, -āм свр. *одштампати; прештампати.*

претиски́вати, -ѝскујēм *несвр. претискавати.*

пре́тити, прêтӣм јек. **пријѐтити,** прѝјетӣм несвр. [гл. им. пре́ћење јек. пријѐћēње с] **1. а.** *упућивати речима претњу:* ~ у писму. **б.** *правити руком гест застрашивања, гледати некога са знаком претње у очима:* ~ погледом. **2.** *одавати знаке скорашње опасности.* – Црни облак прети граду. **3.** *указивати, показивати знаке опасности.* – Дефицит прети буџету.

прѐтӣх и **прѐтих,** -а, -о *сувише тих:* ~ глас.

прѐтӣхо и **прѐтихо** прил. *сувише тихо:* ~ говорити.

прѐтицати, -ичēм *несвр. према претећи.* ■ ~ **се** *престизати, прелазити један другог.* – Аутомобили се претичу целом трасом аутопута.

претказа́ње с *прорицање, пророчанство.*

претка́зати, прѐткāжēм свр. *предвидети, прорећи:* ~ поплаву. ■ ~ **се** *унапред се показати.*

претказѝвати (се), -àзујēм (се) *несвр. према претказати (се).*

претекалкула́ција ж трг. *претходно израчунавање свих елемената производне и продајне цене нечега.*

преткапиталѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на нешто пре појаве капитализма:* ~ однос.

прѐткати, прѐткāм (прѐткēм) свр. *уткати:* ~ свилу у убрус.

претки́вати, прѐткӣвāм *несвр. према преткати.*

прѐтклиничкӣ, -ā, -ō *који претходи клиничкој употреби или третману у медицини:* ~ испитивање, ~ смрт.

прѐткишнӣ, -ā, -ō *који се односи на време пре кише:* ~ јутро.

прѐтклон м спорт. *савијање главе и горњег дела тела напред, преклон.*

прѐткомора ж анат. *шупљина у срцу изнад коморе:* лева и десна ~.

преткѝнгреснӣ, -ā, -ō *који се односи на време пре конгреса:* ~ активност.

прѐткосовскӣ, -ā, -ō *који се односи на време пре Косовске битке:* ~ циклус народних песама.

преткрај (наглашено: прѐткрāј) предл. (с ген.) *показује последњи тренутак, фазу онога што се збивало у одређеном времену:* ~ борбе, ~ меча, ~ године, ~ филма.

прѐткршћāнскӣ и **преткр̀шћāнскӣ,** -ā, -ō *в. претхришћански.*

пре́тња јек. **пријѐтња** ж (ген. мн. -њӣ (-њā)) **1.** *плашење, застрашивање.* – Човек није схватио овај гест као претњу. **2.** *потенцијална опасност:* ратна ~.

прѐтовāр м *претоваривање, преношење терета, товара с једног места на друго (обично с једног превозног средства на друго).*

претовара́вати (се), -àрāвāм (се) *несвр. према претоварити (се),* уп. претоварати (се) и претоваривати (се).

претòвареност, -ости ж *стање, својство онога што је претоварено, онога који је претоварен; преоптерећеност.*

претова́рати (се), -òвāрāм (се) и **претовари́вати (се),** -àрујēм (се) *несвр. према претоварити (се).*

претоварѝвач, -áча м *онај који претоварује, онај који се бави претоваривањем:* ~ вагона.

претòварити, -ӣм свр. **1.** *преместити, пренети, пребацити (товар, робу) с једног места на друго (најчешће из једног превозног средства у друго):* ~ робу, ~ вагоне. **2. а.** *превише оптеретити (товаром, бременом), натоварити:* ~ магарца, ~ војнике, ~ болницу. **б.** *преоптеретити (послом, обавезама):* ~ ђака, експр. ~ желудац. ■ ~ **се 1.** *оптеретити се, натоварити се (великим теретом, обавезама).* **2.** *прејести се.* – Пси се претоварили јелом и спавају.

прѐтовāрнӣ, -ā, -ō *који служи, који је одређен за претовар:* ~ станица, ~ механизација.

пре́ток и **прѐток** м **а.** *претакање из једног суда у други.* **б.** *оно што је преточено.*

пре́топ јек. **пријѐтоп** м **а.** *маст која исцури из прасета кад се пече на ражњу.* **б.** *претопљена маст.*

претòпити, прѐтопӣм (трп. прѐтопљен) свр. **1. а.** *загревањем, топљењем дати (нечему) други облик; подврћи поновном топљењу:* ~ восак, ~ маст. **б.** *топљењем, размекшавањем на високој температури од једног предмета, најчешће металног, направити други:* ~ звона у топове. **2.** *асимиловати (о друштвеним групама):* ~ један народ у други, ~ једну партију у другу. ■ ~ **се 1.** *прећи у другчије стање, променити се.* **2.** *асимиловати се.*

претòплити, прѐтоплӣм (трп. прѐтопљен) свр. **а.** *учинити топлијим него што је потребно, прегрејати:* ~ собу. **б.** *превише обући, утоплити:* ~ дете. ■ ~ **се** *оденути сувише одеће, обући се више него што треба.*

претòчити, прѐточӣм (трп. прѐточен) свр. **1.** *точећи прелити из једног суда у други:* ~ вино. **2.** фиг. *променити, прерадити (у нешто друго):* ~ сећања у речи. ■ ~ **се 1.** *излити се, прелити се, исцурети.* **2.** фиг. *претворити се, прећи у нешто друго.* – Љутња му се преточила у речи охрабрења.

претпарлàмент и **прѐтпарламент** м *представничко тело које претходи сазивању правог парламента:* вишестраначки ~.

пре́тпев и **прѐтпев** јек. **пре́тпјев** и **прѐтпјев** м *почетак хорске песме који изводи један певач.*

прѐтплата ж *унапред уплаћен новац за нешто (најчешће новине, часописе, књиге и др.).*

претпла́тити, прѐтплāтӣм (трп. прѐтплāћен) свр. *учинити претплатником:* ~ некога на новине. ■ ~ **се 1.** *(у)платити претплату, постати претплатник.* **2.** фиг. разг. (обично у трп.) *навикнути се на нешто што се понавља, догађа више пута:* претплаћен на победе.

прѐтплатнӣ, -ā, -ō *који се односи на претплату:* ~ новац.

прѐтплатнӣк м *онај који се претплатио, онај који је платио унапред.*

прѐтплатница ж *жена претплатник.*

прѐтплатничкӣ, -ā, -ō *који се односи на претплатнике и претплатнице.*

претплаћѝвати (се), -ȁћујем (се) *несвр. према претплатити (се).*

прѐтпорођајнӣ, -ā, -ō *који се односи на време непосредно пре порођаја:* ~ бол.

претпо̀следњӣ и **прѐтпоследњӣ** јек. **претпо̀сљеднӣ** и **прѐтпосљеднӣ,** -ā, -ē *који је непосредно пред последњим:* ~ слог.

претпо̀ставити, -ӣм свр. **1.** *унапред закључити, наслутити.* **2.** *дати предност, већу вредност, бољи положај коме, чему (пред ким, чим), више ценити:* ~ срећу дужности, ~ Петра осталим мајсторима.

прѐтпоставка ж (дат. -вци; ген. мн. -кӣ) **1.** *претходни суд о нечему добијен наслућивањем, предвиђањем, промишљањем;* уп. хипотеза. **2.** *полазна тачка за доношење неког суда; услов нужан да би се нешто остварило.*

претпо̀стављати, -ām *несвр. према претпоставити.*

претпо̀стављенӣ, -ōга м *онај који је у некој хијерархији испред или изнад кога:* наређење претпостављеног.

претпо̀топнӣ и **претпо̀топскӣ,** -ā, -ō *в. претпотопни:* претпотопна животиња; претпотопска одећа.

прѐтпрāзнӣк м *дан, време уочи празника.*

прѐтпрāзничан, -чна, -о и **прѐтпрāзничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на претпразник, који је пред празником, какав је пред празником:* ~ расположење.

прѐтпрāње с *прање које претходи главном прању (као први програм у машинама за прање рубља).*

прѐтпраскозо̄рје и **претпраско̀зо̄рје** с *време дана пред зору, пред праскозорје.*

претпремијѐра ж *представа уочи премијере.*

прѐтприпрема ж *претходна припрема; припрема пре друге припреме.*

претпро̀грам м *прва верзија програма; уводни програм, програм који се одвија, извршава и сл. пре главног програма.*

прѐтпродаја ж *в. претплата.*

претпро̀јек(а)т, -кта м *претходни пројек(а)т, нацрт пројекта пре главног пројекта.*

прѐтпројекција ж *пројекција филма пре званичне премијере.*

претпро̀леће јек. **претпро̀љеће** с *доба непосредно пред пролећем.*

претпро̀лећнӣ јек. **претпро̀љећнӣ** и **поретпро̀летњӣ** јек. **претпро̀љетњӣ,** -ā, -ō *који се односи на претпролеће, на доба непосредно пре пролећа.*

прѐтпрошлӣ, -ā, -ō *који је пре прошлога.* • ~ **време** лингв. *плусквамперфекат.*

претпрошлого̀дишњӣ, -ā, -ē *који је из претпрошле године, који се односи на претпрошлу годину.*

претпубѐртēт, -ēта м *животно доба пред пубертетом.*

претпубѐртēтскӣ, -ā, -ō *који се односи на претпубертет.*

прѐтпутнӣ, -ā, -ō *који се односи на време пре пута:* претпутна грозница.

прѐтрага ж (дат. -ази) **1.** *детаљан преглед, претрес, који се врши ради проналажења нечега изгубљеног, затуреног, скривеног; темељан преглед ради прикупљања детаљних података о нечему:* ~ пртљага, ~ терена. **2.** мед. *испитивање, контролисање, анализа неке телесне супстанце ради утврђивања стања оболелог;* уп. преглед (2б): ~ крви, ~ мокраће.

претражѝвати, -ȁжујēм *несвр. према претражити.*

претражѝвāч, -āча м рач. *компјутерски програм који омогућава тражење и прегледање садржаја на интернету, преузимање његовог садржаја и др.*

претра́жити, прѐтрāжӣм свр. *детаљно прегледати ради проналажења нечега; испитати, анализирати у одређене сврхе:* ~ кућу; ~ обалу Гренланда.

претраја́вати, -ја̄вāм *несвр. према претрајати.*

прѐтрајати, -јēм свр. **1.** *издржати, истрпети, поднети до краја (неки временски период).* **2.** *истрајати преко одређеног времена; надживети, преживети.*

прѐтргати, -āм и **прѐтргнути,** -нēм свр. **1.** *наглим покретом, силом раздвојити, раставити на делове, на комаде, прекинути тргајући:* ~ комад, ~ уже. **2. а.** *нагло онемогућити неку радњу, неко стање, некакав однос, обуставити, прекинути:* ~ школу, ~ ток мисли, ~ пријатељство. **б.** *прекинути у говору, упасти (коме) у реч.* ■ **~ се 1.** *нагло се прекинути од пренатегнутости, искидати се, раздвојити се, раскинути се.* – Уже се претрже. **2. а.** *изморити се, сатрти се, сломити се (од тешког посла, од великог напрезања, узбуђења и сл.):* ~ се ходајући, ~ се од рада. **б.** ир. *сувише се истрошити, исцрпсти се у давању (обично о ономе који мало даје).* – Немој да се претргнеш!

претре́бити, прѐтрēбӣм јек. **претријѐбити,** прѐтријебӣм свр. **а.** *требећи, издвајајући непотребно, очистити, отребити.* **б.** *поново отребити.*

претребљѝвати, -ѐбљујēм *несвр. према претребити.*

претрѐнӣран, -а, -о спорт. *који није у форми због претераног тренирања.*

претрѐнӣрāност, -ости ж спорт. *премореност настала предугим вежбањем, претераним тренирањем.*

пре́трес м **1.** *службени преглед, детаљна, обично принудна преметачина:* ~ путника, ~ стана. **2. а.** *свестрано испитивање, проучавање, процењивање неког проблема при чему се суочавају разна мишљења:* ~ закона. **б.** правн. *судска расправа, рочиште.*

претре́сати, прѐтрēсāм *несвр. према претрести.*

претре́сти (прѐтрēсти), -е́сēм (трп. претре́сен, -а) свр. **1. а.** *трагајући за нечим извршити службени преглед некога или нечега обично присилним путем.* **б.** *претражити пипајући, претурајући:* ~ џепове, ~ торбу. **в.** *свестрано разматрати, расправити, проучити (обично, ради оцене, доношења одлука и сл.):* ~ проблем. **2.** *сипајући преручити из једног суда у други.* **3.** *тресући проветрити, прозрачити, протрести:* ~ постељу. ■ **~ се а.** *тражећи нешто прегледати се, претражити своју одећу.* **б.** *очистити се, довести се у ред.*

прѐтржан, -жна, -о *који се лако претргне, прекине.*

прѐтрзати се, -тржēм се *несвр. према претргнути се.*

претркѝвати, -р̏кујēм несвр. *трчећи прелазити, претрчавати.* ■ **~ се** уз. повр. *престизати један другога трчећи.*

претр́нути, прѐтр̄нēм свр. *добити жмарце, трнце, утрнути; осетити тренутну укоченост изазвану неким снажним наглим осећањем (чешће непријатним него пријатним):* ~ од страха, ~ од ужаса, ~ од милине, ~ од зиме.

претро̀јити, прѐтројӣм свр. *поделити натроје.*

прѐтром, -а, -о *одвећ, превише тром.*

претрпа́вати (се), -р̏пāвāм (се) *несвр. према претрпати (се).*

прѐтрпāност, -ости ж *својство, стање онога који је претрпан, онога што је претрпано, нагомиланост; преоптерећеност.*

претр̀пати, -āм свр. **а.** *прекрити, испунити, препунити великом количином, натрпати сувише:* ~ кревет шареницама, ~ кофер, ~ зидове храма украсима. **б.** *засути, затрпати:* ~ рупу песком. ■ **~ се** фиг. *оптеретити се преко мере:* ~ се проблемима, ~ се пословима, ~ се дуговима.

претр́пети јек. **претр́пјети,** -пӣм свр. **1. а.** *трпећи поднети, издржати (нешто мучно, тешко, непријатно), истрпети:* ~ болове, ~ страдања. **б.** *доживети, претрпети, издржати:* ~ бро-

долом, ~ срчани удар. **2.** *бити стрпљив, подношљив према некоме.* – Децо, претрпите баку. **3.** *поднети (какав утицај, какву промену):* ~ утицај рељефа, ~ културну револуцију. ■ **~ се** *имати стрпљења, савладати се, стрпети се.*

прѐтруо, -ула, -о *превише труо.*

претрча́вати, -тр̀ча̄ва̄м *несвр. према претрчати.*

претр̀чати, -чӣм свр. **1.** *трчећи прећи (неки простор); трчећи превалити (одређено растојање):* ~ улицу, ~ пет километара **2.** *трчећи престићи, претећи:* ~ противничког играча.

прѐту̑жан, -жна, -о *превише, веома тужан.*

прету́жити, прѐту̑жӣм свр. *престати тужити, оплакивати, прежалити.*

прѐтумбати, -а̄м свр. *тумбајући испревртати, испретурати:* ~ ствари. ■ **~ се а.** *превернути се, претурити се.* – Књиге су се претумбале у камиону. **б.** фиг. *променити се.* – Много штошта се претумбало.

претумба́ција ж разг. *преокрет; поремећај.*

прѐту̑п, -а, -о **а.** *сувише туп:* ~ оловка. **б.** фиг. *врло ограничен, глуп.*

претура̀нција ж разг. *претурање, преокретање; нарушење реда, поретка.*

прету́рати (се), прѐтӯра̄м (се) *несвр. према претурити (се).*

прѐтурити, -ӣм свр. **1. а.** *учинити да неко или нешто падне, свалити, оборити; окренути, обрнути:* ~ трамвајска кола; ~ неколико листова свеске. **б.** *пребацити преко чега.* – Претурио га је преко греде у море. **2.** *испремештати (обично тражећи нешто); претражити, претрести:* ~ све у соби; ~ цео двор и парк. **3.** фиг. *прећи одређену границу живота; преживети, истрпети, поднети:* ~ 50 година; ~ рат, ~ зиму. ■ **~ се 1.** *превалити се, преврнути се, обрнути се:* ~ се преко главе. **2.** фиг. *претворити се у нешто друго.* – Могу се болести претурити у запаљење плућа.

прѐтуро̄бан, -бна, -о *одвећ, превише туробан, жалостан.*

претурпи̏јати, -а̄м свр. *раздвојити турпијајући, пресtругати турпијом.*

прету̀тњати (прету̀тњети и прету̀тњити), -њӣм свр. *прећи тутњећи, снажно се оглашавајући.*

прету́ћи (прѐтӯћи), -ту́че̄м (3. л. мн. -ту́кӯ) свр. **а.** *изударати, премлатити; озледити тукући:* ~ дете. **б.** *тукући убити.* – Претукли су зликовца секирама. **в.** *повредити притиском, ударцем, пригњечити:* ~ прст. • ~ **на мртво име (и презиме)** *испребијати, измлатити.*

прѐтуцати, -а̄м свр. **1.** *поново истуцати; сувише ситно истуцати.* **2.** *истући, претући.* фиг. – Вољу су им претуцали.

претфа́за и **прѐтфа̄за** ж *претходна фаза; уводна фаза.*

претхи̏сто̄рија и **прѐтхисто̄рија** ж *в. праисторија.*

претхисто̀ријскӣ, -а̄, -о̄ *в. праисторијски:* ~ човек, ~ доба, ~ насеље.

прѐтходан и **пре́тходан,** -дна, -о *који претходи нечему, који се догодио пре онога о чему је реч.*

претхо̀дити, прѐтходӣм несвр. *ићи испред некога, нечега; збивати се пре нечега.* • ~ **примером** *служити као пример.* – Ја ћу својим примером претходити.

прѐтходнӣк и **пре́тходнӣк** м **1.** *онај који хода, иде испред кога другог.* **2.** *онај који је заузимао какав положај, вршио какву дужност пре неког другог.*

прѐтходница и **пре́тходница** ж **1.** *жена претходник.* **2.** вој. *део војске или морнарице који се у борбеним дејствима налази испред главне војске.* **3.** *оно што претходи, што наговештава, ствара услове за појаву, развитак нечега:* ~ новог времена. • **звезда** ~ *звезда која показује пут.*

прѐтходничкӣ и **пре́тходничкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на претходницу (2 и 3):* претходничка чета.

прѐтходно и **пре́тходно** прил. *пре односа о чему је реч.*

прѐтхришћа̄нскӣ, -а, -о̄ *који се односи на доба пре хришћанства, који припада томе времену.*

прѐтчас м *час који се држи пре почетка редовних часова.*

пре́ћи (пре̂ћи), пре̂ђе̄м (јек. и пријѐћи (при̏јећи), при̏јеђе̄м) (аор. пре́ђох (јек. и пријѐђох), пре́ђе (јек. и пријѐђе); р. пр. прѐшао, -шла; пр. пр. прѐша̄вши) свр. **1.** *идући, премештајући се превалити (какво растојање, какав простор):* ~ земљу банатску, ~ мост, ~ улицу, ~ ограду, пет километара за сат. **2. а.** *променити место пребивања, преселити се: ~ у нову кућу.* **б.** *напуставши један друштвени положај, занимање, идеологију и др. прихватити се чега другог, придружити се (некоме, нечему):* ~ у столаре, ~ у старији разред, ~ у социјалисте, ~ у православље, ~ непријатељу. **в.** *напустивши један начин деловања почети радити другачије:* ~ на вегетаријанску исхрану, ~ из галопа у кас. **3.** *променити се, постати друго.* – Руменило је прешло у бледило. **4.** *проширити се, захватити друге.* – Мој ужас пређе и на друге. **5. а.** *брзо се крећући престићи, претећи; превазићи.* – Авиони нас прешли. Време их је прешло. **б.** разг. *преварити, обманути, зафркнути.* **6.** *промаћи, проћи, минути, протећи.* – Прешла је поноћ. **7.** *прекорачити (време, рок, суму и сл.):* ~ 20 година; ~ рок. **8.** безл. (са лог. субјектом у акуз.) *престати осећати нешто непријатно, превазићи бол, страх и сл.* – Прешла ме је нога. Прешао ме је страх. **8.** *опростити, не обазрети се на нешто:* ~ преко увреде. **9.** (нечим преко нечега) *превући, овлаш премазати:* ~ руменилом преко образа. **10. а.** *размотрити, проучити.* – Пређосмо му читав живот. **б.** *прочитати:* ~ књигу. ■ **~ се** разг. *преварити се, погрешити.* • **~ меру (границу)** *учинити више него што је допуштено.* **~ на ствар (на срж ствари)** *почети говорити о оном ради чега је дошло до разговора.* **~ на другу тему** *почети говорити о другоме.* **~ оком, (очима, погледом)** *осмотрити.* **~ преко памети (у памети)** *нешто замислити.* **~ (ћутке) преко нечега (преко свега)** *не обазрети се на нешто као да се није ни догодило.* **~ у глави (у мислима, у памети)** *подсетити се (на нешто), обновити у сећању.* **~ у крв** *постати навика.* **~ у напад** *напасти.* **~ у чије руке, ~ на кога** *припасти коме.*

прѐћутан, -тна, -о *остварен ћутке, без јавног договора* ~ споразум.

прећу́тати, -тӣм свр. *намерно не рећи, сачувати у тајности, затајити.*

прећутки́вати, -ћу̀ткује̄м *несвр. према прећутати.*

прѐћутно прил. *на прећутан начин, без речи, ћутке.*

преувелича́вати, -ли̏ча̄ва̄м *несвр. према преувеличати.*

прѐувеличано прил. *јако, превише увеличано.*

прѐувеличано̄ст, -ости ж *својство и стање онога што је преувеличано.*

преувели̏чати, -а̄м свр. *јако, превише увеличати.*

преу̏глађен, -а, -о *јако, превише углађен.*

преуда́вати (се), -у̀да̄је̄м (се) (пр. сад. преуда́јӯћи (се)) *несвр. према преудати (се).*

прѐудаја ж *поновна удаја.*

преу̏дати, -а̄м свр. *поново удати:* ~ ћерку. ■ **~ се** *поново се удати.*

преу̏десити, -ӣм свр. **а.** *учинити друкчијим, преуредити; преправити:* ~ позорницу; ~ гаражу у собу. **б.** *подесити, ускладити, поново наштимовати (музичке инструменте, њихове делове):* ~ струне, ~ гусле. ■ **~ се** *учинити се друкчијим, пресвући се, преуредити се, дотерати се.*

преудеша́вати (се), -ѐша̄ва̄м (се) *несвр. према преудесити (се).*

прѐу̑зак, -уска, -уско *превише, сувише узак.*

преузбу́дити се, -у̀збӯдӣм се свр. *претерано, прекомерно се узбудити.*

преу̏звишенӣ, -а̄, -о̄ *који се ословљава титулом „преузвишеност".*

преу̏звишено̄ст, -ости ж *титула високих световних и црквених достојанственика.*

преу̀зе̄ти, прѐузме̄м (трп. прѐузе̄т) свр. **а.** *узети, примити, наследити од другога; присвојити, освојити, отети:* ~ игру шаха од Арапа, ~ робу од некога, ~ очево наследство; ~ коме девојку, ~ туђу територију. **б.** *прихватити, узети под своје (обично на старање, под заштиту).* – Америчке трупе ће нас преузети. **в.** *примити какву дужност, обавезу, одговорност:* ~ на себе набавку семена. • ~ **реч** *почети говорити после нечијег говора.*

преу̀зимати, -а̄м *несвр. према преузети.*

преузѝма̄ч, -а́ча м *онај који нешто преузима.*

прѐумо̄ран, -рна, -о *претерано, превише уморан.*

преу̀ранити, -ӣм свр. *сувише поранити; прераниши; прерано отпочети (с нечим):* ~ с послом, ~ с револуцијом.

преу̀рањен, -а, -о *прерани, превремен:* ~ акција.

преу̀рањено прил. *пре времена.*

преу̀рањено̄ст, -ости ж *својство онога што је преурањено.*

преуре́дити, -у̀ре̄ди̑м (трп. преу̀ре̄ђен) свр. *друкчије уредити; подесити, прилагодити:* ~ собу; ~ дело за позорницу. ■ ~ **се** *преодевањем изменити свој изглед (обично набоље), преудесити се.*

преуређе́ње с *промена уређења, реорганизација.*

преуређи́вати (се), -ѐђује̄м (се) *несвр. према преуредити (се).*

преусмера́вати јек. **преусмјера́вати,** -ѐра̄ва̄м *несвр. према преусмерити.*

преу̀смерити јек. **преу̀смјерити,** -ӣм свр. *променити смер (нечему), другачије усмерити.*

преустро́јство с *преуређење.*

прѐучено прил. *превише, одвећ учено.*

прѐучено̄ст, -ости ж *особина онога који је преучен.*

преу̀чити, прѐучи̑м свр. ир. *сувише изучити.* – Говорило се да је Ћамил, проучавајући историју турске царевине, „преучио“. ■ ~ **се** *постати одвећ учен.*

префабрѝка̄т, -а́та м *прерађевина.*

префа̀бриковати, -кује̄м свр. *прерадити у фабрици.*

прѐфа̄рбати, -а̄м свр. **1. а.** *превући фарбом, обојити.* **б.** *поново офарбати.* **2.** разг. *обманути, преварити.*

префа́ција ж лат. *молитва у католичкој цркви на миси пре посвећења.*

прѐфект м лат. **1.** ист. *у античком Риму вршилац разних служби у управи и војсци.* **2.** *(у неким државама) високи управни службеник.*

префекту́ра ж лат. **1.** ист. *административно-територијална јединица у римској империји.* **2.** *надлештво префекта* (2).

прѐферанс и **прѐферанс** м фр. карт. *врста игре са 32 карте и три играча.*

преферѐнција ж лат. *добро расположење, наклоност према некоме, нечему.*

прѐференцијалан, -лна, -о *који има предност, првенство, надмоћан, повлашћен:* преференцијалне цене.

префери́рати, -ѐри̑ра̄м и **префѐрисати,** -ише̄м свр. и несвр. *да(ва)ти предност (некоме, нечему), више ценити, више волети.*

прѐфикс м лат. лингв. *творбена морфема која се додаје на почетак речи или основе речи и тако твори нову реч, предметак (нпр. пре-срећан, про-трчати).*

прѐфикса̄лнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на префиксацију, који се врши (вршио и сл.) префиксацијом:* ~ творба, ~ твореница.

префикса́ција ж лингв. *творба речи уз помоћ префикса, префиксална творба речи.*

прѐфикснӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на префиксе.*

префиксо̀ид, -и́да м лингв. *творбени формант, творбена везана морфема, најчешће стране (обично грчког или латинског) порекла, која се додаје на почетак речи или основе већег броја речи (као и префикс), али чува лексичко значење (као главни делови сложенице), нпр.* хидро-*графија,* хидро-*сфера и сл.*

прѐфи̑н, -а, -о *врло фин, отмен, углађен:* префина девојка.

префи́нити, прѐфини̑м свр. *учинити финим, истанчати:* ~ укус. ■ ~ **се** *постати финији, углађенији, осетљивији.*

прѐфи̑но прил. *претерано фино.* – Некако сам префино одевен према осталим колегама.

префиња́вати (се), -ѝња̄ва̄м (се) *несвр. према префинити (се).* – Укус се почео префињавати.

прѐфи̑њен, -а, -о *врло фин, осетљив, рафиниран:* ~ укус, ~ дикција, ~ осећање.

прѐфињено̄ст, -ости ж *својство, особина онога који је префињен, онога што је префињено.*

преформа́ција ж лат. *давање нечему преуређен или потпуно нов облик, преустројство.*

преформи́рати, -о̀рми̑ра̄м свр. *извршити преформацију.*

преформула́ција ж *нова, друкчија формулација:* ~ у образложењу оставке.

преформу̀лисати, -ише̄м (преформули́рати, -у̀ли̑ра̄м) свр. *поново формулисати, на нов, друкчији начин формулисати.*

префорси́рати, -о̀рси̑ра̄м свр. **1.** *изложити превеликом напору, преморити:* ~ коња. **2.** *претерано истаћи, превише нагласити.* – Тако изгледају … неки елементи ова два песника, префорсирани овде понекад за љубав чисте антитезе. ■ ~ **се** *изложити се великом напору, преморити се.*

прѐфрига̄н, -а, -о *врло лукав, препреден.*

прѐфрига̄но прил. *врло лукаво, препредено.*

прѐфрига̄но̄ст, -ости ж *особина онога који је префриган.*

прехва́лити, прѐхва̄ли̑м свр. *сувише, претерано похвалити.*

прехисториј- *в. преисториј-.*

прѐхитар, -тра, -о *врло хитар.*

прѐхитро прил. *врло хитро; сувише, превише хитро.*

прѐхитро̄ст, -ости ж *особина онога који је прехитар, онога што је прехитро.*

прѐхлада ж *обољење горњих дисајних органа (услед неотпорности на хладноћу), назеб.*

прѐхла̄дан, -дна, -о *превише, сувише хладан:* ~ пиће, ~ јутро.

прехла́дити, прѐхла̄ди̑м (трп. прѐхла̄ђен) свр. **1.** *сувише охладити.* **2.** *постати хладан или хладнији, захладнети.* ■ ~ **се** *оболети од прехладе.*

прехлађи́вати (се), -а̀ђује̄м (се) *несвр. према прехладити (се).*

прехо̀дити, прѐходи̑м [гл. им. прѐхође̄ње с] (стилски маркирано) *несвр. према прећи.*

прѐхра̄бар, -бра, -о *изузетно, врло храбар.*

прѐхрамбен, -а, -о *који се односи на прехрану, који служи за прехрану:* прехрамбени производи. • **прѐхрамбена̄ индустрија** *индустријска грана која се бави прерадом сировина за прехрану људи и стоке.*

прѐхрана ж *одржавање биолошког постојања (човека, животиње, растиња) храном или сл. средствима; храњење, прехрањивање.*

прехра́нити, прѐхра̄ни̑м свр. *одржати у животу хранећи, снабдевајући средствима за живот:* ~ децу. ■ ~ **се** *хранећи се одржати се у животу.* – Остарели сте, немате се чим прехранити.

прѐхра̄њен, -а, -о *који је сувише храњен, ухрањен.*

прѐхра̄њено̄ст, -ости ж *стање онога који је прехрањен, превелика ухрањеност.*

прехрањи́вати (се), -а̀њује̄м (се) *несвр. према прехранити (се).*

прехр́кати, прѐхр̄че̄м свр. *хрчући проспавати.*

прецва̀сти (прѐцвасти), -а̀те̄м свр. *в. прецветати.*

прецвета́вати јек. **прецвјета́вати,** -ѐта̄ва̄м *несвр. према прецветати.*

прѐцвета̄ло̄ст јек. **прѐцвјета̄ло̄ст,** -ости ж *особина, стање онога што је прецветало.*

прецвѐтати јек. **прецвјѐтати,** -а̄м свр. **а.** *завршити цветање.* **б.** фиг. *изгубити свежину, младост, увенути.*

прѐцвикати и **прѐцвиковати,** -кује̄м свр. нем. *пресећи, секући прекинути:* ~ жицу.

прецéдити, прѐце̄ди̅м јек. **прецијѐдити,** прѐциједи̅м свр. *цедећи ослободити сувишног, непожељног; поново процедити.*

прецеђи́вати јек. **прецјеђи́вати,** -ѐђује̄м несвр. *према прецедити.*

прецéнити, прѐце̄ни̅м јек. **прецијѐнити,** прѐцијени̅м (трп. прѐце̄њен јек. прѐцијењен) свр. **а.** *преувеличавајући позитивне особине оценити боље него што треба:* ~ нечију лепоту. – Преценио је Милоша. **б.** *одредити сувише високу цену (нечему), заценити.*

прецењи́вати, -ѐњује̄м јек. **прецјењи́вати,** -јѐњује̄м *несвр. према преценити.*

прецéпити, прѐце̄пи̅м јек. **прецијѐпити,** прѐцијепи̅м (трп. прѐце̄пљен јек. прѐцијепљен) свр. *цепајући раздвојити, прекинути, расцепити.*

прецепљи́вати, -ѐпљује̄м јек. **прецјепљи́вати,** -јѐпљује̄м *несвр. према прецепити.*

прецѐсија ж у изр. ~ **еквиноција** астр. *непрекидно споро померање, у ретроградном смеру, екциноцијских тачака (који представљају пресек небеског екватора и еклиптике) по еклиптици.*

прѐциза̄н, -зна, -о фр. *који се истиче великом тачношћу, јасноћом и потпуношћу:* ~ рад, прецизни подаци, ~ ударац, ~ одговор. • **прецизна механика** техн. *израда ситних апарата, машина и њихових делова.*

прецизи́рати, -ѝзира̄м свр. и несвр. *тачно одредити, одређивати, утврдити, утврђивати (прегледно, кратко, јасно), изложити, излагати.*

прѐци̅зно прил. *на прецизан начин, с прецизношћу.*

прецѝзно̄ст, -ости ж *својство, стање онога који је прецизан, онога што је прецизно.*

прѐцио̄зан, -зна, -о лат. **1.** *драгоцен, скупоцен.* **2.** *извештачен, усиљен:* прециозна декоративност.

прѐцркнути и **прѐцрћи,** -цркне̄м свр. *нагло умрети, свиснути (од жалости, какве несреће и сл.).*

прѐцр̄н, -а, -о *сувише црн, врло црн.*

прецрта́вати, -р̀та̄ва̄м *несвр. према прецртати.*

прѐцртати, -ам свр. **1.** *пресликати према узорку, прекопирати.* **2.** *повући црту преко нечега написаног и тиме поништити.*

прѐчага ж (дат. -ази) *попречна даска, дашчица, мотка, греда и др., обично учвршћена на крајевима која служи у разне сврхе (да се нешто огради, споји, одвоји итд.).*

прѐчажица ж *дем. од пречага.*

прéчанин (мн. -ани) и **прѐчанин** (мн. -а̄ни) м **а.** *човек с друге, супротне стране (нпр. реке, брда и сл.).* **б.** *човек с друге, северне стране Дунава и Саве у односу на Србе из Србије.*

прéча̄нка и **прѐча̄нка** ж *женска особа, пречанин.*

прéча̄нски̅ и **прѐча̄нски̅,** -а̄, -о̄ *који се односи на пречане и пречанке:* ~ интелигенција.

прѐчасни̅ и **прѐчасни̅,** -а̄, -о̄ **а.** *веома, врло поштовани (у усменом или писменом обраћању свештенику, најчешће католичком):* ~ оче. **б.** (у им. служби) м *католички свештеник.* – Увукао се у канцеларију пречасног.

прѐча̄сно̄ст, -ости ж *титула свештеника (у усменом или писменом обраћању).* – Ваша пречасност можда није добро обавештена.

пре́чати се, пре̂ча̄м јек. пријѐчати, при̏јеча̄м несвр. *попреко везивати:* ~ опанке. ■ ~ **се** (на некога) *с љутњом, негодовањем гледати (некога); викати, издирати се (на некога).*

прѐчац, -а̀ца м (инстр. -а̀цем) *преки, краћи пут, пречица.* • **на ~** *нагло, брзо, одједном.* **на ~ умрети** *напрасно умрети.*

прѐче̄ и **прѐче** *ближе; важније.* – Вама је рече кумство од јавног добра. • **преко ~ наоколо ближе** *пречицом пут може дуже да траје.*

прѐче̄ст, -а, -о *превише чест.*

пречѐстит, -а, -о *врло честит, превише честит.*

прѐчѐсто прил. *сувише често.*

пречешља́вати, -ѐшља̄ва̄м *несвр. према пречешљати.*

пречѐшљати, -а̄м и прѐчешља̄м свр. **а.** *очешљати друкчије, наново очешљати.* **б.** фиг. *савесно прегледати, претражити:* ~ кућу.

прѐчист, -а̄, -о̄ *веома чист; превише чист.*

пречѝстач, -а́ча м *уређај за пречишћавање, филтер.*

прѐчистити, -и̅м (трп. прѐчишћен) свр. **а.** *ослободити од свега онога што је сувишно, непотребно, очистити:* ~ злато, ~ идеје. **б.** (с неким, нечим) *прекинути односе (с неким, нечим), дићи руке (од некога, нечега).* • ~ **рачуне** а) *уредити, изравнати, дугове и потраживања.* б) *обрачунати се с неким.*

прѐчица ж **1.** *преки, краћи пут, пречац.* **2.** рач. *комбинација типки (унапред задата или корисникова) којом се издају наредбе компјутеру помоћу тастатуре.*

пречишћа́вати, -ѝшћа̄ва̄м *несвр. према пречистити.*

прѐчка ж (дат. -чки; ген. мн. -чки̅ (прѐча̄ка̄)) **1.** *пречага.* **2.** спорт. *горња греда која учвршћује вертикалне греде (на вратима, на голу спортских игралишта).*

прѐчни̅к м **1.** *ширина каквог округлог (или који се таквим чини) предмета, земљишта и сл.* **2.** мат. *дуж која пролази кроз центар и спаја две тачке кружнице, круга, дијаметар.*

прѐчути, -ује̄м свр. *не чути добро (оно што је изговорено), не обратити пажњу (на део каквог саопштења).*

пречу́чати, -чи̅м свр. **а.** *провести извесно време чучећи.* **б.** фиг. *провести извесно време кријући се.* – Три дана су пречучали у једној шумици.

прецо́њати, прѐцо̄ња̄м свр. експр. **а.** *цоњајући, досађујући се, дуго чекајући провести (извесно време).* – Прецоњао је у двораници сву ноћ. **б.** *преспавати, провести у спавању.* – Прецоњао сам филм.

прѐшалтовати, прѐшалтује̄м свр. разг. *променити брзину управљајући моторним возилим, прећи из једне брзине у другу.* ■ ~ **се** *пребацити се, прећи (на други посао, на други начин размишљања и др.).* – Сада су се сви прешалтовали на малу привреду.

преша́рати, прѐша̄ра̄м свр. **1.** *сувише ишарати, ушаренити.* **2.** *повући много црта преко написаног, прецртати више пута.*

прѐшарен, -а, -о и **преша̀рен,** -ѐна, -о *превише, сувише шарен.*

прешéтати, прѐше̄та̄м свр. *шетајући прећи (неки простор, место).*

прешѐћерити, -и̅м свр. *превише, сувише зашећерити.*

прѐширок, -а, -о *превише широк.*

прѐшироко прил. *превише, сувише широко.*

преши́шати, прѐши̅ша̄м свр. рзаг. *престићи; надмашити:* ~ некога у трку; ~ некога у успеху.

прѐшпа̄ртати, -а̄м свр. разг. **а.** *шпартајући, цртајући линије разделити на посебне целине ради прегледности при уношењу података.* **б.** *идући обићи (какав простор, какво место), прећи уздуж и попреко.*

прештампа́вати, -а̀мпа̄ва̄м *несвр. према прештампати.*

прѐшта̄мпати, -а̄м свр. *поново наштампати.*

прѐштепати, -а̄м свр. нем. *поново прошити.*

пр̏женица ж *пржен комад хлеба, обично претходно потопљен у млеко и јаја.*

пр̀жионӣк м (пр̀жилица ж) **а.** *направа за пржење кафе у облику бубња који се окреће над ватром, пржун.* **б.** *направа за пржење уопште.*

пржио̀ница и **пр̏жионица** ж **а.** *радионица за пржење, печење кафе.* **б.** *радионица за пржење уопште.*

пр̏жити, -ӣм несвр. [гл. им. пр̏жѐње с] **1.** *спремати, припремати храну на каквој масноћи излажући је високој температури.* **2.** *жећи, палити зрацима, врелином (о сунцу, ватри).* – Пламено сунце пржи их. Ватра очи пржи. **3.** фиг. *мучити, сатирати.* – Помисао на тебе пржи ми ум. ■ **~ се** *бити на месту изложеном јаком сунцу, грејати се, пећи се на сунцу.* – Они се не морају пржити на сунцу.

пр̀жӯн, -уна м *в. пржионик (а).*

пр́зница ж (м) (мн. ж) *пргав човек, свађалица.*

пр́зничкӣ, -а̄, -о̄ *који је као у прзнице:* ~ изглед.

при предл. (с лок.) *одређује:* **1.** *појам у чијој се непосредној близини, одн. у оквиру кога се нешто налази:* ствари које је имао ~ себи. **2.** *услов, околност, вршења какве радње:* ~ читању грешити, настрадати, ~ преласку улице. • **бити ~ новцу (~ парама)** *имати новца, имати пара.* **бити (наћи се) ~ руци** а) *бити под руком, на дохвату, у непосредној близини;* б) *бити од помоћи.* **бити ~ себи, ~ (здравој) памети** *бити у нормалном, свесном стању, душевно здрав.* **остати ~ свом(е)** *бити доследан у својим поступцима или у свом начину размишљања.* **~ том(е)** *као предлошко-заменички израз који служи као веза с оним што је речено у претходној реченици:* а) *у исто време.* – Шаљиво је приповедао, али се при томе никад није смејао. б) *поред тога, уз то.* – Снег је опасност за путнике, нарочито кад при том има и ветра.

при- *префикс у глаголским, именичким и придевским творевинама.* **1.** *у глаголима означава:* **а.** *примицање, приближавање збијањем, сабијањем, додавањем, допуњавањем; додиривање састављањем, спајањем, причвршћивањем:* примаћи, притиснути, придружити, прилити, пришити. **б.** *довођење радње до одређеног резултата:* привести, прићи, присилити, приморати, примамити. **в.** *радњу неизвршену до краја:* пригушити, пришкринути. **2.** *у именицама означава:* **а.** *место покрај или около нечега, граничење с нечим:* прибрежје, приморје, приземница. **б.** *нешто или нешто што је другог или споредног значаја:* прикумак, приколица, примирје, призвук. **3.** *у придевима значи:* **а.** *који је смештен покрај или около нечега, који се граничи с нечим:* приморски, приземни. **б.** *који није потпун, који је више или мање близу потпуности:* приближан, приглуп, приличан.

приа́њати, прѝа̄ња̄м *несвр. према прионути.*

прѝбавити, -ӣм свр. *добавити, набавити; обезбедити, осигурати:* ~ кућу; ~ коме слободу.

прѝбављати, -а̄м *несвр. према прибавити.*

приба̀вља̄ч, -а́ча м *онај који нешто прибавља, снабдевач, набављач.*

приба̀вљив, -а, -о *који се може прибавити, набавити.*

приба̀да̄љка ж *прибадача.*

приба́дати, прѝба̄да̄м *несвр. према прибости.*

приба̀дача ж **а.** *врста игле с главицом, шпенадла, чиода.* **б.** *украсна игла.*

прибега́вати јек. **прибјега́вати,** -ѐга̄ва̄м *несвр. према прибећи.*

прѝбежӣште јек. **прѝбјежӣште** с *место где је могуће заштитити се, сачувати се, склониште, уточиште, заклон.*

прибележа́вати јек. **прибиљежа́вати,** -ѐжа̄ва̄м и **прибележи́вати** јек. **прибиљежи́вати,** -ѐжује̄м *несвр. према прибележити.*

прибѐлежити јек. **прибѝљежити,** -ӣм свр. **1.** *записати, уписати, забележити.* **2.** *означити, обележити каквим знаком.* – Апарат је прибележио притисак.

прѝбелешка јек. **прѝбиљешка** ж *белешка, напомена.*

прѝбећи јек. **прѝбјећи,** -егне̄м (аор. прѝб(ј)егох, прѝб(ј)еже и прѝб(ј)еже; р. пр. прѝб(ј)егао, -гла) свр. **1.** *бежећи наћи уточиште, склонити се негде.* **2.** **а.** *одлучити се за нешто као средство или начин за постизање циља:* ~ новим методама. **б.** *одлучити се за нешто као средство за решавање проблема:* ~ алкохолу.

приби́јати (се), прѝбӣја̄м (се) *несвр. према прибити (се).*

прибѝја̄ч, -а́ча м **1.** *онај који прибија.* **2.** *чекић којим се прибија.*

прибиљ- *в. прибел-.*

приби́рати (се), прѝбӣра̄м (се) (прѝбирати (се), -ре̄м (се)) *несвр. према прибрати (се).*

прибѝра̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на прибирање, сакупљачки, збирачки.*

прибѝстрити, прѝбистрӣм свр. *учинити бистријим, мало разбистрити.* – Хладноћа јој прибистрила ум.

прѝбити, прѝбије̄м (имп. прѝбӣј; трп. прибѝјен, -ѐна) свр. **1.** *закуцати, причврстити куцањем, прикуцати, прибости.* – Чувари су нашли копутину кожу прибиту о дебло. **2.** *тесно привезати, стиснути, приљубити једно уз друго:* ~ човека уз човека. – Ветар их је прибио о грм смрековине. ■ **~ се 1.** *примаћи се, поставити се сасвим близу, приљубити се уз некога или нешто; приљубити се један уз другог.* – Прибио се уз земљу. Она се прибила уза њ. Скела се приби уз обалу. **2.** *сложити се с каквом идејом, приклонити се, пристати уз чије мишљење:* ~ се к рускоме сматрању. **3.** *стално бити уз некога не одвајајући се.* – Прибио се уз нас и постао нераздвојан у кафанама. **4.** *склонити се код некога тражећи уточиште.* – Прибио се као слуга код газда-Млађе.

приближа́вати (се), -ѝжа̄ва̄м (се) и **приближи́вати (се),** -ѝжује̄м (се) *несвр. према приближити (се).*

прѝближан, -жна, -о *који није сасвим тачан, који је више или мање близак истини или стварности:* ~ рачун, ~ процена.

прибли́жити, прѝблӣжӣм свр. **1.** *примаћи близу или ближе некоме или нечему, сместити близу или ближе нечему:* ~ индустријска предузећа изворима сировина. **2.** **а.** *учинити некоме нешто јаснијим, прихватљивијим:* ~ коме своје идеје. **б.** *учинити блиским интересима или потребама некога или нечега:* ~ школу и васпитање животу. **в.** *учинити сличним, сродним, присним с неким:* ~ кога масама. **3.** *учинити ближим по времену, убрзати извршење чега:* ~ дан победе. ■ **~ се 1.** *примаћи се близу некоме или нечему, поред, покрај, уз некога или нешто, преместити се ближе некоме или нечему.* – Пас се приближио плену. **2.** *постати близак, сличан некоме, стећи сличност с неким по начину рада или размишљања.* – Тежио је да се приближи великим мајсторима прозе. **3.** уз. повр. *ступити с неким у блиске, пријатељске односе.* **4.** *постати близу по времену.* – Старцу се приближио крај.

прѝближно прил. *скоро, готово, отприлике.*

прѝближно̄ст, -ости ж *својство, особина онога што је приближно.*

при́бо̄ј и **при́бој,** -оја м **1.** *место на води где готово увек има ветра.* **2.** *место где почиње одводни канал.* **3.** *оно што се прибије на зид (кад се шта оглашава).* **4.** (При́бо̄ј, -оја) *место у југозападној Србији на Лиму.*

прибоја́вати се, -о̀ја̄ва̄м се несвр. *осећати бојазан, узнемиреност, страх због чега; чувати се.* – Сељаци су се прибојавали један другога.

при́бор м *скуп направа које служе за одређену сврху:* ~ за јело, бријаћи ~, ловачки ~.

прибо̀сти (прѝбости), -бо̀де̄м свр. **1.** *прибити, прикачити, приденути нечим шиљатим, оштрим (прибадачом или чио-*

дом, вилама и сл.): ~ лептира чиодом. **2.** фиг. *упорно, укочено, нетремице гледати у једном правцу (о погледу, очима):* ~ очи на зид. **3.** фиг. *подруглљиво или пакосно рећи што, додати у говору.*

прибра́јати, при̏брајам *несвр. према прибројити.*

при̏бран, -а̄, -о̄ **1.** *трп. од прибрати (се).* **2.** *који није узнемирен, који је сабран, сређен, уздржљив.*

при̏брано прил. *сабрано, сређено.* – Одговарао је још лакше и прибраније.

при̏бра̄но̄ст, -ости ж *својство, стање онога који је прибран, сабраност, сређеност.*

при̏брати, -берём (-бѐрём) свр. **1.** *скупити, прикупити, сабрати у каквом броју, у каквој количини узимајући с разних страна, из раних извора.* – Патроле су прибрале мало војника; ~ богат материјал о афери. **2. а.** *скупити уједно, саставити, сложити нешто разасуто:* ~ распорени трбух. **б.** *придружити, придодати некоме.* – Умре Аврам и би прибран к оцима својим. **в.** *довести, ставити у ред, средити:* ~ торбу, фиг. ~ раштркане мисли. ■ **~ се 1.** *доћи с више страна на једно место, прикупити се, сабрати се, скупити се.* – Војска се прибрала к Београду. **2.** *скупити се, стиснути се уз кога.* – Јуне се прибрало уз газду. **3.** *доћи к себи, средити мисли и осећања.* – Збуњене масе још се увек нису прибрале.

при̏братити, -им свр. *прихватити некога за брата, учинити некога побратимом, збратимити.*

при̏брежан, -жна, -о *обални, обалски:* прибрежне шуме, кинеска прибрежна острва.

при̏бре̄жје и **при̏брежје** с **а.** *земљиште уздуж морске или речне обале, обала.* **б.** *страна неког брега.*

при̏бријати се, -је̄м се свр. *мало се обријати.*

прибројáвати, -о̀ја̄ва̄м *несвр. према прибројати и прибројити.*

прибро̀јати, -јӣм и при̏бројӣм и **прибро̀јити,** при̏бројӣм свр. *додати као допуну, придодати (при набрајању, рачунању, пребројавању), убројити, урачунати.* – Динарско-планинском психичком типу мора се прибројати и Косово и Метохија.

прива̀бити, при̏ва̄бӣм свр. **1.** *вабећи учинити да се приближи, примамити (о животињама):* ~ рибе. **2.** фиг. *привући пажњу, изазвати симпатију, придобити:* ~ муштерије.

при̏вага ж *додатак ономе што је одмерено на ваги, оно што је додато, допуњено поврх чега.*

привáлити, при̏ва̄лӣм свр. *котрљајући, ваљајући, гурајући нешто тешко, гломазно примаћи сасвим близу чега, наслонити, прислонити:* ~ камење на врата пећине. ■ **~ се** *наслонити се, прислонити се.*

привáљати, при̏ва̄ља̄м свр. *ваљајући привући, доваљати:* ~ бурад до куће.

приваљи́вати (се), -а̀љује̄м (се) *несвр. према привалити (се).*

при̏ватан, -тна, -о лат. **а.** *који нема службени карактер, незваничан:* ~ ђак, приватна школа. **б.** *који није јаван, затворен:* ~ друштво, ~ забава. **в.** *који припада одређеном појединцу; лични, особени:* ~ својина, ~ иницијатива. **г.** *који сопственим средствима за рад производи за себе, а не за друштво, недруштвен:* ~ угоститељство. • **приватно право** правн. *грана у правној науци која уређује приватне правне односе које имају појединци према другим људима и стварима.*

при̏вати̑ван, -вна, -о лат. *који лишава, одриче, искључује:* ~ појам.

прива̀тлук м *производење сопственим средствима за рад за себе, а не за друштво; бављење приватним пословима.* – Лична иницијатива није приватлук.

при̏ва̄тни̑к м **а.** *онај који има регистровану приватну фирму.* **б.** *занатлија који обавља своју делатност приватним средствима за производњу.*

при̏ва̄тница ж *жена приватник.*

при̏ва̄тни̑штво с **а.** *в. приватлук.* **б.** *особина онога што је приватно, што припада приватнику:* традиција приватништва.

при̏ва̄тно прил. *на приватан начин, лично, за себе; неслужбено, нејавно.*

при̏ва̄тновласнички̑, -а̄, -о̄ *који припада приватном власнику:* ~ сектор.

при̏ва̄тнопра̄вни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на приватно право:* ~ интерес, ~ поредак, ~ способност.

при̏ва̄тно̄ст и **привáтно̄ст,** -ости ж *стање у којем се налази оно што је приватно.* – Угрожавали су његову приватност.

привáција ж лат. *лишавање, одсуство, одузимање чега.* – Хладно је привација топлога.

при̏веден, -а, -о **1.** *трп. од привести.* **2.** (у им. служби) м или ж *онај који је доведен, одн. она која је доведена у полицијску станицу ради саслушања.*

при̏везак, -еска м *оно што је уз нешто привезано, споредни додатак.* – Тај град је само сировински привезак метрополе.

при̏ве̄за̄но̄ст, -ости ж **а.** *стање онога који је уз нешто чврсто привезан, који је с неким или нечим повезан.* **б.** *привржености, оданост, верност према коме.*

привéзати, при̏ве̄же̄м свр. **1. а.** *везивањем причврстити за нешто каишем, узицом, канапом, везом и др.; везујући ограничити кретање, спутати:* ~ звону конопе, ~ повесно на преслицу, ~ чамац, ~ псето. **б.** *обмотавши, замотавши око чега причврстити крајеве чвором или чим другим:* ~ рану. **2. а.** *приморати, принудити некога да дужи временски период проведе, остане негде.* – Привезала ме болест за постељу. **б.** *утврдити, успоставити узајамне односе, везе; спојити каквом духовном везом, учинити привржeним некоме, нечему, придобити:* ~ Србе за порту, ~ дете за себе. ■ **~ се 1.** (уз кога, за кога) *постати коме одан, веран, привржен.* – Он се збиљски за њу привезао. **2.** (за нешто) *не одвајати се од нечега, упорно, привржено бавити се чиме; задржати се негде:* ~ се за математику, ~ се за кућу, ~ се за родни град. **3.** уз. повр. *зближити се, здружити се, успоставити узајамне везе.* – Привезали су се једно за друго.

привѐза̄ч, -áча м *узан и подужи комад тканине, трака којом се нешто привезује.*

привези́вати (се), -ѐзује̄м (се) *несвр. према привезати (се).*

привѐнчати јек. **привјѐнчати,** -а̄м свр. **1.** *извршити над ким обред венчања, венчати.* – Привенчао ју је поп Трива. **2.** *узети за жену, оженити.* – Цареву сам ћерку привенчао.

при̏весак јек. **при̏вјесак,** -ска м **1.** *оно што је чему привешено.* **2.** *споредни додатак;* уп. привезак.

при̏весити јек. **при̏вјесити,** -им свр. *обесити уз што, учврстити нешто у висећем положају, окачити:* ~ златан ланчић на сат. ■ **~ се** *обесити се, држећи се за нешто, окачити се.*

привѐслати, -а̄м свр. *веслајући притерати чамац, стићи, довеслати.*

привѐсти[1] (при̏вести), -ве̄де̄м (при̏веде̄м) свр. **1. а.** *учинити да неко дође, присpe до одређеног места (обично водећи га са собом, пратећи га, упућујући га, указујући му правац, пут):* ~ кога кревету, ~ кога у штаб, ~ кога на стазу врлина. **б.** *довести кога у станицу милиције у пратњи милиционера;* уп. ухапсити. **в.** *дати, донети, пружити коме што, снабдети кога чим.* – Жиле су привеле воћки храну. **г.** (у вези с неким именицама без предлога и с предлогом) *учинити, остварити оно што је изражено именицом:* ~ **крају** *докрајчити;* ~ **памети** *опаметити;* ~ **свести** *освестити.* ■ **~ се** *доћи до чега, постићи, остварити што.* – Ја сам ћу својој привести се сврси.

привѐсти[2] (при̏вести), -ве̄зе̄м свр. *управљајући неким превозним средством довести, пренети, пребацити некога или нешто (са́мо превозно средство, одн. оно што је у њему):* ~ ауто, ~ кога аутом.

привéсти (при̏ве̄сти), -вéзе̄м свр. *додати у везу, извести још један део.*

при̏ветрина јек. **при̏вјетрина** ж **1.** *место изложено ветру.* **2.** пом. *страна брода која је на удару ветра.*

при̏вешати (се) јек. **при̏вјешати (се),** -а̄м (се) *несвр. према привесити (се).*

при́вид и **прѝвӣд** м **а.** *привиђење, приказа, утвара.* **б.** *варљива слика; лажна, варљива представа о чему која не одговара стварности, нада која нема стварне подлоге.*

при́видан и **прѝвидан,** -дна, -о *који није стваран, који се причињава, лажан, тобожњи:* ~ мир, привидна једнакост.

прѝвидети се јек. **прѝвидјети се,** -дӣм се свр. **а.** *показати се у машти, произвести утисак, причинити се, учинити се.* – Привидео ми се лепим. **б.** *учинити се некоме да види неку утвару, приказу.* – Привидео му се дух.

при́видно и **прѝвидно** прил. *на око, како се чини, као да; по изгледу, формално:* ~ се покорити, бити ~ миран.

при́виднōст и **прѝвиднōст,** -ости ж *стање онога што је привидно, нестварно.*

прѝвиђāј м *привиђење.*

приви́ђати се, при́виђāм се *несвр. према привидети се.*

привиђе́ње с (прѝвиђāј м) *оно што се коме привиди, приказа, утвара.* – Личи на авет или какво друго привиђење.

приви́јати (се), прѝвӣјāм (се) *несвр. према привити (се)*

привика́вати (се), -ѝкāвāм (се) *несвр. према привикнути (се).*

приви́кати, прѝвӣчēм свр. *завикати, повикати.* – Привикаше са свију страна. Он привика да се донесе сир.

привики́вати, -ѝкујēм *несвр. и према привикати.*

приви́кнути, прѝвӣкнēм свр. *привикати.* – Црногорац викне и привикне.

прѝвикнути (се) и **прѝвићи (се),** -викнēм (се) (аор. прѝвикнӯ, прѝвиче и прѝвиче (се); р. пр. прѝвикнуо, -ула и прѝвикао, -кла (се); трп. прѝвикнӯт; пр. пр. прѝвикнӯвши и прѝвикāвши (се)) свр. *стећи одређену навику, навићи (се), научити (се), приучити (се) (на некога, на нешто), сродити (се) (с неким, с нечим):* ~ се на шумове, ~ се на нове родитеље.

привѝлēгија ж (привѝлēгӣј, -ија м) лат. **а.** *изузетно право које је коме признато, повластица.* **б.** *преимућство, старешинство, предност, првенство.* – Није био ни најмлађи ни најстарији па да има неке привилегије.

привѝлегованōст, -ости ж *стање онога ко је привилегован.*

привѝлеговати, -гујēм свр. и несвр. *да(ва)ти некоме већа права него другима, повластити, повлашћивати кога, привилеговати (обично у облику трп.):* привилегована класа.

привири́вати, -ѝрујēм *несвр. према привирити.*

приви́рити, -ӣм свр. **1. а.** *бацити поглед, завирити, погледати унутра (обично крадом, кришом).* – Милош је привирио кроз прозор. **б.** *доћи до одређених сазнања о нечему у главним цртама, без залажења у појединости, летимично:* ~ у науку. **в.** *пробити се, продрети, осветлити зракама (о сунцу).* – Из маглуштине привири сунце. **2.** разг. *ући, свратити, навратити на кратко време, уз пут.* – Није смео да привири у Сињево.

прѝвити, прѝвијēм (имп. прѝвӣј; р. пр. прѝвио, -ӣла; трп. привѝјен, -ѐна) свр. **а.** *ставити, прислонити (понекад причвршћујући завијањем, омотавањем, увијањем):* ~ траву на рану, ~ ухо уз врата. **б.** *обухватајући рукама привући исказујући љубав, нежност, загрлити:* ~ кога на груди. **в.** *осетити према некоме привезаност, привржености, љубав.* – Приви к срцу ту чељад. ■ ~ **се а.** *чврсто се приљубити, стиснути се уз некога или уз нешто.* – Цикнула је и привила се уз оца. **б.** *прибити се, привезати се уз кога, налазећи уточиште:* ~ се уз чије крило. **в.** *прихватити се чега, прионути на што:* ~ се уз свагдање послове. • **на рану би га привио** *добар, мио., племенит (о човеку).*

прѝвлāчан, -чна, -о **а.** *који привлачи, примиче, приближава својом снагом:* ~ сила магнета. **б.** *који привлачи својом спољашњошћу, који се чини занимљив, који побуђује, изазива симпатију:* ~ жена.

привлȁч(љ)ив, -а, -о *који се може привући; привлачан:* ~ сила, ~ лице.

привлȁч(љ)ивōст, -ости ж *особина онога што је привлачиво.*

привлȁчилац, -иоца м *онај који привлачи.*

привла́чити (се), прѝвлāчӣм (се) несвр. [гл. им. привла́чēње с] *према привући (се).*

прѝвлāчно прил. *допадљиво, лепо, примамљиво:* деловати (изгледати и сл.) ~.

прѝвлāчност, -ости ж *особина онога који је привлачан.*

привȍдилӣште с *место где се приводе краве ради спаривања.*

привȍдити, прѝводӣм [гл. им. прѝвођēње с] *несвр. према привести*[1].

привȍзити, прѝвозӣм [гл. им. прѝвожēње с] *несвр. према привести*[2].

приволе́вати (се), -ȍлēвāм (се) јек. **приволијѐвати (се),** -ȍлијевāм (се) *несвр. према приволети (се).*

привȍлети јек. **привȍљети,** прѝволӣм свр. *речима, саветима, убеђивањем наговорити кога, изазвати у кога вољу, жељу да учини што, да пристане на што.* – Приволео ју је на удају. ■ ~ **се а.** *наговорити се, натерати се, приморати се на нешто.* – Не могу да се приволим на учење. **б.** *одлучити се, определити се за некога или нешто, приклонити се чему, пристати уз кога, изабрати (између разних могућности).* – Коме ће се приволети царству?

прѝвољенōст, -ости ж *склоност, готовост, расположење, воља, спремност за нешто:* драгост и ~ за посао.

привȍњати, -āм свр. *в. примирисати.*

привȍштити, прѝвоштӣм свр. *прилепити, залепити, спојити воском.*

прѝвргнути се и **прѝврћи се,** -вргнēм се свр. *прићи на чију страну, пристати уз кога, приволети се коме:* ~ босанскоме краљу.

привре́бати, прѝврēбāм свр. *вребајући угледати, опазити; тајним извиђањем, испитујући сазнати, докучити што.*

прѝвреда ж **а.** *скуп делатности у вези с производњом, расподелом и прометом производа.* **б.** екон. *грана науке која се бави проучавањем финансијско-материјалне стране какве делатности.* – Читао је само привреду.

приврéдити, прѝврēдӣм јек. **привријѐдити,** прѝвријēдӣм свр. **а.** *постићи добит, заслужити радом, зарадити:* ~ за живот. **б.** *дати као свој допринос, допринети, потпомоћи:* ~ науци.

привре̏дљив, -а, -о *који је способан за привређивање, који је склон привређивању, вредан, марљив, ревностан.*

прѝвреднӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на привреду, на организацију привреде, на управљање привредом:* ~ политика, ~ план, ~ удружења. **б.** *који је у вези с проучавањем привреде:* привредна школа, ~ часопис, ~ политика.

прѝвреднӣк м *онај који се бави привредом.*

прѝвредничкӣ, -ā, -ō *који се односи на привреднике.*

прѝвредно прил. *на привредан начин, у привредном погледу.* – Привредно смо ослабили.

привређи́вати, -ѐђујēм *несвр. према привредити.*

прѝвремен и **прѝвремен,** -а, -о *који траје само неко време, који није сталан:* привремена влада, ~ смештај.

прѝвремено и **прѝвремено** прил. *за кратко време.*

прѝвременōст и **прѝвременōст,** -ости ж *стање онога што је привремено.*

прѝвржен, -а, -о *веран, поуздан, одан.*

привржѐнӣк, -ӣка м *онај који је привржен, присталица, једномишљеник, следбеник:* ~ старог књижевног језика.

прѝврженица ж *жена привржeник.*

прѝвржeничкӣ, -ā, -ō *који се односи на присталице.*

прѝвржeнички и **прѝвржeно** прил. *на привржeнички начин, одано, верно.*

прѝвржeнōст, -ости ж *особина онога који је привржен, оданост.*

при̏вршан, -шна, -о *који је при врху:* привршни цветови леандера.

приву́ћи (при̏вући), -ву́чēм (3. л. мн. приву́кӯ; аор. приву́кох, при̏вӯче; имп. приву́ци; р. пр. при̏вӯкао, приву́кла (при̏вӯкла); трп. приву́чен, -а; пр. пр. приву́кāвши и при̏вӯкāвши) свр. **1.** *повлачећи приближити, примаћи (рукама или каквом алатком).* – Он је привуче к себи. Кит је одмах привучен. **2.** *вукући пренети, донети, допремити.* – Привуците воде из јарка! **3.** *довести, привести, довући некога наговорима, позивима, домамити.* – Привукао је у родитељску кућу много младића. **4.** *навести некога да посвети пажњу некоме или нечему, побудити интересе, вољу, наклоност према некоме или нечему, заинтересовати.* – Привукло га је богатство земље. Привукла га је девојка из суседства. ■ ~ **се 1.** *вукући се приближити се чему.* – Привуче се кревету. **2.** *неприметно, тајно, крадом, кришом приближити се чему, пришуњати се.* – Привукао се да би чуо разговор.

при̏газити, -ӣм свр. *притиснути, стати ногом или ногама на нешто, нагазити, згазити, пригњечити.*

прига́сити се, при̏гāсӣм се свр. **1.** *ослабити, пригушити се, утулити се, смањити се.* **2.** *престати горети, угасити се, утрнути.*

при̏гāшен, -а, -о **1.** *који се готово угасио, изгубио сјај:* ~ поглед. **2.** *угашен:* пригашена ватра.

при̏гињати (се), -њēм (се) (приги́бати (се), при̏гӣбāм (се) (пригибљем (се)) *несвр. према пригнути (се).*

при́главак и **при̏главак,** -āвка м **а.** *доњи део, стопало чарапе.* **б.** (обично у мн.) *плетена плитка обућа од дебље вуне (често подшивена кожом, платном и др.) која покрива стопало до глежња, наглавак.*

пригла́вити, при̏глāвӣм свр. *натаћи, набити, насадити на што, наглавити; углавити.*

приглављи́вати, -а̀вљујēм *несвр. према приглавити.*

при̏гладити, -ӣм свр. *учинити глатким (глађим), равним (равнијим), загладити, заравнати, поравнати:* ~ косу.

приглађи́вати, -а̀ђујēм *несвр. према пригладити.*

пригле́дати, при̏гледāм (пригледа́вати, -е̏дāвāм) *несвр. према при̏гледати.*

при̏гледати, -āм свр. *обићи некога или нешто ради надзора; обратити неко време пажњу на кога или што, припазити, причувати:* ~ децу, ~ воћњак.

при̏глӯв и **при̏глӯх,** -а, -о *који има делимично оштећен слух, који не чује добро, наглув.*

при̏глӯп, -а, -о *помало глуп.*

при̏гнати, при̏гнāм (пригна́мо и при̏гнāмо; трп. при̏гнāн (при̏гнāт)) свр. **а.** *гонећи, водећи управљајући нечим довести до одређеног места, дотерати, притерати:* ~ волове пред кућу. **б.** *приволети кога да нешто уради против своје воље, натерати, присилити, нагнати.* – Сиромаштво га пригнало да оде у свет.

при̏гнӯт, -а, -о **1.** *трп. од пригнути.* **2.** *подложан, наклоњен, склон чему.* – Људи су пригнути и добру и злу.

при̏гнути, при̏гнēм свр. **а.** *савити надоле, погнути, нагнути, сагнути:* ~ главу. **б.** фиг. *покорити, преломити, сломити.* – Тај јад је пригнуо њену вољу. ■ ~ **се** *погнути се, сагнути се; спустити се, угнути се.* – Шљива се пригнула к земљи. Плафон се пригнуо. • ~ **уво** *пажљиво слушати.* ~ **главу (шију, колено) пред ким** *покорити се, признати чију власт.*

пригња́вити, при̏гњāвӣм свр. **1.** *јако притиснути, пригњечити.* **2.** фиг. *постати досадан, незанимљив, изазвати осећање досаде, досадити.*

пригњета́вати, -ѐтāвāм и **пригњечи́вати,** -ѐчујēм *несвр. према пригњечити.*

пригње́чити, при̏гњēчӣм свр. **1.** *притиснути, стиснути, притеснити.* – Јорган га је пригњечио. **2.** *притиснувши повредити; убити, усмртити:* ~ прстом вашку. **3.** *извршити притисак на некога, наговорити, натерати.* – Каплар га је пригњечио уценама. ■ ~ **се** *уз. повр.* – Пораздвајани делови банкизе су се пригњечили међусобно.

пригова́рало с (м) (мн. с) *онај који приговара, који износи замерке на чији рад или поступке.*

пригова́рати, -о̀вāрāм *несвр. према приговорити.*

при̏говōр, -а и -ōра м **1.** *незадовољство, пребацивање, осуђивање нечега исказано некоме, замерка, примедба, прекор, укор:* родитељски приговори, приговори на рачун реализма. **2.** правн. *средство као право одбране у грађанском судском поступку којим се оспорава тужбени захтев.* • **бити без приговора, немати приговора (коме, чему)** *онакав је какав треба да буде, беспрекоран.* **ставити** ~ *приговорити.*

пригово̀рити, -о̀ворӣм свр. **1.** *изрећи некоме приговор, изразити своје незадовољство или неслагање с нечијим поступком, држањем и др.; пребацити, прекорити, укорити, осудити.* **2.** правн. *изнети мотивисани захтев да се каква одлука или решење судски измени или укине.*

пригово̀рљив, -а, -о *који радо или често приговара.*

при̏года и **при́года** ж *повољан тренутак, одговарајући стицај околности, прилика, згода.* – Надао се да ће доћи пригода да се опет насамо састају. • **користити се пригодом** *искористити згодан час.* **пригодом (чега)** *у време кад се нешто догодило.* **том пригодом** *том приликом, тада.* **у пригоди** *у повољном, погодном часу.*

при̏годан и **при́годан,** -дна, -о *који одговара одређеној ситуацији, повољно одабран, прикладан, примерен, погодан:* пригодне речи добродошлице.

при̏годнички прил. *у вези с пригодом, као пригода.* – Те песме делују пригоднички.

при̏годно и **при́годно** прил. *у пригоди, пригодом.*

при̏годнōст, -ости ж **а.** *стање или својство онога што је пригодно, прикладност, умесност.* **б.** *пригодна прилика, догађај који пружа могућност да се искористи.*

приго̀нити, при̏гонӣм [гл. им. при̏гоњēње с] *несвр. према пригнати.*

при̏гōрак, -рка, -о *помало горак, који није сасвим горак:* пригорка кафа.

при̏горац, -ōрца м *човек из пригорја.*

пригоре́вати, -о̀рēвāм јек. **пригоријѐвати,** -о̀ријēвāм несвр. *према пригорети.*

приго̀рети јек. **приго̀рјети,** -рӣм свр. *делимично изгорети кувајући се или пекући се, загорети, прегорети.* – Пасуљ је пригорео.

при̏горје и **при́гōрје** с *крај, предео уз планину; побрђе.*

при̏гōрка и **при̏гōркиња** ж песн. *у атрибутској служби: горска, планинска:* вила ~.

при̏горскӣ, -ā, -ō *који се односи на пригорје.*

приго́рчити, при̏гōрчӣм свр. *учинити горким, дати горак укус нечему, загорчати.*

приго̀товити, -ӣм свр. *довести у стање готовости, спремности, спремити, припремити.* ■ ~ **се** *спремити се, припремити се.*

приготовља́вати, -о̀вљāвāм и **приготовљи́вати,** -о̀вљујēм *несвр. према приготовити.*

при̏грабити, -ӣм (трп. при̏грабљен) свр. *насилно одузети, бесправно присвојити, преотети, уграбити, украсти:* ~ новац, ~ власт, ~ Марков положај мезимца у кући.

приграбљи́вати, -а̀бљујēм *несвр. према приграбити.*

при̏града ж и **при̏градак,** -атка м *дозидани, дограђени део неке зграде, куће, накнадни додатак некој грађевини, доградак, дозидак:* манастирски приградак.

пригра́дити, при̏грāдӣм свр. *грађењем додати на већ постојећу грађевину; сазидати уз неку грађевину, дозидати, доградити.* – Самостан је приграђен уз цркву.

при̏градскӣ, -ā, -ō *који је при граду, који се обавља у околини града:* ~ саобраћај, ~ појас, ~ подручје.

пригра̀ђи́вати, -а̀ђујēм *несвр. према приградити.*

пригра̀ничнӣ, -ā, -ō *који је поред границе, погранични:* погранична места северне Војводине.

пригре́вати, при̏грēвāм јек. **пригриjѐвати,** -jѐвāм и **пригреја́вати,** -ѐјāвāм јек. **пригрија́вати,** -ѝјāвāм *несвр. према пригрејати.*

при̏гревица ж *велика врућина, припека, врелина, жега.*

при̏грејати јек. **при̏гријати,** -јēм свр. **1.** *учинити мало топлијим, мало загрејати, подгрејати:* ~ ручак. **2.** *јако загрејати, припећи (о сунцу).*

при̏гризак, -иска м *мала количина хране, оно што се пригризе, залогај;* уп. пригристи.

пригри́зати, при̏грӣзāм *несвр. према пригристи.*

при̏гризнути, -нēм свр. *пригристи.*

при̏гристи, -гри́зēм свр. **а.** *загристи; прегристи.* **б.** *појести који залогај, мало појести, презалогајити, заложити.*

при̏грлити, -ӣм свр. **1.** *привући обухвативши рукама, загрлити; стегнути:* ~ дете, ~ боцу. **2.** *прихватити, примити као своје, учинити кога или шта блиским, усвојити:* ~ Милоша као друга, ~ Милошеве идеале. ■ **~ се** уз. повр. *загрлити се.*

пригрља́вати, -р̏љāвāм и **пригрљи́вати,** -р̏љујēм *несвр. према пригрлити.*

пригр́нути, при̏гр̄нēм (аор. пригр́нух и при̏гртох) свр. **1.** *згртањем скупити, набацати, натрпати на гомилу:* ~ земљу око саднице. **2.** *учинити да неко нагрне, доврви куда, организовати прикупљање (обично масовније):* ~ овамо народ. **3.** *огрнути:* ~ плашт. ■ **~ се** *огрнути се.*

при̏гртати, -грћēм *несвр. према пригрнути.*

при̏гурити се, -ӣм се свр. *повити се, шћућурити се, згрчити се, згурити се.* – Петар се пригурио у постељи.

пригу́стити, при̏гӯстӣм свр. **1.** *учинити густим или гушћим, загустити.* **2.** разг. *постати опасно.* – Кад пригусти, повлачите се.

пригуша́вати, -гу̏шāвāм и **пригуши́вати,** -гу̏шујēм *несвр. према пригушити.*

при̏гӯшен, -а, -о **1.** *трп. од пригушити.* **2.** *који се не испољава у пуној мери, ослабљен; уздржан:* пригушена светлост, ~ глас. • **пригушене боје** слик. *боје које не блеште, које нису јарке.*

при̏гӯшено прил. *на пригушен начин, нејасно, уздржано:* ~ кинути, ~ зајецати.

при̏гӯшенōст, -ости ж *својство или стање онога што је пригушено.*

пригушѝвāч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *направа за пригушивање, смањивање интензитета неког звука, шума.*

пригу́шити, при̏гӯшӣм свр. **1.** *усмртити дављењем, насилно коме прекинути дисање, удавити, задавити.* **2.** *ублажити, потиснути, ослабити:* ~ страх, ~ осмех.

пригу̏шљив, -а, -о *који се може пригушити:* тешко ~ смех.

прида́вати, при̏дāјēм (имп. прида́ји; пр. сад. прида́јӯћи) несвр. **1.** *несвр. према придати.* **2.** *давати свој прилог, прилагати.* – Почеше и други придавати.

прида́вити, при̏дāвӣм свр. **1.** *задавити, удавити, пригушити.* **2.** фиг. *довести у стање које изазива осећај терета, немоћи, притиснути.* – Године су га придавиле.

при̏дāвљенōст, -ости ж *стање онога који је придављен.*

придављи́вати, -а̀вљујēм *несвр. према придавити.*

при́дāрје с *дар, поклон који се даје уз главни дар.*

при̏дати, при̏дāм свр. **1. а.** *дати приде, додати уз нешто друго, надодати, придодати, дометнути.* – Желео је да врате девојку и дарове још придају. Кући је придата и гаража. **б.** *оделити, послати, ставити на располагање.* – Придат је био благајнику и помагао му. **2.** *процењујући дати чему неку особину, вредновати шта, приписати:* ~ вредност стручности, ~ нарочити значај.

придва́рати се, при̏двāрāм се *несвр. према придворити се.*

при̏двōран, -рна, -о **1.** *који је при двору, дворски:* ~ госпођа, ~ ђакон. **2.** *који је као на двору, фин, углађен:* ~ такт.

придвòрити се, при̏дворӣм се и **придво́рити се,** при̏двōрӣм се свр. *стећи наклоност додворавајући се, угађајући, додворити се.*

при̏дворица ж (м) (мн. ж) **1.** *дворанин, дворанка.* **2.** фиг. *удворица, улизица, ласкавац.* – Презирала га је као турског придворицу.

при̏двōрје с **а.** *део испред улазних, главних врата зграде, трем.* **б.** *двориште пред зградом.*

при̏двōрнӣк м *придворица.*

при̏дворница ж (м) (мн. ж) *придворица.*

при̏дворскӣ, -ā, -ō *који је при двору, дворски.*

при́дē прил. *као додатак.*

при́дев јек. **при́дјев** м лингв. *у мн.: врста несамосталних променљивих речи којима се исказују особине бића, предмета, појава и др., различити односи међу њима, као и материју од које је нешто направљено, од чега се нешто састоји (у јд.: таква реч).*

при̏девак јек. **при̏дјевак,** -ēвка м *назив који се коме да по некој његовој особини, надимак.*

приде́вати, при̏дēвāм јек. **придиjѐвати,** при̏дијевāм *несвр. према приденути, придести и придети.*

придѐвача јек. **придјѐвача** ж *игла којом се придева, прикачује, прибадача, шпенадла.*

при́девскӣ јек. **при́дјевскӣ,** -ā, -ō *који се односи на придеве.*

приде́лити, при̏дēлӣм јек. **придиjѐлити,** при̏дијелӣм *свр. доделити.*

придељи́вати, -ѐљујēм јек. **придјељи́вати,** -jѐљујēм *несвр. према приделити.*

при̏денути јек. **при̏дјенути,** -нēм свр. (уп. приде(с)ти) **1.** *закачивши спојити, припојити, причврстити за нешто, закачити, заденути, прикачити:* ~ орден. **2.** *дати, наденути коме или чему надимак, прозвати кога још неким именом (обично подругљиво).* **3.** *сматрати да неко или нешто има какву особину, приписати, придати какву особину коме или чему:* ~ стварима непостојеће особине.

при̏десити, -ӣм свр. *учинити погодним, подесним за нешто, опремити на одговарајући начин, прилагодити:* ~ стан од колибице. ■ **~ се 1.** *десити се, догодити се, збити се.* – Нешто чудно нам се придесило. **2.** *случајно се наћи где.* – Сељани се близу придесише.

при̏де(с)ти јек. **при̏дје(с)ти,** -енēм (-едēм) свр. *приденути.*

при̏дигнути, -нēм (се) свр. *в. придићи (се).*

при̏дизати, -ижēм *несвр. према придигнути и придићи.*

при̏дика ж ир. *говор испуњен прекорима, саветима итд.* – Мајка ми сваки дан држи придике.

при̏диковати, -кујēм несвр. ир. *говорити, држати придике.* – Волео је да придикује.

при̏дићи, -дигнēм (аор. при̏дигох, при̏диже и при̏диже; имп. при̏дигни; р. пр. при̏дигао, -гла; пр. пр. при̏дигāвши) свр. (вар. придигнути (се)) **1. а.** *мало, не много дићи, померити увис, подићи са земље или с нижег на виши положај; учинити да се ко дигне, мало уздигне или усправи:* ~ сабљу, ~ кутију, ~ старца. **б.** *дижући приближити чему:* ~ марамицу к уснама. **2.** фиг. (кога) *охрабрити, ојачати, окрепити, подстаћи.* – Пријатељи су га придигли из очаја. **3.** *одгојити, отхранити, подићи.* – Они су га придигли. ■ **~ се а.** *мало се подићи.* – Лежао је и није могао да се придигне. **б.** *доћи у боље прилике, у боље стање, оснажити се, ојачати:* ~ се материјално, ~ се из туге. **в.** *устати после болести, мало се опоравити, окрепити се.* – Сачекаће са свадбом док се ја не придигнем.

придо̀бавити, -ӣм свр. *накнадно добавити, придодати ономе што је већ добављено.* – Придобавили смо још песка.

придо̀бављати, -а̄м *несвр. према придобавити.*

придоби́вати, -о̀бӣва̄м и **придоби́јати,** -о̀бӣја̄м *несвр. према придобити.*

придо̀бити, пр̏идобије̄м свр. **1.** *задобити, приволети, врбовати, освојити.* – Придобио је наше поверење. **2.** *добити, стећи.* – Придобили су слободу.

придове́зати, -о̀ве̄же̄м свр. *додати још коју реч у разговору, наставити, надовезати.*

придода́вати, -о̀да̄је̄м (пр. сад. придода́јӯћи) *несвр. према придодати.*

придода́так, -тка м *додатак.*

придо̀дати, -а̄м свр. **1.** *додајући припојити мањи део каквој целини, допунити:* ~ земљу имању, ~ неколико речи на започету тему. **2.** *ставити на располагање; доделити привремено на службу:* ~ официра дивизији.

придо̀јити, пр̏идојӣм свр. *још мало подојити:* ~ дете.

придо̀лазак, -аска м *долазак, приспеће:* ~ непријатељских трупа. • ~ **воде** *пораст нивоа воде.*

придо̀лазити, -ӣм [гл. им. придо̀лаже̄ње с] *несвр. према придоћи.*

пр̏идолица ж *мала долина, мала увала.*

придома̀зетити, -ӣм свр. *довести зета у кућу, призетити.*

пр̏идомити, пр̏идомӣм свр. **1.** *удомити, усвојити:* ~ пса. **2.** *одгојити укрштајући две различите животињске врсте.* ■ ~ **се** *одомаћити се, удомити се.* – Придомио се у мојој соби.

придо̀не̄ти јек. **придо̀нијети,** -не̏се̄м (-до̀несе̄м) *в. допринети.* – Придонели су изради енциклопедије.

придоно̀сити, -о̀носӣм [гл. им. придо̀ноше̄ње с] *несвр. према придонети и придонијети.*

придо́ћи (пр̏идо̄ћи), пр̏идо̄ђе̄м (аор. придо́ђе и пр̏идо̄ђе; р. пр. придо̀шао (пр̏идошао), -шла) свр. **1.** *доћи, доспети, стићи, приспети.* – Турцима је придошла помоћ. **2.** *доћи после других као дошљак, придошлица.* – Они су придошли у наш крај у прошлом веку. **3.** *настати, наступити, појавити се.* – Придође му грч у стомаку. **4.** *подићи ниво, нарасти, набујати, надоћи (о каквој течности).* – Придошли су потоци.

придо̀шао, -шла, -о **1.** *р. пр. од придоћи у атриб. служби:* придошле воде. 2. (у им. служби, одр. пр̏идошлӣ, обично у мн.) м (ж) *дошљак(иња), придошлица.* – Придошли уђоше у кућу.

пр̏идошлица ж и м (мн. ж) **1.** *особа која се доселила из другог краја, која је дошла однекуд;* уп. дошљак. – Он је придошлица из Босне. **2.** *особа која је нешто касније дошла у неку групу или друштво:* ~ из суседног купеа.

придража́вати, -а̀жа̄ва̄м *несвр. према придражити.*

придра́жити, пр̏идра̄жӣм свр. *мало подражити.*

придре́мати, пр̏идре̄ма̄м јек. **придријѐмати,** пр̏идријема̄м свр. *бити обузет лаким сном, задремати.*

придржа́вати, -др̀жа̄ва̄м *несвр. према придржати:* ~ друга. ■ ~ **се 1.** *хватати се за неког или нешто, ослањати се на нешто да се не би изгубила равнотежа.* **2.** *деловати држећи се каквих начела или чијих поступака:* ~ се чијих корака, ~ се свог искуства.

пр̏идржа̄ј м и **придржа́ње** с правн. *веровниково или повериочево право да дужнику не врати залог пре него што се дуг измири (право ретенције).*

придр̀жати, -жӣм (р. пр. пр̏идржао, -а̄ла (придр̀жао, -ала)) свр. *кратко, мало држећи учврстити, осигурати, прихватити:* ~ дете да не падне. ■ ~ **се** *држећи се кратко, учврстити се, прихватити се.*

придр̀жа̄ч, -а́ча м *предмет којим се нешто придржава:* ~ за писма.

придружи́вати (се), -у̀жује̄м (се) *несвр. према придружити (се).*

придру́жити, пр̏идӯжӣм свр. *придодавањем, прикључивањем, припајањем саставити у једну целину, повезати, спојити, здружити:* ~ лутку играчкама, ~ играча репрезентацији. ■ ~ **се 1.** *прикључити се, припојити се, повезати се с ким, с чим, ући у састав чега:* ~ се друговима. **2.** *стати на чију страну, прихватити чије идеје:* ~ се Аристотелу у филозофији.

прижа́рити, пр̏ижа̄рӣм свр. *загрејати да изгледа као да је усијано, ужарено.* – Прижарило сунце.

прижѐднети јек. **прижѐдњети,** -нӣм свр. *осетити жеђ, ожеднети; постати јако жедан, дуго трпети жеђ, зажѐднети.*

прижѐлети јек. **прижѐљети,** -е̏лӣм свр. *зажелети.*

прижељки́вати, -ѐљкује̄м несвр. (нешто) *бити обузет неком (дуго)трајном жељом, желети (нешто или да се нешто догоди) (често прикривено и у мањој мери):* ~ концерт.

прижѐнидба ж *женидба којом муж постаје домазет.*

прижѐнити, пр̏иженӣм свр. *оженити уводећи у женину кућу, учинити домазетом.* – Приженили су слугу. ■ ~ **се** *женидбом ући у женину кућу, постати домазет.*

пр̏ижења м *онај који се приженио, домазет.*

прижењи́вати се, -ѐњује̄м се *несвр. према приженити се.* – Причали су како се женио и прижењивао.

прижѐћи (пр̏ижећи), -же̏же̄м (3. л. мн. -же̏гӯ; аор. прижѐгох, пр̏иже̄же; имп. прижѐзи; р. пр. пр̏ижегао, -е̏гла (пр̏ижегла)) свр. **а.** *учинити да нешто почне да гори, запалити, потпалити, припалити:* ~ кандило. **б.** *јако угрејати, припећи (обично о сунцу).* – Сунце прижегло.

прижи́зати, -ижем *несвр. према прижећи.*

прижми́рити, -рӣм и **прижму́рити,** -ӣм свр. **а.** *upola затворити очи, зашкиљити.* **б.** *на кратко склопити очи, мало зажмурити.* • ~ **једним оком** разг. *намерно пропустити нешто у чију корист.*

прижу̀љати, -а̄м и **прижу́љити,** пр̏ижӯљӣм свр. *направити жуљ, нажуљати.* – Прижуљао ме конопац.

прижури́вати (се), -у̀рује̄м (се) *несвр. према прижурити (се).*

прижу́рити, пр̏ижӯрӣм свр. **а.** *хитрије, журније поћи, пожурити.* – Обојица прижурише. **б.** *пожурити у обављању каквог посла, потакнути, подстаћи кога на журно, брзо свршавање чега.* – Прижурили су ме.

приза̀каснити, -ӣм свр. *закаснити.* – Мало сте призакаснили.

пр̏извати, -зо̀ве̄м свр. **1.** *позвати некога да се одазове, да дође, да се јави негде ради чега.* – Призвао је ујака. Призвала га је котарска област. **2.** *позвати, обратити се молитвом или каквим мистичким речима богу или духу умрлог:* ~ бога у помоћ. Седећи за округлим столом призвали су дух свога ујака. **3.** (у вези с предлозима и с неким апстрактним именицама које значе стање) *бити, наћи се у стању (у смислу значења именице):* ~ **к свести** *освестити;* ~ **у памет, у сећање** *обновити у сећању, подсетити се.* • **призвао га Господ** *умро је.*

пр̏извӯк м **1.** *споредан, допунски звук, тон који прати основни звук.* **2.** *неупадљива примеса, нијанса:* ~ жалости у чијем гласу.

пр̏издравити, -ӣм свр. *мало, донекле оздравити, не оздравити сасвим.*

пр̏издрављати, -а̄м *несвр. према приздравити.*

пр̏иземан и **пр̏изе̄ман,** -мна, -о *који се налази при земљи:* ~ кућа, ~ стан; фиг. *прост, примитиван, низак, неморалан:* приземне страсти. • **приземни пожар** *шумски пожар у којем гори суво лишће, трава, маховина, пањеви и грмље.*

пр̏иземљаст, -а, -о *који је при земљи, низак:* ~ биљка.

пр̏изе̄мље и **пр̏изе̄мље** с *део зграде који се мало уздиже изнад земљишта, који је при земљи, партер.* – Живели смо у приземљу.

приземље́ње с ел. **1.** *повезивање електричног апарата са земљом помоћу посебног електричног вода ради обезбеђења од електричног напона, уземљење.* **2.** *спуштање на земљу (о летелицама, падобранцима и сл.).*

приземљи́вати (се), -ѐмљујēм (се) *несвр. према приземљити (се).*

призѐмљити, прѝземљӣм свр. **1.** *спојити са земљом (о електричној струји):* ~ фрижидер. **2.** фиг. *спустити на земљу, опаметити, уразумити.* – Отац га је коначно приземљио. ■ ~ **се 1.** *спустити се на земљу.* – Авион се успешно приземљио. **2.** *опаметити се, уразумити се.*

призѐмљуша, прѝземница и **прѝзēмница** ж *приземна кућа.*

прѝземно и **прѝзēмнō** прил. *у приземљу.*

прѝзетити, -ӣм свр. *увести као зета у кућу, приженити, придомазетити.* ■ ~ **се** *постати домазет, приженити се.*

прѝзетко м подр. *домазет.*

прѝзетковица ж подр. *призеткова жена.*

призи́вати, прѝзӣвāм *несвр. према призвати.*

призи́дати, прѝзӣдāм свр. *доградити, дозидати, сазидати уз постојећу грађевину.*

призиђи́вати, -ѝђујēм *несвр. према призидати.*

призи́мити, прѝзӣмӣ(м) свр. безл. *почети (о зими).* – Доћи ће кад призими.

прѝзма ж грч. **1.** *геометријско тело ограничено одозго и одоздо двема полигонима, а са страна паралелограмима.* **2.** физ. *прозирно тело које служи за расипање беле светлости у спектралне боје, за преламање светлосних зрака и употребу у различитим оптичким справама.* • **гледати (посматрати) кроз (своју) призму** *гледати, посматрати нешто необјективно под утицајем каквих околности, прилика, стања.*

прѝзмаст, -а, -о *који је као призма:* ~ огледало.

призмàтичан, -чна, -о и **призмàтичкӣ,** -ā, -ō *који има облик призме:* ~ четвороугаона кула.

призна́вати, прѝзнāјēм (пр. сад. призна́јӯћи) *несвр. према признати.*

прѝзнаница ж *писмена потврда о плаћеном рачуну или урађеном каквом другом послу.*

призна́ње с **1.** *лична изјава о стварном, истинском току каквог догађаја.* – Покушавали су да извуку признање из њега. **2.** *уважавање, поштовање.* – Таквој храбрости мора се одати признање.

прѝзнāт, -а, -о **1.** *трп. од признати.* **2.** *уважен, поштован, цењен:* ~ писац.

прѝзнати, -āм (аор. прѝзнадох и прѝзнах) свр. **1.** *рећи, испричати истину; изјавити да је нешто истинито, стварно, тачно; јавно, службено прихватити као своје.* ~ своју кривицу, ~ дете. **2.** *одобрити као ваљано, јавно прихватити, сагласити се; уважити чији рад или способности:* ~ некога за цара, ~ Вука као умног човека.

прѝзнāто прил. *ваљано, прихваћено, општепознато.*

прѝзнāтōст, -ости ж *особина онога који је признат.*

при́зор м **а.** *оно што се види, што се открива погледу, што се јавља као предмет гледања.* – Стајали су неми пред тим призором. **б.** *одвојен, појединачни догађај неког збивања из живота или из уметничког дела:* ~ из живота, слике са призорима из рата.

призòртити се, прѝзортӣм се свр. тур. *јако се уплашити, узортити се.* – Призортио се од испита.

при́ја ж (вок. прѝјо) (често у вези с личним именом) **1.** *мајка једног од супружника према родитељима другог супружника.* **2.** хип. *пријатељица.*

прѝјава ж **1. а.** *усмено или писмено обавештење власти о чијој кривици.* – Милиционер је написао пријаву. **б.** *усмено или писмено обавештење некој комуналној организацији о кваровима или неким другим неправилностима у њиховом раду:* ~ квара. **2.** *писмена изјава у службеном облику у којој се нешто јавља:* ~ Румуније о учешћу на такмичењу. **3.** *изјава с пописом робе која се предаје при плаћању царине.*

прија́вити, прѝјавӣм (трп. прѝјāвљен) свр. **1.** *обавестити о нечијој посети, огласити чији долазак, најавити:* ~ посету. **2. а.** *оптужити некога за какву кривицу, преступ, тужити; поднети пријаву:* ~ Миму учитељици; ~ Миму суду. **б.** *обавестити неку комуналну организацију о постојању квара на мрежи.* – Одмах смо пријавили нестанак струје. ■ ~ **се** *доћи и јавити се за пријем:* ~ се властима, ~ се у војску.

пријављи́вати (се), -àвљујēм (се) *несвр. према пријавити (се).*

прѝјавнӣ, -ā, -ō *који се односи на пријаву:* ~ формулар, ~ рок. • ~ **одељење (~ уред)** *установа у којој су убележени сви становници једног града и која даје обавештење о њиховом пребивалишту.*

прѝјāвнӣк м *подносилац пријаве.*

прѝјāвница ж **1.** *формулар за пријављивање; документ о пријављивању, пријава.* **2.** *канцеларија у којој се врши пријављивање.*

прѝјāзан, -зна, -о *услужан, љубазан, срдачан, пријатан, учтив:* ~ глас, ~ осмех.

прѝјāзно прил. *на пријазан начин, љубазно, срдачно, учтиво.*

прѝјāзнōст, -ости ж *особина онога који је пријазан.*

прѝјāн м разг. *пријатељ.*

прѝјапски прил. *блуднички, развратнички (према Пријапу, богу плодности у грчкој митологији).*

прѝјāтан, -тна, -о *који прија, који причињава угодност, угодан; допадљив, привлачан:* ~ стан, ~ осмех.

прѝјатељ м (инстр. -ем) **1. а.** *особа с којом је неко у добрим, срдачним односима, одан, присан човек, близак познаник, друг.* – Није имао правих пријатеља. **б.** *онај који с неком женом одржава интимне односе, љубавник.* **2.** *онај који пристаје уз кога или што, бранилац, једномишљеник, присталица, следбеник:* ~ уметности, ~ парада. **3.** *у фамилијарном или ироничном обраћању непознатој особи.* – У здравље пријатељу! **4.** *отац једног од супружника према родитељима другог супружника.* • **кућни** ~ а) *особа која ужива наклоност читаве породице.* б) ир. *љубавник жене, домаћице куће.*

пријатељѐвати (пријатељòвати), -ѐљујēм несвр. *бити с ким пријатељ, живети у пријатељству, друговати.*

пријатѐљити (се), -ӣм (се) несвр. [гл. им. пријатѐљење с] **1.** *ступати с ким у пријатељске односе, постајати коме пријатељ.* **2.** *ороћавати се браком своје деце.*

пријатѐљица ж *жена пријатељ.* • ~ **ноћи** *проститутка, блудница.*

пријатѐљичин, -а, -о *који припада пријатељици.*

пријатѐљскӣ, -ā, -ō *који се односи на пријатеље, који показује пријатељство, добронамеран, другарски:* ~ осмех, ~ поглед. • **бити с ким на пријатељској нози** *бити с ким у пријатељским или присним односима;* ~ **утакмица** спорт. *утакмица која не утиче на поредак у првенству.*

пријатѐљски прил. *на пријатељски начин, као пријатељи, као пријатељ.* – Јавио му се пријатељски.

пријатѐљство с **а.** *однос узајамног разумевања, поверења, поштовања и љубави, друговање, другарство.* **б.** *љубавни однос, љубавна веза.* • **дебело** ~ *велико, дуготрајно пријатељство.* **пакет или уговор о (вечитом) пријатељству** пол. *узајамна обавеза двеју држава да ће живети у пријатељским односима.*

прѝјати, -āм несвр. *изазивати пријатност, угодност, боље расположење, бити по вољи, чинити уживање, задовољство.* – Пријао ми је сан. Прија му она. Прија му клима.

прѝјāтно прил. **1.** *на пријатан начин, угодно, лагодно.* **2.** *при обедовању као израз жеље да јело што боље прија.*

пр̏ијатнōст и **прија́тнōст,** -ости ж *пријатно осећање; стање, својство онога коме је пријатно, угодност, лагодност.*

пр̏ијахати, -ашēм свр. *јашући прићи, доћи, дојахати.*

пр̏ијашњӣ, -ā, -ē *пређашњи.*

пр̏ијем и **пр̏ијем** м **1. а.** *добијање, примање, преузимање чега од кога:* ~ вашег писма. **б.** *оцена, одјек, расположење према некој новини, новој друштвеној, уметничкој и др. појави:* добар пријем код читалаца, хладан пријем представе у Београду. **в.** *придруживање, примање укључивање у какав посао, заједницу, организацију:* ~ у странку, ~ у радну организацију. **2.** *слушање или гледање нечега што се саопштава преко радија, телевизије, телефона и сл.:* ~ емисије. **3.** *свечани дочек, свечаност, примање приређено некоме (обично званичним или службеним особама).* – Амбасадор је приредио свечан пријем.

пр̏ијемнӣ и **пр̏ијемнӣ,** -ā, -ō *који се односи на пријем:* ~ канцеларија. • ~ **испит** *испит који се полаже ради пријема у какву школу, службу и др.*

пр̏ијемнӣк и **пр̏ијемнӣк** м техн. *уређај, механизам примењен у радио-техници ради примања сигнала речи, музике и сл.:* телевизијски ~, радио ~.

пр̏ијемница и **пр̏ијемница** ж *писмена потврда о томе да је нешто примљено.*

пријѐмчив, -а, -о *који се брзо везује, који лако прима, прихвата што.* – Имао је природу пријемчиву за сваку науку.

пријѐмчивōст, -ости ж *особина онога који је пријемчив.*

пријѐмчљив, -а, -о *пријемчив.*

при́јица и **пр̏ијица** ж *дем. од прија.*

прију́рити, пр̏ијӯрӣм свр. *јурећи стићи, дојурити.* – Пријурио је столу.

при́каз м **1.** *показивање, приказивање, представљање чега бројчано или графички:* табеларни ~. **2.** *писмени или усмени извештај о чему:* ~ битке. **3.** *кратка критичка оцена, рецензија какве научне или уметничке дела:* књижевни ~.

пр̏иказа ж *слика која се ствара у машти, као плод маште; привиђење, утвара.* – Није знао да ли је то била приказа или збиља.

приказа́ње с **1.** *приказа.* **2.** *средњовековна драма религиозног садржаја.*

прика́зати, пр̏ика̄жēм свр. **а.** *изнети, показати, представити.* – Отпочео је издавање народних песама да прикаже богатство народног језика. **б.** *емитовати (филм, какву емисију и сл.).* **в.** *известити, представити (на позорници, сцени).* – Четири године касније Покондирена тиква приказана је у Београду. **г.** *дати кратак приказ, рецензију какве научне или уметничке дела (преко штампе, радија или телевизије).* **д.** *показати, представити у основним цртама.* – Нису га приказали у најбољем светлу. ∎ ~ **се 1. а.** *појавити се, показати се, бити присутан.* – Хајде, прикажи се већ једном! **б.** *појавити се у мислима, у сну, причинити се, учинити се.* – Те ноћи приказала му се у сну лепотица. **2.** *представити се, показати се (обично друкчијим него у стварности).* – Жеља му бејаше да јој се прикаже озбиљним човеком.

прикази́вати (се), -а̀зујēм (се) *несвр. према приказати (се).*

прикази̏вāч, -а́ча м *онај који приказује, који представља (какав филм, емисију, какво уметничко дело и др.).*

прика̀лемити, -ӣм свр. **а.** *калемљењем пренети, додати, накалемити.* – Прикалемљена гранчица се осушила. **б.** *придодати, надовезати (на нешто), придружити, привезати (уз нешто).* – Прикалемио је још неколико стихова на своју песму.

пр̀икаснити, -ӣм свр. *касно стићи, закаснити.*

прикачи́вати (се), -а̀чујēм (се) *несвр. према прикачити (се).*

пр̀икачити, -ӣм свр. **а.** *спојити један предмет с другим, закачивши припојити, причврстити за што:* ~ вагон. **б.** *причврстити иглом и сл., приденути, прибости, заденути; окачити:* ~ орден на груди, ~ слику на зид. ∎ ~ **се** фиг. *везати се за неког, приближити се неком, обично наметљиво, досађујући му.*

приквасѝвати, -а̀сујēм *несвр. према приквасити.*

пр̀иквасити, -ӣм свр. *мало наквасити, поквасити.*

прики́вати (се), пр̀икӣва̄м (се) *несвр. према приковати (се).*

пр̀икладан, -дна, -о *који одговара одређеној ситуацији, добро одабран, погодан, подесан:* ~ поклон.

пр̀икладно прил. *на прикладан начин, погодно, подесно.*

пр̀икладнōст, -ости ж *својство или стање онога што је прикладно.*

пр̀иклањати (се), -ам (се) *несвр. према приклонити (се).*

прикла́пати, пр̀икла̄па̄м *несвр. према приклопити.*

пр̀иклати, -кољēм свр. **1. а.** *усмртити презавши грло, преклати, заклати (обично рањену или болесну животињу).* **б.** *презати грло коме не довршивши до краја клање.* **2.** фиг. *уништити, упропастити.* – Једно га је питање приклало и он није положио испит. • ~ **кога испод репа** експр. *подвалити коме, преварити, насамарити кога.*

пр̀иклекнути, -нēм свр. *накратко клекнути.*

прикле́штити, пр̀иклēштӣм јек. **приклијѐштити,** пр̀иклијештӣм (трп. пр̀иклēштен јек. пр̀иклијештен) свр. **1. а.** *клештима стегнути.* **б.** *притиснувши повредити, пригњечити, пригњавити.* **в.** фиг. *приморати, принудити кога да стално буде, остане негде.* – Приклештена је у кревету. **2. а.** *довести у безизлазан положај, лишити кога могућности да се противи, притеснити.* – Ако га приклештимо, признаће он. **б.** *подвргнути ограничењу у кретању или чему другом; опколити.* – Приклештише ме потере код главне карауле.

пр̀иклӣнчити, -ӣм свр. *клинцима прибити, причврстити;* фиг. *притиснути, прилепити.*

при́клон и **пр̀иклон** м **1.** *покрет надоле главом или горњим делом тела (обично пред неким у знак поздрава, исказивања поштовања и сл.).* **2.** *заклон, склониште.* **3.** *нагиб, косина уопште.*

пр̀иклонӣк м *онај који је наклоњен чему, поклоник:* приклоници шаха.

прикло̀нити, пр̀иклонӣм свр. **1.** *нагнути, сагнути, погнути, повити:* ~ главу, ~ лице. **2.** *придобити, привући на чију страну, приволети; наговорити кога на што.* – Приклонила ме је својој теорији. ∎ ~ **се 1. а.** *сагнути се, повити се горњим делом тела (обично као израз поштовања), поклонити се.* – Скидоше капе, приклонише се до земље. **б.** *нагињањем, повијањем приближити се чему; доћи у кос положај, искосити се.* – Жито се малко приклонило сунцу. **2. а.** *приволети се чему, пристати уз кога:* ~ се Италији. **б.** *одати се, посветити се чему:* ~ се музици.

прикло̀пити, пр̀иклопӣм свр. **1. а.** *напола, не сасвим затворити, саставити, склопити, допола поклопити, преклопити:* ~ лонац поклопцем. **б.** *мало, на кратко затворити:* ~ очи, ~ уста. **2.** фиг. *наткрити; притиснути.* – Дим је приклопио улицу. Глад је приклопила становништво. ∎ ~ **се 1.** *затворити се, заклопити се.* – Врата су се за њим приклопила. **2.** *прикључити се, припојити се.* – Настојали су да се Ердељ приклопи Угарији.

пр̀икључак, -чка м *оно што омогућава прикључивање чему, везу са чим:* телефонски ~.

прикљу́чати, -а̄м свр. *кључем осигурати, закључати:* ~ кућу.

пр̀икључено прил. *спојено, састављено.*

прикључи́вати (се), -у̀чујēм (се) *несвр. према прикључити (се).*

прикљу́чити, пр̀икључӣм свр. **1.** *додати (чему), спојити, здружити (с чим).* – Речник ће бити прикључен уз Правопис. **2.** *спојити с чиме, укључити:* ~ шпорет. ∎ ~ **се а.** *придружити се коме, ући у састав чланова, учесника какве друштва.* **б.** *стати на чију страну, пристати уз кога, приволети се коме.* – Прикључио се Помпеју и Красу.

пр̀икључнӣ, -ā, -ō *који се прикључује, који служи за везу:* ~ вод, ~ канал.

пр̀икључница ж *кутија којом се прикључује електрична струја;* уп. прикључак.

прѝкова̄но̄ст, -ости ж *стање онога који је прикован, онога што је приковано.*

прико̀вати, прѝкује̄м (трп. прѝкова̄н) свр. **1. а.** *ковањем, закивањем саставити, спојити, причврстити (један предмет уз други).* – Жељезне су узде биле прикoване. **б.** *причврстити чиодама, ексерима, клинцима и сл., прикуцати.* – Приковао је летвицу на зид. **2.** фиг. **а.** *силом приморати, присилити кога да стално, непрекидно буде, налази се на истом месту.* – Плотун их је приковао за тло. **б.** *упрети поглед, пажњу и сл. према коме, чему, на кога, на шта.* – Приковао је поглед на земљу. **в.** *учинити заинтересованим за нешто, чврсто привезати.* – Приковали су га к науци. ■ **~ се** *присилити се на непомичност, на задржавање на истом месту.* • **остати (стати, стајати) као прикован** *остати непокретан под утицајем какво̄г снажно̄г осећања.* **~ за срамни стуб** *изложити јавној порузи.*

прѝколица ж *кола без сопствене вучне снаге која се прикачињу за друга кола.*

прико̀нчати, -а̄м свр. *привести крају, завршити, окончати.*

прикопча́вати (се), -о̀пча̄ва̄м (се) *несвр. према прикопчати (се).*

прико̀пчати, -а̄м свр. *спојити, саставити дугметима, копчама (нпр. одећу), закопчати.* ■ **~ се 1.** *закопчати на себи (одећу).* **2.** *прикључити се.* – Нове телефонске линије прикопчале су се на стару централу.

прикра́дати се, прѝкра̄да̄м се *несвр. према прикрасти се.*

прѝкрајак, -а̄јка м **1.** *крајњи, периферни део:* ~ просторије, ~ ока. **2. а.** *забачено, слабо приступачно место.* – Али овако, једна капетанија, срез у прикрајку, ником на зубу, то је прави злата̄н мајдан. **б.** *скривено место, бусија, заседа, заклон.* – Гледаћу борбу из прикрајка.

прѝкра̄јчити, -ӣм свр. *довести до краја, довршити, докрајчити.*

прѝкрасти се, -а́де̄м се свр. *неприметно, кришом приближити се, ушуњати се.* – Нисмо опазили да се прикрао у кућу. фиг. Кад се сан прикраде.

прикри́вати (се), прѝкрӣва̄м (се) *несвр. према прикрити (се).*

прикрѝва̄ч, -а́ча м **1.** *онај који прикрива, сакрива.* **2.** *оно чиме се нешто прикрива.* – Да би сакрила своје старачко лице, користила је шминку као прикривач.

прикрѝва̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на прикриваче.*

прикрѝвен, -е̄на, -о **1.** *трп. од прикрити.* **2.** *који се није испољио јавно, неоткривен, скривен, притајен.* **3.** фиг. *неискрен, подмукао.* – Био је прикривен и лажљив.

прикривѐно прил. **а.** *на прикривен начин, тајно, кријући се, кришом.* **б.** *претварајући се, привидно.* – Гледао је прикривено жалосна лица око себе.

прикрѝвено̄ст, -ости ж *особина или стање онога који се прикрива, онога што је прикривено.*

прикри́вити, прѝкрӣвӣм свр. *мало накривити, наклонити:* ~ главу.

прѝкрити, прѝкрије̄м (трп. прикрѝвен, -е̄на) свр. **1.** *привремено склонити, заклонити.* – Облак је прикрио сунце. **2.** *затајити, забашурити:* смешком ~ забуну. ■ **~ се** *сакрити се, заклонити се.*

прикр́мити, прѝкр̄мӣм свр. *управити брод да крмом пристане уз обалу.*

прикро̀тити се, прѝкротӣм се свр. *мало се укротити, накратко се припитомити; примирити се.* – Временом се ждребац прикротио.

прѝкрпити, -ӣм (прѝкрпати, -а̄м) свр. **а.** *пришити закрпу, закрпити.* **б.** *с муком, тешко стећи, докупити; скрпити, given градити како било, склепати:* ~ нешто имања, ~ шупу. ■ **~ се** *залепити се, приљубити се уз некога, не одвајајући се, досађујући.*

прикрпљи́вати (се), -кр̀пљује̄м (се) *несвр. према прикрпити (се).*

прику́пити, прѝкӯпӣм свр. *накнадно, још купити, докупити.*

прѝкупити, -ӣм (трп. прѝкупљен) свр. **1.** *скупити, сабрати, покупити нешто што је разасуто.* **2. а.** *сазвати:* ~ сватове. **б.** *сабрати, скупити уопште:* ~ много новца. **3.** *пригрaбити, насилно присвојити (власт, моћ):* ~ сву власт. **4.** *напрегнути, напети (своје способности):* ~ храбрости. ■ **~ се 1.** *састати се, скупити се с разних страна на једном месту.* – Трупе су се прикупиле у селу. **2.** *приљубити се, стиснути се уз кога.* – Прикупила се уз мужа. **3.** *доћи к себи, повратити се у нормално стање, сабрати се.* – Прикупио се мало и одговорио им на постављено питање.

прику́пљати (се), прѝкӯпља̄м (се) *несвр. према прикупити (се).*

прику̀пља̄ч, -а́ча м **1.** *онај који прикупља.* **2.** *оно чиме се прикупља.*

прѝкупљено̄ст, -ости ж *стање у којем је нешто у великом броју на једном месту скупљено.*

прикупљи́вати, -у̀пљује̄м *несвр. према прику́пити.*

прикупљи́вати (се), -у̀пљује̄м (се) *несвр. према прѝкупити (се).*

прѝкућак, -ћка м *просторија која је дограђена уз кућу.*

прикуца́вати, -у̀ца̄ва̄м *несвр. према прикуцати (се).*

прѝкуцати, -а̄м свр. **1.** *причврстити куцањем, укуцати, закуцати.* **2.** *дати коме знак куцањем, огласити се куцањем.* ■ **~ се** фиг. *непомично остати у каквом положају, дуго не напуштати неко место радећи, учећи и сл.* – Има испит сутра, па се прикуцала уз столицу и не устаје.

прѝкуцкати, -а̄м свр. *у дем. значењу: прикуцати.*

прикуцки́вати, -у̀цкује̄м *несвр. према прикуцкати.*

прѝкуцнути, -не̄м свр. *дем. од прикуцати.*

прикучи́вати (се), -у̀чује̄м (се) *несвр. према прикучити (се).*

прику́чити, прѝкӯчӣм свр. арх. или нар. *приближити, примаћи.* ■ **~ се 1. а.** *приближити се, примаћи се (просторно и временски):* ~ се стану. **б.** *приближити се једно другом.* **2.** фиг. *бити, постати присан, наклоњен.* – Грчка се прикучила Србији.

прила́гати, прѝла̄же̄м *несвр. према приложити.*

прила̀га̄ч, -а́ча м *онај који прилаже, који даје прилог.*

прилага̀чица ж *женска особа прилагач.*

прилаго̀дити, -а̀годӣм (трп. прила̀гођен) свр. **а.** *довести у склад са приликама, ускладити:* ~ уметничко стваралаштво духу времена. **б.** *преудесити, преправити, адаптирати.* ■ **~ се** *довести се у склад с постојећим приликама и условима, адаптирати се:* ~ се новој средини.

прилаго̀дљив, -а, -о *који се лако може, уме прилагодити.*

прилаго̀дљиво прил. *на прилагодљив начин.*

прилаго̀дљиво̄ст, -ости ж *особина онога који је прилагодљив.*

прилагођа́вати (се), -о̀ђа̄ва̄м (се) *несвр. према прилагодити (се).*

прила̀гођено̄ст, -ости ж *стање онога што је прилагођено, подешеност, адаптираност.*

прилагођи́вати (се), -о̀ђује̄м (се) несвр. *в. прилагођавати (се).*

при́лаз, -а и **прѝлазак,** аска м **1.** *приближавање, прилажење.* **2.** *пут којим се прилази или може прићи:* ~ селу. **3.** *приступ каквом проблему, начин разматрања каквог питања; стил:* ~ теми.

при́лазити, -ӣм [прѝлаже̄ње с] *несвр. према прићи.*

при́лазнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на прилаз:* ~ мост.

приле́гати, прѝле̄же̄м јек. **прилијегати,** прѝлијеже̄м *несвр. према прилећи.*

прилѐжати, -жӣм *несвр. према прилећи.*

прѝлемити и прилѐмити, прѝлемӣм свр. *спојити лемљењем, залемити.*

при̏ле̄њ (при̏ле̄н) јек. **прилијен,** -а, -о *прилично лењ.*

при̏леп јек. **при̏љеп** м бот. *биљка из породице оштролиста,* Asperugo procumbens.

при̏лепак јек. **при̏љепак,** -пка м **1.** *оно што је прилепљено, накнадно додато, накалемљено (обично као сувишно, непотребно, лоше, неукусно и сл.).* **2.** зоол. **а.** *врста жуне.* **б.** *род примитивних пужева,* Patella vulgaris. **3.** бот. **а.** *в. урочица* Lychnis viscaria. **б.** *биљка из породице каранфила,* Silene armeria.

приле́пити, при̏ле̄пӣм јек. **прилије̏пити,** при̏лијепӣм (трп. при̏ле̄пљен јек. при̏лијепљен) свр. **1.** *лепећи причврстити, залепити.* **2.** фиг. *дати, наденути коме какав надимак; прогласити кога носиоцем какве особине (обично негативне).* – Прилепљено му је да је лажов и превртљивац. ■ **~ се 1.** *спојити се лепљењем; закачити се, прикачити се не одвајајући се.* – Конац се прилепио за панталоне. фиг. Поглед јој се прилепио за његово лице. **2.** фиг. **а.** *чврсто се приљубити, прибити уз нешто:* ~ се уз стену. **б.** *постати одан, привржен, заинтересован:* ~ се уз газду, се ~ за математику. **в.** *наметнути се, натурити се.* – Прилепио ми се неки сумњив тип. • **језик му се прилепио за зубе** *престао је говорити, занемео је.* **~ коме пољубац** *нагло, страсно пољубити кога.* **~ коме шамар (ћушку)** *ошамарити кога.* **прилепио му се трбух за леђа (желудац о трбух)** *врло је мршав.* **~ се уз кога као чичак (крља, крпељ, за стопало, уз пете)** *привезати се уз кога.* **~ се уз сваку сукњу** *заинтересовати се, везати се за сваку жену.*

приле̏пљив јек. **приље̏пљив,** -а, -о *који се лако лепи.*

прилепљи́вати (се) јек. **приљепљи́вати (се),** -е̏пљујӗм (се) *несвр. према прилепити (се).*

прилепљи̏ва̄ч јек. **приљепљи̏ва̄ч,** -а́ча̄ м *онај који лепи, прилепљује.*

приле̏пљиво̄ст јек. **приље̏пљиво̄ст,** -ости ж *особина онога који је прилепљив.*

при̏лепња̄к јек. **при̏љепња̄к** м зоол. *врста морске рибе* Lepadogaster.

приле̏пуша јек. **приље̏пуша** ж зоол. *врста морске рибе* Echeneis remora.

прилепчив јек. **приљепчив,** -а, -о *в. заразан.*

приле́тати, при̏ле̄ће̄м јек. **прилије̏тати,** при̏лијеће̄м *несвр. према прилетети.*

приле̏тети јек. **приле̏тјети,** -тӣм свр. *долетети; дојурити коме, чему.*

приле̏ћи (при̏лећи), при̏легне̄м (аор. при̏леже и приле̏же; р. пр. при̏легао, -е̏гла (при̏легла); пр. пр. при̏лега̄вши) свр. **1.** *лећи на кратко време.* – Прилегао је после ручка да се одмори. Чуше однекуд митраљез, па прилегоше. **2.** фиг. **а.** (на, уз срце, душу) *постати драг, близак.* – Прилегао ми је уз срце. **б.** *прихватити се каквог посла, навалити на какав посао.*

прилешки́вати, -е̏шкујӗм несвр. *често лешкарити.*

при́лив м **а.** *надолажење у великој количини (најчешће воде или нечег течног):* ~ крви. **б.** фиг. *нарастање, пораст:* ~ становништва.

прили́вати, при̏лӣва̄м *несвр. према прилити.*

прилиза́вати се, -ѝза̄ва̄м се *улагивати се, додворавати се.*

прили́зати, при̏лӣже̄м свр. *глатко зачешљати, загладити (косу), обично помоћу какве масне течности, зализати.*

прилије̏вати, при̏лијева̄м несвр. јек. *в. приливати.*

при́лика ж (дат. -ици) **1.** *згодна ситуација, повољан тренутак.* – Сада је прилика да зарадим новац. **2.** *у мн.: услови живота, околности.* – Прилике су га учиниле хладним. **3.** *нејасан, мутан спољни обрис, контура, слика.* – Видели смо две прилике које су нам се приближавале. До ње је висила нејасна прилика трговачког брода. **4.** *онај који у свему одговара, који има све што је потребно (о младићу стасалом за женидбу или о девојци дораслој за удају).* – Он је себе сматрао за добру прилику свештеничкој кћери. **5.** (у инстр., у служби предлога с ген.) *у току, за време:* ~ дебате, ~ првог напада, ~ великих празника. • **другом приликом** *други пут.* **на своју слику и прилику** *попут себе.* **по свој прилици** *чини се, изгледа, по свему судећи, врло је вероватно.*

при́ликовати, -кујӗм несвр. *доликовати, приличити, приличити, пристојати.*

при̏лити, при̏лијӗм свр. *додати лијући, досути, долити.*

при́личан, -чна, -о **1.** *доста велики, задовољавајући (по броју).* – Дошао је приличан број посетилаца. **2.** арх. *одговарајући по неким потребама, условима или по неким начелима, прописима.* – Стари професор је приличнији од новога.

при́личити, -ӣм несвр. **а.** *бити у складу са нечијим достојанством, позивом.* – Такав живот је приличио поповским породицама. **б.** (безл.) *допуштено је, треба, ваља.* – То приличи девојци.

при́лично прил. **1. а.** *као што приличи, као што треба, достојно:* ~ обележити годишњицу. **б.** *у складу с чим.* – То је приличније истини. **2.** *доста, довољно:* радити ~ лако.

при́лог м **1.** *оно што је чему приложено, додатак, допуна.* **2.** *оно што ко приложи својим радом или својим новцем, допринос.* **3.** *део неке телевизијске или радио-емисије колажног састава; чланак, извештај (у новинама, часопису и сл.):* ~ из културе. **4.** лингв. *непроменљива реч која стоји уз глаголе, придеве и друге прилоге и ближе одређује њихово значење (или стоји уз именице као партитивна реч).* • **глаголски ~ садашњи** лингв. *нелични, непроменљиви глаголски облик који обично означава радњу која се врши паралелно са радњом предиката.* **глаголски ~ прошли** лингв. *нелични, непроменљиви глаголски облик који најчешће означава радњу која се извршила пре радње предиката.* **као прилог** *као допуна (обично службеном спису, акту).* **у ~** *у корист.*

прило̏жити, при̏ложӣм свр. *дати као прилог; додати, прикључити.*

при́лошкӣ, -а̄, -о̄ лингв. *који се односи на прилог, који врши службу прилога:* ~ одредба, ~ реченица.

при̏лупити, -ӣм свр. *затворити, притворити лупивши.*

при̏лупнути, -не̄м свр. *дем. од прилупити.*

при̏љежан и **при́љежан,** -жна, -о *ревностан, марљив, савестан.*

при̏љежно и **при́љежно** прил. *на приљежан начин, марљиво, савесно.*

при̏љежно̄ст и **при́љежно̄ст,** -ости ж *особина онога који је приљежан.*

приљу́бити, при̏љӯбӣм (трп. при̏љӯбљен) свр. **а.** *сасвим, тесно приближити, прибити уз нешто или нешто; прислонити једно уз друго.* – Приљубио је лице уз земљу.; ~ клупе. **б.** фиг. *учинити привржeним, везаним, привезати.* – Она ме није могла приљубити уз себе. ■ **~ се 1. а.** *прислонити се, прибити се уз нешто; приближити се једно другом:* ~ се уз стену. Небо и море су се приљубили. **б.** *прилепити се, припити се уз нешто.* – Мокра кошуља му се приљубила уз тело. **2.** фиг. *постати одан, привржен, заинтересован, везати се (за или уз кога, што):* ~ се за учење, ~ се уз учитељицу. Приљубише се једно уз друго.

приљубљи́вати (се), -ӯбљујӗм (се) *несвр. према приљубити (се).*

при̑ма и **при́ма** ж лат. непром. *у атриб. служби: узоран, најбољи, савршен:* роба ~ квалитета, ~ домаћица.

примабалери́на ж итал. *најбоља балерина, првакиња у балетској трупи.*

примадо̏на ж итал. *главна певачица, првакиња у оперском ансамблу; глумица која глуми главне улоге, првакиња.*

прима̀до̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на примадоне:* примадонске арије.

прима̀кнути *в. primaћи.*

при̏малац, -аоца м *онај који прима, добија.*

при̏малачки прил. *на начин примаоца, као прималац.* – Он живи прималачки, ништа не даје.

примáмити, примамим свр. **а.** *подстаћи, привући.* – Љубазан позив примамио га је да дође. **б.** *намамити, навести, завести.* – Он га је примамио на тај посао лаком зарадом.

примàмљив, -а, -о *који примамљује, привлачи, привлачан; који обећава успех, корист, уживање:* примамљива лепота, ~ предлог.

примамљи́вати, -àмљујēм *несвр. према примамити.*

примàмљиво прил. *допадљиво, привлачно:* делује ~.

примàмљивōст, -ости ж *особина онога који је примамљив.*

примамљѝвāч, -áча м *онај који примамљује.*

при́мāње с **1.** *гл. им. од примати (се).* **2.** *накнада за одређени рад или службу, плата, зарада.* **3.** *предусретање госта, онога ко долази с пута, дочек.* – Примање гостију било је срдачно. **4.** *свечаност на коју се позивају бирани гости (обично званичници), пријем.* – Био је позван на примање код амбасадора. • **соба за** ~ *соба с посебним намештајем намењена за пријем гостију.*

прѝмāран и **прѝмāран,** -рна, -о лат. *први у каквом поретку, изворни; главни, најважнији.*

прѝмāријус м лат. *титула коју стичу лекари после дужег искуства, више објављених стручних радова и др.*

прѝмāрно и **прѝмāрно** прил. *првенствено, пре свега, у првом реду, главно, најважније.*

примáрнōст, -ости ж *стање, особина онога што је примарно, онога који је примаран.*

при́мас м лат. *највиши црквени достојанственик у једној земљи.*

прѝмāт, -áта м лат. *првенство, прво место по рангу:* ~ у струци.

прѝматељ м *в. прималац.*

прѝматēљка ж *женска особа приматељ.*

при́мāт, -áта м лат. *у мн.: ред сисара којем припада човек заједно са мајмунима и полумајмунима (у јд.: сисар из тога реда).*

при́мати (се), прѝмāм (се) *несвр. према примити (се).*

примàћи (прѝмаћи) и **примàкнути,** прѝмакнēм (аор. примàкох, примàче и прѝмаче (примàкнух, прѝмакнӯ); р. пр. прѝмакао, примàкла (прѝмакла) (примàкнуо, -ула)); трп. прѝмакнӯт) свр. *мичући, носећи приближити, сместити близу или ближе нечему:* ~ столицу кревету. ■ ~ **се** *приближити се (просторно или временски).* – Примакао се столу. Примакао се рок примирја.

прѝмаħи и **прѝмāħи,** -ā, -ē *који служи за примање, гостински:* ~ соба.

при́мāч, -áча м спорт. *играч (играчица) у одбојци који (која) има задужење да прима, прихвата лопту коју сервира противнички играч (противничка играчица).*

прѝмедба и **при́медба** јек. **прѝмједба** и **при́мједба** ж (ген. мн. -дāбā и -дбӣ) **1.** *замерка, прекор, приговор.* **2.** *накнадно, допунско објашњење, напомена, опаска.* – Хтедох му учинити неку паметну примедбу.

прѝмедбица и **при́медбица** јек. **прѝмједбица** и **при́мједбица** ж *дем. и ир. од примедба.*

прѝмена јек. **прѝмјена** ж *примењивање, употреба, пракса.* – Апарат треба испитати у примени.

примéнити, прѝмēнӣм јек. **примијèнити,** прѝмијенӣм (трп. прѝмēњен јек. прѝмијењен) свр. *увести у употребу, у праксу, употребити.* **а.** *(нешто):* ~ сличне методе. **б.** *(нешто на некоме, у, на нечем):* ~ експеримент на псу, ~ теорију у пракси, ~ посебну технологију у металургији. **в.** *(нешто на нekoга):* ~ члан закона на преступника. • **не било прим(иј)ењено** *каже онај који, говорећи о нечему рђавом, жели да се то зло не догоди онима који учествују у разговору.* **примењена уметност** *грана ликовне уметности којој је сврха давање естетских вредности предметима намењеним практичној употреби.*

примèнљив јек. **примјèнљив,** -а, -о *који се може применити;* уп. примењив.

примèнљиво јек. **примјèнљиво** прил. *на применљив начин;* уп. примењиво.

примèнљивōст јек. **примјèнљивōст,** -ости ж *особина и стање онога који је применљив, могућност примене у датом случају;* уп. примењивост.

примèњив јек. **примјèњив,** -а, -о *в. применљив.*

примењи́вати јек. **примјењи́вати,** -èњујēм *несвр. према применити.*

примењѝвāч јек. **примјењѝвāч,** -áча м *онај који нешто примењује, користи у пракси.*

примèњиво јек. **примјèњиво** прил. *в. применљиво.*

примèњивōст јек. **примјèњивост,** -ости ж *в. применљивост.*

при́мер јек. **при́мјер** м **1.** *оно што објашњава, поткрепљује, учвршћује какву тврдњу, суд.* **2.** *оно што може послужити као показатељ, као оно према чему се могу ускладити поступци.* – Њено одевање је пример лошег укуса. Сви су следили његов пример. • **на** ~ *нека буде доказ; нека буде објашњење.*

примерáвати јек. **примјерáвати,** -èрāвāм *несвр. према примерити.*

при́мерак јек. **при́мјерак,** -ēрка м **1.** *јединка, узорак, представник врсте:* најлепши примерци крушака. – Видео је само један примерак ове интересантне животиње. **2.** *в. пример (2):* ~ добре одбране.

при́меран јек. **при́мјеран,** -рна, -о *који може да послужи као добар пример, који је за углед, узоран:* ~ ђак, ~ супруга.

прѝмерен јек. **прѝмјерен,** -а, -о *који одговара потреби, захтеву, погодан, прикладан, подесан:* ~ поклон.

прѝмерено јек. **прѝмјерено** прил. *како доликује, како приличи, прикладно.* – Насмешила се примерено ситуацији.

прѝмеренōст јек. **прѝмјеренōст,** -ости ж *стање онога што одговара чему.*

примери́вати, -èрујēм јек. **примјери́вати,** -јèрујēм *несвр. према примерити.*

прѝмерити јек. **прѝмјерити,** -ӣм свр. *удесити, прилагодити.* – Клавирска пратња је примерена да подржи певачев глас.

при́мерно јек. **при́мјерно** прил. *на примеран, узоран начин.* – Он примерно обавља своју дужност.

при́мернōст јек. **при́мјернōст,** -ости ж *особина, стање онога што је примерно.*

прѝмеса јек. **прѝмјеса** ж *оно што је чему додато, додатак.*

прѝметан и **при́метан** јек. **прѝмјетан** и **при́мјетан,** -тна, -о *који се примећује, видљив; уочљив, упадљив.*

примéтити, прѝмēтӣм јек. **примијèтити,** прѝмијетӣм (трп. прѝмēħен јек. прѝмијећен) свр. **1.** *уочити, опазити, спазити.* **2.** *напоменути (обично приговарајући, замерајући, кудећи).* – Није имао прилике да јој било шта примети. **3.** *рећи, казати, споменути.* – Она је молећиво приметила да би требало да разговарамо. • **бити примећен** *скренути на себе пажњу (обично постигнутим успехом).* – Његове прве приповетке биле су примећене.

примèтљив јек. **примјèтљив,** -а, -о *в. приметан.*

примèтљиво јек. **примјèтљиво** прил. *на приметљив начин, приметно.*

примèтљивōст јек. **примјèтљивōст,** -ости ж *својство, стање онога ко је приметљив, онога што је приметљиво.*

прѝметно и **при́метно** јек. **прѝмјетно** и **при́мјетно** прил. *на приметан начин, видно, уочљиво.* – Приметно је оћелавио.

примећи́вати јек. **примјећи́вати,** -èħујēм *несвр. према приметити.*

примéшати, прѝмēшāм јек. **примијèшати,** прѝмијешāм свр. *мешајући додати, придодати:* ~ у супу мало кајмака, фиг. ~ истини хиљаду лажи. ■ ~ **се** *помешати се (с неким), придружити се (некима).*

примигивати, -игујем *несвр. према примигнути.*

примигнути, -гнем свр. *мало намигнути.*

примиривати (се), -мирујем (се) *несвр. према примирити (се).*

примирисати, -иришем свр. *мало омирисати, помирисати.* • **није он то ни примирисао** *нема он појма о томе.*

примирити, примирим свр. *донекле умирити, смирити.* ■ **~ се 1.** *донекле се смирити, постати мирнији, мало се умирити.* **2.** фиг. *привремено, делимично зарасти, зацелити се (о повреди, рани).* – Рана се поново беше примирила.

примирје и **примирје** с **1.** *привремена обустава непријатељства, борбе; уговор о привременом прекиду борбе.* **2.** *примирење, смирење:* нервно ~.

примисао, -сли ж (инстр. -мишљу (-мисли)) **а.** *скривена мисао, тајна намера (обично непријатна, недобронамерна).* – Без икакве скривене примисли изговорио сам једну реченицу. **б.** *мисао, идеја, замисао.* – Застајем пред сликом с једном примисли.

примитак, -тка м *пријем, примање онога што се даје, шаље:* ~ новца.

примити, примим (трп. примљен) свр. **1. а.** *добити оно што је упућено:* ~ писмо. **б.** *узети оно што се пружа, даје:* ~ понуђену чашу. **2. а.** *дочекати као госта или странку (приватно, код своје куће или службено, у канцеларији):* ~ госте, ~ странке. **б.** *узети на посао, у какву организацију, запослити, учланити; прихватити, увести у своје друштво:* ~ Петра у фирму, ~ Петра у друштво. **в.** *обухватити у свој простор; увући у себе.* – Степа нас је примила у свој загрљај. Намештај је примио мирис дувана. **3. а.** *преузети, загосподарити; усвојити нешто туђе:* ~ кормило државе, ~ језик и обичаје. **б.** *добити други изглед.* – Небо је примило другачију боју. **4. а.** *реаговати на утиске примљене споља, понети се према чему:* ~ хладно говор. **б.** *прихватити, усвојити, сагласити се.* – То не могу да примим и поверујем. ■ **~ се 1. а.** *пустити корење, клице, изданке, узнапредовати (о биљкама).* **б.** *произвести, оставити утисак.* – Вест се примила на различите начине. **в.** жарг. *заинтересовати се за кога, заљубити се.* – Он се примао на моју сестру. **г.** жарг. *насести (на шалу).* – Примио се на фазон. **2.** *прихватити се чега, почети што:* ~ се посла. • **~ дете** *прихватити дете помажући при порођају.* **~ дужност** *почети вршити дужност; преузети дужност од кога.* **~ здраво за готово** *поверовати не проверивши истинитост чијих речи.* **~ к знању** *запамтити ради извршења.* **~ к срцу** *дубоко емотивно проживети.* **~ на конак** *дати преноћиште.* **~ на себе** *преузети посао.* **~ рапорт (~ извештај)** *саслушати рапорт, извештај.*

примитиван, -вна, -о лат. **1. а.** *који је на ниском културном и привредном нивоу, непросвећен:* примитивна племена. **б.** *неваспитан, прост, неуглађен:* ~ комшија. **2.** *који је грубо израђен, који је од лошег материјала.* – Купатило им је примитивно. • **~ уметност** *уметност примитивних народа; уметност која се поводи за стилским особинама уметности примитивних народа.*

примитивац, -вца м **1.** *примитиван човек.* **2.** *нешколован сликар, сликар наивац.*

примитивизам, -зма м **1. а.** *заосталост.* **б.** *неваспитање, неуглађеност.* **2.** *повођење за уметничким деловањем сликара наиваца.*

примитивизација ж *враћање у примитивизам, заосталост.*

примитивист(а), -е м (мн. -сти) *примитивац (2).*

примитивистички, -а, -о *који се односи на примитивисте.*

примитивистички прил. *на начин примитивиста, као примитивисти.*

примитивка ж *жена примитивац.*

примитивно прил. *на примитиван начин.*

примитивност, -ости ж *стање, особина онога који је примитиван, онога што је примитивно.*

примицати (се), -ичем (се) *несвр. према примакнути (се), примаћи (се).*

примљив, -а, -о **а.** *који се лако прима, прихватљив.* **б.** *који лако прима, прихвата.*

примљивост, -ости ж *особина онога који је примљив, онога што је примљиво, прихватљивост.*

примогенитура ж лат. *право наслеђивања по првородству.*

примопредаја ж *поступак којим један прима оно што други предаје.*

примопредајник м *уређај, систем (нпр. у радио-систему) који може да прими и шаље сигнале.*

примoравати, -оравам *несвр. према приморати (се).*

приморати, приморам свр. *натерати, приволети, присилити.* ■ **~ се** *натерати себе на какав чин, акцију, присилити се.*

приморац и **приморац,** -рца м **1.** *човек који живи у приморју.* **2.** (Приморац) *човек из Хрватског, Црногорског или Словеначког приморја.*

приморје и **приморје** с *земљиште поред мора.*

приморка и **приморка** ж **1.** *жена која живи у приморју.* **2.** (Приморка) *жена из Хрватског, Црногорског или Словеначког приморја.*

приморкиња и **приморкиња** ж *приморка.*

приморски и **приморски,** -а, -о *који се односи на приморје, који је у приморју:* приморска острва.

примус м лат. *кухињска направа на шпиритус за кување.*

принадлежан, -жна, -о *који потпада под чију надлежност, компетенцију.* – За његов случај принадлежан је Трећи општински суд.

принадлежност, -ости ж **а.** *оно што припада нечему, што је саставни део нечега:* кућа са свим принадлежностима. **б.** *примања, плата.*

принети јек. **принијети,** -несем (принесем) свр. **а.** (нешто некоме) *доневши дати, додати, уручити:* ~ чашу оцу. **б.** (нешто нечему) *доневши прислонити, сасвим приближити:* ~ столицу столу. **в.** *донети, довући, допремити:* ~ дрва за зиму. • **~ (к образу) пушку** *нанишанити.* **~ (на) жртву** *жртвовати.* **није ни ~** *не може се упоредити.*

принова ж **1. а.** *новорођено дете, новорођенче (у односу на родитеље, на породицу).* **б.** *тек рођено младунче неке домаће животиње.* **2.** *нови људи у каквом послу.* **3.** *било шта ново што се уноси у садашње стање.*

принос м **1. а.** *количина произведених, сазрелих пољопривредних култура, род.* **б.** *приход од произведених пољопривредних култура на имању.* **2.** *оно што је принесено, додато чему, нанос.*

приносан, -сна, -о **а.** *који се односи на приносе:* приносна свота. **б.** *уносан.*

приносилац, -иоца м *онај који нешто приноси.*

приносити, приносим [гл. им. приношење с] *несвр. према принети.*

приносност и **приносност,** -ости ж *особина онога који је приносан, онога што је приносно.*

принуда ж *употреба силе или претње да би се нешто постигло, приморавање, присила.*

принудан и **принудан,** -дна, -о *који се постиже, који се врши под принудом, присилом:* ~ отказ, ~ рад.

принудити, -им (трп. принуђен) свр. *приморати на нешто, нагнати, присилити.*

принудно и **принудно** прил. *на принудан начин, под присилом, силом.*

принудност и **принудност,** -ости ж *принуда, присила.*

принуђавати, -уђавам и **принуђивати,** -уђујем *несвр. према принудити.*

при̏нукати, -а̄м свр. *натерати, нагнати; наговорити.*

при̏нц м (инстр. -ом и -ем; мн. при̏нчеви) лат. *припадник краљевске породице (обично син крунисаног владара); титула коју он носи.* • ~ **из бајке, зачарани** ~ *идеалан мушкарац, човек којега девојке замишљају као свог будућег супруга.* ~ **карневала** *људска фигура која се носи у поворци и спаљује последњег дана поклада.*

принце́за ж **а.** *припадница краљевске породице (обично кћи краља или принчева супруга); титула коју она носи.* **б.** *лепа, љупка, шармантна девојчица или девојка.*

при̏нцип, -и́па м лат. **а.** *полазна замисао, основна, главна поставка, идеја у каквој науци, теорији:* принципи Вуковог књижевног језика. **б.** *правило, гесло, девиза; основно убеђење, уверење, назор.* – Њихов принцип је био не остављати рањеног друга. • **из принципа** *према свом убеђењу, уверењу.* **по принципу, на принципу** *заснивајући се (на чему).* – Справа је функционисала на принципу спојених судова. **у принципу** *у општем, основном смислу.*

принци̏па̄л, -а́ла м *господар, послодавац.*

принци̏па̄лка и **принципа́ловица** **а.** *жена принципал.* **б.** *принципалова жена.*

принци̏па̄т, -а́та м *владавина првих римских владара.*

при̏нципије̄лан, -лна, -о **а.** *који се односи на принцип, на суштину, основни, суштински, полазни, битни:* ~ грешка у истраживању. **б.** *који се заснива на одређеним принципима, који је у складу са њима:* ~ дискусија.

при̏нципије̄лно прил. *на принципијелан начин, држећи се принципа.*

принципије́лно̄ст, -ости ж *особина онога који је принципијелан, онога што је принципијелно, доследност.*

при̏нципскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на принципе.*

при̏нчевскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на принчеве, својствен принчевима.*

при̏њушити, -ӣм и **прињу́шити,** при̏њӯшӣм свр. **а.** *њушећи омирисати:* ~ зоб. **б.** *њушећи открити, пронаћи:* ~ крв.

прињушки́вати, -у̀шкујӗм несвр. **а.** *њушкати.* – Пас је прињушкивао по дворишту. **б.** фиг. *прислушкивати, уходити.* – Причао је с нама као да нешто прињушкује.

при̏обалнӣ (при̏обалскӣ), -а̄, -о̄ *који се налази при обали мора или реке.*

при̏обаље с *област уз обалу, прибрежје.*

прио̀купити, -ӣм свр. *окупити, скупити.*

прио̀нљив, -а, -о *који лако приања:* прионљиве ружичасте главе чичка.

прио̀нути, при̏онӗм свр. **1.** *сасвим се припити, приљубити се.* **2.** *својски, свим силама почети нешто радити, приступити каквом послу:* ~ на посао. • ~ **за срце** *постати драг, мио.*

прио̀њив, -а, -о *в. прионљив.*

приопшта́вати, -о̀пшта̄ва̄м *несвр. према приопштити.*

прио̀пштити, при̏општӣм свр. *саопштити.*

при̏ор м лат. цркв. *поглавар самостана неких католичких редова.*

прио̀ра̄т, -а́та м **1.** *приорова служба.* **2.** *подручје на којем приор врши службу.*

приори̏те̄т, -е́та м лат. **а.** *првенство, предност; првенствено право.* **б.** *оно чему се даје предност.* – Бензина има само за приоритете.

приори̏те̄тнӣ, -а̄, -о̄ *који има предност:* ~ право.

прио̀штрити, при̏оштрӣм свр. *мало наоштрити.*

при̏падати, -а̄м несвр. **1.** *несвр. према припасти.* **2.** *бити члан чега; бити део чега:* ~ опозицији.

при̏паднӣк м *онај који припада каквој заједници:* ~ радничке класе.

при̏падница ж *женска особа припадник.*

при̏паднӣштво с *својство, стање онога који припада коме или чему, припадање.*

при̏падно̄ст, -ости ж *припадништво, припадање.*

при̏пазити, -ӣм свр. **а.** *причувати:* ~ дете. **б.** *обратити неко време пажњу на што:* ~ млеко. ■ ~ **се** *повести рачуна о себи, причувати се.*

припа́јати (се), при̏па̄ја̄м (се) *несвр. према припојити (се).*

припа́лити, при̏па̄лӣм свр. *учинити да нешто почне да гори, потпалити, запалити, упалити.* ■ ~ **се** **а.** *почети горети, упалити се, запалити се.* **б.** фиг. *јако се заинтересовати за нешто, одушевити се, запалити се.* – Припалио се за тај бизнис.

припаљи́вати (се), -а̀љујӗм (се) *несвр. према припалити (се).*

при̏памтити, -ӣм свр. *запамтити, упамтити.*

при̏пасати, -ашӗм свр. **а.** *обавити, ставити нешто око појаса, опасати:* ~ кецељу. **б.** *причврстити, заденути за појас:* ~ револвер.

припа̀са̄ч, -ача *појас, каиш, ремен.*

припа̀сача ж *кецеља, прегача.*

припаси́вати, -а̀сујӗм *несвр. према припасати.*

при̏пacнӣ, -а̄, -о̄ *који служи за припасивање.*

при̏пасти, при̏паднӗм (аор. при̏падох, при̏паде и при̏паде; р. пр. при̏пао, -ала; пр. пр. при̏па̄вши; трп. ø) свр. **а.** *пасти у део (при деоби), допасти.* – Њој су припале Радине ципеле. **б.** *пасти у дужност.* – Њему је припало да се брине о баки. • **припала ме мука** *не осећам се добро, лоше ми је, мука ми је.*

при̏паша̄ј и **при̏пашња̄к** м и **припа́шњача** ж *широки кожни појас, опасач у којем су се носиле мале пушке, ножеви и потребне ситнице.*

при́пев јек. **при́пјев** м *речи или стихови који се понављају иза сваке строфе у песми, рефрен.*

припева́вати, -ѐва̄ва̄м јек. **припјева́вати,** -ј̀ева̄ва̄м *несвр. према припевати.*

при̏певак јек. **при̏пјевак,** -ӗвка м *в. припев.*

припе́вати, при̏пе̄ва̄м јек. **припијѐвати,** при̏пијева̄м несвр. **1.** *несвр. према припевати.* **2.** *помало певати, певушити слушајући кога како пева.*

припе́глати, при̏пе̄гла̄м свр. *мало, како било попеглати.*

при̏пека ж (дат. -еци) *велика врућина, жега, врелина.*

при̏пети, при̏пнӗм свр. **1.** (нешто) *(при)везати на паши домаћу животињу (коња, краву и др.) дугим конопцем, ланцем и сл. за дрво, колац и сл. да не може побећи.* **2.** (нешто, некога) *попети, подићи:* ~ дете на рамена. ■ ~ **се** *попети се:* ~ се уз дрво.

припетља́вати (се), -пѐтља̄ва̄м (се) *несвр. према припетљати (се).*

припѐтљати, -а̄м свр. *привезати петљом.* ■ ~ **се** **а.** *завезати се, уплести се.* **б.** фиг. *збунити се, помести се.*

при̏пећак, -ћка м **а.** *простор између пећи и зида, кутак иза или поред пећи, запећак.* **б.** *кутак, угао; заклоњено, скровито место.*

припѐћи (при̏пећи), -ѐчӗм свр. **1.** (нешто) *запећи, испећи.* **2.** *почети јако грејати (о сунцу).*

припеци́вати, -ѐцујӗм *несвр. према припећи.*

припи́јати (се), -и̏пија̄м (се) *несвр. према припити (се).*

припи̏јен, -ена, -о **1.** *трп. од припити се.* **2.** *приљубљен, тесан:* ~ мајица.

припи̏јено прил. *на припијен начин, припијајући се.*

при̏пињати (се), -њӗм (се) *несвр. према припети (се).*

при́пис, -а и **при́писак,** -ска м *оно што је приписано, дописано.* – У томе ћириличном тексту било је и глагољских railways приписака.

припи́сати, прѝпӣшēм свр. **1.** *додати написаноме, дописати.* **2.** *придати коме какво својство, приденути какву особину.* – Приписали су му рогове и канџе. ■ ~ **се** *придружити се, убројити се у што:* ~ се породици Петровић.

приписи́вати (се), -ѝсујēм (се) *несвр. према приписати (се).*

прѝпит, -а, -о *мало пијан, поднапит.*

припи́тати, прѝпӣтāм свр. **а.** *запитати, упитати не очекујући опширан одговор.* – Годило јој је кад су је синови понешто припитали. **б.** *распитати се.* – Припитај за тај пут у селу.

прѝпити, прѝпијēм свр. *мало попити (у чије здравље, уз јело и др.).* ■ ~ **се** *мало се напити.*

прѝпити се, прѝпијēм се (трп. припѝјен, -èна) свр. *тесно се припубити, привити се уз некога, уз нешто:* ~ се уз сестру.

припити́вати, -ѝтујēм *несвр. према припитати.*

припитки́вати, -ѝткујēм несвр. *у дем. значењу: припитивати.*

припито̀мити, -ѝтомӣм (трп. припѝтомљен) свр. **1.** *учинити мирним и послушним (обично дивље животиње), укротити.* **б.** *изазвати у коме осећање поверења, придобити кога:* ~ комшију. ■ ~ **се** *умирити се, смирити се; постати пристојан, учтив, углађен.* – Она је била дивља као девојчица, али се сада мало припитомила. Сада су се припитомили и папи једу из руке.

припитомља́вати (се), -о̀мљāвāм (се) и **припитомљи́вати (се),** -о̀мљујēм (се) *несвр. према припитомити (се).*

припито̀мљив, -а, -о *који се може припитомити.*

прѝпланак, -āнка м *равно земљиште испод брда, планине.*

припла̀нӣнскӣ, -ā, -ō *који се налази при планини, покрај планине.*

припла̀нути и **прѝпланути,** прѝпланēм свр. *постати мало опаљен (од ватре, сунца и др.), препланути.*

при́плод м **1.** *прираст стоке плођењем.* **2.** *добит, пораст, увећање чега уопште:* ~ пшенице, давање новца на ~.

припло̀дити се, прѝплодӣ се свр. *прирасти, умножити се плодећи се (о стоци).*

при́плоднӣ, -ā, -ō *који је за приплод:* ~ бик.

прѝпљескати, -āм (прѝпљешћēм) и **припљѐскати,** прѝпљēскāм (прѝпљēшћēм) свр. *сљескати, згњечити, пригњечити.*

припљо́штити, прѝпљōштӣм свр. *мало спљоштити.*

прѝповēд јек. **прѝповијед** ж **1.** *прича, приповест.* **2.** *пропов*ед.

приповéдалац јек. **приповијѐдалац,** -аоца м *в. приповедач.*

приповéдалаштво јек. **приповијѐдалаштво** с *приповедање.*

приповéдало јек. **приповијѐдало** с и м (мн. с) *онај који много приповеда.*

приповéдати, -о̀вēдāм јек. **приповијѐдати,** -о̀вијēдāм *несвр. према приповедити.*

приповѐдāч јек. **приповјѐдāч,** -áча м **1.** *онај који приповеда.* **2.** *писац приповедака.*

приповедàчица јек. **приповједàчица** ж *жена приповедач.*

приповѐдāчкӣ јек. **приповјѐдāчкӣ,** -ā, -ō **а.** *који је као код приповедача, који припада приповедачима:* приповедачке способности. **б.** *који је у вези са приповеткама, који има карактер приповедака:* приповедачка књижевност.

приповѐдāчки прил. *на приповедачки начин, као приповедачи.*

припо̀ведити јек. **припо̀вједити,** -ӣм свр. *испричати.*

прѝповеднӣ и **припо̀веднӣ** јек. **прѝповједнӣ** и **припо̀вједнӣ,** -ā, -ō *који у себи има елементе приповедања.*

прѝповēст јек. **прѝповијест** ж *приповетка.*

прѝповēтка јек. **прѝповијетка** ж (дат. -вēци (-тки) јек. -вијеци (-тки); ген. мн. -в(ј)едāкā (-ткӣ)) **а.** књиж. *краћа уметничка прозна творевина, обично о неком догађају или личности.* **б.** *причање, приповедање; оно о чему се приповеда, догађај, пустоловина.*

прѝповēчица јек. **прѝповијечица** ж *дем. од приповетка.*

при́пōј и **при́пој,** -оја м **а.** *начин пресађивања припајањем, приљубљивањем.* **б.** *оно што је настало спајањем, припајањем, повезивањем у једну целину; спајање, припајање.*

припо̀јити, прѝпојӣм (имп. прѝпōј; трп. прѝпојен) свр. **а.** *укључити у састав нечега:* ~ освојене државе царевини. **б.** *саставити у једну целину, спојити једно с другим, здружити, повезати.* **в.** *прислонити, приљубити:* ~ гаражу уз кућу. ■ ~ **се** *прикључити се, придружити се.*

припо̀крити, прѝпокријēм свр. *поново покрити:* ~ децу. ■ ~ **се** *повр.*

припомáгати, -о̀мāжēм *несвр. према припомоћи.*

прѝпомена ж *напомена.*

припомéнути, -о̀мēнēм свр. *узгред казати, поменути, напоменути.*

припо̀мињати, -њēм *несвр. према припоменути.*

прѝпомоћ, -оћи ж *подршка, потпора, мања помоћ.*

припомо̀ћи (припо̀моћи), -о̀могнēм свр. **а.** *пружити коме помоћ, подршку (својим новцем, радом и др.), подупрети, потпомоћи.* **б.** *омогућити, потпомоћи, утицати на поступније остварење (чега), допринети, придонети (некоме, да се нешто оствари).* – Провала облака припомогла је да Неретва набуја.

прѝпомоћнӣ, -ā, -ō *који се односи на припомоћ, помоћни.*

при́пон м *уже којим се коњ припиње, везује на отвореном простору, обично на паши.*

прѝправа ж *припрема.*

прѝпрāван, -вна, -о **а.** *који се потпуно спремио, опремио, припремио за какву делатност.* – Био је приправан да отпочне с радом. **б.** *приправљен, спремљен за употребу:* приправне кочије. **в.** *припреман:* приправне мере.

прѝправити (се), -ӣм (се) свр. *припремити (се).*

прѝправљати (се), -āм (се) *несвр. према приправити (се).*

прѝпрāвнӣк м *онај који се припрема, приправља за неку струку, службеник на почетку службе, почетник у струци:* адвокатски ~.

прѝпрāвница ж *жена приправник.*

прѝпрāвничкӣ, -ā, -ō *који се односи на приправнике:* ~ стаж.

прѝпрāвнӣштво с *служба, положај приправника; период радног стажа у току кога је неко приправник.*

прѝпрāвно и **прѝпрāвно** прил. *безусловно, спремно, без поговора:* ~ се покоравати.

припрáвнōст, -ости ж *стање или особина онога који је приправан, онога што је приправно.*

прѝпрата ж грч. *предворје, предњи део у цркви.*

прѝпрати, -перēм (-пѐрēм) свр. *мало опрати:* ~ кошуљу.

припраши́вати, -àшујēм *несвр. према припрашити.*

припрáшити, прѝпрāшӣм свр. **а.** *мало запрашити.* **б.** *напунити прахом, барутом (пушку), потпрашити.*

припрéгнути, прѝпрēгнēм свр. *упрегнути поред већ упрегнутог коња или вола.* – Риђану сам припрегао младе логове.

прѝпрема ж *активности чијим се обављањем омогућава извршавање каквог посла.*

припрéмати (се), прѝпрēмāм (се) *несвр. према припремити (се).*

припрѐмāч, -áча м *онај који нешто припрема.*

припрéмити, прѝпрēмӣм свр. **а.** *учинити потребне припреме за предузимање чега; довести нешто у такво стање да се може употребити, приправити:* ~ земљиште за сетву, ~ кола за пут. **б.** *учинити спремним, унапред спремити кога на што.* –

Припремите га на то пре него што му испричате. **в.** *зготовити, приправити јело:* ~ ручак. ■ **~ се** *постати спреман (за какав посао и сл.):* ~ се за пут.

прѝпре̄мљено̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је припремљен, онога што је припремљено.*

прѝпре̄мнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на припрему:* ~ рад, ~ фаза.

прѝпре̄мно̄ст и **припре́мно̄ст,** -ости ж *особина, стање онога који је припреман, онога што је припремно.*

припре́тити, прѝпре̄тӣм јек. **припријѐтити,** прѝпријетӣм свр. *опоменути, упозорити прешећи, запретити.*

припреће́вати, -ѐћуј̄ем *несвр. према припретити.*

прѝпржити, -ӣм свр. *мало, не сасвим испржити.*

припр̏љити, прѝпр̄љӣм свр. *опрљити, опећи.*

прѝпрост, -а, -о **а.** *непросвећен, необразован, неук; једноставан, обичан:* ~ народ. **б.** *ограничен, наиван, приглуп.*

прѝпросто прил. **а.** *једноставно, обично, скромно.* **б.** *просто, приглупо; простодушно, искрено, наивно.* – Сељаци су припросто постављали питања.

прѝпросто̄ст, -ости ж *особина онога који је припрост, онога што је припросто.*

прѝпрснӣ, -а̄, -о̄ *који је при прсима.*

прѝпрстак, -ска м *шести прст на руци или на нози.*

прѝпртити, -ӣм свр. *понети (неки терет), узети (обично на леђа), упртити.*

прѝпузати, -ује̄м свр. *пужући доћи, стићи, допузати.*

прѝпунити, -ӣм свр. *допунити пунећи, напунити:* ~ лулу.

припуња́вати, -у̏ња̄ва̄м *несвр. према припунити.*

при́пуст и **прѝпуст** м *пуштање женке мужјаку ради оплођавања (обично о крави или кобили).*

припу̏стити (прѝпустити), прѝпустӣм свр. **а.** *пустити.* **б.** *довести женку мужјаку ради оплођавања, подвести (обично о крави или кобили).*

пропу̏стљив, -а, -о **а.** *који пропушта:* пропустљиве ципеле. **б.** *који се допушта, допустљив:* непропустљива самовоља.

припуца́вати, -у̏ца̄ва̄м *несвр. према припуцати.*

прѝпуцати, -а̄м свр. *почети пуцати, запуцати.*

прѝпуцкати, -а̄м свр. *у дем. значењу: припуцати.*

припуцки́вати, -у̏цкује̄м *несвр. према припуцати.*

припу́штати, прѝпӯшта̄м *несвр. према припустити.*

прира̀внати, -а̄м свр. *мало поравнати, изравнати.*

прѝраслица ж мед. *патолошко срастање двају органа или двеју структура.*

прѝра̄сло̄ст, -ости ж *стање онога што је прирасло уз нешто, сраслост.*

прѝра̄ст и **при́раст** м **а.** *увећање количине, износа, величине, димензија, пораст, раст:* ~ среће. **б.** *прираштај усева или прилог животиња:* ~ свиња.

прѝрастак, -ска м *оно што је прирасло, израсло, израстак:* ~ на нози.

приpа́стати, прѝра̄ста̄м *несвр. према прирасти.*

прира́сти (прѝра̄сти), -ра́сте̄м свр. **1. а.** *растући прибити се, приљубити се уз нешто (обично о биљу); спојити се у једну целину, срасти.* **б.** фиг. *неразлучиво, чврсто се везати за нешто.* – Учитељ је био прирастао за село. **2.** *893* *пристићи растом (за нешто), порасти.* – Нинко је већ прирастао па је помагао у раду. • **~ (к) срцу (за срце)** *постати, бити мио, драг.*

приpачуна́вати, -у̏на̄ва̄м *несвр. према прирачунати.*

прирачу̏нати, -а̄м свр. *придодати (при рачунању), убројати, урачунати.*

прѝраштај м *увећање прирастом (обично о становништву).*

при́редба ж (ген. мн. -да̄ба̄ и -дбӣ) **а.** *организована свечаност, обично културно-забавног карактера.* **б.** *приређивање, организовање:* ~ утакмице.

прире́дити, прѝре̄дӣм свр. **а.** *припремити, приготовити; организовати:* ~ приредбу. **б.** *скувати (какво јело):* ~ гушчију паштету. • **~ издање** *уредити за штампање.*

прѝре̄ђено̄ст, -ости ж *стање онога што је приређено.*

приређи́вати, -ѐђујем *несвр. према приредити.*

приређѝвач, -а́ча м (инстр. -а́чем) *онај који приређује, уређује, организатор:* ~ изложбе, ~ издања, ~ утакмице.

приређѝва̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на приређиваче.*

прѝрезати, -еже̄м свр. *скратити режући, изрезати:* ~ крила птици.

прирези́вати, -ѐзује̄м *несвр. према прирезати.*

прѝрепак, -пка м **1.** *оно што је придодато нечему, допуна, додатак (обично непотребан).* **2.** *ласкавац, удворица, улизица.*

прирѐпа̄ш, -а̄ша м *прирепак (2).*

прирепа́штво с *особина онога који је прирепаш, удворештво.*

при́род м *принос од усева, летина, род.*

при́рода ж **1. а.** *свеукупност онога што постоји у простору и времену, читава стварност са принципима и законитостима.* – Човек је био роб природе. **б.** *свеукупност животних услова, околности, прилике:* груба, сурова ~, питома ~. **в.** *ненасељени предели (шуме, поља, реке и др.).* – Викенде проводимо у природи. **2. а.** *оно што је главно у нечему, бит, битност, суштина:* ~ друштвених односа. **б.** *скуп битних, изразитих и сталних морално-психичких и интелектуалних особина појединца или заједнице, карактер, ћуд, нарав:* осећајна ~. **в.** *људски организам.* – Комесар је рањен, али је његова снажна природа издржала. • **друга ~** *обележја, особине стечене навиком, животом.* **жива ~** *органски свет.* **игра природе** *необичан, редак догађај или појава у природи.* **мртва ~** слик. *слика на којој је насликана мртва дивљач или рибе, откинуто цвеће или воће, вазе и др. предмети.* **нежива ~** *неоргански свет.* **ствар, предмет хитне природе** *врло хитно, журно.* **по природи ствари** *онако како се обично дешава или се мора десити.* **чедо природе** *особа која није захваћена градском културом, која је блиска природи.*

при́родан, -дна, -о **1. а.** *који се односи на природу, који постоји, влада у природи, који се налази у природи, створен у природи:* природна богатства. **б.** *који је у вези с проучавањем природе, који узима природу као предмет проучавања:* природне науке. **2. а.** *који је условљен природним законима:* природна смрт. **б.** *који је добијен, направљен на природан начин, који није вештачки; који постоји у природном стању:* ~ цвеће. **3. а.** *стечен рођењем, урођен:* ~ елеганција. **б.** *неусиљен, неизвештачен, ненамештен:* ~ осмех. **в.** (у им. служби) *оно што је ненамештено, неусиљено, неизвештачено:* поезија природнога. • **~ ствар** *у говору кад је реч о нечему што другчије не може бити, што се само по себи разуме.* **природни пораст становништва** *већи број рођених у односу на број умрлих.* **природни род** лингв. *мушки и женски род који се одређује на основу пола бића означеног именицом, а не на основу њених граматичких особина.* **природно одабирање** *одржавање боље прилагођених јединки у борби за опстанак.* **~ лечење** *лечење водом, ваздухом и др. без лекова.*

приро̀дити, прѝродӣм свр. *дати, донети плод.* ■ **~ се** *саживети се; натурализовати се.*

при́родно прил. **а.** *проистичући из природе неке појаве, природним путем.* – Шума се може подмладити природно. **б.** *на природан начин, неизвештачено, неусиљено.* – Удовица је била природно достојанствена.

природно- *као први део полусложеница значи: који се односи на изучавање природе:* природно-историјски.

при́родно̄ст, -ости ж *особина онога који је природан, онога што је природно.*

при́родња̄к и **приро̀дња̄к** м *онај који се бави проучавањем природе.*

при́родња̄чкӣ и **природ̀ња̄чкӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на природњаке:* природњачка истраживања.

природо- *као први део сложеница значи: који се односи на проучавање природе:* природонаучни.

природо̀пис м *наука о природи.*

природопи́сац, -сца м *онај који пише књиге о природи.*

природо̀писнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на природопис.*

природосло́вац, -вца м *онај који се бави проучавањем природе.*

пр̀ирођен, -а, -о *који је својствен коме од рођења, урођен.*

при́рок м лингв. арх. *в. предикат.*

приру́бити, пр̀ирӯбӣм свр. *направити руб, обрубити, порубити.*

прируче́ње с спорт. *привлачење руку уз тело.*

прирӯчити, пр̀ирӯчӣм свр. спорт. *привући руке уз тело.*

пр̀ирučнӣ, -а̄, -о̄ (ретко неодр. приручан, -чна, -о) **а.** *који се има при руци; којим се лако може служити:* ~ библиотека, ~ оруђе. **б.** *који садржи сажете, кратке информације, који служи за давање најопштијих обавештења (о књигама):* ~ граматика.

пр̀иручнӣк м *књига која садржи кратка обавештења и упутства о нечему.*

приса̀брати, -са̀берӗм (-сабѐрӗм) свр. *сабрати, прибрати:* ~ мисли.

приса́дити, пр̀иса̄дӣм свр. *посадити, засадити поред нечега што је раније већ посађено.*

присаједи́нити, -ѐдӣнӣм свр. *сјединити, здружити, спојити.*

присаједиња́вати, -ѝња̄ва̄м и **присаједињи́вати**, -ѝњујӗм несвр. *према присајединити.*

присаједиње́ње с *прикључење, сједињење.*

пр̏исан, -сна, -о **а.** *који је с неким у срдачним, непосредним односима; искрен, пријатељски:* ~ пријатељ. **б.** *близак, сродан, у тесној вези са чим.* – Те речи су присне њеној души. **в.** (у им. служби) м мн. *рођаци, пријатељи, сродници.* – Научио је то од својих присних.

присва́јати, пр̀исва̄ја̄м *несвр. према присвојити.*

присва̀ја̄ч, -а́ча м *онај који присваја или је присвојио што.*

присве́тлити, пр̀исве̄тлӣм јек. **присвиј̀етлити**, пр̀исвијетлӣм свр. *мало осветлити.*

присветља́вати јек. **присвјетља́вати**, -ѐтља̄ва̄м и **присветљи́вати** јек. **присвјетљи́вати**, -ѐтљујӗм *несвр. према присветлити.*

присвојѐница ж *она која је усвојена, присвојена, усвојеница.*

присво̀јилац, -иоца и **присво̀јитељ**, -а м *онај који присваја или је присвојио кога или што.*

присво̀јити, пр̀исвојӣм свр. **а.** *бесправно узети, учинити својим, приграбити:* ~ оружје, **б.** *усвојити:* ~ дете.

при́сво̄јнӣ и **пр̀исво̄јнӣ**, -а̄, -о̄ лингв. *који исказује припадање некоме или нечему, посесивни:* ~ заменица, ~ придев.

пр̀исебан и **при́себан**, -бна, -о **1.** *сталожен, уравнотежен, смирен.* – Био сам увек присебан и хладнокрван. **2.** *разуман, који је при здравом разуму.* – Јеси ли ти присебан?!

пр̀исебно и **при́себно** прил. *сталожено, смирено; разумно.*

пр̀исебно̄ст и **при́себно̄ст**, -ости ж *својство, стање онога који је присебан.*

присеја́вати, -ѐја̄ва̄м јек. **присија́вати**, -ѝја̄ва̄м *несвр. према присејати.*

пр̀исејати јек. **пр̀исијати**, -јӗм свр. *поред једног семена посејати још; по други пут посејати.*

пр̀исести јек. **пр̀исјести**, -еднӗм (-едӗм) свр. **1.** *сести на кратко време, мало поседети.* – Док се оне пентрају по дрветима, ја приседнем на клупу. **2.** *спустити се нагло клекнувши, поклекнути.* – Коњ Кошевог приседе па се подиже. **3.** (безл.) **а.** *застати, запети у грлу, једњаку, засести (о залогају).* – Присео му је од страха залогај у грлу. **б.** безл. (са лог. субјектом у дативу) фиг. *осетити непријатност, нерасположење због нечега.* – Присело ми је све што сам међу њима рекао.

пр̀исетити се јек. **пр̀исјетити се**, -ӣм се свр. **а.** *обновити у свести представу о некоме или нечему, сетити се.* – Присетио се старе песме. **б.** *сетивши се, досетивши се нечега променити мишљење, предомислити се.* – Послао ју је у комшилук, па се присетио и наредио јој да се врати.

пр̀исећати се јек. **пр̀исјећати се**, -а̄м се *несвр. према присетити се.*

пр̀исећи, -е́чӗм јек. **пр̀исјећи**, -сијѐчӗм свр. *мало засећи.*

присе́цати, пр̀исе̄ца̄м јек. **присиј̀ецати**, пр̀исијеца̄м *несвр. према присећи.*

приси́јати, -ја̄м свр. **а.** *јако угрејати, припећи (о сунцу).* **б.** *засјати, засветлети.*

пр̏исила ж *присиљавање, приморавање, принуда.*

пр̀исилан, -лна, -о *који се постиже присилом, принудом, приморавањем.* • ~ **рад** *рад као казнена мера.*

пр̀исилити, -ӣм (трп. пр̀исиљен) свр. *силом нагнати, приморати, натерати на нешто.* ■ ~ **се** *приморати себе на што.*

пр̀исилно прил. *на присилан начин, силом, под принудом.*

пр̀исилно̄ст, -ости ж *стање, особина онога што је присилно, присила, принуда.*

присиља́вати (се), -ѝља̄ва̄м (се) *несвр. према присилити (се).*

пр̀исиљен, -а, -о *неприродан, извештачен, усиљен:* ~ осмех.

пр̀исиљено прил. *усиљено, неискрено, неприродно.*

приси́нити, пр̀исӣнӣм свр. *посинити.*

приси́нути, пр̀исӣнӗм свр. *присијати, засијати.*

пр̀исипати, -па̄м несвр. *додавати сипајући или доливајући.*

пр̏исја̄ј м **а.** *одсјај, одблесак, одраз.* **б.** фиг. *једва приметна количина чега:* ~ туге у очима.

приска́кати, пр̀иска̄чӗм и **прискаки́вати**, -а̀кујӗм *несвр. према прискочити.*

при́скок м *брз и нагао скок.*

приско̀чити, пр̀искочӣм свр. *досети негде, стићи у скоку; хитро прићи.* – Слуге прискочише и скидоше му чизме. • ~ **у помоћ** *помоћи.*

приско̀чљив, -а, -о *који радо прискаче у помоћ.*

пр̀ислањати (се), -а̄м (се) *несвр. према прислонити (се).*

при́слон м *оно што служи као ослонац, као рукохват:* степенични ~, ~ на столици.

присло̀нити, пр̀ислонӣм (трп. пр̀ислоњен) свр. *наслонити уз нешто, на нешто; сасвим приближити, примаћи уз нешто:* ~ пушку уза зид, ~ ухо на врата. ■ ~ **се** *наслонити се; поставити се близу кога или чега, приљубити се:* ~ се на прозор. фиг. Куће су се прислониле уз брдо.

пр̀ислушати, -а̄м свр. *прислушнути.*

прислушки́вати, -слу̏шкујӗм несвр. **а.** *пратити чулом слуха звукове или гласове које неко или нешто производи.* **б.** *неприметан слушати туђи разговор.*

прислушкѝва̄ч, -а́ча м **1.** *онај који прислушкује.* **2.** физ. *апарат за прислушкивање.*

пр̀ислушнӣ, -а̄, -о̄ *који служи за слушање, слушни:* ~ апарат.

пр̀ислушнути, -нӗм свр. *мало, кратко ослушнути.*

присма́кати (се), пр̀исма̄чӗм (се) *несвр. према присмочити (се).*

при́смок м *оно што се присмочи или присмаче уз какво јело (нпр. сос, сир, вино, воће).*

прѝсмотра ж *надзор над неким који је сумњив, пазка.*

присмо̀чити, прѝсмочӣм свр. *појести уз хлеб или умачући хлеб:* ~ комад меса. ■ ~ **се** *присмочити.*

присмр̏дети и **присмр̀дети** јек. **присмр̏дјети** и **присмр̀дјети,** -дӣм свр. *смрадом захватити велики простор; почети смрдети, засмрдети, заудати.* • **не сме ни ~ (ни да присмрди)** *не сме да се појави.*

присна́жити, прѝснажӣм свр. *учинити снажнијим, јачим, ојачати, оснажити, окрепити.*

присни́вати (се), прѝснӣвам (се) *несвр. према приснити (се).*

прѝснити, -ӣм свр. *видети, доживети у сну, уснити, сањати:* ~ утвару. ■ ~ **се** (коме, шта) *показати се, појавити се у сну.* – Приснило му се да чује пуцњаву.

прѝсно прил. **1.** *на присан начин, интимно, искрено, пријатељски.* – Присно га је волео. **2.** *непосредно, блиско; потпуно:* ~ разумети.

прѝснōст, -ости ж *стање, особина онога који је присан, онога што је присно, интимност, блискост, тесна веза.*

прѝсобак, -опка м *мала, споредна соба до главне собе.*

при́сој (прѝсојак, -ōјка) м *в. присоје.*

прѝсōјан, -јна, -о *који је изложен сунцу:* ~ њива.

прѝсоје и **прѝсојӣште** с *место изложено сунцу.*

прѝсōјкиња (прѝсōјница) ж песн. у атриб. служби, уз им. змија: *отровна:* гуја ~.

приспа́вати, прѝспāвам *несвр. према приспати.*

прѝспати, -спӣм свр. *провести кратко време спавајући; заспати.*

приспе́вати, прѝспēвам јек. **приспије̏вати,** прѝспијевам *несвр. према приспети.*

прѝспелōст јек. **прѝспјелōст,** -ости ж *стање, особина онога што је приспело, онога који је приспео; време кад нешто приспе:* ~ менице.

прѝспео, -ела, -о **1.** *р. пр. од приспети у атриб. служби.* **2.** *који је доспео у стање погодности за јело или какву другу корисну употребу (о воћу и другим биљним плодовима), сазрео, узрео.* **3.** *који је доспео за плаћање, платив:* ~ меница.

прѝспети, прѝспēм јек. **прѝспјети,** прѝспијēм свр. **1.** *идући доћи до каквог места, стићи.* **2. а.** *стасати годинама, узрастом, дорасти:* ~ за удају, ~ за војску. **б.** *бити готов, зрео; бити подесан, користан за што.* – Приспела је раж. **в.** *доспети за наплату.* – Дугови су приспели.

приспе́ће јек. **припије̏ће** с *долазак.*

присрки́вати, -ср̀кујēм *несвр. према присркнути.*

приср́кнути, прѝср̄кнēм свр. *мало сркнути.*

прѝставити, -ӣм (трп. прѝстављен) свр. **а.** *метнувши потребне састојке у одговарајући суд ставити на ватру да се кува, пече:* ~ ручак, ~ кафу. **б.** *положити на неко место, метнути, ставити:* ~ шаку на уво. **в.** *поставити кога на какав положај, доделити коме какву дужност.* – Био је приствљен другом одељењу.

прѝстављати, -āм *несвр. према приставити.*

прѝстајалӣште с *место где се пристаје.*

прѝстāјан, -јна, -о *уз који се може пристати, погодан за пристајање:* ~ обала.

прѝстајати, -јēм *несвр. према пристати.*

пристајки́вати, -а̀јкујēм *несвр. према пристајати, застајкивати.*

прѝсталāштво с *оданост коме или чему.*

прѝсталица м и ж (мн. ж) *онај који пристаје уз кога или што, поборник какве идеје, идеологије, следбеник, привржденик, једномишљеник, истомишљеник.*

прѝстало прил. **а.** *погодно, подесно.* – Изгледала је пристало за свако друштво. **б.** *лепо, згодно.* – Што је старија бивала, то је присталије изгледала.

прѝсталōст, -ости ж *особина онога који је пристао, прикладност, подесност; леп изглед, лепа спољашњост.*

прѝстанак, -āнка м *сагласност с нечијим предлогом, одобрење, дозвола за што:* ~ Академског савета.

прѝстанӣшнӣ, -ā, -ō *који се односи на пристаниште, лучки:* ~ складиште.

прѝстанӣште с **1. а.** *место заклоњено од ветра и таласа на обалама река, мора или језера које служи за пристајање бродова, лука.* **б.** *место одакле полазе и где долазе трамваји, аутобуси, станица.* **2.** фиг. *место одмора, мира и спаса, уточиште, прибежиште:* тихо ~ супружанског живота.

прѝстао, -ала, -о **1.** *р. пр. од пристати.* **2. а.** *који пристаје, подесан, погодан, прикладан:* пристала озбиљност. **б.** *леп, наочит.* – Био је увек најпристалији.

прѝстар, -а, -о и **прѝстарео,** -рела, -о јек. **прѝстарио,** -рјела, -о *прилично стар.*

прѝстати, прѝстанēм (аор. прѝстадох и прѝстах) свр. **1. а.** *стати, зауставити се.* **б.** *зауставити се уз обалу, уз други брод, на земљи (о броду, авиону, колима).* – Уз нашу лађу пристаде чамац. **в.** фиг. *прихвативши, усвојивши неку идеју зауставити се на њој, смирити се:* ~ у луци хришћанске филозофије. **2. а.** (на што) *дати пристанак, одобрити, сложити се.* – Она одмах пристаде на све. **б.** (уз кога) *повести се за ким, прихватити кога као вођу.* – Цело село је пристало уз њега. **3.** *показати се згодним, погодним, подесним.* – За нов књижевни језик могао је пристати само тај правопис. • **куд сам пристао?** *шта да радим, коме сам потребан?* **никуд нисам пристао (овако јадан, невољан)** *ни за шта нисам, ником нисам потребан.* ~ **на муку (коме)** *почети мучити (кога), додатно, поред других невоља.*

прѝсташа м (мн. ж) *присталица.*

прѝстизати, -ижēм *несвр. према пристићи (пристигнути).* ■ ~ **се** *стизати један другога, сустизати се.* – Камиони су се пристизали на успонима.

прѝстићи (прѝстигнути), прѝстигнēм свр. **а.** *ходајући, трчећи или путујући каквим превозним средством стићи, доспети, приспети; бити достављен, допремљен до каквог места.* – Једна се гомила уклони, а друга пристигне. Стијовић је поднео подробан извештај о пристиглим топовима. **б.** *достићи некога ко је био измакао, сустићи, стићи.* **в.** *ширећи се доћи до кога (о звуку, гласу, светлости и др.).* – До нас је пристигао тешки глас великог звона. **г.** *приспети годинама, узрастом, стасати, дорасти:* ~ за женидбу.

при́стōјан, -јна, -о **1.** *добро васпитан, уљудан, углађен, учтив.* – Тај поступак није пристојан. **2.** *који задовољава; који одговара коме или чему, погодан, подесан, згодан:* ~ плата, ~ соба.

присто̀јати, -стōјӣ(м) и **при́стојати,** -стојӣ(м) **а.** (обично безл.) *одговарати правилима пристојности.* **б.** *приличити коме или чему, доликовати.* – Не пристоји ти да се тако понашаш.

при́стōјно прил. *на пристојан начин, уљудно, учтиво, како је ред.*

присто́јнōст, -ости ж *особина онога који је пристојан, онога што је пристојно; пристојно, углађено понашање, поступак; учтивост, уљудност.* – Одликује га пристојност. Ту пристојност ти неће заборавити.

пристра́нити се, прѝстрāнӣм се свр. *одвојити се, склонити се у страну, од других, од главних догађаја и сл.; отуђити се.*

прѝстрастан, -сна, -о *који се поводи за својим осећањима у доношењу судова или оцена, субјективан; који се заснива на предубеђењима:* ~ суд.

прѝстрићи, -и́жēм (3. л. мн. -и́гӯ) свр. *мало ошишати, подрезати, скратити:* ~ косу.

присту́дети јек. **присту́дјети,** -дӣм свр. безл. *почети студети, застудети, постати хладно.*

при́ступ м **1. а.** *пут којим се долази, прилази, прилаз.* **б.** фиг. *прилаз теми, начин приступања каквом разматрању:* ~ научном проблему **2.** *приступање, прилажење; право, могућност*

улажења, примање: ~ нападачима, право приступа у високо друштво. **3.** *уводни, почетни, претходни део, увод (у каквом уметничком или научном делу, предавању, говору).* • **нема приступа (коме)** *не може се доћи до кога.* **уговор по приступу** правн. *споразум при чијем закључењу једна уговорна страна унапред формулише услове под којима се закључује уговор.*

при́ступнӣ, -ā, -ō **а.** *који је у вези с приступом, којим се може прићи, приближити:* ~ пут. **б.** *који представља увод у нешто, уводни:* ~ предавање. • ~ **беседа** *говор који држи новопримљени члан неке организације, институције и сл. на церемонији приступања;* уп. приступан (б).

присту́пати, при̏ступāм *несвр. према приступити.*

при̏ступачан, -чна, -о **1.** *који има прилаз, коме се може прићи, који има, омогућава приступ:* приступачно земљиште. **б.** *који стоји на располагању, до кога се лако може доћи, који се може добити, набавити:* приступачна роба. **в.** *схватљив, разумљив, докучив:* ~ начин за преношење знања. **г.** *с којим се лако може доћи у додир; с којим се може лако општити.* – Отац Сава је постао приступачан као дете. **д.** *који је подложан утицајима, који се брзо или лако подаје каквој идеји, осећању.* – Он је свакој лажи приступачан.

при̏ступачно прил. *на приступачан начин, доступно.*

при̏ступачнōст, -ости ж *особина, својство онога који је приступачан, онога што је приступачно.*

присту́пити, при̏ступӣм свр. **1.** *приближити се, прићи; стићи (ходајући, пловећи и др.).* – Чамац приступи обали. **2.** *ступити у ближе односе, приближити се својим ставовима коме или чему; придружити се.* – Наша влада је приступила ближе Италији. **3. а.** *ступити у какву организацију:* ~ еколошком покрету. **б.** *примити се, прихватити се, латити се каквог посла.* – решавању унутрашњих питања.

при̏ступӣште с *приступ, прилаз.*

приступљи́вати, -у̑пљујēм *несвр. према приступити.*

при̏ступнӣк м *онај који је ступио у неку организацију.*

приступни̏на ж *новац који се плаћа при ступању у неку организацију.*

при́ступница ж *писмено сведочанство о чланству у каквој организацији.*

при̏ступнōст, -ости ж *својство, особина онога што је приступно.*

прису́кати, при̏сӯчēм свр. *задићи, заврнути, подавити, засукати (рукаве, ногавице и др.).* ■ ~ **се** *наићи на плићак, насукати се (о бродовима).*

присуки́вати, -су̑кујēм *несвр. према присукати.*

прису́кнути, при̏сӯкнēм свр. *једанпут засукати, заврнути:* ~ брк.

при̏сусτво с *појављивање, бивање, постојање некога или нечега на неком месту у одређено време.* • ~ **духа** *владање собом, присебност.*

при̏сусτвовати, -вујēм несвр. *бити, налазити се негде у одређено време:* ~ отварању школе.

при̏сутан, -тна, -о **1.** *који присуствује негде, који се налази на месту где се нешто збива.* **2.** мн. (у им. служби) *они који су присутни, присутници.* – Захвалио се присутнима.

при̏сутнӣк м *онај који је присутан.*

при̏сутнōст, -ости ж *присуство.*

прису́шити, при̏сӯшӣм свр. **а.** *мало, слабо осушити:* ~ кошуљу. **б.** безл. *настати, почети (о суши).* – Он ће молити за кишу кад присуши. ■ ~ **се** *мало се осушити.* – Коса ми се само присушила.

притаја́вати (се), -а̀јāвāм (се) *несвр. према притајати (се).*

прита́јати (се), -јӣм (се) свр. *в. притајити (се).*

при̏тāјен, -а, -о *прикривен, скривен:* притајени противници, ~ горчина и бол.

при̏тāјено прил. *на притајен начин.*

при̏тāјенōст, -ости ж *стање онога што је притајено.*

притаји́вати (се), -а̀јујēм (се) *несвр. према притајити (се).*

прита́јити, -јӣм свр. *не поверити, не одати, сачувати у тајности, сакрити, прикрити, прећутати:* ~ радост. – Притајим дах да боље чујем. ■ ~ **се** *умирити се, ућутати се, утишати се; прикрити се.*

притајки́вати се, -а̀јкујēм се *несвр. према притајити се.*

прита́кати, при̏тāчēм *несвр. према приточити.*

прита́ложити се, -ӣм се свр. **а.** *мало се сталожити.* – Земљиште се приталожило. **б.** *смирити се, стишати се.* – Прошапутала је кад се мало приталожила.

прита̀неј, -а и **прита̀нēј,** -éја м грч. ист. *установа у старој Атини у којој су се хранили на државни трошак заслужни грађани.*

притва́рати, при̏твāрāм *несвр. према притворити.*

при̏твор м *одузимање слободе некоме за кога се сумња да је починио кривично дело; зграда, просторија, казнена установа у коју се затвара онај ко је лишен слободе; казна одузимања слободе.* – Био је у притвору. Кажњен је са месец дана притвора. • **истражни** ~ правн. *затвор за време истраге над окривљеним.* **кућни** ~ *забрана излажења из куће.*

при̏твōран, -рна, -о *неправи, лажан, неискрен, лицемеран:* ~ осмех.

притворѐнӣк, -ѝка м *онај који је притворен, ухапшен, који се налази у притвору.*

притворѐница ж *жена притвореник.*

притворѐнӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на притворенике и притворенице:* ~ ћелија.

притво̀рити, при̏творӣм свр. **1.** *непотпуно, мало затворити:* ~ врата. **2.** *лишити слободе, ухапсити.*

при̏творица ж и м (мн. ж) *особа која се претвара, која није искрена, лицемер, лицемерка.*

при̏творичкӣ, -ā, -ō *који се односи на притворице.*

при̏творички прил. *на начин притворице, лажно, превртљиво, неискрено.*

притво̀рљив, -а, -о *притворан.*

при̏твōрнӣк м *притворица.*

при̏твōрно прил. *на притворан начин, притворички.*

притво́рнōст, -ости ж *особина, стање онога који је притворан.*

при́творскӣ, -ā, -ō *који се односи на притвор.*

притво́рство с *притворност.*

притвр́дити, при̏твр̄дӣм свр. **1.** *учинити тврђим, чвршћим, утврдити, причврстити:* ~ огрду. **2.** *потврдити.* – Реци још једном, нека се притврди. Притврди да су диван узорак. ■ ~ **се** *осигурати се, утврдити се.*

притврђи́вати, -р̀ђујēм *несвр. према притврдити.*

при̏тега ж (дат. -ези) **1.** *тежина, оптерећење.* **2.** *терет или тешки предмети као направе које се користе за каква притезања, учвршћивања и сл.:* столарска ~, ~ на броду.

приτе́гнути, при̏тēгнēм (аор. притéгох и притéгнух, 2. и 3. л. притéже и при̏тēже, при̏тēгнӯ и притéгну; р. пр. при̏тēгао, притéгла (при̏тēгла) и притéгнуо, -ула; пр. пр. притéгнӯвши (притéгāвши и при̏тēгāвши)) свр. **1.** *зачегнути:* ~ узде. **2.** *чврсто стегнути:* ~ пертле, ~ зубима орах. **3. а.** *извршити притисак на кога да нешто уради.* – Притегао сам је и мислим да ће то брзо урадити. **б.** *завладавши довести у тешко стање.* – Болест притегла. Зла времена притегла. ■ ~ **се 1.** *стегнути се у струку (појасом).* – Обуче панталоне па се притегне у појасу.

прите́зати, при̏тēжēм *несвр. према притегнути.*

при́тезнӣ, -ā, -ō *који служи за притезање.*

при̏терати јек. **при̏тјерати,** -ам свр. **1.** *гонећи, водећи приближити коме или чему:* ~ чамац обали. **2.** *приморати, присилити, принудити.* – Притерани невољом морали су попустити. • **~ до дувара (уз дувар), уза зид (к зиду), ~ у угао (кут)** *довести (некога) у безизлазан положај.*

притери́вати јек. **притјери́вати,** -ѐрујем *несвр. према притерати.*

прите́снити, при̏тесни̑м јек. **притијѐснити,** при̏тијесни̑м (трп. при̏тешњен јек. при̏тијешњен) свр. **1.** *належући, наслањајући се на некога, притиснувши некога и сл. приклештити, пригњечити.* – Лежали су притешњени теретом. **2.** фиг. *довести у мучан положај, подвргнути каквом ограничењу (нпр. у кретању); присилити кога да нешто уради.* – Турци су их притеснили са свих страна. Био је притешњен да каже нешто више. ■ ~ **се** *стиснути се уз кога, приљубити се.*

притѐћи (при̏тећи), при̏текнем (притѐчем) свр. непрел. **1. а.** *текући надоћи, излити се (о води).* **б.** *доћи, дотрчати, дојурити; појавити се.* – Притекоше ђаци калуђерима. фиг. Притекоше врућине. **2.** *бити довољан, дотрајати, дотећи (о новцу, храни и сл.).* – Ако им не притекне, помоћићемо им. • **~ у помоћ** *помоћи, одмах, брзо.*

при̏тешити јек. **при̏тјешити,** -им свр. *мало утешити, умирити.*

притешња́вати јек. **притјешња́вати,** -ѐшњавам и **притешњи́вати** јек. **притјешњи́вати,** -ѐшњујем *несвр. према притеснити.*

при̏тешњено̑ст јек. **при̏тијешњено̑ст,** -ости ж *стање онога ко је притешњен, онога што је притешњено, стешњеност.*

при̏ти̑сак и **при̏тисак,** -ска м **1.** *сила којом једно тело делује на површину другог тела, притискивање; сила која делује на јединицу површине.* **2.** фиг. **а.** *снажан утицај; насиље, принуда које се врши на нечију вољу или уверење.* – Вршили су притисак на оне колебљиве. **б.** воj. *офанзивни покрет на непријатељске положаје.* – Наређено је да се изврши притисак на нашем делу фронта. • **аеростатички ~** физ. *деловање гасова својом тежином на све стране (горе, доле и бочно).* **атмосферски ~** мет. *деловање ваздуха својом густином или тежином.* **крвни (високи, ниски) ~** мед. *напетост којом крв кружи, циркулише у артеријама.* **под притиском (живети, радити)** *против своје воље.* **хидростатички ~** физ. *деловање које зависи од тежине течности.* **~ у глави (желуцу)** *тежина, бол, непријатно осећање.*

прити́скати (се), при̏ти̑скам (се) и **притискѝвати (се),** -ѝскујем (се) *несвр. према притиснути (се).*

притискѝва̑ч, -а́ча и **притѝска̑ч,** -а́ча м *оно што служи за притискање:* ~ хартије.

при̏тиснути, -нем (аор. при̏тиснух (при̏тискох), при̏тисну̑ (при̏тиште и при̏тиште); р. пр. при̏тиснуо, -ула и при̏тискао, -сла) свр. **1.** *извршити притисак на нешто* **а.** *дирнувши, ухвативши, обухвативши прстима, руком:* ~ звоно, ~ на обарач. **б.** *притеснивши уз нешто, налегавши на нешто:* ~ лице уз стакло. **2.** фиг. *извршити притисак на кога.* **а.** *нападом, присвајањем; угњетавањем, тлачењем; лишавањем могућности да се противи.* – Руси и Американци притисли Швабу. Власт је притисла народ. **б.** *стањем које изазива непријатна осећања или самим непријатним осећањима.* – Притиснут је старошћу. Притиснут је тугом. **в.** *наметањем обавеза.* – Професори су га притиснули учењем. **3.** фиг. *прекрити, покрити, све обухватити ким или чиме.* – Војска је притиснула поље. Крајину је притисла топла летња ноћ. ■ **~ се а.** *збијањем, сабијањем заузети што мањи простор.* – Притисли су се и направили нам места за пролаз. **б.** *притеснити се, приљубити се уз кога.* – Уз њу су се притисла њена деца. • **~ уза зид (кога)** *лишити кога могућности да се брани.*

при̏тиснуто̑ст, -ости ж *стање онога што је притиснуто.*

при̏тихнути (се), -нем (се) свр. *смирити (се), стишати (се), умирити (се).*

при̏тица̑ј м *надолазак, прилив, пораст.*

при̏тицати, -ичем *несвр. према притећи.*

притиша́вати (се), -ѝшавам (се) *несвр. према притишати (се).*

при̏тишати (се) и **притѝшати (се),** -ам (се) свр. *утишати (се), смирити (се).*

при̏тка ж (дат. при̏тки; ген. мн. при̏та̄ка̄ и при̏ткӣ) *мотка, тањи и обично дужи колац.*

при̏ткаст, -а, -о **а.** *који је као притка, сличан притки.* **б.** *мршав и висок:* ~ жена.

при̏ткати, при̏тка̑м (при̏ткем) свр. **1.** *ткајући додати ономе што је већ откано.* **2.** *ткајући спојити.*

при̏ткаш, -а́ша м агр. *пасуљ, грах који се током раста пење уз притку.*

при̏тока ж (при́ток м) **а.** *река или поток који се улива у другу реку.* **б.** фиг. *додатна снага, пораст, појачање:* ~ љубави.

притѐчити, при̏точи̑м свр. *додати точећи.*

при̏точица ж *дем. од притока.*

притр́пети (се) јек. **притр́пјети (се),** -пим (се) свр. *стрпљиво, истрајно поднети, издржати неко време.*

притрпљи́вати (се), -тр̀пљујем (се) *несвр. према притрпети (се), притрпјети (се).*

при̏трунак, -унка м *трунка.*

притрча́вати, -тр̀чавам *несвр. према притрчати.*

притр̀чати, -чи̑м свр. *трчећи приближити се некоме или нечему, дотрчати.*

притрчки́вати, -тр̀чкујем несвр. *у дем. значењу: притрчавати.*

при̏тужба ж (ген. мн. -би̑) **1.** *нерасположење, незадовољство, негодовање због некога или нечега, жалба, тужба.* – Због тога је било много свађе и притужаба. **2.** правн. *службена представка због незаконитог или неправилног поступка чијег, какве установе, организације.*

притужи́вати (се), -у̀жујем (се) *несвр. према притужити (се).*

прити́жити, при̏ту̑жи̑м свр. **а.** *бацити кривицу на некога, окривити, оптужити.* **б.** *пријавити (кога), поднети тужбу против кога.* ■ **~ се а.** *пожалити се* **б.** *поднети тужбу.*

прити́лити, при̏ту̑ли̑м свр. **а.** *смањити, пригушити светлост.* **б.** фиг. *ослабити, смањити (звук, осећање и др.):* ~ страст. ■ **~ се** *притајити се; ућутати се.*

при̏ту̑љено прил. *на притуљен начин; нејасно, безизражајно.* – Гледа нас притуљено. Поступао је притуљено.

притуљити се, при̏ту̑љи̑м се свр. *притулити се.*

при̏ту̑п, -а, -о **а.** *прилично туп:* притупа оловка. **б.** фиг. *ограничен,ириглуп.*

приту́пити, при̏ту̑пи̑м свр. **а.** *учинити мање оштрим, мало иступити:* ~ сабљу. **б.** фиг. *учинити слабијим, ослабити (ум, осећање и др.).* – Тај случај ум му је притупио.

приту́ћи (при̏ту̑ћи), -ту́чем свр. *в. претући.*

при́ћи (при̑ћи), при̑ђем свр. **1. а.** *идући приближити се.* **б.** *стати на нечију страну, удружити се с неким.* – Бугари су пришли Немцима. **2.** *прихватити се, латити се (неког посла):* ~ послу.

прићу́тати се, -ти̑м се свр. *ућутати се, притајити се.*

приупи́тати, -у̀пи̑там свр. *припитати.* ■ **~ се а.** *један другога упитати.* – Само се каткад понешто приупитају. **б.** *самог себе упитати, запитати се; преиспитати се.* – Приупитај се да ли је твој поступак правичан.

приуча́вати (се), -у̀чавам (се) *несвр. према приучити (се);* уп. приучивати (се).

при̏учен, -а, -о *обучен за какав посао уз рад, без одговарајуће школе.*

при̏учено̑ст, -ости ж *својство, особина онога који је приучен.*

приучи́вати (се), -у̀чујем (се) *несвр. према приучити (се);* уп. приучавати (се).

приу̀чити, при̏учӣм свр. *мало научити, подучити, поучити; учинити да ко стекне одређену навику, привићи на кога или шта.* – Приучили су га да чита и пише. Приучио га је спавању поред отвореног прозора. ■ **~ се а.** *обучити се за какав посао уз рад, без одговарајуће школе.* **б.** *навикнути се, привикнути се чему, на шта.*

приу̀штити, при̏ӯштӣм и **приу̀штити,** при̏уштӣм свр. *допустити, пружити оно што се желело, обрадовати (нечим).* – То не могу себи приуштити.

при̏хапсити, -ӣм свр. *привремено ухапсити, притворити.*

при̏хвӣт м *прихватање, примање.*

прихва̀та̄љка ж **а.** *орган у неких животиња којим се прихвата храна.* **б.** *направа за прихватање.*

при̏хватати (се), -а̄м (се) *несвр. према прихватити (се).*

прихва̀та̄ч, -а́ча м *онај који нешто хвата, прихвата; оно чиме се хвата, прихвата:* зуби прихватачи.

прихва̀тив, -а, -о *в. прихватљив.*

прихва̀тилӣште с *место (просторија, зграда) која служи за привремено прихватање, за привремени смештај.*

при̏хватити, -ӣм (трп. при̏хваћен) свр. **1. а.** *узети оно што се даје, пружа, нуди, примити:* ~ кесу са дуваном. **б.** *зграбити, шчепати.* – Они га прихватише и ставише му лисице на руке. **в.** *обухватити, обузети (о каквом стању).* – Сан га је прихватио. **2.** *сагласити се, сложити се, усвојити, одобрити.* – Нико није прихватио његов план. **3.** *преузети, примити какав посао.* – Прихватио је старешинство. **4.** *придружити се коме или чему настављајући, одржавајући оно што је већ започето:* ~ песму. **5.** *примити, узети к себи дајући склониште, пружајући помоћ.* – Прихваћено је нешто народа са Козаре. ■ **~ се 1. а.** *домоћи се нечега, ухватити се за шта:* ~ се ограде. **б.** *приљубити се уз кога; припојити се уз шта.* – Прихватио се Петра. Снег се прихватио земље. **2.** *латити се, примити се неког посла:* ~ се шивења. **3.** *почети јести или пити.* • **~ бога, ~ добро јутро** и сл. *одговорити на поздрав „помоз' бог", „добро јутро" и сл.* **~ борбу** *упустити се у наметнуту борбу.* **~ рукавицу** *примити изазов, одазвати се на борбу.* **~ све у своје руке** *почети све сам радити и водити.* **~ шалу** *одвратити шалом на шалу.* **прихватити се пера** *почети писати.*

прихва̀тљив, -а, -о *који се може прихватити, примити, с којим се може служити:* прихватљиво решење.

прихва̀тљивōст, -ости ж *својство онога што је прихватљиво.*

при̏хватнӣ, -а̄, -о̄ *који служи за прихват, као прихватилиште:* ~ центар.

при̏хваћати (се), -а̄м (се) несвр. *в. прихватати (се).*

при̏ход м *добитак од рада, зарада, доходак; плод од каквог имања.*

при̏ходнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на приход.*

прихра́нити (се), при̏хра̄нӣм (се) свр. *в. прехранити (се).*

прихрањи́вати (се), -хра̀њујем (се) *несвр. према прихранити (се).*

при̏хрлити, -ӣм свр. *журно доћи, похрлити, дохитати.*

прице́пити, при̏це̄пӣм јек. **прицијѐпити,** при̏цијепӣм свр. *накалемити.*

прицепљи́вати јек. **прицјепљи́вати,** -ѐпљујем *несвр. према прицепити.*

при̑ча ж **1.** *кратка приповетка као уметничка творевина; приповест која се преноси с колена на колено, бајка, легенда.* **2. а.** *причање, приповедање, саопштавање.* – Био је оран за причу. **б.** (обично у мн.) *непроверено казивање, гласина.* – Немој да преносиш те глупе приче. • **бапске приче** *причање пуно измишљотина.* **дуга је то ~** *о томе се може дуго говорити.* **~ за себе** *нешто посебно, нешто друго.* **за причу** *необично, занимљиво.* **као у причи** *пријатно, лепо.* **~ ти причу** *то је неозбиљна ствар, глупост, лаж.*

при́чалац, -аоца м *онај који лепо прича; онај који много и радо прича.*

при́чалачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на причаоце и причање.*

при́чалица ж (м) (мн. ж) **1.** *особа која много прича.* **2.** *врста женске песме.*

при́чало с (м) (мн. с) *онај који много прича, причалица.*

при́чати, при̑ча̄м несвр. **1.** *усмено саопштавати, казивати, говорити (нешто или о некоме, нечему); приповедати.* **2.** *општити говором, разговарати.* – Нисмо до сада причали о томе. **3.** (безл.) у изр. **прича се** *говоре, приповедају.* – Нек се прича и нек се казује. • **причам ти причу** *в. под прича.* **~ Маркове конаке** *в. под конак.*

причвр́стити, при̏чвр̄стӣм (трп. при̏чвр̄шћен) свр. *учинити чврстим, осигурати, утврдити; учврстити за нешто:* ~ столицу, ~ таблу за зид.

причвршћа́вати, -р̀шћа̄ва̄м и **причвршћи́вати,** -р̀шћујем *несвр. према причврстити.*

при̏чекати, -а̄м свр. **а.** *чекајући провести извесно време, почекати.* **б.** *сачекати неко време са извршењем чега:* ~ са штампањем.

причеки́вати, -ѐкујем *несвр. према причекати.*

при̏чекнути, при̏чекне̄м свр. *у дем. значењу: причекати.*

приче́пити, при̏че̄пӣм свр. *стати (коме) на ногу, пригњечити, очепити.*

при́чеснӣ и **при̏чеснӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на причест, који се употребљава при примању причести:* причесно вино.

при́чеснӣк и **при̏чеснӣк** м *онај који прима причест.*

при́чесница и **при̏чесница** ж *она која прима причест.*

при́чесно и **при̏чесно** прил. *као за причест:* ~ се обући.

при́чест ж **а.** *(у православној и католичкој цркви) обред примања хлеба и вина као симбола Христовог тела и крви у знак сједињења с Христом и опраштања грехова.* **б.** *комад хлеба и вино који се у томе обреду примају.*

приче́стити, при̏че̄стӣм (трп. при̏че̄шћен) свр. *извршити над неким обред причести.* ■ **~ се** *примити причест.*

при́че̄шће и **при́чешће** с *причест.*

причешћи́вати (се), -ѐшћујем (се) *несвр. према причестити (се).*

причешља́вати, -ѐшља̄ва̄м *несвр. према причешљати.*

причѐшљати, -а̄м и при̏чешља̄м свр. *загладити, угладити помоћу чешља, очешљати, зачешљати.*

причи̏нити, при̏чинӣм свр. *(некоме) учинити, изазвати:* ~ штету, ~ задовољство. ■ **~ се 1.** *привидети се, учинити се, приказати се.* **2.** *учинити се, направити се, приказати се друкчијим, лажним.* – Само сам се причинила да спавам.

причиња́вати (се), -и̏ња̄ва̄м (се) *несвр. према причинити (се).*

при̑чица ж *дем. од прича.*

прички́љити, при̏чкӣљӣм свр. *в. пришкиљити.*

при̏чљив, -а, -о *који много и радо прича, говорљив.*

при̏чљивōст, -ости ж *особина онога који је причљив, говорљивост.*

причу́вати, при̏чӯва̄м свр. *сачувати неко време; приштедети:* ~ овце, ~ муницију. ■ **~ се** *припазити на себе.*

причу́љити, при̏чӯљӣм свр. *устремити, подићи (уши) да би се боље чуо звук, наћулити (о животињама).*

при̏чути, при̏чујем свр. *слабо, нејасно чути, начути.* ■ **~ се а.** *једва се зачути.* **б.** безл. (са логичким субјектом у дативу) *причинити се да се чује.* – Причуло ми се, помислих.

при̏чучнути, -не̄м свр. *мало чучнути.*

приша̀пнути и **при̏шапнути,** при̏шапне̄м (пришанути и при̏шанути, при̏шане̄м) свр. *рећи шапатом, шапнути.*

пришапта́вати, -а̀пта̄ва̄м *несвр. према пришаптати.*

пришàптати, прѝшапће̄м свр. *приша(п)нути.*

пришаптѝва̄ч, -а́ча м *онај који пришаптава.*

пришара́фити, -а̀ра̄фӣм и **пришàрафити,** -ӣм свр. *учврстити притезањем, затезањем шрафова, вијака, зашрафити.*

пришарафљи́вати, -а̀фљује̄м *несвр. према пришарафити.*

прѝшивак, -ӣвка м **1. а.** *нешто што је накнадно пришивено;* уп. закрпа. **б.** фиг. *накнадан, неважан додатак.* – Његово учење је само пришивак правој науци. **2.** *надимак (обично погрдан, подругљив.).*

приши́вати, прѝшӣва̄м *несвр. према пришити.*

прѝшипетља ж (ген. мн. -ља̄) **1.** *наметљива, досадна особа која некога стално прати, која се не одваја од некога.* **2.** *особа која некога из користољубља увек подржава, улизица, чанколиз.*

прѝшити, прѝшије̄м (имп. прѝшӣј; трп. пришѝвен, -е̏на) свр. **1. а.** *нашити на нешто:* ~ дугме. **б.** *приденути, приписати, коме какву особину; лажно окривити, оптужити кога.* – Пришили су му убиство. **2.** *наденути коме надимак (обично подругљиво).* ■ ~ **се** фиг. *не раздвајати се од некога, досађивати коме сталним присуством.* – Пришио му се неки дебељко. • ~ **некоме крпицу (реп)** *рећи коме или о коме нешто неповољно, подругљиво.*

пришки́љити, прѝшкӣљӣм свр. *гледати полузатвореним очима, зашкиљити.*

пришкри́нути, прѝшкрӣне̄м свр. *мало затворити, притворити:* ~ врата, ~ крајичак ока.

прѝшља̄мчити се, -ӣм се свр. разг. (уз некога) *не одвајати се од некога, сметати некоме својим сталним присуством.*

пришпа́рати, прѝшпа̄ра̄м свр. нем. *шпарајући сачувати, уштедети.*

прѝшт м (инстр. прѝштом и прѝштем; мн. при́штеви) *гнојно запаљење ткива на површини коже, чир.* • **црни** ~ мед. *чир у унутрашњем ткиву коже, злић,* antrax.

прѝштав и **прѝштаст,** -а, -о *пун пришшева.*

Приште́вац, -вца м *човек из Приштине.*

Прѝште̄вка ж *жена из Приштине.*

прѝште̄вскӣ, -а̄, -о̄ *који припада Приштини, који се односи на Приштину, на Приштевце и Приштевке.*

приште́дети јек. **приште́дјети,** -дӣм свр. **1.** *штедњом скупити, увећати, уштедети.* **2.** *сачувати, причувати од чега непријатног, рушилачког, поштедети.* – Приштеди ме непријатности.

приштѐђевина и **приштеђѐвина** ж *оно што је приштеђено, уштеђевина.*

приштеђи́вати, -ѐђује̄м *несвр. према приштедети.*

прѝштилац, -иоца м зоол. *врста инсекта* Meloidae.

прѝштинскӣ, -а̄, -о̄ *приштевски.*

пришти́нути, прѝштӣне̄м свр. *притиснувши пригњечити:* ~ прсте вратима.

прѝштити се, прѝштӣм се несвр. *добијати приштеве, боловати од приштева.*

прѝштић, -и́ћа м *дем. од пришт.*

прѝштичав, -а, -о *пун приштева.*

прѝштуцати се, -ца̄ се свр. безл. (са логичким субјектом у дативу) *осетити потребу за штуцањем, почети са штуцањем.* – Њему се приштуцало.

пришу́њати се, прѝшӯња̄м се (пришу́љати се, прѝшӯља̄м се) свр. *тихо, неприметно, шуњајући се приближити се.*

пришу́тети се јек. **пришу́тјети се,** -тӣм се свр. (ретко ек.) *утишати се, ућутати се.*

пр̏кос м **1.** *особина онога који је пркосан, својеглавост, непопустљивост, тврдоглавост.* **2.** бот. *једногодишња украсна биљка, тушт.* • **у** ~, **уз** ~ *в. упркос и успркос.*

пр̏косан и **пр̑косан,** -сна, -о *који упорно остаје при своме, својеглав, тврдоглав, задрт; који изражава такве особине:* ~ свест, ~ поза.

пр̏косит, -а, -о *који радо и много пркоси; пркосан.*

пр̏косити, -ӣм несвр. [гл. им. пр̏коше̄ње с] *упорно, тврдоглаво, својеглаво остајати при своме мишљењу, ставу.* • ~ **времену (годинама)** *постојати без обзира на време које пролази.*

пр̏косито прил. *пркосно.*

пр̏косито̄ст, -ости ж *особина онога који је пркосит, пркос.*

пр̏коснӣк и **пр̑коснӣк** м *онај који пркоси, пркосан човек.*

пр̏косница и **пр̑косница** ж *она која пркоси, пркосна жена.*

пр̏косно и **пр̑косно** прил. **а.** *на пркосан начин, тврдоглаво, непопустљиво.* **б.** *изазивачки.* – Пркосно су се румениле јабуке.

пр̏косно̄ст и **пр̑косно̄ст,** -ости ж *особина онога који је пркосан.*

пркòшљив, -а, -о *пркосан.*

пркòшљӣвка ж *пркосница.*

пркòшљиво прил. *на пркошљив начин, пркосно.*

пркòшљиво̄ст, -ости ж *пркоситост, пркосност.*

пр̏љав, -а, -о **а.** *који није чист, нечист, упрљан, умазан:* ~ кошуља. **б.** фиг. *непоштен, нечастан; рђав, зао:* ~ посао, ~ човек. **в.** *мутан, нејасан, неодређен, без сјаја (о боји):* ~ седоћа њене косе. • **прљаво рубље износити (вешати)** *јавно и злобно говорити о интимностима.*

пр̏љавац, -а̄вца м *онај који је прљав.*

пр̏љавица ж *прљава жена.*

прља́вко м *прљавац.*

прљаво- *као први део сложенице показује да је оно што значи други део прљаве, нејасне, неодређене боје:* прљавожута коса.

пр̏љаво̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је прљав, онога што је прљаво.*

пр̏ља̄вче и **прља́вче,** -ета с *дем. од прљавац.*

прља́вштина ж **а.** *оно што је неопрано, прљаво, нечисто.* **б.** фиг. *нечасност, непоштење; нечастан, неморалан поступак.* – Раскринкане су њихове прљавштине.

пр́љати, пр̑ља̄м несвр. **1.** *чинити прљавим, нечистим.* **2.** фиг. *говорити лоше о коме, оговарати, брукати, срамотити.* ■ ~ **се** **1.** повр. *обављати какав нечастан, недозвољен посао; срамотити се.* – Неће он да се прља. **2.** уз. повр. *говорити лоше један о другоме, узајамно се срамотити.* – Људи се узајамно прљају.

пр́љити, пр̑љӣм несвр. [гл. им. пр́љење с] **а.** *захватати врелином, палити, пржити врелом водом или ватром длакаву кожу животиње и кожу уопште.* **б.** *одавати велику топлоту, претерано грејати (о сунцу).* – С неба прљи сунце. ■ ~ **се** *добијати опекотине.*

пр̏љотина ж *прљав траг, мрља.*

пр̏љуга и **пр̏љуша** ж *земља лошег квалитета која се састоји од иловаче и песка.*

пр̏љугав, -а, -о *који се састоји од прљуге.*

пр̏ња ж (обично у мн.) **1. а.** *изанђан, поцепан део одеће, рита, дроњак.* **б.** пеј. *одећа.* – Обукао је калуђерске прње у манастиру. **2.** фиг. *нешто безвредно, ништавно.*

пр̏њав, -а, -о *офуцан, трошан, оронуо, безначајан:* прњава капа, прњаво псето.

прња́вор м грч. *манастирско имање са селом.*

пр̏њица ж **а.** (обично у мн.) *дем. од прња.* **б.** фиг. *нешто мало, безначајно, незнатно:* ~ облака.

про-[1] **I.** *као префикс у творби глагола означава:* **1.** *довршену радњу* **а.** *која има за последицу какво продирање, пролажење:* пробити, прогурати, прогристи, прокиснути. **б.** *која је кратко трајала, која се испољила у малој мери, количини, интензите-*

ту: пропалити се, проспавати, прогрмети. **в.** *која се обавља дуготрајним радом, пажљивим испитивањем, дуготрајним залагањем:* проучити, простудирати. **г.** *која означава какво мимоилажење:* проћи, пролетети, промаћи. **2.** *почетак вршења какве радње:* пропевати, прозборити, проговорити. **II.** *у творби именица и придева изражава непотпуно испољавање, постојање какве особине:* прогалина, проседе, прохладан.

про-² лат. *као префикс у страним (понајвише латинског порекла) сложеницама означава* **1.** *замену у именицама које значе звање:* проконзул, продекан. **2.** *пристајање уз кога, симпатију за кога, што:* прокомунист(а), прословенски. **3.** *претходење у простору и времену:* проклитика, прогноза.

проаконтѝрати (се), -о̀нтӣра̄м (се) свр. и несвр. *узети, узимати новац унапред на рачун будуће зараде.*

проа̀лба̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који је наклоњен Албанцима:* ~ расположење.

про̀аљкавити се, -ӣм се и **проаљка́вити се,** -а̀љка̄вӣм се свр. *постати аљкав, неуредан.*

проанализѝрати, -ѝзӣра̄м свр. *извршити анализу чега.*

проа̀шиковати, -кује̄м свр. *провести време ашикујући.*

про́ба ж лат. **1.** *испитивање, искушавање, провера.* **2.** *вежбање као припрема за извођење чега (обично позоришног, оперског, концертног дела.* • **издржати све пробе** *показати се сигурним, поузданим.* **ставити (стављати) кога на пробу** *изложити, излагати кога чему ради провере каквих својстава.*

про̏бабӣлан, -лна, -о лат. *могућ, вероватан.*

пробабилѝзам, -зма м *могућност, вероватност.*

проба̀бӣлно прил. *могућно, вероватно.*

про̏бава ж *варење хране у желуцу.*

про̏ба̄ван, -вна, -о **1.** *в. пробављив.* **2.** (одр.) *који се односи на пробаву:* пробавни органи.

про̀бавити, -ӣм свр. **1.** *провести неко време, проборавити.* **2.** *проварити, сварити храну у желуцу.*

про̀бављати, -а̄м *несвр. према пробавити.*

проба̀вљив, -а, -о *који се лако пробави, сварљив.*

проба̀вљивост, -ости ж *особина онога што је пробављиво.*

проба́дати, про̀ба̄да̄м *несвр. према пробости.*

проба̀да̄ч, -а́ча м **а.** *онај који што пробада.* **б.** *оруђе којим се што пробада.*

про̏ба̄ди м и ж мн. мед. *оштри болови.*

про̀ба̄нчити, -ӣм свр. *провести неко време банчећи, пијући.*

про́бати, про̄ба̄м свр. и несвр. **1.** *подвргнути, подвргавати испитивању ради оцене, провере квалитета, својстава, употребљивости чега, проверити, утврдити:* ~ вино, ~ ципеле, ~ тврдоћу метала. **2. а.** *покушати; хтети, желети.* – Пробао је да не мисли о томе. **б.** *(о)кушати, искусити:* ~ срећу. **в.** *усудити се на какав поступак.* – Пробајте само ако желите да пустим пса с ланца.

пробатѝнати, -а̄м свр. *истући батином, избатинати.*

пробацѝвати, -а̀цује̄м *несвр. према пробацити.*

проба́цити, про̀ба̄цӣм (про̀бацити, -ӣм) свр. *бацити кроз што:* ~ лопту кроз обруч.

про̏бача̄ј м *брзи лет нечега кроз нешто (који се врши одједном).*

пробде́вати, про̀бде̄ва̄м јек. **пробдију̀вати,** про̀бдијева̄м *несвр. према пробдети.*

про̀бдети, -дӣм јек. **про̀бдјети,** -дӣм свр. непрел. *провести (ноћ) бдијући, не спавајући.*

пробе́лети, -лӣм јек. **пробијѐљети,** -ѐлӣм свр. непрел. *постати бео.*

пробе́лити, про̀бе̄лӣм јек. **пробијѐлити,** про̀бијелӣм свр. прел. *учинити белим, обелити што.*

пробѐседити јек. **пробѐсједити,** -ӣм свр. *почети беседити, говорити, проговорити.*

пробећа́рити се, -ѐћа̄рӣм се свр. *постати бећар, весељак, лола.*

пробѝјати (се), про̀бӣја̄м (се) *несвр. према пробити (се).*

пробѝја̄ч, -а́ча м **а.** *онај који нешто пробија.* **б.** *направа којом се нешто пробија.*

про̏бӣр и **про́бӣр** м *пробирање, избор.*

пробѝрати, про̀бӣра̄м (про̀бирати, -ре̄м) *несвр. према пробрати.*

пробѝра̄ч, -а́ча м *онај који много пробира, избирач; цепидлака.* • НПосл **пробирач нађе отирач** *онај који много пробира обично добије најгоре.*

пробира́чев, -а, -о *који припада пробирачу.*

пробира̀чица ж *жена пробирач.*

пробѝра̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пробираче:* ~ укус.

пробѝрљив, -а, -о *који много и радо пробира.*

пробѝрљиво прил. *на пробирљив начин, избирљиво.*

про̀бисве̄т јек. **про̀бисвијет** м *скитница, пустолов.*

про̀бисветскӣ јек. **про̀бисвјетскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на пробисвете.*

про̀бистрити, -ӣм свр. **а.** *учинити бистрим или бистријим:* ~ реку. **б.** фиг. *учинити јасним, разговетним:* ~ градиво. ■ **~ се** *постати бистар.*

про̀битачан, -чна, -о *који се пробија, продоран, пенетрантан.*

про̀битачно прил. *на пробитачан начин, продорно.*

про̀битачно̄ст, -ости ж *особина онога који је пробитачан, онога што је пробитачно.*

про̀бити, про̏бије̄м (имп. про̀бӣј; трп. пробѝјен, -ѐна) свр. **1. а.** *начинити рупу, отвор, продор у чему, пробушити:* ~ зид. **б.** *проћи, продрети кроз нешто (обично нагло, нарушавајући претходно стање); провалити.* – Врисак је пробио тишину. Река је пробила насип. **2.** *продирући кроз нешто избити на површину, појавити се, помолити се.* – Зној је пробијао чело. фиг. Истина је напокона пробила пут. ■ **~ се 1. а.** *силом продрети, провалити кроз што.* – Кочије се с муком пробијају кроз светину. фиг. Пуцњи су се нејасно пробили до села. **б.** *проћи, провући се с муком кроз што.* – Чамац се пробио кроз ледене санте. **в.** *избити на површину, појавити се, помолити се, испољити се.* – Младо лишће се пробило кроз кору. **2.** фиг. *постићи, остварити нешто савлађујући тешкоће.* – Храбро се пробијао кроз живот. • **немати ни пребијене (пребите) паре** *немати нимало новца.* **~ главу (уши) коме** *досадити коме понављањем једног те истог или виком.* **~ лед** *почети (први) какав посао.* **~ фонд, плафон** и сл. *прекорачити, прећи највишу допуштену, уобичајену границу (о плати, цени и сл.).*

пробл̀едети јек. **проблијѐдјети,** -дӣм свр. **1.** *постати блед, побледети.* **2.** *избледети.*

проблеђѝвати јек. **проблеђѝвати,** -ѐђује̄м *несвр. према пробледети.*

пробле́јати, -јӣм свр. *почети блејати.*

про̀бле̄м, -е́ма м *теоријски или практични задатак који треба решити:* економски ~, математички ~, животни ~.

проблематиза́ција ж *постављање или приказивање чега у виду проблема.*

проблема̀тизовати, -зује̄м свр. и несвр. **а.** *поставити или уочити какву појаву као проблем који треба испитати.* **б.** *довести у питање нешто што се није сматрало проблемом, прогласити нешто проблемом.*

проблема̀тика ж *скуп свих проблема који се односе на неку делатност:* политичка ~.

проблема̀тичан, -чна, -о **а.** *који се претпоставља; сумњив, тешко разрешив:* ~ закључак. **б.** *који је лоше васпитан, који се*

бави недозвољеним пословима. – Њихов син је врло проблематичан.

проблема̀тичнōст, -ости ж *особина онога који је проблематичан, онога што је проблематично.*

прȍблēмскӣ, -ā, -ō *који се односи на проблеме.*

пр̏облēсак јек. **прȍблијесак,** -ска м *трачак светлости који се појави на кратко време.*

пр̑обнӣ, -ā, -ō *који се односи на пробу:* ~ снимање. • ~ **камен** *средство, начин за испитивање ваљаности кога или чега.*

пр̑обно прил. *пробајући, због пробе.*

про́бōј и **про́бој,** -оја м (инстр. -ојем) **1.** *пробијено место, отвор, шупљина направљена пробијањем.* **2.** воj. *продор војске на какву територију коју до тада није контролисала.*

прȍбōјан, -јна, -о **1.** *који лако пробија, продире, продоран:* ~ студен. **2.** *који се лако може пробити, пропустљив:* ~ измаглица.

прȍбојац, -ōјца м *направа која служи за пробијање.*

пробо́јнōст, -ости ж **а.** *особина онога који је пробојан, који лако пробија, онога што је пробојно, што лако пробија.* – Метак има велику пробојност. **б.** *особина онога који се лако пробија, што се лако пробија.* – Овај лим има малу пробојност, тешко га је пробити.

пробо̀равити, -ӣм свр. *провести неко време, задржати се негде, пробавити.*

пробо̀рављати, -āм несвр. *према пробоjравити.*

пробо̀сти (прȍбости), -бо̀дēм (аор. пробо̀дох, прȍбоде; р. пр. прȍбō, пробо̀ла (прȍбола); трп. пробо̀ден, -ѐна; пр. пр. прȍбōвши) свр. **1.** *бодући пробити:* ~ кутију. фиг. Светиљка прободе сумрак. **2.** фиг. *осетити нагао, оштар бол.* – Прободе ме испод ребра. ■ ~ **се** *повредити се или се усмртити убодом у трбух или груди.* • ~ **душу (срце)** *причинити бол, патњу.* ~ **погледом** *оштро, с интересовањем, процењивачки погледати кога.*

прȍбоцкати, -āм свр. *у дем. значењу: пробости.*

пр̏обрāн, -а, -о **1.** *трп. од пробрати.* **2.** фиг. *који је изабран или урађен с много укуса, смисла за лепо:* пробране шаре на кошуљи.

пр̏обрāно прил. *одабрано, изабрано с много смисла.*

прȍбрати, -берēм (-бѐрēм) свр. **а.** *одвојити по каквој ознаци, обележју (обично по бољем квалитету), дати чему предност при избору:* ~ јабуку из корпе. **б.** *очистити нешто од нечега непотребног, штетног.* – Жито је пробрано од грахорице.

пробр̀бљати, -āм свр. *започети брбљати; провести неко време брбљајући.*

пробр̀зати, -āм свр. **а.** *брзајући, журећи се проћи.* **б.** *брзо проговорити.*

пробри̏тāнскӣ, -ā, -ō *који је наклоњен Британцима, који брани британске интересе.*

пробру́јати, -јӣм свр. *брујећи проћи мимо кога, чега.*

прȍбрчкати се, -āм се свр. *окупати се пљускајући водом.*

пробу̀бњати, -āм свр. *бубњем разгласити, пронети (вести).*

пробу́дити, прȍбӯдӣм (трп. прȍбӯђен) свр. прел. **а.** *пренути из сна, разбудити.* **б.** фиг. *подстаћи, изазвати, покренути:* ~ љубав, ~ сећања. ■ ~ **се 1.** *прекинути, завршити спавање, разбудити се.* **2.** фиг. **а.** *покренути се, размахати се, разбуктати се, доћи у стање живе активности.* – Мајор се пробудио из апатије. Природа се пробудила из зимског сна. **б.** *искрснути, појавити се, настати.* – У њему се пробудило поштовање према оцу.

прȍбӯђенōст, -ости ж *стање онога који је пробуђен, будан.*

пробуђи́вати (се), -у̀ђујēм (се) *несвр. према пробудити (се).*

пробу̀јати, -āм свр. **1.** *започети бујати.* **2.** *постати једар, зрео (обично о девојкама).*

пробу̀ктати, прȍбукћēм свр. и **пробу̀ктети** јек. **пробу̀ктјети,** -тӣм свр. **1.** *учинити да почне интезивно горети, букнути; почети буктети.* **2.** фиг. **а.** *раздражити се, распалити се, јако се узнемирити.* **б.** *почети деловати свом снагом.* – Вино му је пробуктело у глави. **в.** *нагло засијати, севнути, блеснути.* – Радост му је пробуктела у очима.

пробу̀нцати, -āм свр. *рећи нешто у сну или у бунилу.*

пробурги̏јати, -āм свр. **1.** *пробушити бургијом.* **2.** фиг. разг. *остварити свој циљ, пронаћи начин за решење проблема.* – Не брини се за њега, пробургијаће тај.

прȍбућкати, -āм *мало бућкати, пљескати по чему житком бућкајући.*

пробуши́вати, -у̀шујēм *несвр. према пробушити.*

пробу́шити, прȍбӯшӣм свр. *бушењем начинити рупу у чему, пробити:* ~ лопту.

прова̀јдер м енг. *фирма која пружа услуге повезивања с интернетом, која омогућава коришћење мобилне телефоније, кабловске или сателитске телевизије и сл.*

прȍвала ж **1. а.** *нагло, снажно, избијање, пробијање чега (као последица унутрашњег притиска).* **б.** фиг. *нагло појављивање, испољавање чега у великој количини, избијање у великом интензитету:* ~ смеха, ~ гнева, ~ светлости. **в.** жарг. *врцава, муњевита досетка, шала:* добра ~. **2. а.** *насилно отварање, обијање чега затвореног, закључаног (обично ради крађе).* **б.** *откривање издајом чега недоступног, илегалног, тајног:* тајне партијске организације. • ~ **облака** *јак пљусак.*

прȍвалија и **прова̀лија** ж **1.** *велико удубљење у рељефу са стрмим странама, понор, бездан.* **2.** фиг. *раздор, разилажење, расцеп:* ~ између младих и старих.

прова́лити, прȍвāлӣм (трп. прȍвāљен) свр. **1. а.** *начинити, створити, направити отвор, рупу у чему, силом пробушити, пробити:* ~ зид, ~ столицу. **б.** фиг. *нагло се појавити, неочекивано избити, испољити се у великој количини.* – Из њега провали плач. **в.** жарг. *рећи неку нарочито смишљену, успешну шалу.* – Јеси чуо шта је провалио? **2. а.** *насилно отворити оно што је закључано, обити (обично ради крађе).* – Стан му је био проваљен. **б.** воj. *извршити продор, пробој, продрети.* – Непријатељ је провалио у село. **3. а.** *открити рад какве илегалне организације; открити чије тајно, илегално, деловање (обично издајом).* – Мене нико од другова није провалио. **б.** жарг. *схватити, разумети.* – Нисам провалио крај филма. ■ ~ **се 1. а.** *развалити се, разломити се, распукнути се, раздерати се, проломити се:* лед се провалио, брана се провалила, кров се провалио, пут се провалио. **б.** *нагло се излити у великој количини (о киши).* **2.** фиг. *снажно се испољити, нагло избити (о каквом стању, дуго задржаваном осећању).* – Салом се провалио смех. **3.** фиг. *постати незаситљив.* – Провалио се од глади.

прȍвāлнӣ, -ā, -ō *који се односи на провалу:* ~ крађа.

прȍвāлнӣк м *онај који проваљује да би крао, обијач.*

прȍвāлница ж *жена провалник.*

прȍвāлничкӣ, -ā, -ō *који се односи на провалнике.*

прова̀ља́нити се, -а̀љāнӣм се свр. *постати ваљан.*

прова́љати, прȍвāљāм свр. *ваљајући, котрљајући преместити негде; мало поваљати, изваљати:* ~ буре. ■ ~ **се а.** *мало се поваљати, изваљати.* **б.** фиг. *проћи крећући се као вал.* – Ветрови су се проваљали по водама.

проваљи́вати (се), -а̀љујēм (се) *несвр. према провалити (се).*

проваљи̏вāч, -а́ча м *провалник.*

проваљу̀шкати се, -āм се свр. *у дем. значењу: проваљати се.*

прова́рити, прȍвāрӣм свр. *пустити да прокључа, прокувати.*

проведра́вати (се), -ѐдрāвāм (се) *несвр. према проведрити (се).*

провѐдрити, прȍведрӣм свр. *учинити ведрим или ведријим.* ■ ~ **се 1.** (обично безл.) *постати ведро.* – Проведрило се. **2.** фиг. **а.** *постати расположен, ведар.* – Она се одмах проведрила. **б.** *постати јасан, разумљив (о мисли).*

провеја́вати, -ѐјāвāм јек. **провија́вати,** -ѝјāвāм несвр. **а.** *несвр. према провејати.* **б.** *мало падати (о снегу).*

про̀вејати јек. **про̀вијати,** -јēм свр. **1.** (нешто) *прочистити, очистити зрневље од плеве, овејати.* **2.** *проћи, пробити се, провући се вејањем.* – Снег је провејао кроз крила. **3.** фиг. *прожети, испунити, заситити чиме.* – Састав је провејан љубављу пишчевом према песнику.

провенијѐнција ж лат. *порекло, извор:* ~ робе, ~ вести.

провентили́рати, -ѝлӣрāм и **провентѝлисати,** -ишēм свр. *проветрити, прозрачити.*

про̏вера јек. **про̏вјера** ж *проверавање.*

провера́вати, -ѐрāвāм јек. **провјера́вати,** -јѐрāвāм *несвр. према проверити.*

провера́вати се, -ѐрāвāм се *несвр. према проверати се.*

провѐрати се и **про̀верати се,** про̀верēм се свр. *верујући се проћи; пузећи попети се, узверати се.*

про̀вѐрбијум (про̀вѐрбӣј, -ија) м лат. *пословица.*

про̏вербијāлан, -лна, -о *пословичан, добро познат.*

про̀вереност јек. **про̀вјереност,** -ости ж *стање онога што је проверено.*

про̀верити јек. **про̀вјерити,** -ӣм (трп. про̀в(ј)ерен) свр. *испитати исправност, тачност, вредност чега, прегледати, проконтролисати.*

провѐрљив јек. **провјѐрљив,** -а, -о *који се може проверити.*

провесѐлити се, -ѐселӣм се свр. *провести неко време веселећи се.*

провесеља́вати се, -ѐљāвāм се *несвр. према провеселити се.*

провѐсти[1] (про̀вести), -вѐдēм (про̀ведēм) (аор. про̏веде; р. пр. про̀вео, -ѐла (про̀вела); трп. провѐден, -ѐна; пр. пр. про̀вēвши) свр. **1.** *спроводећи некога, показујући му пут, пратећи га помоћи му да приспе до одређеног места или да прође кроз шта, мимо чега.* – Провео га је кроз све сокаке. Провео га је до града. **2.** фиг. **а.** *усмеравајући, одређујући правац учинити да нешто допре до места где се жели, поставити, спровести:* ~ канал, ~ међу. **б.** *спровести кроз административни ток, дати службену форму (о каквом акту):* ~ молбу кроз протокол. **в.** *извршити, остварити, реализовати:* ~ штрајк. **3.** фиг. *проборавити неко време испунивши га на какав начин:* ~ два сата учећи, ~ цео дан код пријатеља. ■ **~ се** *пробавити неко време на какав начин (пријатан или непријатан):* добро се провести, лоше се провести. • **~ нешто у живот (у дело)** *остварити, испунити нешто:* **~ се као бос по трњу, ~ се као Јанко на Косову** *врло рђаво проћи.*

провѐсти[2] (про̀вести), -вѐзēм (трп. провѐзен, -ѐна) свр. *превозним средством пренети с једнога места на друго.* ■ **~ се** *прећи неки простор превозним средством возећи кроз што, поред, покрај кога, чега:* ~ се кроз Италију.

прове́сти (про̀вēсти), -ве́зēм свр. *начинити вез на чему, довршити везење.*

проветра́вāти (се), -ѐтрāвāм (се) јек. **провјетра́вāти (се),** -јѐтрāвāм (се) *несвр. према проветрити (се).*

про̀ветрати се јек. **про̀вјетрати се,** -āм се свр. *в. проветрити се.*

проветри́вати (се), -ѐтрујēм (се) јек. **провјетри́вати (се),** -јѐтрујēм (се) несвр. *проветравати (се).*

про̀ветрити јек. **про̀вјетрити,** -ӣм свр. **а.** *прочистити ваздух луфтирањем, промајом, вентилацијом:* ~ собу. **б.** *изложити утицају свежег ваздуха, прозрачивањем освежити:* ~ одело. ■ **~ се** *бити изложен утицају свежег ваздуха, излуфтирати се, прозрачити се.*

про̏вӣдан, -дна, -о **1. а.** *кроз који се може видети:* ~ лед. **б.** *јасан, бистар, ведар:* ~ ноћ. **2.** фиг. *који се лако разуме, очит, очигледан:* провидна алузија.

провидѐнција ж лат. *провидност.*

про̀видети јек. **про̀видјети,** -дӣм свр. *в. проглeдати (1).* – Провидео је на оперисано око. ■ **~ се** *пропуштајући светлост учинити лако видљивим оно што је испод површине.* – Хаљина јој се провиди.

провѝдљив, -а, -о *провидан.*

про̏вӣдно прил. *на провидан начин, прозирно, прозрачно; јасно:* провидно светлети, провидно срачуната игра.

про̏вӣдност и **прови́днōст,** -ости ж *својство или стање онога што је провидно, прозирност, прозрачност.*

прови́ђати (се), про̀вӣђāм (се) *несвр. према провидети (се).*

провиђе́ње с *приказа, утвара, привиђење.*

про̀вӣзија ж лат. *награда за посредовање (обично проценат од укупне вредности).*

провѝзӣјскӣ и **про̏визиōнӣ,** -ā, -ō *који се односи на провизију.*

про̏визōран, -рна, -о лат. *само тренутно прихватљив, условљен, привремен:* провизорно решење.

про̏визōрно прил. *условно, привремено, пролазно.*

провизо́рнōст, -ости ж *стање онога што је провизорно.*

провију̀гати, -āм свр. *вијугајући проћи.*

про̀вӣкāн, -а, -о **1.** *трп. од провикати.* **2.** *који је на рђавом гласу, извикан, озлоглашен:* провикана удовица.

прови́кати, про̀вӣчēм свр. **а.** *почети викати.* **б.** *вичући проћи.*

провѝнција ж лат. **1.** *територијално-административна јединица.* – Монархија се састојала од провинција. **2.** *град или подручје изван главног града.*

про̏винцијāлан, -лна, -о **1.** *који се налази у провинцији, који се односи на провинцију:* провинцијалне општине. **2.** фиг. *који је уских видика, ограничен, ситничав, малограђански:* ~ дух.

провинција́лац, -лца м **1.** *становник провинције.* **2.** пеј. *човек с навикама и особинама становника провинције; човек с ограниченим интересовањима и уским видицима, малограђанин.*

провинцијалѝзам, -зма м **1. а.** *навике и особине становника провинције.* **б.** пеј. *ускогрудост, ситничавост, ограниченост духовног видокруга, малограђанштина.* **2.** лингв. *реч, израз или какав језичка особина која није стекла право употребе у књижевном језику, која је још увек локалног карактера.*

провинцијализа́ција ж *стицање или ширење провинцијских особина и навика.*

провинцијѐлизовати се, -зујēм се свр. и несвр. *стицати, стећи провинцијске, паланачке особине и навике.*

провинцијѐлист(а), -ē м (мн. -сти) *в. провинцијалац.*

провинцѝјалка ж *жена из провинције.*

про̏винцијāлно прил. *на провинцијски начин, као у провинцији.*

провѝнцӣјскӣ, -ā, -ō *в. провинцијалан.*

провири́вати, -ѝрујēм *несвр. према провирити.*

прови́рити, -ӣм свр. **1.** *кратко, брзо погледати кроз узан отвор (обично у тајности).* **2.** *кратко се појавити, промолити се; појавити се само једним својим делом.* – Сунце је провирило иза облака.

провиркѝвати, -ѝркујēм несрв. *с времена на време провиривати.*

провитàмӣн, -ѝна м биол. (обично у мн.) *у мн.: материје из којих се у организму живих бића стварају витамини (у јд.: таква материја).*

про̀влажити, -ӣм свр. *учинити влажним, наквасити, навлажити, овлажити.*

провла́чити (се), про̀влāчӣм (се) [гл. им. провла́чēње с] *несвр. према провући (се).*

про́вод и **про̀вод** м **1.** *забава, разонода.* **2.** *поворка (погребна, свечана и др.).*

проводàџија м (мн. ж) *посредник за склапање брака.*

проводаџѝјскӣ, -ā, -ō *који се односи на проводаџије.*

проводаџика ж *проводаџиница.*

проводаџѝлук м *посао проводаџија и проводаџика.*

проводаџѝница ж *жена проводаџија.*

проводаџисати, -ишēм свр. и несвр. *посредовати при склапању брака.*

провòдити, прòводӣм несвр. **1.** *несвр. према провести.* **2.** физ. *бити проводник електричне струје, топлине.* ■ **~ се** *несвр. према провести*[1] *се.*

провòдљив, -а, -о *који може проводити електричну струју, топлину, звук.*

провòдљивōст, -ости ж *способност провођења; особина, својство онога што је проводљиво.*

прòводнӣ и **прóводнӣ**, -ā, -ō *који има способност провођења, који служи за провођење.*

прòводнӣк и **прóводнӣк** м *материја која има способност провођења.*

прòвођēње с **1.** *гл. им. од проводити (се).* **2.** *забављање, разонода, провод.*

провóзати (се), прòвōзāм (се) свр. *мало (се) возати.*

провòзити (се), прòвозӣм (се) [гл. им. прòвожēње с] *несвр. према провести*[2] *(се).*

прóвознӣ и **прòвознӣ**, -ā, -ō *који се односи на провоз:* ~ роба.

пр̀овокатӣван, -вна, -о *који садржи провокацију, изазов, изазован, изазѝвāчкӣ.*

пр̀овокатӣвно прил. *изазовно, изазѝвāчки.*

провòкāтор м лат. *онај који подбада, подстиче, наводи некога на неки поступак.*

провòкāторскӣ, -ā, -ō *својствен провокаторима, изазивачки.*

провòкāторски прил. *на провокаторски начин, као провокатор.*

провокáција ж лат. *поступак провокатора; изазов, изазивање уопште.*

провоцѝрати, -òцӣрāм свр. и несвр. лат. *подстицати, подстаћи некога да нешто уради што иначе не би урадио, подбадати, подбости, (из)вршити провокацију.*

проврвети и **проврвети** јек. **проврвјети** и **проврвјети**, -вӣм свр. **а.** *почети врвети.* – Пчеле су проврвеле из кошнице. **б.** фиг. *нагло надоћи ширећи се.* – Мрак је проврвео.

провреднити се, прòврēднӣм се јек. **провријèднити се**, прòвриједнӣм се свр. *постати вредан, вреднији.*

прòврети, -рӣм свр. **1.** *почети врети; прокључати.* **2.** фиг. *избити, потећи, прострујати.* – Нешто му проври у жилама.

провриштати, -штӣм свр. *почети вриштати.*

прòвртети и **провртети** јек. **прòвртјети** и **провртјети**, -тӣм свр. *вртећи пробушити.*

провýћи (прòвући), -вýчēм (3. л. мн. -вýкӯ) свр. **а.** *увући, протурити кроз нешто узано, удепути, проденути:* ~ конац кроз ушицу игле. **б.** *вукући пронети кроз што:* ~ прсте кроз косу. **в.** *кратко изложити квашењу, потопити; мало опрати:* ~ фотографије кроз раствор, ~ кошуљу кроз воду. **г.** *сналажљивошћу или махинацијом омогућити коме да доспе негде, да оствари нешто.* – Ниси био на списку али сам успео да те провучем. ■ **~ се 1. а.** *проћи, пробити се кроз какав уски пролаз; вукући се проћи.* **б.** *неопажено проћи, прокрасти се, увући се.* – Нисмо имали карте за биоскоп, али смо се провукли. **в.** *силом или лукавством пробити се, продрети кроз што:* ~ (се) кроз непријатељске редове. **2. а.** *избећи одговорност или кривицу вештим изговором; спретно, умешно проћи кроз какве тешкоће.* – Провукао се овога пута, али нека пази други пут. **б.** *положити испит минималном оценом или минималним знањем.* – На факултету се углавном провлачио. • **~ глас** *разгласити.* **~ коме што кроз уши** *вешто и намерно обавестити кога о чему.*

прòгазити, -ӣм свр. **а.** *газећи проћи, прећи.* **б.** *ногама изгазити, погазити.*

прогалáмити, -àлāмӣм свр. **а.** *почети галамити.* **б.** *проћи галамећи.*

прогалопѝрати, -òпӣрāм свр. *галопирајући пројахати.*

прогáњати (се), прòгāњāм (се) несвр. *в. прогонити (се).*

прогàњāч, -áча м *онај који гони, прогања кога.*

прогáрати, прòгāрāм *несвр. према прогорети.*

прогáтати, прòгāтāм свр. *мало гатати.* ■ **~ се** *постати гатара, врачара.*

прогвѝрити, -ӣм свр. *в. провирити.*

прогéгати, прòгēгāм свр. *гегајући се проћи.*

прогèрмāнскӣ, -ā, -ō *који је наклоњен Германима:* прогерманска политика.

прогладòвати, -àдујēм свр. *провести неко време или време негде проведено гладујући.*

пр̀оглāс м *јавно саопштење поводом каквог важног догађаја, објава, обзнана;* уп. прокламација.

проглáсити, прòглāсӣм (трп. прòглāшен) свр. **а.** *објавити какво званично саопштење; именовати, произвести кога, што (у какво звање, чин, функцију):* ~ државу за краљевину, ~ Лазаревића доктором медицине. **б.** *службено означити кога кривим, недужним и др. (у судском поступку).* **в.** *обнародовати, огласити, јавно рећи, разгласити.* – Прогласите да је краљ спасен. ■ **~ се а.** *објавити своје постављење, наименовање (у какав чин, звање и др.); јавно се представити за кога, што:* ~ се за краља. **б.** *јавно, отворено изјавити за себе нешто, признати се:* ~ се кривцем.

проглашáвати (се), -àшāвāм *несвр. према прогласити (се).*

проглашéње с *свечано, јавно објављивање, прокламација; званично постављење, наименовање:* ~ (кога) за краља, ~ републике.

прогледати, прòглēдāм и **прогледáвати**, -èдāвāм *несвр. према прогледати.*

прòгледати, -āм свр. **1. а.** *стећи способност гледања, почети гледати, видети.* – Штенци још нису прогледали. **б.** *повратити чуло вида.* – Лекар јој је обећао да ће прогледати. **2.** фиг. *ослободити се заблуде, сагледати стварност, освестити се.* – Народ је коначно прогледао. **3.** *добити рупе од дуге употребе, поцепати се.* – Ђонови ми прогледали. • **~ коме кроз прсте** *поступити благо према коме, не осудити кога строго.*

проглòдати, прòглођēм свр. *глодањем прегристи, пробушити.*

прòгмизати, -ижēм свр. *почети гмизати;* фиг. *избити на површину, појавити се.* – Прогмизали људи из својих станова.

прòгнанӣк, -а и **прогнàнӣк**, -ѝка м *онај који је прогнан из сталног пребивалишта, онај који се налази у прогонству.*

прòгнаница и **прогнàница** ж *жена прогнаник.*

прòгнаничкӣ и **прогнàнӣчкӣ**, -ā, -ō *који се односи на прогнанике и на прогнанице.*

пр̀огнāно прил. *као прогнаник.*

прòгнāт, -áта м грч. антроп. (обично у мн.) *човек код кога су вилице јаче истурене напред, а зуби у њима косо усађени.*

прòгнати, -āм (трп. пр̀огнāн (пр̀огнāт)) свр.прел. **а.** *силом удаљити, отерати, истерати; казнити удаљавањем.* – Прогнан је из земље. фиг. Сунце је прогнало маглу. **б.** *терајући, гонећи присилити кога да се креће у одређеном правцу:* ~ говеда на пашњак.

прогнóза ж грч. *предвиђање, наговештавање које се темељи на одређеним подацима; проричање:* ~ времена. • **спортска ~** *игра на срећу заснована на погађању победника у предстојећим утакмицама.*

прогнòзēр, -éра м *в. прогностичар.*

прогнози́рати, -ѐзӣра̄м свр. и несвр. *погодити, погађати шта ће се у будућности догодити, извршити прогнозу, предвидети, предвиђати.*

прогнѐстича̄р м грч. *онај који врши прогнозе, који предвиђа што, предсказивач.*

прогнѐстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на прогнозу.*

прогњѐчити, прѐгњѐчӣм свр. *гњечити неко време; исцедити из чега притискујући:* ~ сунђер.

прогова́рати, -ѐва̄ра̄м *несвр. према проговорити.*

проговѐрити, -ѐворӣм свр. **1. а.** *почети говорити.* **б.** *рећи, изговорити, изустити.* – Није ни реч проговорио. **2. а.** *јавно представити своје мисли и осећања (писмено, штампом и сл.).* **б.** *спољашњим знацима (кретњом, гестом, поступком) показати, испољити своја осећања.* – Ниједна жилица на лицу није проговорила. • **проговорила је крв** 1) *темперамент је дошао до изражаја, а не разум.* 2) *испољила се сличност с прецима.* **проговориће (и) на лакат** *не можеш га присилити да ућути.*

проголѝцати, -а̄м свр. *мало поголицати; изазвати голицање.* – Мува је поголицала пса по носу.

прѐгон и **про́гон** м **а.** *(про)гоњење.* **б.** *в. прогонство (2).*

прогѐнилац, -иоца м (ген. мн. -ила̄ца̄) *онај који прогони.*

прогѐнилачкӣ, -а̄, -о̄ *који прогони.*

прогѐнитељ м *в. прогонилац.*

прогѐнитељка (прогонитељица) ж *жена прогонитељ.*

прогѐнити (се), прѐгонӣм (се) (трп. прѐгоњен) [гл. им. прѐгоње̄ње с] *несвр. према прогнати (се).*

прого́нство с **1. а.** *(про)гоњење.* **б.** *протеривање из сталног пребивалишта, изгнанство.* **2.** *стање у којем се налази прогнаник, живот прогнаника у другој земљи.* – Седео је у прогонству.

прогоре́вати, -ѐрева̄м јек. прогоријевати, -ѐријева̄м *несвр. према прогорети.*

прогѐрети јек. **прогѐрјети,** -рӣм свр. *бити оштећен деловањем ватре:* прогореле греде.

прогѐстити се, прѐгостӣм се свр. *провести неко време гостећи се.*

програ̀ктати, прѐгракће̄м свр. *почети грактати.*

прѐграм м грч. **а.** *унапред утврђен систем мера, замисли које предвиђају остварење одређених циљева, задатака, план:* ~ нуклеарног развоја, истраживачки ~. **б.** *план догађаја, послова или активности укључујући време њиховог извршења:* ~ путовања. **в.** *емисија која се емитује на радију или телевизији; телевизијска или радио-станица:* гледати неки ~, слушати музички ~. **г.** *распоред тачака које се изводе на каквој приредби (концерту, представи и сл.); лист папира или брошура која садржи попис тачака и информације у вези с њима:* прва тачка програма. Купићу програм пред почетак представе. **д.** *сет инструкција које компјутер користи да би извршио одређену операцију.* **ђ.** *кратак садржај предмета или предавања на каквом курсу; наставни предмети који се предају у каквој школи, факултету:* школски ~. **е.** *принципи, циљеви, и задаци по којима се руководи или које жели остварити политичка партија, друштвена организација и др.*

програ̀ма̄тор м *део на машини за прање веша којим се програмира трајање и начин прања.*

програ̀матскӣ, -а̄, -о̄ *в. програмски.*

програ̀ме̄р, -е́ра м енгл. *стручњак који пише, саставља компјутерске програме, стручњак за програмирање.*

програ̀ме̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на програмере, који је у вези са програмерима.*

прѐграмабилан, -лна, -о *који се може програмирати, одн. који је под контролом одређеног програма (о електронским уређајима и њиховим деловима);* уп. програм (д) и програмирати (а).

програми́рати, -а̀мӣра̄м свр. и несвр. **а.** *саставити, састављати компјутерске програме.* **б.** *(из)вршити одређени рад према утврђеном програму.*

прѐграмскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на програм; који је по програму;* уп. програматски.

прогрѐбати и **прогрѐпсти** (прѐгрепсти), -грѐбе̄м свр. *гребући мало ископати, прочепркати.*

прѐгрезнути, -не̄м свр. *утонути у што, испунити се сасвим чиме.*

прѐгрес м лат. *мењање набоље, унапређивање, напредак:* технички ~.

прѐгресиван, -вна, -о **а.** *који води ка унапређивању, усавршавању, напредан:* прогресивна литература. **б.** *који се постепено развија, растући:* прогресивно кретање.

прогреси́вист(а), -е̄ м (мн. -сти) *в. прогресист(а).*

прогресивѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на прогресивисте.*

прѐгресивно прил. *постепено се развијајући.*

прогреси́вно̄ст, -ости ж *особина, стање оног који је прогресиван, оног што је прогресивно.*

прогресѝзам, -зма м *прогресивност.*

прогрѐсија ж мат. *низ бројева или величина које се постепено повећавају или умањују по одређеном правилу.* • **аритметичка** ~ *низ или ред бројева у којем се сваки следећи добија додавањем претходном истог броја (нпр. 2–5–8).* **геометријска** ~ *низ или ред бројева од којих се сваки следећи број добија множењем претходног са једним истим бројем (нпр. 2–4–8).*

прогрѐсист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица прогреса.*

прогри́зати (се), прѐгрӣза̄м (се) *несвр. према прогристи (се).*

прѐгристи, -гри́зе̄м (трп. прѐгризен и прогри́зен) свр. **1.** *гризући направити рупу, рупе; оштетити, изгристи.* – Мољац ми је прогризао хаљину. Црв је прогризао тикву. фиг. Ватра је прогризла кров. **2.** *хемијским, механичким, отровним или сл. дејством нагристи, расточити, разорити.* – Киселина је прогризла пластику.

прогрѐмети и **прогрме́ти** јек. **прогрѐмјети** и **прогрме́јети,** -мӣм свр. **1.** *престати грмети.* **2.** *пројурити грмећи, протутњати.*

прѐгрцати, -а̄м свр. *грцајући проговорити, рећи.* – Он прогрца две-три речи.

прогу́дети, -дӣм свр. *почети гудети.*

прогу́кати, прѐгӯче̄м свр. **1.** *почети гукати.* **2.** *нежним, љупким гласом проговорити, рећи.*

прогунђа́вати, -у̀нђа̄ва̄м *несвр. према прогунђати.*

прогу̀нђати, -а̄м свр. *проговорити, рећи гунђајући.*

прогура́вати (се), -у̀ра̄ва̄м (се) *несвр. према прогурати (се).*

прогу́рати, прѐгӯра̄м свр. **1.** *гурајући провући, протурити:* ~ дугме кроз рупицу. **2.** фиг. *упорношћу, наметањем постићи остварење, решење нечега:* ~ сопствени нацрт закона у парламенту. **3.** фиг. *савладати, поднети, издржати (болест, тешкоћу), пребродити.* – Једва прогурасмо зиму. ■ **~ се 1.** *гурајући се присећи, стићи:* ~ (се) до краја улице. **2.** фиг. *пробијајући се, савлађујући тешкоће остварити неку намеру, план.* – Било је тешко прогурати се до универзитета с оно ма̑ло средстава. **3.** *извући се, избавити се, спасти се од неке невоље.* – Само да се прогура ова потера.

прогу̀тати, -а̄м свр. **1.** *гутајући пропустити нешто у желудац.* **2.** фиг. *учинити да неко или нешто нестане, да не постоји више (примивши га у себе, обухвативши га собом и сл.); уништити; лишити живота.* – Понор прогута језеро. Ветар је прогутао псовку. Ватра је прогутала шуму. Море га је прогутало. **3.** фиг. **а.** *ћутећи отрпети какву неправду или непријатност; задржати у себи:* ~ увреду, ~ тајну. **б.** *издржати, претрпети, истрпети:* ~ батине. **4.** фиг. **а.** фиг. *врло брзо, с великим интересовањем прочитати:* ~ писмо, ~ књигу. **б.** *поверовати у нешто:* ~ причу. • **као да је метлу (бандеру, мотку) прогутао** а) *укипио се, укрутио се.* б) *понаша се неопуштено, неприродно.* **прогутао га је мрак (ноћ, помрчина, тама)** *нестао је заувек, убијен је.* ~ **језик** *каже се о некоме који не може или неће да каже нешто.* ~ **удицу** *ухватити се на нечије лепе речи, обећања.*

продаваȍница ж *в. продавница.*

продáвати, продаје̄м (имп. продаји; пр. сад. продајӯћи) *несвр. према продати.*

продáвац, -вца (инстр. -вцем) и **продавач,** -áча (инстр. -áчем) м *онај који продаје нешто; онај који је запослен у трговини на пословима продаје;* уп. трговац.

продавачица ж *жена продавац.*

продавачкӣ, -ā, -ō *који се односи на продаваче.*

прȍдавница ж *просторија у којој се продаје нека роба, трговачка радња;* уп. дућан.

продáвчев, -а, -о *који припада продавцу.*

прȍдаја ж *давање, уступање нечега за одређену цену, продавање; трговина.*

прȍдајнӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на продају:* ~ цена. **б.** *који је одређен за продају:* ~ роба.

продангубити, -ӣм свр. *изгубити време бескорисно.*

прȍдати, -āм (продáмо и прȍдāмо; аор. прȍдадох (прȍдах); р. пр. прȍдао, прȍдāла; трп. прȍдāт и прȍдāн; пр. пр. прȍдāвши) свр. **1.** *дати у власништво за новац или друго средство плаћања.* **2.** фиг. *изневерити, издати некога.* – Знам ко ме је продао. **3.** *дати једно за друго, разменити, заменити:* ~ стан за кућу. ■ ~ **се а.** *оженити се, удати се због новца, из користољубља.* – Продао се некој баби. **б.** *прећи на страну противника за новац.* – Продао се Немцима. • ~ **душу ђаволу (врагу)** *учинити какво нечасно дело.* ~ **на бубањ (на добош)** *јавно продати по судској пресуди ради наплате дуга.* ~ **рог за свећу** *намерно преварити, обманути кога.*

прȍдевак јек. **прȍдјевак,** -ēвка м *убод игле.*

продéвати, прȍдēвāм јек. **продијèвати,** прȍдијевāм *несвр. према проденути.*

продевèтати, -āм свр. *иступићи, избатинати кога.*

продевòвати јек. **продјевòвати,** -ѐвујēм свр. *провести време као девојка.*

прȍдекāн м лат. *заменик или помоћник декана на факултету.*

прȍденути јек. **прȍдјенути,** -нēм свр. *увући кроз нешто узано, уденути, протурити:* ~ конац кроз иглу. ■ ~ **се** *вешто се провући.* – Човек је ситан да између стотину смрти проклизи, продене се.

продèрати, прȍдерēм свр. **а.** *дерањем направити рупу, рупе, подерати, поцепати:* ~ чарапе. **б.** *пробити скроз.* – Зрно му је продерало груди. ■ ~ **се 1.** *подерати се, поцепати се.* – Врећа се продерала. **2.** *гласно викнути; љутито се издерати на некога, подвикнути.*

продèротина ж *рупа на одећи, обући и сл. начињена дерањем.*

продѐтињити се јек. **продјѐтињити се,** -ӣм се свр. *понашати се као дете, подетињити.*

продѐфиловати, -лујēм (продефилирати, -ѝлӣрāм) свр. (према фр.) **а.** *проћи испред кога дефилујући, исказујући му почаст.* фиг. – Кроз ту кућу продефиловала је цела наша књижевност. **б.** *ужурбано проћи поред некога, нечега.* – Продефиловао је поред нас.

продивáнити, -ѝвāнӣм свр. нар. *в. поразговорити.*

прȍдирати, -рēм *несвр. према продрети.*

продѝсати, прȍдӣшēм свр. *почети дисати.*

продѝскутовати, -тујēм (продискутѝрати, -ѝтӣрāм) свр. и несвр. *расправити, расправљати, узети, узимати учешћа у дискусији.*

продѝчити, прȍдӣчӣм свр. *учинити дичним, славним, прославити.* ■ ~ **се** *постати дичан, славан, прославити се.*

продȍбрити се, прȍдобрӣм се свр. *постати добар или бољи.*

прȍдор и **прóдор** м **1.** *продирање, пробијање; отвор направљен ударом:* ~ човека у васиону, фиг. ~ у филозофско схватање света. **2.** воj. *пробој непријатељских редова.*

прȍдōран и **прóдōран,** -рна, -о **а.** *који продире, пробија се:* ~ играч. **б.** *проницљив, оштар:* ~ поглед.

прȍдōрно и **прóдōрно** прил. **а.** *на продоран начин, пробитачно, силовито:* ~ рикнути. **б.** *оштро, проницљиво:* ~ погледати.

продóрнōст, -ости ж *особина онога који је продоран, што је продорно.*

прȍдрати се, -дерēм се свр. *в. продерати се (2).*

продрéмати, прȍдрēмāм јек. **продријѐмати,** прȍдријемāм свр. *мало одремати, задремати.*

прȍдрēти јек. **прȍдријети,** прȍдрēм (р. пр. прȍдро, -рла; трп. прȍдрт) свр. **а.** *пробивши се проћи кроз нешто.* – Сунчев зрак је продро кроз облаке. **б.** *пробивши се обузети, прожети, захватити (о осећањима, расположењима и сл.).* – У њега је продрла туга. **в.** *савладавши тешкоће, препреке допрети до нечега, постићи нешто.* – Колона је продрла у град. **г.** *удубивши се у нешто схватити, разумети бит, суштину.* – Жели да продре у загонетке живота. **д.** *постати познат, приступачан многима.* – У те крајеве није продрла култура. **ђ.** *избити на површину, помолити се, појавити се.* – Из њених очију продрла је мржња.

прȍдрмати, -āм свр. **1.** *затрести, протрести.* – Продрмао је старчеву руку. **2.** фиг. **а.** *потрести, узбудити, узнемирити.* – Тај догађај продрмао је њихове душе. **б.** *оживети, извести из стања мировања, покренути.* – Ништа их није могло продрмати. ■ ~ **се 1.** *уздрмати се, затрести се; задрхтати, заљуљати се.* – Наш се вагон продрма. Продрма се тло пода мном. **2.** фиг. *узбудити се, узнемирити се.* – И старије жене су се продрмале.

продрмýсати (се), -āм (се) свр. *в. продрмати (се).*

продрхтáвати, -р̏хтāвāм *несвр. према продрхтати.*

продр̏хтати, прȍдрш̄ћēм свр. **1.** *провести неко време у дрхтању.* **2.** *почети дрхтати, задрхтати.*

продýбити, прȍдӯбӣм (трп. прȍдӯбљен) свр. (уп. продупсти (се)) **а.** *учинити дубљим:* ~ рупу. **б.** фиг. *учинити садржајнијим, темељитијим:* ~ разговор. ■ ~ **се а.** *постати дубљи.* – Боре на лицу су му се продубиле. **б.** фиг. *постати садржајнији, темељитији.* – Њихово се пријатељство продубило.

продубљѝвати (се), -ỳбљујēм (се) *несвр. према продубити (се).*

продувáвати, -ỳвāвāм (продухáвати, -ỳхāвāм) *несвр. према продувати (продухати).*

продýвати, прȍдӯвāм (продýхати, прȍдӯхāм и прȍдӯшēм) свр. **1.** *дувањем направити отвор; дувањем прочистити:* ~ цев. **2.** *изложити хладној струји ваздуха.* – Град је продувала кошава.

продужàвалац, -аоца м *онај који продужава, настављач:* ~ Вуковог дела.

продужáвати (се), -ỳжāвāм (се) *несвр. према продужити (се).*

продужéње с *продужетак, наставак.*

продужéтак, -тка м *додатак којим се нешто продужује, надовезује на већ постојеће, наставак.*

продужѝвати (се), -ỳжујēм (се) *несвр. према продужити (се).*

продýжити, прȍдӯжӣм свр. (уп. продуљити (се)) **а.** *начинити дужим, наставити:* ~ сукњу. **б.** *повећати рок нечему:* ~ боловање. ■ ~ **се** *наставити се.*

прȍдужнӣ и **прóдужнӣ,** -ā, -ō *који је наставак, продужење нечега, допунски; додатни:* ~ кабл, ~ течај.

прȍдукт (прȍдукат), -кта м лат. **1. а.** *предмет, материја као резултат човечјег рада, производ:* ~ друштвеног рада. **б.** *творевина умног рада, уметничко, књижевно, научно дело.* **в.** *материја која се добија, ствара хемијским или другим путем из друге материје.* **2.** *нешто или нешто што је резултат, последица одређених друштвених, економских и др. услова.* – Она је прави продукт деведесетих.

прȍдуковати, -кујēм несвр. *производити, стварати:* ~ скупу робу.

продуктѝван, -вна, -о **1. а.** *који ствара, који производи; плодан, родан:* ~ средство, ~ земљиште. **б.** *користан:* ~ састанак, ~ декада. **2.** лингв. *који се често користи за стварање, творбу нових речи:* ~ суфикс. • ~ **рад** *рад који производи, ствара вредност.*

продукти́вно̄ст, -ости ж *особина онога што је продуктивно:* ~ пољопривреде.

про̏дуктнӣ, -ā, -ō *који се односи на продукте и продукцију:* ~ берза.

проду̀кција ж **а.** *процес производења, производња.* **б.** *сви продукти произведени у некој фабрици, индустријској грани или у привреди једне државе у одређеном року.* **в.** *производи умног рада, књижевни, уметнички производи.*

про̏дукционӣ, -ā, -ō *који се односи на продукцију, који је у вези с продукцијом:* продукциони односи.

продуљѐње с *в. продужење.*

продуљи́вати (се), -у̀љујēм (се) *несвр. према продужити (се).*

проду̀љити (се), про̀дӯљӣм (се) свр. *в. продужити (се).*

проду̀псти (про̀дӯпсти), -ду́бēм (трп. проду́бен, -а) свр. *продубити.*

продуха́вати *в. продувавати.*

проду̀хати *в. продувати.*

продухо̀вити, -у̀ховӣм свр. *испунити духовним животом, прожети духовношћу.* – Бол га је продуховила.

продуховља́вати, -о̀вљāвāм *несвр. према продуховити;* уп. продуховљивати.

проду̀ховљено̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога који је продуховљен.*

продуховљѐње с *продуховљеност.*

продуховљи́вати, -о̀вљујēм *несвр. према продуховити;* уп. продуховљавати.

проду̀цент м лат. *онај који продуцира, производи или организује продукцију (обично на филму, телевизији или шоу-бизнису).*

проду̀центскӣ, -ā, -ō *који се односи на продуценте:* ~ фирма.

продуци́рати, -у̀цӣрāм свр. и несвр. *в. продуковати.* ■ ~ **се** фиг. *показивати се, истицати се правећи се важан.* – Шта се ту продуцираш!?

про̂ђа и **про́ђа** ж **а.** *продаја, промет.* **б.** *употреба, примена.*

проћаво̀лити се, -ӣм се свр. *постати ђаволаст, шаљив.*

прожва́кати, про̀жвāћēм (про̀жвāчēм) (прожва́тати, про̀жвāћēм) свр. *зубима уситнити храну или нешто друго.*

прожвр́љати, про̀жвр̄љāм свр. *прецртати, прежврљати.*

прождѐрати, про̀ждерēм свр. *в. прождрети.*

про̀ждирати, -рēм *несвр. према прождерати и прождрети.* • ~ **књиге** *читати брзо и много.* ~ **некога очима (погледима)** *гледати у некога с највећим интересом или страсно, пожудно.*

про̀ждрēти јек. **про̀ждријети,** про̏ждрēм и про̀ждерēм свр. **1.** *појести незасито, похлепно, халапљиво (о животињи и вулг. о човеку).* **2.** фиг. *уништити, упропастити.* – Ватра је прождрла шуму.

прождр̀љив, -а, -о **а.** *који много и похлепно једе:* прождрљиви скакавци. **б.** *којем никада није доста, незаситљив:* ~ богаташ. **в.** *који је потпуно предат нечему, обузет, окупиран, занет, заокупљен:* ~ читач, ~ поглед.

прождр̀љивац, -ӣвца м *онај који је прождрљив.*

прождр̀љивица и **прождр̀љӣвка** ж *она која је прождрљива.*

прождр̀љиво прил. *на прождрљив начин, лакомо, халапљиво; пожудно; заинтересовано.*

прождр̀љиво̄ст, -ости ж *особина онога који је прождрљив.*

про̀жети[1], про̏жмēм (трп. про̏жēт) свр. **а.** *испунити, заситити нечим:* ~ собу мирисом. **б.** *сасвим обузети неким осећањем, идејом, уверењем и др.* – Тодора је прожео страх од школе. **в.** *проћи, прострујати кроз цело тело (о дрхтавици, хладноћи, јези и сл.).* – Прожме је дрхтавица.

про̀жети[2], про̀жањēм и про̏жњēм (имп. про̀жњи; трп. прожњѐвен, -ѐна) свр. **а.** *жањући начинити слободан простор, пролаз посред нечега.* **б.** *жањући ослободити какву површину, парцелу од нечега; обавити жетву.*

про̏жēто̄ст, -ости ж *стање онога који је нечим прожет.*

прожи́вети јек. **прожи́вјети,** -вӣм свр. **а.** *провести свој век.* **б.** *живећи провести своје време негде или на неки начин.* – Проживео је неколико година у иностранству па се вратио. **в.** *лепо, угодно провести свој живот.* – Мучио се, али је мало и проживео. **г.** *искусити нешто у животу, преживети, доживети.* – Проживели су велику беду.

проживља́вати, -ѝвљāвāм и **проживљи́вати,** -ѝвљујēм *несвр. према проживети.*

проживота́рити, -о̀тāрӣм свр. **а.** *скромно проживети, протаворити у оскудици.* **б.** *проживети учмало, без живље активности, задовољства.*

прожи́гнути, про̀жӣгнēм свр. *осетити бол у виду севања, пробадања, убода, жигнути.*

про̀жимати (се), -āм (се) и **прожи́мати (се),** про̀жӣмāм (се) *несвр. према прожети (се).*

про̀жњети, про̀жањēм и про̏жњēм свр. *в. про̀жети*[2].

про̀жуборити и **прожубо̀рити,** -ӣм свр. *почети жуборити.*

прожу́тети јек. **прожу́тјети,** -тӣм свр. *постати жут.*

про́за ж лат. књиж. **а.** *начин писменог изражавања у невезаном слогу, без метричких схема;* супр. стих. **б.** *књижевни производ тако написан.*

проза̀ик м *в. прозаист(а).*

проза̀ист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *писац који пише дела у прози.* **2. а.** *практичан, послован човек.* **б.** *досадан, недуховит, сувопаран човек.*

проза̀ичан, -чна, -о **1.** *који је написан у прози, прозни.* **2. а.** *послован, практичан.* – Ја сам човек прозаичан, ти си песник. **б.** *обичан, незанимљив, свакидашњи:* ~ разговор, ~ дан.

проза̀ично прил. **1.** *казано, писано у прози, прозно.* **2.** *сувопарно, свакидашње, обично.*

проза̀ично̄ст, -ости ж *особина онога који је прозаичан, онога што је прозаично.*

про̀зāпаднӣ, -ā, -ō *чија је политичка оријентација ближе и тешње повезивање са Западом, који је наклоњен Западу:* ~ политички правац.

прозбо̀рити, про̀зборӣм свр. **1.** *проговорити, рећи, казати.* **2.** *почети говорити.*

про̀звати, -зо̀вēм свр. **1.** *дати некоме или нечему какво име, назив, надимак, назвати, именовати.* – Палату су назвали „биљардом“. **2. а.** *позвати кога по имену (обично ђака на школском часу).* **б.** *изложити јавној осуди, критиковати.* – Нико није прозвао новинара који га је ударио. ■ ~ **се а.** *добити име, назвати се.* **б.** *назвати се другим именом.* – Сам се прозвао Срба. **в.** *прогласити се за некога или нешто.* – Прозвао се краљем.

про̀зверати јек. **про̀звјерати,** -āм свр. *зверајући, уплашено поогледати око себе.*

прозве́чати, -чӣм свр. *звечећи проћи.*

прозви́ждати, -дӣм свр. **1. а.** *звиждећи проћи, пролетети.* **б.** *почети звиждати.* **2.** *протерати, просвирати метак кроз нешто.* – Прозвиждаћу ти метак кроз чело.

прозво̀нити, -нӣм свр. *почети звонити, зазвонити.*

прозвр́јати, -јӣм свр. **а.** *почети зврјати.* **б.** *зврјећи проћи.*

про̀звр̄ндати, -āм свр. **а.** *почети зврндати.* **б.** *зврндајући проћи.*

прозвр́чати, -чӣм свр. **а.** *почети зврчати.* **б.** *зврчећи проћи.*

про́зеб м **а.** *назеб, прехлада.* **б.** мн. *смрзавање појединих делова тела.*

про̀зе̄бао, -е́бла (про̀зе̄бла), -ло *р. пр. од прозепсти у атриб. служби:* прозебле руке.

прозе́бло (про̀зе̄бло) прил. *на начин оних су прозебли.*

про̀зе̄бло̄ст и **прозе́бло̄ст,** -ости ж *стање онога који је прозебао.*

прозелѐнети јек. **прозелѐњети, -ни̑м** свр. непрел. *почети се зеленети; постати зелен.*

прозѐли̑т, -и́та (прозели́та) м грч. **1.** *нов обраћеник у вери.* **2.** *нов и ревностан присталица нечега.*

прозелити̏зам, -зма м *упорно и ревносно настојање за обраћањем других у своју веру или странку.*

прозѐли̑тскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на прозелите и прозелитизам.*

прозе́псти (про̀зе̄псти), -е́бе̄м свр. *озепсти, укочити се од хладноће; смрзнути се, промрзнути:* прозебле руке.

про́зив м *поименично прозивање, прозивка.*

прози́вати (се), про̀зи̑ва̄м (се) *несвр. према прозвати (се).*

прози̏ва̄ч, -а́ча м *онај који прозива.*

про́зи̑вка ж (дат. -вци; ген. мн. **-кӣ**) **а.** *прозив.* **б.** *излагање јавној осуди, критика.*

про́зи̑внӣк м *каталог у којем су забележена азбучним или абецедним редом имена ученика и њихове појединачне оцене из појединих предмета, дневник.*

прози́мити, про̀зи̑ми̑м и **прозимо̀вати,** -и̏мује̄м свр. *провести зиму, презимити.*

про̏зи̑ран и **про́зиран,** -рна, -о *в. провидан.*

про̀зирати, -ре̄м *несвр. према прозрети.* ■ **~ се 1.** *видети се кроз нешто, провидети се.* **2.** *постајати (једва) видљив, назирати се.*

про̏зи̑рно и **про́зирно** прил. **а.** *провидно.* **б.** *јасно, очигледно.*

прози́рно̄ст, -ости ж *особина или стање онога што је прозирно, провидност.*

про̀злити се, -ӣм се свр. **1.** *постати зао.* **2.** нар. *покварити се (о човеку, времену и др.).*

про̂знӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на прозу, који је писан у прози:* ~ текст.

про̂зно прил. *писано, у прози:* ~ (ис)казано.

про̀зо̄дија и **прозо̀дија** ж грч. **1.** лингв. *језичко-артикулационе појаве као што су акценат, интонација, пауза, дужина или краткоћа слогова.* **2.** стил. *систем изговарања дугих и кратких, наглашених и ненаглашених слогова у стиху; скуп правила или наука о склопу стиха, о стопама, дугим и кратким слоговима и о акценту.*

прозо̀ди̑јскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на прозодију:* прозодијска правила.

про́зор и **про̀зор** м **1.** *отвор у зиду или на крову зграде с оквиром и стаклом кроз који улази светлост и ваздух и кроз који се може гледати напоље.* **2.** *узак отвор који се направи на нечему да се види унутрашњост.* **3.** фиг. разг. *ничим испуњено време између појединих предавања или часова у школи, на факултету.* • **бацити нешто кроз ~** *сматрати нешто бесмисленим, безвредним, безначајним.* **моћи пљунути некоме под ~** *моћи исказати само бес према некоме, а не и наштетити му, увредити га и сл.* **слепи ~** архит. *удубљење у зиду зграде у облику прозора, архитектонски обрађено, али без отвора.*

прозо̀рић м *дем. од прозор;* уп. прозорчић.

про́зорскӣ (про́зорнӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на прозор, који припада прозору.*

прозо̀рче, -ета с (супл. мн. прозо̀рчићи м) *дем. од прозор.*

прозо̀рчина ж *аугм. од прозор.*

прозо̀рчић м *дем. од прозор.*

про̏зра̄чан и **про̀зрачан,** -чна, -о *делимично провидан.*

прозрачи́вати (се), -а̀чује̄м (се) *несвр. према прозрачити (се).*

прозра́чити (се), про̀зра̄чи̑м (се) свр. *в. проветрити (се).*

про̏зра̄чно̄ст и **про̀зрачно̄ст,** -ости ж *особина, стање онога што је прозрачно.*

прозре́вати, про̀зре̄ва̄м јек. **прозриjѐвати,** про̀зријева̄м *несвр. према прозрети.*

про̀зрети, про̏зре̄м (-ри̑м) свр. **а.** *продрети погледом кроз што:* ~ кроз мрак собе. **б.** *продрети разумом у нешто, открити, схватити, упознати нечије мисли, намере:* ~ очеву намеру.

про̀зрив, -а, -о *који се може прозрети; који се може схватити, разумети:* лако прозрива глума.

про̀зриво̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је прозриво.*

прозу́јати, -ји̑м свр. **а.** *почети зујати.* **б.** *зујећи проћи.* – Метак му је прозујао изнад главе. **в.** *брзо проћи.* – *Само је прозујао поред мене.* **г.** *провести време на неком месту не задржавајући се дуго.* – Прозујаћемо по продавницама. **д.** *нагло се појавити и ишчезнути, синути, пролетети кроз главу (о неком запажању, размишљању, идеји).* – То му је само прозујало кроз главу.

про̀узкао, -кла, -о *мукао, промукао, помало храпав:* ~ глас.

про̀зукло прил. *мукло, шупље, празно.*

про̀зукнути, про̀зукне̄м (р. пр. про̀зукао, -кла (про̀зукнуо, -ула)) свр. **1.** *изгубити свежину, једрину; покварити се.* – Прозукао као јабука, тек што не отпадне. **2.** *охрапавити, промукнути (о гласу).* – Глас му прозукао од лумповања.

проигра́вати (се), -и̏гра̄ва̄м (се) *несвр. према проиграти (се).*

про̀играти (про̀играти), про̀игра̄м свр. **1. а.** *изгубити коцкајући, прокоцкати:* ~ целу плату. **б.** *непажњом, незнањем, неопрезношћу и др. изгубити, лишити се чега:* ~ нечије поверење, ~ срећу. **2. а.** *провести неко време играјући.* – Читаву ноћ је проиграла. **б.** *почети играти.* – Проиграше робиње. **3.** *учинити да ко игра, поиграва (о коњу).* ■ **~ се а.** *провести неко време играјући се.* **б.** *почети играти, постати играч.*

про̏игуман и **про̀игуман** м *бивши игуман.*

произа́ћи (про̀изаћи), -и̏за̄ђе̄м и **произи́ћи** (про̀изићи), -и̏зи̑ђе̄м свр. **а.** *постати из нечега, водити порекло од некога или нечега.* – Човек је произашао од мајмуна. **б.** *настати као последица претходног узрока.* – Ти ставови су произашли из његовог начина живота.

произвѐсти (про̀извести), -ѐде̄м (-и̏зведе̄м) (трп. произвѐден, -ѐна; пр. пр. про̀извѐвши) свр. **1.** *створити, остварити као резултат рада какве материјалне или духовне вредности, израдити, направити:* ~ робу за тржиште. **2.** *понашањем, поступцима и сл. проузроковати што, бити узрок чега, изазвати:* непажњом ~ опасне повреде, необичним понашањем ~ лош утисак. **3.** *превести кога на одговорнију дужност, на виши положај, у виши чин, унапредити кога:* ~ нову генерацију официра. ■ **~ се** *догодити се, збити се (с неким, с нечим).* – Шта јој се с другом произвело? Да није птпутовао изненада?

про̀извирати, -ре̄м несвр. *извирати, произлазити из чега.*

про̀извод м **1. а.** *предмет, материја добијена као резултат човечјег рада.* **б.** *резултат умног рада, књижевни, уметнички продукт:* књижевни ~. **в.** *материја која се ствара хемијским или другим путем из друге материје:* течни производи из угља. **г.** *оно што је изазвано нечим, последица, резултат нечега.* – Мисли су производ људског мозга. **2.** (обично у мн.) *животна намирница:* млечни производи. **3.** мат. *резултат добијен множењем двају бројева, умножак.*

про̀изводан и **про̏изводан,** -дна, -о **1.** *који производи, продуктиван, радан.* – Човек је производно, практично биће. **2.** (одр.) *који се односи на производ и производњу:* производни односи, производни циљеви, производне снаге.

произво̀дити, -и̏зводи̑м [гл. им. про̀извођење с] *несвр. према произвести.*

про̀изводно и **про̏изводно** прил. *у производњи, производећи:* ~ сарађивати.

про̀изводно̄ст и **произво́дно̄ст,** -ости ж *способност, капацитет производње; производња.*

произво̀дња и **произво́дња** ж **1.** *производење, израда, прављење каквих производа.* **2. а.** *укупност производа једног привредног предузећа, једне привредне гране или целе привреде једног народа у одређеном временском периоду:* домаћа ~. **б.** *производи умног рада (уметничка, неучна дела).*

произво̀ђа̄ч, -а́ча м *онај који својим радом производи материјална или духовна добра, стваралац.*

произво̀ђа̄чки̑, -а̄, -о̄ *који припада произвођачима, који се односи на произвођаче:* произвођачка задруга.

про̏изво̄љан и **про̀изво̄љан,** -љна, -о рус. *неусклађен с прописима, обичајима, мерилима, одређен отприлике, одока.*

про̏изво̄љно и **про̀изво̄љно** прил. *на произвољан начин.*

произво́љно̄ст, -ости ж *особина онога што је произвољно.*

произи̏лазити и **про̀излазити,** -и̑м [гл. им. -ажење с] *несвр. према произаћи и произићи.*

произи́ћи *в. произаћи.*

про̀изне̄ти јек. **про̀изнијети,** -не̏се̄м (-и̏знесе̄м) свр. *изговорити, рећи.*

произно̀сити, -и̏зно̄сим [гл. им. про̀изноше̄ње с] *несвр. према изнети.*

проина́тити се, про̀ина̄ти̑м се свр. *почети радити упркос, за инат, заинатити се.*

проистѐћи и **про̀истећи,** -и̏стекне̄м и -те̏че̄м (3. л. мн. -и̏стекнӯ и -те̏кӯ) свр. *произаћи, произићи.*

про̀истицати, -тиче̄м *несвр. према проистећи.*

происхо̀дити, -и̏сходи̑м несвр. [гл. им. про̀исхође̄ње с] **а.** *водити порекло од некога, нечега, потицати.* **б.** *јављати се као последица чега, произлазити.*

про́ја ж **1.** бот. *просо,* Panicum miliaceum. **2.** *кукурузни хлеб, кукуру́за, кукурузница.*

про̀јадати се, -а̄м се свр. *провести неко време јадајући се некоме.*

про̀јан, -а, -о (обично одр.) *кукурузни:* ~ хлеб.

про̀јара ж *пита од кукурузног, проjиног брашна, кајмака (и сира) и јаја.*

проја́снити, про̀ја̄сни̑м и **проја̀снити,** про̀јасни̑м свр. *учинити јасним, јаснијим.* ■ ~ **се** *постати јасан, јаснији.*

про̀јахати, -аше̄м свр. **1. а.** (нешто) *јашући прећи какав простор, какво растојање:* ~ опасну зону. **б.** (коња и др. јахаће животиње) *јашући учинити да се коњ мало прохода, разигра, загреје.* **2.** *јашући проћи поред некога, кроз нешто:* ~ кроз варошицу.

пројахи́вати, -а̀хује̄м *несвр. према пројахати.*

про̀јашити, -и̑м свр. *в. пројахати.*

про̏је̄д м *рана на телу болесника настала од дугог лежања.*

проје́дати (се), про̀је̄да̄м (се) *несвр. према пројести (се).*

пројѐдрити и **про̀једрити,** про̀једри̑м свр. *проћи једрећи.*

пројѐздити и **проје́здити,** -и̑м свр. *проћи јездећи; пројурити.*

про̀јек(а)т, -кта м лат. **1.** *разрађен програм, план за остварење каквог истраживања, подухвата, акције, замисли; само то истраживање, акција, замисао.* – Променили смо програм нашег пројекта. **2.** *графички приказ, нацрт на коме је представљена структура неке грађевине, механизма, уређаја и др.; основни план.* **3.** *претходни текст каквог документа:* ~ закона.

пројеки́вати, -ѐкује̄м *несвр. према пројечати.*

пројѐктант м *израђивач, састављач пројекта.*

пројѐктанткиња (пројѐктантица) ж *жена пројектант.*

пројѐктантски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на пројектанте:* ~ кадрови. • ~ **одељење** *посебно одељење у фабрици где се израђују пројекти.*

про̏јекти̑вни̑, -а̄, -о̄ мат. *који се односи на пројекцију (1).*

пројѐкти̑л, -и́ла м фр. воj. *зрно, метак, куршум ватреног оружја или оруђа.*

пројѐкти̑лски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на пројектиле:* ~ напад.

про̀јектни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на пројек(а)т:* ~ задатак.

про̀јектовати, -тује̄м (пројекти́рати, -ѐкти̑ра̄м) свр. и несвр. **1.** *израдити, израђивати пројекат нечега.* **2.** *планирати неки посао, неко истраживање и сл., имати намеру остварити нешто.* **3.** мат. *в. пројицирати (2).* ■ ~ **се** *испољити се, испољавати се као последица, рефлектовати се.*

про̀јектор м лат. *апарат који се примењује за пројектовање увећане слике на платно.*

пројѐкција ж лат. **1.** мат. *слика неког предмета пренесена на равну површину:* ~ круга. **2.** филм. *приказивање на платну или зиду филма, увећане слике помоћу пројектора, оптичког апарата.*

пројѐкци̑јски̑ и **про̏јекцио̄ни̑,** -а̄, -о̄ *који се односи на пројекцију, који служи за пројекцију:* ~ апарат.

про̀јести, -једе̄м свр. *хемијским, механичким, отровним и сл. дејством нагристи, оштетити, расточити, разорити.* – Рђа је пројела челик. ■ ~ **се 1.** *добити ране на телу од дугог лежања (о болеснику).* **2.** *почети много јести; добити вољу, жељу за храном.*

проје́чати, -чи̑м свр. **1.** *почети јечати, зајечати.* **2.** *огласити се јеком, одјекнути, разлећи се.* – Пројечаше зелене планине.

про́јин, -а, -о у изр. ~ **брашно** *брашно од кукуруза, кукурузно брашно.*

пројици́рати, -и̏ци̑ра̄м свр. и несвр. лат. **1.** *пренети, преносити на платно или на зид слику помоћу пројектора.* **2.** мат. *приказ(ив)ати помоћу зрака слику предмета на равној површини.* ■ ~ **се** *пројектирати се, пројектовати се.*

пројуна́чити се, -ју̏на̄чи̑м се свр. *постати јунак.*

пројури́вати, -у̀рује̄м *несвр. према пројурити.*

проју́рити, про̀јӯри̑м свр. **1. а.** *јурећи проћи поред некога, нечега, кроз нешто:* ~ поред пијаце. **б.** *јурећи прећи неки простор.* **2.** *брзо проћи, минути (о времену).* – Пројурише године.

прока́дити, про̀ка̄ди̑м свр. **а.** *скроз, до краја окадити.* **б.** *мало окадити.*

про̀ка̄жен, -а, -о **1.** *губав, лепрозан (о човеку).* **2.** *који се добија сношајем, венери́чан (о болести).* **3.** фиг. *кога сви избегавају као да је губав, кога се сви клоне (због неког моралног преступа, понашања и др.).*

про̀ка̄жени̑к, -а и **прокажѐни̑к,** -и́ка м **1.** *губавац.* **б.** фиг. *онај кога се сви клоне.*

про̀ка̄жено̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је прокажен.*

прока́зати, про̀ка̄же̄м свр. (некога) *денунцирати, потказати (обично властима); открити онога који се, оно што се крије, одати.*

прокази́вати, -а̀зује̄м *несвр. према проказати.*

прокази̏вач, -а́ча м *онај који проказује некога, денунцијант.*

прока́лити, про̀ка̄ли̑м свр. **а.** *каљењем учинити гвожђе тврдим, претворити у челик, закалити.* **б.** фиг. *учинити отпорним, отпорнијим, очеличити.*

прока̀нути и **про̀канути,** про̀кане̄м свр. *в. капнути.*

прокапа́вати, -а̀па̄ва̄м несвр. *в. прокапљивати.*

про̀капати, -пље̄м (-а̄м) свр. **1.** *почети капати; почети падати у капима.* – Крв јој из ребара прокапала. Киша само што није прокапала. **2.** *пропустити капи (кише), прокиснути, процурити.* – Мој кров неће прокапати.

прокапљи́вати, -а̀пљује̄м *несвр. према прокапати.*

прока̏пнути и **про̏капнути,** про̏капне̄м свр. *пасти, канути у виду капи (о сузи, води и сл.), прокапати.*

про̏ка̄ртати, -а̄м свр. *изгубити картајући се, коцкајући се, проиграти.* – Прокартао је имање. ■ ~ **се а.** *почети се картати.* – Прокартали су се око поноћи. **б.** *постати карташ.*

про̏касати, -а̄м свр. **1.** *касајући, у касу проћи.* **2.** *мало касати.*

прокаси́вати, -а̀сује̄м *несвр. према прокасати.*

про̏каскати, -а̄м свр. *каскајући проћи.*

прокашља́вати (се), -а̀шља̄ва̄м (се) *несвр. према прокашљати (се).*

прока̀шљати, про̀кашље̄м свр. **а.** *почети кашљати.* **б.** *провести неко време болујући од кашља.* ■ ~ **се а.** *мало кашљати.* **б.** *намерним, усиљеним кашљањем скренути пажњу на себе, дати неки знак и сл.* **в.** *прочистити грло кашљањем.*

про̏квасити, -ӣм свр. **1.** (некога, нешто) *поквасити продревши кроз слојеве нечега (о киши, води).* – Киша нас је проквасила. **2.** *пропустивши воду, кишу постати мокар.* – Проквасиле ми ципеле.

про̏кељ м бот. *врста кеља са ситним главичицама, нанизаним дуж стабла, које се употребљавају за јело,* Brassica oleracea var. gemmifera.

проки́дати, про̀кида̄м *несвр. према прокинути.*

проки́јати, про̀кија̄м и **проки́хати,** про̀кише̄м (про̀киха̄м) свр. *почети кијати.*

про̏кинути, -не̄м свр. *кидајући направити продор, провалити, проломити:* ~ доњу усну прстеном. ■ ~ **се** *провалити се.*

проки́пети јек. **проки́пјети,** -пӣм свр. *почети кипети;* фиг. *доћи у раздражено стање, узбуђење, јако се узбудити.*

про̏кисео, -ела, -о *мало кисео, накисео.*

про̏кисло̄ст, -ости ж *својство или стање онога што је прокисло, постало кисело.*

про̏киснути[1], -не̄м (р. пр. про̀киснуо, -ула и про̀кисао, -сла) свр. **а.** *пропустивши капи воде, кише кроз одећу или обућу исквасити се, бити сасвим мокар.* – Падала је киша, па сам прокисао. **б.** *престати задржавати воду, пропустити кишу, процурити (о крову).* • **као прокисли врабац (држати се)** *покуњено, снуждено, безвољно (држати се).* ~ **до кости(ју), до коже, скроз** *сасвим, сав покиснути.* **као прокисло псето (вући се)** *полако, тешко, с муком (вући се).*

про̏киснути[2], -не̄м (р. пр. про̀киснуо, -ула и про̀кисао, -сла) свр. *постати кисео, ускиснути, покварити се услед тога.*

проки́хати *в. прокијати.*

прокишња́вати, -ѝшња̄ва̄м *несвр. према прокиснути.*

проки̏шњив, -а, -о *који прокишњава, пропушта кишу.*

про̏кламати̑ван, -вна, -о *који се објављује прокламацијом.*

проклама́ција ж лат. **а.** *јавно саопштење, свечано објављивање, проглас.* **б.** *агитациони летак; уопште оглас, објава.*

про̏кламовати, -мује̄м (проклами́рати, -а̀мӣра̄м) свр. и несвр. *прогласити, проглашавати, објавити, објављивати.*

прокла̀сати, -а̄м свр. *пустити класове, доћи у стање класања.*

про̏кле̄т, -а, -о **1.** *трп. од проклети.* **2.** *гоњен клетвом и проклетством, уклет.* – Ништа ми не иде од руке, као да сам проклет. **3.** *који мисли само на себе, саможив, себичан.* – Сувише је проклет да би коме оставио имање. **4.** разг. *који изазива велику тегобу, муку, непријатност и сл. (у грдњи и осуди нечега).* – Нажуљале су ме проклете чизме. • **проклет био!** *грдња у великом гневу, очајању* **проклето ти било!** *у клетви, проклињању; на несрећу ти било!*

про̏кле̄ти, -ку̀не̄м (р. пр. про̏клео, -е̄ла; пр. пр. про̀кле̄вши) свр. **1.** *упутити некоме, нечему клетву, бацити клетву на некога; бацити некога у несрећу клетвом.* **2.** *обасути погрдама, изгрдити, осудити у облику клетве.* – Проклела је своју судбину.

про̀клетни̑к м **1. а.** *онај кога због нечега куну, онај који је гоњен проклетством, проклет, уклет човек.* – Он је проклетник кога је свет проклео. **б.** *онај који је као проклет, који је изгубио сваку наду, лишен сваке радости.* – Векови пролазе, а ми проклетници и даље робујемо. **2.** *онај, оно што изазива многе тешкоће, неугодности, штете.* – Намножише се проклетници (врапци). **3.** разг. *у грдњи.* – Куд ћеш проклетниче? – хвата ме баба за капут.

про̀клетница ж *женска особа проклетник.*

про̀кле̄то прил. *душмански, врашки.* – Посао ме проклето гони да ходам по врућини.

прокле́тство с **1.** *призивање несреће на некога, жеља да некога задеси или прати какво зло, клетва.* **2. а.** *зла коб, несрећа.* – Пратило га је проклетство. **б.** *онај који је узрок несреће.* – Он је проклетство за наш народ. • **вечно ~** цркв. *пакао.*

прокли́за ж грч. лингв. (уп. енклиза) **а.** *својство речи која нема акцента, која се повезује с наредном речју са којом чини једну акценатску целину.* **б.** *положај у којем се налази таква реч, положај проклитике.*

прокли́зити, -ӣм свр. **1.** *клизећи проћи.* **2.** фиг. *неприметно проћи, минути, протећи (о времену).*

прокли́знути, про̀клӣзне̄м свр. *клизнувши проћи.*

проклија́вати, -ѝја̄ва̄м *несвр. према проклијати.*

прокли̏јати, -а̄м (проклија̄мо и прокли̏ја̄мо; аор. про̏клија̄ и прокли̏ја; р. пр. про̏клијао, -а̄ла и прокли̏јао, ала) свр. **1.** *пустити клицу, изићи из клице, почети расти.* **2.** *добити клице (о кромпиру, луку и др. пошто су извађени из земље).* **3.** фиг. *настати, избити; развити се, израсти.* – Проклијало је много нових теорија.

прокли̏ктати, про̀кликће̄м свр. **1.** *почети испуштати кликтаје, гласове оштрог, високог тона (о птицама).* **2.** *почети кликтати (од радости, узбуђења); узвикнути, ускликнути, закликтати.*

про̀клињати, -ње̄м *несвр. према проклети.*

прокли̏тика ж грч. лингв. *реч која нема свој акценат него чини акценатску целину са речју иза себе (најчешће предлози и везници);* уп. енклитика.

прокли̏тички̑, -а̄, -о̄ *који се односи на проклитику и проклизу.*

прокљува́вати (се), -у̀ва̄ва̄м (се) *несвр. према прокљувати (се).*

прокљу̀вати, про̀кљује̄м свр. *ударајући кљуном, кљујући пробити кору.* ■ ~ **се** *в. прокљувити се (1).*

прокљу̀вити, про̀кљӯви̑м свр. **1.** *в. прокљувати.* **2.** фиг. *испитујући сазнати нешто; схватити.* – Прокљувио је шта Ана о томе мисли. ■ ~ **се 1.** *показати се, изаћи из јајета, пробити кору или љуску кљуном.* – Пиле се прокљувило из јајета. **2.** фиг. *сазнати се, прочути се (о ономе што се крило, што није било познато).* – Прокљувило се да су они лекари.

прокључа́вати, -у̀ча̄ва̄м *несвр. према прокључати.*

прокљу̀чати, -а̄м свр. **1.** *почети кључати, проврети, узаврети.* **2.** фиг. **а.** *појавити се у великом интензитету, нагло се развити (о емоцијама).* – Огорчење је поново прокључало. **б.** *узнемирити се, узаврети, ускомешати се.* – Село је прокључало.

про̀књижити, -ӣм свр. *уписати, провести, завести какве податке у пословне књиге.*

проко̀вати, про̀кује̄м свр. **1.** *обрадити ковањем.* **2.** *провести неко време кујући.*

прококода́кати, -о̀да̄че̄м свр. *почети кокодакати.*

прокомента̀рисати, -ише̄м (прокоменти́рати, -ѐнтӣра̄м) свр. (нешто) *дати свој коментар, пропратити нешто коментаром.*

проко̀мпоновати, -нује̄м (прокомпони́рати, -о̀нӣра̄м) свр. *дати мелодију неком тексту.*

про̏ко̄нзул и **про̏конзул** м лат. ист. *намесник у римским покрајинама (по правилу бивши конзул).*

проконтро̀лисати, -ишēм (проконтроли́рати, -о̀лӣрāм) свр. *извршити надзор, преглед, прегледати нешто.*

про̀коп м *оно што је прокопано у земљи или у зиду.*

прокопа́вати, -о̀пāвāм *несвр. према прокопати.*

проко̀пати, -āм свр. **1.** *копајући направити канал, одвод, рупу и сл.* **2.** фиг. *живо испитујући сазнати што, доћи до неких података.* – Прокопао је Милан све књиге да би то сазнао.

про̀копкати, -āм свр. *дем. од прокопати (2).*

проко̀пнети јек. **проко̀пњети,** -пнӣм свр. *отопити се, окопнети.*

про̀кос м *место на којем је трава прокошена.*

проко̀сити, про̀косӣм (трп. про̀кошен) свр. **1.** *покосити (траву, детелину, пшеницу и сл.) кроз средину или неки други унутрашњи део ливаде или њиве.* **2.** фиг. *проћи кроз непријатељске снаге убијајући, обарајући (о зрнима оруђа и оружја).*

прокотр̀љати се, -āм се свр. *мало се котрљати, окретати.*

про̀коцкати, -āм свр. *изгубити коцкајући се.* – Прокоцкао је две плате. ■ **~ се 1.** *почети се коцкати.* – Прво су играли и певали, а увече су се и прокоцкали. **2.** *постати коцкар.* – Он се прокоцкао у четрдесетој години.

прокочопе́рити се, -о̀пēрӣм се свр. *почети се кочоперити; направити се важан.*

про̀кошкати се, -āм се свр. *сукобити се речима, мало се посвађати, завадити се, споречкати се.*

прокра́дати (се), про̀крāдāм (се) *несвр. према прокрасти (се).*

про̀красти се, -а́дēм се свр. **а.** *неприметно, крадом провући се, проћи, прошуњати се.* – Прокраде се на прстима и побеже. **б.** фиг. *неприметно се пробити, појавити се.* – Кроз лишће се прокрало сунце.

прокрва́вити, -кр̀вāвӣм и **прокрва́рити,** -кр̀вāрӣм свр. **1.** *почети крварити, постати крвав.* – Руке су му прокрвариле од мотике. **2.** (нешто) *учинити да потече крв.* – Прокрварио си ми рану. ■ **~ се** *в. прокрвавити (1).*

прокре́штати јек. **прокриј̀ештати,** -тӣм свр. **1.** *почети крештати.* **2.** *крештавим гласом проговорити.*

прокријумча́рити, -ỳмчāрӣм (прокриомча́рити, -о̀мчāрӣм) свр. **1.** *кријумчарећи пренети, превести преко неке границе.* **2.** фиг. *на тајан, неприметан начин и недозвољен, недопуштен начин (нешто, некога) протурити, увести, (нешто) пренети, унети и сл. негде .* ■ **~ се 1.** *провући се неприметно, тајно.* **2.** фиг. *појавити се, прокрасти се.* – Прокријумчарила се алузија у његовој реченици.

прокрѝтиковати, -кујēм свр. *подврћи критици, искритиковати.*

прокр̀кљати, -āм свр. **а.** *почети кркљати.* **б.** *кркљајући проговорити.*

прокрста́рити, -р̀стāрӣм свр. **1.** *крстарећи проћи, обићи – превозним средством (обично бродом) или пешице.* **2.** фиг. *прећи, прегледати.* – Прокрстарио је сам многе области науке док не нађох оно што сам тражио.

прокр́чати, -чӣм свр. *почети крчати.*

прокр́чити, про̀кр̄чӣм свр. **1.** *повадити, почупати из земље, уклонити, одстранити са земљишта (дрвеће, пањеве, жбуње, камење и сл.); очистити, рашчистити (земљиште, терен) повадивши дрвеће, пањеве, уклонивши камење и сл.* **2.** (обично с допуном: пут) **а.** *направити пролаз (уклонивши, гурнувши некога, склонивши нешто), пробити, утрти (пут некоме или нечему).* **б.** фиг. *створити, припремити услове да се у нечему успе, да се нешто оствари, утрти.*

прокува́вати, -ỳвāвāм *несвр. према прокувати.*

про̀кувати, -āм свр. **а.** *кувањем довести до кључалог стања:* ~ воду. **б.** *у кључалој води опрати, очистити, дезинфиковати:* ~ веш, ~ инструменте.

прку́жити и **про̀кужити,** -ӣм свр. жарг. и разг. *сазнати, докучити нешто, прокљувити.*

про̀кукати, -āм свр. **1.** *почети кукати.* **2.** *провести неко време кукајући.*

прокукуре́кати, -ỳрēчēм јек. **прокукуриј̀екати,** -ỳријечēм свр. *в. кукурикати.*

прокукури́кати, -ỳрӣчēм свр. *почети кукурикати.*

про̀кула ж (обично у мн.) лат. бот. и агр. **а.** *врста купуса који се не главича,* Brassica oleracea cymosa. **б.** *врста карфиола.*

проку̀љати, -āм свр. **а.** *почети куљати, силовито, снажно продрети, прошикљати, просукљати (о каквој течности, диму, пари и др.).* **б.** *кренути, проћи у маси, у великом броју, наврети (о људима).* – Из биоскопа је прокуљала река људи. **в.** *изненада се појавити, искрснути у великом броју (о мислима, осећањима и сл.).* – У његовој глави прокуљаше вреле мисли.

проку́њати, про̀кӯњāм свр. **1.** *мало продремати, одспавати.* **2. а.** *провести време куњајући, осећајући малаксалост, клонулост, слабост (обично пред болест).* **б.** *провести време у нераду, доколици, беспослици.*

про̀купац, -пца м агр. *врста црног грожђа и вина из Прокупља у Србији.*

про̀купачкӣ, -ā, -ō *који се односи на Прокупље:* ~ вино.

про̀купка ж агр. *врста јабуке из Прокупља.*

проку́ра ж лат. *пуномоћ којом опуномоћеник може склапати правне послове за другог.*

прокура́жити се, -ỳрāжӣм се свр. *постати куражан, куражнији, мало се окуражити.*

проку̀рāтор м лат. **1.** *управитељ.* **2.** *опуномоћеник.*

прокурату́ра ж *јавно тужилаштво, правобранилаштво.*

про̀кӯрвати, -āм свр. **1.** *потрошити на курве (новац, имање).* **2.** *учинити курвом.* ■ **~ се** *постати курва, курвар.*

проку̀рист(а), -ē м (мн. -сти) *пословођа неке фирме или банке који их пуноправно заступа.*

прокуха́вати, -ỳхāвāм *несвр. према прокухати.*

про̀кухати, -āм свр. *в. прокувати.*

про̀куцати, -āм свр. *почети куцати.*

прокучи́вати, -ỳчујēм *несвр. према прокучити.*

проку́чити, про̀кӯчӣм свр. *испитујући докучити.*

прола̀гати се, про̀лажēм се свр. *почети лагати, постати лажљивац.*

про́лаз и **про̀лаз** м **1.** *пролажење, пролазак.* **2.** *место куда се пролази, које повезује два простора, две копнене или морске површине, две улице и др.* **3.** *проћа, успех (у школи, на факултету, у друштву и др.).*

про̀лазак, -аска м *пролаз (1 и 2).*

про́лазан и **про̀лазан,** -зна, -о **1.** *проходан, којим се може пролазити, који служи као пролаз:* тешко ~ пут. **2.** *који се налази у пролазу, који се негде налази само кратко време:* ~ гост хотела. **3.** *који траје или важи само кратко време, привремен:* ~ појава.

про̀лазити, -ӣм (импф. про̀лажāх) [гл. им. про̀лажēње с; уп. пролаз(ак)] *несвр. према проћи.*

про̀лазнӣк м *онај који пролази мимо кога или кроз нешто.*

про̀лазница ж *жена пролазник.*

про́лазно и **про̀лазно** прил. *краткотрајно, привремено.*

про̀лазнōст и **про́лазнōст,** -ости ж *стање онога што је пролазно.*

про̀лајати, -јēм свр. **а.** *почети лајати, залајати.* **б.** погрд. *издати, одати.* – Пролајаће он када га стисну у полицији.

прола̀ктати се, -āм се свр. **1.** *пробити се кроз гомилу, масу света гурајући се лактовима.* **2.** фиг. *не бирајући средства, дрско, безобзирно се пробити до неке позиције, до неког положаја и сл.*

прола́мати (се), про̀ла̄ма̄м (се) *несвр. према проломити (се).*

про̀ла̄рмати, -а̄м свр. *почети лармати.*

пролѐбдети јек. **пролѐбдјети,** -ди̑м свр. **а.** *лебдећи проћи.* **б.** фиг. *једва приметно прећи преко нечега.* – Презир је пролебдео преко њених усана.

про̀левак јек. **про̀љевак,** -е̄вка м бот. *лековита биљка из пор. зевалица,* Gratiola officinalis.

пролѐжати, -жи̑м свр. **а.** *провести неко време лежећи.* **б.** *провести неко време лежећи као болесник.* – Покојна је девет година пролежала.

пролелу̀јати, -а̄м свр. *лелујајући пролетети, проћи.*

проле́мати, про̀ле̄ма̄м свр. *мало истући, излемати.*

проленча́рити се јек. **прољенча́рити се,** -ѐнча̄ри̑м се свр. *постати лењ, одати се ленчарењу.*

проле́њити се, про̀ле̄њи̑м се (проле́нити се, про̀ле̄ни̑м се) јек. **пролијѐнити се,** про̀лијени̑м се свр. *постати лењ, улењити се.*

пролепр̀шати, -а̄м свр. *лепршајући пролетети.*

пролепша́вати се јек. **прољепша́вати се,** -ѐпша̄ва̄м се *несвр. према пролепшати се.*

пролѐпшати се јек. **прољѐпшати се,** -а̄м се свр. *постати лепши.*

пролетариза́ција ж *процес претварања нижих и средњих слојева градског и сеоског становништва у најамне раднике или пролетаријат.*

пролетаризи́рати се, -ѝзӣра̄м се и **пролета̀ризовати се,** -зује̄м се свр. и несвр. *поста(ја)ти пролетер.*

пролетари̏ја̄т, -а́та м лат. *једна од две основне класе капиталистичког друштва, класа пролетера.*

проле́тати, про̀ле̄ће̄м јек. **пролијѐтати,** про̀лијеће̄м *несвр. према пролетети.*

пролѐте̄р, -е́ра м *најамни радник у капиталистичком друштвеном систему.*

пролетеризи́рати се, -ѝзӣра̄м се свр. и несвр. *в. пролетаризирати се.*

пролетери̏ја̄т, -а́та м *в. пролетаријат.*

пролѐте̄рка ж *женска особа пролетер.*

пролѐте̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односе на пролетере, који припада пролетерима:* ~ револуција.

пролѐтети јек. **пролѐтјети,** -ти̑м (аор. пролѐт(ј)ех, пролѐт(ј)е; р. пр. пролѐтео, -ела јек. пролѐтио, -тјела; пр. пр. пролѐт(ј)е̄вши) свр. **1.** *летећи проћи мимо некога, нечега, изнад некога, нечега.* – Сова му је пролетела поред лица. **2.** фиг. **а.** *брзо проћи, пројурити ширећи се на све стране.* – Кроз ноћ је пролетео туп звук. **б.** *нагло се појавити и ишчезнути, синути (о каквој мисли, осећању и сл.).* – Грижа савести му пролете кроз главу. **в.** *брзо проћи, протећи, минути (о времену).* – Пролетело је годину дана.

про̀летница јек. **про̀љетница** ж бот. **1.** *биљка која цвета у пролеће.* **2.** *биљка из породице главочика,* Hieracium pilosella.

про̀летњӣ јек. **про̀љетњӣ** (про̀летнӣ јек. про̀љетнӣ), -а̄, -е̄ *в. пролећни:* ~ јутро.

про̀летовати јек. **про̀љетовати,** -тује̄м свр. и несвр. *провести, проводити пролеће.*

про̀лето̄с јек. **про̀љето̄с** прил. *прошлога пролећа исте године.*

про̀летошњӣ јек. **про̀љетошњӣ,** -а̄, -е̄ *који је од пролетос.*

про̀леће јек. **про̀љеће** с **1.** *годишње доба између зиме и лета које почиње 21. марта и траје до 22. јуна и у природи је доба обнове, биолошког раста и цветања.* **2.** фиг. *младо доба, младост.* – Она је тада била прошла пролеће живота. • НПосл **једна ласта не чини пролеће** *из појединачног не сме се изводити општи закључак.*

про̀лећнӣ јек. **про̀љећнӣ,** -а̄, -о̄ *који се догађа у пролеће, који се изводи у пролеће:* ~ дан.

пролешка́рити, -ѐшка̄ри̑м свр. *мало пролежати, одморити се.*

про́лив и **про̀лив** м **1.** мед. *учестало пражњење црева у облику ретке, слузаве, понекад крваве столице* diarrhoea. **2.** *проливање; нагла киша, пљусак.*

проли́вати (се), про̀лӣва̄м (се) *несвр. према пролити се.*

про́ливнӣ и **про̀ливнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на пролив.*

пролијѐвати (се), про̀лијева̄м (се) несвр. јек. *в. проливати (се).*

проли̏птати, -ѝпти̑м и про̀липће̄м свр. *нагло избити, истећи, шикнути, сукнути.* – Пролиптала му је крв из ране.

пролиста́вати, -ѝста̄ва̄м *несвр. према пролистати.*

проли̏стати, -а̄м свр. **1.** *пустити лист, покрити се лишћем, олистати (о биљкама, најчешће о дрвећу).* **2.** *преврнути листове у некој књизи; овлаш се упознати са садржајем неке књиге, новина и др. читајући на прескок.* – Мало је пролистао књигу пред испит.

про̀лити, про̀лије̄м (имп. про̀лӣј; трп. проли̏вен, -ѐна) свр. **а.** *источити лијући, излити, просути.* **б.** *разлити по нечему.* ■ ~ **се 1. а.** *излити се, просути се, пљуснути.* – Киша се пролила као из кабла. Пролила се вода из шерпе на под. **б.** *разлити се.* – Вода се из језера пролила до оближњих кућа. **в.** фиг. *раширити се на све стране, по целој површини.* – Душом му се пролила лагодност. Селом се пролио звук звона. • **~ крв некоме** *ранити или убити кога.* **~ (своју) крв за некога (нешто)** *жртвовати живот борећи се за некога (нешто), бранећи некога (нешто).* **~ мозак некоме** *убити кога.* **~ речи** *рећи, изрећи брзо.* **~ сузе** *заплакати.* **смућкај па пролиј** *нема ништа од тога.*

про̀лог м грч. *увод, предговор у уметничком делу.*

проло̀кати, про̀лоче̄м свр. **1.** *изрити, поткопати деловањем воде, подронити.* – Обале потока су пролокали отопљени снегови. **2.** пеј. **а.** *попити (обично много алкохола).* – Тај би могао да пролоче две флаше ракије. **б.** *потрошити на пиће.* – Све што заради, он пролоче. ■ **~ се 1.** *бити изривен од водених токова.* – Путеви нам се сви пролокали. **2.** пеј. *одати се пићу, постати алкохоличар.* – Пролокао се под старост.

проло́лати се, про̀ло̄ла̄м се свр. *постати лола.*

про̀лом м **1. а.** *проламање; лом, ломљава, прасак:* ~ бомбе на камену, ~ пушака. **б.** *нагли, велики излив кише:* ~ облака. **2. а.** *проломљено место, отвор.* – Гледао је кроз пролом. **б.** *чистина у шуми настала уклањањем стабала.* **в.** *продор, кидање бојне линије.* – Остацима војске запушили су пролом.

проло̀мити, про̀ломи̑м (трп. про̀ломљен) свр. **1.** *ломећи провалити, силом пробити; продрети:* ~ бубањ. **2.** фиг. *продорним звуком унети неки поремећај, нарушити постојеће стање (тишину, ноћ и др.).* – Гласан врисак проломи ноћ. ■ **~ се а.** *ломећи се пасти, разломити се, развалити се, расрснути се.* – Таван се проломио у пламену. фиг. Нешто се проломило у њему. **б.** *одјекнути, заорити се, разлећи се силном снагом (о звуку).* – Сва се гора проломи од вике и пуцања. **в.** *нагло се излити у великој количини (о кишним облацима).* – Облаци су се пролили и натопили земљу.

пролонга́ција ж лат. *продужавање неког рока, пролонгирање.*

пролонги́рати, -о̀нгӣра̄м свр. и несвр. лат. (нешто) *продужити, продужавати рок нечега:* ~ меницу.

проло́повити се, -ӣм се свр. експр. *постати лопов.*

пролуди́рати се, -у̀дӣра̄м се свр. *провести време лудирајући се.*

пролудо̀вати, -у̀дује̄м свр. *весело, лудо провести време.*

пролука́вити се, -у̀ка̄ви̑м се и **про̀лукавити се,** -ӣм се свр. *постати лукав.*

про̀лумповати, -пује̄м свр. **1.** *лумпујући потрошити.* – Пролумповао је целу плату. **2.** *лумпујући провести време.* – Пролумповао је целу ноћ.

пролу́њати, про̀лӯња̄м свр. *луњајући, беспосличарећи проћи.*

пролу́пати, про̀лӯпа̄м свр. **1.** *почети производити шумове који указују на квар (о мотору аутомобила).* **2.** шаљ. *пореметити памећу, доживети психичку кризу.*

пролу́тати, про̀лӯта̄м свр. *провести неко време у лутању.*

пролуфти́рати, -у̀фтӣра̄м свр. *проветрити, прозрачити, освежити:* ~ кућу. ■ **~ се** *провести неко време на свежем ваздуху, освежити се.*

проља̀љати, про̀љӯља̄м свр. *мало пољуљати, провести неко време љуљајући некога или нешто.* – Прољуљао је дете на љуљашци. ■ **~ се** *провести неко време љуљајући се.* – Прољуљао се на столици за љуљање.

прома́зити се, про̀ма̄зӣм се свр. **а.** *почети се мазити.* **б.** *провести време мазећи се.*

про̏маја ж *струја ваздуха која пролази кроз два отвора, један другоме насупрот.*

про̏ма̄јан, -јна, -о *изложен промаји.*

прома́кати, про̀ма̄че̄м несвр. *натапати влагом, чинити влажним.* – Влажна трава је промакала ланене кошуље на нашим леђима.

прома̀кљати, -а̄м свр. *добро истући, избатинати.*

прома̀кнути *в. промаћи.*

прома́љати (се), про̀ма̄ља̄м (се) (промаљи́вати (се), -а̀љује̄м (се)) *несвр. према промолити (се).*

промаркѝрати, -а̀ркӣра̄м свр. *провести време маркирајући.*

промаршѝрати, -а̀ршӣра̄м свр. *марширајући проћи.*

прома́трати, про̀ма̄тра̄м *несвр. према промотрити.*

прома̀тра̄ч, -а́ча м *в. посматрач.*

прома̀тра̄чкӣ, -а̄, -о̄ *в. посматрачки.*

прома̀тра̄чница ж *в. посматрачница.*

прома̀ћи (про̀маћи) и **прома̀кнути,** про̀макне̄м (аор. прома̀кох, прома̀че и про̏мáче (прома̀кнух, про̏макнӯ); р. пр. про̀макао, -ма̀кла (про̀макла) (прома̀кнуо, -ула)); пр. пр. прома̀ка̄вши (про̀ма̄кавши) и прома̀кнӯвши) свр. **1. а.** *проћи брзо поред некога или нечега.* – Промакао је поред ње. **б.** *протећи, проћи, минути (о времену).* – Ноћ ће промаћи, а шта онда? **2.** *проћи незапажено.* – Слушао је сваку реч да му не би нешто промакло.

прома̀укати, -а̀уче̄м и **промау́кати,** -а̄ӯче̄м свр. *почети маукати.*

прома́хати, про̀ма̄ше̄м свр. *учинити покрет руком или неким предметом који се држи у руци, махнути.*

промахѝвати, -а̀хује̄м *несвр. према промахнути.*

промахнѝтати, -а̄м свр. *почети махнитати, помахнитати, полудети.*

прома́хнути, про̀ма̄хне̄м свр. *в. продувати;* уп. промаја (2).

промаша́вати, -а̀ша̄ва̄м *несвр. према промашити.*

про̏маша̄ј м **1.** *неуспех при гађању у мету или какав циљ.* **2. а.** *грешка, пропуст.* – Ту нема промашаја. **б.** *немање успеха у неком подухвату, неуспех.* – Њихова веза је чист промашај. **в.** фиг. *неуспешно изабрана особа за неку активност; неуспешна, неспособна особа уопште.* – Знаш ли какав је он промашај.

про̀машен, -а, -о **1.** *трп. од промашити.* **2.** *који није погођен приликом гађања.* **3. а.** *који није испунио жеље, надања или очекивања:* ~ брак, ~ живот. **б.** *који не одговара способностима или могућностима:* ~ улога, ~ занимање. **в.** *који је у свом деловању узалудан или без конкретних резултата:* ~ човек.

про̀машено̄ст, -ости ж *стање онога што је промашено.*

промашѝвати, -а̀шује̄м *несвр. према промашити.*

про̀машити, -ӣм свр. **1.** *не погодити при пуцању циљ, мету.* **2.** *направити грешку у избору, погрешно изабрати:* ~ занимање. Све одговоре је промашио. **3.** *побећи склањајући се, избећи.* – За длаку сам промашио да га не закачим.

про̀маштати и **прома̀штати,** -а̄м свр. *провести неко време у маштању.*

про̏мена јек. **про̏мјена** ж **1.** *мењање:* ~ брзине, ~ правца. **2.** *претварање, преобраћање из једног у друго, измена:* ~ понашања, ~ времена. **3.** *смењивање, смена, замена једнога другим:* династијска ~. **4.** *преиначавање, прерада.* – Тај рукопис је доживео много промена. **5.** *нешто ново, новина.* – Не могу више овако, потребна ми је промена. **6.** лингв. *деклинација и конјугација:* именичка ~, глаголска ~.

промена́да ж фр. **а.** *шетња, шетање.* **б.** *место за шетњу (обично у граду), шеталиште.*

промѐна̄днӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на променаду.* • **~ концерт** *концерт на којем публика може да се креће унаоколо.*

проме́нити, про̀ме̄нӣм јек. **промијѐнити,** про̀мијенӣм (трп. про̀ме̄њен јек. про̀мијењен) свр. прел. **1. а.** *учинити друкчијим у неком детаљу.* – Хтела је да промени тестамент. **б.** *учинити радикално друкчијим.* – Не можеш променити људску природу. **в.** *усмерити у другачијем правцу:* ~ ток реке. **2. а.** *заменити једно другим:* ~ тему разговора. **б.** *заменити новим или неупотребљаваним.* – Мајстор је променио део и сад ради као нов. **в.** *прећи, пресести из једног саобраћајног средства у друго.* – Да би стигао тамо, мораш променити три аутобуса. **г.** *разменити крупан новац у ситни у одговарајућој вредности; заменити једну валуту другом по одговарајућем курсу.* ■ **~ се 1. а.** *постати друкчији, променити телесни изглед, изменити се.* – Није се променио, изгледа исто као у младости. **б.** *изменити своје поступке, понашање према коме.* – Од тада се сасвим променио према жени. **в.** *изменити своје особине, карактер, навике и др.* – Променио се, више нема ведар дух као пре. **2.** *заменити се, узети у замену једно место другога.* – Ако је жена нероткиња, могла се променити. **3.** *постати грубљи, дубљи, прећи у нижи регистар (о гласу).* – Прехладио се и глас му се скроз променио. • **~ веру** *прећи у другу веру.* **~ длаку** *потпуно изменити телесни изглед.* **~ лице (променити се у лицу)** *добити сасвим други изглед лица под утицајем неког догађаја, узбуђења, старости, промене телесне тежине и др.*

промѐнљив јек. **промјѐнљив,** -а, -о **1.** *који се мења, варира, несталан, неуједначен, нестабилан, колебљив:* променљиво време. **2.** *који се може променити.* – Морал је врло променљива ствар. **3.** лингв. *који у реченици мења облик по одређеним граматичким (морфолошким и синтаксичким) правилима, који има флексију (деклинацију и конјугацију):* променљиве речи.

промѐнљиво̄ст јек. **промјѐнљиво̄ст,** -ости ж *особина онога који је променљив и онога што је променљиво.*

промѐњив јек. **промјѐњив,** -а, -о *в. променљив.*

про́мер јек. **про́мјер** м **а.** мат. *правац који спаја две тачке круга и пролази кроз средиште, пречник, дијаметар.* **б.** *пречник, ширина било каквог округлог предмета, предела, простора и сл.*

промера́вати јек. **промјера́вати,** -ѐра̄ва̄м и **проме́рати,** про̀ме̄ра̄м јек. **промје́рати,** про̀мјера̄м *несвр. према промерити.*

про̀мерен јек. **про̀мјерен,** -а, -о *подвргнут одређеној мери, измерен, одмерен.*

про̀мерити јек. **про̀мјерити,** -ӣм свр. **1.** *примењујући неку меру утврдити (дужину, тежину и др.).* **2.** фиг. *дати своју процену, установити, просудити.* – Није промерио своје поступке. **3.** *веома пажљиво, оштро погледати, осмотрити, одмерити.* – Кад је ушао, промерили су га од главе до пете.

проме́сити, про̀ме̄сӣм јек. **промијѐсити,** про̀мијесӣм свр. *добро измесити:* ~ брашно за хлеб.

про́мет и **про̀мет** м **1. а.** *процес непрекидних измена и трансформација вредности из робног у новчани и обратно, трговина, трговачке операције:* робни ~, чековни ~. **б.** *кретање, кружење, употреба нечега, оптицај:* ~ лажних новчаница. **2. а.** *преношење људи, робе, вести помоћу превозних средстава (железнице, кола, аутобуса, авиона, телефона, телеграфа), саобраћај:* ваздушни ~, копнени ~. **б.** *кретање, ходање у разним правцима (на улицама).* – На улици нема промета. • **~ хране (материја)** биол. *сви хемијски процеси у вези с прерадом хране у живим ћелијама, чиме је омогућен нормалан раст и рад организма, измена, размена материја.* **пустити у промет** *омогућити чему да уђе у оптицај, укључити у ланац примене, употребе:* пустити нове новчанице у ~, пустити приче у ~.

про́метан и **про̀метан,** -тна, -о (обично одр.) **1.** *који се налази у промету (1), у оптицају:* ~ капитал. **2.** *који се односи на промет (2); којим се одвија промет (2), саобраћајни:* ~ средство, ~ пут. • ~ **вредност** фин. *вредност која се заснива на продајној, трговачкој размени.*

промѐтати (се) и **про̀метати (се),** про̀мећем (се) *несвр. према прометнути (се).*

Промѐтēј, -ја м (инстр. -ејом и -ејем) *титан у старогрчкој митологији који је постао симбол непрестане борбе човека против силе и неправде за прогрес.*

промѐтēјскӣ, -ā, -ō *који се односи на Прометеја и прометејство:* ~ душа, ~ побуна.

промете́јство и **промѐтēјство** с *борба против силе и неправде.*

про́метница и **про̀метница** ж *в. саобраћајница.*

про̀метнути и **промѐтнути,** про̀метнēм свр. **1.** *провући кроз нешто:* ~ прсте кроз браду. **2.** *претворити у нешто друго, променити:* ~ производе у новац. ■ ~ **се** *претворити се у нешто, променити се.* – Ветар се прометнуо у вихор.

проме́шати, про̀мēшāм јек. **промијѐшати,** про̀мијешāм свр. *добро измешати; испретурати, испремештати:* ~ супу, ~ карте.

промѐшкољити се, -ӣм се свр. *лагано се покренути, мешкољити се неко време.* – Сви се у соби промешкољише.

про̀миго̀љити и **проми́гољити,** -ӣм свр. *појавити се миголећи, милећи, мичући се тамо-амо.* – Под орахом промигољи нешто живо. ■ ~ **се 1.** *промешкољити се, провргољити се.* **2.** *провући се кроз нешто вешто се сналазећи.* – Деца су се брзо промигољила кроз град.

про̀мил, -а и **про̀мӣл,** -ӣла м лат. *хиљадити део.*

проми́лети јек. **проми́љети,** -лӣм свр. **1.** *почети милети.* **2.** *појавити се милећи.* – Промиле црв. фиг. Промилела ноћ.

промѝнент м лат. *истакнут стручњак, угледан и познат јавни радник.*

проминѐнтан, -тна, -о **а.** *који се истиче (нпр. својом величином, изгледом и др.):* ~ нос. **б.** *истакнут, угледан:* проминентне личности.

проминѐнтнōст, -ости ж *особина онога који је проминентан и онога што је проминентно.*

проми́нути, про̀мӣнēм свр. **а.** *проћи мимо оставивши некога или нешто иза себе.* – Одјурисмо проминувши поред извора. **б.** *проћи, протећи (о времену, појавама и др.).* – Проминуло је три године од тада. Проминула је радост.

про̏мӣсао, -сли ж (-сла м) *предвиђање онога што ће се догодити, намера, помисао, мисао.* • **божја** ~ рлг. *деловање, воља врховног божанства, која се огледа у свему што човека снађе у животу.* – Помири се. Шта можеш? Промисао божја.

промискуѝтēт, -ета м лат. **а.** ист. *слободно полно општење мушкарца са свим женама једног племена.* **б.** *слободно полно општење мушкарца са пуно жена, одн. жене са пуно мушкараца.*

промискуѝтетан, -тна, -о *који је склон промискуитету, слободном сексуалном понашању.*

про̀мислити, -ӣм свр. **а.** *добро размислити, одмерити све појединости, свестрано проценити, просудити.* **б.** *провести неко време размишљајући.* – Промисли мало о томе. ■ ~ **се** *провести неко време размишљајући; прибрати се у мислима.* – Морам мало да се промислим.

про̀мицати, -ичēм *несвр. према промакнути, промаћи.*

про̏мишљāј м *резултат промишљања.*

проми́шљати (се), про̀мӣшљāм (се) *несвр. према промислити (се).*

про̀мишљен, -а, -о **1.** *трп. од промислити (се).* **2. а.** *мудар, разборит, паметан.* **б.** *који није спонтан, чији су потези унапред смишљени, опрезан.* – Он је врло лукав и промишљен човек.

про̀мишљено прил. **а.** *разборито, паметно.* – Не наглите, већ лепо, промишљено прионите на посао. **б.** *унапред смишљено, с предумишљајем, без спонтаности.* – Деловао је хладно и промишљено.

про̀мишљенōст, -ости ж *особина онога који је промишљен.*

промла́тити, про̀млāтӣм свр. *мало, неко време млатити.*

про̀млети јек. **про̀мљети,** -мељēм свр. **1.** *почети млети.* **2.** *неко време млети, мало самлети, измлети један део.*

промо̀висати, -ишēм (промови́рати, -о̀вӣрāм) свр. и несвр. **1.** *довести на виши положај, степен у некој хијерархији, произвести у виши чин, више звање, (из)вршити промоцију.* – Промовисан је у доктора наука. **2.** *јавно представљати, прикупљати публицитет, рекламирати:* ~ странку. ■ ~ **се 1.** *добити виши чин, степен, положај, унапредити се.* **2.** *рекламирати се, прибављати публицитет, представљати се јавности.* – Рокери су се промовисали на телевизији.

промозга́вати, -о̀згāвāм *несвр. према промозгати.*

про̀мозгати, -āм свр. **а.** *свестрано проценити, просудити, размислити, темељито промислити.* – Нису добро промозгали. **б.** *провести неко време размишљајући о чему.* – Промозгаћу о томе.

промо̀лити, про̀молӣм свр. **а.** *истурити, протурити кроз нешто:* ~ пушку кроз прозор. **б.** *учинити видљивим, показати:* ~ лице. ■ ~ **се а.** *истурити се кроз неки заклон, појавити се, помолити се.* – Кроз лишће се промолило сунце. **а.** *показати се, појавити се пред очима, искрснути.* – Промолио се пропланак пред нашим очима. **в.** фиг. *појавити се, испољити се.* – Кроз његове речи промолила се туга. • ~ **нос** (обично одр.) *појавити се, показати се, изићи из скровишта, заклона и сл.*

про̀мōмчити се, -ӣм се свр. *постати момак.*

про̏мотӣван, -вна, -о (обично одр.) *који служи за промоцију (3):* ~ летак, промотивне цене.

промо̀трити, про̀мотрӣм свр. **а.** *посматрањем испитати, погледом обухватити, разгледати, осмотрити.* **б.** *размотрити, претрести, оценити.* – Промотрили су последице такве ситуације.

про̀мōција ж лат. **1. а.** *унапређење, прелазак на виши хијерархијски степен или положај, у виши чин.* **б.** *церемонија свечаног проглашења у виши чин, на виши положај, вишу позицију.* **2.** *прво представљање јавности (нпр. неке политичке организације).* – Говорио је на промоцији странке. **3.** *рекламна кампања, стицање публицитета:* ~ новог модела аутомобила.

промо̀чив, -а, -о *који пропушта влагу, који слабо задржава влагу.*

промо̀чити, про̀мочӣм свр. *учинити сасвим мокрим, влажним, натопити влагом, прокваситти.* – Киша је сасвим промочила земљу. ■ ~ **се** *постати сасвим мокар, влажан.*

про̏мпт, -а м енгл. *знак* > *у рачунарском оперативном систему* DOS *који се појављује на екрану рачунара када је рачунар спреман за рад и када му се може издати нека команда.*

про̀мптер м енгл. *справа за пројектовање текстова које спикери читају тако да телевизијској публици изгледа да они тај текст изговарају напамет;* уп. идиот (2).

про̀мрдати се, -āм се свр. **а.** *протрести се, стрести се читавим телом, измрдати се.* **б.** фиг. *постати активан, активнији, престати ленствовати, прекинути мировање.* – Иди прошетај, промрдај се мало.

про̀мрежати, -āм свр. *мрежасто испунити чиме:* ~ град саобраћајницама.

промрза́вати, -р̀зāвāм *несвр. према промрзнути.*

про̀мрзлина и **про̀мрзлица** ж *промрзао део тела, промрзло место на телу.*

про̀мрзлōст, -ости ж *стање онога који је промрзао или онога што је промрзло.*

про̀мрзнути, -нēм (аор. про̀мрзох и про̀мрзнух; р. пр. про̀мрзао, -зла и про̀мрзнуо, -ула) свр. **а.** *изложити се дејству велике хладноће, смрзнути се, озепсти, укочити се од хладноће.* – Промрзао сам **б.** *следити се, замрзнути се.* – Снег је био промрзао.

промр̀мљати, -а̄м свр. *мрмљајући рећи, проговорити.*

промр́сити, про̀мр̄си̂м свр. **1.** *замрсити, запетљати, збркати, довести у неред:* ~ косу. **2.** *промрмљати, нејасно, неразговетно рећи, процедити.* – Кроз сан је промрсио нешто кроз зубе.

промр́скати, про̀мр̄ска̄м свр. *разбити у комаде, у парчад, смрвити, смрскати, здробити.*

про̀мувати се (прому̀вати се), -а̄м се свр. *провести време мувајући се, провлачећи се свуд где има људи, где се нешто догађа.* – Промувај се по граду, па кад чујеш нешто, ти пријави.

прому́дрити се, про̀мӯдри̂м се свр. *постати мудар.*

про̀мукао, -кла, -о и **про̀мӯкао,** -у́кла и про̀мӯкла, -о *храпав, пригушен, нечист (о гласу који производи, има такав звук).*

про̀мукло и **про̀мӯкло** прил. *пригушеним, храпавим, нечистим гласом.* – Запевао је промукло.

про̀мукло̄ст и **про̀мӯкло̄ст,** -ости ж *особина, стање оног који је промукао;* мед. *промена гласа изазвана болешћу гласница или слузница гркљана.*

про̀мукнути, -не̄м и **прому́кнути,** про̀мӯкне̄м свр. *добити мукао, храпав глас.*

прому̀млати (прому̀мљати), -а̄м свр. *мумлајући рећи, проговорити.*

про̀мусти, -му́зе̄м свр. *мало помусти.*

прому́тити, про̀мӯти̂м свр. *промешати, измешати.*

про̀мућкати, -а̄м свр. **1.** *сјединити, измешати мућкањем.* **2.** фиг. *промислити, размислити о нечему.* – Промућкај добро о томе.

про̏мућӯран, -рна, -о *вешт, сналажљив, довитљив.*

промућӯрно̄ст, -ости ж *особина оног који је промућуран.*

про̀муцати, -а̄м свр. *муцајући рећи; изговорити неразговетно или тихо.* – Промуцао је да му је зло.

промуцки́вати, -у̂цкује̄м *несвр. према промуцати.*

про̀мучити, -и̂м свр. *поднети муке, намучити се.* – Много је мука промучио. ■ **~ се** *провести неко време мучећи се.* – Мучила се толке године.

прона̀лазак, -аска м **а.** *оно што је пронађено, откриће, новина, изум, патент; процес проналажења:* ~ рендгена. **б.** *проналажење, откривање оног што је постојало, а о чему се није знало; резултат таквог проналажења:* ~ Америке, Закон гравитације је Њутнов проналазак.

пронала̀за̄ч, -а́ча м (вок. про̏налаза̄чу, инстр. -а́чем) **а.** *онај који је нешто изумео, измислио, конструисао:* ~ телефона. **б.** *онај који је открио, спознао, пронашао нешто о чијем се постојању до тада није знало:* ~ Америке.

проналаза̀чица ж *женска особа проналазач.*

пронала̀за̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на проналазаче:* ~ дух. • **~ право** правн. *право о употреби неког проналаска, патентно право.*

прона̀лаза̄штво и **проналаза́штво** с *способност проналажења; рад, активност проналазача.*

прона̀лазити (се), -и̂м (се) [гл. им. прона̀лаже̄ње с; уп. проналазак] *несвр. према пронаћи (се).*

прона́ћи (про̀на̄ћи), про̀на̄ђе̄м (аор. прона́ђох, прона́ђе и про̏на̄ђе; имп. прона́ђи; р. пр. прона̀шао (про̀нашао), -шла; трп. про̀на̄ђен; пр. пр. прона̀ша̄вши (про̀наша̄вши)) свр. (обично нешто или некога) **1. а.** *тражећи наићи на некога, нешто.* – Једва сам га пронашао. **б.** *наићи на нешто случајно, не тражећи.* – Пронашао је некакав новчаник на улици. **2. а.** *истраживањем, испитивањем открити, наћи нешто ново.* – Пронашао је телефон. **б.** *открити нешто о чијем се постојању до тада није знало.* – Америку је пронашао Колумбо. **в.** *размишљањем доћи до нечега, смислити, измислити; досетити се, присетити се нечега:* ~ добар разлог. **г.** *утврдити, установити, закључити.* – Он пронађе да нема више новца. **3.** *успети, смоћи, довести у активно стање своје физичке или духовне снаге, скупити, сабрати:* ~ у себи довољно смелости. **4.** *добити, стећи некога или нешто у нечијој личности:* ~ одмену у сину, ~ пријатеља у сестри. **5.** *(о времену) одвојити, издвојити за некога, посветити некоме или нечему.* – Пронађи времена за мене. ■ **~ се 1.** *доспети некамо, обрести се негде; наћи се на неком месту.* – Пронашао се у срцу света. **2.** *одговарати једно другом.* – Они су се баш пронашли.

проневаља́лити се, -а̀ља̄ли̂м се (проневаља́нити се, -а̀ља̄ни̂м се) свр. **а.** *постати неваљао, неваспитан, злочест.* **б.** *морално посрнути, осилити се.* – Сви су чули колико се та жена проневаљалила.

про̏невера јек. **про̏невјера** ж *тајно присвајање, самовољно коришћење туђег новца или имовине.* – Осуђени су због проневере државног новца.

проневера́вати, -ѐра̄ва̄м јек. **проневјера́вати,** -јѐра̄ва̄м *несвр. према проневерити.*

проневѐрилац јек. **проневјѐрилац,** -иоца и **проневѐритељ** јек. **проневјѐритељ,** -а м *онај који је извршио проневеру.*

пронѐверити јек. **пронѐвјерити,** -и̂м свр. *присвојити, утајити, потрошити у личне сврхе поверени новац.*

про̀не̄ти јек. **про̀нијети,** -нѐсе̄м (про̀несе̄м) (аор. пронѐсох и про̀не̄х јек. про̀нијех; трп. пронѐсен, -ѐна и про̏не̄т јек. про̀нијет,-а; пр. пр. про̀не̄вши јек. про̀нијевши) свр. **1. а.** *носећи некога или нешто пренети, преместити.* – Коњ га је пренео испод сабље. **б.** *носећи нешто са собом проћи, протећи.* – Река је пронела камење поред града. **2.** фиг. **а.** *протегнути на већу област, проширити.* – Пронели су буну на цело острво. **б.** *учинити да се о некоме, нечему свуда говори, разгласити.* – Сава је пронео глас о томе. Књиге ће му пронети име. **3.** *почети носити јаја (о кокошки).* ■ **~ се 1.** *брзо проћи, преместити се, прелетети.* – Ваздухом се пронео одбљесак муње. **2.** *брзо се раширити на све стране, постати познат свима или многима (о гласу, вестима и сл.).* – Вест се пронела по граду. • **~ роду глас** а) *стећи славу, прославити себе и свој род.* б) ир. *осрамотити себе и свој род.*

про̀никнути и **про̀нићи,** про̀никне̄м свр. **1.** *почети ницати, пустити клицу.* – Путевима је проникнула детелина. **2.** фиг. *продрети у што мишљу, умом, схватити суштину.* – Проникнуо је у његов карактер.

про̀ницав и **прони̏цав,** -а, -о *в. проницљив.*

про̀ницаво̄ст и **прони̏цаво̄ст,** -ости ж *особина оног који је проницав.*

про̀ницати, - иче̄м *несвр. према проникнути.*

прони̏цљив, -а, -о **а.** *који својом мишљу дубоко продире, који брзо и правилно схвата:* ~ посматрач друштва. **б.** *који оштро, живо запажа (о погледу, очима).* – Очи му беху сјајне и проницљиве.

прони̏цљиво прил. *на проницљив начин.*

прони̏цљиво̄ст, -ости ж *особина оног који је проницљив.*

проно́мен м лат. лингв. *заменица.*

про̏номина̄лан, -лна, -о *заменички:* ~ деклинација.

проно́сати, про̀но̄са̄м свр. *мало носати (нпр. дете).*

проно̀сити (се), про̀носи̂м (се) несвр. [гл. им. про̀ноше̄ње с] *несвр. према прон(иј)ети (се).*

про̏нуклеа̄ран, -рна, -о *који се залаже за изградњу нуклеарних електрана.*

проњу́шити, про̀њӯши̂м и **про̀њушити,** -и̂м свр. **а.** *мало оњушити.* – Пас је проњушио унаоколо, а затим наставио да спава. **б.** *истражујући, распитујући се сазнати.* – Мислим да је инспектор проњушио нешто.

про̀њушкати, -а̄м свр. *у дем. значењу: проњушити.*

проорги̏јати, -а̄м свр. **1.** *провести неко време у оргијању.* **2.** (нешто) *потрошити (новац, накит, имовину и др.) оргијајући.*

пропа̀га̄нда ж лат. **1.** *ширење идеја, информација или гласина у циљу помоћи или наношења штете особи, институцији или ствари за коју се неко залаже* **2. а.** *идеје, чињенице или оп-*

тужбе које се намерно шире да би се потпомогао свој циљ или да би се нанела штета опоненту. **б.** *јавни наступ који има овакав ефекат.*

пропа̀га̄ндни̑, -ā, -ō **а.** *који се односи на пропаганду, који је у вези са пропагандом:* ~ филм, ~ брошура. **б.** *рекламни:* ~ програм.

пропа̀га̄тор м *онај који пропагира, шири, врши пропаганду.*

пропа̀га̄то̄рка ж *жена пропагатор.*

пропа̀га̄то̄рски̑, -ā, -ō *који се односи на пропагаторе и на пропаганду.*

пропага́ција ж лат. *в. пропаганда.*

пропаги́рати, -а̀ги̑ра̄м свр. и несвр. *(почети) ширити, (из)вршити пропаганду.*

про̀падати, -ā̄м *несвр. према пропасти.*

пропа̀дљив, -а, -о **1.** *склон пропадању, кварењу, нестајању:* ~ срећа. **2.** *кроз који се може пропасти:* ~ снег.

пропако̀стити се и **пропа̀костити се,** -а̀кости̑м се свр. *постати пакостан, злобан, испакостити се.*

про̀палица ж (м) (мн. ж) **1.** *особа која је материјално пропала, која је неразумно, лакомислено остала без имовине.* **2.** *особа која је морално пропала, хуља, ниткова.*

про̀палички̑, -ā, -ō *који се односи на пропалице, својствен пропалицама:* ~ тип.

про̀пало̄ст, -ости ж *својство, стање физичког или духовног пропадања.*

пропаме́тити се, -а̀ме̄ти̑м се свр. *постати паметнији, опаметити се.*

про̀па̄н, -а́на м хем. *гасовити угљоводоник C_3H_8, који се у течној смеси са бутаном употребљава као гориво у домаћинству, у радионицама и др.*

про̑пањ, -пња м **1.** *најбржи коњски трк, галоп.* **2.** *пропињање, издизање коња (или др. животиње) на задње ноге.*

про̀пао, -ала, -о (уп. пропасти) **а.** *који је осиромашио, изгубио имовину, материјално уништен, упропашћен.* **б.** *који је изгубио осећање части, поштења.* **в.** *који није био способан да оствари свој професионални, животни циљ:* ~ величина, ~ глумица.

пропаради́рати, -а̀ди̑ра̄м свр. *проћи, прошетати парадирајући, показујући се, кочоперећи се.* – Пропарадирао је селом у новом оделу.

про̀парак, -а̄рка м *уметак на ногавицама или на панталонама са стране.*

пропа́рати, про̀па̄ра̄м свр. **1.** *распарати, испарати; расећи, разрезати; подерати, поцепати.* **2.** *појавити се великим интензитетом, неочекивано, нагло и накратко (о светлости, јаком звуку и сл.).* – Небом је пропарала муња. ■ **~ се** *распарати се, подерати се.* • **~ земљу (њиву)** *узорати први пут ледину.* **~ уши некоме** *заглухнути некоме уши (јаким, продорним звуком или о јаком, продорном звуку).* – Продавац новина пропара ми уши. Глас продавчев пропара ми уши.

про̀парити, -и̑м свр. *изложити накратко, мало дејству паре или вреле воде.*

пропаси́рати, -а̀си̑ра̄м свр. *протиснути кроз сито или гушћу цедиљку (какву храну), завршити пасирање (какве хране).*

про̏па̄ст ж (инстр. -а̄шћу) **1.** **а.** *велика невоља, несрећа; потпуно уништење, нестанак; оно што изазива несрећу.* – Очекујемо неку велику пропаст. Људи гину, а за њихову пропаст свет неће да зна. Она је права женска пропаст. **б.** *материјални или морални пад, слом:* материјална ~ народа, морална ~ чиновника. **2.** *провалија, бездан, понор.* – С обе стране пута су страховите пропасти и стрмени. • **бацити (гурнути, повући, свалити) у пропаст** *упропастити, уништити.* **бити осуђен на пропаст** *морати пропасти.* **доћи (стићи) на ивицу (руб) пропасти** *доспети у велику невољу, у врло тешко стање, положај.* **наћи се (стајати) на ивици (на рубу) пропасти** *бити у невољи, у врло тешком стању, положају.* **срљати у пропаст** *улазити у опасне ситуације без обзира на последице.*

про̀пасти, -падне̄м (аор. про̀падох; р. пр. про̀пао, -ала; пр. пр. про̀па̄вши; трп. ø) свр. **1.** **а.** *пасти надоле, кроз ослонац, подлогу ломећи је својом тежином:* ~ кроз лед. **б.** *одвојити се, испасти из неког лежишта, оквира и сл.* **в.** *пострадати, упропастити се; нестати, ишчезнути.* – Земља нам је пропала. Многи су стари народи пропали. **2.** *престати бити употребљив (због старости, трошности); изгубити функцију, вредност.* – Кров је пропао. Чарапе су пропале. Око му је пропало. **3.** *омршавети, ослабити; постати исцрпљен, изнурен:* ~ од дијете; ~ од тешког живота. **4.** **а.** *изгубити имовину, осиромашити; банкротирати.* **б.** *изгубити осећање части, поштења, морално се срозати.* **в.** *доживети, претрпети неуспех.* – Представа је пропала већ на премијери. Пропао је на студијама. • **у земљу да пропаднем** *каже се да би се истакло осећање великог стида.* **као да је у земљу (у воду) пропао** *нагло је нестао, изгубио се.* **пиши пропало** *нема никакве наде (за реализовање нечега).*

про̀патити, -и̑м свр. **1.** *преживети, издржати велику патњу:* ~ због љубави. **2.** *намучити се, пострадати.* – Војска је много пропатила од пегавца.

пропе́вати, про̀пе̄ва̄м јек. **пропијѐвати,** про̀пијева̄м *несвр. према пропевати.*

про̀певати јек. **про̀пјевати,** -а̄м свр. **1.** **а.** *почети певати (обично о ономе ко дотад није певао);* фиг. *огласити се мелодично, милозвучно.* – Пропеваше звона. **б.** фиг. *испунити се радошћу.* – Сина ћу оженити и кућа ће ми пропевати. **в.** фиг. *почети радити, функционисати.* – Машине су пропевале. **2.** разг. *почети говорити истину, проговорити (под присилом, у истрази).*

пропедѐвтика (пропедеу̏тика) ж грч. *увод у науку (филозофију, логику и сл.):* филозофска ~.

пропедѐвтички̑ (пропедеу̏тички), -ā, -ō *који се односи на пропедевтику (пропедеутику).*

пропѐле̄р, -е́ра м лат. *велики метални или дрвени вијак са два, три или четири крака чијим се окретањем покреће рад мотора, елиса:* бродски ~, авионски ~.

пропе́ло с цркв. *в. распеће;* уп. пропеће.

про̀пе̄ти, про̏пне̄м (трп. про̏пе̄т) свр. **1.** *попети, подићи увис.* **2.** **а.** ист. *причврстити на крст, распети (при извршењу казне).* **б.** *измучити, намучити.* ■ **~ се 1.** **а.** *заузети усправан, стојећи положај, исправити се, устати; попети се на прсте, истегнути се, издићи се.* **б.** *уздићи се на стражње ноге (о коњу и др. четвороножним животињама).* **2.** *добити у интензитету, појачати се (о снази, вољи).* – Сва његова преостала снага пропне се у њему.

пропе́ће с цркв. *в. распеће.*

пропѐћи (про̀пећи), -ѐче̄м свр. *мало испећи, пропржити (неко јело, одн. састојке неког јела).*

пропеша́чити јек. **пропјеша́чити,** -ѐша̄чи̑м свр. *проћи, превалити пешачећи.*

пропѝја̄нчити се, -и̑м се свр. *одати се пијанству, пијанчењу.*

пропи́јати (се), про̀пӣја̄м (се) *несвр. према пропити (се).*

пропијѐвати *в. пропевати.*

пропију́кати, -ѝјӯче̄м и **пропиј̀укати,** -ѝјуче̄м свр. **а.** *почети пијукати.* **б.** *провести (неко време) пијучући.* – Оно пиле је цео дан пропијукало.

пропиле́ји м мн. (пропиле́је ж мн.) грч. архит. *велико предворје или прилазни трем монументалне грађевине (према имену тремова који су у старој Атини водили према Акропољу).*

про̀пињати (се), -ње̄м (се) *несвр. према пропети (се).*

пропи́рати, про̀пӣра̄м (про̀пирати, -ре̄м) *несвр. према пропрати.*

пропири́вати, -ѝрује̄м *несвр. према пропирити.*

пропи́рити, -и̑м свр. **1.** **а.** *почети пирити, дувати (о ветру).* **б.** фиг. (кроз кога) *обузети, захватити (кога) (о неком осећању).* – Страхопоштовање према камену пропирило је кроз рударе као занос пред светињом. **2.** *дувајући појачати (ватру), распирити.*

про́пис и **прòпис** м **1.** *начело, принцип, уредба за регулисање одређених поступака, одређеног поретка; наредба:* законски ~, гажење прописа; ~ о забрани уласка у фабрику. **2.** *савет, упутство.* – Прописе лекара треба поштовати. **3.** *опште норме о понашању, одевању и сл.* – Облачи се по пропису. **4.** *објашњење какве шифре, каквих знакова, кључ.* – Свака карта редовно садржи пропис или кључ сигнатуре.

про́писан и **прòписан,** -сна, -о *који је по пропису, по уредби, по норми.*

прòпѝса̄н, -а, -о **1.** *трп. од прописати.* **2.** *одређен, утврђен:* прописана правила понашања.

про́писнӣк и **прòписнӣк** м *правилник, збирка прописа.*

про́писно и **прòписно** прил. **1.** *у складу са прописом, по пропису.* – Такса је прописно плаћена. **2.** разг. *веома, јако, у великој мери:* ~ истући, бити ~ пијан.

пропи́тати, прòпѝта̄м свр. *проверити нечије знање, испитати:* ~ ученике. ■ **~ се** *питајући дознати, распитати се.*

прòпити, прṑпије̄м (трп. пропѝјен, -èна) свр. *потрошити на пиће:* ~ имање. ■ **~ се** *почети пити, одати се пићу.*

пропити́вати (се), -ѝтује̄м (се) *несвр. према пропитати (се).*

пропитки́вати (се), -ѝткује̄м (се) несвр. *у дем. значењу: пропитивати (се).*

пропѝшати, -а̄м свр. у изр. **~ крв** *претрпети велику неугодност, невољу.* ■ **~ се** *почети много и често пишати, мокрити.*

пропи́штати, -тӣм свр. **1. а.** *почети пиштати, огласити се пиштећи; провести извесно време пиштећи.* – Пиле је пропиштало. Пиле је пропиштало цео дан. **б.** *вриснути, крикнути.* – Нељуди! – пропишта и излете на улицу. **в.** *разлећи се, зачути се (о писку, о реском звуку).* **2. а.** *произвести резак звук изливајући се, цурећи у млазевима.* – Пропиштали млазеви воде. **б.** *прокваситити се, расквасити се од воде, велике влаге.* – Пропиштали путеви од кише. • **пропиштаће му (им) мајчино млеко** *чекају га (их) тешке муке, патње.*

прòпје- *в. пропе-.*

прòплакати, -аче̄м свр. **а.** *пролити сузе, почети плакати (од бола, жалости, туге).* **б.** *провести (извесно време) плачући.* – Целу ноћ је проплакала. ■ **~ се** *почети много, дуго плакати.* • **камен да проплаче (и камен би проплакао)** *каже се кад се жели истаћи велика жалост, несрећа.*

пропла́кнути, прòпла̄кне̄м свр. *мало плакнути, исплакнути.*

прṑпламса̄ј м **1.** *кратко, нагло издизање пламена, распламсај.* **2.** фиг. *нагло избијање каквог унутрашњег стања, расположења:* пропламсаји давно скривене жеље.

пропла̀мсати, -а̄м свр. **1.** *мало распламсати, прогирити:* ~ ватру. **2.** *почети се јаче испољавати, појавити се већим интензитетом (о осећању).* – Љубав је пропламсала.

пропла̀мтети јек. **пропла̀мтјети,** -тим свр. *в. пропламсати.*

пропламћи́вати, -ла̀мћује̄м *несвр. према пропламтети.*

прòпланак, -а̄нка м *невелика равна чистина, обично у средини шуме.*

прòпла̄ндовати, -дује̄м свр. *провести (извесно време) пландујући, не радећи, одмарајући се.*

пропле́сати, прòпле̄ше̄м свр. *провести извесно време плешући.*

проплѐсти (прòплести), -èте̄м свр. *плетући уметнути, уплести:* ~ цвеће у косу. ■ **~ се** *с муком се провући, проденути (кроз нешто).*

прòпливати, -а̄м свр. **1.** *почети пливати (о ономе који дотад није пливао).* **2. а.** *проћи пливајући.* **б.** фиг. *проћи лагано се крећући.* – Двориште је веселије кад проплива ђаволаста Јованка.

прòплитати, -иће̄м *несвр. према проплести.*

пропло̀вити, прòпловӣм свр. *пловећи проћи.*

пропљувати, прòпљује̄м свр. *почети пљувати, избацивати на уста.* • **~ крв** а) *почети пљувати крв (о оболелом од туберкулозе плућа).* б) *много се намучити, напатити.*

пропљу́штати, -пӣм свр. *почети пљуштати (о киши).*

прṑпове̄д јек. **прṑповијед** ж **1.** *говор религиозно-поучног садржаја који свештеник држи у цркви, предика.* **2.** ир. *поучни говор, обично политичког садржаја.* • **очитати проповед (некоме)** разг. *изгрдити (некога).* **~ у пустињи** *узалудан посао, савет и др.*

пропове́дало јек. **проповијѐдало** с и м ир. *онај који стално подучава, проповеда, лош или лажни проповедник.*

проповедао̀ница и **проповѐдаоница** јек. **проповједао̀ница** и **проповјѐдаоница** ж *место у цркви (обично уздигнуто) са кога се држе проповеди.*

пропове́дати, -ове̄да̄м јек. **проповиједати,** -о̀виједа̄м несвр. **1.** *држати проповед у цркви.* **2.** (нешто) **а.** *ширити одређену вероисповест излажући је, објашњавајући је слушаоцима.* **б.** фиг. *ширити неке идеје, неке назоре, обично са претераним одушевљењем, уверењем.*

прṑповеднӣ јек. **прṑповједнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на проповед.*

проповѐднӣк јек. **проповјѐднӣк,** -и́ка (прṑповеднӣк јек. прṑповједнӣк, -а) м **1.** *онај који држи проповед; онај који шири одређену вероисповест.* **2.** *уверени, одушевљени присталица и борац за неке идеје, неко учење.*

пропо̀ведница јек. **пропо̀вједница** (прṑповедница јек. прṑповједница) ж **1.** *женска особа проповедник.* **2.** *в. проповедаоница.*

проповѐднӣчкӣ јек. **проповјѐднӣчкӣ** (прṑповеднӣчкӣ јек. прṑповједнӣчкӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на проповеднике и проповеднице, својствен проповедницима и проповедницама:* ~ склоност.

проповедни́штво јек. **проповједни́штво** (прṑповеднӣштво јек. прṑповједнӣштво) с *проповедничко деловање; проповедничка склоност.*

пропози́ција ж лат. **1. а.** *предлог; намера, план; понуда.* **б.** *логичка претпоставка, суд, закључак.* **2.** мн. *скуп услова за неко такмичење, конкурс и сл.*

пропо̀јати, -је̄м свр. арх. *почети појати;* уп. пропевати. • **друге су карте пропојале** *друге су прилике настале.*

пропони́рати, -о̀нӣра̄м и **прòпоновати,** -нује̄м свр. и несвр. лат. *предложити, предлагати, (на)правити план.*

пропо̀рција и **пропо́рција** ж лат. *узајамна зависност и однос делова неке целине; склад, складност.*

пропорциона́ла ж **1.** *в. пропорционалност.* **2.** мат. *број који се у неком низу бројева налази у средини, између највећег и најмањег; средња вредност.*

прṑпорциона̄лан, -лна, -о **а.** *који има складан однос делова, сразмеран.* **б.** *који се налази у одређеном односу према некој величини.* • **пропорционални изборни систем** *изборни систем по коме свака странка добија мандате сразмерно броју гласова.* **пропорционални порез** адм. *порез сразмеран заради.*

прṑпорциона̄лно прил. *на пропорционалан начин, сразмерно.*

пропорциона́лно̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је пропорционално, сразмерност; склад.*

пропорцио̀нисати, -ише̄м (пропорциони́рати, -о̀нӣра̄м) свр. и несвр. *поставити, постављати у пропорцију.*

пропошт̀енити се, -пòштенӣм се свр. *постати поштен, поштенији.*

прòпрати, -пере̄м (-пѐре̄м) свр. *брзо опрати (обично нешто мало, малу количину нечега).*

прòпратити, -ӣм (трп. прòпраћен) свр. **1.** *отпратити, испратити до извесне границе, мало.* **2. а.** *вокално или инструментално подржати (оно што се солистички изводи).* **б.** *пратити, следити развој, ток нечега.* – Пропратио је генезу тога књижевног дела. **3.** *изразити свој однос према некоме, нечему (гестом, речима и сл.).* – Његов говор сви су пропратили с негодовањем.

прòпратнӣ, -а̄, -о̄ **1.** *одређен као пратња:* ~ амбуланта. **2.** *који се јавља уз нешто, који природно прати одређени развој, неке догађаје и сл.:* ~ појава.

про̀праћати, -а̄м *несвр. према пропратити.*

пропра́шити, про̀пра̄шӣм свр. *истрести, испрашити:* ~ капут.

пропре́тити, про̀пре̄тӣм јек. **пропријѐтити,** про̀пријетӣм свр. *мало, благо запретити.*

про̀пржити, -ӣм свр. 1. *мало, кратко испржити.* 2. *ватром, жаром оштетити, прогорети.*

пропри́чати, про̀прӣча̄м свр. 1. *почети причати.* 2. *испричати; пронети, разгласити причајући.*

пропр́скати, про̀пр̄ска̄м свр. *почети ситно падати, прскати (о киши).*

пропр̀тити и **про̀пртити,** -ӣм свр. *пртећи, газећи (дубок снег) учинити проходним; пртећи начинити (стазу):* ~ снег; ~ стазу. ■ ~ **се** *пртећи проћи, пробити се.*

пропсо̀вати, про̀псује̄м свр. *почети псовати.*

про̀пузати, -уже̄м и **пропу́зити,** -ӣм свр. *почети пузати, пузити.*

пропу̀лзија ж лат. физ. *сила потребна за покретање неког тела:* ~ ракете.

про̀пуп м *мали, млад пупољак.*

пропу́пео, -ела, -о јек. **пропупи́о,** -пјела, -ло (уп. пропупити) *који је пропупио, развио пупове:* иза пропулеих врбака.

пропу́пити, -ӣм (пропу̀пати, -а̄м) свр. 1. *развити пупове, пупољке.* 2. *почети се телесно развијати (о младој девојци, о њеним грудима).*

про̀пусни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на пропуст, на пропуштање, који служи за пропуштање:* ~ канал, ~ отвор. • ~ **моћ** *способност пропуштања у јединици времена (каквог канала, отвора и др.).*

про̀пусница и **про́пусница** ж *документ којим се даје право проласка, којим се пропушта неко или нешто.*

про̀пусно̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је пропусно; порозност:* ~ кречњака.

про̀пуст и **про́пуст** м 1. *пролажење, пропуштање; право проласка:* услови за *пропуст кроз земљу.* 2. *жлеб, канал, отвор за пропуштање атмосферске воде (којим се спречава скупљање воде на путу, железничкој прузи, каквом плавном подручју и др.).* 3. *оно што је омашком, из непажње, из незнања и сл. пропуштено, изостављено (нпр., при набрајању).*

пропу̀стити (про̀пустити), про̀пустӣм (трп. про̀пуштен) свр. 1. а. (некога, нешто) *допустити, омогућити (некоме, нечему) да прође.* – Стражар нас је пропустио у кућу. б. *уступити првенство пролаза (обично старијем, уваженом).* в. *омогућити (некоме) прелазак у виши разред или позитивну оцену на неком испиту (и поред недовољно испуњених услова за то).* 2. а. *протерати, прогурати; процедити:* ~ месо кроз машину, ~ сок кроз цедиљку. б. *немајући или изгубивши способност задржавања, спречавања пустити да нешто прође, да се пробије.* – Ова је хартија пропустила мастило. Чамац је пропустио воду. в. *не видети нешто, не учествовати у нечем:* ~ игру, ~ утакмицу. 3. *изоставити омашком, из непажње.* – Пропустио је да каже најважније. • ~ **кроз зубе** *проговорити једва чујно, промрмљати.* ~ **кроз руке (шаке)** *истући, избити.* ~ **прилику (згоду)** *изгубити повољну могућност (за нешто).*

пропу̀стљив, -а, -о *који пропушта, порозан:* ~ земља, ~ тканина.

пропу̀стљиво̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је пропустљиво.*

пропутова́ње с *пролазак кроз неко место, кроз неки предео, земљу и сл. у току путовања.*

пропуто̀вати, -у̀тује̄м свр. 1. *путујући обићи, проћи, упознати:* ~ цео свет. 2. *путујући проћи кроз какво место, обично без задржавања.*

про̏пӯх м *в. промаја.*

пропу́хати, про̀пӯше̄м (про̀пӯха̄м) свр. 1. а. *пухањем прочистити, продувати:* ~ цев. б. *проветрити, прозрачити:* ~ собу. 2. а. *захватити, продувати (о ветру, о промаји).* – Продувао ме је ветар. б. *понети собом (о ветру).* – фиг. Ветар га је пропухао светом. 3. *распирити, продувати:* ~ ватру.

пропухи́вати, -у̀хује̄м *несвр. према пропухати.*

пропу́хнути, про̀пӯхне̄м свр. *пухнути, пропухати.*

пропуцкѐтати, -а̄м свр. *почети пуцкетати.*

про̀пушити, -ӣм свр. *почети пушити.* ■ ~ **се** *одати се пушењу, постати пушач.*

пропу́штати, про̀пӯшта̄м *несвр. према пропустити.*

про̏рада ж *обрада, разрада, проучавање.*

прора́дити, про̀ра̄дӣм свр. 1. *почети радити, почети функционисати.* – Сат је опет прорадио. 2. *провести (извесно време) радећи, прерадити:* ~ цео дан. 3. *обрадити, разрадити, проучити.* ■ ~ **се** *постати радан, вредан, провредннити се.*

прорађи́вати (се), -а̀ђује̄м (се) *несвр. према прорадити (се).*

прора́стати, про̀ра̄ста̄м *несвр. према прорасти.*

прора́сти (про̀ра̄сти), прора́сте̄м свр. 1. а. *израсти, избити растући кроз нешто, између нечега.* б. (чиме) *покрити се, обрасти.* – Лице му је већ прорасло брадом. 2. *избацити клицу, проклијати (о кромпиру, луку и др.).*

про̀ратни̑, -а̄, -о̄ *који је за рат, који пропагира рат:* ~ говор, ~ литература.

про̀ратовати, -тује̄м свр. 1. *провести (извесно време) ратујући.* 2. *ратујући упропастити, уништити.*

про̏рачу̑н м 1. *унапред изведен рачун на основу свих предвидљивих околности;* уп. предрачун. 2. *предвиђање, процена.* – Одлука је донесена с прорачуном на конкретну помоћ.

прорачуна́вати (се), -у̀нава̄м (се) *несвр. према прорачунати (се).*

про̏рачуна̄н(-) *в. про̏рачуна̄т(-).*

про̏рачуна̄т, -а, -о 1. *трп. од прорачунати.* 2. *промишљен, срачунат на сопствену корист (о човеку или о поступцима).*

прорачу̀нати, -а̄м свр. 1. *унапред израчунати предвиђајући и узимајући у обзир све околности:* ~ све трошкове. 2. *промислити, проценити.* – Он је у свом животу све прорачунао. ■ ~ **се** *средити рачуне међу собом, обрачунати се, разрачунати се.*

про̏рачуна̄то прил. *на прорачунат начин, с прорачуном.*

про̏рачуна̄то̄ст, -ости ж *својство онога који је прорачунат, онога што је прорачунато.*

прорачу̀нљив, -а, -о *који све прорачунава, склон прорачуну; који се може прорачунати:* ~ човек; ~ вредност.

про̏рачу̑нски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на прорачун:* ~ основа, ~ одбор, ~ расправа.

прорашћи́вати, -а̀шћује̄м *несвр. према прорасти.*

про̀рвати се, -ве̄м се свр. *рвући се, с муком доћи (до нечега), постићи (нешто).*

по̀рђати, -а̄м свр. *прекрити се рђом, зарђати.*

про́ред м 1. *слободан простор, размак између редова (лозе, усева и сл.).* 2. штамп. а. *размак између редова у тексту.* б. *направа којом се одређује размак између редова.*

про̏реда ж *проређивање усева (уклањањем, одстрањивањем једних ради бољег раста других).*

проре́дити, про̀ре̄дӣм јек. **прориједити,** про̀риједӣм (трп. про̀ре̄ђен јек. про̀ријеђен) свр. а. *учинити ретким или ређим, разредити:* ~ расад. б. *разредити смањујући густоћу, засићеност:* ~ раствор. в. *смањити, умањити (број, количину).* – Криза је проредила госте по кафанама. ■ ~ **се** 1. *постати редак или ређи (нпр. о коси).* 2. *појављивати се ретко, у већим временским размацима.*

про̀ре̄ђено јек. **про̀ријеђено** прил. *у већим размацима, ретко.* – Налети ветра већ се јављају проређено.

про̀ређе̄но̄ст јек. **про̀ријеђено̄ст,** -ости ж *својство, стање онога што је проређено.*

проређѝвати (се), -ѐђује̄м (се) *несвр. према проредити (се).*

проре́жати, -жи̂м свр. *почети режати; мало, кратко зарежати.*

про́рез и **про̀рез** м **1. а.** *прорезано, засечено место, засек, зарез.* – Пушке се чисте металном шипком са прорезом у који се ставља крпица. **б.** *узани размак, отвор; пукотина.* **2.** *изрезано, просечено место на одећи (око врата на хаљини или блузи, на панталонама и др.).*

про̀резати, -еже̄м свр. **1. а.** *режући начинити отвор (на нечему), исећи, изрезати.* **б.** *пресећи, исећи.* **2.** *проломити, запарати (о продорном звуку).* – Рафал прореза тишину.

прорезѝвати, -ѐзује̄м *несвр. према прорезати.*

про̀ректор м лат. *ректоров помоћник, заменик.*

проре̏ћи (про̀рећи), про̀рекне̄м (проре̏че̄м) свр. *предвидети, предсказати.*

прорешета́вати (се), -ѐта̄ва̄м (се) *несвр. према прорешетати (се).*

прорешѐтати, -а̄м свр. **1.** *пропуштајући кроз решето очистити од страних примеса, отпадака;* уп. просејати. **2.** *избушити на више места, изрешетати.* **3.** експр. **а.** *проучити, обрадити, прорадити.* **б.** *подвргнути критици, оговарању, претрести:* ~ цео компилук. ■ **~ се а.** *избушити се, изрешетати се; добити рупе, оштетити се на више места.* – Лишће се прорешетало од болести. **б.** *смањити се, проредити се.* – Јанковићи се прорешетали, свели на половину.

прори́бати, про̀ри̂ба̄м свр. **1.** *мало изрибати, протрљати.* **2.** *рибајући оштетити, пробушити.*

прорије- *в. проре-.*

прори́цати, про̀ри̂че̄м *несвр. према прорећи.*

прори̏шкати, -а̄м свр. *ришкајући, ријући направити рупу (о свињи).*

прорјеђ- *в. проређ-.*

про̀ров м *оно што је проровано, тунел; јарак, канал.*

проро̀вати, про̀рује̄м свр. *ријући пробити, продупсти.*

пророга́ција ж лат. правн. *одлагање, продужење каквог рока.*

про́рок м **1.** *онај који предвиђа, прориче (будућност, судбину).* **2.** *предсказивач будућих догађаја и тумач божје воље (у многим религијама).* **3.** (Пророк) *оснивач исламске вероисповести, Мухамед.* • **нико није ~ у својој земљи** *нико није признат међу својима.*

про́роковати, -ује̄м свр. и несвр. *предвидети, предвиђати, предсказ(ив)ати; објавити, објављивати пророчанство.*

проро̀птати, про̀ропће̄м свр. *почети роптати, прогунђати.*

пророча̀нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пророке и пророчанство:* ~ дух, ~ одговор, ~ савет.

пророча̀нски прил. *као пророк, пророкујући.* – Наш дух пророчански слути.

пророча̀нство и **пророча́нство** с **а.** *предвиђање, предсказање, прорицање.* **б.** *оно што је предвиђено, предсказано.*

про́рочица ж *женска особа пророк.*

про́рочӣшнӣ и **про́рочишнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на пророчиште.*

про́рочӣште с ист. *античко светилиште на којем су свештеници објављивали вољу богова и давали савете.*

про́рочкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пророке, својствен пророцима.*

про́рочки прил. *као пророк, попут пророка.*

про́роштво с *в. пророчанство.*

прору̏жнети (се) јек. **прору̏жњети (се),** -у̏жни̂м (се) свр. непрел. *постати ружан.* – Остарила сам и проружнела. Она се проружнела.

прору́жнити, про̀ру̂жни̂м свр. прел. *учинити ружним.* – Волела бих те и да те црне богиње проружне.

прору̏ка̄вље с *вез на горњем делу рукава мушке кошуље у народној ношњи.*

про̀рушити се, -и̂м се свр. *срушити се, обрушити се.* – Поруши се олтар и читаво небо поче горети.

просања́рити, -а̀ња̄ри̂м свр. **1.** *провести (извесно време) сањарећи, маштајући.* **2.** *дочарати у мислима, доживети сањарећи.* – Просањарио је малочас већу зараду.

проса́њати, про̀са̂ња̄м свр. **1.** *провести (извесно време) сањајући.* **2.** *видети, доживети сањајући.*

про̏саст, -а, -о *који је као просо, сличан просу:* ~ осип.

про̀сац, -сца м (ген. мн. проса́ца̄) *онај који проси девојку себи за жену; онај који проси девојку у име младожење.* • **ићи (доћи) у просце** *ићи (доћи) у девојачку кућу и (за)просити девојку.*

про̀сачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на просце.*

про̀свежити јек. **про̀свјежити,** -и̂м свр. *учинити свежијим, проветрити (собу, постељу и сл.).*

просве́стити, про̀свѐсти̂м јек. **просвијѐстити,** про̀свијести̂м свр. *учинити свесним, освестити, опаметити.*

про̏света јек. **про̏свјета** ж *организовано ширење образовања и културе; образованост, просвећеност.*

просвѐта̄р јек. **просвјѐта̄р,** -а́ра м **1.** (обично у мн.) *просветни радник, радник у просвети (пре свега наставник).* **2.** *особа задужена за образовање чланова одређене организације, покрета и сл.*

просвѐта̄рскӣ јек. **просвјѐта̄рскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на просветаре:* ~ рад.

просвѐтилац јек. **просвјѐтилац,** -иоца м *в. просветитељ (1).*

просвѐтилачкӣ јек. **просвјѐтилачкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на просветиоце.*

просвѐтитељ јек. **просвјѐтитељ** м **1.** *онај који просвећује, који шири просвећеност.* **2.** *присталица, следбеник просветитељства (2).*

просвѐтитѐљка јек. **просвјѐтитѐљка** (просветитѐљица јек. просвјетитѐљица) ж *женска особа просветитељ (1).*

просвѐтитељскӣ јек. **просвјѐтитељскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на просветитеље и просветитељство:* ~ рад, ~ покрет.

просвѐтитељство јек. **просвјѐтитељство** с **1.** *просветитељски рад, просвећивање.* **2.** ист. *филозофски, културни и друштвени покрет у Европи у XVIII веку који се темељи на идеји здравога разума и народног образовања, просвећеност.*

просве́тити, про̀све̄ти̂м јек. **просвијѐтити,** про̀свијети̂м свр. *подићи на виши ступањ образованости и културе, просветно уздићи.*

просве́тлити, про̀све̄тли̂м јек. **просвијѐтлити,** про̀свијетли̂м свр. **1. а.** *учинити светлим, светлијим.* **б.** *просветити.* **2. а.** *постати светао, светлији.* **б.** експр. *постати бољи, побољшати се (о приликама, условима и сл.).* – Нека и код тебе просветли, нека имаш жену и паре. • **просветлити памет (ум) (некоме)** *умудрити, опаметити (некога).*

просветља́вати јек. **просвјетља́вати,** -ѐтља̄ва̄м *несвр. према просветлити.*

про̀све̄тљено̄ст јек. **про̀свијетљено̄ст,** -ости ж *особина, стање онога који је просветљен, онога што је просветљено; просвећеност.*

про̏светнӣ јек. **про̏свјетнӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на просвету.* **2.** *који служи за просвећивање, просветитељски:* ~ литература.

про̀свеће̄н јек. **про̀свијеђен,** -а, -о **1.** *трп. од просветити.* **2.** *који поседује високи степен културе и образовања; који се истиче раширеношћу културе и образовања:* ~ човек, ~ земља. • **просвећени апсолутизам** ист. *облик монархистичке владавине заснован на идејама просветитељства (2).*

про̀свѐ̄ћено̄ст јек. **про̀свијећено̄ст,** -ости ж *особина оно̄га који је йросвећен, оно̄га шшо је йросвећено.*

просвешћѝвати јек. **просвјешћѝвати,** -ѐшћује̄м *несвр. йрема йросвешиши.*

просвије- *в. йросве-.*

просвѝрати, про̀свӣра̄м свр. разг. **1.** *свирајући, фијучући йролешеши (о мешку).* – Метак просвира изнад наших глава. **2.** *йробиши, йробушиши (о мешку).* – Метак му је просвирао чело.

просвје- *в. йросве-.*

просврдла́вати, -р̀дла̄ва̄м *несвр. йрема йросврдлаши.*

просвр̀длати, -а̄м свр. **1.** *сврдлајући йробушиши, йробиши:* ~ даску. **2.** експр. *йросшрелиши (очима, йо̄гледом).*

про̀сев јек. **про̀сјев** м *одсев, одсјај, блесак:* први ~ зоре. фиг. У очима јој спазих просев душе.

просе́вати, про̀се̄ва̄м јек. **просијѐвати,** про̀сијева̄м *несвр. йрема йрос(и)јаши, йросинуши.*

про̏се̄д (про̀сед) јек. **про̏сијед** (про̀сјед), -а, -о *мало, йонешшо сед (о коси, о човеку).*

просѐде̄, -ѐа м фр. *йосшуйак, йроцедура.*

просѐдети јек. **просјѐдјети** (просјѐдити), -дӣм свр. **1. а.** *йровесши (извесно време) седећи, йреседеши:* ~ целу ноћ. **б.** *йровесши, йробора виши (извесно време) издржавајући казну у зашвору.* **2.** *йочеши седеши (о малом дешешу, о беби).*

просе́дети јек. **просијѐдјети,** -дӣм свр. *йосшаши йросед.*

про̏се̄до̄ст (про̀седо̄ст) јек. **про̏сиједо̄ст** (про̀сједо̄ст), -ости ж *сшање, особина оно̄га који је йросед, оно̄га шшо је йроседо.*

просеја́вати, -ѐја̄ва̄м јек. **просија́вати,** -ѝја̄ва̄м *несвр. йрема йросејаши.*

про̀сејати јек. **про̀сијати,** -је̄м свр. **1.** *йройусшивши кроз сишо ослободиши сшраних йримеса, ошйадака;* уп. прорешетати. **2.** експр. *йодврћи сшро̄гој кришици, оцени.* – Много судова, мишљења, схватања треба критички да се просеје.

про̏се̄к јек. **про̏сијек** м *сшоларска алашка за йросецање руйа.*

про̀сек јек. **про̀сјек** м **1. а.** *йросечено месшо, йрорез.* **б.** *уска удолина са сшрмим сшранама, йроселина, усек.* **2.** *средња вредносш између две вредносши или између више вредносши, величина.* • **испод просека** *исйод нормале, исйод норме.* **у просеку** *йросечно.*

про̏сека јек. **про̏сјека** ж *уски йојас очишћен од расшиња (у шуми, њиви, живици и др.).*

про̀секом јек. **про̀сјеком** прил. *у йросеку, йросечно.*

про̀сектор м лат. мед. *онај који ради у йросекшури, на сецирању лешева.*

просекту́ра ж лат. мед. *инсшишуција у којој се врши сецирање лешева (обично у оквиру болница и клиника).*

про̀селина јек. **про̀сјелина** ж *месшо ̄где је земља йросела, улегла, раселина.*

про̏семина̄р, -а и **просемѝна̄р,** -а́ра м лат. *йрийремни семинар.*

про̏сен, -а, -о **1.** (одр.) *који се односи на йросо, који је од йроса:* ~ зрно, ~ њива, ~ кашика. **2.** *који је као йросо, сличан йросу.*

про̀сенити јек. **про̀сјенити,** -ӣм свр. **1.** *йокриши сенком, осенчиши.* **2.** *йохабаши се, исшањиши се, йорediши се од дӯге уйошребе (о шканини, о одећи).*

просѐница ж **1.** *хлеб, йо̄гача или колач од йроса.* **2.** бот. *биљка из йор. лейирњача,* Trigonella foenum graecum.

просѐња̄к, -а́ка м **1.** *в. йросеница (1).* **2.** бот. *всрша јесшиве ̄гљиве,* Hyndum repandum.

про̀сећи, -се́че̄м јек. **про̀сјећи,** -сијѐче̄м свр. **1. а.** *секући начиниши ошвор, рез (на нечему), йрорезаши.* **б.** *секући дрвеће и сл. расшиње, уклањајући земљу, камење и др. начиниши, йробиши (йуш, улицу и сл.).* **2. а.** *йресећи, расећи; раздвојиши.* **б.** *на̄гло йрекинуши:* ~ дружење. **3.** *на̄гло се йојавиши, синуши (о мисли, идеји).* – Просече му мозгом та мисао.

просе́цати, про̀се̄ца̄м јек. **просијѐцати,** про̀сијеца̄м *несвр. йрема йросећи.*

про̀сечан јек. **про̀сјечан,** -чна, -о *средњи йо својим својсшвима; обичан:* ~ температура, ~ човек.

про̀сечно јек. **про̀сјечно** прил. *у йросеку; обично.*

про̀сечно̄ст јек. **про̀сјечно̄ст,** -ости ж *својсшво, сшање оно̄га који је йросечан, оно̄га шшо је йросечно.*

про̀сидба ж *чин йрошења девојке, йрошевина, йрошња.*

про̀сидбенӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на йросидбу:* ~ обичај.

просија- *в. йросеја-.*

просѝјати, -а̄м свр. **1.** *йочеши сијаши, заблисшаши, йросјаши.* – Сунце је опет просијало. **2.** *обасјаши свешлом, осветлиши.* ■ ~ **се** *в. йросијаши (1).*

просије- *в. йросе-.*

просѝктати, про̀сикће̄м свр. **1.** *йочеши сикшаши, засикшаши (о змији).* **2.** експр. *йро̄говориши љушишо, бесно.*

про̀силац, -иоца м (ген. мн. -ила̄ца̄) *в. йросац.*

про̀силачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на йросиоца, на йросиоце.*

просилогѝзам, -зма м лат. лог. *сило̄гизам који као йремиса йрешходи сило̄гизму, закључку.*

про̀синац, -ӣнца м рег. *в. децембар.*

про̀синачкӣ, -а̄, -о̄ рег. *в. децембарски.*

просѝнути, про̀сӣне̄м свр. *в. йросијаши.*

про̀сиочев, -а, -о *који йрийада йросиоцу.*

про̀сипати (се), -а̄м (се) *несвр. йрема йросуши (се).* • ~ **памет** ир. *мудроваши, йравиши се йамешан.*

про̀сипина ж *оно шшо се йросуло, измрвило.* – На столу хрпе остатака хране, мрвица, просипина.

про̀сити, про̏сӣм несвр. **1.** *шражиши као милосшињу; живеши шражећи милосшињу, живеши од милосшиње.* **2.** (девојку, девојчину руку) *обраћајући се девојци или њеној родбини нудиши брак, шражиши за жену (за себе или ко̄га дрӯго̄г).* **3. а.** *на лей начин, лейим речима шражиши, молиши.* **б.** *учшиво захшеваши:* просим(о) да се не пуши.

про̀сица ж мед. *врсша ̄грознице* febris miliarius.

просја́вати (се), про̀сја̄ва̄м (се) *несвр. йрема йросјаши (се).*

про̏сја̄ј м *одсјај, одблесак.* – фиг. Очи са љубичастим дијамантским просјајем.

про̏сја̄к м **1.** *онај који йроси, који живи од милосшиње.* **2.** експр. *веома сиромашан човек, бедник.* – Немамо више ништа, просјаци смо.

просја̀киња ж *женска особа йросјак.*

про̀сјати (се), -а̄м (се) свр. *в. йросијаши (се).*

просја́че, -ета с (мн. ø; зб. им. про̏сјача̄д ж) *деше йросјак.*

просја̀чевина ж *оно шшо се добије йросјачењем.*

просја̀чина ж (м) (мн. ж) *аӯгм. и йеј. од йросјак.*

просја́чити, про̀сја̄чӣм несвр. [гл. им. просја́че̄ње с] **1.** *в. йросиши (1).* **2.** експр. *уйорно, намешљиво шражиши.* – Лукрецијо, узе младић дрхтећим гласом просјачити, опрости ми.

просја̀чица ж *в. йросјакиња.*

про̀сја̄чки и **про̏сја̄чкӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на йросјака, на йросјаке.* **2.** *који одаје сиромашшво, беду:* ~ кућа, ~ двориште. • **довести до просјачког штапа (бацити на просјачки штап)** *машеријално, финансијски уройасшиши.* **доћи до просјачког штапа (спасти на просјачки штап)** *машеријално йройасши, осшаши без иче̄га.*

про̀сја̄чки и **про̏сја̄чкӣ** прил. *на йросјачки начин, као йросјак:* ~ животарити.

просја́штво с *живош йросјака; йросјачење.*

про̏сје- *в. ӣросе-.*

проска́кати се, про̏ска̄че̄м се свр. *ӣровесӣи неко време скачући.* – Нека се деца проскачу, боље ће јести.

проскаку̏тати (се), -а̀кује̄м (-у̏та̄м) (се) свр. *ӣроћи скакућући.*

проски́тати, про̏скита̄м (про̏ски̏ће̄м) свр. *ӣровесӣи неко време скиӣајући.* – Цело лето је проскитао по шуми. ■ **~ се** *ӣочеӣи скиӣаӣи, удариӣи у скиӣњу; ӣосӣаӣи скиӣница, нерадник.* – Чим почне распуст, ми се проскитамо. Сасвим се пропио и проскитао.

проскоми̏дија ж грч. цркв. **а.** *део лиӣурӣије у ӣравославној цркви кад свешӣеник ӣриӣрема хлеб и вино за ӣричешће.* **б.** *део олӣара у коме се ӣриӣрема хлеб и вино за ӣричешће.*

про̏скрибовати, -бује̄м свр. и несвр. лат. **а.** *ӣоӣис(ив)аӣи неӣодобне, оӣасне ӣо режим; сӣавиӣи, сӣављаӣи ван закона.* **б.** *јавно жиӣосаӣи, бојкоӣоваӣи.*

проскри̏пција ж лат. **1.** ист. *у сӣароме Риму, сӣисак особа из ӣолиӣичких разлоӣа осуђених на смрӣ, ӣроӣонсӣво или конфискацију имовине.* **2.** *сӣављање ван закона; јавно жиӣосање, бојкоӣовање.*

про̏скрипцио̄нӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ӣроскриӣцију.*

про̏скура ж грч. цркв. *в. ӣросфора.*

про̏скурица ж *дем. од ӣроскура.*

проску̏рња̄к, -а́ка м цркв. *ӣечаӣ којим се на умешену ӣроскуру, ӣросфору уӣискују слова и друӣи знаци.*

про̏слава ж **1.** *свечано слављење (ӣразника, доӣађаја, ӣодишњице и др.), свеӣковина.* **2.** *часӣ, слава (као ӣовод за свеӣковину, за здравицу и сл.).* – Дижите чаше у прославу наше слављенице.

про̏славити, -ӣм (трп. про̏слављен) свр. **1.** *ӣровесӣи свеӣкујући, славећи (ӣразник, доӣађај, ӣодишњицу и др.):* ~ божићне празнике, ~ рођендан. **2.** *учиниӣи славним, ӣознаӣим.* – Тај проналазак га је прославио. ■ **~ се** **1.** *ӣосӣаӣи славан, ӣознаӣ.* **2.** ир. *ӣосӣаӣи ӣознаӣ ӣо некој лошој особини, изићи на лош ӣлас.*

про̏слављати (се), -а̄м (се) *несвр. ӣрема ӣрославиӣи (се).*

просла̀вља̄ч, -а́ча м *онај који ӣроноси нечију славу, усӣех.* – Гуслари су прослављачи народне снаге.

просле́дити, про̏сле̄дӣм јек. **прослије̏дити,** про̏слиједӣм свр. **1.** адм. *оӣӣравиӣи, ӣослаӣи без задржавања:* распис ~ даље. **2. а.** *следећи, ӣраӣећи ӣоћи; ӣродужиӣи у заӣочеӣом ӣравцу.* **б.** *насӣавиӣи заӣочеӣ ӣовор.*

прослеђи́вати јек. **прослљеђи́вати,** -ѐђује̄м *несвр. ӣрема ӣроследиӣи.*

просло̀вити, -ӣм свр. *изусӣиӣи, ӣроӣовориӣи.*

про̏снӣ, -а̄, -о̄ *в. ӣросидбени.* • **~ дан(и)** 1) *дан(и) када се оӣраштају ӣрехови, увреде, обично ӣред ӣочеӣак великоӣ ӣосӣа.* 2) *дан(и) молиӣава и лиӣија за шӣо бољи усев (уочи Сӣасовдана).*

просни́вати, про̏снӣва̄м *несвр. ӣрема ӣроснити.*

про̏снити, -ӣм свр. *в. ӣросањаӣи.*

про̏со и **про̑со** с (мн. ø) бот. и агр. *биљка сиӣнозрнасӣоӣ ӣлода који се уӣоӣребљава као сӣочна и људска храна,* Panicum miliaceum.

проспа́вати, про̏спа̄ва̄м свр. **а.** *ӣровесӣи извесно време сӣавајући.* **б.** *ӣроводећи време у нераду ӣроӣусӣиӣи, занемариӣи (нешӣо важно, корисно).* – Просањао је и ову прилику.

про̏спект (про̏спекат), -кта м лат. **1.** *шӣамӣана реклама с ӣоӣребним ӣодацима (о каквој роби, о ӣурисӣичком месӣу и др.).* **2.** *ӣлан некоӣ ӣодухваӣа, ӣројекаӣ, нацрӣ.* **3.** поз. *насликано висеће ӣлаӣно у ӣозадини ӣозорнице као ӣродужеӣак кулиса.* **3.** *велика, широка улица (обично као део назива ӣаквих улица у руском језику).*

про̏спектӣван, -вна, -о *сӣособан да ӣредвиђа, далековидан;* уп. проспект (2).

просперѝрати, -ѐрӣра̄м свр. и несвр. лат. *ӣовољно се разви(ја)ӣи, (уз)наӣредоваӣи, усӣе(ва)ӣи.*

проспери̏те̄т, -е́та м *развиӣак, наӣредак:* материјални ~, привредни ~.

проспери̏те̄тан и **про̏сперите̄тан,** -тна, -о *који се ӣовољно развија, наӣредан, усӣешан:* ~ посао.

про̑ст, -а, -о (комп. про̏стији) **1. а.** *који није сложен, једносӣаван ӣо сасӣаву, склоӣу:* ~ састав, ~ машина. **б.** *лако схваӣљив, разумљив:* ~ питање, ~ одговор. **в.** *обичан, свакидашњи:* ~ случај, ~ лаж. **2. а.** *неӣосредан, ӣриродан, ӣросӣодушан:* ~ душа, ~ природа. **б.** *оӣраничен, ӣриӣлуӣ.* **3.** *који је без ӣосебних деӣаља, без украсних елеменаӣа; који није скуӣ, јефӣин:* ~ ковчег; ~ одећа. **4.** *невасӣиӣан, неуљудан, неучӣив.* **5. а.** *слободан, ӣразан, оӣворен (о ӣуӣу, друму и сл.).* **б.** (од нечега) *независан, ослобођен:* ~ од предрасуда. • **бити на простој нози** *биӣи ӣушӣен из заӣвора, биӣи на слободи.* **~ број** мат. *број који је дељив само јединицом и самим собом.* **~ глаголски облик** лингв. *ӣлаӣолски облик ӣворен од основе и насӣавака (нӣр. ӣрезенӣ).* **~ година** астр. *ӣодина која има 365 дана.* **~ реч** лингв. *основна, неизведена, немоӣивисана реч.* **~ реченица** лингв. *реченица која садржи само један ӣредикаӣ.* **проста му душа! нека му је просто** *нека му боӣ оӣросӣи, нека му је све оӣрошӣено.* **просте вежбе** спорт. *вежбе које се изводе без сӣрава.* **простим оком (видети)** *без наочара, без луӣе и сл. (видеӣи).*

проста̀јати, -сто̀јӣм свр. *ӣровесӣи сӣојећи (извесно време):* ~ читав сат.

про̏ста̄к, -а́ка м (вок. про̏ста̄че) **а.** *ӣросӣ, невасӣиӣан, неучӣив човек.* **б.** *ӣриӣросӣ, необразован човек.*

проста̀киња ж *в. ӣросӣакуша.*

проста̀клук м *ӣросӣо, неуљудно, неучӣиво ӣонашање; ӣросӣачки ӣосӣуӣак.*

проста̀куша ж *ӣросӣа, невасӣиӣана жена, ӣросӣакиња.*

проста̀та ж грч. анат. *мушка ӣолна жлезда која се налази исӣред рекӣума, између бешике и међице.*

простати́тис и **простати́тис** м мед. *заӣаљење ӣросӣаӣе:* ~ акутни, ~ хронични.

проста̀чина ж (м) (мн. ж) **1.** *ауӣм. и ӣеј. од ӣросӣак.* **2.** зб. *ӣросӣ народ, необразован свеӣ.* – Полиција растерује пијану простачину.

про̏ста̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ӣросӣаке, својсӣвен ӣросӣацима:* ~ поступак, ~ понашање, ~ тон.

про̏ста̄чки прил. *на ӣросӣачки начин, невасӣиӣано, ӣрубо.*

проста́штво с *ӣросӣачко ӣонашање, ӣросӣаклук.*

простѐњати, про̏стење̄м свр. **1.** *ӣроӣовориӣи сӣењући, јечећи.* **2.** *сӣењући ӣровесӣи (извесно време):* ~ целу ноћ.

простерни́рати, -ѐрнӣра̄м свр. и несвр. лат. *клањајући се, ӣонизно, снисходљиво изразиӣи, изражаваӣи дивљење, ӣошӣовање.*

про̏стил м грч. архит. *ӣрочеље анӣичкоӣ храма са сӣубовима на ӣредњој сӣрани; ӣрем ӣред храмом са сӣубовима на ӣредњој сӣрани.*

про̏стирак, -ӣрка м *в. ӣросӣирка.*

про̏стирати (се), -ре̄м (се) *несвр. ӣрема ӣросӣреӣи (се).*

простѝра̄ч, -а́ча м *ћилим, сӣолњак, чаршав и сл. ӣрдмеӣ који се ӣросӣире на ӣод, сӣо, кревеӣ и др.;* уп. простирка.

про̏стӣрка ж (дат. -рци; ген. мн. -ркӣ) *све оно шӣо служи за ӣросӣирање ӣреко нечеӣа (сӣолњаци, чаршави, ћилими, ӣокров и др.).*

про̏стити, про̏стӣм и про̏стӣм свр. **а.** (нешто) *не узеӣи за ӣрешку, као ӣрех, ӣрећи (ӣреко нечеӣа), оӣросӣиӣи (нешӣо):* ~ дуг. **б.** (некога, некоме) *ослободиӣи кривице, одӣоворносӣи, оӣросӣиӣи (некоме).* – Прости ме (ми), ако можеш. ■ **~ се** *оӣросӣиӣи се, расӣаӣи се.* • **бог да му душу прости! бог да га (да му) прости!** нар. *каже се ӣри сӣомињању ӣокојниковоӣ имена, у вези са каквим њеӣовим ӣосӣуӣком, делом и сл.* **боже ми (ме) прости, бог да прости** *каже се као оӣравдање за оно шӣо ће се рећи или оно шӣо је речено.* **прости(те), да простиш, да простите** *каже се као*

оправдање за какву изговорену неприличну или вулгарну реч. **прости(те) на којој сте** *каже се као извињење за прекидање у речи.*

проститу̏исати, -ишем (проституи́рати, -у̀ира̄м) свр. и несвр. **1.** *навести, наводити на блудништво, на проституцију.* **2.** *(о)срамотити, (о)бешчастити, (о)скрнавити.* – Политика проституише све идеале. ■ **~ се 1.** *ода(ва)ти се проституцији, (про)курвати се.* **2.** *(о)срамотити се, (о)бешчастити се.* – Аристократија се проституисала комиком плебејског брака.

прости̏тӯтка (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) ж **1.** *она која се бави проституцијом, блудница, курва.* **2.** разг. *подмитљива, превртљива, непринципијелна особа.*

прости̏тӯтскӣ, -а̄, -е̄ *који се односи на проститутке и проституцију:* ~ морал.

проститу̏ција ж лат. **1.** *продаја свога тела као занимање, као извор прихода.* **2.** *подмитљивост, превртљивост, непринципијелност.*

про̏сто прил. **1. а.** *на прост начин, једноставно.* – Ови се колачи праве веома просто. **б.** *схватљиво, разумљиво; отворено, без увијања.* – Треба говорити просто да сви разумеју. **в.** *обично, свакидашње; јефтино:* ~ се облачити. **2.** *неучтиво, неуљудно, простачки:* ~ се понашати. **3.** *по својој вољи, слободно.* – Просто му је радити шта хоће. **4.** (често у споју: **просто-напросто**) *у служби речце за истицање: доиста, једноставно.* – Он је просто луд.

просто̀душан, -шна, -о *искрен, отворен; који одражава такве особине:* ~ човек; ~ лице, ~ поступак.

просто̀душнӣк м *простодушан човек.*

просто̀душно прил. *на простодушан начин, искрено, отворено.*

просто̀душно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство онога који је простодушан, онога што је простодушно.*

просто̀лапан, -пна, -о бот. *који је са простим, слободним лаповима (о чашици):* супр. сулапна чашица.

простола̀тичан, -чна, -о бот. *који је са простим, слободним латицама (о круници, о венчићу);* супр. сулатична круница.

простола̀тичница ж бот. *биљка са простолатичним цветовима.*

простона́родан, -дна, -о *који се односи на прост народ, на пук, својствен простом народу, народски, пучки:* ~ говор.

про́стор и **про̀стор** м **1. а.** *неограничена протегнутост у свим правцима и димензијама; део Земљине површине различите величине:* ~ од неба до земље, европски ~. **б.** *ограничени део површине намењен за смештај нечега:* изложбени ~, магацински ~. **2.** фил. *један од општих оквира постојања материје, енергије.* **3. а.** *оквир у коме се одвија каква делатност:* југословенски информативни ~. **б.** *подручје неке делатности.* – У песничким просторима логичар је туђинац. **в.** *временско раздобље.* – Тај простор мога живота стоји ми увек у памети. • **борбени ~** спорт. *простор одређен за борбу (у различитим борилачким вештинама).* **брисани ~** вој. *простор у правцу гађања у коме се путања зрна не издиже изнад циља.* **ваздушни (зрачни) ~** правн. *простор над копненом и воденом облашћу какве државе као део њене територије.* **казнени ~** спорт. *део игралишта пред пред голом, у којем сваки прекршај повлачи строгу казну.*

про́сторан и **про̀сторан,** -рна, -о **1.** *који има довољно простора, простран:* ~ радионица. **2.** (одр.) *који се односи на простор, који се остварује у простору:* ~ планирање, ~ уметности.

просто̀рија ж **1. а.** *преградама, зидовима издвојени део унутрашњости какве грађевине, зграде намењен за становање или др. људске потребе:* стан са три просторије, пословне просторије. **б.** *грађевина посебне намене (као сабиралиште воде, какво спремиште и сл.):* ~ за сабирање и чување воде. **2.** *простор; пространство.* – Са страхом сам помишљао на велике просторије које сада заузима непријатељ.

просто̀ријица ж *дем. од просторија.*

про̀сто̄рје с зб. *велики простор, велико пространство:* ~ свемира.

про́сторнӣ и **про̀сторнӣ,** -а̄, -о̄ *в. просторан (2).* • **~ метар (сантиметар** и сл.) *кубни метар (сантиметар и сл.).*

про́сторно̄ст и **про̀сторно̄ст,** -ости ж *својство онога што је просторно, што заузима неки простор; пространство.*

просто̀рчић м *дем. и ир. од простор.* – Гробље је било запуштен и прљав просторчић.

простоср̀дачан, -чна, -о *срдачан на прост, једноставан, природан начин, простодушан; који одаје такве особине:* ~ човек; ~ поступак.

простоср̀дачно прил. *на простосрдачан начин, простодушно:* опходити се ~, смејати се ~.

простоср̀дачно̄ст, -ости ж *својство онога који је простосрдачан, простодушност.*

просто̀та ж **1. а.** *својство онога који је прост, једноставан, онога што је просто, једноставно, једноставност, природност.* – Допадала му се простота тих људи и простота њиховог живљења. **б.** *разумљивост, схватљивост:* ~ Фројдових тумачења. **2.** *неуљудност, неучтивост; неуљудан, неучтив поступак, говор и сл., простаклук.* – Нервирала га је његова простота; увек би учинио какву простоту. **3.** *необразованост; необразован свет, народ.* • **опсенити простоту** разг. *празним ученим речима и фразама очарати, заварати оне који су необразовани.*

про̀стран, -а, -о **1. а.** *који заузима велики простор; веома велики, огроман:* ~ поље, ~ природа, фиг. ~ душа. **б.** *већи од уобичајеног, потребног:* ~ кабаница, простране чизме, ~ кућа. **в.** *дугачак по трајању, дуготрајан:* ~ дан. **2.** *свестран, свеобухватан:* ~ знање. **3.** *узвишен, племенит:* ~ душа. • **бити простране руке** *бити дарежљив.*

про̀страно прил. *нашироко, опширно (говорити, причати).*

простра́нство и **простра̀нство** с *велики, неизмеран простор.*

простра́ција ж лат. мед. *губитак снаге, крајња изнемоглост, клонулост.*

про̀стрел м **1.** вет. и мед. *заразна болест домаћих животиња (говеда, оваца и коња), а често и човека, коју изазива* Bacillus anthracis, *бедреница, антракс.* **2.** бот. *биљка* Gentiana cruciata *из ф.* Gentianaceae *која се користи у лечењу истоимене заразне болести.*

простре́лити, про̀стре̄лӣм јек. **простријѐлити,** про̀стријелӣм свр. *погодити, устрелити (стрелом или пушчаним метком).* • **~ очима (погледом)** *оштро, продорно, љутито погледати.*

про̀стре̄лнӣ, -а̄, -о̄ *задобијен од метка (о рани, повреди):* ~ рана.

простреља́вати, -ѐљуј̄ем несвр. *према прострелити.*

про̀стре̄ти јек. **про̀стријети,** про̏стре̄м (аор. про̀стре̄х јек. про̀стријех; р. пр. про̏стро, -р̄ла; трп. про̏стр̄т (простр̀вен); пр. пр. про̀стре̄вши јек. про̀стријевши) свр. **1. а.** *раширити, разастрети (оно што је било смотано, увијено и сл.):* ~ тепих, ~ столњак. **б.** *припремити (постељу, лежај) за спавање (прекривајући чаршавима и др. постељином):* ~ (лежај), ~ (кревет). **в.** *припремити (сто), поставити (застирући га столњаком, стављајући прибор за јело).* – Чим би ушли код ње, она би простирала сто. **2.** експр. **а.** *положити, ставити.* – Жандарми мртва хајдука простреше по земљи. **б.** *оборити, срушити; убити.* ■ **~ се 1.** *раширити се, разастрети се заузимајући какав простор.* – Магла се прострла по долини. **2.** експр. **а.** *лећи опруживши се, протегнувши се.* **б.** *пасти, срушити се.* – Погоди га метак, он се простре не пустивши ни гласа. • **како ко простре, онако ће и спавати (како простреш, онако ћеш и лећи)** *како ко ради, онако ће му и бити.*

простриje- *в. простре-.*

про̀стрти (се), про̏стре̄м (се) (аор. про̀стрх; р. пр. про̏стро, -р̄ла; трп. про̏стр̄т (простр̀вен); пр. пр. про̀стр̄вши) свр. *в. прострети (се).*

простру́јати (простру́јити), -јӣм свр. **1. а.** *заструјати, процирити (о ветру, ваздуху).* **б.** *projурити, пролетети.* **в.** *брзо се проширити, разнети се (о каквој вести).* **2.** (телом, кроз тело,

кроз главу) *нагло проћи, пролетети (о каквом осећању, о каквој мисли и сл.).*

простуди́рати, -у̀дӣра̄м свр. *испитати, проучити.*

про̏сӯв, -а, -о *помало сув, готово сув;* уп. просух.

просу̀дитељ м *онај који просуђује, онај који доноси какав суд, просуђивач.*

просу̀дити, про̀сӯдӣм свр. *донети суд (о нечему, некоме), проценити.*

просуђи́вати, -у̀ђуј̄ем *несвр. према просудити.*

просуђѝва̄ч, -а́ча м *в. просудитељ.*

про̀сузити, -ӣм свр. *почети сузити (о оку); заплакати (о човеку).*

просу̀кљати, -а̄м свр. *почети сукљати, нагло избити у великој количини (о диму, о води и др.).*

про̏сӯти, про̏спе̄м (трп. про̏сӯт) свр. **1.** *изручити, истрести, изасути; излити, пролити:* ~ семе из вреће; ~ вино на столњак. **2. а.** (сузе) *заплакати.* **б.** *дати у великој количини:* ~ ударце. **в.** *изговорити брзо, у једноме даху, обично у бесу, љутњи.* **г.** *разгласити, раширити (неку вест).* ■ ~ **се 1.** *изручити се, истрести се, изасути се; излити се, пролити се.* **2. а.** *избити, појавити се у великој количини, покуљати (о сузама, диму).* **б.** *одјекнути, разлегнути се (о гласу, звуку).* **в.** *пронети се, рашчути се (о некој вести).* **г.** *разићи се, растурити се (о људима).* – Народ се просу на све стране. • ~ **крв** 1) **(некоме)** *пробости, убости (некога);* 2) **(за некога, нешто)** *погинути, жртвовати се (за некога, нешто).* ~ **кућу** *упропастити, страћити (кућу, имање).* ~ **новац (паре)** *потрошити, проћердати.* ~ **огањ (ватру, пушке, топове)** *отворити ватру (из ватреног оружја).* ~ **светло(ст) на некога, на нешто** а) *обасјати некога, нешто.* б) *растумачити, објаснити некога, нешто.* ~ **црева (дроб, утробу) (некоме)** *распорити, исећи, пробуразити (кога).* **смути па проспи** *безвредан, безначајан чин, поступак, бесмислено размишљање.*

про̏сӯх, -а, -о *в. просув.*

просу̀шити, про̀сӯшӣм свр. *мало осушити, провенути.* ■ ~ **се** *мало се осушити, провенути се.*

про̏сфора ж грч. цркв. *пшенични хлепчић са утиснутим словима Христова имена и др. символима који се доноси у цркву и који се изломљен употребљава као нафора.*

про̀сценијум (про̀сцѐнӣј, -ија) м грч. поз. *предњи део позорнице између завесе и оркестра.*

про́та м *хип. од протојереј и протопрезвитер;* уп. прото.

про̀таворити (прота́ворити), -ӣм свр. *провести (извесно време) таворећи, тешко, бедно живећи.*

протаго̀нист(а), -е̄ м (мн. -сти) грч. **1. а.** *носилац главне улоге; првак драме, позоришта.* **б.** *главни јунак у неком књижевном делу.* **2.** *покретач, иницијатор неке идеје, неког збивања.*

протаго̀нисткиња ж *женска особа протагонист(а).*

прота́за ж грч. лингв. *зависна реченица, обично условна, која се налази испред главне реченице.*

прота́кати (се), про̀та̄че̄м (се) *несвр. према проточити (се).*

прота̀кнути *в. протаћи.*

про̀та̄лија ж (про̀та̄лӣј, -ија м) бот. *биљка просте грађе која исклија из споре* prothallium.

протандр́кати, -а̀ндр̄че̄м свр. *проћи с тутњавом, тандрчући.*

прота́њити, про̀та̄ње̄м свр. **1.** *учинити танким или тањим, отањити, стањити.* **2.** *смањити, умањити.* – Болештина и ратови протање људство. ■ ~ **се 1.** *постати танак или тањи.* **2.** *ослабити, омршати.*

про̀тапкати, -а̄м свр. *проћи лупајући ногама, тапкајући.*

прота̀ћи (про̀таћи) и **прота̀кнути,** про̀такне̄м свр. *протурити, провући, проденути:* ~ конац кроз ушицу.

про̀теглити, -ӣм свр. *испружити, протегнути, истеглити (руке, ноге).* ■ ~ **се** *испружити се, протегнути се, истеглити се.*

про̀тегљаст, -а, -о *дугачак и узак; висок и мршав:* ~ лице, ~ сув човек.

протѐгљив, -а, -о *који се може протегнути, истегнути; растегљив.*

протѐгљиво̄ст, -ости ж *својство онога што је протегљиво; растегљивост.*

проте́гнути, про̏те̄гне̄м (аор. проте́гнух, про̏те̄гну / проте́гну и проте́гох, про̏те̄же / проте́же; р. пр. проте́гнуо, -ула и про̀те̄гао, протегла (про̀те̄гла); пр. пр. проте́гнӯвши) свр. **1.** *испружити, истегнути (руке, ноге или неки други део тела).* **2. а.** *растежући учинити дужим, извући; развући.* – Протегне нит, намота је на вретено. Протегните колону дуж целе улице. **б.** *напети, натегнути:* ~ ремен. **в.** *отегнути, одужити (трајање нечега).* **2.** *проширити дејство нечега, применити (на некога, нешто).* – Ја бих мобилизацију протегао и на жене. ■ ~ **се 1. а.** *испружити се, протегнути се; лећи испруживши се.* **б.** *истегнути се, извући се, издужити се.* **в.** *продужити се, отегнути се.* – Вечера се протегла. **2.** *проширити се (на некога, нешто), обухватити (некога, нешто).* – Било му је стало да се наш књижевни језик протегне на сав народ. • **један се отегао, други се протегао** *в. под отегнути се.* ~ **ноге** *прошетати мало, кратко.* ~ **папке** разг. *умрети;* уп. отегнути папке.

протѐже̄, -ѐа м фр. *протежирана, штићена особа.*

протежи́рати, -ѐжӣра̄м свр. и несвр. (некога) *заузети се, заузимати се (за некога) обезбеђујући му предност, привилегије у односу на друге.*

проте́за ж грч. **1.** мед. *направа од различитог материјала као помагало које замењује орган људског тела или његов део који недостаје.* **2.** лингв. *појава на почетку речи (најчешће испред самогласника) гласова (обично сугласника) којима ту по етимологији није место (нпр. „ексер" > „јексер", „опет" > „вопет" и сл.).*

проте́зати (се), про̀те̄же̄м (се) *несвр. према протегнути (се).*

протѐӣн, -и́на м грч. биол. *чиста, елементарна беланчевина.*

протѐӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на протеине, који садржи протеине, богат протеинима:* ~ храна.

про̀те̄ј, -е́ја и **про̀теј** м грч. *некарактерна особа, превртљивац (према Протеју, морскоме богу из грчке митологије, којем се приписивала способност мењања ликова).*

про̀тек м *крај, истицање одређеног временског периода, интервала, проток:* ~ законског рока.

про̀тектор м **1.** *заштитник, покровитељ.* **2.** *држава која има протекторат (2) над неком земљом.*

протекто̀ра̄т, -а́та м **1.** *покровитељство, заштита.* **2.** *облик владавине у коме једна држава има покровитељство над другом, обично јача над слабијом, зависном.*

про̀текто̄рка и **про̀текторка** ж *женска особа протектор (1).*

про̀текто̄рскӣ и **про̀текторскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на протекторе, својствен протекторима:* ~ однос, ~ зависност.

про̀текто̄рски и **про̀текторски** прил. *на протекторски начин, као протектори, заштитнички.*

про̀текто̄рство и **про̀текторство** с *в. протекторат.*

протѐкција ж лат. *покровитељство, заштита; препорука којом каква утицајна личност подупире некога у остварењу каквих циљева.*

протекцио̀на̄ш, -а́ша м *онај који је успех, положај и сл. постигао протекцијом.*

протекциона̀шица ж *женска особа протекционаш.*

протекцио̀на̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на протекционаше.*

протекциона́штво с *в. протекционизам (2).*

протекциони̏зам м **1.** екон. *систем мера економске политике (увођење посебних увозних царина, смањење извозних дажбина и др. за одређену робу) које су усмерене на заштиту какве индустријске или пољопривредне производње.* **2.** *избор људи за државне и друге службе по познанству, препорукама и др. (а не према способностима).*

протекцио̀нист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *присталица протекционизма (1).* **2.** *в. протекционаш.*

протекциони̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на протекционизам и протекционисте:* ~ систем, ~ политика.

протекцио̀нисткиња ж *в. протекционашица.*

про̀тепати, -ām свр. *почети тепати; проговорити, изговорити тепајући.*

про̀терати јек. **про̀тјерати,** -ām свр. **1. а.** *приморати некога да напусти одређено место, прогнати.* **б.** *удаљити са дужности, истерати.* **в.** *одагнати, одстранити (нешто):* расолом ~ мамурлук. **г.** *провести (извесно време), обично весело, бучно:* ~ лето с пријатељима. **2.** *терајући, гонећи провести (стоку):* ~ стоку кроз варош. **3. а.** *истерати на другу страну, провућ, насилно, с муком:* ~ клин кроз даску. **б.** *тешко, с муком изговорити.*

протери́вати јек. **протјери́вати,** -ѐрујēм *несвр. према протерати.*

про̀тест м лат. **1.** *отворено, енергично изражено незадовољство, неслагање с оним што се сматра неправилним, неправедним.* **2.** правн. *службена потврда да меница није исплаћена у року (као доказ за наплату судским путем).*

протѐстант м **1.** *припадник протестантизма.* **2.** *онај који протестује, који изражава протест.*

протестанти̏зам, -зма м *општи назив за хришћанске вероисповести које су се у доба реформације (у XVI веку) одвојиле од католицизма.*

протѐстантскӣ, -ā, -ō *који се односи на протестанте:* ~ покрет, ~ црква.

протести́рати, -ѐстӣрāм свр. и несвр. *в. протестовати.*

про̀тестнӣ, -ā, -ō *који се односи на протест, који је у вези с протестом:* ~ поворка, ~ резолуција.

про̀тестовати, -стујēм (протести́рати, -ѐстӣрāм) свр. и несвр. *изразити, изражавати протест.*

протѐтика ж грч. мед. *део медицине који се бави протезама.*

протѐтичāр м *стручњак за израду протеза.*

протѐтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на протезу и протетику.* • ~ **сугласник** лингв. *сугласник развијен протезом (2).*

протѐћи (про̀тећи), про̀текнē(м) и протѐчē(м) (3. л. мн. про̀текнӯ и протѐкӯ; аор. про̀тече; р. пр. про̀текао, протѐкла (про̀текла); пр. пр. протѐкāвши и про̀текāвши) свр. непрел. **1. а.** *почети тећи, пролити се.* **б.** *текући проћи.* – Колико још воде треба да протекне Дунавом, па да се тога ослободимо. **2.** *проћи, минути (о времену).* – Ти дани брзо протекоше.

про̏тив прил. у конструкцијама: **а. бити ~, имати (нешто) ~** *не бити сагласан, не слагати се (с нечим), противити се (нечему).* **б. немати (ништа) ~** *бити сагласан, слагати се (с нечим), не противити се (нечему).*

против (наглашено: про̏тив) предл. (с ген.) *казује:* **1.** *правац кретања супротан од неког другог кретања:* пловити ~ јаког ветра (~ струје). **2. а.** *према коме је или чему усмерено нечије неслагање, супротстављање, нетрпељивост, непријатељство и сл.:* не знам зашто је увек ~ мене, борба ~ непријатеља. **б.** *за шта нешто служи, шта сузбија, ограничава, од чега штити:* лек ~ главобоље. **3.** *према коме се врши неко сравњивање, с којим се успоставља нека равнотежа.* – Кладећи се ставио је златан сат против златног прстена.

против- *као први део придевских и именичких твореница значи* **1. а.** *који служи као заштита, који спречава оно што значи други сложенички део:* противавионски, противподморнички, противпожарни, противтенковац, противтенковски, противтуберкулозни. **б.** *који није у складу са оним што значи други сложенички део, супротан њему:* противдемократски, противзаконит, противправни, противприродни. **2.** *који служи као супротна мера појму означеном другим сложеничким делом, који га сузбија, поништава:* противагитација, противакција, противјуриш, противмера, противнапад, противотров, противофанзива, противпредлог, противтежа.

противагита́ција ж *агитација која сузбија другу агитацију.*

противàкција ж *акција која сузбија другу акцију.*

про̏тиван, -вна, -о **1.** *који се налази на супротној страни:* довикивати се са противних брегова, поћи у противном правцу. **2.** *сасвим друкчији, несагласан, супротан:* ~ људском разуму. **3.** *који се не слаже с ким, с чим, који се противи некоме, нечему.* – Ја сам био противан да се мења оно што је једном договорено. • **у противном случају** *ако буде друкчије од предвиђеног.*

противвре́днōст јек. **противвриjѐднōст,** -ости ж *вредност која одговара некој другој вредности.*

противдемо̀кратскӣ, -ā, -ō *противан демократији, антидемократски:* ~ мере.

противдо́каз и **про̏тивдокāз** м *доказ којим се показује нетачност каквог доказа.*

противдр̀жāвнӣ, -ā, -ō *усмерен против државе, антидржавни:* противдржавни елементи.

противза́конит, -а, -о *који је у супротности са законом.*

противза́конито прил. *на противзаконит начин, супротно закону.*

противза́конитōст, -ости ж *стање, својство онога што је противзаконито.*

проти́вити се, про̀тӣвӣм се несвр. [гл. им. проти́вљēње с] **1.** *пружати отпор каквом дејству, одупирати се.* – Ја се противих и крепко држах књигу коју је она покушавала да затвори. Уништавали су ескадроне који су им се противили. **2.** *не слагати се (с ким, с чим), не пристајати (на кога, на што):* ~ слободној штампи.

про̏тивјуриш м *јуриш извршен као одговор на противнички јуриш.*

противкандѝдāт, -а́та м *кандидат друге стране, други кандидат (у неком избору).*

про̀тӣвнӣк м **а.** *онај који онемогућава некога, нешто, онај који се бори против некога, нечега; непријатељ:* ~ монархије, ~ демократије, наш ~ у рату. **б.** *онај који иступа против некога у неком спору, парници, спортској или друштвеној игри и сл.*

про̀тӣвница ж *женска особа противник.*

про̀тӣвничкӣ, -ā, -ō *који се односи на противнике и противнице.*

про̀тӣвнӣштво с *противничко деловање, иступање.*

про̏тивно прил. **1.** *на противан начин, супротно:* поступати ~. **2.** *неподесно, неприкладно, непријатно.* – Противно им је да тако поступе.

проти́внōст, -ости ж **1.** *стање, својство онога који је противан, онога што је противно, супротност.* **2.** *одвратност, мржња.* – Осећала је противност према њему.

противо̀тров м *средство којим се поништава или слаби дејство каквог отрова.*

противофанзи́ва (противофензи́ва) ж *офанзива предузета ради сузбијања непријатељске офанзиве.*

противпо̀дмōрничкӣ, -ā, -ō *који служи за борбу против подморница.*

про̏тивпожāрнӣ, -ā, -ō *намењен, одређен за борбу против пожара, за заштиту од пожара:* ~ апарат, ~ команда, ~ одело.

про̏тивпрāвнӣ, -ā, -ō *који противречи праву, супротан праву, закону:* ~ делатност, ~ радња.

противпра́внōст, -ости ж *својство онога што је противправно.*

противпре́длог (јек. и противпријѐдлог) м *предлог супротан већ изнетом предлогу.*

противпро́писан и **противпро̀писан,** -сна, -о *који противречи прописима, супротан прописима.*

противра́злог м *разлог којим се побија већ изнесен разлог.*

про̏тиврaтнӣ, -ā, -ō *који се противи рату, усмерен против рата.*

противреформа́ција ж ист. *покрет католичке цркве у Европи у XVI и XVII веку са циљем да спречи ширење протестантизма и да ојача свој утицај на општи политички и културни живот.*

проти̇̀вречан јек. **проти̇̀врјечан,** -чна, -о (противрѐчив јек. противрјѐчив, -а, -о) **а.** *супротан, опречан.* **б.** *који садржи мисли, идеје и сл. које се искључују:* ~ суд, ~ закључак.

проти̇̀вречити јек. **проти̇̀врјечити,** -ӣм несвр. [гл. им. проти̇̀вр(ј)ечēње с] (коме, чему) **1.** *говорити, одговарати супротстављајући се, износећи друкчије мишљење.* **2.** *бити у супротности (с киме, с чиме).* – Развој догађаја противречи предвиђеном.

проти̇̀врēчје јек. **проти̇̀врјēчје** с *в. противречност (1).*

проти̇̀вречно јек. **проти̇̀врјечно** прил. *на противречан начин.* – Све је изгледало противречно.

проти̇̀вречнōст јек. **проти̇̀врјечнōст,** -ости ж *својство онога што је противречно, супротност, опречност.*

прȍтивстав м *супротан став, супротна поставка.*

противстȁјати, -стòјӣм *несвр. према противстати.*

проти̇̀встати, -стȁнēм свр. (некоме, нечему) *побунити се, супротивити се (против некога, нечега).* – Постао је господар и њему више нико није могао противстати.

противте́жа ж *сила, акција која делујући у супротном правцу од какве друге акције успоставља равнотежу.* – Прижељкивао је размах неких других снага које би биле противтежа партизанима.

прȍтивтēло јек. **прȍтивтијело** с мед. *протеинска супстанција коју ствара организам као реакцију на стране материје, антитело.*

противту̏жба ж правн. *тужба коју покреће туженик против тужиоца.*

противу предл. (с ген.) *в. против.*

противу- *в. против-.*

противувре́днōст јек. **противувријѐднōст,** -ости ж *в. противвредност.*

прȍтивудāр и **противу̏дарац,** -рца м *удар(ац), напад као одговор на задат удар(ац), противнапад.*

противуза́конит, -а, -о *в. противзаконит.*

противу̏речити јек. **противу̏рјечити,** -ӣм несвр. *в. противречити.*

прȍтивуслуга ж *услуга којом се узвраћа на учињену услугу.*

противу̏стāван, -вна, -о *који је у супротности с уставом.*

про́тиница ж *протина жена.*

про́тинскӣ, -ā, -ō *који се односи на проте, својствен протама:* ~ појас.

проти̇̀њати, -āм свр. **1.** *почети тињати, појавити се тињајући.* **2.** експр. *појавити се неупадљиво, једва видљиво.* – Око уста јој протиња осмех.

прȍтирати, -рēм *несвр. према протрети:* ~ очи.

прȍтискати, -āм свр. *тискајући, гурајући уклонити, истискати, отерати:* ~ некога из куће.

прȍтӣсли ж мн. *пробади, болови.*

прȍтиснути, -нēм свр. **1.** *протерати, прогурати (најпред или кроз што).* **2.** (кроз зубе) *с муком, тешко изговорити.* – Једва је кроз зубе протиснуо неколико речи. ■ ~ **се** *гурајући се, тискајући се проћи, пробити се.* – Једва се протисла до излаза.

прȍтицāј м *проток, протицање:* ~ воде.

прȍтицати[1], -ичē(м) *несвр. према протећи.*

прȍтицати[2], -ичēм *несвр. према протакнути, протаћи.*

протјер- *в. протер-.*

прȍткање и **протка́ње** с бот. *биљно ткиво грађено од малих, ембрионалних ћелија које се непрестано деле, стварајући тако нове ћелије, творно ткиво,* meristem.

прȍткати, -āм (прȍткēм) (трп. прȍткāн) свр. *ткајући шарати, украсити (чиме).* ■ ~ **се** *провући се, пробити се.* – фиг. Мрак се проткао.

протки́вати (се), прȍткӣвāм (се) *несвр. према проткати (се).*

про́то, -а и -ē м *хип. од протојереј и протопрезвитер;* уп. прота.

прото- грч. *као први део твореница значи: први, најстарији по времену, положају и сл.:* протопрезвитер, прототип.

протовести̇̀јāр, -ја́ра грч. ист. *у средњовековној Србији управитељ владарских финансија.*

протȍђакон м грч. *ђакон најстарији по чину.*

прȍтозоа и **прȍтозоа** ж зоол. (обично у мн.) *најнижи једноћелијски животињски организам.*

протојѐрēј, -е́ја м грч. *јереј најстарији по чину.*

прȍток м *протицање, протицај; пролазак, пролажење;* уп. протећи: ~ воде; ~ времена.

прȍтокол м грч. **1. а.** *књига у коју се заводе пристигле молбе, дописи и др. пошта.* **б.** *посебна књига у коју се уносе службени подаци:* ~ рођених, ~ венчаних. **2. а.** *записник са какво̄г скупа, о каквом догађају и сл.* – Све што је рекао тражио је да уђе у протокол. Саставише протокол о смрти. **б.** *документ о каквом споразуму, уговору.* **3. а.** *правила какво̄г церемонијала (у дипломатским и службеним односима).* **б.** *служба која се бави церемонијалом.* • деловодни ~ *в. протокол (1а).* кривични ~ *књига у коју се уносе кривице појединаца.* узети на протокол *саслушати, испитати записнички, бележећи у протокол.*

прȍтоколāрнӣ, -ā, -ō *који се односи на протокол (3а), који је по протоколу (3а):* ~ пријем, ~ посета.

прȍтоколāрно прил. *на протоколаран начин, према протоколу (3а).*

протокола́ција ж **1.** *уношење података у протокол.* **2.** *упис трговачке радње у регистар.*

протокȍлисати, -ишēм (протоколи́рати, -ȍлӣрāм) свр. и несвр. **1.** *завести, заводити у протокол (1).* **2.** *(из)вршити протоколацију (2).*

прȍтолковати, -кујēм и **протолма́чити,** -ȍлмāчӣм свр. (обично експр. и шаљ.) *протумачити, објаснити.*

прȍтомāјстор м *главни градитељ.*

прȍтōн, -о́на м физ. *елементарна честица, једанпут наелектрисан водоников јон, језгро водониково̄г атома* (симбол p).

протонȍтāр, -а́ра м грч.-лат. **1.** *главни нотар, бележник.* **2.** ист. *у феудалној Хрватској, достојанственик који је чувао државни печат.*

протȍплазма и **протоплȁзма** ж грч. *жива материја, жива супстанција.*

прȍтопоп м *в. протојереј.*

протопрѐзвитер м грч. *протојереј као старешина над парохијским свештеницима.*

протȍптер м грч. зоол. *врста рибе која дише и на плућа и на шкрге, и чини прелаз између риба и сувоземних животиња,* protopterus annectens.

проторȍ**кати,** -ȍрочēм свр. разг. *торочући изговорити, наричати много, којешта.* – Он је проторокао све што је знао.

протоси̇̀нђел м грч. *први, најстарији синђел.*

прȍтотӣп м грч. **1.** *први, основни тип, узорак:* ~ домаћег аутомобила. **2.** *особа која је послужила као узор, модел за какво понашање, одевање или за стварање лика у каквом уметничком делу.* – Јунак романа Вечити младожења биће прототип нове генерације Сентандрејаца.

прȍточнӣ, -ā, -ō *који покреће текућа вода, који ради помоћу текуће воде; кроз који тече вода:* ~ хидроцентрала; ~ бојлер.

прȍтраћити (прȍтратити), -ӣм свр. **а.** *неразумно, расипнички, траћећи потрошити, страћити:* ~ сав новац. фиг. Протра-

ћили су крв, а победе нема. **б.** *узалуд изгубити (одређено време).* – Три године је протраћио на ту жену.

протре̏птати, про̀трепће̄м свр. *затрептати, зажмиркати.* – Учитељ протрепта очима.

протре́сати, про̀тре̄са̄м *несвр. према протрести.*

протре́сти (про̀тре̄сти), -е́се̄м свр. **1. а.** *тресући померити, зaљуљати кратко и енергично, продрмати.* – Кад се сат поквари, ја га мало протресем, па опет ради. **б.** *уморити, измучити тресењем, дрмусањем.* – Јахање га је добро протресло, па је одмах легао и заспао. **в.** разг. *размотрити, претрести.* **2.** *проћи уз велике потресе, невоље, протутњати.* – Протресле су и протутњале четврта и пета офанзива.

протр̀љати, про̀тр̄ља̄м свр. *трљајући (руком, каквом тканином, сунђером и др.) прећи (преко нечега), обично загревајући га, чистећи га и др.*: ~ тањир, ~ чело.

протр́нути, про̀тр̄не̄м свр. **а.** *осетити трнце, жмарце од страха, узбуђења, претрнути.* **б.** *укочити се, утрнути (од хладноће).*

протр̀пети јек. **претр̀пјети,** -пи̑м свр. *препатити, претрпети.*

про̀трти, про̀тре̄м и про̀таре̄м свр. *протрљати, истрти.* – Јула му протре чело и болести нестаде.

про̀трунути, -не̄м свр. *пропасти од трулежи, иструлити.* – Од влаге су даске протрунуле.

про̀трупкати, -а̄м свр. *ударити, трупнути више пута стопалима о земљу* – Протрупкаше и отресоше чизме од снега.

протрча̀вати (се), -р̀ча̄ва̄м (се) *несвр. према протрчати (се).*

протр̀чати, -чи̑м свр. **1.** *проћи трчећи, пројурити.* – фиг. Сунце бије право у прозоре, а ветар што протрчи врео је. **2.** *прећи, превалити трчећи.* **2.** експр. *проживети брзо, на брзину, без пажње.* – Младости дане протрчо је већ. ■ **~ се** *задовољити се, изиграти се трчећи.* – Она изведе децу на двориште и пусти их да се протрче.

проту- *в. против:* протуавионски, протуакција, протудржавни, протузаконит и сл.

про̏тува ж *пробисвет, пустолов; битанга, хуља;* уп. протуха.

протума̀рати, -а̄м свр. *провести (извесно време) тумарајући, ходајући без циља:* ~ цео дан.

протума̀чив, -а, -о *који се може протумачити, објашњив.*

протума́чити, -у̑ма̄чи̑м свр. *тумачећи учинити јасним, разумљивим, објаснити:* ~ садашње прилике.

проту́рати (се), про̀тура̄м (се) (протури́вати (се), -у̀рује̄м (се)) *несвр. према протурити (се).*

про̀турити, -и̑м свр. **1. а.** *протерати, прогурати, провући (кроз нешто, с једне стране на другу):* ~ копље кроз јабуку, ~ прсте кроз косу. **б.** *истурити, промолити:* ~ главу кроз прозор. **в.** експр. *изустити, изговорити једва, с муком.* – Једва би у три дана реч протурио. **2. а.** *тајно, кришом пустити у промет, обично нешто забрањено; успешно продати, обично нешто неисправно:* ~ лажне новчанице; успешно ~ робу. **б.** *разгласити, раширити (неку вест, сплетку и сл.).* **3.** *довести на неки положај, место уз протекцију, залагање.* ■ **~ се 1.** *гурајући се проћи, провући се, прогурати се:* ~ се кроз гомилу. **2.** (у некога, у нешто) *претворити се, преобразити се (у некога, у нешто):* ~ се у нову личност.

про̏тусло̄ван, -вна, -о *в. противречан.*

протусло̀вити, -у̀слови̑м несвр. [гл. им. проту̀словље̄ње с] *в. противречити.*

протутња́вати, -у̀тња̄ва̄м *несвр. према протутњати.*

проту̀тњати (проту̀тњети и проту̀тњити), -њи̑м свр. **1.** *проћи, пројурити тутњећи, трескајући, галамећи.* **2.** *протећи, проћи, прохујати (о бурном, богатом догађајима времену):* протутњаше младалачки дани.

проту́ћи (про̀тӯћи), -ту́че̄м свр. **1.** *мало истући, избити.* **2.** разг. **а.** *провести (извесно време) не радећи, дангубећи:* ~ цело вече на улици. **б.** *улудо потрошити (новац, имање), страћити.* ■ **~ се** *пробити се борећи се, тукући се, савлађујући препреке.*

про̏туха ж *в. протува.*

про̀ћаскати, -а̄м и **проћа́скати,** про̀ћа̄ска̄м свр. *провести (извесно време) ћаскајући, попричати, поразговарати.*

проћѐрдати и **про̀ћердати,** -а̄м свр. **а.** *неразумно, лакомислено, расипнички потрошити (новац, имовину и сл.).* **б.** фиг. *узалуд, без сврхе, бескорисно употребити, утрошити, потрошити (време, снагу и сл.).*

про́ћи (про̑ћи), про̑ђе̄м (аор. про́ђох, про́ђе; р. пр. про̀шао, -шла) свр. **1. а.** *идући преместити се с краја на крај неког простора:* ~ кроз ходник. **б.** *продрети, пробити се.* – Метак је прошао кроз ребра. **в.** *накратко се појавити.* – Осмех му прође лицем. **2.** *идући или крећући се неким превозним средством:* **а.** *мимоићи, минути (поред некога, нечега):* ~ поред банке. **б.** *оставити иза себе (некога, нешто).* – Већ смо прошли Врање. **в.** *прећи, обићи, пропутовати:* ~ целу Шумадију. **3. а.** *протежући се прећи (неку границу).* – Брада му прошла појас. **б.** *испунити, навршити:* ~ тридесету. **в.** *претрпети, поднети, преживети:* ~ многе невоље. **4.** *пронети се, раширити се (о гласу).* – Прође глас по народу. **5.** *накратко обузети, прожети.* – Прође га некаква милина. **6.** *успешно завршити:* ~ пети разред. **7.** *бити примљен, прихваћен.* – Прошао је његов предлог. **8. а.** *проћи, минути, завршити се.* – Прошла је вршидба. **б.** *престати причињавати бол, престати болети.* – Прошао му је зуб. **9.** фиг. *снаћи се, издржати, прогурати.* – Проћи ћемо и без помоћи. ■ **~ се** (обично у имп.) *престати радити нешто, занимати се нечим, напустити нешто; оставити некога на миру.* – Прођи се таквих мисли (Шапчанин). Они су се давно прошли пића и скитње (И. Андрић). • **било па прошло** *не вреди, нема смисла спомињати.* **како прошао да прошао** *како било да било, у сваком случају.* **на томе се прође (прошло)** *с тиме се заврши (завршило).* **прођи ме се** *остави ме на миру, не дирај ме;* уп. проћи се. **~ добро** *имати успеха, повољно завршити неки посао.* **~ (какву) школу** *стећи неко искуство.* **~ као Јанко на Косову, ~ као зелена трава** *претрпети неуспех, настрадати.* **~ кроз гвожђе и ватру** *много претрпети, пропатити.* **~ кроз главу (главом)** *пасти на памет, синути (о некој мисли, идеји).* **~ кроз сито и решето** *доживети свашта, бивајући у различитим ситуацијама, крећући се у различитим друштвима, обично сумњивим.* **~ мимо (поред, крај) некога као поред (мимо, крај) турског гробља** *мимоићи некога не обраћајући пажњу, без поздрава.* **то је прошло кроз моје руке** *то сам ја урадио и знам какво је.*

про̀ћућорити, -и̑м свр. *ћућорећи проговорити, прошаптати.*

проћу́шити се, про̀ћӯши̑м се свр. разг. *постати паметнији, спретнији, вештији.*

проу̏зроковати, -кује̄м свр. и несвр. *бити, поста(ја)ти узрок неког процеса, неког збивања, изаз(и)вати.*

проузроко̀ва̄ч, -а́ча м *онај који, оно што проузрокује, изазива нешто.*

проузроча́вати, -о̀ча̄ва̄м и **проузрочи́вати,** -о̀чује̄м *несвр. према проузрочити.*

проу̏зрочити, -и̑м свр. *постати узрок нечега, изазвати нешто;* уп. проузроковати.

про̀уњкати, -а̄м свр. *проговорити, изговорити уњкајући.*

проу̏рлати, -а̄м свр. *почети урлати, огласити се урлајући.*

проурли́кати, -у̀рли̑че̄м свр. *почети урликати, огласити се урличући.*

проу́стити, про̀ӯсти̑м свр. **1.** *проговорити, рећи.* – Јадна моја! Проусти узбуђено. **2.** *отворити уста у намери да се нешто каже, али не изрећи, заустити.* – Окрену се још једанпут, проусти, али му се усне укочиле.

проуча̀валац, -аоца (проуча̀ватељ) м *онај који проучава нешто, изучавалац, истраживач.*

проуча́вати, -у̀ча̄ва̄м *несвр. према проучити.*

про̀ученост, -ости ж *својство, стање онога што је проучено, испитаност.*

проу̀чити, про̀учӣм свр. *испитати, изучити.*

проф. скраћ. *професор.*

про́фа м (мн. ж) жарг. *хип. или ир. од професор.*

профакту́ра м *предрачун за поручену робу.*

про̏фа̄н, -а, -о лат. **1.** *који се односи на свет, који одговара захтевима света, светован;* супр. духован. **2.** *обичан, прост; који одаје такве особине:* ~ човек; ~ задовољство.

профана́ција ж *увреда, обешчашћење, оскврнуће:* ~ племенитих осећања.

профа̀нисати, -ӣшем свр. и несвр. *повредити, вређати оно што се сматра достојним поштовања, обешчастити, обешчашћивати.*

профа̀шист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица фашизма.*

профашѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на профашисте:* ~ режим, ~ штампа.

профа̀шисткиња ж *женска особа профашист(а).*

профѐсија (про̀фе̄сија) ж лат. *занимање, позив, струка.*

про̏фесиона̄лан, -лна, -о **1.** *који се односи на професију, који је по професији:* ~ политичар. **2.** (одр.) *изазван каквом професијом, настао као последица вршења какве професије:* ~ болест. • ~ **тајна** *службена тајна.*

професиона́лац, -лца м *онај који се неким послом бави као професијом.*

професионалѝзам, -зма м **1.** *бављење каквим послом као професијом, професионално обављање неке делатности.* **2.** лингв. *речи и изрази својствени људима одређене професије.*

професионализа́ција ж *прелазак на професионализам, на професионални рад:* ~ политичара.

професиона̀лизовати, -зује̄м (професионализи́рати (се), -ѝзӣра̄м (се)) свр. и несвр. *претворити, претварати у професију.* – Његов начин мишљења све професионализује. ▪ **~ се** *постa(ја)ти професија.* – Политички рад се професионализује.

професио̀на̄лка ж *женска особа професионалац.*

про̏фесиона̄лно прил. *на професионалан начин, као професионалац.*

про̀фесор м (инстр. -ом) лат. *звање наставника средњих и високих школа:* гимназијски ~, ~ универзитета. • **ванредни ~** *други по рангу наставничко звање на факултету и уметничким академијама.* **редовни ~** *највише наставничко звање на факултету и уметничким академијама.*

професо̀рица (про̀фесорица) и **про̀фесо̄рка** ж **1.** *женска особа професор:* ~ историје. **2.** арх. *професорова жена.*

про̀фесоровати, -рује̄м несвр. *обављати дужност професора, бити професор.*

про̀фесорскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на професоре, својствен професорима:* ~ позив, ~ држање.

про̀фесорство и **професо́рство** с *в. професура.*

професо̀рчић м *дем и ир. од професор.*

професу́ра ж *професорско звање, професорска служба.*

про̀фе̄т, -е́та м грч. *пророк, видовњак.*

профетизи́рати, -ѝзӣра̄м свр. и несвр. *прорећи, прорицати, предвидети, предвиђати.*

про̀фе̄тскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на профете, пророчки, видовњачки.*

профи- нем. *први део полусложеница са значењем: професионалан:* профи-организација боксера, профи-уговор.

профију́кати, -ӣјӯче̄м свр. *фијучући пролетети.* – Изнад наших глава профијукаше три бомбе.

про̀фӣл, -и́ла м фр. **1.** *бочни изглед, лик (неког предмета, лица и сл.).* **2. а.** *пресек (вертикални, попречни или дужни) неког предмета.* **б.** техн. *назив за индустријске израђевине различитог пресека које најчешће служе као конструктивни елементи у грађевинарству, машинству и др.* **3.** *обрис, контура.* – Светла линија моста није се мењала као ни профил околних планина на небу. **4. а.** *скуп битних, типичних карактеристика какве професије:* ~ инжењера. **б.** *основне карактеристике какве делатности:* ~ индустрије.

профила̀кса и **профѝлакса** ж *предохрана, заштита од болести, превентивна медицина, превентива.*

профила̀ктичан, -чна, -о и **профила̀ктичкӣ,** -а̄, -о̄ *заштитни, превентивни:* ~ лек, ~ вакцина.

про̀фӣлнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на профил.*

профи́нити, -о̀фӣнӣм свр. *учинити финим, тананим, рафинирати:* ~ своја осећања. ▪ **~ се** *постати фини, танан, рафиниран.*

про̀фӣњено̄ст, -ости ж *својство оног који је профињен, оног што је профињено:* ~ укуса, ~ понашања.

про̀фирцати, -а̄м свр. мађ. *прихватити, причврстити шијући, прошити.*

про̀фӣт, -и́та и **про̀фит,** -а м лат. *зарада, добитак, вишак вредности:* извући ~, чист ~.

про̏фитабӣлан, -лна, -о *који доноси профит, добит, уносан.*

профитаби́лно̄ст, -ости ж *особина оног што је профитабилно, уносно.*

профѝте̄р, -е́ра м *онај који је остварио профит, обично брзо, нелегално, нечасно:* ратни ~.

профѝте̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на профитере, својствен профитерима:* ~ морал, ~ понашање.

профите́рство с *профитерске особине, својства.*

профити́рати, -ѝтӣра̄м свр. и несвр. *оствари(ва)ти добит, профит (често нелегално, нечасно).* – Једни су ратовали, а други су од тога профитирали.

про̀фӣтнӣ и **про̀фитнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на профит, добит:* ~ стопа.

профу̀књача (профу̀кљача) ж пеј. *жена лаког морала, курва.*

профункцио̀нисати, -ише̄м (профункциони́рати, -о̀нӣра̄м) свр. *почети функционисати (профукционирати), прорадити.*

про̀фућкати, -а̄м свр. *лакомислено, улудо потрошити, страћити:* ~ новац, ~ младост.

про́ха ж *в. проја.*

про̏хибитӣван, -вна, -о *који спречава, онемогућава, забрањује нешто:* ~ царина.

прохиби́ција ж лат. *законом одређена забрана продаје и производње алкохолних пића.*

про̏хла̄дан, -дна, -о *понешто, помало хладан:* ~ јутро.

про̏хла̄дно прил. *понешто, помало хладно.* – Напољу постаје прохладно.

про̀ходан, -дна, -о *којим се, кроз који се може проћи, проходити (о путу, терену и сл.):* ~ пут.

прохо́дати, про̀хо̄да̄м свр. **1.** *почети, научити ходати (о детету).* **2.** *провести (извесно време) ходајући, шетајући.* – Проходао је неколико часака по соби. **3.** *ходањем, кретањем учинити гипкијим, издржљивијим:* ~ коња.

прохо̀дљив, -а, -о *в. проходан.*

про̀ходно̄ст и **прохо́дно̄ст,** -ости ж *својство, стање оног што је проходно.*

прохр́кати, про̀хр̄че̄м *провести (извесно време) хрчући.* – Прохркао је целу ноћ.

про́хтев и **про̀хтев** јек. **про́хтјев** и **про̀хтјев** м *јака унутрашња жеља, тежња, потреба (да се нешто оствари, добије, поседује и др.).* – Увек је имао велике прохтеве.

прохте́вати се, про̀хте̄ва̄ се јек. **прохтиjѐвати се,** про̀хтијева̄ се *несвр. према прохтети се.*

про̀хтети се, про̀хте̄ се и про̀хтедне̄ се јек. **про̀хтјети се,** про̀хтије се и про̀хтједне̄ се свр. безл. (са логичким субјектом у

дат.) *имати, осетити прохтев.* – Имаш некога да га лупиш или пољубиш, како ти се када прохтедне.

прохујалōст, -ости ж *стање, особина онога који је прохујао, онога што је прохујало:* ~ његовог живота.

прохујао, -ала, -о *који је прошао, протекао, минуо.* – Све се то појавило после прохујалог рата.

прохујати, -јӣм свр. **1.** *хујећи проћи, пролетети.* – Меци су прохујали изнад наших глава. **2.** *протећи, минути, проћи (о времену).* – Младост је тако брзо прохујала.

прохуктати, прòхукћēм свр. *хукћући проћи, пројурити.* – Поред нас прохукће локомотива.

процвасти (прòцвасти), -атēм свр. *в. процветати.*

прòцвāт м **1.** *избијање, развијање цветова, цветање.* **2.** *брз, полетан развитак, развој.* – Роман и приповетка постигли су свој процват у прошлом веку.

прòцветао јек. **прòцвјетао,** -āла, -о и **процвèтао** јек. **процвјèтао,** -ала, -о (обично одр.) *р. пр. од процветати у атриб. служби:* ~ цвеће.

процветáвати јек. **процвјетáвати,** -ѐтāвāм *несвр. према процветати.*

процвѐтати јек. **процвјѐтати,** -āм свр. **1. а.** *почети цветати, пустити цветове.* – фиг. Фебруар је процветао ињем. **б.** *развити се нагло, полетно.* – Индустрија је одједном процветала. **2.** експр. *постати задовољан, весео, раздраган.* – Откако се удала, процветала је. **3.** *прекрити се алгама, загадити се алгама (о мору).* – У Истри је и ове године море процветало.

процвѝлети јек. **процвѝљети,** -лӣм свр. **1.** *почети цвилети, закукати, зајаукати (од бола, жалости).* **2.** *проговорити пискавим гласом.*

процвјет- *в. процвет-.*

процвокòтати, -òкоћēм свр. *провести извесно време цвокоћући:* ~ целу ноћ.

процвркỳтати, -ркућēм свр. *почети цвркутати, процевати (о птици).*

процвр̀чати, -чӣм свр. *почети цврчати (о цврчку).*

процéдити, прòцēдӣм јек. **процијèдити,** прòцијèдӣм свр. **1. а.** *цедећи очистити, ослободити непожељних примеса:* ~ млеко. **б.** експр. *попити полако, с муком.* – Једва процедио кроз грло чашицу ракије. **2. а.** (често: ~ кроз зубе) *нејасно, тихо, полако изговорити, изрећи:* ~ псовку. **б.** *одмерити, одвагати, проценити (речи, реченице).* – Не знаш да мораш сто пута процедити сваку реч нашег човека. ■ ~ **се** *очистити се пролазећи кроз нешто, цедећи се.*

процедýра м лат. *метод, начин рада, утврђени поступак:* ~ испитивања, истражна ~, судска ~.

прòцедурāлан, -лна, -о *који се односи на процедуру:* ~ питање.

процеђѝвати (се), -ѐђујēм (се) јек. **процјеђѝвати (се),** -јѐђујēм (се) *несвр. према процедити (се).*

прòцена јек. **прòцјена** ж **1. а.** *утврђивање, одређивање цене нечега, процењивање.* – Задовољни су проценом куће. **б.** *утврђена вредност, цена.* **2.** *мишљење, суд о вредности, значају нечега, о времену настанка и др.* – По њиховој процени та књига је заслужила награду.

прòценат (прòцент), -нта м (ген. мн. прòценāтā) лат. **1.** *стоти део неког броја или неке количине, постотак (%); количина изражена у постоцима.* **2.** *накнада за коришћење туђег капитала или продају туђе робе.* – На пијаци продаје туђа јаја на проценат.

процѐнитељ јек. **процјѐнитељ** м *онај који нешто процењује, који врши процену, проценилац.*

процѐнитељскӣ јек. **процјѐнитељскӣ,** -ā, -ō *који се односи на проценитеље.*

процéнити, прòцēнӣм јек. **процијèнити,** прòцијенӣм (трп. прòцēњен јек. прòцијењен) свр. **1.** (нешто) *одредити, утврдити цену, вредност (нечему):* ~ штету. **2. а.** *донети суд (о коме, чему), просудити:* ~ ситуацију. **б.** *испитати, проверити:* ~ отпорност материјала.

прòцентнӣ, -ā, -ō *који се односи на процен(а)т, изражен у процентима:* ~ рачун.

прòцентуāлан, -лна, -о *који је изражен у процентима:* ~ учешће жена у почитичким органима.

прòцентуāлно прил. *према процентима, изражено у процентима.*

процѐњив јек. **процјѐњив,** -а, -о *који се може проценити.*

процењѝвати јек. **процјењѝвати,** -ѐњујēм *несвр. према проценити.*

процењѝвāч јек. **процјењѝвāч,** -áча м *в. проценитељ.*

прòцēп јек. **прòцијеп** м **1. а.** *процепљено, распукло место, распуклина, пукотина.* – Наслонио пушку у процеп камена и притајио се. **б.** *узан и дубок усек, теснац (између две стене, литице и сл.).* – Спуштају се кроз само њима познат процеп у клисури. **в.** *размимоилажење, расцеп, раздор.* – У кући је због његовог понашања дошло до процепа. **г.** *веома тежак положај, безизлазна ситуација.* – Прво издан и поражен, доведен је у трагичан процеп. **2. а.** *комад дрвета, штап процепљен на једноме крају који служи за хватање змија и других мањих животиња.* **б.** *руда на воловским колима која се рачва у делу до кола.* • **пиштати, цвилети као гуја (змија) у процепу** *плакати, цвилети, кукати.* **стављати (кога) у процеп** *доводити (некога) у тежак, неугодан положај.*

процéпити, прòцēпӣм јек. **процијèпити,** прòцијепӣм (процéпати, прòцēпāм јек. процијèпати, прòцијепāм) свр. *расећи, расцепити.* ■ ~ **се а.** *расцепити се, распукнути се.* **б.** *постати промукао, храпав (о гласу, грлу).*

прòцес м лат. **1. а.** *постепена измена какве појаве, стања и сл., развој, ток.* **б.** *све радње које се врше да би се добио одређени резултат:* ~ добијања алуминијума, производни ~. **2.** правн. *судски поступак:* политички ~, ревизија процеса.

процѐсија ж лат. *свечана поворка верника, црквени опход, литија.*

прòцеснӣ, -ā, -ō *који се односи на процес:* ~ акт, ~ пуномоћ. • ~ **право** правн. *правила којима се регулише поступак при суђењу.*

прòцесно прил. *у погледу процеса, односећи се на процес:* бити ~ способан.

прòцесор м рач. (често са атрибутом „централни") *извршна рачунарска јединица која прима и извршава инструкције прочитане из одговарајуће меморије;* уп. микропроцесор.

процију- *в. проце-.*

процѝктати, прòцикћēм свр. *почети циктати, зациктати, заштектати, запраскати (о ватреном оружју и ономе што производи сличан звук).*

процје- *в. проце-.*

прòцмиздрити, -ӣм свр. *почети цмиздрити, плакати; проговорити цмиздрећи.*

прòцуњати, -āм свр. **1.** *провести (извесно време) цуњајући, њушкајући, тражећи.* **2.** *дознати цуњајући, проњушкати.*

процýрити, -ӣм свр. **1.** *почети цурити, потећи.* **2.** *престати задржавати, почети пропуштати.* – Буре је процурило.

прочавр̀љати, -āм свр. *провести (извесно време) чаврљајући, причајући брзо, живо, весело.*

прочáмити, -ӣм свр. *провести (извесно време) чамећи, изоловано од света, неактивно:* ~ две године у затвору.

прочáрати, прòчāрāм свр. **1.** *чарајући прочепркати, прочачкати.* **2.** *чарајући подстаћи (ватру).*

прòчаркати, -āм свр. *мало прочарати.* ■ ~ **се** *сукобити се пушкарајући, изазивајући мање чарке.*

прочáстити, прòчастӣм свр. *частећи угостити, погостити, почастити.* ■ ~ **се** *угостити се, погостити се, почастити се.*

прочачкати, -ām свр. **1.** *чачкајући прочистити:* ~ лулу, ~ уво. **2. а.** *претрести, прочепркати (што растресито):* ~ штапом мравињак. **б.** *упорним трагањем пронаћи, дознати.* – Полиција је прочачкала његово име.

прочелни̑, -ā, -ō *који се налази у прочељу, с предње стране:* ~ зид, ~ прозор, прочелна врата.

прочелни̑к м *в. начелник:* ~ одељења.

прочелница ж *женска особа прочелник.*

прочелнички̑, -ā, -ō *који се односи на прочелнике и прочелнице:* ~ положај.

прочелни̑штво с *прочелничка служба и звање.*

прочеље и **прочеље** с **1. а.** *врх, чело стола као почасно место:* сести у прочеље стола. **б.** *водеће место, водећа улога.* – Само одабраници имају прочеља људскога друштва. **2.** *предња страна, лице зграде, грађевине и сл.; предња страна уопште:* ~ храма; ~ књиге.

прочепркати, -ām свр. *чепркајући, копкајући растрести, испреметати (често тражећи нешто).* – фиг. Прочепркао је брзо по памети какав сам био у младости.

прочеткáвати, -ѐткāвāм *несвр. према прочеткати.*

прочеткати, -ām свр. *четкајући очистити, отрести.* ■ **~ се** *четкајући се отрести, очистити са себе (прашину и сл.).*

прочешљáвати, -ѐшљāвāм *несвр. према прочешљати.*

прочешљати, -ām и прочешљам свр. **1. а.** *рашчешљати (косу, браду).* **б.** *испревртати, растрести (сено и сл.).* **2.** *обасути прекорима, изгрдити, искритиковати.* – Доктора су на састанку добро прочешљали. **3.** *истражити, претражити (неки крај, предео).* – Прочешљали су цео Београд, али га нису нашли.

прочибукати, -ām свр. **1.** *чибукајући очистити, истрести.* **2.** *истући, избити, измлатити.*

прочист ж бот. *биљка из пор. млечика из чијег се семена добија лаксативно средство,* Croton tiglium.

прочистач, -áча м *уређај за прочишћавање:* ~ ваздуха.

прочистити, -и̑м (трп. прочишћен) свр. **1.** *учинити чистим, очистити, ишчистити:* ~ кућу, ~ пушку. **2.** *учинити проходним, рашчистити (пут).* – Камион се заглавио јер екипа није прочистила пут. ■ **~ се** *ослободити се цревног садржаја, ишчистити се.*

прочитáвати, -ѝтāвāм *несвр. према прочитати.*

прочитати, -ām (прочитáмо и прочитамо) свр. **1.** *завршити читање; читајући упознати, сазнати:* ~ новине, ~ писмо, ~ роман. **2.** *схватити, упознати (некога, одн. нечије расположење, осећање и сл.).* • ~ **судбину** *прорећи, предсказати судбину, будућност.* ~ **руку, длан** *предсказати будућност гледајући у руку, у длан.*

прочишћáвати (се), -ѝшћāвāм (се) и **прочишћи́вати (се),** -ѝшћујēм (се) *несвр. према прочистити (се).*

прочишћéње с *психичко и етичко растерећење, очишћење, катарза.*

прочлóвити, -и̑м свр. експрес. *провести (извесно време) човећи, дубећи.* – Прошетали се мало на рукама, прочловили мало на глави.

прочмáвати, прочмāвāм свр. експрес. *провести извесно време чмавајући, спавајући.*

прочудáчити се, -ўдāчи̑м се свр. *постати чудак, особењак.* – Причају момци да се мајстор прочудачио.

прочудити се, -и̑м се свр. *провести неко време чудећи се.*

прочупати, -ām свр. **1.** *почупати, ишчупати:* ~ коприве око куће. **2.** (некога) *задавати бол (некоме) вукући га за косу, чупајући га.* – Дође ми да га почупам. ■ **~ се** *задавати бол један другоме чупајући се.*

прочути, -ујēм свр. **1.** *поново добити способност примања звукова слухом.* **2.** *делимично примити слухом, пречути.* – Прочуо би половину онога што му је жена говорила. ■ **~ се 1.** *зачути се, одјекнути.* – После жамора прочује се грохотан смех. **2.** *постати чувен, познат.* – Он се прочуо по целом Београду.

прочу́чати, -чи̑м свр. **1.** *провести (извесно време) чучећи.* **2.** разг. *провести, проживети (на неком месту) дуго времена.* – Као удова прочучи у Добровцу двадесет година.

проџáрати, проџарāм свр. *џарајући подстаћи (ватру).*

прошалити се, -и̑м се свр. *нашалити се, пошалити се.*

прошапнути и **прошапнути,** прошапнēм свр. *рећи шапнувши, шапнути.* – Миловање моје! – прошапне девојка.

прошаптáвати, -ȁптāвāм *несвр. према прошаптати.*

прошаптāј м *шапутање, шаптај.* – Наши састанци су два прошаптаја и два пољупца.

прошаптати, прошапћēм и **прошапутати,** -ām свр. *рећи тихо, шапћући.*

прошáрати, прошāрāм свр. **1. а.** *учинити шареним, шарајући украсити, ишарати:* ~ блузу црвеним нитима. **б.** *учинити разноврсним.* – фиг. Бескрај самоће неће нико ни смехом прошарати. **2. а.** *проћи, прелетети крећући се кривудаво, у различитим правцима:* ласта прошара небом. **б.** *прелетети (погледом, очима).* – Он прошара очима преко свих лица. ■ **~ се** *постати шарен; постати разноврстан.*

прошарица ж *снег који је местимично окопнео, кроз који се назире земља.*

прошашáвити, -ȁшāви̑м свр. *постати шашав, ћакнут.*

прошáшољити, -и̑м свр. *шашољећи погладити, помиловати.*

прошверцовати, -цујēм (прошверцати, -ām) свр. нем. *тајно пренети (обично какву робу у циљу недозвољене трговине), прокријумчарити.* ■ **~ се** *проћи без дозволе, без докумената, карте и сл. неприметно, неопажено.*

прошврљати, прошврљāм свр. *шврљајући проћи, пробазати, протумарати, пролутати.* – Увече би прошврљао око куће.

прошевина ж *прошење девојке, просидба, прошња.*

прошегáчити се, -ѐгāчи̑м се свр. *провести (извесно време) шегачећи се; нашалити се шегачећи се.*

прошек м итал. *слатко, десертно вино од просушеног грожђа.*

прошēње с **1.** *гл. им. од просити.* **2.** *просидба, прошевина.*

прошепи́рити се, -ѐпи̑ри̑м се свр. *проћи шепирећи се, правећи се важан.*

прошестáрити, -ѐстāри̑м свр. *пролетети шестарећи, правећи кругове у лету (о птицама).*

прошéтати, прошēтāм (прошēћēм) свр. **1.** непрел. *в. прошетати се.* **2.** прел. *извести у шетњу:* ~ госте по граду. ■ **~ се** *провести (извесно време) шетајући; проћи шетајући.*

прошеткати (се), -ām (се) свр. *у дем. значењу: прошетати (се).*

прошибати, -ām свр. **1.** прел. *шибајући истући, избити.* – фиг. Ветар је жестоко ишибао земљу. **2.** непрел. *проћи брзо, projурити, пролетети.* – За два дана прошибао је кроз читаву Подгорину.

прошиваљка ж *в. прошивача (1).*

прошивати (се), прошивāм (се) *несвр. према прошити (се).*

прошивач, -áча м *дебели обућарски конац за прошивање.*

прошивача ж **1.** *велика игла за прошивање.* **2.** *машина за прошивање.*

прошивен, -ėна, -о **1.** *трп. од прошити.* **2.** *украшен продену̑тим нитима:* златом ~ блуза.

прошикљáвати, -ѝкљāвāм *несвр. према прошикљати.*

прошикљати, -ām свр. *шикљајући потећи, избити (о течности).*

прошикнути, прошикнēм свр. *шикнувши избити (о течности).*

проширен, -а, -о **1.** *трп. од проширити (се).* **2.** *распрострањен, раширен.*

про̀ширено̄ст, -ости ж *својство, стање онога што је проширено.*

проширѐње с *просторно ширење, повећање:* ~ стана, ~ речног корита.

проширѝвати (се), -ѝрује̄м (се) *несвр. према проширити се.*

проширѝти, про̀шѝри̑м (трп. проширен) свр. **1.** *ширећи увећати (неки простор).* **2.** *распространити, појачати (неко дејство, утицај и сл.):* ~ свој утицај на Балкан. ■ **~ се 1.** *постати шири, увећати се.* **2.** *распространити се, појачати се (о неком дејству, утицају и сл.).*

про̀шити, про̏шије̄м (трп. проши̑вен, -ѐна) свр. **1.** *шијући спојити, причврстити, зашити.* **2.** експр. *пробити, пробушити на више места.* – Шмајсер проши живицу.

прошѝшати, про̀ши̑ша̄м свр. *брзо проћи, пролетети.* – Авион је прошишао небом.

прошѝштати, -ти̑м свр. *шиштећи проговорити.*

прошка̀кљати, -а̄м (прошка̀кљити, -и̑м) свр. *шкакљајући поголицати, пошкакљати.*

прошкѝљити, -и̑м свр. *погледати полузатвореним очима, шкиљећи.*

прошкргу̏тати, -р̑гуће̄м свр. *проговорити шкргућући.*

прошкрѝпати, про̀шкри̑па̄м и **прошкрѝпити** -и̑м свр. *почети шкрипати (шкрипити), почети производити реске звуке.*

прошкро̀пити, про̀шкропи̑м (трп. по̀шкропљен) свр. *шкропећи полити, попрскати.* – Пошкропило га улично блато.

про̏шли̑, -а̄, -о̄ *који је прошао, минули.* • **~ време** лингв. арх. *в. перфек(а)т.*

про̏шло̄, -о̄г(а) с *в. прошлост:* уздисати за прошлим, заборавити све оно прошло.

прошлого̀дишњи̑, -а̄, -е̄ *који се односи на прошлу годину, који је био, који се збио, десио и сл. прошле године; који је из прошле године:* ~ успех; ~ род.

прошлонѐдељни̑ јек. **прошлонѐдјељни̑,** -а̄, -о̄ *који се односи на прошлу недељу, који се десио прошле недеље; који је из прошле недеље:* ~ утакмица.

про̏шло̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *време које је прошло; догађај из тога времена.*

прошља́пати, про̀шља̄па̄м свр. *проћи шљапајући, газећи по расквашеној земљи.*

про̀шња ж **1.** *просидба, прошевина.* **2. а.** *просјачење.* **б.** *учтиво тражење, молба.*

прошпацѝрати (се), -а̀ци̑ра̄м (се) свр. нем. *в. прошетати (се).*

прошпѝјати, -а̄м и **прошпијунѝрати,** -у̀ни̑ра̄м свр. *шпијунирајући сазнати, открити:* ~ непријатељске положаје.

про̀штац, -шца (-а̀ца) м (инстр. -шцем (-а̀цем); мн. про̀шци (прошта̀ци), ген. прошта́ца̄; зб. им. про̂шће с (мн. ø)) *неотесан колац направљен најчешће цепањем низдуж некоѓ одсеченог (по потреби и прекраћеног) дебла (као део ограде, плота и др.).* • **дизати се прошца** *игра у којој један играч легне на земљу као проштац, а други га диже на ноге.* **пасти (лећи) као ~** *пасти, лећи свом дужином.* **стајати као ~** *стајати усправно, укочено.*

про̏штени̑, -а̄, -о̄ *који се односи на проштење, на опроштај грехова:* ~ молитва. • **~ дани** *в. просни дани (под просни).*

проштѐње с **1. а.** (и про̀ште̄ње) *праштање, опроштај.* **б.** *опроштај грехова.* **2.** *црквена слава.*

про̀штепати, -а̄м и **про̀штеповати,** -пује̄м свр. нем. **1.** *штепајући начинити шав, спојити шавом.* **2.** *изрешетати, избушити мецима.* – Авиони проштеповаше из митраљеза околне чуке и косе (Б. Ћопић).

прошћа́вати, про̀шћа̄ва̄м *несвр. према простити.*

прошу̀љати се, про̀шӯља̄м се свр. *в. прошуњати се.*

прошу́мити (прошу́мети јек. прошу́мјети), -ми̑м свр. **1.** *почети шумити, зачути се шумећи.* – фиг. Зашуме слатке речи. **2.** *проћи шумећи.* – Она прошуми двораном као вихор.

прошу́њати, про̀шӯња̄м свр. *шуњајући се, кришом проћи:* ~ око куће.

прошупљѝвати (се), -у̀пљује̄м (се) *несвр. према прошупљити (се).*

прошу̀пљити, про̀шӯпљи̑м свр. *учинити шупљим, пробушити.* – Глупо је новац прошупљити и пришити на чоју. ■ **~ се 1.** *постати шупаљ, пробушити се.* – Лонац се прошупљио. **2.** *изгубити пуноћу (о гласу).* – Глас му се нешто прошупљио.

про̀шушкати, -а̄м свр. **1.** *почети шушкати; проћи шушкајући.* – Змија прошушка негде у трави. **2.** *шушкајући изговорити; прошаптати.* – Позове га на страну и нешто прошушка с њиме.

прошу́штати, -ти̑м свр. *почети шуштати; шуштећи проћи, пролетети.*

пр̏па ж *непријатност, невоља, незгода.* – Има Немаца преко стотине, мислим да ће данас бити прпе.

пр́па ж **1.** *в. прпор.* **2.** *уопште оно што је растресито, зрнасто (струготина, опиљци, козји брабоњци).* – Пође газећи по прпи, струготини од тесаних дрва.

пр̏пати се, -а̄м се несвр. *ваљати се, млатити крилима по прашини, песку, растреситој земљи и сл. (о птицама, које се тако ослобађају гамади).* – Сврачица се прпа у прашини.

пр̏порити, -и̑м несвр. оном. [гл. им. пр̏поре̄ње с] *производити слаб шум.* – Чуло се како на стрехи врабац прпори крилима.

пр̏пошан, -шна, -о **а.** *самовољан, пркосан; обестан, пустопашан:* ~ младић. **б.** *који одражава такве особине:* ~ поглед.

пр̏пошно прил. *на прпошан начин, пркосно, пустопашно.*

пр̏птати, пр̏пће̄м несвр. *в. прпорити.*

пр̀са, пр̑са̄ и пр̀сијӯ с мн. **1.** *предњи горњи део човечјег трупа; одговарајући део животињског тела; органи смештени у њему, груди.* **2.** *женска недра, дојке.* • **бити се (бусати се, лупати се) у прса** *разметати се, хвалисати се.* **за прса се ухватити** *почети се рвати, тући.* **кокошја ~** *деформација грудног коша као последица рахитиса.* **одбити од прса** *престати дојити.* **с прса (ударити и сл.)** *с предње стране (ударити и сл.).* **~ у (о) прса (борити се, наћи се и сл.)** *из непосредне близине, на малом растојању (борити се, наћи се и сл.).*

пр̂сак, -ска м **1.** *раширене капљице.* – Диже се из воде, отресе главом и ситни прсак расу се око ње. **2.** *шум, шуштање, прштање:* ~ лишћа.

пр̂сат, -а, -о **1.** *који има јака, широка прса.* **2.** *који има велике дојке.*

пр̂сато̄ст, -ости ж *особина онога који је прсат.*

пр̏си, пр̀сијӯ ж мн. *в. прса.*

пр̏симице̄ прил. **1.** *хватајући се за прса:* тући се ~. **2. а.** *прсима напред:* ићи ~ на непријатеља. **б.** *у прса.* – Камен га је ударио прсимице.

пр̏сити се, -и̑м се несвр. **а.** *држати се усправно, укочено.* – Официри су се прсили и отпоздрављали. **б.** *правити се важан, разметати се.* – Скоројевићи се видно прсе и хвале.

пр̂скав[1], -а, -о *који лако прска, који се лако дроби, хрскав:* ~ корица хлеба.

пр̂скав[2], -а, -о *који прска, расипа капљице, искре:* ~ поток, ~ млаз усијаног гвожђа.

пр̂скавац, -а̄вца м бот. *биљка* Impatiens noli tangere *чије чахуре при додиру прскају.*

пр̀скалица ж *справа, направа за прскање:* баштенска ~, виноградарска ~.

пр̂скати, -а̄м *несвр. према прснути.* • **~ од здравља** *бити доброг здравља, изгледати веома здраво.*

пр̀скати, -а̄м несвр. (свр. пр̀снути) **1. а.** *избијати у капљицама, у таньим млазевима.* – Из посекотине прскала је крв. **б.** *бацати, избацивати капљице.* – Прска док говори. **2.** *засипати, квасити, поливати (капљицама).* – Брица је прскао лице ко-

лоњском водом. ■ ~ **се** *засипати се, квасити се, поливати се (капљицама) (вршећи радњу сам на себи или узајамно с другим).*

пр̏скотина ж **1.** *комад, парче нечег сломљеног, разбијеног, крхотина.* **2.** *в. прсак (1).*

пр̏слина ж *напрслина, пукотина.*

пр̏слук и **пр̏слук** м **1.** *део одеће без рукава који се носи преко кошуље или блузе.* **2.** *део женског рубља, грудњак, прслуче, прслучић, брусталтер.* • **пуца ми ~, уз прслук ми** *баш ме брига, шта ме се тиче, не марим.*

прслу́чак, -чка м *в. прслуче (1).*

пр̏случе, -ета с (супл. мн. прслучићи м; зб. им. пр̏случāд ж) **и пр̏случић** и **пр̏случић** м **1.** *дем. и хип. од прслук.* **2.** *в. прслук (2).*

пр̏снӣ, -ā, -ō *који се односи на прса (прси), грудни:* ~ мишић, ~ аорта. • ~ **кош** *грудни кош* thorax. ~ **пливање** спорт. *посебан начин пливања које се изводи грудима према води.*

пр̏снути, -нēм (аор. пр̏снух и пр̏скох, пр̏снӯ и пр̏иште; р. пр. пр̏снуо, -ула, -о и пр̏скао, -сла, -о) свр. **1.** *пући, сломити се, распукнути се.* – фиг. Моји снови су прсли као сапунски мехурићи. **2. а.** *нагло се појавити, избити.* – Тада Дрина прште из корита и понесе све са собом. **б.** *побећи, разићи се, разбежати се.* – Да одакле пукне, сви би прснули као зечеви. **в.** *неочекивано одјекнути, проломити се.* – У ходнику прсну смех. **г.** *планути, букнути (о јакој светлости, ватри).* **д.** *јако се наљутити, разбеснети се.* – Стар човек прсне и за најмању ситницу, грди, псује. **ђ.** *запети, навалити.* – Нека је злоћа спопала, па прсне да грди. • ~ **у смех (кикот)** *насмејати се нагло, јако;* **прште ми пред очима** *постаде ми јасно.*

пр́снути, пр̑снēм свр. (несвр. пр́скати) **1.** *излити се у капљицама, бризнути.* **2.** *полити капљицама, попрскати.*

прсо̀бо̄ља ж *грудобоља, туберкулоза.*

пр̏собрāн и **пр̏собран** м *насип, бедем који штити од непријатељске ватре, грудобран.*

пр̑ст м (ген. мн. пр̀стијӯ (пр̑стā)) **1. а.** *један од пет крајњих покретних делова руке или ноге у човека; одговарајући део у животиња.* **б.** *део рукавице (ређе чарапе) који се навлачи на прст:* рукавице без прстију, дечје чарапе са прстима. **2.** нар. *дужна мера која одговара ширини прста на руци.* **3.** *тајно деловање, мешање, утицај.* – У свему тражи прсте енглеске обавештајне службе. • **бити као ~ и нокат (с киме)** *бити у нераскидивој вези, у трајном пријатељству (с киме).* **бити чистих прстију (имати чисте прсте)** *не бити умешан у прљав, нечастан посао.* **гледати (пазити) коме на (у) прсте** *пазити на некога да не краде, да не вара.* **го као ~** *без игде ичега, пуки сиромах.* **добити по прстима** *бити кажњен.* **забадати (завлачити) прсте (у нешто), метати (стављати) прст у (међу) туђа врата** *мешати се у туђе послове.* **знати у прсте (као своје прсте), имати (држати) у малом прсту** *знати, познавати добро, сасвим.* **имати дугачке прсте** *бити склон крађи.* **имати на сваки прст по једног (по једну)** *имати много удварача, момака (девојака).* **имати широке прсте** *лако трошити новац.* **исисати из (малог) прста (из прстију)** *рећи без основа, без везе, измислити.* **ићи на прстима** *ићи веома тихо, опрезно.* **крстити се с(а) три прста** *бити православне вере.* **на (у) прсте се може избројати** *мала количина, мали број.* **није ни (малим) прстом макнуо (мрднуо)** *није ништа урадио, није се потрудио.* **нећу га ни прстом (до)таћи** *нећу му ништа нажао учинити.* **не види се ни ~ пред оком** *густа је тама, ништа се не види.* **не види даље од прста пред носом** *глуп је, ограничен је.* **(о)мотати око прста** *залудити, залуђивати, обрлатити, обрлаћивати.* **показати прстом (прстима) на некога** *узимати некога као пример у негативном смислу.* **(по)гледати некоме кроз прсте** *бити попустљив према некоме.* ~ **божји,** ~ **судбине (провиђења)** *судбоносан догађај, стицај околности пресудан за нечији живот.* **прсте да полижеш (поједеш)** *веома укусно, веома добро (о јелу).* **прсте к себи!** *не дирај, не пачај се у то!* **сам као ~** *без породице, потпуно сам.* **ставити ~ на уста** *гест којим се упозорава да треба ћутати.* **стати коме на прсте** *осујетити нечије намере, доскочити коме.* **то није ни на мали ~** *сувише је мало.* **ударити кога по прстима** *спречити некога да нешто уради.*

пр̏ставац, -āвца м зоол. *в. прстац (2б).*

пр̏стаст, -а, -о *који има облик прста, сличан прсту.*

пр̏стасто прил. *као прсти, попут прстију.* – На Балканском полуострву народи су измешани и залазе прстасто једни у друге.

пр̏стат, -а, -о *који има прсте; који има велике прсте.*

пр̏стац, -сца и -стáца и **пр̏стац,** -сца м **1.** *дем од прст.* **2. а.** зоол. *морска шкољка из пор. дагњи која има облик прста,* Lithodomus lithopagus. **б.** бот. *биљка из пор. ружа,* Potentilla, *петопрстица.*

пр̏стāш, -áша м **1.** *војник који сам себе рани у прст да не би ратовао.* **2.** зоол. *сисар који хода на прстима (мачка, пас и др.).*

пр̏стēн, -ена м (мн. пр̏стенови (пр̏стени); зб. им. пр̏стēње с (мн. ø)) **1. а.** *предмет у облику колута, обруча, најчешће од драгоцених метала, са драгим каменом или без њега, који се носи на прсту као украс или као знак веренишства, брака.* **б.** *веридба, заруке, прстеновање.* **в.** *врста игре у којој се прстен скрива и тражи.* **2. а.** *предмет таквог облика.* **б.** *степен, карика у развојном ланцу.* • **девојка под прстеном** *испрошена, верена девојка.*

прсте́нак, -нка м **1.** *дем. и хип. од прстен.* **2.** бот. **а.** *биљка из пор. главочика,* Anthemis. **б.** *в. камилица.*

пр̏стенаст, -а, -о *који има облик прстена, сличан прстену.*

прстѐнāш, -áша м зоол. *врста гуштера змијоликог тела које је покривено чврстом кожом са прстенастим браздама,* Amphisbaenidae.

пр̏стēнка ж бот. *биљка из ф. крсташица,* Erysimum, Cheiranthus.

пр̏стеновāње с **1.** *гл. им од прстеновати (се).* **2.** *веридба, заруке, прошевина.*

пр̏стеновати, -нујēм свр. и несвр. **1.** (девојку) *да(ва)ти прстен у знак веридбе (испрошеној девојци).* **2.** *обележити, обележавати прстеном, знаком у облику прстена (живину, стоку) ради контроле и др. потреба.* **3.** агр. *одсећи, одсецати у облику прстена (ластаре винове лозе).* ■ ~ **се** *верити се, заручити се.*

пр̏стенскӣ, -ē, -ō *који се односи на прстен, на прстеновање:* ~ дар.

прстѐнчић м *дем. и хип. од прстен.*

прстѐнција м (мн. ж) **1.** *занатлија који израђује прстење.* **2.** *онај који прстенује девојку и уговара свадбу.*

прстѐњāк, -áка м *домали прст, на коме се носи веренички прстен (а најчешће и прстен уопште).*

пр̏стић, -ића и **пр̏стић,** -а м *дем. и хип. од прст.*

пр̏стнӣ, -ā, -ō *који се односи на прст.*

пр̏стовēт и **пр̏стохвāт** м *количина која се може захватити са два или три прста:* ~ соли.

пр̀тен и **пр̏тен,** -а, -о **1.** *ланен, конопљан:* ~ врећа. **2.** *јадан, кукаван.* – Хеј, старости, пртено оружје!

пртенѝна ж *пртено рубље.*

пртѐњара и **пртѐњача** ж *пртена торба.*

пр̏тӣво с *оно што се прти, носи, товар.*

пр̀тина и **пртѝна** ж *узан, у снегу угажен пут.* • **отишао пасјом пртином** *зло је прошао.*

пр̀тинāр, -а и **пртѝнāр,** -áра м *онај који прти, прави пртину.*

пртѝнати, -āм несвр. *в. пртити.*

пр̀тиница и **пртѝница** ж *дем. од пртина.*

пр̏тити, -ӣм несвр. [гл. им. пр̏ћēње с] **а.** *узимати, дизати, товарити (на леђа, раме).* – Војници стадоше пртити сваки своју опрему. фиг. Није знао да ли ће моћи подносити оно што сада себи прти том женидбом на леђа. **б.** *носити, тегլити, вући.* – Поп је пртио евангелије, уносио га, износио. ■ ~ **се 1.** *узимати какав терет, товарити се.* – Пуни торбу купљеном робом и прти се. **2.** *мешати се, уплитати се (у туђе послове).* – Знаш да се не пртим у туђе послове.

пр̀тити и **пр̏тити,** -ӣм несвр. [гл. им. пр̀ћење и пр̏ћēње с] *правити пртину.*

пр̏тӣште с *пртено платно.*

пр̏тља̄г, -а́га м (пртља́га ж) **а.** *ствари (пакети, кофери и сл.) које неко носи или вози са собом на путовању.* **б.** фиг. *идеје, ставови, поступци, најчешће заблуде, погрешке и сл. из прошлости које некога још увек прате, а којих се тешко ослободити.*

пр̏тља̄жнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пртљаг, одређен за пртљаг:* ~ вага.

пр̏тља̄жница ж *просторија за чување пртљага.*

пр̏тљати, -а̄м несвр. **1.** *тешко живети, једва састављајући крај с крајем, сналазећи се, петљати, кубурити.* – Пртља и кубури презадужен. **2. а.** *немарно, неспретно, небрижљиво радити, шепртљати.* **б.** *говорити којешта, брбљати.* **3.** *уплитати, увлачити, мешати (у какве послове).* – Љутио се што га пртљају у послове које не воли. **4.** *одлазити, губити се, чистити се.* – Пртљај одавде!

пр̑ћа м *малишан, шврћа;* уп. прћо.

пр̑ћав, -а, -о *в. прћаст.*

пр̑ћаво̄ст, -ости ж *особина онога који је прћав, који има прћав нос.*

пр̑ћаст, -а, -о *кратак, крајем окренут навише (о носу); који има такав нос.*

прћѐуснаст и **прћѐу̑снаст,** -а, -о *који има напрћене усне.*

пр̏ћија ж грч. **1. а.** етн. *оно што жена донесе мужу приликом удаје, мираз.* **б.** (обично у изр.: **није то твоја прћија (није ти то прћија)** и сл.) *оно што се наследи, наследство, баштина.* – фиг. Зла под небом што су сваколика,/ човјеку су прћија на земљи. **2.** ист. *оно што члан породичне задруге имао као личну својину.*

пр́ћити, пр̑ћӣм несвр. [гл. им. пр́ћење с] *в. пућити.* ■ **~ се 1.** *истицати се својим врхом (о носу).* **2.** *правити гримасе, мрштити се изражавајући неслагање, љутећи се.*

пр́ћо, -а и -е̄ м *малишан, шврћо;* уп. прћа.

прћо̀нос, -а, -о *који има прћав, прћаст нос.*

пру̑г м зоол. *дугорепи обалски морски рак, рарог,* Palinurus vulgaris.

пру́га ж (дат. пру́зи) **1.** *две паралелно постављене гвоздене шине по којима се креће воз, трамваји и сл., трачнице, колосек.* **2. а.** *пут, правац којим се обавља саобраћај (копнени, водени или ваздушни), саобраћајна веза; саобраћајница.* **б.** *систем уређаја којим се омогућују телеграфске, телефонске везе, везе путем радија и сл., линија:* телефонска ~. **2.** *оно што обликом подсећа на пругу, оно што је дугачко и узано:* **а.** *узан појас земљишта.* **б.** *траг, бразда која се образује иза пловног објекта који се креће.* **в.** *ред, поворка људи.* **г.** воj. *распоред (војске) у дугачком реду.* **3. а.** *шара у облику црта, линија.* **б.** *уско удубљење дугуљастог облика, набор, бора (на лицу).*

пру̑гаст, -а, -о **1.** *који има облик пруге; ишаран пругама:* пругаста мишићна влакна; ~ одело. **2.** *као саставни део неких зоолошких термина:* ~ веверица, ~ хијена.

пру́гица и **пру̑гица** ж *дем. од пруга.*

пру́гло с **1.** *замка за хватање птица.* **2.** *опруга, федер.*

пру̑д м (мн. пру́дови) *пешчани нанос, спруд.*

пру̏дӣште и **пру̑дӣште** с *место у води где се таложи песак, где се прави (с)пруд.*

пру̏днӣк м бот. *лековита биљка* Chenopodium botrys.

пру́дљача ж агр. *врста ситне, тврде крушке.*

прудо̀вит, -а, -о *који има много прудова, који обилује прудовима.*

пру́жати (се), пру̑жа̄м (се) *несвр. према пружити (се).* • **пружати се према губеру** *живети, трошити према својим могућностима.*

пру̏жити, -ӣм (трп. пру̏жен) свр. **1.** *истурити, истегнути у неком правцу (неки део тела), испружити:* ~ руке. **2.** (некоме нешто) **а.** *додати, дати:* ~ књигу, ~ писмо. **б.** *прибавити, обезбедити:* ~ биљкама храну. **в.** *уделити, подарити:* ~ милостињу. ■ **~ се 1.** *лећи испруживши се, протегнувши се.* **2.** *заузети неки простор раширивши се, протегнувши се.* – Град се пружио низ реке. **3.** *догодити се, десити се (о прилици, згоди, могућности).* – Пружила ми се могућност. • **~ доказ** *доказати.* **~ заштиту** *заштитити.* **~ језик** *брзо, много изговорити (обично супротстављајући се некоме).* **~ корак** *пожурити.* **~ прилику** *дати могућност.* **~ пример** *послужити као пример, бити пример.* **~ руку (коме) а.** *дати руку ради руковања.* **б.** *указати помоћ, помоћи.* **в.** *пристати на помирење, прихватити помирење.* **~ савет** *посаветовати.*

пру̑жнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пругу:* ~ радник.

пру̑т м (инстр. -ом; мн. пру́тови; зб. им. пру̏ће с (мн. ø)) **1. а.** *танка, гипка гранчица очишћена од лишћа, шиба (најчешће као средство за гоњење стоке, за кажњавање):* врбин ~. **б.** *штап са удицом као направа за пецање, пецаљка.* **2.** *оно што је дугачко и узано, што је налик на прут (узана шара, млаз и др.), пруга.* • **дрхтати као ~ (на води)** *трести се, цептети, дрхтати.*

пру́так, -тка м *дем. и хип. од прут.*

пру̏таст, -а, -о *в. пругаст;* уп. прут (2).

пру́тина ж *аугм. од прут.*

пру̑тић, -а и **пру̑тӣћ,** -и́ћа м *дем. од прут.*

пру̑тка ж зоол. *назив за више врста птица из пор. вивака:* мала ~, мрка ~, пегава ~.

пру̑товача и **пру̑туља** ж агр. *врста јабуке са црвеним пругастим, пругастим шарама.*

пру̏ћити се, -ӣм се свр. експр. **1.** *в. пружити се (1, 2).* **2.** *пасти, срушити се, строполити се свом дужином.* – Прућио се са мердевина колико је дуг.

пр̏хак, -хка, -о (комп. пр̏хкијӣ) **1.** *који се лако мрви, расипа, сипак:* ~ гипс, ~ земља. **2.** *нејак, слаб:* ~ снага.

пр́хати, пр̑шем *несвр. према прхнути.*

пр́хнути, пр̑хне̄м свр. **1. а.** *полетети лепршајући крилима (о птицама, о лептирима).* **б.** *брзо поћи, похитати* **2.** *разлетети се, распршити се на све стране (о ситним, малим комадима).* – Даске се скрше и прхне иверје простором.

пр̏ху̑т[1] ж *в. перут (1).*

пр̏ху̑т[2] м *прхутање, лепршање.* – Зачуо се прхут неке уплашене птице.

прху́тати, -а̄м и пр̏хуће̄м несвр. *у дем. значењу: прхати.*

пр̑ц нар. *узвик за изражавање потцењивања, презира.*

пр́ца ж бот. *биљка из ф. главочика, горчика,* Sonchus.

пр̏цати се, -а̄м несвр. *пáрити се (обично о козама или овцама).*

пр̏цкати, -а̄м несвр. **1.** *у дем. значењу: прдети.* **2.** *пуцкетати (о пламену, о ватри).*

пр̏цко м експр. *в. прцољак (1).*

прцо́љак, -љка м **1.** *мали, ситан човек; малишан, шврћа.* **2.** *мала, ситна, незнатна ствар, ситница.*

пр̑ч, пр̏ча м (мн. пр̏чеви) *в. јарац.*

пр̏ча̄рница ж *кафана с простим, јефтиним јелима (обично мала, неуредна).*

прчѐвит, -а, -о *похотљив (обично о јарцу).*

прчѐвито̄ст, -ости ж *особина онога који је прчевит, похотљивост.*

пр̏чити се, -ӣм се несвр. нар. експр. *гордити се, охолити се, правити се важан.*

пр̏чкало с (м) (мн. с) *онај који прчка, који се бави неважним стварима, ситницама.*

прчка̀рија ж (обично у мн.) *мала, безвредна ствар, ситнурија.*

пр̏чкати, -а̄м несвр. *бавити се нечим безвредним, неважним (радећи нешто, поправљајући неку ствар и сл.).*

пр́шити, пр̑шӣм несвр. [гл. им. пр́шење с] **1.** *падати у ситним пахуљицама или капима (о снегу или киши), сипити.* **2. а.** *летети лепршајући крилима, прхати.* **б.** *вити се, вијорити се, ле-*

пршати. – Прши застава на ветру. **в.** *ширити се, распростирати се (о звуку, мирису).* – Прши мирис јела и пића. фиг. Очај из њега прши. ■ ~ **се** *разбијати се, распрскавати се.* – Таласи се прше о стење.

пр̏шић м *ситан и сув снег.*

пр̏шићав, -а, -о *засут ситним снегом, пршићем.*

пр̏шкати, -а̄м несвр. **1.** *чепркати, гребати.* – Пршкао је опанком по снегу. **2.** *в. прчкати.*

пр̏шљен м (мн. пр̏шљенови и пр̏шљени) анат. *једна од прстенастих костију од којих је састављена кичма, краљешак.*

пршље́нак, -нка м *дем. од пршљен.*

пр̏шљенаст, -а, -о *сличан пршљену; састављен од пршљенова.*

пр̏шљенскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пршљен:* ~ лук, ~ тело.

пр̀шљив, -а, -о *нарасит, пргав.*

пр̀шљивац, -ивца м **1.** *пршљив човек.* **2.** зоол. *мужјак птице мочварице из пор. шљука познат по својој борбености у време парења, огрличар,* Pavoncella pugnax.

пр̀шљивица ж *пршљива жена.*

пр̀шљивōст, -ости ж *својство онога који је пршљив, нараситост, свадљивост.*

пр̀шња̄к, -а́ка м **1.** *крзнени прслук као део народне ношње; прслук уопште.* **2.** *ремен као део запрежне опреме који се ставља коњу преко груди.*

пр̏штав, -а, -о *који прши, шушти, шуштав.*

пр̀штавина ж *пршташе, праскање, прасак.* – Запраштa над Београдом, а под пршавином и треском тешка маса београдског града стајала је поносито.

пр́штати, -тӣм несвр. **а.** *ломити се, распадати се уз тресак, праскајући.* – Прште греде на трошној згради. **б.** *избијати, расипати се у виду ситних честица (искри, капљица и сл.); расипати се на све стране.* – Пршете таласи ударајући о хриди. Трепере и пршете по своду руменосјајни зраци. **в.** *снажно избијати, испољавати се (о осећањима, расположењима и сл.).* – Из његових очију више није прштало оно вечито усхићење.

пр̏штити, -ӣм (трп. пр̏штен) несвр. [гл. им. пр̏штēње с] (свр. спр̏штити) (нешто) *ломити, кршити, дробити.* – Пршти кору хлеба у рукама.

пр̀шут м и **пр̀шута** ж итал. *осољено, димљено и осушено свињско, говеђе или др. месо; бут или плећка тако осушени.*

пс (обично са отегнутим „с“) **1.** *узвик којим се неко упозорава да ћути.* **2.** *узвик којим се неко позива, зове да приђе.*

пса̏лам, пса̂лма м *старозаветна песма религиозног садржаја унесена у псалтир.*

пса̏ламскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на псалме.*

пса̀лмист(а), -е̄ м (мн. -сти) *писац псалама; писац религиозних песама.*

псалмѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на псалмисте, својствен псалмистима.*

псалмо̀дија ж *певање псалама.*

псалмо̀дист(а), -е̄ м (мн. -сти) *онај који пева псалме; псалмист.*

псалмопе́вац јек. **псалмопије̏вац,** -вца м *онај који пева псалме, псалмодист.*

пса̀лтӣр, -и́ра м *збирка псалама који се читају у цркви.*

псалти́рац, -рца м ист. *ђак који учи да чита псалтир.*

пса̂р, пса́ра м *онај који чува, који се стара о ловачким псима; онај који гаји ловачке псе, псетар.*

пса̏ра ж риб. *мрежа за ловљење морских паса.*

псета́нце и **псѐта̄нце,** -ета и -а с (мн. -ца) *дем. и хип. од псето.*

псѐта̄р м *в. псар.*

псета̀рина ж *порез који се плаћа за држање паса.*

псѐта̄рница ж *кућица за псе, штенара.*

псета́шце и **псѐта̄шце,** -ета и -а с (мн. -ца) *дем. и хип. од псето.*

псѐтӣште с *аугм. и пеј. од псето.*

псѐто с **1.** *младунче пса; млад пас; пас уопште.* **2.** *лоша, рђава особа.* • **веран као ~** *безгранично веран, одан, послушан.*

псето̀лик, -а, -о *сличан псу, налик на пса:* псетолики мајмуни.

псѐћӣ, -а̄, -е̄ **1.** *који се односи на псе, одређен за псе; својствен псима:* ~ кућица; ~ поглед. **2.** *врло мучан, тежак (о животу):* ~ живот. **3.** *у погрдним изразима: лош, рђав, никакав;* уп. псето (2). – Та казуј нам шта се ради, псећи сине! • ~ **зима** *врло хладна, јака зима.*

псѐћи прил. *на псећи начин, као пас:* живети ~.

псеудо- грч. *као први део сложеница значи: лажни, тобожњи:* псеудодемократија, псеудолитерат(а), псеудонаука, псеудоцивилизација.

псеудокла̀сик и **псѐудокласик** м *присталица псеудокласицизма.*

псеудокласицѝзам, -зма м грч-лат. *уметнички правац XVIII и XIX в. који је следио античке узоре.*

псеудокла̀сичан и **псѐудокласичан,** -чна, -о и **псеудокла̀сичкӣ** и **псѐудокласичкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на псеудокласицизам и псеудокласике:* ~ књижевност, ~ писац.

псеудо̀ним м грч. *измишљено име (или и презиме) којим се често служе уметници поред свога имена.*

псӣк м и **псӣка** ж оном. *висок, резак звук произведен истискивањем ваздуха кроз стиснуте зубе или усне; сличан глас неких птица; звиждук, писак уопште:* псиком позвати; ~ шљуке.

псӣкав, -а, -о *сличан псику, резак, висок (о гласу).*

пси́кати, псӣче̄м *несвр. према псикнути.*

пси́кнути, псӣкне̄м свр. *огласити се псиком.*

псѝна ж **1.** *аугм. и пеј. од пас.* **2. а.** *в. псето (2).* **б.** разг. *неприличан поступак, пасјалук.*

псѝћ м (инстр. -ем) *дем. и хип. од пас.*

псѝха (пси́ха) ж (дат. -хи) грч. *укупност душевних особина, душа:* дечја ~.

психа̀стенија ж грч. мед. *психичко обољење праћено неодлучношћу, одсуством самопоуздања, потиштеношћу.*

психѝја̄тар, -тра м (инстр. -тром) *стручњак у психијатрији.*

психија̀трија ж мед. *наука о психичким, душевним болестима и њиховом лечењу.*

психија̀трӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на психијатрију и психијатре:* ~ клиника, ~ преглед.

псѝхика ж (дат. -ици) *скуп душевних особина (мисаоних, осећајних, моралних) једнога човека или једне заједнице; начин испољавања ових особина.*

псѝхичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на психу, душевни:* ~ живот, ~ расположење.

псѝхички прил. *у психичком погледу, душевно:* ~ охрабрити, ~ утући.

психо- грч. *као први део полусложеница значи: који се односи на психу:* психоанализа, психометрија, психофизички.

психоанали́за м грч. мед. *психијатријска дисциплина која на основу дубинског психолошког испитивања успоставља психотерапију душевних поремећаја.*

психоана̀литича̄р м *онај који се бави психоанализом.*

психоанали̏тичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на психоанализу:* ~ испитивање, ~ искуство.

психо́за м грч. мед. *дубоко, глобално психичко оштећење личности.*

психо̀лог м **1.** *онај који се бави психологијом као струком.* **2.** *онај који уме да посматра људе, да уочава њихове особине, њихов карактер и сл.*

психологизѝрати, -ѝзӣрāм несвр. *приказивати, описивати психолошке, душевне особине, стања (обично их претерано наглашавати, истицати).*

психоло̀гија ж *наука о уобличавању и трансформацији душевног, психичког живота појединца, као и о утицају социјалних чинилаца на појединца, на међуљудске односе, на понашање група и сл.*

психо̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на психологију и психологе:* ~ анализа, ~ процес.

психо̀лошки прил. *на психолошки начин, у психолошком смислу.*

психомѐтрија ж грч. *различите методе и технике које се користе у психологији у циљу што објективније процене душевног стања.*

психомѐтрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на психометрију.*

психонеуро́за ж грч. мед. *болесно душевно стање као реакција на поједине догађаје.*

психо̀пат(а), -ē м (мн. -ти м и -те ж) *психички болесна особа с поремећајима социјалног понашања.*

психопато̀лог м *стручњак у психопатологији.*

психопатоло̀гија ж грч. мед. *наука о душевним болестима, о патологији психе.*

психопато̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на психопатологију и психопатологе.*

психо̀патскӣ, -ā, -ō *који се односи на психопате, својствен психопатима.*

психотера̀пија ж грч. мед. *лечење психичких болести методама психологије (сугестијом, аутосугестијом и др.).*

психофѝзика ж грч. *наука која проучава односе између мерљивих физичких надражаја и психичких доживљаја њима изазваних.*

психофизиоло̀гија ж грч. *наука која проучава међусобне односе психичких, физичких и физиолошких појава.*

психофѝзичкӣ, -ā, -ō *који се односи и на психу и на тело:* ~ особина, ~ појава.

псо̀вати, псу̏јēм (прил. сад. псу̏јӯћи) несвр. **1.** *говорити непристојне речи (или устаљене непристојне групе речи) у љутњи, гневу (или без разлога), обично упућујући их некоме, вређајући некога.* **2.** *грдити, карати оваквим речима.* ■ **~ се** *свађати се оваквим речима.*

псо̀вāч, -а́ча м *онај који псује, често, много.*

псова̀чица ж *женска особа псовач.*

псо̀вāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на псоваче, својствен псовачима:* ~ тон.

псо̀вāчница ж експр. *место где се псује, грди, вређа.* – Зар су трибине псовачнице, зар улазница даје имунитет за преступе јавног реда?

псо̂вка ж (дат. псо̂вци; ген. мн. псо̂вкӣ) *непристојна, погрдна реч (или устаљена група речи) употребљена у љутњи, гневу (или без разлога), која се обично упућује некоме као увреда.*

пст узв. *в. пс (1).*

пти̏ћ м **1. а.** *младунче птице.* **б.** *реч од миља, обично при обраћању детету.* – Децо, птићи моји, мораћемо се склонити. **2.** *в. птица (2).*

пти̏ца ж (ген. мн. пти̂цā) **1. а.** зоол. *двоножни кичмењак с кљуном, обрастао перјем из разреда* Aves: птице грабљивице, птице селице. **б.** *особа која доноси, најављује (какве вести, догађаје и сл.).* – Он је птица политичких бура. **2.** разг. **а.** *опасно, сумњиво лице.* **б.** *особа на положају, важна особа.* – Постао је у овоме друштву важна птица. • **друге би ми птице (данас) певале да сам...** *друкчије, боље би ми било да сам...* **Јупит(е)рова ~** мит. *орао.* **каква ~ таква песма** *какав човек такви и поступци, такав рад.* **као птица на грани (живети)** а) *слободно, без обавеза (живети).* б) *не задржавајући се дуго на једноме месту, нестално (живети).* **као ~ небеска (живети)** *безбрижно, весело, лако (живети).* **ноћна ~** а) *особа која ноћу излази, проводи се.* б) ир. *особа која ноћу ради.* **~ која блати своје гнездо** *онај који ружно говори о својој земљи, своме народу.* **~ селица** а) *птица која зими одлази у топле крајеве.* б) ир. *особа која се често сели.* **рајска ~** *птица лепога шареног перја из породице* Paradiseidae. **фина ~** *лукава, прерпредена особа.* **челична (метална) ~** *авион (обично бомбардер).*

птицоло́вац, -вца м шаљ. *в. птичар (2).*

пти̏чāр м **1.** *онај који се бави ловом на птице.* **2.** *пас обучен за лов на птице.*

пти̏чара ж *ситна сачма за ловљење птица.*

птича̀рица ж *женска особа птичар (1).*

пти̏чāрка ж *пушка за лов на птице.*

пти̏чāрнӣк м *кућица, склониште за птице.*

пти̏чāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на птичаре, на лов на птице:* ~ замка, ~ хајка.

пти̏че с (мн. ø; зб. им. пти̏чāд ж) *младунче птице; мала птица.*

птичѐтина (пти̏чина) ж *аугм. и пеј. од птица.*

пти̏чица ж **1.** *дем. и хип. од птица.* **2.** разг. *в. птица (2а).*

пти̏чјӣ (пти̏чијӣ), -ā, -ē **1.** *који се односи на птице:* ~ гнездо, ~ лет. **2.** *као саставни део многих ботаничких назива:* ~ грахорица, ~ млеко, ~ трава. • **имати ~ мозак** *бити глуп, ограничен.* **из птичје перспективе, из птичјег лета** *с висине, одозго.* **~ млеко** *у различитим обртима означава изобиље, оно што се само пожелети може.*

птичу̀рина ж *аугм. и пеј. од птица.*

пу̂ *узвик којим се изражава гађење, одвратност;* уп. фуј.

пу̂б м нем. карт. *фигура у картама, жандар, дечко.*

пубѐртет, -е́та м *развојни период у коме долази до полног сазревања.*

пубертѐтлија м (мн. ж) *онај који је у пубертету.*

пубѐртēтскӣ, -ā, -ō *који се односи на пубертет.*

пу̀блика ж (дат. -ици; мн. ø) **1.** *мањи или већи скуп у улози посетилаца, гледалаца, слушалаца.* **2.** разг. *људи, народ.* • **широка ~** *најшири слојеви народа.*

публика́ција ж **1.** *штампано дело (књига, часопис, зборник и др.).* **2.** *објављивање, штампање.* – Једва су га нагнали на публикацију научних дела.

пу̀бликовати, -кујēм (публицѝрати, -ѝцӣрāм) свр. и несвр. **1.** *изда(ва)ти, објавити, објављивати, (од)штампати.* **2.** *јавно изнети, износити, обзнанити, обзнањивати.*

публѝцист(а), -ē м (мн. -сти) *писац публицистике.*

публицѝстика ж (дат. -ици) *грана литературе која се бави друштвено-политичким питањима, обично савременим (у периодичној штампи, брошурама, књигама); новинарство, журналистика.*

публицѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на публицистику и публицисте.*

публѝцисткиња ж *женска особа публицист(а).*

публицѝтēт, -е́та м *јавно излагање, обзнањивање (неког дела, идеје и др.); општа познатост, популарност.*

пу̀бличан, -чна, -о *који се догодио пред публиком, јаван:* ~ скандал.

пу̀вало с (м) (мн. с) разг. експр. *уображена особа, особа која се много прави важна, хвалисавац, уображенко.* • **мртво ~** *безвредна, нерадна, лења особа која се много хвали.*

пу̏ва̄љка ж **1.** *в. пухаљка.* **2.** бот. *пу̀хара.*

пу̏вати, пу̏ва̄м несвр. **1.** *в. пухати.* **2.** *избацивати ветрове, гасове из црева (обично нечујно, производећи смрад);* уп. прдети. ■ **~ се** нар. *хвалисати се, правити се важан.*

пу̀ва̄ћ, -а́ћа м *в. пух[1].*

пу̑д, пу́да м *стара руска мера за тежину (16,3* kg*).*

пу̀да̄р, -а́ра м *чувар винограда или других усева.*

пу̀дара ж *пударска колиба.*

пуда̀рина ж *плата коју добија пудар за пударење.*

пуда́рити, пу̀да̄рӣм несвр *радити као пудар, вршити пударску службу.*

пуда̀рица ж **1. а.** *женска особа пудар.* **б.** *пударева жена.* **2.** *в. пудара.*

пу̀да̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пударе:* ~ колиба, ~ штап.

пу̀дбенӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пут, одређен за пут, за путовање, путни:* ~ трошак.

пу̀дбина ж *путни трошак, попудбина.*

пу́дер м фр. **а.** *лековит прашак.* **б.** *козметичко средство (у праху, течности или у камену) боје лица које се употребљава ради улепшавања.*

пудѐрисати, -ишё м несвр. *посипати пудером (а); улепшавати пудером (б).* ■ **~ се** *улепшавати се пудером (б).*

пу̀динг м енгл. кув. *врста куване или печене посластице (слатке или слане) од брашна, јаја, млека и др.*

пу́дла и **пу̏дла** ж нем. *врста домаћег пса коврџаве длаке.*

пу́длица и **пу̏длица** ж *дем. и хип. од пудла; пудла.*

пу̀дљив(-) *в. плашљив(-).*

пу̏драти (се), -а̄м (се) несвр. *в. пудерисати (се).*

пудрије́ра ж фр. *мала кутија за пудер.*

пу̏дровати (се), -рујё м (се) несвр. *в. пудерисати (се).*

пу̏дровача ж *в. пуфна (1).*

пу̑ж м (инстр. пу̑жем; мн. пу́жеви и пу̑жеви) **1. а.** зоол. *мекушац* Helix *из пор.* Gastopoda *мишићавог тела са пипцима на глави и кречњачком спиралном кућицом на леђима.* **б.** фиг. експр. *човек слабе воље и мале моралне вредности.* **2.** анат. *део унутрашњег уха из кога полази слушни нерв* cochlea. • **ићи, вући се као ~** *кретати се полако, споро.* **увући се као ~** *повући се, осамити се.*

пу̑жаст, -а, -о *који има облик пужа, сличан пужу.*

пужѐвљӣ, пу̑жевскӣ и **пу́жевскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на пужеве, који припада пужевима.*

пу̀жић, -а и **пу̀жӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од пуж.*

пу́за ж *врста гљиве* Armillaria mellea.

пу̏зав, -а, -о **1. а.** *који пузи, гмизав (о гмизавцима, инсектима и др.):* ~ црв, ~ паук. **б.** *који расте обавијајући се око нечега (о биљци):* ~ биље. **2.** *који се додворава, улагује; својствен онима који се додворавају, улагују.* – Пузав човек пузава духа.

пу̏завац, -а̄вца м **1. а.** зоол. *назив за различите животиње које пузе, гмизавац.* **б.** бот. *назив за различите биљке које расту обавијајући се око нечега:* пасуљ ~. **2.** фиг. *удворица, улизица;* уп. пузав (2).

пу̏завица ж *в. пузавац (1б):* ружа ~.

пу̏зати, пу̏жё м (пу̏за̄м) несвр. *в. пузити.* ■ **~ се** *пети се (уз дрво, стену и сл.) хватајући се, држећи се рукама и ногама.*

пу̏заћӣ, -а̄, -ē *који расте обавијајући се око нечега (о биљци):* ~ ружа.

пуза̀чица ж *в. пузавац (1б);* уп. пузавица.

пу̏здра ж нар. **1.** *жила, тетива.* **2. а.** *мушки полни орган код стоке, жила; бич, корбач начињеног од осушеног сточног уда.* **б.** *женски полни орган код стоке.*

пузѐћкē и **пузѐћкӣ** прил. *пузећи, гмижући.*

пу́зити, -ӣм несвр. [гл. им. пу́же̄ње с] **1. а.** *кретати се по некој подлози вукући се, не одижући тело, гмизати (о гмизавцима, инсектима и сл.).* **б.** *кретати се на коленима, четвороношке или потрбушке (о детету, о човеку).* – Дете је пузило према мени. **в.** *полако се кретати.* – Каналом пузе чамци. **г.** (пред неким) *понизно се држати додворавајући се, улагујући се.* – Мрзео је људе који пред влашћу пузе. **2.** *расти обавијајући се око нечега (о биљкама).* – фиг. Љубав је притка уз коју се привија наша мисао да листа и пузи.

пу̏јдати (пу̏јкати), -а̄м несвр. *дражити, хушкати, подбадати (пса на некога).*

пу̑к[1] м **1. а.** *становништво, живаљ одређене земље, краја, народ.* **б.** *људи, особе повезане међу собом заједничким обележјем (социјалним и др.):* варошки ~, сељачки ~. **в.** *становништво на нижим степенима имовинске и друштвене хијерархије:* прост ~. **2.** *мноштво животиња (обично птица или инсеката), јато:* врапчји ~, мрављи ~.

пу̑к[2], -а и **пу̏к,** пу́ка м (мн. пу̀кови) вој. *самостална војна јединица, већа од батаљона, која улази у састав бригаде и дивизије.*

пу̏као, -кла, -о **1.** *р. пр. од пукнути, пући.* **2.** *промукао, храпав (о гласу).*

пу̑кӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који је у највећој мери, потпун (о појму израженом именицом уз коју као атрибут стоји):* ~ случај, ~ формалност. **2.** *исти, истоветан.* – Она је пуки отац.

пу̏кнути *в. пући.*

пу̀ко̄вни̑к м вој. *високи официрски чин у копненој војсци и авијацији; заповедник, командант пука.*

пу̀ко̄вни̑ковица ж *пуковникова жена.*

пу̀ко̄вни̑чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пуковнике:* ~ чин.

пу̀ко̄вни̑штво с *чин и дужност пуковника.*

пу̀ковскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пук:* ~ штаб.

пу̀котина ж **1.** *шупљина настала на месту где је нешто пукло, где се раскинуло, расцеп, пуклина.* **2. а.** *празнина, недостатак (у неком логичком низу).* – Јавила се и прва пукотина у тој хипотези. **б.** *неслагање, спор, раздор.* – У томе пријатељству почеше се јављати и прве пукотине. • **сав је од пукотина** *не може да чува никакву тајну.*

пу̏ктати, пу̏кћё м несвр. **1.** *клокотати вријући, кључати.* **2. а.** *одавати кратке шумове, хуктати, бректати.* – Пукће локомотива. **б.** *тешко дисати, дахтати.*

пу̀лē н, -е́на м фр. *ученик, васпитаник, гојенац.* – Мора да убеди своје пулене да је ова игра достојна поштовања.

пу̀ли̑н, -и́на м *мали овчарски пас.*

пу̏лман м *врста удобног железничког вагона (према имену изумитеља).*

пуло́вер м енгл. *вунена мајица, џемпер, обично без дугмади, без оковратника и рукава.*

пу̏лпа ж лат. **1. а.** *меснати део воћних плодова.* **б.** *кашаста маса као полупрерађевина од тих делова.* **2.** анат. *везивно ткиво богато артеријама, венама и живцима које испуњава шупљину зуба.*

пу̏лпит м лат. *проповедаоница у цркви.*

пу̏лс м **1.** анат. *откуцај зида артерије изазван крвним таласом, који настаје при свакој срчаној контракцији, било.* **2.** *ритам, темпо (неке радње, процеса и сл.):* ~ живота.

пулси́рати, пу̀лсӣра̄м несвр. **1.** *куцати, ударати, лупати (о срцу, о артеријама).* **2.** *развијати се, тећи мењајући брзину, снагу.* – При врелу вода пулсира.

пу̏лт м (мн. -ови) лат. **1.** *држач, ослонац за ноте у облику косог рама, обично на високом сталку.* **2. а.** *сто, висока клупа са прибором потребним за писање, цртање или какав други рад.* **б.** *дугачак сто на коме се излаже трговачка роба, тезга.*

пу́ма ж зоол. *звер из пор. мачака (Felidae) која живи на подручју Северне и Јужне Америке,* Felis concolor, *кугуар.*

пу̑мпа ж (ген. мн. пу̑мпӣ) нем. *направа (механичка или електрична) за избацивање или уношење течности или гасова, црпка:* бензинска ~, ~ за воду.

пу̑мпати, -ӑм несвр. **1. а.** *пумпом извлачити, црпсти (течност, гас).* **б.** *пунити гасом, надувавати.* – Пуне три године пумпао је фудбалске лопте. **2.** разг. **а.** *искоришћавати, експлоатисати.* – Пумпао је своје родитеље цео живот. **б.** *наговарати, наводити.* – Пумпа ме да то урадим.

пу̑мперице ж мн. нем. *широке и под коленима стегнуте панталоне.*

пу̑мпица и **пу̀мпица** ж *дем. од пумпа.*

пу̑мпнӣ, -ā, -ō *који се односи на пумпе:* ~ станица.

пу̑н, -а, -о **1. а.** *испуњен, напуњен до врха, до краја:* ћуп ~ дуката, ~ чаша. **б.** *који садржи нешто у великој количини, великом броју, који обилује (нечим):* плод ~ сока, дрвеће ~ плодова. **в.** *попуњен, заузет, запоседнут.* – Све собе су пуне. **г.** *који има, који је достигао потребну норму, количину, меру; доведен до краја, навршен:* ~ пензија, ~ радно време, ~ круг. Ради пуне две године. **д.** *који садржи све потребне делове, сав, цео:* војници под пуном ратном опремом. **2.** *потпуно обузет, прожет (каквим осећањем):* ~ љубави, ~ мржње. **3. а.** *који је достигао највиши степен развитка; највиши, максималан:* ~ зрелост; ~ брзина. **б.** *апсолутан, потпун, ничим ограничен:* ~ власт, ~ успех. **4. а.** *који је у својој природној јачини, боји (о гласу):* ~ глас. **б.** *густ, дебео (о различитим тканинама, о растреситим материјама):* ~ тепих, ~ бркови. **в.** *угојен, крупан, подебео (о телу и деловима тела):* ~ жена, ~ врат. • **дупке, дупком ~, ~ као око (шипак)** *пун до крајње границе.* **~ Месец** астр. *фаза Месеца са видљивим читавим кругом, уштап.* **~ себе** *уображен, умишљен.* **~ гимназија (средња школа)** *гимназија (средња школа) са свим разредима и завршним испитом.* **пуне гаће (пуне панталоне, ~ тур) имати** *велики страх (пре)трпети.* **~ капа** *преко сваке мере, превише.* **пуна срца, с пуним срцем (у)чинити** *с љубављу, свесрдно (у)чинити.* **пуна су му уста (некога или нечега)** *често, много, обично с љубављу, похвално говори (о некоме или нечему).* **пуне руке (шаке) посла** *веома много (посла).* **пуним једрима (паром)** *свом снагом, највећом брзином.* **пуном шаком давати** *обилно, често давати.* **у пуној форми бити (у пуну форму доћи)** *потпуно спреман, припремљен бити (постати).* **у пуном јеку** *у највећем развитку, замаху.* **у пуном смислу речи** *у сваком погледу, потпуно, истински.*

пу́нац, -нца м *женин отац, таст.*

пу̏начак, -чка, -о, **пу̏начан,** -чна, -о и **пу̏нашан,** -шна, -о *дем. и хип. од пун:* ~ образи, ~ девојка.

пу̏нашнōст, -ости ж *својство, стање онога који је пунашан, онога што је пунашно.*

пу̏ндрāв, -а и **пу̏ндравац,** -вца м зоол. *црв који као паразит живи у дебелом цреву човека или коња и изазива свраб у околини чмара,* Oxyurus vermicularis. • **имати пундрав(ц)е** *стално се кретати, вртети, не моћи се скрасити.*

пу́нђа ж мађ. *смотуљак, сплет косе на глави.*

пу́нђица и **пу̏нђица** ж *дем. и хип. од пунђа.*

пу̏нилац, -иоца м (ген. мн. -лāцā) **а.** *онај који пуни (боце и сл.).* **б.** воj. *онај који пуни артиљеријска оруђа муницијом.*

пуни̏на ж *потпуност, пуноћа:* ~ живота.

пунио̀ница и **пу̏нионица** ж *просторија, место где се нешто пуни (обично боце у каквој индустрији пића).*

пу̏нити, -ӣм (трп. пу̏њен) несвр. [гл. им. пу̏њење с] **1. а.** *чинити пуним, заузимати унутрашњост (нечега), испуњавати:* ~ флаше. – Народ пуни позоришта. **б.** (птице) *препарирати испуњавајући на посебан начин унутрашње шупљине.* **2.** *стављати (тане, метак) у ватрено оружје, набијати.* ■ **~ се** *постајати пун, испуњавати се.* – Очи му се пуне сузама. • **~ коме главу (мозак, уши) нечим** *говорити некоме стално, много о нечему намећући му своје мишљење, наговарајући га.* **~ очи** *гледати уживајући, наслађујући се.*

пу̏ница ж *женина мајка, ташта.*

пу̏нкт м (мн. -ови) лат. **1. а.** *тачка на крају потврдних и одричних реченица; тачка иза скраћених речи и редних бројева или слова.* **б.** *одељак текста обележен посебним бројем или словом; садржина тога одељка.* **2.** *одређени део простора, место:* саобраћајни ~, ~ за везу.

пункта́ција ж лат. *нацрт, скица у основним тачкама, назнакама:* ~ излагања, ~ цртежа.

пункти́рати, пу̏нктӣрāм свр. и несвр. **1.** *(на)правити основну скицу, нацрт, (из)вршити пунктацију.* **2.** мед. *(из)вршити пункцију.*

пунктуа́ција ж лат. арх. *в. интерпункција.*

пу̏нкција ж лат. мед. *вађење иглом или сл. направом течности (крви, гноја и др.) из тела, из телесних шупљина ради лечења или дијагнозе.*

пу̏но прил. **а.** *у великој количини, у великом броју, много:* ~ трговаца. **б.** *врло, веома, много:* ~ се радовати. **в.** *више него што треба, сувише:* ~ платити ципеле.

пуно- *први део сложеница који означава велику количину, велики број, потпуност онога што је означено другим делом сложенице:* пунобрижан, пунобројан, пунокрван.

пу̏новāжан, -жна, -о *који има пуну важност, који је на снази, важећи:* пуноважни закони.

пу̏новāжно прил. *на пуноважан начин:* донети законе ~.

пу̏новāжнōст и **пунова́жнōст,** -ости ж *својство онога што је пуноважно:* оспоравати ~ тестамента.

пунова̀љāн, -а́на, -о *в. пуноважан.*

пуно̀главац, -āвца м *жабља ларва с репом и шкргама која се даље преображава.*

пуно̀значан, -чна, -о лингв. *који је с пуним лексичким значењем, чије значење није директно зависно од синтаксичког окружења (нпр. именице или глаголи).*

пу̏нокр̑ван и **пуно̀кр̑ван,** -вна, -о **1. а.** *који има много крви, који има добру, здраву крв.* **б.** *пун здравља, снаге.* **в.** *испуњен разноврсним утисцима, догађајима, богат:* ~ живот. **2. а.** *који је чисте расе, пасмине.* **б.** експр. *прави, истински.* – Веровали су да су пунокрвни грађани.

пунокр́внōст, -ости ж *својство, стање онога који је пунокрван, онога што је пунокрвно.*

пуно̀летан јек. **пуно̀љетан,** -тна, -о *који је навршио законом прописани број година за добијање грађанских права.*

пуно̀летник јек. **пуно̀љетник** м *пунолетна мушка особа.*

пуно̀летница јек. **пуно̀љетница** ж *пунолетна женска особа.*

пуно̀летност јек. **пуно̀љетност,** -ости ж и **пуно̀летство** јек. **пуно̀љетство** с *особина онога који је пунолетан.*

пу̏номāстан и **пуно̀мāстан,** -сна, -о (обично одр.) *који садржи у себи масне састојке, из кога није вађена масноћа:* пуномасни сир, пуномасно млеко.

пу̏номоћ, -оћи ж и **пуно̀мо̑ће** с *писмена изјава којом неко овлашћује некога да га може заступати у свим правним пословима.*

пу̏номоћнӣ и **пуно̀моћнӣ,** -ā, -ō *који има пуномоћ:* ~ заступник.

пу̏номоћнӣк и **пуно̀моћнӣк** м *онај који има пуномоћ.*

пу̏номоћница и **пуно̀моћница** ж **1.** *она која има пуномоћ.* **2.** *в. пуномоћ.*

пу̏номоћничкӣ и **пуно̀моћничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на пуномоћнике и пуномоћнице.*

пуно̀моћство с *в. пуномоћ.*

пу̏нопрāван, -вна, -о *који пред законом има сва грађанска права.*

пуно̀ћа (пу̏нōст, -ости) ж **1. а.** *највиши ступањ, потпуност.* **б.** *обиље:* ~ домаћинства. **в.** *бујност осећања.* – У срцу осети неку пуноћу. **2.** *дебљина, гојазност.*

пуно̏уман и **пуно̀уман,** -мна, -о *врло паметан, веома уман.*

пу̏нца ж итал. *направа за утискивање одређеног жига, знака на предмете од племенитог метала; утиснути знак, жиг.*

пу̏нца̄т (пу̏нцӣт), -а, -о (често у изр. **пун** ~) *пун до крајње границе, вршком пун:* бокал ~ вина.

пу̏нч м (мн. ø) енгл. *алкохолно пиће (вруће или хладно) које се припрема од чаја, вина, рума, шећера и лимуновог или поморанџиног сока.*

пу̏ња̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *технички уређај којим се електричном струјом пуне истрошене батерије.*

пу̏п, пу́па м *в. пупољак (1).*

пу̏п оном. *узвик за подражавање звука који се чује при наглом удару, паду, судару.*

пу́па ж **а.** *хип. од пупак.* **б.** деч. *стомак, трбух.*

пу̏пав, -а, -о *пупаст, трбушаст.*

пу̏пава ж бот. *биљка из породица главочика,* Carlina acanthifolia.

пу̏павац[1], -а̄ца м нар. *пупаст, трбушаст човек.*

пу̏павац[2], -а̄вца м зоол. *птица селица дуга танка репа са ћубом на глави,* Upupa epops.

пу̏павица[1] ж нар. *пупава, трбушаста жена.*

пу̏павица[2] ж бот. *биљка из пор. главочика, с много подврста,* Rudbeckia.

пу̏па̄вка ж бот. *врста отровне печурке,* Amanita phalloides.

пу̏пак, -пка м **1. а.** анат. *удубљење на средини предњег трбушног зида, настало као ожиљак после пресецања пупчане врпце,* umbilicus. **б.** *трбух, стомак.* **2.** фиг. **а.** *брежуљак, узвишење.* – Артиљерија туче земљишни пупак непосредно испред нас. **б.** *средиште, центар.* – Скадарлија је пупак београдског кафанског живота. **2.** бот. *место на семеном пупољку где је семе причвршћено,* hilum. • ~ **земље** разг. *онај који себе сматра најважнијим у свему, центром света.*

пу́пак, -пка м *пупољак, пуп.*

пу̏паквица ж бот. *биљка из пор. тустика,* Cotyledon umbilicus Veneris.

пу̏паст, -а, -о *пупав, трбушаст.*

пу̏пати, -а̄м несвр. *в. пупити.*

пу̏па̄тор м бот. *биљка из пор. помоћница,* Solanum nigrum.

пу̏па̄ш, -а́ша м *пупав, трбушаст човек, пупавац*[1].

пу̏пил м и **пупѝла**[1] ж лат. *сироче; дете под старатељством.*

пупѝла[2] ж лат. анат. *отвор у средини дужице у оку, зеница.*

пу̏пила̄рнӣ[1], -а, -о *који се односи на пупилу*[1].

пу̏пила̄рнӣ[2], -а̄, -о̄ *који се односи на пупилу*[2].

пу́пити, -ӣм несвр. [гл. им. пу́пљēње с] **1.** *добијати, развијати пупољке.* **2.** експр. *избијати, показивати се попут пупољка.* – Трпео је на себи поглед из кога пупи младост.

пу̏пковина ж анат. *в. пупчаница.*

пу̏плӣн, -ӣна м (мн. ø) *свиленкаста танка тканина с памучном или вуненом основом.*

пу̏пље с (мн. ø) песн. *зб. им од пуп.* – По дрвљу пупље ударило рано.

пу̏пољак, -о̄љка (пу̏пољ, -а) м **1.** *заметак из кога ће се развити лист, цвет или изданак.* **2.** фиг. **а.** *особа (обично девојка) на почетку свога развоја (као симбол младости и лепоте).* – Девојка, још прави пупољак. **б.** *првобитна фаза, почетак, зачетак.* – Љубав ... је тек у пупољку била (Сремац).

пу̏пољаст, -а, -о *који је са пупољцима, пун пупољака:* ~ гране.

пу̏пољити, -ӣм несвр. *в. пупити.*

пу̏пољица и **пу̏по̄љка** ж бот. *жути ноћурак,* Oenothera biennis.

пу̏пољкаст, -а, -о *в. пупољаст.*

пу̏по̄љче, -ета с (супл. мн. пупољчићи м) *в. пупољчић.*

пу̏пољчић и **пупо̀љчић** м *дем. и хип. од пупољак.*

пу́поња м (мн. ж) нар. *пупавац, трбоња.*

пу̏пуња̄к м бот. *биљка из пор. главочика, жутарада,* Anthemis tinctoria.

пупу̀тати, пу̏пућēм несвр. оном. *крећући се испуштати нарочите звуке, клопарати (о возу).*

пу̏пчанӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пупак:* ~ артерија. • ~ **врпца** анат. *орган у облику везивно-васкуларне врпце који спаја плод у мајчиној утроби са постељицом.*

пупча̀ник, -ѝка м и **пупча̀ница** ж *в. пупчана врпца (под пупчани).*

пу̏пчаст, -а, -о **1. а.** *испупчен, истурен, избочен:* ~ трбух. **б.** *који је испупчених страна, бокаст:* ~ флаша. **2.** *конвексан.* – Вид се може поправити са пупчастим стаклима.

пу̏пчати, -а̄м несвр. *в. пупити.*

пу̏пчић м *дем. и хип. од пу̏пак.*

пу̏р (обично удвојено) оном. *узвик којим се вабе пуре, ћурке, ћур.*

пу̏ра ж рег. *в. ћурка (1).*

пу́ра ж **1.** *јело од куваног кукурузног брашна, качамак.* **2.** *кукурузно брашно.*

пу̏ра̄н, -а́на м рег. *в. ћуран (1).*

пургар(-) м *в. пургер(-).*

пу̏ргатӣв, -ива и **пурга̀тӣв,** -ѝва лат. мед. *средство које убрзава пражњење и чишћење црева.*

пурга̀то̄рӣј, -ија и **пурга̀то̄ријум** м лат. црков. *према учењу католичке цркве, место где се душе чисте од лаких грехова пре преласка у рајско блаженство, чистилиште.*

пу̏ргер м нем. (често ир.) *грађанин, обично из крајева бивше Аустроугарске (за разлику од племића и сељака); малограђанин, ћифта.*

пургѐрија ж (мн. ø) зб. *пургери.*

пу̏ргерица и **пу̏рге̄рка** ж *женска особа пургер.*

пу̏ргерскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пургере, својствен пургерима; малограђански.*

пурѐња̄к, -а́ка и **пу̏рењак,** -њка м *зелен, недозрео клип кукуруза, зелењак; пурен или на жару печен такав клип.*

пурѝзам м лат. **1.** *тежња за моралном, етичком строгошћу.* **2.** *тежња, обично претерана, за језичком чистотом, за уклањањем страних и др. неприкладних елемената из језика, језичко чистунство.*

пу̏рист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица пуризма, морални или језички чистунац.*

пурѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *својствен пуризму и пуристима.*

пу̏ристкиња ж *жена пурист(а).*

пурита́нац, -нца м **1.** *присталица, припадник пуританизма (1).* **2.** *в. пурист(а).*

пуританѝзам, -зма м **1.** ист. *протестантско-реформаторски покрет у Енглеској у XVI и XVII веку за уклањање остатака католицизма у англиканској цркви.* **2.** *в. пуризам (1).*

пурѝта̄нка ж *жена пуританац.*

пурѝта̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пуританце и пуританизам:* ~ морал, ~ идеје.

пурита́нство с *пуризам; пуританизам.*

пу̏рити, -ӣм (трп. пу̏рен) несвр. [гл. им. пу̏ре̄ње с] *пећи на жару (обично кукуруз, пурењак).*

пурифика́ција ж лат. *чишћење, прочишћавање.*

пу̏рњати, -а̄м несвр. **1.** *избацивати дим, пушити се, димити се.* – Пурњају фабрички димњаци. **2.** *пушити (лулу, цигару) избацујући дим.* – Енглези пурњају луле.

пу̏рпур м лат. **1.** *љубичастоцрвена боја, гримиз.* **2.** *тканина или одећа пурпурне боје.*

пу̏рпӯран, -рна, -о *који је боје пурпура:* ~ боја, ~ зора.

пу̏слица и **пу̀слица** ж нем. *врста ситног колача од беланаца и шећера.*

пу̏сни̑к, -и́ка м **1.** *душманин, проклетник.* – Пусници харају село. **2.** *напуштена мушка особа, остављен човек.*

пу̏сница ж **1.** *душманка, проклетница.* **2. а.** *напуштена, остављена жена.* **б.** *напуштена земља.*

пу̑ст, пу́ста, -о (комп. ø) **1. а.** *у коме или на коме нема ничега; у коме или на коме не живе људи, ненастањен:* ~ део Баната, ~ крајеви, ~ долина. **б.** *у коме нема људи (а очекује се да их има), опустео; напуштен:* ~ парк, ~ улица, ~ кућа. **в.** *који је далеко од саобраћаја, од цивилизације, забачен.* **г.** *који је без власника, ничији.* – Пусто млеко и мачке лочу. **д.** *у коме је замро сваки покрет, сваки звук:* ~ зимска ноћ. **2. а.** *опустошен, похаран.* – Оста земља пуста на крајини. **б.** (нечим) *оскудан, сиромашан (у нечему):* сељаци пусти иметком. **в.** *незачињен, неукусан; некалоричан, неквалитетан (о храни):* ~ јело, ~ храна. **3. а.** *који је без вредности, бесадржајан, празан:* ~ старост. **б.** *бесмислен, некористан; лажан:* ~ лаж, пусте речи; пуста обећања. **в.** *обичан, прост; пуки.* – Није ни пусти дилетант, али нити проницљиви стручњак. **4.** *који се истиче величином, бројем, каквим својством или интензитетом и сл.* **а.** *веома велики, голем; веома простран:* ~ благо; ~ башта. **б.** *који је у великој количини, многобројан:* пусти тенкови. **в.** *веома јак, храбар:* пусти Крајишници. **г.** *веома леп, прекрасан, диван.* – Лепа је, пуста – као уписана. **д.** *који се само може пожелети:* ~ срећа. **5. а.** *немио, проклет; вражји, ђаволски.* – Отићи из те пусте куће. **б.** *необуздан, разуздан; обестан:* ~ дечурлија. **в.** *неотесан, сиров, прост:* пусти Личани. • **дође ли му пусти глас** нар. *дође ли му смртни час.* **остао ти пуст** *као клетва, као проклињање.* – Отвори врата, остала ти пуста!

пу̏ста ж *в. пустара (1).*

пу̏стара ж **1. а.** *ненасељена и необрађена пространа травната равница.* **б.** експр. *в. пустиња (2):* ~ његовог срца. **2.** *велико пољопривредно добро, мајур, салаш.*

пуста̀хија м (ж) (мн. ж) **1.** *хајдук, разбојник:* шумски ~. **2.** *обестан, силовит човек.*

пуста̀хи̑јски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на пустахије:* ~ смелост, ~ нарав.

пуста̀хи̑јство с и **пустахи̏лук** м **1.** *пустахијски живот, хајдуковање, хајдучија.* **2.** *обест, насиље:* влада пустахијства и тираније.

пу́стети јек. **пу́стјети**, -ти̑м несвр. [гл. им. пу́шће̄ње с] *постајати пуст, празан.* – Улице су нагло почеле да пусте.

пусти̏кара ж бот. *црвени напрстак,* Digitalis purpurea.

пу̏стимицē и **пу̏стимичкē** прил. *бацивши, бацајући замахом руке:* тући се ~ батинама.

пу́стиња ж **1. а.** *простран, ненасељен, песковит предео с малом количином падавина, оштром температурном разликом и ретким растињем.* **б.** *в. пустара (1).* **в.** *пуст, ненасељен предео; забачен крај.* **2.** експр. *недостатак емоција, празнина, пустош:* ~ мога срца. • **глас, вапај у пустињи** *узалудан позив за помоћ, вапај без одзива.*

пу́стиња̄к м **1.** *онај који се из верских побуда повукао у пустињу, у какав пуст крај прекинувши сваки додир с људима.* **2.** *онај који воли самоћу, који избегава друштво.*

пустиња̀киња ж *жена пустињак.*

пу́стиња̄чки̑, -а, -о *који се односи на пустињаке, који је као у пустињака:* ~ колиба, ~ живот.

пу́стиња̄чки прил. *као пустињак:* ~ живети.

пу́стиња̄штво с *пустињачки живот.*

пу́стињски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на пустињу:* ~ песак, ~ клима.

пу̀стити (пу̏стити), пу̏сти̑м (трп. пу̏штен) свр. **1.** (некога, нешто) **а.** *дозволити, допустити (некоме, нечему) да оствари нешто (да се слободно креће, развија и сл.):* ~ птицу из кавеза, фиг. ~ љубав да слободно цвета. **б.** *не спречити (некога у нечему); одобрити (некоме нешто):* ~ волове у туђу њиву, ~ ћерку у биоскоп. **в.** *дозволити (некоме) приступ или пролаз; дозволити, омогућити (некоме) да заузме какво место:* ~ некога да прође, ~ некога код министра, ~ старију особу да седне, ~ још једног самца у собу. – фиг. Богиња у срце пусти јој слатку жудњу. **г.** *ослободити (из затвора, логора).* **д.** *изгнати, истерати (стоку на пашу).* **2. а.** *оставити неизмењено, у пређашњем стању или положају.* – Савио сва једра – пустио само мала. **б.** *оставити (браду, косу и др.) да слободно расте:* ~ бркове. **3. а.** *препустити другоме (оно што се има, поседује), предати:* ~ брату имање, ~ власт. **б.** *оставити, напустити:* ~ жену, ~ отаџбину, ~ посао. **4. а.** *ставити у покрет, у оптицај, у саобраћај:* ~ машину за веш, ~ нову новчаницу, ~ нову пругу. **б.** *дозволити да се објави; објавити (у штампи, на радију); разгласити:* ~ одговор у следећем броју. – Пусте за свога господара какву било измишљотину. **5. а.** *учинити да нешто досе у нижи положај; престати држати:* ~ руке, ~ уже. **б.** *бацити, испустити.* – Авиони су пустили бомбе. **в.** *испалити, избацити (из ватреног оружја); одапети (стрелу):* ~ неколико рафала; ~ стрелу. **6.** *дати, развити, испустити из себе (изданак, младицу) (о биљци):* ~ корен, ~ жиле. **7.** *престати обузимати, попустити (некога) (о физичким и психичким стањима).* – Сан ме је пустио, а и слабост ме пустила. ■ ~ **се 1. а.** *не противити се, препустити се.* – Зар да се као жена пустим да ми руке свежу. **б.** *предати се (нечему), занети се (у нешто):* ~ се у тужне мисли. **2. а.** *отпочети нешто, упустити се (у нешто):* ~ се у борбу с чудовиштем. **б.** *кренути, запутити се, упутити се:* ~ се у незнан свет. **3.** *изаћи из кола, напустити коло.* – Млада се пусти и тако њих двоје дођоше да играју једно до другог. **4.** *пружити се, распрострети се.* – Десном обалом Врбаса пустиле се питоме луке. • **не пустити гласа** *не рећи ништа, не писнути.* **не пустити кога с ока** *непрестано пратити, уходити кога.* **пусти(те)** разг. а) *немој(те) више (говорити, расправљати и сл.) о томе, доста је.* б) *не дирај(те), не досађуј(те), не узнемиравај(те).* ~ **ветар** разг. *прднути.* ~ **воду** разг. *помокрити се.* ~ **глас (грло)** *гласно проговорити, запевати.* ~ **гласа о себи** *дати вести о себи, јавити се.* ~ **испод суђења** *ослободити судске одговорности.* ~ **некога судбини (низ воду, с милим богом)** *напустити сваку бригу о некоме.* ~ **коме крв** а) *озледити кога до крви (ударивши, у тучи).* б) *нанети зло, невољу некоме, оштетити некога.* – Био је за то да се аристократима мало пусти крв. ~ **некоме буву у уши** *каквом вешћу навести на размишљање некога, изазивајући забринутост, немир.* ~ **корак(е)** *почети брже ходати.* ~ **корен(е), жиле** *трајно се настанити негде, трајно живети и радити у некој средини.* ~ **кормило (узде)** *напустити, препустити власт.* ~ **кроз руке** а) *добро, ваљано урадити.* – То сам ја пустио кроз руке и све ће бити у реду. б) *истући, измлатити.* ~ **кроз зубе** *с муком изрећи (обично што неугодно).* ~ **маха коме (чему)** *престати задржавати, ограничавати кога, шта.* ~ **пијавице** *залепити пијавице на кожу да сишу крв (као лек од високог притиска).* ~ **реч** *дати у јавност, објавити, огласити.* ~ **своје пипке** *увукавши се, тајно, кришом у неку средину, неки посао, контролисати све, утицати на све.* ~ **срцу маха** *дати пуну слободу својим осећањима.* ~ **своју младицу** *основати своју породицу.* ~ **у свет** *објавити у средствима информисања.* ~ **узде коме** *дати пуну слободу коме.* ~ **се матицом (низ воду, низ ветар)** *поступати према вољи моћнијих, препустити се њиховој вољи.*

пу́стјети *в. пустети.*

пу̑сто прил. **1.** *на пуст начин, без икога, празно.* **2.** у служби речце за изражавање **а.** *јаке жеље.* – Еј, пусто, што нисам ја на твоме месту. **б.** *жаљења, вајкања.* – Показала бих ја њему, али сам, пусто, женско, па не могу.

пусто̀глав, -а, -о *својевољан, самовољан.*

пу̏столина ж **1. а.** *пуст, ненасељен, забачен крај; необрађено земљиште, дивљина:* крашка ~. **б.** *напуштено имање.* **2.** *празнина, пустош уопште:* ~ неба, ~ душе. **3.** *пуст, необуздан, обестан човек.*

пу̏столов и **пусто̀лов** м **1.** *човек немирна духа, онај који тражи занимљиве, необичне, узбудљиве догађаје, авантурист.* **2.** *онај који је спреман на нечасне поступке, на послове који доносе личну корист.*

пу̏столо̄ван и **пусто̀ло̄ван,** -вна, -о **1.** *склон пустоловинама, авантурама:* ~ човек, ~ природа, ~ нарав. **2.** *богат пустоловинама, необичним догађајима:* ~ приче, ~ живот.

пусто̀ловина и **пустоло̀вина** ж **1.** *необичан, занимљив, узбудљив догађај, авантура:* пустоловине старог поморца, љубавне пустоловине. **2.** *непромишљен, ризичан подухват.* – Ушао је у крваву и чудовишну ратну пустоловину док је рат још изгледао као пробитачан спорт. **3.** *пуст, ненасељен крај; необрађено земљиште, пустолина.*

пусто̀ловица ж празн. *демонско биће које се јавља ноћу и односи људе.*

пу̏столо̄вка и **пусто̀ло̄вка** ж *женска особа пустолов, авантуристкиња.*

пу̏столо̄вно и **пусто̀ло̄вно** прил. *на начин пустолова, као пустолов:* ~ живети, ~ доћи до богатства.

пу̏столо̄вство и **пустоло́вство** с *пустоловни поступци, пустоловно понашање.*

пу̏стопаша ж (пу̏стопа̄ш м) *заједнички пашњак на коме се напаса стока без чувара.*

пу̏стопа̄шан, -шна, -о **1.** *пуст, обестан, разуздан; пустолован:* ~ младић, ~ поступак. **2.** *богат пустим, пустоловним догађајима:* ~ приче.

пусто̀пашити, -им несвр. *бити пустопашан, пустопашно живети, поступати.* ■ **~ се** *збијати шале, врагolije.*

пусто̀пашица ж *в. пустопаша.*

пусто̀пашицē прил. *без пастира, без чувара;* уп. пустопаша.

пусто̀пашни̑к м *пустопашан човек, обесник, расипник.* – Гледај га пустопашника, шта му се прохтело. фиг. Пустопашник ветар премеће се наглавце преко поља.

пусто̀пашница ж *женска особа пустопашник.*

пусто̀пашно̄ст, -ости ж *особина онога који је пустопашан; поступак онога који је пустопашан.*

пустопо̀љина ж *пусто, необрађено земљиште.*

пу̏сторӣљ м бот. *дивљи јасмин,* Philadephus coronarius.

пусто̀рук, -а, -о нар. **1.** *који је пустих, празних руку, празнорук; који је без дарова.* **2.** *који много, неразумно троши, расипан.* – Био је штедљив, а не пусторук.

пусто̀сват м нар. *обична званица на свадби, сват без посебне улоге.*

пусто̀сватица ж (м) (мн. ж) нар. *мушка или женска особа пустосват.*

пусто̀ћа ж *особина, стање онога што је пусто, пустош, празнина.*

пу̏сто̄ш и **пу́стош,** -оши ж (инстр. -и) **1. а.** *пустошење, уништавање:* сачувати шуме од пустоши, пустоши рата. **б.** *опустошен, напуштен крај.* – Оркан рата је за собом оставио пустош. **2. а.** *пуст, ненасељен крај.* **б.** *пуст, празан простор, празнина.* – Кућа пуста, свуд нека пустош. **в.** *духовна празнина:* духовна ~ нашега времена.

пу̏стошан и **пу́стошан,** -шна, -о **1. а.** *који пустоши, уништава, разара, разорни, рушилачки:* ~ рат. **б.** *опустошен, разорен, разрушен.* – Моја душа плаче при погледу на пустошну земљу. **2. а.** *ненасељен, пуст:* ~ чистина. **б.** *неплодан, јалов (о земљи, години и сл.):* неплодне и пустошне године. **3.** *заносан, чаробан, диван;* уп. пуст (4г): ~ лепота, ~ осмех.

пу̏стошина ж *разорено, напуштено место, имање.* – Њено добро изгледало јој је као пустошина.

пу̏стошити и **пу́стошити,** -им несвр. [гл. им. -шēње с] *чинити пустош; разарати, уништавати.* – Ветар пустоши. Све су пустошили на своме путу. фиг. То га изнутра почиње да нагриза и пустоши.

пу̏стошно̄ст и **пу́стошно̄ст,** -ости ж *стање, особина онога који је пустошан, онога што је пустошно.*

пу̏сула и **пу̏сула** ж тур. нар. *цедуља, белешка; писамце; потврда.*

пу̑т, пу́та м (инстр. пу́тем (пу́том); мн. пу́теви (пу́тови), песн. пу́ти) **1. а.** *дуги, уски део земље (кретањем утабан или посебно изграђен) који служи за ходање и кретање уопште; друм, цеста.* **б.** *простор по коме се или кроз који се врши промет, саобраћај:* морски ~, водени ~, ваздушни ~. **в.** *простор који повезује различите земље, крајеве, простор кроз који се пролази.* – Србија је била велики пут којим су Турци надирали за Мађарску и Аустрију. **г.** астр. *путања небеских тела.* **д.** (обично у мн.) анат. *орган у облику канала којим се врши нека физиолошка функција:* дисајни ~, мокраћни ~. **2.** *одлазак из боравишта некуд даље, путовање:* поћи на пут, спремати се на пут, добити три дана одсуства за пут. **3.** *ток, развој:* упознати путеве природе, животни ~. **4. а.** *правац кретања:* показати некоме пут. **б.** *смер, правац развитка, деловања и сл.:* нови ~ развитка бивших југословенских држава. **в.** *начин, метод да се нешто постигне:* доћи на власт мирним путем, анализу извршити истим путем. • **(некоме) бацати (бацити), пресећи (пресецати) пут** *(у)чинити неприлике, сметње (некоме), омести, ометати у неком послу, раду, спречити, спречавати (некога) у неком послу, напредовању и сл.* **балвански ~** *шумски пут којим се спуштају балвани.* **бити на путу некоме, нечему** *бити сметња некоме, нечему.* **бити на путу до нечега** *приближавати се остварењу каквог циља, успеха.* **бити на добром путу, поћи правим путем** *(почети) живети часно, поштено.* **бити на кривом (погрешном, злом) путу, поћи, ићи рђавим путем** *(почети) живети порочно, нечасно.* **главни ~** *асфалтирани, тврди пут (обично између већих насеља).* **држати пут** *в. држати корак (под корак).* **животни ~** *живот.* **за путом (бити)** *спремати се на пут.* **заобилазним путем (постићи нешто)** *служећи се лукавством (постићи нешто).* **извести (некога) на пут** *одгајивши учинити (некога) способним за самостални живот.* **изгубити пут** *залутати.* **ићи, поћи путем најмањег отпора** *(у)радити нешто правећи компромисе, обично непринципијелне.* **ићи својим путем** *радити, поступати према својим схватањима.* **каравански ~** *пут којим су пролазили каравани камила или коња.* **кози ~** *врло узак и стрм пут.* **колски ~** *земљани или макадамски пут.* **кратким путем** *без истраге, без редовног судског поступка.* **Млечни пут** астр. *Кумова слама.* **на путу новац лежи** *постоји могућност лаке зараде.* **(на)чинити, (на)правити пут а) себи** *омогућити, омогућавати себи пролаз (кроз нешто закрчено).* б) **другоме** *омогућити, омогућавати пролаз (некоме) уклонивши се, пропустивши га.* **(на)чинити, (про)крчити, (у)табати** и сл. **пут** *створити, стварати услове за остварење каквог циља.* **није било пута то чинити** *није требало то чинити.* **није то нађено на путу** *није то за бацање, за узалудно трошење.* **отворити нове путеве** *створити нове могућности (за нешто).* **пловни, водени ~** *вода (море, река) којом могу пловити бродови.* **последњи, вечни ~** *погреб, сахрана.* **преко пута** *на супротној страни.* **пут под ноге, пут за уши** *одмах, сместа кренути, поћи.* **с пута!** *склањај(те) се!* **саобраћајни (прометни) путеви** *путеви којима се одвија саобраћај.* **свадбени, венчани ~** *путовање младенаца после венчања.* **сви путеви воде у Рим** *коначно решење биће исто.* **свој пут наћи** *према својим способностима наћи место, посао и сл.* **сеоски ~** *земљани или макадамски пут између мањих насеља.* **средњи пут тражити** *тражити компромисно решење, бити за компромис.* **Срећан пут!** *поздрав којим се изражава жеља за срећним, угодним, успешним путовањем.* **стати на пола пута** *не довршити оно што је започето, одустати од започетог.* **тежак, трновит пут (прећи)** *мучан, тежак живот (имати).* **трновит, стрм је пут до звезда** *с напором и радом долази се до признања.* **уз пут** а) *поред, поред пута.* б) *идући путем, узгред.* **узети пут под ноге** *поћи, запутити се пешице.*

пу̑т ж (инстр. -и) **1.** *људско тело са свим својим физичким својствима; тело као извор чулних осећања:* осећати једрину њезине пути. – Осећај гладне пути врховно је надахнуће Боре Станковића. **2.** *боја коже:* девојка тамне пути. • **~ и крв (моја, твоја** и **сл.), ~ од пути (моје, твоје** и сл.) *дете (моје, твоје и сл.).*

пут[1] (наглашено: пу̑т) предл. (с ген.) *одређује правац, смер неког кретања, простирања, одн. окренутост, усмереност према појму уз чије име стоји:* поћи пут села.

пут[2] и **пута** речца (несамостална) **1. а.** (пу̑т, у зависним падежима: пу́та) *иза редних бројева, показних заменица, неких*

временских придева означава место дате радње, догађаја у реду других радњи, догађаја који се понављају: рећи први пут (из првог пута), положити математику овај пут (овога пута), поновити последњи пут (последњег пута кад смо се видели). **б.** (пу́та (иза бр. 2–4) и пу́та̄ (иза бр. већих од 5 и иза количинских прилога)) *иза главних бројева (већих од један) и количинских прилога и израза означава број, одн. приближан број понављања радњи:* враћати се два ~, полазити више ~. **2.** (пу́та) мат. *знак за рачунску радњу множења (x или •) који означава с којим се бројем множи:* 2 x 2 = 4, тј. два пута два једнако је четири.

-пу̑т *као други део сложеница уз бројеве један, два, три и сто означава једнострукост, двострукост, трострукост или стострукост неке радње:* трипут се женити.

пу́так, -тка м *хип. од пут.* – Стегла мати у наручје сина, путак хвата у брда далека.

пу̏та̄љ, -а и **пу̏та̄љ,** -а́ља м *путаст коњ.*

пута̀ња и **пу̀тања** ж **1. а.** *црта, линија као правац кретања при пливању, летењу и сл.* – Путања јегуља води право ка Саргаском мору. **б.** астр. *замишљена линија кретања небеских тела.* – Путање свих звезда су кружнице. **в.** фиг. *начин (живота):* верност старој путањи живота. **2.** *узан, угажени пут, стаза.*

пута́њак, -њка м *дем од пут, путељак.*

пута̀њица и **пу̀тањица** ж **1.** *дем од путања.* **2.** експр. *набор, бора на лицу.* – Лице јој избраздано оним путањицама које браздају бриге.

пу̏та̄р, -а́ра м (вок. пу̏та̄ре и -у, инстр. -а́ром и -а́рем) *онај који се стара о путевима, чувар путева, цеста, цестар.*

пу̏та̄рскӣ, -ā, -ō *који припада путарима, који се односи на путаре:* ~ одело, ~ служба.

пу̏таст, -а, -о *који има бели белег над копитом (о коњу).*

пу̏тача ж **1.** *знак за поништавање у облику ћириличког слова* х. **2.** *в. пута (2).*

пу̏те ж мн. *в. путо.*

путе́љак, -љка м *дем и хип. од пут.*

путем I. предл. (наглашено: пу́тем) (с ген.) *посредством, помоћу:* сазидати кућу ~ кредита, добити кредит ~ различитих веза. **II.** прил. (пу́тем) *казује начин на који се нешто врши, остварује и сл.:* објаснити нешто посредним (усменим) ~.

пу̏тен, -а, -о *који се истиче чулношћу; страствен, похотљив; који изражава чулност:* девојке путене у љубави, ~ глас, ~ поезија.

пу̏тено̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је путен, онога што је путено.*

пу̏тер м нем. *млечни производ који се добија из павлаке или непосредно из млека, маслац.* • **имати путера на глави** *имати нечисту прошлост (због умешаности у неки сумњив, нечастан посао и сл.).*

путешѐственӣк м стксл. разг. и експр. *путник (обично са дугог путовања, из далеких, интересантних земаља).*

путешѐствије с стксл. разг. и експр. *пут, путовање (обично дуго, у далеке, интересантне земље).*

пу̏тило с *в. путо.*

пу̏тина ж *аугм. и пеј. од пут:* раздрта сеоска ~.

пу̏тӣр, -и́ра м (инстр. -и́ром) грч. цркв. *скупоцена чаша, пехар у којој се држи вино за причест, калеж.*

пу̏тити, пу̏тӣм несвр. рег. *саветима упућивати на прави пут, упућивати, саветовати уопште:* ~ и учити сељачку браћу, ~ све људе да се сложе. ■ **~ се** *полазити, запућивати се.*

пу̏тић, -а и **пу̏тӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од пут.*

пу̏тифа̄рскӣ, -ā, -ō *својствен Путифарки, жени која је, према Библији, хтела да заведе Јосифа, заводнички:* ~ осмех.

пу̏тӣште[1] с песн. *пут, друм.* – Пролазе заставе путишта далека.

пу̏тӣште[2] с зоол. *први чланак прста у пајкара.*

пу̏тнӣ, -ā, -ō *који се односи на пут, на путовање (који служи за пут, који даје право за путовање, за неко транспортно средство и сл.):* ~ торба, ~ исправа, ~ налог, ~ лист.

пу̏тнӣк м *онај који путује, који се спрема на пут.* – фиг. Диже очи звездама, путницима старим. • **~ намерник** *путник који се случајно нађе, намери у нечијој кући;* **светски ~** *путник по свету, по далеким земљама.* **трговачки ~** *онај који путујући препоручује и продаје трговачку робу, трговачки агент.* **~ турист(а)** *онај који путује из забаве, као турист.*

пу̏тнина ж *новац потребан за пут, за путне трошкове, попутнина.*

пу̏тница ж **1.** *женска особа путник.* **2.** рег. *в. пасош (1).*

пу̏тничкӣ, -ā, -ō *који се односи на путнике, који служи за путнике, који припада путницима:* ~ торба, ~ ауто, ~ брод.

пу̏тнички прил. *на путнички начин, као путници.*

пу̏то с **а.** *веза, најчешће плетена, којом се коњима спутавају предње ноге.* **б.** мн. *споне, обично гвоздене, којима се осуђеницима спутавају ноге или руке, негве, букагије, окови.*

путова̀ње с **1.** *гл. им. од путовати.* **2.** (путова́ње) *одлазак из места боравка (с каквим циљем, ради забаве и др.), пут.*

путова̀ти, пу̀тује̄м несвр. **1. а.** *ићи, одлазити у удаљене крајеве (ради посла, забаве, одмора и др.); кретати се, ходати или возити се каквим превозним средством даље од сталног места боравка:* ~ на море, ~ кроз равницу. фиг. Путује река радосна и сама. **б.** *кретати се (о транспортним средствима и роби).* **в.** еуф. *одлазити с овога света, умирати.* – Кад човек остари, треба да путује. **2.** (~ пут) *прелазити, превањивати (неку раздаљину):* ~ далеки пут. • **пут у маглу** *не видети излаз из какве ситуације.* **путуј игумане!** *иди и не брини, и без тебе се може.*

путо́вница ж рег. *в. пасош (1).*

пу̏товођа и **путѝвођа** м (мн. ж) *онај који организује какво заједничко путовање, вођа пута.*

пу̏токāз м *знак на путу којим се обавештава о смеру, правцу кретања.* – фиг. Овај Караџићев рад био је путоказ многим покољењима.

путоно̀г(аст) и **пу̏тоног(аст),** -а, -о **1.** *који има путасте ноге:* ~ коњ. **2.** *хитар, вешт, сналажљив (о човеку).*

пу̏топис м књиж. *врста књижевног дела у којој писац износи своје утиске о земљама и пределима кроз које путује.*

путопи́сац, -сца м књиж. *писац, аутор путописа.*

пу̏тописнӣ, -ā, -ō *који се односи на путописе:* ~ књижевност.

пу̏тујӯћӣ, -ā, -ō *који обавља своју делатност обилазећи различита места, на путовању:* ~ глумац, ~ позориште.

пу̏туња ж нем. **1.** *дрвена или плетена корпа за грожђе која се носи на леђима:* човек с дрвеном путуњом на леђима, продати путуњу грожђа. **2.** *врста ведра за вино.*

пу̑ћ узв. оном. **1.** *за подражавање:* **а.** *звука који се чује кад нешто падне у воду, бућ.* **б.** *гласа препелице.* **2.** (обично поновљено) *за ваблење ћурића, пурића.*

пу̏ћи и **пу̏кнути,** пу̏кне̄м (аор. пу̏кох (пу̏кнух), пу̏че (пу̏кну); р. пр. пу̏као, -кла (пу̏кнуо, -ула); пр. пр. пу̏ка̄вши и пу̏кнӯвши) свр. **1. а.** *сломити се, расцепити се, распрснути се (обично уз тресак, прасак).* – Пукла је летва на којој је он седео. **б.** *нагло престати радити, препући (о срцу); свиснути, прецрћи (о човеку, о животињи).* – Пукло јој срце од жалости. Није издржала, пукла је. **в.** разг. *претрпети губитак, штету.* – Изгледа да су многи привредници пукли. **2. а.** *произвести кратак, оштар звук (при паду, ударцу и сл.).* **б.** *испаливши метак произвести оштар, јак звук.* – Пуче пушка. **3.** *нагло се појавити, настати у пуном облику, пуном сјају и сл.* – Пред нама је пукао видик. Пукла је зора. • **пукло ми пред очима** *постало ми је јасно.* **~ од беса (зависти, злобе)** *веома интензивно осећати, преживљавати оно што је казано именицом у генитиву с предлогом „од".* **~ од смеха** *насмејати се јако, много, гласно, провести извесно време смејући се тако.* **пуче тиква** *растури се пријатељство.* **цркао – пукао** *ма шта се догодило, било шта било, по сваку цену.*

пу̏ћити, пу̏ћӣм несвр. [гл. им. пу́ћеͅње с] (усне) *истурати, иступицати, прћити (усне) у знак љутње, неслагања.* ■ **~ се** *правити се важан, охолити се.*

пу̏ћкати, -ам несвр. оном. (уп. пућ) **1.** *испуштати кратке испрекидане звукове* **а.** *оглашавајући се (о ћурану, препелици).* **б.** *пушећи, избацујући дим.* **в.** *при убрзаном или отежаном дисању.* **г.** *радећи (о парној машини).* **д.** *разгоревајући се (о ватри, пламену).* **2.** *пушити не увлачећи дим.* **3.** (на некога, нешто) **а.** *дражити, пујдати.* **б.** *не обраћати пажњу (на некога, нешто), односити се (према некоме, нечему) равнодушно или с потцењивањем:* ~ на оно што други кажу.

пу̏ћнути, -нем свр. *према пућкати.*

пућпури́кати, -ӯрӣчем несвр. *оглашавати се (о препелици, о ћурану).*

пу̏ћ-пу̀рӯћ оном. *узвик за подражавање гласа препелице, ћурана.*

пу̏ф узв. **1.** *за изражавање негодовања, неслагања, гађења.* **2.** *звука који се чује при паду, удару.*

пу̏фер м енгл. **1.** хем. *мешавина хемијских супстанција која има способност да онемогући хемијске реакције изазване средином у којој се налази.* **2.** *одбојник, одбијач (на вагонима);* уп. бу-фер. **3.** *тампон којим зубар изолује зуб од ваздуха при оправци.*

пу̀фна ж нем. **1.** *мањи комад мекане тканине, сунђера и сл. којим се наноси пудер на лице, пудровача.* **2.** *већи набор:* рукави с пуфнама.

пу̏х[1] и **пу̑х** м (мн. пу̏хови и пу́хови) **1.** зоол. *животиња из реда глодара на прелазу од мишева ка веверицама, која спава зимски сан,* Myoxux glis. **2.** пеј. *човек који много спава, лењштина.*

пу̏х[2] м *последњи остатак, последње трунке нечега што се постепено троши:* задњи ~ брашна.

пу̏х[3] м оном. *ваздушна струја која се једним наглим издисајем избаци из уста.*

пу̀хара ж бот. *лоптаста печурка која се распада у прах кад остари,* Lycoperdon; *у мн.: породица таквих печурака,* Gasteromycetes.

пу́хати, пу̑шем (пу̑хам) несвр. **1.** *кретати се, струјати (о ваздуху, ветру), дувати.* – Пухао је јак ветар. **2.** *испуштати из уста или кроз нос ваздушну струју, појачано дисати, дахтати.* – Пуше од умора. **3.** *испуштајући ваздух из уста производити звуке на каквом дувачком инструменту, свирати.* – Обилазили су куће и пухали у рогове. **4.** *дурити се, љутити се.* • **~ с киме у исте дипле (у исти рог, у исту тикву)** разг. *слагати се потпуно с неким (у мишљењу, поступцима); бити у дослуху, шуровати с неким;* уп. дувати у исту тикву (под дувати).

пу̀хача ж зоол. *врста жабе,* Bufo vulgaris.

пу́хнути, пу̑хнем свр. **1.** *духнути, задувати.* **2.** *тихо пустити ветар, прднути.* **3.** безл. (често са допуном: у главу, у памет) *в. духнути (3).*

пу̏хор м **1.** *пепео (обично од дувана)* **2.** *фини прах на крилима лептира.*

пу̏ц (обично удвојено) *узвик којим се подстиче на пуцање, паљбу.*

пу̏цавац, -авца м **1.** бот. *биљка из пор. каранфила,* Silene vulgaris. **2.** мн. *плодови који се отварају, пуцају при сазревању.*

пу̏цавица ж бот. **1.** *в. пуцавац (1).* **2.** *биљка из пор. ружа,* Fragaria collina.

пу̏цалина ж бот. *биљка из пор. лептирњача с кожастим надувеним плодом попут мехура,* Colutea arborescens.

пу̏цалица ж *в. пуцаљка.*

пу̏ца̄љка ж (дат. -љки (-љци); ген. мн. -кӣ) **1.** *играчка од зовине стабљике из које деца пуцају.* **2.** ир. *пушка или пиштољ.*

пу̏цањ, -цња м (инстр. пу̑цњем; мн. пу̑цњи и пу̏цњеви) **1.** *прасак који се чује при испаљивању метка из ватреног оружја.* **2.** *јак, оштар звук:* ~ бича, ~ грома.

пуца̀рати, -ам несвр. *испрекидано пуцати.* ■ **~ се** *с прекидима пуцати један на другог.*

пу̏цати, -ам несвр. **1.** *несвр. према пући, пукнути.* **2.** **а.** (у некога/нешто, на некога/нешто, ретко некога/нешто) *циљајући, нишанећи гађати из ватреног оружја.* **б.** спорт. *лоптом циљати у противнички гол или кош, шутирати.* **3.** **а.** *посредно наговештавати нешто говорећи о другоме, алудирати.* **б.** *настојати постићи нешто, докопати се нечега:* ~ на место главног уредника. ■ **~ се** *гађати један другог из ватреног оружја.* • **(да) све пуца** разг. *јако, веома много и сл. (кад се жели истаћи интензитет какве радње):* јести да све пуца, трескати да све пуца. **пуца ми прслук** разг. *баш ме брига, не марим.* **пуца му (јој) срце за неким/нечим** *веома жели некога/нешто, чезне за неким/нечим.* **~ на високо** *желети висок положај у друштву.* **~ у ветар** *трудити се око чега бескорисног.*

пу̏ца̄ч, -ача м *играч који пуца, шутира у противнички гол или кош.*

пу̏ца̄чкӣ, -а, -о *који се односи на пуцаче и пуцање.*

пу̏це, -ета (пу̏ца) с (мн. пуцѐта и пу̏ца; зб. им. пу̏ца̄д ж) рег. **1.** *в. дугме.* **2.** *зрно бобичастог плода.*

пу̏цкав, -а, -о *који пуца, прска, пршти (о дрвету, леду и сл.).*

пуцка̀рати, -ам несвр. *испрекидано пуцкати, пуцкетати.* – Пуцкара грбов пањ.

пу̏цкати, -ам несвр. *у дем значењу: пуцати.*

пуцкѐтав, -а, -о *који пуцкета, пуцкав.*

пуцкѐтати, -ам несвр. *испрекидано пуцкати, пуцкарати.* – Киша пуцкета по крову. ~ прстима.

пуцкѐтнути, пу̀цкетнем и **пу̏цнути,** -ем свр. *произвести кратак, оштар звук пуцкетајући, пуцајући:* ~ бичем, ~ језиком.

пу̏цњава ж *учестали прасак, пуцање ватреног оружја.*

пу̏ч м (инстр. пу̏чем; мн. пу̀чеви) нем. *покушај изненадног преузимања државне власти наглим превратом, изведеним обично с малим бројем људи.*

пу̀чанин м (мн. -ани) *човек из пука, из народа.*

пу̀ча̄нка ж *жена из пука, из народа.*

пуча́нство с рег. *становништво, житељство, народ.*

пу̀чина ж **1.** *отворено, широко море, непрегледна морска површина.* **2.** **а.** *бескрајни небески простор:* ~ модрог неба. **б.** *огромно пространство уопште:* ~ џунгле. фиг. У пучину њена ока ја утапам сне и наде.

пу̀чина ж рег. *аугм. и пеј. од пук*[1].

пу̀чинскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пучину:* ~ риболов, ~ риба.

пу̀чист(а), -е̄ м (мн. -сти) *организатор пуча, учесник у пучу.*

пу́чити, пу̑чӣм несвр. рег. *цепати, располућивати:* ~ шљиве. ■ **~ се** *цепати се, кидати се.*

пу̑чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пук, својствен пуку, намењен пуку, народни:* ~ говор, ~ музика, ~ мишљење. • **~ школа** *основна школа.*

пу̏шара ж нар. *в. пушница.*

пу̏шаћӣ, -а̄, -е̄ *који служи за пушење:* ~ прибор, ~ соба.

пу̏ша̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *онај који пуши дуван (ређе онај који пуши марихуану, опијум и сл.).*

пуша̀чица ж *женска особа пушач.*

пу̏ша̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пушаче, својствен пушачима:* ~ навике.

пу̏шимагла ж (м) (мн. ж) нар. *лакомислена, нестална особа, ветропир.*

пушио̀ница и **пу̏шионица** ж *просторија за пушење.*

пу̏шити, -ӣм несвр. [гл. им. пу̏шеͅње с] **1.** *увлачити и испуштати дим, најчешће дувана; имати такву навику:* ~ цигарету, ~ на лулу. **2.** *в. пушити се (1).* – С њега пуши мокар зној. ■ **~ се** **1.** **а.** *испуштати дим, димити се.* – Врх Везува непрестано се пуши. **б.** *димити се слабо горећи, тињајући.* **в.** *испуштати пару, испаравати се.* – Река се пушила на мразу. **2.** фиг. *јако се љутити, беснети.* – Тужили су га, па нека се пуши. **3.** (за неким) *јурити, гонити (некога).* – Шинтер је пушио за псима. • **да**

се све пуши разг. *веома, јако (при истицању интензитета какве радње).* **пуши му се глава (мозак)** *збрка му је у глави (мозгу).*

пу̏шка ж (дат. пу̏шци; ген. мн. пу̏ша̄ка̄) **1.** *ручно ватрено оружје, обично с једном дужом цеви:* војничка ~, ловачка ~. **2. а.** *војник, борац:* непријатељ са преко 3.000 пушака. **б.** *борба, битка.* – Пушка је сад прва, а после ће прво бити перо. • **бити као запета (набијена, набита)** ~ *бити готов, спреман.* **бити под пушком, носити пушку** *бити у војсци.* **бојати се празне пушке** *бојати се нечег безопасног.* **испаљена** ~ *ствар без вредности, без значаја.* **пушку на готовс** вој. *спреман за паљбу (као команда).*

пу̏шка̄р м **1.** *занатлија који прави и оправља пушке.* **2.** рег. **а.** *војник који се бори пушком.* **б.** *онај који гађа из пушке; онај који добро гађа из пушке, који је добар стрелац.*

пушка̀рати, -а̄м несвр. *испрекидано пуцати (из пушака или о пушкама).* ■ ~ **се** *испрекидано пуцати један на другога.*

пу̏шкарица ж **1.** *в. пуцаљка (1).* **2.** *в. пушкарница (1).*

пу̏шка̄рница и **пу̀шка̄рница** ж **1.** *рупа на зиду или у рову кроз коју се пуца из пушке.* **2.** *радионица за прављење пушака.*

пу̏шка̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пушкаре и пушкарство:* ~ занат, ~ радња.

пу̏шкица ж *дем. и хип. од пушка;* уп. пушчица.

пу̏шкоме̄т и **пушко̀мет** м *домет пушчаног хица.*

пушкомитра̀ље̄з, -е́за м *тешка брзометна аутоматска пушка.*

пушкомитраље́зац, -е́сца м (инстр. -е́сцем; ген. мн. -а̀ље̄за̄ца̄) *војник који рукује пушкомитраљезом.*

пушко̀носа м (мн. ж) *онај који носи пушку, који се бори пушком;* уп. пушкар (2а).

пу̀шљив, -а, -о *који се пуши:* **а.** *из којег избија дим:* пушљиве црне куће. **б.** *из којег избија прах:* ~ сено.

пу̏шница ж *сушионица воћа, меса, рибе и др., сушара.*

пу̏шничā̄р м *онај који се бави сушењем воћа или меса.*

пу́штало с риб. рег. *дрво или тиква којом рибари бућкају по води мамећи рибу, посебно сомове, бућкало.*

пу́штати (се), пу̑шта̄м (се) *несвр. према пустити (се).*

пуштѐнӣк, -и́ка м рег. *онај који је пуштен, ослобођен из затвора.*

пуштѐница ж рег. **1.** *жена пуштеник.* **2.** *разведена жена, распуштеница.*

пу̏ћул м тур. *кићанка на фесу.*

пу̀шчанӣ и **пушча̀нӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на пушке:* ~ метак, ~ цев, ~ ватра.

пушчѐрина и **пушчѐтина** ж *аугм. и пеј. од пушка.*

пу̏шчица ж *дем. и хип. од пушка.*

пчѐла ж **1.** зоол. *инсект из реда опнокрилаца са отровним жаоком, који живи у организованој заједници, скупља сок и цветни прах неких биљака и ствара мед и восак, ради чега се и гаји,* Apis mellifica. **2.** фиг. *вредна, марљива особа.*

пчела̀нӣк, -и́ка м *в. пчелињак.*

пчѐла̄р, -а и **пчѐла̄р,** -а́ра м **1.** *онај који гаји пчеле, који се бави пчеларством.* **2.** *оса која отровним жаоком убија пчеле* Philantus triangulum.

пчела́рити, пчѐла̄рӣм несвр. [гл. им. пчела́рēње с] *гајити пчеле, бавити се пчеларством.*

пчела̀рица ж **1.** бот. *в. матичњак (2).* **2.** зоол. *птица која се храни пчелама и др. инсектима,* Merops apiaster.

пчѐла̄рка и **пчѐла̄рка** ж *женска особа пчелар.*

пчѐла̄рнӣк м *в. пчелињак.*

пчѐла̄рскӣ и **пчѐла̄рскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на пчеларе и пчеларство:* ~ задруга.

пчела́рство с *гајење пчела ради добијања меда и воска.*

пче́лац, -лца м **1.** *кошница; пчеле из једне кошнице.* **2.** *мужјак пчеле, трут.*

пчѐлиња̄к м *место где су смештене кошнице са пчелама.*

пчѐлињӣ, -а̄, -е̄ *који се односи на пчеле, који је од пчела, својствен пчелама:* ~ зујање, ~ саће.

пчѐлица ж *дем. и хип. од пчела.*

пчело̀морац, -о̄рца м зоол. *инсект који се храни пчелињим ларвама,* Trichodes apiarius.

пше́на ж бот. *биљка из породице лептирњача,* Trigonella caerulea.

пшѐница ж агр. *житарица из пор. трава,* Triticum vulgare *(којих има више врста, природних или вештачки добијених); зрневље те биљке, од кога се млевењем добија брашно за људску исхрану:* ~ јарица, озима ~, ~ белица.

пшѐнича̄рка ж агр. *врста крушке која сазрева у време пшеничне жетве, житњача.*

пшѐничица ж *дем. и хип. од пшеница.*

пшѐничӣште с *земљиште на коме је била посејана пшеница.*

пшѐничнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на пшеницу, који је од пшенице или од брашна добијеног од пшенице:* ~ клас, ~ брашно, ~ хлеб.

Р

р (Р) с непром. **1. а.** лингв. *звучни алвеоларни сугласник; ликвидни сонант који се у нашем језику може јавити и у функцији самогласника:* слоготворено р. **б.** *слово којим се обележава тај сугласник:* велико Р, мало р, курзивно *р*. **2.** (р.) скраћ. *разред.* **3.** (R) **а.** *ознака за Реомирову скалу на термометрима.* **б.** *у поштанском саобраћају ознака за препоручену пошиљку („рекомандирано").* **в.** *ознака за ретке књиге у библиотекарству.* **4.** (r) *радијус.*

Ра̂, Ра̏а (или непром.) м (обично с атрибутивом „Бог") *бог Сунца код старих Египћана, створитељ богова и људи.*

ра̂б и **ра̏б** м сткњ. *роб, слуга.* • ~ **божји** рлг. *онај који се покорава верским законима, који поштује верске обичаје и норме.*

ра̀барбар м и **раба̀рбара** ж **1.** бот. *вишегодишња зељаста биљка* Rheum undulatum *из ф. троскота, која се гаји као поврће због меснате лисне петељке и као украсна биљка, равед.* **2.** *лек справљен од те биљке.*

ра̏бат м итал. трг. *попуст, одбитак од утврђене цене или укупног износа наведеног у фактури који индивидуална предузећа одобравају предузећима за купљену робу; трговачка маржа, трошкови продаје робе:* 20 посто рабата, нудити добар ~.

ра̏батан, -тна, -о *који је био у употреби, коришћен, рабљен.*

ра̏баџија м (мн. ж) тур. *најамни превозник робе и другог терета теретним запрежним колима, кириџија.*

ра̏баџијскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на рабаџије, који припада рабаџијама:* рабаџијска кола.

рабаџѝлук м тур. *рабаџијски посао, рабаџијско занимање:* бавити се рабаџилуком.

раба̀џисати, -ишēм несвр. *бавити се рабаџијским послом, превозити рабаџијским колима.*

ра̏би, -ија м хебр. *почасна титула за учене, високообразоване људе код старих Јевреја; учењак уопште.*

ра̏бӣн, -и́на м хебр. *јеврејски свештеник.*

рабѝна̄т, -а́та м **а.** *рабиново звање, рабинови послови.* **б.** *рабинов уред, рабинова канцеларија.*

ра̀бӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на рабине.*

ра́бити, ра̂бӣм несвр. рег. *употребљавати, користити (нешто), служити се (нечим):* ~ ствари, рабљена роба, рабљена књига.

ра̀бљив, -а, -о рег. *који се може употребити, употребљив; уобичајен.*

ра̀бљивōст, -ости ж рег. *својство онога што је рабљиво, употребљивост.*

ра̀бота ж **1. а.** (често презр.) *активно делање, делатност, активност обично усмерена против некога, нечега; посао; дело;* контрареволуционарна ~, прљава ~. **б.** *рад, посао (обично физички); труд:* напорна ~; узалудна ~. • **колај** ~ *без много труда, напора, лако.* **прођи се те работе** *окани се тога посла.*

рабо̀тати и **ра̀ботати,** -а̄м несвр. нар. и рег. *обављати неки посао (обично физички), напорно радити; кулучити.*

ра̂бош м (инстр. -ем) ист. **а.** *комад дрвета на коме су се зарезима, цртама бележила дуговања и потраживања.* **б.** *дневна рачунска књига у којој су се бележила сва примања и издавања у току дана.* • **(за)бележити, зарез(ив)ати, запис(ив)ати, упис(ив)ати** и сл.) **некога у (на)** ~ *(за)памтити некога по нечем (обично лошем).*

рабу̏лист(а), -е̄ м (мн. -сти) *онај који се служи рабулистиком, софист(а); лош правник.*

рабулѝстика ж лат. *извртање смисла речи; наопако тумачење закона и извођење лажних, погрешних закључака, софистика.*

рабулѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на рабулисте и рабулистику, софистички:* ~ закључак.

рабулѝстички прил. *на рабулистички начин, као рабулиста, софистички:* ~ закључивати.

ра̂ван, ра̂вни ж (инстр. ра̂вни) **1.** геогр. *равна површина; равница, низија.* **2.** мат. *површина која је одређена, дефинисана најмање са две праве или са три тачке.* • **стајати (бити) на истој равни с неким** *бити једнак, исти с неким.* **стрма (коса)** ~ физ. *једноставна направа која се састоји од чврстог тела учвршћеног тако да му је једна равна страна косо нагнута и служи за лакше подизање и спуштање терета.*

ра́ван, -вна, -о **1. а.** *који је без избочина и удубљења, који је без неравнина (о површини односно телу, објекту са таквом површином):* ~ поље, ~ површина. **б.** *који није храпав, углачан, гладак:* ~ стакло. **2. а.** *који је без кривина, без савијутака, прав, неискривљен; несавијен, опружен:* у равној линији; ~ конопац, равни редови. **б.** *уједначен, равномеран; монотон:* ићи равним ходом (касом); говорити равним гласом. **3. а.** *који је у истој равни, висини, у истом нивоу с нечим.* – Вода је била равна с насипом. **б.** *једнак с неким или с нечим (по некој особини, вредности и сл.), исти, еквивалентан с неким или с нечим:* бити ~ оцу (с оцем) по храбрости, кукавичлук ~ с издајом. **4.** *пун, цео, читав:* равна два литра, равну годину дана. • ~ **као свећа** *сасвим прав, усправан (у вези с држањем човека).* ~ **стопало** *в. густабан.* **(бити) на равној нози (с неким)** *равноправно (с неким).* **вратити, одговорити равном мером (на раван начин)** *узвратити једнаком мером, на исти начин.* **нема му равна, нико му није** ~ **с њим** *се не може нико поредити, нема му премца.* **све ми је равно до Косова** *сасвим ми је свеједно, равнодушан сам.*

ра̂ванскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ра̂ван; равничарски, низијски:* ~ предео.

ра̀вналица ж *машина за равнање предмета, односно материјала:* ~ за лим.

ра̀вналo с **1.** *в. лењир.* **2.** *полуга или сл. направа којом се покреће и усмерава кормило.*

ра̀внатељ м рег. *старешина неке институције, директор, управитељ, руководилац:* ~ гимназије, ~ позоришта. • ~ **стола** *онај који одређује кад ће се шта јести или пити за време гозбе, славља.*

равнате̏љица ж рег. *жена равнатељ.*

ра̀внате̏љка ж рег. **1.** *в. равнатељица.* **2.** *равнатељева жена.*

ра̀внатēљскӣ, -а̄, -о̄ рег. *који се односи на равнатеље, директорски, управитељски.*

ра̀внатељство и **равнате́љство** с рег. **а.** *врховни управни и надзорни орган неке институције, дирекција, управа:* полицијско ~. б. *зграда у којој се та управа налази.* **в.** *дужност и звање равнатеља.* **г.** зб. *скуп, заједница свих равнатеља.*

ра̀внати, -а̄м несвр. **1.** *чинити равним, глатким, поравнавати:* ~ столњак, ~ наборе хаљине. **2. а.** *постављати, доводити у равну линију, у исту висину с неким или с нечим; подешавати, усклађивати с неким, с нечим, прилагођавати некоме, нечему, изједначавати с неким или с нечим:* ~ коње у строју, ~ корак (са кораком чете). **б.** *оцењујући, вреднујући као исто, сматрајући истим упоређивати и изједначавати:* ~ лопове с убицама. **3.** рег. **а.** *вршити функцију, дужност равнатеља, имати звање старешине неке установе, предузећа и сл., управљати, руководити:* ~ опером, ~ гимназијом. **б.** *усмеравати нечије кретање или акцију по својој жељи, потреби:* ~ коњима (у вожњи), ~ парницу у корист сељака. ■ **~ се 1.** *стајати, заузимати место у истој, равној линији са другим (обично о војницима при постројавању), поравнавати се.* **2.** *управљати се, оријентисати се према некоме или нечему; подешавати свој став, држање (према нечему), владати се (према нечему):* ~ се по цркви; ~ се према приликама, ~ се по прописима. **3.** *изједначавати се, упоређивати се с неким:* ~ се с вођом, ~ се с најбољима. **4.** (за нешто) *погађати се у спору, нагађати се, споразумевати се:* ~ са противником. • **равнај с(е)!** вој. *команда војницима да се изравнају у строју.*

равни̏на ж **1.** *особина онога што је равно.* **2.** *в. ра̂ван.*

ра̀внински, -а̄, -о̄ *који се односи на равнину; низијски, равничарски:* ~ карактер земље.

равни̏ца ж *раван део Земљине површине, зараван; низија.*

ра̀внича̄р м *становник равнице, низије.*

ра̀внича̄рски, -а̄, -о̄ *који се односи на равницу и равничаре:* ~ предео, ~ клима, ~ темперамент.

ра̀внича̄рски прил. *на равничарски начин, као равничари:* ~ мирољубив.

ра̀вничаст, -а, -о *у којем преовлађује равница, претежно раван (о пределу).*

равни̏чица ж *дем. од равница.*

ра́вно и **ра̂вно** прил. **1. а.** *у равној линији, право.* – Тако ударена лопта лети оштро и равно. **б.** *најкраћим путем, директно, непосредно:* водити ~ у град (о путу нпр.). **2. а.** *у истој висини (с неким или с нечим):* ~ с прсима, ~ с раменима. **б.** *до врха пуно:* налити ~ чашу пића. **в.** *у истој линији, напоредо, један поред другога:* сести ~ један крај другога. **3. а.** *на једнаке делове, подједнако, равномерно:* делити ~ добро и зло. **б.** *тачно, управо, баш:* ~ стотину динара. **в.** *на исти начин, исто као:* оба ~ грамзиви. **4.** мат. *једнако по вредности, величини (бележи се знаком =):* 4+2=6. • **рећи, казати ~ у лице (у очи)** *отворено, искрено рећи.* **све ми је ~ (~ ми је) до Косова (до мора)** *сасвим ми је свеједно, равнодушан сам.*

равно- *први део сложеница који значи да је оно што је означено другим делом сложенице равно или једнако:* равнокрилци; равнокрак, равномеран, равномерно, равноправан, равностран итд.

равно̀глав, -а, -о *који је равне, пљоснате главе, лобање.*

равно̀горац, -го̄рца м ист. *присталица покрета Драже Михаиловића у Другом светском рату, чије се упориште налазило на Равној гори.*

равно̀горски, -а̄, -о̄ *који се односи на Равну гору и равногорце, који припада равногорцима:* ~ покрет.

равно̀дневица (равно̀дне̄вница) ж *време у години кад су дан и ноћ једнаке дужине, еквиноцијум:* пролећна ~, јесења ~.

равно̀дневички, -а̄, -о̄ *који се односи на равнодневицу.*

равно̀душан, -шна, -о *који нема одређени став и емоције према некоме или нечему, незаинтересован и неосетљив за кога или нешто, индиферентан; који се не узбуђује у некој ситуацији, хладнокрван, хладан, спокојан, миран:* ~ према девојци, бити (остати) ~ према збивањима; ~ однос.

равно̀дӯшје с *в. равнодушност.*

равно̀душно прил. *без одређеног става и емоција, незаинтересовано, индиферентно; без узбуђења, хладно, спокојно:* држати се ~, гледати ~ тучу.

равно̀душно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање и особина онога који је равнодушан, онога што је равнодушно, индиферентност, незаинтересованост.*

равно̀звучан, -чна, -о *који се не мења, који једнако звучи односно који има исту висину, једнолик, монотон (о гласу, звуку).*

равно̀звучно̄ст, -ости ж *особина онога што је равнозвучно.*

равно̀крак, -а, -о *који има једнаке краке;* уп. равностран: равнокраки троугао, ~ полуга.

равно̀крилац, -йлца и **равнокри́лац,** -лца м зоол. *у мн.: ред инсеката равног покриља, правокрилци* Orthoptera *(у јд.: такав инсект).*

равноли́нӣјски и **равноли̏нӣјски,** -а̄, -о̄ **1.** *в. праволинијски.* **2.** *који иде само за основном смерницом, директивом (без размишљања, слепо):* ~ деловање.

ра̏вноме́ран јек. **ра̏вномје̄ран,** -рна, -о *који се јавља, испољава у истој мери, који се врши у једнаким временским размацима, уједначен:* ~ дисање, ~ ход.

ра̏вноме̄рно јек. **ра̏вномје̄рно** прил. *на равномеран начин, у једнаким временским размацима, уједначено:* ~ дисати, ~ се њихати.

равноме́рно̄ст јек. **равномје́рно̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *стање и особина онога што је равномерно, уједначеност:* ~ дисања.

равноо̀бразан, -зна, -о *који је истог облика (с неким или с нечим), једнообразан; који је исте врсте (с неким другим), једнородан, истоврстан.*

равноо̀бразно̄ст, -ости ж *стање и особина онога који је равнообразан, онога што је равнообразно, једнородност, истоврсност.*

ра̏вноправан, -вна, -о **1. а.** *који има иста права као и други:* равноправни чланови, равноправни учесници. **б.** *који се заснива на једнаким правима за све, који омогућава једнака права за све:* равноправни односи, равноправни услови конкурса. **2.** *који је по неким особинама исти с неким или с нечим; чији учесници имају исте особине, могућности и сл.:* на ~ начин; ~ спортска игра.

ра̏вноправно прил. *на равноправан начин, са једнаким правима; исто, једнако:* ~ учествовати на изборима, ~ одлучивати.

равнопра́вно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство и стање онога који је равноправан, онога што је равноправно, једнакост у правима:* ~ грађана пред судом.

равно̀родан, -дна, -о *истородан, једнородан; истоврстан.*

ра́вно̄ст, -ости ж *особина онога што је равно; равна површина, равнина, раван:* ~ поља.

равно̀стран, -а, -о *који има једнаке стране;* уп. равнокрак: равнострани троугао, ~ пирамида.

равно̀страно̄ст, -ости ж *особина онога што је равнострано.*

равноте́жа ж **1. а.** физ. *стање мировања тела које настаје када на њега делују уравнотежене силе које се поништавају, неутралишу:* стабилна ~, лабилна ~, успоставити равнотежу. **б.** хем. *стање организма или неке материје при коме супротне хемијске реакције имају исту брзину, силу:* хемијска ~ организма. **в.** анат. (често у синтагми: чуло равнотеже) *способност организма да задржи или промени положај тела (који регулишу посебни органи у уху):* изгубити равнотежу (тела), имати добар осећај равнотеже. **г.** фиг. *уједначеност, склад духовних особина, духовне ангажованости, активности; уједначеност, усклађеност, хармонија уопште:* духовна (душевна) ~, ~ духа; ~ између теорије и праксе. **2.** пол. *уједначеност снага, политичке, војне или економске моћи држава или група држава:* ~ међу великим силама, ~ међу блоковима, ~ војних снага. **3.** фин. *стање буџета, закључног рачуна када су актива и пасива једнаке, усклађеност, уједначеност прихода и расхода:* буџетска ~, ~ расхода и прихода. • **избаци(ва)ти (некога) из равнотеже** *(у)чинити, допринети (доприносити) да неко престане да влада собом, да контролише своје поступке, своје понашање.* **изгубити равнотежу** *престати владати собом.*

равно̀те̄жје и **ра̏вноте̄жје** с *в. равнотежа.*

равно̀те̄жнӣ и **ра̏вноте̄жнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на равнотежу:* ~ положај, ~ стање, ~ чулни орган, ~ центар.

ра̀вња̄ч, -а́ча м агр. *пољопривредна справа која служи за равнање узоране земље.*

ра̀вњача ж **1.** *алатка, направа за поравнавање, глачање, полирање.* **2.** *в. либела.* **3.** *в. планиметар.*

ра̏га ж (дат. -ги) *мршав, изнемогао, ислужен коњ; старо, рђаво кљусе.*

ра̏гаст, -а, -о *који је као рага, слаб, изнемогао.*

рага̀сто̄в, -о̀ва м мађ. *дрвени или метални оквир врата или прозора.*

ра̏гби, -ија м енгл. спорт. *спортска игра лоптом јајоликог облика која се удара ногама, хвата и додаје рукама да би се пребацила преко одређене линије у противничком пољу.*

ра̀гбист(а), -е̄ м (мн. -сти) *играч рагбија.*

раге̏тина ж *пеј. од рага.*

ра̀гла̄н, -а́на м енгл. *врста горњег капута код кога су рукави укосо кројени од самог оковратника (назван по лорду Раглану).*

ра̀гла̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на раглан:* ~ рукав.

ра̀гӯ, -ӯа м фр. *врста јела од више врста исецканог меса и зелени у пикантно зачињеном сосу, умаку.*

ра̑д м (лок. ра́ду; мн. ра́дови) **1.** *свесна људска активност, делатност чији је циљ постизање корисног учинка:* физички ~, умни ~, производни ~, научни ~. **2. а.** *обављање, вршење одређеног посла, задатка, бављење неким послом, делатношћу; делатност, активност:* пољопривредни радови, пољски радови, почети са радом; партијски ~, друштвено користан ~. **б.** *врста стручног посла, заната и сл.:* научити некакав ~. **в.** *кретање, функционисање (неке направе, механизма, органа и сл.):* пустити (машину) у рад, ~ мотора, ~ срца, ~ органа за варење. **г.** *активно, непосредно (механичко, хемијско и др.) дејство, утицај нечега:* ерозијски ~ реке, механички ~ таласа. **3. а.** *производ неке делатности, активности, творевина, дело:* објавити научни ~, читати нечији ~, вајарски ~. **б.** *предмет на коме се ради, који се израђује:* испустити (ручни) ~ из руке. **4.** физ. *деловање силе на неком путу, производ те силе и пута на којем она делује:* јединице за мерење рада. • **берза рада** *установа за регулисање радних односа, за запошљавање и помагање незапослених радника.* **вишак рада** екон. *рад који преостане по одбитку потребног рада и који остварује вишак производа и вишак вредности;* уп. потребни рад. **минули** ~ *допринос радника остварен у току његове радне активности.* **потребни** ~ *рад којим радник производи материјална и др. добра потребна за одржавање и репродукцију његове радне снаге.* **принудни (присилни)** ~ *рад као казнено-правна мера.* ~ **на парче (комад)** *рад који се награђује према сврšеном послу.* **физиологија рада** *посебна грана медицине која се бави проучавањем промена у организму које се збивају при раду у различитим условима и њиховог утицаја на радни учинак.*

ра̏д, -а, -о *који нешто жели, хоће, вољан, спреман, расположен да нешто учини:* ~ да неком помогне, ~ да иде у шетњу, ~ добру, ~ кавзи.

ра́да ж бот. у изр. **бела** ~ *једногодишња зељаста биљка* Anthemis arvensis *из ф. главочика, чији су ободни цветови бели, прстенак.* **жута** ~ *двогодишња или вишегодишња биљка златножутих цветова* Anthemis tinctoria *из ф. главочика.*

ра̑дан, -дна, -о *који воли да ради, вредан, марљив, прилежан:* ~ човек, ~ домаћин.

ра̏да̄р м енгл. техн. *уређај за одређивање удаљености, положаја и азимута неког објекта на основу одбијања електромагнетских таласа.*

ра̏да̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на радар:* ~ станица, ~ уређај, ~ контрола возила.

ради предл. (с ген., понекад и иза именске речи) *за исказивање намере, циља или намене:* ићи у град ~ куповине, рећи нешто истине ~, средити ~ прегледности, чинити нешто ~ деце. • **примера** ~ *на пример.* **реда** ~, **форме** ~ *тек да се удовољи обичају, свету.*

радиестѐзија ж грч. *тобожња појава нарочите осетљивости код неких особа и способности да помоћу тзв. вилинских рашљи пронађу ствари скривене у земљи (подземну воду, руду и др.); осетљивост на радијацију.*

радиестѐзист(а), -е̄ м (мн. -сти) *стручњак за радиестезију.*

ра̑дӣј, -ија м *в. радијум.*

ра̏дија̄лан, -лна, -о лат. *који је усмерен, који делује у правцу радијуса; зракаст:* ~ бушилица, радијални покрети, ~ брзина.

ра̏дија̄лно прил. *у правцу радијуса; зракасто:* ширити се ~; ~ поређани листићи.

радѝја̄н, -а́на м лат. мат. *јединица лучне мере угла, угао који одговара кружном луку величине полупречника (радијуса) круга коме припада.*

радѝјант м лат. астр. *тачка на небеском своду из које као да се шири рој кресница.*

радѝја̄тор м лат. техн. *грејно тело од ливеног гвожђа или челика састављено од више вертикалних елемената у облику уских ребара кроз која струји пара или топла вода (у систему централног грејања).*

радѝја̄торскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на радијатор:* ~ ребро.

радија́ција ж лат. физ. *испуштање, емитовање нарочите енергије коју материјалне честице, односно електромагнетни таласи или усмерени снопови атомских и субатомских честица носе кроз простор, зрачење; такав вид енергије:* електромагнетска ~, јонизирајућа ~, неутронска ~, Сунчева ~, ~ у атмосфери.

ра̏дијациōнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на радијацију.* • ~ **болест** *болест која се јавља као последица радиоактивног зрачења.*

ра̑дијев, -а, -о и **ра̑дӣјскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на радиј, радијумов, радијумски.*

ра̀дијскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на радио:* ~ новинар.

ра̑дијум м лат. хем. *природни радиоактивни елеменат* (Ra) *из групе алкалних земаља, белосјајни метал који настаје радиоактивним распадањем урана.*

ра̑дијумов, -а, -о *који се односи на радијум, који припада радијуму.*

ра̑дијумскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на радијум.*

ра̑дијум-тера̀пија ж лат. мед. *лечење радијумом и другим радиоактивним материјалима (кобалт-бомбом, изотопима).*

ра̑дијус м лат. **1.** мат. *удаљеност средишта круга или лопте од било које тачке на њеној периферији, полупречник:* ~ круга, ~ лопте. **2.** фиг. *в. акциони радијус.* • **акциони ~, ~ деловања (кретања)** а) *највећа удаљеност до које авион или ратни брод може да стигне у извршењу задатка и да се врати у своју базу без допуне, додавања горива.* б) *удаљеност до које се неко или нешто може кретати, распростирати:* акциони ~ фудбалера.

ра̑дијус-ве̏ктор м **1.** мат. *дуж која спаја жижу елипсе, параболе или хиперболе са било којом њиховом тачком.* **2.** *у систему поларних координата: удаљеност неке тачке од пола.*

радѝка̄л, -а́ла м лат. **1.** пол. **а.** *присталица, заговорник радикалних, корениtих промена и одлучних мера.* **б.** *присталица, члан Радикалне странке.* **2.** мат. *резултат кореновања, корен; ознака за кореновање.* **3.** хем. (обично у мн.) *група двају или више атома која се понаша као један елеменат и непромењена пролази кроз хемијске реакције, а углавном не може самостално постојати* (*нпр. група* NO_3).

ра̏дика̄лан, -лна, -о **1. а.** *којим се нешто мења темељито, из корена, коренит, темељит: радикалне промене, радикалне мере.* **б.** *који тражи корените промене, реформе, доследан и одлучан у заступању неког схватања или у спровођењу, остварењу неког програма; непопустљив, екстремистички:* ~ реформатор. 2. (одр.) *који заступа идеје, политику радикала, који припада радикалима:* ~ струја, ~ влада, ~ лист. **3.** мат. *који се односи на радикал (2), коренски.*

радика́лац, -лца м *в. радикал (1б).*

радикалѝзам, -зма м **1.** *тежња за радикалним изменама, пристајање уз радикалне мере у спровођењу неког програма:* ~ у књижевности, ~ у економији. **2.** *начела и циљеви радикала, Радикалне странке, радикалство.*

радикализа́ција ж **1.** *увођење радикалнијих промена, тражење коренитих реформи.* **2.** *промена схватања, представе о нечему.*

радика̀лизовати, -зујем (радикализѝрати, -ѝзӣрам) свр. и несвр. **а.** *променити, мењати темељно схватање, представу о некоме, о нечему:* ~ представу о некоме. **б.** *(у)чинити радикалнијим.* ■ **~ се** *поста(ја)ти доследан и одлучан у захтеву за радикалним изменама, приста(ја)ти уз радикалне мере.*

радика̀лисати, -ишем свр. и несвр. *(ра)ширити идеје Радикалне странке, идеје радикала.*

радика̀лист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица радикализма.*

радикалѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на радикализам и радикалисте.*

радѝка̄лка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа радикал.*

ра̏дика̄лно прил. *из основа, коренито, темељито, потпуно (обично кад је реч о неким променама):* ~ променити, ~ уништити.

радика́лно̄ст, -ости ж *својство онога који је радикалан, онога што је радикално; радикализам.*

радѝка̄лскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на радикале, на Радикалну странку:* ~ првак, ~ политика, ~ посланик.

радѝка̄лски прил. *као радикал, у духу Радикалне странке:* ~ оријентисан, ~ васпитаван.

радика́лство с *радикалне идеје, радикална политика; радикалност, радикализам.*

радика̀лчић м *дем. и ир. од радикал.*

радѝканд м лат. мат. *број или израз који се коренује, који је под кореном.*

ра̀дилица ж **1.** зоол. (обично с им. „пчела" као атрибутивом) *пчела са жаоком која гради саће, прерађује нектар у мед, одгаја потомство и чува гнездо.* **2.** мех. *челична осовина клипних мотора са унутрашњим сагоревањем, која преко клипњаче претвара транслационо кретање клипа у ротационо и тако врши рад.* **3.** (у атриб. служби) **а.** *вредна, радна:* ~ рука. **б.** *који врши рад (о машини и сл.):* машина ~.

ра̀дилӣште с *место, отворен простор на коме се нешто ради, изграђује; земљиште намењено изградњи нечега, градилиште.*

ра̀дило с *средство за рад; алат.*

ра̂дин (ра̀дин), -а, -о (донекле арх.) **1.** *в. радан.* **2.** (у им. служби) м *онај који је радан, вредан, радан човек, радиша; радник, тежак:* велики ~.

ра̂дино̄ст (ра̀дино̄ст), -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *својство онога који је радин, онога што је радино, вредноћа, марљивост, прилежност.* **2.** *рад, делатност уопште.* • **домаћа (кућна, народна)** ~ *израда у кући ручних, занатских производа намењених продаји; производи те делатности.*

ра̂дио, -ија м (инстр. -ијом) **1.** *радио-пријемник, уређај за пријем радио-таласа емитованих од радио-одашиљача и њихово претварање у звук; општи назив за радио-пријемник, радио-одашиљач и за инсталацију радио-дифузије уопште.* **2.** *преношење говорних и музичких емисија средствима радио-технике.* **3.** *установа за преношење говорних и музичких емисија:* Радио Београд.

радио-[1] *као први део полусложеница и сложеница означава да се појам у другом делу односи на радио:* радио-апарат, радиодифузија, радио-пријемник, радио-пренос, радио-реклама, радио-спикер, радио-станица, радио-техничар итд.; радиограм, радиофонија.

радио-[2] *као први део сложеница означава да се појам у другом делу односи на зраке и зрачење:* радиоактиван, радиографија, радиологија, радиоскопија, радиотерапија, радиоизотопи.

ра̂диоактӣван, -вна, -о *који има својство да емитује невидљиве честице и зраке велике енергије:* ~ материја, ~ вода, ~ материјал, ~ појава, радиоактивни елементи, радиоактивни изотопи.

радиоактѝвно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство неких хемијских елемената, односно нуклеарних материјала да се спонтано претварају у друге и да при томе емитују невидљиве честице и зраке (алфа, бета и гама) велике енергије; радиоактивни распад.*

ра̂дио-ама̀те̄р, -е́ра м *онај који се аматерски, непрофесионално бави радио-техником.*

ра̂дио-апа̀ра̄т, -а́та м *в. радио (1).*

ра̂дио-астроно̀мија ж *грана астрономије која проучава радио-таласно зрачење васионских тела и одразе радио-таласа од предмета у међупланетарном простору и високој атмосфери.*

радиобио̀лог м *стручњак који се бави радиобиологијом.*

радиобиоло̀гија ж *грана биологије која проучава деловање зрачења, радијације на живе организме.*

радиобио̀лошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на радиобиологију.*

ра̂дио-ва̂л м *в. радио-талас.*

ра̂дио-ве̏за ж *комуникација, споразумевање помоћу радија.*

радиогенѐтика ж *наука о појавама наслеђа и променама на живим бићима изазваним јонизујућим зрачењем.*

ра̂дио-го̀ниоме̄тар и **ра̂дио-го̀ниометар,** -тра м *врста гониометра за одређивање смера ширења радио-таласа и утврђивање положаја удаљеног брода или авиона.*

радио̀грам м техн. **1.** *порука, вест која се преноси радио-телеграфом, бежичном телеграфијом.* **2.** *фотографија израђена радиографијом.*

радио̀грамскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на радиограм:* ~ извештај.

радиогра̀фија ж техн. *фотографисање помоћу рендгенских и гама-зрака које се користи у медицини ради дијагнозе.*

радио̀графскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на радиографију:* ~ снимак.

ра̂дио-дѝфӯзија ж **1.** *организација рада и планска расподела мреже радио-станица на одређеној територији.* **2.** *пренос говорних и музичких емисија средствима радио-технике.*

радиодѝфӯзнӣ, -а, -о *који се односи на радио-дифузију, који је у вези с радио-дифузијом.*

ра̂дио-дра́ма ж *драма прилагођена за преношење радиом.*

ра̂дио-емѝсија ж *одашиљање радио-програма путем радио-предајника широком кругу слушалаца; програмска емисија која се на тај начин преноси.*

ра̂дио-касето̀фо̄н, -о́на м *радио-апарат са уређајима за репродуковање аудио-касета.*

ра̂дио-ко̀мпас м *електронски инструмент за навигацију летилица.*

радио̀лог м *научник који се бави радиологијом.*

радиоло̀гија ж *наука о радијумовим и рендгенским зрацима и њиховој примени у медицини.*

ра̂дио-лока́ција ж *одређивање положаја брода или летелице електронским уређајима (радаром, радио-гониометром и др.).*

радио̀лошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на радиологију:* ~ институт, ~ оружје.

ра̂диометар и **ра̂диоме̄тар,** -тра м *направа за мерење електромагнетског зрачења.*

ра̂дио-метеоро̀лог м *стручњак за радио-метеорологију.*

ра̂дио-метеороло̀гија ж *грана метеорологије која истражује својства атмосфере помоћу радио-таласа.*

радиомѐтрија ж *мерење радиоактивног зрачења које се примењује за откривање налазишта радиоактивних руда.*

радиомѐтрӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на радиометрију:* ~ метода.

ра̂дио-меха̀нича̄р м *радник електротехничке струке који поправља и инсталира радио-апарате.*

радиомеха̀нича̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на радио-механичаре:* ~ занат.

радио̀ница ж *просторија у којој се нешто израђује или поправља; уопште просторија, соба за рад:* занатлијска ~, пекарска ~, мајсторска ~.

радиону̀клӣд, -ѝда м хем. (обично у мн.) *радиоактивни елеменат.*

ра̂дио-пре́нос (јек. и ра̂дио-прије̏нос) м *пренос сигнала говорних и музичких емисија средствима радио-технике.*

ра̂дио-прѝјемнӣк м *уређај за пријем радио-таласа, радио.*

ра̂дио-реорта́жа ж *репортажа прилагођена за радио-пренос, радио-емисију.*

ра̂дио-репо̀ртēр, -е́ра м *репортер радио-станице, новинар извештач који прибавља и обрађује вести за радио-емисије.*

радиоско̀пија ж грч.-лат. мед. *преглед болесника помоћу рендген-апарата (без прављења снимака).*

радио̀скопскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на радиоскопију:* ~ налаз, ~ метода.

ра̂дио-со̂нда ж *уређај са одашиљачем за мерење температуре, влажности и притиска ваздуха у вишим слојевима атмосфере.*

ра̂дио-сонда́жа ж *мерење стања атмосфере помоћу радио-сонде.*

ра̂дио-ста̀ница ж **а.** *постројење, уређај за радио-емисију који обухвата студио и одашиљач и њихове спојеве кабелима и појачалима.* **б.** *зграда у којој се налази такво постројење.* **в.** *део овога постројења, одашиљач, предајник који емитује програме примљене директно (из студија) или претходно снимљене на магнетске врпце или тонске плоче.*

ра̂дио-та̀ла̄с м *у мн.: електромагнетни таласи који служе за пренос сигнала у радио-техници (у јд.: такав талас).*

ра̂дио-телѐвизија ж **1. а.** *установа која продукује и емитује радио и телевизијске програме.* **б.** *зграда у којој се налази та установа.* **2.** *пренос аудио-визуелних програма средствима радио-технике.*

ра̂дио-телегра̀фија ж *пренос (одашиљање и примање) телеграфских сигнала средствима радио-технике, бежична телеграфија.*

ра̂диотера̀пија ж грч.-лат. мед. *лечење радијумом и рендгенским зрацима.*

ра̂дио-тѐхника ж *наука о уређајима за радио-пренос и телевизију.*

радиофо̀нија ж грч.-лат. *преношење звука помоћу електротехничке апаратуре.*

радиофо̀нӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на радиофонију.*

радиофо̀ничан, -чна, -о *који је прикладан за добру репродукцију преко микрофона:* ~ глас.

радиофо̀ничнōст, -ости ж *својство онога што је радиофонично.*

радио̀фо̄нскӣ, -а̄, -о̄ *в. радиофонијски.*

радиохѐмија ж грч.-лат. *грана хемије која проучава деловање радиоактивног зрачења на материју.*

радѝрати, ра̀дӣра̄м несвр. лат. **1.** *брисати нешто написано или нацртано стругањем или гумом; стругати уопште.* **2.** *сликати иглом за гравирање (обично на бакарној плочи):* радирани портрет.

радѝрер м *уметник који се бави радирањем, сликар који израђује цртеже иглом за гравирање, бакрописац.*

радѝрунг м нем. *цртеж израђен радирањем, бакропис.*

ра̀дист(а), -ē м (мн. -сти) *стручњак који ради на предаји и пријему радио-извештаја, радио-телеграфиста.*

ра́дити, ра̂дӣм (3. л. мн. ра̂дē; импф. ра̂ђа̄х; трп. ра̂ђен) несвр. **1. а.** *обављати неки посао (физички или интелектуални), бити заузет каквим послом; бити трајно ангажован на неком послу, бавити се неком делатношћу, активношћу као занимањем; бити запослен, бити у радном односу:* ~ у башти, ~ за стругом, ~ ђутуре, ~ по учинку, ~ на дисертацији, ~ у фабрици, ~ у школи. **б.** *трудити се око нечега, настојати на нечему; усмеравати своју делатност у одређеном правцу:* ~ на окупљању омладине, ~ на проширењу производње, ~ некоме о злу, ~ за добро народа. **в.** *чинити, поступати:* пустити некога да ради шта хоће. – Не знам шта да радим. Зар се тако ради са поштеним човеком? Радите са тим стварима шта хоћете. **г.** безл. (о некоме, о нечему) *односити се на некога, на нешто, тицати се некога, нечега, бити у питању.* – О чему се овде ради? Ради се о крупним стварима. Ради се о његовој кожи. **2. а.** *правити, чинити покрете, кретати се.* – Језик му је стално радио. **б.** *бити у стању активног дејства, дејствовати, функционисати (о некој машини, механизму, систему, појави и сл.).* **в.** *обављати неку пословну активност, пословати (о некој установи, организацији и сл.).* **г.** *производити, стварати неки учинак, имати одређени утицај, деловати, дејствовати.* – Киселина је почела радити. **д.** безл. *догађати се, збивати се, дешавати се.* – Шта се то ради по Србији? **3. а.** *правити, израђивати, стварати, производити:* ~ оруђа од дрвета, ~ коштане предмете. **б.** *припремати, спремати:* ~ предавања студиозно. **в.** *обрађивати, обделавати (земљу, имање).* **г.** разг. (некога) *обмањивати, варати.* – Зар не видиш да те ради? **4.** *бити у процесу врења.* – Вино ради. ■ **~ се** (некоме) безл. *имати вољу за рад, посао.* – Нешто ми се данас не ради. • **~ испод жита** *в. под жито.* **~ (некоме) о глави** *в. под глава.* **~ на парче (на комад)** *примати награду према урађеном послу.* **~ ногама и рукама, ~ из петних жила** *в. из петних жила (под жила).* **~ на своју руку (по својој глави)** *поступати по своме мишљењу, чинити по својој вољи (обично против воље и савета других).* **шта да му радиш? шта да се ради?** *каже се када је неко немоћан да утиче на нешто, да измени дату ситуацију.* **шта радиш? (шта радите?)** *како си? (како сте?), како живиш? (како живите?).*

ра́дићевац, -ēвца м ист. *присталица или члан Хрватске сељачке странке, чији је шеф био Стјепан Радић.*

ра́дићевскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на радићевце.*

ра́дићēвство с *политика и идеологија Стјепана Радића и његових следбеника.*

радицѝрати, -ѝцӣра̄м свр. и несвр. лат. мат. *(из)вадити корен из неког броја, кореновати.*

ра̀дич м бот. **1.** *биљка* Taracacum officinale, *чији се листови користе као салата.* **2.** *врста цикорије* Cichorium intybus, *чије се лишће користи као салата.*

ра̀диша м *радан, вредан човек, добар радник, прегалац.*

ра̀дишан, -шна, -о *радан, вредан, марљив.*

ра̀дишно прил. *вредно, марљиво.*

ра̀дишнōст, -ости ж *особина онога који је радишан, марљивост, вредноћа.*

ра̀дљив, -а, -о *в. радишан.*

ра̂днӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на рад, који служи за рад и сл.:* ~ дан, ~ учинак, ~ дисциплина, ~ место, ~ одело. • **~ акција** *в. под акција.* **~ заједница (~ колектив)** *сви запослени (радници и службеници) у једном предузећу или установи.* **~ јединица** *део запослених у предузећу или установи који обавља исти посао и представља једну самосталну целину.* **~ књижица** *јавна исправа коју поседују запослени и која служи за доказивање врсте стручности, степена квалификације, радног стажа и др.* **~ снага** а) *скуп човекових физичких и умних способности, енергија коју он користи при раду.* б) *укупност људи, радника у неком колективу који обављају, односно који су способни да обављају одређени посао.* **~ дан** *в. под дан.* **~ однос** *однос између запосленог радника и државе, предузећа или установе у којој он ради, односно између радника и приватног лица као послодавца.* **~ придев** лингв. *облик глагола који служи за грађење неких сложених*

глаголских облика. ~ **стаж** *одређено време које радник мора провести на раду да би стекао извесна права из радног односа (право на годишњи одмор, на пензију и др.).* ~ **време** *в. под време.* ~ **стање** лингв. *в. актив.*

ра̂дни̑к м **1. а.** *онај који ради, који обавља одређени посао, онај који се бави одређеном делатношћу, занимањем, делатник на одређеном подручју, у одређеној области друштвеног живота;* уп. прегалац: физички ~, умни ~, културни ~, јавни ~, социјални ~, партијски ~. **б.** *онај који се претежно бави физичким радом, особа која обавља физичке послове у индустрији, занатству, трговини и која за своју утрошену енергију прима плату; у ширем смислу – свака запослена особа (првенствено припадник радништва као класе):* индустријски ~, металуршки ~, занатлијски ~, ~ у трговини, угоститељски ~. **в.** *особа која воли да ради и која добро ради, вредна, марљива особа, радиша.* – Радник је то, нема му премца. **2.** *мрав који ради (добавља храну, одржава гнездо и негује младе).* • **илегални** ~ *припадник неке илегалне организације.* **сезонски** ~ *радник на сезонским радовима, само за време сезонских послова.*

ра̂дница ж **1.** *женска особа радник.*

ра̂днички̑, -а̄, -о̄ *који се односи на раднике:* ~ класа, ~ покрет, ~ самоуправљање.

ра̂днички прил. *на начин радника, као радник, радници:* ~ обучен.

ра̂дни̑штво с зб. (мн. ø) *радници, радничка класа.*

ра́дња ж (ген. мн. -њӣ (-ња̄)) **1. а.** *акт, чин, покрет; поступак, дело:* рефлексна ~, инстинктивна ~, механичка (аутоматска) ~, ~ руке; ружна (прљава) ~. **б.** *в. рад (2–5).* **в.** мат. (обично с одредбом „рачунска", „математичка" и сл.) *начин, облик израчунавања, операција:* четири рачунске радње, извршити рачунску радњу сабирања. **г.** *писмени рад, расправа, студија, чланак и сл.*: објавити своју радњу. **2. а.** *мала или мања радна организација у којој се обавља нека привредна делатност (обично занатска или услужна):* трговинска ~, занатска ~, угоститељска ~. **б.** *просторија за обављање такве делатности (радионица, продавница и сл.);* уп. локал (1): отворити радњу, закључати радњу, очистити радњу. **3. а.** *догађај, збивање, акција; ток збивања у неком књижевном делу, филму и сл.*: описати радњу, ~ романа, ~ драме (драмска ~). **б.** *део чина у позоришном комаду, сцена, призор, појава:* трећа ~ у првом чину.

ра̀дњица и **ра́дњица** ж *дем. од радња (1г и 2).*

ра̏до прил. (комп. ра̀дијӗ и -е) *са задовољством, с вољом, од срца, драговољно; свесрдно, предусретљиво:* ~ слушати музику, ~ читати поезију, ~ путовати; ~ помагати другима.

ра̏дова̄н м етн. нар. *в. полазник (2).*

ра̏довати, -дујӗм несвр. (некога) *стварати, причињавати пријатност, задовољство (некоме, нечему).* – Радује ме твој успех. То радује моје срце. ■ ~ **се** *осећати задовољство, пријатност, бити добро расположен, весео, веселити се:* ~ се због нечије среће, ~ се нечијем успеху, ~ се гостима.

радо̀да̄јка ж жарг. *она која лако ступа у сексуалне односе са мушкарцима, жена лаког морала, курва, проститутка.*

радо̀зналац, -а̄лца м *онај који је радознао, знатижељан, љубопитљив човек, знатижељник.*

радо̀зналица (радо̀зна̄лка) ж *она која је радознала, знатижељна.*

радо̀знало прил. *с радозналошћу, знатижељно, љубопитљиво:* ~ гледати некога.

радо̀зналост, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је радознао, знатижеља, љубопитљивост.*

радо̀знао, -ала, -ло **а.** *који жели да нешто дозна, знатижељан, љубопитљив:* ~ човек. **б.** *који одражава жељу за сазнавањем, испитивањем:* ~ поглед.

ра̏до̄н, -о́на м хем. *веома радиоактивни хемијски елемент* (Rn) *из групе племенитих гасова.*

ра̏досни̑к м *радостан, весео човек, весељак.*

ра̏досница и **радо̀сница** ж *у атриб. служби (обично уз именицу „суза"): који одражава радост, весеље.*

ра̏досно прил. *на радостан начин, с радошћу, весело:* ~ запевати.

ра̏до̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *стање онога који је радостан, осећање задовољства због каквог успеха и уопште због нечег пријатног, добро расположење, веселост:* бити пун радости, причинити некоме велику ~. **2.** *оно што изазива радосно расположење, весеље.* – Њега код куће чека радост.

ра̏достан, -сна, -о **1. а.** *који је испуњен, обузет радошћу, добро расположен, весео, раздраган:* ~ човек, бити ~. **б.** *који одаје, одражава нечије добро расположење, нечију веселост, раздраганост:* ~ поглед, радосне сузе. **2.** *који причињава некоме радост, весеље:* ~ вест, ~ глас.

ра̏дула ж зоол. анат. *зупчасти део уста код главоножаца помоћу кога они ситне храну.*

раду̀цкати, -а̄м несвр. *у дем. значењу: радити.*

ра̏дшта прил. *ради чега, рашта.*

ра́ђати (се), ра̂ђа̄м (се) *несвр. према родити (се).* • **такав се не рађа (сваки дан)** *изузетан је, мало је таквих.*

ра́ђење с *гл. им. од радити;* уп. ра̂д. • **зло рађење, готово суђење** *ко чини зло, доживеће зло.*

ра̂ж, ра̏жи ж (инстр. ра̏жи и ра̂жју) бот. и агр. *врста житарице, једногодишња биљка* Secale cereale *из ф. трава, која се користи за људску и сточну исхрану.*

ра̀жа и **ра̏жа** ж зоол. **а.** *у мн.: породица грабљивих риба хрскавичњача* Rajidae, *са спљоштеним телом у облику ромба (у јд.: риба из те породице).* **б.** *в. ка̏меница (5а).*

ра̀жалити (се), -ӣм (се) свр. *в. ражалостити (се).*

ра̀жаловати, -лујӗм свр. рус. *одузети некоме чин или звање, лишити некога чина по казни (обично официра или подофицира):* ражаловани официр.

ражало̀стити, -а̀лости̑м свр. *учинити (некога) жалосним, растужити, ожалостити:* ~ мајку. ■ ~ **се** *постати жалостан, растужити се, ожалостити се:* ~ над нечијом несрећом.

ражалошћа́вати (се), -о̀шћа̄ва̄м (се) и **ражалошћи́вати (се)**, -о̀шћујӗм (се) *несвр. према ражалостити (се).*

ражаљи́вати (се), -а̀љујӗм (се) *несвр. према ражалити (се).*

ра̏жан и **ра̀жан**, -а, -о (обично одр.) *који је од ражи; који се односи на раж:* ражани хлеб, ~ брашно, ~ слама; уп. ражен. • ~ **главница** бот. *паразитска гљива* Claviceps purpurea, *која паразитира на ражи.*

ра́жањ, -жња м (мн. ра́жњеви) **1.** *гвоздена или дрвена мотка на коју се натиче и којом се окреће месо над ватром, жаром кад се пече:* окретати јагње на ражњу. **2.** зоол. **а.** *врста барске птице родарице сличне шљуки* Plegadis falcinellus *из пор. ражњеви, црвенкастосмеђе боје перја и дугачког танког кљуна савијеног надоле.* **б.** мн. *породица барских птица родарица дугих ногу, врата и кљуна.* • **спремили (градили, секли** и сл.**) ~ а зец у шуми** *каже се кад неко планира, очекује нешто што је несигурно, кад се радује нечему што је мало вероватно да ће се остварити.*

ражари́вати (се), -а̀рујӗм (се) *несвр. према ражарити (се).*

ража́рити, ра̀жа̄ри̑м свр. **1.** *подстаћи, разгорети, распалити (ватру, жар).* **2.** *учинити врелим, јако загрејати, усијати:* ~ гвожђе. ■ ~ **се а.** *јако се загрејати, распалити се, разгорети се (о ватри, огњу, жару и сл.).* **б.** *ужарити се, усијати се (о врелом гвожђу, пећи).*

ражва́кати, ра̀жва̄ће̄м (ра̀жва̄че̄м) свр. *жваћући иситнити, размекшати:* ~ крофну.

ра̏жен и **ра̀жен**, -а, -о (обично одр.) *в. ражан.*

ражѐнити се, ра̀жени̑м се свр. *развести се, развенчати се.*

ражѐница ж *ражени хлеб.*

раже́стити, ра̀же̄сти̑м свр. *јако naљутити, расрдити, разљутити, разбеснети:* ~ оца. ■ ~ **се** *јако се наљутити, расрдити се, разбеснети се.*

ражѐћи (ра̀жећи), ражѐжēм свр. *распалити, разгорети, ражарити; упалити:* ~ ватру; ~ лампу. ■ **~ се** *распалити се, разгорети се; запалити се.*

ражешћѝвати (се), -ѐшћујēм (се) *несвр. према ражестити (се).*

ражи́дити, ра̀жӣдӣм свр. *учинити (нешто) житким, разблажити; разводнити:* ~ чорбу.

ражиђи́вати, -ӣђујēм *несвр. према ражидити.*

ра̀жизати (се), ра̀жижēм (се) *несвр. према ражећи (се).*

ра̀жина и **ра̏жина** ж *аугм. од ража.*

ра̏жӣште и **ра̀жӣште** с *њива засејана ражи, ражено поље.*

ра̀жњић, -а и **ра̀жњӣћ,** -ӣћа м **1.** *дем. од ражањ.* **2.** (обично у мн.) *врста јела од комадића меса нанизаних на дрвени или метални штапић и испечених на жару, роштиљу.*

ражо̀вит, -а, -о *у којем има много примеса ражи (о пшеници).*

ражо̀витōст, -ости ж *стање и особина онога што је ражовито.*

ражо́вница ж *ражани хлеб, раженица.*

ра̀жуља ж *лошија врста ражи, раж лошег квалитета.*

ра̀жџакати се, -āм се свр. разг. *развикати се, разгаламити се, разграјати се.*

ражџа́рати, ра̀жџāрāм свр. *подстаћи, разгорети, ражарити:* ~ жар, ~ ватру.

ражџилѝтати се, -āм се свр. *почети се џилитати, бацакати, ударити у џилитање, разиграти се.*

раз- (понекад **раза-** испред групе сугласника; испред безвучних сугласника **рас-**; испред предњонепчаних сугласника *ђ, џ, ћ* и *ч* – **раж-**, **раш-**) *префикс у сложеним глаголима (и њиховим изведеницама) којима се означава:* **1. а.** *дељење, одвајање, међусобно удаљавање јединки, делова неког скупа, односно целине; ломљење, распадање, расипање нечега:* разагнати, разаслати, разбацати, раздвојити, разделити, развести се, разложити, разломити, разбити, растерати, растурити, расути, разашиљати, раздеоба итд. **б.** *радња супротна радњи означеној основним глаголом:* размрсити, разоружати, разочарати и сл. **2. а.** *ширење нечега, повећавање обима, опсега, размера нечега:* разрасти се, раширити се, разлити се, распростр(е)ти се, размахати се и сл. **б.** *достизање високог степена интензитета неког процеса, стања:* разбуктати се, разгорети се, распалити се, ражестити се, распричати се, ражџилитати се и сл. **3.** *настанак неког стања:* разболети се, разнежити се, раздражити се, разљутити се, разбеснети се. **4. а.** *лишење нечега, одузимање одређеног својства, права, чина и сл.:* распопити, разбаштинити, рашчинити, расцарити и сл. **б.** *ублажавање интензитета нечега; прекидање или завршетак неког стања; уношење промене у неку средину, односно настанак неке промене:* разводнити, разблажити; разбудити, разведрити се, разданити се, разбистрити се.

разаби́рати (се), -а̀бӣрāм (се) (раза̀бирати (се), -рēм (се)) *несвр. према разабрати (се).*

раза̀брати, -берēм (-бѐрēм) свр. **1. а.** *добити јасну чулну представу о нечему, распознати, разазнати (видом, слухом):* ~ гласове, ~ разговор, ~ ликове, ~ контуре. **б.** *доћи до јасног сазнања о нечему, схватити, разумети:* ~ циљеве нечије борбе, ~ узрок нечије срџбе. **в.** *чути, сазнати:* ~ нешто о некоме (о нечему). **2. а.** *извести из заблуде, незнања, ослободити (некога) заблуде, незнања, поучити:* ~ дете. **б.** *повратити некоме способност да здраво мисли, расуђује:* освестити и ~ старца. ■ **~ се** *повратити се из бесвесног стања, освестити се, доћи себи.* **б.** *повратити нормално расположење, умирити се, прибрати се.* **2.** *снаћи се, оријентисати се:* ~ се у простору, ~ се у гужви.

раза̀вити (се), ра̏завијēм (се) и ра̀завијēм (се) свр. *в. развити (се).*

раза̀гнати, -āм (трп. ра̏загнāн (ра̏загнāт)) свр. прел. **1.** *нагнати, натерати неки скуп људи или животиња да се разиђе, разбежи, потерати на разне стране, растерати, разјурити:* ~ децу, ~ стадо, ~ овце. **2.** (нешто) *ослободити се нечега непријатног, потиснути у себи неко осећање, расположење, стање, одстранити:* ~ страх, ~ ружне мисли, ~ слутње, ~ сан.

разазна́вати (се), -а̀знāјēм (се) (пр. сад. разазна́јӯћи (се)) *несвр. према разазнати (се).*

раза̀знати, -āм свр. **1. а.** *јасно видети, уочити, спазити, распознати; препознати:* ~ кровове, ~ нечије лице, ~ човека у магли. **б.** *запазити, идентификовати слухом, разабрати:* ~ пуцње из даљине. **в.** *уочити и оценити, утврдити, установити положај, место нечега:* ~ где је сакривен новац. **г.** *обавестити се о некоме, о нечему, сазнати, испитати; схватити, разумети:* ~ нешто о дошљаку, ~ смисао нечије жртве. **2.** *уочити разлику између нечега, разликовати:* ~ пса од вука. ■ **~ се** *доћи до јасне представе о нечему; прибрати се, снаћи се, оријентисати се:* ~ се у нечему мутном (нејасном).

раза̀пēти, ра̀запнēм (трп. ра̏запēт) свр. **1. а.** *размаћи и добро учврстивши затегнути крајеве неког предмета:* ~ шатор, ~ кишобран, ~ мрежу, ~ жицу, ~ конопац. **б.** *широко размаћи, раширити, раскрилити; разјапити:* ~ крила; ~ вилице. **2.** *приковати (некога) раширених руку на неки вертикални предмет (обично на крст) ради мучења и усмрћења, распети:* ~ човека. **3.** *одрешити, развезати, ослободити пута:* ~ коња, ~ мазгу. ■ **~ се 1.** *затегнути се, напети се (нпр. о једрима на ветру).* **2.** *в. распети се.*

ра̏запēтōст, -ости ж *стање онога што је разапето, онога који је разапет.*

раза̀пињати (се), -њēм (се) *несвр. према разапети (се).*

раза́рајӯћӣ, -ā, -ē *који разара, разоран:* ~ сила, ~ дејство.

раза́рати (се), ра̀зāрāм (се) *несвр. према разорити (се).*

раза̀рāч, -а́ча м **1.** *онај који нешто разара, уништава.* **2.** воj. *врста брзог ратног брода наоружаног торпедима, артиљеријом, подводним бомбама и минама, који служи првенствено за заштиту ратних и трговачких бродова.*

разара̀чица ж *она која нешто разара, уништава.*

раза̀рāчкӣ, -ā, -ō *својствен разарачима, разоран, деструктиван, уништавајући:* ~ деловање, ~ дух.

раза̀сипати (се), -пāм (се) *несвр. према разасути (се).*

раза̀сјати (се), -āм (се) свр. *облити се светлошћу, расветлити се (нпр. о соби).*

раза̀слати, раза̀шаљēм и ра̀зашљēм свр. *послати, упутити на више страна, на више места односно већем броју лица:* ~ гласнике, ~ писма, ~ огласе, ~ књиге.

раза̀стирати (се), -рēм (се) *несвр. према разастрети (се) (разастрти (се)).*

раза̀стрēти јек. **раза̀стријети** и **раза̀стрти,** ра̀застрēм свр. **а.** *раширити (по нечему), распрострети; развити:* ~ стољњак, ~ веш да се суши, ~ новине по столу; ~ замотуљак. **б.** *разместити по тлу или каквој површини, прострети:* ~ постељу, ~ душек. ■ **~ се а.** *раширити се, распрострети се по нечему, прекрити собом нешто (нпр. о магли, диму, прашини и сл.).* **б.** фиг. *распрострети се, пружити се пред очима (нпр. о видику, призору и сл.).*

раза̀сӯти, ра̀заспēм (трп. ра̏засӯт) свр. **1. а.** *просути, разбацати (нешто ситно, зрнасто, иситњено и сл.):* ~ песак, ~ жито, ~ мрве. **б.** *пустити да се слободно креће, вије, распустити:* ~ бујну косу низ плећа. **в.** *распрострети по каквом простору.* – Сунце је разасуло своје зраке по пољу. **2.** *излити, просути (течност, односно нешто ситно) у више судова и сл.:* ~ ракију. ■ **~ се 1. а.** *просути се, растурити се по некој површини или простору (обично о нечему зрнастом, ситном).* – Бисери се разасуше по поду. **б.** *распрострети се, пружити се (по нечему).* – Коса јој се разасула низ плећа. Сунчеви зраци се разасули по дрвећу. **2. а.** *разделити се, разложити се (нпр. о белој боји).* **б.** *заузети разређен распоред, размаћи се, распоредити се на више места (нпр. о војсци на положају).* **3.** *растурити се, разићи се; пропасти, нестати (нпр. о војсци, чети).*

раза̀шиљати, -љēм *несвр. према разаслати.*

разба̀рӯшено прил. *у разбарушеним, раздвојеним, неуредним праменовима, рашчупано; неуредно:* ~ падати низ чело (о коси), изгледати ~.

разба̀рӯшено̄ст, -ости ж *стање и особина онога што је разбарушено, онога који је рабарушен; неуредност; оно што је разбарушено.*

разбару́шити, -а̀рӯшӣм свр. *довести у неред, раздвојити у неуредне праменове, рашчупати, замрсити:* ~ косу. ■ **~ се 1.** *раздвојити се, рашчупати се у неуредне праменове (о коси).* **2.** *не чешљајући косу учинити да она постане чупава, неуредна, запустити косу, постати рашчупан.*

ра̏збаца̄н, -а, -о **1.** *трп. од разбацати.* **2.** *смештен, распоређен разређено на већем простору, без повезаности у једну целину:* разбацане куће, ~ село. **3.** разг. *добро развијен, корпулентан, кршан, робустан:* ~ младић; имати разбацана рамена.

ра̏збаца̄но прил. *на разним, међусобно невезаним местима; неповезано, несређено:* ~ обрађивати тему; ~ одговарати.

ра̏збаца̄но̄ст, -ости ж *стање и особина онога што је разбацано, неповезаност; несређеност:* ~ кућа; ~ мисли.

разба̀цати, -а̄м свр. **1. а.** *бацајући расути, побацати на разне стране:* ~ ствари, ~ књиге. **б.** *расути, расејати на разне стране:* ~ зраке, ~ светлост. **2.** разг. *испружити удобно, раширити:* ~ ноге, ~ руке. **3.** *улудо, нештедимице потрошити, расути:* ~ новац на глупости. ■ **~ се 1.** *расути се, раштркати се.* – Овце се разбацале по пољу. **2.** *испружити се, разбашкарити се:* ~ се у сну. **3.** фиг. разг. *истовремено се забавити, заокупити многим пословима, растргнути се од послова.*

разбаци́вати, -а̀цује̄м несвр. *несвр. према разбацати и разбацити.* ■ **~ се 1.** *несвр. према разбацати се, разбацити се.* **2. а.** *неумерено трошити и скретати на себе пажњу расипношћу:* ~ се новцем, ~ се богатством, ~ се у друштву. **б.** *хвалисати се, разметати се:* ~ се успехом код девојака.

разба́цити (се), ра̀зба̄цӣм (се) (ра̀збацити (се), -ӣм (се)) свр. *в. разбацати (се).*

разбашка́рити се, -а̀шка̄рӣм се (разба́шити се, ра̀зба̄шӣм се) свр. **а.** *комотно, удобно се наместити, раширити се:* ~ на кревету, ~ у фотељи. **б.** *предати се уживању и разузданости, распојасати се.*

разба̀штинити, -ӣм свр. *лишити баштине, наслеђа, односно права на баштину.*

разбаштињѐнӣк, -ӣка м *онај који је разбаштињен.*

разбаштињѐница ж *она која је разбаштињена.*

разбаштиње́ње с *лишење баштине, наследних права, одузимање баштине.*

разбежа́вати се јек. **разбјежа́вати се,** -ѐжа̄ва̄м се *несвр. према разбежати се.*

разбѐжати се јек. **разбјѐжати се,** -жӣм се свр. *побећи на разне стране, растурити се, разићи се бежећи:* ~ у шуму.

разбѐснелӣ јек. **разбјѐсњелӣ,** -а̄, -о̄ *који је побеснео, бесан, разјарен, махнит:* разбеснели пси, разбеснели таласи.

разбѐснело јек. **разбјѐсњело** прил. *бесно, разјарено, махнито, побеснело:* ~ лајати.

разбѐснело̄ст јек. **разбјѐсњело̄ст,** -ости ж *стање или особина онога који се разбеснео, побеснелост, помахниталост.*

разбѐснети се јек. **разбјѐсњети се,** -снӣм се свр. **а.** *постати бесан, испунити се бесом, помамом, помахнитати од срџбе, разјарити се.* **б.** *почети беснети, снажно се испољавати (о елементарним појавама, непогодама), ударити свом силином (нпр. о олуји, ветру).*

разбѐснити, ра̀збеснӣм јек. **разбјѐснити,** ра̀збјеснӣм свр. *изазвати код некога бес, срџбу, учинити бесним, разјарити, ражестити:* ~ пса, ~ учитеља.

ра̀збећи се јек. **ра̀збјећи се,** -егне̄м се свр. *в. разбежати се.*

разбешња́вати (се) јек. **разбјешња́вати (се),** -ѐшња̄ва̄м (се) и **разбешњи́вати (се)** јек. **разбјешњи́вати (се),** -ѐшњује̄м (се) *несвр. према разбеснети и разбеснити се.*

ра̀збибрига ж **1.** *разонода, забава, увесељавање:* служити некоме за разбибригу. **2. а.** *оно што некоме служи за разоноду, забаву, оно што некоме пружа задовољство:* бити нечија ~. **б.** (и м) *особа која некога разонођује, увесељава.* **3.** (у атриб. служби, уз им. ж. рода) *која разонођује, увесељава:* лула ~, песма ~.

разби́јати (се), ра̀збӣја̄м (се) *несвр. према разбити (се).*

разби̏ја̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **1.** *онај који нешто разбија, ломи, разара:* ~ камена. **2.** *онај који разбија, руши јединство неког покрета, организације, онај који делује разорно, деструктивно:* ~ народног јединства, ~ покрета, ~ одреда. **3.** *онај који ствара лом, неред, који изазива туче:* кафански ~.

разби̏ја̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на разбијаче, својствен разбијачима, деструктиван, рушилачки:* ~ делатност, ~ став, ~ поступак, ~ поход.

разби̏ја̄чки прил. *на разбијачки начин, као разбијач, деструктивно, рушилачки:* деловати ~.

разбија́штво с *разбијачко деловање, поступање.*

разби̏јен, -ѐна, -о **1.** *трп. од разбити (се).* **2. а.** *чији су делови разбацани на ширем простору, чији делови нису збијени, повезани, расут, разбацан:* ~ територија, село разбијеног типа, ~ општина. **б.** *који је без унутрашњег јединства, некохерентан, неуједначен:* разбијени тон, ~ композиција (романа).

разбијѐно прил. **1.** *разбацано, расуто:* ~ распоређене куће. **2.** *расејано, растресено, деконцентрисано:* ~ зурити. **3.** *неповезано, некохерентно; неуједначено:* ~ испричана прича. **4.** *храпаво, мукло (о гласу):* ~ звучати, ~ одјекнути.

разби̏јено̄ст, -ости ж *стање и особина онога што је разбијено:* ~ територије; ~ редова, ~ покрета, ~ композиције; ~ звука.

разби́рати (се), ра̀збӣра̄м (се) (ра̀збирати (се), -ре̄м (се)) *несвр. према раз(а)брати (се).*

разбистра́вати (се), -ӣстра̄ва̄м (се) *несвр. према разбистрити (се).*

ра̀збистрено̄ст, -ости ж *стање и особина онога што је разбистрено, онога који се разбистрио.*

разбистре́ње с *прелазак из мутног у бистро стање.*

разбистри́вати (се), -ӣструје̄м (се) *несвр. према разбистрити (се).*

разби̏стрити, ра̀збистрӣм свр. **1. а.** *учинити бистрим, чистим, прозирним:* ~ воду, ~ језеро. **б.** *учинити сјајним, испунити сјајем, живошћу:* ~ очи, ~ поглед. **2. а.** *учинити сређеним, трезвеним, ослободити збрканости, смућености:* ~ мисли, ~ ум. **б.** *учинити јасним, схватљивим, разјаснити, расветлити, објаснити:* ~ нејасноће, ~ замршено питање. **3.** *ослободити суморности, нерасположености, разведрити, разгалити:* ~ забринуту мајку. ■ **~ се 1.** *постати бистар, прозиран, чист (о води и течности уопште).* **2. а.** *разведрити се, пролепшати се (о времену).* **б.** *постати светао, видан, јасан, ведар (о видику, хоризонту).* **в.** *ослободити се суморности, нерасположења, постати ведрији, расположенији, разгалити се.* – Чело му се разбистрило. **г.** *испунити се сјајем, заблистати (о очима); престати бити мутан, замућен, постати јасан (о погледу).* **д.** *ослободити се збрканости, смућености, постати сређен, трезвен (о мислима, уму и сл.).* **3.** *доћи себи, отрезнити се, повратити се:* ~ од пића. **4.** *постати јасан, разјаснити се, расветлити се (о заплетеној, замршеној ситуацији, о неразјашњеној ствари).*

ра̀збити, ра̏збије̄м (имп. ра̀збӣј) свр. **1. а.** *ударом учинити да се нешто распрсне у комаде, сломити, изломити, разлупати:* ~ стакло, ~ прозор, ~ чашу, ~ вазу, ~ камен, ~ врата. **б.** *повредити, озледити, раскрварити (ударцем или при паду):* ~ нос, ~ чело, ~ главу. **2. а.** *победити, поразити у борби; довести у неред и онеспособити за акцију; пробити:* ~ војску, ~ непријатеља; ~ организацију; ~ одбрану, ~ навалу, ~ непријатељски обруч. **б.** *нарушити, пореметити; учинити неуједначеним, неправилним, неусклађеним:* ~ план, ~ концепцију, ~ јединство, ~ слогу,

~ хармонију; ~ композицију (романа), ~ корак. **3. а.** *учинити да се нешто разиђе, распадне, растурити:* ~ облак, ~ маглу, ~ димну завесу. **б.** *учинити да нешто ишчезне, потиснути, сузбити, савладати, отклонити (неко непријатно осећање, расположење):* ~ сумње, ~ страх, ~ трему, ~ тугу, ~ предрасуде. **4.** *раскинути, поништити:* ~ уговор, ~ споразум, ~ погодбу. **5.** *разменити за ситнији новац, уситнити, раскусурати:* ~ стотинарку, ~ новац. ■ **~ се 1. а.** *распасти се на комаде (при удару), распрснути се, разломити се, изломити се (нпр. о стаклу, чаши, прозору, леду и сл.).* **б.** *угрувати се, повредити се или усмртити се, погинути при паду, удару о нешто:* ~ се о стену. **2.** *претрпети слом, крах, неуспех, пропасти (нпр. о некој акцији, плану и сл.).* **3. а.** *раздвојити се на делове, изделити се, исцепкати се, распасти се (нпр. о некој организацији и сл.).* **б.** *раширити се, разићи се; ишчезнути (нпр. о магли, диму, облаку и сл.).* • **~ сан (некоме)** *учинити да неко не може заспати, отклонити сањивост (некоме).* **разбио му се сан** *расанио се, не може више заспати.*

разбје- *в. разбе-.*

разблажа́вати (се), -а̀жа̄ва̄м (се) *несвр. према разблажити (се).*

ра̀збла̄жено прил. *у разблаженом стању, са мањом густином, концентрацијом, разређено, разводњено:* изгледати ~.

ра̀збла̄женост, -ости ж *стање и особина онога што је разблажено; разводњеност, разређеност.*

разблаже́ње с *настанак, постизање разблажености.*

разблажи́вати (се), -а̀жује̄м (се) *несвр. према разблажити (се).*

разбла́жити, ра̀збла̄жӣм (трп. ра̀збла̄жен) свр. **1.** *учинити неку течност блажом, ређом, воденијом (доливањем воде или неког другог средства), ублажити јачину (неке течности), разредити, разводнити:* ~ млеко, ~ вино, ~ раствор, ~ сок, ~ киселину, ~ боју. **2.** *учинити благим, нежним, омекшати, смирити; разнежити:* ~ некога (песмом, благим речима и сл.), ~ нечије срце (душу). ■ **~ се 1.** *постати блажи, слабији, изгубити дотадашњу концентрацију, јачину, густину; изгубити оштрину, интензитет (нпр. о јаком раствору, киселини и сл.).* **2.** *постати мекши, нежнији, разнежити се; смирити се, разведрити се; утешити се:* ~ се од нечијег погледа, ~ се песмом.

разбла̀жљив, -а, -о *који се може разблажити, разредити; растворљив.*

разблебѐтати се, -ѐбеће̄м се свр. *упустити се у блебетање, почети блебетати, разбрбљати се, рашћеретати се.*

ра́зблуд и **ра̏зблӯд** м (ж) и **ра̂зблуда** ж **1.** *претерана помама, страст, путеност, распусност, чулност, похотљивост; разврат, блуд, неморал:* одати се разблуду (разблуди). **2.** *сласт, ужитак, милина:* уживати у разблуду сна.

ра́зблудан и **ра̏зблӯдан,** -дна, -о **1.** *који има јаку склоност према путеном, чулном уживању, који се одао путеном животу, похотљив, сладострастан, распустан; блудан, неморалан, покварен:* ~ човек. **2. а.** *који изражава, одаје похотљивост, сладострашће; пун путености, пожуде, пожудан, страстан:* ~ поглед. **б.** *испуњен разблудом, развратом, развратан, раскалашан:* ~ живот, ~ младост. **в.** *сувише слободан, непристојан, безобразан:* разблудне речи.

разблу́дити, ра̀зблӯдӣм свр. **1.** *навести, подстаћи на блуд, учинити блудним.* **2.** *навикнути домаћу животињу на слободан однос према човеку; размазити, навикнути на мажење:* ~ јагње; ~ девојку. ■ **~ се 1.** *постати разблудан, одати се разблудном, раскалашном животу, распустити се (о човеку).* **2.** *навикнути се на слободан однос према човеку (о домаћој животињи); навикнути се на мажење.*

ра́зблудни̂к и **ра̏зблӯдни̂к** м **1.** *распусник, сладострасник, похотљивац; покварењак.* **2.** *онај који је разблуђен, размажен:* пас ~.

ра́зблудница и **ра̏зблӯдница** ж *припитомљена животиња навикнута на слободан однос према човеку:* овца ~.

ра́зблудно и **ра̏зблӯдно** прил. *на разблудан начин, подстичући разблуд, путено, пожудно, страсно:* ~ гледати, ~ говорити.

ра́зблудно̂ст и **ра̏зблудно̂ст,** -ости ж *особина онога што је разблудно, путеност, страсност.*

ра́збо̄ј и **ра́збој,** -оја м **1.** *направа, справа за ткање, ткачки стан:* ручни ~, механички ~. **2.** спорт. *гимнастичка справа коју чине две хоризонталне обле мотке причвршћене на по два усправна носача:* вежбе на разбоју. **3.** *в. разбојиште:* крвави ~.

ра́збоји̂ште с *бојно поље, бојиште.*

ра́збо̄јни̂к м **а.** *онај који пљачка и убија, извршилац пљачке и злочина, пљачкаш, злочинац:* друмски ~. **б.** фиг. *онај који је осион, безобзиран; несташно дете, дете необуздане природе:* мали ~.

ра́збо̄јница ж *женска особа разбојник.*

ра́збо̄јнички̂, -а̄, -о̄ *који се односи на разбојнике, својствен разбојницима, пљачкашки, преступнички, злочиначки:* ~ дело, ~ напад, ~ поступак.

ра́збо̄јнички прил. *на разбојнички начин, као разбојник:* ~ поступити.

ра́збо̄јни̂штво с *разбојничко дело, разбојнички преступ, злочин:* починити ~, извршити ~.

ра́збо̄јски̂, -а̄, -о̄ *који се односи на разбој.*

разбоко̀рити се, -о̀корӣм се свр. *развити бокор, бокоре, израсти у више бокора, раширити се у бокорима (нпр. о трави).*

разболе́вати (се), -о̀ле̄ва̄м (се) јек. **разболијѐвати (се),** -о̀лијева̄м (се) *несвр. према разболети (се).*

разбо̀лети јек. **разбо̀љети,** -о̀лӣм свр. *учинити болесним (некога).* ■ **~ се** *постати болестан, добити неку болест, бити захваћен болешћу:* ~ се од туберкулозе, јако се ~.

ра́збор м *разборито мишљење, просуђивање; разборитост, разложност, трезвеност; разум:* радити нешто по разбору.

ра̀зборит, -а, -о **а.** *који се у својим поступцима руководи захтевима разума, разуман, трезвен, мудар, разложан:* ~ човек. **б.** *који одражава трезвеност, мудрост:* ~ поступак, разборите мисли.

ра̀зборито прил. *разумно, трезвено, мудро, разложно:* ~ мислити, ~ поступати.

ра̀зборито̂ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је разборит, онога што је разборито, трезвеност, разложност, мудрост.*

разбра́јати (се), ра̀збра̄ја̄м (се) *несвр. према разбројати (се), разбројити (се).*

ра̀збрати (се), -бере̄м (се) (-бѐре̄м (се)) свр. *в. разабрати (се).*

разбрбља́вати (се), -р̀бља̄ва̄м (се) *несвр. према разбрбљати (се).*

разбр̀бљати, -а̄м свр. (нешто) *брбљајући разгласити:* ~ тајну, ~ на све стране. ■ **~ се** *почети много брбљати, упустити се у брбљање.*

разброја́вати (се), -о̀ја̄ва̄м (се) *несвр. према разбројати (се) и разбројити (се).*

разбро̀јати, -јӣм и ра̀збројӣм и **разбро̀јити,** ра̀збројим свр. *избројати по групама, деловима; бројећи разделити на групе, делове и сл.:* ~ такмичаре, ~ овце, ~ јабуке. ■ **~ се** *бројећи се, пребројавајући се изделити се на групе, парове и сл. (нпр. о играчима).* • **на парове разброј с'!** *команда којом се од војничког, такмичарског или другог строја тражи да се извикивањем бројева одреде парови.*

разбу̀бњати, -а̄м свр. **а.** *објавити, огласити (нешто) ударајући у бубањ, добош:* ~ наредбу. **б.** фиг. *разнети глас (обично неповољан), разгласити, раструбити:* ~ аброве.

разбу́дити, ра̀збӯдӣм (трп. ра̀збӯђен) свр. **1.** (некога) *пренути из сна, пробудити; пробудити више лица:* ~ оца; ~ чету. **2.** фиг. (нешто) *изазвати, подстаћи, покренути:* ~ самилост (код некога). ■ **~ се 1.** *прекинути, завршити спавање, пробудити се; расанити се.* **2.** фиг. *покренути се, размахати се, разбуктати се (нпр. о страстима, јаким емоцијама).*

разбуђи́вати (се), -у̏ђујēм (се) *несвр. према разбудити (се).*

разбу́кати се, ра̀збӯчēм се свр. **а.** *почети јако букати, ударити у букање (нпр. о воловима).* **б.** фиг. *надати вику, разгаламити се.*

разбукта́вати (се), -у̏ктāвāм (се) *несвр. према разбуктати (се).*

ра̏збуктāлōст и **разбу̏кталōст,** -ости ж *стање и особина онога што се разбуктало, распаљеност, распламсалост, зажареност:* ~ страсти.

разбу̏ктати, разбу̏ктӣм (ра̀збукћēм) (разбу̏ктети јек. разбу̏ктјети, -тӣм) свр. **а.** *учинити да нешто почне јако горети, распалити, распламсати:* ~ ватру, ~ пламен. **б.** *учинити да се нешто развије до високог степена, учинити интензивним, жестоким, јако подстаћи, подјарити:* ~ устанак, ~ побуну, ~ страсти, ~ мржњу. ■ **~ се а.** *почети интензивно горети, распалити се, распламсати се (о ватри, пламену и сл.).* **б.** *снажно се развити, узети маха, раширити се (нпр. о устанку).* **в.** *снажно се испољити, изразити (нпр. о јаким емоцијама, страстима и сл.).*

разбу́цати, ра̀збӯцāм свр. разг. **а.** *поцепати, искидати, истргати, раздерати:* ~ столњак, ~ кошуљу. **б.** *разбацати, растурити, разметнути:* ~ стог сена. **в.** *растргати, раскомадати:* ~ живину. **г.** *разделити на више делова, распарчати, разјединити:* ~ државу, ~ партију. **д.** *разбити, сломити, савладати:* ~ непријатеља, ~ војску. ■ **~ се** *поцепати се, раздерати се (нпр. о једру, застави и др.).*

ра̀звадити, -ӣм свр. (некога) *раздвојити, раставити завађене, умирити прекидајући свађу:* ~ силеџије у тучи. ■ **~ се** *прекинути, обуставити међусобну свађу, тучу и сл.*

ра̀звађати (се), -āм (се) *несвр. према развадити (се).*

ра̏звалина ж (обично у мн.) *остаци неког порушеног грађевинског објекта, рушевине:* ~ цркве, ~ манастира, ~ куће.

разва́лити, ра̀звāлӣм (трп. ра̀звāљен) свр. **1.** (нешто) **а.** *срушити, разорити:* ~ кућу, ~ гнездо. **б.** *силом пробити, провалити, обити:* ~ врата, ~ капију, ~ зид, ~ ограду, ~ брану. **2.** (нешто) *широм отворити; разјапити; раширити, разрогачити:* ~ уста; ~ очи. ■ **~ се 1.** *срушити се, разорити се (нпр. о руинираном зиду).* **2.** *раширити се, распрострети се; разлити се.* – Она [Тиса] … тек после се распе и развали у безброј кривудања и петљи (И. Секулић).

разва́љати, ра̀звāљāм свр. (нешто) *ваљајући развући, истањити:* ~ тесто.

разваљи́вати (се), -а̀љујēм (се) *несвр. према развалити (се).*

разва́шарити, -ӣм свр. *направити вашар, неред; разбацати, растурити, испреметати (ствари):* ~ по соби; ~ хаљине, ~ књиге. ■ **~ се** *направити око себе вашар, неред.*

развѐден, -ѐна, -о **1.** *трп. од развести (се).* **2. а.** *који се постепено шири, разилази при крају; који има проширење или задебљање при крају, завршетку:* ~ суд, ~ грлић, ~ отвор, ~ клас, ~ врх. **б.** геогр. *разуђен, разгранат, рашчлањен:* ~ обала.

разведѐница ж *жена која се развела од мужа, распуштеница.*

разведѐно прил. **1. а.** *са проширењем на крају:* ~ завршен клас. **б.** *разуђено, разгранато:* простирати се ~ (о обали). **2.** *растављено (од мужа):* живети ~.

развѐденōст, -ости ж **1.** *стање онога што је разведено.* **а.** *проширеност:* ~ грлића. **б.** *разуђеност, разгранатост:* ~ обале. **2.** *стање онога који је разведен.*

разведра́вати (се), -ѐдрāвāм (се) *несвр. према разведрити (се).*

ра̀зведренōст, -ости ж *стање и особина онога што је разведрено, онога који је разведрен, ведрина.*

развѐдрити, ра̀зведрӣм свр. **1.** (небо, хоризонт и сл.) *растерати облаке с неба и донети ведрину; учинити ведрим:* ~ небо. **2.** фиг. **а.** (некога) *испунити (некога) ведрином, добрим расположењем, озарити радошћу, разгалити.* **б.** *учинити пријатним, ведрим, испунити ведрином, добрим расположењем:* ~ некоме живот. ■ **~ се 1. а.** безл. *постати ведро.* **б.** *ослободити се облака, магле (о небу, времену).* **2.** фиг. **а.** *испунити се ведрином, добрим расположењем, разгалити се.* **б.** *ослободити се смркнутости (о челу, лицу и сл.).*

развѐзати, ра̀звēжēм свр. **1. а.** *одрешити нешто што је било свезано, раздрешити; ослободити везе, нечега чим је неко био везан или чим је нешто било везано:* ~ чвор, ~ узицу, ~ мараму, ~ коња, ~ врећу. **б.** фиг. *ослободити спутаности, учинити слободним; отворити:* ~ душу, ~ срце. **2.** *ударити у опширно причање, почети нашироко причати, казивати:* ~ причу, ~ од памтивека. ■ **~ се а.** *ослободити се веза, онога чиме је неко био везан, одвезати се, одрешити се, распетљати се:* ~ се и побећи. **б.** *одрешити се због попуштања веза (нпр. о завежљају, чвору и сл.).* **в.** фиг. *ослободити се спутаности, уздржаности, постати неспутан (о снази, моћи и сл.); доћи до изражаја, повратити се (обично о моћи, дару говора или некој другој способности).* **г.** *почети тећи слободно, неусиљено, развити се (о разговору и сл.).* • **~ језик** 1) *почети много говорити, распричати се.* 2) (некоме) *навести некога да слободно, отворено прича.* **развезао му се језик** *каже се кад неко почне опширно и слободно, отворено причати.*

развѐзен, -а, -о *који лепо, вешто прича, речит, лепорек:* ~ језик.

развези́вати (се), -ѐзујēм (се) *несвр. према развезати (се).*

развеја́вати (се), -ѐјāвāм (се) јек. **развија́вати (се),** -ѝјāвāм (се) *несвр. према развејати (се).*

ра̀звејати јек. **ра̀звијати,** -јēм свр. **а.** *вејањем развејати, расути, расејати на разне стране; учинити да се нешто разиђе, растерати:* ~ снег, ~ прашину; ~ маглу. **б.** фиг. *учинити да нешто ишчезне, нестане, распршити:* ~ наду, ~ илузије. ■ **~ се** *расути се у ситне делиће, расејати се; разићи се, растурити се, ишчезнути, распршити се под дејством ветра, струјања и сл. (о нечем ситном и лаком).*

развенча́вати (се) јек. **развјенча́вати (се),** -ѐнчāвāм (се) *несвр. према развенчати (се).*

развѐнчати јек. **развјѐнчати,** -āм свр. *ослободити брачне везе, раскинути нечију брачну везу, развести:* ~ младенце. ■ **~ се** *раскинути брачну везу с неким, развести се:* ~ се од мужа.

развесѐлити, -ѐселӣм свр. *учинити веселим, радосним, испунити весељем, радошћу, обрадовати, разгалити:* ~ родитеље, ~ друштво. ■ **~ се** *постати весео, радостан, испунити се радошћу, обрадовати се.*

развесеља́вати (се), -ѐљāвāм (се) (развесељи́вати (се), -ѐљујēм (се)) *несвр. према развеселити (се).*

развѐсељено прил. *весело, радосно.*

разве́сти (ра̀звēсти), -ве́зēм свр. **1. а.** *почети опширно, нашироко причати, казивати, ударити у опширно, кићњасто казивање, причање:* ~ причу, ~ разговор, ~ од Кулина бана. **б.** *засвирати живо, полетно:* ~ коло. **2.** *опарати, распарати оно што је навезено:* ~ вез.

развѐсти[1] (ра̀звести), -вѐдēм (ра̀зведēм) (трп. развѐден, -ѐна, -о; пр. пр. ра̀звēвши) свр. **1. а.** *одвести на разне стране, у разна места:* ~ дошљаке, ~ биоскопске посетиоце. **б.** *довести до разних места, разгранати:* ~ путеве. **в.** *развити у разним правцима, раширити, разгранати:* ~ гране, ~ огранке, ~ корење. **2.** *ослободити брачне везе, раставити од брачног друга:* ~ од мужа. **3.** *развити, рашчланити у излагању:* ~ опширно тему. ■ **~ се 1.** *раширити се, разгранати се (нпр. о гранама, изданцима и сл.).* **2.** *прекинути брачну везу, раскинути брак, раставити се од брачног друга:* ~ од жене.

развѐсти[2] (ра̀звести), -вѐзēм (трп. развѐзен, -ѐна, -о) свр. *возећи довести, отпремити на разна места:* ~ робу, ~ путнике. ■ **~ се** *разићи се возећи се.*

ра̀звигōр, -а и **развиго́рац,** -рца м *благ пролећни ветар, лахор који дува у доба буђења вегетације, листања и цветања биља.*

ра̀звидети јек. **ра̀звидјети,** -дӣм свр. *размотрити, испитати; обавестити се о нечему:* ~ ствар. ■ **~ се** безл. *појавити се, наступити (о јутарњој светлости, виделу, дану), сванути, раззданити се.*

разви́ђати (се), ра̀звӣђāм (се) *несвр. према развидети (се).*

развиј- *в. развеј-.*

разви́јати (се), ра̀звӣјāм (се) *несвр. према развити (се).*

развѝја̄ч, -а́ча м *раствор органских редукционих једињења и неорганских соли који у фотографији служи за добијање, изазивање видљиве слике на фотографској плочи, филму или хартији, изазивач.*

развѝјено̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање и особина онога што је развијено, онога који је развијен:* ~ привреде, ~ мишића, ~ мозга.

развијо̀рити (развихо̀рити), -ӣм свр. *учинити да се нешто вијори, покренути на вијорење, усковитлати, залепршати:* ~ заставе. ■ **~ се** *почети се вијорити, усковитлати се, узлепршати се.*

разви́кати, ра̀звӣче̄м свр. **1.** *вичући разгласити:* ~ нечији успех. **2.** (некога) *изнети на глас (обично рђав), извикати:* ~ девојку. ■ **~ се** *почети много викати, ударити у вику, галаму.*

развики́вати (се), -ѝкује̄м (се) *несвр. према развикати (се).*

разви́так, -тка м **1. а.** *постепено и непрекидно мењање или ток неког процеса, постепени прелаз из једног стања у друго, из ниже фазе у вишу, развој, еволуција; напредовање:* ~ друштва, ~ културе, ~ историје, ~ привреде, ~ заметка, ~ биљке, ~ човека. **б.** *временски ток, след неког догађаја, појаве:* ~ радње, ~ битке. **2.** вој. *заузимање борбеног положаја, распоређивање за борбу:* ~ дивизије, ~ батаљона.

ра̀звити, ра̀звије̄м (имп. ра̀звӣј; р. пр. ра̀звио, -ӣла; трп. развѝјен, -е̏на) свр. (нешто) **1. а.** *ослободити везе, омота и сл., размотати завијено, умотано, одмотати, одвити:* ~ завежљај, ~ омот, ~ мараму, ~ завој. **б.** *распрострети у ширину, раширити, раскрилити:* ~ барјак, ~ једра, ~ крила. **2. а.** *претворити у шири, потпун исказ, проширити, разгранати:* ~ стих, ~ реченицу, ~ тему. **б.** *изложити, формулисати опширније, подробније:* ~ мисао, ~ идеју, ~ принципе. **3. а.** *учинити јачим, већим, способнијим и сл., ојачати, повећати; довести на виши, савременији ступањ, усавршити; унапредити:* ~ мишиће, ~ рамена, ~ грудни кош; ~ мишљење, ~ способности, ~ укус, ~ машту, ~ привреду, ~ индустрију, ~ технику. **4. а.** *покренути, ангажовати; постићи:* ~ енергију, ~ снагу; ~ брзину. **б.** *приступити неком послу, акцији, предузети; организовати:* ~ културни рад, ~ широку активност. **5.** вој. *распоредити, разместити по положајима за борбу:* ~ војску, ~ снаге, ~ дивизију. **6.** *учинити видљивим помоћу хемијских средстава, изазвати:* ~ филм, ~ слику, ~ фотографију. **7.** *истањити тесто оклагијом:* ~ тесто, ~ јуфку. ■ **~ се 1. а.** *размотати се, одмотати се, одвити се (о ономе што је било замотано, нпр. о завежљају, завоју и сл.).* **б.** *развити лишће односно цвеће из пупољака, пролистати, разлистати се, процветати, расцветати се (о лишћу, цвећу и сл.).* **2. а.** *претворити се у савршенији, виши облик у процесу развоја, метаморфозе (нпр. о лутки лептира).* **б.** *уопште постићи виши ступањ развоја, напредовати у развоју:* ~ се у момка, ~ се у телу, ~ се у грудима; ~ се културно, ~ се духовно, ~ се физички, ~ се спортски. **3.** *заузети повољан положај, распоредити се на ширем простору, раширити се (о војној или др. формацији):* ~ се у стрелце. **4.** *заподенути се, настати (нпр. о борби, боју, расправи, дискусији и сл.).*

развитла́вати (се), -ѝтла̄ва̄м (се) *несвр. према развитлати (се).*

развѝтлати, -а̄м свр. **1.** *разнети, развејати, растурити у ковитлацу, вртлогу:* ~ прашину, ~ смеће, ~ плеву, ~ папириће. **2.** *растерати, разагнати, разјурити:* ~ децу, ~ разбојнике. ■ **~ се 1.** *усковитлати се; разбеснети се (нпр. о олуји, ветру и сл.).* **2.** *разбежати се, разлетети се.*

разви́ће с *в. развитак.*

развје- *в. разве-.*

ра̀звлажити, -ӣм свр. *натопити, наквасити влагом, расквасити:* ~ цигарету. ■ **~ се** *упити влагу, прожети се влагом, расквасити се (нпр. о тлу, земљишту).*

развла́стити, ра̀звла̄стӣм свр. **1.** *лишити власничког права, власништва, својине, извластити:* ~ буржоазију. **2.** *одузети власт некоме, збацити, свргнути с власти:* ~ владара.

развла́чити (се), ра̀звла̄чӣм (се) *несвр. према развући (се).*

развлашћи́вати, -а̀шћује̄м *несвр. према развластити.*

ра́звод м **1.** *раскидање брака, брачне везе законским путем, растава:* ~ брака. **2.** *развођење, распоређивање, размештај:* ~ страже, ~ аката. **3.** *раздвајање, разграничење; граница, међа:* ~ међа; уредити разводе.

разво̀дити (се), ра̀зводӣм (се) [гл. им. ра̀звође̄ње с] *несвр. према развести (се).*

разво̀днети се јек. **разво̀дњети се**, -днӣм се свр. **1.** *постати воден, водњикаст, претворити се у воду (нпр. о млеку, вину и сл.).* **2.** фиг. *изгубити карактеристична својства, интензитет, изразитост, постати слаб, неизразит, безизражајан, безбојан (нпр. о некој мисли, представи и сл.).*

ра́зводнӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који служи за развођење (нпр. воде, електричне струје, топлоте и сл.):* ~ систем, ~ мрежа, ~ табла, ~ кутија. **2.** *који се односи на развод брака, бракоразводни:* ~ парница. **3.** *који се односи на развође, вододелни:* ~ планина.

ра́зводнӣк м **1. а.** *онај који разводи посетиоце у некој дворани показујући им њихова места:* ~ у биоскопу. **б.** вој. *онај који распоређује стражу.* **2.** техн. *уређај за развођење, одвођење усмеревање тока електричне струје, паре, топлоте и сл.:* ~ паре, ~ струје, ~ паљења.

разво̀днити, ра̀зводнӣм свр. (нешто) **1.** *разредити, разблажити додавањем воде, учинити водњикавим:* ~ вино, ~ млеко. **2.** фиг. *лишити добрих карактеристичних црта, својстава, учинити слабим, безизразним, бледим, ублажити:* ~ мисао, ~ драму, ~ предлог. ■ **~ се** *в. разводнети се.*

ра́зводница ж **1.** *жена разводник (1а).* **2.** *развође, вододелница.* **3.** *главна артерија, аорта.* **4.** техн. *полуга на разводнику паре којом се отварају и затварају поједини разводни канали.*

ра́зводничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на разводнике и разводнице:* ~ посао.

разводња́вати (се), -о̀дња̄ва̄м (се) *несвр. према разводнети се и разводнити (се).*

ра̀зводњен, -а, -о **1.** *трп. од разводнети се и разводнити (се).* **2.** *слаб, неизразит, блед, безбојан:* ~ приказ, ~ прича.

ра̀зводњено прил. **1.** *водњикаво, разблажено:* изгледати ~. **2.** фиг. *безизразно, бледо, неизразито:* приказати ~.

ра̀зводњено̄ст, -ости ж *стање и особина онога што је разводњено, водњикавост, разблаженост;* фиг. *безизразност:* ~ вина; ~ мисли.

разво̀дњети се *в. разводнети се.*

ра́зво̄ђе и **ра́звође** с *граница (обично планински гребен, венац) између двају речних сливова, вододелница.*

ра́звоз м *превоз робе или путника у различитим правцима, развожење:* ~ робе.

разво̀зити (се), ра̀звозӣм (се) [гл. им. ра̀звоже̄ње с] *несвр. од развести^{2} (се).*

ра́зво̄ј и **ра́звој**, -оја м (инстр. -ојем; мн. ø) **1. а.** *постепена промена, преображај у више, сложеније облике, у савршеније стање, развитак, еволуција; уопште ток догађаја, процеса:* телесни ~, душевни ~, ~ привреде; ~ устанка, ~ ситуације. **б.** екон. *стално повећавање укупне друштвене производње и пораст националног дохотка, напредак:* ~ заосталих крајева, ~ неразвијених земаља. **2.** *заузимање повољног положаја или довођење у погодно стање (за акцију, деловање):* ~ непријатеља за борбу, ~ шаховских фигура. • **земље у развоју** пол. и екон. *недовољно економски и друштвено-политички развијене земље које се налазе на путу развитка.*

ра́зво̄јнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на развој, еволутивни:* ~ пут, ~ процес.

ра́зво̄јно прил. *у погледу развоја; у развоју, у развојној линији, еволутивно:* ~ напредовати.

ра́зво̄јно̄ст, -ости ж *стање и особина онога који се развија, онога што се развија, способност развијања, еволутивност.*

ра̏звра̄т и **ра̀зврат** м **1.** *претерано полно уживање, разблудност; понашање у супротности с друштвеним нормама, неморал:* живети у разврату. **2.** *исквареност, изопаченост.*

ра̀зврата̄н и **ра̏зврата̄н**, -тна, -о **1.** *који се одао разврату, разблудан, похотљив, неморалан, аморалан:* ~ човек. **2.** *који изражава, одаје разврат, похоту, пожуду, чулан, путен; пун разврата:* ~ поглед, ~ живот, ~ књига.

развра́тити, ра̀зврātим свр. разг. *широко отворити, разјапити:* ~ уста. ■ **~ се** *широко се отворити, разјапити се (нпр. о устима).*

ра̀зврати̑ште и **ра̏зврати̑ште** с песн. *место разврата, неморала.*

ра̀звратни̑к и **ра̏звратни̑к** м *онај који се одао разврату, блудник, распусник.*

ра̀звратница и **ра̏звратница** ж *жена која се одала разврату, неморалу, блудница.*

ра̀звратнички̑ и **ра̏звратнички̑**, -а̄, -о̄ *који се односи на развратнике и развратнице, својствен развратницима, блуднички:* ~ живот.

ра̀звратнички и **ра̏звратнички** прил. *на развратнички начин, блуднички, блудно:* живети ~.

ра̀звратни̑штво и **ра̏звратни̑штво** с *развратно понашање, развратнички живот, разврат.*

ра̀звратно и **ра̏зврāтно** прил. *на развратан начин, блудно, распусно:* живети ~.

ра̀звратно̄ст и **развра́тно̄ст**, -ости ж *особина онога који је развратан, онога што је развратно, блудност, распусност.*

ра̀зврађати (се), -а̄м (се) и **развраћи́вати (се)**, -а̀ћујēм (се) *несвр. према развратити (се).*

развргáвати (се), -р̏гāвāм (се) *несвр. према развргнути (се).*

ра̀звргнути и **ра̀зврћи,** ра̀звргнēм (аор. ра̏звргнӯ, ра̀зврже и ра̏зврже; р. пр. ра̀звргнуо, -ула и ра̀звргао, -гла; трп. ра̀звргнӯт; пр. пр. ра̀звргнӯвши и ра̀звргāвши) свр. **а.** *прекинути, раскинути неку везу, однос, растурити:* ~ веридбу, ~ брак, ~ заједницу, ~ уговор, ~ савез. **б.** *раздвојити, раставити; растргнути:* ~ делове тела. ■ **~ се а.** *раскинути се, растурити се, разметнути се (нпр. о колу).* **б.** *прекинути, раскинути неку везу, однос с неким, разићи се, раставити се:* ~ од супруга.

развргну́ће с *прекид, раскид, растурање:* ~ веридбе, ~ брака, ~ споразума, ~ уговора.

развережи́вати се, -ѐжујēм се *несвр. према развережити се.*

развре́жити се, ра̀зврēжи̑м се јек. **развријѐжити се,** ра̀зврије̄жи̑м се свр. **а.** *пустити вреже на све стране (нпр. о бундевама, краставцима и сл.); распрострети се, раширити се као вреже, разгранати се (нпр. о живицима и сл.).* **б.** фиг. *узети маха, раширити се, укоренити се (о некој појави, обично негативној).*

развр́нути, ра̀зврнēм свр. *одмотати, размотати, одвити (нешто):* ~ замотани лим.

разврстáвати (се), -р̏стāвāм (се) *несвр. према разврстати (се).*

развр̀стати, -а̄м свр. **1.** (нешто) *одвајајући према сродним особинама распоредити по врстама, групама, груписати, класификовати:* ~ примере, ~ књиге, ~ биљке. **2.** (некога) *разместити, распоредити постројавајући у врсте, постројити:* ~ војнике, ~ вежбаче. ■ **~ се** *разделити се, распоредити се по врстама, групама, груписати се; сврстати се; постројити се (нпр. о вежбачима, играчима и сл.).*

развр́сти (ра̀зврсти), -вр́зēм (аор. ра̏зврзе; р. пр. ра̀зврзао, развр́зла (ра̀зврзла); трп. развр́зен) свр. **1. а.** *развезати, раздрешити; размрсити:* ~ чвор; ~ конце. **б.** *размотати, одмотати, развити, одвити:* ~ смотуљак. **2.** *заподенути, започети, заметнути (расправу, дискусију, разговор и сл.).* ■ **~ се** *испетљати се, извући се.*

ра̀звртати, -врћēм *несвр. према разврнути.*

ра̀зврћи (се) *в. развргнути (се).*

разврши́вати, -р̏шујēм *несвр. према разврши́ти.*

развр́шити, ра̀зврши̑м свр. **1.** *растурити, скинути врх нечега (нпр. стога сена); проширити у горњем, вршном делу:* ~ стог, ~ сламу. **2.** *подсећи крајеве грана и врхове дрвета, поткресати:* ~ јелу, ~ гране.

развр̀шљати, -а̄м свр. *растурити, довести у неред, разбацати; разгазити:* ~ сламу, ~ цвеће.

разву́ћи (ра̀звӯћи), -ву́чēм (3. л. мн. разву́кӯ) свр. **1. а.** *истезањем повећати димензије нечега, учинити дужим или ширим, растегнути:* ~ гуму, ~ опругу, ~ тесто. **б.** *претераним честим истезањем лишити чврстине и еластичности, учинити нееластичним:* ~ чарапе, ~ стезњак, ~ хаљину. **в.** *растећи у страну:* ~ усне, ~ уста. **2. а.** *пружити целом дужином, односно ширином, раширити, распрострети, разастрети:* ~ столњак, ~ платно. **б.** *извлачењем уметнутог, преклопљеног дела продужити, расклопити:* ~ сто за ручавање. **в.** *повлачећи крајеве размаћи у страну:* ~ завесе. **3. а.** *опширно излажући, причајући продужити трајање нечега, одужити; уопште отегнути трајање неког посла:* ~ предавање, ~ увод, ~ излагање, ~ преговоре; ~ посао. **4. а.** *вукући, носећи отпремити на разне стране, разнети:* ~ ђубре по њиви, ~ жито, ~ сено. **б.** *разграбити, одвући, упропастити:* ~ нечије ствари, ~ нечију зараду, ~ нечије имање, ~ очевину. **5.** *отегнути, одужити у трајању (глас, звук):* ~ глас. **6. а.** *засвирати из све снаге са наглашеним преливима, извијајући; распалити, грунути (из оружја):* ~ марш; ~ из митраљеза. **б.** *снажно ударити, млатнути, лупити, ошамарити:* ~ некога по носу, ~ песницом. ■ **~ се 1. а.** *стежући се постати дужи или шири, раширити се, растегнути се (нпр. о уснама, образима).* **б.** *изгубити чврстину и гипкост, еластичност, истегнути се (нпр. о гуми, чарапама, рукавицама и сл.).* **2. а.** *распрострети се по већем простору, раширити се (нпр. о облаку, диму, магли и сл.).* **б.** *отегнути се у дужину, извући се (нпр. о колони).* **3.** *потрајати дуже време, одужити се, отегнути се (нпр. о предавању, преговорима и сл.).*

разву́чен, -а, -о **1.** *трп. од развући (се).* **2.** *претерано дуг, опширан, преопширан, лишен живости и динамике:* развучени дијалози.

разву́чено прил. *на развучен начин, претерано опширно, отегнуто; отегнутим гласом:* писати ~; говорити ~.

разву́чено̄ст, -ости ж *особина и стање онога што је развучено:* ~ приче, ~ композиције; ~ говора.

разгáђати (се), ра̀згāђāм (се) *несвр. према разгодити (се).*

ра̀згазити, -и̑м (трп. ра̀згажен) свр. **1.** *газећи утабати, изгњечити; газећи разнети:* ~ снег, ~ блато, ~ смеће. **2.** *ношењем обуће раширити је и учинити удобном:* ~ ципеле, ~ чизме, ~ обућу. ■ **~ се** *ношењем постати шири и удобнији (о обући).*

разгáкати се, ра̀згāчēм се свр. *ударити у гакање, разгаламити се гачући (о гускама, патkама и сл.).*

разгалáмити се, -а̀лāми̑м се свр. *ударити у галаму, надати галаму, заграјати; развикати се љутећи се, грдећи.*

разгáлити, ра̀згāли̑м (трп. ра̀згāљен) свр. **1.** (некога) **а.** *одагнати тугу, нерасположење, смркнутост (код некога), разведрити, развеселити, орасположити:* ~ старца, ~ срце (душу). **б.** *окрепити, освежити.* **2.** (нешто) *отклонити или ублажити (неки непогодан осећај или осећање); одагнати:* ~ врућину; ~ тугу, ~ бригу. **3. а.** *разголитити, обнажити:* ~ груди. **б.** фиг. *открити, обелоданити:* ~ истину, ~ тајну. ■ **~ се 1. а.** *орасположити се, развеселити се.* **б.** *освежити се, окрепити се:* ~ се хладном водом. **2.** *раскопчати одећу; разголитити се.* **3.** (често безл.) *постати ведар, разведрити се, разбистрити се (о небу и сл.).*

разгаљи́вати (се), -а̀љујēм (се) *несвр. према разгалити (се).*

разгáњати, ра̀згāњāм *несвр. према разагнати.*

разгáрати (се), ра̀згāрāм (се) *несвр. према разгорети (се).*

ра̀згаћити се, -и̑м се свр. разг. *скинути гаће, свући се до гаћа; потпуно се раскомотити, распојасати се.*

разгибáвати (се), -ѝбāвāм (се) *несвр. према разгибати (се).*

разги́бати, ра̀згӣбāм (ра̀згӣбљēм) свр. **1.** *учинити покретљивим, размрдати, разрадити:* ~ ноге, ~ руке, ~ тело. **2.** фиг. *покренути на активност, активирати:* ~ драму, ~ масу. ■ **~ се** *постати покретљив, раздрмати се, разрадити се.*

разгла́бати, ра̀зглāбāм несвр. **1.** *несвр. према разглобити.* **2.** *преопширно причати, расправљати надугачко и нашироко, распредати.* ■ ~ **се** *несвр. према разглобити се.*

разгла́вити, ра̀зглāвӣм (трп. разглављен) свр. **1.** *померити, избацити из лежишта оно што је било углављено, расклимати; расклопити, растурити, развалити:* ~ ногу стола, ~ дршку. **2.** *силом раширити, развернути, развалити:* ~ некоме уста (вилице). ■ ~ **се** *померити се, изићи из лежишта, расклимати се; развалити се; растурити се (нпр. о неком зглобу, чељустима, предмету).* • ~ **вилице (уста)** 1) *широко отворити уста (при гласном смејању, кикотању).* 2) *распричати се.*

ра̀зглāвљено прил. *расклимано, расклиматано:* ~ ходати.

ра̀зглāвљенōст, -ости ж *стање и особина онога што је разглављено, онога који је разглављен.*

разглављи́вати (се), -а̀вљујēм (се) *несвр. према разглавити (се).*

разглаго̀љати се, -āм се свр. разг. *распричати се надугачко и нашироко, разбрбљати се, рашћеретати се.*

ра́зглас и **ра̏зглāс** м **1.** *разглашавање, обавештавање; обавештење, обавест.* **2. а.** *разгласна станица.* **б.** *електронички уређај за пренос обавештења, музике и сл. (нпр. у фабрикама, саобраћају, на скуповима и сл.), звучник:* јавити преко разгласа.

разгла́сити, ра̀зглāсӣм свр. *разнети, пронети глас о некоме, о нечему, раширити неку вест; огласити, објавити:* ~ нечији успех, ~ пораз, ~ венчање. ■ ~ **се** *изаћи на глас, постати надалеко чувен, познат, прочути се (нпр. о нечијој слави).*

ра́згласнӣ и **ра̏зглāснӣ,** -ā, -ō *који служи за разглас, за разглашавање, објављивање:* ~ станица, ~ уређај.

разглаша́вати (се), -а̀шāвāм (се) *несвр. према разгласити (се).*

ра̀зглāшен, -а, -о *надалеко познат, чувен:* ~ вино.

ра̀зглāшенōст, -ости ж *стање и особина онога што је разглашено, онога који је разглашен; чувење; слава.*

разглаши́вати (се), -а̀шујēм (се) *в. разглашавати (се).*

ра̀згледати, -āм свр. *пажљиво погледати са свих страна, прегледати:* ~ око себе, ~ салу, ~ публику.

разгле́дати, ра̀зглēдāм *несвр. према ра̀згледати.*

разглѐдāч, -а́ча м *онај који нешто разгледа.*

ра́згледница ж *дописна, поштанска карта са неком сликом (обично града, предела и сл.):* послати некоме разгледницу, добити разгледницу.

разгли́бити се, ра̀зглӣбӣ се свр. *постати глибав, каљав, блатњав, раскаљати се (о земљи и сл.).*

разгло̀бити, ра̀зглобӣм свр. **1. а.** *извалити из зглоба, лежишта, ишчашити:* ~ колено. **б.** *покренути, размрдати, расклимати, разрадити:* ~ укочене руке и ноге. **2. а.** *раставити на делове, расклопити, размонтирати; растурити, расути:* ~ мотор, ~ кочницу. **б.** фиг. *рашчланити, изанализирати:* ~ мисао, ~ реченицу, ~ нечији живот. ■ ~ **се 1. а.** *испасти из зглоба, лежишта, ишчашити се (о колену нпр.).* **б.** *расклиматати се, разглавити се, расклатити се.* **2.** *покренути се, размрдати се.*

разглобља́вати (се), -о̀бљāвāм (се) и **разглобљи́вати (се),** -о̀бљујēм (се) *несвр. према разглобити (се).*

разгло̀дати, ра̀зглођēм свр. *глођући оштетити на много места.*

ра̀згмизати се, -ижēм се свр. *почети гмизати, разићи се на све стране гмижући (нпр. о гмизавцима, гамади и сл.).*

ра̀згнати, -āм свр. *в. разагнати.*

разгне́вити, ра̀згнēвӣм и **ра̀згневити,** -ӣм јек. **разгње́вити,** ра̀згњēвӣм и **ра̀згњевити,** -ӣм свр. *разљутити, расрдити, разјарити:* ~ оца. ■ ~ **се** *постати гневан, разљутити се, расрдити се, разјарити се.*

ра̀згнēвљено јек. **ра̀згњēвљено** прил. *разјарено, бесно.*

ра̀згнēвљенōст јек. **ра̀згњēвљенōст,** -ости ж *стање и особина онога који је разгневљен, разјареност, бес.*

разгневљи́вати (се) јек. **разгњевљи́вати (се),** -ѐвљујēм (се) *несвр. према разгневити (се).*

разгњев- *в. разгнев-.*

разгње́чити, ра̀згњēчӣм свр. *гњечећи смекшати или здробити, смрвити.*

разгова́рати, -о̀вāрāм несвр. **1. а.** *обраћати се речима један другоме, говорити с неким, причати; расправљати о нечем:* ~ пријатељски; ~ о филму. **б.** (некога) нар. *разговором забављати; разговором тешити, бодрити:* ~ госте; ~ ојађену мајку. ■ ~ **се** *в. разговарати (1а).*

ра̏зговēтан јек. **ра̏зговијетан,** -тна, -о **1.** *који се добро, јасно чује, јасан, разумљив:* ~ разговор, разговетне речи. **2.** *који се јасно види, разазнаје, распознаје:* разговетни ликови.

ра̏зговēтно јек. **ра̏зговијетно** прил. *на разговетан начин* **1.** *јасно, разумљиво:* ~ говорити, ~ шапутати, ~ се чути. **2.** *јасно уочљиво:* ~ се видети.

ра̏зговēтнōст јек. **ра̏зговијетнōст,** -ости ж *особина или стање онога што је разговетно, јасноћа, разумљивост.*

ра̏зговōр, -ора м **1.** *међусобни говор, комуницирање речима двеју или више особа, причање; усмена размена мишљења, расправљање:* пријатељски ~, ~ с пријатељем; службени разговори, пословни разговори. **2.** нар. *особа која ономе који је тужан, нерасположен доноси утеху и разоноду:* бити нечији (некоме) ~. • **невезан ~** *узајамно причање, разговор о различитим слободно изабраним темама, разговор који нема један одређен садржај.* **имам с тобом ~** *каже се кад неко позива некога да га укори због нечега.* **нема (не може бити** и сл.**) о томе (ни) разговора** *в. ни говора (под говор).*

ра̏зговōран, -рна, -о **1.** (одр.) **а.** *који се односи на разговор:* ~ тема. **б.** *који се чује у живој народној речи, у свакидашњем разговору (о изразима, речима, језику и сл.):* ~ језик. **2.** *који радо и лепо прича, говорљив, речит; спреман, оран за разговор:* ~ човек.

разгово̀рити, -о̀ворӣм свр. **1.** *забавити, развеселити, орасположити разговором; утешити, ободрити разговором:* ~ ожалошћену мајку. **2.** *в. разговорити се:* ~ с неким о свему. ■ ~ **се 1.** (с неким) *поразговарати, попричати; расправити (с неким) о нечем; посаветовати се, договорити се:* ~ о политици; ~ о продаји. **2.** *постати разговорљив, говорљив, распричати се.* **3.** *утешити се, ободрити се разговором.*

разгово̀рљив, -а, -о *који радо и много говори, прича, причљив, говорљив:* ~ човек.

разгово̀рљивац, -ӣвца м *разговорљив, причљив човек, разговорџија, причљивац.*

разгово̀рљивōст, -ости ж *особина онога који је разговорљив, причљивост, говорљивост.*

разго̀вōрница ж неол. *просторија у затвору и сл. одређена за разговоре осуђеника са посетиоцима.*

разгово́рнōст, -ости ж *особина онога који је разговоран, говорљивост, причљивост; речитост.*

разгово̀рчић м *дем. од разговор.*

разгово̀рџија м (мн. ж) *онај који радо и лепо прича, разговоран, разговорљив човек.*

разго̀дити, ра̀згодӣм свр. **1.** *раскинути неки уговор, погодбу, споразум:* ~ договор, ~ погодбу. **2.** *одгодити, одложити:* ~ испит. ■ ~ **се** уз. повр. *прекинути пријатељске и сл. односе, разићи се; посвађати се.*

разго̀јити се, ра̀згојӣм се свр. *претерано се угојити, раздебљати се.*

разго̀лити (се), ра̀зголӣм (се) свр. *в. разголитити (се).*

разголи́тити, -о̀лӣтӣм свр. **1.** *открити (део тела или тело), обнажити:* ~ груди. **2.** фиг. (некога, нешто) *изнети на јавност истину која се скривала о некоме, о нечему, разоткрити, обелоданити; раскринкати:* ~ некога, ~ нечију поквареност. ■ ~ **се 1.** *скинути са себе одећу, свући се, обнажити се:* ~ се до паса. **2.** фиг. *показати свој прави лик, своје право лице, разоткрити се, демаскирати се.*

разголића́вати (се), -ѝћа̄ва̄м (се) *в. разголићивати (се).*

разго̀лӣћено прил. *са разголићеним, обнаженим телом, односно делом тела, обнажено:* изаћи ~.

разго̀лӣћено̄ст, -ости ж *стање и особина онога који је разголићен, онога што је разголићено, обнаженост:* ~ груди.

разголиће́ње с *обнажење; обнаженост, нагост.*

разголићи́вати (се), -ѝћује̄м (се) *несвр. према разголитити (се).*

разголѝцати, -а̄м свр. *побудити, изазвати;* уп. заголицати (4): ~ нечију радозналост.

ра́згон м бот. *назив за род зељастих биљака* Veronica *из ф.* Scrophulariaceae *и поједине врсте тога рода.*

разго̀нити, ра̀згонӣм [гл. им. ра̀згоње̄ње с] *несвр. према разагнати.*

разгоре́вати (се), -о̀ре̄ва̄м (се) јек. **разгоријѐвати (се),** -о̀ријева̄м (се) *несвр. према разгорети (се).*

разго̀рети јек. **разго̀рјети,** -рӣм свр. **а.** *подстаћи ватру, пламен, распалити, распламсати:* ~ ватру, ~ пламен. **б.** фиг. *јако подстаћи, побудити (неко осећање):* ~ жељу, ~ љубав. ■ ~ **се а.** *почети јако горети, распалити се, распламсати се, разбуктати се (о ватри, пламену и сл.).* **б.** фиг. *јако се испољити, постати интензиван, узети маха (нпр. о неком осећању, страсти, борби и сл.).*

разгоропа́дити, -о̀па̄дӣм свр. *разбеснети, разљутити, ражестити:* ~ некога. ■ ~ **се** *разбеснети се, разљутити се, ражестити се.*

ра̀зграбити, -ӣм (трп. ра̀зграбљен) свр. **1.** *купујући на брзину, у навали разнети, покуповати:* ~ робу, ~ улазнице. **2.** *бесправно присвојивши однети већи број ствари, покрасти, опљачкати:* ~ нечији накит, ~ нечију имовину.

разгра́дити, ра̀згра̄дӣм (трп. ра̀згра̄ђен) свр. **1.** (нешто) *скинути, уклонити ограду са нечега:* ~ ограду, ~ зид. **2.** *порушити, разорити, растурити:* ~ кућу. **3.** *раставити, расклопити на саставне делове:* ~ машину, ~ пумпу. ■ ~ **се** *разрушити се, разорити се; растурити се; пропасти (нпр. о кући, имању и сл.).* **2.** хем. *раставити се на саставне делове, елементе, разложити се (о хем. једињењима).*

разгра̀д(љ)ив, -а, -о *који се може разградити:* ~ материја, ~ производ.

разгра̀д(љ)иво̄ст, -ости ж *особина онога што је разградљиво.*

разгра́дња ж **1.** *разграђивање; разарање, рушење; уништење:* ~ куће; фиг. ~ друштва. **2.** хем. *растављање на саставне делове, елементе, разлагање:* ~ једињења.

разграђи́вати (се), -а̀ђује̄м (се) *несвр. према разградити (се).*

ра̀зграјати се, -је̄м се свр. *дићи грају, разгаламити се, развикати се.*

разгра̀ктати се, ра̀згракће̄м се свр. *почети јако грактати.*

ра̏зграна ж *разгранавање, гранање, рачвање.*

разграна́вати (се), -а̀на̄ва̄м (се) *несвр. према разгранати (се).*

ра̀згранак, -а̄нка м *споредна грана, огранак.*

разгра̀нати, -а̄м (трп. ра̏зграна̄т) свр. **а.** *истерати, развити у већој количини (гране, огранке, жиле, корење и сл.):* ~ крошњу, ~ врежу, ~ корење. **б.** *широко развити, раширити, увећати:* ~ послове, ~ бизнис, ~ шпијунажу, ~ везе. ■ ~ **се 1. а.** *добити, истерати, развити више грана, огранака (о дрвету, стаблу, корену, врежи и сл.).* **б.** *развити се, раширити се, увећати се (нпр. о роду, породици, организацији, послу, делатности и сл.).* **2.** *повести се о разним темама, добити жив ток (о разговору, дискусији и сл.).*

ра̏зграна̄то прил. **а.** *с развијеним гранама, огранцима:* ~ развијено стабло, ~ раширен корен. **б.** *многострано, свестрано; с много појединости, опширно:* ~ обрадити тему, ~ причати.

ра̏зграна̄то̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање и особина онога што је разгранато, развијеност:* ~ дрвета, ~ крошње; ~ послова.

разграничá́вати (се), -ѝча̄ва̄м (се) *несвр. према разграничити (се).*

разграниче́ње с *постављање, утврђење граница између нечега; деоба, подела:* ~ нечијих поседа.

разгра̀ничити, -ӣм (трп. разгра̀ничен) свр. *одредити границу између нечега; обележавајући границу одредити шта коме припада; раздвојити, оделити:* ~ посед; ~ компетенције, ~ права.

разгреба́вати (се), -ѐба̄ва̄м (се) *несвр. према разгребати (се) и разгрепсти (се).*

разгрѐбати, -грѐбе̄м (р. пр. ра̏згребао, -ала; трп. ра̏згребан) свр. (уп. разгрепсти) *гребући оштетити, запарати (обично на више места); гребући озледити, повредити, огребати:* ~ малтер на зиду; ~ красту, ~ кожу на колену. ■ ~ **се** *озледити се гребањем, огребати се:* ~ се по руци.

разгре́вати (се), ра̀згре̄ва̄м (се) јек. **разгријѐвати (се),** ра̀згријева̄м (се) и **разгреја́вати (се),** -ѐја̄ва̄м (се) јек. **разгрија́вати (се),** -ѝја̄ва̄м (се) *несвр. према разгрејати (се).*

ра̀згреја̄но̄ст јек. **ра̀згрија̄но̄ст,** -ости ж *стање и особина онога што је разгрејано, онога који је разгрејан.*

ра̀згрејати јек. **ра̀згријати,** -је̄м свр. **1. а.** *учинити топлим, топлијим, повећати температуру нечега, добро загрејати:* ~ маст, ~ собу. **б.** *загрејати, утоплити (некога, нешто):* ~ пилиће. **2.** фиг. *испунити пријатним осећањем, орасположити, развеселити; загрејати за нешто, анимирати; привући, заинтересовати.* – Његова их прича разгреја. ■ ~ **се 1. а.** *постати топлији, добро се загрејати; осетити топлину у телу:* се ~ крај пећи. **б.** фиг. *орасположити се, развеселити под дејством алкохолног пића.* **2.** фиг. *ватрено се загрејати за нешто, одушевити се; пасти у ватру, занос, занети се:* ~ се дискутујући.

разгрѐпсти (се) (ра̀згрепсти (се)), -грѐбе̄м (се) (р. пр. ра̀згребао (се), -ѐбла (се) (ра̀згребла (се)); трп. разгрѐбен, -ѐна) свр. *в. разгребати (се).*

разгри́зати, ра̀згрӣза̄м *несвр. према разгристи.*

разгриј- *в. разгреј-.*

разгријев- *в. разгрев-.*

ра̀згристи, -и́зе̄м свр. **1. а.** *гризући раздробити, смрвити, искидати:* ~ коцку шећера, ~ бомбону. **б.** *гризући зубима озледити, повредити, угристи:* ~ усну. **2.** *разјести, расточити, изјести:* ~ дрво (нпр. о црвима). **3.** *разложити, растворити, разорити (механичким или хемијским дејством):* ~ метал (нпр. о киселини).

разгр̀мети се и **разгр́мети се** јек. **разгр̀мјети се** и **разгр́мјети се,** -мӣм се свр. **а.** *разлећи се јако грмећи, проломити се (о грому, грмљавини).* **б.** фиг. *одјекнути јако, заорити се (о јаком гласу).*

разгр́нути, ра̀згр̄не̄м (аор. разгр́нух и ра̀згртох; трп. ра̀згр̄нӯт) свр. **1.** *растурити по већој површини унаоколо оно што је било згрнуто на гомили:* ~ жар, ~ пепео, ~ песак, ~ жито, ~ хумку. **2.** *размаћи, раширити; раскопчати:* ~ шал; ~ скуте, ~ кошуљу. ■ ~ **се 1.** *раскопчати, размаћи одећу на себи, раскопчати се; открити се.* **2. а.** *размаћи се, раствори се; раширити се (о неком застору и сл.).* **б.** *разићи се, растурити се, нестати (нпр. о облацима).*

ра̀згртати (се), -грће̄м (се) *несвр. према разгрнути (се).*

разгру́вати се, ра̀згрӯва̄м се (разгру́хати се, ра̀згрӯха̄м се) свр. *почети јако, снажно грувати, запраштати (нпр. о ватреном оружју).*

ра̀згубати, -а̄м свр. (у клетвама) *уништити, сатр(е)ти; убити (о губи).* – Губа вас разгубала! ■ ~ **се а.** *оболети од губе.* **б.** *у експресивном изражавању: пропасти, нестати, затр(е)ти се (нпр. о роду, имену и сл.).*

разда́вати (се), ра̀зда̄је̄м (се) (пр. сад. разда́јӯћи (се)) *несвр. према раздати (се).*

ра̏здалек, -а, -о *који се налази на већој раздаљини од нечег, удаљен; размакнут:* раздалеки светови; раздалеке очи.

ра̏здалеко прил. *на већем међусобном одстојању, на већој раздаљини, удаљено; далеко:* седети ~, налазити се ~ један од другога.

ра̏здаљина и **ра̀здаљина** ж *просторна или временска удаљеност, растојање, размак:* ~ на великој (малој) раздаљини.

раздаљити, ра̀зда̄љӣм свр. *одмаћи, удаљити.* ■ **~ се** *одмаћи се, удаљити се.*

раздáнити се, ра̀зданӣ се свр. (обично безл.) *засветлети се, забелети (о дану), свануши.*

раздањи́вати (се), -а̀њујē (се) *несвр. према раздании (се).*

ра̀здати, -а̄м (раздáмо и ра̀зда̄мо; 3. л. мн. ра̀здајӯ) свр. **1.** *разделити све дајући многима, испоклањати; дати у више прилика већем броју лица, изделити:* ~ имање, ~ ствари, ~ књиге, ~ новац. **2.** *предати, уручити свакоме оно што му је упућено:* ~ позиве, ~ пошиљке. ■ **~ се** *распрострети се, разлећи се, одјекнути (о звуку).*

раздвáјати (се), ра̀здва̄ја̄м (се) *несвр. према раздвојити (се).*

раздва̀ја̄ч, -áча м *онај који некога, нешто раздваја, растављача, растављач.*

раздваја̀чица ж *она која некога, нешто раздваја, растављача.*

рáздво̄ј и **рáздвој,** -оја м **1.** *раздвајање, растављање, одвајање; раскидање; прекид односа, разлаз, растанак:* ~ с пријатељем. **2.** *граница, међа; оно чиме се обележава граница, међа:* поставити ~, ~ имања̄.

ра̀здвојено прил. *одвојено, одељено; појединачно:* ~ узевши.

ра̀здвојено̄ст, -ости ж *стање онога што је раздвојено, онога који је раздвојен, одвојеност, подељеност, неповезаност:* ~ делова студије.

раздво̀јив, -а, -о *који се може раздвојити, раставити, растављив, дељив.*

раздво̀јиво̄ст, -ости ж *особина онога што је раздвојиво, онога који је раздвојив, способност раздвајања, дељивост.*

раздво̀јити, ра̀здвојӣм (имп. ра̀здво̄ј; трп. ра̀здвојен) свр. **1. а.** *разделити, раставити на делове, у групе, поделити; расцепати на два дела, прецепити, предвојити:* ~ новац, ~ чету на два дела; ~ махуну, ~ конопац. **б.** *одвојити једно од другог; разликовати:* ~ болесне и здраве; ~ тонове. **2.** *размаћи, раскрилити:* ~ руке, ~ завесу. **3.** *раставити завађене:* ~ учеснике туче, ~ силеџије. **4.** *изазвати раскид каквог односа, распад неке заједнице, учинити да се нека заједница, веза распадне, раскине, растурити:* ~ супружнике, ~ пријатеље. ■ **~ се 1. а.** *поделити се на делове, на групе, раставити се; упутити се, поћи у различитим правцима, растати се:* ~ се на утакмици, ~ се на излазу из биоскопа. **б.** *расцепити се, предвојити се (нпр. о концу).* **2.** *размаћи се, раставити се, одвојити се (нпр. о рукама, о застору итд.).* **3.** *раскинути неки однос, везу са неким; раскинути пријатељство с неким, посвађати се, разићи се; раскинути брачну везу, развести се:* ~ се од друга; ~ се од жене. • **~ се с душом** *в. растати се са животом (под растати се).*

рáздво̄јнӣ, -а̄, -о̄ **а.** *који раздваја, разграничава, гранични; прегрaдни:* ~ зид. **б.** *који јасно раздваја, уочава разлике, којим се јасно виде разлике, границе, ивице нечега:* дурбин с великом раздвојном моћи.

рáздвојно̄ст, -ости ж *стање, особина онога што је раздвојно, онога који је раздвојан; подвојеност; раздвојивост.*

раздѐбљати се, -а̄м се свр. *постати дебео, угојити се; раскрупњати се.*

раздéвати, ра̀зде̄ва̄м јек. **раздиjѐвати,** ра̀здиjева̄м *несвр. према разденути, разде(с)ти.*

раздевичéње јек. **раздјевичéње** с *одузимање девичанства, невиности, дефлорација.*

раздѐвичити јек. **раздјѐвичити,** -ӣм свр. *одузети девичанство, невиност (девојци), дефлорисати.*

раздéлити, ра̀зде̄лӣм јек. **раздиjѐлити,** ра̀здиjелӣм (трп. ра̀зде̄љен јек. ра̀здиjељен) свр. **1. а.** *раставити на делове, поделити:* ~ хлеб на три дела, ~ војску у четири колоне. **б.** *оделити, одвојити, разграничити:* ~ жито од кукоља, ~ две (једну од друге) покрајине (нпр. о реци). **в.** *разместити на две стране; очешљати на раздељак:* ~ праменове вуне; ~ косу, ~ бркове. **2. а.** *дати већем броју лица, раздати:* ~ своје ствари, ~ имовину, ~ књиге, ~ храну. **б.** *распоредити на већи број лица:* ~ посао, ~ дужности. **в.** *распоредити нешто тако да потраје одређено време:* ~ снагу (нпр. за време трке). ■ **~ се 1.** *раставити се на делове; расцепити се, предвојити се (нпр. о коси, влакну и сл.).* **2.** уз. повр. *извршити међусобну поделу, поделити се; одвојити се један од другог (нпр. о некој заједници, организацији).* • **~ се са душом** *в. растати се са животом (под растати се).*

рáздељак јек. **рáздјељак,** -е̄љка м **1. а.** *линија на глави од које се власи косе раздељују, рашчешљавају на две стране:* крив ~, чешљати косу на ~, пољубити некога у ~. **б.** *место где се нешто раздељује, одваја, рачва:* ~ потока, ~ пута. **2.** *издвојени део нечега, одељак, преградак:* ~ ормана.

ра̀зде̄љено̄ст јек. **ра̀здиjељено̄ст,** -ости ж *стање онога што је раздељено, онога који је раздељен, подељеност, раздвојеност, одвојеност.*

раздељи́вати (се) јек. **раздјељи́вати (се),** -ѐљује̄м (се) *несвр. према разделити (се).*

ра̀зденути јек. **ра̀здjенути,** -не̄м свр. *растурити оно што је садевено, саденуто:* ~ стог, ~ сено, ~ снопље.

рáздео, -дела јек. **рáздио** (рáздjел), -дjела м **1.** *један део од неке целине која је подељена на више делова, одељак; група, категорија, врста (у систематизацији):* ~ геолошког периода; ~ сисара̄. **2.** *одељење, одсек неке установе, уреда:* правно-судски ~. **3.** *део списа, поглавље; рубрика:* ~ чланка. **4.** *в. разделак (2).*

ра̏здеоба јек. **ра̏здиоба** ж **1.** *раздвајање на делове, разделе, деоба, подела:* административна ~, ~ каменог доба. **2.** *распоређивање и додела делова неке целине појединим лицима, расподела:* ~ колача, ~ земље, ~ имања.

ра̀здер м *раздерано, поцепано место, раздеротина; пукотина, расцеп.*

раздѐрати, ра̀здере̄м (р. пр. ра̏здерао, -а̄ла; трп. ра̏здера̄н) свр. **1. а.** *наглим покретом поцепати, искидати; уопште поцепати:* ~ крпу, ~ папир на парампарчад, ~ хаљину на ексеру. **б.** *повредити расцепивши, расекавши:* ~ усну. **2.** *покварити, оштетити ношењем, похабати (одећу, обућу):* ~ ципеле, ~ блузу. ■ **~ се 1.** *искидати се на комаде, на парчад, исцепати се.* – Хаљина се раздерала од трња. **2.** *покварити се, оштетити се од дугог ношења, похабати се, поцепати се (о одећи, обући).* **3.** *оштро, грубо викнути на некога, продерати се, развикати се; ударити у дреку.* • **~ душу, срце (некоме)** *нанети велики душевни бол, патњу (некоме), јако ожалостити (некога).*

раздѐрњати се, -а̄м се свр. *развикати се, раздерати се.*

раздѐротина ж **1.** *раздерано, поцепано место, рупа:* ~ на врећи. **2.** *већа површинска озледа на кожи, рана; огреботина.*

ра̀здесити, -сӣм свр. **1.** *расклимати, растрести; пореметити, покварити:* ~ пумпу. **2. а.** *олабавити жице на музичком инструменту, раштимовати:* ~ виолину, ~ клавир. **б.** фиг. *лишити склада, хармоније:* ~ душу. ■ **~ се 1.** *расклимати се, растрести се; пореметити се, покварити се (о неком механизму и сл.).* **2. а.** *разлабавити се, раштимовати се (о жицама на музичком инструменту односно о музичком инструменту са жицама).* **б.** *постати нескладан, нехармоничан (о звуцима, гласовима).*

ра̀зде(с)ти, ра̀здене̄м (ра̀зеде̄м) јек. **ра̀здје(с)ти,** ра̀здјене̄м (ра̀здједе̄м)) свр. *в. разденути.*

ра̀здешено прил. *без склада, хармоније, нескладно:* ~ свирати.

ра̀здешено̄ст, -ости ж *стање онога што је раздешено, расклиманост; поремећеност; раштимованост:* ~ жица.

раздије- *в. разде-.*

ра̀здимити се, -ӣм се свр. **а.** *разићи се (о диму, задимљености).* **б.** *очистити се од дима (о просторији, ваздуху и сл.).*

раздимљи́вати се, -ѝмљује̄м се *несвр. према раздимити (се).*

рáздио *в. раздео.*

ра̏здиоба *в. раздеоба.*

ра̏здирати (се), -рēм (се) *несвр. према раздерати (се) и раздрети (се).*

раздје- јек. *в. разде-.*

ра́здо̄бље с *већи временски одсек, период, доба:* ~ живота, историјско ~.

ра̏здо̄ље и **ра́здо̄ље** с *појас, предео равног земљишта међу брдима, удолина, долина.*

ра́здор м *неслога, сукоб, трвење, свађа; расцеп:* унети ~ међу народ, изазвати ~. • **јабука (семе, клица и сл.) раздора** *повод, узрок сукоба.*

раздрага́вати (се), -ра̀га̄ва̄м (се) *несвр. према раздрагати (се).*

ра̏зདра̄га̄н (ра̀здра̄га̄н), -а, -о **1.** *трп. од раздрагати (се).* **2.** *добро расположен, веома весео, радостан.*

ра̏здра̄га̄но (ра̀здра̄га̄но) прил. *веома радосно, весело:* ~ певати.

ра̏здра̄га̄но̄ст (ра̀здра̄га̄но̄ст), -ости ж (инстр. -ошћу) *стање, расположење онога који је раздраган, веселост.*

раздра̀гати, -а̄м (раздра́гати, ра̀здра̄га̄м) свр. *довести у стање доброг расположења, изазвати добро расположење код некога, учинити радосним, јако развеселити:* ~ мајку. ■ **~ се 1.** *јако се орасположити, развеселити.* **2.** *разиграти се од среће, радости.*

ра̀здра̄жено прил. *љутито, срдито; узрујано, нервозно:* ~ рећи, ~ псовати.

ра̀здра̄жено̄ст, -ости ж *стање онога који је раздражен, љутина, срдитост; узрујаност.*

раздраже́ње с *узнемирење; узрујаност, раздраженост.*

раздра̀жив, -а, -о *в. раздражљив.*

раздражи́вати (се), -а̀жује̄м (се) *несвр. према раздражити (се).*

раздра̀живо̄ст, -ости ж *в. раздражљивост.*

раздра́жити, ра̀здра̄жӣм (трп. ра̀здра̄жен) свр. **1. а.** *јако узнемирити, узрујати; разљутити, расрдити, разбеснети:* ~ масу. **б.** *претерано надражити (чула).* **2.** *подстаћи, побудити, појачати (неки непријатан осећај, непријатно осећање), подјарити:* ~ жеђ, ~ мржњу. ■ **~ се** *јако се узнемирити, узрујати; разљутити се, расрдити се.*

раздра̀жљив, -а, -о **1.** *који се лако раздражује, узрујава, љути:* ~ човек, ~ пас. **2.** *који раздражује, узрујава; који претерано надражује чула, органе, који појачано делује на нагоне, изазивачки:* ~ мирис, ~ бука.

раздра̀жљивац, -ӣвца м *врста бојног отрова који надражује органе за дисање.*

раздра̀жљиво прил. **1.** *раздражујући, узрујавајући, узнемирујући; изазивачки:* ~ деловати на некога. **2.** *раздражено, љутито, бесно:* ~ викати.

раздра̀жљиво̄ст, -ости ж *стање и особина онога који је раздражљив.*

раздра̀жујӯћӣ, -а̄, -е̄ *који раздражује, који делује раздражљиво на чула.*

раздра́пати, ра̀здра̄па̄м свр. *грубо рашчешати, разгребати, раздерати:* ~ кожу. ■ **~ се 1.** *разгребати се, рашчешати се:* ~ се по рукама. **2.** *поцепати се, издерати се (нпр. о одећи).*

ра̀здрати (се), -дере̄м (се) свр. *в. раздерати (се).*

раздре́мати, ра̀здре̄ма̄м јек. **раздриjѐмати,** ра̀здриjема̄м свр. (некога) **а.** *растерати дремеж (некоме), расанити; разбудити.* **б.** фиг. *покренути из учмалости.* ■ **~ се а.** *престати дремати, одагнати дремеж, расанити се; разбудити се.* **б.** фиг. *покренути се из учмалости, мртвила, ренути се.*

ра̀здре̄ти (се) јек. **ра̀здриjети (се),** ра̏здре̄м (се) и ра̀здере̄м (се) свр. *в. раздерати (се).*

раздре́чати се, -чӣм се свр. *надати дреку, развикати се.*

раздреше́ње с *расплет, расплетај.*

раздреши́вати (се), -ешује̄м (се) *несвр. према раздрешити (се).*

раздре́шити, ра̀здре̄шӣм јек. **раздриjѐшити,** ра̀здриjешӣм свр. *одрешити, размрсити (чвор, узао); дрешењем везе, петље отворити, развезати оно што је било увезано, привезано:* ~ завежљај, ~ врећу. ■ **~ се а.** *одвезати се, развезати се (о чвору, узлу, односно ономе што је завезано, увезано).* **б.** фиг. *ослободити се друштвених, моралних стега, обзира, разуларити се, разуздати се.* • **~ језик** *почети говорити, распричати се.* **~ кесу** *почети трошити новац, раздати, разделити доста новца.* **раздрешио му се језик** *каже се кад се неко расприча.*

раздржа́вити, раздр̀жа̄вӣм свр. (нешто) **1.** *одузети (нечему) статус државе:* ~ земљу. **2.** *ослободити државне контроле:* ~ економију.

раздрије- *в. раздре-.*

ра̀здр̄љено прил. *раскопчано, неуредно откопчано, разоткривено, разголићено:* ићи ~.

ра̀здр̄љено̄ст, -ости ж *стање и особина онога који је раздрљен, онога што је раздрљено.*

раздрљи́вати (се), -др̀љује̄м (се) *несвр. према раздрљити (се).*

раздр́љити, ра̀здр̄љӣм свр. *раскопчати (одећу) око врата, преко груди:* ~ кошуљу, ~ прслук. **б.** *раскопчавши одећу разоткрити, разголитити (обично груди или врат):* ~ груди, ~ врат. ■ **~ се** *раскопчати одело на себи; разголитити се раскопчавши одећу на себи.*

раздрма́вати (се), -р̀ма̄ва̄м (се) *несвр. према раздрмати (се).*

ра̀здрмати, -а̄м свр. **1.** *дрмајући расклимати, расклатити:* ~ зуб, ~ колац. **2.** (некога) **а.** *учинити да се неко покрене, да живне, продрмати:* ~ некога из сна. **б.** фиг. *покренути из учмалости, ренути.* ■ **~ се 1.** *расклимати се, расклатити се услед дрмања.* **2.** фиг. *покренути се из учмалости, ренути се, живнути.*

раздрму̀сати, -а̄м свр. *снажно, јако раздрмати.* ■ **~ се** *снажно се раздрмати.*

раздро̀бити, ра̀здробӣм (трп. ра̀здробљен) свр. **а.** *притиском разбити, разломити (нешто чврсто) у ситне комаде, уситнити, измрвити; смрвити:* ~ земљу, ~ хлеб. **б.** фиг. *учинити да се нешто распадне, распарча, расцепкати:* ~ царство. ■ **~ се а.** *разбити се, разломити се, распасти се у ситне комаде, мрве, измрвити се (нпр. о хлебу).* **б.** фиг. *распарчати се, раскомадати се у више делова (нпр. о царству).*

раздробља́вати (се), -о̀бља̄ва̄м (се) *несвр. према раздробити (се).*

ра̀здробљено прил. **а.** *издробљено, измрвљено, иситњено.* **б.** фиг. *искидано, неповезано:* говорити ~.

ра̀здробљено̄ст, -ости ж *стање и особина онога што је раздробљено, измрвљеност; уситњеност, распарчаност:* феудална ~.

раздробље́ње с *уситњење, распад:* ~ стене.

раздробљи́вати (се), -о̀бљује̄м (се) *несвр. према раздробити (се).*

раздр́пати, ра̀здр̄па̄м свр. *издрпати, поцепати, подерати:* ~ одело. ■ **~ се** *исцепати се, подерати се (о одећи и сл.).*

ра̏здр̄т, -а, -о **1.** *трп. од раздрети (се).* **2.** фиг. *промукао, храпав, груб (о гласу).*

ра̀здр̄ти, ра̏здре̄м свр. *в. раздрети.*

ра̏здр̄то прил. *искидано, растргано.*

ра̏здр̄то̄ст, -ости ж *стање и особина онога што је раздрто, искиданост, растрганост, распарчаност.*

раздруже́ње с *распад неке заједнице, разлаз; деоба, подела:* ~ пословних партнера.

раздружи́вати (се), -у̀жује̄м (се) *несвр. према раздружити (се).*

раздру́жити, ра̀здрӯжӣм свр. **1.** *изазвати раскид, раздор међу онима који су здружени, раскинути, растурити неку везу,*

заједницу: ~ ортаке, ~ савез. **2.** *раставити делове неке целине; расйарити:* ~ комплет књига; ~ рукавице. ■ **~ се** *йрестати се дружити, сарађивати са неким; йрекинути економске, йолитичке, йословне и сл. везе са неким, разићи се, раздвојити се:* ~ се са неким.

раздува́вати (се), -ӯвāвāм (се) *несвр. йрема раздувати (се).*

раздӯ́вати, ра̏здӯвāм (раздӯ́хати, ра̀здӯхāм и ра̀здӯшēм) свр. **1. а.** *дувањем растерати, разнети на све стране (о ветру):* ~ прашину. **б.** фиг. *разнети неки глас, вест (обично нетачну); йреувеличати значај нечега.* **2.** *расйирити, расйалити (ватру):* ~ жеравицу. ■ **~ се** *йочети јако дувати (о ветру).*

раздуже́ње с **1.** *враћање дуга уз ослобођење од дужничке обавезе, йрестанак дужничког односа.* **2.** *ослобођење од одређене дужности, задатка, обавезе.*

раздужи́вати (се), -ӯжујēм (се) *несвр. йрема раздужити (се).*

раздӯ́жити, ра̀здӯжӣм свр. (некога) **1.** *отйисати некоме дуг, ослободити дужничког односа.* **2.** *ослободити йоверене дужности, задатка.* ■ **~ се 1.** *йодмирити дужничке обавезе, исйлатити, вратити дуг.* **2.** *ослободити се одређене дужности, задатка.*

раздӯ́хати (се) *в. раздувати (се).*

разђи́пати се, ра̀зђӣпāм се свр. *йочети јако ђийати, йоскакивати, ударити у ђийање, раскакати се; разиграти се.*

разелѐктрисати, -ишēм свр. физ. *учинити да нешто изгуби електрицитет, да остане без електрицитета:* ~ шипку. ■ **~ се** *изгубити електрицитет, йрестати бити наелектрисан (о наелектрисаном телу).*

разигра́вāње с **1.** *гл. им. од разигравати (се).* **2.** спорт. *в. йлеј-оф.*

разигра́вати (се), разѝгрāвāм (се) *несвр. йрема разиграти (се).*

ра̏зигрāн (ра̀зигрāн), -а, -о **1.** *трй. од разиграти (се).* **2.** *који је сав у йокрету, жив, живахан, весео, раздраган:* ~ девојка.

ра̏зигрāно (ра̀зигрāно) прил. *живо, необуздано; раздрагано.*

ра̏зигрāнōст (ра̀зигрāнōст), -ости ж *стање и особина оног који је разигран, оног што је разиграно, живост; раздраганост.*

разѝграти (ра̀зиграти), ра̀зигрāм свр. **1.** *учинити да неко йочне играти, йодстаћи на игру:* ~ играче. **2. а.** *йокренути на живљу активност, убрзати ритам нечега:* ~ машту. **б.** *изазвати нечију живост, ведрину, ойтимизам, исйунити радошћу:* ~ нечију душу. ■ **~ се 1. а.** *йочети живо, весело играти, сав се йредати игри; ударити у йоигравање, йоскакивање.* **б.** спорт. *заиграти добро, йуном снагом:* ~ у првом полувремену. **2.** *раздрагати се, развеселити се (нйр. о души).* • **~ коња** *йодстаћи коња да йоиграва; йотерати коња у кас.*

разѝгуманити, -ӣм свр. *одузети некоме йоложај игумана, лишити игуманског достојанства.*

разѝдати, ра̀зӣдāм свр. *разрушити оно што је било сазидано, разградити:* ~ зид, ~ кућу.

разиђи́вати, -ѝђујēм *несвр. йрема разидати.*

разѝлазак, -аска м *разлаз, растурање; неслагање, раздор.*

разѝлазан, -зна, -о *који се разилази, дивергентан; суйротан:* разилазни путеви; разилазне тежње.

разѝлазити се, -ӣм се [гл. им. разѝлажēње с] *несвр. йрема разићи се.*

ра̏зина ж *в. ниво.*

разискра́вати (се), -ѝскрāвāм (се) *несвр. йрема разискрити (се).*

ра̀зискрити, -ӣм свр. *расйалити нешто тако да излећу искре, варнице:* ~ буктињу. ■ **~ се** *йочети бацати искре, варнице из себе, искричаво засијати.*

разѝћи се (ра̀зӣћи се), ра̀зӣђēм се (имп. разѝђи се; аор. разѝђох се, разѝђе се и ра̏зӣђе се; р. пр. разѝшао се и ра̀зишао се, -шла се; пр. пр. ра̑зѝшāвши се и ра̀зишāвши се) свр. **1. а.** *отићи на разне стране (о већем броју лица); отићи у два смера, раздвојити се.* **б.** *раширити се, расйрострети се, разнети се (о некој вести, гласу).* **в.** *йостейено се расйлинути, расйршити се, изгубити се, ишчезнути, нестати (нйр. о диму, магли, йари, мирису, облацима и сл.).* **2. а.** *йоказати неслагање са неким у мишљењу, оцени, доћи у сукоб, конфликт са неким, завадити се, йосвађати се.* **б.** *йрекинути узајамне односе са неким, растати се; йрекинути брачну заједницу, развести се:* ~ с пријатељем; ~ са женом. **в.** *растурити се, расйустити се, расйасти се (о организацији, удружењу).*

разја̀гмити и **ра̀зјагмити,** ра̀зјагмӣм (трп. ра̀зјагмљен) свр. *йоузимати, разнети на јагму, разграбити; уойште доћи до нечега на јагму:* ~ робу, ~ књиге; ~ места.

ра̀зјадити, -ӣм и **разја́дити,** ра̀зјāдӣм свр. *растужити, ражалостити, ојадити.* ■ **~ се** *йостати тужан, ожалостити се, ојадити се.*

ра̀зјађенōст и **ра̀зјāђенōст,** -ости ж *стање оног који је разјађен, ражалошћен, дубока йотиштеност, ојађеност.*

разја́зити, ра̀зјāзӣм свр. **1.** *развалити јаз одстрањивањем бране или друге йрейреке.* **2.** *в. разјайити:* ~ уста. ■ **~ се** *в. разјайити.*

разја́пити, ра̀зјāпӣм (трп. ра̀зјāпљен) свр. *широм отворити (нешто) тако да зјайи:* ~ уста. ■ **~ се** *широм се отворити, зинути (нйр. о јазу, йровалији).*

разјапљи́вати (се), -а̀пљујēм (се) *несвр. йрема разјайити (се).*

ра̀зјāрено прил. *јаросно, гневно, бесно, љутито:* ~ викати.

ра̀зјāренōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање оног који је разјарен; јарост, бес, йомама.*

разјаре́ње с *излив беса, йомама.*

разјари́вати (се), -а̀рујēм (се) *несвр. йрема разјарити (се).*

разја́рити, ра̀зјāрӣм (трп. ра̀зјāрен) свр. **1.** *йодстаћи да се разбукти, расйалити (ватру).* **2.** *довести у стање јарости, гнева, разбеснети, ражестити:* ~ учитеља. ■ **~ се** *йостати јаростан, йасти у ватру, гнев, разбеснети се, йобеснети.*

разја́снити, ра̀зјāснӣм (трп. ра̀зјāшњен) свр. *учинити јасним, разумљивим, објаснити, расветлити:* ~ замршени случај, ~ ситуацију. ■ **~ се 1.** *йостати јасан, разумљив (о нечему загонетном, недовољно јасном).* **2.** *доћи до заједничког става у вези с неким несйоразумом.*

ра̀зјахати, -јашēм свр. (обично с допуном „коња“ и сл.) *сићи с коња, сјахати.*

разјахи́вати, -а̀хујēм *несвр. йрема разјахати.*

разјашњи́вати (се), -а̀шњāвāм (се) *несвр. йрема разјаснити (се).*

разјашње́ње с *објашњење, тумачење; јасан одговор на неко йитање:* ~ замршеног случаја; дати ~.

разја̀шњив, -а, -о *који се може разјаснити.*

разје́дати (се), ра̀зјēдāм (се) *несвр. йрема разјести (се).*

ра̀зједенōст, -ости ж *стање оног што је разједено, изгризеност.*

разједи́нити, -ѐдӣнӣм (трп. разјѐдӣњен) свр. **1.** *разбити нечије јединство, изазвати раздор између нekога, завадити (некога):* ~ народ. **2.** *раставити на делове, изделити:* ~ композицију. ■ **~ се** *раздвојити се, раставити се, разићи се; разбити се (о нечему што је било јединствено, уједињено).*

разједиња́вати (се), -ѝњāвāм (се) *несвр. йрема разјединити (се).*

разјѐдӣњено прил. *изгубивши јединство, без јединства, без слоге, нејединствено, раздвојено:* деловати ~.

разјѐдӣњенōст, -ости ж *стање оног што је разједињено, раздвојеност.*

разједиње́ње с *расйад, расцей, разлаз:* ~ партије.

разједињи́вати (се), -ѝњујēм (се) *несвр. йрема разјединити (се).*

разје́дити, ра̀зјед̄им (трп. ра̀зјеђ̄ен) свр. *изазвати јед, гнев код некога, расрдити, разбеснити, разљутити, озлоједити:* ~ мајку. ■ ~ **се** *постати гневан, љутит, разљутити се, разгневити се, разбеснети се, озлоједити се.*

разјѐдљив, -а, -о *који се може разјести, разгристи, који се лако разједа.*

разједнача́вање с **1.** *гл. им. од разједначавати (се).* **2.** лингв. *гласовна промена разилажења, удаљавања два иста или слична гласа када се нађу у суседству на тај начин што један од њих прелази у неки други глас, дисимилација:* ~ самогласника, ~ сугласника.

разједнача́вати (се), -а̀ча̄ва̄м (се) и **разједначи́вати (се),** разједна̀чује̄м (се) *несвр. према разједначити (се).*

разједначи́вање с **1.** *гл. им. од разједначивати (се).* **2.** *в. разједначавање (2).*

разједна́чити, -ѐдна̄чӣм свр. *начинити разлику између истих или сличних елемената, ствари, појава, оделити, раздвојити, разјединити.* ■ ~ **се 1.** *раздвојити се, разјединити се.* **2.** лингв. *претрпети разједначавање, дисимилацију (о гласовима).*

ра̏зједрао, -ала, -о и **разје̏драо,** -ала, -о **1.** *р. пр. од разједрати се.* **2.** *једар, бујан, развијен.*

разјѐдрати се, -а̄м се свр. *постати једар, бујан, набујати.*

разјѐдрити и **ра̀зједрити,** -ӣм свр. пом. *скинути једра с брода.*

ра̀зјеђ̄ено прил. *љутито, гневно, озлојеђено.*

ра̀зјеђ̄ено̄ст, -ости ж *стање онога који је разјеђен, љутина, гнев, јед.*

ра̀зјести, -једе̄м (трп. разјѐден, -ѐна) свр. *разгристи; оштетити разједањем, нагристи; расточити; разорити:* ~ дрво, ~ сто. ■ ~ **се** *оштетити се услед разједања, наједања, ојести се, разгристи се; расточити се, разорити се (нпр. о кожи).*

ра̀зјецати се, -а̄м се свр. *почети јако јецати, ударити у јецање, расплакати се јецајући, ридајући.*

разје́чати се, -чӣм се свр. **1.** *почети јако, много јечати.* **2. а.** *огласити се снажном јеком, заорити се (о јеки, грмљавини и сл.).* **б.** *разлегнути се јеком, громко се разлегнути (нпр. о планини).*

разјогу́нити се, -о̀гӯнӣм се свр. *постати јако јогунаст, узјогунити се.*

ра̀зјужити (се), -ӣ (се) свр. (обично безл.) *постати блажи, топлији, попустити, ојужити (о времену).*

разјуначи́вати се, -а̀чује̄м се *несвр. према разјуначити се.*

разјуна́чити се, -у̀на̄чӣм се свр. **1.** *охрабрити се, ободрити се; показати, испољити јунаштво, храброст, постати јунак.* **2.** *почети се разметати, хвалисати јунаштвом.*

разјури́вати (се), -у̀рује̄м (се) *несвр. према разјурити (се).*

разју́рити, ра̀зјӯрӣм свр. **а.** *натерати у бекство у разним правцима, на све стране, већи број лица или животиња, разагнати, растерати:* ~ децу, ~ живину. **б.** *присилити неку заједницу, организацију да се растури, распадне, грубо, силом распустити:* ~ активисте, ~ бунтовнике. ■ ~ **се** *појурити у разним правцима, растрчати се; разлетети се:* ~ се за послом.

ра̀зјутрити се, -ӣ се свр. безл. *свануути, разданити се.*

разлаба́вити, -а̀ба̄вӣм и **ра̀злабавити,** -ӣм свр. *учинити лабавим, олабавити; расклимати:* ~ уже, ~ везу; ~ кочницу. ■ ~ **се** *постати лабав, олабавити, опустити се; расклимати се (нпр. о ужету, вези и сл.).*

разлаба́вљивати (се), -а̀вљује̄м (се) *несвр. према разлабавити (се).*

разла́гати (се), ра̀зла̄же̄м (се) *несвр. према разложити (се).*

разла̀га̄ч, -а́ча м *оно што изазива разлагање, растварач:* ~ органских материја.

ра́злаз, -а (ра̀злазак, -аска) м **1.** *одлазак на разне стране, у разним правцима, разилазак (понекад у служби узвика – заповест за разилажење):* ~ после састанка. Разлаз! **2. а.** *прекид узајамних односа, раскид неке везе, заједнице, расцеп, растурање:* ~ пријатеља. **б.** *разилажење, сукобљавање (мишљења, ставова и сл.).*

ра́злазан, -зна, -о *в. разилазан.*

ра̀злајати се, -је̄м се свр. **1.** *почети много лајати, ударити у лавеж (о псима).* **2.** фиг. *почети причати нешто непристојно или забрањено.*

разла́мати (се), ра̀зла̄ма̄м (се) *несвр. према разломити (се).*

ра̀зла̄рмати се, -а̄м се свр. *дићи ларму, галаму, разгаламити се, развикати се.*

разле́гати се, ра̀зле̄же̄м се јек. **разлије̏гати се,** ра̀злијеже̄м се *несвр. према разлегнути се, разлећи се.*

разлѐгнути се и **ра̀злегнути се,** ра̀злегне̄м се свр. *в. разлѐћи се.*

разлѐжати се, -жӣ(м) се свр. *в. разле́ћи се.*

ра̀злемити, -ӣм свр. *раставити нешто што је било залемљено; скинути лем с нечега.* ■ ~ **се** *одвојити се, раставити се (о ономе што је било залемљено).*

разле́њити се, ра̀зле̄њӣм се (разле́нити се, ра̀зле̄нӣм се) јек. **разлијѐнити се,** ра̀злијенӣм се свр. *постати лењ, олењити се.*

разле́пити, ра̀зле̄пӣм јек. **разлијѐпити,** ра̀злијепӣм свр. **1.** *одвојити оно што је било залепљено, одлепити:* ~ корице књиге. **2.** *налепити на више места, излепити:* ~ огласе по граду. ■ ~ **се** *одлепити се, одвојити се (о ономе што је било залепљено).*

разлепр̀шати се, -а̄м се свр. *ударити у лепршање, размахати се крилима.*

разлѐпшати се јек. **разљѐпшати се,** -а̄м се свр. *в. пролепшати се.*

разле́тати се, ра̀зле̄ће̄м се јек. **разлијѐтати се,** ра̀злијеће̄м се *несвр. према разлетети се.*

разлѐтети се јек. **разлѐтјети се,** -тӣм се (аор. разлѐт(ј)ех се, ра̏злет(ј)е се; трп. ø) свр. **1. а.** *одлетети у разним правцима, на све стране (о већем броју птица, инсеката и сл.).* **б.** *разићи се, отићи журно, брзо на разне стране (о већем броју лица):* ~ у потрази за робом. **в.** *расути се, растурити се на све стране (нпр. о листићима хартије).* **г.** фиг. *пронети се, рашчути се, раширити се (о гласу, вести).* **2. а.** *почети летети тамо-амо, ударити у летење (о птици, инсекту и сл.).* **б.** *ударити у трчање, јурњаву, растрчати се на све стране:* ~ по кући. **в.** *предати се интензивно неком послу.*

разлѐћи се (ра̀злећи се), ра̀злегне̄м се свр. *одјекнути, заорити се (о јаким звуцима).*

разле́ћи се (ра̀зле̄ћи се), -е́же̄м се (3. л. мн. -е́гӯ се) свр. *почети лежати на јајима (о кокошкама, птицама), разлежати се.*

разли́вати (се), ра̀злӣва̄м (се) *несвр. према разлити (се).*

разлѝвен, -ѐна, -о **1.** *трп. од разлити (се).* **2.** фиг. *развучен, расплинут, опширан:* ~ стил, ~ приповетка.

разливѐно прил. *развучено, расплинуто:* ~ причати.

разлѝвено̄ст, -сти ж (мн. ø) *стање и особина онога што је разливено; развученост, расплинутост:* ~ реке; ~ стила.

разли́зати, ра̀злӣже̄м свр. (нешто) **1.** *лижући разнети, размазати.* **2.** *трењем, дугом употребом истрошити, излизати, похабати:* ~ рукаве. ■ ~ **се 1.** *истрошити се, похабати се од трења или дуге употребе, излизати се (о одећи, обући и сл.).* **2.** *развући се по већој површини (о житким и сл. материјама), размазати се.*

разлије- *в. разле-.*

разлијѐвати (се), ра̀злијева̄м (се) несвр. јек. *в. разливати (се).*

ра́злика ж (дат. -ици) **1. а.** *оно по чему се две ствари, појаве и уопште два појма разликују један од другога, по чему су другачији један од другога, неподударност, неједнакост, несличност, различност:* разлике између полова, ~ у образовању. **б.** *неједнакост у износу, количини, износ за који се две величине не подударају:* ~ у температури, ~ у притиску. **2.** *неједнак положај (друштвени, политички, економски и сл.:* друштвене разлике, социјалне разлике, класне разлике. **3.** мат. *резултат рачунске операције одузимања, износ за који је једна величина мања од друге.* • **сви без разлике** *сви без изузетка, сви одреда.* **без разли-**

ке ко је (шта је *и сл.)* *ма ко (шта) да је, ма ко (шта) био.* **правити разлику** 1) *уочавати разлику и водити о њој рачуна.* 2) *придавати некоме или нечему посебан значај, издвајати од других, разликовати:* ~ између сина и ћерке, ~ међу половима при запошљавању.

ра̀зликō̄внӣ, -ā, -ō лингв. *који се односи на разликовање, који служи разликовању, дистинктиван; који показује разлике:* ~ фактори; ~ речник.

ра́зликовати, -кујēм несвр. (нешто, некога) **1.** *уочавати, схватати, знати разлику, уочавати као неједнако, друкчије; давати некоме, нечему посебно место, третирати одвојено:* ~ боје, ~ звуке, ~ лаж од истине, ~ неколико врста мачака. **2.** *придавати некоме или нечему посебан значај, издвајати од других:* ~ ученике, ~ децу. **3.** *чинити неједнаким, друкчијим, различитим, представљати разлику, различитост у односу на некога, нешто.* – Оно што нас разликује од других је наш однос према традицији. ■ **~ се** *бити различит, друкчији од других, имати, показивати разлику, неједнакост у односу на друге:* ~ се по образовању, ~ се по боји, ~ се у мишљењу, ~ се од својих вршњака.

разлиста́вати (се), -ѝстāвāм (се) *несвр. према разлистати (се).*

разлѝстати, -āм свр. **1.** *учинити да биљка развије лишће (нпр. о сунцу).* **2.** *в. разлистати се.* **3.** *прећи листајући (књигу, свеску и сл.), прелистати:* ~ књигу. ■ **~ се** *развити лишће, пролистати (потпуно), прекрити се лишћем (о биљкама).*

ра̀злити, ра̀злијēм (имп. ра̀злӣј; р. пр. ра̀злио, -ӣла; трп. разлѝвен, -ѐна) свр. (нешто) **1.** *излити у више судова, на више места; излити тако да течност или нека житка материја покрије ширу површину:* ~ млеко у шерпе, ~ мастило, ~ катран. **2.** фиг. *учинити да се нешто рашири, распростре по већем простору, расути:* ~ сунчеве зраке, ~ светлост. ■ **~ се 1. а.** *распрострети се, раширити се по већој површини (о некој течности или житкој материји).* **б.** *излити се из корита, прелити се преко обала (о текућој води и сл.).* **2.** фиг. **а.** *распрострети се, раширити се, захватити већу површину или простор (нпр. о мирису, светлости и сл.).* **б.** *захватити, прожети некога, нечије тело (о осећајима, расположењима).* **в.** *разлегнути се, разнети се, рашчути се (о звуку, гласу).* **г.** *указати се, појавити се (о осмеху на лицу).*

разли́чак, -чка м бот. *једногодишња коровска биљка житних поља тамноплава цвета* Centaurea cyanus *из ф. главочике.*

ра́зличит, -а, -о (ра́зличан, -чна, -о) **1.** *који није једнак, истоветан са неким другим, који се по нечему разликује од другога, друкчији, неистоветан:* различите боје, различита мишљења, ~ од свих других. **2.** *(кад се указује да је у питању више неодређених појмова), разни; разноврстан, разнолик:* различите животиње, различите ношње.

ра́зличито (ра́злично) прил. *на различит(е) начин(е), на разне начине; на други, друкчији начин, друкчије:* ~ се шминкати, ~ мислити, ~ поступати.

ра́зличитōст (ра́зличнōст), -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је различито; разлика, неједнакост; разноврсност, разноликост:* ~ гледишта; ~ националног састава.

ра́злог м **1. а.** *оно (фактор, чинилац) што узрокује, условљава неки поступак, појаву и сл., узрок, повод; побуда, мотив:* ~ недоласка, ~ свађе (за свађу). **б.** *основа, оправдање за неки поступак; повод који нешто оправдава:* имати разлога за оштре речи, имати јаке разлоге. **2.** *основно, логично доказно средство, поткрепљење, доказ, објашњење, аргумент:* одговорити разлозима на нападе. • **имати ~** *имати право, бити у праву.* **с разлогом** *с правом, оправдано.*

ра́зложан, -жна, -о **1.** *који је способан да паметно, логично и исправно расуђује, разборит, разуман, паметан:* ~ човек. **2.** *који се заснива на разлозима, основан, оправдан:* ~ нада, ~ захтев.

ра́зложит, -а, -о *в. разложан (2).*

разлѐжити, ра̀зложӣм свр. (нешто) **1.** *раставити на саставне делове, елементе, нешто што је сложено, разградити, разделити:* ~ хемијско једињење, ~ силу на компоненте. **2.** *распоредити, разместити, распрострти:* ~ тањире по столу. **3. а.** *јасно изложити, објаснити, разјаснити, протумачити:* ~ читав случај. **б.** *систематично изложити, саопштити, изнети:* ~ свој план. ■ **~ се** *распасти се на делове, састојке, елементе, разделити се, раставити се (нпр. о хемијским једињењима).*

ра́зложито прил. *в. разложно.*

ра́зложитōст, -ости ж (мн. ø) *в. разложност.*

ра́зложно прил. **1.** *разборито, разумно, паметно:* ~ говорити, ~ поступити. **2.** *с разлогом, основано, оправдано:* ~ осудити.

ра́зложнōст, -ости ж (мн. ø) *особина онога што је разложно, разборитост, разумност; оправданост, основаност.*

ра̏злокāн, -а, -о *пун локви; пун неравнина, разрован:* ~ пут.

ра̏злокāнōст, -ости ж (мн. ø) *стање и особина онога што је разлокано.*

разлѐкати, ра̀злочēм свр. (нешто) *оштетити (пут) стварајући локве, неравнине (о киши, бујици и сл.):* ~ пут. ■ **~ се** *постати нераван, пун локви (о путу).*

ра́зломак и **ра̀зломак,** -ōмка м мат. *број који показује однос између два броја, односно колико је и којих је делова узето од неког целог броја, величина изражена неким бројем једнаких делова јединице (нпр. 3/4).* • **децимални (десети) ~** *разломак чији је именитељ нека декадна јединица, односно број 10 или неки степен броја 10 (пише се уз помоћ децималног зареза, нпр. 3,7).* **неправи ~** *разломак чији је бројитељ већи од именитеља (нпр. 4/3).* **обични ~** *разломак који се пише уз помоћ разломачке црте (са било којим именитељем).* **прави ~** *разломак чији је бројитељ мањи од именитеља (нпр. 3/4).*

ра́зломачкӣ и **ра̀зломачкӣ,** -ā, -ō *који се односи на разломке:* ~ црта.

разлѐмити, ра̀згломӣм (трп. ра̀зломљен) свр. (нешто) *ломећи раздвојити, разделити на комаде, изломити; разбити:* ~ хлеб; ~ врата. ■ **~ се а.** *поломити се, изломити се, разлупати се, разбити се (о неком ломљивом предмету, нпр. стаклу).* **б.** фиг. *постати исцрпен, изнурен, ломан, исцрпити се, изнурити се (услед напорног рада, болести и сл.).*

ра̀зломљенōст, -ости ж (мн. ø) *стање и особина онога што је разломљено, разбијеност; распарчаност, неповезаност:* ~ стиха, ~ стопе.

разлу́пати, ра̀злӯпāм свр. **а.** *поломити, разбити на комаде, полупати (нешто ломљиво):* ~ прозор, ~ чашу. **б.** *повредити, озледити:* ~ главу, ~ нос. ■ **~ се а.** *разбити се, поломити се, оштетити се при судару, паду и сл. (нпр. о чаши, стаклу, аутомобилу и сл.).* **б.** *задобити повреде, повредити се, озледити се при паду, удару (нпр. о глави, носу и сл.).*

разлуче́ње с *растављање, раздвајање, одлучење:* ~ оваца и јагњади.

разлу̏чив, -а, -о *који се може разлучити.*

разлучи́вати (се), -у̏чујēм (се) *несвр. према разлучити (се).*

разлу̏чивōст, -ости ж (мн. ø) *особина онога што је разлучиво.*

разлу́чити, ра̀злӯчӣм свр. (нешто, некога) **а.** *раставити, раздвојити, разделити:* ~ јагњад од оваца **б.** *одвојити, издвојити (по неком критеријуму); разликовати:* ~ зло од добра. ■ **~ се** *раздвојити се, разделити се; издвојити се, одвојити се.*

разљѐпшати се *в. разлепшати се.*

ра̏зљӯди м *супл. мн. од рашчовек.*

разљу́љати, ра̀зљӯљāм свр. (нешто) *љуљањем расклимати:* ~ столицу. ■ **~ се** *престати бити стабилан, чврсто постављен (услед љуљања, клаћења), расклимати се (нпр. о столици, зубу и сл.).*

разљу́тити, ра̀зљӯтӣм (трп. ра̀зљӯћен) свр. (некога) *довести у стање љутње, гнева, наљутити, разгневити, расрдити:* ~ оца. ■ **~ се** *постати љут, наљутити се, разгневити се, расрдити се.*

ра̀зљӯћено прил. *с љутњом, љутито, гневно, срдито:* ~ говорити.

ра̀зљӯћенōст, -ости ж (мн. ø) *стање онога који је разљућен, љутитост, гнев.*

размàглити се, рàзмаглӣ се свр. (безл. или са субјектом „магла") *разићи се (о магли), измаглити се.*

размагнèтисати се, -ишēм се свр. *престати бити магнетичан, изгубити својства магнета (нпр. о гвожђу).*

размаже́нко (размаже́нац, -нца) м *онај који је размажен, размажен дечак или човек, маза.*

рàзмāжено прил. *мазећи се, мазно, распуштено:* понашати се ~.

рàзмāженōст, -ости ж (инстр. -ошћу; мн. ø) *особина онога који је размажен, распуштеност.*

ра́змаз м **1.** *слој онога што је размазано, размазана материја:* ~ маслаца на хлебу. **2.** мед. *танак слој органске материје размазан на стакленој плочи ради испитивања:* ~ крви.

рàзмазанōст, -ости ж (инстр. -ошћу; мн. ø) *стање и особина онога што је размазано.*

рàзмазати, -ажēм свр. *равномерно, уједначено распоредити и растањити неку мекшу, житку, течну материју по некој површини:* ~ маслац на кришци хлеба, ~ крв на руци.

размази́вати, -āзујēм *несвр. према размазати.*

разма́зити, рàзмāзӣм (трп. рàзмāжен) свр. *учинити некога, нешто мазним, распуштеним, навикнути некога, нешто на угодност испуњавајући му жеље, прохтеве, распустити:* ~ дете, ~ пса. ■ **~ се** *постати мазан, мекушан, навикнути се на угодност, распустити се (нпр. о размаженом детету).*

ра́змак и **рàзмак** м **1.** *раздаљина, растојање, одстојање; удаљеност:* мали ~, ~ између редова. **2.** *временско растојање, дистанца између два догађаја, интервал; пауза, станка:* ~ од три сата.

размàкнути (се) *в. размаћи (се).*

рàзмакнӯтōст, -ости ж (мн. ø) *особина онога што је размакнуто, положај у коме постоји размак између ствари; удаљеност:* ~ столова, ~ обрва.

разма́трати, рàзмāтрāм *несвр. према размотрити.*

размàтрāч, -áча м *онај који нешто разматра, проучава, анализира.*

размàћи (рàзмаћи) и **размàкнути,** рàзмакнēм (аор. размàкох, размàче и рȁзмаче (размàкнух, рȁзмакнӯ); р. пр. рàзмакао, размàкла (рàзмакла) (размàкнуо, -ула); трп. рàзмакнӯт) свр. *направити, начинити размак између нечега, помичући раздвојити, раширити до извесне удаљености:* ~ завесе, ~ редове. ■ **~ се 1. а.** *раставити се, раздвојити се правећи размак (нпр. о вежбачима у строју).* **б.** *заузети места на већој међусобној удаљености и на ширем простору, раширити се (нпр. о дрвећу).* **2.** *разредити се, разићи се (нпр. о магли, облацима и сл.).*

ра́змах м **1.** *покрет размахивања, шири замах:* ~ руку. **2.** *нагао, снажан развитак, развој; успон:* ~ болести; ~ привреде.

рàзмāхāнōст, -ости ж (мн. ø) *стање и особина онога што је размахано; размах, разиграност, динамичност:* ~ играча.

разма́хати, рàзмāшēм свр. (нешто) **1.** *покренути снажно, живо, на све стране, почети снажно махати, млатарати, витлати (нечим):* ~ руке, ~ заставом. **2.** *учинити да нешто узме маха, подстаћи:* ~ развој, ~ привреду, ~ рат. ■ **~ се 1.** *почети живо махати, витлати, млатарати (нечим):* ~ се (рукама), ~ се бичем. **2.** *узети маха, снажно се развити, раширити се* (нпр. о болести, устанку итд.). **3. а.** *почети интензивно, живо обављати неки посао:* ~ на (у) послу. **б.** *препустити се слободно својим расположењима, постати веома живахан, динамичан (нпр. о веселом друштву, играчима и сл.).*

размахи́вати (се), -āхујēм (се) *несвр. према размахати (се) и размахнути (се).*

разма́хнути, рàзмāхнēм свр. **1. а.** *начинити већи замах (нечим), замахнути:* ~ рукама, ~ косом. **б.** *јако, снажно замахнувши лупити, ударити, распалити:* ~ песницом по лицу. **2.** *раширити у замаху:* ~ крила, ~ заставу. ■ **~ се 1. а.** *замахнути јако, снажно:* ~ се и узјахати на коња. **б.** *прионути свом снагом на неки посао, почети живахно, интензивно радити нешто:* ~ се на радној акцији. **2.** *снажно се развити; узети маха (нпр. о устанку, болести итд.).*

ра́змеђа ж *в. размеђе.*

размеђа́вати (се), -èђāвāм (се) *несвр. према размеђити (се).*

ра́змēђе и **ра́змеђе** с **а.** *гранична тачка, гранична линија, међа, граница:* ~ Истока и Запада, ~ двеју земаља. **б.** *гранична временска тачка, гранични тренутак, период:* ~ векова.

размèђити, рàзмеђӣм свр. *поставити међу, границу између нечега, одвојити међом, границом, разграничити:* ~ њиве, ~ имања. ■ **~ се** *раздвојити се утврђујући међу, границу, разграничити се:* ~ се са суседом.

размекша́вати (се), -èкшāвāм (се) *несвр. према размекшати (се).*

размекша́ње с *губитак чврстоће, тврдоће, омекшање:* ~ тла.

размèкшати, -āм (трп. рȁзмекшāн) свр. **1.** (нешто) *учинити меким (гњечењем, додавањем течности и сл.), омекшати:* ~ тесто. **2.** фиг. (нешто, некога) *ублажити, разнежити; одобровољити:* ~ нечије срце. ■ **~ се 1.** *постати мек, омекшати (нпр. о кожи, обући и сл.).* **2.** фиг. **а.** *постати благ, разнежити се, одобровољити се.* **б.** *постати слаб, неотпоран.*

рâзмена и **рȁзмена** јек. **рâзмјена** и **рȁзмјена** ж **1. а.** *давање једне ствари у замену за другу, замена, трампа:* ~ књига. **б.** екон. *замењивање производа рада непосредно или посредством новца између појединаца или заједница:* ~ добара, ~ производа. **2. а.** *узајамно, реципрочно слање, упућивање некога или нечега; обраћање некоме и добијање одговарајућег одговора:* ~ стручњакā, ~ амбасадорā, ~ порукā, ~ писама. **б.** *излагање, предочавање мишљења, ставова и сл. од стране два или више учесника у разговорима, сусретима:* ~ мишљења, ~ гледишта, ~ искустава. • **~ материја** физиол. *разлагање органских материја у организму до коначних производа, метаболизам.*

разме́нити, рàзменӣм јек. **размијèнити,** рàзмијенӣм (трп. рàзмēњен јек. рàзмијењен) свр. **1.** *извршити размену ствари, заменити, трампити једну ствар за другу:* ~ хлеб за брашно, ~ књиге. **2. а.** *узајамно послати, упутити некога или нешто, обратити се некоме уз исти поступак друге стране:* ~ заробљенике, ~ стручњаке, ~ амбасадоре, ~ поруке, ~ писма, ~ здравице. **б.** *изложити, предочити своје мишљење, свој став и саслушати мишљење, став другога саговорника:* ~ мисли, ~ гледишта, ~ искуства. **3.** *променити крупан новац за ситнији, уситнити:* ~ сто динара. ■ **~ се** уз. повр. *извршити с неким размену (нечега), трампити се, мењати се (нечим); променити с неким места, улоге, заменити се:* ~ се с неким за ужину; ~ се с местима у биоскопу. • **~ трећу (четврту, пету и сл.) банку** шаљ. *ући у трећу (четврту, пету и сл.) деценију живота.*

размèнљив и **размјèнљив,** -а, -о *који се може разменити.*

размèнљивōст јек. **размјèнљивōст,** -ости ж *особина онога што је разменљиво.*

разме́њати (се), рàзмēњāм (се) јек. **размијèњати (се),** рàзмијењāм (се) свр. *в. разменити (се).*

размењи́вати (се) јек. **размјењи́вати (се),** -èњујēм (се) *несвр. према разменити (се).*

ра́змер јек. **ра́змјер** м и **ра́змера** јек. **ра́змјера** ж **1. а.** *однос два предмета, две ствари у погледу величине, количине или вредности, сразмера, пропорција:* заступљеност у истим размерама, стајати у правој размери према нечему. **б.** мат. *однос два броја изражен у облику дељења (a : b).* **в.** *однос између дужина, растојања на цртежу и стварних дужина у природи изражен као 1 : 100; 1 : 1.000 и сл.* **г.** хем. *однос саставних делова у смешаним материјалима (нпр. код малтера 1 : 2 : 6).* **2.** (обично у мн.) **а.** *просторна величина, димензије:* велике размере државне територије; корпа великих размера. **б.** *мера, количина:* сејати жито у великим размерама. **3.** (само **размер**) књиж. *метричка структура стиха, песме; метар:* класични ~. • **узети, узимати (достићи, достизати) велике (највеће, огромне) размере** *(по)расти, појача(ва)ти се, разви(ја)ти се у великој мери.*

размера́вати јек. **размјера́вати,** -èрāвāм *несвр. према размерити.*

ра́змēран и **ра́змеран** јек. **ра́змјēран** и **ра́змјеран,** -рна, -о **а.** *који има правилан однос, правилну размеру делова према целини, који има складне димензије, мере, пропорционалан:* размерни органи. **б.** *који је у одређеној размери с нечим, сразмеран:* температура ~ с притиском.

размéрати, рàзмēрāм јек. **размјéрати,** рàзмјēрāм несвр. *в. размеравати.*

рàзмерити јек. **рàзмјерити,** -им свр. *мерећи расподелити, разделити:* ~ брашно, ~ шећер.

рàзмерица јек. **рàзмјерица** ж *дем. од размера.*

ра́змēрје и **ра́змерје** јек. **ра́змјēрје** и **ра́змјерје** с *размер, сразмера, однос.*

ра́змēрно и **ра́змерно** јек. **ра́змјēрно** и **ра́змјерно** прил. *у складу с нечим, сразмерно, пропорционално:* расти ~ с температуром.

ра́змēрнōст и **ра́змернōст** јек. **ра́змјēрнōст** и **ра́змјернōст,** -ости ж *особина онога што је размерно, сразмерност, пропорционалност; размера, пропорција.*

размеси́вати јек. **размјеси́вати,** -ѐсујēм *несвр. према размесити.*

размéсити, рàзмēсӣм јек. **размијѐсити,** рàзмијесӣм свр. *мешећи распрострти, распоредити; мешећи разделити:* ~ тесто по столу; ~ тесто на јуфке.

размѐсти (рàзмести), -ѐтēм свр. *метући разбацати; помести на све стране, рашчистити:* ~ ђубре.

рàзместити јек. **рàзмјестити,** -им свр. **1.** *поставити на разна места; распоредити:* ~ људе на седишта; ~ ученике у клупе. **2.** *распремити (постељу, кревет, лежај) за спавање:* ~ постељу. ■ **~ се** *сместити се на разна места, распоредити се:* ~ се по парку.

ра́змет и **рàзмет** м арх. и рег. **1.** *разилазак, разлаз.* **2.** *разбацивање, растурање, расипање, растур, расип.*

ра́зметан, -тна, -о *који неумерено, немилице троши, расипан.*

размѐтати и **рàзметати,** рàзмећēм *несвр. према разметнути.* ■ **~ се** *хвалисати се; правити се важан, кочоперити се, шепурити се.*

размѐтāч, -áча м *алатка којом се размећу зупци на тестери, пили.*

размѐтљив, -а, -о *који се размеће, хвалише, хвалисав; нескроман.*

размѐтљивац, -ӣвца м *разметљив човек, хвалисавац.*

размѐтљивица ж *разметљива, хвалисава женска особа, хвалисавица.*

размѐтљиво прил. *на разметљив начин, хвалисаво; нескромно:* понашати се ~.

размѐтљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је разметљив, хвалисавост; нескромност.*

ра́зметнӣк м *онај који је разметан, расипник.*

ра́зметница ж *она која је разметна, расипница.*

ра́зметно прил. *на разметан начин, расипнички.*

ра́зметнōст, -ости ж *особина онога који је разметан, расипност.*

рàзметнути и **размѐтнути,** рàзметнēм свр. **1.** *разбацати, растурити, расути; разградити, развалити:* ~ сено, ~ штампарски слог; ~ гнездо. **2.** *разделити, раставити:* ~ ствари на две гомиле. **3.** *улудо потрошити, стра́ћити; упропастити:* ~ имовину, ~ имање.

размéцати, рàзмēцāм свр. разг. *разбити, разлупати, расцопати:* ~ главу, ~ нос.

размéшати, рàзмēшāм јек. **размијѐшати,** рàзмијешāм свр. **1.** *мешајући направити једноличну смешу, мешавину, раствор; измешати, промешати:* ~ малтер, ~ качамак, ~ креч. **2.** *испремештати, промешати:* ~ карте, ~ домине.

размеши́вати јек. **размјеши́вати,** -ѐшујēм *несвр. према размесити.*

рȁзмештāј јек. **рȁзмјештāј** м *смештање, постављање на разна места, размештање, распоређивање; распоред:* ~ војске; ~ играча.

размéштати (се), рàзмēштāм (се) јек. **размјéштати (се),** рàзмјēштāм (се) *несвр. према разместити (се).*

размѝлети се јек. **размѝљети се,** размѝлӣм се свр. *милећи разићи се у свим правцима, на све стране (о гмизавцима, инсектима, гамади и сл.); почети живо милети.*

размимòилазити се, -ӣм се *несвр. према размимоићи се.*

размимои́ћи се (размимòӣћи се), -òӣђēм се свр. **1.** *мимоићи се на путу, разминути се.* **2.** фиг. *разићи се, не сложити се у мишљењу, схватању.*

размини́рати, -ѝнӣрāм свр. *очистити, ослободити од мина (минирани терен):* ~ поље.

размѝнути се, рàзмӣнēм се свр. **1.** *проћи један поред другога идући у супротним правцима, мимоићи се:* ~ с неким на путу. **2.** *проћи, свршити се (обично о неком компликованом, тешком случају).*

размињи́вати се, -ѝњујēм се *несвр. према разминути се.*

рàзмирица и **ра́змирица** ж *несугласица, расправа; свађа, сукоб:* сеоске размирице; међудржавна ~.

рàзмислити, -им свр. *провести неко време мислећи о нечему, промислити, просудити:* ~ о својим намерама.

размѝтити, рàзмӣтӣм свр. рег. *размазити, распустити:* ~ дете.

рàзмицати (се), -ичēм (се) *несвр. према размакнути (се), размаћи (се).*

размѝшљати (се), рàзмӣшљāм (се) *несвр. према размислити (се).*

размлатàрати се (размлàтати се), -āм се свр. *почети брзо млатарати, размахати се:* ~ рукама.

размлачи́вати (се), -àчујēм (се) *несвр. према размлачити (се).*

размла́чити, рàзмлāчӣм свр. *учинити да нешто буде млако, расхладити до умерене температуре:* ~ воду. ■ **~ се** *постати млак, умерено се расхладити.*

рàзмлети јек. **рàзмљети,** -мељēм свр. *самлети, смрвити.* – Размлеће га точкови.

размлита́вити, -ѝтāвӣм и **рàзмлитавити,** -ӣм свр. *учинити млитавим, оставити без живости, енергије:* ~ удове. ■ **~ се** *постати млитав, беживотан.*

размлоха́вити, -òхāвӣм и **рàзмлохавити,** -ӣм свр. *учинити млохавим, млитавим.* ■ **~ се** *постати млохав, млитав.*

размножа́вати (се), -òжāвāм (се) *несвр. према размножити (се).*

размнòжити, рàзмножӣм свр. **1.** (нешто) *учинити да нечега буде више, повећати број нечега; запатити:* ~ живину, ~ стоку. **2.** *в. размножити се.* ■ **~ се** *постати бројнији, намножити се, расплодити се.* – Размножило се борје.

размона́шити, -òнāшӣм свр. (некога) *одузети (некоме) монашки чин.* ■ **~ се** *престати бити монах, одрећи се монашког звања.*

размонти́рати, -òнтӣрāм свр. (нешто) *раставити на делове (уређај, машину).*

размота́вати (се), -òтāвāм (се) *несвр. према размотати (се).*

размòтати, -āм свр. *одвити, развити нешто замотано, завијено; одмотати:* ~ новорођенче, ~ клупко. ■ **~ се** *одмотати се, одвити се.*

размòтрити, рàзмотрӣм свр. (нешто) *размишљајући о нечему проучити, анализирати:* ~ ситуацију, ~ акта.

рàзмрвити, -ӣм свр. (нешто) **1. а.** *самлети, раздробити; смрскати:* ~ орахе; ~ главу. **б.** *уништити, сатрти:* ~ снагу. **2.** *про-*

сути, расути мрве: ~ по кући. ■ ~ **се** *претворити се у мрве, честице, раздробити се (о хлебу, колачима и др.).*

размрда́вати (се), -р̏да̄ва̄м (се) *несвр. према размрдати (се).*

ра̀змрдати, -а̄м свр. *покретима ослободити укочености, разгибати:* ~ тело, ~ ноге. ■ ~ **се** *покренути се, живнути, разгибати се.* – Размрдај се, потрчи!

ра̀змрежити се, -ӣм се свр. *раширити се као мрежа.* – Размрежило се жилаво корење.

ра̀змрешкати се, -а̄м се свр. *раширити се; разгранати се.*

размрза́вати (се), -р̏за̄ва̄м (се) *несвр. према размрзнути (се).*

ра̀змрзнути, -не̄м свр. (аор. ра̀змрзох и ра̀змрзнух; р. пр. ра̀змрзао, -зла и ра̀змрзнуо, -ула) (нешто) *претворити из смрзнутог у течно стање, отопити, откравити:* ~ лед. ■ ~ **се** *прећи из смрзнутог у течно стање, отопити се, откравити се (о нечем смрзнутом).*

размрси́вати (се), -р̏сује̄м (се) *несвр. према размрсити (се).*

размр́сити, ра̀змр̄си̂м свр. **1.** (нешто) *расплести, раздвојити оно што је сплетено, замршено:* ~ конце. **2.** фиг. *разјаснити нешто што је неразумљиво:* ~ шта је истина, а шта лаж. ■ ~ **се** *расплести се, распетљати се.*

размрска́вати (се), -р̏ска̄ва̄м (се) *несвр. према размрскати (се).*

ра̀змр̄ска̄но̄ст, -ости ж *стање онога што је размрскано.*

размр́скати, ра̀змр̄ска̄м свр. *разбити на ситне делове, здробити, смрскати:* ~ стену, ~ колено. ■ ~ **се** *разбити се, раздробити се, смрскати се.* – Чаша паде и размрска се.

размрша́вати (се), -р̏ша̄ва̄м (се) *несвр. према размрсити (се).*

ра̏змр̄ша̄ј м *в. расплет.*

ра̀змувати се, -а̄м се свр. *почети се мувати, хитро ићи тамо-амо:* ~ по стану.

разму́љати, ра̀змӯља̄м и **разму̏љати,** -а̄м свр. *промешати, измуљати:* ~ грожђе.

разму́тити, ра̀змӯти̂м свр. *мућењем, мешањем растворити с течношћу; направити мешајући нешто с нечим течним:* ~ квасац; ~ лимунаду.

размући́вати (се), -у̏ћује̄м (се) *несвр. према размутити (се).*

ра̀змућкати, -а̄м свр. *мућкајући промешати, растрести (нпр. кисело млеко, лек и сл.).*

разна́шати, ра̀зна̄ша̄м несвр. *в. разносити.*

разнежа́вати (се) јек. **разњежа́вати (се),** -е̏жа̄ва̄м (се) *несвр. према разнежити (се).*

ра̀зне̄жено и **ра̀знежено** јек. **ра̀зње̄жено** и **ра̀зњежено** прил. *гануто, тронуто, нежно:* ~ гледати, ~ пећи.

ра̀зне̄жено̄ст и **ра̀знежено̄ст** јек. **ра̀зње̄жено̄ст** и **ра̀зњежено̄ст,** -ости ж *стање онога који је разнежен, ганутост, нежност.*

разнеже́ње јек. **разњеже́ње** с *стање разнежености.*

разне́жити, ра̀зне̄жи̂м и **ра̀знежити,** -и̂м јек. **разње́жити,** ра̀зње̄жи̂м и **ра̀зњежити,** -и̂м свр. (некога, нешто) **а.** *испунити, обузети осећањем нежности; ганути:* ~ нечију душу, ~ (некога) до суза. **б.** *учинити (некога) нежним, меким, неотпорним:* ~ дете. ■ ~ **се а.** *испунити се нежношћу; ганути се:* ~ се читајући роман. **б.** *постати нежан, неотпоран:* ~ се живећи у граду.

ра̀зне̄ти јек. **ра̀знијети,** -не̏се̄м (ра̀знесе̄м) (аор. разне̏сох и ра̀зне̄х јек. ра̀знијех; р. пр. ра̏знео, -е̄ла јек. ра̏знио, -ијела; трп. разне̏сен и ра̏зне̄т јек. ра̏знијет; пр. пр. ра̀зне̄вши јек. ра̀знијевши) свр. **1. а.** *однети на разне стране, на разна места; пренети у разне крајеве:* ~ писма, ~ поклоне, ~ новац; ~ кукуруз по Европи и др. **б.** *развући на све стране; материјално упропастити односећи или дајући ствари од вредности.* – Пси су разнели што су нашли. Старици из куће све родбина разнела. **в.** *испричати, разгласити:* ~ најновије вести. **2.** *експлозијом срушити, дићи у ваздух.* – Граната је разнела кућу. ■ ~ **се** *разлећи се, одјекнути (о лавежу паса́, звоњави, песми и др.).*

ра̂зни̑, -а̄, -о̄ (обично у мн.) **1. а.** *кад се нешто јавља у неодређеном броју, кад је у питању више неодређених појмова:* разни догађаји, разне књиге, разне прилике. **б.** (у им. служби) с непром. *разне ствари (накнадни предлози који се износе на неком састанку):* тачка разно. **2.** *неједнак, различит, неједнак:* деца разног узраста, ~ свет.

разни́зати, ра̀зни̑же̄м свр. *растурити низ, ниску, скинути оно што је нанизано:* ~ огрлицу од бисера.

разно- *као први део сложеница у значењу: разни.*

ра̏знобо̄јан и **разно̀бо̄јан,** -јна, -о *који је разних, различитих боја:* ~ цвеће.

ра̏знобо̄јно и **разно̀бо̄јно** прил. *у разним бојама; различито:* ~ сликати ликове.

ра̏знове̄ран и **разно̀веран** јек. **ра̏зновје̄ран** и **разно̀вјеран,** -рна, -о *који је различите, неједнаке вере:* разноверни народи.

ра̏знови̑дан и **разно̀видан,** -дна, -о *различитог изгледа, разноврстан.*

разно̀врсно прил. *на разноврстан начин.*

разно̀врсно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је разноврсно:* ~ производње.

разно̀врстан, -сна, -о *који је разних врста, који се јавља у више врста, облика, разнолик:* ~ роба, разноврсне потребе.

разно̀гласан, -сна, -о *који је сачињен од гласова различите врсте, јачине, висине; неусклађен, нехармоничан:* ~ певање; ~ зујање.

разно̀гла̄сје и **разно̀гласје** с зб. *гласови разне висине и јачине; дисхармонија.*

разно̀гласно прил. *на разногласан начин:* ~ куцати.

разно̀звӯчан и **разно̀звучан,** -чна, -о *који је сложен од разних звукова, тонова, разногласан:* ~ звоњење.

разно̀крак, -а, -о *који је неједнаких кракова:* разнокраки троугао.

разнокри́лац, -лца и **разно̀крилац,** -и̂лца м зоол. *стеница* Heteroptera.

разно̀лик, -а, -о **1.** *који се јавља у више неједнаких случајева, примера, који је различита лика, врсте, разноврстан:* разнолики људи, разнолике куће, разнолики гласови. **2.** *различит, другачији:* разнолики животи.

разно̀лико прил. *на разнолик начин, неједнако:* ~ примењивати.

разно̀лико̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је разнолико.*

разно̀личан, -чна, -о *разнолик, различит.*

разно̀ли̑чје и **разно̀личје** с *разноликост, различитост.*

разно̀лично̄ст, -ости ж *особина онога што је разнолично, разноликост.*

ра̏знора̄зни̑ и **разно̀ра̄зни̑,** -а̄, -о̄ *разни (у појачаном значењу), разноврстан:* разноразни проблеми, разноразна одела.

разно̀родан, -дна, -о **а.** *који је различитог рода, различите етничке припадности:* разнородни народи. **б.** *који је разних врста, разноврстан; хетероген:* разнородни остаци насеобина, разнородни интереси; разнородни појмови.

разно̀родно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је разнородно.*

ра́знос м *разношење, достављање.*

разно̀са̄ч, -а́ча м **а.** *онај коме је посао да разноси поштанске пошиљке, новине и др.* **б.** *уопште разносилац, преносилац:* ~ лажи и клевета.

разноса̀чица ж *жена разносач.*

разно̀силац, -иоца и **разно̀ситељ** м **а.** *в. разносач (а).* **б.** *уопште онај који нешто разноси, проносилац, преносилац:* ~ заразних клица.

разно̀сити (се), ра̀зносӣм (се) [гл. им. ра̀зношѐње с] *несвр. према разнети (се).*

ра̏зносмѐран јек. **ра̏зносмјѐран,** -рна, -о *који иде, који се пружа у разним смеровима:* ~ гибање.

разно̀стран, -а, -о **1.** мат. *који има стране различите дужине:* ~ троугао. **2.** *који познаје разне ствари, који има више способности, склоности:* ~ уметник.

разностра̀ничан, -чна, -о *в. разностран (1).*

разно̀странōст, -ости ж *особина онога што је разнострано.*

разно̀струк, -а, -о *разноврстан, различит:* ~ значај.

разно̀струко прил. *на разнострук начин:* ~ се уплитати у нешто.

разњѝхати, ра̀зњӣшем (ра̀зњӣхам) свр. (нешто) *почети њихати, зањихати:* ~ љуљашку. ■ ~ **се** *почети се њихати, зањихати се (нпр. о колу, броду и др.).*

разоба̀дати се, -ам се свр. *нагло почети трчати, разбећи се од уједа обада (о говедима).*

разобличáвати, -ѝчāвам и **разобличѝвати,** -ѝчујем *несвр. према разобличити.*

разобличе́ње с *откривање, изношење на видело нечије негативне улоге, карактера и сл.*

разоблѝчити, -о̀блӣчӣм свр. (некога, нешто) *јавно показати нечију негативну улогу, поступак и сл. разоткрити, раскринкати:* ~ улогу тајних агенција.

разобру̑чати, -ам свр. (нешто) *скинути обруче с нечега:* ~ буре. ■ ~ **се** *остати без обруча, расклимати се или распасти због попуштања обруча (о бачви, каци и сл.).*

разобру́чити (се), -о̀брӯчӣм (се) свр. *в. разобручати (се).*

разоглáвити, -о̀глāвӣм свр. *ослободити оглава, улара (нпр. коња и др.).* ■ ~ **се** *ослободити се оглава, улара;* фиг. *остати без реда, система.*

разоде́вати (се), -о̀дēвам (се) јек. **разодијѐвати (се),** о̀дијевам (се) *несвр. према разоденути (се) и разоде(с)ти се.*

разо̀денути јек. **разо̀дјенути,** -нēм (разо̀де(с)ти јек. разо̀дје(с)ти, -енēм (-едēм)) свр. *скинути, свући одећу.* ■ ~ **се** повр. *ослободити се одеће, скинути се, свући се.*

ра̏зонода и **ра̀зонода** ж *пријатно провођење времена, забављање, разоноћивање; оно што разоноћује.*

разо̀нодити, -ӣм свр. (некога) *учинити да некоме буде пријатно, угодно, забавно, забавити, расположити.* ■ ~ **се** *наћи разоноду, забаву, забавити се.*

разо̀ноћēње с *разонода, забава.*

разоноћѝвати (се), -о̀ћујем (се) *несвр. према разонодити (се).*

ра́зор[1] м *уништење, разарање, разорење:* ~ града.

ра́зор[2] м *средишња бразда, бразда у средини орања.*

разорáвати, -о̀рāвам *несвр. према разорати.*

ра́зоран, -рна, -о *који разара, уништава:* ~ деловање, ~ утицај.

разо̀рати, ра̀зорēм свр. *узорати, поорати:* ~ њиву.

ра̀зоренōст, -ости ж *стање онога што је разорено.*

разоре́ње с *разор, уништење:* ~ тврђаве.

разо̀рив, -а, -о **1.** *који се може разорити:* ~ систем. **2.** *в. разоран:* ~ пламен.

разо̀рилац, -иоца м *онај који нешто разара, уништава, сатире.*

разо̀рилачкӣ, -ā, -ō *који се односи на разориоце, који разара, уништава:* ~ дух, ~ намера.

разо̀ритељ м *в. разорилац.*

разо̀рити, ра̀зорӣм свр. **1.** *разрушити, развалити:* ~ цео град. **2.** *упропастити, уништити, упропастити:* ~ брак.

разо̀рљив, -а, -о *в. разорив.*

ра́зорно прил. *на разоран начин:* ~ утицати.

разортаче́ње с *раскид, прекид ортаклука, сарадње.*

разо̀ртачити, -ӣм свр. (некога) *раскинути пословну сарадњу међу ортацима.* ■ ~ **се** *раскинути пословну сарадњу са ортаком.*

разоружáвати (се), -у̀жāвам (се) *несвр. према разоружати (се).*

разоружáње с **а.** *одузимање оружја.* **б.** *смањење и уништавање оружја, смањење наоружања као акт међународног споразума:* атомско ~.

разору̑жати, -ам свр. (некога) **1.** *лишити некога оружја, одузети некоме оружје:* ~ заробљенике. **2.** фиг. **а.** *учинити да неко измени, ублажи став, смекшати:* ~ лепим речима. **б.** *побити у мишљењу, доказивању супротстављајући чињенице, онемогућити некога у некој акцији.* – Тим податком сам га разоружао. **в.** *разобличити, разоткрити.* – Био је разоружан као лажов. ■ ~ **се** *скинути са себе оружје; лишити се оружја.*

разоткрѝвати (се), -о̀ткрӣвам (се) *несвр. према разоткрити (се).*

разо̀ткрити, ра̀зоткријем (имп. разо̀ткрӣј; трп. разоткрѝвен, -ѐна) свр. **1.** *скинути, одстранити покривач или нешто друго што је покривало некога или нешто, открити:* ~ кревет, ~ собу. **2. а.** *открити, изнети у јавност нешто непознато, обелоданити; показати суштину чега, утврдити:* ~ нечије намере; ~ право стање ствари. **б.** *разобличити, раскринкати.* ■ ~ **се** *открити се, показати се.* – Причајући, сам се разоткрио.

разочарáвати (се), -а̀рāвам (се) *несвр. према разочарати (се).*

разо̀ча̄ра̄но прил. *са осећањем разочарања:* ~ отићи.

разо̀ча̄ра̄нōст, -ости ж *стање онога који је разочаран.*

разочарáње с *осећање извесног незадовољства, туге услед неиспуњених очекивања, нада.*

разочáрати, -о̀ча̄рам свр. (некога, нешто) *изазвати незадовољство због неиспуњених очекивања, нада; не оправдати нечије наде, очекивања.* – Та вест ће га разочарати. ■ ~ **се** *изгубити веру у нешто, преварити се у надама, очекивањима:* ~ се у организацију фестивала, ~ се у живот.

разочаре́ње с *в. разочарање.*

ра̏зрада и **ра̂зрада** ж *детаљна обрада, развијање какве теме, замисли, плана и сл.*

разрáдити, ра̀зра̄дӣм свр. (нешто) **1.** *подробно, у појединостима обрадити:* ~ тему. **2.** *оспособити за интензивну производњу:* ~ рудник. **3.** *разгибати, размрдати:* ~ ноге. ■ ~ **се** *предати се раду; проширити послове.*

ра̀зра̄ђено прил. *са детаљном, опширном обрадом.*

ра̀зра̄ђенōст, -ости ж *особина онога што је разрађено, детаљна обрада.*

разрађѝвати, -а̀ђујем *несвр. према разрадити.*

разрáколити се, -ӣм се свр. *ударити уракољење, раскокотати се, раскокодакати се (о кокошима).*

разрањáвити, -а̀ња̄вӣм свр. (нешто) *учинити рањавим, повредити на више места:* ~ ноге. ■ ~ **се** *постати рањав, добити ране.*

разрáстати се, ра̀зра̄стам се *несвр. према разрасти се.*

разрáсти се (ра̀зра̄сти се), -рáстēм се свр. *бујно израсти, нарасти у висину и ширину; порасти и ојачати, раскрупњати се.*

разра̀чвати се, -ам се свр. *развити се у рачве, разгранати се (о дрвећу).*

разрачунáвати (се), -у̀на̄вам (се) *несвр. према разрачунати (се).*

разрачу̑нати, -ам свр. **а.** *средити рачуне; истерати на чистину, расправити.* **б.** *прецизно израчунати, разрадити.* ■ ~ **се** *обрачунати се, расправити се с неким.*

ра́зред м **1. а.** *одређена, једногодишња фаза школовања (у основној и средњој школи); школски програм предвиђен за једну годину:* завршити први ~, понављати ~. **б.** *ученици који наставни програм слушају заједно и истовремено.* **в.** *учионица у школи:* остати у разреду. **2.** *степен у чиновничкој хијерархији у систему плата:* платни ~. **3.** *врста путничког вагона или одељења одређене удобности и цене, класа:* карта за први ~ воза. **4.** *у зоолошкој и ботаничкој класификацији систематска категорија у оквиру кола живих бића, која се даље дели на родове, класа:* ~ птица, ~ сисара и др.

разре̏дити¹, ра̀зре̄ди̑м свр. *распоредити, разместити; разврстати, класификовати:* ~ ствари; ~ семе. ■ ~ **се** *распоредити се, разместити се:* ~ се по брду.

разре́дити², ра̀зре̄ди̑м јек. **разрије̏дити**, ра̀зриједи̑м свр. **а.** *учинити ретким, ређим, проредити:* ~ воћњак. **б.** *смањити концентрацију, густоћу нечега, разводнити:* ~ кафу, чај и др. ■ ~ **се а.** *постати редак, ређи, проредити се.* – Облаци се разредише. **б.** *изгубити од своје густине, концентрације, постати слабији.* – Помрчина се разредила.

разре̏дљив, -а, -о *који се може разредити, учинити ретким:* ~ сок.

ра́зредни̑, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на разред, који припада разреду:* ~ старешина. **2.** (у им. служби: ра́зредни̑ м, ра́зредна̄ ж) шк. *разредни старешина (разредник или разредница).*

ра́зредни̑к м шк. *наставник који је задужен да брине о једном разреду, разредни старешина.*

ра́зредница ж шк. *наставница која је разредник, разредни старешина.*

ра́зредни̑штво с *дужност разредника.*

разре́ђати (се), ра̀зре̄ђа̄м (се) свр. *в. разредити¹ (се).*

ра̀зре̄ђено̄ст јек. **ра̀зријеђено̄ст**, -ости ж *особина, стање онога што је разређено.*

разређе́ње (јек. и разрје́ђење) с *губитак густине, концентрације.*

разређи́вати (се)¹, -е̏ђӯје̄м (се) *несвр. према разредити¹ (се).*

разређи́вати (се)², -е̏ђӯје̄м (јек. и разрјеђивати (се)) *несвр. према разредити² (се).*

разређи̏ва̄ч, -а́ча (јек. и разрјеђи̏ва̄ч) м хем. *течност за разређивање неке густе смесе (боје, лака и сл.) или за уклањање неке сличне материје.*

ра́зрез м **1. а.** *место где је нешто разрезано, прорез; отвор, пукотина:* троугласт разрез на затварачу; ~ капака. **2.** *утврђивање висине пореза; утврђен порез, пореска обавеза:* општински ~, ~ за војску.

ра̀зрезати, -еже̄м свр. **1.** *режући раздвојити, расећи, прорезати:* ~ јабуку, ~ столњак. **2.** *утврдити, одредити величину пореза.*

разрези́вати, -е̏зӯје̄м *несвр. према разрезати.*

разреша́вати (се) јек. **разрјеша́вати (се)**, -е̏ша̄ва̄м (се) *несвр. према разрешити (се).*

разреше́ње јек. **разрје́шење** с **1.** *службено решење о престанку радног односа.* **2.** *расплет радње (нпр. у књижевном делу).*

разре̏шив јек. **разрје̏шив**, -а, -о *који се може разрешити.*

разре̏шиво̄ст јек. **разрје̏шиво̄ст**, -ости ж *особина онога што је разрешљиво.*

разре̏шилац јек. **разрје̏шилац**, -иоца м *онај који нешто разрешава, решава.*

разре́шити, ра̀зре̄ши̑м јек. **разрије̏шити**, ра̀зријеши̑м свр. **1. а.** *ослободити нечега:* ~ обавезе. **б.** *сменити, уклонити с положаја:* ~ дужности директора. **2.** *дати одговор на нешто, одгонетнути; расплести, решити:* ~ целу загонетку; ~ целу ствар. • ■ ~ **се** *ослободити се чега:* ~ се од бремена. • ~ језик *прекинути ћутање, проговорити.*

ра̀зрешница јек. **ра̀зрјешница** ж *акт којим се неко разрешава дужности; званична потврда о исправности пословања.*

разри́вати, ра̀зри̑ва̄м *несвр. према разрити.*

разри̏вено̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је разривено:* ~ терена, политичка ~.

ра̀зридати се, -а̄м се свр. *почети ридати, расплакати се.*

разри́кати се, ра̀зри̑че̄м се свр. *стати рикати, ударити у рику.*

разри́љати, ра̀зри̑ља̄м свр. *разрити:* ~ земљу.

ра̀зритати се, -а̄м се и **разри́тати се**, ра̀зри̑та̄м се свр. *стати се ритати;* фиг. *помамити се, расрдити се.*

ра̀зрити, ра̏зрије̄м (трп. разри̏вен, -е̏на) свр. **1.** *изрити, раскопати:* ~ земљиште, ~ пут. **2.** *довести до расула, разорити:* ~ империју, ~ породицу, брак и др.

разрјеђ- *в. разређ-.*

ра̀зрова̄но̄ст, -ости ж *особина онога што је разровано.*

разро̏вати, ра̀зрӯје̄м свр. **1.** *раскопати, разрити:* ~ пут. **2.** *разорити, упропастити:* ~ живот.

разро̏вити, ра̀зрови̑м свр. *учинити нешто разрованим; направити неред у нечему:* ~ шанце; ~ орман.

разро̏га̄чено прил. *широм отворених очију, чудећи се:* ~ гледати, ~ питати.

разрогачи́вати (се), -а̀чӯје̄м (се) *несвр. према разрогачити (се).*

разрога́чити, -о̀га̄чи̑м свр. *широм отворити, избечити, избуљити (очи, у чуђењу, страху).* ■ ~ **се** *широм отворити, исколачити очи, избечити се.*

разро̏дити, ра̀зроди̑м свр. *раставити од рода; одродити, отуђити:* ~ браћу. ■ ~ **се** *раскинути родбинске односе, отуђити се.*

разро̏јити се, ра̀зроји̑м се свр. *полетети чинећи рој (о пчелама, мухама и др.).*

ра́зрок, -а, -о *коме поглед очију није усклађен, зрикав.*

ра́зроко прил. *као онај који је разрок, зрикаво:* ~ гледати. фиг. *неповерљиво, попреко.* – Сви су ме гледали разроко.

ра́зроко̄ст, -ости ж *особина онога који је разрок, зрикавост.*

разру́чити се, ра̀зрӯчи̑м се свр. *раскинути веридбу.*

разруша́вати, -у̏ша̄ва̄м *несвр. према разрушити (се).*

разруше́ње с *разорење, уништење.*

разру̏шилац, -иоца м *онај који руши нешто, разорилац.*

ра̀зрушити, -и̑м свр. *рушећи уништити, разорити, развалити:* ~ град, ~ пругу. ■ ~ **се** *порушити се, развалити се.*

разувера́вати (се) јек. **разувјера́вати (се)**, -е̏ра̄ва̄м (се) *несвр. према разуверити (се).*

разу̏верити јек. **разу̏вјерити**, -и̑м свр. *уверити некога у погрешност онога у шта је веровао.* ■ ~ **се** *уверити се у погрешност онога у шта се веровало.*

разуда́вати (се), -у̏да̄је̄м (се) *несвр. према разудати (се).*

разу̏дати, -а̄м свр. *удати редом све, поудати:* ~ кћери. ■ ~ **се 1.** *удати се једна по једна, поудавати се.* – Сестре се разудале. **2.** *раставити се од мужа, развести се.*

ра̀зӯђен, -а, -о геогр. *разгранат, разведен:* ~ обала.

ра̀зӯђено̄ст, -ости ж *особина онога што је разуђено.*

разузда́вати (се), -у̏зда̄ва̄м (се) *несвр. према разуздати (се).*

ра̏зузда̄н, -а, -о *распуштен, необуздан; раскалашан:* ~ дете; ~ смех.

разузда̀ни̑к, -и́ка м *онај који је разуздан, раскалашан.*

разузда̀ница ж *она која је разуздана, раскалашна.*

ра̏зузда̄но прил. *раскалашно, необуздано:* ~ се понашати.

ра̏зузда̄но̄ст, -ости ж *особина онога што је разуздано, раскалашност.*

разу̏здати, -а̄м свр. *ослободити узде:* ~ коња. ■ **~ се 1.** *ослободити се узде (о коњу и сл.).* **2.** фиг. *постати необуздан, раскалашан, распустити се.* – Син му се разуздао.

разу̏зе̄ти, ра̀зузме̄м свр. *узимајући разнети, разграбити:* ~ све из продавнице.

разу̏злати, -а̄м свр. *одрешити, развезати, размрсити (узао, чвор).* ■ **~ се** *развезати се, одрешити се.*

разу̏зӯрено̄ст, -ости ж *раскомоћеност, распојасаност.*

разузу́рити се, -у̏зӯрӣм се свр. *раскомотити се; распојасати се:* ~ на кревету; ~ у кафани.

разу̏ла̄рено прил. *необуздано, бесно:* ~ рушити.

разу̏ла̄рено̄ст, -ости ж *особина онога што је разуларено; необузданост, распуштеност.*

разула́рити, -у̏ла̄рӣм свр. *ослободити улара, разуздати:* ~ коња. ■ **~ се 1.** *ослободити се улара (о коњу и др.).* **2.** фиг. *распустити се, разуздати се (о људима).*

ра̏зӯм м **1.** *способност логичког мишљења, поимања, расуђивања, ум, памет.* **2.** *ћуд, нарав.* • **здрав ~** *здраво, логичко, нормално расуђивање.* **привести, довести разуму** *уразумити.*

ра̏зӯман и **ра̏зуман,** -мна, -о *који има разума, који је с разумом обављен, изведен и сл., мудар, паметан:* ~ човек, ~ поступак.

разуме́вати (се), -у̏ме̄ва̄м (се) јек. **разумије̏вати (се),** -у̏мије̄ва̄м (се) *несвр. према разумети (се).*

разу̏мети, -е̄м јек. **разу̏мјети,** -мије̄м (имп. разу̏ме̄ј (разу̏ми)) свр. и несвр. **1.** *схватити, схватати смисао, значење, садржај нечега; појмити, поимати, проникнути, проницати у нешто:* ~ поруку, ~ филм, ~ излагање; ~ песму, ~ музику. **2.** несвр. **а.** *моћи пратити, поимати нечији језик, говор:* ~ енглески. **б.** *бити вешт у нечему, знати:* ~ свој посао. **3.** *схватити, схватати нечије жеље, намере, мотив, уочавати њихову оправданост.* – Муж је не разуме. Нико га не разуме. **4.** *да(ва)ти нечему одређено значење, подразуме(ва)ти.* – Под новом лириком разумео је лирику од Бранка наовамо. ■ **~ се 1.** несвр. (у нечему, у нешто) *познавати што, разабирати се, бити вешт у нечему:* ~ се у посао. **2.** свр. и несвр. *схватити, схватати један другог; имати усклађене односе с неким.* – Доста је да једно друго погледа па да се разумеју. • **да се разумемо** *да ствари јасно поставимо, одредимо.* **по себи се разуме** *сасвим је јасно, зна се.* **разуме се** *кад се истиче логичност неке тврдње, да не треба ни очекивати друкчије: наравно.*

разу̏мљив, -а, -о *који се може разумети, схватљив, јасан; логичан:* ~ књига; ~ поступак.

разу̏мљиво прил. **1.** *на разумљив начин:* ~ говорити. **2.** *с разумевањем:* ~ погледати. **3.** *као модална речца: наравно, разуме се.* – Он је, разумљиво, одмах отишао.

разу̏мљиво̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је разумљиво, јасност.*

ра̏зӯмно и **ра̏зумно** прил. *на разуман начин, мудро, паметно:* ~ говорити.

ра̏зӯмно̄ст и **ра̏зумно̄ст,** -ости ж *особина онога који је разуман.*

ра̏зӯмскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на разум.*

разурва́вати, -у̏рва̄ва̄м *несвр. према разурвати.*

разу̏рвати, -а̄м свр. *развалити, разровати, разрушити; уништити:* ~ пут, ~ зид; ~ некога. ■ **~ се** *разрушити се, обрушити се (о зиду, путу и др.).*

ра̑ј, ра̏ја м (инстр. ра̏јем) **1.** рлг. *према религијском учењу, место блаженства где после смрти бораве душе праведника, безгрешника и где су, према Библији, боравили први људи:* душа у рају. **2.** фиг. *место угодно за живот, прекрасно место; срећа, срећни дани.* – То је рај за одмор. Од раја настаде пакао у кући. • **батина је из раја изашла** *батина, бијење као казнена или васпитна мера даје добре резултате.* **изгубљени рај** *изгубљена срећа.* **ни у рају нису сви свеци једнаки** *увек ће постојати неједнакост међу људима.*

ра́ја ж (мн. ø) зб. тур. **1.** ист. *покорени турски поданици који нису муслимани и плаћају данак; такав појединац, рајетин:* ~ у Босни. **2.** разг. *обичан свет, народ, уопште људи, другови, пријатељи (у босанским градовима).* – Раја нека пије. Еј, раја, идемо у кафић!

ра̀јевина ж **1.** *рајско пиће.* **2.** *рајско место, рај.*

ра̀јер м нем. *велико перо као украс на шеширу или у коси.*

ра́јетин и **рајѐтин** м ист. *турски немуслимански поданик, припадник раје.*

ра́јетинскӣ, ра́јетӣнскӣ, рајѐтинскӣ и **рајѐтӣнскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на рајетина, на рају:* ~ песма.

ра́јинскӣ и **ра́јӣнскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на рају.*

ра̑јскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на рај, који припада рају:* ~ врата, ~ пољана. **2.** *диван, савршен:* ~ музика, ~ слика.

ра̀јсфершлус м нем. *патентни затварач на одећи.*

ра̏јтхо̄зне ж мн. нем. *јахаће панталоне.*

ра̑јчица ж **1.** бот. и арг. *в. парадајз* Solanum lycopersicum. **2.** мн. зоол. *породица егзотичних птица певачица јарко обојеног перја, рајске птице* Paradiseidae.

ра̏к м **1.** (мн. ра̏кови, ретко ра̏ци) зоол. *у мн.: разред чланконожаца, зглавкара, за које су карактеристичне рачвасте ножице и сраслост грудног дела тела с главом, љускари* Crustacea; *у јд.: назив за разне животиње из тога разреда љускара* (Crustacea), *обично за речног рака, јастога и друге врсте сличне њима.* **2.** (мн. ø) мед. *тешка болест, често неизлечива, у коју спадају разне врсте малигних тумора* carcinoma, cancer. **3.** (Рак) (мн. ø) *сазвежђе у Зодијаку и одговарајући зодијачки знак.* • **поточни ~** зоол. Potamobius torrentum. **речни ~** зоол. *врста десетоножног рака са снажно развијеним и у облику штипаљки оформљеним предњим паром ногу, који плива уназад покрећући трбушни део тела* Astacus fluviatilis. **~ самац** зоол. Eupagurus Bernhardus. **брз као ~** ир. *веома спор, тром.* **напредовати као ~** *назадовати, ићи уназад.* **спор као ~** *веома спор, тром.* **црвен као ~** *јако црвен, поцрвенео (обично од узбуђења).*

ра̏ка ж *јама у коју се сахрањује мртвац, гроб.*

раке́та и **ракѐта** ж итал. **1.** *пројектил који добија погон избацујући уназад млаз врућих гасова насталих сагоревањем хемијских горива:* васионска ~, балистичка ~, ~ земља–ваздух итд. **2.** *пројектил који сагоревајући развија светлост и служи за осветљавање, сигнализацију, ватромет и сл.*

ра̀ке̄тнӣ, -а̄, -о *који се односи на ракете, који се изводи ракетама:* ~ систем, ~ напад.

ракети́рати, -ѐтӣра̄м свр. и несвр. *тући, гађати, нападати ракетама:* ~ војне положаје.

ра̀кија ж тур. **а.** *алкохолно пиће које се добија дестилацијом превреле комине најчешће од шљива и др. воћа:* комова ~, љута ~, ~ препеченица, ~ шљивовица. **б.** разг. *количина ракије (а) која запрема одређену посуду (чаш(иц)у, флашу и сл.):* попити једну ракију.

ракѝјав, -а, -о и **ра̀кија̄н** *натопљен ракијом; који мирише на ракију:* ~ облога; ~ суд.

ракѝјати, -а̄м несвр. *много, често пити ракију.*

ракѝја̄ш, -а́ша м *онај који много пије ракију.*

ракѝја̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ракијаше:* ~ сто.

ракѝја̄шница ж *просторија, крчма у којој се пије и продаје ракија.*

ракијѐтина ж *пеј. од ракија.*

ра̀кијица и **ракији́ца** ж *хип. од ракија.*

ра̀кӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који је намењен за ракију, у коме се држи, производи, пече ракија; који потиче од ракије:* ~ чаша, ~ буре, ~ казан; ~ задах.

ракѝјчина ж *аугм. и пеј. од ракија.*

ра̀кита ж бот. **а.** *врста ниске врбе са црвенкастом кором* Salix purpurea. **б.** *ива* Salix caprea.

ра̀китња̄к м *ракитово жбуње, врбак.*

ра̀китњача и **раки̏тњача** ж зоол. *врста птице која радо пребива по ракитњацима* Phylloscopus rufus.

ра̀китовина ж *ракитово дрво (одсечено).*

раки̏џија м (мн. ж) **1.** *онај који пече, производи ракију.* **2.** *онај који радо пије ракију.*

раки̏џиница ж **а.** *зграда у којој се пече или оставља ракија.* **б.** *крчма у којој се продаје и пије ракија.*

раки̏штина и **раки̏штина** ж *пеј. од ракија, ракијетина.*

ра̏кљаст, -а, -о *који има ракље, који је у облику ракљи, рачваст:* ~ мотка.

ра̏кљасто прил. *као ракље, у облику ракљи.*

ра̏кље, ра̏ка̄ља̄ и ра̏кљӣ ж мн. (ретко ра̏кља јд.) *одсечена рачваста грана, рачваст комад дрвета; оно што се рачва.*

ра̏ковац, -ӧвца м зоол. *врста инсекта.*

ра̏ковица[1] ж зоол. *назив за десетоножне краткорепе ракове* Brachyura, *посебно за породицу морски пауци* Majidae.

ра̏ковица[2] ж *у готском стилу, пластични украс у виду савитог листа као декоративни елемент на торњевима, забатима итд.*

ра́колити се, -ӣм се несвр. [гл. им. ра́кољēње с] **1.** *пуштати отегнуте гласове ко-ко-ко (о кокоши кад хоће да снесе јаја, кад води пилиће и др.), какотати се.* **2.** фиг. *шепурити се, хвалисати се.*

ра́коња м зоол. *врста инсекта* Crypturgus.

ра̀к-ра̏на ж **а.** *рана која не зарашћује, жива рана.* **б.** фиг. *велико зло, велика невоља, велика неугодност:* ~ друштвеног живота.

ра̀кӯн, -у́на м енгл. зоол. *врста малог северноамеричког медведа, с црним и белим пругама и скупоценим крзном* Procyon lotor.

ра̀курс м фр. филм. *кратак, сажет садржај, слика у филму која осветљава неки кратак тренутак; угао филмског снимања.*

раку́шац, -ушца м зоол. *у мн.: велика група малих морских и слатководних ракова, без оклопа* Amphipoda *(у јд.: рак из те групе).*

ра̏лица ж **1.** *в. рало (1).* **2.** *справа за разгртање снега.* **3.** спорт. *начин вожње на скијама.*

ра̏личнӣ, -ā, -ō *који се односи на ралицу:* ~ завој (при скијању).

ра̏ло с **1.** *примитивни дрвени плуг за орање, са воловском запрегом; лемеш, раоник.* **2.** *мера за површину земљишта (5.754 m²), јутро.* **3.** анат. *кошчица у носу.*

ра́лце, -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од рало.*

ра̏ље, ра̂ља̄ ж мн. *вилице заједно с отвором уста (обично код животиња), чељуст(и).*

ра̂м м (мн. ра́мови и ра̏мови) нем. *дрвени, метални или сл. оквир којим се обухватају ивичне површине слике, мапе, прозора, врата и др.*; уп. оквир (1).

рама̀за̄н, -а́на м тур. рлг. *назив за девети месец муслиманског верског календара, месец поста.*

рама̀за̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на рамазан:* ~ пост.

ра̏ме, ра̏мена с (мн. рамѐна, ген. раме́на̄) **1.** анат. *део тела између врата и надлактице.* **2.** вој. *заштитни оклоп на топу.* • **бацити се коњу на рамена** *узјахати коња.* **дати главу с рамена** *бити спреман жртвовати се, дати живот за некога, нешто.* **док ми је на рамену глава** *док сам жив.* **носити на рамену главу** *бити жив, живети.* **преко рамена (погледати, рећи** и сл.) *с презрењем, с омаловажавањем (рећи, погледати и сл.).* ~ **за плакање** *особа која има воље да слуша нечије исповедање.* ~ **уз** ~ *један уз другог, заједнички, заједно.* **сишла (одлетела) би му глава с рамена** *погинуо би, настрадао би.* **слегнути, слегати раменима** *показати покретом рамена своје мирење са ситуацијом, своју немоћ и сл.* **увући главу у рамена** *покуњити се.*

раме́нак, -нка м бот. **а.** *камилица, титрица.* **б.** *жабља трава* Anthemis cotula.

ра̏менӣ и **ра̀менӣ,** -ā, -ō *који се односи на рамена, који припада раменима:* ~ кост, ~ мишић.

рамѐница ж анат. *горњи део руке који прелази у раме.*

раменоно́жац, -ӧшца м зоол. *у мн.: морски бескичмењаци* Brachiopoda *којима је тело сакривено у две неједнаке љуштуре који живе на једном месту причвршћени за неку стену (у јд.: такав бескичмењак).*

раме́нце, -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од раме.*

рамѐњача ж **1.** анат. *коштани део раменице, мишићна кост* humerus. **2.** *платно које се пришива на кошуљу на месту где су рамена.* **3.** *вешалица за одећу.*

ра̏мешце и **раме́шце,** -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од раме.*

ра̀мија ж бот. *биљке* Boehmeria nivea *из ф.* Urticaceae *од које се праве рибарске мреже, ужад или фини конац за везење.*

ра̂мпа и **ра̀мпа** ж (ген. мн. -пӣ) фр. **1.** *направа у облику дугачке полуге која се диже и спушта ради отварања и затварања пролаза на прелазима преко железничких пруга, на граничним прелазима, улазима у фабрике и сл., брана:* спустити рампу. **2. а.** *коса раван с благим нагибом, насип од земље до висине пода вагона, који служи за утовар и истовар робе и стоке.* **б.** *дрвене греде које прислањањем једним крајем на возило а другим на земљу служе као помоћно средство за утовар и истовар робе у возило.* **в.** *коса раван с благим нагибом (место степеништа) у парковима или пред улазом у зграде.* **3.** вој. *постоље, направа за избацивање ракета, пројектила.* **4.** поз. *предњи део позорнице са ниском преградом који заклања од гледалишта прибор за осветљавање позорнице.* **5.** *ограда на степеништу.*

ра̀мпа̄р, -а́ра м *железнички службеник који рукује рампом.*

ра̏мстек и **ра̀мстек** м енгл. кув. *комад, одрезак печеног говеђег меса од стражњег дела.*

ра̏на ж **1.** *повреда телесног ткива изазвана оштрим оруђем, опекотином, болешћу и сл.:* ~ на телу. **2.** фиг. *оно што изазива непријатно психичко и душевно осећање (туга, увреда, несрећа, страх, брига):* ~ несретне љубави, ране од живота. **3.** фиг. *тешко стање (економско, социјално, културно и сл.); велико зло, невоља уопште:* социјалне ране у држави, привредне ране. **4.** *засечено, зарезано место на кори дрвета.* • **жива** ~ *отворена, дубока рана која није зарасла, која не зарашћује;* фиг. *дубоки бол, велика патња која не пролази.* **метнути, ставити со(ли) на живу рану** *додатно повредити подсећајући на нешто болно, непријатно;* уп. поледити стару рану. **на псу рана, на псу и зарасла** разг. *није то ништа, проћи ће (о лакшем болу и сл.).* **отворена** ~ *осетљиво, болно место, осетљива тачка.* **позледити, повредити стару рану; дирнути, такнути, отворити стару рану** *подсетити на нешто веома болно, непријатно.* ~ **без пребола,** ~ **од пребола** *в. под пребол.*

ра̏на̄р м вој. *лекар који лечи ране, војни хирург.*

ра́нац, ра́нца м (инстр. ра́нцем; мн. ра́нци и ра́нчеви) нем. *торба (обично војничка, спортска) за личне ствари, храну, муницију и сл. која се носи преко рамена на леђима, руксак.*

ра̏нг м фр. *степен, чин, положај, место које заузима неко према својој вредности или функцији:* у рангу пуковника, разликовати се по рангу.

ра̏нг-лѝста ж *списак, попис особа, спортских и сл. клубова и предмета од вредности сврстаних по рангу, према њиховој вредности:* ~ прве лиге.

ранги́рати, ра̀нгӣра̄м и **ра̏нговати,** -гује̄м свр. и несвр. *сврставати, класификовати према рангу.*

рандѐвӯ, -ӯа м фр. *уговорени (обично) љубавни састанак; место састанка.*

ра̀ндес м разг. *в. рандеву.*

ранжи́рати, ра̀нжӣра̄м свр. и несвр. **а.** *распоредити распоређивати, разместити, размештати, класификовати:* ~ фигуре, ~ друштвене науке. **б.** жел. *поставити, постављати железничку композицију, вагоне, маневрисати.*

ра̀нжӣрнӣ, -ā, -ō *који служи за ранжирање, за постављање композиције:* ~ станица.

ра̂нӣ, -ā, -ō **1. а.** *који бива, који се догађа, настаје рано ујутро, у почетку јутра:* ~ зора, ~ излазак. **б.** *који се односи на прву појаву, појављивање изјутра (о сунцу).* **2. а.** *који се догађа, јавља, доспева и сл. пре уобичајеног времена, односно на почетку тога времена:* ~ брак, ране крушке. **б.** *који настаје неочекивано, превремен:* ~ смрт. в. *који се јавља у почетку неког доба, периода (детињства, младости, годишњег доба и сл.):* ~ детињство, ~ јесен.

ра̀није̄ прил. **1.** *комп. од* рано. **2.** *пре, некада.* – Раније је живео са родитељима. **3.** *пре него што је предвиђено:* изаћи сат ~.

ра̀нијӣ, -ā, -ē **1.** *комп. од* рани *(2а):* ~ крушке. **2.** *прошли, пређашњи.* – Није он више онај ранији. **3.** *претходни:* из ранијих битака.

ра̀нилац и **ра̏нилац,** -иоца м *онај који рани, рано устаје.*

ра̀нилачкӣ и **ра̏нилачкӣ,** -ā, -ō *који припада раниоцима:* ~ навика.

ра̏нилӣст м бот. *врста лековите биљке* Betonica officinalis *из ф.* Labiatae.

ра̀нилица и **ра̏нилица** ж *она која рани, рано устаје.*

ра̏нити[1], -ӣм свр. *нанети, начинити некоме рану, ране:* ~ у руку. ■ **~ се** *начинити себи рану, задобити рану; посећи се:* ~ се пушком; ~ се секиром.

ра̏нити[2], -ӣм несвр. [гл. им. ра̏ње̄ње с] *рано устајати, рано полазити на посао или на пут.* – Сељаци лети ране. • НПосл **ко рано рани, две среће граби** *ко рано устаје може много да уради, да постигне.*

ра̏ница ж *дем. од* рана.

ра̂нка ж (дат. ра̂нци; ген. мн. ра̂нкӣ) (често у атриб. служби) агр. *воћка или лоза која рано дозрева, рано доноси плод:* лоза ~, шљива ~.

раљив(-) *в.* *рањив(-).*

ра̏но прил. **1. а.** *на почетку, у првим часовима јутра:* пробудити се ~. **б.** *на почетку неког временског периода:* ~ увече, ~ у пролеће. **2.** *пре одређеног или уобичајеног времена:* напустити посао ~. **3.** *на почетку живота или неког животног периода.* – Рано је почео да се бави спортом.

ранојѐсе̄њӣ и **ранојѐсе̄нскӣ,** -ā, -ō *који се односи на рану јесен:* ~ дани.

ранопреми́нулӣ, -ā, -ō *који је рано, пре времена преминуо:* ~ песник.

ранора̀нилац, -иоца м *онај који рано устаје, рани, ранилац.*

ранора̀нилачкӣ, -ā, -ō *који се односи на ранораниоце:* ~ јутро, ~ гужва.

ранора̀нилица ж *жена ранoранилац.*

ра̏нч м шп. *пољско имање, сточарска фарма, салаш.*

ра̏нчер и **ра̀нчер** м *сточар, фармер.*

ра̀нчић м *дем. и хип. од* ранац.

ра̀нчуга ж бот. *дивља (пољска) ротква* Raphanus raphanistrum *из ф.* Cruciferae.

ра̏њ м бот. *врста храста, граница*[2]*, сладун* Quercus conferta.

ра̏њав, -а, -о *пун рана, покривен ранама, израњаван.*

рања́вати (се), ра̀ња̄ва̄м (се) *несвр. према ранити (се);* уп. рањавити.

рања́вити, ра̀ња̄вӣм несвр. [гл. им. рања́вље̄ње с] *наносити, задавати, изазивати ране, рањавати.*

ра̏њаво прил. *с пуно рана, као рањен:* ~ ходати.

ра̏њаво̄ст, -ости ж *стање, особина онога који је рањав.*

ра̏ња̄к м зоол. *врста птица* Anorthura troglodytes.

ра̏ње̄нӣк м **1.** *онај који је рањен.* **2.** бот. *в.* *ранилист.*

ра̏њеница ж **1.** *жена рањеник.* **2.** бот. *зељаста ливадска биљка* Anthyllis *и* A. Vulneraria *из ф.* Papilionaceae, *која се употребљава у народном лекарству.*

ра̏њеничкӣ, -ā, -ō *који припада рањеницима, који потиче од рањеника, који се односи на рањенике:* ~ болови, ~ мука.

ра̀њив, -а, -о **а.** *који може бити рањен, повредљив:* ~ место. **б.** фиг. *осетљив:* ~ на грдње.

ра̀њиво̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је рањив, повредљивост.*

ра̀онӣ, -ā, -ō *који се односи на раоник, који је са раоником:* ~ плуг.

ра̏онӣк м *оштри метални део плуга који при орању сече земљу, лемеш.*

ра̏па ж зоол. *врста речне рибе* Umbra canina.

рапав(-) *в.* *храпав(-).*

ра̏пӣдан, -дна, -о лат. *брз, нагао:* ~ раст цена.

ра̏пӣдно прил. *брзо, нагло:* ~ напредовати.

рапи́дно̄ст, -ости ж *особина онога који је рапидан, онога што је рапидно.*

ра̀порт м фр. **1.** воj. **а.** *усмено саслушавање, које врше претпостављене старешине, о кривицама и молбама војника или др. потчињених:* позвати на ~. **б.** *усмено обавештење претпостављеном старешини о стању у одређеној јединици (бројном, здравственом, борбеном и сл.).* **2.** *уопште усмени или писмени извештај, обавештење претпостављеном или вишој инстанци:* отићи на ~ у дирекцију. **3.** *усмено обавештење уопште.* – Кад дође из школе, подноси рапорт.

рапорти́рати, -о̀ртӣра̄м свр. и несвр. *поднети, подносити рапорт, пренети, преносити обавештење о нечему, известити, извештавати:* ~ пуковнику, ~ комшији шта се десило.

ра̀портнӣ, -ā, -ō *који се односи на рапорт:* ~ соба.

ра̀псо̄д, -о́да и **ра̀псод** м грч. *путујући певач у старој Грчкој, који је певао и рецитовао епске песме, рапсодије.*

ра̀псо̄дија и **рапсо̀дија** ж **1.** књиж. *спев старих Грка састављен од одломака већих епских песама које је певао или рецитовао рапсод.* **2.** муз. *композиција (најчешће инструментална) слободног облика, заснована већином на сплету народних мотива:* Брамсова ~, Дворжакова ~.

рапсо̀дичан, -чна, -о (рапсо̀дичкӣ, -ā, -ō) *који се као у рапсодији, који се односи на рапсодију.*

рапсо̀дично (рапсо̀дички) прил. *на рапсодичан начин, као у рапсодији:* ~ звучати.

ра̀псо̄дскӣ, -ā, -ō муз. *који је истргнут из целине, који је у одломцима; слободан по облику, без међусобне везе.*

ра̏птус м лат. *изненадни напад јаке узнемирености као знак психичке поремећености.*

рари̏те̄т, -е́та м лат. *ретка ствар, нешто несвакидашње, реткост.*

рари̏те̄тан, -тна, -о *који представља раритет, редак, јединствен:* ~ текст.

ра̀рог м зоол. *врста великог морског рака без штипаљки* Palimurus vulgaris.

ра̏са[1] и **ра̀са** ж фр. **1.** антроп. *историјски настала скупина људи која има неке заједничке наследне физичке и психичке особине: боју коже, очију, облик лубање раст и сл.:* бела ~, жута ~, црна ~. **2.** зоол. *скупина истоврсних животиња које имају заједничко порекло, сличне телесне особине, прилагођеност одређеним животним условима, пасмина:* крижање раса. **3.** *народ:* грчка ~. **4.** *људи који се разликују од других неким посебним особинама, сој:* песничка ~.

ра̏са[2] ж грч. *горња одећа, мантија калуђера, редовника.*

ра́сад м и **ра̏сада** ж *младе (обично повртне) биљке, које служе за пресађивање:* купусни ~, ~ парадајза.

раса́дити, ра̀са̄дӣм свр. *пресадити биљке из расадника на друго место.*

ра̀садӣште с *расадник.*

ра́саднӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на расад, који се расађује:* ~ материјал, ~ младица.

ра̀саднӣк и **ра́саднӣк** м **1.** *место, земљиште где се гаји расад:* воћни ~, шумски ~. **2.** фиг. **а.** *место одакле се шире, разносе вести, гласине, болести; онај који то чини:* ~ болести, ~ панике. **б.** *онај који шири, преноси нове идеје, схватања (обично у култури, науци):* ~ идеја, ~ западне цивилизације.

ра̀садница и **ра́садница** ж фр. *она која шири, преноси знање, учење, нове идеје, схватања (обично у култури, науци).*

ра̀саднӣчкӣ и **ра́саднӣчкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на расаднике, који припада расаднику:* ~ багрењар.

расађи́вати, -а̀ђујӗм *несвр. према расадити.*

расама́рити, -а̀ма̄рӣм свр. *скинути самар:* ~ коња.

ра̏сан, -сна, -о **1.** (само одр.: ра̏снӣ, -а̄, -о̄) *који се односи на расе, који припада раси, који потиче од расе:* ~ теорија, ~ мржња, ~ припадност. **2.** (обично неодр.) **а.** *(о човеку) који је лепог изгледа, наочит, снажан, кршан; складан:* ~ момак, ~ девојка; расне ноге. **б.** *(о животињама, ређе воћу) који припада најбољим представницима одређене врсте, односно пасмине:* ~ крава, ~ коњ; ~ грожђе.

ра̀санити, -ӣм свр. (некога) *пробудити некога из сна, одагнати некоме сан:* ~ децу умивањем, ~ причом. ■ **~ се** *освестити се после спавања, изгубити сан, раздремати се.*

раса́њати (се), ра̀са̄ња̄м (се) свр. *в. расанити (се).*

расањи́вати (се), -а̀њујӗм (се) *несвр. према расанити (се).*

ра́сап, ра́спа и ра́сапа м *расуло, пропадање, распад; расипање.*

раса̀хнути се, ра̀сахнӗм се свр. *расушити се.*

расва̀нути (се), ра̀сване̄ (се) свр. безл. *потпуно свануши, раздданити се.*

расвану́ће с *освит, свануће.*

расвањи́вати (се), -а̀њујӗ (се) *несвр. према расванути (се).*

расве́стити, ра̀све̄стӣм јек. **расвијѐстити,** ра̀свијестӣм свр. *повратити некоме свест, пробудити из несвести; довести из свести, освестити.* ■ **~ се** *вратити се свести, освестити се; прибрати се:* ~ се у болници; ~ се на испиту.

ра̂света и **ра̏света** јек. **ра̂свјета** и **ра̏свјета** ж **а.** *осветљење, осветљавање:* неонска ~, улична ~. **б.** *свечано осветљење, илуминација.*

расве́тлити, ра̀све̄тлӣм јек. **расвијѐтлити,** ра̀свијетлӣм (трп. ра̀све̄тљен јек. ра̀свијетљен) свр. **1.** *осветлити са свих страна, јако осветлити.* – Сунце му осветли лице. **2.** *подробно објаснити, протумачити, испитати:* ~ случај. ■ **~ се 1.** *бити обасут светлошћу, осветлити се (о просторијама и др.).* **2.** фиг. *постати јасан, разговетан.* – У глави му се расветлио цео случај.

расветља́вати (се) јек. **расвјетља́вати (се),** -ѐтља̄ва̄м (се) и **расветљи́вати (се)** јек. **расвјетљи́вати (се),** -ѐтљујӗм (се) *несвр. према расветлити (се).*

ра̂светнӣ и **ра̏светнӣ** јек. **ра̂свјетнӣ** и **ра̏свјетнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на расвету, који служи за расвету:* ~ гас, ~ плин, ~ средство.

расвешћи́вати (се) јек. **расвјешћи́вати (се),** -ѐшћујӗм (се) *несвр. према расвестити (се).*

ра́свит и **ра̏свӣт,** -а и **расви́так,** -тка м *почетак дана, освит, свануће.*

ра̀свитати (се), -ић̄е (се) *несвр. према расванути (се).*

ра́сед јек. **ра́сјед** м геол. *пукотина у Земљиној кори дуж које се слојеви спуштају или издижу.*

раседла́вати, -ѐдла̄ва̄м *несвр. према раседлати.*

расѐдлати, -а̄м свр. *скинути седло са оседлане животиње:* ~ коња.

расеја́вати (се), -ѐја̄ва̄м (се) јек. **расија́вати (се)** *несвр. према расејати (се).*

ра̀сеја̄н јек. **ра̀сија̄н,** -а, -о **1.** *трп. од расејати (се).* **2.** *који не може да усредсреди пажњу на нешто, неприбран, растресен.*

ра̀сеја̄но јек. **ра̀сија̄но** прил. *на расејан начин, без концентрације, растресено:* ~ гледати.

ра̀сеја̄но̄ст јек. **ра̀сија̄но̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога који је расејан, растресеност, неконцентрисаност.*

ра̀сејати јек. **ра̀сијати,** -јӗм (имп. ра̀сēј јек. ра̀сиј) свр. **1.** *сејући разбацати на све стране, на више места, растурити:* ~ детелину, ~ жито. **2.** *расути, разбацати:* расејани гробови војника, расејане куће по брдима. ■ **~ се** *разићи се на све стране, растурити се, расути се.* – Расејала се омладина по Европи.

ра́сек јек. **ра́сјек** м *прорез, просеклина.*

ра̀секлина јек. **ра̀сјеклина** ж *велика пукотина, расцеп; посекотина:* ~ на леду; ~ на нози.

расѐкотина јек. **расјѐкотина** ж *расечено, посечено место на телу, посекотина:* ~ на усни.

ра̏селина и **ра̀селина** јек. **ра̏сјелина** и **ра̀сјелина** ж **а.** геол. *в. расед.* **б.** *провалија, урвина:* планинска ~.

ра̏селӣнскӣ јек. **ра̏сјелӣнскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на раселине, који припада раселинама:* ~ пукотина.

расѐлити, ра̀слӣм (трп. ра̀сељен) свр. *учинити да неко напусти своје место пребивања, преселити, иселити:* ~ народ. ■ **~ се** *иселити се на разне стране, одселити се.*

расеља́вати (се), -ѐља̄ва̄м (се) *несвр. према раселити (се).*

расељѐнӣк, -ӣка м *онај који је расељен, онај који се иселио.*

ра̀сеоба ж *расељавање, исељавање.*

ра̀сести се јек. **ра̀сјести се,** -еднӗм се (-едӗм се) свр. *провалити се, распукнути се (о земљи).*

ра̀сећи јек. **ра̀сјећи,** -е́чӗм (3. л. мн. -се́кӯ јек. -сије̏кӯ) свр. **1.** *оштрим предметом (ножем и сл.) раздвојити нешто, начинити дубоку расеклину, посекотину и сл.; секући разделити на комаде:* ~ хлеб, ~ главу. **2.** *раставити једно од другог нечиме оштрим:* ~ листове часописа. **3.** *одредити, утврдити (порез или сл.).* ■ **~ се** *начинити посекотину себи на телу, посећи се:* ~ се по руци.

расе́цати (се), ра̀се̄ца̄м (се) јек. **расијѐцати (се),** ра̀сијеца̄м (се) *несвр. према расећи (се).*

ра̀сецкати јек. **ра̀сјецкати,** -а̄м свр. *у дем. значењу: расећи.*

раси̏зам, -зма м *идеолошка друштвена и политичка теорија о постојању нижих и виших раса, по којој биолошка расна својства одређују културну и историјску улогу појединих народа.*

раси́нити, ра̀сӣнӣм свр. *одрећи се (некога) као сина, ускратити (некоме) синовско право.*

ра́сипан и **ра̀сипан,** -пна, -о **1.** *који расипа, много троши, разбацује (новац, имовину и сл.); који се проводи у расипању, трошењу (новца, имовине):* ~ син, ~ живот. **2.** у изр. **~ сочиво, ~ леħа** *издубљено сочиво у коме се светлосни зраци расипају.*

ра̀сипати (се), -а̄м (се) *несвр. према расути (се).*

раси̏пљив, -а, -о *склон расипању, трошењу (новца, имовине и др.).*

ра́сипнӣк и **ра̀сипнӣк** м *онај који расипа, много троши, разбацује (новац, имовину и др.), распикућа.*

ра́сипница и **ра̀сипница** ж *жена расипник.*

ра́сипнӣчкӣ и **ра̀сипнӣчкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на расипнике.*

ра́сипнички и **ра̀сипнички** прил. *као расипник, расипајући:* ~ трошити.

ра́сипнӣштво и **ра̀сипнӣштво** с *особина онога који је расипан, који живи расипнички.*

ра́сипно и **ра̀сипно** прил. *на расипан начин, расипнички.*

ра́сипнōст и **ра̀сипнōст,** -ости ж *в. расипништво.*

ра̀сист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који усваја и подржава расизам, присталица расизма.*

раси̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на расисте, који припада расистима:* ~ идеолог.

ра̀систкиња ж *жена расист(а).*

раси̏тнити, ра̀ситнӣм свр. (нешто) **а.** *иситнити, уситнити:* ~ земљу. **б.** *претворити у ситнину, у мање вредности:* ~ хиљадарку.

ра̀сјати се, -ām се свр. *расветлити се, засјати; озарити се.*

раска́кати се, ра̀скāчēм се свр. *ударити у брзо скакање, растрчати се:* ~ низ брдо.

раска́котати се, -ћēм се (раскако̀тати се, -а̀коћēм се) свр. **а.** *почети кокотати, раскокодакати се.* **б.** фиг. *испричати, избрбљати (на више места).*

ра̏скалāшан, -шна, -о **1.** *разуздан, распуштен; непристојан у понашању.* **2.** *весео, раздраган.*

раскала́шити, -а̀лāшӣм свр. тур. *учинити да неко постане раскалашан, разуздан:* ~ децу лошим васпитањем. ■ ~ **се** *постати раскалашан, разуздан, распустити се.* – Војска се раскалашила.

ра̏скалāшнӣк м *раскалашан, разуздан човек.*

ра̏скалāшница ж *раскалашна жена.*

ра̏скалāшно прил. *разуздано, распуштено:* ~ се понашати.

ра̏скалāшнōст, -ости ж (ра̏скалāштво с) *особина оногa који је раскалашан.*

раска̀луђер м *онај који је напустио калуђерски ред или је искључен из њега.*

раска̀луђерити, -ӣм свр. (некога) *одузети некоме калуђерски чин, искључити из калуђерског реда.* ■ ~ **се** *напустити калуђерски ред.*

раска̀луђерица и **раска̀луђерица** ж *она која је напустила калуђерски ред или је из њега искључена.*

раска́љати, ра̀скāљāм свр. (нешто) *учинити каљавим, блатњавим:* ~ пут. ■ ~ **се** *постати каљав, блатњав.*

раска̀љужити се, -ӣм се свр. *претворити се у каљугу, постати као каљуга.* – Земља се раскаљужила.

раска̀нтати се, -ām се свр. нар. *расправити, размрсити, распетљати.*

раска̀сапити, -ӣм свр. (нешто) *расећи, раскомадати:* ~ месо.

ра̀скачкати, -ām свр. (нешто) *газећи по блату учинити да постане житко, разгазити:* ~ блато.

раскваријти, ра̀сквāрӣм свр. (нешто) *покварити, искварити.* ■ ~ **се** *искварити се, покварити се.* – Друштво се сасвим расквiарило.

ра̀сквасати, -ām свр. *набујати, нарасти (о тесту).*

ра̀сквасити, -ӣм свр. (нешто) *натопивши, намочивши (водом и сл.) размекшати:* ~ пут кишом. ■ ~ **се** *постати влажан, натопљен водом или др. течношћу (о путу, пољу и др.)*

ра̀сквашенōст, -ости ж *особина, стање оногa што је расквашено.*

ра̀сквоцати се, -очēм се и -оцāм се свр. **1.** *почети квоцати (о кокоши, пред почетак лежања на јајима).* **2.** фиг. *распричати се.*

раске́зити, ра̀скēзӣм (раске́сити, ра̀скēсӣм) свр. (нешто) *искезити, исцерити (усне и лице) показујући зубе.* ■ ~ **се** *искезити се, исцерити се.*

раски́вати, ра̀скӣвāм *несвр. према расковати.*

ра́скид м (ра̂скида ж) *престанак везе, односа, контакта, прекид, раскидање; поништење:* ~ са црквом, ~ уговора. • **нисам (нисмо** и сл.**) од раскида** нар. *немам(о) ништа против, не противим(о) се.*

раски́дати (се), ра̀скӣдāм (се) *несвр. према раскинути (се).*

ра̀скидати, -ām свр. (нешто) *кидањем раздвојити, раскомадати, раскинути:* ~ зеца. ■ ~ **се** *прекинути се на више места, растргати се, иструати се.*

раски̏дљив, -а, -о *који се може раскинути, који се лако раскида.*

раскико̀тати се, -ѝкоћēм се свр. *почети кикотати се.*

ра̀скинути, -нēм (аор. ра̀скинух и ра̀скидох; трп. ра̀скинӯт) свр. (нешто) **1.** *растргнути на два или више делова, раздвојити, прекинути:* ~ конопац, ~ ланац. **2.** *престати одржавати везе, односе; одрећи се нечега:* ~ традиционалне везе с Америком, ~ са девојком; ~ са старом теоријом. **3.** *раскомадати, искомадати.* – Раскинули вуци овцу. ■ ~ **се 1.** *прекинути се, престати постојати.* – Веза се раскинула. **2.** *раздвојити се, одвојити се.* – Раскину се колона. **3.** *претерано се уморити, преморити се.* – Раскину се радећи. • **~ са животом** *извршити самоубиство.*

ра̀скиселити, -ӣм (трп. ра̀скисељен) свр. (нешто) *размекшати натапајући (у воду или др. течност), расквасити, размочити:* ~ кожу. ■ ~ **се** *расквасити, размекшати (потапајући у воду и др. тачност).*

раскисеља́вати (се), -ѐљāвāм (се) *несвр. према раскиселити (се).*

ра̀скиснути, -нēм свр. (нешто) *размекшати, расквасити:* ~ путеве. ■ ~ **се** *омекшати од воде, расквасити се.*

ра̀скишати се, -ā(м) се и **ра̀скишити се,** -ӣ(м) се свр. безл. *постати кишовито, окишати се.*

ра̀скламати, -ām и **расклами́тати,** -а̀мӣћēм свр. *расклимати, расклиматати.*

раскла́пати (се), ра̀склāпāм (се) *несвр. према расклопити (се).*

раскла̀сати, -ām свр. **1.** *стећи класове (о кукурузу и др.).* **2.** фиг. *поцепати се, расути се (као класови).*

расклѐпати, -ām свр. *наоштрити (косу, секиру и др.) ударајући чекићем, исклепати.*

раскли̏ктати се, ра̀склӣкћēм се свр. *почети кликтати, ударити у кликтање.*

расклима́вати (се), -ѝмāвāм (се) *несвр. према расклимати (се).*

ра̏склиматāнōст, -ости ж *особина, стање оногa што је расклиматано.*

ра̀склимати и **расклима̀тати,** -ām свр. (нешто) *учинити да се нешто не држи чврсто, раздрмати, расклатити:* ~ столицу. ■ ~ **се** *постати климав, олабавити се, расклатити се (обично о разним дрвеним предметима, зубима и др.).*

раскло̀нити, ра̀склонӣм (трп. ра̀склоњен) свр. (нешто) *склонити, уклонити:* ~ тањире са стола. ■ ~ **се** *склонити се, уклонити се.* – Расклоните се да прођем.

ра́склоп м **1.** *расклапање, раздвој, раздвајање.* **2.** *растављање, раздвајање (на делове).*

ра́склопан, -пна, -о *који се расклапа:* ~ сто.

раскло̀п(љ)ив, -а, -о *који се може расклопити.*

раскло̀пити, ра̀склопӣм (трп. ра̀склопљен) свр. **1.** *раставити нешто на саставне делове (обично механизам и сл.):* ~ пушку, ~ пеглу. **2.** *раширити, отворити нешто што је склопљено, затворено:* ~ књигу, ~ уста. **3.** *развући нешто што је склопљено; отворити нешто што је поклопљено:* ~ лежај, ~ фотељу; ~ ковчег. ■ ~ **се** *отворити се (ширењем, размицањем), растворити се (о листовима, прозору и др.).*

расклопо̀тати се, -ām се свр. *почети јако клопотати.*

расклу̏пчати се, -ām се свр. *не бити више склупчан, одмотати се (о јежу и др.).*

раскљува́вати, -у̀вāвāм *несвр. према раскљувати.*

раскљу̀вати, ра̀скљујēм свр. (нешто) *кљујући разнети, рашчупати:* ~ лешину.

расклуцáвати, -ỳцāвāм *несвр. ӣрема расклуцаӣи.*

рàсклуцати, -āм свр. (нешто) *кљуцајући раскоӣаӣи, расклуваӣи:* ~ јаје.

раскòвати, рàскујēм (имп. рàскӯј; р. пр. рȁсковао, -āла (раскòвао, -ала); трп. рȁскован; пр. пр. раскòвāвши) свр. **1.** (нешто) *раскинуӣи окове, ослободиӣи окова; оӣковаӣи оно шӣо је заковано:* ~ окове, ~ вериге; ~ орман. **2.** (нешто) *ӣрековаӣи:* ~ прстен. **3.** (некога) *скинуӣи (коњу) ӣоӣковице:* ~ коња. ■ ~ **се** *осӣаӣи без ӣоӣкова (о коњу, волу); олабавиӣи се, расклимаӣаӣи се (о ӣоӣковама на коњу).*

рáскōвнӣк м бот. *врсӣа ӣраве* Laserpitium siler *и* Siler trilobum *из ф.* Umbelliferae.

раскóкати се, рàскōкāм се свр. *расӣуцаӣи се на ваӣри (о кукурузним зрнима);* фиг. *рашириӣи се, расӣасӣи се, развалиӣи се.* – Нос му се раскокао.

рáскол м **1.** *расцеӣ, раздор:* ~ у странци. **2.** цркв. **а.** ист. *ӣрекид црквених односа између Рима и Цариӣрада у IX в.* **б.** *одвајање од цркве збоӣ неслаӣања с неким црквеним ӣроӣисима, шизма.*

раскóлати се, рàскōлāм се свр. *рашириӣи се у облику кола, круӣа.* – Раскола се румен по небу.

раскòлāчено прил. *широко оӣворених, разроӣачених очију:* ~ гледати.

расколачи́вати (се), -àчујēм (се) *несвр. ӣрема расколачиӣи (се).*

расколáчити, -òлāчӣм свр. *широко оӣвориӣи, разроӣачиӣи, избуљиӣи, избечиӣи (очи).* ■ ~ **се** *разроӣачиӣи се, избуљиӣи се;* фиг. *ӣојавиӣи се у свој ширини, рашириӣи се.*

раскòлити, рàсколӣм свр. (нешто) *расећи у два дела, расцеӣиӣи:* ~ главу. ■ ~ **се** *расцеӣиӣи се, ӣући.*

рáскōлнӣк м *ӣрисӣалица раскола, оӣӣадник; шизмаӣик.*

рáсколничкӣ, -ā, -ō *који се односи на расколнике; шизмаӣички:* ~ сукоби, ~ самовоља.

рáскōлнӣштво с *в. раскол.*

раскомадáвати (се), -àдāвāм (се) *несвр. ӣрема раскомадаӣи (се).*

рȁскомадāнōст, -ости ж *особина, сӣање оноӣа шӣо је раскомадано.*

раскомàдати, -āм свр. (нешто) **а.** *расећи, разбиӣи, искидаӣи на комаде:* ~ хлеб, ~ месо. **б.** *ӣоделиӣи, изделиӣи одвајајући делове од целине (о ӣериӣорији земље, државе):* ~ Југославију, ~ царство. ■ ~ **се** *разбиӣи се на комаде; ӣоделиӣи се.*

раскомóтити, -òмōтӣм свр. (некога) *учиниӣи да се неко осећа комоӣно, удобно:* ~ бебу. ■ ~ **се** **а.** *смесӣиӣи се удобно и без усӣручавања, разбашкариӣи се:* ~ се у хотелу. **б.** *скинуӣи са себе сувишну одећу, ради удобносӣи:* ~ се у возу.

раскомоћи́вати (се), -òћујēм (се) *несвр. ӣрема раскомоӣиӣи (се).*

раскопáвати, -òпāвāм *несвр. ӣрема раскоӣаӣи.*

раскòпати, -āм и рàскопāм свр. (нешто) **1.** *коӣањем рашириӣи оӣвор, руӣу, искоӣаӣи:* ~ снег, ~ канал. **2.** *разориӣи, уништиӣи:* ~ нечију кућу; фиг. ~ срећу. **3.** *расӣавиӣи, расӣуриӣи на делове:* ~ кола, ~ телевизор.

рáскопина ж *раскоӣано месӣо.*

раскопчáвати (се), -òпчāвāм (се) *несвр. ӣрема раскоӣчаӣи (се).*

раскòпчати, -āм свр. (нешто) *одвојиӣи, расӣавиӣи оно шӣо је закоӣчано, оӣкоӣчаӣи (одећу), расӣучиӣи:* ~ блузу, ~ кошуљу. ■ ~ **се** **1.** *оӣкоӣчаӣи одећу на себи, расӣучиӣи се.* **2.** фиг. *биӣи сувише слободан у ӣовору и ӣонашању.* – Раскопча се и све исприча.

рȁскорāк м **1.** *сӣав ӣри сӣајању или у некој сӣорӣској дисциӣлини када су ноӣе размакнуӣе, раширене.* – Ноге су му биле у раскораку. **2.** фиг. *недосӣаӣак склада, хармоније, несклад, неслаӣање, разилажење (у схваӣањима, ӣосӣуӣцима и сл.):* ~ између теорије и праксе. • **ићи у** ~ 1) воj. *не сӣуӣаӣи исӣом ноӣом, не ићи у корак.* 2) *не слаӣаӣи се, разилазиӣи се (у раду, у схваӣању и др.).*

раскорáкнути се, -òрāкнēм се свр. *в. раскорачиӣи се.*

раскòрāкнӯто прил. *раскорачених ноӣу, дуӣим корацима:* ~ кренути.

раскорачáвати (се), -àчāвāм (се) *несвр. ӣрема раскорачиӣи (се).*

раскорàчати се, -āм (се) свр. *ӣочеӣи живо, брзо корачаӣи.*

раскòрāчено и **раскòрачено** прил. *раскорачених, раширених ноӣу:* ходати ~.

раскорачи́вати (се), -àчујēм (се) *несвр. ӣрема раскорачиӣи (се).*

раскорáчити, -òрāчӣм и **раскòрачити,** -ӣм свр. *рашириӣи, размаћи (некоме) ноӣе.* ■ ~ **се** *сӣаӣи раширених, размакнуӣих ноӣу, рашириӣи ноӣе (сӣојећи).*

раскòричити и **рàскоричити,** -ӣм свр. *учиниӣи да се расӣадну, раздвоје, корице и лисӣови неке књиӣе.* ■ ~ **се** *расӣасӣи се, расӣуриӣи се (о књизи).*

рáскос м *оӣкос којим се раскоси ливада ӣо средини из два суӣроӣна ӣравца.*

раскòсити, рàскосӣм свр. *оӣкосиӣи из два суӣроӣна ӣравца ливаду ӣо средини, ӣочеӣи косиӣи ӣо средини ливаде.*

раскотр̀љати се, -āм се свр. *ӣочеӣи се брзо коӣрљаӣи.*

раскочопéрити се, -òпēрӣм се свр. *ӣочеӣи се кочоӣериӣи, заузеӣи кочоӣеран сӣав, узохолиӣи се.*

рáскош, -и ж (инстр. -и (-ју)) (рáскош, -а м (инстр. -ем)) **1.** *изобиље скуӣоцених ӣредмеӣа за живоӣ и уживање; луксуз у начину живоӣа:* уживање у раскоши, ~ у кући. **2.** *боӣаӣсӣво, леӣоӣа;* ~ музике, таланта.

рáскошан, -шна, -о **1.** *ӣун раскоши, луксуза, блисӣав, сјајан, луксузан:* ~ Париз, ~ стан. **2.** *скуӣоцен, украшен, ӣиздав:* ~ хаљина. **3.** *бујан, красан:* ~ природа. **4.** *боӣаӣ, разноврсӣан, ӣун изобиља:* ~ трпеза; фиг. ~ таленат. **5.** *ӣун ӣријаӣносӣи, милине:* ~ мирис.

рáскошје с песн. *раскош, раскошносӣ.*

рáскошнӣк м *онај који ужива у раскоши.*

рáскошно прил. *на раскошан начин, обилаӣо; свечано:* ~ украшен, ~ осветљен.

рáскошнōст, -ости ж (рáскоштво с) *особина, сӣање оноӣа шӣо је раскошно, раскош.*

раскрáвити, рàскрāвӣм свр. **1.** (нешто) *учиниӣи да се нешӣо смрзнуӣо оӣкрави, оӣоӣи, одмрзнуӣи, расӣоӣиӣи; заӣрејаӣи:* ~ лед; ~ маст. **2.** (некога) фиг. *одоброволиӣи, орасӣоложиӣи.* – Лепа вест га раскрави. ■ ~ **се** **1.** *одмрзнуӣи се, расӣоӣиӣи се; заӣрејаӣи се.* – Лед се раскравио. Ушли смо у кућу и раскравили се. **2.** фиг. *одобровољиӣи се, расӣоложиӣи се.* – Видећи сина раскрави се.

раскрављи́вати (се), -àвљујēм (се) *несвр. ӣрема раскравиӣи (се).*

раскрáјати (се), рàскрāјāм (се) *несвр. ӣрема раскројиӣи (се).*

рȁскрāљ, -а и **рȁскрāљ,** -áља м *бивши краљ, краљ који је абдицирао; своӣнуӣи краљ.*

раскрàљица ж *бивша краљица, екскраљица.*

раскрвáвити, -р̀вāвӣм и **раскрвáрити,** -р̀вāрӣм свр. (нешто) *удариӣи, раниӣи некоӣа да ӣоӣече крв, учиниӣи да ӣоӣече крв:* ~ руку, ~ ножем прст. ■ ~ **се** *ӣосӣаӣи крвав, ӣочеӣи крвариӣи се.* – Пао је и раскрвавио се.

раскребéчити (се), -èбēчӣм (се) свр. експр. *в. раскречиӣи (се).*

раскрéнути, рàскрēнēм свр. *окренуӣи, ӣоӣиснуӣи на суӣроӣну сӣрану нешӣо шӣо има два дела (вилице, усӣа и сл.), рашириӣи, оӣвориӣи на ӣакав начин.*

раскрéтати, рàскрēћēм и **рàскретати,** -ећēм *несвр. ӣрема раскренуӣи.*

раскре́чити, ра̀скре̄чӣм свр. **1.** *раширити, размаћи (ноге, прсте и сл.).* **2.** *избечити, избуљити:* ~ очи. ■ ~ **се** *стати раширених, размакнутих ногу.*

раскри́вати (се), ра̀скрӣва̄м (се) *несвр. према раскрити (се).*

раскри́вити се, ра̀скрӣвӣм се свр. *раздерати се, расплакати се.*

раскри́жати, ра̀скрӣжа̄м свр. (нешто) *расећи, разрезати на кришке, на комаде; испресецати:* ~ јабуку.

раскри́лити, ра̀скрӣлӣм свр. **а.** *раширити, развити:* ~ крила, ~ руке, ~ кишобран. **б.** *широм отворити:* ~ врата, ~ прозоре. **в.** *избечити, разрогачити (о очима).* ■ ~ **се 1.** *раширити крила (о птицама и др.).* **2.** *отворити се (о вратима, прозорима и сл.).*

ра̀скрӣљено прил. фиг. *отворено, сасвим:* ~ се предати нечему.

раскриљи́вати (се), -ѝљује̄м (се) *несвр. према раскрилити (се).*

раскринка́вати (се), -ѝнка̄ва̄м (се) *несвр. према раскринкати (се).*

ра̀скрӣнкати, -а̄м свр. *приказати (некога или нешто) у правом светлу, разоткрити, демаскирати:* ~ некога као лажова.

ра̀скрити, ра̀скрије̄м свр. (нешто) **а.** *открити оно што је покривено:* ~ груди, ~ завесе на прозору. **б.** фиг. *обелоданити, открити:* ~ нове видике. ■ ~ **се** *открити се, отворити се.* – Хаљина јој се раскрила.

раскро̀јити, ра̀скројӣм (имп. ра̀скро̄ј) свр. (нешто) **1.** *расећи, разрезати, распорити оно што је скројено, сашивено (о тканинама, кожи и сл.):* ~ сукњу. **2.** *сасвим, све искројити (о тканинама, кожи и сл.).* ■ ~ **се** *распарати се, расцепити се:* ~ се услед дугог ношења.

ра̀скрпити, -ӣм свр. експр. *расплести замршено, размрсити;* фиг. *решити нешто замршено, нејасно.* – Раскрпите то с њим како знате. ■ ~ **се** *расправити се, објаснити се.*

ра́скрсница и **ра̀скрсница** ж *место где се укрштају, пресецају два или више путева, улица, раскршће.*

раскр̀стити, ра̀скрстӣм (трп. ра̀скрштен) свр. **1.** *раскинути, прекинути сваку везу с неким, с нечим, ослободити се некога, нечега:* ~ с девојком, ~ с удружењем. **2.** фиг. *разрешити, расплести.* – Кад дође до свађе, он је раскрсти. ■ ~ **се 1.** *в. раскрстити (1):* ~ се с момком. **2.** *раставити се, раздвојити се.* – Руке им се раскрстише.

ра̀скрунити, -ӣм свр. *лишити кога круне, одузети круну, власт (цару, краљу и сл.).*

раскрупња́вати се, -у̀пња̄ва̄м се *несвр. према раскрупњати се.*

раскру̀пњалōст, -ости ж *особина онога који се раскрупњао.*

раскру̀пњати се, -а̄м се свр. *постати крупан (велик, јак, широк).*

раскр̀хати, -а̄м свр. *разбити, разломити у комаде:* ~ чашу.

раскрчи́вати, -р̀чује̄м *несвр. према раскрчити.*

раскр́чити, ра̀скр̄чӣм (трп. ра̀скр̄чен) свр. (нешто) **1.** *крчењем (шуме, шикаре, драча и сл.) очистити земљиште, искрчити:* ~ гору, ~ гај. **2.** *довести у ред, средити, рашчистити; распремити:* ~ сто, ~ подрум. **3.** *пробити, прокрчити, направити пролаз:* ~ пут, друм; фиг. ~ пут до успеха.

раскр̀чмити и **ра̀скрчмити,** ра̀скрчмӣм свр. *распродати, раздати крчмећи (храну и др.):* ~ месо, ~ ракију.

раскрчмљи́вати, -р̀чмљује̄м *несвр. према раскрчмити.*

раскр́штати (се), ра̀скр̄шта̄м (се) *несвр. према раскрстити (се).*

ра́скр̄шће с *в. раскрсница:* ~ улица.

раскува́вати (се), -у̀ва̄ва̄м (се) *несвр. према раскувати (се).*

ра̀скувати, -а̄м свр. (нешто) *дугим кувањем учинити јако меким, распаднутим:* ~ месо. ■ ~ **се** *дугим кувањем постати претерано мек, распаднут (нпр. о месу, поврћу и др.).*

ра̀скужити, -ӣм и **раску́жити,** ра̀скӯжӣм свр. *уништити узрочнике куге, заразних болести и сл.; дезинфиковати.*

ра̀скукати се, -а̄м се свр. *стати, почети јако кукати, ударити у кукање, расплакати се:* ~ на очевом гробу.

раскукуре́кати се, -у̀ре̄че̄м се јек. **раскукурије́кати се,** -у̀рије̄че̄м се свр. *в. раскукурикати се.*

раскукури́кати се, -у̀рӣче̄м се свр. *почети јако кукурекати, ударити у кукурекање.*

раску́мити, ра̀скӯмӣм свр. *учинити да се раскине кумство.* ■ ~ **се** *раскинути кумство.*

раскупу̀сати се, -а̄м се свр. *распасти се на листове, на делове, као главица купуса (о књизи и сл.).*

раскура́жити (се), -у̀ра̄жӣм (се) свр. *в. окуражити (се).*

раскусура́вати се, -у̀ра̄ва̄м се *несвр. према раскусурати се.*

раскусу̀рати се, -а̄м се (раскусу́рити (се), -ӣм се) свр. *изнести рачуне на видело, обрачунати се.*

раскућа́вати (се), -у̀ћа̄ва̄м (се) и **раскући́вати (се),** -у̀ћује̄м (се) *несвр. према раскућити (се).*

ра̀скућити, -ӣм свр. *упропастити, осиромашити кућу, дом, породицу (нерадом, претераним трошењем, деобом и сл.).* ■ ~ **се** *остати без куће, без имовине, осиромашити; разићи се, напустити кућу, дом (о укућанима).*

раскуха- *в. раскува-.*

ра̀скуштрати се, -а̄м се свр. *постати куштрав, рашчупати се, разбарушити се (о коси).*

ра̀слина ж *биљка.*

ра̀слӣње с зб. (мн. ø) *биљке, растиње.*

раслоја́вати (се), -о̀ја̄ва̄м (се) *несвр. према раслојити (се).*

ра̀слојенōст, -ости ж *особина, стање онога што је раслојено:* ~ друштва.

расло̀јити, ра̀слојӣм свр. (нешто) *одвојити на слојеве:* ~ дело, ~ друштво. ■ ~ **се** *одвојити се у слојеве, класе.* – Друштво се раслојило.

ра̀снōст, -ости ж *особина онога који је расан.*

ра́сō, ра́сола м **а.** *слана вода у којој се киселио купус.* **б.** *слана вода у којој се држи риба или месо, саламура.*

ра̂спад и **ра́спад** м *растављање на саставне делове, елементе, распадање, раслојавање; пропаст:* ~ породице; ~ брака; ~ система, ~ државе.

ра́спадан, -дна, -о *који се распада, распадљив:* распадни продукти.

ра̀спадати се, -а̄м се *несвр. према распасти се.*

распа̀дљив, -а, -о *који се може распасти, који се лако распада:* ~ кора.

распа̀дљивōст, -ости ж *особина, стање онога што је распадљиво.*

ра̀спаднӯтōст, -ости ж *стање онога што је распаднуто.*

распаза́рити, -а̀за̄рӣм свр. *разврћи, прекинути пазар (куповање и продају):* ~ куповину. ■ ~ **се** *раскинути пазар, куповину, погодбу.*

распаки́вати (се), -а̀кује̄м (се) свр. *несвр. према распаковати (се).*

ра̀спаковати, -кује̄м свр. (нешто) *отворити пакет, развити, размотати оно што је запаковано, скинути омот с чега; извадити оно што је спаковано:* ~ пакет; ~ ствари из кофера. ■ ~ **се** *извадити своје спаковане ствари из онога у шта су упаковане, распремити своје спаковане ствари, отпаковати се:* ~ се у хотелу.

распа̀костити се и **распако̀стити се,** -а̀костӣм се свр. *постати пакостан, разљутити се.*

распа́лити, ра̀спа̄лӣм свр. **1.** *разгорети, распламтети, ражећи (о ватри, пламену):* ~ ломачу. **2.** *снажно ударити, млат-*

нути, луйити: ~ шамар (некоме), ~ по леђима (некога). **3.** (по нечему) **а.** *йочеши брзо, рафално йуцаши, іађаши (вашреним оружјем):* ~ по непријатељским војницима, ~ по полажајима. **б.** *халайљиво йочеши јесши и йиши:* ~ по печењу и ракији. **4.** *јако узбудиши, раздражиши, разљушиши; йодсшаћи, расйламсаши.* – То је распалило мог оца. Успеси су распалили устанак. **5.** фиг. *йочеши неку акшивносш енерīично, живо, брзо:* ~ певати. ■ **~ се 1.** *расйламсаши се, разīореши се, разбукшаши се (о ваши ри, о дрвима и др.).* **2.** фиг. **а.** *раздражиши се, разљушиши се.* – Отац се распали и поче нас тући. **б.** *веома се заīрејаши, расйоложиши се (обично йод уйицајем алкохола).* – Распалише се за кафанским столом.

ра̀спа̄љено прил. *енерīично, живо, шемйераменшно:* ~ играти.

ра̀спа̄љено̄ст, -ости ж *особина, сшање оноīа који је расйаљен, оноīа шшо је расйаљено.*

распа̀љив, -а, -о *који се лако расйали, који лако йлане:* ~ луч; фиг. ~ човек.

распаљи́вати (се), -а̀љује̄м (се) *несвр. йрема расйалиши (се).*

распа̀љиво̄ст, -ости ж *особина оноīа који је расйаљив.*

распаме́тити, -а̀ме̄ти̑м (трп. распа̀ме̄ћен) свр. (некога) *учиниши да неко изīуби йамеш, да изīуби сйособносш расуђивања; изнервираши, емоционално узбудиши.* – Рат га је распаметио. ■ **~ се** *изīубиши йамеш, сйособносш нормалноī расуђивања; изнервираши се.* – Избезумио се и распаметио од проблема.

распа̀ме̄ћено̄ст, -ости ж *особина и сшање оноīа који је расйамећен.*

ра̏спа̄ран, -рна, -о нар. *в. нейаран (б):* обути распарне чарапе.

распара́вати (се), -а̀ра̄ва̄м (се) *несвр. йрема ра̀сйариши (се).*

распа́рати, ра̀спа̄ра̄м свр. (нешто) **а.** *йарајући шав, кидајући конац шава, расшавиши нешшо шшо је било сашивено:* ~ сукњу, ~ капут. **б.** *расцейиши, йодераши; раздераши кожу, йовредиши кожно шкиво:* ~ панталоне прелазећи преко ограде; ~ руку, лице. **в.** *расйориши, разрезаши:* ~ трбух, ~ кожу. ■ **~ се** *расшавиши се услед кидања конца сашивених делова; йоцейаши се, йодераши се (о деловима одеће и сл.).*

распари́вати (се), -а̀рује̄м (се) *несвр. йрема расйа́риши (се).*

ра̀спарити, -и̑м свр. (нешто) *заīрејаши, уīрејаши до извесне мере (на йари, врелој води, на шойлоши и сл.):* ~ буре, ~ леђа. ■ **~ се** *заīрејаши се йаром, шойлом водом и сл., изложиши се дејсшву шойлоше, шойле воде, йаре, найариши се:* ~ се у кади за купање, ~ се поред шпорета.

распа́рити, ра̀спа̄ри̑м свр. **1.** (нешто) *учиниши да не буду заједно йредмеши који чине йар, īарнишуру:* ~ чарапе, ~ ципеле, ~ сервис за кафу. **2.** (некога) *раздвојиши, расшавиши:* ~ двоје заљубљених. ■ **~ се** *биши без своī йара, раздружиши се (о йредмешима у йару, īарнишури и сл.).*

распарцѐлисати, -ише̄м свр. (нешто) *йоделиши на йарцеле, на мање делове:* ~ земљу, ~ имање.

распарча́вати (се), -а̀ча̄ва̄м (се) *несвр. йрема расйарчаши (се).*

ра̏спарча̄но̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, сшање оноīа шшо је расйарчано, исцейканосш, раскомаданосш.*

распа̀рчати, -а̄м свр. (нешто) *разбиши јединсшво, целину нечеīа, изделиши, раскомадаши:* ~ царевину, ~ државу, ~ имање. ■ **~ се** *расйасши се на више делова; изделиши се, расцейкаши се.* – Земља се распарчала.

ра̀спаса̄н, -а, -о **1.** *шрй. од расйасаши (се).* **2.** *разуздан, расйојасан:* распасани младићи.

ра̀спаса̄но̄ст, -ости ж *разузданосш, расйојасаносш.*

ра̀спасати, -аше̄м свр. **1. а.** *скинуши некоме йојас, ослободиши йојаса; скинуши ойрему с коња:* ~ дечака; ~ коња. **б.** *скинуши йрийасано оружје:* ~ револвер. **2.** фиг. *учиниши неошйорним, ослабиши, размекшаши.* – Године га распасале. ■ **~ се 1.** *скинуши йојас, ослободиши се йојаса.* **2. а.** *ослободиши се сшеīе, раскомошиши се, разбашкариши се; разуздаши се.* – Све се распасало на излету. **б.** *досйеши у хаошично сшање, йресшаши се йокораваши реду.* – У друштву се све распасало, распало.

распаси́вати (се), -а̀сује̄м (се) *несвр. йрема расйасаши (се).*

ра̀спасти се, ра̀спадне̄м се (аор. ра̀спаде се и ра̏спаде се; р. пр. ра̀спао се, -ала се; пр. пр. ра̀спа̄вши се) свр. **1. а.** *йрешвориши се у безобличну масу, расуши се, йройасши шрулећи.* – Леш се распао. **б.** *расшавиши се на делове, расйрснуши се.* – Скеле се распале. Плакала је као да ће се распасти. **в.** *сасвим се йоцейаши, йодераши.* – Ципеле му се распале. **2. а.** *досйеши у расуло, йресшаши функционисаши као целина.* – Странка им се распала. **б.** *расшуриши се; раскинуши се, изīубиши важносш.* – Коло се распало. Споразум се распао.

распа̀учити, -и̑м свр. експр. *јако удариши, расйалиши, ойаучиши:* ~ га по леђима.

распача́вати, -а̄м *несвр. йрема расйачаши.*

распа̀чати, -а̄м свр. *расшуриши, разнеши; расйродаши:* ~ имање; ~ књиге.

ра̀спева̄н јек. **ра̀спјева̄н,** -а, -о **1.** *шрй. од расйеваши (се).* **2.** *весео, ведар; исйуњен йесмом:* ~ девојка; ~ хала. **3.** *који се звучно йрелива, мелодичан:* ~ глас.

ра̀спева̄но јек. **ра̀спјева̄но** прил. *весело, ведро:* ~ деловати.

ра̀спева̄но̄ст јек. **ра̀спјева̄но̄ст,** -ости ж *особина, сшање оноīа шшо је расйевано, расйоложење за йесму, веселосш.*

ра̀спевати јек. **ра̀спјевати,** -а̄м свр. *йодсшаћи на йесму; исйуниши веселошћу, орасйоложиши:* ~ цео разред. фиг. Сунце распева ливаду. ■ **~ се** *йредаши се йевању, удариши у йевање.*

распѐкмезити се, -и̑м се свр. експр. **1.** *йонашаши се као болесник; исйољиши неошйорносш, мекоћу, слабосш.* – Жена се распекмезила пред мужем. **2.** *исйољиши йреширану љубазносш, нежносш; добиши блажен, срећан израз:* ~ пред народом. Распекмезило му се лице.

распе́ло с *в. расйеће (1).*

ра̀спенити јек. **ра̀спјенити,** -и̑м свр. *учиниши да се нешшо зайенуша:* ~ сапуницу. ■ **~ се** *йрекриши се йеном, зайенушиши се (о млеку и др.).*

ра̀спе̄ти, ра̀спне̄м (аор. ра̀спе̄х, ра̏спе̄; имп. ра̀спни; р. пр. ра̏спео, -е̄ла; трп. ра̏спе̄т; пр. пр. ра̀спе̄вши) свр. (уп. разапети) **1.** *йриковаши за крсш раширених руку (о Исусу Хрисшу);* фиг. *сшавиши некоīа на муке (као шшо је йо Библији учињено са Исусом Хрисшом):* ~ (некога) на муке. **2.** *нәмесшиши, йосшавиши (шашор).* **3.** *рашириши (једра).* ■ **~ се** фиг. *сшавиши себе на муке; ойшерешиши се радом, обавезама и сл.* – Распела сам се радећи цело јутро.

распетља́вати (се), -ѐтља̄ва̄м (се) *несвр. йрема расйешљаши (се).*

распѐтљати, -а̄м свр. (нешто) **1.** *раздвојиши оно шшо се зайешљало, размрсиши, расйлесши; извући, ослободиши из нечеīа сйлешеноī, замршеноī, развезаши:* ~ конце, ~ канап. **2.** *одīонешнуши, решиши нешшо нејасно:* ~ проблем. ■ **~ се 1.** *размрсиши се, развезаши се; ослободиши се из чеīа замршеноī, зайлешеноī.* – Коњу се распетљао припон. **2.** *извући се из шешкоī йоложаја.* – Једва се распетљао из тих проблема.

распе́ће с **1.** *извајан лик Исуса Хрисша расйешоī на крсшу; слика расйешоī Хрисша:* слика распећа Христовог. **2.** *йрикивање на крсш, расйињање:* прича о распећу Бога.

распѐчатити, -и̑м свр. *ошвориши оно шшо је било зайечаћено, ослободиши йечаша:* ~ писмо. ■ **~ се** *ошвориши се (о нечем зайечаћеном).*

распечаћи́вати (се), -а̀ћује̄м (се) *несвр. йрема расйечашиши (се).*

распе́чити, ра̀спе̄чи̑м свр. **1.** (нешто) **а.** *рашириши у сшрану, раскречиши (ноīе).* **б.** *широко ошвориши (очи, усша).* **2.** (некога) *размазиши, расйусшиши:* ~ дете. ■ **~ се** *сшаши размахнуших ноīу у сшрану, раскречиши се.*

ра̀спикућа ж (м) (мн. ж) *особа која йревише шроши, расийник, расийница.*

ра̀спикућство с *расийање, шрошење имовине, расийнишшво.*

распила́вити, -и̏ла̄ви̑м свр. *развући (причу) надуго и нашироко, предати се причању, распричати се.* – Отац распилавио од Адама и Еве. ■ ~ **се 1.** *раскомотити се, разбашкарити се:* ~ се у туђој кући. **2.** *развеселити се, озарити се.* – Лице му се распилавило.

распѝлати, -а̄м и **распи́лити,** ра̀спӣли̑м свр. *расећи пилом, престругати.*

ра̀спињати, -ње̄м несвр. **1.** *несвр. према распети.* **2.** *мучити, раздирати.* – Распиње ме неизвесност. ■ ~ **се** *несвр. према распети (се).*

распири́вати (се), -ѝрује̄м (се) *несвр. према распирити (се).*

распирѝва̄ч, -а́ча м *онај који нешто распирује, распаљује:* ~ мржње, ~ страсти.

распи́рити, ра̀спӣри̑м свр. (нешто) **1.** *пирећи, дувајући разгорети, распалити (ватру).* **2.** фиг. *учинити да се нешто појача, хушкајући подстаћи:* ~ страсти, ~ незадовољство. ■ ~ **се** *распалити се, разгорети се*; фиг. *узети маха.* – Распири се искра устанка.

ра́спис м **1.** адм. *умножен службени акт који управа упућује својим органима, циркулар:* ~ свим полицијским станицама. **2.** *објава, оглас.*

распи́сати, ра̀спӣше̄м свр. **1.** (нешто) *писменим путем објавити позивајући на учешће:* ~ конкурс, ~ зајам, ~ изборе. **2.** *послати распис, захтевати расписом:* ~ свим старешинама да дођу. ■ ~ **се** *почети много, обимно писати, писати на више места.* – Критичар се расписао по свим новинама.

расписи́вати (се), -ѝсује̄м (се) *несвр. према расписати (се).*

расписѝва̄ч, -а́ча м *онај који расписује (конкурс).*

распи́тати, ра̀спӣта̄м свр. **1.** (некога) *поставити некоме више питања, дознати питајући.* – Распита дечка о другим стварима. **2.** *в. распипати се.* – Распитај за наше, како живе. ■ ~ **се** *питајући сазнати, обавестити се.* – Распитао се да дозна праву истину.

распити́вати (се), -ѝтује̄м (се) *несвр. према распитати (се).*

распитки́вати (се), -ѝткује̄м (се) несвр. *у дем. значењу: распитивати (се).*

распишто́љити се, -ѝшто̄љи̑м се свр. експр. *без устручавања се раскомотити, разбашкарити се.*

ра̀сплака̄но прил. *кроз сузе, плачно:* ~ говорити.

распла́кати, ра̀спла̄че̄м свр. *испирајући водом разнети, уклонити; разводинити:* ~ сланишта; ~ сок.

ра̀сплакати, -аче̄м свр. *учинити да неко заплаче, да бризне у плач, ражалостити до суза.* ■ ~ **се** *бризнути у плач.*

распламса́вати (се), -а̀мса̄ва̄м (се) *несвр. према распламсати (се).*

распла̀мсати, -а̄м свр. **1.** *подстаћи на јаче горење, разгорети, распалити:* ~ ватру. **2.** фиг. *снажно подстаћи, покренути (осећања, жеље):* ~ нечије наде. ■ ~ **се 1.** *почети горети великим пламеном, разгорети се (о ватри и ономе што гори).* **2.** фиг. *узети маха, раширити се.* – Борбе се распламсале. Дијалог се распламсао.

распла̀мтети (се) јек. **распла̀мтјети (се),** -ти̑м (се) свр. *в. распламсати (се).*

ра̀сплашити, -ӣм свр. *плашећи растерати:* ~ овце. ■ ~ **се** *разбежати се у страху.* – Птице се расплашише.

распле́сати се, ра̀спле̄ше̄м се свр. *предати се плесу, разиграти се.* – Девојке се расплесале.

распле̏сти (ра̀сплести), -ѐте̄м (аор. распле̏тох, ра̀сплете; имп. распле̏ти; р. пр. ра̀сплео, -ѐла (ра̀сплела); трп. распле̏тен, -ѐна; пр. пр. ра̀спле̏вши) свр. (нешто) **1. а.** *раставити нешто што је било оплетено, уплетено, расукати нит, конац, струк и сл. онога што је сплетено; развити:* ~ уже, ~ чарапу; ~ плетенице. **б.** *ослободити оно што се свезало, заплело, замрсило, размрсити:* ~ клупче, ~ чвор. **в.** *извести из сложеног положаја:* ~ пешаке у завршници шаховске игре. **2.** *разјаснити, одгонетнути, рашчистити:* ~ задатак из математике, ~ научни проблем. **3.** *исплести разгранато, разгранати, испреплитати.* – Расплео је паук мреже. ■ ~ **се 1. а.** *распустити, развити плетенице, косу; развити се у слободне нити, струкове (о ономе што је било уплетено, исплетено).* – Расплеле јој се плетенице. Расплела се корпа. **б.** *размрсити се, развезати се.* – Расплео се узао на торби. **2.** фиг. *настати, развити се.* – Расплела се око тога полемика.

ра́сплет м **1. а.** *решење, исход (нечега тешко замршеног, нејасног):* ~ проблема, ~ догађаја, ~ рата. **б.** *решење заплета у књижевном или драмском делу:* драмски ~. **2.** *врста чипке, миље.*

ра̀спливати се, -а̄м се свр. **1.** *почети брзо и дуго пливати.* **2.** *расплинути се, растурити се.* – Распливало му се имање у рукама сина.

распли́нуло̄ст, -ости ж *в. расплинутост.*

ра̀сплӣну̑т, -а, -о **1.** *трп. од расплинути (се).* **2. а.** *нејасан, неодређен:* ~ политичка ситуација. **б.** *претерано развучен, преопширан (о стилу и писцу таквог стила):* ~ роман.

распли́нути, ра̀сплӣне̄м свр. **1.** *распрострети, раширити.* – Мина расплину оштар мирис барута. **2.** *учинити да се нешто разиђе, растерати:* ~ непријатне слике догађаја. ■ ~ **се 1. а.** *разлити се; распрострети се, раширити се (неким простором).* – Расплину се мир по свемиру. Расплину се народ по пољани. **б.** *прекиснути прелазећи преко чиније (о тесту и хлебу).* **2.** *истопити се (о снегу, леду).* **3. а.** *предати се сувише пословима, расути снаге.* – Расплинуо се, не може све постићи. **б.** *почети преопширно причати, изгубити се у појединостима.* **в.** *изгубити се утапајући се у нешто, везујући се с нечим.* – Партија се расплинула у народном фронту. **г.** *распршити се, разићи се.* – Све су му се наде расплинуле. **4.** *добити блажен израз лица, истопити се:* ~ се од среће, ~ се од милоште.

ра̀сплӣну̑то прил. *на расплинут начин, нејасно.*

ра̀сплӣнуто̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је расплинуто.*

расплиња́вати (се), -ѝња̄ва̄м (се) и **расплињи́вати (се),** -ѝњује̄м (се) *несвр. према расплинути (се).*

ра̀сплитати (се), -иће̄м (се) *несвр. према расплести (се).*

ра́сплод м **1.** *стварање нових живих бића, множење, плођење.* **2.** *приплод, прираштај добијен расплођавањем.*

распло̀дити, ра̀сплоди̑м свр. *одгојити у великом броју, умножити (животиње, биљке).* ■ ~ **се** *размножити се (о животињама).*

ра̀сплодӣште с *место где се нешто расплођава, легло:* ~ вашију.

распло̀дљив, -а, -о *који се може расплодити.*

распло̀дљиво̄ст, -ости ж *способност расплођавања.*

ра́сплоднӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на расплод, намењен расплоду:* ~ бик, ~ орган.

ра́сплоднӣк м **1.** *извор расплођавања (нечега):* ~ биљних врста. **2.** *онај који расплођава, умножава нешто;* фиг. *онај који шири неке идеје, пропагатор.*

расплођа́вати (се), -о̀ђа̄ва̄м (се) и **расплођи́вати (се),** -о̀ђује̄м (се) *несвр. према расплодити (се).*

ра̀спљеска̄н, -а, -о **1.** *трп. од распљескати (се).* **2.** *развучен, спљоштен:* ~ стопало.

ра̀спљескати, -а̄м (-ешће̄м) и **распље́скати,** ра̀спље̄ска̄м (ра̀спље̄шће̄м) свр. *пљескајући, гњечећи развући, раширити, спљоштити:* ~ тесто. ■ ~ **се 1.** *раширити се, спљоштити се.* **2.** *пљескањем, аплаузом поздравити.* – Распљескао се цео разред.

распљо́штити, ра̀спљо̄шти̑м свр. *притискујући, ударајући учинити пљоснатим, спљоштити:* ~ хлеб. ■ ~ **се** *постати пљоснат, добити пљоснат облик, спљоштити се.*

распљу̀вати, ра̀спљује̄м свр. *испљувати на све стране.*

ра̀спљускати, -а̄м свр. *разнети, пљускајући, испљускати; растурити, расути:* ~ воду; ~ своје зраке (о сунцу). ■ ~ **се** *расути се, распршити се (о валовима).*

распови́јати, -о̀вӣја̄м *несвр. према расповити.*

распо̀вити, ра̀сповиjе̄м свр. *скинути, одмотати повој (беби); ослободити повоја:* ~ дете; ~ рану.

распо̀ганити се, -и̂м се свр. *раширити се (о крастама); загадити се, инфицирати се (о рани).*

ра̏сподела јек. **ра̏сподјела** ж **1. а.** *одређивање ко ји ће део коме припасти, подела, деоба:* ~ дохотка, ~ имовине. **б.** екон. *фаза репродукције друштвеног производа између фазе производње и потрошње; дељење производа између заједнице и појединаца.* **2.** *распоред, размештај.*

расподе́лити, -о̀де̄ли̂м јек. **расподиjѐлити,** -о̀дијели̂м свр. *извршити расподелу нечега, изделити, поделити; распоредити:* ~ колоније; ~ лекаре по болницама. ■ **~ се** *распоредити се, разместити се; разделити се, разврстати се.* – Војници се расподелише по положајима. Сељаци се расподелише на две стране.

расподељи́вати (се) јек. **расподјељи́вати (се),** -ѐљује̄м (се) *несвр. према расподелити (се).*

распозна́вати, -о̀зна̄је̄м (пр. сад. распозна́јӯћи) *несвр. према распознати.*

ра̏спознаја ж *уочавање, распознавање, познавање.*

распо̀знати, -а̄м (аор. распо̀знадох и распо̀знах) свр. **1.** *познати, препознати, идентификовати.* – Распозна га одмах. **2.** *уочити разлику међу посматраним појавама, разазнати:* ~ шта је добро шта лоше. **3.** *постати свестан нечега, увидети.* – Распозна своју слабост.

распозна̀тљив, -а, -о *који се може распознати, разазнати, приметан, уочљив; препознатљив, видљив у нечему:* ~ детаљ; ~ по начину римовања.

распо̀јас, -а, -о **1.** *који је без појаса, распасан.* **2.** *в. распојасан (2).*

распојаса́вати се, -а̀са̄ва̄м се *несвр. према распојасати се.*

ра̏спојаса̄ло и **распоја̀сало** прил. *в. распојасано.*

ра̏спојаса̄н, -а, -о **1.** *трп. од распојасати (се).* **2.** *претерано слободан, распуштен, разуздан; необуздан, неконтролисан:* ~ весеље; ~ гнев.

ра̏спојаса̄но прил. *распуштено, разуздано, обесно:* ~ се смејати.

ра̏спојаса̄но̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је распојасан, претерана слобода, распуштеност, разузданост.*

распоја̀сати се, -а̄м се и **распоја́сити се,** -о̀ја̄си̂м се свр. **1.** *скинути са себе појас, распасати се.* **2.** фиг. *постати разуздан, претерано слободан, распустити се.* – Омладина се распојасала.

распо̀јати се, -је̄м се свр. песн. *в. распевати се.*

распо̀клањати, -а̄м свр. *изделити на поклоне, испоклањати:* ~ књиге.

располага́ње с *гл. им. од располагати.* • **бити (стајати** и сл.**) на располагању, стављати се на располагање (некоме)** *бити спреман на услугу, помоћ некоме.*

распола́гати, -о̀ла̄же̄м несвр. **а.** *имати нешто под својом влашћу, под својом контролом, поседовати; имати при руци:* ~ средствима за одбрану; ~ информацијама. **б.** *служити се нечим по својој вољи, користити нешто на свој начин:* ~ имањем, ~ станом.

располо̀вити, -о̀лови̂м свр. *поделити на два једнака дела, на две половине, преполовити:* ~ имовину с неким, ~ јабуку. ■ **~ се** *поделити се, расцепити се на две половине пући.* – Орах се располовио.

располовљи́вати (се), -о̀вљује̄м (се) *несвр. према располовити (се).*

распо̀ложен, -а, -о **1.** *трп. од расположити (се).* **2.** *који је у лепом расположењу, ведар, весео.* – Расположен сам па певам. **3.** *који има известан став, настројен у извесном смислу:* непријатељски ~, ~ у прилог противнику.

распо̀ложено прил. *у добром расположењу, весело, ведро:* ~ разговарати.

распо̀ложено̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је добро расположен, веселост.*

расположе́ње с **1. а.** *душевно стање, осећање; став, однос према нечему:* ~ за рад, ~ тугу, душевно ~. **б.** *пријатно осећање, веселост, ведрина.* – Прође га расположење, добра воља. **2.** *распоред, размештај; упутство:* учинити ~. • **бити (стајати** и сл.**) на расположењу, стављати се на расположење** *в. под располагање.* **на расположењу бити (о службенику, министру)** *бити ослобођен редовне дужности и задржан као резерва.*

располо̀жив, -а, -о *који стоји на располагању, којим се располаже:* ~ средство, расположиве снаге.

располо̀живо̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1. а.** *могућност употребе, примене, присуство нечега чиме се може располагати:* ~ радне снаге. **б.** *расположење, расположеност:* ~ друштва.

располо̀жити, -о̀ложи̂м свр. **1.** *створити некоме добро расположење, развеселити, разведрити.* – Његова прича нас расположи. **2.** *разместити, наместити:* ~ ствари по кући. **3.** *одредити начин располагања нечим:* ~ иметком. ■ **~ се** *постати расположен, разведрити се, развеселити се.* – Кад уђе у кафану, одмах се расположи.

располу́тити, -о̀лӯти̂м свр. *раздвојити на полутке, располовити:* ~ заклано живинче, ~ трупац. ■ **~ се 1.** *раздвојити се у два дела, располовити се.* – Стена се располути. **2.** фиг. *распасти се, растргнути се (од посла, превелике ангажованости и сл.).*

распо̀лӯће̄но̄ст, -ости ж *стање онога што је располућено;* фиг. *стање онога који је распет између супротних тежњи.*

располући́вати (се), -у̀ћује̄м (се) *несвр. према располутити (се).*

распома́мити, -о̀ма̄ми̂м свр. *разбеснети, разјарити, naљутити.* – Нове вести га распомамише. ■ **~ се** *разбеснети се, разљутити се.*

распомамљи́вати (се), -а̀мљује̄м (се) *несвр. према распомамити (се).*

ра́спон м **1. а.** *растојање између два супротна краја једног предмета односно крајњих линија његових насрамних делова:* ~ крила, ~ руку. **б.** *дужина обухваћеног простора, домет:* у распону од Београда до Обреновца. **в.** *разлика између најмањег и највећег износа у некој новчаној расподели, тарифи, плати и сл.:* ~ плата, ~ пореза, ~ цена. **2.** *простор између два стуба моста или неке друге конструкције.* – Тресао се распон моста под теретом железнице. **3.** *пречага којом се одржава растојање између два предмета (нпр. на плугу и др.).*

ра́спонац, -о̄нца м *растајање између беочуга у ланцу.*

ра́споп и **ра̏споп** м *онај који је лишен свештеничког чина.*

распо̀пити, ра̀спопи̂м свр. *лишити свештеничког чина.* ■ **~ се** *одрећи се свештеничког чина.*

распопље́ње с *губитак свештеничког чина.*

ра́спор м **1.** *задавање ране хладним оружјем.* **2.** *зарез на одећи и др., отвор.*

ра̏споре̄д м **1. а.** *међусобни размештај јединица у склопу неке целине или неког простора:* ~ играча, ~ војних јединица. **б.** *међусобни однос временских јединица, утврђени ток (рада, времена), систем, ред:* ~ часова, ~ представа. **2.** *одређивање радног места и радне дужности; размештај:* ~ на дужност; добити ~. **3.** *подела, расподела:* ~ добара.

распоре́дити, -о̀ре̄ди̂м (трп. рспо̀ре̄ђен) свр. **1. а.** *извршити распоред нечега, разместити:* ~ људе, ~ ствари у орману. **б.** *утврдити редослед (рада, занимања), одредити ток нечему.* – Распоредио је све послове у кући. **в.** *спровести равномерну потрошњу нечега:* ~ плату. **2.** *упутити, поставити на дужност:* ~ у разне водове. ■ **~ се** *разместити се на одговарајућа места, разврстати се:* ~ се према својим способностима.

ра̏споре̄дни̂, -а̄, -о̄ *који се односи на распоред:* ~ састав, ~ време.

распо̀ре̄ђено̄ст, -ости ж *стање онога што је распоређено, уклоњено у распоред:* ~ ритмова.

распоређе́ње с *распоред.*

распоређи́вати (се), -ѐђује̄м (се) *несвр. према распоредити (се).*

распоређѝва̄ч, -а́ча м *онај који врши распоред.*

распо̀резати, -еже̄м свр. *одредити, разрезати порез.*

распо̀рити, ра̀спори̂м свр. **1.** *оштрим сечивом расећи (кожу, утробу):* ~ трбух, ~ рибу. **2.** *расшити шав, опарати:* ~ цеп. ■ **~ се** **1.** *озледити се каквим оштрим предметом:* ~ се по стомаку. **2.** *раздвојити се по шаву, опорити се (о одећи и сл.).*

ра̂спра ж (ген. мн. -ри̂) **1.** *свађа, спор, сукоб.* **2.** *расправа, дискусија:* резултат распре.

ра̂справа ж **1.** *научна студија у којој се обрађује и анализира неко питање, чланак:* историјска ~. **2.** правн. *решавање спора на суду, судски претрес; рочиште.* **3.** *препирка, дискусија; расправљање:* филозофске расправе, расправе у ходнику. • **оставинска ~** правн. *судско решавање питања наследства.*

ра̀справити, -и̂м (трп. ра̀справљен) свр. **1.** *размотрити, објаснити, претрести неки проблем; решити (спор):* ~ целу ствар са директором; ~ та питања у погодно време. **2.** *рашчешљати косу; размрсити, раздрешити (конац, пређу и сл.).* ■ **~ се** *решити међусобни спор договором, споразумети се.* – Ми смо се расправили и без вас.

ра̂справица ж *дем. од расправа.*

ра̀справљати, -а̄м несвр. **1.** *несвр. према расправити.* **2.** *водити расправу, дискусију о нечему, анализирати, разматрати нешто:* ~ о догађају, ~ неки проблем. ■ **~ се** **1.** *несвр. према расправити се.* **2.** *свађати се, препирати се:* ~ се на улици.

ра̂справнӣ и **ра̏справнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на расправу:* ~ начело.

распраћа̀кати се, -а̄м се свр. *почети се праћакати, ударити у праћакање:* ~ као риба.

распраши́вати (се), -а̀шује̄м (се) *несвр. према распрашити (се).*

распрашѝва̄ч, -а́ча м *справа за распрашивање течности или праха, прскалица, штрцаљка.*

распра́шити, ра̀спраши̂м свр. *растерати, разагнати; распршити, одагнати:* ~ све из куће; ~ сва сећања. ■ **~ се** **1.** *разбежати се; разбити се, нестати.* – Распраши се гомила. **2.** *очистити се од прашине.*

распре́гнути, ра̀спре̄гне̄м свр. *пустити из запреге, испрегнути:* ~ волове, ~ коње.

распре́дати (се), ра̀спре̄да̄м (се) *несвр. према распрести (се).*

распре́зати, ра̀спре̄же̄м *несвр. према распрегнути.*

распре́мати (се), ра̀спре̄ма̄м (се) *несвр. према распремити (се).*

распре́мити, ра̀спре̄ми̂м (трп. ра̀спре̄мљен) свр. **1. а.** *ставити сваку ствар где јој је место, поспремити, уредити:* ~ собу, ~ стан. **б.** *однети, уклонити (нпр. са стола), рашчистити:* ~ сто, ~ трпезу. **в.** *припремити за спавање, разместити; уредити после спавања:* ~ постељину; ~ кревет. **2.** *скинути спрему (коњу):* ~ коње. **3.** *скинути с брода спрему за пловидбу.* ■ **~ се** **1.** *довести у ред одело, ствари:* ~ после напорна путовања. **2.** *свући се, спремити се за спавање.* – Распреми се и леже да спава.

ра̀спрести, -пре́де̄м (аор. ра̀спредох; р. пр. ра̀спрео, -ела; пр. пр. ра̀спре̄вши) свр. **1. а.** *развити, раздвојити оно што је било упредено, расукати:* ~ конопац, ~ пређу. **б.** *размрсити, издвојити.* – фиг. Требало је распрести шта је ту лично. **2.** фиг. *развити, разгранати:* ~ мисао у роману. **3.** *заподенути, заметнути:* ~ раздор, ~ игру. ■ **~ се** **1.** *развити се, потећи.* – Распрела се љубав међу њима. **2.** *раширити се, распрострети се.* – Селом се распрела прича о томе.

распрѐтати, ра̀спреће̄м свр. *разгрнути пепео са жеравице; разгрнути жар, распалити запретану ватру.*

ра̀спри̏ча̄н, -а, -о **а.** *причљив, говорљив:* ~ темперамент. **б.** *расплинут, преопширан:* ~ текст.

распри́чати, ра̀спрӣча̄м свр. *разнети причањем, разгласити.* – Жене су о њему све распричале по селу. ■ **~ се** *ударити у причање.*

распрода́вати, -ода̄је̄м (имп. распрода́ји, пр. сад. распрода́јӯћи) *несвр. према распродати.*

ра̏спродаја ж *продаја целокупне преостале количине неке робе; продаја робе по сниженим ценама.*

ра̏спрода̄јнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на распродају:* ~ цена, ~ роба.

распро̀дати, -а̄м свр. (нешто) *продати све; продати разним купцима.*

распро̀сипати (се), -а̄м (се) *несвр. према распросути (се).*

распро̀стирати (се), -ре̄м (се) *несвр. према распрострети (се).*

распро̀странити, -и̂м (трп. распро̀страњен) свр. **1.** *начинити просторнијим, ширим, комотнијим, проширити; увећати:* ~ ципелу; ~ државу. **2.** *развити, разгранати:* ~ праксу, ~ утицај. ■ **~ се** **1.** *заузети велики простор, распрострети се, раширити се:* ~ се на земљи, ~ се у језерима. **2.** *разнети се, разгласити се (о вестима, гласовима и сл.).*

распростриња́вати (се), -а̀ња̄ва̄м (се) *несвр. према распространити (се).*

распро̀страње̄но̄ст, -ости ж *особина онога што је распрострањено, рашireност; обим, величина простирања:* ~ биљних врста.

распрострање́ње с *распрострањеност, рашireност.*

распростриња́вати (се), -а̀њује̄м (се) *несвр. према распространити (се).*

распрострањѝва̄ч, -а́ча м *онај који распростире, шири нешто:* ~ заразе.

распро̀стре̄ти јек. **распро̀стријети,** ра̀спростре̄м (аор. распро̀стре̄х јек. распро̀стријех; р. пр. ра̏спростро, -р̄ла; трп. ра̀спростр̄т; пр. пр. распро̀стре̄вши јек. распро̀стријевши) свр. **1. а.** *прострети целом дужином и ширином, разастрети, раширити; испружити:* ~ платно по столу, ~ жито по простирци; ~ руке. **б.** *ширећи нешто захватити велики простор:* ~ имање до реке. **2.** *разгласити, разнети:* ~ приче по кућама. ■ **~ се** **1.** *ширећи се захватити нешто, раширити се.* – Болови се распростреше по ногама. **2.** *прочути се, разгласити се.* – Распрострла се прича о томе.

ра̏спростр̄то̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је распрострто; способност простирања.*

распро̀сӯти, ра̀спроспе̄м свр. **1.** *расути, разасути:* ~ косу. **2.** *разгласити, раширити (глас, вести и др.).* ■ **~ се** *расути се (о коси и др.).*

распрска́вати се, -р̀ска̄ва̄м се и **распрски́вати се,** -р̀скује̄м (се) *несвр. према ра́спрснути се.*

ра̀спрснути се, -не̄м се (аор. ра̀спрснух се и ра̀спрскох се, ра̏спрсну̂ се и ра̀спрште се; р. пр. ра̀спрснуо се, -ула и ра̀спрскао се, -сла се) свр. **1. а.** *прснути, распукнути се, разбити се:* ~ на комаде. **б.** *експлодирати (о бомби и сл.).* **2.** *расути се на све стране, растурити се у нереду.* – Друштво се распрснуло на све стране.

распрсну́ће с *разбијање, прскање, дробљење:* ~ груде.

распр̀тити и **ра̀спртити**[1], ра̀спрти̂м свр. *начинити пртину, стазу у снегу:* ~ снег.

ра̀спртити[2], -и̂м свр. **а.** (нешто) *скинути терет са некога, с нечега:* ~ торбу с леђа. **б.** (некога) *ослободити терета, бремена:* ~ коња. ■ **~ се** *скинути терет са себе, растоварити се.*

ра̀спружити, -и̂м свр. *пружити целом дужином, растегнути, опружити:* ~ ноге. ■ **~ се** *опружити се, прострети се.* – Човек се распружио поред пута.

ра̀спрхнути, -не̄м свр. *распршити, растурити, разбити:* ~ војску. ■ **~ се** *распршити се, растурити се; разлетети се у комаде.* – Иверје се распрхну од ударца.

распрчка́вати, -р̀чка̄ва̄м *несвр. према распрчкати.*

ра̀спрчкати, -а̄м свр. (нешто) *растурити део по део; страћити, раздати, расути:* ~ имовину.

распрша́вати (се), -р̏ша̄ва̄м (се) *в. расӣршиваӣи (се).*

распр́шати (се), -ша̄м (се) свр. *в. расӣршиӣи (се).*

ра̀спр̄шено прил. *у расуӣом сӣању, разбијено:* ~ летети (о мецима).

распрши́вати (се), -р̏шуј̄ем (се) *несвр. ӣрема расӣршиӣи (се) (раӣршаӣи (се)).*

распрши̏ва̄ч, -а́ча м *наӣрава за расӣршивање нечеīа.*

распр́шити, ра̀спр̄ши̑м свр. **1.** *учиниӣи да се нешӣо расӣе у ситне делове, расејаӣи, расуӣи; учиниӣи да се нешӣо разиђе, расӣераӣи, расӣуриӣи.* – Ветар је распршио зрневље. Сунце је распршило маглу. **2.** *расӣуриӣи, ӣоӣрошиӣи.* – Што му год даш он брзо распрши. ■ **~ се** *расуӣи се у ситне делове; разићи се, ишчезнуӣи.* – Распрши се њен сан о томе.

ра̀спршкати (се), -а̄м (се) свр. *у дем. значењу: расӣршиӣи (се) (расӣршаӣи (се)).*

распршта́вати (се), -р̏шта̄ва̄м (се) *несвр. ӣрема расӣршӣаӣи (се).*

распр́штати, -ти̑м и ра̀спр̄шта̄м свр. *учиниӣи да се нешӣо расӣе, расӣури у делиће; разбиӣи у комаде.* – Распршта тањир о бетон. ■ **~ се 1.** *разбиӣи се, расуӣи се.* – Крушка паде и распршта се од зрелине. **2.** *расӣуриӣи се на све сӣране.* – Литија се распрштала и разбегла.

ра̀спукао, -кла, -о *р. ӣр. од расӣући се (расӣукнуӣи се) у аӣриб. функцији:* пред распуклим огледалом (М. Капор).

ра̀спуклина ж *уска издужена шуӣљина, ошӣећење изазвано ӣрскањем, ӣукоӣина:* ~ на зиду, ~ на дрвету.

ра̀спукнути се и **ра̀спући се,** ра̀спукне̄м се (аор. ра̀спукох (ра̀спукнух), ра̀спуче (ра̏спукнӯ); р. пр. ра̀спукао, -кла (ра̀спукнуо, -ула); пр. пр. ра̀спука̄вши и ра̀спукнӯвши) свр. **1. а.** *сӣећи ӣукоӣину, раздвојиӣи се, расцеӣиӣи се:* ~ од суше (о земљи). Лед се распукао. **б.** *оӣвориӣи се, раширити се.* – Распукла се котлина пред нама. **2.** *расӣасӣи се у ӣрасак, ексӣлодираӣи.* – Бомба се распукла.

распукну́ће с *ӣуцање, ӣрасак; ӣукоӣина.*

распупа́вати се, -у̏па̄ва̄м се *несвр. ӣрема расӣуӣаӣи се.*

распу̏пати се, -а̄м се свр. *добиӣи, развиӣи ӣуӣољке, исӣуӣиӣи (о биљци).*

распу́пити, ра̀спӯпи̑м свр. (нешто) *развиӣи ӣуӣољке (на биљкама).* – Зраци ... [су] били већ распупили прво пролетње цвеће (М. Цар).

ра́спусни̑к м *расӣусан човек, развраӣник.*

ра́спусница ж *расӣусна жена, развраӣница.*

ра́спуснички̑, -а̄, -о̄ *који се односи на расӣуснике и расӣуснице, раскалашан, развраӣан:* ~ живот.

ра́спусни̑штво с *расӣуснички начин живоӣа, развраӣ.*

ра́спусно прил. *на расӣусан начин, раскалашно, развраӣно:* ~ живети.

ра́спусно̄ст, -ости ж *особина оноīа шӣо је расӣусно, раскалашносӣ; развраӣ.*

ра́спуст м **1.** шк. *одмор између две школске īодине, односно између два ӣериода насӣаве:* летњи ~, зимски ~. **2.** *свршеӣак рада, мандаӣа (скуӣшӣине и сл.); обусӣава рада.*

ра́спустан, -сна, -о *који себи дозвољава ӣреӣерану слободу, раскалашан; развраӣан:* ~ жена.

распу̏стити (ра̀спустити), ра̀спусти̑м свр. **1. а.** *одобриӣи одлазак, разлаз (ђацима, војницима и сл.); ӣроīласиӣи расӣусӣ, ӣривремено обусӣавиӣи насӣаву.* **б.** *донеӣи одлуку о обусӣави рада некоī ӣела (скуӣшӣине, удружења и сл. или акӣивносӣи неке орīанизације); укинуӣи, расӣуриӣи:* ~ странку, ~ одред, ~ скупштину. **2.** *учиниӣи неӣослушним, нехаӣним, нерадним, обесним (ӣоӣушӣањем у дисциӣлини, васӣиӣању и сл.), размазиӣи:* ~ децу. **3.** *ослободиӣи из заӣреīе, исӣреīнуӣи:* ~ коње. **4.** *расӣлесӣи, ӣусӣиӣи:* ~ косу. ■ **~ се 1.** *занемариӣи обавезе и дужносӣи, ӣосӣаӣи неӣослушан, нехаӣан; ӣочеӣи се ӣонашаӣи расӣусно.* – Особље болнице се распустило. Омладина се распустила. **2.** *сӣуӣиӣи на школски расӣусӣ.* **3.** *ӣрекинуӣи иīру, расӣуриӣи се (о колу).*

ра̀спутица ж **1.** *в. раскрсница.* **2.** *ӣуӣ који се одваја од īлавноī ӣуӣа, сӣоредан ӣуӣ.*

ра̀спуће и **ра́спуће** с *в. раскршће.*

ра̀спући (се) *в. расӣукнуӣи (се).*

ра̀спућкати, -а̄м свр. *расиӣнички, лакомислено ӣоӣрошиӣи, расуӣи:* ~ сав новац.

распуха́вати (се), -у̏ха̄ва̄м (се) *несвр. ӣрема расӣухаӣи (се).*

распу́хати ра̀спӯше̄м (ра̀спӯха̄м) свр. *дувањем расӣераӣи, раздуваӣи; расӣириӣи.* ■ **~ се** *ӣочеӣи и ӣродужиӣи ӣухаӣи, ӣојачано дисаӣи, дахӣаӣи.*

ра̀спуцати се, -а̄м се свр. **1.** *ӣочеӣи и ӣродужиӣи ӣуно и чесӣо ӣуцаӣи (најчешће шуӣираӣи у ӣроӣивнички īол или кош).* **2.** *ӣрекриӣи се ӣукоӣинама, ӣреӣући на више месӣа, исӣуцаӣи.*

распуцке̏тати се, -а̄м се свр. *ӣочеӣи и ӣродужиӣи ӣуцкеӣаӣи (о ваӣри).*

распу́чати, ра̀спӯча̄м *несвр. ӣрема расӣучиӣи.*

ра̀спучити, -и̑м свр. рег. и нар. *раздвојиӣи оно шӣо је било скоӣчано, раскоӣчаӣи:* ~ блузу, ~ кошуљу. ■ **~ се** *оӣкоӣчаӣи ӣуца, дуīмеӣа на својој одећи, раскоӣчаӣи се.*

ра̀спушити се, -и̑м се свр. *ослободиӣи се дима, ӣаре, ӣрашине и сл., ӣресӣаӣи се ӣушиӣи (о нечему шӣо је било исӣуњено димом, ӣрашином, ӣаром и сл.).*

распу́штати (се), ра̀спӯшта̄м (се) *несвр. ӣрема расӣусӣиӣи (се).*

ра̀спуштен, -а, -о **1.** *ӣрӣ. ӣрема расӣусӣиӣи (се).* **2.** *размажен, наӣушӣен, неӣослушан:* ~ дечак.

распушт̀ени̑к, -и́ка м *човек разведен од жене.*

распушт̀еница ж *жена разведена од мужа.*

ра̀спуштено прил. *сувише слободно, разуздано.* – Распуштено му се обисну око врата (Б. Јевтић).

ра̀спуштено̄ст, -ости ж *особина оноīа шӣо је расӣушӣено; раскалашносӣ, раскалашно ӣонашање.*

расрдити, ра̀ср̄ди̑м (трп. ра̀ср̄ђен) свр. *изазваӣи срџбу, љуӣњу код некоīа, разљуӣиӣи, разбеснеӣи.* ■ **~ се** *ӣосӣаӣи срдиӣ, разљуӣиӣи се.*

расрђи́вати (се), -р̏ђуј̄ем (се) *несвр. ӣрема расрдиӣи (се).*

ра̑ст м (мн. ø) **1. а.** биол. *ӣосӣеӣено ӣовећање ӣелесне масе (нарочиӣо висине) као резулӣаӣ размножавања ћелија, расӣење:* ~ биљака, ~ детета. **б.** *увећање износа, количине нечеīа, ӣорасӣ:* ~ производње, ~ прихода. **2.** *висина и облик ӣела, сӣас; величина, висина биљке, дрвеӣа:* особа високог раста, биљка голема раста.

ра̑става и **ра̏става** ж **1.** *раздвајање, раскид уӣишӣе.* **2.** *развод брака.*

ра́ставак, -а̄вка м бот. *биљка* Equisetum palustre.

ра̀ставити, -и̑м (трп. ра̀стављен) свр. **1. а.** *учиниӣи да се они који су зајèдно разиђу, удаљиӣи једно од друīоī, раздвојиӣи.* – Њих двојицу растави студирање у различитим градовима. **б.** *довесӣи до ӣрекида веза, оӣуђења; завадиӣи, ӣосвађаӣи:* ~ пријатеље, ~ заљубљене. **в.** *учиниӣи да се раскине брачна веза, развесӣи:* ~ брак. Суд их је раставио. **г.** *учиниӣи да неко наӣусӣи неки ӣосао, да се ӣресӣане бавиӣи нечим.* – Ко може раставити глумца од позорнице? **2. а.** *расклоӣиӣи на ӣојединe делове, демонӣираӣи:* ~ транзистор, ~ усисивач. **б.** *разложиӣи, рашчланиӣи:* ~ јединење, ~ број на чиниоце. **в.** *раздвојиӣи на делове, разīраничиӣи делове целине; разлучиӣи, оделиӣи:* ~ реч на слогове, ~ сложену реченицу. **3.** *раширити, размаћи:* ~ ноге. ■ **~ се 1.** *расӣаӣи се, одвојиӣи се.* – Раставише се на углу улице. **2.** *развесӣи се (о мужу и жени).* **3.** *раздвојиӣи се на делове, расӣуриӣи се.* – Бојао се да се лађа на води не растави. **4.** (од некога, од нечега, с неким, с нечим) *одвојиӣи се од некоīа, од нечеīа, наӣусӣиӣи (некоīа, нешӣо):* ~ се с вином, ~ се од

столице, ~ се с душом. **б.** *ослободити се (од бремена при порођају).* • **~ са животом (главом, душом, светом)** *убити, усмртити.* **~ се са светом (душом, животом)** *умрети.*

ра̀ставић м бот. *биљка* Equisetum, E. arvense *из ф.* Equisetaceae.

ра̀стављати (се), -а̄м (се) *несвр. према раставити (се).*

растављ̀а̄ч, -а́ча м **1.** *онај који некога или нешто раставља, раздваја.* **2.** ел. *део апаратуре за развођење струје, којим се струја укључује или искључује.*

раста̀вљив, -а, -о *који се може раставити на делове, рашчлањив.*

ра́ста̄внӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се може раставити, раздвојни:* ~ део нечега. **2.** лингв. **а.** *који садржи две могућности које једна другу искључују, дисјунктиван; који указује на такав однос:* ~ реченица; ~ везник.

ра̀стајати се, -је̄м се *несвр. према растати се.*

раста́кати (се), ра̀ста̄че̄м (се) *несвр. према расточити (се).*

растала̀сати се, -а̄м се свр. *јако се заталасати.*

раста́лити, ра̀ста̄лӣм свр. (нешто) *загревањем претворити у течно стање:* ~ гвожђе. ■ **~ се** *прећи након излагања топлоти у течно стање (о неком чврстом телу).*

ра̀станак, -а̄нка м *тренутак разиласка, раздвајања; разлаз.*

растањи́вати (се), -а̀њује̄м (се) *несвр. према растањити (се).*

растањѝва̄ч, -а́ча м *радник који растањује метал.*

раста́њити, ра̀ста̄њӣм свр. **1.** *притискивањем или растезањем учинити тањим:* ~ тесто. **2.** *разредити, разблажити:* ~ кафу. ■ **~ се 1.** *постати тањи.* **2.** *изгубити дотадашњу густину, јачину, разредити се.* – Облак се растањио.

раста́пати (се), ра̀ста̄па̄м (се) *несвр. према растопити (се).*

ра̀стати се, ра̀стане̄м се свр. **1. а.** *поћи у разним правцима; разићи се, растурити се:* ~ на крају улице. Друштво се растало. **б.** *поздравити се на растанку.* – Нећу отићи не растанувши се с њом. **2.** *прекинути блиске међусобне односе; раскинути брачну заједницу.* **б.** *удаљити се од некога, напустити (некога, нешто).* – Тада смо се растали са Албанијом. • **растати се са животом (светом, душом)** *умрети.*

раства́рати (се), ра̀ства̄ра̄м (се) *несвр. према растворити (се).*

раства̀ра̄ч, -а́ча м *течност која изазива растварање, која раствара чврсто тело или густу течност.*

ра́створ м *мешавина у којој је једна материја растворена, разређена у другој материји (обично о течности у којој је растворено нешто чврсто, густо).*

ра́створан, -рна, -о **1.** *в. растворљив.* **2.** *који квари, разоран:* ~ моћ.

раство̀рив, -а, -о *в. растворљив.*

раство̀рити, ра̀створӣм свр. **1.** *отворити, раскрилити, раширити, расклопити:* ~ врата, ~ књигу. **2. а.** *помешати са другом материјом (обично течном) правећи раствор:* ~ шећер у води. **б.** *разблажити:* ~ сок. ■ **~ се 1. а.** *отворити се, расклопити се.* – Врата се растворише. **б.** *указати се пред очима.* – Над њима се раствори небо. **в.** *исповедити се, поверити се.* – Растворила ми се као сестри. **2. а.** *помешати се са другом материјом (обично течном) чинећи раствор, отопити се.* – Со се растворила у води. **б.** *изгубити се у нечему, расплинути се.* – Партија се растворила у Народном фронту.

раство̀рљив, -а, -о **а.** *који се може растворити, који се раствара, разједињује у растварачу:* ~ материја. **б.** *који се може расклопити, раставити на делове.*

раство̀рљиво̄ст, -ости ж *особина онога што је растворљиво, способност растварања.*

ра̏стегља̄ј м **1.** *распон раширених руку као мера за дужину:* два растегљаја конца. **2.** *распињање, растезање.*

растѐгљив, -а, -о **1.** *који се може растезати, који растезањем мења облик:* ~ метал. **2.** *који се отеже због густине (о текућинама):* ~ кисело млеко. **3.** фиг. *прилагодљив, повитљив; еластичан:* ~ питање, човек растегљива морала.

расте́гнути, ра̀сте̄гне̄м (аор. расте́гнух и расте́гох, 2. и 3. л. ра̏сте̄гнӯ и расте́гну, расте́же и ра̏сте̄же; р. пр. расте́гнуо, -ула и ра̀сте̄гао, расте́гла (ра̀сте̄гла); пр. пр. расте́гнӯвши (расте́га̄вши и ра̀сте̄га̄вши)) свр. **1. а.** *истезањем или притискивањем учинити дужим, ширим; истањити, растањити:* ~ платно, ~ кожу; ~ кору. **б.** *затежући развући:* ~ усне. **в.** *затежући разапети:* ~ коноп за рубље. **2. а.** *одужити, протегнути:* ~ време, ~ распуст. **б.** *развући, одужити (причу, разговор, објашњење).* **3.** *дати замах нечему, развући (свирку, песму); распалити пуцајући (из ватрене оружја).* ■ **~ се 1.** *развући се, издужити се.* – Лице јој се растегну. **2.** *пружити се, распрострети се, раширити се.* – Растегле се равнице војвођанске. **2.** *ланчано се распоредити, разместити се.* – Растегао се спровод од куће до гробља.

ра̀сте̄гнӯто прил. *отегнуто, развучено:* ~ свирати.

растегну́ће с *промена облика или положаја растезањем; проширење.*

расте́зати (се), ра̀сте̄же̄м (се) *несвр. према растегнути (се).*

ра̀стер м лат. штамп. *фино сито у цинкографији које служи за израду штампарских клишеа.*

ра̀стерати јек. **ра̀стјерати,** -а̄м свр. **1.** *нагнати у бекство неки скуп, групу, потерати на разне стране, разјурити са некога места:* ~ демонстранте, ~ гомилу људи. **2.** *учинити да нешто нестане, да се уклони, разбити:* ~ маглу, ~ облаке. **3.** фиг. *ослободити се нечега, одагнати из себе:* ~ мучне снове, ~ црне слутње.

растѐретити, -ӣм свр. **а.** *ослободити терета, скинути терет:* ~ коња, ~ брод. **б.** *ослободити некога посла, неке обавезе, нечег тешког:* ~ плаћања пореза, ~ мајку од кућних послова. ■ **~ се а.** *ослободити се терета.* – Руке ми се растеретише. **б.** *ослободити се неке обавезе, бриге.* – Растеретио се неких функција.

растѐрећено прил. *не осећајући никакав терет, бриге, притисак, опуштено.*

растѐрећено̄ст, -ости ж *стање онога који је растерећен, онога што је растерећено.*

растереће́ње с *скидање терета; олакшавање положаја, растерећење, ослобођење.*

растерећи́вати (се), -ѐћује̄м (се) *несвр. према растеретити (се).*

растери́вати (се) јек. **растјери́вати (се),** -ѐрује̄м (се) *несвр. према растерати (се).*

растѐћи (ра̀стећи), ра̀стекне̄м (-ѐче̄м) свр. *потрошити, прокердати; раскућити.* – Он тече, али има ко ће растећи.

ра́сти (ра̂сти), ра́сте̄м (р. пр. ра̂стао, ра́сла) несвр. [гл. им. ра́сте̄ње с; уп. раст] **1. а.** *постајати већи, виши, развијати се, напредовати (о људима, животињама, биљкама); повећавати се, израстати (о деловима тела, израштајима и сл.).* **б.** *проводити где детињство и рану младост:* ~ у граду. **в.** *израђивати се, сазревати, долазити.* – Расту нове компјутерске генерације младих. **2.** *успевати, одржавати се.* – На тој висини смокве не расту. **3.** *повећавати обим, количину, димензије, нарастати.* – Расте ново насеље. Снежни покривач расте. **4. а.** *повећавати бројчани износ, вредности, висину нечега.* – Расту цене. Расте температура, притисак и др. **б.** *постајати бројнији, ширити се, развијати се, бројно се увећавати.* – Расте моја породица. Расте народна војска. **в.** *повећавати ниво, надолазити (о води).* **г.** *нарастати под утицајем гљивичног врења (о тесту, хлебу).* **4. а.** *добијати шире размере, узимати маха.* – Незапосленост расте. **б.** *скупљати се, нагомилавати се.* – У њему је расла горчина. **в.** *постојати интензивнији, распростирати се.* – Загађеност расте. **5. а.** *постајати видљи, указивати се.* – Село је расло из сумрака пред нама. **б.** *уздизати се, извијати се.* – Дим поче да расте изнад кровова. **6.** фиг. *показивати велику радост, задовољство, блистати:* ~ од задовољства. • **расте му перје (капа), расту му крила** *веома је задовољан, пресрећан је, поносан је нечим.* **~ у нечијим очима** *стицати углед код некога.* **расту му зазубице** *в. под зазубице.*

ра̏стило с *в. расадник (1).*

ра́стӣње и **ра̀стӣње** с *биљни свет, биље; дрвеће.*

ра̀стирати (се), -рē̄м (се) *несвр. према растр(е)ти (се).*

ра̀стићити се, -ӣм се свр. *раширити се, размножити се, узети маха.*

ра̀стицати (се), -ичēм (се) *несвр. према растећи (се).*

растова́рати (се), -о̀вāрāм (се) и **растовари́вати (се),** -а̀рујēм (се) *несвр. према растоварити (се).*

расто̀варити, -ӣм свр. **а.** *скинути товар, терет с некога, ослободити терета:* ~ коње. **б.** *поскидати оно што је натоварено.* – Растоварио је брашно са коња. ■ **~ се** *скинути терет са себе, ослободити се терета.*

растоја́ње с *раздаљина, размак; удаљеност:* велико ~. • **бити, остати** и сл. **на растојању** *бити, остати и сл. обазрив, уздржан према некоме.*

ра̏стока ж (дат. -оци) *место где се река рачва на рукавце; крак, рукавац реке.*

ра̀столковати, -кујēм свр. арх. *протумачити, разјаснити, објаснити:* ~ текст.

ра́стоп м *раствор, отопина; густ сок.*

расто̀пив, -а, -о *в. растопљив.*

расто̀пивōст, -ости ж *в. растопљивост.*

ра́стопина и **ра̀стопина** ж *раствор, отопина.*

расто̀пити, ра̀стопӣм (трп. ра̀стопљен) свр. **1. а.** *загревањем претворити чврсто тело у течно:* ~ гвожђе, ~ лед. **б.** *растворити у нечему течном:* ~ шећер, ~ со. **2.** фиг. *довести у пријатно расположење.* – Душу ми растопи њена прича. ■ **~ се 1. а.** *под утицајем топлоте прећи из чврстог у течно стање.* – Железо се растопи на великој температури. **б.** *раствори се у нечему, отопити се.* – Шећер се растопио у води. **2.** фиг. *претворити се у нешто друго; изгубити се у стапању с нечим.* – Његова љутина се растопи у благу питомости. Његов говор се растопи у жамору. **3.** *нестати, ишчезнути.* – Новац се код њега за час истопи. **4.** фиг. *испунити се блаженством:* ~ од милине.

ра̀стопљенōст, -ости ж *стање онога што је растопљено.*

расто̀пљив, -а, -о *који се може растопити, који се лако растапа:* ~ снег, ~ у води.

расто̀пљивōст, -ости ж *особина онога што је растопљиво.*

расторо̀кати, -о̀рочēм свр. експр. *разгласити, разбрбљати (обично нешто што не треба причати).* ■ **~ се** *расприčати се, разбрбљати се.*

расточа́вати (се), -о̀чāвāм (се) *несвр. према расточити (се).*

расточе́ње с *разорење, уништење; распад.*

расто̀чити, ра̀сточӣм свр. **1. а.** *учинити да се нешто распе, распадне; разгристи, разјести:* ~ државу. Мољци су расточили кожух. **б.** *упропастити, улудо потрошити, расути:* ~ имање. **2.** *раставити на делове, расклопити:* ~ кола. **3.** *разасути, преточити течност у више судова:* ~ мед у тегле. ■ **~ се 1. а.** *просути се, распасти се; разрушити се, пропасти.* – Кућа ми се скоро расточила. **б.** *расклимати се услед сушења, расушити се (о дрвеним судовима и предметима).* **2.** *расути се, разлити се на све стране.* – Валови се расточили по језеру. **3.** *расплинути се, нестати.* – Његове речи се расточише у жагору.

растр̀бушити се, -ӣм се свр. *пустити трбух гојећи се.*

растрга́вати (се), -р̀гāвāм (се) *несвр. према растргати (се) и растргнути (се).*

ра̀стргāно прил. *растрзано, испрекидано:* ~ причати.

ра̀стргāнōст, -ости ж *особина онога што је растргано, исцепканост.*

ра̀стргати, -āм свр. *истргати на комаде, растргнути.*

ра̀стргнути, -нēм (аор. ра̀стргох и ра̀стргнух, 2. и 3. л. ра̀стрже, ра̏стрже и ра̏стргну̑; р. пр. ра̀стргао, -гла и ра̀стргнуо, -ула; пр. пр. ра̀стргнӯвши (ра̀стргāвши)) свр. **1.** *вукући у супротним правцима искидати на комаде; искомадати зубима (о зверима):* фиг. ~ државу. Растргао вук овцу. **2.** *силом раскинути, прекинути; раставити:* ~ конопац, ~ ланце; ~ коло. ■ **~ се 1.** *раскинути се, раздвојити се; разићи се.* – Коло се растргло. **2.** *преоптеретити се разноврсним пословима.* – Растргох се радећи цео дан.

растре́бити, ра̀стрēбӣм јек. **растриjѐбити,** ра̀стриjебӣм свр. *довести у ред требећи, отребити.*

растребљи́вати, -ѐбљујēм *несвр. према растребити.*

растрежња́вати (се), -ѐжњāвāм (се) и **растрежњи́вати (се),** -ѐжњујēм (се) *несвр. према растрезнити (се).*

растрежње́ње с *повратак у трезно (трезвено) стање:* ~ после пијанке, ~ од заноса.

растре́знити, ра̀стрēзнӣм јек. **растриjѐзнити,** ра̀стриjезнӣм свр. *вратити у трезно стање; учинити да неко почне трезвено расуђивати.* – Кафа га је растрезнила. Очева смрт га растрезни. ■ **~ се** *постати трезан, ослободити се утицаја алкохола; повратити се у нормално стање, прибрати се.*

растре́сати (се), ра̀стрēсāм (се) *несвр. према растрести (се).*

растре́сен, -а, -о **1.** *трп. од растрести (се).* **2.** *разбацан, раштркан:* растресене куће. **3.** *расејан, неприбран, нервозан:* ~ човек.

растре́сено прил. *расејано, одсутно; нервозно, узнемирено:* ~ посматрати.

растре́сенōст, -ости ж *особина онога што је растресено, онога који је растресен, одсуство пажње, расејаност; растројство.*

ра̀стресит, -а, -о **а.** *који је слабе кохезије, трошан, сипак; порозан, шупљикав:* ~ земљиште, ~ снег. **б.** *редак, размакнут:* растресите гране.

ра̀стресито прил. *размакнуто, широко.*

ра̀стреситōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је растресито.*

ра̀стрескати, -āм свр. *разбити, смрвити.* – Главу ћу ти растрескати. ■ **~ се** *разбити се у комаде, изломити се:* ~ идући низа страну.

растре́сти (ра̀стрēсти), -е́сēм свр. **1. а.** *довести у стање трошности, расклимати, разљуљати:* ~ кућу, ~ орман. **б.** *учинити растреситим, сипким, измрвити:* ~ земљу. **в.** *истрести, расути на разне стране:* ~ ситан новац. **г.** *истрескати возећи, носећи.* – Растресао ме аутобус. **д.** *чешљајући раширити, рашчешљати:* ~ косу, ~ браду. **2.** *покренути из учмалости, из мртвила; раздрмати.* – Треба га мало растрести, нек нешто ради. **3.** *довести у стање потиштености, депримирати.* – Вест о мајчиној смрти га је растресла. ■ **~ се 1.** *расклимати се услед ударца, потреса и сл.* – Намештај се растресао. **2.** *раширити се, разгранати се.* – Гране се растресле непоткресане. **3.** *пренути се из учмалости, мртвила, раздрмати се.* – Изађи мало из куће, растреси се.

ра̀стрēти јек. **ра̀стриjети,** ра̏стрēм (аор. ра̀стрēх јек. ра̀стриjех; р. пр. ра̏стро, -рла; трп. ра̏стр̄т (растр̀вен)) свр. **1. а.** *раширити, развити:* ~ крила, ~ мараму по столу. **б.** *распоредити, расути, разместити по неком простору:* ~ жито по простирци, ~ орахе да се суше. **2.** *превући руком преко нечега, протрљати:* ~ бркове, ~ очи. **б.** *трљајући разнети:* ~ прстом шминку. ■ **~ се** *расути се по каквој површини, раштркати се.* – Колибе се растрле по брду.

растре́штати се, -тӣм свр. *одјекнути трештећи.*

ра̀стрзāно прил. *с прекидима, искидано, нервозно:* ~ се смешити.

ра̀стрзāнōст, -ости ж *стање онога који је растрзан, онога што је растрзано.*

ра̀стрзати (се), -ржēм (се) *несвр. према растргнути (се).*

ра̀стрићи, -ижēм свр. *расећи, раскројити:* ~ сукњу.

растр̀кати, ра̀стр̄чēм свр. *натерати у трк (коња), разиграти.* ■ **~ се** *дати се у трк, у брзо ходање, растрчати се.* – Растркаше се по граду да нас траже.

растркѝвати (се), -тр̏кујēм (се) *несвр. према растркати (се).*

растрља́вати, -р̀ља̄ва̄м *несвр. према растрљати.*

растр́љати, ра̀стр̄ља̄м свр. **1.** *разнети трљајући; размазати:* ~ помаду. **2.** *превући руком преко нечега, протрљати нешто:* ~ по бради.

растрљѝвати, -р̀љујēм *несвр. према растрљати.*

ра́стро̄ј, -оја м *неред, метеж, расуло; растројеност.*

растроја́вати (се), -о̀ја̄ва̄м (се) *несвр. према растројити (се).*

ра̀стројено прил. *без прибраности, расејано, одсутно, нервозно:* ~ гледати.

ра̀стројено̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање онога што је растројено, онога који је растројен.*

растро̀јити, ра̀стројӣм (трп. ра̀стројен) свр. **1.** *унети неред, расуло, пореметити; растурити:* ~ војне редове. **2.** *довести у стање нервне напетости, изнервирати.* – Проблеми су га растројили. ■ **~ се 1.** *расути се, растурити се.* – Војне јединице се растројише. **2.** *доћи у стање нервне истрошености, изнурености; истрошити се (о нервима), ослабити:* растројен човек; растројени живци.

растро́јство с **1.** *нервна и душевна поремећеност, губитак способности нормалног расуђивања:* душевно ~. **2.** *расуло, неред, распад:* ~ племства.

ра́строшан, -шна, -о *који расипнички троши, расипан:* ~ човек.

растро̀шити, ра̀строшӣм свр. **1.** *уситнити, измрвити.* – Вода растроши стене. **2.** фиг. *измучити, исцрпсти.* – Тежак живот га је растрошио. ■ **~ се** *уситнити се, изгубити се.* – фиг. Национална енергија се растрошила.

ра́строшнӣк м *који много троши, расипник.*

ра́строшно прил. *расипнички, расипно:* ~ живети.

ра́строшно̄ст, -ости ж *особина онога који је растрошан, расипништво.*

ра̏стрти, ра̏стре̄м (аор. ра̀страх; р. пр. ра̏стро, -р̄ла; трп. ра̏стр̄т (растр̀вен)) свр. *в. растрети.*

растру́бити, -ӣм свр. експр. *расприча̄ти свуда, разгласити.*

раструбљѝвати, -у̀бљујēм *несвр. према раструбити.*

растру́гати, ра̀стрӯже̄м свр. *расећи тестером, распилити:* ~ дрво.

ра̀струлити се, -ӣм се и **ра̀струнути,** -не̄м свр. *постати труо, иструлити, иструнути.*

растр̀чати се, -ӣм се свр. *стати трчати; ужурбати се.* – Деца се растрчаше. Сви се у кући растрчаше.

растр́шити се, ра̀стр̄шӣм се свр. *разбарушити се (о коси, брковима и сл.).*

ра̀стӯжен, -а, -о **1.** *трп. од растужити (се).* **2.** *пун туге, тужан:* ~ срце, ~ мајка.

ра̀стӯжено прил. *с тугом, жалосно:* ~ гледати.

ра̀стӯжено̄ст, -ости ж *стање онога који је растужен.*

растуже́ње с *растуженост, туга.*

растужѝвати (се), -у̀жујēм (се) *несвр. према растужити (се).*

расту́жити, ра̀стӯжӣм свр. *учинити некога тужним, ражалостити.* – Та вест га је растужила. ■ **~ се** *постати тужан, ражалостити се.*

растумаче́ње с *објашњење, тумачење.*

растума̀чив, -а, -о *који се може растумачити, објашњив:* ~ догађај.

растума́чити, -у̀ма̄чӣм свр. *објаснити, протумачити:* ~ његов поступак.

ра́стур м **1.** *распад, пропаст, распадање:* ~ државе, ~ у породици. **2.** *оно што отпадне, одстрани се приликом размеравања, дељења, паковања, ношења и сл.:* ~ приликом вршидбе. **3.** *неред, разбацаност:* ~ у кући.

расту́рати (се), ра̀стӯра̄м (се) *несвр. према растурити (се).*

расту̀ра̄ч, -а́ча м *онај који разноси, растура нешто, разносач; дистрибутер на терену:* ~ књига.

ра̀стурен, -а, -о **1.** *трп. од растурити (се).* **2.** *који се налази на разним странама, разбацан, раштркан:* растурене куће, растурени положаји.

ра̀стурено̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је растурено, онога који је растурен:* ~ града, ~ радништва.

ра̀стурити, -ӣм свр. **1.** *учинити да нешто што представља целину оде на разне стране, да се разда, разнесе и сл.:* ~ библиотеку, ~ збирку. **2.** *разбацати, разнети по некој површини:* ~ ђубре, ~ сено. **3.** *раставити на делове, расклопити, размонтирати:* ~ ауто, ~ машину. **4. а.** *раскомадати, распарчати:* ~ имање, ~ кућу. **б.** *упропастити, уништити; разбити:* ~ кућу трошећи; ~ непријатељска гнезда. **в.** *поништити, раскинути:* ~ просидбу. **5. а.** *учинити да се разбије, распусти неки збор, скуп; забранити, распустити (удружење, организацију и сл.):* ~ збор, ~ састанак; ~ верске секте. **б.** *натерати у бекство, разјурити; учинити да се нешто разиђе, распршити:* ~ демонстранте, ~ маглу. **6. а.** *упутити на разне стране, разаслати, разместити; распоредити:* ~ војску по рововима; ~ кашике и виљушке по столу. **б.** *разделити, разнети:* ~ летке, ~ плакате по улицама. **7.** *продати више примерака нечега, распродати:* ~ цео тираж часописа. **8.** *разгласити, разнети:* ~ вести, ~ новости. **9. а.** *разбацати, расути (обично у нереду):* ~ песме по часописима, ~ ствари по кући. **б.** *широко опружити, раширити; протегнути:* ~ гране (о дрвећу), ~ ноге по каучу. ■ **~ се 1. а.** *отићи на разне стране, разићи се; распустити се, распасти се:* ~ се са трга, ~ се из кафане. Скупштина се растурила. **б.** *расплинути се, нестати.* – Магла се растурила. **2.** *распоредити се, поделити се:* ~ се по факултетима. **3.** *пронети се, разнети се.* – Глас о томе се растурио по народу. **4.** *опружити се, протегнути се:* ~ се по кревету.

ра̀стӯрчити се, -ӣм се свр. *напустити турску, исламску веру.*

ра́стӯћӣ, -а̄, -е̄ *који расте, који је у успону, порасту:* ~ моћ, ~ производња.

ра́судан, -дна, -о **1.** *који уме расуђивати, разуман, разборит, разложан:* ~ глава. **2.** *уман, интелектуалан:* ~ способност.

расу́дити, ра̀сӯдӣм свр. *размотрити, проценити, просудити:* ~ целу ствар.

расу̀дљив, -а, -о *разборит, разуман.*

расу̀дљиво̄ст, -ости ж *особина онога који је расудљив, разборитост.*

ра́судно прил. *разборито, разложно.*

ра́судно̄ст, -ости ж *особина онога који је расудан, разборитост.*

расуђѝвати, -у̀ђујēм *несвр. према расудити.*

расу́кати, ра̀сӯче̄м свр. *размотати оно што је усукано; распрести; размотати (клупко и сл.):* ~ конопац, ~ пређу.

расукѝвати, -у̀кујēм *несвр. према расукати.*

расу́ло с **1.** *стање потпуне дезорганизације, општа пометња, распад, хаос:* ~ у војци, ~ у држави. **2.** *пропаст, уништење:* ~ имовине. **3.** *растројство:* нервно ~.

ра̏сӯт, -а, -о **1.** *трп. од расути (се).* **2.** *истрзан, искидан; расејан:* ~ човек.

ра̏сути, ра̏спе̄м (имп. ра̀спи; трп. ра̏сӯт) свр. **1. а.** *пролити, просути:* ~ сузе. **б.** *разбацати на све стране, расејати.* – Расуо је песме по разним часописима. **2.** *распоредити на разна места, поразмештати:* ~ војску по рововима. **3.** *разрушити, разнети:* ~ зид. **4.** *несебично утрошити, уложити у неку активност:* ~ снагу, ~ памет. **5.** *нашироко распрести, развити (причу, разговор и сл.).* ■ **~ се 1.** *просути се, растурити се испадајући из нечега (о нечем ситном).* – Расу се жито из вреће. Перје из јастука се расу. **2.** *распрострети се по широком простору.* – Сунчеви зраци расуше се по соби. **3.** *отићи на разне стране, растурити се.* – Генерација матураната се расу по свету. **4.** *срушити се, распасти се.* – Зид се расуо.

расушѝвати се, -ӯшујēм се *несвр. према расушити се.*

расу́шити се, -ра̀сӯшӣм се свр. *испуцати, размаћи се на спојевима због губитка влажности (о дрвеном суду, дрвету и сл.).*

расформѝрати, -о̀рмӣрāм свр. *распустити, укинути (неку организацију, тело, установу и сл.).* ■ **~ се** *престати постојати, распустити се.*

ра̏сфрāтар, -тра м *онај који је напустио фратарски позив.*

ра̀сфрāтрити, -ӣм свр. *лишити фратарског чина.* ■ **~ се** *напустити фратарски позив.*

ра̀сфућкати, -āм свр. експр. *расипнички потрошити, профућкати, спискати.*

ра̂схлада ж **1.** *расхлађење, освежење.* **2.** *хладовина, свежина.*

расхла́дити, ра̀схлāдӣм свр. (нешто) **1.** *учинити хладним, хладнијим, охладити; смањити осећај врелине, освежити:* ~ чорбу, ~ лице. **2.** фиг. *смирити, стишати узбуђење; смањити интерес за нешто:* ~ занос, ~ жељу за нечим. ■ **~ се** *одстранити осећај превелике, непријатне топлоте из свога тела, освежити се.* – Изашао је напоље да се мало расхлади.

ра́схладнӣ и **ра̀схладнӣ,** -ā, -ō *који служи за расхлађивање:* ~ уређај.

расхлађе́ње с **1.** *освежење, расхлада.* **2.** фиг. *губитак интереса за нешто, равнодушност после одушевљења.*

расхлађѝвати (се), -āђујēм (се) *несвр. према расхладити (се).*

ра́сход м **1.** *издатак, трошак:* велики ~. **2.** *у књиговодству: књига, рубрика, страна у коју се уносе подаци о издацима.* • **отићи у ~** *бити одстрањен, уклоњен.*

расхо́дати се, ра̀схōдāм се свр. **1.** *почети ходати тамо амо, усходати се:* ~ по соби. **2.** *навићи тело на ходање (после дужег лежања, седења).*

ра́сходнӣ, -ā, -ō *који се односи на расходе:* ~ књига.

ра́сходовати, -дујēм свр. **1.** *одбацити нешто као дотрајало, непотребно:* ~ пет писаћих машина у предузећу. **2.** *укњижити као расход, издатак; отписати нешто из инвентара као неупотребљиво или нестало.*

расху̏ктати се, ра̀схукћēм се свр. *покренути се с хуком, снажно се размахнути.*

ра̀сцар м *свргнути цар.*

ра̀сцарити, -ӣм свр. *свргнути цара с престола, детронизовати.* ■ **~ се** *одрећи се царског престола, абдицирати.*

ра̀сцвалōст, -ости ж *особина онога што је расцвало.*

расцва̀сти се и **ра̀сцвасти се,** -āтēм се свр. *расцветати се; разлистати се.* – Расцвала се шума.

ра́сцват м **1.** *стање биљака (ливада, шума) у пуном развоју цветања, цветности:* шума у расцвату, трешња у расцвату. **2.** фиг. *пун развој, процват:* културни ~.

расцве́лити, ра̀сцвēлӣм јек. **расцвиjе́лити,** ра̀сцвиjелӣм свр. *растужити, ражалостити, расплакати:* ~ дете, ~ сестру. ■ **~ се** *растужити се, расплакати се.*

расцвељѝвати (се) јек. **расцвјељѝвати (се),** -ѐљујēм (се) *несвр. према расцвелити (се).*

ра́сцвет јек. **ра́сцвјет** м *расцват:* пролећни ~.

расцветáвати се јек. **расцвјетáвати се,** -ѐтāвāм се свр. *несвр. према расцветати се.*

расцвѐтати се јек. **расцвјѐтати се,** -āм се свр. **1.** *бујно развити цветове, прекрити се цветовима (о биљци).* **2.** фиг. *бујно се развити.* – Девојчица се расцветала. **3.** фиг. **а.** *развити се, раширити се као цвет.* – Расцветао се фитиљ свеће. **б.** ир. *поцепати се, распасти се (о обући).*

расцвоко̀тати се, -о̀коћēм се свр. *почети цвокотати.*

ра́сцеп јек. **ра́сцјеп** м **1.** *расцељено место; пукотина, усек:* ~ на завеси, ~ на дрвету. **2.** *разбијање, растурање заједнице, цепање; разлаз, раскид:* ~ у странци, ~ у руководству.

ра̀сцēпāнōст јек. **ра̀сцијепāнōст,** -ости ж *особина онога што је расцепано, искиданост.*

расце́пати, ра̀сцēпāм јек. **расцијѐпати,** ра̀сцијепāм свр. *цепајући раздвојити, искидати, поцепати на делове:* ~ дрво, ~ хаљину. ■ **~ се** *раздвојити се, разјединити се, изделити се.* – У странци су се расцепали.

расце́пити, ра̀сцēпӣм јек. **расцијѐпити,** ра̀сцијепӣм свр. **1.** *цепањем раздвојити, расећи:* ~ дрво секиром. фиг. Гром расцепи небо. **2.** фиг. *унети расцеп, раздор у неку средину, поделити:* ~ село у два табора. ■ **~ се 1.** *поделити се цепањем, прецепити се.* – Хартија се расцепи. **2.** *бучно одјекнути, проломити се; проломити се; прокукло зазвучати (о гласу).* – Расцепи се кроз ноћ снажан узвик.

расцепкáвати (се) јек. **расцјепкáвати (се),** -ѐпкāвāм (се) *несвр. према расцепкати (се).*

ра̀сцепкāнōст јек. **ра̀сцјепкāнōст,** -ости ж *особина и стање онога што је расцепкано, издељеност:* ~ поседа.

ра̀сцепкати јек. **ра̀сцјепкати,** -āм свр. *исцепкати, изделити на ситне делове.* ■ **~ се** *поцепати се, изделити се на мање делове.* – Предузеће се расцепка.

ра̀сцēпљенōст јек. **ра̀сцијепљенōст,** -ости ж *стање, особина онога што је расцепљено, раздељеност.*

расцепље́ње јек. **расцјепље́ње** с *подела, раздеоба.*

расцепљѝвати (се) јек. **расцјепљѝвати (се),** -ѐпљујēм (се) *несвр. према расцепити (се).*

расце́рити, ра̀сцēрӣм свр. *широко отворити уста показујући зубе, исцерити:* ~ уста. ■ **~ се** *развући усне показујући зубе; широко се отворити показујући зубе (о устима).*

расцо́пати, ра̀сцōпāм свр. експр. *јаким ударцем разбити, разлупати:* ~ главу (некоме), ~ чело.

ра̏т м (мн. -ови) **1.** *оружани сукоб ширих размера између двеју или више држава, народа и др.:* Други светски ~. **2.** фиг. *оштри међусобни сукоби завађених страна, напади свим средствима (осим оружаним):* ~ са комшијама, ~ међу предузећима. • **грађански, братоубилачки ~** *оружани сукоб унутар једне државе између зараћених ентитета.* **хладни ~** *стање затегнутости и непријатељства у међународним односима.*

ра́та ж итал. *одређена новчана сума која се у утврђеним временским размацима даје ради отплате дуга.*

ра̏тāр м (инстр. -ом и -ем) *орач, земљорадник.*

ра̏тāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на ратаре, који припада ратарима:* ~ производња, ~ оруђе.

ратáрство и **ра̏тāрство** с *ратарска делатност као привредна грана, земљорадња.*

ратификáција ж лат. правн. *одобрење, потврда склопљеног међународног уговора коју обавља опуномоћени државни орган, односно чиновник.*

ра̏тификациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на ратификацију.*

ратѝфико̀вати и **ра̀тификовати,** -кујēм (ратифицѝрати, -ѝцӣрāм) свр. и несвр. *(из)вршити ратификацију:* ~ уговор.

ра̏тӣште с *простор на коме се води рат, бојно поље.*

ра́тлук и **ра̀тлук** м тур. **1.** *посластица (источњачког порекла) која се прави од пиринчаног брашна, меда и мирисних зачина.* **2.** в. *рахатлук.*

ра̏тнӣ, -ā, -ō *који се односи на рат:* ~ брод, ~ заробљеник, ~ извештач. • **бити с неким на ратној нози** *бити с неким у непријатељству.* **~ злочин** *поступак у рату противан међународном ратном праву.* **~ право** *део међународног права које се односи на вођење рата, односе међу зараћеним странама и односе између зараћених и неутралних страна.*

ра̏тнӣк м *онај који учествује у рату, који се бори у рату; борац.*

ра̏тница ж *женска особа ратник.*

ра̏тничкӣ, -ā, -ō *који се односи на ратнике, који припада ратницима:* ~ народ, ~ песма, ~ дух.

ра̏тнӣштво с *вештина ратовања.*

ратнохӯшкāчкӣ, -ā, -ō *који подстиче, хушка на рат:* ~ изјава, ~ говор.

ра̏тобōран, -рна, -о *расположен за рат, борбен; расположен за тучу.*

ра̏тобōрно прил. *на ратоборан начин, борбено:* ~ расположен.

ратобо́рнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је ратоборан.*

ра̏товати, -тујēм несвр. *водити рат; бити у рату; учествовати у рату.*

ратоси́љати се, -ȍсӣљāм се свр. и несвр. *ослободити се, ослобађати се некога или нечега нежељеног, отарасити се, отарашавати се.*

ра̏тујӯћӣ, -ā, -ē *који води рат, зараћен:* ~ страна.

ра̏уб м нем. **1.** *врста карташке игре.* **2.** *термин у картама кад онај који дели карте узима откривен адут.*

ра̀убовати, -бујēм несвр. *употребљавати, користити, трошити нешто.* – Машине су раубоване.

ра̏ф м (мн. -ови) тур. *полица на зиду; преграда у орману, у сандуку.*

ра̀фāл, -а́ла м фр. *брза учестала паљба из ватреног, посебно из аутоматског оружја.*

ра̀фāлнӣ, -ā, -ō *који бије у рафалу, испаљен у рафалима:* ~ ватра, ~ паљба.

ра̀фија ж лат. **1.** бот. *врста палме* Raphia vinifera. **2.** *лико ове палме које се користи за везивање у повртарству и виноградарству и за израду предмета у плетарству.*

рафина́ција ж *процес пречишћавања неке супстанце (нпр. метала, нафте, шећера и др.) од примеса.*

рафинѐрија ж *фабрика за пречишћавање нафте, шећера, метала и др.*: ~ нафте, ~ бакра.

рафѝнӣрāн, -а, -о **1.** *трп. према рафинирати (се):* ~ шећер, ~ нафта. **2.** *углађен, префињен, истанчан:* ~ укус.

рафѝнӣрāно прил. *на рафиниран начин, префињено; препредено:* ~ се опходити; ~ мучити.

рафѝнӣрāнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је рафиниран, онога што је рафинирано:* ~ младе девојке, ~ израза.

рафини́рати (се), -ѝнӣрāм (се) свр. и несвр. *в. рафинисати (се).*

рафѝнисāн, -а, -о *в. рафиниран.*

рафѝнисати, -ишēм свр. и несвр. *(из)вршити рафинацију, пречистити, пречишћавати:* ~ нафту, ~ шећер. ■ **~ се** *постати рафиниран, префињен.* – Тако се литература рафинише.

рафѝнмāн, -а́на м фр. *рафинираност.*

ра̀финовāн, -а, -о *в. рафиниран:* ~ израз, ~ култура.

ра̀финовāно прил. *в. рафинирано.*

ра̀финовāнōст, -ости ж *в. рафинираност.*

ра̀финовати (се), -нујēм (се) свр. и несвр. *в. рафинисати (се).*

раха̀тлук м ар. *задовољство, уживање, безбрижност.*

рахи̏тис и **рахи́тис** м грч. мед. *дечја болест која се испољава у деформацији костију и зглобова, услед недостатка витамина* D, rachitis.

рахѝтичан, -чна, -о *оболео од рахитиса; који носи последице рахитиса:* рахитичне груди, рахитичне ноге.

рахѝтичāр м *онај који је болестан од рахитиса.*

рахѝтичāрка ж *она која је болесна од рахитиса.*

рахѝтички прил. *својствен рахитису, као у рахитичара:* ~ савијен.

рахѝтичнōст, -ости ж *особина и стање онога који је рахитичан, онога што је рахитично.*

ра̂ција ж ар. *детаљна полицијска потрага за сумњивим особама, обично уз хапшење.*

ра̏ционāлан, -лна, -о лат. **1.** *заснован на разуму, промишљен, ослобођен утицаја емоција, практичан; разуман, разборит:* ~ родољубље; ~ човек. **2.** *који се користи рационализацијом:* ~ обрада земље, ~ пословање. **3.** фил. *разумски, рационалистички:* ~ спознаја света. • **~ број** мат. *било који цео број или разломак који се може потпуно израчунати, изразити.*

рационалѝзам, -зма м лат. **1.** фил. *правац у теорији сазнања по којој је главни извор сазнања разум и мишљење.* **2.** књиж. *књижевни правац у XVIII в. који даје предност разуму над осећањима и тежи рационалном.*

рационалѝзāтор м *проналазач начина којим се производња рационализује.*

рационалѝзāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на рационализаторе:* ~ подухват.

рационалѝзāтōрство с *тежња за рационализацијом производње; рационализација.*

рационализа́ција ж *мере, поступци којима се унапређује производња (боља организација посла, боље коришћење капацитета и сл.) и постижу већи производни ефекти.*

рациона̀лизовати, -зујēм (рационализи́рати, -ѝзӣрāм и рациона̀лисати, -ишēм) свр. и несвр. **1.** *(из)вршити рационализацију:* ~ посао, ~ производњу. **2.** фил. *свести, сводити у оквире разума:* ~ фантастику.

рациона̀лист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *присталица рационализма.* **2.** *онај који рационално, ефикасно ради.*

рационалѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на рационализам и рационалисте:* ~ наука.

рационалѝстички прил. *у духу рационализма, разумски:* ~ резоновати.

ра̏ционāлно прил. *на рационалан начин, с већом ефикасношћу, практично; промишљено:* ~ управљати.

рациона́лнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је рационално; рационалан поступак.*

ра̏чарица ж зоол. *птица* Alcedo ispida *која се храни раковима.*

ра̏чваст, -а, -о *који се грана у рачве, двокрак:* ~ дрво.

ра̏чвати се, -āм се несвр. *гранати се у рачве; имати облик рачава.* – Река се рачва при ушћу.

ра̏чве, ра̏чāвā и ра̏чвӣ ж мн. (ретко ра̏чва јд.) *дрво са једним рачвастим, двокраким делом; оно што се шири у два крака.*

ра̏чвице ж мн. (ретко ра̏чвица јд.) *дем. од рачва.*

ра̏чић м *дем. од рак; младунче рака.*

ра̏чица ж *дем. од рака.*

ра̏чјӣ (ра̏чијӣ), -ā, -ē *који се односи на ракове, који припада раковима; који је као у рака.*

ра̏чји (ра̏чији) прил. *као рак;* фиг. *натрашке:* ~ ићи.

ра̏чњāк м у изр. **морски ~** зоол. *врста рака, морски паук* Maja Squinado.

ра̀чӯн, -у́на м **1. а.** мат. *однос у који се стављају дати бројеви, односно алгебарски знаци, математички проблем; математичка радња којом се тражи резултат тих односа.* **б.** *укупан износ, резултат; решење, исход.* – Све излази на један рачун. **в.** шк. нар. *школски предмет о радњама са бројевима, математика.* **2. а.** мат. *саставни део традиционалних назива за поједине области математике:* векторски ~, диференцијални ~, интегрални ~. **б.** књиг. и банк. *саставни део назива за поједине партије у књиговодству и за новчане односе између банке и њених комитената у банкарству:* завршни ~; ~ добитака и губитака; жиро ~, текући. **3. а.** *цедуља са обрачуном купљене робе коју исписује и оверава продавац:* ~ о купљеном намештају. **б.** *новчани износ, обрачун искоришћених услуга:* ~ рачун. **в.** *утврђивање коначног стања у материјалним односима, обрачун.* – Сели су и извели рачун. **4.** *корист, интерес, добит.* – Нема рачуна да с њима послује. **5.** *трошак, плаћање трошка.* – Путо-

вао сам о свом рачуну. **6.** *процена, предвиђање; план.* – По нашем рачуну, стићи ћемо у пет. Покварићемо им рачун. **7.** *спор, размирица; заједнички нерашчишћен посао.* – Имамо нас двоје један стари рачун. Ослободио се оних с којима је имао старе рачуне. • **водити (повести) рачун(а) (о некоме, о нечему)** *бринути се, старати се (о некоме, о нечему) (побринути се, постарати се (за некога, за нешто)).* **имати (изравнати) с неким рачуне** *имати (изравнати) с неким нерешене спорове.* **не иде му (им) то у рачун** *не одговара му (им) то, неповољно је, није од користи.* **отићи богу на ~** *умрети.* **отићи врагу на ~** *платити главом, погинути.* **поз(и)вати на ~ (некога), (за)тражити рачун (од некога)** *поз(и)вати некога на одговорност.* **покварити некоме рачун(е)** *онемогућити некога да оствари своје намере, планове.* **положити, полагати рачун** *објаснити поступке, дати на увид, објаснити.* **радити нешто за свој рачун** *радити нешто за себе, у своју корист; радити нешто на своју одговорност.* ~ **без крчмара** *једнострана одлука донесена без учешћа онога кога се тиче.* **чист ~ дуга љубав** *јасно одређени материјални односи омогућују трајно пријатељство.*

рачу̀нало с рег. **1.** *в. рачунаљка.* **2.** *в. рачунар.*

рачу̀на̄љка ж (дат. -љци и -љки; ген. мн. -ки̑) *једноставна направа с куглицама за рачунање:* школска ~.

рачу̀на̄р, -а́ра м (инстр. -а́ром) техн. *програмабилан или унапред програмиран електронски уређај за обраду, смештај, слање и пријем података, за нумеричка израчунавања и друге намене, компјутер.*

рачу̀на̄рски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на рачунаре:* ~ техника, ~ уређај.

рачуна́рство с *рачунарска, компјутерска техника; рачунарска, компјутерска делатност.*

рачу̀нати, -а̄м (рачуна́мо и рачу̀на̄мо) несвр. **1.** *вршити неку рачунску радњу, изводити рачун, срачунавати:* ~ оловком, ~ на дигитрону. **2. а.** *процењивати, утврђивати вредност нечега.* – Кандидовао се за посланика рачунајући да ће му то донети и материјалну добит. **б.** *одређивати, одмеравати цену.* – Рачунаћемо вам по новој тарифи. **в.** *сматрати, држати.* – Рачунали смо да нам је пријатељ. **3.** *смишљати, премишљати.* – Рачунао је кога да зове на свадбу. **4. а.** (на некога, на нешто) *ослањати се, уздати се; надати се:* ~ на нечију помоћ, ~ на нечију дискрецију. **б.** (с неким, с нечим) *имати у виду, узимати у обзир (некога, нешто).* – Морам рачунати с том могућношћу. **в.** *намеравати, планирати.* – Рачунао је у бањи провести седам дана. **5.** *убрајати у нешто, сматрати (за некога, за нешто.* – Рачунали су га у боље људе. ■ **~ се 1.** *имати о себи одређено мишљење, сматрати се, убрајати се.* – Онај који је пролио крв за своју земљу, треба да се рачуна у срећна (Л. Лазаревић). **2.** нар. *разрачунавати се, обрачунавати се.* – Сутра ћу се рачунати с оним маторим (Ј. Веселиновић).

рачу̀ница ж **1.** *рачун, план, намера; интерес.* – Имати своју рачуницу. **2.** *извођење рачуна, рачунање.* – Дао се у рачуницу. **3.** арх. *аритметика.*

рачуново̀дствени̑, -а, -о *који се односи на рачуноводство:* ~ посао.

рачуново̀дство с адм. **а.** *вођење трговачких и благајничких књига где се бележи пословање и имовно стање организације, трговачке куће, предузећа и сл.* **2.** *рачунско одељење неке организације, предузећа и сл.; просторије тога одељења.*

рачуно̀вођа м (мн. ж) *службеник који обавља рачуноводствене послове неке организације, предузећа и сл. и води трговачке и благајничке књиге.*

рачунопола̀га̄ч, -а́ча м *службеник који се стара о буџетским расходима и приходима, службеник у рачуноводству.*

ра̀чӯнски̑, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на рачун, на рачуне:* ~ радња, ~ књига. **2.** *заснован на рачуну, интересу:* ~ брак.

ра̀чӯнски прил. **1.** *помоћу рачуна, рачунском радњом:* ~ одредити долазак воза. **2.** *с рачуном, из интереса:* ~ смерати (нешто).

рачу̀нчић м *дем. од рачун.*

рачу̀нџија м (мн. ж) **1.** *онај који уме да рачуна, који има дара за математику.* **2.** *онај који све ради с рачуном, из интереса.*

ра̏ша ж итал. **1.** *врста грубог домаћег сукна.* **2.** нар. *врста сукње.*

рашепу́рити, -ѐпӯри̑м свр. *раширити, размаћи:* ~ врсте. ■ **~ се** *раширити се;* фиг. *направити се важан:* ~ се као паун.

раше́тати се, ра̀ше̄та̄м се свр. *стати се шетати:* ~ по соби.

раши́вати, ра̀ши̑ва̄м *несвр. према рашити.*

ра̀ши̑ренōст, -ости ж *особина онога што је раширено, распрострањеност.*

рашире́ње с *повећање обима, проширење; ширење, продор:* ~ Русије; ~ културе.

рашири́вати (се), -и̂рује̄м (се) *несвр. према раширити (се).*

раши́рити, ра̀шири̑м свр. **1. а.** *учинити ширим, пространијим, истегнути у ширину; повећати обим нечега, развући:* ~ чарапе, ~ ципеле; ~ обруч око непријатеља. **б.** *распрострети целом површином, опружити, развити:* ~ рубље, ~ тепих, ~ чаршаф. **2. а.** (руке, крила) *размаћи руке лево и десно; размахнути, раскрилити (крила).* **б.** (очи) *широко отворити очи, разрогачити (од изненађења).* **3.** *разнети глас о нечему, разгласити:* ~ вест по селу. **4.** *учинити да нешто узме маха, да се прошири:* ~ заразу, ~ писменост. ■ **~ се 1.** *растегнути се у ширину, развући се.* – Лице јој се рашири. **2.** *размаћи границе; захватити широк простор.* – Србија се раширила до мора. Београд се раширио. **3.** *удобно се наместити, раскомотити се:* ~ се у стану, ~ се у фотељи. **4.** *постати широко познат, пронети се.* – Његова слава се рашири надалеко. **5.** *широко се отворити, разрогачити се (о очима).* **6.** *опружити се, прострети се (при паду).* – Дете паде и рашири се по земљи. **7.** *угојити се.* • **дочекати раширених руку** *дочекати срдачно, с великом радошћу.*

ра̀шити, ра̏шије̄м (имп. ра̀ши̑j; трп. раши̏вен, -ѐна) свр. *раставити оно што је сашивено, распарати, расцепати шавове.*

Ра̏шка̄ ж (дат. -ко̄j) ист. *централна и водећа област српске средњовековне државе која је обухватала пределе око Дрине (са Пивом и Таром), око Лима, западне Мораве и Ибра.* **б.** *данашњи назив за део те области у југозападној Србији и североисточној Црној Гори;* уп. Санџак.

Ра̏шка ж (дат. -ки) **1.** *река у Србији, лева притока Ибра.* **2.** *варошица на истоименој реци.*

ра̏шљаст, -а, -о *који је у облику рашаља, ракљаст:* ~ штап.

ра̏шљати се, -а̄м се несвр. *рачвати се.*

ра̏шље, ра̏ша̄ља̄ и ра̏шљӣ ж мн. *в. ракље.*

ра̀шљика ж **1.** *кончаст израштај биљака пузавица којима се оне припајају уз друге биљке.* **2.** зоол. *врста ласте рашљаста репа* Hirundo (Chelidon) rustica.

ра̏шљице ж мн. *дем. од рашље.*

ра̏шљичица ж бот. *зељаста биљка* Valerianella truncata.

рашо̀мо̄н, -о́на м и **рашомонија́да** ж *заплетен, нејасан догађај о коме се различито прича; противречне интерпретације једног истог догађаја (према јапанском филму „Рашомон" А. Куросаве).*

рашо̀мо̄нски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на рашомон, заплетен, замршен:* ~ догађај.

ра̀шрафити, -и̑м свр. *скинути шраф, одвити:* ~ бомбу. ■ **~ се 1.** *расклимати се због лабављења или испадања шрафова.* **2.** фиг. *изгубити еластичност, гипкост, чврстину.* – Сав је нешто рашрафљен.

рашрафљи́вати (се), -а̂фљује̄м (се) *несвр. према рашрафити (се).*

ра̏шта и **ра̑шта** прил. нар. *због чега, из каквог разлога, зашто; ради чега, с каквим циљем.* – Немаш ме рашта корити. Благо томе ко довијек живи, / имао се рашта и родити (Његош).

ра̀штан м (ра̀штика ж) бот. *врста поврћа сличног купусу* Brassica oleracea acephala *из ф.* Cruciferae, *које се не главичи.*

ра̀штимати, -а̄м и **ра̀штимовати,** -мује̄м свр. нем. *олабавити жице на неком музичком инструменту, опуштањем, лабављењем жица учинити неподобним за хармонично свирање:* ~

гитару, ~ клавир. ■ **~ се** *постати непогодан за складно свирање услед олабављености жица, разлабавити се (о музичким инструментима).*

ра̀штр̀кан, -а, -о **1.** *трп. према раштркати (се).* **2.** *који је разбијеног типа, разбацан (о насељу и кућама):* ~ село, раштркане куће.

ра̀штр̀кано прил. *без реда, разбацано:* ~ правити куће.

раштр̀кати, ра̀штр̄кāм свр. *растерати на разне стране, разјурити:* ~ говеда. ■ **~ се** *отићи на разне стране, растурити се; расути се:* ~ се по свету.

раштр̀кљати се, -āм се свр. *постати штркљаст, бити дугих, танких ногу (о деци); пустити танке изданке, гране (о биљкама).*

ра̂шће с *растиње, биље.*

рашћѐрдати и **ра̀шћердати,** -āм свр. *расипнички потрошити, прокердати.*

рашћерѐтати се, -āм се свр. *почети ћеретати, расприча-ти се.*

рашћу̀ћорити се, -ӣм се свр. *почети ћућорити, распричати се тихим гласом.*

ра̀шћушкати, -āм свр. *ћушкајући растурити, разбацати; размаћи:* ~ ногама ватру; ~ гомилу људи.

рашчавр̀љати се, -āм се свр. *почети чаврљати, рашћеретати се, распричати се.*

рашча́рати, ра̀шчāрāм свр. *скинути чини, ослободити мађија, урока.*

ра̀шчаркати, -āм свр. *чаркањем разгорети, проџарати:* ~ ватру.

ра̀шчварити се, -ӣм се свр. *растопити се (као чварак на ватри); загрејати се.* – Маст се рашчварила.

рашче́пити, ра̀шчēпӣм свр. (обично у пеј. значењу) (нешто) **а.** *раставити, размаћи, раскречити (ноге).* **б.** *отворити у великој мери (уста).* ■ **~ се** *раширити ноге, раскречити се (о човеку или животињи).*

рашчепр̀кати (рашчепр̀љати), -āм свр. *чепркајући растурити, разгрнути:* ~ зрневље (о кокошима и др.).

рашче́induced

рашче́речити и **рашчѐречити,** -ӣм свр. *раскинути, исећи на четворо; растргнути на комаде, исећи.* – Вуци су овце рашчеречили.

рашчеру̀пати, -āм свр. **1. а.** *почупати перје:* ~ кокош. **б.** *искидати, раскомадати:* ~ лутку. **2.** *учинити чупавим, рашчупавити:* ~ косу, ~ бркове.

рашчетвòрити, -ѐтворӣм и **рашчетвóрити,** -ѐтвōрӣм свр. *разделити, расећи на четворо, искомадати:* ~ заклано живинче. ■ **~ се** *испољити се, показати се у четири дела.* – Нешто црно се рашчетворило.

рашчѐшати, ра̀шчешēм свр. *чешући разгребати:* ~ руку. ■ **~ се** *разгребати се чешући.*

рашчешља́вати (се), -ѐшљāвāм (се) *несвр. према рашчешљати (се).*

рашчѐшљати, -āм и ра̀шчешљāм свр. **а.** *чешљајући уредити, дотерати:* ~ косу. **б.** *разбити праменове, раставити влакна:* ~ вуну. ■ **~ се** *чешљајући уредити се, очешљати се.*

рашчи́нити, ра̀шчӣнӣм (трп. ра̀шчӣњен) свр. *лишити чина.*

рашчѝнити, ра̀шчинӣм свр. **1.** *смањити густину, јачину нечега, растворити, разблажити:* ~ сок. **2.** *исећи, изрезати на комаде, ишчеречити:* ~ јагње. **3.** *растурити, раставити:* ~ буре. ■ **~ се** *распасти се, растурити се.*

рашчиња́вати (се), -ѝњāвāм (се) (рашчи́њати (се), ра̀шчӣњāм (се)) *несвр. према рашчинити (се).*

рашчиње́ње с *одузимање, лишење чина.*

ра̀шчистити, -ӣм (трп. ра̀шчишћен) свр. **1.** *уклонити оно што је непотребно, што смета, раскрчити, очистити:* ~ малтер, ~ пут. **2.** *разјаснити, расправити.* – Морамо неке ствари рашчистити. **3.** *ослободити се, отарасити се (некога, нечега), раскрстити, раскинути (нешто, с неким):* ~ с пићем, ~ с коцком, ~ с девојком. ■ **~ се 1.** *разведрити се (о небу, о времену).* – Небо се није рашчистило. **2.** *обрачунати се, расправити се између себе.* – Треба да се рашчистимо. • **~ рачуне** *расправити се с неким, обрачунати се с неким.*

рашчита́вати, -ѝтāвāм несвр. *више пута читати; читати оно што је нејасно, нечитко:* ~ драге књиге; ~ рукопис.

рашчѝтати се, -āм се свр. *предати се читању.*

рашчишћа́вати (се), -ѝшћāвāм (се) и **рашчи́шћати (се),** ра̀шчӣшћāм (се) (рашчишћи́вати (се), -ѝшћујēм (се)) *несвр. према рашчистити (се).*

рашчла́нити, ра̀шчлāнӣм и **ра̀шчланити,** -ӣм свр. **1.** *раставити на чланове, издвајати:* ~ у неколико делова. **2.** *изделити на делове ради подробног испитивања, анализирања:* историјски ~ сва питања.

рашчлања́вати, -а̀њāвāм *несвр. према рашчланити.*

ра̀шчлāњенōст и **ра̀шчлањенōст,** -ости ж *особина онога што је рашчлањено.*

рашчла̀њив, -а, -о *који се може рашчланити, раставити на делове.*

рашчлањи́вати, -а̀њујēм *несвр. према рашчланити.*

ра̏шчовек јек. **ра̏шчовјек** м *нечовек, одљуд.*

рашчовеча́вати јек. **рашчовјеча́вати,** -ѐчāвāм несвр. *чинити суровим, нечовечним, дехуманизовати.*

рашчовече́ње јек. **рашчовјече́ње** с *губљење људских одлика, одсуство човечности, дехуманизација.*

рашчòвечити јек. **рашчòвјечити,** -ӣм свр. *учинити нечовеком, лишити људских одлика, дехуманизовати.*

рашчупа́вати (се), -у̀пāвāм (се) *несвр. према рашчупати (се).*

рашчупа́вити, -у̀пāвӣм свр. *учинити чупавим, разбарушити косу (коме):* ~ дечака. ■ **~ се** *постати чупав, разбарушити се.*

рашчупа́нко м *чупавко, чупавац.*

ра̏шчупāнōст, -ости ж *стање, особина онога који је рашчупан, онога што је рашчупано.*

рашчу̀пати, -āм свр. **1.** *учинити чупавим, разбарушити.* – У тучи су га рашчупали. **2. а.** *чупајући повадити, почупати:* ~ коров у повртњаку. **б.** *искомадати, распарчати; развалити:* ~ територију државе; ~ кров са куће (о ветру). ■ **~ се** *постати чупав, разбарушити се.*

ра̀шчути се, -чујēм се свр. **1.** *чути се надалеко, разгласити.* – Свађа се рашчу по селу. **2.** *постати чувен, прочути се.* – Рашчула се лепота младог Црнојевића.

р̀бина ж *комад разбијене земљане посуде, тикве и сл., крхотина, окрњак:* рбине од посуђа.

р̀валӣште с *место где се одржава такмичење у рвању.*

р̀ва̄ње с **1.** *гл. им. од рвати се.* **2.** *спортска дисциплина у којој један од двојице рвача настоји да противника обори на плећа.*

р̀вати се, р̀вēм се несвр. **1.** *борити се хватајући се рукама у коштац и настојећи да се противник обори; такмичити се у спортској дисциплини рвања.* – Почеше се рвати да виде ко је јачи. Данас ће рвати наши шампиони. **2.** фиг. *борити се, носити се (с тешкоћама).* – Сељак се рве са неродном земљом и оскудицом.

р̀ва̄ч, рва́ча м *онај који се рве; спортиста који се такмичи у рвању.*

рва̀чица ж *женска особа рвач.*

р̀ва̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на рваче, који припада рвачима:* ~ борба, ~ спорт, ~ вештина.

р̏гати, -āм несвр. *кварити, хабати непажљивом употребом.*

рдòбрада и **рдòбрадица** ж бот. *биљка* Dactylis glomerata *из ф.* Gramina.

р̏ђа ж **1.** *производ корозије гвожђа црвеномрке боје који настаје деловањем кисеоника и водене паре из ваздуха и раствора соли.* **2. а.** бот. *паразитска биљка гљивица из рода* Uredineae *која на вишим биљкама изазива гљивична обољења; у мн.: систематски назив за род гљива* Uredineae. **б.** *биљна болест коју изазивају гљивице* Uredineae *изражена у облику жутих и мркоцрвених пега на житарицама, поврћу, воћу и сл.* **3.** фиг. *мука, невоља; беда, зло.* – Рђа нас је терала у животу. Савладала га је рђа старости. **4.** фиг. **а.** *рђав човек, ништков.* – Он је велика рђа. **б.** *лоша роба, лош производ.* – Продаје се на пијаци само нека рђа.

р̏ђав, -а, -о **1. а.** *који другима наноси непријатности и штету, који је лошег карактера, неваљао, покварен, зао:* ~ човек. **б.** *који занемарује своје дужности и обавезе, лош; који није квалификован, стручан за одређену функцију, неспособан, слаб:* ~ син, ~ брат; ~ домаћица, ~ директор. **в.** *који не поштује утврђене друштвене норме, неприличан, непристојан; који је за осуду, ружан, сраман:* ~ владање, ~ друштво; ићи по рђаву послу, поћи рђавим путем. **2. а.** *који је слабог квалитета, неквалитетан:* ~ исхрана, ~ хартија, ~ производ. **б.** *који је мањи од очекиваног, који је подбацио (у приносима, добити и сл.); неродан:* ~ летина, ~ берба; ~ година. **в.** *испуњен недаћама, оскудицама, несигуран:* рђава времена, рђаве прилике. **3.** *непријатан, неповољан, неугодан:* рђаве вести, ~ стање, ~ статус. **4.** *који обилује временским непогодама:* ~ време. **5.** *који наноси непријатности, штетан; неугодан по здравље и живот:* ~ систем, ~ поредак; ~ клима. **6.** *који одаје лоше стање, нездрав:* ~ изглед, ~ у лицу. **7.** *обухваћен, прекривен рђом, зарђао:* рђави нож. • **изнети на ~ глас** *пронети неповољне, лоше вести (о некоме).*

р̏ђаво прил. *на рђав начин, како не ваља, лоше; слабо:* ~ проћи, ~ радити; ~ се осећати.

р̏ђавōст, -ости ж *особина онога који је рђав, онога што је рђаво.*

р̏ђāвштина и **рђа́вштина** ж *оно што је рђаво, ружна појава, поступак, неваљалство.*

рђ̀арија ж *зарђао предмет.*

р̏̄ђаст, -а, -о *који је боје рђе.*

р̏ђати, -āм несвр. *прекривати се рђом, оксидисати.*

рђу̑штина и **рђу́штина** ж нар. **1.** *рђава, неваљала, зла особа.* **2.** мед. *болест праћена високом температуром и грозницом, врућица.*

ре- лат. *префикс који уз основну реч означава јављање нечега изнова, понављање:* реадаптација, ремилитаризација, репродукција и др.

ре̏агенс м лат. хем. *супстанца која изазива одређену хемијску реакцију у додиру са другом супстанцом чиме се установљава присутност друге супстанце.*

рѐаговати, -гујēм (реаги́рати, -а̀гӣрāм) свр. и несвр. **1.** *показ(ив)ати реакцију на утиске примљене споља:* ~ на светлост, ~ на буку. **2.** *одговорити, одговарати (на нешто) пружајући отпор, супротстављајући се, односно прихватајући нешто или предузимајући одређене мере:* ~ на ултиматум, ~ штрајком.

реаграриза́ција ж лат. *враћање пољопривреди, давање приоритета унапређењу пољопривреде.*

реадата́пција ж *поновна адаптација, поновно прилагођавање нечему.*

ре̏активан, -вна, -о *који делује у супротном правцу:* авион на ~ погон, реактивни мотор.

реактиви́рати, -ѝвӣрāм (реа̀ктѝвисати, -вишēм) свр. и несвр. *вратити, враћати у службу; обновити, обнављати делатност:* ~ пензионере; ~ владу.

реакти́внōст, -ости ж *особина, стање онога што је реактивно.*

рѐактор м лат. техн. **1.** *технолошки апарат, посуда у којој се изводи нека хемијска реакција (обично у индустрији).* **2.** у изр. **нуклеарни ~** *уређај за контролисано цепање атомског језгра нуклеарних горива или за производњу енергије која се при том развија, односно за добијање радиоактивних изотопа или неутрона.* **3.** ел. *проводник с високом индукцијом за поништавање или измену фазе наизменичне струје.*

реа̀кција ж лат. **1.** *одговор на акцију, противдејство, отпор, узвраћање на нешто:* ~ народа на нове мере, ~ руководства странке. **2.** хем. *процес изазван деловањем једних супстанци, твари на друге или физикалним утицајем (топлоте, светлости, електричне енергије и сл.) при чему настају нове материје:* хемијска ~. **3. а.** физиол. и биол. *деловање неког живог организма или појединачног органа изазвано спољним или унутрашњим утицајем на организам:* ~ срца. **б.** псих. *психо-физиолошки одговор на спољне или унутрашње надражаје:* меланхолична реакција. **4.** мед. *одговор организма на утицај лека на организам, на болести:* ~ од инјекције. **5.** *супротстављање друштвеном и политичком напретку, назадњаштво, конзервативност; група људи, друштвени слој који се супротставља савременим тежњама друштва.*

реакцио̀нāр, -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) *онај који је присталица политичке и друштвене реакције, назадњак.*

ре̏акционāран, -рна, -о *који је застарелих схватања, у духу реакције, назадњак.*

реакцио̀нāрка ж *жена реакционар.*

ре̏акционāрно прил. *на реакционаран начин, назадњачки.*

реакциона́рнōст, -ости ж *особина онога који је реакционаран, онога што је реакционарно; оно што је реакционарно (реакционарна делатност и сл.).*

реакцио̀нāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на реакционаре, који припада реакционарима.*

реакциона́рство с *реакционарност.*

рѐал[1], -а́ла м лат. *стари шпански, португалски, бразилски и мексикански сребрни новац.*

рѐал[2], -а́ла м фил. *елементаран фактор стварности, непроменљив и супстанцијалан принцип бића.*

рѐалан и **ре̏āлан,** -лна, -о лат. **1. а.** *који постоји у стварности, у животу, стваран:* ~ ствар, ~ документ **б.** *истински, прави, одговарајући:* ~ вредност, ~ обележје. **2. а.** *који се може остварити, применити, извршити, остварљив:* ~ план, ~ теорија. **б.** *који одговара стварном стању; практичан:* ~ филозофија, ~ мишљење. **в.** *који рачуна са стварним могућностима, трезвен:* ~ човек. **3. а.** *реалистички:* реални описи и приче. **б.** *истинит, објективан:* ~ извештај. • **~ вредност** екон. *стварна вредност новца, вредносног папира и сл. (насупрот номиналној вредности).* **~ гимназија** *тип средње предратне гимназије у којој преовлађују егзактне науке и живи језици.* **~ надница** *количина производа коју радник може купити за новац добијен као зараду.* **~ унија** *заједница двеју или више држава са заједничком владом и најважнијим државним пословима (војска, спољна политика, финансије и сл.).* **реалне науке** *природне науке.* **реални број** *сваки рационални и ирационални број, стварни број.* **реални случај** *случај када починилац кривичног дела одговара истовремено за више кривичних дела.* **реални социјализам** *назив за друштвено уређење какво је имао СССР.* **реални уговор** *уговор који се сматра закљученим тек по предаји ствари која је предмет уговора (зајам, залог и сл.).*

реалѝзам, -зма м (мн. ø) лат. **1. а.** *тумачење и схватање света и живота које се ослања на стварне, присутне појаве и проблеме; смисао за адекватно одражавање стварности.* **б.** *правац и стил у уметности и књижевности који тежи да представи стварност онако каква је она стварно:* ~ у роману. **2.** фил. *идеалистичко схоластичко учење по коме општи појмови реално постоје пре појединачних ствари.* • **критички ~** фил. *учење које сматра да се на основу критички обрађеног искуства и мишљења може доћи до тачнијег сазнања објективно постојеће стварности.* **социјалистички ~** ист. *правац у уметности бивших социјалистичких (источноевропских) земаља који је на реалистичан и пропагандни начин, углавном позитивно, приказивао стварност у тим земљама.*

реалѝзāтор м **1.** *онај који нешто реализује, остварује, извршилац, изводитељ:* ~ владине политике. **2.** спорт. *играч који постиже погодак.*

реалѝза̄торскӣ, -ā, -ō *који се односи на реализаторе:* ~ способност.

реализа́ција ж **1.** *провођење у дело, извршење, остварење:* ~ позива, ~ његових тежњи. **2.** *претварање имовине или вредносних папира у готов новац, уновчење, искоришћење:* ~ зајма.

реа̀лизовати, -зујēм (реализи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. **1.** *провести, проводити у дело, оствари(ва)ти, постићи, постизати.* **2.** *претворити, претварати имовину или вредносне папире у готов новац, уновчити, уновчавати.*

реа̀лије и **рѐа̄лије** ж мн. *оно што постоји, што је стварно, реално, стварност.*

реа̀лист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *следбеник, присталица реализма у уметности и књижевности.* **2.** *онај који рачуна с условима стварног живота, с објективним околностима, практичан, трезвен човек.* **3.** фил. *присталица реализма у сколастичкој филозофији.*

реалѝстика ж *в. реалност.*

реалѝстичан, -чна, -о и **реалѝстичкӣ**, -ā, -ō **1.** *реалан, стваран:* ~ детаљ, ~ појава. **2.** *који је у духу реализма, који припада реализму:* ~ роман, ~ манир.

реалѝстички и **реалѝстично** прил. *на реалистички, реалистичан начин:* ~ описати ситуацију.

реалѝстичнōст, -ости ж *особина онога што је реалистично.*

реа̀листкиња ж *жена реалист(а).*

реалѝтēт, -е́та м *оно што је реално, реалност, стварност, збиља, изводљивост, остварење.*

рѐāлка ж ист. *тип средње школе која је имала тежиште на егзактним наукама, реална гимназија.*

рѐāлно прил. *на реалан начин, стварно:* ~ одражавати.

реа́лнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *оно што је реално, стварно, стварност; конкретан, практичан живот.*

реанима́ција ж лат. мед. *враћање обамрлом организму основних животних функција, оживљавање:* ~ срца.

реанимѝрати, -ѝмӣрāм свр. и несвр. *вратити, враћати у живот, оживети, оживљавати:* ~ утопљеника, фиг. ~ друштвени поредак.

ребаланси́рати, -а̀нсӣрāм свр. и несвр. *поново довести, доводити у равнотежу, уравнотежи(ва)ти:* ~ планове.

реба̀рце и **реба́рце**, -а, и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од ребро.*

рѐбел м лат. *побуњеник, бунтовник, одметник.*

рѐбелскӣ, -ā, -ō *који се односи на ребеле.*

рȅбнути, -нēм свр. разг. *јако ударити, одаламити;* фиг. *осудити на казну.* – Ребнуо га по леђима мотком. Ребнули му десет година затвора.

рȅбраст, -а, -о *који има упадљиво видна ребра; који је у облику ребара, који личи на ребра:* ~ љуштура; ребрасте груди; ребрасти штоф.

рȅбрасто прил. *у облику ребара:* ~ офарбати.

рѐбрача ж **1.** анат. *плућна марамица, поребрица.* **2.** бот. *врста папрати* Blechnum spicant. **3.** агр. *врста јабуке.*

рѐбрāш, -а́ша м зоол. *в. реброноша.*

рѐбренӣ и **ребре̑нӣ**, -ā, -ō *који се односи на ребра, који припада ребрима:* ~ луб, ~ хрскавица.

ребрѐница ж (обично мн.) *крило, капак на прозору налик на ребра, жалузина.*

ре́брити се, ре̑брӣм се несвр. нар. [гл. им. ре́брēње с] **1.** *испурити бок, косити се (о коњу, волу).* **2.** фиг. *правити се важан, разметати се.*

рѐбро с (ген. мн. реба́рā и рȅбāрā) **1.** анат. *једна од дванаест пари танких извијених костију, везаних за кичму и прсну кост, које обавијају грудни кош.* **2. а.** *планинска коса, гребен:* планинско ~. **б.** *избочени део зида или стене:* камено ~. **3.** *једна од савијених греда брода, лађе, чамца:* таласи ударају у ребра лађе. **4.** *једна од греда неке грађевинске конструкције (нпр. крова).* **5.** бот. *једно од огранака продужене лисне дршке биљака; нерв листа:* главно ~, бочна ребра. **6.** *зракасти, чврсти део лепезе.* **7.** *оно што је налик на ребро (1):* ~ самара, ~ радијатора, ~ прозора, ~ сланине. **8.** мн. *јело од ребара заклане животиње;* уп. ребро (1). • **бити танких ребара** *бити сиромашан.* **броје му се ребра** *јако је мршав.* **наместити, поломити (пребројати** и сл.) **некоме ребра** *јако изударати, истући кога.* **платити својим ребрима** *изгубити живот, платити главом.* **с неба (из неба) па у ребра (рећи)** *изненада, без околишења (рећи нешто некоме).*

ребро̀ноша ж зоол. *у мн.: врста планктонских морских животиња сродних медузама, које се покрећу помоћу плочица* Ctenophora *(у јд. таква морска животиња);* уп. ребраш.

ре́бус м лат. **1.** *загонетка у облику цртежа, знакова, слова и сл. коју треба одгонетнути, решити.* **2.** фиг. *загонетна, нејасна ствар, нејасноћа.*

ревакцина́ција ж лат. мед. *поновна вакцинација, поновно цепљење.*

ревакцѝнисати, -ѝнишēм свр. и несвр. *поновно вакцинисати, цепити против заразних болести.*

ревалва́ција ж лат. екон. *поправљање службеног курса неке валуте према другим валутним јединицама.*

ревалориза́ција ж лат. *поновна процена вредности роби или новцу чија је вредност опала, поправљање вредности (роби или новцу).*

ревало̀ризациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на ревалоризацију:* ревалоризационе резерве.

ревало̀ризовати, -зујēм (ревалоризи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. *вратити, враћати, поправити, поправљати вредност роби или новцу.*

ре̑ван и **рѐван**, -вна, -о *в. ревностан.*

рѐванш м фр. **1. а.** *освета, одмазда (обично за пораз у рату, борби).* **б.** спорт. **а.** *победа над пређашњим победником (у утакмици, шаху и др.).* **б.** *друга, узвратна утакмица, други меч у истом систему такмичења између истих противника:* победити и у реваншу. **2.** *узврат, уздарје (за учињену услугу).*

реваншѝзам, -зма м *осветољубив поступак, осветољубивост, реванш.*

реванши́рати се, -а̀ншӣрāм се свр. и несвр. **1. а.** *осветити се, освећивати се (за пораз у борби, рату и сл.).* **б.** *победити у узвратној спортској игри пређашњег победника.* **2.** *узвратити, одужити се (за учињену услугу, добро дело поклон и сл.).*

реваншѝстичкӣ, -ā, -ō *који тежи за реваншом, осветољубив:* ~ чланак.

реваншѝстички прил. *осветољубиво, осветнички:* ~ се понашати.

рѐваншнӣ, -ā, -ō *који се односи на реванш:* ~ меч.

рѐвати, -вēм несвр. **1.** *испуштати гласове својствене магарцу, њакати (о магарцу или ономе ко опонаша магарца).* **2.** фиг. пеј. *говорити, причати, певати и сл. непријатним гласом сличним магарећем оглашавању; уњкавим гласом плакати, цмиздрити.*

рѐвēр, -е́ра м фр. **1.** *посувраћени део оковратника капута на грудима.* **2.** *задња страна металног новца, коверте и сл., наличје, полеђина.* **3.** вој. *страна бедема или рова која је заклоњена од непријатеља.*

ревербера́ција ж лат. *појава да се звук чује и после искључења његова извора, заснована на рефлексији звучних таласа на околним предметима.*

ревѐрēнда ж лат. *дугачка свештеничка хаљина католичких и евангелистичких свештеника, мантија.*

рȅверзибӣлан, -лна, -о лат. *који се може окренути, обратити у супротном смеру, повратан:* ~ хемијски процес, ~ хидроцентрала.

рѐверзија ж лат. правн. *повратак осуђеника у затвор (кад поново изврши кривично дело).*

рѐверс м лат. *писмена потврда (признаница, обвезница) којом се јамчи повратак нечега што је узето на услугу.*

ревиди́рати, -ѝдӣрāм свр. и несвр. **1.** *(из)вршити ревизију, поново прегледати, преиспит(ив)ати:* ~ уштеђену своту. **2.** *изменити, мењати пређашњи став, преиначи(ва)ти:* ~ нагодбу, ~ поставке.

рѐвӣзија ж лат. **1.** *преглед рада, контрола, провера пословања у предузећима, установама, организацијама.* **2.** *измена, преиначење, преправка (закона, програма, учења и сл.):* ~ наставних програма. **3.** правн. *поновно разматрање, обнова (судског процеса):* ~ процеса. **4.** штамп. *последњи преглед коректуре текста сложеног у странице пре одобрења за штампу:* ~ књиге.

ревизионѝзам, -зма м **а.** *тежња, настојање да се нешто преиспита и ревидира, измени, промени (обично у вези с комунистичком идеологијом и марксистичким поставкама).* **б.** *захтев за променом неког уговора, нпр. за променом граница (обично у вези с настојањем држава побеђених у Првом светском рату да се промене након тога рата успостављене границе).*

ревизиòнист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица ревизионизма.*

ревизионѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на ревизионисте:* ~ став, ~ политика.

ревизиòнисткиња ж *жена присталица ревизионизма.*

рѐвӣзор м *онај који надгледа, прегледа послове, контролор.*

рѐвӣзорскӣ, -ā, -ō *који се односи на ревизоре, који припада ревизорима.*

рêвија и **рѐвија** ж фр. **1.** *часопис, публикација:* књижевна ~, забавна ~. **2.** *смотра, преглед (нпр. војних јединица и сл.).* **3.** *приказивање, јавно презентирање најновијих узорака моде:* модна ~. **4.** *позоришни комад лаког садржаја, с песмом, музиком, плесом.*

рȅвијāлан, -лна, -о (рѐвӣјскӣ и рêвӣјскӣ, -ā, -ō) *који се односи на ревију:* ~ штампа, ~ представљање.

ревитàлизовати, -зујēм свр. и несвр. *оживети, оживљавати, обновити, обнављати:* ~ цео организам, фиг. ~ центар града.

рêвно прил. *в. ревносно.*

рéвноснӣк м *ревностан човек.*

рéвносница ж *ревносна женска особа.*

рéвносно прил. *на ревностан начин, вредно, марљиво, педантно:* ~ радити, ~ испуњавати дужности.

рéвнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **а.** *особина онога који је ревностан, усрдан, предан нечему; марљивост:* ~ према власти, ~ пчела. **б.** *брига, заузимање, настојање:* ~ за своју парохију.

рéвностан, -сна, -о *који има много ревности, усрдности, предан, марљив.*

ревòлвер, -а и **ревòлвēр,** -éра м енгл. *ручно ватрено оружје кратке цеви, пиштољ.*

револвѐраш, -áша м *онај који се служи револвером; уцењивач који се служи револвером, оружјем да би нешто издејствовао.*

револвѐрāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на револвераше, који припада револверашима:* ~ обрачун.

револвѐрāшки прил. *као револвераш, дрско:* ~ се понашати.

револвѐр(ч)ина ж *аугм. и пеј. од револвер.*

ревòлверскӣ и **ревòлвēрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на револвер:* ~ метак, ~ хитац. • ~ **штампа** *новине које објављују сензационалне вести, непроверене и личне, да би изнудиле корист за себе.*

револвѐрчић м *дем. и хип. од револвер.*

рѐволт м фр. **а.** *отворено негодовање, противљење, огорчење, озлојеђеност:* испољити ~, ~ свога сина. **б.** *побуна, устанак:* отворени ~.

ревòлтӣрāно прил. *с револтом, с озлојеђеношћу, љутито:* ~ питати.

револти́рати, -òлтӣрāм свр. и несвр. *озлоједити, озлојеђивати, разјари(ва)ти, (на)љутити.* – То их је страшно револтирало. ■ ~ **се** *озлоједити се, озлојеђивати се, (на) љутити се.*

револу́ција ж лат. **1.** *нагла и насилна побуна против друштвеног поретка, темељна промена, преврат у друштвено-економским односима и систему неке државе:* Француска буржоаска ~, Октобарска ~. **2.** *коренит преображај, преокрет у некој области живота и рада (у култури, схватањима, психи и др.):* Вукова језичка ~, ~ у његовој души. **3.** астр. *кретање, кружење небеског тела око другог небеског тела (нпр. обилазак Земље око Сунца):* ~ Земље.

револу̀цӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на револуцију.*

револуциòнāр, -áра м (инстр. -áром и -áрем) **1.** *активни учесник револуције, побуњеник, борац, устаник:* ~ из 1848. **2.** *онај који врши корените промене у некој области живота и рада (науци, уметности и сл.):* ~ у језику.

рȅволуционāран, -рна, -о **1.** *који је обузет духом револуције, побуњенички, устанички:* ~ омладина. **2.** *који врши корените промене у некој области живота, који доноси такве промене (у науци, култури и др.):* ~ идеја, ~ деловање Дарвинове теорије.

револуциòнāрка ж *женска особа револуционар.*

рȅволуционāрно прил. *на револуционаран начин, као у револуцији:* ~ деловати.

револуционарно- *као први део придевских сложеница са значењем да је оно што значи други део прожето и револуционарношћу:* револуционарноборбени, револуционарнодемократски и др.

револуциона́рнōст, -ости ж *особина онога који је револуционаран, онога што је револуционарно.*

револуциòнāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на револуционаре:* ~ дух.

револуциона́рство с *револуционарно расположење, револуционарни дух; револуционарност.*

револуционер- *в. револуционар-.*

револуциòнисати, -ишēм свр. и несвр. **1.** *испунити, испуњавати револуционарним духом, (про)ширити идеје револуције.* – Његова политичка мисао је револуционисала свет. **2.** *корените изменити, мењати (у науци, уметности и др.):* ~ производњу. ■ ~ **се** *корените се променити, мењати.* – Уметност се код нас револуционисала.

реву̀лзија ж лат. мед. **1.** *одвођење и распоређивање сокова по телу.* **б.** *пуштање крви (да би се смањила навала крви на оболели орган).*

рѐгāл, -áла м лат. **1.** *преградак, претинац, полица (нарочито у штампаријама, за поједина слова).* **2.** *широки орман снабдевен полицама, преградама за одело и др.* **3.** муз. **а.** *мале преносиве оргуље, ручне оргуље.* **б.** *назив за поједине тонске регистре код оргуља.* **4.** ист. *порез, прирез.*

рѐгāлије ж мн. лат. ист. *владарска, царска, краљевска права у феудално доба.*

регàта и **рѐгата** ж итал. спорт. *такмичење у веслању, једрењу и вожњи моторним чамцима.*

рѐгатнӣ, -ā, -ō *који се односи на регате:* ~ стаза.

регенѐрāт, -áта м *део организма настао регенерацијом.*

рȅгенератӣван, -вна, -о *који се добија, настаје регенерацијом:* ~ ткиво.

регенѐрāтор м **1.** *направа којом се топлота отпадних гасова искоришћава код пећи за топљење гвожђа и стакла.* **2.** *обновитељ, препородитељ, преуструјитељ.*

регенера́ција ж лат. **1.** биол. *обнављање изгубљених делова живог организма, које врши сам тај организам:* ~ костију. **2.** *уопште обнова, препород, преображај, оживљавање, поновно успостављање:* душевна ~.

регенѐрисати, -ишēм (регенери́рати, -ѐрӣрāм) свр. и несвр. *обновити, обнављати* ■ ~ **се** *појавити се, појављивати се поново, обновити се, обнављати се.* – Реп код змије може да се регенерише.

рѐгент м лат. *привремени владар монархистичке државе, који обавља владарске дужности за време владаревог малолетства, одсуства или болести.*

рѐгенткиња ж *женска особа регент.*

рѐгентскӣ, -ā, -ō *који се односи на регенте.*

рѐгентство с *владавина регента; краљевско намесништво.*

рȇгија ж лат. *крај, предео, подручје, област, округ.*

регѝмēнта ж фр. вој. ист. *пук, пуковнија.*

регѝмēнтскӣ, -ā, -ō *који се односи на региментe.*

регѝōн, -о́на м лат. *регија.*

рȅгионāлан, -лна, -о *који се односи на регион, подручни, локалан, обласни:* ~ савез, ~ поезија.

регионалѝзам, -зма м **1.** *тежња за посебним економским, политичким и културним животом неке регије, покрајине (често на штету целине, заједнице).* **2. а.** *регионалне особине и специфичности уметнички представљене у неком делу, обично књижевном.* **б.** лингв. *реч, облик, фраза, синтаксичка конструкција и сл. карактеристична за неки крај, регион, за одређену област.*

регионализа́ција ж *дељење по регијама, затварање у регије:* ~ културе.

регионѝлизовати, -зујēм (регионализи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. *(у)чинити регионалним, (по)делити на регије:* ~ државу, ~ штампу.

регионѝлист(а), -ē м (мн. -сти) *поборник, присталица регионализма.*

регионалѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на регионализам:* ~ литература.

регѝōнскӣ, -ā, -ō *који припада региону.*

рѐгистар, -стра м фр. **1. а.** *попис, списак (појмова, речи, предмета итд. датих алфабетским редом); преглед нечега дат систематски:* ~ имена, ~ речи; ~ послова. **б.** *књига у коју се заводе приспели и послати списи, акти:* ~ у архиву. **в.** *књига уписом у коју се стиче право постојања, коришћења, рада и сл. неке радне организације, моторног возила и др.:* ~ привредних организација. **2.** муз. **а.** *одређени низ тонова неког инструмента, степен висине и јачине гласа, низ тонова људског гласа који се производи истим положајем гласних жица:* глас са својим звучним регистрима. **б.** *направа за мењање висине, боје и јачине звука (у оргуљама, хармоници и сл.).* **3.** *ред слова, тастатура у писаћој машини.*

регистар- *као први део полусложеница у значењу: регистарски:* регистар-каса, регистар-папир.

рѐгистарскӣ, -ā, -ō *који се односи на регистре.*

регѝстрāтор м **1.** *особа која саставља и води регистар (обично у архиву).* **2.** фиг. *онај који бележи, записује, пажљиви записивач:* ~ догађаја, ~ књижевних догађаја. **3.** *нарочити досије за срeђивање списа, аката алфабетским редом.* **4.** *справа за аутоматско записивање.*

регѝстрāтōрка ж **1.** *жена регистратор (1, 2).* **2.** *регистратор (4).*

регистрату́ра ж *канцеларија где се налази регистар и чувају акта, регистратура.*

регистра́ција ж **1.** *уношење, уписивање у регистар, у књигу, чиме се даје дозвола за даљи рад, коришћење, употребу нечега и сл.:* ~ возила, ~ фирме, ~ играча и др. **2.** *бележење, записивање чињеница, података и сл.; забелешка, запис:* ~ догађаја, ~ разговора; ~ о његовој погибији. **3.** *склапање брака, венчање пред грађанским властима.* **4.** муз. *мењање разних регистра при свирању на оргуљама.*

рѐгистровати, -рујēм (регистри́рати, -ѝстрӣрāм) свр. и несвр. **1.** *(из)вршити регистрацију, упис(ив)ати, увести, уводити у регистар:* ~ нове чланове клуба, ~ ауто. **2.** *(за)бележити; приметити, примећивати, опазити, опажати:* ~ инциденте у новинама; ~ грешке у тексту, ~ појаву непознатих лица. **3.** *уписати у књигу венчаних, венчати.* **4.** *(из)мењати разне регистре при свирању на оргуљама.* ■ ~ **се 1.** *уписати се, уписивати се у регистар:* ~ се код завода за трговину. **2.** *венчати се пред грађанским властима.*

регла́жа ж фр. *подешавање, дотеривање инструмената, уређаја, машина, точкова, оружја и сл.:* вршити реглажу предњег трапа.

рѐглāжнӣ, -ā, -ō *који се однос на реглажу.*

реглàмāн, -а́на и **реглѐмāн** м фр. *скуп уредаба, правилник, пословник рада на скупштинама; правила службе (у војсци).*

реглѐмāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на реглеман:* ~ преступ.

реглеманта́ција ж *установљење одређених правила, законско регулисање:* међународна ~.

реглѐта ж фр. штамп. *месинганa плочица која се умеће између редака у слогу, штампарски лењирић.*

ре́гнути, рȇгнēм свр. *зарежати (искежених зуба) (о псу);* фиг. *проговорити, писнути.*

рѐгрес м лат. **1.** *назадак, назадовање:* привреда у регресу. **2.** екон. *накнада, новчани додатак:* регреси у привреди, ~ за годишњи одмор. • **менични** ~ *право онога који је исплатио меницу да тражи обештећење, накнаду од осталих потписника менице.*

рȅгресӣван, -вна, -о *који делује унатраг, уназад, повратни; назадан:* ~ промена; ~ мишљење.

рȅгресӣвно прил. *на регресиван начин, делујући уназад.*

регреси́внōст, -ости ж *особина, стање онога који је регресиван, онога што је регресивно.*

регрѐсија ж **1.** *враћање уназад на нижи ступањ развића, назадовање.* **2.** геол. *повлачење мора од обале, од копна.* **3.** псих. *постепено губљење памћења и заборављање стечених вештина и знања.*

регреси́рати, -ѐсӣрāм свр. и несвр. **1.** *вратити се, враћати се на нижи ступањ развића, назадовати.* **2.** *да(ва)ти накнаду, одштету, помоћ:* ~ пољопривреду. ■ ~ **се** *добијати накнаду, одштету, помоћ:* ~ се од продаје стоке.

рѐгреснӣ, -ā, -ō *који се односи на регрес:* ~ дужник.

рѐгрӯт, -у́та м фр. *војник у почетку служења војног рока.*

регрута́ција ж *попуњавање војних јединица новим војницима (способним за војску); уврштавање у ред војних обвезника уписивањем у књиге надлежних војних установа:* обавити регрутацију; бити на ре̏грутацији.

рȅгрутациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на регрутацију:* ~ спискови.

рѐгрӯтнӣ, -ā, -ō *који се односи на регруте и регрутацију:* ~ комисија.

рѐгрутовати, -тујēм (регрути́рати, -ӯтӣрāм) свр. и несвр. **1.** *(из)вршити регрутацију, попунити, попуњавати војне јединице новим војницима; бити уврштен у војне спискове за служење војске:* ~ у морнарицу. **2.** фиг. *придобијати нове присталице, чланове и сл., створити, стварати кадар за нешто.* – Школа регрутује одличне спортисте.

рѐгрӯтскӣ, -ā, -ō *који се односи на регруте:* ~ одело.

рȅгула ж лат. *правила која одређују начин рада и понашања, пропис.*

рȅгулāран, -рна, -о *редован, прописан, тачан, уредан; нормалан; правилан:* ~ време, ~ вожња, ~ приказивање представа. • ~ **војска (армија), регуларне трупе (јединице)** *војска организована и опремљена према војним прописима, редовна, стајаћа војска.*

рȅгулāрно прил. *на регуларан начин, нормално, по пропису:* ~ се понашати.

регула́рнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је регуларно, редовност, правилност.*

регулàтӣв, -ӣва и **рѐгулатӣв** м **1.** *утврђен пословни ред; пропис, уредба:* ~ банке. **2.** *оно што регулише, усклађује, уређује:* ~ између појединца и заједнице.

рѐгулатӣван, -вна, -о *који се односи на регулатив, усмеравајући:* ~ принцип.

регỳла̄тор м **1.** техн. *направа за аутоматско одржавање равномерног рада механизма (брзине, температуре, притиска и сл.).* **2. а.** *онај који регулише, усклађује нешто:* ~ послова. **б.** *оно што уноси склад, правилност, усклађивач:* ~ топлине тела.

рѐгулато̄рнӣ, -ā, -ō *који се односи на регулатор, који регулише, усмерава, води:* ~ закон.

регулáција ж *довођење у ред, уређивање (нечега) по неком плану; уређивањем водених корита, утврђивањем обала осигуравање од плављења околног земљишта:* ~ градских улица; ~ корита реке Мораве.

рѐгулациōнӣ (регулáцӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на регулацију:* ~ план, ~ радови, ~ канали.

регулисáвати, -ӣсāвāм *несвр. према регулисати.*

регỳлисати, -ишēм (регулѝрати, -ỳлӣрāм) свр. и несвр. **1. а.** *подвргнути, подвргавати неким правилима, систему, реду; уредити, уређивати, ускладити, усклађивати:* ~ саобраћај, ~ законом, ~ статутом. **б.** *изврши(ва)ти, обавити, обављати:* ~ војну обавезу, ~ ове око хотелског смештаја. **в.** *наместити, намештати, дотерати, дотеривати неки механизам, ставити, стављати у функцију:* ~ сат, ~ часовник. **2.** *спровести, спроводити регулацију:* ~ слив реке.

рêд м (лок. рéду; мн. рѐдови, ген. редóвā и рѐдōвā, дат. редòвима и рѐдовима) **1. а.** *скуп онога што долази једно иза другога, у истој линији, низ; положај онога што се налази поређано једно иза другог, једно испод другог, једно поред другог:* ~ војника, ~ кола; редови жица. **2.** *низ штампаних или писаних слова, речи у једној линији; линија у свескама:* подвући редове у књизи; свеска на редове. **3.** *време, тренутак кад неко треба нешто да ради, место у временском низу:* мој ред, дошао ред на некога. **4.** *редослед, распоред, поредак:* сложити по реду, ~ мисли. **5.** *стање уређено законским прописима, јавни поредак:* присталица реда и поретка, влада ред. **6.** *правила о понашању, поступцима, пристојност:* знати ~, ред је да му помогнем. **7. а.** *начин поступања, рада, поступак, манир; поредак, стање засновано на начелима (обичајима, традицији и сл.) или по личној вољи:* увести ред у свој живот, изборни ~; вратити у пријашњи ~. **б.** *уређено, сређено стање, дисциплина:* ~ у кући, ред у школи. **8.** *друштвени сталеж, сталешка група, класа:* адвокатски ~, масонски ~. **9.** *калуђерска, монашка дружина; свештенство:* монашки ~, језуитски ~, фрањевачки ~. **10.** *ранг, степен, категорија, врста по којима се одређује вредност нечега.* – „Горски вијенац“ спада у ред великих дела. **11.** *већи број нечега, некога, гомила, група.* – Са Универзитета излазе читави редови добрих студената. **12. а.** *војна јединица, део војне јединице.* – Пробио се кроз прве непријатељске редове. **б.** спорт. *група играча у тиму:* везни ~, нападачки ~. **13.** биол. *систематска категорија у биологији (између класе, разреда и породице):* ~ звери, ~ мајмуна. **14.** мат. (обично мн.) *низ бројева или величина које се постепено повећавају или умањују по одређеном правилу, прогресија:* аритметички ~, геометријски ~. • **без (икаква) реда** *не држећи се правила, прописа, редоследа и сл.; испретурано, измешано.* **бити од реда** *понашати се, радити како треба; држати се уобичајених норми, моралних принципа.* **бити првог реда** *заузимати у чему прво место, бити међу првима (по вредности и сл.).* **бити, стајати у првим редовима** *налазити се по рангу, положају и сл. међу првима, истицати се.* **борбени (бојни, убојни) ~** *војна јединица (или њен део) одређена за борбу, бој с непријатељем.* **ван (изван) реда** *веома много, необично, превише.* **двојни редови** вој. *колоне од по четири војника у реду (по ширини).* **дневни ~** *утврђени редослед онога о чему треба расправљати, дискутовати на састанцима, седницама и сл.* **довести, дотерати у ред** *средити, поправити, уредити.* **доћи на ~** *добити своје место, време за обављање нечега.* **збити ред (редове)** *прибити се један са другим; солидарисати се један уз другог, бити у слози ради постизања одређеног циља.* **ићи (тећи) својим уобичајеним редом** *догађати се, тећи уобичајеним, нормалним током.* **ићи у ~** *ступати, улазити у ред; припадати некој врсти, категорији и сл.* **кућни ~** *прописи за одржавање реда у кући, у згради са више станара.* **научити (некога) реду** *научити, натерати некога да се понаша како је нормално, по постојећим правилима.* **први с реда** *први који је најближи, без избора.* **преко (ван, изван) реда** *не придржавајући се одређеног редоследа.* **~ вожње, возни ~** *утврђен распоред одлазака и долазака возова, аутобуса и др. превозних средстава.* **~ је** *тако захтева обичај пристојност, културно понашање.* **реда ради** *тек онако.* **сви од реда (из реда), сви с реда** *сви без разлике.* **скинути с дневног реда** *престати расправљати о нечему.* **ставити (искочити) у први ред** *имати нешто у првом плану.* **у првом реду** *пре свега, првенствено.* **у реду** *добро је, слажем се, пристајем.* **читати, писати између редова** *запазити оно што није изричито написано, али се из написаног може наслутити.*

рéдак[1], рéтка м *дем. и хип. од ред.*

рéдак[2], рéтка, -о јек. **рѝјѐдак,** -ѐтка, -о **1. а.** *који је размакнут један од другог, чији су редови удаљени један од другог:* ~ брада, ретке куће, ретке бразде. **б.** *провидан, прозиран, слаб:* ~ магла, ~ дим. **в.** *који садржи мању количину одређених, потребних састојака:* ~ чорба, ~ чај. **г.** физ. *који лако пропушта светлосне зраке:* оптички ~. **2.** *изузетан, необичан, особит:* ретке памети, ~ стручњак. **3.** *чега или кога нема довољно, у чему или у коме се оскудева.* – Шећер је редак у продавници.

рѐдактор м лат. *особа која редигује (припрема, приређује, исправља, дотерује) неко дело, текст за штампу, уредник.*

рѐдакторскӣ, -ā, -ō *који се односи на редакторе, који припада редактору:* ~ текст, ~ посао.

редàкција ж лат. **1. а.** *колектив неколико чланова који прегледају, прихватају или одбијају текстове дате за штампу, уредништво:* ~ часописа, ~ едиције. **б.** *просторије у којима ради тај колектив:* ићи у редакцију. **2.** *редиговање, рад на тексту; оно што је редиговано:* дати на две редакције; предати своју редакцију. **3.** *издање с посебним цртама (изменама, допунама):* превод из латинске редакције. **4.** *једна од варијаната старословенског језика, настала под утицајем црта народног језика (српског, руског, бугарског, чешког и др.):* српска ~.

редàкцӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на редакцију, који припада редакцији:* ~ соба, ~ исправка.

рѐдакциōнӣ, -ā, -ō *који се односи на редакцију:* ~ одбор.

рèдāр, -áра м **1. а.** *ученик који пази на ред у разреду.* **б.** *онај који одржава ред у некој заједничкој просторији; особа која одржава ред на некој свечаности, прослави, поворци и сл.:* собни ~. **2.** *полицијски службеник; стражар.*

рѐдара ж **1.** *жена која у задружној сеоској кући води домаћинство (спрема храну и др.) по реду и времену које јој је одређено.* **2.** *женска особа која брине о реду, о храни на неким свечаним, погребним и др. скуповима (обично сеоским).*

рѐдāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на редаре:* ~ служба.

редàрственӣ, -ā, -ō рег. *који се односи на редарство, полицијски:* ~ стража.

редàрственӣк, -а и **редарствѐнӣк,** -ӣка м рег. *полицијски службеник; стражар.*

редáрство с рег. *в. полиција.*

рéдати (се), рêдāм (се) несвр. *в.ређати (се).*

рѐденгот м енгл. *мушки капут (обично црне боје) са дугим пешевима и позади разрезан.*

редѐнӣк, -ӣка м вој. *прибор (обично кожни, метални) који служи за ношење метака.*

редефѝнисати, -ӣнишēм свр. *поново, на други начин дефинисати.*

рѐдиговати, -гујēм (редигѝрати, -ӣгӣрāм) свр. и несвр. *припремити, припремати, дотерати, дотеривати исправљајући неки текст у рукопису, за штампу.*

редизајнѝрати, -àјнӣрāм свр. и несвр. *(на)правити нови дизајн, поново, на други начин дизајнирати.*

рѐдиља ж нар. *жена која реди лан или вуну.*

рѐдимицē прил. рег. и нар. *в. редом.*

рѐдитељ м (инстр. -ем) **а.** *уметнички руководилац и организатор постављања на сцену позоришног, оперског или сл. дела.* **б.** *в. режисер.*

рѐдитēљка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа редитељ.*

рѐдитељскӣ, -ā, -ō *који се односи на редитеља, који припада редитељу.*

рéдити[1], рêдӣм несвр. [гл. им. рéђēње с] **1. а.** *уређивати, срећивати, дотеривати:* ~ по соби, ~ косу. **б.** *обрађивати, копати, плевити:* ~ врт. **2.** *проглашавати за редовника, свештеника, давати некоме редовнички чин.* **3.** *спремати, припремати, сортирати нешто:* ~ заклано прасе, ~ дуван. ■ **~ се** *уређивати се, удешавати се.* – Облачи се и реди по цео дан.

рéдити[2], рêдӣм јек. **ријѐдити,** рӣједӣм несвр. *чинити ретким, разређивати:* ~ лук. ■ **~ се** *постајати ређи, проређивати се.* – Магла се дизала и редила.

рѐдић, -а и **рѐдӣћ**, -úћа м *дем. и хип. од ред.*

рêднӣ и **рѐднӣ**, -ā, -ō *којим се означава ред(ослед), који је по реду.* • **~ број** *в. под број.*

рêдно прил. арх. *редом, по реду.*

рéдња ж **1.** *заразна болест која се брзо шири, епидемија:* ~ у народу. **2.** *долажење на ред, ред.* – Сад је моја редња. **3.** *дотеривање, уређивање спољног изгледа.* – Остави се редње, ради нешто.

рѐдōв, -ōва м вој. *обичан, прост војник без чина.*

рѐдōван, -вна, -о **1. а.** *који се збива, дешава, одвија по утврђеном реду, у заказано време, по правилима:* ~ седница, ~ конференција, ~ излазак војника. **б.** *уобичајен, свакодневни, нормалан:* ~ посао, ~ живот. **2.** (одр.) *који има највиши ранг, стални:* ~ професор универзитета, ~ члан Академије. **3.** *исправан, нормалан:* вратити (некога) на редован пут. • **~ војска** *регуларна војска (под регуларан).* **~ пут, редовним путем** *преко одређених прописа, законом одређених инстанци, тела (нпр. жалити се и сл.).* **~ суд** *суд опште надлежности који суди грађанима у споровима.*

редòвит, -а, -о *в. редован:* ~ појава.

редòвито прил. *в. редовно:* ~ посећивати.

редòвитōст, -ости ж *особина, стање онога што је редовито.*

редòвнӣк, -úка м кат. *онај који припада црквеном реду и живи у самостану, фратар, калуђер, монах.*

редòвница ж *калуђерица, опатица.*

редòвнӣчкӣ, -ā, -ō *који припада редовницима, који се односи на редовнике:* ~ свештенство.

редовнúштво с *редовничка служба; редовнички сталеж, редовници.*

рѐдōвно прил. **1.** *на редован начин, нормално, природно.* – Живот је почео редовно да тече. **2.** *стално, непрекидно:* ~ долазити, ~ куцати (о сату).

редóвнōст и **рѐдōвнōст**, -ости ж *особина онога што је редовно, редовитост.*

рêдом прил. *по реду, један за другим (просторно и временски):* поздравити се са свима ~, набројати ~ године излажења књиге.

рѐдослēд јек. **рѐдослијēд** м *ток збивања, деловања, ред:* ~ потеза, ~ представа.

редресáција ж фр. мед. **1.** *поновно превијање ране.* **2.** *замењивање неког дела тела који недостаје или исправљање његове деформације (нпр. намештање зглобова, у ортопедији).*

редресúрати, -èдресӣрāм свр. и несвр. **1.** *поново исправити, исправљати (у књиговодству); сторнирати.* **2.** *поново успоставити, надокнадити.*

редресýра м *поновна дресура:* ~ коња.

рѐдуковати, -кујēм (редуцúрати, -ỳцӣрāм) свр. и несвр. *(из)вршити редукцију, свести, сводити на мању меру, умањи(ва)ти:* ~ плате у привреди, ~ амерички утицај.

рѐдуктӣван, -вна, -о *који се може редуковати.*

рѐдуктӣвно прил. *редукујући.*

рѐдуктор м **1.** техн. *уређај који смањује брзину обртања помоћу преносника.* **2.** хем. *средство за ослобађање метала од кисеоника, сумпора, соли и сл.*

редỳкција ж лат. **1.** *свођење нечега на мању меру, смањење нечега што у томе тренутку изгледа гломазно, превелико (нпр. броја радника, буџета, начина производње и др.):* ~ у позоришту, ~ у савезном буџету. **2.** хем. *хемијски процес (супротан оксидацији) којим се једном једињењу одузима кисеоник или присаједињује водоник, односно процес отпуштања позитивног и примање негативног електрицитета.* **3.** биол. *поједностављење грађе, умањење размера и губитак функције органа или ткива неког организма који је раније имао.* **4.** лингв. *слабљење вокала у ненаглашеним слоговима (скраћивање, испадање).*

рѐдукционӣ (редỳкцӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на редукцију (нпр. притиска, протока воде, напона струје и др.):* ~ вентил, ~ калем. • **~ деоба** биол. *процес смањивања броја хромозома у стадију формирања полних ћелија животиња и биљака.*

редупликáција ж лат. *понављање, удвостручавање речи, слогова или слова (као стилско средство или у дечјем говору).* – Ја сам му говорио и говорио, ђи-ђи.

редуплицúрати, -ѝцӣрāм свр. и несвр. лат. *поновити, понављати, удвостручити, удвостручавати (речи, слогове).*

рѐдӯт, -ӯта м и **редýта** ж фр. **1.** вој. *утврђење окружено насипом и ровом.* **2.** *забава с маскама, крабуљни бал.*

рѐдуша ж **1.** *в. редара (1).* **2.** бот. *врста печурке* Tricholoma gambosum *из. ф.* Agaricaceae.

рéђати, рêђāм несвр. **1.** *стављати у ред, слагати (једно до другог, једно иза другог, једно изнад, испод другог):* ~ чаше, ~ књиге. **2.** *набрајати, наводити, низати.* – Стаде му ређати ко је све био код њега. ■ **~ се** *долазити једно за другим, смењивати се, низати се.* – Догађаји су се ређали. **2.** *постављати се, стајати у реду.* – Деца су се ређала испред табле. **3.** *обређивати се, пити по реду.* – Ређасмо се наоколо вином.

реѐкспорт м екон. *поновни извоз увезене робе.*

реѐсконт м банк. *поновни есконт већ есконтиране менице.*

реѐсконтовати, -тујēм (реесконтúрати, -òнтӣрāм) свр. и несвр. *(из)вршити есконт већ есконтиране менице.*

рѐжањ и **рêжањ**, -жња м (инстр. -жњем; мн. рѐжњеви (рѐжњи) и рȅжњеви (рêжњи)) **1.** *комад нечега одрезан, одсечен од какве целине; кришка:* ~ сланине, ~ шаргарепе. **2. а.** анат. *део неког органа тела који се нечим одваја од осталих.* – Дубоке бразде деле сваку полутку великог мозга на четири режња. **б.** бот. *зарез, изрез на листу, цвету и сл., зубац.*

рéжати, -жӣм несвр. непрел. **1.** *испуштати отегнут, промукао и претећи глас (уз кежење зуба) (о псима, вуковима и неким другим зверима).* **2. а.** фиг. *бесно, љутито говорити кроз зубе, мумлати, гунђати; дрско, непријатељски, арогантно се понашати према некоме (пригушујући изливе непријатељског отвореног расположења).* – Наредник је режао на војнике. **б.** *одавати звуке сличне режању животиња.* – Вȅргл је режао. **3.** фиг. *претећи, застрашујући деловати.* – Нож му режи за појасом. **4.** фиг. *бити упадљив, стршити; зијати, зјапити.* – Режали су шиљати, засечени изданци дрвећа. У кући режи празнина.

рêжија и **рѐжија** ж фр. **1.** *уметничко и техничко обликовање, прављење позоришне, филмске, телевизијске или радио представе коју, уз сарадњу сценографа, костимографа, кореографа и глумаца, врши редитељ, односно режисер.* **2.** *трошкови који настају вршењем неког привредног посла, управни трошкови:* висока ~. • **радити у сопственој, властитој режији** *радити сам, о свом трошку.*

рêжӣјскӣ и **рѐжӣјскӣ**, -ā, -ō **1.** *који се односи на режију (1):* ~ обрада. **2.** *који је с попустом, по повлашћеној цени:* ~ улазница за театар. • **~ карта** жел. *карта за повлашћену вожњу на железници (за железничке раднике и чланове породице).*

ре̑жӣјски и **рѐжӣјски** прил. *на режијски начин, у погледу режије:* ~ поставити на сцену.

рѐжӣм, -и́ма м фр. **1.** *систем владања, управљања, државом, државни поредак:* капиталистички ~, комунистички ~. **2. а.** *строго утврђен ред, начин живота (у хотелима, болницама, стационарима, казнионама и др.):* болнички ~. **б.** *систем правила, прописа на којима се нешто заснива, остварује:* ~ студија, ~ штедње. **3.** *просечни годишњи ток водостаја:* водени ~. **4.** *систем, устројство уопште:* ~ награда. • **мокри** ~ *слободна производња и продаја алкохолних пића.* **суви, сухи** ~ *забрана производње и продаје алкохолних пића, прохибиција.*

режѝмлија м (мн. ж) експр. **а.** *припадник или присталица владајућег режима.* **б.** *присталица сваког режима, политички превртљивац.*

рѐжӣмскӣ, -ā, -ō *који се односи на режим, који је присталица режима:* ~ човек.

режи́рати, рѐжӣрāм свр. и несвр. *(на)правити режију, обавити, обављати посао режисера; извести, изводити нешто уопште:* ~ „Тартифа", ~ филм; ~ читав доживљај.

режѝсēр, -е́ра м (инстр. -е́ром) фр. *онај који обавља режију филма, уметнички руководилац снимања филма.*

режѝсēрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа режисер.*

режѝсēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на режисере, који је као у режисера:* ~ посао, ~ поглед.

рѐжнат, -а, -о *в. режнаст.*

рѐжнић, -а и **рѐжнӣћ,** -и́ћа м *в. режњић.*

ре̏жнути, -нēм и **ре́жнути,** ре̑жнēм свр. *мало зарежати.*

ре̏жњаст (рѐжњат), -а, -о *који има режњеве, подељен на режњеве:* ~ лист, ~ медуза.

режњѐвит, -а, -о *в. режњаст:* ~ јетра.

рѐжњић, -а и **рѐжњӣћ,** -и́ћа м *дем. од режањ.*

ре̑з м (мн. ре́зови) **1. а.** *зарезано место, траг резања, зарез, урез:* ~ на врату, ~ на месу. **б.** *уска пукотина, прорез:* ~ на стени. **2.** *резање, пресецање нечега и звук који се чује при томе:* ~ тестера у шуми, ~ ветра. **3.** *раздељак у коси:* направити ~ на средини косе. **4.** *оштра страна, оштрица неког сечива:* ~ ножа, ~ косе. **5.** *пресек листова при обрезивању и повезивању књиге:* књига у златном резу. **6.** *парче које се одсече једним захватом сечива, режањ:* ~ сланине, ~ пршуте. **7.** филм. *завршетак једног филмског кадра; на фимској траци место спајања једног фимског кадра с другим.* • **царски** ~ мед. *акушерска породиљска операција која се изводи резом на трбушном зиду и на материци када је порођај природним путем немогућ или опасан,* sectio caesarea.

рѐза ж тур. **1. а.** *уска гвоздена шипчица којом се затварају врата са унутрашње стране, заворница, засун.* **б.** *метални затварач на вратима железничких вагона који се диже и спушта при отварању и затварању.* **2.** *језичак у брави којим се кључем затварају врата.* • **метнути (некоме) резу на уста** *не допустити некоме да говори; не говорити, ћутати.*

ре̏зак, ре̏ска, -о **1.** *који пара, реже слух, оштар, продоран (о гласу, звуку).* **2.** *одсечан, одлучан, строг:* ~ одговор. **3.** *хладан, прохладан:* ~ ваздух, ~ ветар. **4.** *који се истиче јачином, оштрином, интензитетом:* реске боје, ~ светлост. **5.** *јак, снажан, тежак:* ~ ударац, ~ бол. **6.** *оштроуман, искричав:* ~ запажање. **7.** *који има пријатно оштар, љуткаст укус, или мирис, који рези у устима:* ~ мирис, ~ вино.

рѐзāљка ж *справа којом се нешто реже, зарезује.*

реза́нац, -нца м (обично мн.) *танко развијено тесто изрезано на танке траке:* супа са резанцима. • **дуван** ~ *дуван који произвођач ручно реже.* **кидати се на резанце** разг. *много, веома се љутити.*

резѝрија ж *в. резбарија.*

ре̏зати, ре̏жēм несвр. **1. а.** *оштрим сечивом сећи на комаде, пресецати; сецати:* ~ ножем хлеб, ~ сланину; ~ купус. **б.** *кројити (тканину, кожу и сл.) ради шивења одеће, обуће.* **2.** *вршити хируршку интервенцију, оперисати:* ~ рану. Лекари су одлучили да ме режу. **3.** *уобличавати неким оштрим оруђем, клесати; правити нешто дељући (ножем):* ~ камен; ~ свирале. **4.** *храпавошћу, грубошћу изазивати непријатност, жуљати.* – Реже га крагна од кошуље. **5.** *урезивати слике, шаре, бразде (у дрвету, камену, металу), гравирати:* ~ оквир, ~ шаре. **6.** *пловећи сећи површину воде.* – Брод реже валове. **7.** *орезивати непотребне гране (воћака, лозе).* **8.** *изазивати осећај јаког, оштрог бола, пробадати.* – Нешто ме реже у прсима. **9.** *изазивати јаке осећаје хладноће; изазивати пријатно оштар осећај укуса у устима.* – Хладан ветар реже. Вино је хладно и реже. **10.** *одавати резак, продоран звук, глас.* – Режу рафали, плотуни. **11.** *оштро, одсечно говорити, писати, обраћати се некоме.* – Резао је немилосрдно да сви чују. **12.** *пресецати, сећи пут на завојима, окукама при вожњи.* – Кад вози, реже окуке. **13.** *колутати, стрељати (очима).* **14.** *скраћивати текст за штампу вадећи поједине делове из контекста.* – Резали су ми чланак у „Политици". ■ ~ **се** *усецати се, урезивати се.* – Уже се реже у месо. • **резати грану на којој се седи** *радити (обично несвесно) против себе.*

рѐзāч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **а.** *онај који реже, бави се резањем.* **б.** *справа за резање:* ~ папира.

рѐзбāр, -а́ра и **ре̏збāр,** -а ж *уметник који реже, урезује цртеже, шаре, украсе у дрвету, камену и сл.; гравер.*

резбѝрија ж **1.** *уметничка творевина (цртеж, шара) урезана у дрвету, камену, металу и сл.:* трем сав у резбарији. **2.** *в. резбарство:* научити се резбарији.

резба́рити, рѐзбāрӣм несвр. [гл. им. резба́рēње с] *резати у дрвету, камену, металу и сл. шаре, украсе и сл.; гравирати; тестерицом изрезивати од шперплоче разне фигуре и облике.*

рѐзбāрскӣ и **ре̏збāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на резбаре и резбарије:* ~ украс.

резба́рство с *вештина и уметност резбарења, резбарска делатност.*

резе́да ж **1.** бот. *украсна биљка* Reseda, R. odorata *из ф.* Resedaceae. **2.** (у атриб. служби) непром. *сивкасто до плавкастозелен:* ~ боја, ~ свила.

рѐзēрва ж (ген. мн. -вӣ) лат. **1. а.** *сачувана, остављена количина нечега за каснију употребу, залиха:* ~ хране, ~ брашна. **б.** *количина нечега што још није експлоатисано, искориштено (обично о природном богатству):* ~ угља, ~ цинка. **2.** *статус који имају војни обвезници који су одслужили војни рок или им је престала активна војна служба и позивају се на војне вежбе по потреби:* официр у резерви. **б.** *део војске који се у борбу ангажује по потреби.* – Довлаче све нове и нове резерве. **в.** спорт. *играч који улази у игру према потреби, да замени другог играча, замена.* **3.** (обично уз предлоге: без, с(а), уз) *резервисаност, уздржаност, опрезност:* пристати без резерве, говорити са дипломатском резервом.

резѐрвāт, -а́та м лат. **1. а.** *ограничено подручје, земљиште законом заштићено због своје културно-историјске и научне вредности (флоре, фауне, геолошког састава земљишта).* **б.** *територија на којој живе првобитним начином живота, законом заштићени, урођеници у неким земљама Африке, Америке, Аустралије.* **2.** *поверљив спис, акт (познат само главном службенику).*

ре̏зервāтан, -тна, -о *који се односи на резерват:* ~ спис.

резерва́ција ж лат. *обезбеђивање, осигурање нечега унапред, пре него што се почне користити:* ~ места у возу, ~ собе у хотелу.

резервиран(-) *в. резервисан(-).*

резѐрвисāн, -а, -о **1.** *трп. од резервисати.* **2.** *који се не изјашњава, уздржан:* ~ према нашем предлогу.

резѐрвисāно прил. *на резервисан начин, уздржано:* ~ се држати.

резѐрвисāнōст, -ости ж *особина оног који је резервисан, уздржаност.*

резѐрвисати, -ишēм (резерви́рати, -ѐрвӣрāм) свр. и несвр. **а.** *(из)вршити резервацију, обезбедити, обезбеђивати нешто за себе унапред:* ~ карте за авион, ~ сто у ресторану. **б.** *задр-*

жа(ва)ти, оставити, остављати за себе или за друго̄: ~ за себе један део, ~ извесну количину нечега.

резѐрвист(а), -е̄ м (мн. -сти) *резервни војни обвезник.*

резервѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на резервисте:* ~ војска.

рѐзе̄рвнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на резерву, који је из резерве:* ~ официр, ~ играч, ~ делови за ауто, ~ фонд.

резервòа̄р, -а́ра м фр. **1.** *спремиште (мањих или већих димензија) за течност и гасове; орган у животиња и људи где се скупљају гасови или течност:* ~ нафте, ~ за бензин; гасни ~ на плућима. **2.** фиг. *извор, нечега, залиха, резерва:* ~ топлине, људски ~.

резервòа̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на резервоар:* ~ нафта.

резервоа̀рчић м *дем. од резервоар.*

ре̏зӣво с *оштрица, сечиво.*

резигна̀нтно прил. *в. резигнирано.*

резигна́ција ж лат. **1.** *помирење са оним што ће неизбежно доћи, што се не може избећи, преданост судбини, равнодушност према свему.* **2.** *отварање тестамента, опоруке.*

резѝгнӣра̄н, -а, -о *препуштен судбини, помирен са судбином, пун резигнације.*

резѝгнӣра̄но прил. *с резигнацијом, равнодушно.*

резѝгнӣра̄но̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање онога који је резигниран, помиреност са судбином, равнодушност.*

резигни́рати, -ѝгнӣра̄м свр. и несвр. **1.** *(по)мирити се са судбином, пред(ав)ати се судбини; повући се, повлачити се са посла, са службе.* – Он полако резигнира, али се нада. **2.** *отворити, отварати тестамент, опоруку.*

рѐзидба ж *резање, орезивање (лозе, воћки).*

резѝдент м лат. **1.** *дипломатски представник неке државе (по рангу нижи од посланика).* **2.** *грађанин неке државе који стално живи у другој држави.* **3.** *тајни опуномоћеник обавештајне службе неке стране државе који делује на подручју друге државе.*

резидѐнција ж лат. *место сталног или привременог пребивалишта, кућа, стан највиших државних функционера, владара, председника влада и других особа с високим положајима; двор, дворац.*

резидѐнцијā̄лан, -лна, -о *који је намењен за резиденције, у коме су смештене резиденције:* ~ зона, подручје.

резиди́рати, -ѝдӣра̄м несвр. *стално боравити.*

резѝме̄, -ѐа м фр. *кратак, сажет извод оног најбитнијег из неког чланка, студије, књиге, говора и сл., сажетак, извадак; закључак говора, предавања и сл.*

резими́рати, -ѝмӣра̄м свр. и несвр. *да(ва)ти резиме, сажетак извод, садржај из нечега; укратко поновити, понављати, изложити, излагати у најкраћим цртама.*

резистѐнтан, -тна, -о *који даје, пружа отпор, отпоран, издржљив, постојан.*

резистѐнтно̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је резистентан, онога што је резистентно, отпорност:* ~ војника, ~ кабине.

резистѐнција ж лат. *одупирање, отпор, опирање (обично без примене силе):* пасивна ~.

ре́зити, -зӣ(м) несвр. *имати пријатно оштар, резак укус или мирис.* – Ова вода рези (М. Ускоковић).

ре̂знӣ, -а̄, -о̄ *који служи за резање, сечење:* ~ алат.

ре̏знӣк м *једногодишња лоза орезана на више окаца.*

ре̏зница и **ре́зница** ж **1.** *одсечени део неких биљака који се стављен у земљу развија у самосталну биљку.* **2.** *в. рез (1а):* ~ на лицу.

ре̏знути, -не̄м свр. *у дем. значењу: резати, сецнути.* – Резни ми мало хлеба.

рѐзовац, -о̄вца м зоол. *птица селица слична препелици, косац* Rallux crex.

ре̏золӯтан и **резòлутан,** -тна, -о лат. *одлучан, одважан, постојан, чврст, прибран:* ~ човек.

ре̏золӯтно и **резòлутно** прил. *на резолутан начин, одлучно, прибрано:* ~ одговорити.

ре̏золӯтно̄ст и **резòлутно̄ст,** -ости ж *особина, својство онога који је резолутан.*

резолу́ција ж лат. *(писмена) одлука, закључак (састанка, конгреса, седнице и сл.) којом се износе гледишта, задаци.*

рѐзо̄н, -о́на м фр. **1.** *разлог, став, гледиште на коме се заснивају нечији поступци, држања:* ~ владе, ~ министарства. **2.** *памет, разум, разборитост.* – Има резона у томе што он говори. **3.** *мера, умереност.*

резона̀нтан, -тна, -о **а.** *који одјекује, који се разлеже; звучан, снажан (о гласу).* **б.** *који се односи на резонанцију; који резонира, који је у сазвучју са другим извором трептерења:* резонантни кругови.

резона̀нтно прил. *изазивајући резонанц(иј)у, одјекујући, разлежући се; звучно, звонко:* ~ одјекнути.

резона̀нц(иј)а ж лат. **1.** физ. *појава појачаног трептерења када се учесталост спољне силе, која узрокује трептерење, подудара с учесталошћу сопствених трептерења система, преношење трептерења, осцилација једног извора на други:* механичка ~, електрична ~. **2.** *способност за појачање и дуготрајност звука коју имају просторије чији зидови добро одбијају звучне таласе; одјек, јека:* јака ~ дворане.

резòна̄тор м **1.** физ. *тело или направа у коме долази до резонанц(иј)е, до појачаног трептерења.* **2.** лингв. *део говорног органа, шупљина испуњена ваздухом где појачањем трептерења звучног извора глас добија своју боју:* носни ~, усни ~.

резòне̄р, -е́ра м фр. **1.** *у класичној драми лице које је износило пишчеве ставове о догађајима који су се приказивали.* **2.** *онај који воли да анализира разне појаве, да резонује о њима; мудријаш.*

резòне̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на резонере.*

резоне́рство с *понашање својствено резонеру (2), склоност расправљању, мудровању.*

резони́рати[1], -òнӣра̄м несвр. *в. резоновати.*

резони́рати[2], -òнӣра̄м несвр. **1.** *изазивати резонанц(иј)у, појачавати изазивајући трептерење нечега, одјекивати.* **2.** *трептерити под утицајем резонанц(иј)е, бити у складу, у сазвучју са неким извором таласа.*

рѐзоновати, -нује̄м несвр. *расуђивати, закључивати;* фиг. *мудровати.*

рѐзо̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на резон, разложан, логичан:* ~ поступак, ~ понашање.

рѐзо̄нски прил. *с резоном, разложно, логично:* ~ поступати.

резòрцӣн, -и́на и **резорцѝно̄л,** -о́ла м фр. хем. *двобазни ароматични алкохол, дериват бензина, који се употребљава у производњи боја и лекарству.*

рѐзотина ж **1.** *траг резања на нечему, рез; прорез, разрез;* ~ на лицу. **2.** *резање, брушење, обрада:* огледало млетачке резотине.

резулта̀нта ж лат. **1.** физ. *сила која настаје истовременим деловањем више сила, компонената.* **2.** *појава која настаје као коначни резултат неког сложеног процеса, збивања.* – Трагичан епилог је природна резултанта односа међу тим људима.

резулта̀нтан, -тна, -о *који се односи на резултанту, који представља резултанту:* ~ магнетно поље.

резу̀лта̄т, -а́та м лат. **1. а.** *оно што проистиче из нечега као последица, као крајњи исход:* ~ његова деловања, ~ таквог схватања. **б.** мат. *вредност, величина која се добија израчунавањем, решавањем неког задатка или неке рачунске операције:* ~ једначине, ~ множења. **2.** *оно што се постигне, до чега се дође неком*

организованом активношћу, исход нечега: слаб ~, повољан ~, ~ утакмице. • **без резултата** *без успеха, не постигавши ништа.*

резу̑лта̄тскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на резултат:* резултатске разлике.

резу̑лта̄тски прил. *у погледу резултата, што се тиче резултата:* ~ посматрано.

резултѝрати, -у̑лтӣра̄м свр. и несвр. **1.** (из нечега) *наста(ја)ти као резултат, последица нечега, произићи, произилазити.* – Дужина вала резултира из брзине ширења и броја титраја. **2.** *бити узрок нечему, условити, условљавати нешто, довести, доводити до нечега.* – Њихово пијанство резултирало је на крају свађом.

ре́зус м лат. зоол. *врста пситоликог мајмуна* Macacus rhesus.

ре́зус-фа̏ктор м мед. *тип крви као наследно својство (независно од припадности крвној групи), чија неподударност изазива компликације при трансфузији крви и у развитку плода, односно у животу новорођенчета:* ~ позитиван.

резу̑цкати, -а̄м несвр. *у дем. значењу: резати.*

реѝзбор м *поновни избор, поновно бирање.*

реизбо́рно̄ст, -ости ж *поступак поновног бирања, подложност поновном бирању:* ~ директора.

реинкарна́ција ж лат. *према будистичком веровању о сеоби душа, поновно рађање, отеловљење, трансмиграција душе:* ~ душе.

реинкарнѝрати, -а̀рнӣра̄м свр. и несвр. *појавити се, појављивати се као реинкарнација некога или нечега, отеловити отеловљивати.*

реинкорпора́ција ж лат. *поновно спајање, сједињење, припајање.*

реинкорпо̀рисати, -ише̄м (реинкорпорѝрати, -о̀рӣра̄м) свр. и несвр. *поново укључи(ва)ти у свој састав, изнова сјединити, сједињавати нешто с нечиме.*

реинте̏грисати, -ише̄м свр. и несвр. *поново уједините, уједињавати у једну целину, поново интегрисати:* ~ југословенско тржиште.

ре̏ис м тур. **1.** *старешина, поглавар; врховни верски поглавар муслимана, реис-ул-улема.* **2.** *заповедник, капетан брода.*

ре̏ис-ул-уле̏ма м тур. *врховни поглавар исламске верске заједнице у некој земљи, реис (1).*

рѐјо̄н, -о́на м фр. **1.** *управна јединица у некој четврти града, општина; део града који потпада под ту управну јединицу.* **2.** *уопште неко издвојено подручје, део неке територије:* риболовни ~, планински ~. **3.** вој. *круг касарне, двориште.*

рејониза́ција ж *подела на рејоне:* ~ воћарства.

рејонизѝрати, -ѝзӣра̄м свр. и несвр. *(из)вршити рејонизацију, поделу на рејоне.*

рѐјо̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на рејон, који припада рејону.*

рѐјтинг м енгл. **1.** *место које заузима шахиста, тенисер и др. на вредносној скали добијено на основу резултата остварених на турнирима:* висок ~. **2.** фиг. *углед, репутација; популарност:* ~ у јавности.

ре́ка јек. **ријѐка** ж (дат. ре́ци јек. ријѐци) **1.** *стални водени ток јачег интензитета који потиче од једног извора или настаје од више потока и притока и тече коритом до ушћа:* ~ Дунав, ~ Тара. **2.** фиг. *велика количина, велики број нечега што се помера, креће, мноштво, маса:* ~ избеглица.

рекапиту̑лант м *онај који сажето понавља садржину нечега.*

рекапитула́ција ж лат. **1. а.** *понављање садржине нечега сажимањем битних делова текста или говора.* **б.** адм. *сажето понављање главних ставки неког рачуна; књига из књиговодствене документације са таквим прегледом података.* **2.** *присећање, довођење у сећање прошлих догађаја, доживљаја и сл.*: предати се рекапитулацији прошлих дана.

рекапитула́цӣјскӣ и **ре̏капитулациро̄нӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на рекапитулацију.*

рекапиту̑лисати, -ише̄м (рекапитулѝрати, -улӣра̄м) свр. и несвр. **1. а.** *кратко, сажето поновити, понављати, изложити, излагати садржину нечега у сажетом облику.* **б.** адм. *сажето поновити, понављати главне ставке неког рачуна; унети, уносити те ставке у посебну књигу.* **2.** *претрести, претресати у мислима, у сећању прошле догађаје, доживљаје и сл.*

реквѝзит, -ѝта м (реквизѝта ж) лат. **1. а.** *предмет (ређе скуп предмета) потребан за позоришну представу као елеменат декора.* **б.** *део спортске опреме (дрес, лопта, рекет итд.).* **2.** *уопште део опреме:* реквизити савремене цивилизације. **3.** мн. правн. *скуп формалних елемената значајних за неки уговор или документ који имају правну снагу.*

ре̏квизита̄ран, -рна, -о *који има својство реквизита, који спада у реквизите:* ~ оружје, ~ предмет.

реквизѝта̄рница ж *просторија где се чувају реквизити.*

реквизѝте̄р, -е́ра м *радник који се брине о реквизитима (обично у позоришту).*

реквизѝте̄рка ж *жена реквизитер.*

реквѝзитнӣ, -а̄, -о̄ ж лат. *присилно одузимање имовине (обично животних намирница, превозних средстава и др.) за ратне потребе, уз наплату или признаницу о одузимању.*

ре̏квизицио̄нӣ (реквизѝцӣјскӣ и реквизѝцӣјскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на реквизицију:* ~ потврда.

ре̂квијем м лат. **а.** кат. *миса, служба за мртве, опело.* **б.** *музичка композиција (обично вокално-инструментална) компонована на речи те мисе.*

реквирѝрати, -ѝрӣра̄м свр. и несвр. *одузети, одузимати спроводећи реквизицију:* ~ жито, ~ кола.

рѐкет[1] м енгл. спорт. **1.** *реквизит којим се удара лопта у тенису и стоном тенису (у тенису мрежаст, а у стоном тенису обложеном гумом или сл. материјалом).* **2.** *у кошарци: простор испред коша.*

рѐкет[2] м енгл. *новац који се плаћа уцењивачима за тобожњу заштиту људи и пословног простора од криминалаца.*

рекетѝрати, рекѐтӣра̄м несвр. (свр.) *уценом, застрашивањем, претњом и сл. узимати (узети) новац од некога (најчешће малих привредника) за тобожњу заштиту од криминалаца.*

рекла́ма и **рекла̀ма** ж лат. **а.** *делатност којом произвођачи путем огласа, филмова, спотова, плаката, радија и др. нуде потрошачима своје производе, обавештавајући их о цени и квалитету робе; препоручивање, популарисање, хваљење (производа ради куповине):* издвајати новац на рекламу, имати добру рекламу. **б.** *оглас, плакат којим се нешто рекламира.*

реклама́ција ж лат. **1.** *жалба, приговор, притужба против неког решења, одлуке, неизвршене обавезе:* ~ капитена екипе. **2.** *захтев за накнаду штете, приговор купца на лош квалитет или мањак испоручене робе:* ~ на квалитет обуће.

рекла̀ме̄р, -е́ра м **а.** *онај који врши рекламу нечега.* **б.** пеј. *хвалисавац.*

рекла̀ме̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на рекламере; хвалисавски.*

рекламѝрати, -а̀мӣра̄м свр. и несвр. **1.** *јавно препоручи(ва)ти, нудити своју робу, услуге и сл. купцима истичући квалитет и цену, хвалећи робу привлачити купце и кориснике; јавно истицати, излагати публицитету:* ~ козметику, ~ обућу. **2.** *(из)вршити рекламацију, ставити, стављати приговор, уложити, улагати жалбу:* ~ пенал, ~ повреду колена (у спорту). ■ **~ се** *(из)вршити рекламацију својих производа, робе, услуга и сл.*: ~ се на телевизији.

рѐкла̄мнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на рекламу; снижен (ради рекламе):* ~ спот; ~ производ, ~ цена.

рѐкла̄мно прил. *у рекламне сврхе:* ~ искористити.

рѐкла̄мскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на рекламу, рекламни.*

реклина́ција ж лат. **1.** *нагињање уназад, заваљивање.* **2.** мед. *операција очне мрене при којој се мрена заврне.*

рекогносци́рати, -о̀сцӣра̄м свр. и несвр. **1.** воj. *извидеши, извиђаши, осмошриши, осмашраши у воjне, научне и др. сврхе:* ~ терен. **2.** *йризна(ва)ши, йошврдиши, йошврђиваши исйравносш нечеīа на основу йрешходноī йреīледа и исйишивања.*

рекомпенза́циjа ж лат. **1.** *оно шшо jе одīоварајуће вредносши, накнада, еквиваленш; одшшеша, обешшећење:* налазити рекомпензацију у нечем другом. **2.** *одмазда, освеша, казна.*

реко̀мпензовати, -зуjе̄м (рекомпензи́рати, -ѐнзӣра̄м) свр. и несвр. **1.** *йосшићи, йосшизаши, доби(ва)ши рекомйензацију, накнаду, надокнадиши, одшшешиши.* **2.** *накнадиши, накнађиваши исшом мером, (о)свешиши.*

реконвалѐсцент м *онај који се ойоравља од болесши, онај који ће да оздрави.*

реконвалѐсцентскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на реконвалесценцију и реконвалесценше:* ~ дан.

реконвалесцѐнциjа ж *време ойоравка йосле йрележане болесши, йрездрављење.*

реконстру̀исати, -ише̄м (реконструи́рати, -у̀ӣра̄м) свр. и несвр. лат. **1. а.** *йоново (са)īрадиши, консшруисаши нешшо, обновиши, обнављаши.* – После рата реконструисали су канал за пролаз бродова. **б.** *сйровесши, сйроводиши делимичну измену, сасшав и усшројсшво нечеīа, реорīанизоваши:* ~ владу, партију. **2. а.** *ушврдиши, ушврђиваши какво jе нешшо било (на основу осшашака, фошоīрафиjа, сећања и сл.):* ~ манастир из XIII века, ~ изумрлу животињу. **б.** *сшвориши, сшвараши целовишу йредсшаву о нечему на основу йојединих йодашака:* ~ живот у феудалном добу.

ре̏конструктӣван, -вна, -о *који се односи на реконсшрукцију, обнову:* ~ делатност, ~ рад.

реконстру̀кциjа ж **1.** *йоновно īрађење, замена консшрукције, обнављање; йрерада, йрейравка:* ~ железничког чвора; ~ главне улице. **2.** *ушврђивање и йриказивање некадашњеī изīледа, сшања или шока нечеīа шшо jе било у йрошлосши (на основу сачуваних осшашака, сећања, фошоīрафиjа и сл.):* ~ органа нестале животиње, ~ битке на Кадињачи. **3.** *измена усшројсшва или сасшава нечеīа; реорīанизациjа:* ~ владе.

ре̏контра и **рѐко̄нтра** ж лат. *израз у карšашкоj иīри йреферанса којим један иīрач одīовара на шзв. коншру йрошивника, удвајајући вредносш иīре.*

рѐкорд м (ген. мн. ре̏ко̄рда̄) енгл. **а.** *најбољи резулшаш у некоj шакмичарскоj, најчешће сйоршскоj сйоршскоj дисцийлини:* светски ~, оборити ~. **б.** *највиша īраница усйеха у неком раду, делашносши, највеће досшиīнуће.*

рѐкордан, -дна, -о **а.** *који йредсшавља рекорд, врхунски, највиши:* ~ време, ~ брзина, ~ успех. **б.** *врло велик, највећи, најбројниjи:* ~ раст цена, ~ посета гостију у хотелима.

реко̀рде̄р, -е́ра м (инстр. -е́ром) *онај који jе осшварио рекорд на неком йодручју (сйоршу, йроизводњи и др.), йрвак:* светски ~ у бацању кугле, ~ у производњи млека.

реко̀рде̄рка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа рекордер.*

реко̀рде̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на рекордере:* ~ време.

рекорде́рство с *шежња за йосшизањем рекорда, борба за рекорде:* влада дух рекордерства.

ре̏креатӣван, -вна, -о *који служи за рекреацију, одмор, окрейљење:* ~ настава, ~ терен, у рекреативне сврхе.

рекрѐа̄тор м *онај који рекреира, йоново сшвара, обнавља:* ~ старих рукописа.

рекреа́циjа ж лат. **1.** *одмор, окрейљење, освежење; разонода, забава:* физичка ~; игре за рекреацију. **2.** *йоновно сшварање, сшваралачко анīажовање.*

ре̏креацио̄нӣ (рекреа́цӣjскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на рекреацију, на одмор и окрейљење:* ~ центар, ~ дворана, ~ припреме.

рекреи́рати, -ѐӣра̄м свр. и несвр. *окрейиши, окрейљиваши освежиши, освежаваши; разонодиши, забавиши, забављаши.* – Море нас је рекреирало. ■ **~ се** *одмориши се, одмараши се, окрейиши се, окрейљиваши се (обично шешајући, бавећи се сйоршом, йливањем и сл.); разонодиши се забављаши се.* – Отишао је на Копаоник да се мало рекреира.

рекримина́циjа ж лат. *одбрана шужбом, йрошившужба; узајамно ойшуживање.*

рекристализа́циjа ж *йоновна крисшализациjа (ради добијања чисших крисшала или крисшала жељеноī облика).*

рѐкта̄лнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на рекшум, задње црево.*

ректасцѐнзиjа ж лат. астр. *координаша небескоī шела у небеском екваšорском координашном сисшему којом се одређује йоложај небескоī шела на небеској сфери.*

ректѝтис и **ректи́тис** м мед. *зайаљење рекшума, задњеī црева.*

ректифика́циjа ж лат. **1.** хем. *йречишћавање од йримеса йоновном десшилациjом (нйр. алкохола).* **2.** мат. *израчунавање дужине лука неке криве линије.* **3.** *исйрављање, йойравак.*

ректѝфиковати и **рѐктификовати,** -куjе̄м свр. и несвр. **1.** *йречисшиши, йречишћаваши неку шечносш йоновном десшилацијом.* **2.** мат. *израчунаваши дужину неке криве линије.* **3.** *йобољша(ва)ши, йойравиши, йойрављаши.*

ре̏ктор м лат. **1.** *уйравник универзишеша.* **2.** ист. *намесник йровинције у Римском царсшву, йодређен йрефекшима и еīзарсима.* **3.** *сшарешина, уйравник боīословије, семенишша или манасшира (код кашолика).*

ректо̀ра̄т, -а́та м **1.** *звање, йоложај, досшојансшво рекшора.* **2.** *зīрада и йросшорије у којима рекшор обавља своју делашносш.*

ректо̀ра̄тскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на рекшорашe, који йрийада рекшорашу:* ~ одлука.

ре̏кто̄рка ж (дат. -ки) *женска особа рекшор.*

ре̏кторовати, -руjе̄м несвр. *вршиши дужносш рекшора.*

ре̏кторскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на рекшоре, који йрийада рекшору:* ~ канцеларија.

ре̏кторство с *вршење дужносши рекшора.*

ректо̀скоп м мед. *айараш којим се врши йреīлед рекшума.*

ректоско̀пиjа ж мед. *йреīлед рекшума рекшоскойом.*

ре̏ктум м лат. анат. *завршни део дебелоī црева, задње црево.*

рекупѐра̄тор м техн. *уређај за рекуйерацију:* ~ топлоте.

рекупера́циjа ж лат. **1.** *искоришћавање сйоредних йроизвода, корисних сасшојака из ошйадноī машеријала; искоришћавање енерīије (нйр. шойлошне) која jе у основном йроцесу била неискоришћена:* ~ лако испарљиве течности. **2.** *йоновно добијање машерија које се шроше у шехнолошком йроцесу:* ~ мазива, ~ растварача.

реку̀ренс м лат. мед. *йовраšна īрозница.*

реку̀рент м *онај који йрави рекурс, који рекурира, жалилац.*

рекури́рати, -у̀рӣра̄м свр. и несвр. лат. *обрашиши се, обраћаши се некоме за йомоћ; уложиши, улаīаши жалбу.*

рѐкурс м правн. *жалба вишоj власши, вишем суду на решење ниже инсшанце.*

рѐкциjа ж лат. лингв. *уйрављање, слаīање jедних речи у реченици йрема друīима, зависносш облика jедне речи од друīе, нарочишо у īлаīолским везама (нйр. „нудиши некоīа нечим“, „нудиши некоме нешшо“ и сл.).*

релакса́циjа ж лат. **1.** *одмор, ойорављање, окрейљење.* **2.** мед. *лабављење, ойушшање:* вежбе дисања и релаксације за труднице. **3.** *олакшање, ублажење:* ~ казне.

релакси́рати, -а̀ксӣра̄м свр. и несвр. *(из)вршиши релаксацију.* ■ **~ се** *одмараши се; ойушшаши се.* – Отишао је на Златибор да се мало релаксира.

рѐланс м *йовишење улоīа (у каршању).*

релански́рати, -а̀нсӣра̄м свр. и несвр. фр. **1.** *йоново йокренуши, крешаши, (йо)шераши (нйр. сакривену дивљач у лову).* **2.** *йовећаши, йовећаваши улоī (у каршању).*

рѐлатӣван, -вна, -о лат. **1. а.** *који је у одређеном, условном односу и вези с другим појмовима и појавама, зависан од околности, услован:* ~ успех, ~ побољшање стандарда. **б.** *који потврђује значење свог назива само у поређењу с другим појмовима, који поседује дато својство делимично (а не сасвим):* ~ затишје, ~ мир, ~ оздрављење. **2.** лингв. *који одређује неки појам (о зависној реченици), односни; који везује такву реченицу за управну реч:* ~ реченица; ~ заменица. • ~ **већина** *в. под већина.* **релативни бројеви** *бројеви чија је вредност одређена апсолутним износом и предзнаком (нпр. −4).*

релативѝзам, -зма м **1.** фил. *учење које пориче могућност објективног сазнања с обзиром на релативност нашег знања.* **2.** *схватање да је све релативно (уопште или у појединим областима).*

релативиза́ција ж *прихватање принципа релативизма; чињење чега релативним.*

релативизи́рати, -ѝзӣрӑм и **релатѝвисати,** -ӣшēм свр. и несвр. *схватити, схватати, третирати нешто релативним; (у)чинити релативним.*

релатѝвист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, следбеник релативизма.*

релативѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на релативизам и релативисте, који припада релативизму и релативистима:* ~ мотив, ~ мисао.

релативѝтēт, -е́та м *релативност.* • **теорија релативитета** физ. *в. под релативност.*

рѐлатӣвно прил. *у релативном смислу; донекле, у извесној мери:* живети ~ добро, бити ~ богат.

релатѝвнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање онога што је релативно, условни карактер.* • **теорија релативности** физ. *теорија (чији је творац А. Ајнштајн) о општој законитости просторних и временских односа у природи, по којој је брзина светлости постојана величина, док је свако кретање у времену и простору релативно, зависно од система у коме се посматра и мери.*

рела́ција ж лат. **1.** *однос у коме различити појмови стоје једни према другима у вези; однос према некоме, врста везаности с неким:* ~ између уметности и живота; његове релације према тој госпођи. **2.** *условљеност неке величине другом величином.* – Остале награде морају бити у релацији с првом. **3.** *саобраћајна веза, линија између два или више места:* саобраћај на релацији Београд – Нови Сад. **3. а.** *приповедање, казивање; извештај.* **б.** вој. *оперативни извештај команде у току операција:* званична релација команданта.

рѐлацио̄нӣ, -ā, -ō *који се односи на релацију:* ~ разлика, ~ упоређивање.

релевѐнтан, -тна, -о лат. *значајан, важан, битан:* релевантни чиниоци, ~ улагање.

релевѐнтнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својство онога што је релевантно, значајно, важност.*

релега́ција ж лат. **а.** *одстрањење, искључење из школе, универзитета.* **б.** *протеривање, прогонство (из државе, града, депортација, егзил).*

рѐлēј, -е́ја м фр. **1.** *аутоматски апарат који из властитог извора, кад на њега делује звучни или светлосни сигнал, осигурава и извршава потребне прикључке и прекиде у електричним водовима, преносник.* **2.** *телекомуникацијски уређај који омогућава емисију на велику удаљеност преносећи телевизијске и радио сигнале с једног предајника на други, репетитор.*

рѐлēјнӣ, -ā, -ō *који се односи на релеј, који служи као релеј:* ~ станица, ~ уређај.

рѐлēјскӣ, -ā, -ō *који се односи на релеј, који је у вези с релејима.*

рѐли, -ија м енгл. **а.** *скуп, састанак, сусрет.* **б.** спорт. *аутомобилска трка у природним условима, у којој аутомобилисти полазе један иза другог у одређеном временском размаку.*

рѐлӣгија ж лат. *веровање у натприродне силе и бића од којих зависи свет, веровање у Бога (или богове) као ствараоца света који управља њиме; систем таквих веровања, вероисповест:* хришћанска ~, утицај религије, многобожачке религије.

релѝгӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на религију;* уп. религиозан (2): ~ учење.

рѐлигио̄зан, -зна, -о **1.** *који прихвата учење неке религије, који верује у Бога, побожан; својствен таквом човеку:* ~ човек, ~ народ; ~ став. **2.** (обично одр.) *који се односи на религију, верски:* ~ мотив, ~ фанатизам, ~ мирноћа.

рѐлигио̄зно прил. **1.** *на религиозан начин, побожно:* ~ живети, ~ се понашати. **2.** *у погледу религије, у односу на религију:* ~ васпитан, ~ заинтересован.

религио́знōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је религиозан, побожност.*

рѐлѝквија и **релѝквија** ж лат. **1.** *предмет нарочитог религиозног култа, поштовања (део тела, одећа, мошти) везан обично за неког свеца, мученика и сл.* **2.** *предмет који представља драгу успомену из прошлости:* породична ~.

реликвѝјāр, -а́ра м *збирка реликвија; кутија, просторија и др. у којој се чувају реликвије, ћивот.*

рѐликт м лат. **а.** *ствар, појава или живи организам сачувани као остатак из давних времена (нпр. преживели остатак неке изумрле биљке или животиње).* **б.** лингв. *језичка појава, обично сачувана у дијалектима, својствена ранијим језичким епохама.*

рѐликтан, -тна, -о *који се односи на реликте, који представља реликт:* ~ животињица.

рѐљеф м фр. **1.** геогр. *облик тла, површине Земљине коре с обзиром на разлике у висини, природне висије и низије:* изражен ~ Црне Горе. **2.** *вајарско дело са облицима који представљају испупчења и удубљења:* зид украшен рељефом.

рѐљефан, -фна, -о **1.** (одр.) *који се односи на рељеф земљишта, тла:* рељефна карта. **2.** *обрађен у рељефу (2), украшен рељефом; представљен рељефом:* рељефни перваз стропа; рељефна слова. **3.** *јасно уочљив, пластично приказан:* рељефни ликови, рељефна форма.

рѐљефаст, -а, -о *који је као рељеф, сличан рељефу:* ~ лице.

рѐљефно и **рѐљēфно** прил. *на рељефан начин, пластично, јасно:* ~ се истицати од околине, ~ описивати живот.

рѐљефнōст и **рѐљēфнōст,** -ости ж *особина онога што је рељефно, пластичност, јасност:* ~ описа, ~ ликова.

рêм м енгл. *јединица за мерење количине зрачења коју прими организам.*

реманѐнтан, -тна, -о *који се негде очува, задржи, заостао:* реманентни магнетизам.

реманѐнција ж лат. *заостала, преостала количина, садржај нечега (у нечему); способност задржавања неког својства дуже од времена кад је изазвано:* магнетска ~.

ре́мац, -мца м вој. жарг. *нови војник, регрут.*

рѐмек-дѐло јек. **рѐмек-дјѐло** с *врхунско (обично уметничко) остварење, дело које се истиче својим савршенством, квалитетом.*

рѐмēн, -ена м (мн. -ени и -енови; зб. им. рѐмēње с (мн. ø)) *дуга кожна (односно од чврсте тканине, гуме и сл.) трака која служи за држање, везивање, опасавање, пренос обртаја с једног точка на други и др., каиш.*

ремѐнāр, -а́ра м *онај који прави ремене, каише.*

ремѐнāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на ременаре:* ~ занат.

ремѐнӣк, -и́ка м *ремен, каиш на пушци.*

ремѐнић м *дем. од ремен.*

ремѐница ж маш. *точак машине преко које се пребацује, затеже ремен.*

рѐменскӣ, -ā, -ō *који се односи на ременове:* ~ пренос енергије.

ремѐнчић м *дем. од ремен.*

ремѐњāрка ж зоол. *врста морске рибе која живи у северним водама Атланског океана* Regalecus.

ремѐњача ж *ремен, каиш.*

рѐмета м (мн. ж) грч. *пустињак, испосник; припадник редовничког, калуђерског реда.*

ремѐтāн, -áна м *припадник монашког реда ремета, пустињака.*

рѐметилачкӣ, -ā, -ō *којиремети, омета:* ~ фактор.

рѐметити, -ӣм несвр. [гл. им. рѐмећēње с] *ометати, нарушавати, кварити нешто, уносити неред, несклад:* ~ посао, ~ ред. ■ ~ **се** *нарушавати се, кварити се.* – Послови су ми се реметили.

рѐметскӣ, -ā, -ō *који се односи на ремете, пустињачки:* ~ живот.

рѐми[1], -ија м енгл. *врста карташке игре.*

рѐмӣ, -ѝја и **рѐми**[2], -ија м фр. *нерешен резултат у шаху (ређе у некој другој игри).*

ремѝгрант м лат. *повратник из емиграције.*

ремигри́рати, -ѝгрӣрāм свр. и несвр. *вратити се, враћати се из емиграције у домовину.*

реми́за ж фр. **1.** *спремиште за кола и пољопривредне справе, шупа.* **2.** *честар, густиш у који се склања дивљач.*

ремизи́рати, -ѝзӣрāм свр. *завршити игру (обично шаховску) ремијем, нерешено.*

ремилитариза́ција ж лат. *поновно наоружавање територије која је била демилитаризована, поновна милитаризација.*

ремилитàризовати, -зујēм свр. и несвр. *поново наоружа(ва)ти, подврћи, подвргавати милитаризацији.*

реминисцѐнтан, -тна, -о *који се односи на реминисценцију.*

реминисцѐнција (реминисцѐнца) ж лат. **а.** *нејасно сећање, присећање; оно што наводи на сећање, на буђење сећања, успомена:* сентиментална ~. **б.** *мотив из старијег дела, елеменат туђег дела као одјек старијих епоха у неком уметничком делу (поезији, музици и др.).*

рѐмис м лат. **1.** *одлагање рока плаћања, исплате.* **2.** *попуст при плаћању; рабат.*

ремѝсија ж лат. **1.** *враћање, слање натраг.* **2.** *опроштај греха, казне, опроштење.* **3.** мед. *пролазно попуштање неке болести, јењавање (нпр. грознице, врућице).* **4.** *уопште смањење, слабљење, опадање (нпр. пажње).*

рѐмисōран, -рна, -о *који се односи на ремисију; којим се нешто враћа на поновно решење, повратан:* ~ решење.

ремитѐнда ж лат. *оно што треба вратити, остатак (нпр. непродатих новина, књига и сл. које се враћају издавачу).*

ремѝтент м лат. **1.** *онај који нешто враћа натраг, одашиљач, пошиљач.* **2.** *власник менице, особа овлашћена да меницу о року наплати.*

ремити́рати, -ѝтӣрāм свр. и несвр. **1.** *(по)слати натраг, вратити, враћати:* ~ новине, ~ књиге. **2.** банк. и трг. *доставити, достављати новац или меницу.*

рѐмнӣк, -а и **рѐмнӣк**, -и́ка м *ремен, каиш (на пушци).*

рѐмонт м фр. *поново склапање, монтажа после поправке, чишћења; периодични детаљни преглед уз поправку и замену неисправних делова (нпр. електрана, агрегата, машина, возила и др.).*

ремòнтāнка ж бот. *врста руже* Rosa centifolia *из ф.* Rosaceae.

рѐмонтовати, -тујēм (ремонти́рати, -òнтӣрāм) свр. и несвр. фр. **1.** *подврћи, подвргавати ремонту, генерално поправити, поправљати:* ~ пећ у железари. **2.** бот. *поново процветати, други пут цветати или доносити плод.*

рѐмонтнӣ (рѐмонтскӣ), -ā, -ō *који се односи на ремонт:* ~ радионица.

реморка́жа ж фр. *вуча, тегљење, вучење шлепова.*

ремòркēр, -éра м фр. *моторни брод с јаким погонским стројем за вучење других бродова, шлепова, вучни брод, тегљач.*

реморки́рати, -òркӣрāм несвр. *вући, теглити товарни брод или др. објекат.*

рȅн *в. хрен.*

рѐндати, -āм несвр. *стругати поврће и сл. кухињским рендетом:* ~ шаргарепу.

рѐндген м нем. *апарат (назван по немачком проналазачу, физичару* Rentgenu*) за добијање снимака помоћу рендгенских зрака, који се користи нарочито у медицини.*

рѐндгенов, -а, -о *који се односи на рендген:* ~ (Рендгенов) апарат, рендгенови зраци.

рендгенòграм м *рендгенски снимак.*

рендгенòграфскӣ, -ā, -ō *рендгенолошки, рендгенски:* ~ истраживање.

рендгенòлог м *стручњак за рендгенологију.*

рендгенолòгија ж *наука о рендгенским зрацима и њиховој примени.*

рендгенòлошкӣ, -ā, -ō *који се се односи на рендгенологе и рендгенологију.*

рѐндгенскӣ, -ā, -ō *који се односи на рендген:* ~ снимак, ~ апарат. • ~ **зраци** *в. под зрак.*

рѐндгенски прил. *помоћу рендгена:* ~ откривати.

рѐнде, -ета с тур. **1.** *кухињска направа за стругање поврћа и теста, треница, рибеж.* **2.** *дрводељска справа за стругање, струг, блања.*

рѐндисати, -ишēм несвр. **1.** *стругати, ситнити поврће помоћу рендета (1):* ~ шаргарепу. **2.** *глачати, равнати, блањати рендетом (2):* ~ дрво.

ренѐгāт, -áта м лат. *човек који се одрекао покрета, организације, средине и сл., одметник, отпадник, одрод.*

ренѐгāтскӣ, -ā, -ō *који се односи на ренегате, отпаднички:* ~ друштво.

ренѐгāтски прил. *на ренегатски начин, отпаднички:* ~ напустити покрет.

ренега́тство с **1.** *ренегатски поступак, отпадништво, издајство.* **2.** зб. *ренегати.*

ренесàнса ж (мн. ø) фр. **1. а.** *покрет и епоха у развоју европског друштва и културе од XIV до XVI века који карактерише хуманистички, световни, напредни поглед на свет, нагли развој науке, културе и уметности уз ослонац на културу античке Грчке и Рима.* **б.** *стил у уметности (посебно архитектури) карактеристичан за то доба.* **2.** *уопште поновни процват, обнова, препород:* ~ филма.

ренѐсансӣ, -ā, -ō *који се односи на ренесансу, који припада ренесанси:* ~ књижевност, ~ филозофија, ~ мајстор.

рѐни-бу̀нāр, -áра м *бунар за снабдевање градског водовода који је опскрбљен подземном водом кроз бушотине из дубљих водоносних слојева.*

рȇнијум (рȇнӣј, -ија) м лат. *хемијски елеменат* (Re), *редак и скуп сребрнастобели метал велике специфичне тежине, који се употребљава за термоелементе, као катализатор и др.*

ренова́ција ж лат. *обнављање; поновна актуализација:* ~ биљке; ~ Платона.

ренови́рати, -òвӣрāм свр. и несвр. *реконструисати спроводећи одређене поправке, преправљајући, модернизујући; уопште обновити, обнављати преправљати:* ~ кућу, ~ локал.

ренòмē, -éа фр. *углед, репутација, глас (обично добар):* висок ~, ~ стручњака.

ренòмӣрāн, -а, -о *који је на гласу, истакнут, угледан:* ~ глумац, ~ научник.

ренòмӣрāнōст, -ости ж *особина, стање онога који је реномиран, онога што је реномирано, углед.*

рêнта ж *приход од капитала, иметка, земљишта, вредносних папира и др. који корисник регуларно добија без радног ангажовања:* доживотна ~, земљишна ~.

рȅнтабилан, -лна, -о *који доноси приходе, исплатив, уносан:* ~ улагање, ~ производња.

рентабилѝтēт, -éта м *рентабилност.*

рȅнтабилно прил. *на рентабилан начин, уносно, корисно.*

рентабѝлнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је рентабилно, уносност, корисност; однос добити према уложеној вредности.*

рентѝјēр, -éра м фр. *човек који живи од ренте, који узима ренту.*

рентѝјēрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *жена рентијер.*

рентѝјēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на рентијере.*

рентѝјēрски прил. *као што чине рентијери, на рентијерски начин:* ~ поступити.

рентѝрати се, рȅнтӣрāм се свр. и несвр. *донети, доносити приход, бити уносан, рентабилан.* – Тај занат се рентира.

рêнтица ж *дем. од рента, мала рента.*

рêнтнӣ, -ā, -ō *који се односи на ренту:* ~ стопа.

рȅнтōвнӣ, -ā, -ō *в. рентни.*

ренумерáција ж лат. **1.** *поновна нумерација, поновно обележавање бројевима.* **2.** *враћање новца, доплата.*

ренумѐрисати, -ишēм (ренумерѝрати, -ѐрӣрāм) свр. и несвр. **1.** *поново нумерисати.* **2.** *вратити, враћати новац; доплатити, доплаћивати.*

ренунцијáција ж *одрицање, одустајање од нечега; неприхватање, неке части, положаја.*

реорганѝзāтор м *онај који врши, спроводи реорганизацију.*

реорганизáција ж *поновно уређење, преуређење:* ~ војске.

реорганизáцӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на реорганизацију:* ~ промена.

реоргàнизовати, -зујēм (реорганизѝрати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. *подврћи, подвргавати реорганизацији, преуређењу:* ~ војску, ~ привреду.

реосигурáвати (се), -ӯрāвāм (се) несвр. *према реосигурати (се).*

реосигурáње с *уговор између две или више осигуравајућих установа по којем се оне међусобно обавезују да ће сносити део ризика свог сауговарача.*

реосигỳрати, -āм свр. *осигурати склапајући уговор о реосигурању.* ■ **~ се** *међусобно се осигурати.*

реòстāт, -áта м грч. *отпорник код кога се електрични отпор може по жељи подешавати, чиме се регулише јачина струје у неком кругу.*

рêп м (мн. рȅпови) **1. а.** *дужи третенасти израштај на задњем делу тела сисара као продужетак кичме.* **б.** *дуго перје на задњем делу тела код птица.* **в.** *крајњи, задњи и ужи део тела код риба, водоземаца, змија, инсеката.* **2.** *задњи, завршни део нечега који подсећа на реп (1а) насупрот предњем крају, глави, врху; издужени, тањи, покретљивији део нечега:* ~ авиона, ~ копља, ~ комете. **3.** *задњи, обично продужени део хаљине, капута, скут који виси позади:* фрак са широким реповима. **4.** *ред, поворка људи који чекају да негде уђу:* стајати у реповима. **5. а.** *споредни, неважни део нечега.* – Култура је увек на репу списка. **б.** *споредна, неважна личност у некој групи, колективу.* – Он је реп у тој партији. • **бити без главе и репа, немати главе ни репа** *бити без икаква реда, без система, збркан, смушен.* **бити (наћи се) на репу догађаја** *бити слабо, недовољно упознат са догађајима; немати утицаја на њихов ток.* **вежи (обеси) ти то мачку о (на) реп** *ништа ти то не вреди, не можеш с тим ништа постићи.* **вући ~ за собом** *бити компромитован, бити на злу гласу.* **дати некоме по репу** *поступити строго с неким, казнити некога.* **дићи, подићи (напети) ~** *почети се нападно, дрско понашати, правити се важан.* **завлачити се некоме под ~** *подилазити, улагивати се некоме.* **извући мачку ~, повући мачка за ~** *рђаво се провести, страдати, имати штете.* **имати свој реп и своју главу** *бити добро састављен, имати завршетак и почетак, имати смисла.* **коњски ~** *дуга коса скупљена и завезана на потиљку, налик на реп коња.* **ластин ~** зоол. *врста лептира* Papilio machaon. **лисичји ~** бот. *врста биљке* Alopecurus pratensis *из ф.* Gramina. **махати (вртети) репом** фиг. *умиљавати се, улагивати се.* **мачји ~** бот. *врста биљке* Phleum pratense *из ф.* Gramina, *попино прасе.* **не можеш га ухватити ни за главу (уши, ухо) ни за реп** *не можеш дознати шта стварно мисли, шта хоће.* **ни репом да мрдне** *неће да учини било шта, не хаје ни за шта, не помера се.* **под(а)вити, подвући, савити, увући ~** *повући се, покуњити се, узмаћи.* **пришити (прикачити) некоме ~** *оцрнити, озлогласити некога, опањкати.* **~ на крста (на раме)** *поћи даље, упутити се, задићи се.* **(с)везати се некоме за реп** *везати се потпуно за некога.* **стати (нагазити) змији на ~** *изложити се опасности, злу.* **стати (нагазити) некоме на ~** *доскочити некоме, спречити некога у нечему; ухватити, шчепати некога.*

рȅп м енгл. (често у синтагми: **реп музика**) *врста (политички, социјално) ангажоване вокално-инструменталне музике специфичног ритма.*

рȅпа ж бот. и агр. *зељаста биљка* Brassica rapa *и* B. r. rapifera *са меснатим задебљалим кореном из ф.* Crusiferae *са мноштвом варијетета који се користе као храна за стоку и као индустријска биљка.* • **морска ~** бот. *вишегодишња зељаста биљка* Helianthus tuberosus *из ф.* Compositae *жутих цветова чије се кртоле користе у људској и сточној исхрани.* **~ без корена** *човек без познатог порекла, имена, скоројевић.* **сточна ~** бот. *зељаста биљка* Beta vulgaris *из ф.* Chenopodiaceae *задебљалог корена (беле, жуте или црвене боје) која се узгаја као крмна култура.* **шећерна ~** бот. *зељаста биљка* Beta vulgaris *из ф.* Chenopodiaceae *која се као индустријска биљка узгаја за производњу шећера.*

рéпак, -пка м **1.** *дем. од рêп.* **2.** бот. *в. куница* Alopecurus. • **ластин ~, лисичји ~, мачји ~** *в. под рêп.*

рèпāн, -áна и **рèпан** м *врста домаћег голуба са широким лепезастим репом.*

рȅпāр м *одгајивач репе или репиног семена.* • **ноћни ~** зоол. *врста инсекта, репина совица* Agrotis segetum.

репаратýра ж *поправка, опоравка.*

репарàтӯрнӣ, -ā, -ō *који се односи на репаратуру, који служи за репаратуру, поправку.*

репарáција ж лат. **1.** *накнада штете нанесене ратом коју плаћа побеђена земља победнику, ратна одштета:* добити репарације. **2.** *довођење у исправно стање, поправка; обнова, обнављање.*

рȅпарациōнӣ (репарáцӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на репарације:* ~ конференција.

репарѝрати, -àрӣрāм свр. и несвр. **1.** *накнадити штету, плаћати одштету (обично ратну).* **2.** *поправити, поправљати.*

рȅпаст, -а, -о *сличан репи:* ~ корен.

рèпат, -а, -о **1.** *који има реп; који има део сличан репу:* ~ животиња; ~ тигањ. **2.** (у им. служби, одр.) м *ђаво, враг, нечастиви.* • **куси и репати** *свакојаки људи, било ко, свак.* **~ звезда** *в. репатица.*

рèпатица ж *небеско тело променљивог изгледа и облика, са бледом или сјајнијом траком у виду репа, комета.*

репатријáција ж лат. *повратак ратних заробљеника, избеглица, бегунаца, расељених и исељених особа у своју земљу.*

репатрѝрати, -àтрӣрāм свр. и несвр. *(из)вршити репатријацију, вратити, враћати:* ~ из Немачке заробљене официре.

репатрѝрац, -рца м *особа која се враћа или се вратила у своју земљу, повратак.*

рéпац, -пца м бот. *в. осак.*

рѐпача ж обично у изр. звезда ~ *в. репатица.*

рѐпа̄ш, -а́ша м 1. *в. репан.* 2. зоол. *у мн.: репати водоземци* Urodela *(у јд.: животиња из тога реда).*

репе́љак, -љка м нар. *петељка тикве, лубенице и других плодова која обликом подсећа на репић.*

рѐпе̄р, -е́ра м фр. **а.** геод. *уочљива, изразита тачка на терену (дрво, торањ и др.) који служи за одређивање хоризонталних условних удаљености.* **б.** вој. *уочљива, изразита оријентациона тачка на неком терену.* **в.** *уопште оно што служи као полазна тачка, основа за неко упоређивање, сравњивање, вредновање и сл.*

рѐпер м *певач, извођач реп песама.*

реперку̏сија ж лат. 1. мн. *одјек, одраз; последице које изазове неки догађај.* 2. физ. *одвијање (звука, светлости).* 3. муз. *понављање исте песме у варијантама.*

репертѐа̄р, -а́ра м фр. 1. *представе, комади који се изводе у једном позоришту, односно филмови који се дају у неком биоскопу; распоред, план њиховог извођења или приказивања за одређени временски период:* ~ београдских позоришта, ~ биоскопа „Јадран". **б.** *све тачке и улоге које изводи неки уметник (глумац, певач, рецитатор, музичар):* богат музички ~. 2. *уопште збир, низ појава, операција, вештина и сл. карактеристичних за некога или нешто:* ~ тема, ~ шаховских отварања.

репертѐа̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на репертоар:* ~ план, ~ политика.

рѐпета м *остатак нечега (обично хране) који се поново узима.*

репети́рати, -ѐтӣра̄м свр. и несвр. лат. 1. *повлачењем затварача ватреног оружја избацити чахуру испаљеног метка и убацити нови метак.* 2. *поновити, понављати:* ~ различите стилове.

репѐтӣрка ж *пушка у коју стаје више метака и која се пуни репетирањем.*

репѐтӣтор м лат. 1. *онај који с ђацима утврђује пређено градиво, кућни учитељ.* 2. *уређај који преноси и појачава телевизијске и радио сигнале са једног предајника на други, релеј.*

репети́ција ж *понављање, опетовање:* мотивска ~.

рѐпин, -а, -о *који припада репи, који се односи на репу:* ~ лист, ~ корен.

рѐпина ж *аугм. и пеј. од репа.*

рѐпина ж *аугм. и пеј. од ре̑п.*

рѐпић, -а и **рѐпӣћ,** -и́ћа м *дем. од ре̑п.*

рѐпица ж бот. 1. *дем. од репа.* 2. *једногодишња или двогодишња зељаста биљка из ф.* Brassicaceae (Cruciferae) *чије се врсте* Brassica napus, B. n. oleifera, B. rapa oleifera *узгајају за производњу јестивих и техничких уља:* купусна ~, уљана ~.

рѐпичнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на репицу, који је од репице:* ~ уље.

рѐпӣште с *њива засејана репом; њива на којој је била посејана репа.*

репланта́ција ж лат. мед. *поновно пришивање, усађивање откинутог, извађеног дела тела, организма:* ~ бубрега, ~ прста, ~ зуба.

рѐплика ж (дат. -ици) 1. **а.** *коментар као израз неслагања са нечијим излагањем, примедба на нечији став, упадица:* право на реплику (у скупштини). **б.** *кратак одговор тужиоца на одговор противне стране, на одбрану оптуженог.* 2. поз. *улога са кратким одговором, коментаром на речи партнера у комаду, драми.* 3. *копија, дупликат уметничког дела.*

реплици́рати, -ѝцӣра̄м свр. и несвр. *ставити, стављати реплику на нечије излагање, одговорити, одговарати.*

ре̂пнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на реп, који припада репу:* ~ део, ~ пршљен.

рѐпнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на репу, који је од репе:* ~ храна, ~ шећер.

рѐпница ж бот. *биљка из ф. крсташица* (Cruciferae) **а.** Barbarea vulgaris. **б.** Raphanus raphanistrum.

рѐпњача ж анат. *репна кост.*

рѐповати, -пује̄м несвр. *изводити реп музику; изговарати, рецитовати текст песме на начин карактеристичан за реп музику.*

репози́ција ж лат. мед. *враћање преломљене кости или ишчашеног зглоба у нормални положај; враћање киле у трбушну дупљу.*

ре́поња м **а.** *репата животиња; животиња која има изразито дуг реп (вук, пас).* **б.** фиг. пеј. *за човека.* **в.** празн. *ђаво, нечастиви.*

репопула́ција ж лат. *поновно настањивање, насељавање.*

репорта́жа ж *новинарски чланак са одликама књижевног текста у коме се нешто описује, извештај о нечему где се сликају ситуације, ликови и сл.; такво извештавање, писање.*

репо̀рта̄жнӣ и **рѐпорта̄жнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на репортажу, који је у стилу репортаже:* ~ књига, ~ текст.

репо̀рта̄жно и **рѐпорта̄жно** прил. *као у репортажи, у стилу репортаже.*

репо̀рте̄р, -е́ра м (вок. рѐпорте̄ру, инстр. -е́ром) фр. *новинар који шаље вести и пише чланке, репортаже за новине, известилац, извештач.*

репо̀рте̄рка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *жена репортер.*

репо̀рте̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на репортере и репортаже:* ~ извештај, ~ вест.

репо̀рте̄рски прил. *на репортерски начин, као репортери:* ~ описивати.

репортѐрчић м *дем. и ир. од репортер.*

репорти́рати, -о̀ртӣра̄м свр. и несвр. *известити, извештавати, као репортер; (на)писати репортажу.*

репрезѐнтант м лат. *онај који некога или нешто репрезентује, представља, заступа.*

рѐпрезентатӣван, -вна, -о 1. *који може служити за репрезентацију, углед, који има висок ниво, домет, врстан:* ~ зграда, ~ часопис. 2. *који представља, заступа некога, представнички:* ~ тело. 3. *који се односи на репрезентацију (спортску):* ~ играч, ~ сусрет.

репрезентати́вац, -вца м *представник одређене земље на неком спортском такмичењу, члан државне репрезентације.*

репрезента̀тӣвка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа репрезентативац.*

репрезентати́вно̄ст, -ости ж *особина онога што је репрезентативно.*

репрезента́ција ж лат. 1. *изабрана екипа (спортска, шаховска) која представља државу у међународном такмичењу:* фудбалска ~. 2. *скуп представника, представништво (државе, предузећа, установе); представљање (државе, предузећа, установе) у јавности у сврху постизања што бољег утиска и одржавања угледа:* политичка ~, поставити за репрезентацију.

репрѐзентовати, -тује̄м (репрезенти́рати, -ѐнтӣра̄м) несвр. 1. **а.** *представљати, заступати званично, овлашћено (некога, нешто):* ~ своју јединицу. **б.** *бити типичан или узоран представник некога или нечега, представљати пример нечега:* ~ модерну лирику. 2. *доприносити угледу нечега, некога:* ~ наше производе.

репрѐса̄лије ж мн. лат. *присилне мере које нека држава, њена војска или полиција предузима против становништва друге или побуњеног становништва своје земље:* ~ над народом.

рѐпресӣван, -вна, -о *који се односи на репресију, принуду, присилан, казнени:* репресивне мере, ~ средства.

репрѐсија ж лат. *казнена мера, средство принуде; насилништво, принуда.*

реприватиза́ција ж *враћање у приватно власништво друштвене имовине.*

репри́за ж фр. **1.** поз. *поновно извођење неке представе, позоришног комада, прва представа после премијере.* **2.** муз. *последњи одсек у композицији у коме се понављају главне теме изложене у експозицији.*

репризи́рати, -и̏зӣрāм свр. и несвр. *поново извести, изводити, да(ва)ти репризу нечега:* ~ телевизијску серију.

рѐпризнӣ, -ā, -ō *који се односи на репризу:* ~ представа.

рѐпринт м енгл. *фотомеханичка репродукција старих или већ штампаних издања књига.*

репроба́ција ж лат. **1.** *одбацивање, неодобравање, осуђивање.* **2.** цркв. *осуда, проклетство.*

репро̀дуковати, -кујēм (репродуци́рати, -у̏цӣрāм) свр. и несвр. **1. а.** *произвести, производити, поново оствари(ва)ти; поновити, понављати:* ~ звук, ~ глас, ~ рукопис; ~ градиво. **б.** *извести, изводити туђе дело (музичко, драмско).* **2.** *неком графичком техником, штампањем и сл. умножити, умножавати, направити копију, отисак нечега:* ~ фотографију. **■ ~ се а.** *поново наста(ја)ти, обновити се, обнављати се.* **б.** биол. *створити, стварати потомство.*

рѐпродуктӣван, -вна, -о *који се односи на репродукцију, који поново производи, ствара:* ~ уметност, ~ уметник.

репроду̏кција ж лат. **1. а.** *поново стварање, понављање; поновно оживљавање у мислима:* ~ звука, ~ стварности; моћ репродукције догађаја. **б.** *извођење уметничког дела неког аутора:* хорска ~, драмска ~. **2. а.** *поновно ликовно представљање, копирање (уметничке слике неког аутора):* ~ Лубарде. **б.** *штампањем или другим графичким поступком умножен цртеж, слика, фотографија и сл.; копија, отисак.* – Репродукције холандских сликара висе на зиду собе. **3.** биол. *стварање потомства, размножавање:* природни нагон за репродукцију. **б.** екон. *обнављање производног процеса, поновна производња; обнављање капитала, вредности и др. у процесу производње:* фонд репродукције, ~ капитала. **•** екон. **проста ~** *поновна производња у истим размерама и обиму који се не мења.* **проширена ~** *поновна производња у увећаним размерама, кад расте обим производње.*

рѐпродукциōнӣ, -ā, -ō *који се односи на репродукцију:* ~ материјал, ~ односи.

репроматерѝјāл, -а́ла м *сировине, полупрерађевине, делови и сл. потребни за производњу нечега, репродукциони материјал.*

рѐптӣл, -и́ла м лат. зоол. *у мн.: разред кичмењака у који спадају гуштери, змије, корњаче, крокодили, гмизавци,* Reptilia *(у јд.: животиња из тога разреда).*

рѐптӣлије ж мн. зоол. *заједнички назив за све рептиле.*

репу̏блика ж (дат. -ици) лат. *облик државе у којој грађани те државе (самосталне или федералне) бирају највишу власт на одређен број година и која се не преноси наслеђем.*

републикáнац, -нца м *присталица републике као облика државне владавине; присталица или члан странке која у свом имену или програму истиче привржености републици.*

републиканѝзам, -зма м *политичко опредељење за републику.*

републѝкāнка ж *жена републиканац.*

републѝкāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на републику (као систем), републиканизам и републиканце:* ~ систем, ~ странка, ~ уређење, ~ кандидат.

републикáнство с *в. републиканизам.*

репу̏бличкӣ, -ā, -ō *који се односи на републику, који припада републици:* ~ закон, ~ посланик.

рѐпулзӣван, -вна, -о *који се односи на репулзију, који одбија, одбојан:* ~ сила.

репу̏лзија ж лат. *одбојно дејство, одбијање; негативан одговор, одбацивање.*

рѐпуља ж бот. *врста биљке* Asparagus asparagoides *из ф.* Convallariaceae.

репу̏рина[1] ж *аугм. и пеј. од ре̂п.*

репу̏рина[2] ж *аугм. и пеј. од репа.*

репута́ција ж лат. *глас који неко или нешто има у друштву, у јавности, углед, реноме.*

рѐпӯх, -у́ха м бот. **а.** *чичак* Lappa, L. major. **б.** *чкаљ* Onopordon, O. acanthium. **в.** *биљка лопух* Petasites, P. hybridus *из ф.* Compositae. **г.** *подбел* Tussilago farfara.

рѐпуша ж бот. **а.** *једногодишња средоземна биљка* Moricandia arvensis *из ф.* Cruciferae. **б.** *лопух, репух* Petasites hybridus.

репу̏шац, -шца м бот. **а.** *зељаста биљка из ф.* Cruciferae *са жутим цветовима* Bunias erucago. **б.** *звончић* Campanula rapunculus.

репу̏шина ж бот. **а.** *чичак* Lappa, L. major. **б.** *чкаљ* Onopordon, O. acanthium. **в.** *биљка лопух* Petasites, P. hybridus *из ф.* Compositae. **г.** *подбел* Tussilago farfara.

репу̏шњача ж бот. *врста биљке* Erigeron *из ф.* Compositae.

ре́рна ж нем. *затворени део шпорета у коме се пече, пећница.*

ре́са ж **1.** *дугуљаста, висећа цваст неких биљака, маца:* ресе на лескама, ресе на маслини. **2. а.** анат. *в. ресица (2а).* **б.** *кожнати висећи израштај (у пару) под грлом козе.* **в.** *кожнати мали висећи израштај, сличан крести, са обе стране главе кокоши.* **г.** *доњи меснати део човечјег уха.* **3.** *врпце, нит која слободно виси на ивицама нечега (нпр. завесе, шала, стољњака и др.) и служи као украс; кита:* ресе на тепиху.

Рѐсава ж **а.** *област у Србији у сливу реке Ресаве, десне притоке, Мораве.* **б.** *ранији назив манастира Манасије.*

Реса́вац, -вца м **а.** *човек из Ресаве.* **б.** (ресавац) ист. *припадник ресавске школе.*

рѐсāвскӣ и **рѐсавскӣ,** -ā, -ō *који се односи на Ресаву и Ресавце.* **• ~ школа** ист. *књижевни, односно писарски центар у доба српских деспота (XIV и почетком XV века) у манастиру Ресави (Манасији), у коме су преписиване старе књиге и вршена ортографска и др. ревизија текста;* фиг. (често ир.) *они који много преписују, преписивачи.*

ресантѝмāн, -а́на м фр. *болно сећање које побуђује жељу за осветом, злопамћење, осветољубивост.*

рѐсаст, -а, -о **а.** *сличан реси, ресама.* **б.** *који има ресе, ресат.*

рѐсат и **рѐсат,** -а, -о *који има ресе:* ~ коза, ~ марама.

рѐсати, -āм несвр. **1.** *пуштати, добијати ресе (о биљкама).* – Кукуруз реса. **2.** *украшавати ресама:* ~ мараму.

ресѐкција ж лат. мед. *одстрањење оболелог дела организма оперативним, хируршким путем; исецање, одсецање, расецање:* ~ кости; ~ вилице, ~ корена зуба.

ресеци́рати, -ѐцӣрāм свр. и несвр. *(из)вршити ресекцију, (и)сећи, (од)сећи, (оп)сећи, (ра)сећи, оперисати.*

рѐсидуум м лат. **1.** хем. *остатак од сагоревања, испарења, талог.* **2.** мед. *трајна последица неке болести или повреде (атрофија мишића итд.).*

реси̏тāл, -а́ла м фр. (уп. рецитал) **а.** *јавна приредба на којој се рецитује поезија.* **б.** *солистички наступ музичара, соло концерт.*

ре́сити, рêсӣм несвр. рег. или арх. **а.** *китити, гиздати, украшавати, улепшавати.* – Бисери ресе врат. **б.** *бити својствен некоме, нечему (о некој позитивној особини, врлини, моралном квалитету и сл.); дичити, одликовати, красити.* – Поштење ретко реси политичара. **■ ~ се** *китити се, гиздати се, украшавати се, улепшавати се.* – Цвећем се реси.

рѐсица ж **1.** *дем. од реса.* **2.** анат. **а.** *продужетак задњег краја меког непца у ждрело у облику меснатог покретног језичка* uvula. **б.** *изданак слузнице на танком цреву* villi intestinales. **в.** *доњи део људског ува.*

рѐсичāр м зоол. *в. ресокрилац.*

рѐсичнӣ, -ā, -ō *који се односи на ресицу:* ~ завршетак.

рѐскав, -а, -о **1.** *резак, оштар, пискав (о гласу, звуку).* **2.** *в. ресаст:* рескави украси покрова.

ре̏скаст, -а, -о *изрецкан, нарецкан, рецкав:* ~ лишће.

ре̏скати, -а̄м несвр. *дем. од резати.*

рѐски̑р, -и́ра м *в. ризик.*

рески́рати, рѐски̑ра̄м свр. и несвр. фр. *в. рискирати;* уп. ризиковати.

ре̏ско прил. *на резак начин, оштро, продорно; опоро, кисело:* ~ звонити, ~ цвркутати, погледати ~; ~ мирисати.

ре̏ско̄ст, -ости (рескòћа) ж *особина, својство онога што је ре́ско, оштрина; опорост:* интелектуална ~, ~ опажања; ~ вина, ~ мириса.

рѐскрипт м лат. **1.** *писмено решење власти, наредба, распис:* ~ команданта града. **2.** ист. *писмени одговор римског цара на нејасна правна питања, царска наредба.*

ре̏снат и **рѐснат,** -а, -о *в. ресат.*

реснàтица и **рѐснатица** ж бот. *у мн.: биљке чија је цваст ре́са* Amentaceae *(у јд.: таква биљка).*

ресокри́лац, -лца и **ресòкрилац,** -и̑лца м зоол. *у мн.: ред ситних инсеката (биљних штеточина) дугуљастог тела и (обично) са два пара уских крила* Thysanoptera *(у јд.: такав инсект).*

ресонàнца (ресонàнта) ж *в. резонанца.*

ресòпе̄рка ж зоол. *у мн.: подред девонских риба кошљориба, данас сачуван само облик* Crossopterygii *(у јд.: таква риба).*

ре̏со̄р, -óра м фр. **а.** *подручје деловања, обим, оквир, граница нечије надлежности, делокруг:* ~ суда, уплитање у туђи ~. **б.** *огранак државне управе са министром на челу:* ~ спољних послова.

ресорбѐнција ж мед. *у мн.: средства која убрзавају ресорпцију, а примењују се при хроничним запаљењима и ексудатима (најчешће јод и његове соли).*

рѐсорбовати, -бу̑је̄м (ресорби́рати, -òрби̑ра̄м) свр. и несвр. *упи(ја)ти, усиса(ва)ти.*

рѐсо̄рни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на ресор:* ~ министар.

ре̏сорпти̑ван, -вна, -о *који ресорбује, упија, способан да упија, усисава.*

ресòрпција ж лат. *упијање, усисавање, увлачење:* ~ хране, ~ лекова.

ресошкр̀жњача ж зоол. *у мн.: врста морских риба из реда мекоперки које имају шкрге у облику ресастих изданака* Solenichthyes *(у јд.: таква риба).*

рѐспект м лат. **а.** *поштовање, уважавање, озбиљно узимање у обзир:* посматрати са дубоким респектом. **б.** *став пун обзира према некоме, устручавање или бојазан од некога:* шегрти пуни респекта за газду.

ре̏спектаби̑лан, -лна, -о **а.** *који изазива респект, уважавање, достојан поштовања.* **б.** *о којем се мора озбиљно водити рачуна, повелик, импресиван:* ~ цена књиге.

респектаби́лно̄ст, -ости ж *особина, својство онога што је респектабилно:* ~ млађег према старијем.

ре̏спекти̑ван, -вна, -о лат. *који се има у виду, дати, односни, дотични; узајаман, обостран.*

рѐспектовати, -ту̑је̄м (респекти́рати, -ѐкти̑ра̄м) свр. и несвр. *односити се с респектом, поштовати, имати обзира према некоме или нечему, уважити, уважавати:* ~ нечије жеље, ~ трговачке уговоре. ■ **~ се** *међусобно се поштовати, уважавати се.*

респѝра̄тор м *направа која се ставља на уста и нос да би се спречило непосредно продирање загађеног или хладног ваздуха у плућа; направа за дисање под водом.*

респира́ција ж лат. **1.** *дисање.* **2.** *испаравање (воде).*

ре̏спирацио̄ни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на респирацију:* респирациони органи.

респѝрисати, -иш̑е̄м (респири́рати, -ѝри̑ра̄м) свр. и несвр. *дисати, одахнути; испара(ва)ти се.*

респицѝјент м лат. **а.** *известилац, извештач.* **б.** ист. *финансијски надгледник.*

ре̏спондиби̑лан, -лна, -о *одговарајући, прикладан, подударан.*

респонди́рати, -òнди̑ра̄м свр. и несвр. лат. *да(ва)ти одговор, одговорити, одговарати; подударити се, подударати се.*

респòнзо̄ријум (респòнзо̄ри̑ј, -ија) м лат. *наизменично певање (рецитовање) литургијских текстова између свештеника и хора (верника) код католика.*

ре̏ст м нем. *оно што преостане, остатак, рестл.*

ре̏стати, -а̄м несвр. *в. рестовати.*

реста̀ура̄тор м лат. **1.** *стручњак за рестаурацију, обнављање старих уметничких дела, споменика културе и сл.* **2.** *присталица обнављања старог поретка или друштвеног уређења који су оборени револуцијом.*

рестаура́ција ж лат. **1.** *поновно успостављање, враћање на стари облик, обнова, обнављање; поновно успостављање, обнова револуцијом обореног друштвеног поретка; враћање на престо свргнуте династије:* ~ капитализма, ~ монархије, ~ Стјуарта на енглески престо. **2.** *поправка, обнављање уметничког дела, споменика културе, да би им се вратио првобитни облик и изглед:* ~ икона.

реста̀урисати, -иш̑е̄м (рестаури́рати, -у̀ри̑ра̄м) свр. и несвр. **1.** *поново успоставити, успостављати, вратити, враћати на стари облик, обновити, обнављати; поново успоставити, успостављати, обновити, обнављати револуцијом оборен друштвени систем.* **2.** *поправити, поправљати, обновити, обнављати оштећене грађевине, споменике културе и сл. да би им се вратио првобитни облик и изглед.*

ресту̀исати, -иш̑е̄м (реституи́рати, -у̀ри̑ра̄м) свр. и несвр. **1.** *(из)вршити реституцију нечега, поново успоставити, успостављати, обновити, обнављати; вратити, враћати у првобитно, пријашње стање.* **2.** *в. реституисати се.* ■ **~ се** *доживети, доживљавати реституцију, вратити се, враћати се у првобитни облик, обновити се, обнављати се.*

ресту́ција ж лат. **1.** *успостављање пређашњег стања, обнављање, обнова.* **2.** правн. *враћање у пређашње правно стање; успостављање нарушеног права.* **3.** биол. *облик регенерације (делова или целине организма).*

ре̏ституциона̄лни̑ и **ре̏ституцио̄ни̑,** -а̄, -о̄ *који се односи на реституцију.*

ре̏стл м фр.-нем. (мн. -ови) *оно што преостане, остатак (најчешће остатак тканине, који се јефтиније продаје):* ~ цица.

ре̏сто с и м (обично непром.) *оно што је (пре)остало, остатак:* ~ новца.

ре̏стовати, -ту̑је̄м несвр. нем. кув. *пржити на масноћи, динстати.*

рестòра̄н, -а́на м фр. *боља угоститељска радња у којој се може добити јело и пиће, гостионица:* млечни ~, експрес ~.

ресторàнчић м *дем. од ресторан.*

ресторàте̄р, -éра м фр. *власник ресторана, гостионичар.*

рестора́ција ж *в. ресторан.*

ре̏стрикти̑ван, -вна, -о *који се односи на рестрикцију, ограничавајући:* ~ мере.

ре̏стрикти̑вно прил. *на рестриктиван начин.*

рестр̀икција ж лат. *ограничавање, смањивање, сужавање:* ~ воде.

рѐстринговати, -гу̑је̄м (рестринги́рати, -ѝнги̑ра̄м) свр. и несвр. *подврћи, подвргавати рестрикцији, ограничити, ограничавати, сузити, сужавати.*

рѐсурс м фр. (обично у мн.) *средства, залихе; извори прихода, извори (привреде) одакле се добијају сировине, природно богатство једне земље, регије и сл.*

ретабли́рати, -àбли̑ра̄м свр. и несвр. лат. *поново уредити, уређивати, вратити, враћати у пређашње стање, наново успо-*

ставити, усиостављати, обновити, обнављати, оиет осиособити, осиособљавати.

ретарда́ција ж лат. *заостајање, усиоравање; отезање, одуговлачење, одгађање, кашњење:* ~ савлађивању градива; ~ у развоју.

ретарди́рати, -ардӣрāм свр. и несвр. *заоста(ја)ти ири нечему, усиорити, усиоравати; (за)каснити.*

ретѐнција ж лат. **1.** *задржавање, ускраћивање иовраћка (туђе ствари).* **2.** мед. *застој, задржавање, заустављање:* ~ мокраће. **3.** псих. *сиособност задржавања доживљаја у свести, иамћење.*

ретери́рати, -ѐрӣрāм свр. и несвр. лат. *иовући се, иовлачити се, измаћи се, измаћи се, одстуиити, одстуиати.* ■ **~ се** *в. ретерирати.*

рѐтина ж лат. анат. *мрежица, мрежњача (ока).*

ретинѝтис и **ретини́тис** м мед. *заиаљење, уиала ретине, мрежњаче.*

рêтко и **ре́тко** јек. **рѝјетко** и **ријѐтко** прил. **1.** *на већем одстојању једно од другога, на већој удаљености, са размаком, не густо:* ~ посадити, ~ распоређен. **2.** *у великим временским размацима, не често.* – Пас ретко лаје. Ретко слушам музику. **3. а.** *као мало који други, необично, изузетно:* ~ способан, ~ добар човек. **б.** *са уиитно-односним заменицама и ирилозима означава изузетност, реткост нечега:* ~ који, ~ где, ~ кад, ~ што.

ре́ткōст јек. **ријѐткōст,** -ости ж **1.** *особина онога што је ретко:* ~ јављања. **2.** *ретка, необична ствар, ретка, изузетна иојава.* – Панчићева оморика је реткост. Плавуше су реткост.

реткòћа јек. **рјеткòћа** ж *особина, стање онога што је ретко, разређено:* ~ раствора, ~ засада.

рêтор м грч. *вештак у говорништву, говорник, беседник; учитељ говорништва.*

ретòрзија ж лат. *узвраћање на нанету увреду увредом, враћање истом мером (обично у односима између две државе); иротивмера, иротивударац, одмазда.*

реторѝзам, -зма м *реторско, беседничко изражавање; иретерано китњаст говор, разметање речима, слаткоречитост.*

ретòрика ж (дат. -ици) грч. **1.** *теорија говорништва, наука о говорничком умећу; вештина говорења.* **2.** *леие али бесадржајне речи, китњасто или иатетично излагање.*

ретòричан, -чна, -о *који се односи на иравила реторике, који садржи елементе реторике; китњаст, красноречив.*

ретòричāр м *онај који се бави реториком.*

ретòрично прил. *на реторичан начин; красноречиво, иатетично:* ~ говорити, ~ писати.

реторомàнија ж грч. *иретерана склоност реторици, китњатост и иатетичност у изражавању.*

рêторскӣ, -ā, -ō *који се односи на реторе и реторику, говорнички, беседнички:* ~ израз, ~ питање.

рêторски прил. *в. реторично.*

рèтōрта ж (ген. мн. -тӣ) лат. *стаклена, метална или керамичка иосуда у облику кугле са дугачким ирема доле савијеним грлом, која служи за хемијске ексиерименте (ири дестилацији служи као загревна иосуда).*

ретро- *ирефикс са значењем: натраг, назад, уназад, унатраг:* ретроактиван, ретроспектива, ретроградан и сл.

рȅтроактӣван, -вна, -о лат. *који делује унатраг, који има иовратну снагу, иовратно дејство:* ~ деловање закона, ~ моћ.

рȅтроактӣвно прил. *на ретроактиван начин, делујући уназад.* – Амнестија делује ретроактивно.

ретровизор, -óра м лат. *огледало на моторном возилу које омогућава возачу гледање унатраг.*

рȅтрогрāдан и **ретрòградан,** -дна, -о лат. **1.** *који иде (у)назад, (у)натраг; реакционаран.* **2.** *који оиада, слаби, који се иогоршава, дегенерише.*

ретроспекти́ва ж лат. **1.** *осврт, иоглед уназад, целовит иреглед нечега што је ирошло; у уметности иреношење радње у раније време, хронолошка инверзија.* **2.** *накнадно сагледавање, каснија иерсиектива ири разматрању неке ситуације у ирошлости.*

рȅтроспектӣван, -вна, -о *који се односи на ретросиективу, ретросиекцију, уназадни:* ~ причање, ~ поглед на ликовно стваралаштво, ~ изложба.

рȅтроспектӣвно прил. *на ретросиективан начин, из ретросиективе (2), гледајући из каснијег времена:* ~ гледати, ~ проучавати.

ретроспѐкција ж *ретросиектива.*

рѐтӯр фр. **1.** (обично непром., у полусложеници „тур-ретур") м *иовратак, враћање.* **а.** (у прид. служби, као први део полусложенице) *који се односи на иовратак, иовратни:* ретур-карта. **б.** (у прил. служби) *натраг, назад (наиис на иоштанској иошиљци који означава враћање иошиљаоцу).*

рѐтуш м фр. *иоиrављање, дотеривање слике, фотографског снимка, негатива;* у преносном значењу *дотеривање књижевног текста.*

ретỳшēр, -éра м *исирављач, дотеривач (обично фотографија и негатива).*

ретуши́рати, -ỳшӣрāм свр. и несвр. *иоиравити, иоирављати, дотерати, дотеривати ретушем (слике, негативе и сл.).* **2.** фиг. *накнадно иоиравити, иоирављати, ублажи(ва)ти утисак (о нечему).*

рѐћи, рȅкнēм (рȅчēм) (3. л. мн. рȅкнӯ (рȅкӯ); аор. рȅкох, 2. и 3. л. рȅче; имп. рȅци; р. пр. рȅкао, рȅкла; трп. рȅчен, -ēна; пр. пр. рȅкāвши) свр. **1. а.** (нешто) *усмено саоиштити, казати; исиричати, исириповедати:* ~ истину, ~ песму, ~ цели монолог. **б.** *објавити као намеру; обећати.* – Рече да ће доћи. **в.** *договорити, сиоразумети се, утврдити.* – Рекли смо да заједно делимо добит. **2.** *изразити се на неки други начин, а не речима (обично о уметничком делу):* ~ сликом, ~ стихом, ~ музиком, очима нешто ~. **3. а.** *изнети своје мишљење, обелоданити, саоиштити (обично иисмено).* – У тексту сам све рекао. Рекао је опоруком своју последњу жељу. **б.** *иомислити, стећи мишљење, имати утисак (о неком, нечем).* – Шта ће рећи о мени кад ме виде овакву. Рекао бих да је то добро урађено. **4. а.** *открити, иоказати, разјаснити.* – Овај мук у соби ништа ми није рекао. **б.** *иредсказати, ирорећи.* – Карте ће му рећи судбину. **в.** *ироказати, открити (некога).* – Реци ми убицу. ■ **~ се** арх. и нар. *саоиштити своје име, иредставити се.* – Одмах ми се рече – Марко Марковић. • **боље ~, боље, тачније речено** *у ирецизирању израза, боље, уираво, заираво тачније речено, формулисано.* **да рекнем (речем)** *узмимо да је тако, иретиоставимо.* **мало је ~ (добар, велики** и сл.) *тешко се може исказати речима, неизрециво, више него.* **међу нама речено** *нека остане међу нама, говорећи у иоверењу.* **немој ми ~** *тешко је иоверовати, изненађен сам; не верујем.* **не ~ ни црне ни беле** *не ироговорити (о)ћутати.* **рекла-казала** *неиоуздано обавештење, брбљање, наклаиање.* **~ молитву** *иомолити се.* **~ по истини, по души** *искрено, отворено рећи, изнети своје мишљење.* **~ своје (своју)** *изнети, рећи своје мишљење, свој суд и сл.* **~ у ветар** *рећи узалуд, без резултата.* **~ у очи (у лице, у брк)** *смело, отворено рећи некоме нешто што му није ио вољи.* **речено-учињено** *брзо и без оклевања урађено како је и договорено.* **тамо где је бог (ђаво) рекао лаку ноћ** *веома далеко, у забаченом крају.* **то ће ~ (што ће ~)** *другим речима, може се рећи.* **хоћу ~** *уиraво, да будем тачнији.* **што рекао** и сл. *како се изразио, како (обично) каже и сл.* **што рекли** *како се каже, како гласи уобичајена узречица, иословица и сл.*

реỳма и **рèума** ж *в. реуматизам.*

реуматѝзам, -зма м грч. мед. *акутно или хронично болно обољење костију, мишића, зглобова и тетива (ређе срца и крвних судова).*

реумàтичан, -чна, -о **а.** *који иати од реуматизма, болестан, оболео од реуматизма:* ~ човек. **б.** *који се односи на реуматизам, својствен реуматизму, реуматски:* ~ бол, реуматични симптоми.

реумàтичāр м *болесник од реуматизма.*

реума̀тичāрка ж *болесница од реуматизма.*

реума̀тичкӣ, -ā, -ō *који се односи на реуматизам и на реуматичаре.*

реума̀тичнōст, -ости ж *стање онога што је реуматично.*

реумато̀лог м мед. *лекар специјалиста за реуматологију.*

реуматоло̀гија ж мед. *грана медицине која се бави проучавањем и лечењем реуматичних обољења.*

реумато̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на реуматологију и реуматологе.*

реу̏матскӣ, -ā, -ō *који се односи на реуму:* ~ бол.

рефѐктōријум м лат. *велика заједничка трпезарија, благоваоница у католичким самостанима и семеништима.*

рефѐрāт, -а́та м лат. *писмени или усмени службени извештај; стручни, односно научни извештај, излагање, предавање о неком питању или проблему:* конгресни ~, ~ министра ваньских послова, ~ о Вуку.

реферѐндум м лат. *непосредно гласање, одлучивање грађана (целог народа или неке уже заједнице) о неким питањима од нарочитог значаја за заједницу:* општински ~, ~ о атомском наоружању.

рефѐрент м лат. **1.** *лице које подноси, чита реферат.* **2.** *службеник или функционер задужен за неки огранак делатности:* комерцијални ~, ~ за штампу.

рефѐренткиња и **реферѐнткиња** (рефѐрентица) ж *жена референт.*

реферѐнца (реферѐнција) ж лат. **1.** трг. *препорука, повољно мишљење, сведочење (обично о платежној способности предузећа или о пословним односима) од неке познате трговачке куће.* **2.** *подаци о службовању, оцена, карактеристика.* **избацити референце** *дати податке о нечему.*

рефѐрисати, -ишēм (рефери́рати, -ѐрӣрāм) свр. и несвр. *поднети, подносити реферат, известити, извештавати.*

рѐфизовати, -зујēм (рефизи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. фр. *одби(ја)ти, ускратити, ускраћивати; пружити, пружати отпор, (ус)противити се:* ~ износ одштете; коњ рефизује.

рѐфлекс м (ген. мн. рȅфлēксā) лат. **1.** *одблесак, одсјај, одраз.* **б.** *одјек, појава у којој се огледа нека околност, одраз:* духовни живот ~ социјалних и економских односа. **2.** физиол. *аутоматска, несвесна, нехотична реакција организма на спољни подражај:* голман са изврсним рефлексима. **3.** лингв. *фонетска замена неког старијег гласа:* ~ полугласника, тројаки ~ јата. • физиол. **безусловни, природни, урођени** ~ *рефлекс који се појављује сам од себе чим одговарајући надражај делује (кашаљ, кијање).* **условни, стечени** ~ *рефлекс које је организам стекао током живота и који је резултат односа организма према околини.*

рѐфлексан, -сна, -о **1.** (обично одр.) *који се односи на светлосне и сл. рефлексе (рефлексију):* ~ светлост, ~ стакло. **2.** *који се односи на физиолошке рефлексе; који се догађа као рефлекс, нехотичан, несвестан, спонтан:* ~ грчење, ~ реакција, ~ кретња.

рȅфлексӣван, -вна, -о **1.** *који се односи на рефлексију (2), заснован на размишљању, дубок, мисаон:* ~ поезија. **2.** (обично одр.) лингв. *који показује да се исти појам јавља у функцији субјекта и објекта, повратан:* ~ глагол, ~ заменица. **3.** *в. рефлексан:* ~ покрет, ~ грч.

рȅфлексӣвно прил. **1.** *на рефлексиван начин, размишљајући.* **2.** *в. рефлексно:* ~ устајати, ~ измаћи главу.

рефлекси́внōст, -ости ж *особина онога што је рефлексивно, мисаоност:* ~ у уметности.

рефлѐксија ж лат. **1.** физ. *одбијање таласа (најчешће светлосних, ређе звучних и др.) од равнине, при чему су упадни угао и угао равнине једнаки; одсјај, одсев:* ~ светлости на дијаманту. **2.** *мисаоно, умно посматрање, расуђивање, размишљање; запажање, мисао, опаска:* ~ о животу.

рѐфлексно прил. *по рефлексу, без учешћа воље, нехотично, спонтано:* ~ се кретати, ~ реаговати.

рефлексоло̀гија ж грч.-лат. *наука о физиолошким рефлексима.*

рефлѐктант м лат. *онај који рефлектује на нешто, који жели нешто да постигне, који полаже право на нешто:* ~ на место директора.

рȅфлектӣван, -вна, -о *рефлексиван; рефлексан, спонтан.*

рѐфлектовати, -тујēм (рефлекти́рати, -ѐктӣрāм) свр. и несвр. *одби(ја)ти, одразити, одражавати:* ~ светлост, ~ звук. **б.** *представљати одраз, слику нечега.* – Портрети не рефлектују само визуелну представу личности. **2.** *мислити, размишљати, промишљати, просуђивати.* – Настаје нови ред представа и радњи о којима душа рефлектује. **3.** *рачунати с нечим, полагати право на нешто, имати нешто на уму, желети:* ~ на боље радно место. ■ **~ се а.** *одби(ја)ти се, одразити се, одражавати се.* – Светлост се рефлектује од површине воде. **б.** *доћи, долазити до изражаја у некој пропратној појави, одразити се, одржавати се.* – Свака фаза духовног развоја рефлектује се у облицима језика.

рѐфлектор м лат. физ. **1.** *уређај за усмеравање зрака из неког извора у једном правцу у облику млаза (нпр. светлост помоћу параболичних огледала, радио-таласа):* сценски ~, противавионски ~. **2.** *телескоп који има за објектив параболично, конкавно огледало;* уп. рефрактор.

рѐфлекторскӣ, -ā, -ō *који се односи на рефлектор:* ~ млаз светлости.

рѐфōрма ж (ген. мн. -мӣ) лат. *преуређење, промена, обнова; побољшање уређења неке установе, структуре, творевине, нарочито друштвене:* ~ економског система, ~ правног поретка, ~ образовног система, аграрна ~, школска ~.

рефо̀рмāтор м *проводилац, извршилац реформе, преуређивач, обновитељ.*

рефо̀рмāторка ж *жена реформатор.*

рефо̀рмāторскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на реформу и реформаторе:* Вуково ~ дело. **2.** *који се односи на реформацију:* ~ покрет у Немачкој.

реформа́ција ж лат. **а.** *покрет за мењање, обнову или усавршавање постојећег стања.* **б.** ист. *заједнички назив за верске и социјално-политичке покрете у XVI веку којима је био циљ преуређење католичке цркве, ограничење папске власти, враћање првобитној хришћанској науци; богослужење на народном језику; одговарајућа историјска епоха.*

реформа́цӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на реформацију.*

реформѝзам, -зма м лат. *струја у марксистичком и радничком покрету која настоји да оствари социјалне промене реформама, без социјалистичке револуције и диктатуре пролетеријата.*

рефо̀рмисати, -ишēм (реформи́рати, -о̀рмӣрāм) свр. и несвр. *спровести, спроводити реформу нечега, преинача(ва)ти, преуредити, преуређивати:* ~ партију, ~ друштвени систем.

рефо̀рмист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица реформизма; присталица спровођења реформе неког система.*

реформѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на реформизам и реформисте.*

рѐфрактор м лат. физ. *телескоп који има за објектив конвергентну лећу;* уп. рефлектор (2).

рефра̀кција ж лат. физ. *промена смера таласног кретања (најчешће светлости) при преласку кроз границу двају материја, преламање.*

рѐфрēн, -е́на м фр. **а.** *стих или део стиха који се понавља (обично иза сваке строфе).* **б.** муз. *музичка фраза или део фразе која се непромењена понавља на одређеним местима у композицији, припев.* **в.** фиг. *нешто што се (стално) понавља.* – Рефрен патње оде од листа до листа (Дучић).

рефригѐрāтор м **а.** *део машине за хлађење који служи за испаравање течности и стварање ниске температуре.* **б.** *фрижидер, хладњача; вагон, брод хладњача.*

рефригера́ција ж лат. *рахлађивање, хлађење, освежење.*

рефунда́ција ж лат. *враћање, повратак новца, дуга; надокнада.*

рефунди́рати, -ӯндӣрāм свр. и несвр. *вратити, враћати, узети, позајмљени новац, надокнадити, надокнађивати, уплатити, уплаћивати.*

рехабилита́ција ж лат. **1. а.** *успостављање, поновно признање угледа, права, поверења.* **б.** правн. *брисање осуде и престанак њених правних последица:* законска ~, судска ~. **2.** мед. *мере за успостављање радне способности након тешких озледа, болести, урођених или стечених аномалија, поновно оспособљавање оболелих особа за нормалан живот:* ~ инвалида.

рȅхабилитациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на рехабилитацију:* ~ центар.

рехабѝлитовати, -тујēм (рехабилити́рати, -ѝтӣрāм) свр. и несвр. **1.** *(из)вршити рехабилитацију некога, поново призна(ва)ти, неком раније оспорени положај, право, част, углед.* **2.** *поново оспособити, оспособљавати за нормалан живот и активност:* ~ инвалиде. ■ **~ се** *вратити, враћати ранији углед, оправда(ва)ти се; поново доби(ва)ти изгубљена права и положај у друштву.*

рецѐнзент м лат. *писац рецензије, оцењивач, приказивач, критичар неког дела:* ~ књиге, ~ сценарија.

рецѐнзентскӣ, -ā, -ō *који се односи на рецензенте и рецензије.*

рецѐнзија ж лат. **1.** *писмени приказ, оцена уметничког, научног и сл. дела:* ~ књиге, ~ представе, ~ музичког извођења. **2. а.** *критички прегледана, ревидирана верзија неког текста, редакција.* **б.** ист. *старословенски писани текст у који су продрли елементи народног говора:* српска ~, бугарска ~, руска ~.

рецензи́рати, -ѐнзӣрāм свр. и несвр. *(на)писати рецензију о неком стручном или уметничком делу, приказ(ив)ати, оценити, оцењивати.*

рецѐнтан, -тна, -о лат. *скорашњи, недавни, нов, свеж; савремен, садашњи, данашњи.*

рецѐпис и **рѐцепис** м лат. арх. *признаница за примљену ствар (писмо, новац, пошиљку).*

рѐцепт м (ген. мн. -пāтā) лат. **1. а.** *писмено упутство, налог лекара апотекару за припремање и издавање лека.* **б.** *састав, начин припремања неке смесе, јела и сл.* **2.** фиг. *савет, упутство о нечему; пропис:* ~ за дуг живот, живот по рецепту из Библије.

рȅцептӣван, -вна, -о лат. *који се односи на рецепцију; способан за примање, за схватање, пријемчив.*

рѐцептор м лат. *прималац, прихватач.* **б.** анат. *део чулног органа који прима подражај:* мрежњача ока ~.

рецепту́ра ж **1.** *прописивање лекова и њихово припремање по лекарском упутству.* **2.** *збир упутстава, формула за справљање нечега (мешавина, смеса, пића).*

рецѐпција ж лат. **1.** *примање, прихватање, преузимање, усвајање:* ~ гостију, ~ утисака. **2.** *прихватилиште пацијената у медицинским установама.* **3.** *пријавно-одјавно одељење, у хотелима и туристичким агенцијама.*

рецепциòнēр, -éра м (инстр. -éром) *онај који ради на рецепцији хотела.*

рецепциòнēрка ж *жена рецепционер.*

рȅцесӣван, -вна, -о **1.** *који се односи на рецесију, који се повлачи, опада:* ~ привреда. **2.** *који не долази до видљивог изражаја, прикривен.*

рецеси́внōст, -ости ж **1.** *особина, стање онога што је рецесивно.* **2.** биол. *појава да се неко наследно (рецесивно, прикривено) својство манифестује само у одсуству супротног својства, односно супротног (доминантног) гена.*

рецѐсија ж лат. *повлачење, опадање; блажа економска криза, привредна и економска стагнација.*

рȅцесиōнӣ, -ā, -ō *који се односи на рецесију, на опадање пословне активности, на стагнацију у привреди.*

рецѝдӣв, -и́ва м лат. **1. а.** мед. *поновно враћање тек прележане болести.* **б.** правн. *поновљено кривично дело од истог починиоца.* **2.** *поновљена појава нечега што спада у прошлост:* ~ прошлости.

ȑецидӣван -вна, -о *који се појављује као рецидив, чији је узрок рецидив.*

рецидивѝзам, -зма м *појава која има карактер рецидива; понављање криминалног дела од истог починиоца.*

рецидѝвист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који је поново извршио неки преступ; онај који се поново разболео од исте болести.*

рецикла́жа ж *коришћење отпадака као сировине за нову производњу, рециклирање.*

реципѝјент м лат. **1. а.** *онај који прима, усваја, прималац.* **б.** мед. *болесник који прима крв трансфузијом.* **2.** хем. *посуда за хватање течности и гасова.*

реципи́рати, -ѝпӣрам свр. и несвр. лат. *примити, примати, прихватити, прихватати, усвојити, усвајати.*

реципроцѝтēт, -éта м лат. **1.** *узајамни однос, узајамност, обостраност.* **2.** правн. *начело према којем једна држава осигурава одређене повластице и права другој држави под условом да и та држава поступа исто.* **3.** мат. *однос два међусобно реципрочна броја (вредности), тако да је њихов производ 1.*

рецѝпрочан, -чна, -о *у коме се обе стране на исти начин односе једна према другој, узајаман, обостран; који одговара један другом, усклађен, изравнан.* • ~ **вредност** мат. *вредност која се добије када се 1 (јединица) подели са датим бројем (односно кад бројитељ и именитељ замене места).* ~ **глагол** лингв. *узајамноповратни глагол:* свађати се, борити се.

рецѝпрочно прил. *на реципрочан начин, узајамно.*

рецѝпрочнōст, -ости ж *особина онога што је реципрочно.*

рецѝтāл, -а́ла м лат. *в. реситал.*

рецѝтāтор м лат. *онај који рецитује, уметник у рецитовању.*

рецѝтāторка ж *жена рецитатор.*

рецита́ција ж лат. *јавно уметничко казивање књижевног текста (обично песама); песма погодна за рецитовање.*

рѐцитовати, -тујēм (рецити́рати, -ѝтӣрāм) несвр. *читати или говорити уметнички текст пред слушаоцима, изводити рецитацију.*

рȅцка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *црта од нечег оштрог, знак урезан, засечен на нечему, засек, урез.* • **ударати рецке** *зарезима, знацима бележити;* фиг. *памтити нечије грешке, недостатке и сл.*

рȅцкав и **рȅцкаст,** -а, -о *који има рецке, изрезан, нарецкан; зупчаст:* ~ зуби.

рȅцкати, -āм несвр. *дем. од резати.*

рêч јек. **рѝјеч** ж (инстр. рêчју (рêчи) јек. рѝјечју (рѝјечи), лок. ре́чи јек. ријѐчи; ген. мн. ре́чӣ јек. ријѐчӣ, дат. ре́чима јек. ријѐчима) **1.** лингв. *најмања самостална језичка јединица, у хијерахијском смислу виша од морфеме, а нижа од реченице, којој се може приписати одређено значење, одсечак говора који је у тексту, уз ретке и специфичне изузетке, одвојен белинама:* променљиве речи, непроменљиве речи. **2.** фиг. *језик, дијалекат, наречје, говор (као одлика некога народа, краја и сл.).* – Само непуна два века римује се српска реч (Михиз). **3.** *начин изражавања, говор:* човек кратке и оштре речи. **4.** *способност говора.* – Од страха му се одузела реч. **5. а.** *беседа, говор; придика:* уводна ~ академика. Отац ми одржа дужу ~. **б.** *разговор, дијалог.* – Поведе се реч о политици. **в.** *излагање мишљења, учешће у дискусији; право, одобрење за учешће у дискусији.* – Усудио се јавити за реч. Има реч Н. Н. **г.** *изјава, исказ; признање.* – Извуче реч од човека, па га онда опањкава по чаршији. **6.** *став, гледиште; оцена, суд.* – Критичари су рекли своју реч о Његошу. О томе ће рећи своју реч Врховни суд. **7.** *пословица, изрека; парола.* – „На млађима свет остаје", мудра је реч народа. Изговара реч која ће бити водиља народа. **8.** *обећање; дата обавеза:* прекршити ~, чувати ~ и дату веру. **9.** (у мн.) *препирка, свађа.*

– Да знамо рачун да не буде речи. **10.** *рђав глас, ружна прича, порuга.* – Да се не чује нешто, реч да не искочи за девојку. • **бацати (говорити) речи у ветар** *упразно, узалуд, бескорисно говорити.* **без речи** 1) *радо, спремно, одмах пристати.* 2) *ћутке, немо, без отпора.* **бирати (мерити, вагати) речи** *одмерено се изражавати; водити рачуна о осетљивости сабеседника и теми разговора.* **бити од речи** *одржа(ва)ти обећање.* **брз на речи, речима** 1) *непромишљено говорити.* 2) *брзо одговорити.* **водити (имати) главну (прву)** ~ *имати највећи утицај, одлучивати.* **дати** ~ 1) (на скупу) *одобрити некоме да говори.* 2) *учврстити неку погодбу.* 3) етн. *прихватити брачну понуду (о девојци, односно о њеној породици у њено име).* **добити** ~ *имати одобрење за учешће у дискусији.* **доћи до речи** *проговорити; умешати се у разговор.* **другим речима** *јасније, отворено речено.* **(за)дана** ~ *чврсто обећање, обећање које треба испунити.* **жива** ~ *изговорена реч (говорника, предавача за разлику од писане речи).* **измењати неколико речи** *поразговарати.* **имати речи (с неким)** *препирати се, свађати се.* **јавна** ~ *говор, изјава на збору или преко средстава јавног информисања. средства јавног информисања.* **(једном) речју** *сажето, укратко (речено).* **крилата** ~ *духовита изрека, парола која стекне велики публицитет, крилатица.* **крупна (тешка)** ~, **крупне (тешке) речи** *увредљива реч, тешка увреда, тешка оптужба.* **масне речи** *погрдне речи, псовке.* **мерити речи** *бирати речи, пазити шта се каже.* **мушка** ~ *поуздана, сигурна реч.* **на (голу)** ~ **(примити, прихватати, поверовати)** *без провере, без испитивања, без гаранције.* **на речима бити добар (бити пријатељ** и сл.**)** *правити се добар (пријатељ и сл.).* **наћи** ~ *проговорити, прекинути забуну умесном речи.* **не може бити о томе** ~ *уопште не долази у обзир (то); строго заповест да се не сме проговорити.* **(од)вагнути сваку** ~ *промишљено, сталожено говорити, рећи.* **од речи до речи** 1) *понављати исказ у целини, дословно.* 2) *буквално (о превођењу или усменом преношењу туђих речи).* **одржати (држати)** ~ *испуњавати, испунити обећање.* **одузети** ~ **(некоме)** *принудити некога захтевом да престане говорити (на јавном скупу).* **повући** ~ 1) *одрећи се изјаве, извинити се за речено.* 2) *не испунити обећање.* **последња** ~ 1) *неизмењљива одлука.* 2) *највише достигнуће (у науци).* **празне, пусте речи** *ласкаве изјаве које не обавезују; лажна обећања; неоткрепљено причање, фразе.* **пустити (пронети)** ~ **(о нечему)** *дати у јавност, разгласити (нешто).* **разбацивати се речима** 1) *не осећати одговорност за оно што се каже, неодговорно говорити.* 2) *блиставо говорити, али без дубљег смисла.* **реч-две** *кратак исказ, кратак осврт.* ~ **је о (овоме)** *тиче се (овога).* **реч по реч** *(у препирци) мало-помало (дође до свађе).* **рећи, казати (коју, добру)** ~ **о некоме** *препоручити (некога); похвалити (некога).* **својим речима (поновити, испричати)** *изражавајући се на свој начин, не држећи се дословно нечијег исказа.* **слобода речи** *слобода јавног изношења мишљења, јавног информисања.* **трошити речи** *говорити узалуд.* **укрштене речи** *укрштеница, крижаљка.* **у речи бити** *управо говорити.* **ухватити некога за** ~ 1) *вешто искористити оно што је неко рекао.* 2) *позвати се на нечије обећање.* **часна (поштена)** ~ *каже се при наглашавању истинитости исказаза.*

рѐчен, -ѐна, -о **1.** *трп. од рећи.* **2. а.** *тај о коме је реч, дотични, поменути.* **б.** *заказан, уговорен, одређен (о року, термину и сл.):* ~ дан.

речѐница ж **1.** лингв. *највећа структурна јединица граматичког система, под којом се у ширем смислу подразумева синтаксичко-комуникативна јединица, састављена од речи одређеног језика, којом се исказује целовита, одн. завршена мисао, а у ужем – синтаксичка јединица формирана помоћу глагола у личном облику употребљеног у функцији предиката:* потврдна ~, упитна ~, одрична ~. **2.** муз. *музичка фраза, одељак.* – Таква музичка мисао, „реченица“, понови се двапут (П. Коњовић).

речѐнични̂ (речѐничкӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на реченицу:* ~ акценат, ~ редослед, ~ склоп, реченични знаци.

рѐчина јек. **рјѐчина** ж **1.** *аугм. и пеј. од река.* **2.** геогр. *сува долина кроз коју само повремено протиче вода.*

рѐчит и **ре̏чит** јек. **рјѐчит** и **рје̏чит,** -а, -о **1.** *који лепо и течно говори:* ~ човек. **2.** фиг. *који јасно потврђује нешто, очигледан, убедљив.* – Реке су речит пример нашег нехата.

речита̀тӣв, -и́ва м лат. *начин певања у оперској и вокално-инструменталној музици у којој се искоришћавају експресивни елементи својствени говору (акценат, говорни ритам и др.).*

рѐчито и **ре̏чито** јек. **рјѐчито** и **рје̏чито** прил. *на речит начин, течно и сликовито; убедљиво:* ~ говорити.

рѐчито̄ст и **ре̏чито̄ст** јек. **рјѐчито̄ст** и **рје̏чито̄ст,** -ости ж *способност оногa који је речит, говорнички дар.*

рѐчица[1] јек. **рјѐчица** ж *дем. и хип. од река.*

рѐчица[2] јек. **рјѐчица** ж **1.** *дем. и хип. од реч.* **2.** *в. речца (2).*

ре̏чкати се јек. **рје̏чкати се,** -а̄м се несвр. *препирати се, свађати се.*

ре̑чнӣ и **рѐчнӣ** јек. **рије̑чнӣ** и **рјѐчнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на реку:* ~ вода, ~ пловидба.

ре̏чнӣк, -а и **рѐчнӣк,** -и́ка јек. **рје̏чнӣк,** -а и **рјѐчнӣк,** -и́ка м **1.** *књига у којој су речи једног језика обично поређане по алфабету, са тумачењем њихових значења или с преводом на страни језик; додатак уз књигу где су обично протумачене стране, покрајинске и друге мање познате речи.* **2.** *фонд речи којима се служи један човек или нека друштвена скупина:* ~ писца, дечји ~.

ре̏чничкӣ и **рѐчнӣчкӣ** јек. **рје̏чничкӣ** и **рјѐчнӣчкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на речник:* ~ грађа.

ре́чца и **рѐчца** јек. **ријѐчца** и **рјѐчца** ж **1.** *дем. и хип. од реч.* **2.** лингв. *непроменљива врста речи којом се исказује лични однос према ономе што се реченицом саопштава, односно која служи за истицање, појачавање, одрицање, потврђивање реченог:* модална ~, потврдна ~, одрична ~, упитна ~.

ре̑ш нем. **I.** прид. непром. *који хрска под зубима, добро печен (нпр. хлеб).* **II.** прил. *добро печено:* ~ печен хлеб.

реша́вати (се) јек. **рјеша́вати (се),** -ѐша̄ва̄м (се) несвр. *према решити (се).*

ре̑шен јек. **рије̑шен,** -а, -о **1.** *трп. од решити (се).* **2.** *који је донео неопозиву одлуку, одлучан, непоколебљив:* ~ човек.

ре̑шено јек. **рије̑шено** прил. *спремно, одлучно, непоколебљиво.*

ре̑шено̄ст јек. **рије̑шено̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *одлучност, непоколебљивост; спремност на деловање.*

реше́ње јек. **рјеше́ње** с **1.** *избор између више могућности; резултат разматрања, одлука:* соломонско ~. **2.** *повољан обрт, излаз; исход, свршетак, крај:* ~ у договору, привести то питање решењу. **3.** адм. *писмено донета судска или административна одлука (о спору, молби, тужби):* судско ~. **4.** *одгонетка загонетке:* ~ укрштенице. **5.** мат. *завршни део рачунања, резултат.*

решѐта̄р, -а́ра м **1.** *мајстор који прави решета; продавач решета.* **2.** фиг. *онај који решета, који детаљно истражује грешке, кривице (обично злонамерно); онај који свакоме и свему налази замерке, цепидлака, закерало.*

решѐта̄рка ж **а.** *жена решетар.* **б.** *решетарева жена.*

решета́рство с *решетарски посао, занат.*

рѐшетаст, -а, -о *сличан решету, рупичаст.*

рѐшетасто прил. *слично решету; као из решета:* ~ правити потку. – Капљице решетасто и у скоковима падају.

решѐтати, -а̄м несвр. **1.** *просејавати, чистити кроз решето.* **2.** фиг. **а.** *постављати многобројна питања, свестрано испитивати; излагати тешкоћама и искушењима:* ~ кандидата на испиту. Живот решета **б.** *злурадо, пакосно и са много појединости говорити о некоме; претресати, препричавати:* ~ дневне догађаје. **3.** *засипати оружаним ватром; пробијати, бушити мецима.* – Митраљез решета. Решета таваницу из аутомата.

рѐшетка ж (дат. -ки; ген. мн. -та̄ка̄ (-ткӣ)) **1.** *преграда или ограда у виду мреже од изукрштаних, испреплетаних јаких шипки који обично служе као осигурачи отвора:* ~ кавеза, ~ исповедаонице, ~ канализације. **2.** *разне направе за практичну намену које имају решеткасту структуру* **а.** *роштиљ:* пећи на решеткама. **б.** *цедиљка:* цедити кроз решетку. • **иза решетке (решетака)** *у затвору, у хапс(у).*

рѐшеткаст, -а, -о *сличан решетки; затворен решетком:* ~ структура; турска кућа са решеткастим прозором.

решѐто с **а.** *мрежаста или рупичаста направа за просејавање, пречишћавање жита и других зрнастих материја.* **б.** *вејалица за жито, тријер.* • **бити на ситу и решету, бити просејан кроз сито и ~, проћи (кроз) сито и ~** *проћи кроз разна искушења и стећи велико искуство, пробити се кроз много тешкоћа.* **лити, сипати воду у ~** *радити узалудан посао.* **узети (ставити) некога на ~** *подвргнути строгом, детаљном испитивању; оштро искритиковати.*

рѐшив јек. **рјѐшив,** -а, -о *који се може решити; изводљив, оствари́в:* ~ математички задатак, наводњавање на овом месту решиво.

рѐшивōст јек. **рјѐшивост,** -ости ж *особина, стање оног што је решиво.*

ре́шити, рêшӣм јек. **ријѐшити,** рӣјешӣм (трп. рêшен јек. рӣјешен) свр. **1. а.** *учинити избор између две или више могућности, одлучити се за нешто, закључити.* **б.** *донети административно решење о неком судском или административном предмету, одлучити:* ~ спор, ~ молбу. **2.** *одредити исход нечега, пресудити, окончати.* ~ битку јуришем. **3. а.** мат. *рачунским радњама доћи до тачног резултата, наћи правилно решење:* ~ задатак. **б.** *дати правилан одговор, одгонетнути:* ~ ребус. 4. *ослободити; разрешити:* ~ мукā, ~ дужности, ~ обавеза. ■ **~ се** **1.** *в. решити (1а).* – Кад се на што решим, то не одлажем. **2.** (некога, нечега) *ослободити се, отарасити се:* ~ се напасника, ~ се мука, ~ се дужности.

рѐшљив јек. **рјѐшљив,** -а, -о **1.** *в. решив.* **2.** *који брзо доноси одлуку.*

рѐшљивōст јек. **рјѐшљивōст,** -ости ж *особина, својство, стање оног који је решљив, оног што је решљиво.*

рѐшō, -ōа м (мн. -ōи) фр. *мали електрични апарат за кување.*

рѐшпект м *в. респект.*

р̏зав, -а, -о *који много и често рже.*

р̏зāј м *кратко рзање; рзање.*

р̏зати, р̏жēм несвр. *испуштати глас (о коњу);* фиг. *оглашавати се као коњ (о човеку).*

рѝба ж **1. а.** зоол. *у мн.: разред нижих кичмењака који живе у води, дишу на шкрге, крећу се помоћу пераја* Pisces *(у јд.: животиња из тога разреда).* **б.** фиг. жарг. *девојка (обично лепа, атрактивног изгледа).* **2.** *рибље месо; јело од тога меса.* **3.** (Рибе) астр. *зодијачко екваторско сазвежђе.* • **бела ~** *народни назив за рибе чије се крљушти на боковима преливају у сребрнастобелу боју (зубатац, лубин, деверика, мрена итд.).* **здрав као ~** *одличног здравља, крепак, чио.* **Јужна риба** астр. *сазвежђе на Јужном небу* Piscus Austrinus. **као ~ на суву (сувом)** *у највећој невољи, беспомоћно.* **као ~ у води** *удобно, пријатно, сигурно, у својој средини.* **крупна (велика) ~** *врло утицајна особа.* **плава ~** *народни назив за морску рибу чија се леђа преливају у плаво-зелену боју (харинга, сардела, скуша итд.).* **ситна (мала) ~** *безначајна личност.* **ћутати као ~** *не проговарати ни речи, бити као нем.*

риба́нац, -нца м *изрибан, ситно сечен кисели купус.*

рѝбāр м (вок. -е и -у, инстр. -ом и -ем) *човек који се бави риболовом.* • **орао ~** зоол. *птица грабљивица која се храни рибом,* Pandion haliaëtus, *јастребац циполаш.* **у рибара мокре гаће, за вечеру не зна шта ће** 1) *тежак је и несигуран рибарски посао.* 2) шаљ. *каже се кад се неко враћа из риболова без уловљене рибе.*

рибàрина ж *такса за право на риболов и продају рибе.*

риба́рити, рѝбāрӣм несвр. *бавити се риболовом.*

рѝбарица ж **1.** *бродић, барка којом се иде у риболов.* **2.** *в. рибарка (1).*

рѝбāрка ж **1. а.** *жена рибар.* **б.** арх. *рибарева жена.* **2.** зоол. *в. водомар.*

рѝбāрница ж *продавница рибе; рибља пијаца.*

рѝбāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на рибаре и рибарење:* ~ посао, ~ брод, ~ мрежа.

риба́рство и **рѝбāрство** с *риболов као привредна или спортска грана.*

рѝбāрче и **риба́рче,** -ета с и **рибàрчић** м *дем. и хип. од рибар; рибарево дете; млад неискусан рибар.*

ри́бати, рӣбāм несвр. **1.** (нешто) *прати, чистити трљајући (обично четком).* **2.** фиг. експрес. (некога) *засути оштрим прекорима, прекоревати, грдити.* – Рибаће нас ако не научимо лекцију. **3.** *ситно резати купус за кисељење;* уп. рибанац. ■ **~ се** *јако се трљати (обично четком).*

рѝбаћӣ, -ā, -ē *који служи за рибање:* ~ четка.

ри́беж м *направа за рибање купуса; треница.*

рибѐтина ж *аугм. и пеј. од риба.*

рѝбизла ж (ген. мн. рӣбӣзлā (-лӣ)) (рѝбиз м) бот. *жбунаста биљка* Ribes rubrum (R. vulgare), *са јестивим црвеним накиселим бобичастим плодом у гроздовима; плод те биљке.*

рѝбӣћ, -ића и **рѝбић** м **1.** анат. *мишић, мускул:* рибићи на лицу. **2.** зоол. **а.** *в. чигра* Sterna hirundo. **б.** *в. водомар.*

рѝбица ж *дем. и хип. од риба.* • **човечја ~** *водоземац крашких пећина и подземних вода* Proteus anguineus.

рѝбӣч, -ича м рег. *в. рибар.*

рѝбичица ж *дем. од риба и рибица.*

рѝбичкӣ, -ā, -ō *који се односи на рибиче.*

рѝбљӣ, -ā, -ē *који се односи на рибу, рибе:* ~ мехур, ~ уље; дебељко рибљих очију.

рѝбњāк м *вештачко језеро или базен за гајење рибе.*

рѝбњāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на рибњак; одгојен у рибњаку:* ~ шаран.

рибого́јац, -јца м *одгајивач рибе.*

рибого́јница ж *предузеће које се бави гајењем рибе; рибњак.*

рибого́јство с **а.** *гајење рибе као привредна грана.* **б.** *предузеће које се бави гајењем рибе, рибогојница.*

рибòждер м *онај који ждере, тамани рибу.* – Видра је рибождер.

рибòкрадица м и ж (мн. ж) *онај који бесправно лови рибу.*

рибòлик, -а, -о *који има облик рибе; сличан риби:* ~ лице; ~ предак водоземаца. • **~ гуштер** зоол. *изумрла врста великих гуштера који су живели у води* Ichthyosauria.

рѝболōв, -ова м *ловљење рибе као привредна грана или као спорт:* подводни ~.

риболо́вац, -вца м (ген. мн. рибòлōвāцā) **1.** *човек који лови рибу.* **2.** *водомар; птица која се храни рибом:* бели галеб риболовац. • **~ обични** зоол. *в. водомар.*

риболòвачкӣ, -ā, -ō *који се односи на риболовце:* ~ приче.

рѝболовӣште с *део воденог тока или вештачко језеро уређено за риболов, ловиште рибе:* спортско ~.

рѝболōвни, -а, -о *који се односи на риболов (који служи за риболов, намењен риболову и сл.):* ~ право, ~ подручје, ~ оруђе.

рѝва ж итал. рег. *уређена обала у градској луци; морска обала уопште.*

рѝвāл, -а́ла м фр. *супарник, противник.*

ривàлизовати, -ујēм (ривализи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. (некоме) *бити супарник, конкурент.*

ривалѝтēт, -е́та *в. ривалство.*

рѝвāлка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *супарница, противница.*

рива́лство с *супарнички однос, супарништво.*

ривије́ра ж итал. *уски обалски појас са морским и ваздушним бањама, приморје.*

рѝга и **ри̂га** ж бот. *биљка* Eruca sativa *из ф. крсташица* (Cruciferae).

рѝгати, -āм несвр. **1.** *повраћати, бљувати.* **2.** фиг. *избацивати, сипати ватру (о ватреном оружју, вулкану, аждаји и сл.).*

рѝгнути, -нēм свр. *одједном покуљати, бљунути:* ригну топ.

ри̏горо̄зан, -зна, -о *морално строг; савестан, бескомпромисан, неумољив, непопустљив:* ~ судија.

ри̏горо̄зно прил. *строго, бескомпромисно, неумољиво:* ~ оцењивати.

ригоро́зно̄ст, -ости ж *највећа тачност, строго поштовање прописа; ригорозан однос и поступање.*

ри̏да̄ј м *провала плача; јецај при незадрживом плачу.*

ри̏дати, -а̄м несвр. *гласно, незадрживо плакати.*

ри̏ђ, ри́ђа, -е **а.** *који је боје рђе, црвеножут.* **б.** *који има црвенкасту длаку (косу, браду, бркове).*

ри́ђа м *хип. од риђан;* уп. риђо.

ри̏ђа ж *коза или кобила риђе длаке.*

ри̏ђа̄к, -а́ка м *в. риђан (а).*

ри̏ђан м **а.** *коњ риђе длаке.* **б.** *риђокос човек.*

ри̏ђаст, -а, -о *који има примесе риђег, делимично риђ:* ~ коса.

ри́ђо, -а и -е̄ м *хип. од риђан;* уп. ри́ђа.

риђо- *први део именичких и придевских сложеница које означавају да је оно што је другим делом сложенице исказано риђе боје:* риђобрад, риђогривац, риђокос итд.

риђо̀брад, -а, -о *који је риђе браде.*

ри̏ђо̄в, -о̀ва м *в. риђан.*

ри̏ђо̄вка ж зоол. *врста змије шарке* Vipera berus.

риђо̀глав, -а, -о *в. риђокос.*

риђо̀главац, -а̄вца м *риђокос човек.*

риђо̀кос, -а, -о *који има риђу косу.*

риђо̀коса ж *женска особа риђе косе.*

ри́ђоња м (мн. ж) *риђ човек; мужјак риђе длаке.*

ри̏ђуша ж *риђа кобила или крава.*

ри́жа ж лат. бот. и агр. *в. пиринач.*

ри̏жи̑ште с *пиринчано поље.*

ри̏жото (ри̏жот) м итал. кув. *јело са рижом, пиринчем.*

ри̏за и **ри́за** ж *калуђерска одећа, мантија; хаљина, одећа.*

ри̏зи-би̏зи м итал. кув. *јело од пиринча и грашка.*

ри̏зик м итал. *излагање опасности, могућност страдања; спремност на одговорност за штету, губитак; спремност на опасност:* ~ у спорту, ~ у послу, прихватити ~.

ри̏зиковати, -кује̄м свр. и несвр. *изложити, излагати ризику, опасности, довести, доводити у питање, ставити, стављати на коцку:* ~ живот, ~ у новчаним трансакцијама.

ри̏зичан, -чна, -о *пун ризика, опасан:* ~ подухват.

ри̏зично прил. *с ризиком, опасно:* ~ возити, ~ улагати.

ри̏зично̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је ризично; опасност.*

ри̏злинг м нем. агр. *врста белог грожђа и вина добијеног од њега, грашевина.*

ри̏зница ж **а.** *просторија у којој се држе драгоцености.* **б.** *каса, благајна.*

ри̏знича̄р м *чувар ризнице, онај који рукује ризницом.*

ризо̀ид, -и́да м грч. бот. *у мн.: танки кончасти израштаји у биљака без корена, којима су причвршћене за подлогу (у јд.: такав израштај).*

ри̏зо̄м, -о́ма м грч. бот. *подземно стабло које служи као спремиште хране младој надземној биљци.*

ризо̀пода ж грч. зоол. *у мн.: разред праживотиња, протозоа које се крећу помоћу протоплазматичних израштаја, лажних ножица, кореноношци* Rhizopoda *(у јд.: таква праживотиња).*

ризо̀то м *в. рижот.*

ри̏ка ж (ри̑к м) **а.** *продорни, снажни гласови неких животиња (говеда, лавова).* **б.** фиг. *снажни, продорни гласови и звуци:* ~ топова, ~ мотора.

рика́вати, ри̏ка̄ва̄м жарг. *несвр. према рикнути (3).*

ри́кати, ри̑че̄м несвр. **1.** *испуштати продорне, неартикулисане гласове, оглашавати се риком:* говече риче. **2.** фиг. (нешто) *изражавати, испољавати риком.* – Гавран риче своју голу тугу.

ри̏ке̄ција ж (ри̏ке̄ций, -ија м) фр. мед. *микроорганизам мањи од бактерије, узрочник неких заразних болести (пегавац итд.).*

ри́кнути, ри̑кне̄м свр. **1.** *огласити се риком.* **2.** фиг. **а.** *сручити се, свалити се.* – Рикну међа. Рикну зид. **б.** *снажно потећи, провалити.* – Рикну река. **в.** *провалити се.* – Рикну кила. **3.** жарг. *умрети; покварити се.* – Рикну баба. Рикну ТВ.

рико̀рде̄р, -е́ра м енгл. *в. видео-рикордер.*

рико̀шет м фр. *одбијање пушчаног, револверског и сл. зрна од тврде подлоге.*

ри̏кша јапански **а.** ж *лака двоколица за превоз путника коју вуче човек.* **б.** м (мн. ж) *човек који вуче овакву двоколицу.*

ри̏ла̄ш, -а́ша м *в. риличар.*

ри̏лица ж *усни апарат издуженог облика код неких инсеката* rostrum, proboscis.

ри̏личā̄р м зоол. *у мн.: инсекти са усним апаратом претвореним у рилицу* Rhynchota *(у јд. такав инсект).*

ри̏личица ж *дем. од рилица.*

ри̏личнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на рилицу.*

ри̏ло с **а.** *в. сурла.* **б.** *в. рилица.*

ри́лце -а и -ета с *дем. од рило.*

ри̏љати, -а̄м и **ри́љати,** ри̑ља̄м несвр. **1.** *ашовом дубоко копати земљу.* **2.** *рити, ровити (о свињи и сл.).* **3.** разг. *тешко, напорно радити.*

ри̏ља̄ч, -а́ча м *радник који риља земљу.*

ри̏љевина ж *изриљано земљиште.*

ри́ма ж грч. *гласовно понављање, подударање на крају двају или више стихова, слик, срок:* дактилска ~, женска ~, леонинска ~, мушка ~.

ри̏ма̄ријум, -а м *речник или списак речи које се римују.*

ри̏мовати, -мује̄м свр. и несвр. *(ис)певати, саставити, састављати стихове у римама.* ■ **~ се** *подударити се, подударати се гласовно и акценатски;* фиг. *бити у складу, сложити се, слагати се.*

римока̀толик и **римокато̀лик** м *католик.*

римока̀толикиња и **римокато̀ликиња** ж *католикиња.*

римока̀толичкӣ и **римокато̀личкӣ,** -а̄, -о̄ *католички:* ~ црква.

ри̑мскӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на Рим и Римљане.* **2.** *римокатолички, католички.* • **~ број(еви)** *в. под број.* **~ календар** *грегоријански, нови календар.*

ри̏нг м енгл. спорт. *боксерско и рвачко борилиште.*

рингера́ја ж нем. *дечја игра у колу.*

ри̏нгишпил м нем. *в. вртешка (1).*

ри́нгла ж (ген. мн. -лӣ) нем. *гвоздени прстен, колут којим се затвара гвоздена плоча на шпорету; округла плоча на електричном шпорету на којој се кува.*

рини́тис и **рини̏тис** м мед. грч. *упала слузнице носа с појачаним лучењем слузи.*

рино̀лог м *лекар специјалиста за болести носа.*

риноло̀гија ж грч. мед. *наука о болестима носа.*

ри̑нтати, -а̄м несвр. *радити тежак посао запињући из све снаге, динчити, издирати, теглити.*

ри̏нути, -нēм свр. **1. а.** *одгурнути, одбацити; отиснути од себе:* штапом ~ мрцину с пута. Рину је у пропаст. **б.** *отиснути од обале, поринути (лађу):* ~ лађу у море. **2.** *зарити, забости.* – Копље му рину кроз груди. **3.** *зарити се, забости се.* – Гранате ринуше у земљу.

ринфу́за ж лат. *роба која је у расутом стању, без вреће и омота, рефуза.*

рио̀лит, -и́та м мин. *врста магматске стене образоване хлађењем лаве на површини;* уп. липарит.

ри̏оце *в. рилце.*

рип- *в. хрип-.*

ри̏пида ж грч. цркв. *округла икона са зракастим оквиром, причвршћена на дужи штап, коју православни носе на литијама.*

ри̏плēј м енгл. *поновљени (често успорени) снимак.*

ри̏пс м енгл. *врста тканине са попречним рељефним нитима.*

ри̑с[1] м (мн. ри̑сови) зоол. *крволочна звер из пор. мачака* Lunx lynx; фиг. *љут, разјарен човек.*

ри̏с[2] и **ри̑с** м нем. *пакет хартије за писање.*

ри̏с[3] м нем. *горњи део стопала; горњи део обуће који долази на овај део ноге.*

ри̑саст, -а, -о *сличан рису (о домаћим животињама).*

ри̏сати, ри̏шēм несвр. рег. или арх. *в. цртати.*

ри̑сић м *дем. и хип. од рис*[1].

ри̑сјӣ, -ā, -ē *који се односи на риса*[1]*:* ~ кожа, ~ младунче, ~ поглед.

риска̀нтан, -тна, -о *ризичан.*

риска̀нтно прил. *ризично.*

риска̀нтнōст, -ости ж *ризичност.*

риски́рати, ри̏скӣрāм свр. и несвр. фр. *ставити, стављати на коцку; изложити се, излагати се опасности, ризиковати;* уп. рескирати: ~ живот, ~ имовину; ~ да буде убијен.

ри̑совина ж *крзно риса.*

ри̑т, ри́та м (мн. ри́тови) *мочвара, баруштина.*

ри̏та ж нем. **1. а.** *поцепан комад одеће, дроњак, крпа; подерана одећа, прња.* **б.** мн. пеј. *одећа, одело:* сељачке ~, грађанске ~. **2.** пеј. *одрпанац, одрпанко; безвредна особа ништарија, бедник:* ~ од човека.

ри̏тав, -а, -о *сав у ритама, дроњав, подеран;* фиг. *јадан, бедан:* деца ~, живот ~.

ри̏там и **ри̑там,** -тма м (мн. ри̏тмови и ри̑тмови) грч. **1.** *смењивање или понављање јединица, елемената (обично у неком складу, по неком правилу) у одређеним просторним и временским размацима:* музички ~, ~ стиха, ~ рада, ~ покрета. **2.** *правилност у измењивању, склад, хармонија.*

ри̏тамскӣ и **ри̑тамскӣ,** -ā, -ō *који се односи на ритам:* ~ ток песничке фразе.

ри̏тамски и **ри̑тамски** прил. *у одређеним размацима, уједначено, ритмично.*

ри̏тати се, -āм се и **ри́тати се,** ри̑тāм се несвр. *бацакати се ногама, гицати се.*

ри̏тер м нем. *витез.*

ри̏терн м енгл. спорт. *враћање лопте после противничког сервиса (обично у тенису).*

ритерни́рати, -ѐрнӣрāм свр. и несвр. спорт. *(по)слати натраг, вратити, враћати сервирану лопту (у тенису).*

ри̏терскӣ, -ā, -ō *витешки.*

ри̏терство с *витештво.*

ри̏ти, ри̏јēм несвр. [гл. им. ри̏јēње с] **1. а.** *рилом, њушком разгртати земљу (о кртици, свињи и др.); изривати, копати.* – Гранате су риле земљу. **б.** фиг. *тајно радити против некога, роварити.* – Агенти рију по надлештвима. **2.** фиг. *тражити насумице претурајући по нечему:* ~ по орману, ~ по стварима.

ри̏тина ж *аугм. и пеј. од рит.*

ри̏тина ж *аугм. и пеј. од рита.* – Обучен је у ритине.

ри̏тица ж *дем. и хип. од рита.* – Да и ритицу обуче, она је лепа.

ри̏тӣште с *земљиште под ритом, рит.*

ритмиза́ција ж *ритмичка обрада; ритам.*

ри̏тмизовати, -ујēм (ритмизи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. *изразити, изражавати у одређеном ритму; ритмички уобличавати.*

ри̏тмика ж грч. **1.** *скуп свих ритамских елемената у плесу, музици, гимнастици; ритам.* **2.** *наука о ритму.* **3.** *гимнастичке вежбе уз пратњу музике, ритмичка гимнастика.*

ри̏тмичан, -чна, -о и **ри̏тмичкӣ,** -ā, -ō *који је дат у правилном ритму, равномеран.*

ри̏тмички и **ри̏тмично** прил. *у ритму, равномерно; уједначено:* ~ вежбати; ~ ударати.

ри̏тмичнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је ритмично; равномерност.*

ри̏тнути, -нēм свр. *ударити ногом.* – Кобила га је ритнула. ■ **~ се** *замахнути ногом.* – Коњ се ритнуо.

ри̑тскӣ, -ā, -ō *који се односи на рит:* ~ биље, ~ шљука.

риту̀ал, -а́ла м лат. *обред, церемонија, церемонијал.*

ри̏туāлан, -лна, -о *који се односи на ритуал; церемонијалан:* ~ игра, ~ плес, ~ покрет; ~ убиство.

ри̏туāлно прил. *на ритуалан начин, свечано; церемонијално.*

ри̏хтати, -āм несвр. нем. *доводити у ред, дотеривати, удешавати; утеривати (некога у ред).*

ри̏цинус м **а.** бот. *вишегодишња индустријска биљка* Ricinus communis, *из чијег се плода вади уље.* **б.** *уље од ове биљке.*

ри̏цинусов, -а, -о *који се односи на рицинус, који потиче од рицинуса:* ~ уље.

ри̏ш м фр. *набрана трака као украс на одећи.*

ри̏шкати, -āм несвр. *плитко, помало рити.*

р̏мбати, -āм несвр. пеј. експр. *радити грубе, најтеже послове, ринтати.* – Рмба и тегли ко во.

р̏мпалија м (мн. ж) *телесно развијен и снажан човек, људескара.*

ро̑б, ро̀ба м (мн. ро̀бови) **1.** *особа која је у робовласничком систему била у потпуном власништву господара, обесправљена особа;* фиг. *покорна особа која ћутке ради и подноси обесправљеност, понижавања, неправде, грубости.* **2.** *онај чију је земљу освојио непријатељ лишавајући га грађанског права, човек без слободе; побеђен и лишен слободе, ратни заробљеник.* **3.** (некога, нечега) *човек који без икаквог отпора подноси нечију неограничену власт, човек који се̏ потпуно преда некаквој страсти, заносу и сл.:* ~ деце, ~ дужности, ~ алкохола.

ро̏ба и **ро̀ба** ж (мн. ø) итал. **1.** *материјални производ људског рада намењен тржишту, предмет трговине ради задовољења разних људских потреба.* **2.** *одећа, одело, рубље; тканина:* официрска ~, шал од индијске робе. • **лака ~** *девојка, жена која се лако може освојити, која се лако подаје мушкарцима.*

ро̀бија ж **1.** *казна лишавања слободе, обично с принудним радом; издржавање те казне.* **2.** фиг. *врло тежак посао; живот под тешким условима.*

робѝјати, -āм несвр. *издржавати робију, бити на робији.* **2.** *в. робовати (1б).*

робѝјāш, -а́ша м *осуђеник који издржава казну робије.*

робија̀шица ж *жена робијаш.*

робѝјāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на робијаше, који припада робијашима:* ~ радионица, ~ одело.

робѝјāшница ж *затвор, тамница.*

ро̀бинзо̄нскӣ, -ā, -ō *који је као у Робинзона, усамљенички, самотнички:* ~ живот.

ро̏биња ж *жена роб.*

ро̏бињица ж *дем. и хип. од робиња.*

ро̀бити, -ӣм несвр. **1.** *одводити у ропство, заробљавати.* **2.** *силом одузимати, односити (робу, новац, драгоцености), пљачкати.*

ро̀бица ж *дем. и хип. од роба.*

ро̏бље с (мн. ø) *зб. им. од роб.* • **бело** ~ *жене које су откупом или на силу одведене у хареме или јавне куће.*

ро̏бнӣ, -ā, -ō *који се односи на робу:* ~ резерве, ~ размена. • ~ **кућа** *велика продавница за продају на мало разноврсне робе.*

робноно̀вчанӣ, -ā, -ō у изр. ~ **привреда** *привреда која производи робу за куповину новцем, новчана привреда.*

робо̀вати, ро̏бујēм несвр. **1. а.** *бити роб, живети у ропству.* **б.** (некоме, нечему) *радити за другога;* фиг. *бити сав предан некој страсти, заносу, служби, нечијој власти и сл.* **2.** *в. робијати.*

робо̀власнӣк м ист. *власник робова, припадник класе власника робова.*

робо̀власничкӣ, -ā, -ō *који се односи на робовласнике и робовласништво:* ~ класа, ~ систем.

робо̀власнӣштво с ист. *прва класна друштвено-економска формација, у којој робовласник располаже не само средствима за производњу и радом робова, већ и њиховим животом.*

ро̀бовскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на робове:* ~ рад, ~ устанак. **2.** *покоран, понизан, ропски:* ~ душа.

ро̏бот м чеш. **1.** *електронски дириговани аутомат, често направљен према људском лику, који обавља различите операције.* **2.** фиг. *послушни, слепи извршилац наређења или програмираних поступака.*

ро̏ботскӣ, -ā, -ō *који се односи на роботе, својствен роботу.*

ро̀бустан, -с(т)на, -о лат. *снажан, чврст; неотесан, сиров:* ~ голијати.

ро̀бус(т)нōст, -ости ж *особина или стање онога који је робустан.*

ро̑в, ро̏ва м (мн. ро̀вови) **1. а.** *дугачак и дубок прокоп у земљи; јама, рупа.* **б.** вој. *прокоп на борбеној линији као утврђење и заштита војника од непријатељске ватре, шанац.* **2.** *подземни ходник, подров, тунел.*

рова́рити, ро̀вāрӣм несвр. **1.** *потајно, подмукло радити против некога или нечега; изазивати раздор, неслогу, сплеткарити, интригирати:* ~ по туђим земљама, ~ по селу. **2.** *изазивати немир, копкати, узнемиравати.* – Мисли роваре по глави.

ро̀вати, ру̏јēм несвр. **1.** *рити, копати.* **2.** *роварити, бушкати.*

ро̀вац, -вца м зоол. *велики, мрки инсект правокрилац, који копа подземне ровове и уништава корење младог биља* Gryllotalpa vulgaris.

ро̀вāш[1], -а́ша зоол. *у мн.: род малих гуштера* Ceineidae *закржљалих ногу који живе под земљом (у јд.: такав гуштер).*

ро̀вāш[2], -а́ша м *белега, зарез, жиг (обично на телу животиње) као знак распознавања.*

ро̀вāшен, -а, -о **1.** *трп. од ровашити.* **2.** *упадљив, уочљив по некој телесној мани, специфичном обележју; извикан, озлоглашен.*

рова́шити, ро̀вāшӣм свр. и несвр. *жигосати, ставити, стављати ровош (2); оставити жиг, траг, обележити.*

ро̏вина ж *разривено место, рупа, јама, јаруга:* на путу ~.

ро̀вит (ро̏вит), -а, -о **1.** *меко скуван (о јајету).* **2.** *подложан болестима, слаб, неотпоран (као последица нежног здравља или прележане болести):* ~ плућа.

ро̀вити, -ӣм несвр. [гл. им. ро̀вљēње с] **1.** *рити, копати, поткопавати:* ~ по буњишту. Валови брег рове. **2.** фиг. *изазивати немир, копкати, узнемиравати.* – Неверица му по уму рови. **3.** *в. роварити (1).* – Рове да будем сведок против тебе.

ро̀витōст (ро̏витōст), -ости ж *стање, особина онога што је ровито.*

ро̑вка ж зоол. *у мн.: породица малих сисара бубоједа, мишјег изгледа, шиљате њушке, мекане длаке, непријатног мириса* Soricidae *(у јд.: такав бубојед):* водена ~, пољска ~, шумска ~.

ро̀вовскӣ, -ā, -ō *који се односи на ровове:* ~ битка, ~ положај.

ро̑вчица и **ро̀вчица** ж зоол. *в. ровка.*

ро̑г, ро̏га м (мн. ро̏гови; зб. им. ро̀гōвље с (мн. ø)) **1.** *рожнати, коштани, шиљат израштај на глави неких животиња; такав израштај на глави неких митолошких бића (ђавола и сл.);* фиг. *симбол преварeног мужа.* **2.** (обично у мн.) *пипци, тицала (код неких инсеката, пужева).* **3. а.** *направа од рога (1) или неке рожнате материје за давање звучних сигнала (у лову и сл.).* **б.** муз. *лимени дувачки инструмент.* **4. а.** *оно што обликом подсећа на шиљат израштај (шиљат крај, избочина, крак):* шешир са три рога, месечеви рогови, рогови мараме под вратом. **б.** *испружен прст као знак ругања, поруге:* показати рогове (роге) некоме. **5.** (обично у мн.) *коса греда кровне конструкције; крај греде који стрши изван стрехе.* • **дати, продавати некоме ~ за свећу** *преварити, подвалити, обманути некога.* **дувати у један (исти) ~** *в. под дувати.* **наби(ја)ти, натаћи, натицати рогове мужу** *преварити, варати (мужа), (из)вршити прељубу.* **показ(ив)ати, дићи, дизати рогове** *бити, постати ратоборан; бунити се.* ~ **(из)обиља** *посуда у облику великог рога пуна воћа и цвећа, као симбол обиља и богатства.* **с(а)терати (сабити, ставити и сл.) некога у (козји) рог, сломити, стући рогове некоме** *онемогући некога, довести у шкрипац, уништити.* **слагати се као рогови у врећи** ир. *не слагати се међусобно.* **увући рогове** *повући се, устукнути (после пораза).* **ухватити бика за рогове** *поступити одлучно, енергично, брзо.*

ро̏гаљ, -гља м **1.** мат. *простор који ограничавају најмање три равни које се секу, угао, ћошак геометријског тела:* ~ коцке. **2.** *в. рог (4):* ~ кифле, ~ мараме. **3.** *угао куће, улице, ћошак, раскршће.* – Она га на рогљу улице заустави. **4.** *в. рог (5).*

ро̀гат, -а, -о **а.** *који има (велике) рогове:* ~ јелен, ~ ђаво. **б.** фиг. *кога жена вара (о мужу), преварен.* **в.** *који има врхове, шиљат:* ~ капа. **г.** (у им. служби) м *нечастиви, ђаво.* Рогати долази само ноћу. • **рогато „е"** *графички знак у латиници за обележавање „јата".* **шут са рогатим** *слабији против јачег.*

ро̀гāч, -а́ча м **1.** бот. *зимзелено дрво* Ceratonia Siliqua *чији су плод јестиве меснате и слатке махуне, чоколадне боје.* **2.** зоол. *в. јеленак* Lucanus cervus.

рога́чити, ро̀гāчӣм несвр. [гл. им. рога́чēње с] (обично у изр. ~ **очи**) *широко отварати (очи), гледати зачуђено, забезекнуто, бечити.* ■ ~ **се** *широко се отварати (о очима), гледати зачуђено, бечити се.*

ро̏гља и **ро̀гља** ж *в. рогуље;* уп. рогље.

ро̀гљāш, -а́ша м зоол. *в. јеленак (2).*

ро̏гље, -гāљā ж мн. *в. рогуље.*

ро̀гљић, -а и **ро̀гљӣћ**, -ӣћа м *дем. и хип. од рогаљ.*

ро́го, -а, и -ē м нар. *в. рогоња.*

ро̏гобāтан, -тна, -о **а.** *нескладан, извитоперен, накарадан, неправилан:* ~ превод, ~ синтакса, ~ језик. **б.** *незграпан, неприкладан, робустан:* ~ наредба.

ро̏гобāтно прил. *неприкладно, накарадно, незграпно.*

ро̏гобāтнōст, -ости ж *својство, особина онога што је рогобатно, нескладност:* стилска ~, ~ у превођењу.

ро̏говина ж *материја од које се састоји рог, рожина.*

ро̀гоз м бот. *у јд.: врста мочварне траве са тврдим, сабљастим листовима, употребљава се за плетење асура, торби и сл.; шаша, шевар* Typha latifolia *(у мн.: породица таквих трава).*

ро̀гозан, -зна, -о *обрастао, прекривен рогозом; направљен од рогоза:* ~ мочвара, ~ кров.

ро̀гозина ж *груб ћилим, покривач, простирка исплетена од рогоза, асура.*

ро́гоња м (мн. ж) *онај који има (велики) рог, рогове; во великих рогова;* фиг. ир. *преварени муж.*

ро̀гуље, ро̏гӯљā ж мн. *дуже виле (обично дрвене) са два крака за набадање сена, сламе.*

рогу́шити, ро̀гӯшӣм несвр. [гл. им. рогу́шēње с] *дизати нешто у вис (уши, длаку), ћулити, кострешити.* ■ **~ се 1.** *постајати накострешен, дизати се увис; надизати се, уздизати се.* – Коњ се рогуши. Ћебе се рогуши. **2. а.** *заузимати надмен став, правити се важан, охолити се, кочоперити се.* **б.** *испољавати срџбу, љутњу, незадовољство; жестити се, гневити се, бунити се, гунђати:* ~ на неправду.

рôд, ро̏да м (мн. ро̀дови) **1. а.** *најближа родбина, сродници, својта, рођаци:* женин ~, даљи ~, близак ~. **б.** *потомци, сродници истог заједничког претка, лоза:* ~ Карађорђевића, стари ~ Кашиковића. **2.** *производ, плод, принос (земље, воћа итд.); процес рађања, усевања, сазревања (плода):* добар ~ јабука, ~ кукуруза; поспешити ~ ђубрењем. **3.** *пол, спол (људи, животиња):* мушки ~, женски ~. **4.** *сој, раса, врста:* људски ~. **5.** ист. *првобитни облик друштвено-економске организације у примитивној заједници, родовска заједница, племе, братство.* **6.** биол. *јединица за класификацију биљака и животиња, виша од врсте, нижа од породице (фамилије):* ~ паса, ~ ружа. **7.** *уопште група, скупина нечега исте врсте што чини целину:* ~ војске, ~ оружја. **8.** књиж. *врста, облик књижевне творевине:* ~ романа. **9.** лингв. **а.** *иманентно својство именица по којем се оне (у српском и многим другим језицима) деле на оне мушког, на оне женског и на оне средњег рода.* **б.** *граматичка категорија заменица, придева и променљивих бројева, чији је облик условљен родом именице уз коју стоје, одн., код личних заменица за 3. л., (и) полом бића на које се упућује.* • **бити у роду (с неким)** *бити у родбинским везама, сродству (с неким).* **глаголски ~** лингв. *класификациона морфлошка и синтаксичка категорија по којој се глаголи деле на оне који морају или могу имати именичку (или заменичку) допуну у ак. (или ген.) без предлога (прелазне), на оне које не могу имати такву допуну (непрелазне) и на оне који су праћени повратном речцом „се" (повратне).* **граматички ~** лингв. *род именица заснован на морфолошким обележјима именице и непосредног конгруентног атрибута који се уз њу употребљава.* **ни ~ ни помози бог** *в. под бог;* уп. и помозбог. **природни ~** лингв. *род именица које означавају бића заснован на разликовању полова (мушког и женског).* **~ рођени** *врло близак, најближи род.*

ро́да ж зоол. *велика птица селица из рода штакара* Ciconia ciconia; фиг. ир. *висока и краката жена.*

ро̏дан, -дна, -о **а.** *способан за рађање, доношење плода, плодан; који даје богат род, плод:* племе од рода ~, ~ година. **б.** *пун рода, зрелих плодова:* ~ зрели дуд. **в.** *богат, изобилан, берићетан:* ~ Војводина.

рода̀рица ж *у мн.: ред птица* Ciconiiformes *које живе уз реке и мочваре (у јд.: таква птица).*

родбѝна и **ро̏дбина** ж зб. (мн. ø) *сва лица са којима се неко налази у међусобном сродству, рођаци, сродници, својта.*

ро̀дбинскӣ и **ро̏дбинскӣ,** -ā, -ō *који се односи на род, родбину, сроднички:* ~ везе.

ро̏део м шпан. *такмичење каубоја у јахању коња.*

рôдијум (рôдӣј, -ија) м хем. *бео метал из групе платинастих метала,* Rh.

ро̀дӣља и **ро̀дилља** ж *она која рађа, доноси плод; породиља:* земља ~, жена ~.

ро́дин, -а, -о *који припада роди:* ~ гнездо. • **~ кљун** бот. *жива трава* Erodium cicolium.

ро̀дитељ м (инстр. -ем) **1. а.** *отац.* **б.** *мајка.* **в.** *онај који је као родитељ, старалац, хранилац:* брате, мили родитељу. **2.** мн. **а.** *отац и мајка.* **б.** *мужјак и женка који имају потомство:* родитељи са педигреом. **3.** фиг. *творац, оснивач, зачетник:* ~ идеалистичке филозофије.

родитѐљица ж *она која рађа, женка; жена родитељ, мајка.*

ро̀дитēљка ж *жена родитељ, мајка, мати.*

ро̀дитељскӣ, -ā, -ō *који припада родитељима, који потиче од родитеља:* ~ дом, ~ састанак, ~ брига.

ро̀дитељски прил. *као родитељ, попут родитеља:* ~ се бринути.

ро̀дити, ро̏дӣм свр. **1.** *донети на свет (дете), породити се (о жени):* ~ дете. – Жена не може лако да роди. **2. а.** *донети, дати (род, плодове), понети, успети (о усевима, воћкама).* **б.** (нечим или без допуне) *добро понети, донети добар род, испунити се обиљем плодова.* – Година добро роди. Башта родила. Лоза родила. **3. а.** (нешто) *изазвати настајање, постојање нечега, створити, произвести, изградити:* ~ сумњу. Народ роди херојску војску. **б.** (обично у имп.) разг. *створити, пронаћи нешто што је немогуће, чега нема.* – Роди већ једном тај новац! **4.** несвр. *давати, доносити род, принос, успевати (о пољопривредним културама).* – То чувено вино роди овуда око Фрушке горе. ■ **~ се 1. а.** *доћи на свет рођењем (о детету).* **б.** *водити порекло, бити родом:* ~ у трговачкој породици. **в.** (уз негације) *не бити на свету, не наћи се, не постојати.* – Неће се родити тај који би је био достојан. **2.** фиг. **а.** *настати, постати, створити се.* **б.** *појавити се изненада, пасти на ум, искрснути, синути (о идеји, мисли, жељи).* **в.** *проистићи, потећи, изродити се (као резултат нечега).* – Из једне освете роди се друга освета. **3.** фиг. *појавити се, изронити, помолити се (о Сунцу).* **4.** фиг. разг. *ослободити се мука, тешкоћа, одахнути, осетити олакшање.* – Није умрла него се родила. • **бити (као) рођен, родити се за нешто** *бити предодређен, веома погодан, способан (за нешто).* **кад на врби роди грожђе** *в. врба (изр.)* **не роди (више), није родила мајка** *не постоји, нема тога (таквога), не може се наћи.* **поново (изнова) се родити** 1) *осетити велико олакшање, живнути (обично после какве тешкоће).* 2) *преобразити се, изменити се.* **~ мечку** *в. мечка (изр.).* **родити се под (не)срећном звездом** *бити (не)срећан у животу.* **родити се у кошуљи** *в. кошуља (изр.).* **тресла се гора родио се миш** *в. миш (изр.).*

ро̏дица ж *рођака, рођакиња.*

ро́дица и **ро̀дица** ж *дем. и хип. од рода.*

ро̏днӣ, -ā, -ō *који се односи на рођење (место), порекло (некога, нечега):* ~ место, дедов ~ крај. **2.** *матерњи (језик, говор).*

ро̏дница ж анат. *спољни део женског полног органа* vagina.

ро̏днōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога што је родно, што обилно рађа, плодност.*

ро̀довскӣ, -ā, -ō *који се односи на род (као друштвену формацију):* ~ заједница, ~ уређење.

рододе̏ндрон м грч. бот. *украсна биљка* Rhododendron.

ро̏дољуб и **родо̀љуб** м *онај који воли, љуби своју домовину и свој народ, патриота.*

ро̏дољӯбан и **родо̀љубан,** -бна, -о *в. родољубив.*

родољу́бац, -у́пца м *в. родољуб.*

родољу́бив, -а, -о *који воли, љуби свој народ, своју домовину; испуњен родољубљем, патриотски:* ~ народ, ~ говор.

родољу́биво прил. *на родољубив начин, патриотски.*

родољу́бивост, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство онога који је родољубив, онога што је родољубиво:* ~ маса, ~ народа.

родо̀љӯбље и **ро̏дољӯбље** с *љубав према свом народу, домовини, патриотизам.*

родољу́бнōст и **родо̀љубност,** -ости ж *в. родољубивост.*

родо̀љупка и **ро̏дољӯпка** ж *жена родољуб.*

ро̏дом прил. *по рођењу, с обзиром на рођење, пореклом:* родом из Книна, ~ господин.

родона́челнӣк м **а.** *зачетник рода; старешина рода, најугледнији човек у роду:* ~ породице. **б.** фиг. *зачетник, покретач, предводник, оснивач (нечега):* ~ српског песништва.

родона́челница ж *жена родоначелник.*

ро̏дооскврњéње и **родооскврње́ње** с *в. родоскврнуће:* срамно ~ постеље.

родоскврна́вљēње с *в. родоскврнуће.*

ро̏доскв̑рнӣ, -ā, -ō *који се односи на родоскврнуће, на родоскврњење:* ~ љубав.

родоскврну́ће с *ступање у брак, у полне односе са крвним сродником, брак, полни однос између крвних сродника, инцест.*

родоскрв- *в. родоскврв-.*

ро̏дослōв м **а.** *историја, лоза, стабло неке породице, генеалогија:* ~ Карађорђевића. **б.** *документ спис, цртеж о пореклу, прецима; педигре:* родослов енглеских племића. Расни коњи имају родослове.

ро̏дослōван, -вна, -о *који се односи на родослов:* ~ стабло.

ро̏дослōвље и **родо̀слōвље** с *родослов.*

ро́ђа м *у хип. значењу: рођак;* уп. рођо.

ро̏ђāк м **1.** *онај који је с неким у родбинској вези, у сродству, сродник, род.* **2.** (у вок.) фам. *као узречица за истицање блискости међу говорницима.* – Рођаче, идемо ли на утакмицу?

ро̀ђака (рођа̀киња) ж *женска особа, рођак, родица.*

рођа̀кати, -āм несвр. (често ир.) *називати некога рођаком:* ~ људе. ■ ~ **се** *узајамно се називати рођаком.*

рођа́чити се, ро̀ђāчӣм се несвр. [гл. им. рођа́чēње с] *ступати у родбинске односе, орођавати се (с неким).*

ро̏ђāчкӣ, -ā, -ō *који је у вези с рођацима, својствен рођацима:* ~ крв, ~ интимност.

ро̏ђāчки прил. *на рођачки начин, као рођак, као рођаци:* разговарати ~, ~ гостити.

ро̏ђен, -а, -о *трп. од родити (се).* • **бити ~ за некога, нешто** 1) *бити створен, предодређен, богомдан за нешто.* 2) *имати изразите способности, дар за нешто.* **као од мајке рођен** *без одеће, го.*

ро̏ђендāн м *дан нечијег рођења; прослава везана за тај дан.*

ро̏ђендāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на рођендан:* ~ славље, ~ поклон.

ро̀ђенӣ, -ā, -ō **1. а.** *који је у блиској родбинској вези, блиском крвном сродству, прави:* ~ брат, ~ мајка, ~ рођак. **б.** *који је у вези са властитим рођењем, пореклом, местом, родни:* ~ груда. **в.** *који је нешто с обзиром на рођење, порекло, прави:* ~ Банаћанин, ~ Београђанин. **2.** (често у им. служби) **а.** *близак по роду; драги вољени:* побратим најрођенији. **б.** *као узречица у значењу: драги, мили.* – Од милости звао ме је рођени. **3.** *свој сопствени, властити.* – Деца се отуђују од рођених родитеља. **4.** фиг. *који је по природи, истински, богомдани:* ~ песник, ~ сликар.

рође́нче, -ета с (мн. ø; зб. им. ро̀ђенчāд ж) *новорођенче.*

рође́ње с **а.** *долазак на свет рађањем; порођај:* ~ кћери, дан рођења. **б.** фиг. *постанак, настанак (нечега):* ~ слике, ~ песме.

рође́њем прил. **а.** *по рођењу, по пореклу, родом, пореклом:* ~ није из нашег места. **б.** *од рођења, по судбини.*

ро́ђо, -а и -ē м *у хип. значењу: рођак;* уп. рођа.

ро̏жан, -жна, -о и **ро̀жан,** -а, -о *в. рожнат.*

ро̏жаст, -а, -о *рожнат.*

рожда̀нӣк, -ӣка м *књига из које се чита судбина.*

рождѐство с цркв. *рођење (Христово); црквена песма која се пева за Божић.*

ро̀жина ж **1.** *аугм. од рог.* **2.** *кошчато, окоштало ткиво (нокат, копито).*

ро̀жић, -а и **ро̀жӣћ,** -ӣћа м *дем. и хип. од рог.*

ро̀жнат, -а, -о **1.** *начињен од рога; коштан:* ~ оквир за наочаре, рожнате крљушти, китове рожнате плоче. **2.** *стврднут, сасушен, окоштао.*

ро̀жнӣк, -ӣка м *в. рог (5).*

ро́жњача (ро́жница) ж анат. *предњи провидни и испупчени део очне јабучице, који пропушта светлост,* Cornea.

ро́за прид. непром. нем. *в. розе.*

ро́зати се, ро̑зāм се несвр. *скупљати се, набирати се, падати тако да се праве набори (обично о чарапама).*

ро̏зга ж (дат. -ги; ген. мн. -гӣ) **а.** *одсечена већа рачваста грана, мотка која служи за подупирање нечега.* **б.** *дугачка мотка (са рачвама или без њих) која се побија у земљу и око које се дене сено, детелина и сл.* **в.** фиг. *сувише мршава жена.*

ро́зе прид. непром. нем. *ружичаст:* ~ хаљина.

розѐта ж фр. **1.** архит. *украсни округли орнамент сличан ружином цвету са стилизованим латицама:* прозорска ~. **2.** *најчешћи облик избрушеног дијаманта.* **3.** *значка, кокарда која се носи у рупици капута као обележје ордена, чланства неког удружења и сл.*

розѐтла ж бот. *в. смрдљевак.*

ро̀зикаст, -а, -о *ружичаст:* ~ цвет.

ро̑ј, ро̏ја м (инстр. ро̏јем; мн. ро̏јеви) **1.** *скуп пчела које су се излегле од једне матице у истој кошници и чине посебну заједницу.* **2.** *мноштво инсеката у лету.* **3.** фиг. *гомила, група; мноштво:* ~ жена; ~ мисли.

ројали̏зам, -зма м фр. *систем краљевске, монархистичке владавине; оданост, привржeност, верност краљу и ројалистичком систему, монархизам.*

роја̀лист(а), -ē м (мн. -сти) фр. **а.** ист. *присталица краља и монархије у Француској за време Револуције.* **б.** *уопште присталица ројализма, монархиста.*

ројали̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на ројалисте и ројализам:* ~ преврат, ~ странка.

роја̀листкиња ж *жена ројалист(а).*

ро̀јити се, -ӣм се несвр. [гл. им. ро̀јēње с] **1.** *излазећи из кошнице стварати нови рој одвајајући се од старе матице (о пчелама).* **2.** фиг. **а.** *рађати се, настајати у великом броју, множити се.* – Ројила ти се деца. Часописи се у последње време роје. **б.** *појављивати се у великом броју, нагомилавати се.* – Звезде се роје. **в.** *окупљати се, збијати се у гомилу око нечега.* – Људи се роје око суднице. **3.** фиг. безл. *ковитлати се, комешати се, бучати, жагорити.* – Свуда се ројило од витезова из разних пукова.

ро̀јић, -а и **ро̀јӣћ,** -ӣћа м *дем. и хип. од рој.*

ро̑јта м мађ. арх. *украсна реса, кићанка.*

ро̑к, ро̏ка м (мн. ро̀кови) **1.** *дужи или краћи временски период у току којег треба нешто да се изврши, догоди:* у року од месец дана. **2.** *дан, час кад нешто доспева, треба да се обави, изврши, одређено време, термин; доба, време кад нешто по природи ствари, нормално доспева дешава се:* ~ наплате меница; пре рока оседети. **3.** *временски период, ток, одсечак; дужина трајања, постојања (некога нечега); век:* у року од два сата; кратак животни ~, ~ трајности два дана. • **испунити ~** *завршити обавезу на време.* **отказни ~** *одређено време које може или мора проћи пре усвајања, испуњења отказаног захтева.* **служити (војни) ~** воj. *бити на обавезној војној обуци, у редовном војном кадру, служити војску.* **то иде, спада у ~ службе** ир. *то спада у редован посао, то се мора урадити, издржати.*

ро̏к м енгл. *врста модерне музике; плесна игра уз ту музику.*

рока́да ж шп. шах. *истовремено премештање краља и топа на одређена поља, по утврђеним правилима;* фиг. *узајамна замена места, улоге, премештање:* велика ~, мала ~; ~ у послу.

рокенрол м енгл. *врста модерног плеса.*

ро̀кер м *извођач рок музике; присталица рок музике.*

ро̀керскӣ, -ā, -ō *који се односи на рокере и рок музику.*

ро̀кет м и **рокѐта** ж итал. *кратка бела кошуља, литургијска одежда католичких свештеника у обредима изван мисе.*

роки́рати, ро̀кӣрāм свр. и несвр. шах. *(из)вршити рокаду.* ■ ~ **се** фиг. *заменити, замењивати место, положај, преместити се, премештати се.* – Непријатељ се рокира с левог на десно крило.

ро̏кнути, -нēм свр. **1.** *свр. према роктати.* **2.** експр. **а.** *грунути, опалити, пући.* – Рокнуше бомбе. **б.** *банути, хрупити:* ~ на врата.

ро̀ко̄внӣ и **ро̏ко̄внӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на рокове.*

ро̀ко̄вни̑к и **ро̏ко̄вни̑к** м *бележница са датумима која служи као подсетник за обавезе и послове везане роком.*

роко̀ко̄, -о̀а м фр. *уметнички стил у XVIII в. који се одликује кићеним и раскошним облицима, мноштвом детаља и пастелним бојама.*

роко̀ко̄ прид. непром. *који је у вези са стилом рококоа, раскошан, декоративан:* ~ огледало.

ро̏ктаво прил. *као кад се рокће, слично рокташу, рокћући:* смејати се ~.

ро̀ктати, ро̏кће̄м несвр. **1.** *испуштати гласове, гроктати (обично о свињи).* **2.** *испуштати неартикулисане гласове (о људима); смејати се грохотом, грохотати.*

ро́ла и **ро̏ла** ж фр. поз. *улога.*

ро̀ла̄т, -а́та м *врста колача савијеног у ролну.*

ро́лати, ро̂ла̄м несвр. нем. *увијати, савијати у круг, у ролну.*

ролѐтна (ген. мн. -нӣ) (ролѐта (ген. мн. -е́та̄)) ж нем. *заштитна завеса начињена од низа спојених ребара која се најчешће намотава на ваљкасту осовину на прозору, вратима и сл.*

ро̂лка ж (дат. ро̂лци и ро̂лки; ген. мн. ро̂лкӣ) *мајица са ролкрагном.*

ро̂л-кра́гна ж *округла крагна која стоји уз врат.*

ро́лна ж (ген. мн. -нӣ) нем. *свитак, смотуљак хартије, тканине, труба, бала.*

ро̀ло̄, -о̀а м фр. *ролетна.*

ро̀лшуа, -уе̄ ж (обично у мн.) нем. *котураљка.*

Ро̂м м ромски *припадник народа пореклом из Индије који живи у разним земљама, често у номадским и полуномадским групама, Циганин.*

Ро̀ма̄н м (обично у мн. Рома́ни) **1.** *у мн.: општи назив за народе Римског царства (у јд.: припадник неког од тих народа).* **2.** *у мн.: општи назив за народе који говоре романским језицима – Италијане, Французе, Шпанце, Португалце, Румуне и друге (у јд.: припадник неког од тих народа).*

ро̀ма̄н, -а́на м фр. **а.** *врста већег прозног књижевног дела развијене фабуле:* љубавни ~, авантуристички ~, историјски ~, криминалистички ~, научнофантастични ~. **б.** разг. *доживљај за причу:* доживети ~.

романѐска ж муз. *врста основног мелодијског обрасца неког дела.*

романѐскнӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на романеску, распеван.* **2.** *који се односи на роман:* америчка романескна литература између два рата.

романѝзам, -зма м лингв. *елеменат латинског или неког другог романског језика у језику нероманских народа.*

романиза́ција ж лат. ист. *наметање културе старог Рима, односно романске културе и језика нероманским народима.*

рома̀низовати, -зује̄м (романизи́рати, -ѝзӣра̄м) свр. и несвр. *(из)вршити романизацију; асимиловати од стране романског народа, претворити у Романе.* ■ **~ се** *подлећи, подлегати утицају Романа, романизације.*

рома̀ника ж лат. ум. *романски стил у архитектури раног средњег века.*

рома̀нист(а), -е̄ м (мн. -сти) *онај који се бави романистиком.*

романѝстика ж *наука која изучава језике, књижевност и историју романских народа.*

романѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на романистику.*

рома̀нисткиња ж *жена романист(а).*

романопѝсац, -сца м *писац романа, романсијер.*

рома̀нса ж фр. **1.** муз. *мала вокална или инструментална композиција лирског карактера; нежна љубавна песма.* **2.** књиж. *епско-лирска песма, по теми и тону нежнија од баладе (пореклом из Шпаније).* **3.** фиг. *нежна, романтична љубав:* кратка ~ са женом.

романсѝје̄р, -е́ра м фр. *романописац.*

романсѝје̄рка ж *жена романсијер.*

романсѝје̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на роман, на романсијере:* ~ обрада.

романсѝје̄рски прил. *као романсијер, као роман, у облику романа:* ~ уобличавати, ~ приказати.

романси́рати, -а̀нсӣра̄м свр. и несвр. *обрадити, обрађивати као роман:* романсирана биографија Николе Тесле.

ро̀ма̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Романе, који припада Романима:* ~ језици, ~ култура.

романтѝзам, -зма м (мн. ø) фр. **1.** *уметнички покрет, правац, стил у књижевности и уметности крајем XVIII и у првој половини XIX в., после класицизма и рационализма, у коме долази до изражаја емотивност, лиричност, индивидуалност ствараоца.* **2.** фиг. *в. романтика (1).*

рома̀нтизовати, -зује̄м (романтизи́рати, -ѝзӣра̄м) свр. и несвр. *приказ(ив)ати, опис(ив)ати у романтичном светлу, на романтичан начин.*

рома̀нтик м нем. *романтичар.*

рома̀нтика ж (дат. -ици) фр. **1.** *занесењаштво; романтичност:* времена романтике, ~ краја. **2.** *в. романтизам (1).*

рома̀нтичан, -чна, -о **1.** *који се односи на романтичаре и на романтизам; који је у духу романтике, маштовит:* ~ еп, ~ поезија. **2.** *који делује романтично, који изазива занос, занесењачки, идеалан:* ~ брда, ~ крај, ~ љубав.

рома̀нтича̄р м (инстр. -ом и -ем) **1.** *уметник који ствара у духу романтизма.* **2.** фиг. *занесењак, сањар; идеалист.* – Вук није био романтичар, био је реалиста.

рома̀нтича̄рка ж (дат. -ки) *жена романтичар.*

рома̀нтича̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на романтичаре:* ~ идеје, ~ заноси.

рома̀нтичкӣ, -а̄, -о̄ *в. романтичан.*

рома̀нтично прил. *на романтичан начин, занесењачки, заносно:* звучати ~, говорити ~.

рома̀нтично̄ст, -ости ж *особина онога што је романтично:* ~ призора.

рома̀нца ж *в. романса.*

рома̀нчина ж *аугм. и пеј. од роман.*

рома̀нчић м *дем. и/или ир. од роман.*

ро̏мб м грч. мат. *паралелограм са страницама једнаке дужине и угловима различитим од правог, од којих су супротни углови једнаки, закошени квадрат.*

ро̏мбое̄дар м грч. мат. *геометријско тело омеђено са шест ромбова.*

ромбо̀ид, -и́да м грч. мат. *паралелограм се супротним страницама једнаке дужине и угловима различитим од правог, од којих су супротни једнаки, закошени правоугаоник.*

ромѝњав, -а, -о *који ромиња; који је испуњен ситном, монотоном кишом:* ~ киша; ~ ноћ.

ромѝњати, -а̄м несвр. **1.** *падати у виду ситних капљица, сипити, росити (о киши), падати у ретким пахуљицама (о снегу).* **2.** *звучати једнолично, монотоно (о говору, звуковима).*

Ро̂мкиња ж *женска особа ромске народности, ромског рода, Циганка.*

ро̏мо̄р, -ора м **1.** *једноличан шум који се чује кад пада киша, тече вода, ромињање, жуборење:* ~ кише, ~ таласа. **2.** *монотон, једноличан звук, тихи жамор, шапат, говор:* ~ звука, ~ речи, ~ гомиле људи.

ромо̀рити, ро̀морӣм несвр. [гл. им. ромо̀ре̄ње с] *производити ромор, звучати једнолично, монотоно, шумити, жуборити.* –

Ромори киша. Ромори њен глас. • **нит ромори нит говори** *в. под говорити.*

рôмскӣ, -ā, -ō *који се односи на Роме, цигански:* ~ музика, ~ тип.

рòнац и **ро́нац,** -нца м **1.** зоол. *птица мочварица, слична патки, вешто рони, живи у северним деловима Европе, код нас зимује* Mergus merganser. **2.** *в. ронилац.*

рòндати, -āм несвр. **1.** *производити шумове, правити буку, тутњати.* – Рондају вагонети. Комшије рондају над главом. **2.** *непрекидно гунђати, мрмљати.* – Мајка ми је рондала да учим.

рòндел м фр. *кратка песма од четрнаест римованих стихова (две строфе од по четири стиха и једна од шест) у којој се прва два стиха понављају на крају друге и треће строфе.*

рондѐла ж фр. *округли засад у врту, парку.*

рȍндо, -да м (мн. рȍнда) фр. **1.** муз. *мала композиција ведрог карактера, са главном темом која се више пута понавља.* **2.** *круг, кружница.*

рòндō, -оа м фр. *в. рондела:* ~ у парку.

рòнилац, -иоца м (ген. мн. -лāцā) **а.** *онај коме је роњење (обично у нарочитој опреми) занимање, професија:* ~ на бисерне шкољке. **б.** *онај који рони.*

рòнилачкӣ, -ā, -ō *који се односи на рониоце и ронилаштво.*

рòнилаштво с *ронилачки спорт; ронилачки посао, роњење.*

рòнити, -ӣм несвр. [гл. им. рòњење с] **1.** *пливати испод површине воде, урањати, зарањати.* **2.** фиг. **а.** *пробијати се, провлачити се, завлачити се; продирати, улазити, урањати у унутрашњост нечега:* ~ кроз израсла жита, ~ под бусен, ~ у меку масу мозга. **б.** *удубљивати се, уносити се (у мисли, посао):* ~ у акта. **3.** *подлокавати, подривати, поткопавати, одроњавати (о води):* ~ обалу. **4. а.** *лити, проливати (обично сузе).* **б.** *тећи, цурити, падати, сипати (о сузама, киши).* ■ **~ се 1.** *крунити се, рушити се; падати откидајући се од нечега, сурвавати се.* – Обала се ронила. Рони се камење. **2.** *тећи, цурити, лити.* – Сузе се роне. • **тиха вода брег рони** *в. под вода.*

рȍпкиња ж *робиња.*

рȍпот и **рȍпōт,** -ота м **1.** *шум, бука, штропот:* ~ сињега мора. **2.** *хропац:* ~ из груди. **3.** *роптање;* уп. роптати (1). – Трпи без ропота сваку невољу.

ропòтāрница ж **1.** *спремиште непотребних ствари и старудије.* **2.** *продавница старих ствари, старинарница.*

рȍпскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на робове, који је као у роба:* ~ ланци, ~ покорност, ~ душа. **2.** фиг. *буквалан, доследан (о преводу).*

рȍпски прил. **1.** *на ропски начин, као роб, покорно, понизно:* ~ поздрављати. **2.** фиг. *дословно, буквално; некритички:* ~ опонашати, ~ следити.

рòпство с (мн. ø) *однос међу људима и народима заснована на потпуној зависности и покорности, робовање; стање онога који је у нечијој власти, заробљеништво, заточеништво; покорност:* ~ народа, допасти ропства, духовно ~.

рòптати, рȍпћēм несвр. *полугласно негодовати изражавајући протест, срџбу, гнев, гунђати:* ~ на судбину. **2.** *кркљати, хрипати, хропитати.* – Напред! – роптао је уча.

рòпче, -ета с (мн. ø; зб. им. рȍпчāд ж) *дем. и хип. од роб; млади роб.*

рòса ж (мн. ø) **1.** *капљице воде, настале кондензацијом водене паре из најнижих слојева атмосфере, које се таложе на предметима непосредно изнад земље за ведрих, хладних ноћи.* **2.** *водена, влажна скрама, капљице (суза, зноја):* ~ очију, ~ зноја. • **медна ~** *в. медљика (1).* **млад као ~ у подне** ир. *стар, времешан.*

рȍсан, -сна, -о **1. а.** *прекривен росом, пун росе, орошен:* ~ трава. **б.** *засићен росом, влагом:* ~ сузе. **2.** фиг. *леп, диван; млад, једар:* ~ Приморје; ~ девојка. • **~ тачка** *росиште.*

рòсити, -ӣм несвр. [гл. им. рòшење с] **1.** *падати у ситним капљицама у облику росе, сипити, даждети, кишити.* **2. а.** *чинити да се што ороси, прекривати росом.* **б.** *влажити, квасити, натапати.* ■ **~ се** *постајати влажан, квасити се:* ~ од страха. Очи се росе.

рòсица ж *дем. и хип. од роса.*

рòсиште с *температура на којој нека материја прелази из парног у текуће стање, температура кондензације.*

рȍснат, -а, -о *росан:* ~ трава, ~ лишће.

рȍсно прил. *као роса, у виду росе, росећи:* ~ капати, ~ падати.

рȍснути, -снēм свр. *оросити, поквасити.*

рȍсопāс м бот. *биљка* Chelidonium maius *из ф.* Papaveraceae.

рòспија ж тур. *зла жена; блудница, проститутка.*

рòсуља ж **1.** *ситна киша; роса, влага:* киша ~, ветар пун росуље. **2.** бот. *врста траве* Drosera rotundifolia.

ротарија́нац, -нца м *члан Ротари-клуба, међународног удружења пословних људи.*

рòтāтор м лат. *апарат за умножавање копија, циклостил.*

рота́ција ж лат. **1.** *окретање, обртање неког тела (око своје осе):* ~ Земље, ~ купе. **2.** *наизменично, периодично мењање положаја, функције, промена; смена:* ~ руководећих кадрова. **3.** штамп. *ротирајућа машина за штампање (обично новина); одељење са таквом машином.*

рȍтационӣ (рота́ци̑јскӣ), -ā, -ō *који се односи на ротацију, обртни:* ~ позорница, ~ оса. • **~ машина (строј)** *в. ротација (3).* **~ папир** *рото-папир.*

роти́рајӯћӣ, -ā, -ē *који ротира, који се обрће, окреће:* ~ машина, ~ светло.

роти́рати, рòтӣрāм свр. и несвр. лат. **1.** (нешто) *вртети, окренути, окретати, обрнути, обртати (нешто) (око осе):* ~ праву. **2.** *обрнути се, обртати се.* – Планете ротирају у истом смеру. **3.** фиг. *вртети се у круг; променити, мењати положај, место с другим.* – Играчи не ротирају, већ имају своја стална места. ■ **~ се** *в. ротирати (2, 3).*

рȍтква ж (ген. мн. рȍтквӣ) бот. *двогодишња зељаста повртарска биљка* Raphanus sativus, *задебљалог корена, који се употребљава за јело као салата.*

рȍткваст, -а, -о *који је у облику роткве:* ~ облик.

рȍтквица ж **1.** *дем. од роткве.* **2.** бот. *врста ситне роткве малог, црвенкастог корена који се једе као салата, месечарка* Raphanus radicula.

рȍткиња ж *жена која може да рађа.*

ротòнда и **рòтōнда** ж итал. **1.** *округла или полукружна грађевина; округла сала.* **2.** *лаки женски огртач без рукава.*

рȍто-пàпӣр, -и́ра м *папир у великим ролнама, новинска хартија.*

рôтор м лат. техн. *покретни део електричне машине, турбине и сл. чврсто спојен са осовином са којом се покреће.*

рȍхав, -а, -о **1.** *с траговима од богиња, богињав, осичав; ружан, наказан:* ~ лице, ~ чело. **2.** *нераван, храпав:* ~ плочник.

рȍхавōст, -ости ж *особина онога који је рохав.*

роха́да ж шп. шах. *в. рокада.*

рòчити, -ӣм свр. и несвр. арх. *утврдити, утврђивати, заказ(ив)ати рок.*

рȍчӣшнӣ, -ā, -ō *који се односи на рочиште.*

рȍчӣште с **1.** *место састанка, састајалиште.* – Уговоре рочиште где ће се те вечери наћи. **2.** правн. *време одређено за усмене парничне радње странака пред судом, судски претрес, судска расправа.*

рȍшав, -а, -о *в. рохав.*

рȍшка ж бот. *плод у чаури са једном семенком* achaenium.

рȍшкати се, -āм се несвр. *боцкати се роговима;* фиг. *задиркивати се, пецкати се.*

ро̀штӣљ, -ѝља м нем. **1.** *гвоздена решеткаста направа за печење меса на жару.* **б.** *месо печено на таквој направи:* јести ~. **2.** *решетка у ложишту пећи за пролаз ваздуха и пропадање пепела.*

ро̀штӣљскӣ, -ā, -ō *који се односи на роштиљ:* ~ мирис.

ро̀шчић, -а и **ро̀шчӣћ,** -ѝћа м **1.** *дем. од рог.* **2.** кув. *кифлица.* **3.** мн. анат. *изданци сиве материје на кичменој мождини.*

р̑с м арх. и нар. тур. *снага, сила, мушка снага.*

р̑т и **р̏т** м (мн. р̏тови) *истурени део копна у мору или језеру; истурени део земљишта који се диже у висину, усеца међу падине.*

р̑тањ, р̑тња м *шиљат врх брда.*

р̏тић, -а и **р̏тӣћ,** -ѝћа м *дем. од рт.*

ру̑б м (мн. ру́бови) *ивица, крај:* ~ стола, ~ улице, ~ сукње.

ру́бац, ру́пца м (инстр. ру́пцем) **1.** *марама:* ~ на глави. **2.** *марамица:* рупцем брисати сузе.

руба̀шка и **ру̏башка** ж рус. *врста руске кошуље; кошуља скројена на руски начин.*

рубенѝна ж *в. рубље.*

рубѐола ж лат. мед. *вирусна заразна болест, обично дечја, праћена црвеним осипом у виду печата.*

ру̏бидијум (ру̏бӣдӣј, -ија) м хем. *хемијски елеменат, алкални сребрнастобели метал* (Rb).

Ру̏бикон, -а и **Рубѝкōн,** -óна м ист. *река коју је Цезар прешао када је отпочео грађански рат против Помпеја и Сената.* • **прећи** ~ *донети смелу одлуку, учинити одлучујући корак.*

ру̏бӣн, -ѝна м лат. мин. *драги камен црвене боје, варијетет корунда.*

ру̏бина ж нар. **1.** *кошуља.* **2.** *в. рубље.*

рубѝнов, -а, -о и **ру̏бӣнскӣ,** -ā, -ō *који има својства, особине рубина:* црвенило ~ боје.

ру́бити, ру̑бӣм несвр. [гл. им. ру́бљēње с] **1. а.** *сећи, одсецати.* – Крвник главу руби. **б.** *зарезивати, рецкати:* ножем ~ гранчицу. **2.** *порубљивати, оивичавати:* ~ сукњу. ■ **~ се** *добијати руб, ивицу, оивичавати се.*

ру̑бља и **ру̏бља** ж (ген. мн. -бāљā) *новчана јединица у Русији (која садржи сто копејки).*

ру̑бље с зб. (мн. ø) *заједнички назив за платнене предмете за личну и кућну употребу.* **а.** *доња одећа (обично платнена), преобука.* **б.** *платнени прекривач, чаршав (стони или креветски), креветска пресвлака.* • **прљаво ~** *домаћи, лични непријатни проблеми, неспоразуми и обрачуни које не треба јавно износити.*

ру̑бнӣ, -ā, -ō *који се односи на руб, ивични:* ~ море.

ру̑бнӣк м *метални руб, брид на скијама који служи за управљање у току вожње.*

ру̏брика ж (дат. -ици) лат. **1.** *поглавље, одељак, стални прилог у дневном листу или часопису у коме се прате збивања у одређеној делатности, на одређеном подручју:* културна ~, филмска ~, спортска ~, стална ~. **2.** *одељак у службеном листу, формулару, регистру:* у рубрику упишите ваше име. **3.** ист. *у старим рукописима и првим штампаним књигама почетна слова, натписи, поглавља писани или штампани црвеном бојом.* **4.** кат. *црвено штампана упутства за извршење литургијских обреда.*

ру́га ж (ру̑г м) **1.** *подсмех, поруга; псовка:* поднети ругу, псовати на пасје руге. **2.** *подругивање, шала.* – Ко из руге то би у почетку. **3.** *в. ругоба.* – Села руга покрај пута.

ру́галац, -аоца м *онај који се руга, подругује, подругивач.*

ру́галица ж *дело усмене (ређе писмене) књижевности (песма, анегдота, узречица) подругљиве садржине:* сеоска ~.

ру́гати се, ру̑гāм се несвр. *подсмевати се, подругивати се.*

ру̏гāч, -áча м *в. ругалац.*

ру́гло с **а.** *оно што је за поругу (човек или ствар).* **б.** *срамота, брука:* ~ крену у народ. • **изврнути, изврнувати, изложити, излагати руглу, (на)правити од нечега ~** *потценити, потцењивати јавно некога или нешто.*

руго̀ба ж **а.** *ружноћа:* подсмевати се ругоби. **б.** *ружна особа, наказа:* удати се за ругобу.

ру̏гобан, -бна, -о *ружан, гадан, наказан:* ~ језик, ~ град, ~ човек.

ру̏гобнōст, -ости ж *особина, стање онога који је ругобан, онога што је ругобно, ружноћа.*

ру̑д, ру́да, -о **1.** *црвенкаст, риђ:* ~ јесење лишће. **2.** *кудрав, коврџав:* ~ и врана коса.

ру̏да ж **1. а.** *густа, коврџава, обично мека вуна.* **б.** *овца с таквом вуном.* **в.** *увојак (косе), коврџа.* **2.** бот. *в. ру̏та.*

ру́да[1] ж *минерална маса у унутрашњости земље која садржи одређен састојак за рентабилну експлоатацију за потребе привреде, индустрије и сл. рудача:* гвоздена ~, ~ оловна, манганова ~, карбонатна ~.

ру́да[2] ж *полуга углављена у предњу осовину кола, уз коју се прежу коњи или волови.* • **истрчавати, ићи, бежати пред руду** *непотребно, неумесно или пре других уплитати се, мешати се у нешто.* **лећи на руду** *в. под лећи.* **ударила ~ у брег** *дошло је до велике, тешке невоље.*

ру̏дāр, -áра м (вок. ру̏дāре и -у, инстр. -áром и -áрем) *онај који се бави копањем руда, радник у руднику; стручњак за рударство, рударски инжењер.*

рудáрити, ру̏дāрӣм несвр. [гл. им. рудáрēње с] **1.** *радити у руднику, бити рудар.* **2.** фиг. *интензивно истраживати.*

ру̏дāрка ж *женска особа рудар.*

ру̏дāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на рударе и рударство:* ~ лампа, ~ окно, ~ истраживање.

рудáрство с *привредна грана која обухвата проналажење, вађење, оплемењивање и транспорт минералних сировина, руде.*

ру̏даст, -а, -о **а.** *који има меку густу косу, длаку, вуну; коврџав, кудрав.* **б.** *риђ, риђкаст.*

ру̏дача ж **1.** *руда, минерал:* оловна ~, жута ~. **2.** бот. *врста ливадске траве* Agrostis, A. capillaris (vulgaris) *росуља.*

ру́деж м *длаке, брада, коса; увојак, прамен:* ~ од ћебета, ~ косе.

ру́дељ м бот. *дрво слично јавору и клену* Acer hyrcanum *и* A. italum.

ру́дети јек. **ру́дјети,** -дӣм несвр. [гл. им. ру́ђēње с] *постајати руд, црвенкаст, добијати румену боју, руменети (о шуми, зори и сл.).* ■ **~ се** *руменети се, црвенети се.*

рудѝмент (рудѝменат), -нта м лат. **1.** *почетни стадијум нечега, заметак; основни појам о нечему.* **2.** *закржљали остатак органа који је изгубио своју функцију.*

ру̏диментāран, -рна, -о (рудѝментан, -тна, -о) (обично одр.) **1.** *који је тек у зачетку, почетни, основни, елементаран:* ~ стање. **2.** *заостао у развитку, закржљао:* ~ органи.

рудиментáрнōст, -ости ж *особина, стање онога што је рудиментарно.*

рудиментáција ж *заосталост у развоју, закржљалост.*

рудѝна *необрађено земљиште обрасло травом, утрина, тратина.*

рудѝца и **ру̏дица** ж **1.** *длачице на вуненој или свиленој тканини.* **2.** *обојена вуна, пређа; пређа од финије, мекше тканине.*

ру̏дице, ру̏дӣцā ж мн. *део на запрежним колима, врста руде са два паралелна крака између којих се преже само један коњ;* уп. руда[2] и рукуница (1).

ру̏дӣште с *место где има руде, рудно налазиште; напуштени рудник.*

ру̑днӣ[1], -ā, -ō *који се односи на руде*[1]*:* ~ богатство, ~ налазиште, ~ басен.

ру̑днӣ[2] и **ру́днӣ**, -ā, -ō *који се односи на руду*[2], *који се преже у руду:* ~ коњ.

ру̑днӣк м *место (обично под земљом) где се копа, вади руда, рудокоп;* фиг. *богатство, извор, налазиште:* ~ угља, ~ злата, ~ цинка; неисцрпан ~ тема, златан ~ идеја.

ру̑дничкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на руднике:* ~ дрво, ~ прибор, ~ гас. **2.** *који се односи на планину Рудник.*

ру́дњак и **ру̑дња̄к** м *коњ који се преже у руду, рудни коњ.*

ру́дњача ж бот. *печурка* Psalliota campestris.

ру́до с *в. руда*[2]*:* трчати пред ~.

ру̏доко̄п и **рудо̀коп** м *в. рудник:* површински ~.

рудо̀носан, -сна, -о *у коме има руде, богат рудом:* ~ слој земље.

ру́доња м *во рудасте (густе и риђе) длаке.*

ру̑ж м (инстр. -ем (-ом); мн. ру́жеви (ру̑жеви)) фр. *козметичко средство за мазање усана и лица, црвенило, руменило, кармин.*

ру́жа ж **1.** бот. **а.** *украсна баштенска, култивисана или шумска трновита биљка* Rosa *са мирисним цветовима разних боја:* дивља ~, жута ~, ~ месечарка, ~ пузавица. **б.** мн. *ф. двосупница, дикотиледона којој припадају дрвеће, грмови и зељасте биљке с наизменично поређаним непарно перастим листовима, двополним цветовима са по пет правилно распоређених латица.* **2.** фиг. **а.** *лепотица, красотица.* **б.** *румена боја, руменило:* руже на лицу. • **ако је ~ процветаће** *на крају ће се сазнати истина.* **руже ветрова** *дијаграм који приказује режим ветрова на неком месту (правац, јачину).* **увеле су (му) руже** *прошли су лепи, срећни дани.* **цветају му руже** *има среће, успеха; у животу му све лако и добро иде.* **цветају му руже на образима (лицу)** *здрав је и румен, добро изгледа.*

ру́жан, -жна, -о **1.** *који својом спољашњошћу, изгледом, обликом чини неугодан, непријатан утисак:* ~ жена, ~ слика, ~ намештај. **2.** *који изазива непријатно осећање, неповољан, рђав, лош:* ~ мишљење, ~ сумња. **3.** *непристојан, неуљудан, срамотан:* ~ реч. • **у ружној (црној) боји (светлости) представити, приказати** *неповољно, рђаво представити, приказати.*

ру́жин, -а, -о *који се односи на руже:* ~ цвет, ~ уље, ~ грм.

ру́жити, ру̑жӣм несвр. [гл. им. ру́жēње с] **1.** *чинити ружним, кварити леп изглед, нагрђивати.* – Ружио га ожиљак. **2.** **а.** *грдити, псовати, вређати.* **б.** *срамотити, брукати.* – Не ружи нам породицу код непознатог. ■ **~ се 1.** *псовати један другога, свађати се.* **2.** *ружњати, постајати ружан.*

ру̏жица ж **1.** *дем. и хип. од ружа.* **2.** бот. и агр. *врста винове лозе; грожђе и вино од ње.*

ру̏жичаст, -а, -о **1.** *румен, руменкаст:* ~ свила, ~ завесе. **2.** фиг. *пун оптимизма, идиличан, срећан:* ~ ситуација. • **гледати на (кроз) ружичасте наочаре** *бити оптимиста.*

ру̏жичасто прил. *на ружичаст начин, руменкасто;* фиг. *идилично, срећно:* ~ се пресијавати; ~ сањарити.

ружичасто- *први део придевских сложеница који показује да други део сложенице има примесе ружичасте, руменкасте боје:* ружичастожут, ружичастонаранџаст.

ру̏жичасто̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је ружичасто, што има ружичасту боју; оно што је добро и лепо.*

ру̏жичица ж *дем. и хип. од ружица.*

ру̏жичнӣ, -ā, -ō **а.** *в. ружин.* **б.** *в. ружичаст.*

ру̏жичња̄к[1] м *врт, башта засађена ружама.*

ру̏жичња̄к[2] м мин. *врста кремена.* (SiD_2)

ру̏жмарин м *в. рузмарин.*

ру̏жно прил. **1.** **а.** *на ружан начин, гадно, одвратно, неуљудски:* ~ поступати, кревељити се ~. **б.** *непријатно, неугодно:* ~ кишити. **2.** *вређајући осећање лепог, непристојно, неуљудно, срамотно:* ~ слагати, ~ говорити. **3.** *рђаво, лоше:* ~ живети.

ружно̀ћа ж *особина, стање онога који је ружан, онога што је ружно:* ~ тела.

ру́жња ж *ружење, псовка.*

ру̀жњати, -ā̄м несвр. *губити лепоту, постајати ружан.*

ру̏змарин и **ру̏змари̑н** м бот. *средоземни грм* Rosmarinus officialis *ароматични иглицасти листови служе као зачин, а етерична уља употребљавају се у медицини.*

ру̏змаринов и **ру̏змари̑нов**, -а, -о *који припада рузмарину, који потиче од рузмарина:* ~ уље.

ру̏змаринскӣ и **ру̏змари̑нскӣ**, -ā, -ō *који се односи на рузмарин:* ~ ограда.

руи́на и **ру̀ина** ж лат. **а.** (обично у мн.) *оно што је руинирано, развалина, рушевина:* руине Троје. **б.** фиг. *особа пропалог здравља, потпуно оронула, стара, болесна особа:* ~ од човека.

руини́рати, -ѝнӣрāм (руѝнисати, -нишēм) свр. и несвр. **а.** *разорити, разарати, (раз)рушити, упропастити, упропашћавати:* ~ целу просторију, руиниран клавир. **б.** *упропастити нечије здравље.* – Руинирао га алкохол.

ру̑ј, ру̀ја м **1.** бот. *жбунаста, шибљикаста биљка жутог цвета, употребљава се за бојење у жућкастоцрвено и служи за штављење коже* Cotinus coggygria, Rhus и R. coriaria. **2.** *румена, ружичаста боја, руменило:* јесењи ~, ~ по брдима.

ру̏јав и **ру̀јев**, -а, -о *в. рујан*[2]*:* ~ лист, ~ шума.

ру̑јан[1], -јна м рег. *в. септембар.*

ру̑јан[2], -јна, -о *жућкастоцрвен, риђ, руменкаст:* ~ зора, ~ јесења шума, ~ вечерњи зрак. • **~ вино** *црвено вино, ружица.*

ру̑јанскӣ, -ā, -ō *септембарски:* ~ кише.

ру̀јевина ж **1.** *в. руј (1).* **2.** арх. и песн. *рујно вино, ружица.*

ру́јити, -ӣм несвр. **1.** *бојити црвенкасто, рујевом бојом.* – Зраци рује врхове брда. **2.** *руменети се, црвенети се.* – Из траве руји гљива. ■ **~ се** *црвенети се, руменети се.*

ру́јница ж бот. *в. млечница* Lactarius deliciosus.

рујно- *први део придевских сложеница који показује да нешто има примесе руја, рујне боје, односно нијансе те боје:* рујносмеђ, рујнокос.

ру́јно̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је рујно.*

ру́ка ж (дат. ру́ци, ак. ру̑ку; мн. ру̑ке, ген. ру̀кӯ, дат. ру̀кама) **1.** *горњи екстремитет код човека, од рамена до врха прстију; крајњи део тога екстремитета, шака:* подићи руку, шчепати руку. **2.** фиг. *рукопис:* на писму познати руку сина. **3.** *власт, моћ, надлежност, својина.* – У вашим рукама је моја судбина. Новац је у твојим рукама. **4.** *страна, положај у односу на нешто:* с леве руке, с десне руке. • **бити везаних руку** *бити зависан од некога, немати слободу одлучивања; бити ограничен у располагању нечим.* **бити лаке руке, имати лаку руку** 1) *бити расипан, олако трошити (новац и сл.).* 2) *бити умешан, спретан (нпр. при давању инјекција и сл.).* **бити (не)срећне руке** *имати (не)успеха, имати (не)среће у нечему.* **бити (постати) нечија десна рука** *ослонац, потпора некоме (бити, постати).* **бити, наћи се при (на) руци** *помоћи, помагати.* **брак на леву руку** *в. под брак.* **голим рукама, голих руку** *без ичега, без икаквих средстава у рукама (приликом борбе).* **дати (некоме) комад хлеба у руке** *оспособити (некога) за самосталан живот.* **дати руку некоме** *прихватити, пристати на брак.* **дати се у руке (некоме)** *предати се некоме, поверити властиту судбину другом.* **дићи руке од некога, нечега** *напустити некога као непоправљивог, као безнадежан случај; манути се узалудног посла.* **дићи руку на некога** *ударити некога, напасти некога; убити некога.* **дићи руку на себе** *покушати или извршити самоубиство.* **док руком о руку** *врло брзо, у тренутку.* **држати конце (дизгине) у својим рукама** *имати власт, управу над нечим; бити господар ситуације.* **дуге руке (имати)** *бити лопов, крадљивац.* **(за)просити нечију руку** *понудити некоме брак.* **(за)трести нечију руку** *руковати се.* **златне руке (имати)** *бити вешт, спретан, умешан у обављању послова.* **из друге, треће руке** *путем (преко) посредника.* **(из)маћи се из руку** *не добити нешто, пропустити, изгубити; извући се испод чије власти, контроле.* **из прве руке (сазнати, купити)** *из самог изво-*

ра; без посредника, директно. **из руке у руку** *прелазити од једног до другог, мењати власника.* **имати златне руке** *бити врло вешт у послу који се (обично) обавља рукама.* **имати (некога, нешто) у рукама.** 1) *располагати неким, нечим, владати и поседовати.* 2) *имати доказ.* **имати одрешене руке** *радити по свом нахођењу.* **имати пуне руке посла** *бити врло заузет послом.* **(и) рукама и ногама** *свим средствима, свим снагама.* **испод руке (радити)** *кришом (по)тајно радити.* **(ис)пустити из руку (руке)** *(из)губити контролу, утицај над неким, нечим.* **ићи на руку** *омогућавати, олакшавати некоме да нешто оствари, постигне.* **ићи од руке** *обављати без потешкоћа, са успехом неки посао.* **(као, док би) руком од руку** *врло брзо, у тренутку.* **као руком однесено** *брзо и потпуно прошло, нестало (о болести).* **метнути (за некога) руку у ватру** *јамчити, гарантовати (за некога), веровати некоме.* **метнути руку на некога, нешто** *имати намеру да се неко, нешто потчини, присвоји.* **на брзу руку** *на брзину, у журби.* **на дохват руке** *веома близу.* **на руке, руку (добити, примити)** *добити, примити чисто, нето.* **на своју руку** 1) *настран, особењак, својеглав.* 2) *на властиту одговорност, без одобрења, сагласности, према властитом нахођењу, мишљењу.* **носити (држати) на рукама некога** *посебно пазити на некога, угађати некоме у свему.* **обема рукама (давати, поклањати)** *много, издашно и радо (давати, поклањати).* **одмахнути руком** *одбацити нешто без икаквог интереса, с презиром.* **одрешити некоме руке** *дати (некоме) потпуну слободу (у раду и у поступцима).* **од руке до руке** *в. из руке у руку.* **од сваке руке** *од сваке врсте, разноврстан, сваковрстан.* **(о)крвавити руке** *уби(ја)ти некога.* **пасти (допасти) у руке** *случајно постати нечија својина, посед.* **под руком (нечијом) бити, наћи се** 1) *бити под нечијим руководством, управом.* 2) *припасти некоме као својина или потчињени.* **поћи, полазити за руком (некоме)** *успети, успевати у нечему.* **празних руку** 1) *без поклона.* 2) *без добити, успеха и сл.* **прати руке** *скидати са себе одговорност.* **предати (дати) на (у) руке** *предати, дати лично ономе коме је намењено, адресирано.* **преко руку (преметнути)** *обавити, завршити неку радњу, посао и сл.* **прећи у друге (треће) руке** *променити власника.* **при руци (бити, имати)** 1) *у непосредној близини, близу, надохват руке.* 2) *бити од користи, помоћи.* **прићи руци** *поздравити старијег, обично пољубивши га у руку.* **прљавих руку (бити), прљаве руке (имати)** *не бити поштен, бити на лошем гласу.* **прљати руке** *радити нешто недостојно, нечасно; мешати се у непоштен посао.* **пропустити кроз руке.** 1) *добро истући, избатинати.* 2) *прегледати, урадити нешто.* **пружити руку (некоме)** 1) *помоћи некоме.* 2) *помирити се, понудити некоме пријатељство.* **раширених руку (дочекати, примити)** *с радошћу, пријатељски, срдачно, с добрим расположењем (примити, дочекати).* **руку на руку (утврдити, уговорити нешто)** *сигурно, чврсто уговорити, договорити нешто.* **руку на срце** *искрено, отворено говорећи.* **с руке (ми је)** *погодно (ми је), успут (ми је), на згодном месту (ми је).* **сврби (ме) рука** 1) *очекивати добитак (обично новац).* 2) *хтети истући некога.* 3) *намеравати нешто урадити рукама (написати и сл.).* **скрштених руку** *не предузимати ништа, остајати равнодушан.* **слободном руком** *без икаквих приручних средстава (алата, оруђа).* **средње руке** *осредње вредности, просечан.* **стегнути некоме руку** *срдачно се руковати.* **тврде је руке** *тешко даје новац, шкрт је, циција.* **тешке је руке** 1) *невешт је у послу.* 2) *имати јак, снажан ударац.* **трљати руке** *бити задовољан због успеха, веселити се успеху.* **у једну руку... у другу руку** *с једне стране... с друге стране, на један начин... на други начин, прво... друго.* **у најбољу руку** *у најбољем случају.* **у најмању руку** *у најгорем случају; барем (толико).* **у неку руку** *на неки начин, донекле, унеколико.* **у средњу руку** *просечно.* **уз нечију руку** *уз нечију помоћ.* **узети у (своје) руке** *сам о нечему водити бригу.* **чврста (јака, железна) ~** *велика строгост, дисциплина, строга власт.* **чисте руке (имати), чистих руку (бити)** *бити поштен, исправан.* **човек добре руке** *човек који доноси срећу, успех (својим даром, поклоном, делом).* **човек зле руке** *онај који доноси несрећу, неуспех.* **широке руке (бити)** *издашан, дарежљив (бити).* **штап у руке (узети)** *кренути на пут, отпутовати; кренути у прошњу.*

ру̏кāв, -áва м **1.** *део одеће који (делимично или од рамена до шаке) покрива руку:* кратки ~, дуги ~, широки ~. **2. а.** *в. рукавац (1а).* – Нил се цепа у више рукава. **б.** *узан појас, комад земље који улази у водену површину, превлака, земљоуз.* **3.** *нешто што се грана, одваја од свог главног дела, огранак, крак:* ~ Голфске струје. • **остати (вратити се и сл.) кратких рукава** *проћи лоше, остати (вратити се и сл.) без икаквог успеха, не добити ништа и сл.* **засукати (заврнути) рукаве** *озбиљно прионути на посао, бацити се на посао.* **као из рукава (сипати, говорити (на)писати)** *с лакоћом, без запињања, глатко, брзо (нешто урадити).* **мртви ~** геогр. *в. мртваја.*

рука́вац, -вца м (инстр. -вцем; ген. мн. ру̏кāвāцā) **1. а.** *део, огранак реке или потока који се одваја од главног тока:* ~ Дунава. **б.** *узани део водене површине који залази у копно, затон, драга.* **2.** *дем. и хип. од рукав.* **3.** бот. *доњи крај дршке листа (код неких биљака) којим је причвршћен за гранчицу.* **4.** *крај осовине око које се окреће точак.* **5.** *цев на казану за печење ракије која води у суд са водом за хлађење.*

рука̀вина ж *аугм. и пеј. од рукав.*

рука̀вић м *дем. и хип. од рукав.*

рука̀вица ж (обично у мн.) *одећа за шаку као заштита од хладноће или од прљавштине:* заштитне рукавице, вунена ~, једнопрстна ~. • **бацити некоме рукавицу** *изазвати некога на двобој; ступити у оштру борбу, оштро се супротставити (у спору).* **као из рукавице** *в. као из рукава (под рукав).* **одбацити, вратити (бачену) рукавицу** *не прихватити, одбацити изазов на двобој, на борбу.* **прихватити, подићи (бачену) рукавицу** *прихватити, пристати на двобој, на борбу.* **у рукавицама** *са обзиром, учтиво.*

рука̀вича̄р м *занатлија који израђује и продаје рукавице.*

рука̀вича̄рка ж *жена рукавичар.*

рука̀вича̄рница ж *рукавичарска радионица; продавница рукавица.*

рука̀вича̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на рукавичаре:* ~ шило.

рука̀вича̄рство с *израда, прављење рукавица као занатска делатност.*

рукавичѐтина ж *аугм. и пеј. од рукавица.*

рука̀вичица ж *дем. и хип. од рукавица.*

рука̀вчић м *дем. и хип. од рукав.*

ру̏кат, -а, -о **1.** *који има руке; који има дуге руке.* – Човек је рукато створење. Марко је рукат човек. **2.** фиг. *који је вешт, умешан у послу, способан.* – Вредна је, руката.

ру̏кица ж *дем. и хип. од рука, ручица.*

ру́кнути, ру̂кнēм свр. **1.** *навалити, нагрнути, нахрупити; грунути.* – Гомила рукну и сломи ограду. **2.** *в. рикнути.* – Зељов рукну. Топ рукну са куле.

руко̀валац, -аоца м *онај који рукује, располаже, управља, манипулише нечим:* ~ машином, ~ топом.

руко̀валачкӣ, -ā, -ō *који се односи на руковаоце.*

руко̀ватељ м *в. руковалац.*

руко̀вати, ру̀кујēм и **ру̏ковати**, -ујēм несвр. **а.** *управљати, руководити, располагати нечим:* ~ прикупљањем прилога, ~ новцем. **б.** *знати употребљавати, служити се оруђем, оружјем, машинама, уопште разним предметима:* ~ пушком, ~ машином, ~ трактором. ■ **~ се** (и свр.) **а.** *пружити, пружати један другом руку у знак поздрава.* **б.** *стегнути, стезати један другом руку у знак обећања, погодбе, давања речи.*

ру̏ковēд ж *в. руковет (1).*

руковѐдати, -āм несвр. **1.** *правити руковети; сакупљати и везивати руковети пожњевеног жита; слагати руковети.* **2.** фиг. *скупљати и одабирати ради обрађивања фолклорну грађу, песме, напеве.*

руковеда̀чица ж *жена која руковеда пожњевено жито.*

ру̏ковēт ж **1. а.** *количина жита коју жетелац може да ухвати руком и одсече српом.* **б.** *оно што се може захватити једном руком и скупити у свежањ, киту, букет:* ~ цвећа, ~ лишћа. **2.** фиг. *збирка песама (обично за певање):* ~ народних песама.

руковѐтати, -āм и **руковéтати**, -ōвēћēм несвр. *в. руковедати.*

руково̀дећӣ и **руко̀водећӣ**, -ā, -ē *који управља, руководи, руководилачки:* ~ положај, ~ кадар.

руководилац, -иоца м *онај који руководи, управља:* ~ одељења, ~ предузећа.

руководилачкӣ, -ā, -ō *који се односи на руководиоце и руковођење:* ~ столица, ~ посао.

руководиља и **руководиља** ж *руководитељица; водиља.*

руководитељ м *руководилац:* ~ ратног већа.

руководитељица ж *жена руководилац.*

руководити, -оводӣм несвр. [гл. им. руковођēње с] **1.** (неким, нечим, ређе некога нешто) *бити на челу, предводити, водити (некога, нешто); управљати (неким, нечим):* ~ армијом, ~ скупштином, ~ предузећем. **2.** *наводити, побуђивати, покретати, подстицати.* – Та мисао ме руководила. ■ **~ се** *радити под утицајем нечега, управљати се:* ~ се према инстинкту.

руководнӣ и **руководнӣ,** -ā, -ō *који руководи, подстиче, покреће; руководећи:* ~ начело, ~ орган.

руководство с **1.** *руковођење, управљање, управа; предводништво.* **2.** зб. *скуп оних који руководе, руководиоци, руководеће тело, вођство:* ~ предузећа, ~ општине.

руколелац, -ēлца и **рукоде́лац,** -лца јек. **рукодјелац** и **рукодје́лац** м *занатлија, обртник.*

рукоде́лство јек. **рукодје́лство** с *ручни рад, ручна израда; занатство.*

рукодеља јек. **рукодјеља** м *рукоделац.*

руко̏љӯб м арх. *пољубац у руку.*

руко̏мēт м (мн. ø) спорт. *екипа (са седам играча у једној екипи, укључујући и голмана), тимска игра лоптом у којој се лопта додаје руком и упућује према противничком голу.*

рукометāш, -áша м *играч рукомета.*

рукометāшица ж *играчица рукомета.*

рукомèтāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на рукометаше.*

руко̏метнӣ, -ā, -ō *који се односи на рукомет:* ~ савез, ~ турнир.

рукопиљив, -а, -о разг. *склон пип(к)ању жена, девојака.*

руко̏пӣс м **1.** *начин писања слова руком (с карактеристичним особинама):* имати леп ~. **2.** *текст писан руком или писаћом машином (обично ради штампања, објављивања);* уп. манускрипт: предати ~ песама.

руко̏пӣснӣ, -ā, -ō *који се односи на рукопис:* ~ историјски извори.

рукопола́гати, -о̀лāжēм *несвр. према рукоположити.*

рукоположе́ње с црkв. *посвећење за ђакона или свештеника полагањем руку од стране епископа, хиротонија.*

рукополо̀жити, -о̀ложӣм свр. цркв. *произвести за свештеника, зарeдити:* ~ за ђакона.

руко̏сāд м *оно што је руком сађено (виноград, воћњак):* идем винограду, моме рукосаду.

руко̏твор и **руко̀твор** м *рукотворина:* камени рукотвори из неолита.

руко̏твōран и **руко̀твōран,** -рна -о **1.** *руком израђен:* ~ роба. **б.** *који се односи на рукотворине:* ~ трговина.

рукотво́рац, -рца м *онај који нешто својим рукама ствара, твори:* ~ Хефест.

руко̀творен, -а, -о *израђен руком.*

руко̀творина и **рукотво̀рина** ж *оно што је руком израђено, створено, ручни рад.*

руко̏хвāт м ков. *део за који се хвата, држи руком; ручица, ручка, држач.*

ру̀ксак, -а и **ру̀ксāк,** -ака м нем. *торба упртњача која се носи на леђима, ранац.*

руку̀ница ж **1.** (често у мн.) *руда једнопрега, једнопрежних кола;* уп. рудице. **2.** *дршка, држач, ручка:* рукунице плуга, лонац с рукуницом.

руку̏ничāр м *коњ који је упрегнут у рукунице.*

рула́да ж фр. **1.** *в. ролат.* **2.** муз. *брз мелодијски украс, колоратура.*

ру́лати, рӯлāм и **ру̀лати,** -āм несвр. енгл. *кретати се пистом ради постизања потребне брзине за полетање или смањења брзине приликом атерирања (о авиону).*

ру̀лет м (рулѐта ж) фр. *врста хазардне игре; направа за играње те игре.* – Воли карте и рулет. Рулет се окреће.

ру̏ља ж *неуређен, неорганизован, недисциплинован скуп, маса људи, гомила, светина; олош.*

ру̏м, -а и ру̀ма м енгл. **а.** (мн. ø) *жестоко алкохолно пиће од меласе шећерне трске.* **б.** разг. *количина рума (а) која запрема одређену посуду (чашу, флашу и сл.).*

ру̏мати, -āм несвр. *јести одајући звук, хрскати.*

ру̏мба ж шп. *врста плесне игре пореклом са Кубе; музика уз ту игру.*

ру̏мēн ж *руменило:* ~ лица, ~ зоре.

ру̏мен, -ѐна, -о **1.** *отвореноцрвен, црвенкаст, ружичаст:* ~ лице, ~ кифла, ~ девојка. **2.** *као саставни део полусложеница:* румен-боја, румен-ружа.

румѐнети јек. **румѐњети,** -нӣм несвр. [гл. им. румѐњēње с] **1.** *постајати румен.* – Лице румени. **2.** *в. руменити.* ■ **~ се** *бити румен, изгледати румен.*

румѐника ж **1.** (обично уз им. „вино“) *румено, црвено вино.* **2.** *румена јабука.*

румѐнило с **1.** *румена, отвореноцрвена боја, ру̏мēн:* ~ коже, ~ неба. **2.** *козметичко средство за румењење, црвенило, руж:* ~ за лице, ~ за усне.

румѐнити, ру̏менӣм несвр. [гл. им. румѐњēње с] *чинити руменим, бојити у румено.* – Румени лице ружем. ■ **~ се** повр. *мазати се руменилом.* – Румени се ружем.

ру̏мēнка ж **1.** *врста румене јабуке или крушке.* **2.** *назив за краву руменкасте, црвенкасте боје.*

ру̏менкаст, -а, -о *помало румен, црвенкаст:* ~ јагодице, ~ одсјај на води.

руме́нко и **ру̏мēнко** м **а.** *човек руменог лица.* **б.** *во румене, риђе длаке.*

румѐно прил. *у руменој боји, с руменим преливима, с руменилом:* ~ одсијавати.

румено- *први део сложеница значи румену, црвенкасту нијансу оне боје коју означава придев у другом делу сложенице:* руменожут, руменомр̏к.

румено̀лик, -а, -о *који је руменог лица:* ~ човек.

ру̏мењāк м бот. *биљка* Lithospermum purpureo-coeruleum.

румѐњача ж бот. *срчаница* Onosma stellulatum.

ру̏мнути, -нēм свр. нар. *пасти; навалити, нагрнути.* – Румну снег.

Ру̏мӯн, -ýна м *припадник народа романске гране који највећим делом живи у Румунији.*

Ру̏мӯнка ж *припадница румунског народа.*

ру̏мӯнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Румуне и Румунију.*

ру̏наст, -а, -о **а.** *који има густо руно, који је обрастао руном:* ~ реп, ~ глава. **б.** *који је као руно:* ~ облаци.

ру̏нда[1] и **ру́нда** ж *керуша рундаве длаке.*

ру̏нда[2] ж (ген. мн. -дӣ) енгл. **1.** спорт. *део боксерског или рвачког меча (у трајању од три мин.) после којег се прави пауза.* **2.** *фаза, етапа, круг:* трећа ~ преговора. **3.** *поруџбина пића за друштво око стола:* ~ пива.

ру̏ндав, -а, -о *који има бујну, коврџаву длаку, куштрав:* ~ пудлица.

ру̏ндаст, -а, -о *рундав:* ~ пас.

ру̏ндо̄в, -о̄ва м *пас рундаве длаке:* овчарски ~.

ру́не ж мн. *најстарија германска слова, алфабетско писмо старих Германа (посебно Скандинаваца), сачувана у натписима на каменим плочама и предметима од другог материјала:* готске ~, данске ~, англо-фризијске ~.

ру́нити, ру̑нӣм несвр. рег. [гл. им. ру́ње̄ње с] **1.** *в. крунити:* ~ кукуруз. **2.** *трошити, дробити, мрвити; одвајати од нечега, стресати:* ~ обалу, ~ лишће. ■ **~ се а.** *одвајати се, откидати се, осипати се (у малим честицама):* хлеб се руни, песак се руни. **б.** *дробити се, распадати се.*

ру̑нка ж бот. *биљка* Artemisia scoparia, *метловина.*

ру́но с *природни покривач од густе, дугачке длаке на животињама (најчешће овцама); вуна која израсте на овци од једног до другог стрижења:* скинути ~, продати два руна вуне.

ру̑нолист м бот. *вишегодишња зељаста планинска биљка са белим звездастим руњавим цветовима* Leontopodium alpinum.

ру̑нскӣ[1], -а̄, -о̄ *који се односи на руно:* ~ вуна.

ру̑нскӣ[2], -а̄, -о̄ *који се односи на руне:* ~ писмо.

ру́нце и **ру̑нце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од руно.*

ру̏ња ж (обично у мн.) **а.** *длака на животињама и неким деловима људског тела:* ~ на грудима. **б.** *длака на тканини:* ~ на пешкиру.

ру́ња м *хип. од руњавац; руњавац;* уп. руњо.

ру̏њав, -а, -о **а.** *длакав, космат:* ~ руке. **б.** *прекривен длакастим нитима:* ~ тканина, ~ џемпер. **в.** *сличан руњама, вунаст:* ~ коса.

ру̏њавац, -а̄вца м *онај који је руњав.*

ру̏њаво̄ст, -ости ж *особина онога који је руњав.*

ру̏ња(с)т, -а, -о *в. руњав.*

ру̀њика ж бот. *в. зечја лобода (под лобода).*

ру́њо, -а и -е̄ м *хип. од руњавац; руњавац;* уп. ру́ња.

ру̏па ж **1.** *отвор, шупљина; удубљење, јама:* ~ на каишу, ~ у земљи. **2.** фиг. *бедан, јадан стан, ћумез.* **3.** фиг. *слабо место у некој целини, празнина, недостатак, пропуст:* ~ у одбрани, ~ у екипи, ~ у закону. • **девета (последња) ~ на свирали** *сасвим неважна, споредна, незанимљива ствар; сасвим неважна особа.* **ићи (доћи) мечки (змији) на рупу** *излагати се, изложити се великој опасности, срљати у опасност, упасти у клопку.* **завући се у мишју рупу** *потпуно се повући, прикрити, одустати од активног учешћа у збивањима.* **сабити (сатерати) у мишју рупу** *потпуно потиснути, надвладати некога, натерати га да се повуче од активне борбе.*

рупѐтина ж *аугм. од рупа.*

рупити *в. хрупити.*

ру̏пица ж *дем. од рупа:* ~ на образу.

ру̏пичав, -а, -о *в. рупичаст:* ~ завесе.

ру̏пичаво̄ст, -ости ж *особина онога што је рупичаво, рупичасто.*

ру̏пичаст, -а, -о *који има рупице, пун рупица, рупичав:* ~ зидови, ~ ткање.

ру̏пичати, -а̄м несвр. *бушити, правити рупице на нечему, перфорирати.*

ру̏пичица ж *дем. од рупица.*

рупту́ра ж лат. мед. *тргање, расцеп, прскање унутрашњег органа или ткива:* ~ међице при породу.

ру̏пчага ж експр. *аугм. од рупа, рупетина:* ~ на путу.

ру̏пчић м *дем. од рубац.*

ру̏ра̄лан, -лна, -о лат. *сеоски, сељачки:* ~ култура.

рурали̏зам, -зма м *правац у уметности који обрађује сеоске мотиве.*

руриза́ција ж *процес насељавања села и развијања пољопривредне производње.*

Ру̏с м (инстр. -ом) *припадник највећег словенског народа, који је највећим делом настањен у Русији.*

ру̏с м зоол. *бубашваба* Blattella germanica.

ру̑с и **ру̏с,** -а, -о *црвенкаст, риђ; румен, руjан:* ~ коса; ~ вино.

ру̏са ж бот. *в. росопас.*

ру̏са̄лка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) мит. *шумска и водена вила код старих Словена.*

ру̏сва̄ј м тур. *велика гужва, метеж, неред, хаос, урнебес.*

руси̏зам, -зма м *реч или језички елемент узет из руског језика или настао под утицајем руског језика.*

русизи́рати (се), -и̏зӣра̄м (се) свр. и несвр. *в. русифицирати (се).*

Ру̏син, -и́на м *Украјинац, Малорус; припадник националне мањине у Србији.*

ру̀сӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Русине:* ~ обичаји.

русифика́ција ж лат. *давање руског карактера нечему, порусивање:* ~ црквеног језика.

ру̀сист(а), -е̄ м (мн. -сти) *особа која се бави проучавањем и/или предавањем руског језика и књижевности, стручњак за руски језик и књижевност.*

русифици́рати, -и̏цӣра̄м свр. и несвр. *да(ва)ти нечему руски карактер.*

ру̏скӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Русе и Русију.*

Ру̏скиња ж **1.** *припадница руског народа.* **2.** (рускиња) ђач. *наставница, професорица руског језика.*

рускословѐнскӣ (рускосла̀ве̄нскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на руску редакцију црквенословенског језика:* ~ језик, ~ споменик.

русѐмача ж бот. *једногодишња или двогодишња зељаста, отровна биљка* Capsella bursa pastoris, *тарчужак.*

русо̀фил, -а и **русо̀фӣл,** -и́ла м грч. *пријатељ Руса, љубитељ свега што је руско.*

русо̀филскӣ и **русо̀фӣлскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на русофиле.*

русо̀фоб, -а и **русо̀фо̄б,** -о́ба м грч. *онај који мрзи Русију, Русе и све што је руско.*

ру̀стика и **ру̏стика** ж (дат. -ици) лат. **а.** архит. *врста зида од четвртастог грубо тесаног камена.* **б.** *стил, начин (градње, израде намештаја и сл.) са елементима сеоске израде.*

ру̏стика̄лан, -лна, -о и **ру̀стичан** (ру̏стичан), -чна, -о лат. *израђен једноставно, без фине обраде; сеоски, сељачки:* ~ намештај, рушевна ~ црквица.

ру̏та ж бот. *вишегодишња биљка* Ruta, *рутва, седеф, петопрсница.*

ру́та ж фр. *правац кретања или путовања; маршрута.*

ру̏тав, -а, -о **1.** *длакав, маљав:* ~ рука. **2.** фиг. *груб, неосетљив:* ~ срце.

рута́вити, ру̀та̄вӣм и **ру̏тавити,** -ӣм несвр. [гл. им. -вље̄ње с] *постајати рутав.*

ру̏таво прил. фиг. *храпаво, промукло:* ~ певати, ~ говорити.

ру̏таво̄ст, -ости ж *длакавост, маљавост.*

ру̏твица ж бот. *лековита биљка* Artemisia abrotanum, *божје дрвце.*

рутѐријум (ру̀те̄рӣј, -ија) м *веома редак хемијски елемент* (Ru) *из групе платинских метала.*

рути̏на ж фр. *вештина у послу постигнута искуством, праксом, увежбаност; поступање по навици, укорењена навика.*

рути̏не̄р, -е́ра м *онај који делује по установљеним правилима и уведеном реду, онај који поседује рутину, спретност.*

рутѝнерскӣ, -ā, -ō *који се односи на рутинере; рутински:* ~ покрет, ~ осмех.

рутѝнерски прил. *на рутинерски начин, с рутином; из навике, махинално:* писати ~, узети чашу ~.

рутинéрство с *својство рутинера, рутина.*

рутѝнӣран, -а, -о *увежбан, извежбан, привикнут, навикнут;* уп. рутин(ер)скӣ.

рутѝнӣрано прил. *на рутиниран начин, увежбано, навикнуто;* уп. рутин(ер)ски.

рутинѝрати се, -ѝнӣрāм се свр и несвр. *стећи, стицати рутину, увежба(ва)ти се, привикнути се, привикавати се.*

рỳтинскӣ, -ā, -ō *заснован на рутини, увежбан, привикнут:* ~ говор, ~ покрет, ~ преглед.

рỳтински прил. *на рутински начин, с рутином; из навике, махинално:* ~ прегледати пртљаг, ~ давати обавештење, ~ узимати чашу.

рỹхо с (мн. ø) **1.** *одећа, одело, хаљине:* обучен у свечано ~. **2.** *девојачка опрема коју удавача доноси у младожењину кућу.* • **стаjaће ~** *свечано одело, свечана одећа.* **о свом (властитом) круху и руху** *својим средствима, на (за) свој рачун.*

ручáвати, рỳчāвāм несвр. *в. ручати.*

рýчак, -чка м (мн. рýчкови) *главни дневни оброк, обед који се једе око поднева; јела која чине тај оброк.*

ручаòница и **рỳчаоница** ж *просторија у којој се руча, обедује, трпезарија.*

рýчати, рỹчāм свр. и несвр. *(по)јести ручак, узети, узимати подневни оброк.*

рỳчерда и **ручѐтина** (рỳчина) ж *аугм. и пеј. од рука.*

рỳчица ж **1.** *дем. и хип. од рука.* **2.** *дршка, држак:* ~ плуга, ~ ножа, ~ лонца, ~ мача, ~ за гас, погонска ~. **3.** *свежањ предива, повесмо:* ~ кудеље, ~ лана.

рỹчје с *зглавак, корен шаке, запешће* carpus.

рỹчка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *део неког предмета или на неком предмету који се хвата или држи рукама, дршка, држак, ручица:* ~ на тигању, ~ плуга.

ручкòноша ж (м) (мн. ж) *особа која носи ручак некоме.*

рỹчнӣ и **рỳчнӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на руку, који припада руци; који се носи на руци:* ~ зглоб, ~ чланак; ~ сат, ~ украс. **2. а.** *који се носи у руци; којим се рукује, управља руком:* ~ пртљаг; ~ бомба, ~ лампа, ~ кочница. **б.** *који служи за свакодневну употребу, приручни:* ~ апотека, ~ огледало. **3.** *који се обавља руком, мануелни:* ~ посао, ~ рад, ~ занат. • **~ девер** *в. под девер.*

рỳчнӣк, -ѝка и **рỹчнӣк,** -а м **а.** *убрус, пешкир.* **б.** *стони убрус, салвета.*

ручнѝчић м *дем. и хип. од ручник.*

рỹчно прил. *руком, мануелно:* ~ производити ципеле.

рỳчӯрда ж (ген. мн. -дӣ) *аугм. и пеј. од рука.*

рỹшан[1], -шна, -о *који носи црно одело због жалости, коротан; који се носи у знак жалости:* ~ човек; ~ одело. • **~ и крушан** *који има свега у изобиљу, богат.*

рỹшан[2], -шна, -о *в. рушеван:* ~ кула.

рỹшēван, -вна, -о *јако оштећен, трошан, руиниран:* ~ кућа, ~ зидина.

рỳшевина ж (обично у мн.) *остаци срушене грађевине, развалина, руина;* фиг. *физички и духовно пропала, оронула особа.*

рушéвнōст и **рỹшēвнōст,** -ости ж *стање онога што је рушевно, трошност, руинираност.*

рỳшилац и **рỹшилац,** -иоца м *онај који нешто руши, разара, рушитељ.*

рỳшилачкӣ и **рỹшилачкӣ,** -ā, -ō *који се односи на рушиоце, на рушење, разоран:* ~ нагон, ~ ратови, ~ рад, ~ земљотрес.

рỳшилачки и **рỹшилачки** прил. *на рушилачки начин, као рушилац, рушећи:* ~ се понашати.

рỳшилаштво и **рỹшилаштво** с *рушење, разарање.*

рỳшитељ м *в. рушилац:* ~ поретка.

рушитѐљица ж *жена рушитељ, рушилац.*

рỹшити[1], -ӣм несвр. [гл. им. рỹшēње с] **1. а.** *обарати саграђено, разарати, сваљивати:* ~ зид, ~ кућу; ~ земљу у јаму. **б.** *чинити да што падне, да се преврне, обарати:* ~ дрвеће, ~ играче, ~ шаховске фигуре. **2. а.** *разарати, уништавати; подривати, упропашћавати:* револуцијом ~ поредак, ~ здравље. **б.** *нарушавати, реметити, кварити:* ~ кућни ред, ~ углед, ~ пријатељство. **в.** *побијати, обеснаживати:* ~ предлоге. **3.** *чинити да неко изгуби положај који је имао у хијерархији, да падне у политичком или друштвеном смислу:* ~ краља, ~ власт. ■ **~ се 1. а.** *разарати се, распадати се, сурвавати се:* ~ од старости. **б.** *обрушавати се, осипати се; сваљивати се, стропоштавати се.* – Рушио се усов. Рушила се стена. **в.** *падати на тло, претурати се.* – Руши се дрвеће. **2. а.** *губити физичку и духовну снагу, постајати оронуо.* **б.** *слабити, пропадати, постајати нарушен.* – Здравље се руши. • **~ (све) мостове иза себе** *в. под мост.*

рỹшити се[2], -ӣм се несвр. нар. [гл. им. рỹшēње с] *облачити се у црнину жалећи некога.*

рỳшљив, -а, -о *који се може рушити, склон рушењу:* ~ кућа.

рỹшница ж *сандук, шкриња за спремање руха, одела.*

рỳштати, -ӣм несвр. **а.** *мрвити се са шумом, хрускати.* – Рушти проја. Рушти снег. **б.** *шумно гристи, жвакати.*

рỳштрити се, -ӣм се несвр. нар. *в. руштати (а).*

ȑци с непром. *назив слова „р" у старој словенској азбуци.*

С

с с **1.** лингв. *безвучни струјни пискави сугласник; слово којим се обележава тај сугласник:* велико С, мало с, курзивно *с*. **2.** скраћ. **а.** (с.) *средњи род*. **б.** (С) *север*.

с(а) (испред речи које почињу са „с“, „з“, „ж“, „ш“ и инстр. „мном“ само **са**) предл. (с ген. и инстр.) **I.** (с ген). **1.** *означава потицање, одвајање* **а.** (уз гл. кретања) *од неког места (узвишеног, неке површине, отвореног простора, водене површине, места на води и сл.):* ићи са планине, са поља, са мора, са куле. **б.** *од врха, од краја нечега, од каквог отвора:* с врха се протезати, с краја почети. **в.** *од реке, чесме и сл. извесне количине воде:* пити воду с бунара, с чесме, доносити воду с извора. **г.** *материјал, градиво као извор одакле се нешто преноси:* превести песму са енглеског језика. **д.** *од места у коме се нешто врши, у коме неко живи, налази се или одакле је пореклом:* горштаци са планине, познаник са Жабљака. – Београд се налази с десне стране Саве. **ђ.** *од једне тачке, места, положаја према коме се одређује размак, растојање од:* с краја на крај, с главе до репа. **е.** *од каквог друштвеног положаја, дужности, посла и сл.:* свргнути с престола, вратити се с посла, доћи с пута. **ж.** *од места вршења неке радње:* посматрати небо с торња, продавати робу с брода. **2. а.** *означава место на коме се нешто сазнаје, прима, перципира чулима; место извора чулних осета:* посматрати са балкона, видети са прозора, чути музику с грамофона. **б.** *са речима: гледиште, становиште одређује тачку посматрања према којој је нешто онако како се каже управним глаголом:* разматрати рад с аспекта савремене лингвистике, ући у посао са стајалишта корисности. **в.** арх. (по нечему, у погледу нечега) *чувен, познат, гласовит, савршен:* са своје лепоте, са своје галантности, на гласу са свога богатства. **3.** *одређује узрок, разлог због:* с тога разлога, с непажње. **4.** *одређује (обично о неком временском термину) време вршења радње:* с јесени, с пролећа, с вечери. **5.** (обично у неким устаљеним изразима) *одређује меру:* с прста дебео. **II.** (с ак.) нар. *значи место где се нешто (неко) налази или се нешто врши:* с ону страну реке, с ову страну пута. **III.** (с инстр.) *означава:* **1.** *друштво, заједницу у вршењу какве радње, одн. у доживљавању каквог стања:* ићи у шетњу с пријатељем, свађати се са суседом, дописивати се са сестром, патити с народом. **2. а.** *опрему за оно на шта је усмерена радња:* стајати са ножем за разрезивање књига, обратити се с молбом особи да подржи наше захтеве. **б.** *предмет који главни појам има уза се; део главног појма у тој функцији:* изаћи са бременом на улицу, појавити се са ручним пртљагом. **в.** *неку особину коју има главни појам:* човек с плавим очима, девојка с дугом косом, мач са дршком од слонове кости, младић са смислом за хумор. **г.** *објекат радње означен управном речју:* радити са стоком. – Шта си урадио са књигом? **д.** *начин вршења радње:* с напором, с мржњом, с тугом, с поштовањем, борити се с пушком у руци. **3.** *појам од кога се нешто одваја, раставља од:* растављати се са женом, опростити се са друштвом. **4. а.** *појам одређених односа, размера или поређења с главним појмом:* у обратном размеру са количином, поредити се са нечим (неким). **б.** (у вези са инструменталом именица: обзир, поглед и сл.) *имајући на уму:* с погледом на будућност, с обзиром на околности. **в.** *појам у вези с којим се узима какво стање, одн. с којим се нешто дешава, збива:* бити добро са здрављем, задовољити се с нечим, кубурити с новцем. – С њим се нешто чудно дешава. **5.** *време вршења радње, збивања или стања:* с првим сумраком, са заласком сунца, с временом. **6.** *уз прилоге за количину и уз основне бројеве у везама где обично долази инструментал с тим предлогом:* с неколико јаких шамара, са пет прстију. **7.** *као логички субјекат*. – С тим је свршено. Шта се десило с мојом молбом?

с- (испред звучних сугласника з-), **са-** (су-) преф. **I.** *у глаголским твореницама значи:* **1. а.** *одвојити од нечега:* садерати, здерати, згулити, сљуштити, с(а)прати. **б.** *удаљити, уклонити са неког места, положаја:* скинути, збацити, свргнути. **в.** *преместити с вишег на ниже место:* сићи, сјахати, скотрљати, спустити (се), слетети. **2. а.** *саставити, сакупити на једном месту, сабрати:* саставити, скупити, свезати, сабити, збрати, скопчати. **б.** *нагомилати:* збити, згуснути, згрнути, сабити, стиснути. **в.** *суделовати, учествовати у вршењу радње:* спровести, саосећати, сарађивати (с неким), зборовати, спарити се. **3. а.** *доспети у неко стање или својство као резултат радње:* сагњити, смекшати, збабити се, згрбити се. **б.** *свршити радњу или стање исказано основним глаголом:* скувати, слити, стопити, збунити, згазити. **II.** *у именичким твореницама означава:* **1.** *заједницу више јединки (као основно значење):* сабор, збор, скуп, смеша. **2. а.** *онога који суделује с неким у истој радњи, који се с неким налази у истом или сличном стању:* саговорник, саборац, сувласник, сувладар, сапатник, саиграч. **б.** *онога који припада истој заједници, који живи у исто време или је у нечему једнак с неким:* суграђанин, саплеменик, саучесник, савременик. **3.** *оно што је по сличности или сродности блиско, што по значењу није сасвим једнако, или што садржи у себи неку примесу онога што означава та именица:* сукрвица, сумаглица, суснежица, сумрак, сујеверје. **III.** *у придевским твореницама значи:* **1.** *својство изражено у мањој мери:* сулуд, суманут. **2.** *која у утроби носи заметак (о женама и женкама животиња):* збабна, стеона, супрасна, суждребна. **IV.** *у прилошким твореницама значи место вршења радње, начин и време:* здесна, слева, споља, спреда, сместа, сврва.

са̏ба̄јле прил. тур. нар. *у сабах, рано ујутро, зором:* ~ банути.

са̏бах, -а и **са̏ба̄х,** -а́ха м тур. арх. и нар. **1.** *рано јутро, зора.* **2.** *муслиманска јутарња молитва.*

сабѐседнӣк јек. **сабѐсједнӣк** м *онај који с неким беседи, саговорник.*

сабѐседница јек. **сабѐсједница** ж *женска особа сабеседник.*

саби̏јати (се), са̀бӣја̄м (се) *несвр. према сабити (се).*

саби̏ја̄ч, -а́ча м *алат за сабијање.*

саби̏јено̄ст, -ости ж *својство, стање онога што је сабијено:* ~ простора, ~ светине.

са́бир м **1.** *сабирање, скупљање; набирање:* ~ јесењег рода; ~ обрва. **2.** *збир, зброј.*

са́бирак, -ӣрка м *оно што се сабира; број који се сабира.*

саби̏ралӣште с *место где се нешто скупља, прикупља, сабира.*

саби́ра̄ње с **1.** *гл. им. од сабирати (се).* **2.** *математичка операција збрајања двају или више бројева.*

саби́рати (се), са̀бӣра̄м (се) (са̀бира̄ти (се), -ре̄м (се)) *несвр. према сабрати (се).*

саби̏ра̄ч, -а́ча м *онај који сабира, скупљач; сакупљач, колекционар:* ~ народних песама; ~ биља.

сабира̀чица ж *женска особа сабирач.*

сабѝра̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на сабираче:* ~ посао.

са́бӣрнӣ, -а̄, -о̄ *који служи за сабирање, који је у вези са сабирањем:* ~ центар, ~ логор, ~ акција, ~ сочиво.

са̀бити, са̏бије̄м (имп. са̀бӣј; трп. сабѝјен, -ѐна) свр. **1. а.** *притискујући набити, збити:* ~ у торбу, ~ туршију у теглу. **б.** *свести на мањи обим, сузити, стеснити.* – Слова нису још онако сабијена, већ су нешто шира. Читав живот сабио бих у један дан. **в.** *укратко изложити, скратити, сажети:* ~ у мало речи, ~ фабулу. **2.** *гонећи скупити у гомилу, прикупити, сатерати; стеснити, приљубити:* ~ овце у тор, ~ људе у тесне бараке, ~ у преуске оквире. **3.** *силом утерати у што, сасути; забости, забити, зарити:* ~ зубе у грло; ~ нож у трбух, ~ у црну земљу. ■ **~ се 1.** *постати гушћи, чвршћи, компактнији.* – Ставити камен да се сир сабије. **2. а.** *збити се, скупити се, стиснути се (на мањем простору), груписати се:* ~ се у мали стан, ~ се у гомилу. • **~ некога у (који) рог** *в. под рог.* **~ (некога) у мишју рупу** *в. под мишји.*

саблажња́вати (се), -а̀жња̄ва̄м (се) и **саблажњѝвати (се),** -а̀жњује̄м (се) *несвр. према саблазнити (се).*

сабла̀жњив, -а, -о **а.** *који изазива саблазан, који саблажњује, наводи на грех:* ~ приче, ~ живот. **б.** *који се да, који се може саблазнити:* ~ гледалац, ~ слушалац.

сабла̀жњиво прил. *на саблажњив начин, саблазно:* понашати се ~, смејати се ~.

сабла̀жњиво̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је саблажњив, онога што је саблажњиво:* ~ призора.

са̏бла̄зан[1], -зни ж **1.** *јавно огорчење, брука, скандал.* – Јавна голотиња изазива саблазан. Поп неће такве саблазни у својој парохији. **2.** *оно што квари, наводи на грех, што као пример делује рђаво (у моралном погледу), искушење.* – У манастиру ће бити далеко од саблазни. **3.** *наказа, ругоба; сабласт (б).* – Змија је саблазан дивне природе. Нема те пушке која ће саблазан (вампира) победити.

са̏бла̄зан[2], -зна, -о *в. саблажњив:* ~ живот, ~ књига.

сабла́знити, са̀бла̄знӣм свр. прел. **а.** *навести на грех, завести, морално покварити.* – Нада се да ће га гола саблазнити и придобити. **б.** *изазвати саблазан, јавно огорчење код некога, скандализовати.* – Својим говором саблазнио је своје пријатеље. ■ **~ се** *полакомити се за нечим примамљивим, не моћи се одупрети грешним жељама.* – Голе дојке, ко се у детињству није саблазнио једним таквим призором.

са̏бла̄зно прил. *в. саблажњиво.*

са̏бла̄сно прил. *на сабластан начин, као сабласт:* ~ се вукао мрак, ~ изгледати.

са̏бла̄сно̄ст, -ости ж *особина онога што је сабласно:* ~ шуме, ~ гробља ноћу.

са̏бла̄ст ж (инстр. -а̄шћу) **а.** *привиђење, приказа, утвара.* – Куће у магли изгледају као сабласти. У мраку дрвеће постаје права сабласт. **б.** *наказа, грдоба, ругоба.* Болест учини од човека праву сабласт.

са̏бла̄стан, -сна, -о **а.** *који је налик на сабласт, у облику сабласти:* ~ изглед, ~ лице. **б.** *који испуњава језом, застрашујући:* ~ кућа, ~ тишина.

са̏бља ж (ген. мн. са̏ба̄ља̄ и са̏бљӣ) **1.** *хладно оружје од челика са извијеним сечивом, које се опасује и носи о бедру у корицама:* ~ алеманка, ~ димискија, ~ посеклица. **2.** фиг. **а.** *храбар човек, јунак.* – Збори сабља војевода Раде. **б.** *војник:* коњичка дивизија са око 1.000 сабаља. **в.** *оружана сила.* – Режим се ослањао на сабљу. **3.** *оно што је обликом налик на сабљу.* – Кукурузи машу зеленим сабљама. • **добити на сабљи** *ратом освојити.* **доћи до коња и сабље, дорасти до сабље** *постати способан за бој и војску.* **звецкати (махати) сабљом** *претити ратом.* **није ~ за вратом** *не прети непосредна опасност.* **оштрити, брусити сабљу** *спремати се за рат.* **~ ми је и отац и мајка** *живим за рат и од рата.* **~ ми, ~ ти** *нека борба одлучи, реши спор.* **сада моја ~ сече** *сада је моја власт.* **ставити под своју сабљу** *ставити под своју власт.*

са̏бља̄р м *онај који прави сабље.*

са̏бља̄рка ж зоол. *врста морске рибе* Pelecus cultratus.

са̏бљаст, -а, -о *који има облик сабље:* ~ лист перунике.

са̀бља̄ш, -а́ша м **1.** ист. *човек који носи сабљу као знак друштвеног, војничког или службеног положаја.* **2.** *јелен који има дегенерисане рогове у виду сабље.*

сабље̏тина ж *аугм. и пеј. од сабља.*

са̏бљица ж *дем. и хип. од сабља.*

са̏бљичаст, -а, -о *који има облик сабљице.*

са̏бљичица ж **1.** *дем. од сабљица.* **2.** бот. *украсна биљка* Gladiolus communis, *гладиола.*

сабљо̀кљӯнка ж зоол. *врста шљуке танког, увис повијеног кљуна,* Recurvirostra avocetta.

са́бор м **1. а.** *скуп већег броја људи на једном месту, збор.* **б.** *скуп народа код цркве или манастира о црквеној слави.* **в.** *скуп народних представника, главара, скупштина.* **г.** *скуп црквених достојанственика који решава црквена питања, концил, синод.* **д.** *заседање, скуп чланова неке организације ради разматрања неких питања и доношења одговарајућих закључака:* ~ културе, ~ просветних радника. **2.** *народна скупштина, парламент у Хрватској.*

са̏борац, -о̄рца м *друг у заједничкој борби.*

сабо̀рисати, -ише̄м несвр. *в. саборовати.*

са́борӣште с *место где се састаје сабор, збориште.*

са́борнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на сабор:* ~ дворана. • **~ црква** *главна, стона црква.*

са́борнӣк м *народни заступник, посланик у сабору.*

са́борница ж *зграда или дворана у којој се држи сабор.*

са́боровати, -рује̄м несвр. *држати саборске седнице, већати; држати збор, зборовати.*

са́борскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на сабор:* ~ заступник, ~ седница, ~ закључак.

сабота́жа ж фр. *потајна, илегална делатност уперена против постојеће власти; намерно избегавање вршења одређених радњи и дужности, рушење, кварење производних средстава, прометних средстава и сл.:* ~ на петролејским инсталацијама.

сабо̀та̄жнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на саботажу:* ~ акција, ~ рад.

сабо̀те̄р, -е́ра м (инстр. -е́ром) *онај који врши саботажу.*

сабо̀те̄рка ж *женска особа саботер.*

сабо̀те̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на саботере:* ~ делатност.

саботи́рати, -о̀тӣра̄м несвр. *вршити саботажу:* ~ рад, ~ борбу, ~ производњу.

са̏бра̄н, -а, -о **1.** *трп. од сабрати (се).* **2.** фиг. *пажљив, прибран, сталожен, усредсређен, концентрисан.* – Био је сабран, свестан сваког детаља.

са̏бра̄но прил. *присебно, прибрано, пажљиво, мирно:* ~ одговорити, ~ се понашати.

са̏бра̄но̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога који је сабран, прибраност, присебност.*

са̀брат м (мн. ø; зб. им. са̀браћа ж (мн. ø)) *друг по звању, занимању, сталежу, блиском осећању и сл.:* ~ у болу, ~ у борби, сабраћа у манастиру.

са̀брати (се), -бере̄м (се) (-бѐре̄м (се)) свр. (уп. збрати) **1.** (некога) *позивајући скупити на једно место, сазвати.* **2.** (нешто) **а.** *обавити бербу пољопривредних култура и др. плодова, прикупити летину.* **б.** *скупити на једно место, згрнути, сјединити; прикупити:* ~ ствари у једну собу. **в.** фиг. *прибрати, прикупити, скупити (мисли, снагу и сл.).* **3.** *извршити математичку операцију сабирања, додати један број другоме правећи збир:* ~ два и два. **4.** *набрати, наборати, прикупити:* ~ обрве. ■ **~ се** (уп. збрати се) **1.** *скупити се, окупити се на једном месту.* **2.** *на-*

долазећи, притичући и сл. скупити се, накупити се (о води). **3.** *доћи к себи, средити мисли и осећања, прибрати се.*

са̏братскӣ, -ā, -ō *који се односи на сабраћу.*

са̏в, сва̏, све̏ зам. прид. (ген. све̏га м. и с. р., све̑ ж. р., дат. све̏му м. и с. р., сво̑ј ж. р.; ген. мн. сви̑х (сви̏јӯ и сви́јӯ)) **1.** *који је без изузетка, целокупан:* ~ народ, ~ племство, ~ Београђани. **2.** *цео, читав:* у свем нашем селу, свега си ме сквасио. **3.** *велик, голем.* – Сва срећа, дошао си на време. Код све своје сиротиње другима помаже. **4.** *исти.* – Млађи брат био је сав отац. • **бавити се свим и свачим** *бавити се разним пословима, сваштарити.* **бити све и св(ј)а** 1) *бити сад једно, сад друго.* 2) *имати велику моћ, власт.* **викати из свега гласа (грла), на (у) ~ глас, на сва уста** *јако гласно (што може гласније).* **за ~ свет** *ни по коју цену, нипошто.* **за сва времена** *заувек.* **на ~ мах** *врло живо.* **на (у) ~ трк** *врло журно, најбрже.* **по својој прилици (сва је прилика, сви су изгледи)** *врло вероватно.* **~ у чуду** *врло зачуђен.* **~ сила (нечега)** *велико, големо мноштво (нечега).* **све у свему** *узевши у обзир једно с другим.* **свом силом (снагом)** *колико се највише може.* **ударити у сва звона** *направити велику, силну узбуну.* **урадити нешто свим срцем (из свег срца), свом душом (из све душе)** *врло радо (урадити нешто).*

сава̀на ж шп. *сува тропска област најчешће обрасла кором и ретким жбуњем.*

Сава̀от м *хелинизовани јеврејски надимак бога Јехове који је преузело хришћанство и придавало га своме богу, Господ.*

са́вез м **1.** *уговор, споразум о заједничкој сарадњи на одређеном пољу, подручју:* ~ између две државе, ратни ~, ~ са непријатељем. **2.** *удружење више организација исте струке:* фудбалски ~, боксерски ~, ~ слепих. **3.** *веза, повезаност.* – Посета му је била у савезу са политичким догађајима.

саве́зати, са̀ве̄же̄м свр. *в. свезати.*

са́везнӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на на разне врсте државних заједница коју чине мање или више посебни делови (покрајине, кантони, републике и сл.), на савез њених делова:* ~ држава, ~ парламент. **б.** *којим се указује на то да нека држава представља савез, (кон)федерацију и сл. (у називима појединих држава, нпр. Савезна Република Немачка).* **в.** *који се односи на државу, покрајину и сл. у саставу сложене државне заједнице.* – Вирџинија је савезна држава у источном делу САД.

са́везнӣк м **1.** *онај који је с неким у савезу; члан савеза:* ратни ~. **2.** фиг. *помагач у нечему:* памћење је савезник на испиту, ветар је савезник једриличарима.

са́везница ж *она која је с неким у савезу; чланица савеза:* ~ у Првом светском рату.

са́везничкӣ, -ā, -ō *који се односи на савезнике:* ~ војска, ~ инвазија.

са́везнички прил. *на савезнички начин, као савезник.*

са́везнӣштво с *савезнички однос:* ~ Италије и Немачке.

са̀венути, -не̄м свр. *в. свенути.*

са́весно јек. **са́вјесно** прил. *по савести, ревносно, здушно, вредно:* ~ вршити посао.

са́веснōст јек. **са́вјеснōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је савестан:* ~ у раду.

са́вест јек. **са́вјест** ж (инстр. -ешћу) *осећање моралне одговорности за своје поступке, за свој рад:* морална ~. • **грижа савести** *кајање због учињеног дела.* **гризе ме (пече ме) ~ (због нечега)** *имам моралну дилему, дубоко жалим, кајем се.* **имати (некога) на савести** *бити узрок нечије пропасти.* **нема (он) ни искре савести** *лишен је сваке одговорности.* **~ ми је чиста (мирна)** *уверен сам да нисам погрешио, да сам у праву, спокојан сам.* **судити по чистој савести** *судити непристрасно, по свом дубоком уверењу.*

са́вестан јек. **са́вјестан,** -сна, -о *који ради по савести, морално осетљив, здушан, вредан, ревностан:* ~ учитељ, ~ радник, ~ спортиста.

са́вет јек. **са́вјет** м **1.** *мишљење, препорука која се даје некоме како да поступи:* делити корисне савете, дати савете како се учи. **2.** *скуп лица која се саветују, већају и доносе одлуку, саветовање:* сазвати ~ умних људи, породични ~. **3.** *назив разних виших колегијалних органа (по установама, предузећима, организацијама) који имају саветодавни, понекад и извршни карактер, веће:* ~ безбедности, издавачки ~, стручни ~, просветни ~.

са́ветнӣк јек. **са́вјетнӣк** м **1.** *саветодавац.* **2.** *члан неког савета (као организације).* **3.** *назив или саставни део назива, звања, титула (обично виших чиновника):* научни ~, педагошки ~.

са́ветнӣковица јек. **са́вјетнӣковица** ж *саветникова жена.*

са́ветница јек. **са́вјетница** ж *жена саветник.*

са́ветничкӣ јек. **са́вјетничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на саветнике:* ~ глас.

са́ветовалӣште јек. **са́вјетовалӣште** с *установа за давање савета; зграда у којој је она смештена:* брачно ~.

са́ветова̄ње јек. **са́вјетова̄ње** с **1.** *гл. им. од саветовати (се).* **2.** *скуп, састанак сазван ради расправљања о неком питању, договарања о нечему.*

са́ветовати јек. **са́вјетовати,** -тује̄м свр. и несвр. (некоме, некога (нешто)) *да(ва)ти савет(е) (некоме).* ■ **~ се** *заједнички размотрити, размотрати, претрести, претресати, (нешто), договорити се, договарати се, већати (о нечему); (по)тражити савет од некога:* ~ се са стручњацима, ~ се с пријатељем.

са̏ветода̄ван и **са́ветода̄ван** јек. **са̏вјетода̄ван** и **са́вјетода̄ван,** -вна, -о *који даје савет, саветује:* ~ одбор, ~ орган.

саветода́вац јек. **савјетода́вац,** -вца м *онај који даје савет, саветник.*

савето̀да̄вка јек. **савјето̀да̄вка** ж *жена саветодавац.*

сави́јати (се), са̀вӣја̄м (се) (3. л. мн. сави́јајӯ (се)) *несвр. према савити (се).*

сави̏ја̄ч, -а́ча м *онај који нешто савија:* ~ гвожђа, ~ новина у штампарији.

сави̏јача ж *округла пита од савијених листова теста; штрудла:* босанска ~ од меса; ~ од мака.

сави̏јенōст, -ости ж *особина, стање онога што је савијено:* ~ кичме.

савију́так, -тка м *завијутак.*

са̀вирати, -ре̄м несвр. **1.** *несвр. према саврети.* **2.** *тећи низ нешто (о води).* – Воде низ брда савиру.

сави́так, -тка м **1.** *свитак, замотуљак.* **2.** *савијутак, завијутак, завој, окука.*

са̀вити, са̏вије̄м (имп. са̀вӣј; р. пр. са̏вио, -ӣла; трп. сави̏јен, -ена) свр. **1. а.** *учинити кривим, искривити; згрбити:* ~ прут; ~ кичму. **б.** *сагнути, спустити:* ~ главу. **в.** *скврчити, згрчити:* ~ колена. **2.** *савијањем направити нешто, обично му дати овалан, кружан облик:* ~ гнездо. **б.** *смотати, завити, увити, скупити:* ~ цигарету, ~ косу. **в.** *саставити, овити, обавити (нешто око нечега):* ~ руке око врата, ~ шал око главе, ~ мараму око рамена. **г.** *исплести, оплести, уплести:* ~ венац од цвећа. **д.** *привити, прил̄рлити.* – Добри људи савише сироче уза се. **3.** *превити, преклопити, сложити:* ~ заставу, ~ једро, ~ писмо, ~ новине. **4.** *скренути, завити, заокренути.* – Младић сави за угао. **5.** фиг. *потчинити, покорити, сломити:* ~ карактер, ~ живот. ■ **~ се 1.** *искривити се; згрбити се, згурити се.* – Бамбус се савио. Савити се под теретом. Кичма ми се савила. **2.** *скупити се, сабрати се.* – Деца су се савила око мајке. Савити се око огњишта. **3.** *сместити се, склонити се.* – Мајке се савиле с децом у напуштеној колиби. **4.** фиг. *спустити се.* – Туга јој се на срце савила. • **~ главу (кичму, рогове, врат) пред неким** *покорити се, попустити.* **~ гнездо** *в. под гнездо.* **~ кичму (некоме)** *в. под кичма.*

сави̏тљив, -а, -о **1.** *који се може савијати, гибак, еластичан:* ~ жица, ~ дрво, ~ кичма. **2.** фиг. *понизан, покоран; прилагодљив.* – Чиновници су савитљиви. У политици савитљиви значи прилагодљиви, послушни.

сави̏тљивац, -ӣвца м *савитљив, понизан човек.*

сави̏тљиво прил. *на савитљив начин, понизно:* ~ се додворавати.

савлада́вати (се), -а̀да̄ва̄м (се) *несвр. према савладати (се).*

савла́дати, са̀вла̄да̄м свр. **1.** *победити у борби, надјачати:* савладати голим рукама некога. Непријатељ је савладан. Сан га је савладао. **2.** *одузети снагу некоме, ослабити некога.* – Болест га је савладала. Ране су га савладале. **3.** *обуздати, сузбити:* ~ смех, ~ осећања. **4.** *стећи знање, научити; изучити:* ~ градиво, ~ војничку вештину. ■ **~ се** *овладати собом, надјачати своја осећања, уздржати се, обуздати се.* – Нисам се могао савладати да јој не кажем све у лице.

савла̀д(љ)ив, -а, -о *који се може савладати:* ~ тешкоћа, ~ препрека.

савлађи́вати (се), -а̀ђӯје̄м (се) *несвр. према савладати (се).*

са̀времен, -а, -о **1.** *који се односи на садашње време, садашњи, данашњи; модеран:* ~ машина; ~ дизајн. **2.** *који се односи на време о коме се говори, тадашњи, ондашњи, истодобан.* – Вук је имао врло танано осећање за све преливе савременог му језика.

са̀временӣк м *онај који живи с неким у садашње време или је живео с неким у време о коме се говори.*

са̀временица ж *жена савременик.*

са̀времено прил. *на савремен начин, модерно:* облачити се ~, плесати ~.

са̀временōст, -ости ж *савремено доба; истовременост.*

саврх предл. (с ген.) *в. сврх.*

са̀вр̄шен, -а, -о *који је без мана, недостатака, потпун, у̀зо̄ран, идеалан, беспрекоран:* ~ доброта, ~ лепота, ~ друштво.

са̀вр̄шено прил. *на савршен начин, потпуно, беспрекорно:* ~ цртати, ~ се понашати.

са̀вр̄шенōст, -ости ж *особина онога што је савршено, онога који је савршен; савршенство.*

савршѐнство с *скуп свих најбољих особина, беспрекорност, узорност:* ~ наше азбуке, ~ израде.

са̀вцат и **са̏вца̄т, са̀вцит** и **са̏вцӣт,** -а, -о *обично уз придев „сав", истиче и појачава значење ове речи.*

са̑г м грч. *ћилим, тепих.*

са́га ж нор. *народна, херојска прича у скандинавској књижевности о подвизима богова, првим краљевима, мит.*

сага́рати, са̀га̄ра̄м *в. сагоревати.*

са̀гињати (се), -ње̄м (се) и **саги́бати (се),** са̀гӣба̄м (се) (са̀гӣбље̄м (се)) *несвр. према сагнути (се).*

са̀гласан, -сна, -о **1.** *који тачно одговара нечему, који је у складу с нечим:* сагласне странице равнокраког троугла, ~ хор. **2.** *који се слаже с неким или нечим, који пристаје на нешто:* ~ са говорником, ~ са предложеним мерама.

сагла́сити, са̀гла̄сӣм свр. *учинити да се нешто слаже, да се подудара:* ~ своја унутрашња осећања са тренутном ситуацијом. ■ **~ се а.** *сложити се, споразумети се (с неким).* – Сагласио се с њим да забораве несугласице. **б.** *пристати на нешто, одобрити:* ~ се с таквим решењем спора.

са̀гла̄сје и **са̀гласје** с *складност звукова, сазвучје; сагласност, склад:* ~ акорда; ~ мотива; ~ у свему.

са̀гласно прил. **а.** *слажући се, сложно:* ~ вежбати. **б.** *у складу са, према:* радити ~ са својим начелима.

са̀гласнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина, стање онога што је сагласно са нечим, склад, подударност:* ~ троуглова. **2.** *пристанак, одобрење:* усмена ~, писмена ~.

саглаша́вати (се), -а̀ша̄ва̄м (се) *несвр. према сагласити (се).*

сагледа́вати, -ѐда̄ва̄м и **сагле́дати,** са̀гле̄да̄м *несвр. према сагледати.*

са̀гледати, -а̄м свр. **1.** *успети видети, приметити нешто удаљено, опазити, спазити, угледати:* ~ некога у даљини, ~ планине. **2.** *потпуно схватити, разумети:* ~ истину, ~ сву тежину проблема, ~ последице.

са̀гнати, -а̄м свр. **1. а.** *гонећи утерати у ограничен простор, сатерати, збити (некога):* ~ у гомилу. **б.** *утерати, угнати (стоку):* ~ овце у шталу. **2.** *стерати, отерати с нечега* ~ овце са брда.

са̀гнути, са̏гне̄м (аор. са̀гнух и са̀гох, са̏гнӯ, са̀же и са̏же; р. пр. са̀гнуо, -ула и са̏гао, са̀гла; трп. са̏гнӯт; пр. пр. са̀гнӯвши (са̀га̄вши)) свр. *савити надоле, повити, нагнути, погнути, приклонити:* ~ главу. – Цвеће нагнуло крунице. ■ **~ се 1.** *пригнути се к земљи, савити се.* – Саже се и узе камен. Под снегом сагнуле се гране. **2.** фиг. *покорити се, потчинити се.* – Није хтео да се сагне пред Италијанима. • **~ главу (врат, шију)** *покорити се, попустити.*

са̏гнӯтōст, -ости ж *особина, стање онога који је сагнут.*

сагњѝлети јек. **сагњѝљети,** -ѝлӣм и **са̀гњити,** са̏гњије̄м свр. *постати гњио, иструлити, иструнути.*

са̏говōрнӣк м *онај с којим се говори, сабеседник.*

са̏говōрница ж *жена саговорник.*

саго̀нити, са̀гонӣм [гл. им. са̀гоњење с] *несвр. према сагнати.*

сагорѐвати, -о̀ре̄ва̄м јек. **сагоријѐвати,** -о̀ријева̄м *несвр. према сагорети.*

саго̀рети јек. **саго̀рјети,** -рӣм свр. **1. а.** *бити уништен ватром, нестати у процесу горења, изгорети.* – Већина органских спојева лако сагори. **б.** фиг. *утрошити сву снагу, енергију од напорног рада, болести, претераног напрезања:* ~ на раду, ~ у жару борбе, ~ у ватри пожртвовања. **2. а.** *спалити, сажећи нешто ватром, огњем:* ~ дрво. – Сагорели су цело село. **б.** *оштетити, уништити неким средством које изједа, разједа:* ~ очи киселином.

саго̀р(љ)ив, -а, -о *који има својство да може сагорети:* ~ материја; ~ сумпор.

саго̀рљивōст, -ости ж *особина, својство онога што је сагорљиво, запаљивост:* ~ бензина.

сагра́дити, са̀гра̄дӣм свр. **1.** *градећи подићи, изградити, сазидати:* ~ кућу, ~ обор, ~ цркву. **2.** *начинити, направити, саставити; створити.* – Језик мора бити саграђен у народном духу. Читав свет је саграђен за седам дана.

сагреше́ње с *грех, тежи прекршај неке од утврђених моралних или религиозних норми, прекршај, преступ.* – Бог се драги на Србе разљути за њихова смртна сагрешења.

сагре́шити, са̀гре̄шӣм јек. **сагријѐшити,** са̀гријешӣм свр. *учинити какав грех, згрешити.* – Сагрешила је блудно на мору.

сагу̀бити, -ӣм свр. нар. (нешто) *в. изгубити (1а):* ~ ствари.

са̑д м (мн. са́дови) *земљиште засађено биљкама (врт, расадник, воћњак, виноград, парк):* вишњев ~, садове и гајеве окитити скулптурама.

са̏д, са̀да̄ и **са̀да** прил. **1.** *одређује* **а.** *време говорења: (у) овај час, (у) ово време, овога тренутка:* сад или никад. – Шта ћемо сад? **б.** *најближу, непосредну прошлост: мало пре.* – Сад је био ту. **в.** *у времену прошлости на које се мисли: тада.* – Турци навалише на њих и они се сад силно уплашише. **г.** *непосредну будућност, сваки час, зачас, скоро, одмах.* – Сад ће доћи. Чекај, ево ме сада. **2.** (удвојено сад-сад) *казује наизменично понављање радње, места радње или каквог стања у разно време: час-час, мало-мало.* – Сад га видиш, сад га не видиш. Сад боље сад горе. Сад на једну сад на другу страну. **3.** (у им. служби) с *садашњост, садашњица.* – Живимо за боље сада. **4.** разг. *употребљава се без праве потребе у реченицама којим се изриче недоумица, неодлучност.* – Сад, да ли је чаша била прљава или не, то вам не умемо казати. Сад како било, ствар је већ завршена.

са̀дашњӣ (са̀дањӣ), -а̄, -е̄ *који постоји, живи сада, који се односи на време говорења:* ~ стање у Србији, ~ тренутак. • лингв. **~ време** *в. презент.* **глаголски прилог ~** *в. под прилог.*

са̀дашњица ж *садашње време, време о коме се говори, садашњост; савременост.*

са̀дашњōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *садашње време, садашњица.*

саде́вати, са̀де̄ва̄м јек. **садијѐвати,** са̀дијева̄м *несвр. према саденӯти и саде(с)ти.*

саде́јство с рус. *учешће још некоīа или свих, свеīа из исте и блиске катеīорије:* уз ~ француских трупа.

са̀дејствовати, -вује̄м несвр. *узети учешћа, заједнички деловати, суделовати.* – Сви одреди имали су да садејствују о отпору.

са̀дељати јек. **са̀дјељати,** -ља̄м и -ље̄м свр. *израдити дељући, издељати.*

са̀денути јек. **са̀дјенути,** -не̄м свр. *скупити, сложити у стоī, пласт и сл., зденути.*

садѐрати, са̀дере̄м свр. *в. здерати;* уп. садрети.

са̀де(с)ти, са̀дене̄м (са̀деде̄м) јек. **са̀дје(с)ти,** са̀дјене̄м (са̀дједе̄м) свр. *в. саденути.*

сади̏зам, -зма м фр. *сексуално уживање у мучењу партнера;* фиг. *наслађивање, уживање у туђим мукама, патњама.*

са̀ди̏љка ж (дат. -љци) *дрво којим се буше рупе за сађење вртних биљака (нпр. паприке, купуса и сл.).*

са̀дирати, -ре̄м *несвр. према садрети.*

са̀дист(а), -е̄ м (мн. -сти) *човек оптерећен садизмом; мучитељ.*

сади̏стичан, -чна, -о *склон садизму; садистички.*

сади̏стичкӣ, -а̄, -о̄ *у којем има садизма; који је својствен садистима:* ~ злочин.

сади̏стички прил. *на садистичан начин, као садист(а):* ~ мучити некога, ~ уживати.

са̀дисткиња ж *женска особа садист(а).*

са́дити, са̂ди̑м несвр. [гл. им. са́ђе̄ње с] (нешто) *стављати у земљу, у ископану или издубљену рупу у земљи (саднице, расад(у) и сл.):* ~ воћку, ~ паприку, ~ купус, ~ цвеће. • **ко с ђаволом тикве сади, о главу му се лупају** *в. под ђаво.*

са̂дни̑, -а̄, -о̄ *који се сади или пресађује:* ~ материјал.

са́дница ж *култивисана млада биљка која се пресађује.*

садно (наглашено: са̀дно) предл. арх. (с ген.) *од дна, од подножја, одоздо.* – Виче стража садно поља.

са́дња ж *сађење:* ~ дувана, ~ памука.

са̀дре̄ти јек. **са̀дријети,** са̏дре̄м свр. *в. здерати;* уп. садерати.

садржа́вати, -др̏жа̄ва̄м *несвр. према свр. значењу гл. садржати.*

са̏држа̄ј м (инстр. -ем) **1.** *оно што се налази у нечему, чиме је нешто испуњено, садржина:* ~ чаше, ~ у кеси, брачни живот без садржаја. **2. а.** *суштина, бит, језгро нечеīа.* – Укратко ми реци садржај поруке. **б.** *основа излагања; главна мисао, кратак сиже, извод из књижевноī или научноī дела:* ~ излагања, ~ говора, ~ романа, ~ песме. **3.** *значење, смисао:* ~ изговорене и написане речи. **4.** *попис, списак поглавља, чланака, песама у књизи.*

са̏држа̄јан, -јна, -о *који се односи на садржај; који има дубок унутрашњи смисао, боīат садржајем:* ~ говор, ~ концерт.

са̏држа̄јно прил. **а.** *у садржајном поīледу, с обзиром на садржај, по садржају.* – Роман је садржајно богат. **б.** *боīато у поīледу садржаја:* говорити ~.

садржа́јно̄ст, -ости ж *особина, одлика, својство онога што је садржајно; садржај.*

садр̀жати, -жи̑м свр. и несвр. *имати у себи, обухватити, обухватати;* уп. садржавати: ~ у себи противречност, ~ обавештења о историји језика.

садр̀жилац, -иоца м (ген. мн. -ла̄ца̄) мат. *број који је дељив с више бројева.* – Број шест је садржилац бројева 2, 3 и 1.

садржи̏на и **са̏држина** ж *в. садржај (1 – 3).*

са̏држи̏нскӣ и **садр̀жи̏нскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на садржину:* ~ неодређеност.

са̏држи̏нски и **садр̀жи̏нски** прил. *с обзиром на садржину.* – Садржински то је лош филм.

садр̀житељ м *в. садржилац.*

са̏дрӯг, -а (садру̏га̄р, -а́ра) м арх. *друī у заједничком послу и сл.:* ~ у школи, ~ моје младости, ~ из војске.

са̀жа̄лан, -лна, -о *сажаљив, жалостив:* ~ око, ~ осмех.

са̀жалити, -и̑м свр. (некога) (чешће несвр. сажаљевати) *осетити жалост, сажаљење према некоме, пожалити некоīа.* – Сажали просјака и даде му новац. ■ **~ се а.** *осетити, показати сажаљење према некоме, смиловати се:* ~ се над болесником, ~ се над просјаком. **б.** *постати жалостан, ожалостити се.* – Уместо да га то обрадује, он се још више сажали.

са̀жа̄лно прил. *в. сажаљиво.*

сажаље́вати, -жа̀ље̄ва̄м *несвр. према сажалити.*

сажаље́ње с *осећање жалости (према некоме); саучешће у нечијој несрећи, тузи, саосећање.*

сажа̀љив, -а, -о *који показује, одражава сажаљење, саосећајан, милостан, болећив, жалостив:* ~ поглед, ~ срце, ~ жена.

сажа̀љиво прил. *на сажаљив начин, жалостиво, осетљиво:* ~ питати. – Сажаљиво се обраћа удовици.

сажа̀љиво̄ст, -ости ж *особина оноīа који је сажаљив; сажаљење.*

сажва́кати, са̀жва̄ће̄м (са̀жва̄че̄м) (сажва́тати, са̀жва̄ће̄м) свр. *жваћући уситнити.*

са̏же̄т, -а, -о **1.** *трп. од сажети.* **2.** *збијен, језīровит, концизан:* ~ стил, ~ дефиниција.

саже́так, -тка м *оно што је сажето; кратак садржај, извод из неког чланка, говора, предавања, резиме.*

са̀же̄ти, са̏жме̄м свр. **1. а.** *стиснути, скупити, стегнути у мањи обим:* ~ радњу у роману. **б.** *укратко изложити.* **2.** *слегнути, смаћи (раменима).*

са̏же̄то прил. *кратко, језīровито, концизно:* ~ описати, ~ одговарати, ~ говорити.

са̏же̄то̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оноīа што је сажето:* ~ стила, ~ говора.

сажѐћи (са̀жећи), сажѐже̄м (3. л. мн. сажѐгӯ; аор. сажѐгох, са̏жеже; имп. сажѐзи; р. пр. са̀жегао, сажѐгла (са̀жегла); трп. сажѐжен, -ѐна) свр. *уништити ватром, саīорети, спалити; опржити, опалити.* – Све ће сажећи и уништити огњем. Грм је сунцем сажежен.

сажи́вети се јек. **сажи́вјети се,** -ви̑м се **а.** *навићи се на заједнички живот с неким, с нечим, одомаћити се, спријатељити се.* – Странац се саживи са домороцима. Присно сам се саживео са градом. **б.** *постати присан, зближити се.* – Отац и син још се више саживеше у музици. **в.** *ући у најприсније, најинтимније односе са неким.* – Добио је сина од једне жене са којом се саживео. **г.** *привићи се, навићи се на нешто непријатно, неповољно:* ~ са тешкоћама.

саживља́вати се, -ѝвља̄ва̄м се *несвр. према саживети се.*

са̀жизати, -иже̄м *несвр. према сажећи.*

сажи́ма̄ње с **1.** *гл. им. од сажимати (се).* **2.** лингв. (обично у синтагми: ~ самогласника) *гласовна појава стапања двају истих суседних самогласника у један, контракција (нпр. во̑ < воо < вол).*

сажи́мати, са̀жӣма̄м *несвр. према сажети.* ■ **~ се** *стезати се.* – Срце ми се од бола сажима.

са̀звати, -зо̀ве̄м (трп. са̏зва̄н) свр. *позивањем скупити, сабрати већи број људи; заказати, одредити (састанак, седницу):* ~ народни збор, ~ састанак за понедељак.

са̀зве̄жђе и **са̀звежђе** јек. **са̀звијежђе** и **са̀звјежђе** с астр. **а.** *група звезда на небу (названих нарочитим именом):* ~ Влашића, ~ Великог и Малог медведа. **б.** *зб.: звезде, звездани рој.*

са̀звӯчје с *склад, хармонија звукова:* ~ тонова, ~ гласова.

саздáвати (се), сàздāјēм (се) (пр. сад. саздáјӯћи) *несвр. према саздати (се).*

сàздатељ м *створитељ, творац:* ~ света, ~ свемира.

сàздати, -āм (трп. сȁздāн) свр. **а.** *направити, начинити, створити:* као да је од воска саздана, саздан од атома. **б.** *засновати, устројити, уредити.* – Политички програм саздан је на погрешним премисама. ■ **~ се** *настати, постати.* – Моја се душа саздала од онога што је обожавала.

сáзив м **1.** *позив упућен већем броју лица, сазивање:* ~ скупштине. **2.** *време рада скупштине, заседање:* први јесењи сазив Народне скупштине.

сазѝвати, сàзӣвāм *несвр. према сазвати.*

сазѝвāч, -áча м *онај који сазива:* ~ сабора.

сазѝдати, сàзӣдāм свр. *подићи зидањем, саградити:* ~ кућу, ~ цркву.

сазнáвати, сàзнāјēм (пр. сад. сазнáјӯћи) *несвр. према сазнати.*

сàзнāјнӣ, -ā, -ō *који се односи на сазнање, спознајни:* ~ процес, ~ способност, ~ видици.

сазнáјнōст, -ости ж *особина онога што је сазнајно.* – Када ће наука стићи до сазнајности универзума.

сазнáње с **а.** *долазак до обавештења о нечему, сазнавање.* – Заболело ме је сазнање о његовој злој намери. **б.** *поимање, спознаја објективне стварности помоћу искуства, мишљења и осећања:* уметничко ~ света и живота, филозофско ~.

сàзнати, -āм (сазнáмо и сàзнāмо; аор. сàзнадох и сàзнах) свр. **1.** *доћи до обавештења о нечему, чути, дознати:* ~ о неком нешто, ~ тајну. **2.** *постати свестан нечега; доћи до сазнања, уверити се.* – У тренутку сазнах пуну истину. ■ **~ се** *прочути се.*

сазнàтљив, -а, -о *који се може сазнати, упознати.* – Објективни је свет сазнатљив.

сазрéвати, сàзрēвāм јек. **сазријѐвати,** сàзријевāм *несвр. према сазрети.*

сàзрелōст, -ости ж *особина онога што је сазрело, онога који је сазрео.*

сàзрети, сàзрӣм (сàзрēм) (3. л. мн. сàзрӯ (сàзрē); р. пр. сàзрео, -ела (јек. и сàзрио, -рела); р. пр. сàзрēвши; трп. ø) свр. **1. а.** *постати потпуно зрео, дозрети, узрети.* – Воће је сазрело. **б.** *потпуно загнојити (о ранама, запаљивим ткивима).* – Кад чир сазри, треба га провалити и очистити. **2.** *достићи потпуни физички и духовни развој, дорасти, одрасти.* – Девојка је рано сазрела. Кад младић сазри, родитељи му траже невесту. **3.** фиг. *достићи коначан облик, оформити се, формирати се; доспети (за решавање, разматрање), приспети.* – Мисао о коначном обрачуну сазрела је у њој. Многа моја искуства су за кратко време сазрела. Када је њено питање сазрело, изложила га је без увијања. **4.** *ферментирати, преврети.* – Вино је сазрело.

сазу́вати, сàзӯвāм *несвр. према сазути.*

сàзути, сȁзујēм (трп. сазу̀вен, -ѐна) свр. (нешто) *скинути с ногу, изути.* – Сазула је ципеле.

саигрáч, -áча м *онај који игра с неким, суиграч:* ~ у кошарци, ~ на терену, ~ у плесу.

саигрàчица ж *жена саиграч.*

саизвòлети јек. **саизвòљети,** -ѝзволӣм свр. рус. арх. *милостиво дати пристанак на нешто, одобрити нешто, сагласити се.*

саинвѐстӣтор м *онај који инвестира заједно с неким.*

сáјам, -јма м **а.** *вашар, панађур.* **б.** *скуп продаваца и купаца који се периодично одржава на одређеном месту ради трговања или закључивања трговачких уговора на темељу изложених узорака.* **в.** *сајмиште:* Београдски сајам.

сáјамскӣ, -ā, -ō *који се односи на сајам:* ~ приредба, ~ дан, ~ просторије.

сȃјла ж нем. *гвоздено уже којим се вуче или диже тежак терет.*

сàјмӣшнӣ, -ā, -ō *који се односи на сајмиште и сајам, сајамски:* ~ објекти, ~ дан.

сàјмӣште с *место где се одржава сајам.*

сáџија м (мн. ж) тур. *занатлија који поправља сатове, часовничар.*

сáџӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на саџије; који је својствен саџијама:* ~ дућан, ~ алат, ~ прецизност.

сакàгија ж тур. *заразна болест копитара, слинавка,* malleus.

сàкат, -а, -о тур. **1.** *који нема део руке или ноге, кљаст.* **2.** фиг. **а.** *оштећен (о стварима):* ~ ветрењаче. **б.** *недовршен, непотпун:* ~ историја, ~ текст **в.** *искварен, лош.* – Говорио је на сакатом турском језику.

сàкатити, -ӣм несвр. [гл. им. сàкаћēње с] **1.** *чинити сакатим:* сакатити децу ради прошње. **2.** фиг. *оштећивати, крњити, кварити.* – Деца су сакатила своје играчке. Цензура му је сакатила филм.

сàкато прил. *као сакат; искварено, лоше:* ~ ходати; ~ научити нешто, ~ написати.

сàкатōст, -ости ж *стање онога који је сакат.*

саклòнити, сàклонӣм свр. *в. склонити.* • **боже (ме) саклони, саклони боже, да бог саклони** *в. под бог.*

сàкō, -ōа м итал. *кратак капут, горњи део мушког одела.*

сакòвати, сàкујēм свр. *в. сковати.*

сàкос м грч. *горња одежда православних епископа.*

сàкрāлан, -лна, -о *посвећен; одређен за вршење црквених обреда:* ~ песме, ~ грађевине.

сàкрализовати, -зујēм свр. и несвр. *(у)чинити сакралним, прогласити, проглашавати за светињу.*

сакрáлнōст, -ости ж *особина онога што је сакрално, светост, посвећеност.*

сакрàмент м лат. цркв. *света тајна, обред који по хришћанском схватању даје неку милост и посвећење.* – Код православних и католика има седам сакрамената (крштење, причест итд.).

сакрàментскӣ, -ā, -ō *који се односи на сакраменте:* ~ обред.

сакрѝвати (се), сàкрӣвāм (се) *несвр. према сакрити (се).*

сàкривац, -ӣвца м *онај који сноси кривицу с неким за нешто, саучесник у извршењу кривице, саучесник у кривичном делу, сукривац:* суђење убицама кнеза Михаила и сакривцима.

сакрѝвенōст, -ости ж *особина, стање онога што је сакривено.*

сакрѝлēгијум (сакрѝлēгӣј, -ија) м лат. *безбожнички чин, светогрђе, богохуљење.*

сакрѝлити, сàкрӣлӣм свр. *крилима заклонити, закрилити.*

сакрѝстāн, -áна м *црквењак, звонар.*

сакрѝстија ж лат. цркв. *просторија у цркви где се држе ствари потребне за богослужење (црквене књиге, одећа, посуђе) и где се свештеници преоблаче.*

сàкрити, сȁкријēм (имп. сàкрӣј; трп. сакрѝвен, -ѐна) свр. (уп. скрити (се)) **1. а.** *учинити да се нешто не види, склонити од погледа других (склањањем, прекривањем и сл.):* ~ накит, ~ у ормар. – Облак сакри сунце. **б.** *не допустити да се нешто види, примети, прикрити:* ~ сузе, ~ љубав, ~ очајање, ~ мисао. **2.** *задржати у тајности, не открити, не изнети у јавност, затајити:* ~ страшну вест, ~ своје порекло, ~ болест. ■ **~ се 1.** *склонити се пред другима, наћи себи тајно склониште:* ~ се у кућу, ~ се у шуми, ~ се од побеснеле гомиле. **2. а.** *ишчезнути из видног поља, постати неприметан.* – Сунце се сакрило за облак. **б.** *заклонити се иза нечега, прикрити се.* – Сакрио се иза псеудонима.

сàксија ж тур. *земљани суд, лонац за гајење цвећа.*

саксòфōн, -óна и **сȁксофōн,** -а м енгл. муз. *метални дувачки инструмент, обично у џез-оркестру:* алт ~, тенор ~.

са̀купити, -ӣм свр. *скупити, прикупити:* ~ војску, ~ снагу, ~ новац за нешто. ■ **~ се** *скупити се:* ~ се око некога, ~ се око пећи.

саку́пљати (се), са̀кӯпљāм (се) *несвр. према сакупити (се).*

сакӯ̀пљач, -а́ча м *скупљач:* ~ старина, ~ трава.

сакӯ̀пљачкӣ, -ā, -ō *који се односи на сакупљаче:* ~ група, ~ посао.

са́ла ж нем. *велика дворана:* концертна ~, плесна ~, операциона ~, ~ за јело.

сала́ма ж итал. *врста сухомесната кобасице од свињског, говеђег и другог меса са зачинима.*

сала̀мура ж итал. *јако слана вода с различитим зачинима у којој се држи дивљач или месо пре сушења, расо(л).*

са̏ласт, -а, -о *који има сала, дебео.*

сала́та ж итал. **1. а.** *назив за више биљних подврста из пор. главочика које се пресне и зачињене уљем, сирћетом и сољу једу уз главно јело:* главичаста ~, зелена ~, кудрава ~, италијанска ~. **б.** *јело, кувано или пресно припремљено на сличан начин:* шопска ~, ~ од краставаца, ~ од кромпира. **2.** фиг. *књига која се од употребе раскупусала, развезала.* • **руска ~** *хладно пикантно јело од поврћа, зелени, куваних јаја, шунке и сл., зачињено мајонезом.*

сала̀ук(овин)а ж тур. *олуја, невреме, мећава.*

са̏лāш, -а и **са̀лāш,** -а́ша м мађ. *пољско имање ван села са кућом и економским зградама.*

сала̀шāр, -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) *онај који живи и ради на салашу.*

сала̀шāрка ж *жена салашар.*

сала̀шāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на салашаре:* ~ дете.

са̏лāшкӣ и **са̀лāшкӣ,** -ā, -ō *који се односи на салаше:* ~ момак.

са̂лва ж фр. **1.** *почасна паљба из пушака или топова, плотун.* **2.** фиг. *нагла провала осећања:* ~ смеха.

салве́та ж (са̀лвēт, -е́та м) итал. *убрус који се при јелу користи за брисање руку и уста, сервијета.*

салди́рати, са̀лдӣрāм свр. и несвр. *(из)вршити, извести, изводити салдо:* ~ рачуне.

са̏лдо и **са̂лдо** м (ретко у мн. с) итал. *разлика између износа прихода и расхода, активе и пасиве; подмирење рачуна, обрачун, стање благајне.* • **салдо-конто** *рачун изравна(ва)ња.*

салѐбџија м (мн. ж) тур. *онај који прави и продаје салеп (2).*

салѐбџиница ж *радња у којој се прави и продаје салеп.*

са́леп м тур. **1.** бот. *в. каћун(ак).* **2.** *слаткасто, слузаво вруће пиће које се прави из гомољастог корена истоимене биљке.*

сале́тати, са̀лēћēм јек. **салијѐтати,** са̀лијећēм *несвр. према салет(ј)ети.*

салѐтети јек. **салѐтјети,** -тӣм (аор. салѐт(ј)ех, салѐт(ј)е) свр. **1. а.** *окружити, опколити, заокупити (са свих страна).* – На Оце деца салете оца. Пси салете пролазника. **б.** *заокупити речима, молбама некога (да нешто учини), сколити, спопасти:* ~ за куповину нечега. Пријатељи ме салетели да кренем. **в.** *прискочити, дотрчати.* – Из улица салети свет да их раздваја. **г.** фиг. *обузети, спопасти (сан, мисао).* – Сни је салетеше. Салетеше је тужне мисли. ■ **~ се** *стрчати се са свих страна, скупити се.* – Читаво село се салетело, слави се.

сали́вати (се), са̀лӣвāм (се) (јек. и **салијѐвати (се),** са̀лијевāм (се)) *несвр. према салити (се).*

сали́на ж лат. *место на морској обали где се вади со из мора, солана.*

сали́нац, -нца (обично у мн.) *сваки од два доња дела саонице који је с предње стране повијен увис и који клизи по снегу.*

салини̇̀тēт, -е́та м лат. *садржај соли у природним водама; сланост, сланоћа.*

са̀лити, са̏лијēм (имп. са̀лӣ; трп. сали̇̀вен, -ѐна) свр. **1.** *излити течност у нешто; просути, пролити:* ~ воду у суд, ~ воду на главу. **2.** *начинити од растопљеног метала, воска и сл. (обично у каквом калупу), излити:* ~ бисту, ~ свећу. **3.** фиг. *изразити своја осећања, мисли (обично кроз какав уметнички рад), излити, претопити у нешто:* ~ бол у стихове. ■ **~ се 1.** *сакупити се сливајући се.* – Салила ми се сва вода на главу. фиг. Сали ми се туга на срце. **2.** *добити одређен облик, уобличити се.* – Растопљено олово сали се у звезду. • **као саливен** (нпр. стас, капут) *савршен, без мане, без приговора.*

са̀литра ж итал. хем. *старији назив за неке соли азотне киселине са лаким металима:* чилеанска ~, норвешка ~, калијумова ~; уп. шалитра.

са̀литренӣ, -ā, -ō *који се односи на салитру:* ~ прах, ~ рудник.

сали̇̀цӣл, -и́ла м лат. фарм. *бели кристални прах који спречава врење и труљење; органско једињење, орто-хидроксибензојева киселина чији се деривати употребљавају за снижење температуре, дезинфекцију и сл.*

сали̇̀цӣлнӣ, -ā, -ō у изр. **~ киселина** *салицил.*

са̀лмијак м лат. *в. нишадор.*

салмонѐла ж лат. *род патогених бактерија, узрочници салмонелоза.*

салмонело́за ж мед. *у мн. цревне заразне болести проузроковане салмонелама (трбушни тифус, паратифус, свињска куга) (у јд. таква болест).*

салмони́да ж зоол. *у мн.: врста риба врло укусног меса које живе у слатким водама, а типични представници су пастрмка и младица (у јд. таква риба).*

са̏ло с (мн. ø) *масне наслаге у трбушној дупљи (људи, животиња).*

сало̀мити (се), са̀ломӣм (се) свр. *в. сломити (се).*

са̀лōн, -о́на м фр. **1.** *соба (обично лепо уређена) за пријем гостију; заједничка просторија у хотелу, на броду где гости обедују и седе.* **2. а.** *дворана, просторија за излагање и продају уметничких и модних производа:* модни ~, ~ графике, ~ обуће. **б.** *радња у којој се пружају фризерске, кројачке и друге услуге.* **3.** *литерарно-уметнички кружок, обично затвореног типа.* • **салон-вагон** *заједничка просторија за путнике у возу.*

сало́нац, -нца м ир. *онај који се много креће по салонима.*

сало̀нӣт, -и́та м *производ од азбестних влакана и цемента, који има широку примену у грађевинарству.*

са̀лōнка ж (обично у мн.) *ципела за свечане прилике.*

са̀лōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на салон, отмен:* ~ манири, ~ одело.

са̂лпа ж зоол. *врста јестиве морске рибе* Box, Salpa maxima, *са жутим пругама на телу из пор.* Sparidae.

са̏лто м (мн. с) итал. *слободан скок са једним или више окрета ја тела у ваздуху.*

салтоморта́ле, -ла м (ретко у мн. с) итал. **1.** *вратоломан скок артиста, „смртоносан скок".* **2.** фиг. **а.** *очајнички корак.* **б.** *судбоносан преокрет у сасвим супротном правцу.*

са̀лӯт, -у́та м фр. *поздрав почасном паљбом.*

салути́рати, -ӯ̀тӣрāм свр. и несвр. **1.** *војнички поздравити, поздрављати, дотакнувши се десном руком капе.* **2.** *ода(ва)ти почаст паљбом из топова.*

са́лце, -а, и -ета с *дем. од сало.*

са̂лчић и **са̀лчић** м кув. (најчешће у мн.) *врста посластице, колач од лиснатог теста премазаног салом.*

са̂м, са́ма, -о **I.** *заменички придев (уз именице и личне заменице) који служи за истицање, а означава:* **1. а.** *лице које самостално, без помоћи или мешања других учествује у радњи или од кога потиче радња:* он (ја, ти) *лично.* – Сам отац је дошао на збор. Ви то сами знате. **б.** *лице које по својој вољи врши радњу, без утицаја других.* – Није позван, сам је дошао. Сам си

крив за то. **в.** *оно што је главно, најважније као носилац радње и стања:* говорити из самог срца. – Сам се град ангажовао у томе. **г.** (понекад појачано: од себе) *радњу која се врши несвесно, механички због унутрашњих разлога, без ичије помоћи, ничим споља изазвано:* никнути само од себе, чекати да нешто само падне у крило. **д.** *важност, значај, углед, високи положај неког лица: чак и, дапаче:* тужити самом министру, обратити се с молбом самом председнику. **2. а.** *почетак радње (уз именице које значе време или оно што се у времену збива): баш, управо:* већ од самог почетка, пред сам испит, на сам Божић, у сами мрак. **б.** *тачан простор на коме се нешто налази, докле се нешто пружа, докле се стигло и сл.:* уз сам пут, до саме реке. – Стигох у сами Београд. **II.** прид. (понекад појачан изведеницама од исте речи: самцат, самцит) **1. а.** *одвојен од других, без икога другог, један једини, усамљен:* поћи сам на пут, остати сам у кући, једро, само у даљини. **б.** *који је без породице, без рођака, без блиских:* бити сам без икога свог, без својих блиских. **2.** (одр. са̂мӣ) *који је без примесе, чист, прави, потпун, несумњив:* само злато, сами отров, сама кост и кожа, све сам олош, сама истина. • **~ као прст** *потпуно сам, без игде икога свог, без породице и рођака.* **~ по себи** *онакав какав је по природи, по нарави.* **само (по себи) се разуме, само по себи говори** разг. *јасно је, очевидно је, не треба доказивати ни објашњавати.* **у самој ствари** *стварно, истински, заиста.*

са̀ма̄р, -а́ра м (инстр. -аром) грч. **а.** *дрвено седло за ношење терета, које се причвршћује товарној животињи на леђа.* **б.** *дрвена направа помоћу које грађевински радници носе циглу на леђима.* • **док је леђа, биће и самара** *док је човек жив и здрав, биће за њега посла.* **~ носити** *радити и живети по туђој вољи или заповести.*

самарит- *в. самарић-.*

сама́рити, са̀ма̄рӣм несвр. [гл. им. сама́ре̄ње с] **1.** *стављати самар на товарну животињу.* **2.** фиг. *варати некога, искоришћавати нечији рад.* – Лукавством их самари како хоће.

сама̀рић м *дем. и хип. од самар.*

самари́ћанин м (мн. -ани) *милосрдан човек; добровољни болничар.*

самари́ћа̄нка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *жена самарићанин.*

самари́ћанскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на самарићане, својствен самарићанима:* ~ школа, ~ пожртвованост.

самари́ћански прил. *на начин самарићана, милосрдно:* ~ неговати.

самари́ћа̄нство с *помагање у невољи из милосрђа.*

сама̀рица ж **1.** *в. самар.* **2.** *товарна животиња која на самару преноси терет.*

са̀ма̄рнӣ, -а̄, -о̄ **а.** *који се односи на самар:* ~ јабука, ~ крстина. **б.** *који служи за ношење самара:* ~ животиња.

сама̀рчина ж *аугм. и пеј. од самар.*

сама̀рчић м *дем. и хип. од самар.*

сама̀рџија м (мн. ж) *занатлија који прави и продаје самаре.*

сама̀рџӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на самарџије:* ~ занат, ~ радња.

сама̀рџӣница ж **1.** *самарџијска радња.* **2.** *самарџијина жена.*

са́мац, -мца м (ген. мн. са̂ма̄ца̄) **1. а.** *онај који живи сам, усамљеник:* ~ без помоћи. **б.** *неожењен мушкарац, нежења.* **2.** *онај који као појединац изнајмљује собу за становање, подстанар без породице:* соба за самца. **3.** *оно што је само, одвојено од других:* ~ камен. **4.** спорт. *чамац с једним веслачем, скиф:* ~ са кормиларом, ~ без кормилара.

са̀мачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на самце, намењен самцима, својствен самцима и сл.:* ~ соба, ~ стан, ~ живот.

са̀мачки прил. *као самац, на начин самца:* ~ живети.

са̏мба ж *врста модерног карневалског плеса, пореклом из Бразила.*

самѐрљив јек. **самјѐрљив,** -а, -о мат. *који се без остатка може делити с мањим бројем, дељив.*

самѐрљивo̅ст јек. **самјѐрљивo̅ст,** -ости ж *особина онога што је самерљиво.*

са̏миздат м рус. ист. *приватно издање књига и других текстова (пре свега у некадашњем Совјетском Савезу) који се из политичких разлога нису смели објављивати.*

са̀милоснӣк м *онај који осећа самилост, сажаљење према некоме.*

са̀милосно прил. *осећајући самилост, сажаљење према некоме, сажаљиво, саосећајно:* ~ гледати, ~ жалити.

са̀милоснo̅ст, -ости ж *особина, стање онога који је самилостан.*

са̀милo̅ст, -ости ж *саосећање, сажаљење, саучешће:* ~ према болеснима, ~ према сиромашнима.

са̀милостан, -сна, -о *сажаљив, саосећајан:* ~ рука, ~ сестра, ~ поглед.

са̀мирати, -ре̄м *несвр. према самрети.*

са̀мица ж **1.** *женска особа самац, усамљеница.* **2.** *в. самац (3):* ~ голубица. **3. а.** *монашка соба.* **б.** *посебна затворска ћелија за тешке кажњенике.*

са̀мича̄р м *онај који се налази у самици (3б).*

са̀млети јек. **са̀мљети,** са̀меље̄м (р. пр. са̀млео, -ела јек. са̀млио, са̀мљела; трп. самлѐвен јек. самљѐвен, -ѐна; пр. пр. са̀млӗвши јек. са̀мљӗвши) свр. **1. а.** *нарочитим уређајем уситнити зрневље (житарица, кафе) претварајући га у брашно, у прах; завршити млевење:* ~ јечам, ~ кафу, ~ бибер. **б.** *направом за млевење претворити мекше материје (месо, воће) у гњецаву или течну масу:* ~ месо за кобасице, ~ мркву. **2.** фиг. *рећи безначајне, досадне ствари, излупетати, изблебетати.* – После свега што сте ту самлели, ја осећам да ништа паметно нисте рекли. **3.** фиг. *сатрти, смрвити, уништити:* осећати се самлевен; ~ га испитивањем.

са̏мо речца **I.** (у прил. служби) **1.** *за ограничавање* **а.** *једино, искључиво:* мислити само на свој џеп, говорити само у стиху. **б.** *не више него, свега:* само тренутак (часак, моменат), само један корак до среће. **в.** *иоле, имало:* ако имаш само мало савести, ако ме само мало волиш. **2. а.** *за појачање:* поштен како само може бити. – Како ћу му само изаћи пред очи. **б.** *кад се нешто пита са недоумицом.* – Зашто ли је само дошао? **3.** (у конструкцији са „што“) *тек што, једва што.* – Увукао врат међу рамена и само што шапће. **4.** (у врем. значењу) **а.** *за изненадност и истовременост: тај час, тога тренутка, одједном, неочекивано.* – Само се створи на вратима. Само се обре на прозору. **б.** (у конструкцији са „да“) *истиче тренутак пред свршетак радње или стања:* звезде само да се погасе. **II.** (у служби везника) **1. а.** *за супротност: али, но, ипак, него.* – Можеш изаћи, само се немој дуго задржати. Даћу ти књигу, само ми је брзо врати. **б.** (у корелативној вези: не само... него (и)) *кад се у првом делу реченице нешто пориче, а у другом делу се казује или истиче супротно томе.* – Не само што није дошао, него ме није ни обавестио. Не само што си слагао, него си и украо. **в.** *са нијансом за изузимање.* – Хаљина је лепа, само је скупа. Филм је добар, само је тужан. **2.** *појачава и наглашава* **а.** *намеру.* – Прича само да би одагнао тугу. **б.** *жељу.* – Само кад бих могао да одем на одмор. Само да ми је да дипломирам. **в.** (у конструкцији са „нека“) *погодбу: ако.* – Често им догори до ноката нека само једна година не понесе. • **само што није** разг. *готово, мало, умало да није.* **помисли (замисли) само** разг. *каже се кад се хоће истаћи необичност неког догађаја или нешто опасно, страшно, што се догодило или се могло догодити.*

само- *први део сложеница (углавном придевских, прилошких и именичких) који потиче од заменичког придева „сам“ и који је значењски у некој вези са заменичким придевом „сам“:* самовољан, самопоуздан, самовољно, самокрес, самоуслуга итд.

самоанали́за ж *анализа самога себе, својих поступака.*

самоанали́тичнo̅ст, -ости ж *стање које се заснива на самоанализи.*

са̏мобӣт ж и **самоби́так,** -тка м *независно, самостално постојање.*

самòбитан, -тна, -о *самосталан, независан; изворан, оригиналан.*

самòбитнōст, -ости ж *стање, особина онога који је самобитан:* борити се за своју ~.

са̏мовāр, -а и **самòвāр,** -а́ра м рус. *метална посуда купастог облика за кување чаја, која се загрева изнутра угљем или електричном струјом.*

самоваспита́ње с *васпитни рад на усавршавању самога себе.*

самòвати, са̀мујēм несвр. *живети као самац; живети сам, без породице и ближе родбине; живети, налазити се у самоћи:* ~ у туђини

самовеза̀чица ж *машина која сама жање и везује снопове пшенице.*

самòвила ж бот. *в. вилина коса (под коса).*

самовла́да ж **1.** *неограничена лична власт која се заснива на самовољи и сили, диктатура.* **2.** *владање собом, самосавлађивање.*

самовла̀дāр, -а́ра м *апсолутни владар, самодржац, тиранин, аутократ.*

самòвласно прил. *на самовластан начин, самовољно.*

са̏мовлāст ж *самовлашће, самовоља.*

самòвластан, -сна, -о *који не подноси ограничење своје личне власти, који се заснива на самовласти, самовољан:* ~ краљ.

самòвлāшће с *неограничена лична власт, власт само једнога човека; самовоља.*

самòвоља ж *особина онога који је самовољан; самовољно понашање, поступање.*

са̏мовōљан и **самòвōљан,** -љна, -о *који ради, поступа по својој вољи, како сам хоће.*

самòвōљник м *самовољан човек.*

са̏мовōљно и **самòвōљно** прил. **1.** *на самовољан начин, насилно:* одузимати ~ имање сељацима. **2.** *добровољно, својевољно:* ~ се пријавити у војску.

самово́љнōст и **самòвōљнōст,** -ости ж **1.** *особина, стање онога који је самовољан.* **2.** *в. самовоља.* – Законитост искључује самовољност органа државе.

самòгласнйк м лингв. *звучни глас при чијем изговору ваздушна струја која равномерно тече не наилази на препреке у усној дупљи и који је носилац слога, вокал (у српском књижевном језику самогласници су: а, е, и, о, у).*

самòгласничкй, -ā, -ō *који се односи на самогласнике, вокалски.* • **~ р** лингв. *сонант „р" у слоготворној функцији, вокално „р" (нпр. у цр̂в).*

самодисципли́на ж *способност владања самим собом, дисциплина у властитом понашању.*

самоди̇̀сциплинован, -а, -о *који има способност самоконтроле, дисциплинован у своме понашању, поступцима и сл.*

самоди̇̀сциплиновано прил. *на самодисциплинован начин, контролишући своје понашање, поступке и сл.:* ~ радити, ~ се суздржати.

самодȍвōљан, -љна, -о *који је довољан самом себи.*

самодово́љнōст, -ости ж *стање у којем се налази онај који је самодовољан:* локална ~.

самодòпадан, -дна, -о *самодопадљив:* ~ осмех.

самодòпадāње с *стање у коме се неко сам себи допада, својство да се неко сам себи допада, нарцисоидност.*

самодопа̀дљив, -а, -о *који је сам себи допадљив, који је заљубљен у самог себе, нарцисоидан.*

самодопа̀дљиво прил. *на самодопадљив начин, допадајући се самоме себи:* ~ се шепурити, ~ се огледати.

самодопа̀дљивōст, -ости ж *особина, својство онога који је самодопадљив, нарцисоидност.*

самодопри́нос и **самодòпринос** м *допринос у новцу или раду који се даје својом вољом:* месни ~, ~ у раду.

самодр̀жāвље с *неограничена власт владара; систем државне управе која се заснива на таквој власти.*

самодр̀жāвнй, -ā, -ō *који се односи на самодржавље; неограничен:* ~ цар; ~ власт.

самодр̀жац, -р́шца м *онај који има неограничену власт, апсолутни владар, аутократа.*

самодр̀жāчкй, -ā, -ō *који се односи на самодршце:* ~ власт, ~ самовоља.

самòжив, -а, -о (самòживан, -йвна, -о) **1.** *који живи и зна само за себе, који нема осећања за друге, себичан:* ~ човек, ~ обожавање. **2.** *који живи сам, без породице.*

самòживац, -йвца м *саможив човек, себичњак, егоиста.*

самòживица ж *саможива жена.*

самòживо прил. *на саможив начин, себично.*

самòживōст, -ости ж *својство онога који је саможив, себичност, егоистичност:* трговачка ~.

самоза̏борāв м *заборављање на себе и своје личне интересе ради општег добра и љубави према другима:* давати свакоме до самозаборава.

самоза̏борāван, -вна, -о *који заборавља на себе и на своје интересе.*

самозавара́вање с *варање, заваравање самога себе, сугерисање себи онога што не одговара стварности:* прибећи самозаваравању.

самоза̏довōљан, -љна, -о *задовољан самим собом: који изражава такво расположење:* ~ победник; ~ лице, ~ осмех.

самоза̏довōљно прил. *на самозадовољан начин, исказујући самозадовољство:* ићи ~ улицом, ~ се смејати.

самозадово́љство с *задовољство самим собом.*

самоза̏штита ж *заштита себе и својих права сопственим снагама и средствима.*

самозва́нац, -нца м *онај који је бесправно, самовољно присвојио туђе звање, чин, онај који се издаје за другог човека присвојивши његово име и звање:* Шћепан Мали, самозванац.

самòзвāнй, -ā, -ō *који се сам назвао, прогласио нечим:* ~ краљ.

самòзвāно прил. *на начин самозванца:* ~ долазити у нечију кућу.

самозва́нство с *бесправно присвајање себи туђег имена и звања.*

самоѝзбор м **1.** *бирање нечега по својој вољи и укусу.* **2.** *продавница где купац сам бира робу.*

самоиницијати́ва ж *почетни корак у неком раду као резултат властите воље, подстицај, побуда за покретање нечега.*

са̏моиницијатйван, -вна, -о *који се односи на самоиницијативу:* ~ такмичење, ~ корак.

са̏моиницијатйвно прил. *по сопственој вољи, по својој иницијативи:* ~ се организовати, ~ се пријавити за такмичење.

самоѝрōнија и **самоирòнија** ж *иронија на свој рачун:* писац склон самоиронији.

самоѝсповēст јек. **самоѝсповијест** ж *искрено, отворено исказивање својих мисли и осећања без ичијег подстицања.*

самокажња́вање с *кажњавање самога себе.*

самоконтро́ла ж *контрола самога себе, владање собом, својим емоцијама, својим поступцима.*

самòкрес м **1.** *старински пиштољ који се испаљивао помоћу кремена.* **2.** бот. *в. труд*[2].

самокри̇̀тика ж *критички став према самоме себи, сопственом раду, поступцима и сл.; критиковање самога себе.*

самокри̏тичан, -чна, -о *који сам себе критикује, просуђује, оцењује.* – Уметници су ретко самокритични.

самокри̏тичкӣ, -ā, -ō *који у себи садржи самокритику:* ~ поступак.

самокри̏тичнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је самокритичан, моћ, способност запажања, уочавања сопствених недостатака.*

самољу̀бив, -а, -о *који се одликује, истиче самољубљем:* ~ мисао.

самољу̀бивōст, -ости ж *самољубље.*

само̀љӯбље с *осећање сопствене вредности, држање до свога достојанства, претерана осетљивост на мишљење других о себи:* таштина и ~.

са̏момученӣштво с *мучење самога себе (обично из религиозних разлога).*

само̀никао, -кла, -о **1.** *који је никао без људског посредства, који је никао непосејан:* ~ грмље, ~ цвет. **2.** фиг. **а.** *који се развио сам, без туђе помоћи и утицаја, природан, урођен; оригиналан:* ~ таленат, ~ уметник. – Грчка филозофија је самоникла. **б.** *који је настао без свесног плана, неорганизован, стихијски:* самоникле уџерице, ~ циганско насеље.

само̀никлица ж **1.** *биљка израсла из семена без људског посредовања.* **2.** *врста беле јабуке.*

само̀никло прил. *сам од себе, без туђег утицаја.*

самоо̏бмана ж *обмана, превара самога себе:* људи жртве обмане и самообмане.

самообмањи́вати се, -ањӯјēм се несвр. *обмањивати самога себе.*

самоо̏дбрана ж *одбрана сопственом снагом, одбрана самог себе (обично од неке опасности).*

самоопређе́ње с *слободно располагање самим собом, слободно одлучивање о себи; право једног народа да одлучује о својој судбини, свом положају, о облику друштвеног уређења у коме ће живети.*

самоодржа́ње с биол. *природни нагон живих бића да се одрже у животу, бранећи се од свих опасности.*

самоодри́цāње с *свесно и добровољно одрицање од нечега у корист других.*

самоо̏зледа јек. **самоо̏зљеда** ж *озлеђивање, озледа самог себе.*

самоо̀плоднӣ, -ā, -ō *који сам себе оплођује:* ~ биљка.

самооплóдња и **самооплòдња** ж биол. *(о)плођење двополних биљака, самоопрашивање, аутогамија.*

самоопраши́вāње с биол. *опрашивање цвета сопственим поленом или опрашивање тучка поленом истог цвета код двополног цвета.*

самоопредеље́ње јек. **самоопредјељéње** с *право једног народа на опредељење за државу у којој жели да живи или на стварање сопствене државе.*

самоосећа́ње јек. **самоосјећа́ње** с *осећање сопственог стања, одн. положаја.*

самоотуђе́ње с *отуђење, одвајање самога себе од некога, нечега.*

самоочува́ње с *очување себе од уништења, пропасти; опстанак, егзистенција.*

самопо̀жртвовāн, -а, -о (самопо̏жртвōван, -вна, -о) *који је спреман на самопожртвовање, пун самопожртвовања.*

самопо̀жртвовāно (самопо̏жртвōвно) прил. *са самопожртвовањем:* ~ радити.

самопо̀жртвовāнōст (самопожртвóвнōст), -ости ж *својство онога који је самопожртвован; самопожртвовање.*

самопожртвова́ње с *жртвовање својих интереса за добро других, за више циљеве.*

самопо̏моћ ж **а.** *указивање помоћи при несрећи самом себи; заштита, осигурање свог права властитим деловањем без повреде правних прописа.* **б.** *материјална средства која колектив прикупља ради помагања појединих чланова.*

самопо̏слуга ж *трговачка радња у којој се купац сам послужује, сам узима робу, самоуслуга.*

самопослужи́вāње с **1.** *начин послуживања у самопослугама и експрес-ресторанима, узимање робе, одн. јела без посредства других (продавача, келнера и сл.).* **2.** *в. самопослуга.*

самопосма́трāње с псих. *посматрање, проучавање самога себе (својих поступака, мисли, осећања), удубљивање у свој унутрашњи живот, самопромат рање:* психолошка метода самопосматрања.

самопо̏стојāн, -а, -о *који је чврст, непоколебљив у осећању својих обавеза.*

самопо̏стојāнōст, -ости ж *својство онога који је самопостојан:* ~ бораца.

самопотврђи́вāње с *потврђивање самога себе и своје вредности:* ~ човека у свим доменима живота, ~ на раду.

самопо̏уздāн, -а, -о **а.** *поуздан, уверен, сигуран у себе:* ~ ђак. **б.** *који изражава, испољава поуздање, сигурност у себе:* ~ смешак, ~ осмех.

самопо̏уздāно прил. *с поуздањем у себе:* ~ наступити.

самопо̏уздāнōст, -ости ж *својство, стање онога који је самопоуздан.*

самопоузда́ње с *поуздање, сигурност, вера у самога себе, у своје способности.*

самопоштова́ње с *поштовање и високо мишљење о себи и сопственој вредности.*

самопре́гор (јек. и **самопријѐгор**) м *в. самопожртвовање.*

самопре́горан (јек. и **самопријѐгоран**), -ōрна, -о *в. самопожртвован.*

самопрегоре́вāње јек. **самопрегоријѐвāње** с *в. самопожртвовање.*

самопре́гōрно (јек. и **самопријѐгōрно**) прил. *са самопрегором, пожртвовано.*

са̏морāст м *биљка која је никла, израсла сама, која није посађена или посејана, самониклица.*

саморекла́ма ж *рекламирање самога себе.*

само̀родан, -дна, -о **1. а.** *који се налази у природи, који је онакав каквим га је природа створила.* – Минерали у самородном, елементарном стању врло су ретки. **б.** *самоникао:* ~ биље. **2.** *природан, оригиналан.* – У уметности има нешто самородно. ~ поезија.

само̀родно прил. *без туђег утицаја, самоникло.* – Он као песник израстао је потпуно самородно.

саморође́ње с биол. *постанак живота самог од себе без спољних утицаја.* – Најнижи организми настају спонтано – саморођењем.

самосавлада́вāње и **самосавлађи́вāње** с *владање собом, својим емоцијама, својим поступцима, самоконтрола.*

самосажаље́ње с *сажаљење, сажаљевање самога себе.*

самосажаљив, -а, -о *који је сажаљив према самоме себи:* ~ сентименталност.

са̏мосаздāн и **самоса̏здāн,** -а, -о *који је саздан, створен, постао без посредства спољне силе:* ~ створитељ, ~ стена.

самосазна́ње с *свест о себи, поимање, схватање, спознаја о свом постојању, о својој улози у животу и друштву.*

са̏мосāм, -са́ма, -о *сасвим, потпуно сам, сам самцат:* ~ хранилац велике породице.

само̀свесно и **са̏мосвесно** јек. **само̀свјесно** и **са̏мосвјесно** прил. *на самосвестан начин:* ~ ући у ризик.

само̀свеснōст и **са̏мосвеснōст** јек. **само̀свјеснōст** и **са̏мосвјеснōст,** -ости ж *својство, особина онога који је самосвестан.*

са̏мосве̄ст јек. **са̏мосвијест** ж *свест о самом себи, о својој вредности, квалитету и сл.*

само̀свестан и **са̏мосвестан** јек. **само̀свјестан** и **са̏мосвјестан,** -сна, -о **а.** *који има самосвест, уверен у властиту вредност:* ~ младић, ~ осећање своје вредности. **б.** *који изражава самосвест:* ~ поглед, ~ осмех, ~ глас.

са̏мосво̄јан, -јна, -о (само̀сво̄ј, -сво̀ја, -е) *који има своје посебно обележје, својствен, посебан, карактеристичан, специфичан; самосталан, независан:* ~ карактер, ~ кретња. – Уредио је финансије и постао самосвојан и независан.

са̏мосво̄јно прил. *на свој, посебан начин, самостално:* ~ се развијати, ~ живети.

самосво́јно̄ст, -ости ж *својство, особина онога који је самосвојан, посебност, специфичност:* народна ~.

самоспо̑знаја ж *в. самосазнање.*

самоспута́ва̄ње с *самосавлађивање:* свесно ~.

са̏моста̄лан, -лна, -о **1. а.** *који постоји, живи одвојено од других, слободан:* ~ територија, ~ и независна држава. **б.** *који је сам за себе, који постоји, егзистира без везе са другим, независан:* ~ рад ~ живот уметника. **2.** лингв. *који у реченици има најчешће функцију субјекта или објекта и који има значење нечега што постоји или што се замишља, одн. који има значење самосталног упућивања на лица, предмете и друге појмове и може се употребљавати и изван реченице и синтагме (о именицама, одн. именичким заменицама).*

самоста́лац, -лца м **1.** *онај који је самосталан.* **2.** ист. *припадник неких бивших политичких странака (Самосталне радикалне странке, Српске самосталне странке у Хрватској, Самосталне демократске странке Св. Прибићевића).*

са̏моста̄лно прил. **а.** *само за себе, без везе са другим:* ~ егзистирати, ~ постојати. **б.** *независно, слободно:* ~ одлучивати, ~ живети.

самоста́лно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање, особина, положај онога који је самосталан, независност:* ~ деловања, ~ у мишљењу. – Устаници су тражили самосталност.

са̏моста̄н м (углавном код католика) *црква и зграда у којој живе редовници и редовнице, манастир.*

са̏моста̄нскӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на самостан:* ~ живот, ~ школа. **б.** *који је својствен самостанском животу, тих, понизан, смеран:* ~ уљудност, ~ опхођење.

самостворѝтељ м *онај који је сам себе створио.* – Боже, самостворитељу наш.

са̏мотан, -тна, -о **1. а.** *који је сасвим сам, усамљен; који је сам, без породице и рођака:* самотан скитати по граду; бринути се о самотним старим људима. **б.** *који стоји сам, издвојено, одвојено од других, који је на осами, осамљен:* ~ дворац. **2.** *који протиче без других, без друштва:* ~ часови пастирског живота. **3.** *који се проводи у самици (о затвору):* ~ дани у затвору.

само̀та̄р, -а́ра м *самотник, усамљеник; индивидуалиста.*

само̀та̄рка ж *жена самотар.*

само̀твор м *оно што се само створило, што није створио човек, природна (а не људска) творевина.*

само̀тво̄ран, -рна, -о (само̀твор, -а, -о) *који се сам од себе створио, природом створен, природан; који делује сам собом, сам по себи, урођен:* ~ стена. – Самотворна снага лежи у свету.

самотво́рно̄ст, -ости ж *особина онога који је самотворан, онога што је самотворно.*

само̀тиња ж *одвојеност од других, самоћа, усамљеност:* глува ~. – Мори га самотиња.

само̀тӣњскӣ, -ā, -ō који је испуњен самоћом, усамљенички: ~ живот у манастиру.

са̏мотнӣк, -а м **а.** *онај који живи сам, самотан, усамљеник, самотњак:* цели живот остао је самотник, вукови самотници. **б.** *калуђер који живи у посебно издвојеној ћелији, испосник.* – Сви су самотници у Карејској ћелији.

са̏мотница ж *жена самотник.*

са̏мотничкӣ, -ā, -ō *који се односи на самотнике:* ~ живот, ~ мисли.

са̏мотнӣштво с *самотност, самовање, усамљеност, самотиња.*

са̏мотно прил. *усамљено, осамљено.*

са̏мотно̄ст, -ости ж *самотништво.*

само̀тња̄к, -а́ка и **са̏мотња̄к,** -а м *в. самотник:* вук ~.

самото̀вати, -о̀тујē̄м несвр. *в. самовати.*

само̀ток и **са̏мото̄к,** -ока м *течност која се прва, сама од себе, исцеди, без гњечења или муљања, првенац:* мед ~, ракија ~, вино ~, уље ~.

само̀ћа ж **1.** *стање одвојености од људи, осама, усамљеност, самотиња:* волети самоћу. **2.** *пуст, ненасељен крај, предео, безљудност, пустиња:* ~ пустаре, ~ шумског предела.

самоу̀билачкӣ, -ā, -ō *који се односи на самоубице:* ~ нагон.

самоубѝствен, -а, -о *који се односи на самоубиство, опасан по живот (онога кога се тиче, на кога се односи):* ~ поступак, ~ подухват, ~ мисли.

самоубѝствено прил. *на самоубиствен начин, опасно по живот:* ~ срљати у пропаст.

самоуби́ство (самоубо́јство) с *свесно уништење властитог живота.*

самоуби́ца и **самоу̀бица** (самоу̀бојица) м (ж) (мн. ж) *онај који је извршио самоубиство, који је сам себе убио.*

самоважéње с *високо мишљење о себи и својој вредности.*

самоу̀верен јек. **самоу̀вјерен,** -а, -о **а.** *који је сувише уверен, сигуран у себе, у своје лично мишљење, у своју вредност.* – Самоуверен је и мисли да може све. **б.** *који изражава самоувереност:* ~ држање, ~ осмех.

самоу̀верено јек. **самоу̀вјерено** прил. *на самоуверен начин, са превише сигурности у себе:* ~ се држати, ~ се смејати.

самоу̀верено̄ст јек. **самоу̀вјерено̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *стање онога који је самоуверен, превише, претерано уверен у своје мишљење и своју вредност.*

самоуверéње јек. **самоувјерéње** с *самоувереност.* – Њиме овлада спокојно самоуверење.

само̀ук[1] м *онај који је научио нешто самостално (без школовања или шегртовања).*

само̀ук[2], -а, -о *који је сам нешто научио:* ~ писац, ~ ђак, ~ сликар, ~ занатлија.

само̀уко прил. *на начин самоука, учећи сам:* ~ изучавати, ~ сликати.

самоуништéње с *свесно уништење самога себе.*

самоу̀права ж *право неке заједнице (општине, града, националне мањине и сл.) да самостално управља својим унутрашњим пословима, аутономија.*

самоу̀прављање с пол. *друштвено-политички систем пројектован у социјализму, а заснован на праву радника да располажу дохотком друштвених предузећа и њима управљају:* радничко ~, орган самоуправљања.

самоупра̀вља̄ч, -а́ча м *учесник у самоуправљању.*

самоупра̀вља̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на самоуправљаче и на самоуправљање:* ~ друштво.

самоу̀пра̄внӣ и **самоу̀пра̄внӣ,** -ā, -ō *који се заснива на самоуправи; који се односи на самоуправљање:* ~ орган, ~ власт, ~ механизам.

самоу̀слуга ж *самопослуга.*

само̀уче, -ета с (мн. ø; зб. им. само̀уча̄д ж) *самоук младић, самоуко дете.*

само̀учкӣ, -ā, -ō *који се односи на самоуке:* ~ рад.

самòучки прил. *на начин самоука, учећи сам, самоуко.* – Вук се школовао више самоучки, него у школама.

самòуштво с *самостално учење без редовног школовања.* – На самоуштво могу се поуздати изузетно талентоване особе.

самофинанси́рајӯћӣ, -ā, -ē (у синтагми ~ **студент** или, ређе, поименично) *који се сам финансира (о студентима који сами плаћају студије, за разлику од оних чије студије финансира држава).*

самохвáла ж *хваљење самог себе:* говор пун самохвале.

самохвàлисав и **самохвалѝсав,** -а, -о *који самог себе хвали, којим се изражава хваљење самог себе:* ~ преувеличавање, ~ говор.

самохвàлисаво и **самохвалѝсаво** прил. *хвалећи самог себе:* ~ говорити.

самохвàлисати се и **самохвалѝсати се,** -хвàлишēм се несвр. *хвалити самог себе, хвалисати се.*

самòходан и **сȁмоходан,** -дна, -о *који се сам креће, који се не вуче:* ~ дизалица.

самòхран, -а, -о **а.** *који се сам брине о себи; који је сам, без иког свог:* самохрани отац, ~ на овоме свету. **б.** фиг. *који је без друштва, без живота, празан, пуст.* – Корачао је по свом самохраном, невеселом стану.

самòхранац, -āнца м *онај који је самохран, који живи самохрано.*

самòхраница ж *жена самохранац; она која је остала без ичије помоћи, која се сама о себи брине.*

самòхрано прил. *без иког свог, бринући се сам за себе, усамљено.*

самòхранōст, -ости ж *стање оног који је самохран.*

сàмпāн, -áна м *чамац са кућом за становање (у Кини и Индокини).*

сàмрēти јек. **сàмријети,** сȁмрēм свр. **1.** *в. умрети:* ~ од глади. **2.** *в. изумрети.*

сàмрт ж (обично песн.) *в. смрт.* • **бити на самрти** *бити на умору, умирати.*

сàмртан, -тна, -о *в. смртан.* ~ постеља, ~ час.

сàмртнӣк м **1.** *в. смртник.* **2.** *онај који је на самрти.* – Самртник се мучио. **3.** *мртвац, покојник.*

сàмртница ж *жена самртник.* • **свећа** ~ *свећа која се у часу смрти запали уз самртника.*

сàмртничкӣ, -ā, -ō *који се односи на самртнике:* ~ одар, ~ патња, ~ страх.

сàмртнички прил. *као на самрти:* ~ бледети.

сàмртно прил. *в. смртно.*

сàмсāр, -áра м тур. арх. *трговачки посредник, сензал.*

сàмсōв, -òва м **1.** *крупан, велики пас.* **2.** фиг. пеј. *глуп, блесав човек.*

сàмӯм, -ýма м ар. *врућ, сув пустињски ветар који носи песак и прашину.*

сàмур м тур. **1.** зоол. *врста куне, скупоцене, свиленкасте крзна* Martes zibellina. **2. а.** *крзно од самура, самуровина:* капа од самур. **б.** (у полусложеницама у атрибутској служби) *који је од самура:* самур-капа, самур-долама.

самỳрāј, -ája м **1.** ист. *припадник јапанског феудалног племства.* **2.** *припадник милитаристичког покрета у Јапану у XIX и XX в.*

сàмуров, -а, -о *који је од самура:* ~ крагна.

сàмуровина ж *крзно од самура:* огртач од самуровине.

сàмцат и **сȁмцāт, сàмцит** и **сȁмцӣт,** -а, -о (обично уз „сам" ради појачања значења) *потпуно сам, без иког другог;* уп. **сâм** (II). – Ја самцат лежим. Остао је сам самцат на овоме свету.

сáмштина ж **1.** *осама, усамљеност, самоћа; стање човека без породице, без иког блиског:* ~ притисне душу, емигрантска ~. **2.** *пусто, усамљено место:* колиба у самштини.

сȁн, снȁ м (мн. снȍви (ређе и песн. снӣ), ген. снôвā) **1.** *периодично стање одмора, у коме је потпуно или делимично искључен рад скелетних мишића и већина реакција на збивања у околини, док се аутономне и несвесне радње тела нормално одвијају; спавање.* **2.** *осећање потребе за спавањем.* – Обузима ме сан. **3.** *душевна активност за време спавања, слике које се у сну појављују, сањање.* – Сан је лажа, а Бог је истина. **4.** фиг. *маштарија, илузија, уображење; недостижна жеља:* младалачки ~, живети у сновима • **вечним сном заспати** *умрети.* **зимски** ~ *зимски период који неке животиње (попут медведа) проводе у дубоком сну.* **као иза сна (гледати)** *бити збуњен, неконцентрисан.* **као кроз** ~ *једва, нејасно, мутно.* **као у сну а)** *веома лепо, угодно.* **б)** *нејасно, мутно.* – Зима је прошла као у сну. **лак на сну (бити)** *будити се на најмањи шум, бити лакосан.* **леп(а) као сан (у сну)** *врло леп(а), прелеп(а).* **мртвим (мртвачким, тврдим, дубоким) сном спавати, заспати** *чврсто спавати, заспати.* **ни у сну (није се надао, није мислио)** разг. *каже се кад се догоди нешто неочекивано, о чему се није могло ни наслутити, што није било ни на крај памети.* **пренути (тргнути) некога из(а) сна** *нагло пробудити некога;* фиг. *подстаћи некога на активност, на рад.* **пренути се (тргнути се) из(а) сна** *нагло се пробудити;* фиг. *постати активан, оживети.* **пусти снови** *недостижне жеље, маштарије.* **спавати зечјим сном** *будити се на најмањи шум, бити лаког сна.* **уљуљати се (утонути, заронити) у** ~ *чврсто, дубоко, тврдо заспати.* **царство снова** *срећа, неостварљив живот маште.* **ходање у сну** мед. *месечарство, сомнамбулизам.*

сȁнак, сâнка м *дем. од сан.* – Збогом, житку, мој прелепи санче.

сȁнан, -а, -о *в. сањив.*

сȁнано прил. *в. сањиво.*

санáследнӣк јек. **санáсљеднӣк** м *онај који наслеђује нешто заједно с другим, с још неким, сунаследник.*

санàтōријум (санàтōрӣј, -ија) м лат. *здравствена установа, лечилиште намењено одређеној групи болесника за лечење и одмор:* ~ за туберкулозу, ~ за душевне болеснике.

санàтōријумскӣ (санàтōрӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на санаторијум:* ~ лечење.

санáција ж лат. *оздрављење, побољшање (у привредном смислу):* ~ банке, ~ фабрике мотора.

сȁнациōнӣ (санáцӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на санацију:* ~ програм, ~ мере.

сангвѝник м лат. псих. *лако раздражљив, плаховит човек, човек лабилног, живахног темперамента.*

сангвѝничан, -чна, -о *који је преосетљив на спољне утиске, ватрен, плаховит, жесток:* ~ темперамент.

сангвѝничāр м *в. сангвиник.*

сангвѝничкӣ, -ā, -ō *који се односи на сангвинике.*

сангвѝничнōст, -ости ж *особина сангвиника.*

сàндал м бот. *мирисно дрво источне Индије и Аустралије из ког се добија уље и црвена боја,* Pterocarpus santalinus.

сàндала и **сандáла** ж (обично у мн.) грч. *лака летња обућа с тврдим ђоном.*

сàндалов, -а, -о *који је од сандала:* ~ уље, ~ боја.

сàндаловина ж *сандалово дрво које служи за израду мањих резбарених предмета.*

сандàрак м *црна смола добијена из коре једне врсте чемпреса која служи за израду фирнајза, лакова и као средство за кађење.*

сандолѝна ж итал. *врста уског и лаког чамца, обично са једним седиштем и једним паром весала.*

сàндук м тур. **1.** *четвртасто дрвено или метално спремиште за ствари с поклопцем и бравом; ковчег, шкриња.* **2.** *мртвачки ковчег, лијес.* **3.** *метални део пушке.*

санду̏чара ж *предмет у облику сандука, сличан сандуку (каса, пећ и др.).*

са̀ндучаст, -а, -о *сличан сандуку, налик на сандук:* ~ орман.

са̀ндуче, -ета с (супл. мн. -чићи) **а.** *дем. од сандук.* **б.** *направа четвртастог облика са отвором на предњој страни за убацивање писама.*

са̀ндучина ж *аугм. и пеј. од сандук.*

са̀ндучић м *дем. од сандук; сандуче (б).*

са̀нēти јек. **са̀нијети,** -нѐсēм (са̀несēм) свр. (нешто, некога) *носећи преместити с вишег места, с вишег положаја и сл. на нижи, донети узевши са нечега, снети:* ~ дрво с брда, ~ кукуруз са тавана.

сани́рати, са̀нӣрāм свр. и несвр. лат. **1.** *(из)лечити болесно стање, (у)чинити здравим некога:* ~ рану, ~ болест. **2.** *(из)вршити санацију, довести, доводити у ред, средити, сређивати, поправити, поправљати стање (у нечему):* ~ банку, ~ привредно предузеће.

санита́рац, -рца м **а.** *санитарни службеник, санитетски радник.* **б.** *в. санитетлија.*

сани̏тāрка ж *жена санитарац.*

са̏нитāрнӣ, -ā, -ō *здравствени, хигијенски:* ~ уређај, ~ инспекција, ~ чвор, ~ мере.

сани̏тēт, -éта м лат. **1. а.** *скуп установа који брину о хигијени и здрављу народа; хигијенско-здравствена установа задужена за бригу о здравственим и хигијенским условима производње и продаје хране, о хигијенској и здравственој подобности људи за рад у производњи и промету животних намирница, о хигијенској и здравственој исправности намирница и сл.* **б.** *служба у војсци задужена за здравље војника, збрињавање повређених и друге хигијенске и здравствене послове.* **2.** разг. *санитетско возило, санитетски аутомобил.*

санитѐтлија м (мн. ж) *онај који у војсци обавља санитетске дужности, који је у санитетској служби.*

сани̏тēтскӣ, -ā, -ō *који се односи на санитет:* ~ материјал, ~ служба, ~ особље.

са̂нкати, -āм несвр. жарг. (некога) *покушавати избећи да се некоме нешто уради, да се избегну обавезе према некоме.* ■ **~ се** *возити се на санкама.*

са̂нке, са̂нкӣ ж мн. *мале саонице (обично за дечје клизање на снегу); саонице уопште.*

санки̏лот м (обично у мн.) фр. ист. *револуционар, пролетер у доба Француске буржоаске револуције 1789.*

са̀нкција ж лат. **1.** *потврда, одобрење неког закона од стране врховне власти.* **2.** мн. **а.** *примена законских мера против незаконитог поступка.* **б.** *казнене мере (економске, финансијске, војне) које се примењују у циљу постизања одређених захтева у међународним односима.*

санкциòнисати, -ишēм (санкционирати, -òнӣрāм) свр. (несвр.) **1.** *одобрити (одобравати), допустити (допуштати), потврдити (потврђивати).* **2.** *одредити (одређивати) санкције (2).*

са̏нōван, -а, -о *сањив, снен, поспан.*

санòвито прил. *као у сну.* – Мислима брзо, саното протичу дани.

санòвнӣк, -и́ка м *књига која тумачи снове.*

са̏нс м фр. *игра картама, врста преферанса.*

са̂нскӣ, -ā, -ō у изр. ~ **коза** *бела коза, обично без рогова, врло млечна (пореклом из Санена у Швајцарској).*

са̀нскр(и)т м *класични језик индијске књижевности који припада индоевропској групи језика (као средство општења међу људима не употребљава се од VI века).*

са̀нскр(и)тскӣ, -ā, -ō *који се односи на санскр(и)т.*

са̂нта ж (ген. мн. са̂нтӣ) *ледена плоча или громада која плови на води:* ~ леда.

са̀нтӣм, -и́ма м фр. разг. **1.** *стоти део франка, швајцарске (раније и француске и белгијске) новчане јединице.* **2.** разг. и нар. *в. сантиметар (1).*

са̀нтиметар и **са̀нтимēтар,** -тра м фр. **1.** *стоти део метра, центиметар.* **2.** *кројачка врпца, трака за мерење дужине са назначеним сантиметрима.*

са̀нтиметарскӣ и **са̀нтимēтарскӣ,** -ā, -ō *који се односи на сантиметар, центиметарски.*

са̏нтрāч м тур. *ограда или зид око бунара.*

са̀нчић м *дем. од сан.*

са̀нџак м тур. ист. **1. а.** *главна војна и управно-територијална јединица у турском царству:* смедеревски ~, херцеговачки ~, скадарски ~. **б.** *упрвник таквог подручја:* санџак босански, Скендер-паша. **2.** (Санџак) *подручје, крај, област у југозападној Србији и североисточној Црној Гори, Новопазарски Санџак;* уп. Рашка (2б).

Санџа̀клија м (мн. ж) *онај који живи у Санџаку, онај који је из Санџака.*

са̀нџачкӣ, -ā, -ō *који се односи на Санџак и на санџаке.*

са́ња ж (обично у мн.) *в. сан (3 и 4):* ведре сање о будућности.

са́њалац, -аоца м *онај који сања; сањалица.*

са́њалачкӣ, -ā, -ō *сањарски:* ~ природа, ~ очи; ~ поноћ.

са́њалачки прил. *сањарски:* ~ гледати.

са́њалāштво с *сањарење, маштање.*

са́њалица ж (м) (мн. ж), **са́њало** с (м) (мн. с) и **са̀њāр,** -áра м *особа склона сањарењу, маштању, особа која не гледа стварно, реално на живот, сањало, сањар, маштар.*

сања̀рија ж *оно о чему се сањари, неостварљива жеља, маштарија.*

сања́рити, са̀њāрӣм несвр. [гл. им. сања́рēње с] *препуштати се сновима (обично о нечем лепом, неостварљивом), маштати, снатрити.*

са̀њāрка ж *женска особа сањар, сањалица.*

са̀њāрскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на сањаре, који је склон сањарењу, сањалачки:* ~ душа, ~ размишљање. **2.** *погодан за сањарење, који позива на сањарење:* ~ ноћ.

са̀њāрски прил. *на сањарски начин, као сањар, сањарећи, сањалачки:* ~ ићи кроз живот.

са́њати, са̂њāм несвр. **1.** *спавајући имати снове, видети, доживљавати у сну, сневати:* ~ целу ноћ, ~ коње и ливаде. **2.** фиг. *мирно, непомично лежати.* – Море сања. Тихо ту сања Тиса. **3.** *препуштати се сновима, машти, маштати, сањарити:* ~ о богатству; ~ о срећи.

са̀њāч, -áча м *онај који сања, који много сања.*

са̀њив, -а, -о **1. а.** *коме се спава, на коме се види потреба за сном, поспан, снен; дремљив, дремован; неиспаван:* ~ дете, цели дан бити ~. **б.** *на којем се виде трагови сна или потребе за сном:* сањиве очи, ~ осмех, ~ лице. **2.** фиг. *сањарски, сањалачки:* ~ поглед. **3.** *који позива на сан, који успављује:* ~ музика. **4.** фиг. *успаван; миран, тих:* ~ језеро, ~ река, сањива брда.

са̀њиво прил. **1.** *на поспан начин, испољавајући жељу за сном, поспано, снено:* ~ гледати, ~ оборити главу. **2.** фиг. **а.** *сањалачки, сањарски:* маштати сањиво о својој срећи. **б.** *мамећи на сан, успављиво.* – Киша је добовала ~.

са̀њивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *стање оног који је сањив, осећање потребе за сном, поспаност, дремљивост.* – Сну претходи сањивост. **2.** фиг. *успаваност, мир, тишина.* – Све се изгубило у оловној сањивости.

саобража́вати (се), -àжāвāм (се) *несвр. према саобразити (се).*

са̏образан, -зна, -о *који се слаже, који је у складу с нечим, прилагођен:* ~ са законом, ~ са прописом.

саобра́зити, саòбрāзӣм и **саòбразити,** -ӣм свр. *довести у склад, ускладити; прилагодити:* ~ законе; ~ гледишта. ■ **~ се** *ускладити се; прилагодити се.*

са̏образно прил. *у складу с нечим, подударно, према:* поставити фабулу саобразно могућностима дечјег разумевања.

са̏обраћа̑ј м (инстр. -ем) **1. а.** *општење, однос, веза (међу људима).* – У саобраћају с људима био је ведар и расположен. **б.** *средство за везу, комуникацију између људи на удаљености:* поштански ~, телеграфски ~, телефонски ~. **2.** *кретање превозних средстава ради превоза људи, робе и сл., промет:* путнички ~, теретни ~, железнички ~, авионски ~, бродски ~. **3.** *кретање и размена привредних добара и новца, оптицај, промет, колање:* злато и новац пустити у ~.

саобраћа́јац, -јца м *онај који регулише улични саобраћај.*

саобра̀ћа̄јка ж **1.** разг. *саобраћајна незгода.* **2.** *жена саобраћајац.*

са̏обраћа̄јнӣ, -ā, -ō *који се односи на саобраћај;* ~ колапс, ~ знак, ~ средство.

саобраћа́јница и **саобра̀ћа̄јница** ж **1.** *пут, цеста за саобраћај возила.* **2.** *спојни ров у ратним, пољским утврђењима.*

сао̀браћати, -ā̄м несвр. *вршити саобраћај, бити у саобраћају:* ~ с људима, ~ аутобусом.

са̏одговōран, -рна, -о *који дели одговорност с неким, суодговоран.*

саодгово́рнōст, -ости ж *заједничка одговорност, суодговорност.*

саодлучи́вати, -ӯчујēм несвр. *заједнички доносити одлуке, заједнички одлучивати.*

сао̀дносан, -сна, -о *који стоји у међусобном односу, суодносан.*

са̏оне, -ōнā ж мн. *в. саонице.*

сао̀нӣк, -ика м **1.** *салинац.* **2.** *саоницама утрт пут по снегу.*

сао̀нице, -ӣцā ж мн. **а.** *превозно средство за вожњу по снегу које уместо точкова има два салинца, две клизаљке; санке.* **б.** *уопште направа за преношење терета која клизи (обично по шинама):* ~ за поринуће.

сао̀ничкӣ, -ā, -ō *који се односи на саонике и саонице.*

саопћ- *в. саопшт-.*

саопшта́вати, -о̀пштāвāм *несвр. према саопштити.*

саопште́ње с **а.** *оно што се саопштава; извештај, вест:* писмено ~, ванредно ~. **б.** *кратко излагање на научном или стручном скупу:* научно ~, стручно ~.

сао̀пштити, са̀општӣм свр. *обавестити (некога) о нечему, објавити, казати, јавити:* ~ одлуку скупштини, ~ резултат испита, ~ наредбу, ~ вест.

са̏осећа̄ј јек. **са̏осјећа̄ј** м *саосећање.*

са̏осећа̄јан јек. **са̏осјећа̄јан,** -јна, -о *који изражава саосећај, саосећање:* ~ поглед.

саосећа́јнōст јек. **саосјећа́јнōст,** -ости ж *особина онога који је саосећајан.*

саосећа́ње јек. **саосјећа́ње** с *осећање разумевања за туђу жалост, невољу, несрећу, суделовање у нечијој жалости, саучешће.*

сао̀сећати јек. **сао̀сјећати,** -āм несвр. *осећати исто што и неко други, уживљавати се у нечија осећања; суделовати у нечијој жалости.* – Потпуно те разумем и саосећам с тобом. Саосећам у твом болу.

саосни́вāч, -áча м *онај који је заједно с неким нешто оснивао, учесник, помагач у оснивању нечега, суоснивач:* ~ новина, ~ задужбине.

са̀патнӣк м *онај који с неким заједно пати, друг у патњи.*

са̀патница ж *жена сапатник.*

са̀патничкӣ, -ā, -ō *који се односи на сапатнике и сапатнице.*

са̀патнӣштво с *заједничка патња; сапатнички однос, стање сапатника.*

са̀пēти, са̀пнēм (трп. са̏пēт) свр. **1.** *везати (коњу или другој животињи) ноге (обично предње), спутати.* **2.** нар. и арх. *закопчати, спучити:* ~ копче, ~ дугме. **3.** *стеснити, стегнути* фиг. *учинити немоћним.* – Сапет сам у овом уском оделу. Болест ме је сапела.

са̏пēтōст, -ости ж *стање онога који је сапет, спутаност, сплетеност.*

сâпи, са́пӣ ж мн. *део животињског тела изнад задњих ногу:* коњске ~.

са̀пињати, -њēм *несвр. према сапети.*

сапи̏њача ж **1.** *врста игле која служи за закопчавање женских хаљина или је само украс, брош.* **2.** *спона, врпца и сл. којом се сапиње, закопчава (сељачка) кошуља.*

сапи́рати, са̀пӣрāм *несвр. према сапрати.*

са̀племенӣк м *припадник истога племена.*

са̀племеница ж *припадница истога племена.*

са̀племеничкӣ, -ā, -ō *који се односи на саплеменике и саплеменице.*

саплѐсти (са̀плести), -ѐтēм **1.** *в. сплести.* 2. (некога) *подметнути некоме ногу, штап и сл. како би пао, посрнуо.* ■ **~ се 1.** *закачиши ногом или ногама о нешто изгубити равнотежу у ходу, посрнути.* **2.** *в. сплести се.*

са̀плитати (се), -ићēм (се) *несвр. према саплести (се).*

са́пон м *уже за сапињање, спона, пута.*

сапо́сед (сапо̀сед) јек. **сапо́сјед** (сапо̀сјед) м *заједнички посед.*

сапо̀тпис м *други потпис (поред постојећег) на документу, писму и сл., супотпис.*

сапотпи́сати, -о̀тпӣшēм свр. *ставити свој потпис поред нечијег, супотписати.*

сапо̀тписнӣк м *онај који се с неким заједно потписује, супотписник.*

са̀прати, -перēм (-пѐрēм) свр. *в. спрати.*

сапро̀фӣт, -ита м грч. бот. *у мн.: биљке које живе на угинулим организмима хранећи се органском материјом у распадању (у јд. таква биљка):* печурке сапрофити.

са̀пӯн, -ýна м лат. *смеса масних материја и алкалија која служи за прање.*

сапу̀нāр, -áра м *онај који прави сапун, сапунџија.*

сапу̀нара ж *радионица и продавница сапуна, сапунџиница.*

сапу̀нāрка ж *жена која прави сапун.*

сапу̀нāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на сапунаре:* ~ занат.

сапу̀нати, -āм несвр. *трљати сапуном, стварати сапуницу (на нечему), сапунити.* – Брица га сапуна. ■ **~ се** *трљати се сапуном, сапуницом.*

сапу̀ника ж бот. *в. сапуњача (2).*

сапу́нити (се), са̀пӯнӣм (се) несвр. арх. и нар. [гл. им. сапу́ње́ње с] *сапунати (се).*

сапу̀ница ж **1.** *пена од сапуна, од шампона за косу и тело и сл. отопљеног у води.* **2.** *уметнички безвредна дуга телевизијска серија љубавног карактера са сталним јунацима, сентименталним и мелодрамским садржајем; развучено, мелодрамско филмско или позоришно остварење, опера и сл., с љубавним заплетом.* • **мехур од сапунице** *в. под мехур.*

са̀пӯнскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на сапун:* ~ прашак. **2.** *који се односи на сапуницу (2):* ~ опера, ~ (телевизијска) серија.

сапу̀нџија м (мн. ж) *сапунар.*

сапу̀нџӣница ж **1.** *сапунџијина жена.* **2.** *сапунара.*

сапу̀њав, -а, -о **1.** *који има на себи сапуна, сапунице:* ~ прсти, ~ лице. **2.** *који се пени као сапун.*

сапу̀њача ж **1.** *в. сапуница (1).* **2.** бот. *биљка* Saponaria officinalis, *белонога, сапуника.*

са̀путнӣк м *онај који заједно с неким путује.*

са̀путница ж **1.** *жена сапутник.* **2.** фиг. *жена, супруга:* животна ~.

са̀путничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на сапутника.*

са́ра ж мађ. (обично у мн.) *горњи део чизме (од чланка до колена).*

са̀рага ж зоол. *врста ситне, суве слатководне рибе, укљева;* фиг. *врло мршава особа.*

са̀рагаст, -а, -о *налик на сарагу, мршав:* ~ жена.

са̀раднӣк м **1.** *онај који с неким сарађује, који у нечему сарађује:* ~ окупатора, ~ у часопису. **2.** *назив или саставни део назива неких звања:* научни ~, стручни ~.

са̀радница ж *жена сарадник.*

са̀радничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на сараднике:* ~ однос.

са̀раднӣштво с, **сара́дња** и **сара̀дња** ж *заједнички рад, сарађивање.*

сарађи́вати, -а̀ђујēм несвр. *радити са неким на истом послу.*

са̀ра̄ј, -а́ја м тур. **а.** *кућа, двор, палата.* **б.** ист. *резиденција султана и достојанственика.*

са̀рајевскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Сарајево.*

Са̀ра̄јка ж *становница Сарајева; она која је из Сарајева.*

Сара̀јлија м (мн. ж) *становник Сарајева; онај који је из Сарајева.*

са̀ра̄јскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на сарај:* ~ послуга.

са̀ра̄ч, -а́ча м тур. зан. *занатлија који прави седла и другу коњску опрему, седлар.*

са̀ра̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на сараче:* ~ занат, ~ радња.

са̀ргија ж тур. *груба и ретка тканина за вреће.*

са̀рдела и **сардѐла** ж зоол. итал. *ситна, морска, плава риба из пор. слеђева* Clupea pilchardus.

сарди́на ж *конзервисана сардела.*

сардо̀никс м грч. мин. *полудраги камен са слојевима различитих боја.*

са̀рдо̄нскӣ, -а̄, -о̄ *подругљив, заједљив, циничан:* ~ смех.

са̑ри, -ија м санскрт. *индијска женска народна ношња.*

са̑рка ж зоол. *врста црне, дивље патке* Fulca atra, *лиска.*

сарка̀зам, -зма м грч. *заједљив и пакостан подсмех, јетка иронија, заједљивост.*

сарка̀стичан, -чна, -о *пун сарказма, заједљив:* ~ примедба.

сарка̀стички прил. *в. саркастично.*

сарка̀стично прил. *на саркастичан начин, заједљиво:* ~ прокоментарисати.

сарка̀стично̄ст, -ости ж *особина онога који је саркастичан, онога што је саркастично.*

са̀рко̄м, -о́ма м грч. *малигни тумор везивног ткива; рак.*

сарко̀фа̄г, -а́га и **са̏ркофа̄г,** -а м грч. *раскошно израђен мртвачки ковчег:* египатски ~.

са̀рма ж (ген. мн. са̀рмӣ) тур. *јело од пиринча, лука и сецканог (млевеног) меса завијеног у лишће (киселог) купуса или у лишће винове лозе.*

са̀рук м тур. *танко платно или шал омотан око феса, чалма.*

са́са ж бот. *вишегодишња зељаста биљка* Anemone *и* A. pullsatilla.

саса́дити, са̀са̄дӣм свр. *раставити насађене делове:* ~ секиру са држалице.

сасађи́вати се, -а̀ђујēм се несвр. *спадати са дршке.* – Секира се стално сасађује.

са̀свӣм прил. *у пуној мери, потпуно, посве.* – Сасвим се опоравио. Сасвим се прилагодио обичајима.

сасѐлити, са̀селӣм свр. (некога, нешто) *преселити са виших делова у ниже.* – Саселио је цело село у питомину. ■ ~ **се** *селећи се доћи са виших делова у ниже (с планине у долину и сл.).*

са̀сећи, -се́чēм јек. **са̀сјећи,** -сијѐчēм (3. л. мн. сасе́кӯ јек. сасијѐкӯ) свр. **1.** *хладним оружјем исећи на комаде, раскомадати, искомадати; погубити, убити:* ~ сабљом, фиг. ~ речима. **2.** *једно по једно исећи, поодсецати.* – Сасекоше гране за дрва, а дебло оставише.

сасе́цати, са̀сēцāм јек. **сасијѐцати,** са̀сијецāм *несвр. према сасећи.*

са̀сипати (се), -а̄м (се) *несвр. према сасути (се).*

саско̀чити, са̀скочӣм свр. *скочити с нечега (обично са вишега на ниже):* ~ са столице, ~ са зида на земљу.

саслуша́вати, -у̀ша̄ва̄м *несвр. према саслушати.*

саслуша́ње с *испитивање ради давања података о нечему:* ~ на суду.

са̀слушати, -а̄м свр. **1.** *чути све до краја:* ~ рапорт. **2.** *испитати, преслушати, чути нечији исказ:* ~ затвореника, ~ у суду.

сасре́дити, са̀сре̄дӣм (трп. са̀сре̄ђен) свр. *усредсредити, усмерити, концентрисати:* ~ ватру свих батерија артиљерије. ■ ~ **се** *в. усредсредити се.* – Био је сасређен на интерес.

сасређи́вати, -ѐђујēм *несвр. према сасредити.*

са́став м **1.** *материја која чини нешто, грађа, структура нечега:* ~ стена, ~ минерала, ~ хране. **2.** *телесна грађа:* девојка лепог састава тела, јак ~ организма. **3.** *склоп, структура, целина:* ~ становништва, ~ владе, ући у ~ државе. **4.** *образовање, устројство, формирање:* водити разговоре за ~ владе. **5. а.** *спој, додир, место где се два предмета, ивице и сл. спајају.* – Барака шкрипи на саставима. Састав вара је прецизно урађен. **б.** *ушће једне реке у другу:* ~ Пиве и Таре. **6.** *писмени рад (обично школски); уопште сачињени текст.*

са́ставак, -а̄вка м (мн. -а̄вци, ген. -ва̄ка̄) **1.** *саставни део неке целине, састојак.* **2.** *в. састав (5а).* – Расла је трава из саставака куће. **3.** (обично у мн.) *ушће једне реке у другу.*

са̀ставити, -ӣм (трп. са̀стављен) свр. **1. а.** *ставити једно уз друго, спојити, сјединити:* ~ прсте, ~ делове чета. **б.** *склопити из делова у целину:* ~ машину. **в.** *сакупити, сабрати:* ~ војску. **г.** *образовати, формирати:* ~ владу. **д.** *довести кога у везу с ким, здружити:* ~ момка и девојку. **ђ.** фиг. *спојити каквом духовном везом, осећањем, учинити међусобно привърженим, зближити.* – Бол нас састави. Састави нас заједничка опасност. **е.** *сакупити, уштедети.* – Једва састави паре за порез. **2.** *начинити, израдити нешто написмено:* ~ писмо, ~ молбу. **3.** *навршити, испунити, завршити:* ~ годину, није саставио ни месец дана. ■ ~ **се** *састати се, скупити се.* – Покадшто се састави по десетину чобана. • **ко их је (само) саставио** *каже се за неко друштво, организацију, тим кад ништа не вреде, кад су лоше организовани, кад су као рогови у врећи, кад не могу заједно.* ~ **(некога) са (црном) земљом** *в. под* **земља. (једва) ~ крај с крајем** *в. под* **кра̑ј.**

са̀стављати, -а̄м *несвр. према саставити.*

састав̀љач, -а́ча м (инстр. -а́чем) *онај који нешто саставља, онај који је нешто саставио:* ~ писма, ~ закона.

са́ставнӣ, -а̄, -о̄ **а.** *који саставља, везује два или више делова:* ~ шав, ~ везник. **б.** *који улази у састав нечега, који је део неке целине:* ~ делови.

са́ставница ж **а.** *саставни део, компонента.* **б.** *место састава, шав.*

са̀стајалӣште с *место састајања, стециште:* кафићи, састајалишта младих људи.

са̀стајати се, -јēм се *несвр. према састати се.*

са̀станак, -а̄нка м **1.** *долазак два (или више) лица на уговорено место, сусрет с неким:* ~ младића и девојке, хајдучки ~. **2.** *скуп чланова неког тела, седница; скуп више лица, збор:* ~ издавачког савета, научни ~.

са̀ста̄нчити, -ӣм несвр. ир. [гл. им. са̀ста̄нчēње с] *држати честе, дуге и неплодне састанке.*

са̀стати се, са̀станēм се свр. **1. а.** *наћи се, (су)срести се, видети се с неким.* **б.** *скупити се, сабрати се на уговореном месту:* састала се скупштина. **2.** *сјединити се, спојити се, саставити се.* – Путеви су нам се овде састали. Реке се састају на ушћу.

са́стојак, -ōјка *саставна компонента неке материје; саставни део нечега, елемент.*

састо̀јати се, -јӣм се *бити састављен из (од) нечега.* – Скупштина се састоји из два дома.

са̀стрићи, -и́жēм (3. л. мн. -и́гӯ; аор. са̀стригох, са̏стриже; имп. састри́зи; трп. са̀стрижен; пр. пр. са̀стригāвши) свр. *острићи горњи слој, потпуно острићи.*

састру́гати, са̀стрӯжēм свр. *стругањем скинути горњи слој са нечега; потпуно оstругати.*

са̀суд м *суд, посуда (обично црквена).*

са̀сӯти, са̏спēм (имп. са̀спи; трп. са̏сӯт) свр. **1.** *сипајући изручити у (на) нешто:* ~ вино у чашу, ~ дукате у руку, ~ воду на главу. **2. а.** *испалити:* ~ метке у тело, ~ цели шаржер у ваздух. **б.** *врло брзо рећи, изговорити много речи:* ~ бујицу речи, ~ истину у брк. **3.** фиг. *потрошити, утрошити, расути:* у нову кућу ~ све што је зарадио, ~ паре на пут око света. ■ **~ се** *срушити се, сручити се.* – Сасу се цигла у двориште. Сасу се стена на пут. • **~ ватру на некога** *прекорити, изгрдити врло оштрим речима.* **~ некоме прах у очи** *заварати, преварити некога.*

сасуше́ње с *губљење, губитак влаге.*

сасуши́вати (се), -ӯшујēм (се) *несвр. према сасушити (се).*

сасу́шити, са̀сӯшӣм свр. *осушити по површини, осушити уопште.* – Ветар сасуши земљу. Страшна исповест сасуши јој грло. ■ **~ се 1.** *изгубити влагу, влажност, постати сув, осушити се.* – Орман се сасушио. Сасуши се живица. **2.** *ослабити, смршати:* ~ се од болести.

са̑т[1] м тур. **1.** (мн. са̑ти, ген. са́тӣ) **а.** *двадесетчетврти део дана, час.* **б.** *време, доба.* – Који је сат у свемиру, дани или поноћ, шта ли је. **в.** *временска јединица наставе, обуке, час:* ~ хемије. **2.** (мн. са́тови) *направа за мерење времена, направа која показује време, часовник:* ручни ~, сунчани ~, пешчани ~. • **видим, знам колико је сати** *схватам у чему је ствар.* **давати сатове** *приватно подучавати, држати наставу.* **полицијски ~** *време кад је забрањен излазак на улицу за цивиле.* **ситни сати** *одмах после поноћи, рано зором.* **суђени ~** *смрт.* **у дванаести ~** *у последњем тренутку.*

са̑т[2] м (зб. им. са̑ће с (мн. ø)) *плоча од воска с ћелијицама у које пчеле стављају мед и јаја.*

сата̀на и **са̀тана** м и ж (мн. ж) хебр. *по религиозном схватању зао дух који човека заводи и наводи на грех, сотона, ђаво, враг, Луцифер;* фиг. *чељаде са сатанским особинама, зло чељаде;* уп. сотона.

сатани̏зам, -зма м *црна магија, сатанска чаролија.*

са̀танизовати, -ујēм и **сата̀низовати,** -зујēм (станизи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. *приказати, приказивати као сатану;* фиг. *(о)црнити до крајности.*

сата̀нист(а), -ē м (мн. -сти) *особа која верује у сатану, сатанин поклоник.*

са̀танскӣ, -ā, -ō *који се односи на сатану, који је као у сатане:* ~ задовољство, ~ смех.

са̀тански прил. *на сатански начин, као сатана:* ~ уживати, ~ се смејати.

са̀тара ж тур. *секирица за сечење меса.*

са̀тарица ж *дем. од сатара.*

сатѐлӣт, -и́та м лат. **1.** *небеско тело које под утицајем гравитације кружи око главне планете, пратилац планете.* **2. а.** *држава која се покорава другој, јачој држави.* **б.** *стални пратилац некога, у свему зависан од њега, следбеник, присталица, помагач уопште.* • **вештачки ~** *механизам, вештачко тело лансирано у свемир на путању око Земље у различите сврхе (ради научних истраживања, за обезбеђење телефонске комуникације, преношење радио и телевизијских сигнала, у шпијунске сврхе итд.).*

сатѐлӣтскӣ, -ā, -ō *који се односи на сателите:* ~ антена, ~ надзор, ~ праћење.

са̀тēн, -е́на м фр. *свилена тканина интензивног сјаја.*

са̀тēнскӣ, -ā, -ō *који се односи на сатен, који је од сатена:* ~ сјај, ~ хаљина, ~ постава.

са̀терати јек. **са̀тјерати,** -āм свр. (уп. стерати) **а.** *утерати, угнати у нешто, збити:* ~ у гомилу, ~ у собу. **б.** *утиснути, сабити, забити.* – Тешке греде зидове у земљу сатерале. фиг. ~ памет у главу. **в.** *потерати наниже, отерати одозго:* ~ овце с планине, ~ непријатеља до доле. • **~ (некоме) страх у кости** *в. под кост.* **~ у мишју рупу** *в. под мишји.*

сатери́вати јек. **сатјери́вати,** -ѐрујēм несвр. *према сатерати.*

са̀тӣр, -и́ра м грч. мит. *фантастично шумско биће, демон шума са човечјим горњим делом тела, а јарећим доњим.*

са̀тира и **сати́ра** ж лат. *књижевни род који изврглава подсмеху, руглу људске мане и недостатке, исмевање људских порока.*

са̀тирати (се), -рēм (се) *несвр. према сатрти (се).*

сати̏рисати, -ишēм (сатиризи́рати, -ѝзӣрāм) несвр. *извргавати руглу, исмејавати.*

сати̏ричан, -чна, -о *који исмејава, подругљив:* ~ песме.

сати̏ричāр м **а.** *писац сатире.* **б.** *онај који излаже руглу људе и догађаје.*

сати̏рично прил. *на сатиричан начин, подругљиво.*

сати̏ричнōст, -ости ж *особина онога што је сатирично.*

са̀тӣрскӣ, -ā, -ō *који се односи на сатире:* ~ радост.

сатисфа̀кција ж лат. *давање задовољења увређеном, задовољштина, удовољење:* морална ~.

са̀тић, -а и **са̀тӣћ,** -и́ћа м *дем. од сат.*

са̀ткати, -кāм (са̏ткēм) свр. *направити ткајући, изаткати, откати.*

са́тљик и **са̀тљик** м нем. *стаклена бочица за пијење ракије, чокањ.*

са̑тнӣ, -ā, -ō *који се односи на сат*[1]: ~ механизам.

са́тница ж *дневни распоред, програм (такмичења, емитовања и сл.); ред вожње.*

са̀трап м грч. **1.** ист. *краљев намесник, управитељ провинције у старој Персији.* **2.** фиг. *самовољан и окрутан човек, деспот.*

сатра̀пија ж *покрајина којом је управљао сатрап;* фиг. *земља са окрутним и самовољним владаром.*

са̀трапскӣ, -ā, -ō *који се односи на сатрапе;* фиг. *самовољан, окрутан.*

са̀трати (се), -тарēм (се) свр. *в. сатрти (се).*

сатр̀венōст, -ости ж *стање онога који је сатрвен, клонулост.*

са̀трти и **са̀трēти** јек. **са̀тријети,** са̏трēм (са̀тарēм) (аор. са̀трх и са̀трēх јек. са̏тријех, са̀тр и са̏трē јек. са̏трије; р. пр. са̏тро, -р̄ла; трп. са̏тр̄т и сатр̀вен; пр. пр. сатр̀вши и са̀трēвши јек. са̀тријевши) свр. **1.** *уситнити трењем:* у прах ~. **2.** *уништити, разорити.* – Олуја сатре све пред собом. **3. а.** *изморити, сломити, упропастити некога (тешким и претераним радом).* – Сатро сам волове данас. Сатрвен сам од копања. **б.** *душевно сломити, измучити, измрцварити.* – Туга га је сатрла. Душевна борба сатра ме. ■ **~ се** *намучити се радећи, силно се изморити:* ~ јахањем.

са̀трулити, -ӣм и **са̀трунути,** -нēм свр. *постати труо, гњио; распасти се од трулења, иструнути, сагњити, струлити, струнути.*

са̀уг м нем. *уређај који контролише количину ваздуха у карбуратору аутомобила.*

са̏учеснӣк м *онај који с неким учествује, суделује у нечему, судионик:* ~ у крађи.

са̏учесница ж *жена саучесник.*

са̏учеснички прил. *као саучесник; са саучешћем, сажаљиво:* ~ се дошаптавати, ~ погледати.

са̏учеснӣштво с *учествовање, суделовање у нечему (с неким).*

са̏учесно прил. *са саучешћем, сажаљиво:* ~ климати главом.

сау̏чествовати, -вује̄м несвр. **1.** *учествовати, суделовати у нечему.* **2.** *саосећати у туђој невољи, тузи.*

са̏уче̄шће с **1.** *учествовање, суделовање у нечему, (обично у неком послу).* **2.** *саосећање жалости с неким кога је задесила несрећа, сажаљење, самилост.*

сафала́да ж итал. *врста кратке, дебеле, несушене кобасице.*

са̏фија̄н м *фино уштављена јарећа или овчија кожа.*

са̀фӣр, -и́ра м хебр. мин. *драги камен, врста плавог корунда.*

са̀фӣрнӣ и **са̀фӣрскӣ,** -а̄, -о̄ *који је као сафир, који је боје сафира (плав, плаво-зелен):* ~ море, ~ очи, ~ небо.

са̏фт м нем. *сок; сос:* ~ из брескве; ћуфте у сафту.

са̀хан м тур. *бакрена здела, тањир; бакрени послужавник на коме се доноси јело на сто.* • **лизати нечије сахане** пеј. *додворавати се некоме, улизивати се.*

саха̀рӣн, -и́на м грч. *бели кристални прашак много слађи од шећера, замена за шећер.*

сахаро́за ж *природни шећер у биљу (шећерној репи, трсци).*

са̏хат и **са̀хат** м тур. *в. сат*[1].

са̏хат-ку́ла и **са̀хат-ку́ла** ж *камени четвороугаони торањ са сатом.*

саха̀чија и **саха̀џија** м (мн. ж) тур. *в. саџија.*

са̀хиб м и **сахѝбија** м (мн. ж) тур. *господар, власник, поседник.*

са̀хнути, са̏хне̄м несвр. **1.** *сушити се губећи влагу, венути;* фиг. *мршавити, пропадати од болести, патње, тешког рада:* као дрво сахнем, туберкулозни болесници сахну. **2.** *пресушивати, смањивати се.* – Река и потоци сахну.

са̏храна ж *полагање мртваца у гроб, погреб.*

сахра́нити, са̀хра̄нӣм (трп. са̀хра̄њен) свр. **1.** *ставити, положити (мртваца) у гробницу.* **2.** фиг. *предати забораву:* ~ снове, ~ мисао о бољој будућности. **3.** фиг. **а.** *сачувати од нечега, заштитити.* – Да Бог сахрани од сваке болести. **б.** *ставити на похрану, на чување:* фиг. ~ љубав на дно срца. **4.** *отерати у смрт, проузроковати (некоме) рану смрт.* – Пиће га је сахранило. **5.** фиг. **а.** *уништити, упропастити.* – Црвена армија сахранила је све наде сила осовине. **б.** *престати обраћати пажњу на некога, на нешто, напустити, одбацити, занемарити:* ~ човека равнодушношћу, жив сахрањен. **в.** *онемогућити у даљем активном раду, потпуно онемогућити активно деловање некоме.* – Ако будем изабран на то радно место, сахранићу га. • **сахрани боже** *в. под бог.* **~ себе (у нечему)** разг. *каже се кад неко доживи велики неуспех у нечему и онемогући сам себе за даљи рад и деловање.* **~ себе жива** *прекинути све везе са светом, повући се у усамљен живот.*

сахрањи́вати, -а̀њује̄м *несвр. према сахранити.*

са̏ч, са̀ча м (инстр. са̀чем (са̀чом)) тур. **1.** *гвоздени, округли поклопац којим се покрива хлеб, кромпир, месо и сл. на огњишту и загрће жаром да се храна испече, пека.* **2.** бот. *биљка* Isatis tinctoria.

са̀чекати, -а̄м свр. *дочекати, причекати до одређеног времена, рока:* ~ на станици, ~ да доврши реченицу.

сачеки́вати, -ѐкује̄м *несвр. према сачекати.*

сачѐкуша ж жарг. *заседа у којој убица чека будућу жртву.*

сачел- (сачељ-) *в. сучел- (сучељ-) (сачелити, сачељавати).*

сачѝнилац, -иоца и **сачѝнитељ** м **а.** *онај који је нешто сачинио, састављач, творац.* **б.** мат. *в. коефицијен(а)т.*

сачѝнити, са̀чинӣм (трп. са̀чињен) свр. **а.** *начинити, направити, створити:* ~ од разних материјала. **б.** *саставити, написати:* ~ причу, ~ молбу.

сачиња́вати, -ѝња̄ва̄м *несвр. према сачинити.*

са̀чма ж тур. **1.** *ситна оловна зрна за ловачку пушку сачмарицу.* **2.** *в. сачмарица (2).* **3. а.** *крупно млевена пшеница која се даље меље у крупицу, гриз и брашно.* **б.** *здробљене семенке сунцокрета за екстракцију уља.*

сачма̀рица и **са̀чмарица** (са̀чмара) ж **1.** *ловачка пушка која се пуни сачмом.* **2.** риб. *врста рибарске мреже са густо нанизаним оловним куглицама на доњој страни мреже.*

сачу́вати, са̀чӯва̄м свр. **1. а.** *пазећи, мотрећи побринути се да нешто не буде уништено, оштећено, повређено, нарушено:* ~ живот, ~ здравље, ~ част, ~ достојанство. **б.** *обезбедити, осигурати:* ~ децу, ~ кућу, ~ имање. **в.** *постарати се да нешто не буде нападнуто:* ~ границе, ~ поредак. **2.** *очувати, задржати за касније; заштедети:* ~ стара писма, ~ документе; ~ новац за старе дане. **3.** *задржати у памети, у сећању; осигурати трајност:* ~ успомену на некога. – Дечје песме сачувале су име Змају. ■ **~ се 1.** *остати цео, читав, неповређен, здрав.* **2.** *задржати своју снагу, имати младолик изглед, очувати се:* ~ се за старост. • **боже сачувај, да (те) бог сачува** *в. под бог.*

сачу̏вствовати, -вује̄м несвр. *саосећати:* ~ у болу, ~ у жалости.

сашапта́вати се, -а̀пта̄ва̄м се *несвр. према сашаптати се.*

саша̀птати се, са̀шапће̄м се свр. *тихо, шапатом се договорити, споразумети се.*

са̀шити, са̏шије̄м (имп. са̀шӣј; трп. сашѝвен, -ѐна) свр. **1.** *спојити шивењем, зашити, ушити:* ~ рану. **2.** *завршити шивење (одевног предмета):* ~ хаљину.

сва́бити, сва̑бӣм свр. *ваб љењем сакупити (живад, животиње); примамити, намамити.*

сва̏гда прил. *у свако време, сваком приликом, увек, свакад:* ~ бранити.

сва̏гдашњӣ и **сва̀гдашњӣ** (сва̏гдањӣ и сва̀гдањӣ), -а̄, -е̄ **1.** *свакидашњи, свакодневни; обичан, редован:* ~ живот, ~ хлеб, ~ дан. **2.** *који се односи на сва времена, вечит, трајан.* – Он је ~ непријатељ наше земље.

сва̏гдашњица и **сва̀гдашњица** (сва̏гдашњо̄ст и сва̀гдашњо̄ст, -ости) ж *в. свакидашњица.*

сва̏где јек. **сва̏гдје** прил. *на сваком месту, свугде, свуда, свукуд:* ~ га има.

сва̏дба ж (ген. мн. сва̏дбӣ и сва̑дба̄) *весеље поводом венчања, прослава венчања, венчање.* • **дијамантска ~** *шездесетогодишњица брака.* **златна ~** *педесетогодишњица брака.* **не зову магарца на свадбу да игра** *в. магарац (изр.).* **сребрна ~** *двадесетпетогодишњица брака.*

сва̏дба̄р, -а и **сва̀дба̄р,** -а́ра м *учесник у свадби са девојачке стране; сват.*

свадба́рити, -а̀дба̄рӣм несвр. [гл. им. свадба́ре̄ње с] *в. свадбовати.*

сва̏дба̄рскӣ и **сва̀дба̄рскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на свадбаре, сватовски; свадбени:* ~ коњи, ~ венци.

сва̏дбенӣ и **сва̀дбенӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на свадбу:* ~ дар, ~ обичаји, ~ песма.

сва̏дбовати, -бује̄м несвр. *прослављати свадбу.*

сва̏дити, -ӣм свр. *изазвати свађу, створити раздор, мржњу између две или више особа, завадити, посвађати.* ■ **~ се** уз. повр. *доћи у сукоб, завадити се, посвадити се, посвађати се.*

сва̀дљив, -а, -о *увек спреман на свађу; који започиње свађу, изазивачки:* ~ човек, ~ глас, заузети свадљив став.

сва̀дљивац, -ӣвца м *свадљив човек, свађалица.*

сва̀дљивица ж (м) (мн. ж) *свађалица.*

сва̀дљиво прил. *на свадљив начин, показујући спремност на свађу, изазивачки:* ~ расположен, ~ упитати.

сва̀дљиво̄ст, -ости ж *особина онога који је свадљив.*

сва̏ђа ж **а.** *жучна, жестока, оштра препирка, расправа; бучна расправа непријатељског и увредљивог тона, кавга.* **б.** *прекид односа због сукоба, непријатељски однос, завада.* – Био је у свађи с оцем.

свȁђалачкӣ, -ā, -ō *који се односи на свађалице, својствен свађалицама, свадљив:* ~ глас, ~ став.

свȁђалачки прил. *као свађалица, свадљиво:* ~ иступити.

свȁђалица ж (м) (мн. ж) *особа увек спремна на свађу, свадљив човек, свадљива жена, кавгаџија, прзница.*

свȁђати (се), -āм (се) *несвр. према свадити (се).*

свађу̀цкати се, -āм се несвр. *у дем. значењу: свађати се.*

сва́ја ж *хип. од свасӣ, свастика.*

свâк, сва́ка м *сестрин муж осталим сестрама (сестри), зет.*

свȁк *в. свако.*

свȁкад(ā) прил. *свагда.*

свȁкакав, -ква, -о прид. зам. **1.** (обично уз зб. именице и именице у мн.) *неодређена, општа придевска заменица којом се указује на различитост, разноврсност онога што значи именица уз коју стоји:* ~ цвеће, свакакве играчке, ~ оружје. **2.** (у атриб. служби) пеј. **а.** *више рђав него добар, којекакав:* ~ ђак. **б.** *неваљао, непоштен:* ~ женска, ~ човек.

свȁкāко прил. *на сваки начин, у сваком случају, сигурно, засело, јамачно;* уп. свакојако: – Владаћу, свакако ћу владати са круном или без ње. Свакако, акт је постојао.

свȁкӣ, -ā, -ō прид. зам. **1.** *општа заменица којом се указује на све одређене, опште појмове (бића, предмете и сл.) означене именицом уз који стоји (при чему се понекад, у елизији, именица подразумева):* ~ нови дан, ~ ђак мора учити, у сваком погледу, ~ стопа гроб до гроба, кроз сваку рупу прође. – Свака [реч] ти се позлатила. **2.** *укључујући све: било који, ма који:* на сваки начин, по сваку цену, ~ од њих. **3.** (само у м. р., донекле маркирано) *в. свȁко (1).* – Нико никог не познаје и сваки бежи у самоћу (Црњански). • **од сваке руке** *в. под рука.* **~ ти (му) част** *каже се при исказивању, одавању признања некоме или при изузимању кога од примедбе.* **~ добро** *поздрав на растанку.*

свакѝдашњӣ (свакѝдањӣ), -ā, -ē **1.** *који се понавља из дана у дан, који се врши, дешава, догађа сваког дана, свакодневни, свагдањи, редован:* ~ гост, ~ проблем, ~ појава, ~ издатак, ~ шетња. **2.** *који се ничим не истиче, не издваја у својој врсти, обичан, прост, једноставан, баналан:* ~ лепота, ~ тип студента, обична, ~ жена.

свакѝдашњица ж *свакодневни живот, оно што се сваки дан дешава; досада живота без промена.* – Посао испуњава нашу свакидашњицу; ~ убија.

свакѝдашњōст, -ости ж *особина онога што је свакидашње; свакидашњица.*

свȁко (свȁк), -ог(а) (мн. ø) им. зам. **1.** *општа именичка заменица за лица којом се указује на свȁкōг појединца, свȁкӯ особу без изузетка, на све до једнога.* – Свако је ковач своје среће. Свако носи свој крст. Нека свако каже своје. **2.** (често у пеј. значењу) *било ко; сав свет; сви.* – Не може свако да заврши факултет. Јавну личност свако блати. Спусти завесу нећу да ме свако гледа.

свако- *као први део сложенице у значењу да се нешто понавља у размацима означеним другим делом сложенице; да је оно што је другим делом исказано обухваћено у многим, различитим облицима:* свакoвечерњи, свакогодишњи, свакодневан; свакoврстан.

свакȍврсно прил. *од сваке врсте, на сваки могући начин, свим и свачим:* ~ снабдевен.

свакȍврстан, -сна, -о *који садржи све врсте онога што је назначено именицом; разноврстан, разнородан, различит:* ~ воће, ~ риболовни алат, ~ роба, ~ цвеће.

свакȍднēван и **свȁкоднēван,** -вна, -о **1.** *који се понавља из дана у дан, који се врши, догађа, дешава сваког дана, свакидашњи, свагдањи, редован; који служи за сваки дан, обичан:* ~ издатак, ~ појава; ~ одело. **2.** (у им. служби) с *свакодневан живот, свакодневна појава, свакодневница,свакидашњица; тривијалност, баналност.* – Филозофија је изнад свакодневног.

свакȍдневица (свакȍднēвница) ж **а.** *свакидашњица.* **б.** (у мн.) *свакодневна појава, догађај из свакодневног живота.* – Очи му се отимају од обичних свакодневица.

свакȍднēвно и **свȁкоднēвно** прил. *сваког дана, из дана у дан:* ~ ићи у шетњу.

свȁкојāк, -а, -о *свакакав:* ~ чуда, ~ измишљотине.

свȁкојāко прил. **1.** *в. свакако.* **2. а.** *и добро и лоше, и овако и онако, којекако; доста рђаво:* ~ управљати, ~ се понашати. **б.** *на разне начине, у сваком погледу.* – Напатила се, сирота, с нама свакојако.

свȁкојӣ, -ā, -ē *в. сваки.* – Свакојега добра господ му је дао.

свȁколик, -а, -о (са променом оба дела сложенице) *сав, цео, целокупан:* ~ свет, свуколику господа.

свȁкуд(ā) прил. *свуда; било куда.*

сва́лити, свâлӣм (трп. свâљен) свр. **1. а.** *покретом тела учинити да нешто спадне, скинути, смаћи; збацити:* ~ терет с леђа, ~ с рамена бреме дрва. **б.** *оборити, срушити:* ~ гнездо, ~ дрво. – Рафали их свалише у собу. **2.** фиг. *пребацити, пренети на некога (туђу кривицу, велики терет); натоварити, навалити:* ~ одговорност на нејако дете, ~ ђаку велику обавезу. ∎ **~ се 1. а.** *спустити се на нешто свом тежином, уморно сести или лећи:* ~ се у фотељу, ~ се у кревет. **б.** *пасти, срушити се:* ~ се на земљу од ударца. **2.** (с некога, с нечега) фиг. *спасти, смаћи се, скинути се.* – Свали ми се с врата брига. **3.** *спустити се свом тежином, навалити се:* ~ се на душу. – Свали ми се туга као олово. **4.** експр. *наићи, навалити, нагрнути, сручити се (у великом броју, свом силином).* – Војска се свали у град. Пљусак се свали на њиве. • **свалио ми (му) се камен са срца** *лакнуло ми је, ослободио сам се брига;* уп. пао ми камен са срца (под в. камен).

сва́љати, свâљāм (3. л. мн. сва́љајӯ) свр. **1.** *ваљајући спустити, скотрљати:* ~ балване. **2.** *ваљањем набити сукно.* **3.** *ваљајући дати лоптаст, ваљкаст облик, уваљати:* ~ куглице, ~ ћилим. ∎ **~ се** *скотрљати се:* ~ се низа страну.

сваљѝвати (се), свȁљујēм (се) *несвр. према свалити (се).*

сва̀нути, сва̀нē свр. **1.** (обично безл.) *засветлети првом јутарњом светлошћу, настати (о зори, о дану), разданити се.* – Утом свану и сунце ограну. Тек што није свануо Божић. Свану зора. **2.** фиг. безл. (некоме) *ослободити се брига, тешкоћа, осетити олакшање.* – Свану ми кад дете оздрави. **3.** *постати јасно, јасно се указати.* – Свану ми, и све ми би јасно. ~ пред очима. • **здраво свануло (свануо)** *народни јутарњи поздрав.* **зло му (јутро) свануло** *нека га снађе несрећа.*

свану́ће с *освит, свитање, зора.*

свањѝвати, свȁњујē *несвр. према свануши.*

сварѝвати (се), свȁрујēм (се) *несвр. према сварити (се).*

сва́рити, свâрӣм свр. **1.** *варењем, кувањем припремити јело, скувати:* ~ млеко, ~ пшеницу. **2. а.** *проварити, пробавити храну у желуцу:* ~ тешкӯ храну. **б.** фиг. разг. *прихватити, поднети.* – Не могу га сварим.

свȁрљив, -а, -о *који се лако вари, који се може сварити.*

свâст, свȁсти ж *в. свастика*[1].

свȁстика[1] ж *женина сестра њеном мужу.*

свȁстика[2] ж санскрт. *знак у облику једнакокраког крста са крајевима савијеним под правим углом, кукасти крст, један од хиндуских религиозних симбола; амблем нацистичке Немачке.*

свȁт м (мн. свȁтови, ген. свато́вā и свȁтōвā (свȁти, ген. свâтā)) **1.** *учесник у свадби с младожењине стране; уопште гост, званица на свадби и у свадбеној поворци.* **2.** (у мн.) *свадба, склапање брака:* мислити на сватове. **3.** разг. *човек, појединац (обично по нечему необичан):* чудан ~. • **стари ~** 1) *други сведок на венчању (први је кум);* 2) *старешина сватова.*

свȁтовати, -тујēм несвр. *ићи у сватове, веселити се на свадби, свадбовати.*

свȁтовац и **свато́вац,** -вца м *свадбена песма уз чије се певање и свирање игра коло на крају свадбе.*

свȁтовскӣ и **сватȍвскӣ,** -ā, -ō *који се односи на сватове:* ~ обичаји, ~ коло, ~ вино.

свȁтовски и **сватȍвски** прил. *на сватовски начин, као сватови, као у сватова.* – Јело се сватовски.

сва̏чӣјӣ, -ā, -ē *придевска присвојна заменица са значењем:* **а.** *који припада свакоме, који се без изузетка односи на свакоī; било чији, ма чији.* – Свачијој вери част и поштење. ~ уста зaћуте, ~ и ничија. **б.** *којим се може служити свако, заједнички, општи:* ~ пут. • **свачију слушај, а своју свиђај** *саслушај свачије мишљење, али учини како сам мислиш да је најбоље.*

сва̏шта, сва̏чег(а) (мн. ø) *општа именичка заменица за ствари (и било шта друго што није лице)* **1. а.** *свака ствар или појава, све.* – Такав си за свашта. **б.** *безначајна ствар, маленкост, ситница:* љутити се за ~. **2.** *разноврсне ствари, разни предмети; много разних ствари:* имати ~ на продају, ~ знати. **3. а.** *свакојаке ружне, тешке, недоличне ствари:* биће ~. **б.** *свакојаке бриге, муке, невоље.* – Свашта је прегрмело преко мојих леђа. **в.** *ружни гласови, увредљиве речи; непроверене, непромишљене речи:* говоре ~ о теби, причају ~ о њој. • **све и ~** *у појачаном значењу: све могуће ствари.*

сва̀штāр, -áра м **1.** *трговац који тргује свачим; продавац разних ситница.* **2.** пеј. *онај који свашта ри, бави се разним пословима, али нестручно, површно.*

сва̀штара ж *бележница за све; свеска за све предмете (у школи).*

свашта̀рије ж мн. *свакојаке ствари, обично ситне, безвредне ствари, ситнице.*

свашта́рити, сва̀штāрӣм несвр. пеј. [гл. им. свашта́рēње с] *радити многе ствари, али неозбиљно и нестручно; бавити се ситним, слабо организованим пословима.*

свашта́рство с *особина свашта ра и онога што је сваштарско; површно бављење многим стварима, сваштарење.*

свашто̀јед (свашто̀једац, -еца) м зоол. *у мн.: животиње које се хране и биљкама и животињама* omnivora *(у јд. таква животиња).*

свȅ прил. **1.** *за време: увек, свакад, стално, непрестано.* – Ноћас нисам могла спавати, све сам мислила на вас. **2.** *за начин* **а.** *испред бројева казује уједначеност, дистрибутивност низа, стално, равномерно понављање истог бројног односа:* ~ два и два, ~ једну по једну књигу. **б.** *за истицање истородности састава нечега што се налази у великом броју, великој количини:* ~ сам гољо, ~ сами дукати. **в.** (у вези са упитно-односним заменицама) *истиче бројност, мноштво, разноврсност онога о чему се говори.* – Ко све није био. Шта га све нису питали. **г.** *за истицање појачања степена напетости радње:* дињa ~ се топи, све се јежила од студени. **3.** (с компаративом, понекад удвојеним или и у вези: све то) *за истицање сталног пораста онога што је означено придевом или прилогом:* ~ јачи и јачи, ~ мање и мање, ~ лепши дани, она ~ тужнија. **4. а.** (са допусним везницима: да, ако (и) кад) *допуштањем неке могућности, наоко одлучујуће, у суштини безутицајне, наглашава неизбежност онога што се главном реченицом казује: па:* ~ да је и тако, ~ кад би и хтео. **б.** (уз глаголе: мислити, говорити, осећати и сл.) *за истицање могућности којој се у сумњи даје предност, која се сматра најверодостојнијом: и поред свега, ипак; по свему судећи, узевши у обзир.* – Остајем, али све мислим то није добро. Све ме страх да нам друго ништа не преостаје. **5.** *за истицање велике обимности или удаљености границе у простору и времену:* ~ до крајњих граница, ~ тамо од времена Немањића. **6.** *за искључивање свега другог, одн. за истицање нечега: само, једно.* – Несрећан је, а све због своје лаковерности. • **~ у шеснаест** *в. шеснаест (изр.).*

свȅблӣгӣ, -ā, -ō *бескрајно благ, неизмерно милостив (о Богу).*

свѐвидēћӣ, -ā, -ē *који све види, пред којим се ништа не може сакрити:* ~ правда, ~ деца, ~ Бог.

свѐвишњӣ и **свѐвӣшњӣ,** -ā, -ē *надземаљски; највиши, најузвишенији (о Богу и божанској моћи); у им. служби: Бог, божанска моћ.*

свȅвлāст ж *неограничена, потпуна, апсолутна власт, апсолутизам.*

свѐвлāстан и **свѐвластан,** -сна, -о *који има неограничену власт; апсолутан, апсолутистички.*

свѐвлāшће и **свѐвлашће** с *свевласт, апсолутизам.*

свѐвремен, -а, -о *који вреди стално, који је трајан, који је за сва времена:* свевремени Шекспир.

свѐвременōст, -ости ж *особина и стање онога што је свевремено.*

свѐгā и **свѐга** прил. **1.** *све заједно узето, укупно:* ~ тринаест динара. **2.** *само, једино.* – Свега је једна девојка била на рођендану.

свѐден, -ѐна, -о **1.** *трп. од свести (се).* **2.** *који је у облику свода, савијен у лук, полукружан:* ~ обрве, ~ лук.

свѐденōст, -ости ж *особина, стање онога што је сведено, засвођеност, заобљеност; сажетост:* ~ лукова моста; ~ реченице.

свѐдок јек. **свје̏док,** -ōка м **1.** *онај који је присуствовао неком догађају и може потврдити његову истинитост, очевидац (нечега).* **2. а.** *онај који пред влашћу (обично на суду) сведочи, изјављује шта зна о ономе о чему се суди, расправља.* **б.** *кум на венчању.* **3.** *заступник једног од бораца на двобоју, секундант.*

сведо̀киња јек. **свједо̀киња** ж *жена сведок.*

сведоча̀нство и **сведоча́нство** јек. **свједоча̀нство** и **свједоча́нство** с (ген. мн. -тāвā) **1.** *податак, чињеница, документ којим се потврђује истинитост нечега, доказ; потврда (постојања) нечега.* **2. а.** *писмена потврда власти, документ.* **б.** *писмено уверење школе на крају године о постигнутом успеху.* **3.** *исказ сведока, сведочење, тврђење.*

сведо̀чити, -ӣм и свѐдочӣм јек. **свједо̀чити,** -ӣм и свје̏дочӣм несвр. [гл. им. св(ј)едо̀чēње и св(ј)ѐдочēње с] **а.** *давати изјаву као сведок.* **б.** *потврђивати истинитост, веродостојност нечега; чинити извесним, очигледним, доказивати, потврђивати.*

сведо̀чић јек. **свједо̀чић** м *дем. и пеј. од сведок.*

свѐдоџба јек. **свје̏доџба** ж *в. сведочанство.*

сведр̀житељ м рлг. *онај који држи све у својој власти, свемогући (о Богу).*

свȇж јек. **свје̑ж,** -а, -е **1. а.** *који је недавно припремљен, који није изгубио своја добра природна својства (о животним намирницама):* ~ хлеб, ~ месо. **б.** *који се не припрема, не кува, који остаје у природном стању, природни:* поврће и воће у свежем стању користити. **2. а.** *скоро израђен, недавно објављен, подигнут и сл., нов:* ~ гроб, ~ број Политике. **б.** *који се недавно догодио, скорашњи:* ~ губитак, ~ утисак, ~ траг. **3. а.** *пун снаге, добродржећи:* ~ седамдесетогодишњак. **б.** *који није исцрпен, одморан, чио, крепак:* свеже војне снаге, пробудити се свеж. **в.** *жив, живахан:* ~ дух. **г.** *незрео, млад.* – Били смо свежи и неискусни. **4.** *који изражава нешто ново, оригиналан:* ~ мисао, ~ реч. **5.** *прохладан; чист, незагађен:* ~ ветар, ~ ваздух. **6.** *чист, опран:* ~ пресвлака, ~ постељина.

свȅжањ и **свȇжањ,** -жња м (инстр. -жњем; мн. свȅжњеви (свȅжњи и свȇжњи)) **1.** *завежљај, замотуљак, бала, дењак.* **2.** *сноп, веза, руковет.*

свȇже јек. **свје̑же** прил. **а.** *на свеж начин, природно.* – Сад је лишће свеже зелено. **б.** *скоро, недавно, тек:* ~ обријан, ~ испечен, ~ офарбан. **в.** *прохладно.* – Свеже је напољу.

свежѝна јек. **свјежѝна** ж **а.** *стање, својство, особина онога што је свеже, природно стање; бодрост, крепкост:* ~ воћа, ~ боје; ~ духа. **б.** *прохладност:* ~ на планини, ~ ноћи.

свȅжњић и **свȇжњић** м *дем. од свежањ.*

свȅза ж **1.** *в. веза.* **2.** лингв. арх. *в. везник.*

свȅзак, свȅска и **свȇзак,** свȇска м **1.** *в. свеска.* **2.** *свежањ списа, аката, фасцикла.*

свéзати, свȇжēм свр. **1.** *в. завезати.* **2.** *учинити да се успостави веза, довести у везу, повезати.* – Пјерова жена свезала је Наташу са Анатолом. ~ две мисли у глави. **3.** *саставити, здружити истом везом:* ~ пред олтаром. ■ **~ се 1.** *в. завезати се.* **2.** *самога себе спутати каквом везом, обавезати се:* ~ задатом речи. **3. а.** *саставити, спојити се (с нечим).* – Брдо је с небом свезано. **б.** *причврстити се, приковати се за нешто (погледом, очима).* – Очи јој се свезале за постељу. **4.** *доћи у додир, успоставити везу са неким, повезати се:* ~ се са хајдуцима. **5.**

сӣуйиши у блиске односе (о човеку и жени): ~ са лаким женама. **б.** *венчаши се, склойиши брак:* ~ се у цркви.

свези́вати (се), свѐзујēм (се) *несвр. ӣрема свезаши (се).*

свѐзнадāр, -а и **свезна̀дāр,** -а́ра м *онај који све зна, веома учен човек; мудрац.*

свѐзнајӯћӣ, -ā, -ē *који све зна:* ~ Бог.

свѐзналац, -аоца м *свезналица.*

свѐзналачкӣ, -ā, -ō *који се односи на свезнаоце, својсшвен свезнаоцима:* ~ знатижеља, ~ лице.

свѐзналачки прил. *као свезналица, йравећи се да све зна.*

свѐзналаштво с *особина, сшање свезналице; неоīраничено велика знања и йамеш.*

свѐзналица ж (м) (мн. ж) **1.** *особа великоī образовања; особа која све зна.* **2.** ир. *особа која има високо мишљење о својим скромним знањима и шако се йонаша.*

свѐзналōст, -ости ж *особина, сшање оноīа који све зна.*

свезна́ње с **а.** *велико знање о мноīим сшварима, йознавање свеīа; скуй свих знања.* **б.** *особина, сшање оноīа који све зна, свезналосш.*

свѐзналӣ, -ā, -ō *који све зна, који је свезналица.*

свеје̏дно прил. **1.** (често у безличним реченицама или реченицама са логичким субјектом) *за исшицање да две суйрошне сшвари или моīућносши йодједнако имају (или немају) значаја за изношење равнодушносши йрема некоме, нечему: йошйуно исшо, сасвим једнако:* ~ пио или не пио лекове, имали или немали, ~, ~ Херцеговац или Босанац. **2.** *за дойуштање (иако се не би очекивало у дашој сишуацији): уза све шо, без обзира на шо, и йоред шоīа, ийак:* добро је, а ја ~ жудим за завичајем. – Иако пада киша, свеједно идем у шетњу. **3.** *у сваком случају, и шако и шако.* – Гладна година је ~ гладна.

свѐкар, свѐкра и свѐкра м *мужев(љев) ошац.*

свѐколик, -а, -о *сав, цео, целокуйан;* уп. васколик.: ~ свет, ~ простор.

свѐкрва ж **1.** *мужевљева мајка.* **2.** фиг. *она која се йонаша као сверква (1), онако како је шийично за свекрву (1), која сшално кришикује и нарећује.*

свѐкрвин, -а, -о *који йрийада свекрви.* • бот. ~ **глава** *врсша какшуса* Echinocacuts tortuosus *и* Melocactus communis. ~ **језик** *жабица,* Opuntia ficus indica.

свѐкрвица ж *дем. и хий. од свекрва.*

свељу̀дскӣ, -ā, -ō *ойшшељудски, ойшшечовечански:* ~ глупост, ~ бол.

свѐмилостив и **свемило̀стив,** -а, -о (свѐмилостӣван и свемило̀стӣван, -вна, -о) *бескрајно милосшив, најмилосшивији (о Боīу).*

свѐмӣр м *васиона, космос.*

свеми́рац, -рца м *замишљени сшановник свемира, ванземаљац.*

свѐмӣрскӣ, -ā, -ō *који се односи на свемир, васионски, космички:* ~ брод, ~ пространство.

свѐмогӯћ, -а, -е **1. а.** *који све може, чија је моћ бескрајна; свемоћан:* ~ тиранин. **б.** (у им. служби, одр.) м *Боī.* – Свемогући, помози ми. **2.** (у мн.) *расновршан, свакојак:* свемогући састојци, свемогуће варијанте.

свѐмōћ, -оћи ж *велика моћ; неоīраничена власш.*

свѐмоћан и **свѐмоћан,** -ћна, -о *који има оīромну моћ, који све може; који има неоīраничену власш, коме се нико не може суйрошсшавиши:* ~ владар, ~ рука, ~ полиција.

свѐмоћно и **свѐмоћно** прил. *бескрајно моћно; с неоīраниченом влашћу:* ~ владати, ~ деловати.

свѐмоћнōст и **свѐмоћнōст,** -ости ж *особина, сшање оноīа који је свемоћан; свѐмоћ.*

свѐмӯдрӣ, -ā, -ō *најмудрији (о Боīу).*

свена́роднӣ, -ā, -ō *који се односи на сав народ, у коме учесшвује сав народ, ойшшенародни:* ~ рат, ~ покрет.

свено̀ћница ж цркв. *боīослужење у йравославној цркви које шраје сву ноћ.*

свѐнулōст и **свѐнулōст,** -ости ж *сшање, особина оноīа који је свенуо, оноīа шшо је свенуло, увенулосш:* ~ цвета, ~ лица.

свѐнуо и **свѐнуо,** -ула, -о *р. йр. од свенуши у айриб. служби:* ~ жена, ~ лишће, ~ старица.

свѐнути и **свѐнути,** свѐнēм свр. **1.** *изīубиши свежину, боју, сйарушиши се, сасушиши се (о биљци и њеним деловима).* **2.** фиг. **а.** *изīубиши свежину, једрину, физички ослабиши, оронуши, йройасши:* после порођаја свену. **б.** *малаксаши, клонуши обамреши; йресвиснуши:* свенути од страха, ~ од туге.

свѐо, свѐла, -о *в. свенуо.*

свѐобухвāтан, -тна, -о **1.** *који обухваша све, који складно уклайа делове у целину; који нишша не занемарује, не йревиђа, свесшран:* ~ систем, ~ поглед, ~ преглед. **2.** *који йрожима свакоīа; својсшвен свима:* ~ чежња за животом, ~ страх од непознатог.

свѐобухвāтно прил. *на свеобухвашан начин, йошйуно; у целини, свесшрано:* ~ захватити.

свѐобухвāтнōст, -ости ж *особина, сшање оноīа шшо је свеобухвашно, целовишосш, заокруженосш; свесшраносш:* ~ живота, ~ филозофске мисли.

свеопћ- *в. свеойшш-.*

свѐопштӣ, -ā, -ē *свеобухвашан, ойшши:* ~ хармонија, ~ национални занос.

свѐопштōст, -ости ж *особина оноīа шшо је свеойшше, свеобухвашносш, целовишосш; јединсшво свих збивања.*

свепри̏сутан, -тна, -о *који је свуда йрисушан, који се налази свуда и у свему.* – Бог је свеприсутан.

свепри̏сутнōст, -ости ж *особина, сшање оноīа који је свейрисушан, шшо је свейрисушно, неоīраничено йосшојање свуда и у свему:* ~ божје руке, ~ љубави.

свера́зоран, -рна, -о *који све разара, који има велику моћ уништења:* ~ земљотрес.

свеса̀здатељ м *онај који је све саздао, шворац свеīа, Боī.*

свесвѐтскӣ јек. **свесвјѐтскӣ,** -ā, -ō *који се односи на цео, сав свеш, расйросшрањен йо целом свешу.* – Енглески језик има тенденцију да постане свесветски (И. Секулић).

свѐска ж (дат. -сци; ген. мн. свѐзāкā) **1.** *више шабака йисаће харшије увезаних заједно (са одīоварајућим корицама):* ~ за математику, ~ за домаће задатке. **2.** *йојединi број часойиса или књиīе који излази у деловима, йовремено; део књиīе, шом.*

свеславен- *в. свесловен-.*

свѐсловēнскӣ и **свесло̀вēнскӣ,** -ā, -ō *йанслависшички, ойшшесловенски; слависшички:* ~ идеја, ~ покрет, ~ конгрес.

свесловéнство с *йанславизам.*

свѐсниче, -ета с бот. *биљка из ф. īлавочика* Micropus erectus.

свѐсно јек. **свје̏сно** прил. *на свесшан начин, са (йуном) свешћу, намерно:* ~ очекивати, ~ ући у посао.

свѐснōст јек. **свје̏снōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *сшање, својсшво оноīа који је свесшан, йрисушносш свесши; сйособносш расуђивања о објекшивном свешу, о својим йосшуйцима и сл.*

свѐсрдан, -дна, -о *који се чини од свеī срца, веома срдачан, искрен:* ~ дочек, ~ залагање, ~ разговор.

свѐсрдно прил. *на свесрдан начин, од свеī срца, најсрдачније, искрено:* ~ се одазивати, ~ радити, ~ сарађивати, ~ се поздравити.

свѐсрднōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оноīа који је свесрдан, оноīа шшо је свесрдно; најсрдачнији однос, оданосш, искреносш.*

све̑ст јек. **сви̏јест** ж (инстр. -ешћу) **1. а.** *способност човека да мисли и расуђује о објективном свету, о својим поступцима, о самом себи; највећа нервна делатност човека, разум.* **б.** *трајна присутност одређених социјалних, политичких, етичких и сл. начела и мотива:* народна ~, морална ~. **в.** *сећање, памћење:* урезати се у ~. **2.** *нормално психичко стање у коме је човек свестан себе;* супр. несвест. • **бити при (чистој) свести** *бити у нормалном психичком стању; бити свестан.* **довести (привести, дозвати) до (к) свести** *учинити некога свесним да може да разуме, схвати нешто; освестити онесвешћеног.* **дозвати се свести, дозвати у ~, оживети у свести** *сетити се, присетити се.* **доћи (дозвати се) (к) свести** *постати свестан нечега, разумети нешто; освестити се.* **изгубити ~, (по)мркнула му (јој) је ~** *онесвестити се.* **попити ~ (некоме)** *залудити, опчинити некога, завртети мозак некоме.*

све̏стан јек. **свје̏стан,** -сна, -о **1.** *који је при свести, способан да мисли и расуђује:* свестан после пада, ~ својих поступака. **2.** *који схвата нешто, важност, значај нечега и сл.:* ~ важности посла.

свѐсти[1]**,** свѐде̄м (све̏де̄м) (аор. свѐдох, све̏де; р. пр. све̏о, свѐла; пр. пр. све̑вши; трп. свѐден, -ѐна) свр. **1. а.** *повести некога да пређе, да сиђе са вишег на нижи терен, у доњу просторију.* ~ некога пред дворац, ~ некога у подрум. **б.** *спровести са вишег места на ниже:* ~ воду са извора. фиг. *снизити на нижи положај, смањити (некоме) част, деградирати:* ~ племкињу на просту грађанку. **2. а.** *довести на мању (или врло малу) меру, сузити, ограничити:* ~ на подношљиву границу захтеве, ~ читање на обавезну лектиру, ~ круг интересовања. **б.** *смањити, скратити, сажети:* закон ~ на једна члан, ~ чланак на две шлајфне. **3.** *утврдити ток нечега; усмерити, скренути:* све на добро ~, ~ разговор на друге, неважне ствари. **4.** *градећи дати нечему облик свода, засводити:* мост сведен на један лук, ~ прозоре. **5. а.** *тачно израчунати;* фиг. *изравнати с неким нерешени спор:* ~ рачун после куповине; ~ рачуне с неким. **б.** мат. *скраћивањем, редукцијом довести до (нај)простијег облика.* **6.** *одвести, сместити младенце у ложницу:* ~ младенце у нов вајат. ■ **~ се 1.** *смањити се; ограничити се:* ~ се на десетак људи, ~ се на жалопојке и јадиковке. **2.** *сјединити се, саставити се, спојити се.* – Обрве се нагло сведоше. • **~ на нулу** *в. под* *нула.* **~ очи** 1) *заспати.* 2) *умрети.*

свѐсти[2]**,** свѐзе̄м (аор. свѐзох, све̏зе; р. пр. све̏зао, свѐзла; трп. свѐзен, -ѐна; пр. пр. свѐза̄вши) свр. **1.** *возећи преместити доле:* ~ дрва с планине. **2.** *завршити вожење нечега, допремити:* ~ сено, ~ жито.

свéстити, -е̑стӣм јек. **свијѐстити,** сви̏јестӣм несвр. [гл. им. свéшће̄ње јек. свијѐшће̄ње с] *доводити свести, освешћивати, отрежњавати.* ■ **~ се** *враћати се из несвести, освешћивати се.*

свѐстран, -а, -о **а.** *који обухвата сву сложеност појава, проблема, који се испољава у свој сложености, вишеструк; потпун:* ~ расправа, свестрана важност народних умотворина. **б.** *који има врло широко образовање; који се с успехом бави многим делатностима:* ~ личност, ~ уметник.

свѐстрано прил. *на свестран начин, у свим правцима:* ~ испитати, ~ проучити, ~ прегледати.

свѐстрано̄ст, -ости ж *особина онога који је свестран, онога што је свестрано:* уметникова ~, ~ погледа.

све̑т јек. **сви̏јет** м (лок. свéту јек. свијѐту; мн. св(ј)е̏тови) **1. а.** *Земља, земаљска кугла, планета на којој живимо (са свим оним што на њој постоји); свеукупност постојања живе и неживе материје.* **б.** *васиона, космос, васељена; звездани систем, галаксија; појединачно небеско тело.* **в.** фил. *целокупна стварност која је доступна људском искуству.* **2. а.** *људи, људско друштво, људски род, човечанство; ужа друштвена средина, друштво у коме се неко креће.* **б.** *свеукупност држава и народа који их насељавају.* **3.** *подручје, делокруг (деловања, интересовања, занимања).* **4. а.** *посебна група појава или живих бића у природи:* биљни ~, животињски ~. **б.** *свеукупност неких сродних појава или манифестација:* ~ боја, ~ дечје маште. • **бели ~** *далеки, непозати, туђи крајеви; људи из тих крајева.* **велики ~** *високо, отмено друштво.* **далеки ~** *далеке стране земље и народи.* **два света** *два различита схватања, погледа на живот.* **други (загробни) ~** *постојање живота и после смрти, загробни живот.* **из света** *из далеких крајева, издалека.* **мали ~** *људи нижег друштвеног положаја, ранга (обично и сиромашни).* **мимо свет(а)** *другачије од уобичајеног, мимо других.* **неоргански ~** *све неживо, све што не припада бићима.* **Нови ~** *Америка (ређе Аустралија и Антарктик).* **овај ~** *овоземаљски живот, земаљска кугла уопште.* **онај ~** *в. други, загробни свет.* **органски ~** *сва бића уопште (људи, животиње, биљке).* **преко (бела) света** *врло далеко.* **променити свет(ом)** *умрети.* **смак света** *крај, пропаст Земље и свега на њој.* **Стари ~** *Европа, Азија, Африка.* **стране света** *исток, запад, север, југ.* **угледати свет(а)** *родити се; појавити се, настати.* **широки ~** *огромно земаљско пространство.* • **бежати у ~** *одлазити од куће у туђе крајеве.* **видети света** *путовати по разним, далеким крајевима.* **далеко од света** *врло далеко, у забаченом крају.* **док је (док траје) света и века** *увек, за сва времена.* **донети на ~** *родити.* **доћи на ~** *родити се.* **затворити (зачепити, запушити) свету уста** *ућуткати, стати на пут (препричавању, оговарању).* **издати на ~** *одштампати, објавити.* **изаћи на ~** 1) *појавити се, изаћи из штампе.* 2) *прочути се, огласити се.* **изаћи пред ~** *појавити се у јавности.* **изаћи у ~** *изаћи у друштво, појавити се у друштву.* **излазити међу ~** *одлазити у друштво.* **кренути (поћи, отићи, отиснути се** итд.**) у (бели) ~** *кренути, поћи незнано куд, у непознато, далеко.* **мисли (држи** итд.**) да се око њега ~ (о)креће** *придавати превише важности себи; уображен је, препотентан.* **мрзи (на) сав ~** *мрзи све и свакога.* **на крај(у) света** *негде врло далеко.* **на млађима ~ остаје** *младима припада будућност, млађи продужавају напредак друштва.* **на ~ изнети, износити** *објавити, објављивати, обелоданити, обелодањивати.* **није од овога света** *каже се за онога који није као други обични људи, који је сањало, фантаст.* **обићи ~** *пропутовати много земаља.* **одвојен од (осталог) света** *далек и забачен, у неприступачном крају.* **око мене (њега) се окрену(о) цео ~, окрену ми се (јој се) ~ око главе** *много се и непријатно изненадити.* **опростити се са (овим) светом** *умрети.* **оставити, напустити овај свет** *умрети.* **отворио ми се (му се) ~** *указала ми се (му се) прилика за напредовање, успех, каријеру.* **отерати у ~** *отерати од куће у непознато.* **отићи на други ~** *умрети.* **откако је света и века** *одувек, од памтивека.* **повући се од света** *усамити се.* **послати на онај ~** *убити, усмртити.* **пробијати се кроз свет (светом)** *с муком обезбеђивати егзистенцију.* **проћи (много) света** *видети, пропутовати и упознати много земаља.* **раставити са светом** *убити, усмртити.* **раста(ви)ти се са (овим) светом (од овога света)** *умрети.* **~ за себе (бити)** *довољан сам себи (бити); другачији, издвојен од других (бити).* **(с)макнути, (с)маћи са света** *убити, усмртити.* **ући, улазити у ~** *поста(ја)ти познат, стећи, стицати углед, значај у друштву.* **човек од света** *светски човек.*

све̑т, свéта, -о (одр. све̑тӣ и свѐтӣ) **1.** *који се уздиже изнад свега, који се не сме дирнути, неприкосновен, узвишен:* ~ дужност, ~ право, ~ српска земља. – Породична срећа је света ствар. **2.** *морално савршен, идеалан, непорочан, узвишен:* мајка, свето створење, обрађивати земљу, посао велик и свет. **3.** (одр.) цркв. **а.** *атрибут уз имена светитеља (означава њихову узвишеност).* **б.** *који је предмет верског култа; који је у вези са вером и верским обредима, посвећен Богу и ширењу вере:* ~ гроб, ~ Грал, ~ трпеза, ~ служба, ~ црква, свете књиге. **в.** *на кога је освећењем пренет божји благослов и чудотворна моћ:* ~ причест, ~ водица. **г.** (у им. служби, одр.) м *светитељ, светац.* – И свети су грешили. **4.** *који је изнад свих људски слабости, сличан свецу, праведан, беспорочан, богоугодан:* ~ човек. **5.** *као део географских и ботаничких назива:* Света гора, Свети Стефан, ~ дрво.

светáлце и **светàлце** јек. **свјетáлце** и **свјетàлце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од* *светло* и *свет(л)ило.*

све̑тао и **свéтао,** свéтла, -о јек. **сви̏јетао** и **свијѐтао,** свијѐтла, -о **1. а.** *који светли, сјајан; који испушта или одбија светлост:* ~ тачка на зиду. **б.** *испуњен светлошћу сунчан; чист, ведар:* ~ соба, ~ дан, ~ јутро. **в.** *који се сјаји, блиста:* ~ стакло, румени и светли образи од јела и пића. **2. а.** *који има отворену боју; прозиран, прозрачан:* ~ боја капута, ~ тонови на слици. **б.** *бистар, паметан, оштроуман:* човек светлог разума. **в.** *јасан, звонак, чист (о звуку).* **3. а.** *срећан, радостан:* у светли час, ~ дан мога живота, ~ сећање (на). **б.** *који указује на могућност остварења нечег пријатног, који обећава (срећу, успех и сл.); пун надахнућа, стваралачке енергије:* ~ знак будућности, ~ нада,

светли тренуци песничког стварања. **4. а.** *који је високоморалан, чист, беспрекоран, узвишен:* твоје ~ име, ~ пример, ~ образ. **б.** (одр.) *атрибут уз титуле владара, великодостојника; племенити, пресветли:* ~ кнез, ~ круна, ~ престо. **в.** (одр.) *славан, чувен, гласовит (обично по јунаштву):* ~ јунак, ~ име Марка Мићановића, ~ сабља, ~ пушка.

све́тац, све́ца м (инстр. све́цем; мн. све́ци, ген. свѐ̂та̄ца̄) **1. а.** *онај кога црква после смрти прогласи светим због његовог живота и заслуга за веру, светитељ.* **б.** *домаћи заштитник; крсно име, крсна слава.* – Светац ми је Јовањдан. **2.** *празник везан за рођење или смрт неког свеца;* фиг. *празник, благдан:* петак, турски светац, мени је сваки дан светац. **3.** *човек аскетског живота, пун врлина.* – Овај патријарх је прави светац. • **није баш ~** еуф. *сумњивог је морала.* **према свецу и тропар** *свакоме по заслузи.*

свѐтачкӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на свеце, светитељски:* ~ знак, ~ живот. **2.** *празнички:* ~ одело, ~ дан.

света́штво с *посвећеност Богу и вери, светачка чистота и аскетизам.*

свѐтилӣште с *свето место; храм; олтар.*

свѐтило јек. **свјѐтило** с *оно што даје, испушта светлост; светиљка, лампа, сијалица:* небеска ~.

свѐтӣља и **свѐтиља** јек. **свјѐтӣља** и **свјѐтиља** ж у изр. **кула ~** *в. светионик.*

свѐтӣљка јек. **свјѐтӣљка** ж (дат. -љци; ген. мн. -љкӣ и -иља̄ка̄) *направа (прибор) за осветљавање (лампа, свећа, сијалица, жаруља);* фиг. *небеско тело које сија, светли.*

свѐтина јек. **свјѐтина** ж *аугм. и пеј. од свет*[1]*; мноштво, гомила људи, руља, маса.*

све́тиња ж **1. а.** *особина и положај онога што се поштује као свето, за шта је везано осећање највеће привржености, поштовања уздигнуто до култа:* ~ заставе, ~ гроба, ~ домаћег огњишта. **б.** *оно што се сматра светим, неприкосновеним, неповредивим, оно што се уздиже до култа:* имање, то је његова породична светиња, две светиње: уметност и дом. **2.** рлг. *предмет религијског култа, оно што је црква прогласила за свето (црквене реликвије, мошти светаца и сл.).*

светиòнӣк, -и́ка и **свѐтионӣк,** -а јек. **свјетиòнӣк,** -и́ка и **свјѐтионӣк,** -а м *уређај за оријентацију бродова и пловидбе светлосним сигналима емитованим са куле подигнуте на обали или осамљеном острву.*

светиòнича̄р и **свѐтионича̄р** јек. **свјетиòнича̄р** и **свјѐтионича̄р** м (инстр. -ом и -ем) *онај који надгледа светионик, који брине о светионику, радник на светионику.*

свѐтитељ м (инстр. -ем) *светац.*

свѐтите̄љка (светитѐљица) ж *в. светица.*

свѐтитељскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на светитеље, који припада светитељима:* светитељске мошти, ~ лик.

свѐтитељски прил. *као светитељ; као у светитеља:* ~ бити миран; ~ трпети.

све́тити[1]**,** свѐ̂тӣм несвр. [гл. им. све́ће̄ње с] **1.** *вршити над нечим црквени обред посвећења, освећивати:* ~ темеље, ~ водицу, ~ заставу. **2.** *сматрати светим, поштовати као свето, славити.* – Нека се свети име Твоје!

све́тити[2]**,** свѐ̂тӣм несвр. [гл. им. све́ће̄ње с] *самоиницијативно кажњавати злочинца у име жртве, осветом давати задовољење жртви.* ■ **~ се** (некоме) *кажњавати некога из освете, прибављати задовољење осветом над неким:* ~ се за учињена недела, ~ се мужу.

свѐтица ж **1.** *жена светац, светитељка.* **2.** *жена која живи као светац.* **3.** ир. *притворна женска особа која се прави да је пуна врлина.*

свѐтӣште с *в. светилиште.*

свѐ̏тковање с **1.** *гл. им. од светковати.* **2.** *светковина, свечаност.*

свѐ̏тковати, -кује̄м несвр. **1.** *не радити у дане празника, благдана, празновати.* **2.** *свечано прослављати неки празник.*

свѐ̏тковина ж **1.** *приредба и весеље поводом неког празника, свечана прослава, свечаност.* ~ за Нову годину, приличити светковину. **2.** *празник, благдан:* религиозна ~.

светлàрица јек. **свјетлàрица** зоол. *врста ендемичне слатководне речне рибе (назване по боји тела)* Telestes polylepis.

свѐтла̄рнӣк јек. **свјѐтла̄рнӣк** м **а.** *затворен простор у већој згради, окружен зидовима, који служи за осветљавање и проветравање просторија окренутих према њему.* **б.** *мали прозор на крову за осветљавање поткровља.*

свѐтлати јек. **свјѐтлати,** -а̄м несвр. *у изр.* **~ образ** *истицати се часним делом, чинити нешто чиме се може поносити.*

свѐтлац јек. **свјѐтлац,** -àца м **1.** *блесак, звездице пред очима од бола, ударца и сл.* **2.** *искра, варница; блесак.*

светла́шце и **светлàшце** јек. **свјетла́шце** и **свјетлàшце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од светло.*

све́тлети јек. **свијѐтљети,** -тлӣм несвр. [гл. им. -тље̄ње с] **1.** *испуштати светлост, сјај од себе; бити извор светлости; сијати, блештати.* – Сунце светли. У очима јој нешто светли. ■ **~ се 1.** *в. светлети.* **2.** *имати отворену боју, бити светле боје.* – Коса се светли.

свѐтле̄ћӣ (све́тле̄ћӣ) јек. **свјѐтле̄ћӣ** (свијѐтле̄ћӣ), -а̄, -е̄ *који светли, који испушта из себе светлост:* ~ знак, ~ реклама, ~ метак, ~ ракета.

свѐтлило јек. **свјѐтлило** с *светлост; светиљка.*

светлѝна јек. **свјетлѝна** ж *светлост, сјај; отвореност боје.*

свѐтлица јек. **свјѐтлица** ж **1. а.** *в. муња.* **б.** *варница, искра.* **2.** зоол. **а.** *в. свитац.* **б.** *врста морског мекушца који живи у колонијама и ноћу светлуца* Pyrosoma atlanticum. **3.** бот. *в. токавица* Typhoides aryndinacea.

свѐтло јек. **свјѐтло** с **1.** *видело, светлост; сјај.* **2. а.** *извор светлости, светиљка.* **б.** *електрично осветљење.* • **зелено ~** *знак слободног пролаза на семафору (у саобраћају);* фиг. *уопште знак да нешто може почети.*

светло- јек. **св(и)јетло-** *као први део сложеница са придевима за боју показује да је боја отворена, да није тамна:* светлозелен, светлоцрвен итд.

светлòкос јек. **свјетлòкос,** -а, -о *који има косу светле, отворене боје.*

свѐ̏тломе̄р јек. **свјѐ̏тломје̄р** м *справа за мерење интензитета светлости.*

светлòноша јек. **свјетлòноша** м (мн. ж) *онај који носи светло, светлост.*

светлòок јек. **свјетлòок,** -а, -о *који има светле очи.*

свѐ̏тлоснӣ јек. **свјѐ̏тлоснӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на светлост, који потиче од светлости:* ~ зрак, ~ сигнал, ~ млаз, ~ енергија. • **~ година** астр. *мерна јединица за дужину, одговара удаљености коју пређе светлост за једну годину.*

свѐ̏тло̄ст јек. **свјѐ̏тло̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** физ. *зрачење које потиче из атома, има разне таласне дужине, а видљиво је само у малом, ограниченом интервалу таласних дужина.* **2. а.** *сјај, сјајност; блесак:* ~ лица, ~ звезда, ~ ока. **б.** *осветљеност која омогућава видљивост:* ~ сунца, ~ лампе. **3.** *титула којом се ословљавају високи државни и црквени великодостојници.* • **бацити (унети) ~ на нешто** *објаснити, протумачити, осветлити нешто.* **бенгалска ~** *в. под бенгалски и ватра.* **година светлости** *в. светлосна година (под светлосни).* **на светлост дана изнети** *изнети у јавност, обелоданити, објавити.* **поларна ~** *светлосна појава у виду светлосних снопова или млазева (најчешће бледозелене боје) у високим слојевима атмосфере која се виђа око Земљиних полова.* **синула ми (му) је ~ у мозгу** *сетила сам се, досетила сам се.* **у правој (пуној) светлости видети (приказати, представити)** *расветлити са свих страна, у пуној истинитости, реалности.* **угледати ~** *доћи на свет, родити се; појавити се, настати.*

светлу̀цав јек. **свјетлу̀цав,** -а, -о *који (се) светлуца:* ~ тканина, светлуцаве очи.

светлу̀цаво јек. **свјетлу̀цаво** прил. *на светлуцав начин, светлуцајући (се):* ~ се пресијавати.

светлу̀ц(к)ати (се) јек. **свјетлу̀ц(к)ати (се),** -а̄м (се) несвр. *светлети у кратким интервалима, одавати блеске; одсијавати, блескати.* – Светлуцало је сребро на токама. Светлуцају чаше. Светлуцало се око у мраку.

светлу̀цнути, свѐтлуцне̄м јек. **свјетлу̀цнути,** свјѐтлуцне̄м свр. *кратко засветлети, засветлуцати:* ~ из мрака.

свето- *први део сложенице казује да је оно што означава други део свето и да се односи на светињу и светитеља:* светогрђе, светосавски, светојовански.

сво̏товати (се) јек. **свје̏товати (се),** -тује̄м (се) несвр. нар. и арх. *в. саветовати (се).*

свѐто̄внӣ јек. **свјѐто̄внӣ,** -а̄, -о̄ *који није у вези са црквом, који није духовни, световњачки, грађански, мирски:* ~ музика, ~ власт.

свѐто̄вно̄ст и **свето́вно̄ст** јек. **свјѐто̄вно̄ст** и **свјето́вно̄ст,** -ости ж *особина, стање онога што је световно:* ренесанса, ~ у свему.

свето̀вња̄к, -а́ка и **свѐто̄вња̄к,** -а јек. **свјето̀вња̄к,** -а́ка и **свјѐто̄вња̄к,** -а м *човек који не припада свештеничком реду, грађанин.*

свето̀вња̄чкӣ и **свѐто̄вња̄чкӣ** јек. **свјето̀вња̄чкӣ** и **свјѐто̄вња̄чкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на световњаке, који припада световњацима.*

свето̀горскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Свету Гору:* ~ манастири.

свето̀гр̄дан, -дна, -о *који вређа, скрнави светињу:* ~ радње, ~ израз, ~ речи.

свето̀гр̄дно прил. *безбожно, богохулно:* ~ исмејавати, ~ се понашати.

свето̀гр̄ђе и **свето̀грђе** с *светогрдан поступак, вређање, скрнављење светиње.*

светона́зор јек. **свјетона́зор** м *поглед на свет, животна филозофија.*

свето̀са̄вље и **свѐтоса̄вље** с **1.** *култ Светог Саве.* **2.** *облик, вид православног хришћанства заснован на учењу Светога Саве, чија су основна начела изнета у „Жичкој повељи".*

свето̀са̄вскӣ и **свѐтоса̄вскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на Светог Саву, његово учење и празник посвећен њему:* ~ прослава, ~ беседа.

свѐто̄ст, -ости ж **1.** *особина и стање онога који је свет, онога што је свето, светиња, узвишеност; светитељска побожност.* **2.** *титула патријарха.*

свѐтскӣ јек. **свјѐтскӣ,** -а̄, -о̄ **1. а.** *који се односи на свет*[1], *који припада целом свету:* ~ рат, ~ првенство, ~ тренд у музици, ~ историја, ~ изложба, ~ добро. **б.** *који је пропутовао и упознао свет; који има манире културног света:* ~ путник, ~ човек, ~ жена. **2.** *који је добро познат, чувен у целом свету:* ~ уметник, ~ језик, ~ чудо. **3.** *в. световни.*

свѐтски јек. **свјѐтски** прил. **а.** *на светски начин, као што се ради и поступа у осталом (обично у културном, интелектуалном) свету:* ~ се понашати. **б.** *у светским размерама:* бити ~ велики.

свѐћа јек. **свијѐћа** ж **1.** *шипка (дебља или тања) ваљкастог облика од воска, лоја, парафина са провученим фитиљем кроз средину која служи за осветљење;* уп. воштанива. **2.** *лампа, светиљка; светлост уопште.* **3.** физ. *јединица за мерење јачине светла (сада замењена другом јединицом, кандела).* • **дати, продати (некоме) рог за свећу** *преварити, обманути (некога), подвалити (некоме).* **његова ~ догорева** *гаси му се живот, приближава му се смрт.* **палити богу и врагу (ђаволу) свећу** *трудити се да се задовоље све (а најмање две стране), улагивати се свима.* **пасти, срушити се (пружити се) на тло као ~** *пасти, срушити се нагло, у усправном, вертикалном положају.* **(са) свећом (у руци) тражити некога, нешто** *тражити некога или нешто што се ретко среће, што је скоро немогуће, врло тешко наћи.* **сачувати свећу** *оставити потомство, продужити, наставити род.* **тако ми крсне свеће! тако ми се крсна свећа не угасила** *заклетва у народу.* **тражити врага (ђавола) (са) свећом** *непромишљено упадати у тешку ситуацију, тежак положај; свесно тражити невољу, кавгу и сл.* **угасити (погасити, утулити) свећу некоме** *убити, уништити; оставити без потомства.* **угасити (своју) славску, крсну свећу** *не оставити потомство, потомка (који ће и даље славити крсну славу).* **умрети без свеће** *умрети без потомка (који ће му запалити свећу кад умре).*

свѐћа̄р јек. **свјѐћа̄р,** -а́ра м *онај који прави и продаје свеће.*

свећа̀рица јек. **свјећа̀рица** ж *жена свећар.*

свѐћа̄рница јек. **свјѐћа̄рница** ж *радња, трговина за продају свећа.*

свећени- *в. свештени-.*

свѐћица јек. **свјѐћица** ж **1.** *дем. од свећа.* **2.** ел. *направа која варницом пали смешу бензина у цилиндру мотора.* **3.** бот. *биљка* Gentiana asclepiadea.

свѐ̂ћња̄к јек. **свѝјећња̄к** м *постоље са једним или више кракова у који се углављују свеће, чирак.*

свећо̀носа јек. **свјећо̀ноша** м (мн. ж) *онај који носи свећу.*

свеу̀купан, -пна, -о *који све обухвата, укључује све делове у целину, цео, сав, читав; укупан:* ~ традиција, ~ свота.

свеу̀купно̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је свеукупно, целовитост, целина:* ~ бића, ~ збивања.

свеу̀чилӣшнӣ, -а̄, -о̄ *в. универзитетски.*

свеу̀чилӣште с *в. универзитет.*

свѐчан, -а, -о **1. а.** *који се односи на светковину, празнични:* ~ дан. **б.** *који се носи о празницима, намењен празнику:* ~ одећа, ~ униформа. **в.** *који има карактер празника, славља:* ~ дочек, ~ отварање изложбе. **2. а.** *који се врши по одређеном церемонијалу уз велику раскош; који се приређује у част неке личности:* ~ посета, ~ ручак, ~ пријем, ~ служба. **б.** *који је пропраћен јавним актом, којим се пред јавношћу преузима нека обавеза, одговорност и сл.:* ~ изјава, ~ заклетва. **в.** *пун озбиљности, достојанства:* ~ ход, ~ глас.

свѐчано прил. *на свечан начин, изражавајући узвишеност прилике, чина; празнично:* држати се ~, ~ се очешљати, ~ се обући.

свѐчано̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *приредба посвећена неком празнику, догађају, или у част неке личности.* **2.** *узвишеност; свечана атмосфера, свечан тон, свечано расположење:* ~ тренутка.

свѐча̄р, -а́ра м *онај који светкује нешто (славу, рођендан), слављеник.*

свеча́рити, свѐчарӣм несвр. [гл. им. свеча́ре̄ње с] *славити, светковати.*

свѐча̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на свечаре, слављенички, празнични:* ~ ручак, ~ поворка.

свеча́рство с *слава; празник, светковина.*

свѐчери (свѐчера) прил. *у први сумрак, кад се почне спуштати вече.*

свѐ̏човек јек. **свѐ̏човјек** м **а.** *идеално људско биће;* уп. натчовек (2). **б.** *в. натчовек (1б).*

свечовечѐнскӣ јек. **свечовјечѐнскӣ,** -а̄, -о̄ *општељудски, општечовечански.*

свешта́вати, свѐшта̄ва̄м *несвр. према свештати.*

свѐштати, -а̄м свр. и несвр. *(из)вршити освећење;* уп. свѐтити[1]: ~ темеље цркве. • **~ масло (масла)** цркв. *в. под масло.*

свѐштенӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се посветио цркви и вери, који носи црквени чин:* ~ лице. **2. а.** *који се односи на веру, на цркву, црквени, духовни:* ~ историја. **б.** *освећен, свети, посвећен.*

свѐштенӣк м **а.** *општи назив за црквена лица која су рукоположењем посвећена и оспособљена за вршење црквених обре-*

да и богослужења. **б.** *црквени чин између ђакона и епископа.* **в.** фиг. *онај који је сав предан, посвећен нечему (неком послу, идеји):* ~ истине, ~ свог посла.

свѐштеница ж **а.** фиг. *она која је потпуно предана, посвећена нечему (неком послу, идеји и сл.):* ~ љубави, ~ слободе. **б.** *жена свештеник (у неким религијама).*

свѐштеничкӣ, -ā, -ō *који се односи на свештенике, који припада свештеницима:* ~ позив, ~ одежда.

свештенодѐјство с цркв. *црквени обред који врши свештеник, богослужење.*

свештенодѐјствовати, -ствујēм несвр. *вршити верски обред, богослужити, чинодејствовати.*

свештѐнство с (мн. ø) **1.** *свештенички сталеж, клер:* православно ~. **2.** *свештеничка служба, свештеничко достојанство.*

свѐштити јек. **свјѐштити,** -ӣм свр. *добро овладати неком вештином, неким послом; научити, схватити:* ~ занат; ~ немушти језик.

свȅшчица ж *дем. од свеска.*

свȉб м бот. **а.** *зимзелена дрвенаста биљка* Ilex aquifolium, *зеленика, чесвина.* **б.** *црна рибизла* Ribes nigrum.

свȉба ж бот. *грмолика биљка из породице дренова,* Cornus sanguinea.

свȉбањ, -бња м рег. *в. мај.*

свȉбањскӣ, -ā, -ō рег. *в. мајски.*

свѝбовина ж *свибово дрво.*

свѝдети јек. **свѝдјети,** -дӣм свр. *рашчистити, средити, свести (односе, рачуне).*

свѝдети се јек. **свѝдјети се,** -дӣм се свр. *оставити пријатан утисак, допасти се.*

свѝђати се, свȉђāм се *несвр. према свидети се.*

свѝзавац, -āвца и **свѝзац,** -ѝсца м зоол. *в. мрмот:* алпски ~, преријски ~, степски ~.

свѝјати (се), -ӣјāм (се) *несвр. према свити (се).*

свијѐрити, -ӣм и -ѝјорӣм свр. *скупити у гомилу нешто расturено, расуто (о ветру).*

свију́так, -тка м *в. свитак (1б):* ~ целулозе.

свика́вати (се), -ѝкāвāм (се) *несвр. према свикнути (се), свићи (се).*

свȉкло прил. *навикнуто, по навици:* ~ слушати, ~ ходати.

свȉкнути (се), -нēм (се) свр. *в. навикнути (се).*

свѝла ж (мн. ø) **1. а.** *влакно што га у свом развоју ствара гусеница дудове свилене бубе и омотава око себе у чахуру.* **б.** *упредена нит, конац, влакно од такве материје.* **в.** *тканина од таквог влакна.* **2.** фиг. *оно што својом мекоћом, сјајем подсећа на такву тканину:* ~ косе, ~ трепавица. **3.** *танка, свиленкаста влакна биљног порекла која лете и лебде у ваздуху.* **4.** *биљна влакна на врху клипа кукуруза.* • **вештачка, умјетна ~** *тканина произведена од целулозе, памука и сл. која личи на природну свилу.* **мекан као ~** *пријатан у опхођењу; попустљив, доброћудан.* **носити свилу и кадифу** *живети и одевати се раскошно, богато.*

свȉлāр, -áра м *онај који гаји свилену бубу, преде и тка свилу; трговац свилом.*

свȉлара ж *радионица за прераду свиле; фабрика свиле.*

свилàрица ж *она која гаји свилену бубу, преде и тка свилу.*

свȉлāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на свиларе, на свилару:* ~ радња, ~ трговац, ~ индустрија.

свила́рство с *производња и прерада свиле, као грана индустрије.*

свȉласт, -а, -о *који је као од свиле, који личи на свилу, који има особине свиле:* ~ вуна, ~ глас, ~ тканина.

свȉлати, -āм несвр. **1.** *добијати свилу (о кукурузу), брадати.* **2.** *правити свилу (о свиленој буби).*

свȉлача ж бот. *морска трава* Posidonia oceania.

свȉлен, -ѐна, -о и **свȉлен,** -а, -о **а.** *начињен од свиле:* ~ конац, ~ тканина. **б.** *као од свиле, мекан, сјајан попут свиле:* ~ коса, свилене пути, ~ клас. **в.** *пријатан, угодан (о гласу).* **г.** *слабе физичке издржљивости, нетторан;* фиг. *пун обзира, мек, питом:* ~ човек. • **~ буба** зоол. *врста инсекта* Bombyx mori *чија гусеница производи свилено влакно.* **надарити (некога) свиленим конопцем** *в. под конопац.* **послати (некоме) свилени конопац** *в. под конопац.*

свилѐн(к)аст, -а, -о *који је као свила, свиласт:* ~ длака.

свилѐно и **свȉлено** прил. *попут свиле, као да је од свиле.* – Свилено севнуше ножице.

свилѐњāк, -áка м **1.** *врло танка свилом проткана тканина.* **2.** фиг. *онај који је одрастао у удобности и богатству, размаженко.*

свѝлица ж *дем. од свила.*

свилѐбуба ж зоол. *в. свилена буба (под свилен).*

свилѐвина ж бот. *врста траве* Epilobium *и* E. montanum.

свилогѐјство с *узгајање свилене бубе; свиларство.*

свилѐкос, -а, -о *који има меку, танку, сјајну косу као свила.*

свилѐпрēља и **свилѐпреља** ж **1.** зоол. *в. свилена буба (под свилен).* **2.** *жена која преде свилу.*

свилѐрун, -а, -о *који има руно меко као свила:* ~ стадо.

свȉнг м енгл. *врста плеса (уз џез музику).*

свȉнговати, -гујēм несвр. *играти свинг; кретати се уз одређено гибање тела.*

свȉнда ж бот. *биљка* Trigonella foenum graecum, *грчко сено.*

свѝња ж (мн. свȉње, дат. свѝњама) **1.** зоол. *домаћа животиња из пор. двопапкара, подред непреживара, која се гаји због меса, масти, длаке, коже.* **2.** фиг. *прљав, неуредан човек; морално пропала особа.* • **бацати бисер пред свиње** *поклањати или говорити нешто лепо ономе ко то не осећа и не заслужује, ко тога није достојан.* **бити ~ (према некоме)** *понашати се нељудски, нечовечно (према некоме).* **дивља ~** зоол. *врста папкара* Sus scrofa *која живи у шумама и од које је одабирањем добијена домаћа свиња,* Sus domestica. **нисмо заједно чували свиње (овце, козе)** *нисмо истог положаја, угледа, ранга, нисмо једнаки; не можеш се упоређивати са мном.*

свȉњāр, -áра м (инстр. -áром и -áрем) *онај који за плату чува и напаса свиње.*

свињàрија ж *гадан, прљав, непоштен поступак.*

свињàрина ж *свињарева плата.*

свиња́рити, свѝњāрӣм несвр. [гл. им. свиња́рēње с] **1.** *чувати туђе свиње; бити свињар.* **2.** разг. *понашати се као свиња, правити свињарије.*

свињàрица ж **1.** *жена свињар.* **2.** зоол. *врста птице певачице, пастирица* Motacilla alba.

свѝњāрка ж *в. свињарица (1).*

свѝњāрлук м *в. свињарија.*

свѝњāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на свињаре:* ~ трговац.

свиња́рство с *грана привреде која се бави гајењем и товљењем свиња.*

свѝњац, -њца м (инстр. -њцем) **а.** *обор за свиње.* **б.** фиг. *прљава, неуредна, запуштена просторија или кућа.*

свѝњдух м и **свѝњдуша** ж бот. *врста траве* Melilotus sulcatus.

свȉњетина ж *свињско месо.*

свȉњећӣ, -ā, -ē *свињски:* ~ месо, ~ маст.

свѝњити, свȉњӣм несвр. *прљати, гадити (као свиња).*

свињогѐјац, -јца м *одгајивач свиња.*

свињогѐјство с *свињарство.*

свињо̀кољ м (свињо̀кољa ж) **а.** *клање свиња, свињска даћа.* **б.** *време клања свиња.*

сви̏њскӣ, -ā, -ō *који се односи на свиње, који припада свињама:* ~ маст, ~ сало, ~ глава, ~ длака. • **~ даћа** *клање свиња; време кад се кољу свиње.*

сви̏њски прил. *као у свиње; као свиња, гадно, одвратно:* ~ гледати, ~ се понети.

свињу́рак, -рка м бот. *биљка* Filipendula hexapetala, F. ulmaria, *суручица.*

сви́ње, -ета с (мн. ø; зб. им. сви̏њчāд ж) **1.** *дем. од свиња.* **2.** *свиња:* домаће ~, бодљикаво ~. • **морско** ~ *врста глодара, обични дикобраз* Hystrix cristata, *бодљикаво прасе.*

сви̏рāјка ж *в. свирала.*

сви̏рāјчица ж *дем. од свирајка.*

сви̏рала ж муз. *народни древни дувачки инструмент, фрула.* • **девета (последња) рупа на свирали** *врло далек рођак; неважна, безначајна особа, нико и ништа.* **(то је) на врби свирала** *нешто без вредности, безначајно; нешто несигурно, празна обећања.*

сви̏ралица ж *дем. од свирала.*

сви̏рāљка ж *в. свирала.*

сви́рати, сви̏рāм несвр. **1. а.** *производити тонове (обично неку мелодију) на неком музичком инструменту; бавити се тиме као занимањем, професијом:* ~ хармонику, ~ виолину, ~ у филхармонији. **б.** *изводити неки музички комад, мелодију, композицију:* ~ коло, ~ рок, ~ Шопена. **2.** *извођењем одређене мелодије давати знак за нешто:* ~ повечерје, ~ (на) узбуну. **3.** *звиждати (уснама).* **4.** *производити звуке:* ветар свира, црева свирају, ~ у грудима. **5.** *давати какав знак (сиреном, пиштаљком и сл.):* локомотива свира, ауто свира. **6.** вулг. *говорити које-шта, брбљати; звоцати.* – Свирај ти то другоме, ~ те ово те оно. • **играти како други свира** *радити, чинити оно што други жели, слушати туђу вољу, повиновати се нечијој ћуди.* **~ цигански** *свирати по слуху, самоуко.* **танко** ~ *немати новца, економски слабо стајати.*

сви́рац, -рца м (инстр. -рцем) *онај који свира (обично уз неке народне инструменте), музикант.*

сви̏рāч, -а́ча м (вок. сви̏рāчу, инстр. -а́чем) *онај који свира; онај који се бави свирањем као професијом.*

свира̀чица ж *жена свирач.*

сви̏рāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на свираче:* ~ вештина, ~ дружина.

сви̏реп, -а, -о *немилосрдан, окрутан, суров, бездушан, нечовечан:* ~ убиство, ~ поступак.

сви̏репо прил. *на свиреп начин, немилосрдно, окрутно, сурово, бездушно:* ~ тући, ~ се светити.

сви̏репōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је свиреп, окрутност, бездушност.*

сви̏рка ж (дат. сви̏рци) *свирање; музика:* добра ~; циганска ~.

сви̏ркати, -āм несвр. *у дем. значењу: помало, тихо свирати.*

сви́рнути, сви̏рнēм и **сви̏рнути**, -нēм свр. **1.** *засвирати; кратко се огласити, зазвучати (о инструменту).* – Свирну у трубу. Свирну труба. **2.** *произвести у лету звук, зазвиждати, зафијукати.* – Свирну стрела.

свиру̀кати и **свиру̀ц(к)ати**, -āм несвр. *помало, тихо свирати, свиркати.*

сви̏снути, -нēм (аор. сви̏снух (сви̏скох), сви̏снӯ (сви̏иште); р. пр. сви̏снуо (сви̏скао), -ула и -сла; пр. пр. сви̏снӯвши) свр. **а.** *пасти у очајање од превеликог бола, жалости и сл.* **б.** *умрети од жалости, бола, великог душевног узбуђења, телесног напора, умрети после тешких мука, пресвиснути.*

свисо̀ка прил. **а.** *са места које је по висини више од другог места:* ~ боље видети. **б.** фиг. *презриво, надувено, охоло, правећи се важан:* ~ погледати у сељака.

сви̏та ж фр. **1.** *пратиоци истакнуте личности; пратња.* **2.** муз. *музичко дело састављено од више различитих делова повезаних јединственом замисли.*

сви́так, -тка м (мн. сви́ци, ген. сви̏тāкā) **1.** *лист папира, папируса, животињске коже, пергамента смотан у ваљак (у старом веку облик књиге); повеље, списи и др. који су се у таквом облику чували у средњем веку.* **б.** *оно што је савијено у круг, намотано као котур, клупко; хартија намотана у трубу.* **2.** *замотуљак, смотуљак, гужва; гужва од крпа која се носи испод терета на глави.* **3.** биол. *орган цилиндричног облика из којег се развија кичма и који се пружа уз леђну страну тела свитковаца* chorda dorsalis. **4.** ел. *један или више завоја жице као проводник електричне струје, калем, бобина.* **5.** зоол. *врста пужа* Planorbis corneus.

сви̏тати, сви̏ћē(м) несвр. **1.** *појављивати се (о зори, дану), свањивати.* **2.** фиг. **а.** *указивати се, јављати се.* – Свиће нада. **б.** *постајати јасан, схватљив, разјашњавати се.* – Свиће ми пред очима.

сви́тац[1], сви́ца м зоол. (ген. мн. сви̏тāцā) **1.** *врста инсекта* Lampyris moctiluca *који ноћу светли, кресница:* велики ~, мали ~. **2.** *в. светлац.*

сви́тац[2], сви́ца м *воштана свећа савијена у котур.*

сви̏тер м енгл. *вунена, плетена спортска мајица са рукавима; џемпер.*

сви̏ти, сви̏јēм (трп. сви̏јен, -ѐна) свр. **1. а.** *вијући начинити, направити нешто, обично му дајући обао, овалан, кружан облик:* ~ гнездо. **б.** *плетући начинити, исплести, оплести, уплести:* ~ венац од цвећа. **2. а.** *превити, преклопити, пресавити, смотати, сложити:* ~ једро око јарбола, ~ мараму. **б.** *привити, пригрлити:* ~ сироче уза се. **3. а.** *саставити, овити, обавити (нешто око нечега):* ~ руке око врата, ~ мараму око рамена. **б.** *наместити кружно, у круг:* ~ руке под главу. ■ **~ се 1. а.** *обавити се, смотати се (око кога или чега).* – Змија ми се око срца свила. Свила се око мога врата. **б.** *преплести се, сплести се (међусобно или око нечега):* у загрљај се ~. – Коса се свила у круну. **в.** *склупчати се, скупити се.* – Свила се у ћошак. **2. а.** *привити се уз некога, наћи уточиште код некога.* – Свије се уз мене у великој жалости. Морам се негде свити. **б.** *окупити се, сабрати се, скупити се:* ~ се око гуслара. **3.** *спустити се.* – Сумрак се свио над градом. • **ово било, оно се свило** *било је овако, било је онако; ово је било, онако се догодило.* **свило му се око срца** *растужио се, ражалостио се.* **~ (своје) гнездо.** *в. гнездо (изр.).* **~ се коме око срца** *омилети, постати мио, драг (некоме).*

сви̏ткати, -āм несвр. *повремено блескати, светлуцати.*

сви̏тковац, -ōвца м зоол. *у мн.: животиње у чијој се грађи трајно или само у ембрионалном развитку јавља дуж тела свитак (3),* Chordonia *(у јд.: таква животиња).*

сви̏тлати, -āм свр. **а.** *сагнати, стерати:* ~ стадо. **б.** *скупити, сабрати на једно место;* фиг. *заокупити, салетети:* свитлани у свом гнезду. Свитлаше ме јади.

сви̏тнути, -нēм свр. *засветлети, севнути.* – Свитну шибица. Свитну муња.

сви̏тњāк м *врпца којом се везују гаће, гаћник, учкур.*

сви̏ћи (се), сви̏кнēм (се) *в. свикнути (се).*

свлада́вати (се), -а̀дāвāм (се) *несвр. према свладати (се).*

свла́дати (се), свла̏дāм (се) свр. *в. савладати (се).*

свла̂к м **1.** *рожнати омотач на кожи змија који оне неколико пута у току године свлаче, одбацују, змијска кошуљица.* **2.** бот. *зељаста пузавица* Convolvulvus arvensis, *попонац.* **3.** *остатак кудеље после гребенања.*

свлачио̀ница и **свла̀чионица** ж *просторија у којој се људи пресвлаче у одговарајућу одећу (за спорт, у позоришту, за рад и сл.).*

свла́чити (се), свла̂чӣм (се) [гл. им. свла́чēње с] *несвр. према свући (се).*

сво̏д, сво̀да м (мн. сво̀дови) **1.** *конструкција сведеног (цилиндричног, сферног) облика којом се наткрива простор, а ослања*

се на ивичне зидове, лукове и стубове; уопште оно што личи на такав облик: ~ цркве, ~ дрвореда. **2.** *небо које даје утисак сведености, сферичности:* небески ~.

свòдан, -дна, -о *који је саграђен на лук, засвођен:* ~ конструкција.

свòдилац, -иоца м *в. сводник.*

свòдиља и **свòдиља** ж *сводница.*

свòдити (се), свòдӣм (се) [гл. им. свòђење и свòђење с] *несвр. према свести (се).*

свòдити, свȍдӣм несвр. *правити свод.*

свòдић м *дем. од свод.*

свòдљив, -а, -о *који се може свести, редуковати:* ~ број.

свòдљивōст, -ости ж *особина онога што је сводљиво, онога што се може свести, редуковати.*

свȍднӣ, -ā, -ō *који се односи на свод.*

свȍднӣк м *онај који подводи жене мушкарцима, подводач.*

свȍдница ж **1.** *жена сводник, подводачица, сводиља.* **2.** бот. *љутић* Ranunculus sceleratus.

свȍдничкӣ, -ā, -ō *који се односи на сводникe и сводништво, који своди, подводи:* ~ занат.

свȍднӣштво с *сводички посао, подвођење.*

сводòвит, -а, -о *грађен на сводове, засвођен:* ~ ћелија.

свòдовскӣ, -ā, -ō *који се односи на свод.*

свôј, свòја, свòје *придевска присвојна заменица према заменици за свако лице:* **1.** *који припада субјекту.* – Вршио сам свој посао. Не сме одати своју љубав. **2.** (у придевском значењу) **а.** *сопствени, властити, рођени:* своја жена, свој друг. **б.** *слободан, независан; оригиналан, нарочит:* бити у својој земљи јак и свој. – Песник хоће да буде свој. **3. а.** *близак, присан, сродан.* – Као своји помажемо једни другима, гледати га као свога. **б.** *који припада истој заједници (породичној, друштвеној).* – Можда ћемо и новој држави постати својим. **4.** (у именичкој служби) *рођак, сродник, члан породице:* немати никог свог, слати својима пакет. **5.** (у прилошком значењу) *уз бројеве: отприлике, приближно.* – Било је то пре својих двадесет година. Буре има својих педесет литара. • **бити на своју руку** *бити чудак, особењак.* **бити свој (некоме)** *бити род, својта (некоме).* **бити ~ човек** *бити материјално независан, материјално осигуран човек, сам себе издржавати.* **бити своје главе** *бити тврдоглав, радити самовољно.* **доћи ће враг (ђаво) по своје** *пропашће што мора пропасти, десиће се нека несрећа.* **казати реч својy** *казати, рећи своје мишљење.* **на своју руку (урадити)** *без ичије сагласности, без одобрења, без питања (урадити).* **остати при своме** *чврсто се држати своје одлуке, не попуштати.* **по своме, на своју** *на свој начин, како то он уме и зна.* **својом руком (написати), својим очима (видети), својим ушима (чути)** *сам, лично (написати, видети, чути).* **терати своје (по своме)** *чинити и даље као и пре, тврдоглаво не одустајати од раније одлуке, става и сл.* **узети под своје** *загосподарити над нечим, неким, командовати, заповедати некоме.* **у своје време** 1) *у добар, прави час, кад за то дође време.* 2) *некад, раније, једном, пре много година када је за то било одговарајуће време.*

свȍјāд ж зб. *својта, родбина.*

свȍјāк м *сестрин муж сестрама (сестри), зет, свâк.*

својàкати, -āм и **својáкати,** свòјāкāм несвр. *називати (некога) својим, својтом, родбином.* ■ **~ се** уз. повр. *сматрати једно друго својтом, родбином.*

својàтати, -āм несвр. **1.** *примати, прихватати (некога) као свог, као блиског, као сродника, односити се према некоме као према свом, својакати.* **2.** *полагати право на нешто као своје, сматрати некога или нешто својим, присвајати.* ■ **~ се** *сматрати једно друго својтом, родбином.*

својáчити (се), свȍјāчӣм (се) несвр. [гл. им. својáчење с] *в. својакати (се).*

свȍјāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на својаке, рођачки:* ~ везе.

својѐвоља ж *в. својеглавост.*

свȍјевōљан и **својѐвōљан,** -љна, -о **1.** *који ради по својој вољи, самовољан; тврдоглав, својеглав.* **2.** *који је по својој вољи, добровољан, драговољан.*

свȍјевōљно и **својѐвōљно** прил. *по својој вољи, добровољно; самовољно, својеглаво.*

својевóљнōст, -ости ж *особина онога који је својевољан, добровољност; својеглавост, самовоља.*

својевóљство с *в. својевољност.*

својѐвремен, -а, -о *који се догађа у своје, право, одређено време, правовремен.*

својѐвремено прил. *у своје време, у то време, у неко време, тада; некада, давно:* ~ сам путовала тамо, ~ кад сам био млад.

својѐврсно прил. *особито, нарочито:* ~ писати, ~ се изражавати.

својѐврснōст, -ости ж *особина онога што је својеврсно, нарочитост, специфичност.*

својѐврстан, -сна, -о *који је посебне врсте, особит, нарочит, специфичан:* ~ лепота, ~ облик, ~ сведочанство.

својѐглав, -а, -о *тврдоглав, самовољан.*

својѐглавац, -āвца м *својеглав, тврдоглав, самовољан човек.*

својѐглавица ж *жена својеглавац.*

својѐглаво прил. *на свој, посебан начин, тврдоглаво.*

својѐглавōст, -ости ж *особина онога који је својеглав, тврдоглавост.*

својѐдобно и **свȍједобно** прил. *својевремено.*

својѐручан и **свȍјеручан,** -чна, -о *који је својом руком начињен, написан, учињен и сл., власторучан.*

својѐручно и **свȍјеручно** прил. *својом руком, сам, лично:* ~ направити, ~ написати, ~ хранити.

својѝна ж **1.** *потпуно право располагања нечим, право на власништво.* **2.** *оно што неком припада, ствар која је у нечијем власништву, имовина, посед.* **3.** *својта, родбина.*

свȍјӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на својину:* ~ односи, ~ право.

свȍјити, -ӣм несвр. [гл. им. свȍјење с] *полагати право на нешто као своје, присвајати, својатати.*

свóјко м *онај који је постао (као) својта, род, рођак.*

свôјски прил. *добро, ваљано, као што треба; од свег срца, искрено:* ~ радити, ~ га је заволела.

свȍјствен, -а, -о *који одговара некоме или нечему, који одговара нечијој природи, особит, карактеристичан:* ~ начин изражавања, филм ~ укусу младих.

свȍјствено прил. *особено, особито, карактеристично.*

свȍјственōст, -ости ж *особина онога што је својствено, особеност, карактеристичност.*

свóјство с (ген. мн. свôјстāвā) *оно што је (некоме, нечему) својствено, карактеристична особина, обележје, одлика нечега:* његово ~ је лаковерност, ~ материје, ~ хемијског елемента. • **у својству учитеља (официра** и сл.**)** *као учитељ (официр и сл.), у звању учитеља (официра и сл.).*

свȍјта ж (ген. мн. -тӣ) нар. *род, родбина, сродници.*

свȍјтљив и **свôјтљив,** -а, -о *који воли, прихвата својту; присан:* ~ човек, ~ однос.

свȍјтљиво и **свôјтљиво** прил. *као своје, присно:* ~ се понашати.

свȍјтљивōст и **свôјтљивōст,** -ости ж *особина онога који је својтљив, присност.*

свôрњāк м техн. *машински елемент за спајање двају или више делова у машини.*

свȍта ж *количина новца, износ, сума.*

свотица ж *дем. од свота.*

свраб м **1.** мед. *паразитска кожна болест са јаким свраб-ежом* scabies, *шуга.* **2.** *непријатан осећај на кожи у виду голицања и пецкања који подстиче на чешање.* • **туђа рука ~ не чеше** *в. под чешати.*

свра́бац, -а́пца м *врста паразита* Sarcoptes scabiei *који изазива свраб, шугу.*

свра́беж м *свраб.*

свраб̀љивац, -ивца м *шугавац.*

свраб̀љивица ж *шугавица.*

свраб̀љивост, -ости ж *шугавост.*

свра̏ка ж (дат. свра̏ци) зоол. *птица из пор. врана, дугог, шареног репа* Pica caudata • **морска ~** *врста птице која се храни остригама* Haematopus ostralegus. **није му (ваљда) ~ мозак попила** *није (ваљда) изгубио здрав разум, моћ расуђивања, није (ваљда) полудео.*

свра̑коњ м бот. *крмна биљка из ф. трава* (Gramina): **а.** Digitaria, D. ciliaris, D. sanguinalis. **б.** *велики мухар*, Panicum crus-galli.

свра̏копер, -а и **сврако̀перац,** -ерца м зоол. *птица из пор. сврачака* Lanius excubitor *и* L. rufus.

свра̀тилиште с *в. свратиште.*

свра́тити, сврат̑им св. **1.** *доћи узгред, навратити, свернути; доћи накратко:* ~ на кафу. **2.** *довести (некога) узгред:* ~ просјака у кућу. **3. а.** *скренути, свернути (у неком другом правцу):* ~ поток. **б.** *погледати на другу страну, бацити (поглед).* **в.** *привући, обратити пажњу на некога или нешто:* ~ на себе пажњу. **4.** *свернути, спустити (рукаве, ногавице).* ■ **~ се** *в. свратити (1):* ~ на кафу.

свра̏тиште с *место где се сврaћа, долази; гостионица, мотел, хотел (обично на путу) где се путници дуже или краће задржавају ради одмора и јела.*

свра̏ћати (се), -ам (се) *несвр. према свратити (се).*

свра́чак, -чка м зоол. **а.** *птица певачица и селица из истоимене породице, која тамани мишеве и инсекте и натиче их на трн* Lanius callurio. **б.** *истоимена пор. птица* Laniidae.

сврачине, свра̀чина ж мн. *рачвасти део запрежних кола углављен у предњу осовицу.*

свра̏чић м *дем. од сврака; младучне свраке.*

свра̏чица ж *дем. од сврака.*

свра̏чјӣ (свра̏чијӣ), -а̄, -е̄ *који припада сврaци, свракама:* ~ јаје. • **~ ноге** *лош, нечитак рукопис.*

свр́беж м мед. *свраб, сврбљење* pruritus.

свр́бети и **свр̀бети** јек. **свр́бјети** и **свр̀бјети,** -би̑(м) несвр. [гл. им. -бље̄ње с; уп. свраб] *имати неугодан осећаја голицања и пецкања на кожи;* уп. свраб (2) и сврбеж. • **где кога сврби, ту се и чеше** *свако води своју бригу, свако најбоље зна шта му треба чинити.* **сврбе га леђа** *тражи батине, слути на батине.* **сврбе ме длан(ов)и** *осећам жељу, вољу да некога тучем.* **сврби ме длан** празн. *каже се кад неко мисли да ће добити новац (кад га засврби леви длан).* **сврби ме језик** *хтео бих нешто рећи, желим говорити.*

свр̀бљив, -а, -о *који изазива сврбеж, свраб:* ~ језа.

свр̀бовати, -бује̄м св. *врбујући скупити (људе).*

свр́вети и **свр̀вети** јек. **свр́вјети** и **свр̀вјети,** -ви̑м св. *доћи, скупити се у великом броју, сабрати се.* ■ **~ се** *в. сврвети:* ~ на пазар.

сврга́вати, свр̏га̄ва̄м *несвр. према сврћи и свргнути.*

свр̏гнути (свр̏ћи), свр̏гне̄м (аор. свр̏гнух и свр̏гох, свр̏гнӯ и свр̏же; р. пр. свр̏гнуо, -ула и свр̏гао, -гла; пр. пр. свр̏гнӯвши и свр̏га̄вши) св. *збацити, оборити, скинути:* ~ власт, ~ јарам, ~ диктатора. • **~ с ума (памети)** *сметнути с ума, заборавити.*

свргну́ће с *збацивање, обарање, уклањање:* ~ с престола, ~ с власти.

свр̏да̄лце, -а и -ета с *дем. од свердао.*

свр̏дао, -дла м (мн. свр̏длови (свр̏дли)) **1.** *спирална алатка за бушење, бургија.* **2.** фиг. *измишљотина, подвала; извердавање.* – Не пале твоји свердлови. **3.** фиг. *оно што се врти у облику завојнице, спирале:* свердлови дима, свердлови прашине.

свр̏дла̄р м *произвођач и продавац свердлова.*

свр̏дласт, -а, -о *који личи на свердао, који има облик свердла, завојнице, спирале.*

свр̏длати, -а̄м несвр. **1. а.** *бушити, вртети свердлом.* **б.** фиг. *пробадати, тиштати, жигати, севати (о болу).* **2.** *чачкати кружним покретима.* **3.** фиг. *узнемиравати, тиштати.* – Сумња свердла. **4.** фиг. *упорно устрајавати на нечему, не попуштати:* на све стране ~. ■ **~ се** *кретати се спирално.* – Дим се свердла.

свр̏дла̄шце, -а и -ета с **1.** *дем. од свердао.* **2.** *задак (код инсеката).*

свр̏длић м *дем. од свердао.*

свр̏дло с *в. свердао.*

свр́нути, свр̑не̄м св. **1. а.** *свратити, скренути, навратити:* ~ у крчму, ~ пријатељу, ~ до поште. **б.** *заокренути, закренути, скренути:* ~ лево, ~ у другу улицу. **в.** *окренути, променити (разговор, реч); усмерити на другу тему, навести:* ~ на политичке теме, ~ разговор на културу. **г.** *склонити се, уклонити се (некоме).* **2. а.** *окренути, обрнути, скренути (очи, поглед)* ~ поглед на дете, ~ очи од ружног призора. **б.** *привући, усмерити, усредсредити (пажњу):* ~ на себе пажњу, ~ пажњу на призор. **3.** *вратити, скупити (стоку).* **4** *полукружно скинути (нешто с нечега):* ~ кору с дрвета, ~ писак с врбе. ■ **~ се 1.** *в. свернути (1а).* **2.** *окренути се, променити се (о разговору, речима).* – Сврну се разговор на суседа. **3.** *в. свернути (2а).* – Очи се сврнуше на тај призор.

свр̏сисходан и **сврси̏сходан,** -дна, -о *који одговара сврси, прикладан, подесан, целисходан:* ~ реч, ~ начин.

свр̏сисходно и **сврси̏сходно** прил. *на сврсисходан начин, подесно, целисходно, прикладно:* ~ говорити.

свр̏сисходно̄ст и **сврси̏сходно̄ст,** -ости ж *особина онога што је сврсисходно, целисходност, прикладност, подесност.*

сврста́вати (се), свр̏ста̄ва̄м (се) *несвр. према сврстати (се).*

свр̏стати, -а̄м св. **а.** *поставити у врсту, у ред, поређати; класификовати, уврстити:* ~ војнике; ~ хемијске елементе у периодни систем. **б.** *разделити у врсте, разврстати:* ~ у више група. ■ **~ се 1.** *поставити се у врсту, у ред, поређати се, постројити се:* ~ у редове, ~ у ланац. **2.** *стати на нечију страну, одлучити се за некога, пристати уз некога.*

свр̏тати (се), свр̏ће̄м (се) (свр̏та̄м (се)) *несвр. према свернути (се).*

свр́тети и **свр̀тети** јек. **свр́тјети** и **свр̀тјети,** -ти̑м св. *завртети:* ~ главом. ■ **~ се** *наврети, појавити се (о сузама).*

свр̏ћи *в. свргнути.*

сврх предл. (с ген.) **1.** *изнад, над, наврх, поврх; преко:* шума ~ села, кајмак ~ млека; ~ одела пребацити ћебе. **2.** *осим тога, поред свега, уз то.* – Сврх тога додаде му који динар. Сврх свега украо си ми и књигу.

свр̏ха ж (дат. свр̏си) *оно чему се стреми, тежи, оно што се жели постићи, циљ:* радити са сврхом да се обогати, ~ мог доласка.

сврша́вати (се), свр̏ша̄ва̄м (се) *несвр. према свршити (се).*

свр̑шен, -а, -о **1.** *трп. од свршити (се).* **2.** (обично одр.) *који је завршио неку школу и стекао, добио неко звање:* свршени лекар. **3.** (обично одр.) лингв. *којим садржи иманентну информацију о ограничености глаголске радње, стања, збивања, перфективан (о глаголима, глаголском виду); који је исказан таквим глаголом, одн. који се гради од таквих глагола и сл. (о глаголском значењу, одн. глаголским облицима);* супр. несвршен. • **ставити (стављати) (некога) пред ~ чин** *довести, доводити у положај, у ситуацију да се више ништа не може предузети, изменити.*

свр̑шено̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина или стање онога што је свршено (4):* ~ радње, ~ глагола.

сврше́так, -тка м **1.** *окончање трајања нечега, крај, завршетак:* ~ преговора, ~ боја. **2.** *крај (живота), смрт.*

свршѝвати (се), свр̀шује̄м (се) несвр. *в. свршавати (се).*

свр́шити, свр̑ши̑м свр. **1. а.** *привести крају, окончати, довршити, завршити; извршити неку радњу, обавити:* ~ свирање, ~ рат, ~ говор, ~ вежбање. **б.** *доживети оргазам, ејакулирати (о мушкарцу); уопште доживети оргазам.* **в.** *завршити школовање, стећи квалификацију у струци:* ~ факултет, ~ занат. **2. а.** *доспети у неки положај; доспети у неко стање:* ~ у мрежи, ~ као шпијун. **б.** *умрети, скончати:* ~ на електричној столици. ■ **~ се** *завршити се, окончати се.* – Рат се свршио. Дан се свршио. • **између ње и њега (све) је свршено, међу нама (све) је свршено** *они немају (ми немамо) више никакве међусобне везе.* **~ нужду** *обавити физиолошку потребу.* **~ са животом** *убити се, одузети себи живот.*

сву̏где јек. **сву̏гдје** прил. *на сваком месту, на свим странама, свагде, свуда.*

сву̏д и **сву̏да̄** прил. *на свим местима, у сва места, на све стране, у свим правцима, свугде, свукуд, посвуда:* ~ га има, ~ се говорило, ~ ићи.

сву̏куд(а̄) прил. *свуд(а).*

сву́ћи (сву̑ћи), сву́че̄м (3. л. мн. сву́кӯ; аор. сву́кох, сву̑че; имп. сву́ци; р. пр. сву̑као, сву́кла; трп. сву̑чен, -а; пр. пр. сву́ка̄вши (сву̑ка̄вши)) свр. **1.** *скинути, смаћи (одећу, обућу); (некога) ослободити одела:* ~ блузу, ~ чарапе; ~ некога до гола. **2. а.** *вукући спустити доле, скинути са висине:* ~ балване на реку. **б.** *скинути, спустити вукући, повући (некога, нешто):* ~ с коња. **в.** *вукући нагомилати, навући (на страну):* ~ завесу с прозора. ■ **~ се 1.** *скинути (одећу) са себе.* **2.** *склизнути доле, спустити се наниже, спасти.* – Свукло ми се ћебе. • **~ мантију** *престати бити свештено лице.* **~ (некога) до гола, до кошуље** *потпуно опљачкати (некога).*

се 1. *енклитички облик акузатива (врло ретко и генитива) повратне заменице „себе“:* држати дете уза се, гледати преда се, рећи за се. **2. а.** *повратна речца у саставу повратних глагола:* умивати се, чешљати се, огледати се, обући се, обути се; поздрављати се, тући се, волети се; бојати се, знојити се. **б.** *речца за творбу пасивних конструкција и безличних реченица.* – Ове реченице се тешко изговарају. Видиш шта се ради од мене. Данас се тешко живи.

сеа̀нса ж (ген. мн. -си̑) фр. **а.** *заседање, седница* **б.** *(спиритистички) састанак, скуп.*

сѐбар, -бра м ист. *назив за припадника потчињеног друштвеног слоја у средњовековној Србији, најчешће слободни сељак или пастир, без политичких права.*

сѐбе (се̏бе) зам. *лична повратна заменица за свако лице једнине и множине која у реченици замењује субјекат у одговарајућем зависном падежу:* плашити се ~, волети самог себе, мислити лепо о себи, задовољан самим собом. • **доћи (к) себи** а) *повратити се из несвести, освестити се.* б) *смирити се после неког великог узбуђења; снаћи се.* **држати до себе** *имати високо мишљење о својим способностима и вредностима, високо ценити себе.* **изван себе (бити, доћи, довести некога)** *у највећем емотивном узбуђењу (бити), у крајње узбуђење (доћи, довести некога и сл.).* **(к) себи руке!** *не дирај! не мешај се!* **наћи себе (у нечему)** *наћи област (рада, посла и сл.) у којој се најбоље испољавају нечије способности и склоности.* **повући се (затворити се) у себе** *изоловати се од околине, друштва, усамити се.* **према себи** *у складу са својим захтевима, свом укусу, својим могућностима.* **(пре)узети на себе** *примити, примати на себе одговорност за нешто, обавезати се на извршење нечега.* **сам (сама, само) по себи** *в. сам (изр.).* **удубити се у себе** *предати се дубоком размишљању о нечему.*

себељуб- *в. самољуб-.*

сѐбичан и **сѐбичан,** -чна, -о **а.** *који своје личне интересе ставља изнад свега, саможив, егоистичан:* ~ човек. **б.** *који је прожет себичношћу, који има карактер себичности:* ~ тон, ~ осећање, ~ мотив.

себѝчлук м *в. себичност.*

сѐбично и **сѐбично** прил. *на себичан начин, саможиво, егоистично.*

сѐбично̄ст и **сѐбично̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је себичан, саможивост, егоизам.*

сѐбичња̄к и **сѐбичња̄к** м *себичан човек, саможивац, егоиста.*

сѐбичња̄чкӣ и **сѐбичња̄чкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на себичњаке, на себичност.*

сѐбичња̄штво и **сѐбичња̄штво** с *в. себичност.*

себорѐја ж лат.-грч. мед. *кожна болест изазвана претераним лучењем лојних жлезда.*

сѐв јек. **си̏јев** *в. блесак.*

сѐва̄п, -а́па м тур. **а.** *добро дело, племенит поступак, добročинство.* **б.** *(божја) награда, признање за добро дело.*

севасто̀кра̄тор м грч. ист. *средњовековни високи државни достојанственик у Византији и Србији.*

се́вати, се̑ва̄м јек. **сиjѐвати,** си̏јева̄м несвр. непрел. **1. а.** *одавати јак блесак (о муњи); испуштати јаку светлост.* – Севају муње. Звезда светлом сева. **б.** *сијати на махове, блескати, светлуцати.* – Севаху бајонети. Сева риба у води. **2.** *блистати, јако сијати изражавајући неко јако осећање (обично љутњу):* ~ очима, ~ од љутине. **3.** *брзо мицати, покретати нечим.* – Скаче, севају му ногавице. **4.** фиг. **а.** *брзо и оштро говорити, оштро одговарати.* – Севају речи. Севају команде. **б.** *нагло и брзо се јављати у свести (о мислима и сл.).* **5.** *бити захваћен оштрим, учесталим болом, пробадати, жигати.* ~ у костима, ~ у глави. **6.** разг. *брзо одлазити; губити се, купити се (обично у заповести):* ~ из куће. Севај, срам те било. • **радити (нешто) да све сева** *радити оштро и брзо.*

севда̀лӣнка ж (дат. -нци и -нки; ген. мн. -кӣ) *љубавна песма са примесама оријенталне мелодије:* босанска ~.

сѐвда̄х, -а́ха м тур. *љубав, љубавна чежња, страст, занос; љубавна патња.*

сѐвер јек. **сjѐве̄р,** -ера м (мн. ø) **1.** геогр. **а.** *једна од четири главне стране света, супротна југу; крај, предео, део државе, копна и сл. у томе правцу.* **б.** (Север) *северне земље и народи:* борба Севера и Југа. **2.** *в. северац.*

севе́рац јек. **сјеве́рац,** -рца м **1.** *ветар који дува са севера.* **2.** *в. северњак (1).*

сѐве̄рнӣ јек. **сjѐве̄рнӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *који се налази на северу, који долази са севера, који се односи на север:* ~ клима, ~ ветар, ~ стрна. **2.** *као први део географских назива:* Северна Америка, Северни пол, Северно море. **3.** *као први део зоолошких назива:* ~ зец, ~ јелен, ~ лисица, ~ медвед.

сѐве̄рно јек. **сjѐве̄рно** прил. *на северу, на северној страни:* налазити се ~ од Београда.

севѐрња̄к, -а́ка јек. **сјевѐрња̄к,** -а́ка м **1.** *становник северних земаља и области:* човек са севера. **2.** *в. северац (1).*

северња̀киња јек. **сјеверња̀киња** (севѐрњака јек. сјевѐрњака) ж *становница северних земаља и области, жена са севера.*

Севе́рњача и **Севѐрњача** јек. **Сјеве́рњача** и **Сјевѐрњача** ж астр. *поларна звезда која се налази близу северног небеског пола, тако да остаје непомична на небеском своду и служи за оријентацију (показујући север).*

севѐрња̄чкӣ јек. **сјевѐрња̄чкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на северњаке, карактеристичан за северњаке:* ~ нагласак, ~ хладноћа.

сѐверoза̄пад и **сѐверозапа̄д** јек. **сjѐвероза̄пад** и **сjѐверозапа̄д** м (мн. ø) *споредна страна света између севера и запада; северозападни крај неке земље или области.*

сѐвероза̄паднӣ и **сѐверозапа̄днӣ** јек. **сjѐвероза̄паднӣ** и **сjѐверозапа̄днӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на северозапад, који се налази на северозападу.*

сѐверозâпадно и **сѐверозапâдно** јек. **сјѐверозâпадно** и **сјѐверозапâдно** прил. *са северозападне стране; на северозапад(у).*

северо̀исток и **северо̀исток** јек. **сјеверо̀исток** и **сјеверо̀исток** м (мн. ø) *споредна страна света између севера и истока; североисточни крај неке земље или области.*

северо̀источнӣ и **северо̀источнӣ** јек. **сјеверо̀источнӣ** и **сјеверо̀источнӣ**, -ā, -ō *који се односи на североисток, који се налази на североистоку.*

северо̀источно и **северо̀источно** јек. **сјеверо̀источно** и **сјеверо̀источно** прил. *са североистока; на североисток(у).*

северо̀источња̄к јек. **сјеверо̀источња̄к** м *ветар који дува са североистока.*

сѐвкати (се) јек. **сјѐвкати (се)** несвр. *в. блескати (се).*

се́внути, сêвнēм јек. **сиј̀евнути,** сӣјевнēм свр. непрел. **1.** *свр. према севати.* **2.** *известити, учинити нагао, брз покрет:* ~ шаком. – Севну птица из честара. • **севнули му (црвени) светлаци (у очима, пред очима)** *каже се кад неко обневиди, буде омамљен од јаког ударца по глави.* ~ **очима** *управити, бацити брз поглед према некоме с изразом гнева, негодовања, прекора.*

сѐгмент м (ген. мн. -на̄та̄) лат. **1.** *одсечак, издвојени део, елемент неке целине:* ~ привреде, ~ базне индустрије, ~ науке, ~ истраживања. **2. а.** мат. *одсечак геометријске слике или тела:* равни ~, сферни ~, ~ лопте. **б.** биол. *сваки од делова тела који следи правилно један за другим у смеру главне осовине:* ~ код кишне глисте, ~ зглавкара, ~ кичме.

сегмента́ција ж **1.** *дељење (на одсечке), раздвајање, цепање.* **2.** биол. *стварање ћелија цепањем, деобом; подела, рашчлањивање тела неких животиња на веће или мање број једнаких делова, сегмената.*

сѐгментнӣ, -ā, -ō *који се односи на сегменте:* ~ облик, ~ једначина.

се́гнути, сêгнēм и **сѐгнути,** -нēм свр. **1. а.** *машити се нечега, узети нешто, посегнути (за нечим):* ~ за хлебом, ~ за благом. **б.** (руком) *пружити руку да се што узме или учини:* **в.** (оком) *захватити погледом, погледати:* докле очи сежу. **2. а.** (до некога, нечега) *дохватити, домашити до нечега, допрети, досегнути.* – Ватром пале што сегнути могу. Мрежа не сеже до дна. **б.** фиг. *ући, задрети, продрети:* ~ у суштину ствари. **3.** *уложити снагу (у трзају тела), напети се, напрегнути се.* – Сегну снагом о ледину. Сегни мало, извуци ме.

сегрега́ција ж лат. **1.** *облик расне дискриминације.* **2.** *одвајање, одељивање, разлучивање, растављање.*

сегрегацио̀нист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који је за сегрегацију (1), за расну дискриминацију.*

сêд, се́да, -о јек. **сиј̑ед,** сиј̀еда, -о (комп. сѐђӣ јек. сјѐђӣ) **1. а.** *који је изгубио природну боју, бео (о коси):* седе власи. **б.** *који је поседео:* седи господин. **2.** фиг. *бео, беличаст; снежан:* ~ иње, седи врхови брда. **3.** фиг. *поодмакао, дубок (о старости):* ~ старост. • **под седу главу (косу), под седе власи** *в. под коса*[1]. **плести седе** *остати неудата, не удати се.*

сѐдало јек. **сјѐдало** с **1.** *оно што је направљено и подешено за седање, седиште; столица:* камено ~ уз зид куће, примаче ~ и понуди га да седне. **2.** *мотка на којој кокоши ноћу спавају.* **3.** *стражњица, задњица.* Посред седала ударити га мотком.

седа̀лце[1] јек. **сједа̀лце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од седало.*

седа̀лце[2], -а и -ета *дем. од седло.*

сѐдам *основни број за шест већи од један који се обележава цифром 7.* • **књига, писмо са седам печата** *нешто недокучиво, тајновито, што се не може открити, објаснити и схватити.* **седам Влашића** нар. *седам звезда у сазвежђу Бика, Плејаде.*

седамдѐсе̄т *основни број седам пута већи од десет који се обележава цифром 70.*

седамдесе́так прил. *приближно седамдесет, око седамдесет (предмета, лица и сл.).*

седамдесетгодишњ- м *в. седамдесетогодишњ-.*

седамдѐсе̄теро *в. седамдесеторо.*

седамдѐсе̄тӣ, -ā, -ō *редни број који одговара броју седамдесет.*

седамдесѐтина и **седамдесетѝна** ж **1.** *седамдесети део неке целине.* **2.** *седамдесетак.*

седамдѐсетница ж цркв. *пета недеља после Богојављења.*

седамдесетого̀дишња̄к м *онај који има седамдесет година или приближно толико.*

седамдесетогодишња̀киња ж *жена седамдесетогодишњак.*

седамдесетого̀дишњӣ, -ā, -ē *који се односи на период од седамдесет година (који има, који траје или нешто ради седамдесет година).*

седамдесетого̀дишњица ж *седамдесета година од неког догађаја, нечијег рођења и сл.; прослава тога догађаја или сећање на тај догађај.*

седамдесето̀днē вни, -ā, -ō *који је од седамдесет дана, који траје седамдесет дана.*

седамдесето̀рица ж (мн. ø) *седамдесет особа мушког пола, седамдесет мушкараца.*

седамдѐсе̄торо *збирни број који одговара основном броју седамдесет:* **а.** *за означавање збира особа (или уопште бића) мушког и женског пола (понекад и без обзира на род):* било их је ~ у сали. **б.** *уз збирне именице које означавају збир младих бића (ређе уз друге именице у мн.):* ~ деце, ~ пилади, ~ јагњади.

седа̀мнаест *основни број који се обележава цифрама 17.*

седамнаестго̀дишњӣ, -ā, -ē *в. седамнаестогодишњи.*

седамнаесте́рац, -рца м *стих од седамнаест слогова; оно што је састављено од седамнаест делова.*

седамнаестѐрица ж *в. седамнаесторица.*

седа̀мнаестӣ, -ā, -ō *редни број који одговара броју седамнаест.*

седамна̀естина и **седамнаестѝна** ж *седамнаести део неке целине.*

седамна̀естица ж *нешто означено бројем седамнаест (нпр. аутобуска линија).*

седамнаестого̀дишњӣ, -ā, -ē *који има, који траје седамнаест година.*

седамнаесто̀рица ж (мн. ø) *седам особа мушког пола, седамнаест мушкараца.*

седа̀мнаесторо *збирни број који одговара основном броју седамнаест:* **а.** *за означавање збира особа (или уопште бића) мушког и женског пола (понекад и без обзира на род):* било их је ~ у групи. **б.** *уз збирне именице које означавају збир младих бића (ређе уз друге именице у мн.):* ~ деце, ~ пилади.

седампо̀стотнӣ, -ā, -ō *изражен са седам постотака; који доноси седам постотака.*

сѐдамсто̄ *основа број, који се обележава цифрама 700, седам стотина.*

сѐдамсто̄тӣ, -ā, -ō *редни број који одговара броју седамсто.*

сѐдати јек. **сјѐдати,** -āм *несвр. према сести.*

сѐдатӣв, -а и **сада̀тӣв,** -ѝва м лат. *средство за умирење.*

сѐдатӣван и **седа̀тӣван,** -вна, -о *који делује као седатив, умирујући.*

сѐделац, -еоца јек. **сјѐдјелац** (сјѐдилац), -иоца м *онај који стално пребива, живи на једном, истом месту.*

сѐделачкӣ јек. **сјѐдјелачкӣ** (сјѐдилачкӣ), -ā, -ō *који се односи на седеоце:* ~ становништво, ~ живот.

сѐдēљка јек. **сјѐдēљка** ж (дат. -љци; ген. мн. -кӣ) *скуп познаника (обично у приватној кући), састанак мање групе људи (обично увече) ради разговора и забаве.*

се́дети јек. **сиј̀едјети,** -дӣм несвр. непрел. *постајати сед.*

сѐдети јек. **сјѐдјети** (сјѐдити), -дӣм несвр. непрел. [гл. им. сѐдēње јек. сјѐд(ј)ēње с] **1.** *бити у положају у ком се доњи део трупа ослања на нешто носећи тежину тела:* ~ на столици, ~ у клу-

пи, ~ за столом. **2. а.** *трошити време бескорисно, нерадећи; дангубити:* ~ цело лето. **б.** *налазити се негде стално или дуже време, боравити, пребивати (због службе, дужности); столовати:* ~ у редакцији, у конзулату ~ три године. Краљ Никола је седио на Цетињу. **в.** *становати (дуже или краће време) у некој соби, кући, улици.* – Седи у скупим хотелима. Седи у властитој кући. **г.** *боравити, пребивати, живети, проводити негде неко одређено време; налазити се у затвору.* – У младости је седео у Нишу. Седео је осам дана у затвору. **3.** *мировати грејући телом јаја под собом, лежати (о птицама).* • **~ иза браве (решетака)** *бити у затвору.* **~ између (на) две столице** *подржавати истовремено две супротне стране, немати одређен став; држати се дволично.* **~ између четири зида** 1) *не излазити из куће.* 2) *бити у затвору.* **~ некоме за вратом** *в. под врат.* **~ на дукатима (парама)** *бити врло богат.* **~ на жеравици** *бити узнемирен, нестрпљив, нервозан због нечега, нервозно ишчекивати нешто.* **~ (као) на иглама** *в. под игла.* **~ на престолу (трону)** *бити владар.* **~ на ушима** *не слушати, бити непажљив, растресен.* **~ скрштених руку** *не радити ништа, не предузимати ништа.* **~ некоме уз колено** *бити први до некога (по положају, власти).*

сѐдēћӣ јек. **сјѐдēћӣ,** -ā, -ē *који је у положају седења; који се односи на седење;* ~ став, ~ рад, ~ положај.

седѐћкē јек. **сједѐћкē** и **седѐћки** јек. **сједѐћки** прил. *седећи, у ставу седења:* ~ пеглати.

сѐдеф м тур. *сјајни, блистави унутрашњи слој љуштуре неких шкољки и пужева, служи за украшавање предмета.*

сѐдефан, -фна, -о **а.** *који је од седефа; украшен седефом:* ~ дугмад; ~ дршка. **б.** *који својим сјајем, блиставошћу подсећа на седеф:* ~ небо, ~ огледало.

сѐдефаст, -а, -о **1.** *који је као седеф (сјајан, блистав):* ~ пут код жене. **б.** *в. седефан (а).*

сѐдефасто прил. *као седеф, попут седефа:* ~ сијати.

сѐдилачкӣ јек. **сјѐдилачкӣ,** -ā, -ō *седелачки.*

седѝмент м лат. *талог, наслага.*

седимѐнтан, -тна, -о геол. *који се ствара седиментацијом, таложењем:* сегментне стене.

седимента́ција ж *таложење:* ~ крви.

седимѐнтисати се, -ишēм се (седименти́рати се, -ѐнтӣрāм) свр. и несвр. *(на)таложити се.*

седѝментскӣ, -ā, -ō *који се односи на седименте, седиментацију, таложни.*

седѝна јек. **сједѝна** ж (често у мн.) *седа коса.*

се́дити, сêдӣм јек. **сије̏дити,** сѝједӣм несвр. прел. [гл. им. се́ђē-ње јек. сијѐђēње с] *чинити некога (ређе нешто) седим.* – Страст што седи косе.

сѐдӣшнӣ јек. **сјѐдӣшнӣ,** -ā, -ō *који се односи на седиште.*

сѐдӣште јек. **сјѐдӣште** с **1.** *место за седење:* ~ у колима, ~ у позоришту. **2.** *место где се налази средиште каквог друштва, установе, управе, организације:* ~ округа.

седлàнӣк, -и́ка м *јахаћи коњ.*

сѐдлāр, -а́ра и **сѐдлāр,** -а м *занатлија који прави и поправља седла.*

сѐдлāрскӣ и **сѐдлāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на седларе:* ~ занат.

седла́рство с *седларски занат.*

сѐдласт, -а, -о **1.** *улегнут као седло:* ~ нос, ~ брдо. **2.** *који има форму, облик седла (о коњским леђима).*

сѐдлати, -āм несвр. *постављати, причвршћивати седло (на коња, мазгу и сл.).* • **не да се ни вилама ~** *не дати се наговорити, упорно се опирати, бити тврдоглав.*

седла́шце и **седлàшце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од седло.*

сѐдленӣ, -ā, -ō **1.** *који се седла; јахаћи.* **2.** *који се односи на седло:* ~ облучје, седлени јастуци.

седлѐнӣк, -и́ка м *седланик.*

сѐдло с (ген. мн. седа́лā) **1.** *седиште за јахача причвршћено за леђа јахаће животиње направљено од дрвета или коже.* **2.** геогр. *најниже место између два узвишења, два планинска врха, планински превој.* **3.** *удубљење, улегнуће.* – Нос има седло, ~ телефонског апарата. • **бацити (избацити некога) из седла** *уклонити с положаја; потиснути, онемогућити.* **наћи се у седлу** *доћи на власт.* **ускочити у (нечије) ~** *доћи на нечији положај.*

седлу̀рина ж *аугм. и пеј. од седло.*

сѐдмāк, -а́ка м **1. а.** *посуда од седам литара, акова и сл.* **б.** *дечак од седам година; животиња (мужјак) од седам година.* **в.** *ученик седмог разреда; војник из седмог пука.* **2.** агр. **а.** *врста пасуља.* **б.** *врста кромпира.*

седме́рац, -рца м **1.** *стих од седам слогова.* **2.** спорт. *казнени ударац у рукомету који се изводи са удаљености од седам метара од гола.*

седмер- *в. седмор-.*

сêдмӣ, -ā, -ō *редни број који одговара броју седам.* • **~ брига, ~ свирала** *нешто споредно, неважно.*

седмѝна и **сѐдмина** ж **1.** *седми део нечега.* **2.** *група од седам људи.*

сѐдмица ж **1.** *назив за цифру седам; оно што је означено цифром седам.* **2. а.** *временски период од седам дана, недеља.* **б.** *помен који се даје седам дана после смрти.* • **велика, страсна ~** *в. недеља (изр.).*

сѐдмичан, -чна, -о *који се односи на седмицу, на време од седам дана; који се врши сваких седам дана, недељни:* ~ зарада, седмични тренинг.

сѐдмично прил. *сваке седмице, недељно:* ићи једном ~.

сѐдмобōј, -оја м спорт. *атлетско такмичење за жене у седам дисциплина (трчање на 200 и 800 m и 100 m с препонама, бацање кугле и копља, скакање увис и удаљ).*

седмòбојан, -ōјна, -о *који има седам боја.*

седмòбōјка ж *атлетичарка која се такмичи у седмобоју.*

седмòглав, -а, -о *који има седам глава:* ~ аждаја.

седмòгодац, -оца м *онај који има седам година.*

седмогòдишњāк м *дечак од седам година; онај који има седам година.*

седмогòдишњӣ, -ā, -ē **а.** *који има седам година:* ~ дечак. **б.** *који траје седам година:* ~ рат.

седмòдēлан јек. **седмòдјēлан,** -лна, -о *који има седам делова:* ~ такт.

седмòднēвнӣ, -ā, -ō *који траје седам дана, недељни; који се врши после седам дана:* ~ одмор, ~ путовање; ~ помен.

седмòкрак, -а, -о *који има седам кракова:* ~ звезда.

седмòмесечнӣ јек. **седмòмјесечнӣ,** -ā, -ō **а.** *који има седам месеци; који је рођен после седам месеци (о прерано рођеној деци).* **б.** *који траје седам месеци:* ~ затвор, ~ боловање.

седмонѐдēљнӣ јек. **седмонѐдјēљнӣ,** -ā, -ō **а.** *који има седам недеља.* **б.** *који траје седам недеља:* ~ одсуство.

сѐдмори, -е, -а мн. *бројни придев према седам, уз именице које имају само облик множине или означавају пар:* ~ чарапе, ~ врата.

седмòрица ж (мн. ø) *седам мушкараца, седам особа мушког пола.*

сѐдморо *збирни број који одговара основном броју седам:* **а.** *за означавање збира особа (или уопште бића) мушког и женског пола (понекад и без обзира на род):* било их је ~ у групи. **б.** *уз збирне именице које означавају збир младих бића (ређе уз друге именице у мн.):* ~ деце, ~ пилади, ~ јагњади.

седмòструк (седморòструк), -а, -о *који се састоји од седам струкова; који се испољава у седам праваца; седам пута изведен.*

седмòструко (семорòструко) прил. *седам пута; седам пута више, јаче, седмоструко.*

седмо̀угао, -гла и **седмо̀угаонӣк,** -а м *геометријска слика која има седам углова.*

сѐдница јек. **сјѐдница** ж *скуп, састанак више људи (чланова неке организације, колектива, тела) који већају о нечему и доносе одлуке.*

сѐдничити јек. **сјѐдничити,** -ӣм несвр. [гл. им. с(ј)ѐдничēње с] (често ир.) *често одржавати седнице, проводити време на седницама.*

седо̀брад јек. **сједо̀брад,** -а, -о *који је седе браде.*

седо̀глав јек. **сједо̀глав,** -а, -о *који је седе главе.*

седо̀кос јек. **сједо̀кос,** -а, -о *који је седе косе.*

се́дōст јек. **сиједōст,** -ости и **седо̀ћа** јек. **сједо̀ћа** ж *стање онога који је сед, што је седо; седина.*

сѐдра ж мин. *порозан, шупљикав кречњак који се ствара у подножјима водопада и др. местима где се слива вода, бигар, сига.*

сѐдраст, -а, -о *сличан седри, порозан, шупљикав.*

сѐзам м грч. бот. *једногодишња суптропска биљка* Sezamum indicum, *сусам.* • **сезаме, отвори се** *чаробне речи (из збирке источњачких прича „1001 ноћ") којима се отварају врата до тајног блага.*

сѐзамов, -а, -о *који се односи на сезам, који потиче од сезама:* ~ уље, ~ семе.

се́зати, сêжēм и **сѐзати,** сѐжēм *несвр. према сегнути.*

сезо́на ж фр. **1.** *годишње доба, део године:* летња ~, зимска ~. **2.** *најпогодније време за неку делатност:* туристичка ~, позоришна ~, ~ лова, ~ купања. • **мртва ~** *време застоја, мировања неке делатности.* **у пуној сезони, у јеку (срцу) сезоне** *кад је нека делатност у пуном замаху.*

сезо́нац, -нца м *радник на сезонским радовима.*

сѐзōнскӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на сезону, повезан са одређеном сезоном:* ~ радник, ~ гост. **б.** *који одговара одређеној сезони, долази до изражаја у одређеној сезони:* ~ испаша, ~ снижење цена.

сѐзōнски прил. *у одређено годишње доба:* ~ се јављати.

сѐиз м тур. *в. коњушар.*

сеѝзмичкӣ, -ā, -ō грч. *који се односи на потресе, земљотресе, који је изложен потресима; који региструје потресе:* сеизмички таласи, ~ област, ~ станица.

сеизмо̀грам м грч. *графички дијаграм кретања тла, потреса.*

сеизмо̀граф м грч. *апарат за графичко регистровање кретања тла, потреса.*

сеизмо̀графскӣ, -ā, -ō *који се односи на сеизмографе:* ~ кривуља, ~ метода.

сеизмо̀лог м грч. *стручњак за сеизмологију.*

сеизмоло̀гија ж грч. *наука о потресима и појавама везаним за потресе.*

сеизмо̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на сеизмологе и сеизмологију:* ~ станица, ~ завод.

сеизмо̀метар и **сеизмо̀мēтар,** -тра м *инструмент за аутоматско мерење кретања тла, потреса.*

се́ја ж фам. *хип. за сестра.*

сѐјалица јек. **сѝјалица** ж *пољопривредна машина за сејање, сетву, сејачица.*

сеја́нац јек. **сија́нац,** -нца м *ситни лук за сејање, арпаџик.*

сѐјати јек. **сѝјати,** -јēм несвр. **1.** *бацати семе у припремљену земљу за сетву.* **2.** фиг. **а.** *бацати, сипати, проливати нешто (у великој количини око себе):* ~ крв, ~ смрт. **б.** *ширити на све стране:* ~ мржњу, ~ страх, ~ своје идеје. **3.** *прочишћавати кроз сито, решето:* ~ брашно, ~ песак.

сѐјаћӣ јек. **сѝјаћӣ,** -ā, -ē *који служи за сејање:* ~ прибор, ~ машина.

сѐјāч јек. **сѝјāч,** -а́ча м *онај који сеје;* фиг. *онај који шири, разноси нешто међу људима:* ~ на њиви; ~ идеја, ~ добрих дела.

сеја̀чица јек. **сија̀чица** ж **1.** *жена сејач.* **2.** *сејалица.*

сѐјменин м (мн. -ени) тур. ист. *врста турског војника.*

се́ка ж (дат. се́ки, вок. сêко) **1.** *хип. од сестра.* **2.** разг. и жарг. *девојка.*

секада́ша ж разг. *жена лаког морала.*

сѐканс м лат. мат. *једна од тригонометријских функција, однос између хипотенузе и налегле катете код правоуглог троугла.*

сека̀нта и **сѐканта** ж лат. мат. *права која сече криву линију или површину у најмање две тачке.*

сека̀нтан, -тна, -о итал. **а.** *који непрекидно замера, зановета, приговара, свадљив.* **б.** *досадан, неподношљив, несносан, неугодан.*

сека̀нтнōст, -ости ж *својство, стање онога који је секантан, онога што је секантно.*

сѐкāч јек. **сјѐкāч,** -а́ча м **1.** *алатка за сечење метала.* **2.** *онај који сече.*

секвѐнца (ген. мн. -цӣ) (секвѐнција) ж лат. **1.** *оно што долази, следи иза, после нечега.* **2.** муз. *понављање неког мотива на различитим нивоима.* **3.** филм. *исечак филмске фабуле, сцена, епизода.*

сѐквестар, -стра м лат. **1.** правн. **а.** *секвестрација.* **б.** *секвестратор.* **2.** мед. *мртви део ткива који се одвоји од органа.*

секвѐстрāтор м *онај који врши секвестрацију; онај који привремено управља одузетом имовином.*

секвестра́ција ж правн. *привремено одузимање управе над имовином лицу против којег се води парница док се не оконча спор.*

секвестри́рати, -ѐстӣрāм и **сѐквестровати,** -ујēм свр. и несвр. *ставити, стављати под секвестрацију.*

секво̀ја *врста америчког црногоричног дрвета* Sequoia gigantea.

сѐкира јек. **сјѐкира** ж *оштро гвоздено оруђе за сечење и тесање насађено на држалицу.* • **пала му ~ у мед** *в. под мед.* **пијан као ~** *тешко пијан.* **прост као ~** *врло прост, неотесан.*

секѝрати, -āм несвр. итал. *једити, срдити, нервирати (некога).* ■ **~ се** *једити се, срдити се, нервирати се.*

секира́ција ж лат. *секирање, нервирање, непријатност.*

секирѐтина јек. **сјекирѐтина** ж *аугм. и пеј. од секира.*

сѐкирица јек. **сјѐкирица** ж **1.** *дем. од секира.* **2.** зоол. *врста рибе.*

секѝрче јек. **сјекѝрче,** -ета с (мн. ø) нар. *в. секирица (1).*

секѝрчина јек. **сјекѝрчина** ж *аугм. и пеј. од секира.*

се́кица и **сѐкица** ж *дем. од сека.*

сѐкнути јек. **сјѐкнути,** -нēм свр. **1.** *засећи сечивом, сецнути.* **2.** *нагло повући, тргнути:* ~ телом, ~ сабљом по ваздуху. **3.** *нагло се смањити, опасти (о води).* **4.** **а.** *севнути, блецнути (о муњи).* **б.** *севнути, блеснути (о очима, погледу).* **в.** *жигнути, протиснути, пробости (у телу).* ■ **~ се** *тргнути се, нагло се повући.* – Секну се назад.

сѐкотина јек. **сјѐкотина** ж *рана начињена оштрим оружјем; зарез, усек.*

сѐкрēт, -е́та м лат. *производ лучења, излучена материја, материја коју лучи нека жлезда:* ~ у носу, ~ полних органа, ~ лојних жлезда.

секрѐтāр, -а́ра м (вок. сѐкретāре и -у; инстр. -а́ром и -а́рем) **1.** *лице које води административне и правне послове неке установе, предузећа, организације или админстративне и сл. послове приватног лица.* **2.** *високи или главни функционер неке партије (обично комунистичке или социјалистичке).* **3.** **а.** *члан владе, министар (у неким земљама и покрајинама).* **б.** *високи чиновник у државној, покрајинској или градској влади или у неком министарству.*

секретарѝјāт, -а́та м *одељење установе, предузећа за вођење административних послова.*

секретàрица ж *женска особа секретар;* уп. секретар (1). • **телефонска** ~ *уређај, апарат који који прима и аутоматски снима телефонске позиве, поруке у случају спречености човека (или уколико он не жели да се јави).*

секрѐта̄рка ж (дат. -ки) *женска особа секретар;* уп. секретар (3): државна ~ САД, градска ~ за дечју заштиту.

секрѐта̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на секретаре:* ~ служба.

секретáрство с *служба, положај секретара.*

секрѐте̄р, -éра м фр. *писаћи сто.*

сѐкре̄ција ж лат. физиол. **1.** *процес излучивања секрета.* **2.** *секрет.*

се̏кс м (мн. ø) лат. **а.** *полни нагон.* **б.** *полни однос.*

се̏ксепӣл и се̏ксепил м енгл. *еротска привлачност (неке особе).*

се̏ксепӣлан, -лна, -о *који поседује сексепил, сексуално привлачан.*

сексо̀лог м *научник који се бави проучавањем полног живота, полности.*

сексоло̀гија ж лат.-грч. *наука о полном животу, полности.*

се̏removed

се̏кста ж лат. муз. *интервал између првог и шестог ступња дијатонске скале; шести ступањ дијатонске скале.*

сѐкстант м лат. *инструмент за астрономска и навигацијска мерења, служи за одређивање положаја брода.*

сѐксте̄т, -éта м лат. **а.** *композиција за камерни састав од шест извођача.* **б.** *камерни ансамбл од шест извођача.*

секстѝна ж лат. књиж. *строфа од шест стихова.*

се̏ксуа̄лан, -лна, -о *који се односи на пол, на полни живот, полан:* ~ нагон, ~ патологија, ~ револуција.

сексуáлно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **а.** *полни живот, полни нагон.* **б.** *полна, сексуална привлачност (неке особе).*

се̏кт м фр. *пенушаво вино, шампањац.*

се̏кта ж (ген. мн. сêкта̄ и се̏ктӣ) лат. **1.** *верска, религиозна заједница (обично мања) која се одвојила од главне, владајуће цркве.* **2.** *затворена (догматска) група истомишљеника (политичких и др.).*

сѐкта̄ш, -áша м *припадник, присталица секте (2).*

сектáшити, сѐкта̄шӣм несвр. [гл. им. сектáшење с] *правити подвојеност у некој широј заједници, организацији; одвајати се од шире заједнице, стварати секту.*

сѐкта̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на секташе:* ~ став, ~ однос, ~ линија.

сѐкта̄шки прил. *на начин секташа, као секташ:* ~ говорити, ~ деловати.

сектáштво с *секташко понашање, држање; повезивање у секте.*

се̏ктор м лат. **1.** *део, огранак, одсечак, исечак:* ~ производње, ~ надлежности. **2.** екон. *област привредне производње; подручје, делокруг нечије делатности:* државни ~, задружни ~, приватни ~. **3.** *део војног фронта:* ~ борбе, ~ друге армије. **4.** мат. *исечак, део површине круга између лука и два полупречника, кружни исечак.*

се̏кторскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на сектор.*

се̏кула̄ран, -рна, -о лат. *световни, грађански, цивилан, лаички:* ~ држава.

секуларизáција ж **а.** *изузимање нечега из црквене надлежности и стављање под световну, грађанску управу:* ~ школе. **б.** *претварање црквеног власништва у државно:* ~ манастирских имања. **в.** фиг. *ослобађање од црквеног утицаја:* ~ друштва.

секула̀ризовати, -зује̄м (секуларизѝрати, -ѝзӣра̄м) свр. и несвр. *(из)вршити секуларизацију.*

сѐкунд м и **секу̀нда** ж (ген. мн. секу̀ндӣ) **1. а.** *јединица за мерење времена, шездесети део минута; тренутак, часак, трен.* **б.** *јединица за мерење угла и лука, шездесети део степена.* **2.** муз. *интервал између првог и другог степена дијатонске скале; други степен дијатонске скале.* • **један (једну, само) секунд, секунду** *само часак, само трен (да се нешто уради, обави).* **овај секунд, ову секунду** *истог трена, одмах, у часу.* **у секунд, у секунду** а) *у тачно утврђено, одређено време.* б) *тачно у исто време, истодобно.*

секу̀ндант м лат. **1.** ист. *посредник, сведок једног од бораца у двобоју.* **2.** спорт. *помагач и саветник у неким спортовима:* ~ у боксу, ~ у шаху.

секу̀ндантскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на секунданте:* ~ обавеза бирања оружја.

се̏кунда̄ран, -рна, -о лат. **а.** *други по реду, изведен из нечега.* – Материја је примарна, а свест секундарна, секундарне сировине. **б.** *мање важан, споредан, другоразредан, другостепен, узгредан:* ~ значај, ~ значење.

секундѝрати, -у̀ндӣра̄м несвр. **1.** *обављати дужност секунданта* **а.** *у двобоју.* **б.** *у шаху.* **2.** *повлађивати некоме:* она клела, он секундирао. **2.** муз. *пратити у свирању или певању, певати други глас.*

сѐкунднӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на секунду, који показује на часовнику секунде:* ~ механизам.

секу̀тић и **сѐкутић** јек. **сјеку̀тић** и **сјѐкутић** м *прва четири предња зуба (у доњој и горњој вилици) којима се гризе.*

сѐкција ж лат. **1.** *одељење, одсек (установе, организације, друштва):* техничка ~, фискултурна ~. **2. а.** *део комуникационе мреже:* ~ железнице, ~ пута, ~ електричне мреже. **б.** *део неке целине уопште:* ~ речника. **3.** вој. *географска карта мање области (са одабраним подацима).* **4.** мед. *обдукција, сецирање.*

сѐкцӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на секцију:* ~ рад.

сѐла̄м, -áма м тур. *муслимански поздрав.*

селáнце и **селáшце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од село.*

се̏лектӣван, -вна, -о **а.** *који има способност селекције, одабирања, издвајања:* ~ радио-пријемник, ~ поступак. **б.** *који је добијен нарочитим поступком, одабирањем:* селективне сорте семена.

селектѝвно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство или стање оног који је селективан, оног што је селективно:* ~ антибиотика.

сѐлектор м *онај који врши селекцију:* ~ фудбалске репрезентације, ~ раних сорти шљива.

селѐкција ж лат. **1. а.** *избор, одабирање, издвајање:* ~ кадра. **б.** биол. *метода побољшања и стварања биљних и животињских врста путем одабирања и укрштања.* **2.** *изабрана екипа, репрезентација.* • **природна** ~ биол. *в. под одабирање.*

селекцио̀на̄р, -áра м *стручњак за селекцију, одабирање:* ~ сорти јечма.

се̏лекцио̄нӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на селекцију:* ~ станица, ~ семе, ~ теорија.

селекционѝрати, -о̀нӣра̄м и **селекцио̀нисати,** -ише̄м свр. и несвр. *(из)вршити селекцију:* ~ робу, ~ семе.

сѐлен м бот. *биљка* Levesticum officinale, *милодух, целер.*

сѐле̄н, -éна м (мн. ø) грч. хем. *хемијски елеменат, металоид* (Se).

селéна ж грч. **1.** мит. (Селена) *грчка богиња Месеца.* **2.** песн. *васиона, свемир; небески свод.*

сѐле̄ндра ж пеј. *ружно, запуштено, забачено насеље.*

сѐле̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на сѐле̄н:* ~ киселина.

сѐлидба ж (ген. мн. -бӣ (-да̄ба̄)) *мењање стана, боравишта, сељење, сеоба.*

сѐлидбенӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на селидбу:* ~ трошкови.

сѐлилац, -иоца м *онај који се (често) сели, мења место пребивања.*

сѐлити, се̏лӣм несвр. [гл. им. сѐљење и се̏ље̄ње с] **1.** *в. селити се (1).* **2.** (некога, нешто) *премештати у други стан, у друго ме-*

сто, пресељавати: ~ ствари, ~ родитеље ближе себи. ■ ~ **се 1. а.** *мењати место (стан, град) становања, пресељавати се.* **б.** *мењати место живљења са сменом годишњих доба (о селицама).* **2.** фиг. *помицати се, премештати се, померати се:* ~ се из собе у собу. • **сели (се)!** *одлази, торњај се.*

сѐлица ж **1.** *птица или риба која мења место живљења са сменом годишњих доба:* птица ~, риба ~. **2.** фиг. *особа која често мења место боравка; нестална особа.*

сѐлӣшнӣ, -ā, -ō *који се односи на селиште:* ~ простор.

сѐлӣште с **1.** *кућа с окућницом, сеоски посед:* кметовско ~, ~ породице Јовановић. **2.** *место где је било село.* **3.** *насеље, заселак, село.*

се́ло јек. **сије̏ло** с *састанак сеоске младежи ради неког заједничког рада и забаве, вечерња седељка, посело; седељка, забава уопште.*

сѐло с (мн. сѐла и сѐла, ген. сêлā и се́лā, дат. сѐлима и сѐлима) *мање људско насеље (чији се становници обично баве пољопривредом и сточарством); становници таквог насеља.* • **глобално** ~ *свет виђен као јединствена заједница захваљујући развоју телекомуникација и саобраћаја.* **разбијено** ~ *село са разбацаним кућама и засеоцима.* **ушорено** ~ *село са улицама и кућама у уличном реду.* **шпанска села, шпанско** ~ *нешто сасвим непознато, неразумљиво.*

сѐлотејп м енгл. *самолепљива, обично провидна трака.*

сѐлскӣ, -ā, -ō *в. сеоски.*

се́лце, -е и -ета с (мн. -ца) *дем. од село.*

се́ља м експр. *сељак;* уп. сељо.

сѐљāк, -а́ка м (вок. сѐљāче) **а.** *становник села.* **б.** *земљорадник, пољопривредник, ратар, тежак.* **в.** пеј. *невaспитан човек, простак.*

сељакати се, -āм се несвр. *често мењати стан, место боравишта, радно место, школу; често се селити.*

сељакуша ж пеј. *сељанка.*

сѐљанин м (мн. -ани) *в. сељак.*

сѐљāнка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **а.** *становница села.* **б.** *она којој је основно занимање земљорадња, земљорадница, тежакиња.* **в.** *невaспитана жена, простакуша.*

сѐљāнче и **сељāнче,** -ета с *дем. од сељанин; дете са села.*

сѐљāнчица и **сељāнчица** ж *дем. од сељанка; девојчица са села.*

сељāнчура ж пеј. *женска особа која се понаша просто, неуглађено, простакуша.*

сеља̀че и **сеља̀че,** -ета с (супл. мн. сељачићи м) *дем. од сељак; дечак са села.*

сеља̀чина ж (м) (мн. ж) **а.** *аугм. и пеј. од сељак.* **б.** *суров, прост човек, простачина, простак.*

сеља̀чић м *дем. од сељак; дечак са села.*

сѐља̄чкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на сељаке, својствен сељацима:* ~ посед, ~ буна, ~ народ, ~ изглед. **2.** *прост, заостао, суров.*

сѐља̄чки прил. *на начин сељака, као сељаци:* ~ говорити, ~ се понашати.

сеља́штво с **а.** *становници села, сељаци.* **б.** *сељаци као друштвени сталеж, класа.* **в.** *простота, просташтво:* право ~, шта учинише од стана.

се́љо, -а и -ē м експр. *сељак;* уп. сеља.

сем предл. (с ген.) *в. осим:* ~ тога.

семазиоло̀гија ж грч. *в. семантика (1).*

сема̀нтика ж (дат. -ици) грч. **1.** *грана лингвистике која се бави значењима речи.* **2.** *значење речи:* ~ речи кућа.

сема̀нтичāр м (инстр. -ом и -ем) *онај који се бави семантиком, стручњак за семантику.*

сема̀нтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на семантику:* ~ филозофија, ~ тумачење.

сѐмафōр м грч. **1.** *светлосни, сигнални уређај (на раскрсницама, железничкој прузи и др. саобраћајницама) који регулише саобраћај.* **2.** спорт. *електронски или механички уређај за објављивање резултата (на спортским теренима).*

сѐме јек. **сје̏ме,** -ена с (мн. -ѐна, ген. -е́нā) **1.** бот. и агр. **а.** *биљни заметак, клица (код семењача) из кога клијањем настаје нова биљка.* **б.** зб. *такви плодови:* ~ пшенице, ~ детелине, кукуруз за ~. **2.** фиг. **а.** *прва фаза неке појаве, први знак постојања, зачетак, заметак, клица:* ~ раздора, ~ пораза. **б.** *род, пород, потомство, колено.* – Семе му се затрло. **3.** *в. сперма.*

сѐмевōд и **сѐмовод** јек. **сје̏мевōд** и **сје̏мовод,** -ода м *в. семеновод.*

семѐнāр јек. **сјемѐнāр,** -а́ра м *човек који производи и продаје семе.*

семѐнара јек. **сјемѐнара** ж *продавница семена, семенки.*

семѐнāрка јек. **сјемѐнāрка** ж бот. *у мн.: биљке на највећем степену развоја које након оплодње развијају семе, семенку, цветнице (у јд.: таква биљка).*

семѐнāрница јек. **сјемѐнāрница** ж *продавница семена.*

семена́рство јек. **сјемена́рство** с *стручно испитивање и гајење семена.*

сѐменӣ јек. **сје̏менӣ,** -ā, -ō *који се односи на семе:* ~ заметак, ~ омотач, ~ канал.

сѐменӣк, -а и **семѐнӣк,** -и́ка јек. **сје̏менӣк,** -а и **сјемѐнӣк,** -и́ка м *мушки полни орган у коме се стварају сперматозоиди, семена жлезда.*

сѐменити и **семѐнити** јек. **сје̏менити** и **сјемѐнити,** -ӣм несвр. [гл. им. с(ј)ѐмењење и с(ј)емѐњење с] **1.** прел. *вршити вештачко оплођавање (крава, оваца, свиња и др.), осемењавати.* **2.** непрел. *в. семенити се.* ■ ~ **се** *давати, стварати, заметати семе.* – Цвеће почиње да се семени.

сѐменица и **семѐница** јек. **сје̏меница** и **сјемѐница** ж *кошуљица, опна у којој се налази језгро семена.*

сѐменӣшнӣ јек. **сје̏менӣшнӣ,** -ā, -ō *који се односи на семениште (2):* ~ живот, ~ црква.

семеништа́рац јек. **сјеменишта́рац,** -рца м *ученик семеништа (2), богослов.*

сѐменӣште јек. **сје̏менӣште** с **1.** *в. расадник.* **2.** *васпитна, школска установа за свештенички подмладак (код католика).*

сѐмēнка јек. **сјѐмēнка** ж (дат. -нци; ген. мн. -нкӣ) *зрно семена; семе.*

семѐнкāр јек. **сјемѐнкāр,** -а́ра м *човек који продаје семенке.*

сѐменовōд и **сѐменовод** јек. **сје̏меновōд** и **сје̏меновод,** -ода м анат. *канал који одводи сперматозоиде из семеника.*

сѐменскӣ јек. **сје̏менскӣ,** -ā, -ō *који се односи на семе:* ~ кромпир.

семе́нце јек. **сјеме́нце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од семе.*

семѐњāк, -а́ка и **сѐмењāк,** -а јек. **сјемѐњāк,** -а́ка и **сје̏мењāк,** -а м **а.** *клип кукуруза одабраног за семе.* **б.** *цветна стабљика са плодом, семеном.*

семѐњака јек. **сјемѐњака** ж бот. *в. црнојка (2).*

семѐњача и **сѐмењача** јек. **сјемѐњача** и **сје̏мењача** ж *семенарка.*

сѐмēње јек. **сјѐмēње** с (мн. ø) *зб. им. од семе.*

сѐместар, -стра м лат. *време од пола школске године, полугодиште на факултету:* зимски ~, други ~.

сѐместарскӣ, -ā, -ō (сѐместрāлан, -лна, -о) *који се односи на семестар:* ~ лист, ~ испит.

семи- лат. *префикс у сложеницама са значењем 'пола','напола','полу-':* семиколон, семифинале.

семико̀лон, -о́на и **семѝколон** м лат.-грч. *интерпункцијски знак: тачка и запета (;).*

сѐминāр, -а и **семѝнāр,** -а́ра м **1. а.** *облик наставе са практичним вежбама на високим школама и факултети-*

ма; просторије у којима се изводи таква настава. **б.** *уопште низ стручних предавања о неком проблему:* ~ из књиговодства. **2.** *један од стручних одељења неког факултета:* семинар за српски језик, ~ за француски, ~ за књижевност. **3.** *в. семениште (2).*

семинàрист(а), -ē м (мн. -сти) *учесник семинара.*

сȅминāрскӣ и **семѝнāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на семинар:* ~ рад, семинарске вежбе.

семиолòгија и **семиòтика** ж грч. *наука о уређеном систему знакова и симбола.*

Сѐмӣт, -и́та м **1.** *у мн.: група народа врло старог порекла, сродних по језику и антрополошким особинама, који су насељавали или насељавају земље Блиског и Средњег истока, северну и североисточну Африку, старовековни Акађани, Арамејци, Феничани и др., данас Јевреји, Арапи и део Етиопљана (у јд.: припадник неког од те групе народа).* **2.** *Јеврејин, Жидов.*

семитѝзам, -зма м *оно што је карактеристично, типично за Семите и семитску цивилизацију; тежња за усвајањем такве културе, цивилизације.*

сѐмӣтскӣ, -ā, -ō *који се односи на Семите:* семитска писма. • ~ **језици** лингв. *група сродних индоевропских језика у коју, поред других, спадају арапски и хебрејски.*

сȅн јек. **сјȅн** ж (м) и **сȅна** јек. **сјȅна** ж **1.** *в. сенка (1–4).* **2.** *спомен, успомена на покојника; дух, душа покојника:* поклонити се сенима мртвих. Материна сен ме прати.

сȅна ж бот. *биљка* Cassia acutifolia, *чије се лишће користи у медицини.*

сена́бија ж тур. агр. *врста слатке јесење јабуке.*

сѐнара јек. **сјѐнара** ж *просторија где се складишти сено, сеник.*

сѐнāрнӣк јек. **сјѐнāрнӣк** м *в. сеник.*

сȅнаст јек. **сјȅнаст,** -а, -о *сеновит (1, 2).*

сѐнāт, -áта м лат. **1. а.** ист. *у старом Риму највише државно саветодавно тело и орган власти.* **б.** *горњи дом парламента у неким државама; зграда у којој је смештен тај део парламента.* **3.** *савет, веће уопште:* судски ~, универзитетски ~.

сѐнāтор м (инстр. -ом) *члан сената; звање високог чиновника у неким државама.*

сѐнāторица ж **1.** *в. сенаторка.* **2.** *в. сенаторовица.*

сѐнāторка ж *жена сенатор.*

сѐнāторовица ж *сенаторова жена.*

сѐнāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на сенатора, на сенаторе:* ~ част, ~ собе.

сѐнāторство с *служба и звање сенатора.*

сѐнāтскӣ, -ā, -ō *који се односи на сенат:* ~ седница.

сȅндвич и **сѐндвич** м енгл. *јело од две кришке хлеба између којих се стављају додаци (путер, шунка, паштета, сир и сл.).* • **бити у сендвичу** *наћи се између две супротне, обично супротстављене стране.*

сѐнзāл, -áла м итал. *берзански посредник, мешетар.*

сѐнзāлскӣ, -ā, -ō *који се односи на сензале:* ~ посао.

сенза́ција ж лат. **1.** *узбудљива вест; запањујући, неочекиван, необичан догађај.* **2.** псих. и физиол. *чулни доживљај, одраз у свести, утисак, осет, осећај, дојам.*

сȅнзационāлан, -лна, -о *који побуђује, изазива сензацију:* ~ вест, ~ откриће, ~ изглед, ~ победа.

сензационалѝстичкӣ, -ā, -ō *који се бави сензацијама (1), претерано сензационалан:* ~ литертура, ~ штампа.

сензационалѝстички прил. *на сензационалистички начин, инсистирајући на сеназцијама (1).*

сȅнзационāлно прил. *на сензационалан начин, узбудљиво, запањујуће; необично:* ~ важан.

сензациона́лнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство, стање онога што је сензационално, онога који је сензационалан.*

сȅнзибӣлан, -лна, -о лат. *веома осетљив; осећајан, чувствен, нежан:* ~ човек, ~ прича, ~ исповест.

сензибилѝтēт, -éта м *сензибилност, осетљивост, осећајност.*

сȅнзибӣлно прил. *на сензибилан начин, осетљиво, осећајно:* ~ разговарати, ~ писати.

сензиби́лнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство, стање онога који је сензибилан, осетљивост, осећајност.*

сȅнзитӣван, -вна, -о лат. **1.** *који се лако узбуди, веома осетљив; сензибилан:* ~ дете; ~ душа. **2.** *који прима и преноси неки осећај, осет:* ~ нерв.

сензити́внōст, -ости ж *својство, стање онога који је сензитиван, онога што је сензитивно, осетљивост, сензибилност.*

сȅнзор м енгл. *уређај који реагује на физичке промене (топлоту, влагу, зрачење итд.).*

сȅнзуāлан, -лна, -о лат. **а.** *чулан; склон чулном уживању; путен, телесан, сладострастан:* ~ надражај, ~ поезија; ~ жена, ~ љубав. **б.** *који показује, исказује чулност:* ~ уста, ~ руке.

сензуа́лац, -лца м *сензуалан човек.*

сензуалѝзам, -зма м **1.** фил. *учење да је једини извор сазнања, спознаје чуло, осет.* **2.** *чулност, страственост.*

сензуàлист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица сензуализма (1).*

сензуалѝстичан, -чна, -о и **сензуалѝстичкӣ,** -ā, -ō *који се односи на сензуализат и на сензуалисте:* ~ поглед на свет.

сензуа́лнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство онога који је сензуалан, што је сензуално, чулност, страственост, путеност.*

сѐнӣк јек. **сјѐнӣк,** -и́ка м *зграда, просторија или место на отвореном где се држи сено:* ~ у поткровљу, ~ са стоговима у врту.

сѐнӣлан, -лна, -о **а.** *који је телесно и духовно ослабио од старости, оронуо, подетињио, излапео.* **б.** *који одражава такве особине, старачки:* ~ блебетање.

сени́лац м жарг. *онај који је сенилан; уопште стара особа.*

сени́лити, сѐнӣлӣм несвр. [гл. им. сени́љēње с] *постајати сенилан.*

сени́лнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство и стање онога који је сенилан; старачка слабост (духовна и телесна).*

сѐнило јек. **сјѐнило** с *заклон, штитник на светиљци ради ублажавања јачине светлости, абажур.*

сѐниор м лат. **1. а.** *старији човек у породици; старији човек уопште у неком затвореном друштвеном кругу, групи:* ~ и јуниор породице, сениори нашега клуба. **б.** (у атриб. служби) *старији (од двојице с истим именом):* Марковић, сениор. **2.** спорт. *спортиста, шахиста, такмичар који се такмичи у старијој категорији одређене, у различитим спортовима често различите старосне границе.* **3.** ист. **а.** *грађанин између 46 и 60 година (у античком Риму).* **б.** *крупни земљопоседник, господар земље и људи у феудално доба.*

сѐниōрка ж (дат. -рки; ген. мн. -кӣ) спорт. *жена сениор (2).*

сѐниорскӣ, -ā, -ō *који се односи на сениоре:* ~ репрезентација, ~ такмичење.

сȅнити јек. **сјȅнити,** -ӣм несвр. [гл. им. с(ј)ȅњēње с] **1.** *засењивати, заслепљивати јаком светлошћу.* **2.** *в. сенчити (1).* ■ **~ се** *бивати заслепљен, засењивати се.*

сȅница и **сѐница**[1] јек. **сјȅница** и **сјѐница** ж **1.** *дем. од сена.* **2.** *вртна настрешница (заклон од сунца и кише) која служи за седење и одмор, хладњак.*

сѐница[2] јек. **сјѐница** ж зоол. **а.** *мала шумска птица певачица,* Parus: велика ~, барска ~, дугорепа ~, плаветна ~. **б.** (у **мн.**) *породица таквих птица* Paridae.

сȇнка јек. **сјȇнка** ж (дат. -нци; ген. мн. -нкӣ) **1.** *простор заклоњен неким предметима од непосредних светлосних (сунчевих,*

месечевих) зрака, таман, мрачан простор; хладовина, хлад у заклоњеном месту од сунца. **2. а.** *тамни одраз, лик предмета услед заклањања светлосног извора:* ~ човека, ~ дрвета. **б.** *бледа слика, нејасни обриси, контуре нечега, силуета.* – Сенке плесача крећу се на прозору. **3.** *осенчена површина на цртежу, слици; уопште затамњено место на нечему:* сенке на цртежу, ~ на плућима као орах. **4. а.** *невесео, мрачан израз; одраз, траг нечег тешког, неповољног (обично на лицу, изразу лица):* ~ страха на лицу; ~ болести на лицу, ~ у изразу. **5.** *в. сен (2).* • **бацити, бацати сенку на некога** *довести, доводити у сумњу нечије поштење, честитост и сл.* **бити (држати се), стајати у сенци** *не скретати на себе пажњу, држати се дискретно, у другом плану, прикривати своје учешће у нечему.* **бити у сенци некога или нечега** *не долазити до праног изражаја поред некога, нечега; сматрати се споредним.* **бити нечија ~, пратити (ићи) за неким као (његова) ~** *непрестано ићи за неким, бити увек у његовом друштву.* **бојати се своје (властите) сенке** *бити претерано плашљив, опрезан.* **изгледати као ~** *бити врло слаб, немоћан, бити превише мршав.* **пада на њега ~** *јавља се сумња у његово поштење, добронамерност и сл.* **прибећи под нечију сенку** *прибећи под нечију заштиту, окриље.* **потиснути, ставити некога у сенку** *потиснути некога у позадину, у други план.* **~ од човека** *врло слаб и мршав човек.* **тешке сенке** *мрачан, тешког карактера.*

се̂но јек. **сѝјено** с (мн. се́на јек. сиј̏ена) *покошена и осушена трава за сточну храну; стог такве траве.* • **грчко сено** бот. *биљка из ф. лептирњача* Trigonella foenum graecum, *свинда.*

сено̀вит јек. **сјено̀вит,** -а, -о **1.** *заштићен од сунца, пун сене, хлада; који даје сену, хлад, хладовину:* ~ место, ~ шума, ~ врт, ~ дрво. **2.** *као да је у сенци, осенчен, таман:* сеновите очи, ~ камен. **3.** фиг. *пун злослутних и кобних наговештаја, аветан:* ~ кула, ~ дворац. **4.** фиг. *мутан, нејасан:* сеновите мисли.

сено̀вито јек. **сјено̀вито** прил. *попут сене:* ~ прекрити.

сено̀витōст јек. **сјено̀витōст,** -ости ж *особина, стање онога што је сеновито.*

сено̀кос јек. **сјено̀кос** м **1.** *ливада са које се коси трава за сено.* **2.** *време косидбе.*

сено̀косан јек. **сјено̀косан,** -сна, -о **1.** *који се коси; зрео за косидбу:* ~ ливада, ~ поље. **2.** *који се односи на време косидбе:* ~ доба.

сено̀коша јек. **сјено̀коша** ж *в. сенокос.*

сентѐнц(иј)а ж лат. *изрека, реченица моралног садржаја, мудра изрека, гнома.*

сенти̏мент м лат. *осећање, чувство; осећајност, осетљивост; дубоко душевно проживљавање.*

се̏нтиментāлан, -лна, -о **а.** *превише осећајан, осетљив; склон сладуњавим, болећивим расположењима.* **б.** *који испољава таква осећања; љубавни:* ~ роман, ~ филм.

сентиментали̏зам, -зма м **1.** *сентименталност.* **2.** *књижевни правац у другој половини XVIII в. кога карактерише осећајност као мерило карактерних особина личности, њихових поступака и одлука.*

сентимента̀лисати, -ишēм и **сентиментализи́рати,** -ѝзӣрāм свр. и несвр. *бити сентименталан, говорити (писати и сл.) на сентименталан начин.*

сентимента̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, следбеник, представник сентиментализма (2).*

сентимѐнтāлка ж *сентиментална женска особа.*

се̏нтиментāлно прил. *на сентименталан начин, осећајно; тужно, болећиво, сладуњаво:* ~ реаговати на филм, ~ писати.

сентимента́лнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство, стање онога који је сентименталан, осећајност, болећивост, сладуњавост.*

се̏нф м (мн. ø) нем. *умак од млевеног семена горушице;* уп. слачица.

се́нце јек. **сиј̀енце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од сено.*

се̂нчити јек. **сј̂енчити,** -ӣм несвр. [гл. им. с(ј)е̂нчēње с] **1. а.** *покривати сенком, заклањати од светлости, од светлосног извора, засењивати.* – Трепавице сенче очи. Руком сенчи лице. **б.** *тамније бојити истичући тамније и светлије површине на слици.* **2.** фиг. **а.** *јаче истицати, оцртавати помоћу контраста:* ~ лик. ■ **~ се** *постајати тамнији, добијати сенке.* – Очи се сенче.

се̂нчица јек. **сј̂енчица** ж *дем. од сенка.*

се̏њāк јек. **сј̏ењāк,** -а́ка м *место где је садевено сено.*

се̏њōр, -о́ра м шп. *господин; господар.*

сео̀ба ж **1.** *сељење, мењање стана или боравишта, селидба; одлазак, премештање (обично већег броја људи) из једног краја, државе и сл. у други крај, државу и сл.* **2.** *мењање места живљења са смењивањем годишњих доба (најчешће о птицама).* • **Велика сеоба народа** *кретање, премештање варварских племена од IV до VII века.* **~ душа** *веровање о сељењу душе после смрти из једног тела у друго, метемпсихоза.*

се̏оскӣ и **сѐоскӣ,** -ā, -ō *који се односи на село:* ~ слава, ~ старешина.

сео̀це, -а и -ета с *дем. од село.*

сепа̀рāт, -а́та м лат. *посебан отисак неког чланка из часописа или књиге.*

се̏парāтан, -тна, -о *издвојен, одвојен, засебан:* сепаратни преговори. • **~ мир** *мир који зараћена држава закључи одвојено од својих савезника.*

сепарати̏зам, -зма м *тежња за одвајањем, отцепљењем од веће заједнице.*

сепара̀тист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица сепаратизма.*

сепарати̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на сепаратизам и сепаратисте:* ~ покрет, ~ идеје.

сепарати̏стички прил. *на начин сепаратистā, као сепаратисти:* понашати се ~.

сепа̀рāтор м лат. *машина, центрифуга за одвајање једне материје из неке смеше:* ~ за млеко, ~ за мед.

сепара́ција ж лат. **1.** *издвајање, одвајање, отцепљење; издвојеност.* **2. а.** *уређај за издвајање извесне материје из неке смеше; процес таквог издвајања:* ~ метала, ~ милерама. **б.** *одељење (у рударству) где се врши процес одвајања руде.*

сепа̀рē, -еа м (с) фр. *посебна просторија у неком локалу за оне госте који желе да буду сами, издвојени.*

сепа̀рисати, -ишēм (сепари́рати, -а̀рӣрāм) свр. и несвр. **1.** *одвојити, одвајати, оделити, одељивати.* **2.** *издвојити, издвајати сепарацијом (2).* ■ **~ се** *одвојити се, одвајати се.*

се̏пет м тур. нар. *дубок кош исплетен од дугих трака, који се носи на леђима; корпа, кошара.*

сепѐтāр, -а́ра м нар. *онај који носи сепете (обично у берби грожђа).*

се̏петина ж *аугм. од сепет.*

се̏петић м *дем. од сепет.*

се̂пија ж грч. **1.** зоол. *в. сипа.* **2.** *смеђецрна течност коју лучи сипа.* **3.** *црвеносмеђа сликарска боја добијена од сипе; цртеж насликан таквом бојом.*

се̏пија ж тур. **1.** *штављење коже.* **2.** *каца или удубљење у земљи где се штави кожа.*

се̏пса ж грч. мед. *„тровање крви" микробима и њиховим токсинима који доспевају у крв са места инфекције.*

сѐптēмбар, -бра м лат. *девети месец у години.*

сѐптēмбарскӣ, -ā, -ō *који се односи на септембар:* ~ плодови, ~ ноћ.

сѐптēт, -е́та м муз. *композиција за камерни састав од седам певача или седам свирача; камерни ансамбл од седам извођача.*

се̏птима и **септи́ма** ж **а.** муз. *седми степен дијатонске лествице; интервал од седам тонова на било ком делу дијатонске лествице.* **б.** *строфа од седам стихова.*

сѐптичан, -чна, -о *који гњије, који ствара трулеж, гној, тровање, који изазива сепсу; који садржи заразне клице:* ~ рана, ~ ангина. • ~ **јама** *посебно уређена јама за фекалије, тамо где нема великих система канализације.*

сêр м енгл. (уз име или презиме најчешће непром.) *племићка титула; господин.*

сера̏скер м тур. ист. *врховни командант у турској војсци.*

сѐрāтор м жарг. вулг. *онај који прича много, досадно, општепознате ствари и који се при томе прави важан; уопште безвредна, самохвалисава особа;* уп. гњаватор.

сера̏фӣм, -и́ма м хебр. *анђео највишег реда.*

сера̏фӣмскӣ, -ā, -ō *који се односи на серафиме:* ~ лик.

сербократѝстика ж лингв. и књиж. *наука о српскохрватском језику и књижевностима писаним на томе језику (српској, хрватској и др.) (данас у употреби углавном код страних слависта);* уп. србистика и кроатистика.

сербокроа̀тист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који се бави сербокроатистиком, стручњак за сербокроатистику.*

сербокроатѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на сербокроатистику:* ~ литература.

сѐрвāл, -а́ла м лат. зоол. *звер из породице мачака, живи у Африци,* Felis serval.

се̏рвер и **сѐрвер** м енгл. спорт. *играч који сервира, који почетним ударцем убацује лопту у игру (у одбојци, тенису и др.).*

сѐрвиз, -а и **сѐрвӣз,** -и́за м *в. сервис (1).*

сервије̏та ж фр. *салвета, убрус.*

се̏рвӣлан, -лна, -о **а.** *покоран, понизан, одвећ услужан, ропски:* ~ према претпостављенима, ~ слуга. **б.** *који изражава такве особине:* ~ осмех.

се̏рвӣлно прил. *на сервилан начин, понизно, покорно.*

серви́лнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је сервилан, понизност, покорност.*

серви́рати, сѐрвӣрāм свр. и несвр. лат. **1. а.** *припремити, припремати сто за обедовање; износити на сто (јело, пиће), послужи(ва)ти:* ~ сто, ~ ручак. **б.** фиг. *приредити, приређивати, пружити, пружати:* ~ лажи. **2.** спорт. *извести, изводити почетни ударац којим се лопта убацује у игру.*

сѐрвӣрка ж *она која сервира, послужује госте, келнерица, конобарица.*

сѐрвис, -а и **сѐрвӣс,** -и́са м фр. **1.** *гарнитура стоног посуђа истог облика и боје:* ~ за ручавање, ~ за чај. **2.** *услужна делатност; установа која посредује у пружању услуга:* ~ за прање, ~ за чување деце, ~ за помоћ у домаћинству, студентски ~. **3.** спорт. *почетни ударац којим се убацује лопта у игру (у одбојци, тенису и др.).*

сервиси́рати, -ѝсӣрāм свр. и несвр. *(из)вршити поправку у сервису (2):* ~ ауто.

сѐрвиснӣ и **сѐрвӣснӣ,** -ā, -ō *који се односи на сервис:* ~ радионица, ~ служба.

сѐрдāр, -а́ра м тур. **1.** *старешина, главар; војвода, војсковођа.* **2.** *звање племенског првака у некадашњој Црној Гори.*

сѐрдāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на сердаре:* ~ част.

серда́рство с *служба и звање сердара.*

серена́да ж итал. **1. а.** *песма која се пева вољеној жени, ноћу под њеним прозором.* **б.** *поздравна вечерња песма у поезији средњовековних трубадура.* **2.** муз. *композиција (вокална и инструментална) која има карактер такве песме.*

се̏рж м (мн. ø) фр. *лака тканина за поставу.*

сêрија и **се́рија** ж лат. **1. а.** *узастопни низ нечега сличног (предмета, појава, радњи), ред, низ; ланац, след:* ~ неуспеха, ~ пуцњева, ~ гладних година. **б.** *низ публикација, телевизијских емисија, радио емисија и сл. који су у наставцима, серијал.* **2.** *издавање новчаница, марака, вредносних папира обележених бројевима или словима.* **3.** *низ производа, предмета, артикала израђених по истом или сличном обрасцу, калупу:* ~ аутомобила, ~ танкера исте тонаже.

серѝјāл, -а́ла м *в. серија (1б).*

сêрӣјскӣ и **се́рӣјскӣ,** -ā, -ō *који се односи на серију, израђен у серији:* ~ емисија, ~ број, ~ производња.

сêрӣјски и **се́рӣјски** прил. *на серијски начин, у серијама, у низу:* ~ издавати, ~ производити.

се̏риōзан, -зна, -о лат. *коме се може веровати, озбиљан, сређен, трезвен; важан, значајан:* ~ чланак, ~ публика.

се̏риōзно прил. *на сериозан начин, промишљено, трезвено:* ~ писати.

серио́знōст, -ости ж *својство, стање онога који је сериозан, онога што је сериозно, промишљеност, озбиљност.*

сѐркл м фр. **1.** *круг, друштво, удружење, скуп:* ~ песника. **2.** *први редови партера у позоришту.*

серолѐгија ж лат.-грч. биол. *наука о серуму.*

серо̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на серологију:* ~ институт.

серотера̀пија ж лат.-грч. *лечење помоћу серума.*

серпѐнтӣн, -и́на м лат. мин. *врста минерала, магнезијум-хидросиликат.*

серпенти́на ж лат. (најчешће у мн.) *вијугав пут; окука, кривина, завој.*

се́рум м лат. мед. *густа, златножута течност која се издваја из крви коагулацијом; таква течност од имунизованих животиња, која садржи специфична антитела и служи у терапеутске сврхе:* ~ против дифтерије, ~ против тетануса.

се́румскӣ, -ā, -ō *који се односи на серум:* ~ терапија, ~ болест.

сѐсија ж лат. *седница, заседање:* ~ скупштине, ~ суда.

се̏сти јек. **сје̏сти,** -ѐднēм (-ѐдēм) (аор. с(ј)ѐдох; имп. с(ј)ѐдни и (сј)ѐди; р. пр. с(ј)ѐо (јек. и сѝо), с(ј)ѐла; пр. пр. с(ј)ѐвши (с(ј)ѐднӯвши и с(ј)ѐдāвши)) свр. непрел. **1.** *заузети седећи положај ослањајући задњи део тела на нешто (столицу, камен и сл.); заузети место одређено за седење:* ~ на клупу, ~ за сто. **б.** *попети се на јахаћу животињу, узјахати, појахати, засести:* ~ на вранца. **в.** *заузети место у неком превозном средству:* ~ у кола, ~ на воз. **г.** *прионути на неки посао заузимајући седећи положај:* ~ за књигу, ~ за округли сто и преговарати. **2.** *слетети на нешто (о птицама).* **3. а.** *заћи, нестати с видика (о Сунцу, Месецу).* **б.** *заузети положај на нечему; спустити се негде.* – Чамац седе на воду. Магла села на планину. **в.** *заузети одређени положај, место.* – Завртањ је сео где треба. Срце ми је село на место. • ~ **на престо, трон** *почети владати.*

сести́на ж лат. књиж. *строфа од шест стихова.*

сѐстра ж (вок. се̏стро; ген. мн. сеста́рā) **1. а.** *назив за женску особу у односу на децу истих родитеља или једног од родитеља.* **б.** *назив за женску особу у односу на децу браће и сестара њених родитеља:* ~ од стрица, ~ од тетке, ~ од ујака. **2. а.** фам. *блиска женска особа (по судбини, осећањима, и сл.); она коју својакамо, присвајамо:* ~ по болу, ~ по патњи. **б.** фиг. *оно што је блиско, сродно, оно што прати неку појаву, неки период живота:* меланхолија, ~ младости. **3. а.** *припадница истог народа, племена, братства; земљакиња:* браћо и сестре, Срби. **б.** *припадница манастирског реда:* часна ~, милосрдна ~. **в.** *припадница, чланица исте вере, секте:* ~ по вери. **4.** *болничарка.*

сестрѐтина ж *аугм. и пеј. од сестра.*

се̏стримити, -ӣм свр. и несвр. [гл. им. се̏стримљење с] *(по)нудити некоме посестримство; узети, узимати, примити, примати као сестру, (на)звати сестром, (за)молити као сестру.* ■ ~ **се** уз. повр. *ступати, ступити у посестримство; зближити се, зближавати се као са сестром.*

се̏стрӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на сестре:* ~ љубав.

се̏стрӣнски прил. *на начин сестре, сестара, као сестра:* ~ волети, ~ се понашати.

сѐстри̑нство и **сестри́нство** с *склапање посестримства, сестримљење; пријатељска веза међу посестримама или блиским женским особама.*

сѐстрић м (инстр. -ем) *сестрин син, син једне сестре у односу на осталу браћу и сестре, нећак.*

сѐстрица ж *дем. и хип. од сестра.* • **мразова** ~ бот. *в. мразовац.*

сестричѐтина ж *пеј. од сестра.*

сѐстричина ж *сестрина кћи, кћи једне сестре у односу на осталу браћу и сестре, нећака, нећакиња.*

сѐстричић м *дем. од сестрић; сестрић.*

сѐстрична ж *в. сестричина.*

сестру̏шина ж *пеј. од сестра.*

сѐт и **сѐт** јек. **сјѐт** и **сјѐт** м (ж) песн. **1.** *осећање, осећај:* људски ~. **2.** *в. сета.*

сѐт[1] јек. **сјѐт** м арх. *в. савет:* давати ~.

сѐт[2], сѐта м (мн. сѐтови) енгл. **1.** *прибор, гарнитура, комплет:* ~ тањир, ~ за ручавање. **2.** спорт. *део, одсек игре у неким спортовима (одбојка, тенис и сл.).* • ~ **лопта** спорт. *лопта која одлучује о победи у сету.*

сѐта јек. **сјѐта** ж *тужно расположење; туга, потиштеност, снужденост, меланхолија.*

сѐтан јек. **сјѐтан,** -тна, -о **а.** *који осећа сету, тужан, потиштен, снужден, меланхоличан:* ~ човек. **б.** *који изражава сету; који изазива сету:* ~ осмех; ~ музика.

сѐтва јек. **сјѐтва** ж (ген. мн. -ви̑) *сејање (обично житарица и зрнастих култура), пољски радови при којима се семе растура да би никло; време сејања; усев:* јесења ~, ~ сунцокрета; ја̑ра̑ ~.

сѐтвени̑ јек. **сјѐтвени̑,** -а̄, -о̄ *који се односи на сетву:* сетвене површине, сетвени радови.

сѐтер м енгл. *врста ловачког пса птичара дуге длаке.*

сетечѐнто м итал. *књижевност и култура XVIII в.*

сѐтити се јек. **сјѐтити се,** -и̑м се свр. **1.** *обновити у памети, присетити се:* ~ се лица, ~ се давног догађаја. **2.** *домислити се, досетити се, присетити се.* – Сети се шта треба учинити.

сетка́рити, сѐтка̄ри̑м јек. **сјетка́рити,** сјѐтка̄ри̑м несвр. *повремено, помало седети.*

сѐтно јек. **сјѐтно** прил. *на сетан начин, тужно, меланхолично:* ~ певати.

сѐтно̄ст јек. **сјѐтно̄ст,** -ости ж *особина, стање онога што је сетно.*

сѐтовати (се) јек. **сјѐтовати (се),** -тује̄м (се) несвр. арх. и нар. *в. саветовати (се).*

сѐћа̄ње јек. **сјѐћа̄ње** с **1.** *гл. им. од сећати се.* **2.** псих. *способност човека за оживљавање доживљеног, памћење, меморија.*

сѐћати се јек. **сјѐћати се,** -а̄м се несвр. **1.** *несвр. према сетити се.* **2.** *имати нешто сачувано у свести, памтити некога, нешто.* – Једва се сећам оца.

сѐћи, се́че̄м јек. **сјѐћи,** сијѐче̄м (3. л. мн. се́кӯ јек. сијѐкӯ) несвр. [гл. им. с(ј)ѐче̄ње с; уп. сеча] **1. а.** *оштрим оружјем одвајати део, комад нечега, или раздвајати, делити на комаде, делове, резати, комадати:* ~ хлеб, ~ месо, ~ нокте, ~ сукно, ~ лед, ~ камен. **б.** *хируршки отварати или одсецати, оперисати:* ~ стомак, ~ чир. **2.** *сечом, сечењем уништавати, обарати (шуму, виноград, дрво).* **3.** *убијати, клати (обично хладним оружјем):* ~ војску, ~ мачем. **4. а.** *оштро, јако дувати (о ветру).* **б.** *оштро, отворено говорити, нападати:* ~ речима. **в.** *оштро, љутито гледати:* ~ погледом, ~ оком. **5. а.** *прелазити, ићи преко нечега, пресецати; скраћивати пресецањем.* – Линија сече кружницу. Пут сече село; ~ окуку, ~ кривину. **б.** *правити бразду у земљи или води.* – Чамац сече воду. Рало сече земљу. **6.** *оштро болети, пробадати.* – Бол ми сече утробу. **7.** карт. **а.** *предвајати сноп измешаних карата.* **б.** *побијати адутом.* ■ ~ **се** уз. повр. **1.** *пресецати се, укрштати се.* – Праве се секу. Улице се секу. **б.** *тући се, борити се хладним оружјем.* • ~ **вино** *мешати вино да се добије нова врста.* ~ **грану на којој се седи** *в. грана (изр.).* ~ **(као, ко) на пању** *брзо и енергично, по кратком поступку решавати нешто, брзо се одлучити, одговорити и сл.*

сѐф, -а и сѐфа м (мн. сѐфови и сѐфови) енгл. *метална каса за чување новца и драгоцености.*

Сѐфард м хебр. *Јеврејин пореклом из Шпаније.*

сѐфардски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на сефарде:* ~ заједница, ~ језик.

сѐфте, -ета с тур. **1.** *почетак рада, први дневни пазар; уопште првина, почетак нечега.* **2.** (у прил. служби) *први пут.* – То му је сефте.

сѐцати јек. **сјѐцати,** -а̄м несвр. **1.** *в. сецкати.* **2.** *цимати, трзати.* – Сеца коња дизгинима. **3.** *кињити, мучити некога (сметањем, узнемиравањем и сл.).* – Сецају га стражари. **4.** *причати с прекидима, сецкати у говору.* – Сеца кад прича. **5.** *стварати јак бол, пробадати:* ~ у грудима.

сецѐсија ж лат. **1.** *одељивање, раздвајање, отцепљење, расцеп.* **2.** *покрет у уметности (нарочито ликовној) у средњој Европи крајем XIX и почетком XX века, настао као протест против конвенционалног академизма.*

сецесионѝзам, -зма м *в. сецесија.*

сецесиò нист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица сецесије.*

сецесионѝстички̑, -а̄, -о̄ *који се односи на сецесионизам и сецесионисте:* ~ стил, ~ покрет. • **Сецесионистички рат** ист. *рат између јужних и северних држава САД (1861–1864), рат Севера и Југа.*

сѐцикеса јек. **сјѐцикеса** ж (м) (мн. ж) *крадљивац новца, џепарош.*

сеци́рати, сѐци̑ра̄м свр. и несвр. лат. **а.** *(ра)сећи, отворити, отварати леш ради проналажења узрока смрти и медицинског проучавања.* **б.** фиг. *анализирати, проучавати, рашчлањивати.* – Сецира сам себе.

сѐци̑ште јек. **сјѐци̑ште** с *в. пресек.*

сѐцкалица јек. **сјѐцкалица** ж *оруђе или направа за сецкање, ситњење.*

сѐцкати јек. **сјѐцкати,** -а̄м несвр. **1. а.** *сећи на ситне делове, комадиће:* ~ месо, ~ дрво. **б.** *правити ситне зарезе на нечему, засецати, зарезивати:* ~ крајеве сукње. **2.** *често прекидати ток нечега:* ~ говор, ~ дете у игри. **3.** *повремено и оштро болети, пробадати (о болу).* **4.** *мучити, кињити некога; ометати некога, прекидати га у нечему.* – Сецкаће ме на ситне комадиће због јединице.

сѐцнути јек. **сјѐцнути,** -не̄м свр. **1.** *свр. према сецати и сецкати.* **2.** разг. *по кратком поступку дати некоме неку казну, тежак задатак и сл., одрезати.* – Сецну ме сто динара. Сецну ме у патролу.

сѐча јек. **сјѐча** ж **1.** *сечење, обарање (шуме).* **2. а.** *место где се сече шума.* **б.** *сасечено грање и дрвеће.* **3.** *убијање хладним оружјем; покољ, крвопролиће:* ~ кнезова.

сечентѝзам, -зма м *претеран, китњаст стил италијанских књижевника XVII века; сеченто.*

сечѐнтист(а), -е̄ м (мн. -сти) *следбеник сеченте.*

сечентѝстички̑, -а̄, -о̄ *који се односи на сечентизам, сечентисте:* ~ књижевност.

сечѐнто м итал. *култура и књижевност XVII века, барок, сечентизам.*

сѐчи̑во јек. **сјѐчи̑во** с **1.** *оштри бриd, оштрица (ножа, сабље, секире).* **2.** *оруђе, алат за сечење.*

сѐчка јек. **сјѐчка** ж **1.** *насечена, нарезана слама или кукурузовина као храна за стоку.* **2.** *алатка за сечење; сечкалица.*

сѐчкалица јек. **сјѐчкалица** ж *справа, направа за сецкање сточне хране.*

се́ша ж фам. *хип. од сестра.*

сибѝла ж грч. *гаталица, врачара, пророчица (према називу грчке митске пророчице Сибиле).*

сибѝлант м лат. лингв. *шискави сугласник (ц, з, с).*

сибилариза́ција ж грч. лингв. *фонетска појава преласка задњонепчаних сугласника* к, г, х *у шискаве* ц, з, с, *најчешће испред наставка и или наставака који почињу вокалом* и *(нпр.* ма̑јка – ма̑јци, но̏га – но̏зи, ју̏на̄к – јуна́ци, о̏рах – о̏раси, пѐк-ли – пѐци *итд.).*

сѝбѝрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Сибир и Сибирце:* ~ зима.

си̑в, си́ва, -о **1. а.** *који је боје пепела, боје која је мешавина црне и беле:* ~ тканина, ~ море. **б.** *блед:* ~ лице. **2.** *(про)сед (о коси).* **3.** *мутан, тмуран, суморан, натуштен:* ~ дан, ~ време, ~ небо. **4.** фиг. *који се ничим не истиче, безбојан, неодређен, безизражајан:* ~ поезија, ~ пустош степе. **5.** (одр.) *као саставни део неких ботаничких и зоолошких назива:* ~ медвед, ~ соко. • **~ економија** *начин зарађивања на незаконит начин.* **~ еминенција** *в. под еминенција.* **~ маса** анат. *скуп нервних ћелија у мозгу и кичменој мождини.* **~ мрена** *в. мрена*[2] *(1а).* **~ ћелија** *нервна ћелија у мозгу и кичменој мождини.*

сѝваст, -а, -о *сивкаст:* ~ око, ~ небо.

си́вац, -вца **1.** *коњ или магарац сиве боје.* **2.** *камен сиве боје.* **3.** бот. *биљка* Berteroa incana. • **прође ~ Крушевац** нар. *сад је касно, доцкан.*

сѝва̄ш, -а́ша м зоол. *сисар из пор. ушатих фока:* ~ гривасти, Otaria jubata.

си́вети јек. **си́вјети,** -вӣм несвр. непрел. *постајати сив.* ∎ **~ се** *бити сив, сиво се одражавати.*

сѝвило с **1.** *сива боја, сивоћа, сивост:* ~ неба, ~ очију. **2.** фиг. *оскудност, помањкање (мисли, идеја и сл.), бесадржајност; испразност, учмалост, једноличност:* ~ дневних новина; ~ свакодневице.

сиви̏на ж *сива боја; сивило, сивоћа:* ~ камена, ~ облачног неба.

сѝвка ж *сивуља.*

сѝвкаст, -а, -о *помало сив:* сивкасте очи, ~ небо.

сивкасто- *први део придевских сложеница са значењем боје, који означава да та боја прелази у сивкасту:* сивкастоплав, сивкастожут, сивкастосмеђ.

сиво- *први део сложеница, обично придевских и именичких* **а.** *са именичким основама показује да је оно што значи именица сиво, сивкасто:* сивобрадац, сивогривац. **б.** *са придевима који значе боју показује да та боја прелази у сиво:* сивобели, сивобеличаст, сивозелен, сивомаслинаст, сивомодар, сивомрк, сивоок.

си́воња м (мн. ж) *назив за вола и магарца сиве длаке.* • **запети (радити) као ~** *много и напорно радити тешке послове.*

си́во̄ст, -ости ж *особина онога који је сив, онога што је сиво, сивоћа, сивило:* ~ предела, ~ жене.

сиво̀ћа ж *сивило, сивост, сивина.*

сѝвуља ж *крава сиве, сивкасте боје.*

сѝвуљаст, -а, -о *в. сивкаст.*

си̏га ж (дат. си̏ги) лат. *седиментна шупљикава стена која настаје таложењем растворене кречњака у пећинама:* сиге сталактити, сиге сталагмити.

си̏гав, -а, -о *боје сиге:* сигави зуби.

си̏гаст, -а, -о *који је као сига, сличан сиги:* сигасте форме, ~ леденица.

си́гла ж итал. **а.** *почетна слова којима се замењује неко име или назив.* **б.** *знак којим се замењује слог или реч у стенографији.*

си̏гма ж грч. *осамнаесто слово грчког алфабета* ($\Sigma, \sigma, \varsigma$).

сѝгна̄л, -а́ла м лат. **1.** *унапред одређени, уговорени знак за обавештавање:* звучни ~, светлосни ~, ~ за узбуну. **2.** фиг. *неочекивани догађај, неки знак, знамење, упозорење да нешто треба урадити или се нечега чувати.*

сигнали̏за̄тор м **а.** *справа, апарат за сигнализацију.* **б.** *особа која сигнализује, даје сигнале, сигналист(а).*

сигнализа́ција ж лат. **а.** *споразумевање, обавештавање или упозоравање сигналима.* **б.** *уређај за сигнализовање; систем сигнала.*

сигнализи́рати, -ѝзӣра̄м и **сигна̀лизовати,** -зује̄м (сигна̀лисати, -ише̄м) свр. и несвр. *да(ва)ти сигнал (1), јавити, јављати сигналом.*

сигна̀лист(а), -е̄ м (мн. -сти) *онај који даје сигнал(е).*

сѝгна̄лнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на сигнале, који служи за давање сигнала:* ~ звоно, сигналне заставице, ~ уређај.

сигнату́ра ж лат. **1.** *знак, ознака, обележје, печат; потпис.* **2. а.** *ознака којом се обележава место појединe књиге у библиотеци.* **б.** *ознака реда табака бројевима или словима на штампаним књигама.* **в.** фарм. *етикета, налепница коју апотекар ставља, лепи на издати лек.*

сигни́рати, сѝгнӣра̄м свр. и несвр. **1.** *ставити, стављати какву ознаку, обележити, обележавати.* **2.** *потпис(ив)ати, потписом потврдити, потврђивати, парафирати.*

си̏гӯран, -рна, -о **1.** *који није изложен опасности, добро заштићен:* ~ пролаз, ~ заклон, ~ склониште. **2.** *који заслужује пуно поверење, поуздан, веран, одан; на кога се може ослонити:* у сигурним рукама, послати по сигурним људима, ~ пријатељ. **3. а.** *који чврсто верује у нешто, уверен, убеђен.* – Нисам сигуран да је то добро. ~ став. **б.** *чврст, одлучан:* ~ корак. **4.** *несумњив, неизбежан:* ~ смрт.

сигу̀рати, -а̄м свр. и несвр. **1.** *(у)чинити сигурним, (са)чувати од опасности, обезбедити, обезбеђивати:* ~ имовину. **2.** *обећ(ав)ати поуздано, тврдити као поуздано.* – Сигураш ли да је то тако? **3.** *спремити, спремати, готовити:* ~ ручак, ~ постељу. ∎ **~ се 1.** *(по)бринути се за своју сигурност.* – Сигурам се и чувам. **2.** *спремити се, снабдети се:* ~ за зиму храном, дрвима.

сигура́ција ж разг. *сигурност.* – Ти си ми нека сигурација.

си̏гӯрно прил. **1.** *с највећим поуздањем, поуздано; прецизно:* ~ гађати; ~ погодити. **2.** *стално, без прекида, без застоја:* полако али ~ напредовати. **3.** *без колебања, чврсто, одлучно:* возити брзо али ~ **4.** *без опасности, обезбеђено.* Није најсигурније овде. **5.** *по свој прилици, вероватно, јамачно.* – Сигурно има нешто на уму. Сигурно је добра девојка.

сигу́рноснӣ, -а̄, -о̄ *који ствара сигурност, који осигурава од квара или опасности:* ~ вентил, ~ појас, ~ уређај, сигурносне мере.

сигу́рно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *стање, особина онога који је сигуран, онога што је сигурно:* ~ чесме, ~ вентила. **2.** *безбедност, обезбеђење:* јавна ~, државна ~. **3.** *увереност, поуздање:* ~ у себе, ~ у опхођењу. **4.** *одлучност, чврстина:* ~ у вежбама на греди, ~ у ходу. **5.** *јасност, одређеност, доследност:* једноставност и ~, Андрићеве особине у језику. • **за сваку ~** разг. *за сваки случај, евентуално.*

си́да ж фр. *смртоносна болест изазвана слабљењем одбрамбене моћи организма под дејством посебног вируса* (AIDS).

сидѐрит, -и́та грч. мин. *минерал, руда гвожђа, железа, железни карбонат,* $FeCo_2$.

сидѐричнӣ, -а̄, -о̄ лат. *који се односи на звезде, који се одређује према звездама:* ~ година, ~ месец, ~ период.

сидеро́за ж грч. мед. *болест таложења гвожђа у организму.*

си̏дра̄шце и **сидра́шце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од сидро.*

си̏дренӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на сидро:* ~ конопац.

си̏дрења̄к, -а и **сидрѐња̄к,** -а́ка м *конопац или ланац на коме је причвршћено сидро.*

си̏дрити, -ӣм несвр. [гл. им. си̏дре̄ње с] *спуштати сидро на морско или речно дно да се усидри, укотви брод, чамац, котвити.* ∎ **~ се** *држати се на сидру, котвити се (о броду, чамцу).*

си̏дрӣште с *место погодно за сидрење.*

си̏дро с (ген. мн. си̏да̄ра̄) *гвоздена направа са више савијених кракова која се с брода спушта у воду ради причвршћивања бро-*

да, кошва. • **дићи (дигнути)** ~ пом. *ошиловиши;* фиг. *ошићи, уклониши се.*

сѝжē, -ѐа м фр. *предмеш, садржај, садржина; главна мисао, основна шема некоī умешничкоī дела (књижевноī и сл.).*

сѝжēјнӣ, -ā, -ō *који се односи на сиже:* ~ модификације.

сизѐрен, -éна м фр. **а.** ист. *у доба феудализма владар или власшелин, īосиодар зависних вазала.* **б.** *држава која има суверенишеш над друīом иолусувереном државом (у међународном ираву).*

сизерéнство с *однос између сизерена и вазалне државе.*

Сѝзифов, -а, -о и **сѝзифовскӣ,** -ā, -ō у изр. ~ **посао** *јалов, мукошриан, узалудан иосао (ирема имену мишскоī краља Сизифа који је за казну ваљао камен узбрдо, а камен би се с врха брда увек скошрљао нашраī).*

сиј- *в. сеј-.*

сѝјалица ж *сшаклена елекшрична свешиљка, обично крушкасшоī облика, која даје свешлосш од усијане ниши или на друī начин;* уп. жаруља.

сѝјаличнӣ, -ā, -ō *који се односи на сијалицу:* ~ место, ~ грло.

сѝјāмскӣ, -ā, -ō *који се односи на Сијам:* ~ мачка. • ~ **близанци** *двојке срасле једним делом шела.*

сија́сет м тур. *мношшво, велика множина, сила (нечеīа).*

сѝјати, -āм несвр. непрел. **1.** *(ис)иушшаши свешлосш, свешлеши; јако свешлеши, блисшаши; иресијаваши се.* – Сунце сија. Дугмад сијају. **2.** *блисшаши, сјаши изражавајући јако осећање (о очима, лицу, сиољашњем човековом изīледу).* **3.** фиг. *снажно се исиољаваши, исшицаши се, одликоваши се (нечим):* ~ лепотом међу сестрама. ■ ~ **се 1.** *блешшаши, блисшаши се.* – Сијали се прозори. **2. а.** *в. сијаши (2).* – Сијају се очи. **б.** *биши јако освешљен, свешлеши се.* – Небо се сија од пожара.

сијѐнит, -ѝта м геол. *дубински еруишивни камен, еīииашски īранаш.*

сѝјер, сијѐра, -о јек. *сив:* ~ вуна.

сијѐрак, -рка м јек. бот. *в. сирак (2).*

сѝјеран, -рна, -о јек. *сив;* уп. сијер.

сијѐста ж итал. *иодневни одмор, иочинак.*

сѝјечањ, -чња м јек. рег. *в. јануар.*

сѝјечањскӣ, -ā, -ō јек. рег. *в. јануарски.*

сѝјнути, сӣјнēм свр. *в. синуши.*

сију̀цкати (се), -āм (се) свр. *дем. ирема сијаши (се).*

сѝка ж (у дечјем јез.) *сиса.*

сѝкати, сӣчēм несвр. ономат. **1.** *в. сикшаши.* **2.** *исиушшаши шишшав īлас, оīлашаваши се сикањем (о īускама, неким инсекшима и сл.).*

сикàтив, -ѝва *у мн.: додаци који се додају уљаним бојама ради бржеī сушења (у јд. шакав додашак).*

сѝкица ж *дем. и хии. од сика (сиса).*

сѝкнути, сӣкнēм свр. **1.** *викнуши ошшрим, иискавим īласом:* ~ као змија. **2.** *наīло се слиши, шикнуши, јурнуши.* – Сикну му крв у главу.

сико́за ж грч. мед. *болесш коже изазвана īљивицама или микрооīанизмима најчешће на космашим деловима шела (брада, бркови).*

сикомо́ра ж грч. бот. *дивља еīииашска смоква и њен илод,* Ficus sycomorus.

сѝктав, -а, -о *који каракшерише сикшање, који је иун сикшања:* ~ змија, ~ глас, ~ свађа.

сѝктавица ж *змија ошровница која сикће.*

сѝктаво прил. *на сикшав начин, сикћући:* огласити се ~, свађати се ~.

сѝктати, сӣкћēм несвр. **1.** *исиушшаши ошшар и исирекидан шум, īлас који иодсећа на иродужено изīоварање īласа „с" (о змијама и неким иницама).* **2.** фиг. *обраћаши се некоме ошшрим, īрубим, увредљивим изразима, ошшро īрдиши, нададаши некоīа:* ~ у љутњи на дете. **3.** *уойшше ироизводиши ошшар, исирекидан звук.* – Бура сикће. Ветар сикће. **4.** *шикшаши, шикљаши; фиī. живо, брзо избијаши.* – Крв сикће. Вода сикће. Из очију сикће мржња.

сѝктер узв. тур. *одлази, īуби се, наиоље, ван.*

сиктѐрисати, -ишēм свр. и несвр. *īрубо (о)шераши, (ис)шераши некоīа наиоље.*

сѝла ж **1.** физ. *сваки узрок који изазива иромену брзине или смера крешања некоī нееласшичноī, круīоī шела.* **2. а.** *шелесна снаīа, јачина (човека и живошиње).* **б.** *физичко насиље, иримораввање, ииринуда:* силом натерати. **3. а.** *човекова сиособносш да се исиољи у духовној акшивносши, духовна моћ:* ~ воље, ~ ума, ~ карактера. **б.** *човек као носилац шаквих особина, и сиособносши.* **4.** *енерīија као иокрешач механичкоī крешања, снаīа:* погонска ~, ~ воде на турбини. **5.** *иравна моћ, иримена ирава; уоишше иримена друшшвених норми, конвенција и сл.:* ~ закона; ~ обичаја. **6.** *нашириродна, мисшична моћ:* ~ нечиста, силе натприродне, ~ нечастива. **7. а.** *човек нарочиших сиособносши, великих квалишеша, одличан човек у сваком иоīледу:* ~ од човека. **б.** (често у мн.) *īруиа, класа људи као носиоци нарочишоī ушицаја, моћи и сл.* – Младе силе долазе. у мрачне силе прошлости. **8.** *војна снаīа, војска; вашрена моћ:* оружана ~, ~ оружја, под претњом силе. **9.** *велика и јака држава:* равнотежа светских сила, централне силе. **10.** *велика количина, īомила, мношшво, множина, сијасеш (некоīа, нечеīа):* ~ људи, ~ непотребних ствари. • **атомске (нуклеарне) силе** 1) физ. *силе које се ослобађају из језīра ашома.* 2) *земље које расиолажу ашомским оружјем.* **виша** ~ *оно на шшо се не може ушицаши, савладаши, иобедиши; несавладива сила.* **више силе** 1) *небеске силе.* 2) *они који су на власши.* **елементарне силе** *в. елеменшарна неиоīода (в. неиоīода изр.).* **мрачне (тамне) силе** *скуиина, īруиа људи који се у свом деловању служе нечасним средсшвима (насиљем, шероризмом).* **на силу** 1) *уз иримену силе.* 2) *једва, с шешком муком.* **на силу бога** *ио сваку цену.* **ни силом ни милом** *ни на који начин, никако.* **под претњом силе** *уз уиошребу, иншервенцију оружаних снаīа.* **свим силама (свом силом)** *иошшо-иошо, ио сваку цену.* **седма** ~ *моћ шшамие; новинарсшво; новинари.* ~ **божја** *мношшво.* ~ **бога не моли** *сва средсшва су доиушшена у великој оиасносши.* ~ **теже** *в. īравишација.* **силом прилика** *како ирилике, околносши захшевају, шраже.*

силàбичан, -чна, -о и **силàбичкӣ,** -ā, -ō *који се односи на слоī; који швори слоī, слоīошворан:* ~ версификација; ~ р. • ~ **стих** *сших који се мери ио броју слоīова, а не ио дужини и наīласку.*

сила́жа ж фр. *сиецијалан иосшуиак добијања сшочне хране у силосима; шако сиремљена сшочна храна.*

сѝла̄жнӣ, -ā, -ō *који се сеје за силажу, за сиремање у силосе:* ~ кукуруз.

сѝлазак, -аска (сѝлаз и сѝлаз, -а) м **1.** *силажење, сиушшање.* **2.** *месшо силажења.*

сѝлазан и **сѝлазан,** -зна, -о *који силази, који се сиушша:* ~ путања, ~ акценат, ~ интонација.

сѝлазити, -ӣм [гл. им. сѝлажēње с; уп. силазак] *несвр. ирема сићи.*

сѝлан и **сӣлан,** -лна, -о **1. а.** *физички велик и снажан, врло јак:* силан момак, ~ јелен. **б.** *који се исшиче величином, оīроман, велики:* ~ нос, ~ рогови, ~ облак. **2.** *чврсш, иосшојан, одлучан, неиоколебљив:* ~ воља, ~ карактер. **3.** *добро ушврђен; добро наоружан:* ~ утврђење, ~ армија. **4. а.** *који има велику моћ, моћан, јак:* ~ краљ, ~ владар. **б.** (у им. служби, одр.) м *онај који је моћан, власшодржац.* – Силни управљају светом. **в.** *осион, силовиш, насилан:* ~ ага. **5. а.** *који даје велику снаīу (иоīонску, иокрешачку и сл.), врло јак:* ~ мотор, ~ брана, ~ ветар. **б.** *који се изводи, врши великом снаīом, иншензишешом, енерīијом:* ~ ударац, ~ потез, ~ замах. **в.** *који је великоī иншензишеша, снажан:* ~ студен, ~ страх. **6.** *који одлично врши свој иосао; врло сиособан, ваљан:* ~ играч. **7.** *количински велик, мноīобројан:* ~ војска, ~ новац.

Сѝлвестрово с кат. *иоследњи дан у īодини (иосвећен св. Силвесшру), Сшара īодина.*

си̏лви̑н, -и́на м лат. мин. *минерал, калијум-хлорид.*

силѐсија ж (силѐство с) *велико мноштво, неизмеран број, множина:* ~ људи, ~ пчела.

си̏леџија м (мн. ж) *насилник, силник.*

си̏леџи̑јскӣ, -ā, -ō *који се односи на силеџије:* ~ поступак.

си̏леџи̑јски прил. *на начин силеџије, насилно:* ~ отети.

си̏леџи̑јство с *насилништво.*

сили̏ка̄т, -а́та м мин. *со силицијумових киселина.*

сили̏ка̄тнӣ, -ā, -ō *који се односи на силикате:* ~ индустрија, ~ боја, ~ лепак.

силико́за ж лат. мед. *болест која настаје удисањем силикатне прашине.*

сили̏ко̄н, -о́на м *вештачко полимерно силицијумово једињење (у облику гуме, уља или смоле).*

сили̏ко̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на силикон; који је од силикона:* силиконске груди.

си̏лимицē прил. *в. силом.*

сили̏на ж **а.** *снага, моћ, јачина:* ~ речи, ~ ударца. **б.** *жестина, силовитост.* – Из човека је била силина.

си̏лити, -ӣм несвр. [гл. им. си̏љење с] *приморавати, присиљавати, нагонити:* ~ себе на јело, ~ на кашаљ. ■ **~ се 1.** *напрезати се, приморавати се, присиљавати се.* Сили се да не заплаче. **2.** *разметати се својом снагом, показивати своју силу, правити се важан.*

си̏лӣцијум (си̏лӣцӣј, -ија) м лат. хем. *хемијски елеменат, сјајан, црвене боје и велике тврдоће,* (Si).

си̏лӣцијумов, -а, -о *који се односи на силицијум:* силицијумове соли.

си̏лнӣк и **си̑лнӣк** м **1.** *насилник, силеџија.* **2.** *онај који има силну, неограничену моћ.*

си́лница ж физ. *линија која показује смер деловања силе у њеном пољу:* електричне силнице, магнетне силнице, поље силница.

си̏лно и **си̑лно** прил. **1. а.** *на силан начин, жестоко, снажно, јако; страсно, ватрено:* ~ закуцати; ~ љубити. **б.** *у највећој мери, потпуно:* ~ заузет послом. **2.** *одлично, изврсно изванредно:* ~ се провести.

си̏ловати, -лујēм свр. и несвр. **1.** *насиљем примора(ва)ти, присилити, присиљавати.* **2.** *насилно обљубити, обљубљивати, сексуално злоставити, злостављати.*

сило̀вит, -а, -о **1.** *који се тешко може задржати; који има велику снагу, снажан:* ~ напад, ~ продор. **2.** *врло јак и велики по снази и броју, силан:* ~ војска. **3.** *пун снаге, срчан, помаман, жесток:* ~ коњ, ~ јунак. **4. а.** *насилан, осион, напрасит, прек, нагао; охол, надмен:* ~ силник; ~ господар. **б.** *жесток, нагао, ватрен; темпераментан, страствен, чулан:* ~ крв, ~ миловање. **в.** *силом извршен, насилан:* ~ смрт. **5. а.** *који се врши великом брзином, нагао:* ~ покрет руке. **б.** *лако раздражљив, плаховит.* – Био је пргав, силовитог темперамента. **6.** *који прети силом, опасан:* ~ река. **7.** *врло јак, жесток (о пићу).*

сило̀вито прил. *на силовит начин, снажно, жестоко, силно; силом, на силу; грубо, сурово:* ~ викнути, ~ јурнути, ~ гурнути.

сило̀вито̄ст, -ости ж *својство онога који је силовит, онога што је силовито.*

силоги̏зам, -зма м грч. фил. *логички закључак који се изводи из двају или више поставки, судова (премиса).*

силоги̏стика ж грч. **1.** *наука о силогизмима у формалној логици.* **2.** фиг. *бесплодно, јалово умовање.*

силоги̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на силогистику:* ~ поступак, ~ дедукција, ~ закључак.

си̏ло̄м прил. **1.** *помоћу силе, на силу, насилно, присилно:* ~ отворити, ~ избацити. **2.** *преко (против) своје воље, по невољи; једва:* ~ пружити руку, ~ јести.

си̏лос м шп. **а.** *специјално складиште за чување жита, махунастих плодова и сл. опремљено потребним уређајима за одржавање ускладиштене робе.* **б.** *уређај (зграда у облику торња, трап и сл.) за чување свеже крме (силаже) за стоку.*

сило̀скӣн, -ӣна м енгл. *скупоцено крзно од коже туљана.*

силуѐта ж фр. **а.** *једнобојно, површински приказан обрис, контура (човека, предмета и сл.).* **б.** *нејасан обрис нечега што се разабире у тами, магли.*

си̏лӯр, -у́ра м геол. *други период палеозоика (назван по келтском племену из Велса).*

си̏лӯрскӣ, -ā, -ō *који се односи на силур:* ~ формација, ~ седимент.

си̏љевина ж бот. *биљка* Peucedanum: бела ~, зеленкаста ~.

си̏м м зоол. *врста крупне рибе из пор. кечига (ради мрешћења долази из Црног мора у Дунав и Саву)* Acipenser glaber.

си́ма ж геол. *слој тврде, камене Земљине коре непосредно испод површинског слоја, грађен претежно од силицијума и магнезијума.*

симбио́за ж грч. биол. *животна заједница двају организама различитих врста која је од заједничке користи.*

симбио̏знӣ, -ā, -ō *који се односи на симбиозу:* ~ заједница.

си̏мбо̄л, -о́ла м грч. **1.** *материјални (предмет, слика, лик) или апстрактни знак којим се означава неки појам, идеја, прикривени смисао и сл.:* голуб ~ мира, ловоров венац ~ победе. **2.** *признати знак за неке величине, скраћенице и сл. у неким наукама (хемија, математика):* ~ злата, ~ симбол сабирања. • **~ вере** рлг. *кратак садржај основних начела и догми хришћанске вере.* **статусни ~** *знак, обележје друштвеног престижа, успеха у друштву.*

симболи̏зам, -зма м **1.** *уметнички правац настао у Француској крајем XIX века, који уводи симбол као израз суштине предмета и појава.* **2.** *симболика (1).*

симбо̀лизовати, -зујēм (симболизи́рати, -и̏зӣра̄м) свр. и несвр. *приказ(ив)ати у симболима; бити симбол.*

симбо̀лика ж (дат. -ици) **1. а.** *представљање апстрактних појмова помоћу уговорених (одређених) знакова.* **б.** *симболичко значење које се приписује нечему.* **2.** *скуп симбола:* математичка ~.

симбо̀лисати, -ишēм свр. и несвр. *симболизовати.*

симбо̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *следбеник, присталица симболизма (1).*

симболи̏стичкӣ, -ā, -ō (симболи̏стичан, -чна, -о) *који се односи на симболизам:* ~ слика.

симбо̀личан, -чна, -о (симбо̀личкӣ, -ā, -ō) *који се односи на симболе, који има карактер симбола, који симболизује нешто, пун симболике:* ~ ватра, ~ песма, ~ гест, ~ поклон, ~ изражавање.

симбо̀лично (симбо̀лички) прил. *на симболичан начин, као симбол:* ~ приказивати, ~ означавати.

симбо̀лично̄ст, -ости ж *својство, стање онога што је симболично:* ~ стиха, ~ у уметности.

си̏мво̄л, -о́ла м арх. *в. симбол (1).* – Луна и крст, два страшна символа (Његош).

симента́лац, -лца м *говече сименталске пасмине.*

симѐнта̄лка ж *крава сименталске пасмине (даје велику количину млека).*

симетра́ла ж мат. *правац који дели неку геометријску форму на два једнака, симетрична дела, оса симетрије.*

симѐтрија ж грч. **1.** *узајамна подударност, сразмерност, пропорционалност делова неке структуре (у односу на њено средиште); хармонија, склад, складност:* ~ лица, ~ тела, ~ грађевине. **2.** мат. *својство геометријског лика да се насупрот свакој тачки с једне стране његове осе налази с друге стране одговарајућа тачка на истој удаљености од осе:* ~ круга.

симѐтричан, -чна, -о (симѐтричкӣ, -ā, -ō) *који се односи на симетрију, хармоничан, складан:* два симетрична дела, ~ покрет, ~ однос.

симѐтрично (симѐтрички) прил. *на симетричан начин, складно, хармонично:* ~ поставити, ~ поређати.

симѐтричнōст, -ости ж *својство, стање онога што је симетрично:* ~ лица.

сӣмит, -а и **сӣмӣт,** -ѝта м тур. *мали округли хлеб од белог брашна.*

симòнија и **сѝмōнија** ж грч. *трговина црквеним стварима, службама, бенефицијама.*

симпатѐтичан, -чна, -о у изр. ~ **мастило,** ~ **тинта** *хемијско мастило које постаје видљиво тек после одређеног деловања (грејањем, хемикалијама).*

симпатѝзēр, -éра м **а.** *онај који осећа симпатију према некоме, нечему.* **б.** *присталица неког политичког покрета, спортског друштва и сл.*

симпатѝзēрка ж *жена симпатизер.*

симпатизѝрати, -ѝзӣрāм несвр. *в. симпатисати.*

симпàтија ж грч. **1.** *привлачност, нежно осећање према некоме, духовна сродност, разумевање, слагање:* осећати симпатије. **2.** *особа према којој неко осећа наклоност:* моја ~.

симпàтисати, -ишēм несвр. *осећати симпатију према некоме.*

симпàтичан, -чна, -о **1. а.** *који изазива симпатију, мио, драг, привлачан:* ~ девојка. **б.** *који изражава, испољава симпатију:* ~ лице. **2.** *в. симпатички.*

симпàтичкӣ, -ā, -ō физиол. *који се односи на вегетативни део нервног система:* ~ нервни систем.

симпàтично прил. *на симпатичан начин, са симпатијом:* ~ говорити, ~ се понашати.

симпàтичнōст, -ости ж *особина онога који је симпатичан, онога што је симпатично.*

симплификàтор м лат. *онај који све поједностављује, чини простим, упрошћава.*

симплификáција ж лат. *упрошћавање, поједностављивање.*

симплѝфиковати и **сѝмплификовати,** -кујēм и **симплифицѝрати,** -ѝцӣрāм свр. и несвр. *(у)чинити једноставним, разумљивим, поједноставити, поједностављивати.*

симплицѝзам, -зма м *једноставност, простодушност; душевна ограниченост, припростост; упрошћеност, поједностављеност.*

симплѝцист(а), -ē м (мн. -сти) лат. *наиван, површан човек.*

симплицѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на симплицисте:* ~ резоновање, ~ размишљање.

симплицѝстички прил. *на симплицистички начин, упрошћено, поједностављено:* ~ тумачити.

сѝмплōн, -óна м *име возу који је пролазио кроз симплонски тунел, а саобраћао је од Цариграда до Лондона (некада синоним за брзину):* иде као ~.

симплòха ж грч. стил. *стилска фигура код које два или више стихова почињу и завршавају истом речи или речима.*

сѝмпōзијум (сѝмпōзӣј, -ија) м грч. *научни састанак, скуп стручњака на коме се расправља о некој научној теми, проблему.*

сѝмптōм, -óма м грч. **1. а.** *знак неког збивања у организму (по коме се поставља дијагноза).* **2.** фиг. *предзнак, наговештај нечега.*

симптомàтичан, -чна, -о *заснован на спољашњем обележју, који служи као симптом, карактеристичан; који се може сматрати претечом, наговештајем неке појаве:* ~ понашање, ~ бол.

симптомàтично прил. *на симптоматичан начин, као симптом:* ~ заплитати језиком, ~ болети.

сӣмс м нем. *хоризонтални горњи обруб зида на фасади испод стрехе.*

симу̀лант м лат. *онај који симулира, који се претвара, пренемаже; претворица, лажов.*

симу̀лāтор м лат. *вештачки уређај који симулира, привидно ствара природне услове, околности и сл.:* ~ летења.

симулáција ж лат. **1.** *претварање, лицемерје, симулирање.* **2.** *привидно стварање природних услова, околности у којима се нешто испробава, проверава, учи:* ~ лета авиона.

симулѝрати, -у̀лӣрāм несвр. **1.** *претварати се, пренемагати се; правити се болестан.* **2.** *стварати (привидно) природне услове, околности и сл.:* ~ вожњу на раскрсници.

сӣмултāн, -а, -о лат. *истовремен, истодобан:* ~ превод, ~ шаховска игра.

симу̀лтāнка ж *истовремена игра једног шахисте (обично (интернационалног) мастора или велемајстора) са већим бројем играча, на више табли.*

сӣмултāно прил. *истовремено, истодобно:* ~ преводити, ~ играти.

сӣмултāнōст, -ости ж *истовременост, истодобност.*

сѝмфōнија и **симфòнија** ж грч. **1.** муз. *велика оркестарска композиција која се обично састоји од четири става (дела).* **2.** фиг. *склад, хармонични скуп великог броја нечега:* ~ боја, ~ звукова.

симфòнӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на симфонију:* ~ обрада, ~ извођење, ~ музика, ~ концерт. • ~ **оркестар** *велики оркестар у коме су заступљени гудачки, дувачки инструменти, удараљке и харфа.*

симфòничāр м **а.** *композитор који компонује симфоније.* **б.** *музичар који свира у симфонијском оркестру.*

сӣн м (мн. сӣнови, ген. синóвā и сӣнōвā, дат. синòвима и сӣновима) **1.** *мушко дете у односу према оцу и мајци.* **2.** хип. **а.** *у присном, благонаклоном обраћању женској или мушкој особи млађој од саговорника.* **б.** *у тепању као реч одмила.* **3.** *мушки члан заједнице једног народа, отаџбине:* синови Србије. **б.** *мушкарац у односу на крај, на средину, на време, на епоху из које потиче:* ~ Мачве, ~ планина, ~ ренесансе. **4.** *мушки члан који припада каквој друштвеној, религиозној и сл. заједници:* ~ цркве, ~ комунизма. • **блудни (изгубљени, разметни)** ~ *в. блудан (изр.).* **божји (једнорођени, небески)** ~ *Исус Христос.* **духовни** ~ *присталица нечијег учења.* **ђавољи (кучкин, крмски, курвин, псећи** и сл.) ~ *в. кучкин (изр.).* **Евин** ~ *смртан човек, смртник.* **мамин, мајчин** ~ *мајчина маза, мезимац.* **мајчин сине!** *узвик и узречица у непосредном обраћању.* **од оца на сина** *с генерације на генерацију.* ~ **природе** *човек који живи у складу са природним окружењем (реком, шумом, планином).* **татин** ~ а) *дете налик на оца.* б) *татина маза.*

син- грч. *префикс у сложеницама страног порекла који означава заједницу: са, су, скупа, заједно:* синтеза, синхроничан и сл.

синагóга ж грч. *јеврејски храм, богомоља, темпл.*

сӣнак, сӣнка и **сѝнак,** -нка м (вок. сӣнко) *хип. од син.*

синàнтроп м лат.-грч. антроп. *фосилни прачовек, нађен у близини Пекинга.*

сӣнап м бот. *в. слачица, горушица.*

сӣнгав, -а, -о *сив, сивкаст;* уп. сигав: ~ овца, ~ капут.

сӣнгерица ж разг. *шиваћа машина марке „сингер“.*

сӣнгл м енгл. спорт. **1.** *у тенису и стоном тенису игра појединаца.* **2.** *грамофонска плоча или компакт-диск са само по једном композицијом са сваке стране.*

сӣнгулāр м лат. лингв. *једнина (1).*

сӣнгуларнӣ, -ā, -ō *који се односи на сингулар, једнински.*

сингуларѝзам, -зма м лат. фил. *филозофски правац који сву разноликост света изводи из једног принципа или бића;* уп. монизам.

сѝндик м грч. *представник неке установе, корпорације; правни заступник.*

синдикалѝзам, -зма м **1.** ист. *правац радничког покрета који се појавио почетком XX века који негира потребу постојања политичких партија, пролетерске државе, диктатуре проле-*

таријата, а заступа мишљење да је прави облик класне борбе економска борба (штрајкови) путем организованог синдиката. **2.** *увереност у потребу постојања синдиката; привржености синдикалном покрету.*

синдика̀лист(а), -ē м (мн. -сти) **а.** *члан синдиката* • **б.** *присталица синдикализма.*

синдикали̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на синдикалисте и синдикализам.*

си̏ндика̄лнӣ, -ā, -ō *који се односи на синдикат:* ~ организација, ~ покрет.

синди̏ка̄т, -áта м *добровољна организација радника којој је задатак да проучава, брани, штити и унапређује привредне, социјалне, правне и друге заједничке интересе и права радника:* ~ просветних радника.

синди̏ка̄тскӣ, -ā, -ō *синдикални.*

си̏ндрōм, -óма м грч. *скуп симптома који се заједно и истовремено јављају:* ~ тешке болести, ~ кризе.

си̏нђел м грч. *монах у православној цркви у служби код епископа.*

сине̏аст м фр. *стручњак у кинематографији; онај који учествује у стварању филма; режисер.*

сине̏гдоха и **синегдо̀ха** ж грч. стил. *реторичка и песничка фигура у којој се ужи појам користи уместо ширег, део уместо целине.*

синеку́ра ж лат. *добро плаћена служба, положај који не захтева велики рад и одговорност.*

синема̀скоп м грч. филм. *техника која омогућује добијање шире слике из нормалне 35-милиметарске траке.*

синесте̏зија ж грч. псих. *способност ненадраженог чула да осети, реагује на надражај неког другог чула.*

си̏нија ж тур. *ниски округли сто.*

си́нити, си̏нӣм несвр. [гл. им. си́ње́ње с] **а.** *усвајати некога за сина, посињивати.* **б.** фиг. *заклињати, преклињати.*

синко̀па ж грч. **1.** лингв. *изостављање слога или гласа у средини речи.* **2.** мед. *нагла пролазна несвестица због поремећаја крвног тока у мозгу или због срчаних сметњи.* **3.** муз. *повезивање арзе с тезом, спајање у један тон друге половине једног такта с првом половином следећег такта.*

синкопи́рати, -о̀пӣрāм несвр. *певати или свирати у синкопама.*

синкрети̏зам, -зма м грч. **1.** *јединственост, нерашчлањивост неког првобитног неразвијеног стања:* ~ првобитне уметности. **2.** фил. *спајање, сједињавање различитих (често неспојивих) филозофија у јединствену целину.* **3.** лингв. *облична, формална једнакост значењски и функционално различитих падежā (нпр. дат., лок. и инстр. мн. у српском књижевном језику).*

си̏нов, -а, -о *који припада сину;* уп. синовљев.

сино̀вац, -óвца м (вок. си̏нōвче, инстр. -óвцем) **1.** *братов(љев) син, син једнога брата у односу на осталу браћу и сестре, братанац, братић.* **2.** разг. *у присниjем обраћању, особа мушког рода млађа од саговорника.*

сино̀вица ж *братова кћи, кћи једног брата у односу на другу браћу и сестре, братаница.*

сино̀вљев, -а, -о *који припада сину;* уп. синов.

сино̀вскӣ, -ā, -ō *својствен сину, синовима:* ~ осећање.

сино̀вски прил. *на синовски начин, као син:* ~ волети.

сино́вче, -ета с (мн. ø; зб. им. си̏новча̄д ж) *мало братовљево дете, мали синовац или мала синовица.*

сино̀вчић м *дем. и хип. од синовац.*

си̏нод, -а и **си̏нōд,** -óда м грч. *у хришћанским црквама скупштина, сабор епископа, бискупа и свештеника на коме се решавају црквена питања.* • **Свети архијерејски** ~ *највиша извршна, надзорна и управна власт у Српској православној цркви.*

си̏нōдскӣ и **си̏нодскӣ,** -ā, -ō *који се односи на синод:* ~ веће, ~ закључак.

сино̀лог м лат.-грч. *стручњак за синологију.*

синоло̀гија ж *наука која се бави изучавањем језика, књижевности, културе, историје кинеског народа и Кине.*

сино̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на синологију.*

сино̀ним м грч. *у мн.: различите речи истог или сличног значења (нпр. „глас" и „плин", „врло" и „веома"); у јд.: реч која има исто или слично значење с другом речју.*

сино̀ниман, -мна, -о *који је синоним, који има својства синонима:* бити ~ с неком речју.

синони̏мија ж *истозначност или сличност значења речи.*

синони̏мика ж *наука о синонимима.*

сино̀нимскӣ, -ā, -ō *који се односи на синониме и синонимију:* ~ пар.

сино̀псис м грч. **а.** *нацрт, скица, преглед; општи, укупан осврт на целину:* ~ за драму, ~ за снимање серије. **б.** филм. *прва фаза, кратак садржај неког филма, подлога за израду сценарија.* **в.** *зборник различитих материјала о истом питању; збирка дела различитих аутора о једном истом предмету:* ~ јеванђеља (Матије, Марка и Луке).

сино̀птича̄р м грч. *метеоролог који проучава синоптичке карте, стручњак у прогнозирању времена.*

сино̀птича̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на синоптичаре:* ~ извештај.

сино̀птичкӣ, -ā, -ō *који даје преглед свих делова сложене целине:* ~ метеорологија, синоптичке карте.

си̏нōћ прил. *јуче увече.*

си̏ноћнӣ, -ā, -ō и **си̏ноћњӣ,** -ā, -ē *који се догодио синоћ:* ~ догађај.

си̏нтагма ж (ген. мн. -мӣ (си̏нта̄гма̄)) грч. лингв. *спој двају или више речи у једну појмовну целину, група речи везаних међу собом истом службом у реченици.*

си̏нтакса ж грч. лингв. *део граматике који проучава састав или структуру реченице и начин повезивања речи у реченици.*

синта̀ксича̄р м (инстр. -ом и -ем) *онај који се бави синтаксом.*

синта̀ксичкӣ и **синта̀ктичкӣ,** -ā, -ō *који се односи на синтаксу:* ~ склоп, синтаксичке студије.

си̏нтакснӣ и **синта̀ктичнӣ,** -ā, -ō *в. синтаксички.*

синте́за ж грч. **1.** *начин, метод научног испитивања, проучавања предмета и појава у њиховој целини, у јединству и узајамном и узрочном односу њихових делова;* супр. анализа. **2.** хем. *процес при коме се од једноставних материја и хемијских елемената добијају сложенији или врло сложени.*

синте̏тизовати, -зујēм (синтетизи́рати, -и̏зӣрāм и синте̏тисати, -ишēм) свр. и несвр. **1.** *спојити, спајати више различитих елемената у једну целину, (из)вршити синтезу.* **2.** хем. *вештачки произвести, производити хемијским путем.*

синте̏тика ж *хемијским путем, хемијском синтезом израђено влакно, тканина, платно и сл.*

синте̏тичан, -чна, -о и **синте̏тичкӣ,** -ā, -ō **1.** *који се заснива на синтези (1):* ~ преглед историје, ~ предавање. **2.** *добијен путем синтезе (2):* ~ влакна, ~ каучук, ~ антибиотик, синтетички производи. • **синтетички језици** лингв. *језици који у стварању изведеница дају предност наставцима а избегавају комбинације са предлозима.*

синте̏тича̄р м *онај који (обично у научном раду) примењује метод синтезе.*

синте̏тички прил. *синтетично.*

синте̏тично прил. *на синтетичан начин:* ~ излагати.

синте̏тичнōст, -ости ж *особина онога што је синтетично.*

си̏нтетскӣ, -ā, -ō *синтетичан.* • ~ **музика** *спој људских гласова, музичких инструмената са шумовима и ефектима електронске или конкретне музике у композицији.*

си̏нтетскӣ прил. *помоћу синтезе, хемијским путем:* ~ направљен лек.

синтиса̀јзер м *електронски музички инструмент с клавијатуром.*

синузѝтис и **синузи́тис** (синусѝтис и синуси́тис) м мед. *упала синуса.*

си́нус м лат. **1.** мат. *елементарна тригонометријска функција која изражава однос супротне (насрамне) катете правоуглог троугла и хипотенузе.* **2.** анат. *полукружна удубљења у разним деловима тела:* параназални ~.

си́нуснӣ, -ā, -ō *који се односи на синусе:* ~ теорема; ~ секрет.

синусои́да ж лат.-грч. мат. *кривуља која графички приказује промене синуса у зависности од промене угла.*

си́нути, си̑нем свр. непрел. **1. а.** *постати светао, видан; свануто, појавити се, настати.* – Сину зора. Сину дан. **б.** *почети сијати, засијати, засветлети, блеснути.* – Сину звезда. Сину сабља. **в.** *озарити се, добити радостан израз.* – Сину лице. **г.** *добити нарочит сјај у очима који изражава расположење.* **2.** *нагло, изненада, одједном се појавити, искрснути, испољити се.* – Сину мисао. Сину слика пред очима. **3.** *нагло учинити неки покрет; јурнути, полетети.* – Сину рука, добих шамар. Сину коњ. • ~ **(некоме) пред очима** *одједном схватити, увидети нешто.* ~ **у правој светлости** *показати какав је стварно.*

си̏нхрон, -а, -о *синхроничан:* ~ превођење.

синхрониза́ција ж **1.** *временско усклађивање две или више појава које се периодично мењају.* **2.** филм. **а.** *замена дијалога звучног филма на једном језику дијалозима на другом језику.* **б.** *накнадно уметање говора, музике, шумова у неми филм.*

синхро̀низовано прил. *временски усклађено, истовремено, синхроно.*

синхро̀низовати, -зујēм (синхронизи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. **а.** *временски ускладити, усклађивати:* ~ покрете, ~ послове. **б.** *провести, проводити синхронизацију:* ~ филм.

синхро̀нија и **си̏нхрōнија** ж грч. **1.** *подударање у времену две или више појава, истовременост, упоредност.* **2.** лингв. *проучавање језичких појава у одређеном временском стадијуму, у једном временском пресеку.*

синхро̀нӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на синхронију (2):* ~ проучавање језика.

синхро̀нӣјски *са синхронијског становишта, у погледу синхроније:* посматрати неку језичку појаву ~.

синхро̀ничан, -чна, -о грч. **1.** *који се збива у исто време, истовремен, истодобан.* **2.** лингв. *в. синхро̀нӣјскӣ.*

си̏нхрон(ичн)о прил. **1.** *в. синхронизовано.* **2.** лингв. *в. синхро̀нӣјски.*

си̏нхронōст и **синхро̀ничнōст,** -ости ж *истовременост.*

си̏нчић, -а и **си̏нчӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од син.*

си̏нџир, -и́ра м тур. *ланац; окови, букагије.*

си̏њ м **1.** зоол. *риба из реда шарана, деверика.* **2.** бот. *биљка* Isatis tinctoria, *сач.*

си̏њӣ, -ā, -ē **1. а.** *сив, сивкаст, пепељаст, просед:* ~ камен; ~ коса. **б.** *модар, плавкаст, љубичаст:* ~ море, ~ очи. **2.** *црн, таман:* ~ гавран. **3.** фиг. **а.** *јадан, кукаван, несрећан, жалостан, ојађен:* ~ сироче, ~ кукавац. **б.** *тежак напоран (о терету).* • ~ **кукавица** нар. *несрећна, јадна, бедна, кукавна, ојађена особа.*

си̏па ж грч. зоол. *морски главоножац, у опасности избацује црнило,* Sepa officinalis.

си̏пак, -пка, -о **1.** *који је од материје коју чини велики број ситних честица; који се лако расипа, мрви, растресит, сипкав:* ~ брашно, ~ жито; ~ колач, ~ земља, ~ снег. **2.** *који полако пада, сипи у ситним капљицама:* ~ киша.

сипа̀ница ж бот. *биљка* Herniaria glabra.

си̏пан м бот. *биљка из ф. уснатица,* Hyssopus officinalis.

си̏пāр, -а́ра м *растресит материјал настао распадањем стена.*

си̏пати, -āм несвр. **1. а.** *чинити, пуштати да пада или упада нешто ситно, растресито, сипко; лити, уливати нешто течно:* ~ брашно у врећу, ~ јело у чинију, ~ воду. **б.** *просипати нешто сипкаво по некој површини:* ~ прашак на рану. **2.** *спуштати, ширити светлост, просипати.* – Сунце сипа зраке. **3. а.** *непрекидно и у великој количини избацивати нешто:* ~ метке, ~ живи огањ. **б.** фиг. *врло брзо, речито (понекад надахнуто) говорити:* ~ бујицу речи, ~ клетве. **4.** непрел. *обилно, у великој количини падати.* – Сипа снег. Сипа киша. **5.** *трошити преко мере, разбацивати, расипати:* ~ новац на све стране. ■ ~ **се** *осипати се; расипати се, просипати се.* – Сипа се колач. Сипа се земља на главу. Сипа се перје. Сипа се светлост. • **сипа као из кабла** *јако лева, пада у млазевима (о киши).* ~ **као из рукава** *с лакоћом, глатко, брзо (говорити, причати, одговарати).* ~ **(некоме) песак, прашину у очи** *заваравати, обмањивати, варати некога.* ~ **песак, со у море** *радити узалудан, сувишан посао.*

си́пати, си̑пāм (си̑пљēм) несвр. *тешко дисати.*

си́пац, -пца м зоол. *ситни тврдокрилац који живи испод коре дрвета и дубе у дрвету сложене ходнике.*

си́пити, -ӣм несвр. [гл. им. си́пљēње с] **1.** *ситно и тихо падати (о киши, снегу, магли).* **2.** *крунити се, мрвити се.* – Сипи песак. **3.** фиг. *помало продирати, пробијати се (о светлости).*

си̏пкав, -а, -о *растресит, сипак:* ~ колач, ~ снег.

си̏пкати, -āм несвр. *дем. према сипати.* – Сипка брашно. ■ ~ **се** *мрвити се, крунити се.*

си̏пљив, -а, -о **1.** *који пати од сипње, астматичан:* ~ чичица, ~ коњ. **2.** *изазван сипњом, промукао, пригушен, испрекидан (о гласу, о дисању).*

си̏пљивац, -ӣвца м *астматичар.*

си̏пљиво прил. *на сипљив начин, астматично:* ~ дисати, ~ кашљати.

си̏пљивōст, -ости ж *особина, стање онога који је сипљив.*

си̏пнути, -нēм свр. **1.** *према сипати (1).* **2.** *мало насути, долити:* ~ у шољу кафе.

си́пња ж мед. *астма, задуха (код људи и животиња).*

си̏р м (мн. си̏реви, кад означава различите врсте сира) *животна намирница која се добија од млека сирењем.*

си́рак, -рка м **1.** *дем. од сир.* **2.** бот. *врста биљке,* Sorghum cernuum, S. saccharatum *и* S. vulgare, *метлаш, сијерак.*

си̏рāк, -а́ка м **а.** *онај који нема никога свог, сироче:* сирак тужни без нигђе никога. **б.** *сиромах, просјак.*

си̏рāр, -а́ра м *онај који се бави производњом сира.*

сира́рство с *производња сира као привредна грана.*

си̏рац, си̑рца м **1.** *груда, котур сира.* **2.** *груда, котур нечега другог (налик на сир):* ~ воска.

си̏ревина ж *млечна беланчевина, казеин.*

сире́на ж грч. **1.** *по грчкој митологији морска нимфа са главом жене и птичијим или рибљим телом, која је лепим певањем заводила бродаре и одводила бродове на опасне стене где су нестајали у морским дубинама;* фиг. *заводљива али бездушна жена.* **2.** *сигнална справа с јаким и продорним звуком:* ~ за узбуну, фабричка ~, аутомобилска ~. **3.** зоол. *у мн.: ред водених сисара* Sirenia *крупног, вретенастог и голог тела, морске краве (у јд.: животиња из тога реда).*

си̏рēнскӣ, -ā, -ō *који се односи на сирене (1):* ~ глас, ~ завођење, ~ зов.

си̏рēње с **1.** *гл. им. од сирити (се).* **2.** *млеко у процесу згрушавања, претварања у сир.*

си̏рӣво с *в. сиревина.*

Си̏ријус и **Си́ријус** м астр. *најсјајнија звезда на небу у сазвежђу Пса.*

си̏рило с *сириште.*

си̏рити, -ӣм несвр. *правити сир; мешајући сириште у млеко учинити да се оно згруша, да се издвоји сурутка.* ■ ~ **се** *претварати се у сир (о млеку).*

сѝриш м бот. *лековита биљка*, Angelica archangelica, *ангелика, анђелика.*

сѝришнӣ, -ā, -ō *који се односи на сириште:* ~ фермент.

сирѝштара ж бот. **а.** *лековита биљка* Gentiana cruciato, *простирел.* **б.** *лековита биљка* G. pannonica, *линцура.*

сѝриште с **1.** *четврти одељак желуца преживара у којем се коначно вари храна.* **2.** *средство (природно или вештачко) за сирење млека, сирило, маја.*

си́рков, -а, -о *који се односи на сирак, направљен од сирка:* ~ хлеб, ~ метла.

си́рнӣ и **сѝрнӣ,** -ā, -ō *који се односи на сир:* ~ намаз, ~ каца. • **~ недеља (седмица)** рлг. *у православној цркви недеља пред ускршњи пост, кад се једе бели смок, сиропусна недеља.*

си́рница ж **1.** *пита са сиром.* **2.** *суд или просторија где се држи сир.*

сѝрњаја м и **сѝрњача** ж бот. **а.** *врста гљиве,* Lactarius deliciosus, *млечница.* **б.** *в. вргањ.*

сѝров, -а, -о (сѝров, -ȍва, -о) **1.** *пресан, некуван, непечен, свеж:* ~ месо, ~ риба. **2.** *натопљен влагом, пун влаге:* сирова дрва. **3. а.** *који није потпуно, до краја прерађен, пречишћен, непрерађен, непречишћен (о индустријским производима):* ~ кожа, ~ железо, ~ свила. **б.** *недорађен, недоведен до неке савршеније форме, пресан:* ~ материјал из живота, ~ облик. **4.** *необразован, некултуран, примитиван, прост; груб, суров:* људи сирови и дивљи, сирови криминалци.

сирȍвина ж **1.** *основни, базични материјал узет из природе који се мора прерадити у процесу производње да би био погодан за потрошњу:* индустријска ~, пољопривредна ~, основна ~. **2.** *сирово стање, сировост:* насликати призор у свој сировини. **3.** разг. *примитиван човек, простак:* човек ~.

сѝровӣнскӣ и **сирȍвӣнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на сировине:* ~ база, ~ подручје.

сѝрово (сѝрово) прил. *на сиров начин, једноставно, неизвештачено, природно; грубо:* ~ штампати материјал; ~ се понашати.

сѝровōст (сѝровōст), -ости ж *својство, стање онога што је сирово, онога који је сиров:* ~ израза, ~ друштвене средине.

сирȍмах, -а и **сирȍмāх,** -áха м **1.** *сиромашан човек.* **2.** *онај који изазива сажаљење, јадник, невољник, бедник.* • **~ духом** *онај који је малих умних способности.* **~ као црквени миш** *пуки сиромах, без игде ичега.*

сирома́шак, -шка м *дем. од сиромах.*

сирȍмашан, -шна, -о **1. а.** *оскудан у средствима за живот, убог:* ~ сељак, ~ крај. **б.** *недовољан, непотпун; штур, оскудан:* ~ знање, ~ речник. **2.** *кога је снашла несрећа, бедан, који изазива жаљење, сажаљење, несрећан, јадан:* ~ човек.

сирȍмашити, -ӣм несвр. [гл. им. сирȍмашēње с] **1.** *постајати сиромашан:* ~ свакодневно. **2.** *чинити сиромашним, сиромашнијим, осиромашивати.* – Пијаница сиромаши породицу.

сирȍмашица ж *жена сиромах.*

сирȍмашкӣ, -ā, -ō *који се односи на сиромахе, сиротињски:* ~ кућа, ~ живот.

сирȍмашки прил. *сиромашно:* ~ живети, ~ се облачити.

сирȍмашница ж *сиромашица.*

сирȍмашно прил. *као сиромах, оскудно, сиротињски:* ~ живети, ~ ручати, ~ се одевати.

сирȍмашнōст, -ости ж *особина, стање онога који је сиромашан, онога што је сиромашно.*

сирȍмаштво и **сирома́штво** с **1.** *стање онога који је сиромах, оскудевање у најнеопходнијим стварима, немаштина, оскудица, беда, сиротиња.* **2.** *недовољност (у количини, мери, броју, интензитету), недостатак, оскудица:* ~ комбинација, ~ идеја, ~ мисли. **3.** *сиромашан, убог, жалостан спољашњи изглед:* ~ крша, ~ намештаја.

сирȍмаштина и **сирома́штина** ж *сиромаштво.*

сирȍпуснӣ, -ā, -ō у изр. **~ недеља (~ седмица)** *в. сирни (изр.).*

сирȍта ж **1.** *особа без родитеља.* **2.** *сиромах (1), сиромашица.* **3.** *сиромах (2), јадница, несретница.*

сирȍтāн, -áна м **1.** *сироче.* **2.** *сиромах (1).* **3.** *сиромах (2).*

сѝротан, -тна, -о **1.** *који је сироче без игде икога:* ~ дете. **2.** *сиромашан (1):* ~ живот, ~ село.

сѝротӣ, -а, -о **1.** *сиромашан (1а, 2):* сироти рибари, ~ птић, ~ дете. **2.** разг. *мален, незнатан, безначајн, ништаван:* ~ живот.

сирȍтиња ж **1.** *сиромаштво, сиромаштина, беда:* одрасти у сиротињи, сиротињу сакрити. **2. а.** *сиромашан, бедан човек.* – Сиротиња сам ја. **б.** зб. *сиромаси.* – Сиротињу пљачкају. **3.** *мала, незнатна, сиромашка имовина:* од своје сиротиње помагати.

сирȍтӣњскӣ, -ā, -ō *који се односи на сиротињу:* ~ јело, ~ стан, ~ народ. • **~ лето** *јесењи ведри и топли дани.* **~ мајка** *в. мајка (3).* **~ трава** бот. *биљка* Glyceria *која при жвакању слади.* **танак (танушан) к(а)о свећа о сиротињском парастосу** *врло мршав човек.*

сирȍтӣњски прил. *на сиротињски начин, као сиротиња:* ~ изгледати, ~ јести, ~ се носити.

сирȍтӣњство и **сироти́њство** с *сиротињско стање, сиромаштво, сиротиња.*

сирȍтити, -ӣм несвр. *постајати сиромашан или сиромашнији, сиромашити.*

сирȍтица ж **1.** *женска особа сироче:* ~ без мајке. **2.** *сиромашна женска особа.* **3.** *несретница, јадница.* **4.** бот. *врста љубичице,* Viola tricolor, *даниноћ.*

сѝротӣшнӣ, -ā, -ō *који се односи на сиротиште:* ~ дом, ~ управа.

сѝротӣште с *завод за смештај и васпитање сирочади; зграда у којој је такав завод смештен.*

сѝротно прил. *као сирота, сиротан, сиромашно:* ~ се хранити.

сиротȍвати, -ȍтујēм несвр. непрел. **1.** *живети као сироче, бити сиротом.* **2.** *живети као сиромах, живети у оскудици.*

сирȍче, -ета с (супл. мн. сирȍчићи м; зб. им. сѝрочāд ж) *дете без родитеља или без једног од њих, сиротан.*

сѝрће, -ета с (мн. ø) тур. *водени раствор сирћетне киселине, служи као зачин јелу или за конзервирање, оцат.*

сѝрћетнӣ, -ā, -ō *натопљен сирћетом:* ~ облога.

сѝрћетити, -ӣм несвр. *зачињавати сирћетом.*

сѝруп и **сѝруп** м итал. *густа, шећером засићена течност (служи у фармацији за справљање лекова); густо укуван воћни сок:* ~ од слеза, ~ од малина.

сѝрчић м *дем. од сир.*

си́са ж анат. **а.** *у мн.: парни орган на грудима жене и женки човеколиких мајмуна, грађен од жлезданог и масног ткива, који после порођаја излучује млеко за одојче; у јд.: једна од две заобљене млечне жлезде с брадавичастим врхом које чине тај парни орган, дојка.* **б.** *одговарајућа млечна жлезда на трбуху женки код осталих сисара.* **в.** *закржљала таква жлезда у облику брадавице код мушкараца.* • **дете на сиси (од сисе)** *одојче, дојенче.* **одбити од сисе** *престати дојити дете.* **тек је од сисе отпао** *врло је млад, незрео.*

сѝсавац, -āвца м рег. *в. сисар.*

си́сак, -ска м *део суда у облику кљуна за изливање течности.*

сѝсалац, -аоца м *онај који сиса, сисало.*

сѝсалица ж *в. сисаљка.*

сѝсало с **1.** *сисалац.* **2.** *в. сисаљка.*

сѝсāљка ж **1.** *направа за сисање (течности, ваздуха).* **2.** *оно што се детету да да̄ сиса уместо сисе.* **3.** *рилица кроз коју сисају неки инсекти.*

си̏са̄нче и **сиса́нче,** -ета с (мн. ø; зб. им. си̏санча̄д ж) *дете или младунче животиње које се храни мајчиним млеком дојенче, одојче, одојак.*

си̏сара ж пеј. *женска особа с великим сисама, грудима.*

си̏са̄р м зоол. *у мн.: класа топлокрвних кичмењака, који своју младунчад хране својим млеком,* Mammalia *(у јд. такав кичмењак).*

си̏са̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на сисаре:* сисарске особине.

си̏саст, -а, -о *који је налик на сису, који има облик сисе.*

си̏сат, -а, -о *који има велике сисе:* ~ жена.

си̏сати, -а̄м и -ше̄м несвр. **1. а.** *устима извлачити млеко из сисе, вимена; хранити се млеком (из дојке, вимена), дојити.* **б.** *пити исисавајући течност (скупљеним уснама или кроз неку сисаљку, цевчицу и сл.).* **2. а.** *увлачити, упијати хранљиву течност рилицом, сисаљком (о инсектима).* **б.** *упијати, црпсти воду и хранљиве сокове из земље (о корену биљке).* **в.** фиг. *измамљивати, црпсти (лукавством, принудом) новац, богатство од некога, бескрупулозно користити туђи рад, новац и сл.* **3.** *пљувачком размекшавати, растварати у устима:* ~ бомбон. **4. а.** *лишавати некога физичке или духовне снаге, црпсти:* ~ последњи атом снаге. **б.** *лишавати хранљивих састојака, постити (земљу).* **5.** *посебним уређајем вући (ваздух, воду).* • **нисам весло сисао** *в. весло (изр.).* ~ **из малога прста, из својих ноката** *искоришћавати нешто до последњих граница; измишљати нешто.* ~ **нечију крв,** ~ **(пити) крв на памук** *в. крв (изр.).*

сисѐтина ж *аугм. и пеј. од сиса.*

си̏сица ж *дем. и хип. од сиса.*

си̏скати, -а̄м несвр. *помало сисати:* ~ прст.

си̏снӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на сисе:* ~ жлезда, ~ ткиво.

си̏снути, -не̄м свр. *једанпут повући (уснама, сисаљком) неку течност; мало посисати.*

си̏сте̄м, -е́ма м (систе́ма ж) грч. **1.** *утврђен распоред, поредак делова повезан у складну целину, утврђен ред:* имати ~ у животу, строг ~ рада. **2. а.** *скуп принципа који служе као темељ, основа неке науке, научне доктрине или научних испитивања:* филозофски ~, хелиоцентрични ~. **б.** *скуп принципа, метода, начина у примени, остваривању нечега.* – Ту има система. **3. а.** *скуп делова повезаних заједничком функцијом:* живчани ~, ~ крвотока, ~ жлезда са унутрашњим лучењем. **б.** *скуп друштвених, економских привредних јединица, установа организационо повезаних у једну целину:* енергетски ~, школски ~, комунални ~, ~ банака. **в.** *скуп, целина каквих елемената, јединица здружених према заједничким карактеристикама:* консонантски ~ српскога језика. **4. а.** *облик друштвене организације:* државни ~, републикански ~ владавине. **б.** *облик, начин организације нечега:* изборни ~. **5.** *принцип техничког уређења, техничке структуре, конструкција.* – Пиштољ „берета" има најбољи систем. **6.** геогр. *повезана серија, низ природних облика:* ~ река, динарски ~. **7.** хем. *група материја које су у стању равнотеже или јој теже:* бинарни ~, тринарни ~.

систематиза́ција ж *довођење у систем, сврставање предмета и појава у систем, систематизовање.*

система̀тизова̄но̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је систематизовано.*

система̀тизовати, -зује̄м (систематизи́рати, -ѝзира̄м) свр. и несвр. *сврста(ва)ти у систем, средити, срећивати (системски); класификовати:* ~ законе, ~ биљне врсте.

система̀тика ж (дат. -ици) **1.** *на̀ука о класификацији, таксономија.* **2.** бот. и зоол. *наука о подели, класификацији биљака и животиња према сличностима и разликама на врсте, породице, разреде, родове и сл.* **3.** *систематизација.*

система̀тисати, -ише̄м свр. и несвр. *систематизовати.*

система̀тичан, -чна, -о **1.** *који се придржава одређеног система, строго доследан:* ~ образовање, систематичан и педантан. **2.** *који се не прекида, сталан, постојан, чврст.* **3.** *који се стално понавља:* ~ куцање сата, ~ буђење у три ујутро.

система̀тича̄р м *стручњак у систематизацији; онај који све ради по систему.*

система̀тичкӣ, -а̄, -о̄ *систематичан.*

система̀тично (система̀тички) прил. *на систематичан начин; по одређеном систему:* ~ говорити на ту тему, ~ учити, ~ сврстати.

система̀тичнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је систематичан, онога што је систематично.*

систѐматскӣ, -а̄, -о̄ *који је урађен, начињен, сређен по систему, плански, методичан:* изложен систематском мучењу.

систѐматски прил. *на систематски начин, по одређеном систему, доследно:* ~ приступити изради закона, ~ мучити, ~ изазивати.

си̏сте̄мскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на систем, систематски:* ~ решавање проблема.

си̏стола ж грч. мед. *ритмично стезање срчаног мишића.*

сису̀рина ж *аугм. и пеј. од сиса.*

си̏т, -а, -о **1. а.** *који је утолио (своју) глад, који се довољно нахранио:* ~ дете. **б.** (у им. служби) м *онај који је утолио глад, онај који је довољно нахрањен.* – Сит гладном не верује. **в.** *који засићује, којим се постиже ситост; који се радо једе, укусан:* ~ јело. **д.** фиг. *који је засићен до највеће могуће мере неком другом материјом, јак, интензиван:* сите боје, ~ мирис. **2. а.** *који има свега довољно, који живи у изобиљу, богат, имућан; угодан, удобан:* сит и спокојан живот племића. **3.** *богат храном; родан, плодан:* ~ година, ~ јесен. • **бити сит (пресит) нечега (живота, рата** и сл.**)** *осећати нешто као терет, непријатност и сл.* **и вуци сити (и вук сит) и козе на броју (овце на броју)** *в. под вук.* ~ **сам свега** *досадило ми је, дозлогрдило ми је, дојадило ми је све.* **сит (до сита) се најести (наиграти, напевати, наспавати)** *до миле воље, у највећој мери.*

си́та ж бот. **а.** *биљка* Heleocharis *и* H. palustris, *зуква.* **б.** *биљка* Juncus *са много врста, употребљава се у корпарству.*

си̏тан, -тна, -о (комп. си̏тнијӣ) **1.** *који се састоји од малих истоврсних делића, честица; измрвљен, самлевен, стучен:* ~ снег, ~ киша, ~ брашно, ~ шећер. **2.** *који је по величини, обиму, испољавању, интензитету, броју испод просечног.* **а.** *мален:* ситни зуби, ~ вез, ситне стопе. **б.** *кратак:* ситни кораци. **в.** *незнатан; нејак:* ~ трошак, ~ одступање, ~ гласић. **г.** *недорастао, малолетан:* ~ деца. **д.** *мален, низак, неразвијен:* ситне грађе, ~ растом. **3. а.** *незнатан по вредности и значењу, недовољан, оскудан; ништаван, безвредан, никакав:* продат за ситан новац, купити за ситне паре, ситне памети. **б.** фиг. *ситничав, ускогруд; низак, нечастан:* ~ душа. **в.** *незнатан, безначајан по друштвеном и економском положају и утицају; који је нижег ранга, без утицаја и угледа; убог, сиромашан:* ~ газда, ситно племство, ситан чиновник. **4.** фиг. *ситничав, ускогруд, пакостан; ништаван, нечастан, ружан, рђав:* ~ пакост, ~ интерес. **5.** (одр.) бот. *у називу многих биљака:* ~ метвица, ~ боб, ~ чичак. • ~ **зверка (риба)** *в. зверка (изр.).* ~ **стока,** ~ **благо** *домаће животиње мањег раста, овце и козе.* **ситни сати** *време иза поноћи.*

си̏та̄нце и **сита́нце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од сито.*

си̏та̄р м *занатлија који прави сита, решетар.*

си̏та̄рка ж **а.** *жена ситар.* **б.** *ситарева жена.*

си̏та̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ситаре:* ~ занат.

си̏та̄рство с *ситарски посао, ситарски занат.*

си̏таст, -а, -о *који је сличан ситу, решеткаст, рупичаст, шупљикав:* ~ одвод у црево, ~ поклопац. • ~ **кост** анат. *једна од костију лобање, решетача.* **ситасте цеви** бот. *низ издужених живих ћелија између листа и корена биљке, које су ситасте, а проводе воду и минералне материје.*

си̏тача ж анат. *ситаста кост.*

си̏та̄шце и **сита́шце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од сито.*

си̏тити, -ӣм несвр. [гл. им. си̏ће̄ње с] *чинити ситим.* ■ ~ **се** фиг. *задовољавати се, наслађивати се:* ~ се подсмехом.

ситнàрија ж *ситнурија.*

сùтнеж ж (м) (мн. ø) **1. а.** *ситне ствари, ситни комади нечега; отпаци:* покупити ~ са стола, ~ у реци. **б.** *унутрашњи органи и неки мање вредни делови тела код заклане животиње:* кокошја ~. **в.** *ситнина, ситниш (о новцу).* **г.** *мала деца; младунчад животиња.* **2.** фиг. **а.** *људи нижег друштвеног, службеног или економског положаја:* градска ~. **б.** *ситне, безначајне околности, оно што је без веће важности или вредност, ситнице:* ~ живота.

ситнùна ж *ситнеж (1а, б):* ~ за потпалу, ~ за кусур.

сùтнити, -ӣм несвр. [гл. им. сùтњење с] **1. а.** *чинити ситним, дробити, мрвити:* ~ земљу. **б.** *мењати уситно (о новцу).* **2.** фиг. **а.** *брзим и ситним корацима ићи, поскакивати, играти и сл.:* ~ улицом, ~ у колу. **б.** *ситно падати.* – Ситни киша. ■ ~ **се** *дробити се, мрвити се; распадати се на ситне делове, постајати ситан.* – Стена се ситни.

ситнùца ж **1. а.** *ситна, безначајна ствар, маленкост:* поклонити ситницу, чувати ситнице. **б.** *оно што је без значаја, оно што је неважно, безначајност:* свађати се за ситнице. **в.** *појединост, детаљ:* свака ~ из књиге.

сùтница ж бот. **а.** *биљка* Amelanchier ovalis, *дивља мушмула.* **б.** *в. трȅшња.*

сùтничав, -а, -о *који сувише обраћа пажњу на ситнице, који цепидлачи, ускогруд:* ~ шкртац, ~ родитељ, ~ похлепа, ~ педантност.

сùтничаво прил. *на ситничав начин, цепидлачки:* ~ се цењкати.

сùтничавōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство, особина онога који је ситничав.*

сùтничāр м **1.** *трговац ситном робом.* **2.** онај који се упушта у ситнице, онај који придаје велику важност ситницама, неважним стварима, цепидлака.

ситничàрија ж **1.** *продавница ситне робе.* **2.** *в. ситнурија (1).*

ситничáрити, -ӣчāрӣм несвр. [гл. им. ситничáрēње с] **1.** *трговати ситном робом, водити ситничарску трговину.* **2.** *давати претеран значај ситницама, цепидлачити.*

сùтничāрка ж *жена ситничар.*

сùтничāрскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на ситничаре (1):* ~ радња, ~ трговина, ~ роба. **2.** *који ситничари, цепидлачи, ситничав, цепидлачки:* ~ дух, ~ човек, ~ карактер, ~ политика.

сùтничāрство с **1.** *занимање ситничара (1).* **2.** *ситничарење, цепидлачење:* његово свакодневно ~.

сùтнӣш, -ѝша м (инстр. -ѝшем) **1.** *ситан новац (обично кован), ситнеж, ситнина.* **2.** *ситнеж (1б).*

сùтно прил. (комп. сùтнијē и -е) **1. а.** *у малим честицама (о сипким тварима), фино (о млевењу):* ~ самлети. **б.** *на мале делове:* ~ исећи месо, ~ исецкати дрва. **2. а.** *кратким и брзим покретима, малим корацима; брзо:* ~ играти, ~ поцупкивати, ~ корачати. **б.** *пребирајући брзо прстима по жицама, диркама, вешто:* ~ свирати, ~ ударати у клавир. **в.** *ниским тоновима, тихо:* сат удара ~, шапне ~. **г.** *испрекидано, кратким дахом, убрзано:* ~ дисати, ~ говорити, ~ стењати. **3. а.** *у ситним капљицама:* ~ пада снег, ~ сипи киша. **б.** *једно поред другог, наблизу, збијено, густо:* ~ засађен, ~ поплочан, ~ изборан.

ситно- *први део придевских и др. сложеница, обично са значењем да је оно што значи други део сложеница ситно (мало, незнатно и сл.):* ситногорица, ситнозрн, ситнолик, ситносељачки, ситносликар (минијатуриста) и сл.

ситнобуржòаскӣ, -ā, -ō *који се односи на ситне буржује и ситну буржоазију:* ~ морал, ~ интереси.

ситнòглав, -а, -о *који је ситне главе:* ~ дете.

ситнòгорица ж *шума од ниских и ситних врста дрвећа.*

ситнòграђанскӣ, -ā, -ō *в. ситнобуржоаски.*

ситнòзрн, ситнòзрнаст и **ситнòзрнат,** -а, -о *ситног зрна, који је од материје са изгледом ситних зрна:* ~ сорта пшенице, ~ пешчар, ~ руда пирита.

ситнòклас, -а, -о *ситног класа.*

ситнòлистан, -сна, -о *ситног листа:* ~ крушка, ~ шума.

ситносòпственӣк м *власник малог имања, ситног поседа, малопоседник.*

ситносòпственичкӣ, -ā, -ō *који се односи на ситносопственике; који је својствен ситносопственицима:* ~ земља; ~ менталитет.

ситнòћа ж **1.** *мала димензија нечега:* ~ предмета. **2.** фиг. *ништавност, ниskост:* ~ душе, ~ духа.

ситнòуман и **ситнòуман,** -на, -о *који је ситног ума, који нема довољно памети, мудрости; који одговара људима такве умне способности:* ~ човек; ~ поступак.

ситнỳрија ж **1. а.** *ситне ствари незнатне вредности, ситнице, маленкости:* купити ситнурију, ~ по вашарима. **б.** *оно што је без значаја, неважно, безначајност:* животне ситнурије. **2.** *ситна, малолетна деца.* **3.** *безначајни људи (људи нижег друштвеног ранга):* мешати се са ситнуријом.

сùто[1] с *направа за просејавање (брашна или других сипкавих материја) у облику мреже или перфориранoг лима, с отворима одређене величине, кроз које пролази један део сипкаве масе, а други се задржава на мрежи.* • **бити на ситу и решету, бити просејан кроз ~ и решето, проћи (кроз) ~ и решето** *проћи све, проћи кроз свакакваискушења, свашта у животу доживети и преживети.* **ново ~ на високо сеје, ново ~ само сеје, ново ~ о клину виси** (Нпосл) *сваки новајлија се труди да што боље уради посао.* **узети (некога) на ~ и решето** *добро некога проценити, проучити, просудити.*

сùто[2] прил. *до ситости, до миле воље:* ~ се наразговарати, ~ се изјадати, ~ се испавати.

сùтōст, -ости ж **а.** *стање и осећање онога који је сит.* **б.** *засићеност, пуноћа, попуност:* ~ чула, ~ звука.

сùтоштāмпа ж *техника штампања кроз фину мрежасту тканину.*

сùтōст, -ости ж **а.** *стање, осећање, онога који је сит.* **б.** *пуноћа, попуност:* звучна ~.

ситуáција ж лат. **1.** *стање, околности, прилике (у којима се неко или нешто налази):* друштвена ~, политичка ~, тешка ~, критична ~. **2.** *положај, место, смештај (размештај предмета и др. у простору).* • **комедија ситуације** поз. *комедија у којој се личности доводе у читав низ смешних ситуација, услед неспоразума, укрштених интереса, сплетки итд.* **човек (господар, мајстор) ситуације** *онај од кога зависи решење, онај који је дорастао ситуацији и решиће је; сналажљив човек.*

сùтуациōнӣ, -ā, -ō *који се односи на ситуацију:* ~ план.

ситỳӣрāн, -а, -о **1.** *трп. од ситуирати.* **2.** *који је материјално добро обезбеђен:* ситуирани родитељи.

ситỳӣрāнōст, -ости ж *стање онога који је ситуиран.*

ситуѝрати, -ỳӣрāм свр. и несвр. *распоредити, распоређивати, наћи, налазити место за некога, за нешто, поставити, постављати некога, нешто негде:* ~ болницу изван центра.

сѝћан, -а, -о *дем. од ситан.*

сѝћано прил. *у дем. значењу: ситно:* ~ заиграти.

сѝћи (сѝћи), сѝђēм (аор. сѝђох, сѝђе; имп. сѝђи; р. пр. сѝшао, -шла; пр. пр. сѝшāвши; трп. ø) свр. непрел. **1. а.** *идући доспети на ниже место, спустити се; напустити неко (обично уздигнуто или истурено) место:* ~ с планине, ~ низ степенице; ~ с коња, ~ с дрвета, ~ са столице, ~ са ватрене линије. **б.** *изићи из каквог превозног средства:* ~ с воза. **в.** *одвојити се од започетог правца кретања:* ~ с пута. **г.** фиг. *спустити се на нижи друштвени положај; доспети у лошије материјално стање:* ~ с функције; ~ у беду. **2. а.** *зaпасти, заћи (о Сунцу, Месецу).* **б.** *пасти, спустити се распростирући се по чему.* – Вече је сишло над Париз. • **~ с памети (с ума)** *полудети.* **сишло му је срце у пете** *веома се уплашио.*

сѝћити се, сѝћӣм се несвр. нар. [гл. им. сѝћење с] *опирати се, нећкати се; бити тврдоглав, јогунити се.*

си̏ћӯшан и **си̏ћушан,** -шна, -о *који је веома малих димензија, веома ситан:* ~ ствар.

си̏ћӯшно и **си̏ћушно** прил. *једва приметно, једва чујно:* ~ звецкати.

си̏ћӯшнӯст и **си̏ћушнӯст,** -ости ж *особина онога који је сићушан, онога што је сићушно.*

си̏филис и **си̑филис** м *заразна венерична болест,* lues.

си̏филиснӣ и **си̑филиснӣ,** -ā, -ō *који се односи на сифилис, који је у вези са сифилисом:* ~ осип.

сифили̏(с)тичан, -чна, -о **1.** *који болује од сифилиса:* ~ човек. **2.** *који је својствен сифилитичару, који је као у сифилитичара:* ~ глас.

сифили̏тичāр (сифили̏тик) м *онај који је заражен сифилисом.*

си̏фōн, -о́на м фр. **1.** *направа на боци којом се извлачи течност из боце и сама боца сода-воде са таквом направом.* **2.** техн. *одводна цев за гасове и течности.*

си̏фōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на сифон:* ~ боца.

си̏ц м нем. *седало у колима и на бициклу:* сести на предњи сиц.

сја́вити, сја̑вӣм свр. *стерати стоку у неко ниже место; јавећи сакупити стоку:* ~ овце (са планине); ~ овце на солило.

сјављи́вати, сја̏вљујēм *несвр. према сјавити.*

сја̏гњ(ен)а прид. (ж. род) *која носи у себи јагње, бременита јагњетом (о овци).*

сја̏гњити се, -ӣ се свр. *постати сјагња (о овци).*

сја̑ј м (инстр. -ем) **1.** *јака светлост која сија или се одбија од чега:* ~ сунца, ~ ватре, ~ стакла на сунцу. **2. а.** *блистање, севање (очију).* **б.** *израз славља, тријумфа, задовољства:* ~ победе, ~ радости. **3. а.** *раскош, богатство.* **б.** *висок домет, изузетне одлике:* ~ талента.

сја̑јан и **сја́јан,** -јна, -о **1. а.** *који сија, који одаје јаку светлост, блештав:* ~ Сунце, ~ звезда. **б.** *који је пун светлости, сјаја, светао:* ~ јутро. **в.** *који одбија светлост, даје одблесак, који се одсијава:* ~ метал, ~ кристал. **г.** *који (се) сија, блиста изражавајући какво унутрашње стање (о очима, погледу).* **2.** (сја̑јан) фиг. *који се истиче каквоћом (ванредним вредностима, лепотом и др.), ванредан, изврстан:* ~ успех, ~ писац, ~ потез, ~ појава, ~ будућност.

сја̀јан, -а, -о *у дем. и хип. значењу: сјајан:* ~ плаветнило.

сја́јити (се), -ӣм (се) несвр. [гл. им. сја́јēње с] *сијати (се), светлети (се).*

сја̏јкаст, -а, -о *који има нијансу сјаја, који помало сија, одсијава:* ~ предмет.

сја̏јкати (се), -ām (се) несвр. *помало сјати, одсијавати (се), бласкати.* – На руци (се) сјајка танак прстен.

сја̑јнӣк м *минерал јаког металног сјаја.*

сја̑јно прил. *на сјајан начин, изврсно;* уп. сјајан (2): ~ обавити посао.

сјајно̀ок, -а, -о *који је сјајних очију:* ~ жена.

сја́јнōст, -ости ж *особина онога што је сјајно; сјај:* ~ Сунца, ~ двора.

сја́јнути, сја̑јнēм свр. *блеснути, севнути.*

сјају̀цкати се, -ām се несвр. *дем. према сјајити се.*

сја̏ктав, -а, -о *који одаје одблесак, светлуцав:* сјактаве чизме.

сја̀ктати (се), -тӣм (се) несвр. *в. сјактити (се).*

сја̀ктити (се), -ӣм (се) несвр. *сијати, сјајити (се), (обично јаким, упадљивим сјајем), блештати.* – Жеравица (се) сјакти.

сјара́нити се, сја̀рāнӣм се свр. *постати јаран с неким, спријатељити се.*

сја́рити, сја̑рӣм свр. *в. сјарнути.*

сја̏рнути, -нēм свр. *подстаћи, подјарити (ватру).*

сја̏ти (се), сја̑м (се) несвр. [гл. им. сја́ње с] *в. сијати (се).*

сја̏тити се, -ӣм се свр. **а.** *скупити се у јато, рој, чопор и сл. (о стоци, пчелама, птицама, инсектима и др.).* **б.** *навалити на некога заједно, у великом броју (као јато).* – Сви се сјатише на придошлицу.

сјаћи́вати се, сја̏ћујēм се *несвр. према сјатити се.*

сја̏хати, -шēм свр. **1.** *сићи с коња или друге јахаће животиње (ређе с бицикла или другог превозног средства на коме се седи опкорачивши га).* **2.** *сићи, спустити се јашући на неко ниже место:* ~ низ брдо, ~ у долину. **3.** фиг. *престати досађивати некоме, престати узнемиравати, гњавити некога.* – Молим те престани, сјаши већ једном!

сјахи́вати, сја̏хујēм *несвр. према сјахати.*

сједи̏нитељ м *онај који некога или нешто сједињује или је сјединио:* ~ Италијана.

сједи́нити, сјѐдӣнӣм свр. **1.** *спојити једно с другим, саставити у једну целину, ујединити.* **2.** хем. *хемијски спојити два елемента у хемијско једињење.* ■ **~ се. 1.** *спојити се једно с другим, претворити се у једну целину, ујединити се.* **2.** *образовати хемијско једињење хемијски се спојивши.*

сједињавати (се), -ѝњāвāм (се) *несвр. према сјединити (се).*

сјѐдӣњенōст, -ости ж *стање онога што је сједињено.*

сједиње́ње с *настанак неке целине од посебних јединица, делова; успостава тесне везе, зближење.*

сједињи́вати (се), -ѝњујēм (се) *несвр. према сјединити (се).*

сје́жити се, сјѐжӣм се свр. *осетити језу, трнце (од хладноће, страха, јаког узбуђења и сл.), најежити се.*

сје́здити и **сјѐздити,** -ӣм свр. *сићи, спустити се јездећи;* уп. јездити.

сјезѐрати се, -ām се и **сјезѐрити се,** сјѐзерӣм се свр. *скупити се, накупити се, сабрати се.* – На тргу се сјезерила маса. фиг. Туга се сјезерала и утишала.

сјѐра ж јек. *нечистоћа у неопраној вуни; вода у којој се вуна први пут прала.*

сјѐруша ж јек. бот. *вишегодишња, ређе двогодишња биљка* Stachys germanica *из ф.* Labiatae, *расте на неповољним теренима (по шикарама, око путева, на камењарима).*

сјесѐнити се, сјѐсенӣ се свр. *настати, наступити (о јесени као годишњем добу).*

сјогу́нити се, сјо̏гӯнӣм се свр. *остати непопустљив, узјогунити се.*

сјури́вати (се), сју̏рујēм (се) *несвр. према сјурити (се).*

сју́рити, сју̑рӣм свр. **1.** (некога, нешто) **а.** *великом брзином отерати с нечега, низ нешто, стерати, сагнати; сатерати, притерати:* ~ овце низ брдо; ~ некога у ћошак. **б.** *великом брзином спустити:* ~ кола низ страну. **2.** *в. сјурити се (1).* **3.** *забити, зарити, забости:* ~ нож у срце. ■ **~ се а.** *великом брзином сићи, стрчати; скупити се у великој журби:* ~ се низ брдо; ~ се на место удеса. **б.** *текући нагло продрети, слити се.* – Крв се сјури у лице. Потоци се сјуре у реку.

сјутр- *в. сутр-.*

ска̏да̄рка ж **1.** ист. *врста пушке какву су правили скадарски мајстори.* **2.** агр. *врста лозе црног грожђа и вина.*

ска̀за̄љка ж (дат. -љци; ген. мн. -кӣ) *игла, језичак чији је један крај утврђен, која показује резултат мерења на разним справама за мерење разних величина, казаљка.*

ска̑ј, ска̏ја м (мн. ø) *врста вештачке коже која служи као материјал у производњи намештаја, ташни и др.*

ска̀кавац и **ска̏кавац,** -āвца ж (инстр. -āвцем) зоол. **1. а.** *инсект са сразмерно снажним стражњим ногама којима изводи карактеристичан скок.* **б.** *у мн.: општи назив за породицу таквих инсеката* Acridüdae. **2.** жарг. *врста ножа с опругом за извлачење сечива из корица.*

ска̀кавица и **ска̏кавица** ж зоол. **а.** *морска риба (има је и у слатким водама) која често скаче изнад водене површине.* **б.** *крупна риба* Salmo salar *из пор. пастрмки, лосос.*

ска́калӣште и **ска̀калӣште** с спорт. *место за спортско скакање.*

ска́кало и **ска̀кало** с *прелаз на води (с камена на камен).*

скакао̀ница и **ска̀каоница** ж спорт. *нарочито уређено место за извођење смучарских скокова:* олимпијска ~.

ска́кати, ска̂чēм *несвр. према скочити.*

ска̀ка̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **1. а.** *онај који добро, вешто скаче.* **б.** *коњ с израженим тркачким особинама.* **2.** спорт. *онај који се такмичи у скоковима.* **3.** *у шаху фигура у облику коњске главе, коњ.*

скака̀чица ж *женска особа скакач;* уп. скакач (1а и 2).

ска̀ка̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на скакаче:* скакачке способности.

скаку̀тав, -а, -о **а.** *који ходајући поскакује, прави брзе, ситне кораке; који се изводи таквим корацима:* ~ човек; ~ ход. **б.** фиг. *немиран, несталан;* ~ особа. **в.** фиг. *неравномеран, неуједначен:* ~ стих.

скаку̀таво̄ст, -ости ж *особина онога који је скакутав, онога што је скакутаво.*

скаку̀тати, ска̀кућēм (-а̄м) (пр. сад. ска̀кућӯћи (скаку̀тајӯћи)) несвр. **а.** *с времена на време правити мале скокове, поскакивати; ходати, ићи поскакујући.* **б.** *нагло мењати предмет разговора, начин или предмет рада и сл.; избегавати изјашњавање, околишити.*

ска́ла ж лат. **1.** *бројчаник на разним справама са поделом и знаковима за мерења одређених величина:* ~ термометра. **2.** муз. *музички тонови поређани по висини, музичка лествица.* **3.** *уопште низ величина, вредности, појава и сл. које се постепено смењују:* ~ боја.

ска́лити се, ска̂лӣм се свр. фиг. *очврснути, прекалити се, очеличити се.*

ска̏лп м (мн. -ови) лат. *огуљена кожа с косом с главе непријатеља као ратни трофеј.*

ска̏лпел м лат. *омањи нож који се употребљава у хирургији и анатомском сецирању; вајарски нож за моделирање; нож који се користи у друге сврхе (нпр. за сечење хартије).*

скалпи́рати, ска̀лпӣра̄м свр. *скинути скалп с чије главе.*

ска̀лупити, -ӣм (трп. ска̀лупљен) свр. **а.** *пресавијајући сложити (обично тканину):* ~ ћебе, ~ кошуљу, ~ платно. **б.** *саставити, склопити:* ~ сто.

ска̀лупљено̄ст, -ости ж *стање онога што је скалупљено.*

скалупљи́вати, -ӯпљујēм *несвр. према скалупити.*

ска̏менити, -ӣм (трп. ска̏мењен) свр. фиг. *изазвати код некога укоченост, довести некога у стање непокретности, обамрлости, окаменити.* – Та вест ју је скаменила. ■ **~ се 1.** *постати као камен, очврснути попут камена, претворити се у камен.* – Наслаге песка су се скамениле. **2.** фиг. *постати непокретан, укочити се, обамрети (услед јаког узбуђења, страха и сл.), окаменити се.* – Јадни човек се скаменио од страха.

ска̏мењено прил. *без покрета, укочено.* – Стаде скамењено зурити око себе.

ска̏мењено̄ст, -ости ж *стање, особина онога који је скамењен, онога што је скамењено.*

ска̀мија ж грч. *школска клупа; клупа уопште.*

ска̀мијица ж *дем. од скамија.*

скамѝкати, ска̀мӣчēм несвр. *цвилети, сквичати.*

ска̀нда̄л, -а́ла м итал. *неприличан, недоличан догађај.*

сканда̀лизовати, -зујēм (скандализѝрати, -ѝзӣра̄м) свр. и несвр. *изаз(и)вати код некога утисак скандала, саблазнити, саблажњавати:* ~ јавност, ~ гледалиште. ■ **~ се** *схватити, схватати нешто као скандал, примити, примати нешто са гнушањем.*

ска̏ндало̄зан, -зна, -о **1.** *који представља скандал, бруку, саблажњив:* ~ понашање. **2.** *који се односи на скандале:* ~ хроника.

ска̏ндало̄зно прил. *на скандалозан начин, срамотно:* ~ се понети.

скандало́зно̄ст, -ости ж *стање, особина онога што је скандалозно; скандал.*

сканди́рати, ска̀ндӣра̄м несвр. лат. **1.** књиж. *читати стихове истичући метричке стопе и ритам.* **2.** *изговарати или извикивати у одређеном ритму, реч по реч, слог по слог (у хорском рецитовању, на стадиону и сл.); уопште изговарати одвојено, с прекидима.* – Публика је дуго скандирала: пла-ви! пла-ви!

ска́нити, ска̂нӣм свр. *доћи до накане, наканити, наумити, решити.* – Сканио је ићи у добровољце. ■ **~ се** *наканити се, решити се, одлучити се (након колебања, размишљања).* – Сканимо се и уђемо.

ска̀нљив, -а, -о *који се скањује, неодлучан, колебљив.*

скање́рало с (м) (мн. с) пеј. *онај који се скањера, онај који оклева.*

скање́рати се, ска̀ње̄ра̄м се несвр. *отезати с одлуком, колебати се, накањивати се, оклевати.*

ска̀њив, -а, -о *в. сканљив.*

скањи́вати (се), ска̀њујēм (се) *несвр. према сканити (се).*

скапа́вати, ска̀па̄ва̄м *несвр. према скапати.*

ска̏пати и **ска̀пати,** -па̄м свр. *страдати, изгубити живот, умрети одн. угинути од глади, жеђи, зиме и сл.:* ~ у снегу.

скапи́рати, ска̀пӣра̄м свр. разг. *схватити, разумети.*

скарад- *в. скаред-.*

ска́рати, ска̂ра̄м свр. *искарати, изгрдити, испсовати.*

ска̏редан, -дна, -о *непристојан, ружан (о речима, изражавању):* ~ израз.

ска̏редно прил. *на скаредан начин:* ~ се изражавати.

ска̏редно̄ст, -ости ж *особина онога што је скаредно:* ~ речи.

ска̏сати, -а̄м свр. *касом, касајући сићи, спустити се:* ~ низ брдо.

ска̂ска ж (ген. мн. -кӣ) *врста народне приповетке (каткад са елементима натприродним и фантастичним).*

ска̏стити, -ӣм свр. тур. *наумити, намерити, одлучити:* ~ бежати.

скатоло̀гија ж грч. *вулгарно изражавање.*

скато̀лошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на скатологију:* ~ песмица.

ска̏ут м енгл. *припадник омладинске организације љубитеља природе, извиђач.*

скаутѝзам, -зма м *скаутски покрет, скаутска активност.*

ска̏уткиња ж *женска особа скаут.*

ска̏утскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на скауте:* ~ друштво.

ска̏утски прил. *на скаутски начин, као скаут:* ~ волети природу.

скафа̀ндар, -дра и **скафа̀ндер,** -а м грч. *врста заштитне одеће (омогућава дисање изван човекове нормалне средине, под водом нпр.); уопште врста одеће која кројем подсећа на такву заштитну одећу:* ронилачки ~, космонаутски ~.

ска̏чити, -ӣм свр. *скинути оно што је било окачено:* ~ пушку са клина.

ска̏шити, -ӣм свр. *претворити у кашу, искашити, иситнити, издробити:* ~ воће. ■ **~ се** *претворити се у кашу, издробити се.* – Пилав им се искашио.

скв̏асити, -ӣм (трп. скв̏ашен) свр. *учинити влажним, мокрим (потапајући у неку течност, поливајући и сл.), поквасити:* ~ кошуљу. ■ **~ се** *поквасити се, исквасити се, смокрити се.*

скв̏ачити, -ӣм свр. **1.** *захватити, дохватити кваком, куком.* **2.** *домоћи се нечега, приграбити, присвојити; домоћи се негог места, стићи, приспети негде:* ~ стан; ~ луку.

сквêр и **сквȅр** м (мн. скве́рови и сквȅрови) енгл. *мањи јавни парк (најчешће на неком тргу).*

сквѐрић, -а и **сквѐрӣћ,** -и́ћа м *дем. од сквер.*

сквӣка ж *сквичање, скика.*

скви́кнути, сквӣкнēм *свр. према сквичати.*

скви́чати, -чӣм несвр. оном. *оглашавати се сквиком, скиком, скичати (најчешће о свињама).*

скврчити, -ӣм (трп. скврчен) свр. *згрчити, згрбити (прст, канџу, леђа, тело).* ■ ~ **се а.** *згрчити се, згрбити се; скупити се:* ~ се у леђима; ~ се у клупче. **б.** *наборати се, смежурати се.* – Дињa се беше скврчила.

скȅла ж тур. **1.** брод. *сплав или нарочито подешена лађа која се креће дуж јаког ужета или помоћу мотора; место на реци (или мореузу) где се врши такав превоз, где саобраћа такво превозно средство.* **2.** (обично у мн.) грађ. *помоћна конструкција која се привремено подиже при грађењу или рушењу објекта.*

скȅлāр, -а и **скѐлāр,** -а́ра м *онај који врши превоз скелом;* уп. скелеџија.

скȅларина и **скела̀рина** ж *накнада за превоз скелом.*

скȅлет и **скȅлēт** м грч. **1. а.** *коштани систем кичмењака (човека или животиње), костур.* **б.** фиг. *јако мршава особа.* **2.** фиг. *оно што чини основне, полазне елементе нечега; основица, нацрт, схема:* ~ драме; ~ плана. **3.** *чврсти делови, обично дрвени или метални, који чине основну конструкцију нечега:* ~ моста.

скȅлетнӣ и **скȅлēтнӣ,** -ā, -ō *који се односи на скелет:* ~ систем, ~ конструкција.

скȅлеџија м (мн. ж) *в. скелар.*

скȅлеџӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на скелеџије:* ~ посао.

скȅнер м енгл. *технички уређај за скенирање.* **1.** *у рачунарству: периферни оптички уређај који омогућава да се цртеж, фотографија или штампани, одн. рукописни текст претворе у кôд који одговарајући компјутерски програми могу да обраде, прикажу на екрану или одштампају.* **2.** *у медицини: рендгенолошки апарат у облику велике кутије са кружним отвором или краћим тунелом у центру кроз који се креће покретни испитни сто и за то време излаже дејству рендген зрачења.*

скени́рати, скѐнӣрāм свр. и несвр. **1.** *снимити, снимати скенером;* уп. скенер (1). **2.** *испитати, испитивати скенером, дијагностицирати уз помоћ скенера;* уп. скенер (2).

скȅпса ж грч. *неповерљив однос према чему, сумња, неповерење:* изразити скепсу.

скȅптар, -тра грч. *в. скиптар.*

скȅптик м **1.** *онај који је скептичан, који показује скепсу, неповерење према нечему.* **2.** *в. скептичар (1).*

скептици̏зам, -зма м грч. **1.** *скепса, сумња, неповерење.* **2.** *философски правац који изражава сумњу у могућност сазнања објективне истине и стварности.*

скȅптичан, -чна, -о *испуњен сумњом, неповерењем, склон скепси; у којем се огледа скепса:* ~ човек; ~ питање.

скȅптичāр м **1.** *присталица, следбеник скептицизма.* **2.** *в. скептик (1).*

скȅптичāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на скептичаре:* ~ схватање.

скȅптичкӣ, -ā, -ō *који се односи на скептике; скептичан:* ~ став, ~ мисао, ~ напомена.

скȅптички и **скȅптично** прил. *на скептичан начин, са скепсом, сумњом, неповерљиво:* ~ говорити о нечему, ~ се односити према нечему.

скȅптичнōст, -ости ж *особина, стање онога што је скептично.*

скȅрлет м тур. *скупоцена тканина љубичастоцрвене боје, гримиз.*

скȅрлēтан, -тна, -о **а.** *који је израђен од скерлета:* ~ хаљина. **б.** *који је боје скерлета:* ~ цвет.

скȅрцо м (мн. с) итал. *музичко дело у живахном темпу, у прорелном ритму.*

скȅрцōзан, -зна, -о *својствен скерцу:* ~ мотив.

скȅрцōзно прил. *као у скерцу, живахно, полетно.*

скерцо́знōст, -ости ж *особина онога што је скерцозно.*

скȅч, -а и **скѐча** м (мн. скȅчеви и скѐчеви) енгл. поз. *кратко драмско дело (најчешће у једном чину), са много комичних ситуација.*

ски́дати (се), скӣдāм (се) *несвр. према скинути (се).*

скӣја ж (обично у мн.) *дугачка и уска даска нарочите израде (по једна за сваку ногу), врха повијеног нагоре, за ходање и клизање по снегу, смучка.*

скӣјāње с **1.** *гл. им. од скијати (се).* **2.** *скуп зимских спортских дисциплина на снегу где се такмичари крећу на скијама, у које спадају трчање, слалом, велеслалом, спуст и др., смучање.*

скӣјати (се), -āм (се) несвр. **а.** *клизати се, кретати се на скијама, смучати се.* **б.** *кретати се на (широким) скијама по површини воде (мора, језера, реке) уз помоћ моторног чамца који вуче ужетом онога који је на скијама.*

скӣјāш, -а́ша м **а.** *онај који се скија.* **б.** *спортиста који се бави скијањем, смучар.*

скија̀шица ж *женска особа скијаш.*

скӣјāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на скијаше и скијање:* ~ спорт, ~ скок.

скија́штво с *спорт скијања.*

скӣјеринг м нор. *вожња на скијама с коњском запрегом или с моторном вучом.*

скију́кати, скѝјӯчēм и **скију̀кати,** скѝјучēм несвр. *в. скичати.*

скӣк м *скика (обично краткотрајна или у једном даху).*

скӣка ж *продоран, висок глас (гласови) каквим се оглашавају свиње (пси и неке др. животиње) (нпр. у реаговању на бол).*

ски́кнути, скӣкнēм свр. **1.** *свр. према скичати.* **2.** фиг. *изгубити живот, погинути, умрети; бити уништен, пропасти.*

скили̏кати, скѝличēм и **скили́кати,** скѝлӣчēм несвр. *в. скичати.*

скӣнија ж грч. *посвећено место, светилиште.*

скӣнути, -нēм (аор. скӣнух и скӣдох) свр. **1. а.** *довести са вишег на нижи положај, спустити са неког издигнутог места на ниже место; уклонити с нечега (обично оно што је окачено, натакнуто и сл.):* ~ маче с дрвета, ~ књигу с полице, ~ торбу с клина. **б.** *уклонити с кога или чега оно што је око или преко њега, што га прекрива, обухвата, што служи као заштита (од хладноће нпр.) и сл.:* ~ кору с дрвета, ~ боју с намештаја, ~ шминку, ~ омот, ~ одећу, ~ покривач. **в.** *уопште уклонити с кога или чега оно што је на њему, одн. на његовој површини:* ~ мрљу, ~ израслину. **2.** *скинути род, убрати:* ~ летину. **3.** *искрцати, одн. истоварити с превозног средства:* ~ некога с воза. **4. а.** *учинити да неко оде с неког положаја, да напусти неко место, неку функцију, дужност и др.:* ~ владајућу гарнитуру, ~ истражитеља (с неког случаја). **б.** *оборити метком, устрелити; погодити:* ~ зеца; ~ мету. **5.** *прекинути важење неког ограничења (санкције):* ~ забрану, ~ казну. **6.** *узети, преузети са узорка, снимити, копирати.* – Кућа је изграђена по узору на старе грађевине, све је било мајсторски скинуто. **7.** *лишити одеће, свући:* ~ дете. ■ ~ **се 1.** *уклонити одећу или део одеће са себе, свући се.* **2.** *сићи с вишег на нижи положај, спустити се са вишег на ниже место; сићи с коња, сјахати:* ~ низ лестве, ~ с коња. • ~ **се с дроге** жарг. *престати узимати дрогу, престати бити наркоман.*

скӣптар, -тра м грч. *нарочито израђена и украшена палица као симбол владарског или каквог другог достојанства, жезло.*

скӣселити, -ӣм свр. *учинити киселим:* ~ млеко; фиг. ~ лице. ■ ~ **се** *постати кисео, укиселити се.* фиг. *постати зловољан, нерасположен.*

скӣталац, -аоца м *онај који скита, скитница, луталица.*

ски́талачкӣ, -ā, -ō *који се односи на скитаоце, скитнички:* ~ живот.

ски́талица ж (м) (мн. ж) и **ски́тало** с (м) (мн. с) *в. скитница.*

скѝтара ж пеј. *скитница.*

скитàрати (се), -āм (се) несвр. *в. скитати (се).*

ски́тати (се), скѝтāм (скѝħем) (се) несвр. *живети као скитница, без одређеног занимања и сталног боравишта; ходати без циља, шврљати, базати.*

скѝтāч, -áча м *онај који скита, хода унаоколо, база.*

скитàчина ж експр. *в. скитња.*

скитàчица ж *онај која скита, која је склона скитњи, скитница.*

скѝтāчкӣ, -ā, -ō *в. скитнички.*

скѝтити, -ӣм свр. *везати у киту, у букет (слажући струк по струк цвећа).*

ски́тница ж (м) (мн. ж) *особа која скита, која се потуца, луталица; пробисвет, пропалица.*

ски́тничити, -ӣм несвр. [гл. им. ски́тничēње с] *живети као скитница, скитати.*

ски́тничкӣ, -ā, -ō *који се односи на скитнице, својствен скитницама:* ~ живот.

ски́тнички прил. *на скитнички начин, као скитница:* ~ живети.

ски́тња ж *скитнички живот; лутање, базање; неприличан провод.*

скӣф м енгл. *лаган, узак чамац за једнога веслача.*

скѝца ж итал. **а.** *графички приказ, цртеж, лик нечега (обично упрошћен, изведен само у главним линијама):* ~ града. **б.** *претходни технички нацрт графички изведен:* ~ за споменик. **в.** *уопште претходни нацрт или упрошћени оглед нечега:* ~ дела.

скици́рати, скѝцирāм свр. и несвр. *(на)правити скицу нечега, приказ(ив)ати у општим, главним цртама:* ~ план.

ски́чати, -чӣм несвр. оном. *оглашавати се скиком (о псу, свињи, ређе о другим животињама).*

склȁд и **склȃд** м **1. а.** *правилна распоређеност, равномеран распоред делова неке целине:* ~ црта лица. **б.** *одговарајући однос, сразмера; сагласност, подударност:* ~ напора и резултата; ~ садржине и облика. **2.** *сложност, слога, једнодушност:* братски ~. **3.** *мелодичност, милозвучност (звукова); добро слагање, усклађеност (боја, нијанси).* **4.** *наслага, слој:* складови каменог угља. **5.** *међе од неузоране земље између двеју њива.*

скла̀дан, -дна, -о **1. а.** *који се односи на склад, правилно распоређен, пропорционално грађен, добро састављен.* – Све је било складно и привлачно. **б.** *леп, наочит, стасит:* ~ момак, ~ тело. **2. а.** *који изражава склад, уједначен, хармоничан:* складни покрети. **б.** *пристојан, уљудан:* ~ држање. **3.** *који се слаже с неким или нечим, сложан:* складна браћа. **4.** *милозвучан, мелодичан:* складни звуци.

скла̀датељ м *в. композитор (1).*

скла́дити, склâдāм и **скла̀дати,** -āм несвр. **1.** *доводити у склад, усклађивати.* **2.** *в. компоновати (1).*

скла̀дба ж рег. *музичко дело, композиција.*

склȁдӣшнӣ, -ā, -ō *који се односи на складиште:* ~ простор.

складишнѝна ж *накнада за смештај робе у складишту.*

склȁдӣшница ж *писмени документ о смештеној роби у складишту (о врсти робе, количини и др.).*

склȁдӣште с *место, зграда за смештај робе, стовариште, спремиште, магацин.*

скла̀диштити, -ӣм несвр. [гл. им. скла̀диштēње с] *смештати у складиште:* ~ робу.

склȁдно прил. *на складан начин:* ~ грађен.

склȁднōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога који је складан, онога што је складно.*

скла̀њати (се), -āм (се) *несвр. према склонити (се).*

скла́пати (се), склâпāм (се) *несвр. према склопити (се).*

склѐпати, -āм и **скле́пати,** склêпāм свр. *начинити на брзину, лоше, како било:* ~ дашчару.

склѐптати, -āм и склѐпħем свр. *навалити на некога, притиснути са свих страна, на све начине; салетети, спопасти, заокупити (речима, питањима, молбама).* ■ ~ **се** *скупити се, стрчати се око кога.* – Сви се склепташе око младе.

склерѐнхим м грч. бот. *механичко ткиво биљака (тврде ћелије и влакна) које даје чврстину појединим деловима биљке* sclerencchyma.

склеро́за ж мед. *нагомилавање кречних соли у ткивима,* calcificatio; *обољење изазвано овим нагомилавањем.* • **мултипла** ~ *болест настала као последица многобројних огњишта склерозе у мозгу и кичменој мождини,* Sclerosis multiplex.

склерòтик м *онај који је оболео од склерозе.*

склерòтичан, -чна, -о *оболео од склерозе:* ~ болесник.

склерòтичāр м *в. склеротик.*

склерòтичāрка ж *она која је оболела од склерозе.*

склѐрōција ж (склѐрōцӣј, -ија м) *тврдо плодиште неких гљива које се састоји од чврстих влакана и мембрана.*

склѐсати и **склȅсати,** склȅшēм свр. *клешући начинити:* ~ споменик.

скле́штити, склêштӣм јек. **склијѐштити,** склѝјештӣм свр. *притиснути, стегнути као клештима.*

склѝзак, -ѝска, -о *в. клизав:* ~ плочник.

скли́зити, -ӣм свр. *спустити се клизећи, склизнути.*

склѝзнути, -нēм и **скли́знути,** склӣзнēм свр. **1.** *спасти, спустити се с нечега, низ нешто клизећи; нагло, брзо сићи, спустити се низ нешто:* ~ с пласта, ~ низ пласт; ~ низ мердевине. **2.** *брзо прећи преко нечега, управити се на (у) нешто на тренутак (о погледу).* **3.** фиг. *неопажено прећи из једне средине у другу, из једног стања у друго.* – Неке сцене су склизнуле у патетику. ■ ~ **се** *пасти оклизнувши се; оклизнути се.*

склизну́ће с *спуштање, пад.*

склѝскōст, -ости ж *особина, стање онога што је клиско, клизавост.*

склȍн, -а, -о **1. а.** *који нагиње, који има склоност према чему; који има смисао, дар за нешто:* ~ мистицизму; ~ науци. **б.** *вољан, спреман, готов на што:* ~ праштању. **2.** *пријатељски расположен према некоме, наклоњен некоме:* ~ родбини.

склȍнит, -а, -о **1. а.** *који је по страни, заклоњен, забит:* ~ долина. **б.** *који пружа добро склониште:* ~ место.

склòнити, склȍнӣм (трп. склȍњен) свр. **1.** *маћи, одстранити, уклонити:* ~ противника. **2. а.** *сместити на сигурно, заклоњено место; ставити на одређено место, спремити:* ~ нејач од опасности; ~ кромпир у трап. **б.** *сакрити, прикрити; заклонити:* ~ новац; ~ лице. **3.** *скренути (очи, поглед).* ■ ~ **се 1.** *померити се, помаћи се с неког места:* ~ се с улице. **2. а.** *отићи на неко сигурно место, на неко место које пружа заклон, сигурност:* ~ се од кише, ~ се од опасности. **б.** *сакрити се, прикрити се:* ~ се од потере. • **боже (ти) склони** *боже сачувај (од зла).* ~ **главу** *наћи уточиште.*

склȍнитōст, -ости ж *стање онога који је склонит, онога што је склонито.*

склȍнӣште с **1.** *место где се може склонити, заштитити од опасности, непогоде, непријатељског напада и сл., заклон.* **2.** *тајно место, скровиште.* **3.** *социјална установа за збрињавање и прихватање немоћних (болесних, напуштених, незапослених и сл.) лица.*

склȍнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1. а.** *смисао, дар (за уметност, науку и сл.).* **б.** *нагон, инстинкт:* порочне склоности. **2.**

расположење, воља, спремност за нешто: показати ~ за мир. **3.** *наклоност према некоме; симпатија, љубав:* ~ према колеги.

склỏњеност, -ости ж *стање онога који је склоњен, онога што је склоњено.*

скло̏п, склỏпа м (мн. склỏпови) **1. а.** *међусобни распоред, укупност делова који чине једну целину; структура:* ~ проблема, ~ језика. **б.** *распоред делова каквог уметничког дела, композиција.* **в.** *спој, јединење:* ~ атома. **г.** *састав, спој уопште:* ~ брда.

склỏгив, -а, -о *који се може склопити.*

склỏпити, склȍпӣм (трп. склȍпљен) свр. **1. а.** *саставити у једну целину водећи рачуна о међусобном распореду саставних делова; уопште саставити, спојити:* ~ пушку, ~ витрину; ~ столове. **б.** *саставити, заклопити (нешто што има два покретна дела, две супротне стране); затворити неки предмет одн. његов део или отвор:* ~ очи, крила; ~ књигу, ~ ормар, ~ поклопац бунара. **2. а.** *начинити, закључити (уговор, мир и сл.), углавити, уговорити.* **б.** *створити, смислити:* ~ причу, ~ план. **в.** *основати, створити какву интересну, програмску и сл. заједницу:* ~ друштво за заштиту споменика. **3. а.** *прекрити, притиснути.* – Са свих страна склопила магла. **б.** *почети се интензивно испољавати, нагло наступити, заокупити.* – Пушчана паљба помахнита, митраљези склопише. ■ **~ се 1.** *саставити се у једну целину, затворити се (о ономе што је отворено).* – Фронт се склопи око њих. **2.** *створити се, настати (као резултат каквог спајања, споја).* – Како се склопила материја?

склỏпка ж *справа која служи за спајање и одвајање електричних кругова.*

склỏпљив, -а, -о *склопив.*

склупча́вати (се), -ỳпчāвāм (се) *несвр. према склупчати (се).*

склỳпчати, -āм свр. *савити, умотати у клупко:* ~ предиво, ~ косу. ■ **~ се** *савити се, смотати се као клупко (о човеку и животињи).*

скљо́кати, скљȍкāм свр. *оборити, срушити:* ~ противника. ■ **~ се а.** *срушити се, пасти:* ~ се на земљу. **б.** фиг. *оронути, пропасти:* ~ се под теретом година.

скљỳкати, -āм свр. *утрпати, угурати (обично силом):* ~ ствари у торбу.

скљỳсити се, скљȳсӣм се свр. *срушити се, свалити се, сручити се:* ~ на столицу.

скна̏дити, -ӣм свр. *постепено прибавити, скуцати, скунаторити:* ~ трошак за пут.

скỏбаљ, -а́ља м зоол. *речна риба из. пор. шарана с тврдим, хрскавичавим устима, подуст* Chondrostoma nasus.

скỏвати, скȳјēм (трп. скȍвāн) свр. **1. а.** *кујући начинити, исковати:* ~ нож, ~ плуг. **б.** *начинити, направити, створити уопште:* ~ јединство, ~ реч. **в.** *испланирати, смислити (обично какву обману и сл.):* ~ заверу. **2.** *ставити у окове, оковати:* ~ робијаша.

сковитла́вати (се), -ѝтлāвāм (се) *несвр. према сковитлати (се).*

сковѝтлати, -āм свр. **а.** *ковитлајући, у ковитлацу однети на разне стране, расути.* – Ветар сковитла сено. **б.** *салетети, сколити, заокупити.* – Са свих страна га сковитлаше питањима. ■ **~ се** *(про)пасти негде, некуда вртећи се у ковитлац, скотрљати се:* ~ се у понор.

сковрчи́вати (се), -р̀чујēм (се) *несвр. према сковрчити (се).*

скỏврчити, -ӣм свр. *смотати, савити:* ~ реп. ■ **~ се** *савити се, повити се; скупити се.* – Цвет се сковрчио. Сковрчио се и ставио руку под главу.

скȍзна прид. (ж. род) *која носи јаре у стомаку, бременита јаретом (о кози).*

скȍк м (мн. скỏкови) **1. а.** *брзо премештање тела кроз ваздух с једног места на друго уз одбијање, одбацивање ногама с места на коме се стоји.* **б.** фиг. *прелаз из једног стања у друго без постепених развојних фаза:* ~ у развоју друштва. **в.** фиг. *нагло прелажење с једне теме на другу (у говору или писању и сл.).* – Излагање је било пуно скокова. **2.** *водени пад, слап.* **3.** *нагло увећање (вредности, цена и сл.).* • **где ја оком, она скоком** (или сл.) *каже кад се истиче да је неко послушан, да одмах, без поговора, извршава нечија наређења, испуњава нечије жеље и сл.*

скȍкнути, -нēм свр. **1.** *дем. од скочити; учинити један скок.* **2.** *отићи, поћи, доћи негде, некуд, обично на кратко време:* ~ на пиће.

скокỏвит, -а, -о *који се развија, који се врши у скоковима, без постепених развојних фаза, брз, нагао:* ~ раст цена.

скокỏвито прил. *на скоковит начин, у скоковима, без поступних развојних фаза:* ~ се развијати.

скокỳница ж зоол. *врста рибе* Periophthalmus Koelreuteri *из пор. главоча* (Gobiidae).

сколàстик м *присталица схоластичке филозофије, схоластички филозоф.*

сколàстика ж грч. **а.** *филозофија средњег века која се заснива на логицизму сједињеном с хришћанским учењем.* **б.** ир. *бесплодно умовање, формално знање без везе са животом и праксом.*

сколастицѝзам, -зма м *в. сколастика.*

сколàстичан, -чна, -о *који је својствен сколастици, који има обележје сколастике:* ~ филозофија.

сколàстичāр м *в. сколастик.*

сколàстичкӣ, -ā, -ō *који је у вези са сколастицима и сколастиком:* ~ моралиста.

сколѝјаст м грч. *онај који објашњава какав текст, даје напомене, коментарише текст.*

сколио́за ж грч. мед. *искривљење кичме:* рахитичка ~, паралитичка ~.

скỏлити, скȍлӣм (трп. скȍљен) свр. **1. а.** *опколити, окружити; притиснути са свих страна, свим средствима, притеснити:* ~ непријатеља. **б.** *савладати, схрвати.* – Умор га сколи. **2. а.** *заокупити, спопасти (питањима, захтевима и сл.).* **б.** *захватити, обузети.* – Сколи је незнани страх. ■ **~ се** *скупити се, сабрати се (обично око некога или нечега).* – Сви се укућани сколише око њега.

сколỳтати се, -āм се свр. *савити се у клупко, склупчати се.*

скоља́вати, скỏљāвāм *несвр. према сколити.*

скỏмбиновати, -нујēм (скомбини́рати, -ѝнӣрāм) свр. *узимајући у обзир све елементе смислити, испланирати, искомбиновати.* – Добро си то скомбиновао.

скỏмпликовати, -кујēм свр. *учинити компликованим, замрсити, искомпликовати:* ~ живот.

скỏмрачан и **скȍмрāчан,** -чна, -о **а.** *који скомрачи, који тешко даје новац, који тврдичи, шкрт:* ~ послодавац. **б.** *оскудан, сиромашан:* ~ живот, ~ исхрана.

скỏмрачити, -ӣм и **скомра́чити,** скỏмрāчӣм несвр. [гл. им. -чēње с] **а.** *бити шкртац, тврдичити, цицијашити.* – Целог века је скомрачио, а умро је као сиромах. **б.** *бити сиромашан, оскудевати.* – У свему су скомрачили, пука сиротиња.

скỏмрачно и **скȍмрāчно** прил. *шкрто, штедљиво; оскудно:* ~ живети, ~ се хранити.

скỏмрија ж зоол. *морска риба из пор. слеђева* Alosa vulgaris.

сконд̏рљати се, -āм се свр. *скотрљати се:* ~ низ брдо.

скȏнто м (ретко у мн. с) итал. трг. *у проценту изражен попуст цене роби који обично у промету на велико продавац даје купцу.* • **каса ~** *попуст при плаћању пре уобичајеног рока.* **робни ~** *попуст при преузимању већих количина робе.*

сконтра́ција ж итал. *поређење салда благајничког дневника са стањем готовине у благајни.*

сконтри́рати, скỏнтрӣрāм свр. и несвр. *обавити, обављати сконтрацију.*

сконцѐнтрисати (се), -ишēм (се) (сконцентри́рати (се), -ѐнтрӣрāм (се)) свр. *в. концентрисати (се).*

сконча́вати, скòнчāвāм *несвр. према скончати.*

сконча́ње с *крај, свршетак; смрт.*

скòнчати, -āм свр. **1.** *учинити нечему крај, довести крају, довршити, окончати:* ~ послове. **2.** *умрети.*

скòпати, -āм свр. *шчепати, зграбити, докопати:* ~ некога за ревере. фиг. *почети грдити, критиковати, спопасти некога.* ▪ **~ се** *зграбити један другог, шчепати се; потући се, побити се.*

скòпнети jeк. **скòпњети,** -пнӣм свр. непрел. *топећи се нестати, растопити се, окопнети (о снегу и леду).* фиг. *телесно ослабити, изгубити снагу, свежину.*

скопча́вати (се), скòпчāвāм (се) *несвр. према скопчати (се).*

скòпчати, -āм свр. прел. *спојити копчама, дугметима и сл. (обично два дела одеће, обуће), закопчати:* ~ капут. ▪ **~ се** *закопчати на себи (одећу):* ~ се до грла.

скôр м енгл. спорт. *постигнути резултат на неком такмичењу.*

скора́чити, скòрāчӣм свр. *учинити корак, коракнути (обично при силажењу):* ~ са бицикла.

скòрашњӣ, -ā, -ē **1.** *који се скоро догодио, недавни.* – Скорашњи догађаји су потврдили такве прогнозе. **2.** *који ће се ускоро догодити.* – Скорашњи избори могу донети промену власти.

скòрашњица ж **1.** *блиска прошлост.* **2.** *блиска будућност.*

скòрбут и **скȍрбӯт** м лат. мед. *врста авитаминозе проузрокована недостатком Це-витамина у организму.*

скòрети се jeк. **скòрјети се,** -рӣм се свр. *добити кору, покорицу; стврднути се попут коре.*

скòрӣ и **скȍрӣ,** -ā, -ō *в. скорашњи.*

скòрити[1], -ӣм несвр. арх. **а.** *пожуривати, ускоравати:* ~ сапутнике. **б.** *журити се, хитати.*

скòрити[2], -ӣм свр. *учинити да нешто добије кору, да се окори, да отврдне.* – Мраз је био скорио крв и земљу.

скòро прил. **1. а.** *у блиској прошлости, недавно.* – Скоро смо стигли. **б.** *у блиској будућности, ускоро.* – И ми скоро крећемо. **2.** *безмало, готово.* – Експедиција је ту провела скоро годину дана.

скȍројевић м пеј. *онај који се одскора обогатио или доспео на виши друштвени положај; онај који опонаша стил друштвеног слоја у који је доспео а којем не припада.*

скȍројевићка ж пеј. *женска особа скоројевић.*

скȍројевићкӣ, -ā, -ō *који се односи на скоројевиће, који је својствен скоројевићима:* ~ стил.

скȍројевићство с *особина, стање скоројевића.*

скорòтеча м (мн. ж) арх. *онај који преноси вести, гласник, курир.*

скòрпија ж грч. зоол. *у мн.: ред зглавкара* Scorpionidae, *сродних пауцима, с доњим вилицама у облику штипаљки и с отровном жаоком (у јд.: такав зглавкар).*

скорпѝōн, -óна м **1.** зоол. *в. скорпија.* **2.** (Скорпион) астр. *једно од дванаест сазвежђа (припада Зодијаку).*

скору́бити се, скòрӯбӣм се свр. *скорити се, отврднути попут коре;* уп. скорупити се.

скȍрӯп м *масна материја која се ухвати на површини невареног или охлађеног преврелог млека;* уп. кајмак. • **скинути ~ с чега** *узето оно што је најбоље, присвојити највреднији део нечега.*

скору̀пати се, -āм се *несвр. према скорупити се.*

скòрупити се, -ӣм се свр. *стврднути се попут коре, скорити се;* уп. скорубити се. – Маслине настрадаше, кожа им се скорупила.

скору́шити се, скòрӯшӣм се свр. *скорити се, скорупити се;* уп. скорубити се.

скòсити, скȍсӣм свр. *косом сасећи, покосити:* ~ отаву.

скостре́шити се, скòстрēшӣм се jeк. **скостријѐшити се,** скòстријешӣм се свр. *нaјежити се, накострешити се (о коси, длаци).*

скȍт м (мн. скòтови) **1.** *четвороножна животиња.* **2.** фиг. *немилосрдна, сурова, подла особа.*

скòтина ж *аугм. и пеј. од скот.*

скȍтна прид. (ж. род) *која носи у себи плод, бременита (о женкама неких животиња).*

скȍтнōст, -ости ж *стање животиње која је скотна.*

скотрља́вати (се), -р̀љāвāм (се) *несвр. према скотрљати (се).*

скотр̀љати, -āм свр. *котрљајући свалити, допремити на неко ниже место:* ~ камен с брда. ▪ **~ се** *котрљајући се доспети на неко ниже место:* ~ се с кревета.

скȍтскӣ, -ā, -ō *својствен скоту, примерен скоту; недостојан, низак, подао:* скотски услови рада; ~ поступак.

скȍтски прил. *попут скота, као скот:* ~ се понашати.

скоту̀рати, -āм свр. **1.** *савити, смотати у котур:* ~ жицу. **2.** *скотрљати:* ~ буре низ степенице. ▪ **~ се 1.** *смотати се у котур.* **2.** *скотрљати се.*

скоту́рити се, скòтӯрӣм се свр. *савити се, смотати се у котур.* – Обукао сам шињел и скотурио се у рову.

скȍчан, -чна, -о *брз, окретан:* ~ невеста. • **скочни зглоб** анат. *зглоб који спаја потколеницу и стопало.*

скоча́њити се, скòчāњӣм се свр. *укочити се, укрутити се (обично од хладноће).*

скòчидѐвōјка jeк. **скòчидјѐвōјка** ж **1.** *вредна, окретна девојка.* **2.** *девојка која без пристанка родитеља одбегне момку.*

скȍчимиш м зоол. *глодар врло дугих стражњих ногу којима се вешто одбацује.*

скȍчити, скȍчӣм свр. **1. а.** *одбацити се нагло, преместити се с једног места на друго, скоком доспети, пребацити се на неко место:* ~ у страну. **б.** *одбацити се увис, попети се у скоку:* ~ на коња. **в.** *бацити се с висине; сићи, спустити се у скоку:* ~ у провалију, ~ с дрвета. **г.** *одбити се, одскочити.* – Лопта му скочи право у наручје. **2. а.** *нагло устати, дићи се:* ~ с места. **б.** *потрчати, појурити:* ~ на место удеса. **в.** *нагло навалити, напасти на некога.* – Сви скочише на њега. **3.** *високо се дићи, одскочити (о Сунцу, Месецу).* **4.** *искочити, избити.* – Испод ува му скочила мицина. **5. а.** *повећати се, попети се (о ценама и сл.).* **б.** *нагло се дићи, букнути (о телесној температури).* • **скочи, па онда реци хоп!** *не хвали се док не извршиш нешто.*

скȍчно прил. *у скоку, скоком.* – Скочно се забаци и шчепа га.

скра̏ја прил. *на просторној граници чега, на ивици; са стране, по страни:* горети ~, стајати ~.

скра́јати, скрâјāм *несвр. према скројити.*

скрâјнӯт и **скра̏јнӯт,** -а, -о **1.** *трп. од скрајнути (се).* **2.** *забачен, забит, усамљен:* ~ село.

скра́јнути, скрâјнēм и **скра̏јнути,** -нēм свр. *повући, одмаћи, склонити у крај, на страну.* – Извуче га из затвора и скрајну. ▪ **~ се** *повући се, склонити се у крај, на страну; склонити се, сакрити се, прикрити се.* – Он се скрајну из масе. Многи се скрајнуше док не прође мобилизација.

скрâјњӣ, -ā, -ē *који се налази на крају, завршетку нечега, крајњи:* ~ тачка, ~ линија, ~ део.

скрајњи́вати (се), -ајњујēм (се) *несвр. према скрајнути (се).*

скра̏ма ж **а.** *танак слој у виду коре који се ухвати, начини над нечим (и покрије га) што је течно, житко, меко (танак лед над снегом или реком нпр.).* **б.** *танка кожица која се ствара на рани кад зарашћује.*

скра̏мица ж *дем. и хип. од скрама.*

скра́сити, скрâсӣм свр. *учинити мирним, смирити на једном месту.* – Све чинимо да га скрасимо. ▪ **~ се** *задржати се, смирити се на једном месту.* – Тешко се скрасити ономе ко навикне лутати.

скра́тити, скра̑ти̑м (трп. скра̑ћен) свр. **а.** *учинити краћим, смањити дужину, трајање, обим нечега:* ~ ногаре столице, ~ одећу, ~ час, ~ пут(овање). **б.** *обележити, означити скраћеницом:* ~ реч, ~ назив за меру. ■ ~ **се** *постати краћи (или кратак), смањити се (у дужини, обиму, количини, трајању).* • ~ **за главу (некога)** *убити.*

скра̀ћати (се), -а̄м (се) свр. *в. окраћати.* – Дан је скраћао.

скраћѐница и **скра̑ћеница** ж *део (обично почетни) једне речи или такви делови више речи, који се у писању или у говору употребљавају уместо пуних облика, кратица.*

скраће́ње с *скраћивање, скраћеност, ограничење:* ~ радног времена.

скраћи́вати (се), -а̀ћује̄м (се) *несвр. према скратити (се).*

скрахи́рати, -а̀хӣра̄м свр. *доживети крах, слом, пропасти; банкротирати.*

скраша́вати (се), -а̀ша̄ва̄м (се) *несвр. према скрасити (се).*

скре́нути, скре̑не̄м (аор. скре́нух и скре̏тох) свр. **1. а.** *упутити се другим правцем од оног којим се дошле ишло:* ~ с пута, ~ лево. **б.** *свратити, свранути:* ~ на кафу код комшинице. **в.** *учинити да неко или нешто крене на другу страну, усмерити у промењеном правцу:* ~ возила, ~ воду. **2.** *окренути, обрнути (главу, поглед и сл.).* • ~ **памећу (с ума)** *полудети.* ~ **пажњу (некоме)** *обратити нечију пажњу на нешто, упозорити.*

скреса́вати, -ѐса̄ва̄м *несвр. према скресати.*

скрѐсати, скре̏ше̄м свр. **1. а.** *подсећи гране, круну дрвета, стабљике живе ограде и сл. (да би се добио облик или висина која се жели); одсећи лиснате гране дрвета за сточну храну.* **б.** *подрезати, подсећи, подшишати (браду, бркове).* **в.** *исећи, искомадати:* ~ печење. **г.** фиг. *свести на мању меру, скратити, смањити:* ~ расходе. **2.** фиг. (често с допуном: у очи, у брк, у лице) *отворено, оштро, без устезања рећи (обично нешто непријатно, нешто што се прећуткује).* **3.** *опалити из ватреног оружја.*

скре́тати, скре̑ће̄м *несвр. према скренути.*

скрѐта̄ч, -а́ча м *онај који скреће, врши скретање.*

скре́тница ж *постројење, уређај који повезује колосеке међусобно и омогућава прелаз (возова, трамваја и сл.) с једног колосека на други.*

скре́тнича̄р м (инстр. -ом и -ем) *радник који рукује скретницом.*

скре́тнича̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на скретничаре:* ~ посао.

скре́тничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на скретнице:* ~ уређај.

скрибома̀нија ж лат.-грч. *претерана воља за писањем.*

скри́валица ж **1.** *оно чиме се што може сакрити, где се може скрити.* – Мрак је једна скривалица. **2.** фиг. *нешто изостављено или нејасно презентирано што тек треба разјаснити.*

скри́валӣште с *место где се нешто или неко скрива.*

скри́вати (се), скри̑ва̄м (се) *несвр. према скрити (се).*

скрѝва̄ч, -а́ча м *онај који скрива или оно што омогућује скривање:* ~ пламена.

скри́вен, -ѐна, -о **1.** *трп. од скрити (се).* **2.** *прикривен, потајан:* скривене намере.

скривеносемѐна̄рка јек. **скривеносјемѐна̄рка** и **скривеносемѐњача** јек. **скривеносјемѐњача** ж бот. *у мн.: биљке којима су семени замеци затворени у плодници* Angiospermae *(у јд.: таква биљка).*

скрѝвено̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је скривен, онога што је скривено.*

скри́вити, скри̑ви̑м свр. **1. а.** *погрешити, згрешити.* – Нисам ништа скривио. **б.** (нешто) *бити крив због нечега, изазвати нешто, бити виновник нечега:* ~ нечију смрт. **2.** *учинити кривим, искривљеним, искривити, закривити што.*

скри́вница ж *место где се може скрити, скровиште.*

скри̏ња ж лат. (вар. шкриња) **1.** *нарочит сандук (с поклопцем и бравом) за чување разних ствари (углавном драгоцености).* **2.** *мртвачки сандук.*

скри̏њица ж *дем. од скриња.*

скри̏пта, скри̏пта̄ с мн. лат. *умножена предавања (обично професора високих и виших школа).*

скристализи́рати се, -ѝзӣра̄м се и **скриста̀лизовати се,** -изује̄м се свр. фиг. *добити коначан облик, оформити се, уобличити се, искристалисати се (о каквом плану, идеји и др.).*

скри̏ти (се), скри̏је̄м (се) свр. *в. сакрити (се).*

скр̀кати се, скр̑ка̄м се свр. експр. *згурати се, сабити се (обично у какву просторију, на ограничен простор).* – Сви се скркају у собу.

скр̀лет м тур. **1.** *љубичасто-црвена боја; тканина и одећа такве боје, гримиз, пурпур.* **2.** *црвенило, руменило.* **3.** мед. *шарлах.*

скрле́так, -тка м бот. *двогодишња, ређе вишегодишња биљка* Salvia sclarea *из ф.* Labiatae.

скр̀летан, -тна, -о *који је боје као скрлет, црвен, румен.*

скр̀летина ж мед. *в. шарлах;* уп. скрлет (3).

скр̀љати, -а̄м свр. *сломити, поломити, скрхати:* ~ врат. ■ ~ **се** *сломити се, поломити се, скрхати се.*

скр́мити, скр̑ми̑м свр. *управити крму у неком правцу:* ~ лађу.

скрна̀витељ м *онај који скрнави, оскрнитељ:* ~ гробова.

скрна́вити, скр̀на̄ви̑м несвр. [гл. им. скрна́вље̄ње с] *скврнавити, каљати, срамотити; унижавати.* – Немој скрнавити овај дом!

скрњи́вати, скр̀њује̄м *несвр. према скрњити.*

скр́њити, скр̑њи̑м свр. *окрњити, заломити:* ~ изданке.

скро̏б, скро̀ба м (мн. ø) **1.** *угљени хидрат, полисахарид састављен од глукозе, који се налази у семену, плоду и кртолама великог броја биљака (жита, кромпира и др.) које служе као животне намирнице.* **2.** *штирак, штирка.*

скро̀бара ж *фабрика скроба.*

скро̀баст, -а, -о *који обилује скробом:* ~ плод.

скро̀бнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на скроб, који је од скроба:* скробна зрнца.

скро̀бовина ж *скробна материја.*

скро̏бӯт м бот. *вишегодишња зељаста (и скоро дрвенаста) биљка, са усправном стабљиком или пењачица* Clematis *из ф.* Ranunculaceae, *са више врста* (C. flammula, C. vitalba, C. viticella).

скро̏вит, -а, -о **а.** *сакривен, склоњен; сигуран:* ~ место. **б.** *забачен, забит:* ~ крај. **в.** *унутрашњи, интиман:* ~ тајна душе.

скро̏вито прил. *прикривено, кришом, тајно:* ~ водити љубав.

скро̏вито̄ст, -ости ж *стање онога што је скровито.*

скро̏вӣште с **1.** *скровито, заклоњено место; тајно место где се неко или нешто сакрива, скривалиште:* склонити се у ~, тајно ~ за благо. **2. а.** *пребивалиште, боравиште; прибежиште, уточиште:* **б.** *добро заштићено, обезбеђено место, склониште.* **в.** *складиште, стовариште.*

скро̑з прил. **1.** *казује да се радња врши од једне стране до друге, кроз цео простор, дебљину нечега:* пробити зид ~. **2.** *сасвим, посве:* бити ~ идеалиста.

скрози́рати, скро̀зӣра̄м свр. разг. *продрети кроз нешто до краја, скроз.* – фиг. Скрозира ме погледом.

скро̀јити, скро̏ји̑м (имп. скро̑ј; трп. скро̏јен) свр. **1.** *исећи, изрезати какав материјал (тканину, кожу и др.) на комаде одговарајуће форме и величине ради шивења, израде чега (одела нпр.); израдити као кројач (одећу нпр.), сашити:* ~ ногавице, ~ леђа капута; ~ капут. **2. а.** *смислити, основати, сковати:* ~ план, ~ подвалу. **б.** *дати, утврдити нечему облик, садржај и сл.; одредити нешто, одлучити о нечему:* ~ пресуду, ~ писмо; ~ судбину.

скро̏ман, -мна, -о **1. а.** *који не истиче, не хвали себе; умерен у својим захтевима:* ~ човек. **б.** *који изражава такве особине:* ~ понашање. **2.** *обичан, једноставан, непретенциозан:* ~ грађевина, ~ подухват. **3.** *мален, невелик:* скромне могућности, ~ срећа.

скро̏мно прил. *на скроман начин, показујући, одражавајући скромност:* ~ се понашати, ~ говорити, ~ изгледати.

скро̏мно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је скроман.*

скро̀тити, скро̀тӣм свр. *учинити кротким, укротити:* ~ коња. ■ ~ **се** *постати кротак, смирити се, умирити се.*

скрофуло́за ж мед. *туберкулозно обољење лимфних вратних жлезда, шкрофулоза.*

скро̏фуло̄зан, -зна, -о *који болује од скрофулозе, који има скрофулозу, шкрофулозан.*

скрофуло́зно̄ст, -ости ж *стање онога који је скрофулозан, шкрофулозност.*

скрпа́рити, скр̀па̄рӣм свр. *скупити с муком, мало-помало, спечалити:* ~ нешто имања.

скр̏пити, -ӣм (скр̀пати, -а̄м) свр. *с муком или на брзину, како било саставити, начинити; скрпарити, спечалити:* ~ нешто колибе, ~ нешто имовине.

скр́пљати, скр̂пља̄м несвр. *премам скрпати и скрпити.*

скр̀стити, скр̀стӣм (трп. скр̀штен) свр. *ставити унакрст, прекрстити:* ~ ноге, ~ руке.

скружи́вати (се), -у̀жујем (се) несвр. *према скружити (се).*

скру́жити, скру̂жӣм свр. *саставити у круг, начинити у облику круга:* ~ обруч. ■ ~ **се** *савити се у круг, склупчати се, смотати се.* – Змија се скружи кад хоће да уједе.

скру́нити се, скру̂нӣм се свр. **а.** *издробити се, измрвити се.* – Неки камен се лако скруни. **б.** *одвојити се, отпасти.* – Латице се скруне кад се цвеће осуши.

скруњи́вати се, -у̀њујем се несвр. *према скрунити се.*

скру̏пула ж лат. **1.** *сумња у исправност учињених поступака, душевни немир, бојазан.* **2.** *велика тачност, савесност, педантност у послу.* • **бити без скрупула** *бити спреман на све када су у питању лични интереси.*

скрупу̀лант м *онај који је крајње савестан, тачан, педантан.*

скру̏пуло̄зан, -зна, -о *обзиран, опрезан; савестан, тачан, педантан.*

скру̏пуло̄зно прил. *на скрупулозан начин, крајње савесно, са свим обзирима.* – Скрупулозно и човечно неговао је своју професију.

скрупуло́зно̄ст, -ости ж *особина онога који је скрупулозан.*

скру́тити, скру̂тӣм свр. *учинити крутим, укочити.* ■ ~ **се** *постати крут, укрућен, укочити се.*

скрући́вати (се), -у̀ћујем (се) несвр. *према скрутити (се).*

скруша́вати (се), -у̀ша̄ва̄м (се) несвр. *према скрушити (се).*

скру̂шен, -а, -о **1.** *трп. од скрушити (се).* **2.** *ојађен, огорчен, утучен; који изражава ојађеност, утученост:* ~ човек; ~ поглед. **3. а.** *који изражава кајање, покајнички:* ~ говор. **б.** *одан вери, побожан:* ~ хришћанин.

скрушѐнӣк, -ӣка м *покајник, покорник.*

скрушѐница ж *покајница, покорница.*

скру̂шено прил. *на скрушен начин, показујући скрушеност:* ~ молити.

скру̂шено̄ст, -ости ж *стање, особина онога који је скрушен.*

скруше́ње с *покајање, скрушеност.*

скру́шити, скру̂шӣм свр. *морално скршити, сломити, утући.* – Викао је на њу не би ли је скрушио. ■ ~ **се** *покајнички се понашати, покајати се.*

скр̀ха̄н, -а, -о **1.** *трп. од скрхати (се).* **2.** *сломљен, утучен; уништен, упропашћен:* ~ карактер.

скр̀ха̄но̄ст, -ости ж *стање, особина онога који је скрхан, онога што је скрхано.*

скр̀хати, -а̄м свр. **1. а.** *разбити, сломити, здробити:* ~ орах, ~ стакло, ~ плуг. **б.** *савладати, уништити; исцрпсти, изнурити:* ~ отпор непријатеља, ~ противника. – Болест га је скрхала. **2.** *набацати без реда, стрпати, натрпати:* ~ све ствари у једну собу. ■ ~ **се 1. а.** *разбити се, сломити се, здробити се.* – Рам се скрха и паде на под. **б.** *срушити се, пасти:* ~ се на земљу. **в.** *исцрпсти се, изнурити се; упропастити се, пропасти.* – Мати се скрхала ишчекујући их. У тој борби се најпосле скрхао. **2.** *скупити се у великом броју, слећи се.* – Пола се округа скрхало на збор.

скр̀цати, -а̄м свр. *нагурати, набити, накрцати:* ~ ствари у собу. ■ ~ **се** *ући у великом броју, нагурати се, набити се; сакупити се у великом броју, слећи се:* ~ се у салу; ~ се на трг.

скр̏цкати, -а̄м свр. **1.** *искрцкати, изломити, издробити (у мноштво ситних делова):* ~ орахову љуску. **2.** фиг. *лакомислено, улудо потрошити:* ~ имање, ~ уштеђевину.

скр̏шити и **скр̀шити,** -ӣм свр. **а.** *сломити, поломити, скрхати:* ~ грану, ~ штап, ~ осовину. **б.** *савладати, уништити; упропастити:* ~ отпор; ~ младост. ■ ~ **се** *поломити се, сломити се, скрхати се.*

скр̀штати, скр̂шта̄м *несвр. према скрстити.*

ску̏вати, -а̄м свр. **1. а.** *припремити, зготовити храну, какав напитак и сл. загревањем до кључања:* ~ млеко, ~ пасуљ, ~ кафу. **б.** *укувати, умесити, замесити (хлеб, питу и сл.).* **2.** фиг. разг. *наговорити, убедити.* – Скувао си нас, пристајемо па како буде. ■ ~ **се 1.** *бити зготовљен, спремљен на ватри, сварен (о јелу, каквом напитку и др.).* **2.** разг. *претрпети жегу, врућину.* – Данас сам се скувао у аутобусу.

ску̏дити, -ӣм свр. *изнети на зао глас, оцрнити:* ~ девојку.

ску̏кавичити се и **ску̏ка̄вчити се** -ӣм се свр. *постати страшљив, почети се понашати као кукавица.*

скуку́љити се, ску̀кӯљӣм се и **скуку́њити се,** ску̀кӯњӣм се (скуку́рити се, ску̀кӯрӣм се) свр. *увући се сав у себе, стиснути се, покуњити се, згрбити се.*

ску̏лптор м *вајар, кипар.*

ску̏лпторскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на скулпторе:* ~ рад.

ску̏лпторски прил. *на начин скулптора, као скулптор:* ~ бирати материјал.

скулпту́ра ж лат. *један од облика просторних уметности, вајарство, кипарство; уметничко дело скулптора.*

ску̀мрија ж зоол. *риба из пор. слеђева* Clupea alosa.

скуна́торити, -ӣм свр. *с муком стећи, прикупити; уштедети:* ~ нешто имовине; ~ неку црквицу (новац).

ску́њити, ску̂њӣм свр. *оборити, покуњити (главу, нос).* ■ ~ **се** *оборити, спустити главу (због болести, стида и сл.); снуждити се, покуњити се.*

ску̏п м (мн. ску̏пови) **1. а.** *састанак већег броја лица везаних међу собом каквим заједничким интересом ради каквог договора или решавања нечега:* јавни ~. **б.** *више или мање лица на истом месту:* поделити се на скупове. **2.** *множина одређених, истих или различитих појмова узетих заједно:* ~ симбола. **3.** (у прилошкој служби, у лок. с предл. „у") *заједно, скупа, уједно:* у скупу се огласити. **4.** мат. *један од појмова на којем се заснива математика:* теорија скупова.

ску̑п, ску́па, -о (комп. ску̏пљӣ) **1. а.** *који има високу цену, који много кошта:* ~ производ, **б.** *који за своју робу тражи високу цену:* ~ трговац. **2.** *који изискује много труда, средстава, жртава:* ~ борба. **3.** *вредан, значајан:* скупе речи.

ску̏па прил. *један с другим, једно с другим и сл., у заједници, у групи, заједно:* ~ стићи.

ску̏пина ж *већи или мањи број људи, предмета и сл. који се налазе заједно:* ~ људи, ~ застава, ~ гробова.

ску̏пити, -ӣм (трп. ску̏пљен) свр. прел. **1. а.** *прикупити, сабрати на једно место, на гомилу (пољопривредне производе, плодо-*

ве, нешто што је било расуто, што се налазило код више лица на више места и сл.): ~ сено, ~ комаде чега, ~ дрва, ~ анкетне листиће. **б.** *сабрати, прибрати набављајући, стичући мало-помало, спремајући, штедећи и сл.:* ~ иметак, ~ зимницу, ~ кацу кајмака, ~ новац. **в.** *покупити, пописати (податке о нечему, обичаје и сл.); убрати, наплатити (порез, дажбине и др.).* **2. а.** *сазвати, окупити:* ~ сватове. **б.** *окупити, прикупити на једно место:* ~ овце. **3.** *навући на себе (рђу, прашину и сл.).* **4.** *стегнути, стиснути (уста, обрве, рамена).* **5.** *саставити, прикупити крајеве чега; ставити једно уз друго:* ~ скуте; ~ пете. **6.** *прибрати, накупити (снагу).* ■ **~ се 1. а.** *сабрати се на једном месту, окупити се; сабити се један до другога:* ~ се на тргу, ~ се у гомилу. **б.** *нагомилати се, концентрисати се; наталожити се.* – Скупи се силна војска. Ту се скупи доста кишнице. **2. а.** *смањити се у величини, обиму; постати краћи и ужи (о тканини).* – На хладноћи тело се скупи. **б.** *стиснути се, згрчити се, згурити се.* **3.** *спремити се за одлазак.* – Скупи се и оде.

ску́пљати (се), скӯпљāм (се) *несвр. према скупити (се).*

скупља̄ч, -áча м *онај који нешто скупља:* ~ лопти, ~ прилога, ~ информација.

скупља̀чица ж *она која нешто скупља.*

ску̀пља̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на скупљаче:* ~ посао, ~ група.

ску̏пнӣ, -ā, -ō *који се односи на скуп, који је у вези са скупом, заједнички, колективни:* ~ интерес.

ску̏пно прил. *скупа, заједно:* ~ се кретати.

ску̏пнōст, -ости ж *(све)укупност, целост:* ~ података.

ску̑по прил. *по високој цени:* ~ продавати.

скупо̀ћа ж *стање високих цена.*

скупо̀цен јек. **скупо̀цјен,** -а, -о **1.** *који има велику новчану вредност:* ~ сат, ~ накит. **2.** *који је велике вредности, великог значаја, важан, драгоцен:* ~ време, ~ податак.

скупо̀цено јек. **скупо̀цјено** прил. *по скупу цену, од велике вредности:* ~ опремити стан.

скупо̀ценōст јек. **скупо̀цјенōст,** -ости ж *особина онога што је скупоцено.*

ску̏пштина ж **1.** *скуп изабраних народних представника, представничко тело које се бира ради решавања разних питања из области законодавства, привреде, просвете, и др.:* савезна ~, градска ~. **2.** *скуп представника неке организације, неког удружења (обично годишњи).* **3.** *уопште састанак већег или мањег броја људи.*

скупшти̇на̄р, -áра м *члан скупштине.*

скупшти̇на̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на скупштинаре:* ~ дужност.

ску̏пштинскӣ, -ā, -ō *који припада скупштини, који се односи на скупштину:* ~ говорница, ~ процедура.

ску̑т, скýта м (мн. скýтови и скýти) **1. а.** *доњи део неке одеће (женске хаљине, мушког капута и др.).* **б.** *предњи део одеће који при седењу покрива колено.* **2.** фиг. *окриље, заштита, одбрана:* ставити под своје скуте слабе и немоћне. • **вешати се уз чије скуте, хватати се за чији скут, целивати (љубити) чије скуте** *сматрати се чијим подаником.* **одрезати (откинути) скуте** *прекинути с ким односе.* **покупити скуте** *спремити се за одлазак.*

ску́так, -тка м *дем. и хип. од скут.*

ску̏тер и **ску̀тер** м енгл. **1.** *тип лаког мотоцикла.* **2.** *брзи спортски чамац са мотором на крми.*

скуто̀ноша ж и м (мн. ж) **1.** *особа која неком придржава скуте:* царичин ~. **2.** подр. *улизица, удворица.*

ску̏ћити, -ӣм свр. *стећи, зарадити (имовину, кућу).* ■ **~ се** *створити кућу, домаћинство; снабдети се средствима потребним за живот.*

ску̏хати (се), -āм (се) свр. *в. скувати (се).*

скуца́вати, скӯцāвāм *несвр. према скуцати.*

ску̏ц(к)ати, -āм свр. *с муком, мало-помало стећи, саставити, скупити:* ~ нешто имовине.

скуча́вати (се), скӯчāвāм (се) *несвр. према скучити (се).*

ску̏чен, -а, -о **1.** *трп. од скучити (се).* **2. а.** *тесан, узан:* ~ простор. **б.** *недовољан, сиромашан:* скучена средства. **3.** *савијен, згрбљен, згрчен:* ~ старац.

ску̏чено прил. *оскудно, сиромашно; згрчено:* ~ живети; ~ лежати.

ску̏ченōст, -ости ж *стање онога који је скучен, онога што је скучено.*

скучи́вати (се), скӯчујēм (се) *несвр. према скучити (се).*

ску̏чити, скӯчӣм свр. **1.** *савити (у облику куке), закучити; савити надоле, погнути:* ~ жицу; ~ главу. фиг. *сагнути главу у знак покорности, подесити држање, понашање тако да се покаже оданост:* ~ главу пред газдом. **2. а.** *учинити тесним, уским, стеснити, сузити; ограничити кога на мали простор:* ~ простор. Новим распоредом сасвим сте нас скучили. **б.** *ограничити делокруг, сферу чије делатности, власти.* – Устав их скучио. **в.** *смањити могућности, ограничити способност развоја, развитка:* ~ услове пословања. ■ **~ се 1. а.** *погрбити се, погурити се; оборити главу.* **б.** фиг. *покорити се, потчинити се.* **2.** *збити се, згурати се на мали простор; сместити се, настанити се у тесном простору.* – Скучимо се у две собе. **3.** *ограничити се, постати умерен у својим захтевима.*

ску̏ша ж зоол. **а.** *морска риба* Scomber scober *танка, вретенаста тела, плаве до тамнозелене боје.* **б.** *у мн.: породица таквих риба* Scombridae.

ску̏шарица ж риб. *мрежа за лов скуша.*

ску̏шљати, -āм свр. *замрсити, заплести; изгужвати:* ~ нити; ~ писмо. ■ **~ се** *постати кушљав, замршен, заплетен.*

сла̏б, -а, -о **1.** *који је мале физичке снаге, који није чврстог телесног састава; болешљив, слабуњав; изнемогао, онемоћао.* **2. а.** *који нема одговарајућих способности, који није дорастао за нешто, лош, рђав:* ~ педагог, ~ влада, ~ играч, ~ писац. **б.** *који није потребног квалитета, недовољно добар, неквалитетан, лош; који није довољно јак, засићен чиме, танак:* ~ материјал, ~ дело; ~ ракија. **3. а.** *мален по интензитету, по снази испољавања:* ~ ветар, ~ киша. **б.** *недовољан, оскудан:* ~ надница. **4.** *који има склоност, страст према чему (обично негативном):* ~ према пићу, ~ према картама.

сла̏бачак, -чка, -о и **сла̏башак,** -шка, -о *в. слабашан.*

сла̏башан, -шна, -о **а.** *нејак, немоћан:* ~ дечак. **б.** *слабушан, мршав:* ~ дете. **в.** *који је мале јачине, слабог интензитета:* ~ ветар.

сла̏башно (сла̏башко) прил. *сасвим, веома слабо:* ~ горети.

сла̏башнōст, -ости ж *стање, особина онога који је слабашан, онога што је слабашно.*

слаби́на и **сла̀бина** ж (обично у мн.) **1. а.** *део људског тела од пазуха до кука, бок.* **б.** *лева или десна страна на задњем делу тела код животиња, саги.* **2.** фиг. *уопште бочна страна чега:* ~ фронта.

сла̀бинскӣ, -ā, -ō *који припада слабинама, који се односи на слабине:* ~ пршљен.

сла̏бити, -ӣм несвр. [гл. им. сла̏бљēње с] **1.** прел. (некога, нешто) *чинити слабим или слабијим:* ~ противника, ~ притисак. **2.** непрел. **а.** *постајати слаб, нејак, немоћан; мршавити.* – Старећи све више слабимо. **б.** *губити јачину, интензитет.* – Ветар је све више слабио.

сла̀бӣћ, -и́ћа м *слаб човек (нарочито морално).*

слаби́ћак, -ћка м *в. слабић.*

сла̀бӣћкӣ, -ā, -ō *који је својствен слабићу:* ~ понашање.

сла̀бӣћки прил. *као слабић, попут слабића:* ~ се владати, ~ се понети.

слаби́ћство с *стање, особина онога који је слабић.*

сла̀бица ж *особа слабе телесне и моралне снаге.*

слабѝчак, -чка м *в. слабић.*

сла̏бо прил. **1.** *лоше, рђаво, мучно:* ~ се осећати. **2.** *малокад, ретко:* ~ навраћати. **3.** *у малој мери, недовољно, оскудно:* ~ се хранити. **4.** *недовољно стручно, недовољно добро, лоше:* ~ урадити што. **5.** *неповољно; сиромашки, оскудно:* ~ стајати; ~ се облачити. **6.** *нерадо, преко воље.* – Слабо ми се ишло на игранку.

слабо̀вид, -а, -о и **слабо̀видан,** -дна, -о *који има слаб вид:* ~ особа.

слабо̀вид(н)о̄ст, -ости ж мед. *смањена видна способност,* asthenopia.

слабо̀душан, -шна, -о *малодушан, плашљив.*

слабо̀душно̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је слабодушан, малодушност.*

сла̏бокр̑ван, -вна, -о **1.** *који пати од слабокрвности, малокрван, анемичан.* **2.** фиг. *који је мале животне снаге.*

слабокр́вно̄ст, -ости ж мед. *малокрвност, анемија.*

сла̏бост, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *телесна и душевна немоћ, изнемоглост.* – Слабост ју је привезала за постељу. **2.** *одсуство јаке воље; претерана попустљивост, јако изражена толерантност:* ~ карактера; ~ према младежи.

слабо̀тиња ж *в. слабић.*

слабо̀ћа ж *в. слабост.*

слабо̀уман и **слабо̀у̑ман,** -мна, -о *умно заостао, малоуман.*

слабо̀умље и **слабо̀у̑мље** с *слабоумност, малоумност.*

слабо̀умник и **слабо̀у̑мник** м *слабоуман човек, малоумник.*

слабо̀умница и **слабо̀у̑мница** ж *слабоумна жена, малоумница.*

слабо̀умно и **слабо̀у̑мно** прил. *на слабоуман начин, као слабоумник, малоумно.*

слабо̀умност и **слабоу́мно̄ст,** -ости ж мед. *малоумност, имбецилност.*

слабу̀њав, -а, -о *физички слабо развијен; болешљив:* ~ младић, ~ дете.

слабу̀њаво прил. *мршаво, нездраво:* ~ изгледати.

слабу̀њаво̄ст, -ости ж *стање, особина онога који је слабуњав.*

сла̏бу̑шан (слабу́шан), -шна, -о *нејак, слабашан; мршав.*

сла̏ва ж **1.** *добар глас, углед, чувеност, гласитост; општа оцена, јавно мишљење о нечијим врлинама (ређе недостацима), реноме, репутација.* – Њихова слава се пронела надалеко. **2. а.** *крсно име, дан свеца заштитника.* – Моја слава је Ђурђевдан. **б.** *црквени или друштвени годишњи празник.* – У селу је била црквена слава. **3.** *славље, свечаност.* • **овенчати (се) славом** *прославити се.* **слава му!** *последњи поздрав покојнику.*

сла̏ван, -вна, -о *који је стекао славу, прослављен, знаменит; врло познат, чувен:* ~ јунак, ~ хотел.

Сла̀ве̄н, -е́на м *в. Словен.*

славен- *в. словен-.*

славизи́рати (се), -ѝзи̑ра̄м (се) свр. и несвр. *в. словенизирати.*

сла̀вина ж *направа која регулише, омогућује или онемогућује, истицање воде из водоводних цеви (или неке друге течности из бурета нпр., гаса из проводне цеви и др.).* • **заврнути славину** *престати давати, снабдевати некога (обично новцем).* **одврнути славину** *допустити да се слободно, без рачуна троши.*

сла̀виница ж *дем. од славина.*

сла̀вист(а), -е̄ м (мн. -сти) *стручњак за славистику.*

слави̏стика ж *наука о словенским језицима и књижевностима словенских народа.*

слави̏стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на слависте и славистику:* ~ студиј, ~ конгрес.

сла̀висткиња (сла̀вистица) ж *жена славист(а).*

сла̀витељ м *онај који хвали, уздиже, велича нешто или некога:* славитељи рата.

сла̏вити, -ӣм (трп. сла̏вљен) несвр. прел. [гл. им. сла̏вље̄ње с] **1.** *хваљењем уздизати коме или чему вредност, стварати славу, прослављати.* – Гусле ће причати о вама, славиће вас. **2. а.** *одржавати част, весеље приликом какве свечаности или какво̄г важног догађаја:* ~ рођендан. **б.** *празновати, прослављати крсно име вршеће уобичајене обреде:* ~ Јовањдан. ■ **~ се** *бити чувен, познат, гласит.*

славјан(о)- *в. славен(о)-.*

сла̏вље с *свечаност и весеље приликом неког великог успеха, празника, срећног догађаја и сл., прослава.*

сла̏вљенӣк м **1.** *онај који се слави, кога прослављају.* **2.** *онај који слави, прославља нешто.*

сла̏вљеница ж *жена слављеник.*

сла̏вљеничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на славље, на слављенике:* ~ ручак, ~ весеље.

сла̏вно прил. **а.** *на славан начин, са славом, као славан:* ~ је ушао у град. **б.** *одлично, изванредно:* ~ се провести, ~ се одазвати **в.** ир. *у великом стилу:* ~ пропасти, ~ изгубити.

славодо̀битан, -тна, -о *који је добио, стекао славу, пун победничког поноса:* ~ узбуђење.

славодо̀битнӣк м *онај који је стекао велику славу победивши на неком такмичењу, онај коме је као победнику припала слава.*

славодо̀битно прил. *на славодобитан, победнички начин, победоносно:* ~ ући, ~ се понашати, ~ се смешкати.

славодо̀битно̄ст, -ости ж *стање онога који је славодобитан.*

сла̏волу̑к м **1.** *споменик у виду лука подигнутог у част победе или победника.* **2.** *искићено место уласка (као знак свечаног дочека).*

славољу̀бац, -у́пца м *славољубив човек.*

славољу̀бив, -а, -о *који тежи, жуди за славом.*

славољу̀биво̄ст, -ости ж и **славо̀љу̑бље** с *претерана жеља, тежња за славом.*

Славо́нац, -нца м *становник Славоније, онај који је пореклом из Славоније.*

Сла̀вонија ж *област између Саве, Драве, Илове и Дунава.*

Сла̀во̄нка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *становница Славоније, она која је пореклом из Славоније.*

сла̀во̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Славонију и Славонце:* ~ обичај, ~ храст.

славо̀по̄јка ж (дат. -јци; ген. мн. -кӣ) *песма, чланак, говор и сл. којима се неко или нешто слави, хвали, уздиже.* • **певати некоме славопојке** *претерано некога хвалити.*

сла̏вскӣ и **сла̂вскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на славу, крсно име:* ~ колач, ~ свећа.

сла̀ву̑ј, -у́ја м зоол. *птица певачица* Eruthacus luscinia *из пор. дроздова* (Turdidae).

славу́јак, -јка м *дем. и хип. од славуј.*

сла̀ву̑јскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на славуја, који је као у славуја:* ~ натпевање, певач славујског гласа.

славу́јче, -ета с (супл. мн. славу̑јчићи; зб. им. сла̀вујча̄д ж) *дем. и хип. од славуј; птић славуја.*

сла́галица ж *нешто што се слаже (обично дечја игра).*

сла́галӣшнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на слагалиште:* ~ инвентар.

сла́галӣште с *место за смештај и чување нечега (разног материјала, робе и сл.).*

сла̀гати, сла̏же̄м свр. **1. а.** *рећи лаж, неистину.* – И не поцрвени кад слаже. **б.** (некога) *обманути, нетачно обавестити.* – Слагао нас је да је положио испит. **в.** *не одржати реч, обећање.* – Слагао је да ће писати. **2.** *затајити, не опалити (о ватреном оружју).* – Пушка ме је слагала.

сла́гати (се), сла̂же̄м (се) *несвр. према сложити (се):* слагати на гомилу; слагати књигу у штампарији; слажем се с вама; лепо се слажу.

сла̀га̄ч, -а́ча м *штампарски радник који слаже слова, рловослагач.*

слага̀чица ж *жена слагач.*

сла̀га̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на слагаче:* ~ занат.

сла̀га̄чница ж *одељење у штампарији у коме се слажу слова.*

сла̂д м (мн. ø) *производ добијен хемијским путем од јечма, који се употребљава у производњи пива, разних сирупа и екстракта.*

сла̏дак, сла̀тка, -о (комп. сла̀ђӣ) **1.** *који има укус меда, шећера, зрелог воћа и сл.; заслађен; који има таква својства:* ~ јабука; ~ кафа; ~ укус. **2.** (о мирису) *пријатан, угодан:* ~ мирис пољског цвећа. **3.** фиг. **а.** *који се радо доживљава, испуњен задовољством, радошћу, срећом, пријатан:* ~ сан, ~ младост. **б.** *који се радо слуша, пријатан, мио, симпатичан:* ~ глас, ~ шала, ~ лаж. **в.** *мио, драг, љубак, допадљив:* ~ девојка, ~ дете, ~ беба. **г.** *који одаје, изражава симпатије, наклоност, уживање:* гледати слатким погледом. **д.** *лажно љубазан, ласкав, снисходљив.* – Са сваким је покоран и сладак. **4.** *са избледелим значењем у присном обраћању (често у именичкој служби): мио, драг:* брате слатки, сестро слатка. • **ништа није слађе од тога** *нема већег ужитка од тога.* ~ **живот** *распуштан живот; провод.*

сла́дити, сла̂дӣм несвр. [гл. им. сла́ђе̄ње с] **1.** *чинити слатким, чинити да нека материја добије сладак укус, заслађивати:* ~ чај, ~ кафу. **2.** *имати помало сладак укус.* – Колачићи у устима сладе. **3.** фиг. *чинити пријатним, угодним:* ~ живот. ■ ~ **се 1.** *јести или пити с уживањем, осећајући сласт:* ~ се крушком, ~ и вином. **2.** фиг. *уживати у нечему, наслађивати се нечим:* ~ се нечијом лепотом. **3.** безл. *годити, пријати, милити се.* – Сладио му се такав живот.

сла̀дић, -и́ћа м бот. *род биљака* Glyzyrrhiza *из ф. лептирњача, чији корен и подземни део стабла садрже нарочите врсте шећера које се користе у медицини; назив за поједине врсте овога рода:* G. glabra, G. echinata.

сла̂днӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на слад:* ~ екстракт, ~ комина.

сладоку́сац, -сца м **1.** *онај који држи до лепих и пробраних јела, гурман.* **2.** фиг. *човек префињеног, истанчаног и пробирачког укуса:* књижевни ~, музички ~.

сла̏долед м *смрзнута посластица од млека, јаја и шећера с разним додацима:* ~ од ваниле, ~ од кафе.

сладолѐда̄р, -а́ра м *в. сладолеџија.*

сладолѐџија м (мн. ж) *онај који производи и продаје сладолед.*

сла̏до̄ст, -ости ж *в. сласт.*

сла̏достан, -сна, -о *који је пун сладости:* ~ пиће, ~ одмор.

сладо̀страснӣк м *сладостраштан човек.*

сладо̀страсно прил. *пожудно, похотљиво:* ~ живети, ~ погледати.

сладо̀страсно̄ст, -ости и **сла̏достра̄ст** ж *в. сладострашће.*

сладо̀страстан, -сна, -о **а.** *склон чулном уживању, пожудан, похотљив:* ~ човек. **б.** *који изражава, одаје те особине:* ~ дрхтај, ~ поглед.

сладо̀стра̄шће с *пожуда, похотљивост, изразита чулност.*

сладу̀њав, -а, -о **1.** *помало сладак, слаткаст, отужно сладак:* ~ млеко. **2.** (о мирису) *тежак, отужан, јак.* **3.** фиг. **а.** *који се одликује улепшаном, претерано идиличном сликом живота и света:* ~ представа, ~ сцена, ~ филм, ~ песма. **б.** *пун лажне осећајности, љубазности, нежности:* ~ осмех, ~ поглед.

сладу̀њаво прил. *на сладуњав начин, изражавајући сладуњавост:* смешкати се ~.

сладу̀њаво̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога што је сладуњаво:* ~ у уметности.

сла̏ђан и **сла̀ђан,** -а, -о *у дем. значењу: сладак:* ~ гласић.

сла̏ђано и **сла̀ђано** прил. *на слађан начин, пријатно, умилно:* ~ говорити, ~ цвркутати.

сла̏јд м *позитив филма који се репродукује помоћу пројектора.*

сла̂к м бот. **1. а.** *род зељастих биљака, полугрмова и грмова* Convolvulus *из ф.* Convolvulaceae; *назив за поједине врсте овога рода:* C. arvensis, C. elegantisimus. **б.** *у мн.: породица* Convolvulaceae, *у који спада овај род и други слични родови.* **2.** *в. ладолеж.* **3.** *в. троскот.*

сла̏комити се, -ӣм се свр. *в. полакомити се.*

сла̏лом м спорт. *смучарска дисциплина у којој такмичар, возећи у кривудавој линији, мора да прође кроз већи број штаповима означених пролаза, капија.*

слало̀ма̄ш, -а́ша м *учесник, такмичар у слалому.*

сла̏ломскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на слалом:* ~ трка.

сла̏ма ж **1. а.** (мн. ø) *осушене стабљике жита.* **б.** *стог стрпане, здену́те сламе (1а).* **2.** фиг. *неко или нешто без вредности (уметничко дело, човек и сл.).* • **алајбегова** ~ *нешто о чему нико не брине, што се немилице троши, расипа, разноси.* **Кумова (Кумовска)** ~ *мноштво далеких звезда наше галаксије које се виде као светли појас на ноћном небу, Млечни пут.* **млатити празну сламу** *говорити којешта, наклапати, нагваждати (обично о нечему некорисном).*

сла̏марица ж *део постељине на којем се лежи напуњен сламом.*

сла̏маст, -а, -о *који је попут сламе.*

сла́мати (се), сла̂ма̄м (се) *несвр. према сломити (се):* ~ гране, сламати отпор, ~ дух, ~ се од умора.

сла̏мен, -а, -о *који је од сламе, сламни:* ~ шешир, ~ кров.

сла̂мка ж (дат. -мци; ген. мн. -мкӣ) **1.** *једна стабљика сламе.* **2.** фиг. *нејака јединка или делић нечега:* једна сламка међу виХорове. • **дављеник се и за сламку хвата** (Нпосл) *онај који је у опасности тражи спаса где било, и онде где нема никаквог изгледа на успех.*

сла̏мнат, -а, -о **1.** *в. сламни.* **2.** *који је попут сламе:* ~ коса.

сла̏мнӣ, -а̄, -о̄ *који је од сламе; испуњен сламом; покривен сламом:* ~ шешир; ~ душек; ~ кућа.

сла̏мњача ж *в. сламарица.*

сла̂мчица ж *дем. и хип. од сламка.*

сла̂н, сла́на, -о (комп. сла̀нијӣ и сла̏њӣ) **1.** *који садржи у себи со; који је припремљен са сољу, зачињен сољу; који има таква својства:* ~ море, ~ извор; ~ јело; ~ укус. **2.** (о мирису) *који има мирис морских испарења.*

сла́на ж *врста атмосферског талога у виду танке беличасте превлаке сличне снегу, која се нахвата на растињу и предметима у хладним раним јутарњим часовима, смрзнута роса.*

сла̏наст, -а, -о *в. сланкаст.*

сла̀нӣк, -и́ка м **1.** *стона посуда за со (у облику мале чаше, зделице и др.).* **2.** *в. сланица (1).*

сла̀нина и **слани̏на** ж *мастан поткожни слој у свиње; такав слој који се усољен суши на диму и служи у људској исхрани.*

сла̀нина̄р, -а и **слани̏нар,** -а́ра м зоол. **а.** *црн инсект тврдокрилац* Dermestes lardarius, *чије ларве живе у сланини, сувом месу и вуненим стварима.* **б.** *у мн.: породица таквих инсеката* Dermestidae.

сла̀нинаст, -а, -о **а.** *који има много сланине (о свињи).* **б.** *својствен сланини:* ~ задах.

сла̀нинница и **слани̏ница** ж *дем. и хип. од сланина.*

сла̀нӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на сланину:* ~ кобасица, ~ кожура.

сла̀ница ж **1.** *овећи суд у којем се држи со.* **2.** мин. *гипс, садра.*

сла̀нӣште с *место на морској обали у које се пушта морска вода да се испаравањем добије из ње со.*

сланка̀мēнка и **сла̀нкамēнка** ж *врста винове лозе и грожђа познатих по месту Сланкамену.*

сла̏нкаст, -а, -о *помало, понешто слан:* ~ укус.

сла́нōст, -ости и **сланòћа** ж *в. салинитет.*

слану́так, -тка м бот. *в. наут.*

сла̑п м (мн. сла́пови и сла̏пови) **1.** *водена маса која се сурвава са висине и место на реци, потоку и сл. где се вода сурвава, водопад, бук.* **2.** фиг. *оно што се нагло, брзо и у великој количини излива, шири, управља у неком правцу:* ~ кише, ~ светлости. **3.** фиг. (о осећањима, расположењима, успоменама и сл.) *оно што се снажно и живо испољава.*

сла̏пић, -а и **сла̏пӣћ,** -ића м *дем. од слап.*

сла̏сно прил. *с осећањем сласти, с уживањем:* ~ јести, ~ пушити.

сла̑ст ж (инстр. сла̑шћу) **1.** *пријатан укус слатких ствари (воћа, меда, шећера и сл.); пријатан укус уопште.* **2.** фиг. *уживање, задовољство, наслада и оно што изазива таква осећања:* јести са слашћу, овоземаљске сласти. • **коме част, томе и сласт** (често ир.) *коме се одаје почаст, томе се даје најбоље што се има, награда и сл.*

сла̏стан, -сна, -о **1.** *који се једе или пије с уживањем, укусан, пријатан:* ~ залогај, ~ вечера. **2.** фиг. *који годи, прија, у коме се ужива, који изазива задовољство; који изражава сласт, задовољство, уживање:* сласне успомене, сласни доживљаји; ~ осмех, ~ поглед.

сла̀стичāр м *в. посластичар.*

сластичар- *в. посластичар-.*

сла̏ти, ша̏љēм (импф. сла̑х; трп. сла̑н и сла̑т) несвр. [гл. им. сла́ње с] **1.** *упућивати некога с одређеним циљем, поруком, задатком и сл.:* ~ дете у школу, ~ некога у пошту. **2. а.** *отпремати нешто да се некоме уручи:* ~ пакет, ~ писмо. **б.** фиг. *упућивати некоме знаке своје наклоности, изразе симпатије, љутње и сл. каквим покретом, знаком, писмено и сл.:* ~ пољупце, ~ љутите погледе, ~ љубазне осмехе. **3.** *учинити да се нешто креће у одређеном правцу.* – Топови шаљу гранате.

сла̏тина ж **1.** *слано мочварно земљиште.* **2.** *извор слане воде.*

сла̏тинаст, -а, -о *који има особине слатине:* ~ терен.

слатка̀рија ж *посластица, слаткиш.*

сла̏ткаст, -а, -о *донекле, помало сладак:* ~ кафа, ~ мирис.

сла̀ткӣш, -иша м *слатко јело (нпр. колач, чоколада, бомбона и сл.), посластица.*

сла̏тко прил. (комп. сла̏ђē и сла̏ђе) **1. а.** *са задовољством, с уживањем; лепо, пријатно, удобно:* ~ јести, ~ пити, ~ се испричати; ~ спавати. **б.** *од свег срца:* ~ се насмејати. **2.** *пријатно, допадљиво:* ~ мирисати, ~ причати. **3.** *нежно, љубазно, мило:* ~ тепати детету.

сла̏ткō, -кā и -ōг(а) с *посебним поступком у шећеру кувано воће:* ~ од дуња, ~ од шљива.

слатко- *први део сложенице који означава да је слатко оно што значи други део сложенице:* слаткохран, слаткоречив.

слатко̀воднӣ, -ā, -ō *који се односи на слатке воде (који се обавља у слатким водама, који живи у слатким водама и сл.):* ~ риболов, ~ риба.

слаткорѐчив јек. **слаткорјѐчив,** -а, -о *који у говору употребљава лепе, угодне, допадљиве речи; ласкавац:* ~ беседник.

слаткорѐчиво јек. **слаткорјѐчиво** прил. *служећи се бираним, угодним, пријатним речима; ласкаво.*

слаткорѐчивōст јек. **слаткорјѐчивōст,** -ости ж *особина онога који је слаткоречив.*

слатко̀хран, -а, -о *који радо и добро једе, коме је свака храна слатка, јешан.*

сла̀чица ж бот. *назив за разне биљке из родова* Brassica *и* Sinapis *из ф.* Cruciferae, *чије се врсте* Brassica nigra *и* Sinapis alba *гаје због семена, које се употребљава при справљању зачина и у лекарству, горушица.*

слѐва јек. **сли̏јева** прил. **1.** *с леве стране:* улаз ~. **2.** пол. *из левичарских кругова, од левице:* критика ~ и здесна, политичке идеје ~.

сле́гати (се), слêжēм (се) јек. **слијѐгати (се),** сли̏јежēм (се) *несвр. према слегнути (се) и слећи (се):* ~ раменима; слегали су се слојеви земљишта.

слѐгнути, слѐгнēм (аор. слѐгнух и слѐгох, р. пр. слѐгнуо, -ула и слѐгао, слѐгла) свр. *снизити површину нечега набијајући, притискајући:* ~ земљу. ■ ~ **се** *спустити се, снизити се услед сабијања, тежине, дејства воде и сл.:* слегла се земља, слегао се зид. **2. а.** *сталожити се:* слегло се вино, слегла се кафа. **б.** фиг. *смирити се, стишати се:* узбуђење се слегло. **3.** *сабрати се, скупити се.* – Мили Боже, чуда великога! / Кад се слеже на Косово војска. • ~ **раменима** *учинити покрет раменима (подићи их и спустити) као знак недоумице, збуњености, несналажења, устезања и сл.* **кад се слегне прашина** *кад се ствари смире.*

слегну́ће с **1.** *слегање.* **2.** *слегнуто место; улегнуће.*

слêд јек. **сли̏јед** м **1.** *редослед, низ онога што следи, долази једно иза другога:* ~ бројева, ~ догађаја. **2.** *траг:* ићи нечијим следом.

слѐдбенӣк и **слѐдбенӣк** јек. **сљѐдбенӣк** и **сље̏дбенӣк** м *онај који следи неко учење, неку идеју и сл., који наставља нечији рад, привржeник, настављач:* ~ идеализма, ~ Ђуре и Змаја.

слѐдбеница и **слѐдбеница** јек. **сљѐдбеница** и **сље̏дбеница** ж *женска особа следбеник.*

слѐдбенӣштво и **слѐдбенӣштво** јек. **сљѐдбенӣштво** и **сље̏дбенӣштво** с *својство, стање онога који је следбеник некога, нечега; поступак следбеника.*

слѐдēћӣ јек. **сљѐдēћӣ,** -ā, -ē **а.** *који долази, који се налази, простире, који се јавља и сл. непосредно иза некога, нечега:* ~ година, ~ дан, ~ зграда, ~ пацијент. **б.** *који следи даље, који се наставља на оно што је речено:* писмо следећег садржаја, обратио се следећим речима.

сле́дити јек. **слијѐдити,** -дӣм несвр. [гл. им. сле́ђење јек. слијѐђење с] **1. а.** (некога) *ићи, кретати се за неким, пратити:* ~ у стопу некога **б.** *посматрати некога у покрету, пратити погледом:* ~ птицу у лету. **в.** *поступати по угледу на некога, нешто:* ~ нечији пример, ~ неку идеју. **2. а.** *долазити, јављати се одмах иза некога, нечега.* – За пролећем следи лето. **б.** *јављати се, настајати као последица, проистицати.* – Из реченог следи да је успех загарантован.

слѐдити, слѐдӣм (трп. слѐђен) свр. **1.** *претворити у лед, заледити, замрзнути.* **2.** фиг. *одузети некоме, под утицајем јакког узбуђења, покретљивост, живост, неусиљеност, укочити.* – Очев поглед је следи. Вест о његовој смрти нас следи. ■ ~ **се 1.** *претворити се у лед, заледити се (о води или нечему што има воде у себи).* **2.** фиг. *изгубити покретљивост, укочити се (од страха, ужаса, узбуђења и сл.).*

слѐдовāње јек. **сљѐдовāње** с **1.** *гл. им. од следовати.* **2.** *оно што некоме следује, што му припада; оброк хране:* примити ~.

слѐдовати јек. **сљѐдовати,** -дујēм несвр. **1.** *в. сле́дити.* **2.** безл. *припадати.* – Добили смо што нам следује.

слѐдствено јек. **сљѐдствено 1.** прил. **а.** *доследно.* – У његовом духу све је строго, следствено и логично повезано. **б.** *у складу са нечим:* поступити ~ нечему. **2.** речца *према томе, дакле.* – То питање решиће се без нас, па следствено и против нас.

слѐђ и **слѐђ** м зоол. **а.** *мала морска риба* Clupea harengus, *харинга.* **б.** *у мн.: заједнички назив за рибе из рода* Clupeidae *(коме нпр. припадају и сарделе и још око 200 врста).*

слѐђено прил. *укочено, парализовано (од јакког узбуђења):* заспати ~; погледати ~.

слѐђенōст, -ости ж *стање, особина онога што је слеђено.*

слеђи́вати (се), слѐђујēм (се) *несвр. према следити (се):* ~ воду, ~ се од страха.

слѐз јек. **сље̏з** м бот. **а.** *назив за разне биљке из родова* Althaea *и* Malva *из ф.* Malvaceae *са много подврста које се употре-*

бљавају у лекарству: бели ~, црни ~. **б.** *у мн.: општи назив за породицу у коју спадају те биљке.*

слезѐна ж *в. слезина.*

слезѐница јек. **сљезѐница** ж бот. *биљка* Asplenium ruta muraria, *која се употребљава као лек за оболелу слезину.*

слези́на и **слѐзина** јек. **сљези́на** и **сљѐзина** ж анат. *жлезда у трбушној дупљи с леве стране, чија је главна функција стварање црвених крвних зрнаца.*

слѐзов јек. **сљѐзов,** -а, -о *који се односи на слез, који је од слеза:* ~ чај, ~ боја.

слѐме јек. **сљѐме,** -ена с (мн. слемѐна јек. сљемѐна, ген. слеме́нā јек. сљеме́нā, дат. слемѐнима јек. сљемѐнима) **1. а.** *спој бочних страна крова куће.* **б.** *греда која се пружа тим правцем и на коју се наслањају кровне површине куће.* **в.** фиг. *кров, кућа.* – Ми пуштамо свакога под своје слеме. **2.** геогр. *горњи део планине, гребен.*

слѐменӣ јек. **сљѐменӣ,** -ā, -ō *који се односи на слеме:* ~ греда.

слѐменскӣ јек. **сљѐменскӣ,** -ā, -ō *в. слемени:* ~ рог.

слемѐњача јек. **сљемѐњача** ж *в. слеме (1б).*

слѐнг м енгл. *арго, жаргон, шатровачки говор.*

слȇп, сле́па, -о јек. **слȉјеп,** слијѐпа, -о (комп. ø) **1.** *који не види, лишен способности вида.* **2.** фиг. **а.** *који је неспособан, коме недостаје знања и вештине да нешто схвати:* политички ~, ~ за лепоту. **б.** *који не примећује, не схвата оно што се догађа око њега:* ~ за нечије грешке, ~ за свет око себе. **в.** *беспоговоран, безуслован:* слепа послушност, слепе присталице. **3.** *који се обавља без гледања на предмет, уређај и сл. на коме се ради:* слепо куцање, слепа партија шаха. **4.** *у коме нема логичког основа, разума, који се јавља стихијски:* слепи случај. **4.** *који је на једном крају затворен, кроз који се не може проћи с друге стране:* ~ улица, ~ долина, слепи колосек. • **бити ~ код очију** 1) *не видети очигледне ствари, не схватати, не разумети ништа.* 2) *бити неписмен, необразован.*

сле́пац јек. **слијѐпац,** -пца м (инстр. -пцем; ген. мн. слȇпāцā јек. слȉјепāцā) **1.** *слеп човек, човек лишен способности вида.* **2.** *пуки сиромах, гола.* **3.** фиг. разг. *човек који не опажа, не схвата оно што се догађа око њега, неспособан да схвати; незналица, неспособњаковић; будала.* **4.** зоол. *у мн.: породица подземних глодара закржљалих очију,* Spalacidae *(у јд.: глодар из те породице).*

слѐпачкӣ јек. **сљѐпачкӣ,** -ā, -ō *који се односи на слепце:* ~ поезија, ~ кућа.

слѐпачки јек. **сљѐпачки** прил. *као слепац, на начин слепца:* ~ живети.

сле́пети јек. **слијѐпјети,** -пӣм несвр. непрел. *постајати слеп.*

слѐпило јек. **сљѐпило** с **1. а.** *потпуни или делимични (привремени или стални) недостатак вида.* **б.** фиг. *тама, тмина:* ~ ноћи. **2.** *неспособност расуђивања, схватања, заслепљеност:* љубавно ~, политичко ~. • **кокошје ~, ноћно ~** мед. *болест мрежњаче у којој болесник у сумраку не види готово ништа.* **~ за боје** *далтонизам.* **снежно ~** *привремени губитак вида изазван ултравиолетним зрацима на високим снежним површинама.*

сле́пити[1], слȇпӣм јек. **слијѐпити,** слȉјепӣм несвр. прел. *чинити слепим, ослепљивати.*

сле́пити[2], слȇпӣм јек. **слијѐпити,** слȉјепӣм (трп. слȇпљен јек. слȉјепљен) свр. **1.** *лепљењем спојити, залепити једно за друго.* **2.** *спојити, саставити, приљубити једно уз друго:* ~ усне. ■ **~ се 1. а.** *чврсто се спојити, залепити се:* слепили се листови књиге, слепили се резанци. **б.** (с нечим) *приљубити се уз нешто, приионути за нешто.* – Слепио се са земљом, не миче се. **2.** *изгубити растреситост, улепити се због превише влаге (о земљи).*

слѐпӣћ јек. **сљѐпӣћ,** -и́ћа м зоол. *змијолики гуштер без ногу* Anguis fragilis.

слѐпица јек. **сљѐпица** ж **1.** *слепа женска особа, женска особа лишена способности вида.* **2.** фиг. *јако сиромашна женска особа.* **3.** *непаметна, неразборита женска особа.*

слȇпљенōст јек. **слȉјепљенōст,** -ости ж *стање, особина онога што је слепљено.*

слепљи́вати (се) јек. **сљепљи́вати (се),** -пљујēм (се) *несвр. према слепити*[2] *(се).*

слȇпо јек. **слȉјепо** прил. **1.** *без размишљања, без провере:* ~ прихватати нечији савет, ~ веровати. **2.** *беспоговорно, безусловно, предано, потпуно:* ~ слушати, ~ се покоравати.

слепо̀очнӣ јек. **сљепо̀очнӣ,** -ā, -ō *који се односи на слепоочнице:* ~ кост.

слепо̀очница јек. **сљепо̀очница** ж анат. *бочни део лобање од ува до чеоне кости.*

слепоо̀чњача јек. **сљепоо̀чњача** ж анат. *слепоочна кост.*

слепо̀ћа јек. **сљепо̀ћа** ж *в. слепило.*

слепр̀шати, -āм свр. *лепршајући слетети:* ~ с гране, ~ на цвет.

слȇт м *слетање:* принудни ~ авиона.

слȅт м спорт. *масовна спортска приредба у којој учесници (највише гимнастичари) показују своју спретност и вештину.*

сле́тати, слȇћēм јек. **слијѐтати,** слȉјећēм несвр. *према слетети.*

слѐтети јек. **слѐтјети,** -тӣм свр. **1. а.** *летећи спустити се на нешто.* – Слетеше ласте на кров. **б.** *брзо се спустити, сјурити.* – Дечак слете низ степенице. **2.** *склизнути с нечега.* – Тањир слете са стола. Кола слетеше с пута. **3.** *бити изговорен брзо, лако (о речима):* ~ с усана, ~ с језика.

слȅтӣште с **а.** *простор, вежбалиште уређено за слетове.* **б.** *место удешено за слетање авиона, писта.*

слȇтни, -а, -о *који служи за слетање:* ~ стаза.

слѐћи (се), слȅгнēм (се) (слȅжēм (се)) свр. *в. слегнути (се).*

слȉв (слȉв) м (мн. слȉвови) *површина с које се вода слива у реку, језеро или море:* ~ Мораве, црноморски ~.

сли́вати (се), слȋвāм (се) *несвр. према слити (се).*

слȉвен, -ѐна, -о **1.** *трп. од слити (се).* **2.** (одр.) у изр. **~ сугласник** *африката.*

слȉвенōст, -ости ж *стање, особина онога што је сливено.*

слȉвнӣ, -ā, -ō *који се односи на слив:* ~ подручје Мораве.

слȋвнӣк м *отвор у канализацији у који се слива вода (обично отпадна).*

слиза́вати се, слѝзāвāм се *несвр. према слизати се.*

сли́зати се, слȋжēм се свр. пеј. разг. *ступити у присне односе, спријатељити се, здружити се (обично неискрено, из користољубља и сл.).*

слизи́вати се, слѝзујēм се *несвр. према слизати се.*

слије- јек. *в. сле-.*

слијѐвати (се), слȉјевāм (се) несвр. јек. *в. сливати (се).*

слȉк м књиж. *гласовно подударање слогова на одређеном месту (најчешће на крају стихова, понекад у оквиру једног стиха), рима, срок.*

слȉка ж (дат. слȉци) **1. а.** *уметнички приказ бојом и цртежом на равној подлози (платну, хартији и сл.) онога што постоји у стварности или машти.* **б.** *фотографија.* **2.** фиг. **а.** *оно што се види, показује пред очима или у машти, сећању, сну и сл., призор:* ~ детињства, ~ прошлости. **3. а.** *опис, приказ, представљање (у чланку, књижевном делу и сл.):* ~ о животу народа, верна ~ догађаја. **б.** *скуп чињеница, података и сл. на основу којих се може створити утисак о некој појави и сл.* – Ови чланци су слика правописне анархије код нас. **в.** *представа о некоме, нечему:* стећи верну слику о некоме. **5. а.** *део драмског чина у коме се не мењају учесници, време и простор дешавања.* **б.** *књижевни поджанр, приче у којима се приказује друштвени живот једне заједнице (села, града и сл.):* слике из сеоског живота. **6.** *представљање неког догађаја или утиска музичким средствима:* звучна ~. • **геометријска ~** *цртеж начињен према*

геометријским правилима. **крвна ~** *скуп најважнијих података о прегледу крви.* **покретне слике** *филм.* **нашла ~ прилику** ир. *нашло се двоје које једно другом одговарају (по негативним особинама).* **~ и прилика** *каже се кад се жели истаћи необична сличност између две особе.*

сли̏ка̄р м (вок. -е и -у; инстр. -ом и -ем) **1.** *уметник који се бави сликарством.* **2.** *онај који нешто сликовито приказује.* – Нушић је критичар и сликар свога времена.

сли̏ка̄рка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *уметница која се бави сликарством.*

сли̏ка̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на сликарство и на сликаре:* ~ школа, ~ вештина.

сли̏ка̄рски прил. *на начин како то чине сликари:* ~ приказати.

слика́рство и **сли̏ка̄рство** с *грана ликовне уметности у којој се на равној подлози цртежом и бојом приказује нешто из стварности или маште:* барокно ~, зидно ~.

слика̀рчић м *дем. и ир. од* сликар.

сли̏кати, -āм несвр. **1. а.** *правити, израђивати слику; приказивати, представљати на слици, сликом:* ~ пејзаж; ~ живот морнара. **б.** *фотографисати.* **2.** *живописно, сликовито, пластично описивати, приказивати:* ~ обичаје и људе родног краја. ■ **~ се 1.** *фотографисати се.* **2.** *представљати се, приказивати се.* – Протекли догађаји сликали су се живим бојама у његовим мислима. • разг. **можеш се ~ с тим** *што је потпуно пропало.*

сли̏ко̄ван, -вна, -о *који се састоји од слика.* • **сликовно писмо** *писање приказивањем предмета и животиња у сликама.*

слико̀вит, -а, -о **а.** *који се одликује лепотом боја и облика, живописан, као насликан:* ~ пејзаж. **б.** *који је пун слика, изразит, пластичан, живописан (о језику, стилу, приповедању и сл.).*

слико̀вито прил. *на сликовит начин, живописно, пластично:* ~ приповедати.

слико̀вито̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је сликовито, живописност:* ~ пејзажа, ~ језика.

слико́вница ж *књига са сликама намењена за забаву и поуку деци.*

сли̏на ж **а.** (обично у мн.) *слузава течност коју лучи слузокожа носа.* **б.** *пљувачка.*

сли̏нав, -а, -о **а.** *који слини, балав:* ~ дете. **б.** *умрљан слином:* ~ марамица. **в.** фиг. *жутокљун, млад, неискусан:* ~ момче.

сли̏навац, -āвца м **1. а.** *онај који је слинав, балав (обично дете).* **б.** фиг. *онај који је недорастао, незрео, жутокљунац.* **в.** *плачљивац.* **2.** зоол. *голаћ* Limax agrestis.

сли̏навица ж **а.** *слинаво женско дете.* **б.** фиг. *млада, незрела жена или девојка.* **в.** *плачљивица.*

сли̏на̄вка ж вет. (обично у синтагми: шап и ~) *заразна вирусна болест папкара* Aphthae episvoticae, *шап.*

слина́вко м *у нешто ублаженом значењу: слинавац.*

сли̏нити, -им несвр. [гл. им. сли̏ње̄ње с] **1. а.** *испуштати слине, бале:* дете слини, пуж слини. **б.** *квасити, прљати слинама:* ~ јастук. **2.** пеј. *усиљено плакати, цмиздрити.*

сли̏п м енгл. *плитке гаћице.*

сли́стити, сли̏стӣм свр. **1. а.** *све, до краја појести, попити:* ~ вечеру, ~ балон вина. **б.** *све, до краја потрошити:* ~ плату. **2. а.** *потпуно уништити, сатрти:* ~ непријатеља. **б.** *уклонити, одстранити:* ~ препреке.

сли̏ти, сли̏је̄м свр. **1.** *лијући усути, улити:* ~ вино у буре. **2. а.** *направити од растопљеног метала, воска и сл. (обично у калупу), излити:* сливени метак. **б.** *саставити, спојити ливењем.* ■ **~ се 1.** *текући спустити се низ нешто.* – Слиле су јој се сузе низ лице. **2. а.** *текући спојити се.* – Реке су се слиле у једну. **б.** *уопште спојити се, саставити се у једну целину.* – Њихови гласови су се слили.

сли̏тина ж хем. *в.* *легура.*

сли̏чан, -чна, -о **1.** *који подсећа, који личи на некога, нешто, који је као неко, нешто, налик.* – Он је врло сличан своме оцу. **2.** мат. *који има једнаке углове и сразмерне странице (о геометријским ликовима).* • **бити ~ као јаје јајету** *в. под* јаје.

сли̏чити, -им несвр. *в.* *личити.*

сли̏чица ж **1.** *дем. од* слика. **2.** (обично у мн.) *у мн.: мале самолепљиве слике с јунацима из цртаних филмова, из света спорта и др. од којих деца праве колекцију, албум (у јд.: таква слика).*

сли̏чно прил. *на сличан начин, налик:* мислити ~ некоме.

сли̏чно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својство онога што је слично:* физичка ~, духовна ~, морфолошка ~.

слобо̀да ж **1. а.** *могућност да се поступа по својој вољи.* **б.** правн. *право човека да чини све што не угрожава права других, тј. све што није забрањено законом.* **в.** *независност од владавине туђина, суверенитет:* национална ~. **2.** *стање незаробљености, незатворености:* бранити се са слободе. **3.** *право несметаног обављања неке делатности:* ~ научног истраживања, ~ лова, ~ пловидбе. **4.** *лична независност, самосталност која није ограничена никаквим обавезама.* – Претпостављала је своју уседелачку слободу браку. **5.** *смелост, одважност.* – Одакле вам слобода да ми се после свега обратите? **6.** *неусиљеност, опуштеност у понашању, отвореност.* – Почела се осећати она слобода која је тако нужна за весеље и свадбе.

сло̏бодан, -дна, -о **1. а.** *који живи у слободи, који није роб, заробљеник и сл.:* ~ човек. **б.** *у коме влада слобода, у коме људи имају слободу:* ~ држава, ~ земља. **в.** *независан од владавине туђина, суверен.* **2. а.** *који се може користити, незаузет, празан:* ~ место, ~ соба. **б.** *који није испуњен радом, послом:* ~ време, ~ дан. **в.** *који није заузет, који нема обавеза према некоме:* ~ девојка, ~ радник. **3. а.** *који не трпи никаква ограничења:* ~ љубав, ~ дух. **б.** *који располаже по својој вољи, независан, самосталан.* – Остала је удовица, слободна је као птица на грани. **в.** *отворен, одређен за несметано, неометано кретање или обављање послова:* ~ зона, ~ пут, ~ пролаз. **г.** *који је без ограничења, забрана, несметан:* ~ трговина, ~ пловидба. **д.** *који се врши без сметњи, без тешкоћа:* ~ дисање. **4. а.** *који се не снебива, отворен.* – Учитељ помилова по глави неке слободније ђачиће. **б.** *који излази из оквира пристојности, који није сасвим у складу с моралним нормама:* ~ понашање, ~ песма. **5.** хем. *који се налази у хемијском споју, једињењу:* ~ електрон, ~ радикал. • **~ занимање (~ професија)** *обављање неке делатности самосталним личним радом, без сталног радног односа.* **~ зидар** *в. под* зидар (изр.). **~ зидарство** *в. под* зидарство (изр.). **~ лука** правн. *трговачка лука отворена за међународни саобраћај, без плаћања царине.* **~ пад** физ. *вертикално падање тела, без икакве сметње, под утицајем земљине теже.* **~ пешак** шах. *пешак који нема према себи противничког пешака.* **~ превод** *превод који се не држи дословно оригинала.* **~ сељак** ист. *сељак који није у кметском односу, кметској зависности према спахији.* **слободном руком (цртати** и сл.) *без помоћи техничких средстава, као нпр. лењира, шестара (цртати и сл.).* **слободни стил** спорт. 1) *стил, начин рвања код којег су дозвољени различити захвати.* 2) *стил, начин пливања који бира сам пливач, краул.* **~ стих** књиж. *стих који нема ни риме ни једнак број слогова са другим стиховима, а заснива се само на ритму.* **~ ударац** спорт. *казнени ударац лоптом који се досуђује због прекршаја играча у фудбалу.* **~ улаз** 1) *бесплатан улаз (на неку представу, предавање и сл.).* 2) *дозвољен улаз.*

слобо̀да̄р, - āра м **а.** *онај који се бори за слободу.* **б.** *слободан, независан мислилац.*

слобо̀да̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на слободу, који воли слободу, који је својствен слободарима:* ~ мисао, ~ традиција, слободарски идеали, ~ народ, ~ занос.

слобо̀да̄рски прил. *као слободар, на начин слободара:* ~ мислити.

слобо̀дица ж *дем. и хип. од* слобода. • **своја кућица своја слободица** *свакоме је најбоље, свако се осећа најслободније у својој кући.*

сло̏бодно прил. **1.** *на слободан начин, у слободи:* ~ живети. **2.** *без ограничења, несметано:* ~ се кретати. **3. а.** *без увијања, без*

околишања, ош̄ворено; одреши̅то, смело: ~ рећи, ~ поступити. **б.** *не снебивајући се, не усш̄ручавајући се:* ~ се раскомотити, ~ се обратити некоме. **4.** *доп̄уш̄ш̄ено, дозвољено.* – Је ли слободно да седнем? **5. а.** *без ш̄ешкоћа, лако.* – Ту слободно може да стане сто људи. **б.** *осећајући олакшање:* ~ одахнути. **6.** *ш̄ако да излази из оквира п̄рисш̄ојносш̄и.* – Преслободно се понаша за ову средину. **7.** (с негацијом) *никако, ни на који начин.* – Ако то урадиш, слободно ми не иди на очи! **8.** *лежерно, комош̄но.* – Хаљина треба слободно да пада низ тело. **9.** *одīовор на куцање на враш̄има да се може ући: изволиш̄е, уђиш̄е.*

слобо̏дња̄к, -а́ка м **1.** *онај који воли слободу и бори се за њу.* **2.** ист. **а.** *роб који је сш̄екао слободу.* **б.** *кмеш̄ који је сш̄екао слободу.* **3.** *осуђеник коме је издржавање казне ублажено п̄осле извесноī времена п̄а може слободније да се креће.* **4.** разг. **а.** шах. *п̄ешак п̄ред којим нема п̄рош̄ивничкоī п̄ешака.* **б.** *слободан ударац у фудбалу.*

слобо̏дња̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на слободу и слободњаке:* ~ занос, ~ идеја.

слободољу́бац, -у́пца м *слободољубива особа.*

слободољу̀бив, -а, -о *који воли слободу, који се бори за слободу:* ~ народ.

слободољу̀биво прил. *на слободољубив начин, с љубављу п̄рема слободи:* ~ се борити.

слободољу̀бивōст, -ости ж *особина оноīа који је слободољубив; слободољубље.*

слободо̀љӯбље с *љубав п̄рема слободи, ш̄ежња за слободом.*

слободо̀ӯман (сло̏бодоӯман) -мна, -о *који слободно мисли; који се исш̄иче слободоумљем, нап̄редан:* ~ мислилац; ~ идеја, ~ поглед.

слободо̀ӯмље с *слободан, криш̄ичан, независан начин мишљења.*

слободо̀ӯмно (сло̏бодоӯмно) прил. *на слободоуман начин:* ~ говорити.

слободоу́мнōст и **слободо̀ӯмнōст,** -ости ж **а.** *својсш̄во, особина оноīа који је слободоуман.* **б.** *в. слободоумље.*

слова̀рица ж *књиīа из које се уче слова, буквар, п̄очеш̄ница.*

Сло̀ва̄к, -а́ка м *п̄рип̄адник зап̄аднословенскоī народа који највећим делом живи у Словачкој.*

Слова̀киња ж *п̄рип̄адница зап̄аднословенскоī народа који највећим делом живи у Словачкој.*

Сло̀ва̄чка ж *држава у средњој Европ̄и, п̄реш̄ежно насш̄ањена Словацима.*

сло̀ва̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се ондоси на Словаке:* ~ обичај, ~ песма.

сло̀веначкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Словенце и Словенију:* ~ граница, ~ језик.

Сло̀ве̄н, -е́на м *п̄рип̄адник словенске īруп̄е индоевроп̄ских народа, која насељава исш̄очни и јуīоисш̄очни део Европ̄е и северни део Азије.*

Слове́нац, -нца м *п̄рип̄адник зап̄аднојужнословенскоī народа који највећим делом живи у Словенији.*

словѐнизовати, -зује̄м (словенизи́рати, -ѝзӣра̄м) свр. и несвр. *(у)чиниш̄и некоīа Словеном п̄о језику и обичајима, да(ва)ш̄и некоме, нечему словенски облик, каракш̄ер, п̄ословениш̄и, п̄ословењиваш̄и, славизираш̄и.* ■ **~ се** *п̄осш̄а(ја)ш̄и Словен.*

Сло̀ве̄нија ж *држава у јуīозап̄адном делу средње Европ̄е, некадашња јуīословенска реп̄ублика.*

Сло̀ве̄нка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1.** *женска особа Словен.* **2.** *п̄рип̄адница словеначкоī народа.*

словенољу́бац, -у́пца м *в. словенофил.*

словѐнофил, -а и **словѐнофӣл,** -и́ла м *п̄ријаш̄ељ и п̄ошш̄овалац Словена и свеīа ш̄ш̄о је словенско.*

словѐнофӣлскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на словенофиле:* ~ интелигенција.

словѐнофоб, -а и **словѐнофо̄б,** -о́ба м *онај који мрзи Словене и све ш̄ш̄о је словенско.*

сло̀ве̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Словене:* ~ језик, ~ култура. • ~ **антитеза** *в. п̄од анш̄иш̄еза (изр.).*

слове́нство с (мн. ø) **а.** *скуп̄ каракш̄ерисш̄ичних особина Словена.* **б.** *осећај п̄рип̄адносш̄и Словенима.* **в.** (Словенство) *Словени.*

сло̂внӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на слово:* ~ знак, ~ грешка.

сло̏во с (ген. мн. сло̂ва̄) **1. а.** *п̄исмени знак којим се обично означава један īлас:* велико ~, мало ~, ћириличко ~. **б.** *ш̄ип̄оīрафски знак који се уп̄ош̄ребљава у ш̄ш̄амп̄ању некоī ш̄кесш̄а.* **2.** арх. **а.** *реч:* божје ~. **б.** *īовор:* посмртно ~. • **златним словима (записати и сл.)** *ш̄рајно зап̄амш̄иш̄и нешш̄о значајно, вредно.* **мртво ~ на папиру** *нешш̄о ш̄ш̄о је осш̄ало неосш̄варено, неп̄римењено.* **по слову закона** *онако како сш̄оји, како је зап̄исано у закону.* **(с)пала књига на два слова** *в. п̄од књиīа (изр.).*

слово́ли́вац, -вца м зан. *занаш̄лија који лије, п̄рави (ш̄ш̄амп̄арска) слова.*

словоли́вница ж зан. *ливница слова.*

словосла̀га̄ч, -а́ча м штамп. *радник који у класичној ш̄ш̄амп̄арији слаже слова, ш̄ип̄оīраф.*

словосла̀га̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на словослаīаче:* ~ рад.

сло́вце, -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип̄. од слово.* • **до (последњега) словц(ет)а** *у п̄ош̄п̄уносш̄и, сасвим.* **ни словц(ет)а** *ниш̄ш̄а, ниједне речи.*

сло̑г, сло̀га м (мн. сло̀гови) **1.** лингв. *део речи (или реч) који се изīовара одједном.* **2.** штамп. *сложена слова за ш̄ш̄амп̄ање некоī ш̄кесш̄а; ош̄исак слова (у класичној ш̄ш̄амп̄арији).* **3.** *скуп̄ п̄оређаних исш̄оpодних п̄редмеш̄а:* ~ дрва. • **везани ~** *сш̄ихови.* **затворени ~** *слоī (1) који се завршава суīласником или сонанш̄ом, нп̄р. мај-сш̄ор.* **невезани ~** *п̄роза.* **отворени ~** *слоī (1) који се завршава самоīласником, нп̄р. ли-ва-да.*

сло̏га ж (дат. сло̏зи) *складно, хармонично п̄онашање два или више лица:* живети у слози.

сло̀га̄н, -а́на м *оно ш̄ш̄о се исш̄иче као основно начело, īесло, девиза.*

сло̀го̄внӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на слоī:* слоговни знаци; ~ писмо.

сло̀готво̄ран, -рна, -о *који чини, ш̄вори слоī, који је основни носилац слоīа:* ~ р.

сло̀жан, -жна, -о **1. а.** *који живи у слози, у складним односима с неким:* ~ породица, сложна браћа. **б.** *јединсш̄вен, саīласан.* – У томе смо сви сложни. **в.** *складан, хармоничан:* ~ песма. **2.** *који се доīађа у исш̄о време, усклађен:* сложни кораци.

сло̀жен, -а, -о **1.** *ш̄рп̄. од сложиш̄и (се).* **2.** *који сп̄аја, здружује у себи разноврсне, чесш̄о суп̄рош̄не особине:* ~ личност. **3.** *замршен, комп̄ликован, комп̄лексан:* ~ задатак, ~ проблем.

сложе̏ница ж лингв. *реч која се може довесш̄и у ш̄ворбену (формалну и значењску) везу (најчешће) с друīим двема речима (нп̄р. Беоīрад, водоп̄ад, јуīоисш̄ок, својеīлав иш̄д.).*

сло̀женōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, сш̄ање оноīа ш̄ш̄о је сложено:* ~ личности, ~ карактера, ~ проблема, ~ осећања.

сло̀жив, -а, -о *који се може сложиш̄и.*

сло̀жити, сло̀жӣм свр. прел. **1.** *п̄оложиш̄и, сш̄авиш̄и на једно месш̄о више п̄редмеш̄а у одређеном реду, на одређен начин:* ~ алат, ~ ципеле, ~ књиге на полицу. **2. а.** *даш̄и нарочиш̄ облик савивши, смош̄авши нешш̄о (ш̄канину, п̄ап̄ир и сл.):* ~ рубље, ~ салвете, ~ постељину. **б.** *смесш̄иш̄и у нешш̄о, намесш̄иш̄и:* ~ врата у довратнике. **3. а.** *начиниш̄и целину сасш̄авивши делове:* ~ слагалицу, ~ гибаницу. **б.** штамп. *п̄рип̄ремиш̄и, урадиш̄и, начиниш̄и слоī (2) нечеīа ш̄ш̄о се ш̄ш̄амп̄а (у класичној ш̄ш̄амп̄арији):* ~ књигу. **4. а.** *довесш̄и до слоīе.* – То ће нас сложити и смирити. **б.** *довесш̄и у склад, ускладиш̄и:* ~ боје. ■ **~ се 1. а.** *даш̄и п̄рисш̄анак, саīласносш̄; изразиш̄и, п̄ош̄врдиш̄и своје слаīање с неким, нечим; сп̄оразумеш̄и се, доīовориш̄и се с неким:* ~ се с нечијим мишљењем, ~ се с предлогом; ~ се око цене. **б.** *п̄осш̄ићи слоīу, биш̄и сложан, живеш̄и и п̄онашаш̄и се сложно.* – Ако се они сложе, нико им ништа не може.

сло̏жно прил. *на сложан начин:* ~ живети, ~ радити, ~ певати.

сло̏жно̄ст, -ости ж *својство, стање онога који је сложан, онога што је сложно.*

сло̑ј, сло̀ја м (инстр. сло̀јем; мн. сло̀јеви) **1.** *ред, маса неке материје која покрива површину нечега или се налази између других редова истоврсне или друкчије материје, наслага:* ~ прашине, површински ~ атмосфере. **2.** *група људи са истим културним, социјалним итд. обележјима:* елитни слојеви друштва, најнижи слојеви друштва, читалачки слојеви.

слоја́нити се, сло̀ја̄нӣм се свр. *стврднути се (о јелу које има лоја или неке друге масноће).*

слојѐвит, -а, -о **1.** *који је у слојевима, који се састоји од слојева:* ~ стена, ~ облак. **2.** фиг. *у коме је богато, са више аспеката осветљена, описана нека проблематика:* ~ роман, ~ драма.

слојѐвито прил. **1.** *у слојевима, на слојеве:* ~ формиран облак. **2.** фиг. *на слојевит начин, тако да је нека проблематика осветљена са више аспеката:* ~ написан роман.

слојѐвито̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је слојевито:* ~ стена; ~ романа.

сло̏м, сло̀ма м (мн. сло̀мови) **1.** *потпуна пропаст, катастрофа, пораз:* ~ старе Југославије, ~ устанка. **2.** *в. прелом.* • **нервни ~, ~ живаца** *душевно растројство.*

сло̀мити, сло̀мӣм (3. л. мн. сло̀ме̄; имп. сло̀ми; трп. сло̀мљен) свр. прел. **1. а.** *употребом силе (ударањем, притиском, савијањем и сл.) раздвојити нешто крто на делове или одвојити део од целине; ударом, притиском и сл. учинити да се нешто распе у ситне делове, разбити, скрхати:* ~ грану, ~ клип кукуруза; ~ флашу, ~ орах. **б.** *падом, ударом изазвати лом кости:* ~ ногу, ~ руку. **2.** фиг. (некога) **а.** *скршити, уништити нечију моћ, нечији отпор, савладати, надјачати:* ~ непријатеља, ~ отпор. **б.** (обично у облику трп.) *довести у стање физичке или психичке исцрпљености, изнурености, слабости:* сломила га болест, сломљен од умора, сломљен од бола. **в.** *улажући напор, вршећи притисак наговорити некога да промени мишљење, да поступи другачије, да попусти, с муком уверити, убедити.* – Лако ће с мајком, али како ће сломити оца? ■ **~ се 1. а.** *раздвојити се, распасти се на делове, на комаде, скршити се; разбити се.* – Сломиле су се гране од ветра. Пала шоља па се сломила. **б.** *повредити се при паду, удару.* – Пашћеш с коња, сломићеш се. **2.** фиг. **а.** *бити савладан, уништен.* – Треба много напора да се та ратна машина сломи. **б.** *попустити у свом уверењу, променити мишљење.* – Саветовали су му док је још било време, али се он није дао сломити. **в.** *исцрпсти се, изнурити се.* – Сломи се радећи. **г.** *нестати, срушити се, пропасти (о идеалима, надама и сл.).* • **~ врат** 1) *настрадати, пропасти.* 2) (некоме) *упропастити, уништити некога.* **~ кости (ребра и сл.) некоме** *пребити, претући некога.* **~ крила некоме** а) *убити у некоме полет, вољу, животну енергију.* б) *упропастити некога.* **~ ланце (окове)** *ослободити се.* **~ рогове некоме** *савладати нечији отпор, противљење, укротити некога.* **~ (некоме, нечије) срце** *учинити да неко пати, тугује, уцвелити.* **сломиће се кола на њему** *сва одговорност ће пасти на њега, он ће испасти крив.*

сло̏мљен, -а, -о *који изражава потиштеност, утученост:* рећи сломљеним гласом, ићи сломљеним кораком.

сло̏мљено прил. *утучено, потишено:* ~ говорити.

сло̏н, сло̀на м (мн. сло̀нови) **1.** зоол. *најкрупнији копнени сисар, с дугом сурлом и две кљове:* афрички ~ Loxodonta africana, индијски ~ Elephas indicus. **2.** фиг. *крупан, незграпан и неспретан човек.* • **као ~ у стакленој башти** *неспретно, незграпно.* **од муве правити слона** *безначајној ствари давати превелик значај, преувеличавати нешто.*

сло̀ница ж **1.** *женка слона.* **2.** фиг. *крупна, незграпна, неспретна женска особа.*

сло̀новача ж *слонове кљове као скупоцен материјал за израду разних предмета.*

сло̀новскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на слонове, који је као у слона:* ~ снага.

сло̀нче, -ета с (супл. мн. слончићи м; зб. им. сло̀нча̄д ж) *младунче слона.*

слу̀бити, слу̀бӣм свр. *в. улубити.*

слу̀га м (мн. ж) (дат. слу̀зи и слу̀ги; ген. мн. слу̀гӯ (слу̀га̄)) **1. а.** *особа (обично мушка) која за плату служи, обавља кућне и друге послове.* **б.** *особа спремна да испуњава нечије жеље, нечију вољу.* **2.** нар. песн. (често с атрибутом „верна") *поданик према своме владару, господару.* – Слуго моја, бане Милутине! **3.** фиг. **а.** *особа која штити нечије интересе, брине о нечијем добру, напретку, која је потпуно предана некоме или нечему:* ~ народа, ~ цара, ~ отаџбине. **б.** пеј. *онај који из страха или користољубља испуњава нечију вољу, нечија наређења.*

слу̀га̄н, -а́на м пеј. *слуга.*

слу̀га̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који је као у слугана:* ~ држање.

слу̀га̄нски прил. *на начин својствен слуганима.*

слуга́нство с *слуганска особина, послушност, ропска услужност, сервилност.*

слугѐрања ж (м) (мн. ж) *пеј. од слуга.*

слугѐра̄њскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на слугерање, који је као у слугерање, понизан, улизички, удворички:* ~ понашање, ~ стил.

слугера́њство с *својство и обележје слугерање.*

слу̀гинскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на слугу, који је као у слуге:* ~ држање.

слу̀гица ж и м (мн. ж) (обично ир.) *дем. од слуга.*

слу̀дити, -ӣм и слу̀дӣм (трп. слу̀ђен) свр. *збунити, смести, помести.*

слуђи́вати, слу̀ђује̄м *несвр. према слудити.*

слу̀жабнӣк м црkв. *књига која садржи текстове према којима се врши богослужење.*

слу̀жа̄вка ж (дат. -вки и -вци; ген. мн. -кӣ) *женска особа која за плату обавља кућне послове, слушкиња.*

слу̀жа̄внӣк м *в. послужавник.*

слу̀жба ж (ген. мн. -бӣ) **1.** *рад за плату, стално запослење, посао (обично у непроизводним делатностима):* отпустити из службе, примити у службу. **2.** *нарочита грана, област, врста рада, занимања:* обавештајна ~, војна ~, санитетска ~. **3.** *рад и брига за нечије добро, нечију корист, напредак, посвећеност, служење некоме или нечему:* ~ народу, ~ отаџбини, ~ идеји. **4.** рлг. (често с атрибутом „божји") *црквени, верски обред, богослужење.*

слу̀жбен и **слу̏жбен,** -а, -о **1.** (одр.) **а.** *који се односи на службу и на вршење дужности у служби (1), који служи за административно пословање, одређен за службу:* ~ печат, ~ пут, ~ спис, ~ просторија. **б.** *који је у државној или некој другој јавној служби; који је овлашћен да заступа некога, да делује у нечије име:* ~ лице, ~ представник. **в.** *који се обавља у име (државне или неке друге) власти:* ~ разговор, ~ протокол. **г.** *који је у јавној, званичној употреби:* ~ језик, ~ писмо. **2.** фиг. *лишен присности, срдачности, хладан, крут, уздржан:* ~ тон, ~ опхођење.

слу̀жбенӣк и **слу̏жбенӣк** м *онај који се налази у служби, који обавља канцеларијску или неку другу службу, чиновник, намештеник:* државни ~, војни ~, ~ у амбасади.

слу̀жбеница и **слу̏жбеница** ж *жена службеник.*

слу̀жбеничкӣ и **слу̏жбеничкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на службенике:* ~ плата, ~ однос.

слу̀жбено и **слу̏жбено** прил. **1.** *на службени начин, службеним путем, по службеној дужности:* ~ саопштити, ~ прогласити, ~ посетити. **2.** фиг. *без срдачности, хладно, уздржано, круто:* ~ се понашати, ~ се поздравити.

слу̀жбица ж *дем. и хип. од служба.*

службо̀вати, слу̀жбује̄м несвр. *обављати службу, радити за плату:* ~ у амбасади, ~ у иностранству, ~ у унутрашњости.

служи́нче, -ета с (мн. ø; зб. им. слу̀жинча̄д ж) (често пеј.) *особа (најчешће млађа) која као слуга обавља кућне послове;* уп. слуга (1а).

слу́жити, слу̑жӣм несвр. [гл. им. слу́же̄ње с; уп. служба] **1. а.** *бити нечији слуга, радити код некога кућне и друге послове за*

плату: ~ код газде, ~ код сељака, ~ по кућама. **б.** (некога) *бринути о некоме:* ~ старе родитеље. **в.** (војску, војни рок) *вршити војну обавезу, бити војник.* **г.** *обављати неку сталну дужност, службовати:* ~ као учитељ. **2.** *доносити и давати (гостима) јело и пиће, послуживати:* ~ госте, ~ вечеру, ~ пиће. **3.** (нечему, некоме) *радити за добро, напредак и сл. нечега, радити у нечију корист:* ~ отаџбини, ~ своме народу. **4.** *обављати оно чему је нешто намењено, за шта је одређено (о органима тела, оружју и сл.).* – Служи ли те рука? Служи ли те пушка? **5.** (некоме, нечему) *бити од користи, користити, бити добар за нешто.* – Зима служи непријатељу. **6.** *обављати верски обред:* ~ опело. ■ **~ се 1.** *користити се нечим, употребљавати нешто:* ~ се виљушком при јелу, ~ се страним језиком, ~ се алатом, ~ се хиперболама. **2.** *узимати (за столом) јело и пиће.* • **служи ме здравље** *здрав сам.* **служи га карта** *добија добре карте у картању.* **~ на част** *бити на част.*

слу̑з ж (инстр. -и (-ју); мн. ø) **а.** *густа лепљива течност коју луче слузне жлезде (у носу, дисајним путевима и сл.).* **б.** *сок који луче неке биљке.*

слу̏зав, -а, -о **1.** *који садржи слуз или је покривен њоме.* **2.** *који је као слуз, сличан слузи.*

слу̏заво̄ст, -ости ж *својство онога што је слузаво.*

слу̏заст, -а, -о *који је као слуз, сличан слузи.*

слу̏зни̑, -а̄, -о̄ *који лучи слуз, који садржи слуз:* ~ жлезда, ~ ћелија.

слу́зница ж *в. слузокожа.*

слузо̀кожа ж анат. *танка, влажна, глатка опна која обавија шупљине неких унутрашњих органа (нпр. дисајних, мокраћних, органа за варење итд.) и која садржи слузне жлезде.*

слу́пати, слу̂па̄м свр. *оштетити ударајући по нечему или нечим о нешто; разбити, сломити (обично о већој количини):* ~ кола, ~ лонац; ~ чаше, ~ тањире, ~ јаја. **2.** *на брзину, аљкаво направити, урадити, склепати:* ~ причу, ~ кућу. **3.** фиг. **а.** *улудо потрошити, профућкати:* ~ наследство, ~ новац. **б.** *уништити, поразити:* ~ непријатеља. ■ **~ се** *доживети удес, хаварију (у неком возилу); разбити се (о возилу).*

слу́тити, слу̂ти̑м несвр. [гл. им. слу́ће̄ње с; уп. слутња] **1.** *имати предосећај, предосећати, наслућивати:* ~ несрећу, ~ зло. **2.** *интуитивно осећати, интуитивно и нејасно закључивати.* – Слутим да га још волиш. Слутила је истину. Она и не слути шта ми радимо. **3.** (обично на нешто) *указивати на нешто (обично неповољно) у (блиској) будућности, предсказивати, наговештавати.* – То не слути на добро. Облаци слуте на буру.

слу̏тљив, -а, -о **1.** *који се може наслутити:* ~ садржај песме, ~ мисао. **2.** *који има способност да наслути:* ~ мајчино срце.

слу̏тња ж (ген. мн. -њи̑ (-ња̄)) *неодређено, нејасно осећање да ће се нешто неповољно, лоше догодити.* – Обузе га црна слутња.

слу̑х и **слу̏х** м (мн. ø) **1.** *способност примања звучних утисака:* добар ~, оштећен ~. **2.** *способност правилног примања, усвајања и извођења музичких звукова:* обдарен слухом, имати слуха. • **имати слуха за нешто** *имати способност да се нешто схвати, прихвати.* **по слуху** *само слушајући (без нота).*

слу̏хист(а), -е̄ м (мн. -сти) разг. *онај који пева само по слуху, који не познаје ноте.*

слу̏ча̄ј м (инстр. -ем; мн. слу̏чајеви (слу̏ча̄ји), ген. случаје́ва̄ и слу̏чаје̄ва̄ (слу̏ча̄ја̄), дат. случаје̏вима и слу̏чајевима (слу̏ча̄јима)) **1. а.** *оно што се догодило, збило, догађај:* несрећан ~, смртни ~, необичан ~. **б.** *појава, испољавање нечега:* случајеви пегавог тифуса, неколико случајева великих богиња. **в.** *особа на којој се таква појава јавља:* сместити у болницу хитне случајеве. **2.** (обично у вези с предлозима: у, за) *прилика, ситуација, околност.* – У случају опасности – разбити прозор. Штеди за случај болести. **3.** *в. случајност (3).* • **жалим случај** *жао ми је што се догодило.* **за сваки ~** *ако затреба, ако буде потребно.* **игра случаја (пуки ~)** *случајни стицај околности* **којим случајем** *случајно.* **ни у ком случају** *никако, никад, ни под којим условима.* **од случаја до случаја** *не увек, с времена на време.* **у крајњем случају** *као последња мера, као крајње средство.* **у сваком случају** *свакако.* **у случају да...** *ако се догоди да...*

слу̏ча̄јан, -јна, -о *који није намеран, непланиран, неочекиван, непредвиђен:* ~ сусрет, ~ познанство, ~ грешка.

слу̏ча̄јно прил. **1.** *неочекивано, непредвиђено:* ~ срести, ~ видети. **2.** *такве су околности, догодило се.* – Случајно то знам. Случајно сам пролазио кад се догодила несрећа. • **ни ~** *никако.*

случа́јно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *својство онога што је случајно:* ~ сусрета. **2.** *околност, ситуација која настаје непредвиђено, неочекивано.* – Разне случајности, као нпр. потреси, вулканске ерупције, могу утицати на распоред становништва. **3.** *појава, околност која није резултат неке законитости, правила, узрочне повезаности.* – У историјским збивањима нема случајности. • **пука ~** *непредвиђен, неочекиван догађај.*

слу́чити се, слу̂чи̑(м) се свр. несвр. *догодити се, десити се, збити се.*

слу̏шалац и **слу̏шалац,** -аоца м (инстр. -аоцем; ген. мн. -ла̄ца̄) **1.** *онај који слуша некога или нешто:* ~ радио-програма, пажљив ~. **2.** *студент:* ~ треће године медицине.

слу̏шалица и **слу̏шалица** ж **1.** физ. *електроакустички уређај за репродукцију звука (за слушање музике, радио програма и сл. паран) који се мора држати на ушима или примакнут уху да би се могао чути звук:* телефонска ~; стерео слушалице. **2.** мед. *инструмент којим лекари слушају рад неких органа (срца, плућа).*

слу̏ша̄но̄ст, -ости ж *степен пријема радио-емисија и сл. код публике, слушалаца:* повећати ~ радио програма.

слуша̀оница и **слу̏шаоница** ж *просторија у којој се одржавају предавања:* слушаонице пуне студената.

слу̏шатељ м *в. слушалац.*

слу̏шате̄љка ж *женска особа слушатељ.*

слу̏шате̄љски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на слушатеље.*

слу̏шате̄љство с зб. *скуп слушалаца, слушаоци, публика.*

слу̏шати, -а̄м несвр. **1.** *примати чулом слуха неке звуке (гласове, музику итд.):* ~ смех, ~ звона. **2.** (нешто) *присуствовати предавањима на високим школама:* ~ предавања из анатомије. **3.** (некога) *придржавати се нечијих савета, наредби, бити послушан:* ~ родитеље, не ~ никога. **4.** фиг. *послушно, исправно радити, функционисати (о деловима тела, оружју и сл.).* – Не слушају ме ноге. Пушка ме слуша. **5.** (у императиву) разг. *употребљава се кад се саговорнику жели обратити пажња на оно што ће се рећи.* – Слушај, Марко, мислим да треба да идеш. ■ **~ се** *слагати се, живети у слози.* – Децо моја, слушајте се, претрпите једно друго.

слу̏шкати, -а̄м несвр. *дем. од слушати, ослушкивати.* – Њушкао је и слушкао на све стране не би ли нешто сазнао.

слу̏шкиња ж *в. служавка.*

слу̏шкињица ж *дем. од слушкиња.*

слу̏шљив, -а, -о *који се може слушати, пријатан за ухо:* ~ мелодија.

слу̏шни̑ и **слу̑шни̑,** -а̄, -о̄ *који се односи на слух, који је у вези са слухом:* ~ нерв, ~ канал, ~ апарат; ~ утисак.

слу̏шче и **слу́шче** с (мн. ø; зб. им слу̏шча̄д ж) *дем. од слуга.*

сљед- *в. след-,* **сљез** *в. слез,* **сљем-** *в. слем-,* **сљеп-** *в. слеп-.*

сљу́бити, сљу̂би̑м (трп. сљу̂бљен) свр. *спојити; приљубити.* ■ **~ се** *спојити се; приљубити се.*

сљубљи́вати (се), сљубљу̀је̄м (се) *несвр. према сљубити (се).*

сљу̏штити, сљу̏шти̑м свр. **1.** *скинути љуску, огулити:* ~ кору с дрвета, ~ боју с кола. **2.** *халапљиво и брзо појести, смазати:* ~ вечеру. ■ **~ се** *огулити се, скинути се (о љусци).*

сма́гати, сма̂же̄м *несвр. према смоћи.*

сма̏зати, сма̏же̄м свр. *халапљиво и до краја појести:* ~ вечеру, ~ кокошку.

сма̏к м (обично у изр. **~ света**) *свршетак, крај, пропаст.*

сма̀кљати, -а̄м свр. разг. *халапљиво, прождрљиво појести, прождрети.*

сма̀кнути (се) в. *сма̀ћи (се).*

смакну́ће с *ӣоīубљење.*

смалакса́вати, -а̀ксāвāм *несвр. ӣрема смалаксаӣи.*

сма̏лаксāло и **смала̀ксало** прил. *в. малаксало.*

сма̏лаксāлōст и **смала̀ксалōст,** -ости ж *в. малаксалосӣ.*

смала̀ксати, -āм и сма̀лакшēм свр. *в. малаксаӣи:* ~ од болести, ~ од напора.

смалѐна прил. *од малих ноīу, од дешињсшва.*

сма́лити (се), сма̑лӣм (се) свр. *в. смањиӣи (се).*

смандрља́вати, -дрљāвāм *несвр. ӣрема смандрљаӣи.*

смандр̀љати, -āм свр. експр. **1.** *урадиӣи на брзину и било како:* ~ задатак, ~ намештај. **2.** *изīоворити брзо и нејасно:* ~ песмицу, ~ одговор. ■ ~ **се** *скоӣрљаӣи се; ӣасӣи одакле:* ~ се низ степенице; ~ се с дрвета.

смање́ње с *умањење (количине, јачине, димензија и сл.):* ~ наоружања, ~ прираштаја, ~ водостаја.

сма̀њив, -а, -о *који се може смањиӣи:* ~ вредност.

смањи́вати (се), сма̀њујēм (се) *несвр. ӣрема смањиӣи (се).*

сма́њити, сма̑њӣм свр. *учиниӣи мањим (у обиму, количини, јачини, ӣрајању), умањиӣи:* ~ казну, ~ плату, ~ оброк, ~ радно време. ■ ~ **се** *ӣосӣаӣи мањи, умањиӣи се:* смањиле се залихе, смањила се лопта.

сма̀рагд м *драīи камен зелене боје, варијеӣеӣ берилијума.*

сма̀рагднӣ, -ā, -ō *који је од смараīда; који је као смараīд, који има особине смараīда:* ~ прстен; смарагдне очи.

сма̀рагдно прил. *као смараīд:* ~ зелен, ~ чист.

сма́рати, сма̑рāм несвр. жарг. (уп. сморити (се)) *замараӣи, умараӣи (некоīа); досађиваӣи (некоме) (обично дуīоӣрајним и досадним ӣричањем и сл.).* – Немој да ме смараш! ■ ~ **се** *умараӣи се, замараӣи се.*

сма́трати, сма̑трāм несвр. **а.** *имаӣи о нечему суд, мишљење, мислиӣи.* – Сматрам да је представа успела. **б.** (некога или нешто чим, за нешто) *држаӣи, цениӣи.* – Сматрају га врло способним. ■ ~ **се** *ӣризнаваӣи један друīом неко својсӣво.* – Сматрају се рођацима.

сма̀ћи и **сма̀кнути,** сма̏кнēм (аор. сма̀кох, сма̀че и сма̏че (сма̀кнух, сма̏кнӯ); р. пр. сма̏као, сма̀кла (сма̀кнуо, -ула); трп. сма̏кнӯт) свр. **1.** *скинуӣи наīлим ӣокреӣом с нечеīа, некоīа, склониӣи:* ~ омчу с врата, ~ јарам, ~ мараму с главе, ~ лонац с ватре. **2.** *ӣоīубиӣи, убиӣи:* ~ хајдуке, ~ разбојнике. **3.** *уклониӣи с некоī ӣоложаја, с власӣи, сврīнуӣи:* ~ диктатора, ~ градоначелника. ■ ~ **се** *ӣомериӣи се, скинуӣи се.* – Смакла се марама с главе.

сма̏цна прид. (ж. род) *скоӣна (о мачки).*

Смедере́вац, -вца м *сӣановник Смедерева.*

Сме̏дерēвка и **Смедѐрēвка** ж **1.** *сӣановница Смедерева.* **2.** (смедеревка) агр. *врсӣа īрожђа из околине Смедерева и вино од ӣоīа īрожђа.*

Сме̏дерево с *īрад у Србији.*

сме̏дерēвскӣ и **смедѐрēвскӣ,** -ā, -ō *који се односи на Смедерево:* ~ вино, ~ кула, ~ пут.

сме̑ђ, -а, -е *који је боје ӣржене кафе, кафен:* ~ коса, смеђе очи.

сме̏ђаст, -а, -о *који ӣрелази у смеђе, ӣомало смеђе.*

смеђе- *ӣрви део сложенице који означава смеђу нијансу боје из друīоī дела сложенице:* смеђеплава коса, смеђецрвени капут.

смеђо- **1.** *ӣрви део сложенице који означава да је нешӣо смеђе:* смеђокос, смеђоглав. **2.** *в. смеђе-:* смеђоцрвен, смеђожут.

смеђо̀глав, -а, -о обично у изр. **смеђоглави суп** зоол. *суӣ смеђе īлаве* Vultur monachus.

смеђо̀кос, -а, -о *који има смеђу косу:* ~ девојка.

смежура́вати (се), -у̀рāвāм (се) *несвр. ӣрема смежураӣи (се).*

сме̏журāнōст, -ости ж *својсӣво, сӣање оноīа шӣо је смежурано.*

смежу̀рати, -āм свр. *учиниӣи боре (на нечему), набораӣи.* – Године су јој смежурале лице. ■ ~ **се** *изīубиӣи једрину, īлаӣкосӣ, набораӣи се, намрешкаӣи се.* – Смежурало јој се лице. Махну смежураном руком.

смѐјати се, смѐјēм (сме̏јēм) се јек. **сми̇јати се,** сми̇јēм (сми̇јēм) се несвр. **1.** *нарочиӣим изразом лица, развлачењем усана, оӣварањем усӣа и исӣрекиданим карактерисӣичним īласовима изражаваӣи добро расӣоложење, задовољсӣво и сл.:* ~ од срца, ~ до суза. **2.** (некоме, нечему) *ӣодсмеваӣи се некоме, исмеваӣи некоīа, руīаӣи се некоме:* ~ нечијој неспретности. • **грохотом ~** *в. īрохоӣ (1).* **ко се последњи смеје, најслађе се смеје** *највише се радује онај чија је ӣобеда коначна, кона крају ӣобеди.* разг. **лако је теби да се смејеш** *каже се некоме ко нема ӣешкоћа и бриīа.* **~ на силу (преко воље)** *смехом ӣрикриваӣи своје ӣраво расӣоложење.* **~ у брк, у лице (некоме)** *оӣворено, без усӣручавања смејаӣи се, ӣодсмеваӣи се (некоме).* **смеје се као луд на брашно** *каже се за некоīа ко се без ӣовода и разлоīа смеје.*

смеју́љак јек. **смију́љак,** -љка м *у дем. значењу осмех.*

смеју́љити се, смѐјӯљӣм се и -ӣм се јек. **смију́љити се,** сми̇јӯљӣм се и -ӣм се несвр. [гл. им. -љење с] *осмехиваӣи се, смешкаӣи се.*

смеју̀рија јек. **смију̀рија** ж **1.** *īласан, дуīоӣрајан смех више лица.* **2.** *нешӣо шӣо изазива īласан смех, будалашӣина.* – Таква смејурија не приличи озбиљном човеку.

смеју̀цкати се јек. **смију̀цкати се,** -āм се несвр. *мало, ӣихо и исӣрекидано се смејаӣи.* – Све се нешто гуркају и смејуцкају.

смеју́цнути се, смѐјӯцнēм се јек. **смију́цнути се,** сми̇јӯцнēм се свр. *блаīо се насмејаӣи, насмешиӣи се.*

смекша́вати (се), смѐкшāвāм (се) *несвр. ӣрема смекшаӣи (се).*

смѐкшати, -āм свр. **1. а.** *учиниӣи мекшим или меким, омекшаӣи:* ~ кожу, ~ цигару. **б.** фиг. *учиниӣи ӣоӣусӣљивијим, нежнијим, блажим:* ~ нечије срце, ~ некога. **2. а.** *ӣосӣаӣи мек или мекши.* – Земља смекша у пролеће. **б.** фиг. *ӣосӣаӣи ӣоӣусӣљивији, нежнији, блажи, разнежиӣи се; изīубиӣи ошӣрину.* – Отац је смекшао, дозволиће ти да идеш. Глас му је смекшао. ■ ~ **се** *в. смекшаӣи (2).* – Кости су ми се смекшале. Поглед му се смекшао.

сме̏ло јек. **смје̏ло** прил. *на смео начин, одважно, храбро:* ~ поступити, ~ рећи.

сме̏лōст јек. **смје̏лōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина оноīа који је смео, одважносӣ, храбросӣ.* – Задивљује његова смелост у свакој ситуацији. **2.** *смело, одважно дело, ӣодвиī.* – То што су учинили права је смелост.

сме̏на јек. **смје̏на** ж (ген. мн. см(ј)е̂нā) **1.** *смењивање, долазак једних уместо друīих:* ~ једног друштвеног поретка другим, ~ партија на власти. **2. а.** *одређено, уӣврђено време ӣо исӣеку коjеīа се измењује једна īруӣа људи (радника, ученика, војника и сл.) друīом у раду:* рад у ноћној смени, рад школе у две смене. **б.** *īруӣа људи (радника, ученика, војника и сл.) која смењује друīу īруӣу у раду или обављању неке дужносӣи.* – Прва смена напушта посао. Прва смена иде на море у јулу. • **на смену** *наизменце, наизменично, један за друīим.*

сме́нити, сме̂нӣм јек. **смиjѐнити,** сми̇јенӣм (трп. сме̂њен јек. сми̇јењен) свр. **1.** *удаљиӣи, уклониӣи некоīа с неке дужносӣи, скинуӣи с каквоī ӣоложаја заменивши īа неким друīим:* ~ директора, ~ председника странке. **2.** *ослободиӣи од какве дужносӣи која се обавља наизменце; ӣреузеӣи од некоī ӣосао, дужносӣ, обавезу:* ~ стражу, ~ колегу на дужности. **3.** *доћи, ӣојавиӣи се уместо нечеīа шӣо је несӣало, ӣресӣало ӣосӣојаӣи, ӣрошло.* – Ноћ је сменила дан. Јесен је сменила лето. ■ ~ **се** **1.** *замениӣи један друīоī, измениӣи се:* ~ се на стражи, ~ се на дужности, ~ се на утовару робе. **2.** *насӣуӣиӣи, јавиӣи се једно ӣосле друīоī (о ӣојавама које се јављају у одређеним, чесӣо ӣравилним, временским инӣервалима, нӣр. о дану и ноћи, о сунцу и киши).*

смѐњив јек. **смјѐњив** (смѐнљив јек. смјѐнљив), -а, -о *који се може сменити:* ~ власт.

смењи́вати (се), смѐњујēм (се) јек. **смјењи́вати (се),** смјѐњујēм (се) *несвр. према сменити (се).*

смѐњивōст јек. **смјѐњивост** (смѐнљивōст јек. смјѐнљивōст), -ости ж *особина онога што је смењиво, онога који је смењив:* ~ директора, ~ власти.

смȅо, смȅла, -о јек. **смȉо,** смјȅла, -о *храбар, одважан, срчан:* ~ човек, ~ подухват, ~ напад, ~ одговор.

смȅон јек. **смȉон,** -а, -о *в. смео.*

смȅоно јек. **смȉоно** прил. *в. смело.*

смȅр и **смêр,** смȅра јек. **смјȅр** и **смјêр,** смјȅра м (мн. см(ј)ȅрови) **1. а.** *правац кретања (некога, нечега):* ићи у истом смеру, ~ воза, један ~. **б.** *пут, правац којим је управљена нека делатност, активност:* општи ~ решавања задатака. **в.** фиг. *правац, пут развитка, ток какве делатности (друштвене, књижевне, научне и сл.):* европски литерарни смерови. **2.** *у школи одељење посебног типа управљено на изучавање нарочите групе предмета:* природно-математички ~, друштвено--језички ~.

смêран јек. **смјêран,** -рна, -о *ненаметљив, скроман, обзиран, кротак; који одражава такве особине:* ~ девојка, ~ држање; ~ црте лица.

смéрати, смêрāм и **смȅрати,** -āм јек. **смјéрати,** смјêрāм и **смјȅрати,** -āм несвр. *имати намеру, намеравати, канити, планирати.* – Смерају неко зло. Шта смераш да радиш данас?

смȅрити јек. **смјȅрити,** -ӣм свр. **1. а.** *усмерити, управити.* **б.** *спазити:* ~ оком. **2.** *нанишанити.* – Кад он смери, не промашује. **3.** *погодити:* ~ по глави.

смéрница јек. **смјéрница** ж *утврђен правац којег се треба држати у раду, упутство:* ~ будућег књижевног рада.

смêрно јек. **смјêрно** *на смеран начин, кротко, скромно, ненаметљиво, благо:* ~ се понашати, ~ се поклонити.

смéрнōст јек. **смјéрнōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је смеран, онога што је смерно:* девојачка ~.

смȅса јек. **смјȅса** ж (вар. смеша) **а.** *мешавина разноврсних материја (гасовитих, течних, растреситих и сл.) у којој не долази ни до каквих хемијских процеса:* ~ угљендиоксида и етра, ~ боја, ~ гасова. **б.** *уопште спој нечег различитог, разноврсног, конгломерат:* ~ различитих култура, ~ разних језика.

смȅста јек. **смјȅста** прил. *одмах, истог тренутка:* ~ дотрчати, ~ одговорити.

смéсти (смêсти), -éтēм (аор. смéтох, смêте; р. пр. смȅо, смéла; трп. смéтен, -а) свр. *довести у забуну, пометњу, збунити.* – Необичан призор их сасвим смете. ■ **~ се** *доћи у забуну, сметеност, збунити се, помести се.* – Смете се не знајући право шта да чини.

смȅстити јек. **смјȅстити,** -ӣм (трп. см(ј)ȅштен) свр. **1.** *оставити нешто на одговарајуће место:* ~ робу у складиште, ~ зимницу у оставу. **2.** *довести и оставити некога негде, у неку средину на краћи или дужи боравак:* ~ болесника у болницу, ~ туристе у хотел. **3.** (некога) *поставити у службу, обезбедити, дати некоме запослење, запослити:* ~ у трговину, ~ у службу. **4.** разг. (некоме) *довести некога у неугодан, тежак положај, подвалити некоме.* – Нисам крив, сместила ми битанга. ■ **~ се 1.** *заузети (погодан, удобан) положај (обично при седењу):* ~ се у фотељу, ~ се на седишту кола. **2.** *наћи себи смештај, место за боравак:* ~ се у хотел, ~ се у болницу, ~ се у кућу.

смȅт, смȅта м (мн. смȅтови) **а.** *ветром нанесена велика хрпа снега:* снежни сметови. **б.** *гомила, мноштво нечега:* ~ лишћа.

смéтати, смêтāм (3. л. мн. смéтајӯ) несвр. (некоме, нечему (некога, нешто)) **1. а.** *правити сметње, ометати.* – Смета ми гласна музика. **б.** *бити препрека некоме у нечему, спречавати некога у нечему, онемогућавати.* – Не можемо тим путем, смета онај одрон. Иди својим путем, ја ти нећу сметати. **2.** *не одговарати нечијем укусу, ставовима и сл.* – Смета ми његово самољубље. Свима смета његова дрскост.

смѐтати и **смȅтати,** смȅћēм *несвр. према сметнути.*

смéтен, -а, -о **а.** *збуњен, несигуран, смушен:* ~ младић. **б.** *који изражава, испољава збуњеност, несигурност, смушеност:* ~ понашање.

смéтено прил. *збуњено, смушено:* ~ се понашати, ~ говорити.

смéтенōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога који је сметен, онога што је сметено.*

смéтењāк, -а и **сметѐњāк,** -áка м *сметен, збуњен, смушен човек.*

сметења́ковић м *в. сметењак.*

смéтењāчкӣ и **сметѐњāчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на сметењаке:* сметењачке главе.

смéтењāштво и **сметења́штво** с *особина сметењака; сметено, збуњено поступање, збуњеност, смушеност.* – Комика је у његовом сметењаштву. Сметењаштво је увек смешно.

смȅти, смêм јек. **смјȅти,** смȉјēм (у значењу футура II: см(ј)ȅднēм) несвр. непрел. **1.** *имати смелости, усуђивати се учинити нешто:* ~ брзо возити, ~ скочити у воду. **2. а.** (често безл.) *бити допуштено, дозвољено (некоме).* – Овде се не сме пушити. Вечерас смем да изађем. **б.** *у учтивом питању.* – Смем ли да вас замолим? **3.** (чешће одрично) *имати право.* – Не смете се мешати у њихов живот. Не смем то да заборавим.

смѐтӣште с *в. сметлиште.*

смѐтлāр, -áра м *онај који купи, односи смеће.*

сметлàрица ж *жена сметлар.*

смѐтлāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на сметларе.*

смѐтлӣште с *место на које се носи и баца смеће, ђубриште.*

сметљ- *в. сметл-.*

смȅтнути и **смѐтнути,** смȅтнēм свр. **1.** *скинути нешто са нечега.* **2.** *одузети (петље при плетењу).* • **~ с ума** *изгубити из вида, заборавити.*

смéтња ж (ген. мн. -њӣ (-њā)) **а.** *оно што смета, што стоји на путу да се нешто оствари, препрека, запрека; тешкоћа:* ~ на путу; правити некоме сметње. **б.** (обично у мн.) *оно што омета,ремети нормалан рад, функционисање и сл.*: сметње на радију, магнетне сметње.

смȅће с (мн. ø) **1.** *отпаци, нечистоћа, ђубре.* **2.** фиг. (обично с атрибутима право, обично и сл.) **а.** *лоша, рђава особа.* **б.** *потпуно безначајна, безвредна ствар.* – Та музика је обично смеће.

смȅћкаст, -а, -о *помало смеђ.*

смêх и **смȅх** јек. **смȉјех** и **смјȅх** м (мн. ø) *изражавање доброг расположења, задовољства, радости и сл. нарочитом мимиком лица, развлачењем усана и карактеристичним испрекиданим гласом.* • **пући (умрети) од смеха** *много и дуго се смејати нечему веома смешном.* **ударити (прснути) у смех** *одједном се гласно, грохотом засмејати.*

смȅч м енгл. спорт. *оштар ударац по високој лопти (у тенису и одбојци) којим се лопта обара у противничко поље.*

смȅчер м *онај који изводи смеч; онај који добро изводи смеч.*

смȅчовати, -ујēм свр. и несвр. *извести, изводити смеч.*

смȅша јек. **смјȅша** ж *в. смеса.*

сме́шак јек. **смијѐшак,** -шка м *осмех, осмејак.*

сме́шан јек. **смијѐшан,** -шна, -о **1.** *који својом садржином, појавом и сл. изазива смех:* ~ виц, ~ кловн. **2.** *који изазива подсмех, иронију; неодговарајући, бесмислен:* ~ појава; ~ цена.

сме́шати, смêшāм јек. **смијѐшати,** смȉјешāм свр. **1.** *мешајући спојити нешто разноврсно (течно, житко, растресито, гасовито и сл.):* ~ вино с водом. **2.** *заменити једно с другим, побркати.* – Све ми се смешало у глави. ■ **~ се 1.** *спојити се, помешати се (о нечему разноврсном).* **2.** *збркати се.*

сме́шити се јек. **смијѐшити се,** -ӣм се несвр. [гл. им. -шēње с] **а.** *смешком, осмехом изражавати неко осећање (радост, задовољство, иронију и сл.), исказивати љубазност и сл., осмехивати се:* ~ детету, ~ весело, ~ иронично, ~ злобно. **б.** *одражавати*

веселост, раздраганост, подсмешљивост и сл. (о лицу, очима). **2.** фиг. *показивати склоност, предсказивати срећу, успех.* – Срећа ми се смеши. Небо ми се смеши.

смѐшкати се јек. **смјѐшкати се,** -а̄м се несвр. *дем. од смешити се.*

смѐшљив јек. **смјѐшљив,** -а, -о *који се радо и много смеје, који је склон смејању.*

смѐшљивац јек. **смјѐшљивац,** -ӣвца м *онај који је смешљив.*

смѐшљивица јек. **смјѐшљивица** ж *смешљива женска особа.*

смѐшљӣвко и **смешљи́вко** јек. **смјѐшљӣвко** и **смјешљи́вко** м *в. смешљивац.*

смѐшљивōст јек. **смјѐшљивōст,** -ости ж *особина онога који је смешљив.*

смѐшно и **сме́шно** јек. **смѝјешно** и **смијѐшно** прил. *тако да изазива смех или подсмех:* ~ се понашати.

смѐшта̄ј јек. **смјѐшта̄ј** м **1.** *смештање, заузимање места у каквом простору.* – Потребно је време за смештај. **2.** *место, средина у коју се неко смешта на краће или дуже време:* ~ у интернату, хотелски ~, имати добар ~.

смѐшта̄јнӣ јек. **смјѐшта̄јнӣ,** -а̄, -ō *који се односи на смештај:* ~ простор, ~ капацитет.

сме́штати (се) јек. **смје́штати (се),** -ѐшта̄м (се) *несвр. према сместити (се).*

смиј- *в. смеј-.*

смијех *в. смех.*

смијеш- *в. смеш-.*

сми́лети јек. **сми́љети,** -лӣм свр. *сићи, спустити се милећи.* – Смилели мрави с дрвета.

смѝлити се, -ӣм се свр. **1.** *в. омилити.* **2.** *в. смиловати се.*

смѝловати се, -лујēм се свр. *осетити самилост, милосрђе према некоме, сажалити се:* ~ некоме, ~ на некога.

смилости́вити, -о̀стӣвӣм (се) и **смило̀стивити,** -ӣм (се) свр. *в. умилостивити (се).*

смѝље с (мн. ø) бот. *биљке из ф. главочика* Antennaria *и* Helichrysum (H. arenarium *и* H. orientale). • **~ и босиље (~ и ковиље) (према некоме, нечему)** *много мање зло од нечег другог.*

смиљети *в. смилети.*

смио *в. смео.*

смион *в. смеон.*

смионо *в. смеоно.*

смѝра̄ј м *време око заласка сунца, крај дана.*

смѝрен, -а, -о **а.** *који влада собом, умерен, уздржан:* ~ човек. **б.** *који одаје такве особине:* ~ понашање, ~ израз лица.

смѝрено прил. *на смирен начин, мирно, сталожено, уздржано, умерено:* ~ говорити, ~ поступати.

смѝренōст, -ости ж *особина, стање онога који је смирен, онога што је смирено.*

смире́ње с *стање смирености, умирење:* средства за ~.

смири́вати (се), смѝрујēм (се) *несвр. према смирити (се).*

сми́рити, смѝрӣм свр. прел. **1. а.** *учинити да неко буде миран, да мирује, да се стиша; довести у стање смирености, спокоја:* ~ децу, ~ волове; ~ некога ко је узнемирен. **б.** *довести у стање покорности:* ~ народ, ~ побуњенике. **в.** *учинити да престане сукоб, свађа, успоставити мир међу завађенима:* ~ завађене породице. **2.** *смањити интензитет нечега, утишати, ублажити (о болу, о каквом осећању):* ~ бол, ~ мржњу. **3. а.** *нахранити и напојити (стоку), намирити.* **б.** *завршити нешто (неки посао, испит и сл.):* ~ летину. **4.** фиг. *убити некога.* – Смирили су га из митраљеза. ■ **~ се 1. а.** *постати миран, стишати се, умирити се; доћи у стање смирености, спокоја, престати бити узнемирен, наћи мир.* **б.** *смањити се, стишати се (о буци, жагору и сл.).* **в.** *постати миран, престати показивати, испољавати узнемиреност, узбуђење и сл. (о лицу).* – Лице му се разведри и смири. **2.** *умирити се (после свађе, кавге, раздора).* – Све се поново слегло и смирило. **3.** *смањити се, ублажити се, утишати се (о болу, каквом осећању и сл.).* **4.** фиг. *престати живети, умрети.* – Смирила се после дуге болести. **5.** *задржати се на једном месту, скрасити се.* – Доста си лутао по свету, смири се већ једном. **6.** *заћи, запасти (о Сунцу);* уп. смирај.

смѝсао, -сла м **1.** *унутрашњи садржај нечега, значење:* ~ нечијих речи, ~ поступка, ~ борбе. **2.** (за нешто) *способност да се нешто схвати, разуме; дар, таленат, способност (за неку врсту поступка):* ~ за добру књигу, ~ за праве вредности; ~ за музику. **3.** *оправдан разлог за какав поступак, сврха.* – Нема смисла да почињемо посао кад не можемо да га завршимо. • **има ли смисла (поступити, рећи** и сл.**)?** *да ли је у реду, да ли ваља* **у буквалном (дословном, пуном) смислу речи** *буквално, дословно, потпуно, баш онако како се казује.* **у извесном смислу** *на неки начин.*

смѝсаон, -а, -о *који се односи на смисао, који је у вези са смислом:* ~ целина.

смѝслен, -а, -о **1.** *који има смисла, разуман, који је у складу са законима мишљења:* ~ поступак. **2.** *који смишљено, логички мисли:* смислени људи.

смѝсленōст, -ости ж *особина онога који је смислен, онога што је смислено.*

смѝслити, -ӣм (трп. смѝшљен) свр. **1. а.** *мишљењем створити, измислити:* ~ причу, ~ одговор. **б.** *добро размислити, промислити.* – Смисли, па реци. **2.** *размисливши донети неку одлуку, наумити.* – Смислио је да га превари. • **не могу да га смислим** *не могу да га поднесем, одвратан ми је.*

смѝцалица ж *вешт, препреден, непоштен поступак да се оствари неки циљ, подвала, махинација.*

смѝца̄љка ж **1.** *једна од фигура у игри мице.* **2.** *в. смицалица.*

смѝцати (се), смѝчēм (се) *несвр. према смакнути (се), смаћи (се).*

сми́шљати, смѝшља̄м *несвр. према смислити:* ~ одговор, ~ превару.

смѝшљено прил. *разборито, промишљено:* ~ одговорити, ~ рећи, ~ поступити.

смѝшљенōст, -ости ж *особина онога што је смишљено, промишљеност.*

смје- *в. сме-.*

смла̀вити, -ӣм (трп. смла̀вљен) свр. **1.** *јаким ударцем здробити, смрвити.* – Кола су га смлавила. **2.** *потући, поразити, уништити:* ~ непријатеља. **3.** *довести у стање клонулости, изнурености, исцрпљености (душевне и телесне).* – Смлавио га је рат. **4.** *халапљиво појести, потаманити (храну).*

смла̏та ж *смушен, смотан човек.*

смла́тити, смла̂тӣм (трп. смла̂ћен) свр. прел. **1.** *снажно ударајући, млатећи оборити, срушити, отрести:* ~ воће. **2.** *претући, премлатити:* ~ некога. **3.** *потпуно поразити, потући:* ~ непријатеља. **4.** *исцрпсти, изнурити:* смлаћен од болести. **5.** *на брзину и лоше урадити:* ~ реферат, ~ домаћи задатак.

смла́чити, смла̂чӣм свр. *учинити млаким:* ~ чај, ~ воду. ■ **~ се** *мало се угрејати.* – Соба се смлачила.

смлѐти јек. **смљѐти,** смѐљēм свр. *в. самлети.*

смлѐчан јек. **смљѐчан,** -чна, -о *који даје млека:* ~ крава, ~ марва.

смо̏г м (мн. ø) енгл. *ваздух загађен нагомиланим продуктима изгарања (нафтних деривата, чађи и сл.).*

смо̀ждити, смо̀ждӣм (трп. смо̀ждем) свр. прел. **1. а.** *смрскати, здробити:* ~ кости. **б.** *уништити, сатрти:* ~ непријатеља. **2.** *крајње исцрпсти, изнурити.* – Сморио га је живот. Болест га је смождила. ■ **~ се** *разбити се, смрскати се као последица јаког ударца.*

смо̏згати и **смо̀згати,** -а̄м свр. *доћи до нечега мозгањем, умовањем, смислити:* ~ одговор.

смо̑к (смо̏к), смо̀ка м **1.** *кувано јело, вариво.* **2.** *јело које се једе с хлебом (сир, кајмак, суво месо итд.).*

смо̏ква ж (ген. мн. смо̏ка̄ва̄ (смо̏квӣ)) бот. *биљка* Ficus carica *из ф.* Moraceae *и њен плод.*

смо̏кваст, -а, -о *који је налик на смокву.*

смо̏квенӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на смокву.*

смо̀квӣк, -ӣка м *место где расту смокве.*

смо̏ќвин, -а, -о *који припада смокви.* • ~ **лист** *в. под лист.*

смо̏квица ж *дем. од смоква.*

смо̏квичица ж *дем. од смоква и смоквица.*

смо̀кинг м енгл. (мн. -нзи) *мушко свечано одело нарочитог кроја.*

смо̏ков, -а, -о *који се односи на смокву (који припада смокви, који је од смокве и сл.):* ~ лист, ~ грана, ~ ракија.

смо̏ковача ж **1.** *смоково дрво.* **2.** *ракија од смокава.*

смо̏ковина ж *смоково дрво.*

смо̀крити (се), смо̏крӣм (се) свр. *в. сквасити (се).*

смо̀ла ж *густа, лепљива маса жуте до смеђе боје (ређе безбојна) коју луче четинари и неке друге биљке.*

смо̏лав, -а, -о **1. а.** *који садржи у себи смолу, који лучи смолу:* ~ дрво. **б.** *улепљен, умазан смолом:* ~ рука. **2.** *уопште лепљив, умазан (од зноја, прљаве масноће и сл.).*

смо̏лаво прил. *као смола:* ~ се отегнути.

смо̏ласт, -а, -о **1.** *који личи на смолу.* **2.** *в. смолав (1а).*

смо̀лнӣ и **смо̏лнӣ,** -а̄, -о̄ *направљен од смоле или помоћу смоле:* ~ бакља, ~ лепак.

смољ- *в. шмољ-.*

смо́ница ж *земља с много глине, збијена и тешка за обраду.*

смо́ничав, -а, -о *у коме има смонице, пун смонице:* ~ земља.

смо̀рити, смо̏рӣм свр. *учинити уморним, заморити.* ■ ~ **се** *заморити се, уморити се.*

смота́вати (се), смо̀та̄ва̄м (се) *несвр. према смотати (се).*

смо̀тавац, -а̄вца м зоол. *у мн.: породица малих лептира* Tortricidae *(у јд.: лептир из те породице).*

смо̏так, -тка м *в. смотуљак.*

смо̏та̄н, -а, -о разг. *збуњен, сметен, смушен:* ~ човек.

смо̀тати, -а̄м свр. прел. **1. а.** *мотајући савити у клупко, калем, намотати; дати нечему кружни облик:* ~ вуну, ~ конац; ~ косу у пунђу. **б.** *савити, увити у ролну:* ~ диплому, ~ лист хартије. **в.** *сложити, спаковати превијајући, заврћући, превијајући:* ~ чаршав, ~ џемпер. **2.** *снажно, силом повући за собом.* – Смотала га машина и здробила. **3.** *савладати, опхрвати (о болести).* **4.** разг. **а.** *украсти, дићи, здипити:* ~ новац, ~ крушку. **б.** *брзо ставити, стрпати:* ~ писмо у џеп. **в.** *халапљиво, брзо појести, смазати:* ~ вечеру. **г.** *преварити, обманути; обрлатити, завести:* ~ девојку. ■ ~ **се 1.** *савити се као у клупко, склупчати се:* ~ се од бола. **2.** фиг. (у глави) *збркати се, помешати се (о мислима).* – Све ми се смотало у глави. **3.** фиг. *збунити се, спетљати се:* ~ се на испиту, ~ се пред девојком.

смо̏тра ж (ген. мн. смо̏трӣ) **1.** *службени преглед војске ради провере стања и борбене готовости јединица:* ~ Седме дивизије. **2.** *јавно показивање, представљање нечега (догађаја, достигнућа, културних збивања и сл.):* ~ фолклора.

смо̏трен, -а, -о *опрезан, обазрив:* ~ човек, ~ поступак.

смо̏трено прил. *опрезно, обазриво:* ~ радити.

смо̏треност, -ости ж *стање, особина онога који је смотрен, онога што је смотрено.*

смо̀трити, смо̏трӣм свр. *угледати, опазити.* – Смотрили су га издалека.

смоту́љак, -љка м *нешто смотано, завијено:* ~ хартије.

смо̀ћи, смо̏гне̄м свр. **1.** *скупити, наћи у себи (снаге, храбрости и сл.).* **2.** *прибавити, набавити нешто, доћи до нечега:* ~ новац.

смо̀чити[1], смо̏чӣм свр. *поквасити, сквасити:* ~ ноге. ■ ~ **се** *поквасити се, сквасити се.* – Сав сам се смочио на киши.

смо̀чити[2], смо̏чӣм несвр. [гл. им. смо̀че̄ње с] **а.** *јести смок.* – Смочи мало меса. **б.** (јело) *додавати смок јелу.* – То се јело смочи тек кад се скува.

смо̏чница ж *одељење у кући где се држи смок и друге намирнице, остава.*

смра̑д м **1.** *непријатан, тешко подношљив мирис, задах, воњ.* **2.** *погрдан назив за човека.*

смра̑дан, -дна, -о *в. смрдљив.*

смра̀дити, -ӣм и **смра́дити,** смра̑дӣм несвр. [гл. им. смра̀ђе̄ње и смра́ђе̄ње с] *испуњавати, загађивати смрадом; запахњивати непријатним мирисом:* ~ собу; ~ некога.

смрачи́вати (се), смра̀чује̄м (се) *несвр. према смрачити (се).*

смра́чити, смра̑чӣм свр. прел. **1.** *учинити тамним, мрачним, неосветљеним, замрачити:* ~ собу, ~ прозор. **2.** фиг. *учинити смркнутим, суморним, невеселим:* ~ лице, ~ чело. ■ ~ **се 1. а.** *пасти (о мраку); утонути у мрак, постати мрачан, испунити се мраком (о неком простору или просторном појму).* – Напољу се већ смрачило. Соба се смрачила. **б.** *изгубити сјај, престати сијати (о сунцу, звездама и сл.).* **2.** фиг. *постати смркнут, тмуран, намргодити се (о нечијем лицу, челу или уопште о некој особи); утонути у лоше расположење, изгубити веселост, ведрину.* **3.** безл. (са логичким субјектом у дативу, без допуне или са допуном „у глави“, „пред очима“ и сл.) *запасти у несвестицу, вртоглавицу, обневиделост, уопште у стање смањене присебности, духовне сабраности, способности јасног мишљења, владања собом.* – Кад то видех, смрачи ми се у глави.

смр̏вити, -ӣм (трп. смр̏вљен) свр. **1. а.** *претворити у мрве, ситне честице:* ~ хлеб, ~ зрно кукуруза, ~ цигару. **б.** *сломити, разбити, смрскати:* ~ главу, ~ кости. **2.** фиг. **а.** *потпуно поразити, уништити, сатрти:* ~ непријатеља. **б.** (често у облику трп.) *исцрпсти, изнурити, изморити (болешћу, тешким радом и сл.); морално, духовно сломити, утући (бригама, невољама и сл.).* ■ ~ **се** *разбити се у ситне делове, расути се.*

смр̀дети и **смр̀дети** јек. **смр́дјети** и **смр̀дјети,** -дӣм несвр. непрел. [гл. им. смр́ђење и смр̀ђење с] **1.** *одавати неугодан мирис, смрад, заударати, воњати:* ~ на зној. **2.** фиг. пеј. разг. **а.** (обично с предлозима: на, по) *слутити, указивати на нешто ружно, лоше и сл. што ће се догодити, наговештавати, најављивати нешто:* ~ на издају, ~ на рат. **б.** *задржавати се, боравити негде.* – Докле ћеш да смрдиш ту, губи се! **в.** *не свиђати се, не бити по вољи.* – Воле да се забављају, а рад им смрди. • **нити смрди, нити мирише** *в. под мирисати (изр.).* **од главе риба смрди** *в. под глава.*

смр̀дибуба ж **1.** зоол. *врста биљне стенице која излучује непријатан мирис* Pentatoma baccarum. **2.** пеј. *лош, рђав човек.*

смр̀диврана ж **1.** зоол. *птица крешталица шареног перја* Coracias garrulla. **2.** пеј. *лош, никакав човек.*

смрдље́вак, -вка м бот. *украсна биљка (обично по прозорима и балконима)* Pelargonium (P. inquinans, P. odoratiscimum, P. radula, P. zonale) *из ф.* Geraniaceae.

смр̀дљив, -а, -о **1.** *који смрди, заудара:* ~ сир. **2.** пеј. *лош, никакав, недостојан:* ~ човек, ~ штампа.

смр̀дљивац, -ӣвца м **1. а.** *онај који смрди, заудара.* **б.** пеј. *смрдљив, поган, лош човек.* **2.** зоол. *животиња из пор. куна* Mephitis mephitica, *чије жлезде излучују лепљиву материју непријатног мириса.*

смр̀дљивица ж *жена смрдљивац.*

смрдљи́вко м *в. смрдљивац (1).*

смр̀дљика ж бот. **1.** *биљка* Bifora radians *и* Bifora testiculata *из ф.* Umbelliferae. **2.** *биљка* Pistacia terebintus *из ф.* Anacardiaceae, *из које се добија терпентин.* **3.** *биљка* Sorbus aucuparia *из ф.* Rosaceae.

смр̏днути, -нē̄м свр. *мало засмрдети.*

смр̀до, -а и -ē м *в. смрдљивац (1).*

смр̏дуља ж *в. смрдљивица.*

смр̏душа ж бот. **а.** *биљка из ф. штитара* Bifora radians. **б.** *биљка из ф. лептирњача* Anagyris foetida.

смр̏ека ж (дат. -еки и -еци) бот. **1.** *четинарски жбун или дрво* Juniperus communis *из ф.* Cupressaceae, *чији се бобичасти плодови употребљавају у народном лекарству и за прављење ракије, клека; уопште род* Juniperus. **2.** *в. смрча.*

смрѐквӣк, -ӣка м *смрекова шума.*

смрѐкин, -а, -о *који се односи на смреку, који припада смреки:* ~ грана.

смрѐкиња ж *смреков плод.*

смрѐков, -а, -о *који се односи на смреку, који је од смреке:* ~ дрво, ~ даска, ~ ракија.

смрѐковача ж **1.** *ракија од смрекових бобица, клековача.* **2.** *смрекова батина, смреков штап.*

смрѐковина ж *смреково дрво (као грађа и гориво).*

смрѐчāк, -áка м *смреков шумарак.*

смрѐшкати, -āм свр. *прекрити борама, наборати.* ■ **~ се** *прекрити се борама, наборати се.*

смрза́вати (се), смр̀зāвāм (се) *несвр. према смрзнути (се).*

смр́зла ж *зимогрожљива женска особа, женска особа која не подноси хладноћу.*

смр́зло, -а и -ē м *зимогрожљива мушка особа, мушка особа која не подноси хладноћу.*

смрзлу́так, -тка м *грумен, грудва смрзнуте земље.*

смр̏знути, -нē̄м (аор. смр̏зох и смр̏знух; р. пр. смр̏зао, -зла и смр̏знуо, -ула) свр. **1.** *претворити у лед (у целини или површински слој), заледити:* ~ јело, ~ воду, ~ реку. **2.** *в. срмзнути се.* – Хладно је, смрзла река. ■ **~ се 1.** *претворити се у лед (у целини или површински слој), заледити се (о течности или ономе што садржи течност).* **2.** *јако озепсти, прозепсти.* – Грејање је лоше, смрзох се. **3.** фиг. **а.** *укочити се, постати непомичан.* – Што си се смрзла, трчи кући! **б.** *запањити се, пренеразити се.* – Смрзла се од чуда, ни реч не проговара.

смр̏знӯтōст, -ости ж *стање онога што је смрзнуто.*

смр̀зотина ж **1.** *в. промрзлина.* **2.** *зимогрожљива особа, особа која не подноси хладноћу.*

смр̏кнӯт, -а, -о *намрштен, намргођен; који испољава, изражава намргођеност, нерасположење:* ~ човек; ~ поглед.

смр̏кнути и **смр̏ћи,** смр̏кнē̄м (аор. смр̏кох и смр̏кнух; р. пр. смр̏као, -кла и смр̏кнуо, -ула) свр. **1.** *намргодити, натмурити (лице); намрштити (чело).* **2.** *в. смркнути се (1а, б, 3).* ■ **~ се 1. а.** безл. *о мраку: овладати, наступити.* – Доћи ћу кад се смркне. **б.** *постати мрачан, таман (о дану); утонути у мрак (о небу и сл.).* **2.** *намргодити се, натмурити се, намрштити се.* **3.** безл. (са субј. у дат.) *изгубити контролу над собом, изгубити моћ трезвеног расуђивања (од узбуђења, беса и сл.).* – Смркло ми се пред очима. • НПосл **док једном не смркне, другом не сване** *каже се кад неко извлачи корист из туђе несреће.*

смр̏кнуто прил. *намрштено, намргођено, мрзовољно, зловољно:* ~ погледати, ~ изгледати.

смр̏кнӯтōст, -ости ж *особина или стање онога који је смркнут, онога што је смркнуто.*

смркну́ће с *сумрак, сутон.*

смр̀љати, смр̑љāм свр. *урадити било како.*

смр̀мљати, -āм свр. *мрмљајући рећи.*

смр́сити, смр̑сӣм свр. (нешто) **1.** *замрсити, запетљати (конац, уже и сл.).* **2.** *изговорити брзо и неразговетно.* • **~ конце (некоме)** *нанети зло, побркати рачуне некоме.*

смр́скати, смр̑скāм свр. *смрвити, здробити:* ~ главу, ~ ауто. ■ **~ се** *смрвити се, здробити се.*

смр̑т ж (инстр. смр̏ћу (смр̑ти)) **1.** *престанак живота, животних функција организма:* природна ~, насилна ~, јуначка ~, лака ~. **2.** фиг. *пропаст, уништење, нестанак нечега:* ~ синдикалног покрета. **3.** фиг. *велика непријатност.* – Смрт ми је да га сретнем. Лењивцу је смрт да ради. • **блед као ~** *врло блед.* **до смрти увредити (некога)** *нанети некоме неопростиву увреду.* **између живота и смрти** *у великој опасности по живот.* **клиничка ~** мед. *стање престанка дисања и куцања срца у коме ткива још нису изврнута распадању.* **на живот и (на) смрт (борба, борити се** и сл.) *до краја, до последње снаге.* **на ивици смрти (бити, налазити се** и сл.) *у великој животној опасности.* **на смрт болестан** *тешко, неизлечиво болестан.* **на смрт уплашен** *у великом страху.* **наћи смрт** *погинути, умрети.* **питање живота и смрти** *нешто врло важно, судбоносно.* **(по)гледати смрти у очи** *суочити се, суочавати се са смртном опасношћу, бити изложен смртној опасности.* **тачан као ~** *веома тачан.*

смр̑тан, -тна, -о **1.** (одр.: смр̑тнӣ, -а, -о) **а.** *који се односи на смрт, који је у вези са смрћу:* ~ час, ~ случај, ~ рана, ~ опасност, ~ хропац, ~ свећа. **б.** фиг. *крајње тежак, неподношљив; крајње опасан:* ~ увреда, ~ страх; ~ непријатељ. **2.** *који је по својој природи подложан смрти, који мора да умре, пролазан.* – Сви смо смртни.

смр̑тнӣк м *онај који је смртан, који мора да умре; човек као пролазно биће.*

смр̑тница ж *женска особа смртник.*

смр̑тничкӣ, -ā, -ō *који се односи на смртнике.*

смр̑тно прил. **1.** *тако да се мора умрети, на смрт:* ~ рањен, ~ погођен, ~ болестан. **2.** *попут мртваца:* ~ блед. **3.** фиг. *силно, јако, у највећој мери:* ~ уплашен, ~ заљубљен.

смр̑тнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина онога који је смртан:* човекова ~. **2.** *број, сразмера умрлих према укупном броју становника (у одређеном временском раздобљу, на одређеном подручју), морталитет:* повећана ~, ~ деце.

смрто́вница и **смр̑тōвница** ж **а.** *штампана објава о нечијој смрти.* **б.** *службена, писмена потврда о нечијој смрти.*

смрто̀носан, -сна, -о **1.** *који доноси, изазива смрт:* ~ отров, ~ болест. **2.** фиг. *врло опасан, кобан, убитачан:* ~ терет, ~ ситуација.

смрто̀носно прил. *на смртоносан начин, злокобно; врло опасно.* – Авиони смртоносно круже. ~ ранити.

смр̑ћи (се) *в. смркнути (се).*

смр̀ча ж (ген. мн. смр̑чā) бот. *четинар* Picea excelsa *из ф.* Abietaceae.

смр̀чак[1], -чка м бот. *јестива шумска печурка* Morchella esculenta.

смр̀чак[2], -чка м зоол. *птица која живи на смрчи* Loxia curvirostra.

смр̀чев, -а, -о *који се односи на смрчу, који је од смрче:* ~ дрво, ~ смола.

смр̀чевина ж (мн. ø) *смрчево дрво (као грађа).*

смр̀чин, -а, -о *који припада смрчи:* ~ лишће. • **~ ваш** *врста лисних ваши* Clermes abietis.

смрша́вити, -р̏шāвӣм, **смр̀шавити,** -ӣм и **смр̀шати,** -āм свр. непрел. *изгубити у тежини, ослабити.*

сму̏вати, -āм свр. прел. разг. **1.** (некога) **а.** *преварити, обманути:* ~ некога при куповини. **б.** *на вешт начин придобити нечију наклоност, обрлатити:* ~ девојку. **2.** (нешто) *урадити нешто мутно, сумњиво.* – Нису ту чиста посла. Смували су они нешто. ■ **~ се** *почети водити љубав, забављати се.*

сму̏дити, сму̑дӣм несвр. [гл. им. сму́ђење с] *в. прљити.*

сму̑ђ, сму́ђа м (инстр. сму́ђем; мн. сму́ђеви) зоол. *слатководна риба грабљивица* Lucioperca sandra *из пор. гргеча:* ~ зубати, ~ шарени.

сму̑к м зоол. *неотровна змија* Coluber flovescens *из пор. смукуља* (Colubridae). • **пити као ~** *претерано, превише пити.*

смỳљати, -ām и **смýљати,** смỳљāм свр. прел. *гњечењем (притискањем, мешањем и сл.) претворити у житку масу, измуљати; муљајући исцедити сок из нечега:* ~ грожђе, ~ јагоде. ■ **~ се** *претворити се у житку масу, изгњечити се.*

смỳмлати, -ām свр. *пригушено, мукло, неразговетно, мумлајући рећи.*

смуњђáвати, смỳњђāвāм *несвр. према смуњђати.*

смỳњђати, -ām свр. **1.** *неразговетно, мумљајући рећи.* **2.** разг. *украсти, смотати, здипити.*

смŷтан, -тна, -о *испуњен смутњама, метежом, нередима, немиран:* ~ време.

смýтити, смŷтӣм (трп. смŷћен) свр. **1.** *учинити мутним, замутити:* ~ воду, ~ језеро. **2.** фиг. **а.** *тајно урадити нешто недозвољено, сумњиво.* **б.** *изазвати смутњу, неред, узбунити:* ~ народ. **в.** *изазвати неспоразум, раздор, неслогу.* – Ко први смути на састанку? **г.** *довести у стање збуњености, пометености.* – Њена лепота му смути разум. **д.** *узрујати, узнемирити.* – Несрећна вест га увелико смути. **3.** *замешати, смешати мутећи.* ■ **~ се 1.** *постати мутан, нејасан.* **2.** безл. *замаглити се, замрачити се (пред очима).* **3. а.** *доћи у стање збрке, пометености.* – Све ми се смутило у глави. **б.** *збунити се, смести се.* – Девојка се зарумене и смути. **в.** *узнемирити се, узрујати се.*

смỳтљив, -а, -о *који изазива смутњу.*

смỳтљивац, -ӣвца м *смутљив човек, сплеткар.*

смỳтљивица ж *женска особа смутљивац.*

смýтња ж (ген. мн. -њӣ (-ња)) **1. а.** *злонамерно, подмукло деловање, сплетка, интрига.* – Од њега је велика смутња потекла. **б.** *неспоразум, раздор.* – Унесоше смутњу у народ. **2.** *неред, метеж, немир, пометња.* – Ружне су се ствари догађале у времену смутњи и ратова. **3.** *збуњеност, сметеност.* – Чудна је смутња у мојој глави. • **камен смутње** *оно што изазива раздор, свађу.*

смућúвати (се), смỳћујēм (се) *несвр. према смутити се.*

смỳћкати, -ām свр. **1.** *мућкањем измешати.* **2.** фиг. **а.** *урадити нешто сумњиво, недозвољено.* **б.** *урадити нешто на брзу руку и било како.* ■ **~ се 1.** *мућкањем се измешати.* **2.** *збркати се (о мислима).* • **смућкај па проспи (проли)** разг. *то ништа не ваља.*

смýцати се, смŷцāм се несвр. пеј. **1.** *лутати без циља, скитати:* ~ по свету. **2.** *врзмати се, мотати се, мувати се; задржавати се негде без разлога:* ~ по дворишту, ~ по соби, ~ око капије.

смỳчање с спорт. *в. скијање.*

смỳчāр м **а.** *онај који се смуча.* **б.** *онај који се бави смучарским спортом, скијаш.*

смỳчāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на смучаре и смучање:* ~ терен, ~ спорт, ~ одело, ~ скок.

смучáрство и **смỳчāрство** с *скуп дисциплина зимских спортова на снегу у којима се такмичења одржавају на смучкама.*

смỳчати се, -ām се несвр. *кретати се по снегу на смучкама, скијати се.*

смỳчити се, -ӣм се свр. **1.** безл. (са субј. у дат.) *осетити муку, мучнину, гађење.* – Смучило му се од глади. **2.** *изазвати одбојност, дојадити.* – Смучило ми се путовање.

смỳчка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) (обично у мн.) *свака од две пљоснате, узане и обрађене дугачке даске, повијене увис на предњем делу за кретање по снегу, скија.*

смýшен и **смŷшен,** -а, -о **1. а.** *сметен, збуњен, пометен:* ~ човек. **б.** *који изражава збуњеност, сметеност:* ~ поступак, ~ покрет. **в.** *збркан, нејасан, конфузан:* смушене мисли.

смýшено и **смŷшено** прил. *збуњено, сметено:* ~ рећи, ~ изгледати.

смýшенōст и **смŷшенōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *стање или особина онога који је смушен, онога што је смушено.*

смушèњāк, -áка м *смушен човек, сметењак.*

снабдéвати (се), снàбдēвāм (се) јек. **снабдијèвати (се),** снàбдијевāм (се) *несвр. према снабдети (се).*

снабдѐвач јек. **снабдјѐвач,** -áча м *онај који снабдева некога нечим.*

снабдѐвāчкӣ јек. **снабдјѐвāчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на снабдеваче:* ~ посао.

снабдѐвенōст јек. **снабдјѐвенōст,** -ости ж *стање онога који је снабдевен, онога што је снабдевено, опскрбљеност:* ~ тржишта.

снàбдети, -дēм (-дӣм) јек. **снàбдјети,** -дијēм (-дӣм) свр. *прибавити, обезбедити некоме нешто потребно, опскрбити некога нечим:* ~ намирницама, ~ новцем. ■ **~ се** *прибавити, обезбедити себи нешто потребно, опскрбити се.*

снабдије- и **снабдје-** *в. снабде-.*

снáга ж (дат. снáзи, ак. снâгу) **1. а.** *способност живих бића да напрезањем својих мишића покрећу нешто, да раде, делују, способност физичког рада; физичка енергија човека, животиње:* ~ човека, ~ руку, ~ мишице; урадити свом снагом. **б.** *човекова способност за умну, духовну делатност:* ~ духа, ~ воље, ~ карактера, креативна ~. **2.** *степен испољавања нечега, силина, интензитет:* ~ ветра, ~ љубави. **3.** правн. *делотворна вредност, ваљаност, важност (закона, прописа и сл.).* **4.** *оно што покреће, побуђује некога да поступи на одређен начин:* водећа ~, покретачка ~. **5.** (обично у мн.) *организован скуп људи који теже истом циљу, људи на једном подручју рада, једне професије:* конзервативне снаге, револуционарне снаге, умне снаге друштва, политичке снаге, најамна радна ~. **6.** *војна јединица, војска:* оружане снаге, прегруписавање непријатељских снага. **7.** физ. **а.** *брзина вршења рада, рад у јединици времена изражен у ватима.* **б.** *степен способности стварања енергије, рада и сл., интензитет, јачина:* ~ мотора, ~ машине. **8.** нар. (обично у вок.) *назив одмила за вољено биће.* – Децо, снаго моја! • **бити на снази** правн. *вредети, важити (о законима, прописима и сл.).* **бити у пуној снази** *имати велику физичку, одн. духовну енергију, виталност, бити веома снажан, виталан.* **издала ме снага** *малаксао сам, изнемогао сам.* **из све снаге (свом снагом)** *што се највише може.* **коњска ~** *практична јединица за снагу у техничком систему мера.*

снàгāтор м жарг. *врло снажан човек; човек који само физичком снагом постиже или жели постићи успех, који се ослања само на снагу.*

снàгāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на снагаторе.*

снáжан и **снâжан,** -жна, -о **1.** *који се одликује великом телесном снагом, јак; физички изразито развијен:* ~ човек; снажне груди. **2. а.** *који се изводи са великом снагом, жесток, енергичан:* ~ ударац, ~ отпор. **б.** *који има велику погонску, покретачку и сл. снагу:* ~ мотор, ~ машина. **в.** *који је великог интензитета, силан, јак (о физичким и психичким појавама):* ~ ветар, ~ осећање. **г.** *необуздан, силовит:* ~ темперамент. д. *упадљив, изразит по својој основној особини:* ~ мирис. **4.** *изражајан, уверљив, упечатљив:* ~ реч, ~ доказ, ~ аргумент.

снáжити, снâжӣм несвр. [гл. им. снáжēње с] *чинити снажним, јачати, крепити.* ■ **~ се** *постајати снажан.*

снâжно прил. *са великом снагом, јако:* ~ дувати, ~ замахнути, ~ ударити.

снàја ж *в. снаха.*

снâјка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *у хип. значењу: снаха.*

снàјпер и **снȁјпер** м енгл. **1.** *оптички нишан.* **2.** *снајперска пушка, пушка са снајпером (1).* **3.** *в. снајпериста(а).*

снајпѐрист(а), -ē м (мн. -сти) *војник који пуца из снајперске пушке.*

снàјпēрка и **снȁјпēрка** ж *снајперска пушка.*

снàјперскӣ и **снȁјперскӣ,** -ā, -ō *који се односи на снајпер и снајперисте:* ~ метак, ~ положај.

craлàжљив, -а, -о *који се лако сналази, спретан, окретан, довитљив:* ~ човек, ~ у животу.

сналажљиво прил. *на сналажљив начин, вешто, спретно.*

сналажљивост, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је сналажљив, довитљивост, спретност, промућурност.*

сналазити (се), -им (се) [гл. им. сналажење с] *несвр. према снаћи (се).*

снатрити, -им несвр. песн. [гл. им. снатрење с] *маштати, сањарити.*

снаћи (снаћи), снађем свр. **1.** *задесити, погодити, стићи (о несрећи, невољи и сл.).* **2.** *спопасти, обузети (о осећањима и сл.).* ■ **~ се а.** *подесити, прилагодити свој став или однос према положају и приликама, умети извући се из тешкоћа:* ~ се у свакој прилици. **б.** *сабрати се, освестити се.* – Није могао да се снађе од чуда.

снаха ж (дат. снахи и снаси) *удата жена у односу на родитеље, браћу и сестре свога мужа, каткад и друге сроднике.*

снаша ж *хип. од снаха; удата млађа жена.*

снашица и **снашица** ж *дем. и хип. од снаша.*

снебивати се, снебивам се несвр. *устезати се, устручавати се.* – Узми, не снебивај се.

снебивљив, -а, -о *који се много снебива, неодлучан.*

снебивљиво прил. *снебивајући се:* ~ се појавити, ~ рећи.

снебивљивост, -ости ж *особина онога који је снебивљив.*

сневати, снєвам јек. **снијевати,** снијевам несвр. **а.** *сањати.* **б.** *сањарити, маштати.*

сневеселити, -еселим свр. *учинити невеселим, тужним, растужити.* ■ **~ се** *постати невесео, растужити се.*

сневесељавати (се), -ељавам (се)

сневесељивати (се), -ељујем (се) *несвр. према сневеселити (се).*

снег јек. **снијег** м (мн. снегови јек. сњегови) **1.** *атмосферска падавина у облику белих пахуљица састављених од ситних кристала, најчешће звездастог облика.* **2.** *маса улупана од беланаца.* • **бео као ~** *врло, сасвим бео.* **марити за некога, нешто као за лањски ~** *не марити нимало, уопште.*

снеговит јек. **сњеговит,** -а, -о *у коме пада снег (о времену); који обилује снегом:* ~ дан; ~ крај.

снегопадан (снегопадан) јек. **сњегопадан** (сњегопадан) -дна, -о *в. снеговит:* ~ зима, ~ село.

снежан и **снежан** јек. **сњежан** и **сњежан,** -жна, -о **1. а.** *који је од снега:* снежни наноси. **б.** *покривен снегом:* ~ планина. **в.** *пун снега, који доноси снег:* снежни облак. **г.** *у коме пада снег (о времену):* ~ дан. **2.** фиг. *бео:* ~ лице. **3.** *који је изазван дугим боравком на снегу обасјаним сунцем:* ~ слепило.

снежаник јек. **сњежаник,** -ика м *чврст, неугажен снег, снег целац.*

снежаница јек. **сњежаница** ж вода од истопљеног снега.

снежити јек. **снијежити,** -и(м) несвр. [гл. им. -жење с] *падати (о снегу).*

снек-бар м енгл. *гостионица, ресторан где се може нешто попити и презалогајити.*

снемоћи, снемогнем свр. (често безл.) *осетити слабост, онемоћати; позлити (коме).*

снен, -а, -о **1.** *сањив, дремљив:* ~ човек. **2.** *који изазива сан, успављив:* ~ песма.

снено прил. *поспано, сањиво:* ~ говорити, ~ шапутати.

сненост, -ости ж *стање онога који је снен.*

снеруке прил. нар. и разг. *незгодно за прихватање руком, за рад руком; уопште неповољно, незгодно, наопако, како не ваља;* супр. с руке (в. под рука). – То ми је с неруке. Све ми иде некако с неруке.

снет јек. **снијет** м *паразитска гљивица* Ustilago *из ф.* Ustilaginae, *чије врсте паразитирају на класовима житарица (пшенице, проса, кукуруза и др.), гар; биљна болест коју изазивају ове гљивице (код које се нападнути органи, класови претворе у црну прашну масу спора паразита).*

снети (снети) јек. **снијети** (снијети), снесем свр. **1.** *донети с вишег места на ниже, санети:* ~ дрва с планине, ~ цреп с крова, ~ ствари у подрум. **2.** *избацити из себе јаје (о птицама).*

снешко јек. **сњешко** м (мн. ø) (често у изр. **~ белић**) *човек од снега, фигура човека направљена од снега.*

снивати, снивам несвр. *в. сневати.*

снижавати (се), снижавам (се) *несвр. према снизити (се).*

снижење с *смањење, опадање:* ~ цена, ~ надница, ~ притиска.

снизати, снижем свр. *скинути с низа, с ниске:* ~ бисер с огрлице, ~ дуван с конца. ■ **~ се** *скинути се с низа, расути се (о низу).*

снизивати (се), снизујем (се) *несвр. према снизити (се).*

снизилица ж муз. *знак за снижење музичког тона за пола степена.*

снизити, снизим (трп. снижен) свр. *учинити да нешто буде ниже.* **а.** *смањити у погледу интензитета, јачине:* ~ глас, ~ тон. **б.** *смањити у погледу вредности:* ~ цене, ~ плате. ■ **~ се** *постати нижи, доспети на нижи ниво, опасти (нпр. о нивоу течности, притиску и сл.).*

снијe- јек. *в. сне-.*

снимак, -мка м **1.** *фотографисањем направљена слика некога или нечега:* фотографски ~, рендгенски ~. **2. а.** *магнетофонски или другим техничким средствима направљен запис звука, музике, говора, слике.* **б.** *телевизијска или радио емисија која је претходно снимљена, која се не емитује уживо, директно.*

снимити, снимим (трп. снимљен) свр. **1.** *скинути; спустити одозго:* ~ одело; ~ ствари с тавана. **2. а.** *начинити фотографски снимак, фотографисати:* ~ портрет. **б.** *пренети на видео-траку и сл.:* ~ позоришну представу, ~ ТВ емисију. **в.** *начинити магнетофонски и сл. запис:* ~ концерт, ~ радио-драму. **г.** *направити, реализовати (филм).* **3.** фиг. *установити, констатовати; испитати, сазнати, видети (обично из прикрајка, са стране):* ~ стање на терену, ~ ситуацију. – Иди, сними шта се тамо дешава, ■ **~ се** *скинути се.*

снисходљив, -а, -о **а.** *услужан, понизан:* ~ човек. **б.** *који одаје понизност:* ~ тон, ~ глас.

снисходљиво прил. *услужно, понизно:* ~ се обратити некоме.

снисходљивост, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је снисходљив.*

снити, сним несвр. **1.** (и свр.) *сањати (уснити).* **2.** *спавати.*

сноб, сноба м (мн. снобови) енгл. *онај који изиграва отменост, онај који се слепо поводи за модом, обичајима и манирима тзв. „вишег света"; уображен човек.*

снобизам, -зма м *владање, понашање својствено снобу.*

снобовски, -а, -о *који се односи на снобове, својствен снобовима:* ~ понашање, ~ поезија.

снобовски прил. *на начин својствен снобу, као сноб:* ~ се понашати, ~ се одевати.

сновати, снујем несвр. **1.** *навијати пређу за ткање.* **2.** фиг. *смишљати, спремати (планове, сплетке, завере и сл.).*

сновиђење и **сновиђење** с песн. *појава у сну, слика из сна.*

сноп, снопа м (мн. снопови; зб. им. снопље с (мн. ø)) **1.** *повезани скуп стабљика пожњевеног жита или уопште стабљика, струкова, издужених предмета:* ~ пшенице, ~ прућа, ~ жица. **2.** *прамен нечега (светлости, зрака и сл.).*

снопић, -а и **снопић,** -ића м *дем. од сноп.*

сносити, сносим несвр. [гл. им. сношење и сношење с] **1.** *несвр. према снети.* **2. а.** *подносити (као терет):* ~ трошкове, ~ последице. **б.** *носити као дуг, одговорност:* ~ кривицу, ~ одговорност.

сношај м *полни однос.*

сно̀шљив, -а, -о *који се може подносити, подношљив:* ~ живот, ~ бол.

сно̀шљиво̄ст, -ости ж *подношљивост.*

снӱжден, -а, -о *невесео, тужан, нерасположен; који одаје, изражава тугу, нерасположење:* ~ човек; ~ лице.

снӱждено прил. *невесело, тужно, покуњено:* ~ отићи, ~ погнути главу, ~ рећи.

снӱждено̄ст, -ости ж *стање онога који је снужден.*

снӱждити, -ӣм свр. *учинити некога тужним, невеселим, суморним.* ■ **~ се** *постати нерасположен, потиштен, жалостан.*

сњег- *в. снег-.*

сњеж- *в. снеж-.*

со̂, со̏ли ж (инстр. со̏љу (со̏ли)) **1.** мин. *натријум-хлорид, бео кристаласт минерал специфичног оштрог укуса, који се употребљава као зачин и у индустрији, кухињска со.* **2.** фиг. (обично у вези са хлеб) **а.** *ознака за основну људску храну.* – Што имамо, делићемо – хлеба и соли биће. **б.** *симбол за гостопримство, гостољубивост, пријатељство:* дочекати некога хлебом и сољу. **3.** хем. *у мн.: једињења која настају неутрализацијом базе и киселине (у јд.: такво једињење).* • **имати соли у глави** *бити паметан.* **ставити коме соли на реп** ир. *осигурати хватање некога.* **со соли (нечега)** *сама бит, суштина нечега, оно што је најважније у нечему.*

соа̀ре̄, -е̏а м фр. *вечерња седељка, пријем.*

со̏ба ж *једна од просторија за становање или за обављање неког посла у кући:* спаваћа ~, радна ~, болничка ~, хотелска ~.

со̏ба̄р м (инстр. -ом и -ем) *човек који се стара о одржавању соба у реду.*

со̏барица ж *жена собар.*

собѐтина ж *аугм. и пеј. од соба.*

со̏бица ж и **соби́чак,** -чка м *дем. од соба.*

со̏бичица ж *дем. од соба и собица.*

со̏бнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на собу:* ~ намештај, ~ зид.

собѐтина ж *аугм. и пеј. од соба.*

со́ва ж зоол. **1.** *ноћна птица грабљивица* Bubo bubo *из пор.* Strigidae, *јејина, буљина.* **2.** *у мн.: породица ноћних птица* Striges.

со́вӣнскӣ, -а, -о *који је као у сове:* ~ нос, ~ поглед.

со̀вица ж зоол. *у мн.: ноћни лептири* Noctuidae *(у јд.: такав лептир).*

со́вјет и **со̀вјет** м рус. арх. *савет, веће.*

сову̀љага ж *в. сова (1).*

со̀вуљаст, -а, -о *који је сличан сови.*

сову̀љина ж *аугм. и пеј. од сова.*

со́да ж **1.** *назив за натријум-карбонат.* **2.** *као саставни део двочланих назива разних натријумових једињења:* каустична ~, камена ~, ~ бикарбона. **3.** *пиће начињено од воденог раствора угљендиоксида, сода-вода.*

со́да-во̀да ж *в. сода (3).*

со̀да̄р, -а́ра м *произвођач сода-воде.*

со̀дара ж *радионица за израду сода-воде.*

со̂днӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на соду и на сода-воду.*

со̀дом м *пропаст.*

со̀дома ж *блуд, разврат, неморалност.* • **Содома и Гомора** *в. Гомора.*

содо̀мија ж мед. *полно општење са животињама.*

со̀домскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на содомију, блудни.*

со̂ј, со̏ја м (инстр. со̏јем) тур. **1. а.** *род, племе, народ.* **б.** *раса, пасмина:* ~ свиња. **2. а.** *друштвени положај, сталеж, порекло:* господски ~. **б.** *врста, класа:* критичари најбољег соја, људи ученог соја. **3.** фиг. *скуп карактерних особина, ков.* – Човек твога соја и осећаја неће све то поднети.

со́ја ж бот. *једногодишња индустријска биљка* Dolichos soja.

со̀јевић м *особа доброг соја, порекла, кућевић, коленовић.*

сојѐница ж *кућа на кољу (у води, на мочварном и плавном тлу), обично праисторијска.*

сојѐничар м *човек који живи у сојеници.*

со́јин, -а, -о *који је од соје:* ~ брашно.

со̀јӣште с *место где се налазе или су се налазиле сојенице.*

со̂јка ж **1.** *в. креја.* **2.** *женска особа лаког морала.* • **јурити (терати) сојке** *јурити жене; проводити се, водити буран живот.*

со̂к, со̏ка м (мн. со̀кови) **1.** *течност у ћелијама, ткиву и шупљинама биља и животиња.* **2.** *течност исцеђена из воћних плодова и биљака као напитак:* воћни ~, ~ од малине, ~ од зове. **3.** фиг. *оно што је најбоље у нечему, снага:* животни сокови, телесни сокови.

со̀ка̄к, -а́ка м тур. *мања улица; улица уопште.*

сока̀чара ж *женска особа која по сокацима разноси гласове и оговара; она која скита улицама.*

сока̀че, -ета с (супл. мн. сока̀чићи м) и **сока̀чић** м *дем. и хип. од сокак.*

со̀ка̄чкӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на сокак, улични:* сокачки гласови. **2.** фиг. *прост, простачки, груб:* ~ понашање, ~ псовка.

со̀кна ж нем. (обично у мн.) *кратка чарапа.*

со̀кница ж *дем. од сокна.*

со̏ко̄, со̏кола и **со̀ко̄,** соко̀ла м (мн. со̏колови и соко̀лови, со̏коли и соко̀ли) **1. а.** зоол. *птица грабљивица из пор.* Falco, *сродна јастребу.* **б.** зоол. *у мн.: породица таквих птица* Falconidae. **2.** фиг. **а.** *храбар човек, јунак.* **б.** *назив одмила за драгу мушку особу.* **3. а.** (Соко) *назив за гимнастичко друштво у Краљевини Југославији и неким другим словенским земљама.* **б.** *члан Сокола.*

со̀ко̄внӣк м *справа за цеђење сока из воћа и поврћа.*

соко̀ла̄р, -а́ра м *одгајивач сокола, онај који води у лов сокола увежбаног за лов.*

соко̀ла̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на соколаре:* ~ грло.

соко̀ла̄ш, -а́ша м *члан соколског друштва.*

сокола̀шица ж *женска особа соколаш.*

соко̀лити, -ӣм несвр. [гл. им. соко̀љење с] *храбрити, бодрити, подстицати.* ■ **~ се** *повр. и уз. повр. од соколити.*

соко̀лић м **1.** *дем. и хип. од соко.* **2.** зоол. *врста врло малог сокола* Falco columbarius.

соко̀лица ж **1.** зоол. *женка сокола.* **2.** *чланица гимнастичког друштва Соко.*

со̏колов и **соко̀лов,** -а, -о *који је у вези са соколом, који се односи на сокола:* ~ крило, ~ кљун, ~ лет.

со̏ко̄лскӣ и **со̀ко̄лскӣ,** -а̄, -о̄ **а.** *који се односи на сокола (1 и 3):* ~ крила; ~ слет.

со̏колство и **соко̀лство** с *соколски гимнастички покрет:* чешко ~, српско ~.

со̀кратовац, -о̄вца м *присталица учења старогрчког филозофа Сократа.*

со̀кратски прил. *као Сократ, мирно, сабрано.*

со̀кратовскӣ, -а̄, -о̄ *који је у духу Сократовог филозофског учења:* ~ идеја.

со̏л муз. *пети тон* C-dur *скале, тон „ге".*

сола̀на м *место где се вади со.*

со̀лара ж *стовариште соли.*

со̀ла̄рнӣ, -а̄, -о̄ *сунчев, сунчани:* ~ енергија, ~ грејање.

солвѐнтан, -тна, -о лат. *који је у стању да плаћа, способан за плаћање.*

солве̏нтно̄ст, -ости ж *способност плаћања, платежност.*

со̏лда̄т, -а и **со̀лда̄т,** -а̄та м итал. *војник.*

солдате̏ска ж *распуштена, недисциплинована војска.*

солда̀туша ж **1.** *војникова жена.* **2.** пеј. *она која иде, која се љубака са солдатима.*

со̏лидан, -дна, -о мат. **1.** *чврст, сигуран, јак:* ~ грађевина, ~ темељ. **2.** *добар, ваљан, поуздан:* ~ адвокат, ~ банка, ~ речник, ~ знање, ~ образовање. **3.** *повољан, одговарајући:* ~ цене, ~ плата. **4.** *који уредно живи, озбиљан, одговоран, на свом месту:* ~ човек.

со̏лида̄ран, -рна, -о фр. **1.** *јединствен, сложан, сагласан:* бити ~ у ставовима. **2.** *узајаман, заједнички:* ~ одговорност.

солидаризи́рати (се), -ѝзӣра̄м (се) свр. и несвр. *в. солидарисати (се).*

солида̀рисати, -ишѐм свр. и несвр. *(у)чинити солидарним, јединственим, сагласним, сложним.* ■ **~ се** *сложити се, слагати се, бити солидаран с неким.*

со̏лида̄рно прил. *на солидаран начин, заједнички, сложно:* ~ радити.

солида́рно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство онога који је солидаран.*

со̏лӣдно прил. *на солидан начин, добро, ваљано:* ~ образован, ~ живети.

соли́дно̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је солидан, онога што је солидно:* ~ у животу, ~ израде нечега.

со̀лило ж *место где краве, овце или козе лижу со.* • **као овце на солило (ићи, скупљати се** и сл.**)** *брзо, јурећи (ићи, скупљати се и сл.).*

со̀лист(а), -ē м (мн. -сти) итал. *онај који сам изводи неко музичко дело (певач, свирач, играч):* ~ Београдске опере.

соли̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на солисте:* ~ наступ, ~ концерт.

со̀листкиња (со̀листица) ж *женска особа солиста.*

соли̏тѐр, -е́ра м фр. *стамбена зграда са више спратова која стоји самостално у простору.*

со̀лити, -ӣм (трп. со̏љен) несвр. [гл. им. со̀љење с] *зачињавати сољу:* ~ јело, ~ купус. • **~ памет (некоме)** *досађивати некоме непотребним саветима.*

солмиза́ција ж муз. *читање нота приликом певања одређеним слоговима (нпр. први тонски степен као до).*

со́ло итал. **1.** м (мн. с) муз. *композиција или део композиције за само једног извођача, солисту.* **2.** прид. непром. *као саставни део неких имена значи да појединац сам врши неку радњу:* ~ певач, ~ играч, ~ партија. **3.** прил. *појединачно, посебно, сам за себе:* ~ певати, ~ ићи, ~ пити.

соло̀мо̄нскӣ, -ā, -ō *мудар и праведан (према јеврејском краљу Соломону, познатом по својој мудрости и праведности):* ~ решење, ~ пресуда.

соло̀мо̄нски прил. *као Соломон, мудро:* ~ пресудити.

со̀лстӣцијум (со̀лстӣциј, -ија) м лат. астр. *време у које сунце у привидном годишњем кретању достиже најсевернији, одн. најјужнији положај:* летњи ~ (дугодневица), зимски ~ (краткодневица).

Солу́њанин м (мн. -ани) *становник грчког града Солуна; онај који је из Солуна.*

Солу́ња̄нка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *становница грчког града Солуна; она која је из Солуна.*

солу́нац, -нца и **солу̀на̄ш,** -а́ша м *учесник у борбама на Солунском фронту, у пробоју Солунског форнта у Првом светском рату.*

солу̀на̄шкӣ, -ā, -ō *који се односи на солунаше (солунце).*

солу́ција ж лат. **1.** *решење неког питања, проблема:* наћи ~ за нешто. **2.** хем. *растварање; раствор.*

солфе̏ђо м (мн. ø?) итал. муз. *вежбе певања по нотама, обично солмизацијом.*

со̏м, со̀ма м (мн. со̀мови) **1.** *врста слатководне рибе* Silurus glanis. **2.** *у мн.: породица слатководних риба* Siluridae. **2.** фиг. пеј. **а.** *глупан, будала.* **б.** *прождрљивац.* **3** разг. *назив за новчаницу од хиљаду новчаних јединица (динара, долара и др.).*

со̀мина ж *аугм. и пеј. од сом.*

со̀мић, -а и **со̀мӣћ,** -и́ћа м *дем. од сом.*

сомна̀мбул м лат. *онај који хода у сну, месечар.*

сомнамбули̏зам, -зма м *ходање у сну, месечарство.*

со̀мовина ж *месо од сома.*

со̀мовскӣ, -ā, -ō *који се односи на сома; који је као у сома.*

со̏мот м нем. *врста тканине са ситним, меким влакнима по површини, баршун.*

со̏мотскӣ, -ā, -ō *који се односи на сомот, који је од сомота:* ~ хаљина, ~ мекоћа.

со̀мӯн, -у́на м тур. *пшенични хлеб, обично округао.*

сому̀н(ч)ић ж *дем. од сомун.*

со̀мче, -ета с (супл. мн. со̀мчићи и сомчи́ћи м) *дем. од сом.*

со̀мчина ж (м) (мн. ж) *аугм. од сом.*

со̀мчӣћ, -и́ћа и **со̀мчић,** -а м *дем. од сом.*

со̀нант м лат. лингв. *у мн.: звучни гласови при чијем изговору ваздушна струја наилази на препреке у усној дупљи, али их заобилази, због чега имају и неке особине самогласника (у јд.: такав глас: в, ј, л, љ, м, н, њ, р).*

со̀нантнӣ и **со̀нантскӣ,** -ā, -ō *који се односи на соната.*

со̀на̄р, -а́ра м лат. *апарат који помоћу ултразвука открива предмете под водом.*

сона́та ж итал. муз. *инструментална композиција за један или два соло инструмента, састављена обично од три или четири става међусобно различита по садржају, облику, темпу и тоналитету.*

сонати́на ж итал. муз. *мала соната.*

со̀на̄тнӣ, -ā, -ō *који се односи на сонату:* ~ облик.

со̏нг м (мн. -ови) енгл. *кратка, лако певљива, допадљива песма написана обично за позоришне представе, мјузикле, кабарее и сл.*

со̂нда ж (ген. мн. -дӣ) фр. **1.** мед. **а.** *танак метални медицински инструмент за испитивање дубоких рана или фистула.* **б.** *танко гумено црево којим се из шупљих органа ваде лучевине ради испитивања.* **2.** *сврдло за бушење артерских бунара, за истраживање дубоких слојева Земљине коре.* **3.** *направа за мерење дубине мора, дубиномер.* **4.** *уопште направа, уређај или програмски поступак за пробно испитивање нечега.*

сонда́жа ж *испитивање, истраживање сондама.*

со̀нда̄жнӣ, -ā, -ō *који служи за сондирање.*

сонди́рати, со̀ндӣра̄м свр. и несвр. **1.** *испит(ив)ати, истражи(ва)ти нешто сондама.* **2.** фиг. *припремити за неко темељније истраживање, испитивање:* ~ терен за истраживање наталитета.

со̀не̄т, -е́та и **со̀нет,** -а м књиж. *лирска песма од 14 стихова распоређених у четири строфе (два катрена и две терцине).*

со̀не̄тнӣ и **со̀нетнӣ,** -ā, -ō *који се односи на сонет:* ~ облик песме. • **~ венац** *в. под венац (изр.).*

со̀не̄тскӣ и **со̀нетскӣ,** -ā, -ō *в. сонетни.*

со̀нӣ, -ā, -ō *који се односи на со:* ~ киселина.

со̀но̄ран, -рна, -о лат. *звучан; звонак, јасан:* ~ глас.

со̀но̄рно прил. *на сонoран начин:* ~ звучати.

соно́рно̄ст, -ости ж *особина онога што је сонорно.*

со̀пра̄н, -а́на м итал. муз. *највиши женски или дечји глас у певању; певач који пева тај глас.*

со̏пственӣ, -а̄, -о̄ *свој, власшиши, лични:* ~ став, ~ живот.

со̏пственӣк м *онај коме нешшо йрийада, власник:* ~ имања.

со̏пственица ж *она којој нешшо йрийада, власница.*

со̏пственӣчкӣ, -а, -о *који се односи на сойсшвенике:* ~ однос, ~ менталитет.

со̏пственӣштво с *в. сойсшвеносш.*

со̏пственōст, -ости ж **1.** *власнишшво, имовина.* **2.** *особносш, индивидуалносш.*

со̏птати, со̏пће̄м несвр. *убрзано и са шумом дисаши, дахшаши (од найора, болесши, срџбе и сл.);* фиг. *брекшаши, дахшаши:* сопће локомотива.

со̏пче, -ета с (мн. ø) нар. и разг. *дем. од соба.*

со̂рта и **со̏рта** ж (ген. мн. -тӣ) итал. **1.** агр. *йодврсша, вид:* ~ пшенице, ~ крушака, добра ~. **2.** *уойшше врсша, сој, ков:* ~ људи.

сорти́рати, со̀ртӣра̄м свр. и несвр. *расйоредиши, расйоређиваши, разврсша(ва)ши йо одређеним йринцийима:* ~ робу по квалитету, ~ крушке по величини.

со̂ртнӣ и **со̏ртнӣ**, -а̄, -о̄ *йробран, врсшан:* ~ семе кукуруза, сортна вина.

со̂с м фр. *жишко јело с разним зачинима које је додашак главном јелу, умак, умокац.* • **бити у сосу** *биши у невољи, нейрилици.*

S.O.S. *међународни знак којим брод или авион или разне експедиције йозивају у йомоћ кад се налазе у живошној ойасносши.*

со̀тона м (ж) (мн. ж) *в. сашана.*

сотон- *в. сашан-.*

со̂ул м (мн. ø) енгл. *музика америчких црнаца наглашене емошивносши и лаганог ришма.*

со̀фа и **со̏фа** ж тур. *широка шайацирана клуйа с наслоном, йокривена шканином или кожом, канабе.*

софѝзам, -зма м грч. *йривидно уверљив, логичан, а йогрешан закључак.*

со̀фист(а), -е̄ м (мн. -сти) **а.** *йрисшалица учења груйе грчких филозофа који су сумњали у човекову сйособносш сазнања, били склони ешичком релашивизму, исшицали важносш говорничког умећа.* **б.** *човек који се служи софизмима.*

софѝстика ж **а.** *филозофија йрвих софисша, шј. уверење у ешички и сазнајни релашивизам.* **б.** *намерно изврšшање исшине и йрављење лажних закључака и йривидних доказа йомоћу говорничке вешшине.*

софистѝцира̄н, -а̄, -о̄ **1. а.** *йрефињен, искусан; изразишо иншелекшуалан:* ~ водитељ; ~ предавач. **б.** *извешшачен, нейриродан:* ~ особа. **2.** *шехнички високо усавршен:* ~ медицинска опрема.

софѝстичан, -чна, -о *који има својсшва софизма:* ~ доказ, ~ закључак.

софѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на софисше и софисшику:* ~ релативизам.

софѝстички прил. *на софисшички начин, као у софисша:* ~ лажан.

со̏фра ж (ген. мн. -рӣ) тур. *низак, округао сшо за којим се једе; сшо, шрйеза уойшше.*

со̏фрица ж *дем. од софра.*

со̏фтвер и **со̀фтвер** м (мн. ø) *комйоненше комйјушерског сисшема које нису физичке, а у које сйадају йрограми који обезбеђују основни рад комйјушера (шзв. сисшемски софшвер) и различиши йрограми за рад, игру, йовезивање с другим комйјушерима, йрешраживање иншернеша и др.*

со̏фтверскӣ и **со̀фтверскӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на софшвер:* ~ систем.

со̀ха ж (дат. со̀хи) **1.** *рачвасшо дрво које служи као йодуйирач, ослонац.* **2.** *сшуб.*

соција́ла ж (мн. ø) разг. *социјални, економски сшашус.* – У науци не можемо запошљавати по социјали.

со̏цијалан, -лна, -о **а.** (одр.) *који се односи на друшшво, који је у вези са друшшвом, друшшвени:* ~ питање, ~ политика, ~ осигурање, ~ књижевност, ~ рад. **б.** *йрилагођен живошу у друшшву, друшшвен:* ~ понашање. • **социјални случај** *особа која је йринуђена да шражи йомоћ од друшшва.*

социјалдемо̀крат(а), -е̄ м (мн. -ти м и -те ж) *следбеник социјалдемократске йрограма; члан социјалдемократске йаршије.*

социјалдемократѝзам, -зма м *својсшво социјалдемокрашског йрограма и делашносши.*

социјалдемокра̀тија (социјалдемокра̀ција) ж пол. *йолишички йрограм усмерен на осшварење йраведног и демокрашског друшшва, данас главном умерене либералне, грађанске оријеншације; йаршије, организације са шаквим йрограмом и следбеници, йрисшалице шаквог йрограма.*

социјалдемо̀кратскӣ, -а̄, -о̄ лат.-грч. *који се односи на социјалдемокрашију:* ~ програм, ~ странка.

социјалѝзам, -зма м *друшшвени йоредак који укида кайишализам и усйосшавља друшшвену и(ли) државну својину над средсшвима за йроизводњу.*

социјализа́ција ж **1.** *укидање йривашне и усйосшављање друшшвене и(ли) државне својине над средсшвима за йроизводњу.* **2.** *йроцес учења, йрилагођавања живошу у друшшву:* ~ личности.

соција̀лизовати, -зује̄м (социјализи́рати, -ѝзӣра̄м) свр. и несвр. *йровесши, йроводиши социјализацију.* ■ **~ се** *йосшаши социјалан, йрилагодиши се, йрилагођаваши се живошу у друшшву, заједници.*

соција̀лист(а), -е̄ м (мн. -сти) *йрисшалица начела социјализма; члан социјалисшичке йаршије.*

социјалѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на социјализам и на социјалисше:* ~ идеологија, ~ покрет, ~ држава, ~ партија.

соција̀листкиња ж *жена социјалисш(а).*

со̏цијално прил. **1.** *на социјалан начин:* ~ се понашати. **2.** *у йогледу збринушосши, социјалне сигурносши:* ~ угрожен.

соција́лнōст, -ости ж *йрилагођеносш живошу у друшшву, уважавање иншереса и йошреба других људи.*

социолингвѝстика ж *грана лингвисшике која йроучава везу језичких и друшшвених йојава, социјалну условљеносш језика.*

социо̀лог м *онај који се бави социологијом, сйецијалисша у социологији.*

социоло̀гија ж *наука о људском друшшву (о односима у друшшву, о законима развишка друшшва и сл.).*

социо̀лошкӣ, -а̄, -о̄ **а.** *који се односи на социологе и социологију:* социолошка истраживања, ~ студија. **б.** *в. социјалан:* ~ критика.

социо̀лошки прил. *са социолошког сшановишша:* ~ узето, ~ гледано.

со̏чан, -чна, -о **1.** *који је йун сока:* ~ грозд, ~ јабука. **2.** *једар, йун:* сочне усне. **3.** фиг. **а.** *сликовиш, живойисан:* ~ причање, ~ језик. **б.** *нейрисшојан, ойсцен:* ~ псовка, ~ језик улице. **4.** *звучан, снажан:* ~ шамар.

со̏чиваст, -а, -о *који има облик сочива:* ~ зрно.

со̏чӣво с (уп. лећа) **1.** бот. и агр. *једногодишња зељасша махунасша биљка* Ervum lens *из ф.* Papilionaceae, *чије се семенке уйошребљавају у људској исхрани; йлод ове биљке.* **2.** физ. *врсша исйуйченог или издубљеног сшакла које сабира или расийа свешлосне зраке, сшварајући на одређеној удаљеносши лик йредмеша.* **3.** анат. *део ока кроз који се свешлосни зраци йреламају сшварајући лик йредмеша на мрежњачи.*

со̏чно прил. *на сочан начин:* ~ причати, ~ псовати.

со̏чнōст, -ости ж *особина оног шшо је сочно:* ~ лубенице; ~ приповедања.

спа́валица ж (м) (мн. ж) *особа која воли да спава.*

спа́вало с (м) (мн. с) *в. спавалица.*

спава́њац, -њца м разг. *у експресивном изражавању: спавање:* отићи на ~, после спавањца.

спаваònица и **спа̀ваоница** ж *соба, просторија у којој се спава, спаваћа соба.*

спа́вати, спа̂ва̄м (3. л. мн. спа́вајӯ) несвр. непрел. [гл. им. спа́ва̄ње с] **1.** *бити у стању сна.* фиг. *мировати, бити у стању тишине.* – Шума спава. Град спава. **2.** (с неким) *имати сексуалне односе (с неким).* • **ђаво не спава** *зло стално вреба, несрећа се може догодити у сваком тренутку.* ~ **вечним сном** *бити мртав, лежати у гробу.* ~ **као заклан (као јагње, као клада, као мртав, као топ)** *спавати чврстим, дубоким сном.* ~ **сном праведника** *мирно, спокојно спавати.*

спа̀ваћӣ, -а̄, -е̄ *који се односи на спавање, који је у вези са спавањем:* ~ соба, ~ кола, ~ болест.

спава̀ћица ж *хаљина у којој се спава.*

спа̀ва̄ч, -а́ча м *онај који спава, који је склон спавању:* јутарњи ~.

спава̀чица ж *она која спава, која је склона спавању.*

спа̀ва̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на спаваче.*

спа̏дало с (м) (мн. с) *враголаста и духовита особа, шерет, шаљивџија, обешењак.*

спа̏дати, -а̄м несвр. непрел. **1.** *несвр. према спа̏сти.* **2.** (у нешто) *припадати (некоме), убрајати се (у нешто).* – Он спада у најученије људе свога времена. • **како спада** *као што доликује, као што је ред:* дочекати некога како спада.

спа̏зам, -зма м грч. мед. *мишићни грч.*

спа̏зити, -ӣм свр. *угледати, опазити, приметити.*

спазма̀тичан, -чна, -о *који пати од грчева, склон грчевима.*

спазма̀тичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на спазме.*

спа́јалица ж *направа (обично) од жице за спајање листова папира.*

спа́јати (се), спа̂ја̄м (се) *несвр. према спојити (се).*

спа̏ковати, -кује̄м свр. **1.** *сложити и сместити нешто у пакет, кофер и сл.* **2.** (некоме) *в. сместити (4).* ■ ~ **се** *спремити се, сместити своје ствари у пакет, кофер и сл.*

спа́лити, спа̂лӣм (трп. спа̂љен) свр. *уништити ватром, сагорети:* ~ писма, ~ село. ■ ~ **се** *уништити ватром сам себе.* • **гром те (га и сл.) спалио** *са избледелим значењем – у клетвама, псовкама.* ~ **(све) мостове (за собом)** *прекинути (све) везе, потпуно раскинути са неким, нечим; онемогућити повратак на раније стање, раније односе и сл.*

спаљи́вати (се), спа̀љујем (се) *несвр. према спалити (се).*

спа̀на̄ћ, -а́ћа м (инстр. -а́ћем; мн. ø) бот. и агр. *врста поврћа, једногодишња или двогодишња зељаста биљка* Spinacia oleracea, *чије се лишће употребљава у исхрани.*

спанђа́вати се, спа̀нђа̄ва̄м се *несвр. према спанђати се.*

спа̀нђати се, -а̄м се свр. разг. пеј. *ступити с неким у блиске односе, удружити се с неким око нечега (обично о вези која се сматра неприличном, лошом, недопуштеном и сл.).* – Жена му се спанђала с другим. Спанђале се њих две па само оговарају.

спа̂ран, -рна, -о *пун спарине, запаран, загушљив:* ~ дан, ~ време.

спари́вати (се), спа̀рује̄м (се) *несвр. према спарити (се).*

спари̏на ж *врео ваздух пун влаге, спарно време, оморина, запара.*

спа̀ринг-па̀ртнер и **спа̀ринг-па̀ртне̄р** м енгл. спорт. *боксеров партнер за тренинг.*

спа́рити, спа̂рӣм свр. **1.** *здружити у пар, начинити пар, сјединити:* ~ волове у јарму, ~ чарапе. **2.** *саставити мужјака и женку ради оплодње (о животињама).* ■ ~ **се** *уз. повр. од спа́рити (2).*

спа̏рити, -ӣм свр. *опарити:* ~ уста од врућег јела. ■ ~ **се** *увенути, спарушити се.*

спа̂рно прил. *пуно спарине, загушљиво, запарно.*

спаруша́вати (се), -ру̏ша̄ва̄м (се) *несвр. према спарушити (се).*

спа̀рӯшено̄ст, -ости ж *стање онога који је спарушен, онога што је спарушено.*

спару́шити, спа̀рӯшӣм (трп. спа̀рӯшен) свр. *учинити да нешто увене, изгуби свежину (о растињу); учинити некога телесно и душевно увелим, слабим.* ■ ~ **се** *увенути, изгубити свежину од велике спарине (о растињу); изгубити снагу, једрину.*

спа̂с м (мн. ø) *избављење од опасности, из невоље, тешке ситуације и сл., спасење:* нема му спаса, то је једини ~, нада у спас, ~ отаџбине.

спаса́вати (се), спа̀са̄ва̄м (се) *несвр. према спасти (се).*

спасе́ње с *в. спас.*

спа̀силац, -иоца м (вок. -иоче, инстр. -иоцем; ген. мн. -ла̄ца̄) *онај који спасава или је спасао некога; онај чије је занимање спасавање угрожених (дављеника и др.).*

спа̀силачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на спасиоце:* ~ екипа, ~ опрема.

спа̀ситељ м (инстр. -ем) **а.** *спасилац.* **б.** (Спаситељ) *Исус Христос.*

спасите̏љица и **спа̀сите̄љка** ж *женска особа спаситељ.*

спа́сити (се), спа̂сӣм (се) свр. (трп. спа̂шен) *в. спа́сти (се).*

спа̀совда̄н м **а.** (Спа̀совда̄н) *дан у који се слави Христово вазнесење, одлазак Христов на небо (четрдесетог дана по Ускрсу).* **б.** *дан спасења.* – Може и њему спасовдан осванути, може и он бити помилован.

спасòносан, -сна, -о *који доноси спас, који спасава:* ~ идеја, ~ догађај.

спасòносно прил. *на спасоносан начин, тако да донесе спас:* ~ урадити.

спа̏сти, спа̀дне̄м (аор. спа̏дох, р. пр. спа̏о, спа̏ла) свр. **1.** *пасти са нечега, спустити се ниже (нпр. марама с главе, сукња са струка, јорган са спавача и сл.).* **2.** *снизити се, смањити се (нпр. температура, цена и сл.).* **3.** (на нешто) *ниско пасти, доспети у неповољну ситуацију.* – Е, на шта си спао! • ~ **с ногу** *јако се уморити (од дугог ходања).* ~ **на просјачки штап** *материјално пропасти.* **спала књига на два слова** *в. под књига (изр.).*

спа́сти (спа̂сти), спа́се̄м (р. пр. спа̂сао, спа́сла; трп. спа́сен) свр. (вар. спасити) *извући, избавити из какве невоље, тешке ситуације, ослободити:* ~ сигурне смрти, ~ некоме живот. – Спаси ме од овога гњаватора. ■ ~ **се** *избавити се из какве невоље, тешке ситуације, ослободити се.*

спа̏ти, спӣм несвр. песн. *в. спавати.*

спа̀хија м (мн. ж) тур. *феудални велепоседник у Турској царевини.*

спа̀хӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на спахију, који припада спахији:* ~ посед.

спахи̏лук м *спахијин посед.*

спа̀хӣница ж *спахијина жена.*

спациòнӣрано прил. *са размаком:* откуцати ~.

спационѝрати, -òнӣра̄м свр. и несвр. *размаћи, размицати слова у речи при куцању, штампању.*

спаша́вати (се), спа̀ша̄ва̄м (се) *несвр. према спасити (се).*

спе̂в јек. **спје̂в** м *веће епско дело.*

спе̂вати јек. **спје̂вати,** -а̄м свр. **а.** *саставити песму, испевати.* **б.** (некога) *опевати некога у песми.*

спекта̀кл м (ген. мн. -а́кла̄) енгл. *велика, раскошна, ефектна представа; такав догађај или призор.*

спе̏ктакула̄ран, -рна, -о *срачунат на ефекат, упадљив, наглашен; величанствен:* ~ гест, ~ представа.

спѐктакула̄рно прил. *на спектакуларан начин, упадљиво.*

спѐктар, -тра м **1.** физ. *скуп разнобојних зрака насталих преламањем Сунчеве светлости кроз призму.* **2.** *распоред елемената неке сложене целине:* магнетни ~.

спѐктра̄лнӣ (спѐктарскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на спектар:* ~ боја, ~ анализа.

спектро̀грам м *фотографски снимак спектра.*

спектро̀граф м *апарат за фотографисање спектра.*

спектрогра̀фија ж *снимање спектра спектрографом.*

спектро̀гра̄фскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на спектрограф или спектрографију:* ~ метода, ~ одељење.

спектроско̀пија ж лат.-грч. *наука о спектарским (или спектралним) појавама и о спектарској анализи.*

спеку̏лант м *в. шпекулант.*

спѐкулатӣван, -вна, -о *који се односи на спекулацију, мисаон:* ~ метода.

спѐкулатӣвно прил. *на спекулативан начин, мисаоно.*

спекулати́вно̄ст, -ости ж *својство онога што је спекулативно.*

спекула́ција ж лат. *испитивање мишљењем, без практичног доказивања, теоријско разматрање, размишљање.*

спеку̏лисати, -ише̄м (спекули́рати, -у̏лӣра̄м) несвр. *размишљати, разматрати, теоретисати.*

спѐкулум м мед. *инструмент помоћу кога се проширује улаз у неке телесне шупљине ради прегледа или интервенције.*

спелео̀лог м *онај који се бави спелеологијом, стручњак за спелеологију.*

спелеоло̀гија ж грч. *наука о пећинама.*

спелео̀лошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на спелеологе и спелеологију:* ~ истраживање.

спѐнсерица ж енгл. (обично у мн.) *врста полудубоке антилопске ципеле на шнирање.*

спѐрма ж *течност са семеним ћелијама за оплођавање, коју избацује мушки полни орган при полној функцији.*

сперматозо̀ӣд, -и́да м (обично у мн.) *зрела мушка полна ћелија.*

спетља́вати (се), спѐтља̄ва̄м (се) *несвр. према спетљати (се).*

спѐтља̄но прил. *сметено, смушено.*

спѐтљати, -а̄м свр. **1.** *свезати петљом, запетљати, закопчати:* ~ прслук. **2.** *сплести, оплести:* ~ косу у плетенице. **3.** фиг. **а.** *збунити, смести.* – Спетљали ме ови параграфи. **б.** *урадити било како, смандрљати:* ~ домаћи задатак. ■ **~ се 1.** *запетљати се, заплести се.* **2.** разг. *зближити се, ступити с неким у блиске, интимне односе (о којима се мисли да су недолични, неодговарајући и сл.).* **3.** *збунити се, смести се.*

спѐћи, спѐче̄м свр. **1.** *испећи, испржити:* ~ на ватри. **2.** *исушити, учинити сувим, тврдим.* – Сунце је спекло земљу. ■ **~ се 1.** *осушити се, стврднути се.* – Спекла се земља. **2.** *јако смршати.*

спѐцијā̄лан, -лна, -о *посебан, нарочит, особит:* ~ задатак, ~ справа, ~ гост.

специја́лац, -лца м *припадник специјалних полицијских одреда за борбу против терориста, демонстраната и сл.*

специјализа́ција ж **1.** *усавршавање у некој струци:* ићи на специјализацију. **2.** *усмеравање нечега само у једном правцу, на поједине гране:* ~ наука, ~ пољопривреде.

специја̀лизовати, -зује̄м (специјализи́рати, -ѝзӣра̄м) свр. и несвр. (нешто) *усавршити се, усавршавати се у некој струци:* ~ очне болести. ■ **~ се** *усавршити се, усавршавати се у нечему:* ~ се за проблеме увоза, ~ се за болести уста.

специја̀лист(а), -е̄ м (мн. -сти) *стручњак у некој области (науке, уметности, заната и др.); лекар стручњак за поједине болести:* ~ за књижевност, ~ за поправку телевизора; ~ за очне болести.

специјалѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на специјалисте:* ~ преглед болесника, ~ испит.

специјалѝте̄т, -е́та м *нарочита, истакнута врста неког производа:* домаћи ~, ~ куће.

специја̀листкиња ж *жена специјалист(а).*

спѐција̄лно прил. *посебно, нарочито, особито:* ~ увежбан, ~ захвалити.

специја́лно̄ст, -ости ж **1.** *особина онога што је специјално.* **2.** *ужа струка, уже стручно знање.*

спецификá́ција ж *подробно, детаљно навођење појединих ствари (које спадају заједно); опис и преглед специфичних особина нечега (нпр. робе за коју се врши поруџбина, материјала од кога треба да буде произведена роба итд.).*

специ̏фиковати и **спѐцификовати,** -кује̄м (специфици́рати, -ѝцӣра̄м) свр. и несвр. *поближе одредити, одређивати, означити, означавати и разврста(ва)ти поједине ствари.*

специ̏фикум м *нешто специфично, посебност, особитост:* ~ села.

специ̏фичан, -чна, -о *својствен само једном предмету или појави, карактеристичан за поједину врсту, посебан:* ~ обичај, ~ мирис. • **~ тежина** *тежина једног кубног сантиметра неке материје изражена у грамима.*

специ̏фично прил. *карактеристично, својствено.*

специ̏фично̄ст, -ости ж *особина онога што је специфично:* ~ епске поезије.

спеча́лити, спѐча̄лӣм свр. *стећи, зарадити тешким трудом.*

спӣд м *стимулативна дрога, обично на бази амфетамина:* кокаински ~.

спӣкер и **спѝкер** м *онај који на радију или телевизији објављује програм и говори пред микрофоном (обично вести).*

спӣке̄рка и **спѝке̄рка** (спӣкерица и спѝкерица) ж *женска особа спикер.*

спӣкерскӣ и **спѝкерскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на спикере и спикерке:* ~ служба.

спӣља ж *шпиља, пећина.*

спӣне̄т, -е́та ж итал. муз. *старински музички инструмент са диркама.*

спира́ла ж грч. **а.** *крива линија која чини низ једнаких завијутака око неке осе или низ све већих завијутака око једне тачке у равни.* **б.** *предмет (жица, нит и сл.) таквог облика; спирално обликована направа, обично од пластичног материјала, која служи као средство за контрацепцију.*

спӣра̄лан, -лна, -о *који је у облику спирале:* ~ жица.

спира́лица ж *дем. од спирала.*

спӣра̄лно прил. *у облику спирале, вијугаво:* ~ савијен.

спӣрант м лат. лингв. *струјни сугласник.*

спӣрантскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на спиранте, струјни:* ~ сугласник.

спи́рати (се), спӣра̄м (се) *несвр. према спрати (се).*

спиритѝзам, -зма м лат. **а.** *веровање у загробни живот душа умрлих људи и у могућност општења с њима под извесним околностима.* **б.** *призивање душа умрлих, поступци намењени општењу с душама покојника.*

спирѝтист(а), -е̄ м (мн. -сти) *онај који се бави спиритизмом.*

спиритѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на спиритисте и спиритизам:* ~ сеанса.

спирѝтисткиња ж *она која се бави спиритизмом.*

спӣритуа̄лан, -лна, -о *духовни, душевни:* ~ веза.

спиритуалѝзам, -зма м лат. *идеалистичко филозофско учење о безусловној надмоћи духа над материјом.*

спиритуа̀лист(а), -е̄ ж (мн. -сти) *следбеник спиритуализма.*

спиритуалѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на спиритуализам и спиритуалисте:* ~ филозофија.

спиритуа̀лнōст, -ости ж *особина онога што је спиритуално, онога који је спиритуалан.*

спи̏ритус м лат. **а.** *дух; дах.* **б.** *врста грчког надредног знака (примењиваног и у старом словенском писму).*

спирохе́та ж грч. мед. *једноћелијски микроорганизам спиралног облика, изазивач сифилиса и других болести.*

спи̏с м (ген. мн. спи̑са̄) **1.** *написан (службени) акт, документ:* ~ о атентату, тајни ~. **2.** *расправа, чланак, дело, састав.*

спи̏сак, -ска м *попис, листа на којој су (обично утврђеним редом) дата имена, називи нечега:* ~ станара, бирачки ~, платни ~, ~ књига.

спѝсатељ м *писац, књижевник.*

списатѐљица и **спѝсатēљка** ж *жена списатељ, књижевница.*

спѝсатељскӣ, -ā, -ō *који се односи на списатеље и списатељице:* ~ дар, ~ рад.

спѝсатēљство с *књижевни рад, књижевност.*

спи̏скати, -āм свр. *улудо потрошити, страћити, проћердати:* ~ имање, ~ новац.

спје̏в *в. спев.*

спјев- *в. спев-.*

спла̏в и **спла̑в** м (мн. спла̏вови и спла́вови) *пловни објекат начињен од повезаних брвана, који служи за пловидбу низ реку и водени превоз брвана.*

сплàвāр, -áра м *онај који управља сплавом.*

сплава́рити, -àвāрӣм несвр. [гл. им. сплава́рēње с] *управљати сплавом; превозити сплавом:* ~ реком.

сплàвāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на сплаваре и сплаварство:* ~ весло.

сплава́рство с *сплаварски посао, сплаварење.*

спла̏вити[1], -ӣм свр. *скинути скоруп, павлаку с млека.*

спла̏вити[2], -ӣм несвр. *повезивати у сплавове.*

спла̏вљати, -āм *несвр. према сплавити[1].*

спла̑вскӣ и **спла̏вскӣ,** -ā, -ō *који се односи на сплавове:* ~ саобраћај.

спла̏снути, -нēм (р. пр. спла̏снуо, -ула и -сла) свр. **1.** *опасти, спасти, смањити се (обично о нечему што је надувено, натечено).* – Оток је спласнуо. **2.** фиг. *попустити у јачини, силини, ослабити.* – Одушевљење је спласнуло.

спла́стити, спла̂стӣм свр. *завршити плаштење, саденути, сложити сено у пласт(ове).*

спла̏чинаст, -а, -о *који је као сплачине.*

спла̏чине, -чӣнā ж мн. (ретко у јд.) *вода у којој је опрано посуђе после јела, помије;* фиг. *слаба храна.*

сплашња́вати, -àшњāвāм и **сплашњѝвати,** -àшњујēм *несвр. према спласнути.*

сплѐсти, сплѐтēм (аор. сплѐтох, р. пр. спле̏о, сплѐла; пр. пр. сплѐвши) свр. **1.** *плетењем израдити нешто, оплести:* ~ плетеницу, ~ венац. **2. а.** *изукрштати, испреплетати:* ~ прсте. **б.** *савити нешто око нечега:* ~ руке око нечијег стаса. ■ **~ се 1.** *изукрштати се, испреплетати се.* – Сплеле су се жиле. **2.** *савити се, омотати се (око нечега).* – Уже се сплело око ногу. **3.** фиг. *спетљати се, спанђати се.* – Сплела се с оним мангупом. **4.** *саплести се, спотаћи се.* – Сплео се и пао. **5.** *побркати се, помести се (о мислима).* **6.** *заплести се, завезати се (о језику).* **7.** *збунити се, смести се.*

сплѐт м (мн. сплѐтови) **1.** *оно што је међусобно испреплетено, изукрштано; оно што је заплетено, замршено:* ~ змија, ~ грана, ~ живаца. **2.** *скуп различитих песама или игара:* ~ игара из Србије. **3.** *горњи део стопала од корена до прстију.*

сплѐтати (се) (спле̏тати (се)), сплѐћēм (се) *несвр. према сплести (се).*

сплетѐно прил. *смушено, збуњено:* ~ рећи.

сплѐтенōст, -ости ж *стање, особина онога који је сплетен, онога што је сплетено.*

сплѐтка ж (дат. -ки; ген. мн. -тāкā и -кӣ) *потајан, лукав поступак који има за циљ да створи забуну, раздор, да нешто осујети, интрига, смутња.*

сплѐткāр, -áра м *онај који прави сплетке, интригант, смутљивац.*

сплетка́рити, -ѐткāрӣм несвр. [гл. им. сплетка́рēње с] *правити сплетке.*

сплѐткāрош м *в. сплеткар.*

сплѐткāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на сплеткаре и сплеткарење.*

сплетка́рство с *сплеткарски поступци, сплеткарење.*

сплеткàруша ж *в. сплеткашица.*

сплѐткāш, -áша м *в. сплеткар.*

сплетка́шити, сплѐткāшӣм несвр. [гл. им. сплетка́шēње с] *в. сплеткарити.*

сплеткàшица ж *она која прави сплетке, интригантиња, смутљивица.*

сплѐткāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на сплеткаше, својствен сплеткашима, интригантски.*

сплѝн м енгл. *меланхолија, нерасположење.*

спли̏тати (се) и **сплѝтати (се),** спли̏ћēм (се) *несвр. према сплести (се).*

спље̏скати, -āм (-ѐшћēм) и **спље́скати,** спље̂скāм (спље̂шћēм) свр. *ударом или притиском учинити нешто пљоснатим; згњечити* ■ **~ се** *постати пљоснат; згњечити се.*

спљошта́вати (се), -òштāвāм (се) *несвр. према спљоштити (се).*

спљо̏штенōст, -ости ж *особина, стање онога што је спљоштено.*

спљо́штити, -о̂штӣм (трп. спљо̂штен) свр. *начинити пљоснатим, згњечити.* ■ **~ се** *постати пљоснат.*

спо̏доба и **спòдоба** ж пеј. *особа, створење.*

спозна́вати, спòзна̄јēм (пр. сад. спозна́јӯћи) *несвр. према спознати.*

спо̏знаја ж *сазнање, поимање, схватање, свест о нечему:* ~ света, чулна ~.

спо̏знāјнӣ, -ā, -ō *који се односи на спознају:* ~ способност, ~ теорија.

спозна́ње с *в. спознаја.*

спо̏знати, -āм (аор. спо̏знадох и спо̏знах) свр. **а.** *сазнати, упознати, постати свестан нечега:* ~ истину, ~ суштину проблема. **б.** *уверити се, увидети.*

спознàтљив, -а, -о *који се може спознати.*

спознàтљивōст, -ости ж *особина онога што је спознатљиво.*

спо̑ј, спо̏ја м (инстр. спо̏јем; мн. спо̏јеви) **1.** *две или више разних ствари или појмова састављених у једну целину, оно што је састављено у једну целину:* ~ осећања и мисли. ~ Истока и Запада. **2.** *оно што спаја нешто са нечим, веза.* **3.** *место где се две ствари спајају, сједињују:* оштетити на споју. **4.** хем. *в. једињење.* • **кратки ~** *прекид електричне струје који настаје због додира водова.*

спо̏јенōст, -ости ж *стање онога што је спојено, везаност.*

спòјив, -а, -о *који се може спојити.*

спòјивōст, -ости ж *особина онога што је спојиво.*

спòјити, спо̏јӣм (трп. спо̏јен) свр. **а.** *саставити у једну целину, повезати једно с другим:* ~ две жице. **б.** *учинити блиским,*

зближити, здружити: ~ људе. Спојила их је невоља. ■ **~ се а.** *саставити се, сјединити се.* – Васионски бродови су се спојили. **б.** *удружити се, ујединити се.* • **спојени судови** физ. *судови при дну повезани један с другим.*

спо̂јка ж **1.** *в. спона (1).* **2.** спорт. *в. полутка (2):* десна ~, лева ~.

спо̂јнӣ, -ā, -ō *који се односи на спојеве, који спаја нешто с нечим:* ~ брана, ~ вокал.

спо́јница ж **1. а.** *оно што спаја два предмета или два дела нечега, оно чиме се предмети спајају или причвршћују један уз други.* **б.** *в. ламела (1).* **2.** *саобраћајна линија која повезује више места, саобраћајна веза.*

спо̀кōј и **спо̏кōј,** -оја м (инстр. -ојем; мн. ø) **а.** *душевни мир, спокојство, смиреност:* осећати ~, **б.** *безбрижност, сигурност:* ~ предратног живота. **в.** *тишина, мир:* ~ дана.

спо̏кōјан, -јна, -о **а.** *смирен, безбрижан:* ~ човек. **б.** *који показује, испољава спокој:* ~ лице. **в.** *испуњен спокојем, миран, безбрижан:* ~ старост, ~ живот.

спо̏кōјно прил. *на спокојан начин, мирно, безбрижно:* ~ живети.

споко́јнōст, -ости ж *в. спокојство.* – Старост је донела спокојност.

споко́јство с *особина, стање онога који је спокојан, онога што је спокојно.* – Рат је однео спокојство.

спо̂л м *в. пол.*

спол- *в. пол-.*

споло̀вило с *полни орган.*

спо̏ља прил. *са спољне, вањске стране, извана:* ~ доћи, бити ~ углађен.

спо̀љашњӣ, -ā, -ē *који је споља, спољни, вањски;* супр. унутрашњи: ~ зид, ~ изглед.

спо̀љашњōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *спољашња страна нечега; спољашњи изглед, вањштина:* жена лепе спољашњости, ~ куће.

спо̂љнӣ, -ā, -ō (лок. спо̂љнōм) (уп. вањски) **1.** *који је изван, са спољашње стране нечега, спољашњи; који се односи на тај простор:* ~ зид, ~ форма, ~ изглед, ~ притисак, ~ утицај. **2.** *који се односи на иностранство, инострани, страни:* ~ политика, ~ трговина, министарство спољних послова.

спољно- *први део сложенице у значењу спољни, вањски:* спољнополитички, спољнотрговински.

спољнополи̏тичкӣ, -ā, -ō *који се односи на спољну политику:* ~ послови, ~ емисија.

спо̂љнōст, -ости ж *в. спољашњост.*

спољнотр̏говӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на спољну трговину:* ~ предузеће, ~ посао.

спо̏мен, -ена м **1. а.** *успомена, сећање на некога или нешто:* ~ на минула времена. **б.** *предмет као знак сећања:* згаришта као ~ на устанак. **2.** *споменик.* **3.** *спомињање, помен.* – Већ сам спомен тога имена ме љути. **4.** рлг. *молитва за покој душе умрлога.*

спо̏мен- *први део полусложенице који се односи на спомен, помен, успомену:* ~-књига, ~-костурница, ~-обележје, ~-плоча, ~-слово.

споме́нак, -нка м **1.** *дем. и хип. од спомен.* **2.** бот. *зељаста биљка* Myosotis, *незаборавак, поточница.*

спо̏менар, -а и **спомѐнāр,** -áра м *свеска за уписивање успомена, албум успомена.*

спо̏менӣк м **1.** *архитектонско или вајарско дело посвећено успомени на велике људе или знамените, важне догађаје.* **2. а.** *материјални остатак из давних времена који служи као документ за познавање материјалног и културног живота тога времена.* **б.** *уметничко дело трајне вредности.* **3.** *надгробно обележје, плоча, камен и сл. изнад нечијег гроба.*

спо̏меница ж **1.** *књига или документ издат у знак сећања на некога или нешто:* ~ Скопског ђачког батаљона 1914. **2.** *орден или какав други симболичан знак за успомену на знамените догађаје:* Албанска ~.

спо̏меничāр м *носилац споменице.*

спо̏меничкӣ, -ā, -ō *који се односи на споменике.*

спо̏мен-књӣга ж *књига у некој установи у коју посетиоци уписују утиске о тој установи или предметима изложеним у њој.*

спо̏мен-пло̀ча ж *плоча с текстом на кући где се родио, живео или умро неки знаменити човек или на месту где се збио неки важан догађај.*

споме́нути, спо̀мēнēм свр. **1.** *узгред рећи, казати, дотаћи се (некога или нечега) говорећи или пишући, поменути.* – Није хтео име да му спомене. **2.** *подсетити некога на нешто.* – То ме споменуло на младе године.

спо̀мињати, -њēм несвр. *према споменути.* • **некад било, сад се спомињало** *некад се догодило, а сад се о томе само говори.*

спо̏на ж **1.** *оно што спаја нешто с нечим другим, копча, спојка.* **2.** *духовна веза.* **3.** лингв. *в. копула (2).* **4.** *оно што спутава, стеже, спречава слободу, стега.* – Није подносио никакве споне.

спо̀ндēј, -éја м грч. књиж. *стопа од два дуга слога у стиху.*

спо̀ндēјскӣ, -ā, -ō *који се односи на спондеј:* ~ стих.

спо̏ница ж *дем. од спона.*

спо̂нзор м енгл. *онај који финансира разне културне, научне, спортске и др. манифестације, мецена, добротвор.*

спонзо̀рисати, -ишēм свр. и несвр. *деловати као спонзор, финансирати:* ~ књигу, ~ културну манифестацију.

спо̂нзорскӣ, -ā, -ō *који се односи на спонзора:* ~ уговор, ~ делатност.

спонзо̀рство с *спонзорска делатност, меценатство.*

спонзо̀руша ж жарг. *еуфемистички назив за добро плаћену, отмену проститутку.*

спо̏нтāн, -а, -о лат. **а.** *који настаје сам од себе, без спољних утицаја, подстицаја:* ~ аплауз, спонтани побачај. **б.** *природан, неусиљен:* ~ човек, ~ понашање.

спо̏нтāно прил. **а.** *на спонтан начин, природно, неусиљено:* ~ се понашати, ~ прснути у смех. **б.** *добровољно, самоиницијативно.* – Народ је спонтано уништио бункере.

спо̏нтāнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је спонтан, онога што је спонтано.*

спо̀падати, -āм несвр. *према спопасти.*

спо̀пасти, -паднēм свр. **1. а.** *нагло ухватити, зграбити, шчепати:* ~ некога за рамена. **б.** *навалити на некога (са захтевима, саветима и сл.), салетети, сколити, заокупити.* – Спопали га да се жени. Спопао младић девојку, не да јој мира. **2. а.** *обузети, захватити (о осећањима, душевним стањима и сл.).* **б.** *снаћи, задесити, погодити (о невољи, несрећи, болести и сл.).*

спо̏р[1], -а и спо̀ра м (мн. спо̏рови и спо̀рови) **1.** *размирица, препирка, несугласица.* **2.** *судска парница, распра.* • **нема спора, то је ван (сваког) спора** *нема сумње, то је (сасвим) јасно.*

спо̏р[2], -а, -о **а.** *коме треба много времена за обављање неке радње:* ~ човек. **б.** *који се извршава полако, дуго:* ~ вожња, ~ врење.

спо́ра ж грч. биол. *једноћелијска творевина која служи за бесполно размножавање биљака бесцветница и бактерија.*

споја̀дичан, -чна, -о грч. **1.** *који се појављује с времена на време, од случаја до случаја:* ~ појава, ~ пуцњава. **2.** *местимичан, појединачан, усамљен:* спорадични случајеви обољења.

спора̀дично (спора̀дички) прил. *на спорадичан начин, понегде, овде-онде:* ~ се јавити, ~ нађени предмети.

спо̀разӯм м *договор о неком спорном питању с међусобним обавезама, усмени или писмени уговор, погодба:* трговински ~, ~ о културној сарадњи.

спо̏разу̑ман, -мна, -о **а.** *саїласан, сложан:* бити ~ с неким. **б.** *који се заснива на сйоразуму, доїовору:* ~ развод.

споразуме́вати се, -у̀ме̄ва̄м се јек. **споразумијѐвати се,** -у̀мијева̄м се *несвр. ӣрема сӣоразумеӣи се.*

споразу̀мети се, -у̀ме̄м се јек. **споразу̀мјети се,** -у̀мије̄м се свр. **1. а.** *доїоворити се, сложити се, саїласити се.* **б.** *закључити сӣоразум.* **2.** *ӣостићи разумевање.* – Споразумели смо се гестовима.

споразумије- и **споразумје-** *в. сӣоразуме-.*

спо̏разу̑мно прил. *ӣо сӣоразуму, у сӣоразуму, доїоворно:* ~ се развести.

спо̂ран, -рна, -о *о коме ӣостоје различиӣа мишљења, їледишӣа, око коїа се води сӣор:* ~ питање, ~ филм.

спора̀нгија (спора̀нгӣј, -ија м) ж грч. бот. *бесӣолни расӣлодни орїан нижих биљака.*

спо̂редан и **спо̀редан,** -дна, -о **а.** *који је мање важносӣи или величине, који није їлавни, ӣокрајни, ӣобочни:* ~ пут, ~ врата. **б.** *узїредан, усӣуӣан:* ~ посао.

спо̂редно и **спо̀редно** прил. *мање важно, мање значајно.*

спо̂редно̄ст и **спо̀редно̄ст,** -ости ж *оно шӣо је сӣоредно, мање важна сӣвар, ситница.*

спо̀речкати се јек. **спо̀рјечкати се,** -а̄м се свр. *мало се сукобиӣи речима.*

спо̀рити, -ӣм несвр. [гл. им. спо̀ре̄ње с] *осӣоравати:* ~ истинитост нечега. ■ ~ **се** *водиӣи сӣор о нечему, ӣреӣираӣи се.*

спо̀рӣш, -и́ша м бот. *в. хајдучица.*

спо̏ро прил. *на сӣор начин, ӣолаїано.*

спо̏ровозни̑ и **спо̏ровоз̄ни̑,** -а̄, -о̄ *који се шаље, ӣреноси сӣорим возом;* супр. брзовозни: ~ роба, ~ пошиљка.

спорого̀ре̄ћӣ, -а̄, -е̄ *који сӣоро їори, саїорева:* ~ фитиљ, ~ штапин.

спорозо̀а ж грч. зоол. *у мн.: једноћелијске ӣраживоӣињице које се размножавају сӣорама (у јд. ӣаква ӣраживоӣињица).*

спорофи́та и **споро̀фита** ж грч. бот. *у мн.: биљке које се размножавају сӣорама (у јд.: ӣаква биљка).*

спо̂рт м енгл. *неїовање физичких сӣособносӣи и ӣакмичење, надмеӣање у њима:* зимски ~, ~ на води. • **бели** ~ *ӣенис.*

спо̀рта̄ш, -а́ша м *в. сӣорӣисӣ(а).*

спорта̀шица ж *в. сӣорӣисӣкиња.*

спо̀ртист(а), -е̄ м (мн. -сти) *онај који се бави сӣорӣом.*

спо̀ртисткиња ж *она која се бави сӣорӣом.*

спо̏ртскӣ, -а̄, -о̄ **а.** *који се односи на сӣорӣ:* ~ дисциплина, ~ опрема. **б.** *који је у складу с ӣонашањем ӣравоїсӣорӣисӣе:* ~ гест.

спо̏ртски прил. *на сӣорӣски начин, као сӣорӣисӣ(а); као ӣрави сӣорӣисӣа.* – Све поразе је поднео спортски.

спо̀собан и **спо̏собан,** -бна, -о *који је у сӣању, који уме, може нешӣо да уради, који може да одїовори нечему:* ~ писац, ~ за војску, кредитно ~.

спосо́бно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својсӣво оноїа који је сӣособан:* радна ~, организаторска ~.

спо̂т м (мн. спо̀тови) енгл. **1.** *краӣак филм снимљен као визуелна ӣраӣња за забавномузичке (ӣеване) ӣачке.* **2.** *краӣка ӣелевизијска реклама.*

спота̀кнути се и **спота̀ћи се** (спо̀таћи се), спо̀такне̄м се (аор. спота̀кох се и спота̀кнух се; р. пр. спо̀такао се, спота̀кла се (спо̀такла се) и спота̀кнуо се, -ула се; пр. пр. спота̀ка̄вши се, спо̀така̄вши се и спота̀кнӯвши се) свр. *идући заӣеӣи ноїом о нешӣо ӣа ӣосрнуӣи:* ~ о камен.

спо̀тица̄ње с *їл. им. од сӣоӣицаӣи се.* • **камен спотицања** *смеӣња, ӣоӣешкоћа.*

спо̀тицати се, -иче̄м се *несвр. ӣрема сӣоӣакнуӣи се, сӣоӣаћи се.*

споче́тка прил. *исӣрва, најӣре.* – Спочетка нам је било тешко, али после смо се навикли.

спра̏ва ж **а.** *ӣредмеӣ, наӣрава која служи за извођење каквих радова:* ~ за гашење пожара. **б.** *инсӣрументӣ са сӣецијалним механизмом, уређај за извођење сложенијих радњи:* ~ за дисање. **в.** *музички инсӣрументӣ.* **г.** *ӣрибор, оӣрема уоӣшӣе:* ловачка ~, ратна ~.

спра̏вити, -ӣм (трп. спра̏вљен) свр. **1. а.** *начиниӣи, наӣравиӣи; зїоӣовиӣи:* ~ ручак. **б.** *сасӣавиӣи, смислиӣи:* ~ песму. **в.** *ӣриӣравиӣи, ӣриӣремиӣи:* ~ ствари за пут. **2.** *смесӣиӣи, сӣавиӣи неїде:* ~ писмо у коверат. **3.** *ӣослаӣи, оӣӣремиӣи, уӣуӣиӣи:* ~ некога на пут.

спра̏вица ж *дем. и хиӣ. од сӣрава.*

спра̏вичица ж *дем. и хиӣ. од сӣрава и сӣравица.*

спра̀вљати, -а̄м *несвр. ӣрема сӣравиӣи.*

спрам предл. (с ген.) *в. ӣрема.*

спра̏сна прид. (ж. род) *бременита, скоӣна (о крмачи).*

спра̏т, -а и спра̀та м (мн. спра̏тови и спра̀тови) **1.** *део куће између две ӣаванице, два сӣроӣа, каӣ.* **2.** *слој, ред, ӣојас:* торта на ~.

спра̏ти, спѐре̄м (спѐре̄м) свр. (уп. сапрати (се)) **1. а.** *ӣрањем уклониӣи, одсӣраниӣи (какву нечисӣоћу и сл. с нечеїа), оӣраӣи:* ~ прљавштину с лица. **б.** фиг. *уклониӣи, одбациӣи:* ~ љагу (срамоту) с некога. **2.** *одвући, однеӣи (о воденом ӣоку).* – Киша је спрала плодну земљу. ■ ~ **се** *изїубиӣи се, несӣаӣи ӣод дејсӣвом воде (о нечисӣоћи, мрљи и сл.).*

спра̏тнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на сӣраӣ:* ~ конструкција.

спра́шити, спра̂шӣм свр. **1.** *оӣресӣи ӣрашину са нечеїа.* **2.** *избациӣи, исӣалиӣи из ӣушке.* **3.** *ӣоїнаӣи, ӣоӣераӣи, оӣераӣи.*

спр̏ва прил. *у ӣочеӣку, исӣрва.*

спр́дати се, спр̂да̄м се несвр. *збијаӣи шалу, шеїу (с неким, нечим), ӣодсмеваӣи се, руїаӣи се (некоме, нечему).*

спрда̀чина и **спр̏дња** ж експр. **а.** *изруїивање, шала, шеїа (чесӣо їруба и увредљива).* **б.** *ӣредмеӣ изруїивања.* – Војска није никаква спрдачина. Он је спрдња целом крају.

спре̏га ж (дат. спре̏зи) *сасӣављање, сӣајање; веза, сӣој:* ~ речи; ~ људи.

спре́гнути, спре̂гне̄м свр. *начиниӣи сӣреїу, сасӣавиӣи уӣрежући:* ~ волове. ■ ~ **се** *удружиӣи се ради некоїзаједничкоїӣосла, уорӣачиӣи се.*

спре̂да јек. **спри̏једа** прил. *са ӣредње сӣране, на ӣредњој сӣрани, наӣред:* седети ~.

спре́зати, спре̂же̄м *несвр. ӣрема сӣреїнуӣи.*

спре̂ј м (инстр. -ом; мн. спре́јови и спре̏јови) енгл. *расӣршивач; средсӣво које се расӣршује.*

спре̂ка јек. **спри̏јека** прил. *са суӣроӣне сӣране, са друїе сӣране.*

спре̏ма ж **1.** *ӣриӣремање, ӣриӣрема.* – Дадоше му пет дана за спрему и пут. **2.** *оӣрема коју девојка добија од родиӣеља или сама ӣриӣрема за удају:* девојачка ~. **3.** *сӣручно знање сӣечено учењем и ӣраксом:* стручна ~, висока стручна ~. **4.** *оӣрема:* ратна ~.

спре̏ман, -мна, -о **1. а.** *који се ӣоӣӣуно сӣремио, оӣремио, оӣремљен; ӣриӣремљен:* бити ~ за излазак, бити ~ за удају. **б.** *їоӣов, вољан, склон да учини нешӣо:* бити на све ~. **2.** *ӣриӣремљен, ӣриӣрављен за уӣоӣребу:* ~ за штампу.

спре́ма̄ње *їл. им. од сӣремаӣи (се).* • **велико** ~ 1) *деӣаљно чишћење, уређивање сӣана, куће.* 2) фиг. *ӣемељно рашчишћавање односа, сӣања у некој усӣанови и сл.*

спре́мати (се), спре̂ма̄м (се) *несвр. ӣрема сӣремиӣи (се).* • **нешто се спрема** разг. *очекују се у најскорије време круӣни доїађаји;* **спрема се невреме (олуја** и сл.**)** разг. *ускоро ће невреме (олуја и сл.).*

спрема̀чица ж *она која за плату спрема, чисти, уређује и сл. какве просторије, чистачица.*

спре́мити, спрѐмӣм (трп. спрѐмљен) свр. **1. а.** *довести нешто у такво стање да се може употребити, припремити; уредити:* ~ кола за пут, ~ писаћу машину; ~ собу. **б.** *припремити, приготовити:* ~ дарове за некога. **в.** *опремити; обући:* ~ некога за пут; ~ дете за шетњу. **г.** *зготовити:* ~ ручак. **2. а.** *поучити:* ~ ђака. **б.** *изучити, припремити:* ~ испит. ■ **~ се 1. а.** *припремити се, опремити се; обући се:* ~ се за пут. **б.** *упутити се, запутити се.* – Куд си се спремио? **2.** *изучавајући нешто, радећи на нечему припремити се за обављање каквог посла, обучити се:* ~ се за свештеника.

спрѐмӣште с *складиште, стовариште, магазин.*

спрѐмно прил. *приправно; с готовошћу:* ~ дочекати нешто, ~ прихватити нешто.

спрѐмнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање, особина онога који је спреман, онога што је спремно, припремљеност, готовост.*

спрѐтан, -тна, -о *умешан, вешт, окретан, сналажљив.*

спрѐтно прил. *вешто, окретно, умешно.*

спрѐтнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога који је спретан, умешност.*

спреча́вати, спрѐча̄ва̄м *несвр. према спречити.*

спрѐченōст јек. **спрӣјеченōст,** -ости ж *стање онога који је спречен у извршавању чега.*

спре́чити, спрѐчӣм јек. **спријѐчити,** спрӣјечӣм свр. *онемогућити, омести извршење нечега.* – Невреме нас је спречило да идемо.

спр̏женōст, -ости ж *стање онога што је спржено.*

спр̏жити, -ӣм свр. **1.** *уништити ватром или чиме топлим, спалити.* – Барут је спржио кожу. **2.** *сасушити, спарушити.* – Сунце је спржило све на њивама. ■ **~ се** *опржити се, опећи се, опрљити се.*

спријатељи́вати (се), -ѐљујēм (се) *несвр. према спријатељити (се).*

спријатѐљити, -ӣм и -а̀тељӣм свр. *повезати пријатељством некога с неким.* ■ **~ се** *постати пријатељ с неким.*

сприједа *в. спреда.*

спријека *в. спрека.*

спријеч- *в. спреч.*

спрӣнт м енгл. спорт. *врло брзо, оштро трчање (својствено атлетичарима који се такмиче на кратким стазама).*

спрӣнтати, -а̄м несвр. *в. спринтовати.*

спрӣнтер и **спри̇̀нтер** м енгл. *атлетичар, тркач на кратким стазама.*

спрӣнтерица и **спри̇̀нтерица** ж енгл. (обично у мн.) *нарочита ципела за тркаче и уопште за атлетичаре.*

спрӣнтēрка и **спри̇̀нтēрка** ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *атлетичарка, тркачица на кратким стазама.*

спрӣнтерскӣ и **спри̇̀нтерскӣ,** -а̄, -ō *који се тиче спринтера или спринта.*

спрӣнтовати, -тујēм несвр. *врло брзо, оштро трчати.*

спр́љити, спр̑љӣм свр. (нешто) *опећи, опржити или опарити, опрљити; топлотом, врелином или хладноћом сасушити:* ~ кожу; ~ лишће.

спровѐсти (спро̀вести), -вѐдēм (спро̀ведēм) (аор. спровѐдох, спро̀веде; р. пр. спро̀веო, спровѐла (спро̀вела) ; трп. спровѐден, -ѐна; пр. пр. спро̀вѐвши) свр. **1. а.** *учинити да неко доспе до одређеног места (обично показујући му пут, пратећи га):* ~ децу до летовалишта. **б.** *отпремити, одвести уз оружану пратњу:* ~ осуђеника. **в.** *отпратити покојника до гроба.* **2.** *извршити, остварити какву замисао, план и сл., реализовати:* ~ реформу, ~ план. **3.** *учинити да нешто допре до места где се жели, провести, положити, поставити:* ~ телефон.

спро̀вод и **спро́вод** м **1.** *погребна поворка, пратња, погреб, сахрана.* **2.** *оружана пратња:* ~ затвореника у затвор.

спрово̀дити, спро̀водӣм [гл. им. спро̀вођēње с] *несвр. према спровести.*

спро̀воднӣ и **спро́воднӣ,** -а̄, -ō **1.** *који служи за спровођење, протицање какве течности, струје и сл.:* ~ цев, ~ канал. **2.** *који води, спроводи некога или нешто обично под оружјем (ради обезбеђења, заштите и сл.):* ~ официр. **3.** *који се односи на спровод.* • ~ **лист** *документ о слању пошиљке, формулар за отпрему пошиљке.* ~ **писмо (~ акт)** *службени документ који се шаље истовремено са неким или нечим, а садржи опис онога што се шаље.*

спро̀водни̇к и **спро́воднӣк** м **1.** *онај који по дужности спроводи некога или нешто (ради обезбеђења, заштите и сл.):* ~ воза; ~ робијаша. **2.** *онај који спроводи какву замисао, план, реализује какву идеју и сл.* **3.** *в. проводник:* ~ топлоте, ~ струје.

спро̀водница и **спро́водница** ж **1.** *жица пребачена преко реке за коју се држе они који се превозе у чамцу.* **2.** *в. спроводни лист (под спроводни).*

спро̀водничкӣ и **спро́водничкӣ,** -а̄, -ō *који се односи на спроводнике.*

спр̏тити, -ӣм свр. *скинути, збацити с леђа, с рамена (какав терет); збацити уопште:* ~ торбу, ~ одело са себе.

спру̑д м (мн. спру́дови (спру̑дови)) *нанос, обично пешчани, у рекама, језерима и морима.*

спру̏даст, -а, -о *налик на спруд.*

спру̏дић, -а и **спру̏дӣћ,** -ӣћа м *дем. и хип. од спруд.*

спру̏дӣште с *место, простор на коме се налази спруд.*

спру̑днӣ, -а̄, -ō *који се односи на спруд:* ~ песак.

спрудо̀вит, -а, -о *пун спрудова.*

спр́цати, спр̑ца̄м свр. вулг. **1.** *утерати, угнати:* ~ говеда у тор. **2.** *похлепно, халапљиво појести.* **3.** *улудо потрошити, проћердати:* ~ имање.

спр̏чити, -ӣм (трп. спр̏чен) свр. **1.** *учинити кратким, тесним, малим, недовољним:* ~ хаљину. **2.** *скупити, смањити, скврчити.* – Спрчила је старост. ■ **~ се 1.** *намрешкати се, збрчкати се:* спрчила се кожа. **2.** *скупити се, смањити се, скврчити се (од болести, старости и сл.).* – Старица се сва спрчила.

спр̏чкати, -а̄м свр. *начинити на брзину, којекако, склепати:* ~ ручак.

спр̏штити, -ӣм (трп. спр̏штен) свр. *размрскати, згњечити, смрвити:* ~ камен, ~ буву. ■ **~ се** *расирснути се, расути се.* – Камење се спрштило око ногу.

спу̏ж м *в. пуж.*

спу̏жва *в. сунђер.*

спу̏жваст, -а, -о *који је као спужва, сунђераст:* ~ ткиво.

спу̏жвасто прил. *као спужва, сунђерасто.*

спу̏зати (се), спу̑жēм (се) свр. *спустити се пузећи.*

спу̑ст и **спу̏ст** м **1.** *страна брега или планине са оштрим нагибом, стрмина.* **2.** спорт. *алпска смучарска дисциплина, спуштање на смучкама низ падину на стази одређене дужине и нагиба.*

спу̀стити (спу̏стити), спу̏стӣм (трп. спу̏штен) свр. **1.** *учинити да нешто са вишег положаја доспе на нижи, померити нешто наниже, надоле:* ~ торбу на земљу, ~ слушалицу, ~ руку, ~ рампу, ~ завесу, ~ балване низ реку. **2. а.** *погнути:* ~ главу. **б.** *управити наниже, оборити:* ~ поглед. **3. а.** *учинити нижим, смањити:* ~ цене. **б.** *учинити тишим:* ~ глас. **4.** разг. *вешто и обично дрско одговорити некоме ућуткавши га.* ■ **~ се 1. а.** *преместити се с вишег места на ниже, померити се наниже:* ~ се с планине. – Авион се спустио. Завеса се спустила. **б.** *из стојећег положаја прећи у седећи, лежећи и сл.:* ~ се у фотељу, ~ се на колена. **2. а.** *сручити се, пасти (о киши и сл.).* **б.** *настати, наступити (о мраку, ноћи).* **3.** *постати мањи, нижи, снизити се (о температури, ценама и сл.).* • ~ **тон** 1) *почети говорити тишим, мање узбуђеним гласом.* 2) фиг. *бити скромнији у својим*

захтевима. **спустити се на земљу** *постати реалнији, почети схватати реално живот и свет.*

спута́вати, спу̏та̄ва̄м *несвр. према спутати.*

спу̏та̄н, -а, о **1.** *трп. од спутати.* **2.** *везан, ограничен:* ~ обзирима.

спу̏тано̄ст, -ости ж *особина онога који је спутан, онога што је спутано.*

спу̏тати, -а̄м свр. **1.** *везати, сапети ноге или руке.* **2.** фиг. (често у облику трп.) *омести, онемогућити, спречити некога у нечему.* ■ ~ **се** *свезати се, уплести се.*

спу̏тњӣк м рус. *свемирски, космички брод који кружи око планета.*

спуча́вати, спу̏ча̄ва̄м *несвр. према спучити.*

спу̏чити, -ӣм свр. *спојити дугметима, копчама и сл., закопчати, скопчати.*

спу́штати (се), спу̑шта̄м (се) *несвр. према спустити (се).*

спу̏штено̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је спуштено, онога који је спуштен.*

с. р. скраћ. **а.** *средњи род.* **б.** *својом руком, својеручно (обично се додаје уз име у потписима).*

сра́внити, сра̑внӣм (трп. сра̑вњен) свр. **1.** *упоредити:* ~ оригинал с копијом. **2. а.** *изравнати, довести у исту раван.* **б.** фиг. у изр. ~ **са земљом** *потући, поразити, уништити.* – Ако те дохватим, сравнићу те са земљом.

сравње́ње с *поређење, испоређење.*

сра̀вњив, -а, -о *који се може сравнити.*

сравњи́вати, сра̀вњује̄м *несвр. према сравнити.*

сра̀вњиво̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је сравњиво, онога који је сравњив.*

сра́змер јек. **сра́змјер** м и **сра́змера** јек. **сра́змјера** ж **1.** *међусобни однос двеју или више величина, количина и сл., пропорција.* **2.** мат. *количник двају бројева једнак количнику других двају бројева.*

сра́зме̄ран и **сра́змеран** јек. **сра́змје̄ран** и **сра́змјеран,** -рна, -о *који има правилан однос, правилну сразмеру делова према целини, пропорционалан.*

сра́зме̄рно и **сра́змерно** јек. **сра́змје̄рно** и **сра́змјерно** прил. *у сразмери, пропорционално.* – Све политичке странке биле су представљене сразмерно.

сра́зме̄рно̄ст и **сра́змерно̄ст** јек. **сра́змје̄рно̄ст** и **сра́змјерно̄ст,** -ости ж *особина онога што је сразмерно.*

сра̑м м (мн. ø) **1.** (често у функцији именског дела предиката у безличним реченицама) *стид.* – Срам вас било! **2.** *срамота.* • **везати за стуб срама** *изложити јавној осуди, јавно жигосати некога.*

сра̑ман, -мна, -о *који наноси срамоту, који служи на срамоту:* ~ поступак, ~ човек.

срамѐжљив, -а, -о *који лако осети срам, стидљив; који одражава срамежљивост:* ~ човек, ~ осмех.

срамѐжљивац, -ӣвца м *срамежљив човек.*

срамѐжљивица ж *срамежљива женска особа.*

срамѐжљиво прил. *срамећи се, стидљиво:* ~ склањати поглед.

срамѐжљиво̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога који је срамежљив, онога што је срамежљиво.*

сра́мити се, -ӣм се несвр. [гл. им. сра́мље̄ње с] *осећати срам, стид, стидети се.*

срамо̀та ж **1.** *нешто што изазива презир, осуду, што се сматра недоличним.* – То што су учинили је срамота за све нас. **2.** *дубоко, јако осећање срама, стида.* – Срамота ме је због њега. **3.** *онај ко је учинио нешто ружно, недолично, што изазива презир, осуду.* – Бежи одавде, срамото!

сра̏мотан, -тна, -о *сраман, бестидан.*

срамо̀тити, -ӣм несвр. [гл. им. срамо̀ће̄ње и сра̀моће̄ње с] **1.** *наносити срамоту, бешчастити:* ~ родитеље, ~ кућу. **2.** *узимати част, невиност:* ~ девојку. ■ ~ **се** *наносити себи срамоту, бешчастити се.*

сра̏мотнӣк м *бестидник, бесрамник.*

сра̏мотница ж *бестидница, бесрамница.*

сра̏мотно прил. *на срамотан начин, срамно:* ~ говорити.

сра́ње с **1.** *гл. им. од срати.* **2.** вулг. **а.** *нешто ружно, гадно, непријатно, неприхватљиво, лоше и сл.; безначајна, безвредна ствар, особа и сл.:* правити срања; све је то обично срање. **б.** (узвично изговорено: сра́ње!) *псовка којом се изражава велико незадовољство.*

сра́слица ж **1.** *воћни плод од два срасла плода.* **2.** *рана која је зарасла.* **3.** лингв. *врста сложенице (нпр. ако̀бога̄).*

сра́сло̄ст, -ости ж *стање онога што је срасло.*

сра́стати, сра̑ста̄м *несвр. према срасти.*

сра́сти (сра̑сти), сра́сте̄м (р. пр. сра̑стао, сра́сла) свр. **1.** *растући спојити се у једну целину; чврсто се спојити, везати уопште.* – Ова два дрвета су срасла. Обрве су му срасле. Срастао сам са овом земљом и кућом. **2.** *зарасти (о рани).*

сра̏ти, се̏ре̄м несвр. вулг. **1.** физиол. *избацивати из себе садржај дебелог црева, измет.* **2.** фиг. *говорити којешта, лупетати.*

сра̏ћк(авиц)а ж жарг. вулг. *пролив, дијареја.*

срачуна́вати (се), срачу̏на̄ва̄м (се) *несвр. према срачунати (се).*

сра̏чуна̄т, -а, -о **а.** *који све ради из рачуна, прорачунат:* ~ човек. **б.** *који се ради из рачуна, из интереса:* ~ поступак.

срачу̀нати, -а̄м свр. **1.** *рачунањем доћи до тражeног резултата, израчунати.* **2.** *смислити, закључити; проценити, прорачунати.* ■ ~ **се** *доћи до заједничког рачуна, извести заједнички рачун.*

сра̏чуна̄то прил. *смишљено, са рачуном.*

сра̏чуна̄то̄ст, -ости ж *особина онога који је срачунат.*

сраш́ћивати, сра̀шћује̄м *несвр. према срасти.*

Срба̀дија ж *српски народ.*

Ср̀бе̄нда м *аугм. од Србин.*

Србија́нац, -нца м (ген. мн. Срби̏ја̄на̄ца̄) (уобичајено у језику оних који не живе у Србији) *Србин или, ређе, уопште онај који живи у Србији (најчешће у централној, јужно од Саве и Дунава).*

Срби̏ја̄нка ж *Српкиња или, ређе, уопште она која живи у Србији (најчешће у централној, јужно од Саве и Дунава).*

срби̏ја̄нскӣ, -а̄, -о̄ (уобичајено у језику оних који не живе у Србији) *који се односи на Србију и Србијанце, одн. Србијанке;* уп. српски: ~ влада, ~ говори.

Ср̏бин м (мн. Ср̏би) *припадник народа из групе Јужних Словена, чија већина живи у Србији (у великом броју и у појединим суседним земљама).* • **Лужички Срби** *западнословенски народ у средњој Европи, настањен већином у Лужици.*

срби̏зам, -зма м *српска реч у неком другом језику; особина само српског језика.*

србиза́ција ж *претварање несрпског становништва у Србе, посрбљавање.*

србизи́рати, -ѝзӣра̄м свр. и несвр. *(у)чинити Србином, посрбити, посрбљавати.*

Ср̏бија ж (мн. ø) **а.** *држава на северу централног Балкана, већином насељена Србима.* **б.** ист. *назив за разне српске државне организације у прошлости.*

Србија́нац, -нца м *Србин из Србије.*

Срби̏ја̄нка ж (дат. -ки, ген. мн. -кӣ) *Српкиња из Србије.*

србѝјанскӣ, -ā, -ō *који се односи на Србијанце, Србијанке и Србију:* ~ ношња.

Србија́нче, -ета с (мн. ø; зб. им. Србѝјанчād ж) *млади Србијанац.*

ср̀бист(а), -ē м (мн. -сти) *научник (обично филолог, лингвиста) који се бави проучавањем српског језика и (или) књижевности, стручњак за србистику.*

србѝстика ж *наука о српском језику и српској књижевности.*

србѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на србистику:* ~ литература.

ср̏бити, -ӣм несвр. *чинити некога Србином, посрбљавати.*

ср̀бља̄к, -а́ка м *црквена књига која садржи службе и (обично) кратка житија српских светаца.*

Ср́бо, -а и -ē м нар. *у хип. значењу: Србин.*

србо̀вати, ср̀бујēм несвр. *истицати и снажно испољавати српство и оно што је српско.*

србо̀ждер м *у експресивном изражавању: онај који је непријатељски расположен према Србима, који мрзи све што је српско.*

србо̀ждерскӣ, -ā, -ō *који се односи на србождере:* ~ планови, ~ апетити.

србожде́рство с *непријатељско расположење према Србима, крајња нетрпељивост према свему што је српско.*

србомр́зац, -сца м *онај који мрзи Србе.*

србо̀фил, -а и **србо̀фӣл**, -и́ла м *онај који воли Србе.*

србофи́лство с *приврженост Србима, љубав према Србима.*

србо̀фоб, -а и **србо̀фо̄б**, -о́ба м *србомрзац.*

србофо̀бија ж *мржња према свему што је српско; страх од свега што је српско.*

србофо̀бичан, -чна, -о *који осећа србофобију.*

ср̀буља ж *рукописна или штампана књига писана српскословенским језиком.*

ср̏дачан и **ср̏да̄чан**, -чна, -о *љубазан, предусретљив; искрен:* ~ човек, ~ дочек; ~ жеља, ~ поздрав.

срда̀чица ж бот. *биљка из ф. уснатица* Leonurus, L. cardiaca *и* L. marrubiastrum.

ср̏дачно и **ср̏да̄чно** прил. *љубазно, предусретљиво:* ~ дочекати, ~ поздравити.

ср̏дачнōст и **ср̏да̄чнōст**, -ости ж *особина онога који је срдачан, онога што је срдачно.*

срда́шце, -а и -ета с (мн. -ца) песн. *дем. и хип. од срце.*

ср̀дела ж *сардела.*

ср̀дит, -а, -о **а.** *пун срџбе, љутње, љутит.* – Нешто је јутрос срдит. **б.** *који се лако разљути, расрди, прек.* – Отац му је срдит човек. **в.** *који одражава нечију срџбу, љутњу:* ~ поглед.

ср́дити, ср̀дӣм и **ср̏дити**, -ӣм несвр. [гл. им. ср̀ђēње и ср̏ђēње с] *љутити.* ■ ~ **се** *љутити се.*

ср̀дито прил. *љутито, гневно:* ~ рећи, ~ поступити.

ср̀дитōст, -ости ж *особина, стање онога који је срдит, онога што је срдито.*

ср́дња ж *љутња, гнев.*

ср̏добōлан и **срдо̀бōлан**, -лна, -о *који болује од срдобоље.*

срдо̀бољa ж мед. *дизентерија.*

срȅбраст, -а, -о *сребрнаст.*

срȅбрен, -а, -о *в. сребрн.*

сребрен- *в. сребрн-.*

сребрѐња̄к, -а́ка м *в. сребрњак.*

срѐбрити, -ӣм несвр. [гл. им. срѐбрēње с] *покривати слојем сребра, посребривати:* ~ прибор за јело. ■ ~ **се** *сијати се као сребро.*

срȅбрн, -а, -о (обично одр.) **1.** *израђен од сребра:* ~ прстен, ~ новац. **2.** *уопште који се односи на сребро; у коме има сребра, из кога се добија сребро:* ~ руда. **3.** *као саставни део неких ботаничких назива и хемијских једињења:* ~ трава, ~ цвеће, ~ хлорид, ~ нитрат. • ~ **лисица** зоол. *врста лисице;* уп. лисица (1а). ~ **свадба** *в. под свадба.*

сребр̀на̄р, -а́ра м *занатлија који израђује предмете од сребра.*

сребр̀на̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на сребрнаре:* ~ занат.

срȅбрнаст, -а, -о *који је као сребро, који својом бојом и сјајем подсећа на сребро.*

срȅбрнасто прил. *попут сребра, као сребро:* ~ сјајан.

сребрнасто- *као први део сложених придева значи да други део има сребрнасту нијансу:* сребрнастобео, сребрнастосив.

сребрнѝна ж *предмети од сребра (накит, посуђе, прибор за јело и сл.).*

срȅбрно прил. *попут сребра, као сребро:* ~ се сијати.

сребрно- *као први део сложених придева значи да други део сложенице има сребрну нијансу:* сребрнобео, сребрнозелен.

сребр̀ња̄к, -а́ка и **срȅбрња̄к**, -а м *сребрн новац.*

срѐбро с (мн. ø) **1.** *хемијски елеменат* (Ag), *племенити метал сивкастобеле боје, који се употребљава за ковање новца, за израду накита, посуђа и др.* **2. а.** зб. *предмети од тога метала (накит, посуђе и сл.).* **б.** *сребрн конац, сребрне нити:* хаљина извезена сребром.

сребро- **1.** *први део сложеница који казује да је оно што казује придев или именица у другом делу сребрно или сребрнасто:* креболист, сребролик. **2.** *први део полусложенице који означава присуство сребра у неком хемијском једињењу:* сребро-нитрат.

среброљу́бац, -у́пца м *среброљубив човек, лакомац.*

среброљу̀бив, -а, -о *који је лаком, похлепан на новац, који претерано воли новац.*

среброљу̀бивōст, -ости ж и **сребро̀љӯбље** с *особина онога који је среброљубив, похлепа, грамзивост.*

сред (кад је наглашено: срȇд) предл. (с ген.) *в. усред:* ~ куће, ~ баште; ~ ноћи; ~ људи, ~ кола; ~ тишине, ~ разговора.

срȇда прил. *редом, без бирања:* узимати нешто ~.

сре́да јек. **сриј̀еда** ж **1.** *трећи дан у седмици, недељи.* **2.** *средина.* • **велика** ~ *последња среда пред Ускрс.* **чиста** ~ *среда у првој седмици великог поста.* **бити по среди** *у суштини, у ствари.* **насред (посред, усред) среде** *баш право, у средишту.* **на среду изнети (дати) нешто, на среду изаћи с нечим** *открити, обелоданити, изнети у јавност нешто.*

средѝна ж **1.** *тачка или место подједнако удаљено од крајева нечега, средиште:* ~ пута, ~ собе. **2.** *време подједнако удаљено од почетка и краја чега:* ~ живота, ~ лета. **3.** *средишњи део чега:* ~ хлеба. **4.** *средњи положај који се налази између двеју крајности.* – Њега човек може да воли или да мрзи – средине нема. **5. а.** *скуп природних услова у којима се одвија животна активност какvog организма:* заштита животне средине. **б.** *социјално-животне околности у којима протиче живот човека.* – Човек је производ средине. **в.** *становништво неког места или краја; људи повезани заједницом социјално-животних услова, занимањем, професијом.* – Наша средина нема за то разумевања. • **златна** ~ *умерен став, став којим се избегавају крајности.*

сре́дити, срȇдӣм (трп. срȇђен) свр. **1.** *довести у ред.* **а.** *спремити, уредити:* ~ собу. **б.** *сложити по неком реду:* ~ књиге по годиштима. **2. а.** учинити, омогућити да се нешто оствари, *удесити.* – Средићу ти ја испит. Средићу ти ја за дом. **б.** (некога) *нанети некоме штету, непријатност, зло (обично из освете); истући; премлатити.* ■ ~ **се** **1.** *довести себе, своје ствари и сл. у ред, уредити се.* **2.** *прибрати се.*

срȅдишница ж *в. средишњица.*

срȅдӣшњӣ (срȅдӣшнӣ), -ā, -ē *који се односи на средиште, који се налази у средишту:* ~ линија, ~ положај.

срȅдӣшњица (срȅдӣшница) ж шах. *други, главни, средишњи део шаховске партије.*

срѐдӣште с **1.** *средишњи део, средина нечега:* ~ града, ~ атома. **2.** *место у коме је усредсређена каква активност, руководство, власт; оно што је главно, битно, око чега се све окупља, догађа:* ~ тешке индустрије; ~ збивања. **3.** *највећи руководећи орган или органи за какву област или државу; седиште таквог органа; главно место неке области, краја.* **4.** мат. *тачка која полови одсечак, лук, дуж.* • **бити у средишту пажње** *привлачити на себе опште интересовање.*

срѐдњāк, -а́ка и **срѐдњāк,** -а м **1.** *сељак средњег имовног стања.* **2.** *средњи прст.*

срѐдњāчкӣ и **срѐдњāчкӣ,** -ā, -ō *који се односи на средњаке (1).* **2.** *који је средње вредности, који се ничим нарочито не истиче:* ~ литература.

срѐдњē и **срѐдње** прил. *ни добро ни лоше, осредње.*

средње- *као први део сложеница казује средњи степен или средњу меру онога што значи основна реч:* средњеразвијен, средњепродуктиван.

срѐдњӣ, -ā, -ē **1.** *који је једнако удаљен од крајева чега; који је у средини између две крајње тачке, две линије, два предмета, два лица и сл.:* ~ Европа, ~ ток реке, ~ брат. **2.** *који се налази између двеју величина (између високог и ниског, великог и малог) или између двеју особина (ни добар ни лош, ни благ ни строг), који се ничим нарочито не истиче, осредњи:* ~ памет, ~ величина, ~ раст. – Израслина је била величине средњег ораха. **3.** *који се добија дељењем збира на њихов процентуални количник, просечан:* ~ дневна температура.

средњо- *први део именских и придевских сложеница у значењу „средњи":* средњоевропски, средњовековни, средњошколац.

средњовѐкōван јек. **средњовјѐкōван,** -вна, -о *који се односи на средњи век:* ~ књижевност, ~ држава.

средњоѐврōпскӣ, -ā, -ō *који се односи на средњу Европу:* ~ време, ~ земља.

средњопрӯгāш, -а́ша м *атлетичар који трчи на средњим пругама (нпр. на 800 или 1. 500* m).

средњо̀рочан, -чна, -о (обично одр.) *који се даје на средњи рок, који се извршава, предвиђа и сл. за средњи рок:* ~ зајам, ~ план, ~ прогноза.

средњошко́лац, -лца м *ученик средње школе.*

средњо̀шкōлка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *ученица средње школе.*

средњо̀школскӣ, -ā, -ō *који се односи на средњу школу:* ~ омладина, ~ професор.

срѐдовēчан и **средо̀вечан** јек. **срѐдовијечан** и **средо̀вјечан,** -чна, -о *који је у годинама које се сматрају средином просечног века:* ~ човек.

средо̀вечнōст јек. **средо̀вјечнōст,** -ости ж *средња старост.*

Средо̀земац, -ēмца и **Средозе́мац,** -мца м *становник Средоземља.*

Средо̀зēмка ж *становница Средоземља.*

Средо̀зēмље и **Срѐдозēмље** с (мн. ø) *општи назив за подручје земаља око Средоземног мора, Медитеран.*

средо̀земнӣ и срѐдозēмнӣ, -ā, -ō *који се односи на Средоземно море и средоземље:* ~ клима.

средо̀краћа ж **а.** *тачка, место подједнако удаљено од оба краја, средиште.* **б.** *раскрсница, раскршће.*

срѐдство с (ген. мн. средста́вā) *све оно што помаже извршењу неког посла, остварењу неког циља.* **а.** *начин, поступак који омогућује да се нешто оствари.* – Он не бира средства да дође до циља. **б.** *оруђе (инструмент, предмет, разне направе и сл.) потребне да се нешто уради, да се нешто оствари:* средства за производњу, саобраћајна средства. **в.** *лекови, медицински препарати и уопште предмети потребни за лечење:* средства за контрацепцију, средства за чишћење. **г.** *новац, капитал, материјалне вредности:* новчана средства, обртна средства, динарска средства плаћања. • **средства (јавног) информисања** *јавна гласила, медији.*

срêђенōст, -ости ж *особина, стање онога што је сређено, онога који је сређен.*

сређи́вати (се), срѐђујēм (се) *несвр. према средити (се).*

срêз, срѐза и срѐза м (мн. срѐзови и срѐзови) ист. *административно-територијална јединица која је обухватала више општина; зграда у којој се налазила управа такве јединице.*

срѐзати, срѐжēм свр. **1. а.** *изрезати, исећи:* ~ сир. **б.** *одрезати, одсећи:* ~ нокте. **в.** *режући дати нечему какав облик, обликовати.* – Ограда је била дивно срезана. **г.** *скројити:* ~ хаљину. **2.** фиг. *оштро одговорити, одбрусити.*

срези́вати, срѐзујēм *несвр. према срезати.*

Срêм, Сре́ма (јек. и Срӣјем, Сријѐма) м геогр. *област у јужном делу Панонске низије, између доњег тока Саве и Дунава, највећим делом у Србији.*

Сре́мац (јек. и Сријѐмац), -мца м *човек из Срема.*

срѐмачкӣ, -ā, -ō *који се односи на Срем и Сремце:* ~ коло, ~ одело, ~ песма.

Срѐмица ж *женска особа из Срема.*

срêмскӣ (јек. и срӣјемскӣ), -ā, -ō *који се односи на Срем и Сремце:* ~ сир, сремски виногради.

срѐскӣ и **срѐскӣ,** -а, -о *који се односи на срез:* ~ место, ~ начелник.

срѐсти, срѐтнēм (аор. срѐтох; р. пр. срѐо (јек. и срѝо), срѐла; пр. пр. срêвши) свр. **1. а.** *састати се с оним који долази у сусрет; наићи на некога:* ~ познаника на улици, ~ пријатеља у позоришту. **б.** *уочити, приметити:* ~ нечији поглед. **2.** *дочекати.* – Љубазно су нас срели. ■ **~ се 1. а.** *састати се или проћи један поред другога долазећи са супротних страна, наћи се с неким негде.* **б.** *погледати један другога, изменити погледе:* очи им се сретну; погледи су им се срели. **в.** *додирнути се чиме узајамно:* ноге им се сретну под столом. **2.** (нешто) *наићи на нешто, суочити се са нечим (у животу, раду).* – Ту ћеш се срести с новим проблемима. **3.** *споразумети се, наћи се, зближити се.* – У многим питањима нису успели да се сретну и сложе.

срѐтан, -тна, -о *в. срећан.*

срѐтати (се), срѐтāм (се) и срѐћēм (се) *несвр. према срести (се).*

Срѐтēње и **Срете́ње** с **а.** *православни празник који се слави 14. фебруара.* **б.** *државни празник Републике Србије.*

срѐтēњскӣ, -ā, -ō *који се односи на Сретење:* ~ устав.

сретн- *в. срећн-.*

срѐћа ж (мн. ø) **1.** *стање и осећање потпуног задовољства, радости.* – Новац не доноси срећу. породична ~, лична ~. **2.** *успех у нечему, остварење нечега:* ~ у љубави, ~ у картама, ратна ~, окушати срећу, проиграти срећу. **3.** *судбина, ток догађаја који не зависе од човекове воље; стицај околности.* – На путу нас је пратила срећа. Имати срећу, немати срећу. **4.** (у вок.) фам. *у присном обраћању драгој особи.* • **бити зле (худе, црне и сл.) среће** *немати среће, бити врло несрећан.* **бити пијан (луд) од среће** *бити веома срећан.* **где је среће, ту је и несреће** *каже се кад поред повољног тока ствари настану и неприлике.* **девојачку срећу кварити** *спречавати, осујећивати удају девојке за вољеног момка.* **добра ти срећа!** поздрав при дочеку. **игра на срећу** *игра у којој добитак зависи од случајних околности (лутрија, томбола и сл.).* **ићи на срећу** *радити нешто без размишљања, насумце, препустити случају.* **има више среће него памети** *каже се кад неко за свој успех треба да захвали више повољном стицају околности, него својој памети.* **камо (лепе, пусте) среће!** *формула којом се изражава жаљење што се није догодило оно што би неко желео да се догоди.* **луда (слепа) ~** *неочекиван, срећан исход.* **на (сву) срећу, сва срећа, са срећом!** *узвик којим се жели успех некоме.* **окушати срећу** *предузети нешто рачунајући на успех.* **проиграти срећу** *непромишљено пропустити повољну прилику.* **са срећом!** *узвик којим се жели некоме успех.* **среће ми** нар. *у блажем заклињању, молби и сл.* **у срећи и несрећи (бити, остати с ким и сл.)** *у свакој ситуацији.* НПосл **Ко рано рани, две среће граби. Свако је ковач своје среће.**

срѐћан, -ћна, -о (вар. сретан) **1.** *који осећа срећу, радост, обузет срећом; који има среће, кога прати срећа у животу:* ~ човек, ~ девојка, родити се ~. **2.** *испуњен срећом, радосним догађајима, задовољствима:* срећне године живота, срећни дани детињства. **3. а.** (обично у устаљеним изразима) *који доноси срећу:* бити срећне руке, бити рођен под срећном звездом. **б.** *повољан, подесан.* – Учинили су то у једном срећном политичком тренутку. **4.** *у устаљеним изразима који значе поздрав при растанку, одн. изражавању жеље да некога прати срећа (у новој години, на путу и сл.).* – Срећно! У срећан час! Срећан рођедан! Срећан пут! • **роди ме, мајко, срећног, па ме баци на ђубре** *каже се када хоће да се изрази уверење да човеков живот зависи од среће коју му судбина додели (или не додели) на рођењу.*

срѐћица ж *дем. и хип. од срећа.*

срѐћка ж (дат. -ки; ген. мн. срѐћāкā (-кӣ)) *лутријски листић, лоз.*

срѐћко и **срѐћковић** м *експресивно: срећник.*

срѐћнӣк м (вар. сретник) *онај који има среће, срећан човек.*

срѐћница ж (вар. сретница) *она која има среће, срећна женска особа.*

срѐћно прил. (вар. сретно) *успешно, повољно:* ~ се завршити, ~ допутовати.

срѐћōм прил. *на срећу, срећним случајем.*

ср̑ж ж (инстр. -и (-ју)) **1.** анат. *мекана садржина у шупљинама костију* medulla ossium; *средњи мекани део у стабла, стабљике; унутрашњи део, средина (плода, семена).* **2.** фиг. *оно што је основно, најважније у нечему, бит, суштина:* ~ проблема. **3.** *у неким изразима значи крајњу меру, највиши степен:* до сржи увредити, бити до сржи покварен.

ср̑жнӣ, -ā, -ō *који се односи на срж:* ~ ткиво.

сриједа *в. среда.*

срѝцати, ср̏ћēм несвр. *читајући изговарати слово по слово, слог по слог.*

ср̑к 1. м *количина течности која се одједанпут сркне, гутљај.* **2.** оном. *узвик којим се подражава сркање.*

ср́кати, ср̑чēм несвр. *узимати устима нешто течно или житко правећи карактеристичан шум.*

ср́кнути, ср̑кнēм свр. *узети гутљај нечега течног или житког уз карактеристичан шум.*

ср̏кӯт м *в. срк (1).*

сркȕтати, ср̀кућēм (сркӯтāм) несвр. *пити по мало, у малим гутљајима.*

ср́љати, ср̑љāм и **ср̏љати,** -āм несвр. *безглаво, непромишљено јурити:* ~ у несрећу, ~ у пропаст.

ср́љнути, ср̑љнēм и **ср̏љнути,** -нēм свр. *непромишљено јурнути.*

ср̀ма ж (мн. ø) тур. **1.** *чисто сребро.* **2.** *сребрни конац за вез.*

срмȁ(ј)ли прид. непром. тур. нар. *који је од срме.*

ср̀менӣ, -ā, -ō **а.** *који је од срме, који је извезен срмом:* ~ кићанка, ~ прегача. **б.** *који је попут срме:* ~ лептир.

ср́на ж зоол. *преживар из пор. јелена,* Capreolus capreolus.

ср̀наст, -а, -о *који је као у срне, који је својствен срни:* срнасте очи, срнасти покрети.

ср̀ндāк, -áка м бот. *гљива из ф. печурака* Lepiota, L. excoriata, L. procera.

ср̀ндāћ, -áћа м *мужјак срне.*

ср̀нетина ж *срнеће месо.*

ср̀нећӣ (срнѐћӣ), -ā, -ē **а.** *који је од срне:* ~ месо. **б.** *који је као у срне:* срнеће очи.

ср̀ница и **ср́ница** ж *дем. и хип. од срна.*

ср̀нути, ср̑нēм свр. *нагло појурити, полетети некуда; навалити, насрнути.*

ср̀дан, -дна, -о **1.** *који је истог рода, порекла:* сродни језици. **2.** *близак, сличан:* сродне душе.

сро̀дити, сро̀дӣм (трп. сро̏ђен) свр. *учинити блиским, зближити.* – Невоље су нас сродиле. ■ **~ се а.** *постати близак, зближити се, спријатељити се.* **б.** (с неким, нечим) *навићи се (на некога, нешто):* ~ се с невољама.

сро̏днӣк м *рођак.*

сро̏дница ж *рођака.*

сро̏днӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на сроднике:* сродничке везе, сроднички односи.

сро̏днички прил. *на начин својствен сродницима:* ~ се понашати.

сро̏днӣштво с *сроднички однос, сродство.*

сро̏днōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога што је сродно:* ~ језика, ~ карактера.

сро̀дство с **1.** *родбинска веза међу људима;* крвно ~, степен сродства. **2.** *блискост, сличност:* ~ карактера.

сроља́вати (се), сро̀ђāвāм (се) и **сроѓи́вати (се),** сро̀ђујēм (се) *несвр. према сродити (се).*

срозáвати (се), сро̀зāвāм (се) *несвр. према срозати (се).*

сро̑зāнōст, -ости ж *особина, стање онога што је срозано.*

сро́зати, сро̑зāм свр. **1.** *учинити да нешто спадне, да се свуче наниже:* ~ чарапе. **2.** фиг. **а.** *јако смањити, срушити (вредност, ниво, углед и сл.).* **б.** *морално умањити, унизити (некога).* ■ **~ се 1. а.** *склизнути, спасти, свући се.* – Чарапа се срозала. **б.** *пасти, срушити се.* – Срозах се на пут као празна врећа. **2.** фиг. **а.** *јако опасти, смањити се.* – Морал бораца се срозао. Дисциплина се срозала. **б.** *морално пасти, унизити се.* – Срозао се до животиње.

сро̑к, сро̏ка м књиж. *слик, рима.*

сро̏ковати, -кујēм несвр. *в. римовати.*

сро̀чити, сро̏чӣм свр. *сложити, саставити:* ~ песму, правилно ~ реченицу.

ср̑п м (мн. ср́пови и ср̏пови) **1.** *ручно пољопривредно оруђе у облику танког, савијеног, обично рецкастог сечива са дршком, којим се жање.* **2.** *оно што има облик српа:* Месечев ~.

ср́пак, -пка м бот. *в. српац.*

ср̀пањ, -пња м рег. *в. јул.*

ср̀пањскӣ, -ā, -ō рег. *в. јулски.*

ср̏паст, -а, -о *који има облик српа.*

ср́пац, -пца м бот. *биљка из ф. главочика* Serratula, S. tinctoria.

ср̀пић, -а и **ср̀пӣћ,** -íћа м *дем. и хип. од срп.*

Ср̏пкиња ж **1.** *женска особа српске народности.* **2.** (српкиња) ђач. *наставница, професорица српског језика и књижевности.*

ср̏пскӣ, -ā, -ō *који се односи на Србе; који се односи на Србију, србијански:* ~ језик, ~ обичаји, ~ земља; ~ влада. • **Република Српска** ж *државно-правна јединица у оквиру Босне и Херцеговине с високим степеном аутономности, претежно насељена Србима.*

ср̏пски прил. *на начин Срба, као Срби.*

српскосло̀вēнскӣ (српскославе̏нскӣ), -ā, -ō у изразима: **~ језик** *старословенски језик са елементима српског народног језика.* **~ редакција (рецензија)** *редакција (рецензија) добијена уношењем српских народних језичких особина у старословенски језик.*

српскохр̀вāтскӣ, -ā, -ō **1.** (у синтагми **~ језик**) *научни назив за језик Срба, Хрвата, Црногораца и Бошњака, који, заједно са словеначким, припада западној групи јужнословенских језика.* **2.** *који се односи на тај језик (његове елементе, особине и др.):* ~ дијалекти.

ср̀пство с (мн. ø) **а.** *оно што карактерише Србе; српска национална мисао, идеја.* **б.** (Српство) *српски народ, сви Срби.*

Ср̏пче, -ета с (супл. мн. Ср̏пчићи м; зб. им. Ср̏пча̄д ж) *српско дете; млад Србин.*

сру́бити, срӯбӣм (трп. срӯбљен) свр. *одсећи, одрезати:* ~ некоме главу, ~ грану.

срубљ**и́вати,** срӯбљујēм *несвр. према срубити.*

сручи́вати (се), срӯчујēм (се) *несвр. према сручити (се).*

сру́чити, срӯчӣм свр. прел. (нешто) **1.** *нагло излити, изручити нешто течно, житко или ситно на некога, нешто, у нешто, сасути:* ~ бокал воде на главу, ~ врећу жита у кош. **2.** *сурвати, срушити, оборити.* – Ветар је сручио наслагано камење и затрпао ровове. **3. а.** (на некога) *обасути, засути некога увредљивим речима, грдњама и сл.:* ~ бујицу псовки, ~ пљусак грдњи. **б.** *испалити у некога, нешто већи број метака и сл.:* ~ цео шаржер метака. **4.** *свалити, натоварити на некога нешто тешко, непријатно.* – Осећао се као да су сручили на њега сву беду овога света. ■ **~ се 1.** *пасти откуда у великој количини.* – Бомбе су се сручиле на град. **2. а.** *стропоштати се, срушити се свом тежином; сурвати се.* – Сручио се, онесвешћен, на под. Лавина се сручила. **б.** *срушити се, обрушити се.* – Кућа се сручи у прашину. **2.** (на некога) **а.** *пасти, погодити, задесити некога (о нечем непријатном, тешком).* – На њу су се сручиле нове невоље. **б.** *бити изговорен, упућен некоме (о ружним речима, псовкама и сл.).* – На њега се сручила читава бујица грдњи. **3.** *пасти у великој количини (о киши).*

сру̏шити, -ӣм (трп. сру̏шен) свр. прел. **1. а.** *учинити да нешто падне, обалити, оборити:* ~ столицу, ~ чашу. **б.** фиг. *збацити, скинути, оборити (с власти).* **2.** *разорити, развалити, разрушити:* ~ мост, ~ град. **3.** *уништити, упропастити:* ~ економски програм, ~ нечије снове. **4.** *дати негативну оцену на испиту и сл., оборити:* ~ на испиту, ~ на поправни испит, ~ студента, ~ ђака. ■ **~ се 1.** *порушити се, разрушити се.* – Мост се срушио. Зграда се срушила. **2.** *пасти свом тежином, стропоштати се.* – Сва изнемогла сруши се на земљу. **3.** фиг. *пропасти, нестати.* – Срушили су се идеали. Срушили су се снови.

ср̑х м (мн. ср̑си) (најчешће у мн.) *осећај праћен дрхтавицом који обузима човека због хладноће, страха или узбуђења, жмарци, језа.*

ср̑цаст, -а, -о *који има облик срца, налик на срце:* ~ лист.

ср̑це с (ген. мн. ср̑ца̄, ређе или песн. ср̏да̄ца̄) **1. а.** *централни мишићаст орган у грудима који регулише крвоток у телу:* ~ правилно куца, болести срца, слабо ~. **б.** *место на левој страни груди под којим се тај орган налази:* ставити руку на срце. **2.** (обично у изразима) **а.** *нарав, природа, карактер:* бити доброг срца, бити злог срца, бити тврда срца, бити каменог срца, имати добро (зло, тврдо) срце. **б.** *унутрашњи човеков свет, душа:* ~ ме боли, ~ ми се цепа, ~ ми се кида. **в.** *осећајни живот човеков; љубав:* ~ ме вуче ка њему, поклонити ~ некоме. **г.** често са допуном „од човека" *особа са позитивним особинама карактера, суштa племенитост, доброта:* ~ од човека, право ~, велико ~. **д.** *у присном обраћању, обично уз реч „моје", у значењу:* драга моја, драги мој. **3.** фиг. **а.** *средишње место (државе, покрајине, области), средиште, центар:* ~ Шумадије, ~ Србије. **б.** *средина каквог плода, цвета и сл., језгра:* ~ лубенице. **в.** *унутрашњост чега:* ~ брода. **4.** нар. *желудац, стомак.* **5.** *као саставни део неких ботаничких назива:* девојачко (удовичко) ~, кокошје ~, краљевско ~, ~ од чемерике. • **бити без срца** *бити неосетљив, безосећајан.* **бити каменог (тврдог) срца** *бити неосетљив, непопустљив.* **бити накрај срца** *љутити се, врећати се за ситницу.* **бити (лежати) коме на срцу** *бити некоме драг.* **дете под срцем носити (о жени)** *бити бремените, трудна.* **дирнути (такнути) у срце** *изазвати јако (обично болно) осећање, потрести.* **до дубине (из дубине) срца** *у највећој мери, врло јако (кад је реч о осећањима).* **докле ми срце (у грудима) бије (куца)** *до краја живота.* **за срце прирасти** *постати врло близак, драг.* **из свег срца** *врло јако, снажно.* **имати зечје ~** *бити плашљив.* **имати од срца порода** *имати потомство.* **ишчупати кога из срца** *заборавити некога, престати мислити на некога.* **лака срца (учинити, дати и сл.)** *радо.* **наште срца (јести, пити)** *на празан желудац, наташте.* **немати срца (некоме нешто рећи, урадити и сл.)** *не моћи из сажаљења (рећи, урадити и сл.).* **од (свег) срца** а) **(дати, учинити и сл.)** *врло радо.* б) **(желети, честитати и сл.)** *сасвим искрено, усрдно.* **отворена срца** *искрено.* **открити ~** *искрено, отворено, не тајећи ништа изнети своја осећања, своје мисли, отворити душу.* **примити к срцу** *тешко доживети, доживети нешто с појачаном осетљивошћу.* **пао му (терет) камен са срца** *ослободио се велике бриге, лакнуло му је.* **преко срца (учинити и сл.)** *нерадо (учинити и сл.).* **пуно ми је ~** *веома сам задовољан, радостан, срећан.* **руку на срце** *искрено, отворено.* **свим срцем** *потпуно, сасвим, свим бићем.* **сишло му ~ у пете** *уплашио се.* **сломити ~ некоме** *учинити некога несрећним.* **~ ме боли** *каже се у стању велике туге, забринутости, узнемирености и сл.* **~ ми вене (копни и сл.) за неким** *о љубавној чежњи.* **~ ми игра (ми се разиграло, расте)** *обузет сам великом радошћу, узбуђењем.* **~ ми је задрхтало** *обузет сам осећањем страха, бриге, стрепње.* **~ ми је на месту** *испуњена ми је жеља, очекивање.* **срцу пустити на вољу** *не стављати никаквих ограничења својим жељама.* **тешка срца** *нерадо, преко воље.* **ујести (угристи) за срце** *причинити непријатност, бол, увредити.*

срцепа́рајући, -а̄, -ē (обично ир.) *који изазива осећање туге, сажаљења, и сл.:* ~ сцена, ~ представа.

срцо̀лик, -а, -о *који има облик срца, налик на срце:* ~ лист.

ср̀ча ж *в. стакло.*

ср̀чан, -а, -о *одважан, јуначан, храбар:* ~ човек.

ср̀чанӣ и **срча̀нӣ,** -а̄, -ō *који се односи на срце као телесни орган:* ~ кап, ~ мана, ~ комора.

срча̀нӣк, -и́ка м бот. **1.** *в. линцура* Gentiana lutea. **2.** *в. срчаница (1).*

срча̀ница ж **1.** *узано дрво које везује предњу и задњу осовину запрежних кола.* **2.** бот. *биљка из ф. оштролиста* Onosma, O. Aucherianum *и* O. stellulatum.

ср̀чано прил. *одлучно, храбро, ватрено:* ~ се борити, ~ се залагати.

ср̀чанōст -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је срчан, храброст, одважност, ватреност.*

срчѐња̄к, -а́ка м бот. **1.** *биљка из ф. троскота* Polygonum bistorta. **2.** *биљка из ф. ружа* Potentilla erecta.

ср̀чика ж **1.** *срж у биљака.* **2.** *врста јабуке.*

ср̀чӯн, -у́на м бот. *биљка из ф. главочика* Pulicaria.

ср̀џба ж *љутња, гнев.*

стаба̀лце и **ста̀баоце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од стабло.*

ста̀билан и **ста̀бӣлан,** -лна, -о лат. *постојан, чврст; који се не мења, устаљен, трајан:* ~ човек; ~ цене.

стабилѝза̄тор м **1.** *у физици и хемији материја која служи да се неки материјал, подложан променама, одржи сталан, постојан.* **2.** *уређај који служи да се одржи сталан напон струје.* **3.** *справа која спречава да се каросерија аутомобила нагиба на завојима.*

стабилиза́ција ж *устаљење, учвршћење, довођење у сталан положај:* ~ валуте, ~ цена.

стабилиза̀цијски, -а, -о *који се односи на стабилизацију:* ~ програм, ~ политика.

ста̀билизовати и **стабѝлизовати,** -зујēм (стабилизи́рати, -ѝзира̄м и стабѝлисати, -ишēм) свр. и несвр. *(у)чинити стабилним, трајним, непроменљивим:* ~ цене. ■ **~ се** *постати, постајати стабилан, постојан, чврст, непроменљив.* – Тло се стабилизовало.

стаби́лнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је стабилан, онога што је стабилно, сталност, постојаност, непроменљивост:* ~ карактера, ~ политике, финансијска ~.

ста́бло с (ген. мн. ста̄ба̄ла̄) **1.** *део дрвета од корена до грана, дебло.* **2.** фиг. *лоза једне породице, племена, народа.* • **генеалошко, родословно ~** *графички приказ, цртеж у облику стабла са гранама које представљају генеалогију једне породице.*

ста̀бљика ж (дат. -ици) бот. *стабло травнате биљке.*

ста̀бљичица ж *дем. од стабљика.*

ста̏в м (мн. -ови) **1.** *положај тела:* стојећи ~, у ставу мирно. **2. а.** *однос, држање према некоме, нечему:* заузети пријатељски ~ према некоме, ~ владе. **б.** *уверење, мишљење:* напредан ~, ма-

теријалистички ~. **3. а.** *одељак неког текста, пасус, ставак.* **б.** *одељак музичког комада.*

ста̏вак, ста̑вка м *в. став (3).*

ста̏вити, -ӣм (трп. ста̏вљен) свр. прел. **1. а.** *сместити, положити на неко место (обично руком), метнути:* ~ књигу на сто, ~ цвеће у вазу, ~ новац у џеп. **б.** *предати, уложити:* ~ новац у банку. **в.** *учинити да нешто буде на некоме, обући, навући, натаћи:* ~ шал, ~ капу, ~ наочаре. **г.** *унети у склоп, садржај нечега; додати, унети писмено, написати:* ~ у закон; ~ потпис, ~ на папир. **2. а.** *сместити у нарочите услове, околности (о ограничавању слободе кретања, смештању ван чијег домашаја):* ~ у затвор, ~ под кључ, ~ у карантин. **б.** *уопште сместити некога негде, доделити некоме одређено место:* ~ госте у собу, ~ некога да седне, ~ дете у кревет. **в.** *изложити каквом поступку, радњи:* ~ на продају, ~ на гласање, ~ на дневни ред, ~ на муке. **г.** *довести у нарочите околности, у нарочит положај:* ~ у центар збивања, ~ у средиште пажње. **д.** *довести у нарочит однос према некоме, нечему, довести у неку везу:* ~ под заштиту, ~ на располагање (некоме), ~ у изглед (некоме, нешто). **3.** *извести, спровести, изрећи, поднети и сл. оно што значи име у објекту:* ~ забрану, ~ приговор, ~ предлог, ~ захтев, ~ вето, ~ ултиматум. ■ **~ се** *стати негде, заузети место; прихватити се неке улоге, заузети положај:* ~ се на чело колоне, ~ се на зачеље; ~ се на чело покрета. **2.** *определити се за некога, нешто:* ~ се на страну побуњеника, ~ се на страну Енглеза. • **~ (из)ван закона** *лишити законских права (некога); забранити (нешто).* **~ (из)ван снаге** *поништити, прогласити неважећим.* **~ на дневни ред** *покренути неко питање, почети разматрати или решавати нешто.* **~ на коцку** *изложити ризику, опасности.* **~ на располагање** *искључити, одстранити са активног вршења дужности.* **~ некоме нешто на душу** *обавезати некога да нешто изврши.* **~ под кров (кућу, зграду)** *изградити основну конструкцију, озидати и покрити.* **~ пред свршен чин** *довести у положај, ситуацију да више ништа не може да се измени.* **~ тачку на нешто** *прекинути, завршити с нечим.*

ста̑вка ж (дат. -вци; ген. мн. -кӣ) **1.** *одломак, став (3).* **2.** *рубрика у рачунским књигама у којој је неки новчани износ забележен и објашњен.* **3.** *износ у тарифи:* нижа ~.

ста̏вљати (се), -а̄м (се) *несвр. према ставити (се).*

стагна̀нтан, -тна, -о *који стагнира, који је у стагнацији.*

стагна́ција ж **1.** *застој у развитку:* ~ производње. **2.** фиг. *мртвило, тромост:* ~ у мишљењу.

стагни́рати, ста̀гнӣра̄м свр. и несвр. *заост(ај)ати у развоју, ста(ја)ти у развоју, бити у застоју.*

ста̑дијум (ста̑дӣј, -ија) м грч. *фаза у развоју чега:* почетни ~ болести.

ста̑дион, -а и **стади̏о̄н,** -о́на м *нарочито изграђено, уређено место за спортске утакмице са изграђеним гледалиштем.*

ста̏до и **ста̑до** с **1. а.** *већи број домаћих животиња преживара исте врсте (обично оваца) које заједно пасу.* **2.** фиг. **а.** *скуп верника једне цркве или једне црквене организације.* **б.** *скуп људи повезаних међу собом пореклом, везама народности, државне припадности, занимања и сл.*

ста̑ж м (инстр. -ом (-ем)) фр. **1.** *време проведено у радном односу:* радни ~, ~ за пензију. **2.** *време које неко треба да проведе после школовања у приправничкој служби за стицање практичног искуства:* лекарски ~.

ста̀же̄р, -е́ра м *в. стажист(а).*

стажи́рати, ста̀жӣра̄м несвр. *бити на стажу (2), служити као приправник.*

ста̀жист(а), -е̄ м (мн. -сти) *онај који је на стажу (2), у приправничкој служби, приправник.*

ста̀жисткиња (ста̀жистица) ж *женска особа стажист(а).*

ста̀за и **ста̏за** ж **а.** *узан пешачки пут, путељак.* **б.** *део тркалишта, обележена трака којом се креће, трчи такмичар:* атлетска ~. • **ићи утабаном стазама** *в. под утабати.* **козја ~** *врло уска и стрма стаза.*

стаза̀рица и **ста̀за̄рка** ж бот. *биљка из ф. крсташица* Coronopus procumbens.

ста̀зица ж *дем. од стаза.*

ста̏знӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на стазе:* ~ круг.

ста̏ја ж *нарочита зграда, просторија за стоку, штала.*

ста̀јалӣшнӣ, -а̄, -о̄ *који припада стајалишту, који се односи на стајалиште.*

ста̀јалӣште с **1.** *место где неко стоји.* **2.** *место одређено за стајање разних превозних средстава.* **3.** *начин посматрања, схватања, гледиште, становиште:* са стајалишта науке.

ста̏јати, -је̄м (имп. ста̑ј) *несвр. према стати.*

ста̀јати, сто̀јӣм (имп. сто̑ј) несвр. **1. а.** *бити у усправном, непомичном положају, бити на ногама.* **б.** *бити у таквом положају имајући као ослонац друге делове тела:* ~ на рукама, ~ наглавачке. **2.** *бити смештен, распоређен, налазити се (о стварима, предметима).* – Пушка стоји крај врата. Вино стоји у подруму. **3. а.** *бити у каквом односу, стању према некоме.* – Како ти стојиш са директором? Он добро стоји код власти. **б.** *бити у добром или рђавом стању.* – Како стоје твоји послови? **4.** *зависити од некога или нечега.* – То не стоји до мене. **5.** *имати цену, коштати.* – Кућа ме стајала читаво богатство. **6.** *пристајати, одговарати, доликовати.* – Одело му стоји као саливено. Та ти боја лепо стоји. **7.** (иза некога) *имати ослонац, подршку у некоме, нечему.* – Иза тога програма стоји држава. Иза њега стоји моћан човек. **8.** *бити записан, написан.* – Тако стоји у закону. То стоји у тексту. **9.** *бити непокретан, непомичан, изгубити способност кретања:* сат стоји, послови стоје, време као да стоји. **10.** *бити, налазити се у неком (обичном привременом) стању.* – Питање стоји нерешено. Како ствари стоје? **11.** (у императиву: стој! стојте!) *заповест да се прекине кретање.*

ста̀јаћӣ, -а̄, -е̄ *који не тече (о води).* • **~ војска** *в. под војска.* **~ израз** *израз који има устаљено значење и употребу.* **~ одело** *празнично одело које се не носи обичним, радним даном.* **у стајаћем положају** *стојећи на ногама.*

ста̏јица ж *дем. и хип. од стаја.*

ста̑јња̄к м *стајско ђубре.*

ста̑јскӣ, -а̄, -о̄ *који припада стаји, који се односи на стају:* ~ врата, ~ ђубре.

стака̀лце и **ста̀каоце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од стакло.*

ста́кати, ста̑че̄м несвр. *скупљати (течност), сливати.* – Плућне одводнице стачу крв у леву преткомору. ■ **~ се** *скупљати се текући, сливати се:* стачу се реке, стачу се сузе.

стака́то м итал. муз. *оделит, испрекидан, испресецан начин извођења песме, мелодије.*

ста̀кла̄р, -а́ра и **ста̏кла̄р,** -а м *онај који израђује или продаје стакло, стаклену робу.*

ста̀клара ж *фабрика стакла.*

стакла̀рија ж *предмети (посуђе и сл.) од стакла.*

ста̀кла̄рница ж *стакларска радња.*

ста̀кла̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на стакларе и стакларство:* ~ занат, ~ радња.

стакла́рство с *занатска делатност која се бави израдом предмета од стакла.*

ста̀класт, -а, -о *који има својства стакла, који је као у стакла:* ~ сјај, стакласте очи.

ста̀клен, -а, -о *који је од стакла; застакљен:* ~ врата; ~ тераса, ~ башта. • **стајати на стакленим ногама** *стајати несигурно, нестабилно.*

ста̀кленаст, -а, -о *в. стакласт.*

стакле́нац, -нца м **1.** *стаклени кликер.* **2.** архит. жарг. *грађевина са стакленим зидовима.*

стакле̏нӣк, -ӣка м *застакљен простор у коме се узгаја цвеће и поврће, стаклена башта.*

стакле̏ница и **ста̀кле̄нка** ж *стаклена боца.*

стакле́нце, -ета и -а с (мн. -ца) **1.** *дем. од стакло.* **2.** *стаклена бочица, флашица.*

ста̏клић, -а и **ста̏кли̑ћ,** -ића м *стаклена бочица.*

ста̏кло, -а с (ген. мн. стака́лā) **1.** *хомогена, хемијски постојана материја, прозирна, тврда и крта, која се добија расхлађивањем растопине кварцног песка и неких додатака, а употребљава за израду посуђа, прозора, делова саобраћајних средстава итд.:* обично ~, кристално ~, ватростално ~. **2.** *предмет од стакла.*

стаклобру̏са̑ч, -ача м *радник који бруси стакло.*

стаклобру̏са̑чки̑, -ā, -ō *који се односи на стаклобрусаче:* ~ задруга.

стаклоду̏ва̑ч, -а́ча м *радник који дувањем обликује стаклене предмете.*

стаклоду̏ва̑чки̑, -ā, -ō *који се односи на стаклодуваче:* ~ занат.

стаклоре́зац, -е́сца м *радник или занатлија који реже и обрађује стакло.*

стаклоре̏за̑чки̑, -ā, -ō *који се односи на стаклоресце:* ~ занат.

стала̏гми̑т, -и́та м грч. *врста сиге, камени (углавном кречњачки) израштај у облику свеће, стуба и сл., који настаје таложењем у пећинама где падају водене капи;* супр. сталактит.

стала́жа ж фр. *полица.*

ста́лак, -лка м *направа на коју се нешто ставља, на којој нешто стоји:* ~ за цвеће.

стала̏кти̑т, -и́та м *врста сиге, висећи камени (углавном кречњачки) израштај у облику леденице, ресе и сл., који настаје таложењем у пећинама на месту одакле капље вода засићена калцијумом и угљен-диоксидом;* супр. сталагмит.

ста̑лан и **ста́лан,** -лна, -о (обично одр.) **1.** *непрекидан, непрестан, трајан; који дуже време без прекидања траје:* бити у сталном контакту с неким; ~ радни однос. **2.** *непроменљив, постојан:* сталне цене. **3.** *који је увек на истом месту:* ~ пребивалиште, ~ боравиште. **4.** *редован, уобичајен, увек исти:* ~ посетилац, ~ муштерија, ~ гост, ~ епитет. **5.** *чврст, тврд, постојан:* ~ здање; фиг. ~ човек.

ста́леж м (инстр. -ом) **а.** *друштвена класа:* аристократски ~, племићки ~. **б.** *скуп људи истог занимања:* чиновнички ~, војнички ~.

ста́лешки̑, -ā, -ō *који се односи на сталеже:* ~ интерес, ~ борба.

ста̑лно прил. *непрестано, непрекидно:* бити ~ на путу, ~ лагати.

ста́лно̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је сталан, онога што је стално, непроменљивост, постојаност.*

сталожа́вати (се), -ожавам (се) *несвр. према сталожити (се).*

ста́ложен, -а, -о *смирен, озбиљан, уравнотежен:* ~ човек.

ста́ложено прил. *на сталожен начин, испољавајући сталоженост:* ~ радити, ~ говорити.

ста́ложено̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је сталожен, онога што је сталожено:* ~ старца, ~ ума.

сталожи́вати (се), -ожујем (се) *несвр. према сталожити (се).*

ста́ложити, -им свр. **1.** *таложећи нагомилати.* **2.** *уравнотежити, средити:* ~ мисли. ■ ~ **се 1. а.** *пасти као талог.* – Честице су се сталожиле на дну посуде. **б.** *ослободити се талога, слећи се.* – Вода се сталожила. **2.** *попустити у јачини, жестини, смирити се.* – Политичке страсти су се сталожиле. **3.** *средити се.* – Пусти да се сталоже утисци.

ста̏мбени̑, -ā, -ō *који се односи на стан:* ~ зграда, ~ просторија, ~ питање, ~ проблем.

ста̏мен, -а, -о **1.** *који се не ломи, чврст, јак:* ~ зид, ~ брод. **2.** *једар, крепак, снажан:* ~ човек.

ста̏мено прил. *на стамен начин, сигурно.*

стампе́до м *панично бекство животиња (у пренесеном смислу и људи) изазвано неком опасношћу или лажном узбуном.*

ста̑н м (мн. ста́нови (ста̏нови)) **1.** *једна или више соба с нуспросторијама за становање:* једнособан ~, комфоран ~, намештен ~. **2.** *летње сточарско насеље с колибама и торовима где се стока напаса и музе, бачија.* **3.** *ткачки разбој, стативе.* • **бити на стану (код некога)** *становати.*

ста́нак, -нка м *дем. и хип. од стан.*

ста̏на̑р, -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) **1.** *онај који станује у неком стану, закупник стана.* **2.** *бачијар.*

стана̏рина ж *износ који се плаћа за стан, кирија.*

стана̏рица ж **1.** *в. станарка.* **2.** зоол. *птица која стално борави у истом крају, која се зими не сели у топлије крајеве;* супр. селица. **3.** бот. *в. воловско око* Leucanthemum vulgare *(под око).*

ста̏нарка ж (дат. -ки; ген. мн. -ки̑) *жена станар (1).*

ста̏на̑рски̑, -ā, -ō *који се односи на станаре:* ~ право.

ста̏ндард и **ста̏ндард** м енгл. **1.** (обично у изр. **животни** ~) *општи ниво животних услова, начина живљења:* висок ~, низак ~. **2.** (ген. мн. ста̏нда̄рда̄) **а.** *пропис о мерама и квалитету појединих производа:* југословенски ~. **б.** *уопште оно што се сматра нормалним, прихваћеним, што је у складу с важећим мерилима, норма, образац:* ~ у књижевности, ~ у писању.

ста̏ндардан и **ста̏ндардан,** -дна, -о *који одговара стандарду (2), типичан, уобичајен, сагласан с важећим мерилима и обичајима.*

стандардиза́ција ж *свођење више облика на мањи број типичних образаца, утврђивање стандарда, мерила.*

станда̏рдизовати, -зујем (стандардизи́рати, -изи̑ра̄м) свр. и несвр. *провести, проводити стандардизацију, (у)чинити стандардним.*

ста̏ндардно и **ста̏ндардно** прил. *на стандардан начин, у стандардном квалитету, уобичајено:* ~ добро певати.

ста̏ндардно̄ст и **ста̏ндардно̄ст,** -ости ж *особина онога што је стандардно.*

стани̏о̄л, -о́ла м итал. *калај развучен у танке листиће у које се пакују бомбоне, чоколаде и сл.*

стани̏о̄лски̑, -ā, -ō *који је од станиола:* ~ листић.

ста́нити се, ста̑ни̑м се свр. **1.** *настанити се, населити се.* – Станио се у Нишу. **2.** *зауставити се, стати.* – Станио се крај стене. – **3.** *скрасити се.* – Не може да се стани.

ста̏ница[1] ж **1.** *место где стоји какво превозно средство између свог доласка и одласка:* аутобуска ~, железничка ~, трамвајска ~. **2.** *одељак неке веће установе, организације, службе:* здравствена ~, полицијска ~, жандармеријска ~, метеоролошка ~. **3.** *уређаји за одашиљање и примање вести и других емисија и зграда у којој су смештени:* телевизијска ~, разгласна ~, радиостаница.

ста̏ница[2] м биол. *в. ћелија (2).*

ста̏ничица ж *дем. од станица.*

ста̏нични̑, -ā, -ō *који се односи на станицу*[1]: ~ зграда, ~ перон.

ста̏нични̑[2], -ā, -ō *који се односи на станицу*[2], *ћелијски:* ~ опна, ~ цитоплазма.

ста̏ни̑ште с **1.** *обиталиште, пребивалиште:* ~ птица. **2.** *место које одговара животним потребама неке биљне врсте и где она расте:* биљно ~.

ста̑нка ж *пауза.*

стано̏вати, ста̏нује̄м несвр. *живети у стану, кући и сл.; имати стан, живети, бити настањен у неком месту, крају и сл.:* ~ с оцем, ~ код родитеља, ~ у студентском дому; ~ на Дорћолу, ~ у Доситејевој улици.

стано̏вит, -а, -о **1.** *који има јако упориште, ослонац, чврст, стабилан:* ~ камен, ~ стена. **2.** *известан, одређен:* ~ мера, ~ пропис.

стано̏вито прил. *сигурно, добро:* ~ знати.

стано̀вито̄ст, -ости ж *особина онога што је становито.*

ста̀новиште с *гледиште, стајалиште са кога се нешто просуђује; мишљење, уверење, поглед на нешто:* научно ~, филозофско ~; субјективно ~.

стано̀вни̑к, -и́ка и **ста̀но̄вни̑к,** -а м *онај који је негде стално или привремено настањен, житељ.*

стано̀вница и **ста̀но̄вница** ж *жена становник, житељка.*

становни́штво и **ста̀но̄вништво** и с *житељи, становници неке државе, неког краја или насеља:* сеоско ~, градско ~, ~ Београда.

станода́вац, -вца м (инстр. -вцем) *онај који изнајмљује, издаје стан.*

стано̀да̄вка ж *она која изнајмљује, издаје стан.*

ста̀нчић м *дем. од стан.*

ста́ње с **1.** *опште прилике, околности, положај у коме се неко или нешто налази:* здравствено ~, психичко ~, ратно ~, ванредно ~. **2.** *облик, појава у којима се нешто налази, јавља:* агрегатно ~, гасовито ~, течно ~. • **бити у благословеном (другом) стању** *бити трудна, бременита.* **бити у стању** *бити кадар, моћи учинити или поднети.* **довести у исправно стање** *поправити.* **довести у првобитно стање** *учинити да нешто буде онакво какво је било пре.* **радно и трпно глаголско** ~ лингв. *актив и пасив.*

стањи́вати, ста̀њује̄м *несвр. према стањити.* ■ **~ се** *несвр. према стањити се.*

стањи́вати се, ста̀њује̄м се *несвр. према станити се.*

ста́њити, ста̑њим свр. *учинити тањим.* ■ **~ се** *постати тањи.*

ста̏п м *узан и висок дрвени суд за мућење маслаца.*

ста́пати (се), ста̑па̄м (се) *несвр. према стопити (се).*

ста̑р м енгл. *знаменита, чувена особа, звезда.*

ста̏р, -а, -о (одр. ста̑ри̑; комп. ста̀рији) **1. а.** *који је проживео много година, који је доживео старост;* супр. млад: ~ човек. **б.** *својствен таквој особи:* старе кости, ~ лице. **в.** *који је прошао доба живота које се сматра најпогоднијим за нешто:* ~ за школу, ~ студент. **2. а.** *који потиче из прошлих времена, који се давно појавио:* ~ песма, ~ рана, ~ навика, ~ дуг. **б.** *који је одавно познат:* ~ истина, ~ пословица. **в.** *који се одавно бави неким занимањем, делатношћу:* ~ војник, ~ радикал. **3. а.** *прошли, минули (о времену):* у стара времена. **б.** *који је постојао, живео раније:* стари народи, стари писци. **в.** *карактеристичан за прошло време:* стари обичај. **г.** *који је изашао из моде, застарео:* ~ модел капута, ~ крој. **4.** *који своје порекло води из старине, прошлости:* ~ породица, ~ племство. **5.** *који је претходио овоме сада, претходни:* ~ редакција часописа, ~ шеф, ~ адреса. **6.** *који је одавно у употреби, који је одавно направљен и који је временом изгубио своје првобитне особине;* супр. нов.: ~ одело, старе ципеле. **7. а.** *дугогодишњи, давно познат по нечему:* ~ познаник. **б.** *већ пре одређен:* ~ место. **8. а.** *који је прошао сав процес врења, ферментације и сл. (о млечним и алкохолним производима):* ~ сир, ~ вино. **б.** *који је из раније сезоне:* ~ жито, ~ пасуљ. **в.** *који није свеж, бајат:* ~ јаје, ~ хлеб. **9.** (у компаративу) **а.** *који је на вишем степену, виши:* ~ разред. **б.** *виши по рангу, чину, положају:* ~ официр. **в.** *који се више поштује, важнији, меродавнији.* – Очева реч мора бити старија. **10. а.** (у компаративу) *који има више година у поређењу с неким:* ~ брат, ~ пет година. **б.** *уз изразе којима се указује на број година (векова и сл.) протеклих од нечијег рођења, одн. настанка нечега: који има... који је од пре...:* човек ~ 50 година, рукопис ~ неколико векова, хлеб ~ три дана. **11.** (у именичкој служби) **а.** *старац.* **б.** *отац (у одмаклим годинама).* **в.** *старица.* **г.** *мајка (у одмаклим годинама).* **12.** (у именичкој служби) с *некадашње време, некадашње стање, прошлост.* – Нема враћања на старо. **13.** (у именичкој служби) м мн. **а.** *преци; родитељи.* – Његови стари су били јунаци. **б.** *одрасли насупрот младима:* сукоб младих и старих. • **и ~ и младо** *сви, сви редом, без изузетка.*

ста̀ралац, -аоца м *в. старатељ.*

ста̀ралачки̑, -а̄, -о̄ *који се односи на стараоце.*

ста̀ралаштво с *в. старатељство.*

ста̀ра̀ма̄јка ж *бака.*

ста̀раочев, -а, -о *који припада стараоцу.*

ста̀ратељ м (вок. -у; инстр. -ем) **а.** *онај који се стара, брине о некоме, који негује или васпитава некога, скрбник, тутор:* дечји ~. **б.** *онај који је задужен да се брине о нечему, да одржава нешто:* ~ имања, ~ црквено-школске општине.

ста̀рате̄љка ж *жена старатељ.*

ста̀ратељски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на старатеље и старатељство.*

ста̀ратељски прил. *на старатељски начин, као старатељ.*

ста̀рате̄љство и **старате́љство** с *установа и дужност старатеља, вршење дужности старатеља.*

ста̏рати се, -а̄м се несвр. **1.** *водити бригу, бринути се:* ~ о болеснику, ~ о кући, ~ о пословима. **2.** *настојати, трудити се.* – Стараћу се да то добро урадим.

ста̏рац, ста̑рца м (вок. ста̑рче, инстр. ста̑рцем; мн. ста̑рци, ген. ста̏ра̄ца̄) **1.** *стар човек.* **2.** *таст.*

ста̏рачки̑, -а̄, -о̄ *који се односи на старце, старе особе:* ~ слабост, ~ штап, ~ глас.

ста̏рачки прил. *као старац, на старачки начин:* ~ ходати, ~ се осећати.

ста́реж ж и м *старе ствари, стари остаци нечега, старудија.*

ста̏рети јек. **ста̏рјети,** -ри̑м несвр. [гл. им. ста̏ре̄ње с] *постајати стар, старити (2).*

старети̏на̄р, -а́ра м *в. старинар.*

старетинар- *в. старинар-.*

старѐшина јек. **старјѐшина** м (мн. ж) **а.** *први у хијерархији, руководилац, поглавар, начелник, уопште особа с највећим овлашћењима у некој групи, заједници и сл.:* ~ одсека, сеоски ~, племенски ~. **б.** *у војсци: командир, заповедник неког дела војске; припадник војног кадра који командује војницима, официр, одн. подофицир.* • **разредни** ~ *наставник посебно задужен за старање о неком одељењу ђака.*

старѐши̑нски̑ јек. **старјѐши̑нски̑,** -а̄, -о̄ *који се односи на старешине и старешинство:* ~ кадар, ~ опомена.

старѐши̑нски јек. **старјѐши̑нски** прил. *на старешински начин, као старешина:* рећи кратко ~.

старешѝнство јек. **старјешѝнство** с **1. а.** *власт и положај старешине.* – Најстаријем официру припада право старешинства. **б.** *ред, однос по положају или старости у служби, ранг:* прозивка по старешинству, поштовање старешинства. **2. а.** *скуп старешина, руководиоци, руководећи кадар:* састанак старешинства. **б.** *виша власт, руководство:* жалбе старешинству.

ста̏рина ж (м) (мн. ж) *стар човек, старац.*

старѝна ж **1. а.** *старо доба, далека прошлост, давнина:* становници од старине. **б.** *некадашња припадност по роду, пореклу; припадност, род.* – Старином је Цинцарин. **2.** *трагови, остаци старог доба, некадашњег живота.* – Најдубља старина људског рода лежи закопана у дубоким наносима река. **3.** *предмет, ствар из старог доба:* музеј старина.

старѝна̄р, -а́ра м *трговац старинама, предметима сачуваним из прошлости; трговац старим, половним стварима.*

старѝна̄рница ж *продавница старина, старих ствари.*

старѝна̄рски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на старинаре и старинарство.*

старина́рство с *трговина старинама.*

стари́нац, -нца м *староседелац;* супр. досељеник, дошљак.

старѝнски̑, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на старо доба, на старину:* ~ обичај, ~ новац, ~ начин. **2.** *који се придржава старих обичаја и схватања, несавремен:* ~ човек.

старѝнски прил. *на старински начин:* судити ~, ~ живети.

ста̏рити, -и̑м несвр. [гл. им. ста̏ре̄ње с] **1.** *чинити старим.* **2.** *постајати стар;* уп. старети.

ста̏рица ж **1.** *стара жена.* **2.** (у придевској служби) *стара:* ~ мајка.

ста̏ричица ж *дем. од старица.*

ста̏рјети *в. старети.*

старјеш- *в. стареш-.*

ста̀ркеља м (ж) (мн. ж) *пеј. од старац.*

старлѐта ж *млада и лепа филмска глумица на почетку каријере.*

ста̀рма̄лӣ, -а̄, -о̄ **а.** *који је по годинама млад, а по владању или изгледу стар:* ~ дете. **б.** *који није својствен животном добу субјекта (него старијим особама, њиховим погледима и знању):* ~ понашање, ~ интересовање.

ста̀рма̄ло прил. *на стармали начин, као стармали:* ~ се понашати.

старо- 1. *као први део придевских сложеница казује старину, древност онога што значи други део сложенице:* староазијски, старобалкански, старосрпски. **2.** *у изведеницама од синтагми са придевом стари (Стари):* староварошки, старобечејски, старосрбијански.

старовѐко̄внӣ јек. **старовјѐко̄внӣ,** -а̄, -о̄ *који припада старом веку:* ~ монархија, ~ цивилизација.

старо̀времскӣ, -а̄, -о̄ *који припада старом времену, старински:* ~ схватање.

старо̀времски прил. *као у старо време:* ~ обучен.

старо̀градски, -а, -о *карактеристичан за старе градове, градове у старо време:* ~ ношња, ~ песма.

ста̏родре̄ван и **старо̀дре̄ван,** -вна, -о *који потиче из старих, давних времена, старински:* ~ липа, ~ црква.

староза́ветнӣ јек. **староза́вјетни,** -а̄, -о̄ *који се односи на претхришћанско време и Стари завет:* ~ пророк, старозаветни списи.

старо́јко м *стари сват.*

старо̀лик, -а, -о *који изгледа стар, који одаје утисак старости.*

ста̏ромо̄дан, -дна, -о *својствен прошлом времену, његовим обичајима, стилу, застарео, несавремен; који се држи таквих норми, који се поводи за старим узорима:* ~ хаљина, ~ фризура, ~ песма; ~ човек.

ста̏ромодно прил. *на старомодан начин, несавремено:* ~ обучен.

старосѐделац, -еоца јек. **старосјѐдилац** и **старосјѐдјелац,** -иоца м *онај који од старине живи у неком месту, крају или земљи, старинац.*

старосѐделачкӣ јек. **старосјѐдилачкӣ** и **старосјѐдјелачкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на староседеоце:* ~ породица.

старосло̀ве̄нскӣ (старосла̀ве̄нскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на старословенски језик, најстарији словенски књижевни језик (настао на наречју солунских Словена), на који су Ћирило и Методије превели грчке богослужбене књиге:* ~ превод, ~ писменост.

ста̏роснӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на старост:* ~ пензија.

ста̏ро̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу; мн. ø) **1.** *одмакле године живота, старачко доба.* **2.** *године живота, доба.* – У пријави треба навести име, презиме, старост. **3.** *особина онога што је старог постања; век постојања, трајања:* одредити ~ грађевине. • **под старост** *у време старости.*

ста̏роста̄ван, -вна, -о *који је од старине, стародреван:* ~ књига.

ста̏рт м енгл. спорт. **1. а.** *почетно место, линија са које полазе такмичари у тркама.* **б.** *полазак са тога места, почетак трке; почетак такмичења уопште:* неуспео ~. **2.** *први наступ у неком такмичењу (у одређеној сезони, на одређеном турниру и сл.).* **3.** *акција играча у фудбалу с циљем одузимања лопте противнику или онемогућавања противничког играча да настави са својом акцијом:* клизећи ~, недозвољени ~.

ста̏ртати, -а̄м свр. и несвр. *в. стартовати.*

ста̏ртер и **ста̀ртер** м **1.** *спорт. стартни пиштољ, пиштољ којим се пуцњем обележава почетак трке, такмичења и сл.* **2.** спорт. *онај који даје знак за почетак трке, за полазак са старта.* **3.** *уређај који започиње активност или процес рада мотора.*

ста̏ртнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на старт:* ~ место, ~ црта.

ста̏ртовати, -тује̄м свр. и несвр. спорт. **1.** *поставити и постављати се на старт у такмичењу; кренути, полазити са старта, почети, почињати трку.* 2. (некога) жарг. *почети се удварати (девојци, жени), покушавати освојити (девојку, жену).*

стару̀дија ж *старе, употребљаване, половне ствари.*

ста̏рцат, -а, -о у изр. **стар ~** *веома стар, сасвим стар.*

старчѐкања ж (м) (мн. ж) *пеј. од старац.*

ста̀рчина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од старац.*

ста̀рчић м *дем. од старац.*

ста̑с м *телесна висина, раст; телесна фигура.*

стаса́вати, ста̀са̄ва̄м *несвр. према стасати.*

ста̀сати и **ста̏сати,** -а̄м свр. **а.** *одрасти, дорасти, доспети узрастом:* ~ за војску, ~ за женидбу. **б.** *приспети, пристићи за бербу, жетву, косидбу и сл.* – Стасала је пшеница.

ста̀сит, -а, -о *који је високог, витког и лепог стаса.*

ста̀сито̄ст, -ости ж *особина и стање онога који је стасит.*

ста̀сић, -а и **ста̀сӣћ,** -и́ћа м *дем. од стас.*

ста̏ти, ста̏не̄м (аор. ста̏дох (ста̏х); имп. ста̏ни; пр. пр. ста̑вши) свр. непрел. **1.** *поставити се на ноге, дићи се у стојећи став.* **2. а.** *ступити на нешто:* ~ на луди камен, ~ на праг. **б.** *заузети место, положај:* ~ крај прозора, ~ пред некога. **3. а.** *зауставити се, не ићи даље.* – Кола су стала. **б.** *престати;* супр. почети. – Киша је стала. **в.** *прекинути рад, престати функционисати.* – Фабрика је стала. **г.** *мало почекати, причекати.* – Стани да чујеш до краја. **4.** *сместити се.* – У салу може да стане сто људи. **5. а.** (са инфинитивом или презентом и везником „да", о каквој радњи или збивању) *почети.* – Девојка стаде плакати. **б.** (са гл. именицом као субјектом) *отпочети, настати.* – Стаде вика. Стаде кукњава. **в.** (са гл. именицом као граматичким и именом у акузативу као логичким субјектом) *почети с нечим, ударити у нешто.* – Стаде га вика. • **стало ми (ти, му и сл.) је** *важно, битно ми (ти, му) је.* – Стало ми је до тога пројекта. Стало ми је да лепо мисле о мени. **стани-пани** *нема другог излаза.* **~ на гледиште, на становиште** *доћи на становиште, заузети став.* **~ на пола пута** *не извести нешто до краја.* **~ на своје (властите) ноге** *постати самосталан.* **~ на чело преузети вођство.** **~ некоме на жуљ** *дирнути некога у осетљиво место, повредити, увредити некога, замерити се некоме.* **~ на крај, на пут** 1) (некоме) *спречити, омести некога у некој намери, обуздати некога.* 2) (нечему) *спречити, онемогућити (нешто), одупрети се нечему.* **~ ногом за врат (некоме)** *победити, обуздати, савладати некога, доћи главе коме.* **~ уз бок, ~ раме уз раме** *упоредити се, изједначити се (с неким, с нечим).* **~ уз некога** *подржати некога.* **~ на нечију страну** *определити се за некога.* **то је да ти памет стане** *то је неверовaтно, несхватљиво.*

стати́ва ж *стуб који с једне или друге стране омеђује гол, врата на фудбалском, рукометном или сл. игралишту.*

ста̀тива ж **1.** *једна од гредица у ткалачком стану, разбоју на којима је смештено вратило.* **2.** мн. *ткалачки стан, разбој.*

ста̀тика ж грч. **1.** физ. *део механике који се бави проучавањем равнотеже сила.* **2.** *стање мировања, непроменљивости;* супр. динамика.

стати́рати, ста̀тӣра̄м несвр. *бити статист(а).*

ста̀тист(а), -е̄ м (мн. -сти) *споредан учесник у радњи сценског комада, филма и сл. (обично са улогом без речи у масовним призорима).*

стати̏стика ж *изучавање и праћење квантитативне стране масовних појава (друштвених и др.) сакупљањем и обрадом података исказаних бројевима:* демографска ~, економска ~.

статѝстича̄р, -а́ра м *онај који се бави статистиком.*

статѝстича̄рка ж *жена статистичар.*

статѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се доноси на статистику:* статистички подаци.

ста̀тистткиња (ста̀тистица) ж *женска особа статист(а).*

ста̀тичан, -чна, -о **1.** *који је у стању мировања, непокретан; који се не развија, не мења.* **2.** (одр.) *в. статички:* ~ равнотежа тела.

ста̀тичкӣ, -а̄, -о̄ *који се доноси на статику:* ~ прорачун.

ста̀тично̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је статично.*

ста̂тор м лат. *непокретни део (метално језгро са намотајима) у електричном генератору, у систему са обртним делом (ротором).*

ста̀туа ж *кип, скулптура.*

статуѐта и **ста̀туица** ж *дем. од статуа.*

ста́тус м лат. *положај, стање.* • ~ **кво** *првобитно, неизмењено стање.*

ста́туснӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на статус.* • ~ **симбол** *разноврсни поступци (куповина скупих ствари, боравак у ексклузивним одмаралиштима, отмено одевање и сл.) схваћени као спољашње обележје успеха у друштву.*

ста̀тӯт, -у́та м лат. *скуп прописа или одредаба који регулишу живот и односе у некој посебној заједници (установи, удружењу и сл.).*

стафилоко́ка ж мед. *род патогених бактерија* Staphylococcus *које изазивају гнојење.*

стациѝна̄р, -а́ра м лат. *мања здравствена установа у којој болесници могу и лежати, болесничко прихватилиште.*

ста̏циона̄ран, -рна, -о *непокретљив, сталан, који остаје на свом месту.* • ~ **лечење** *лечење лежањем у стационару (за разлику од амбулантног лечења).*

стационѝрати, -о̀нӣра̄м свр. и несвр. *поставити, постављати, сместити, смештати негде стално као станицу:* ~ трупе.

ства̂р ж (инстр. ства̂ри (ства̂рју); ген. мн. ства́рӣ, дат. ства́рима) **1.** *све неживо што материјално, физички постоји, предмет.* – Узмите ваше ствари. Све ове ствари су безвредне. **2.** *све што се ради, замишља или осећа (рад, поступак, дело, догађај, вест итд.).* – Та приповетка је његова најбоља ствар. О тим тужним стварима не желим да говорим. **3.** (обично у мн.) *стање, ситуација, околности, прилике, услови карактеристични за оно што се дешава.* – Њеним доласком ствари су се из темеља измениле. Како сада стоје ствари? • **битна** ~ *нешто главно, најважније.* **истерати ~ на чистину (чистац)** *рашчистити, потпуно разјаснити нешто нејасно, замршено.* **једна је ~ ... друга је ~** *једно је... друго је.* **лична (приватна) ~** *оно што се тиче некога лично, некога појединца.* **моја ~** *оно што се само мене тиче.* **пропала (изгубљена) ~** *нешто што се завршава без успеха, што не обећава успех.* **~ је у томе...** *ради се о томе, суштина је у томе.* **у ствари** *заправо.*

ства̀ралац, -аоца м *онај који ствара, који је створио неко оригинално дело (углавном у уметности).*

ства̀ралачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ствараоце и стваралаштво:* ~ способност, ~ рад, ~ напор, ~ мисао.

ства̀ралачки прил. *на стваралачки начин, као ствараоци.*

ства̀ралаштво с *човекова способност да ствара оригиналне духовне и материјалне вредности; резултат такве делатности, оно што је створено.*

ства̂ран, -рна, -о **1. а.** *који уистину постоји или је постојао, истински:* ~ свет. **б.** *који се заснива на ономе што постоји, на искуству, реалан:* ~ основа за нешто. **2.** (у им. служби с) *стварност:* поћи од стварног.

ства̀раочев, -а, -о *који припада ствараоцу.*

ства̀ратељ м *стваралац.*

ства́рати (се), ства̂ра̄м (се) *несвр. према створити (се).*

ства̂рно прил. **1.** *доиста, заиста, уистину:* ~ урадити. **2.** *озбиљно, реално:* ~ говорећи.

ства́рно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *објективни свет, збиља, реалност, оно што објективно постоји.*

ства́рца ж песн. *дем. од ствар.*

ства̀рчица ж *дем. од ствар.*

ство̂р и **ство̏р,** ство̏ра м *живо биће (човек, животиња).*

створе́ње с **1.** *настанак:* ~ света. **2.** *живо биће, створ.*

створе́ньце, -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од створење.*

ство̀ритељ м (инстр. -ем) **1.** *творац света, Бог.* **2.** *стваралац.*

створитѐљица и **ство̀ритѐљка** ж *женска особа стваралац.*

ство̀рити, -ӣм (трп. ство̀рен) свр. **1.** *саздати, произвести, начинити:* ~ свет, ~ ремек-дело. **2.** *основати, организовати, установити:* ~ државу. **3.** *изазвати, проузроковати:* ~ неред, ~ неприлике. **4. а.** *набавити, прибавити.* – Створи однекуд боцу вина. Створи новац како знаш. **б.** *обезбедити:* ~ удобан живот. **5.** (у облику трп.) у изр. **бити створен а.** (за нешто) *бити по својим особинама предодређен за нешто:* ~ за породичан живот, ~ за уметност. **б.** (за некога, нешто) *потпуно одговарати некоме, нечему, бити погодан за некога, нешто.* – Ми смо створени једно за друго. Хаљина је као створена за тебе. ■ ~ **се 1. а.** *појавити се, настати.* – На улазу се створила гужва. **б.** *изненада се појавити, искрснути.* – Откуд се он створи овде? **2.** *претворити се, прометнути се у нешто друго.* – Одједном се створи у старца.

ство̀рић, -а и **ство̀рӣћ,** -ӣћа м *дем. од створ.*

стврднути, -не̄м (р. пр. стврднуо, -ула и стврдла) свр. **1.** *учинити тврдим или тврђим.* **2.** фиг. *учинити чврстим, издржљивим, отпорним, очеличити.* – Тежак живот га је стврднуо. ■ ~ **се 1.** *постати тврд, очврснути.* **2.** фиг. **а.** *постати неумољив, неосетљив, немилостив.* **б.** *добити, примити тврд, озбиљан, строг израз лица; постати укочен, безосећајан, равнодушан (о погледу).*

стврдња́вати (се), стврдња̄ва̄м (се) *несвр. према стврднути (се).*

стеа̀рин, -ина м грч. хем. *бела маса, произведена од лоја и разних чврстих масти, од које се праве свеће.*

стеа̀рӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на стеарин:* ~ свећа.

сте̂г јек. **стѝјег** м арх. и песн. *застава, барјак.*

сте̏га ж (дат. сте̏зи) **1.** *оно што стеже нешто да стоји чврсто, да се не миче, не распадне и сл. (конопац, окови и сл.).* **2.** фиг. **а.** *притисак, угњетавање, тлачење.* **б.** *оно што смета развитку, што лишава слободе у раду, у поступцима, запрека, препрека.* **3.** фиг. *чврсто утврђен ред, поредак, дисциплина:* војничка ~, школска ~, родитељска ~.

сте́гно с анат. *део ноге од кука до колена, бедро.*

сте́гнути, сте̂гне̄м (аор. сте́гох, сте́же и сте̂же и сте́гнух сте̂гнӯ и сте́гну; имп. сте́гни; р. пр. сте̂гао, сте́гла и сте́гнуо, -ула; пр. пр. сте́гнӯвши и сте́га̄вши) свр. **1. а.** *чврсто затегнути, притегнути крајеве везујући некога, нешто:* ~ каиш, ~ пертле. **б.** *обухвативши, ухвативши нешто притиснути, стиснути; обгрливши некога стиснути:* ~ нечију руку, ~ пушку; ~ некога у загрљај. **в.** *саставивши једно с другим притиснути, стиснути:* ~ вилице, ~ песницу. **2.** *чврсто саставити, причврстити нечим:* ~ шрафовима. **3. а.** *напасти, спопасти, овладати киме (о болести, друговима, несрећи).* – Стегло ме у крстима. Стегао ме реуматизам. Стегла нас беда. **б.** *притиснути, стиснути (о зими, мразу и сл.).* **в.** *извршити притисак на некога, присилити:* ~ заробљеника, ~ децу. **4.** безл. (у грлу, грудима, срцу) *осетити јак притисак, гушење, бол (у грлу, грудима, срцу);* фиг. *осетити тешкоћу, бол у души, срцу.* ■ ~ **се 1.** *стиснути се, скупити се, згрчити се.* **2.** *подврћи се строгој штедњи, ограничити своје трошкове.* **3.** *уздржати се, савладати се.* • ~ **зубе** *в. под зуб.* ~ **каиш** *почети живети скромније, штедљиво.* ~ **срце** *издржати бол, несрећу, патњу.*

стего̀ноша јек. **стјего̀ноша** м (мн. ж) *онај који носи стег, барјактар.*

сте́зати (се), стêжēм (се) *несвр. йрема сшеїнуши (се).*

стѐза̄ч, -а́ча м **1.** анат. *мишић који има функцију да сшеже.* **2.** *найрава којом се нешшо сшеже, йришеже.*

стѐзни̑к м *део одеће (обично женске) од еласшичноī машеријала који служи за сшезање сшрука и кукова.*

стѐља ж **1.** *слој сламе, шраве, лишћа, који се йросшире као лежај за сшоку.* **2.** *йросширка йод седлом.* **3.** *вински шалоī.*

стематогра̀фија ж грч. *наука о īрбовима и родословљу.*

сте́на јек. **стије̏на** ж (ном. мн. стêне јек. стȉјене; зб. им. стêње јек. стȉјење с (мн. ø)) **1.** *сшрма камена лишица, īребен, хрид.* **2.** рег. *унушрашњи, йреīрадни зид зīраде, куће.* • **хладан као ~** *безосећајан.* **чврст као ~** *йосшојан, чврсшоī карак шера.*

стѐница јек. **стје̏ница** ж **а.** зоол. *у мн.: йородица инсекаша рашичара* Heteroptera *(у јд.: инсекш из ше йородице).* **б.** *сишан йаразиш, шшешочина која се храни биљним соковима:* купусна ~, купинина ~. • **досадан као ~** *јако, нейодношљиво досадан.*

стѐничав јек. **стје̏ничав,** -а, -о *који је йун сшеница.*

стѐничан, -чна, -о грч. *који йојачава, йојачајни;* супр. астеничан.

стено̀вит јек. **стјено̀вит,** -а, -о **а.** *који обилује сшенама:* ~ предео. **б.** *који се сасшоји од сшена:* ~ планина.

стено̀витōст јек. **стјено̀витост,** -ости ж *особина оноīа шшо је сшеновишо.*

стено̀грам и **стѐнограм** м *сшеноīрафски снимљен īовор, сшеноīрафске белешке.*

стено̀граф м *онај који йише сшеноīрафијом.*

стеногра̀фија ж *брзо бележење īовора йомоћу нарочиших знакова и нарочишоī сисшема скраћивања, брзойис.*

стеногра̀фисати, -ишēм (стенографи́рати, -гра̀фи̑ра̄м) свр. и несвр. *(за)йисаши сшеноīрафијом.*

стено̀графкиња ж *женска особа сшеноīраф.*

стено̀графски̑, -а̄, -ō *који се односи на сшеноīрафију:* ~ белешка, ~ записник.

стенодактило̀граф м *онај који изīоворене речи зайисује сшеноīрафијом и шо онда йрейисује на йисаћој машини.*

стенодактило̀графкиња ж *женска особа сшенодакшилоīраф.*

сте́њак јек. **стије̏њак,** -њка м *фишиљ у свећи, свешиљци, кандилу.*

стѐњати, стѐњēм несвр. **1. а.** *исйушшаши болан, ошеīнуш īлас (йод неким шерешом, од бола или невоље).* **б.** *произвесши ошеīнуше звуке који йодсећају на сшењање (о мошору и сл.).* **2.** *īорко се жалиши, јадиковаши.* **3.** фиг. *шрйеши уīњешавање, ройсшво, биши йошлачен:* ~ под туђинским јармом.

стѐона прид. (ж. род) *која носи шеле, бремениша (о крави).*

стѐп м енгл. *йлесни корак; врсша йлеса.*

стѐпа ж рус. *велико, обично равно йросшрансшво, без шуме, йокривено шравом у сушним йределима.*

стѐпе̄н, -ена м (уп. ступањ) **1.** (ген. мн. степе́ни̑) **а.** *360. део круīа или кружне линије као јединица мере уīла.* **б.** *јединица мере шемйерашуре (ваздуха, воде, шела др.).* **в.** *јединица мере īусшине шечносши и јачине алкохола.* **2. а.** *мера која служи кад се нешшо с нечим уйоређује, мера развишка нечеīа:* ~ сличности, ~ продуктивности. **б.** *сшање, сшадијум, фаза:* опекотина првог степена. **3. а.** *разред, каšеīорија, ред одликовања.* **б.** *звање, ранī.* **4.** *однос у сродсшву.* **5.** правн. *инсшанца, надлежносш:* суд првог степена. **6.** фиг. *висина, сшање, досшиīнуши ниво:* висок ~ реда, ~ кривичне одговорности. **7.** мат. **а.** *број који казује колико йуша шреба неки број самим собом йомножиши:* подићи на трећи степен. **б.** *врсша једначина йрема йрироди ойерација и функција:* једначина првог степена.

стѐпенаст, -а, -о **1.** *који је у облику сшейеница:* ~ земљиште. **2.** фиг. *који се врши йосшуйно, са йрелазима, а не у скоковима:* ~ прогрес.

стѐпенасто прил. *на сшейенасш начин, у облику сшейеница:* ~ поређати греде.

-степени *друīи део сложених йридева у којима йрви део йоказује бројну вредносш или количину сшейена:* првостепени, другостепени итд.

стѐпени̑к м *в. сшейеница (1).*

степѐница и **стѐпеница** ж *једна од сшейенасшо йоложених хоризоншалних йлоча, īреда и сл. на које се сшуйа када се йење или силази:* силазити низ степенице, пети се уз степенице, покретне степенице.

стѐпени̑ште с *йросшор, део зīраде īде су сшейенице, сшубишше.*

стѐпеновати, -нује̄м несвр. **1.** мат. *йодићи број на неки сшейен множећи īа једанйуш или више йуша самим собом.* **2.** *разврсшаваши йрема сшейенима вредносши.*

стѐпски̑, -а̄, -ō *који се односи на сшейу:* ~ клима, ~ вук.

стѐрати јек. **стјѐрати,** -а̄м свр. **1.** *шерајући йрисилиши некоīа да сиђе с некоī месша или йоложаја.* **2.** *в. сашераши.*

стѐрати, стѐре̄м несвр. **1. а.** *йросшираши, разасшираши йо каквој йовршини.* **б.** *йрийремаши, сйремаши (йосшељу, лежај) йросширући йосшељину.* **в.** *размошаваши, шириши (оно шшо је било смошано).* **2.** *сшављаши на йовршину нечеīа, сийаши, бацаши нешшо йо нечему.* ■ **~ се** *йружаши се у неком йравцу; йросшираши се.* **2.** *шириши се.*

стѐрео м разг. *в. сшерео-уређај.*

стерео- *као йрви део сложеница значи: који даје слику у йросшору, одн. који сшвара ушисак о йросшорном расйореду извора звука:* стереоскоп, стерео-уређај, стереофонија.

стереомѐтрија ж грч. *део īеомешрије која йроучава йоложај линија, равни и шела у йросшору.*

стереомѐтријски̑, -а̄, -ō *који се односи на сшереомешрију.*

стерео̀скоп м *ойшички айараш који даје ушисак йласшичносши, дубине, шродимензионалносши īледаних йредмеша.*

стереоско̀пија ж *начин йриказивања слике у шри димензије.*

стѐреоти̑п м **1.** штамп. *мешална йлоча, одливена са машрице, која йредсшавља койију шийоīрафскоī слоīа, а уйошребљава се йри йрешшамйавању или умножавању умесшо йоновноī слаīања.* **2.** фиг. *уједначен, увек исши йосшуйак, свакидашња, неориīинална мисао, банална фраза.*

стѐреоти̑пан и **стерео̀типан,** -пна, -о **1.** *одшшамйан са сшереошийа.* **2.** фиг. *који је увек исши, баналан, уобичајен, укалуйљен.*

стереотѝпија ж *йроцес израде сшереошийа и йросшорија у којој се врши шај йроцес.*

стѐреоти̑пно и **стерео̀типно,** -пна, -о прил. *на сшереошийан начин.*

стѐреоти̑пнōст и **стерео̀типнōст,** -ости ж *особина оноīа шшо је сшереошийно.*

стѐрео-у̏ре̄ђа̄ј *уређај са два или више звучника за сшереофонску рейродукцију звука са радија, йлоча, касеша и сл.*

стерео̀фонија ж грч. *начин йреношења или рейродуковања звука којим се йосшиже ушисак о йросшорном расйореду извора звука.*

стерео̀фо̄нски̑, -а̄, -ō *који се заснива на сшереофонији:* ~ звук, ~ уређај.

стѐри̑лан и **стѐри̑лан,** -лна, -о лат. **1.** мед. *чисш од микрооīанизама:* ~ рукавице. **2.** *лишен сйособносши ойлођавања, јалов, нейлодан:* ~ женка. **3.** фиг. *йразан, бескорисшан, бесйлодан:* ~ дан, ~ разговор.

стерили̏за̄тор м *айараш за сшерилизацију.*

стерилиза́ција ж **1.** *унишшавање заразних клица:* ~ медицинских инструмената. **2.** *лишавање човека или животиње сйособносши ойлођења.*

стѐрилизацио̄ни̑ (стерилиза́ци̑јски̑), -а̄, -ō *који се односи на сшерилизацију:* ~ поступак.

стѐрилизова̄но̄ст (стерилѝзира̄но̄ст), -ости ж *стање оноīа који је стерилизован, оноīа шшо је стерилизовано.*

стерѝлизовати, -зује̄м и **стерѝлисати,** -ише̄м (стерилизѝрати, -ѝзира̄м) свр. и несвр. *(из)вршити стерилизацију, (у)чинити стерилним.*

стерилѝте̄т, -е́та м *одсуство плодности, неплодност, јаловост:* ~ жена.

стерѝлно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *очишћеност од микроорганизама:* ~ медицинских инструмената. **2.** *в. стерилитет.*

стѐсати, стѐше̄м свр. **1.** *тешући скинути; тесањем смањити.* **2.** *в. истесати (1):* ~ фигуру од дрвета.

сте́снити, стȇсни̇м јек. **стијѐснити,** стȉјесни̇м свр. **а.** *учинити тесним.* – Снег је стеснио отвор земунице. **б.** (обично у трп.) *ограничити на мали простор.* – Стешњени смо у овој собици. ■ **~ се а.** *постати узан или ужи.* **б.** *ограничавати се на мали простор, стиснути се.*

стетȍскоп и **стѐтоскоп** м грч. *слушалица којом лекари ослушкују шумове у пределу срца и плућа.*

сте́ћак, -ћка м *нарочита врста старог надгробног споменика од камена, различитог облика.*

стѐћи, стѐкне̄м (-ѐче̄м) (аор. стѐкох, стѐче; имп. стѐци и стѐкни; р. пр. стѐкао, стѐкла; трп. стѐчен, -ѐна; пр. пр. стѐка̄вши) свр. **1.** *постати власник нечега, доћи до нечега радом, залагањем, зарадити:* ~ кућу, ~ имање. **2.** фиг. **а.** *постићи нешто, остварити:* ~ углед, ~ заслуге, ~ славу. **б.** *задобити, придобити:* ~ милост, ~ поверење. **в.** *доћи до нечега, усвојити:* ~ знање, ~ особине, ~ имунитет. **г.** *наћи нешто, намерити се на нешто што се жели:* ~ мир, ~ сигурност. – Овде ћеш стећи доживљаје за своје новеле. **д.** *наћи, добити (друга, пријатеља и сл.).* ■ **~ се 1. а.** *сабрати се, скупити се на једном месту (о великом мноштву).* – Ту се стекло много света. **б.** *скупити се, наћи се на једном месту.* – У овој представи су се стекле све врлине духа и срца. **2.** *догодити се, испунити се у исто време.* – Стекли су се услови. Стекле су се повољне прилике.

стѐциште јек. **стјѐцишт**е с **1.** *зборно место, састајлиште:* ~ књижевника, ~ грађана. **2.** *слив воде, раскрсница путева:* речно ~, ~ путева.

стѐча̄ј м (мн. стѐчајеви (стѐча̄ји)) *судски поступак одузимања управе над имовином због презадужености, а ради подмирења дужничких обавеза.* • **(от)ићи, пасти, под стечај** *постати неспособан за подмирење дужничких обавеза.*

стѐча̄јнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на стечај:* ~ поступак.

стешња́вати (се) јек. **стјешња́вати (се),** -ѐшња̄ва̄м (се) *несвр. према стеснити (се).*

стȇшњено̄ст јек. **стȉјешњено̄ст,** -ости ж *стање оноīа који је стешњен, оноīа шшо је стешњено.*

стешњѝвати (се) јек. **стјешњѝвати (се),** -ѐшњује̄м (се) *несвр. према стеснити (се).*

стѝгнути *в. стићи.*

стȋд м (мн. ø) *осећање велике неугодности, збуњености, кајања због неког неугодног, ружног поступка, чина или због сопствених мана, недостатака и сл., срам.*

сти́дан и **стȋдан,** -дна, -о **1. а.** *који осећа стид, који се стиди, срамежљив, стидљив:* ~ девојка. **б.** *који изазива стид:* ~ сећање. **2.** *којега се треба стидети.* – Ништа за њега не беше стидно.

сти́дети се јек. **сти́дјети се,** -ди̇м се несвр. [гл. им. стѝђе̄ње с] **1.** *осећати стид, срамити се.* **2.** *устезати се, устручавати се.* – Послужи се, немој да се стидиш.

стѝдљив, -а, -о **а.** *који се стиди, срамежљив:* ~ девојка. **б.** *који одаје стидљивост, несигуран:* ~ глас, ~ корак.

стѝдљиво прил. *на стидљив начин, срамежљиво:* ~ проговорити, ~ погледати.

стѝдљиво̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *осећање и показивање стида, срамежљивост.*

стȋдно прил. *стидљиво, срамежљиво.*

стѝзати, стѝже̄м несвр. *несвр. према стићи.* ■ **~ се** *сустизати се.*

стије- јек. *в. сте-.*

стȉк м *чврсто козметичко средство у облику ваљка, намењено мазању:* дезодоранс у стику.

стȋл и **стȉл** м (мн. стȉлови) лат. **1. а.** *карактеристичан начин писменог и усменог изражавања:* високи ~, добар ~, пословни ~. **б.** *скуп карактеристичних црта, обележја материјалне културе (у ликовној уметности, архитектури, намештају и сл.) једне епохе или једне нације:* готски ~, византијски ~. **2. а.** *карактеристична црта, обележје, облик рада, живота, игре, спорта итд.:* ~ облачења, ~ пливања. **б.** *начин понашања, опхођења.* – То је мој стил. • **имати стила** *имати укуса, умети се понашати.* **у великом стилу** *врло успешно, запажено.* **у свом стилу** *на свој начин.*

стилиза́ција ж **1.** *стилско обликовање и дотеривање неког текста.* **2.** *давање нечему особине неког стила:* ~ костима, ~ декора.

стѝлизовати, -зује̄м (стилизѝрати, -ѝзира̄м) свр. и несвр. **1.** *(из)вршити стилизацију неког текста.* **2.** (обично у трп.) *израдити, израђивати, оствари(ва)ти нешто у одређеном стилу или као имитацију неког стила:* стилизован народни плес.

стѝлист(а), -е̄ м (мн. -сти) *онај који има добар стил, који се истиче добрим стилом.*

стилѝстика ж *наука о стилу.*

стилѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на стилистику:* ~ истраживање, ~ вежбање.

стȉло с грч. *држаља с пером за писање; наливперо.*

стȋлскӣ и **стȉлскӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на стил.* **2.** *који је у одређеном стилу:* ~ намештај.

стȋлски и **стȉлски** прил. *језички, дотерано, у погледу језичке коректности.* – Опаске нису стилски јасне.

стȉмуланс м *подстицај, подстрек.*

стȉмулати̇ван, -вна, -о *подстицајан:* ~ оцена, ~ награда.

стȉмулати̇вно прил. *на стимулативан начин, подстичући:* ~ деловати.

стимула́ција ж лат. *подстицање, подстрекивање.*

стимѝлисати, -ише̄м (стимулѝрати, -ѝлира̄м) свр. и несвр. *подстаћи, подстицати.*

стȉмулус м *в. стимуланс.*

стȉнути, -не̄м и **сти́нути,** стȉне̄м свр. **1.** *учинити да престане тећи, стегнути (о хладноћи).* – Снег леди дах, стине крв. **2.** *в. стинути се (1).* – Крв ми стине у венама. **3.** *угасити се, престати постојати.* – фиг. У њему је стинуо сваки осећај. ■ **~ се 1.** *згуснути се, стегнути се.* **2.** *укочити се.* **3.** *стишати се, умирити се.*

стиња́вати (се), стѝња̄ва̄м (се) *несвр. према стинути (се).*

стипѐндија ж лат. *месечна новчана помоћ која се даје ученицима и студентима ради школовања.*

стипѐнди̇јскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на стипендију.*

стипендѝрати, -ѐндира̄м свр. и несвр. *да(ва)ти коме стипендију.*

стипѐндист(а), -е̄ м (мн. -сти) *онај који прима стипендију.*

стипѐндисткиња (стипѐндистица) ж *она која прима стипендију.*

стипѐнди̇тор м *онај који некоīа стипендира.*

стȉпса ж грч. **1.** (мн. ø) хем. *двоструки алкални сулфат са сулфатима алуминијума, хрома и гвожђа, који се употребљава у индустрији (за штављење коже, у изради хартије и др.).* **2.** фиг. *циција, шкртац, тврдица.*

стȉропор м (мн. ø) *пластична материја полистирол у облику пене, која се употребљава као амбалажа (нпр. електричних апарата).*

сти̑сак, -ска м **1.** *стискање шаке у песницу.* **2.** *обухватање и стискање шаком:* ~ руке. **3.** *притисак који се врши додиром, загрљајем и сл.*

сти̑ска ж (дат. -сци) **1.** *гужва, гурање.* **2.** фиг. *невоља, тегоба.*

сти̑скавац, -а̄вца м **1.** у изр. **имати траву ~** *имати смелости, бити храбар.* **2.** разг. *плес у коме су двоје тесно приљубљени једно уз друго.*

сти́скати (се), сти̑ска̄м (се) *несвр. према стиснути (се).*

сти̏снути, -не̄м (аор. сти̏снух (сти̏скох), сти̏снӯ (сти̏ште); р. пр. сти̏снуо, -ула (сти̏скао, -сла); пр. пр. сти̏снӯвши) свр. прел. **1. а.** *обухвативши руком или чим другим стегнути:* ~ некоме руку, ~ штап у руци, ~ зубима лулу. **б.** *саставивши, приљубивши једно уз друго, притиснути:* ~ зубе, ~ капке. **в.** *обгрливши притиснути:* ~ у загрљај. **г.** *притиснути, притеснити уз нешто.* – Стиснуше га кола уз ограду. **2.** *стеснити.* – Стиснуше нас у ову собицу. **3. а.** *спопасти, захватити, овладати (о јаду, беди, невољи и сл.).* **б.** *притиснути, стегнути (о зими, мразу и сл.).* **4.** безл. *в. стегнути (4).* ■ **~ се 1.** *скупити се, згрчити се, шћућурити се.* **2.** *збити се, сабити се једно до другога (о многима).* **3.** *ограничити своје трошкове, постати штедљив.*

сти̏ћи (сти̏гнути), сти̏гне̄м (аор. сти̏гох (сти̏гнух), сти̏же (сти̏гнӯ); р. пр. сти̏гао, -гла (сти̏гнуо, -ула); пр. пр. сти̏га̄вши (сти̏гнӯвши)) свр. **1.** (некога) **а.** *идући доспети на исто место, наћи се на истом месту с неким који је био измакао, достићи, сустићи.* **б.** *изравнати се, изједначити се са неким у нечему (успеху, раду, знању, расту итд.).* **2.** *доћи, доспети, пристати на одређено место* **а.** *о бићима и предметима:* ~ кући, ~ на свечаност, ~ на циљ. – Стигло је писмо. **3. а.** *доћи савлађујући тешкоће, допрети.* – Стигао је и до шефа државе тражећи своја права. **б.** *унапредовати, доспети (у стицању звања, положаја, угледа, у развоју и др.).* – На тај начин нећеш далеко стићи. **4.** *задесити (невоља, несрећа, зло и сл.).* – Да их није стигла каква невоља на путу? **5.** *стасати, дозрети.* – После ражи стигла и пшеница. **6.** *имати времена, доспети, успети, моћи учинити нешто у право време.* – Не стижем да завршим посао на време. Нећемо пре зиме стићи да ставимо кућу под кров.

сти̏х, сти̏ха м (мн. сти̏хови) грч. **1.** *јединица песничког говора или један ред песме у посебној ритмичкој и звучној организацији.* **2.** *поезија, песништво:* писати стихове.

сти̏ха̄р, -а́ра м грч. *дугачка бела одежда ђакона при богослужењу у православној цркви.*

сти̏хија ж грч. **1.** *природна појава која се истиче силном рушилачком снагом:* водена ~. **2.** *неорганизована снага која делује у друштву.*

сти̏хӣјнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на стихију, који се заснива на стихији, који је изазван деловањем природних сила; снажан, несавладив; неорганизован:* ~ снага, ~ карактер побуне.

сти̏хӣјно прил. *на стихијан начин, као стихија, неорганизовано:* ~ живети, ~ радити.

стихи́јно̄ст, -ости ж *особина онога што је стихијно.*

сти̏хӣјскӣ, -а̄, -о̄ *в. стихијни.*

сти̏хӣјски прил. *в. стихијно.*

стихи́ра м грч. *православна црквена песма од неколико строфа која се умеће међу друге песме у служби.*

сти̏хић м *дем. од стих.*

сти̏ховати, -хује̄м несвр. *слагати у стихове:* стиховане речи.

сти̏хо̄внӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на стихове.*

стихокле́па̄ње с *рђаво састављање стихова.*

стихокле́пац, -пца ир. *рђав песник.*

стихоклѐпачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на стихоклепце и стихоклепање.*

стихотво́рац, -рца м (често подр.) *онај који прави, ствара стихове.*

стихотво́рство с *грађење стихова.*

сти̏ца̄ј м (инстр. -ем) *истовремено збивање различитих ствари, догађаја или околности.*

сти̏цати (се), сти̏че̄м (се) *несвр. према стећи (се).*

стиша́вати (се), стѝша̄ва̄м (се) *несвр. према стишати (се).*

сти̏ша̄но̄ст, -ости ж *стање онога који је стишан, онога што је стишано.*

сти̏шати, -а̄м свр. прел. **1.** *учинити тихим или тишим:* ~ музику, ~ радио. **2.** *ублажити, утажити:* ~ бол. **3.** *умирити, обуздати:* ~ страсти. ■ **~ се 1.** *престати бити бучан, смирити се.* – Деца су се стишала. **2.** *ослабити у снази, интензитету (о каквом осећању, расположењу и сл.); изгубити првобитне размере, жестину, учесталост и др. (о каквој активности, дејству, збивању и сл.).* – Страсти су се стишале. Бол се стишао. Ветар никако да се стиша. У сумрак се стишала жестока борба.

стјегòноша *в. стегоноша.*

стјен- *в. стен-*, **стјер-** *в. стер-*, **стјѐцӣшнӣ,** -а̄, -о̄ *в. стецишни*, **стјѐцӣште** *в. стециште*, **стјешњ-** *в. стешњ-.*

стју̏ард м енгл. *домаћин авиона, аутобуса или воза који се брине за удобност путника.*

стјуардѐса ж *женска особа стјуард.*

сто̑[1], стòла м (мн. стòлови) *предмет собног намештаја у облику широке, хоризонталне даске или плоче на једној нози или на више ногу за којим се седи, једе, ради и др.:* дрвени ~, кухињски ~, писаћи ~, операциони ~, радни ~, распремити ~, поставити ~. • **округли ~** *састанак, конференција равноправних учесника (без њиховог распоређивања по рангу).*

сто̑[2] **1.** *основни број који се обележава са 100, а има десет десетица, десет пута десет јединица, стотина.* **2.** *број којим се изражава неодређено велика количина нечега, врло много:* рећи ~ пута, врећа са ~ закрпа, знати ~ чуда. • **послати до ~ ђавола** *у љутњи казати или у себи пожелети да се неко, нешто изгуби.* **~ гра́дӣ** *веома много, у великој мери, потпуно (обично о негативним људским особинама).* **~ му громова, ~ му мука** *блажа псовка.* разг. **сто посто** *у потпуности, сасвим; сигурно, несумњиво.*

сто- *као први део сложеница значи: који има стотину или врло много онога што значи други део сложенице, одн. који је стоти по реду:* стогодишњи, стогодишњица, стодинарка, стопроцентни, стоглав, сторук и сл.

стовари́вати, -а̀рује̄м *несвр. према стоварити.*

стòварити, -ӣм свр. прел. **1.** *скинути, искрцати какав товар, терет са неког или из неког превозног средства, истоварити.* **2.** *ставити, сместити нешто негде привремено и без реда.*

стòварӣшнӣ, -а̄, -о̄ *који се доноси на стовариште и стоваривање.*

стòварӣште с **1.** *место где се истоварује нешто:* ~ смећа. **2.** *место где се истоварује и држи истоварена роба, складиште, магацин.*

сто̑г, стòга м (мн. стòгови) *садевен пласт, камара пожњевена жита, сламе, сена и сл.; велика, округла, према врху сужена гомила сена, сламе или житног снопља.*

сто̑га прил. *због тога, зато.*

стогòдишња̄к м *онај који има сто година.*

стогòдишњӣ, -а̄, -е̄ **1. а.** *који је трајао сто година:* Стогодишњи рат. **б.** *који је стар сто година:* ~ старац, ~ дрво. **2.** *који се односи на стоту годину, на столеће.* – Прослава је посвећена стогодишњој успомени на великог писца.

стогòдишњица ж *обележавање стоте године каквог догађаја.*

стòдина̄рка ж (дат. -рци (-рки); ген. мн. -кӣ) *новчаница од сто динара, стотинарка.*

сто̏же̄р, -ера м **1.** *стуб на средини гумна око кога се терају коњи при вршидби жита.* **2. а.** *шарка на вратима.* **б.** *осовина воденичног кола.* **3.** фиг. *оно што је основно, главно, центар, средиште, одн. онај који је главна, централна личност нечега:* ~ покрета, ~ догађаја, ~ породичног живота. **4.** *крајња тачка земљине осовине, северни или јужни пол.*

сто̏же̄рнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на стожер, који је у вези са стожером.*

сто̏жӗрнӣк и **сто̏жерник** м **1.** геогр. *поларни круг, упоредник на 66,5° географске ширине.* **2.** *кардинал у католичкој цркви.*

сто̏жӗрничкӣ, -ā, -ō *који се односи на стожернике.*

сто̏жӗрно прил. *чврсто, темељито, сигурно:* ~ стајати.

сто̀жина ж **1.** *колац, дирек око кога се садева у пласт пожњевено жито, слама или сено.* **2.** *пласт, стог.*

сто̀жић, -а и **сто̀жӣћ**, -и́ћа м *дем. и хип. од стог.*

сто̀ик м *присталица стоицизма.*

стоицѝзам, -зма м грч. *филозофски правац у античкој Грчкој по коме је, пре свега, морална снага, разумно понашање, савладавање страсти, мирно и достојанствено подношење добра и зла највиша врлина;* фиг. *чврстоћа, постојаност, стрпљивост у животним искушењима.*

сто̀ичāр м *в. стоик.*

сто̀ичкӣ, -ā, -ō *који се односи на стоике и стоицизам:* ~ филозофија, ~ етика.

сто̑ј, сто̏ја м (мн. ø) спорт. *гимнастичка вежба у којој се тело држи на рукама у вертикалном положају, с ногама у вис.*

сто̀јӗћӣ, -ā, -ē *који се одликује усправношћу, усправан:* пуцати из стојећег става.

стојѐћкē и **стојѐћкӣ** прил. *стојећи, у стојећем ставу:* ~ јести, ~ држати предавање.

сто̏јӣште с *место са кога се нешто посматра.*

сто̏ка ж зб. (дат. сто̏ци; мн. ø) **1.** *домаће животиње, марва, благо.* **2.** фиг. пеј. *припроста, некултурна, глупа особа; недисциплинована, неуређена, некултурна маса људи, руља.* • **крупна ~** *в. рогата стока.* **мучити се (радити** и сл.**) као ~** *радити тежак, напоран посао.* **рогата ~** *краве и волови, говеда.* **ситна ~** *овце и козе.* **~ без репа** *в. стока (б).* **теглећа ~** *сточна грла која се користе за вучу у запрегама.*

сто̀кратан, -тна, -о *поновљен сто, одн. много пута.*

сто̀кратно прил. *сто пута; много пута.*

сто́ла ж грч. *широка трака коју католички свештеници за време црквених обреда носе око врата тако да им крајеви висе низ рамена и груди.*

сто̏лāр, -а и **сто̀лāр**, -а́ра м *занатлија који прави столове и друге предмете од дрвета.*

столàрија ж *предмети које израђује столар.*

сто̏лāрскӣ и **сто̀лāрскӣ**, -ā, -ō *који се односи на столаре и столарство:* ~ занат, ~ мајстор, ~ производ.

стола́рство и **сто̏лāрство** с *столарски посао, занат.*

сто̀летан јек. **сто̀љетан**, -тна, -о *в. стогодишњи.*

сто̀леће јек. **сто̀љеће** с *време од сто година, век.*

сто̀лина ж *аугм. и пеј. од сто.*

сто̀лић, -а и **сто̀лӣћ**, -и́ћа м *дем. од сто.*

сто̀лица ж (ген. мн. сто̏лӣцā) **1.** *комад намештаја за седење (за једну особу).* **2.** *седиште поглавара државе или неке покрајине, седиште високе црквене управе, престоница, главни град:* Призрен – столица цара Душана. **3.** физиол. *избацивање из организма измета кроз дебело црево.* • **електрична ~** *средство за извршење смртне казне помоћу струје високог напона која се пропусти кроз тело осуђеника.* **Света ~** *службени назив за врховну управу римокатоличке цркве у Риму на челу са папом.* **седети на две столице** *подржавати истовремено две стране.*

столичѐтина ж *аугм. и пеј. од столица.*

сто̀личица ж *дем. и хип. од столица.*

сто̑лњāк м *оно чиме се прекрива сто, прекривач за сто, застирач стола.*

стољет- *в. столет-.*

стољеће *в. столеће.*

сто́ма ж грч. бот. *отвор на површини биљака кроз које се врши транспирација, измена гасова између спољашње атмосфере и унутрашњих ткива.*

сто̀мāк, -а́ка м грч. анат. **1.** *желудац.* – Стомак ми не подноси масно. **2.** *трбух.* • **мислити стомаком** *мислити водећи рачуна само о сопственој користи.*

стомàклија ж *врста ракије која се сматра лековитом за стомак.*

стоматòлог м *лекар специјалиста у стоматологији, зубар.*

стоматолòгија ж грч. мед. *наука о болестима зуба и усне дупље, зубна медицина.*

стоматòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на стоматологе и стоматологију:* ~ факултет, ~ ординација.

стомàчина ж *аугм. и пеј. од стомак.*

стомàчић м *дем. од стомак.*

сто̀мāчнӣ, -ā, -ō *који се односи на стомак:* ~ болест, ~ сок.

сто̑нӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на сто (1):* ~ вино, ~ прибор. **2.** *који се односи на столицу (2):* ~ град. • **~ тенис** *в. под тенис.*

сто̀нога ж зоол. *у мн.: сувоземни главкари* Myriapoda *јако издуженог тела, састављеног од великог броја чланака и с великим бројем парова ногу (у јд. главкар из те групе).*

стонотенѝсēр, -е́ра (инстр. -е́ром) (стонотенѝсāч, -а́ча (инстр. -а́чем)) м *онај који игра стони тенис, онај који се бави стоним тенисом.*

стонотенѝсēрка (стонотенисàчица) ж *женска особа стонотенисер.*

стоноте́нискӣ, -ā, -ō *који се односи на стони тенис:* ~ екипа, ~ такмичење.

сто̏п енгл. **1.** *узвик као заповест, забрана у значењу: стој! стани! заустави се!* **2.** *у телеграфији знак завршетка једне реченице.*

сто̏па и **сто̀па** ж **1. а.** *в. стопало.* **б.** *доњи део или постоље чаше.* **в.** *доњи део стуба или постамента који се састоји од јаке квадратне плоче, шире од стуба и служи му као база.* **2.** *отисак стопала, траг.* **3.** *јединица мере за дужину величине једног просечног људског стопала (0,324* m). **4. а.** *ритмичка јединица стиха која се састоји од одређеног броја слогова.* **б.** *музичка ритмичко-мелодијска јединица, такт.* **5.** *количина, величина процента, постотка:* каматна ~, ~ пораста националног дохотка, годишња ~ пораста производње. • **из ових стопа** *одмах, сместа.* **ићи (поћи** и сл.**) нечијим стопама** *угледати се на некога, следити некога, нечије учење, нечији пример.* **љубити стопе (некоме)** *бити покоран, претерано одан, понизан према некоме.* **у стопу (пратити, следити** и сл.**)** *ићи за неким не губећи га ни тренутка из вида.* **стопу по стопу** *постепено, мало по мало.*

сто̀пало и **сто̏пало** с *доњи део ноге човека којим се тело ослања о тло.*

стопи́рати, сто̀пӣрāм свр. и несвр. **1.** *зауставити, заустављати, прекинути, прекидати.* **2.** *зауставити, заустављати аутомобиле на путу ради бесплатног превоза;* уп. ауто-стоп.

сто̀пити, сто̏пӣм свр. **1.** *в. растопити:* ~ маст, ~ руду. **2.** *спојити, сјединити у једну целину, слити.* ■ **~ се** *спојити се с неким, створити једну целину:* **2.** *сјединити се, ставити се, слити се једно с другим.*

сто̀плити, сто̏плӣм свр. *утоплити, угрејати.* ■ **~ се** *постати топао.*

стопља́вати (се), сто̀пљāвāм (се) *несвр. према стопити (се).*

стопом прил. жарг. *стопирајући;* уп. стопирати (2).

стопо̀стотнӣ, -ā, -ō *који садржи сто постотака, који обухвата све у пуној мери, потпун:* ~ сигурност, ~ доказ.

стопо̀стотно прил. *сасвим, у потпуности, сто посто:* ~ остварити.

стопро̀центнӣ, -ā, -ō *в. стопостотни.*

стопро̀центно прил. *в. стопостотно.*

сто́пӯт и **сто́пут** прил. *сто пута; много пута.*

сто̀рија и **сто̑рија** ж итал. *прича, приповетка, згода, догађај.*

сторни́рати, сто̀рнӣра̄м свр. *у књиговодству исправити већ укњижену ставку, пренети на други рачун; поништити, обуставити неки поступак.*

сто̑рно м итал. књиг. *довођење у исправно стање отписом погрешно укњижену ставку, пренос на други рачун.*

сто̀струк, -а, -о **1.** *састављен од сто, одн. много струкова, елемената и сл.* **2.** *који је сто пута већи.*

сто̀струко прил. *на стострук начин, вишеструко.*

сто̑тӣ, -а̄, -о̄ **1.** *редни број који одговара основном броју сто.* **2.** *ко зна који пут:* ~ пут рећи, ~ пут учинити. **3.** *сасвим други, који нема везе с оним о чему је реч:* говорити о нечем стотом.

сто̏тина ж **1.** (у функцији броја) *в. сто*[2] *(1).* **2.** *неодређено мноштво, безброј:* ~ новости, ~ проблема.

стоти́нак прил. *приближно сто, отприлике, око сто:* ~ људи, ~ корака.

сто̏тина̄рка ж (дат. -рци (-рки); ген. мн. -кӣ) *новчаница од сто динара, стодинарка.*

сто̏тинитӣ и **сто̏тинитӣ,** -а̄, -о̄ *в. стоти.*

сто̏тинити се и **сто̏тинити се,** -ӣм се несвр. *множити се на стотине, умножавати се у великом броју;* уп. хиљадити се. – Овце ти се стотиниле.

сто̏тиница и **сто̏тиница** ж *хип. од стотина.*

стотӣнка (стоти́нка) ж *стоти део неке целине:* ~ секунде.

стоти̏сућнӣ (сто̀тисућнӣ), -а̄, -о̄ *в. стохиљадити.*

сто̏тка ж *новчаница од сто јединица.*

стохи̏љадитӣ (сто̀хиљадитӣ), -а̄, -о̄ **1.** *редни број за сто хиљада, стотисућни.* **2.** *који се састоји од сто хиљада јединки:* ~ војска.

стоци̏љати се, -а̄м се свр. *спустити се тоциљајући се, склизати се:* ~ низ залеђену стазу.

сто̏чан, -чна, -о (одр. сто̏чнӣ) **1.** (одр.) *који се односи на стоку (који потиче од стоке, који је намењен за стоку и сл.):* ~ ђубре, ~ храна. **2.** *који је богат стоком:* ~ крај.

сто̏ча̄р м (инстр. -ом и -ем) *онај који се бави гајењем стоке, сточарењем као главним занимањем; стручњак за сточарство.*

сточа́рити, -о̀ча̄рӣм несвр. [гл. им. сточа́рење с] *гајити стоку, бавити се гајењем стоке као основним занимањем.*

сто̏ча̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на сточаре и сточарство:* ~ привреда, ~ производи.

сточа́рство и **сто̏ча̄рство** с *гајење стоке као привредна грана.*

сто́чић м (инстр. -ем) *дем. од сто.*

сто̏чица ж *дем. и хип. од стока.*

стр. скраћ. *страна (у књизи, часопису, новинама и др.).*

страби̏зам, -зма м грч. мед. *разрокост.*

стра̀ва и **стра́ва** ж **1. а.** *јако осећање страха, ужас, језа.* **б.** *онај (оно) који (што) изазива такво осећање:* ~ задњега часа, бити ~ за некога. **2.** бот. *мала, ксерофилна биљка* Ceterach officinarum *из ф.* Polypodiaceae, *кратког ризома, са кожастим дугуљастим зимзеленим листовима (употребљава се за лечење слезине).*

стра̂ван, -вна, -о *в. стравичан.*

стра́вити[1], стра̂вӣм несвр. *изазивати осећај страха код некога, плашити:* ~ децу. ■ **~ се** *осећати страх, плашити се:* ~ се (од) рата.

стра́вити[2], стра̂вӣм свр. *опчинити, затравити, омађијати.* – Виле су их стравиле.

стра̀вичан, -чна, -о *који изазива страву, језив, грозан; испуњен стравом, који одражава страву:* ~ призор, ~ догађај, ~ стање.

стра̀вично прил. *на стравичан начин, изазивајући страву, језиво:* ~ јаукати, ~ изгледати.

стра̀вичнóст, -ости ж *стање, особина онога што је стравично; осећање страве:* ~ догађаја, ~ пред призором.

стравља̀вати, -а̀вљујē̄м *несвр. према стравити*[2].

стра̑га прил. *са стражње, задње стране, одостраг, позади.* • **спреда и ~** *са свих страна, отуд и одовуд.*

страда́вати, -а̀да̄ва̄м *несвр. према страдати.*

стра̀далац и **стра́далац,** -а̄лца и -аоца м *онај који страда или је страдао, невољник, патник.*

стра̀далӣште и **стра́далӣште** с *место страдања:* људско ~.

стра̀да̄лнӣк и **стра̀далнӣк** м *в. страдалац.*

стра̀да̄лница и **стра̀далница** ж *она која страда, патница, невољница.*

стра̀да̄лничкӣ и **стра̀далничкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на страдалнике и на страдање:* страдалничке патње.

стра̀да̄лнички и **стра̀даднички** прил. *на начин својствен страдалнику, као страдалник:* ~ гледати.

стра́дати, стра̂да̄м свр. и несвр. **а.** *(про)патити, (пре)трпети (какве невоље, болести, несрећу и сл.).* **б.** (свр.) *пропасти, бити уништен; погинути.* • **~ на правди (бога)** *страдати без икакве кривице.*

стра̂жа ж **а.** *вршење стражарске дужности (обично под оружјем):* ићи на стражу. **б.** *онај (они) који обавља (обављају) такву дужност:* војна ~, почасна ~. • **мртва ~** вој. *стража која без упозорења ватрено дејствује на онога који неочекивано наиђе.* **под стражу ставити (некога)** *лишити слободе, ухапсити (некога).*

стра̀жа̄р, -а́ра м (вок. стра̏жа̄ре и -у; инстр. -а́ром и -а́рем) *онај који држи стражу, обавља стражарску дужност.*

стра̀жара ж *зграда или просторија у којој се налазе стражари; нарочито подешена кућица за стражара на стражарском месту.*

стража́рити, -а̀жа̄рӣм несвр. [гл. им. стража́рење с] **а.** *обављати дужност стражара, обезбеђивати некога или нешто, бити на стражи, држати стражу.* **б.** фиг. *стајати као на стражи:* стражаре високи јабланови.

стра̀жа̄рница ж *в. стражара.*

стра̀жа̄рно прил. *под стражом, у пратњи стражара:* спровести ~.

стра̀жа̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на стражаре, који је у вези са стражарима:* ~ дужност, ~ место, ~ кула.

стра̀жа̄рчити, -ӣм несвр. *в. стражарити.*

стража̀рчић м *дем. и ир. од стражар.*

стра̂жица ж *дем. и ир. од стража.*

стра̏жњӣ, -а̄, -е̄ **1. а.** *који се налази одострага, позади, задњи:* стражње ноге, стражња врата. **б.** *последњи пред смрт, самртни, задњи:* ~ час. **2.** фиг. **а.** *лошији од свих, најгори, задњи:* ~ човек, ~ посао. **б.** *скривен, потајан, задњи:* ~ мисао, ~ намера.

стра̏жњица ж *стражњи део тела, задњица.*

стра̏жњичнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на стражњицу:* стражњични мишићи.

стра̂н, -а, -о **1.** *који је са стране, који није из одређеног круга (повезаног родбинским, пријатељским, интересним и сл. везама).* – Пред страним људима укућани то не помињу. **2. а.** *који није из истог завичаја или места пребивања:* ~ момак. **б.** *који се односи на туђе крајеве, земље, народе и др., инострани, туђ:* ~ војска, ~ радио-станица, ~ реч. **3.** *далек по духу, по карактеру, необичан, непознат.* – Све му је било страно.

стра́на ж (ак. стра̂ну; мн. стра̂не, ген. стра́на̄) **1. а.** *гранична линија неке површине или гранична површина нечега.* **2. а.** *лице или наличје неког пљоснатог предмета:* с ону страну воде, друга ~ пута **б.** *једна од бочних површина:* преврнути се с једне на другу страну. **б.** *свака посебна површина листа књиге, часописа, новина и др.* **3.** *простор који захвата неки правац и сам такав правац:* на све стране. **4.** *иностранство, туђина:* школовати се на страни. **5.** *падина брда, стрмина.* **6.** фиг. **а.** *стање, ситуација изван главних догађаја и збивања:* остати по страни.

б. *начин гледања, гледиште, становиште.* – С те стране нема се шта приговорити. **в.** *особина, својство нечега.* – Има то и добрих страна. **7.** *питање, проблем:* социјална ~, материјална ~. **8.** *појединац или колектив супротстављен некоме:* зараћене стране. **9.** *линија сродства:* мајчина ~. **10.** мат. **а.** *линија која ограничава геометријско тело:* ~ пирамиде. **б.** *један од два члана једначине:* лева и десна ~ једначине.

стра́нац, -нца м (вок. стра̂нче, инстр. -нцем) **1. а.** *човек из друге, иностране земље, туђинац, иностранац.* **б.** *човек из друге средине, човек који није овдашњи.* **2.** *онај који је туђ по духу, схватањима и сл. од оних међу којима живи.*

стра̏начкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на странце и стране земље, туђински:* ~ нагласак. **2.** *који се односи на странке, партије, партијски:* ~ припадност.

стра̏ница ж **1.** *дем. од страна.* **2.** *в. страна (2б, 6в и 10а).*

стра̏нка и **стра̂нка** ж (дат. -нци; ген. мн. стра̏нāкā) **1.** *политичка организација с одређеним програмом о економским и друштвеним односима, партија:* демократска ~, радикална ~. **2.** *в. страна (8).* **3.** *онај који се обраћа некоме (обично у каквој установи) са каквом молбом или захтевом:* примање странака од 7 до 11. **4.** правн. *особа која води или против које се води спор пред судом.*

стра̏нкиња ж *женска особа странац.*

стра̂но и **стра̏но** прил. *као странац; необично, чудно:* ~ се понашати.

страно̀вит, -а, -о *који има много страна, падина (о земљи, пределу и сл.).*

стра̀нпутан, -тна, -о *који је по страни, далеко од пута, забачен, забит:* ~ крај.

стра̀нпутица ж **1. а.** *споредни, заобилазан пут.* **б.** *тешко проходно земљиште, беспуће.* **2.** фиг. **а.** *погрешан пут, неправилно решење, схватање (као последица мишљења заснованог на нетачном сазнању):* решити друштво странпутица. **б.** *рђав пут у животу; погрешан разводни ток:* пазити да дете не крене странпутицом; чувати се странпутица у преговорима.

стра̀нпутицē прил. **1.** *по страни од правог пута, странпутицом.* – Кренусмо странпутице, преко њива. **2.** фиг. *погрешним, лоше одабраним животним путем.* – Удари странпутице, пије, коцка.

стра̏нствовати, -вујēм несвр. *путовати, живети, бивствовати по иностранству, у туђини.*

стра̀нчāр, -а́ра м *онај који се одушевљено (и слепо) придржава програма одређене политичке странке, некритички присталица неке странке.*

странча́рити, -а̀нчāрӣм несвр. [гл. им. странча́рēње с] *руководити се само интересима своје странке, поступати као странчар.* – Не смемо странчарити, морамо бити објективни.

стра̀нчāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на странчаре и странчарство:* ~ политика, ~ ограниченост.

стра̀нчāрски прил. *на странчарски начин, као странчар:* ~ говорити.

странча́рство с *особина странчара; странчарско понашање, странчарење.*

стра̏нчица и **стра̂нчица** ж *дем. од странка.*

стра̀нчица ж **1.** *дем. од страна.* **2.** *врста мале фруле у коју свирач дува на отвор са стране.*

стра̏њскӣ, -ā, -ō *в. стран.*

стра̏снӣк м *страстан, страствен човек, страственик.*

стра̏сница ж *страсна женска особа.*

стра̏сничкӣ, -ā, -ō *који се односи на страснике:* ~ радозналост.

стра̏сно прил. *на страстан, страствен начин, са страшћу:* ~ говорити, ~ љубити.

стра̏снōст, -ости ж *својство, стање онога који је страстан, страственост.*

стра̂ст ж (инстр. стра̂шћу; ген. мн. стра́стӣ) **а.** *снажна тежња, необуздан унутрашњи подстицај, нагон према нечему; осећање јаке телесне привлачности, пожуда:* коцкарска ~, кипети од страсти. **б.** *јако изражена склоност за нешто, велика привrженост нечему:* ~ према раду, ~ за сликарство.

стра̀стан, -сна, -о и **стра̀ствен,** -а, -о **а.** *који је испуњен страшћу, прожет жудњом; испуњен снажним осећањем чулне љубави, похотљив:* ~ поглед, ~ пољубац. **б.** *који изазива страст:* страствене усне. **в.** *одушевљен, пун заноса; врло привржен:* ~ читалац, ~ присталица.

стра̀ственӣк м *в. страсник.*

стра̀ствено прил. *в. страсно.*

стра̀ственōст, -ости ж *особина, стање онога који је страствен;* уп. страсност.

стра̀тēг, -е́га и **стра̀тег** м грч. **а.** *онај који предводи војску, војсковођа.* **б.** *познавалац стратегије:* војни ~, ~ у игри.

стра̀тēгија и **стратѐгија** ж **1.** *грана ратне вештине која се бави припремом и вођењем рата у целини.* **2.** фиг. *уопште вештина вођења борбе, супротстављања, деловања, наступања:* изборна ~, ~ у шаху.

стратѐгӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на стратегију и стратеге; важан за спровођење ратног плана:* ~ план, ~ утврђење, ~ положај.

стратѐгӣјски прил. *на начин стратега, као стратег:* ~ поступити.

стра̀тēшкӣ и **стра̀тешкӣ,** -ā, -ō *в. стратѐгӣјскӣ.*

стра̀тēшки и **стра̀тешки** прил. *в. стратегијски.*

стратигра̀фија ж лат.-грч. *наука о геолошким наслагама које творе литосферу.*

стра̏тити, -ӣм свр. *в. страћити.*

стратифика́ција ж лат.-грч. *слојевити састав, склоп, структура чега.*

стра̏тӣште с *место извршења смртне казне, губилиште.*

стратоку̀мулус м лат. *врста ниских облака.*

стратосфе́ра ж лат.-грч. астр. *горњи слој атмосфере (изнад тропосфере, 12–60 km над морском површином).*

страто̀сфе̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на стратосферу, који је у вези са стратосфером:* ~ балон, ~ одело.

стра́тус м лат. астр. *ниски облачни слој.*

стра̀ћара ж *стара, запуштена и дотрајала кућа.*

стра̀ћарица ж *дем. од страћара.*

стра̏ћити, -ӣм свр. **а.** *улудо потрошити, спискати:* ~ имање. **б.** *бескорисно, бесциљно провести, прокердати:* ~ младост.

стра̂х и **стра̏х** м (мн. стра́хови и стра̏хови) **а.** *осећање душевне узнемирености, бојазни услед какве опасности:* ~ од рата. **б.** *онај (оно) који (што) изазива такво осећање:* бити ~ (и трепет). • **у страху су велике очи** *каже се када се у свему види опасност.* **утерати (улити) коме страх у кости (у срце)** *силно заплашити кога.*

страхо̀вати, стра̀хујēм несвр. *осећати страх, бити у страху, бојати се; бринути:* ~ од рата; ~ за дете.

страхо̀вит, -а, -о **а.** *који изазива страх, стравичан, ужасан:* ~ битка. **б.** *веома велик, голем, силан:* ~ заблуда.

страхо̀вито прил. **а.** *на начин који изазива страх, страшно:* ~ исцерити зубе, ~ урлати. **б.** *јако, силно:* ~ брбљив.

страхо̀витōст, -ости ж *особина онога који је страховит, онога што је страховито.*

страховла́да ж *владање застрашивањем и насиљем, терористички режим, тиранија.*

страховла́дати, -о̀влāдāм несвр. *спроводити режим страховладе.*

страхопоштова́ње с *дубоко поштовање с примесом страха према некоме или нечему (према каквој светињи, неком препостављеном, старијем и др.).*

страхо̀та ж **1.** *в. страх.* **2.** *страшна мука, патња.* – Марш је био страхота једна. **3.** (у прилошкој служби) *јако, силно, страшно:* страхота збркане мисли.

стра̏хотан, -тна, -о **1.** *који задаје страх, страшан, грозан, ужасан:* ~ претња. **2.** *који је великих размера, великог интензитета, голем, силан:* ~ катастрофа, ~ тресак.

стра̏хотно прил. *страшно, ужасно, језиво:* ~ изгледати, ~ урлати.

стра̏хотно̄ст, -ости ж *својство онога који је страхотан, онога што је страхотно.*

стра́шан, -шна, -о (одр. стра̂шнӣ) **1.** *који садржи претњу, који изазива осећање страха, стравичан, ужасан:* ~ привиђење, ~ призор. **2. а.** *веома велики (по интензитету, степену), силан, неподношљив:* ~ бол, ~ жртвовање. **б.** *који оставља лош утисак, врло слаб:* ~ нагласак. **в.** разг. *који оставља изузетан утисак, сасвим добар:* ~ даса, ~ потез.

стра̏шило с **1.** *животињска кожа испуњена сламом, или човечји лик од прња, ради плашења птица (у виноградима и сл.).* **2.** *онај (оно) који (што) својим изгледом изазива неугодан утисак.* – У углу се церило крезубо страшило. **3.** *авет, привиђење, утвара.*

стра̏шити, -ӣм несвр. [гл. им. стра̏шēње с] *уливати, задавати страх, плашити:* ~ децу. ■ **~ се** *осећати страх, бојати се, плашити се:* ~ се (од) мрака.

стра̏шљив, -а, -о **1.** *који се лако страши, који се свега боји, плашљив:* ~ дете. **2. а.** *који одражава страх, испуњен, изазван страхом:* ~ поглед, ~ реакција. **б.** *који изазива страх, страшан:* ~ шкрипа, ~ пуцњава.

стра̏шљивац, -ӣвца м (вок. -ӣвче, инстр. -ӣвцем) *онај који нема храбрости, који се плаши, плашљив човек, плашљивац, кукавица.*

стра̏шљивица ж *страшљива, плашљива особа (обично женска), плашљивица.*

страшљи́вко м *страшљивац, кукавица.*

стра̏шљиво прил. *на начин својствен страшљивцима, са страхом, плашљиво:* ~ се огласити.

стра̏шљиво̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је страшљив, плашљивост; стање онога који се боји, уплашеност.*

стра́шно и **стра̂шно** прил. **1. а.** *изазивајући страх, ужасно, језиво:* ~ урликати. **б.** *у великој мери, јако, силно:* ~ се плашити. **2.** разг. *изузетно добро, изванредно, дивно:* ~ се провести на забави.

ср̑в м и ж **1.** *в. стрвина.* **2.** фиг. *крвожедност, крволочност.* • **без стрва и јава** *не јављајући се, не дајући вести о себи.* **било ~ или јав** *мртва или жива.* **ни стрва ни јава, ни стрви ни крви (коме, од некога, нечега)** *ни трага ни гласа о некоме, нечему, нестао, нестало и сл. је незнано куд.* **пропасти без стрва** *нестати, ишчезнути без трага.*

ср̑ван, -вна, -о *крвожедан, крволочан.* • **бити ~ на кога, на што** *јако желети некога, нешто, помамити се за неким, за нечим.*

стр̀вен, -ѐна, -о **1.** *трп. од стрти (се).* **2.** *веома уморан, сломљен, сатрвен.*

стр̀вина ж **1. а.** *тело угинуле животиње, угинула животиња, мрцина, цркотина.* **б.** пеј. *мртво људско тело, леш.* **2.** фиг. **а.** *мршава, изнемогла животиња.* **б.** *оронула, изнемогла особа.* **3.** фиг. пеј. *рђава, неваљала особа, ништков, гад.*

стрви̇̀на̄р, -а́ра и **стр̀вина̄р,** -а м **1.** *в. стрводер.* **2.** зоол. **а.** *птица грабљивица која се храни стрвином, суп беличасти* Neophron percnopterus. **б.** *в. стрвождерац.* **в.** *уопште животиња која се храни стрвинама, лешинар.* **3.** фиг. *онај који се безобзирно користи на рачун слабих, унесрећених и сл., лешинар.*

стрви̇̀на̄рница ж *в. стрводерница.*

стр́вити се, ср̑вӣм се несвр. [гл. им. стр́вљēње с] *постајати крвожедан, крволочан, оствљивати се.*

стр̀вӣште с *место где се закопавају стрвине, угинуле животиње, мрцинище.*

стрво̀дер м **1.** *онај који се стара о уклањању стрвина, угинулих животиња, живодер;* уп. стрвинар (1). **2.** фиг. *сурова, немилосрдна особа.*

стрво̀де̄рница ж *место, зграда где стрводери обављају свој посао, живодерница.*

стрводе́рство с *занат, занимање стрводера, живодерство.*

стрво̀ждерац, -ēрца м зоол. *у мн.: породица инсеката који се хране стрвинама* Silphidae *(у јд.: инсект из те породице).*

стрга́вати, стр̀га̄ва̄м несвр. *према стргати.*

стр̏гати, -а̄м и **стр̏гнути,** -нēм свр. **а.** *тргнувши скинути, свући:* ~ покривач. **б.** *наглим покретом, силом одвојити, ишчупати и сл.:* ~ рукав. **в.** *раскинути, растргати:* ~ књигу.

стре̏кнути, -нēм свр. **а.** *осетити бол као од убода, пробадања.* **б.** *в. стрекнути се.* ■ **~ се** *тргнути се, жацнути се (од страха, изненађења и сл.).*

стре́ла јек. **стријѐла** ж **1.** *нарочита танка шипка (обично дрвена) са шиљком (обично металним) којом се стреља из лука.* **2.** фиг. (обично у мн.) *заједљиве речи или пакосни поступци уперени против некога.* – Није подносио његове опаке стреле. **3.** *в. стрелица (3).* • **божја, небеска ~** *муња.* **као ~** 1) *брз, врло брз.* 2) **из ведра неба** *изненадно, неочекивано.* 3) **летети, јурити** и сл. *врло брзо, најбрже што се може (летети, јурити).* 4) **прав, раван** *сасвим прав, раван, без и најмање кривине.*

стре̏ласт, -а, -о *који је у облику стреле, сличан стрели:* ~ јела.

стре̏ласто прил. *у облику стреле, попут стреле:* ~ се уздизати.

стре́лац јек. **стријѐлац,** -лца м **1. а.** *првобитни ратник наоружан луком и стрелом; пешадијски војник наоружан пешадијским наоружањем.* **б.** *онај који је вешт у стрељању, у гађању стрељачким наоружањем.* **2.** спорт. **а.** *онај који се такмичи у стрељаштву.* **б.** *онај који постиже поготке у играма лоптом (или чим другим) (у фудбалу, кошарци, хокеју и сл.).* **3.** (Стрелац) *сазвежђе у Зодијаку у јужном делу неба.* • **у стрелце (се развијати)** вој. *нарочити борбени положај (заузети, заузимати).*

стре̏лимице̄ прил. *в. стреловито.*

стре̏лимичан, -чна, -о *в. стреловит.*

стре̏лимично прил. *в. стреловито.*

стре́лити, стре̂лӣм јек. **стријѐлити,** стри̏јелӣм несвр. арх. **1.** *в. стрељати (1).* **2.** фиг. песн. *(попут стреле) пробадати.* – Два пољупца кроз младу душу стрелише.

стре̏лица ж **1.** *дем. од стрела (1).* **2.** фиг. *в. стрела (2).* **3.** *танка и уска шипчица са шиљастим крајем или знак таквог облика којим се указује на нешто (на мерним инструментима, као ознака правца и сл.):* ~ компаса.

стре̏лича̄р м спорт. *такмичар у стреличарству.*

стре̏лича̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на стреличаре и стреличарство:* ~ савез.

стре̏лича̄рство с *спорт у којем се луком и стрелом гађа у нарочите мете.*

стре̏личаст, -а, -о *који је у облику стрелице, који је налик на стрелицу:* ~ лист.

стре̏личасто прил. *у облику стрелице:* ~ се оцртавати.

стре̏лӣшнӣ и **стре̏лишнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на стрелиште:* ~ опрема.

стре̏лӣште и **стре̏лиште** с **1. а.** *нарочито уређено и опремљено место за извођење наставног или спортског гађања.* **б.** *в. стрељана (а).* **2.** *место извршења смртне казне, губилиште, стратиште.*

стре̂лнӣ јек. **стри̏јелнӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *в. стрељачки.* **2.** *в. стреловит (в).*

стре́лница јек. **стријѐлница** ж *в. стрелиште (1).*

стрело̀вит, -а, -о *који се истиче неком од особина својствених стрели* **а.** *веома брз:* ~ лет. **б.** *тренутачно изведен:* ~ скок, ~ израз негодовања. **в.** (уз реч брзина) *изузетан, велики:* ~ брзина. **г.** *продоран:* ~ поглед. **д.** *раван, прав:* ~ раздељак.

стрелòвито прил. *на стреловит начин, веома брзо, муњевито:* ~ појурити.

стрелòмет и **стрѐломēт** м *домет (из лука избачене) стреле:* одмаћи се на стреломет.

стрељàна ж *нарочито уређена и опремљена просторија за извођење наставног или спортског гађања;* уп. стрелиште (1а).

стре́љати, стрêљāм јек. **стријѐљати,** стри̏јељāм **1.** несвр. *гађати:* **а.** *стрелом, одапињући стрелу из лука.* **б.** *пуцајући ватреним оружјем.* **2.** свр. *убити, погубити за казну (обично из ватреног оружја).* **3.** несвр. фиг. *оштро, продорно гледати, посматрати.*

стрѐљāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на стрелце и стрељање:* ~ вод, ~ удружење.

стрељàштво с **а.** *спортска грана у којој се из пушке или пиштоља гађа у нарочите мете.* **б.** *гађање, стрељање:* вештина стрељаштва.

стрѐљӣво с *разне врсте набоја, меци за ватрено оружје, муниција.*

стрѐљнути, -нēм свр. у изр. ~ **очима** *бацити брз, тренутан поглед.* – Стрељну очима на придошлицу.

стрѐмēн, -ена м **1. а.** *метална папучица окачена са стране на седло која служи за узјахивање, узенгија.* **б.** *део смучарске опреме који се причвршћује за ногу.* **2.** анат. *слушна кошчица у средњем уху,* stapes. • **држати ~ коме** *бити коме слуга.*

стремѐница ж *стремени ремен, каиш о који виси стремен.*

стрѐменскӣ, -ā, -ō *који се односи на стремен:* ~ ремен.

стремѐњача ж анат. *в. стремен (2).*

стре́мити, -ӣм (стрêмӣм) несвр. [гл. им. стре́мље̄ње с] **1.** *журно ићи, хитати, хрлити у одређеном правцу:* ~ у правцу села. **2.** *управљати мисли, жеље и сл. према неком циљу, тежити ка нечему:* ~ ка демократизацији.

стре́пети јек. **стре́пјети** (стре́пити), -пӣм несвр. [гл. им. стре́пље̄ње с] **1.** *осећати страх, узнемиреност, зебњу, бојати се, страховати:* ~ због последица. **2.** *трести се, подрхтавати, треперити:* ~ на ветру.

стре́пња ж (ген. мн. -њӣ (-њā)) **1.** *осећање душевне узнемирености, немира услед какве зле слутње, опасности и сл., зебња, страх.* **2.** *осећај бриге, одговорности за некога, за нешто.*

стрептòкока ж биол. *у мн.: врста бактерија, округластог облика, које се јављају у ланчастим скуповима (често узрочници болести) (у јд.: таква бактерија).*

стрептомѝцӣн, -и́на м фарм. *антибиотик добијен из културе неких гљивица (примењује се у лечењу туберкулозе и других инфекција).*

стрêс и **стрѐс** м (мн. стре́сови и стрѐсови) енгл. **1.** *брза и јака реакција којом организам психофизички настоји превладати неку изузетну, нарочито штетну или опасну ситуацију.* **2.** мед. *штетно деловање које после дужег времена изазива у нападнутом организму општи синдром прилагођења (нпр. хронични реуматизам, повишен притисак и др.).*

стрѐс м *потрес, удар.*

стре́сати (се), стрêсāм (се) *несвр. према стрести (се).*

стре́сти (стрêсти), -е́сēм (аор. стре́сох, стрêсе; р. пр. стрêсао, стре́сла; трп. стре́сен; пр. пр. стре́сāвши (стрêсāвши)) свр. **1. а.** *наглим покретом, ударом или каквом другом акцијом учинити да нешто спадне, да се одвоји, отрести (са себе или кога или чега другог):* ~ прашину, ~ лишће, ~ прљавштину. **б.** фиг. *ослободити се чега непријатног, мучног:* ~ досаду. **2.** *продрмати, протрести:* ~ главом. **3.** *изазвати дрхтавицу, учинити да се неко потресе, да задрхти од зиме, страха, јаког узбуђења и сл.* – Једна мисао беше га стресла. ■ ~ **се 1.** *потрести се, уздрмати се, затрести се.* **2. а.** *задрхтати (од студени, страха, јаког узбуђења и сл.); узбудити се, узнемирити се.*

стрѐфити, -ӣм свр. нем. *погодити, згодити, потрефити (у мету или какав други циљ).* ■ ~ **се 1.** *задесити се, затећи се, обрести се (негде); наћи се (у близини, при руци и сл.).* **2.** *догодити се, десити се, збити се.*

стрѐха ж (дат. стрѐхи) **а.** *крај крова који прелази спољне ивице зидова зграде; продужени део крова (обично изнад кућних врата), настрешница.* **б.** *истурени део који је наднесен изнад чега (који подсећа на стреху (а)).* – Више огњишта је обично стреха од мермера.

стрѐхаст, -а, -о *који подсећа на стреху:* ~ камилавка.

стрѐхица ж *дем. од стреха.*

стрѐцāј м *трзај, жигање (од убода и сл.);* уп. штрецај.

стрѐцати, -āм несвр. (уп. штрецати) **1.** *жигати, пробадати.* – Стреца ме чир. **2.** *трзати, дрхтати:* ~ од сваког шума. **3.** *гласно и испрекидано плакати, јецати.*

стрѐцнути, -нēм *свр. према стрецати.*

стрêш јек. **стри̏јеш** м и ж *зубни каменац.*

стри̏галица ж зоол. *у мн.: врста инсеката чија су горња крилца од танке провидне кожице* Dermatoptera *(у јд.: такав инсект).*

стри̏гāч, -а́ча м *онај који стриже:* ~ оваца.

стри̏га ж зоол. *у мн.: главкари из реда стонога* Chilopoda *спљоштена тела, са отровним желездама (у јд.: такав главкар):* кућне стриге, велике стриге.

стри̏гнути, -нēм *свр. према стрићи.*

стри̏жа (стри̏жба) ж **а.** *стрижење стоке (оваца, коза); доба стрижења.* **б.** *прво стрижење деце;* уп. стрижено кумство (под стрићи).

стри̏жуша ж бот. *једногодишња (или двогодишња) биљка* Sisymbrium officinale *из ф.* Cruciferae.

стри̏за ж **1.** *оно што је одрезано, одрезак (тканине, хартије и сл.); мали комад земљишта (асоцира на одрезак од већег комада).* **2.** *в. стризица.* • **зелена ~** ир. *турски барјак.*

стри̏зати, -āм несвр. *сећи, резати на ситне комаде.*

стри̏зибуба ж зоол. *у мн.: род инсеката из реда тврдокрилаца дугуљастог тела са дугим и танким пипцима, тицалима* Cerambycidae *(у јд.: инсект из тога рода).*

стри̏зица ж етн. *трака тканине као украс женске одеће.*

стри̏ја ж **1.** (обично у мн.) *уска бразда настала природним путем на камену, минералима и сл.* **2.** (само у мн.) *бразде на кожи човека (нарочито жена) на појединим деловима тела које се добијају с годинама, од гојазности, порођаја и др.*

стрије- *в. стре-.*

стри́ка, -ē, **стри̏кан,** -а и **стри́ко,** -а и -ē м *хип. од стриц.*

стри̏ктан, -тна, -о лат. *тачан, строг, јасно одређен:* ~ ред, ~ задатак.

стри̏ктно прил. *на стриктан начин, строго, одређено:* ~ се придржавати чега.

стрикту́ра ж лат. мед. *сужење које се јавља најчешће на каналу мокраћне цеви или на другим каналима (цревима и сл.) као последица гнојног обољења.*

стри̏на ж (вок. стри̏на, фиг. пеј. стри̑но) **1. а.** *стричева жена, жена очевог брата.* **б.** *постарија жена (у ословљавању).* **2.** фиг. нар. *кукавица, плашљивац, плашљивица.* **3.** жарг. *задњица, стражњица.*

стри̏п, -ипа м (мн. стри̏пови) енгл. *приповетка у сликама са врло кратким и најпотребнијим текстом.*

стри̏повати, -пујēм свр. и несвр. *(из)радити у стриповима (приповетку и сл.).*

стри̏птӣз м енгл. **1.** *постепено свлачење пред публиком (у нарочитим програмима варијетеа, барских плесачица и плесача и др.).* **2.** *сама тачка таквог програма.*

стриптизѐта ж *плесачица која изводи стриптиз.*

стри̏ћи, стри́жēм (3. л. мн. стри́гӯ; импф. стри́зијāх (стри́жāх); имп. стри́зи; р. пр. стри̏гао, -гла; трп. стри̏жен, -а; пр. сад. стри́гӯћи)

несвр. [гл. им. стрйжёње с] **1. а.** *секући (маказама, машином и др.) скраћивати, отклањати, уобличавати и сл. (косу, вуну и др.), шишати:* ~ вуну, ~ живу ограду, ~ траву. **б.** *шишати:* ~ овце, ~ ограду. **2.** фиг. **а.** *безобзирно искоришћавати, експлоатисати:* ~ повеisær. **б.** *задавати непријатан осећај, бол као од убода (о хладном ветру, мразу и сл.).* – Мраз стриже по образима. **3.** *изводити неку радњу на начин који подсећа на рад маказама* **а.** (брцима) *нервозно мицати брцима (обично као знак узбуђености).* **б.** (очима) *оштро гледати.* **в.** (ушима) *одсечно мицати ушима ослушкујући (због опасности и др.) (о дугоухим животињама).* **г.** (ногама) *одсечно корачати.* ■ **~ се** *подрезивати косу, шишати се (сам себе или дати другоме да то ради).* • **стрижено кумство** етн. *свечани обред првог шишања детета у коме онај који шиша дете постаје кум детету.* **стрижено – кошено** *није тако него је овако (мада је исто).*

стрѝхнӣн, -и́на м грч. *алкалоид из семена велебиља, врло јак отров.*

стрȉц, стри́ца м (инстр. стри́цем; мн. стри́чеви) **1.** *очев брат.* **2.** *постарији човек (у ословљавању).*

стрȉцкати, -āм несвр. *сецкати, штрицкати (маказама и сл.); грицкати.*

стри́чак, -чка м **1.** бот. *род зељастих биљака* Casuus *из ф.* Comporditae, *наизменичних, целих или перасто режњевитих листова са бодљама; врсте овога рода* Carduus acanthoides, C. nutans *и* C. personata. **2.** зоол. *в. попац:* ~ кућни Gryllus domesticus.

стри́чевић м *син једног брата деци другог брата, брат од стрица, братучед.*

стри́чēвка ж *кћи једног брата деци другог брата.*

стри́чевскӣ, -ā, -ō *који се односи на стричеве:* ~ брига.

стр̏ка ж (дат. стр̏ци) *јурњава, гужва, метеж.*

стр́кати (се), стр̑чēм (се) свр. *в. стрчати (се).*

стрки́вати (се), стр̏кујēм (се) *несвр. према стркати (се).*

стр́љати (се), стр̑љāм (се) свр. *в. стрти (се).*

стр̑м, -а, -о **1.** *који је под оштрим нагибом:* ~ пут, ~ главица. **2.** фиг. *оштар, строг:* ~ поглед.

стр̑ман, -мна, -о *в. стрм (1).*

стр̑мац и **стр̏мац,** -мца м *стрмина где се земља рони или би се могла одронити, обрушавати.* • **воденички ~** *корито којим се доводи вода на воденички точак.*

стрме́кнути (се), стр̏мēкнēм (се) свр. **1.** *сурвати се, стрмоглавити (се).* **2.** (на кога) *жестоко напасти некога.*

стр̑мēн ж *земљиште под оштрим нагибом, стрмина.*

стр̑мен(ит), -а, -о *стрм, нагнут; врлетан:* ~ пут, ~ земљиште.

стр̑менито прил. *под углом, стрмо:* ~ стајати.

стр̑менитōст, -ости ж *својство, стање онога што је стрменито.*

стрмѝна ж *стрмен (низбрдица, узбрдица).*

стр̑мнӣ, -ā, -ō обично у изразима: **~ жито, ~ брашно** агр. *бело жито; брашно од таквог жита.*

стрмнѝна ж *стрмно жито.*

стр̑мо прил. *са оштрим нагибом, под углом:* ~ се спуштати.

стрмо̀вит, -а, -о *веома стрм, стрменит.*

стрмо̀глав, -а, -о **1.** *који се изводи главачке, с главом надоле:* ~ пад. **2.** *који има велики пад, који се нагло спушта:* ~ поток.

стрмогла́вити, -о̀глāвӣм свр. **1.** *бацити некога стрмоглавце, главом надоле.* **2.** *в. стрмоглавити се.* ■ **~ се 1.** *пасти главом надоле, на главу; скочити наглавачке.* **2.** *срушити се, сурвати се, стропоштати се.*

стрмо̀главицē (стрмогла̀вкē) прил. *в. стрмоглаво.*

стрмоглављи́вати се, -а̀вљујēм се *несвр. према стрмоглавити се.*

стрмо̀главо и **стрмогла̀вцē** прил. **1. а.** *главом надоле, на главу, наглавачке:* ~ скочити. **б.** *окомито доле:* ~ се спуштати. **2.** фиг. **а.** *како не треба, како не ваља, наопако, наопачке.* – Тада је све кренуло стрмоглавце. **б.** *нагло, одједном, незадрживо:* ~ пропадати.

стр̑моглēд м бот. *в. жалосна врба (под врба).*

стр̑мōст, -ости ж *својство, стање онога што је стрмо.*

стр̑н, стр́на м **1.** зб. *житне стабљике које остају после жетве, одн. косидбе.* **2.** *стрњика, стрниште.* **3.** *стрмно жито.*

стрна̀дица ж зоол. **а.** *врста птице певачице, жутоворка* Emberiza citrinella. **б.** *у мн.: породица таквих птица* Emberiza.

стр̑нат, -а, -о *који обилује класјем, класат.*

стр̑натка ж зоол. *в. стрнадица.*

стр̑нāш, -а́ша м зоол. *дивљи голуб* Columba livia.

стр̑нӣште с *њива са које је тек скинуто (покошено, пожњевено) стрмно жито.*

стрно̀кос м **а.** *в. стрниште.* **б.** *окрњене житне стабљике, слама.*

стр̑њāк, -а́ка м **1.** *в. стрниште.* **2.** *в. стрн (1).*

стр̑њӣк, -и́ка м и **стр̑њика** ж *в. стрниште.*

стр̑њӣште с *в. стрниште.*

строва́лити, -о̀вāлӣм свр. **1. а.** *бацити, отиснути доле, сурвати; оборити, превалити, претурити:* ~ у провалију. Стровалила их водурина. **б.** *непажљиво, немарно спустити са себе нешто, збацити.* – Ако то стровалиш, полупаће се. **2.** ир. *лишити власти, положаја, и сл., збацити, свргнути.* – Стровалише га његови бивши сарадници. ■ **~ се 1. а.** *пасти, отиснути се доле, сурвати се, стропоштати се; преврнути се, претурити се, пасти:* ~ се низ урвину, ~ се на тло. **б.** *спустити се на нешто свом својом тежином, не пазећи, безобзирно, скучити се:* ~ се на троножац. **2.** фиг. *сручити се на кога, снаћи, задесити кога (о нечему неповољном).* – Свака невоља се на њу стровали.

строваљи́вати (се), -а̀љујēм (се) *несвр. према стровалити (се).*

стро̏г, -а, -о (комп. стро̏жӣ) **1. а.** *који непопустљиво захтева поштовање утврђених критеријума, мерила, норми, неумољив:* ~ наставник, ~ судија. **б.** *који се доследно држи општепризнатих норми (понашања, морала и сл.):* ~ моралист. **в.** *који се мора доследно поштовати, по коме се мора равнати, управљати (у понашању, у деловању и сл.):* ~ пропис, ~ стил. **г.** *који изражава, одаје непопустљивост, оштрину:* ~ око. **2.** *који потпуно одговара нечему, прави, тачан:* строга реалност, строги центар. **3. а.** *који је јасно изражених обележја, изразит:* строга лепота, строга тишина. **б.** *којег карактеришу изражене линије, обриси, оштар:* строге литице. **4.** *који се интензивно испољава, оштар, јак:* строга зима, строга вика.

стро̏го прил. (комп. стро̏жē и стро̏же) **1.** *на строг начин, оштро;* уп. строг (1а): ~ наступити. **2. а.** *без икаквог одступања, са највећом тачношћу, тачно, прецизно:* ~ се придржавати упутстава. **б.** *у целини, сасвим, потпуно:* ~ католички народ. • **~ поверљиво** *у највећој тајности.* **~ узев(ши)** *у ствари, стварно.*

стро̏гōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога који је строг; строг поступак.*

строго̀ћа ж *в. строгост.*

стро̑ј, стро̏ја м (инстр. стро̏јем; мн. стро̏јеви) **1.** *в. машина (1):* електрични ~, парни ~; писаћи ~. **2.** вој. *ред војника; оперативна војска.* **3.** фиг. *нека чврсто организована заједница:* гласачки ~, државни ~. **4.** *телесни склоп, телесна структура.* • **избацити из строја** *учинити неспособним за акцију.* **паклени ~** *в. паклена машина (под машина изр.).*

стро̑јан, -јна, -о *стасит, наочит, леп;* уп. строј (4): ~ момак, ~ цура.

стро̀јāр, -а́ра м *онај који се бави стројевима, онај који је професионално везан за стројеве и стројарство, машинац;* уп. строј (1).

стро̀ја̄рница ж *одељење, просторија са стројевима, постројењима, машинарница.*

стро̀ја̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на стројаре и стројарство, машински:* ~ факултет, ~ одељење.

стројáрство с *грана технике која се бави стројевима, машинство.*

стро̏јевӣ, -а̄, -о̄ *који припада строју; који се тиче строја, који се односи на строј:* ~ коњ; ~ корак.

стро̀јити[1], -ӣм несвр. [гл. им. стро̀јӗње с] *постављати у строј некога (обично војнике), постројавати;* уп. строј (2). ■ ~ **се** *постављати се у строј, постројавати се (обично о војницима).*

стро̀јити[2], -ӣм нар. *в. штројити.*

стро̂јнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на стројеве, који је у вези са стројевима, машински;* уп. строј (1): ~ уље.

стро́јница ж *пешадијско аутоматско оружје (аутомат, пушкомитраљез и др.).*

стро̏јово̄ђа м (мн. ж) жел. *в. машиновођа.*

стро̀нцијум (стро̀нцӣј, -ија) м хем. *елеменат из групе алкалних метала* (Sr).

стро̀нцијумов (стро̀нцијев), -а, -о *који припада стронцијуму:* ~ сулфат.

стро̂п и **стро̀п,** стро̀па м *доњи део таванице, плафон.* • **до стропа** *у великој количини, много.*

стропоштáвати се, -о̀шта̄ва̄м се *несвр. према стропоштати се.*

стропо̀штати се, -а̄м се свр. *пасти уз тресак, треснути, љоснути.*

стро́фа и **стро̀фа** ж грч. књиж. *два или више стихова, који чине целину у погледу метра и садржине.*

стро̀фичан, -чна, -о *који је дат у облику строфа:* ~ форма.

стро̂фски и **стро̀фскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на строфу, који је својствен строфи:* ~ ритам.

стро̀шити, стро̀шӣм свр. 1. *издробити, измрвити, иситнити:* ~ хлеб. **2. а.** *употребити у какву сврху, утрошити; улудо потрошити, проћердати:* ~ новац; ~ наследство. **б.** *провести, потрошити (време):* ~ три дана хода. **3.** *изнурити, исцрпсти; уништити, упропастити:* ~ снагу; ~ војску. ■ ~ **се а.** *изгубити снагу, моћ, исцрпсти се, изнурити се.* **б.** *престати постојати, нестати.*

стр̀пати, -а̄м свр. **1. а.** *ставити, трпајући сместити у нешто већу количину нечега, потрпати; уопште ставити негде нешто (обично на брзину), турити:* ~ ствари у торбу; ~ новац у џеп. **б.** *помешати оно што је разноврсно, смешати, измешати:* ~ све у један лонац. **в.** *убацити, унети све без разлике, без појединачног одвајања, уједно:* ~ све у један рачун. **2.** *на силу сместити некога негде, угурати:* ~ некога у полицијска кола. **б.** (у затвор) *лишити слободе, ухапсити кога.* ■ ~ **се** *набити се у сразмерно малом простору, нагурати се, натрпати се:* ~ се у собу. **2.** *сручити се, скљокати се:* ~ се на столицу.

стрпѐљив, -а, -о *в. стрпљив.*

стрпѐљиво прил. *в. стрпљиво.*

стрпѐљиво̄ст, -ости ж *особина онога који је стрпељив, стрпљивост.*

стр́пети јек. **стр́пјети,** -пӣм свр. *стрпљиво, истрајно поднети нешто мучно, тешко, непријатно, отрпети:* ~ увреду. ■ ~ **се** *имати стрпљења, показати способност истрајног подношења нечега мучног, непријатног.*

стрпљѐње с *способност стрпљивог подношења нечег тешког, неугодног.*

стр̀пљив, -а, -о **1. а.** *који је способан без приговора трпети, подносити нешто што може бити мучно, непријатно, трпељив:* ~ саговорник, ~ слушалац. **б.** *који је испуњен стрпљењем; који изражава такву особину.* Ал' срце стрпљиво је у мене. Имала је стрпљиве псеће очи. **2. а.** *који је способан, да дуго, упорно ради, да истрајава у нечему, упоран:* ~ преља. **б.** *који изискује упорност, истрајност, упоран, истрајан:* ~ истраживање.

стр̀пљиво прил. *на стрпљив начин, са стрпљењем:* ~ чекати, ~ подносити што.

стр̀пљиво̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је стрпљив.*

стр̏ти, стре̂м и ста̏ре̄м свр. *в. сатрти (се);* уп. сатрети (се).

стру̑г м (лок. стру́гу) **а.** *столарско оруђе за стругање и глачање дрвета, блања, ренде.* **б.** *машина за обраду (стругање, бушење, глачање и сл.) метала, дрвета, камена и др.*

стру̏га ж *ограђен простор, тор (за овце); оно чиме је такав и сл. простор ограђен, ограда; отвор на таквој огради.*

стру́галица ж *челично оруђе за стругање, турпијање (дрвета, метала и др.), турпија.*

стру̏га̄љка ж *в. стругач (2).*

стругао̀ница и **стру̏гаоница** ж *в. стругара.*

стру̏га̄р, -áра м (инстр. -áром и -áрем) *радник који помоћу струга, или на стругу, израђује какве предмете; онај који ради у стругари.*

стру̏гара ж *место где се стружу дрва, пилана;* уп. стругати (3а).

стру̏га̄рница ж *стругарска, токарска радионица.*

стру̏га̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на стругаре и стругарство, токарски:* ~ алат.

стругáрство с *занимање, посао стругара, токара, токарство.*

стру́гати, стру̑же̄м несвр. **1. а.** *скидати, уклањати неравнине са површине чега (дрвета, метала и сл.); стругом или другим оруђем равнати, глачати, блањати, рендисати:* ~ зид; ~ даску. **б.** *скидати танак слој са површине чега, гулити:* ~ кромпир. **в.** *трењем, трљањем чистити, рибати:* ~ шерпу. **2.** *радити, израђивати нешто на стругу:* ~ осовину од челика. **3. а.** *резати пилом, тестером дрвене балване у даске или дрво у комаде:* ~ дебло у даске. **б.** *треницом или неком другом кухињском справом ситнити поврће и сл.:* ~ роткву. **4.** пеј. *бријати недовољно оштрим бријачем.* **5.** (о што, по чему) **а.** *гребати, грепсти.* – Стругали су нокти. **б.** *трти се, трљати се услед кретања, померања.* – О грану грана струже. **6.** *производити непријатан шум услед притиска на површину о коју се врши трење (при клизању блокираног точка, превлачењу ноге по поду и др.), шкрипати.* **7.** *оштро дувати, шибати (о јаком и хладном ветру).* – Струже кошава. **8.** *производити једноличне, монотоне звукове (обично непријатне) гризући, хрчући и сл.* **9.** фиг. *журно ићи, хитати, хрлити (у бег).* **10.** фиг. *силовито тећи (о води); водити, пружати се у неком правцу (о путу).* ■ ~ **се** *скидати са себе нечистоћу трљајући се снажно руком или чим другим.* • ~ **чутуре** *хркати.*

стру̏га̄ч, -áча м **1.** *онај који струже, обрађује нешто стругањем.* **2.** *оно чиме се струже, какав алат за стругање.*

стру́гнути, стру̑гне̄м и **стру̏гнути,** -не̄м свр. **1.** *загребати, запарати услед трења.* – Плуг стругну о камен. **2.** *каквим покретом изазвати краткотрајну шкрипу, стругање, шкрипнути:* ~ ногом о тло. **3.** *побећи, умаћи.* **4.** *нагло се покренути, јурнути.*

стру̏готина ж *отпаци који настају кад се каквим алатом за стругање обрађује дрво, метал и сл.*

стругу̀тати, -ўгуће̄м несвр. *помало стругати.*

стру̏жица ж *дем. од струга.*

стру̑ј м *поветарац, лахор.*

стру́ја ж **1. а.** *главни ток, правац кретања воде у речном кориту; ток, кретање водене масе површинских слојева мора или океана у одређеном правцу:* речна ~; голфска ~. **б.** *померање, кретање ваздуха у атмосфери:* ваздушна ~. **2.** *ток, кретање електричне енергије у проводнику:* наизменична ~, нисконапонска ~. **3.** *масовно кретање, померање некога у одређеном правцу:* миграциона ~. **4.** фиг. **а.** *схватање, став људи повезаних*

истим идејама и методама рада, идејни, уметнички или други какав правац: либерална ~, модернистичка ~. **б.** *изражен осећај изазван психичким стањем услед стреса, узбуђења и сл.* – Обузе га хладна струја страха. • **пливати против струје** *радити, поступати самостално противећи се назорима, мишљењу оних који су на власти или у већини.*

стру́јати (стру́јити), стру́ји(м) несвр **1. а.** *непрекидно се кретати, тећи (у неком правцу или кружно) (о текућој води, ређе о некој другој течности).* **б.** *кретати се, померати се у атмосфери (лагано пирити или дувати) (о ветру).* **2.** *кретати се у одређеном правцу (у већем броју, у већој количини);* уп. струја (3). **3.** фиг. **а.** *ширити се на све стране (о звуку, гласовима и сл.).* **б.** *обузимати, захватати некога (о осећањима);* уп. струја (4б).

стру̏јнӣ, -ā, -ō *који се односи на струју:* ~ коло, ~ извор, ~ удар. • **струјни сугласници** лингв. *сугласници при чијој се артикулацији струја пробија тарући се о стране теснаца у устима, фрикативни сугласници (с, з, ж, ш, ф, х).*

стру̏јнӣк м лингв. *струјни сугласник, спирант.*

стру́јница ж *правац кретања ваздушних струја:* ваздушна ~.

стру́јнути, стру̏јнēм *свр. према струјати и струјити.*

стру̏јомēр јек. **стру̏јомјēр** м *електрично бројило, мерач потрошње утрошка електричне енергије.*

стру̑к м (лок. стру́ку; мн. стру́кови (стру̏кови)) **1.** бот. **а.** *надземни део биљке (обично ниске); надземна биљка с лукавицом:* ~ маслачка, ~ кукуруза; ~ лука. **б.** *млада биљка (обично поврћа) за пресађивање, расад:* ~ купуса. **2. а.** *телесна фигура, стас.* **б.** *део човечјег трупа између груди и бедара; део одеће који то покрива.* **в.** *део рамена где се стичу лопатица и кључњача; део одеће који то покрива.* **г.** *стезник, мидер.* **3.** *врста прибора за пецање (рибе)* **а.** *повраз, туња.* **б.** *парангал.* • **одећа (хаљина, кошуља** и др.) **у (на)** ~ *каже се за одећу тесно припијену уз тело.*

-струк *као други део сложених придева значи: који је толико пута већи, јачи колико показује први део сложенице:* двострук, трострук, вишеструк.

стру́ка ж (дат. стру̏ци) **1.** *област, грана науке, технике, знања, уметности; занимање, професија.* **2.** *упредени или уплетени делови нечега (ужета, конопа и др.).* **3.** *ниска, огрлица.* **4.** етн. **а.** *комад тканине (обично украшен) који се носи преко рамена као огртач.* **б.** *комад разнобојне свилене или вунене тканине који се веже око струка као појас.*

стру̏кōвнӣ и **стру̏кōвнӣ**, -ā, -ō *који се односи на струку, који је у вези са струком;* уп. струка (1): ~ синдикат.

структу́ра ж лат. *састав, склоп, грађа.*

стру̏ктурāлан, -лна, -о **а.** *који се заснива на повезаности и условљености структуре неке целине:* структуралне промене. **б.** лингв. *који се заснива на принципима структурализма:* ~ лингвистика.

структура̀лизам, -зма м *теоријско и методолошко становиште (поникло у лингвистици) које служи као основа за истраживање лингвистичких, социјалних, етничких и културних целина полазећи од идеје тоталитета и идеје међузависности јединица или целина узетих у разматрање; методолошки правац усмерен на уочавање системске међузависности појава и њихових структура које образују скупови елемената.*

структура̀лист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, следбеник структурализма.*

структурали̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на структурализам и на структуралисте:* ~ теорија.

структури́рати, -у̏рӣрāм свр. и несвр. *да(ва)ти структуру, одредити, одређивати склоп чему:* ~ привреду.

стру̏ктӯрнӣ, -ā, -ō *који се односи на структуру, који има одређену структуру:* ~ повезаност, структурне формуле.

стру̏лити, -ӣм свр. *распасти се услед трулења, иструлити.*

стру̏ма ж мед. *обољење праћено прекомерним увећањем штитне жлезде, гушавост.*

стру̏мōзан, -зна, -о *гушав;* уп. струма.

стру̏на ж **1. а.** *еластична нит, жица на музичким инструментима.* **б.** риб. *влакно, обично од специјалног најлона, које се употребљава у (спортском) риболову тако што се на њега веже удица.* **2.** *дугачка длака (нарочито из коњског репа или гриве).* • **бити као напета** ~ *бити у веома раздражљивом стању.* **у криве струне ударити** *почети говорити неприлично или ситуацији непримерено.*

стру̏наст, -а, -о *који је налик на струну; који се састоји од струне:* ~ црв; ~ простирка.

стру̏нāш, -а́ша м (обично у мн.) зоол. *општи назив за ред паразитских црва* Nematomorpha *ваљкастог и дугачког тела (попут струне).*

стру́нити, стру̑нӣм свр. **1.** *отрести, стрести:* ~ прашину с одеће, ~ трешње са стабла. **2.** *в. струнити се (2).* ▪ **~ се** *стрести се, расути се у виду трња (услед мрвљења, иситњености).* **2.** *добити болове у трбуху услед неког јаког напрезања (скакања или ношења терета нпр.).*

стру̏ница ж **1.** *торба начињена од струне;* уп. струна (2). **2.** анат. *уздужна влакнаста мембрана* freniculum *која дели шупљу цев пужа* (cochlea) *у унутрашњем уху на два дела.*

стру̏нути, -нēм свр. *иструнути, иструлити;* уп. струлити.

стру̏ња ж *животињска длака (обично козја или свињска), кострет; нит упредена од те длаке која се користи у разне сврхе (на њу се привезују удице за пецање рибе нпр.).*

стру̏њав, -а, -о *који је у вези са струњом (начињен од струње, покривен струњом и др.):* ~ торба.

стру̏њавица ж *торба начињена од кострети;* уп. струница (1) и струњача (2).

стру̏њāр, -а и **стру̏њāр**, -а́ра м *трговац који сакупља, откупљује струњу.*

стру̏њара ж *в. струњавица.*

стру̏њача ж **1. а.** *навлака испуњена струњом, вуном и сл. која служи као простирка.* **б.** *простирка за спортске вежбе (углавном гимнастичке) израђена од коже и испуњена морском травом.* **2.** (у атрибутској служби уз им. торба) *која је од козје длаке, кострети:* торба ~.

струњи́вати (се), -у̏њујēм (се) *несвр. према струнити (се).*

стру̏пнӣк, -и́ка м бот. *вишегодишња биљка* Scrophularia nodosa *из ф.* Scrophulariaceae, *четвороугласте стабљике, наспрамних листова и метличасте цвасти.*

стру́сити, стру̑сӣм свр. **1.** *отрести, стрести;* уп. струнити (1): ~ латице цвета. **2.** *попити, испити, иструсити:* ~ чашу вина.

стру̏чак, -чка м **1.** *дем. од струк;* уп. струк (1а): ~ цвећа. **2.** фиг. *чуперак:* ~ косе.

стру̏чан, -чна, -о **1. а.** *који има поуздано знање из своје струке, који је убедљив у погледу знања и познавања чега:* ~ посленик. **б.** *који се заснива на таквом знању и познавању чега:* ~ суд, ~ став. **2.** (обично одр.) *који је у вези са стру̏кōм:* стручни испит, стручна спрема.

стру̏чић м *дем. од струк.*

стру̏чно прил. *на стручан начин, као стручњак:* ~ обавити какав посао.

стру̏чнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стручно знање, искуство, способност:* проверити нечију ~.

стру̏чњāк м *онај који има поуздано стручно знање у некој области човекове делатности.*

стру̏чњāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на стручњаке, који је својствен стручњацима:* ~ опис, ~ самоувереност.

стру̏чњāчки прил. *на начин својствен стручњаку, као стручњак:* ~ оценити, ~ урадити.

стру̏чњāштво с **1.** *особина стручњака.* **2.** зб. *стручњаци.*

стр́чати, -чӣм несвр. **а.** *упадљиво се издизати изнад свега осталог, стршити.* – Изнад кровова стрчи звоник. **б.** фиг. *издвајати се нечим, истицати се између осталих:* ~ знањем.

стр̏чати, -ча̑м свр. *трчећи стићи, спустити се наниже:* ~ низ брег. ■ **~ се** *трчећи се сакупити, сабрати на једном месту, стећи се (о многима):* ~ на место удеса, ~ на знак трубе.

стр̏шав, -а, -о *који стрши, тршав, разбарушен (о коси, длаци); у којега коса (длака) стрши:* ~ коса; ~ дечак.

стр̏шати, -ши̑м и **стр̏шити,** -и̑м несвр. *в. стр̀чати.*

стр̏шље̄н, -ена м (мн. стр̏шљени и стр̏шљенови) зоол. *крупни инсект из пор. оса с опасном жаоком,* Vespa crabro.

стр̏шљена̄р м зоол. *птица грабљивица која се храни инсектима, нарочито пчелама, осама, осичар* Pernis apivorus.

стр̏шљенов, -а, -о *који припада стршљену, који потиче од стршљена:* ~ гнездо, ~ ујед. • **дирати у ~ гнездо** *мешати се у нешто осетљиво, опасно.*

стсл. скраћ. *старословенски.*

сту̑ (каткад удвојено) *узвик воловима да се повуку натраг, да крену унатраг.*

сту̑б, сту́ба и сту̑ба м (мн. сту́бови и сту̑бови) **1. а.** *окомити подупирач (од дрвета, метала, камена и др., најчешће ваљкастог облика) који преноси оптерећење неке грађевинске надградње на подлогу.* **б.** *окомито постављена греда, бандера која служи као носач електричних водова, телефонских жица и сл.* **2.** *велика количина, маса чега (воде, дима и сл.), ваљкастог облика, која се диже вертикално увис.* **3.** фиг. *угледна, истакнута личност на коју се може ослонити, у коју се може имати поуздања; снага, моћ на коју се може ослонити, која може бити ослонац чему:* ~ породице; ~ демократије. • **Волтин ~** физ. *први галвански полусуви елеменат који је 1800. године конструисао Волта у облику стуба.* **живин ~** физ. *градуирана танка цев са живом из које је истиснут ваздух и у којој се растом температуре подиже ниво живе.* **кичмени ~** анат. *кичма, краљешница, хрптењача.* **на (за) срамни ~ приковати, привезати** и сл. *јавно оштро осудити, жигосати.* **стајати као ~** *бити постојан.* **Херкул(ес)ови стубови** *антички назив за Гибралтарски мореуз, иза кога, по веровању античких народа, престаје копно.*

сту̏бе ж мн. *степеници, степенице.* • **попети се на више стубе** *остварити виши животни стандард.*

сту̏бао, -бла м *в. стублина.*

сту̏баст, -а, -о *који је налик на стуб:* стубасте ноге.

сту́бац, сту́пца и **сту̏бац,** сту̏пца м (инстр. сту́пцем и сту̏пцем; ген. мн. сту̏ба̄ца̄ и сту̏ба̄ца̄) **1.** *в. стуб (1а).* **2.** *једна од две или више колона штампаног текста чији су кратки редови распоређени један испод другог.*

сту̏бина ж *аугм. од стуб.*

сту̏бић, -а и **сту̏би̑ћ,** -и́ћа м **1.** *дем. од стуб.* **2.** бот. *средњи, стањени део тучка на плоднику цвета.* • **живин ~** *в. живин стуб (уз стуб изр.).*

сту̏бица ж *дем. од стуба.*

сту̏би̑шни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на стубиште:* ~ пролаз.

сту̏би̑ште с *део зграде где су стубе, степениште.*

сту̏блина ж *шупље стабло дрвета кроз које се пушта вода из јаза на воденичко коло; шупље стабло кроз које протиче извор; ограда око бунара.*

сту̏бни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на стуб.* • **~ бушилица** техн. *врста бушилице с вертикалним положајем вретена које се окреће заједно са сврдлом.*

сту̏га ж *мука, мучнина;* уп. стужити се (2).

сту̑д ж *студен, хладноћа.*

сту̏дан, -дна, -о *в. сту̏ден.*

сту̏де̄н ж (инстр. -и) **1.** *велика хладноћа, мраз, зима.* **2.** фиг. **а.** *осећај хладноће (услед страха и сл.), језа, зебња.* **б.** *ледено, хладно осећање или држање према некоме или нечему, безосећајност, неосетљивост.*

сту̏ден, -е̏на, -о **1.** *веома хладан, леден:* ~ ветар, време. **2.** фиг. *безосећајан, неосетљив, хладан; који одражава такво осећање:* ~ противник; ~ поглед.

студе́нац, -нца и **сту̏денац,** -е̄нца м **1.** *врело, извор (воде).* **2.** (у атрибутској служби уз им. камен) *студен, хладан.*

сту̏дени̑, -но̄г(а) м рег. *в. новембар.*

студѐника ж *в. студеница.*

студѐнити, сту̏дени̑(м) несвр. *захлађивати, постајати хладно (о времену).*

студѐница ж *у атрибутској служби уз им. „вода“: студена, хладна.*

студѐно прил. **1.** *јако хладно, ледено.* – Да ли вам је студено? **2.** фиг. *безосећајно, хладно, равнодушно; одбојно, непријатељски:* ~ се поставити према некоме.

сту̏дено̄ст, -ости ж *студен, хладноћа; стање онога којем је студено, хладно.*

сту̏дент м (ген. мн. -на̄та̄) лат. *онај који учи на универзитету или каквој другој вишој или високој школи.*

студента̀рија ж зб. (мн. ø) експр. (понекад са презривом нијансом) *студенти.*

сту̏дентић м пеј. *студент.*

сту̏денткиња (сту̏дентица) ж *женска особа студент:* ~ медицине.

сту̏дентски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на студенте:* ~ омладина, ~ немири.

сту̏дентски прил. *на начин својствен студентима, као студент:* ~ учити.

сту́дети јек. **сту́дјети,** сту́ди̑(м) несвр. *постајати студено (о времену).*

сту̏ди̑ј, -ија м лат. **1.** *в. студија (3).* **2.** *брижљиво проучавање, студирање нечега:* ~ историјске грађе.

сту̏дија ж лат. **1.** *научни рад, расправа већег обима.* **2.** *скица, модел за веће сликарско или вајарско дело.* **3.** мн. *време учења на универзитету, на високој или вишој школи, студирање.*

сту̏дијица ж *дем. од студија;* уп. студија (1).

сту̏ди̑јски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на студиј(е) и студио:* ~ група; ~ програм.

сту̏дио, сту̏дија м (инстр. -ом) итал. **1.** *радна просторија уметника (сликара, вајара и др.), атеље:* сликарски ~. **2.** *установа за проучавање и припремање уметничких кадрова:* позоришни ~. **3.** *просторија за припрему и одашиљање радио и телевизијских емисија.*

сту̏дио̄зан, -зна, -о итал. **1.** *дубоко проучен, с акрибијом израђен, високо стручан:* ~ анализа. **2.** *који савесно, свестрано проучава неки проблем:* ~ истраживач.

сту̏дио̄зно прил. *на студиозан начин, акрибично:* ~ истраживати.

студио́зно̄ст, -ости ж *особина онога који је студиозан, онога што је студиозно.*

студио́зус м лат. **1.** *студент; научник.* **2.** *уопште онај који што студиозно проучава.*

студи́рати, сту̏ди̑ра̄м несвр. лат. **1.** *учити на универзитету, на високој или вишој школи:* ~ математику. **2.** *брижљиво проучавати нешто:* ~ мапу.

стужи́вати се, сту̏жује̄м се *несвр. према стужити се.*

сту́жити се, сту̑жи̑м се свр. **1.** *постати тужан, растужити се, ражалостити се.* **2.** безл. *осетити муку, гађење, смучити се (коме).* – Стужи му се, поче повраћати.

сту̏кати, -а̄м и **сту́кати,** сту̑ка̄м несвр. *терати унатраг стоку у запрези вичући „сту“:* ~ волове.

сту̏кнути, -не̄м и **сту́кнути,** сту̑кне̄м свр. **1.** *потерати унатраг (обично стоку у запрези, уз узвике „сту“):* ~ волове. **2. а.** *узмаћи, коракнути унатраг (због страха, изненађења и сл.):* ~ запрепашћен призором. **б.** *одступити, узмаћи, повући се (о војсци).*

сту̏лити, сту̑лӣм свр. *учинити да нешто престане да светли, да гори, угасити, утулити:* ~ ватру, ~ лампу. ■ ~ **се** *примирити се, притајити се, прикрити се.*

сту̏мбати, -а̄м свр. *сурвати, стропоштати:* ~ камен низ брдо.

сту̑п, сту́па и сту̑па м **1.** *в. стуб.* **2.** *камена или метална греда у пристаништу о коју се вежу бродови, битва.* • **до ступа дотерати, на ~ отпремити** *до губилишта, вешала дотерати, на стрелиште отпремити (ради погубљења).*

сту́па ж **1.** *суд у коме се нешто туца, дроби, аван.* **2.** *постројење за ваљање сукна и других тканина, ваљалица.* **3.** *справа за притискивање, гњечење уз помоћ завртња, преса.*

сту̑пак, -пка м *бат којим се туца у ступи, туцало;* уп. ступа (1).

сту́пак, -пка м *папучица на колима (или кочији) на коју се ставља нога при пењању или силажењу.*

сту̑пањ, -пња м (мн. сту̑пњеви (сту̑пњи)) *в. степен.*

сту̑пањскӣ, -а̄, -о̄ у изр. ~ **мрежа** *мрежа која се односи на географску дужину и ширину, помоћу које се одређује положај неке тачке на географској карти.*

сту̑паст, -а, -о *који је налик на ступ, стубаст:* ~ држач.

сту̏пати, -а̄м несвр. **1.** *ваљати (сукно) у ступи;* уп. ступа (2). **2.** *туцати, дробити у ступи;* уп. ступа (1).

сту́пати, сту̑па̄м несвр. **1.** *несвр. према ступити.* **2.** воj. *ићи нарочитим (уједначеним) кораком у маршу, марширати.*

сту̑пац и **сту́пац,** -пца м *в. стубац.*

сту̏пӣдан, -дна, -о лат. *глуп, блесав, будаласт:* ~ особа.

сту̏пӣдно прил. *на ступидан начин, глупо:* ~ реаговати, ~ се понашати.

ступи́днӧст, -ости ж *особина, стање онога који је ступидан; ступидан поступак, глупост.*

сту̏пина ж *аугм. од ступ.*

сту́пити[1], сту̑пӣм свр. **1. а.** *стати ногом, закорачити долазећи, улазећи куда или излазећи откуда:* ~ у собу, ~ из просторије. **б.** (некоме, нечему) *прићи, приступити, приближити се.* – Ступи ближе! **в.** (са чега) *сићи, спустити се:* ~ са камена. **г.** (пред некога) *изаћи, стати.* – Како ћемо ступит' пред Милоша? **2.** (с предлогом „у") **а.** *укључити се у састав нечега, постати члан нечега:* ~ у партију, ~ у комисију. **б.** *почети вршити радњу изражену именицом с предлогом, постати учесник у ономе што је изражено именицом:* ~ **у акцију, у дејство** *постати активан, почети дејствовати;* ~ **у борбу** *постати борац;* ~ **у везу (додир, контакт)** *повезати се;* ~ **у погодбу** *почети се погађати;* ~ **у преговоре** *почети преговарати;* ~ **у свађу** *почети се свађати;* ~ **у савез** *постати савезник;* ~ **у службу** *почети вршити службу.* **3.** *доћи, појавити се, наћи се негде:* ~ у младину кућу. • ~ **на престо** *постати краљ, цар.* ~ **на снагу** *почети важити, почети се примењивати, добити законску моћ.* ~ **у брак** *оженити се, одн. удати се.*

сту́пити[2], сту̑пӣм свр. *учинити тупим, затупити:* ~ нож.

сту̑пић, -а и **сту̑пӣћ,** -ића м *дем. од ступ.*

сту̑пица ж **1.** *замка, клопка.* **2.** *дем. од ступа.*

сту̑пнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ступ:* ~ носивост.

сту̑пнӣк м *пустињак који је у првим годинама хришћанства проводио више година на једном ступу не силазећи, а примао је оскудну храну одређенога дана.*

ступњѐвати, сту̏пњуjе̄м несвр. *в. степеновати.*

ступњѐвит, -а, -о **1.** *степенаст:* ~ долина. **2.** *који се врши постепено:* ~ промена.

ступњѐвито прил. *на ступњевит начин, степенасто; постепено:* ~ се уздизати; ~ напредовати.

ступњѐвитост, -ости ж *особина онога што је ступњевито.*

сту̏пор м лат. мед. *болесно душевно стање у којем је испољавање воље минимално или уопште не постоји, умна укоченост.*

сту̑порōзан, -зна, -о *умно укочен, безвољан, туп:* ~ болесник.

сту̑порōзно прил. *на ступорозан начин, безвољно, тупо:* ~ гледати.

сту̑пцē прил. *као ступ, попут ступа, окомито, укочено:* стати ~.

сту̑пчина ж *аугм. и пеј. од стуб и ступ.*

сту̑пчић м *дем. од стуб, ступ и ступац.*

сту́рати, сту̑ра̄м несвр. *према стурити.*

сту̏рити, -ӣм свр. *гурнути доле, збацити:* ~ што са стола. • ~ **с ума** *сметнути с ума, заборавити.*

сту̏ткати, -а̄м свр. *збити, сабити (нешто негде, обично журно или кришом):* ~ новац у џеп.

сту̏тнути, -не̄м свр. *појурити, похитати:* ~ из куће.

сту̏тољити, -ӣм свр. *смотати, зграбити нешто (обично кришом и журно):* ~ новац.

сту́ћи (сту̑ћи), сту́че̄м свр. **1. а.** *туцањем разбити на ситне делиће, истуцати, уситнити:* ~ стакло у прах. **б.** *ударајући чим убити; тукући се победити, смлатити (противника у борби).* **3.** *забити, сабити у нешто:* ~ ексер у довратак. ■ ~ **се** *ударити се, повредити се:* ~ се при паду. • ~ **коме рогове** *силом довести у стање покорности, укротити, покорити.*

сту̏ха ж празн. *злодух, вештац, здухач.*

сту̏хати, -а̄м несвр. *лутати, тумарати (попут стухе).*

сту̏ха̄ћ, -а́ћа м празн. *в. стуха.*

сту̏цати, -а̄м свр. *туцајући иситнити, истуцати, стући:* ~ бибер, ~ стакло; фиг. *уништити, сатрти:* ~ морал некоме.

сту́цати, сту̑ца̄м несвр. *бити, тући, ударати:* ~ ногама; фиг. *сабијати, смањивати, обарати да буде мање (цену итд.).*

сту̏чити, -ӣм свр. нар. и арх. *саставити, здружити:* ~ момка и девојку. ■ ~ **се** *састати се, срести се:* ~ се на путу.

сту̏штити, -ӣм (трп. сту̏штен) свр. **1.** *набрати, скупити (обрве, чело).* **2.** *смањити обим чега, стиснути, збити:* ~ рамена. **3.** *в. стуштити се (3).* ■ ~ **се 1. а.** (и безл.) *смрачити се, смркнути се (обично пред олују, о времену).* – Стуштило се, киша ће! **б.** *прекрити се тамним облацима, замрачити се, натуштити се (о небу).* **2. а.** *постати намрштен, намргодити се, натмурити се (о особи).* **б.** *постати набран, намргођен, натуштити се (о лицу, челу и др.).* **3.** *нагло и брзо потрчати, јурнути.* – Танасије натисну преко авлије, Ницо се стушти за њим.

су[1] предл. нар. и арх. (с инстр.) *в. с(а).*

су[2] *енклитички облик 3. л. мн. сулпетивног през. гл. „бити" (према наглашеном „јесу").*

су- *као префикс изражава:* **1.** *у творби глагола* **а.** *узајамно деловање, састављање, зближавање, приближавање, заједницу у раду, слагање, усклађивање:* сударити се, сукобити се, суделовати, сустићи, суживети се. **б.** *слабљење радње или стања или њихово устезање:* сустати, сузбити, суздржати. **2.** *у творби именица* **а.** *основно значење као код глагола према којима су именице и начињене:* сукоб, судар, сарадња. **б.** *лице које с неким врши радњу или је с неким у истом стању, месту или положају:* сураборац, супарник, супруг, сустанар. **в.** *лице које као и неко други припада ономе што означава основна именица:* суграђанин, сународник, сувисник. **г.** *да предмет или појава није у потпуности оно што основна именица значи, него нешто сродно, блиско, помешано с тиме:* сукрвица, суснежица, сумаглица, сумрак. **3.** *у творби придева* **а.** *степен својства у мањој мери према значењу основног придева:* сулуд, сумрачан, субел(аст). **б.** *бременитост жене и женке домаћих животиња:* судружна (жена), супрасна (крмача), суждребна (кобила).

суб- (испред безвучних сугласника суп-) лат. *предметак, префикс, углавном у речима из латинског језика, значи: оно што је испод чега, у чему, око чега; који је по своме положају нижи, потчињен некоме, који није главни него мањи по својој важности, значењу:* субђакон, субверзија, супстрат, субординација.

су̏балте̄ран, -рна, -о лат. *који је нижи по своме положају, подређен, потчињен.*

су̏баша м (мн. ж) тур. *помоћник или заменик баше, поглавара; онај који је у име аге или бега управљао читлуком.*

су̏башовати, -шује̄м несвр. *бити субаша, вршити дужност, службу субаше.*

су̏баштинӣк м *онај који са неким има заједничко баштинско право.*

су̏баштиница ж *женска особа субаштиник.*

субвѐнција ж лат. *помоћ, потпора материјалне природе која се даје разним установама, са одређеном наменом (обично из државног буџета).*

субвенцѝја̄ш, -а́ша м *онај који прима субвенцију.*

субвенцио̀нисати, -ише̄м (субвенциони́рати, -о̀нӣра̄м) свр. и несвр. *да(ва)ти субвенцију.*

су̏верзӣван, -вна, -о *рушилачки, превратнички:* ~ делатност.

субверзи́внō ст, -ости и **субвѐрзија** ж лат. *превратничке, рушилачке активности.*

су̏бђакон м *најнижи степен свештеничког чина у католичкој цркви.*

су̀беласт јек. **су̏бјеласт,** -а, -о *који је с нијансом белог, унеколико бео, беличаст:* ~ траг на небу.

су̏бенаст, -а, -о *помало бенаст:* ~ момче.

субѐседнӣк јек. **субѐсједнӣк** м *сабеседник, саговорник.*

субѐседница јек. **субѐсједница** ж *сабеседница, саговорница.*

су̏бјек(а)т, -кта м лат. **1.** лингв. *вршилац радње, носилац неке особине или стања изражених предикатом, означен једном или са више речи у реченици, подмет.* **2.** *правно лице као носилац неког права.*

су̏бјекатскӣ (су̏бјек(а)тнӣ), -а̄, -ō *који се односи на субјекат;* уп. субјек(а)т (1): ~ додатак.

су̏бјектӣван, -вна, -о **а.** *својствен само једном лицу, субјекту, лични.* **б.** *необјективан, пристра(сна)н:* ~ став.

субјективѝзам, -зма м фил. **1.** *правац идеалистичке филозофије која одриче стварност спољашњег материјалног света и учи да је свет садржај наше свести.* **2.** *в. субјективност.*

субјектѝвист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица субјективизма.*

субјективѝстичкӣ, -а̄, -ō *који се односи на субјективисте.*

субјективѝстички прил. *на начин субјективиста, као субјективисти.*

су̏бјектӣвно прил. *на субјективан, личан начин.*

субјекти́внōст, -ости ж *својство, особина онога који је субјективан, онога што је субјективно.*

субјѐкција ж лат. **1.** *подређеност, потчињеност.* **2.** *реторичко питање на које говорник одмах и сам одговара.*

су̏блӣман, -мна, -о лат. *племенит, узвишен:* ~ песник.

сублѝма̄т, -а́та м хем. *продукт сублимације; живин хлорид као дезинфекционо средство и јак отров.*

сублима́ција ж лат. хем. *претварање чврсте материје непосредно у пару и њено хлађење у чврсто тело.*

сублѝмисати, -ише̄м (сублими́рати, -ѝмӣра̄м) свр. и несвр. **1.** хем. *(из)вршити сублимацију.* **2.** *претворити, претварати у нешто више, узвишено; (уз)дићи, (уз)дизати до највишег степена.*

су̏борац и **су̏борац,** -ōрца м *друг у заједничкој борби, саборац.*

субордина́ција ж лат. *строго потчињавање млађега старијему, нижега у служби вишему; потчињеност, подређеност.*

субордини́рати, -ѝнӣра̄м свр. и несвр. *подредити, подређивати.*

су̏бота ж хебр. **1.** *шести дан недеље (седмице), дан између петка и недеље.* **2.** *у старих Јевреја дан одмора, посвећен мртвима.* • **Велика** ~ *дан уочи Ускрса.* **Лазарева** ~ *црквени празник у православној цркви уочи Цвети, Врбица.*

су̏бота̄р *у мн.: хришћанска секта која слави суботу место недеље (у јд.: припадник те секте).*

су̏ботњӣ, -а̄, -ō *који се односи на суботу (који је у суботу и сл.):* ~ пазар, ~ пријем.

су̏бпола̄ран, -рна, -о *који је испод пола, испод поларне области.* • **субполарни појас** геогр. *простор од 58° до 66° географске ширине који чини прелазни појас од арктичког у умерени.*

су̏брат м (мн. ø; зб. им. су̏браћа ж (мн. ø)) *в. сабрат.*

субрѐта ж фр. *певачица веселих улога у оперети (обично сопран).*

субрѐтскӣ, -а̄, -ō *који се односи на субрету, који је као у субрете:* ~ улога, ~ трилер.

су̑в, су́ва, -о (комп. су̏вљӣ) (вар. сух) **1. а.** *који не садржи влаге, који није мокар:* ~ рубље. **б.** *који је без воде, пресушио:* ~ речно корито. **в.** *који има мало падавина:* ~ лето. **г.** нар. *који није праћен кишом (о муњи, грому):* ~ муња. **2. а.** *који је изгубио потребну влажност:* ~ усне. **б.** *који није свеж, који није сочан:* ~ хлеб. **в.** *увео, спарушен:* ~ грана. **3.** *из кога је уклоњена сувишна влага и који је на тај начин припремљен, конзервиран (о храни):* ~ месо. **4.** (одр.) мед. *који постоји, развија се, траје без излучивања водњикаве, влажне слузи:* ~ кашаљ. **5.** *омршавео, мршав:* ~ као грана. **6.** *постан, незачињен:* ~ залогај. **7.** фиг. **а.** *који нема душевне топлине, хладан, безосећајан:* ~ и хладан дидактичар. **б.** *који је без живости, сувопаран (о стилу).* **в.** *који се сувише ослања на разум, сувише рационалистички:* ~ теорисање. **8.** *лишен звонкости, звучности, тврд (о гласу).* **9. а.** *који је без икаквих примеса, чист:* ~ злато. **б.** (обично у емотивном изражавању) *сам, једини.* • **и суво и сирово** *сва имовина (и покретна и непокретна).* **наћи се на сувом** *наћи се у неприлици, у тешкој ситуацији.* **осећати се као риба на суву** *осећати се непријатно и несигурно.* ~ **као вретено** *веома мршав.* ~ **болест** нар. мед. *туберкулоза.* ~ **дестилација** *в. уз дестилација (изр.).* ~ **мана** агр. *врста биљне болести, пламењача.* ~ **олуја** мет. *вртложно струјање ваздуха у време жеге.* ~ **храна** *храна која није кувана.* ~ **штета** *чиста штета, прави губитак.* **суви мост** *мост испод којег не тече вода.* ~ **режим** *забрана производње и продавања алкохолних пића, прохибиција.* ~ **грло имати, сувог грла бити** *бити јако жедан.* ~ **злато** *неко, нешто од највеће вредности.* ~ **купање** *скидање осуђеника до гола ради претреса.*

су̏ва̄д ж зб. *суво грање;* уп. суварак (1) и сувар.

су̏ваја ж **1.** *в. сувача.* **2.** *поток који лако пресуши.*

су̏ва̄р ж и м зб. (мн. ø) *суво грање, сувад.*

сува́рак, -рка м **1.** *сува грана, комад суве гране, сувог дрвета.* **2.** *суво грожђе и вино од таквог грожђа.* **3.** *в. двопек.*

су̏ва̄т и **су̏ват** ж (м) тур. *планинска ливада за испашу стоке, рудина, утрина.*

су̏ватити, -ӣм несвр. *држати, хранити стоку на сувату, на рудини.*

су̏ватнӣк м *домаћа животиња утовљена на суватима, на рудинама.*

су̏ватовати, -тује̄м несвр. *в. суватити.*

су̏вача ж *млин чији су камен окретали коњи.*

су̏вача̄р м *власник суваче или онај који ради у сувачи.*

сувѐнӣр, -и́ра м фр. *поклон за успомену; предмет који је у вези са сећањем на некога или нешто.*

су̏верен, -а, -о **1.** *који има, врши највишу власт, независан од друге државе, самосталан; неограничен; који је својствен суверену:* ~ држава; ~ власт; ~ охолост. **2.** фиг. *који потпуно влада неком материјом (нпр. научном), који изванредно добро познаје одређену област (науке, уметности, спорта и др.), изузетно компетентан.*

сувѐре̄н, -е́на м фр. **а.** *највиши носилац врховне власти у држави, владар.* **б.** *онај који влада, управља нечим.*

суверенѝте̄т, -е́та м *йошйуна независносш једне државе у унушрашњим и сйољним йословима; врховна, највиша власш.*

сувѐре̄нка ж *женска особа суверен.*

су̏верено прил. **1.** *на суверен начин, неограничено:* ~ владати. **2.** фиг. *с йошйуним йознавањем сшвари, врло йоуздано, комйешеншно.*

су̏верено̄ст, -ости ж *в. суверениш̄еш.*

сувѐре̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на суверене, који йрийада суверену:* ~ власт.

сувере́нство с *йраво суверена.*

су̏верица јек. **су̏вјерица** ж **1.** *йримирје међу завађенима.* **2.** (и м) *онај у кога се шешко може имаши йоверења.*

суве̄рнӣк јек. **сувје̄рнӣк** м *онај који йрийада исшој верској заједници.*

сувѐсла̄ч, -а́ча м *један од веслача у исшом чамцу.*

су̏висао, -сла, -ло *логички, узрочно йовезан, кохеренш̄ан:* сувисли односи, ~ излагање.

су̏висло прил *на сувисао начин, логички; нейрекидно, шрајно:* ~ говорити; ~ подржавати.

су̏висло̄ст, -ости ж *особина или сшање онога шшо је сувисло, йовезаносш, йосшојаносш.*

суви́шак, -шка м *оно шшо йрешекне, шшо осшане неуйошребљено йошшо се задовоље све йошребе, нейошрешена количина, сума, вредносш, износ и сл., вишак.*

су̏вишан, -шна, -о *који йремашује оно шшо је йошребно, йрекомеран; йревелик, йрешеран; нейошребан, излишан:* ~ трошак; ~ љубав; сувишне речи.

су̏више̄ и **су̏више** прил. *одвећ много, йревише; нейошребно, излишно:* ~ пити; ~ бринути.

су̏вишно прил. *нейошребно, излишно.* – Сувишно је то и помињати.

су̏вишно̄ст и **суви́шно̄ст,** -ости ж *сшање, особина онога шшо је сувишно, онога који је сувишан; оно шшо је сувишно, йрешерано; велика количина нечега.*

сувла̀далац, -аоца и **сувла̀да̄р,** -а́ра м *онај који дели владарску власш с неким.*

сувла̀да̄рка ж *женска особа сувладар.*

су̏влажан, -жна, -о *йонешшо, йомало влажан:* ~ чаршав.

су̏власнӣк м *онај који дели власнишшво с другим.*

су̏власница ж *женска особа сувласник.*

су̏власничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на сувласнике:* ~ однос.

су̏власнӣштво с *заједничко власнишшво над исшом имовином.*

су̑во[1] с *сува земља, койно.*

су̑во[2] прил. (вар. сухо) **1.** *без воде, без влаге; без везивног машеријала (зидаши):* ~ дувати (о ветру), ~ стајати; ~ зидати. **2.** *одајући крашак, оширар звук:* ~ зашкрипати, ~ шкљоцнути. **3. а.** *одсечно, енергично:* ~ одговорити. **б.** *хладно, равнодушно:* ~ саопштити. **в.** *нейрисшрасно, објекшивно:* ~ оценити. **г.** *недовољно, йовршно:* ~ проучити.

сувѐдо̄, -ола м *безводна долина (добија воду само од йадавина).*

су̏воза̄ч, -а и **сувѐза̄ч,** -а́ча м *онај који се с другим смењује у вожњи; онај који седи до возача у шоку вожње.*

сувозе́мац, -мца и **сувѐземац,** -е̄мца м *сувоземна живошиња.*

сувѐземнӣ и **су̏воземнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на (суву) земљу, койнени:* ~ пут, ~ животиња.

сувѐземскӣ и **су̏воземскӣ,** -а̄, -о̄ *в. сувоземни.*

су̏возӣд м ж *зид грађен од камена без уйошребе малшера.*

сувѐмеђа (сувѐмеђина) ж *в. сувозид.*

сувѐмеђнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на сувомеђу:* ~ појата.

сувомѐснат, -а, -о *в. сухомеснаш.*

сувѐмразан, -зна, -о *који је са мразом а без снега, мразовиш, голомразан (о времену).*

сувѐмразица ж *мраз у време када је земља без снежног йокривача, сува, голомразица.*

сувѐњав, -а, -о *шанушан, мршав; закржљао:* ~ младић.

сувѐњаво̄ст, -ости ж *особина, сшање онога који је сувоњав, онога шшо је сувоњаво.*

су̑вопа̄ран, -рна, -о **1.** *сшрого званичан, неиншересаншан; лишен шоилине, хладан:* ~ извештај; ~ одговор. **2.** *шешко разумљив, реторски или айсшракшно изражен, високойаран:* ~ беседа.

су̑вопа̄рно прил. *на сувойаран начин, хладно, неиншересаншно; айсшракшно, високойарно:* ~ излагати, ~ предавати.

сувопа́рно̄ст, -ости ж *сшање, особина онога који је сувойаран, онога шшо је сувойарно.*

сувѐта ж **1.** *особина, сшање онога шшо је суво, онога који је сув; одсусшво, недосшашак влажносши, сувоћа.* **2.** *суво време, суша.* **3.** *сува, шврда земља; койно.* **4. а.** *суво месшо, заклоњено од кише и влаге.* **б.** *зграда, грађевина која обезбеђује заклоњеносш од кише и влаге.* **5.** фиг. *равнодушносш, безосећајносш.*

су̑вотан, -тна, -о **1.** *који оскудева у мрсној, масној храни:* бити ~ (у време оскудице). **2.** *неродан, нейлодан, исйошћен (о земљи).*

сувѐтиња ж **1.** *оскудица у мрсу, масним живошним намирницама.* **2.** (и м) *гладан човек, гладница.*

су̏вотовати, -тује̄м и **сувотѐвати,** -ѐтује̄м несвр. *оскудеваши у мрсу, мрсној храни.*

сувѐћа ж **1.** *в. сувоша (1 и 2).* **2.** фиг. *сувойарносш (сшила и сл.).*

су̏вратак, -тка м *йосувраћени део на одећи или обући; оковрашник.*

сувра́тити, су̏вра̄тӣм свр. **1.** *заврнуши, йосувраш̄иши:* ~ ногавице. **2.** *враш̄иши нашраг, йовраш̄иши:* ~ овце.

су̏враћати, -а̄м *несвр. йрема суврашиши.*

сувре- *в. савре-.*

су̏вцат и **су̑вца̄т,** -а, -о (у конструкцији са „сув") *сасвим, йошйуно сув.*

сугѐрисати, -ише̄м (сугери́рати, -ѐрӣра̄м) свр. и несвр. *(из)вршиши уш̄ицај, намешнуши, намеш̄аши своју вољу некоме; йодвргнуши, йодвргаваши сугесшији некога.*

су̑гестибӣлан, -лна, -о *који се лако йодвргава сугесшији, йодложан сугесшији:* ~ став, ~ мишљење.

сугестиби́лно̄ст, -ости ж *особина онога који је сугесшибилан.*

су̑гестӣван, -вна, -о *који има моћ да изазове одређено расйоложење, уверење у другога:* ~ реч. • ~ **терапија** мед. *део йсихошерайије који се сасшоји у лечењу хийнозом.*

су̑гестӣвно прил. *на сугесшиван начин, са сугесшијом:* ~ говорити.

сугести́вно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је сугесшиван, онога шшо је сугесшивно.*

сугѐстија ж лат. *уш̄ицај на вољу другога; йромена изазвана код кога уш̄ицајем друге особе.*

су̏гла̄с м **1.** *сагласносш, склад.* **2.** лингв. *в. сугласник.*

су̏гласан, -сна, -о **1.** *в. сагласан.* **2.** лингв. *који се односи на сугласнике, који има особине сугласника:* сугласни гласови.

сугла́сити (се), су̏гла̄сӣм (се) свр. *в. сагласиши (се).*

су̏гла̄сје и **су̏гласје** с *в. сагласје.*

су̏гласнӣк м лингв. *глас йри чијој се аршикулацији чује шум или йрасак изазван йрейреком (шеснацем или йреградом) коју фонационој сшруји сшварају говорни органи, консонанш:* безвучни ~, меки ~, звучни ~.

су̏гласничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на сугласнике:* ~ артикулација.

су̏гласно прил. *в. сагласно.*

су̏гласно̄ст, -ости ж *в. сагласност.*

суглаша́вати (се), -а̀ша̄ва̄м (се) (суглаши́вати (се), -а̀шује̄м (се)) *несвр. према сугласити (се).*

су̏глӯв и **су̏глӯх,** -а, -о *који није сасвим глув, глух, наглув, приглув:* ~ човек.

су̏говō̄рнӣк м *в. саговорник.*

су̏говō̄рница ж *в. саговорница.*

су̏градица ж *ситан гра̑д.*

су̏грађанин м (мн. -а̄ни) *онај који с ким живи у истом граду, онај који је с неким из истог града.*

су̏грађа̄нка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа суграђанин.*

су̏греб и **су́греб** м празн. *место где су пас, мачка или лисица разгребли земљу за које сујеверне особе верују да доноси неку кожну болест ако се нагази на њега.* • **нагазити (стати) на (пасји) ~** *нагло оболети.* **узети ~** *утећи, збрисати.*

су̑д[1], су́да м (мн. су́дови) **1.** *мишљење о вредности кога или чега, оцена.* **2. а.** *орган којем је дужност решавање грађанских спорова, преступа и кривичних дела; судијски збор, колегијум:* војни ~, окружни ~. **б.** *зграда у којој ради такав колегијум, у којој се налази таква установа.* **3. а.** *претрес дела или кривице у таквој установи.* **б.** *решење, одлука која се доноси након таквог претреса, пресуда.* **4.** лог. *један од елемената формалне логике, у којем се, у облику реченичног исказа, нешто тврди или одриче:* аналитичан ~, хипотетичан ~. • **божји ~** *божја казна за почињене грехове, по религиозном веровању.* **страшни (последњи) ~** *по религијском веровању божји суд људима до кога ће доћи кад наступи крај света.*

су̑д[2], су̑да м (мн. су̑дови) **1.** *предмет у домаћинству (разног облика и величине, различите намене, израђен од разних материјала) у који се може улити течност, нешто ставити, насути и сл.* **2. а.** *било који шупљи орган у телу човека:* крвни ~. **б.** бот. *танке цевчице састављене од ћелија кроз које се врши промет течности у биљци.* • **закон спојених судова 1.** физ. *аксиом по којем је течност у (свим) спојеним судовима увек истог нивоа.* **2.** фиг. *међусобна условљеност, повезаност, међузависност (нпр. политике и економије).*

суда̀нија ж пеј. *систем суђења, дељења правде.*

су̏да̄р м **1.** *јак удар једнога тела у друго:* ~ возова. **2.** *борбени додир, сукоб зараћених војски.* **3.** *оштро изражена супротност, размимоилажење гледишта, идејни сукоб:* ~ мишљења.

су̏дарати (се), -а̄м (се) *несвр. према сударити (се).*

су̏дарити, -ӣм свр. *учинити да два лица или предмета udare један о други, изазвати судар.* ■ **~ се 1. а.** *крећући се у сусрет ударити један у другога.* **б.** *доћи у супротност, у неугодан додир с нечим:* ~ се са чињеницама, ~ се са стварношћу. **3.** *сукобити се у боју, у борби.*

су̏дац, су́ца м *в. судија.*

су̏дачкӣ, -а̄, -ō *в. судијски:* ~ звање, ~ правда.

су̏дба ж *в. судбина.*

су̏дбенӣ, -а̄, -ō *в. су̏дскӣ:* ~ расправа, ~ власт, ~ рочиште.

су̏дбено прил. *в. су̏дски:* ~ решири спор.

су̏дбено̄ст, -ости ж *судска надлежност, делокруг суда.*

су̏дбина и **судби̏на** ж *по народном веровању, неком замишљеном силом унапред одређени ток догађаја (обично неповољан), фатум.* • **помирити се са судбином** *оставити решење, расплет току догађаја, стицају околности.*

су̏дбиница и **судби̏ница** ж *дем. од судбина.*

су̏дбинскӣ, -а̄, -ō **а.** *који се односи на судбину, који је у вези са судбином:* ~ повезаност (с неким). **б.** *в. судбоносан.*

су̏дбински прил. *по судбини, неизбежно:* бити ~ предодређен (некоме).

судбо̀носан, -сна, -о *који одређује ток важних будућих догађаја, нечијег живота и сл.:* ~ сусрет, ~ одлука.

судбо̀носно прил. *на судбоносан начин; фатално:* бити ~ упућен (на некога).

судбо̀носно̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је судбоносно:* ~ тренутка.

су̀деловати јек. **су̀дјеловати,** -лује̄м несвр. *деловати, радити заједно са неким, имати удела у каквом послу.*

су̏деонӣк јек. **су̏дионӣк** м *онај који суделује, учествује у чему с ким другим, саучесник.*

су̏деонӣштво јек. **су̏дионӣштво** с *заједничко деловање с ким у чему.*

су̀дија м (мн. ж) **1.** *службено лице у установи суда које доноси пресуду у парничном спору, члан судског колегијума:* окружни ~. **2.** *онај који суди у игри, у такмичењу:* фудбалски ~. **3.** *онај који износи своје мишљење, суд о некоме, о нечему.* – Не желим бити судија ичијој лепоти.

су̀дӣјскӣ, -а̄, -ō *који се односи на судије:* ~ одговорност, ~ савест.

су̀дилӣште с *место суђења, судиште.*

су̀дити, су̑дӣм несвр. **1. а.** (некоме (некога)) *разматрати нечију кривицу (у судском поступку или на неки други начин) и доносити пресуду.* **б.** фиг. *имати власт, владати.* – Сад суди гуњ и кожух, капут се више не пита. **2.** *давати, износити мишљење, суд о коме, о чему, ценити.* – Ако судимо по заслугама, Милан има предност. **3.** спорт. *старати се да се поштују правила спортске игре непосредно је пратећи:* ~ дерби. **4.** свр. фиг. (у облику трп.) *унапред одређен, предодређен.* – Девојка га воли, он јој је суђен. ■ **~ се** *обраћајући се суду водити спор с неким, парничити се:* ~ се због наследства. • **судећи (по томе, по нечему)** разг. *на основу (тога, нечега), узимајући у обзир (то, нешто).*

су̀дић, -а и **су̀дӣћ,** -ӣћа м *дем. од суд*[2].

су̀дӣште с *место где суд заседа; сам суд.*

су̀дланица ж **1.** *унутрашња страна шаке без прстију, длан; ширина длана као мера.* **2.** бот. *једногодишња биљка* Caucalis platycarpos *из ф.* Umbelliferae, *разгранате, проређено чекињасто длакаве стабљике, троструко перасто дељеног, јајастог лишћа.*

су́дница ж **а.** *судска дворана.* **б.** фиг. *суђење:* божја ~.

су́днӣчкӣ, -а̄, -ō *који се односи на судницу (а):* ~ инвентар.

су̏дњӣ, -а̄, -е̄ само у изр. **~ дан** *по религиозном веровању, дан када ће бити пропаст света.*

су̀дō̄внӣк м мед. *бели или плави израштај или само црвена пега на кожи, као последица проширења и повећања лимфних или крвних судова* angioma.

судо̀вница ж анат. *в. судовњача.*

судо́вњача ж анат. *опна у којој су смештени крвни судови за исхрану органа вида, жилница* Chorioidea.

судо̀пер м *в. судопера (2б).*

судо̀пера ж **1.** *особа која се бави прањем посуђа.* **2. а.** *крпа за прање посуђа.* **б.** *део кухињског намештаја у коме се пере суђе.* **3.** фиг. *запуштена, прљава женска особа.*

судо̀пе̄рка ж *в. судопера (1).*

судо̀пе̄рскӣ, -а̄, -ō *који се односи на судопере и судоперке:* ~ прибор.

судр̏жављанин (мн. -а̄ни) и **судржа́вљанин** (мн. -ани) м *онај који је с неким становник исте државе.*

су̏дрӯг м *друг у заједничком послу, заједничкој професији, у истој школи, разреду и сл.*

су̀дскӣ и **су̏дскӣ,** -а̄, -ō *који се односи на суд и суђење; који спада у надлежност суда:* ~ власт, ~ процес, ~ извршитељ, ~ право.

су̀дски и **су̏дски** прил. *преко суда, посредством суда:* ~ решити спор, поравнати се ~.

су̀дственӣ, -а̄, -ō *који се односи на судство:* ~ пракса.

су̀дство и **су̏дство** с *правосудна служба, сви судови.*

су̑ђе с зб. (мн. ø) *посуђе, судови;* уп. суд² (1).

су̑ђенӣ, -ā, -ō *у им. служби:* **а.** ж *в. суђеница.* **б.** м *в. суђеник.*

суђѐнӣк, -ѝка и **су̑ђенӣк** м **1.** *мушкарац који је судбином одређен да некој женској особи буде муж.* **2.** *онај коме се суди, оптуженик.*

суђѐница и **су̑ђеница** ж **1.** *женска особа за коју се верује да је судбином одређена коме за жену, за супругу.* **2.** *она којој се суди, оптужена, оптуженица.*

суђѐнӣчкӣ и **су̑ђеничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на суђенике.*

су́ђēње с **1.** *гл. им. од судити (се).* **2.** *судбина, фатум.* • **зло рађење, готово** ~ *онај који чини зло, доживеће зло.*

сужа́вати (се), су̏жāвāм (се) *несвр. према сузити (се).*

су̑жан и **су̑жан,** -жна, -о **1. а.** *који је изгубио слободу, поробљен, засужњен:* ~ домовина. **б.** *који протиче, пролази у сужањству:* ~ година. **2.** (у именичкој служби, одр.) **а.** м *сужањ, роб.* **б.** ж *заробљеница, робиња.*

су̑жањ и **су̑жањ,** -жња м (инстр. -жњем; мн. су̑жњи, су̑жњи и су̑жњеви) *онај који је лишен слободе, заточен, роб.*

су̑жањскӣ и **су̑жањскӣ,** -ā, -ō *који се односи на сужње, који је у вези са сужњима.*

сужа́њство и **су̑жāњство** с *стање у коме се налази сужањ; време проведено у таквом стању, заробљеништво, ропство.* фиг. *стање зависности, потчињености некоме.*

су̏ждребна (ж. род) *која носи ждребе, бременита ждребетом, ждребна (кобила).*

су̏ждребнōст, -ости ж *стање суждребне кобиле, ждребност.*

су̑женōст, -ости ж *особина, стање онога што је сужено:* ~ простора. фиг. *скученост, ограниченост:* ~ мисли.

суже́ње с *особина, стање онога што је сужено, суженост; сужено место:* ~ деловања; проћи кроз ~.

сужњѐвати, су̏жњујēм несвр. **а.** *живети у сужањству, робовати.* **б.** фиг. *живети у потпуној потчињености некоме.*

су̑жњевскӣ и **су̑жњевскӣ,** -ā, -ō *својствен сужњевима:* ~ глас, ~ трпљење.

су̑жњӣк и **су̑жњӣк** м *сужањ, заточеник.*

су̑жњица и **су̑жњица** ж **1.** *тамница, затвор.* **2.** *засужњена женска особа, робиња.*

су̑за и **су̑за** ж (ген. мн. су́зā и су̑зā) **1. а.** *безбојна сланкаста течност коју луче жлезде у очној дупљи, најчешће од бола, јаког узбуђења и сл.* **б.** (обично у мн.) *плач, плакање.* **2.** *кап течности, сока који се лучи из биљке, обично на повређеним местима; кап течности уопште.* **3.** фиг. *мила, драга особа.* • **крокодилске сузе ронити** *лажно изражавати жаљење, неискрено жалити.* **Маријине сузе** бот. *в. треслица.* **сиротињска** ~ *бедно, јадно створење.* **гушити се, купати се** и сл. **у сузама** *много, јако плакати.* **чист као** ~ *потпуно, сасвим чист.*

су̑зав, -а, -о **1.** *уплакан:* ~ жена. **2.** *влажан, мокар:* ~ марама.

су̑завац, -āвца м (инстр. -āвцем) *врста бојног отрова који у гасовитом стању надражује органе вида и изазива обилно лучење суза.*

су̑зам м бот. *в. сусам.*

су̑зан, -зна, -о **1.** *пун суза (о очима); обливен сузама, уплакан:* сузне очи; ~ дете. **2. а.** *који изазива сузе, жалостан:* ~ опроштај. **б.** *који изражава жалост, тугу, плачан (о гласу, погледу).* **3.** (одр.) *који лучи сузе:* сузне жлезде. • **сузна печурка** бот. *врста гљиве* Polyporus destructor *из ф.* Polyporaceae. **сузне кости** *сузњаче* lacrimalia.

сузàфōн, -óна м муз. *басовски лимени дувачки инструмент сличан труби (назван по имену проналазача).*

сузбѝјати, су̏збӣјāм *несвр. према сузбити.*

су̏збити, су̏збијēм (имп. су̏збӣј; трп. сузбѝјен, -ѐна) свр. **1. а.** *присилити на одступање, одбити, потиснути; потерати, погнати на мањи простор:* ~ непријатеља; ~ овце. **б.** *одбити нечије мишљење, нечији став тврдећи супротно, оповргнути нешто:* ~ клевете. **2. а.** *свести на мању меру, ограничити, спречити ширење, ставити под контролу:* ~ епидемију. **б.** *потиснути, стишати, прикрити какво осећање:* ~ срџбу, ~ љубав. ■ ~ **се 1.** *изненада, нагло се сусрести, сукобити се, укрстити се (о погледима).* **2.** *постати мањи, скупити се, стиснути се.*

суздржа́вати (се), -др̏жāвāм (се) *несвр. према суздржати (се).*

су̏здржāн, -а, -о **1.** *уздржан, пригушен, потиснут:* ~ смех, ~ гнев. **2.** *смирен, умерен:* ~ понашање.

су̏здржāно прил. *на суздржан начин, уздржавајући се:* ~ одговарати.

су̏здржāнōст, -ости ж *особина, стање онога који је суздржан, онога што је суздржано.*

суздр̀жати, -жӣм свр. **1.** *задржати, зауставити:* ~ некога да не побегне. **2.** *спречити, не допустити да се нешто изврши, учини.* – Нешто ме суздржа те не одох. ■ ~ **се** *прикрити, не испољити какво осећање и сл., уздржати се:* ~ се од реакције.

суздр̀жљив, -а, -о *који уме да се суздржи, да се савлада, да се контролише; којим се испољава таква особина:* ~ човек; ~ држање.

суздр̀жљивац, -ӣвца м *онај који уме да се суздржи, који се суздржава, контролише.*

суздр̀жљиво прил. *на суздржљив начин, уздржљиво:* ~ се владати.

суздр̀жљивōст, -ости ж *особина онога који је суздржљив, уздржљиво понашање, уздржљивост.*

сузѝвати (се), су̏зујēм (се) *несвр. преа су́зити (се).*

су̏зити, -ӣм несвр. [гл. им. су̏жēње с] **1.** *лучити сузе, влажити се сузама; проливати, ронити сузе, плакати.* **2.** *испуштати капи сока (о биљци); уопште тећи, цурити кап по кап, капати; влажити се, маглити се.* **3.** фиг. *блистати светлошћу (чистом, јасном као суза) (о звездама).*

су́зити, су̑зӣм (трп. су̑жен) свр. **1.** *учинити уским или ужим, стеснити:* ~ панталоне. **2.** *свести на мању меру, ограничити (област делатности, власти).* ■ ~ **се 1.** *постати уским или ужим.* **2.** *смањити делокруг свога деловања, ограничити се.*

су̑зица ж **1.** *дем. од суза.* **2.** бот. **а.** *вишегодишња биљка* Melica uniflora *из ф.* Gramina, *танког стабла са 3–6 голих или слабо чекињастих листова.* **б.** *в. трепуша.*

су̑зичав, -а, -о *у мањој мери сузан; сузан:* сузичаве очи.

су̑зница ж анат. *сузна кесица у очној дупљи, сузни затон* saccus lacrimalis.

су̑зно прил. *са сузама у очима, плачно, плачући:* ~ се огласити.

су̑знути, -нēм свр. *пустити сузу, заплакати.*

су́зњача ж анат. *кост на лицу у пределу окà, сузна кост.*

су̑зовōд и **су̑зовод,** -ода м анат. *канал којим отиче сузна течност у носну дупљу,* ductus nasolacrimalis.

суѝгрāч, -áча и **су̑играч** м *в. саиграч.*

суигра̀чица ж *в. саиграчица.*

су̑јевера и **сујѐвера** јек. **су̑јевјера** и **сујѐвјера** ж *сујеверје, празноверје.*

су̑јевēран и **сујѐверан** јек. **су̑јевјēран** и **сујѐвјеран,** -рна, -о **а.** *склон сујеверју, празноверан:* ~ старица. **б.** *који се заснива на сујеверју, који је изазван сујеверјем:* ~ мишљење, ~ страх.

сујеве́рац јек. **сујевје́рац,** -рца м *онај који је сујеверан.*

су̑јевēрје и **сујѐвēрје** јек. **су̑јевјēрје** и **сујѐвјēрје** с *веровање у натприродне силе, празноверица, празноверје.*

сујеве́рнōст јек. **сујевје́рнōст,** -ости ж *особина, стање онога који је сујеверан.*

сујеве́рство јек. **сујевје́рство** с *в. сујеверност.*

су̑једац, -еца м и **су̑једица** ж мед. *кожно-инфективно обољење настало упалом затворених пора жлезда гнојница* comedo.

су̑јета ж рус. *претерана гордост, таштина.*

су̏јетан, -тна, -о **а.** *обузет сујетом, тašт:* ~ глумац. **б.** *који је својствен онима који су такви:* ~ понашање, ~ став.

су̏јетнӣк м *онај који је сујетан, тašт.*

су̏јетнōст, -ости ж *особина онога који је сујетан.*

сука́нац, -нца м *сукнени покривач.*

су́кати, сӯчем (3. л. мн. сӯчӯ; имп. су́чи) несвр. **1. а.** *увијати, уредати у једну нит (вуну, памук и сл.).* **б.** *обавијати око чега (или умотавати у колут), намотавати:* ~ уже. **2. а.** *правити обавијајући нечим, мотати, завијати (цигарету).* **б.** *заврћући дотеривати, фитиљити (бркове).* **в.** *завртати, подавијати, посувраћати (рукаве, ногавице и сл.).* **3.** *снажно избијати, излазити кроз какав отвор, сукљати (о диму, пламену и др.).* **4.** фиг. **а.** *у великим количинама, прекомерно пити, јести, пушити и др.* **б.** *буразити, просипати црева некоме.* ■ **~ се 1.** *увртати се, увијати се, уредати се.* **2.** *в. сукати (3).* **3. а.** *излазити, искрцавати се један за другим.* **б.** *кретати се, ићи у гомили.* **в.** *тећи, пролазити (о времену и др.).*

су̏кладан -дна, -о **1.** *који се у свему подудара са неким, с нечим.* **2.** мат. *који има једнаке странице и једнаке углове, конгруентан (о два геометријска лика).*

су̏кладно прил. *на сукладан начин, подударно, сагласно.*

су̏кладнōст, -ости ж *особина онога што је сукладно, подударност, сагласност.*

су̏клата ж (м) (мн. ж) *неспретна, незграпна особа (обично погрдно).*

суклу̀бāш, -а́ша м *онај који је са неким члан истога клуба.*

су̏кљав, -а, -о *који сукља, куља;* уп. сукљати (1).

су̏кљавина ж *оно што сукља, куља.*

су̏кљāј м *оно што у један мах (по)сукља, нагло избије из чега:* ~ дима.

сукља̀јчић м *дем. од сукљај:* ~ пламена.

су̏кљати, -āм несвр. **1.** *јако, нагло избијати, излазити кроз неки отвор, куљати, шикљати (о води, диму, пари и др.).* **2.** *кретати се, пролазити у маси, у великом броју.*

су̏кнāр, -а́ра м **1.** *онај који се бави око сукна (производи га, продаје и сл.).* **2.** зоол. *инсект који нагриза вунене тканине или крзно* Tinea pellionella.

су̏кнара ж *фабрика сукна.*

су̏кнāрскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на сукнаре:* ~ прибор. **2.** *као део ботаничких назива:* ~ чешља, сукнарске гребени.

сукна́рство с *израда сукна као привредна грана.*

су̏кнен и **су̏кнен,** -а, -о *који је начињен од сукна:* ~ капут, ~ хаљина.

сукнѐњача ж **1.** *женска кошуља од сукна.* **2.** *сукнена торба.*

су́кно с *дебела вунена ваљана тканина; уопште тканина; одећа (обично вунена, сукнена).*

су́кнути, су̏кнēм свр. **1. а.** *нагло, снажно избити кроз неки отвор, покуљати, шикнути (о води, диму, пари и др.).* **б.** *изненада, нагло се појавити у свести, синути (о мисли).* **2. а.** *нагло кренути (обично у великом броју), јурнути, навалити.* **б.** *устремити се, оштро напасти (обично речима).* **3.** *брзо извући, повући, тргнути, исукати (мач).* ■ **~ се** *в. сукнути (2).*

су̏кња ж (ген. мн. су̏кāњā (су̏књӣ)) **1.** *део женске одеће од појаса надоле.* **2.** фиг. **а.** *женска особа.* **б.** *страшљивац, плашљивац.* • **бити под сукњом, држати се сукње** *у свему се покоравати жени (о човеку).*

су̏књāрош м *онај који трчи за женама, женскарош.*

сукњѐтина ж *аугм. и пеј. од сукња.*

су̏књица ж *дем. од сукња; сукња.*

су̏књичица ж *дем. од сукњица.*

су́коб и **су̏коб** м **1.** *размимоилажење, опречност гледишта, интереса и сл.; препирка, свађа.* **2.** *непријатељски судар, битка, бој.*

суко̀бити (су̏кобити), су̏кобӣм свр. **1.** *довести у сукоб, супротност, ставити насупрот једно другоме:* ~ гнев и мржњу. **2. а.** *идући у сусрет наићи на некога, срести некога; проузроковати нечији сусрет.* **б.** *саучесник у кривици.* ■ **~ се 1. а.** *доћи у сукоб, споречкати се, завадити се.* **б.** *сударити се у борби, почети ратовати.* **2.** *састати се, сусрести се идући са разних, супротних страна.*

су̏кобица ж **а.** *мали сукоб.* **б.** *против(у)речност.*

су̏кобӣште с *место сукоба.*

сукобља́вати (се), -о̀бљāвāм (се) *несвр. према сукобити (се).*

су̏кобљенōст, -ости ж *стање онога који је у сукобу с неким или нечим.*

сукобљи́вати (се), -о̀бљујēм (се) *несвр. према сукобити (се).*

су̏крвав и **су̏крвāв,** -а, -о *који је помешан с крвљу, с примесама крви:* ~ пена.

су̏крвица ж *гној помешан с крвљу.*

су̏крвичав, -а, -о *в. сукрвичан (1).*

су̏крвичан, -чна, -о **1.** *који је умрљан, замазан сукрвицом:* ~ лице. **2.** *који је боје као сукрвица:* ~ сунце на заласку.

су̏крвичина ж **1.** *аугм. од сукрвица.* **2.** бот. *вишегодишња биљка* Lychnis coronaria *из ф.* Caryophyllaceae, *усправне, у горњем делу рачвасте стабљике, појединачних цветова.*

су̏крӣвац и **су̏кривац,** -ӣвца м *онај који сноси кривицу заједно с неким, саучесник у кривици.*

су̏крӣвња и **сукри́вња** ж *саучесништво у кривици.*

су̏крōман, -мна, -о чеш. *лични, особни; незваничан, приватан:* ~ мишљење.

су̏крōмно прил. *на сукроман начин, приватно.*

су̏ктати, су̏кћēм и су̏ктӣм несвр. *в. сукљати.*

сукулѐнтан, -тна, -о *сочан, меснат* (о биљкама); уп. сукулента.

су̏кцесӣван, -вна, -о *који иде, следи непосредно један за другим, узастопан, непрекинут:* сукцесивни догађаји.

су̏кцесӣвно прил. *на сукцесиван начин, једно за другим, постепено:* ~ се настављати.

сукцеси́вност, -ости ж *особина, стање онога што је сукцесивно:* ~ догађања.

сукцѐсија ж лат. **1.** *следовање једног за другим у времену, ред, узастопност.* **2.** правн. *законом уређени прелаз субјективних права и обавеза са досадашњег носиоца на новог, наслеђе, оставштина.*

су̏ледица ж *залеђена киша.*

су̏ложнӣк м **1.** *мушкарац који са неком женом одржава ванбрачне интимне односе, љубавник.* **б.** *онај који живи заједно с неким у једној соби.*

су̏ложница ж *женска особа сужожник.*

су̏ложнӣштво с *стање и положај у коме се налази сужожник или суложница.*

су̏лтāн, -а́на м ар.-тур. *титула неких исламских владара на Оријенту.*

султа̀на ж *в. султанија (1).*

султа̀нāт, -а́та м *земља у којој влада султан.*

султа̀нија ж **1.** *султанова жена; султанова кћи.* **2.** *в. султанин.*

султа̀нин, -и́на м *турски златан новац.*

су̏лтанић, -а и **султа̀нӣћ,** -и́ћа м *дем. и пеј. од султан.*

султа̀ница ж *султанова жена.*

су̏лтāнка ж *в. султанија (1).*

султа̀нлук м *в. султанат.*

су̏лтāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на султане:* ~ власт.

су̏лта̄нски прил. *на султанов начин, као султана, који припада султану:* ~ владати.

султа́нство с *в. султанат.*

султа̀нчић м *дем. и хип. од султан.*

су̏лӯд и **су̏луд,** -а, -о **1.** *помало луд, луцкаст, сумануш; који је својствен таквој особи, који одаје такву особу:* ~ човек; ~ поступак, ~ поглед. **2.** *неразборит, неразуман:* ~ обест.

су̏лудаст и **су̏лудаст,** -а, -о (су̏лудан и су̏лудан, -дна, -о) *в. сулуд.*

су̏лӯдо и **су̏лудо** прил. *на сулуд начин, као сулуд, сумануто:* ~ гледати.

су̏лудо̄ст и **су̏лудо̄ст,** -ости ж **1.** *стање, особина оноīа који је сулуд; душевна поремећеност, неурачунљивост.* **2.** *неочекиван, невероватан чин, поступак.*

сулу̀нда̄р, -а́ра м тур. *лимена цев за одвод дима из пећи, чунак.*

су̏лфа̄т, -а́та м лат. хем. *со сумпорне киселине.*

су̏лфа̄тнӣ, -а̄, -о̄ *који садржи знатну количину сулфата; који се добија помоћу сулфата:* сулфатни минерали; ~ целулоза.

су̏лфид, -и́да м лат. хем. *једињење, спој метала са сумпором.*

су̏лфиднӣ, -а̄, -о̄ *који садржи знатну количину сулфида; који се добија помоћу сулфида:* сулфидни минерали; ~ целулоза.

су̏лфит, -и́та м лат. хем. *со сумпорасте киселине.*

су̏лц м нем. **а.** *пиктије, аспик, хладетина.* **б.** *згуснут воћни сок, желе.*

су̏љав, -а, -о *по коме се лако суља, клиже, клизав:* ~ нанос песка.

су̏љати, -а̄м несвр. *отискивати нешто низ стрмину тако да клизи:* ~ трупце пртином. ■ **~ се** *отискивати се, спуштати се клизећи:* ~ низ пртину.

су̏љкати (се), -а̄м (се) несвр. *дем. према суљати (се).*

су̏љнути (се), -не̄м (се) *свр. према суљати (се).*

су̏ма и **су̏ма** ж лат. **1.** мат. *износ добијен сабирањем двеју или више величина или бројева, збир.* **2. а.** *одређена количина, свота (о новцу).* **б.** *укупна количина нечеīа, скуп:* ~ патњи. **3.** *īлавна одлика нечеīа, суштина, бит.* – Језик је сума човека.

су̏маглица ж *ретка, лака маīла, измаīлица.*

су̏магличав, -а, -о и **су̏магличан,** -чна, -о *испуњен, обавијен сумаīлицом:* ~ јутро.

су̏ма̄нӯт, -а, -о *помало луд, луцкаст, сулуд; који је својствен таквој особи, који одаје такву особу:* ~ човек; ~ поглед.

су̏ма̄нӯто прил. *на сумануш начин, као сумануш:* ~ трчати.

су̏ма̄нӯто̄ст, -ости ж *стање, особина оноīа који је сумануш.*

су̏ма̄ран, -рна, -о **1.** мат. *који представља резултат сабирања, збрајања:* ~ износ. **2.** *који се не односи на појединачно, који сажето обухвата целину, уопштен:* ~ мишљење, ~ преглед.

сума̀ре̄н, -е́на м фр. *подморница.*

сума̀ре̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на сумарене, подморнички.*

су̏ма̄рно прил. *на сумаран начин, сажето:* ~ изложити што.

сума́рно̄ст, -ости ж *особина, стање оноīа што је сумарно.*

су̏махнит, -а, -о *скоро махнит, унеколико махнит:* ~ човек.

су̏ма̄хнӯт, -а, -о *в. сумануш.*

су̏мацна прид. (ж. род) *в. смацна.*

су̏међа ж *заједничка међа, īраница.*

су̏меса јек. **су̏мјеса** ж *в. примеса.*

су̏месица јек. **су̏мјесица** ж *дем. од сумеса.*

су̏мештанин јек. **су̏мјештанин** м (мн. -а̄ни) *онај који је с неким из истоī места, суīрађанин.*

су̏мешта̄нка јек. **су̏мјешта̄нка** ж *женска особа сумештанин, суīрађанка.*

су̏мило̄ст и **су̏мило̄ст,** -ости ж *в. самилост.*

суми́рати, су̏мӣра̄м свр. и несвр. **1.** *саб(и)рати, збројити, збрајати, скупити, скупљати све заједно:* ~ рачуне. **2.** *(на)правити закључак, закључи(ва)ти.*

су̏мица ж *мала сума, незнатна количина (новца).*

су̏мишљенӣк м *истомишљеник, једномишљеник.*

су̏мла̄к, -а, -о *унеколико млак, топао:* ~ ветар.

сумла́чити, су̏мла̄чӣм свр. *мало уīрејати, смлачити:* ~ воду.

су́мња ж (ген. мн. -њӣ (-ња̄)) **1.** *непотпуна вера у некоīа, у нешто, неверовање, сумњичење, неверица.* **2.** *наīађање, претпоставка.* **3.** *бојазан, страховање.*

су́мњалачкӣ, -а̄, -о̄ *који изражава, испољава сумњу, сумњичав:* ~ поглед.

су́мњалица ж (м) (мн. ж) *особа склона претераном сумњању, сумњичењу.*

су́мњаличкӣ, -а̄, -о̄ *в. сумњалачки.*

су́мњало с (м) (мн. с) *в. сумњалица.*

су́мњати, су̏мња̄м несвр. **1. а.** *имати, осећати сумњу, неверицу у истинитост нечеīа, показивати резервисаност у поīледу чеīа:* ~ у резултате избора. **б.** *немати поверења, не поуздавати се у некоīа:* ~ у партнера. **2.** (на кога) *претпостављати да би неко моīао бити крив (на основу њеīовоī држања и др.), сумњичити коīа.*

су̏мњив, -а, -о **1. а.** *који изазива сумњу, неповерење, подозрење у себе (збоī својих поступака, држања, карактера и сл.):* ~ човек, ~ друштво. **б.** *који је малих способности, недорастао, слаб:* ~ писац. **в.** *слаб, неодīоварајући, рђав:* ~ квалитет. **г.** *неприличан, непристојан:* ~ место. **д.** *који изазива сумњу у своме тумачењу, који може бити схваћен двојако, непоуздан:* ~ случај. **2.** *који је склон сумњичењу, неповерљив, сумњичав; који изражава сумњу, неповерење:* ~ грађанство; ~ поглед.

су̏мњивац, -ӣвца м *онај који је сумњив; онај у коīа се не може имати поуздања.*

су̏мњивица ж *женска особа сумњивац.*

су̏мњиво прил. *са сумњом, неповерљиво;* уп. сумњичаво: ~ се односити према некоме.

су̏мњиво̄ст, -ости ж *особина оноīа који је сумњив, оноīа што је сумњиво.*

су́мњица ж *дем. од сумња.*

су̏мњичав, -а, -о *који је склон сумњичењу, који има неповерење, подозрење према некоме, према нечему; који изражава сумњу, неповерење, подозрење:* ~ човек, сумњичаве очи.

су̏мњичавац, -а̄вца м *сумњичав човек, сумњалица.*

сумњича́вко м *в. сумњичавац.*

су̏мњичаво прил. *са сумњом, неповерљиво:* ~ гледати.

су̏мњичаво̄ст, -ости ж *особина оноīа који је сумњичав.*

су̏мњича̄рскӣ, -а̄, -о̄ *својствен онима који сумњају, сумњиче, испуњен сумњом:* сумњичарске речи, ~ став.

су̏мњичити, -ӣм несвр. [гл. им. су̏мњиче̄ње с] *излаīати коīа (што) сумњи, претпостављати да би неко (нешто) моīао (моīло) бити узрок нечему, сумњати на некоīа (на нешто).* ■ **~ се** *излаīати себе сумњи.*

су̏модар, -дра, -о *мало, унеколико модар, модрикаст:* ~ плод.

су̏мо̄р, -ора м **1.** *потпуна тишина, мир, мртвило:* ~ летње ноћи. **2.** *тмурно, мрачно расположење, суморност; жал за нечим, туīа, сета:* осетити ~; унети ~ у кућу.

су̏мо̄ран, -рна, -о **1. а.** *обузет сетом, тужан, невесео:* суморни људи. **б.** *који одаје, одражава такво расположење:* ~ чело, ~ поглед. **в.** *који изазива нерасположење, оставља мучан утисак:* ~ мртвачка соба. **г.** *који је испуњен тешкоћама, који садржи тужне доīађаје, тужан:* ~ живот. **2.** *смрачен, натмурен, тмуран (о дану, времену).* **3.** *недовољан, штур, оскудан:* ~ светлост (од светиљке).

су̏мораст, -а, -о *у коме преовладава сумор, шмурно расположење, суморносш:* ~ разговор.

су̏мо̄рно прил. *жалосно, шужно, сешно:* ~ благ смешак.

сумо́рно̄ст и **су̏мо̄рно̄ст,** -ости ж *особина, сшање оноīа који је суморан, оноīа шшо је суморно.*

су̑мпор м *хемијски елеменаш* (S), *крисшаласш и крш минерал, жуше боје, лако зайаљив (уйошребљава се у индусшрији, йољойривреди и медицини).*

су̑мпораст, -а, -о **а.** *који личи на сумйор, који је боје сумйора:* ~ небо. **б.** *који садржи сумйора:* ~ дно кратера.

сумпо̀рати, -а̄м несвр. *в. сумйориши.*

сумпо̀ра̄ч, -а́ча м бот. и агр. *врсша жушоī īраха, йасуља.*

сумпо̀рача ж **1.** *шибица, жиīица у којој има сумйора.* **2.** *йрскалица за йрскање винове лозе модром īалицом.*

сумпор-ди̇̀оксӣд (су̑мпор-ди̇̀оксӣд) м хем. *једињење, сйој сумйора и кисеоника.*

сумпо̀рисати, -ишē̄м и **су̑мпорити,** -ӣм несвр. **а.** *йрскаши сумйорним йрашком (обично лисшове винове лозе и неких других биљака).* **б.** *дезинфиковаши йаром од сумйора (винске судове и воће йре конзервирања).*

су̑мпорнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на сумйор, који је у вези са сумйором:* ~ сјај, ~ рудник. • **сумпорна врела, сумпорне терме** *лековише сумйоровише воде.* ~ **киселина** хем. *једињење, сйој сумйора, водоника и кисеоника у виду īусше шечносши без боје и мириса.* ~ **цвет** хем. *ситан йрах који се добија йри наīлом хлађењу сумйорних йара, сублимисани сумйор.*

су̑мпорножӯт, сумпорножу́та, -о *који је жуш йойуш сумйора:* ~ ружа.

сумпорнозѐлен, -ѐна, -о *који је зелене боје са бледожушом нијансом:* ~ бронза.

сумпо̀рњача ж **1.** *в. сумйорача.* **2.** *у мн.: сумйорни минерали.*

су̑мпоров, -а, -о *који у себи има сумйора:* ~ једињење.

сумпоро̀вит, -а, -о *који се односи на сумйор, који у себи има сумйора:* ~ пара.

сумпоро̀вито̄ст, -ости ж *особина, сшање оноīа шшо је сумйоровишо.*

сумпороводо̀нӣк (сумпорово̀дӣк), -и́ка м хем. *једињење, сйој сумйора и водоника.*

сумпороводо̀ничан (сумпорово̀дичан), -чна, -о *који у свом хемијском сасшаву има сумйора и водоника:* ~ киселина.

сумпороуглѐнӣк (сумпороу̀гљӣк), -и́ка м хем. *бисшра, слабо жућкасша шечносш, нейријашноī мириса, лако зайаљива и ексйлозивна (корисши се за дезинфекцију и дезинсекцију).*

су̏мра̄к м **1. а.** *ишчезавање дневне свешлосши и йочешак йадања мрака, йолумрак између заласка сунца и йочешка ноћи и йред свишање дана.* **б.** *слаба видносш у слабо освешљеном йросшору, йолумрак.* **2.** фиг. **а.** *необавешшеносш о нечему, нейознавање нечеīа:* ~ прошлости. **б.** *йад моралних и духовних вредносши:* ~ цивилизације.

су̏мракаст, -а, -о *шаман, шмуран:* ~ облак.

су̏мрачај и **сумра́чак,** -чка м *йрви сумрак.*

су̏мра̄чан, -чна, -о **1. а.** *који је без довољно свешлосши, у којем влада сумрак, йолумрак, йолумрачан:* ~ доба, ~ предсобље. **б.** *исйуњен шамом, шмуран, шаман:* сумрачне горе. **2.** фиг. **а.** *исйуњен сешом, шуīом, невесео:* ~ расположење. **б.** *смркнуш, мрачан, зловољан:* ~ поглед.

су̏мра̄чје с **1.** *в. сумрак:* тишина зимског сумрачја. **2.** фиг. *афекаш у коме се īуби коншрола, йомрачење разума, мрак.* – У стању сумрачја човек може свашта да уради.

су̏мра̄чнӣк м зоол. **а.** *врсша вечерњеī лейшира из исшоимене йородице:* боров ~ Sphinx pinastri. **б.** *у мн.: йородица вечерњих лейшира* Sphingidae.

су̏мра̄чница ж геогр. *кружна линија између освешљене и неосвешљене йоловине Земљине куīле која йролази йреко оба йола.*

су̏мра̄чно прил. *зловољно, смркнушо;* уп. сумрачан (2б): ~ гледати некога.

су̏мра̄чно̄ст, -ости ж *особина, сшање оноīа који је сумрачан, оноīа шшо је сумрачно.*

су̏мрзлица ж *хладноћа, сшуден йри којој йочиње да се мрзне, леди:* ~ зимског дана.

су̏мркаст, -а, -о *йомало, йонешшо мрк:* ~ коњ.

су̏мрло̄ст, -ости ж *обамрлосш, замрлосш:* бити у стању сумрлости.

су̏мртав, -тва, -о **1.** *који је йосшао као мршав, замро, обамро, йолумршав.* **2.** фиг. **а.** *у коме нема живосши, безизразан, шуй:* ~ поглед. **б.** *који је без знакова живоша, без йокреша, који није ничим йоремећен, нем, йошйун:* ~ тишина. **в.** *у којем нема живоша, нежив, неорīански (о йредмешима, машерији):* ~ камен.

су̏мученӣк м *онај који је шрйео, мучио се заједно с неким.*

суна́роднӣк м *йрийадник йрийадник исшоī народа.*

суна́родница ж *женска особа сународник.*

суна́следнӣк јек. **суна́сљеднӣк** м *онај који наслеђује нешшо заједно с друīим.*

суна́следница јек. **суна́сљедница** ж *женска особа сунаследник.*

су̏на̄шце и **суна́шце** с *дем. и хий од сунце.*

су̏нђер и **су̑нђер** м тур. **1.** зоол. *у мн.: најйросшије вишећеличне живошиње шуйљикаве, руйичасше йовршине шела, које уīлавном живе у мору йричвршћене за неку йодлоīу, сйужве,* Spongia *(у јд.: шаква живошиња).* **2.** *рожасши скелеш шаквих живошиња који је служио за брисање (нйр. школских шабли), йрање и сл.; сличан йроизведени йредмеш са йуно руйица који уйија шечносш и који се данас корисши у различише сврхе (за брисање, йрање и др.), сйужва.*

су̏нђераст и **су̑нђераст,** -а, -о *који је налик на сунђер; који је шуйљикасш као сунђер; који уйија шечносш као сунђер:* ~ лице; ~ камен; ~ крпа.

сунђѐрача и **сунђѐраша** ж зоол. *врсша рака који на леђима, ради мимикрије, камуфлаже, носи сунђер* Dromia vulgaris.

сунђѐрчић и **су̏нђерчић** (су̏нђерић) м *дем. од сунђер.*

су̏нет м тур. *обред обрезивања мушке деце код муслимана.*

су̏нетити, -ӣм свр. и несвр. [гл. им. су̏нећē̄ње с] *(из)вршиши сунеш, обрез(ив)аши:* ~ дете.

сунећи́вати, -ѐћујē̄м несвр. *обрезиваши, сунешиши;* уп. сунет.

су̏нӣт, -и́та м ар. *йрийадник највеће верске заједнице муслимана којима као извор вере служи Куран, суна Мухамедова и суна йрвих чеширију калифа.*

су̏новра̄т[1] м **1. а.** *сшрмоīлав, наīао йад.* **б.** *йонор, йровалија.* **2.** бот. *в. нарцис.* • **отићи у ~** *йройасши.*

су̏новра̄т[2] прил. *суноврашице, суноврашке:* ~ појурити.

суно̀врат, -а, -о, **су̏новра̄тан** и **суно̀вратан,** -тна, -о **1. а.** *који се изводи, бива с īлавом надоле, сшрмоīлав:* ~ пад. **б.** *који наīло йада, руши се:* ~ понорница. **в.** *који је йун оишрих сшрмина:* суноврате литице. **2.** фиг. **а.** *који се изводи необично брзо, наīао, сшреловиш:* ~ јуриш. **б.** *веома оиасан, йрешећи:* ~ поглед.

суновра́тити, -о̀вра̄тӣм свр. **1. а.** *бациши суноврашице, сшрмоīлавиши:* ~ у провалију некога, нешто. **б.** *в. суноврашиши се (2).* **2.** *уйравиши, усшремиши одозīо йрема доле (йоīлед, очи).* ■ ~ **се 1.** *бациши се, скочиши суноврашице; йасши суноврашице, сшрмоīлавиши се.* **2.** фиг. *наīло, изненада досйеши, йасши у какво сшање:* ~ се у лудило.

суно̀вратицē̄ и **суно̀враткē̄** прил. **1.** *с īлавом надоле, īлавачке, сшрмоīлавце:* ~ пасти, скочити. **2.** фиг. *наīло, веома брзо:* ~ појурити.

суно̀вратно и **су̏новра̄тно** прил. *на суноврашан начин, наīло:* ~ јурнути.

суно̀враћати (се), -а̄м (се) несвр. *йрема суноврашиши (се).*

суновраћивати (се), -врàћујēм (се) *несвр. према суновратити (се).*

су̏нути, су̑нēм свр. **1.** *усути (у малој количини) нечега у нешто:* ~ соли у супу, ~ ракије у чашу. **2. а.** *нагло се просути (о чему ситном и растреситом); почети падати, сипати, осути се, засути (о граду, снегу, киши).* – Пиринач суну из вреће. Суну град. **б.** *сурвати се, стровалити се.* – Запрега суну у провалију. **3. а.** *нагло се појавити снажно се испољавајући, сукнути, шикнути.* – Варнице суну увис. **б.** *појавити се изненада, искрснути, синути (о идеји, мисли, жељи, прохтеву и др.).* **4.** *кренути великом брзином, јурнути некуда:* ~ напоље. **5. а.** *напасти, устремити се, насрнути на некога:* ~ на противника. **б.** *задати оштар ударац, мунути.* **в.** *окомити се на некога грдњама, прекорима.* **г.** *са жаром проговорити, огласити се, планути.* **6.** *журно и (обично) кришом нешто ставити, тутнути.* – Суну му паре у џеп. ■ **~ се** *в. сунути (4).*

су̑нце с **1.** астр. **а.** (Сунце) *усијано небеско тело лоптастог облика око кога се окрећу Земља и друге планете Сунчевог система.* **б.** *централна звезда неког другог космичког планетног система.* **2.** (Сунце) *код неких многобожаца биће божанске природе, бог као творац материјалног и духовног света.* **3.** *светлост и топлота што их испушта то небеско тело;* уп. сунце (1а). **4.** фиг. **а.** *симбол највећих вредности:* ~ слободе, ~ љубави. **б.** *најдража, најмилија особа (често при обраћању некоме).* – Сунце моје, лепо спавај. • **где ме је прво ~ огрејало** *у моме родном месту, у завичају.* **да и мене ~ огреје** *да и мени (теби, нама итд.) срећа дође, осмехне се.* **док ме ~ греје** *док сам у животу.* **док тече сунца и месеца** *вечито.* **запасти (заћи) ~ коме** 1) *доживети велику несрећу.* 2) *умрети.* **зубато ~** *хладно сунчано време праћено мразом.* **изаћи на ~** 1) *бити објављено, обнародовано;* 2) *изаћи из затвора.* **изнети на ~** *изнети на јавност, обнародовати.* **јасно као ~** *потпуно јасно.* **као озебао ~ чекати** *чекати с много чежње, као спас.* **поноћно ~** геогр. *сунце које је у поларним крајевима лети и ноћу изнад хоризонта.* **~ га (о)грејало!** *нека му је срећно, срећан био.* **~ му божје (жарко, калајисано)!** *у псовци.* **угледати ~** *родити се.* **црно ~ му грануло** *доживео је нешто врло непријатно.*

су̑нцобра̄н м *направа у виду кишобрана која служи као штит од сунца; уопште оно што је намештено да би служило као штит од сунчевих зрака (штит на капи изнад чела нпр.).*

су̑нцокре̄т м бот. *једногодишња биљка* Helianthus annuus *из ф.* Compositae, *са главичастом цвасти, која се окреће за сунцем, из чијих се семенки добија уље.*

сунцо̀лик, -а, -о *који по облику подсећа на Сунце:* ~ глава сунцокрета.

су̑нцоме̄р и **сунцо̀мер** јек. **су̑нцомје̄р** и **сунцо̀мјер** м астр. *инструмент за мерење видљивих дијаметара небеских тела и малих углова међу њима.*

су̑нчан, -а, -о (обично одр.) **1.** *испуњен сунчевом светлошћу, обасјан сунцем:* сунчани Југ. **2.** *који се односи на сунце (који је у вези са сунцем, који потиче од сунца:* ~ зрак, ~ светлост, ~ смирај. **3.** фиг. *који је испуњен раздраганошћу, весео, радостан:* ~ поглед, ~ час. • **сунчане пеге** астр. *тамне мрље, пеге које се с времена на време виде на Сунцу.* **~ удар** *в. сунчаница.*

сунча̀на̄рка ж *змија присојкиња (отровница).*

сунча̀ни̏к, -и́ка м **1.** *направа за мерење времена у које казаљка одбацује сенку на бројчаник, сунчани часовник.* **2.** *врста ветра.* – Сунчаник је пиркао.

сунча̀ница ж *болесно стање изазвано претераном излагању главе зрацима Сунца.*

су̑нчано̄ст, -ости ж *изложеност сунцу.*

су̑нчати и **су̏нчати,** -а̄м несвр. *излагати сунчаним зрацима:* ~ лице. ■ **~ се** *излагати себе сунчаним зрацима.*

Су̑нчев, -а, -о *који припада Сунцу, који се односи на Сунце.* • **~ систем** астр. *небеска тела која се састоје од Сунца и планета које се окрећу око Сунца.*

су̏обао, -бла, -о *унеколико обао, округласт:* ~ лице.

суобража́вати, -а̀жа̄ва̄м *несвр. према суобразити.*

суо̀бразити, -ӣм и **суобра́зити,** -о̄бра̄зӣм свр. *довести у склад, удесити према нечему, сагласити, ускладити; прилагодити, саобразити:* ~ закон са Уставом; ~ глас са гуслама.

суо́висан, -сна, -о *који заједно с неким овиси, зависи од некога, нечега.*

суо́висно̄ст, -ости ж *заједничка овисност од чега.*

су̏одгово̄ран, -рна, -о *в. саодговоран.*

суодгово́рно̄ст, -ости ж *в. саодговорност.*

суо̀дносан, -сна, -о *в. саодносан.*

суоптужѐни̏к, -и́ка м *в. саоптуженик.*

суосећ- *в. саосећ-.*

суосни̏ва̄ч, -а́ча м *в. саоснивач.*

суоча́вати (се), -о̀ча̄ва̄м (се) *несвр. према суочити (се).*

су̏очено̄ст, -ости ж *стављање, долажење очи у очи с неким, нечим, суочење:* ~ са стварношћу.

суоче́ње с *в. суоченост.*

суочи́вати (се), -о̀чујēм (се) *в. суочавати (се).*

суо̀чити, су̏очӣм свр. *довести, поставити некога очи у очи, непосредно са неким, одн. нечим другим:* ~ сведоке, ~ са смрћу некога. ■ **~ се** *састати се, сусрести се с неким, нечим, очи у очи, непосредно.*

су̑п м (мн. -ови) зоол. **а.** *врста грабљиве птице из истоимене породице:* ~ белоглави Gyps fulvus, ~ смеђи Vultur monochus. **б.** *у мн.: породица грабљивих птица великог и јаког кљуна* Vulturidae.

су̑па (су̏па) ж нем. *течно јело од искуваног меса и разне зелени, са зачинима; танки резанци који се стављају у такво јело.* • **загустити супу** *учинити нешто тежим, незгоднијим, компликованијим.*

су̏па̄рни̏к м *онај који се такмичи с неким у постизању, остварењу неког циља, конкурент, ривал.*

су̏па̄рница ж *женска особа супарник.*

су̏па̄рнички̏, -а̄, -о̄ *који се односи на супарнике, конкурентски:* ~ група, ~ фирма.

су̏па̄рни̏штво с *супарнички, конкурентски однос, ривалство.*

су̏патн- *в. сапатн-.*

супер- лат. *као први део сложеница и полусложеница значи: највиши, врховни, горњи, који је изнад:* суперарбитрација, суперјак.

су̏пер 1. прид. непром. *изврстан, одличан, сјајан, диван, најбољи:* ~ журка. **2.** прил. *изврсно, одлично, сјајно, дивно:* провести се, забављати се и сл. ~. **3.** (у им. служби м) *врста високооктанског бензина.*

су̏перио̄ран, -рна, -о **1.** *који надмашује друге својим особинама; који држи да је изнад осталих, који се осећа надмоћним у односу на друге према којима се одређује.* **2.** *који изражава надмоћ, преимућство над другима:* ~ одговор, ~ став.

супериори̏те̄т, -е́та м *в. супериорност.*

су̏перио̄рно прил. *на супериоран начин, показујући супериорност:* ~ победити.

суперио́рно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је супериоран; надмоћ, преимућство.*

су̏перлати̑в м лат. **1.** лингв. *највиши степен придевског поређења (нпр. најновији).* **2.** фиг. *оно што је у своме развитку достигло највиши степен.* • **изражавати се о некоме, нечему у суперлативу** *изражавати се о некоме, нечему с највећим похвалама и признањем.*

су̏перлати̑ван, -вна, -о **1.** *који је у вези са суперлативом:* ~ облик. **2.** фиг. *најбољи, највећи:* ~ признање.

су̏пермаркет, -а и **супермàрке̄т,** -е́та м енгл. *велика самоуслужна продавница снабдевена разноврсном робом, претежно прехрамбеним производима.*

суперо̀ксид, -и́да м хем. *степен оксидације једног метала који садржи више кисеоника од базе, а мање него киселина тога метала.*

суперрѐвӣзија ж лат. **1.** *поновна ревизија од стране чланова више надлежности.* **2.** штамп. *последња ревизија, преглед слога пре штампања.*

су̏персила ж *велика, моћна војна (или и економска) сила.*

суперсо̀ничан, -чна, -о лат. *који је бржи од звука, надзвучан:* ~ авион.

супѝјан, -а, -о *напола пијан; којим се очитује, испољава такво стање:* ~ човек; ~ ход.

супѝјано прил. *као супијан, полупијано:* ~ говорити.

су̏пӣн, -и́на м лингв. **а.** *у латинском језику глаголска именица која има само два облика и којој по значењу одговара у српском језику инфинитив после глагола кретања.* **б.** *у старословенском језику глаголска именица на* **-тъ** *у акузативу једнине која се употребљавала као допуна глаголима кретања да означи циљ тога кретања.*

су̏пина ж *аугм. од суп.*

супи́рати, су̏пӣрāм свр. и несвр. фр. *вечерати;* уп. супе.

су̏пка ж бот. *листић који се први развије из семена, клицин листић, котиледон.*

суплемени- м *в. саплемени-.*

суплѐмент м лат. **1.** *допуна, додатак.* **2.** *допунски, накнадни свезак (обично речника, лексикона).*

суплемѐнтан, -тна, -о и **су̏плементāран,** -рна, -о *допунски, накнадни:* ~ свезак.

су̏плент м лат. *заменик (најчешће редовног наставника), професорски приправник.*

су̏плентић м *дем. (и често пеј.) од суплен(а)т.*

су̏пленткиња (су̏плентица) ж *женска особа суплент.*

су̏плентскӣ, -ā, -ō *који се односи на супленте, који је у вези са супленитима, који припада суплентима:* ~ плата.

суплѐнција ж *замењивање наставника (у настави).*

суплѐсāч, -а́ча м *онај који заједно с неким плеше.*

су̏плетӣв м лингв. лат. *облик неке речи који није од истог корена с другим облицима те исте речи, допунски облик* (*нпр. „човек – људи“, „ја – мене“, „бити – јесам“*).

су̏плетӣван, -вна, -о *који се одликује суплетивизмом:* суплетивни облици.

суплетѝвизам, -зма лингв. *претежна или потпуна гласовна неподударност корена или граматичке основе у различитим облицима значењски и системски исте речи у парадигми;* уп. суплетив.

супли́рати, су̏плӣрāм свр. и несвр. *заменити, замењивати некога у раду.*

супози́ција ж лат. *нагађање, претпоставка, хипотеза.*

супони́рати, -о̀нӣрāм свр. и несвр. лат. *претпоставити, претпостављати, сматрати могућним.*

су̏порт м фр. *део алатног прибора или машине који служи као ослонац, држач.*

супо́сед и **супо̀сед** јек. **супо́сјед** и **супо̀сјед** м *в. сапосед.*

супо́седнӣк и **супо̀седнӣк** јек. **супо́сједнӣк** и **супо̀сједнӣк** м *в. сапоседник.*

супо́седница и **супо̀седница** јек. **супо́сједница** и **супо̀сједница** ж *в. сапоседница.*

супо́седничкӣ и **супо̀седничкӣ** јек. **супо́сједничкӣ** и **супо̀сједничкӣ,** -ā, -ō *в. сапоседнички.*

супо̀тпис м *в. сапотпис.*

супотпи́сати, -о̀тпӣшēм свр. *в. сапотписати.*

супотпи́сивати, -ѝсујēм *несвр. према супотписати.*

супо̀тписнӣк м *в. сапотписник.*

супрадѐнтāлан, -лна, -о лингв. *који се твори, образује изнад зуба, надзубни:* ~ глас.

супранатуралѝзам, -зма м лат. *правац мишљења, веровања које се заснива на ономе што је натприродно и божанско;* супр. натурализам.

супрано̀рмāлан, -лна, -о лат. *који је изнад онога што је нормално, природно.*

су̏прапо̄рта ж лат. архит. *украс (слика, рељеф и сл.) над вратима до таванице.*

супрара̀ционāлан, -лна, -о и **супрарационалѝстичкӣ,** -ā, -ō лат. *који се умом или искуством не може објаснити, доказати:* ~ карактер натприродног.

су̏прасна прид. (ж. род) *бремените прасићима, спрасна (о крмачи).*

су̏праснōст, -ости ж *стање супрасне крмаче.*

супрѐмāт, -а́та м лат. *врховна власт, врховни надзор:* закон о супремату.

супрема́ција (супрема́тија) ж лат. **1.** *врховна власт, превласт, доминација.* **2.** *преимућство, надмоћност.*

су̏прет м *ужарени угљен покривен пепелом.*

су̏протан, -тна, -о **1. а.** *који се налази на другој страни, насупрам некоме, нечему, насупрот некога, нечега:* ~ зид. **б.** *који се креће у противном правцу, који је обрнутог смера:* ~ ветар. **2.** *сасвим различит од другога, опречан:* ~ став, ~ гледиште. **3.** (у именичкој служби) с *нешто што је различито, друкчије, друго.* – Није крив све дотле док се супротно не докаже. • **супротне реченице** лингв. *две напоредне реченице које по садржају или смислу противрече једна другој, адверзативне реченице.* **супротни судови** лог. *опречни, противречни, контрадикторни судови.*

су̏протно прил. *противно, упркос (нечијој вољи, некој чињеници).* – Радим супротно ономе што он жели.

супро́тнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина, стање онога што је нечему супротно, опречност, оштра разлика:* ~ интереса. **2.** *онај (оно) који (што) се по својим особинама оштро разликује од другог:* јединство супротности. **3.** фил. *однос постојећих разлика, противречности и њихово испољавање у мишљењу, у природи и друштву уопште.*

супро̀тставити, -ӣм (трп. супро̀тстављен) свр. *изнети, предложити нешто што је насупрот, противречно постојећем, другом; ставити насупрот, у позицију одупирања, противљења некоме, нечему:* ~ ставове, ~ мишљење, ~ снаге. ■ **~ се** *ставити се насупрот некоме, одупрети се речима или чином, успротивити се:* ~ се непријатељу, ~ се присутнима.

супро̀тстављати (се), -āм (се) *несвр. према супротставити (се).*

супро̀тстављенōст, -ости ж *особина, стање онога што је супротстављено, онога који је супротстављен некоме, нечему.*

су̏пруг м *брачни друг, муж.*

су̏пруга ж *брачна другарица, жена.*

су̏пружанскӣ, -ā, -ō *који се односи на супруге, брачни, супружнички:* ~ живот.

су̏пружанство с *брачно стање, супружништво.*

су̏пружнӣ, -ā, -ō *в. супружнички.*

су̏пружнӣк м **1.** *в. супруг.* **2.** мн. *брачни другови, муж и жена.*

су̏пружница ж *в. супруга.*

су̏пружничкӣ, -ā, -ō *који се односи на супружнике:* ~ љубав.

су̏пружнӣштво с *брачно стање, супружанство.*

су̏прушкӣ, -ā, -ō *супружански, супружнички.*

супсистѐнција ж лат. фил. *унутрашњи садржај, бит, суштина.*

супсисти́рати, -ѝстӣрāм несвр. *постојати, трајати, егзистирати.*

су̏пскрибовати, -бујēм (супскриби́рати, -ѝбӣрāм) свр. и несвр. *потпис(ив)ати.*

супскрѝпција ж лат. *потписивање имена за преузимање какве обавезе.*

су̏пстантӣв м лат. лингв. *именица.*

су̏пстантӣван, -вна, -о *именички.*

супстантивиза́ција ж лингв. *в. поименичавање;* уп. поименичење.

су̏пстантӣвскӣ, -ā, -ō *именички.*

супста̀нца (супста̀нција) ж лат. **1. а.** фил. *битна, непроменљива суштина ствари насупрот променљивим појединачним стварима.* **б.** *језгро, бит, суштина уопште.* **2.** *материја уопште, маса, твар.*

су̏пстанцијӣлан, -лна, -о *који се односи на супстанцу; битан, суштински:* ~ форма; ~ став.

супстанцијали̇̀тет, -éта м и **супстанцијáлнōст,** -ости ж *присутност, природа супстанце.*

су̏пстанцијӣлно прил. *у бити, у основи, суштински.*

супстанцијел- *в. супстанцијал-.*

супститу̇̀исати, -ишēм (супституи́рати, -у̇̀ирам) свр. и несвр. *заменити, замењивати:* ~ вредности.

супсти̇̀тӯт, -у́та м *оно што долази на место нечег другог, оно што нешто замењује:* супститути техничког дрвета.

супститу́ција ж лат. *замена, замењивање:* ~ вредности.

су̏пстрāт, -áта м лат. **1.** фил. *јединствена материјална основа сродних појава или процеса:* материја као ~ реалног света. **2.** *основа, подлога, темељ чега уопште.* **3.** лингв. *старији слој језика на неком подручју (нпр. келтски супстрат у француском језику).*

су̏псумовати, -мујēм (супсуми́рати, -у̇̀мирам) свр. и несвр. *подредити, подређивати какав ужи појам ширем, општијем.*

супсу̇̀мпција ж лат. *подређивање ужег појма ширем, сврставање под заједничке ознаке или обележја.*

су̏птӣлан и **су̏птӣлан,** -лна, -о лат. **а.** *фин, танан:* ~ прелив боја. **б.** *врло осећајан, емотиван, префињен:* ~ чуло.

суптили̇̀тет, -éта м *в. суптилност.*

су̏птӣлно и **су̏птӣлно** прил. *са пуно такта, пажње, нежно, осећајно:* ~ се односити према некоме, нечему.

супти́лнōст, -ости ж *особина онога који је суптилан, онога што је суптилно.*

суптра̀кција ж лат. *одузимање, одбијање, умањивање;* уп. суптрахенд.

су̏птрахенд м лат. мат. *број који се одбија, одузима, умањилац.*

су̏птраховати, -хујēм (суптрахи́рати, -а̀хирам) свр. и несвр. *одузети, одузимати, одби(ја)ти;* уп. суптрахенд.

суптро́пи м мн. лат.-грч. *подручја која су близу тропима, која су по клими блиска тропском појасу.*

су̏птрōпскӣ, -ā, -ō *који се односи на суптропе:* ~ клима, ~ воће.

су̏путн- *в. сапутн-.*

супуто̀вати, -у̇̀тујēм несвр. *путовати заједно с неким.*

сӯр, су́ра, -о **1.** *који је боје олова или пепела, сив:* ~ камење, сури облаци. **2.** фиг. *натуштен, тмуран* **а.** *о времену и временским приликама:* ~ јесењи дан. **б.** *о човеку.* **3.** фиг. *испуњен тешкоћама, неприликама, суморан; који изражава такво стање:* ~ живот; сури стихови.

сурадн- *в. сарадн-.*

сура́дња и **сура̀дња** ж *в. сарадња.*

сурађи́вати, -а̀ђујēм несвр. *в. сарађивати.*

сура́змēран јек. **сура́змјēран,** -рна, -о *в. сразмеран.*

сура́змēрно јек. **сура́змјēрно** прил. *в. сразмерно.*

сурва́вати (се), су̏рвāвāм (се) *несвр. према сурвати (се).*

су̏рвати, -āм свр. **1. а.** *учинити да неко или нешто падне у какву провалију, амбис, оборити, срушити низ какву стрмину и сл.:* ~ камење. **б.** *разрушити, уништити, сатрти:* ~ утврђење. **2.** фиг. *збацити, свргнути с власти:* ~ директора, ~ властодржца. ■ ~ **се а.** *нагло пасти, срушити се, стропоштати се.* **б.** фиг. *ишчезнути, нестати.* – Сумња се сурвала.

су̏рвина ж *развалина, рушевина;* уп. сурвати (1б).

су̏ргаст, -а, -о *у малој мери сур, сивкаст:* ~ капут.

сурди́на ж итал. *направа за пригушивање звука музичких инструмената.* • **под (са) сурдином** *полугласно, тихо; потајно.*

сурдопеда̀гог м лат.-грч. *наставник у школи за глуве.*

су̏рдук м тур. *јаруга, кланац; провалија.*

суре̇̀вњив, -а, -о *завидљив, злобан, љубоморан:* ~ човек, ~ поступање.

суре̇̀вњивац, -ӣвца м *онај који је суревњив, завидљив, злобан.*

суре̇̀вњивица ж *суревњива женска особа.*

суре̇̀вњиво прил. *на суревњив начин, са завишћу, злобно:* ~ се односити према некоме, нечему.

суре̇̀вњивōст, -ости ж *особина онога који је суревњив, завист, злоба.*

су̏рина ж *прост широк капут суре боје;* уп. сурка.

су̏рина ж зоол. *птица из пор. сова, ћук* Athene noctua.

сури̇̀на ж *сура боја, сивило:* ~ сутона.

сӯрка ж **1.** *краћи капут од сурог сукна, украшен гајтанима, као део народне ношње.* **2.** *краћи капут уопште; врста дугачког радног капута.*

су̏ркаст, -а, -о *у малој мери сур, сивкаст:* ~ капут.

сӯрла ж тур. **1. а.** *издужени меснати део њушке у слона и неких других животиња, који служи као орган за дисање, пипање, осећај мириса и хватање.* **б.** *издужени предњи део главе многих тврдокрилаца, који им служи за бушење, сисање и сл., рилица.* **2.** фиг. подр. *нос (обично упадљиво велик, дугачак).*

сӯрласт, -а, -о *који има облик сурле, који личи на сурлу:* ~ нос.

су̏рлāш, -áша м зоол. **а.** *у мн.: ред сисара* Proboscidea *од којих су многе врсте изумрле, а од живих им припадају слонови, чија је упадљива одлика сурла (у јд.: такав сисар).* **б.** *у мн.: ред тврдокрилаца којима је главна одлика сурла, рилица (у јд.: тврдокрилац из тога реда).*

сӯрлица ж *дем. и хип. од сурла.*

сӯров, -а, -о **1.** *(о човеку)* **а.** *свиреп, немилосрдан, груб; жесток, необуздан, нарасит.* **б.** *нецивилизован, некултуран.* **в.** *непопустљив, беспоштедан; који изражава такве особине:* ~ аскета; ~ израз лица. **2.** *(о предметима, појавама, појмовима)* **а.** *дивљи, необрађен, ненасељен, пуст (о крају).* **б.** *тежак, тешко подношљив, мучан, тегобан:* ~ живот. **в.** *природан, сиров, непрерађен:* ~ кожа. **г.** *врло јак, оштар (о зими).* **г.** *продоран, сувише гласан:* ~ крик.

сӯрово прил. *на суров начин, немилосрдно, грубо:* ~ ударати, ~ се понети према некоме.

сӯровōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога који је суров, онога што је сурово; суров, немилосрдан поступак, грубост.*

суро̀гāт, -áта м лат. **1.** *предмет који делимично замењује други с којим има нека заједничка својства, али нема његов квалитет.* **2.** *кривотворина, фалсификат.*

суро̀гāтскӣ, -ā, -ō *који се односи на сурогате:* ~ форма.

суру̇̀нтија ж тур. *нешто старо, похабано, отрцано.*

сӯрутка ж (дат. -тки; мн. ø) *накисела течност која се издваја из млека после сирења.* • **крвна** ~ мед. а) *течност која се издваја извесно време по згрушавању крви.* б) *серум који се добија из крви неке животиње (најчешће коња), којој су убризгане клице или токсини.*

суру̇̀чица ж бот. *род вишегодишњих зељастих биљака* Filipendula *из ф.* Rosaceae, *са перасто дељеним или перастим, ре-*

ће режњевитим, листовима, двополних цветова; врсте овога рода Filipendula hexapetula *и* F. ulmaria.

су̏рфер м енгл. *онај који се бави сурфингом.*

су̏рфинг м енгл. **1.** *једрење или скијање на води на посебно израђеној дасци.* 2. *претраживање страница на Интернету.*

су̏рфовати, -фује̄м несвр. **1.** *бити сурфер (на води), бавити се сурфингом (на води).* **2.** *претраживати странице на Интернету, проводити време прелазећи с једне на другу страницу Интернета.*

су̑сам м бот. *биљка* Sesamum indicum *из ф.* Pedaliaceae; *плод те биљке од кога се добија јестиво уље.*

суса̀мича̄р м *онај који гаји сусам.*

сусво̀јина ж *заједничко власништво, заједничка својина, сувласништво.*

су́сед (су̏сед) јек. **су́сјед** (су̏сјед) м *онај који станује, живи, борави и сл. у близини другога, у комшилуку, поред и сл., комшија.*

су́седа (су̏седа) јек. **су́сједа** (су̏сједа) ж *женска особа сусед, комшиница.*

су́седан (су̏седан) јек. **су́сједан** (су̏сједан), -дна, -о *који је у суседству, који је у близини, поред.*

су́седица (су̏седица) јек. **су́сједица** (су̏сједица) ж *дем. од суседа; суседа, комшиница.*

су́седни̑к (су̏седни̑к) јек. **су́сједни̑к** (су̏сједни̑к) м *в. сусед.*

су́седнички̑ (су̏седнички̑) јек. **су́сједнички̑** (су̏сједнички̑), -а̄, -о̄ *који се односи на суседнике, суседски:* ~ однос.

су́седни̑штво (су̏седни̑штво) јек. **су́сједни̑што** (су̏сједни̑што) с *в. суседство.*

су́седно̑ст (су̏седно̑ст) јек. **су́сједно̑ст** (су̏сједно̑ст), -ости ж *в. суседство.*

су́седовати (су̏седовати) јек. **су́сједовати** (су̏сједовати), -дује̄м несвр. *налазити се у суседству, у близини некога или нечега.*

су́седски̑ (су̏седски̑) јек. **су́сједски̑** (су̏сједски̑), -а̄, -о̄ *који се односи на суседе, који је својствен суседима:* ~ деца, ~ радозналост.

су́седство (су̏седство) јек. **су́сједство** (су̏сједство) с **1.** *близина с неким или нечим по месту налажења, месту становања, седења и сл.* **2.** зб. *суседи.*

су̏сељанин м (мн. -а̄ни) *онај који је из истог села као и неко други.*

су̏сељ̄анка ж *женска особа сусељанин.*

су́сетка (су̏сетка) јек. **су́сјетка** (су̏сјетка) ж *в. суседа.*

су́сеткиња (су̏сеткиња) јек. **су́сјеткиња** (су̏сјеткиња) ж *в. суседа.*

су̏снежан јек. **су̏сњежан,** -жна, -о *који је покривен суснежицом; пун суснежице:* ~ пут; ~ дан.

су̏снежица јек. **су̏сњежица** ж *киша помешана са снегом.*

сусо̀пственӣк м *в. сувласник.*

су̏спендовати, -дује̄м (суспенди́рати, -ѐнди̑ра̄м) свр. и несвр. **а.** *привремено уклонити, уклањати из службе и сл.:* ~ с посла. **б.** *одгодити, одгађати законско извршење, важење закона:* ~ прописе.

су̏спензи̑ван, -вна, -о *који зауставља, задржава, одлаже (нпр. изршење казне).*

суспѐнзија ж лат. **1.** *привремено уклањање из службе; привремено одлагање законске важности.* **2.** хем. *дисперзиони систем у коме се у течности налазе распршене микроскопски ситне честице чврсте материје као емулзија.*

суспре́гнути, су̏спре̄гне̄м свр. *зауставити, задржати, обуздати, савладати:* ~ емоције. ▪ **~ се** *савладати се, уздржати се (од реаговања нпр.).*

суспре́зати (се), су̏спре̄же̄м (се) *несвр. према суспрегнути (се), суспрећи (се).*

суспрѐгљив, -а, -о *који уме да се суспрегне, уздржљив:* ~ особа.

су̏срести, -етне̄м (-ете̄м) свр. **а.** *наићи на некога или нешто идући у сусрет, срести:* ~ патролу, ~ другове. **б.** *задесити, снаћи.* – Сусреле га неприлике. ▪ **~ се** *састати се с неким идући у сусрет; наћи се, састати се:* ~ се с друштвом.

су̏срет и **су́срет** м **1.** *успутни наилазак на некога или нешто, сретање:* поздравити се при сусрету. **2. а.** *виђење, састанак.* **б.** *спортска игра, утакмица (противничких страна).* **в.** *судар, сукоб (зараћених страна).* • **изићи некоме у ~** *задовољити нечије жеље, тражење, помоћи некоме.*

су̏срета̄ј м *в. сусрет.*

су̏сретати (се), -срећ̄ем (се), -срета̄м (се) *несвр. према сусрести (се).*

су̏срети̑ште с *место сусретања.*

сусрѐтљив, -а, -о *спреман да помогне, да изиђе у сусрет, предусретљив:* ~ комшија.

сусрѐтљиво прил. *на сусретљив начин, предусретљиво:* ~ примити госте.

сусрѐтљиво̄ст, -ости ж *особина онога који је сусретљив; предусретљивост.*

су̏сретнути (се), -не̄м (се) свр. *в. сусрести (се).*

су́став и **су̏ста̄в** м (уп. систем) **1.** *целокупност делова (ствари, појмова и сл.) који образују какву целину, састав; композиција, структура, склоп:* ~ материје, ~ текста. **2.** *начин организовања, облик организације:* федерални ~.

су́ставан и **су̏ста̄ван,** -вна, -о (уп. сѝсте̄мски̑) *који је заснован, који се заснива на неком суставу; систематичан, доследан:* ~ изношење података, ~ низ елемената.

су́ставно и **су̏ста̄вно** прил. *на суставан начин, систематично:* ~ написан текст.

су̏ставно̄ст и **суста́вно̄ст,** -ости ж *особина и стање онога што је суставно, систематичност.*

су̏стајати и **су́стајати,** -је̄м *несвр. према сустати.*

сустајки́вати, -а̀јкује̄м несвр. *(по)сустајати, осећати замор.*

су̏стало и **су́стало** прил. *осећајући умор, уморно.* – Поздрави их и сустало оде.

су̏стало̄ст и **су́стало̄ст,** -ости ж *стање онога који је сустао, замор.*

су̏стана̄р м (инстр. -ом и -ем) *онај који има станарско право у истом стану као и други; онај који заједно с неким станује.*

су̏стана̄рка ж *женска особа сустанар.*

су̏стана̄рски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на сустанаре:* сустанарска правила.

су̏стана̄рство и **сустана́рство** с *стање сустанара; сустанарско право.*

су̏стао, -ала, -о *р. пр. од сустати у атриб. функцији.* – фиг. Не види се ни сустало сунце.

су̏стати, су̏стане̄м (аор. су̏стадох и су̏стах) свр. *заморити се, посустати; изнемоћи, онемоћати:* ~ идући; ~ од старости.

сусте́гнути, су̏сте̄гне̄м свр. *задржати, зауставити, устегнути; не дати чему да се испољи у пуној снази:* ~ руку, ~ дах. ▪ **~ се** *уздржати се, устегнути се:* ~ од гласања.

сустѐжљив, -а, -о *који уме собом владати, уздржљив:* бити ~ у контактима.

сустѐжљиво прил. *на сустежљив начин, уздржљиво:* ~ проговорити.

сустѐжљиво̄ст, -ости ж *особина онога који је сустежљив, уздржљивост.*

сусте́зати (се), су̏сте̄же̄м (се) *несвр. према сустегнути (се), сустећи (се).*

су̏стигнути (се) *в. сустићи (се).*

су̏сти̑жан, -жна, -о *који може сустићи; који се може сустићи.*

су̏сти̑жно прил. *на сустижан начин, сустижући.*

су̏стизати (се), -ижēм (се) *несвр. према сустићи (сустигнути) (се).*

су̏стићи (су̏стигнути), су̏стигнēм свр. **1. а.** *идући, трчећи и сл. скратити растојање од некога, нечега што се удаљује; достећи, стићи до некогᴵ места:* ~ тркаче; ~ на ивицу града. **б.** *наступити, прИспети:* сустигле кише. **2.** *стићи некога у узрасту; изједначити се у развоју.* ■ **~ се а.** *стићи један другога, састати се.* **б.** фиг. *сложити се.* – Инструменти се сустигоше.

су̏стицати се, -ичēм се несвр. *састајати се, стицати се, скупљати се.* – На тргу се сустичу улице.

су̏стоп(и)цē прил. *у стопу, једно за другим:* ~ ићи.

сустра̀да̄лнӣк м *онај који заједно с другим страда, пати, сапатник.*

су̏стримак, -ӣмка м **1.** *човек или животиња чији су родитељи различитих раса, мешанац, мелез, бастард.* **2.** *платно чија је основа ртена, а потка памучна.*

сут- (у топономастици) *в. свети:* Сутоморе.

сута̀на и **су̏та̄на** ж итал. *одећа католичког свештеника која се носи изван богослужења.*

су̏терēн, -а и **сутѐрēн,** -éна м фр. *део зграде испод приземља, подрум.*

су̏терēнскӣ и **сутѐрēнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на сутерен:* ~ зидови.

су̏теска јек. **су̏тјеска** ж *јако сужени део речне долине.*

сутѐћи се, -ѐчēм се свр. *скупити се, стећи се у великом броју:* ~ на тргу.

су̏тицати се, -ичēм се *несвр. према сутећи се.*

сутлѝјāш, -áша м (су̏тлија ж) тур. *пиринач куван у заслађеном млеку.*

су̏тока ж *место где се две реке уливају једна у другу.*

су́тон м (ж) **1.** *полумрак између заласка сунца и почетка ноћи, сумрак; полумрак пред свитање.* **2.** фиг. **а.** *старост као доба живота с постепеним слабљењем организма.* **б.** *почетак нестајања, наступање свршетка чега:* ~ романтизма.

су́тонаст, -а, -о *полумрачан, сумрачан:* ~ предвечерје.

су́тонити се, -ӣ(м) се несвр. безл. *спуштати се, настајати (о сутону), смркавати се.*

су́тонскӣ, -ā, -ō *који се односи на сутон, својствен сутону:* ~ полутмина.

су́тоњӣ, -ā, -ē *који се односи на сутон, сутонски:* ~ сенка, ~ мир.

су̏тра ж *кратак афоризам у индијској књижевности.*

су̏тра прил. **1. а.** *следећег дана после данашњег, идућега дана.* – Дођите сутра, не данас. **б.** *у ближој или даљој будућности.* – Ваља се припремати за све јер, шта ће бити сутра, то нико не зна. **2. а.** (у именичкој служби) с непром. *сутрашњи дан.* – Где ћу ја провести моје сутра? **б.** *будуће време, будућност.* – Ми имамо своје сутра. • **данас јесмо, сутра нисмо** *све је пролазно па и људски живот.* **данас – сутра** *у ближој или даљој будућности, пре или после.* **од данас до сутра (живети** и сл.) *живети и сл.* 1) *без средстава да се обезбеди будућност, сиротињски.* 2) *не водећи рачуна о будућности, лакомислено.*

сутра̀да̄н и **су̏трада̄н** прил. *сутрашњега дана, идућег дана после данашњега, сутра.*

су̏трашњӣ и **су̏трашњӣ,** -ā, -ē *који се односи на сутра, који ће бити сутра:* ~ дан.

су̏трашњица и **су̏трашњица** ж *ближа или даља будућност;* уп. сутра (1б): неизвесност сутрашњице.

су̏тӯтор м *један од два или више тутора, старатеља.*

су̏ћӯт ж *саучешће, саосећање:* изразити ~.

су̏ћӯтан, -тна, -о *који има сућути, саосећања; који изражава сућут, саосећање, саучешће:* ~ пријатељ; ~ реч.

су̏ћӯтно прил. *саосећајући, саосећајно:* ~ говорити.

суу̏зрок м *оно што с нечим другим изазива неку последицу.*

суу̏кућанин м (мн. -āни) *онај који живи с неким другим у истој кући.*

суучесн- *в. саучесн-.*

суучест- *в. саучест-.*

су̏учēшће и **су̏учешће** с *в. саучешће.*

су̏фикс м лат. лингв. *формант у творби речи који се додаје на творбену основу.*

суфиксо̀ид, -и́да м лингв. *творбени формант, везана творбена морфема, најчешће страног (обично грчког или латинског) порекла, која се додаје на крај речи или основе већег броја речи (као и суфикс), али чува лексичко значење (као главни делови сложенице), нпр. ауто-бус, шино-бус, био-граф, сцено-граф и сл.*

суфинансѝјēр, -éра м *онај који заједно с неким финансира нешто, даје новац за нешто.*

суфинанси́рати, -а̀нсӣрāм свр. и несвр. *да(ва)ти заједно с неким новац за нешто.*

су̏фицит и **су̏фицит** м *вишак прихода над расходима.*

су̏фицита̄ран и **су̏фицитаран,** -рна, -о (су̏фицитан и су̏фицитан, -тна, -о) *који је у вези са суфицитом, који доноси суфицит:* ~ пословање.

су̏флēр, -éра м фр. *намештеник позоришта који суфлира глумцу док глуми на позорници.*

су̏флēрка ж *женска особа суфлер.*

су̏флēрница ж *нарочито удешено место на позорници одакле суфлер дошаптава глумцима текст њихове улоге.*

сufли́рати, су̏флӣрāм несвр. (свр.) *дошаптавати (дошапнути) глумцима текст њихове улоге, бити суфлер (често и у фиг. значењу).*

су̏х, су́ха, -о (комп. су̏шӣ) *в. сув.*

суха́рак, -рка м *в. суварак.*

су̏хача ж *в. сувача.*

су̏хо[1] с *в. суво*[1].

су̏хо[2] прил. *в. суво*[2].

сухо̀жила ж *ткиво без слузи, обично цилиндричног облика, које спаја мишиће за кости, тетива.*

сухозем- *в. сувозем-.*

сухомѐснат, -а, -о (обично одр.) *који је од сувог меса:* ~ роба.

сухо̀њав(-) *в. сувоњав(-).*

су̏хопāр- *в. сувопар-.*

сухо̀перац, -ēрца м бот. *в. ветрогон.*

сухо̀т- *в. сувот-.*

сухо̀ћа ж *в. сувоћа.*

суцр̀вен, -ена, -о *са црвеном нијансом, црвенкаст:* ~ цвет.

сучѐлити, су̏челӣм (трп. су̏чељен) свр. *поставити једнога пред другога, једно пред друго лицем у лице, очи у очи, суочити:* ~ сведоке. ■ **~ се 1.** *стати један према другоме (лицем у лице), суочити се:* ~ се на суду. **2.** *срести се као противници (у борби, у такмичењу и сл.), сукобити се.*

су̏челицē прил. *насупрот коме, чему (директно један према другоме, једно према другоме):* стати ~.

су̏чēлнӣ, -ā, -ō *в. сучеони.*

сучеља́вати (се), -ѐљāвāм (се) *несвр. према сучелити (се).*

су̏чēље и **су̏чēље** с *место где долази до сучељавања.*

сучељи́вати (се), -ѐљујēм (се) *несвр. према сучелити (се).*

су̏чеонӣ, -ā, -ō *који је насупрот, на супротној страни.*

сучѝнилац, -иоца м *онај који суделује, учествује с ким у каквом послу, раду.*

су̏чка ж *суха грана.* • **потерати сучку коме** *почети (про)гонити некога.*

су̏џук м тур. **1. а.** *врсӣа кобасице од бравље̄ или ӣовеђе̄ меса.* **б.** *слаӣкиш од брашна и шећера у облику кобасице.* **2.** *леденица, ледењак ӣаквоӣ облика.*

су̏ша ж **а.** *дуӣоӣрајно време без кише.* **б.** *сува, исушена земља.*

су̏ша и **су̑ша** ж *наӣкривено сӣремишӣе (сӣубови који држе кров) за кола, дрва и др. у сеоским домаћинсӣвима.*

су́шак, -шка (обично у мн.) *суво ӣрожђе;* уп. сушац (2).

су̏шалица ж *смоква која се лако суши.*

су̏шан, -шна, -о **1. а.** *који нема довољну количину кише, влаӣе, у коме чесӣо влада суша (о земљи, клими):* ~ период, ~ година, ~ крај. **б.** *који је без воде, безводан; сиромашан водом (о крајевима, ӣодручјима, обично крашким без воде или реӣко са живом водом).* **в.** *који не садржи у себи довољно влаӣе, ӣечносӣи, који није сочан, сув:* ~ плод. **2.** *који осећа жеђ, има ӣоӣребу за водом, жедан:* ~ грло. • ~ **крава** *крава која не даје млеко.*

су́шањ, -шња м *суво лишће.*

сушапта́вати се, -а̀пта̄ва̄м се несвр. *доӣоварати се шаӣаӣом, сашаӣӣавати се.*

су̏ша̄р, -а́ра м *наӣрава за сушење воћа.*

су̏шара ж *ӣросӣорија или ӣосебна зӣрада за сушење нечеӣа (најчешће меса, дувана и др.), сушионица, сушница.*

су́шац, -шца м **1. а.** *сув снеӣ.* **б.** *кориӣо ӣресахлоӣ ӣоӣока.* **2.** *сув, мршав човек.* **3.** (обично у мн.) *осушено, суво воће (најчешће ӣрожђе).*

су̏шив, -а, -о *који се брзо, лако суши:* ~ земљиште.

су̏шика ж *неӣосечено сӣабло које се осушило.*

су̏шило с **1.** *месӣо ӣде се нешӣо суши.* **2.** *аӣараӣ за сушење ӣканина.* **3.** *наӣрава као део ӣисаћеӣ ӣрибора којом се суши масӣило на харӣији, уӣијач.*

су̏шионӣк, -а и **сушио̀ни̇к,** -и́ка м *сӣрава за сушење нечеӣа.*

су̏шионица и **сушио̀ница** ж *ӣросӣорија за сушење нечеӣа (најчешће веша);* уп. сушара.

су́шити, су̑ши̇м (трп. су̑шен) несвр. [гл. им. су́ше̄ње с] **1. а.** *чиниӣи сувим нешӣо шӣо је влажно, мокро држећи ӣа на ваздуху, на сунцу, излажући ӣа ӣоӣлоӣи:* ~ рубље. **б.** *чиниӣи да исӣари, да ӣресахне каква ӣечносӣ.* – Свако јутро сунце суши росу. **в.** *брисањем чиниӣи сувим, ӣосушиваӣи:* ~ сто. **2.** *уклањаӣи влаӣу из воћа, ӣоврћа и сл. (ради конзервирања); ослобађаӣи влаӣе, сокова месо и др. држећи ӣа на диму, на сунцу и др.:* ~ гљиве, ~ месо. **3.** *исӣијаӣи до дна (чашу).* **4.** фиг. *исцрӣљиваӣи, слабиӣи.* – Живот суши организам. **5.** *уздржаваӣи се од јела и ӣића.* ■ ~ **се 1. а.** *ӣосӣајаӣи сув ӣубећи влаӣу, сокове, свежину, венуӣи, сахнуӣи.* **б.** фиг. *мршавеӣи, слабиӣи, ӣроӣадаӣи.* **2.** *чиниӣи сувом на себи мокру одећу излажући се сунцу, ӣоӣлоӣи.* • **грло му (јој и др.) се суши** *осећа велику жеђ.*

су̏шица ж мед. нар. *ӣуберкулоза.*

су̏шичав, -а, -о *који болује од сушице, ӣуберкулозан; који носи обележје сушице, својсӣвен ономе који болује од сушице:* ~ човек; ~ глас.

су̏шичавац, -а̄вца м *онај који болује од сушице.*

су̏шича̄вка ж *сушичава женска особа.*

су̏шичаво̄ст, -ости ж *сӣање оноӣа који је сушичав.*

су̑шка ж *комад сувоӣ дрвеӣа.* • **сув као** ~ *врло, веома сув, мршав.*

су́шница ж *ӣросӣорија у којој се нешӣо (обично месо или воће) суши;* уп. сушити (2).

су̑шно̄ст, -ости ж *особина, сӣање оноӣа шӣо је суво; оскудица, сиромашӣво.*

сушта̀ствен, -а, -о *који се заснива на сушӣини, биӣан, важан, суштински.*

су̏шти̇ и **су̑шти̇,** -а̄, -о̄ и -е̄ **а.** *ӣрави, исӣински, збиљски:* ~ истина. **б.** *исӣи, исӣоветан:* ~ отац.

сушти̇на ж *оно шӣо је биӣно и ӣлавно у нечему, основна особина нечеӣа; унуӣрашња садржина, биӣ:* ~ живота, погодити суштину.

су̏шти̇нски̇, -а̄, -о̄ *који се односи на суштину, биӣан, ӣлавни, основни:* ~ елеменат чега.

су̏шти̇нски прил. *у суштини, биӣно.* – Превод је нешто суштински друго од оригинала.

сфалѐри̇т, -и́та м грч. мин. *цинков сулфид* (ZnS) *који се у ӣрироди налази као зрнасӣ и ӣрудвасӣ, мркоцрн, жуӣ или безбојан минерал.*

сфе́ра ж грч. **1. а.** *унуӣрашња ӣовршина куӣле или лоӣӣе; небески свод.* **б.** *ӣросӣрансӣво исӣод небескоӣ свода; обласӣ.* **2.** мат. *ӣеомеӣријско ӣело оӣраничено кривом ӣовршином на којој су све ӣачке једнако удаљене од средишӣа.* **3.** *ӣросӣор који се налази у ӣраницама деловања или уӣицаја коӣа или чеӣа, круӣ деловања, обласӣ, ӣодручје какве акӣивносӣи:* интересна ~, ~ уметности. **4.** (често у вези с комп. „виши") *друшӣвена средина, круӣ особа везаних међу собом заједничким ӣоложајем инӣересима, занимањем и сл.* • ~ **времена** *доњи део аӣмосфере у којој се врше ӣроцеси који уӣичу на време.*

сфе̑рни̇ (сфѐрички̇, сфѐрични̇), -а̄, -о̄ *који се односи на сферу;* уп сфера (1, 2): ~ рачун, ~ висина. • ~ **аберација** физ. *ӣојава да се зраци који ӣролазе ивицом сочива и они који ӣролазе средином не сасӣају ӣоӣӣуно у једној ӣачки и сӣоӣа је слика ӣредмеӣа искривљена.*

сферо̀и̇д, -и́да м *ӣело које има облик куӣле или лоӣӣе, сӣљошӣене на ӣоловима.*

сфигмо̀граф м грч. мед. *сӣрава за мерење била, ӣулса.*

сфигмома̀номе̄тар и **сфигмома̀нометар,** -тра м грч. мед. *сӣрава за мерење крвноӣ ӣриӣиска.*

сфи̏нга и **сфи̑нга** ж (ген. мн. сфи̑нга̄) (сфи̏нкс м) грч. **1. а.** *камени лик лава са људском ӣлавом у лежећем ӣоложају.* **б.** *у сӣароӣрчкој миӣолоӣији крилаӣо биће са шаӣама лава, ӣруӣом ӣса, ӣлавом и ӣрудима жене.* **2.** фиг. **а.** *чудно, заӣонеӣно биће.* **б.** *нешӣо шӣо само собом ӣредсӣавља заӣонеӣку, неӣознаницу.*

сфраги̇̀стика ж грч. *ӣомоћна исӣоријска наука која ӣроучава ӣечаӣе.*

сфраги̇̀стича̄р м *онај који се бави ӣроучавањем ӣечаӣа.*

сфу́шерити, -и̇м (сфуша́рити, сфу̏ша̄ри̇м) свр. нем. *урадиӣи нешӣо врло лоше (обично на брзину).*

сха́рати, сха̑ра̄м и **сха̏рати,** -а̄м свр. *харајући унишӣиӣи, саӣрӣи, ӣохараӣи.* – Непријатељ схара село.

схармо̀низовати, -зује̄м (схармонизи́рати, -и̇̀зи̇ра̄м) свр. *даӣи музичку ӣраӣњу каквој мелодији.*

сха̑рчити и **сха̏рчити,** -и̇м свр. *улудо ӣоӣрошиӣи, сӣраћиӣи, сӣискаӣи:* ~ уштеђевину.

схва̏тати, -а̄м *несвр. ӣрема схваӣиӣи.*

схва̏тити, -и̇м (трп. схва̏ћен) свр. прел. **1.** *освојиӣи својим умом смисао, садржај нечеӣа, разумеӣи:* ~ предавање. **2.** *оцениӣи ӣо значењу, вредносӣи, ӣросудиӣи:* ~ озбиљност ситуације.

схва̀тљив, -а, -о *који се може схваӣиӣи, разумеӣи, разумљив, ӣојмљив:* ~ порука.

схва̀тљиво прил. *на схваӣљив начин, разумљиво:* ~ излагати, ~ поступити.

схва̀тљиво̄ст, -ости ж *особина оноӣа који схваӣа, оноӣа шӣо је схваӣљиво.*

схе́ма ж грч. **1.** *црӣеж који ӣриказује уређај, механизам или расӣоред делова чеӣа, ӣлан орӣанизације чеӣа:* ~ ратних ровова. **2.** *ӣреӣходна скица, нацрӣ, ӣриказ чеӣа у ӣлавним, оӣшӣим црӣама:* ~ споразума. **3.** *оӣшӣа, ӣоӣова шаблонска формула, узорак, образац:* радити ван схема.

схѐма̄т, -а́та м *основни облик, начин сӣварања.*

схемати̇̀зам, -зма м *склоносӣ к мишљењу ӣо ӣоӣовим схемама.*

схема̀тизовати, -зујēм (схематизи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. *приказ(ив)ати, распоредити, распоређивати по некој схеми, обрасцу, нацрту, сводити, свести што на схему.*

схема̀тика ж *в. схематичност.*

схема̀тичан, -чна, -о и **схема̀тичкӣ,** -ā, -ō **1.** *који се заснива на схеми:* ~ расправа. **2.** *који је приказан у општим цртама; који даје само уопштену слику, апстрактан:* ~ приказ.

схема̀тички и **схема̀тично** прил. *на схематичан начин, по схеми:* ~ приказати што.

схема̀тичнōст, -ости ж *особина, стање онога што је схематично.*

схѐматскӣ, -ā, -ō *в. схематичан.*

схѐматски прил. *по схеми, на схематски начин:* ~ приказати што.

схизм- *в. шизм-.*

схизофрен- *в. шизофрен-.*

схо̏дан, -дна, -о рус. *који одговара чему, који је у складу с чим, погодан, подесан:* ~ поступак, ~ ситуацији. • **наћи за сходно** разг. *наћи да неко решење у датој ситуацији највише одговара.*

схо̀дити, -ӣм несвр. (стилски маркирано) *спуштати се, силазити.* – Бела стада са хумова сходе (Ј. Дучић). ■ **~ се** *састајати се, скупљати се, сретати се.*

сходно (наглашено: схо̏дно) предл. (с дат.) *према чему, у складу с чим:* пресудити ~ закону.

схо̏днōст, -ости ж *погодност, сврсиходност.*

схоласт- *в. сколаст-.*

схолѝјаст м *састављач схолија, коментатор.*

схо̀лија ж (обично у мн.) грч. *напомена, тумачење уз текст.*

схра́нити, схрâнӣм свр. *спремити, похранити.* – фиг. У недра је зора звезде схранила.

схра̏нӣште с *место где се што чува, похрањује.*

схр̀пати, -āм свр. *ставити у хрпу:* ~ жито.

сце́дити се, сцêдӣм се јек. **сцијѐдити се,** сцѝједӣм се свр. *слити се, накупити се цедећи се низ што, из чега.* – Крв се с главе сцеди на кошуљу.

сцеђи́вати се, сцѐђујēм се јек. **сцјеђи́вати се,** сцјѐђујēм се *несвр. према сцедити се.*

сцѐна ж грч. **1. а.** *позорница, бина; позоришна делатност, театар.* **б.** *скуп кулиса, декор.* **2. а.** *издвојен, мање-више самосталан део у књижевним и сценским делима; приказ, слика каквог догађаја уопште.* **б.** *део позоришног чина, приказ, појава.* **3. а.** *карактеристичан догађај, упечатљива појава из свакодневног живота.* **б.** разг. *оштар сукоб, свађа:* направити сцену мужу.

сцѐнāрӣјскӣ и **сцена̀рӣјскӣ,** -ā, -ō *који се односи на сценариј:* ~ одељење.

сцѐнāрио, -ија (инстр. -иом) (сцѐнāрӣј, -ија и сцѐнāријум, -а) м **1.** *књижевни текст с елементима драмске радње на основу кога се прави филм.* **2. а.** *план извођења позоришног комада, опис драмске радње.* **б.** *попис особа које се појављују у једном драмском комаду с назнаком реда и времена изласка на позорницу.*

сцена̀рист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *писац сценарија;* уп. сценарио (1). **2.** *онај који се брине о извођењу позоришне представе и надзире све послове око тога.*

сцена̀ристкиња (сцена̀ристица) ж *женска особа сценарист(а).*

сценарѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на сценаристе:* ~ задатак.

сценѐрија ж *средства декорације потребна за извођење позоришног или филмског комада.*

сцѐничан, -чна, -о *погодан за сцену, за извођење на сцени:* ~ текст.

сцѐничкӣ и **сцѐничнӣ,** -ā, -ō *који се односи на сцену, на извођење на сцени:* ~ ефекат.

сцѐничнōст, -ости ж *својство онога што је сценично, погодно за сцену, за извођење на сцени.*

сцено̀граф м грч. *сликар позоришне декорације.*

сценогра̀фија ж *сви послови везани за припремање позорнице за представу.*

сцено̀графкиња ж *женска особа сценограф.*

сцено̀графскӣ, -ā, -ō *који се односи на сценографе и на сценографију:* ~ посао, сценографски елементи.

сцêнскӣ, -ā, -ō *који се односи на сцену, који је у вези са сценом:* ~ израз, ~ патетика.

сцијентѝзам, -зма м лат. **1.** *ученост, знање, наука.* **2.** *верска секта која проповеда да се болести лече само молитвом.*

сцијентѝстички прил. *учено, зналачки:* ~ лечити, ~ радити.

Сцѝла ж *једно од двају морских немани из хеленске митологије које су у Месинском мореузу нападале бродове и убијале поморце.* • **између Сциле и Харидбе** *између две опасности.*

сцинтила́ција ж лат. *треперење светла, светлуцање.*

Т

т (Т) с непром. **1. а.** лингв. *зубни безвучни праскави сугласник.* **б.** *слово којим се обележава тај сугласник:* штампано ~, мало ~. **2.** скраћ. **а.** *тачка* (т.). **б.** *тона* (т).

та (кад је наглашено: та̏) узв. и речца **а.** *за истицање природности, логичности неког става, оног што је очигледно: наравно, дакако, па.* – Не плашите се, та ви сте јунаци! **б.** *за подстицање, у нестрпљењу или незадовољству: (а)ма.* – Та пијте, људи! **в.** *при одбијању, неприхватању нечега, неслагања са нечим.* – Та не може бити! **г.** *при нерадом одговарању или осporавању важности нечега.* – Ко је? Та ја, ко би био други!

та̏бак м тур. **а.** *лист папира (обично већи).* **б.** штамп. *мера за обим или формат књиге или новина, одређена бројем и форматом страница, одн. одговарајућим бројем словних места:* штампарски ~, ауторски ~. • **пре(са)вити ~** *одлучити се на покретање неког правног поступка (тужбе, жалбе и сл.).*

табаке́ра ж *нарочита цепна кутија за дуван.*

та̏бан м тур. *доња страна стопала.* • **гори му под табанима** *налази се у тешкој ситуацији, у опасности.* **дати ватру табанима, запети табанима о ледину** *дати се у бекство, побећи.* **лизати некоме табане** *потпуно се покоравати, улизивати се, полтронисати.* **потпрашити табане некоме** *нагнати у бекство.*

таба̀нати, -а̄м несвр. **1. а.** *ићи пешице, ходати, корачати (обично дуго, с напором); лупати табанима о подлогу (тло, патос и сл.):* ~ путем; ~ по кући. **б.** *набијати ногама, табати, утабавати:* ~ снег, ~ пртину. **2.** фиг. *односити се према некоме безобзирно, тиранисати.*

таба̀на̄ш, -а́ша м зоол. *у мн.: сисари који при ходу стају на тло читавим табаном или стопалом (нпр. медведи),* Plantigrada *(у јд.: такав сисар).*

таба̀нчина ж *аугм. од табан.*

та̀ба̄нчити, -ӣм несвр. *в. табанати (1а).*

таба̀нчић м *дем. од табан.*

та̀ба̄рка ж *буре са водом за расхлађивање и кондензацију алкохолне паре при печењу ракије.*

та̏бати, -а̄м несвр. **а.** *сабијати ногама, набијати газећи, утабавати:* ~ снег. **б.** *пешачити, ходати (обично дуго, с напором); лупати табанима о какву подлогу.* ■ **~ се** разг. *тући се, бити се.*

табѐла ж лат. **а.** *приказ нечега нарочитим распоредом података (водоравним и усправним колонама, редовима, ступцима).* **б.** спорт. *приказ стања неког такмичења (са подацима о учесницима и резултатима).*

та̏бела̄ран, -рна, -о *изложен, дат у виду табеле:* табеларни преглед.

табели́рати, -ѐлӣра̄м свр. и несвр. *приказ(ив)ати у облику табеле:* ~ резултате мерења.

та̂бес м лат. мед. *обољење кичмене мождине изазвано сифилисом,* tabes dorsalis.

табѐтичан, -чна, -о *који болује од табеса:* ~ особа.

табѐтича̄р м *онај који болује од табеса.*

табѐтича̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на табетичаре:* ~ ход.

табѐтича̄рски прил. *на табетичарски начин, као табетичар:* ~ ходати.

та̀биња ж и **таби̏ња̄ш,** -а́ша м зоол. *врста морске рибе пљоснатог тела* Solea vulgaris.

та́бла ж (ген. мн. -лӣ) лат. **1. а.** *плочаст комад неког материјала:* ~ иверице, ~ леда, ~ чоколаде. **б.** *плоча с неким натписом:* ~ с називом установе. **в.** *већа црно или зелено обојена дрвена плоча на којој се пише кредом у школи:* школска ~. **г.** *нарочито исцртана плоча за неке игре:* шаховска ~. **2.** карт. *поен у табланету.*

табла̀не̄т, -е́та м фр. *врста карташке игре.*

та̀бле̄т, -е́та м фр. *украсни платнени застирач за сто.*

таблѐта ж фр. *лековито, опојно и сл. средство у облику округле плочице (узима се обично с течношћу):* попити таблету.

таблѐтић м *дем. од таблет.*

та̀блӣћ, -и́ћа м *в. табланет.*

та̀блица ж **1. а.** *мања плоча с неким натписом или знаком:* регистарске таблице. **б.** *нарочито израђена мања плоча коју су користили ђаци који уче да пишу; мања табла на којој су трговци записивали дугове муштерија и др.;* уп. табла (1б). **2. а.** *в. табела (а).* **б.** мат. *низ података о резултатима неке рачунске радње;* (обично у мн.) *систематски изложени износи одређених величина које се употребљавају у решавању разних задатака:* ~ множења, ~ дељења; логаритамске таблице.

та̀бличнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на таблицу:* ~ систем података.

та̂бор м тур. **1. а.** *место са разапетим шаторима за боравак људи (обично привремен).* **б.** зб. *људи који бораве на тако уређеном месту, логор:* козачки ~, цигански ~. **2.** *једна од двеју сукобљених, непријатељских, противничких или уопште супротстављених страна (зараћених војски, спортских ривала или по ставовима, интересима и сл.):* противнички ~. **3.** *група истомишљеника, интересима, ставовима и сл. међусобно повезаних људи, савез.* • **учинити, ударити ~** *утаборити се, улогорити се.*

та̂борити, -ӣм несвр. *в. таборовати.*

та̂борӣште с *место за таборовање, логориште.*

та̂боровати, -рује̄м несвр. *бити, боравити у табору, у логору, логоровати.*

та̂борскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на табор:* ~ живот.

та̀бу, -уа м (према полинезијском) **1. а.** *верска забрана, неприкосновеност, неповредивост нечега, за чије се нарушавање верује да ће изазвати казну од стране натприродних сила; оно што је под таквом забраном.* **б.** *уопште апсолутна забрана, оно о чему се не сме ни расправљати.* **2.** (у придевској служби) *у који се не сме задирати, неприкосновен:* ~ тема.

та̏була ж лат. *табла, таблица.* • **~ раза** *сликовита карактеристика духовног стања, свести детета, сагласно уверењу да човекову свест уобличава само искуство, а не наслеђе.*

табу̀ла̄тор м *део на писаћој машини или тастатури компјутера који олакшава табеларно исписивање података.*

табулату́ра ж муз. *систем записивања тонова помоћу бројева и слова.*

табу̀ре̄, -ѐа и **табу̀ре̄т,** -е́та м фр. *врста ниске столице без наслона.*

та́ва и **та̀ва** ж тур. *кухињски суд са дугачком дршком за пржење јела и зачина, тигањ.*

та̀ван м тур. **а.** *просторија непосредно испод крова, поткровље.* **б.** *таваница, плафон, строп.* **в.** геол. *горњи слој неког дела тла.*

тава́нак, -нка и **та̀ванак,** -а̄нка м *дем. од таван.*

та̀ванити, -и̑м несвр. [гл. им. та̀вање̄ње с] *градити таван, покривати таваном:* ~ просторију.

тава̀нић и **та̀ванић** м *дем. од таван.*

тава̀ница и **та̀ваница** ж **1. а.** *строп, плафон;* уп. таван (б). **б.** *поткровље;* уп. таван (а). **2.** *даска којом се тавани, од које се прави таван;* уп. тавањача.

тава̀ничкӣ и **та̀ваничкӣ, тава̀ничнӣ** и **та̀ваничнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на таваницу:* ~ греда.

та̀ванскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на таван:* ~ простор, ~ прозор.

тава̀нчић и **та̀ванчић** м *дем. од таван.*

та́вица и **та̀вица** ж *дем. од тава.*

та̏ворити, -и̑м несвр. [гл. им. та̏воре̄ње с] **а.** *живети оскудно, животарити; живети учмало, без задовољства, битисати:* **б.** *уопште живети, проводити живот.*

тавр̀љати, -а̄м несвр. *тумарати, базати; гегати се, тетурати се.*

та̏д, та̀да̄ и **та̀да** *прил. за време заменичког (анафорског) значења:* **а.** *у то време, у то доба, у том тренутку.* – Тада се лепо живело. **б.** *након тога, после тога.* – Живели смо мирно. Тада је дошао рат. • **кад-тад** *пре или после, било кад, ипак једном.* **тад(а) и тад(а)** *при препричавању, кад се указује да је био наведен и податак о времену збивања нечега.*

та̀дашњӣ (та̀дањӣ), -а̄, -е̄ *који је био тад(а), у то време (о коме се говори):* ~ власт.

та̀дашњица, -е̄ и **та̀дашњо̄ст,** -ости ж *тадашње доба, тадашње време.*

та̏дли прил. у изр. **кадли-тадли** *било кад, пре или после, ипак једном.*

та́жити, та̂жи̑м и **та̏жити,** -и̑м несвр. [гл. им. -же̄ње с] *ублажавати, утољавати; стишавати, умиривати:* ~ глад, ~ жеђ; ~ духове.

та̏збина и **тазби̏на** ж *женин род (за њеног мужа), одн. таштова породица (за зета те породице).*

та́зе прид. непром. тур. *в. свеж:* ~ пециво, ~ вода.

та́ин м тур. **1.** *оброк, следовање; снабдевање храном, опскрба, прехрана.* **2.** *војнички хлеб.*

та̑ј, та̑, то̑ *показна придевска заменица* **1. а.** *указује на појам у близини или уопште у сфери саговорника.* – Дај ту књигу! **б.** *указује на нешто што је поменуто или о чему је било говора, о чему се чуло, сазнало.* – Дођосмо у ту кућу. **2.** *у самосталној употреби (без непосредне везе са именицом)* **а.** *за поновно указивање на именички појам означен у претходном казивању.* – Бранио се од сна, али тај није одступао. **б.** (у облику с рода јд.) *за указивање уопште на садржај претходног исказа.* – Криви су, али то не признају. **в.** *уз упитне заменице и прилоге, за указивање на садржај о коме се пита.* – Какав је то шум? Како си се то повредио? **3.** *за указивање на појам или појаву чије ближе одређивање следи:* **а.** *кад је реч о одређеној особи или уопште именичком појму.* – Марко би могао бити тај који вас шаље. Дочекасмо тај тренутак да смо заједно. **б.** (у облику с. рода јд.) *кад је у питању уопште садржај реченице.* – Није се могао смирити иза тога шта је све чуо. **4. а.** *за појачано истицање неке особине (у сликовитом казивању).* – Ал' се пије то румено вино. **б.** (уз именицу без других одредби) *уопште за указивање на изузетне одлике нечега.* – Момци високи, па та опрема, па та песма. **в.** *кад се исказује нерасположење према коме или чему.* – Опет тај дрзник! Увек ти проблеми! • **ако је томе тако** *ако ствар тако стоји.* **за тога** *за то време.* **и то, и томе слично** разг. *на крају казивања кад се хоће показати, наговестити да има још тога.* **има томе** *прошло је отада.* **нисам ја тај** *нисам ја такав.* **о том потом** разг. *о томе кад дође време за то.* **с тим(е)** *кад се на нешто указује као на услов за претходно изнесено.* **тај и тај, то и то** *у препричавању као неодређено указивање на неког или нешто раније конкретније одређене.* **тај... онај|један...** *други (као разнолики субјекти).* **тај сам** разг. *то је за мене, то ми одговара.* **тај свет** *онај свет, свет мртвих.* **што... то** *уз компаративе, кад степен у ком се испољава једна појава условљава и степен, одн. изразитост друге појаве.* – Што брже то боље.

та̑јан, -јна, -о (обично одр.) **1. а.** *који представља тајну, непознат, недокучив:* ~ пространство. **б.** *који се чува као тајна, скрива од јавности; који тајно, кришом делује:* ~ састанак, ~ веза; ~ организација. **2.** *тајанствен, загонетан:* ~ ноћ.

таја̀нствен, -а, -о *у којем има нешто тајно, недокучиво, загонетно; који нешто прикрива, који чува неку тајну:* ~ појава; ~ човек.

таја̀нствено прил. *на тајанствен начин, наговештавајући да постоји нека тајна, загонетно:* ~ нестати, ~ се понашати.

таја̀нственост, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је тајанствено, загонетност; тајанство:* ~ нечијег понашања; ~ ноћи.

таја̀нство с *тајанственост, тајновитост; тајна:* ~ шума; професионално ~.

та̏јати, -је̄м несвр. арх. и нар. **1. а.** *топити се (о снегу, леду).* **б.** (нешто) *топити, раскрављивати:* ~ лед. **в.** *цурити, отицати; разилазити се:* ~ крв из ране; ~ па̏ра. **2.** *физички слабити, пропадати, венути.* – Још хода, али вене и таје.

та̀јац и **та́јац,** та́јца м *мук, тишина; затишје.* – Настаде тајац.

та̑јга и **та̏јга** ж (дат. -ги; ген. мн. -ги̑) *четинарска прашума у Русији, распрострањена у Сибиру и на северу европског дела земље.*

та́јити, -и̑м несвр. [гл. им. та́је̄ње с] **а.** *чувати као тајну, прикривати:* ~ податке. **б.** *садржавати, имати у себи.* – Какве све могућности таји та снага?! ■ **~ се** *бити притајен, скривати се; бити садржан, налазити се у коме или чему.* – Лепо око у магли се таји. Сва тајна живота у теби се таји.

та̑јна ж (мн. та̑јни̑ (та̑јна̄)) **1. а.** *оно што се таји, крије од јавности:* државна ~, пословна ~, војна ~. **б.** *оно што је непознато, недоступно сазнању; оно што тек треба научити, спознати:* тајне природе, тајне живота, тајне филозофије. **в.** *оно што је пресудно у овладавању нечим или у достизању нечега:* ~ успеха. **2.** *непозната, загонетна природа кога или чега; недоступност нечега другим особама, тајност:* ~ појединца; ~ приватних писама. **3.** (често с атрибутом „света") рлг. *обред коме се придаје смисао преношења божје благодети на вернике:* ~ причешћа, ~ крштења. • **јавна ~** *оно што је познато, што се зна иако није званично, формално обелодањено.*

та̑јни̑к м *в. секретар.*

та̑јница[1] ж *дем. од тајна.*

та̑јница[2] ж *в. секретарица.*

та̑јничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тајнике, секретарски:* ~ извештај, тајнички послови.

та̑јни̑штво с *одсек, установа којој је на челу тајник, секретаријат.*

та̑јно прил. *на тајни начин, потајно, кришом:* ~ путовати, ~ послати.

тајно̀вит, -а, -о *в. тајанствен.*

тајно̀вито прил. *на тајновит начин, тајанствено:* ~ звучати, ~ се држати.

тајно̀витост, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је тајновито, тајанственост; тајна.*

та́јно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина онога што је тајно; стање, околности у којима се нешто тајно обавља, држи, дешава и сл.:* ~ преписке; држати у тајности. **2.** *тајна:* главна ~.

та̑јом прил. *тајно, кришом, криомице:* ~ се састајати.

та̀јфӯн, -у́на м мет. (према кинеском називу) *тропски циклон у северозападним зонама Тихог океана; уопште снажан, олујни ветар, ураган.*

та̑к м фр. *билијарски штап.*

та̏к *узвик којим се означава откуцај, лак и брз ударац, пуцањ и сл.*

та̏ка (поновљено) *узвик којим се означавају шумови који се равномерно понављају (куцање, клопарање и сл.).* – Воденица клопара – така, така, така.

та̀кав, та̀ква, -о *показна придевска заменица за квалитет:* **1.** *којом се указује на особине кога или чега упоређењем са појмом у сфери саговорника, са поменутим појмом и сл.: као тај (та итд.).* – Он је лажов и кукавица, а такви лако убијају. **2.** *кад се указује на особине нечега које изазивају оно што се износи у зависној последичној реченици.* – Отвори му се такав апетит да једе за тројицу. **3.** *у узвичним реченицама, кад се истичу позитивне особине кога или чега.* – Што се ње тиче, она је такво срце! • **какав ~** *било какав, макар и слаб (кад се допушта, прихвата и нешто слабијег квалитета).* **као ~** *сам по себи (у основном, општем значењу).* **~ и ~** *при упрошћеном препричавању, уместо описа, навођења особина.* – Он је такав и такав, ми смо такви и такви, и све тако.

та̀кмац, -а и -а̀ца м (инстр. -цем и такма̀цем) *онај који се у нечему надмеће с неким, конкурише некоме, супарник, конкурент, ривал:* ~ у јунаштву.

та̀кмича̄р м (инстр. -ом и -ем) *онај који се такмичи, надмеће у нечему (обично у спорту).*

та̀кмича̄рка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *она која се такмичи (обично у некој спортској дисциплини).*

та̀кмича̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на такмичаре и такмичење:* ~ опрема, ~ дух.

та̀кмичити се, -ӣм се несвр. [гл. им. та̀кмичѐње с] *борити се (појединачно или групно) за победу у некој спортској или некој другој игри, у што бржем или успешнијем остварењу нечега и сл.:* ~ на Олимпијади, ~ у математици, ~ у раду.

та̀кнути *в. таћи.*

та̀ко̄ прил. **1. а.** *на такав начин, на тај начин, као то.* – Зашто тако говориш? Тако се то ради. **б.** *у вези с „како", при упоређивању чега или кад се истиче вишеструкост, да ли је нечим обухваћено и једно и друго.* – Све види, како у кући тако и у радионици. **2. а.** *кад се казује да нешто бива у таквом степену који изазива последицу исказану зависном реченицом; уопште у зависној последичној реченици, у вези „тако да".* – Тако ме боли да не могу ходати. Отишао је веома далеко тако да није било повратка. **б.** *кад се истиче висок степен нечега:* ~ леп, ~ добар. **в.** *у вези „и тако": и без тога, и иначе.* – Немој ићи, и тако нас је мало. **3.** *кад се нешто прима на знање или схвата, поима.* – Тако! Већ сте ту! **4. а.** *при уводном представљању неке ситуације, позадине догађаја или околности у којима се нешто збива.* – Била тако два суседа. Живели лепо... **б.** *кад се нешто само овлаш одређује или кад се отприлике оцењује нека величина, износ и сл.* – Познајем ја тако неке људе... Било тако пет сати, пет и петнаест. **5.** *у заклињању* **а.** *кад се клетва односи на неки могући догађај (исказан реченицом).* – Тако мене не издало крило, ја знам, браћо, шта је овде било. **б.** (та̏ко, или ненаглашено) *са логичким субјектом у дативу (обично енкл. зам.), а предметом клетве у генитиву.* – Немој, тако ти живота! • **и ~ даље** *уобичајени израз уместо даљег набрајања, ређања.* **како-тако** 1) *на било који начин, макар и слабо:* поправити како-тако. 2) *још се може поднети, још је сношљиво.* – Како-тако кад је трезан, али кад је пијан, онда никако. **~ и ~** *при скраћеном препричавању.* **~ данас, ~ сутра** *кад се казује да је протекло неко време.* **~ је!** *уобичајени узвик потврђивања или одобравања.* **~ му и треба** *то је и заслужио, сам је крив.*

тако́ђе (тако́ђер) *речца у значењу саставног везника, обично кад се нешто накнадно додаје, прибраја већ поменутом.* – У планини беху хајдуци, у гори такође.

тако̀зва̄нӣ, -ā, -ō **а.** *кад се истиче да је неки назив, термин преузет однекуд: који се зове тако:* ~ Питагорејци, ~ структурализам. **б.** *кад се аутор или говорник ограђује у погледу оправданости именовања нечега датом речју, изразом, или изражава став да реч, назив, термин по свом значењу не одговара предмету, лицу који се тако именују:* ~ доследност, ~ хуманизам, ~ доктор.

такопр̀ста̄ш, -а́ша м зоол. *у мн.: ред сисара копитара са парним бројем прстију (папака) на ногама, парнопрсташи, папкари* Artiodactyla *(у јд.: сисар из тога реда).*

такорѐћи прил. и речца *могло би се рећи; готово, скоро, безмало да је тако.*

та̏кса и та̀кса ж (ген. мн. та̂кса̄ и та́кса̄) грч. *врста дажбине која се плаћа приликом обављања какве административног посла, остваривања каквог права, као утврђена цена какве услуге, накнада за нешто по одређеној тарифи:* општинска ~, судска ~, ~ за путеве, комунална ~.

та̏ксатӣван, -вна, -о лат. *изричит, поименичан:* ~ набрајање.

та̏ксенӣ и та̀ксенӣ, -ā, -ō *који се односи на таксу:* ~ марка.

та̏кси и та̀кси, -ија м (инстр. -ијем) **1.** *услужно возило (обично аутомобил) које, уз надокнаду, превози путнике и робу према жељи наручиоца.* **2.** *као први део полусложеница:* такси-превоз, такси-возач.

та̀ксиметар и та̀ксимѐтар, -тра м *уређај на таксију који аутоматски показује цену вожње, зависно од трајања и пређеног пута.*

такси́рати, та̀ксӣра̄м **1.** свр. и несвр. *платити, плаћати таксу; (при)лепити таксене марке на какав документ.* **2.** несвр. *возити такси, бавити се такси-превозом као занимањем.*

та̀ксист(а), -ē м (мн. -сти) *возач таксија;* уп. таксирати (2).

та̏кт м (мн. -ови) лат. **1. а.** *постепено смењивање међусобно самерљивих елемената и њихово понављање по неком правилу, равномерно или ритмично понављање неког кретања или неке радње, ритам:* њихати се у такту, ~ игре. **б.** *основна ритмичка јединица у музици, плесу и сл.; метричка стопа:* одсвирати неколико тактова. Неколико мора, узетих заједно, чини такт. **в.** техн. *једна фаза рада неког уређаја (нпр. један ход клипа у мотору).* **2.** *смисао за понашање, вештина у опхођењу:* човек са пуно такта. • **избацити, извести из такта** *изазвати некога да се престане нормално понашати, разбеснети.*

тактѝзе̄р, -е́ра м *онај који тактизира:* бити вешт ~.

тактѝзе̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на тактизере, својствен тактизерима:* ~ поступак.

тактизи́рати, -ѝзӣра̄м несвр. *остваривати своје циљеве околишно, вештином поступања, спроводећи неку тактику.*

та̀ктика ж (дат. -ици) грч. **1. а.** вој. *теорија и пракса припреме и вођења битке, борбе, метод ратовања:* герилска ~, офанзивна ~. **б.** *метод, начин деловања у неком такмичењу; начин остваривања неке замисли уопште:* ~ дугопругаша, дефанзивна ~ у фудбалу; ~ освајања тржишта. **2.** *начин опхођења, држања, такт у поступању.*

такти́рати, та̀ктӣра̄м несвр. *утврђивати такт, ритам (у музици).*

та̏ктица ж *усправна црта која раздваја тактове, ритмичке јединице.*

та̀ктичан, -чна, -о **1.** *који има такта, умешан у опхођењу:* ~ саговорник. **2.** *в. тактички.*

та̀ктича̄р м (инстр. -ом и -ем) **1.** *стручњак за тактику, онај који припрема одређену тактику; онај који вешто спроводи тактичке замисли таквог стручњака;* уп. тактика (1): стратег и ~, тренер као ~; фудбалер као техничар и ~. **2.** *онај који је тактичан, који има такта, који је вешт у опхођењу;* уп. такт (2) и тактика (2).

та̀ктичкӣ, -ā, -ō *који се односи на тактику:* ~ грешка, ~ потез, ~ повлачење.

та̀ктички прил. **1.** *у погледу тактике, са становишта тактике;* уп. тактика (1): ~ се повлачити. **2.** *в. тактично:* ~ се понашати.

та̀ктично прил. *на тактичан начин, са пуно такта, обазриво;* уп. такт (2): ~ поступати.

та̏ктичнō̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оноīа који је шакшичан, оноīа шшо је шакшично.*

та̏ктнӣ, -ā, -ō *који се односи на шакш, који је у вези са шакшом;* уп. такт (1): тактни покрети.

та̏ктōвка ж *дириīенска џалица.*

та̏ктомēр јек. **та̏ктомјēр** м муз. *сирава за одмеравање шакша, мешроном.*

та̑л м нем. **а.** *део, удео у некој имовини.* **б.** *мираз, ирћија.*

тала̀мбас м тур. *врсша бубња (у виду мање мешалне зделе са разаиешом кожом ūреко ошвора).* • **без таламбаса (објавити** и сл.**)** *без великоī īовора, не шрудећи се да се разīласи.* **ударити, ударати у таламбасе** *навелико рекламираши, објавиши, објављиваши да се ūрочује.*

та̏лāс м (мн. та̏лāси; зб. им. та̏лāсје с (мн. ø)) **1. а.** *уздиīнуши део усшаласане водене масе (изазван најчешће снаīом вешра), вал:* морски ~. **б.** *уоūшше оно шшо има валовиш, шаласасш облик, шшо изīледа као вал, шшо ūодсећа на вал:* ~ пшенице, коса на таласе. **в.** *валовишо крешање уоūшше, ūојава ширења каквоī ūобуђеноī сшања у некој средини или физичком ūољу:* сеизмички таласи, звучни таласи. **2. а.** *скуūина, део неке масе у ūокрешу:* ~ навијача, ~ демонстраната. **б.** *уоūшше оно шшо се шири, надолази, захваша коīа или шшо:* ~ незадовољства, ~ непријатних асоцијација. • **у таласима** *у више навраша, зīуснушо и у великом броју (нūр. о налешима авиона).*

та̏ласав и **тала̀сав,** -а, -о *шаласасш; усшаласан:* ~ равница; ~ кукурузи.

та̏ласаво и **тала̀саво** прил. *на шаласав начин, у шаласима, шаласасшо:* ~ надолазити.

тала́сак, -ска м *дем. од шалас.*

тала̀сати, -āм (таласа́мо и тала̀сāмо) несвр. **1. а.** *изазиваши шаласе, валовишо īибање нечеīа:* ~ воду, ~ траву. **б.** *изазиваши усшаласаносш, узбурканосш, немир.* – Не таласај, не подбадај масу! **2.** *в. шаласаши се.* – Низ плећа вали таласају меки. ■ **~ се а.** *биши захваћен шаласима, крешаши се у шаласима, валовишо се īибаши; равномерно се ūомераши.* – Море се таласа. Девојачке груди се таласају. **б.** *шириши се у шаласима, као шаласи.* – Таласа се брујање.

тала̀сина ж *ауīм. од шалас.*

тала̀сић м *дем. од шалас.*

та̏лāснӣ, -ā, -ō *који се односи на шаласе:* ~ гребен, ~ дужина, ~ кретање.

таласотера̀пија ж грч. мед. *климашско лечење у ūриморским крајевима (уз куūање у морској води).*

та̏лац, та̏оца м (ген. мн. та̏лāцā) *особа чијим се живошом јемчи исūуњење неке обавезе или изнуђује ūосшизање каквоī циља.*

та̏лаштво с *сшање у којем се налази шалац.*

та̀ленат (та̀лент), -нта м грч. **а.** *изузешна сūособносш за нешшо, дар, обдареносш:* имати ~. **б.** *особа са шаквом сūособношћу, надарена особа:* бити ~.

та̀лентовāн (талѐнтӣрāн), -а, -о *који има шаленша, даровиш, надарен; у којем се исūољава шаленаш, обдареносш:* ~ писац, ~ играч; ~ приступ.

та̀лентовāно (талѐнтӣрāно) прил. *с шаленшом, даровишо, надарено:* ~ написан текст.

та̀лентовāнōст (талѐнтӣрāнōст), -ости ж *особина оноīа који је шаленшован, обдареносш, даровишосш.*

Та̑лија ж грч. мит. *у хеленској мишолоīији једна од девеш муза, зашшишница ūозоришне умешносши, нарочишо комедије.*

талијанѝзам, -зма м лингв. *реч или др. језичка ūојава ūреузеша из ишалијанскоī језика.*

талѝјāнка ж *назив за различише ūојмове ūореклом из Ишалије* **а.** *врсша ūушке.* **б.** *врсша цреūа.* **в.** *врсша кокоши.* **г.** *врсша високородне ūшенице.*

та̑лијум (та̑лӣј, -ија) м хем. *хемијски елеменаш* (Tl), *меки ūлавкасшосиви мешал, који се уūошребљава у оūшичкој индусшрији и медицини.*

та̀лилац, -иоца м *онај који се бави шаљењем, шоūионичар.*

та̀лина ж *шекућа маса добијена шаљењем, шоūљењем.*

талио̀ница (та̀лионица) ж *радионица у којој се шали нека машерија (мешална руда и др.), шоūионица.*

талио̀ничāр (та̀лионичāр) м *шалилац, шоūионичар.*

талио̀ничāрскӣ (та̀лионичāрскӣ), -ā, -ō *који се односи на шалионичаре:* ~ занимање.

талио̀ничāрство (та̀лионичāрство) с *шаљење мешала као индусшријска īрана, шоūионичарсшво.*

талио̀ничкӣ (та̀лионичкӣ), -ā, -ō *који се односи на шалионице, шоūионички:* ~ постројење.

та̀лӣр, -и́ра м *сшарински сребрни новац у разним евроūским земљама.*

талѝсмāн, -а́на м грч. празн. *ūредмеш који шшиши од несреће, болесши, урока и сл., амајлија, амулеш.*

та́лити, та̑лӣм несвр. [гл. им. та́љēње с] *ūреводиши у шечно сшање ūомоћу шоūлоше, шоūиши:* ~ руду. ■ **~ се** *ūрелазиши у шечно сшање ūод уšицајем шоūлоше, шоūиши се:* ~ у пећи.

та́личан, -чна, -о *којеīа ūраши срећа, срећан.*

та̏лк м нем. мин. *врло мек силикашни бели или зеленкасши минерал (ūримењује се у ūроизводњи харшије, īуме, лекова, у козмешичкој индусшрији и др.).*

Та̀лмуд м хебр. *зборник доīмашских, ешичких и друшшвених норми и шумачења јудаизма.*

та́лог м **1.** *нерасшворени слој који се издваја из неке шекућине и скуūља ūри дну нечеīа у чему је ша шекућина заūремљена; наūлављена шрошна машерија, нанос (муља, земље и сл.).* **2.** фиг. **а.** *осшаци, шраīови нечеīа:* ~ успомена. **б.** *декласирани друшшвени слој, олош, ūолусвеш.* **3.** (обично са атрибутима: атмосферски, водени) *ūадавине, оборине.* – Количина воденог талога се смањује.

та́ложина ж *слој земљишша насшао шаложењем;* уп. талог (1).

та́ложити, -ӣм несвр. [гл. им. та́ложēње с] **1.** *īомилаши као шалоī:* ~ муљ (о води). **2.** фиг. **а.** *ūосшеūено сшвараши, накуūљаши, īомилаши:* ~ страх у некоме. **б.** *чиниши да се нешшо смири, сређиваши:* ~ утиске. ■ **~ се 1.** *накуūљаши се, īомилаши се као шалоī.* – Крупније честице се таложе на дну чаше. **2.** фиг. **а.** *накуūљаши се, īомилаши се.* – У души се таложила горчина. **б.** *īубиши на оšшрини, иншензишешу, смириваши се, сшишаваши се.* – Емоције су се постепено таложиле.

та́ложнӣ, -ā, -ō *који се односи на шалоī и шаложење; који је насшао шаложењем:* ~ процес; таложне стене.

та́ложнӣк м и **та́ложница** ж *нарочиша јама, резервоар, део каквоī уређаја и сл. који у каквом ūроцесу ūрераде неке машерије служе за шаложење (ше машерије или издвајање из ње друīе као шалоīа).*

та̀лōн, -о́на м фр. *део харшије од вредносши или сличноī докуменша са куūонима, који се одсецају ūриликом уновчења, одн. коришћења.*

талофи́та ж (тало̀фӣт, -и́та м) грч. биол. *у мн.: биљке ūросше īрађе, без диференцираних основних орīана (корена, сшабљике, лисша)* Thallophita *(у јд.: шаква биљка);* уп. талус.

та̑лпа ж (ген. мн. -ӣ) тур. *дебела, необрађена даска; брвно.*

та̑лпара ж *колиба, барака од шалūи, брвнара.*

та̑лпина ж *шалūа; ауīм. од шалūа.*

та̑лус и **та̏лус** м грч. биол. *шело ūросших биљака шалофиша (које обавља живошне функције без диференцираних орīана).*

та̑луснӣ и **та̏лусни,** -а, -о у изр. ~ **биљка** *в. шалофиша.*

та̀љевина ж *расшављена машерија, расшоūина.*

та̀љив, -а, -о *који се може шалиши, шоūљив:* ~ елеменат.

та̀љивōст, -ости ж *особина оноīа шшо је шаљиво, шоūљивосш.*

таљѝгати, -āм несвр. **1.** *возиши шаљиīе, ūревозиши шаљиīама.* **2.** *ходаши, ићи с наūором, с муком ūешачиши; мукошрūно*

радити, вући, теглити. ■ **~ се** *ићи, вући се попут таљига (о нечему што се једва креће).*

таљѝга̄ш, -а́ша м **1.** *возач таљига, онај који нешто превози таљигама.* **2.** *коњ који вуче таљиге.*

таљѝга̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на таљиге и превоз таљигама:* ~ коњ, ~ посао.

та̀љиге, та̀љӣга̄ ж мн. *врста запрежних кола (која, обично, вуче један коњ).*

та̀љижице (та̀љишке) ж мн. *дем. од таљиге.*

та́ма ж **1. а.** *одсуство светлости, стање без светлости, мрак; неосветљен простор, простор без светлости:* наступила ~; боравити у тами. **б.** *помућена, слаба видљивост:* гледати кроз таму. **2.** фиг. **а.** *заосталост, непросвећеност:* средњовековна ~. **б.** *одсуство ведрине, радости, чамотиња:* ~ прогнаничког живота.

та́ман, -мна, -о **1. а.** (о временским појмовима) *у којем, током којега има мало светлости, мрачан:* ~ ноћ. **б.** (о просторним појмовима) *који није испуњен светлошћу, неосветљен или слабо осветљен:* ~ подрум. **в.** *који нема одсјаја (о површинама које не одбијају светлост); који је загасите боје, мрк:* ~ здање; ~ облак. **2.** *који је ниже звучне боје, мукао:* ~ боја гласа. **3.** *недовољно познат, нејасан, нерасветљен, мутан:* реч тамног постања. **4.** *мрачан у моралном смислу, негативан:* ~ тип, ~ сила. **5.** *лишен радости, невесео:* ~ тренутак живота.

та̀ма̄н и **та̀ман** (там̏ан) тур. *речца* **1.** *за истицање блискости, подударања: управо, баш* **а.** *о просторној блискости:* ~ поред пута. **б.** *о временској блискости:* ~ тада. **в.** *при упоређивању истоветних, одн. веома сличних појмова, или кад се истиче да је нешто тачно погођено, да коме или чему потпуно одговара:* ~ као ти, ~ тако. **2.** (у придевској служби, у предикату) *који је одговарајуће величине, мере (о одећи, обући).* – Капут ми је таман. **3.** *кад се истиче да ће се задржати неки став (без обзира на неповољне околности): макар, чак.* – Таман погинуо, не бежим. **4.** *у категоричном одрицању, одбијању* **а.** *кад се формално потврдној реченици даје одричан смисао.* – Таман још и ти дођи. **б.** *као узвик у служби реченице: никако, нипошто.* – Пушите! – Таман! Ни дима. • **~ посла!** *никако, нипошто;* уп. таман (4б).

тама̀нилац, -иоца м *онај који тамани, истребљује кога или што:* ~ буба.

тама́нити, та̀ма̄нӣм несвр. [гл. им. тама́њење с] **1. а.** *уништавати (убијајући, ловећи, трујући и сл.), истребљивати:* ~ инсекте. **б.** *уопште уништавати, сатирати; искорењивати:* ~ младе изданке; ~ зло. **2.** *јести и пити у великој количини, сатирати једући и пијући:* ~ шунку и пиво. ■ **~ се** *уништавати се, упропашћавати се:* ~ се коцкајући.

тама̀ринда ж бот. *врста биљке* Tamarindus indica *из ф.* Caesalpiniaceae, *тропско дрво јестивог плода, индијска урма.*

тама̀риск м и **тама̀риска** ж бот. *врста украсне биљке* Tamarix gallica *из ф.* Tamaricaceae, *жбун или ниско дрво, густих грана и лишћа.*

та̀мбура ж тур. *врста жичаног музичког инструмента.*

тамбу̏рати, -а̄м несвр. *свирати на тамбури.*

тамбу̏ра̄ш, -а́ша м (инстр. -а́шем) *свирач на тамбури.*

тамбура̀шица ж *свирачица на тамбури.*

тамбу̏ра̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тамбураше:* ~ оркестар, ~ друштво.

та̀мбурица ж *дем. од тамбура; тамбура.*

та̀мјан м грч. **1. а.** бот. *мирисно дрво* Boswellia *из ф.* Burseraceae *које расте на широком појасу од источне Азије до источне Африке.* **б.** *смола добијена из тога дрвета, која запаљена развија пријатан мирис (употребљава се за кађење при верским обредима).* **в.** фиг. *пријатан, ароматичан мирис.* **2.** фиг. *подушје, помен.* • **као ђаво (враг) од тамјана бежати** *в. ђаво (изр.).* **мирисати на ~** *живети последње дане.* **ни богу тамјана не да(ва)ти** *бити шкртац.*

та̀мјанӣк, -а и **тамја̀нӣк,** -и́ка м **1.** *посуда у којој се чува тамјан.* **2.** бот. *в. тамјан (1а).*

тамја̀ника ж **1.** *врста мирисавог белог грожђа и вино од њега, мушкат.* **2.** агр. **а.** *врста јабуке.* **б.** *врста крушке.*

та̀мјанскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тамјан, који потиче од тамјана; који подсећа на мирис тамјана:* ~ дим, ~ мирис; ~ мирис жита.

та́мнети јек. **та́мњети,** та́мнӣм несвр. непрел. [гл. им. та́мње̄ње с] **1.** *постајати таман, добијати загаситу нијансу боје; добијати тамну превлаку, прекривати се патином, губити сјај (о металима и другим предметима које карактерише сјај).* **2.** *добијати нездраву, тамну боју (о лицу); добијати израз празнине, губити сјај (о очима).* **3.** фиг. *нестајати, гасити се (о угледу, слави и сл.).* ■ **~ се** *истицати се тамном бојом, тамнилом.* – У даљини се тамне планине.

та̀мнӣк, -и́ка и **та̂мнӣк** м *тамно, мрачно место (у ували где не допире сунце, тунел, подземни ходник и сл.).*

та̀мнило с **1. а.** *в. тамнина.* **б.** *нездрава тамна боја лица (од болести, патње и сл.).* **2.** *тамна површина, затамњено место:* обруч тамнила око очију.

тамнѝна ж **1.** *особина и изглед онога што је тамно; тама, мрак, помрчина.* **2.** фиг. *забит, забачен крај; заостала средина.*

та́мнити, та̂мнӣм несвр. прел. [гл. им. та́мње̄ње с] *чинити тамним, затамњивати; замрачивати:* ~ стакло; ~ просторију.

та̀мница ж **1.** *зграда, просторија где лица лишена слободе издржавају казну, где су заточена, затвор.* **2.** *казна лишењем слободе, осуда на затвор, на тамновање, робија.*

та̀мнича̄р м (вок. -е и -у, инстр. -ом и -ем) **1.** *чувар тамнице.* **2.** *затвореник у тамници, робијаш, заточеник.*

тамнича̀рица ж *затвореница, робијашица.*

та̀мнича̄рка ж *жена тамничар.*

та̀мнича̄рскӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на тамничаре, који је у вези са тамничарима:* ~ живот. **2.** *в. тамнички:* ~ врата.

та̀мничити, -ӣм несвр. [гл. им. та̀мниче̄ње с] *затварати у тамницу, осуђивати на тамницу, на робијање.* ■ **~ се** фиг. *повлачити се у себе, лишавати се друштва, избегавати дружење.*

та̀мничкӣ (та̀мничнӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на тамницу, који је у вези са тамницом:* тамничке просторије, ~ храна, ~ зид.

та́мно прил. **1.** *без светлости, мрачно:* ~ као у рогу. **2.** *нејасно, неодређено, само у нагoвештајима:* ~ осећати.

тамно- *као први део придевских сложеница које означавају боју показује да је та боја затворене, загасите нијансе:* тамнозелен, тамножут, тамноплав итд.

тамно̀вати, та̀мнује̄м несвр. *бити у тамници, издржавати казну затвора, робијати.*

тамно̀вит, -а, -о *таман, мрачан;* фиг. *нејасан, загонетан:* ~ реч.

тамно̀кос, -а, -о *који је тамне, црне косе:* ~ младић.

тамно̀лик, -а, -о *који је тамног лика:* ~ човек.

тамно̀ок, -а, -о *који има очи тамне, загасите боје; који потиче из тамних очију:* ~ дечак; ~ поглед.

тамно̀пут, -а, -о и **тамно̀путан,** -тна, -о *који је тамне, мрке пути:* ~ човек.

та̏мо прил. **1.** *у томе правцу, на ту страну.* – Пошао сам тамо. **2.** *на томе месту, ту.* – Доста тамо! **3.** *у приближном одређивању времена или места: отприлике (тада, ту), ту негде око (тога дана, тога места, краја):* ~ о Ђурђевдану, ~ однекуд. **4. а.** *испред неодређених придевских заменица и личних заменица 3. л. изражава потцењивање, омаловажавање онога на кога се заменица односи, одн. сујеверно ограђивање од њега:* дружити се са ~ неким. Тамо он је оболео. **б.** *испред личних заменица 3. л. као извињење саговорнику за навођење ружних, увредљивих речи, ограђивање и наглашавање да се оне односе на поменутога.* – Вели да је, тамо он, будала. • **ту и ~** *овде-онде, местимично, понегде; понекад.*

та̏мошњӣ, -а̄, -е̄ *који је тамо, на томе месту; који је из тога места, тога краја:* ~ црква; ~ људи.

та̀мпо̄н, -о́на м фр. мед. *ваљкаст комад стерилизоване газе, вате и сл. који се ставља на рану (ради заустављања крварења, извлачења секрета и сл.).* • ~ **држава** *мала држава између двеју великих држава супротстављених интереса.*

тампони́рати, -о̀нӣра̄м свр. и несвр. *ставити, стављати тампон:* ~ рану.

та̏нак, -нка, -о (одр. та̏нкӣ и та̀нкӣ; комп. та̏њӣ) **1. а.** *који је малог попречног пресека, мале дебљине, који се јавља у плитком слоју;* супр. дебео: ~ конац, ~ платно, ~ превлака. **б.** *који је мале ширине, узак; витак:* ~ колона; ~ стас. **2. а.** *једва приметан, само наговештен:* ~ осмех. **б.** *истанчан, танан, префињен:* ~ слух. **в.** *звонак, висок (о звуковима); пискав (о гласу).* **3.** фиг. **а.** *мали, слаб (по количини и вредности), сиромашан, оскудан (у битним квалитетима):* ~ плата, ~ земља, ~ зарада. **б.** *који је мале густине, који садржи мањи проценат од просечног онога што је битно за квалитет, разводњен:* ~ чај, ~ ракија. **4.** фиг. **а.** *који је слабог имовног стања, малих могућности и способности:* ~ трговац, ~ привредник. **б.** *који пружа мало наде, који слабо охрабрује; истрошен, истанчао:* танки изгледи на успех; ~ здравље. • **на ~ лед навести** *навести на нешто несигурно, ризикантно.* **овде (ту) сам најтањи** (показујући на врат) *посеци ме ако не говорим истину.* **пасти на танке гране** *пасти у беду, материјалну или моралну, пропасти; срозати се.* **сродство по танкој крви, по танкој страни** *сродство по матери, по женској лози.*

та̏нан и **та̀нан,** -а, -о **1.** *врло танак, танушан:* ~ кошуља. **2.** *врло осетљив, нежан; истанчан, префињен, суптилан:* бити танане природе; бити тананог духа.

та̏нано и **та̀нано** прил. *на танан начин, префињено:* ~ треперити.

та̏нано̄ст и **та̀нано̄ст,** -ости ж *особина и стање онога који је танан, онога што је танано.*

та̏нац, та̑нца м *игра уз музику, плес:* ситан ~.

та̏нацак, -цка, -о, **та̏начак,** -чка, -о и **та̏нашан,** -шна, -о *у дем. и хип. значењу: танак, танан.*

та̀нгенс м лат. мат. *тригонометријска функција која показује однос катете која стоји насупрот углу и катете која је уз угао.*

тангѐнта ж лат. мат. *права линија која додирује криву линију у једној тачки, дирка.*

тангѐнтнӣ (та̀нгентнӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на тангенту, који чине тангенте:* ~ правило, ~ раван.

танги́рати, та̀нгӣра̄м свр. и несвр. *дотаћи, дотицати, погодити, погађати; односити се на некога, нешто, тицати се некога, нечега.* – Лично сам тангиран. То нас не тангира.

та̏нго м шп. *врста плеса (аргентинско-шпанског порекла); музика за тај плес.*

танда̀рати, -а̄м несвр. *клопарати, тандркати, клопотати.* – Воловска кола тандарају низ пут.

танда̀рија ж у изр. **(от)ићи у тандарију** *неста(ја)ти, пропасти, пропадати, (от)ићи бестрага.*

та̀нде̄м, -е́ма м енгл. **1.** *возило са двоструком запрегом, одн. вишеструким погонским механизмом (двоколица са двоструком запрегом, бицикл са два седишта и четири педале, возило са више мотора на једној осовини и сл.).* **2.** *две особе, пар који сложно ради, наступа, такмичи се и сл.* • **у тандему** *заједно с још неким.*

та̏ндр̄ *узвик којм се подражава тандркање.*

та̏ндр̄к м *испрекидана лупњава (услед котрљања тврдих предмета по каквој неравној површини и сл.):* ~ претурених котлова.

тандр̏кало с (м) (мн. с) пеј. *онај који много прича, блебетало, брбљивац.*

тандр̏кати, та̀ндр̄че̄м и **тандр̀кати,** та̀ндрче̄м несвр. **1.** *стварати тандрк, лупарати, клопарати.* – Кола су тандркала пролазећи преко пруге. **2.** фиг. пеј. *причати којешта, брбљати, лупетати.*

тандр̏кача ж пеј. *брбљивица, торокуша.*

тандр̏кнути, та̀ндр̄кне̄м свр. *произвести тандрк, затандркати, заклопарати.* – Дотакох жицу, она тандркну.

тандр̏чак, -чка м *зврк, чигра.*

та̑не и **та́не,** -ета с (мн. ø; зб. им. та̏на̄д ж) тур. *пушчано или топовско зрно.*

та̀нӣн, -и́на м фр. хем. *беличастожућкаст прах опора укуса који се добија из шишарке и коре храста и неких других белогоричних стабала, тресловина (користи се при штављењу коже и у медицини).*

та̀нӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на танин:* ~ киселина.

та̏нк м енгл. *резервоар за течност, цистерна.*

та̀нкер м енгл. *теретни брод или возило са уграђеним резервоаром за превоз течности или компримованих гасова, брод-цистерна, вагон-цистерна, ауто-цистерна.*

та̀нкерскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на танкер:* ~ пловидба, ~ морнарица.

танкѐта ж воj. *врста оклопног борбеног возила.*

та̏нко прил. **а.** *с малом дебљином, у танком слоју, у танком млазу;* уп. танак (1а): ~ обложити, ~ опрести, ~ намазати, ~ потећи. **б.** *једва приметно, овлаш;* уп. танак (2а): ~ се осмехнути. **в.** *танано, префињено;* уп. танак (2б): ~ осећати. **г.** *високим тоном, звонко; пискаво;* уп. танак (2в): ~ запевати; ~ проговорити. **д.** *мало, слабо; оскудно;* уп. танак (3а): ~ зарађивати; ~ живети. • ~ **свирати** *налазити се у оскудици (непријатном, незгодном положају).*

танко- *први део придевских и др. сложеница са значењем да је оно што значи други део сложенице танко:* танконог, танкострук.

танко̀вијаст, -а, -о **а.** *који је витког стаса, витак:* ~ момак. **б.** *танко и фино извијен:* танковијасте веђе.

танко̀вит, -а, -о *танковијаст, танак:* танковите јеле.

танко̀вито̄ст, -ости ж *особина онога који је танковит, онога што је танковито.*

танко̀главац, -а̄вца м зоол. *обла глиста кончастог тела* Trichocephalus dispar, *која проузрокује катаралне појаве у цревима.*

танко̀гласан, -сна, -о *који је танког, високог гласа, који производи висок, звонак глас;* уп. танак (2в): ~ звоно.

танко̀грл, -а, -о **1.** *који има танак грлић:* ~ ибрик. **2.** *који је танког, високог тона;* уп. танак (2в) и танкогласан: ~ песма.

танко̀грло прил. *високим тоном, звонко;* уп. танкогласан: кликнути ~.

танко̀звук, -а, -о *који је танког, високог звука, звонак:* ~ шаргија.

танко̀звучно прил. *високим тоном, звонко:* ~ звонити.

танко̀кљун, -а, -о *који има танак кљун:* ~ креја.

танко̀кор, -а, -о *који има танку кору:* ~ тиква, ~ лубеница.

танко̀ко̄рка ж (у придевској служби, уз именице ж. рода) *која има танку кору:* лубеница ~, тиква ~.

танко̀пре̄ља ж *она која танко, фино преде;* уп. прести (1).

танко̀рун, -а, -о *који је танког, финог руна, свилорун:* ~ овца.

та̏нко̄ст, -ости ж *особина онога што је танко.*

танко̀струк, -а, -о *који је танка струка, витак:* ~ младић.

танко̀ћа ж *особина онога што је танко, танкост; префињеност, тананост:* ~ осећања.

танко̀ћутан, -тна, -о (танкоћу̏тљив, -а, -о) *осетљив, нежан, осећајан.*

танко̀ћутно̄ст, -ости ж *особина онога који је танкоћутан, осетљивост, осећајност.*

танко̀у̑ман и **танко̀уман,** -мна, -о **1.** *оштроуман, проницљив, бистар:* ~ дечак. **2.** *плиткоуман, ограничен, туп:* ~ сабеседник.

та̀нтал и **та̏нтал** м **1.** хем. *хемијски елеменат* (Та), *сив и сјајан метал велике тврдоће и тешко топљив.* **2.** (Тантал) *митолошка личност од богова осуђена на вечне муке глади и жеђи усред изобиља.*

та̀нталов и **та̏нталов,** -а, -о *који се односи на тантал, који садржи тантал, начињен од тантала:* ~ руда, ~ влакно. • **Танталове муке** *в. мука (изр.).*

та̀нталовскӣ, та̏нталовскӣ и **та̀нталскӣ, та̏нталскӣ,** -ā, -ō *који је као у Тантала, испуњен мукама због недохватљивости онога што је на дохват руке:* ~ чежња.

танте у изразима: ~ **за** ~, ~ **за бупе** *једно за друго.*

тантијѐма ж фр. *проценат од добити (банкарима, ауторима и др.).*

та̏нӯшан и **тану̑шан,** -шна, -о *у дем. и хип. значењу: танак.*

та̏нӯшнōст и **тану̑шнōст,** -ости ж *особина онога који је танушан, онога што је танушно.*

та̏нцовати, -цујēм (та̀нцати и та̂нцати, -ам) несвр. нем. *играти, плесати.*

та̀нцма̄јстор м нем. *учитељ плеса.*

та̀нчати, -ам несвр. **1.** *чинити танким, тањим, тањити.* **2. а.** *постајати танак, тањи, тањити се.* **б.** фиг. *губити јачину, слабити, разводњавати се.* – Жене се између себе и крв им танча.

танчѝна ж **1.** *танкоћа, таналост, префињеност:* ~ осећања. **2.** (обично у мн.) *најситнија појединост, најмањи детаљ; финеса:* познавати нешто до у танчине.

та̂нчица ж **1.** *она која се одликује танкошћу* **а.** *дуга танка пушка.* **б.** *танка, танушна женска особа.* **в.** *танка дашчица за покривање крова, шиндра.* **2.** зоол. *птица* Locustella naevia.

та̀њӣр, -ѝра м *стони плићи суд (углавном округао) са ширим рубом у који се сипа јело за сваког појединачно, пладањ; количина јела која стане у тај суд:* порцулански ~, ~ супе. • **ердељски** ~ *двоструки тањир једнак с горње и доње стране.* **(као) ердељски** ~, ~ **од два лица** *дволичан, неискрен човек.* **летећи** ~ *неидентификовани летећи објекат који се перципира (или замишља) као тањираст.* **на тањиру (добити, тражити** и сл.) *без труда, на готово (добити и сл.).*

та̀њираст и **тањи̏раст,** -а, -о *који има облик тањира:* ~ капа.

тањѝрача ж **1.** *врста дрљаче (за ситњење земље).* **2.** агр. **а.** *врста јабуке.* **б.** *врста репе.*

тањѝрина ж *аугм. од тањир.*

тањѝр(ч)ић м *дем. од тањир.*

та́њити, та̂њӣм несвр. [гл. им. та́њēње с] *чинити тањим;* уп. танак: ~ тесто, ~ рубове, ~ жицу. ■ ~ **се** *постајати тањи, губити дебљину (густину, јачину и сл.), разређивати се, слабити.*

та̏п (често поновљено: та̏п-та̏п) оном. *узвик којим се подражава туп пад, ударац, корак и др., одн. којим се пропраћа нечија изненадна појава, какав неочекиван поступак и сл.* – Паде јабука, тап! Таман да иду, а милиција – тап!

та̏па-та̏па оном. *узвик којим се подражава туп шум корака, удараца и сл.*

та̏пав, -а, -о *несигуран, опрезан, бојажљиво изведен;* уп. тапати: ~ корак.

та̏пати, -ам несвр. *ићи спорим, несигурним кораком; опрезно се кретати:* кроз ноћ.

тапаци́рати, -а̀цӣрам свр. и несвр. *превући, превлачити делове намештаја тканином, кожом и сл..*

та̏пēт, -е́та м и **тапе́та** ж грч. (обично у мн.) *превлака од папира, тканине и др. којом се облажу зидови или намештај.* • **бити на тапету (тапети), доћи на тапет(у)** *бити, постати предмет разговора, дискусије; налазити се, бити на удару критике.*

тапѐта̄р, -а́ра м (инстр. -а́ром и а́рем) *занатлија који се бави тапетарством.*

тапѐта̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на тапетаре:* ~ услуга.

тапета́рство с *тапетарски посао, тапетарски занат.*

тапети́рати, -ѐтӣра̄м свр. и несвр. *обложити, облагати тапетима (најчешће зидове);* уп. тапет.

та̀пēтнӣ и **тѐпēтскӣ,** -ā, -ō *који се односи на тапете; обложен тапетима:* ~ врата.

та́пија ж тур. *оверена исправа о власничком праву на некретнине.* • **узети тапију на нешто** ир. *дуго времена држати (неки положај, повластицу).*

та̀пӣр, -и́ра м зоол. *лихопрсти папкар сродан носорогу (али без рога), који живи у тропским шумама југоисточне Азије и Јужне Америке* Tapirus.

таписѐрија ж фр. **а.** зб. *везени или ткани застори за зид, под или намештај.* **б.** *занатство или примењена уметност израде оваквих застора; трговина оваквим засторима.*

та̏пкати, -ам несвр. **а.** *кретати се, корачати обично лаганим и ситним корацима (производећи тупе шумове: тап(а)-тап(а)).* **б.** *газити, премештати се с ноге на ногу у ограниченом простору.* **в.** *лупкајући, ударајући табанима или длановима равнати, поравнавати нешто (земљу, тесто и сл.).* • ~ **у месту** *не напредовати, не развијати се, стагнирати.*

та̏пнути, -нēм свр. *лупнути једним ударцем; хитро прећи кратко одстојање, скокнути:* ~ по рамену; ~ до врата.

та̏птав, -а, -о *пропраћај тапкањем, тапкањем:* ~ корак.

та̀птати, -ам и та̀пћēм несвр. *в. тапкати.*

та̀пшати, та̏пшēм несвр. **а.** *ударати дланом о длан у знак допадања, одобравања, пљескати, аплаудирати.* **б.** *лупкати руком кога по рамену, леђима (обично у знак срдачности).* ■ ~ **се** *лупкати руком по рамену, леђима један другога (показујући узајамну срдачност).*

та̀раба ж тур. *ограда од прошћа, дасака или летава, плот.*

та̀рабица ж *дем. од тараба.*

тара̀кати, -ам несвр. *ићи тамо-амо, тумарати, мотати се:* ~ од винограда до винограда.

тара̀кача ж пеј. *она која стално некуд иде (углавном без циља).*

та̀ран м зоол. *птица певачица из пор. зеба* Chloris chloris.

тара̀на ж тур. *тесто измрвљено у зрнасте мрвице.* • **извући се као** ~ **из лонца** 1) *неопажено отићи из друштва.* 2) *вешто се ослободити какве обавезе.*

та̀ранта ж итал. зоол. **1.** *врста гуштера* Tarentola mauritanica. **2.** *врста морске рибе* Trachinus.

тара̀нтула ж итал. зоол. *врста паука* Tarentula fasciiventris.

тарапа̀на ж тур. *гомила, гужва; метеж.*

тари́фа ж тур. *списак званично утврђених цена, ценовник услуга, одн. списак послова и њихова новчана вредност; скала царинских такса, пореских износа и сл.:* железничка ~, поштанска ~, царинска ~.

та̀рӣфнӣ (та̀рӣфскӣ), -ā, -ō *који се односи на тарифу, прописан тарифом:* ~ систем, ~ стопа, ~ правилник.

та̀ртар м грч. **а.** (Тартар) мит. *мрачан простор дубоко под земљом где велики грешници издржавају вечите муке.* **б.** *пакао.*

та̀ртуф м итал. бот. *у мн.: род јестивих, врло укусних гљива мешинарки* Tuber *из ф.* Tuberaceae, *с подземним плодоносним телом без дршке, гомољике (у јд.: таква гљива).*

та̀с, та̀са и **та̂с,** -а м (мн. та̀сови и та́сови) тур. *метални тањир или предмет тањирастог облика за различиту употребу (на теразијама, као бријачка посуда и сл.).*

та̀сић, -а и **та̀сӣћ,** -и́ћа м *дем. од тас.*

та̀слак м тур. **а.** *комад грубо обрађеног дрвета.* **б.** *неотесан блок камена.*

та̀слачина ж *аугм. и пеј. од таслак.*

та̀слачити, -ӣм несвр. *правити таслаке; грубо обрађивати, тесати дрво или камен.*

та̏ст м *женин отац, пунац.*

тастату̀ра ж итал. *свеукупан број дирки, типки на клавиру, писаћој машини и сл.; периферни компјутерски уређај с типкама за унос података.* • **нумеричка** ~ *тастатура (или део тастатуре) са бројкама, тастатура за унос бројева.*

та̀стер и та̏стер м **1.** *дирка, типка на неким инструментима, уређајима и др.; прекидач електричне струје на Морзеовом телеграфском апарату (којим се откуцава телеграм).* **2.** жарг. *полицијски доушник.*

та̑т м рег. *лопов, крадљивац, лупеж.*

та̏та м *отац одмила.*

Та̏тарин м (мн. -ри) тур. **1.** *припадник некадашњих монголских освајача који су се асимиловали са народима из турске групе алтајских народа.* **2.** (та̏тарин) *гласник, курир коњаник (преносио пошту и поруке).*

та̏тарскӣ, -ā, -ō *који се односи на татаре*

та̏тарски прил. *као Татари или татари.*

та̏тин, -а, -о *који припада тати.* • ~ **син** 1) *син који личи на оца.* 2) *размажен младић (дечак); онај који ужива привилегије по очевом положају у друштву.*

та̏тица м (вок. -ице) *хип. од тата.*

та̀ћи и та̀кнути, та̏кнēм (аор. та̀кох и та̀кнух; имп. та̀кни; р. пр. та̏као, та̀кла и та̀кнуо, -ула; трп. та̏кнӯт; пр. пр. та̀кāвши и та̀кнӯвши) свр. **1.** *примицањем или пружањем руке, тела, каквог оруђа и др. доћи до непосредне (краткотрајне) везе са површином неког тела, додирнути, дотаћи:* ~ руком, ~ шаховску фигуру. **2. а.** (обично у одричним реченицама) *у било којој мери, макар мало, дирнути, повредити, оштетити, изложити чему (обично непријатном, штетном) и сл.* – Ни ~ га не смете! Природа није била ни такнута. **б.** *изазвати непријатан осећај, болно дирнути, погодити.* – Такну је само смрт материна. ■ ~ **се 1.** (некога, нечега) *в. такнути.* **2.** *позабавити се нечим, узгред споменути (у излагању и сл.).* – Говорник се тога није ни такао. **3.** *такнути једно друго.* • ~ **у живац (срце, душу** и сл.**)** *изазвати врло јако, обично болно, осећање, потрести.* **такнуто-макнуто** *правило у шаху да се мора одиграти потез фигуром која је додирнута.*

тауматоло̀гија ж грч. теол. *наука о чудесима.*

таумату̀ргија ж грч. теол. *чудотворство, чудеса; чаролије, мађије.*

таумату̀ргӣјскӣ, -ā, -ō *чудотворан; мађијски:* ~ снага; ~ покрети.

таутоло̀гија ж грч. књиж. *стилска фигура у којој се, ради истицања исказа, нижу једна за другом речи истог или врло сличног значења.*

тауто̀лошкӣ, -ā, -ō *састављен од низа речи истог или врло сличног значења:* ~ изражавање.

та̏фт м перс. *врста свилене тканине (круте и сјајне).*

та̏фтан, -а, -о *начињен од тафта:* ~ хаљина.

тахигра̀фија ж грч. *стенографија.*

тахика̀рдија ж грч. мед. *убрзан рад срца.*

та̀химетар и та̀химēтар, -тра м грч. *геодетски инструмен(а)т за мерење терена.*

та̀хометар и та̀хомēтар, -тра м грч. *мерач брзине, брзиномер (у аутомобилу и сл.).*

та̀цна ж (ген. мн. -нӣ) нем. *тањирић; послужавник.*

та̏чан, -чна, -о **1. а.** *који потпуно одговара ономе што представља, на чему се заснива, веран; који показује стварно стање, истинит:* ~ препис; ~ попис, ~ извештај, ~ вест. **б.** *који обухвата одговарајуће, истините податке; који проистиче из правилног поступка, правилно постављен и изведен:* ~ одговор; ~ решење. **в.** *који правилно функционише, прецизан:* ~ сат, ~ инструмент. **г.** *правилно измерен исправном мером, исправним инструментом:* ~ висина, ~ тежина, ~ време. **2.** *који никад не задоцњава, не касни, који долази у заказано време; који на време, правилно и потпуно испуњава своје обавезе, уредан:* ~ службеник; ~ дужник.

та̏чка ж (дат. та̏чки; ген. мн. та̏чāкā) **1.** *један од основних елемената геометрије (без димензија).* **2.** лингв. **а.** *интерпункцијски знак (.) на крају потврдних и одричних реченица.* **б.** *такав правописни знак који се ставља иза неких скраћеница и скраћених речи* (нпр., итд., бр. (број), чл. (члан)) *и иза редног броја написаног арапском цифром или иза слова коме је дата функција редног броја.* **3.** фиг. **а.** *оно што својим изгледом личи на тај знак.* – Црне се тачке људи у даљини. **б.** *у експресивном изражавању, прекид сваке дискусије пошто је изречен дефинитиван суд.* – То се мора урадити и – тачка. **4. а.** физ. *поделак, знак на одговарајућем инструменту који обележава почетну температуру на којој настаје одређено стање неке материје:* ~ кључања, ~ мржњења, ~ топљења. **б.** фиг. *тренутак, фаза у развоју неке појаве, неких односа; степен развијености неке појаве, гранична линија, ниво:* почетна ~; критична ~. **5.** *одређени део простора, место; положај, позиција:* саобраћајна ~, стратешка ~, ~ одбране. **6.** (обично допуњено: ~ гледишта, ~ становишта) *положај с кога се нешто посматра, просуђује, гледиште, становиште, позиција.* **7.** *одељак текста означен редним бројем и њиме обухваћена садржина, одредба, пропис; редним бројем означен елеменат неког програма:* ~ уговора, ~ дневног реда. • **довести на мртву тачку (разговоре, преговоре** и сл.**)** *зауставити без изгледа на продужење, довести у безизлазну ситуацију.* **мртва** ~ 1) вој. *место ван домета непријатељског оружја.* 2) *безизгледан, безизлазан положај.* **преломна** ~ *прекретница, преокрет.* **ставити тачку на нешто** *дефинитивно прекинути с нечим.* **црна** ~ *опасно место на аутомобилском путу на којем се догађа велики број удеса.*

та̏чкаст, -а, -о *сличан тачки; посут тачкама:* ~ шара; ~ кора.

та̏чкица ж **1.** *дем. од тачка.* **2.** *један од квадратића на потрошачкој карти у рационалисаном снабдевању, којим се стиче право на следовање.*

та̏чно прил. **1.** *управо толико, ни мање ни више (од одређене вредности, количине и сл.):* ~ 50 дин., ~ 12 часова. **2.** *управо у то време, у тај час, у тај тренутак, ни пре ни после тога времена:* ~ у подне, ~ у 10 сати. **3. а.** *онако како треба, како одговара, без грешке, без икаквог одступања, правилно:* ~ израчунати, ~ одговорити. **б.** *сигурно, поуздано; у целини, сасвим, потпуно:* ~ се сетити нечега; ~ схватити нешто.

та̏чнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је тачан, онога што је тачно; исправност:* ~ уверења.

та̑џ, та́џа м перс. *круна муслиманског владара.*

таши̏зам, -зма м фр. *правац у апстрактном сликарству, сликарска техника спонтаног набацивања боје на платно (слично стављању тачака).*

та̀шист(а), -ē м (мн. -сти) *сликар присталица ташизма.*

ташма̀јдан и ташма́јдан м тур. **1.** *рудник камена, каменолом.* **2.** (Ташмајдан) *део Београда с истоименим парком.*

та̀шна ж (ген. мн. -нӣ) нем. *женска торбица; ручна (обично кожна) торба.*

та̏шт, -а, -о **1.** *уображен, сујетан:* ~ човек. **2.** *празан, безвредан, узалудан:* ~ надање.

та̏шта ж *женина мајка, пуница.*

та̏штина и ташти̏на ж **1.** *уображеност, сујета.* **2.** *празнина, пустош.* – Све је таштина и ништавило.

та̏што прил. *сујетно; напразно, узалуд.*

та̀шун *узвик при ташунању.*

ташу̀нати, -āм несвр. *забављајући дете ударати његовим дланом о длан изговарајући „ташун, ташун"; забављати се тиме (о детету).*

тва̑р ж **1.** *материја, супстанца:* органска ~, неорганска ~. **2. а.** *створ, створење, биће.* **б.** *ствар, предмет; творевина.*

тва̑ран, -рна, -о *који се односи на твар, материјалан; физички, стваран.*

тва́рно̄ст, -ости ж *материјални свет.*

тви̑д м (мн. ø) енгл. *врста (грубе) вунене тканине.*

тви̏ст м (мн. ø) енгл. *врста плесне игре (живог темпа).*

тво̑ј, тво̀ја, тво̀је *присвојна заменица за 2. л. јд.* **1. а.** *који припада лицу коме се говори, саговорнику:* ~ новац, ~ кућа. **б.** *који се односи на лице коме се говори, који потиче од тога лица:* ~ вршњак, ~ одлука. **2.** (у именичкој служби) **а.** с јд. *оно што припада, оно што следује ономе коме се говори; оно што потиче од тога лица.* – Теби твоје! Доста је твога! **б.** м мн. *особе блиске лицу с којим се говори (укућани, родбина, једномишљеници и сл.).* – Дођите и ти и твоји. • **на твоју, по твоме** *по твојој жељи (вољи, мишљењу).* **твоје је** *твоја је дужност (право, воља).*

тво̏р и тво̑р, тво̀ра м (мн. тво̀рови) зоол. *малена звер из пор. куна* Putorius putorius, *мркоцрнкастог крзна (лучи секрет веома непријатног задаха, који му служи као заштитно средство).* • **бели ~** *врста твора* Putorius furo. **заудара (смрди** и сл.) **као твор** *веома, јако заудара.* **смеђи ~** *в. твор.*

тво̑ран, -рна, -о **1.** биол. *чије се ћелије размножавају:* ~ ткиво. **2.** *стваралачки, творачки:* ~ машта.

тво̀рац, -рца м (инстр. -рцем) **1.** *онај који је нешто створио (у односу на то дело), аутор; први стваралац на неком послу, оснивач:* ~ слике; ~ наше књижевне критике. **2.** рлг. *бог као стваралац, створитељ света.*

тво̀рачкӣ, -ā, -ō *стваралачки, плодотворан, креативан:* ~ снага.

тво̀раштво с *стваралаштво.*

тво̀рба ж *творење, грађење, стварање:* ~ речи, ~ облика.

тво̀рбен, -а, -о *који се тиче творбе, који је способан, који може да твори, стваралачки:* ~ надахнуће, ~ процес.

тво̀рбено̄ст, -ости ж *способност творења, стваралачка снага:* ~ духа.

тво̀ревина ж **1.** *оно што је створено, производ, дело, остварење.* **2.** *појавни склоп, облик, формација:* државна ~.

творѐница ж лингв. *творена, творбом настала реч (изведеница, сложеница и сл.).*

тво̀рилац, -иоца м *творац, стваралац.*

тво̀рилачкӣ, -ā, -ō *који се односи на творioца, стваралачки:* ~ свест.

тво̀рило с *суд у који се сипа житка маса да би очврснувши добила његов облик, калуп, шаблон.*

тво̀рйља и тво̀риља ж *она која твори, ствара:* ~ живота.

тво̏рина ж *крзно твора.*

тво̀ритељ м *творац, створитељ.*

тво̀рите̄љка ж *створитељица, створитељка.*

тво̀рити, -ӣм несвр. [гл. им. тво̀ре̄ње с] **1.** *радити, чинити; стварати, градити, изграђивати.* – Како намислише, тако и творише. **2.** *сачињавати, образовати, формирати.* – Они су творили почасну гарду.

тво̀рић м *дем. од твор.*

тво́рница ж *в. фабрика:* ~ аутомобила.

тво́рнича̄р м *в. фабрикант.*

тво́рничица ж *дем. од творница.*

тво́рничкӣ, -ā, -ō *в. фабрички:* ~ зграда, ~ димњак; ~ производ.

тврд̑, твр̀да, -о (комп. тврђи) **1. а.** *који (услед чврсте збијености честица) пружа јак отпор продору сечива и других алатки:* ~ метал, ~ стена, ~ земља, ~ дрво. **б.** *који не мења (или тешко мења) облик под теретом, који задржава облик, изглед или положај и поред дејства спољне силе, нееластичан, тешко савитљив:* ~ подлога, ~ подметач. **в.** *који је начињен од камена или каквог другог чврстог, отпорног материјала; који је начињен од материјала отпорног хабању, који се дуго може употребљавати, издржљив, чврст:* ~ зграда, ~ пут; ~ платно. **г.** *који је с мало течности и влаге, збијен, компактан:* ~ сир, ~ хлеб. **2. а.** *који је добре физичке издржљивости, који добро подноси напоре, отпоран:* ~ човек, ~ од зиме. **б.** *постојан, непоколебљив; сигуран, поуздан:* ~ одлука; ~ доказ. **3.** *испуњен напорима, тежак, мукотрпан:* ~ живот. **4. а.** *уздржљив у испољавању осећања:* бити тврд и не заплакати. **б.** *немилосрдан, бездушан:* ~ и нечовечан. **б.** *који изражава одлучност, строгост, хладноћу и сл.:* ~ лице. **в.** *крут, уштогљен:* ~ кретња. **5.** *претерано штедљив, шкрт.* – Веома је тврд, неће дати новац. **6.** лингв. *неумекшан, непалаталан:* ~ сугласник. • **бити ~ на сузи** *не показивати бол, тугу и сл. плачем.* **бити ~ на ушима** *не чути добор, бити наглув.* **бити тврде главе** *бити непопустљив.* **бити тврде руке** *бити претерано штедљив, шкрт.* **имати тврду кожу (~ образ)** *немати осећања части и поноса, не стидети се својих ружних поступака.* **~ вода** хем. 1) *природна вода која садржи много калцијум-карбоната и магнезијум-карбоната.* 2) *азотна киселина.*

тврди̇̀на ж **1.** *тврдоћа.* **2.** *оно што је тврдо (камен, тло и др.).*

тврдити, твр̑дӣм несвр. *казивати, износити нешто као непобитну истину.* **2.** *осигуравати, утврђивати, учвршћивати:* ~ врата. • **~ пазар** *в. под пазар.*

твр̀дица ж *претерано штедљива особа, шкртац, циција.*

твр̀дичити, -ӣм несвр. [гл. им. твр̀дичe̅ње с] *понашати се као тврдица, цицијашити, шкртарити.*

твр̀дички прил. *као тврдица, шкрто, цицијашки:* ~ отезати плаћање.

тврди̇̀члук м *претерана штедљивост, шкртост, цицијаштво.*

твр̏днути, -не̄м несвр. *постајати тврд, тврђи;* фиг. *постајати јачи, снажити се.*

твр̀ђња ж (ген. мн. -њӣ (-ња̄)) *оно што неко тврди, износи као истину.*

твр̑до прил. **1. а.** *са знатним степеном тврдоће:* ~ кувано јаје. **б.** *без имало лабавости, добро затегнуто, чврсто:* ~ утегнут. **2.** *од тврдог грађевинског материјала:* ~ зидан. **3.** фиг. **а.** *без имало сумње, поуздано, сигурно; с великом ревношћу, одлучно, непоколебљиво:* ~ веровати, ~ се надати; ~ решити. **б.** *хладно, строго, оштро:* ~ погледати. **4.** *тврдим, дубоким сном:* ~ заспати.

тврдо- *као први део сложеница означава да је оно што је њиховим другим делом исказано тврдо:* тврдокоран, тврдоглав.

тврдо̀глав, -а, -о *који упорно остаје при своме (мишљењу, ставу и сл.), задрт, својеглав:* ~ особа, ~ став.

тврдо̀главац, -āвца м *онај који је тврдоглав.*

тврдо̀главити се, -ӣм се *тврдоглаво, упорно остајати при своме (ставу, мишљењу и сл.), тврдоглаво се понашати, поступати.*

тврдо̀главица ж *тврдоглава особа; тврдоглавка.*

тврдо̀гла̄вка м *тврдоглава женска особа.*

тврдогла́вко и тврдо̀гла̄вко м *тврдоглавац;* уп. тврдокоран (2).

тврдо̀главо прил. *на тврдоглав начин, испољавајући тврдоглавост, непопустљиво, задрто:* ~ се понашати.

тврдо̀гла̄во̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и држање онога који је тврдоглав, својеглавост.*

тврдо̀кожина ж мед. *отврднуће, задебљање коже, обично на ткиву носа и гркљана* scleroma.

тврдо̀ко̄ран, -рна, -о **1.** *који је тврде коре (о плоду).* **2.** фиг. *крајње непопустљив, тврдоглав:* ~ особа.

тврдо̀ко̄рка ж агр. *назив за више биљака чији су плодови тврде коре (за лубеницу, тикву, крушку и др.).*

тврдо̀ко̄рнӣк м *в. тврдоглавац.*

тврдо̀ко̄рно прил. *испољавајући тврдокорност, задртост, тврдоглаво:* ~ инсистирати на нечему.

тврдоко́рно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина онога што је тврдокорно:* ~ плода. **2.** *тврдоглавост, задртост.*

тврдокри́лац, -лца и **тврдо̀крилац,** -ӣлца м зоол. *у мн.: инсекти, кукци тврдих предњих крила, корњаши* Coleoptera *(у јд.: такав инсект).*

тврдо̀пе̄рка ж зоол. *у мн.: кошљорибе тврдих шиљатих предњих пераја и тела покривена чешљастим љускама* Acanthopterygii *(у јд.: таква риба).*

тврдо̀сан, -а, -о *који има тврд, дубок сан, који чврсто спава.*

тврдо̄ст, -ости ж *особина онога који је тврд, онога што је тврдо, тврдоћа; неосетљивост, безосећајност.*

тврдо̀ћа ж **1.** *механичко својство чврстих тела, отпор који они пружају продирању оштрице; степен изражености те особине:* ~ метала, скала тврдоће материјала. **2.** фиг. *тврдичлук, цицијаштво.* **3.** фиг. *строгост, оштрина; упорност, тврдоглавост:* ~ заповести; ~ воље.

тв̏рђава ж *одбрамбено утврђење ограђено бедемима.*

тв̏рђавица ж *дем. од тврђава.*

тв̏рђавнӣ и **тв̏рђавскӣ,** -ā, -ō *који се односи на тврђаву, који припада тврђави:* ~ постаја, ~ врата.

тв̏рђан, -а, -о *у дем. значењу: тврд:* ~ земљица.

тв̏рђе̄ње с **1.** *гл. им. од тврдити.* **2.** *тврдња.*

тв̏ртка ж (дат. -тки; ген. мн. -кӣ) рег. *трговачка кућа, трговачка фирма.*

те (тȅ) **I.** везн. **1.** *између саставних напоредних реченица указује* **а.** *на узрочно-последичну везу онога што је у њима изложено: па.* – Бацила се на побожност, те су је сматрали светицом. **б.** *да се другом реченицом износи намера радње исказане првом реченицом.* – Познаници ће долазити те ми честитати. **в.** *служи као спона између саставних реченица једносмерног значења: па, и.* – Поседали укућани те разговарају. **г.** (обично у елиптичним реченицама) *казује закључак: дакле, према томе.* – Свак ради за се, те и ја. **2.** *између зависних и управних реченица* **а.** *указује на последичан однос зависне реченице према главној, која садржи неки корелатив (показни прилог, придев и сл.): да.* – Толико сам и са̂м писмен те могу да прочитам. **б.** *везује поредбене зависне реченице са главним истичући изузетну неједнакост, одн. неостварљивост онога што оне казују, због околности изнетих главном реченицом: а камоли, а некмоли.* – Умиру ђенералице младе и зелене, те неће Симка. **в.** *када се у зависној реченици износи нешто што проузрокује, условљава радњу или стање изнето у главној реченици: што.* – Који ти је ђаво те се смијеш! **г.** *стоји иза глагола говорења, мишљења, осећања и сл. или иза неких других глагола непотпуног значења, одн. иза речи које захтевају ближу допуну, везујући их са исказном реченицом која их допуњује: да, што.* – Она нагна Стевана те се ожени. **3. а.** (обично поновљено) *у причању, за набрајање (најчешће по неком реду, важности и сл.).* – У насловима све већа слова, те неки упитници, те узвичници. **б.** *за везивање истих или сличних речи које се понављају, кад се истиче интензитет или трајност радње или нека друга околност: па.* – Не дам, те не дам. **II.** речца **а.** *у узвичним реченицама, уз упитно-односне заменице и прилоге, често у вези са прилогом „још“ и везником „и“, за појачавање, истицање смисла онога што се износи: још.* – Да л' је писмен? – Писмен, те како! **б.** *за ближе одређивање или истицање онога што је већ исказано: баш, чак, и те како.* – Крчма и крчмарица имаху велику снагу, те велику. **в.** *у вези с речцом „ли“, за појачавање исказа.* – Бежи, угурсузе, те ли угурсузе један!

теа́тар, -тра м грч. **1.** *позориште, казалиште.* **2. а.** *позоришна представа; догађај који подсећа на позоришну представу.* **б.** фиг. *глума; претварање, изигравање.*

теа́тарскӣ, -ā, -ō *који се односи на театар, који припада театру, позоришни, казалишни:* ~ комад, ~ представа, ~ уметност, ~ инвентар.

тȅатра̄лан, -лна, -о **1.** *карактеристичан за театар, за сцену, драмски:* ~ монолог. **2.** *који је прорачунат на ефекат, извештачен, намештен:* ~ гест.

театра̀лизовати, -зује̄м (театрализи́рати, -ӣзӣра̄м) свр. и несвр. *подесити, подешавати за театарско, сценско извођење:* ~ књижевно дело.

театра̀лија и **театра̀лика** ж **1.** зб. *све што се односи на театар; оно што карактерише театар.* **2.** *позоришна представа;* фиг. *театралност, позерство.*

тȅатра̄лно прил. *на театралан начин, као на позорници; с подешеном позом, намештено, извештачено:* ~ напустити седање, ~ се понашати.

театра́лно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је театрално; позерство.*

театро̀лог м грч. *научник који се бави театрологијом, стручњак за театрологију.*

театроло̀гија ж *наука о позоришној, казалишној уметности.*

театро̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на театрологе и театрологију:* ~ изучавање, ~ рад.

те̑г м (мн. те́гови) **а.** *метални предмет тачно утврђене тежине, обично ваљкастог облика, који служи за мерење других предмета на ваги.* **б.** *сличан предмет који служи за покретање разних механизама, одн. за одржавање равнотеже њихових делова.* **в.** мн. спорт. *спортски реквизит, две гвоздене кугле одређене тежине, причвршћене на крајевима металне полуге.*

те̏гет прид. непром. *затвореноплав, тамноплав:* ~ капут, ~ хаљина.

те́гла ж (ген. мн. -лӣ) лат. *стаклена посуда, обично у облику ваљка или призме (за држање прерађевина од воћа, поврћа и сл.); грнчарска посуда сличног облика (обично за млеко).*

теглѐница ж брод. *теретни пловни објекат без властитог погона који се везује за тегљач, пловни објекат који се тегли.*

тѐгле̄ћӣ, -ā, -ē *који се употребљава за тегљење, за вучу:* ~ марва, ~ стока.

тȅглити, -ӣм несвр. [гл. им. тȅгље̄ње с] **1. а.** *померати не подижући од тла, од површине, вући (за собом); превозити, прегонити на колима или товарној животињи:* ~ санке, ~ кола; ~ жито (у млин). **б.** *потезати, вући к себи савлађујући силу која се противи примицању; вукући, потежући присиљавати на кретање:* ~ уже (привлачећи брод нпр.); ~ за рукав (онога који неће да крене и сл.). **в.** фиг. *сносити последице нечега:* ~ одговорност (за нешто). **2.** (обично у емоционалнијем изражавању или са пејоративним призвуком) *напорно радити, ринтати, издирати; носити неки терет:* ~ из дана у дан; ~ торбетину. **3. а.** *вући, нагињати на неку страну (одвајајући од устаљеног правца, уобичајеног положаја и сл.):* ~ на своју страну. **б.** фиг. *бити наклоњен некоме.* – Срби тегле Русима. **в.** фиг. *чинити да неко буде наклоњен некоме.* – Крв тегли дете на мајчину страну. **4.** *пружати свом дужином, протезати:* ~ руке. **5.** *увлачити у себе:* ~ димове (из луле). ■ ~ **се а.** *истезати се, развлачити се.* **б.** *простирати се, ширити се.*

те́глица и **тѐглица** ж *дем. од тегла.*

тѐгља̄ч, -а́ча м брод. *брод за вучу других пловних објеката, реморкер.*

те́гло с *бродско уже од челичних жица, кабл реморкера.*

тегља̀рина ж *утврђена цена или такса за тегљење.*

тѐгља̄ч, -а́ча м **1.** брод. *брод за тегљење, вучу других пловних објеката, реморкер.* **2.** *уопште возило које тегли, вуче друга возила која су без властитог погона.*

тегљѐнӣк, -ӣка м и **тегљѐница** ж *теретни пловни објекат без властитог погона који се везује за тегљач.*

тѐгљив, -а, -о *који се лако тегли, развлачи, растегљив:* ~ уже.

тѐгљиво̄ст, -ости ж *особина онога што је тегљиво.*

те́гнути, те̑гне̄м свр. **1.** *претегнути, преваგнути;* фиг. *надвладати, надјачати.* – Тегну терет, кола се претурише. Мару су кудили, али тегну њена лепота. **2.** *кренути (у неком правцу, према некоме, нечему), потегнути некуд:* ~ на пут.

тего̀ба ж **1. а.** *физичка нелагодност, мучнина, мука:* стомачне тегобе. **б.** фиг. *тешкоћа, неприлика:* животне тегобе. **2. а.** *не-*

пријатно душевно осећање, психичка нелагодност: ~ у души, ~ на срцу. **б.** *патња, трпљење:* делити тегобе с неким.

тѐгобан, -бна, -о *испуњен тегобама, праћен тегобама, напоран, мучан, патнички:* ~ живот, тегобне мисли.

тѐгобно прил. *на тегобан начин, с напором, мучно:* ~ живети.

тѐгобнōст, -ости ж *особина и стање онога што је тегобно; тегоба.*

тегот- ж *в. тегоб-.*

тегòтиња ж *живот у оскудици и тегобама.*

тéжа ж физ. *привлачна сила Земље (и других небеских тела) због које сва тела падају на њихову површину, гравитација.*

тéжак, тéшка, -о (одр. тêшкӣ; комп. тѐжӣ) **1. а.** *који је веће специфичне тежине (изнад 5, 9) (о металима); који има велику тежину (с обзиром на масу, величину), који по тежини превазилази предмете исте врсте:* ~ камен, ~ возило. **б.** *који је од дебелог, густог материјала; који је велике масе, димензија, тежине, масиван (о одећи, тканини):* ~ свила, ~ капут. **2. а.** *који изискује велики напор, труд, напрезање (физичко и психичко), тешко изводљив; тешко разумљив, тешко схватљив:* ~ улога, ~ дебата; ~ књига, ~ метафора, ~ математички задатак. **б.** *за шта се с напрезањем, дужим размишљањем може одлучити; сложен, замршен, компликован:* ~ избор; ~ питање, ~ спор. **3.** *непријатан, неугодан, загушљив:* ~ мирис, ~ задах. **4.** *који је по својим негативним особинама изнад просечног, код којега су негативне особине изражене:* ~ карактер, ~ пијанац. **5.** *који се с муком подноси, с болом издржава, неподношљив:* ~ болест, ~ губитак, ~ реч. **6.** *који одаје силину чега:* ~ пољубац. **6. а.** *који се споро вари, оптерећује желудац (о храни); који је с великом концентрацијом алкохола, који претерано оптерећује:* ~ вино. **б.** *велик по количини, по вредности; богат:* ~ новац; тешки милијардер. **в.** *којем се не може одолети, неодољив; чврст, дубок:* борити се с тешким сном; пасти у тежак сан. **7. а.** *који је вишег, високог ранга, који се више цени (по хијерархијском положају); компетентан, меродаван.* – Црквена је власт тежа од световне. Суд сваког критичара није подједнако тежак. **б.** *који ужива добар глас, веома значајан, озбиљан:* ~ предузеће, ~ банка. **8. а.** (само у ж. роду: тешка) *у другом стању, бремената, трудна (о жени).* **б.** *пун облака; засићен влагом:* ~ небо; ~ облак. **9.** *дубок, низак (о гласу, о тону).* **10.** *превише изразит, јарки:* тешке боје. • **бити тешке руке, имати тешку руку** *имати веома снажан, јак ударац руком.* **бити тешке среће** *немати среће, бити несрећан.* **постати (бити) земљи ~** *постати (бити) омрзнут.* **срећан је колико је ~** *веома је срећан.* **тешка артиљерија** *топови великог и највећег калибра.* **тешка вода** 1) *вода која садржи разних супстанци више него обична вода.* 2) хем. *вода у којој се место обичног водоника налази тешки водоник* (D_2O). **~ индустрија** *индустријске гране које се баве производњом средстава за производњу (машина, уређаја и др.).* **тешка категорија** *једна од основних категорија у борилачким спортовима (у боксу: преко 81* kg, *у рвању: преко 87* kg *итд.).* **тешка срца** *невољко, нерадо.* **тешка фигура** (у шаху) *краљица или топ.* **тешки водоник** хем. *деутеријум, изотоп водоника са атомском тежином 2.* **тешко уље** *трећа фракција катрана каменог угља (од 250° до 270°C).*

тѐжāк, -áка м **а.** *сељак који се бави обрадом земље, земљорадњом као главним занимањем, земљорадник, ратар.* **б.** *онај који ради за надницу, дневну зараду, надничар.*

тежàкиња ж *женска особа тежак.*

тежàклук м *земљорадња, ратарство; рад за надницу, надничење.*

тѐжаковати, -кујēм несвр. *бавити се тежаклуком, земљорадњом;* уп. тѐжāк (а).

тѐжан, -а, -о (обично одр.) *који је начињен од тѐжине, конопље, конопљан, кудељни:* ~ кошуља.

тѐжати, -āм несвр. *добијати у тежини, постајати тежи.* – Капути упијају влагу, тежају.

тежàчина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од тѐжāк.*

тежáчити, тѐжāчӣм несвр. [гл. им. тежáчēње с] *в. тежаковати.*

тежàчић м *дем. од тѐжāк.*

тѐжāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на тежаке, који је својствен тежацима, који припада тежацима:* ~ посао, ~ кућа, ~ живот.

тѐжāчки прил. *на тежачки начин, као тежак.* – Обрадили смо њиву савесно, тежачки.

тежáштво с *земљорадници, сељаштво.*

тежѝна ж **1.** физ. *сила којом на неко тело делује поље силе Земљине теже, а тело врши притисак на подлогу.* **2.** *износ количине те силе који се добије као производ масе тела и убрзања Земљине теже.* **3.** *оно што изискује напор; тешко стање, тешкоћа:* ~ веслачког спорта; спознати тежину свог положаја. **4.** *важност, вредност, значај:* ~ речи, ~ критике. **5.** *осећај гађења, мука.* – Обузе ме туга и тежина. **6.** *количина чега утврђена мерењем:* обезбедити чега у пуној тежини. • **атомска ~** *број који показује колико је пута атом неког елемента тежи од 1/16 тежине кисеоникова атома.* **молекулска (молекуларна) ~** *збир тежине свих атома у једном молекулу.* **специфична ~** *однос тежине једног тела према другом једнаке запремине (обично тежина јединице запремине (1* cm^3*) неке материје).*

тѐжина ж *конопљано, кудељно влакно припремљено за предење.*

тѐжӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на тежѝну:* ~ прираст.

тѐжињав, -а, -о *који је од тѐжине;* уп. тежан: ~ кошуља.

тéжити, -ӣм несвр. [гл. им. тéжēње с] **1.** *усмеравати активност, рад и сл. за постизање каквог циља, осећати привлачност према коме или чему, чежњу за постизањем, остварењем чега:* ~ за знањем, ~ к власти, ~ момку, ~ к мору. **2.** *бити тежак, имати извесну тежину; тежином вршити притисак, притискивати:* ~ једну тону; ~ као оков.

тѐжӣшнӣ и **тѐжӣшнӣ,** -ā, -ō *који се односи на тежиште (који пролази кроз тежиште, који се налази у тежишту):* ~ линија, ~ тачка.

тѐжӣшница и **тѐжӣшница** ж мат. *права која пролази кроз тежиште, тежишна линија.*

тѐжӣште и **тѐжӣште** с **1.** физ. *тачка замишљене резултанте свих тежина појединих делова тела, одн. резултанте сила које делују на неко тело.* **2.** фиг. *оно што је најважније, најбитније, срж, суштина (неког рада, подухвата, проблема, става).*

тéжња ж (ген. мн. -њӣ (-њā)) *жеља да се нешто постигне, стремљење к нечему.*

тéза ж грч. **1. а.** *поставка, тврдња, став који треба доказати, одбранити.* **б.** (обично у мн.) *кратка садржина појединих ставова из неког излагања, реферата, расправе.* **2.** фил. *у Хегеловој филозофији: позитивна логичка поставка, полазни степен дијалектичког развоја, дијалектичке тријаде (теза – антитеза – синтеза).* **3. а.** *научни рад за стицање докторског степена, дисертација.* **б.** *писмени рад за стицање неког степена уопште.* **4.** књиж. *спуштање гласа; ненаглашени део слога, метричке стопе или акценатске целине;* супр. арза.

тезàурус м грч. **1.** *благо, драгоцености, ризница.* **2.** *велики речник у којем је скупљено и описано језичко благо неког језика; велика енциклопедија.*

тѐзга ж (дат. -ги; ген. мн. -гӣ) **1.** *сто или клупа у трговинској радњи (за којом трговац ради и излаже робу) или у занатској радњи (на којој занатлија ради).* **2.** фиг. *споредна, додатна зарада.*

тезгáрити, тѐзгāрӣм несвр. [гл. им. тезгáрēње с] *зарађивати радећи хонорарно (поред редовног посла).*

тѐзгāрош м пеј. *онај који тезгари, који се бави тезгарењем.*

тѐзгāрошкӣ, -ā, -ō *који се односи на тезгароше, који потиче од тезгароша, који је својствен тезгарошима:* ~ пракса.

теѝзам, -зма м грч. *догматско религиозно-филозофско учење по коме је бог представљен као особа, највише биће, које је створило свет, које га одржава и њиме управља.*

тѐин, -ѝна м кинеско-лат. хем. *наркотична материја (алкалоид, хемијски истоветан с кофеином), садржана у чају као његов главни активни састојак.*

тѐист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који исповеда теизам, присталица теизма.*

тейстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на теизам и теисте:* ~ учење, ~ теза.

тȇј и тȅј, тȅја м (инстр. тȅјом) нем. **1.** нар. *в. чај (1а).* **2.** бот. *биљка од које се добија чај* Thea chinensis.

тȇк[1] м *в. ток.* • **теком тећи** а) *снажно тећи (о течности).* б) *трчати што је могуће брже.*

тȇк[2] м рег. *прохтев за јелом, апетит.*

тȅк I. прил. **1.** *истом, једва.* – Тек се раздањује. **2.** *толико само, ништа више него.* – Попустих тек да је мало умирим. **3.** *управо, баш у томе тренутку.* – Кад проговори, тек нешто пуче. **4.** *још како, и те како (обично у претњи).* – Видећете, тек ће да бију. **5.** *речца за закључивање: у сваком случају.* – Ако не умеш, питај. Ако ниси обавештен, питај. Тек, питај. **II.** везн. **1.** *ипак, поред тога.* – Како-тако, тек се они провукоше. **2.** *а камоли, још мање.* – Није знао ни прочитати, тек да рецитује. **3.** (често у вези са: што) *чим, како, након (за означавање блиске прошлости или блиске будућности).* – Тек соколу прво перје никне, он не може више мировати. • **тако тек** (с негативним обликом глагола) *лако, олако, без напора; без отпора, без противљења.* – Неће то ићи тако тек! Не да се он тако тек! **тек-тек** *врло мало, једва приметно.* – Главицом мало тек-тек што креће.

тéка ж грч. *свеска, бележница.*

текелија́нац, -нца м ист. *питомац „Текелијанума", задужбине Саве Текелије (која је омогућавала универзитетско школовање српских ђака у Будимпешти).*

тѐкија ж тур. *муслимански верски објекат у коме дервиши обављају своје обреде.*

тѐковина ж **1. а.** *материјалне вредности које се стекну, стечена имовина, имање.* **б.** *активности које омогућују такво стицање, течевина:* предати се тековини, окренути се тековини и богаћењу. **2.** *оно што је постигнуто, достигнуће у сфери духовних вредности; остварени резултат, успех уопште:* културне тековине; тековине вековне борбе.

тѐковӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на тековину.*

тȅкст м (мн. -ови) **1. а.** *наштампане или написане речи, садржина (неке књиге, исправе и сл.).* **б.** *оно што се напише или штампа (нпр. чланак у новинама):* објављивати текстове у штампи. **2.** *наштампане или написане речи уз слике, цртеже, ноте и др.* **3.** штамп. *врста штампарских слова величине од двадесет типографских тачака.*

тѐкстил, -и́ла м (мн. ø) лат. *производи добијени предењем, ткањем, плетењем и сл. (вунених, памучних, свилених и др. конаца), тканине.*

тексти́лац, -лца м *онај који је текстилне струке, онај који производи текстил.*

тѐкстӣлнӣ, -ā, -ō *који се односи на текстил:* ~ индустрија, ~ роба, ~ радници, ~ влакно.

текстòлог м *онај који се бави текстологијом.*

тесксголòгија ж лат.-грч. *грана филологије која се бави тумачењем, историјом и критиком текстова и њиховим научним објављивањем.*

текстопи́сац, -сца м *аутор текста музичке композиције (најчешће забавног карактера); писац неког текста уопште.*

тȅкстуāлан (тȅкстуēлан), -лна, -о *који се налази у тексту, веран тексту, дослован, буквалан:* рачунски и текстуални део документа.

тȅкстуāлно (тȅкстуēлно) прил. *држећи се строго текста, дословно, буквално.*

тексту́ра ж лат. **1.** геол. *спољни знаци у конструкцији рудне наслаге, који су условљени узајамним односима њених саставних делова (слојевитост, наслаганост и сл.).* **2.** *вијугаве, таласасте линије у језгру дрвета, које зависе од пресека (радијалног или тангенцијалног).* **3.** *густина речних долина у рељефу неког предела.* **4.** *склоп, састав, спој уопште.*

тѐктӣт, -и́та м (обично у мн.) *кристал грађом сличан стаклу.*

тѐктōн, -óна м грч. *врста вештачког грађевинског материјала (сличан бетону).*

тектòника ж *наука о геолошкој грађи Земљине коре, геотектоника.*

тѐктōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на тектонику, који је у вези с појавама које изучава тектоника:* ~ потрес, тектонска језера.

тектýра ж лат. *чист комад папира или новонаштампан листић који се лепи на погрешно штампан део текста.*

текỳница ж зоол. *глодар* Citellus citellus *из пор. веверица, витког тела, кратког репа и малих ушију, која живи по степама, тундрама и житним пољима.*

тѐкӯћӣ, -ā, -ē **1. а.** *који тече (о води).* **б.** *течан:* ~ стање материје. **2. а.** *који је у току, који се сада догађа, садашњи, савремени; свакодневни, редовни:* ~ политичка питања; ~ послови. • **~ трака (~ врпца)** *покретно постоље за непрекидни транспорт материјала.* **~ број** *редни, наредни број под којим се уносе списи у деловодник.* **~ рачун** трг. и банк. *рачун узајамног дуговања и потраживања (обично између банке и комитента).* **~ сугласници** лингв. *ликвидни сугласници, ликвиде (нпр. л, љ).*

текỳћина ж *материја у течном стању, течност.*

текỳћица ж *текућа вода.*

тел. скраћ. *телефон; телеграм.*

тѐлāл, -áла м тур. *објављивач саопштења власти, добошар; извикивач на јавним лицитацијама.*

телáлити, тѐлāлӣм несвр. [гл. им. тела́љēње с] *објављивати, оглашавати на јавном месту; извикивати на јавним лицитацијама.*

тѐлāлскӣ, -ā, -ō *који се односи на телале, који је својствен телалима:* ~ оглашавање.

телàмон м грч. *архитектонски стуб у облику мушке фигуре;* уп. каријатида.

тéлац, -лца м рег. *мушко теле.* фиг. *глупак, будала.*

телàшце јек. **тјелàшце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од тело.*

тѐле, -ета с (супл. мн. тȅлићи м; зб. им. тȅлāд ж) **1. а.** *младунче говечета.* **б.** *младунче јелена, кошуте.* **2.** фиг. *будала, глупак.* • **златно ~** *злато, новац (као идеал).* **као ~ у шарена (нова) врата (бленути, буљити, гледати), као ~ пред шареним вратима стајати** *тупо, бесвесно гледати, бленути.* **морско ~** зоол. *туљан, фока* Phoca vitulina.

теле- грч. *префикс у сложеницама који означава да је нешто удаљено, да се преноси на даљину и сл.:* телеграм, телевизија, телескоп.

телѐвӣзија ж грч.-лат. *истовремени пренос покретних, живих слика и пропратних звукова помоћу електромагнетних таласа и система сложених уређаја за њихово емитовање, пренос, пријем и конверзију.*

телевӣзӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на телевизију (који припада телевизији, који преноси телевизија):* ~ станица, ~ апарат, ~ програм.

телѐвӣзор м *телевизијски пријемник.*

телѐграм и тȅлеграм м грч. *писмено саопштење које се на даљину преноси телеграфом, одн. телефоном.*

телѐграф и тȅлеграф м грч. *телекомуникациони уређај за отпремање и примање уговорених знакова; установа за хитно преношење писмених порука.*

телегрàфија ж *служба која се бави преносом телеграфских саопштења.*

телегрàфисати, -àфишēм (телеграфи́рати, -àфӣрāм) свр. и несвр. *(по)слати телеграм, јавити, јављати телеграмом.*

телегрàфист(а), -ē м (мн. -сти) *службеник који прима и шаље телеграме, онај који рукује телеграфским апаратом.*

телегрàфисткиња (телегрàфистица) ж *женска особа телеграфист(а).*

телѐграфскӣ, -ā, -ō *који се односи на телеграф:* ~ жица, ~ стуб, ~ вест.

телѐграфски прил. *путем телеграфа:* ~ пренети поруку. фиг. *веома брзо (и сажето):* ~ реферисати.

теледи̏риговати, -гујем несвр. грч.-лат. *управљати, дириговати нечим на даљину.*

телекѝнеза и **телекинéза** ж грч. *покретање удаљених предмета (спиритистичким медијима) без посредног деловања.*

телекòмāнда ж грч.-лат. *уређај којим се управља неким апаратом, објектом на даљину.*

телекòмāнднӣ, -ā, -ō *који се односи на телекоманде, којим се изводе телекоманде:* ~ уређај.

телекòмāндовати, -дујēм несвр. *управљати, командовати неким апаратом, објектом на даљину.*

телекомуникáција ж (обично у мн.) грч.-лат. *област технике која се бави проблемима преноса информација на даљину помоћу жице, електричне енергије или бежично, радио-таласима; (радио)телеграфске и (радио)телефонске везе.*

тѐлекомуникациōнӣ (телекомуникáцӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на телекомуникације, који је у вези са телекомуникацијама:* ~ уређаји.

тѐлекс м **а.** *вест пренесена телепринтером.* **б.** *телепринтер.*

тѐлемарк м спорт. *назив за нарочит покрет при доскоку скакача у скијашким скоковима при којем се једна нога испружа напред ради сигурнијег скока (према имену норвешке покрајине Телемаркен).*

тѐлемéтар и **тѐлеметар,** -тра м грч. *електронска справа за мерење даљине између неког објекта и места с којег се објект посматра, даљиномер.*

телемѐтрија ж *грана технике која се бави мерењем величина на удаљености преносом сигнала жичним или бежичним путем.*

телемѐтрӣјскӣ (телемѐтричкӣ), -ā, -ō *који се односи на телеметрију, који је у вези с телеметријом:* ~ уређај.

телемехàника ж грч. *наука о управљању механизмима на даљину.*

телéнце, -ета с (мн. ø; зб. им. тѐлēнчāд ж) *дем. од теле.*

телеòбјектӣв, -а и **телеобјѐктӣв,** -ӣва м грч.-лат. фот. *нарочити објектив којим се удаљени објекти могу снимати као из близине.*

телеолòгија ж грч. *идеалистичко-религиозно учење по коме је све у природи уређено сврсисходно, према унапред постављеном циљу.*

телеòлошкӣ (телеолòгӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на телеологију:* ~ схватање.

телѐпат(а), -ē м (мн. -ти м и -те ж) *онај који се бави телепатијом, видовњак.*

телепàтија ж грч. *телепатска, визионарска способност, видовитост.*

телепàтӣјскӣ (телепàтичкӣ), -ā, -ō *који се односи на телепатију, који је у вези с телепатијом:* ~ надражај.

телѐпатскӣ, -ā, -ō *који се односи на телепате и телепатију:* ~ способност.

телепри̏нтер м *телеграфски апарат (за аутоматску примопредају писаних саопштења путем електричне енергије у жичном или бежичном телеграфском саобраћају.*

телепри̏нтерскӣ, -ā, -ō *који се односи на телепринтере, који се врши помоћу телепринтера:* ~ служба, телепринтерске вежбе.

телѐсина јек. **тјелѐсина** ж *аугм. и пеј. од тело.*

тѐлескоп и **телѐскоп** м грч. *оптичка справа, дурбин за посматрање небеских тела.*

тѐлескопскӣ и **телѐскопскӣ,** -ā, -ō *који се односи на телескопе, који је у вези с телескопима:* ~ посматрање.

тѐлескопски и **телѐскопски** прил. *помоћу телескопа; као телескопом, пажљиво:* ~ претраживати небо; ~ посматрати девојку.

тѐлеснӣ јек. **тјѐлеснӣ,** -ā, -ō *који се односи на тело:* ~ грађа, ~ топлота, ~ мана, ~ лепота. • ~ **гарда** *оружана пратња за личну заштиту.*

тѐлесно јек. **тјѐлесно** прил. *на телесан начин, физички:* ~ казнити, ~ здрав.

тѐлеснōст јек. **тјѐлеснōст,** -ости ж *физичка појава, присутност.*

телѐстих м грч. *песма којој крајњи гласови дају неко име или неку реченицу.*

тѐлетина ж *телеће месо.*

телѐћāк, -áка м *торба (обично војничка) која се носи на леђима, ранац.*

тѐлећӣ, -ā, -ē *који се односи на теле и телад:* ~ месо, ~ кожа, ~ поглед.

тѐлефакс м *уређај којим се текстови и слике могу репродуковати на даљину, помоћу телефонских линија; порука пренета таквим уређајем.*

телѐфōн, -óна м грч. *апарат за преношење говора на даљину:* бежични ~, мобилни ~, фиксни ~.

телефòнија ж *телефонски уређаји; преношење живог говора на даљину.*

телефони́рати, -òнӣрāм свр. и несвр. *рећи, говорити телефоном.*

телефòнист(а), -ē м (мн. -сти) *службеник на телефону (обично на телефонској централи).*

телефòнисткиња (телефòнистица) ж *женска особа телефонист(а).*

телѐфōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на телефон, који је у вези са телефоном:* ~ саобраћај, ~ број, ~ говорница.

телѐфōнски прил. *путем телефона, телефоном:* ~ отказати састанак.

тѐлити, тѐлӣ(м) несвр. [гл. им. тѐљēње и тѐљēње с] **1.** (мушку, одн. женску телад, близнад и сл.) *доносити на свет, рађати (о крави).* **2.** (-ӣм) (краву) *надгледати тељење, помагати крави да се отели.* ■ ~ **се 1.** *доносити на свет теле (о крави).* **2.** *долазити на свет (о телету).* **3.** (-ӣм се) фиг. *мучити се, окапати на неком послу.*

тѐло јек. **тӣјело** с (мн. -ла) **1.** (мн. и, ређе, телѐса, ген. телéсā) биол. **а.** *човечји или животињски организам (као морфолошка и функционална целина).* **б.** анат. *поједини орган или део органа живог организма.* **в.** *мртав човечји организам, леш.* **2. а.** физ. *сваки посебан предмет у простору.* **б.** *засебан део неког предмета.* **3.** фиг. *удружење, организација, служба с одређеном наменом, функцијом у јавном и политичком животу:* бирачко ~, стручно ~. **4.** мат. (обично у изр. **геометријско ~**) *део простора ограничен равним или кривим површинама.* **5.** астр. (обично у изр. **небеско, свемирско ~**) *заједнички назив за све материје или скупове материја које се крећу по васионском простору (планете, комете, звезде и др.).* • **бити душом и телом (уз кога или што)** *бити верни присталица кога или чега.* **жуто ~** анат. *жлезда с унутрашњим лучењем.*

телохрàнитељ јек. **тјелохрàнитељ** м (инстр. -ем) *онај који је задужен за личну безбедност неке особе.*

тѐлӯр, -ýра м лат. хем. *хемијски елеменат (Те), сродан сумпору и селену, сребрнастобео, металног сјаја, крт, слаб проводник електрицитета.*

телу̀рāт, -áта м хем. *со телурне киселине.*

телу̀рид, -ӣда м хем. *једињење телура с металима.*

тѐлӯријум (тѐлӯрӣј, -ија) м **1.** *в. телур.* **2.** *инструмент за праћење кретања Земље и Месеца.*

тѐлӯрскӣ (телу̀ричкӣ, телу̀ричнӣ, тѐлӯрнӣ), -ā, -ō *који се односи на Земљу, који припада Земљи, земаљски, земни.* • **телур-**

на киселина *тешки, безбојни, у води тешко топљиви метали* (H_6TeO_6).

тѐлце јек. **тијѐлце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од тело.*

тѐљиг м *кружно или полукружно савијено дрво које се ставља стоци око врата да на њему виси звоно или се утиче у јарам у воловској запрези; јарам.*

тѐљижац, -ишца и **тељѝжац,** -ѝшца м *дем. од тељиг.*

тѐљижња̄к м *врста свредла којим се буше рупе у јарму у које се утиче тељиг.*

тељу̏згати, -а̄м несвр. разг. *говорити којешта, брбљати, баљезгати.* – Нешто је тељузгао, ни слушао га нисам.

тѐма ж грч. **1.** *основна, главна мисао расправе, говора, уметничког дела и сл.* **2.** *предмет који треба писмено обрадити, наслов школског писменог задатка.* **3.** муз. *мотив музичке композиције.* **4. а.** лингв. *основа речи.* **б.** *припремни део реченице, онај део на коме није тежиште.* • ~ **дана** *актуелно питање које је у средишту расправљања.*

тѐма̄т, -а́та м *в. тема (1, 2).*

тема̀тика ж (дат. -ици) *скуп проблема неке научне, уметничке или друштвене области; предмет обраде:* ~ савремених писаца; религиозна ~.

тѐматскӣ, -а̄, -ō *који се односи на теме:* ~ разноврсност, ~ јединство.

тѐматски прил. *с обзиром на тему:* ~ редак роман.

тѐмбр м фр. *нарочито својство звука (карактеристично за сваки глас или инструмент).*

тѐме јек. **тјѐме,** -ена **1.** *највиши део, врх главе, лобање.* **2.** *највиши врх, највиша тачка било чега (планине, брега, лука, путање испаљеног зрна и др.).* **3.** мат. *пресек кракова угла, страна троугла или полигона, као и крајње тачке осовина коничних пресека, врх троугла, купе или пирамиде.* • **до темена** *потпуно, сасвим.* **од пете до темена** *целим бићем, сав.* **пасти на ~** фам. *бити луд, полудети.* **преко темена** *сувише, преко мере.* **теменом у земљу ударити** *изгубити живот, погинути.*

тѐмељ м (инстр. -ем) грч. **1.** *део зида зграде испод површине тла који служи као ослонац зидовима; доњи слој, подлога:* ~ куће. Темељ куглане не сме бити влажан. **2.** фиг. *оно на чему се нешто заснива, најважнији, главни елеменат нечега:* ~ напретка, опремљеност као ~ успеха. • **до темеље, из темеља** *потпуно, сасвим.* **имати добар ~ (из неке струке)** *имати добру предспрему, солидно знање.* **на темељу чега** *према чему.* **од темеља** *од постанка.* **по темељу** *в. до темеља.* **ударити, ударати ~ чему** *основати, оснивати што.* **у темељ** *в. до темеља.*

темѐља̄к, -а́ка м *темељан, снажан човек.*

тѐме̄љан, -љна, -о **1. а.** *који се односи на темељ, који припада темељу:* ~ греда. **б.** *који има чврст темељ, добро заснован, сигуран.* – Све је било јако и темељно. **2.** *целовит, потпун:* ~ познавање језика, ~ договор, ~ оздрављење. **3.** *који добро проучава, свестрано обрађује нешто:* ~ истраживач. **4.** *здрав, јак, снажан:* ~ младић. **5.** *најбитнији, основни:* темељни закони.

теме́љац, -љца м (обично у изр. **камен** ~) **а.** *први камен у некој грађевини.* **б.** фиг. *најважнији део нечега, основа, темељ нечега:* знање и рад као темељац успеха. • **положити, поставити, ударити ~ чему** *основати, започети што.*

темѐљача ж *дрвена греда која се полаже по темељу.*

темѐљит, -а, -о *в. темељан (1б – 5).*

темѐљитељ м *утемељивач, зачетник, оснивач.*

темѐљити, -ӣм несвр. [гл. им. тѐмељēње с] **а.** *постављати, градити темељ.* **б.** *узимати као основ, заснивати на чему (истраживање, истрагу, став и др.).* ■ **~ се** *имати основ у чему, заснивати се на чему, полазити од чега.* – Демократија се темељи на компромису.

темѐљито прил. *на темељит начин, како треба, свестрано:* ~ организовати, ~ испитати.

темѐљитōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је темељит, онога што је темељито.*

темѐљнӣк, -ѝка м **1.** *в. темељак.* **2.** *в. темељац.* **3.** *имућан, добар домаћин.*

тѐме̄љница ж *одрезак чековне уплатнице.*

тѐме̄љно прил. *в. темељито.*

тѐме̄љнōст и **теме́љнōст,** -ости ж *в. темељитост.*

теме́нац јек. **тјеме́нац,** -нца м анат. *мекано теме на глави новорођенчета, фонтанела* fonticulus.

тѐменӣ јек. **тјѐменӣ,** -а̄, -ō *који се односи на теме, који припада темену:* ~ кост.

темѐница јек. **тјемѐница** ж анат. *в. темењача.*

теме́нце јек. **тјеме́нце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од теме.*

темѐњача јек. **тјемѐњача** ж анат. *темена кост, кост која гради кров лобање* os parietale.

тѐме̄шце јек. **тјѐме̄шце,** -а и -ета с (мн. -ца) *дем. од теме;* уп. теменце.

тѐмпера ж итал. слик. **1.** *сликање минералним бојама (које се везују лепљивим течностима); слика израђена таквим бојама.* **2.** *у атрибутској служби у полусложеницама показује да је други део те сложенице у вези са поменутим бојама:* темпера-техника, темпера-боје.

темпера̀мент (темпера̀менат), -нта м лат. *начин и интензитет емоционалног реаговања које је у складу са скупом битних психичких и интелектуалних особина појединца или заједнице.*

темпера̀ментан, -тна, -о *чије је емоционално реаговање изразито, јако изражено:* ~ сликар.

темпера̀ментно прил. *на темпераментан начин, ватрено, живахно:* ~ говорити.

темпера̀ментнōст, -ости ж *особина онога који је темпераментан.*

темпера̀нција ж лат. *самоконтрола, трезвеност, уздржљивост.*

температу́ра ж лат. *топлота карактеристична за стање неког тела, степен топлоте, загрејаности ваздуха или било којег посебног тела:* апсолутна ~, максимална ~, ~ ваздуха. • **имати температуру** *имати повишену телесну температуру (код човека преко 37° C) због болести.*

тѐмператӯрнӣ, -а̄, -ō *који се односи на температуру, који је у вези с температуром:* температурне промене, температурне разлике.

темпѐрисати, -ише̄м (темпери́рати, -ѐрӣра̄м) свр. и несвр. **1.** *одржа(ва)ти температуру на умереној висини.* **2.** *ублажити, ублажавати, (у)чинити умереним:* ~ нечије лоше расположење. **3.** *у топионичарству: (у)чинити метале ковним (одузимајући им кртост).*

тѐмпӣра̄нōст, -ости ж *стање онога што је темпирано.*

темпи́рати, тѐмпӣра̄м свр. и несвр. лат. вој. *наместити, намештати упаљач тако да изазове експлозију (бомбе, гранате) у одређено време, одн. на жељеној тачки путање.* фиг. *удесити, удешавати нешто с одређеном намером, циљем уопште:* ~ састанак, ~ форму.

темпѝра̄ч, -а́ча м вој. **1.** *онај који врши темпирање, подешава темпирник.* **2.** *в. темпирник.*

тѐмпӣрнӣ, -а̄, -ō *који је снабдевен упаљачем ради изазивања експлозије у жељено време, на жељеном месту и сл.:* ~ бомба, ~ граната.

тѐмпӣрнӣк м вој. *справа која аутоматски регулише висину и даљину распрснућа топовског зрна, гранате.*

тѐмпл м лат. *богомоља, храм (обично јеврејски), синагога.*

тѐмпло с **1.** *иконостас у православној цркви.* **2.** *в. темпл.*

тѐмпо м (мн. ø) итал. **1.** *степен брзине којом се врши нека радња:* ~ развоја, ~ изградње, ~ живота. **2.** муз. *степен брзине којом се изводи неко музичко дело, брзина кретања тонова.* **3.** *степен брзине извођења потребних радњи при каквој спортској

активности. • **а темпо** муз. *ознака за повратак на првобитни темпо композиције (после убрзавања или успоравања).*

тѐмпора̄лан, -лна, -о лингв. *који означава време, однос у времену, временски:* ~ реченица.

тȇн м фр. *боја и каквоћа коже лица, пут.* фиг. *боја уопште.*

тенацѝте̄т, -éта м лат. *постојаност, издржљивост, истрајност; тврдоглавост.*

тѐнда и **тȇнда** ж итал. *платнени застор за заштиту од сунца и кише (на терасама, плажама, бродовима и др.).*

тендѐнција (тендѐнца) ж лат. **а.** *тежња, настојање, циљ:* реформске тенденције. **б.** *усмереност неке појаве:* ~ однарођавања.

тѐнденцио̏зан, -зна, -о *који има одређену тенденцију, предузет с одређеном намером, који служи извесној сврси (често у негативном смислу):* ~ вест, ~ питање, ~ чланак.

тѐнденцио̏зно прил. *на тенденциозан начин, с одређеном намером, сврхом:* ~ се изјашњавати.

тенденцио́зно̄ст, -ости ж *особина, својство онога који је тенденциозан, онога што је тенденциозно.*

тѐндер и **тѐндер** м енгл. **1.** *нарочити вагон, непосредно уз локомотиву, у коме су резерве угља, воде и сл. потрошног материјала.* **2.** *помоћни брод за довоз животних намирница на већи брод.* **3.** фиг. *прирепак, пратилац, сателит.* **3.** *јавни оглас, конкурс за продају јавних, државних предузећа.*

тенди́рати, тѐндӣра̄м несвр. *бити склон нечему, бити усмерен у одређеном правцу, тежити, нагињати.* – Русија је тендирала Цариграду.

тѐнзија ж лат. *напетост, затегнутост.* фиг. *усиљеност, неприродност; нестрпљивост.*

тѐнија ж лат. **1.** *врпца, трака; појас.* **2.** архит. *украс у облику равне траке са геометријским орнаментима.* **3.** зоол. *пантљичара, тракавица.*

тени́рати, тѐнӣра̄м несвр. лат. *наносити боју на кожу ради постизања жељеног тена;* уп. тен.

тѐнис и **тéнис** м (мн. ø) енгл. спорт. *врста игре рекетом и лоптом у којој играчи рекетом пребацују лопту преко мреже у противничко поље.* • **стони** ~ *игра рекетом и малом целулоидном лоптом на столу.*

тенѝсе̄р, -éра (инстр. -éром) (тенѝса̄ч, -áча (инстр. -áчем)) м *играч тениса.*

тенѝсе̄рка (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) (тенисàчица) ж *женска особа тенисер.*

тѐнискӣ и **тéнискӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на тенис, који је у вези с тенисом:* ~ утакмица, ~ рекет.

тȇнк м енгл. (мн. -ови) воj. *тешко наоружано оклопљено гусеничарско борбено возило.*

тѐнкист(а), -е̄ м (мн. -сти) *члан посаде тенка.*

тенкѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тенкисте, који је у вези с тенкистима:* ~ опрема.

тȇнковскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тенкове, који је у вези с тенковима:* ~ пук, ~ паљба.

тѐно̄р, -óра м (инстр. -óром) итал. **1.** муз. **а.** *највиши мушки глас.* **б.** *певач таквог гласа.* **2.** правн. *део пресуде који садржи одлуку суда, диспозитив.*

тенòрист(а), -е̄ м (мн. -сти) *в. тенор (1б).*

тенорѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тенористе.*

тѐно̄рскӣ (тѐно̄рнӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на тенор и теноре:* ~ глас, ~ арија.

тѐнта̄мен и **тентáмен** м лат. *врста испита на високим школама.*

тѐнтати, -а̄м несвр. лат. **1.** (некога) *доводити у искушење, искушавати, кушати; наводити наговарати на нешто (обично негативно).* **2.** *ићи без циља, луњати, базати.*

теогòнија ж грч. *учење старих Грка о постанку и пореклу богова.*

теогòнӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на теогонију:* ~ учење.

теодицѐја и **теоди́ција** ж грч. *учење хришћанских филозофа да је бог добар иако дозвољава многа зла.*

теодòлӣт, -и́та м грч. *геодетски инструмент за премеравање земљишта; астрономски инструмент за утврђивање положаја небеских тела.*

теòзоф м *присталица теозофије.*

теозòфија ж грч. *религиозно-мистично учење о сазнању света преко натчулних опажања и о одржавању везе са богом и покојницима.*

теòзофкиња ж *жена теозоф.*

теòзофскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на теозофе и теозофију:* ~ учење.

теòкрат(а), -е̄ м (мн. -ти м и -те ж) *присталица теократије.*

теокрàтија ж грч. *облик државног уређења у коме свештенство или световни поглавар има и непосредну политичку власт.*

теòкратскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на теократе и теократију:* ~ држава.

теокрàција ж *в. теократија.*

теòлог м грч. *онај који се бави теологијом; студент теолошког факултета.*

теологизи́рати, -ѝзӣра̄м свр. и несвр. *бавити се теологијом, теолошки (про)тумачити појаве.*

теолòгија ж **а.** *религиозно учење о богу и принципима религије, богословље.* **б.** *висока школа на којој се студенти припремају за свештеничко звање, богословија.*

теолòгӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на теологију, теолошки:* ~ тумачење света.

теолòгика ж *в. теологија.*

теòлошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на теологе и теологију:* ~ расправа, ~ факултет.

теòрба ж и **теòрба̄н,** -áна м фр. *врста леута (чије жице производе дубоке тонове).*

теорба̀нист(а) и **теòрбист(а),** -е̄ м (мн. -сти) *онај који свира на теорбану или пева уз теорбу.*

теорéма ж (теòре̄м, -éма м) грч. *основно правило неке науке, научна истина заснована на одређеним претпоставкама, коју треба објаснити извођењем доказа; свако научно тврђење које се може доказати:* Питагорина ~.

теоретизи́рати, -ѝзӣра̄м и **теорѐтизовати,** -зује̄м свр. и несвр. *в. теоретисати.*

теорѐтик м грч. *в. теоретичар.*

теорѐтисати, -ише̄м свр. и несвр. **а.** *бавити се теоријама, изложити, излагати неку теорију.* **б.** *расудити, расуђивати сувише апстрактно, преда(ва)ти се умовањима без ослањања на чињенице.*

теорѐтичан, -чна, -о *теоретски, теоријски.*

теорѐтича̄р м (инстр. -ом и -ем) **а.** *онај који се бави теоријом, добар познавалац теорије.* **б.** *онај чије је знање књишко и није у вези са праксом.*

теòретскӣ, -а̄, -о̄ **1.** **а.** *који се односи на теорију, који развија, објашњава теорију; заснован на теорији, научни, знанствени:* ~ објашњење, ~ приказ. **б.** *који уводи у теорију, који служи познавању теорије:* ~ настава, ~ обука. **2.** *књишки, апстрактан; лишен суштине, формалан:* ~ рад по кабинетима.

теòретски прил. **1.** *према теорији, у духу теорије, користећи се принципима теорије, како теорија поставља:* ~ објаснити. **2.** *само у теорији, формално, на папиру.* – Специјалност сарадника постојала је само теоретски.

тѐорија ж грч. **а.** *систем знања о некој појави или групи појава заснован на научно провереним, чињенички доказаним претпоставкама; научно уопштено тумачење законитости развитка природе и друштва.* **б.** *темељни појмови неке научне или уметничке дисциплине:* ~ књижевности, ~ музике, ~ бројева. **в.** *проучавање теорије (а и б); бављење теоријом (а и б) без провере и примене, теоретисање.* **г.** *домишљање усмерено на одбрану неке тезе, које се не обазире на стварност; формално прокламовани принципи.*

тѐоријица ж *дем. и ир. од теорија.*

теòрӣјскӣ, -ā, -ō *в. теоретски.*

теòрӣјски прил. *в. теоретски.*

теòрисати, -ишēм свр. и несвр. *в. теоретисати.*

теофàнија ж грч. *јављање бога људима, према веровању старих Грка.*

теòфил м грч. *побожан човек.*

теòце, -а и -ета с (супл. мн. тȅоци, ген. тȅлāцā м) *дем. и хип. од теле.*

теоцѐнтричан, -чна, -о *по коме је бог средиште света:* ~ метафизика.

тȅочāр м *чобанин који чува телад.*

тȅпав, -а, -о *који тепа, неправилно изговара поједине гласове:* ~ особа.

тȅпавац, -āвца м *онај који тепа;* уп. тепати.

тȅпавица ж *она која тепа;* уп. тепати.

тȅпавōст, -ости ж *особина, стање онога који тепа.*

тȅпати, -āм несвр. **1. а.** *изговарати неправилно неке гласове (р као л, ш као с и сл.), слично детету које тек учи да говори; проговарати (о детету).* **б.** *застајати, запињати у говору, замуцкивати, муцати.* **2.** *нежно, с љубављу се обраћати некоме; надевати речи одмила некоме.*

тепѐлук и **тȅпелук** м тур. **1. а.** *украшена мала капа која се носила наврх главе, као део старе женске градске ношње; златна или сребрна украсна плочица на таквој капи.* **б.** *горњи део црногорске и херцеговачке капе украшен националним симболима.* **2.** *доњи крај дуге пушке; украшена јабука на врху кундака мале пушке.*

тѐпих м нем. *ћилим, саг; простирка за под уопште.*

тȅпка ж агр. *врста крушке; крушка дивљака.*

тȅпљив, -а, -о *в. тепав.*

тѐпсија ж тур. *плитки бакарни или емајлирани суд (за печење пита, колача и сл.); количина јела спремљена у томе суду.* • **раван као** ~ *потпуно раван.*

тѐпсијица ж *дем. од тепсија.*

тȅр, тȅра м нем. *в. катран.*

тера- грч. *префиксоид који означава умножак од милион милиона:* терабајт.

терáзије ж мн. тур. **1.** *ручна вага са два таса.* **2.** (Теразије) *најужи центар Београда.* **3.** (Теразије) астр. *седмо по реду сазвежђе у Зодијаку.*

терáзӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на теразије и Теразије:* ~ тас, ~ чесма.

теракòта ж итал. **1. а.** *печена грнчарска глина.* **б.** *предмети израђени од такве глине.* **2.** *црвенкастожућкаста боја печене глине.*

тȅралац јек. **тјȅралац,** -аоца м *онај који тера запрегу; гонич уопште.*

терапѐут м грч. *здравствени радник који спроводи одређену терапију.*

терапеỳтика ж *грана медицине која проучава методе лечења болести; теорија и пракса лечења.*

терапѐутскӣ, -ā, -ō *који се односи на терапеуте и терапеутику.*

терàпија ж грч. мед. **1.** *начин лечења, лечење.* **2.** *в. терапеутика.*

тѐрāријум (тѐрāрӣј, -ија) м лат. *просторија или посуда са земљом и камењем у којој се држе и гаје најчешће мали водоземци.*

терàса ж фр. **1.** архит. *раван кров или отворена непокривена хоризонтална површина на грађевини; велики балкон.* **2.** геогр. *хоризонтална или благо нагнута зараван настала дејством вода, која се протеже дуж речне, морске или језерске обале; једна од таквих степенасто поређаних заравни на обали.*

тȅрасаст, -а, -о *сличан тераси; који се спушта у облику неколико степенасто поређаних тераса, степенаст:* ~ тло.

тȅрасасто прил. *у облику терасе; као низ тераса, степенасто.* – Нагиб се спуштао терасасто.

терасѝрати, -àсӣрāм свр. и несвр. *(из)делити на терасе, степенасто подзидати, подзиђивати (појасеве земљишта у карсту).*

терàсица ж *дем. од тераса.*

тȅрати јек. **тјȅрати,** -āм (импф. т(ј)ȅрāх; имп. т(ј)ȅрāј; трп. т(ј)ȅрāн; пр. сад. т(ј)ȅрајӯћи) несвр. **1. а.** *повицима, речима или каквим поступцима присиљавати некога, нешто да се удаљи, да оде, побегне с неког места, одгонити, истеривати, растеривати:* ~ децу из воћњака, ~ живину с прага, ~ птице са оџака. **б.** *јурити за неким, нечим у намери да се стигне, ухвати, уништи, протера и сл., гонити, прогонити:* ~ лопова, ~ непријатеља, ~ вука. **в.** *чинити да нечега нестане, одстрањивати, отклањати.* – Кисела чорба тера мамурлук. **г.** *насилно спроводити, приводити:* ~ у затвор некога. **2. а.** *идући за домаћим животињама, обично за стоком, гонити их да се крећу у одређеном правцу, на одређено место, подстицати их да се крећу брже и сл.:* ~ говеда на пашу, ~ овце на пазар, ~ коња сватовски. **б.** *преносити на товарној животињи или превозити у запрези, возилу и сл.:* ~ робу на пијацу, ~ жито у млин. **в.** *управљати коњском запрегом, возилом, превозним средством, вршити дужност возара или возача превозног средства; уопште чинити да се нешто креће, стављати у покрет, помицати, гурати и сл.:* ~ коњска кола, ~ аутомобил; ~ бицикл, ~ колица, ~ точак преслице. **3. а.** *упорно наговарати, молити, присиљавати и сл. некога да нешто учини; доводити некога у неко стање (обично неповољно):* ~ сина да се жени, ~ децу на спавање; ~ некога у очај. **б.** *снажно водити, подстицати на нешто (о унутрашњем подстицају, нагону, жељи); чинити да се нешто појави, изазивати нешто.* – На то га тера освета. Стид јој тера руменило у лице. **в.** (на нешто) *изазивати неку психичку, одн. физиолошку реакцију:* ~ на смех, ~ на повраћање. **г.** *пуштати, истеривати пупољке, изданке (о биљци).* **4.** фиг. *упражњавати (обичај, навику), обављати какав посао, спроводити нешто; упорно одржавати заузети став:* ~ своје обичаје, ~ моду, ~ два заната, ~ политику; ~ инат. **5.** *водити поступак пред судом против некога, тужити; упорно приређивати какве непријатности, незгоде некоме, прогонити.* – Због тога те могу терати судом. Водник ме тера, ни сам не знам због чега. **6.** *ићи, кретати се (обично брзо, држећи се упорно једног правца).* – Окрени на југ, па терај, и стићи ћеш до ноћи. ∎ ~ **се 1.** *јурити једно друго, гањати се.* **2.** *спорити се, парничити се, судити се; свађати се, прогањати се.* **3.** *парити се (о неким животињама).* • ~ **кера** *лакомислено и распусно живети.* ~ **коме душу на лакат** *мучити, кињити кога.* ~ **у лаж некога** *набеђивати некога да лаже; доказивати да неко лаже.* ~ **своје** *радити по својој вољи.*

терàца ж *в. тераса.*

терàцēр, -éра м *стручни радник за терацо.*

терàцēрскӣ и **терàцерскӣ,** -ā, -ō *који се односи на терацо и терацере:* ~ рад(ник).

терàцо м итал. *вештачки декоративан камен са углачаном горњом површином који се употребљава за израду подова и облагање степеница и зидова.*

тѐрāч јек. **тјѐрāч,** -áча м *онај који тера запрегу; гонич, гонилац уопште;* уп. тералац.

терàчица јек. **тјерàчица** ж *она која тера, гони запрегу;* уп. терач.

тѐрбијум (тѐрбӣј, -ија) м хем. *хемијски елеменат* (Tb), *врло редак метал.*

терѐве̄нка ж (дат. -нци; ген. мн. -кӣ) тур. *разуздано, бучно весеље, ортијање; пијанка.*

терѐве̄нчити, -ӣм несвр. [гл. им. терѐве̄нче̄ње с] *проводити се на теревенци, учествовати на теревенкама.*

терези̏ја̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на владавину и време аустријске царице Марије Терезије (1840–1880).*

тѐре̄н, -е́на м фр. **1. а.** *земљиште, тло; предео, крај:* мочваран ~; плански ~, равничарски ~. **б.** фиг. *делокруг, област, подручје рада, деловања, изучавања:* ~ права. **2.** *крај, подручје, средина где се врши практична примена каквих теоретских поставки, одн. где се врше одређена изучавања, испитивања и сл.:* практични рад на терену. • **човек с терена** *в. теренац.*

тере́нац, -нца м **а.** *онај који ради на терену (изван канцеларије, места боравка и сл.).* **б.** *аутомобил подешен и погодан за вожњу по тешком терену, ван асфлтираних путева.*

тѐре̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на терен, који се врши, изводи на терену, који ради на терену и сл.; који је погодан за вожњу по лошем, тешком терену:* ~ испитивање, ~ радник; ~ возило.

тѐре̄нски прил. *вршећи испитивања на терену:* ~ проучавати језик.

тѐрет и **те́рет** м **1. а.** *оно што неко носи (обично на леђима или раменима), бреме; оно што је натоварено на неко превозно средство, товар:* бродски ~. **б.** *тежина.* – Воћке су се кршиле под теретом бресака. **в.** фиг. *тегоба, тешкоћа; брига, обавеза:* подносити ~ немаштине; прихватити ~ подизања деце. **2.** *тежак рад, напор:* заштитити кога од терета. **3.** *законом прописана јавна обавеза, дажбина:* општински терети. **4.** *залог некретнине за добијени зајам, хипотека:* ставити кућу под терет. • **бити на терету некоме** *бити на нечијој бризи, на нечијем старању; поста(ја)ти непожељан.* **ставити, стављати на терет некоме (нешто)** *теретити некога за нешто, окривити, окривљивати.*

тѐретан и **те́ретан, -тна, -о** (одр. -тнӣ, -тна̄, -о̄) **1.** (одр.) *који се односи на терет, који је у вези с теретом (његовим преносом, превозом и сл.):* ~ брод, ~ саобраћај, ~ лист. **2.** *који јако оптерећује, заморан, тежак:* ~ рад. **3.** правн. *који намеће (узајамне) обавезе:* ~ уговор.

терета̀на ж *нарочито опремљена дворана за напорне мишићне вежбе (дизање терета и др.).*

тѐретити и **те́ретити, -ӣм** несвр. [гл. им. -ре̄ће̄ње с] **1. а.** *товарити терет на некога, на нешто:* ~ кола, ~ коња. **б.** *наметати некоме неку обавезу:* ~ порезима. **в.** *излагати напорима, замарати, мучити:* ~ желудац. **2.** фиг. *бацати кривицу на некога, оптуживати, окривљивати:* ~ некога због несреће. **3.** трг. *давати у залог за зајам, задуживати:* ~ имање. ■ **~ се** *повр. према теретити (1 и 2).*

тѐретница и **те́ретница** ж **1.** *шлеп, тегленица.* **2.** адм. *товарни лист.*

тѐретно и **те́ретно** прил. *на теретан начин, тешко, мучно:* ~ живети.

тѐретња̄к и **те́ретња̄к** м *теретно превозно средство (камион, брод, воз и сл.);* уп. теретан (1).

тѐретња̄чкӣ и **те́ретња̄чкӣ, -а̄, -о̄** *који се односи на теретњаке.*

тѐрзија м (мн. ж) тур. *кројач који шије одела од чохе; кројач уопште.*

тѐрзија̄н, -а и **терзѝја̄н, -а́на** м перс. *танка коштана плочица којом се удара у жице тамбуре, трзалица.*

тѐрзијица м (мн. ж) *дем. и пр. од терзија.*

тѐрзӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на терзије:* ~ занат, ~ еснаф.

терзѝлук м *терзијски занат, терзијски посао.*

Тѐрзит м *најружнији Грк под Тројом, оличење телесне наказности и опака језика.*

тѐрзитскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Терзита, који је као у Терзита; наказан, одвратан:* ~ смех.

терѝјак м грч. *универзални средњовековни лек начињен од многих трава и животињских серума.*

терѝје̄р, -е́ра и **тѐрије̄р** м енгл. *врста ловачког пса јамара пореклом из Енглеске.*

терѝто̄рија ж (терѝто̄рӣј, -ија м) лат. *област, подручје (омеђено границама државе, какве управне јединице и сл.).*

тѐриторија̄лан, -лна, -о *који се односи на територију, који је у вези са територијом:* територијални интегритет, територијалне границе. • **територијалне воде** правн. *појас воде (обично мора, океана) дуж обале неке обалске државе под суверенитетом те државе.*

територијалѝте̄т, -е́та м правн. *право на управљање одређеном територијом.*

тѐриторија̄лно прил. *у погледу територије, у односу на територију, према територији:* ~ се одредити.

територија́лно̄ст, -ости ж *територијална одређеност, положај засебне територије.*

терѝто̄ријум м *в. територија.*

тѐркав, -а, -о *који се тешко креће, слаб на ногама:* ~ во.

тѐркија ж тур. арх. *нарочито упакован коњаников пртљаг учвршћен каишевима за облучје седла; каиш, ремен којим се тај пртљаг учвршћује.*

тѐрма ж (обично у мн.) грч. *вруће врело, топлице; римско јавно купатило.*

тѐрма̄лан, -лна, -о *који се односи на терме, топао, врео (о изворима, бањама):* термални извор, термално купатило.

термѝдо̄р, -о́ра м фр. *једанаести месец францускога револуционарног календара (19. VII – 17. VIII); контрареволуционарни преврат у Француској 9. термидора (27. VII 1794);* фиг. *контрареволуција.*

термидо́рац, -рца м *присталица термидора.*

тѐрмика ж грч. **1.** физ. *наука о топлоти.* **2.** *једриличарски термин за успон сувог ваздуха при тихом, топлом и ведром времену.*

тѐрмӣн, -и́на м лат. **1.** *научни, одн. стручни назив за одређени појам.* **2.** *тачно утврђено време, рок; датум.* **3.** лог. *основни елеменат суда (субјекат и предикат).*

термѝна̄л, -а́ла м *функционална лучка постројења за укрцавање и искрцавање терета.*

тѐрмина̄лан, -лна, -о *завршни, крајњи, коначни.*

термѝна̄тор м **1.** *онај који ограничава, омеђује.* **2.** *гранична линија која дели осветљену од тамне стране привидног диска Месеца или које друге планете.* **3.** жарг. *онај који руши, уништава све пред собом (према филмском јунаку).*

терминѝо̄н, -о́на м адм. *врста регистра (у административним установама и предузећима), са ознаком датума пријема и датума решења списа.*

термини́рати, -ѝнӣра̄м свр. и несвр. *утврдити, утврђивати термин, одредити, одређивати рок.*

терминѐлог м *стручњак за терминологију.*

терминоло̀гија ж грч. *систем назива, термина у некој научној области, номенклатура:* граматичка ~, зоолошка ~, спортска ~.

терминѐлошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на терминологе и терминологију:* ~ рад, ~ речник.

тѐрмӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на термин, на термине.*

тѐрмӣт[1], **-и́та** м грч. хем. *смеша алуминијумовог праха с оксидом гвожђа и др. метала, која се користи при заваривању метала, за израду запаљивих бомби и сл.*

тѐрмӣт[2], **-и́та** м лат. зоол. *у мн.: ред нижих инсеката беличастог дугуљастог тела, с друштвеним начином живота, бели мрави* Isoptera, Termitidae *(у јд.: инсект из тог реда).*

тѐрмӣтнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на термит, који садржи термит;* уп. термит[1]: ~ граната.

тѐрмӣтња̄к м *гнездо, мравињак термита;* уп. термит².

термито̀ждерац, -ѐрца и **термитожде́рац,** -рца м у изр. **етиопски ~** зоол. *сисар који се храни термитима* Orycteropus aethyopicus.

тѐрмӣтскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на термите, својствен термитима;* уп. термит²: ~ гнездо, ~ упорност.

тѐрмичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на термику, топлотни:* термички зраци.

термо- *као први део именичких и придевских сложеница означава да је оно што је другим делом сложенице исказано у вези с топлотом, одн. топлотном енергијом:* термоакумулациони, термоелектрана.

тѐрмоакумулацио̄нӣ, -а̄, -о̄ у изр. **~ пећ** *електрична пећ која акумулира топлоту и по потреби избацује топли ваздух помоћу вентилатора.*

термо̀грам м грч. физ. *графички приказ кретања топлоте ваздуха израђен на термографу.*

термо̀граф м грч. физ. *метеоролошки инструмент који аутоматски графички бележи кретање температуре ваздуха.*

термодина̀мика ж грч. *наука о топлоти, део физике који изучава претварање топлоте у механички рад и друге облике енергије.*

термодина̀мичкӣ и **термодина̀мичнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на термодинамику, заснован на принципима термодинамике.*

термоелектра̀на ж грч. *електрична централа с термичким погоном, термоцентрала.*

термоелѐктрика ж грч. *електрична енергија произведена из топлотне.*

термоелѐктричан, -чна, -о *који се односи на термоелектрику:* ~ централа.

тѐрмоизолацио̄нӣ, -а̄, -о̄ грч. *који служи за изолацију топлоте:* ~ слој, ~ опека.

тѐрмоме̄тар и **тѐрмометар,** -тра м грч. *справа за мерење температуре (тела, ваздуха), топломер.*

тѐрмонуклеа̄ран, -рна, -о *који се односи на топлоту што се добија при разбијању атомског језгра:* ~ централа, ~ рат.

терморегула́ција ж грч. физиол. *одржавање нормалне температуре тела коју организам остварује низом физиолошких реакција.*

тѐрмос м (тѐрмос-бо̏ца) ж *нарочито израђена посуда за одржавање неизмењене температуре течности више сати или више дана.*

тѐрмоста̄т м грч. *уређај за аутоматско регулисање температуре.*

тѐрмофо̄р м грч. *направа за непосредно грејање појединих делова тела (обично гумена кеса напуњена врућом водом, електрично јастуче и др.).*

термоцентра́ла ж грч. *в. термоелектрана.*

тѐро̄р, -о́ра м лат. *страховлада, тиранија.* • **бели ~** *владавина насиља која се служи свим средствима принуде и прогона сем убиствима.*

терори̏зам, -зма м *вршење терора, насиље; појединачне насилне акције које се изводе ради остваривања неког политичког, идеолошког, верског или националног циља, често са потпуно недужним жртвама.*

теро̀ризовати, -зује̄м (тероризи́рати, -ѝзӣра̄м) свр. и несвр. *в. терорисати.*

теро̀рисати, -ише̄м свр. и несвр. *(из)вршити терор, насиље над неким, злостављати, тиранисати.*

теро̀рист(а), -е̄ м (мн. -сти) *припадник терористичке организације; онај који изводи терористичке акције.*

терори̏стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на терор, терористе и тероризам:* ~ организација, ~ акција.

теро̀ристкиња ж *жена терорист(а).*

тѐр-па̄пӣр, -и́ра м *картон превучен катраном с једне стране, који се користи за изолацију влаге.*

терпѐнтӣн, -и́на м грч. хем. *безбојна или жућкаста течност која се добија од смоле разних четинара (користи се углавном у производњи боја и лакова).*

терпѐнтӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на терпентин, који садржи терпентин:* ~ уље.

тѐрца ж итал. **1.** муз. *трећи степен дијатонске лествице; интервал између првог и трећег тона на било коме степену лествице.* **2.** спорт. *ударац у мачевању који погађа десну противникову страну.*

тѐрце̄т, -е́та м итал. **1.** муз. **а.** *композиција за три гласа или за три инструмента.* **б.** *три извођача такве композиције.* **2.** фиг. *група од три лица на неки начин повезана, тројка.*

тѐрција̄р м лат. геол. *трећи период у развоју Земље, старија формација кенозојског доба.* • **млађи ~** *неоген.* **старији ~** *палеоген.*

тѐрција̄рнӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на терцијар, који потиче из терцијара:* ~ слој, ~ море. **2.** *трећи по реду:* ~ стадијум.

тѐрције̄р м лат. геол. *в. терцијар.*

тѐрције̄рнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на терцијер, који потиче из терцијера.*

терци́на ж итал. књиж. *строфа од три јампска стиха.*

тѐса̄к, -а́ка м *тежак и широк нож који се носи у корицама о пасу (као део раније војничке опреме).*

те́сан јек. **тијѐсан,** -сна, -о (комп. т(ј)е̏шњӣ) **1.** *који је мале ширине, узак; који је мањег обима (површине, запремине) него што је потребно:* ~ улица; ~ одело, ~ обућа. **2.** фиг. **а.** *кратак, мали, ограничен (у односу на временско трајање):* ~ рок, ~ термин. **б.** *мали, недовољан, оскудан:* тесни фондови. **в.** *који представља малу предност над противником:* ~ резултат (утакмице). **г.** *нетрпељив, ускогруд; шкрт, себичан:* ~ сустанар; ~ послодавац. **3.** *близак, интиман, присан (о односима):* ~ пријатељство. • **до тесна доћи, у тесну се наћи** *бити у невољи, наћи се у опасности.*

тêсан јек. **тӣјесан,** -сни ж *скучен простор, теснаба:* живети у тесни.

теса́нац, -нца и **теса̀нӣк,** -и́ка м *тесањем обрађен камен.*

тѐса̄р, -а́ра и **тѐса̄р** м *мајстор који тесањем обрађује дрво или камен.*

тѐса̄рскӣ и **тѐса̄рскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на тесаре, који је у вези с тесарима:* ~ алат, ~ посао.

теса́рство с *тесарски занат, тесарски посао.*

тѐсати, те̏ше̄м несвр. **1.** *обрађивати (дрво, ређе камен или неки др. материјал) стружући и одбацујући теслом или неком другом алатком делове спољашњег слоја.* **2.** фиг. *формирати, обучавати, васпитавати; привикавати културним навикама, уљудном понашању.* – „Социјалан човек" се мора дељати и тесати већ од ране младости.

тѐса̄ч, -а́ча м *в. тесар.*

тѐса̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тесаче, који је у вези с тесачима:* ~ алат, ~ занат.

тѐсера̄лан, -лна, -о лат. (обично одр.) *који има облик коцке, коцкаст, кубичан:* тесерални кристали.

теско̀ба јек. **тјеско̀ба** ж **1.** *скученост, недовољност простора; неугодан смештај, положај у нечему тесном.* **2.** фиг. **а.** *оскудица, сиромаштво.* **б.** *потиштеност; тегоба, мука.*

тѐскобан јек. **тјѐскобан,** -бна, -о **1.** *тесан, узак; скучен:* ~ раселина, ~ простор. **2.** фиг. *мучан, тегобан:* ~ осећај.

тѐскобно јек. **тјѐскобно** прил. *тесно, скучено; мучно, тегобно.* – Постаде нам тескобно.

тѐскобно̄ст јек. **тјѐскобно̄ст,** -ости ж *особина, стање онога што је тескобно, онога коме је тескобно.*

тѐсла[1] ж *дрводељска алатка за тесање; брадва.*

тѐсла[2] м физ. (симбол: Т) *изведена јединица за магнетну индукцију (густину магнетног флукса), названа у част Николи Тесли.*

тесли́мити, тѐслӣмӣм свр. тур. *уручити, предати; продати.*

тѐслица ж *дем. од тесла.*

тѐснац јек. **тјѐснац,** -а̀ца м (инстр. -а̀цем) **1. а.** *дубок узак усек између планина, кланац.* **б.** *узак пролаз.* **в.** *узак појас мора између два копна, мореуз.* **2.** фиг. *тежак положај, шкрипац:* доспети у ~.

тѐсначнӣ јек. **тјѐсначнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на теснац, који је у вези са теснацем:* ~ сугласник.

те́снити, тѐснӣм јек. **тију̏ѐснити,** тѝјеснӣм несвр. [гл. им. те́шњење јек. тијѐшњење с] **а.** *чинити тесним, тешњим, сужавати нешто.* **б.** *смањивати простор некоме, стешњавати некога.* **в.** фиг. *стварати, изазивати осећање тескобе, неалгодности код некога, притискивати, тиштати.* – Даљине га тесне, ломе му срце. ■ **~ се** *издржавати, подносити тескобу, оскудевати у простору.*

тѐсно јек. **тѝјесно** прил. **1. а.** *уже него што је потребно, уско:* ~ скројено одело. **б.** *стешњено, скучено.* – У соби је тесно. **в.** *чврсто, стегнуто:* ~ везати. **г.** *припијено, приљубљено:* бити тесно припијени једно уз друго. **2.** фиг. *непосредно, нераздвојно; срдачно, присно.* – Књижевност је тесно везана за језик. Беху се тесно спријатељили. **3.** фиг. *оскудно, сиромашно; тегобно, мучно:* ~ животарити. • **~ му је око врата** *у великој је невољи.*

теснѐгруд јек. **тјеснѐгруд,** -а, -о и **теснѐгрудан** јек. **тјеснѐгрудан,** -дна, -о *који се бори само за своје интересе, ставове и сл., који нема разумевања за другачије ставове, туђе интересе, ускогруд:* ~ особа.

теснѐгрудно јек. **тјеснѐгрудно** прил. *в. тесногрудо.*

теснѐгруднōст јек. **тјеснѐгруднōст,** -ости ж *в. тесногрудост.*

теснѐгрудо јек. **тјеснѐгрудо** прил. *на тесногруд(ан) начин, ускогрудо, искључиво, нетолерантно:* ~ се понашати.

теснѐгрудōст јек. **тјеснѐгрудōст,** -ости ж *особина онога који је тесногруд(ан), ускогрудост, искључивост, нетолерантност.*

теснѐћа јек. **тјеснѐћа** ж **1.** *особина, стање онога што је тесно, скученост простора, тескоба.* **2.** фиг. *мука, тегоба; сиромаштво, оскудица.*

тѐст м (мн. -ови) енгл. **а.** *метода испитивања у медицини, хемији и другим наукама којом се утврђују нека својства, стања и сл.* **б.** *низ задатака за утврђивање нивоа знања, степена интелигенције, области интересовања и сл. испитаника; облик писмене анкете.*

тѐстав јек. **тјѐстав,** -а, -о *умазан тестом;* уп. тештав: теставе руке.

теста̀мен(а)т, -нта м лат. *документ којим неко одређује шта коме од своје имовине оставља после своје смрти, опорука, завештање.* • **Нови ~, Стари ~** *в. под завет.*

тѐстаментāран, -рна, -о *који се односи на тестамен(а)т, одређен тестаментом, опоручни, завештајни:* ~ налог.

тѐстан јек. **тјѐстан,** -а, -о *начињен од теста:* ~ јело.

тѐстāтор м *онај који тестаментом оставља нешто у наслеђе, завешталац, опоручитељ.*

тестенѝна јек. **тјестенѝна** м *прехрамбени артикл од брашна (обично индустријске производње).*

тестѐњача јек. **тјестѐњача** ж *врста јела од теста, пита.*

тестѐра и **тѐстера** ж тур. *назубљена алатка или ручна машина за стругање (најчешће дрва), пила:* ручна ~, моторна ~.

тѐстераст, -а, -о *сличан тестери, зупчаст:* ~ кичма.

тестѐрача ж зоол. *врста морског паса (са карактеристичном назубљеном губицом), пилан* Pristis antiquorum.

тестѐрāш, -а́ша м *радник који се бави тестерењем, пилар.*

тестѐрāшкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тестераше, својствен тестерашима:* ~ посао.

тестѐре, -ета с *в. тестера.*

тестѐрисати, -ишем, **тестѐрити** и **тѐстерити,** тѐстерӣм несвр. **а.** *сећи, стругати тестером, пилити.* **б.** фиг. *хркати.*

тестѐрица и **тѐстерица** ж **1.** *дем. од тестера.* **2.** бот. *вишегодишња зељаста водена биљка* Stratiotes aloides *из ф.* Hydrocharitaceae, *са листовима у облику мача.*

тѐстӣво јек. **тјѐстӣво** с *јело од теста.*

тѐстија ж тур. *земљани суд, крчаг за воду крушкастог облика са грлићем и дршком на којој је обично изведен сисак.*

тести́рати[1], тѐстӣра̄м свр. и несвр. *(из)вршити испитивање, проверу тестом.* ■ **~ се** *проверити, проверавати тестом своје знање.*

тести́рати[2], тѐстӣра̄м свр. и несвр. **1.** *потврдити, потврђивати уредност похађања наставе.* **2.** *опоручно оставити, остављати, завешта(ва)ти;* уп. тестамент.

тêсто јек. **тѝјесто** с **а.** *маса од брашна замешаног водом (или каквом другом течношћу):* ~ за хлеб. **б.** *јело од такве масе.* • **као ~ (магла, помрачина** и сл.**)** *ништа се не види.*

те́так, -тка м *теткин муж.*

тета̀нија ж грч. мед. *обољење праћено грчевима, изазвано поремећајем у измени калцијума.*

тѐтанус м грч. мед. *акутно заразно обољење изражено грчевима и укоченошћу, које изазива инфекција ране бацилом* Clostridium tetani.

тѐтанусни̂, -а̄, -о̄ *који се односи на тетанус:* ~ бацил.

тети́ва ж **1. а.** *еластична веза (од упредених влакна, животињске жиле, еластичне жице и др.) између крајева лука о коју се запиње стрела.* **б.** *уопште жица на каквим лучним направама или на инструментима.* **2.** *главна уздужна греда на кући на коју се ослањају попречне греде.* **3.** анат. *жиласта творевина везивног ткива којом се мишићи учвршћују за кости, веза која је у функцији покретљивости зглобова.* **4.** мат. *дуж која спаја две тачке на периферији круга.*

тѐтӣван, -вна, -о (обично одр.) *који се односи на тетиве:* ~ влакно, тетивни четвороугао.

тетѝвика ж бот. **а.** *биљка* Smilax aspera *из ф.* Convallariaceae, *која се употребљава у народном лекарству.* **б.** *у мн.: назив за биљке овога рода* Smilaceae.

тети́вица ж **1.** *дем. од тетива.* **2.** бот. *в. тетивика.*

тѐтка ж (дат. тѐтки; вок. тѐтка; ген. мн. тѐта̄ка̄) (уз име понекад ненаглашено и непром.) *очева или мајчина сестра.*

тѐткић м *теткин син, брат од тетке.*

тѐткица ж **1.** *дем. и хип. од тетка.* **2.** *назив одмила за послужитељку у школи, интернату и др.*

тетова́жа ж *слика, шара начињена тетовирањем;* уп. тетовирати.

тѐтовац, -о̄вца м агр. *врста пасуља (пореклом из Тетова).*

тетови́рати, -о̀вӣра̄м свр. и несвр. енгл. *нарочитом техником убадања и наношења боје уцрта(ва)ти на кожи човека неизбрисиве знаке и слике.*

тѐто̄вка ж агр. *врста јабуке (пореклом из Тетова).*

тѐтошити, -ӣм несвр. [гл. им. тѐтошење с] *брижно и нежно се старати о некоме; миловати, мазити некога:* ~ дете.

тето̀шљив, -а, -о *којим се тетоши, нежан, ма̂зан:* говорити на ~ начин.

тетра- грч. *као први део сложенице означава да је оно што је њеним другим делом означено у вези са бројем четири:* тетрагон, тетрагоналан.

тѐтрагона̄лан, -лна, -о грч. *четвороугаон, четворокутан.*

тѐтраѐдер, -дра м грч. мат. *геометријско тело ограничено с четири троугла, четворострана пирамида.*

тетраѐдричан, -чна, -о *који има облик тетраедра.*

тетралòгија ж грч. *четири књижевна дела која чине целину (идејну и тематску) (нарочито у драми).*

тȅтрēб јек. **тȅтријеб** м (мн. тȅтребови (ек. и јек.) и тȅтрēби јек. тȅтријеби) **1.** зоол. **а.** *шумска птица из реда кока* Tetrao urogallus. **б.** *у мн.: породица птица из реда кока* Galiformes, Tetraonidae *(у јд.: птица из те породице).* **2.** фиг. *глупак, будала.* • **бели** ~ *врста тетреба* Lagopus albus. **велики** ~ *в. тетреб (1).* **копиласти** ~ *врста тетреба* Tetrao medius *добијен укрштањем женке великог тетреба и мужјака малог тетреба.* **мали** ~, ~ **руховац** *врста тетреба* Tetrao tetrix, Lyrurus tetrix.

тетрѐбић м *дем. од тетреб; птиче тетреба.*

тетрѐбица ж *женка тетреба.*

тȅтребовина ж *месо од тетреба.*

тȅтрēпка јек. **тȅтријепка** ж *в. тетребица.*

тȅтрēпскӣ јек. **тȅтријепскӣ**, -ā, -ō *који се односи на тетребе, који је као у тетреба:* ~ поглед.

тȅтрēпски јек. **тȅтријепски** прил. *као тетреб, попут тетреба:* ~ се занети.

тетрѝвāн, -áна м тур. *нарочита, затворена носиљка.*

тетр̀љан м бот. *род вишегодишњих зељастих биљака* Marrubium *из ф.* Labiatae; *врста тог рода* M. vulgare, *каткад полужбун, горког укуса и непријатног мириса.*

тетȕрав, -а, -о *који се тетура, који посрће.* – Одгега тежак и тетурав.

тетȕраво прил. *тетурајући се, посрћући:* ~ ходати.

тетȕрати (се), -āм (се) несвр. *несигурно ходати, заносити се, посртати.*

тетȕрнути (се), тȅтурнēм (се) свр. *изгубити равнотежу у ходу, посрнути, спотаћи се.*

тѐћи, тѐчēм (3. л. мн. тѐкӯ; р. пр. тȅкао, тѐкла; пр. сад. тѐкӯћи) несвр. [гл. им. тѐчēње с] **1. а.** *непрекидно се кретати од извора према ушћу (о реци, потоку); уливати се, утицати (о текућој води); изливати се, истицати (о каквој течности).* – Тихо тече Сава. Сава тече у Дунав. Из славине тече вода. **б.** *кретати се на сличан начин (о нечему што има ток, кретање у простору или по каквој површини, о течности или каквој житкој маси, струји и др.).* – Венама тече крв. Кроз жице тече струја. Вулканским падинама тече лава. Из високих пећи тече усијана маса. **в.** *падати (о киши).* **2.** фиг. *пролазити, протицати, трајати (о времену, временском периоду, животу).* – Теку године. Рокови почињу тећи од утврђеног датума. **3.** фиг. **а.** *простирати се, пружати се (о путу и сл.).* **б.** *проносити се, ширити се (о гласу, вестима).* **4.** фиг. *настављати се, развијати се, одржавати се.* – Трговина је текла несметано. **5.** (често с ген.) *постојати, егзистирати; трајати, достајати.* – Бориће се док их тече. Борио се док му је текло муниције. **6.** фиг. *припадати (коме) као редован приход, следовати.* – Њему тече плата. **7.** *стицати, стварати.* – Домаћин вредно тече имовину. **8.** *хитати, журити.*

тефѐрич м тур. нар. **а.** *забава и гозба, провод у природи, излет.* **б.** *место за такву забаву.*

тефѐричити, -ӣм несвр. нар. [гл. им. тефѐричēње с] *проводити се на тефèричу, забављати се, гостити се у природи.*

тефѐричкӣ, -ā, -ō *који се односи на теферич.*

тѐфлōн, -óна м *трговачко име за једну врсту синтетичног влакна, односно материјала.*

тѐфлōнскӣ, -ā, -ō *пресвучен тефлоном:* ~ посуђе, ~ тигањ.

тѐфтер м тур. нар. *бележница; регистар, протокол; трговачка рачунска књига.*

тѐфтерити, -ӣм несвр. нар. *уписивати, уносити у тефтер.*

тȅх *узвик резигнације, равнодушности и сл.*

технизáција ж *увођење техничке опреме, коришћење техничких достигнућа.*

тȅхника ж (дат. -ици) грч. **1.** *општи назив за многострану делатност засновану на примени физике, математике и сродних наука, уз употребу машина и алата, којој је сврха коришћење природних извора енергије и материјала.* **2.** *популарни назив за стручне школе (нарочито високе) на којима се изучавају математика, физика и сродне науке.* **3. а.** *скуп свих поступака при обављању каквог посла, начин извођења или обављања каквог посла:* ~ зидања, ~ сликања. **б.** *степен обучености, извежбаности за извођење или обављање чега:* ~ вођења лопте. **4.** *машине, стројеви, технички уређаји и опрема који се користе за извршење каквог задатка, обављање неког посла:* пољопривредна ~, ратна ~.

тȅхнико м (мн. -ици) *технички руководилац; онај који тренеру спортских тимова помаже при избору играча.*

техникòлōр, -óра и **тȅхниколор** м *филм у боји.*

техницѝзам, -зма м **1.** *техничка усавршеност.* **2.** *схватање о предности технике над другим облицима стваралаштва.* **3.** *технички уређаји, машине, техника.*

тȅхничāр м (дат. -ом и -ем) **1. а.** *стручњак са завршеном средњом техничком школом.* **б.** *студент техничког факултета; ученик средње техничке школе.* **2. а.** *онај који добро познаје технику, који влада техником, који је вешт у неком послу.* **б.** *онај који ради механички, рутински, по већ утврђеном шаблону.*

тȅхничāрка ж *жена техничар.*

тȅхничāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на техничаре.*

тȅхничкӣ, -ā, -ō *који се односи на технику* **1.** *који се бави техником, који изучава технику:* ~ факултет, ~ школа, ~ интелигенција. **2.** *који се заснива на достигнућима технике, који се користи достигнућима технике:* технички уређаји, техничка средства. **3.** *који се бави стручном страном послова (организацијом, снабдевеношћу средствима за рад и сл.):* ~ директор, ~ екипа. **4.** *који обавља механички, рутински део посла:* ~ особље. **5.** *који се односи на примену стечених знања и вештине, рутински:* ~ решење. **6.** *који се односи на стручно оцењивање квалитета чега:* ~ преглед возила (зграде и сл.), ~ комисија. **7.** *намењен индустрији, индустријски:* ~ вода.

тȅхнички прил. *на технички начин, у погледу технике:* бити ~ бољи.

технòкрат(а), -ē м (мн. -ти м и -те ж) *присталица технократије.*

технократѝзам, -зма м грч. *схватање и држање засновано на идејама технократије.*

технокрàтија ж (технокрàција ж) грч. *социјално-економски покрет у Сједињеним Америчким Државама тридесетих година овог века, који тражи да се све области друштвеног живота подреде законима технике и руковођење повери стручњацима технике и технологије.*

технòкратскӣ, -ā, -ō *који се односи на технократе и технократију.*

технòлог м *стручњак за технологију; онај који је завршио технолошки факултет или средњу технолошку школу.*

технолòгија ж грч. *наука о поступку обраде и прераде сировина у производе.* **2.** *скуп процеса кроз које пролази производна материја.*

технòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на технологе и технологију:* ~ метод, ~ испитивање. • ~ **вишак** *радници који остају без посла после техонолошке реконструкције, модернизације фабрике или неке институције (нпр. након аутоматизације рада, увођења компјутера и др.).*

тȅцӣво с **а.** *стицање, течење имовине.* **б.** *стечена имовина, течевина.*

тȅчāј м (инстр. -ем; мн. тȅчајеви (тȅчāји)) **1.** *настава којом слушаоци стичу знање из неке области, којом се оспособљавају за нешто (обично ван редовног школовања или сталног занимања); настава са обично скраћеним програмом којом слушаоци стичу одређену стручну квалификацију, курс:* ~ енглеског језика, ~ кројења, дактилографски ~. **2. а.** фин. и банк. *продајна,*

одн. куповна цена вредносних папира, валута и сл. која се на берзи формира према понуди и потражњи; однос вредности разних валута, курс: ~ динара. **б.** *употреба, оптицај (новца).* – У течају је био страни новац.

тѐча̄јнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на течај, који је у вези с течајем:* ~ испит, ~ вредност.

тѐчан, -чна, -о **1.** физ. *својствен агрегатном стању које чини прелаз између чврстог и гасовитог (у коме је материја без одређеног облика и непроменљиве запремине):* ~ гориво. **2.** фиг. *који тече, иде глатко, равномеран, складан (о говору, стилу и сл.):* ~ дијалог.

тѐчевина ж *в. тековина.*

тѐчно прил. *на течан начин, глатко, складно:* ~ говорити.

тѐчно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *в. текућина.* **2.** фиг. *лакоћа, сређеност (излагања).*

тѐшитељ јек. **тјѐшитељ** м (инстр. -ем) *онај који теши, утешитељ.*

тешитѐљица и **тѐшитē̄љка** јек. **тјешитѐљица** и **тјѐшитē̄љка** ж *она која теши, утешитељица.*

тѐшити јек. **тјѐшити,** -ӣм несвр. [гл. им. т(ј)ѐшēње с] *пружати утеху, ублажавати тугу ономе ко је тужан, ожалошћен, умиривати.* ■ ~ **се** *налазити утеху у нечему:* ~ се пићем.

тѐшкати јек. **тјѐшкати,** -а̄м несвр. *у дем. значењу: тешити.* ■ ~ **се 1.** *тешити се, налазити утеху.* **2. а.** *вајкати се.* **б.** *жалити због нечега, кајати се.*

тѐшка̄ш, -а́ша м **а.** *боксер тешке категорије.* **б.** *уопште онај који је велике тежине, који је тежак.*

тêшко и **тéшко** прил. (комп. тѐжē и тѐже) **1.** *с напором, с муком, подносећи тегобе:* ~ ходати, ~ дисати. **2.** (с логичким субјектом у дативу или безл.) **а.** *неугодно, непријатно, мучно:* ~ падати (некоме критика), ~ бити. **б.** *тужно, жалосно:* ~ бити некоме при срцу. **в.** *зло, рђаво, мучно:* ~ бити некоме од пића. **3. а.** *грдно, љуто, немилосрдно.* – Судбина се тешко поиграла са њим. **б.** *у великој мери, веома, много:* бити ~ болестан. **4. а.** *чврсто, дубоко (спавати, уздахнути и сл.).* **б.** *невешто, незграпно (изводити какву радњу):* ~ играти. **5.** (обично с везником „да“) *за изражавање неверице, сумње у нешто: мало вероватно.* – Тешко да ћу доћи. **6.** *нерадо, с негодовањем:* ~ се одвојити од нечега. **7.** *веома погрдно, вулгарно:* ~ опсовати.

тѐшко узв. (са им. или зам. у дат.) **а.** *за изражавање бола, жалости, страха: јао, куку, леле.* – Кука мајка: „Тешко мени!“ **б.** *за изражавање претње.* – Тешко вама ако сте криви.

тешкоа̀тлетскӣ и **тешкоа̀тлē̄тскӣ,** -а̄, -о̄ *ранији термин који се односио на спортске дисциплине као што су дизање тегова, рвање, бокс и сл.:* ~ савез, ~ спорт.

тешкòћа ж *оно што се поставља као препрека, што омета, отежава извођење чега, развој и сл., сметња; тешко стање:* саобраћајне тешкоће; запасти у тешкоће.

тѐшњати јек. **тјѐшњати,** -а̄м несвр. *постајати тесно, сужавати се (обично о одећи).*

тѐшчати, -а̄м несвр. *постајати, бивати тежи, добијати на тежини.*

тѝ зам. (ген. и ак. тѐбе (тȅбе), енкл. те; дат. тѐби (тȅби), енкл. ти; инстр. тȍбо̄м) **1.** *лична заменица за 2. л. јд.* **2.** (у дат., енкл.) **а.** *у дативу интересовања (етичком дативу).* – Он ти је добро. **б.** *у заклетви.* – Иди, вере ти! **в.** *замењује присвојну заменицу: твој, твоја, твоје.* – Хоћу да будем у мислима ти.

тȉбија ж лат. анат. *голеница, цеваница.*

тѝвушка ж зоол. *врста рибе* Cobitis barbatula, *бркица.*

тѝга̄њ, -а́ња м (инстр. -а́њем) тур. *плитак суд с дршком који се употребљава за пржење, тава.*

тȉгар и **тѝгар,** -гра м (мн. -грови) грч. **1.** зоол. *крупна крволочна звер из пор. мачака, са крзном црвенкастожуте боје и попречним црним пругама* Felis tigris. **2.** фиг. *онај који каквим својим особинама подсећа на тигра (хитра, сурова, одважна и сл. особа).*

тȉгарскӣ и **тѝгарскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на тигрове, који припада тигровима, који је као у тигра:* тигарске очи, ~ скок.

тȉгарски и **тѝгарски** прил. *као тигар, попут тигра;* уп. тигровски: ~ скочити.

ти́гл м нем. **1.** *калуп за ливење растопљених метала.* **2.** *део ротационе машине.*

тȉграст, -а, -о *који је налик тигру (обично по крзну), пругаст:* ~ мачка, ~ змија.

тȉгрић, -а и **тȉгрӣћ,** -и́ћа м *дем. од тигар; мали, млади тигар.*

тȉгрица и **тѝгрица** ж *женка тигра.* фиг. *љута, срдита женска особа.*

тȉгров и **тѝгров,** -а, -о *који припада тигру, који је од тигра:* ~ маст.

тȉгровина и **тѝгровина** ж *кожа тигра, крзно од тигра.*

тȉгровскӣ и **тѝгровскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на тигрове, који припада тигровима, који је као у тигра:* ~ поглед.

тȉгровски и **тѝгровски** прил. *као тигар, попут тигра:* ~ скочити.

тигрòид, -и́да м анат. *зрнасто телашце у цитоплазми живчане, нервне ћелије.*

тѝјара ж грч. **1.** *раскошна капа старих персијских и асирских царева.* **2. а.** *тространа, троспратна круна римског папе.* **б.** фиг. *власт и достојанство папе.*

тȋк м малајско-енгл. бот. *врста дрвета* Tectona grandis *из ф.* Verbenaceae, *индијски храст (чије је тврдо дрво погодно за градњу бродова).*

тȋк[1] м фр. мед. *живчано, нервно обољење које се манифестује неконтролисаним понављањем грчевитог трзања мишића (око очију, уста и сл.).*

тȋк[2] прил. (за појачавање предлога) *сасвим, управо, баш (до, уз, близу).* – Стаде тик уз њу.

тȉква ж (ген. мн. тȉка̄ва̄) **1.** бот. **а.** *једногодишња баштенска биљка из истоимене фамилије, са више врста, и плод такве биљке, који се користи као храна стоци и људима* Cucurbita (melo)pepo. **б.** *биљка из исте ф., крушкастог облика (осушена се може користити као суд за течност и др.)* Lagenaria vulgaris. **в.** *у мн.: фамилија којој припадају такве биљке* Cucurbitaceae. **2.** *лоша, незрела лубеница.* **3. а.** фиг. фам. и пеј. *глава.* **б.** *уопште оно што обликом подсећа на тикву (1а).* • бот. **бела** ~ *в. бундева.* **горка** ~ *в. дивља тиква.* **дебела** ~ Bryonia alba. **дивља** ~ Bryonia, B. Dioica *и* Citrullus colocynthis. ~ **водењача (водена, водњача, гњача, винена, пивна ~)** *в. тиква (1б).* **дувати у једну (исту) тикву с ким** *слагати се с ким (у мишљењу, поступцима).* **надувана** ~ *надмена, охола особа.* **покондирена** ~ *уображена, умишљена особа.* **пуче ~, прсла** ~ *распало се пријатељство, раскинули се добри односи.* **садити с ким тикве** *удружи(ва)ти се с ким (обично због сумњивих послова).* ~ **без корена** *човек без веза, без утицаја.* ~ **пошла, ~ дошла** *каже се за онога који поред учења или каквог искуства остане исти, незналица као и пре.* • НПосл **ко с ђаволом тикве сади (сеје), о главу му се разбијају (лупају)** *ко се (у)дружи с лошим друштвом, лоше ће и проћи.*

тѝкван м пеј. *ограничен, глуп човек, будала, глупак.*

тиква̀ница ж *пита са надевом од тикве;* уп. бундевара.

тѝквања ж **1.** бот. *в. бундева.* **2.** пеј. *в. тиква (2б).*

тѝквара ж *врста рибарске барке, са заклоном за чувара и рибарски прибор.*

тȉкваст, -а, -о *који има облик тикве, који изгледом подсећа на тикву:* ~ посуда, ~ боца.

тѝквенӣ и **тиквѐнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на тикве, који је направљен од тикве и сл.:* ~ пита, ~ семе, ~ врежа.

тиквѐтина ж *аугм. и пеј. од тиква.* фиг. *глава.*

тȉквина и **тѝквина** ж *аугм. и пеј. од тиква.* фиг. *глава.*

тȉквић м **1.** *мала тиква.* **2.** бот. *в. тиква (1б).*

тѝквица ж **1.** *дем. од тиква.* **2.** (обично у мн.) бот. и агр. *врста тикве која се недозрела, млада спрема за јело (пуњена, похована и сл.).* **3.** (обично мн.) *тиквастa стаклена боца у хемијским лабораторијама.*

тѝквичāрство с *гајење тикава као привредна грана.*

тѝквичаст, -а, -о *који има облик тиквице, који је налик на тиквицу:* ~ плод.

тикву̀рина ж *аугм. и пеј. од тиква.* фиг. *глава.*

тѝкēт, -ета и **тѝкет** м енгл. *мања цедуља (попуњена или за попуњавање), листић (лутријски, за спортску прогнозу, бирачки и др.).*

тѝков, -а, -о у изр. ~ **дрво** бот. *индијски храст* Tectona grundis, *тврдо дрво које се употребљава за градњу бродова и производњу намештаја.*

тѝковина ж *тиково дрво; грађа од тиковог дрвета.*

тѝк-тȁк м ном. *звук којим се означава откуцавање сата, часовника.*

тиктàкати, -āм несвр. **а.** *производити звук „тик-так", куцати (о сату, часовнику).* **б.** *производити чиме звукове сличне куцању сата (писаћом машином нпр.).*

тѝл, тѝла м (мн. ø) фр. *лака свилена или памучна мрежаста тканина (по француском граду Тилу).*

тѝлда ж шп. *знак у облику извијене таласасте црте* (~). **а.** *у речницима показује понављање одреднице или њеног саставног дела.* **б.** *у шпанској графији изнад слова* n (ñ) *показује да га треба читати као „њ".*

тѝлӣ и **тѝлӣ** прил. *за појачавање у изразима:* **за (у) ~ час(ак), за (у) ~ трен(утак)** *одмах, врло брзо, зачас.*

тѝлов, -а, -о *који се односи на тил, који је од тила:* ~ завеса.

тȉм[1] м (мн. тѝмови (тȉмови)) енгл. **а.** спорт. *група играча (или играчица) која наступа као целина, екипа.* **б.** *група људи формирана, удружена ради извршења, обављања неког задатка, посла.*

тȉм[2] у прилошким изразима: ~ **боље,** ~ **горе,** ~ **више,** ~ **пре** и сл. *утолико (боље, горе, више, пре и сл.).*

тѝмāр, -ара м тур. *неговање, чишћење и уредно храњење (најчешће коња).*

тимáрити, тѝмāрӣм несвр. [гл. им. тимáрēње с] **1.** *вршити тимар, неговати, чистити (чешагијом, четком) и уредно хранити (најчешће коња).* **2.** *уопште дотеривати, уређивати.* ■ ~ **се** *дотеривати се, уређивати се.*

тимокрàтија (тимокрàција) ж грч. *владавина богаташа.*

тѝмōл, -óла м грч. фарм. *саставни део етеричног уља из биљке мајчина душица које се употребљава као лек и за дезинфекцију.*

тимолòгија ж грч. фил. *учење о вредностима, теорија вредности.*

тимòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на тимологију:* ~ суд.

тȉмор м **а.** геол. *високи део Земљине коре, планински масив, који настаје спуштањем осталих делова дуж раседа.* **б.** *место испуњено високим, стрмим стенама.*

тȉмōран, -рна, -о и **тȉмораст,** -а, -о *кршевит, пун стена и шуме;* уп. тимор (б).

тѝморина ж и **тѝмōрје** с *предео у коме има тимора.*

тѝмпāн, -áна м грч. **1.** муз. *инструмент из групе удараљки (бакарни котао покривен напетом кожом по којој се удара батићима).* **2.** архит. *в. тимпанон (1а).* **3.** анат. *бубна опна, бубњић (у уху).*

тȉмпанāлнӣ, -ā, -ō *који се односи на тимпан (3):* ~ органи.

тимпàнист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који свира на тимпану;* уп. тимпан (1).

тимпàнōн, -óна м **1.** архит. **а.** *горњи троугласти део на прочељу и зачељу античких храмова и на фасадама ренесансних зграда, обично украшен кипoвима или високим рељефима.* **б.** *декоративни елеменат изнад портала, врата и прозора.* **2.** анат. *в. тимпан (3).*

тѝнгл-тàнгл нем. **1.** м *место за забаву најниже врсте (лош кабаре или варијете).* **2.** прид. непром. *који се односи на такво место:* ~ певачица.

тинèјџер м енгл. *дечак или девојчица, одн. младић или девојка од 13 до 19 година у којих често долазе до изражаја пубертетске слабости.*

тинèјџерскӣ, -ā, -ō *који се односи на тинејџере:* ~ фризура.

тинèјџерски прил. *као тинејџер, попут тинејџера:* ~ се одевати.

тинктýра ж лат. фарм. *лек припремљен од биљних или животињских материја екстракцијом помоћу алкохола, етера, ацетона или воде; течни екстракт из биљака који се употребљава као лек или као козметичко средство:* ~ јода (јодна ~), ~ за косу.

тȉнта ж итал. *мастило, црнило.* • **симпатетична, хемијска ~** *безбојна, невидљива тинта која постаје видљива грејањем или помоћу хемикалија.*

тѝнтан, -а, -о *који има у себи тинте, који потиче од тинте, мастиљав:* ~ оловка, ~ мрља.

тѝнтара ж фам. и пеј. *глава;* уп. тиква (2б).

тѝнтāрница ж *бочица за тинту, мастионица.*

тѝнтаст, -а, -о *који је боје тинте, модар, плав:* ~ небо.

тѝнтен, -а, -о и **тѝнтōван,** -вна, -о *в. тинтан:* ~ мрља, ~ оловка.

тѝњав, -а, -о *који тиња:* ~ ватра, ~ светлост.

тѝњавина ж *оно што тиња, што је тињаво; место на коме нешто тиња.*

тѝњаво прил. *на тињав начин, тињајући, слабо светлећи, мало горећи:* ~ горети.

тѝњати, -āм несвр. непрел. **1.** **а.** *слабо горети, горети без пламена.* **б.** *мало, слабо светлети.* **2.** фиг. *једва се одржавати, показивати се у врло малом степену.* – Тиња у њој искра радости.

тио- грч. *префикс у именима хемијских једињења који означава да се та једињења изводе од аналогних једињења кисеоника заменом кисеоника сумпором:* тиофозген, тиосулфати.

тѝп м (мн. тѝпови) грч. **1.** **а.** *модел у оквиру одређене врсте производа различит од других модела:* најновији ~ телевизора. **б.** *основни облик, образац за нешто:* ~ сложеница. **в.** (обично с генитивом) *оно што се издваја извесном особином из шире целине, вид:* прелазни ~ климе. **г.** *изразити представник одређене групе људи:* визуелни ~, хумористички ~, ~ издајника. **2.** биол. *највиша подврста, систематска категорија у систематици организама, живих бића, род, врста, скупина, сој.* **3.** фиг. пеј. *настран човек, особењак; препредењак, покварењак.*

тȉп м енгл. *претпоставка у погледу успеха у чему (спортском такмичењу, спортској прогнози, на берзи и сл.);* уп. типовати.

тѝпāр, -áра м *утврђени, одређени начин, шаблон.* • **говорити по типару** *говорити извештачено, афектирајући.*

типизáција ж грч. **1.** *груписање које се врши према одређеним типовима, према значајним основним обележјима.* **2.** *рационализација у производњи свођењем више модела на најмањи број, на одабрани тип производа.*

типѝзӣрāно прил. *на типизиран начин, према одређеном типу:* ~ направљен програм.

типизѝрати, -ѝзӣрāм свр. и несвр. (често у трп. типѝзӣрāн, -а, -о) **1.** **а.** *средити, сређивати неки производ, робу по типовима, одн. врстама.* **б.** *редуковати разноврсне облике неког производа на мањи број типова.* **в.** *(из)градити, подићи, подизати неки објекат који се по конструктивним решењима или изгледу не разликује од других исте врсте.* **2.** *да(ва)ти уопштен лик као изразитог представника одређене групе људи.*

тѝпик м грч. цркв. **1.** *правилник за вршење богослужења у православној цркви.* **2.** *прописи за живот монаха у манастирима.*

тѝпичан, -чна, -о *који припада одређеном типу, битан, карактеристичан:* ~ јунак, ~ крајишка песма.

тѝпично прил. *на типичан начин, карактеристично за неки тип:* ~ крајишки певати.

тѝпично̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је типично, карактеристичност одређеног типа.*

ти̏пка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *покретна плочица, дугме и сл. на неким музичким инструментима, механизмима, уређајима, тастатури и др. у које се удара или притиска прстом у току њиховог коришћења.*

ти̏пкати, -а̄м несвр. *ударати прстима по типкама, притискивати типке на тастатури (писаће машине, компјутера и сл.); писати писаћом машином, помоћу компјутера и сл., куцати.*

ти̏повати, -пује̄м несвр. *претпостављати, предвиђати исход, резултат у неком такмичењу, прогнозирати;* уп. ти̏п.

типо̀граф м грч. *штампарски радник, словослагач, графичар.*

типогра̀фија ж *штампарија; штампарство.*

типо̀графскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на типографе и на типографију:* ~ радник, ~ вештина, ~ легура.

типоло̀гија ж грч. *наука о типовима; сврставање у типове, класификација; карактерологија.*

типо̀лошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на типологију.*

типомашѝнист(а), -е̄ м (мн. -сти) штамп. *радник који врши припрему слога за штампу и штампа га на машини.*

ти̑пскӣ, -а̄, -о̄ *типичан; урађен по једном моделу, типу:* ~ зграда.

ти̑пски прил. *на типски начин, по одређеном типу:* ~ градити.

ти̏п-то̏п прид. непром. енгл. фам. *савршен, првокласан, врхунски.*

тира́да ж фр. *патетичан, фразерски говор или спис (обично дуг и досадан); одговор на нечији говор, реплика (обично у повишеном тону).*

тѝра̄ж, -а́жа м (инстр. -а́жем и -а́жом) фр. *број одштампаних примерака једног издања (књиге, часописа, новина и сл.).*

тира̀нија ж *окрутна, деспотска власт, владавина тирана; тирански поступак, свирепост, насиље.*

тира̀нӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тиранију:* ~ држава.

тѝранин м (мн. -ани) грч. **а.** *владар који влада самовољно, насилнички.* **б.** *окрутан, безобзиран човек, насилник.*

тира̀нисати, -ише̄м свр. и несвр. *поступити, поступати као тиранин, злостављати, кињити:* ~ поданике.

тѝра̄нка ж *женска особа тиранин.*

тиранаса̀ур м зоол. *врста изумрле крволочне птице грабљивице.*

тѝра̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тиране и тиранију, насилнички, деспотски:* ~ власт.

тѝра̄нски прил. *на тирански начин, као тиранин, насилнички, немилосрдно:* ~ владати.

тира́нство с *в. тиранија.*

тѝре̄, -е̏а м фр. *цртица, спојница у писању (-).*

тѝркӣз, -и́за м фр. мин. *алуминијумов фосфат с водом, драги камен плаве боје.*

тѝркӣзнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тиркиз, који је од тиркиза, који је боје тиркиза, као тиркиз:* ~ боја.

тѝро̄ фр. *узвик којим се ловци обавештавају да долеће перната дивљач.*

ти̏роиднӣ, -а̄, -о̄ грч. у изр. ~ **жлезда** анат. *штитна жлезда* glandula thyreoidea.

тиро̀ксӣн, -и́на м анат. *хормон тироидне жлезде.*

тѝро̄лскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Тирол (покрајину у Аустрији):* ~ шешир. • **тиролске године** *зрело доба (доба око четрдесете године).*

ти̏рс м грч. *лака палица обавијена лишћем на горњем делу, знак старогрчког бога Диониса (Баха).*

тѝрте̄јскӣ, -а̄, -о̄ *који одушевљава, усхићује (према грчком песнику Тиртеју):* ~ стих.

тѝрте̄јски прил. *на тиртејски начин, одушевљено, са заносом:* ~ певати.

ти̏с м бот. *в. тиса.*

ти̏са ж бот. *биљка* Taxus baccata *из ф.* Taxaceae, *планински четинар, тамноцрвенкасте боје, која се употребљава за фине столарске радове и у резбарству.*

ти̑сак и **ти̏сак,** -ска м рег. *штампа, штампање.*

ти̏ска ж *гурњава, тискање, метеж, гужва.*

ти̑сканица и **тѝсканица** ж рег. **а.** *образац, формулар.* **б.** *оно што је тискано, наштампано.*

тискар(-) рег. *в. штампар(-).*

ти̏скати, -а̄м несвр. **1.** *нагуравати, гурати, утрпавати (у нешто) (обично преко мере, силом); гурати, отискивати:* ~ нешто у врећу; ~ чамац у море. **2.** рег. *в. штампати.* **3.** *притиском истискивати, цедити:* ~ уље из семена. • ~ **под нос** *пребацивати некоме нешто, због нечега.* ■ ~ **се** *(с)налазити се у гужви, метежу, гурњави, гурати се.*

ти̏скӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Тису (леву притоку Дунава), који ствара Тиса, који је у вези са Тисом:* ~ муљ.

ти̏снути, -не̄м (р. пр. ти̏снуо, -ула (ти̏скао, -сла)) свр. **1.** *нагурати, угурати, утрпати (у нешто) (обично преко мере, силом); гурнути, отиснути.* – Сат тисну дубоко под појас. Тисну лађе на море. **2.** *притиском оставити траг на чему, утиснути:* ~ печат. **3.** *појурити, потрчати:* ~ низ поље.

ти̏сов, -а, -о *који је од тиса, који припада тису:* ~ дрво, ~ лист.

ти̏совина ж *тисово дрво; тисово дрвеће.*

ти̏сућа ж арх. или рег. *в. хиљада.*

тисућго̀дишњӣ, -а̄, -е̄ арх. или рег. *в. хиљадугодишњи.*

ти̏сућӣ, -а̄, -е̄ арх. или рег. *в. хиљадити.*

ти̏сућӣнка и **тису̀ћӣнка** ж рег. *хиљадити део нечега.*

ти̏сућлетнӣ јек. **ти̏сућљетнӣ,** -а̄, -о̄ арх. или рег. *в. хиљадугодишњи.*

ти̏сућле̄ће јек. **ти̏сућље̄ће** с арх. или рег. *временски период од тисућу, хиљаду лета, година.*

тисућуго̀дишњӣ, -а̄, -е̄ арх. или рег. *в. хиљадугодишњи.*

тѝтан, -а и **тѝта̄н,** -а́на м грч. **1.** мит. *име гиганата, дивова у старогрчкој митологији који су се борили против Зевса.* **2. а.** *човек необично великог раста и снаге, људина, горостас.* **б.** фиг. *човек који се истиче духовним величином и значајем свога дела, човек ванредних способности, великан.* **3.** хем. *хемијски елемент* (Ti), *метал мале тежине и велике отпорности (користи се у легурама за вагонске осовине, делове авиона, ракета и др.).* **4.** (Титан) астр. *највећи и најсјајнији Сатурнов сателит.*

титанѝзам, -зма м *особина, својство титана.*

тита̀нит, -и́та м **1.** мин. *врста минерала, силикат калцијума и титана.* **2.** *врста јаког експлозива.*

тѝта̄нка ж *женска особа титан;* уп. титан (2).

тѝтанскӣ и **тѝта̄нскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на титане, који је својствен титанима:* ~ снага, ~ борба.

тѝтански и **тѝта̄нски** прил. *на титански начин, као титан:* ~ се борити.

ти̏тл м нем. *текст превода страних филмова, телевизијских драма и других емисија који се приказује обично у два реда при дну екрана.*

ти̏тла и **ти̏тла** ж лат. *графички додатак, знак изнад скраћених речи (обично у старој графији) у којима је изостављено неко слово.*

ти̏тловати, -лујēм свр. и несвр. *да(ва)ти текст превода филма или телевизијске емисије у виду титлова.*

ти̏то̄вка ж разг. *врста војничке капе коју су носили партизани и, у социјалистичкој Југославији, војници Југословенске народне армије (према J. Б. Титу).*

тито̀изам, -зма м (обично пеј.) *период владавине Јосипа Броза Тита у Југославији и оно што је повезано с том владавином (начин владања, политички систем, манифестације и др.).*

ти̏тра ж бот. *вишегодишња биљка* Eranthis hiemalis *из ф.* Ranunculaceae, *врста траве.*

ти̏трав, -а, -о *који титра, треперав, трептав:* ~ жижак.

ти̏тра̄ј м *један покрет у титрању, трептај.*

ти̏тра̄јнӣ, -а̄, -ō *који се односи на титраје (који је испуњен титрајима, у коме се врши титрање).* – Након трећине титрајног времена струја ће бити максимална у узвојници.

ти̏трати (се), -а̄м (се) несвр. *трепeрити, трептати, подрхтавати.*

ти̏трица ж бот. *в. камилица.*

ти̏тула ж лат. **1. а.** *почасно звање које припада некоме по његовом сталежу (гроф, барон и сл.), или стечено (академско, научно и др.) звање (доктор, инжењер и др.).* **б.** *реч која се из поштовања и пажње употребљава уз име и у непосредном обраћању (господин, госпођица и др.).* **2.** правн. *правни разлог, основ, доказ за правни захтев.* **3.** *заглавље, натпис, наслов (књиге и сл.).*

титу̀ла̄р, -а́ра м **1.** *онај који има титулу, звање за нешто (обично само номинално).* **2.** *званични носилац власништва:* ~ друштвене својине.

ти̏тула̄рнӣ, -а̄, -ō *који има само титулу, почасни, номинални:* ~ саветник.

титулату́ра ж *титула која коме припада при ословљавању службеним или почасним именом;* уп. титулисати.

титу̀лисати, -ишēм (титули́рати, -у̀лӣра̄м) свр. и несвр. *ословити, ословљавати кога титулом; да(ва)ти титулу, звање.*

ти̏тулица ж *дем. и ир. од титула.*

ти̏тулус м *натпис испод слике у средњовековној уметности који објашњава њен садржај (најчешће религиозни).*

ти̏ћити се, -ӣм се несвр. *множити се, размножавати се, расти.* – Шума се сама тићи.

ти̏ф м *в. тифус.*

тифло̀лог м *стручњак у тифлологији.*

тифлоло̀гија ж грч. *наука о слепоћи и слепима.*

тифло̀лошкӣ, -а̄, -ō *који се односи на тифлологе и на тифлологију.*

ти̏фо̄зан, -зна, -о *који се односи на тиф, тифусни:* ~ болест, ~ грозница.

тифо̀идан, -дна, -о *који има знаке, симптоме тифуса.*

ти̏фо̄н, -о́на м грч. *елементарна непогода (олујни ветар, потрес, вулканска провала – према Тифону, диву из грчке митологије са змијоликим трупом);* уп. тајфун.

ти̏фтӣн, -и́на м фр. *чврста густа памучна тканина слична баршуну (за спортску одећу и сл.).*

ти̏фус м грч. *врста цревне заразне болести, праћена високом телесном температуром.* • **пегави** ~ *в. пегавац.* **трбушни** ~ *акутна цревна заразна болест коју изазива бацил* salmonella, *праћена осипом на кожи и високом телесном температуром* typhus abdominalis.

ти̏фусав, -а, -о *који је заражен тифусом:* ~ болесник.

ти̏фуса̄р м *онај који болује од тифуса, болесник од тифуса.*

ти̏фуса̄рка ж *она која болује од тифуса, болесница од тифуса.*

ти̏фуса̄рскӣ, -а̄, -ō *који се односи на тифусаре, који припада тифусарима, који је у вези с тифусарима:* ~ казан, ~ бунило.

ти̏фуснӣ, -а̄, -ō *који се односи на тифус, који је у вези са тифусом, који је заражен тифусом, у коме бораве болесници од тифуса:* ~ болесник, ~ грозница, ~ одељење.

ти̑х, ти́ха, -о и **ти̏х,** -а, -о (комп. ти̏шӣ) **1.** *који је испуњен тишином, миром, који је без буке:* ~ ноћ. **2. а.** *који се једва чује, низак, пригушен (о гласу, говору).* **б.** *који мирује, миран; који не прави буку (при кретању, у раду):* тихи ђаци; ~ машина. **в.** *који је без таласа, неузбуркан, миран:* ~ вода. **3.** *који се не свађа, повучен, кротак; скроман:* ~ младић; ~ живот. **4. а.** *који је слабе јачине, умерен, благ:* ~ поветарац, ~ ватра. **б.** *који се појављује у мањој количини, који није обилан, није нагао:* ~ киша, тихе сузе. **5.** *који одаје мирноћу, делује умирујуће, благ:* тихе очи. • **пећи се на тихој ватри** *бити изложен незгодама, опасностима.* **тиха вода брег рони** *в. вода (изр.).*

ти̏хан, -а, -о *у дем. значењу: тих:* ~ глас.

ти̏хано прил. *у дем. значењу: тихо:* ~ певати.

ти̏хнути, -нēм несвр. *стишавати се, умиривати се.* – Разговор је полако тихнуо.

ти̑хо и **ти̏хо** прил. (комп. ти̏шē и ти̏ше) *на тих начин, једва чујно; споро, слабо:* ~ говорити; ~ горети.

ти́цало с зоол. *издужен покретљиви израштај на телу црва (служи као орган пипања, хватања и др.), пипак.*

ти́цати, ти̑чēм несвр. *несвр. према такнути, таћи.* ■ **~ се 1.** *несвр. према такнути се, таћи (се).* **2.** (кога, чега) *односити се на кога, што.*

ти̏ша̄к, -а́ка м *место у реци где је вода мирна, тиха;* супр. брзак.

ти̏шати (се), -а̄м (се) несвр. *в. стишавати (се).*

тиши̏на ж **1. а.** *стање без буке, без ларме, мир; одсуство говора, ћутање:* ноћна ~; свечана ~ (за време минута ћутања). **б.** *мирно, тихо време:* подневна летња ~. **2. а.** *душевна уравнотеженост, сталоженост, спокојство:* ~ душе. **б.** *особина, стање онога који је тих, миран, мирноћа.* **3.** (у служби узвика) *за умиривање, утишавање: без вике! мир! тихо!* • **мртва (дубока, гробна, мукла** и сл.**)** ~ *потпуни, неми мир.*

ти̏шлер и **ти̏шлер** м нем. *в. столар.*

тишлѐра̄ј, -а́ја м **а.** *столарски производи.* **б.** *столарски занат, столарија.*

ти̏шлерскӣ и **ти̏шлерскӣ,** -а̄, -ō *в. столарски:* ~ занат.

ти́штати, -тӣм несвр. **1.** *стискати, стезати.* – Гојзерице га тиште. **2.** *чинити да неко пати, да осећа муку, неугодност, задавати, стварати (некоме) тегобе, патњу.* – Тиштале су га њене речи.

тј. скраћ. *то јест.*

тја̏ *узвик за изражавање мирења са постојећим стањем: шта можеш! шта ћеш!*

тје̏дан, -дна м јек. рег. *време од седам дана, седмица, недеља.*

тје̏днӣ, -а̄, -ō јек. рег. *који се односи на тједан, седмични, недељни.*

тје̏днӣк м јек. рег. *лист који излази једном тједно, недељник.*

тје̏дно прил. јек. рег. *седмично, недељно.*

тка́лац и **тка̏лац,** -лца м **1.** *в. ткач.* **2.** зоол. *врста птице, сродна врапцу* Ploceus socius.

тка́лачкӣ и **тка̏лачкӣ,** -а̄, -ō *који се односи на ткалце, који је у вези с ткалцима;* уп. ткалац (1): ~ разбој, ~ занат.

тка̑ља и **тка̏ља** ж **1. а.** *ткачка радница.* **б.** *она која тка.* **2.** зоол. *у мн.: птице певачице тропских крајева, сличне зебама* Ploceidae *(у јд.: таква птица).*

тка̏нина ж *производ ткања (вунених, памучних, свилених и др. конаца).*

тка̏нинскӣ, -а̄, -ō *који се односи на тканине, који је од тканине:* тканински узорци.

тка̏ница ж **а.** *откани појас (обично женски).* **б.** *тканина од грубо откане вуне (обично шарена).*

тка̏ничица ж *дем. од тканица.*

тка́ње с **1.** *гл. им. од ткати.* **2.** *в. тканина.*

ткао̀ница и **тка̏оница** ж *в. ткачница.*

ткао̀ничкӣ и **тка̏оничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на ткаоницу, који припада ткаоници:* ткаоничке просторије.

тка̏ти, тка̂м (тке̂м) (трп. тка̂н) несвр. **1.** *израђивати тканину на разбоју (укрштањем и сабијањем конаца).* фиг. *стварати у машти, у мислима.* **2.** *кретати се тамо-амо, горе-доле.* ■ **~ се** фиг. **а.** *рађати се, стварати се, настајати.* – У учитељу се ткала злобна мржња. **б.** *мешати се, преплитати се с нечим.* – У напјев опела тка се пијук крампа.

тка̑ч, -а́ча м **1.** *онај који тка;* уп. ткалац. **2.** фиг. *паук (који при прављењу паучине као да тка).*

тка̑чкӣ, -ā, -ō *који се односи на ткача или на ткање:* ~ занат, ~ прибор, ~ разбој.

тка́чница ж *фабрика или занатска радионица за израду тканине; просторија у којој се тка.*

тки̑внӣ, -ā, -ō *који се односи на ткиво:* ~ течност.

тки̑во с **1.** биол. *скуп ћелија живих бића разног састава:* мишићно ~, коштано ~, масно ~. **2.** *ткачка радиност, ткање; оно што се изатка, ткало (ткачке рукотворине) или тканина.* **3.** *састав, структура.*

тко̏, ко̀га зам. рег. *в. ко.*

тко̀год зам. рег. *в. когод.*

тла̑к м рег. *в. притисак.*

тла́пити, -ӣм несвр. **1. а.** *говорити несвесно, у сну или бунилу, бунцати.* **б.** *говорити неповезано (бесмислице, којешта).* **2.** *сањати.* ■ **~ се** безл. *привиђати се, причињавати се.*

тла́пња ж (ген. мн. -ӣ (-ā)) **а.** *бесмислено, празно причање.* **б.** *оно што се тлапи, привиђа, причињава.*

тла̀чилац, -иоца м (инстр. -иоцем) и **тла̀читељ** (инстр. -ем) м *онај који тлачи, угњетава, угњетач.*

тла̀читељскӣ, -ā, -ō *који се односи на тлачитеље:* ~ фашизам.

тла̀чити, -ӣм несвр. [гл. им. тла̀чēње с] **1.** *подвргавати насиљу, грубом притиску, угњетавати.* **2.** *газећи сатирати, уништавати, газити.* – Више тлачи коњиц Јабучило, / нег' што Момчил' британком сабљом с'јече. **3.** *кршити, не поштовати:* ~ закон. **4.** *ићи на тлаку, кулучити; робијати.*

тла̑чнӣ, -ā, -ō *који се односи на тлак, који је у вези са тлаком:* ~ уређај, ~ комора.

тло̏ (тле̏), тла̏ с (инстр. тло̏м) **1.** *површина земљишта или друга основна површина (по којој се хода и сл.):* пасти на тло, подићи са тла. **2.** *земља, земљиште, терен:* плодно ~, песковито ~. • **бити на свом тлу** *добро успевати; осећати се сигурно.* **губити тло под ногама, испод ногу** *губити ослонац, постајати несигуран.*

тло́црт и **тло̀црт** м *план, нацрт, скица.*

тма̏ ж (обично непром.) **1.** *в. тама.* **2.** *велика количина, велики број.* **3.** (у прилошкој служби) *много.* • **тушта и ~, ~ божја** *в. тма (2).*

тма̏ст, -а, -о и **тма̂ст,** -а́ста, -о *мрк, загасит; тамнопут; таман, мрачан:* тмасте ћерамиде; ~ морнар; ~ облак.

тми̏на ж **а.** *тама, помрчина.* **б.** фиг. *туга, жалост.*

тми̏ца ж *тмина, тама, мрак.*

тми̏чан, -чна, -о *пун тмице, таман, мрачан:* ~ соба.

тмо̂, тмо̏ла, -о **1.** *таман, загасит:* тмоле боје воде. **2.** *поммуо, мукао, тмуо:* ~ ударац.

тмо̏ласт, -а, -о *в. тмо (1):* ~ дим.

тмо̏ло прил. **1.** *тамно, без сјаја, једва осветљавајући:* ~ сјати. **2.** *в. тмуло.*

тмо̑р, -а, -о *тмуран, мрачан.*

тмо̀ра и **тмо́ра** ж **1.** *тмурно време пред кишу.* **2.** *ситна киша; измаглица.*

тмо̂ран, -рна, -о *тмуран, суморан:* ~ време.

тмори̏на ж *в. тмора (1).*

тмо̀рити се, -ӣ(м) се несвр. безл. *тмурити се, мрачити се (о временским приликама).*

тму̏ло прил. *на тмуо начин, потмуло, мукло.* – Бруји тмуло музика смрти.

тму̏о, тму̏ла, -о **1.** *потмуо, мукао, туп (о звуку); промукао, низак, дубок (о гласу, говору).* **2.** *тмуран, таман, мрачан; који сија без јаркости, без сјаја:* ~ облак; ~ месечина.

тму̑ран и **тму́ран,** -рна, -о (тму̑р, -у́ра, -о) **1.** *који нема (у којем нема и сл.) довољно светлости, мрачан, таман:* ~ небески свод. **2. а.** *обузет невеселим мислима, туробан, смркнут:* тмурни кочијаши. **б.** *натмурен, намргођен; претећи, прек:* ~ стражар; ~ поглед.

тмури̏на ж *в. тмора (1).*

тму́рити, тму̑рӣм несвр. *чинити тмурним, суморним.* ■ **~ се** *постајати тмуран, таман, мрачити се; постајати натмурен, мргодити се.*

тмурни̏на ж *облачно, тмурно време.*

тму̑рно прил. *на тмуран начин, мрачно; натмурено, невесело:* ~ гледати.

тму́рно̄ст, -ости ж *особина, стање оног што је тмурно, оног који је тмуран.*

тму̏ша ж *тама, тмина.*

тму̏шав, -а, -о *пун тмуше, таман, мрачан:* ~ ноћ.

тму̏шан, -шна, -о и **тму̏шаст,** -а, -о *в. тмушав.*

тму̏шити се, -ӣм се несвр. *мрачити се, тмурити се.* – Дан се тмушио. Гомилају се и тмуше облаци.

то̂ речца **1.** *речца којом се веже главна реченица за зависну која јој претходи (условну, поредбену или др.).* – Што прије, то боље. **2.** (поновљено) *у значењу раставног везника: или... или, час... час.* – Клизам се то лево, то десно, то горе, то доле.

тоа̀лет м **1.** *сточић са огледалом, на коме је прибор за дотеривање.* **2.** *в. тоалета (1).* **3.** *купатило или друга просторија са заходом.*

тоалѐта ж фр. **1.** *одело, одећа.* **2.** *лично спремање, довођење у ред личне одеће.* **3.** *в. тоалет (1).*

тоалети́рати се, -ѐтӣрам се свр. и несвр. *довести, доводити одећу у ред, дотерати се, дотеривати се.*

тоалѐтица ж *дем. и ир. од тоалета (1).*

тоа̀летнӣ, -ā, -ō *који се односи на тоалету, који служи за тоалету:* ~ сточић.

тобо̀га̄н, -а́на и **то̏боган** м енгл. *косо постављена углачана направа за клизање.*

тобо̀га̄нскӣ и **то̏боганскӣ,** -ā, -ō *који се односи на тобоган:* тобоганске серпентине.

то̀боже (то̀бож) прил. *као бајаги, привидно, наизглед:* радити нешто тобож(е) озбиљно.

то̀бо̄жњӣ, -ā, -ē *који није прави, није онакав какав се чини да је, лажан:* ~ ученост, ~ пријатељ.

то̀болац, -ōлца и **тобо̀лац,** -о́лца м *кожна кеса (за дуван или новац).*

то̀болча̄р, -а и **тобо̀лча̄р,** -а́ра м (обично у мн.) зоол. *в. торбар (2).*

то̀бо̄лчић и **тобо̀лчић** м *дем. од тоболац.*

то̀бџија м (мн. ж) воj. *војник који рукује топом, артиљерац.*

то̀бџӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на тобџије:* ~ оруђе.

то̂в, то̏ва м *тов љење, гојење:* ~ стоке.

то̑ван, -вна, -о *ухрањен, утовљен, угојен; којег треба товити, који је одређен за тов:* ~ ован, ~ свиња.

то̀вар м **1.** *оно што је натоварено, што се преноси, транспортује као терет; количина робе која се одједном натовари, понесе, транспортује:* бродски ~, носити ~. **2.** *старинска мера за тежину (обично 100 ока, тј. колико се одједном натовари на коња).*

то̀варити, -ӣм несвр. [гл. им. то̀варе̄ње с] **1. а.** *стављати (на некога или на (у) нешто) какав терет ради преношења; укрцавати:* ~ жито на коња, ~ робу на лађе. **б.** *стављати на своја леђа (какав терет, бреме), тртити:* ~ ствари на леђа. **в.** *снабдевати, оптерећивати (некога, нешто) товаром, бременом, снабдевати теретом (товарну животињу, превозно средство и сл.):* ~ коња, ~ кола. **г.** *трпати (обично у великој мери):* ~ у торбу ствари. **2.** фиг. (некоме, на некога, нешто) *оптерећивати (некога, нешто) чиме непријатним или тешким (тешким послом, обавезама, бригама и сл.), сваљивати (на некога, нешто) какву невољу, неприлике и сл.* – Превише тога товаре на малу дечју главу. Товари ми дугове. **3.** фиг. *подваљивати коме, изигравати, самарити кога.* – Товари га ласкањем. ■ ~ **се 1.** *повр. према товарити (1б).* **2.** *уз. повр. према товарити (3).* **3.** фиг. *јављати се поврх чега другог (о нечему непријатном, нежељеном); наметати се некоме мимо његове воље, натурати се.* – Уз умор товари се и главобоља. Товари ми се женина родбина. • ~ **на врат (на леђа) коме** *наметати као обавезу, бригу.* ~ **на душу коме** *пребацивати на кога одговорност за нешто.*

то̀варӣште с *место где се товари, манипулише товаром, место утовара и истовара.*

то̀ва̄рнӣ, -а̄, -о̄ **а.** *који служи за пренос терета, товара, који се товари:* ~ коњ, ~ мазга, ~ кола. **б.** *уопште који је у вези са товаром:* ~ лист.

то̀варчић и **това̀рчић** м *дем. од товар.*

то̀вилӣште с *место где се тови стока (нарочито свиње).*

то̀вити, -ӣм несвр. прел. [гл. им. то̀вље̄ње с] *давати обилну и јаку храну стоци да се утови, угоји; чинити угојеним:* ~ свиње у товилишту. Кукуруз тови. ■ ~ **се** *обилно се хранећи добијати на тежини, гојити се.*

товљѐнӣк, -ӣка м *домаћа животиња (обично свиња или говече) која се тови за клање.*

товљѐница ж *женка домаће животиње која се тови;* уп. товљеник.

то̀внӣк, -ӣка м *в. товљеник.*

товр̀љати, -а̄м несвр. *брбљати, чаврљати.*

то́га ж *горња хаљина пунолетних грађана у старом Риму.*

то̑з м тур. **1.** *прах, прашина.* **2.** *талог од кафе.*

то̀јага ж *в. тољага.*

то̑к[1], то̀ка и то̑ка м (лок. то̀ку и то́ку, мн. то̀кови и то́кови) **1. а.** *непрекидно кретање живе воде (реке и др.) од извора према ушћу, течење:* ~ реке Саве. **б.** *правац таквог кретања:* уз ток реке, низ ток реке. **в.** *уопште кретање течности или течност у кретању по каквој површини:* ~ суза. **2. а.** *уопште кретање (непрекидно или повремено) у простору или по каквој површини:* ~ саобраћаја. **б.** *ширење, простирање:* ~ светлости. **3.** *правац и начин којим се нешто развија, збива, тече:* ~ припрема, ~ седнице, ~ живота. • **бели** ~ мед. *одлив из материце, бело прање,* fluor albus. **у току, током** *у служби предлога с временским значењем: за време, у доба трајања:* током дана, у току разговора.

то̑к[2], то̀ка м *корице, футрола, кутија.*

то̀ка[1] ж итал. *врста штофане капе (обично женске), без обода.*

то̀ка[2] ж тур. **1.** *копча.* **2.** *у мн.: металне плоче и дугмета на одећи које се стављају као украс (некада и као заштитник у биткама) (у јд.: таква плоча или дугме).*

то̀кавица ж бот. *врста биљке* Typhoides arundinacea *из ф.* Gramina, *вишегодишња трава слична трски, тврдог, сјајног стабла, равних листова.*

то̀ка̄ј, -а́ја и **тока́јац,** -јца м *врста вина (из околине Токаја, града у северној Мађарској).*

то̀ка̄јскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Токај, који потиче из Токаја:* ~ вино.

то̏ка̄р, -а и **то̀ка̄р,** -а́ра *врста занатлије, стругар.*

тока̀рија ж *токарски занат, токарство; токарски производи.*

тока́рити, то̀ка̄рӣм несвр. [гл. им. тока́ре̄ње с] *радити на токарској машини, на стругу.*

то̀ка̄рница ж *токарска радионица.*

то̀ка̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на токаре и токарење, који је у вези са занатом токара:* ~ алат, ~ струг, ~ занат.

то̀ка̄рски прил. *на токарски начин, токарским поступком:* ~ израдити нешто.

тока́рство с *токарски занат, рад токара.*

тока̀та ж итал. муз. *врста краће композиције за клавир или оргуље.*

то̀кмак м тур. **1.** *маљ, бат; топуз.* **2. а.** фиг. *здепаст човек.* **б.** *блесав човек, глупан, будала.*

то̏кнути, -не̄м свр. *у дем. значењу: наточити, уточити:* ~ воде у чашицу.

токсика́ција ж *тровање.*

токсико̀лог м *стручњак који се бави токсикологијом.*

токсиколо̀гија ж грч. *наука и грана медицине која се бави изучавањем отрова и њиховог деловања на организам, као и лечењем отрованих, одн. спречавањем тровања.*

токсико̀лошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на токсикологе и токсикологију:* ~ одељење.

то̀ксин, -и́на грч. *у мн.: отровне супстанце које стварају (углавном) микроорганизми, а и неке животиње и биљке (у јд.: таква супстанца).*

то̀ксичан, -чна, -о и **то̀ксичкӣ,** -а̄, -о̄ *који садржи токсине:* ~ спој.

толера̀нтан, -тна, -о лат. *који се према некоме или нечему односи помирљиво, либерално, трпељив, помирљив:* ~ саговорник.

толера̀нтно прил. *на толерантан начин, трпељиво, помирљиво:* ~ се расправљати.

толера̀нтно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је толерантан, помирљивост, трпељивост.*

толера̀нција (толера́нција) ж *толерантан, помирљив однос; допуштање, признавање нечега.*

толѐрисати, -ишѐм (толери́рати, -ѐрӣра̄м) несвр. *прихватати нешто као обично (неке чињенице, околности и сл.), мирити се с чим.*

толѝкӣ и **то̀ликӣ,** -а̄, -о̄ прид. зам. **1.** *који је по величини, износу и сл. као и појам с којим се упоређује, који је те величине, износа, узраста и сл.:* исто ~, приближно ~. **2.** (с везником „да") *који је по величини, износу и сл. такав да то доводи до последица које се констатују.* – Толики је пљусак да се све смрачило. **3.** *који се истиче величином, износом, количином, значајем и сл.* – Толикој киши се нико није надао. • ~ **и** ~ *уместо броја, када се жели избећи изричито одређивање количине или кад се она не зна.*

толѝко̄ и **то̀лико** прил. **1.** (кад је количина, износ и сл. као и у неком другом случају) *у тој количини, у тој мери, у томе износу:* исто ~, готово ~. **2.** (с везником „да") *кад о великој количини, износу, степену и сл. сведочи нека последица, појава везана за такву количину, степен.* – Била је толико лепа да се није опажала кокетност. **3. а.** *уопште кад је реч о великој количини, броју и сл.* – Гледаш ме с толико љубави. **б.** *у временском значењу: тако много времена, тако дуго.* – Где сте толико? **4.** *у препричавању, уместо казивања одређеног броја.* – Има их ту толико, тамо толико. • **колико-**~ *в. колико (изр.).* ~ **и** ~ *уместо одређивања бројног износа, кад се он не зна или се не сматра потребним да се одреди.*

толиковѐко̄внӣ јек. **толиковјѐко̄внӣ,** -а̄, -о̄ *вишевековни, вишестолећни:* ~ борба.

толикого̀дишњӣ, -ā, -ē *дугогодишњи, вишегодишњи:* ~ рад.

то̀лити, -ӣм несвр. *в. тажити:* ~ глад, ~ муке.

толѝцнӣ и **то̀лицнӣ** и **толѝшнӣ** и **то̀лишнӣ**, -ā, -ō *дем. од толики.*

толѝцнō и **то̀лицно** и **толѝшнō** и **то̀лишно** прил. *дем. од толико.*

толу̀ōл, -óла м хем. *органско ароматично једињење које се добија при коксовању угља или прерадом нафте, метил-бензол.*

то̀љага ж *подужи тежак штап који се користи за бијење, поштапање и др., батина.*

тољàгāр, -áра м *онај који бије тољагом или чиме другим, батинаш.*

тољàгати, -āм несвр. *тући, батинати.*

тољàгāш, -áша м *тољагар, батинаш.*

то̀љажина ж *аугм. од тољага.*

то̏м и **то̂м** м (мн. то̀мови и то́мови) грч. *свеска, свезак; књига (обично већег обима).*

То́ма и **То̏ма** м *мушко име.* • **неверни** ~ *онај који не верује ни у шта, који сумња у све (према имену Христовог апостола који није веровао да је Христос васкрсао).*

то̏махавк и **томàхавк** м енгл. *бојна секира Индијанаца Северне Америке.*

то̏мбола и **то̂мбола** ж итал. *врста игре на срећу; главни згодитак у тој игри.*

то̏мболо м (мн. -ли) итал. геогр. *пешчани спруд у мору који се спојио с копном.*

томѝзам, -зма м теол. *учење Томе Аквинског (1879. године проглашено званичном филозофијом римокатоличке цркве).*

то̀мист(а), -ē м (мн. -сти) теол. *присталица, следбеник учења Томе Аквинског.*

томѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на томисте и њихово учење:* ~ логика.

то̀мити, -ӣм несвр. [гл. им. то̀мљēње с] *пригушивати, потискивати:* ~ нагоне. ■ ~ **се** *савладавати се, уздржавати се (упркос каквим жељама и прохтевима).*

то̀мпус м фр. *врста цигаре.*

то̂н м (лок. то́ну; мн. то́нови) грч. **1. а.** физ. и муз. *звук који настаје при правилном трепереңу какве еластичног тела и код кога разликујемо висину, јачину, боју и трајање.* **б.** лингв. *нагласак, акценат.* **2. а.** *нијанса боје у сликарству.* **б.** *основни изглед, утисак који оставља предмет посматрања:* таман ~, плавичаст ~ (слике нпр.). **3. а.** *начин говорења, писања, обраћања и сл.:* оштар ~, уздржан ~. **б.** *начин понашања, опхођења:* дати ~ весељу. • **бити у тону (са чиме)** *бити у складу (са чиме).* **да(ва)ти ~ (не)чему** *одредити, одређивати стил, правац, начин чега.*

то́на и **то̂на** ж енгл. **а.** *мера за тежину од 1.000* kg (*скраћ.* t, т): ~ угља. **б.** *мера за носивост брода, бродског простора (2,83* m³*).* – Носивост сваког брода одређује се волуменским или регистарским тонама (Rt).

тона́жа ж *носивост, запремина брода (у регистарским тонама).*

тоналѝтēт, -éта м фр. **1.** муз. *међусобни однос тонова; хармонијска основа композиције.* **2.** слик. *основна, преовлађујућа боја, колорит.*

тоналѝтēтнӣ, -ā, -ō *који се односи на тоналитет.*

тоналѝтēтно прил. *у погледу тоналитета.*

то̏нāлнӣ, -ā, -ō *који се односи на тон, тонски:* ~ структура музике.

то̏нāлно прил. *у погледу тона, тоналитета.*

тона́лнōст, -ости ж *однос, склад тонова.*

то́нац, -нца м *онај који регулише тон, који је задужен за ваљаност тона (при снимању каквих емисија и др.);* уп. тон (1а).

то̀нзила ж лат. (обично у мн.) анат. *в. крајник (1).*

тонзу̑ра ж лат. *обријани круг косе на темену код католичких свештеника.*

тонзу̀рисати, -ишēм свр. и несвр. *увести, уводити у свештенички ред одсецањем, бријањем косе на темену;* уп. тонзура.

то̀ника ж **1.** муз. *први, основни тон дурске или молске скале; основни акорд скале (обично дурски или молски акорд над првим тоном скале).* **2.** лингв. *слог на коме је главни акценат.*

тонѝрати, то̀нӣрāм свр. и несвр. *да(ва)ти чему основни тон, израз.*

то̀ничан, -чна, -о *који се односи на тонус.* – Глатки мишићи су означени као тонични.

то̀ничкӣ, -ā, -ō *који се односи на тонику:* ~ хармонија; ~ акценат.

то̀нички прил. *у погледу тонике (2), тонски.* – Једна реч не може бити тонички и топографски равна.

то̂нскӣ, -ā, -ō *који се односи на тон:* тонске фреквенције.

то̂нски прил. *у погледу тона:* ~ представити нешто.

то́нус и **то̂нус** м мед. и физиол. *нормална напетост мишића.*

то̀нути, то̏нēм (импф. то̏њāх) несвр. непрел. [гл. им. то̀њēње с] **1. а.** *под утицајем сопствене тежине пропадати, упадати у нешто житко, спуштати се ка дну:* ~ у блато, ~ у воду, ~ у језеро. **б.** *потапати се донекле, грезнути (о броду, чамцу при пловидби, при поринућу).* **2. а.** *спуштати се испод хоризонта, губити се с видљивог дела неба, западати, залазити (о Сунцу, Месецу).* **б.** *крећући се губити се из видног поља, ишчезавати с видика.* – Птице тону у модрој даљини. **в.** *бивати обухваћен нечим, губити се у нечему постајући невидљив; стапати се с нечим, утапати се у нешто.* – У таму тоне брег. Куће тону у зелену мору од воћњака. **3.** *потпуно се предавати нечему, бивати обузет, занет нечим:* ~ у уживању. **4.** *пропадати, нестајати.* – Манастири пропадају, вера тоне. • ~ **у заборав** *бивати заборављен.* ~ **у не(по)врат** *заувек пролазити, нестајати.*

тону́ће с *тоњење, ишчезавање:* ~ дана.

то̏њ м *задах, воњ.*

то̀ња ж **а.** бот. и агр. *маћа, пламењача* Peronospora parasitica *и* Puccinia graminis. **б.** *магла или оборина које изазивају пламењачу.*

то̀њати, -āм несвр. *одавати тоњ, воњати.*

то̏п, то̀па м (мн. то̀пови) **1.** вој. *врста артиљеријског оруђа:* далекометни ~, брдски ~, брзометни ~. **2.** (ак. то̀па) шах. *фигура у игри шаха, кула.* • **глув као топ** *сасвим глув.* **заспати, спавати као топ** *(у)тонути у тврд, дубок сан, тврдо заспати, спавати.* **као из топа** *спремно, без оклевања (одговорити, рећи).* **у топ сатерати (бацити, метнути)** *јако изгрдити, оштро напасти.*

то̀пāз, -áза и **то̀паз** м грч. мин. *врста минерала, познатог као украсни камен жуте боје.*

то̏пао (то̏пал), -пла, -о **1. а.** *који је натпросечне температуре, угрејан; у којем се одржава температура виша од просечне; у којем влада клима с вишом просечном температуром:* ~ млеко; ~ просторија; ~ крај, ~ месец. **б.** *који добро штити од хладноће:* ~ обућа. **2.** фиг. **а.** *пун топлине, срдачности, присности:* ~ поглед, ~ препорука. **б.** *осећајан, човекољубив:* ~ душа. **в.** *који делује меко, нежно:* ~ звук, ~ боја.

то̀пāрница ж вој. *отвор у зиду утврђења кроз који се из топова гађају спољни циљеви.*

то̀пика ж грч. лингв. *наука о реду речи у реченици.*

топио̀ница и **то̀пионица** ж *фабрика или једно њено одељење у коме се топи нека сировина (метал, руда и др.):* ~ бакра.

топио̀ничāр и **то̀пионичāр** м *онај који ради у топионици.*

топио̀ничāрскӣ и **то̀пионичāрскӣ**, -ā, -ō *који се односи на топионичаре и њихов посао.*

топио̀ничāрство и **то̀пионичāрство** с *рад у топионицама.*

топио̀ничкӣ и **то̀пионичкӣ**, -ā, -ō *који се односи на топионицу, који је у вези с топионицом:* ~ посао.

то̀пи̏р, -и́ра м зоол. *врста слепог миша* Rhinolophus hipposideros.

то̀пити[1], -и̑м несвр. прел. [гл. им. то̀пље̄ње с] **а.** *преводити у течно стање под утицајем топлоте, талити:* ~ метал, ~ маст. **б.** *разлагати излажући утицају какве течности, растварати, отапати:* ~ шећер. ■ **~ се 1. а.** *прелазити у течно стање под утицајем топлоте, талити се.* – Снег се топи. **б.** *разлагати се у каквој течности, растварати се, отапати се.* – Коцка шећера се топи у води. **2.** фиг. **а.** *слабити, мршавити, венути.* – Болестан је, чисто се топи, нестаје. **б.** *нестајати, ишчезавати.* – Наша предност се брзо топила.

то̀пити[2], -и̑м несвр. прел. [гл. им. то̀пље̄ње с] **а.** *заливати, квасити; квасити и прожимати (о течности):* ~ сузама мараму. Мокрина топи чарапе. **б.** *стављати у течност (обично у воду), потапати ради кисељења, размекшавања и сл.:* ~ конопљу, ~ веш за прање. **в.** *плавити, потапати.* – Тиса топи околне земље. ■ **~ се 1.** *давити се у води или каквој другој течности.* **2.** *потапати се, тонути (о броду).*

то̀пић м *дем. од топ.*

топла̀на ж *постројење које производи топлоту за загревање већег броја зграда.*

то̀пли̏к, -и́ка м **1.** *топао, јужни ветар.* **2.** *стаклена башта, стаклара.*

то̀пликаст, -а, -о *помало топао, млак.*

топли̏на ж **1.** *в. топлота (1).* **2.** фиг. *нежност, срдачност, присност;* уп. топао (2а).

то̀пли̏нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на топлину, топлотни, термички:* ~ енергија.

то̏п-листа ж енгл.-срп. *листа најбољих или најпопуларнијих (певача, спортиста и сл.), наслушанијих (композиција), најгледанијих (филмова), најпродаванијих (компакт-дискова, књига и др.) и сл.*

то̀плити, -и̑м несвр. прел. [гл. им. то̀пље̄ње с] *чинити да нешто постане топло, да некоме буде топло, грејати, загревати; штитити од хладноће покривајући или облачећи, утопљавати.* ■ **~ се** *грејати се, загревати се; све више осећати топлоту, топлину.*

то̀плица ж **а.** *топли природни извор.* **б.** мн. *купалиште, лечилиште са таквим изворима, бања.*

то̏пло прил. **1.** *са вишом температуром ваздуха (кад је реч о неком простору или о топлој клими):* у соби је ~, на мору је ~. **2.** *на топао начин, срдачно, присно:* ~ поздравити.

то̏пловод̄ и **то̏пловод,** -ода м *систем цеви или канала за пренос топлоте из топлане.*

то̏пловоднӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на топловод:* ~ мрежа.

топло̀кр̄ван, -вна, -о *који има сталну телесну темературу:* топлокрвне животиње.

топлокр̀вно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је топлокрвно.*

то̏пломе̄р и **то̀пломе̄р** јек. **то̏пломје̄р** и **то̀пломје̄р** м физ. *справа за мерење температуре која влада у организму или температуре ваздуха и других физичких тела, термометар.*

топло̀ноша м *проводник топлоте.*

топло̀та ж **1. а.** физ. *један од основних видова енергије у природи, форма кретања материје изражена у хаотичном гибању саставних честица тела.* **б.** *загрејаност, врућина.* **в.** *степен загрејаности ваздуха или било којег посебног тела, температура.* **2.** *в. топлина (2).*

то̏плотво̄ран, -рна, -о *који ствара, производи топлоту.*

то̏плотнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на топлоту, топлински, термички:* ~ изолатор.

топлу̀њав, -а, -о *помало топао, млак;* уп. топликаст.

то̀пљевина ж *отапање (обично снега); вода настала топљењем снега.*

топље̏ни̏к, -и́ка м *дављеник, утопљеник.*

то̀пљив, -а, -о *који се може топити:* ~ сир, ~ метал.

то̀пљиво̄ст, -ости ж *особина онога што је топљиво.*

топљи̏кав, -а, -о *помало топао, млак;* уп. топликаст, топлуњав.

то̀пнути, то̏пне̄м свр. *тупнути, лупнути.*

топо́вњача ж вој. *мањи ратни брод намењен првенствено за уништавање обалских објеката и за артиљеријску подршку трупама на копну.*

то̀повођа м (мн. ж) вој. *главни тобџија, заповедник тобџија.*

то̀повскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на топове:* ~ батерија, ~ ватра, ~ тане. • **~ месо, ~ храна** *они који су у рату немилосрдно изложени погибији, великим губицима.*

топо̀граф м *онај који се бави топографијом, стручњак за топографију.*

топогра̀фија ж грч. **1.** *грана науке и геодетска дисциплина која се бави мерењем елемената Земљине површине и њеним представљањем на плановима и картама.* **2.** *карактеристике, изглед Земљине површине (у неком крају, некој области).*

топо̀графскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на топографију и топографе:* ~ карта, ~ струка.

топо̀ла ж бот. *у мн.: род високог листопадног дрвета* Populus *из ф. врба* (Salicaceae), *који обухвата више врста (у јд.: дрво из тога рода: јаблан* P. pyramidalis, *бела* ~ P. alba, *црна* ~ P. nigra, *канадска* ~ P. virginiana *и др.).*

тополи́вац, -вца м *онај који израђује, лије топове.*

тополи́вница ж *фабрика у којој се израђују, лију топови.*

тополи́вничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тополивницу.*

топо̀лов, -а, -о *који је од тополе:* ~ лишће, ~ сто.

топо̀ловина ж *тополово дрво.*

то̀полскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тополу:* ~ гај.

топо̀ља̄к, -а́ка (топо̀ља̄р, -а́ра) м *место обрасло тополама, шума или гај топола.*

топо̀ним м грч. *властито географско име, име неког места или другог географског појма.*

тополи̏мија (топони̏мика) ж грч. **1.** *фонд топонима неког подручја, неке територије.* **2.** *в. топономастика.*

топонома̀стика ж грч. *лингвистичка дисциплина (огранак ономастике) која се бави проучавањем географских имена, топонима.*

то̏по̄т м оном. *потмуо шум од удара ногу при ходу, бат, бахат; уопште потмули шум ударца, ударања, лупа:* ~ корака, ~ копита, ~ чекића.

топо̀тати, то̀поће̄м несвр. *изазивати, одавати топот.* – Топоћу чекићи. Коњи су под њима топотали.

то̀пта̄ј м *в. топот.*

то̀птати, то̏пће̄м (то̀птӣм) несвр. *в. топотати.*

то̀пуз м тур. *врста хладног оружја (штап или тољага са тешком куглом на једном крају), буздован.*

то̀пузина ж *аугм. од топуз; топуз.*

то̏п-фо̂рма ж енгл. *врхунска форма (обично спортиста):* бити у топ-форми, достићи топ-форму.

то̀пчић м *дем. од топ.*

то̑р, то̀ра м (мн. то̀рови) *ограда у коју се затвара стока, обор.*

То́ра и **То̏ра** ж хебр. *јеврејски назив за првих пет књига Библије, Мојсијев законик, Петокњижје.*

то́рањ, -рња м (инстр. -рњем; мн. то́рњеви) *кула или друго високо сразмерно уско здање* **а.** *као део веће грађевине, или као самостална грађевина:* криви ~ у Пизи, Ајфелов ~. **б.** *висока, уздигнута конструкција различите намене:* телевизијски ~.

то́рањскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на торањ:* ~ конструкција.

то́рба (то̏рба) ж (ген. мн. -бӣ) тур. **1. а.** *врста врећице, кесе (различите намене, разноврсних облика и од разних материјала) која се обично носи о рамену или у руци:* школска ~, војничка ~, ручна ~. **б.** *количина (нечега) која може да стане у торбу:* ~ кромпира. **2.** *кеса на трбуху код торбара, у којој женка носи младунце, тоболац.* • **врагу из торбе искочити** *вешто се извући из какве незгоде, невоље, спасти се; вешто, лукаво се снаћи у тешкој ситуацији.* **главу у торбу метнути (метати, стављати, турити и** сл.) *изложити се, излагати се великој, смртној опасности.* **гладан као слепачка ~** *веома гладан.* **дотерати до торбе** *постати просјак.* **носити главу у торби** *бити у великој, смртној опасности.* **о својој торби (војевати, надничити и** сл.) *о свом трошку (војевати, надничити и сл.).* **сто пута мимо торбу, једном ће у торбу** *никада не треба губити наду.* **црн комад метнути коме у торбу** *подвалити коме.*

то̀рба̄к, -а́ка и то̏рба̄к, -а м *мања торба (обично кожна); телећак, ранац.*

то̀рба̄р, -а́ра и **то̏рба̄р,** -а м **1. а.** *онај који израђује и продаје торбе.* **б.** *онај који се бави трговином носећи (обично по селима) робу у торби.* **2.** зоол. *у мн.: ред и подразред сисара чији се младунци развијају без постељице, а у већине врста женка их неко време по рођењу носи у нарочитој кеси на трбуху, тоболчари,* Marsupialia *(у јд.: такав сисар).*

торба́рити, то̀рба̄рӣм несвр. *бавити се трговином носећи робу у торби по кућама;* уп. торбар (1б).

то̀рба̄рка ж *жена торбар; торбарева жена.*

то̀рба̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на торбаре:* ~ занат, ~ медвед (коала).

торбѐтина ж *аугм. и пеј. од торба.*

то̀рбица и то̏рбица ж *дем. од торба; торба, обично мања.*

то̀рбичица и то̏рбичица ж *дем. од торба и торбица.*

то́рбоња м (мн. ж) *крадљивац, лопов.*

торбу̏рина ж *аугм. и пеј. од торба.*

торѐа̄дор м шп. *борац у борби с биковима.*

торѐа̄дорскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тореадоре, који припада тореадорима:* ~ плашт, ~ мач, ~ ризик.

торе́ро м шп. *борац у борби с биковима који се бори пешке.*

то̀рзија ж лат. **1.** *увртање, увијање, упредање.* **2.** физ. *деформација, увијање чврстог тела, причвршћеног једним крајем, као последица деловања силе на другом крају тога тела.* **3.** мед. *увртање краја пресечене жиле да би се зауставило крварење.*

то̏рзо м (мн. с) итал. **1.** *горњи део човечјег тела.* **2.** ум. *вајарско или сликарско дело које приказује тај део тела.*

то̂ријевац, -е̄вца м *присталица партије парламентарне аристократије у Енглеској из које се развила Конзервативна странка.*

то̂ријум (то̂рӣј, -ија) м хем. *хемијски радиоактивни елемент* (Th) *који је у чистом елементарном стању сив прах или сив, доста мекан и растегљив метал.*

то̂ријумов, -а, -о *који припада торијуму, који се односи на торијум:* ~ прах.

то̀рина ж *аугм. и пеј. од тор; тор.*

то̏рина ж *земља нађубрена торењем.*

то̀рити, -ӣм несвр. *ђубрити, гнојити; гнојити земљиште премештајући по њему тор.*

то̀рић, -а и **то̀рӣћ,** -ића м *дем. од тор.*

то̏рӣште и то̀рӣште с *место где је био тор.*

торна́до м (мн. с) шп. *врло снажан ваздушни вртлог разорне снаге у којем се ваздух у брзом ковитлацу нагло диже увис.*

то̂рнӣ и то̀рнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тор, који припада тору:* ~ пас, ~ ограда.

то̀рња̄р, -а́ра м *онај који се брине о торњу, који одржава торањ.* – На врху торња стоји торњар.

то̏рњаст, -а, -о *који је као торањ, налик на торањ:* ~ фризура.

то̀рњати се, -а̄м се несвр. *брзо одлазити, губити се (обично у заповести, у оштријем изражавању).*

торо̀калица ж *в. торокуша.*

торо̀кало с (м) (мн. с) *онај који много прича, тороче.*

торо̀ка̄љка ж *в. торокуша.*

торо̀кати, то̀роче̄м и торо̀ка̄м несвр. *много и којешта говорити, брбљати.*

торо̀кача ж *в. торокуша.*

торо̀кљив, -а, -о *који много говори, тороче, брбљив.*

торо̀кљивац, -ӣвца м *в. торокало.*

торо̀кљиво̄ст, -ости ж *особина онога који је торокљив, брбљивост.*

торо̀куша ж *она која много прича, тороче, брбљивица.*

торпеди́рати, -ѐдӣра̄м свр. и несвр. *в. торпедовати.*

то̀рпе̄днӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на торпедо, који је наоружан торпедима, који је у вези с торпедима:* ~ чамац, ~ брод.

торпе́дњача и торпѐдњача ж воj. *в. торпиљарка.*

торпе́до м (мн. с) лат. **1.** воj. *подводна мина за разарање бродова.* **2.** зоол. *в. дрхтуља (1).*

то̀рпедовати, -дује̄м свр. и несвр. *(из)вршити напад торпедом, потопити, потапати помоћу торпеда.*

торпѝље̄р, -е́ра м и **торпѝље̄рка** (торпѝља̄рка) ж фр. воj. *мањи брзи ратни брод наоружан торпедима, брзометним топовима и бацачима дубинских бомби.*

торпиљи́рати, -ѝљӣра̄м свр. и несвр. *в. торпедовати.*

то̂рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тор:* ~ ђубре.

то̂рта ж (ген. мн. -тӣ) лат. *врста колача (с јајима, маслацем, чоколадом и др., обично округлог облика).*

то̂ртица ж *дем. и хип. од торта.*

торту́ра ж лат. *психичко и физичко мучење, насиље.*

то̂рус м лат. **1.** архит. *полукружно испупчење на бази стуба.* **2.** мат. *геометријски лик у облику прстена, који настаје обртањем круга око неке осовине која пролази изван њега, а лежи с њим у истој равни.* **3.** мед. *испупчење (јаче или слабије) коштаних, хрскавичних или меких делова тела.*

то̂ст м енгл. *пржен, препечен хлеб.*

то̀та̄л, -а́ла м лат. **а.** *укупност свих делова, целокупност;* уп. тоталитет и тоталност. **б.** *слика особе у целом стасу.*

то̀та̄лан, -лна, -о *цео, читав, укупан; потпун, свеобухватан:* ~ помрачење Сунца, ~ уништење.

тотали̏за̄тор м лат. *апарат за механичко регистровање неке операције, неких мерења (у метеорологији и сл.).*

тотализа́ција ж *сумирање, сабирање.*

тота̀лизовати, -зује̄м (тотализи́рати, -ѝзӣра̄м) свр. и несвр. *саб(и)рати, сумирати; заокружи(ва)ти своту на цео број.*

то̏талита̄ран, -рна, -о **1.** *свеобухватан, потпун;* уп. тоталитет. **2.** *својствен тоталитаризму, тоталитаристички:* ~ режим, ~ држава.

тоталита́рац, -рца м *в. тоталитарист(а).*

тоталитари̏зам, -зма м *начин владавине у којој држава контролише сав јавни и културни живот.*

тоталита̀рист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица, приврженик тоталитаризма.*

тоталитари̏стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тоталитаризам, тоталитарност, који је својствен тоталитаризму:* ~ режим.

тоталита́рно̄ст, -ости ж *в. тоталитаризам.*

тотали̏те̄т, -е́та м *скуп свих елемената који чине једну целину, целокупност, целина, потпуност.*

тȍта̄лно прил. *на тоталан начин, потпуно, сасвим:* ~ пропасти.

тота́лно̄ст, -ости ж *својство, стање онога што је тотално, онога који је тоталан, целокупност, тоталитет.*

тȍте̄м, -е́ма м индијански етн. *животиња, биљка или какав предмет који индијанска племена сматрају својим зачетником и заштитником; предмет култа уопште.*

тотемѝзам, -зма м *скуп веровања и обичаја у вези с култом тотема.*

тотемѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тотемизам:* ~ начин мишљења.

тȍте̄мскӣ (тȍте̄мнӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на тотем, који припада тотему:* ~ биљка, ~ животиња.

тȍтр̄к м ином. *куцање, ударање детлића.*

тотр̀кав, -а, -о ином. *који подсећа на ударање, куцање детлића (о гласу, звуку):* ~ глас.

тотр́кати, тȍтр̄че̄м несвр. ином. *куцати, ударати (о детлићу); клопарати, лупати.*

тотр́кнути, тȍтр̄кне̄м *свр. према тотркати.*

тотр̀љан м бот. *в. шетрљан.*

тȍцило с (тȍцӣљ м) *нарочит брус у облику точка који се при брушењу окреће око своје осовине.*

тоцѝљајка (тоцѝља̄вка) ж **1.** *углачана стаза на снегу, леду и др. по којој се тоциља, клизаљка.* **2.** *кретање по глаткој, клизавој површини, клизање.*

тоцѝљати, -а̄м несвр. фиг. *варати кога, подваљивати коме.* – Не допустите да вас тоциљају. ■ ~ **се** *клизати се по каквој глаткој, клизавој површини.*

тоцѝљити, тȍцӣљӣм несвр. *оштрити на тоцилу.*

тоцѝљнути се, тȍцӣљне̄м се *свр. према тоциљати се.*

тȍчак, -чка м (мн. тȍчкови) **а.** *предмет кружног тањирастог облика који се окреће око осовине и има разноврсну намену (као део возила, у склопу неке направе, справе за покретање каквог механизма и др.):* воденички (млински) ~, точкови аутомобила, лончарски ~. **б.** *превозно средство на два точка (које ногама покреће сам возач), бицикл.* • **бацати, подметати, гурати клипове под (у) точкове** *потајно, подмукло радити против некога, ометати некога, роварити.* **пети ~ (у колима)** *неко ко је сувишан, непотребан.* **~ историје** *историјски развој, неизбежност неких даљих збивања.*

тȍче̄ње с *гл. им. од точити.* • **пиво на ~** *пиво које се точи из бурета (за разлику од онога у флаши или конзерви).*

тȍчилац, -иоца м *онај који точи (обично пиће).*

тȍчило с **1.** *удубљење, усек на падини брда, планине низ који се одроњава, обурвава камење и други материјал; вештачки прилагођено (продубљено, снабдевено жлебовима од дасака и сл.) такво удубљење које се користи за транспорт стабала и др.* **2. а.** *в. тоцило.* **б.** *в. струг (1).* **3.** *в. ле̂вак.*

точио̀ница и **тȍчионица** ж *просторија у којој се точи пиће.*

тȍчӣр, -и́ра м *в. ле̂вак (1).*

тȍчити, -ӣм несвр. **1.** прел. **а.** *наливати, сипати неку течност (обично воду или неко пиће).* **б.** *продавати, крчмити (пиће).* **2.** непрел. нар. *тећи, истицати, отицати.*

тȍчка̄ш, -а́ша м **1.** *превозно средство са точковима.* **2.** *бициклиста;* уп. точак (б).

тȍчкић, -а и **тȍчкӣћ, -и́ћа** м *дем. и хип. од точак.*

тра̀бакул и **траба̀кул** м, **тра̀бакула** и **траба̀кула** ж итал. *теретни једрењак заобљена трупа на прамцу и оштре крме.*

тра̀бант м **1.** *в. сателит.* **2. а.** *стални пратилац, телесни стражар.* **б.** фиг. *претерано одан, послушан присталица; улизица, удворица.*

тра̀бантскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на трабанте, који припада трабантима.*

трабеа́та ж књиж. *староримска комедија са мотивима из високог римског друштва.*

трабеа́ција ж архит. *у античкој архитектури хоризонтални конструктивни елементи који повезују вертикалне елементе (распон од стуба до стуба).*

трабу̀њати, -а̄м несвр. *говорити бесмислице, булазнити.*

тра́ва ж **1. а.** бот. *зељаста једногодишња или вишегодишња биљка из истоимене рода монокотила* (Graminae), *којих има много врста, са танким, шупљим коленастим стаблом.* **б.** (обично у мн.) *лековито биље:* пити траве, лечити се травама. **2.** *зелени покривач земље од таквих биљака.* • бот. **богородичина ~** *в. кантарион.* **вранилова ~** *зељаста миришљава биљка* Origanum vulgare *из ф.* Labiatae, *која се употребљава у лекарству и као зачин.* **киселе траве (оштрице)** *група монокотила које расту по влажним и баровитим местима, међу којима је најпознатији шевар.* **крављa ~** *биљка* Peltaria alliacea *из ф.* Cruciferae. **морска ~** *биљка из ф.* Potamogetonaceae *(просушена, употребљава се за пуњење лежаја и омотавање ломљиве робе).* **птичја ~** *род једногодишњих или вишегодишњих биљака* Cerastium *из ф.* Caryophyllaceae; *врсте тога рода* C. arvense, C. caespitosum. **~ белица** *в. ливадарка.* • **где удари, ту ~ не расте (не ниче)** *уништава све пред собом.* **не липши, магарче, до зелене траве** *нема никаквих изгледа, не треба се надати.* **нисам ни ја траву пасао** *и ја нешто знам, и ја се у нешто разумем.* **од траве до главе** *сав, потпуно, од главе до пете.*

тра̂ван, -вна, -о а. *који је обрастао травом, богат травом, травнат:* ~ пашњак, ~ земљиште. **б.** (одр.) *који се односи на траве, својствен травама:* травне жилице.

тра̂вањ, -вња м рег. *в. април.*

тра̂вањскӣ, -а̄, -о̄ рег. *в. априлски.*

тра̀ва̄р, -а́ра м (инстр. -а́ром и -а́рем) *онај који се бави сакупљањем лековитих трава, лековитог биља; онај који лечи травама.*

тра̀вара ж *в. траварица.*

трава̀рина ж *дажбина која се плаћа за испашу на туђем земљишту.*

трава́рити, тра̀ва̄рӣм несвр. [гл. им. трава́ре̄ње с] *бавити се сакупљањем лековитих трава, лековитог биља.*

трава̀рица ж **1.** *она која се бави сакупљањем лековитих трава, лековитог биља; она која лечи лековитим биљем.* **2.** *врста ракије у коју се стављају лековите траве или њихова етерична уља.*

тра̀ва̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на траваре:* ~ радња, ~ лекови.

трава́рство с **а.** *наука о травама (обично лековитим).* **б.** *сакупљање трава и лечење травама.*

тра̀верза и **травѐрза** ж лат. **1.** *попречни праг, попречна греда (од разних материјала и у разне сврхе):* ~ моста, ~ рова. **2.** *део пењачког успона (у планинарству).*

тра̏верза̄лан, -лна, -о *који се односи на траверзу, који служи као траверза:* ~ обзида.

тра̏верза̄лно прил. *у облику траверзе:* ~ изградити.

траверзѝрати, -ѐрзӣра̄м свр. и несвр. **а.** *прећи, прелазити преко нечега, проћи, пролазити кроз нешто.* **б.** *попети се, пети се траверзама;* уп. траверза (2). **в.** *напасти, нападати с бока; избећи, избегавати ударац (у мачевању).*

травѐртӣн, -и́на м итал. мин. *врста бигра, кречњака који је наталожен из кречњачких вода и служи као грађевински материјал.*

травѐста̄тор м *онај који пише травестије.*

травѐстија ж лат. књиж. *књижевно дело којим се исмева неко друго дело озбиљне садржине; шаљива, подругљива прерада неког књижевног дела;* уп. пародија.

травестѝрати, -ѐстӣра̄м свр. и несвр. *(на)правити травестију; изопачи(ва)ти, карикирати.*

тра́вити се, трâвим се несвр. *обрастати травом, зарастати у траву.* – Виногради се траве.

трàвица ж *дем. и хип. од трава.*

трâвка ж (дат. -вци; ген. мн. -кй) *један, појединачан изданак траве (1), влат траве.*

трâвл м енгл. **1.** (често у изр. **риболовни ~**) *мрежа у облику вреће за ловљење рибе са специјалних пароброда.* **2.** *направа за истраживање неравнина морског дна и за захватање животиња и биљака са дна.* **3.** (често у изр. **мински ~**) пом. *направа за хватање и дезактивирање подводних мина;* уп. драгер.

трàвлер м **1.** *рибар који лови рибу потегачом (врстом мреже за обални риболов).* **2.** *брод с кога се лови риба потегачом.* **3.** пом. *брод с кога се врши чишћење мина из мора.*

травли́рати, -àвлирāм свр. и несвр. *уништити, уништавати подводне мине, (о)чистити од мина травлером (3).*

трâвљӣ, -ā, -ē *који се односи на траве, који припада трави:* ~ раст.

трàвљив, -а, -о *в. травнат:* ~ дубодолина.

трâвнат, -а, -о *обрастао травом, траван:* ~ терен.

травнозèлен, -зелèна, -зелèно *који је боје траве, зелен као трава:* травнозелене очи.

трâвњāк м *земљиште обрасло травом (обично уређено); ливада.*

тра́вњача ж зоол. *врста жабе.*

травòждер и **травòјед** м зоол. *животиња која се храни травом.*

травỳљага ж *аугм. и пеј. од трава; травуљина, травурина.*

травỳљāр, -áра м пеј. *онај који се бави траварством; ботаничар.*

травỳљина (травỳрина) ж *аугм. и пеј. од трава; коров.*

трâвчица и **трàвчица** ж *дем. и хип. од травка.*

трâг м (лок. тра́гу; мн. трàгови, ретко песн. трâзи) **1.** *отисак стопала, ноге, точка и сл. на некој површини:* трагови копита у снегу. **2. а.** *остатак нечега што је било, постојало; модрица, ожиљак:* трагови суза; ~ залечене ране. **б.** *карактеристична црта, обележје неког утицаја, каквог времена и сл.:* оставити трага у души. **3.** *предмет, појава или нешто друго што служи као потврда нечему, што указује на нешто.* – Има поузданих трагова да је он издајник. **4. а.** *знак постојања, трајања.* – Поносите се док вам буде трага. **б.** *будућа поколења, потомство.* – Јунаштво предака служи трагу за угледање. **в.** *наследна особина, наслеђе.* – То му је у трагу да буде пргав. • **без трага (нестати, отићи** и сл.) *не оставивши никаквог знака, белега (нестати, отићи).* **бити на трагу** 1) **(некоме)** *бити близу сазнања, открића о томе где се неко налази.* 2) **(нечему)** *бити близу решења неког проблема.* **завара(ва)ти ~** *отићи, одлазити да се не зна куд; вешто прикри(ва)ти што.* **замео му се сваки ~** *изгубио се сасвим, нензнао куд.* **замести (заметнути, затрти) траг(ове)** *прикрити, сакрити праве намере; сакрити се.* **затрти (утрти) ~ (коме, чему)** *учинити да неко, нешто сасвим нестане, искоренити.* **изгинути до трага** *изгинути до последњега.* **ни трага од кога, чега** *ништа се не зна о коме, о чему.* **ући (стати) у ~, ухватити, дотерати ~** *пронаћи, открити (некога, нешто).*

трàга ж (често с додатком: ђавоља, врашка, пасја и сл.) *род, пасмина (обично у погрдном значењу).* – Чекај ти, ђавоља траго!

трàгалац, -аоца м *в. трагач*[1].

трàгалачкӣ, -ā, -ō *који се односи на трагаоце, који је својствен трагаоцима:* ~ жеља, ~ упорност.

трàгалаштво с *трагање, потрага.*

трàгант м грч. **1.** бот. *врсте биљака* Astragalus gummifer *и* A. tragacantha *из ф.* Papilionaceae. **2.** *смола од истоимеhistoimenog дрвета.*

трàгати, -āм несвр. *настојати да се неко или нешто открије, брижљиво тражити, настојати пронаћи некога или нешто; прикупљати податке о нечему у циљу испитивања, истраживања.* – Власт поче трагати за Ђурицом. Он трага за грађом за обраду народног говора.

трàгāч[1], -áча м **1. а.** *онај који трага за ким или чим, онај који се труди да пронађе некога или нешто.* **б.** *истраживач, проучавалац.* **2.** (често у изр. **пас ~**) *пас обучен да трага (обично у вези са преступницима или изгубљеним особама).*

трàгаче, трàгāчā ж мн. **а.** *ручна колица с једним точком.* **б.** *једноставна направа за пренос терета (две дебље мотке са попречно прикованим даскама или сл.).*

трàгāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на трагаче:* трагачке способности.

трàгēд, -éда м *в. трагичар (1, 2).*

трàгēдија ж грч. **1.** *врста књижевног дела, у којем су приказани тешки животни конфликти и оштри сукоби карактера и нарави (обично се завршавају смрћу главног јунака), написаног у драмском облику; представа, извођење таквог дела у позоришту.* **2.** *велика несрећа, тежак, несрећан догађај.*

трагѝзам, -зма м *в. трагика.*

трàгик м *в. трагичар (1, 2).*

трàгика ж (дат. -ици) *велика несрећа; потресно збивање, страдање.*

трагикòмēдија ж *драмско дело у коме се мешају жалосни или трагични и смешни или комични елементи, са срећним завршетком радње.*

трагикòмика ж *в. трагикомичност.*

трагикòмичан, -чна, -о *који је истовремено и трагичан и комичан:* ~ исповест.

трагикòмично прил. *на трагичан и комичан начин, и трагично и комично.*

трагикòмичнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање, особина онога што је и комично и трагично.*

трàгичан, -чна, -о *који је испуњен трагиком, потресан, ужасан:* ~ догађај.

трàгичāр м **1.** *глумац који игра трагичне улоге.* **2.** *писац трагедије.* **3.** разг. *онај који је зле среће, кога прате неприлике, малери.*

трàгичāрка ж *женска особа трагичар.*

трàгичкӣ, -ā, -ō *који се односи на трагедију, који је у вези с трагедијом:* ~ позија.

трàгично прил. *на трагичан начин, кобно, злосрећно:* ~ се окончати.

трàгичнōст, -ости ж *својство, особина онога што је трагично, коб, злосрећност.*

трàгус м лат. анат. *испупчење на предњој ивици ушне шкољке.*

трàдӣција ж лат. *веровање, обичаји, правила понашања која се преносе с поколења на поколење; усмено преношење историјских чињеница с колена на колено, предање.*

трàдӣцӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на традицију, који је у вези с традицијом.*

трàдиционāлан, -лна, -о *који се заснива на традицији, утврђен обичајима:* ~ свечност. • **~ књижевност** *народна књижевност.*

традиционалѝзам, -зма м *веровање у традицију, одржавање традиције.*

традиционàлист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица традиционализма.*

традиционалѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на традиционалисте; традиционалан.*

традиционàлисткиња ж *женска особа традиционалист(а).*

трàдиционāлно прил. *на традиционалан начин, по традицији.*

традиционáлнōст, -ости ж *особина, стање онога који је традиционалан, онога што је традиционално.*

тра̏дициӧнӣ, -ā, -ō *в. традиционалан.*

традиционѝзам, -зма м *в. традиционализам.*

тра̀жилац, -иоца м *онај који нешто тражи; истраживач.*

тра̀жилачкӣ, -ā, -ō *који се односи на тражиоце, који припада тражиоцима; истраживачки.*

тра̀жило с *направа у камери помоћу које се осматра оно што се снима:* електронско ~.

тра̀житељ м *в. тражилац.*

тра́жити, трâжӣм несвр. [гл. им. тра́жење с; уп. тражња] **1. а.** *настојати пронаћи некога (који се изгубио, скрива се и сл.) или нешто (што је затурено, изгубљено, скривено и сл.):* ~ овце, ~ иглу. **б.** *захтевати од некога да дође, да се појави, позивати, звати; призивати.* – Отац ти је на самрти. Тражи те. **2. а.** *молити, искати, захтевати:* ~ паре на зајам. **б.** *имати потребу за нечим, изискивати.* – Дете тражи негу. **в.** *звати за жену, просити.* ■ ~ **се 1.** уз. повр. *тражити један другога.* **2.** *процењивати свој став, поступке и др., анализирати себе, преиспитивати се.* • **бити тражен** *имати велики углед, вредност и сл.; имати добру прођу (о роби).*

тра́жња ж **1.** *тражење, трагање.* **2. а.** *потраживање.* **б.** *захтев, молба.*

трâјан, -јна, -о **1.** *који дуго траје, делује, који се продужава на дужи временски период; сталан, постојан:* ~ згрченост, ~ зуби, ~ спомен (нечему, нечега, на нешто, на некога). **2.** лингв. *в. несвршен (2).*

тра̏јати, -јēм несвр. **1. а.** *вршити се, збивати се дуже време, дужи временски период.* – Пуцњава је трајала целу ноћ. **б.** *захватати одређени простор, пружати се, протезати се.* – Ловили смо докле траје наш атар. **2. а.** *одржавати се у животу, животарити.* – Лошег је здравља, слабог стања, па само траје. **б.** *одржавати се у одређеном стању, имати употребљиве вредности.* – Ципеле ми још трају. **3.** *проводити време, проживљавати:* ~ мучни живот. **4.** (некоме и безл.) *дотицати, преостајати, достајати.* – Пио је док (му) је трајало. **5.** *оклевати, чекати.* – Пожурите, немојте трајати! • **док траје, нек лаје** *док има, нек се троши.* **док траје света и века** *увек, за сва времена.* ~ **дане (године** и сл.) *тешко живети, животарити.*

тра̏јāшан, -шна, -о **1.** *који дуго траје, који може дуго да се одржи, издржљив, дурашан:* ~ буково дрво. **2.** *који траје извесно време, који је изражен у времену, временски:* ~ казна.

тра̏јāшнōст, -ости ж *својство, стање онога што је трајашно.*

тра̀јект м лат. *плитки брод, врста скеле, за превоз разних терета преко морских теснаца, река и језера.*

тра̀јектнӣ, -ā, -ō *који се односи на трајект:* трајектне везе.

трајектѐрија ж физ. **1.** *пут кретања материјалне тачке, одн. физичког тела; путања.* **2.** *линија лета зрна, гранате од уста топовске цеви до судара с неком препреком.*

тра́јница ж бот. *биљка која живи неколико вегетационих периода, вишегодишња биљка.*

трâјно прил. *на трајан начин, непрекидно; заувек:* ~ ромињати (о киши); ~ ослепети.

тра́јнōст, -ости ж *својство, стање онога што је трајно, онога који је трајан, сталност, постојаност.*

тра̏к м **1.** *в. трака (2, 3).* **2.** *крак, пипак неких мекушаца као орган пипања, хватања.*

тра̏ка ж (дат. тра̏ци) **1.** *узак и дужи комад тканине, папира и сл. (којим се нешто везује, причвршћује и сл.), врпца, пантљика; (украсна) машница.* **2.** фиг. *оно што има узак, издужен облик:* ~ неба, ~ дима. **3.** *млаз светлости, зрак или сноп зракова.* **4.** *део коловоза означен за кретање возила у једном смеру.* **5.** техн. *в. гусеница (3).* • **покретна (бескрајна)** ~ *уређај за непрекидно пребацивање материјала или предмета израде са једног места на друго (обично у фабрикама при серијској производњи).*

тра̏кавица ж зоол. *в. пантљичара.*

тра̏кавичјӣ, -ā, -ē *који се односи на тракавицу, који припада тракавици:* ~ глава.

тракa̋рати, -āм несвр. *испрекидано лупати, тандркати.* – Равномерно тракара разбој.

тра̏каст, -а, -о *који има облик траке, који је налик на траку:* ~ гривна.

тракѐвит, -а, -о *в. тракаст.*

тра̏к-сѝстēм, -éма м енгл. *систем плаћања у натури.*

тра̏кт м лат. архит. *крило зграде или какве друге грађевине.* • **пробавни** ~ *органи за варење, за пробаву (желудац, црева).*

тра̀ктāт, -áта м лат. **1.** *теоријска расправа, спис, студија.* **2.** правн. *међународни уговор.*

тракти́рати, -а̀ктӣрāм несвр. *излагати у виду расправе о каквом питању.*

тра̏ктор м лат. *моторно пољопривредно возило (за вучу алатки, машина и др.):* лаки ~ точкаш.

тракто̀рист(а), -ē м (мн. -сти) *онај којем је занимање управљање и руковање трактором; уопште нај који управља трактором, који вози трактор.*

тра̏кторскӣ, -ā, -ō *који се односи на трактор, који је у вези с трактором:* ~ плуг, ~ курс.

тра̀куља ж зоол. *в. пантљичара.*

тра̏ља ж (обично у мн.) *дроњак, рита.*

тра̏љав, -а, -о **1.** *дроњав, исцепан, неуредан:* ~ просјак. **2. а.** *који не показује одређене способности, који не обавља добро свој посао, своју дужност, лош, слаб:* ~ ђак, ~ службеник, ~ руководилац. **б.** *који је у супротности са уобичајеним мерилима појма доброг, који је без вредности или малих вредности, рђав, неквалитетан:* ~ посао.

тра̏љавац, -āвца м *онај који је траљав, неуредан, дроњав; онај који не показује одређене способности, који лоше обавља своју дужност.*

тра̏љавица ж *женска особа траљавац.*

тра̏љаво прил. *на траљав начин, немарно, неуредно; рђаво, слабо:* ~ обавити какав посао.

тра̏љавōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога који је траљав, онога што је траљаво.*

трамбули́на ж (трамбу̏лӣн, -и́на м) итал. *еластична даска за појачавање замаха тела при скоку (обично у воду), одскочна даска.*

тра̀мвāј, -áја (инстр. -áјем) и **тра̏мвāј,** -а (инстр. -ем) м енгл. *градска улична железница за путнички саобраћај са електричном (а раније и коњском) вучом.*

тра̀мвāјскӣ и **тра̏мвāјскӣ,** -ā, -ō *који се односи на трамваје, који је у вези с трамвајима:* ~ кола, ~ вагон, тра̀мвајске шине.

трамва̀јџија м (мн. ж) *радник, одн. службеник који ради у трамвајском предузећу (најчешће као возач трамваја).*

трамва̀јџӣјка ж *женска особа трамвајџија.*

трами́нац, -нца м агр. *врста винове лозе и грожђа; вино од тога грожђа (према месту Трамин у Тиролу).*

тра̏мп м енгл. *скитница, вагабунд, бараба.*

трâмпа и **тра̀мпа** ж итал. *облик трговине при којој се размена добара врши без новца, заменом; уговор о таквој замени.*

трâмпāш, -а и **тра̀мпāш,** -áша м *онај који врши трампу.*

трâмпити и **тра̏мпити,** -ӣм свр. и несвр. *(из)вршити трампу, разменити, размењивати (добра).* ■ ~ **се** *међусобно (из)вршити трампу.*

трâмпнӣ и **тра̏мпнӣ,** -ā, -ō *који се односи на трампу:* трампне законитости.

трандо̀вӣље с бот. **а.** *бели слез* Althaea officinalis *из ф.* Malvaceae. **б.** *питоми слез* Althaea rosea *из ф.* Malvaceae.

транжи́рати, тра̀нжӣрāм несвр. *в. транширати.*

транзима̀нса ж фр. *полуномадско сточарење.*

тра̀нзистор м енгл. **а.** *кристални појачивач у који су смештене електроде, а замењује електронске цеви у радио-пријемницима, направама за побољшавање слуха и сл.* **б.** *радио-апарат на батерије (обично мали, ручни).*

тра̀нзисторскӣ (тра̀нзисторнӣ), -ā, -ō *који се односи на транзисторе:* ~ пријемник.

тра̀нзӣт, -и́та и **тра̀нзит** м лат. **1.** *превоз робе или путника из једне земље у другу кроз земљу која се налази између њих, провоз.* **2.** *превожење терета од места утовара до места истовара, без успутног претоваривања.*

тра̀нзитӣван, -вна, -о лат. у изр. ~ глагол лингв. *в. прелазан глагол (под прелазан).*

тра̏нзитōран, -рна, -о *пролазан, краткотрајан.*

тра̀нзӣција ж **1.** *оно што чини прелаз између нечега, посредан члан, веза.* **2.** пол. *прелазно стање, одн. прелазак из једног друштвено-политичког система у други:* земље у транзицији.

тра̏нс м енгл. **1.** *потпуно предавање некој идеји, осећању, обузетост каквом идејом, осећањем и сл., занос, усхићење.* **2.** *стање у коме је свест помућена (обично у хипнози), хипнотички сан.*

транс- лат. *префикс у сложеницама са значењем: преко, с оне (друге) стране, кроз:* трансмисија, трансцендентalан.

трансàкција ж лат. *трговачки посао (обично крупнији); поравнање, погодба, споразум.*

трансатлàнтик м *прекоокеански брод.*

трансàтлантскӣ, -ā, -ō *који се налази с друге стране Атлантика; који води преко Атлантика; прекоокеански.*

трансверза́ла ж лат. **1.** *правац који сече друга два правца, попречница.* **2.** геом. *права линија која сече друге две праве (две стране троугла и сл.).*

тра̏нсверзāлан, -лна, -о *који се односи на трансверзалу, попречан, пресечан.*

тра̏нсверзāлно прил. *трансверзалним правцем, попречно.*

трансвѐстӣт, -и́та м *особа која носи одело другог, супротног пола (из еротских побуда).*

тра̏нсгресӣван, -вна, -о *који се односи на трансгресију, који је у вези с трансгресијом:* ~ вода.

трансгрѐсија ж лат. **1.** геол. **а.** *прехват млађег слоја земљишта преко старијих слојева.* **б.** *прекривање старијег камења наслагама живог песка.* **в.** *надирање мора на копно услед спуштања земљишта и потапања копнене површине.* **г.** *надирање морске струје према другој морској струји.* **2.** *преступ, прекорачење; повреда, гажење права.*

тра̀нсепт м и **тра̀нсепта** ж лат. **1.** *грађевина у облику крста.* **2.** *део хришћанског храма постављен као попречни брод, унакрст према главном делу храма.*

тра̏нсконтинентāлан, -лна, -о *који прелази преко континената, који везује океане:* ~ железница.

тра̀нскрибовати, -бујēм (транскриби́рати, -ѝбӣрāм) свр. и несвр. лат. **1.** лингв. *(на)писати речи неког језика фонетски, онако како се изговарају; преписати, преписивати другом азбуком.* **2.** *пренети, преносити музичко дело написано за један инструмент или глас на други инструмент или глас.* **3.** *снимити, снимати радио-емисију на магнетофонску траку (која се касније емитује).* **4.** *препис(ив)ати, пренети, преносити на друго име (неко потраживање и сл.).*

тра̏нскриптӣван, -вна, -о *који се односи на транскрипцију, написан транскрипцијом.*

транскрѝпција ж лат. **1.** лингв. *фонетско писање речи некога језика (онако како се изговарају); препис другом азбуком.* **2.** *преношење музичког дела написаног за један инструмент или глас на други инструмент или глас.* **3.** *радио-емисија снимљена на магнетофонску траку (која се касније емитује).* **4.** *препис, пренос на друго име.*

трансла́ција ж лат. **1.** *пренос звукова (говора, музике и сл.) помоћу посебне посредне пријемно-емисионе радио-станице.* **2.** *појачање сигнала телефона и телеграфа посредним уређајем и њихов пренос даље већом снагом путем водова (жице) или радија.* **3.** *превод, превођење (на други језик).* **4.** правн. *преношење, пренос (неког права).* **5.** физ. *кретање тела при коме све тачке прелазе идентичне паралелне путање и где свака дуж у телу остаје паралелна сама себи;* супр. ротација.

транслитера́ција ж лат. *препис словима друге азбуке; преношење слова једне писмености помоћу слова друге писмености (из глагољице у латиницу и сл.).*

транслитери́рати, -ѐрӣрāм свр. и несвр. *(из)вршити транслитерацију.*

трансмѝсија ж лат. *пренос снаге с главне погонске машине на једну или више других радних машина помоћу система осовина, зупчаника, каишева и сл.; уређај за такав пренос снаге.*

трансмѝсӣјскӣ (тра̏нсмисионӣ), -ā, -ō *који се односи на трансмисију, који је у вези с трансмисијом:* ~ каиш, ~ точак.

трансмити́рати, -ѝтӣрāм свр. и несвр. *пренети, преносити, испоручи(ва)ти.*

трансмута́ција ж лат. *промена, претварање, преображај:* ~ хемијских елемената.

трансокѐāнскӣ (трансоцѐāнски), -ā, -ō *в. прекоокеански:* ~ брод, ~ пловидба.

транспа̀рент м лат. **1.** *слика или натпис на разапетом платну или папиру, који се носе у поворци приликом свечаности (нпр. као парола, реклама и сл.).* **2.** *папир с дебелим црним или црвеним линијама који се, при писању, подмеће под папир без линија на коме ће се писати.* **3.** *нешто што је провидно, прозирно (обично танка горња хаљина кроз коју се види доња).* **4.** *један од трикова при снимању у атељеу (у кинематографији), када се слика пројектује отпозади на прозиран екран, тако да изгледа као да је кадар снимљен у одговарајућем елементу (пејзажу нпр.).*

транспа̀рентан и **транспарѐнтан, -тна, -о** *сличан транспаренту; прозиран, провидан:* ~ папир.

транспа̀рентно и **транспарѐнтно** прил. *јасно, прозирно, да се може видети.*

транспа̀рентнōст и **транспарѐнтнōст, -ости** ж (инстр. -ошћу) *стање, особина онога што је транспарентно; провидност, прозирност.*

транспира́ција ж лат. *испаравање; знојење; процес испаравања воде преко надземних делова биљке.*

тра̏нспирационӣ, -ā, -ō *који се односи на транспирацију.*

транспѝрисати, -ѝришēм (транспири́рати, -ѝрӣрāм) свр. и несвр. *испари(ва)ти; (о)знојити се.*

транспла̀нтāт, -а́та м *део ткива или орган који је пресађен, трансплантиран.*

трансплантá́ција ж лат. *пресађивање, премештање ткива или органа на друго место истог организма или на други организам.*

трансплантѝрати, -а̀нтӣрāм свр. и несвр. *(из)вршити трансплантацију, пресадити, пресађивати, преместити, премештати ткиво или орган.*

транспози́ција ж лат. **1.** *пренос, преношење, пребацивање уопште.* **2.** мат. **а.** *пребацивање чланова једначине с једне стране на другу.* **б.** *промена, пермутација која настаје међусобном изменом места двају елемената.* **3.** муз. *превођење на други тон (за одређени интервал нижи или виши од тоналитета у коме је композиција написана).*

тра̀нспоновāнōст, -ости ж *стање, својство онога што је транспоновано.*

тра̀нспоновати, -нујēм (транспони́рати, -о̀нӣрāм) свр. и несвр. *(из)вршити транспозицију, преместити, премештати, пребаци(ва)ти; променити, мењати.*

тра̀нспорт м лат. **1.** *превозна средства и уређаји за превоз робе, путника и др.; саобраћај:* железнички ~, друмски ~, ваздушни ~. **2.** *партија робе или путника која се истовремено превози.* **3.** вој. **а.** пом. *помоћни ратни брод за превоз трупа и терета.*

б. *колона превозних средстава са храном, ратним материјалом, људством, комора.* **4.** књиг. *пренос закључака, збира рачуна, са завршетка једне стране на почетак друге.*

транспо̀рте̄р, -е́ра м **1.** *уређај за непрекинуто преношење терета, текућа трака, конвејер.* **2.** *специјализовано возило за превоз трупа и војног материјала.* **3. а.** *особа која се бави превожењем робе; отпремник, шпедитер.* **б.** *стражар-спроводник, пратилац.* **4.** геом. *направа у облику полукруга, подељена на 180° за мерење или цртање углова, угломер.*

тра̀нспортни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на транспорт, којим се врши транспорт:* ~ авион, ~ предузеће, ~ радник.

тра̀нспортовати, -тује̄м (транспорти́рати, -о̀рти̑ра̄м) свр. и несвр. *пренети, преносити, превести, превозити, отпремити, отпремати.*

трансра̀пи̑д, -и́да м лат. *воз нарочите конструкције (предвиђен за вожњу великом брзином).*

транссàхарски̑, -а̄, -о̄ *који иде, води, прелази преко Сахаре:* ~ пут.

транссѝби̑рски̑, -а̄, -о̄ *који иде, води, прелази преко Сибира:* ~ железница.

трансу̀да̄т, -а́та м лат. мед. *излив течности из крвних судова, који се појављује најчешће као последица отежаног крвотока.*

трансу̀ра̄н, -а́на м лат.-грч. хем. *у мн.: хемијски радиоактивни елементи чији је редни број већи од 92 (нептун, плутон и др.), који долазе иза урана, последњег хемијског елемента у Мендељејевом периодном систему елемената (у јд.: неки од тих елемената).*

трансу̀ра̄нски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на трансуране, који чине трансурани:* ~ елементи.

тра̀нсфер м лат. **1.** *пренос, превоз уопште:* ~ робе, ~ путника. **2.** *пренос новца из једне финансијске установе у другу или из земље у земљу.* **3.** *пренос номиналних вредносних папира с једног власника на другог.* **4.** правн. *акт којим се преноси право власништва неке ренте, поседа и сл. на неку другу особу.* **5.** *прелазак професионалног спортисте из једног клуба у други за одређену суму новца.*

трансфѐрисати, -ѐрише̄м (трансфери́рати, -ѐри̑ра̄м) свр. и несвр. **1.** *пренети, преносити, преместити, премештати.* **2.** *превести, преводити (на други језик).* **3.** трг. *отпис(ив)ати износ менице са нечијег конта.*

трансфигура́ција ж лат. *промена облика, преображај.*

трансфигу̀рисати, -ише̄м (трансфигури́рати, -у̀ри̑ра̄м) свр. и несвр. *преобразити, преображавати, преиначити, преиначавати.*

трансфо̀рма̄тор м лат. физ. *справа за повећавање или снижавање напона наизменичне електричне струје.*

трансфо̀рма̄торски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на трансформаторе, који се састоји од трансформатора:* ~ станица.

трансформа́ција ж лат. **1.** *промена облика, стања, особина, преображај, претварање.* **2.** физ. **а.** *претварање једног облика енергије у други (хемијске и механичке у електричну, електричне у топлотну и др.).* **б.** *претварање електричне струје високог напона у струју ниског напона и обратно.* **3.** лингв. *формална лингвистичка операција која омогућава успостављање везе између два нивоа структурног представљања.*

тра̏нсформациони̑, -а̄, -о̄ *који се односи на трансформацију.* • ~ **граматика** *граматика која оперише помоћу трансформација (3) (код Н. Чомског и његових настављача).*

трансформѝзам, -зма м биол. *учење о преображавању живог света у току историјског развитка.*

трансфо̀рмисати, -о̀рмише̄м (трансформи́рати, -о̀рми̑ра̄м) свр. и несвр. *(из)вршити трансформацију, изменити, мењати, преобразити, преображавати.*

трансфо̀рмист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица, припадник трансформизма.*

трансформѝстички̑, -а̄, -о̄ *који се односи на трансформизам и трансформисте:* трансформистичке идеје.

тра̀нсформовати, -мује̄м свр. и несвр. *в. трансформисати.*

тра̀нсфу̑зија ж лат. *претакање, преток; претакање крви из једног организма у други; убризгавање крви у крвне судове (обично болесницима после тежих операција, повреда и сл.).*

тра̏нсфузиони̑, -а̄, -о̄ *који се односи на трансфузију, који врши трансфузију:* ~ апарати, ~ екипа.

трансфунди́рати, -у̀нди̑ра̄м свр. и несвр. *(из)вршити трансфузију.*

тра̏нсцендента̄лан и **трансцендѐнта̄лан,** -лна, -о лат. фил. *који је, према идеалистичкој филозофији, у нашој свести пре сваког искуства, априоран.*

трансценденталѝзам, -зма м фил. *учење Кантове и уопште идеалистичке филозофије прве половине XIX века о априорним, трансценденталним формама сазнања, као реакција на рационализам и емпиризам.*

трансцендента̀лист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица трансцендентализма.*

тра̏нсцендента̄лно и **трансцендѐнта̄лно** прил. *на трансцендентални начин, априорно.*

трансцендента́лно̄ст, -ости ж *стање, својство, особина оног што је трансцендентално, априорност.*

трансцендѐнтан, -тна, -о **1.** фил. *в. трансценденталан.* **2.** мат. *који се не може изразити алгебарски, неалгебарски:* трансцендентне функције.

трансцендѐнтно прил. *на трансцендентан начин, трансцендентално.*

трансцендѐнтно̄ст, -ости ж *стање, особина, својство оног што је трансцендентно.*

трансцендѐнција ж *в. трансцендентност.*

трансценди́рати, -ѐнди̑ра̄м свр. и несвр. *прећи, прелазити границе искуства, бити изван или изнад чулног опажања.*

тра̂нша ж фр. **1.** *кришка, режањ, део (хлеба, меса).* **2.** *венац на кованом новцу (с натписом или украсом).* **3.** *посебно емитован део зајма, вредносних папира (кад се зајам не емитује одједном, него у деловима).*

транше́ја ж фр. *борбени ров који се добија повезивањем стрељачких ровова (служи за осматрање, ватрено дејство, заштиту од непријатељске ватре, за прикривени саобраћај и др.).*

транши́рати, -а̀нши̑ра̄м несвр. фр. *сећи, расецати, просецати.*

тра̂п, -а (тра́па) м хол. **1.** *доњи део, основа кола, колско постоље.* **2.** (обично у изр. **стајни** ~) *точкови или скије на авиону за узлетање или слетање.* **3.** *степеници на броду.* **4.** *лестве од ужета, конопца (на броду или за гимнастичке вежбе).* **5.** *лежај на спрат.*

тра̏п[1], тра̀па м (мн. тра̀пови) грч. *јама, рупа у земљи у којој се чува поврће (кромпир, репа и др.) од смрзавања.*

тра̏п[2] (тра̂п) (често удвојено: трап-трап) оном. *узвик којим се подражава спор, трапав ход (обично праћен ударима, лупњавом о тло).*

тра̏пав, -а, -о *који неспретно хода; неспретан уопште.*

трапа́вко м пеј. *онај који је трапав, неспретан.*

тра̏паво прил. *на трапав начин, неспретно:* ~ ходати.

тра̏паво̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својство оног који је трапав, оног што је трапаво, неспретност.*

трапа̀рати и **тра̀пати,** -а̄м несвр. *ићи, ходати трапаво, лупкајући, ударајући обућом о тло.*

тра̀пе̄з, -е́за м грч. **1.** геом. *четвороугаоник с двема неједнаким паралелним странама.* **2. а.** *гимнастичка справа (о два конопца обешена пречага), висеће вратило.* **б.** *слична направа изнад кревета у болницама којом се болесници потпомажу при придизању.*

трапѐзист(а), -е̄ м (мн. -сти) *вежбач на трапезу (обично у циркусу).*

трапѐзисткиња ж *женска особа трапезист(а).*

тра̀пе̄знӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на трапез.*

трапезо̀ид, -и́да м геом. *четвороугаоник чије странице нису ни једнаке ни паралелне.*

трапезо̀иднӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на трапезоид, који је налик на трапезоид.*

тра̑пер и **тра̀пер** м енгл. *северноамерички ловац на дивљач са скупоценим крзном.*

тра̑перице и **тра̀перице** ж мн. *врста панталона (по томе што их носе трапери).*

тра̀пист м **1.** (и тра̀писта м (мн. ж)) *припадник католичког калуђерског реда чувен по обавези сталног и потпуног ћутања).* **2.** *врста сира.*

трапѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на траписте, који припада трапистима.*

тра̏пити, -ӣм несвр. [гл. им. тра̏пље̄ње с] **1. а.** *стављати, спремати поврће у трап*[1]. **б.** *копати земљу доста дубоко (као да се прави трап).* **2.** *нагло, изненада се негде појавити, доћи, банути.*

тра̏пкати, -а̄м несвр. *тапкати, топтати.*

тра̏пове̄сан јек. **тра̏повијесан,** -сна, -о *које се није сасвим разбудио, бунован.*

тра̏пове̄сно јек. **тра̏повијесно** прил. *на траповесан начин, буновно, сањиво.*

тра̏с и **тра̑с** *узвик којим се подражава пуцањ, пад, лупа и сл.*

тра̀са и **тра̏са** ж фр. *означена, пројектована линија пута, пруге и др.*

тра̀сант м итал. банк. *особа која издаје меницу, трату на другу правну особу.*

тра̀са̄т, -а́та м банк. *особа на коју је меница вучена, трасирана и којој трасант налаже да плати означену суму.*

траси́рати[1], тра̀сӣра̄м свр. и несвр. фр. *обележити, обележавати, пројектовати трасу, линију пута, пруге, канала и сл.; нацртати, скицирати.*

траси́рати[2], тра̀сӣра̄м свр. и несвр. итал. банк. *изда(ва)ти меницу, трату на неку другу особу.*

тра́та и **тра̏та** ж итал. **1.** трг. *трасирана, вучена меница, писмени налог издавача менице, трасанта, другој особи, трасату, да уплати одређену суму новца.* **2.** (тра̑та) *врста рибарске мреже, мрежа потегача.*

тра̏тина ж *необрађено земљиште, пашњак, утрина.*

тра̏тиница ж *дем. од тратина.*

тра̏тити, -ӣм несвр. *в. траћити.*

тра̏торак, -о̄рка м бот. **1.** *украсна биљка* Celosia cristata *из ф.* Amarantaceae *са црвеним, златножутим и белим цветовима који се скупљају у цваст.* **2.** *род вишегодишњих зељастих биљака* Acanthus *из ф.* Acanthaceae, *по ободу бодљикавих листова, класасте цвасти.*

трато̀рија ж итал. *гостионица, ресторан.*

тра̏ћити, -ӣм несвр. [гл. им. тра̏ће̄ње с] *узалудно, улудо трошити, расипати (новац, здравље, снагу, време и др.).*

тра̏ума и **трау̀ма** ж грч. мед. **а.** *рана, повреда, озледа.* **б.** *душевни потрес, психичко оптерећење.*

трауматѝзам, -зма м *општи поремећај у организму услед неке теже повреде.*

трауматизи́рати, -ѝзӣра̄м свр. и несвр. *изаз(и)вати трауму.*

трауматичан, -чна, -о *који се односи на трауме.*

трауматоло̀гија ж мед. *наука о траумама; лечење траума.*

трауматоло̀шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на трауматологију, на трауме:* ~ болница, ~ одељење.

тра̏уматскӣ и **трау̀матскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на трауме:* ~ обољење.

тра̏фика ж (дат. -ици) итал. *трговина у којој се обично продаје дуван, цигарете и други ситни производи.*

трафѝкант м *продавац у трафици, онај који држи трафику или ради у трафици.*

трафѝканткиња и **трафика̀нткиња** (трафѝкантица) ж *она која држи трафику или ради у трафици.*

трафѝкантскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на трафиканте.*

трафоста̀ница и **тра̏фостаница** ж *трансформатор, направа која повишава или снижава напон наизменичне електричне струје.*

тра̏хеа̄лан, -лна, -о *који се односи на трахеју; душнички.*

трахеи́да ж *у мн.: дугуљасте ћелије у дрвећу које су međусобно спојене (у јд.: таква ћелија).*

трахе́ја и **трахѐја** ж грч. анат. *душник код људи и кичмењака који имају плућа.*

трахеото̀мија ж мед. *разрезивање душника у случају његова обољења* tracheotomia.

тра̀хӣт, -и́та м грч. мин. *громадна, магматска стена порфирне структуре.*

трахѝтис м мед. *запаљење душника.*

тра̀хо̄м, -о́ма м и **трахо́ма** ж грч. мед. *заразна болест очију, запаљење очних везница, вежњаче,* conjunctivitis trachomatosa.

трахома̀тичан, -чна, -о *који је оболео од трахома.*

тра̀хо̄мскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на трахом(у):* ~ обољење ока.

тра̑ч, -а и тра̀ча м (мн. тра̀чеви) нем. *оговарање, клеветање, клевета, лаж; брбљање.*

тра́чак, -чка м *дем. од трак.*

тра̀чара ж *особа која трача.*

трача̀рија ж *в. трач.*

тра̀чати и **тра̏чати,** -а̄м несвр. *оговарати, клеветати, оцрњивати (кога).*

тра̀чер и **тра̏чер** м *онај који трача.*

трачѐра̄ј, -а́ја м *в. трач.*

тра̀че̄рка и **тра̏че̄рка** ж *она која трача.*

тра̏чица ж *дем. од трака.*

тра̂чнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на трак(ове).*

тра́чница ж (обично у мн.) *једна од двеју паралелних челичних шина, пруга по којима се крећу локомотиве и вагони или трамвајска кола.*

тра́чничкӣ, -а̄, -о̄ *који се креће по трачницама:* ~ возило.

трбо̀боља ж **а.** *обољење трбуха, болови у трбуху.* **б.** мед. *пролив* colica.

тр́боња м (мн. ж) *онај који има велики трбух.*

трбо̀пе̄рка ж зоол. *у мн. рибе с трбушним перајама* Abdominales *(у јд.: таква риба).*

тр̏боре̄з м мед. *хируршко отварање трбушне дупље* coelitomia.

тр̏босек и **трбо̀сек** јек. **тр̏босјек** и **трбо̀сјек** м *онај који убија секући трбух жртви.*

тр̏буља ж **1.** *трбушаста женска особа.* **2.** бот. *вишегодишња биљка* Oenanthe aquatica *из ф.* Umbelliferae, *која расте по барама, а плодови јој се употребљавају у лекарству.*

тр̏бух м **1. а.** *део тела у коме су желудац и црева; скуп меких делова, унутрашњих органа људског и животињског тела, утроба, изнутрица; део тела, трупа у коме су ти органи смештени.* **б.** фиг. *празан стомак, глад.* – Ако их трбух не натера да дођу, друго ништа неће. **2.** *унутрашњост, унутрашња садржина нечега.* **3.** *истурени, испупчени део нечега, избочина, испупчење:* ~ таласа. **4.** *предак од кога потиче неки род; род, потомак.*

5. (обично у мн.) физ. *честица с великим амплитудама.* • **гледати један другом у ~** *добро се међусобно познавати.* **добити ~** 1) *угојити се.* 2) *затруднети.* **држати се, ухватити се, хватати се за ~ од смеха** *много се смејати.* **залепио (прилепио) му се ~ за леђа (за кичму)** *много је мршав.* **игра трбуха** *трбушни плес.* **имати ~ до зуба** *бити увелико трудна, гравидна.* **имати трбуха** *бити сит.* **ићи (с) трбухом за крухом** *(от)ићи за зарадом, за средствима за живот.* **мали ~** *доњи део трбуха с бешиком и полним органима.* **немати ~** *бити витак, неугојен.* **пустити ~** *угојити се.*

трбухозбо́рац, -рца м *човек који говори тако да се чини као да гласови долазе из трбуха.*

трбухозбо̀рачкӣ, -ā, -ō *који се односи на трбухозборце:* ~ гласић.

трбухозбо́рство с *начин говорења трбухозбораца.*

тр̏бушаст, -а, -о **1.** *који обликом подсећа на трбух, заобљен, избочен као трбух:* ~ брдо. **2.** *који има (велики) трбух:* ~ човек.

тр̏бушат, -а, -о *в. трбушаст.*

трбу̏шати, -āм несвр. *гојити се, дебљати се (углавном по стомаку).*

тр̏бушатōст, -ости ж *стање, особина онога који је трбушаст, онога што је трбушасто.*

тр̏бушина и **трбу̏шина** ж **1.** *аугм. и пеј. од трбух.* **2.** *део меса што покрива трбух.*

тр̏бушић м *дем. и хип. од трбух.*

тр̏бушко и **трбу́шко** м *в. трбоња.*

тр̏бушнӣ, -ā, -ō *који се односи на трбух, који припада трбуху:* ~ дупља, трбушни мишићи. **2.** *који се носи на трбуху:* ~ кошара. **3.** *од кога оболевају органи трбуха:* ~ тифус. **4.** *који се изводи трбухом, из трбуха:* ~ плес.

тр̏бушница ж анат. *трбушна марамица, опна, овојница* peritoneum.

трбу̏шчић и **тр̏бушчић** м (инстр. -ем) **1.** *дем. и хип. од трбух.* **2.** *в. трбух (4).*

трвѐнӣк, -ӣка м *утрвен, набијен пут, друм, цеста.*

тр̑г и **тр̏г** м (лок. тр̏гу и тр̑гу, мн. тр̏гови и тр̑гови) **1.** *слободан и (најчешће) раван простор у граду, обично на раскршћу улица.* **2. а.** *место где се продаје или купује, пијаца, отворена тржниц(а).* **б.** арх. *трговиште, град у коме се одржавају вашари, сајмови, трговачки центар.* **в.** арх. *роба која се продаје или купује; трговање.*

тр̏гати, -āм несвр. **1. а.** *наглим покретима раздвајати, делити у комаде неку компактну целину, кидати, растрзати; нагло повлачити, потезати (да би се што прекинуло), трзати:* ~ папир, ~ ланац. **б.** *кидајући скидати са стабљике, чупати из земље, брати (плодове, цвеће, траву и др.).* **в.** (са логичким субјектом у акузативу) безл. *осећати јаке болове сличне чупању, чупати.* – Тужи се да га трга у зубу. **2.** *нагло прекидати какво стање, ток неке радње; будити.* – Повремени пуцњи су га тргали из мисли. ■ **~ се 1.** *кидати се на једном или више места, распарчавати се на комаде.* – Конац се трга. **2.** *јако се мучити.* **3.** *борити се, отимати се око чега.* • **~ се од смеха** *трести се, кидати се од смеха, много се смејати.*

тр̏гља ж зоол. *врста морске рибе, барбун.*

тр̏гнути, тр̏гнēм (аор. тр̏гох и тр̏гнух, тр̏же и тр̏гнӯ; имп. тр̏гни; р. пр. тр̏гао, -гла и тр̏гнуо, -ула; пр. пр. тр̏гнӯвши) свр. **1. а.** *наглим покретом извадити, извући, ишчупати; нагло повући, потегнути:* ~ сабљу, ~ нож, ~ ланац, ~ ногу. **б.** фиг. *повући, опозвати:* ~ оставку, ~ реч. **2.** фиг. *попити, испити; повући пушећи:* ~ чашу наискап; ~ који дим. **3.** *нагло скренути, окренути поглед (очи).* **4.** *нагло потећи, процурити, ударити.* – Пена му тргну на уста. Трже вода из цеви. **5.** *изненада се усмерити, кренути; повући се.* – Воз тргне у страну. Трже корак назад. **6.** *почети бујно расти, ницати у већем броју.* – Тргне трава иза кише. Из пања тргнуше младице. **7.** *повући се, престати, малаксати.* – Вода је тргла. Оток је тргао. **8.** *нагло пробудити, прекинути неко душевно стање; освестити:* ~ из сна, ~ из летаргије. ■ **~ се 1. а.** *нагло се пробудити иза сна, пренути се, разабрати се, расанити се.* **б.** фиг. *освестити се, постати ваљан, добар.* – Не ленствуј, тргни се, почни да радиш. **2. а.** *цимнути унатраг (о ватреном оружју).* **б.** *нагло, изненада се покренути, цимнути.* – Воз се тргне. **3.** *повући се, вратити се.* • **~ на нос** *дојести се, огадити се (коме нешто).*

трго̀вати, тр̀гујēм несвр. **1.** *бавити се трговином, куповати и продавати у циљу стицања добити.* **2.** фиг. *чинити нешто предметом трговине (када се ради о нечему чиме се иначе не тргује).* – Поштењем се не тргује.

тр̏говац, -ōвца м (инстр. тр̏гōвцем; ген. мн. тр̏говāцā) *онај који се бави трговином, куповином и продајом у циљу стицања зараде:* ~ на мало, на велико, ~ мешовитом робом.

тр̏говачкӣ, -ā, -ō *који се односи на трговце и трговину, који припада трговцима, који је у вези с трговином:* ~ биланс, ~ брод, ~ роба, ~ путник.

тр̏говачки прил. *на трговачки начин, као трговац:* држати се ~.

трго̀вина и **трговѝна** ж **1.** *промет робе, трговање као привредна делатност; активност онога који продаје или купује робу:* унутрашња ~, спољња ~, ~ на велико. **2.** *продавница у којој се продаје роба, радња, дућан.* **3.** *оно чиме се тргује, роба.* • **везана ~** *начин продаје у којем се једна роба може купити под условом да се купи и друга, мање тражена.*

трго̀виница ж *дем. и хип. од трговина.*

трго̀вӣнскӣ и **тр̀говӣнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на трговину, који је у вези с трговином:* ~ биланс, ~ уговор, ~ радња.

трговѝнство и **тр̀говӣнство** с **1.** *систем трговине:* слободно ~. **2.** *трговачки сталеж, трговци.*

тр̀говӣшнӣ, -ā, -ō *који се односи на трговиште.*

тр̀говӣште с *трговачки центар, сајмиште, пазариште; пијаца.*

тр̏гōвкиња (тр̏гōвка) ж *женска особа трговац; жена трговца.*

трго̀вчић м *дем. од трговац; трговац на мало.*

тре̏бати, -ā(м) несвр. **1.** безл. *потребно је, нужно је, ваља.* – Треба да даш дете у школу. **2.** (с логичким субјектом у дативу) *имати потребу за чим.* – Треба ми новац.

треби́њац, -њца м **1.** *врста дувана из околине Требиња.* **2.** (Требињац) *човек из Требиња.*

тре́бити, тре̑бӣм јек. **трије̏бити,** трѝјебӣм несвр. [гл. им. -бље̄ње с] **1. а.** *одстрањивати, уклањати оно што је сувишно, што представља нечистоћу, што загађује, квари и сл., чистити:* ~ пасуљ, ~ ствари од гамади. **б.** *уклањајући камење, растиње и др. чинити погодним за обрађивање (земљиште), крчити.* **в.** *чачкати (зубе).* **г.** *скидати кору, љуштуру, љуштити:* ~ кромпир, ~ јабуку. **2.** *превртати, листати, пребирати:* ~ бревијар. **3.** фиг. **а.** *чупајући, одсецајући из корена и сл. одстрањивати са каквог земљишта, из каквог усева (коров, уродицу).* **б.** *таманити, убијати све до краја, искорењивати, уклањати уопште, истребљивати (дивљач, људе и др.).* ■ **~ се** *чистити се, бискати се:* ~ се од вашки.

требље̏ница ж *отребљена, чиста пшеница.*

тре̏бнӣк м (тре̏бница ж) цркв. *црквена књига са молитвама које се читају кад се врши какав верски обред, бревијар, обредник.*

тре̏бовāње с **1.** *гл. им. од требовати.* **2. а.** *оно што се издаје некоме на име неког следовања из заједничког магацина (алат, храна, одећа и др.).* **б.** *документ, писмена потврда на такво следовање.*

тре̏бовати, -бујēм несвр. *тражити и узети из заједничког магацина као требовање;* уп. требовање (2).

тре́гер м нем. **1.** *в. носач (1 и 2).* **2.** (обично у мн.) *еластична гумена, ткана или сл. уска трака пребачена преко рамена и закачена за панталоне (да држи панталоне да не спадну), нараменица.*

тре́зан јек. **трије̏зан,** -зна, -о **1.** *који није пијан, који се није опио, који је при свести; који се уздржава од алкохолног пића.* **2.** *в. трезвен.*

тре̏звен, -а, -о **1.** *разуман, разборит, умерен:* ~ саговорник. **2.** *в. трезан.*

тре̏звено прил. *на трезвен начин, разумно, разборито:* ~ гледати на живот.

тре̏звено̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је трезвен, разборитост.*

трезвѐња̄к, -а́ка м *онај који не пије алкохолна пића; присталица покрета за суздржавање од употребе алкохолних пића.*

трезвѐња̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на трезвењаке:* ~ покрет.

тре́знило јек. **тријѐзнило** с *оно што трезни, што отрежњује.*

тре́знити, тре̑знӣм јек. **тријѐзнити,** трѝјезнӣм несвр. [гл. им. тре́жње̄ње јек. тријѐжње̄ње с] *чинити да неко постане трезан, доводити у трезно стање, отрежњивати.* ■ **~ се** *долазити, враћати се у трезно стање, отрежњивати се.*

тре̑зно јек. **трѝјезно** прил. *на трезан начин, разборито, трезвено:* ~ говорити.

тре́зно̄ст јек. **тријѐзно̄ст,** -ости и **трезнѳ̀ћа** ж *стање и особина онога који је трезан; разборитост, трезвеност.*

трѐзо̄р, -о́ра фр. *место где се чувају драгоцености и новац; добро осигурана благајна, каса; ризница.*

трѐзо̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на трезор:* ~ кључ, ~ брава.

тре̏к м енгл. *стаза за трке (бициклиста, пешака), писта.*

тре̏љаст, -а, -о *снажан, набијен:* ~ момак.

тре̑м, тре́ма јек. **трѝјем,** тријѐма и **тре̏м,** трѐма м (мн. тре́мови јек. тријѐмови и трѐмови (ек. и јек.)) **1. а.** *предворје куће, обично на стубовима, ходник око куће, каткад и непокривен.* **б.** *простор између дела куће и спољашњег улаза или степеништа.* **2.** *кућица од сламе, појата.* **3.** *балкон, галерија.* **4.** анат. *део унутрашњег уха.*

тре́ма ж грч. *осећај страха, велике тескобе, непријатности пред предузимање несвакидашњег посла, јавног иступања (у позоришту, на испиту и др.), при сусрету с неком важном особом и сл.*

тре́мак јек. **тријѐмак,** -мка м *дем. и хип. од трем.*

трѐма̄рош, -а и **трѐма̄ш,** -а́ша м *онај који се лако тремира, подлеже треми.*

треми́рати се, -ѐмӣра̄м се свр. и несвр. *добити, добијати трему:* ~ пред наступ.

тремоли́рати, -ѐлӣра̄м несвр. *изводити тремоло.*

тре̏моло, -ла м (мн. с) итал. муз. *подрхтавање, треперење, титрање тона при певању или свирању.*

тре̏н м **1.** *врло кратки део времена, тј. време потребно да се трепне оком, часак, тренутак, мах.* **2.** *в. тренутак (2).* • **за (у) трен (ока), треном, у један трен, у очни трен** *веома брзо; зачас; одмах; одједном.* **на трен (ока)** *само на кратко, часком.* **с трена на трен, из трена у трен** *све јаче, све брже.* **у први трен, у првом трену** *испрва, у почетку, у првом тренутку.*

тре̑н м фр. вој. *кола са храном која прате војску при маршу, комора.*

трена́жа ж *в. тренинг.*

трѐна̄жнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тренажу, који служи тренингу, систематском вежбању:* тренажни летови.

тре́нак, -нка м *дем. од трен.*

тре̏нд м (мн. -ови) енгл. *склоност, тенденција, тежња:* модни ~.

тре́нер м енгл. спорт. *онај који руководи тренирањем, вежбањем спортиста:* фудбалски ~, ~ каратиста.

тре́не̄рка и **трѐне̄рка** (тре́нерица) ж спорт. *нарочита одећа која омогућује лакше тренирање, вежбање.*

тре́нерскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тренере:* ~ посао.

трѐнзла ж нем. *метални део узде, који се ставља животињи (коњу) у уста, ђем.*

тре̏нимице̄ и **трѐнимице̄** прил. *за један тренутак, одједном, тренутно:* ~ погледати.

тре̏нимичан, -чна, -о *в. тренутан.*

тре́нинг и **трѐнинг** м енгл. спорт. *систематско вежбање, увежбавање спортиста у одређеној спортској дисциплини.*

трѐнӣра̄но прил. *на начин онога који тренира, вежба, увежбано:* ~ извести шут.

трѐнӣра̄но̄ст, -ости ж *увежбаност, обученост.*

трени́рати, трѐнӣра̄м несвр. **1. а.** *вежбати, увежбавати кога у каквој спортској дисциплини, припремати кога за спортски наступ, за такмичење:* ~ фудбалере. **б.** *обучавати, увежбавати животиње да изводе разне покрете или вештине, дресирати:* ~ животиње у циркусу. **2. а.** *увежбавати се, припремати се за спортски наступ, за такмичење:* ~ кошарку. **б.** *систематски понављати неку радњу у циљу учења, усавршавања у њој:* ~ шут. ■ **~ се** *в. тренирати (2).*

трѐница[1] ж **1.** *направа за стругање, рибање поврћа, воћа или теста на ситније делове, ренде, рибеж.* **2.** анат. *рожната и назубљена кожа* (radula) *чељусти и језика у пужева из пор.* Gastropoda *којом попут рибежа мрве и ситне храну.*

трѐница[2] ж *плочаст део дрвеног трупца који се добије уздужним тестерисањем, пиљењем, даска.*

трѐничав, -а, -о *који је као треница (храпав, назубљен и сл.):* ~ језик.

тре̏номице̄ и **тренѐмице̄** прил. *в. тренимице.*

трену́так, -тка м **1.** *в. трен (1).* **2.** *време кад се нешто догађа или треба да се догоди, прилика:* погодан ~. **3.** *догађај кратког трајања:* чаробни тренуци првог састанка.

тре̏нӯтан, -тна, -о *који траје један тренутак, који се догађа у трену(тку).* – Тренутна студен прође му низ леђа.

трену̀тачан и **тре̏нутачан,** -чна, -о *в. тренутан.*

трену̀тачно и **тре̏нутачно** прил. *в. тренутно.*

трену̀тачно̄ст и **тре̏нутачно̄ст,** -ости ж *стање онога што је тренутачно, тренутност.*

тре̏нути, -не̄м свр. *склопити очи, заспати; мало спавати.* ■ **~ се** *отворити очи, пробудити се.*

тре̏нӯтно прил. **1.** *у (једном) тренутку; за један тренутак, брзо, одједном:* ~ се збити. **2.** *за неко време, засада:* ~ напустити положај.

тре̏нӯтно̄ст, -ости ж *стање онога што је тренутно, што траје само тренутак.*

трену́ће и **трѐнӯће** с *време док се трене, трен(утак).*

тре̏павица (тре̏па̄вка) ж (обично у мн.) *длаке на ивици очних капака.*

тре̏павичав и **тре̏павичаст,** -а, -о *који има дуге трепавице; који је као трепавица, који личи на трепавице.*

трепана́ција ж мед. *врста операције при којој се врши бушење костију; отварање шупљине главе ради лечења.*

трѐпановати, -нује̄м (трепани́рати, -а̀нӣра̄м) свр. и несвр. *(из)вршити трепенацију, отворити, отварати, (из)бушити кости (ради лечења).*

трепѐрав, -а, -о *који трепери, подрхтава:* треперавe звезде, ~ глас.

трепѐраво прил. *као да трепери, подрхтава.* – Ојкање се треперавo отегне.

трепѐрити, -ӣм несвр. [гл. им. трепѐре̄ње с] **1.** *испрекидано (се) блистати, светлуцати (се), пресијавати се.* – Биљур трепери. **2. а.** *покретати се тамо-амо убрзаним, ситним покретима, трепетати (лишће, обично уз шум, и др.).* **б.** *лепршати (крилима, о птицама, инсектима и сл.).* **в.** *лагано, једва видљиво се померати или стварати такав утисак, титрати (о ваздуху, измаглици и сл.).* **г.** *подрхтавати, вибрирати (о жици или каквим другим крутим предметима).* **3. а.** *бити захваћен дрхтајима, подрхтавати, дрхтати (од каквог јаког узбуђења, стра-*

ха и сл.). **б.** *убрзано куцати (о срцу).* **в.** фиг. (над неким, нечим) *страховати, стрепети за некога, за нешто, због некога, нечега.* **4.** *вити се, вијорити се.* **5.** *осећати се на махове у ваздуху, ширити се у таласима.* – Мирис трепери по дворишту.

трепѐрљив, -а, -о *који трепери;* уп. треперав: ~ глас.

трепѐрљиво прил. *као да трепери, треперећи.* – Септембарско поподне је треперљиво и мирно лежало над градом.

трепѐрљивōст, -ости ж *особина онога што трепери.*

трȅпēт м **1. а.** *трептање, треперење:* ~ звезда. **б.** *светлуцање, титрање:* ~ драгог камења. **2.** *треперав звук:* ~ харфе. **3. а.** *подрхтавање:* ~ гласа. **4.** *тресак, бука.* – Трепет и страва паклена покриће место крвавог боја. **5.** (често у изр. **страх и трепет**) **а.** *велики страх.* **б.** *онај који улива такав страх.*

трѐпетан, -тна, -о *који трепће, светлуца:* трепетни сјај излога.

трепѐтати, трѐпећēм несвр. *треперити, трептати, титрати, подрхтавати.*

трепѐтљив, -а, -о *који лако трепће, подрхтава; осетљив, осећајан:* ~ лист; ~ душа.

трепѐтљивōст, -ости ж *особина онога што је трепетљиво.*

трепѐтљика[1] ж **1.** *врста украса у виду истањених листова од злата, сребра и др. који трепере и светлуцају (носи се обично у коси).* **2.** (у атриб. служби) *који трепери, трепће:* звезда ~, светиљка ~.

трепѐтљика[2] ж *дрво чије лишће лако трепће: бреза, јасика и др.*

трепѐтљикаст, -а, -о *који има трепље:* трепетљикасти епител.

трепѐтнути, трѐпетнēм *свр. према трепетати.*

трȅпка ж *в. трепавица.*

трȅпкати, -āм несвр. *дем. од трептати:* ~ очицама.

трȅпља ж *ситна длачица (као трепавица).*

трȅпљав, -а, -о **а.** *који има трепље.* **б.** *који је као трепља, трепавица.*

трѐпљара ж зоол. *врста глисте.* • **звонаста** ~ Vorticella nebulifera.

трȅпљāр, -а́ра м зоол. *в. трепљаш.*

трȅпљаст, -а, -о *који је као трепља.*

трѐпљати, трȅпљēм несвр. **1.** *в. трептати.* **2.** фиг. *ићи несигурним ходом, заносити се.*

трѐпљāш, -а́ша м зоол. *у мн.: врста праживотиња којима је тело покривено ситним покретним трепљама* Ciliata *(у јд.: таква праживотиња).*

трѐпљив, -а, -о *који трепље, трепти, трепетљив.*

трѐпљика ж *в. трепетљика*[1].

трȅпнути, -нēм свр. непрел. **1.** *учинити један трептај (спустити и подићи очне капке).* **2.** *учинити један дрхтај, задрхтати.* • **док трепне (трепнеш, трепну)** *веома брзо, одмах, сместа.* **не ~ (оком, очима)** *не збунити се, не узнемирити се (због кога или чега).*

трѐптав, -а, -о *који трепти, трепери, треперав; који трепће:* трептави гласови; трептаве очи.

трѐптаво прил. *на трептав начин, треперећи:* ~ светлети.

трȅптāј м (инстр. -ем) **1. а.** *један покрет трепавица при трептању; један покрет треперећег тела (до враћања у првобитни положај), осцилација:* ~ ока; ~ шипке. **б.** *дрхтај (о гласу).* **2.** *један светлосни сигнал (справе за давање сигнала бродовима).*

трȅптāјнӣ, -ā, -ō *који се односи на трептај:* ~ кретање.

трѐптати, трȅпћēм несвр. **1. а.** *несвесно, природном потребом наизменично брзо затварати и отварати очи, спуштати и подизати очне капке.* **б.** *свесно, намерно изводити такву радњу с одређеним циљем (нпр. кокетирајући, очијукајући).* **2.** *в. треперити.* – Једино још трепће свећа крај болесника.

трѐптати[2] (трѐптети јек. трѐптјети), -тӣм несвр. *в. треперити.* – Високо к небу трепти шева.

трȅптāч, -а́ча м *врста саобраћајног знака са светлосним сигналом који се час пали, час гаси.*

трѐпуша ж **1.** *в. трепавица.* **2.** бот. *род вишегодишњих биљака* Melica *из ф.* Gramina; *врста тога рода* M. ciliata *усправног танког стабла.*

трȇс јек. **трȉјес** м **1. а.** *тресак, удар грома, гром; грмљавина; муња.* **б.** *пуцањ.* **2. а.** *потрес, земљотрес; трешња, дрмање уопште.* **б.** *бука, штропот.* • **као ~ (здрав, јак** и сл.) *в. уз тресак (изр.).*

трȅс и **трȇс** узв. оном. *за означавање:* **а.** *шума изазваног падом (обично у значењу аориста гл. треснути):* трес (удари, паде). **б.** (обично удвојено) *у значењу звецкања.*

трȅсав, -а, -о *који се тресе, дрхтав:* тресаве руке.

трѐсава ж *подводно земљиште, рит, баруштина;* уп. тресетиште.

трѐсавица и **трȅсавица** ж **а.** *грозница, дрхтавица.* **б.** *обољење при коме дрхте удови и глава.*

трȇсак јек. **трȉјесак**, -ска м **1.** *јак, продоран звук који се чује приликом пада чега тешкога, при ломљењу нечега, експлозији, ударању и сл., прасак.* **2.** *продоран звук који се чује при учесталом ударању чиме, бубњање, лупњава.* **3.** *лупкање, топот.* • **као ~ (здрав, јак** и сл.) *веома здрав, сасвим здрав, веома јак и сл.*

трȅсēт м *в. треска*[1].

трѐсет м **1.** мин. *врста угља, смеђе боје, који настаје угљенисањем наслага изумрлих барских биљака.* **2.** *мекано, растресито земљиште које садржи наслаге изумрлих барских биљака, тресетиште.*

трѐсетӣшнӣ, -ā, -ō *који се односи на тресетиште.*

трѐсетӣште с **а.** *земљиште на коме се услед труљења биљака образује тресет.* **б.** *место где се вади тресет.*

трѐсетнӣ, -ā, -ō *који се односи на тресет, који је у вези са тресетом.*

трѐсетница ж **1.** *в. тресетиште.* **2.** бот. *врста маховине* Sphagnum *из ф.* Sphagnaceae, *која расте по мочварним пределима, на тресавама.*

трѐсилац, -иоца м *в. тресач (1б).*

трȅска[1] ж **а.** *бука, вика, галама; ломљава, лупњава.* **б.** *звекет, звецкање.*

трȅска[2] ж **1.** зоол. *врста морске рибе* Gadus morrhua, *бакалар.* **2.** *осољен и на сунцу осушен бакалар.*

тре́ска јек. **тријѐска** ж **а.** *отпадак, одломак од дрвета које се цепа, теше, сече и сл., ивер; танко исечена летвица (припремљена за поплату, користила се и за покривање кућа и др.).* **б.** *уопште одломак, отпадак од каквог тврдог материјала, крхотина.*

трȅскав, -а, -о *који (се) треска, тресе.*

трȅскавица ж нар. мед. *назеб са грозницом, дрхтавица.*

трȅскāј м *треска, трескање, тресак.*

трȅскати (се), -āм (се) (ек. и јек.) и **тре́скати (се)**, трȇскāм (се) јек. **тријѐскати (се)**, трȉјескāм (се) несвр. **1.** *несвр. према треснути (се).* **2.** *дем. према трести (се).*

трȅскāч, -а́ча м зоол. *врста птице* Dendrocopus medius.

трѐскот м оном. *паљба, пуцњава.*

трескòтати, трѐскоћēм несвр. *производити трескот, топот, тутњаву и сл.*

трȅслица ж бот. *род биљака* Briza *из ф.* Gramina; *врста тога рода* B. media *вишегодишња биљка ретког бусена.*

трȅснути, -нēм свр. **1. а.** (некога, нешто, киме, чиме) *нагло ударити (неким, нечим) производећи буку, лупнути; бацити (некога, нешто) с треском:* ~ врата, вратима; ~ противника на земљу. **б.** *јако ударити, млатнути, распалити:* ~ некога по

лицу. **2. а.** *пасти с треском, бупнути.* – Граната тресну и експлодира. **б.** *срушити се с треском, љоснути.* – Коњаник се с коњем тресну о земљу. **в.** фиг. *пасти на испиту, не положити испит.* **3. а.** *пући, прснути, грунути; загрмети:* тресне пушка, тресне гром. **б.** *громко одјекнути, разлећи се:* тресне пуцањ. **4. а.** *затрести, задрмати:* ~ главом. **б.** *отрести краткотрајним дрмањем, мало отрести:* ~ цигарету. **в.** *мало истрести, протрести:* ~ јастук. **5.** фиг. *изговорити, рећи, обично у једном даху, што се има на уму (обично нешто непријатно), истрести, скресати.* – Тресную му је да је он муфљуз. ■ **~ се 1.** *јако се ударити:* ~ се у груди. **2. а.** *затрести се, задрмати се:* ~ се из темеља. **б.** *задрхтати, затреперити.* **3.** *нагло лећи или сести, пручити се, стропоштати се:* ~ се на постељу.

тре́сти (трêсти), -е́сēм (импф. тре́сијāх (тре́сāх); р. пр. трêсао, тре́сла; трп. тре́сен, -а) несвр. [гл. им. тре́сēње с] **1. а.** *енергичним покретима померати тамо-амо, дрмати, дрмусати.* – Докопа је за рамена и стаде је трести. **б.** *изазивати дрхтавицу код некога.* – Узе га трести грозница. **в.** фиг. *јако узбуђивати, потресати.* – Љубав душу тресе. **2. а.** *снажно машући нечим или ударајући чиме по нечему ослобађати га прашине, нечистоће и сл., истресати:* ~ поњаву. **в.** *енергичним покретима истресати из каквог суда, вадити садржину:* ~ мед из канте. **3.** *дрмајући чинити да плодови спадну са дрвета, отресати:* ~ јабуке. **4.** *цвокотати:* ~ зубима. **5. а.** *громко одјекивати, разлегати се, трештати:* музика тресе. **б.** *испуњавати продорним звуцима.* – Звучници су тресли ваздух. **6.** *в. трести се (2).* **7.** *живо, темпераментно играти.* – Тресе разиграно коло. ■ **~ се 1.** *померати се тамо-амо кратким, брзим покретима, дрмати се; подрхтавати, љуљати се.* – Земља се тресла од експлозија. **2.** *бити захваћен дрхтавицом, дрхтати (од зиме, страха и др.).* **3.** *подрхтавати, треперити (о гласу).* **4.** (на кога, над ким) *грдећи, вичући искаљивати бес на некоме, истресати се на некога.*

тресу̀кати (се), -āм (се) несвр. *у дем. значењу: трести (се).*

трети́рати, трѐтӣрāм свр. и несвр. фр. *обрадити, обрађивати (неко питање), расправити, расправљати о чему; заузети, имати одређени став, начин понашања према некоме, нечему.*

трѐтмāн, -а́на м фр. *обрада нечега; понашање, опхођење, поступак:* узети у ~ што, имати добар ~.

трѐħāк, -а́ка м (често у атрибутској служби) **1. а.** *животиња, мужјак од три године, трогодац.* **б.** *трогодишњи дечак.* **2. а.** *ученик трећег разреда какве школе.* **б.** *припадник какве формације означене бројем три (нпр. војне јединице).* **3.** *трећи, најјачи узастопни талас.* **4.** *трећи рој једне матице (пчела).*

трећа̀киња ж (често у атрибутској служби) **1.** *трогодишња животиња женка.* **2.** *ученица трећег разреда неке школе.* **3.** *бачва од три хектолитра.*

трѐħē и **трѐħе** прил. *при набрајању: иза другога, на трећем месту.*

треће- *као први део именичких и придевских сложеница казује да је оно што је њиховим другим делом исказано сврстано као треће по реду у својој врсти, одн. да је везано за размаке означене бројем три и сл.:* трећеразредни, трећепозивац и сл.

трећебра̏тучед м *братучед у трећем колену, трећој генерацији.*

трећебра̏тучеда ж *братучеда у трећем колену, трећој генерацији.*

трећѐднēвка ж *повратна грозница која се код болесника јавља сваки трећи дан.*

трећекатѐгōрнӣк м шах. *шахиста треће категорије, по рангу и снази изнад шахисте четврте (најниже) категорије.*

трећелѝгāш м спорт. *члан треће лиге (најчешће фудбалске).*

трећепо́зивац, -ӣвца м вој. *војник трећег позива.*

трећера́зредан, -дна, -о *који је при оцени квалитета, вредности, значаја и сл. сврстан у трећу групу, у трећи, обично последњи разред.*

трѐħӣ, -ā, -ō *редни број који одговара основном броју три:* ~ класа ~ корен, ~ степен, ~ члан. **2.** (често и у именичкој служби) **а.** *који нема никакве везе са предметом разговора, расправе и сл., који је сасвим друге природе, друго, друкчије.* – То је нешто сасвим треће, друго ја причам. **б.** *који уопште није узиман у обзир, ниједан од познате двојице, сасвим други, ново лице.* – Где се двојица свађају, трећи се користи. • **~ лице** 1) лингв. *особа или предмет о коме се говори.* 2) *онај кога се ствар не тиче непосредно.*

трећи̏на и **трѐћина** ж **1. а.** *трећи део неке целине.* **б.** *група од три лица.* **2.** ист. *трећи део приноса са имања који је кмет давао аги на име пореза.*

трѐћӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на трећину, који обухвата, износи трећину.*

трѐф м фр. *боја у картама у облику жира, жир, мак:* ~ ас, ~ седмица.

трѐфер м нем. **1.** *онај који је добар стрелац, који добро гађа.* **2.** *погодак; згодитак, добитак.*

трѐфити, -ӣм свр. нем. **1.** *погодити, згодити, потрефити (при гађању, бацању и сл.).* – Каменом га трефи у врх главе. **2.** *случајно наићи, набасати на некога, на нешто; пронаћи.* – У гори трефи на хајдуке. Није лако трефити рунолист. ■ **~ се 1.** *десити се, догодити се, збити се.* **2.** *задесити се, наћи се негде.* – Трефим се на свадби.

трѐфов, -а, -о *који се односи на треф:* ~ седмица, ~ ас.

тречѐнтист(а), -ē м (мн. -сти) *уметник из треченто.*

тречентѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на треченто и трецентисте.*

тречѐнто м итал. *назив за четрнаести век у италијанској уметности (углавном у сликарству и књижевности).*

трѐшња ж (ген. мн. трѐшāњā) бот. **а.** *листопадна дрвенаста биљка* Prunus avium *из ф.* Rosaceae, *воћка са слатким округлим коштичавим плодом.* **б.** *плод те биљке.* • бот. **вучје трешње** *в. јеремичак.* **медведова ~** *в. смрдљика.*

тре́шња[1] ж **1.** *тресење стабла дрвета ради прикупљања плодова, тресидба; истресање (лупањем, јаким трескањем и сл.) чега ради чишћења од прашине и сл.:* ~ шљива; ~ ћилима. **2.** *дрхтавица, језа (од хладноће, страха, узбуђења и сл.).* **3.** *подрхтавање тла, потрес, земљотрес.*

тре́шња[2] ж бот. и агр. *врста пасуља приткаша* Phaseolus multiflorus, *с крупним шареним семенкама; боранија.*

трѐшњава ж *учестали потреси; тресак, праска.*

трѐшњāк, -а́ка и **трѐшњар,** -а́ра м *трешњев воћњак.*

трѐшњаст, -а, -о *сличан трешњи (обично по боји).*

трѐшњев, -а, -о *који се односи на трешњу, начињен од дрвета или плода трешње:* ~ воћњак, ~ штап, ~ сок.

трѐшњевāк, -а и **трѐшњевац,** -ēвца м *предмет направљен од трешњева дрвета (штап, чибук, топ и др.).*

трѐшњевача ж *ракија од трешања.*

трѐшњевина ж *трешњево дрво (као грађа).*

трѐшњевица ж *в. трешњевача.*

трѐшњӣк, -ӣка м *трешњев воћњак;* уп. трешњак, трешњар.

трѐшњица ж *дем. и хип. од трешња.*

трѐшњичица ж *дем. и хип. од трешња и трешњица.*

трѐшњов(-) *в. трешњев(-).*

трѐштав, -а, -о *који трешти, громогласан:* ~ музика.

тре́штати, -тӣм несвр. *производити продоран и јак звук; одјекивати громогласном буком, проламати се.* – Топови су трештали. Кафана трешти.

трѐштен и **трѐштен,** -а, -о у изр. **~ пијан** *потпуно, сасвим пијан.*

трѐштити, -ӣм свр. **1.** *грунути, проломити се (о пуцању).* **2.** *треснути, ударити, лупити.*

трѐшће јек. **трѝјешће** с зб. *треске, иверје.*

трѐшчица ж *дем. од тре́ска.*

тр̏жӣшнӣ и **тр̀жӣшнӣ**, -ā, -ō *који се односи на тржиште, намењен тржишту, трговини:* ~ вредност, ~ инспекција.

тр̏жӣшно и **тр̀жӣшно** прил. *у односу на тржиште и цене на тржишту:* ~ се понашати.

тр̏жӣште и **тр̀жӣште** с **1.** екон. **а.** *подручје на коме се води трговина:* међународно ~, унутрашње ~. **б.** *понуда и потражња робе на одређеном подручју и у одређено врем.* **2.** *трг, пијаца.* • екон. **јединствено ~** *тржиште без територијалних ограничења (у оквиру државе или шире трговинске заједнице) и са једнаким условима за све учеснике.* **слободно ~** *тржиште на коме нема ограничења у погледу цена и количине робе.*

тр̏жнӣ и **тр̀жнӣ**, -ā, -ō *в. тржишни.*

тр́жница ж *отворен или покривен простор где се врши контролисана продаја животних намирница; низ продавница различите робе у склопу једног трговинског објекта; трговинска кућа, трговина:* градска ~.

тр̏зав, -а, -о *истрзан, испрекидан:* ~ сан.

тр̏завица ж **1.** *грчевито стезање мишића, грчеви; дрхтавица.* **2.** (обично у мн.) фиг. *неспоразум, несугласице; секирација:* политичке трзавице. Сви смо сити трзавица.

тр̏заво прил. *искидано, испрекидано:* ~ спавати.

тр̏зāј м (инстр. -ем) **1.** *нагао покрет, обично рефлексан.* **2.** *трептај, типтрај.*

тр̏зāјнӣ, -ā, -ō *који се односи на трзај.*

трза̀кати се, -āм се несвр. у *дем. значењу: трзати се.*

тр̏залица (тр̏зāљка) ж *танка плочица, обично коштана, којом се удара у жице тамбуре и сл. музичких инструмената, терзијан.*

тр̏зати (се), -āм (се) и тр̏жēм (се) *несвр. према тргнути (се) и трћи (се).*

тр̏знути, -нēм свр. **1.** *учинити нагао покрет, трзај:* ~ раменом. **2.** *протрести, продрмати.* – Трзнула га је нека гроза. ■ **~ се** *тргнути се, пренути се:* ~ се из мисли.

трзу̏ц(к)ати се, -āм се несвр. *дем. према трзати се.*

трӣ, три̏јӯ и три̏јӯ (дат. три́ма и три̏ма) (с предл. најчешће непром.) *основни број за једну јединицу већи од два, који се обележава цифром 3; назив те цифре.* • **на ~ ћошка** 1) (урадити што) *како не ваља, како се не ради, лоше.* 2) (бити) *бити рђавог расположења.*

триа̀нгл м лат. **1.** *троугао, трокут.* **2.** геод. *апарат за мерење висинских кота.* **3.** муз. *мали ритмички инструмент начињен од челичне шипке савијене у облику троугла, о који се удара металном шипком.*

триангула́ција ж геод. *одређивање положаја главних тачака при геодетским мерењима по систему мреже троуглова.*

триангула́цӣјскӣ и **три̏ангулациōнӣ**, -ā, -ō *који се односи на триангулацију, изведен применом триангулације.*

тријангу̏лисати, -ишēм (триангули́рати, -у̏лӣрāм) свр. и несвр. **1.** геод. *(из)вршити мерење терена примењујући триангулацију.* **2.** агр. *(на)калемити младицу у троугласт процеп на стаблу.*

триба́да ж грч. *лезбејка, хомосексуалка.*

триби́на ж фр. **1. а.** *амфитеатрално постављена седишта за гледаоце на стадионима, тркалиштима и сл.:* источна ~, јужна ~. **б.** *привремени објекат погодне висине подигнут за посматрање какве приредбе, параде и сл.:* свечана ~. **в.** *издигнуто гледалиште у дворани, галерија:* новинарска ~. **2. а.** *уздигнуто и одвојено место за говорника, говорница.* **б.** фиг. *тело за обраћање јавности, за заступање и ширење каквих идеја:* трибина за политику.

три̏брах м грч. стил. *грчка стопа од три кратка слога настала из јамба у коме је дужина замењена са два кратка слога.*

три̏бӯн, -у́на м лат. **1.** ист. *изабрани представник плебејаца у старом Риму.* **2.** фиг. *народни вођа, борац за права народа:* народни ~.

трибу̏нāл, -а́ла м лат. *судско веће, суд; судница.*

три̏бӯнскӣ, -ā, -ō *који се односи на трибуне, који потиче од трибуна:* ~ говор.

три̏бӯнски прил. *као трибун, на начин својствен трибунима.* – Јовандека трибунски заокружи погледом по гомили.

три̏вијāлан, -лна, -о лат. *прост, безначајан, баналан; простачки:* ~ истина; ~ дух.

три̏вијāлно прил. *на тривијалан начин, просто, банално; простачки:* ~ се изразити.

тривија́лнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оногa што је тривијално, баналност; простачки начин, простачки поступак, просташтво.*

тригономѐтрија ж грч. мат. *део геометрије, наука о троугловима, која се бави изучавањем зависности између страна и углова троугла у равни (равна тригонометрија) и тим односима у сферном троуглу (сферна тригонометрија).*

тригономѐтрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на тригонометрију, заснован на тригонометрији:* ~ једначина.

тригономѐтричкӣ, -ā, -ō *в. тригонометријски.*

три́десēт (три́десет) **а.** *основни број три пута већи од десет који се обележава цифрама 30.* **б.** *у вишечланим бројевима, одн. бројним изразима:* сто ~, ~ (и) пет, ~ (и) пети, ~ (и) двоје.

тридесет- *в. тридесето-:* тридесетгодишњи.

тридесѐтак прил. *приближно тридесет, око тридесет (особа, предмета, јединица неке мере и сл.).*

три́десēтӣ, -ā, -ō *редни број према тридесет.*

тридесѐтина и **тридесети̏на** ж **1.** *тридесети део неке целине:* ~ суме. **2.** *в. тридесетак:* ~ људи.

тридесѐтица ж **1.** *назив за бројку 30.* **2.** *оно што је означено са 30 (нпр. просторија, аутобус и сл.).*

три́десето прил. *при набрајању: на тридесетом месту.*

тридесето- *као први део сложенице означава да је оно што је њеним другим делом показано у вези са бројем тридесет, да се појављује у тридесетоструком износу и сл.:* тридесетодневни, тридесетострук.

тридесетого̀дишњак м *човек који има тридесет година.*

тридесетого̀дишњака и **тридесетогодишња̀киња** ж *жена која има тридесет година.*

тридесетого̀дишњӣ, -ā, -ē **а.** *који има тридесет година:* ~ човек. **б.** *који траје или се врши тридесет година; који се обавља после тридесет година и сл.:* ~ рад, ~ прослава.

тридесетого̀дишњица ж *навршена тридесета година од неког догађаја, прослава, помен и сл. после тридесет година.*

тридесето̀рица ж (мн. ø) *тридесет особа мушког пола, тридесет мушкараца.*

три́десеторо *збирни број који одговара основном броју тридесет:* **а.** *за означавање збира особа (или уопште бића) мушког и женског пола:* било их је ~ у разреду. **б.** *уз збирне именице које означавају збир младих бића (ређе уз друге именице у мн.):* ~ деце, ~ пилади, ~ јагњади.

три̏жāљ м бот. *биљка мирисавог цвета* Erysimum *из ф.* Cruciferae.

тријада ж грч. **1.** фил. *термин у Хегеловој филозофији, наслеђен из грчке филозофије, за означавање тростепене схеме дијалектичког развитка: теза–антитеза–синтеза.* **2.** хем. *група од три сродна елемента.* **3.** цркв. *тројица, тројство.*

три̏јāднӣ, -ā, -ō *који се односи на тријаду.*

тријали̏зам, -зма м **а.** *федерација трију држава.* **б.** ист. *политичка концепција, схватање о тројној монархији у бившој Аустроугарској пред Први светски рат (Аустрији и Угарској би била придодата трећа државна јединица – словенске земље).*

тријалист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица тријализма.*

тријалѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на тријализам и тријалисте, заснован на тријализму:* ~ држава.

трѝјас м грч. геол. *први од три периода мезозоика који се према наслагама или слојевима дели у три дела (одакле му и име).*

тријенáле, -ла м (мн. -ла с) лат. *интернационална приредба, сликарска, вајарска и сл. изложба или уметнички (обично позоришни, филмски или музички) фестивал који се одржава сваке треће године.*

трѝјер м фр. агр. *машина за пречишћавање жита и сортирање зрневља према величини, крупноћи.*

тријéра ж грч. *старогрчка ратна лађа са три реда весала.*

тријѐрисати, -ишēм (тријѐрати, -āм) свр. и несвр. *пречистити, пречишћавати и сортирати жито тријером.*

трију̏мвӣр, -ӣра м лат. *члан тријумвирата.*

тријумвѝрāт, -áта м лат. **1.** ист. *облик владавине у старом Риму, владавина тројице.* **2.** фиг. *удружена тројица, тројка.*

трѝјумф м лат. **1.** *свечан улазак победоносних трупа у старом Риму као највећа почаст која се исказивала победнику у рату; свечаност у славу ратне победе.* **2.** *уопште сјајна, потпуна победа; сјајан, велики успех; радост и славље због победе, успеха.*

трѝјумфāлан, -лна, -о *начињен, приређен у славу победе и победника; победнички, победоносан:* ~ капија, ~ дочек.

тријумфалѝзам м *став онога који тријумфује, победничка охолост.*

трѝјумфāлно прил. *у тријумфу, свечано; победнички:* ~ бити дочекан; ~ завршити такмичење.

трију̏мфāтор м *онај који тријумфује, победник.*

трију̏мфāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на тријумфаторе, победнички.*

трѝјумфовати, -фујēм (тријумфѝрати, -у̏мфӣрāм) свр. и несвр. *однети, односити потпуну победу; (про)славити победу, победнички ликовати:* ~ над противником; ~ након победе.

трѝк, -а и трѝка м (мн. трѝкови и трѝкови) енгл. *спретан поступак којим се постиже обмана, превара.*

трѝкӣрије ж мн. грч. цркв. *трокраки свећњак са три укрштене свеће којима епископ благосиља.*

трѝклӣнијум (трѝклӣнӣј, -ија) м лат. *староримска трпезарија са три лежаја поред стола, са којих се јело лежећи.*

триклѝничнӣ, -ā, -ō грч. мин. *чије се три осе секу под косим углом (о кристалима неких минерала):* ~ систем, ~ призма.

трѝклӣнскӣ, -ā, -ō *в. триклинички.*

трѝкō, -ōа фр. *фино плетена растегљива тканина; одећа од такве тканине; плетена одећа уопште, трикотажа.*

триколóра ж лат. *застава у три боје, тробојка, тробојница.*

трѝколōрнӣ, -ā, -ō *тробојни:* ~ застава.

трикотáжа ж фр. **а.** *машински плетене тканине, плетена одећа.* **б.** *фабрика за израду такве тканине.* **в.** *продавница такве тканине.*

трѝкотāжнӣ, -ā, -ō *који се односи на трикотажу:* ~ погон, ~ роба.

трѝла ж муз. *в. трилер (1).*

трѝлер и **трѝлер** м нем. **1.** муз. *мелодијски украс изведен брзим и неколико пута поновљеним смењивањем основног тона и најближег вишег тона у једнаком трајању.* **2.** *врста акционог филма, одн. књижевног дела, са заплетеном радњом, пуном напетости.*

трилѝōн, -óна (трилѝјӯн, -ýна) м лат. *милион милиона (у земљама бивше Југославије, у Француској и Италији); милион билиона (у неким другим земљама, нпр. у Енглеској и Немачкој).*

трилѝрати, -ѝлӣрāм свр. и несвр. *известити, изводити трилере.*

трилòгија ж грч. *три драме или три романа једног писца који тематски чине целину.*

трѝместар, -тра м лат. *тромесечни период, тромесечје; четврти део године, квартал.*

трѝместарскӣ, -ā, -ō и **трѝместрāлан,** -лна, -о *који се односи на триместар, тромесечни, квартални.*

трѝметар и **трѝмēтар,** -тра м грч. стил. *стих од три метра, шестостопни јамбски стих.*

трѝна ж **1.** *мрва, трунка.* **2.** *отпаци од сена; пиловина, пиљевина.*

трѝнав, -а, -о *запрљан трином, тринама, пун трина.*

трѝнаест *број за три јединице већи од десет, који се обележава са 13.*

тринаéстак, -тка м (обично непром.) *збир од приближно тринаест, око тринаест (особа, предмета, јединица неке мере и сл.).*

тринаестéрац, -рца м стил. *стих од тринаест слогова.*

тринаестѐрачкӣ, -ā, -ō *изведен у тринаестерцу:* ~ стих.

трѝнаестӣ, -ā, -ō *редни број који одговара основном броју тринаест.*

тринаѐстина и **тринаестѝна** ж **1.** *тринаести део неке целине.* **2.** *в. тринаестак.*

тринаѐстица ж **1.** *назив за бројку 13.* **2.** *нешто (превозно средство, просторија и сл.) означено бројем 13.*

трѝнаесто прил. *на тринаестом месту.*

тринаесто- *први део сложеница које значе неки збир или сложеност од тринаест предмета, делова и других појмова, одн. нешто тринаесто по реду и сл., нпр.:* тринаестогодишњак, тринаестодневни, тринаестоспратница.

тринаестòрица ж (мн. ø) *тринаест особа мушког пола, тринаест мушкараца.*

трѝнаесторо *збирни број који одговара основном броју тринаест:* **а.** *за означавање збира особа (или уопште бића) мушког и женског пола:* било их је ~ у групи. **б.** *уз збирне именице које означавају збир младих бића (ређе уз друге именице у мн.):* ~ деце, ~ пилади, ~ јагњади.

тринѝтēт, -éта м лат. *тројица, тројство:* догма тринитета.

тринитротолу̏ōл, -óла м *врло јак експлозив за пуњење граната, мина и сл.*

трѝнōм, -óма м грч. мат. *трочлани алгебарски израз.*

трѝнōмнӣ и **трѝнōмскӣ,** -ā, -ō *који се односи на трином, који се састоји из тринома:* ~ једначина.

трѝо, трѝја м (мн. с) (инстр. трѝом) грч. **1.** муз. **а.** *камерни састав од три инструмента, одн. троје инструменталиста; композиција намењена таквом саставу.* **б.** *код троделних плесних композиција, маршева и сл. средњи део композиције, контрастан првом делу.* **2.** *три особе које се друже, сарађују, које су ангажоване на истом послу, задатку или у игри, тројка.*

трѝод м грч. цркв. *у православној цркви књига с објашњењима о појединим празницима.*

триóда ж грч. физ. *електронска цев са три електроде.*

трѝōднӣ, -ā, -ō *који се односи на триоду:* ~ цев.

трѝола ж итал. муз. *група од три једнаке ноте које трају колико и две нормалне ноте истог облика.*

триòлет м фр. књиж. *песмица од осам стихова у којој се после трећег стиха понавља први, а после шестога први и други стих.*

трипаносóма ж грч. зоол. *у мн.: једноћелијске праживотиње из разреда бичара, реда* Trypanosoma *(паразитирају на еритроцитима и ткивима човека и других кичмењака проузрокујући разне болести, нпр. болест спавања) (у јд.: праживотиња из тога разреда).*

трѝпартӣтан, -тна, -о лат. **1.** *троделан, трострук.* **2.** *сачињен учешћем три стране, три учесника:* ~ споразум, ~ конференција, ~ уговор.

трѝпер м нем. мед. *врста полне болести, гонореја, капавац.*

трипѐра̄ш, -а́ша м *онај који болује од трипера.*

три̏пице, -пӣца̄ ж мн. *јело од изнутрице, шкембићи.*

три̏пле̄т, -е́та м (трипле̏та ж) лат. **1.** *три истоврсна предмета; три здружена лица, трио.* **2.** лингв. *једна од три варијанте (акценатске, фонетске или морфолошке) неке речи; један од три равноправна назива за један појам.*

трипли̏ка̄т, -а́та м лат. *трећи примерак, друга копија неког текста.*

трипли́рати, -ѝплӣра̄м (триплици́рати, -ѝцӣра̄м) свр. и несвр. лат. *увећа(ва)ти три пута, утростручи(ва)ти:* ~ суму новца.

три̏пло прил. лат. *троструко;* уп. дупло.

три̏поли -ија м *инфузоријска земља, брашнаста силикатна маса (служи за глачање метала, камена и др.).*

три̏пси̏н, -и́на м грч. физиол. *фермент гуштераче који разлаже беланчевине.*

три̏птих(он) м грч. **1.** *три слике које чине целину спојене тако да крајње две чине крила која се могу преклопити преко два пута веће средње слике.* **2.** *ликовно, музичко, литерарно и др. уметничко дело састављено од три засебна дела која тематски или идејно чине целину.*

три̏пӯдијум (три̏пӯдӣј, -ија) м лат. *свечани плес.*

три́пӯт и **три́пут** прил. *у три маха, у три наврата; троструко:* рећи што ~; бити ~ јачи.

три́ред и **три́ре̄д** прил. *в. трипут.*

трире́ма ж лат. *римски ратни брод са три реда весала рађен према грчкој тријери.*

три̏ста 1. *основни број три пута већи од сто, који се бележи нтојком 300, три стотине.* **2.** фиг. (у прил. служби) *веома много, да се броја не зна:* имати ~ послова.

триста- и **тристо-** *као први део сложенице означава да је оно што је њеним другим делом исказано у вези са бројем триста, да се појављује триста пута умножено и сл.*: тристогодишњи, тристагодишњица.

три̏сто̄тӣ и **три̏стотинитӣ**, -а̄, -о̄ *редни број који одговара основном броју триста.*

три̏тијум (три̏тӣј, -ија) м лат. хем. *в. трицијум.*

три́тон м грч. **1.** зоол. *врста водоземца, даждевњак.* **2.** (Тритон) *морско божанство у грчкој митологији, са човечијим горњим делом и рибљим репом.*

три̏то̄н, -о́на м *језгро атома трицијума, састављено од једног протона и два неутрона.*

три̏фора ж и **три̏фо̄ријум** (три̏фо̄рӣј, -ија) м лат. архит. *прозор подељен са два усправна камена стубића на три дела (нарочито чест у архитектури готике).*

три̏фт м нем. *већа количина дебала која се отискују низ реку.*

три̏фта̄р м нем. *шумски радник који се стара о трифту, који гура, отискује стабла низ реку.*

три̏фтати, -а̄м несвр. *гурати, отискивати дебла низ реку.*

три̏фтонг м грч. лингв. *спој три самогласника који се изговара као један слог, трогласник.*

три̏фтоншкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на трифтонг.*

Три̏фӯнда̄н м *дан у години посвећен хришћанском свецу Трифуну.*

трихи́на ж грч. зоол. *паразитска власаста глиста* Trichinella spiralis *која живи у цревима, а њене ларве у мишићима животиња сисара и човека.*

трихино́за ж грч. мед. *обољење изазвано трихином,* trichinosis.

три̏хӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на трихине:* ~ ларва.

трихѝњав, -а, -о *захваћен, заражен трихином:* ~ месо.

трихото̀мија ж грч. *подела на три дела, на три групе.*

три̏ца[1] ж жарг. *в. тројка (1 и 2).*

три̏ца[2] ж (најчешће у мн.) **1. а.** *љуске зрневља жита, које се приликом млевења или сејања одвајају, мекиње.* **б.** *мрвица, трунка:* ~ дуванска. **2.** фиг. *безвредна ствар, тричарија; безвредан човек, ништарија.* • **купио би га за трице** *неупоредиво је богатији од њега.* ~ **и кучине** *безвредна, неважна ствар.*

три̏цепс м лат. анат. *троглави мишић на надлактичној и потколеничкој кости.*

три̏цијум (три̏цӣј, -ија) м лат. хем. *радиоактивни вештачки изотоп водоника чији је атом око три пута тежи од атома обичног водоника, а користи се, између осталог, у водоничним бомбама.*

трицѝкл м грч. *возило са три точка са ножним или моторним погоном.*

три̏чав, -а, -о **1.** *запрљан, умрљан трицама:* ~ хаљина. **2.** фиг. *безначајан, безвредан, бедан:* ~ хонорар.

три̏чаво прил. *безначајно; ситничарски.*

три̏чаво̄ст, -ости ж *особина онога што је тричаво, безначајност, безвредност; оно што је тричаво, тричарија.*

тричѐрија ж (обично у мн.) *безвредна, безначајна ствар, ситница; беспослица, бесмислица, глупост.*

три̏шља ж бот. *зимзелено или листопадно ниско дрвеће или жбуње приморских крајева* Pistacia lentiscus *и* P. vera *из ф.* Anacardiaceae.

тр̑к м (лок. тр̏ку) **1.** *најбржи коњски ход, галоп.* **2.** *најбрже кретање, трчање.* **3.** *у значењу императива:* потрчи(те), похитај(те). – Трк у школу! • **из куће ~, у кућу шетња** нар. шаљ. *дијареја, пролив.*

тр̏ка ж (дат. тр̏ци; ген. мн. тр̑ка̄) **1. а.** *трк, трчање.* **б.** *велика журба, јурњава.* **2. а.** (и у мн.) спорт. *такмичење у брзини трчања, утрка:* коњске трке, ~ на сто метара. **б.** фиг. *усредсређивање свих напора на постизање једног циља, страсно настојање да се нешто добије, постигне:* ~ за новцем, ~ за славом. • **и ми коња за трку имамо** *в. под коњ.*

тр̏калица ж зоол. **1.** *врста инсекта тврдокрилца, кукца корњаша* Geodromicus. **2.** *у мн.: пор. афричких птица из реда мочварица* Glareolidae, *витких ногу и дугих крила и репа, које добро трче и вешто лете (таква птица).*

тр̏калӣшнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тркалиште:* ~ стаза.

тр̏калӣште с *место, терен на коме се одржавају трке.*

тр̏кати, тр̏ка̄м (тр̑че̄м) несвр. **1.** *трчати, јурити; трчати тамо-амо, трчкарати.* **2.** (коња) *гонити коња на трк, јахати трком.* ■ ~ **се** *такмичити се с ким у трчању, утркивати се.*

тр̏каћӣ, -а̄, -е̄ *в. тркачки.*

тр̏ка̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **1.** *онај који трчи; онај који је добар у трчању; онај који се такмичи у трчању.* **2.** *коњ који добро и истрајно трчи; тркачки коњ.*

тркѐчица ж **1.** *жена тркач;* уп. тркач (1). **2.** *кобила која добро трчи; кобила која се такмичи у тркама.* **3.** зоол. **а.** *птица закржљалих крила и снажних ногу, неспособна за летење, а способна за трчање и ходање на велике даљине (ној и сл. птице).* **б.** *у мн.: систематски назив за те птице* Cursores.

тр̏ка̄чкӣ, -а̄, -о̄ **а.** *који се односи на трке и тркаче, који служи за трке:* ~ коњ, ~ стаза. **б.** *направљен, подешен за брзо кретање:* ~ чамац, ~ аутомобил.

тр̏ке̄ и **тр̏ке̄** прил. **1.** *у трку, трком, трчећи:* ~ стићи. **2.** *у служби узвика за подстицање, сокољење.* – Трке, Јаблан! Трке, Рудоња!

тр̏кимице̄ прил. *у трку, трком:* ~ напасти.

тр̏кља ж *притка, мотка.*

тркља́нац, -нца м агр. (обично у изр. **пасуљ ~**) *в. тркљаш.*

тр̏кљаст, -а, -о *сличан тркљи, који подсећа на тркљу (висок, танак, сув и сл.):* ~ стас.

тр̏кљати, -а̄м несвр. *побадати тркље уз пасуљ, боранију и др. биљке пењачице.*

тр̏кља̄ш, -а́ша м агр. *врста пасуља који пушта вреже уз тркљу, тачкаш.*

тр́кнути, тр̏кне̄м и **тр̏кнути,** -не̄м свр. *(п)отрчати некуд близу, на часак, скокнути:* ~ у продавницу.

тр̑ком прил. *у трку, трчећи; журно, хитро:* ~ се удаљити; ~ прионути на посао.

тр̏лити, -и̑м несвр. [гл. им. тр̏ље̄ње с] *трлицом добијати влакно од лана или конопље, одвајати влакно конопље или лана од поздера.*

тр̏лица ж *једноставна, најчешће дрвена направа помоћу које се издваја влакно из струкова у води омекшалог лана или конопље, одн. чисти од поздера.*

тр́ло с **1.** *стаја за стоку.* **2.** (и тр̏ло) *место где се риба мрести, мрестилиште.*

тр̏ља ж зоол. *морска риба из реда кошљивица тврдоперки* Mullus barbatus: брката ~.

тр́љати, тр̏ља̄м несвр. **1.** *притискујући превлачити руком преко нечега (више пута); вршити масажу притискујући рукама, масирати:* ~ очи; ~ леђа. **2.** *превлачити један предмет преко другога, трти два тела један другим.* ■ **~ се** повр. *масирати се.* • **~ главу** *в. под глава.* **~ руке** *радовати се због нечега, бити веома задовољан.*

тр̏љкати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: трљати (се).*

тр̏љкати се, -а̄м се несвр. *врзмати се, луњати, мотати се.*

тр̏љнути, -не̄м свр. *благо, овлаш протрљати.*

тр̑мка ж *купаста кошница од прућа, вршкара.*

тр̑н м (мн. тр́нови) **1.** *крут, иглицаст израштај код биљака који боде, бодља.* **2.** бот. **а.** *назив за више трновитих биљака, нпр. драч, трњина; ниско бодљикаво шибље или грмље.* **б.** *део назива више трновитих биљака:* госпин ~, зечји ~, црни ~. • **бити (коме) трн у оку** *јако сметати некоме.* **забадати трн у здраву ногу** *мењати оно што је добро, испробано и сл., чинити што сувишно.*

трна́вци м мн. *в. трнак (2).*

тр́нак, -нка м *дем. и хип. од трн.* **2.** мн. (тр́нци) *осећај у телу сличан боцкању (изазван јаким емоцијама, хладноћом и др.), жмарци.*

трна́пити, тр̀на̄пӣм свр. нар. **1.** *изненада се појавити, банути, хрупити.* – Кнез трнапи на врата. **2.** *упутити се, кренути, ударити:* ~ узбрдо. ■ **~ се** *мучити се, злопатити се.*

тр́нити, тр̑ни̑м несвр. [гл. им. тр́ње̄ње с] **1.** *трновом метлом, трнометом одстрањивати сламу и плеву из овршеног жита на гумну, трнометити.* **2.** *заграђивати трњем; покривати трњем:* ~ башту; ~ расад. **3.** *изазивати трнце, језу, прожимати трнцима.* – Лед ми ноге трни. **4.** **а.** *бити прожет трнцима, трнути.* – Болно ми трни рука. **б.** фиг. *кочити се, премирати од страха.* – Све стрепи и трни.

тр̏нић, -а и **тр̏нӣћ,** -и́ћа м *дем. од трн.*

тр̏нӣште с *трново жбуње, трњак.*

тр̏нов, -а, -о *који се односи на трн, на трње, начињен од трња:* ~ ограда.

тр̏новача ж бот. **1.** *врста ране шљиве* Prunus insititia *из ф.* Rosaceae, *лоптастог, ситнијег модрог плода.* **2.** *в. дивља крушка, под крушка (изр.).*

тр̏новина ж *трново дрво.*

трно̀вит, -а, -о **1.** **а.** *пун трња, зарастао у трње:* ~ живица, ~ крај. **б.** фиг. *заједљив, пецкав:* ~ сарказам. **2.** фиг. *испуњен тешкоћама, мучан, тегобан:* ~ животни пут.

трно̀вито прил. *на трновит начин, мучно, тегобно:* ~ се пробијати кроз живот.

трно̀вито̄ст, -ости ж *особина и стање онога што је трновито.*

трно̀кон м *гвоздена алатка насађена на држаљу, заоштрена с једне а тупа с друге стране (обично за крчење земљишта), будак, пијук.*

трно̀шљива ж бот. *в. трновача (1).*

тр̑нулић м бот. *биљка* Pallenis spinosa *из ф.* Compositae.

тр̏нути, -не̄м несвр. [гл. им. тр̏ње̄ње с] **1.** *чинити да нешто престане горети, гасити:* ~ лампу. **2.** *в. трнути се.* ■ **~ се** **а.** *престајати светлети, горети, гасити се.* – Светиљке се трну. Ватра се трне. **б.** фиг. *нестајати, губити се, ишчезавати.* – Љубав се трне.

тр́нути, тр̑не̄м несвр. [гл. им. тр́ње̄ње с] *бити обузет трнцима; постајати непокретан, обамирати (од страха, напора, умора и сл.).*

тр́нци, тр̑на̄ца̄ м мн. *в. трнак (2).*

тр̏њав, -а, -о *пун трња, зарастао у трње, трновит:* ~ путељак, ~ зараван.

тр̏њавица ж *стање организма при коме је тело обузето трнцима.*

трња̑к, -а́ка м *жбуње трна; земљиште обрасло трњем.*

тр̑ње с (мн. ø) *зб. им. од трн; трнов грм, трњак.* • **бацити у трње (копље, перо** и сл.**)** *одустати од даљег бављења нечим, напустити што, прекинути рад на нечему.* **бос по трњу трчати** *бити изврнут непријатностима и тешкоћама.* **преко трња стићи до чега** *тешко и мучно остварити нешто.*

трњѐвит, -а, -о *трнов, трновит:* ~ ограда.

тр̏њина ж бот. *разгранат жбун* Prunus spinosa; *из ф.* Rosaceae, *округласте крошње, понекад образује густише; плод те биљке, ситна тамномодра коштуница опорог укуса.*

тр̏њинаст, -а, -о *сличан трњини (обично по боји):* трњинасте очи.

тро- *као први део придевских и именичких сложеница означава да је оно што је њиховим другим делом означено тројако, тространо, утростручено:* тробојан, трогодишњица, трострук, тродневни.

тро̏ато̄ман и **троа̀то̄ман,** -мна, -о *који садржи три атома (о молекулу).*

тро̀ба̄зан, -зна, -о хем. *који садржи два атома водоника који се могу заменити атомима метала (о киселинама).*

тро̀бо̄јан[1], -јна, -о *који је у три боје:* ~ застава.

тро̀бо̄јан[2], -јна, -о *који има три боја, срата, тросратан.*

тро̀бо̄јка и **тро̀бо̄јница** ж *тробојна застава.*

тробо́јно̄ст, -ости ж *особина онога што има три боје, што је у три боје.*

тро̀бра̄зднӣ, -а̄, -о̄ *који одједном прави три бразде (о плугу).*

тро̀брид, -а, -о и **тро̀бри̑дан,** -дна, -о *који има три брида, три оштрице:* ~ бодеж.

тро̀вати, тру̏је̄м несвр. **1.** **а.** *разарати отровом; убијати отровом:* ~ организам; ~ пацове. **б.** *стављати отров у нешто, чинити отровним:* ~ воду. **2.** фиг. *вршити рђав утицај на кога, кварити:* ~ омладину. ■ **~ се** **1.** *угрожавати своје здравље отровом, излагати се (свесно или нехотично) деловању отрова:* ~ се алкохолом, ~ се дуваном. **2.** фиг. *потпадати под рђав утицај:* ~ се слушајући анархисте.

тро̀ва̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *онај који трује, који је некога отровао.*

трова̀чица ж *женска особа тровач.*

тро̀ва̀чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на троваче, својствен тровачима:* ~ опрема, ~ хладнокрвност.

тро̀вла̄шће с (мн. ø) *управа тројице, трију групација, трију странака и сл.*

тро̀гла̀в, -а, -о *који има три главе:* ~ мишић.

трогло̀дит, -и́та м грч. **а.** *пећински човек.* **б.** фиг. *човек ниске културе, примитивац.*

трогло̀дитскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на троглодите.*

тро̀год, -а, -о *који има три године, трогодишњи:* ~ говече.

трòгодац, -гоца м *мужјак домаће или дивље животиње од три године.*

трогòдишњāк м *онај коме је три године* **а.** *трогодишњи дечак.* **б.** *в. трогодац.*

трогòдишње прил. *сваке три године, сваке треће године, по истеку три године:* ~ се састајати.

трогòдишњӣ, -ā, -ē *који има три године; који траје три године; који служи за три године; који се обавља после три године и сл.:* ~ дечак, ~ вино; ~ служба, ~ уговор; ~ зарада; ~ помен.

трогòдишњица ж **1.** *навршене три године од неког догађаја:* ~ ослобођења. **2.** (у придевској служби, уз именице ж. рода) *трогодишња:* шљивовица ~.

трогòдӣште с *време од три године, трогодишњи период.*

трòгоче, -ета с (мн. ø; зб. им. трòгочāд ж) *трогодишње ждребе или теле.*

трòдēлан јек. **трòдијелан,** -лна, -о **1.** *састављен, склопљен из три дела; који се изводи у три дела, у три маха:* ~ прозор; ~ тренинг. **2.** муз. *који се састоји из три временске јединице (о такту).*

трȍдимензионāлан, -лна, -о *који се простире у три димензије.*

трȍдимензионāлно прил. *у три димензије.*

тродимензионáлнōст, -ости ж *својство онога што је тродимензионално.*

трòднēвнӣ и **трòдневнӣ,** -ā, -ō *који траје (треба да траје) три дана:* ~ излет.

трòднēвница ж *тродневни период.*

трòжичан, -чна, -о **а.** *који има три жице (о инструменту).* **б.** *упреден од три нити:* ~ пређа, ~ кабл.

трȍзвӯк м муз. *акорд, сазвучје од три звука (од велике или мале терце и чисте квинте) од најнижег тона навише.*

трȍзвӯчан, -чна, -о *сливен од три звука:* ~ акорд.

трòзнаменкаст, -а, -о *који има три знаменке, цифре, троцифрен:* ~ број.

трòзуб[1] м *оруђе са три зуба, зупца, трокраке виле.*

трòзуб[2], -а, -о *који има три зуба, три зупца:* ~ виле.

трòзубац, -упца м **1.** *в. трозуб*[1]. **2.** бот. *род вишегодишњих зељастих биљака* Triglochin *из ф.* Juncaginaceae, *усправне стабљике, линеарно распоређених листова; врсте тога рода* T. maritimum, T. palustris.

трòимен, -а, -о *који има три имена:* ~ краљевство.

трȍјāк, -а, -о *који се појављује у три облика, на три начина, који је од три врсте:* ~ изговор јата.

трȍјāко прил. *на три начина:* ~ изговарати јат.

трȏјан, -јна, -о **1.** (обично одр.) *који чине, изводе, остварују три стране, три групе:* ~ савез, ~ споразум. **2.** *трострук:* ~ одјек. • **правило ~** мат. *в. под правило.*

тројáнац, -нца м **1.** *врста народног кола.* **2. а.** *мушко дете рођено при истом порођају кад и још двоје деце.* **б.** мн. *мушка деца рођена као тројке.* **3.** жарг. *врста компјутерског вируса (према тројанском коњу).*

трòјāнка ж **а.** *женско дете рођено при истом порођају кад и још двоје деце.* **б.** мн. *три женска детета рођена као тројке.*

трòјāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Троју (познату из Хомерових спевова „Илијада" и „Одисеја").* • **~ коњ** *в. под коњ.*

трòјāнче, -ета с *једно од деце рођене као тројке.*

трȍје, трóга и трȍјега (или непром.) *збирни број према основном броју три* **а.** *кад се заједно узимају три особе од којих је једна мушка или женска (понекад и три особе без обзира на род):* ~ младих, њих ~; ићи ~ по ~. **б.** *уз збирне именице које означавају младунчад:* ~ деце, ~ јагњади.

трòједан, -дна, -о (трòјединӣ, -а, -о) *јединствен у тројству, састављен од три неодвојива дела:* ~ бог, ~ краљевина.

тројèзичкӣ (тројèзичнӣ), -ā, -ō *који је израђен на три језика, који се односи на три језика:* ~ речник.

тројèзичнōст, -ости ж *својство онога што је тројезично.*

тројèручица и **тројерỳчица** ж (у атриб. служби, уз им. ж. рода) *која има три руке (о Богородици на једној икони).*

трȍји, -е, -а мн. (ген. трȍјӣх, дат. трȍјӣм(а)) *бројни придев према основном броју три који се употребљава уз именице које имају само облике множине или означавају пар или три istоврсне групе означене именицом у множини:* ~ чарапе, ~ виле, ~ кола, ~ просиоци.

трȍјити (се), -ӣм (се) несвр. *в. тростручити (се).*

трȍјица ж рлг. *по хришћанском учењу, јединство три божанске особе, Оца, Сина и Св. духа, тројство.*

трȍјица ж (мн. ø) *три мушка лица, три мушкарца.*

Трȍјице ж мн. *покретни хришћански празник који се слави педесети дан по Ускрсу, Духови.*

трȍјичиндāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Тројичин дан, тројички:* ~ сабор.

трȍјичинскӣ, -ā, -ō *који се односи на Тројице, тројички:* ~ недеља.

трȍјичкӣ, -ā, -ō *који се односи на Тројице, одржан о Тројицама:* ~ сабор, ~ скупштина.

трóјка (трȏјка) ж (дат. -јци; ген. мн. -кӣ) **1.** *назив цифре 3, знак којим се обележава број три; бројна вредност означена том цифром:* написати тројку; збир једнак тројци. **2. а.** *оцена у систему оцењивања од 1 до 5 (задовољавајуће знање):* добити тројку из биологије. **б.** *назив за бића и предмете означене бројем три, одн. обележене цифром 3 или означене са три (обично истоветна) знака (карта нпр.) (такмичар, просторија, возило, касачко грло и др.):* бодрити тројку, возити се тројком, држати предавање у тројци. **3.** *три особе везане заједничким послом, интересом, задатком и сл., група од три лица:* растурити чету у тројке. **4.** мн. *троје деце рођене при истом порођају.* **5.** *колска запрега од три коња; кола или санке с тројном коњском запрегом:* руска ~. **6.** спорт. *погодак у кошарци постигнут са удаљености веће од 6,52* m.

трòјкāш, -áша м **1.** *ђак који најчешће добија оцену три, тројке.* **2.** спорт. *кошаркаш који често постиже тројке;* уп. тројка (5).

трȏјно прил. *трострукo, трипут.*

трóјнōст, -ости ж *особина онога што је тројно, тројство.*

трóјство с **1.** *недељива тројна заједница, тројно јединство; напоредно постојање три облика једне појаве:* ~ изговора јата. **2.** *в. тројица.*

трóјчица и **трòјчица** ж *дем. и хип. од тројка.*

трòкатан, -тна, -о *в. троспратан.*

трòкатница ж *в. троспратница.*

трòколица ж *возило на три точка.*

трòкрак, -а, -о *који има три крака:* ~ свећњак.

трòкратан, -тна, -о *који се врши, понавља, појављује и сл. три пута, у три маха:* ~ поклич, ~ помоћ, ~ исплата.

трòкреветнӣ и **трокрèветнӣ,** -ā, -ō *који има три кревета:* ~ соба.

трòкрилан, -лна, -о *који има три крила, три преклопна дела:* ~ орман, ~ врата.

трȍкӯт м *в. троугао.*

трȍкӯтан, -тна, -о *који се ондоси на трокут, троугаони.*

трóла ж енгл. *контактна спроводна полуга између електричних водова и возила на електрични погон.*

тролēј, -éја м енгл. *в. трола.*

тролèјбус и **тролéјбус** м енгл. *возило градског јавног саобраћаја на електрични погон које се креће путевима без шина.*

тролèјбускӣ и **тролéјбускӣ** (тролèјбуснӣ и тролéјбуснӣ), -ā, -ō *који се односи на тролејбусе:* ~ саобраћај, ~ линија.

тро̀летнӣ јек. **тро̀љетнӣ,** -ā, -ō *који траје три лета, три године, трогодишњи:* ~ ракија.

тро̀летница јек. **тро̀љетница** ж *тролетна грозница.*

тро̀летњӣ јек. **тро̀љетњӣ,** -ā, -ē *в. тролетни.*

тро̀леће јек. **тро̀љеће** с *трогодишњи период.*

тро̀лӣст м **1.** бот. *в. царевац.* **2.** фиг. *три нераздвојне особе, тројка, трио.*

тро̀лист, -а, -о *в. тролистан.*

тро̀листак, -ска м *в. тролист (2).*

тро̀листан, -сна, -о *који има три листа:* ~ детелина.

тро̏м, -а, -о *који се тешко, споро и лењо креће; који се тешко, споро и лењо изводи, врши:* ~ човек; троми покрети.

тро̂мб и **тро̏мб** м грч. мед. *грудвица усирене крви* thrombus.

тро̀мблōн, -óна м фр. воj. *нарочит додатак пушци који омогућује испаљивање експлозивних пројектила.*

тро̀мблōнскӣ, -ā, -ō *који је у вези с тромблоном, који се испаљује помоћу тромблона:* ~ мина.

тромбо́за ж грч. мед. *зачепљење крвних судова тромбом.*

тро̀мбōзнӣ, -ā, -ō *који се односи на тромбозу:* ~ грумење.

тро̀мбōн, -óна м итал. муз. *врста лименог дувачког инструмента, позауна.*

тромбо̀нист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који свира у тромбон.*

тромбо̀цӣт, -и́та и **тро̏мбоцит** м грч. анат. *у мн.: крвна телашца која имају велику улогу у згрушавању крви, крвне плочице (у јд.: такво телашце).*

тро̀међа ж *место где се састају међе, границе трију држава или територија.*

тро̀међнӣ, -ā, -ō *који се односи на тромеђу, који се налази на тромеђи.*

тро̀месечан јек. **тро̀мјесечан,** -чна, -о *који има три месеца; који траје (важи, служи и сл.) три месеца; који се односи на тромесечје:* ~ беба, ~ следовање; ~ извештај.

тро̀месēчје и **тро̀месечје** јек. **тро̀мјесēчје** и **тро̀мјесечје** с **а.** *период од три месеца, четврти део године, квартал.* **б.** шк. *један од четири дела школске године (са оцењивањем ученика за тај период).*

тро̀месечнӣк јек. **тро̀мјесечнӣк** м *лист или часопис који излази једанпут у три месеца.*

тро̀месечно јек. **тро̀мјесечно** прил. *на три месеца, у размаку од три месеца:* ~ се појављивати.

тро̀месечњāк јек. **тро̀мјесечњāк** м *тромесечно дете; тромесечно младунче.*

тро̀мити, -ӣм несвр. *чинити тромим, слабо покретним, лењим.*

тро̏мо прил. *споро, лењо:* ~ се кретати.

тро́моња м (мн. ж) пеј. *онај који је тром, слабо покретан, лењ.*

тро̏мōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и стање онога који је тром.*

тромпѐта ж итал. муз. *лимени дувачки инструмент високог тона, труба.*

тромпѐтист(а), -ē м (мн. -сти) *свирач на тромпети, трубач.*

тро̂н м грч. **1.** *владарска столица, престо.* **2.** фиг. *победничко постоље; свеукупна победа на неком спортском такмичењу.* • **попети се на трон** *бити свеукупни победник на неком спортском такмичењу.*

тронѐдēљнӣ и **тро̀недēљнӣ** јек. **тронѐдјēљнӣ** и **тро̀недјēљнӣ,** -ā, -ō *који има три недеље; који траје (важи, служи и сл.) три недеље:* ~ примирје.

тронѐдēљно и **тро̀недēљно** јек. **тронѐдјēљно** и **тро̀недјēљно** прил. *у размаку од три недеље, на три недеље:* ~ се састајати.

тро̀нљив, -а, -о *узбудљив, дирљив:* ~ призор.

тро̀нљиво прил. *узбудљиво, дирљиво:* ~ говорити.

тро̀ног[1] м *в. троножац (1).*

тро̀ног[2], -а, -о *в. троножан.*

тро̀ножак, -ошка м *в. троножац (1).*

тро̀ножан, -жна, -о *који има три ноге (о деловима намештаја и сл.):* ~ столица.

тро̀ножац, -ошца м (инстр. -ошцем) **1.** *ниска столичица на три ноге, без наслона.* **2.** *уопште део намештаја или какав други предмет на три ноге (подметач за котао на огњишту, сацак, сталак за цвеће и др.).*

тро̀нож(н)ица ж *в. троножац (1).*

тро̀ноктица ж у изр. **горопадна ~** зоол. *врста корњаче* Trionix ferox.

тро̀носати, -ошēм свр. и несвр. *освешта(ва)ти, осветити, освећивати:* ~ цркву.

тро̀ношка ж *в. троножац (1).*

тро̀ношкē прил. *на обе ноге и наједну руку, ногама и помажући се једном руком; на три ноге:* ~ се кретати.

тро̂нтати, -āм несвр. *навлачити, облачити (некоме) много одеће, утопљавати с много одеће:* ~ дете. ■ **~ се** *навлачити на себе много одеће, претерано се утопљавати с много одеће.*

тро̀нути, тро̀нēм свр. *потресати, дирнути, ганути:* ~ до суза.

тро̏нӯто прил. *с узбуђењем, потресено, дирљиво:* ~ се опростити с ким.

тро̏нӯтōст, -ости ж *стање онога који је тронут, потресеност.*

трону́ће с *в. тронутост.*

тро̂п м грч. књиж. *реч употребљена у пренесеном значењу као песничко или реторичко стилско средство.*

тро̏п, тро̀па м **1.** *талог који се слегне после топљења кајмака и при прављењу масла; талог уопште.* **2.** *комина, дроп, ком.*

тро̀па (тро́па) прил. итал. у изр. **бити ~** *изгубити на картама, у игри; пропасти, страдати (најчешће новчано).*

тро̀палачнӣ, -ā, -ō *који износи, обухвата три палца:* ~ ширина.

тро̀пāр, -áра м грч. *у православној цркви црквена песма посвећена неком свецу или празнику.* • **према свецу и ~** *свакоме онако како је заслужио.*

тропа́рити, тро̀пāрӣм несвр. **а.** *певати тропар.* **б.** фиг. *много причати, досађивати причањем.*

тро̀пев јек. **тро̀пјев** м муз. *композиција за три инструмента или три певача; три извођача такве композиције, терцет.*

тро́пи и **тро̂пи,** тро́пā м мн. грч. геогр. **а.** *појас Земљине површине између повратника.* **б.** *земље, крајеви тропског појаса; крајеви с тропском климом.*

тропѝзам, -зма м грч. *општи назив за особину биљке или биљних делова да се окрећу према спољним надражајима (под дејством Земљине теже, у правцу воде или сунца).*

тро̀пōлан, -лна, -о ел. *који има три пола (позитиван, негативан и неутралан).*

тропо̀стотнӣ, -ā, -ō *који садржи три посто, три процента нечега, тропроцентни:* ~ раствор киселине.

тропосфе́ра ж геогр. *најнижи део атмосфере, између Земљине површине и стратосфере.*

тро̀пōт м *тресак, лупњава.*

тропо̀тати, тро̀поћēм несвр. *трескати, лупати.*

тро̀прег м *запрега од три коња.*

тропро̀центнӣ, -ā, -ō *који садржи три процента нечега, тропостотни:* ~ раствор.

тро̂пскӣ и **тро̏пскӣ**[1], -ā, -ō *који се односи на област у кругу тропа, упоредника, који захвата појас од 23° 27' северно и јужно од Екватора:* ~ појас, ~ клима, ~ болест.

тро̂пскӣ и **тро̏пскӣ**[2], -ā, -ō *исказан у тропима, фигуративан.*

тро̀ред[1] м *низ, поворка од по троје у једном реду; три паралелна реда нечега.*

тро̀ред[2], -а, -о *који има три реда (нечега), који је распоређен у трореду:* ~ хармоника, ~ бисер, ~ строј.

тро̀рог, -а, -о *који има три рога, три вршка:* ~ капа.

тро̀са̄тан и **тро̀сатан**, -тна, -о *који траје три сата, часа:* ~ разговор.

тро̏ска ж **1.** *минерална смеса која отпада при топљењу метала, шљака, згура.* **2.** бот. *в. троскот.*

тро̏скав, -а, -о *пун троске, шљаке, згуре.*

тро̏сква ж *в. троска.*

тро̏скок и **тро̀скок** м спорт. *троструки скок (као једна од атлетских дисциплина).*

троско̀ка̄ш, -а́ша м спорт. *онај који изводи троскок, који се такмичи у троскоку.*

тро̏ско̄т м бот. *род биљака* Polygonum *из ф.* Polygonaceae; *врста тога рода, једногодишња коровна биљка* Polygonum aviculare.

тро̀сложан, -жна, -о *састављен од три слога:* ~ реч.

тро̀собан, -бна, -о *који има три собе:* ~ стан.

тро̀спратан, -тна, -о *који има три спрата:* ~ кућа.

тро̀спратница ж *троспратна зграда, трокатница.*

тро̀стих м књиж. *строфа од три стиха, терцина.*

тро̀стран, -а, -о **1.** *који има три стране, три бочне површине:* ~ пирамида. **2.** *у којем учествују три стране, који укључује, обухвата три стране, три учесника и сл.:* ~ уговор. **3.** *усмерен у три правца:* ~ разматрање.

тро̀струк, -а, -о **1.** *састављен од три струка, три нити, три слоја и сл.:* ~ пређа, ~ бич. **2.** *три пута већи:* ~ износ.

тро̀струко прил. *у троструком износу, три пута више:* ~ узвратити.

тро̀струко̄ст, -ости ж *особина онога што је троструко.*

тро̀стручити, -ӣм несвр. [гл. им. тро̀струче̄ње с] *чинити троструким, повећавати, појачавати три пута, утростручавати:* ~ снаге. ■ **~ се** *постајати три пута већи, утростручавати се.*

тро̀тједнӣ, -ā, -ō *в. тронедељни.*

тротоа̀р, -а́ра м (инстр. -а́ром) фр. *поплочан или асфалтиран пут за пешаке с обеју страна улице, мало изнад њеног нивоа, плочник.*

тротоа̀рскӣ, -ā, -ō *који се односи на тротоар:* ~ ивичњак.

тро̀угао, -гла м (мн. -глови) **1.** мат. *део равни ограничен трима дужима:* равнострани ~, равнокраки ~. **2.** фиг. *три особе, три фактора и сл.:* зачарани ~, брачни ~. **3.** *в. троугаоник.*

тро̀угаонӣ, -ā, -ō *в. троуглни.*

тро̀угаонӣк м *дрвена, метална или пластична справа у облику троугла за геометријско или техничко цртање и др.:* лимени ~.

тро̀угласт, -а, -о *који је у облику троугла, који је сличан троуглу:* ~ лице.

тро̀углӣ, -ā, -ō *који има облик троугла, трокутни:* ~ соба.

тро̀фа̄зан, -зна, -о ел. *који има три фазе (о струји); који је у вези са струјом од три фазе, подешен за такву струју:* ~ струја; ~ мотор, ~ трансформатор.

тро̀фе̄ј, -е́ја м грч. **а.** *предмет (непријатељска застава, оружје и сл.) који заплени победник у рату и који служи као доказ победе.* **б.** *предмет као спомен на ловачки успех (рогови, зуби, кожа убијене животиње и др.).* **в.** *знак победе на спортским такмичењима (пехар, медаља и сл.).*

тро̀фе̄јнӣ, -ā, -ō *који се односи на трофеје:* ~ пиштољ, ~ лов.

тро̀хе̄ј, -е́ја м грч. стил. *двосложна метричка стопа са наглашеним првим дугим слогом и ненаглашеним кратким другим.*

тро̀хе̄јскӣ, -ā, -ō *који се односи на трохеј, испеван у трохејима:* ~ стопа, трохејски стихови.

трохофо́ра ж грч. зоол. *облик ларви многих морских мекушаца и прстенастих глиста* trochophora.

троцки̏зам, -зма м пол. *политички правац (као варијанта мењшевизма) супротстављен марксизму-лењинизму (назван по Лаву Троцком).*

тро̀цкист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица и поборник троцкизма.*

троцки̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на троцкизам и троцкисте:* ~ ставови.

тро̀часо̄ван и **трочȁсо̄ван**, -вна, -о *који траје три часа, три сата:* ~ чекање.

трочетвр̀тинскӣ, -ā, -ō муз. *који траје три четвртине целе ноте:* ~ такт.

тро̀члан, -а, -о *састављен од три члана, три повезана дела:* ~ породица, трочлани алгебарски израз.

тро̏шак, -шка м (мн. тро̏шкови) **а.** *издавање новца, издатак, расход:* бити лак на ~. **б.** (обично у мн.) *износ новца утрошеног на нешто; количина утрошеног материјала и употребљене радне снаге (обично исказаних у новчаној вредности):* селидбени трошкови, трошкови производње, животни трошкови. **в.** *укупан износ за наручену храну, пиће, искоришћене услуге и сл., рачун:* платити хотелски ~. • **бацити се, бацати се, да(ва)ти се у ~** *изложити се, излагати се великим издацима.* **о нечијем трошку** *на нечији рачун.* **о једном трошку** *истом приликом, уједно.*

тро̏шан, -шна, -о **1. а.** *који се лако троши, мрви, осипа, сипак:* ~ материјал, ~ стена. **б.** *који се једва може употребљавати, дотрајао, похабан (о стварима); склон паду, рушеван (о згради и сл.):* ~ сто; ~ кућерак. **2. а.** *који је на измаку животне снаге, оронуо, изнемогао:* ~ старац. **б.** *нежан, слаб (о здрављу).*

троша̀рина и **троша̀рина** ж ист. *такса, дажбина на потрошну робу; место где се та такса наплаћује:* платити трошарину; зграда трошарине.

трошари́нац, -нца м *службеник који наплаћује трошарину.*

троша̀ринскӣ и **троша̀рӣнскӣ**, -ā, -ō *који се односи на трошарину:* ~ уред, ~ службеник.

тро̀ша̄рница ж *трошна, стара кућа.*

тро̀ша̄ч, -а́ча м **а.** *потрошач, купац, муштерија.* **2.** *в. трошаџија.*

троша̀чица ж *расипница, распикућа.*

тро̏шаџија м (мн. ж) *онај који неразумно и неумерено троши, расипник, распикућа.*

тро̏шаџӣ(ј)ка ж *женска особа трошаџија.*

тро̀шилац, -иоца м *потрошач, купац.*

тро̀шити, -ӣм несвр. прел. [гл. им. тро̀ше̄ње с] **1. а.** *издавати новац, чинити издатке:* ~ плату, ~ без рачуна. **б.** *употребљавати потрошна добра; употребљавати храну и пиће:* ~ набављену робу, ~ залихе хране. **в.** пеј. *расипати, развлачити.* – Неко стиче, неко троши. **2.** *мрвити, дробити, ситнити; уништавати нагризајући, крзајући и сл.* – Вода троши околно стење. **3.** *слабити, исцрпљивати (снагу, здравље и сл.); уништавати, упропаштавати (живце).* **4.** *губити (време).* ■ **~ се 1.** *ситнити се, дробити се, мрвити се.* – Земља се на ваздуху брзо троши. **2. а.** *крзати се, тањити се, хабати се услед дуге употребе.* – Ако се често откива, коса се брзо троши. **б.** *губити снагу (здравље и сл.), исцрпљивати се, изнуравати се.* – Ако се секира, човек се троши.

тро̏шка ж *мрва, мрвица, комадић.*

трошка́рити, -о̂шка̄рӣм несвр. [гл. им. трошка́ре̄ње с] *у дем. значењу: трошити (1а); с мало новца подмиривати трошкове.*

тро̏шко̄внӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на трошкове:* ~ рачун.

тро̏шко̄внӣк м *књига трошкова.*

тро̏шно̄ст, -ости ж *стање, особина онога који је трошан, онога што је трошно.*

тро̏шчица ж *дем. од трошка.*

тр̑п, тр̑па м зоол. *у мн.: разред бодљокожаца морских животиња дугуљаста савитљива тела, на коме су ситне кречне плочице, морски краставци* Holothurioidea *(у јд.: такав бодљокожац).*

тр̏пак, -пка, -о (комп. тр̏пкијӣ) **1.** *који је опорог, оштрог укуса, опор, резак:* ~ воћка. **2.** *строг, крут:* ~ нарав. **3.** *мучан, тегобан; непријатан, неугодан:* ~ стање; ~ истина. **4.** *једак, заједљив:* ~ шала, ~ примедба. **5.** *храпав, груб.* – Глас му је постао трпак.

трпа́нац, -нца м *натрпаност, нагомиланост ствари или људи (обично у нереду).* – У соби је био општи трпанац.

тр̏пати, -а̄м несвр. **1. а.** *стављати на гомилу, гомилати без реда већу количину нечега:* ~ ствари на гомилу. **б.** *брзо, не водећи рачуна о реду и начину убацивати, угуравати негде већу количину нечега:* ~ ствари у торбу. **в.** *узимати много и без реда (о јелу).* **2.** *падати у већој количини, затрпавати, вејати (о снегу).* ■ **~ се** *гурати се, наметати се где не треба.* – Човек не треба да се трпа где му није место. • **~ коме на леђа** *оптерећивати кога; приписивати коме какву грешку.* **~ све на (у) једну гомилу (у једну врећу)** *сматрати једнаким и оно што је различито.* **~ свуда свој нос** *мешати се у све, бити сувише радознао.* **~ у свој џеп** *присвајати (обично оно што не припада).*

тр́пеж м *патња праћена стрпљењем, трпљење.*

тр́пежан, -жна, -о и **трпѐжљив,** -а, -о *који трпи нешто тегобно и тешко; стрпљив.*

тр̏пеза ж грч. **1.** *в. сто*[1]. **2.** *јело; обед.* **3.** *в. даћа.* • **часна ~** *сто у храму, у цркви, иза олтара.*

трпѐза̄р, -а́ра и **трпеза́рац,** -рца м *онај који се брине око трпезе (који поставља, намешта трпезу, доноси јело и сл.).*

трпеза̀рија ж **а.** *просторија у којој се једе, обедује, благоваоница.* **б.** *намештај потребан за такву просторију.*

трпеза̀ријица ж *дем. од трпезарија.*

трпеза̀рӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на трпезарију, који припада трпезарији:* ~ сто, ~ намештај.

трпѐза̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на трпезара, који припада трпезару.*

тр̏пезица ж *дем. од трпеза.*

тр̏пезнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на трпезу.*

трпѐљив, -а, -о **1.** *који може да трпи; толерантан; стрпљив:* ~ сиротиња, ~ судија. **2.** *који одражава трпљење:* ~ лице.

трпѐљиво̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је трпељив; толерантност; стрпљивост.*

тр́пети јек. **тр́пјети,** -пӣм несвр. [гл. им. тр́пље̄ње с] **1. а.** *мучити се подносећи тешкоће, невоље, патити, страдати:* ~ (муке) у логору. **б.** *осећати патњу због своје или туђе жалости, несреће, патити.* – Трпела сам, и праштам ти. **2.** (кога) (обично одрич.) *подносити (оног ко је непожељан).* – Снаху не трпи одавно. **3.** (нешто) *подносити нешто непријатно:* ~ нечије хирове. **4.** *имати штете, негативне последице; губити од своје вредности, значаја, утицаја:* ~ губитке. Приредба трпи због лоше организације. **5.** *подносити негативне последице изазване утицајем кога или чега:* ~ промене. ■ **~ се 1.** уз. повр. *подносити један другога.* **2.** *имати стрпљења, стрпети се.* • **трпен-спасен** *стрпљивошћу, трпељивошћу често се постиже више него наглошћу.*

тр̏пко прил. *невесело, безвољно, мучно; љутито, строго:* ~ одговарати; ~ се обрецнути.

тр̏пко̄ст, -ости и **трпкѐћа** ж *својство, стање онога што је трпко.*

тр̏пљив, -а, -о **а.** *трпељив, толерантан:* ~ особа. **б.** *који се може трпети, подношљив:* ~ бол.

тр̏пљиво прил. *на трпљив начин, стрпљиво, истрајно:* ~ чекати.

тр̏пљиво̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је трпљив, трпељивост, стрпљивост, толерантност.*

тр̏пнӣ, -а̄, -о̄ *в. пасиван (3).* • лингв. **глаголски придев ~** *глаголски облик који се употребљава за творбу пасива или у атрибутској служби са пасивним глаголским значењем (нпр.* Саграђена *су три моста.* Саграђени *мостови дело су наших градитеља).* **~ стање** *пасив.*

тр̏пња ж *трпљење, патња; стрпљење.*

тр̏с м бот. **1.** *в. чокот; винова лоза.* **2.** *в. трска.*

тр̏сиња̄к м *тршчак, трсје.*

тр̏сити, -ӣм свр. **1.** арх. и рег. *завршити, свршити.* **2. а.** *в. трсити се (2).* **б.** *потрошити, истрошити.* – Трсише брзо оно што су имали. ■ **~ се 1.** (и несвр.) *(по)бринути се, (по)старати се, (по)трудити се:* ~ да се нешто обави.

тр̏сје с (мн. ø) **а.** *зб. им. од трс.* **б.** *место, земљиште обрасло трсом, тршчак.*

тр̏ска и **тр̀ска** ж (дат. -сци; ген. мн. -скӣ) бот. *висока вишегодишња биљка* Phragmites communis *из ф.* Gramina *шупљег стабла.* • **бамбусова ~** *в. трсковача (1).* **италијанска ~** *вишегодишња биљка* Arundo donax *из ф.* Gramina, *широких листова, дугуљасте метлице, висине до 4* m. **шећерна ~** *биљка* Saccharum officinarum *из ф.* Gramina, *која расте у тропским и суптропским крајевима, а из њеног стабла се добија шећер.* **шпанска ~** *биљка* Calamus rotang *из ф.* Palmae, *која се употребљава у плетарству, за прављење штапова и сл.*

тр̏скан, -а, -о *в. трсков.*

тр̏ска̄р, -а́ра м *в. тршчак.*

тр̏скара ж *колиба од трске.*

тр̏сков, -а, -о *који је од трске, направљен од трске:* ~ штап.

тр̏скова̄к м *в. трсковац (2).*

тр̏сковац, -о̄вца м **1.** бот. *в. трсковача (1).* **2.** *штап од трске.*

тр̏сковача ж **1.** бот. *врста тропске трске* Bambusa arundinacea *из ф.* Gramina, *бамбус.* **2.** *в. трсковац (2).*

тр̏снат, -а, -о *крупан, стасит, плећат, јак, чврст:* ~ момак.

тр̏снӣ, -а̄, -о̄ и **тр̏сов,** -а, -о *који се односи на трс, који припада трсу.*

трстѐња̄к, -а́ка м зоол. *врста птице.* • **велики ~** *врста птице из пор. грмуша која живи у тршчацима* Accrocephalus arundinaceus. **~ рогожар** Accrocephalus schoenobaenus. **~ славић** Locustella luscinioides.

тр̏стӣк, -и́ка м *в. тршчак.*

тр̏стика ж бот. **1.** *род биљака* Chaerophyllum *из ф.* Umbelliferae; *врсте тога рода* Ch. temulum, *једногодишња или двогодишња биљка, округла, разгранатa, често са љубичастим или тамноцрвеним пегама и* Ch. bulbosum, *двогодишња или вишегодишња биљка, стабљике висине 50–200* cm. **2.** *в. трска.*

тр̏стиков, -а, -о *који је од трстике:* ~ свирала.

тр̏стина ж бот. **1.** *в. трска.* **2.** *в. шпанска трска (уз трска изр.).*

тр̏таст, -а, -о *који има избочен, уздигнут задњи део трупа (обично због гојазности).*

тр̑ти, тре̑м и та̏ре̄м (пр. сад. та̏рӯћи) несвр. прел. [гл. им. тре̑ње с] **1.** *притискујући превлачити руком или чиме другим преко нечега, трљати; вршити масажу, масирати:* ~ дрво о дрво, ~ укочени мишић. **2.** *мрвити, ситнити:* ~ прстима суво лишће. **3.** *превлачећи руком, крпом или чиме другим преко нечега, брисати:* ~ чаше. **4.** *газећи сатирати, уништавати:* ~ усеве. **5.** *в. трлити.* **6.** фиг. *уништавати; мучити, морити:* ~ здравље. Бриге је нису трле. ■ **~ се 1. а.** *трљати се, масирати се.* **б.** уз. повр. *трљати се један о другог, једно о друго.* **2.** фиг. уз. повр. *гложити се, прегонити се.* **3.** *трошити се, нестајати, губити се, ишчезавати.* – Као стари новац снага нам се таре.

тр̀тити се, тр̀тӣм се несвр. *в. трћити се.*

тр̀тица ж анат. *задњи део тела перади и птица, који чине закржљали репни пршљенови, на коме расте перје; задњи, доњи део кичме код човека,* uropygium, coccyx.

тр̀тичнӣ, -ā, -ō *који се односи на тртицу, који припада тртици:* ~ кост, ~ жлезда.

тр̀тичњача ж анат. *тртична кост,* os coccygis (coccygeum).

тр̏ткати се, -āм се несвр. *в. трћити се.*

тр̀тљати, -āм несвр. пеј. *брбљати, блебетати.* – Не тртљај!

тр́то, -а и -ē, **тр̀тов,** -а, **тр̀тōв,** -ōва и **тр́тоња** м пеј. *дебео и незграпан човек; клипан, сувлата.*

тр́ћити се, тр̑ћӣм се несвр. [гл. им. тр́ћење с] **1.** *сагињући се истурати задњи део тела, издизати задњицу.* **2.** фиг. *правити се важан, шепурити се, охолити се.*

тру́ба ж **1.** *врста лименог дувачког инструмента са савијеном цеви и писком у који се дува.* **2.** *направа за давање звучних сигнала (на аутомобилима и др.).* **3.** *оно што обликом (увијеношћу и др.) подсећа на поменути музички инструмент (свитак, ролна платна и др.).* • **јерихонска** ~ *труба од чијег су се јаког звука, по Библији, срушиле зидине Јерихона у Палестини и Јевреји ушли у њега.* **ушна** ~ анат. *танка цевчица која спаја дупљу носа и ждрело* tuba Eustahii.

трубàдӯр, -ýра м (инстр. -ýром и -ýрем) фр. *лирски средњовековни провансалски песник-певач у Француској који је опевао идеализовану витешку љубав.* фиг. *песник који велича, глорификује жене, женску лепоту.*

трубàдӯрскӣ, -ā, -ō *који се односи на трубадуре, који је у вези с трубадурима:* ~ песма.

трубаду́рство с *извештачена сентименталност (као особина трубадура).*

тру̏бāљка ж бот. *род вишегодишњих биљака* Angelica *из ф.* Umbelliferae; *врсте тога рода* A. Pančići, A. sylvestris.

тру̏баст, -а, -о *који има облик трубе.*

тру̏бāч, -áча м (вок. тру̏бāчу, инстр. -áчем) *онај који труби, свирач у трубу.*

трубàчица ж *женска особа трубач.*

тру̏бāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на трубаче:* ~ оркестар.

трубèљика ж бот. **1.** *вишегодишња зељаста биљка* Cicuta virosa *из ф.* Umbelliferae, *која расте на мочварном земљишту, а садржи јак отров и етарска уља.* **3.** *в. кукута.*

трубèтати, -āм несвр. *трубити (обично нескладно, нехармонично); одавати звук сличан таквом трубљењу.*

тру́бити, -ӣм несвр. [гл. им. тру́бљење с] **1. а.** *дувати, свирати у трубу; давати звучне сигнале трубом (аутомобилском).* **б.** *свирати уопште на неки дувачки инструмент или сличну направу.* **в.** *одавати, производити звук сличан звуку трубе.* **2.** фиг. **а.** *разносити, ширити гласине, сензационалне вести.* – Новине трубе да ће рат. **б.** *позивати; говорити (обично понављајући више пута):* ~ на узбуну. Ја трубим о томе два сата. **3.** фиг. (обично с придевом „празан") *зјапити, зврјати (празан).*

тру́бица ж *дем. од труба.*

тру́бнӣ, -ā, -ō *који потиче од трубе, који се односи на трубу:* ~ знак.

тру̏вēр, -éра м фр. *в. трубадур.*

тру̑д[1], тру́да м **1.** (мн. ø) **а.** *напрезање, напор који се чини при вршењу неког физичког или умног рада.* – Не жали труда да стигне до циља. **б.** *плод, резултат таквог рада.* – Вода носи њихов труд и муку. **2.** (мн. ø) **а.** *напор, тешкоћа, мука.* – С трудом гази дубок снег. **б.** *умор, замор.* – Труд путника се није могао скрити. **3.** (тру́дови) мн. *порођајни болови.* – Кад наступе трудови, породиља је спремна за порођај.

тру̑д[2] м (ж) бот. *врста гљиве* Polyporus fomentarius и P. igniarius *из ф.* Polyporaceae, *која живи као паразит на стаблу дрвећа (просушена се употребљава за паљење ватре кресивом, огњилом).*

тру́дан (тру̑дан), -дна, -о **1.** арх. *обузет умором, уморан:* ~ путник. **2.** арх. *који задаје труда, који умара, тежак:* ~ рад. **3.** (најчешће у ж. роду: тру́дна) *која носи дете у себи, која је у другом стању, бременита (о жени):* ~ жена, има трбух као да је трудан.

тру̑дба ж *труд, рад.*

тру̏дбенӣк и **тру̑дбенӣк** м *онај који се труди, ради, радник.*

тру̏дбеница и **тру̑дбеница** ж *женска особа трудбеник.*

тру̏дбеничкӣ и **тру̑дбеничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на трудбенике и трудбенице:* ~ лице.

тру̏дбенички и **тру̑дбенички** прил. *као трудбеник, на начин својствен трудбеницима:* ~ се залагати.

тру́дити, тру̑дӣм несвр. **1.** *задавати коме труд, чинити да се неко труди, замарати.* – Баш те данас трудимо. **2.** *в. трудити се.* ■ ~ **се** *улагати труд; напрезати се; старати се, настојати.*

тру́дница ж **1.** *трудна, бременита жена.* **2.** (у придевској служби) *која је трудна, бременита:* жена трудница.

тру̑дно и **тру́дно** прил. *с трудом, с муком, с напором, тешко.* – Из грмена великога лафу трудно изаћ није (Његош).

труднòћа ж *стање у коме се налази трудна жена, бременитост.*

тру́дњача ж бот. *в. труд*[2].

трудољу̀бац, -ýпца м *онај који је трудољубив, који воли труд, рад.*

трудољу̀бив, -а, -о *вредан, марљив, радан.*

трудољу̀бивōст, -ости ж *особина, својство онога који је трудољубив, вредноћа, марљивост.*

тру̏ковати, -кујēм несвр. нем. *штампати, тискати.*

трула́дак, -áтка (тру̑лāк, -áка) м **а.** *комад трулог дрвета.* **б.** *труо, гњио плод.*

тру́леж ж (инстр. -и) (м (инстр. -ом)) **1.** *оно што трули, гњили, што се распада, гњилеж; оно што настане труљењем чега.* **2. а.** *распадање, труљење, гњиљење.* **б.** *стање онога што је труло, трулост, гњилост.* **3.** фиг. *учмалост, опадање, декаденција:* ~ у друштву. **4.** бот. у изразима: **бела ~, зелена ~, црвена ~, црна ~, горка ~, гусенична ~** итд. *врста гљивица које паразитирају на разним деловима и плодовима биљака.*

тру́лежнӣ, -ā, -ō *који се односи на трулеж; који проузрокује трулеж, трулост:* трулежне клице.

тру́лежница ж **1.** бот. *врста гљиве* Rosellinia nacatrix *из ф.* Sphaeriaceae. **2.** *болест жила воћака и шумског дрвећа која изазива труљење корена.*

трулѝна ж *в. трулеж (1–3).*

тру̏лити, -ӣм несвр. непрел. [гл. им. тру̏љēње с] (уп. трунути) **а.** *постајати труо, распадати се, гњилити.* **б.** фиг. *пропадати:* ~ у затвору.

тру̏лӣште с *место где нешто трули, где је остављено да се распада.*

тру̏ло прил. *на труо начин, као нешто што је у стању труљења:* ~ одјекнути, ~ лупити.

тру̏ловина ж *оно што је труло, гњило (обично труло дрво).*

тру̏лōст, -ости ж *стање, својство онога што је труло.*

тру̏лотина ж *труло, нагњило место на стаблу, на трупцу и др.*

тру̏ља ж *прња, дроњак, рита.*

тру̏љав, -а, -о *одрпан, дроњав, ритав.*

трумбéта ж итал.-нем. *в. труба (1).*

трумбèтāш, -áша м *онај који свира у трумбету, трубач.*

тру̑н м (ж) (зб. им. тру̑ње с (мн. ø)) *врло ситан делић нечега смрвљеног, мрва, мрвица; ситан део, сасвим мала количина, делић*

нечега: ~ од сена; ~ меса. • **ни труна, без труна, ни за трун** *нимало, ни мрве.*

тру̏нак, -нка м *дем. од трун.*

тру́нити, тру̑ни̑м несвр. [гл. им. тру́ње̄ње с] **1.** (нешто) *посипати, прљати труњем:* ~ воду. **2.** *отресати, стресати:* ~ пепео с цигарете. **3.** (некоме) *чинити (коме) нажао, наносити (коме) непријатности, пакостити.* **4.** *ситно, помало падати (о снегу).* – Труни снег. ■ **~ се а.** *мрвити се, ситнити се, дробити се.* **б.** *падати, расипати се као труње.* – Труни се цвеће. **в.** *тећи, одвајати се у капљицама.* – Сузе се труне.

тру̏нић, -а и **тру̏ни̑ћ,** -и́ћа м *дем. од трун.*

тру̑нка ж (дат. -нци; ген. мн. -ки̑) *в. трун.*

тру̏нтав, -а, -о *који тешко, тромо корача, незграпан, тром.*

тру̏нтаво прил. *на трунтав начин, незграпно, тромо:* ~ се кретати.

тру̏нтаст, -а, -о *в. трунтав.*

тру̏нтати, -а̄м несвр. *ићи, ходати трунтавим, незграпним корацима.*

трунта̏ш, -а́ша м *лenштина, готован.*

трунта̏шица ж *женска особа трунташ.*

тру̏нтељаст, -а, -о *здепаст, дежмекаст.*

тру̏нути, -не̄м несвр. непрел. [гл. им. тру̏ње̄ње с] *в. трулити.*

тру̏нчица ж *дем. од трунка.*

тру̏њав, -а, -о *у којем има труња, који је запрљан труњем:* ~ вода.

тру̏о, тру̏ла, -о **1. а.** *који је у процесу распадања или се распао услед гњиљења, трљења:* ~ лишће, ~ стабло. **б.** *који је захваћен кварењем, у коме има трулежи; у коме се осећа трулеж, устајао, мемљив:* ~ брашно; ~ задах. **в.** *гнојан, загнојен:* ~ прст. **2. а.** *неморалан, покварен, сраман:* ~ споразум. Нешто је труло у држави Данској. **б.** *који је без полета, без прегалаштва, учмао, монотон:* ~ нараштај, ~ дани. **3.** фиг. *веома слаб, немоћан, оронуо; безвредан:* ~ човек; ~ власт; ~ критика. • **трули богаташ, трули газда, трула кобила** *в. код тих именица.*

тру̑п м **1. а.** *средишњи, централни део човечјег или животињског тела између врата и удова, који обухвата грудни кош, трбух и карлицу* truncus. **б.** *тело уопште.* **2.** *мртво човечје тело, леш.* **3.** *стабло (обично одсечено); већи пањ.* **4.** *главни, масивни део брода; средишњи део авиона (без репа и крила).* **5. а.** мех. *средњи део неког дела машине:* ~ завртња, ~ клипа. **б.** *средњи део стуба (између венца и подножја).* **6.** *планински масив.* **7.** *комад, део:* сећи нешто на четири трупа. **8.** фиг. *специјална војна јединица.*

тру̑п оном. *узвик којим се подражава лупање, ударање ногама о тло.*

тру̏па ж фр.-нем. **1.** (обично у мн.) *већа војна јединица, војска.* **2.** *друштво, колектив уметника (обично путујућих глумаца).*

трупа̏рати и **тру̏пати,** -а̄м несвр. *лупати, ударати ногама о тло (при ходу).*

тру́пац и **тру̏пац,** -пца м (ген. мн. тру̑па̄ца̄ и тру̏па̄ца̄ (трупа́ца̄)) *одсечени део стабла (обично велики и дебео), балван, клада.*

тру̏па̄ч, -а́ча м зоол. *врста морске рибе* Auxis bisus, *сродна туни, из пор.* Scombridae.

тру̏пачке̄ и **тру̏пачки** прил. *с места, из места, без залета (скочити).*

тру̏па̄ш, -а́ша м вој. *старешина (официр или подофицир) који служи у трупи, трупни официр или подофицир.*

тру̏пина ж **1.** *аугм. и пеј. од труп.* **2.** *део точка у који су учвршћени паоци, главчина.*

тру̏пиница ж *дем. од трупина (2).*

тру̏пити, -и̑м свр. **1.** *изненада се појавити, хрупити.* **2.** *нагло ударити, лупити.*

тру̏пић, -а и **тру̏пи̑ћ,** -и́ћа м *дем. од труп.*

тру̏пица ж *мањи пањ, мања клада:* сести на трупицу.

тру̏пкалица ж *лакши коњски кас.*

тру̏пкати, -а̄м несвр. *ударати ногама о тло (при ходу или у месту).*

тру̏пло с рег. *в. труп (1–4).*

тру̏пни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на труп:* ~ оплата брода.

тру̏пни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на трупу:* ~ официр, ~ санитет.

тру̏пнути, -не̄м свр. **1.** *ударити, лупнути (ногама о тло и сл.); треснути, пасти, скочити на тло и сл.* **2.** *изненада се појавити, хрупити.*

тру̏пчић м *дем. од трупац.*

тру̑с м *в. потрес (2).*

тру̑сак, -ска м *трускање, трескање.*

тру̑сан, -сна, -о *који се односи на трус, на потрес, земљотресни:* ~ подручје, трусне падине.

тру́сити, тру̑си̑м несвр. *трести, стресати, истресати:* ~ латице цвећа, ~ росу. фиг. *испијати до дна:* ~ чашу. ■ **~ се** *стресати се, падати, опадати, крунити се.* – Са фасада се труси малтер.

тру̏скати, -а̄м несвр. *поскакивати, поигравати, цупкати.* ■ **~ се 1.** *в. трускати.* **2.** *в. труцкати се.*

тру̏ст м (мн. -ови) енгл. *један од виших облика монополистичког удруживања предузећа.* • **~ мозгова** (понекад подр.) *назив за скуп, групу људи за које се сматра да су мудри, паметни.*

тру̑т и **тру̏т** м (мн. тру̑тови и тру́тови) **1.** *пчелињи мужјак.* **2.** фиг. *готован, ленштина.*

тру̑тина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од трут.*

тру̏тња̄к и **тру̑тња̄к** м *ћелијице у кошници у којима се легу, развијају трутови.*

тру̏то̄в, -о̀ва м *трут, готован, ленштина.*

труто́вњача ж *престарела матица која леже само неоплођена јаја из којих се развијају трутови.*

труто̀вчина ж *аугм. и пеј. од трут.*

тру̏туша ж *в. трутовњача.*

тру́ћати, тру̑ћа̄м несвр. *бесмислено, којешта говорити, наклапати.*

тру̏цкав, -а, -о *који је изазван труцкањем који је последица труцкања:* ~ вожња.

тру̏цкавица ж *трешња, трешење (изазвано труцкањем при вожњи по неравном путу).*

тру̏цкаво прил. *на труцкав начин, труцкајући се.*

тру̏цкати, -а̄м несвр. **1. а.** *трести, дрмати.* – Коњ труцка јахача. **б.** *дрмати се, труцкати се, трести се.* – Јахач труцка на коњу. **в.** *кретати се тресући се, дрмусајући се (о колима).* **2.** оном. *грицкати тако да се чује звук „труц“.* – Коњ труцка сено. ■ **~ се** *трести се, подрхтавати, дрмати се.*

тру̏цнути (се), -не̄м (се) *свр. према труцкати (се).*

тру̏цњава ж *труцкавица, труцкање.*

тр̏чак, -чка м зоол. **1.** *в. трчуљак.* **2.** *водена птица* Gallinula chloropus *из пор.* Rallidae.

тр̀чати, -чи̑м несвр. [гл. им. тр̀ча̄ње с] **1.** непрел. **а.** *кретати се у трку, одбацујући се наизменично ногама од земље тако да тело кратко време лебди у ваздуху, јурити.* **г.** *упорно, неуморно тежити постизању чега:* ~ за девојкама, ~ за зарадом. **д.** *ићи некуд у великом броју, масовно, хрлити.* – Свет трчи на утакмице. **2.** прел. спорт. *крећући се трком прелазити (деоницу, стазу и сл.):* ~ деоницу од 100 m за 10 секунди, ~ маратон. **в.** *журити, хитати некуд:* ~ на воз, ~ на посао. **3.** непрел. фиг. *брзо пролазити, тећи, јурити (о времену и ономе што се у времену догађа).* – Време трчи. **4.** непрел. *млатарати (рукама); брзо прелазити с предмета на предмет (о очима, погледу).* **5.** непрел. фиг. *наилазити, долазити (на језик и сл.).* – Свашта му је трчало на језик.

тр̏че̄ћӣ, -ā, -ē у изр. **трчећим кораком** вој. *тр̏че̄ћи (а не ходајући).*

трчѐћки прил. *крећући се трком, јурећи:* ~ доћи.

тр̏чилажа ж (м) (мн. ж) *особа која лаже, преноси, разноси лажи.*

тр̑чка ж зоол. *врста птице, пољска, обична јаребица,* Perdix perdix.

трчка̀рало (тр̑чкало) с (м) (мн. с) *особа која трчкара тамо-амо да би посвршавала разне (обично ситне) послове.*

трчка̀рати, -āм **а.** *дем. према трчати.* **б.** *ићи брзо тамо-амо, одлазити журно на разна места (ради свршавања каквих (обично ситних) послова).*

трчу̀љак, -љка м зоол. *у мн.: породица инсеката тврдокрилаца (веома окретни и брзи, јаких вилица)* Carabidae *(у јд.: инсект из те породице):* златни ~, ~ гусеничар.

тр́ша, -ē м *в. тршавко;* уп. тршо.

тр̏шав, -а, -о *који срши, разбарушен, накострешен (о коси, длаци); који има такву косу, длаку:* ~ коса; ~ човек.

трша́вко м *онај који има тршаву, накострешену, разбарушену косу.*

тр̏шаво̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је тршав, онога што је тршаво.*

тр́шити, -ӣм несвр. *подизати тако да изгледа тршаво, накострешено (косу, длаку), кострешити.*

тр́шо, -а и -ē м *в. тршавко;* уп. трша.

тр̏шча̄к, -а́ка м *место, земљиште обрасло трском.*

тр̏шчан, -а, -о *који је од трске:* ~ шећер, ~ перо.

тр̏шча̄р, -а́ра м *в. тршчак.*

тр̑шчица и **тр̏шчица** ж *дем. од трска.*

ту̑ прил. **1.** *за место: на томе (овоме) месту, на то (ово) место.* – Ту је било. Стави ту. **2.** *за време* **а.** *у том тренутку, тада, онда.* – Ту се кнез замисли. **б.** *врло близу, ускоро.* – Катастрофа је ту. **3.** *за узрок: зато, стога, због тога.* – Професори нису ту да изричу казне. **4.** *у том случају, у тим приликама.* – Ту ништа не можемо. **5.** *близу, блиско (при одређивању, погађању тачности нечега).* – Има, ту, тридесетак година. • **ту и тамо** *на неким местима, понегде; понекад.* **ту и ту** *показује место које говорно лице не жели да помене, али које треба да буде одређено.* **шта је ту је** *треба се помирити са чињеницама, што је учињено, учињено је.*

ту (обично поновљено) *узвик за подражавање звука трубе.*

ту́ба ж лат. **1.** *цев, обично од танког лима, са затварачем на завртањ (за разне кремове, пасте, лепак и сл.).* **2.** *врста лимене дувачког музичког инструмента (у облику елипсасто савијене цеви), позауна, тромбон.*

ту̏баст, -а, -о *туп, затубаст; спљоштен:* ~ крамп; ~ нос.

ту̏бер м лат. **1.** анат. *квргa, гука која настаје на месту где се један или више тетивних мишића хватају за кост.* **2.** мед. *упални, гнојни чвор.*

тубѐра̄н, -а́на м разг. *онај који болује од туберкулозе.*

тубѐра̄нка ж *женска особа туберан.*

тубѐркул м *бацил туберкулозе.*

тубѐркула ж **1.** мед. *чворић, мехурић на завршетку бронхиола у плућима.* **2.** разг. *туберкулоза.*

туберку̀лӣн, -и́на м *препарат (стерилни филтрат бацила туберкулозе) за заштитно цепљење и лечење од туберкулозе.*

туберку̀лӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на туберкулин, који је у вези са туберкулином:* ~ експеримент.

туберкуло́за ж лат. мед. *заразна болест човека и животиња коју изазива Кохов бацил, сушица:* ~ плућа, ~ костију. • мед. **милијарна ~** *туберкулоза која настаје када се туберкулозни бацили пренесу крвотоком у оба плућна крила или у цео организам.* **отворена ~** *туберкулоза са туберкулозним бацилима у испљувку.*

ту̏беркуло̄зан, -зна, -о **1.** *који се односи на туберкулозу, који болује од туберкулозе, који је изазван туберкулозом, сушичав:* ~ човек, ~ грозница, туберкулозне каверне. **2.** фиг. *веома рђав, слаб, мале вредности:* ~ прича.

туберкулѐтик м *болесник од туберкулозе.*

тубеpо́за ж бот. *лукавичаста вишегодишња зељаста биљка* Polyanthes tuberosa *из ф.* Amaryllidaceae, *јаког и пријатног мириса која се гаји као украсна, а служи и за производњу лекова.*

ту́бус м лат. *цев (обично двогледа, микроскопа и сл.).*

ту̏вити и **ту́вити,** -ӣм несвр. нар. [гл. им. -вље̄ње с] **1.** *добро држати у памети, памтити.* – Гуслар туви песме. **2.** *убедљиво саветовати, сугерисати, убеђивати кога у што.* – То јој се туви у главу од малих ногу.

ту́га ж (мн. ø) **1.** *тужно осећање, душевни бол, душевна патња, жалост.* **2.** *веома драга особа према којој се осећа сажаљење, за којом се жали, која задаје бол.* – Туго, туго, слатко моје дете! **3. а.** *бедан, тужан изглед кога или чега:* пустош и туга згаришта. **б.** (у прилошкој служби) *жалосно, тужно.* – Туга га погледати. **4.** *голицавост, шкакљивост, тугаљивост.*

туга̀љив, -а, -о **1. а.** *који изражава тугу, тужан, жалостан:* ~ глас, тугаљиви звуци. **б.** *који изазива тугу, жалост, сажаљење:* ~ прошлост, ~ живот. **2.** *осетљив, деликатан:* ~ питање. **3.** *неподношљив, непријатан:* ~ убеђивање. **4. а.** *који се гади на нешто, гадљив.* – На мухе је био тугаљив. **б.** *голицав, шкакљив:* ~ испод мишке.

туга̀љиво прил. *на тугаљив начин:* ~ се огласити.

туга̀љиво̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство, стање онога што је тугаљиво, онога који је тугаљив.*

туго̀ва̄нка ж *тужна, жалосна песма; туговање, жаљење.*

туго̀вати, ту̀гује̄м несвр. *бити обузет тугом, осећати тугу, жалост; изражавати тугу, жалити:* ~ за покојником.

туго̀вито прил. *с тугом, тужно, жалосно.*

ту̑д прил. **1.** *в. туда.* **2.** (у корелацији: куд… туд, буд… туд, колико… туд и сл.) *поред тога што … уз то.* – Куд је ружан, туд и сиромах.

ту̀да̄ прил. **а.** *тим путем, у том правцу.* – Куда ован, туда и цело стадо. **б.** *ту, на томе месту.* – Откуд врело туда?

ту̑ђ, ту́ђа, -е (обично одр. ту̑ђӣ (ту̑ђӣ)) **1. а.** *који припада другоме, другима:* ~ сто, ~ псето. **б.** (у именичкој служби) с *оно што припада другоме.* – На туђе се не лакоми! **2. а.** *који је из друге земље, иностран; који је из другог краја, из другог места, који није из круга знанаца:* ~ свет. **б.** *који је стран (друге народности, језика, вере и сл.):* ~ језик, ~ вера, ~ закон. **в.** *непознат:* ~ лице. **3.** *који нема ничег заједничког с другим, различит од другога по схватањима, ставовима и сл.* – Вишња је била хладна и туђа. • **водити туђу бригу** *в. уз брига (изр.).* **живети на туђи рачун (од туђег зноја, о туђем зноју)** *издржавати се на рачун неког другог.* **јести туђи хлеб** *живети на рачун другога.* **мислити туђом главом** *не мислити самостално, бити под нечијим утицајем.* **умрети крај туђег плота** *умрети напуштен од свих.*

ту̑ђе прил. *чудно, необично (на туђ начин).* – Глас му туђе затрепери.

ту̑ђин м **1.** *в. туђинац.* **2.** (у атриб. служби) *туђ, стран.* – Туђину човеку казаће његово име.

туђи́на ж **1.** *туђа, страна земља, туђи крај, туђе место, туђа кућа; иностранство.* **2.** *туђи људи; гости.* **3.** *оно што припада другоме, што није својина.*

туђи́нац, -нца м **1. а.** *онај који је из туђине, туђега краја, места; странац.* **б.** *онај који је непознат ономе о коме је реч.* **2.** *онај који нема ничег заједничког с другима, који се разликује по схватањима, ставовима и сл.*

ту̀ђӣнка и **ту̑ђӣнка** ж *женска особа туђинац.*

ту̀ђӣнскӣ и **ту̑ђӣнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на туђине, туђинце, који припада туђину, туђинцу:* ~ утицај, ~ обичај, ~ дух.

туђи́нство и **ту̑ђӣнство** с *оно што је туђинско, туђинштина.*

туђи́нче и **ту̏ђи̑нче,** -ета с (мн. ø) *дем. од туђинац; туђе дете.*

ту̏ђи̑нчити и **ту̏ђи̑нчити,** -ӣм несвр. *чинити туђим, страним, наметати,* одн. *истицати нешто туђе (културу, обичаје и др.).*

туђи́нштина ж *оно што је туђинско, туђинство.*

ту́ђити, ту̑ђӣм несвр. [гл. им. ту́ђе̄ње с] *удаљавати од кога или чега, чинити туђим, отуђивати.* – Његови ставови су га туђили од ње. ■ **~ се 1.** *постајати туђ, прекидати присније везе с ким или с чим, избегавати кога или што:* ~ од колега. **2.** *устручавати се, стидети се.*

ту̏ђица ж **1.** лингв. *одомаћена реч из неког другог, туђег, страног језика, посуђеница.* **2.** *туђа, страна особа, особа која се још није одомаћила у новој средини (обично о младој невести).* **3.** *пчела из друге, туђе кошнице.*

тужа̀кало с (м) (мн. с) *онај који воли да тужака, који често тужака.*

тужа̀кати, -а̄м несвр. *често тужити, оптуживати кога (обично из мржње и нетрпељивости), поткazивати.* ■ **~ се 1.** (некоме, на некога, на нешто) *често изражавати нерасположење, незадовољство, јадати се, жалити се.* **2.** уз. повр. *често подносити тужбе један против другога, често тужити, оптуживати један другога.*

ту̏жа̄љка ж **а.** *тужбалица, нарицаљка.* – Селом су тужиле тужаљке. **б.** *туговaнка, кукњава.* – Тешко је слушати тужаљке.

ту̏жан и **ту́жан,** -жна, -о **1. а.** *обузет тугом, жалостан:* бити ~ за неким. **б.** *испуњен тугом, суморан:* ~ живот. **в.** *који изражава тугу, унесрећеност, жалост:* ~ поглед, ~ осмех, ~ глас. **г.** *који изазива тугу, ожалошћеност; који (садржајем и сл.) изазива, подстиче суморно расположење:* ~ вест; ~ прича. **2.** *бедан, јадан, кукаван:* ~ просјак. **3.** *тешко подношљив, мучан:* ~ призор. **4.** (у именичкој служби) м и ж *жалосник, жалосница, јадник, јадница.* – Зар ће и нас, тужан, старост кад дође, воља да прође грљењу том?

ту̏жба (ту̑жба) ж (ген. мн. -бӣ) **1.** *писмена представка (обично суду) као средство заштите закона или свога права:* поднети тужбу суду. **2.** *израз незадовољства, љутње, боли и сл., негодовање, јадиковање:* тужба на несхватање од околине. **3.** *тужење, кукњава:* ~ за умрлим. • правн. излучна ~ *тужба коју подиже треће лице у току извршног поступка ради заштите права које има на предмету извршења.*

ту̏жбалица (ту̑жбалица) ж **1. а.** *исказивање туге, жалости за покојником речима и плачем, тужење; стихови или песма у одређеној, једноставној мелодији којом се гласно жали за неким или нечим, нарицаљка.* **б.** *лирска песма прожета тугом, сетним расположењем, елегија.* **2.** *жена која тужи, нариче, оплакује покојника обичајним нарицањем, нарикача.*

ту̏жбалички̑ (ту̑жбалички̑), -а̄, -о̄ *који се односи на тужбалице:* ~ изрази.

ту̏жбенӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на тужбу, који је у вези са тужбом;* уп. тужба (1): ~ захтев, ~ тражење. **2.** *тужан, жалостан.*

ту̏жбица (ту̑жбица) ж *дем. од тужба.*

ту̏жен, -а, -о **1.** *трп. од тужити (се).* **2.** (у им. служби, одр.) **а.** м *туженик.* – Тужени се није појавио. **б.** ж *туженица.*

ту̏женӣк, -а и **тужѐнӣк,** -и́ка м *онај против којега је подигнута тужба, који је тужен, оптуженик.*

ту̏женица и **тужѐница** ж *она која је оптужена, против које је подигнута тужба, оптуженица.*

ту̏жибаба ж *особа која воли да тужака, која често тужака, тужакало.*

ту̏жилац, -иоца м (инстр. -иоцем; ген. мн. -ила̄ца̄) **1. а.** *онај који тужи, окривљује некога или нешто због нечега; онај који писменом представком тужи некога суду.* **б.** *онај који клевеће некога, који шири клевете о некоме, клеветник.* **2.** (с атрибутима: државни, јавни) *онај који у име државе, у име јавности подиже или подноси оптужницу пред судским органима.*

ту̏жила̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тужиоца:* ~ страна, ~ глас.

ту̏жилаштво с *државни орган којем је дужност заштита и контрола законитости рада државних и друштвених органа и организација и гоњење починитеља кривичних дела; зграда, установа у којој је седиште таквог органа.*

ту̏жилица ж **1.** *в. тужиља (1).* **2.** *в. тужбалица (2).* **3.** (у атрибутској служби, најчешће уз реч песма) *веома тужна:* песма тужилица.

ту̏жиља и **ту̏жиља** ж **1.** *женска особа тужилац;* уп. тужилац (1а). **2.** *в. тужбалица (2).*

ту̏житељ м *в. тужилац.*

ту̏житељскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тужитеље:* ~ страна.

ту́жити[1], **ту̑жӣм** несвр. прел. [гл. им. ту́же̄ње с] (некога) **а.** *бацати кривицу на некога, окривљивати, оптуживати некога.* **б.** *подносити тужбу против некога судским органима.* ■ **~ се 1.** (некоме, на некога, на нешто) *исказивати незадовољство, жалити се због нечега, на некога, јадати се.* **2.** уз. повр. *подносити један против другога тужбу судским органима, оптуживати један другога судским органима.*

ту́жити[2], -ӣм несвр. [гл. им. ту́же̄ње с] **1.** *бити тужан, осећати тугу, жалити за неким или због нечега, туговати, патити.* **2.** (за, над неким) *наричући оплакивати, жалити, кукати за покојником.* **3.** *тужно се оглашавати, цвилети.*

ту̏жнӣк м *онај који је пун туге, који је опхрван тугом.*

ту̏жница ж *женска особа тужник.*

ту̏жно прил. *на тужан начин, жалосно; јадно, бедно:* ~ нарицати; ~ скончати.

тужно̀лик, -а, -о *који је тужног лица:* ~ витез.

тужно̀ок, -а, -о *који је тужних очију, тужног погледа.*

Ту̏зла ж *град у Босни.*

Ту̏зла̄к, -а́ка м *становник Тузле; онај који је из Тузле.*

Ту̏зла̄нка ж *становница Тузле; она која је из Тузле.*

ту̏зланскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Тузлу, који припада Тузли.*

ту́ја и **ту̏ја** ж бот. *род биљака* Thuja *из ф.* Cupressaceae, *зимзелено дрвеће са пљоснатим гранчицама; врсте тога рода* Th. occidentalis, Th. orientalis.

ту̏к[1] м *удар(ац).* • удари ~ на лук *сукобила се два једнако јака и тврдоглава противника.*

ту̏к[3] (обично поновљено) *узвик којим се подражавају равномерни удари.*

ту̏ка ж рег. *в. ћурка.*

ту̏кавица ж зоол. *птица из пор. детлова* Picoides tridactylus, *са три прста.*

ту́кац, -кца зоол. рег. *в. ћуран.*

ту̏каџија и **тука̀џија** м (мн. ж) *онај који се радо и често туче, кавгаџија, бојџија.*

ту̏кнӯт, -а, -о **1.** *трп. од тукнути (се).* **2.** фиг. *будаласт, ћакнут (ударен у главу).*

ту̏кнути[1], -не̄м свр. *благо ударити, лупнути.* – Тукни га по глави! ■ **~ се** *лагано се сударити.* – Нема велике штете, само су се тукнули.

ту̏кнути[2], -не̄м несвр. *заударати, воњати.* – Није ти добро месо, мало тукне.

тула̀јица ж **1.** *цев као део разних направа или какав цеваст предмет (цев на гајдама, на левку, нарочито закривљена цев за одвод нечисте воде и др.).* **2.** мн. *кожни набор на леђној страни тела неких мекушаца издужен у облику две цеви.*

ту̏ла̄р, -а́ра и **тула́рац,** -рца м **а.** зоол. *водени инсект, кукац* Phryganea grandis *маљавих крила и дугих пипака, чије ларве живе у текућим и стајаћим водама и граде око свог тела покретну цевасту кућицу у облику туљка.* **б.** *у мн.: породица таквих инсеката* Trichoptera.

туларѐмија ж вет. и мед. *заразна болест глодара (пољских мишева, зечева, веверица) која се преноси на човека (по имену језера у Северној Америци).*

ту̏лија ж **1.** *шипка на ђерму о којој виси кабао.* **2.** *савијено дрво на левчи око осовине.* **3.** *лимена цев којом отиче вода са крова, жлеб.* **4.** *ваљкаста цев на горњем делу остију у коју се усађује дугачка и танка мотка.*

тулѝпа̄н, -а́на м бот. *в. лала*[1].

тулѝпа̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тулипане; који има облик тулипана:* ~ орнаментика, ~ чаше.

ту́лити[1], ту̏лӣм несвр. прел. [гл. им. ту́љēње с] **1.** *чинити да нешто престане горети или сијати, гасити, трнути:* ~ лампу, ~ ватру. **2.** фиг. *чинити да нешто нестане, искорењивати, сузбијати; не пуштати да се развије, гушити, спутавати:* ~ препреке, ~ страсти, ~ традицију. ■ ~ **се а.** *престајати горети, сијати, гасити се.* – Ватре се туле. **б.** фиг. *нестајати, губити се, ишчезавати, престајати постојати.* – Дан се тулио. Живот се тули.

ту́лити[2], -ӣм несвр. непрел. [гл. им. ту́љēње с] **1.** *испуштати отегнуте урлике, завијати (о вуку, псу).* **2.** *пригушено плакати, јаукати.* **3.** *изводити гласан отегнут звук, завијати, фијукати (о сирени, ветру).*

ту̏лица[1] ж *в. тул (1).*

ту̏лица[2] ж **1.** *муштикла, цигарлук.* **2.** *мала цев, цевчица.*

ту̏луз м и **ту̏лузина** ж тур. **а.** *в. кочањ.* **б.** *в. комушина.* **в.** *в. кукурузовина.*

ту̏лузовина ж *в. кукурузовина.*

ту̏лумина и **ту̏лумина** ж *мех, мешина за вино.*

ту́љак, -љка м **1.** *шупаљ предмет (обично у облику цеви) различите величине који се користи у разне сврхе (делови разних направа који су цевасти, цилиндрични, увијен цигарет-папир, каква футрола и др.).* **2.** фиг. *кржљава, неразвијена особа.*

ту́љан, -а и **ту̀љан,** -а́на м зоол. *сисар из реда перајара* Toca vitulina, *вретенастог тела, спљоштене главе и кратког врата, са предњим и задњим удовима претвореним у пераје.* **2.** *у мн.: породица таквих сисара* Phocidae.

ту́љац, -љца м *в. туљак (1).*

тума̀ралачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тумарала:* ~ ход.

тума̀рало с (м) (мн. с) *особа која тумара, лута, хода без одређеног циља.*

тума̀рати, -а̄м несвр. непрел. **1.** *ићи без одређеног циља, базати, луњати.* **2.** (око некога) *окретати се, кружити, вртети се (око некога).*

тума́рити, ту̀ма̄рӣм свр. *бануши, хрупити.*

тума́рнути, ту̀ма̄рне̄м свр. *изненада (наизглед безразложно) отићи, одлуњати.*

ту̏ма̄ч, -а́ча м (вок. ту̏ма̄чу, инстр. -а́чем) **1. а.** *онај који нешто тумачи, објашњава:* ~ снова. **б.** *позоришни глумац који тумачи улогу.* **в.** *особа која преноси нечију поруку, објашњава расположење некога некоме.* – Буди мој тумач код ње. **2.** *онај који при разговору преводи са туђег језика:* судски ~. **3. а.** *објашњење каквога текста, критичке напомене, примедбе на какав текст, коментар:* ~ Библије. **б.** *књига или додатак књизи који садржи објашњења о нечему.*

тума́чити, ту̀ма̄чӣм несвр. прел. [гл. им. тума́чење с] **1. а.** *давати објашњења, објашњавати смисао, значење чега:* ~ снове. **б.** *глумити на позорници дајући улози своје значење:* ~ улогу. **2.** *преводити нечије речи, нечији говор с туђег језика.* **3.** *критички износити мишљење о каквом тексту, коментарисати.*

ту̏мба ж лат. *надгробни споменик у виду саркофага над гробом истакнуте личности сахрањене у цркви.*

ту̏мба̄с и **ту̀мбас** м тур. **1. а.** *мали чамац плитког дна.* **б.** *низ таквих чамаца као понтонски мост.* **2. а.** *камени стуб који подупире какву грађевину, на коме лежи каква грађевина (нпр. амбар, воденица, мост).* **б.** *оно што подсећа на такав стуб:* ~ дима.

тумба̀сара ж *воденица на тумбасима;* уп. тумбас (2а).

ту̏мбати, -а̄м несвр. *окретати, обртати, ваљати, котурати:* ~ балу сена. ■ ~ **се** *претурати се, котрљати се.*

ту̏мбе̄ и **ту̀мбе̄** прил. тур. *обрнуто, наопако, главачке, стрмоглавце.* – Све је тумбе постављено.

ту̏мбео, -ела м бот. *род биљака* Smyrnium *из ф.* Umbelliferae; *врста тога рода* S. perfoliatum, *двогодишња биљка са репасто задебљалим кореном.*

тумбѐсати се, -а̄м се несвр. *тумбати се, котрљати се.* – Који се ђаво тумбеса око куће?

ту̏мор и **ту̀мор** м лат. мед. **а.** *новостворени израштај ткива на човечијем или животињском организму.* **б.** *гнојно место у поткожном ткиву, чир.* • **бенигни ~** *доброћудни тумор, састављен од зрелих ћелија које немају везе са околним ткивом.* **малигни ~** *злоћудни тумор, састављен од незрелих ћелија које продиру у околно ткиво.*

ту̏мул(ус) м лат. *већа или мања хумка (изнад једног или више гробова).*

ту̏на ж зоол. *в. туњ.*

ту̏на̄ра ж итал. *в. туноловка.*

ту̏нгстен м хем. *тврд, тешко топљив метал који се употребљава у производњи челика, волфрам.*

ту̏ндра ж (ген. мн. -рӣ) рус. *голема мочварна раван на крајњем северу Европе, Азије и Америке, покривена оскудним растињем.*

ту̏не̄л, -е́ла м енгл. *подземни пролаз (углавном за саобраћајнице и хидротехничке сврхе).*

тунѐлић м *дем. од тунел.*

ту̏не̄лскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на тунел:* ~ зид.

ту̏не̄лски прил. *као тунел, као у тунелу:* ~ надсвођен зид.

ту̏ника ж (дат. -ици) итал. **1.** *код старих Римљана доња хаљина слична кошуљи без рукава као кућно и радно одело.* **2.** *врста кратке женске хаљине.* **3.** *део одеће католичких свештеника.*

ту̏ноло̄в м *лов на туне; лов на туне као грана рибарства.*

туноло́вац, -вца м *брод нарочито грађен и опремљен за лов на туне.*

туно̀ло̄вка ж *нарочито изграђена осматрачница на обали и мрежа у мору за лов туна.*

ту̏њ и **ту̀њ** м зоол. **а.** *крупна морска риба селица* Thynnus thynnus *тамноплаве боје.* **б.** *у мн.: породица таквих риба* Thynnidae.

ту̏ња[1] ж итал. риб. *направа, струк за ловљење туна, повраз.*

ту̏ња[2] ж зоол. *в. туњ.*

ту̏њав, -а, -о *који се тешко сналази, сметен, сплетен.*

ту̏њавац, -а̄вца м *онај који је туњав.*

ту̏њаво̄ст, -ости ж *особина онога који је туњав.*

ту̏ња̄ра ж *в. туноловка.*

ту̏њевина ж *месо туња, туне.*

ту̏њез м и **туњѐзгало** с (м) (мн. с) *тупоглав, туп, глуп човек.*

ту̏њина ж **1.** *аугм. од туњ.* **2.** *в. туњевина (1).*

ту̏њкав, -а, -о *који говори кроз нос, уњка, уњкав.*

ту̏њкаво прил. *на туњкав начин, уњкајући, уњкаво:* ~ говорити.

ту̏њкати, -а̄м несвр. *говорити кроз нос, уњкати.*

ту̏њоло̄в м *лов на туњеве, туполов.*

ту̑п, ту́па, -о (комп. ту̏пљӣ) **1. а.** *који није оштар, којим се тешко реже, сече, брије и сл.:* ~ нож, ~ бритва, ~ секира. **б.** *који није шиљаст, који је на крају или врху затупаст, зарубљен:* ~ врх торња. **2.** фиг. **а.** *умно ограничен, неспособан да добро схвата и расуђује, глуп.* **б.** *који ништа собом не казује, безизражајан, безизразан; који одаје одсуство духа, празан:* ~ лице, ~ поглед. **3. а.** *који је лишен способности да опажа, прати, просуђује, отупео, равнодушан, апатичан.* **б.** *који је својствен таквом стању:* пасти у тупо расположење. **в.** *који је лишен разумног, логичног смисла, разумског схватања, бесмислен:* ~ сан. **г.** *ли-*

шен способности отпора, противљења, покоран, резигниран: пасти у тупу немоћ. **4.** фиг. **а.** *мукао, пригушен, нејасан (о звуку).* **б.** *који тишти, који се неодређено и пригушено јавља, потмуо, подмукао (о болу).* **5.** *недовољно развијен, непријемчив, неосетљив за звукове (о уху).* **6. а.** *потпун, дубок, апсолутан (о каквом стању):* тупи мир. **б.** *који се мора извршити, безуслован:* ~ дисциплина, тупе наредбе. • **тупи угао (кут)** мат. *угао (кут) који је већи од 90°, а мањи од 180°.*

тȕп узв. оном. **а.** *за подражавање звука од пада, ударца тупим предметом, бата корака.* **б.** *за изражавање нечег неочекиваног, необичног.* – Сви мисле да је сиромах, а он туп – па кола.

тȕпа ж оном. (често у изр. **тупа-лупа**) *за подражавање тупих звукова при ударању, паду, кретању и сл.*

тȕпав, -а, -о *в. туп (2).*

тȕпавац, -āвца м *онај који је тупав, умно ограничен, глуп.*

тȕпавити, -ӣм и **тупа́вити,** ту̀пāвӣм несвр. [гл. им. -вљење с] *постајати тупав.*

тȕпаво прил. *на туп(ав) начин, глупо:* ~ се смешити.

тȕпавōст, -ости ж *особина, стање онога који је тупав.*

ту̀пан, -а и **ту̀пāн,** -а́на м *в. тупавац.*

ту̀пара ж *тупа, затупљена алатка (секира, тестера).*

тупа̀рати, -āм несвр. оном. *кретати се одајући звук „тупту", оглашавајући се са „туп-туп", лупарати (о железници).*

тȕпаст, -а, -о **1.** *затупаст, тубаст.* **2.** *помало ограничен, приглуп.*

тȕпаџија м (мн. ж) жарг. **1.** *тупавац, глупан.* **2.** *гњаватор;* уп. тупити (3).

тȕпаџӣјскӣ, -ā, -ō *који је својствен тупаџијама, тупаџији:* ~ питање.

тȕпити, -ӣм свр. непрел. оном. *бупити, лупити.* фиг. *пасти (на памет).*

ту́пити, тȕпӣм несвр. прел. [гл. им. ту́пљење с] **1.** *чинити тупим, затупљивати:* ~ секиру. **2.** фиг. *чинити мање способним, ограничавати, онеспособљавати за нормално реаговање, здраво расуђивање, отупљивати:* ~ разум, ~ живце. **3.** жарг. *причати глупости; досађивати дугим, безначајним или бесмисленим причањем.* ∎ ~ **се** *постајати туп; смањивати се у јачини, интензитету нечега.* – Тупи се његов занос.

тȕпкати, -āм несвр. оном. **1.** *ударати лагано, лупкати (ногом, руком или каквим предметом) о нешто или по нечему (производећи потмуо звук).* **2.** *скакутати с ноге на ногу на једном месту или око некога или нечега.*

тȕпнути, -нēм свр. непрел. *једанпут ударити о нешто, лупити.*

тȕпо прил. **1. а.** (уз гл.: гледати, зурити, пиљити и сл.) *безизражајно, неодређено, одсутно, празно; равнодушно, апатично.* **б.** *једва осетно, потмуло, подмукло (о болу и било ком непријатном осећању).* **2.** *мукло, потмуло (о звуку, обично ниском, удаљеном).* **3.** (уз глаголе: рећи, одговорити и сл.) *сухо, хладно.*

тупо̀глав, -а, -о *који тешко схвата, ограничен, тупав.*

тупо̀главаст, -а, -о *тупоглав, будаласт.*

тупо̀главац, -āвца *тупоглава мушка особа;* уп. тупоумник.

тупо̀главица и **тупо̀глāвка** ж *тупоглава женска особа.*

тупо̀главо прил. *као онај који је тупоглав, будаласто:* ~ живети, ~ радити.

тупо̀главōст, -ости ж *особина онога који је тупоглав.*

тупо̀кутнӣ, -ā, -ō *који има туп кут, угао (о геометријском лику).*

ту́пōст, -ости ж *особина, стање онога који је туп, онога што је тупо.*

тупо̀углӣ, -ā, -ō *који има туп угао, кут (о геометријском лику).*

тупо̀уман и **тупо̀уман,** -мна, -о *умно ограничен, тупоглав.*

тупо̀умље с *умна ограниченост.*

тупо̀умнӣк и **тупо̀умнӣк** м *онај који је неспособан да добро схвата и расуђује, онај који је умно ограничен, глуп;* уп. тупоглавац.

тупо̀умно и **тупо̀умно** прил. *на начин својствен тупоумницима, глупо:* уп. тупоглаво.

тупо̀умнōст и **тупо̀умнōст,** -ости ж *особина онога који је тупоуман.*

тȗр[1] м тур. **1.** *стражњи део панталона, хлача; део чакшира и шалвара што виси позади.* **2.** *део тела човека испод леђа, стражњица.* • **испрашити, потпрашити некоме ~** *истући, избити некога; најурити некога.* **ногу у ~ (дати)** *грубо избацити кога одакле.* **напунити некоме (пун) ~** *јако уплашити, застрашити некога.* **на ~ пасти** *јако се изненадити.* **по туру добити** *добити батине;* фиг. *претрпети неуспех.* **пун ~** *велики страх.*

тȗр[2] фр. само у изр. **тур и ретур** *тамо и натраг.*

ту́ра ж фр. *одвојени део у извођењу, остваривању нечега у односу на друге сличне делове (једно кружно извођење плеса, једна етапа у извођењу какве радње, путовања, пића и сл.).*

ту́рати, тȗрāм (ту̀рати, -āм) несвр. **1.** *несвр. према турити.* **2.** *употребом силе померати испред себе, гурати.* ∎ ~ **се 1.** *несвр. према турити се.* **2.** *пробијати се у гужви или навали света, гурати се.* • ~ **нос свугде** *мешати се у све, показивати сувишну радозналост.*

ту̀рбāн, -а́на м тур. **1. а.** *повез од лаке тканине који се омотава око главе, чалма.* **б.** *надгробни споменик од камена у таквом облику на муслиманским гробовима.* **в.** *уопште оно што обликом подсећа на турбан.* – Косе су јој правиле турбан око главе. **2.** зоол. *врста морског јежа* Cidaris cidaris *с дугим, чврстим бодљама.*

турба̀нлија ж бот. *врста тикве* Cucurbita melopepo *из ф.* Cucurbitaceae.

ту̀рбе, -ета с тур. *муслимански надгробни споменик; надгробна грађевина, маузолеј.*

турби́на ж лат. маш. *мотор који претвара кинетичку енергију струјања паре или воде у механички рад и служи као погонско средство електричних генератора:* водена ~, парна ~.

турбӣнист(а), -ē м (мн. -сти) *стручњак за турбине, руковалац турбином.*

ту̀рбӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на турбине, који се покреће помоћу турбине:* ~ прекидач.

турбо- *као први део сложенице значи да се оно што означава други део покреће помоћу турбина:* турбогенератор, турбореактор.

турбогенѐрāтор м маш. *електрична машина за добијање електричне струје коју тера парна турбина.*

турболокомоти́ва ж *локомотива у којој се пара производи у котлу високог притиска и пушта у турбину, која окреће погонске точкове.*

турбулѐнтан, -тна, -о лат. *који се истиче брзим кружним кретањем, олујни:* ~ струјање ваздуха. фиг. *жесток, необуздан:* ~ младић.

турбулѐнтно прил. *на турбулентан начин, с великом жестином.*

турбулѐнтнōст, -ости ж *стање, особина онога што је турбулентно.*

турбулѐнција ж лат. *вртложно кретање ваздуха у атмосфери као резултат измене ваздушних слојева различитих брзина; турбулентност.*

тȗргор м лат. *унутрашња напетост ткива у живој ћелији или организму.*

тури̏зам, -зма м *врста привредне делатности која обухвата послове везане за путовање и привремени боравак људи изван свог сталног пребивалишта ради одмора, лечења, разоноде и др.*

ту̀рина ж *аугм. од тур.*

ту̏рист(а), -е̄ м (мн. -сти) фр. *онај који упражњава туризам, онај који привремено борави на неком месту ради одмора, разоноде, који путује, посећује друга места ради упознавања знаменитости и сл.*

тури̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на туризам, који је у вези са туризмом:* ~ водич, ~ крај.

ту̏ристкиња ж *женска особа турист(а).*

ту̏рити, -ӣм свр. прел. **1. а.** *метнути, ставити; завући, увући, тиснути:* ~ камен на приколицу, ~ руку на очи, ~ новац у џеп, ~ руке испод кецеље. **б.** *поставити, поднети; тутнути, утрапити:* ~ зделу пред некога, ~ боцу у шаке некоме. **в.** *ставити на некога, на себе, навући, обући (одевни предмет, део одеће):* ~ на себе кабаницу. **г.** *објавити нешто о некоме у штампи; написати, навести:* ~ у новине, ~ у тужбу. **д.** *протурити, раширити у јавност (нешто о некоме, нечему).* **ђ.** *поставити у неко звање, на неки положај.* – Турићу те за писара. **2. а.** *отиснути од себе, (од)гурнути; померити, помаћи гурањем:* ~ противника, ~ врата. фиг. *одстранити, уклонити:* ~ с пута (некога, нешто). **б.** *бацити доле, отиснути, стровалити:* ~ у бездан (некога, нешто). **в.** *приморати, наговорити некога да оде, отерати:* ~ децу у свет. **3.** *с именицом као допуном или са предложним изразом може се заменити глаголом изведеним од такве именице:* ~ глас *разгласити;* ~ кавгу *закавжити;* ~ клетву *проклети;* ~ поглед *погледати;* ~ страх *устрашити;* ~ у хапс(у) *ухапсити.* ■ **~ се 1.** *бацити се, отиснути се преко нечега, негде.* **2.** (на кога) *бити налик на кога, врћи се, уметнути се на кога:* ~ се на оца. • **куд га враг турио** *каже се за некога кога нема а требало би да је присутан.* ~ **главу у торбу** *в. уз торба (изр.).* ~ **клипове некоме под точкове** *подмукло спречити некога у нечему.*

ту̏рић м *дем. од тур.*

ту̏ркати, -āм несвр. *дем. према турити.* ■ **~ се** *тискати се у тесном простору гурајући један другога, гуркати се.*

турко̀лог м *онај који се бави туркологијом, стручњак за турколологију.*

турколо̀гија ж лат.-грч. *наука о турском језику, књижевности и култури.*

турко̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на туркологе и турколоугију.*

турко̀фил, -а и **турко̀фӣл,** -ӣла м лат.-грч. *онај који је наклоњен Турцима и свему што је Турско.*

туркофили̇̀зам, -зма м *наклоњеност и пријатељски однос према Турцима и свему што је турско:* уп. туркофилство.

турко̀филскӣ и **турко̀фӣлскӣ,** -ā, -ō *који се односи на туркофиле:* ~ политика.

туркофи́лство с *в. туркофилизам.*

ту̏рма ж лат. **1.** *најмања коњичка тактичка јединица у војсци старих Римљана.* **2.** *група људи уопште.* **3.** *група товарних животиња којима се преноси каква роба, караван.*

турма̀лӣн, -ӣна м *минерал с кристалима који се брусе као драго камење; драги камен различите боје.*

турмали́нов, -а, -о *који је од турмалина:* ~ плочица.

ту̏рмāр, -áра м *возар, кириџија; онај који на коњу преноси робу;* уп. турма (3).

турнéја ж фр. **а.** *кружно путовање.* **б.** *путовање уметника или спортиста на гостовања, политичара у агитацију и др.*

турни̇̀кēт, -éта м фр. *направа у виду два унакрсно постављена дела који се хоризонтално окрећу и омогућују да људи пролазе један по један.*

ту̏рнӣр, -и́ра м фр. **а.** *такмичење (групно или појединачно) витезова у бојним вештинама на дворовима феудалних владара.* **б.** *спортско такмичење већег броја учесника.*

ту̏рнӣрскӣ, -ā, -ō *који се односи на турнир:* ~ дворана, ~ јахање.

ту̏рнус и **ту̏рнус** м грч. *унапред утврђени ред по коме више личности једна за другом обављају неки посао.*

ту̏рнути, -нēм свр. прел. **1. а.** *кратким, снажним покретом учинити да се неко или нешто помакне, помери у неком правцу, (од)гурнути; ставити, гурнути у нешто; гурнути кратким ударом, мунути:* ~ књигу у страну, ~ у џеп (што), ~ у стомак (кога). **б.** *на брзину потурити, подметнути.* – Потписује све што му турну под руку. **2.** *послати, упутити некога некуд (без обзира на то да ли пристаје); уклонити, одстранити, маћи:* ~ у морнаре, ~ у иностранство. ■ **~ се** *проrурати се, помаћи се, померити се напред у гужви.* • ~ **ногом** *истерати, избацити.* ~ **у гроб (у јаму)** *отерати у смрт.* ~ **у зла уста** *изнети на рђав глас, изложити оговарању.*

ту̏рōбан, -бна, -о **1. а.** *невесео, нерасположен, натмурен, мрачан (о човеку).* **б.** *који одаје такво расположење:* ~ лице. **в.** *који изазива такво расположење; који оставља суморан, тмуран утисак (о предметима, простору и њиховом изгледу):* ~ мисао, ~ самоћа, ~ изглед куће. **2.** фиг. *лишен светлости, тмуран, натуштен (о дану, времену).*

ту̏рōбнӣк м *туробан човек, меланхолик.*

ту̏рōбница ж **а.** *туробна женска особа.* **б.** (у придевској служби, уз реч песма) *тужна, сетна:* песма ~.

ту̏рōбно прил. *на туробан начин, тужно, жалосно, суморно:* ~ запевати.

ту̏рōбнōст и **туро́бнōст,** -ости ж *стање онога који је туробан, онога што је туробно.*

ту̏ровēт ж бот. *род зељастих биљака* Tragopogon *из ф.* Compozitae, *крупних, жутих главица; врсте тога рода* T. dubins, T. pratensis.

ту̏рпија ж тур. *челична ручна алатка са косо урезаним зупцима за стругање метала, камена, дрвета и др.*

турпи̇̀јати, -āм несвр. **1.** *стругати, дотеривати турпијом.* **2.** фиг. **а.** *трошити, уништавати.* – Робија га турпија. **б.** *оглашавати се гласом који подсећа на стругање турпијом.* – Чуле су се неке птице како турпијају.

турпиjѐтина ж *аугм. и пеј. од турпија.*

ту̏рпијица ж **1.** *дем. од турпија.* **2.** анат. *у ждрелу пужева рожната кожица,* radula, *са зупцима за дробљење хране.*

ту̏рскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на Турке и на Турску, који припада Турцима и Турској:* ~ народ, ~ језик. **2.** *исламски, мухамедански (о вери).* **3. а.** *као саставни део ботаничких и зоолошких назива:* ~ каранфил, ~ кос. **б.** *у називу боја:* ~ белило. • **проћи као мимо (поред) турског гробља** *проћи не осврнувши се, не погледавши, не обраћајући пажњу.* ~ **кафа (кава)** *црна кафа кувана на турски начин.*

ту̏рски прил. *као Турци, попут Турака:* ~ запушити.

турћи̇̀јāт, -áта м тур. **1.** *турски начин живота.* **2.** *в. турколугија.*

туру́кати, ту̏рӯчēм несвр. оном. *дувајући у трубу, или у нешто слично, производити непријатан звук.*

туру́кнути, ту̏рӯкнēм *свр. према турукати.*

турци̇̀зам, -зма м *реч или израз турског порекла у неком језику.*

турцизи́рати, -ѝзӣрāм свр. и несвр. *(у)чинити кога Турчином или нешто турским, потурчи(ва)ти:* турцизирани Арбанаси.

турчѐњāк, -áка м *в. потурчењак.*

Ту̏рчин м (мн. Ту̏рци) *у мн.: припадници народа турско-татарског порекла који чине основно становништво Турске (у јд.: припадник тога народа).* **2.** фиг. *окрутан, свиреп човек.* – Таквој битанги ни Турчин није раван. • **пуши као ~** *каже се кад неко много и страсно пуши.*

турчи́нак, -нка м бот. *в. булка.*

ту̑рчити, -ӣм несвр. прел. [гл. им. ту̑рчēње с] *чинити некога Турчином; преводити у муслиманску веру.* ■ **~ се 1.** *постајати Турчин; прелазити у муслиманску веру, прихватати ислам.* **2.** фиг. *губити на вредности.* – Његова се пара никад није турчила.

ту̏ршија ж тур. *нарочито справљена зимница од воћа и поврћа у пресолцу и сирћету.*

ту̏ршијица ж *дем. од туршија.*

тускòрашњӣ, -ā, -ē *који је скоро, недавно био, скорашњи.*

ту̏ст, -а, -о и **ту̑ст**, тýста, -о рег. **1. а.** *угојен, дебео, гојазан:* ~ особа. **б.** *замашан, крупан (о деловима тела).* **в.** *који садржи много масти, сала (о месу).* **2.** фиг. **а.** *бујан, густ, сочан; богат, обилан, издашан (о паши, трави).* **б.** *плодан, родан (о земљи).* **в.** *који се истиче богатим родом (о години).* **г.** *који обилује материјалним средствима, имућан.* **3.** фиг. *непристојан, саблажњив:* тусте мисли.

ту̏т узв. (обично поновљено) само у изр. **~ овамо, ~ онамо** *сад овамо, сад онамо, час овамо, час тамо.*

ту̑тањ, -тња м (инстр. -тњем) ономат. **1. а.** *снажан и дуготрајан звук који се разлеже од громова, експлозије и сл., тутњава, грмљавина:* ~ грома, ~ топова. **б.** *снажан звук који производе машине у раду, точкови локомотиве и др., клопарање, лупа:* ~ штампарске машине. **в.** *мукао, потмуо, туп звук од пада, удара о земљу, од буке из даљине и сл.:* пасти уз тутањ. **г.** *вика, галама, ларма.* **2.** *шум у глави као последица болесног стања, узбуђења и сл.* • **ухватити ~** *нагло се изгубити, побећи.*

туткàлисати, -ишēм, **ту̀ткалити** и **ту̏ткалити**, -йм несвр. *лепити, премазивати, испуњавати туткалом.*

ту̀ткало и **ту̏ткало** с *лепак, лепило добијено прерадом костију и коже.*

ту̏ткати, -āм *несвр. према тутнути.*

ту̏тнути[1], -нēм свр. **1.** *дати некоме нешто журно или кришом; брзим покретима ставити, турити негде нешто:* ~ у руку (некоме нешто), ~ у џеп (што). **2.** *нахушкати, напујдати.*

ту̏тнути[2], -нēм свр. ономат. *зачути се, заорити се (о тутњу).*

ту̏тњава и **ту̏тњавина** ж *в. тутањ.*

ту̏тњаво прил. *с тутњавом, уз тутањ:* ~ се срушити.

тутњàрати, -āм несвр. *дем. према тутњати.*

ту̏тњати (ту̏тњети и ту̏тњити), -њйм несвр. **1.** *производити тутањ, оглашавати се тутњем (о громовима, топовима, мноштву људи, животиња, кола у покрету и сл.).* **2.** *пламтећи стварати јаке шумове, буктети (о ватри, заложеној пећи).* **3.** фиг. *брујати (у коме, као последица јаког осећања).*

ту̏тољити, -йм несвр. [гл. им. ту̏тољēње с] *неспретно нешто радити, обављати (обично кришом и на брзину).*

ту̏тор м лат. **1. а.** *лице коме је власт поверила бригу и старање о малолетној, умоболној и сл. особи, старалац, старатељ.* **б.** *онај који се о некоме брине, стара уопште, скрбник, старатељ уопште.* **2.** *световна особа која се брине за цркву и црквене ствари и представља цивилну везу између свештеника и верника.*

тутòрисати, -ишēм несвр. **а.** *вршити дужности тутора, бити тутор.* **б.** (обично пеј.) *бринути се непозван о коме, наметати своју вољу некоме.*

ту̏торка (ту̏торица) ж *женска особа тутор.*

ту̏торскӣ, -ā, -ō *који се односи на туторе; који је својствен туторима:* ~ обавеза.

ту̏торство с **а.** *брига, старање о малолетним, умоболним и сл. особама, која се остварује под контролом власти, старатељство, скрбништво.* **б.** *брига, старање о некоме уопште; држање некога у зависности.*

ту̏тук м ономат. *оштар, висок звук сирене локомотиве, аутомобила и др.*

тутỳњати, -āм несвр. ономат. *гунђати, мрмљати.*

ту̏туш м **а.** *ситан човек.* **б.** *умно ограничен човек, сметењак.*

тутýшак, -шка м *дем. од тутуш.*

ту́ћи (ту̑ћи), ту́чēм (импф. ту́цијах; имп. ту́ци; р. пр. ту̑као, ту́кла; трп. ту́чен, -а) несвр. **1. а.** *ударати некога наносећи му бол, (за)давати ударце, бити, млатити.* **б.** *ударати нечим тврдим о чврсту површину тако да се чује шум, куцати, лупати.* **в.** *ударати о нешто, по нечему падајући, дувајући, запљускујући (о киши, ветру, води).* **г.** *лако, благо додиривати, куцкати, лупкати.* – Свилене кићанке тукле су га по плећима. **2.** *чинити брзе покрете удовима и телом, копрцати се, бацакати се; ритати се.* **3.** фиг. **а.** *задобијати предност, односити победу над неким, побеђивати (у спортском надметању, картању и сл.).* **б.** *настојати погодити лоптом у гол, кош и сл. ударајући је ногом, бацајући је руком и на други начин, изводити ударац (у спортовима с лоптом, паком и др.).* **г.** *покривати, имати дејство по одређеним пољима (о фигурама у шаховској игри).* **4. а.** *одузимати живот, убијати:* ~ змије. **б.** *клати (свињу).* **в.** *јаловити, шкопити, штројити:* ~ бикове. **5. а.** *гађати, пуцати из ватреног оружја (по некоме или по нечему); погађати (о ономе који гађа или о самом оружју).* **б.** *побеђивати, уништавати, бити (у рату).* **6.** *дробити, комадати, ситнити, туцати:* ~ камен. **7. а.** *жуљити, притискивати (о обући).* **б.** фиг. *задавати муку, причињавати невољу, сметњу и сл.* – Туче га његова глупост. **8. а.** *производити звуке, тонове ударајући у какав музички инструмент:* ~ о тамбуру, тамбуром. **б.** *производити равномерне шумове, ударати (о машини у раду).* **в.** *помоћу звукова обавештавати, давати какав сигнал.* – Звоно на пожар туче. **г.** *у ритму избијати ударце (о часовнику).* **9.** *ударати, куцати у кратким и ритмичким куцајима, пулсирати (о срцу, крвотоку).* **10. а.** фиг. *ширити се (од неког извора), запахивати.* – Од зида је тукла запара. **б.** *живо, интензивно нешто радити:* ~ карте до бесвести. **в.** *снажно избијати, јављати се, пробијати се.* – Из земље су тукле стабљике. **11.** *вршити неку радњу ударањем, припремати нешто (у неким кућним пословима и у производњи):* ~ лан, конопљу *набијати, трти;* ~ врхње, масло *бућкалицом издвајати масло из млека, бућкати;* ~ злато *ударајући чекићем тањити у листиће;* ~ јаја *разбијати јаја ради припреме каквог јела.* ■ **~ се 1.** *ударати самог себе, ударати се, (за)давати ударце себи.* **2. а.** *бити склон тучи, радо се упуштати у тучу.* **б.** уз. повр. *борити се један с другим; задавати ударце један другоме.* **3.** *борити се оружјем (у рату, у двобоју).* **4.** *долазити у сукоб, сукобљавати се; сударати се.* • **~ пару** *много зарађивати.*

ту̏ф м итал. мин. **1.** *глиновита стена постала углавном од слепљеног вулканског пепела.* **2.** *кречњак, вапненац, сига.*

ту̏фна ж нем. *тачкица (на тканини нпр.).*

ту̏фница ж *дем. од туфна; туфна.*

ту̏ц узв. **1.** (обично поновљено) ономат. *за изражавање звука кад се удари о нешто.* **2.** у изр. **~ тамо ~ овамо** *сад тамо – сад овамо, час тамо – час овамо (обично без резултата).* • **туц-муц** *каже се кад неко замуцкује, застајкује у причању, читању и сл.*

туцáник, -и́ка м **1.** *истуцан, издробљен камен за посипање по цести, путу.* **2.** *куван и изгњечен кромпир.*

ту̑цањ, -цња м **1.** *в. тучак (1).* **2.** *клатно у звону, бренце.* **3.** *комад метала причвршћен за врата, звекир.*

ту̏цати, -āм несвр. **1.** *разбијати, мрвити, ситнити; ударањем дробити до у прах:* ~ камен, ~ бибер. **2.** *гњечећи убијати:* ~ вашке. **3.** *ударати чим о што:* ~ главом о зид. **4.** *тући, јављати се у куцајима.* – Бол стаде туцати под кожом. **5.** фиг. *бити, погађати.* – Целог живота га туца неправда. **6.** вулг. *обљубљивати (жену, девојку).* ■ **~ се** вулг. *водити љубав.* • **~ главе о зидове** *кајати се због неког свог поступка.* **~ камен** *робијати.*

ту́цати, ту̑цāм несвр. *ићи тамо-амо без правога циља, базати, шврљати; радити какве ситне послове, мајати се.* ■ **~ се** *потуцати се, скитати се.*

ту̏ча̄ч, -áча м *онај који туца камен, прави туцаник.*

ту̏ча̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на туцаке, просјачки:* ~ хаљине.

ту̏це, -ета с **1.** *дванаест једнаких, истородних предмета или особа, целина од дванаест јединки.* **2.** (у прил. служби) *пуно, много:* ~ деце.

туцкàрати, -āм несвр. ономат. *(про)изводити слабе, испрекидане звукове.* – Испод његових ногу туцкарали су каменчићи.

ту̏цкати, -āм несвр. *дем. према туцати.*

ту̏ц-му̏ц *узвик за обележавање муцања, замуцкивања које је последица збуњености, неспремности за одговор, за реакцију.*

ту̏цнути, -нēм *свр. према туцати.* ■ **~ се** *лагано ударити о кога или што, дотаћи се кога или чега.*

ту̏ч, ту̏ча м (мн. ø) *легура бакра и калаја, бронза.*

ту̏ча ж **1.** *међусобно ударање двеју или више особа.* **2.** *ударање, батинање некога.* **3.** *смрзнуте капи кише које падају као зрна леда, гра̏д;* уп. крупа (1а).

ту́чак и **ту̑чак,** -чка м **1.** *кратко метално оруђе с округлим крајем којим се нешто туче, туца у авану, ступи;* уп. туцало, туцањ. **2.** *тврдо јаје којим се о Ускрсу при туцању разбијају друга јаја.* **3.** бот. *део цвета који се састоји од оплодних листића на којима су семени пупољци,* pistillum.

ту̏чан, -а, -о и **ту̑чан,** -чна, -о **1.** *направљен од туча, бронзан:* ~ кип. **2.** *који је боје туча, бронзане боје:* тучани облаци. **3.** *звонак као туч:* тучни акценат. **4.** фиг. *угојен, дебео (тежак као туч):* ~ кокош.

ту̏ча̄р м **1.** *онај који чува туке, ћурке.* **2.** *трговац тукама, ћуркама.*

тучѐни̑к, -и́ка м **1.** *врста барута.* **2.** *в. тучењак.*

тучѐња̄к, -а́ка м *сир који се туче у качици и оставља за зиму.*

ту̏чити, -ӣм свр. *наићи на кога, срести.* – Јуче тучим пријатеља. ■ ~ **се** *сударити се, сукобити се; срести се.* – Тучисмо се на путу.

ту̏чкаст, -а, -о *који је са тучком (о цвету):* тучкасти цвет.

ту̏чно̄ст, -ости ж *дебљина, гојазност, масивност, тежина.*

ту̏чњава ж *в. туча (1, 2).*

тучо̀носан, -сна, -о *који носи у себи тучу, који је пун туче, града, градоносан;* уп. туча (3): ~ облак.

ту̏ш[1], ту̏ша м (инстр. ту̏шем) фр. **1.** *црна водена боја која се добија од чађи (употребљава се за техничко цртање и у сликарству).* **2.** *преношење боја кичицом.*

ту̏ш[2], ту̏ша м (инстр. ту̏шем; мн. ту̏шеви) фр. **1.** *направа за прање и обливање тела воденим млазевима.* **2.** фиг. *оно што стишава занос, узбуђеност, разочарање; укор.* **3.** *кратко музичко дело, изведено обично дувачким инструментима и бубњевима као поздрав при исказивању почасти.* **4.** обично у изр. ~ **позиција** спорт. *стање кад је један од такмичара у рвању положен на обе плећке.*

туши́рати[1], ту̏шӣра̄м свр. и несвр. *(на)сликати, (на)цртати тушем;* уп. туш[1].

туши́рати[2], ту̏шӣра̄м свр. и несвр. **1.** *(о)прати, (о)купати некога, нешто под тушем;* уп. туш[2] (1). **2.** фиг. *(у)чинити да неко изгуби одушевљење, занос, разочара(ва)ти.* **3.** спорт. *положити, полагати противника на обе плећке у рвању.* ■ ~ **се** *(о)прати се, (о)купати се испод туша.*

ту̑шт[1] м бот. *граната зељаста једногодишња биљка* Portulaca oleracea *из ф.* Portulacaceae, *доле наизменичних, горе насрамних листова.*

ту̑шт[2], -а, -о *тмуран, натуштен:* ~ облачина.

ту̏шта 1. ж (и у вези: ~ **и тама**) *велико мноштво.* – Окупи се тушта (и тама) непрегледна. **2.** прил. (обично у вези: ~ **и тма**) *врло много, безбројно.* – Појави се као из земље тушта и тма људи.

ту̏штити, -ӣм несвр. *в. туштити се.* ■ ~ **се 1.** *мрштити се, мрачити се.* **2.** *јурити, журити (се).*

тфу̏(ј) *узвик којим се изражава непријатно изненађење.*

тхѐ и **тхја̏** *узвик којим се изражава мирење са стварношћу, са судбином, резигнација.*

Ћ

ћ (Ћ) с непром. лингв. **а.** *предњонепчани безвучни сливени сугласник.* **б.** *слово којим се обележава тај сугласник:* велико Ћ, мало ћ, курзивно *ћ.*

ћа *узвик за терање, подстицање волова да (по)вуку:* ћа гароња! ћа милоња!

ћа́ба ж ар. **1. а.** (Ћаба) *храм у граду Меки у Саудијској Арабији, према коме су окренуте све џамије на свету, муслиманско светилиште.* **б.** *ходочашће (до Ћабе).* **2.** *светилиште уопште.* – Споменик Николетини постаде њихова ћаба.

ћабѐнскӣ, -ā, -ō *који се односи на ћабу:* ~ чалма.

ћа̏ге, -ета с (ћа̏ге ж мн.) тур. нар. и разг. **а.** *папир, хартија.* **б.** *писмена потврда, уверење о нечему.* – То је моје, ево ћаге!

ћа̏кати, -āм *несвр. терати вола вичући „ћа“;* уп. ћа (б).

ћа̏кнӯт, -а, -о *сулуд, луцкаст:* ~ човек.

ћа̏кнути, -нēм свр. **а.** *свр. према ћакати.* **б.** *(и)стерати; подстрекнути.*

ћа̏кнӯто прил. *на сулуд начин, луцкасто:* ~ говорити.

ћа̏кнӯтōст, -ости ж *особина онога који је ћакнут.*

ћа́ле, -а и -ē и **ћа̂ле,** -ета м жарг. *отац.*

ћа̀лōв, -ѐва м *глупан, будала.*

ћа̀ловаст, -а, -о *будаласт, бедаст;* уп. ћалов.

ћа̏п *узвик којим се означава кад се нешто изненада ухвати, ћапи.* – Ја ћап, узех пушку!

ћа̏пити, -ӣм свр. *изненада зграбити, шчепати:* ~ противника за гушу, ~ оловку са стола.

ћа̂р, ћа́ра и ћа̂ра м перс. разг. *добитак, зарада; корист:* радити с ћаром; слаб ћар од тога.

ћа́рити, ћа̂рӣм несвр. [гл. им. ћа́рēње с] *зарађивати на лак (често сумњив) начин; користити се:* ~ на картама; ~ у нечијој невољи.

ћарли́јати, ћа̀рлӣјāм и **ћарлѝјати,** -āм несвр. *лагано дувати, пирити, пиркати, лахорити (о ветру).*

ћа́са ж тур. *врста посуде без дршки са стране.*

ћа́сица и **ћа̀сица** ж *дем. од ћаса.*

ћа̏скало и **ћа́скало** с (м) (мн. с) *онај који воли ћаскати, причало.*

ћа̏скати, -āм и **ћа́скати,** ћа̂скāм несвр. *необавезно причати, разговарати (обично пријатељски и надугачко).*

ће̏бе, -ета с (мн. ће̏бета, ген. ћебе́тā; зб. им. ће̏бāд ж) тур. *покривач изаткан од вуне или сличног материјала;* уп. дѐка. • **појео би и масно ћебе** *каже се за онога који је много гладан или прождрљив, лаком на храну.*

ћебе́нце, -ета (-а) с (мн. -ца) *дем. од ћебе.*

ћева̀бџија м (мн. ж) тур. *онај који прави (или и продаје) ћевапе, ћевапчиће и друга јела од меса на роштиљу.*

ћева̀бџӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на ћевабџије:* ~ посао.

ћева̀бџӣјка ж *жена ћевабџија; ћевабџијина жена.*

ћева̀бџӣница ж *гостионица у којој се пеку и продају ћевапи и ћевапчићи.*

ће̏вāп, -а́па м **а.** *комадић меса испеченог (или припремљеног за печење) на ражњу.* **б.** *в. ћевапчић.*

ћева̀пчић м (обично у мн.) *ваљчић самлевеног или исецканог меса испечен (или припремљен за печење) на жару (на роштиљу).*

ћѐиф м *в. ћеф.*

ће̏ла ж тур. *место на глави где је коса опала (обично теме без косе).*

ће̏лав, -а, -о *који има ћелу, који је без косе (делимично или потпуно):* ~ човек, ~ глава.

ће̏лавац, -āвца м *онај који је ћелав.*

ће̏лавити, -ӣм и **ћела́вити,** ћѐлāвӣм несвр. [гл. им. -вљēње с] *остајати без косе, постајати ћелав.*

ће̏лавица ж *она која је ћелава.*

ћела́вко м *в. ћелавац.*

ће̏лавōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање онога који је ћелав, онога што је ћелаво.*

ћѐлија ж грч. **1.** *собица за самца* **а.** *у манастиру, самостану, испосничка собица.* **б.** *самица у затвору, душевној болници и сл.* **2.** биол. *основна морфолошка и физиолошка јединица у грађи вишећелијских организама, станица.* **3.** *окце* **а.** *у саћу.* **б.** *у рибарској мрежи* **4.** *основна, најмања организациона јединица у неким илегалним партијама (нпр. комунистичкој), покретима (нпр. за отцепљење) и организацијама (нпр. терористичкој).*

ћѐлијица ж *дем. од ћелија.*

ћѐлӣјскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на ћелију (1):* ~ врата. **2.** *који се односи на ћелију (2);* уп. ћелични: ~ опна.

ћѐлӣчнӣ, -ā, -ō *који се односи на ћелијице;* уп. ћелија (2): ~ ткиво.

ће́ло, -а и -ē *хип. и ир. од ћелавац.*

ће́лоња м (мн. ж) *пеј. од ћелавац.*

ћема́не, -ета с тур. *врста гудачког инструмента, виолина.*

ћѐмер м тур. нар. *појас (мушки с преградом за новац, женски украшен сребром).*

ћѐпенак, -ēнка м тур. *крило у старинских дућана (служи уместо врата, за излагање робе и сл.).*

ћѐпеначкӣ, -ā, -ō *који се односи на ћепенке:* ~ архитектура.

ћера̀мида ж грч. *цреп за покривање кућа.*

ћера̀миднӣ, -ā, -ō *који се односи на ћерамиде, који је од ћерамиде:* ~ кров.

ћѐрдати, -āм несвр. *неконтролисано трошити, расипати; упропашћавати:* ~ новац; ~ младост.

ћерѐтав, -а, -о *који воли ћеретати, ћаскати, говорљив, брбљив:* ~ сусед.

ћерѐтавац, -āвца м *онај који ћерета.* – фиг. Рађају се вали, ћеретавци мали.

ћерѐтавōст, -ости ж *својство онога који је ћеретав.*

ћерѐтало (ћере́тало) с (м) (мн. с) *онај који воли ћеретати, ћаскати, причало, приповедало;* уп. ћаскало.

ћерѐтати, -а̄м (ћере́тати, ћѐре̄та̄м) несвр. *ћаскати, чаврљати (обично пријатељски и надувачко).*

ћѐретуша ж *она која воли ћеретати, чаврљати, говоруша.*

ће́рка ж (дат. ће́рки и ће́рци; ген. мн. ће́ркӣ) *в. кћи;* уп. кћерка.

ћѐрпич м (инстр. -ем) тур. (често у зб. значењу) *непечена цигла.*

ћерпѝча̄р, -а́ра м *онај који прави ћерпич(е).*

ћерпѝчара ж *кућа од ћерпича.*

ће́рчица и **ћѐрчица** ж *дем. од ћерка.*

ћѐтен м тур. *в. лан.* • **ћетен-халва** *врста посластице, халва која се прави од ћетенова семена.*

ћѐтенӣште с *ланиште.*

ћѐтенов, -а, -о *који је од ћетена:* ~ семе.

ћѐф, ћѐфа м (мн. ћѐфови) тур. **1.** *жеља, прохтев:* испунити ~ некоме. **2.** *добро расположење, весеље:* бити у ћефу.

ћѐфина ж *аугм. и пеј. од ћеф:* везирска ~.

ћѐфнути се, -не̄ се свр. безл. разг. *прохтети се.* – Пуши кад му се ћефне.

ћѝвот м грч. *ковчег у којем се чувају посмртни остаци или мошти светаца.*

ћи́лер и **ћѝлер** м тур. *соба за оставу, смочница.*

ћиле́рак, -рка и **ћилѐрић** м *дем. од ћилер.*

ћилѝба̄р, -а́ра м перс. *жута фосилна смола, јантар.*

ћилѝба̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ћилибар, који је начињен од ћилибара:* ~ муштикла.

ћѝлим и **ћѝлим** м (мн. -и и -ови) тур. *простирка, тепих, саг (обично с богатим украсима, шарама).*

ћили́мак, -мка и **ћѝлимак,** -ӣмка м *дем. од ћилим.*

ћилѝма̄р, -а́ра и **ћѝлима̄р,** -а м *онај који израђује или продаје ћилиме.*

ћилѝмара ж *радионица у којој се израђују ћилими.*

ћилѝма̄рка и **ћѝлима̄рка** ж *она која израђује ћилиме.*

ћилѝма̄рскӣ и **ћѝлима̄рскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на ћилимаре и ћилимарство:* ~ вештина.

ћилима́рство с *израда ћилима, ћилимарски занат.*

ћили́мац, -мца и **ћѝлимац,** -ӣмца м *дем. од ћилим.*

ћѝлимскӣ и **ћѝлимскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на ћилиме:* ћилимске шаре.

ћилѝмчић и **ћѝлимчић** м *дем. од ћилим.*

ћирѝлица и **ћѝрилица** ж *једна од старословенских азбука, настала крајем IX или у почетку X века, а према грчком унцијалном писму, која је постала писмо неких словенских народа (српског, руског и др.).*

ћирѝличкӣ и **ћѝриличкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на ћирилицу, написан ћирилицом:* ~ издање, ~ натпис.

ћѝриловица и **ћѝриловица** ж *в. ћирилица.*

ћѝриловскӣ и **ћѝриловскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на ћириловицу, ћирилски:* ~ споменици.

ћѝрилскӣ и **ћѝрилскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на ћирилицу:* ~ књижевност.

ћѝта̄б, -а́ба м тур. *књига која садржи верске догме муслиманске религије и муслиманске правне норме.*

ћита́ба ж тур. разг. *листић папира, цедуља с неком белешком (обично као каква потврда или неко уверење).*

ћи́фта м (мн. ж) тур. пеј. **1. а.** *ситни трговац, трговац на мало.* **б.** *зеленаш, лихвар; тврдица, шкртац.* **2.** *малограђанин, филистар.*

ћи́фтанскӣ, -а̄, -о̄ *в. ћифтински.*

ћифтѝрисати, -ишēм и **ћифта́рити,** ћѝфта̄рӣм несвр. **1.** *бавити се трговином на ситно, ситном робом.* **2.** *поступати, понашати се као ћифта.*

ћи́фтиница ж *женска особа ћифта; жена ћифте.*

ћи́фтинскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ћифте, који је као у ћифте, својствен ћифтама:* ~ понашање.

ћи́фтинство с *ћифтинско схватање и поступање.*

ћо́па м *хип. и ир. од ћопавац;* уп. ћопо.

ћо̏пав, -а, -о *који ћопа, храмље, хром, шепав:* ~ човек, бити ~ у леву ногу.

ћо̏павац, -а̄вца м *онај који ћопа, шепа, шепавац.*

ћо̏павица ж *она која ћопа, храмље.*

ћопа́вко м *в. ћопавац.*

ћо̏паво̄ст, -ости ж *особина оног који ћопа, хромост.*

ћо́пати, ћо̑па̄м несвр. *храмати, шепати.*

ћо́по, -а и -ē *хип. и ир. од ћопавац;* уп. ћопа.

ћо́ра м *хип. и ир. од ћоравац;* уп. ћоро.

ћо̏рав, -а, -о **1. а.** *који не види на једно око; који има слаб вид, који не види добро.* **б.** *слеп (у оба ока).* **2.** фиг. *невешт, неспретан.* • **и ~ кока нађе зрно** *и невешт кадгод уради нешто добро.* **оканити се (махнути се, оставити се и сл.) ~ посла** *дићи руке од узалудна посла.* **то зна и ~ бака** *то свако уме (урадити).*

ћо̏равац, -а̄вца м *онај који је ћорав.*

ћо̏равачки прил. *наслепо, насумце:* ~ радити што.

ћо̏равити, -ӣм и **ћора́вити,** ћо̀ра̄вӣм несвр. [гл. им. -вље̄ње с] *постајати ћорав.*

ћо̏равица ж *она која је ћорава.*

ћора́вко м *в. ћоравац.*

ћо̏раво прил. *невешто, неспретно;* уп. ћорав (2).

ћо̏раво̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање оног који је ћорав; слепило.*

ћо́рак, -рка м **1.** *набој без убојитог зрна, вежбовни, маневарски метак.* **2.** фиг. разг. *неуспешан пропали посао, акција, радња; уопште оно што је неуспело, пропало (а обично је претходно хвалисаво, бучно најављивано).*

ћо̑рда ж тур. арх. *сабља.*

ћо́рити, ћо̑рӣм несвр. [гл. им. ћо́ре̄ње с] *одавати слабу светлост, слабо светлети, шкиљити.* – Свећа је ћорила.

ћо́ро, -а и -ē м *хип. и ир. од ћоравац;* уп. ћора.

ћо̏рсока̄к, -а и **ћорсо̀ка̄к,** -а́ка м тур. **1.** *улица без излаза на једном крају, слепа улица.* **2.** фиг. *безизлазан положај:* доспети у ~.

ћо̏с, -а, -о *в. ћосав.*

ћо́са м (мн. ж) *онај који је ћосав;* уп. ћосо.

ћо̏сав, -а, -о *којем не расту бркови и брада; који је без длака:* ~ човек; ~ лице.

ћо̏савац, -а̄вца м *онај који је ћосав.*

ћо̏саво̄ст, -ости ж *особина, стање оног који је ћосав.*

ћо̏саст и **ћо̏сат,** -а, -о *в. ћосав.*

ћо́со, -а и -ē *в. ћоса.*

ћо́ша ж нар. *в. ћо̏шак:* ~ куће.

ћо̏шак, -шка м тур. *балкон, доксат:* седети на ћошку.

ћо̀шак и **ћо̏шак,** -шка м (мн. ћо̀шкови и ћо̏шкови) тур. *угао, кут; рогаљ:* ~ себе; ~ куће. • **бити на три ћошка** *бити нерасположен, лоше воље.* **држати три ћошка куће** *обављати највећи део посла у кући.* **на три ћошка** *како не ваља, лоше.* **стерати у ћошак** *довести у безизлазан положај.*

ћо́ше, -ета и **ћо̀ше,** -ета с *в. ћошак.* • **на своје ћошевући** *водити рачуна само о својим интересима.* **округло па на ћоше** *нејасно, неодређено.*

ћо̏шка ж *в. ћо̏шак.* – Седосмо на ћошку.

ћо̏шкаст, -а, -о **1.** *који има ћошкове, угласт:* ћошкаста слова. **2.** фиг. *који је неуобичајеног понашања, својеглав:* ~ човек.

ћо̏шкасто прил. **1.** *на ћошкове, угласто:* ~ здељати. **2.** фиг. *којекако, с муком.* – Све је ишло ћошкасто.

ћо̏шкић м *дем. од ћошак.*

ћо́шнӣ, -ā, -ō *који се односи на ћошу:* ~ призидак.

ћу̑ба и **ћу̏ба** ж **1.** *истурено перје на глави птице.* **2.** *чуперак косе.*

ћу̏бāн, -а́на и **ћу̑бан** м *голуб с ћубом;* уп. ћуба (1).

ћу̏баст, -а, -о **1.** *који има ћубу;* уп. ћуба (1): ~ квочка. **2.** *који је налик на ћубу:* ~ нос.

ћу̏бастōст, -ости ж *особина онога који је ћубаст, онога што је ћубасто.*

ћу́бица и **ћу̏бица** ж *дем. од ћуба.*

ћу̀вӣк, -и́ка м тур. *врх брда:* запосести ћубике око села.

ћу̑д ж (инстр. ћу̑ди; ген. мн. ћу́дӣ, дат. ћу́дима) **а.** *скуп битних и сталних моралних, психичких и интелектуалних особина, који се испољава у понашању и поступцима човека, нарав, карактер:* имати злу ћуд. **б.** *нарав животиње:* магарећа ~. **в.** *начин емоционалног реаговања, темперамент.* – Једном му прасну страшна ћуд. • **бити по ћуди (коме)** *допадати се, свиђати се (некоме).*

ћу̏дљив, -а, -о **1.** *који је променљиве ћуди, несталан, хировит:* ~ човек. **2.** *јогунаст (о животињи, обично коњу).*

ћу̏дљиво прил. *на ћудљив начин, хировито; јогунасто:* ~ реаговати, ~ се понашати.

ћу̏дљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство онога који је ћудљив.*

ћу̑к м (мн. ћу́кови и ћу̏кови) зоол. *врста ноћне птице грабљивице из пор. сова* Athene noctua.

ћук (обично поновљено) *узвик којим се вабе кокоши.*

ћу̏кати, -āм несвр. *вабити кокоши вичући „ћук-ћук".*

ћу́кати, ћу̑чēм и ћу̑кāм несвр. *оглашавати се, гласати се као ћук.*

ћу́кнути, ћу̑кнēм свр. *огласити се као ћук.*

ћу̏лав, -а, -о *који има мале или одсечене, осакаћене уши, чулав:* ~ пас.

ћу̏лāх, -а́ха м тур. *мала капа од ваљаног сукна.*

ћулба̀стија и **ћу̏лбастија** ж тур. *на жару испечен одрезак меса.*

ћу́лити, ћу̑лӣм несвр. [гл. им. ћу́љење с] *управљати нагоре, дизати уши да би се боље ухватио, чуо звук.* – На сваки шум пас ћули уши.

ћу̏мез и **ћу́мез** м тур. *влажна и прљава, запуштена просторија.*

ћу̏мур м тур. *дрвени угаљ, угљен.*

ћумура̀на ж *јама у којој се пали дрво ради добијања ћумура.*

ћуму̀рāш, -а́ша м и **ћуму̀рџија** м (мн. ж) *онај који прави или продаје ћумур, угљар.*

ћу̏п, ћу̑па м (мн. ћу̏пови) тур. *бокаст земљани суд с ужим грлом, крчаг.*

ћу̏пина ж *аугм. и пеј. од ћуп.*

ћу̏пић м *дем. од ћуп.*

ћу̏прија ж тур. *мост:* камена ~, дрвена ~, ~ на Дрини.

ћупријѐтина ж *аугм. и пеј. од ћуприја.*

ћу̏прijица ж *дем. од ћуприја.*

ћу̏прӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на ћуприју:* ~ стуб.

ћу̏пчић и **ћу̑пчић** м *дем од ћуп;* уп. ћупић.

ћу̑р (обично поновљено) *узвик за ваб љење ћурака.*

ћу̑рак, -рка м тур. *нарочит огртач постављен крзном:* окренути ~ наопако.

ћу́рак, -рка м и **ћу̏рāн,** -а́на м **1.** зоол. *мужјак ћурке.* **2.** фиг. *будала, глупак.*

ћу̏рāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на ћурана, који је као у ћурана:* ~ ход.

ћу̏ре, -ета с (супл. мн. ћу̏рићи м; зб. им. ћу̏рāд ж) *младунче ћурке.*

ћуре́нце, -ета с (мн. ø) *дем. и хип. од ћуре.*

ћу̏ретина ж *ћурчије месо, пуретина.*

ћу̏рећӣ (ћурѐћӣ), -ā, -ē *који се односи на ћурке, који је од ћурака:* ~ месо.

ћу̑ри (обично поновљено) *узвик за ваб љење ћурака;* уп. ћур.

ћу̑рка ж (дат. ћу̑рки; ген. мн. ћу̑ркӣ и ћу̑рāкā) **1.** зоол. *најкрупнија домаћа птица из пор. фазана, која се гаји ради меса и јаја, пура* Meleagris gallopavo; *женка те врсте птица.* **2.** фиг. *глупа, ограничена женска особа, глупача.*

ћу̑ркаст, -а, -о *будаласт, глуп.* – Била је млада и помало ћуркаста.

ћу̑ркица ж *дем. од ћурка.*

ћу̏рлија ж зоол. *врста птице* Numenius aquatus.

ћу̏рлӣк м **1.** *глас свирале.* **2.** *цвркут неких птица (јаребица, шева и др.) који подсећа на глас свирале.* **3.** *в. ћурлика.*

ћу̏рлика ж *свирала, фрула.*

ћурли́кавац, -āвца м зоол. *врста птице певачице* Emberiza melanocephala.

ћурли́кати, ћу̀рлӣчēм и **ћурли̇̀кати,** -āм несвр. **1.** *свирати у ћурлику.* **2.** *оглашавати се ћурликом (2).*

ћу̀рлӣн, -и́на м зоол. *врста птице из реда мочварица, златар пијукавац* Charadrius pluvialis.

ћу̏рче, -ета с *дем. од ћу̑рак.*

ћу̑рче, -ета с (супл. мн. ћу́рчићи м; зб. им. ћу̑рчāд ж) *младунче ћурке, ћуре.*

ћу̏рчија м (мн. ж) тур. *занатлија који прави ћуркове, крзнар.*

ћу̑рчијӣ (ћу̑рчјӣ), -ā, -ē *в. ћурећи.*

ћу̀рчӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на ћурчије, крзнарски:* ~ занат.

ћу̏рчина ж *аугм. од ћу̑рак.*

ћу̀рчӣница ж *ћурчијина жена.*

ћу̏рчић м *дем. од ћу̑рак.*

ћу̑рчица ж *дем. и хип. од ћурка;* уп. ћуркица.

ћу̏скија ж тур. *нарочита гвоздена полуга која се користи за прављење рупа у земљи, за подизање терета и др.* • **глуп као ~** *сасвим глуп.* **пијан као ~** *потпуно пијан.*

ћу̏стек м тур. *букагије, пута.* • **из ћустека (скочити** и сл.) *из места (скочити и сл.).*

ћу́так, -тка м (мн. ћу́ци, ген. ћу̑тāкā) *краћи комад одрезаног дебелог или дебљег стабла;* уп. трупац.

ћу́талица ж (м) (мн. ж) *ћутљива особа.*

ћу́тати, -тӣм несвр. **1. а.** *уздржавати се од говора, мучати, шутети.* **б.** *не износити на јавност, прећуткивати нешто.* – О овом да ћутиш! **2.** фиг. **а.** *не одавати од себе гласа, звука, шума, бити сасвим тих.* – Ћути мрка шума. **б.** *не предузимати никакве акције, мировати.* – Прва армија ратује, друга ћути. • **~ као заливен (као пањ, као риба)** *упорно ћутати.*

ћу̏тек м тур. *батина, штап; ударац.*

ћу́тети јек. **ћу́тјети,** -тӣм (ретко ек.) несвр. **а.** *примати чулима какве утиске, осећати чулима:* ~ ветар на лицу. **б.** *уопште осећати, доживљавати нешто:* ~ понижење. ■ **~ се** *осећати се:* ~ се добро.

ћутѐћкē и **ћутѐћки** прил. *без речи, ћутећи, ћутке:* седети ~, радити ~.

ћу̏ти̑лан, -лна, -о *који се односи на ћутила, на чула, чулни; осећајан:* ~ доживљај; ~ особа.

ћу̏ти̑лно̄ст, -ости ж *својство онога који је ћутилан, осећајност.*

ћу̏тило с *осетило, чуло.*

ћу̏тимице̄ прил. *ћутећи, ћутке:* ~ проћи.

ћу̏ткати, -а̄м несвр. *терати на ћутање, ућуткивати:* ~ оне што вичу.

ћу̏тке̄ и **ћу̑тке̄** прил. **а.** *не говорећи ништа, без речи, ћутећи:* ~ се удаљити. **б.** *не показујући осећања, наизглед равнодушно:* ~ прихватити прекоре.

ћу̏тљив[1], -а, -о *који мало говори, мучаљив, шутљив:* ~ дечак.

ћу̏тљив[2], -а, -о *осећајан, нежан:* ~ отац, ћутљиве душе.

ћу̏тљивац, -и̑вца м *онај који је ћутљив, који нерадо говори, мучаљивац, шутљивац.*

ћу̏тљивица ж *она која је ћутљива, неразговорна, мучаљивица.*

ћутљи́вко м *в. ћутљивац.*

ћу̏тљиво прил. *без речи, ћутке:* ~ сести, ~ радити.

ћу̏тљиво̄ст, -ости ж *особина онога који је ћутљив, неразговорљив.*

ћу̏тња ж (ген. мн. -њӣ (-ња̄)) *стање кад се ћути, не говори, ћутање.* • **(пред)изборна** ~ *обавеза информативних средстава, медија да у дане непосредно пре избора не дају никакве коментаре у вези са изборима.*

ћу̑том прил. *ћутке, без речи.* – Прећи ћутом преко злоупотреба.

ћу̑тук м тур. **1.** *в. ћутак.* **2.** фиг. *глупак, будала.*

ћу̏ћор м *ћућорење, жубор:* ~ ситних таласа.

ћу̏ћоре̄ње с **1.** *гл. им. од ћућорити.* **2.** *ћућор.*

ћу̏ћорити, -ӣм несвр. оном. **1.** *чаврљати, ћаскати; шапутати.* **2.** *цвркутати.* **3.** *жуборити, гргољити.*

ћу̏ћурити, -ӣм несвр. оном. [гл. им. ћу̏ћуре̄ње с] *в. ћућорити (1).*

ћу̀фте, -ета с (мн. ћуфтѐта, ген. ћуфте́та̄) тур. *пржена лоптица самлевеног или исецканог меса; јело припремљено од таквих лоптица у сосу.* • **алал му** ~ *свака му част, алал му вера.*

ћу̑х м *лахор, поветарац.* – Студен ћух пири.

ћу̀чјӣ, -а̄, -е̄ *који се односи на ћука, који припада ћуку:* ~ гнездо.

ћу̑ш *узвик за терање магарца.*

ћу̏шати, -а̄м несвр. *в. ћушкати.*

ћу̏шити, -ӣм свр. *в. ћушнути.*

ћу̏шка ж *ударац дланом по лицу, шамар.*

ћу̏шкати[1], -а̄м несвр. **1.** *ударати некоме ћушке, шамарати.* **2.** *гурати (обично ногом), отуривати.* ■ ~ **се** *гурати се, угуравати се негде.*

ћу̏шкати[2], -а̄м несвр. *терати магарца вичући „ћуш!".*

ћу̏шнӯт, -а, -о *ћакнут, будаласт, ударен.* – Ћушнуте људе је исмејао.

ћу̏шнути, -не̄м свр. **1.** *ударити некоме ћушку, ошамарити.* **2.** *одгурнути нешто (обично ногом).*

ћу̏шнӯто̄ст, -ости ж *стање, особина онога који је ћушнут, ћакнут, ударен, ћакнутост.*

У

у (У) с непром. **а.** лингв. *високи лабијализовани самогласник задњег реда:* дуго у. **б.** *слово којим се обележава тај самогласник:* штампано у.

ȕ и **ȗ** узв. *за изражавање жалости, непријатног изненађења и сл.: ух.*

у предл. **I.** (с ак. и лок.) **1.** (с лок.) *означава да се нешто налази унутар нечега, у опсегу нечега:* бити у соби, у граду, крити се у трави. **2.** (с ак.) **а.** *означава кретање ка месту, положају унутар нечега, доспевање у такав однос:* поћи у собу, у град, усути у јело. **б.** *означава где се остварује дејство неке радње:* погодити у прозор, убости у прст. **в.** *означава правац, смер, усмереност нечега:* погледати у другу страну. **3.** (с ак.) *одређује оно што омогућује вршење глаголске радње, а што означава музички инструмент:* свирати у свиралу, ударати у тамбуру. **4.** *означава приступање коме или чему (с ак.), одн. укљученост, припадност, чланство (с лок.):* сврстати се у гомилу, бити у глумцима. **5.** *означава приступање некој радњи, њено започињање (с ак.) или вршење неке радње, њен ток (с лок.):* поћи у лов, бити у послу. **6.** *означава стање у које неко или нешто доспева (с ак.) или у коме се налази (с лок.):* пасти у очајање, живети у страху. **7.** *означава међусобни однос, везу која се успоставља (с ак.) или која постоји, траје (с лок.):* ступити у савез, бити у савезу. **8.** (с лок.) *одређује предмет, садржај радње:* подучити у љубави. **9.** (уз придеве) *ближе одређује придевску реч тиме што је повезује с оним што је означено именицом* **а.** (с лок.) *у којој области долази до изражаја нека особина:* вешт у послу, брз у раду. **б.** (с лок.) *где се испољава нека телесна особина:* блед у лицу, јак у раменима. **в.** (с ак.) *део тела на коме се испољава неки недостатак:* хром у десну ногу. **10.** (с ак.) *одређује сврху какве радње:* картати се у кафу, пити у чије здравље. **11.** (с ак.) *означава промену стања, претварање у нешто:* самлети у брашно. **12.** (с ак. и лок.) *означава начин на који се нешто врши:* говорити у глас, пратити у стопу, говорити у прекидима. **13.** (с ак. и лок.) *одређује време вршења глаголске радње:* у суботу, у том тренутку, у седам дана, у једном минуту. **14.** *означава различите односе у устаљеним изразима:* бити у питању, доћи у питање, притећи у помоћ. **II.** (с ген.) *означава да је нешто у поседу или домену појма у генитиву или да је својствено томе појму или да је у вези с њим: код.* **1. а.** *кад се указује на нешто што је својствено некој средини или што се догађа у њој:* у нас, у примитивних народа. **б.** *кад је реч о поседовању, располагању нечим:* у Милке дијамантске огрлице. **в.** *кад се указује на особине, стања или прилике, околности својствене неком:* у Милице дуге трепавице. **2.** *кад је реч о различитим међусобним односима више лица:* гост у градоначелника, бити примљен у команданта, син учи занат у оца, опадати снаху у свекрве.

у- **1.** *префикс у сложеним глаголима и њиховим изведеницама, којима се означава* **а.** *продирање, доспевање у нешто, у оквире, у унутрашњост нечега:* убацити, увући, улетети. **б.** *потпуно обухватање глаголском радњом:* умазати, уоквирити. **в.** *извршење глаголске радње:* убрати, убити. **г.** *развијање особине коју означава придев у основи:* укрутити, убрзати. **д.** *нестајање, уклањање, ишчезавање:* утећи, уклонити. **2.** *први део прилошких и других сложеница насталих од падежних израза с предлогом „у":* упоредо, улудо, уназад.

уа (различито изговорено) *узвик за изражавање негодовања, неодобравања и сл.*

уазбучáвати, -ӯчāвāм *несвр. према уазбучити.*

уȁзбучити, -ӣм свр. *поређати, сложити по азбучном реду:* ~ грађу за речник.

уáмити, ӯāмӣм свр. *ставити ам (коњу), упрегнути (коња).*

уáрумити се, -ӣм свр. *не хтети кренути с места, узјогунити се (обично о коњу).*

ȕбав, -а, -о песн. или нар. *леп, диван:* ~ девојка.

ȕбаво прил. песн. или нар. *лепо, дивно:* ~ изгледати.

ȕбавōст, -ости ж *особина онога који је убав, онога што је убаво, лепота.*

убáдати (се), ӯбāдāм *несвр. према убости (се).*

убȁздети се јек. **убȁздјети се,** -дӣм се свр. *добити непријатан мирис, почети заударати, воњати, усмрдети се.*

убȁјатити се, -ӣм се свр. *изгубити свежину, постати бајат.* – Хлеб се убајати.

убȁјбочити, -ӣм свр. *стрпати у бајбок, затвор, ухапсити, затворити.*

убалѐгати се, -āм се свр. *умазати се, упрљати се балегом.*

ȕбалити, -ӣм свр. *умазати, упрљати балом, слинама.* ■ **~ се** *умазати се, упрљати се балом, слинама.*

ȕбарити се, -ӣм се свр. **а.** *претворити се у бару, мочвару.* **б.** фиг. *запарложити се, учмати, заостати.* – То је било убарено, устајало среско место.

убȁрјачити се, -ӣм се свр. *стати усправно, поносито, испрсити се, устурити се.*

убȁсати, -āм свр. *ући басајући, тумарајући, доспети негде где се не би очекивало или где не би требало.* – У двориште убасаше двојица људи.

убатáлити, -āтāлӣм свр. *забаталити, занемарити, напустити:* ~ студије.

убаȕљати, -āм свр. *ући бауљајући, побаучке:* ~ у собу.

убȁцати, -āм свр. *бацити, побацати једно за другим у нешто:* ~ ствари у приколицу.

убацѝвати (се), -āцујēм (се) *несвр. према убацити (се).*

убáцити, ӯбāцӣм (ȕбацити, -ӣм) свр. **1.** *бацити, утурити, стрпати, угурати (некога, нешто) негде, у нешто:* ~ метак у цев, ~ ухапшеника у ћелију. **2.** *накнадно уврстити, додати, дометнути:* ~ у игру, ~ у план, ~ у борбу. **3.** *кратко приметити, узгредно добацити.* – „Баш тако!" убаци неко. ■ **~ се** *накнадно, неочекивано или тајно доспети на неко место, у неку средину:* ~ се у непријатељску позадину.

ȕбачāј м **1.** *радња којом се што убаци.* **2.** *упадица, примедба.*

убȁштинити, -ӣм свр. *добити у баштину, наследити:* ~ имање. ■ **~ се** фиг. *укоренити се, усталити се:* убаштињени гестови.

убаштињáвати (се), -ѝњāвāм (се) *несвр. према убаштинити (се).*

убéдити, ӯбēдӣм јек. **убијѐдити,** ȕбијēдӣм свр. *уверити некога у оправданост или истинитост нечега, придобити некога за нешто.* – Нисте ме убедили да сте у праву. ■ **~ се** *уверити се у истинитост или оправданост нечега.* – Убедили смо се да је говорио истину.

убѐдљив јек. **убјѐдљив,** -а, -о **1.** *заснован на реалности, очигледан, уверљив:* ~ доказ. **2.** *који има способност убеђивања, који уме да убеди, да убеђује:* ~ говорник.

убѐдљиво јек. **убјѐдљиво** прил. *на убедљив начин, отклањајући сваку сумњу, уверљиво:* ~ говорити, ~ победити.

убѐдљивōст јек. **убјѐдљивōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, својство онога који је убедљив, онога што је убедљиво, уверљивост.*

у̏бēђен јек. **у̏бијеђен,** -а, -о **1.** *трп. од убедити (се).* **2.** *који има своја убеђења, који чврсто верује у нешто, који је непоколебљив у својим уверењима:* ~ конзервативац.

у̏бēђенōст јек. **у̏бијеђенōст,** -ости ж *стање и особина онога који је убеђен, убеђење, увереност.*

убеђе́ње јек. **убјеђе́ње** с *увереност, убеђеност у нешто; изграђен став, поглед на нешто, схватање:* радикалска убеђења.

убеђи́вати (се), -ѐђујēм (се) јек. **убјеђи́вати (се),** -јѐђујēм (се) *несвр. према убедити (се).*

убезе́кнути се, -ѐзēкнēм се и **убѐзекнути се,** -нēм се свр. *забезекнути се, запањити се, запрепастити се.* – Деца се убезекнуше.

убѐзēкнӯто и **убѐзекнӯто** прил. *забезекнуто, запањено, запрепашћено:* ~ се загледати.

убезо̀бразити се, -ӣм се свр. *постати безобразан, обезобразити се, избезобразити се.*

убележа́вати (се) јек. **убиљежа́вати (се),** -ѐжāвāм (се) *несвр. према убележити (се).*

убѐлежити јек. **уби̏љежити,** -ӣм свр. **1.** *прибележити, уписати, записати:* ~ у спис. **2.** *ставити белег, знак, забележити, обележити каквим знаком:* ~ своје ствари.

убе́лети јек. **убијѐљети,** -лӣм свр. **а.** *постати бео, засјати белином, забелети се.* – Небо убелело. **б.** *убледети, побледети.* – Вратио се преплашен и убелео.

убе́лити, у̏бēлӣм јек. **убијѐлити,** у̏бијелӣм свр. **1.** *учинити белим, избелити; прекрити белином:* ~ платно; ~ снегом земљу. **2.** *учинити светлим, осветлити.* – Мјесечина убијели планину.

уби̏ваковати се, -кујēм се свр. *сместити се у бивак, улогорити се.*

уби́јати (се), у̏бӣјāм (се) *несвр. према убити (се).* • **убијати време (дане, ноћи)** *проводити време (дане, ноћи) не радећи или бавећи се каквим безначајним пословима.*

уби̏јен, -ѐна, -о **1.** *трп. од убити (се).* **2.** *рањав, изубијан:* убијена стопала, ~ јабука. **3.** *набијен, утабан:* ~ коловоз. **4.** *сломљен, сатрвен (болом, невољом):* ~ мати. **5.** *који је без сочности, свежине (због суше, пламењаче и других штеточина) (о воћу).*

убијѐно прил. *утучено, скрушено;* уп. убијен (4): ~ седети.

уби̏јенōст, -ости ж *стање онога који је убијен, утучен, потиштеност.*

убика́ција ж лат. *својство нечега да се налази на одређеном месту.*

уби̏квист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** биол. *биљка или животиња која се може прилагодити најразличитијим еколошким условима.* **2.** *онај који верује да је тело Христово присутно у сваком причешћу.*

убикви̏тēт, -éта м лат. *способност кога, чега да се налази, да је присутан, присутно на свакоме месту.*

у̏билачкӣ, -ā, -ō **1.** *којим се убија, сеје смрт:* ~ пуцњава, ~ средство. **2.** *својствен убицама:* ~ нагон.

у̏билачки прил. *на убилачки начин, смртоносно.* – Челик убилачки сева.

у̏бир м *убирање, наплата (пореза, дажбина).*

уби́рати, у̏бӣрāм (у̏бирати, -рēм) несвр. **1.** *прикупљати плодове, пољопривредне производе као и друге биљке:* ~ летину. **2.** *прибирати (наплаћујући, утерујући); добијати, стицати (као корист, зараду), извлачити:* ~ дугове; ~ добит. • ~ **аплаузе** *добијати признање, одобравање, имати успеха.* ~ **ловорике** *стицати славу, прослављати се.*

уби̏рāч, -áча м *онај који убира, скупља, наплаћује и сл.:* ~ пореза.

уби̏рљив, -а, -о *који се може убрати, наплатити (о порезу или каквој другој дажбини или потраживању).*

уби̏рљивōст, -ости ж *могућност убирања, наплате, утеривања каквог прихода.*

уби́ствен и **уби̏ствен,** -а, -о **1.** *којим се убија, смртоносан:* ~ паљба. **2.** *који упропашћује, штетан, поразан:* ~ трошак. **3.** *који изнурава, заморан, тежак:* ~ посао.

уби́ствено и **уби̏ствено** прил. *на убиствен начин, доносећи смрт, смртоносно; поразно, поражавајуће, ужасно:* ~ пуцати; ~ се провести.

уби́ственōст и **уби̏ственōст,** -ости ж *стање онога што је убиствено.*

уби́ство с **1.** *насилно одузимање живота, уморство:* ~ из освете, нехотично ~. **2.** *пропаст, уништење:* морално ~.

у̏битачан, -чна, -о **1.** *који убија, смртоносан:* ~ огањ. **2.** *који упропашћује, штетан, погибељан:* ~ хладноћа.

у̏битачно прил. *на убитачан начин:* ~ пуцати.

у̏битачнōст, -ости ж *особина, стање онога што је убитачно:* ~ ноћног рада.

у̏бити, у̏бијēм (трп. уби̏јен, -ѐна) свр. **1.** *насилно одузети живот, лишити живота, усмртити.* **2.** *довести до пропасти, уништити, упропастити.* – Рани мраз убије летину. **3.** *довести у тешко стање, измучити, сатрти.* – Уби ме ова беда. **4.** *лишити некога, нешто нечега, отклонити, потиснути:* ~ морал, ~ жеђ, ~ непријатне мирисе, ~ понос. **5.** *изударати, избити, истући.* **6.** *провести (време) (обично радећи неважне послове).* **7.** *набити, утабати:* ~ гумно. **8.** *погодити:* ~ десет кругова, ~ у центар. **9.** *разбити, припремити за јело (јаје).* **10.** *изазвати убоје, нагњечити, озледити.* – Убише га чизме. ■ ~ **се 1.** *одузети себи живот, извршити самоубиство.* **2.** *ударити се, повредити се:* ~ се у прст. **3.** уз. повр. *потући се, побити се.* **4.** фиг. *озбиљно се предати чему, потрудити се око чега.* – Уби се учећи. • **бог те (не) убио** *у клетви: нека те несрећа, невоља снађе (не снађе).* **једним ударцем ~ две муве** *једним подухватом постићи двоструки успех.* **на месту ~** *одмах, једним ударцем, потезом убити (без рањавања).* **убиј боже** *рђаво, лоше да не може бити горе.* ~ **бога у коме** *претући, премлатити кога.* ~ **у појам кога** *поразити, запрепастити кога.*

у̏бӣтно прил. *убиствено, ужасно.* – Убитно му би кад виде старога.

у̏бица и **уби́ца** м (мн. ж) *онај који је извршио убиство, насилно одузео некоме живот, онај који је убио или убија.*

ублажа́вати, -àжāвāм *несвр. према ублажити.*

ублажа́вајӯће прил. *на начин који ублажује, блажи:* деловати ~.

ублажи́вати, -àжујēм *несвр. према ублажити.*

ублàжилац, -иоца м *онај који ублажава нешто.*

убла́жити, у̏блāжӣм (трп. у̏блāжен) свр. **1. а.** *учинити блажим, подношљивијим, ослабити дејство, снагу, оштрицу и сл. нечему:* ~ жегу, ~ казну, ~ строгост, ~ бол. **б.** *учинити popустљивијим, умилостивити:* ~ љутитог саговорника. **2.** *постати блажи, изгубити на интензитету, ослабити.* – Мећава ублажи. ■ ~ **се** *постати благ, мек, смекшати се, стишати се.* – Марково лице се ублажило.

ублàжујӯће прил. *в. ублажавајуће.*

ублата́вити, -àтāвӣм и **у̏блатавити,** -ӣм свр. **1.** *упрљати блатом, укаљати:* ~ ноге. **2.** фиг. *осрамотити, наружити.* – Лагао је, људе ублатавио. ■ ~ **се** *упрљати се блатом, заблатити се.*

у̏блатити (се), -ӣм (се) свр. *в. ублатавити (се).*

убле́дети јек. **ублије̏дјети,** -дӣм свр. непрел. *постати блед у лицу, изгубити руменило, пребледети; изгубити сјај, изблеедети:* ~ у лицу; ~ на сунцу.

убле́дити, у̏блēдӣм јек. **ублије̏дити,** у̏блијeдӣм свр. прел. *учинити бледим, изблeдити.*

ублеђи́вати јек. **убљеђи́вати,** -е̏ђујēм *несвр. према ублeдити.*

у̏ближе прил. *нешто ближе.*

у̏блӣзу прил. **1.** *на малој раздаљини, близу другога.* **2.** *приближно, готово, замало:* ~ исти.

убљува́вати (се), -у̏вāвāм (се) *несвр. према убљувати (се).*

убљу̀вати, у̏бљујēм свр. *бљувањем упрљати (некога, нешто), забљувати.* ■ **~ се** *испрљати се бљувањем, забљувати се.*

у̑бог и **у̏бог,** -а, -о **1.** *веома сиромашан; оскудан:* ~ просјак, ~ земља. **2.** (у именичкој служби, одр.) **а.** м *сиромах, просјак.* б. ж *сиромашица, просјакиња.* • **убоги дом** *сиротињски дом.* **сваки убоги дан** *сваки дан без изузетка.*

убога́љити, -о̀гāљӣм и **убо̀гаљити,** -ӣм свр. *учинити богаљем, осакатити; наружити.* – Природа га беше убогаљила. Не расправљај више са њим, може те убогаљити. ■ **~ се** *постати богаљ, осакатити се.*

у̑бого и **у̏бого** прил. *сиромашно, јадно, бедно:* ~ живети.

убого̀ветно прил. нар. *боговетно, вазда, увек.* – На дирeку убоговетно виси чутура.

у̑богōст и **у̏богōст,** -ости ж *стање онога који је убог, онога што је убого, сиромаштво.*

у̏бод м **1.** *продор шиљатог, оштрог предмета у нешто.* **2.** *повреда, рана настала бодењем; оштар, краткотрајан бол (слично болу од бодења), жиг, пробад.* **3.** *бод при шивењу, рупица начињена бодом.* **4.** фиг. *заједљив пригговор, жаока.*

убодѐнӣк, -и́ка м *онај који је убоден, повређен убодом.*

у̏бодина ж *рана од убода, од бодења.*

у̏боднӣ, -ā, -ō *који потиче од убода:* ~ рана.

у̏божан, -жна, -о *убог, бедан, сиромашан.*

у̏божāр и **у̏божāр** м *сиромах, бедник.*

у̏божāрка и **у̏божāрка** ж *сиротица, бедница.*

у̏божāрскӣ и **у̏божāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на убожаре, сиротињски:* ~ дом.

у̏божӣште с *убошки, сиротињски дом.*

у̏божјāк и **у̏божјāк** м *убог човек, сиромах;* уп. убожар и убожник.

у̏божнӣк м *сиромах, бедник;* уп. убожар и убожјак.

у̏божница ж **1.** *сиротињски дом;* уп. убожарски и убожиште. **2.** *убога жена, сиротица, бедница;* уп. убожарка.

у̏божнӣчкӣ и **у̏божничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на убожнике и убожнице:* ~ дом.

у́бој и **у̏бōј,** -оја м **1.** *повреда нанета ударцем, траг од ударца.* **2.** мед. *оштећење ткива (најчешће на пети) које настаје од притиска, гњечења и др., набој.*

убоја́вати се, -о̀јāвāм се *несвр. према убојати се.*

убо̀јати се, -јӣм се свр. **а.** *испунити се страхом, уплашити се, препасти се.* **б.** *пасти у сумњу, посумњати.* – Убојах се да нећете доћи.

у̏бојит, -а, -о **1.** *који може убити, којим се убија:* ~ пушка. **2.** *којим се испољава оштрина, суровост:* ~ поглед.

у̏бојито прил. *на убојит начин, оштро:* ~ туђи непријатеља.

у̏бојитōст, -ости ж *особина онога што је убојито:* ~ оружја, ~ напада.

у̏бојица м (ж) (мн. ж) *в. убица.*

у̏бојичкӣ, -ā, -ō *који се односи на убојице:* ~ опрема.

у̏бојички прил. *на убојички начин, као убојица:* ~ се понети.

у̏бојӣштво с *склоност ка свађи, тучи, убијању.*

у̏бōјнӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на бој, на битку, који служи за бој, који је у вези с бојем, бојни:* ~ оружје. **2.** *спреман, оран за бој, за битку, за борбу:* ~ копљаници.

у̏бōјнӣк м *ратник, борац.*

у̏бōјница ж (често у атриб. служби, уз им. женског рода) *оно што се користи у боју, у борби (пушка, сабља и сл.).*

у̏бōјнӣчкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на убојнике:* ~ нож. **2.** *који се односи на убојство, на убијање:* ~ дело.

убојств- *в. убиств-.*

убоко̀рити се, -о̀корӣм се свр. *развити се у бокоре (о биљци).*

убо̀кчија ж нар. *сиромаштво, убоштво.*

убо̀кчӣјскӣ, -ā, -ō *сиромашки, сиротињски.*

у́бор (у̏борак, -ōрка) м *набор, прегиб.*

убо́рати, у̏бōрāм свр. *начинити уборе, наборати:* ~ хаљину.

убо̀сти (у́бости), убо̏дēм (аор. убо̀дох, у̏боде; р. пр. у̏бō, убо̀ла (у̀бола); трп. убо̀ден, -ѐна) свр. **1.** *нанети повреду, ранити каквим оштрим, шиљатим предметом; уопште зарити, забости што шиљато негде.* **2.** фиг. *непријатно дирнути, погодити (каквом примедбом, непријатном речју).* ■ **~ се** *повр. према убости (1):* ~ се ножем; ~ се у тло.

у̏бошкӣ, -ā, -ō *који се односи на убоге, сиромашки, сиротињски:* ~ дом.

у̏боштво и **у̏боштво** с, **у̏боштина** и **у̏боштина** ж *сиромаштво, беда.*

у̏бошче и **у̏бошче,** -ета с (мн. ø; зб. им. у̏бошчāд и у̏бошчāд ж) *убого дете.*

убра̀дача ж *марама која се носи на глави и завезује испод браде, повезача.*

убра́дити, у̏брāдӣм свр. **1.** *ставити убрадачу, повезати убрадачу.* **2.** фиг. *преварити, насамарити некога.* ■ **~ се** *везати себи убрадачу, повезати се убрадачом.* • **убрадити се без убрадаче** *опити се, напити се.*

у̏брађāј м *марама, вео или сличан комад тканине којим се убрађује глава.*

убрађи́вати (се), -а̀ђујēм (се) *несвр. према убрадити (1) (се).*

убражђи́вати, -а̀жђујēм несвр. *према убраздити.*

убра̀здати се, -āм се свр. *утиснути се попут бразде, урезати се.* – Подвезица се беше убраздала испод колена.

убра́здити, у̏брāздӣм свр. **1. а.** *заорати бразду, почети орати.* **б.** *упустити се у какав посао:* ~ у трговину. **2.** фиг. *почети терати по своме (без обзира на туђе мишљење, вољу и сл.), забраздити.* – Кад он убразди, не вреди причати.

убра́јати, у̏брāјāм несвр. **1.** *бројећи укључивати у неку суму, урачунавати.* **2.** *стављати у ред чега, уврштивати.* – У забавни део убрајао би излете у природу. ■ **~ се** *сврставати се, урачунавати се.* – Они су се убрајали у интелектуалце.

убра́нити, у̏брāнӣм свр. **1.** *спречити, омести (кога у чему), забранити (некоме нешто).* – Не можемо му то убранити. **2.** *одбранити, заштитити:* ~ усеве од штеточина. ■ **~ се** *одбранити се, заштити се:* ~ се од нападача.

у̏брати[1], у̏берēм (убѐрēм) свр. **1. а.** *берући откинути, узабрати:* ~ јабуку, ~ цвет. **б.** *прикупити, сабрати пољопривредне производе:* ~ котарицу грожђа, ~ летину. **2.** *наплатити, утерати (дуг, порез и сл.); остварити, стећи (добит, профит).* • **~ ловоре, ловорике** *прославити се.* **~ у памет** *узети у памет, схватити, утувити себи у главу.*

у̏брати[2], у̏берēм (убѐрēм) свр. *направити наборе, набрати, наборати:* ~ сукњу.

у̏брашнити (се), -ӣм (се) свр. *в. убрашњавити (се).*

у̏брашњавити, -ӣм и **убрашња́вити,** -а̀шњāвӣм свр. *посути, упрљати брашном:* ~ лице. ■ **~ се** *посути се, упрљати се брашном.*

у̀брдити, -ӣм свр. *уџутити се, џоћи, џотегнути некуда.* – Убрдисмо према селу под гором.

убрза́вати (се), убр̀за̄ва̄м (се) *несвр. џрема убрзати (се).*

у̏брза̄но прил. *с џовећаном брзином:* ~ се спремати.

у̏брза̄но̄ст, -ости ж *стање оноīа што је убрзано.*

убрза́ње с **1.** *џовећање брзине.* **2.** физ. *џовећање брзине у јединици времена.*

убр̀зати, -а̄м свр. **1. а.** *учинити да се нешто креће, дешава већом брзином, џовећати брзину чему:* ~ корак, ~ радове. **б.** *учинити да се нешто брже, раније, џре доīоди, сврши, оствари:* ~ пресуду. **2.** *џотерати, џоīнати коīа да се брже креће, да што брже (у)ради и сл.* **3.** *џостати чешћи, учестати.* – Убрзаше састанци. **4.** *џожурити, забрзати* **а.** *о кретању, току и сл.:* ~ напред. **б.** *о īовору, џевању и сл.* – Шта је, побогу? – убрза Стојан. ■ **~ се** *џостати интензивнији, учесталији, џочети се изразитије манифестовати.* – Дах му се убрзао.

убрзи̇̀ва̄ч (убр̀за̄ч), -а́ча м *найрава, уређај за убрзавање.*

убр́зити, у̀брзӣм свр. *учинити бржим, убрзати.* ■ **~ се** *џостати бржи, ужурбанији, џожурити.*

у̏бр̄зо прил. *након врло кратког времена.* – Умрла је убрзо после оца.

убри́дети јек. **убри́дјети,** -дӣм свр. *изазвати осећај бриђења, трњења.* – Ветар убриди влажне носнице.

у̀брижити се, -ӣм се *џасти у бриīу, забринути се.*

убризга́вати, -и̇̀зга̄ва̄м *несвр. џрема убризīати.*

у̀бризгати, -а̄м свр. *бризīањем унети, уштрцати (течност, īас и сл.).*

убри̇̀зга̄ч, -а́ча м *уређај за убризīавање:* ~ бензина.

у̀бринути се, -не̄м се свр. *џостати брижан, забринути се.*

убриса́вати (се), -и̇̀са̄ва̄м (се) *несвр. џрема убрисати (се).*

у̀брисати, -ише̄м свр. **1.** *брисањем уклонити, отрти; брисањем очистити:* ~ влагу; ~ нос. **2.** фиг. (кога) *џреварити, насамарити.* – Убрисаше га за награду. ■ **~ се** *брисањем се очистити, џосушити и сл., обрисати се:* ~ се ручником. • **~ нос (коме)** *изīрдити, наружити (коīа).* **~ се за нешто, због нечега** *не добити ништа, īрдно се џреварити.*

убриси́вати (се), -и̇̀сује̄м (се) *несвр. џрема убрисати (се).*

убр́љати, у̀бр̄ља̄м свр. *уџрљати, укаљати, умазати:* ~ лице гаром. фиг. *џоīрешно, рђаво урадити нешто, забрљати.* – Ради писмени задатак пажљиво, немој убрљати. ■ **~ се** *забрљати се, умазати се, исџрљати се (обично џо лицу).*

уброја́вати (се), -о̀ја̄ва̄м (се) *несвр. џрема убројати (се).*

убро̀јати, -јӣм и у̀бројӣм и **убро̀јити,** у̀бројӣм свр. **а.** *бројећи укључити у неку суму, урачунати.* – У приход ваља убројати и данашњи прилив новца. **б.** *ставити у ред чеīа, уврстити.* – У пријатеље сам убројао и вас.

у̀брус м *ручник; марамица, рубац; уоџште комад џлатна, тканине којим се брише лице (руке и др.).*

у̀брусић и **у̀брушчић** м *дем. од убрус.*

убу̀дӯће прил. *одсада, у будућности.* – Убудуће пази шта радиш.

у̀буђавити се, -ӣм се и **убуђа́вити се,** -у̀ђа̄вӣм се свр. *џостати буђав, уџлеснивити се;* уп. убуђати се.

у̏буђао, -а̄ла, -о (у̏буђа̄н, -а, -о) *буђав, џлеснив:* ~ хлеб.

убу̀ђати се, -а̄м се свр. *џостати буђав, уџлеснивити се;* уп. убуђавити се.

у̀бућкати, -а̄м свр. *бућкањем млека или џавлаке добити, издвојити маслац.*

ува́ђати (се), у̀ва̄ђа̄м (се) несвр. *в. уводити (се).*

уважа́вати, -а̀жа̄ва̄м несвр. **1.** *несвр. џрема уважити.* **2.** *џоштовати, ценити:* ~ саговорника. ■ **~ се** *џризнавати вредности један друīоме, међусобно се ценити; џоштовати, ценити себе.*

ува́жати (се), у̀ва̄жа̄м (се) несвр. *в. увозити (се).*

у̀ва̄жен, -а, -о **1.** *трџ. од уважити.* **2.** *џоштован, цењен, уīледан:* ~ суграђанин.

у̀ва̄жено̄ст, -ости ж *стање оноīа који је уважен, оноīа што је уважено.*

уваже́ње с *џоштовање, уīлед.*

ува́жити, у̀ва̄жӣм свр. *узети у обзир, џримити к знању; џрихватити, џримити:* ~ све предлоге, ~ оставку.

ува́јати, у̀ва̄ја̄м свр. *урезати, уклесати.* – Идеја у њеми камен уваjана (Дучић).

ува̀јдити се, -ӣм се свр. *оваjдити се, окористити се.*

у̏вала ж **1.** *дубодолина, удолина.* **2.** *мали морски залив.*

у̏валаст, -а, -о *који има увалу, увале, који обилује увалама:* ~ предео.

у̏валина ж **1.** *ауīм. од увала; увала.* **2.** *удубљење уоџште.*

ува́лити, у̀ва̄лӣм свр. **1.** (нешто, ређе некога) *бацити, стрпати, īурнути у што (обично нешто кабасто, џовелико).* **2.** (некога) *увући у што, у какву неџријатну или неџриличну ситуацију.* – Пази да те такво друштво не ували у невоље. **2.** фиг. *џодметнути, утрџати (некоме нешто):* ~ лажни новац некоме. **3.** непрел. *ући, уџасти:* ~ у село. ■ **~ се 1.** *заīлавити се, заīлибити се:* ~се у блато. **2.** *ући, уџасти; уīурати се, увући се:* ~ се у кућу; ~ се у постељу. **3.** фиг. *досџети неīде, наћи се у чему:* ~ се у богатство, ~ се у дугове. • **~ некоме врућ колач у руке** *џреџустити некоме да решава неки тежак, актуелан џроблем.*

у̏валица ж **1.** *дем. од увала.* **2.** *бора, набор.*

ува́љати, у̀ва̄ља̄м свр. **1.** *ваљајући уīурати (у унутрашњост нечеīа, неīде):* ~ буре у оставу. **2.** *ваљањем уредити* **а.** *ваљком (земљу, џут) сабити, џоравнати.* **б.** *у ваљарици (сукно) обрадити.* **в.** *ваљањем какве масе дати јој жељени облик:* ~ тесто. **3.** *ваљањем нечеīа џо чему ситком снабдети īа тиме:* ~ рибу у брашно. ■ **~ се 1.** *ваљајући се досџети неīде:* ~ у собу. **2.** *џолећи (о трави, житу и сл.).*

у̀ва̄љено прил. *уваливши се, у ваљеном џоложају, заваљено:* ~ седети.

уваљи́вати (се), -а̀љује̄м (се) *несвр. џрема увалити (се).*

ува́нце, -ета с (мн. -ца) *дем. и хиџ. од уво.*

у̀ва̄рдати, -а̄м свр. *открити, схватити, џрокљувити:* ~ нечију политику. • **~ прилику** *увребати, уīрабити џрилику, шансу.*

ува́рити, у̀ва̄рӣм свр. **1.** *добро скувати, укувати.* **2.** *јаким заīревањем, варом сџојити делове метала, заварити.*

ува̀шљивити, -ӣм и **уваштљи́вити,** -а̀шљӣвӣм свр. *џренети вашке на некоī, завашљивити.* ■ **~ се** *добити вашке, заīадити се вашкама.*

увежба́вати (се) јек. **увјежба́вати (се),** -ѐжба̄ва̄м (се) *несвр. џрема увежбати (се).*

у̀вежба̄н јек. **у̀вјежба̄н,** -а, -о *обучен, вешт, сџретан:* ~ стрелац.

у̀вежба̄но̄ст јек. **у̀вјежба̄но̄ст,** -ости ж *особина и стање оноīа који је увежбан, оноīа што је увежбано, обученост:* ~ екипе.

у̀вежбати јек. **у̀вјежбати,** -а̄м свр. **а.** *систематским радом, вежбањем учинити вештим, сџретним:* ~ екипу, ~ руку. **б.** *овладати неким знањем, неком вештином:* ~ рецитацију, ~ слалом. ■ **~ се** *систематским радом, вежбајући осџособити се у нечему, стећи неку вештину, извежбати се:* ~ се у конверзацији.

у̀вез м *џовез, корице, омот (књиīе).*

у̀везак, -еска м *свезак, том.*

уве́зати, у̀ве̄же̄м свр. **1.** *везањем учврстити, сџојити, сџутати и сл.; џовезом заштитити, нечим обмотати, увити и сл.:* ~ конопцем што, ~ мараму испод врата; ~ рану на нози. **2.** *снабдети корицама, укоричити (књиīу).*

увези́вати, увѐзује̄м *несвр. џрема увезати.*

у̏ве̄к јек. **у̏вијек** прил. *у свако време; стално, непрекидно:* ~ се лепо понашати; ~ радити.

у̏велак, у̏веока м *увео лист, цвет, плод.*

у̏велико (у̏велике̄) прил. **1.** *у великој мери, знатно:* ~ храмати. **2.** *у пуном јеку, замаху; одавно:* ~ је зима; ~ је била прошла поноћ.

увелича́вајӯћӣ, -а̄, -е̄ *који увеличава:* ~ стакло.

увеличáвати (се), -ѝча̄ва̄м (се) *несвр. према увеличати (се).*

увелѝчати, -а̄м свр. **1. а.** *учинити већим, обимнијим, масивнијим и сл., увећати, повећати:* ~ приходе. **б.** *представити у већим размерама (помоћу разних апарата, справа и сл.):* ~ фотографију. **2.** *допринети својим присуством да нешто буде величанственије, изразитије:* ~ славље. **3.** *претерати у представљању, описивању чега (приказујући нешто већим, бољим и сл. него што стварно јесте).* – Не може му се веровати, склон је да увелича. ■ ~ **се** *постати већи, увећати се, повећати се.*

у̏ве(ну)ло̄ст, -ости ж *стање онога што је уве(ну)ло.*

у̏венуо, -ула, -о *в. увео.*

у̏венути, -не̄м (р. пр. у̏вео, -ела и у̏венуо, -ула) свр. **1. а.** *изгубити свежину, бити захваћен сушењем, пропадањем, спарушити се (о биљци).* **б.** *изгубити свежину, глаткоћу (о кожи и деловима људског тела).* **2.** *изгубити снагу, оронути, остарити; изгубити здравље, свежину, бодрост и сл., исцрпсти се (о човеку).* **3.** фиг. *нестати, изгубити се (о каквој појави).*

увену́ће с *губитак свежине, вењење.*

уве́нце, -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од уво.*

увенча́вати (се) јек. **увјенча́вати (се),** -ѐнча̄ва̄м (се) *несвр. према увенчати (се).*

увѐнчати јек. **увјѐнчати,** -а̄м свр. **1. а.** *украсити, окитити венцем (од цвећа и сл.).* **б.** *одати признање, наградити, истаћи и сл., овенчати:* ~ победника. **2.** *даровати, обдарити:* ~ срећом. ■ ~ **се а.** *окитити се, украсити се венцем.* **б.** *окитити се славом, прославити се.*

у̏вео, -ела, -о *р. пр. од увенути у атриб. служби:* ~ цвет; ~ лице.

уверáвати јек. **увјерáвати,** -ѐра̄ва̄м несвр. **1.** *несвр. према уверити.* **2.** *изјављивати са сигурношћу, тврдити; давати изричито обећање, обећавати.* – Уверавам вас да ћу доћи. ■ ~ **се** *несвр. према уверити се.*

у̏верено јек. **у̏вјерено** прил. *с уверењем, самопоуздано, са сигурношћу:* ~ тврдити што.

у̏верено̄ст јек. **у̏вјерено̄ст,** -ости ж *убеђеност у што; самопоуздање, самоувереност.*

уверéње јек. **увјерéње** с **1. а.** *мишљење, суд о нечему:* научно ~, Вуково ~. **б.** *убеђеност, сигурност у што:* говорити с уверењем. **2.** адм. *документ који потврђује неку чињеницу или право:* ~ о држављанству.

у̏верити јек. **у̏вјерити,** -ӣм свр. *учинити да неко (по)верује у нешто, убедити (кога):* ~ кога у исправност чега. ■ ~ **се** *осведочити се о нечему, увидети нешто:* ~ се у истинитост навода.

увѐрљив јек. **увјѐрљив,** -а, -о **1.** *заснован на реалности, очигледан, убедљив:* ~ доказ. **2.** *који је уверљиво, добро представљен:* ~ лик.

увѐрљиво јек. **увјѐрљиво** прил. *на уверљив начин, убедљиво:* ~ доказивати што.

увѐрљиво̄ст јек. **увјѐрљиво̄ст,** -ости ж *особина онога што је уверљиво, убедљивост:* ~ доказа.

у̏веровати се јек. **у̏вјеровати се,** -рује̄м се свр. *поуздати се (у кога).*

увертѝра ж фр. **1.** муз. **а.** *оркестарски увод у веће музичко дело (оперу, оперету, балет).* **б.** *мање дело за оркестар (у једном ставу).* **2.** фиг. *увод уопште.* – Беше то увертира за свађу.

увесѐлитељ м *онај који увесељава, забавља некога, забављач.*

увесѐљитељка ж *она која увесељава, забавља некога, забављачица.*

увесѐлити, -ѐселӣм свр. *забавити, развеселити некога:* ~ госте. ■ ~ **се** *постати весео, развеселити се.*

увесељáвати (се), -ѐља̄ва̄м (се) *несвр. према увеселити (се).*

увесељéње с *весеље, забава.* – Она поново тражи увесељења.

увесељѝвати (се), -ѐљује̄м (се) *несвр. према увеселити (се).*

увéсти (у̏ве̄сти), -éзе̄м свр. *везући израдити нешто на нечему, везом снабдети нешто нечим:* ~ иницијале (на марамицу), ~ дукате у мараму.

увѐсти[1] (у̏вести), увѐде̄м (у̏веде̄м) (аор. у̏веде; р. пр. у̏вео, -ѐла (у̏вела); трп. увѐден, -ѐна; пр. пр. у̏ве̄вши) свр. **1.** *водећи учинити да неко или нешто уђе, припе у одређени простор, на одређено место:* ~ госте у кућу, ~ коња у шталу. **2. а.** *укључити некога, нешто негде; увући кога у што:* ~ некога у високо друштво, ~ маратон на олимпијаду; ~ у борбу, ~ у свађу. **б.** *упутити, посветити кога у што:* ~ некога у бизнис. **3.** адм. *унети у књиге, завести, уписати:* ~ у списак (бирачки). **4.** *спремајући за ткање увући пређу у нити, у брдо на разбоју.* **5.** *наместити, спровести неке уређаје:* ~ водовод, ~ канализацију. **6. а.** *завести, установити; основати:* ~ порез; ~ факултет. **б.** *учинити да нешто постане обичај, да се прихвати као пракса:* ~ поздрављање претпостављених. ■ ~ **се** *упутити се у нешто, снаћи се (у нечему):* ~ у посао. • ~ **у посед** правн. *(одговарајућим поступком) учинити кога власником чега.* ~ **у танке нити** *доспети у тежак положај.*

увѐсти[2] (у̏вести), увѐзе̄м (аор. у̏везе; р. пр. у̏везао, -ѐзла (у̏везла); трп. увѐзен, -ѐна; пр. пр. увѐза̄вши (у̏веза̄вши)) свр. **1.** *возећи учинити да неко или нешто доспе у одређени простор, на одређено место:* ~ ауто у двориште. **2.** *унети, допремити из иностранства (робу на тржиште и сл.).* ■ ~ **се** *возећи се приспети негде:* ~ се у град.

у̏вет и **у́вет** јек. **у̏вјет** и **у́вјет** м в. *услов.*

увет- *услов-.*

увѐтина ж *аугм. од уво.*

увећáвати (се), -ѐћа̄ва̄м (се) *несвр. према увећати (се).*

увећа̀ница ж лингв. *в. аугментатив.*

увећáње с *повећање, пораст:* ~ производње.

увѐћати, -а̄м свр. *учинити већим (бројнијим, обимнијим, масивнијим и сл.), повећати:* ~ дугове, ~ растојање. ■ ~ **се** *постати већи (бројнији, обимнији и сл.), повећати се.*

у̏вече̄ (у̏вече̄р) прил. *у време кад настане, наступи вече, навече.*

у̏вештити се јек. **у̏вјештити се,** -ӣм се свр. *постати вешт, вичан чему, извештити се:* ~ у гађању, ~ у конверзацији.

уве́шце, -ета с *дем. од уво.*

у̏вид и **у́вид** м *обавештеност у чему, упућеност у што:* ~ у материјале.

у̏видети јек. **у̏видјети,** -дӣм свр. *доћи до извесног закључка, уверења о чему, постати свестан чега, схватити што:* ~ апсурдност таквог отпора.

у̏виђа̄ван, -вна, -о *који разуме, схвата суштину, смисао чега, разуман, разборит; којим се показује, испољава таква особина:* ~ саговорник; ~ поступак.

у̏виђа̄вно прил. *на увиђаван начин, разумно, разборито:* ~ поступити.

увиђа̄вно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је увиђаван.*

у̏виђа̄ј м **1.** правн. *утврђивање чињеница, околности непосредним опажањем, на лицу места.* – Милиција врши увиђај на месту несреће. **2.** *увид.*

увѝђати, у̏вӣђа̄м *несвр. према увидети.*

увиђéње с *спознаја, сазнање:* доћи до убеђења.

увизи́рати, -ѝзӣра̄м свр. *визирањем одредити правац, смер:* ~ трасу пута.

уви́јати, ȕвӣја̄м несвр. **1.** *несвр. према увити.* **2.** фиг. *не говорити отворено, говорећи избегавати суштину, бити нечега, околишити.* – Никако да се изјасни, све нешто увија. **3.** безл. *болети уз грчеве, завијати, чупати.* – Цело јутро ме увија у стомаку. ■ **~ се 1.** *несвр. према увити се.* **2.** *улагивати се коме, обигравати око кога.* – Убрзо се он поче увијати око цуре.

увѝја̄ч, -а́ча м *оно чиме се што увија, обмотава, завија, покрива и сл.*

увѝјача ж *врста пите, савијача.*

увѝјен, -ѐна, -о **1.** *трп. од увити (се).* **2.** *у којем се избегава јасно, отворено саопштавање, околишан, заобилазан:* ~ извештај, ~ одговор.

увијѐно прил. *на увијен начин, околишно, заобилазно:* ~ одговарати.

увѝјено̄ст, -ости ж *особина и стање онога који је увијен, онога што је увијено.*

увѝјуша ж *женска особа која се увија и кинђури, кокета.*

ȕвир и **ȕвӣр** м **1.** *увирање, утицање.* **2.** *место увирања, утицања.*

ȕвирати[1], ȕвирē(м) *несвр. према ȕврети.*

ȕвирати[2], ȕвирēм несвр. **1. а.** *губити се, нестати у другој води, уливати се.* **б.** *понирати (о води).* **2.** фиг. *нестајати, губити се с видика.* – Гомиле кућа увиру у таму.

ȕвӣс прил. *правцем навише, у висину:* скочити ~.

уви́сити, ȕвӣсӣм свр. *повисити, подићи, појачати (глас нпр.).*

ȕвисоко прил. *прилично високо, повисоко:* поставити што ~.

увѝтак, -тка м *оно што је увијено, савијено, свитак.*

ȕвити, ȕвӣјēм (имп. ȕвӣј; р. пр. ȕвио, -ӣла; трп. увѝјен, -ѐна) свр. **1. а.** *омотати (што око кога, чега); обавити (што, кога чиме):* ~ шал око врата; ~ дете, ~ марамом главу. **б.** *ставити што у омот:* ~ књигу. **в.** *завити, превити:* ~ рану. **2.** *прекрити, обавити.* – Магла увила планину. **3.** *уковрчати, засукати (косу, бркове).* **4.** *направити свитак, савити (цигарету и сл.).* **5.** *увртањем скратити; угасити:* ~ фитиљ; ~ лампу. **6.** *јако заболети, завити.* – Увије га стомак. **7.** *извити, искривити што:* ~ жицу. ■ **~ се 1.** *увити се, обавити се чиме, у што:* ~ се шалом, ~ се у капут. **2.** *обавити се (око кога, чега).* – Она се уви око њега као лоза. **3.** *извити се, згрчити се (од бола).* **4.** *прекрити се (чиме), утонути (у што):* ~ се у маглу. **5.** *искривити се, савити се (под притиском и сл.).* – Даске се увију под теретом. • **увити (се) у црно** *унесрећити (се).*

увѝтлати, -а̄м свр. *сколити, спопасти.* – Болови га увитлали.

увишѐстручити, -ӣм и **увишестру́чити,** -ѐстрӯчӣм свр. *вишеструко, више пута повећати:* ~ расходе.

ȕвлажити (се), -ӣм (се) свр. *в. овлажити (се).*

ȕвлака ж (дат. -аци) **1.** *врпца за везивање ципела, пертла.* **2.** *држаља, држало за перце за писање.* **3.** *навлака за јастук, јастучница.*

увла̀ка̄ч, -а́ча м *в. увлачаљка.*

увла̀тати, -а̄м свр. *пустити, добити влат, клас, извлатати, класати.* – Увлатала пшеница.

ȕвлача̄ј м *комадић конца (потребан за једно шивење, прошивање) који се увуче, удене у иглу.*

увла̀ча̄љка ж *игла помоћу које се нешто увлачи (нпр. врпца у гаће).*

увла́чити (се), ȕвла̄чӣм (се) [гл. им. увла́чēње с] *несвр. према увући (се).*

увла̀чљив, -а, -о *који се може увући.* – Орао има хитре ноге и увлачљиве канџе.

ȕво, ȕва (ȕвета) с (мн. ȕши, ген. ȕшӣјӯ ж (увѐта, ген. уве́та̄ с)) и **ȕхо,** ȕха с (мн. ȕши, ген. ȕшӣјӯ ж) с **1.** *орган чула слуха; његов спољашњи део:* спољашње ~, средње ~, унутрашње ~. **2.** фиг. *слух.* – Има он уво за то. **3.** *део неке ствари, направе и др. који обликом, функцијом и сл. подсећа на уво (полукружне дршке на каквој посуди, петља на обући, округласт отвор на секири и др.).* **4.** фиг. *људско биће, чељаде.* • **бити танких ушију** *имати добар слух, добро чути.* **бити тврд на ушима** *бити наглув, слабо чути.* **дође му, дошло му до ува, до ушију** *(на)чуо је, дознао је.* **заљубити се до (преко) ушију** *јако се заљубити.* **запушити уши** *не хтети нешто чути.* **запушити уши коме** *онемогућити некоме да што сазна.* **извући, ишчупати некоме уши** *казнити кога (обично дете).* **из твојих уста у божије уши!** *каже се кад се жели остварити оно што је неко рекао.* **имати зечје уши** *добро чути, имати добар слух.* **једно другом до ува** *каже се за децу која су блиска по узрасту.* **на једно уво чути, на друго пустити (кроз једно уво улази, кроз друго излази)** *не придавати значај нечему.* **(на)пунити коме уши** *(на)причати коме свашта.* **не веровати својим ушима** *чути нешто невероватно.* **ни увом не мрднути** *уопште не реаговати.* **нико те (га, ме) није шибао (тукао, био) по ушима (да кажеш, учиниш нешто)** *сам си (је, сам) крив за нешто.* **покрити се, поклопити се ушима** *повући се постиђено, заћутати.* **претворити се у уво** *пажљиво слушати.* **проби(ја)ти коме уши чиме, киме** *досадити, досађивати некоме стално говорећи о нечему или о некоме.* **провући коме што кроз уши** *наговестити некоме нешто.* **протерати, протеривати (кога) кроз иглене уши** *(на)гонити (кога) у велика искушења, у незгоду.* **пустити (метнути) коме буву (бубу) у уво, у уши** *унети у кога немир саопштивши му нешто, натукнувши му нешто.* **пут за уши!** *иди! крећи!* **седети на ушима** *не слушати.* **слушати на једно уво** *кришом слушати.* **слушати на пола ува** *непажљиво слушати.* **спавати на једно уво, на пола ува** *спавати опрезно.* **спавати на оба ува** *тврдо, спокојно спавати.*

ув̀обоља ж *болест ува, ушију.*

ȕвод и **ȕвод** м **1.** *оно од чега нешто почиње, почетак неке радње, неког догађаја:* ~ у рат. **2. а.** *почетни, припремни део књиге, расправе, излагања и сл., који уводи у предмет, у садржину; предговор.* **б.** *приручник који пружа основна знања о некој научној дисциплини:* ~ у филозофију.

увода̀чица ж *радница која уводи основу у брда, у нити;* уп. увести[1] (4).

ув̀одилац, -иоца м *онај који (некога, нешто) уводи (негде).*

ув̀одитељ м **а.** *в. уводилац.* **б.** *инсталатер;* уп. увести[1] (5).

ув̀одити (се), ȕводӣм (се) [гл. им. ȕвођēње с] *несвр. према увести[1] (се).*

ȕводнӣ и **ȕводнӣ,** -а̄, -о̄, *који се односи на увод; који уводи у нешто, који представља почетак, припремни, почетни:* ~ део радње, ~ део текста.

ȕводнӣк м **1.** *први, главни чланак у новинама, у листу.* **2.** *в. уводилац.*

ȕводница ж **1.** *она која уводи;* уп. уводилац. **2.** *предговор у позоришном делу, пролог.*

ȕводнича̄р м *писац уводних члнака;* уп. уводник (1).

ȕводнича̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на уводничаре:* ~ положај у редакцији.

ȕвоз и **ȕвоз** м **1. а.** *увожење на одређено мѐсто, у одређени простор; уп.* увести[2] (1). **б.** *место на које се што довози, увози;* **2. а.** *увожење, допремање какве робе из иностранства; уп.* увести[2] (2); **б.** *увезена роба.*

ув̀озити (се), ȕвозӣм (се) [гл. им. ȕвожēње с] *несвр. према увести[2] (се).*

ȕвознӣ и **ȕвознӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на увоз, на увожење;* уп. увоз (2): ~ роба, ~ трговина, ~ фирма.

ȕвознӣк м *онај који се бави увозом, онај који из иностранства увози какву робу.*

ȕвознина и **увознѝна** ж *такса, царина која се плаћа за оно што се увози из иностранства.*

ȕвозница ж **1.** *она која увози робу из иностранства за домаће тржиште (обично о држави).* **2.** *дозвола за увоз, увозна исправа.*

у̏возничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на увознике:* ~ земља, ~ дозвола.

у̑вој и **у̑во̄ј,** -оја м **1.** *трака од платна или газе за повезивање и заштиту повређеног или оболелог дела тела, завој.* **2.** *бора, набор.*

у̏војак, у̏во̄јка м (ген. мн. у̏воја̄ка̄) **1. а.** *увијен, вијугав прамен косе, коврџа.* **б.** *уопште нешто што је увијено, савијено попут спирале:* ~ коре од јабуке. **2. а.** *вијугава црта, бора.* **б.** *завијутак пута, окука, завој.* **3.** *заводјица завртња, навој;* уп. увојица (2).

у̑војаст, -а, -о *в. увојит.*

увоја́чити, уво̀ја̄чӣм свр. *учинити војником, узети у војску.* ■ ~ **се** *ступити у војску, постати војник.*

у̏војит, -а, -о **1.** *савијен у увојке, коврџав (обично о коси).* **2.** *пун завоја, кривина, вијугав, завојит (пут нпр.).*

у̏војито прил. *на увојит начин, вијугаво, кривудаво.* – Пут се увојито пео уз планину.

у̏војица ж **1.** *завојита, спирална линија.* **2.** *заводјица завртња, навој;* уп. увој (3).

у̏во̄јница ж *в. увојица (2).*

увојни́чити, уво̀јнӣчӣм свр. *учинити војником, увојачити.*

у̏во̄јчић м *дем. од увојак, коврџица.*

у̏волажа ж зоол. *врста инсекта из рода правокрилаца* Forficula auricularia.

у̏вољити, -ӣм свр. *учинити вољним, одобровољити кога.* – Једва га увољих да наступи. ■ ~ **се** *постати добре воље, одобровољити се.*

у̏вор м *меснати, зупчасти израслина на глави неких кока (већа у мужјака него у женки), креста:* петлов ~.

у̑вор и **у̏вор** м **1.** *увирање.* **2.** *место увирања, ушћ;* уп. увориште.

уво̀рача ж *змија љутица (отровница).*

уво̀риште с *место увирања;* уп. увор (2).

увошта́нити, уво̀шта̄нӣм свр. *в. увоштити.*

уво̀штити, у̏воштӣм свр. **1.** *натопити, импрегнирати воском:* ~ платно. **2.** фиг. *извоштити, истући, налемати:* ~ кривца.

у̏вра̄ти м мн. и **у̏вратине** (у̏вра̄те) ж мн. *неузорани крај њиве на којем орач окреће плуг.*

увра́тити, у̏вра̄тӣм свр. **1.** (некога) *позвати у кућу, свратити некога.* – Увратимо у кућу невољника кад наиђе. **2.** *навратити, свратити, свратити негде.* – Уврати у крчму. ■ ~ **се** *в. увратити (2).* – Мало се увратише да се згреју.

у̏враћати (се), -а̄м (се) *несвр. према увратити (се).*

увра́чати, у̏вра̄ча̄м свр. **1.** *врачањем нанети зло некоме.* **2.** *врачањем, гатањем погодити, прорећи.* – Увирачала му је женидбу.

уври́вети и **уврвети** јек. **уврвјети** и **уврвјети,** -вӣм свр. *врвећи ући, увући се (обично у већем броју).* – Уврвеше у вагоне путници.

увргáвати се, -рга̄ва̄м се *несвр. према увргнути се.*

у̏вргнути се (у̏врћи се), у̏вргне̄м се (аор. у̏вргох се и у̏вргнух се, у̏врже се, у̏врже се и у̏вргнӯ се; р. пр. у̏вргао се, -гла се и у̏вргнуо се, -ула се) свр. *наследити нечије особине, бацити се на (у) кога:* ~ на оца.

увре́бати, у̏вре̄ба̄м свр. **1.** *вребајући ухватити, уловити:* ~ лопова. **2.** *пажљиво мотрећи, испитујући, истражујући што сазнати, докучити:* ~ нечије намере.

у̏вреда ж **1.** *речи, поступци и др. којима се код некога изазива душевни бол, непријатно осећање, врећа достојанства; душевни бол, непријатно осећање изазвано таквим речима, поступцима и сл.* **2.** *физичка повреда, позледа ране.*

уврѐдилац, -иоца и **уврѐдитељ** м *онај који вређа, наноси или је нанео коме увреду.*

увреди̇тѐљица ж *она која вређа, наноси или је нанела увреду.*

увре́дити, у̏вре̄дӣм јек. **уврије̏дити,** у̏вриједӣм свр. **1.** *нанети коме увреду;* уп. увреда (1). **2.** *физички повредити, позледити некоме ране.* – Пази да ме не увредиш у ногу. ■ ~ **се 1.** *осетити се погођен увредом;* уп. увреда (1) и увредити (1). **2.** *повредити, позледити себи рану.* – Увредих се у озлеђен прст.

уврѐдљив, -а, -о **1.** *који садржи увреду, који вређа, којим се наноси увреда:* ~ поступак, ~ понашање, увредљиве речи. **2.** *који је осетљив на увреду, који се лако увреди, прима нешто као увреду:* ~ човек.

уврѐдљиво прил. *на увредљив начин, наносећи некоме увреду:* ~ се понашати.

уврѐдљиво̄ст, -ости ж **1.** *особина онога што је увредљиво, којим се вређа, које садржи увреду.* **2.** *особина онога који се лако вређа, осетљивост на увреду.*

у̏вре̄ђен јек. **у̏вријеђен,** -а, -о **1.** *трп. од увредити (се).* **2.** *који изражава увређеност:* ~ поглед. **3.** (у именичкој служби) м *онај који је претрпео увреду, онај когега су унизили увредама:* понижени и увређени.

увређѐнӣк, -и́ка м *онај који је увређен.*

у̏вре̄ђено јек. **у̏вријеђено** прил. *на начин који одаје увређеност:* ~ раговати.

у̏вре̄ђено̄ст јек. **у̏вријеђено̄ст,** -ости ж *осећање, стање онога који је увређен.*

уврежа́вати се, -ѐжа̄ва̄м се *несвр. према уврежити се.*

у̏вре̄жен јек. **у̏вријежен,** -а, -о **1.** *трп. од увређити се.* **2.** *дубоко укорењен, раширен:* ~ навика, ~ мишљење.

у̏вре̄жено̄ст јек. **у̏вријежено̄ст,** -ости ж *особина онога што је увређено:* ~ мишљења.

увређи́вати се, -ѐжује̄м се *несвр. према уврежити се.*

увре́жити се, у̏вре̄жӣм се јек. **уврије̏жити се,** у̏вријежӣм се свр. **а.** *пустити врежу, раширити се у облику вреже, укоренити се.* – Корен биљке се беше дубоко увређио. **б.** фиг. *узети маха, укоренити се, раширити се.* – Такво мишљење се било увређило у народу.

у̏врете̄н прил. *вретенасто, увијајући се увис:* скочити ~.

у̏врети, -рӣм (р. пр. у̏врео (јек. и у̏врио), у̏врела) свр. *врењем испарити или згуснути се (о течности).*

у̏вре̄ти јек. **у̏вријети,** у̏вре̄м (р. пр. у̏вро, у̏врла) *свр. према увирати.*

уврискѝвати се, -ѝскује̄м се несвр. *вриштати, поцикивати.*

у̏вр̄нӯт, -а, -о **1.** *трп. од увр̄нути (се).* **2.** фиг. *чудан, настран; сулуд:* ~ човек, ~ логика.

увр́нути, у̏вр̄не̄м свр. **1. а.** *увијањем, увртањем дати нечему нарочит, обично спирални облик; уопште савити, извити нешто:* ~ брк; ~ руку. **б.** *окретањем, увијањем начинити, усукати:* ~ конопац, ~ уже. **2. а.** *пресавијањем задићи, заврнути:* ~ рукаве. **б.** *уврћући, окрећући увући:* ~ фитиљ лампе. **3.** *в. увр̄нути се (3).* ■ ~ **се 1.** *увити се, усукати се.* – Лишће се спаруши, па се уврну. **2.** фиг. *нестати, пресахнути.* – Уврну се и њена срећа.

у̏вр̄нӯто̄ст, -ости ж *стање, особина онога што је уврнуто, онога који је уврнут.*

уврста́вати (се), увр̀ста̄ва̄м (се) *несвр. према уврстати (се).*

увр̀стати, -а̄м свр. *поставити у ред, врсту, поређати; постројити:* ~ столове, ~ војску. ■ ~ **се** *поставити се у врсту, у врсте, постројити се.*

увр́сти (у̏врсти), увр́зе̄м свр. *увразити, уденути (конац у иглу).* ■ ~ **се** *увући се, ући (у нешто).* – Уврзло му се нешто у главу па само ћути.

увр́стити, у̏врстӣм (трп. у̏вр̄шћен (у̏вр̄штен)) свр. прел. (некога, нешто) **а.** *(по)ставити (некога, нешто) на одређено место међу друге.* – Нису га уврстили у екипу. **б.** *убројити, укључити, сврстати.* – Уврстише га у пешадију. ■ ~ **се** *укључити се, сврстати се:* ~ се у поворку.

у̏вр̄тањ, -тња м *ваљкаст клин са завојицом који се завртањем увлачи у нешто (ради причвршћивања, притезања), завртањ.*

у̏вртати (се), у̏врће̄м (се) *несвр. према уврнути (се).*

увр̀тети и **увр́тети** јек. **увр̀тјети** и **увр́тјети,** -тӣм свр. **1.** *врћењем углавити, учврстити:* ~ завртањ. **2.** *уврћући израдити, направити, усукати:* ~ конопац. ■ ~ **се 1.** *бушењем се увући, утиснути се у што.* – Црв се увртео у лӣку. **2.** *упрести се, усукати се.* • ~ **што (себи) у главу** *бити заокупљен неком мисли, идејом и сл.* ~ **се коме у главу** *наметнути се коме у свести, заокупити кога (о мисли, идеји).*

увр̀тложити (увр́тложити), -ӣм свр. *увући у вртлог, обухватити вртлогом.* ■ ~ **се** *почети се вртложити, окретати у ковитлац, завртложити се.*

уврћи се *в. увргнути се.*

уврх (наглашено: у̀врх) предл. (с ген.) **1.** *на крају горњег дела чега, на горњој страни (нечега), непосредно изнад (нечега):* ~ чела, ~ села. **2.** *на челу, у прочељу нечега:* ~ стола седети. • ~ **главе** *врло много, преко сваке мере.*

у̀вршан, -шна, -о *вршком, до врха пун, препун:* ~ чанак брашна.

увршѝвати (се), -р̀шује̄м (се) *несвр. према увршити (се).*

увр́шити, у̏вр̄шӣм свр. **1.** *вршком напунити, препунити:* ~ зделу брашном. **2.** *уобличити као врх, дати облик врха, вршка:* ~ стог (пласт) сена. ■ ~ **се** *уобличити се као врх, добити облик врха, вршка.*

увр̀шљати, -а̄м свр. *врљајући, ходајући тамо-амо угазити, утабати:* ~ траву.

уврштáвати (се), увр̀шта̄ва̄м (се) и **уврштѝвати (се),** увр̀штује̄м (се) *несвр. према уврстити (се).*

у̏вула ж лат. анат. *ресица на меком непцу.*

у̏вула̄ран, -рна, -о *који се односи на увулу, ресични.*

уву́ћи (у̏вӯћи), уву́че̄м (3. л. мн. уву́кӯ; аор. уву́кох, у̏вӯче; р. пр. у̀вӯкао, уву́кла (у̏вӯкла); трп. увучен, -а; пр. пр. уву́ка̄вши (у̀вӯка̄вши)) свр. **1. а.** *вукући, повлачећи допремити, довести (кога, што) у одређени простор:* ~ кола у авлију, ~ децу у кућу. **б.** *угурати, утаћи, уденути:* ~ кључ у браву, ~ конац у иглу. **2.** *повући унутра, унатраг нешто што је било истурено:* ~ рогове (о пужу), ~ стомак. **3.** *упити, усисати, повући:* ~ мирис дувана, ~ влагу. **4.** *укључити кога у што; умешати кога у што (обично против његове воље):* ~ у посао; ~ у рат. ■ ~ **се 1.** *провлачећи се сместити се (у нешто, под нешто), завући се; неопажено негде ући, ушуњати се:* ~ се под сто; ~ се у собу. **2. а.** *продрети негде, заузети неко место, неки положај:* ~ се у власт. **б.** *укоренити се, раширити се, уврежити се.* – Сујеверје се било свуда увукло. **3.** *обући или обути нешто неодговарајуће величине:* ~ у фармерке. **4.** *повући се уназад (о нечему што је истурено).* – При отварању капије шипке се увуку. • ~ **се коме под кожу** *додворити се, умилити се коме.* ~ **се у себе (у се)** *постати повучен, повући се у самоћу; постати неповерљив.*

уву́чен, -а, -о **1.** *трп. од увући (се).* **2.** *забачен, забит; заклоњен, завучен:* ~ заселак; ~ део куће. **3.** (у себе, у се) *уздржљив, тих, повучен:* ~ младић.

уву́ченōст, -ости ж *особина и стање онога што је увучено, онога који је увучен.*

у́вце, у́вца и у́вцета с (мн. -ца) *дем. од уво.*

уга̀гричити се, -ӣм се свр. *добити гагрице, жишке (о пасуљу, сочиву и сл.).*

у̏гадити, -ӣм свр. *запрљати укаљати; запоганити, загадити.* ■ ~ **се** *испрљати се, укаљати се; загадити се, запоганити се.*

угáђалица ж *особа која воли да некоме угађа, чини по вољи.*

угáђати (се), у̏га̄ђа̄м (се) *несвр. према угодити (се).*

уга̀ђа̄ч, -áча м **1.** *онај који воли да некоме угађа;* уп. угађалица. **2.** *онај који удешава музичке инструменте, штимер.*

у̏газити, -ӣм (трп. у̏гажен) свр. **1.** (у нешто) *ступити, ући, загазити, заћи.* **а.** *у неку течну, житку или растреситу средину:* ~ у блато, ~ у воду, ~ у бару. **б.** *у неку земљу, предео и сл.:* ~ у забрањену зону, ~ у туђу земљу. **в.** фиг. *у неко стање, неку делатност, неко доба и сл.:* ~ у рат, ~ у криминал, ~ у пету деценију, ~ у ноћ. **2.** (што) **а.** *газећи утабати, изгазити:* ~ стазу, ~ снег. **б.** *газећи покварити, оштетити или уништити, згазити:* ~ жито, ~ мрава. **в.** *ношењем раширити, учинити удобнијим, разгазити (обућу):* ~ чизме. **3.** *газећи повредити или нанети бол некоме:* ~ ногу некоме, ~ некога. **4.** *испрљати се, унередити се крочећи у нешто (обично у измет).* • ~ **у крв** *почети проливати крв, упустити се у крваву борбу.*

у̏гаљ, у̏гља м (мн. ø) (инстр. у̏гљем) *чврсто гориво настало дубоко у земљи распадањем органских претежно биљних, материја без присуства ваздуха или вештачким путем, угљен:* камени ~, мрки ~, дрвени ~, коштани ~. • **живи** ~ *жар, жеравица.*

уга̀нути, у̏гане̄м свр. *повредити ногу или руку прекомерним напињањем зглоба, искренути зглоб, ишчашити.*

у̏ганӯто̄ст, -ости ж и **угану́ће** с мед. *повреда зглоба настала истезањем тетива или кад једна кост у зглобу изађе из свога лежишта, ишчашење.*

угáњати[1], у̏га̄ња̄м несвр. *угонити, утеривати:* ~ овце у тор.

угáњати[2], у̏га̄ња̄м свр. *наћи, задесити.* – Једва сам га угањао, одавно га тражим.

у̏гао, у̏гла м (мн. у̏глови) **1.** геом. **а.** *геометријски облик који чине две полуправе са једном заједничком тачком из које полазе (теменом):* пун ~, прави ~, туп ~. **б.** *геометријски облик који заклапају две равни, диедар.* **2. а.** *уопште део простора који је ограничен са три површине које се секу, ћошак:* ~ у соби. **б.** *шиљат крај неког предмета, грађевине и др. који образују његове ивице, стране, зидови и сл., рогаљ:* ~ куће, ~ стола. **в.** *завршни део нечега у облику угла;* уп. угао (1): ~ усана. **3.** *место где се састају, секу две улице или где савија низ зграда:* скренути иза угла. **4. а.** *већи или мањи део неке територије, крај, предео:* најудаљенији углови наше планете. **б.** *заклоњено, скровито и тихо место:* завирити у све углове. • **видни** ~, ~ **гледања (посматрања** и сл.) *гледиште, становиште са којег се нешто просуђује, проматра, проучава.* **мртви** ~ вој. *место, простор ван домашаја ватре (у простору у коме се пуца).*

у̏гаонӣ, -а̄, -о̄ *који је у вези са углом, који припада углу, који се налази на углу:* ~ простор, ~ поље, ~ гарнитура. • ~ **камен (~ стуб)** фиг. *темељ, стуб, основа:* ~ у згради човечанства.

у̏гаонӣк м *угаони камен.* фиг. *темељ, основа.*

у̏га̄р ж и м **1.** *њива која се после жетве преоре да одстоји пре новог сејања (ради побољшања приноса).* **2.** *орање:* завршити ~.

угарáвити, уга̀ра̄вӣм и **у̏гаравити,** -ӣм свр. *учинити гаравим, умазати гаром, огаравити:* ~ лице.

у̏гарак, у̏га̄рка м (ген. мн. у̏гара̄ка̄) *комад запаљеног, делимично изгорелог дрвета; угашен огорели комад дрвета.*

угарѝвати, уга̀рује̄м *несвр. према угарити.*

угáрити, у̏га̄рӣм свр. *узорати обрадиво земљиште и оставити извесно време незасејано (да би се одморило и постало плодније).*

угáрница ж *угарена њива, угар.*

угáрњача ж бот. и агр. *јесења, озима репа* Brassica rapa rapifera *из ф.* Cruciferae.

уга̀рчина ж *аугм. од угарак.*

уга̀рчић м *дем. од угарак.*

у̏гасит, -а, -о *који је затворене боје, таман, мрк, загасит.*

угáсити, у̏га̄сӣм (трп. у̏га̄шен) свр. **1.** *учинити да нешто престане горети или сијати, утулити, утрнути:* ~ ватру, ~ свећу, ~ сијалицу, ~ лампу. **2.** *сјединити с течношћу која изазива хемијску реакцију (живи креч с водом и сл.); уопште сјединити или помешати с течношћу (обично с водом) ради какве квалитативне промене:* ~ прашину, ~ вино. **3.** *утолити, одстранити (жеђ).* **4.** фиг. *учинити да нестане нешто што је постајало, манифестовало се, развијало се и сл.* **а.** *сузбити, угушити:* ~ сумњу. **б.** *смирити, стишати (гнев, бес, јарост).* **в.** (дах, осмех) *престати дисати, осмехивати се, задржати дах, осмех.* **г.** *ис-*

коренити, уништити: ~ огњиште, ~ традицију. **д.** *убити, одузети живот.* ■ ~ **се 1.** *престати горети (о ватри), престати сијати.* **2.** *изгубити живост, сјај, боју, потамнети (о погледу).* **3.** фиг. **а.** *нестати, изгубити се.* – Угаси се свака свирка. **б.** *умрети.* **в.** *престати излазити (о каквој публикацији).* **г.** *изумрети, затрти се.* – Огњиште се угасило. • ~ **(коме) свећу** *уништити, упропастити кога.* **угасила му се свећа** а) *пропао је;* б) *остао је без мушког порода.*

угасито- *као први део сложених придева означава тамнији прелив боје:* угаситозелен, угаситоцрвен.

ѝгаситōст, -ости ж *особина онога што је угасито.*

ѝгаслӣ, -ā, -ō *који се угасио, изгубио сјај; беживотан:* угасле очи, ~ лице.

ѝгаснулӣ, -ā, -ō *в. угасли.*

уга́снути, ѝгāснēм и **ѝгаснути,** -нēм свр. **1.** *в. угасити (1).* **2.** *в. угасити се.*

уга́тати, ѝгāтāм свр. *в. уврачати.*

ѝгиб м *угнуто место, улегнуће.*

ȕгӣбао, -бли ж *в. угиб.*

уги́бати, ѝгӣбāм (ѝгӣбљēм) несвр. *в. угињавати.*

уги́бати се, ѝгӣбāм се (ѝгӣбљēм се) несвр. **1. а.** *угињати се, савијати се, повијати се (под теретом).* **б.** *клатити се, њихати се; кретати се валовито, таласати се.* **2.** (коме) **а.** *указивати поштовање наклоном, клањати се.* **б.** *избегавати кога, уклањати се.*

угѝбāч, -а́ча м *нарочито подешено дрво којим се савијају обручеви.*

уги́бљив, -а, -о *гибак, савитљив.*

уги́бнути се, ѝгӣбнēм се и **ѝгибнути се,** -нēм се свр. *угнути се, повити се.*

ѝгинути, -нēм (аор. ѝгинух и ѝгибох) свр. **1.** *престати живети (о животињама), липсати, црћи.* **2.** фиг. *изгубити се, нестати.* – Глас му угину у даљини.

угину́ће с *престанак живљења, смрт; смртоност (о животињама).*

угиња́вати, -ѝњāвāм *несвр. према угинути.*

ѝгињати (се), -њēм (се) *несвр. према угнути (се).*

ѝгипсати, -āм свр. *ставити у гипс, обложити гипсом; испунити, премазати гипсом, загипсати:* ~ повређену ногу; ~ пукотине.

угла́вити, ѝглāвӣм (трп. ѝглāвљен) свр. **1. а.** *уметнути, угурати, завући тако да се тешко може извадити, да чврсто стоји, заглавити:* ~ паоце на точку. **б.** *поставити, наместити, изградити и сл. у каквом теснацу, на таквом месту да изгледа као да је заглављено, уљављено:* ~ шталу између кућа. **2. а.** *споразумно уговорити, утаначити, утврдити:* ~ мир. **б.** *одредити, прописати:* ~ програм рада. ■ ~ **се** *утврдити се, увући се, наместити се (обично у каквом теснацу); завући се, упасти тако да се тешко може извући.*

углàвичити се, -ӣм се свр. *увити се у главицу, образовати главицу (о купусу и сл.).*

углавље́ње с *договор, погодба.*

углављи́вати (се) -àвљујēм (се) *несвр. према углавити (се).*

углàвнōм и **ȕглāвнōм** прил. **1.** *у већини случајева, најчешће, претежно.* – Чланарину је прикупљао, углавном, благајник. **2.** *у главним цртама, укратко.* —Мислим да сте, углавном, све рекли.

ѝгладити, -ӣм свр. **1.** *учинити да нешто буде глатко, равно, углачати, поравнати:* ~ рубове даске. **2. а.** *трљајући учинити сјајним, изгладити; дотерати, уредити превлачећи (обично) руком, загладити:* ~ ципеле; ~ косу. **б.** *уопште довести у ред, средити:* ~ изглед. ■ ~ **се 1.** *постати гладак, углачан.* **2. а.** *улепшати се, средити се, дотерати се.* – Момци се угладили, девојке нагиздале. **б.** *стећи лепе навике и понашање.* – Живи у граду, угладио се.

ѝглађен, -а, -о **1.** *трп. од угладити (се).* **2. а.** *који је лепог понашања, отмен, фин, љубазан.* **б.** *цивилизован, просвећен.*

ѝглађено прил. *отмено, љубазно:* ~ се јављати.

ѝглађенōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и стање онога који је углађен, онога што је углађено.*

углађи́вати (се), -àђујēм (се) *несвр. према угладити (се).*

углàзбити, ѝглазбӣм свр. *ставити у ноте, укомпоновати.*

углàнцати и **ѝглāнцати,** -āм свр. нем. *трљајући учинити сјајним, углачати, улаштити:* ~ ципеле.

ѝгланцовати и **ѝглāнцовати,** -цујēм свр. *в. угланцати.*

ȕглāс прил. **1.** *гласно, наглас.* – Поче ридати углас. **2.** *сви одједном, у један глас (говорити, викати и сл.).*

ȕгласт и **ȕглат,** -а, -о **1.** *који има више углова, ћошкаст:* ~ заграда. **2.** фиг. *оштар, груб; рогобатан, недотеран:* ~ човек; угла(с)ти стихови.

ȕглатōст, -ости ж *особина и стање онога што је угласто.*

ȕглачāнōст, -ости ж *особина онога што је углачано, глаткоћа, сјај.*

углàчати, -āм свр. **1. а.** *поравнати, исправити глачалом, пеглом, изглачати, испеглати:* ~ рубље. **б.** *уопште учинити глатким, равним:* ~ косу; **в.** *учинити сјајним:* ~ косу, ~ ципеле. **2.** фиг. *дотерати, улепшати, средити (језички):* ~ песме. ■ ~ **се** *постати гладак, сјајан.* – Пртина се углачала.

ȕглēд м **1.** *добар глас, уважење; положај, достојанство:* стећи ~. **2.** *пример, узор; образац, узорак, мустра:* бити за ~; израдити што по каквом угледу. **3.** *угледање, подражавање; опомена, упозорење:* потакнути на ~ кога; осудити кога за ~ другима. **4.** (често у мн.) етн. *гледање девојке за удају и упознавање с њом; скуп на којем се гледају, упознају младић и девојка.*

угледа́вати (се), -ѐдāвāм (се) *в. угле́дати (се).*

ȕглēдан, -дна, -о **1. а.** *који ужива углед, уважен, цењен:* ~ домаћин. **б.** *истакнут, видан:* ~ место (у часопису). **2.** *леп, гледан:* ~ одело, ~ зграда. **3.** *повелик, замашан, знатан:* ~ свота. **4.** *који служи као пример за угледање:* ~ имање, ~ добро.

ѝгледати, -āм свр. *видети, спазити, опазити.* ■ ~ **се 1.** *видети себе, свој лик (у огледалу, води и сл.).* **2.** (на (у) кога) *ускладити своје поступке, понашање по угледу на некога, на нешто, поћи за нечијим примером:* ~ на оца. • ~ **свет** 1) *доћи на свет, родити се;* 2) (о књизи, чланку и сл.) *изићи из штампе.*

угле́дати (се), ѝглēдāм (се) *несвр. према ѝгледати (се).*

углѐдāч, -а́ча м (обично у мн.) етн. *онај који иде на угледи, просилац;* уп. углед (4).

ȕглēднӣк м **1.** *онај који је за углед, достојан поштовања, уважавања.* **2.** *оно што служи као образац, узор, пример за угледање.*

ȕглēдно прил. *примерно, лепо; прикладно:* ~ обучен младић.

ȕглēднōст, -ости ж *углед; леп изглед, лепота.*

угли́бити, ѝглӣбӣм свр. **1.** (нешто, ређе некога) *натерати, нагнати, гурнути у глиб, у блато.* **2.** *в. углибити се (1).* фиг.: углибити у мистику. ■ ~ **се 1.** *упасти, утонути, увалити се у глиб, у блато.* **2.** фиг. *упасти, уплетати се у нешто из чега се тешко извући, у нешто тешко, непријатно:* ~ у дугове.

углибљи́вати (се), -ѝбљујēм (се) *несвр. према углибити (се).*

ѝглоб м *посед, земљиште увучено у територију друге државе, енклава.*

углòвитōст, -ости ж *обиље углова, оштрина, изломљеност линија.*

ѝглōвнӣ, -ā, -ō *који се односи на угао:* ~ одстојање.

ȕгломēр јек. **ȕгломјēр** м *полукружна направа са обележеним степенима за мерење углова у равној површини, кутомер.*

углу́пити, ѝглӯпӣм свр. *учинити глупим, заглупити.*

ȕгљāр, -а́ра м **1.** *онај који прави и продаје дрвени угаљ, ћумур, ћумурџија.* **2.** *копач угља, рудар.*

у̏гљара ж 1. *пећ у којој се прави дрвени угаљ.* 2. *стовариште и продавница угља.*

у̏гља̄рни̑к м *простор или просторија где је смештен угаљ.*

у̏гља̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на угаљ и угљаре:* ~ посао.

угља́рство с *производња угља (обично дрвеног).*

угље́вак, -вка м *комадић жара.*

угљѐвит, -а, -о *који садржи угљеник, богат угљеником:* угљевите твари.

угљѐвито̄ст, -ости ж *особина онога што је угљевито.*

у̏гље̄вка ж зоол. *риба из пор. шарана, подуст* Chondrostoma nasus.

у̏гље̄вље с зб. (мн. ø) а. *разгорели угаљ или дрво, жар.* б. *угашени жар, остатак ватре.* • **гасити угљевље** празн. *врачати, гатати бацајући жар у воду.*

у̏гље̄н, -ена м 1. *угаљ.* 2. *оловка од дрвеног угља (обично за цртање).* 3. *жар, жишка.* • **живи ~** *жар, жеравица.* **мртви ~** *угашени жар.* **црн као угљен** *сасвим црн, изразито црн.*

угљѐна̄р, -а́ра м *в. угљар (1).*

угљѐна̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на угљенаре:* ~ посао.

у̏гљенаст, -а, -о *сличан угљену (обично по боји, изразито црн).*

у̏гље̄н-ди̑оксӣд м хем. *једињење угљеника и кисеоника, безбојан гас, без мириса, накиселог укуса, један од основних елемената живота на земљи* (CO_2).

у̏гљенӣ, -а̄, -о̄ 1. *који се односи на угаљ и угљен:* ~ прах, ~ пећ. 2. хем. *који се односи на угљеник, угљични:* ~ киселина, ~ хидрат.

угљѐни̑к, -и́ка м 1. *хемијски елеменат* (C) *саставни део огромног броја органских једињења, битан састојак биљног и животињског света.* 2. *рудник угља.*

угљени́ков, -а, -о *који се односи на угљеник:* ~ једињење, ~ спој.

угљѐниса̄но̄ст, -ости ж *стање онога што је угљенисано.*

угљѐнисати (се), -ише̄м (се) свр. и несвр. *претворити (се), претварати (се) у угљен изгарањем или лаганом оксидацијом.*

угљѐнић м *дем. од угљен.*

угљѐни̑чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на угљеник, који је у вези с угљеником.*

у̏гље̄н-мо̀ноксӣд м хем. *отровно гасовито једињење угљеника са кисеоником* (CO).

угљеноводо̀ни̑к, -и́ка м *в. угљоводоник.*

угљено̀коп м *рудник угља.*

угљено̀носан, -сна, -о *в. угљоносан.*

угљѐнчић м *дем. од угљен.*

у̏гље̄ње с зб. (мн. ø) *угљевље, жар.*

у̏гљи̑к, -и́ка м *в. угљеник.*

угљи́ков, -а, -о *који се односи на угљик:* ~ спој.

угљиководо̀ди̑к, -и́ка м хем. *в. угљоводоник.*

угљикохи̑дра̄т, -а́та м *угљени, угљични хидрат.*

у̏гљичнӣ, -а̄, -о̄ *в. угљени (2).*

у̏гљӣште с *налазиште угља.*

угљоводо̀ни̑к, -и́ка м хем. *једињење угљеника и водоника.*

угљо̀носан, -сна, -о *који садржи угаљ, богат угљем (о слојевима земље), угљевит.*

у̏гнати, -а̄м (трп. у̏гна̄н (у̏гна̄т)) свр. прел. *силом утерати, сатерати негде:* ~ овце у тор.

угнежђи́вати се јек. **угњежђи́вати се**, -ѐжђује̄м се *несвр. према угнездити се.*

угне́здити се, у̀гне̄здӣм се јек. **угнијѐздити се**, у̀гнијездӣм се свр. 1. *направити, савити гнездо.* 2. фиг. а. *угодно се сместити, наместити се:* ~ поред ватре. б. *увући се, увређити се.* – Најгоре је што се сумња свуда угнездила.

у̏гнути, у̏гне̄м свр. 1. *удубити, улећи, искривити (обично неку површину делујући притиском и сл.).* 2. *увући (главу, врат у рамена).* 3. (раменима) *одићи па спустити рамена, слегнути (раменима) (у недоумици или неприлици).* ■ **~ се** 1. *повити се, удубити се, искривити се (трпећи какав притисак и сл., обично о некој површини).* 2. *пригнути се к земљи, сагнути се, савити се.* 3. *помаћи се, повући се, устукнути.*

у̏гнӯто̄ст, -ости ж *стање онога што је угнуто.*

угну́ће с *угнуто место, улегнуће.*

угња́вити, у̀гња̄вӣм свр. 1. *гњавећи, притискујући згњечити, згњавити; угушити притиском, удавити.* 2. фиг. *досадити незанимљивим, дугим причањем.* – Ако га упиташ за здравље, угњавиће те причом о лековима.

угњѐсти (у̀гњести), -ѐте̄м свр. *поробити, потлачити.*

угњета́вати, -ѐта̄ва̄м несвр. *држати у ропству, подвргавати насиљу, грубом притиску, тлачити.*

угњета̀ва̄ч, -а́ча м *в. угњетач.*

угњета̀ва̄чкӣ, -а̄, -о̄ *в. угњетачки.*

угњѐта̄ч, -а́ча м *онај који некога угњетава, тлачи, тлачитељ.*

угњета̀чица ж *жена угњетач.*

угњѐта̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на угњетаче, који је својствен угњетачима:* ~ воља, ~ власт.

у̀гњецати, -а̄м свр. *гњецајући, гњавећи, притискајући учинити меким, изобличеним, изгњечити.*

угње́чити, у̀гње̄чӣм свр. 1. а. *гњечећи претворити у меку масу:* ~ кромпир. б. *гњечећи, притискујући направити удубљење, неравнине, деформисати:* ~ врх ципеле. 2. фиг. *уништити:* ~ слободу народа.

угњи́лети јек. **угњи́љети**, -и́лӣм и **у̀гњити**, у̏гњије̄м свр. *постати гњио, труо, иструлити, изагњити.*

у̏гњио, -ила, -о *у пр. служби: р. пр. од угњити.*

угњу́рити, у̀гњӯрӣм свр. *уронити, загњурити:* ~ главу у воду.

угова́рати, -о̀ва̄ра̄м *несвр. према уговорити.*

угова̀ра̄ч, -а́ча м *онај који што уговара, учесник у склапању уговора.*

угова̀ра̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на уговараче.*

у̏гово̄р м 1. правн. *сагласност двају или више лица, двеју страна, о успостављању неког односа ради постизања каквог правног дејства или резултата:* ~ о закупу, мировни ~. 2. *састанак ради договора:* доћи на ~.

угово̀рити, -о̀ворӣм свр. *споразумно одредити, утврдити, угладити:* ~ цену рада.

у̏гово̄рнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на уговор, који је у вези са уговором:* ~ одредба, ~ страна.

у̏гово̄рни̑к, -а и **угово̀рни̑к**, -и́ка м *в. уговарач.*

у̏гово̄рница ж 1. *учесница у склапању уговора.* 2. (у атрибутској служби, уз именице ж рода) *уговорна:* страна ~, земља ~, држава ~.

у̏гово̄рно прил. *по уговору, на основу уговора:* ~ ангажовати раднике, ~ плаћати.

у̏года ж *угодност, пријатност.*

у̏годан, -дна, -о *који причињава угодност, задовољство, пријатан; који омогућује, пружа угодност, удобан, згодан:* ~ разговор; ~ кревет. • **~ дело** *доброчинство.*

у̏годба ж *пажња, угађање.*

уго̀дити, у̀годӣм свр. 1. *учинити по вољи (коме), задовољити (кога).* – Гледали су да му угоде у свему. 2. а. *бити од користи, погодовати.* – Кише су угодиле житу. б. *бити погодан, погодно потрајати (о времену).* 3. а. *добро, исправно наместити, удесити:* ~ паоце на точку. б. *ускладити, наштимовати:* ~ клавир.

4. *погодити се, споразумети се, уговорити:* ~ обавезе. ■ **~ се 1.** *в. угодити (4).* **2.** *ускладити однос, сложити се.* – Свекрва и снаха се беху добро угодиле. **3. а.** безл. *догодити се, десити се.* – Тако се угоди да се тамо сретосмо. **б.** *наићи, пружити се (о прилици, згоди).*

уго̀дљив, -а, -о *који (радо) угађа, предусретљив, сусретљив.*

уго̀дљиво̄ст, -ости ж *особина онога који је угодљив, предусретљивост, љубазност.*

у̏годни̂к м цркв. (често с атрибутом, „божји") *богоугодник, праведник; светитељ.*

у̏годница ж *жена угодник.*

у̏годно прил. *на угодан начин, пријатно; удобно, згодно; лепо, добро:* бити ~ дирнут; ~ становати; ~ говорити.

уго́дно̄ст и **у̏годно̄ст,** -ости ж **а.** *задовољство, пријатност; оно што ствара, пружа, омогућује уживање, пријатно осећање.*

у̏го̄ђа̄ј м *карактеристичне особине неке средине.*

у̏гојено̄ст, -ости ж *особина и стање онога који се угојио.*

уго̀јити, у̏гојӣм (трп. у̏гојен) свр. *добро хранећи учинити дебелим, ухранити; учинити товним, утовити (домаћу животињу).*

уго̀нити, у̏гонӣм [гл. им. у̏гоњење с] *несвр. према угнати.*

у̏гор м зоол. *врста морске јегуље* Conger vulgaris.

уго́рдити се, у̏го̄рдӣм се свр. *погордити се, понети се.*

уго̀ститељ м (инстр. -ем) *онај који се бави угоститељством (радник запослен у угоститељском објекту, сопственик таквог објекта, службеник задужен за угоститељство као привредну грану и др.).*

уго̀ститељскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на угоститеље и угоститељство:* ~ радник, ~ предузеће, ~ објекат.

угостите́љство и **уго̀ститѐљство** с **1.** *привредна грана која обухвата пословање кафана, ресторана, хотела, одмаралишта и сл.* **2.** *угоститељски објекти.*

уго̀стити, у̏гостӣм (трп. у̏гошћен) свр. *дочекати и услужити госта, почастити госта.*

у̏готица ж зоол. *морска риба сребрнасто беле боје, сродна ослићу и бакалару* Gadus merlangus.

уго̀товити, -ӣм свр. *спремити, зготовити (јело).*

уготовља́вати, -о̀вља̄ва̄м *несвр. према уготовити.*

угошћа́вати, -о̀шћа̄ва̄м *несвр. према угостити.*

угошће́ње с *дочек госта и гозба.*

угошћи́вати, -о̀шћујӗм *несвр. према угостити.*

у̏грабити, -ӣм (трп. у̏грабљен) свр. **а.** *наглим, брзим покретом дохватити први нешто, дочепати се нечега пре некога другог.* – Голман угради лопту испред нападача. **б.** *журно искористити тренутак да се нешто учини, постигне; први заузети, приграбити нешто.* – Ураграбише да се договоре насамо. Ваља уграбити место у возу. **в.** *насилно одузети, (пре)отети.* – Уграбимо им њихове положаје.

угравѝрати, -а̀вӣра̄м свр. фр. *гравирајући уцртати, урезати; украсити, ишарати гравирама, изгравирати:* ~ што (слова, бројке и сл.) на нечему; ~ нешто (шарама, словима и сл.).

угра́дити, у̏гра̄дӣм (трп. у̏гра̄ђен) свр. **1.** *поставити у зид, на одговарајуће место, узидати, уклопити део намештаја, опреме, какав уређај и сл. у неки објекат:* ~ плакаре, ~ мотор. **2.** *употребити, уложити као грађевински материјал при градњи:* ~ бетон у брану. **3.** *подићи, изградити (у унутрашњости, у дубини грађевине):* ~ темеље.

угра́дња ж *намештање, постављање каквих предмета, уређаја и сл. у унутрашњост нечега.*

уграђи́вати, -а̀ђујӗм *несвр. према уградити.*

у̏грбити се, -ӣм се *погрбити се, згурити се.*

угрѐбати, -ѐбе̄м свр. *гребући оштрим предметом написати, уписати, уцртати што:* ~ орнаменте на ускршњим јајима.

угре́вати (се), у̏гре̄ва̄м (се) *несвр. према угрејати (се).*

у̏грезнути, -не̄м свр. *упасти, утонути (у нешто), огрезнути (у нечему):* ~ у крв.

угреја́вати (се), -ѐја̄ва̄м (се) *несвр. према угрејати (се).*

у̏грејано̄ст јек. **у̏гријано̄ст,** -ости ж *стање онога који је угрејан, онога што је угрејано.*

у̏грејати јек. **у̏гријати,** -је̄м свр. **1. а.** *учинити топлим, топлијим, довести до повећане температуре, загрејати; сузбити осећај хладноће, испунити осећајем топлоте у телу:* ~ воду, ~ јело; ~ руке, ~ послом некога. **б.** *довести до припитог стања (о алкохолним пићима).* – Ракија беше јака, брзо га угреја. **2.** *почети јаче грејати, зрачити топлоту; захватити зрацима, обасјати (о Сунцу).* **3.** фиг. **а.** *заинтересовати нечим, привући нечему:* ~ некога за политику. **б.** *наљутити, ражестити.* – Угреја ме кад рече да није крив. ■ **~ се 1. а.** *постати топао, топлији, добити вишу температуру, загрејати се; осетити топлоту у телу:* ~ радећи, ~ крај ватре. **б.** *постати припит, захваћен дејством алкохола.* **2.** фиг. **а.** *разгневити се, пасти у ватру:* ~ због увреде. **б.** *одушевити се, заинтересовати се за нешто, занети се нечим:* ~ за фудбал, ~ за бизнис. • **~ место (столицу)** *дуго, марљиво учити.* **~ табане** *журно се удаљити, нагло отићи.*

угрѐпсти (у̏грепсти), -ѐбе̄м свр. *в. угребати.*

угре́шити, у̏гре̄шӣм јек. **угрије̏шити,** у̏грије̄шӣм свр. *погрешити, згрешити.*

у̏гриз м **1.** *захват зубима (кад се нешто угризе, загризе, почне гристи), заривање зуба у нешто; убод зубима, ујед.* **2.** *део нечега који се обухвати једним захватом зуба, залогај, одгризак.*

у̏гризак, -иска м *в. угриз (2).*

угри́зати (се), у̏грӣза̄м (се) *несвр. према угристи (се).*

у̏гризнути се, -не̄м се свр. *угристи се, ујести се.*

у̏гризина и **угрѝзотина** ж *рана од угриза, уједа.*

у̏гристи, -и́зе̄м (трп. у̏гризен и угри́зен) свр. **1. а.** *зарити зубе у нешто, захвативши зубима оставити траг; заривши зубе начинити рану, ујести:* ~ јабуку; ~ за руку. **б.** *изазвати надражај слузокоже, заштипати.* – Лук угризе за очи. **2.** фиг. *заједљивим речима напасти, пецнути, ујести.* ■ **~ се** *сам себе озледити зубима.* • **~ за срце** *дубоко увредити.* **~ се за језик, за усну** разг. *покајати се због непромишљених речи, изјава.*

у̏грк и **у̏гр̄к** м **1.** зоол. *говеђи обад.* **2.** *паразитарно обољење говеда изазвано ларвама говеђег обада.*

угр́нути, у̏гр̄не̄м свр. *навалити, јурнути, нагрнути; нагло ући, упасти:* ~ у просторију.

угрожа́вати, -о̀жа̄ва̄м *несвр. према угрозити.*

у̏грожено̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање и положај онога који је угрожен, онога што је угрожено.*

угро̀зити, у̏грозӣм (трп. у̏грожен) свр. *запретити уништењем (некоме, нечему), довести у опасност (некога, нешто), појавити се као претња, као опасност (за некога, за нешто).*

угру́вати, у̏грӯва̄м (угру́хати, у̏грӯха̄м) свр. **1.** *јаким ударом или притиском повредити, нагњечити:* ~ раме. **2.** *набити, утиснути:* ~ метак у цев. ■ **~ се 1.** *задобити повреде при паду, нагњечити се.* **2.** разг. фиг. *претрпети неуспех, насести.*

у̏груд(в)ати се, -а̄м се свр. *претворити се, збити се у груд(в)у, груд(в)е, згрудвати се.*

у̏грушак, -шка м *делић угрушане материје; грудвица усирене крви,* coagulum.

у̏грӯша̄но̄ст, -ости ж *стање угрушане материје.*

угру̀шати, -а̄м свр. *учинити густим, згуснути:* ~ млеко. ■ **~ се** *претворити се у густу материју, згуснути се, згрушати се.*

у̏грчити се, -ӣм се свр. *згрчити се, стиснути се.*

угу̏жвати и **у̏гужвати,** -а̄м свр. *савијајући, притискујући, гњечећи учинити да нешто изгуби уредан облик, да добије неуредне наборе, погужвати, згужвати.* ■ **~ се** *постати неуредно наборан, погужвати се.*

угужвѐљати (се), -ām (се) *в. угужвати (се).*

угура́вати(се), -ура̄ва̄м (се) *несвр. према угурати (се).*

угу́рати, у̏гӯра̄м свр. **1.** *ставити гурајући, утиснути, утурити (нешто негде, у нешто); гурајући присилити некога да негде уђе:* ~ ствари у торбу; ~ затвореника у ћелију. **2.** *протежирајући наместити, израдити службу некоме:* ~ рођака за секретара. ■ **~ се 1. а.** *тискајући се, пробијајући се кроз гомилу ући:* ~ у трамвај. **б.** *с напором, једва обући тесну одећу:* ~ у панталоне. **2.** *заузети добро место, добити добру службу:* ~ у конзулат.

угури́вати (се), -у̏рује̄м (се) *несвр. према угурати (се).*

у̏гурнути, -не̄м свр. *једним покретом угурати.*

угу̏рсуз м тур. **а.** *неваљалац; зао, опак човек.* **б.** хип. *обешењак, врагολан.*

угурсу̏злук м *безобразлук, неваљалство; несташлук.*

угу̏рсускӣ, -а̄, -о̄ *својствен угурсузима:* ~ поступак.

угу̏рсуски прил. *као угурсуз, на начин својствен угурсузима:* ~ се осмехнути.

угу́стити, у̏гӯстӣм свр. *претворити у густу масу, згуснути.*

у̏гӯсто прил. *у густом слоју; на много места:* ~ премазати; ~ ишаран.

у̏гӯшено прил. *уздржавајући глас, пригушено.* – Роптао је угушено.

угуше́ње с **1.** *усмрћење гушењем.* **2.** фиг. *сузбијање, ликвидација какве појаве:* ~ побуне.

угуши́вати (се), -у̏шује̄м (се) *несвр. према угушити (се).*

угуши̏ва̄ч, -а́ча м *онај који гуши, угушује.*

угу́шити, у̏гӯшӣм (трп. у̏гӯшен) свр. **1.** *в. удавити (1).* **2. а.** *спречити, онемогућити развој, лишити неопходних услова за одржање, за напредовање:* коров угуши биљку, ~ конкуренцију. **б.** *пригушити (глас); надјачати звуком, заглушити:* ветар угуши крик. **3. а.** *обуздати, укротити:* ~ љутњу. **б.** *савладати, сломити:* ~ буну. **в.** *забранити, укинути, обуставити:* ~ јавну реч. ■ **~ се 1.** *в. удавити се (1).* **2. а.** *изгубити дах, загрцнути се (залогајем, гутљајем и сл.).* **б.** *прекинути се, замукнути (о гласу).*

у̑д м (мн. у́дови) **а.** *заједнички назив за руке и ноге као органе кретања у човека (у животиња ноге).* **б.** *део тела; део неке целине уопште.* **в.** *мушки полни орган.*

у̏дав, -а и **у̏да̄в** м зоол. *велика, неотровна, грабежљива змија која живи у тропским крајевима (због своје величине позната под именом змијски цар),* Boa constrictor, *питон.*

уда́вати (се), у̏да̄је̄м (се) (имп. уда́ји (се), пр. сад. уда́јӯћи (се)) *несвр. према удати (се).*

уда̀вача ж *девојка за удају.*

уда́вити, у̏да̄вӣм (трп. у̏да̄вљен) свр. **1.** *усмртити* **а.** *загушљивим или отровним дејством.* **б.** *потапањем у воду, утопити.* **в.** *усмртити физичким спречавањем дисања, задавити.* **2.** *у експресивном изражавању: намучити, изморити (нпр. досадним причањем).* ■ **~ се 1.** *изгубити живот (умрети одн. погинути) услед прекида дисања (дављењем у води, доспевањем какве препреке у грло и др.).* **2.** *прекинути се, умукнути (о гласу).*

удавље̏нӣк, -и́ка м *дављеник, утопљеник.*

удавље̏ница ж *дављеница, утопљеница.*

удавље̏нӣчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на удављенике и удављенице:* ~ удес.

удавље́ње с *смрт дављењем, угушење.*

у̏дадба ж *удаја, удавање.*

у̏дадбенӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на удадбу:* ~ кошуља, ~ дар.

у̏да̄ја ж *ступање женске особе у брак.*

удале̏ко и **у̏далеко** прил. *врло далеко, надалеко.* – Њихове љубави не беше удалеко.

у̏да̄љ прил. (најчешће у изр. **скок ~, скочити ~**) *у даљину.*

удаља́вати (се), -а̀ља̄ва̄м (се) *несвр. према удаљити (се).*

у̏да̄љен, -а, -о **1.** *трп. од удаљити (се).* **2.** *који се налази на великом просторном одстојању, далек:* удаљена Русија. **3.** *који се односи на давно протекло доба, давнашњи, древни:* удаљена времена. **4.** *који није у блиској сродничкој вези, даљњи:* ~ рођак. **5.** *стран, туђ.* – Она му дође некако удаљена.

у̏да̄љено прил. *на великом одстојању, далеко.*

у̏да̄љено̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *одстојање, размак, даљина; одсуство присности, однос на одстојању.*

удаље́ње с **1.** *удаљеност; отуђеност:* ~ између садница; ~ од средине. **2.** *одстрањење, искључење:* ~ из игре, ~ из школе.

удаљи́вати (се), -да̀љује̄м (се) *несвр. према удаљити (се).*

уда́љити, у̏да̄љӣм свр. **1.** *померити на веће одстојање, одмаћи:* ~ новине од очију. **2. а.** *учинити да неко не буде у близини, уклонити, одстранити:* ~ људе од места удеса. **б.** *истерати, одстранити, изузети из неке заједнице, организације и сл., искључити:* ~ из игре, ~ из школе. ■ **~ се 1. а.** *отићи, уклонити се; одмаћи се на извесно одстојање:* ~ са трга, ~ од болесника. **б.** *изгубити се у даљини.* – Пуцњава се сасвим удаљи. **2.** *скренути с предмета о коме је реч, прећи на излагање о другим стварима:* ~ од теме. **3.** *не бити више присан, близак с неким, отуђити се:* ~ од средине. **4.** *стећи друкчије одлике током развоја, еволуирати.*

у̏да̄р м **1.** *в. ударац (1).* **2.** *звучни ефекат изазван замахом, покретањем каквог механизма, изазивањем вибрација еластичног тела, ритмичним осцилацијама чега и др.:* ~ звона, удари лире. **3.** *замах, налет ветра, мећаве и сл.* **4.** *продор електричне струје кроз тело, захват тела њоме.* **5.** *померање тла, потрес (при земљотресу).* **6.** *војни напад, навала:* подносити ударе непријатеља. **7.** фиг. *напад речима.* **8.** *тежак душевни потрес, удес, несрећа.* **9.** мед. *напла, обично опасна по живот промена у организму изазвана прскањем или зачепљењем крвних судова, деловањем јаке топлоте и сл.:* срчани ~, мождани ~, топлотни ~. **10.** пол. *насилна промена власти:* државни ~, војни ~. • **од једног удара дуб не пада** *не треба рачунати на брзе успехе.* **на удару (ударцу) (бити, наћи се, налазити се** и сл.) 1) *налазити се на прометном, истакнутом месту;* 2) *бити изложен нападима.* **под удар доћи, пасти** и сл. *бити захваћен неповољним мерама.* ~ **среће** *изненадан срећан догађај.* ~ **судбине** *несрећа, трагедија.*

уда̀ра̄лька ж (дат. -ци; ген. мн. -кӣ) муз. **1.** *древна маљица, челични штапић и сл. предмет чијим се ударањем производи звук на појединим музичким инструментима.* **2.** *у мн.: општи назив за музичке инструменте чији се звук изазива ударањем древних или челичних штапића (бубањ, добош и др.).*

у̏дарати, -а̄м несвр. **1.** *несвр. према ударити.* **2.** *куцати, лупати (у врата).* **3.** фиг. *циљати, мислити на нешто не казујући отворено.* – Знамо ми куда ти удараш. **4.** *ширити око себе задах, заударати.* ■ **~ се** *несвр. према ударити се.*

у̏дарац, у̏да̄рца м (инстр. у̏да̄рцем; ген. мн. у̏дара̄ца̄) **1.** *јак притисак замахнутом руком, ногом или замахнутим, одн. баченим предметом; звук којим је обично праћен такав притисак.* **2.** *в. удар (2, 3, 7, 8).* **3.** спорт. *у фудбалу шутирање лопте под одређеним условима; уопште шутирање лопте, шут:* слободан ~, ~ са угла, индиректан ~; јак ~.

уда̀ра̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **а.** *онај који има снажан ударац (боксер нпр.).* **б.** *део какве направе који удара о што (нпр. ороз на пушци).*

у̏дарен, -а, -о **1.** *трп. од ударити (се).* **2.** *мало луд, луцкаст, луцнут.* • **~ мокром чарапом (крпом)** *луцкаст, луцнут, ударен.*

у̏дарити, -ӣм свр. **1. а.** *задати ударац, млатнути, лупити (замахнутом руком, ногом или замахнутим, одн. баченим предметом).* **б.** *захватити собом (наносећи бол, оштећење или смрт) (о оружју, електричној струји, муњи и др.); налетети на нешто, лупити о нешто:* ~ главом у зид. **в.** (понекад безл.) *погодити, згодити изазивајући одузетост или смрт (о капи).* **2. а.** *извршити оружани напад, напасти (на непријатеља); устремити се, насрнути на некога:* ~ на противника. **б.** фиг. *изрећи оштре примедбе, замерке, супротставити се некоме.* **3.** (чиме о што) *извршити судар једног тела с другим изазивајући тре-*

сак, треснути. **4.** *прописати, наметнути (порез, дажбине); одмерити, одредити (цену); расписати, огласити (уцену).* **5.** (на муке, на крст, на колац и сл.) *ставити на муке.* **6. а.** *начинити, саградити:* ~ темељ. **б.** *метнути, наместити:* ~ славину (на буре). **в.** *укуцати, забити:* ~ ексер. **г.** *обући, навући:* ~ на себе ново одело, ~ рукавице на руке. **7.** (с глаголском или именичком допуном) **а.** *почети чинити нешто снажно испољавајући осећања:* ~ у плач, ~ у вриску. **б.** *упустити се у нешто:* ~ у разговор, ~ у пљачку, ~ у криминал. **в.** (у нешто, по нечему) *с апетитом јести или пити:* ~ по сиру, ~ у вино. **8. а.** *поћи, упутити се у неком правцу, некуда:* ~ кроз шуму, ~ напред. **б.** *наићи, набасати (на некога, на нешто):* ~ на плот. **9.** *почети падати, засути (о киши, снегу и сл.).* **10. а.** *наврети, потећи (о сузама, крви и сл.); избити у јаком млазу, шикнути, излити се (о води, течности уопште).* **б.** *запахнути, задухнути (о врелини, мирису, испарењима и сл.).* **11. а.** *засвирати, одсвирати:* ~ у тамбуру, ~ у туш. **б.** *истаћи, нагласити, огласити и сл. нешто (гласом, пуцњем, звоном и сл.).* ■ **~ се 1.** *сам себи задати ударац; задобити ударац, убој (при паду и сл.).* **2.** уз. повр. *сукобити се, сударити се.* • **ударила га ведрица (чутура, шљивова грана и сл.) у главу** *постао је охол, уображен.* **ударила му крв у главу** *јако се узбудио, изгубио је власт над собом.* **~ главом о (у) зид** *тврдоглаво, слепо срљајући наићи на непремостиву препреку.* **~ тачку (на нешто)** *завршити нешто; престати с нечим.* **~ темеље чему** *засновати, основати нешто.* **~ у очи** 1) *пасти у очи;* 2) *рећи у лице.*

у̏даркати, -а̄м несвр. *лако ударати, лупкати.*

уда̀рљив, -а, -о *немиран, несмирљив (обично о деци).*

у̏да̄рнӣ, -а̄, -о̄ **1. а.** *који задаје, наноси одлучан ударац:* ~ група, ~ бригада. **б.** *којим се задаје удар:* ~ игла, ~ оружје. **2.** *в. ударнички.*

у̏да̄рнӣк м рус. *који се јако залаже на послу, изузетно прилежан, вредан радник.*

у̏да̄рница ж *женска особа ударник.*

у̏да̄рничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ударнике, који је у вези са ударницима:* ~ рад.

у̏да̄рнички прил. *на ударнички начин, вредно, прилежно:* ~ радити.

у̏да̄рнӣштво с *ударнички рад.*

уда́рно̄ст, -ости ж *ударна способност.*

у̏дати, -а̄м (уда́мо и у̏да̄мо; аор. у̏дадох и у̏дах; р. пр. у̏дао, у̏да̄ла; трп. у̏да̄та и у̏да̄на) свр. *дати коме за жену (кћер, сестру, рођаку).* ■ **~ се** *ступити у брак (о женској особи).* • **како сам се надала добро сам се удала** *каже се кад неко успешно обави посао упркос неповољним изгледима.*

у̏да̄х м *в. удисај.*

уда̀хнути, у̏дахне̄м свр. **1.** *увући ваздух у себе (кроз нос или уста), учинити један удисај.* **2.** фиг. *усадити, улити неко осећање, врлину, мисао и сл.:* ~ вољу некоме.

удахњи́вати, -а̀хњује̄м *несвр. према удахнути.*

удва́јати (се), -у̏два̄ја̄м (се) *несвр. према удвојити (се).*

удва́рати се, у̏два̄ра̄м се несвр. *настојати придобити чију (обично девојачку) наклоност (лепим понашањем, нарочитим гестовима, пажњом и сл.).* – Удварао се девојци. Спретно се удварао женама.

удва̀ра̄ч, -а́ча м *онај који се удвара.*

удва̀ра̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на удвараче, који је својствен удварачима:* ~ гестови.

у̏двоје прил. **1.** *по двоје заједно, у пару:* шетати ~. **2.** *на два дела, надвоје.* – Срце се цепало удвоје.

у̏двојено̄ст, -ости ж *особина и стање онога који је удвојен, онога што је удвојено.*

удво̀јити, у̏двојӣм свр. *двапут увећати, учинити двоструким, удвостручити:* ~ пажњу, ~ енергију. ■ **~ се** *постати двоструко јачи, већи, бројнији и сл., удвостручити се.* – Силина напада се удвоји.

удвора́вати се, -о̀ра̄ва̄м се *несвр. према удворити се.*

у̏дво̄ран, -рна, -о **а.** *који показује нарочиту пажњу, услужан, углађен:* ~ службеник. **б.** *којим се показује посебна наклоност, пажња, учтив, љубазан:* ~ поступак.

удво̀рити се, у̏дворӣм се свр. (некоме или без допуне) *стећи наклоност додворавајући се, додворити се:* ~ девојци, ~ газди.

у̏дворица ж (м) (мн. ж) *онај који се удворава, ласкавац, улизица.*

у̏дворичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на удворице:* ~ понашање.

у̏дворички прил. *на начин својствен удворицама, као удворица:* ~ снисходљив.

у̏дворӣштво с *особина онога који се удворава, ласкавост; ласкање, улагивање.*

удво̀рљив, -а, -о *који се удвара, ласка, улагује; који служи за удворавање, којим се ласка, улагује:* ~ човек; ~ понашање.

удво̀рљиво̄ст, -ости ж *особина онога који је удворљив.*

у̏дво̄рнӣштво с *в. удвориштво.*

у̏дво̄рно прил. *на удворан начин, понизно:* ~ поздравити.

удво́рно̄ст и **у̏дво̄рно̄ст,** -ости ж *особина онога који је удворен.*

удвоструча́вати (се), -у̀ча̄ва̄м (се) *несвр. према удвостручити (се).*

удво̀струченōст, -ости ж *особина онога што је удвостручено, двострукост.*

удвостручи́вати (се), -у̀чује̄м (се) *несвр. према удвостручити (се).*

удво̀стручити, -ӣм свр. *учинити двоструким, двапут увећати (у количини, бројности, стању, интензитету и сл.):* ~ број, ~ снагу, ~ љубазност. ■ **~ се** *постати двоструко бројнији, јачи, већи и сл.* – За педесет година становништво се удвостручило.

удебља́вати (се), -ѐбља̄ва̄м (се) *несвр. према удебљати (се).*

удѐбљати се, -а̄м се (удѐбљати, -а̄м) свр. *постати дебео, дебљи, угојити се.* – Мало се удебљао. Сви су се удебљали.

уде́вати, у̏де̄ва̄м јек. **удијѐвати,** у̏дијева̄м *несвр. према удевнути (се).*

уде́лити, у̏де̄лӣм јек. **удијѐлити,** у̏дије̄лӣм свр. *поклонити из самилости, дати милостињу; уопште даровати, поклонити:* ~ сиромаху; ~ сину имање.

удеља́вати, -ѐља̄ва̄м јек. **удјеља́вати,** -јѐља̄ва̄м *несвр. према удељати.*

у̏дељати јек. **у̏дјељати,** -а̄м и -ље̄м свр. *урезати длетом или каквим другим сечивом (у дрво, камен и др.).*

удељи́вати, удѐљује̄м јек. **удјељи́вати,** удјѐљује̄м *несвр. према уделити.*

у̏денути јек. **у̏дјенути,** -не̄м свр. *увући, утаћи у нешто узано:* ~ конац у иглу. ■ **~ се** *ући где, увући се; сврстати се, умешати се:* ~ у процеп; ~ у масу.

у̏де̄њчити, -ӣм свр. *увезати, упаковати у дењкове:* ~ платно.

у̏део, у̏дела јек. **у̏дио** (у̏дјел), у̏дјела м **1.** *део који припада некоме у заједничкој својини:* имати удео у очевини. **2.** *учешће, суделовање у нечему:* имати удео у изради закона.

у̏деонӣк јек. **у̏дионӣк** м *онај који има удела у нечему, судеоник:* ~ у послу.

у̏деоница јек. **у̏дионица** ж *деоница, акција.*

у̏деонича̄р јек. **у̏дионича̄р** м **а.** *онај који има удела у нечему, судеоник:* ~ у имању. **б.** *деоничар, акционар.*

у̏деонича̄рка јек. **у̏дионича̄рка** ж *женска особа удеоничар.*

у̏деоничкӣ јек. **у̏дионичкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на удеоничаре:* ~ право.

у̏деонӣштво јек. **у̏дионӣштво** с *суделовање, учествовање у нечему; акционарство.*

у̏дес м **1. а.** *немио догађај, несрећан случај:* саобраћајни ~. **б.** *зла срећа, несрећа.* **2.** *судбина.*

у̏десан, -сна, -о *подесан, погодан, прикладан;* уп. удесити: ~ ветар, ~ прилика.

у̏десити, -ӣм (трп. у̏дешен) свр. **1. а.** *уредити, средити, дотерати:* ~ косу. **б.** *приредити, начинити, спремити:* ~ весеље. **в.** *подесити, прилагодити:* ~ понашање. **г.** *угодити, наштимовати (обично музичке инструменте):* ~ клавир. **д.** *омогућити да се нешто оствари.* – Судија удеси да домаћин победи. **2.** *довести кога у неприлику, упропастити, нагрдити и сл.* – Добро су нас удесили, тешко да се извучемо. **3.** *задесити, снаћи.* – Удеси их нека луда срећа. ■ **~ се** *уредити се, дотерати се.* фиг. *напити се, опити се.*

у̏десно прил. *на удесан*[1] *начин, подесно, згодно:* ~ употребити.

у̏десно прил. *на десну страну:* ~ скренути.

у̏деснōст, -ости ж *особина, стање онога што је удесно*[1], *подесност, прикладност.*

у̏де(с)ти, у̏денēм и у̏дедēм јек. **у̏дје(с)ти,** у̏дјенēм, у̏дједēм и у̏дијēм свр. *в. удленути.*

удеша́вати (се), -ѐшāвāм (се) *несвр. према удесити (се).*

удѐшāч, -а́ча м *клавирштимер.*

уди́вити, у̏дӣвӣм свр. *задивити, зачудити.* – Све нас је удивила његова појава. ■ **~ се** *задивити се, зачудити се.*

удивља́вати (се), -ѝвљāвāм (се) *несвр. према удивити (се).*

у̏дӣвљено прил. *дивећи се, задивљено, зачуђено.* – Удивљено ме погледаше не верујући.

у̏дӣвљенōст, -ости ж *стање онога који је удивљен, задивљеност, зачуђеност.*

у̏дика и **у̏диковина** ж бот. *врста жбунастог шумског дрвета* Viburnum lantana *из ф.* Caprifoliaceae.

у̏дило с *штап на коме је на доњем крају завезан конац с удицом.*

у̏дӣљ прил. **1.** *стално, непрестано, увек:* ~ певати. **2.** *одмах:* ~ схватити.

удиса́вати, -ѝсāвāм несвр. *в. удисати.*

у̏дисај м (инстр. -ем) *количина ваздуха која се при дисању удахне одједном;* уп. удах.

у̏дисати, -ишēм несвр. *дишући увлачити у себе ваздух.*

у̏дити[1], -ӣм несвр. [гл. им. у̏ђење с] *наносити штету, шкодити.* – То уди здрављу.

у̏дити[2], -ӣм и **у́дити**[1], у̏дӣм несвр. [гл. им. у̏ђење и у́ђење с] *резати на подуже комаде (месо, заклану животињу); сећи, комадати уопште.*

у́дити[2], -ӣм несвр. арх. и нар. [гл. им. у́ђење с] *слабити, венути, пропадати.*

у̏дић, -а и **у̏дӣћ,** удића м *дем. од уд*[1].

у̏дица ж *мала челична кука, при врху заоштрена, која се користи у риболову.* • **загристи удицу** *упасти у клопку, насести.*

у̏дичāр м *онај који пеца, лови рибе на удицу.*

удича́рити, -ѝчāрӣм несвр. [гл. им. удича́рење с] *ловити рибе удицом, пецати.*

у̏дичāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на удичаре:* ~ риболов.

у̏дичица ж *дем. и хип. од удица.*

у̏длага ж мед. *направа од чврстог или савитљивог материјала (жице, дашчице, картона и др.) која се користи у хирургији за имобилизацију, обично при прелому.*

у̏длажити, -ӣм свр. *поставити углаге;* уп. удлага.

у̏дно предл. (с ген.) *показује место: у дну, на дну, у најнижем делу.*

у́до с **1.** *в. уд.* **2.** *комад меса припремљен за димљење, вешалица.*

у̏добан, -бна, -о *повољан, погодан, пријатан:* ~ фотеља.

у̏добно прил. *на удобан начин, пријатно, подесно:* ~ се наместити.

удо̏бнōст и **у̏добнōст** -ости ж *особина, стање онога што је удобно:* ~ стана.

удобра́вати (се), -ò̀брāвāм (се) *несвр. према удобрити (се).*

удо̀брити, у̏добрӣм свр. *учинити добрим, одобровољити:* ~ мужа. ■ **~ се** *постати добар, подобрити се.*

удоброво̀љити и **удобро̀вољити,** -о̀вољӣм свр. *учинити да неко буде добре воље, одобровољити.* ■ **~ се** *постати добре воље, одобровољити се.*

у̏дов, -а, -о *који је обудовио, која је обудовила, коме је умро брачни друг, супруг, одн. супруга.*

у̏дова ж *в. удовица (1).*

у̏дован, -вна, -о *в. удов.*

удо̀вати, удо̀вујēм и у̏довујēм несвр. *бити удовац или удовица.*

удо̀вац, -о́вца м *онај коме је умрла жена, удов човек.*

удо̀вачкӣ, -ā, -ō *који се односи на удовце и удовице:* ~ живот.

удо̀ваштво с *удовачки живот.*

удо̀вица ж **1.** *она којој је умро муж, удова жена.* **2.** зоол. *речна риба, слична клену, јаз* Leuciscus idus. **3.** бот. **а.** *вишегодишња биљка сувих, сунчаних предела* Knautia arvensis *из ф.* Dipsacaceae, *разгранатог ризома, са бочним розетама листова.* **б.** *род једногодишњих или вишегодишњих зељастих биљака* Scabiosa *из ф.* Dipsacaceae, *двополних цветова, сложених у главице; поједине врсте тога рода* S. atropurpurea, S. culumbaria. • **бела ~** *жена којој је муж извесно време одсутан.* **ратна ~** *жена којој је муж погинуо у рату.* **црна ~** зоол. *врста отровног паука* Latrodectes tredecimguttatus, *чији је ујед опасан по живот.*

удо̀вичица ж *дем. и хип. од удовица.*

удо̀вичкӣ, -а, -о *који се односи на удовице:* ~ брига.

удо̀вички прил. *као удовица, на начин својствен удовицама:* ~ се смешкати, ~ тужити.

удо̀виштво с *в. удоваштво.*

удовоља́вати (се), -о̀љāвāм (се) *несвр. према удовољити (се).*

удовоље́ње с *испуњење захтева, жеље, молбе.*

удово̀љити и **удо̀вољити,** -о̀вољӣм свр. *испунити захтев, жељу, молбу.* ■ **~ се** *задовољити се.* – Тим смо се удовољили.

удово́љство и **удово̀љство** с *задовољство; задовољење.*

у̏довство с *в. удоваштво.*

удо̀вчина ж (м) (мн. ж) *пеј. од удовац.*

у̏дол ж *в. удолина.*

у̏долина ж *нижи део земљишта између узвишења, долина.*

у̏долит, -а, -о *који личи на удолину, који има изглед удолине, долинаст:* ~ поље.

у̏долица ж **1.** *дем. и хип. од удолина.* **2.** *удолина, долина.*

у̏дољa ж *в. удолица (2).*

у̏дољаст, -а, -о *сличан дољи, удолици.*

у̏дољина ж *в. удолина.*

у̏дољица ж *в. удолица (2).*

удома̀зетити, -ӣм свр. *начинити кога домазетом.* ■ **~ се** *постати домазет, почети живети у кући родитеља своје жене.* фиг. *одомаћити се;* уп. удомаћити се и удомити се (3).

удомаћи́вати (се), -а̀ћујēм (се) *несвр. према удомаћити (се).*

удома́ћити, -о̀мāћӣм свр. *учинити кога домаћим, помоћи коме да се понаша као код своје куће.* ■ **~ се** *постати домаћи, одомаћити се.*

удо̀мити, у̏домӣм свр. *дати женску особу некоме за жену, удати.* ■ **~ се** **1.** *удајом ући у нови дом, удати се.* **2.** *створити себи дом, скућити се.* **3.** *почети се осећати домаћим, одомаћити се.*

удомља́вати (се), -о̀мља̄ва̄м (се) *несвр. према удомити (се).*

удомље́ње с *удаја.*

удомљи́вати (се), -о̀мљује̄м (се) *несвр. према удомити (се).*

удостоја́вати (се), -о̀ја̄ва̄м (се) *несвр. према у̀достојати (се) и удостојити (се).*

удосто̀јати (се), -ји̑м (се) свр. *в. удостојити (се).*

удосто̀јити, -о̀стоји̑м свр. *учинити кога достојним, указати част, пажњу:* ~ некога својом посетом. ■ **~ се** *бити достојан, показати се достојним од кога указане части, пажње, поштовања.* – Удостојила се части да јој цар кумује.

удрвѐнити се, -р̀вени̑м се свр. *постати као дрво (крут, укочен и сл.), укрутити се, укочити се.*

удрвѐндечити се, -и̑м се свр. *в. удрвенити се.*

у̀дрвити, -и̑м и **удр́вити,** у̀др̄ви̑м свр. *учинити да нешто буде попут дрвета (круто и сл.), укрутити, укочити:* ~ реп (о мајмуну). ■ **~ се** *удрвенити се, укрутити се.*

удр̀жати, -жи̑м свр. *одржати, очувати, сачувати.* – Удржи ми га!

удро̀бити, у̀дроби̑м (трп. у̀дробљен) свр. *дробећи, ситнећи, мрвећи потопити у нешто течно:* ~ хлеб у млеко.

удробља́вати, -о̀бља̄ва̄м *несвр. према удробити.*

у̀дрӯжен, -а, -о *спојен, здружен; заједнички, скупни:* ~ опозиција; ~ рад.

у̀дрӯженōст, -ости с *уједињеност, здруженост.*

удруже́ње с *скуп већег броја лица удружених ради заједничког посла или циља:* ~ књижевника, ~ новинара.

удружи́вати (се), -у̀жује̄м (се) *несвр. према удружити (се).*

удру̀жилац, -иоца м *онај који се удружује.*

удру́жити, у̀дрӯжи̑м свр. *саставити у једну целину, заједницу, спојити, здружити; учинити међусобно привrженим, зближити, спријатељити:* ~ имања; ~ децу. ■ **~ се** *ступити у заједницу, окупити се ради остваривања заједничких циљева, интерес и сл.; међусобно се зближити, спријатељити се.*

удру̀жљивōст, -ости ж *способност удруживања.*

уду́бенōст, -ости ж *в. удубљеност.*

у̀дубина ж *в. удубљење.*

уду́бити, у̀дӯби̑м (трп. у̀дӯбљен) свр. **1.** *дубећи, копајући учинити дубљим, продубити; зарити у дубину:* ~ корито потока; ~ зубе у хлеб. фиг. *учинити дубљим, садржајнијим, темељитијим, продубити:* ~ знање. **2.** *уперити, упрети непремице (очи, поглед):* ~ очи у саговорника. ■ **~ се 1.** *добити дубину, постати дубљи; продрети у дубину нечега, усећи се.* – Корито потока се удубило. Река се удубила у меко тло. **2.** *загледати се непремице у што; уперити се, упрети се (о погледу, очима).* **3.** фиг. *бити потпуно заокупљен, занет нечим, сав се унети у нешто (у посао, размишљање и сл.), задубити се.*

удубља́вати (се), -у̀бља̄ва̄м (се) *несвр. према удубити (се).*

у̀дӯбљено прил. *потпуно заокупљено, занесено, задубљено:* ~ посматрати.

у̀дӯбљенōст, -ости ж *стање онога који је удубљен у нешто, занесен нечин, заокупљеност, задубљеност.*

удубље́ње с *удубљено место.*

удубљи́вати (се), -у̀бљује̄м (се) *несвр. према удубити (се).*

уду́вати, у̀дӯва̄м (уду́хати, у̀дӯше̄м и у̀дӯха̄м) свр. *дувањем утерати:* ~ снег у кућу.

у̏дуго прил. **1.** *у дужину:* ~ се повећати. **2.** *надуго, преопширно:* ~ приповедати.

уду̀дучити се, -и̑м се свр. *укочити се, укипити се.*

уду́жити, у̀дӯжи̑м свр. *дати у дуг, на зајам, позајмити:* ~ новац. ■ **~ се** *запасти у дуг, задужити се.*

уду́љити, у̀дӯљи̑м свр. *одужити, развући надуго и нашироко:* ~ причу. ■ **~ се** *постати дуг, одужити се.* – Дан се удуљио.

уду́псти (у̀дӯпсти), уду́бем свр. *в. удубити (1).* ■ **~ се** *в. удубити се (1, 3).*

у̀дӯпчити се, -и̑м се свр. *укочити се, укипити се;* уп. удудучити се.

уду́хати *в. удувати.*

уду́хнути, у̀дӯхне̄м свр. **1.** *дувајући угасити:* ~ свећу. **2.** *запахнути (о ветру, мирису).* ■ **~ се** *угасити се (о свећи, фењеру и сл.).*

уду́шак прил. *без предаха, прекида, надушак:* ~ попити.

удуши́вати (се), -у̀шује̄м (се) *несвр. према удушити (се).*

уду́шити, у̀дӯши̑м свр. рег. **1.** *угушити, удавити.* **2.** *угасити, загасити.* ■ **~ се** *удавити се, угушити се.*

у̏ђе̄ње с *гл. им од у̏дити.*[1]

у̀жа̄горити се, -и̑м се свр. *заграјати, зажаморити.* – Друштво се ужагори.

у̀жагрено прил. *са жаром, страсно, зажарено:* ~ се унети у посао.

у̀жагрити (се), у̀жагри̑м (се) свр. *добити ватрен сјај, зажарити се (о очима); зарумeнити се, зајапурити се.* – У момака ужагриле очи. Очи му се ужагриле. Јагодице јој се ужагре.

у̀жа̄р, -а́ра м *занатлија који прави ужад.*

у̀жара ж *радионица за израду ужади.* • **женити кога ужаревим дететом** *тући, млатити кога ужетом.*

у̀жа̄рено прил. *са жаром, ватрено, страсно:* ~ подврискивати.

у̀жа̄ренōст, -ости ж *стање онога што је ужарено, усијаност; жар, руменило; узбуђеност, ватреност.*

ужаре́ње с *довођење до усијања, ужареност.*

ужа̀рија ж зб. (мн. ø) *ужарски производи (разне врсте ужади).*

ужа́рити, у̀жа̄ри̑м свр. **а.** *учинити да се нешто јако загреје, усија, загрејати до усијања, усијати; претворити у жар, распалити:* ~ гвожђе; ~ ћумур. **б.** *учинити да нешто добије изглед жара, обасјати да изгледа као усијано:* ~ небо. ■ **~ се 1.** *усијати се; постати врео као жар.* – Гвожђе се ужари. Црепуља се ужари. **2.** *зајапурити се, зарумeнити се (о лицу), засијати се (о очима).*

ужа̀рица и **у̀жа̄рка** ж **1.** *ужарева жена.* **2.** *женска особа ужар.*

у̀жа̄рница ж *ужарска радња, ужара.*

у̀жа̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ужаре:* ~ занат.

ужа́рство с *ужарски занат.*

у̏жа̄с м **1.** *јако осећање непријатности, страха, страва, језа.* **2.** *ужасна, грозна ствар, грозота, страхота.*

ужаса́вати (се), -а̀са̄ва̄м (се) *несвр. према ужаснути (се).*

у̏жа̄сан, -сна, -о *који изазива ужас; страшан, грозан, језив:* ~ страх, ~ призор, ~ судар.

у̏жа̄сно прил. *на ужасан начин, грозно, језиво:* ~ се понашати, ~ изгледати.

у̏жа̄снōст, -ости ж *стање онога што је ужасно.*

ужа́снути, у̀жа̄сне̄м свр. *изазвати ужас, страх, језу.* ■ **~ се** *осетити ужас, језу, згрозити се.*

у̀жа̄снӯто прил. *са ужасом, са језом, ужасавајући:* ~ повикати.

у̀жа̄снӯтōст, -ости ж *стање онога који је ужаснут.*

ужасну́ће с *ужас, страх, језа.*

ужва́кати, у̀жва̄ће̄м (у̀жва̄че̄м) (ужва́тати, у̀жва̄ће̄м) свр. *добро сажвакати.*

у̀ждити, -и̑м свр. **1.** *учинити да нешто почне горети, запалити, ужећи.* **2.** *опалити (пушку, из пушке и сл.).* **3.** *нагло појурити некуд, потрчати из све снаге, зaждити.* **4.** *снажно ударити, распалити; снажно духнути, силно задувати (о ветру).*

у́же, -ета с (мн. ужѐта; зб. им. у̏жа̄д ж) *занатски или фабрички производ начињен од упредених влакана конопље или др. мате-*

ријала, конойац. • **држати (се) за једно уже и држати се једног ужета** *радиши заједнички, сложно.*

ужегнути (се), -нēм (се) свр. *в. ужећи (се).*

ужѐженōст, -ости ж *особина и сшање оноīа шшо је ужежено.*

ужѐлети, -лӣм јек. **ужѐљети,** -ѐлим свр. *зажелеши, йожелеши.* – Ужелим бити јој ближе. ■ **~ се** *осешиши јаку жељу за нечим, за неким, зажелеши се некоīа, нечеīа.*

ужѐстити, ужēстӣм свр. *разљушиши, ражесшиши.* ■ **~ се** *разљушиши се, ражесшиши се.*

ужети, ужањēм и ужњēм свр. *в. ужњеши.*

ужѐћи и **ужећи,** ужѐжēм свр. **1.** *уйалиши, зайалиши, уждиши.* **2.** *јако уīрејаши, ӣрийећи (о сунцу, лешу).* ■ **~ се 1.** *зайалиши се, уйалиши се.* **2.** *йокварити се од сшајања и врућине (о сланини, масши и др.).*

ужѝвалац и **ужи́валац,** -аоца м **а.** *онај који ужива у нечему.* уп. уживати (1). **б.** *онај који се корисши нечим;* уп. уживати (2).

ужѝвалачкӣ и **ужи́валачки,** -ā, -ō *који се односи на уживаоца:* ~ право.

уживàнција ж *осећање задовољсшва, уживање.*

ужи́вати, ужӣвāм несвр. **1.** *осећаши задовољсшво, ӣријашносш; задовољно, безбрижно живеши:* ~ у јелу и пићу; пензионисати се и уживати. **2. а.** *корисшиши нешшо:* ~ повластице. **б.** правн. *имаши ӣраво, корисшиши се неким ӣравом:* ~ право на непокретности. **3.** (нешто) *биши йознаш йо нечему (обично йо некој особини):* ~ добар глас.

ужи́вети се јек. **ужи́вјети се,** -вӣм се свр. **1.** *уносећи се йоисшовешиши своје мисли, осећања и др. са неким, нечим.* **2.** (у нешто) *навићи се, ӣривићи се на нешшо.* – Није могла да се уживи у кућу.

уживља́вати се, -ѝвљāвāм се *несвр. ӣрема уживеши се.*

уживљено прил. *с уживањем:* ~ причати.

уживљенōст, -ости ж *сшање оноīа који се уживљава.*

уживљи́вати се, -ѝвљујēм се *несвр. ӣрема уживеши се.*

уживо прил. *исшовремено с шренушком īледања, йосмашрања или слушања, дирекшно (ӣриказиваши, емишоваши), а не као снимак:* емисија која се приказује ~, пренос ~.

ужи́жити, -ӣм свр. *йоīледаши ужаīреним очима, уйиљиши.*

ужѝжљивити се, -ӣм се *йосшаши жижљив, зарашиши се жишком (обично о зрнасшим ӣлодовима).*

ужилити, -ӣм свр. *йоложиши лозу у земљу да йусши жиле.*

ужина ж *мањи оброк који се једе између īлавних оброка (између доручка и ручка и ручка и вечере).*

ужинати, -āм свр. и несвр. *(йо)јесши ужину.*

ужиница ж *дем. и хий. од ужина.*

ужи́рити, ужӣрӣм свр. *ухраниши, уīојиши.* ■ **~ се** *ухраниши се, уīојиши се.*

ужи́так, -тка м **1.** *уживање, задовољсшво.* **2.** *ӣраво уживања, коришћења;* уп. уживати (2б).

ужле́бити, ужлēбӣм јек. **ужлијѐбити,** ужлијебӣм свр. **а.** *начиниши, урезаши жлеб.* **б.** *умешнуши, уīлавиши шшо у какав жлеб.* ■ **~ се** *смесшиши се, уīлавиши се īде.*

ужлебља́вати (се) јек. **ужљебља́вати (се),** -ѐбљāвāм (се) и **ужлебљи́вати (се)** јек. **ужљебљи́вати (се),** -ѐбљујēм (се) несвр. *ӣрема ужлебиши (се).*

ужњети, ужањēм и ужњēм свр. *в. ужеши.*

ужр̀вњати, -āм свр. *самлеши на ручном жрвњу.*

ужубòрити се и **ужуборити се,** -ӣм се *зазвучаши жубором, ӣроизвесши жубор.* фиг. *заīрајаши, зажаīориши.*

ужубòркати се и **ужуборкати се,** -āм се свр. *дем. од ужубориши се.*

ужу́љити се, ужӯљӣм се свр. *усећи се у шша жуљећи шо.* – Ужуљиле се у тело упрте од торбе.

ужурбан, -а, -о **а.** *који је у журби, који жури:* ~ човек. **б.** *који се врши у журби, журно:* ужурбани покрети.

ужурбāно прил. *са журбом, у журби, журећи:* ~ се спремати.

ужурбāнōст, -ости ж *сшање оноīа шшо је ужурбано; журба, хишња.*

ужурбати се, -āм се свр. *журно ићи шамо-амо; журно се йочеши ойремаши; ускомешаши се.*

ужустрити се, -ӣм се и **ужу́стрити се,** ужӯстрӣм се свр. *йосшаши жусшар (хишар, наīао и сл.).*

ужу́тети јек. **ужу́тјети,** -тӣм свр. *йосшаши жуш, йожушеши:* ~ улицу.

ужу́тити, ужӯтӣм свр. *учиниши жушим:* ~ платно.

уз (испред пискавих, понекад и шуштавих сугласника: уза; испред енклитика: ўзā) предл. (с ак.) *йоказује* **1. а.** *ӣравац крешања навише, наīоре, узводно:* ~ дрво, ~ реку, уза стубе и сл. **б.** *крешање од ближе шачке ӣрема даљој:* шетати уз собу низ собу. **2. а.** *ӣравац крешања или месшо мировања сасвим блиско нечему: дуж; йоред, ӣри, крај:* стајати један уз другог; бити уз пећ. **б.** *месшо нейосредно йоред оноīа шшо име у акузашиву значи: за.* – Седе с људима уза сто. **3.** *заједницу: са; са собом:* бити уз владу; имати новаца уза се. **4.** *временско одређивање неке радње, збивања: у доба, за време:* ~ рат, ~ пост. **5. а.** *околносши које ӣраше неку īлаīолску радњу, ӣрилике у којима се нешшо ради или дешава:* спавати уз пуцкетање ватре. **б.** *начин и услов осшварења неке īлаīолске радње: йо:* урадити нешто уз сваку цену. **6.** *додавање: йоред.* – Уз оштро око имају и добар укус. **7.** *дойушшање: и йоред.* – Уза све молбе, он не пристане. **8.** *шешње йовезивање, ближи ӣрилаз чему:* прионути уз посао. • **~ брк, ~ инат** *уӣркос.* **~ длаку (ићи коме)** *ӣркосиши некоме.* **раме ~ раме** *заједнички.* **ићи ~ нос** *в. йод нос.* **~ реч** *за време īовора.* **~ руду прилећи** *ӣрисшаши на нешшо, йомириши се с чиме.*

уз- (пред безвучним сугласником ус-) *као ӣредмешак у īлаīолским сложеницама.* **I.** *означава* **1.** *ӣравац крешања одоздо навише; нашраī, йоново и сл.:* узјахати, успузати се, узвратити и др. **2.** *йочешак (обично буран, жив) какаве īлаīолске радње или йочешну свршеносш:* узходати се, узбунити се и др. **II.** *служи за образовање йерфекшивноī ӣрезенша (од шрајних īлаīола) са значењем фушура еīзакшноī:* ако (кад) узмогнем, успишем, усхтем и сл.

уза ж *йешља, омча.*

узаби́рати, -àбӣрāм (узàбирати, -рēм) *несвр. ӣрема узабраши.*

узàбрати, -берēм (-бѐрēм) свр. *у(з)браши, ошкинуши:* ~ јабуку. фиг. *освојиши (нечију наклоносш).*

узàвирати, -рēм *несвр. ӣрема узавреши.*

узàврелōст, -ости ж *сшање оноīа шшо је узаврело.*

узàврети, -рӣм свр. **а.** *ӣровреши, ӣрокључаши.* **б.** *усшаласаши се, узбуркаши се.* **2.** фиг. *ускомешаши се, узбуниши се.* **3.** *йочеши ӣревираши йод ушицајем ферменаша (о воћу и др.).*

узàждити, -ӣм свр. *уждиши, ужећи, уйалиши:* ~ лампу.

узажи́вети јек. **узажи́вјети,** -вӣм свр. *йоживеши.* – Узаживи још годину дана.

узàимати, -āм *несвр. ӣрема узајмиши.*

узајāман и **узајаман,** -мна, -о *који се шиче односа између два или више лица, ӣредмеша или йојмова, међусобан:* ~ договор, ~ склад, ~ поверење.

узајāмно и **узајамно** прил. *један с друīим, једно с друīим и сл., међусобно:* ~ се посећивати.

узаја́мнōст и **узајамнōст,** -ости ж *узајамни, међусобни однос.*

уза́јмити, узāјмӣм свр. *узеши на зајам, даши на зајам, йозајмиши:* ~ новац.

узајмица ж *оно шшо се узима или даје на зајам, йозајмица.*

узајмљи́вати, -àјмљујēм *несвр. ӣрема узајмиши.*

узајмљѝвāч, -áча м *онај који узајмљује.*

узајмљива̀чица ж *на која узајмљује.*

у̏зак, у̏ска, -о (комп. у̏жӣ) **1.** *који је мале ширине; који не достиже одговарајућу меру (по обиму, површини, запремеини, дужини и сл.), тесан:* ~ ходник; ~ капут, ~ стан. **2.** *ограничен по бројности (чланова, делова); невелик по количини:* ~ круг пријатеља; ~ обим послова. **3.** *близак, интиман:* ~ пријатељство. • **уско грло** *в.* *грло (изр.).* **уски колосек** жел. *колосек чије шине имају мали размак.*

уза́конити, -ӣм свр. *законом одредити, озаконити:* ~ договрене закључке. ■ **~ се** *постати закон.*

узакоња́вати (се), -о̀ња̄ва̄м (се) *несвр. према узаконити (се).*

узакоње́ње с *законско признање, озакоњење.*

узакоњи́вати (се), -о̀њује̄м (се) *несвр. према узаконити (се).*

у̏залӯд и **уза́луд** прил. *без користи, без резултата, без успеха:* ~ чекати.

у̏залӯдан и **уза́лудан,** -дна, -о *који ничему не користи, који ничему не води, бескористан:* ~ напор, ~ оправка.

у̏залӯдно и **уза́лудно** прил. *в. узалуд.*

у̏залӯдно̄ст и **уза́лудно̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је узалудно, бескорисност:* ~ људских настојања.

у̏залӯдо и **уза́лудо, у̏залӯду** и **уза́луду** прил. *в. узалуд.*

у̏зама̄н прил. *в. узалуд.*

узама̀нцē и **у̏заманцē** прил. *узастопце; непрекидно, непрестано.* – Долази трећи пут узаманце. Узаманце сија ведрина.

у̏зан, -а, -о *в. узак.*

у̏зано прил. *са малом ширином, скучено.*

у̏зано̄ст, -ости ж *особина онога што је узано.*

у̏занс м фр. *обичај, навика (обично у трговини).*

у̏зао, у̏зла м *сплет настао увезивањем нечега савитљивог (конца, ужета, мараме и др.), чвор.*

уза̀птити, -ӣм (трп. у̏запћен) свр. **1.** *одузети без накнаде, силом власти, заплетити; заробити, узети као плен од противника (у борби).* **2.** *ухапсити, затворити.*

узапћѐнӣк, -и́ка м *онај који је узапћен, ухапшен, ухапшеник.*

узапћи́вати, уза̀пћује̄м *несвр. према узаптити.*

уза̀све прил. *ипак, и поред.*

узасло̀нити се, уза̀слонӣм се свр. *наслонити се, прислонити се.* – Седе и узаслони се.

узасме́тати, уза̀сме̄та̄м свр. *почети сметати, засметати.*

уза́стопан, -пна, -о *који следи у неком низању, који следи један за другим, који се понавља:* узастопни покушаји, узастопне појаве.

уза́стопно прил. *једно за другим, заредом; одмах иза некога или нечега, у стопу:* долазити три дана ~; пратити некога ~.

уза́стопно̄ст, -ости ж *след, понављање једног за другим.*

узасто̀пцē прил. *в. узастопно.*

уза̀ткати, -а̄м (у̏заткē̄м) свр. *изаткати, откати.*

уза́ћи (у̏заћи), у̏за̄ђе̄м свр. нар. *в. узићи:* ~ уз степенице.

узба̀цати, -а̄м свр. *в. узбацити (1).*

узбаци́вати, -а̀цује̄м *несвр. према узбацити.*

узба́цити, у̏зба̄цӣм (у̏збацити, -ӣм) свр. **1.** *бацити, подићи горе, навише; згрнути, узгрнути:* ~ наочаре на чело; ~ расуто жито. **2.** *забацити, затурити:* ~ главу (уназад).

узбезе́кнути се, -е̏зе̄кне̄м се и **узбѐзекнути се,** -не̄м се свр. *запрепастити се, забезекнути се.*

узбѐснети (се) јек. **узбје̏сњети (се),** -снӣм (се) **а.** *постати бесан, побеснети, разбеснети се (од љутње, срџбе).* **б.** фиг. *почети дувати свом жестином, силно (о ветру, олуји).*

узбиба́вати (се), -и̏ба̄ва̄м (се) *несвр. према узбибати (се).*

узби́бати, у̏збӣба̄м свр. *почети бибати, заталасати, зањихати.* – Ветар узбиба зрак. ■ **~ се** *почети се бибати, зањихати се, заталасати се.* – Узбибаше се жита.

узби́јати (се), у̏збӣја̄м (се) *несвр. према узбити (се).*

у̏зблатити се, -ӣм се *постати блатњав.* – Друмови се узблатили.

узблебѐтати се, -ѐбеће̄м се свр. *почети блебетати, причати којешта.*

у̏збочити и **узбо̀чити,** у̏збочӣм свр. *истурити, избочити (груди, прса и сл.).* ■ **~ се** фиг. *направити се важан, испрсити се.*

у̏збрати, -бере̄м (-бѐре̄м) свр. *убрати, узабрати:* ~ шљиву.

узбр̏бљати се, -а̄м се свр. *почети више, у већој мери брбљати.*

у̏збрдан и **у̏збрдан,** -дна, -о *који води, који се пење уз брдо, навише:* ~ терен, ~ пут.

у̏збрдит и **у̏збрдит,** -а, -о *в. узбрдан.*

у̏збрдица и **у̏збрдица** ж *пут или терен који се пење, диже узбрдо, навише (у односу на правац посматрања или кретања);* супр. низбрдица.

у̏збрдицē и **у̏збрдицē** прил. *в. узбрдо.*

у̏збрдо прил. *уз неку узбрдицу, навише, нагоре:* упутити се ~.

у̏збрежак и **у̏збрежак,** -ешка м *блага узбрдица, падина.*

у̏збрежан и **у̏збрежан,** -жна, -о *који води уз брег, навише, узбрдан:* ~ пут.

у̏збрежица и **у̏збрежица** ж *в. узбрдица.*

у̏збре̄ђе и **у̏збре̄ђе** с *бреговит предео.*

у̏збринути се, -не̄м се свр. *постати забринут, опседнут бригама, забринути се.*

узбру́јати се, -јӯм се свр. *почети брујати, одавати уједначен, каткад мелодичан звук; испунити се брујањем.* – Пчелињак се узбрујао. На узбрујаном зраку ноте су звучале споро.

узбу́дити, у̏збӯдӣм (трп. у̏збӯђен) свр. **1.** *изазивати, пробудити јака осећања (у некоме), узнемирити, узрујати (некога).* **2.** *уопште изазвати, побудити, проузроковати нешто:* ~ машту, ~ магнетизам. ■ **~ се а.** *бити обузет јаким осећањем, узнемирити се, узрујати се.* **б.** *настати, појавити се, побудити се (о осећањима).*

узбу̀дљив, -а, -о **1.** *који изазива узбуђење, узнемирење, који узбуђује:* ~ доживљај. **б.** *који се лако узбуђује, осетљив:* ~ девојка.

узбу̀дљиво прил. *на узбудљив начин, узбуђујући:* ~ причати.

узбу̀дљиво̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање, особина онога који је узбудљив, онога што је узбудљиво.*

у̏збӯђено прил. *са узбуђењем, узбуђујући се, узнемирено:* ~ говорити.

у̏збӯђено̄ст, -ости ж *стање онога који је узбуђен, узнемиреност.*

узбуђе́ње с *в. узбуђеност.*

узбуђи́вати (се), -у̀ђује̄м (се) *несвр. према узбудити (се).*

узбу̀јати, -а̄м свр. **1.** *бујно израсти, избујати, ижџикљати (о биљци).* **2. а.** *нагло надоћи, увећати се, набујати (о реци, потоку).* **б.** *надићи се, набухнути услед врења (о тесту).* **в.** *почети се снажно гибати, узбуркати се, усталасати се (о води).*

узбу́кнути, у̏збӯкне̄м свр. *букнути, плануnuti.*

узбу̀ктети јек. **узбу̀ктјети,** -тӣм свр. *разбуктати се, разгорети се.*

у̏збуна ж **1.** *стање изненадне приправности у случају опасности (за време рата, у случају пожара, поплаве и сл.), које се објављује нарочитим звучним знацима.* **2.** *велика узнемиреност, негодовање, бунт; побуна против власти, буна.*

узбу́нити, у̏збӯнӣм свр. **1.** *објавити узбуну;* уп. узбуна (1). **2. а.** *изазвати узнемиреност, узбуђење код некога, узнемирити некога.* **б.** *подстаћи некога на побуну, устанак против власти,*

побунити. **3.** *нарушити, пореметити:* ~ тишину. ■ ~ **се 1.** *узнемирити се, узбудити се.* **2.** *дићи устанак, побунити се.* **3.** *узбуркати се, усталасати се.* – Кад ветар дуне, узбуне се травке.

узбу̏нљив, -а, -о *који изазива узнемирење, немир, неспокојство:* ~ вест.

у̏збӯњено прил. *у узбуњеном стању; на узбуњен начин, узнемирено.*

у̏збӯњено̄ст, -ости ж *стање онога који је узбуњен, онога што је узбуњено.*

узбуњи́вати (се), -бу̏њујēм (се) *несвр. према узбунити (се).*

узбурка́вати (се), -у̏ркāвāм (се) *несвр. према узбуркати (се).*

у̏збуркāн, -а, -о **1.** *трп. од узбуркати (се).* **2.** *немиран, ускомешан:* фиг. ~ доба.

у̏збуркāно̄ст, -ости ж *стање онога који је узбуркан, онога што је узбуркано.*

у̏збуркати, -āм свр. **а.** *изазвати таласање, покренути на таласање, заталасати:* ~ воду. **б.** *изазвати комешање (у народу, људским масама), ускомешати, побунити.* ■ ~ **се а.** *покренути се на таласање, заталасати се.* **б.** *бити захваћен немиром, узнемирити се, ускомешати се.*

узбурки́вати (се), -у̏ркујēм (се) *несвр. према узбуркати (се).*

узбу̏рљати, -āм свр. *узмутити, ускомешати течност, узбуркати.* ■ ~ **се** *узбуркати се, ускомешати се (о течности).*

узбу́чати, -чӣм свр. **1.** *почети бучати, захучати, забрујати; затутњати.* **2.** *прокиснути, узвиштати (о млеку).* ■ ~ **се** *узнемирити се, узрујати се; почети се узнемирено, узрујано кретати (тамо-амо).*

узва́лити се, у̏звāлӣм се свр. *забацити горњи део тела (на седишту), устурити се, завалити се.*

узваљи́вати се, -а̏љујēм се *несвр. према узвалити се.*

у̏званӣк м *онај који је позван на неку свечаност, званик, званица.*

у̏званица ж *особа која је позвана на неку свечаност, позвани гост, позвана гошћа.*

узва́рити, у̏звāрӣм свр. *скувати (најчешће млеко).*

у̏звати, узо̀вēм свр. *позвати некога да уђе унутра; призвати некога к себи.*

узвеличá́вати, -ѝчāвāм *несвр. према узвеличати.*

узвеличá́ње с *увећање, повећање; похвала.*

узвелѝчати, -āм свр. **1.** *учинити већим, повећати, увеличати.* **2.** фиг. *уздићи, похвалити.*

у̏зверати се јек. **у̏звјерати се,** -āм свр. *в. унезверити се.*

узве̏рати се и **у̏зверати се,** у̏зверēм се свр. *попети се верући се, успентрати се:* ~ уз стабло. **2.** фиг. *постићи виши положај, звање у служби, унапредовати.*

у̏зверен јек. **у̏звјерен,** -а, -о **а.** *трп. од узверити (се).* **б.** *в. унезверен.*

у̏зверено јек. **у̏звјерено** прил. *в. унезверено:* ~ гледати.

у̏зверити се јек. **у̏звјерити се,** -ӣм се свр. *в. унезверити се.*

узви́јати (се), у̏звӣјāм (се) *несвр. према узвити (се).*

узви́јати, у̏звӣјāм свр. *ускмешати, усковитлати (нешто).* ■ ~ **се** *ускомешати се, узнемирити се; разиграти се, разлетети се.*

узвѝјо̄јла ж пеј. *немирна, живахна женска особа, врцкалица.*

узвијо̀рити, -ӣм (-ѝјорӣм) и **у̏звијорити,** -ӣм свр. *почети вијорити нечим, узвитлати, усковитлати:* ~ прашину. ■ ~ **се** *дићи се као вихор, усковитлати се.*

у̏звӣк м **1.** *реч или неколико речи које се изговарају гласније него иначе и којима се дозива или изражава какво јаче осећање.* – Оте му се узвик. **2.** лингв. *врста непроменљиве речи, скуп гласова или поједини глас, којим се на посебан начин изражава нeко лично осећање или расположење.*

узви́кати, у̏звӣчēм свр. *почети викати, повикати, викнути.* ■ ~ **се** *ударити у вику, развикати се, разгаламити се.*

узвики́вати, -ѝкујēм *несвр. према узвикати и узвикнути.*

узви́кнути, у̏звӣкнēм свр. *високим гласом рећи, викнути.*

узвила́шити, -ѝлāшӣм свр. **а.** *засукати бркове окрећући им крајеве нагоре.* **б.** *увезивањем или на који други начин окренути рогове да расту нагоре (младом овну, јунцу), завилашити.*

узвиси́вати (се), -ѝсујēм (се) *несвр. према узвисити (се).*

у̏звисина ж *узвишица, узвишење.*

у̏звисит, -а, -о *који се диже у висину, дуг у вертикалном правцу, висок; који се налази на каквој висини, издигнут:* ~ кула; ~ место.

узви́сити, у̏звӣсӣм свр. **1. а.** *довести са нижег на виши положај, издићи:* ~ руке. **б.** *учинити да нешто добије већу висину, направити вишим, уздигнутијим.* – Нанос узвиси обалу. **2.** *(при)дати нечему већу вредност, већи значај, истаћи; похвалити:* ~ право у држави; ~ доброг ученика. **3.** *повисити, подићи, појачати:* ~ глас, ~ тон. **4.** *учинити некога или нешто бољим, квалитетнијим, вреднијим.* – Знање језика их је узвисило. ■ ~ **се 1.** *бити висок, истицати се, одликовати се висином.* – Један сељак се узвисио у гомили. **2.** фиг. *бити изнад нечега, прећи преко нечега (обично непријатног):* ~ изнад оговарања.

у̏звисица ж *узвишица, узвишење.*

у̏звити, у̏звијēм (трп. узвѝјен, -ѐна) свр. **1.** *извити навише, дићи увис, подићи; искренувши усмерити у одређеном правцу:* ~ обрве; ~ очи к небу. **2.** *узвитлати, усковитлати:* ~ прашину. **3.** *развити, истаћи (заставу, барјак).* **4.** *захватити, спопасти у виду грчева.* – Бол га узвије у стомаку. ■ ~ **се 1.** *искренути се, искривити се, извити се (телом); начинити гибак, еластичан покрет.* **2.** *подићи се вијући се, усковитлати се, заковитлати се.* **3. а.** *приљубити се, привити се уз некога (уз нешто).* **б.** *почети обигравати, облетати око некога умиљавајући се; привити се, приклонити се некоме (ради заштите, старања и сл.).*

узвитла́вати (се), -ѝтлāвāм (се) *несвр. према узвитлати (се).*

у̏звитлāно̄ст, -ости ж *стање онога што је узвитлано, усковитланост.*

узвѝтлати, -āм свр. *подићи у ковитлац, заковитлати, усковитлати:* ~ снежну прашину. ■ ~ **се** *почети се кретати у ковитлац, заковитлати се, усковитлати се.*

узвихо̀рити се, -ӣм се свр. *дићи се попут вихора.*

у̏звичнӣ, -ā, -ō *који се односи на узвик, који се изражава узвиком:* ~ знак, ~ реч, ~ реченица.

у̏звичнӣк м лингв. *интерпункцијски знак (!) који се пише иза узвика, узвичних реченица или израза, иза императива и иза вокатива кад се изговара повишеним тоном.*

узвиша́вати (се), -ѝшāвāм (се) *несвр. према узвисити (се).*

у̏звӣшен, -а, -о **1.** *трп. од узвисити (се).* **2.** (одр.) **а.** *који се морално и духовно уздигао над околином, ситуацијом, догађајима и др.* **б.** *епитет уз титуле вeкодостојника, или уз називе лица високог положаја; угледан:* ~ господар, ~ племић, ~ особа. **3.** *прожет осећањем узвишености, достојанства, свечан:* ~ расположење.

у̏звӣшено прил. *на узвишен начин, достојанствено, отмено:* држати се ~.

у̏звӣшено̄ст, -ости ж *особина онога који је узвишен, онога што је узвишено, племенитост, достојанство.*

узвише́ње с **1.** *уздигнуто место, узвишица.* **3.** *морална и духовна уздигнутост, уздигнуће.*

у̏звишица ж *уздигнуто место, место више надморске висине од околине, узвишење.*

у̏зводнӣ и **у̏зводнӣ,** -ā, -ō *који се креће, који је постављен у супротном правцу од речног тока:* ~ пловидба.

у̏зводно и **у̏зводно** прил. *у супротном правцу од воденог тока, уз воду:* кретати се ~, пловити ~.

ўзво̄јница ж *спирално узвијена нит неког материјала (обично жице), спирала, завојница; спирална крива линија.*

узво̀лети јек. **узво̀љети,** ўзволӣм свр. *почети волети, заволети.*

узво̀њати (се), -а̄м (се) свр. *завоњати, усмрдети се.*

ўзвра̄т и **ўзврат** м *поступак којим се некоме узвраћа (обично истом мером, на исти начин), одужење; уздарје; противудар.*

ўзвратак[1], -тка м *оковратник, крагна, јака.*

ўзвратак[2], -тка м *в. узврат.*

ўзвратан и **ўзвратан,** -тна, -о *који се односи на узврат, који долази као узврат, као узвраћање:* ~ посета.

узвра́тити, ўзвра̄тӣм свр. **1.** *вратити (обично истом мером, на исти начин), одужити се:* ~ мило за драго. **2.** *одговорити, одвратити:* ~ питањем. **3.** *потерати, погнати натраг, повратити, окренути:* ~ овце. **4.** *заврнути, посувратити:* ~ крагну.

ўзвратно прил. *на начин којим се узвраћа, узвраћајући.*

ўзвраћати, -а̄м *несвр. према узвратити.* ■ ~ **се** *повраћати се, долазити, натраг (обично узбрдо, навише).*

узвр́вети и **узвр̀вети** јек. **узвр́вјети** и **узвр̀вјети,** -вӣм свр. (често безл.) *почети врвети, ускомешати се; испунити се врвом, комешањем.* – У кошници је узврвело. Сала узврве.

ўзврдати се, -а̄м се свр. *узнемирити се, узврпољити се.*

ўзврзмати се, -а̄м се свр. *почети се врзмати, кретати тамо-амо; узвртети се, узврпољити се.*

узвриски́вати, -ѝскује̄м несвр. *оглашавати се вриском, подврискивати.*

узври́штати се, -штӣм се свр. *почети вриштати, ударити у вриску.*

узвр́нути, ўзвр̄не̄м свр. **1.** *завратити навише, посувратити, заврнути.* – Узврнула уз руке рукаве. **2.** *погнати натраг, повратити, узвратити:* ~ овце. **3.** *управити навише, узвити (очи).* ■ ~ **се** *вратити се, повратити се.*

узвр́пољити се, -ӣм се свр. *почети се врпољити, окретати узнемирено тамо-амо, узвртети се; узнемирити се.*

ўзвртати (се), -врће̄м (се) *несвр. према узврнути (се).*

узвр́тети се и **узвр̀тети се** јек. **узвр̀тјети се** и **узвр̀тјети се,** -тӣм се свр. **1.** *почети се вртети, врпољити, узврпољити се.* **2.** *усковитлати се, завртложити се.*

узвр̀тложити (узвр́тложити), -ӣ м свр. *почети вртложити, окретати у оквитлац, усковитлати:* ~ ваздух. ■ ~ **се** *почети се вртложити, усковитлати се.*

узга́јалӣште с *место где се нешто гаји, подиже, умножава, гајилиште:* ~ дивљачи.

узга́јати (се), ўзга̄ја̄м (се) *несвр. према узгојити (се).*

узгајѝва̄ч, -а̏ча (узга̀јитељ) м *онај који узгаја, негује (животиње или биљке), одгајивач, гајилац:* ~ коња.

узга́кати се, ўзга̄че̄м се свр. *почети гакати, ударити у гакање.* – Гуске се узгачу.

узги́бати, ўзгӣба̄м (ўзгӣбље̄м) свр. *почети гибати, заљуљати, загибати, заталасати.* – Ноћни ветар узгиба Мораву. ■ ~ **се** *почети се гибати, загибати се, занихати се.*

ўзглавак, -а̄вка м и **ўзглавица** ж *в. узглавље.*

ўзгла̄вље с *подметач који се ставља под главу (начињен од навлаке испуњене перјем, вуном и сл.), јастук.*

ўзгла̄внӣк м *в. узглавље.*

ўзгла̄вница ж **1.** *в. узглавље.* **2.** *део кревета према којем се окреће глава.*

узгло̀бити, ўзглобӣм свр. *вратити ишчашену кост у одговарајући зглоб.* фиг. *вратити на своје право место (о нечему што је поремећено).* ■ ~ **се** *спојити се у зглоб, доћи на своје место у саставу зглоба.*

узглобља́вати (се), -о̀бља̄ва̄м (се) и **узглобљи́вати (се),** -о̀бљује̄м (се) *несвр. према узглобити (се).*

ўзгмизати се, -иже̄м свр. *почети гмизати у већем броју.* – Нека гамад се около узгмизала.

узгово̀рити, -о̀ворӣм свр. *почети говорити, проговорити; повести разговор.*

ўзгој м **1.** *одгој, васпитање:* ~ омладине. **2.** *гајење, узгајање животиња и биљака.*

узго̀јитељ м **1.** *онај који некога одгаја, васпитава, васпитач, одгојитељ.* **2.** *в. узгајивач.*

узгојитѐљица ж *жена узгојитељ, васпитачица, одгојитељица.*

узго̀јити, ўзгојӣм свр. **а.** *одгојити, однеговати, подићи; васпитати (дете нпр.).* **б.** *одгајити животињу или биљку.* ■ ~ **се** *одрасти, стасати.*

ўзго̄јнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на узгој, који је у вези са гајењем, одгајањем:* ~ метод.

ўзгон м **1.** физ. *сила која делује одоздо према горе; корисна компонента аеродинамичке реакције, сила која одржава авион у ваздуху.* **2.** *пораст, повећање:* ~ телесне топлоте.

узго̀нити, ўзгонӣм несвр. [гл. им. ўзгоње̄ње с] **1.** *терати, гонити горе, на више место:* ~ овце у планину.

узгоропа́дити се, -о̀па̄дӣм се свр. *разбеснети се, разгоропадити се.*

узго̀рчати, -а̄м свр. *учинити горким, загорчати:* пелином ~ вино. фиг. *учинити тешким, неподношљивим:* ~ живот некоме.

ўзграбити, -ӣм свр. **1. а.** *дочепати, зграбити, дохватити:* ~ плен. **б.** *почети грабити, журно се кретати, похитати, загребати:* ~ узбрдо. **2.** *грабећи, грабуљајући скупити на гомилу (сено и сл.).*

узгра́јати се, -јӣм се и **ўзграјати се,** -је̄м се свр. *почети грајати, подићи грају, заларматі.*

ў̏згре̄д прил. *уз други посао, успут (као нешто споредно):* ~ писати.

ў̏згре̄дан, -дна, -о *који се врши, дешава, збива и сл. узгред, који је од споредног значаја, споредан:* ~ посао.

ў̏згре̄дно (ў̏згредице̄) прил. *в. узгред.*

ў̏згре̄днōст, -ости ж *особина оног што је узгредно; споредна ствар.*

ўзгрејати јек. **ўзгријати,** -је̄м свр. *сузбити осећај хладноће, испунити осећајем топлоте у телу, згрејати:* ~ ноге. ■ ~ **се** *осетити топлину у телу, загрејати се.*

узгр́нути, ўзгр̄не̄м свр. **1.** *заврнути, посувратити, подићи навише:* ~ сукњу. **2.** *гртањем прикупити на гомилу, згрнути:* ~ жито. ■ ~ **се** *загрнути се, задићи се, посувратити се (о деловима одеће нпр.).*

узгро̀хтати се, ўзгрохће̄м се свр. *почети се смејати грохотом, ударити у бучан, грохотан смех.*

ўзгртати (се), ўзгрће̄м (се) *несвр. према узгрнути (се).*

ўзда и **у́зда** ж (ген. мн. у́зда̄) **1.** *двоструки кожни каиш, везан за ђем, који се ставља животињи (коњу најчешће) на главу и служи за управљање животињом; такви каишеви који се држе у рукама, дизгини, вођице.* **2.** пом. *уже којим се уз јарбол везује доњи предњи крај једра.* • **држати на узди, држати у рукама узде** *имати потпуно у власти, господарити (неким, нечим).* **(по)притегнути узду** *увести стегу, строги надзор.* **(по)пустити узде, пустити с узда** *ослободити стеге, попустити у строгости, дисциплини.* **узети, ухватити (зграбити) узде у (своје) руке** *загосподарити, овладати (неким, нечим).*

ў̏зданица и **ў̏зданица** ж **1. а.** *особа у коју се има поуздање, поверење, поуздана особа.* – Био је вредан, узданица родитељима. **б.** *оно у шта се има поуздање, поверење.* Десна руко, моја узданицо! **2.** *вера, поуздање.* – Смалакса ми узданица у самог себе.

ўзда̄рје с *дар, поклон који се добија, даје заузврат.*

у̏зда̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на уздаре:* ~ занат.

у̏здати, -а̄м несвр. *стављати узде коњу, мазги и сл., зауздавати:* ~ коња. фиг. *обуздавати, спутавати:* ~ нагоне.

у̏здати се, -а̄м се несвр. (у некога, у нешто) *имати поуздања, поверења (у некога, у нешто), ослањати се (на некога, на нешто).*

у̏зда̄х м *дубок удисај и издисај (као израз бола, патње, жаљења, олакшања, умора и сл.).*

у̏зда̄хнӣ, -а̄, -о̄ *праћен уздасима, испуњен уздасима:* ~ ашиковање.

узда̀хнути, у̀здахне̄м свр. *испустити уздах (жалећи, вајкајући се и др.).*

узда̀хтати се, у̀здахће̄м се свр. *задахтати се, задихати се, задувати се.*

уздѐрати се, у̀здере̄м се свр. *почети се дерати, развикати се.*

уздѝвљати, -а̄м свр. *постати дивљ, подивљати; постати бесан, љут, побеснети.* – Уздивљаше сеоски пси без домаћина. Уздивљала маса навали унутра.

у̏здигнӯт, -а, -о **1.** *трп. од уздигнути (се) и уздићи (се).* **2.** *политички, идеолошки и сл. изграђен.*

у̏здигнути (се), -не̄м (се) свр. *в. уздићи (се).*

у̏здигнӯто̄ст, -ости ж *стање и особина онога који је уздигнут, онога што је уздигнуто.*

уздигну̀ће с **1.** *узвишење, узвишица.* **2.** *в. уздигнутост.*

у̏здизати (се), -иже̄м (се) *несвр. према уздигнути (се), уздићи (се).*

у̏здимити се, -ӣм се свр. *почети се димити, задимити се.*

у̏здиса̄ј м *в. уздах.*

у̏здиса̄јан, -јна, -о *испуњен уздисајима, пун уздисаја:* ~ цвиљење.

у̏здисати, -ише̄м *несвр. према уздахнути.*

у̏здићи, у̏здигне̄м (аор. у̀здигох, у̀здиже и у̏здиже; имп. у̀здигни; р. пр. у̏здигао, -гла; трп. у̏здигнӯт; пр. пр. у̏здига̄вши) свр. прел. (вар. уздигнути (се)) **1. а.** *учинити да нешто досне на већу висину, подићи, издићи; покренути увис, померити навише:* ~ књигу са пода; ~ чашу. **б.** *управити нагоре (неки део тела):* ~ руке. **в.** *начинити нешто дајући му виши ниво од подлоге, одићи:* ~ праг куће. **2.** *учинити јачим, вишим, повисити, појачати (глас, тон).* **3. а.** *довести, поставити на положај који има већи друштвени значај, већу друштвену одговорност:* ~ некога на министарски положај. **б.** *придати нечему већу вредност, већи значај, учинити вишим, важнијим; истаћи, нагласити.* – Критика може уздићи часопис. Командир је уздигао нашу јединицу изнад осталих. **в.** *дати, створити, изградити.* – Борба је уздигла многе јунаке. **г.** *подићи у моралном погледу, дати некоме елана, оснажити; одушевити.* – Његове речи је уздигоше. **4. а.** *подићи, начинити, изградити:* ~ дворе. **б.** *поново успоставити, обновити:* ~ царство Душаново. **5.** рлг. *васкрснути, ускрснути:* ~ мртве. ■ **~ се 1.** *покренути се навише, подићи се, придићи се; дићи се у висину, попети се, успети се:* ~ се на јастуку, ~ се изнад неке површине. **2. а.** *указати се, појавити се, избити.* – Поред свега уздигне се осећање самилости. **б.** *увећати се, ојачати (о гласу, тону).* **3. а.** *постићи значајан положај, постати моћнији, угледнији (у друштву, служби и сл.):* ~ се од службеника до министра. **б.** *развити се у већој мери, достићи виши ниво.* – Ваља чекати да се уздигне свест маса. **4.** *упутити се куда, подићи се (на пут).* – Уздигло се цело село да крене. • **уздигнуте главе (уздигнута чела)** *поносито, гордо; смело.* ~ **главу** *постати поносан; охрабрити се.* ~ **на површину** *изнети на видело, обелоданити.* ~ **нос** *уобразити се, узохолити се.*

узди̏хати се, у̀здӣше̄м се *почети убрзано и тешко дисати, задихати се, задувати се.*

у̏здица ж *дем. од узда.*

уздржа̀ва̄ње с **1.** *гл. им. од уздржавати (се).* **2.** правн. *обавеза дужника да не предузима ништа што би било негативно, штетно за његова повериоца.*

уздржа̀ватељ м *старатељ, хранитељ.*

уздржа́вати (се), -др̏жа̄ва̄м (се) *несвр. према уздржати (се).*

у̏здржа̄н, -а, -о **1.** *трп. од уздржати (се).* **2.** *в. уздржљив.* **3.** *који се једва испољава, суздржан, пригушен:* ~ кашљање.

у̏здржа̄но прил. *на уздржан начин, савлађујући се, резервисано; пригушено:* ~ одговорити; ~ се огласити.

у̏здржа̄но̄ст, -ости ж *особина онога који је уздржан, уздржљивост, резервисаност.*

уздржа̀ње с *уздржавање; уздржаност, уздржљивост.*

уздр̀жати, -жӣм (р. пр. у̏здржао, -а̄ла (уздр̀жао, -ала)) свр. **1. а.** *спречити, омести некога да нешто учини.* – Хтеде да га удари, али га људи уздрже. **б.** *зауставити некоме или нечему кретање, напредовање, ширење и сл., учинити да неко или нешто стане, не пустити даље:* ~ кола да се не сурвају, ~ непријатеља. **в.** *спречити да се нешто појави, испољи:* ~ смех. **г.** *зауставити, учинити да неко негде остане, задржати:* ~ децу код куће. **2. а.** *омогућити коме издржавање, отхранити:* ~ старчад. **б.** *сачувати, одржати; одбранити, заштитити:* ~ младалачки дух. **3.** *издржати, поднети (нешто тешко, непријатно):* ~ досадан живот. ■ **~ се 1. а.** *савладати се, обуздати се:* ~ се од реакције. **б.** (од чега) *одрећи се (чега, обично неког порока):* ~ се од пића. **2. а.** *остати, одржати се у неком положају:* ~ се на ногама. **б.** *сачувати се, очувати се, одржати се.* – Отац је био доброг здравља, уздржао се. **3.** *не определити се, не изјаснити се, не исказати своје мишљење.* – Неко је гласао за, неко против, неко се уздржао.

уздр̀жљив, -а, -о *који може, који уме да се уздржи, који се нерадо изјашњава, резервисан, суздржљив.* – Контролисао је своја осећања, био је веома уздржљив.

уздр̀жљиво прил. *на уздржљив начин, савлађујући се, уздржано.*

уздр̀жљиво̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је уздржљив, уздржаност, резервисаност; опрезност.*

уздрма́вати (се), -др̏ма̄ва̄м (се) *несвр. према уздрмати (се).*

у̏здрма̄но̄ст, -ости ж *стање онога који је уздрман, онога што је уздрмано.*

у̏здрмати, -а̄м свр. **1.** *задрмати, затрести:* ~ вратнице. **2.** фиг. **а.** *учинити несигурним, пољуљати, поколебати:* ~ владу. **б.** *јако узбудити, потрести.* – Тај догађај уздрма цело село. ■ **~ се 1.** *затрести се, задрмати се; заталасати се.* **2.** фиг. **а.** *постати колебљив, несигуран, поколебати се.* **б.** *узбудити се, потрести се; ускомешати се.*

уздрму̀сати (се), -а̄м (се) свр. *у појачаном значењу: уздрмати (се).*

уздрхта́вати (се), -др̏хта̄ва̄м (се) *несвр. према уздрхтати (се).*

у̏здрхта̄ј м *кратко дрхтање, дрхтај; немир.*

у̏здрхта̄ло и **уздр̀хтало** прил. *са дрхтањем, дрхтећи; узбуђено; дрхтећим гласом.*

у̏здрхта̄ло̄ст и **уздр̀хтало̄ст,** -ости ж *стање онога који је уздрхтао, онога што је уздрхтало; узбуђење, узнемиреност.*

у̏здрхтао, -а̄ла, -ло и **уздр̀хтао,** -ала, -ло (обично одр.) *р. пр. од уздрхтати (се) у атриб. служби:* уздрхтали прсти; фиг. ~ душа.

уздр̀хтати, -ӣм и у̀здршће̄м свр. **1.** *почети дрхтати, бити захваћен дрхтавицом (услед хладноће, узбуђења и сл.); узнемирити се, протрнути.* **2.** *закуцати јаче, брже (о срцу).* ■ **~ се** *в. уздрхтати.*

узду́вати се, у̀здӯва̄м се (узду́хати се, у̀здӯше̄м се и у̀здӯха̄м се) свр. *почети убрзано и гласно дисати (услед напора, умора и сл.), задувати се, задихати се.*

у̏здуж 1. прил. *по дужини, дужином:* ~ исећи нешто. **2.** предл. (с ген.) *у правцу пружања, протезања нечега или напоредо с тим правцем, по дужини, дуж:* ићи ~ Дрине. • **~ и попреко** *в. уз попреко (изр.).*

у̏здӯжан, -жна, -о *који иде или стоји уздуж, који је постављен, који се простире уздуж, дужином нечега:* ~ осовина.

у̏зду̑жно прил. *в. уздуж (1).*

у̏зду̑х м рег. *в. ваздух.*

узду́хати се *в. уздувати се.*

узелѐнети јек. **узелѐњети, -ѐни̑м** свр. *постати зелен, позеленети.*

уземље́ње с ел. *спој електричног апарата са земљом помоћу посебног електричног вода (ради обезбеђења од електричног удара).*

уземљѝва̑ч, -а́ча м ел. *метални вод или проводник који се спаја с апаратом ради уземљења.*

узѐмљити, у̏земљи̑м свр. *извршити уземљење.* ■ **~ се** *продрети, заћи у земљу.* – Корен јаблана се дубоко уземљи.

узѐнгија (узѐнђија) ж тур. **а.** *део јахаћег прибора у облику металне папуче који виси о каишу с обе стране седла, у коју јахач ставља ногу, стремен.* **б.** *каиш о коме виси такав део.*

у̏зе̑т, -а, -о 1. *трп. од узети (се).* **2.** *одузет, парализован.* – Лежао је као узет.

у̏зети, у̏зме̑м (аор. у̏зех, у̏зе̑; имп. у̏зми; р. пр. у̏зео, у̏зе̑ла; трп. у̏зе̑т; пр. пр. у̏зе̑вши) свр. **1. а.** *прихватити, дохватити руком:* ~ оловку, ~ кога под руку. **б.** *примити (као поклон, зајам и сл.):* ~ дар. **в.** *наплатити, добити, примити (за продато, дато на коришћење и сл.).* **г.** *подићи што, преузети од кога:* ~ сукњу од кројача. **2. а.** (коме) *лишити (кога или чега), одузети, отети:* ~ победу коме. **б.** *одузети, однети (коме одређено време), потрајати.* – Та расправа им узе два сата. **в.** *заузети, освојити:* ~ непријатељске положаје, ~ град. **г.** *одстранити, уклонити.* – Кратак предах ми узе умор. **3.** *плаћајући, прибавити у својину у власништво, купити, набавити:* ~ коња на пазару, ~ ново одело. **4.** (са допуном: девојку, жену, за жену и сл.) *склопити брак, ступити у брак, оженити се.* – Узео је Мару. **5.** *ангажовати за извршење неког посла.* – Учи енглески, узео је и наставника. **6.** *(из)најмити, закупити.* – Узео је две канцеларије у Центру и ради. **7.** *прогутати, појести или попити нешто:* ~ лек, ~ кашику меда. **8. а.** *одвести, повести (са собом); одвести неким превозним средством, превести.* – Узео са собом сина у Америку. ~ аутостопера. **б.** *повести се, поћи (неким превозним средством):* ~ трамвај ка Вождовцу. **9.** *поћи, упутити се (у неком правцу, смеру).* – Узели су шумски пут, ближе је тако. **10** (у војску) *упутити на одслужење војног рока, регрутовати.* – Све људе је узело у војску. **11.** *изабрати, одабрати (за неку тему, предмет разговора и сл.):* ~ у разговор (кога, што), ~ тему за обраду. **12. а.** *схватити, разумети, прихватити; окарактерисати, оценити:* ~ нешто трагично; ~ некога као поштеног. **б.** *промислити, размислити, проценити.* – Ако се строго узме, није баш ни добар. **в.** (у 1. л. мн., ређе у 2. л. јд. и 2. л. мн. императива или безл., при навођењу неког примера) *у служби модалне речце: на пример, рецимо, претпоставимо.* – Ако му понудимо, узмимо 100 динара, он ће и прихватити. **13.** *примити, преузети, прихватити што од другога (нпр. обичај и сл.).* – Узели су све што не ваља од тих лопова, постали лопови као и они. **14.** (у нешто) **а.** *унети, увести (у нешто), обухватити (нечим).* – У тај уговор су узети и Срби. **б.** *обухватити, захватити (нечим).* – Узми ту дужину у шестар. **15.** (одређену годину) *ући, ступити у доређену годину живота.* – Огњен је узео петнаесту. **16. а.** *почети, стати, заокупити:* ~ лупкати. **б.** (у безличној конструкцији са „се", са логичким субјектом у дативу) *доћи, доспети у неко стање, бити обузет нечим.* – Узело му се на смех. **17. а.** *сместити се негде, заузети одређено место:* ~ заклон. **б.** *заузети (одређен положај, растојање и сл.), стати, доћи (на одређен положај, растојање и сл.):* ~ растојање. **в.** *заузети известан став:* ~ војничку позу. **г.** *добити, примити (нови, други изглед, нове особине):* ~ боју бакра. **18.** *обузети, захватити.* – Узела га жеља за кућом. Узела га грозница. **19.** *завести, увести, успоставити:* ~ диктатуру. ■ **~ се 1.** уз. повр. **а.** (за руку) *ухватити једно друго (за руке).* **б.** *ухватити се укоштац, дочепати се, дохватити се.* – Узеше се два добра јунака. **2.** *ухватити се за неки део тела, дохватити се:* ~ се за главу. **3.** уз. повр. *склопити брак, ступити у брак, венчати се.* **4.** *постати одузет, парализован, одузети се, парализовати се.* – Узела му се рука. Сав је узет. **5.** *почети, стати.* – Из чиста мира узе се смејати. **6.** *појавити се, указати се.* – Стид се узе уз образ девојци. **7.** *удружити се, повезати се с ким.* • **бог га узео (к себи)** *умро је.* **враг (ђаво) га узео** *пошао је рђавим путем.* **како се узме** *може бити и овако и онако.* **ни узми ни остави (ни узми ни подај)** *потпуно исти (исто), нема никакве разлике.* **орах да му из руке не узмеш** *неуредан је, прљав, гадан.* **узети главу (коме)** *погубити, убити (некога).* **~ душу (коме)** *намучити (некога).* **~ за зло** *замерити.* **~ маха** *добити велике размере, јачину.* **~ (кога) на зуб** *в. под зуб.* **~ на нишан (кога)** *в. под нишан.* **~ (кога) у заштиту** *штитити, бранити (кога).* **~ на себе (што)** *прихватити се, примити се чега.* **узео му се језик** *изгубио је моћ говора.* **~ се (добро) у памет** *добро промислити.* **~ се на зло** *погоршати се (о болести).*

узе́тиња ж (и зб.) *одузет, парализован човек, одузети, парализовани људи.*

у̏зе̑то̑ст, -ости ж *одузетост, парализа.*

узигра́вати (се), -ѝгра̑ва̑м (се) *несвр. према узиграти (се).*

узѝграти (у̏зиграти), **у̏зигра̑м** свр. **1.** *почети играти, заиграти.* **2.** *задрхтати, затреперити.* – Нешто ми узигра у грудима. ■ **~ се** *предати се игри, разиграти се.*

узѝдати, у̏зида̑м свр. *зидајући ставити, уградити у зид.*

узиђѝвати, -ѝђује̑м *несвр. према узидати.*

у̏зимати, -а̑м несвр. **1.** *несвр. према узети.* **2.** *обухватати, запремати, садржати.* ■ **~ се** *несвр. према узети се.*

узѝмити, у̏зими̑м свр. **1.** безл. **а.** *о зими као годишњем добу: настати, наступити, почети.* **б.** *захладнети, застудети.* **2.** *одабрати, одвојити, оставити (обично стоку) за зимљење за наредну годину.* ■ **~ се** безл. *в. узимити (1а).*

узѝна ж *узак пролаз, теснац.*

узина́тити се, -ѝна̑ти̑м се свр. *заузети одређени став из ината, тврдоглаво остати при чему, заинатити се.* – Нећу! – узинати се момак.

узѝскати, у̏зиште̑м свр. *заискати, затражити:* ~ цигарету.

у̏зискрити (се), -и̑м (се) свр. *засијати искрама, заискрити се (обично о очима, сузама).*

у́зити, у̑зи̑м несвр. [гл. им. у́же̑ње с] *чинити уским или ужим, сужавати:* ~ сукњу.

узѝћи (у̏зићи), **у̏зиђе̑м** свр. *идући навише, уз нешто попети се:* ~ на брдо, уза степенице.

у̏зица ж *танко уже, конопац.* • **бити на (чијој) узици** *зависити (од кога).* **водити, држати на узици** *имати (кога) у својој власти.*

у̏зичица ж *дем. од узица.*

узјапу́рити се, -а̀пу̑ри̑м се свр. *добити румену боју у лицу, облити се руменилом, зајапурити се, зацрвенити се.*

узјарѝвати (се), -а̀рује̑м (се) *несвр. према узјарити (се).*

узја́рити, у̏зја̑ри̑м свр. **1.** *јако загрејати, припећи.* фиг. *узрујати, узбудити, распалити.* – Тај приговор га сасвим узјари. Плану. ■ **~ се** *претворити се у јару, распалити се, зажарити се.* фиг. *пасти у ватру, ражестити се, разјарити се.* – Могао се узјарити па припуцати.

у̏зјахати, -аше̑м свр. **1. а.** *попевши се и опкорачивши усести на коња или другу животињу (или на неки предмет), појахати, зајахати:* ~ коња, ~ бицикл. **б.** *попети, посадити кога на јахаћу животињу:* ~ дете на коња. **2.** фиг. *наметнувши се некоме почети тлачити, кињити.* – Власт зна народ узјахати.

узјахѝвати, -а̀хује̑м *несвр. према узјахати.*

узјекѝвати, -ѐкује̑м несвр. *одјекивати, јечати, разлегати се од јеке.* – Цео Голубац узјекује.

у̏зјецати се, -а̑м се свр. *почети јако јецати, заридати, зајецати.* – Дете се узјеца.

узјогу́нити се, -о̀гу̑ни̑м се и **узјо̏гунити се, -и̑м се** свр. *јогунасто, тврдоглаво остати при своме ставу, заинатити се, запети.*

узла̀гати, у̏злаже̑м свр. (у значењу футура II) *почети лагати.* – Ако узлажу, треба их казнити.

у̏злаз м **1.** *пењање навише, узлазак, успињање.* **2.** *место узлажења, успињања, успона.*

у̏злазак, -аска м *пењање навише, узлажење, успињање.*

у̏злазан, -зна, -о **1.** *који се пење, који иде навише:* ~ путања. фиг. *који показује, који означава напредак:* ~ линија. **2.** (најчешће одр.) лингв. *у којем се тон пење, расте:* ~ акценат, ~ интонација.

у̏злазити, -им [гл. им. у̏злажење с] *несвр. према узићи.*

у̏злазно прил. *навише:* у(с)правити ~.

у̏злајати се, -јēм се свр. *ударити у лајање, разлајати се.* – Пси се узлајаше.

узле̏бдети јек. **узле̏бдјети,** -дӣм свр. *почети лебдети, лелујати у ваздуху.*

узелу̏јати, -āм свр. *учинити да се нешто почне лелујати, зањихати, залелујати:* ~ трску. ■ ~ **се** *почети се лелујати, благо се засљуљати, зањихати, залелујати се.*

узле́нити се, у̏злēнӣм се јек. **узлије́нити се,** у̏злијенӣм се свр. *постати лењ, запасти у лењост, разленити се.*

узлепѐтати (се), -èпећēм (и -епѐтāм) (се) свр. *почети лепетати (крилима), залепршати (се).*

у̏злепршāлōст и **узлепр̏шалōст,** -ости ж *стање онога ко је узлепршао, ко лепрша.*

узлепр̏шати (се), -āм (се) свр. *стати лепршати, ударити у лепршање, залепршати (се).*

у̏злет и **у̏злēт** м **1.** *лет навише, полетање.* **2.** фиг. **а.** *занос, жар.* **б.** *напредак (духовни и морални).*

узле́тати (се), у̏злēћēм (се) јек. **узлије̏тати (се),** у̏злијећēм (се) *несвр. према узлетети (се).*

узлѐтети јек. **узлѐтјети,** -тӣм свр. **а.** *дићи се у висину летећи; летећи доспети на неко уздигнуто, узвишено место:* ~ на авиону; ~ на дрво (о птици). фиг. *подићи се (духовно и морално).* **б.** *јурећи, трком доспети на неко уздигнуто место, брзо се попети.* **в.** *заокупити, салетети (кога), не дати (коме) мира:* ~ око некога. ■ ~ **се** *почети трчати, јурити около, растрчати се.*

у̏злетӣште с *место са ког узлећу, полећу авиони, аеродром; полетна површина на аеродрому, писта.*

узлѐћи (у̏злећи), у̏злегнēм свр. *лећи, прилећи по површини нечега, прилубити се.* – Дим узлегне уз плоху крова.

у̏злити се, -им се свр. **1.** *постати зао, прозлити се.* **2.** *наљутити се, ражестити се.*

у̏злић м *дем. од узао.*

узлѐвит, -а, -о *пун узлова, чворноват.*

узлу́пати (се), у̏злӯпāм (се) свр. *почети лупати, залупати.* – Срце ми се страховито узлупало.

узљу́бити, у̏зљӯбӣм свр. *почети љубити, волети, заволети.*

узљу́љати, у̏зљӯљāм свр. **1.** *почети љуљати, засљуљати:* ~ гране. **2.** фиг. **а.** *уљуљкати, умирити, успавати:* ~ дете. **б.** *пољуљати, поколебати:* ~ веру у нешто. **в.** *узбудити, узнемирити:* ~ душу. ■ ~ **се** **1.** *почети се љуљати, засљуљати се, зањихати се:* ~ на ветру. **2.** фиг. *узбудити се, узнемирити се.*

у̏зљуљкати, -āм свр. *дем. према узљуљати; заколутати (очима).*

узљу́тити, у̏зљӯтӣм свр. *наљутити, разљутити кога.* ■ ~ **се** *постати љут, наљутити се.*

у̏зма ж арх. *одузетост, парализа.*

у̏змајати се, -јēм се свр. *почети хитро и немирно се кретати, тумарати около.*

у̏змак м **1.** *повлачење, узмицање, одступање (у борби).* **2.** *попуштање, уступак.* • **без узмака веран, одан** и сл.) *потпуно (одан, веран и сл.).*

узма̏кнути (се) *в. узмаћи (се).*

узмала̏ксати, -àлакшēм свр. *малаксати, јењати, спласнути.*

узма̏њкати, -āм свр. *изостати, не наћи се.* – Трудимо се да јој не узмањка хране.

узма̏ћи (у̏змаћи) и **узма̏кнути,** у̏змакнēм свр. **а.** *коракнути назад, повући се; одступити у борби.* **б.** *смањити се у количини; изгубити на интензитету, попустити.* – Узмакла вода у бунару. Чекамо да бура мало узмакне. ■ ~ **се** *в. узмаћи (а).*

у̏змāх и **у̏змах** м **1.** *нагли покрет руке, ноге, тела (или нечега што се држи у руци) (ради удара, постизања снаге и брзине за извршење неке радње), замах.* **2.** *полет, занос, ентузијазам.* **3.** муз. *ненаглашени део једног ритмичког облика, једног музичког такта (обично у почетку неке мелодије).*

узма́хати (се), у̏змāшēм (се) свр. *почети махати, ударити у махање, размахати се; добити маха, узети маха.*

узмахи́вати, -àхујēм *несвр. према узмахнути.*

узма́хнути, у̏змāхнēм свр. *учинити нагли покрет руком, ногом или нечим другим у циљу ударања или извршења неке радње, замахнути.*

узмекѐтати се, -èкећēм се свр. оном. *стати мекетати, ударити у мекетање (о кози).*

узме́сти се (у̏змēсти се), -е́тēм се свр. *помести се, збунити се.* – Војнице се узметоше.

узме̏шкољити се, -им се свр. *почети се мешкољити, узврпољити се.*

у̏змигољити се и **узми́гољити се,** -им се свр. *почети се мигољити, мицати, мешкољити.*

узми́лети, -лӣм јек. **узми́љети,** -и́лӣм свр. *попети се милећи.*

у̏змицати, -ичēм несвр. *несвр. према узмакнути, узмаћи.* ■ ~ **се** **1.** *несвр. према узмакнути се, узмаћи се.* **2.** *правити место помичући се, померати се.*

узмлачи́вати, -àчујēм *несвр. према узмлачити.*

узмла́чити, у̏змлāчӣм свр. *загрејати што да буде млако, смлачити:* ~ воду.

узмо̏тати се, -āм се свр. **1. а.** *почети се мотати, врзмати, узмувати се.* **б.** *збунити се.* **2.** *помешати се, замрсити се; побркати се.*

узмо̏ћи (у̏змоћи), у̏змогнēм (обично у значењу футура II) свр. *наћи снаге, моћи:* ~ урадити што.

узмр́сити се, у̏змр̄сӣм се свр. *замрсити се, измрсити се, уплести се.*

у̏змувати се, -āм се свр. *почети се мувати, уструмарати се; узврзмати се.*

узму́тити, у̏змӯтӣм свр. **1.** *учинити што мутним, замутити, помутити; умутити, размешати:* ~ воду; ~ јаје. **2.** фиг. *изазвати, створити смутњу, забуну, раздор; узнемирити:* ~ друштво; ~ душу некоме. ■ ~ **се** *постати мутан, замућен, замутити се; превући се облацима, изгубити ведрину.* – Поток се узмути. Небо се узмути. **2.** *узбуркати се, узбунити се.* – Утроба се узмути. **3.** фиг. *показати негодовање, узнемиреност, незадовољство, постати немиран.* – Гомила се узмути.

узму̏тљати (се), -āм (се) свр. *у аугм. и пеј. значењу: узмутити (се).*

узмући́вати (се), -у̀ћујēм (се) *несвр. према узмутити (се).*

у̏змућкати, -āм свр. *мућкањем учинити мутним, замутити.* ■ ~ **се** *постати мутан, замутити се услед мућкања.*

у̏змуцати (се), -āм (се) свр. *почети, стати муцати, замуцати.*

у̏змучити, -им свр. *изазвати код некога муку, причинити муку (телесну или душевну).* – Узмучи га помисао на њу. ■ ~ **се** **1.** *почети, стати осећати муку, болове, физичку нелагодност.* **2.** *узнемирити се, бити на муци; намучити се, помучити се (ради неког циља).*

узна́дати се, у̏знāдāм се свр. *почети се надати, понадати се.*

узна̏предовати, -дујēм свр. *почети, стати напредовати, поћи напред; почети постизати напредак, успех у чему, запажене резултате у чему и сл.:* ~ на фронту, ~ у раду.

узна́стојати, -ј̄им свр. *потрудити се, постарати се.*

узнемира́вајӯће прил. *в. узнемирујуће.*

узнемира́вајӯћӣ, -ā, -ē *в. узнемирујући:* узнемиравајући догађаји.

узнемира́вати (се), -ѝрāвāм (се) *несвр. према узнемирити (се).*

узнѐмӣрено прил. *немирно, збуњено:* ~ се понашати.

узнѐмӣренōст, -ости ж *стање онога који је узнемирен, немир.*

узнемире́ње с *немир, узнемиреност.*

узнемири́вати (се), -ѝрујēм (се) *несвр. према узнемирити (се).*

узнеми́рити, -ѐмӣрӣм свр. **а.** *изазвати немир, забуну, пометњу; проузроковати узрујаност, неспокојство, узбуђење:* ~ сватове. **б.** *довести у стање узбурканости, пореметити мировање чега, узбуркати:* ~ површину језера. ■ **~ се а.** *постати немиран, неспокојан, уплашити се:* ~ се пред опасношћу. **б.** *заталасати се, узбуркати се; ускомешати се.* – Море се узнемири. Стока се узнемири.

узнемѝрујӯће прил. *тако да узнемирује, изазива, уноси немир.* – То је на њу деловало узнемирујуће.

узнемѝрујӯћӣ, -ā, -ē *који узнемирује, изазива немир:* узнемирујуће вести.

узнемо̀ћи (узнѐмоћи), узнѐмогнēм свр. (обично у значењу футура II) *не моћи више нешто чинити.*

узнерви́рати, -ѐрвӣрāм свр. *учинити нервозним, раздражити, изнервирати.* ■ **~ се** *постати нервозан, раздражљив, изнервирати се.*

узнерво́зити се, -ѐрвōзӣм се свр. *постати нервозан, захваћен нервозом.*

узнере́дити, -ѐрēдӣм свр. *учинити неуредним:* ~ собу.

узнѐсен, -ѐна, -о **1.** *трп. од узнети (се).* **2.** *пун заноса, полетан.*

узнѐсенōст, -ости ж *стање онога који је узнесен, занос.*

узнесе́ње с *занос, занесеност.*

узнѐсти (се) (ỳзнести (се)), -ѐсēм (се) свр. *в. узнети (се).*

узнестр́пити се, -ѐстр̄пӣм се свр. *почети бивати нестрпљив, почети губити стрпљење.* – Поп се малко узнестрпи.

ỳзнēти јек. **ỳзнијети,** -нѐсēм (ỳзнесēм) свр. **1. а.** *носећи уз нешто допремити на какво уздигнуто место:* ~ што уз степенице. **б.** *подићи, дићи:* ~ очи. **2.** фиг. **а.** *подићи углед, узвисити, прославити.* – Нова генерација песника узнела је поезију. **б.** *занети, одушевити.* – Љубави, узнеси твог сина! ■ **~ се 1.** *дићи се, винути се (у висину).* **2.** *морално се уздићи, показати моралну снагу.* **3.** *погордити се, узохолити се.* **4.** фиг. *одушевити се, занети се.*

ỳзнећкати се, -āм се свр. *почети се нећкати, одбијати што.*

ỳзникнути и **ỳзнићи,** ỳзникнēм свр. *никнути, нићи.*

узно̀јити, ỳзнојӣм свр. *довести до заморености праћене знојењем, натерати на знојење, ознојити:* ~ коња. ■ **~ се** *постати знојав, обливен знојем, ознојити се.*

ỳзносит, -а, -о **1.** *који је на висини, на уздигнутом месту; који је велике висине, висок:* ~ ливада, ~ стена. **2. а.** *подигнут, уздигнут (о глави).* **б.** *поносит, горд, охол.* **3.** *пун одушевљења, полетан:* ~ песма.

узно̀сити (се), ỳзносӣм (се) *несвр. према узнети (се).*

ỳзносито прил. *поносито, гордо; полетно, одушевљено:* ~ корачати; ~ говорити.

ỳзноситōст, -ости ж *понос, поноситост; охолост.*

ỳзношēње с **1.** *гл. им. од узносити (се).* **2.** *претеран понос, охолост.*

узњи́хати, ỳзњӣшēм (ỳзњӣхāм) свр. **а.** *заљуљати, заклатити, зањихати:* ~ гране. **б.** *подићи, отхранити:* ~ дете. ■ **~ се** *заљуљати се, зањихати се.*

узо̀бити, ỳзобӣм свр. **1.** *нахранити зобљу.* **2.** *ухранити, уојити зобљу:* ~ коња.

ỳзов м обично у изр. **ми смо на узову** *позивамо, зовемо један другога на крсно име, на славу.*

ỳзōвнӣк м *званица, узваник.*

ỳзор и **ỳзор**[1] м **1.** *најбољи у својој врсти, идеалан пример, образац:* ~ карактера. **2.** *онај на кога се неко угледао, оно што служи некоме за угледање:* држати се узора. **3.** књиж. *први део полусложеница у значењу узоран:* узор-дело, узор-књига.

ỳзор[2] м *узорано земљиште.*

узора́вати, -о̀рāвāм *несвр. према узорати.*

ỳзорак и **ỳзорак,** -ōрка м **1.** *део неке материје или огледни примерак робе који служи за показивање, проверавање квалитета, мустра.* **2.** *оно на основу чега се ради, израђује други предмет, облик и сл. (шара као модел за вез, шаблон за кројење и др.).* **3.** *пример, узор, углед.* – Писмо је било узорак литерарне вештине.

ỳзōран и **ỳзоран,** -рна, -о *који служи као узор, пример или углед:* ~ отац, ~ вредност.

узо̀рати, ỳзорēм свр. *орањем припремити земљу за сејање, поорати.*

ỳзорит, -а, -о *који служи као узор, узоран, примеран.*

ỳзорито прил. *в. узорно.*

ỳзоритōст, -ости ж *особина онога који је узорит, онога што је узорито.*

ỳзōрнӣк м **1.** *онај који је за углед, за пример.* **2.** *угледан, виђен човек.*

ỳзōрница ж *она која је за узор, узорна женска особа.*

ỳзōрно и **ỳзорно** прил. *на узоран начин, примерно:* ~ урадити.

ỳзортити се, -тӣм се свр. *бити захваћен зортом, страхом, уплашити се.*

узохо̀лити се, -о̀холӣм се свр. *постати охол, понети се, погордити се.*

ỳзрāст м **1.** *висина, стас, раст.* **2.** *године живота, временски период у расту човека.*

ỳзрāстан, -сна, -о *који је високог раста, висок.*

узра́стати, ỳзрāстāм *несвр. према узрасти.*

узра́сти (ỳзрāсти), -а́стēм свр. **1.** *одрасти, порасти, стасати.* **2. а.** *постати висок.* **б.** *добити у снази, ојачати.*

узрашћи́вати, -а̀шћујēм *несвр. према узрасти.*

узре́вати, ỳзрēвāм јек. **узриjѐвати,** ỳзријевāм *несвр. према узрети.*

узрѐвати се, -āм се свр. *почети ревати, ударити у ревање.*

ỳзрети, ỳзрӣм (ỳзрēм) (3. л. мн. ỳзрӯ (ỳзрē); р. пр. ỳзрео, -ела (јек. и ỳзрио, -рела); р. пр. ỳзрēвши; трп. ø) свр. *постати зрео, сазрети (обично о плодовима).* фиг. *постати одрастао, одрасти.*

ỳзречица ж **1.** *пословица, изрека.* **2. а.** *реч или речи које неко често понавља.* **б.** *поштапалица, уобичајена реч учтивости и сл.*

узри́тати се, ỳзрӣтāм се и **ỳзритати се,** -āм се свр. *почети се ритати, бацакати ногама.*

ỳзрнити се, -ӣм се свр. *претворити се у зрна, постати зрнаст (о снегу, леду и сл.).*

узробо̀вати, -о̀бујēм свр. (у значењу футура II) *почети робовати, постати роб.*

узро̀јити се, ỳзројӣм се свр. *почети серојити, развијати нове ројеве (о пчелама); појавити се у великом броју уопште.*

ỳзрок м **1.** *појава која изазива другу као своју природну последицу.* **2.** *повод, разлог.*

ỳзроковати, -кујēм свр. и несвр. *бити узрок чему, виновник чега, изаз(и)вати што, довести, доводити до чега:* ~ рат, ~ болест.

узро̀ктати се, у̏зрокће̄м се свр. *почети роктати, ударити у роктање.*

у̏зрочан, -чна, -о *који је у вези са узроком, који представља узрок:* ~ веза. • **узрочна (каузална) реченица** лингв. *зависна реченица којом се казује узрок радње у главној реченици.*

у̏зрочни̏к м **а.** *онај који је или оно што је узрок нечему, изазивач, проузроковач:* ~ болести. **б.** *онај који је за нешто крив, кривац.*

у̏зрочница ж *женска особа узрочник, виновница.*

у̏зрочно прил. *у односу на узрок и последице, тражећи (налазећи) узрок:* ~ објаснити нешто.

у̏зрочно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *веза узрока и последица, каузалност, каузалитет.*

узрујáвати (се), -у̀ја̄ва̄м (се) *несвр. према узрујати (се).*

у̏зрујā̄н, -а, -о **1.** *трп. од узрујати (се).* **2. а.** *узбуђен, узнемирен:* ~ саговорник. **б.** *узбуркан:* ~ страст.

у̏зрујā̄но прил. *испољавајући узрујаност, узбуђено:* ~ расправљати.

у̏зрујā̄но̄ст, -ости ж *стање онога који је узрујан, узбуђеност.*

узрујáње с *в. узрујаност.*

узру̀јати, -а̄м свр. *узбудити, узнемирити.* – То је дирну и узруја. ■ ~ **се** *узбудити се, узнемирити (се).* – Узруја се од саме помисли на то.

узруко̀вати се, -у̀кује̄м се свр. *завршити руковање, (из)руковати се.*

узугáрити, -у̀га̄рӣм свр. *завршити гарење, орање после скидања усева или рано с пролећа.*

у̏зуе̄лан, -лна, -о *обичан, уобичајен.*

у̏зуе̄лно прил. *уобичајено, обично, редовно.*

узу̀рпа̄тор м (инстр. -ом) *онај који на незаконит начин, насилно узме власт, чије право или чију имовину, отимач.*

узу̀рпа̄торскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на узурпаторе:* ~ поступак.

узу̀рпа̄торски прил. *на узурпаторски начин, као узурпатор:* ~ приграбити.

узурпáција ж лат. *незаконито узимање, присвајање (власти, чијег права и др.), отимачина.*

узурпи́рати, узу̀рпӣра̄м свр. и несвр. *(из)вршити узурпацију, (при)грабити, отети, отимати, присвојити, присвајати (власт, чије право и сл.).*

у́зус м лат. **1.** *обичај; навика.* **2.** правн. *право употребљавања туђе ствари без права на плодове или приходе од ње.*

уигрáвати (се), уѝгра̄ва̄м (се) *несвр. према уиграти (се).*

у̏игра̄н (у̀игра̄н), -а, -о *извежбан, усклађен:* ~ тим.

у̏игра̄но (у̀игра̄но) прил. *извежбано, усклађено:* ~ маневрисати.

у̏игра̄но̄ст (у̀игра̄но̄ст), -ости ж *извежбаност, усклађеност:* ~ екипе.

уѝграти (у̀играти), у̀игра̄м свр. (некога, нешто) *увежбати, извежбати за игру (тим, глумачку екипу, тактичку варијанту и сл.).* ■ ~ **се** *ускладити игру један према другоме.*

у̀имати, -а̄м *несвр. према ујмити.*

у̀истину (у̀истини) прил. *истински, стварно, доиста.* – Био је уистину добар.

у́ја м нар. *хип. од ујак;* уп. ујо.

ујáвити, у̀ја̄вӣм свр. *јавећи увести (овце у тор нпр.).*

ујављи́вати, -а̀вљује̄м *несвр. према ујавити.*

ују̀гмити и **у̀јагмити,** у̀јагмӣм свр. **1.** *уграбити, зграбити; отети.* – Залеће се да ујагми сабљу. **2.** *стићи на време, стићи пре некога, нечега.* – Ми смо ујагмили, нисмо покисли.

у̀јадити се, -ӣм се свр. *дојадити, досадити, постати мрзак.*

у̏ја̄к м *мајчин брат.*

у̏ја̄ковӣћ м *в. ујчевић.*

у̀јаловити, -ӣм свр. *учинити јаловим, уштројити, ушкопити:* ~ бика.

ујаловље́ње с *ушкопљење, кастрирање.*

у́јам и **у̀јам,** у́јма м **1.** *накнада у брашну за млевење у воденици, млину, ушур.* **2.** *део, проценат.*

ујамчáвати (се), -а̀мча̄ва̄м (се) *несвр. према ујамчити (се).*

у̀ја̄мчити и **у̀јамчити,** -ӣм свр. *осигурати, обезбедити, загарантовати:* ~ право на самоопредељење. ■ ~ **се** *преузети јемство, примити јемство.* – Ујамчи се један за другога.

ујарáнити се, -а̀рнӣм се свр. *постати јаран, пријатељ с ким, спријатељити се.*

ујáрмити[1], у̀ја̄рмӣм свр. **а.** *упрегнути у јарам (вола).* **б.** фиг. *потчинити, покорити, подјармити.*

ујáрмити[2], у̀ја̄рмӣм и **ују̀рмити,** у̀јармӣм свр. *начинити јарму, прекрупу.*

у̀ја̄рмље̄но̄ст, -ости ж *стање онога који је ујармљен, покорен, потчињен.*

ујармљи́вати, ују̀рмљује̄м *несвр. према ујармити.*

у̀јатити, -ӣм свр. *скупити у јато, сјатити.* фиг. *умножити:* ~ дукате. ■ ~ **се** *удружити се у јато, сјатити се; појавити се у јатима.*

у̀јахати, у̀ја̄ше̄м свр. *ући, доспети негде јашући:* ~ у село, ~ у јаругу.

ујахи́вати, ују̀хује̄м *несвр. према ујахати.*

у̏ја̄чки прил. *на начин ујака, као ујак:* се старати.

ујдурисáвати (се), -ѝса̄ва̄м (се) *несвр. према ујдурисати (се).*

ујду̀рисати, -ише̄м свр. тур. **1. а.** *направити, начинити:* ~ буре. **б.** *удесити, приредити, организовати:* ~ сусрет. **в.** *дотерати, удесити, средити:* ~ невесту. **2.** пеј. *направити смицалицу, подвалити коме.* ■ ~ **се** *поправити свој изглед, дотерати се, уредити се.*

ујду̀рма ж (ген. мн. -мӣ) тур. *превара, подвала, смицалица.*

у̏је̄д и **у̀јед** м *рана, повреда добијена уједањем, угриз.*

уједа̀нпӯт прил. **1.** *у исто време, све заједно:* све ~ изнети. **2.** *изненада, одједном:* ~ се почети трести.

уједа̀ре̄д и **уједа̀ред** прил. *в. уједанпут.*

ује́дати, у̏је̄да̄м несвр. *несвр. према ујести.* ■ ~ **се** уз. повр. *угризати једно друго.* • **уједале су мене те буве** *познајем те невоље, знам за то зло.* ~ **(ког) за срце** *грубо вређати, заједати (кога).*

уједѝнилац, -иоца (инстр. -иоцем) и **уједѝнитељ** (инстр. -ем) м *онај који уједињује, који је ујединио:* ~ Срба.

уједи́нити, ујѐди̇̄нӣм свр. **1.** *удружити, сјединити у једну државну целину (распарчане делове народа).* **2.** *удружити у сложну целину:* ~ стручњаке на неком пројекту. ■ ~ **се 1.** *удружити се, сјединити се у једној државној целини; удружити се у сложну целину.* **2.** *изједначити се, слити се.* – Нисам чуо ни пуцањ, ни тутањ, све се ујединило.

уједињáвати (се), -ѝња̄ва̄м (се) *несвр. према ујединити (се).*

ујѐди̇̄њен, -а, -о **1.** *трп. од ујединити (се).* **2.** *у називима:* Организација уједињених нација; Уједињено Краљевство Велике Британије и Северне Ирске.

уѐди̇̄ње̄но̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је уједињено.*

уједиње́ње с *стање уједињености; довођење у такво стање:* политичко ~, поборник уједињења.

ујѐдљив(-) в. *заједљив(-).*

уједначáвати (се), -а̀ча̄ва̄м (се) *несвр. према уједначити (се).*

ујѐдна̄чен, -а, -о *подједнак, равномеран; монотон:* ~ куцање.

уjѐдна̄чено прил. *на исти, подједнак начин, равномерно; монотоно.* – Чекић се уједначено чује. Живот протиче уједначено.

уjѐдна̄чено̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога што је уједначено.*

уједначе́ње с *уједначавање, уједначености.*

уједнача́вати (се), -а̀чује̄м (се) *несвр. према уједначити (се).*

уједна́чити, уjѐдна̄чӣм свр. **1. а.** *учинити да се нешто равномерно врши, учинити уједначеним, равномерним:* ~ дах. **б.** *постати уједначен, равномеран.* – Северац уједначио. **2. а.** *учинити подједнаким, истим или приближно истим по вредности и сл.:* ~ цене. **б.** *довести у исти ред, поравнати, изједначити:* ~ крајеве чега. **в.** *равномерно, подједнако распоредити (какав терет при преношењу, нешто расуто или набацано по каквој површини и сл.).* – Уједначи вреће на самару. ■ **~ се 1.** *усталити се, не мењати се.* – Време се уједначило. **2. а.** *постати једнак, изједначити се с неким (друштвено, у правима, положају).* **б.** *изједначити се по вредности, по квалитету.* – Екипа се прилично уједначила.

у̏једно прил. **1.** *у исти мах, у исто време, истовремено.* – То је уједно био и крај и почетак. **2.** *на једноме, на истоме месту, заједно.* – Уједно су овце и курјаци.

уjѐдно̄м прил. *одједном, изненада, одједанпут.* – Он уједном застаде.

уjѐдрати, -а̄м свр. *постати једар, бујан, развити се.* – Уједрала девојка. Уједрао кукуруз.

у̀једрити и **уjѐдрити,** у̀једрӣм свр. *једрећи ући, упловити:* ~ у луку.

ује́здити и **уjѐздити,** -ӣм свр. *ући јашући, ујахати; уопште некако ући, доспети негде.*

уjемча́вати, -ѐмча̄ва̄м и **уjемчи́вати,** -ѐмчује̄м *несвр. према ујемчити.*

у̀је̄мчити, -ӣм свр. *површно, овлаш прошити, привремено саставити концем (скројене делове тканине), уфирцати.*

уjѐњати, -а̄м свр. *ослабити у снази, интензитету, попустити, посустати; изгубити првобитне размере, жестину, учесталост и сл., престати.* – Бура је уjењала. Пуцњава уjења.

у̀јести, у̀једе̄м (аор. у̀једох, у̏једе и у̀једе; трп. у̀једен, -а; пр. пр. у̀је̄вши) свр. **1.** *направити, нанети повреду зубима, рилицом и сл.* – Уједе ме пчела. фиг. *ранити.* – Осуше се пушке. Једна га уједе. **2.** фиг. *нанети увреду некоме, увредити, пецнути.* **3.** *заболети, жацнути.* – Уједе га вена у нози. ■ **~ се** *угристи самог себе.* • **казаће и кад је мајку за сису ујео** *на мукама ће све признати.* **пази да те змија (гуја) не уједе** *добро се пази.* **уједе га гуја (змија)** *зло му се десило.* **ујео бес врага, ујео вук магаре** *ником ништа; ништа не мари.* **уjести се за језик** *рећи што не треба; покајати се због изговореног.*

у́јка м *хип. од ујак;* уп. ујко.

у̏јкати, -а̄м несвр. *дозивати животиње узвиком „уј“.*

у́јко, -а и -ē м *хип. од ујак;* уп. ујка.

у̀jма̄р, -а́ра м нар. *онај који узима ујам;* уп. ујам (1).

у́јмити, у̑јмӣм свр. **1.** *узети ујам, ушур (као накнаду за млевење).* **2.** *одузимајући смањити, умањити количину чега.* – Кад видеше онолики новац, реше да мало ујме. ■ **~ се** фиг. *смањити се, одузети се.* – Ујмиле ми се ноге од страха.

у̀јмовина ж *ујам; закупнина.*

у̑јна ж (вок. у̑јна) *ујакова жена.*

у̏јнути, -не̄м *свр. према ујкати, рећи „уј“.*

у́јо, -а и -ē м нар. *хип. од ујак;* уп. ујa.

уjогу́нити се, -о̀гӯнӣм се свр. *в. узјогунити се.*

ују (различито наглашено) узв. **1.** *за грдњу или за дозивање у помоћ.* **2.** *за исказивање радости (при весељу).*

ујујки́вати, -у̀јкје̄м несвр. *узвикивати „ују“.* – Сватови стадоше да ујујкују.

ујуна́чити (се), -у̀на̄чӣм (се) свр. *ојуначити (се), осмелити (се).*

ују́рити, у̀јӯрӣм свр. *јурећи, нагло ући, улетети, утрчати.*

у̏јутро и **у̏јутру** прил. *у току јутра, у јутарњим часовима; изјутра идућег дана, после ноћи.*

у̑јчевина ж **1.** *род, породица из које потиче мајка, ујаков род.* **2.** *место у којем живи ујак.* **3.** *наследство од ујака.*

у̑јчевић м *брат од ујака, ујаков син.*

ука̀баничити се, -ӣм се свр. *обући кабаницу, огрнути се кабаницом.*

укабу́лити, -а̀бӯлӣм свр. *одлучити се, решити се (на нешто).* – Укабулио и отишао на мегдан.

у̀каз и **у̏ка̄з** м рус. *одлука, решење, акт (који доноси носилац највише власти у земљи).*

ука́зати, у̀ка̄же̄м свр. **1.** *показати што да се може видети.* – Укажи лице дивно! **2.** *скренути пажњу на што, на кога, навести као пример; нагласити, поменути:* ~ на пропусте. **3.** *пружити, посветити, одати:* ~ пажњу. ■ **~ се 1.** *показати се, појавити се.* – На лицу му се указа смешак. **2.** *показати свој прави смисао.* – Још му се сјајније указаше дани старе славе. • **~ прстом на кога** *означити кога као кривца и сл., прозвати кога.* **указала му се прилика** *дошао је у прилику, добио је шансу.*

ука́зивати (се), -а̄зује̄м (се) *несвр. према указати (се).*

у̀казнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на указ, који је постављен указом, који је донет указом:* ~ чиновник, ~ акт.

укаиша́рити, -и̏ша̄рӣм свр. *зарадити, добити кaишарећи (варајући, обмањујући, лихварећи и сл.).*

укалку̀лисати, -ише̄м (укалкули́рати, -у̀лӣра̄м) свр. *унети у рачун, узети у обзир при израчунавању, урачунати:* ~ све трошкове.

ука̀лупити, -ӣм (трп. ука̀лупљен) свр. **1.** *начинити по калупу, обликовати нешто по калупу:* ~ глинену масу. **2.** фиг. *обликовати, одгојити, васпитати по утврђеном обрасцу:* ~ мисао, ~ омладину. ■ **~ се** *свести се на калуп, на шаблон, изгубити оригиналност.* – Да се не би укалупио, језик позајмљује речи.

укалупља́вати (се), -у̀пља̄ва̄м (се) *несвр. према укалупити (се).*

ука̀лупљено̄ст, -ости ж *особина онога што је укалупљено, шаблонизовано.*

укалупље́ње с *довођење, прелазак у стање укалупљености.*

укалупљи́вати (се), -у̀пљује̄м (се) *несвр. према укалупити (се).*

ука́љати, -у̀ка̄ља̄м свр. **1.** *калом, блатом или чиме другим упрљати, искаљати:* ~ опанке. **2.** фиг. *осрамотити, обрукати:* ~ име Петровића. ■ **~ се** *искаљати се (калом, блатом и сл.), упрљати се, умазати се.*

ука́нити се, у̀ка̄нӣм се свр. *наканити се, одлучити се:* ~ кренути на пут.

укањи́вати се, -а̀њује̄м се *несвр. према уканити се.*

ука́пати (се), у̀ка̄па̄м (се) несвр. *в. укопавати (се).*

у̀капати, -пље̄м (-а̄м) свр. **1.** *наквасити или упрљати капима, покапати:* ~ мараму сузама. **2.** *усути неколико капи, накапати у нешто (нпр. у очи).* ■ **~ се** *поквасити се или се упрљати капима, покапати се.*

укапи́рати, ука̀пӣра̄м свр. разг. *схватити, разумети.*

ука́пити, у̀ка̄пӣм свр. арх. *убити на месту.*

у̀касати, -а̄м свр. *ући јашући касом; ући трчећи.*

ква́рити, у̀ква̄рӣм свр. *довести у мучно стање; причинити квар, оштећење, покварити:* ~ вољу; ~ машину. ■ **~ се** *постати неупотребљив, покварити се (о намирницама).* **б.** *оболети (о зубима).*

у̀квасити, -ӣм (трп. у̀квашен) свр. *поквасити, навлажити:* ~ крпу. ■ **~ се** *поквасити се, овлажити се:* ~ на киши.

укеба́вати, -ѐба̄ва̄м *несвр. према укебати.*

уке́бати, у̀ке̄ба̄м свр. *увребати, ухватити, уловити (обично некога у чему недопуштеном):* ~ лопова у крађи.

уки́вати, у̀кӣва̄м *несвр. према уковати.*

укѝва̄ч, -а́ча м *јако чизмарско шило.*

уки́вити се, у̀кӣвӣм се свр. *постати киван, гневан, љутит.*

уки́дати (се), у̀кӣда̄м (се) *несвр. према укинути (се).*

укѝда̄ч, -а́ча м *онај који нешто укида:* уп. укинути (1): ~ закона.

у̀кинути, -не̄м (аор. у̀кинух и у̀кидох; трп. у̀кинӯт) свр. **1.** *учинити да нешто не постоји више, обуставити рад или важност чега (неке установе, закона, уредбе и сл.):* ~ царину, ~ аутономију. **2. а.** *откинути, узбрати:* ~ цвет. **б.** *одсећи, одрубити:* ~ непослушну главу. **в.** *(од)узети.* – То је мајци пола века укинуло. ■ ~ **се** *изгубити се, нестати.* – Глас му се начас укине.

укину́ће с *обустава рада или важности чега:* ~ ропства, ~ горњег дома.

уки́пити се, у̀кӣпӣм се свр. *стати мирно попут кипа, укочити се, укрутити се.*

у̀киселити, -ӣм (трп. у̀кисељен) свр. **1.** *покиселити, потопити у воду, раскиселити (веш и сл.).* **2.** *учинити да нешто постане кисело (стављањем у сирће или изазивајући на неки начин врење):* ~ купус, ~ паприке. ■ ~ **се 1.** *расквасити се, омекшати (у води) (о нечему што је било окорело, хлеб нпр.).* **2. а.** *постати кисео, добити кисео укус.* – Купус се укиселио. **б.** *прокиснути, укварити се услед ферментације и сл. (о храни).* **3.** *добити кисео израз, намрштити се, онерасположити се.*

укисељáвати (се), -ѐља̄ва̄м (се)

укисељи́вати (се), -ѐљӯје̄м (се) *несвр. према укиселити (се).*

у̀киснути (се), -не̄м (се) свр. **1.** *расквасити се, омекшати.* **2.** *нарасти од квасца (о тесту).* **3.** *постати кисео, укиселити се.*

у̀китити, -ӣм свр. *метнути, увезати у киту; уплести цвет у киту.*

у̏клада ж *уметак као украс на дрвеним предметима (вратима, немештају и др.).*

у̀клањати (се), -а̄м (се) *несвр. према уклонити (се).*

укла́пати (се), у̀кла̄па̄м (се) *несвр. према уклопити (се).*

уклѐпати, -а̄м свр. *гурнути, дати (коме што) у руке.* – Док се снађох, он ми ово уклепа. ■ ~ **се** *угурати се, увући се, наметнути се:* ~ међу узванице.

уклѐсати и **у̀клесати,** у̀клеше̄м свр. *урезати (обично у камен):* ~ крст на споменик.

у̏кле̄т, -а, -о **1.** *трп. од уклети (се).* **2.** *јадан, несрећан, чемеран (гоњен клетвом и проклетством).*

у̀кле̄тва ж *клетва, проклетство.*

уклѐтвен, -а, -о у изр. ~ **писмо** *папина повеља којом баца на кога клетву, анатему због непослушности.*

у̀клети, уку̀не̄м свр. **1.** *бацити клетву на кога, проклети; бацити кога у несрећу клетвом.* – Има жена које хоће да укуну. Није имао напретка, уклели га душмани. **2.** *изгрдити, изружити у облику клетве, изговарајући клетве, кунући.* ■ ~ **се** *проклети самог себе.*

у̏кле̄то̄ст, -ости ж *стање онога који је уклет, који носи проклетство.*

укле́тство с *проклетство, несрећа.*

уклеште́ње јек. **укљеште́ње** с обично у изр. ~ **киле** мед. *заглављеност спуштених црева у шупљине у трбушној дупљи,* incarceratio herniae.

укле́штити, у̀кле̄штӣм јек. **уклијѐштити,** у̀клијештӣм свр. *метнути као у клешта, ухватити као клештима, приклештити.* – Његов жилави врат чврсто уклештих рукама. ■ ~ **се** *ухватити се као у клешта, чврсто се заглавити.* фиг. *доћи у сукоб, сукобити се.*

уклешћи́вати (се) јек. **укљешћи́вати (се),** -ѐшћӯје̄м *несвр. према уклештити (се).*

укли́зити, -ӣм свр. *ући, доспети негде клизећи;* уп. уклизнути. ■ ~ **се** *постати клизав, углачати се.*

у̀клизнути, -не̄м свр. *клизећи доспети негде, уклизити.*

уклѝјати, -а̄м свр. *почети клијати, проклијати.*

у̀клинити, -ӣм свр. *забити, забости, заглавити као клин:* ~ колац између камења. ■ ~ **се** вој. *направити пробој, продрети у противничке редове у виду клина.*

у̀клињати, -ње̄м *несвр. према уклети.* ■ ~ **се** *памтити нешто зло, што служи као опомена на срамоту, на несрећу.*

уклòнити, у̀клонӣм свр. прел. **1. а.** *учинити да нечега не буде, одстранити; преместити, склонити с места (на неко друго место):* ~ чамац с обале; ~ препреку. **б.** *учинити да некога не буде, убити:* ~ противника. **2.** *склонити, заклонити:* ~ главу од кише. **3.** *сачувати, спасти:* ~ од невоље некога. ■ ~ **се** *склонити се (од чега), измаћи се, избећи што; сакрити се:* ~ ударцу; ~ у врбак. **2.** *склонити се коме, уступити своје место, положај и сл. другоме:* ~ с пута. • ~ **с пута (с очију)** *победити, уништити каквог противника, непријатеља.* ~ **с овога света** *убити.*

уклоње́ње с *одстрањење, уклањање.*

уклòпити, у̀клопӣм (трп. у̀клопљен) свр. **1.** *углавити, наместити; наћи место, уврстити:* ~ довратке, ~ у механизам што; ~ ликове у роману. **2.** *ставити у руку, дати, турнути.* ■ ~ **се** *наћи места, снаћи се, прилагодити се у новој средини, ситуацији:* ~ у екипу.

уклу̀пчати се, -а̄м се и **у̀клупчити се,** -ӣм се свр. *савити се у клупко, клупче, скупити се, склупчати се.*

у̀кљева ж зоол. *врста слатководне рибе из пор. шарана, издужена тела покривеног сребрнастим љускама, од којих се добија вештачки бисер* Alburnus scoranza *и* A. bipunctatus. • ~ **сјајна** Alburnus lucidus.

у̀кљевнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на укљеву:* ~ мрежа.

у̀кљувак, у̀кљӯвка м *место где је птица укљувала, ударила кљуном, угризла какву воћку.*

укљу̀вати, у̀кљује̄м свр. *кљуном, кљујући ујести; појести кљујући.* – Гуске ме скоро укљуваше.

у̀кљукати, а̄м свр. **1.** *кљукајући утовити, угојити (живину); кљукањем нахранити (живину).* **2.** *угурати, утрпати нешто негде:* ~ ствари у торбу.

укључе́ње с **1.** *пуштање у рад, укопчавање:* ~ електричног апарата, ~ електричне струје. **2.** *улажење у нешто, придруживање.*

укључи́вати (се), -у̏чӯје̄м (се) *несвр. према укључити (се).*

укљу̀чиво прил. *бројећи и оно што је речено као крајње, укључујући, укључно.*

укљу̀чити, у̀кљӯчӣм свр. **1.** *пустити у рад (какве уређаје), омогућити довод, протицање (воде, струје и др.), укопчати:* ~ радио, ~ струју. **2.** *придружити, увести у неки заједнички посао, у какву заједницу:* ~ у друштво некога, ~ у производњу. **3.** *унети, обухватити планом, говором и сл.* – Сви пројекти су укључени ту. ■ ~ **се** *ући у неку заједницу, групу и сл., придружити се другима; узети учешћа:* ~ у јединицу, ~ у саобраћај; ~ у разговор.

у̀кључно прил. *укључујући, укључиво.*

у̀кметити, -ӣм свр. ист. **1.** *поставити за кмета, увести у кметовску дужност, закметити.* **2.** *учинити спахијским кметовима, довести у феудалну потчињеност властелину.* ■ ~ **се 1.** ист. *постати кмет (сеоски старешина), закметити се.* **2.** фиг. *лепо се наместити, заузети добар положај (у друштву, у конкретној ситуацији и сл.).*

укњижáвати (се), -и̏жа̄ва̄м (се) *несвр. према укњижити (се).*

у̀књижба ж и **укњиже́ње** с књиг. *уписивање имовинских права и терета у земљишне књиге, интабулација.*

укњижи́вати (се), -и̏жӯје̄м (се) *несвр. према укњижити (се).*

у̀књижити, -ӣм (трп. у̀књижен) свр. *извршити укњижбу, уписати у земљишне књиге.* фиг. *освојити, задобити (поене, бодове и сл.).* ■ **~ се** *уписати своје право својине у земљишне књиге.*

укњижнѝна ж *такса за укњижење у земљишне књиге.*

уко̀вати, у̀кујēм (имп. у̀кӯј; трп. у̏кован; пр. пр. уко̀вāвши) свр. **1.** *чврсто прикуцати, приковати (један предмет за други), заковати; утврдити, оковати (нешто што треба да буде опточено, заштићено, затворено); забити, заковати (клин или нешто слично у што).* **2.** *урезати кујући:* ~ име у врата. • **као уковано** *чврсто.* **~ очи у што** *загледати се.*

у̀ковица ж нар. *врста накита (сребрни или златни новац укован на жицу).*

уковр̀чати, -āм, **уко̀врчити,** -ӣм, **уковр̀џати,** -āм и **уко̀врџити,** -ӣм свр. **1.** *увити у коврџе, накудравити (косу, бркове).* **2.** *уопште увити, изувијати што.* ■ **~ се** *увити се (у коврче, коврџе) (о коси, брковима).*

уко́кати, у̀кōкāм свр. жарг. *убити.*

укола́чити, -о̀лāчӣм свр. *избечити (очи).*

уко̀лēнчити јек. **уко̀љēнчити,** -ӣм свр. *уларом сапети коња испод колена.*

уколѝко, у̀колико и **уко̀лико** везн. **1.** *у поредбеним реченицама, у корелацији с прилогом „утолико" казује да је оно што се износи главном реченицом сразмерно ономе што је речено зависном реченицом.* – Уколико га пијанство више хватало, утолико је одрешитије мислио. **2.** *у погодбеним реченицама: ако.* – Радио је свим силама, уколико му је то званичан посао.

уколо̀течити се, -ӣм се свр. *ући у колотечину, у уобичајен ток.*

уколу̀тати се, -āм се свр. *везати се у коло, у колут, уплести се.* – Змије се уколутају.

у̀кољица ж *онај који се (радо и често) свађа, инати, свађалица.*

у̀кољиштво с *нарав укољице.* – Његово укољиштво је било познато.

уко̀мпоновати, -нујēм (укомпонѝрати, -о̀нӣрāм) свр. *унети што у какву целину (обично уметничку, музичку).*

уконаче́ње с *долазак, примање, смештање на конак.*

уконачѝвати (се), -а̀чујēм (се) *несвр. према уконачити (се).*

уко̀начити, -ӣм свр. *довести на конак, на спавање, на преноћиште; доћи на конак; примити кога на конак.* ■ **~ се** *одсести негде на конаку.*

уко̀нчати се, -āм се свр. *постати кончав, добити конце (услед дозрелости, презрелости) (о боранији).*

у̀коп и **у́коп** м **1.** *погреб, сахрана.* **2.** *растојање (од два метра) (колико се одбаци камена с рамена).* **3.** *ископано, удубљено, укопано место (у брду и сл.).*

укопа́вати (се), -о̀пāвāм (се) *несвр. према укопати (се).*

уко̀пати, -āм (трп. у̀копан) свр. **1.** *ставити нешто у ископано место, рупу и сл. и затрпати, закопати.* фиг. *добро сакрити (као да је закопано).* **2.** *сахранити:* ~ мртваца. **3.** *начинити, изградити што испод нивоа околине:* ~ темеље. **4.** вој. *утврдити (у рововима):* ~ војску, ~ тенкове. ■ **~ се 1.** вој. *утврдити се у рововима, шанчевима, ушанчити се.* **2.** *занети се, задубити се у што:* ~ у новине, ~ у писање. **3.** *чврсто стати, не мицати се:* ~ на месту. **4.** фиг. *повући се из јавног живота.* • **стајати као укопан** *стајати као камен, не мичући с места.*

укопѝстити се, -о̀пӣстӣм се свр. пеј. **1.** *усротивити се тврдоглаво; упорно хтети или тврдити што, упорно остати при своме, заинатити се.* **2.** (на кога) *окомити се, испизмити се (на некога).*

уко̀питити се, -ӣм се свр. *чврсто стати (о коњу).*

у̀копнӣ, -ā, -ō *који се односи на укоп, погребни:* ~ опрема.

у̀копнӣк м **1.** *гробар.* **2.** *учесник у пратњи приликом сахране.*

укопнѝна и **у̀копнина** ж **1.** *погребни трошак, такса за укоп, за сахрану.* **2.** *оно што се укопа заједно са покојником (неке личне ствари).*

у̀копница ж **1.** *укопна кошуља у коју облаче мртваца.* **2.** *учесница на укопу, у погребној поворци.* **3.** у изр. **јама ~** *рака.*

укопча́вати (се), -о̀пчāвāм (се) *несвр. према укопчати (се).*

уко̀пчати, -āм свр. **1. а.** *спојити, укључити, прикључити:* ~ на електричну инсталацију. **б.** *спојити, сапети копчама, дугметима, закопчати:* ~ капут. **2.** фиг. *схватити, разумети, разабрати.* – Даје ми неке сигнале, једва укопчах шта хоће. ■ **~ се** *ући у неку целину, укључити се.*

у̀кор и **у́кор** м **1.** *опомена због погрешке, приговор, прекор.* **2.** *врста дисциплинске казне у школи или у служби.*

укора́вати, -о̀рāвāм *несвр. према уко̀рити.*

у̏кōран и **у̀коран,** -рна, -о *који у себи садржи, показује укор, којим се укорава, прекоран:* ~ писмо, ~ поглед.

укорачѝвати, -а̀чујēм *несвр. према укорачити.*

укора́чити, -о̀рāчӣм свр. *ући, ступити, крочити (на неко место, у нешто).* фиг. *умешати се, зaћи (у туђе послове, у туђу надлежност).*

укоре́нити, -о̀рēнӣм јек. **укорије́нити,** -о̀ријенӣм свр. *учинити да се нешто учврсти, да пусти корен, учврстити:* ~ некоме какву навику. ■ **~ се** *пустити корен, примити се (о нечему посађеном).* **2.** *дубоко се усадити, уврежити се (о навикама, ставовима и сл.).*

укорења́вати (се), -ѐњāвāм (се) јек. **укорјења́вати (се),** -јѐњāвāм (се) *несвр. према укоренити (се).*

уко̀рēњенōст јек. **у̀коријењенōст,** -ости ж *особина онога што је укорењено.*

укорење́ње јек. **укорјење́ње** с *пуштање корена, довођење, доспевање у стање укорењености.*

укорењѝвати (се), -ѐњујēм (се) јек. **укорјењѝвати (се),** -јѐњујēм (се) *несвр. према укоренити (се).*

уко̀рити, у̀корӣм свр. *замерити, приговорити (коме што), учинити прекор, прекорити (кога).* ■ **~ се** *замерити што себи, прекорити се.*

укорича́вати, -ѝчāвāм и **укоричѝвати,** -ѝчујēм *несвр. према укоричити.*

уко̀ричити и **у̀коричити,** -ӣм свр. **1.** *повезати, увезати, ставити у корице, снабдети корицама (књигу и сл.).* **2.** *направити корице ножу.*

уко̀рљив, -а, -о *који изражава укор, којим се укорава:* ~ поглед.

у̀кōрно и **у̏кōрно** прил. *с прекором, прекорно, прекоравајући:* ~ гледати.

уко́ровити се, -ӣм се свр. *обрасти коровом, зарасти у коров, закоровити се.* – Необрађено земљиште се брзо укорови.

уко̀сити[1], у̀косӣм и **уко́сити,** у̀кōсӣм свр. **1.** *поставити косо, учинити косим, искосити, искривити:* ~ главу, ~ тело. **2.** *поћи, кренути косо.* – Укоси преким путем. ■ **~ се** *стати, поставити се косо, искосити се, искривити се.*

уко̀сити[2], у̀косӣм свр. **1.** *довољно покосити, накосити:* ~ сена. **2.** *косећи захватити у суседну ливаду, закосити.*

у̀коснӣк м *украсни чешаљ.*

у̀косница ж *двокрака игла за причвршћивање косе.*

у̏косо (у̏кōсо) прил. *у косом правцу, под косим углом, косо, косимице:* ~ поставити, ~ падати.

уко̀твити (се), у̀котвӣм (се) свр. *спустити котву (на дно), усидрити (се).*

укотвља́вати (се), -о̀твљāвāм (се) и **укотвљѝвати (се),** -о̀твљујēм (се) *несвр. према укотвити (се).*

укотрља́вати (се), -р̀љāвāм (се) *несвр. према укотрљати (се).*

укотр̏љати, -о̀тр̄љам и **укотр̀љати,** -а̄м свр. *убацити нешто што се котрља, котрљајући, превргћући га:* ~ трупац у подрум. ■ ~ **се** *ући, доспети (у нешто, негде) котрљајући се.* – У двориште се укотрљају каруце.

укоту̏рати се, -а̄м се и **укоту́рити се,** -о̀тӯрӣм се свр. *савити се у котур, колут.*

укоча́њити се, -о̀ча̄њӣм се свр. *укрутити се, укочити се (од хладноће, ставши мирно и сл.).*

у̀ко̄чен, -а, -о **1.** *трп. од укочити (се).* **2. а.** *крут, укрућен (о држању).* **б.** *сувише званичан, сав од круте дисциплине, строг.* – Прописи су дворски укочени.

у̀ко̄чено прил. *непомично, без покрета:* ~ стајати, ~ гледати.

у̀ко̄ченост, -ости ж *особина, стање онога који је укочен, онога што је укочено.*

уко́чити, у̀ко̄чӣм свр. **1. а.** *успорити, зауставити кретање неког возила (ређе какве машине), обично кочницом:* ~ кола. **б.** *спречити, онемогућити рад механизма за окидање на ватреном оружју, закочити.* **в.** фиг. *онемогућити, спречити кретање, развој, напредак, нормалан ток нечега:* ~ саобраћај. **2. а.** *учинити укоченим, укрућеним, укрутити.* – Мраз укочи младе стабљике. **б.** *укрутити неки део тела затежући мишиће:* ~ ноге. **в.** (очи) *забуљити (очи).* ■ ~ **се 1. а.** *зауставити се у кретању, престати се кретати; постати спорији или се сасвим зауставити у раду, развитку.* **б.** *попримити укочен, усправан став, укрутити се (при војничком поздраву нпр.).* **2. а.** *изгубити способност кретања као последица какског психичког стања (страха и сл.), укрутити се, не мицати се.* **б.** *парализовати се, одузети се (о појединим удовима).* **3.** *загледати се нетремице у што; постати непомичан (о очима, погледу).* **4.** *постати хладан и укрућен (о мртвацу).* **5.** фиг. *постати неприступачан, понети се охоло, надмено.*

укоша́вати, -о̀ша̄ва̄м *несвр. према укосити*[2].

укоша́вати (се), -о̀ша̄ва̄м (се) *несвр. према укосити*[1] *(се).*

у̀кошено (у̀ко̄шено) прил. *укосо, закошено.*

у̀кошкати, а̄м свр. *везати заједно у јарам (волове).*

укра́дати се, у̀кра̄да̄м се *несвр. према украсти се.*

у̀кра̄ј и **у̀крај** (или ненаглашено) предл. (с ген.) *поред, код, крај:* ~ ватре. • **ни ~ памети (бити)** *не досећати се.*

у̀крајити, -ӣм свр. *пристати уз крај, уз обалу.* – Украјили смо били сплав.

у̏кра̄с м *оно што украшава, улепшава некога, нешто, оно што доприноси лепшем изгледу; предмет (огрлица, наруквица и сл.) начињен од (обично) племенитих метала који се носи ради улепшавања, накит.* – Брк је украс мушког лица. Жене носе разне украсе. • **ораторски, стилски украси** књиж. *фигуре којима стил добија више сликовитости, живописности и изражајности.*

у̏кра̄сан, -сна, -о *који служи као украс, који се користи за украшавање:* ~ папир.

укра́сити, у̀кра̄сӣм (трп. у̀кра̄шен) свр. *дати чему леп изглед, учинити лепшим, улепшати, уресити; послужити као украс.* фиг. *учини пунијим, богатијим по садржају, смислу.* – Својом појавом украсио је двор. ■ ~ **се** *улепшати се, уресити се.*

у̀красти, -а́де̄м (аор. у̀крадох; р. пр. у̀крао, трп. у̀краден, -а; пр. пр. у̀кра̄вши) свр. *кришом присвојити оно што не припада, туђе, извршити крађу.* ■ ~ **се а.** нар. *крадом, кришом изаћи, отићи, искрасти се:* ~ из куће. **б.** фиг. *промаћи, провући се, поткрасти се.* – Тешко му се грешка украде.

укра́тити, у̀кра̄тӣм свр. *в. ускратити.*

у̏кратко и **у̏кра̄тко** прил. **а.** *у неколико речи, с мало речи:* ~ испричати. **б.** *просто речено, једном речи.* – Он, укратко, тежи за влашћу.

украћи́вати, -а̀ћује̄м *несвр. према укратити.*

украша́вати (се), -а̀ша̄ва̄м (се) *несвр. према украсити (се).*

у̀кра̄шеност, -ости ж *особина или стање онога који је украшен, онога што је украшено, окићеност, накићеност.*

украши́вати (се), -а̀шује̄м (се) *несвр. према украсити (се).*

укрва́вити, укр̀ва̄вӣм свр. *умрљати крвљу, окрвавити, искрвавити:* ~ мантил. ■ ~ **се** *запрљати се, умазати се крвљу, закрвавити се.*

укре́пити, у̀кре̄пӣм јек. **укријѐпити,** у̀крије̄пӣм свр. *учинити крепким, оснажити, ојачати; улити вољу, снагу, подстаћи некога да што издржи, да истраје, охрабрити.* ■ ~ **се** *обновити снагу, ојачати, оснажити; не попустити, учврстити се у чему.*

укрепља́вати (се), -ѐпља̄ва̄м (се) и **укрепљи́вати (се),** -ѐпљује̄м (се) *несвр. према укрепити (се).*

укрепље́ње с *оснажење, ојачање.*

укреса́вати, -ѐса̄ва̄м *несвр. према укресати.*

укрѐсати, у̀креше̄м свр. **1. а.** *избивши искру ударом или трењем (огњила о кремен, жижице и сл.), креснути; уопште учинити да нешто почне светлети или горети, упалити:* ~ палидрвце, ~ (батеријску) лампу. **б.** *ударом или на какав други начин активирати што (бомбу нпр.).* **в.** експр. *устрелити, убити.* **2.** фиг. *учинити да се засветли, да се зажари (о очима).* **3.** *убрати, одсећи, откинути (нпр. листове купуса, пера лука и сл.).*

укреси́вати, укрѐсује̄м *несвр. према укресати.*

у̀креснути, -не̄м свр. *в. укресати.*

укри́вати (се), у̀крӣва̄м (се) *несвр. према укрити (се).*

укри́вити, у̀крӣвӣм свр. *укриво, укосо наместити, поставити што.* ■ ~ **се** *стати укриво, укосо; постати крив, искривити се.*

укривља́вати (се), -ѝвља̄ва̄м (се) и **укривљи́вати (се),** -ѝвљује̄м (се) *несвр. према укривити (се).*

у̏крӣво прил. *накривљено, нагнуто, косо, накриво:* ~ поставити што.

у̀крити, у̏крије̄м свр. **а.** *с(а)крити, склонити (од некога).* **б.** *покрити, затрпати, скрити (да се не види).* ■ ~ **се а.** *сакрити се, склонити се (од некога).* **б.** *провући се кришом, прокрасти се.* – Укрише се у гору. **в.** *покрити се добро (нпр. хаљинама).*

укрље́штити, укр̀ље̄штӣм свр. *упрети, устремити очи у некога.*

укр̀мачити, -ӣм свр. *умрљати мастилом, искрмачити.*

укр́мити, у̀кр̄мӣм свр. пом. *управити лађу према ветру.*

укр́мити се, у̀кр̄мӣм се свр. *удебљати се, угојити се.*

укро̀тилац, -иоца м *в. укротитељ.*

укро̀тилачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на укротиоце.*

укро̀титељ м *онај који кроти (обично дивље животиње), кротитељ.*

укро̀тите̄љка ж *жена укротитељ.*

укро̀титељскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на укротитеље и укроћавање:* ~ посао.

укро̀тити, у̀кротӣм (трп. у̀кроћен) свр. *учинити кротким, мирним и послушним (обично дивље животиње).* ■ ~ **се** *умирити се, смирити се.*

укро̀тљив, -а, -о *који се може укротити, учинити кротким.*

укро̀тљиво̄ст, -ости ж *особина онога који се може укротити.*

укроћа́вати (се), -о̀ћа̄ва̄м (се) *несвр. према укротити (се).*

у̀кроћено прил. *кротко, мирно, смирено.*

у̀кроћено̄ст, -ости ж *стање онога који је укроћен.*

укроћи́вати (се), -о̀ћује̄м (се) *несвр. према укротити (се).*

укро̀чити, у̀крочӣм свр. *начинити корак унутра, укорачити; ући:* ~ у собу.

укр̀стити, у̀крстӣм (трп. у̀крштен) свр. **1.** *ставити, наместити унакрст:* ~ реденике преко груди. **2.** *почети се појављивати са две или више страна, заокупити.* – Са свих страна укр-

стиле муње. **3.** биол. *спојити две различите животињске врсте или биљке при размножавању:* ~ расе. ■ **~ се 1.** *стати, наћи се, поставити се један преко другог, у облику крста.* – Пруга се са друмом укрстила. **2.** *сукобити се, срести се.* – Погледи им се укрстише. **3.** *мимоићи се.* **4.** *појавити се у великом броју, у мноштву, изукрштати се (о мислима итд.).* • ~ **мачеве** *сукобити се.* ~ **очи (очима)** *гледати разроко (о пијаном или болесном човеку).* **укрштене речи** *в. уз реч (изр.).* **укрштен слик** књиж. *кад се сликују или римују речи на крају првог и трећег, другог и четвртог стиха (абаб).*

у̏кртити (се), -ӣ (се) свр. *доћи на потребну меру (по укусу), сазрети, дозрети (о воћу, о пићу).*

у̏крӯг прил. *уоколо, около.* – Ишао је укруг.

у̏крӯпно прил. **1.** *у крупном новцу:* имати двадесет динара ~. **2.** *у главним, основним цртама:* ~ скицирати. **3.** *у већој мери, јако:* ~ се посвађати.

укрупња́вати се, -у̀пња̄ва̄м се несвр. неол. *постајати крупнији, крупњати.*

укру́тити, у̀крӯтӣм (трп. у̀крӯћен) свр. **1. а.** *затежући, стежући мишиће учинити крутим, укочити (неки део тела).* **б.** *потапајући у крутило довести у стање крутости, учинити нееластичним, уштиркати (тканину).* **в.** *управити, избуљити, забуљити очи, поглед у некога, у нешто.* **2.** *замрзнути, стегнути (о мразу).* ■ **~ се 1.** *стврднути се, постати крут, несавитљив.* **2. а.** *укочити се (о мишићима, жилама).* **б.** *изгубити гипкост, потребну мекоћу покрета.* **3.** *стати мирно, заузети укочен став.* **4.** *заузети хладно, укочено, надмено држање.*

у̀крӯћено прил. *круто, укочено:* ~ стајати.

у̀крӯћено̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је укрућен, онога што је укрућено.*

укрући́вати (се), -у̀ћује̄м (се) *несвр. према укрутити (се).*

укрца́вати (се), укр̀ца̄ва̄м (се) *несвр. према укрцати (се).*

у̏крца̄ј м *утовар, укрцавање.*

укр̀цати, -а̄м свр. *утоварити робу или сместити путнике (у какво превозно средство):* ~ робу, ~ путнике. ■ **~ се 1.** *ући, сместити се у неко превозно средство; уопште ући негде (обично у великом броју):* ~ у аутобус; ~ у салу. **2.** *увући се, убацити се негде (обично кришом).*

у̏крцнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на укрцавање, утоварни:* ~ рампа.

у̏крчкати, -а̄м свр. *омогућити да се што укрчка, да укува (какво јело).* ■ **~ се** *добро се укувати крчкајући се на тихој ватри (о јелу).*

укр̀шити и **у̏кршити,** у̏кршӣм свр. *сломити, одломити, убрати ломећи:* ~ грану.

у̏кршта̄ј м **1. а.** *унакрсно кретање, унакрсна постављеност, укрштање.* **б.** фиг. *сплет, чвориште супротности.* **2.** фиг. *спој, веза; резултат укрштања:* ~ раса.

у̏кршта̄јнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на укрштај, на коме се врши укрштање:* ~ тачка.

укр́шта̄ње с **1.** *гл. им. од укрштати (се).* **2.** биол. *парење животиња или калемљење биљака различитих особина да би се добила нова врста, нови тип (бољег квалитета).*

укр́штати (се), у̏кр̄шта̄м (се) *несвр. према укрстити (се).* • ~ **копља** *борити се с ким; водити расправу с ким.*

укршт̀еница ж **а.** *табела са водоравно и усправно уцртаним квадратићима у које се уписују слова речи које представљају одговоре на постављена питања, крижаљка:* наградна ~. **б.** фиг. *сплет изукрштаних проблема и интереса.*

у̏крштено̄ст, -ости ж *особина, стање онога што је укрштено.*

у̀кћерити и **у̏кћерити,** -ӣм свр. *узети за кћер, усвојити женско дете.*

укува́вати (се), -у̀ва̄ва̄м (се) *несвр. према укувати (се).*

у̏кувати, -а̄м свр. **а.** *кувајући спремити, скувати; дужим кувањем довести до веће густине:* ~ каву; ~ сок. **б.** *ставити као додатак јелу које се кува:* ~ резанце у супу. ■ **~ се** *згуснути се при кувању.*

у̀купан, -пна, -о **1.** *који обухвата све делове, све елементе, целокупан:* ~ приход. **2.** *неподељен, јединствен:* ~ став.

у̀купити, -ӣм свр. *накупити, скупити, прикупити:* ~ шљива. ■ **~ се** *сакупити се, окупити се:* ~ у гомилу.

уку́пљати (се), у̀кӯпља̄м (се) *несвр. према укупити (се).*

у̏купно прил. **1.** *заједно, скупа; уједно:* ~ доћи; ~ прогутати. **2.** *у општим цртама, без појединости:* ~ приказати.

у̏купно̄ст, -ости ж *особина и стање онога што је укупно.*

у̏кӯс м **1. а.** *чуло смештено у слузокожи усне дупље, највише језика, којим се примају утисци слатког, горког, сланог и сл. састава материје.* **б.** *утисак који нека материја оставља на то чуло:* сладак ~, горак ~. **2. а.** *осећање и смисао за лепо; одмереност, усклађеност.* **б.** *систем естетских погледа, појам, схватање лепог, естетско мерило:* источњачки ~, старински ~.

у̏кӯсан, -сна, -о **1.** *који има пријатан укус, који оставља пријатан утисак на чуло укуса:* ~ јело. **б.** *који је с укусом израђен, леп, складан:* ~ намештај.

у̏кӯсно прил. **1.** *на укусан начин, с добрим укусом, пријатно, лепо:* ~ намештена соба. **2.** *умесно; пристојно.* – Није укусно упадати у реч.

у̏кӯсно̄ст, -ости ж *особина онога што је укусно.*

у̀кућанин м (мн. -а̄ни) *члан породице који живи у истој кући.*

у̀кућа̄нка ж *женска особа укућанин.*

у̀кућа̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на укућане:* ~ договор.

у̀кућити, -ӣм свр. *довести, примити у кућу некога.* ■ **~ се** *ући у туђу кућу као укућанин; окућити се, скућити се.*

укуха́вати (се), -у̀ха̄ва̄м (се) *несвр. према укухати (се).*

у̏кухати (се), -а̄м (се) свр. *в. укувати (се).*

укуца́вати, -у̀ца̄ва̄м *несвр. према укуцати.*

у̏куцати, -а̄м свр. *забити (клин и сл. ударајући по њему), закуцати, причврстити куцањем, куцајући.*

у̏куштрати се, -а̄м се *постати куштрав, уковрџати се.* – Коса ми се укуштрала.

улага́нити, ула̀га̄нӣм свр. *учинити лаганијим, споријим, успорити:* ~ корак.

ула́гати (се), у̏ла̄же̄м (се) *несвр. према уложити (се).*

ула̀гати се, у̀лаже̄м се свр. *додворити се улагивањем, ласкајући некоме.*

ула̀га̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **1. а.** *онај који улаже свој новац у банку на штедњу, штедиша.* **б.** *онај који уплаћује одређени улог стичући одговарајући статус у каквом удружењу.* **в.** *онај који ставља улог, на ког је ред да улаже, који хоће да заигра на улог и сл. (у каквој коцкарској игри).* **2.** *онај који улаже, ставља, умеће неки материјал негде (радник на вршалици, штампарски радник који умеће табаке у машину и др.).*

улага̀чица ж *жена улагач;* уп. улагач (2).

ула̀га̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на улагаче:* ~ право, ~ статус, ~ посао.

улаги́валица ж *она која се улагује, ласка.*

улаги́вати се, -а̀гује̄м се *несвр. према ула̀гати се.*

улаги̏ва̄ч, -а̄ча м *онај који се улагује, улизица, полтрон.*

улагива̀чица ж *она која се улагује, улизица, полтрон;* уп. улагивалица.

улаги̏ва̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на улагиваче, који је својствен улагивачима:* ~ држање.

улаги̏ва̄чки прил. *на улагивачки начин, удворички, полтронски:* ~ повлађивати.

ула̀гљив, -а, -о *који се улагује, који ласка; којим се улагује, којим се жели некоме ласкати, ласкав:* ~ дете; ~ реч.

ула̀гљиво прил. *улагујући се, удворички, полтронски:* ~ говорити.

у̏лаз м **1.** *место кроз које се улази у какав затворен простор; место кроз које се може ући, кроз које се улази, ступа на какву релативно ограничену територију, неки терен и др., пролаз:* главни ~ (у зграду), ~ у град, ~ у залив. **2.** *в. улазак (1).* **3.** адм. *страница књиге или рубрика у коју се уноси, уписује пријем (новца, робе и сл.).*

у̏лазак, -аска м **1.** *улажење, долазак; (при)ступање (у неку средину и сл.):* ~ у кућу; ~ у странку, ~ у армију. **2.** *в. улаз (1).*

у̏лазити, -ӣм [гл. им. у̏лажење̄ с] *несвр. према ући.*

у̏лазнӣ, -ā, -ō *који се односи на улаз(ак), који служи за улаз(ак); приступни:* ~ врата; ~ реч, беседа.

у̏лазнӣк м *онај који улази.*

улазни̏на и **у̏лазнина** ж *дажбина која се плаћа при уласку негде, при уношењу чега негде.*

у̏лазница ж *карта којом се стиче право уласка негде (обично на неку приредбу).*

ула́мати (се), у̏лāмāм (се) *несвр. према уломити (се).*

у̏лāн, -а́на м *онај који служи војску у коњици.*

ула́нер м *в. улан.*

ула́нерскӣ, -ā, -ō *в. улански.*

у̏лāнка м *врста блузе какву су носили, носе улани.*

у̏лāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на улане:* ~ официр.

уланча́вати, -а̀нчāвāм *несвр. према уланчати и уланчити.* ■ ~ **се** *низати се у ланцу, ланчано, надовезивати се.*

ула̀нчати, -āм свр. *в. уланчити.*

уланчѐнӣк, -и́ка м *онај који је уланчен, затвореник с оковима.*

у̏лāнчити, -ӣм свр. **а.** *везати ланцем, оковати у ланце (затвореника).* **б.** *дати чему облик ланца, поређати у виду ланца.*

у̏лāр, -а́ра м тур. *нарочито удешен конопац који се ставља коњу око главе (кад се води, привезује и сл.).*

у̏ласкати се, -āм се свр. *стећи нечију наклоност ласкајући, додворити се.*

ула̀штити и **у̏лаштити,** у̏лаштӣм свр. *глачањем учинити сјајним, углачати:* ~ ципеле. ■ ~ **се** *дотерати се, средити се, налицкати се.*

у̏лēво јек. **у̏лијево** прил. **1.** *на леву страну, лево:* скренути ~. **2.** фиг. *у духу левице, левичарски.* – Људи су се политички оријентисали улево.

улегли̏на ж *улегнуће, удубљење.*

уле̏гнути и **у̏легнути (се),** -нēм (се) свр. *в. улећи (се).*

улегну́ће с *улегнуто, удубљено место, удољица.*

уледѐнити, уле̏денӣм свр. *охладити, следити.* ■ ~ **се** *охладити се, следити се.*

уле̏денити, -ӣм свр. *претворити у ледину, учинити ледином (оставивши без обраде земљу, ораницу).* ■ ~ **се** *претворити се у ледину, изгубити особине обрађене земље, залединити се.*

уле̏дити се, у̏ледӣм се свр. *претворити се у лед, покрити се ледом, заледити се.* фиг. *укочити се, скаменити се, следити се (од страха и др.).*

улеђи́вāње с **1.** *гл. им. од улеђивати (се).* **2.** мин. *кристализација.*

улеђи́вати се, -ѐђујēм се *несвр. према уледити се.*

у̏лежāлōст, -ости ж *особина онога који се улежао, онога што се улежало.*

уле̏жати се, -жӣм се свр. **1.** *опустити се, омлитавити од дугог лежања; предати се ленствовању.* **2. а.** *повратити истрошене састојке остајући неко време без усева, одморити се од рода (о обрађиваном земљишту).* **б.** *добити бољи укус од стајања ван употребе, од лежања (о пићу, воћу и сл.).* **в.** *остати дуже време склоњен, некоришћен (о одећи, постељини и др.).* **3.** *удубити се од чијег лежања, уваљати се (о постељи и др.).*

уле̏ма м тур. **1.** *муслимански свештеник; учен човек.* **2.** ж зб. *муслиманско свештенство; муслимански правници.* • **реисулулема** *врховни верски поглавар муслиманске верске заједнице.*

улењи́вати се јек. **уљењи́вати се,** -ѐњујēм се *несвр. према улењити се.*

уле́њити се, у̏лēњӣм се (уле́нити се, у̏лēнӣм се) јек. **улијѐнити се,** у̏лијенӣм се свр. *постати лењ.*

уле́пити, у̏лēпӣм јек. **улијѐпити,** у̏лијепӣм (трп. у̏лēпљен јек. у̏лијепљен) свр. **1. а.** *саставити лепилом, прилепити, залепити.* **б.** *превући чим лепљивим, облепити.* **2.** *умазати чим лепљивим; испрљати, запрљати.* ■ ~ **се 1. а.** *слепити се једно за друго, прилепити се.* **б.** *на више места прилепити себи нешто, излепити се нечим.* **2.** *умазати се, испрљати се (обично чим лепљивим).*

улепљи́вати (се) јек. **уљепљи́вати (се),** -ѐпљујēм (се) *несвр. према улепити (се).*

улепша́вати (се) јек. **уљепша́вати (се),** -ѐпшāвāм (се) *несвр. према улепшати (се).*

у̏лепшāнōст јек. **у̏љепшāнōст,** -ости ж *стање онога што је улепшано, дотераност.*

улепша́ње јек. **уљепша́ње** с *улепшан изглед; улепшан приказ.*

уле̏пшати јек. **уље̏пшати,** -āм свр. **1.** *учинити лепшим, дотерати.* **2.** фиг. *учинити да нешто изгледа лепше него што је, приказати нешто у лепшем светлу.* ■ ~ **се** *повр. према улепшати.*

улепши̏вāч јек. **уљепши̏вāч,** -а́ча м *онај који улепшава.*

уле́тати, у̏лēћēм јек. **улијѐтати,** у̏лијећēм *несвр. према улетети.*

уле̏тети јек. **уле̏тјети,** -тӣм свр. **1.** *ући летећи.* **2.** *ући великом брзином, ујурити; упасти, хрупити.* **3.** фиг. *упустити се у нешто, предузети нешто (обично непромишљено):* ~ у бизнис, ~ у аферу. **4.** (обично с допуном: у реч) *својом упадицом прекинути нечије излагање.*

у̏летити јек. **у̏љетити,** -ӣм свр. **1.** *настати, наступити (о лету).* **2.** *лагано обући некога:* ~ дете. ■ ~ **се** *обући се у летњу одећу, лагано се обући.*

у̏лећи јек. **у̏љећи,** -егнēм свр. нар. *в. ући.*

уле̏ћи (у̏лећи), у̏легнēм свр. **1.** *угнути, савити:* ~ тело. **2.** *угнути се, увући се; утонути.* – Плећа улегоше, а прса одскочише. Ноге под њим улегле у земљу. ■ ~ **се** *спустити се, слегнути се (о терену); угнути се, повити се.* – Земља се улегла. Улегле кровове могао би зајахати.

уле́ћи се (у̏лēћи се), уле́жēм се свр. *угнездити се.*

ули̏вадити, -ӣм свр. *пустити да њива или какво друго земљиште постане ливада, претворити у ливаду, заливадити.* ■ ~ **се** *претворити се у ливаду, зарасти у траву (о раније обрађиваној земљи), заливадити се.*

ули́вати, у̏лӣвāм несвр. *несвр. према улити.* ■ ~ **се 1.** *несвр. према улити се.* **2.** *текући улазити у већу реку, језеро, море и сл., утицати.*

ули́зати, у̏лӣжēм свр. **1.** *овлажити језиком, улизати, олизати.* **2. а.** *загладити лижући (длаку).* **б.** *глатко зачешљати, улизати (косу).* ■ ~ **се 1.** *углачати се, усијати се; истањити се од дуге употребе, излизати се.* **2.** *дотерати се, улицкати се.* **3.** *додворити се (улагујући се).*

улизи́вати (се), -ѝзујēм (се) *несвр. према улизати (се).*

у̏лизица ж (м) (мн. ж) *онај који се радо улизује, додворава, удворица.*

у̏лизичкӣ, -ā, -ō *који се односи на улизице, удворички.*

у̏лизӣштво с *осибна и понашање улизице, удворештво.*

ули́псити се, у̏лӣпсӣм се свр. **а.** *постати тром, умртвити се.* **б.** *угинути; умрети.*

улѝстати, -ам свр. *пустити лишће, олистати.* – Врбе улистале.

улѝтати се, у̏лита̑м се свр. *упрљати се житком столицом, изметом.*

у̏лити, у̏лије̄м (имп. у̏лӣј; р. пр. у̏лио, -ӣла; трп. улѝвен, -ѐна) свр. **1.** *насути, налити (неку течност у нешто).* **2.** (често с допуном: у главу, у памет и сл.) фиг. *учинити да неко буде обузет неком мишљу, да стекне неко својство, усадити нешто:* ~ љубав, ~ мржњу, ~ страхопоштовање, ~ страх. ■ **~ се 1.** *текући ући, слити се (о течности).* **2.** фиг. *ући у састав неке заједнице:* ~ у масу.

у̏лица ж **а.** *пут кроз насељено место с кућама с обе стране.* **б.** *свет који је у некој вези с улицом (који живи у кућама у улици, који иде улицом, борави на улици и сл.); беспризоран свет (уличари, уличарке).* • **избацити на улицу** 1) *отпустити из службе;* 2) *истерати из стана.* **наћи се, остати на улици** 1) *остати без службе;* 2) *остати без стана, без крова над главом.* **слепа ~** *улица без излаза, ћорсокак.*

у̏лицкати, -а̑м свр. *углачати, угладити, дотерати.* ■ **~ се** *удесити се, дотерати се.*

у̏лича̑р м (вок. -е и -у, инстр. -ом и -ем) *онај који се беспослен бави по улицама, скита улицама, улични мангуп, скитница.*

у̏лича̑рка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *жена која се скита улицама; јавна жена, проститутка.*

у̏лича̑рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на уличаре и уличарке.*

у̏личица ж *дем. од* улица.

у̏личкӣ, -а̄, -о̄ *в.* улични.

у̏лички прил. *као уличари, неваспитано.*

у̏личнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на улицу (који се налази на улици, који је окренут улици, који се одржава на улици и сл.):* ~ продавац, ~ прозор, уличне борбе.

у̏лӣште с *кошница; пчелињак.*

у̏лов м *оно што се улови, ловина.*

улòвити, у̏ловӣм (трп. у̏ловљен) свр. прел. **1.** *ухватити или убити у лову (дивљач, рибу); ухватити слабију животињу као храну (о животињама):* ~ зеца, ~ лисицу. Лисица улови зеца. **2.** *гонећи ухватити (нешто што је у трку, лету, што бежи); трчећи, прогонећи и сл. стићи:* ~ лептира, ~ бегунца, ~ криминалца. **3.** фиг. *вештином стећи, дочепати се нечега или некога:* ~ мираз, ~ клијента, ~ зета. **4.** фиг. *пажљиво мотрећи уочити, дочути, сазнати оно што неко хоће да сакрије, ухватити:* ~ нечији поглед, ~ шта је неко рекао. **5.** *обузети, притиснути.* – Уловила га меланхолија. ■ **~ се 1.** *постати плен, упасти, уплести се у мрежу, замку и сл.* **2.** *ухватити се за нешто; стићи, доспети негде, домоћи се нечега:* ~ прстима за грану, ~ луга.

у́лог м **а.** *оно што неко уложи, уплати, унесе као учешће у каквом послу, некој игри, за чланство у некој организацији (ради коришћења неких права) и сл.* **б.** *појединачна сума уплаћена на штедњу; укупан износ тих уплата, штедња.*

у̏лога ж (дат. у̏лози) **1. а.** *лице, личност коју игра глумац у неком сценском делу (позоришном, филмском и др.).* **б.** *текст и уопште све оно што се односи на ту личност у сценском извођењу; интерпретација, извођење тога.* **2.** фиг. *задатак, дужност, функција.* • **водећа ~** *првенство.* **(од)играти улогу (из)вршити утицај; допринети, доприносити чему.**

у̏логовати се, -гује̄м се свр. рач. *приступити некој страници интернета уносећи одговарајућу лозинку, одн. шифру.*

у̏ло̄горити, -ӣм свр. *скупити, сместити у логор (војску и др.).* ■ **~ се** *начинити логор; сместити се у логору.*

у̏ложак, -ошка м **1.** *оно што се улаже, умеће, уметак.* **2.** *улагање, утрошак.*

улòжити, у̏ложӣм свр. **1.** *ставити, положити унутра, увући, уметнути:* ~ у процеп што. **2. а.** *употребити новац за набавку нечега; утрошити на нешто уопште (време, труд и сл.).* **б.** *дати на чување и интерес:* ~ новац у банку. **3.** *дати, положити као улог, као удео:* ~ у клађењу. **4. а.** *доставити, поднети какав писмени захтев и др.:* ~ жалбу, ~ тужбу. **б.** (реч) *казати, рећи у корист кога, чега.*

у́ложнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на улог:* ~ књижица.

у́ложница и **у̏ложница** ж **1.** *уложна, штедна књижица.* **2.** анат. *јагодична кост,* os zygomaticum.

у́лози, у́ло̄га̄ м мн. мед. *обољење зглобова* arthritis urica; *костобоља, гихт.*

улоја́нити се, -ојā̂нӣм се свр. *добити скраму од охлађеног лоја (о јелу).*

улòјити, у̏лојӣм свр. (очима) *засијати, ужагрити.* ■ **~ се** *в.* улојанити се.

у̏ломак, -о̄мка м *истргнути, издвојени део, парче, комад, одломак.*

уло́пати, у̏ло̄па̄м свр. *јако испрскати, испрљати блатом.* ■ **~ се** *упрљати се, упрскати се блатом.*

у̏лтиматӣван, -вна, -о *који садржи ултиматум, који има карактер ултиматума:* ~ претња.

у̏лтиматӣвно прил. *на ултимативан начин, ултиматумом, категорично:* ~ наређивати.

ултима́тум м лат. *захтев праћен претњом за случај неиспуњења; категоричан захтев који једна држава упућује другој с претњом прекида односа или објаве рата за случај неизвршења.*

у̏лтимо м итал. *последњи дан у месецу; термински посао закључен за последњи дан у месецу; ознака за оно што је последње.*

ултра- лат. *као први део сложенице означава да се оно што је другим њеним делом исказано јавља у изузетно великој, претераној мери, или да је изнад, изван онога што други део сложенице означава:* ултрнационалист(а), ултраконзервативан, ултраљубичасти (зраци).

ултрабàзичан, -чна, -о хем. *презасићен базом, лужином.*

ултравиòлетнӣ, -а̄, -о̄ у изр. **ултравиолетни зраци** физ. *електромагнетски таласи дужине мање од таласне дужине светлосних зракова, који се у Сунчевом спектру налазе у тамном пољу иза љубичастих зракова (често се користе у медицини).*

ултрадѐсница ж *крајња десница (у скупу политичких странака).*

ултрадѐсничāр м *присталица, припадник ултрадеснице.*

ултрадѐсничāрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ултрадеснича̄ре:* ~ удружење, ~ штампа.

у̏лтразвӯк м физ. *механичка треперења чврстих, течних и гасовитих тела која се човечјим ухом не чују.*

у̏лтразвӯчнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ултразвук:* ултразвучне фреквенције.

ултраѝзам, -зма м *футуристички књижевни покрет у Латинској Америци и Шпанији.*

у̏лтракраткӣ, а̄, -о̄ у изр. **~ таласи (~ валови)** *електромагнетски таласи дужине испод 10 м (нарочито се примењују у телевизији).*

ултракраткотàла̄снӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ултракратке таласе:* ~ апарат.

ултраљу̀бичаст, -а, -о *в.* ултравиолетан.

ултрамàрӣн, -ѝна м лат. *минерал плаве, зелене или љубичасте боје и скупоцена модрољубичаста боја добијена од њега или на вештачки начин.*

ултрамàрӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ултрамарин, својствен ултрамарину.*

ултранационалист(а), -е̄ м (мн. -сти) *крајњи, екстремни националист(а).*

ултранационалѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *крајње националистички:* ~ странка.

ултрацр̀венӣ, -а̄, -о̄ у изр. **~ зраци** физ. *в.* инфрацрвени.

у̏лтра̄ш, -а́ша м *онај који се залаже за крајње, ексклузивно решење.*

у̏лтра̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који је својствен ултрашима:* ~ ставови.

улу́бити, у̏лӯбӣм (трп. у̏лубљен) свр. *угнути површину нечега равног или правилно испупченог:* ~ хаубу. ■ **~ се** *оштетити се удубљењима.*

улубље́ње с *оштећење у виду угнућа.*

улубљи́вати (се), улу̏бљӯјē̄м (се) *несвр. према улубити (се).*

у̏лӯдо прил. *узалудно, бескорисно:* ~ се жртвовати.

улу́жити, у̏лӯжӣм свр. *ставити у луг, лужину, цеђ:* ~ рубље.

улу̀кавити се, -ӣм се и **улука́вити се,** -у̏ка̄вӣм се свр. *почети се лукаво понашати, претварати.*

улу́пити (се), у̏лӯпӣм (се) свр. *в. улубити (се).*

улупљи́вати (се), -лу̏пљӯјē̄м (се) *несвр. према улупити (се).*

улу́чити, у̏лӯчӣм свр. *уграбити, добити (прилику, згоду).*

у̏љанӣ и **уља̀нӣ,** -а̄, -о̄ *који је у вези с уљем, који се односи на уље:* ~ боја, ~ радијатор, ~ биље. • **~ репица** бот. *индустријска биљка* Brassica napus oleifera *из пор. крсташица, чије семе садржи велики проценат уља.*

уља̀нӣк, -и́ка м *место где су смештене кошнице, пчелињак.*

уља̀ница ж *светиљка на уље.*

уљано- *као први део придевских сложеница означава да основна боја садржи зеленкасту нијансу карактеристичну за уље:* уљаножут, уљаносив.

у̏ља̄р, -а́ра м *онај који се бави око уља (продаје га и др.).*

у̏љара ж *фабрика уља.*

уља̀рица ж **1.** бот. *у мн.: биљке из чијег се плода или семена добија уље (маслина, сунцокрет, уљана репица, мак и др.), због чега се и гаје као индустријско биље (у јд.: таква биљка).* **2.** *справа за цеђење уља.* **3.** *в. уљаница.*

у̏ља̄рница ж *фабрика или складиште уља.*

уља́рство с *производња уља.*

у̏љаст, -а, -о *сличан уљу:* ~ срж.

у̑ље (у̏ље) с **1.** *мастан сок биљног, животињског или минералног порекла, специфично лакши од воде и не меша се с њом, растворљив у органским растварачима:* маслиново ~, рибље ~, рицинусно ~. **2. а.** *уљана, масна боја.* **б.** *слика рађена таквим бојама.* • **јестиво ~** *уље које се добија прерадом плодова неких биљака (маслина, сунцокрета, кукуруза и сл.), зејтин.* **камено ~** *петролеј.* **лако ~** *течно гориво које се добија из катрана каменог угља фракционом дестилацијом.* **расветно ~** *керозин.* **свето ~** цркв. *освећено уље, миро.* **тешко ~** *трећа фракција катрана каменог угља, течно погонско гориво за дизел-моторе, мазут.* **~ на ватру (сипати, долити** и сл.**)** *распири(ва)ти срџбу, нетрпељивост.*

уљѐвит, -а, -о *који садржи уље:* ~ семе.

уљѐвито̄ст, -ости ж *особина онога што садржи уље.*

у̏љез м **1.** *онај који као непожељан борави у туђој средини, сумњив странац; самозван гост.* **2.** *мушкарац који после женидбе живи у кући родитеља своје жене, домазет.*

у̏љенӣ, -а̄, -о̄ **1.** *в. уљани.* **2.** *који је рађен масним, уљаним бојама:* ~ слика.

у̏љескӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на уљезе.*

у̏љештво с *стање и положај уљеза.*

уљѐшура ж зоол. *у мн.: породица китова зубана са зубима само у доњој вилици* Physeteridae *(у јд.: кит из те породице).* • **главата (обична) ~** *кит зубан* Physeter macrocephalus. **патkaста ~** *кит зубан из групе кљунатих уљешура* Hyperoodon ampullatus.

у̏љӣк, -и́ка м *маслинова шума, маслињак.*

у̏љика ж бот. *маслиново дрво, маслина* Olea europaea.

у̑љнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на уље, уљани.*

уљо̀носан, -сна, -о *који садржи уље, из кога се добија уље.*

уљо́скати се, у̏љо̄ска̄м се свр. **1.** *јако се упрљати, испрскати блатом.* **2.** *претерано се опити, нальоскати се.*

у̏људан, -дна, -о *добро васпитан, пристојан; који је својствен таквој особи:* ~ човек; ~ понашање.

уљу̀дити, у̏љӯдӣм свр. **а.** *учинити уљудним, васпитати:* ~ дете, ~ девојку. **б.** *довести у ред, дати пристојан изглед нечему, дотерати:* ~ пребивалиште. ■ **~ се** *постати уљудан, довести у ред свој изглед и понашање.*

у̏људно прил. *на уљудан начин, пристојно:* ~ се понашати.

у̏људно̄ст, -ости ж *особина онога који је уљудан, пристојност; уљудан, обзиран поступак.*

у̏љу̑ђено̄ст, -ости ж *особина и стање онога који је уљуђен, онога што је уљуђено.*

уљуђи́вати (се), -у̏ђӯјē̄м (се) *несвр. према уљудити (се).*

уљуља́вати (се), -у̏ља̄ва̄м (се) *несвр. према уљуљати (се).*

уљу̀љати, у̏љӯља̄м свр. *љуљајући успавати:* ~ дете. ■ **~ се 1.** *заспати љуљајући се* **2.** фиг. *предати се пријатним мислима и осећањима (и делујући у складу са тим) обично бежећи од стварности, занети се.*

уљуљи́вати (се), -у̏љӯјē̄м (се) *несвр. према уљуљати (се).*

уљулка́вати (се), -у̏лка̄ва̄м (се) *несвр. према уљуљкати (се).*

у̏љуљка̄но̄ст, -ости ж *стање онога који је уљуљкан; занесеност.*

у̏љуљкати (се), -а̄м (се) свр. *дем. према уљуљати (се).*

уљуљки́вати (се), -у̏лкӯјē̄м (се) *несвр. према уљуљкати (се).*

уљуљу̀шкати (се), -а̄м (се) свр. *дем. према уљуљати (се).*

уљушка́вати (се), -у̏шка̄ва̄м (се) *несвр. према уљушкати (се).*

у̏љушкати (се), -а̄м (се) свр. *дем. према уљуљати (се).*

уљушки́вати (се), -у̏шкӯјē̄м (се) *несвр. према уљушкати (се).*

у̑м, у́ма и у̑ма м (мн. у́мови (у̏мови)) **1. а.** *човекова способност сазнања и мишљења, стваралачка духовна снага, интелект, памет.* **б.** *способност правилног расуђивања, разум.* **2.** *уман човек, умна особа.* • **ни до сто ума (умова)** *ни на крај памети* **с ума сићи (скренути), умом шенути** и сл. *полудети.* **што на ум(у) то на друм(у)** *без околишења и прећуткивања, отворено говорити.*

у̏ма ж *врста глине.*

ума̀глити, -ӣм свр. *обавити, прекрити маглом (димом, паром и сл.), замаглити.* ■ **~ се** *замаглити се; замутити се.*

у̏магљено прил. *замагљено, мутно.* фиг. *одсутно:* ~ зурити.

у̏мазати, -ажē̄м свр. *упрљати, замазати, умрљати:* ~ руке, ~ одећу. ■ **~ се** *замазати се, умрљати се:* ~ блатом.

ума́зити, у̏ма̄зӣм свр. *размазити, распустити:* ~ дете.

у̏мајати се, -јē̄м се свр. *занети се у посао, замајати се.*

ума̀ија ж перс. *врста чврстог памучног платна.*

у̏ма̄к и **у̏мак** м *посебно припремљен и зачињен течни додатак јелима, умокац.*

ума́кати, у̏ма̄чē̄м *несвр. према умочити.*

ума̀кнути (се) *в. умаћи (се).*

ума́лити, у̏ма̄лӣм свр. *учинити малим или мањим, умањити.* ■ **~ се** *умањити се, смањити се.*

у̏мало прил. *скоро, готово, замало.*

ума́мити, у̏ма̄мӣм свр. *мамећи увести, привући, намамити унутра.*

умамљи́вати, -а̀мљӯјē̄м *несвр. према умамити.*

у̑ман, -мна, -о **1.** (одр.) **а.** *који се односи на ум, на интелект, интелектуални:* ~ рад. **б.** *који се односи на унутрашњи живот човеков, мисаони, духовни:* ~ живот. **2.** *који се истиче развијеним интелектуалним способностима, паметан, мудар; који изражава те способности:* ~ човек; ~ поглед, ~ поступак. **3.** *спреман нешто учинити, намеран:* бити ~ учинити што.

умања́вати (се), -а̀ња̄ва̄м (се) *несвр. према умањити (се).*

умањѐнӣк, -и́ка м мат. *број од којега се одузима други број.*

умањѐница ж лингв. *в. деминутив.*

у̏ма̄њено̄ст, -ости ж *стање оноіа што је умањено.*

умањѐње с *свођење на мањи износ, мању бројност и др., смањење.*

умањи́вати (се), -а̀њује̄м (се) *несвр. према умањити (се).*

ума̀њилац, -иоца (ума̀њитељ) м мат. *број који се одузима од друіоі броја.*

ума́њити, у̏ма̄њӣм свр. **1.** (нешто) *учинити малим или мањим, смањити:* ~ трошкове. **2.** *в. умањити се.* – Умањила Морава (вода). ■ **~ се** *постати мањи, смањити се.* – Приходи се умањили.

ума́рати (се), у̏ма̄ра̄м (се) *несвр. према уморити (се).*

умарини́рати, -ѝнӣра̄м свр. *ставити у маринаду, у саламуру.*

умарши́рати, -а̀ршӣра̄м (у̏маршовати, -шује̄м) свр. *ући у маршу, у маршовском поретку; ући с војском.*

умаси́рати, -а̀сӣра̄м свр. *масирањем унети, утрљати:* ~ уље у косу.

ума́стити, у̏ма̄стӣм (трп. у̏ма̄шћен) свр. *умазати, испрљати машћу, замастити; запрљати дуіим ношењем (нпр. одећу).* ■ **~ се** *упрљати се, умазати се машћу или чиме друіим масним, замастити се.*

у̏матичити, -ӣм свр. *увести у матичне књиіе.*

ума̀ћи (у̏маћи) и **ума̀кнути,** у̏макне̄м (аор. ума̀кох, ума̀че и у̏мaче (ума̀кнух, у̏макнӯ); р. пр. у̏макао, ума̀кла (у̏макла) (ума̀кнуо, -ула)); трп. у̏макнӯт) свр. **1.** *кришом отићи, извући се; утећи, побећи, киднути:* ~ са пријема, ~ из логора. **2.** *крећући се брже отићи даље од друіих који се крећу у истом правцу, измаћи, одмаћи.* – Победник трке беше рано умакао осталим такмичарима. **3.** *остати незапажен, промаћи; изіубити се, нестати (из сећања).* – Све су видели, ништа им није могло умаћи. **4.** *измаћи се прелазећи у руке друіоіа (о добитку, наіради и др.).* ■ **~ се 1.** *помаћи се, померити се.* **2.** *уклонити се, измаћи се:* ~ из метежа.

у̏ма̄х прил. *истоі часа, у исти мах; одмах.*

у̏мацкати, -а̄м и **ума́цкати,** у̏ма̄цка̄м свр. *замазати, јако испрљати.* ■ **~ се** *умазати се, јако се запрљати.*

умашћи́вати (се), -а̀шћује̄м (се) *несвр. према умастити (се).*

у̏међити и **умѐђити,** у̏međӣм свр. *захватити, обухватити међом, іраницом, омеђити.*

умекша́вати (се), -ѐкша̄ва̄м (се) *несвр. према умекшати (се).*

у̏мекша̄но прил. *с мекоћом, меко:* ~ изговарати неки глас.

у̏мекша̄но̄ст, -ости ж *стање оноіа што је умекшано.*

умекша́ње с **1.** *іубитак чврстине.* **2.** лингв. *палатализација:* ~ сугласника.

умѐкшати, -а̄м (трп. у̏мекша̄н) свр. **1. а.** *смањити тврдоћу нечему, размекшати:* ~ восак. **б.** *в. умекшати се (1).* **2.** фиг. **а.** *учинити да неко постане мање оштар, строі, ублажити, одобровољити:* ~ управника. **б.** *в. умекшати се (2).* ■ **~ се 1.** *постати мек, мекши, омекшати.* – Умекшало се воће. **2.** фиг. *постати мање строі, попустљивији; одобровољити се.* – На крају се командир умекша.

у̏ме̄ње јек. **у̏мијење** с *добро познавање некоі посла, вештина.*

умера́вати (се), -ѐра̄ва̄м (се) јек. **умјера́вати (се),** -јѐра̄ва̄м (се) *несвр. према умерити (се).*

у̏мерен јек. **у̏мјерен,** -а, -о **1.** *сведен на добру, праву меру:* ~ брзина. **2.** *уздржљив, скроман:* човек вредан и ~. • **умерени појас** геогр. *површина Земље између повратника (23°27') и стожерника (66°37') северне и јужне ширине.*

у̏мерено јек. **у̏мјерено** прил. *с мером, уздржљиво; осредње:* ~ критиковати, бити ~ оштар.

у̏мерено̄ст јек. **у̏мјерено̄ст** -ости ж *особина оноіа који је умерен, оноіа што је умерено.*

умерѐња̄к јек. **умјерѐња̄к,** -а́ка м *онај који је умерен, који уме да се уздржава; онај који се у сукобима друіих двеју страна држи средње линије, не супротстављајући се ниједној од њих, нити их подржавајући у свему.*

умерѐња̄чкӣ јек. **умјерѐња̄чкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на умерењаке, својствен умерењацима.*

умерења́штво и **умерѐња̄штво** јек. **умјерења́штво** и **умјерѐња̄штво** с *особина, својство умерењака.*

у̏мерити јек. **у̏мјерити,** -ӣм свр. **1.** *ускладити с моіућношћу, довести на праву меру, учинити умереним:* ~ захтеве, ~ издатке. **2.** *свести на мању меру (снаіу, брзину, интензитет чеіа):* ~ корак. ■ **~ се** *постати умерен, оіраничити се, наћи праву меру:* ~ у радости.

у̏мерка̄ти, -а̄м свр. нем. *одмерити, проценити.*

уме́сити, у̏ме̄сӣм јек. **умијѐсити,** у̏мијесӣм свр. **1.** *месећи начинити, припремити тесто за неко јело, замесити:* ~ хлеб, ~ колаче. **2.** фиг. *створити збрку, пометњу, запетљати; удесити, припремити некоме неку подвалу, пакост, неприлику.* • **умешано па обешено** *без труда, на іотово.*

у̏месно јек. **у̏мјесно** прил. *на уместан начин, добро, зіодно; потребно, целисходно:* ~ спровести што, ~ применити што.

у̏месно̄ст јек. **у̏мјесно̄ст,** -ости ж *особина оноіа што је умесно.*

у̏местан јек. **у̏мјестан,** -сна, -о *који је на своме месту, који одіовара потреби, прилици, оправдан;* ~ примедба.

уме́сти (у̏ме̄сти), уме́те̄м свр. *упропастити, уништити, сатрти:* ~ иметак. ■ **~ се** *затр(е)ти се, ископати се, истребити се.* – Семе им се умело!

у̏местити јек. **у̏мјестити,** -ӣм (трп. ум(ј)ештен) свр. *наместити, ставити у друіо што, уірадити:* ~ плакар у зид. ■ **~ се** *заузети место, сместити се, наместити се.* – Уместе се испод дрвета.

уместо јек. **умјесто** (наглашено: у̏м(ј)есто) предл. (с ген.) **1.** *с речју у іенитиву показује да је оно што је њиме исказано замењено нечим друіим: наместо, место:* ~ пенкала добити оловку. **2.** (у прилошкој служби, с везницима "да", "што") *означава да је једна радња, ситуација и сл. замењена друіом.* – Уместо да раде они се излежавају.

у̏метак, -тка м (мн. у̏меци, ген. у̏мета̄ка̄) *оно што је уметнуто, уложено у неку целину, додато нечему (као елеменат неопходан за функционисање нечеіа, као украсни додатак, као проширење чеіа и др.).*

уметан *в. умјетан.*

у̏метати и **умѐтати,** у̏међе̄м несвр. *несвр. према уметнути.* ■ **~ се 1.** *несвр. према уметнути се.* **2.** *надметати се, такмичити се (обично у бацању камена).*

умѐта̄ч, -а́ча м *онај који умеће, ставља што неіде; онај који се умеће, надмеће, такмичи.*

у̏мети, -е̄м јек. **у̏мјети,** у̏мије̄м свр. и несвр. **1. а.** *располаіати неком способношћу, бити вичан нечему, овлада(ва)ти неком вештином:* ~ јахати. **б.** *бити упознат с нечим, упућен у нешто, знати:* ~ говрити енглески језик. **в.** *бити у стању, моћи:* ~ одговорити. **2.** (око некога, с неким) **а.** *прилаіодити се, прилаіођавати се некоме; стећи, стицати нечију наклоност:* ~ око жена. **б.** *бити сналажљив, вешт, умешан.* – Напред иде онај који уме, а не који зна.

умети́љити се, -ѐтиљӣм се свр. *оболети од метиља, ометиљавити (се) (о овцама).*

у̏метнӣк јек. **у̏мјетнӣк** м **1.** *онај који ствара уметничка дела, стваралац у области уметности:* ликовни ~, драмски ~. **2.** *добар зналац, вештак у различитим областима људске делатности.*

уметнина *в. умјетнина.*

у̏метница јек. **у̏мјетница** ж **1.** *женска особа уметник.* **2.** (у атриб. служби, уз им. ж. рода) *вешта, вична:* уметнице руке.

у̏метничкӣ јек. **у̏мјетничкӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на уметнике, који припада уметницима:* ~ школа. **2. а.** *који се односи на*

уметности: ~ дело. **б.** *који потиче од одређеног уметника (за разлику од народног стваралаштва):* ~ песма. **3.** *који није дело природе, вештачки;* уп. умјетан (1).

у̏метнички јек. **у̏мјетнички** прил. *на начин својствен уметницима, као уметник; вешто:* ~ сликати; ~ наместити што.

у̏метнӣштво јек. **у̏мјетнӣштво** с *уметничко стварање; склоност уметности.*

уметно *в. умјетно.*

у̏метно̄ст јек. **у̏мјетно̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *људска стваралачка радиност која помоћу говорне или писане речи, линија, боја, тонова, покрета, пластичног облика, конструкције и др. изражава мисли и осећања на начин који причињава естетско уживање; способност за стварање таквих дела:* ликовна ~, сценска ~. **2.** *висок степен достигнућа у вештини, занатству, обртништву и др.* – То је пример штампарске уметности. • **седма ~** *филм.*

у̏метнути и **умѐтнути,** у̏метне̄м свр. **1.** *метнути, ставити нешто унутра, у нешто, између нечега, убацити; накнадно унети, додати:* ~ летву; ~ део текста. **2.** *учинити удадицу, добацити.* – „И њега", уметну неко. ■ **~ се 1.** *хитро ући, убацити се:* ~ у ред. **2.** *умешати се, уплести се (у разговор).* **3.** (на, у некога) *наследити нечије особине, бити сличан неком од родбине, уврћи се.* – Синови се уметнуше на оца.

у̏метрити, -ӣм свр. *сложити у метре (дрва).*

уме́ће јек. **умијѐће** с *вештина, умење.*

уме́цати, у̏ме̄ца̄м свр. **а.** *учинити меким, изгњечити, изгњавити:* ~ шљиве. **б.** разг. *умлатити, убити.*

уме́цкати, у̏ме̄цка̄м свр. *в. умецати (б).*

умеша́вати (се), -ѐша̄ва̄м (се) јек. **умјеша́вати (се),** -јѐша̄ва̄м (се) *несвр. према умешати (се).*

у̏мешан јек. **у̏мјешан,** -шна, -о *вешт, спретан, окретан.*

уме́шати, у̏ме̄ша̄м јек. **умијѐшати,** у̏мијеша̄м свр. **1.** *мешајући припремити:* ~ пуру. **2.** *измешати, помешати разнородне предмете, различите материје додајући једну другој и сл.:* ~ раж у пшеницу, ~ једно јело у друго. **3.** *увући, упетљати, уплести (обично у нешто неповољно).* – Не желим да те умешам у тај спор. ■ **~ се 1.** *ући у неко мноштво, у неку масу; постати члан неке заједнице:* ~ у народ. Благо њему, те се умеша у такво друштво. **2. а.** *узети учешћа у нечему, уплести се у нешто:* ~ у тучу. **б.** *упасти, убацити се у разговор.* – Неће бити! – умеша се неко. • **~ прсте у нешто** *имати (скривеног) удела у нечему.*

у̏мешно јек. **у̏мјешно** прил. *на умешан начин, вично, спретно.*

у̏мешно̄ст јек. **у̏мјешно̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је умешан, спретност, вештина.*

уме́штати (се), у̏ме̄шта̄м (се) јек. **умје́штати (се),** у̏мје̄шта̄м (се) *несвр. према уместити (се).*

у̏мештво јек. **у̏мјештво** с *умешност, вештина.*

умваòнӣк, -ӣка и **умѝваонӣк,** -а м *суд за умивање (обично причвршћен за зид), лавабо.*

умваòница и **умѝваоница** ж **1.** *просторија у којој се умива, у којој су умиваоници.* **2.** *в. умиваоник.*

уми́вати (се), у̏мӣва̄м (се) *несвр. према умити (се).*

уми́дерити се, -ӣм се свр. *утегнути се мидером.*

у̏мӣлан, -лна, -о *умиљат, љубак; пријатан, годан.*

уми́лети јек. **уми́љети,** -лӣм свр. *полако, милећи ући, доспети негде.*

у̏милити се, -ӣм се свр. (некоме) *ући у вољу (некоме), стећи нечију наклоност, постати некоме мио.*

у̏мӣлно прил. *на умилан начин, умиљато.* – Умилно га погледа.

уми́лно̄ст, -ости ж *особина онога који је умилан.*

умилòрдити се, -ӣм се и **умилосрдити се,** -òсрдӣм се свр. *постати милосрдан, умилостивити се.*

умилòстивити, -ӣм и **умилости́вити,** -òстивӣм свр. *учинити некога милостивим, милосрдним.* ■ **~ се** *постати милостив, милосрдан, испољити; показати благост.*

умилòстити се, -ӣм се свр. *в. умилостивити се.*

умиља́вати се, -ѝља̄ва̄м се несвр. *настојати бити мио, настојати стећи нечију наклоност.*

у̏миљат, -а, -о **а.** *који се умиљава, који осваја, стиче наклоност питомим понашањем, који се мази; гoдан, пријатан:* ~ дете; ~ глас. **б.** *леп, изгледан, гoдан оку:* ~ предео.

уми́љати се, у̏мӣља̄м се несвр. *в. умиљавати се.*

у̏миљато прил. *на умиљат начин, љупко:* ~ се осмехивати.

у̏миљато̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је умиљат, онога што је умиљато.*

у̏мимогре̄д прил. *узгред, успут.* – Умимогред се често зауставља.

уми́нути, у̏мӣне̄м свр. **1.** *проћи, нестати, изгубити се.* – Уминуше лета. Умину живот. **2.** *изгубити на интензитету, силини, жестини, минути:* болови умину. ■ **~ се** *проћи (поред, мимо).* – Умину се поред млина.

умиња́вати (се), -ѝња̄ва̄м (се) и **умињи́вати (се),** -ѝњује̄м (се) *несвр. према уминути (се).*

у̏мир м *смирење, умирење; мир.*

у̏миран, -рна, -о (обично одр.) *који се односи на умир; који доноси умир, смирење:* ~ воће, ~ комисија, ~ завршетак.

у̏мирати, -ре̄м *несвр. према умрети.*

у̏мирба ж *мир, спокој; примирје; помирење, измирење.* – Хоће ли бити какве умирбе?!

умире́ње с **1.** *престанак непријатног стања изазваног болом, страхом, раздраженошћу и сл., смирење:* ~ болова, средство за ~. **2.** *престанак непријатељстава, мир.*

умири́вати (се), -ѝрује̄м (се) *несвр. према умирити (се).*

умирѝва̄ч, -а́ча и **умѝрилац,** -иоца м *онај који умирује, доноси, успоставља и сл., мир, миротворац.*

уми́рити, у̏мӣрӣм свр. **а.** *учинити да неко престане бити немиран, смирити:* ~ ђаке, ~ децу. **б.** *учинити да неко престане да се љути, да буде мање срдит.* – Мало га умирише њене речи. **в.** *уверити некога да нема разлога за узнемиреност, донети спокој, успокојити.* – Донекле нас умирише вести са фронта. **г.** *угушити отпор, повратити редовно стање:* ~ побуњенике. **д.** *ублажити, олакшати:* ~ бол. ■ **~ се 1.** *постати миран, смирити се.* **2.** *прекинути непријатељства, склопити мир.*

умѝрљив, -а, -о *који умирује, смирује, доноси олакшање:* ~ реч.

у̏мирнӣк м *онај који мири, умирује, умирилац.*

у̏мирно прил. *смирено, сталожено; помирљиво.*

умирòвити, -ѝровӣм свр. *превести из активне службе у мировину, у пензију, пензионисати.*

умировљѐнӣк, -ӣка м *онај који је умировљен, пензионер.*

умировљѐнӣчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на умировљенике, пензионерски:* ~ живот, ~ примање.

умировље́ње с *престанак активне службе, пензионисање.*

умѝрујӯће прил. *тако да смирује, умирује.* – Музика је деловала умирујуће.

умѝрујӯћӣ, -а, -е *који умирује, смирује:* ~ глас мајке.

у̏мирӯћӣ, -а̄, -е̄ *који се односи на умирање, смртни; који умире, који се гаси:* ~ час; ~ зрак.

у̏мислити, -ӣм свр. **а.** *представити у мислима, замислити.* **б.** *створити у машти слику онога што је нестварно, уобразити.* **в.** *наумити, смислити.* ■ **~ се** *превисоко мислити о себи, уобразити се.*

у̏мити, у̏мије̄м (имп. у̏мӣј; трп. умѝвен, -ѐна) свр. **а.** *водом очистити, опрати (некога или нешто, одн. део тела, најчешће ли-*

це). **б.** *прањем уклонити, спрати:* ~ сузе. **в.** фиг. *довести у ред, уредити, дотерати:* ~ рукопис. ■ ~ **се** *водом опрати, измити себи лице.*

у̏мицати (се), у̏миче̄м (се) *несвр. према умакнути (се), умаћи (се).*

у̏мишља̄ј м **1.** правн. *унапред смишљено извршење неког противправног дела, предумишљај.* **2.** *намера да се нешто учини, замишљај, замисао, план.* **3.** *погрешна представа, уображење.*

у̏мишља̄јан, -јна, -о *који се односи на умишљај, који има карактер умишљаја, предумишљаја:* ~ помагање.

у̏мишља̄јно прил. *с умишљајем, предумишљано:* ~ учинити прекршај.

уми́шљати (се), у̏ми̅шља̄м (се) *несвр. према умислити (се).*

у̏мишљен, -а, -о **1.** *трп. од умислити (се).* **2.** *уображен, надмен, охол:* ~ човек, ~ држање.

умишље̏ни̑к, -и́ка м *онај који је умишљен, уображенко.*

у̏мишљено прил. *уображено, надмено, охоло:* ~ се држати.

у̏мишљено̄ст, -ости ж *особина онога који је умишљен, уображеност.*

умишљо̀тина и **уми̏шљотина** ж *оно што је нестварно, измишљотина; плод маште, фантазија, фикција.*

у̏мјетан, -тна, -о (јек.; ретко ек. у̏метан) **1.** *који не настаје, који се не врши природним путем, вештачки:* ~ гнојиво, ~ дисање, ~ свила. **2.** (одр.) *који се односи на уметност, уметнички:* ~ реализација.

умјетни̏на и **у̏мјетнина** (јек.; ретко ек. уметни̏на и у̏метнина) ж *уметнички рад, уметничко дело.*

у̏мјетно (јек.; ретко ек. у̏метно) прил. **1.** *на умјетан начин, вештачки:* ~ оплодити. **2.** *вешто, зналачки:* ~ сашити.

умла́тити, у̏мла̄ти̑м свр. **1.** *убити, усмртити млатећи, тукући; усмртити уопште.* **2.** *ударајући млатилом, млатећи, тресући прикупити извесну количину воћа, намлатити:* ~ ораха.

умла́чити, у̏мла̄чи̑м свр. *учинити млаким, смлачити:* ~ воду.

у̏млети јек. **у̏мљети,** у̏меље̄м свр. *измлети, самлети:* ~ џак жита.

умлечи́вати јек. **умљечи́вати,** -е̏чује̄м *несвр. према умлечити.*

умле́чити, у̏мле̄чи̑м јек. **умлијѐчити,** у̏млијечи̑м свр. *затворити на саћу чахурице, ћелије (о пчелама).*

у̏млитавити, -и̑м и **умлита́вити,** -и̏та̄ви̑м свр. *учинити млитавим, омлитавити:* ~ удове. ■ ~ **се** *постати млитав, омлитавити се.*

у̑мље с *в. ум.*

у̑мни̑к м *уман, мудар човек; мислилац.*

у̑мница ж *умна, мудра жена.*

у̑мно прил. **1.** *на уман начин, мудро, паметно:* ~ поступити. **2.** *у погледу ума, разума, ментално, психички:* ~ поремећен.

у̏мнобо̄лан, -лна, -о *в. умоболан.*

у̏много̄м(е) прил. *у великој мери, по много чему:* ~ пионирски посао.

умногострича́вати (се), -у̀ча̄ва̄м (се) *несвр. према умногостручити (се).*

умногостру̀че́ње с *многоструко увећање, умножење.*

умногостручи́вати (се), -у̀чује̄м (се) *несвр. према умногостручити (се).*

умного̀стручити, -и̑м свр. *учинити многоструким, многоструко повећати, умножити:* ~ богатство. ■ ~ **се** *постати многоструко већи, бројнији, вишеструко се увећати, умножити.*

умножа́вати (се), -о̀жа̄ва̄м (се) *несвр. према умножити (се).*

у̏множак, -ошка м мат. *резултат множења, производ, продукт.*

умно̀жилац, -иоца м мат. *број којим се множи други број, множилац.*

умно̀жити, у̏множи̑м свр. **1. а.** *бројно, количински увећати:* ~ послове. **б.** *учинити јачим, већим, повећати:* ~ пажњу. **2.** *графичком техником произвести у више примерака:* ~ проглас, ~ елаборат. ■ ~ **се** *бројно се повећати, постати многобројнији.*

у́мно̄ст, -ости ж *особина онога који је уман, разборитост, мудрост.*

у̑мња̄к м анат. *назив за последњи кутњак који избија после пубертета (зуб мудрости).*

у̏мобо̄лан, -лна, -о *умно, душевно болестан:* ~ особа.

у̏мобо̄лни̑к м *онај који је умоболан, душевни болесник.*

у̏мобо̄лница ж *умоболна женска особа, душевна болесница.*

умобо́лно̄ст, -ости ж *стање онога који је умоболан, душевна поремећеност.*

умо̀боља ж *душевна болест, умна поремећеност.*

умо̀вати, у̏мује̄м несвр. **1.** *излагати своје мишљење нечему, мудровати, филозофирати.* **2.** *размишљати, премишљати.*

умо́дити се, у̏мо̄ди̑м се свр. *обући се, средити се, дотерати се по моди.*

у̏мокац, -кца м *умак, сос.*

умо̀крити, у̏мокри̑м свр. **а.** *наквасити, поквасити, скваситu:* ~ крпу. **б.** *поквасити мокрећи, испуштањем мокраће:* ~ гаће. ■ ~ **се** *повр.*

у̏молан и **у̏мо̄лан,** -лна, -о *пун молбе, молећив (о погледу, изразу лица, гласу и сл.).*

умо̀лити, у̏моли̑м (трп. у̏мољен) свр. **1.** *молећи приволети, наговорити кога на што.* – Једва га умолисмо да пристане. **2.** *упутити коме молбу, замолити.* – Говорник умоли за тишину. **3.** *молећи добити што, измолити.* – Тешко је умолити толики новац. ■ ~ **се** *стећи милост молбама, умилостивити се некоме.*

у̏молни̑к м *онај који је замољен за нешто.*

у̏молно и **у̏мо̄лно** прил. *на умолан начин, молећиво:* ~ се обратити присутнима.

умоља́вати (се), -о̀ља̄ва̄м (се) *несвр. према умолити (се).*

умо̀љив, -а, -о *који се може умолити, попустљив.* – Није неумољив, умољив је Марко.

у̑мор м **1.** *клонулост, сусталост, малаксалост (услед другог, напорног рада, напрезања, болести и др.), замор.* **2.** разг. *смртни тренутак, умирање, смрт.* • **мртав од умора** *јако уморан.*

умора́вати (се), умо̀ра̄ва̄м (се) *несвр. према уморити (се);* уп. умарати (се).

у̏мо̄ран, -рна, -о **1.** *исцрпљен, посустао, малаксао (услед напора, болести, старости и сл.).* **2.** *ко̏ји одаје, одржава такво стање:* ~ корак, ~ лице.

у̏морено прил. *уморно, посустало, изнемогло.*

умо̀ритељ м *извршилац уморства, убиства, убица.*

умо̀рити, у̏мори̑м свр. **1.** *довести (некога) у стање умора, заморити, изнурити.* **2.** *убити, усмртити.* ■ ~ **се** **1.** *постати уморан, изморити се, сустати.* **2.** *одузети себи живот, убити се.*

умо̀рљив, -а, -о **а.** *који се лако и брзо умори.* **б.** *који изазива умор, заморан:* ~ посао.

у̏мо̄рни̑к м **1.** *онај који се уморио, који је уморан.* **2.** *онај који је убио, убица.*

у̏мо̄рница ж **1.** *она која је уморна.* **2.** *она која је убила, усмртила.*

у̏мо̄рно прил. *с умором, посустало, заморено.* – Уморно наслони главу на његово раме.

у̏мо̄рно̄ст, -ости ж *стање онога који је уморан, замореност, малаксалост.*

умо́рство с *чин насилног одузимања живота, убиство.*

умота́вати (се), умо̀та̄ва̄м (се) *несвр. према умотати (се).*

умо̀тати, -а̄м свр. *омотати, обавити чиме; савити, обавити око нечега; скупити мотањем, смотати што:* ~ главу марамом; ~ мараму око главе; ~ конопац. ■ **~ се** *савити, омотати нешто око себе (обично ради заштите од хладноће и др.).*

у̏мотво̄ран, -рна, -о *којем је својствено умно, духовно стваралаштво:* ~ глава.

умотво̀рина и **умо̀творина** ж *плод стваралачког умног рада (обично о уметничком делу).* • **народне умотворине** *народна усмена књижевност, народно стваралаштво.*

умо̀трити, у̏мотрӣм свр. *угледати, спазити, смотрити; запазити:* ~ зеца, ~ грешку.

умо̀чварити се, -ӣ се свр. *постати мочваран, претворити се у мочвару (о земљишту).*

умо̀чити, у̏мочӣм свр. **1. а.** *уронити, загњурити (неко чврсто тело) сасвим или једним делом у неку течност:* ~ перо у мастило. **б.** *уронити, ставити неко овлажено или лепљиво чврсто тело у неку иситњену материју да би се део њених честица прилепио за то тело:* ~ хлеб у со.

умрачи́вати (се), -а̀чује̄м (се) *несвр. према умрачити (се).*

умра́чити, у̏мра̄чӣм свр. *учинити тамним, мрачним, замрачити:* ~ собу. ■ **~ се** (обично безл.) *смркнути се, замрачити се, смрачити се.* – Беше се умрачило.

у̏мрвити, -ӣм свр. **1.** *претворити у мрве, измрвити, издробити.* **2.** *ставити, умешати у нешто у виду мрва, удробити:* ~ хлеб у млеко.

у̏мрежити, -ӣм свр. *повезати, сплести у мрежу.* фиг. *увући у мрежу, у какву организацију, ухватити као у мрежу.*

у̏мре̄ти јек. **у̏мријети,** у̏мре̄м свр. непрел. **1. а.** *доћи у стање престанка свих биолошких функција, престати живети, преминути.* **б.** *занемоћати, обамрети, замрети (од страха нпр.).* **2. а.** *нестати, изгубити се, умукнути (о звуцима и сличним појавама).* **б.** *ишчезнути, нестати (нпр. из сећања, обичаја и др.).* • **~ од жеђи, глади** *јако ожеднити, огладнити.* **~ (од жеље) за неким, за нечим** *почети чезнути за неким, за нечим.*

умрзо̀вољити се, -ӣм се свр. *постати мрзовољан, лоше расположен.*

у̏мр̄лӣ, -а̄, -о̄ **1. а.** *који је умро, преминули, покојни.* **б.** (у именичкој служби) м *мртвац, покојник.* **2.** *који је у вези са смрћу, смртни:* ~ час, ~ дан.

у̏мрлица и **у̏мрлица** ж *документ о нечијој смрти, смртовница; штампано обавештење о нечијој смрти.*

умр́љати, у̏мр̄ља̄м свр. *учинити да се на нечему појаве мрље, замрљати, запрљати:* ~ хаљину. ■ **~ се** *замрљати се, испрљати се, прекрити се мрљама.*

умр́сити, у̏мр̄сӣм свр. *учинити да се конац (пређа, канап и др.) испреплете, запетља, измрси тако да се тешко може размрсити, развући и сл.* фиг. *учинити нејасним, запетљати, збркати; искомпликовати.* ■ **~ се** *испреплитати се, запетљати се, замрсити се (о концу, пређи и сл.).* фиг. *постати сложен, тешко разумљив, нејасан, искомпликовати се.*

умр̀твати (се), -а̄м (се) свр. *в. умртвити (се).*

умр́твити, у̏мр̄твӣм свр. **1. а.** *учинити да нешто (или неко) замре, привремено му обуставити животне функције:* ~ експерименталну животињу. **б.** *лишити живахности, ватрености, смирити; елиминисати манифестације таквог стања:* ~ игру; ~ страсти. **в.** *учинити да нешто не долази до изражаја, отупити, парализовати:* ~ активност, ~ савест. **2.** *убити, усмртити; уморити, побити.* – Шест ранио, седам умртвио. Немци су село умртвили. ■ **~ се а.** *начинити се мртвим, престати давати знаке живота.* **б.** *предати се мртвилу, пасивности; смирити се, успокојити се.*

умртвља́вати (се), умр̀твља̄ва̄м (се) *несвр. према умртвити (се).*

у̏мр̄твљено прил. *у умртвљеном стању, обамрло:* ~ лежати.

у̏мр̄твљено̄ст, -ости ж *стање онога што је умртвљено, онога који је умртвљен.*

умртвљи́вати (се), умр̀твљује̄м (се) *несвр. према умртвити (се).*

у̑мскӣ и **у̑мственӣ,** -а̄, -о̄ *в. уман (1):* ~ рад, ~ спознаја.

умство̀вати, у̏мствује̄м несвр. *в. умовати.*

умудра́вати (се), -у̀дра̄ва̄м (се) *несвр. према умудрити (се).*

уму́дрити, у̏мӯдрӣм свр. *учинити мудрим, уразумити, опаметити некога.* ■ **~ се а.** *почети се рационално, мудро понашати, уразумити се.* **б.** *предати се мислима, замислити се; уозбиљити се.*

у̏музгати се, -а̄м се свр. *умазати се, замазати се (сузама нпр.).*

у̏мукнути, -не̄м и **уму́кнути,** у̏мӯкне̄м свр. *ућутати, замукнути, прекинути свој говор, певање, плач и сл.; престати, утишати се, изгубити се (о гласовима и звуцима).*

уму́љати, у̏мӯља̄м и **уму̀љати,** -а̄м свр. *гњечећи исцедити сок (из грожђа), измуљати.*

умунди́рити се, -у̀ндӣрӣм се свр. *обући се у мундир, униформу, униформисати се.*

у̏мусати се, -а̄м се и **уму́сати се,** у̏мӯса̄м се свр. *умазати се, забрљати се, запрљати се (обично по лицу).*

уму́сити се, у̏мӯсӣм се свр. *заћутати, намргодити се (због нерасположења, љутње).*

у̏мусти, уму̏зе̄м свр. *намусти, помусти (извесну количину млека).*

уму́тити, у̏мӯтӣм свр. *мутећи саставити једну материју с другом, измешати, умешати:* ~ беланце са шећером. ■ **~ се 1.** *смешати се с нечим чинећи једноличну масу.* **2.** *постати мутан, замутити се, помутити се.* – Вода се брзо умути.

умући́вати (се), -у̀ћује̄м (се) *несвр. према умутити (се).*

у̏мућкати, -а̄м свр. *мућењем учинити неку житку материју гушћом.*

у̏муцати, -а̄м свр. *почети муцати, замуцати.*

уму́чати, -чӣм свр. *умукнути, заћутати.*

уна̀ви̑љчити, -ӣм свр. *скупити, згомилати у навиљке (сено).*

уна́глити, у̏на̄глӣм свр. **1.** *нагло, изненада се променити (о расположењу и сл.).* **2.** *брзо, журно кренути.*

у̏наза̄д и **уна̀за̄д** прил. **1. а.** *у смеру супротном од смера претходног кретања, натраг, назад; према задњој страни, у правцу задње стране:* ићи познатим путем ~; забацити главу ~. **б.** *према лошијем стању, нагоре.* – Нема напретка, можда све иде и уназад. **2.** (у временском значењу) **а.** *у протекло доба, према прошлости:* гледати сто година ~. **б.** *после времена за које се нешто веже, на које се односи садржај исказа; након обављеног посла:* хвалити некога ~; плаћање ~.

уназа́дити, уна̀за̄дӣм свр. *учинити да се погорша стање некога или нечега.* ■ **~ се** *доспети у стање лошије од претходног.*

уна̀за̄ђено̄ст, -ости ж *стање онога што је уназађено, онога који је уназађен.*

уназађи́вати (се), -а̀ђује̄м (се) *несвр. према уназадити (се).*

уна̀јмилац, -иоца м *онај који узима под најам (у најам), који унајмљује, изнајмљује.*

уна̀јмитељ м *в. унајмилац.*

унајмитѐљица ж *она која унајмљује, узима под (у) најам.*

уна́јмити, у̏на̄јмӣм (трп. у̏на̄јмљен) свр. **1.** *узети у најамну службу, за најамника (радника или службеника); узети за плаћеног вршиоца или извршиоца нечега (обично каквог злог дела):* ~ чобанина; ~ убицу. **2.** *узети под најам, у закуп (искоришћавање, употребу уз одређену надокнаду):* ~ собу од газдарице. **3.** *дати, издати под (у) најам, закуп.* – У једној соби станује, другу је унајмио. ■ **~ се** *прихватити се службе или каквог другог посла за одређену надокнаду, ступити у најам, у најамни однос.*

унајмљѐнӣк, -ӣка м *онај који је унајмљен за нешто, најамник.*

унајмљѐница ж *она која је ступила у најамни однос, у најам, најамница.*

унајмљи́вати (се), -а̀јмљујӗм (се) *несвр. према унајмити (се).*

унајмљѝвāч, -а́ча м *онај који нekoга или нешто узима у (под) најам.*

уна̀ка̄женōст, -ости ж *стање онога који је унакажен, онога што је унакажено.*

унакаже́ње с *повреда или оштећење којим се неко или нешто унакази, нагрди.*

унакази́вати (се), -а̀зујӗм (се) *несвр. пема унаказити (се).*

унака́зити, -а̀ка̄зӣм свр. **а.** *учинити наказним, грдним, нагрдити.* – Грдна болест унакази јој лице. **б.** фиг. *приказати у ружном светлу, оцрнити; изменити нагоре, упропастити, искварити:* критиком ~ филм; ликове јунака у представи; ~ текст. ■ **~ се** *повр. према унаказити (а).*

унакара́дити, -а̀ра̄дӣм свр. *учинити накарадним, ружним, нагрдити.* ■ **~ се** *учинити себе накарадним, постати као накарада.*

унакарађи́вати (се), -а̀ђујӗм (се) *несвр. према унакарадити (се).*

уна́крсно прил. **а.** *на унакрстан начин, час о једном, час о другом, час са једне, час са друге стране:* ~ испитивати. **б.** *в. унакрст.*

уна́крст прил. **1. а.** *попреко једно у односу на друго, укрштено:* ~ прецртати, ~ положити. **б.** *дејствујући у правцима који се међусобно пресецају:* обасути паљбом ~. **2.** *на разне стране, у разним правцима:* ~ се разићи. • **не знати (не умети) ни две (ни четири) ~** *не знати ништа.*

уна́крстан, -сна, -о **1. а.** *који има облик крста, који је положен, сложен унакрст, у облику крста:* ~ пречаге. **б.** *који делује или који се изводи унакрст, у смеровима који се пресецају, укрштају:* ~ ватра (из оружја). **2.** *који се тиче сад једног, сад другог садржаја, час једне час друге теме; који упућује или врши час једна час друга особа:* ~ саслушање, ~ испитивање, унакрсна питања. • **унакрсни углови** мат. *једнаки углови чији се краковù, продужењем преко темена, секу у виду крста.* **~ опрашивање** бот. и агр. *оплођивање цветним прахом из другог цвета, а не сопственог.*

унакр̀стити (се), -а̀крстӣм (се) свр. *в. укрстити (се).*

унакр́штати (се), -а̀кр̄шта̄м (се) *несвр. према ункарстити (се).*

уна̀кр̄штенōст, -ости ж *особина и стање онога што је унакрштено.*

у̏наоколо и **у̏наоколо** прил. **а.** *у (по) околном простору, свуда око некога или нечега.* – Унаоколо никога не беше. **б.** *по рубу, ивицом са свих страна:* ~ подсећи што.

у̏наокрӯг и **у̏наокрӯг** прил. *в. унаоколо.*

уна̀пре̄д јек. **уна̀прије̄д** прил. **1.** *пре него што ће доћи до нечега, пре него што нешто може бити или ће бити:* ~ погодити, ~ се осигурати, ~ потрошити плату. **2.** *даље од датог тренутка; убудуће:* десет дана ~, ~ се другачије понашати. **3.** *у смеру, правцу кретања, даље од нечијег положаја, места и сл.; на месту, у простору који је напред, испред некога или нечега:* ићи ~; тамо ~.

уна̀предан, -дна, -о *који се врши унапред:* ~ кретање.

унапре́дити, -а̀пре̄дӣм јек. **унапријѐдити,** -а̀прије̄дӣм свр. **1.** *учинити напреднијим, развијенијим, садржајнијим, довести у боље стање, побољшати:* ~ привреду, ~ сарадњу, ~ односе. **2.** *довести, поставити на виши положај, произвести у виши чин, дати некоме више звање:* ~ официра, ~ чиновника. ■ **~ се** *доћи, доспети у боље, повољније стање.*

унапређе́ње с **1.** *остварење напретка у нечему, подизање нивоа нечега:* ~ производње. **2.** *прелазак одн. превођење на виши хијерархијски положај или степен:* ~ официра.

унапређи́вати (се), -ѐђујӗм (се) *несвр. према унапредити (се).*

унапређѝвāч, -а́ча м *онај који некога или нешто унапређује.*

уна́точ I. предл. (с дат.) *в. упркос.* – Унаточ опирању, одвели су Луку. **II.** прил. *у значењу супротстављања нечему: насупрот, супротно, противно; у супротном смеру:* свима ~. – Кад се упре поглед управо, онда очни мишићи раде један другом унаточ.

у̏натра̄г и **у̏натра̄г** прил. *в. уназад.*

унатра̀шке̄ прил. *леђима, одн. задњим делом тела окренутим у смеру кретања, супротно од нормалног смера, натрашке, уназад:* ~ ићи.

унди́на ж лат. мит. *женско водено божанство (које својим певањем заводи рибаре и морнаре).*

у̏ндула̄ран, -рна, -о *таласаст, таласаст:* ~ гибање.

у̏ндулациōнӣ, -а̄, -ō *који се преноси, простире у облику таласа, таласни:* ~ теорија светлости.

у̏невра̄т и **у̏невра̄т** прил. *унеповрат, неповратно:* ~ пропасти.

у̏недогле̄д прил. *бескрајно далеко, у бескрај, недогледно; бескрајно дуго:* ~ се простирати; ~ се продужавати.

унедра́вати се јек. **уњедра́вати се,** -ѐдра̄ва̄м се *несвр. према унедрити се.*

у̏недрити се јек. **у̏њедрити се,** -ӣм се свр. *увући се, утиснути се (о неком осећању).* – Чежња му се унедри у души.

уне́жити се, у̏не̄жӣм се јек. **уње́жити се,** у̏ње̄жӣм се свр. *постати нежан, разнежити се.*

унѐзве̄рен јек. **унѐзвијерен,** -а, -о *који одаје унезвереност, одсуство присебности, избезумљен; који одржава такво стање:* ~ старица; ~ поглед.

унѐзве̄рено јек. **унѐзвијерено** прил. *на унезверен начин, сметено, избезумљено:* ~ гледати.

унѐзве̄ренōст јек. **унѐзвијеренōст** ж *стање онога који је унезверен.*

унезвере́ње јек. **унезвјере́ње** с *наступ унезверености, унезвереног стања.*

унезве́рити се, унѐзве̄рӣм се јек. **унезвиј̀ерити се,** унѐзвије̄рӣм се свр. *изгубити присебност духа, бити захваћен пометњом.*

у̏неке̄ прил. арх. и нар. *у неко доба (касније, касно).* – Унеке стигоше и они.

у̏неколико прил. *у некој мери, донекле, делимично:* ~ измењен, ~ ометсти што.

у̏непов̀ра̄т прил. *неповратно, уневрат:* ~ се узгубити.

унеравно̀те̄жен, -а, -о *духовно нестабилан, неуравнотежен.*

унеравно̀те̄женōст, -ости ж *стање душевне неравнотеже, нестабилности, неуравнотежености.*

унере́дити, -ѐре̄дӣм свр. **а.** *довести у неуредно стање, учинити неуредним:* ~ собу. **б.** *упрљати (обично изметом):* ~ гаће. ■ **~ се** *упрљати се (обично изметом, о малом детету).*

унереди́вати (се), -ѐђујӗм (се) *несвр. према унаредити (се).*

унеспоко̀јити, -ōкојӣм свр. *учинити неспокојним, обеспокојити.*

унесрећа́вати (се), -ѐћа̄ва̄м (се) *несвр. према унесрећити (се).*

унесрећѐнӣк, -ӣка м *онај који је унесрећен.*

унесрећѐница ж *она која је унесрећена.*

унесрећи́вати (се), -ѐћујӗм (се) *несвр. према унесрећити (се).*

унесрѐћитељ м *онај који некога унесрећује или га је унесрећио.*

унѐсрећити, -ӣм свр. **1.** *учинити несрећним, тужним, жалосним.* **2.** *повредити, ранити, осакатити.* ■ **~ се 1.** *постати несрећан, тужан жалостан.* **2.** *настрадати, бити повређен.*

унестрпљи́вати се, -тр̀пљујӗм се несвр. *постајати нестрпљив, бивати обузет нестрпљењем.*

у̏не̄ти јек. **у̏нијети,** унѐсе̄м (у̏несе̄м) (аор. унѐсох и у̏не̄х јек. у̏нијех; р. пр. у̏нео, -е̄ла јек. у̏нио, у̏нијела: трп. унѐсен и у̏не̄т јек.

у̏нијет; пр. пр. у̏не̄вши јек. у̏нијевши) свр. **1.** *носећи йремесшиши унушра, доџремишии у унушрашњосш нечеīа:* ~ сено у штагаљ. **2.** *укључиши у неки шексш, сӣис, књиīу, сӣисак и сл., увесши, заӣисаши, доӣисаши:* ~ што у записник, ~ у списак. **3. а.** *додаши нечему нови елеменаш садржаја, нову каракшерисшику, ӣоӣуниши, доӣуниши, обоīашиши нечим:* ~ освежење у игру. **б.** (у кога, шта) *изазваши, ӣроузроковаши (у чему); биши узрок, извор нечеīа:* ~ немир, ~ збрку. **4. а.** *уӣреши, уӣиљиши (очи).* **б.** (у нешто) *ӣринеши, ӣриближиши чему.* – Не види док што не унесе у очи. ■ **~ се 1.** (пред некога) *ӣримаћи се, ӣриближиши се (некоме):* ~ ближе. **2.** *удубиши се, уживеши се у нешшо:* ~ у рачуне, ~ у проблем.

у̏нешто прил. *унеколико, донекле, нешшо:* ~ бити од помоћи.

у̏ниверза̄лан, -лна, -о лат. **1.** *који се односи на универзум, свеоӣшши, свеобухвашан:* ~ појам. **2.** *мноīосшран, свесшран:* ~ занатлија.

универзали̏зам, -зма м *универзалне идеје, свесшраносш, свеобухвашносш у нечему.*

универ̀за̄лија ж лат. фил. (обично у мн.) *оӣшша сшвар, оӣшши ӣојам.*

универза̀лист(а), -е̄ м (мн. -сти) *ӣрисшалица универзализма.*

универзали̏стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на универзалисше; универзалан, свеоӣшши, свеобухвашан.*

универза́лно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оноīа шшо је универзално, свеобухвашносш.*

универзија́да ж спорт. *назив за међународна сӣоршска шакмичења сшуденаша универзишеша и високих школа.*

универзи̏те̄т, -е́та м **а.** *највиша научна и школска усшанова (ӣодељена на факулшеше) за ӣроучавање научних дисциӣлина и за образовање високосшручних кадрова, свеучилишше.* **б.** *зīрада у којој је смешшена шаква усшанова.*

универзитѐтлија м (мн. ж) ир. *онај који је на универзишешу; онај који има универзишешско образовање.*

универзи̏те̄тскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на универзишеш, који је у вези с универзишешом:* ~ професор, ~ образовање.

универ̀зум м *свеш; васиона, свемир.*

универс- *в. универз-.*

унижа́вати (се), -и̏жа̄ва̄м (се) *несвр. ӣрема унизиши (се).*

у̏нӣжено̄ст, -ости ж *сшање оноīа који је унижен.*

униже́ње с *ӣовреда досшојансшва, ӣонижење.*

уни́зати, у̏нӣже̄м свр. *мешнуши, ӣосшавиши у низ, у ниску, нанизаши:* ~ перле.

унизи́вати (се), -и̏зује̄м (се) *несвр. ӣрема унизиши (се).*

уни́зити, у̏нӣзӣм (трп. у̏нӣжен) свр. *ӣовредиши нечији ӣонос, досшојансшво, ӣонизиши.* ■ **~ се** *досӣеши у недосшојан ӣоложај, ӣонизиши се.*

у̑нија ж лат. **1.** *савез држава, нација, међудржавна или наднационална орīанизација:* Панамеричка ~. **2.** *ӣридруживање неких ӣравославних црквених орīанизација кашоличкој цркви, уз ӣризнавање ӣаӣске власши као врховне.* **3.** *савез као друшшвена орīанизација, удружење:* ~ синдиката. • **персонална ~** *однос држава које ӣризнају једноī заједничкоī владара, мада и даље задржавају своју независносш.* **царинска ~** *уīовор о укидању царине између ӣојединих држава и одређивања заједничких царинских услова у односу на друīе земље.*

уни̏јат м *верник унијашске цркве, шј. ӣравославне црквене орīанизације која је унијом везана с кашоличком црквом;* уп. унија (2).

уни̏јатити, -ӣм несвр. [гл. им. уни̏јаће̄ње с] *ӣреводиши у унијаше;* уп. унија (2) и унијат. ■ **~ се** *ӣрелазиши у унијаше.*

уни̏јаткиња (уни̏јатка) ж *женска особа унијаш.*

уни̏јатскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на унију (2) и унијаше.*

уни̏јатство с *унијашска вера, верска ӣриӣадносш унијашима.*

уни̏јаче, -ета с (мн. ø; зб. им. уни̏јача̄д ж) *деше унијаш.*

уни̏ка̄т, -а́та м лат. *једини ӣримерак нечеīа; јединсшвен, изузешан узорак нечеīа:* библиотечки ~.

у̏никум м **1.** *в. уникаш.* **2.** *сасвим необична, решка сшвар.*

у̏нилатера̄лан, -лна, -о лат. екон. пол. *који обавезује само једну (уīоворну) сшрану, једносшран:* ~ акт.

у̏нилатера̄лно прил. *у корисш само једне заиншересоване сшране; самовољно, самовласно, једносшрано:* ~ укинути санкције.

униони̏зам, -зма м лат. *шежња за ӣолишичким јединсшвом, унијом, уједињењем.*

унио̀нист(а), -е̄ м (мн. -сти) *ӣрисшалица, следбеник унионизма.*

униони̏стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на унионизам и унионисше:* ~ сабор.

униони̏стички прил. *као унионисша, на начин својсшвен унионисшима:* ~ деловати.

униони̏сткиња ж *жена унионисш(а).*

у̏нирати, -ре̄м несвр. *ӣонираши, увираши.*

у̏нисо̄н[1] м итал. муз. *склад двају или више шонова (īласова) исше висине, једноīласносш, једнозвучје.*

у̏нисо̄н[2], -а, -о **а.** *складан, једнозвучан:* унисони гласови. **б.** *јединсшвен, једнодушан:* ~ мишљење.

у̏нисо̄но прил. *у једном шону, једнозвучно, једноīласно; складно, хармонично; једнодушно:* ~ свирати; ~ подржавати што.

у̏нита̄ран, -рна, -о лат. *који има јединсшвено, ценшрализовано уређење и уӣрављање.*

унитари̏зам, -зма м *шежња јединсшвеној, ценшрализованој власши; државно уређење засновано на шаквој шежњи.*

унита̀рист(а), -е̄ м (мн. -сти) *ӣрисшалица унишаризма.*

унитари̏стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на унишаризам и унишарисше:* ~ уређење; ~ став.

уни́тити, у̏нӣтӣм свр. *увесши, уврсшиши у нишии (основу, ӣређу за шкање).*

унифика́ција ж лат. *свођење на јединсшвен шиӣ, сисшем и сл., уједначавање, уједначење:* ~ правног система.

уни̏фиковати и **у̏нификовати,** -кује̄м (унифици́рати, -и̏ција̄м) свр. и несвр. *свесши, сводиши на јединсшвен шиӣ, норму и сл., уједначиши, уједначаваши.*

у̏нифо̄рма ж (ген. мн. -мӣ) лат. *службено одело ӣроӣисаноī кроја и машеријала (исшо за све ӣриӣаднике одређене усшанове, орīанизације и др.):* војна ~, полицијска ~.

у̏нифо̄рман, -мна, -о *једнообразан, једнак.*

унифо̀рмисати, -ише̄м (униформи́рати, -о̀рмӣра̄м) свр. и несвр. **1.** *анīажоваши на дужносш īде се носи униформа; обезбедиши, обезбеђиваши униформом, снабде(ва)ши униформом.* **2.** *(у)чиниши униформним, једнообразним.* ■ **~ се** *сшуӣиши, сшуӣаши на дужносш īде се носи униформа; обући, облачиши униформу.*

у̏нифо̄рмно̄ст, -ости ж *особина оноīа шшо је униформно, једнообразносш.*

уништа́вајӯћӣ, -а̄, -е̄ *који унишшава, разоран:* ~ оружје, ~ непогода.

уништа̀валац, -аоца м *онај који унишшава.*

уништа̀валачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на унишшаваоце; унишшавајући.*

уништа̀ватељ м *в. унишшавалац.*

уништа́вати (се), -и̏шта̄ва̄м (се) *несвр. ӣрема унишшиши (се).*

уни̏шта̄ч, -а́ча м *в. унишшавалац.*

униште́ње с *дело, чин који доводи до несшанка, ӣроӣасши коīа или чеīа.*

уни̏штитељ м *в. унишшавалац.*

у̏ништити, -ӣм свр. **а.** *учинити да неко или нешто више не постоји:* ~ непријатеља. **б.** *довести у крајње тешко стање:* ~ културу. **в.** (са прилошком одредбом која ограничава значење) *довести у крајње лош положај у погледу нечега:* финансијски ~, привредно ~.

у̏нка̄ш м тур. *предње облучје на седлу.*

уновачи́вати, -а̀чује̄м *несвр. према уновачити.*

унова́чити, -о̀ва̄чӣм свр. *узети у новаке (регруте), регрутовати.*

уновча́вати, -о̀вча̄ва̄м *несвр. према уновчити.*

уновче́ње с **а.** *замена чега за новац:* ~ вредносних папира. **б.** *извлачење материјалне користи из нечега:* ~ знања.

уно̀вчив, -а, -о *који се може уновчити, заменити, продати за новац:* ~ чек.

уновчи́вати, -о̀вчује̄м *несвр. према уновчити.*

у̏но̄вчити, -ӣм свр. **а.** *заменити за новац:* ~ чек. **б.** *извући материјалну корист из чега:* ~ знање.

у́нос и **у̏нос** м *оно што се уноси у нешто; уношење.*

у́носан и **у̏носан,** -сна, -о *који доноси добит, корист, који се исплати:* ~ посао.

уно̀сити (се), у̏носӣм (се) [гл. им. у̏ноше̄ње с] *несвр. према унети (се).*

у́носно и **у̏носно** прил. *на уносан начин, извлачећи добит.* – Раде веома уносно.

у́носно̄ст и **у̏носно̄ст,** -ости ж *својство онога што је уносно, корисност.*

уно̀ћати (се), уно̀ћа̄ (се) и **уно̀ћити се,** у̏ноћӣ се свр. безл. *наступити, спустити се (о ноћи), заноћати (се).*

у̏нук м *синовљев или кћерин син.*

у̏нука ж (дат. у̏нуци) *синовљева или кћерина кћи.*

у̏нутарњӣ и **уну̏тарњӣ,** -а̄, -е̄ *в. унутрашњи.*

у̏нутарњо̄ст и **уну̏тарњо̄ст,** -ости ж *в. унутрашњост (1).*

унутарпа̀ртӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на унутрашњи живот и односе у партији:* ~ трвење.

уну́тра и **у̏нутра** прил. **1.** *за правац: у нешто, у оквире, у границе нечега:* ступати ~. **2.** *за место: у нечему, у оквирима, у границама нечега:* бити ~.

у̏нутрашњӣ и **уну̏трашњӣ,** -а̄, -е̄ **1. а.** *који се односи на оно што је унутра:* ~ секреција. **б.** *који је у природи, бити кога или чега:* ~ нит проблема. **2.** *који се обавља у границама земље, државе:* ~ трговина, ~ политика.

у̏нутрашњо̄ст и **уну̏трашњо̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *простор који се налази у оквирима, у границама чега; оно што испуњава тај простор, оно што представља унутрашњи састав чега:* ~ Земље, ~ неке просторије. **2.** *део државе који је даље од главног града, покрајина, провинција.*

у̏нутрица ж *изнутрица, утроба.*

у̏нуче, -ета с (супл. мн. у̏нучићи м; зб. им. у̏нуча̄д ж) *унук или унука; дем. и хип. од унук и унука.*

у̏нучић м *дем. и хип. од унук.*

у̏нучица ж *дем. и хип. од унука.*

у̏нучкӣ, -а̄, -о̄ *који припада унуцима, који се односи на унуке.*

у̑нца ж (ген. мн. у̑нцӣ) **1.** *мера за тежину (28, 35 грама за дроге и 31, 103 грама за племените метале) (у употреби у Америци и Енглеској).* **2.** *в. унча.*

унци̇ја̄л, -а́ла (унција́ла ж) м лат. палеогр. *један од најстаријих графичких стилова грчког и латинског писма, који се од монументалног писма разликује већом заобљеношћу слова.*

у̏нција̄лан, -лна, -о *који се односи на унцијал:* ~ писмо, ~ стил.

у́нча ж лат. **1.** *стара мера за тежину, дванаести део литре или фунте, драм.* **2.** *мера за дужину, палац.* **3.** фиг. *мала количина, мрвица, зрнце.*

у̏њкав, -а, -о *који уњка, говори кроз нос (о човеку); који има носни призвук, који се артикулише кроз нос, назалан (о гласу).*

у̏њкавац, -а̄вца м *онај који уњка.*

у̏њкавица ж *женска особа која уњка.*

у̏њкаво прил. *на уњкав начин, кроз нос, назалним гласом:* ~ говорити.

у̏њкати, -а̄м несвр. *говорити кроз нос, назалним гласом.*

уобича́вати, -ӣча̄ва̄м и **уобичаја́вати,** -а̀ја̄ва̄м *несвр. према уобичајити.*

уоби̇ча̄јен, -а, -о *који је у обичају, који се обично примењује, догађа, среће:* ~ поступак, ~ име.

уоби̇ча̄јено прил. **а.** *на уобичајен начин:* понашати се ~. **б.** *у предикату, кад се констатује да је нека радња, поступак и сл. уобичајена, да одговара обичају.* – Уобичајено је да се честита победнику.

уоби̇ча̄јено̄ст, -ости ж *оно што је ушло у обичај, што је уобичајено.*

уобича́јити, -ӣча̄јӣм свр. *примити, прихватити, завести као обичај, навикнути се на нешто:* ~ јутарњу шетњу. ■ **~ се** *постати обичај, ући у обичај.* – То се у народу уобичајило.

уобла́чити се, уо̀бла̄чӣ се свр. *прекрити се облацима, наоблачити се.* – Уоблачи се пред ноћ.

уо̀бликовати, -кује̄м свр. и несвр. *да(ва)ти облик нечему, обликовати, уобличити, уобличавати.* ■ **~ се** *доби(ва)ти облик, обликовати се.*

уо̀блити, у̏облӣм свр. (нешто) **1.** *начинити облим, дати нечему (некоме) ваљкаст, округласт облик, заоблити.* **2.** фиг. *учинити умилним, пријатним (глас).* ■ **~ се** *постати обал, добити обле, округласте облике, заоблити се.*

уоблича̀валац, -аоца м *онај који нешто уобличава, даје нечему облик;* уп. уобличити.

уобличàвалачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на уобличаваоце.*

уобличa̋вати (се), -ӣча̄ва̄м (се) *несвр. према уобличити (се).*

уо̀блӣчено̄ст, -ости ж *стање онога што је уобличено.*

уобличе́ње с *давање, одн. добијање облика, оформљење.*

уобличи́вати (се), -ӣчује̄м (се) *несвр. према уобличити (се).*

уобли́чити, уо̀блӣчӣм свр. *дати нечему одређен облик, обликовати.* ■ **~ се** *добити одређен облик, обликовати се.*

уобља́вати (се), -о̀бља̄ва̄м (се) *несвр. према уоблити (се).*

уобража́вати (се), -а̀жа̄ва̄м (се) *несвр. према уобразити (се).*

уо̀бра̄жен, -а, -о *умишљен, надмен, охол:* ~ особа.

уображе́нко м *онај који је уображен, надувенко.*

уо̀бра̄жено̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је уображен, надменост, умишљеност.*

уображѐња̄к, -а́ка м *в. уображенко.*

уображе́ње с **а.** *уображена представа о нечему, фантазија.* **б.** *в. уображеност.*

уобра̀зӣља ж *машта, фантазија.*

уобра́зити, уо̀бра̄зӣм свр. *представити у мислима, у машти; доћи до одређеног мишљења (обично погрешног) о нечему.* ■ **~ се** *постати надмен, охол.*

уобруча́вати, -у̀ча̄ва̄м *несвр. пема уобручити.*

уобру́чити, уо̀брӯчӣм свр. *ставити у обручеве, опасати, стегнути обручем, обручевима:* ~ бачву. фиг. *стегнути као обручем, сапети као обручем, обручевима.* – Уобручи га грч.

уо̀главити, -ӣм и **угла́вити,** уо̀гла̄вӣм свр. *ставити оглав (обично коњу), зауларити.*

уо̀збӣљено прил. *на озбиљан начин, озбиљно:* ~ говорити.

уозбиљи́вати (се), -ӣљује̄м (се) *несвр. према уозбиљити (се).*

уозбѝљити, уо̀збӣљӣм свр. *учинити озбиљним некога.* – Та вест уозбиљи присутне. ■ ~ **се** *постати озбиљан; задубити се у мисли, постати брижан.*

уоквирѝвати (се), -ѝрујēм (се) *несвр. према уоквирити (се).*

уоквѝрити, уо̀квӣрӣм свр. **а.** *направити, ставити оквир око нечега, ставити у оквир, заоквирити:* ~ слику, ~ књигу. **б.** *поставити се као оквир, бити оквир нечему.* – Пелц око врата и токе на глави уоквирили су љупка лица. ■ ~ **се** *поређати се око нечега, наоколо, око некога, поставити се као оквир.* – Жене се уоквире око нас.

ȕоколо прил. *око некоīместа, унаоколо.*

ȕокрӯг прил. *(у)наоколо, около; укруī, кружно:* погледати ~; окренути се ~.

уокру̀глити, уо̀крӯглӣм свр. *учинити округлим, заокруглити.* ■ ~ **се** *постати округао, добити изглед нечега округлог, заокруглити се; угојити се, подгојити се.*

уокру̀жити, уо̀крӯжӣм свр. *поставити, груписати у облику круга, кружно.* ■ ~ **се** *поставити се, поређати се у облику круга.*

ȕомчити, -ӣм свр. *везати, сапутати омчом.*

уопћ- *в. уопшт-.*

уопшта̀вати (се), уо̀пштāвāм (се). *несвр. према уопштити (се).*

ȕопште прил. **1. а.** *посматрајући, третирајући као општу појаву, као заједничку особину, у начелу, без обзира на појединачно:* разматрати неку појаву ~. **б.** *у целини, без изузимања:* људи ~. **в.** *само у општим цртама, без ближих података:* знати нешто само ~. **г.** *по правилу, обично, највише.* – Мушкарци су уопште висока струка. **2.** (у одричним реченицама) *ни у ком случају никако.* – Уопште му не верујем.

ȕопштен, -а, -о **1.** *трп. од уопштити (се).* **2.** *који има општи карактер, који се не односи на појединачно:* ~ оцена.

ȕопштено прил. *на уопштен начин, у општим цртама, у начелу, без појединости:* третирати неки проблем ~.

ȕопштенōст, -ости ж *особина онога што је уопштено:* ~ критике.

уопште́ње с *проширење нечега на ширу, начелну појаву, генерализација.*

ȕопштити, ȕопштӣм свр. *учинити општим, дати нечему карактер начелног, општег:* ~ запажања, ~ искуства. ■ ~ **се** *постати општа појава, добити општи карактер.*

ȕорити, -ӣм свр. *погодити, изабрати право време за што.*

уортаче́ње с *успостава ортачких односа.*

уортачѝвати (се), -а̀чујēм (се) *несвр. према уортачити (се).*

уо̀ртачити, -ӣм и **уорта́чити,** уо̀ртāчӣм свр. **а.** *узети некога за ортака, улагача капитала, одн. сарадника у заједничком послу, подухвату.* **б.** *унети у ортаклук, у заједничко пословање, неку имовину, вредност и др.* ■ ~ **се** *ступити у ортаклук с неким, удружити се у заједничком послу, подухвату.*

уо̀стāлōм *речца која се употребљава кад се износи још нека околност сагласна са смислом већ реченог, напослетку, најзад.* – То се, уосталом, и подразумева.

уоча́вати (се), уо̀чāвāм (се) *несвр. према уочити (се).*

уоче́ње с *увиђање, спознаја.*

уочи (наглашено: ȕочи) предл. (с ген.) *дан пре; непосредно пре:* ~ празника, ~ рата.

уочѝвати (се), уо̀чујēм (се) *несвр. према уочити (се).*

уо̀чиглēд прил. *у односу на нешто:* ~ неке појаве, некој појави.

уо̀чити, ȕочӣм свр. **1.** *угледати, спазити.* **2.** *постати свестан нечега, схватити, сагледати; запазити.* ■ ~ **се** *видети се, спазити један другога; наћи се лицем у лице с неким, суочити се.*

уо̀чљив, -а, -о **1.** *који се лако уочава, упадљив:* уочљиве науснице. **2.** *који се истиче, издваја (обично оштрим, неувијеним изражавањем, жучном дискусијом):* ~ беседник.

уо̀чљиво прил. *на уочљив начин, приметно, видно.* – Трагови су се уочљиво видели.

уо̀чљивōст, -ости ж *особина онога који је уочљив, онога што је уочљиво.*

уоштра́вати (се), уо̀штрāвāм (се) *несвр. према уоштрити (се).*

уо̀штрити, ȕоштрӣм свр. **а.** *учинити оштрим или оштријим, заоштрити, наоштрити:* ~ нож. **б.** (са допуном: поглед, очи и сл.) *управити оштар, продоран поглед, почети непремице гледати.* ■ ~ **се 1.** *постати оштар или оштрији, заоштрити се.* **2.** фиг. **а.** *постати љут, љући, наоштрити се.* – После те изјаве уоштре се још више. **б.** *заузети строг став.* – Е неће! – уоштри се момак.

ȕпāд и **ȕпад** м *нагао, насилан или изненадан улазак негде (у неку просторију, не неки простор и др.).*

ȕпадан, -дна, -о **1.** *в. упадљив.* **2.** (одр.) **а.** *који упада, продире из виших предела:* упадни ветар. **б.** физ. *који долази од неког спољног или даљег извора на посматрани објекат (о зрацима); који се односи на такву појаву:* упадни зрак, упадни угао.

ȕпадати, -ām *несвр. према упасти.*

ȕпадица ж *реч, речи, коментар за време нечијег говора, говорења, примедба.*

упа̀дљив, -а, -о *који пада уочи својим изгледом, особинама и сл., изразит.*

упа̀дљиво прил. *на упадљив начин, изразито:* ~ наглашавати што, ~ плав.

упа̀дљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је упадљив, онога што је упадљиво.*

ȕпадно прил. *в. упадљиво:* бити ~ повијен.

ȕпаднōст, -ости ж *в. упадљивост.*

ȕпазити, -ӣм свр. *спазити, угледати.*

ȕпаковати, -кујēм свр. *сложити, завити нешто у пакет, дењак и сл., запаковати.*

ȕпала ж мед. *обољење неког органа или ткива изазвано обично инфекцијом (манифестује се повишеном температуром, отоком, болом и др.), запаљење:* ~ плућа, ~ грла.

упа́лити, ȕпāлӣм (трп. ȕпāљен) свр. **1. а.** *учинити да нешто почне да гори, потпалити, запалити, ужећи:* ~ сламу. **б.** *учинити да нешто засија, да почне да светли, да одаје светлост:* ~ лампу, ~ сијалицу. **в.** *ставити неки уређај у погон, укључити, активирати:* ~ мотор. **2.** фиг. *одушевити, загрејати некога за нешто; надражити, узбудити:* ~ масу; ~ партнера. **3.** *упећи, ужарити (о сунцу).* **4.** *опалити, пући (из ватреног оружја).* **5.** разг. (често безл.) *поћи за руком, успети.* – Да покушамо на леп начин, ваљда ће то упалити. ■ ~ **се 1. а.** *почети горети, запалити се; почети светлети.* **б.** *јако се загрејати, зажарити се.* **2. а.** *бити захваћен врењем, ужећи се, покварити се.* **б.** *бити захваћен запаљењем, упалом, букнути, зацрвенети се.* **3.** фиг. **а.** *узбудити се, узрујати се, усплахтети.* **б.** *одушевити се, усхитити се, бити понет нечим.*

ȕпалнӣ, -ā, -ō *који се односи на упалу:* ~ процес.

упа̀љāч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **а.** *направа за паљење цигарета.* **б.** *део експлозивне направе који изазива паљење, детонацију:* ~ мине.

упаљѐнӣк, -ѝка м *онај кога је обузела или кога лако обузима похота, страст.*

упаљѐница ж *она коју је обузела или је лако обузима похота, страст.*

ȕпāљенōст, -ости ж *стање онога који је упаљен, онога што је упаљено.*

упа̀љив, -а, -о **1.** *који има својство да се лако, брзо пали, запаљив:* ~ материјал. **2.** фиг. *који се лако, брзо одушевљава, загрева за нешто; који побуђује, распаљује одређена осећања, расположења, тежња:* ~ младић; ~ реч.

упаљѝвати (се), -а̀љујēм (се) *несвр. према упалити (се).*

упаљѝва̄ч, -а́ча м **1.** *онај који се бави уџаљивањем, џаљењем нечеѓа (нџр. уличних фењера).* **2.** *в. уџаљач.*

упа̀љиво̄ст, -ости ж *особина онога који је уџаљив, онога шџо је уџаљиво.*

у̏па̄мтити, -ӣм свр. *задржаџи, сачуваџи у свесџи, у сећању, заџамџиџи:* ~ текст. разг. *задржаџи у сећању џо нечему неџријаџном (чесџо као џреџња, злурадо).* – За сва времена су упамтили те батине.

упа̀мтљив, -а, -о *који се лако џамџи.*

упа́њити се, у̏па̄њӣм се свр. **а.** *заџањиџи се, заџреџасџиџи се.* **б.** *укочиџи се, удрвениџи се.*

у̏паочити, -ӣм свр. *сџречиџи окреџање џочкова (задевајући шџо међу џаоце или уоџшџе), закочиџи.* ■ ~ **се** *сџаџи, закочиџи се.*

упара́дити, -а̀ра̄дӣм свр. *џосџројиџи, уредиџи за џараду; уредиџи, доџераџи уоџшџе.* ■ ~ **се** *уредиџи се, доџераџи се (као за џараду).*

упарађѝвати (се), -а̄ђӯје̄м (се) *несвр. џрема уџарадиџи (се).*

упа́рати, у̏па̄ра̄м свр. *изрезаџи, исећи; убосџи.* ■ ~ **се** *урезаџи се, усећи се.*

у̏парити, -ӣм свр. *изложиџи дејсџву џаре (од вреле воде), џоџариџи.* ■ ~ **се** **1.** *исџуниџи се исџарењима, џаром.* **2.** *биџи обузеџ врућином.*

упаркѝрати, -а̀ркӣра̄м свр. *довесџи, доџремиџи на џаркинг, на месџо џредвиђено за џаркирање, џаркираџи:* ~ кола.

упа́рложен, -а, -о **1.** *необрађен, необделан, заџарложен (нџр. виноград).* **2.** фиг. *који се не развија, заосџао, уназађен:* ~ паланка.

упа́рложено̄ст, -ости ж *сџање онога шџо је уџарложено, заџарложеносџ.*

упа́рложити, -ӣм свр. *џусџиџи (виноград, њиву и сл.) да зарасџе у коров, заџусџиџи, заџарложиџи.* ■ ~ **се** **1.** *осџаџи необрађен, необделан, зарасџи у џраву, у коров, заџарложиџи се.* **2.** фиг. *заосџаџи, учмаџи, умрџвиџи се (кулџурно, инџелекџуално и сл.).*

у̏пасати, у̏паше̄м свр. *увезаџи џасом, џојасом, оџасаџи:* ~ чакшире. ■ ~ **се** *везаџи се, обавиџи се нечим око џојаса, оџасаџи се:* ~ каишем.

у̏пасти, у̏падне̄м (аор. у̏падох, у̏паде и у̏паде; р. пр. у̏пао, -ала; пр. пр. у̏па̄вши; трп. ø) свр. **1.** *џасџи у нешџо (озго доле); увалиџи се, заглибиџи се (џод дејсџвом соџсџвене џежине):* ~ у бунар; ~ у блато. **2. а.** *силом ући, џродреџи; изненада доћи, бануџи:* ~ у град, ~ у собу. **б.** *уоџшџе џрисџаџи негде, међу некога, досџеџи негде:* ~ у добру кућу, ~ у добру фамилију. **3. а.** *крећући се доћи, досџеџи негде где је неџовољно, оџасно:* ~ у замку, ~ у заседу. **б.** *наћи се, обресџи се у каквој неџовољној сиџуацији, неџовољним околносџима:* ~ у заблуду, ~ у грех. **в.** *биџи обузеџ нечим:* ~ у летаргију. **4.** *умешаџи се, уџлесџи се у нешџо:* ~ некоме у говор, ~ у тучу. **5.** *џосџаџи удубљен, увучен (услед слабосџи, болесџи и др.).* – Упали му образи.

у̏пауче̄ност, -ости *сџање онога шџо се уџаучило.* фиг. *заџушџеносџ, заџарложеносџ.*

у̏паучити се -ӣм се свр. *џрекриџи се, исџуниџи се џаучином.*

у́пев јек. **у́пјев** м муз. *џериод џевања џосле заџева у коме се већ увелико ушло у џевање.*

упе́глати и **у̏пе̄глати,** у̏пе̄гла̄м свр. *исџеглаџи, углачаџи:* ~ кошуљу.

у̏пека ж *џриџека, жега.*

упе́љати, у̏пе̄ља̄м свр. *убиџи, уцмекаџи.*

упепѐлити, упѐпелӣм свр. **1.** *џосуџи џеџелом.* **2.** *џреџвориџи у џеџео, сџалиџи, сагореџи.*

упепѐљавити, -ӣм и **упепеља́вити,** -ѐља̄вӣм свр. *учиниџи џеџељавим, уџрљаџи џеџелом.*

уперѝвати, -ѐрӯје̄м *несвр. џрема уџериџи.*

упѐрити и **у̏перити,** у̏перӣм свр. **1.** *уџравиџи, усмериџи, окренуџи џрсџ, оружје, џоглед и др. џрема некоме, нечему, нацериџи.* **2.** *уџравиџи, усмериџи, усредсредиџи какву акџивносџ и сл. у одређеном џравцу, с одређеним циљем:* ~ критику. ■ ~ **се** *уџравиџи се, усмериџи се.*

у̏пе̄ти, у̏пне̄м свр. *заџеџи, наџрегнуџи, одуџреџи:* ~ ноге у ледину. ■ ~ **се а.** *уџоџребиџи сву снагу, заџеџи, наџрегнуџи се.* фиг. *џредаџи се нечему, заузеџи се за нешџо.*

упетља́вати (се), -ѐтља̄ва̄м (се) *несвр. џрема уџеџљаџи (се).*

упѐтљати, -а̄м свр. **1. а.** *учиниџи да се нешџо не може лако развезаџи ни размрсиџи, заџеџљаџи, замрсиџи:* ~ пређу. **б.** *џричврсџиџи узицом, ужеџом и сл., џривезаџи, увезаџи:* ~ поломљене амове. **2.** *умешаџи, уџлесџи:* ~ некога у нешто. ■ ~ **се** **1.** *заџеџљаџи се, замрсиџи се.* **2.** *уџлесџи се, умешаџи се у шџо.*

упето̀стручити, -ӣм свр. *џовећаџи џеџосџруко, џеџ џуџа; много џовећаџи.* ■ ~ **се** *џеџосџруко се џовећаџи; много се џовећаџи.*

упѐћи (у̏пећи), упѐче̄м свр. *јако угрејаџи, џриџећи (о сунцу).* ■ ~ **се** *џечењем се скуџиџи, сџврднуџи и сл.; сувише се исџећи, џреџећи се (о месу или чему другом шџо се џече).*

у̏пецати, -а̄м свр. **1.** *ухваџиџи џецајући, ловећи удицом (рибу).* **2.** фиг. *ухваџиџи у замку, џревариџи, надмудриџи кога; џридобиџи џарџнера (о односу мушкарца и жене).* ■ ~ **се** *биџи обмануџ, џревариџи се (обично неџромишљено уџадајући у какву неџовољну сиџуацију).*

упѐцљив, -а, -о *који има навику да уџецне кога, који задиркује, џецка, џодсмешљив.*

упѐцљиво прил. *задиркујући, џодсмешљиво.*

у̏пецнути, -не̄м свр. *убосџи, џецнуџи.* фиг. *дирнуџи, џодсмехнуџи се.*

упеча̀тати (се), -а̄м (се) свр. *в. уџечаџиџи (се).*

упѐчатити, -тӣм свр. *уџиснуџи, удариџи џечаџ, обележиџи џечаџом:* ~ писмо. ■ ~ **се** *уџиснуџи се, осџавиџи џраг (у души).* – Утисци се упечате у души.

упеча̀тљив, -а, -о *осеџљив на уџиске; који осџавља уџиске, уџисак:* бити брзомислен и упечатљив; ~ лице.

упеча̀тљиво прил. *на уџечаџљив начин, на начин који осџавља уџисак:* ~ говорити.

упеча̀тљиво̄ст, -ости ж *особина онога шџо је уџечаџљиво.*

упи́јати (се), у̏пија̄м (се) *несвр. џрема уџиџи (се).*

упѝјаћӣ, -а̄, -е̄ у изр. ~ **хартија** *врсџа харџије за уџијање масџила џосле џисања.*

упѝја̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *меџална или дрвена наџрава снабдевена уџијаћом харџијом.*

упиктѝјати се, -а̄м се свр. *дугим кувањем џреџвориџи се у џикџије, биџи укуван до џикџијасџог сџања.*

упи́лети се јек. **упи́љети се,** -лӣм се свр. *урезаџи се, усећи се.*

у̏пӣљено прил. *загледавши се џажљиво, џиљећи.*

упи́љити, у̏пӣљӣм свр. **а.** *в. уџиљиџи се.* **б.** *уџериџи, уџравиџи (очи, џоглед).* ■ ~ **се** *унеџи се џогледом, загледаџи се неџремице у кога.*

у̏пињати (се), -ње̄м (се) *несвр. џрема уџеџи (се).*

у̏пирати (се), -ре̄м (се) *несвр. џрема уџреџи (се).*

у̏пис и **у́пис** м *уџисивање, џоџис, обележавање; укњижба, укњижење:* ~ шака, ~ добровољаца; ~ у земљишне књиге. • **леп као** ~ *веома леџ.*

у̏пӣса̄н, -а, -о *џрг. од уџисаџи.* • **леп као** ~ *врло леџ, леџ као слика, као насликан.*

упи́сати, у̏пӣше̄м свр. **1.** *забележиџи словима, заџисаџи, наџисаџи; унеџи, увесџи, заџисаџи у какав сџисак, књиге и сл.:* ~ стихове; ~ у бирачки списак. **2.** *даџи у државни зајам, џоклониџи, џисмено џренеџи на кога, намениџи коме и сл. новац или какву другу вредносџ:* ~ зајам, ~ две краве за војску. **3.** мат. *уцрџаџи мању слику у већу:* ~ круг у троуглу. ■ ~ **се** *џријавиџи се (у какву заједницу, у неку сџранку, школу, добровољце и сл.).*

уписи́вати (се), -ѝсујēм (се) *несвр. према уписати (се).*

у̏писнӣ и **у́писнӣ,** -ā, -ō *који је у вези са уписом:* ~ рок, ~ протокол.

у̏писнӣк м **1.** *онај који уписује државни зајам и сл.* **2.** *књига у коју се уписују грађани и њихове обавезе и права, регистар.*

уписнѝна и **у̏писнина** ж *новчани износ који се плаћа при уписивању, такса за какав упис.*

у̏писница ж *књига у коју се врши какав упис; писмени документ о каквом упису или какав образац за упис.*

упитàнӣк, -ѝка м *онај коме се постављају питања.*

упи́тати, у̏пӣтāм (3. л. мн. упи́тајӯ) свр. **а.** *обратити се некоме питањем, поставити некоме питање:* ~ дете шта ради. **б.** *затражити, заискати, запитати; замолити:* ~ књигу; ~ за помоћ. ■ ~ **се 1.** *размишљајући потражити објашњење нечега, запитати се.* **2.** уз. повр. *поздравити се (обично интересујући се за здравље један другога).*

у̏пити, у̏пијēм свр. **1.** *усисати у себе, натапајући се попити.* – Земља упије кишу. **2.** фиг. *примити у себе, задржати у себи:* ~ нечије речи. ■ ~ **се 1.** *натопити се, ући, прожети.* – Крема се упије у кожу. **2.** *прилепити се, приљубити се, припити се.* – Кошуља се упије уз тело. **3.** *упасти, увући се, удубити се.* – Упиле се очи, лице упијено. **4.** *дубоко заћи, увући се.* – У срце се упије језа.

упити́вати (се), -ѝтујēм (се) *несвр. према упитати (се).*

упитки́вати, -ѝткујēм *несвр. према упитати.* ■ ~ **се** *питати један другог, распитивати се.*

упѝтљив, -а, -о *који изражава питање, упитни:* ~ поглед.

упѝтљиво прил. *упитно, питајући:* ~ погледати.

у̏питнӣ, -ā, -ō **1.** *који изражава или означава питање:* ~ поглед. **2.** *у граматичким изразима:* а) ~ **реченица** *реченица којом се пита.* б) ~ **заменица** *заменица којом се пита за непознато лице или ствар, одн. њихову особину, количину и сл.*

у̏питнӣк м **1.** лингв. *знак питања.* **2.** *скуп питања на која треба дати одговоре, квестионар.*

у̏питно прил. *питајући, као да пита:* гледати ~.

у̏питнōст, -ости ж *особина онога што је упитно, што је под сумњом.*

упитòмити и **упѝтомити,** упѝтомӣм свр. *учинити питомим, припитомити; умирити, утешити:* ~ лане; ~ дете. ■ ~ **се** *постати питом, припитомити се; постати питом, благ, смирен.*

упитомља́вати (се), -òмљāвāм (се) *несвр. према упитомити (се).*

упихтѝјати се, -āм се свр. *в. упиктијати се.*

у̏пицати (се), у̏пичēм (се) *несвр. према упећи (се).*

упла́вити, у̏плāвӣм свр. *учинити плавим, обојити у плаво:* ~ мараму.

у̏плакати се, -ачēм се свр. *почети плакати, расплакати се; умазати се сузама од плача.*

упла́стити, у̏плāстӣм свр. *скупити, саденути (сено, сламу и др.) у пласт.*

у̏плата ж *сума новца уплаћена у неку сврху; уплаћивање новца.*

упла́тити, у̏плāтӣм свр. *дати уплату, унапред платити нешто; потпуно исплатити нешто.*

уплàтљив, -а, -о *в. уплатив.*

у̏платнӣ, -ā, -ō *који се односи на уплату:* ~ број, ~ место.

у̏платница ж *формулар, бланкет који се испуњава за уплаћивање (новца).*

уплаћи́вати, -àћујēм *несвр. према уплатити.*

уплахи́рити (се), -àхӣрӣм (се) свр. *в. усплахирити (се).*

у̏плашено прил. *са страхом, у страху:* ~ гледати.

у̏плашенōст, -ости ж *стање онога који је уплашен, заплашеност, застрашеност.*

у̏плашити, -ӣм свр. *изазвати, улити, задати страх, препасти, застрашити.* ■ ~ **се** *осетити страх, испунити се страхом, препасти се.*

уплашћи́вати, -àшћујēм *несвр. према упластити.*

упле́нити, -у̏плēнӣм јек. **уплијèнити,** у̏плијенӣм свр. *узети као плен, силом присвојити, отети од противника (обично у борби).*

упле́сати, у̏плēшēм свр. *ући негде плешући; ући, доспети негде ходом који подсећа, личи на плес.*

у̏плеснивити се и **углèснивити се** јек. **у̏пљеснивити се** и **упљèснивити се,** -ӣм се свр. *постати плеснив, убуђати се.*

уплèсти (у̏плести), -èтēм (аор. уплèтох, у̏плете; имп. уплèти; р. пр. у̏плео, -èла (у̏плела); трп. уплèтен, -èна; пр. пр. у̏плēвши) свр. **1. а.** *савити у плетеницу, сплести:* ~ косу. **б.** *плетући начинити, исплести:* ~ чарапе. **в.** *испреплитати једно с другим; плетењем увући у што:* ~ прсте; ~ траку у косу. **2.** *увући, умешати некога у нешто (обично непријатно):* ~ кога у сукоб. ■ ~ **се 1.** *замрсити се, запетљати се; искомпликовати се.* **2.** *упустити се, упетљати се, умешати се у што (често непријатно):* ~ у рат, ~ у разговор.

у́плет и **у̏плетāј** м *уплитање, увлачење.*

у̏плетак, -тка м *оно што је негде уплетено, уплетњак (врпца која се уплиће у косу нпр.).*

у̏плетати (се), -ећēм (се) несвр. *в. уплитати (се).*

у̏плетњāк м *в. уплетак.*

у́плив м **а.** *деловање, дејство, утицај.* – Изучава се уплив електричних појава у атмосфери на пријем радио-емисија. **б.** *моћ да се (из)врши дејство, утицај на некога:* имати ~ на некога.

уплива́вати, -ѝвāвāм *несвр. према упливати.*

у̏плӣван, -вна, -о *који има уплива, утицајан, моћан.*

у̏пливати, -āм свр. *доћи, доспети негде, ући пливајући:* ~ у циљ.

упли̇̀висати, -ишēм свр. и несвр. *(из)вршити уплив, утицати.*

у̏плитати (се), -ићēм (се) *несвр. према уплести (се).*

упловити, у̏пловӣм свр. *ући, приспети пловећи:* ~ у пристаниште.

упловља́вати, -òвљāвāм *несвр. према упловити.*

у̏пљачкати, -āм свр. *отети пљачкајући, узети као плен, као пљачку.*

у̏пљескати, -āм (-ешћēм) и **упље́скати,** у̏пљēскāм (у̏пљēшћēм) свр. **1.** *набити, утабати, утапкати:* ~ глину. **2.** подр. *премлатити; убити.*

упљува́вати, -у̏вāвāм *несвр. према упљувати.*

у̏пљувак, -у̏вка м **1.** *јаја или траг од муве на месу, на стварима и др.* **2.** *ларва муве и осталих сличних инсеката.*

упљу̏вати, у̏пљујēм свр. **1. а.** *испрљати, загадити упљувцима.* – Муве упљују месо. **б.** *поквасити, испрљати пљувачком.* **2.** *испљувати, попљувати (некога) у знак презирања, омаловажавања.* ■ ~ **се** *испрљати себе пљувачком.*

упозна́вати (се), -òзнāјēм (се) (пр. сад. упозна́јӯћи (се)) *несвр. према упознати (се).*

упòзнати, -āм (аор. упòзнадох и упòзнах) свр. **а.** (некога с чим) *учинити коме што познатим, учинити да неко стекне сазнање о нечему:* ~ кога с планом. **б.** (некога с ким) *представити једног другоме:* ~ Марка с Јанком. **в.** *стећи знање о некоме или нечему:* ~ план. ■ ~ **се а.** (с нечим) *стећи познавање чега, проучити што.* **б.** (с неким) *учинити познанство с неким, представити се једно другом.*

упозора́вајӯћӣ, -а, -е *који упозорава, којим се упозорава, опомињући.*

упозора́вати, -òрāвāм *несвр. према упозорити.*

упозоре́ње с *скретање пажње, опомена.*

упо̀зорити и **упозо̀рити,** -о̀зорӣм свр. *скренути пажњу некоме на нешто, опоменути некога да поведе рачуна о нечему.*

упозо̀рљив, -а, -о *који упозорава, опомиње.* – Гласом је желео да буде упозорљив.

у̏поко̄ј м *спокој, мир.* • **за упокој душе** рлг. *за спас, смирење, упокојење душе умрлога.*

у̏поко̄јан, -јна, -о *спокојан, смирен.*

упо̀којен, -а, -о **1.** *трп. од упокојити (се).* **2.** *покојни, мртви, умрли.*

упокоје́ње с *умирење, смирење; спас.*

упоко̀јити, -о̀којӣм свр. **1.** *учинити да ко буде миран, спокојан, умирити.* **2.** цркв. (у молитви) *дати мира, рајско насеље.* ■ **~ се 1. а.** *постати миран, смирити се.* **б.** фиг. *отићи на починак.* – Сунце се упокојило. Све се живо упокојило. **2.** *умрети.*

упокора́вати (се), -о̀ра̄ва̄м (се) *несвр. према упокорити (се).*

упоко̀рити, -о̀корӣм свр. **а.** *силом подврћи под своју власт, покорити, потчинити.* **б.** *умирити, укротити.* ■ **~ се** *постати покоран, потчинити се утицају чије воље, покорити се; смирити се.*

у̏пола прил. *до половине, за половину:* ~ смањити трошкове.

у̏поље прил. *у правцу спољне стране, ван, напоље:* окренут ~.

у̏помо̄ћ *узвик којим дозива онај који је у опасности, у невољи.*

у̏попре̄к јек. **у̏попријек,** -а, -о *попречан, попрек.*

у̏попре̄ко јек. **у̏попријеко** прил. **1.** *попреко, попречке:* ~ наслагати што. **2.** *преким путем:* ~ ићи.

упопречи́вати (се), -ѐчује̄м (се) јек. **упопријечи́вати (се),** -јѐчује̄м (се) *несвр. према упопречити (се).*

упопре́чити, упо̀пре̄чӣм јек. **упопријѐчити,** упо̀пријечӣм свр. *поћи, упутити се преким путем.* ■ **~ се** *стати попреко чега, испречити се; наместити се попреко преко чега.* • **~ очи на некога** *попреко погледати (некога).*

упопуња́вати (се), -у̀ња̄ва̄м (се) несвр. *употпуњавати (се), попуњавати (се).*

упопуњи́вати (се), -у̀њује̄м (се)

у́пор м спорт. *отпор ноге кад се на њу преноси тежина тела.*

у̏по̄ран, -рна, -о **1.** *способан, спреман да издржи у нечему, да остане при своме, истрајан; тврдоглав, јогунаст:* ~ човек; ~ марљивост. **2.** *који дуго траје:* ~ болест, ~ зима.

у̏поредан, -дна, -о **1.** *напоредан, паралелан:* упоредни редови. **2. а.** науч. *који се заснива на поређењу, на утврђивању узајамних односа, поредбени, компаративан:* ~ књижевност. **б.** лингв. *који изражава поређење:* ~ реченица.

у̏поредба ж *поређење, компарација.*

у̏поредбен, -а, -о *који је узет за поређење.*

упорѐдив, -а, -о *који се пореди, који се може упоређивати.*

упорѐдиво̄ст, -ости ж *особина онога који је упоредив, онога што је упоредиво.*

упо̀редити, -ӣм и **упоре́дити,** -о̀ре̄дӣм свр. *потражити сличности и разлике између две представе, појаве, извршити поређење.* ■ **~ се** *повр.*

упорѐдљив, -а, -о *в. упоредив.*

упорѐдљиво̄ст, -ости ж *особина онога који је упоредљив, онога што је упоредљиво.*

у̏поре́днӣк м геогр. *замишљена црта, линија на земаљској кугли којој су све тачке једнако удаљене од екватора, паралела.*

у̏поредно прил. *в. упоредо.*

у̏поредно̄ст, -ости ж *особина онога што је упоредно, паралелност.*

у̏поредо̄ прил. **а.** *један поред другог, једно крај другог, напоредо:* ~ ићи, ~ лежати. **б.** *на исти начин, у истој мери, подједнако:* ~ радити. **в.** *у исто време, једновремено, истовремено:* ~ наступити. **г.** *упоређујући једно с другим, једно према другоме:* ~ проучавати што.

упоређе́ње с **1.** *гл. им. од упоредити.* **2.** *поређење, компарација.*

упоређи́вати (се), -ѐђује̄м (се) *несвр. према упоредити (се).*

у̏порӣшнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на упориште:* ~ тачка.

у̏порӣште с **1.** *тачка ослонца на којој се стоји, држи оно на што се ко или шта ослања.* **2.** *морални ослонац, подршка, потпора.* **3.** вој. *утврђена тачка.*

у̏по̄рно прил. *на упоран начин, истрајно:* ~ радити.

упо́рно̄ст и **у̏по̄рно̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *истрајност, непопустљивост, постојаност.*

упослѐнӣк, -и́ка м *онај који је упослен.*

у̏упослено̄ст, -ости ж *стање онога који је упослен, запосленост.*

упосле́ње с **а.** *посао, служба.* **б.** *ступање на посао, заснивање радног односа.*

упо̀слити, у̏послӣм свр. *дати (коме) посао, примити на посао, запослити.* ■ **~ се** *ступити на посао, запослити се.*

упо̀тпунити, -ӣм (трп. упо̀тпуњен) свр. *учинити потпуним, потпунијим, допунити.* ■ **~ се** *повр.*

употпуња́вати (се), -у̀ња̄ва̄м (се) *несвр. према употпунити (се).*

упо̀тпуњено̄ст, -ости ж *стање онога што је употпуњено.*

употпуњи́вати (се), -у̀њује̄м (се) *несвр. према употпунити (се).*

у̏потреба ж *намена, примена; употребљавање.*

у̏потребан, -бна, -о *који се употребљава, користи, примењује.*

употрѐбив, -а, -о *в. употребљив.*

употре́бити, упо̀тре̄бӣм јек. **употријѐбити,** упо̀тријебӣм (трп. упо̀тре̄бљен јек. упо̀тријебљен) свр. **а.** *послужити се нечим (неким), искористити што (кога) у какву сврху, с каквим циљем:* ~ пиштољ, ~ кола, ~ ауторитет, ~ пешадију. **б.** *потрошити, провести (време).*

употребља́вати, -ѐбља̄ва̄м *несвр. према употребити.*

употрѐбљив, -а, -о *који се може употребити, који је за употребу.*

употребљи́вати, -ѐбљује̄м *несвр. према употребити.*

употрѐбљиво̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство онога што је употребљиво, могућност употребе.*

упошља́вати (се), упо̀шља̄ва̄м (се) *несвр. према упослити (се).*

у̏пошљено̄ст, -ости ж *в. упосленост.*

упошље́ње с *в. упослење.*

у̏пра̄в прил. арх. *в. управо.*

у̏права ж **1.** *извршна власт (насупрот законодавној и судској) која управља чиме.* **2. а.** *грана државне управе; установа која управља неким јавним пословима, надлештво, уред:* пореска ~, шумска ~, општинска ~. **б.** *зграда у којој је таква установа смештена.* **3.** *управљање; командовање.*

упра̀витељ м *онај који управља, руководи чиме, старешина, шеф.*

управитѐљица ж *жена управитељ.*

упра̀вите̄љка ж **1.** *в. управитељица.* **2.** *управитељева жена.*

упра̀витељскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на управитеље:* ~ место.

управите́љство и **упра̀вите̄љство** с *управа, управљање; место и дужности управитеља.*

у̏правити, -ӣм (трп. у̏прављен) свр. **1. а.** *послати, упутити:* ~ писмо, ~ пошиљку. **б.** *обратити се некоме (речима и сл.).* **2.**

в. управити се (1). **3.** *окренути, уперити, усмерити:* ~ очи на саговорника, ~ оружје. ■ ~ **се 1.** *поћи, упутити се у неком правцу.* **2.** *понети се на какав начин, поступити.*

у̏прављāње с **1.** *гл. им. од управљати (се).* **2.** *управа, руковођење.*

у̏прављати, -āм несвр. **1.** *несвр. према управити.* **2.** *бринути о пословима управе, руковођења, руководити.* ■ ~ **се 1.** *несвр. према управити се.* **2.** *сналазити се, оријентисати се:* ~ према Сунцу.

упра̀вља̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **1.** *в. управитељ.* **2.** *ручица (и др.) којом се управља каквом машином.*

управља̀чица ж *в. управитељица.*

упра̀вља̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на управљаче:* ~ механизам.

у̏пра̄внӣ, -а̄, -о̄ 1. *који се односи на управу и управљање:* ~ апарат, ~ власт. **2.** мат. **а.** *који стоји управо, вертикалан:* ~ линија. **б.** *који се развија напоредо, напоредан:* ~ пропорција. **3.** лингв. **а.** *непосредан, директан:* ~ говор. **б.** *главни:* ~ члан синтагме.

у̏пра̄внӣк м *онај који управља, старешина, шеф:* ~ имања.

у̏пра̄внӣковица ж *управникова жена.*

у̏пра̄вница ж *жена управник.*

у̏пра̄вничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на управника, управницу:* ~ посао.

у̏пра̄вно прил. мат. **а.** *усправно, вертикално.* **б.** *истим редом, напоредо, што више (мање) то више (мање) (кад се говори о пропорцији).*

у̏пра̄во прил. **1.** *право, не скрећући:* ~ ићи. **2.** *не нагињући се, усправно, вертикално:* стајати ~. **3.** *без посредника, директно:* саопштити што управо председнику. **4.** *баш тада, тачно у то време.* **5.** *како одговара истини, тачно тако.*

упражња́вати, -а̀жња̄ва̄м несвр. *радити, вршити нешто; практиковати:* ~ кочијашење, ~ трчање.

у̏пра̄жњено̄ст, -ости ж *постојање празног места (у служби нпр.).*

упражње́ње с *упражњеност.*

упра́знити, у̏пра̄знӣм свр. *учинити празним, слободним, ослободити (неко место у служби и сл.).* ■ ~ **се** *остати празан, слободан, незаузет (обично место у служби).*

у̏пра̄зно прил. *напразно, узалуд, бескорисно:* ~ пуцати.

упра́шити, у̏пра̄шӣм свр. *упрљати прашином, запрашити; посути, засути чиме другим ситним (прашком, брашном и др.).* ■ ~ **се** *упрљати се прашином или чиме другим ситним (прашком, брашном и др.), запрашити се.*

упре́гнути, у̏пре̄гне̄м (аор. упре́гнух, у̏пре̄гну и упре́гох, у̏пре̄же и упре́же; р. пр. упре́гнуо, -ула и у̏пре̄гао, упре́гла (у̏пре̄гла); трп. у̏пре̄гнӯт; пр. пр. упре́гнӯвши и упре́га̄вши (у̏пре̄га̄вши)) свр. **1.** *везати (коња, вола и сл.) запрежном опремом уз кола, плуг, запрегнути.* **2.** фиг. *оптеретити тешким послом или чиме другим (обично непријатним).* ■ ~ **се 1.** *ући у запрежну опрему као теглећа стока ради вучења, извлачења чега:* ~ у јарам. **2.** фиг. *ангажовати се у каквом тешком послу, потрудити се, запети.*

у̏предак, -етка м *упреден комад вате или другог материјала (обично санитетског).*

упре́дати, у̏пре̄да̄м несвр. **1.** *несвр. према упрести.* **2.** *увртати (бркове, браду).* **3.** *извијати (куковима).* ■ ~ **се 1.** *несвр. према упрести се.* **2.** *увијати се.*

упре́жати, у̏пре̄жа̄м свр. **а.** *сачекавши ухватити, уврeбати:* ~ лопова. **б.** *настојећи искористити, уграбити:* ~ прилику.

упре́зати (се), у̏пре̄же̄м (се) несвр. *несвр. према упрегнути (се).*

у̏пре̄ко јек. **у̏пријеко** прил. *у страну, преко:* ~ скочити.

упрѐкрат прил. *преким, краћим путем, пречицом:* ~ кренути.

упре́крст јек. **упријѐкрст** прил. *прекрстивши једно преко другог, унакрст:* ~ поставити што.

у̏према̄се прил. *један према другом, један наспрам другог, напремасе:* ~ стати.

упреподо̀бити се, -о̀добӣм се свр. подр. *направити се као потпуно невин, узети на себе маску преподобног, наивног.*

у̏пресовати, -сује̄м свр. *истањити, исушити притискујући, пресујући (обично биљку).*

у̏прести, упре́де̄м (аор. у̏предох, у̏пре̄де; имп. упре́ди; р. пр. у̏прео, -ела; трп. у̏преден, -а; пр. пр. у̏пре̄вши) свр. **1. а.** *усукати предењем, испрести од више нити једну.* **б.** *унети, увести у предиво.* **2.** фиг. *унети, увести, умешати, увући у што.* **3.** *увити, усукати (бркове).* ■ ~ **се 1.** *увити се у предиво.* **2.** *уврнути се, усукати се.* **3.** фиг. *увући се, умешати се, уплести се у што.*

у̏прет м *запретена ватра, жар.* фиг. *огњиште, кућа.*

упрѐтати, у̏пре̄ће̄м и упрѐта̄м и у̏претати, у̏пре̄ће̄м свр. *загрћући пепелом стишати, пригушити ватру; затрпавањем у жеравицу и загрћући пепелом ставити да се што испече и угреје, запретати:* ~ ватру; ~ кромпир.

у̏прети јек. **у̏пријети, у̏пре̄м** (аор. у̏прех јек. у̏пријех, у̏пре̄ јек. у̏прије; р. пр. у̏про, у̏пр̄ла; трп. у̏пр̄т; пр. пр. у̏пре̄вши јек. у̏пријевши) свр. **1. а.** *снажно притиснути:* ~ обема рукама. **б.** (често с допуном: свом снагом, свим силама и сл.) *веома се ангажовати на чему, око чега, напрегнути се, запети.* – Упремо свим силама да се то оствари. **2. а.** *уперити, усмерити, управити (оружје) према неком циљу нишанећи, циљајући.* **б.** *управити (очи, поглед, дурбин) у одређеном правцу посматрајући.* **в.** *одупрети се, супротставити се.* ■ ~ **се 1.** *притиснути собом, одупрети се о што:* ~ о врата. **2.** *учинити велики напор, упети се.* **3.** *управити се, усмерити се (о очима, погледу).*

упре́чити, у̏пре̄чӣм јек. **упријѐчити, у̏пријечӣм** свр. **1.** *поћи преким путем.* **2.** *попреко погледати.* ■ ~ **се 1.** *стати попреко, испречити се.* **2.** *успротивити се, супротставити се.*

у̏пржити, -ӣм свр. *пржењем одстранити, отклонити течност из чега; пржењем зготовити, испржити (јело):* ~ месо. ■ ~ **се 1.** *бити готов, зготовљен пржењем (о јелу).* **2.** *опећи се, опржити се.*

уприличи́вати (се), -ѝчује̄м (се) *несвр. према уприличити (се).*

упри́личити, -ӣм свр. *удесити, уредити:* ~ састанак. ■ ~ **се** *ускладити се:* ~ друштву.

упристо̀јити и упри́стојити, -ӣм свр. *учинити пристојним или пристојнијим:* ~ одећу. ■ ~ **се** *постати пристојан или пристојнији.*

упр̀кос и у̀пркос I. предл. (с дат., ретко с ген.) *и поред, без обзира на:* обавити нешто упркос тешкоћама. **II.** прил. *из пркоса, пркосећи, за инат.* – Балота … упркос Станку убије тога Влаха (Вук).

упр́љати, у̏пр̄ља̄м свр. *учинити прљавим, испрљати, запрљати:* ~ одећу. фиг. *осрамотити, укаљати:* ~ име.

упр́љити, у̏пр̄љӣм свр. *опалити пламеном, ватром, опрљити:* ~ кожу.

упро̀летити јек. **упро̀љетити, -ӣм** свр. *китећи, издајући дати чему изглед који је карактеристичан за пролеће.* ■ ~ **се 1.** *дати себи изглед који се има у пролеће; обући пролећно одело.* **2.** безл. **а.** *настати, наступити, почети (о пролећу као годишњем добу).* **б.** *постати топлије, отоплити (о времену).*

у̏пропа̄ћ прил. *пропињући се (о коњу).*

упропа̀стилац, -иоца м *онај који је упропастио или упропашћава што, упропаститељ.*

упропа̀ститељ м *в. упропастилац.*

упропа̀ститē̄љка (упропастите̏љица) ж *жена упропаститељ.*

упропа́стити, -о̀па̄стӣм свр. *довести до пропасти, уништити.* ■ ~ **се 1.** *доћи до пропасти, доспети у веома тешко стање.* **2.** *запрепастити се, пренеразити се.*

упропашт- *в. упропашћ-.*

упропашћа́вати (се), -а̀шћа̄ва̄м (се) *несвр. према упропастити (се).*

упро̀па̄шће̄но̄ст, -ости ж *стање онога што је упропашћено.*

упропашће́ње с *пропадање, пропаст.*

упропашћи́вати (се), -а̀шћује̄м (се) *несвр. према упропастити (се).*

у̏пропнице̄ прил. *пропињући се, упропањ (о коњу).*

упро̀сити, у̏проси̑м свр. *добити, сакупити молећи, просјачећи, испросјачити.*

упросја́чити, -о̀сја̄чи̑м свр. *добити, сакупити, измолити просјачећи;* уп. упросити. ■ ~ **се** *добити просјачки изглед, почети личити на просјака.*

упро̀стити, у̏прости̑м (трп. у̀прошћен (у̀проштен)) свр. *учинити простим или простијим, поједностав(н)ити:* ~ посао, ~ поступак.

упроштен- *в. упрошћен-.*

упро̀штити се, у̏прошти̑м се свр. *стати мирно, укочити се (као проштац).*

упрошћа́вати, -о̀шћа̄ва̄м *несвр. према упростити.*

у̀прошћено прил. *без сложености, просто, једноставно:* ~ рећи (речено).

у̀прошћено̄ст, -ости ж *особина онога што је упрошћено, простота, јасност.*

упрошћи́вати, -о̀шћује̄м *несвр. према упростити.*

упр́скати, у̏пр̄ска̄м свр. **1.** *посути капљицама, попрскати, запрскати.* **2.** *убацити у што прскањем, убризгати.* **3.** фиг. *учинити што наопако, погрешно, подбацити.* ■ ~ **се** *полити се, попрскати се, запрскати се.*

у̏прсте прил. *савршено, потпуно, до ситница (знати).*

у̏пр̄т и **у̏прт** м *оно што се упрти, понесе у један мах на леђима.*

упр̏та̄ч, -а́ча м (у̏прта ж) **а.** *конопац или каиш који држи торбу или ранац на леђима или којим се учвршћује терет који се упрти.* **б.** *торба или ранац који се прти, носи на леђима.*

у̀пртити, -и̑м свр. *ставити, забацити на раме, на леђа, запртити; понети на рамену, на леђима.* ■ ~ **се 1.** (нечим) *узети, понети неки терет на леђима.* **2.** (у нешто) фиг. *примити се каквог тешког посла, заплести се, уплести у какав тежак посао.*

у̀пртња̄к м и **у̀пртњача** ж *торба, ранац (што се носи на леђима, што се упрти).*

упрћи́вати (се), упр̀ћује̄м (се) *несвр. према упртити (се).*

упр́цати, у̏пр̄ца̄м свр. *журно, хитро побећи, умаћи у какво склониште.*

у̀пузати, у̀пуже̄м свр. *ући пужући.*

упумпа́вати, упу̀мпа̄ва̄м *несвр. према упумпати.*

у̀пӯмпати, -а̄м свр. *пумпајући убацити (ваздух, воду и др.).*

упу̀стити (у̀пустити), у̀пусти̑м свр. **1.** *пустити унутра:* ~ намерника у кућу. **2.** *пустити да падне, испустити; пустити да побегне:* ~ чашу; ~ птицу. **3. а.** *предати, препустити коме што:* ~ брату царство. **б.** фиг. *пустити да пропадне, допустити да страда:* ~ прилику, ~ виноград, ~ имање. ■ ~ **се 1.** *започети, почети (разговор, посао и сл.).* **2. а.** *почети водити недозвољену љубав.* **б.** *почети се дружити с ким.*

у̀пут м **1.** *писмено сведочанство које служи као доказ да је неко негде упућен, да неко негде (некоме) треба да се јави.* **2.** *в. упутство.*

у̏пута ж *в. упутство.*

у̀путан и **у̏путан,** -тна, -о *ваљан, исправан, погодан, згодан.*

упу́тити, у̏пӯти̑м свр. **1. а.** *послати, управити у неком правцу, негде:* ~ у болницу, ~ на посматрање. **б.** *препоручити:* ~ на познанике. **в.** фиг. *упропастити, уништити:* ~ цело имање. **2.** *обавестити (о чему), упознати (кога с чим), поучити.* **3.** *рећи, казати (коме што).* ■ ~ **се 1.** *поћи у неком правцу.* **2.** *научити, обавестити се, упознати се.* • **бити упућен један на другог** *бити остављени да један од другог траже савете и помоћ.* **бити упућен на (самог) себе** *бити остављен (сам) себи.*

у̀путити, -и̑м свр. *сапети, спутати (коња нпр.).*

у̀путнӣ, -а̄, -о̄ *који означава куда се неко или нешто упућује:* ~ акт, ~ станица.

у̀путница ж *поштански формулар или банкарски чек којим се преко поште или телеграфа упућује, шаље коме новац, дознака и сл.*

у̀путничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на упутницу:* ~ промет.

у̀путно прил. *добро, паметно, оправдано.*

у̀путно̄ст, -ости ж *оправданост, разумност.*

упу́тство и **у̀путство** с (ген. мн. у̀пӯтста̄ва̄ и у̀путста̄ва̄) *поука, савет, наредба, директива шта и како треба радити, како поступати.*

у̀пӯћен, -а, -о **1.** *трп. од упутити (се).* **2.** *упознат, верзиран:* бити ~ у што.

упућѐник, -и́ка м *онај који је у нешто упућен, упознат с чиме.*

у̀пӯћено̄ст, -ости ж *обавештеност, верзираност.*

упући́вати (се), упу̀ћује̄м (се) *несвр. према упутити (се).*

упући̏ва̄ч, -а́ча м *онај који упућује.*

упући̏ва̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на упућиваче, на упућивање:* ~ функција.

упуца́вати се, упу̀ца̄ва̄м се несвр. жарг. (некоме) *удварати се.*

у̀пуцати, -а̄м свр. *погодити; убити (из ватреног оружја).* ■ ~ **се** *убити се из ватреног оружја.*

упу́штати (се), у̀пӯшта̄м (се) *несвр. према упустити (се).*

у̀пуштен, -а, -о **1.** *трп. од упустити (се).* **2.** *разуздан, распојасан, распуштен.* • **понесен па** ~ *има неку ману, нешто му недостаје од рођења.*

у̀пуштено̄ст, -ости ж *особина онога који је упуштен.*

у̏ра и **у̏ра** ж **1. а.** *час, сат (времена).* **б.** *тренутак, време кад се нешто дешава.* **2.** *часовник, сат.* • **куцнула је ура** *дошло је време, куцнуо је час.* **последња (задња, страшна, умрла) ура** *самртни час, смрт.*

у̏ра̄ узв. **1.** *за изражавање радости, одобравања и сл.* **2.** *узвик којим се прати јуриш у борби.*

уравна́вати, ура̀вна̄ва̄м *несвр. према уравнати и уравнити.*

ура̀внати, -а̄м **1.** *учинити равним, поравнати:* ~ терен. **2.** фиг. *уредити, удесити:* ~ рачуне.

уравни̏ло̄вка ж рус. *систем уједначеног плаћања зараде, независно од количине и квалитета посла; потпуно друштвено изједначавање уопште.*

ура́внити, у̏ра̄вни̑м свр. *в. уравнати.*

уравно̀мерен јек. **уравно̀мјерен,** -а, -о *равномеран, уједначен.*

уравно̀мерити јек. **уравно̀мјерити,** -и̑м *учинити равномерним, уједначити.*

уравнотежа́вати (се), -е̏жа̄ва̄м (се) *несвр. према уравнотежити (се).*

уравно̀те̄жен, -а, -о **1.** *трп. од уравнотежити (се).* **2.** *душевно миран, сређен.*

уравно̀те̄жено прил. *смирено, мирно, сталожено:* ~ се понашати.

уравно̀те̄жено̄ст, -ости ж *особина онога који је уравнотежен, стање онога што је уравнотежено.*

уравнотеже́ње с *постизање уравнотежености.*

уравнотежи́вати (се), -èжује̄м (се) *несвр. према уравнотежити (се).*

уравното̀жити, -о̀те̄жӣм свр. **1.** *довести у равнотежу, ускладити:* ~ теразије, ~ буџет, ~ приходе и расходе. **2. а.** *довести у сагласност, усагласити, помирити:* ~ политичке елементе са стручном. **б.** *изједначити кога (што) с ким (чим) другим:* ~ позиције. ■ **~ се** *постати сређен, миран, прибран.*

уравња́вати, ура̀вња̄ва̄м *несвр. према уравњати.*

ура̀вњати, -а̄м свр. *в. уравнати.*

у̏ра̄вњено̄ст, -ости ж *стање онога што је уравњено.*

уравњи́вати, ура̀вњује̄м *несвр. према уравнити.*

ура̀га̄н, -а́на м фр. *тропски циклон.*

ура̀га̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ураган, страшан, снажан као ураган:* ~ ватра, урагански удари.

ура̀га̄нски прил. *страшно, снажно попут урагана:* ~ дувати, ~ нападати.

ура́дити, у̏ра̄дӣм свр. **1. а.** *извести, извршити неки посао.* **б.** *створити радом, направити, израдити, произвести:* ~ одело, ~ чекић. **2.** *подвргнути процесу обраде, обрадити:* ~ земљу, ~ рубове тканине, ~ кожу. **3. а.** *учинити, поступити:* ~ по вољи некоме. **б.** *учинити што неприлично.*

ура́ђати, у̏ра̄ђа̄м *несвр. према уродити.*

уразу́мити, ура̀зӯмӣм и **уразу̀мити,** -ӣм свр. *учинити да неко нешто схвати, разуме, учинити разумним.* ■ **~ се** *постати разуман, доћи до разумевања ствари.*

уразумља́вати (се), -у̀мља̄ва̄м (се)

уразумљи́вати (се), -у̀мљује̄м (се) *несвр. према уразумити (се).*

ура́мити, у̏ра̄мӣм свр. нем. **1.** *ставити у рам, оквир (слику и др.).* **2.** фиг. *налазити се непосредно около, окружити.* – Речни токови су урамили град.

урамљи́вати, ура̀мљује̄м *несвр. према урамити.*

урамљѝва̄ч, -а́ча м *онај који се бави урамљивањем.*

Ура̄н, -а́на м астр. **1.** *једна од девет (седма по реду) Сунчевих планета.* **2.** (уран) хем. *врста метала, радиоактивни елемент* (U).

у̏ранак, у̏ра̄нка м **1.** *рано јутарње устајање.* **2.** *зора; рађање, излазак сунца.* • **ђурђевски ~** *излет у природу на Ђурђевдан, на који се полази обично у рану зору.*

у̏ра̄нијум (у̏ра̄нӣј, -ија) м хем. *в. уран (2).*

ура̀нӣт, -и́та м мин. *уранова руда, уранов смолинац.*

у̏ранити, -ӣм свр. **1.** *рано ујутро устати, поћи, почети неки посао и сл.* **2.** *рано настати, приспети.* – Уранила јесен.

ура́нов, -а, -о *који припада урану, који је у вези са ураном:* ~ руда, ~ атом, уранове соли.

у̏ра̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на уран:* урански зраци.

ура́њати, у̏ра̄ња̄м *несвр. према уронити.*

у̏ра̄р, ура́ра и **у̏ра̄р** м *часовничар, сајџија.*

у̏ра̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који припада урару, који се односи на урара:* ~ радња, ~ занат.

урашће́ње с *в. ураслост.*

ура́сло̄ст, -ости ж мед. *урастање у страно ткиво* (incarnatio).

ура́стати, у̏ра̄ста̄м *несвр. према урасти.*

ура́сти (у̏ра̄сти), -а́сте̄м свр. **а.** *растући продрети, ући у што.* – Нокат урасте у месо. **б.** *густо обрасти, прекрити се чиме, зарасти у што:* ~ у браду, ~ у шибље. **в.** *наћи се дубоко усађен, скривен у нечему.* – Дебео је, очи му урасле. фиг. *усталити се, укоренити се, усадити се (о обичају итд.).* **г.** *зацелити, зарасти (о рани).*

урачуна́вати, -у̀на̄ва̄м (3. л. мн. -а́вајӯ) *несвр. према урачунати.*

урачу̀нати, -а̄м свр. **а.** *унети у рачун, рачунањем укључити у нову суму, неки збир:* ~ у радни стаж године војног рока. **б.** *узети у обзир, сматрати за што:* ~ у заслуге некоме нешто.

урачу̀нљив, -а, -о *који се сматра да је здраве памети, разуман.*

урачу̀нљиво̄ст, -ости ж *особина онога који је урачунљив, разумност.* • смањена а правн. умањена способност да се схвати одговорност за учињено кривично дело.

урашћи́вати, -а̀шћује̄м *несвр. према урасти.*

у̏рба̄нӣ, -а̄, -о̄ лат. *градски:* ~ средина.

урбанѝзам, -зма м *проблеми уређења града, делатност на уређењу града.*

урбаниза́ција ж **1.** *појаве које прате развијање градова.* **а.** *већи или мањи број уређених градова.* **б.** *пресељавање сеоског становништва у град и промена навика која пресељавање прати.* **2.** *утицај градског живота на садржину и облике духовног живота.*

урба̀низовати, -зује̄м (урбанизи́рати (се), -ѝзира̄м (се)) свр. и несвр. **1.** *разви(ја)ти и умножити, умножавати градове.* **2.** фиг. *утицати на духовни живот у правцу потреба градских становника.* ■ **~ се 1.** *доби(ја)ти велики број градова и градског становништва.* **2.** *доби(ја)ти и изразити, изражавати навике градског живота.*

урба̀нист(а), -е̄ м (мн. -сти) *стручњак за урбанизам.*

урбанѝстика ж *в. урбанизам.*

урбанѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на урбанизам, урбанистику:* ~ план.

урбанѝстички прил. *према принципима и захтевима урбанизма, урбанистике:* ~ уредити.

у̏рба̄но̄ст, -ости ж *в. урбанизација (2).*

урва́вати, у̏рва̄ва̄м *несвр. према урвати*[1]; уп. урвати[2].

у̏рвати[1] свр. *срушити, сурвати.* фиг. *потрошити, страћити; упропастити:* ~ имање. ■ **~ се** *срушити се, сурвати се, сручити се.*

у̏рвати[2], -а̄м несвр. *рушити, сурвавати (стење, камење и сл.).* фиг. *трошити, траћити; упропаштавати.* ■ **~ се** рушити се, сурвавати се.

у̏рвина ж **а.** *стрмина, обронак.* **б.** *провалија, амбис.* **в.** *рушевина, развалина.*

ургѐнтан, -тна, -о лат. *хитан, неодложан:* ~ случај, ~ проблем.

ургѐнтно прил. *хитно, неодложно:* ~ интервенисати.

ургѐнција ж *указивање на хитност, неодложност нечега, пожуривање.*

урги́рати, у̏ргира̄м свр. и несвр. *(за)тражити да се нешто неодложено, хитно учини, (за)тражити хитност.*

у̑ред и **у̏ред** м **1.** *надлештво, установа; зграда, просторија у којој се налази то надлештво, та установа.* **2.** *уопште назив за пословну просторију, зграду (канцеларија, биро и сл.).*

у̏редан, -дна, -о **1.** *који води рачуна о уредности, о реду:* ~ особа, ~ службеник. **2. а.** *који је у складу са одређеним нормама, нормалан:* ~ живот. **б.** *добро уређен, питун:* ~ рукопис. **3.** *који је у складу са прописима, пуноважан, прописан:* ~ позив.

у̏редба ж **1.** правн. *нормативни акт државне управе којим се обично регулишу одредбе закона и његово извршење.* **2.** *уређење, устројство.*

уре́дити, у̑ре̄дӣм (трп. у̀ре̄ђен) свр. **1. а.** *довести у ред, спремити, удесити за одређену употребу, за одређену прилику, наместити, средити; поспремити (собу, просторију и сл.):* ~ кућу, ~ локал, ~ собу. **б.** *дати некоме (нечему) уредан, леп изглед, дотерати:* ~ дете за приредбу, ~ живу ограду. **в.** *приправити, припремити (за даљи поступак):* **3.** *складно, хармонично организовати; уопште удесити, одредити као правило:* ~ живот у заједници; ~ понашање у затвору. **4.** *сврстати у редове, постројити.* **5.** *обавити уреднички посао (у часопису, новинама и сл.).* ■ **~ се** *довести себе у ред, удесити се, дотерати се.*

у̏реднӣк м **а.** *онај који уређује новине, часопис и сл., који врши одговорне послове око припремања, утврђивања текстова за штампу, редактор.* **б.** *онај који одабире текстове за зборник, антологију и сл.*

у̏реднӣковати, -кујēм несвр. *вршити посао, дужност уредника.*

у̏редница ж *женска особа уредник.*

у̏реднӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на уреднике, који је у вези са уредницима:* ~ одговорност.

у̏реднӣштво с **1.** *група људи који врши уређивање новина, часописа, редакцијски колегијум; просторија где се то врши, редакција.* **2.** *уређивање, уредниковање.*

у̏редно прил. **1.** *чисто, педантно.* **2.** *тачно, редовно; уобичајено.*

у̏реднōст, -ости ж *особина и стање оног који је уредан, онога што је уредно.*

у̏редовати, -дујēм несвр. **1.** *радити, бити запослен у уреду.* **2.** *заводити ред, интервенисати (обично о полицији).*

у́редскӣ и **у̏редскӣ,** -ā, -ō *који се односи на уред, канцеларијски:* ~ посао.

у̏ређāј м (инстр. -ем) **1.** *скуп апарата сложених у целину ради вршења одређене функције, постројење, инсталација.* **2.** *уређење, устројство.* – Куће су биле сличне, нарочито по унутрашњем уређају.

урѐђати јек. **урјѐђати,** -āм свр. *постати ређи, проредити се.*

у̏рēђенōст, -ости ж *стање онога који је уређен, онога што је уређено.*

уређе́ње с **1.** *друштвени поредак, устројство, организација нечега.* **2.** *организовање, успостављање.*

уређи́вати (се), -ѐђујēм *несвр. према уредити*[1] (се).

уређѝвāч, -а́ча м **1.** *уредник, редактор.* **2.** *онај који нешто уређује, дотерује, улепшава и сл.*

уређѝвāчкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на уређиваче, уреднички, редакциони:* ~ одбор. **2.** *који се односи на уређиваче, оне који нешто уређују, дотерују, који је у вези са уређивањем, дотеривањем, улепшавањем и сл. нечега:* ~ акција.

у̏рез м **а.** *урезано, усечено место, жлеб.* **б.** *бора, бразда (на телу, лицу).*

у̏резати, у̏режēм свр. **1.** *урезивањем, усецањем записати, уписати, уцртати (слова, шаре и сл.).* **2.** *насећи, нарезати; одсећи, одрезати:* ~ меса; ~ парче сланине. ■ ~ **се** *усећи се, зарезати се, забости се (у нешто).* • **урезало му се упамет** *добро је схватио, заувек запамтио.*

урези́вати (се), -ѐзујēм (се) *несвр. према урезати (се).*

урѐзотина ж *зарез, зарезотина, бразготина; бора, бразда (обично на лицу).*

урѐмија ж грч. мед. *тровање организма нагомилавањем мокраћне киселине у крви и ткивима коју оболели бубрези не могу да излуче.*

у́рес и **у̏рēс** м *украс, накит.*

у́ресан и **у̏рēсан,** -сна, -о (обично одр.) *који служи за украс, украсни.*

уре́сити, у̏рēсӣм свр. *украсити, накитити, окитити; декорисати.* ■ ~ **се** *накитити се, окитити се, дотерти се; ставити на себе неки урес, украс.*

урѐтер м анат. *канал који од бубрега спроводи мокраћу у мокраћну бешику, мокраћовод.*

у̏рēтко јек. **у̏ријетко** прил. *ретко, понекад; гдегде, понегде.* – Уретко је долазио. Уретко су се беласали облаци.

у̏ретра ж грч. анат. *мокраћна цев којом мокраћа отиче из бешике.*

уретри́тис и **уретрѝтис** м грч. мед. *упала мокраћне цеви.*

урѐћи (у̏рећи), у̏рекнēм (урѐчēм, у̏речēм) свр. **1.** *договорити, уговорити:* ~ састанак. **2.** празн. *бацити урок (на некога), уроком унесрећити (некога).*

уреша́вати (се), -ѐшāвāм (се) *несвр. према уресити (се).*

ури́вати (се), у̏рӣвāм (се) *несвр. према урити (се).*

у̏рӣн, -и́на м лат. *мокраћа.*

урини́рати, -ѝнӣрāм несвр. *испуштати мокраћу, мокрити.*

у̏ринути, -нēм свр. *зарити, урити, забити.* ■ ~ **се** *урити се, забити се, зарити се.*

у̏рисати, -ишēм свр. *уцртати; нацртати; урезати.*

у̏рити, у̏ријēм (имп. у̏рӣј; р. пр. у̏рио, -ӣла; трп. урѝвен, -ѐна) свр. **а.** *забости, зарити, забити (у што) (обично нешто оштро, шиљато):* ~ нокте у лице. **б.** *утиснути, укопати (у земљу, у песак и сл.):* ~ ноге у песак. **в.** *унети, увући (у унутрашњост нечега):* ~ руке у цепове. ■ ~ **се** *забити се, зарити се; утонути.*

у̏рица ж *дем. и хип. од ура.*

ури́цати, у̏рӣчēм *несвр. према урећи.*

у̏рлати, у̏рлāм несвр. **1.** *говорити, певати и сл. претерано гласно, дерати се.* **2.** *оглашавати се продорним звуком, тутњавом, фијукањем, трештањем и сл.* – Ветар урла. **3.** *в. урликати (а).*

у̏рлāтор м итал. *онај који урла.*

у̏рлӣк м **1.** *отегнуто завијање, урликање (вука, пса и сл.); запомагање, јаук.* **2.** *снажан фијук, хука (ветра, олује).*

урли́кати, у̏рлӣчēм несвр. **а.** *завијати јаким гласом, производити урлик (о вуку, псу и сл.).* **б.** *в. урлати (1).*

урли́кнути, у̏рлӣкнēм свр. *испустити урлик.*

у̑рма и **у̏рма** ж (ген. мн. -мӣ) бот. *биљка* Phoenix dactylifera *из ф.* Palmae, *слатког и хранљивог плода; плод те биљке, датула.*

урма̀шица ж *врста оријенталног колача.*

у̏рмењ, -ā, -ō *који се односи на урму:* ~ дрво.

у̑рна ж (ген. мн. у̑рнӣ) лат. *суд, посуда у облику вазе, обично од мермера или метала, у којем се првенствено држи пепео спаљеног, кремираног покојника.*

у̏рнебēс м *граја, галама; неред, лом.*

у̏рнебēсан, -сна, -о *бучан, громогласан:* ~ смех.

урнебēсати, -āм несвр. *правити урнебес.*

у̏рнебēсно прил. *на урнебесан начин.*

у̏рнис м *обрушавање стена или земље (праћено треском и сл.).*

у̏рнисати, -ишēм свр. разг. *упропастити, уништити.* ■ ~ **се** *упропастити се.*

уро̀вити, у̏ровӣм свр. *забити, зарити у земљу.*

у̏род м *годишњи принос биљака, род.*

уро̀дити, у̏родӣм свр. **1.** *донети, дати род, плод; родити.* **2.** (чиме) *довести до нечега, изазвати (нешто):* ~ немирима.

у̏родица ж бот. **1.** *род једногодишњих, полупаразитских зељастих биљака* Melampyrum *из ф.* Scrophulariaceae, *при основи назубљених листова, цветова скупљених у густе цвасти; поједине врсте тога рода* M. arvense, M. memorosum, M. cristatum, M. pratense. **2.** *в. кукољ.* **3.** *в. љуљ.*

у̏рођен, -а, -о *стечен, наслеђен рођењем:* ~ мана.

урођѐнӣк, -и́ка м *припадник староседелачких народа или племена неке земље.*

урођѐница ж *женска особа урођеник.*

урођѐнӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на урођенике:* ~ плес.

у̏рођено прил. *од рођења, у нечијој природи, нарави.*

у̏рођенōст, -ости ж *особина онога што је урођено.*

у̏рок м празн. *поглед или чин који по народном веровању може на некога да навуче несрећу, недаћу, зло, мађија, проклетство.*

урòкљив, -а, -о **1.** *који има магијску моћ, који може да урекне (о очима, погледу).* **2.** *који штити, лечи од урока:* ~ трава.

урòлог м *лекар, стручњак за урологију.*

урологија ж грч. *наука о болестима мокраћних канала.*

урòлошки̅, -а̄, -о̄ *који се односи на урологију.*

урòнити, у̏роним (трп. у̏роњен) свр. **1. а.** *спустити се, зaћи у дубину испод површине воде и сл., заронити, загњурити се.* **б.** фиг. *занети се нечим, предати се нечему:* ~ у мисли. **2.** *учинити да нешто уђе, доспе у дубину нечега, да утоне у нешто (обично у воду):* ~ ведро у воду.

урoња́вати, -òња̄ва̄м и **урoњи́вати,** -òњуje̅м *несвр. према уронити.*

урòсити, у̏росим свр. *росом поквасити, заросити:* ~ чарапе.

у̏рота ж *тајни договор о заједничкој акцији против кога или чега, завера.*

урòтити се, у̏ротим се свр. *направити уроту, склопити заверу.*

у̏ротни̅к м *онај који учествује у уроти, завереник.*

у̏ротнички̅, -а̄, -о̄ *који се односи на уротнике, заверенички:* ~ договор.

у̏ротни̅штво с *учешће у уроти, завереништво.*

урoћи́вати се, -òћуje̅м се *несвр. према уротити се.*

у̏рочак, -чка м празн. *предмет који штити од урока, амајлија.*

у̏рочан, -чна, -о **1.** *в. урокљив.* **2.** *који потиче од урока:* ~ болест.

урòчити, у̏рочим свр. *одредити време, рок, заказати, уговорити.* ■ **~ се** *договорити се, споразумети се о нечему.*

у̏рочица ж празн. **1.** *нестварно биће које, према народном веровању, отклања урок, чини.* **2.** *средство против урока, хамајлија;* уп. урочак.

у̏рочи̅ште с *уречено, уговорено место.*

уртѝка̄рија ж мед. *в. копривњача.*

уручáвати, -у̏ча̄ва̄м *несвр. према уручити.*

уручéње с *давање у руке, додела, предаја нечега некоме:* ~ пехара победнику.

уручи́вати, -у̏чуje̅м *несвр. према уручити.*

уру̏чилац, -иоца м *онај који нешто некоме уручује, предаје.*

уру́чити, у̏рӯчим свр. *дати, доставити, предати, испоручити, изручити.*

урушáвати (се), -у̏ша̄ва̄м (се) *несвр. према урушити (се).*

у̏рушити, -и̅м свр. *разрушити, срушити; срушити што тако да падне унутра.* ■ **~ се** *срушити се, пропасти.*

усáветовати јек. **усáвјетовати,** -тује̅м свр. *дати савет некоме, посаветовати некога; уразумити некога.*

усавршáвати (се), -р̀ша̄ва̄м (се) *несвр. према усавршити (се).*

усàвршено̄ст, -ости ж *својство, стање онога што је усавршено.*

усавршéње с *усавршеност.*

усаврши́вати (се), -р̀шује̅м (се) *несвр. према усавршити (се).*

усавр̀шилац, -иоца м *онај који нешто усавршава, чини бољим, савршенијим.*

усавр̀шитељ м *в. усавршилац.*

усавр́шити, -àвр̄шим свр. *учинити да нешто постане боље, унапредити, побољшати, довести на виши, савршенији ниво.* ■ **~ се** *развити, унапредити своје знање.*

усаглáсити, -àгла̄сим (трп. усàгла̄шен) свр. *довести у сагласност, ускладити, уједначити:* ~ ставове. ■ **~ се** *доћи у међусобну сагласност.* – Нису се усагласили.

усаглашáвати (се), -àша̄ва̄м (се) *несвр. према усагласити (се).*

усàгла̄шено̄ст, -ости ж *својство, стање онога што је усаглашено.*

усáдити, у̏са̄дим (трп. у̏са̄ђен) свр. **1.** *ставити у земљу ради растења (садницу, младу биљку и сл.), посадити, засадити:* ~ јелку, ~ струк купуса. **2.** *забости, зарити; побости, побити (тако да стоји усправно):* ~ колац у земљу. **3.** *углавити, уметнути у лежиште:* ~ свећу у свећњак. **4.** фиг. *укоренити некоме нешто, учинити да неко нешто добро упамти, прихвати, усвоји (какву мисао, својство и сл.).* ■ **~ се 1.** *забости се, зарити се:* ~ у земљу. **2.** фиг. *учврстити се, уврежити се, остати у памћењу (о мислима, осећањима и др.).*

у̏садни̅к м *оно што служи као лежиште, у шта се нешто усађује, умеће, углављује.*

усаћи́вати (се), -àђује̅м (се) *несвр. према усадити (се).*

усалàмурити, -и̅м свр. *ставити у саламуру, усолити у саламури (месо нпр.).*

усáмити се, у̏са̄мим се свр. *издвојити се од других, осамити се.*

у̏са̄мљен, -а, -о **а.** *издвојен од других, сам:* ~ светлост, ~ кућа. **б.** *који је без друштва (који се клони друштва, којег се друштво клони и сл.);* ~ појединац.

усамљѐни̅к, -и́ка м **1.** *онај који живи сам, повучено, клонећи се људи и друштва.* **2.** *онај који се повукао у самоћу, који проводи живот на неком усамљеном месту (углавном као испосник).*

усамљѐница ж *женска особа усамљеник.*

усамљѐни̅чки̅, -а̄, -о̄ *који се односи на усамљенике:* ~ живот.

усамљени́штво с *усамљенички начин живота, издвојеност од других.*

у̏са̄мљено прил. *на усамљен начин, без других, одвојено:* ~ живети.

у̏са̄мљено̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање онога који је усамљен, онога што је усамљено.*

усамљи́вати се, -àмљује̅м се *несвр. према усамити се.*

усáњати, у̏са̄ња̄м свр. *доживети у сну, уснити.*

у̏сахло̄ст, -ости ж *стање онога што је усахло.*

усàхнути, у̏сахне̄м свр. **1.** *остати без воде, изгубити воду (о реци, извору и сл.), пресахнути, пресушити.* **2.** *увенути, сасушити се.* **3.** фиг. *изгубити једрину, свежину, смежурати се (о лицу, кожи и сл.).* **4.** фиг. *престати се јављати, нестати, изгубити се (о осмеху, добром расположењу и сл.).*

усахњи́вати, -àхњује̅м *несвр. према усахнути.*

усàчмити се, у̏сачмим се свр. *постати као сачма (нпр. грожђе).*

усвáјати, у̏сва̄ја̄м *несвр. према усвојити.*

усвéтлети јек. **усвијѐтљети,** -ли̅м свр. *засијати, зажарити (очима).* ■ **~ се** *постати светао.*

усвéтлити, у̏све̄тли̅м јек. **усвијѐтлити,** у̏свијетли̅м свр. *учинити светлим, осветлити.*

усви́њити, у̏свињи̅м свр. *упрљати као свиња, укаљати.* ■ **~ се** *испрљати се, искаљати се као свиња.*

у̏сви̅ра̄н, -а, -о *добро увежбан у заједничком свирању, складан, сложен:* ~ ансамбл.

у̏свођен, -а, -о *који има свод, засвођен:* усвођене вратнице.

усвојѐни̅к, -и́ка м *онај кога су туђи људи усвојили, прихватили као своје дете.*

усвојѐница ж *женска особа усвојеник.*

усвојéње с *правни акт, којим се између усвоица и усвојеника заснива однос сличан односу родитеља и деце, посињење, адопција.*

усвòјив, -а, -о *који се може усвојити, прихватити, прихватљив.*

усвòјилац, -иоца м *в. усвојилац.*

усвòјитељ м *онај који усваја туђе дете.*

усвòјити, ỳсвојӣм (трп. ỳсвојен) свр. **1.** *прихватити, одобрити:* ~ закон. **2.** *схватити, научити:* ~ градиво. **3.** *узети туђе дете под своје, посвојити.*

ỳсврдлати, -ӓм свр. **1.** *увртети сврдлом.* **2.** фиг. *усадити, утувити (мисао, идеју).* ■ **~ се 1.** *продрети у што попут сврдла, увртети се.* **2.** фиг. *усадити се, уврежити се (о мисли, идеји и сл.).*

ýсев и **ỳсев** јек. **ýсјев** и **ỳсјев** м **1.** *оно што је посејано и изникло (об. житарице); засејано поље.* **2.** *семе за сејање:* озими ~.

ỳсед јек. **ỳсјед** м *улегнуће на планинском билу, планински превој.*

усѐделац јек. **усѝдјелац,** -ēлца м *човек, обично старији, који је остао неожењен, стари момак.*

усѐделица јек. **усѝдјелица** ж *девојка, обично старија, која је остала неудата.*

усѐделичкӣ јек. **усѝдјеличкӣ,** -ā, -ō *који се односи на уседелице, усидјелице.*

усѐделӣштво јек. **усѝдјелӣштво** с *стање уседелице.*

усѐдети се јек. **усјѐдјети се** (усјѐдити се), -дӣм се свр. *дуго остати седећи на једном месту; засести.*

усѐдлати, -ӓм свр. *ставити седло, оседлати коња.*

усеја́вати, -ѐјāвāм јек. **усија́вати,** -ѝјāвāм *несвр. према усејати.*

ỳсејати јек. **ỳсијати,** -јēм свр. *засејати, посејати.*

ýсек и **ỳсек** јек. **ýсјек** и **ỳсјек** м **1.** *усечено место, засек у брду, падини и сл. (ради постављања пруге, пута и сл.).* **2.** *теснац између два брда, кланац.* **3.** *узан појас земљишта, простор између нечега.*

усеки́вати (се), -ѐкујēм (се) *несвр. према усекнути (се).*

ỳсеклина јек. **ỳсјеклина** ж *усек; јарак, вододерина.*

усéкнути, ỳсēкнēм свр. *убрисати нос коме.* ■ **~ се** *обрисати нос шмрчући.*

усекњи́вати (се), -ѐкњујēм (се) *несвр. према усекнути (се).*

Усекова̀није и **Усекова́ње** јек. **Усјекова̀није** и **Усјекова́ње** с цркв. *православни празник (11. IX) на дан одсецања главе св. Јована Крститеља.*

усѐкотина јек. **усјѐкотина** ж *место које је засечено; посекотина на телу.*

усѐлити, ỳселӣм (трп. ỳсељен) свр. *довести у неко пребивалиште, настанити.* ■ **~ се** *доселити се у неко пребивалиште, настанити се.*

усеља́вати (се), -ѐљāвāм (се) *несвр. према уселити (се).*

усељѐнӣк, -ика м *онај који се уселио, доселио, досељеник (обично у неку државу).*

усељѐнӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на усељенике:* ~ пасош.

усеље́ње с *долазак у неко пребивалиште, досељење:* ~ у државу, ~ у стан.

усѐљив, -а, -о *у који се може уселити, који може примити станаре (обично о стану, кући).*

ỳсећи, усéчēм јек. **ỳсјећи,** усијѐчēм (3. л. мн. усéкӯ јек. усијѐкӯ; аор. ỳсекох, ȕсече јек. ȕсијече; трп. ỳс(ј)ечен, -а) свр. **1.** *урезати, прокопати, издубсти (бразду, корито, канал и сл.).* **2.** *одрезати, одсећи; нарезати, насећи:* ~ дрво; ~ меса. **3.** фиг. *учинити да некоме нешто остане у сећању, да се уреже у памћење.* ■ **~ се 1.** *урезати се, засећи се.* **2.** *забити се, зарити се.*

усéцати (се), ỳсēцāм (се) јек. **усијѐцати (се)** ỳсијецāм (се) *несвр. према усећи (се).*

ỳсец(к)ати јек. **ỳсјец(к)ати,** -ӓм свр. *у дем. значењу: усећи; насецкати.*

ȕсигӯрно прил. *сигурно, поуздано.*

усидра́вати (се), -ѝдрāвāм (се) *несвр. према усидрити (се).*

ỳсидрити, -ӣм (трп. ỳсидрен) свр. *спустити сидро на морско или речно дно да се брод држи на месту, укотвити (брод и др.).* ■ **~ се** *бацити сидро, укотвити се.*

усија́вати (се), усѝјāвāм (се) *несвр. према усијати (се).*

ȕсијāнōст, -ости ж *стање онога што је усијано.*

усија́ње с *стање усијаности; зажареност.* • **бело ~** *највиша тачка загревања (кад изгледа да је сјај бео);* фиг. *крајња граница (напетости, узбуђења и сл.).*

усѝјати, -ӓм свр. **1.** *жарењем, загревањем довести до усијања, до усијаности (метала нпр.); веома згрејати:* ~ асфалт. **2.** *учинити да нешто добије сјај, да се сјаји (трљањем, глачањем и сл.).* **3.** фиг. *довести до крајње напетости:* ~ атмосферу. ■ **~ се 1.** *постати усијан, ужарен; постати веома врућ.* **2.** *добити сјај, уцаклити се.* **3.** фиг. *доспети у стање велике напетости.* • **~ очима** *нетремице гледати, ужагрити (обично с љубављу, пожудом и сл.).*

ỳсилити, -ӣм свр. *напрегнути, прикупити (снагу).* ■ **~ се 1.** *употребити сву снагу, напрегнути се, упети се.* **2.** *учинити нешто преко воље, приморавајући се.* **3.** *добити у снази, интензитету, разбуктати се.* **4.** *савладати се, суздржати се.*

усиља́вати (се), -ѝљāвāм (се) *несвр. према усилити (се).*

ỳсиљен, -а, -о **1.** *трп. од усилити (се).* **2.** *неприродан, извештачен:* ~ осмех. • **усиљени марш** вој. *убрзани, форсирани марш.*

ỳсиљено прил. *на усиљен начин; невољно; извештачено:* ~ се смешити.

ỳсиљенōст, -ости ж *особина, стање онога што је усиљено, неприродност, извештаченост.*

усѝнити, ỳсинӣм свр. *узети за своје мушко дете, посинити.*

усиновља́вати, -òвљāвāм *несвр. према усинити.*

усињѐнӣк, -ика м *онај кога је неко усинио.*

ỳсипати, -ӓм *несвр. према усути.*

ỳсирак, -ирка м *грудвица згрушане крви која се ствара у артерији, згрушак, тромб.*

ỳсирити, -ӣм свр. *изазивањем сирења, згрушавања учинити да се млеко претвори у сир.* ■ **~ се 1.** *претворити се у сир (о млеку); прогрушати се (о млеку) услед кварења.* **2.** *згрушати се (о крви).*

усѝрћетити се, -ӣ се свр. *претворити се у сирће; укиселити се.*

усиса́вати, -ѝсāвāм *несвр. према усисати.*

усиса̀вāч, -áча м *в. усисивач.*

ỳсисати, ỳсишēм и ỳсисāм свр. *сисањем, упијањем, увлачењем (ваздуха, течности и др.) унети, увући у себе; апсорбовати.* • **~ са мајчиним млеком** *прихватити, примити што од рођења (обично какву особину).*

усисѝвāч, -áча м (инстр. -áчем) *апарат за усисавање прашине (обично у домаћинству).*

ỳсиснӣ, -ā, -ō *који служи за увлачење, усисавање течности, ваздуха и сл.*

ỳситнити, -ӣм (трп. ỳситњен) свр. **1.** *раздвојити, разбити, изделити на мале, ситне делове, иситнити; променити, разменити у ситан новац:* ~ земљу, ~ посед; ~ новчаницу. **2.** *радити, чинити нешто бржим, краћим покретима; смањити, скупити (очи):* ~ корак(ом). **3.** *падати у ситним капима, пахуљицама (о киши, снегу).* ■ **~ се** *постати иситњен, измрвити се, издробити се.*

ȕситно прил. *ситно, у малим деловима.*

уситња́вати (се), -ѝтњāвāм (се) *несвр. према уситнити (се).*

ỳситњенōст, -ости ж *стање онога што је уситњено.*

ỳсиће̄но прил. *на усићен начин, јогунасто.*

уси́ћити се, у̏сићӣм се свр. *узјогунити се, уинатити се.*

усја́јити, -ӣм свр. *в. усијати (2).*

у̏скајати се, -ēм се свр. *покајати се.*

уска́кати, у̏скāчēм *несвр. према ускочити.*

ускаки́вати, -а̀кујēм *несвр. према ускочити.*

ускѝпелōст, -ости ж *стање онога што је ускипело.*

уски́пети јек. **уски́пјети,** -пӣм свр. **1.** *почети кипети, преливати се преко руба посуде при јаком кључању или пењењу течности.* **2.** фиг. *разљутити се, ражестити се; узбунити се, узбуркати се (о осећањима, страстима).*

ускѝптети јек. **ускѝптјети,** -птӣм свр. **1.** *почети киптети, узбуркати се, узаврети.* **2.** фиг. *испунити се снагом, једрином, набујати.*

ускиси́вати, -ѝсујēм *несвр. према ускиснути.*

у̏скиснути, -нēм (р. пр. у̏скиснуо, -ула и у̏скисао, -сла) свр. *постати кисео, прокиснути (покваривши се услед тога), (млеко итд.); нарасти, набујати под утицајем гљивичног врења (о тесту).*

у̏складити, -ӣм (трп. у̏склађен) свр. *довести у склад, сагласност (с нечим), сложити:* ~ ставове. ■ **~ се** *сложити се, усагласити се.*

ускладишта́вати, -ѝштāвāм *несвр. према ускладиштити.*

ускладиште́ње с *смештање (робе) у складиште.*

у̏складиштити, -ӣм свр. *сместити (робу, ствари) у складиште.*

усклàдљив, -а, -о *који се може довести у склад, у сагласност (с нечим).*

у̏склађен, -а, -о *складан, хармоничан:* ~ брак.

у̏склађенōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање онога што је усклађено, усаглашено.*

усклађи́вати (се), -а̀ђујēм (се) *несвр. према ускладити (се).*

усклађѝвāч, -а́ча м *онај који усклађује, доводи у склад нешто.*

у̏склӣк м *продорно, јако оглашавање, узвик.*

усклики́вати, -ѝкујēм *несвр. према ускликнути.*

у̏скликнути, -нēм свр. *огласити се ускликом, узвикнути.*

у̏скличнӣ, -ā, -ō *који се односи на усклик, који се изражава ускликом:* ~ реч.

у̏скличнӣк м лингв. *в. узвичник.*

усклобу̀чати, -āм свр. **1.** *почети се клобучати, испунити се клобуцима (о води кад кључа, пени се).* **2.** фиг. *снажно избити; ускомешати се.* – Усклобуча врело суза. Народ усклобуча.

ускљу̀чати, -āм свр. *почети кључати, узаврети; узбуркати се.* – Катран ускључа. Базен ускључа.

у̏ско прил. (комп. у̏жē и у̏же) **1.** *узано, тесно:* ~ скројити. **2.** фиг. *присно, интимно; једнострано, ограничено:* ~ сарађивати; ~ гледати на проблем.

уско- *као први део сложеница значи да је уско оно што значи други део сложенице:* ускотрачан, ускогруд.

усковитла́вати (се), -ѝтлāвāм (се) *несвр. према усковитлати (се).*

у̏сковитлāнōст, -ости ж *стање онога што је усковитлано; узбурканост, узнемиреност.*

усковѝтлати, -āм свр. *почети ковитлати, вртети у ковитлац:* ~ прашину. фиг. *узнемирити, узбуркати:* ~ духове. ■ ~ **се** *узвртети се, узврпољити се.* фиг. *узбуркати се, усталасати се (о страстима итд.).*

ускѐгруд, -а, -о (ускѐгрудан, -дна, -о) **а.** *који има узан груди кош.* **б.** фиг. *који је уских, ограничених погледа.*

ускѐгруд(н)ōст, -ости ж *особина онога који је ускогруд, ограниченост.*

у̏скок м **1.** ист. *назив за пребеглицу који је, после турских освајања у XVI и XVII в., упадао из Аустрије или Млетачке Републике у освојене области ради обрачуна са Турцима.* **2.** *онај који прешао, ускочио у други, обично противнички, табор, другу групу.* **3.** *скок, прелаз; ускакање.*

ускокода́кати се, -о̀дāчēм се свр. **1.** *почети кокодакати, раскокодакати се.* **2.** *заграјати, разгаламити се.*

ускоко́тити се, -о̀кōтӣм се свр. *ускокодакати се, заграјати.* фиг. *почети се шепурити, узоколити се.*

у̏сколебāнōст, -ости ж *узнемиреност, немир; поколебаност.*

усколѐбати, -āм свр. **1.** *учинити несигурним, поколебати:* ~ људе. **2.** *учинити да се нешто (обично море) покрене, заталаса, узбуркати.* ■ **~ се** *усталасати се, узбуркати се (о мору).*

усколу̀тати, -āм свр. *почети колутати, заколутати:* ~ очима.

ускомѐтрāжнӣ, -ā, -ō *који се односи на уску филмску траку (обично ширина 8 или 16* mm): ~ филм.

у̏скомешāнōст, -ости ж *стање онога што је ускомешано.*

ускомѐшати, -āм свр. **1.** *изазвати комешање, немир, узнемирити:* ~ масу. **2.** *почети померати, мицати у разним правцима:* ~ ногама, ~ раменима. ■ **~ се 1.** *бити захваћен немиром, испунити се ужурбаношћу, живошћу.* – Маса се ускомеша. **2. а.** *почети се кретати, ићи у разним правцима.* **б.** *почети се нервозно, збуњено понашати.* **3.** *усковитлати се, узбуркати се.* – Ускомеша се водена маса.

ускопа́вати, -о̀пāвāм *несвр. према ускопати.*

ускѐпати, -āм свр. *окопати, прекопати:* ~ кромпир. фиг. *заталасати, узбуркати.* – Југовина ускопала море.

ускора́вати, -о̀рāвāм *несвр. према ускорити.*

ускорàчати се, -āм се свр. *усходати се тамо-амо.*

ускѐрити, у̏скорӣм свр. *убрзати, поспешити:* ~ венчање.

у̏скоро и **у̏скоро** прил. *у скором, кратком времену, убрзо.* – Ускоро морамо кренути.

ускѐсити се, у̏скосӣм се свр. *узјогунити се, заинатити се.*

у̏скōст, -ости ж *својство, стање онога што је уско.*

у̏скотрāчан и **ускѐтрāчан,** -чна, -о жел. *који је уских трачница (о колосеку, прузи):* ~ пруга.

ускотр̀љати, -āм свр. *котрљајући преместити навише.*

ускѐћа ж *в. ускост.*

ускѐчити, у̏скочӣм свр. **1.** *ући (у нешто) скоком, скочити у што:* ~ унутра. **2. а.** *умешати се, упасти:* ~ у разговор, ~ у борбу. **б.** *ући на место кога другог, домаћи се каквог места, положаја и сл.:* ~ у владу, ~ у тим.

у̏скочкӣ, -ā, -ō *који се односи на ускоке:* ~ песма.

ускра́тити, у̏скрāтӣм свр. **1. а.** *престати давати, не дати:* ~ кредит. **б.** *одузети, лишити чега:* ~ задовољство. **2.** *не дозволити, забранити:* ~ пиће коме.

ускраће́ње с *забрана, ускраћивање.*

ускраћи́вати, -а̀ћујēм *несвр. према ускратити.*

ускри́чати се, -чӣм се свр. *почети кричати, развикати се.*

У̏скрс м **1.** *најзначајнији хришћански празник који се слави као дан Христовог ускрснућа, васкрсења, Васкрс.* **2.** (у̏скрс) *ускрснуће, васкрсење;* фиг. *враћање у живот, поновно оживљавање, уздизање, препород.*

ускрса́вати, -р̀сāвāм *несвр. према усркснути.*

ускрсе́ње с *в. ускрснуће.*

у̏скрснӣ, -ā, -ō *који се односи на Ускрс, ускршњи.*

у̏скрснути, -нēм (р. пр. у̏скрснуо, -ула и у̏скрсао, -сла) свр. **1.** *устати из мртвих, оживети; повратити се у живот.* **2.** *подићи из мртвих, оживети некога, нешто.* **3.** *поново се јавити, појавити се (у сећању, мислима и сл.).*

ускрсну́ће с **1.** *устајање из мртвих, васкрснуће.* **2.** *поновно оживљавање, препород, обнова.*

ускрсовати, -сујем свр. и несвр. *празновати, светковати Ускрс; проводити, провести Ускрс.*

ускршњӣ, -ā, -ē *који се односи на Ускрс;* уп. ускрсни: ~ јаје, ~ пост, ~ празник.

ускукурéкати се, -ýрēчēм се јек. **ускукуријѐкати се,** -ýриječēм се свр. *почети кукурекати, разгаламити се кукурекањем.*

уcла́дити, ýслāдӣм свр. *учинити слатким, засладити.* ■ ~ **се** *постати сладак, осладити се.*

услед јек. **усљед** и **услијед** (наглашено: ӱслед и ӱслēд јек. ӱсљед и ӱслијед) предл. (с ген.) *казује узрок, околности: збої:* слетети с пута услед магле.

уcлéдити, ýслēдӣм јек. **услијѐдити,** ýслиједӣм свр. *доћи, наступити, догодити се (после, након нечега, као последица нечега).*

ýслинити, -ӣм свр. *умазати слинама, избалавити.*

услиша́вати, -ӣшāвāм *несвр. према услишити.*

услѝшати, -āм свр. *в. услишити.*

ýслишити, -ӣм и **услѝшити,** ýслӣшӣм свр. *саслушати (молитву, молбу); саслушати и удовољити, испунити (нечију молбу).*

ослобòдити, -ȍбодӣм свр. *ослободити, охрабрити, осмелити.* ■ ~ **се** *осмелити се, охрабрити се, ослободити се.*

услобођѝвати (се), -ȍђујēм (се) *несвр. према услободити (се).*

ýслов и **ỳслов** м **1.** *оно од чега нешто зависи, што треба испунити, извршити да би се нешто остварило, погодба.* **2.** (обично у мн.) *околности, прилике нужне да се нешто оствари.*

ýслован и **ỳслōван,** -вна, -о **1.** *који је у вези с каквим условом, који може бити само под неким условом:* ~ казна. **2.** *који подразумева, садржи извесну резерву, ограду:* ~ објашњење нечега.

услòвити, ỳсловӣм (трп. ỳслољен) свр. **1.** *створити услове, могућности за нешто, омогућити, проузроковати, изазвати.* – Економско повезивање са залеђем условило је напредак приморских крајева. **2.** *поставити, одредити услове, ограничити условом; уговорити, утврдити:* ~ потписивање уговора; ~ казну. ■ ~ **се** *међусобно утврдити услове (за нешто), погодити се.*

условља́вати (се), -ȍвљāвāм (се) *несвр. према условити (се).*

ỳслољенōст, -ости ж *стање онога што је условљено, што је зависно од неких услова, зависност.*

ýсловно и **ỳслōвно** прил. *под условом, с резервом:* ~ потписати што.

ýсловнōст и **услóвнōст,** -ости ж *стање онога што је условно, условљеност; околности нужне да се нешто оствари.*

ӱслуга ж (дат. -узи) **1.** *поступак који некоме доноси корист, помоћ, допринос; служење, послуживање.* **2.** *стручна (занатска, лекарска и др.) помоћ, сервис:* комуналне услуге. • **медвеђа** ~ *добронамеран поступак којим се жели учинити услуга, помоћ некоме али се нанесе штета.*

ӱслужан, -жна, -о *који је спреман учинити услугу, предусретљив, сусретљив; којим се чини услуга:* ~ конобар, ~ домаћица; услужне делатности.

услужѝвати, -ýжујēм *несвр. према услужити.*

услýжити, ỳслӯжӣм свр. *послужити (муштерију, купца); понудити, угостити (јелом, пићем).*

ӱслужно прил. *на услужан начин, предусретљиво:* ~ понудити помоћ.

ӱслужнōст и **услýжнōст,** -ости ж *особина онога који је услужан, предусретљивост.*

ỳсмелити се ијек **ỳсмјелити се,** -ӣм се свр. **а.** *усудити се, осмелити се:* ~ урадити што. **б.** *постати смион, охрабрити се.* – Више се не плаши, усмелио се.

ӱсмен, -а, -о **а.** (обично одр.) *исказан, изражен речима које нису написане, неписан:* усмени споразум, усмени налози. **б.** (само одр. ӱсменӣ, -ā, -ō) *који је у живој речи, који се преноси говором, који се обавља говором:* ~ књижевност, ~ испит.

ӱсмено прил. *на усмен начин, говорним средствима:* ~ саопштити.

ӱсменōст, -ости ж *својство онога што је усмено, што није написано.*

усмера́вати (се), -ѐрāвāм (се) јек. **усмјера́вати (се),** -јѐрāвāм (се) *несвр. према усмерити (се).*

усмерàвāч јек. **усмјерàвāч,** -áча и **усмѐрāч** јек. **усмјѐрāч,** -áча м *в. усмеривач.*

ỳсмеренōст јек. **ỳсмјеренōст,** -ости ж *својство онога што је усмерено, опредељеност, упућеност.*

усмерѝвāч јек. **усмјерѝвāч,** -áча м **1.** *онај који усмерава (нешто), одређује правац (нечему).* **2.** *уређај који претвара електричну енергију једног система у електричну енергију другог система.*

ỳсмерити јек. **ỳсмјерити,** -ӣм свр. *упутити, определити у извесном правцу, к неком циљу и сл.:* ~ активност, ~ кораке. ■ ~ **се** *усредсредити се, сконцентрисати се.* – Сва пажња се била усмерила на позорницу.

ӱсмина ж **1.** *средњи слој коже, поткожно везивно ткиво.* **2.** *вагина.*

усмòлити, ỳсмолӣм свр. *премазати, превући смолом; улепити, упрљати смолом.*

усмòтрити, ỳсмотрӣм свр. *спазити, угледати.*

усмр̏део, -ела, -ло јек. **усмр̏дио,** -дјела, -ло *који заудара, шири смрад (услед уквурености, трулења и сл.):* ~ лешина.

усмр̏дети и **усмр̀дети** јек. **усмр̏дјети** и **усмр̀дјети,** -дӣм свр. прел. *учинити да нешто смрди, да постане смрдљиво, испунити смрадом:* ~ собу. ■ ~ **се** *постати смрдљив, укварен; одати смрад од себе, засмрдети.*

ỳсмртити, -ӣм свр. прел. *лишити живота, убити.* ■ ~ **се** *повр.*

усмрћéње с *лишење живота, убиство.*

усмрћѝвати (се), -р̏ћујēм (се) *несвр. према усмртити (се).*

ӱсна ж (ген. мн. ӱсāнā) *једна од две меснате покретне ивице уста који споља заклањају зубе (обично код људи):* горња ~, доња ~. • **развући усне** *насмешити се.* **угристи се (ујести се) за усну** *тргнути се и нагло заћутати, не довршити (незгодан, неуместан и сл.) исказ, лецнути се.*

ӱснат и **ỳснат,** -а, -о *који има дебеле усне.*

уснàтица и **ỳснатица** ж бот. у мн.: биљна породица Labiatae (у јд.: биљка из те продице).

ӱснача ж зоол. **а.** *врста морске рибе* Labrus turdus *из истоимене породице.* **б.** *породица таквих риба* Labridae *(изражено јаких и чврстих зуба).*

ỳсненӣ и **ӱсненӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на усне:* уснени углови. **2.** лингв. *који се образује на уснама (о изговору сугласника б, п, м, в, ф), лабијалан.*

усненòзӯбнӣ, -ā, -ō лингв. *који се образује додиривањем доње усне са зубима (о изговору сугласника в, ф).*

усненонòснӣ, -ā, -ō лингв. *који се образује кад се усне затворе а ваздушна струја пропусти кроз нос (о изговору сугласника м).*

ӱснӣ, -ā, -ō *који се односи на уста:* ~ дупља, ~ отвор.

ӱснӣ, -ā, -ō *в. уснени.*

ỳснити, -ӣм свр. **1.** *доживети у сну, сањати.* **2.** *в. уснути.* ■ ~ **се** (некоме нешто) *појавити се у сну; причинити се.*

ӱсница ж *дем. и хип. од усна; усна.*

ỳсничица ж *дем. и хип. од усна и усница.*

уснòпити, ỳснопӣм свр. *сложити и повезати у снопове (жито и др.).*

ỳснулōст, -ости ж *стање онога који је уснуо.*

ỳснути, ӱснēм свр. *утонути у сан, заспати.*

ӱсōв, -ова и **ýсов** м **а.** *лавина.* **б.** фиг. *гомила, маса нечега што се незадрживо креће.*

усо̀лити, у̏солӣм свр. *сољењем заштитити од кварења (месо нпр.).*

усоља́вати, -о̀љāвāм *несвр. према усолити.*

усо̀птити, у̏соптӣм свр. *узаврети, ускувати (о гневу).* ■ **~ се** *почети убрзано дисати од узбуђења.*

у̏спāвāн, -а, -о **1.** *трп. од успавати (се).* **2.** фиг. *притајен, сакривен, латентан (о снази, способности и сл.).*

успа̀вāнка ж (дат. -нци; ген. мн. -кӣ) *песма којом се успављују деца.*

успа́вати, у̏спāвāм свр. **1.** *учинити да неко заспи:* ~ дете. **2. а.** фиг. *умирити, смањити (бол и сл.).* **б.** *учинити неактивним, ослабити, умртвити:* ~ опрез. ■ **~ се 1. а.** *занети се у сан, заспати.* **б.** *задоцнити са устајањем, преспавати.* **2.** фиг. *предати се тихом, често учмалом животу, бити неактиван.*

успавки́вати, -а̀вкујēм несвр. *у дем. значењу: успављивати.*

успа̀вљив, -а, -о **а.** *који доноси сан, који успављује:* ~ тишина. **б.** мед. *анестетичан:* ~ средство.

успављи́вати (се), -а̀вљујēм (се) *несвр. према успавати (се).*

успављѝвāч, -а́ча м *онај који успављује, доноси сан.*

успа̀вљиво прил. *на успављив начин, доносећи сан.*

успа̀вљӯјӯће прил. *тако да успављује, успављиво:* деловати ~.

успа̀вљујӯћӣ, -ā, -ē *који успављује, успављив:* ~ музика.

успа̀вљујӯће *тако да успављује, успављиво:* деловати ~.

у̏спадати (се), -āм (се) свр. и несвр. *почети падати у већој мери; падати.* – Киша се успадала. Ако успада киша биће рода.

успа́лити, у̏спāлӣм (трп. у̏спāљен) свр. **1.** *учинити да неко падне у ватру, јако узбунити, узбудити, раздражити, узнемирити.* **2.** *учинити да нешто почне да гори, упалити, запалити.* ■ **~ се** *пасти у ватру због неке страсти, јако се раздражити; јако се загрејати за нешто, бити понет нечим; постати немиран, несташан.*

успаљѐнӣк, -ӣка м *онај који се лако успали, раздражи, постане пожудан.*

успаљѐница ж *успаљена жена.*

у̏спāљенōст, -ости ж *стање онога који је успаљен, пожудност, раздраженост.*

успа̀љив, -а, -о *који се лако успали.*

успаљи́вати (се), -а̀љујēм (се) *несвр. према успалити (се).*

успа̀ничено прил. *у паници, безглавно, избезумљено:* ~ бежати.

успа̀ничити, -ӣм свр. *учинити да некога захвати паника, изазвати панику:* ~ гомилу. ■ **~ се** *постати успаничен, захваћен паником.*

у̏спара ж *спарина, запара.*

у̏спатити се, -ӣм се свр. *почети патити, бити захваћен нечим што изазива патњу.*

успа̀хнути, у̏спахнēм свр. *лаким струјањем покренути, учинити да нешто залепрша, затрепери (лишће нпр.).*

успе́вати, у̏спēвāм јек. **успијѐвати,** у̏спијевāм несвр. **1.** *несвр. према успети.* **2.** *давати плод, рађати (о усевима).* – У овим крајевима лепо успева пшеница.

у̏спелōст јек. **у̏спјелōст,** -ости ж *стање онога што је успело, успело решење.*

Успѐније с (обично у изр. ~ **Богородице**) стксл. *хришћански празник (28. VIII) у спомен на дан смрти Богородице, Велика Госпојина (Госпођа).*

у̏спенити се јек. **у̏спјенити се,** -ӣм се свр. **1.** *почети пенити, стварати пену, прекрити се пеном.* – Море се успени. **2.** фиг. *разљутити се, разјарити се (у препирци, свађи).*

успѐнтрати се, -āм се свр. *попети се пентрајући се, испентрати се, узверати се.*

успену́шати се јек. **успјену́шати се,** -āм се свр. *запенити се, запенушати се.*

успену́шити се јек. **успјену́шити се,** -ѐнӯшӣм (се) свр. *запенити се, запенушати се;* уп. успенушати се.

успѐњати (се), у̏спењēм (се) свр. *в. у̏спēти (се).*

успе́ње с **а.** рлг. *узнесење на небо после смрти (о Богородици).* **б.** (Успе́ње) *в. Успеније.*

у̏спети, -ēм јек. **у̏спјети,** у̏спијēм свр. *имати успеха (остварити какав резултат, добар свршетак каквог посла, подухвата и сл.), поћи за руком.*

у̏спēти, у̏спнēм свр. *попети, дићи увис.* ■ **~ се** *попети се, дићи се увис.* фиг. *постићи какав положај, звање и сл.*

у̏спех јек. **у̏спјех** м **1.** *добар резултат у неком послу, спорту и сл., добар свршетак каквог подухвата.* **2.** шк. *оцене које постиже ученик у школи.*

у̏спешан јек. **у̏спјешан,** -шна, -о *који је успео, постигао успех; који доноси успех, добар резултат:* ~ човек; ~ подухват.

у̏спешно јек. **у̏спјешно** прил. *на успешан начин, са успехом:* ~ обавити што.

у̏спешнōст јек. **у̏спјешнōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *својство онога што је успешно.*

у̏спизмити се, -ӣм се свр. *постати пизмен, пун мржње, злобе, непријатељства (према некоме), окомити се, испизмити се (на некога).*

успи́јати, у̏спӣјāм несвр. *стезати усне на нарочит начин са намером да се изазове неки утисак; кокетовати:* ~ уснама, ~ уста; научити ~. ■ **~ се** *в. успијати.*

успѝјача ж *в. успијуша.*

успију́кати се, -ѝјӯчēм се и **успију̏кати се,** -ѝјучēм се свр. *стати пијукати, ударити у пијукање.* – Пилад се успијучу.

успѝјуша ж *женска особа која често успија (уснама, устима);* уп. успијати (се).

успи́љити, у̏спӣљӣм свр. *наставити пиљити, нетремице гледати, управљати поглед у некога, у нешто, продужити са пиљењем.*

у̏спињати (се), у̏спињēм (се) *несвр. према успети (се), успењати (се).*

успѝњāч, -а́ча м *в. успињача (2).*

успѝњача ж **1. а.** *брдска, планинска жичана железница, жичара.* **б.** *нарочит механизам који подиже и спушта вагоне са путницима и теретом на оштрим стрминама.* **2.** *направа, механизам уопште који успиње, диже увис; дизалица.*

успири́вати, -ѝрујēм *несвр. према успирити.*

успи́рити, -ӣм и у̏спӣрӣм свр. *распалити, распирити (ватру).*

успи́сати се, у̏спӣшēм се свр. *стати писати, расписати се.*

успи́тати, у̏спӣтāм свр. и несвр. (најчешће у значењу футура егзактног) *(за)питати.*

у̏спити, у̏спијēм свр. *стегнути усне на нарочити начин желећи оставити неки утисак.* ■ **~ се** *припити се, пријубити се (о уснама или наусницама).*

успи́штати (се), -штӣм (се) свр. *ударити у писку; ударити у пискаву свирку.*

у̏спламсāј м *нагла појава пламена.* фиг. *нагла навала осећања.*

успла̀мсати, -āм свр. *почети пламсати, синути, севнути.* фиг. *нагло надоћи, избити (о осећањима).*

успла̀мтелōст јек. **успла̀мтјелōст,** -ости ж *стање онога који је успламтео, онога што је успламтело.*

успла̀мтети јек. **успла̀мтјети,** -тӣм свр. **1.** *почети пламтети, горети одајући пламен, букнути, разгорети се.* **2.** фиг. **а.** *пасти у ватру, распалити се, разјарити се (од узбуђења).* **б.** *поцрвенети, зажарити се (о лицу); засјати (о очима).* ■ **~ се** *в. успламтети.*

успла̀хирено прил. *узбуђено, узнемирено; уплашено.*

успла̀хиренōст, -ости ж *стање оног који је усплахирен.*

усплахѝрити, -а̀хӣрӣм свр. *јако узнемирити, узбудити; уплашити:* ~ ходати; ~ се окретати. ■ **~ се** *повр.*

у̏сплашити, -ӣм свр. *в. уплашити.*

у̏сплōђе с бот. *семени омотач, перикарп.*

у̏спљускати се, -āм се свр. *почети пљускати, таласати се.* – Вода се успљуска.

успокоја́вати (се), -ōјāвāм (се) *несвр. према успокојити (се).*

успо̀којенōст, -ости ж *мирноћа, смиреност.*

успокоје́ње с *умирење, смирење.*

успоко̀јити, -о̀којӣм свр. *умирити, смирити.* ■ **~ се** *умирити се, смирити се.*

успома́мити се, -о̀мāмӣм се свр. *постати помаман, необуздан, помамити се.*

у̏спомена ж **1.** *сећање на кога или што, утисак који остаје у сећању на кога или што.* **2. а.** *предмет који подсећа на кога или што, који остаје за сећање.* **б.** *забелешка, усмено предање или традиција која се односи на прошлост народа.*

у̏спон и **у́спон** м **1. а.** *део пута, терена који се диже, пење под нагибом.* **б.** *дизање увис, пењање.* **2.** *успешан развитак, напредак, развој.* **3. а.** *дизање музичког тона.* **б.** *дизање гласа.* **4.** *однос висине стрме равни према њеној дужини.*

у̏спонӣ и **у́спонӣ,** -ā, -ō *в. успонски.*

у̏спонскӣ и **у́спонскӣ,** -ā, -ō *који се односи на успон:* ~ кривуља, ~ развитак.

у̏спор и **у́спор** м **а.** *задржавање, успоравање мање водене масе већом у коју се мања улива.* **б.** *успоравање, задржавање уопште.*

успора́вати, -о̀рāвāм *несвр. према успорити.*

у̏спорēда прил. *упоредо, напоредо.*

у̏споредан и **у̏спорēдан,** -дна, -о *в. упоредан.*

у̏споредба ж *в. упоредба.*

успоре́дити (се), -о̀рēдӣм (се) и **успо̀редити (се),** -ӣм (се) свр. *в. упоредити (се).*

у̏спореднӣк м геогр. *в. упоредник.*

у̏споредница ж **1.** мат. *паралелна, упоредна линија.* **2.** геогр. *в. упоредник.*

у̏споредно прил. *упоредо, напоредо.*

у̏спореднōст, -ости ж *упоредост, напоредност.*

у̏споредо и **у̏спорēдо** прил. *упоредо, напоредо.*

успоре́ђати, -о̀рēђāм свр. *ставити све у ред, испоређати, поређати.*

успоређе́ње с *поређење.*

успоређи́вати (се), -орѐђујēм (се) *несвр. према успоредити (се).*

успоре́ње с *смањење брзине.*

успори́вати, -о̀рујēм *несвр. према успорити.*

успорѝвāч, -áча м *оно што успорава:* ~ нуклеарних реакција.

успо̀рити, у̏спорӣм свр. *учинити споријим, смањити брзину.*

успо̀собити (се) и **успосо̀бити (се),** -о̀собӣм (се) свр. *в. оспособити (се).*

успособља́вати (се), -о̀бљāвāм (се) *несвр. према успособити (се).*

у̏спостава ж *завођење, увођење, обнова пређашњег стања; увођење, стварање новог стања.*

успо̀ставити, -ӣм свр. *вратити у раније, пређашње стање, обновити; створити, направити.*

успо̀стављати, -āм *несвр. према успоставити.*

успостављѐње с *в. успостава.*

у̏спрāван, -вна, -о *који стоји право, окомито, вертикално.* фиг. *поносит, достојанствен.*

у̏справити, -ӣм свр. *довести, поставити у усправан положај.* фиг. *пробудити понос, достојанство (у некога).* ■ **~ се** *заузети усправан положај, стати право.* фиг. *постати свестан своје вредности; побољшати своје стање, положај (обично економски, материјално).*

у̏справљати (се), -āм (се) *несвр. према усправити (се).*

у̏спрāвно прил. **1.** *право, вертикално, окомито.* **2.** фиг. *поносито, достојанствено:* ићи ~ кроз живот.

успра́внōст и **у̏спрāвнōст,** -ости ж *стање и особина онога који је усправан, онога што је усправно.*

у̏справо прил. *в. усправно.*

успра́шити се, у̏спрāшӣм се свр. *јако се запрашити, прекрити се прашином.*

успра́штити, -ӣм свр. *почети праштити, пуцати, запраштити.*

успре́гнути, у̏спрēгнēм свр. **1.** *уздржати, зауставити, савладати:* ~ смех. **2.** *повући се, узмаћи.* ■ **~ се** *устегнути се, уздржати се.*

успре́зати (се), у̏спрēжēм (се) *несвр. према успрегнути (се).*

успре́мати, у̏спрēмāм *несвр. према успремити.*

успремѐтати и **успрѐметати се,** -ѐмеħēм се свр. *почети брзо, журно премештати по чему; усходати се узвртети се.*

успре́мити, у̏спрēмӣм свр. *довести у ред, (по)спремити (кућу, стан и сл.).*

у̏спренути, -нēм свр. *тргнути се, пренути се.*

успреподо̀бити се, -о̀добӣм се свр. *направити озбиљан, невин израз, упреподобити се.*

успрета́кати, -ѐтāчēм свр. *извршити претакање, испретакати.*

успре́чити се, у̏спрēчӣм се јек. **успријѐчити се,** у̏спријечӣм се свр. *показати неслагање, противљење, успротивити се.*

у̏спржити се, -ӣм се свр. *почети се пржити.* фиг. *узвртети се, узнемирити се.*

успријатѐљити се, -ӣм се свр. *спријатељити се.*

успр̀кос и **у̏спркос** предл. и прил. *в. упркос.*

успр̀косити се, -ӣм се свр. *пркосно се супротставити, ударити у пркос.*

успроле́тати (се), -о̀лēħēм (се) јек. **успролијѐтати (се),** -олијеħēм (се) свр. **а.** *почети летети тамо-амо.* **б.** *узнемирити се, устумарати се, усходати се.*

успро̀падати се, -āм се свр. *устумарати се, растрчати се.*

успро̀пињати се, -њēм се свр. и несвр. *пропети се, пропињати се.*

у̏спропницē прил. *упропнице, упропањ.* – Коњ скочи успропнице.

успроти́вити се, -о̀тӣвӣм се свр. *показати противљење, неслагање, учинити противно чијој вољи:* ~ саговорнику, ~ смени тренера.

успротивља́вати се, -ѝвљāвāм се *несвр. према успротивити се.*

у̏спрсити се, -ӣм се свр. *усправити се и при том се испрсити.*

у̏спр̄т, -а, -о *стрм:* ~ брдо.

у̏спртити се, -ӣм се свр. *попети се, натоварити се:* ~ на леђа народу.

успр̀хнути, у̏спр̄хнēм свр. *прхнути, полетети, одлетети.* фиг. *живахнути, живнути.*

успр̀чити, ȕспр̄чӣм свр. *поставити нешто тако да се истиче, да стрчи.*

успузáвати (се), -ýза̄ва̄м (се) несвр. *према успузати (се).*

ȕспузати (се), -ужēм (се) свр. *попети се пужући:* ~ уз литицу.

ȕспӯт прил. *уз други посао, другу активност, узгред (као нешто споредно):* радити што ~.

ȕспӯтан, -тна, -о *који се дешава, налази уз пут; споредан, мање важан или неважан:* успутне куће; успутни разговори.

ȕспӯтно прил. *в. успут.*

успýхати се, ȕспӯшēм (ȕспӯха̄м) се свр. *стати, почети пухати, дувати, ударити у пухање.*

ȕспуцкати, -а̄м свр. *стати, почети пуцкати, пуцкетати.*

ȕспушити се, -ӣм се свр. *стати, почети се пушити, испуштати дим или пару.*

ȕрдан, -дна, -о *срдачан, љубазан.*

ȕрдно прил. *срдачно, љубазно.*

ȕрднōст, -ости ж *срдачност, љубазност.*

ȕср̄ђе и **ȕср̄ђе** с *усрдност, срдачност.*

усред предл. (с ген.) *показује место и време: у средини, у средину:* ~ Београда, ~ зиме.

усредоточéње с *постизање високог степена сабраности, усредсређености, концентрација.*

усредоточи́вати (се), -òчујēм (се) несвр. *према усредоточити (се).*

усредотòчити, -òточӣм свр. *концентрисати, усредсредити (пажњу, активност и сл.) у једном правцу, на једну ствар.* ■ ~ **се** *концентрисати се, усредсредити се на нешто.*

усредсрéдити, усрѐдсрēдӣм јек. **усредсриjѐдити,** усрѐдсриjедӣм свр. *сабрати, обратити (сву пажњу, све мисли, сву активност) на једну ствар, у једном правцу, концентрисати, усредоточити.* ■ ~ **се** *усправити (своје мисли, своју пажњу) на једну ствар, у једном правцу, концентрисати се, усредоточити се.*

усрѐдсрēђен јек. **усрѐдсриjеђен,** -а, -о **1.** *трп. од усредсредити (се).* **2.** *духовно сређен, прибран.*

усрѐдсрēђено јек. **усрѐдсриjеђено** прил. *прибрано, с концентрацијом, пажљиво.*

усрѐдсрēђенōст јек. **усрѐдсриjеђенōст,** -ости ж *особина онога који је усредсређен, концентрисаност.*

усредсређéње с *усредсређеност.*

усредсређи́вати (се), -ѐђујēм (се) несвр. *према усредсредити (се).*

усрећáвати (се), -ѐћа̄ва̄м (се) несвр. *према усрећити (се).*

ȕсрећенӣк, -а и **усрећѐнӣк,** -и́ка м *онај који је усрећен.*

ȕсрећенōст, -ости ж *стање онога који је усрећен, осећање среће.*

усрећи́вати (се), -ѐћујēм (се) несвр. *према усрећити (се).*

усрѐћитељ м *онај који усрећује, доноси срећу.*

усрећитељица и **усрѐћитēљка** ж *жена усрећитељ.*

усрѐћитељскӣ, -а̄, -ō *који се односи на усрећитеље, на усрећивање.*

ȕсрећити, -ӣм свр. *учинити срећним, донети, дати срећу некоме.* ■ ~ **се** *постати срећан, стећи срећу.*

усркáвати, -р̀ка̄ва̄м несвр. *према усркати.*

уср̀кати, ȕср̄чēм свр. **а.** *срчући попити или појести, посркати:* ~ супу. **б.** *увући у себе (течност, ваздух, дим), усисати.*

усрки́вати, -р̀кујēм несвр. *према усркати и усркнути.*

уср̀кнути, ȕср̄кнēм свр. *в. усркати.*

уср̀љати, ȕср̄ља̄м свр. *ући срљајући, усрнути.*

уср̀нути, ȕср̄нēм свр. *упасти, ући нагло (често и насилно).*

уср̀пити, ȕср̄пӣм свр. *савити врат (у облику српа) и спустити главу (о коњима).* ■ ~ **се** *искривити се, погрбити се, савити се.*

ȕсртати, ȕсрћēм несвр. *према усрнути.*

ȕста, ȕста̄ с мн. **1. а.** анат. *дупља у доњем делу главе са унутрашње стране зубне преграде, као почетни орган за варење кроз који пролази храна у желудац; отвор између усана који води у ту дупљу; усне:* напунити ~ храном; затворити ~ убрусом; напунити ~. **б.** *слична шупљина и отвор код животиња.* **2.** фиг. *особа (обично члан породице) коју треба хранити, издржавати; човек уопште:* хранити четвора ~; мртва ~. **3.** фиг. *отвор на нечему, улаз у нешто:* ~ цеви, ~ пећине. • **завезати** ~ *ућутати.* **запушити (зачепити и сл.)** ~ **коме** *ућуткати кога.* **зла (погана и сл.)** ~ **(имати)** *погрдно, клеветнички говорити, оговарати кога.* **златна** ~ **имати** *бити лепоречив, речит.* **из твојих уста у божје уши** *дај боже да тако буде.* **испирати уста ким** *оговарати кога.* **још му капље млеко из уста** *сувише је млад, недорастао.* **кроз чија уста говорити (износити што)** *објављивати што преко другога.* **мете ми се по устима** *не могу да се сетим, али знам.* **на пасја** ~ **изгрдити** и сл. *жестоко изгрдити, испсовати.* **на пола уста (говорити)** *тихо, уздржавајући се (говорити).* **на сва** ~ **(говорити)** *отворено, јавно (износити што).* **не (ис)пуштати из уста** *често помињати.* **(не) отварати** ~ *(не) говорити.* **не силази му (јој, им и сл.) с уста** *стално му (јој), им и сл.) је на устима, стално о томе говори (говоре и сл.).* **од својих уста одвајати (откидати и сл.)** *несебично давати и оно чега је недовољно.* **од уста до уста (ићи, ширити се)** *усмено се преносити, ширити се (о вестима).* **отворити** ~ **коме** *присилити некога да говори.* **отео (узео) ми је с (из) уста (реч)** *управо то сам хтео рећи.* **отети (отимати) залогај из уста (коме)** *оставити (остављати) (кога) без могућности обезбеђења средстава за живот.* **пуна су му уста (кога, чега)** *стално хвали (некога, нешто).* **развалити уста** *разгаламити се.* **развезати** ~ *проговорити.* **скочити (скакати) сам себи у уста** *(у)радити нешто против самога себе (обично несвесно).* **(у)бацити у** ~ *појести, презалогајити нешто.* **узети (узимати) у** ~ 1) *(по)јести;* 2) *поменути, помињати кога или што.* ~ **има, језик нема** *ћути, не говори.* ~ **му (јој) и сл.) се завезала** *не може да проговори.* **што му (јој и сл.)** *на уста дође (говори) не бирајући речи (говори).*

ȕста̄в и **ȕстав** м **1.** правн. *основни државни закон, највиши правно-политички документ једне државе који одређује начела и облике државног и друштвеног уређења, прописује права и дужности грађана.* **2. а.** *основна уредба православне цркве.* **б.** *правилник по коме се живи у манастиру.* **в.** *основни законски документ неких већих међународних државних организација.* **3.** *свечано мајускулно, унцијално писмо (познато у глаголској и ћирилској палеографији).*

ȕстава ж **1.** *уређај, препрека за заустављање (и пропуштање) воденог тока ради регулисања висине водостаја (чиме се омогућује саобраћај бродова, рад млинова и др.).* **2.** фиг. *препрека, сметња; заустављање.*

ȕста̄ван и **ȕста̄ван,** -вна, -о *који се односи на устав, заснован на уставу, сагласан са уставом:* ~ право, ~ одредба, ~ реформа. • ~ **писмо** *в. устав (3).*

ȕставити (се), -ӣм (се) свр. *в. зауставити (се).*

ȕстављати (се), -а̄м (се) несвр. *према уставити (се).*

ȕставнӣ, -а̄, -ō *који се односи на устав:* ~ право.

устáвнōст и **ȕста̄внōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина или стање онога што је уставно.*

уставобрàнитељи м мн. ист. *чланови, припадници опозиционе странке у Србији за време кнеза Милоша који су заступали, бранили устав од 1838. год.*

уставобрàнитељскӣ, -а̄, -ō *који се односи на уставобранитеље, који припада уставобранитељима:* ~ странка.

уставотвóрац, -рца м *онај који даје, доноси устав.*

ȕставотвȍрнӣ, и **ȕставотвōрнӣ,** -а̄, -ō *који ствара, доноси устав, који има право доношења устава:* ~ скупштина, ~ власт.

ȕстаја̄лōст, -ости ж **1.** *стање онога што је устајало, одсуство свежине.* **2.** фиг. *материјална и духовна запуштеност, запарложеност, учмалост.*

у̏стајао, -ала, -ло **1. а.** *који је стајањем изгубио свежину, постао бајат, нездрав:* ~ јело, ~ вода, ~ ваздух. **б.** *који је стајањем добио нови, бољи квалитет (обично о воћу):* ~ крушка, ~ мушмула. **2.** фиг. *који не напредује, не развија се (културно, интелектуално и сл.), обузет мртвилом, запарложен:* ~ средина, ~ друштво.

у̏стајати, -јēм *несвр. према устати.*

уста̀јати се, усто̀јӣм се свр. **1.** *покварити се, постати нездрав од дугог стајања, изгубити свежину.* **2.** *стајањем добити бољи укус, нови квалитет (обично о воћу).*

устаклѐнити (се), -а̀кленӣм (се) свр. *в. устаклити (се).*

уста̀клити, -ӣм и у̏стаклӣм свр. **1.** *снабдети, затворити, прекрити стаклом, застаклити:* ~ прозоре, ~ ходник. **2.** фиг. (обично с додатком: очима) *почети укочено, нетремице гледати у кога или што.* ■ **~ се** *добити сјај (глаткоћу и сл.) стакла, застаклити се (о оку, леду и др.).*

уста̀кнути *в. устаћи.*

усталаса́вати (се), -а̀са̄ва̄м (се) *несвр. према усталасати (се).*

у̏сталасан, -а, -о **1.** *трп. од усталасати (се).* **2.** фиг. *прекривен борама, наборан:* ~ чело.

у̏сталаса̄ност, -ости ж *стање онога што је усталасано.*

устала̀сати, -а̄м свр. **1.** *изазвати таласање неке течности, жита и сл., покренути на таласање, заталасати, узбуркати:* ~ море, ~ пшеницу. **2.** фиг. *изазвати комешање (у народу, друштву, масама), ускомешати; изазвати немир, узрујати, побунити.* ■ **~ се 1. а.** *покренути се на таласање, заталасати се, узбуркати се.* **б.** *почети се покретати тамо-амо, почети се гибати.* **2.** *раширити се, пронети се као талас.* • Усталасао се шапат. **3.** фиг. *узнемирити се, ускомешати се.* – Маса се усталаса.

у̏сталац, -аоца и у̏ста̄лца м **а.** *онај који је марљив, вредан, прегалац.* **б.** *онај који рано устаје, ранораниилац.*

у̏сталачкӣ, -а̄, -о̄ **а.** *који се односи на устаоце.* **б.** *в. устанички.*

у̏сталачки прил. *као усталац, на начин својствен устаоцима.*

у̏стала̄штво с *својство, особина усталаца.*

уста́лити, у̏ста̄лӣм свр. *учинити да нешто постане стално, увести у сталну навику, уобичајити.* ■ **~ се 1. а.** *постати сталан, учврстити се.* – Власт се усталила. **б.** *остати исти, једнак, престати се мењати.* – Време се усталило. **в.** *задржавати се дуго у сећању, у мислима.* – Слике ужаса му се усталише пред очима. **г.** *раширити се, преовладати (о вестима, мишљењу и сл.).* **2.** *дуго остати, задржати се.* – Снег се усталио.

у̏ста̄љен, -а, -о **1.** *трп. од усталити (се).* **2.** *који се не мења, сталан, непроменљив; уобичајен:* устаљене норме, ~ ред, ~ метода.

у̏ста̄љено̄ст, -ости ж *особина онога што је устаљено.*

устаљи́вати (се), -а̀љујēм (се) *несвр. према усталити (се).*

у̏станак, -а̄нка м **1.** *оружана побуна народа:* народни ~, Карађорђев ~. **2.** *дизање из постеље, устајање.*

у̏станӣк м *ученик у устанку:* уп. устанак (1).

у̏станичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на устанике, који је у вези са устаницима:* ~ чета, ~ војска, ~ крај.

у̏станова ж **1.** *организовано тело, надлештво (обично државни орган); организациона јединица неке гране јавног пословања; зграда у којој се она налази:* просветна ~, здравствена ~, научна ~. **2.** *облик друштвених односа, друштвеног уређења уопште.* **3.** *одредба, уредба, пропис.* **4.** *установљење, увођење, оснивање чега.*

устано̀витељ м *онај који је нешто установио, основао, оснивач.*

устано̀вити, -а̀новӣм свр. **1.** *основати, створити, увести.* **2.** *утврдити, доказати; открити:* ~ границе; ~ квар.

установља́вати, -о̀вља̄ва̄м *несвр. према установити.*

установље́ње с *оснивање, стварање, увођење; констатација, доказ.*

установљи́вати, -о̀вљујēм *несвр. према установити.*

уста́нца с мн. *дем. и хип. од уста.*

у̏стати, у̏станēм (аор. у̏стадох и у̏стах) свр. **1.** *заузети усправан, стојећи положај; дићи се после спавања.* **2.** *напустити болесничку постељу, придићи се (услед оздрављења).* **3.** рлг. и песн. *васкрснути, оживети.* **4.** *повести борбу, дићи буну, устанак.* **5.** *дићи протест, супротивити се, протестовати.* **6.** (често са допуном: око кога, чега) *постарати се око некога, око нечега, побринути се, заузети се за некога, за нешто:* ~ око школовања детета. **7.** *настати, отпочети.* – Уста цика. **8.** *надоћи, набујати (о реци, води).*

усташи (у̏стаћи) и **уста̀кнути,** у̏стакнēм свр. **1.** *метнути, ставити, натаћи:* ~ капу, ~ шубару, ~ наочаре, ~ прстен. **2.** *дићи, надићи, подићи:* ~ реп.

у̏сташа м (мн. ж) ист. *припадник претежно хрватске фашистичке организације Анте Павелића и хрватских и муслиманских фашистичких оружаних снага у Другом светском рату.*

у̏сташица м (мн. ж) *дем. и ир. од усташа.*

у̏сташкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на усташе, који је у вези с усташама:* усташка зверства, ~ логор.

у̏сташкиња ж *женска особа усташа.*

уста̀шлук м *в. усташтво.*

у̏сташтво и **уста́штво** с **а.** *усташка идеологија.* **б.** *мноштво усташа.*

уста̀шца и **уста́шца** с мн. *дем. и хип. од уста.*

уства̀рдити, у̏ства̄рдӣм свр. *рећи, изјавити нешто тврдећи.*

усте́гнути, у̏стēгнēм (аор. усте́гох и усте́гнух; р. пр. у̏стēгао, усте́гла (у̏стēгла) и усте́гнуо, -ула; пр. пр. усте́гнӯвши) свр. **1. а.** *истегнути повлачећи, затегнути (узду).* **б.** *задржати, успорити затежући (коње).* **2.** *тргнути, повући:* ~ руку. **3.** *уздржати, савладати:* ~ гнев. **4.** *потезањем наместити, довести у уобичајен, одговарајући положај:* ~ панталоне. ■ **~ се 1.** *повући се натраг.* **2.** *уздржати се, савладати се.*

усте́зати (се), у̏стēжēм (се) *несвр. према устегнути (се).*

у̏ститрати и **усти̏трати,** -а̄м свр. *затитрати, затреперити.*

у̏стицати, -ичēм *несвр. према устакнути, устаћи.*

усто̀боља ж **а.** *болест уста.* **б.** вет. *заразно обољење слузокоже у устима неких животиња (нарочито говеда) изазвано паразитом који живи на воћним плодовима.* **в.** мед. *такво обољење код људи, нарочито код деце, у виду белих мрља црвенкасто оптточених* stomatitis aphtosa.

усто̀бочити, -ӣм свр. *дићи, усправити:* ~ ноге. ■ **~ се** *укрутити се, укочити се.*

усто́жити, у̏сто̄жӣм и **усто̀жити,** у̏стожӣм свр. *саденути у стог:* ~ сено.

у̏стока ж *источни ветар, кошава.*

устолича́вати (се), -и̏ча̄ва̄м (се) *несвр. према устоличити (се).*

устоличе́ње с *постављење на неки (обично висок) положај.*

устоличи́вати (се), -и̏чујēм (се) *несвр. према устоличити (се).*

усто̀личити, -ӣм свр. **1.** *поставити на неки (обично висок) положај.* **2.** *усадити, учврстити:* ~ свест о нечему (код некога). ■ **~ се 1.** *учврстити се, завладати.* – Капитализам се устоличио. **2.** ир. *сести.*

у̏стопицē прил. *в. устопце.*

усто̀потати (се), -о̄поћēм (се) свр. *почети топотати, топтати.*

усто̀птати (се), у̏стопћēм (се)

усто̀пцē прил. *пратећи у стопу, непосредно за неким или нечим.*

устостручáвати (се), -у̏ча̄вам (се) *несвр. према устостручити (се).*

усто̀струченōст, -ости ж *стање, својство онога што је устостручено.*

устостручéње с *стоструко повећање, појачање; многоструко повећање, појачање.*

устостручи́вати (се), -ӯчујēм (се) *несвр. према устостручити (се).*

усто̀стручити, -ӣм свр. *повећати, појачати стоструко; многоструко повећати, појачати.* ■ ~ **се** *повећати се, појачати се строструко; многоструко се повећати, појачати.*

ȕстра ж тур. *нарочит нож за бријање, бритва.*

устрáвити, ȕстрāвӣм свр. *улити страх, испунити страхом, уплашити, застрашити.* ■ ~ **се** *испунити се страхом, уплашити се, престрашити се.*

ȕстрāвљено прил. *у страху, уплашено, устрашено.*

ȕстрāвљенōст, -ости ж *стање онога који је устрављен.*

устрáжити, ȕстрāжӣм свр. 1. *затражити, заискати, замолити.* 2. *потражити (некога, нешто).*

ȕстрājан, -јна, -о *истрајан, упоран.*

ȕстрајати, -јēм свр. **а.** *остати упоран, издржати до краја, не попуштати, истрајати:* ~ до победе, ~ у настојањима. **б.** *одржати се, опстати, потрајати.* – Њихова љубав устраје.

ȕстрājно прил. *истрајно, упорно.*

устрáјнōст и **ȕстрājнōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) 1. *истрајност, упорност, постојаност.* 2. физ. *сила којом се неко тело опире промени свога стања или положаја, инерција.*

ȕстрашено прил. *у страху, уплашено, устрављено.*

ȕстрашенōст, -ости ж *стање онога који је устрашен.*

ȕстрашити, -ӣм свр. *улити страх, уплашити, устравити.* ■ ~ **се** *испунити се страхом, уплашити се, устравити се.*

ȕстргнути, -тргнēм свр. *убрати трагајући, откинути:* ~ ружу.

ȕстребати, -āм свр. (у значењу футура егзактног) *бити потребан, затребати.*

устрéлити, ȕстрēлӣм јек. **устријѐлити,** ȕстријелӣм свр. **а.** *погодити, убити стрелом; убити стрељајући, гађајући ватреним оружјем (пушком, пиштољем и сл.).* **б.** фиг. *усмртити, ударити (о капи, срчаном удару).* ■ ~ **се** *убити се, извршити самоубиство из ватреног оружја.*

устрељѐнӣк, -и́ка *онај који је устрељен.*

устрељи́вати, -ѐљујēм несвр. *према устрелити.*

устрéмити, ȕстрēмӣм свр. *оштро, брзо управити, усмерити (поглед, напад и др.).* ■ ~ **се** 1. (на кога, на што, некуд, према коме) *навалити, бацити се, јурнути:* ~ на противника. 2. *в. устремити:* ~ очима на некога. 3. *стати усправно, усправити се.* 4. фиг. *унети се у што, предати се чему.*

ȕстрēмљено прил. *гледајући, посматрајући веома пажљиво.*

ȕстрēмљенōст, -ости ж *управљеност, стремљење, тежња.*

устремљéње с *в. устремљеност.*

устремљи́вати (се), -ѐмљујēм (се) *несвр. према устремити (се).*

устрепѐрити, -ѐперӣм свр. *затреперити, затитрати, устрептати.*

устрепѐтати, -ѐпећēм свр. *в. устрептати.*

устрéпити, -ӣм свр. *уздрхтати од стрепње, застрепити.*

устрептáвати, -ѐптāвāм *несвр. према устрептати.*

ȕстрептāј м *устрепталост, трептање.*

ȕстрептāло и **устрѐптало** прил. *трепћући, треперећи.*

ȕстрептāлōст и **устрѐпталōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *стање онога који је устрептао, онога што је устрептало.*

ȕстрептао, -āла, -ло и **устрѐптао,** -ала, -ло (обично одр.) *р. пр. од устрептати у атриб. служби:* ~ девојка.

устрѐптати, ȕстрепћēм свр. *затреперити, затрептати, устреперити.*

устрѐптети (се) јек. **устрѐптјети (се),** -тӣм (се) свр. *в. устрептати.*

устрéсти (ȕстрēсти), -éсēм свр. 1. *затрести, потрести.* 2. фиг. *јако узбудити, потрести.* ■ ~ **се** 1. *затрести се, потрести се.* 2. фиг. *јако се узбудити, узнемирити, потрести се.*

ȕстрижак, -ишка м **а.** *отпадак при стрижи оваца (од руна); уопште отпадак, одрезак при резању, сечењу чега маказама, стриза.* **б.** фиг. *комадић, делић.*

устр́кати се, ȕстр̄чēм се свр. *почети трчати тамо-амо, растрчати се.*

устрки́вати се, -р̏кујēм се несвр. *надметати се у трчању, утркивати се.*

ȕстрмити, ȕстрмӣм свр. *окренути, поставити стрмо.*

устр́нути, ȕстр̄нēм свр. *претрнути, уплашити се.*

ýстрој и **ȕстрој** м *в. устројство.*

устројáвати, -о̀јāвāм *несвр. према устројити.*

ȕстрōјан, -јна, -о *лепо грађен, складан, стројан:* ~ момче.

устро̀јити[1], ȕстројӣм свр. 1. *основати, успоставити, организовати:* ~ странку. 2. *поставити у строј, постројити:* ~ војнике.

устро̀јити[2], ȕстројӣм свр. нар. *в. уштројити.*

устрóјство с 1. **а.** *оснивање:* ~ странке. **б.** *уређење, организовање:* ~ државе, ~ друштва. 2. *састав, структура, конституција:* телесно ~.

устр́пети се јек. **устр́пјети се,** -пӣм се свр. *стрпети се, уздржати се.*

устрпљéње с *стрпљење, стрпљивост.*

устр̀пљив, -а, -о *стрпљив; уздржан.*

устр̀пљиво прил. *стрпљиво, упорно; уздржано.*

устр̀пљивōст, -ости ж *стрпљивост, стрпљење.*

устрýгати, ȕстрӯжēм свр. *иситнити треницом или чиме другим извесну количину нечега, истругати; стружући додати, настругати нечега у нешто:* ~ рена; ~ рена у јело.

устрýјати, -јӣм свр. *струјећи ући, увући се.* – Кроз врата уструји студен.

устручáвати се, -ӯчāвāм се несвр. *устезати се, снебивати се.*

устру̏чљив, -а, -о *који се устручава, снебљив.*

устру̏чљивōст, -ости ж *особина онога који се устручава, снебљивост, устручавање.*

устрчáвати (се), -р̏чāвāм (се) *несвр. према устрчати (се).*

устр̀чати, -чӣм свр. *трчећи се попети, истрчати на неко узвишено, уздигнуто место.* ■ ~ **се а.** *почети се журно кретати тамо-амо, горе-доле (обично сметено), растрчати се.* **б.** *почети ужурбано, што обављати, журно радити, ужурбати се.*

устр́шити се, ȕстр̄шӣм се свр. *издићи се стршећи.* – Леви брк му се устршио.

устýбити се, ȕстӯбӣм се свр. *стати као стуб, (непомично и усправно), укочити се.*

усту̏бочити (се), -ӣм (се) свр. *стати укрутивши се, укочити се, удрвити се.*

ȕстук м 1. *узмицање, одступање, узмак; уступак.* 2. *противотров.* фиг. *противудар.* 3. (у служби узвика) *назад, натраг!*

ȕстукнулōст, -ости ж *стање онога који је устукнуо, повукао се.*

ȕстукнути, -нēм свр. 1. *одступити, повући се.* 2. *постати помирљивији, попустити.* 3. *спречити, сузбити; обуздати (осећања и сл.).* 4. (кога) *надмашити, превазићи (способношћу, вредношћу и сл.).*

устума̀рати, -āм свр. *в. устумарати се (б).* ■ ~ **се а.** *почети збуњено, узнемирено ићи, ходати тамо-амо, горе-доле.* **б.** (по-

гледом) *збуњено, узнемирено гледати около, час на једну, час на другу страну.*

у̏ступак, -пка м *одступање од извесног свога права (става, гледишта и сл.) у корист друге, супротстављене стране ради постизања споразума у неком спору; прихваћени захтев противне стране.*

усту́пати, у̏ступа̄м *несвр. према уступити.*

усту́пити, у̏стӯпи̑м (трп. у̏стӯпљен) свр. **1.** *пренети неко своје право на другога, предати, оставити некоме:* ~ стан, ~ место. **2.** *одступити, повући се, узмаћи.* **3. а.** *учинити уступак, попустити.* **б.** (некоме) *препустити првенство (некоме), показати се слабијим (од некога), заостати (за неким).* **4.** *дати, поверити коме да уради, обави какав посао:* ~ зидање школе коме.

уступљи́вати, -у̏пљујē̄м *несвр. према уступити.*

усту̏пљиво̄ст, -ости ж *могућност уступања.*

уступни̏на ж *новчана накнада за уступање неког права, неке вредности.*

усту́рати (се), у̏стӯра̄м (се) *несвр. према устурити (се).*

устури́вати (се), -у̏рује̄м (се) *несвр. према устурити (се).*

у̏стурити, -и̑м свр. *одићи и померити уназад, забацити:* ~ рамена. ■ ~ **се 1.** *померити се уназад.* **2.** *испрсити се.*

усту́ћи се (у̏стӯћи се), -ту́че̄м се свр. *почети снажно и учестано тући, куцати (о срцу).*

усугла́сити (се), -у̏гла̄си̑м (се) свр. *в. усагласити (се).*

у̏суд м **1.** (и Усуд) празн. *измишљена личност из бајки која одређује човекову судбину.* **2.** *оно што је усуд неком одредио, судбина, удес, коб.*

у̏судан, -дна, -о *судбински, судбоносан.*

усу́дити, у̏сӯди̑м свр. *судбином одредити.* ■ ~ **се** *осмелити се, одважити се.*

у̏судница ж *она која одређује судбину.*

у̏судно прил. *као усуд; судбоносно, пресудно.*

у̏судски прил. *као по усуду, судбински.*

усуђи́вати (се), -у̏ђује̄м (се) *несвр. према усудити (се).*

у̏сӯжњити и **у̏сужњити,** -и̑м свр. *учинити сужњем, робом, засужњити; подврћи нечијој власти; поробити, покорити.*

у̏сӯка̄н, -а, -о **1.** *трп. од усукати (се).* **2.** *изразито мршав, слаб, испијен.* **3.** фиг. *претерано крут, уштогљен, уздржан.*

у̏сӯка̄но прил. *уздржљиво, круто, уштогљено;* уп. усукан (3).

у̏сӯка̄но̄ст, -ости ж *особина и стање онога који је усукан, онога што је усукано.*

усу́кати, у̏сӯче̄м свр. **1. а.** *од два или више конаца, жица и сл. сукањем, увијањем једног око другог направити један струк, упрести:* ~ уже. **б.** *направити, начинити (сукањем или поступком сличним сукању):* ~ свећу. **в.** *увити, уфитиљити, засукати (бркове); изувијати:* ~ жицу. **2.** *заокренути, окренути:* ~ вратом. ■ ~ **се 1. а.** *увити се, уплести се, изувијати се.* **б.** *искренути се, извити се.* **2.** *јако омршати; добити издужен изглед.* **3.** *свенути и уврнути се (о биљци и њеним деловима).*

усуки́вати (се), усу̏кује̄м (се) *несвр. према усукати (се).*

усу̏мњичити се, -и̑м се свр. *постати сумњичав, неповерљив.*

усу́нути, у̏сӯне̄м свр. **1.** *усути мало, у малој количини, сунути:* ~ воде, ~ соли. **2. а.** *брзо, изненада зарити, забости:* ~ бодеж. **б.** *завући, увући:* ~ руке у џепове.

усу́пнути се, у̏сӯпне̄м се и **у̏супнути се,** -не̄м се свр. рег. *тргнути се од изненађења, зачуђено.*

усу̏прот и **у̏супрот** предл. **1. а.** (с ген. и дат.) *упркос:* спавати ~ смраду. **б.** (с дат.) *према; против.* **2.** *у служби супротне речце: напротив.*

у̏сиручити се, -и̑м се свр. *претворити се у сурутку (о млеку).*

усу̏стопице̄ прил. *непосредно иза неког (идући), пратећи у стопу, сустопице.*

у̏сути, у̏спе̄м свр. **1.** *сипајући сместити у нешто, негде* **а.** *улити (течност).* **б.** *сасуту (нешто сипко, растресито).* **2. а.** *почети густо падати, сипати, осути (о падавинама).* **б.** *обасути, засути речима.*

усу́тонити се, -и̑ се свр. безл. *настати, спустити се (о сутону).*

усу́шити се, у̏сӯши̑м се свр. *осушити се; усахнути, увенути.*

у̏сфалити, -и̑м свр. (обично безл.) *узмањкати, недостати, понестати.*

усфр́кати се, у̏сфр̄че̄м се и у̏сфр̄ка̄м се свр. *почети учестано фркати, дувати кроз нос, ноздрве.*

у̏схит м *усхићење, занос.*

у̏схитан, -тна, -о *који доводи до усхићења, до заноса; који је усхићен, испуњен заносом:* ~ срећа, ~ душа.

у̏схитати се, -а̄м се свр. *похитати, пожурити.*

усхи́тити, у̏схи̑ти̑м свр. *изазвати усхит, усхићење (код некога), одушевити, занети.* ■ ~ **се** *испунити се усхићењем, одушевити се.*

усхи̏тљив, -а, -о *који изазива усхит, усхићење.*

у̏схитно прил. *в. усхићено.*

усхића́вати (се), -и̏ћа̄ва̄м (се) *несвр. према усхитити (се).*

у̏схи̑ћено прил. *с усхићењем, одушевљено, занесено.*

у̏схи̑ћено̄ст, -ости ж *стање онога који је усхићен, одушевљење, занос.*

усхиће́ње с *одушевљење, занос, раздраганост.*

усхићи́вати (се), -и̏ћује̄м (се) *несвр. према усхитити (се).*

усхихо̏тати се, -и̏хоће̄м се свр. *ударити у хихот, почети се хихотати, закикотати се.*

у̏схо̄да̄н, -а, -о **1.** *трп. од усходати се.* **2.** *који је дугом применом прешао у навику, уходан:* ~ обичај, ~ пракса.

усхо́дати се, у̏схо̄да̄м се свр. *почети ходати тамо-амо, устумарати се.*

усхохо̏тати се, -о̏хоће̄м се свр. *ударити у хохот, почети се хохотати, смејати;* уп. усхихотати се.

усхра́нити, у̏схра̄ни̑м свр. *одгојити, отхранити.*

у̏схтети, у̏схте̄м и -тедне̄м јек. **у̏схтјети,** -тије̄м и -тједне̄м свр. **а.** (у служби футура II) *осетити жељу, тежњу за чим, добити какав прохтев, пожелети.* – Остао би и кад би усхтела да га се отараси. **б.** (са лог. субјектом у дативу) *прохтети се.* – Што год се њему усхтело, вршила је без поговора.

усху̏кати се, у̏схӯче̄м се и **усху̏ктати се,** у̏схукће̄м се свр. *стати, почети често хукати, хуктати (често дајући себи одушка).*

усцврку̏тати се, -р̏кује̄м се свр. *почети много, често цвркутати, предати се цвркутању.*

усцвр́чати се, -чи̑м се свр. *ударити у цврчање, занети се цврчањем (о попцу).*

усце̏птати и **усце̏птети** јек. **усце̏птјети,** -ти̑м свр. *почети цептети, уздрхтати, затрести се (од узбуђења).*

усци̏ктати се, у̏сцикће̄м се свр. **1.** *почети циктати, ударити у циктање, цику.* **2.** *запуцати, запраштати (одајући резак звук).* – Усцикташе се пушке.

усци́чати (се), -чи̑м (се) свр. *ударити у цику, вриску; запевати циктавим, пискавим гласом.*

усше́тати се, у̏сшета̄м се свр. *почети шетати тамо-амо, усходати се.*

утаба́вати, ута̏ба̄ва̄м *несвр. према утабати.*

у̏табати, -а̄м (утаба̏нати, -а̄м) свр. *изравнати, набити табајући (земљу, тло).* • **ићи утабаним стазама (путевима)** *настављати нешто што је већ добро разрађено, уходано, избегавати (ризичне) новине, не рескирати.*

ута̏бачити, -и̑м свр. *сложити у табаке, арке.*

у̏та̄борити, -ӣм свр. *сместити у табор, улогорити:* ~ војску. ■ ~ **се** *направити табор, сместити се у табор, улогорити се.*

утажа́вати (се), -а̀жа̄ва̄м (се) *несвр. према утажити (се).*

ута̀жив, -а, -о *који се може утажити, утолити, утољив;* уп. утажити (а): ~ жеђ, ~ глад.

утажи́вати (се), -а̀жује̄м (се) *несвр. према утажити (се).*

у̏тажити, -ӣм и **ута́жити,** у̏та̄жӣм свр. **а.** *утолити, угасити:* ~ глад, ~ жеђ. **б.** *олакшати, ублажити (бол, тегобно осећање).* ■ ~ **се** *смирити се, стишати се.* – Утажио се жамор.

у̏таја ж **1.** *проневера, крађа тајним присвајањем.* **2.** *непријављивање прихода или имовине пореским органима у циљу избегавања пореза.*

у̏та̄ја̄н, -а, -о **1.** *трп. од утајати (се).* **2.** *потајан, прикривен, латентан:* ~ сукоб.

у̏та̄ја̄но прил. *уздржано, пригушено:* ~ дисати.

ута́јати, -јӣм свр. **1.** *утишати, умирити.* **2. а.** *прикрити, прећутати, затајити.* **б.** *бесправно присвојити, проневерити, утајити:* ~ туђу имовину. ■ ~ **се** *умукнути,ућутати се; остати притајен, притајити се.*

у̏та̄јен, -а, -о **1.** *трп. од утајити (се).* **2.** *потајан, подмукао:* ~ грозница.

утаји́вати (се), -а̀јује̄м (-а̀јӣва̄м) (се) *несвр. према утајити (се).*

утаји̏ва̄ч, -а́ча м *онај који је извршио или врши утају.*

ута́јити, -ӣм свр. **1.** *бесправно присвојити поверену туђу имовину, проневерити.* **2.** *прикрити, сакрити, затајити:* ~ порез. **3.** *подбацити, не испунити очекивања, затајити.* – Ове године је утајила берба. ■ ~ **се 1.** *ућутати се, умукнути; остати притајен, притајити се.* **2.** *сакрити се, склонити се.*

ута́кати, у̏та̄че̄м *несвр. према уточити.*

у̏такмица ж **1.** спорт. *такмичење између два или више учесника (појединаца, тимова и др.):* ~ фудбалска ~, међународна ~. **2.** *надметање уопште (у привреди, науци, учењу и др.); борба за престиж, конкуренција.*

ута̀кнути (се) *в. утаћи (се).*

у̏тама̄н прил. *без успеха, без резултата, узалуд:* ~ ићи у школу.

утама́нити, ута̀ма̄нӣм свр. *уништити, потаманити, истребити, затрти.* ■ ~ **се** *уништити се, пропасти.*

утамањи́вати (се), -а̀њује̄м (се) *несвр. према утаманити (се).*

утамањи̏ва̄ч, -а́ча м *онај који утамањује, тамани, уништава.*

утамниче̏нӣк, -и́ка м *онај који је утамничен, затворен, затвореник, заточеник.*

утамниче̏ница ж *она која је утамничена, затворена, затвореница, заточеница.*

утамниче́ње с *осуда на тамницу и издржавање те казне, заточеништво, робија.*

ута̀мничити, -ӣм свр. *осудити на тамницу, бацити у тамницу, затворити, заточити.*

утанача́вати, -а̀ча̄ва̄м *несвр. према утаначити.*

утаначе́ње с *споразум, уговор.*

утаначи́вати, -а̀чује̄м *несвр. према утаначити.*

ута̀начити, -ӣм и **утана́чити,** -а̀на̄чӣм свр. мађ. **1.** *договорно утврдити у појединостима, договорити се, уговорити:* ~ споразум, ~ дан венчања. **2.** *удесити, ускладити:* ~ песму.

утанча́вати (се), -а̀нча̄ва̄м (се) несвр. *према утанчати (се).*

у̏танча̄н, -а, -о **1.** *трп. од утанчати (се).* **2.** *танан, префињен, суптилан, истанчан:* ~ укус.

у̏танча̄но прил. *на утанчан начин, танано, префињено, суптилно.*

у̏танча̄но̄ст, -ости ж *особина и стање онога што је утанчано; префињеност, суптилност.*

ута̀нчати, -а̄м свр. **1.** *учинити тананим, довести до велике осетљивости.* **2.** *в. утанчати се.* ■ ~ **се** *постати танак, изгубити јачину, силину и сл., истанчати.*

утанчи́вати (се), -а̀нчује̄м (се) *несвр. према утанчати (се).*

ута́њати, у̏та̄ња̄м несвр. **1.** *пропадати, западати у дубину под утицајем сопствене тежине, тонути.* **2.** *угибати се, улегати се под теретом.*

утањи́вати (се), ута̀њује̄м (се) *несвр. према утањити (се).*

ута́њити, у̏та̄њӣм свр. **1.** *учинити танким или тањим, истањити:* ~ нит. **2.** *почети тећи у танком млазу, готово пресахнути (о води).* **3.** фиг. **а.** *ослабити, оронути, пропасти (здравствено, физички).* **б.** *свести се на незнатну меру, осетно се смањити.* – Утањио промет, утањило богатство. **4.** (често с допуном глас, гласом) *проговорити, огласити се танким гласом (обично извештачено).* ■ ~ **се 1.** *постати танак или тањи, истањити се.* **2. а.** *омршавити, ослабити.* **б.** *излизати се, похабати се.* **в.** фиг. *смањити се количински, понестати, истрошити се.* – Утање се залихе.

ута́пати (се), у̏та̄па̄м (се) *несвр. према утопити (се).*

утапка́вати, ута̀пка̄ва̄м *несвр. према утапкати.*

у̏тапкати, -а̄м свр. *изгазити, утабати:* ~ стазу.

ута̀слачити, -ӣм свр. *грубо обрадити; направити таслак.*

ута̀ћи (у̏таћи) и **ута̀кнути,** у̏такне̄м свр. **1.** *ставити, увући у нешто, уденути; наместити, натаћи:* ~ руке у џепове; ~ монокл. **2.** *умешати, уплести некога у нешто.* ■ ~ **се** *умешати се, уплести се у нешто.*

у̏тва ж (ген. мн. у̏твӣ) зоол. *барска птица, врста дивље патке* Anas boscas. • **морска** ~ *врста утве* Tadorna tadorna. ~ **златокрила** *утва златнориђих крила* Casarca casarca *и* C. ferruginea, *често опевана у нашим народним песмама.*

у̏тва̄р ж цркв. *у мн.: освећени судови и други прибор за богослужење (у јд.: такав суд или комад прибора).*

у̏твара ж **1.** *авет, сабласт, привиђење.* **2.** *маштање; плод маште, фикција.*

у̏тва̄ран, -рна, -о **а.** *који је као у утваре, својствен утвари, сабластан, аветињски:* ~ појава. **б.** *који је плод маште, фантастичан:* ~ слика.

у̏твараст, -а, -о *који је као утвара, сличан утвари.*

у̏твара̄сто прил. *као утвара, слично утвари, аветињски.* – Утварасто је и живео.

утва́рати (се), у̏тва̄ра̄м (се) *несвр. према утворити (се).*

у̏тварскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на утваре, који је у вези с утварама; сличан утварама, аветињски:* ~ око.

у̏тварски прил. *као утвара, аветињски, сабласно.* – Дим се утварски вукао.

у̏тврда ж *тврђава, утврђење.*

утвр́дити, у̏тв̄рдӣм (трп. у̏тв̄рђен) свр. **1. а.** *учинити да нешто чврсто стоји, учврстити; обезбедити, осигурати:* ~ ограду, ~ заклон. **б.** *учинити непоколебљивим, одлучним:* ~ некога у каквој намери. **в.** *тачно одредити, фиксирати:* ~ цену, ~ датум. **2.** (са допуном: град, ров, положај и сл.) *подићи ради одбране од непријатеља, оспособити, припремити за одбрану:* ~ град. **3.** *испитујући, изучавајући сазнати; доћи до закључка, установити, констатовати:* ~ истину, ~ чињенице. **4. а.** *договорити се о нечему, уговорити.* **б.** *донети одлуку о нечему, одредити:* ~ план тренинга. **5.** *дати дефинитиван облик, садржај нечему:* ~ списак. **6.** (са допуном: градиво, лекцију и сл.) *стећи сигурност у познавању нечега, добро научити.* ■ ~ **се 1.** *наћи ослонац, подупрети се, учврстити се.* **2.** *подићи утврђење ради одбране, запосести, учврстити положај.* **3.** *уверити се, осведочити се.*

у̏тв̄рдо прил. *чврсто, сигурно:* ~ се надати.

у̏тв̄рђено̄ст, -ости ж *стање онога што је утврђено.*

утврђе́ње с **1.** *објекат подигнут ради одбране од непријатеља, тврђава.* **2.** *обезбеђење, осигурање.*

утврђи́вати (се), -рђу̑је̄м (се) *несвр. према утврдити (се).*

утврђи̏ва̄ч, -а́ча м *део какве направе којим се што утврђује, причвршћује (нпр. на пушци за утврђивање мушице за цев).*

у̏те̄г м *в. тег.*

у̏тега ж **1. а.** *нарочито обликован завој којим се спречава испадање померених трбушних органа, потпасач.* **б.** *направа којом се повређени део тела чврсто држи у одређеном положају.* **2.** *везе, путо; оков.* **3.** *стезник, мидер.*

у̏те̄гнӯт, -а, -о **1.** *трп. од утегнути (се).* **2.** фиг. *уздржан, крут, хладан.*

уте́гнути, у̏те̄гне̄м (аор. уте́гох и уте́гнух, уте́же и у̏те̄же, у̏те̄гнӯ и уте́гну; р. пр. у̏те̄гао, уте́гла (у̏те̄гла) и уте́гнуо, -ула; пр. пр. уте́гнӯвши, уте́га̄вши (у̏те̄га̄вши)) свр. *чврсто увезати, обавијајући стегнути.* ■ ~ **се 1.** *чврсто се опасати, стегнути се.* **2.** *уредно се обући (обично у уску одећу).*

у̏те̄гнӯто прил. фиг. *уздржано, хладно, укочено:* ~ се држати.

у̏те̄гнӯто̄ст, -ости ж *особина и стање онога који је утегнут, онога што је утегнуто.*

уте́зати (се), у̏те̄же̄м (се) *несвр. према утегнути (се).*

у̏тезнӣ и у́тезнӣ, -а̄, -о̄ *који служи за утезање:* ~ канап.

утело̀витељ јек. **утјело̀витељ** м *онај који утеловљује.*

утело̀вити, уте̏ловӣм јек. **утјело̀вити,** утје̏ловӣм свр. **а.** *дати физички лик нечему апстрактном, отелотворити, оваплотити, оличити.* **б.** *уградити у нешто (чинећи га постојаним, трајним).* ■ ~ **се** *појавити се као физичко лице, добити телесни облик (о нечему апстрактном), отелотворити се, оваплотити се.*

утеловља́вати (се) јек. **утјеловља́вати (се),** -о̀вља̄ва̄м (се) *несвр. према утеловити (се).*

утеловље́ње јек. **утјеловље́ње** с *стварни, телесни облик нечег апстрактног, отелотворење, оличење.*

утеловљи́вати (се) јек. **утјеловљи́вати (се),** -о̀вљӯје̄м (се) *несвр. према утеловити (се).*

утемеља́вати (се), -ѐља̄ва̄м (се) *несвр. према утемељити (се).*

утемељач(-) *в. утемељивач(-).*

утемеље́ње с *оснивање, успостављање.*

утемељи́вати (се), -ѐљӯје̄м (се) *несвр. према утемељити (се).*

утемељи̏ва̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **1.** *онај који поставља темељ нечему, творац, оснивач нечега.* **2.** *члан неког друштва, организације који материјално омогућује, потпомаже опстанак, рад тога друштва.*

утемељива̀чица ж *жена утемељивач.*

утемељи̏ва̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на утемељиваче:* ~ скуп.

утемѐљитељ м (инстр. -ем) *в. утемељивач.*

утемељитѐљица ж *в. утемељивачица.*

утемѐљити, уте̏мељӣм свр. **а.** *поставити темеље (нечему), основати.* **б.** *уградити, узимати у темеље (нечега).* ■ ~ **се** *утврдити се, учврстити се.*

утѐнзӣлије ж мн. лат. **а.** *прибор, инструменти, алатке.* **б.** мед. *лекарски инструменти и справе.*

у̏терати јек. **у̏тјерати,** -а̄м свр. **1.** *терајући, гонећи приморати некога или нешто да уђе у какав ограничен простор, угнати:* ~ децу у кућу, ~ овце у тор. **2. а.** *замахујући, притискујући или ударајући учинити да нешто продре у унутрашњост чега, забити, зарити:* ~ клин, ~ нож. **б.** *хитнути унутар чега, убацити:* ~ лопту у мрежу. **3.** *наплатити (дуг, порез и др.).*

утѐрив јек. **утјѐрив,** -а, -о *који се може утерати, наплатити;* уп. утерати (3): ~ дуг.

утери́вати, -ѐрује̄м јек. **утјери́вати,** -јѐрује̄м *несвр. према утерати.*

утери̏ва̄ч јек. **утјери̏ва̄ч,** -а́ча м *онај који утерује, наплаћује неки дуг;* уп. утерати (3).

утѐриво̄ст јек. **утјѐриво̄ст,** -ости ж *могућност наплате (дуга), наплативост.*

утѐрљив јек. **утјѐрљив,** -а, -о *в. утерив.*

у̏терус м лат. анат. *материца.*

утетови́рати, -о̀вӣра̄м свр. *уцртати тетовирањем.*

уте̏ћи[1] (у̏тећи), у̏текне̄м (уте̏че̄м) свр. **1. а.** *бежећи удаљити се, побећи:* ~ гониоцима. **б.** *превазићи некога у трчању, претећи:* ~ такмацима. **2.** фиг. *отети се, омаћи се (о погледу, осмеху и сл.).* **3.** *проћи, минути (о времену).* ■ ~ **се 1.** (некоме) **а.** *наћи уточиште, склонити се код кога, пребећи.* **б.** *обратити се коме за помоћ.* **в.** *прибећи нечему (тражећи излаз из тешкоћа).* **2.** *упасти у реч, умешати се у разговор.* • **бити кадар стићи и утећи** *бити способан снаћи се у свакој ситуацији.*

уте̏ћи[2] (у̏тећи), у̏текне̄м и уте̏че̄м свр. *улити се, слити се.*

у̏теха јек. **у̏тјеха** ж *оно што ублажује тугу, олакшава подношење бола; онај који то омогућује.*

у̏тецӣште јек. **у̏тјецӣште** с *прибежиште, уточиште.*

у̏тешан јек. **у̏тјешан,** -шна, -о **1.** *који доноси утеху, који олакшава тугу; који умањује, ублажује бриге, умирујући:* ~ реч, ~ мисао. **2.** *који се додељује ономе који није освојио главне награде:* ~ згодитак, ~ награда. **3.** *који се може утешити, утешљив.*

утѐшив јек. **утјѐшив,** -а, -о *који се може утешити;* уп. утешљив.

утѐшилац јек. **утјѐшилац,** -иоца и **утѐшитељ** јек. **утјѐшитељ** м *онај који пружа утеху.*

утешитѐљица јек. **утјешитѐљица** и **утѐшите̄љка** јек. **утјѐшите̄љка** ж **1.** *она која пружа утеху.* **2.** фиг. шаљ. *ракија.*

утѐшитељскӣ јек. **утјѐшитељскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на утешитеље:* ~ реч.

у̏тешити јек. **у̏тјешити,** -ӣм свр. *пружити утеху, ублажити некоме тугу, жалост.* ■ ~ **се** *наћи утеху, смирити се.*

утѐшљив јек. **утјѐшљив,** -а, -о *који се може утешити;* уп. утешив.

утѐшљиво јек. **утјѐшљиво** прил. *тешећи, утешно.*

у̏тешно јек. **у̏тјешно** прил. *на утешан начин, дајући, пружајући утеху, тешећи.*

у̏тешно̄ст јек. **у̏тјешно̄ст,** -ости ж *особина онога што је утешно.*

ути̏ка̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) ел. *техничка направа која (између осталог) омогућује повезивање апарата са током електричне струје.*

у̏тилита̄ран, -рна, -о лат. *који доноси корист, користан; практичан, погодан.*

утилита́рац, -рца м *в. утилитарист(а).*

утилитари̏зам, -зма м **1.** *филозофски правац, етичко учење по коме је основа људског морала оно што доноси непосредну корист.* **2.** *схватање да из свега треба извући корист, користољубље.*

утилита̀рист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица утилитаризма.*

утилита́ристичан, -чна, -о *који доноси корист, користан, утилитаран.*

утилитари̏стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на утилитаризам, на утилитаристе, који је у духу утилитаризма; користољубив.*

утилита́рно̄ст, -ости ж *корисност.*

ути̏њати (се), -а̄м (се) свр. *лагано се угасити, догорети (о ватри).*

у̏тирати, -ре̄м *несвр. према утрти.*

ути̏ра̄ч, -а́ча м *крпа за утирање, за брисање, отирач.*

у̏тӣсак, -ска м **1.** *субјективно осећање, одраз у свести који оставља какав доживљај, појава, сазнање нечега, импресија, дојам.* **2.** *отисак, траг.*

у̏тискати (се), -а̄м (се) свр. *в. утиснути (се).*

утискѝвати (се), утѝскуjе̄м (се) *несвр. према утиснути (се), утискати (се).*

у̏тиснути, -не̄м (аор. у̏тиснух, у̏тиснӯ (у̏тискох, у̏тиште и у̏тиште); р. пр. у̏тиснуо, -ула (у̏тискао, -сла); пр. пр. у̏тиснӯвши (у̏тиска̄вши)) свр. **1. а.** *притискујући какав предмет начинити његов отисак у нечему; притиском оставити траг на нечему:* ~ жиг, ~ знак, ~ печат. **б.** *притискујући пренети нешто на подлогу, на удубљење у њој и сл., уметнути:* по рубовима рама утиснути златну нит. **2.** *забити, забости; уметнути, убацити:* ~ колац у земљу, ~ клин. **3.** *као узгред, неприметно гурнути, турнути:* ~ коме што у џеп. ■ **~ се 1.** *сместити се у какав тесан простор сабити се; тискајући се заузети место, угурати се, увући се.* **2.** *забити се, забости се, зарити се.* **3.** (у свести, памети, сећању и сл.) *оставити свој отисак, траг, одраз, урезати се, усећи се (у свест, у памћење и сл.).*

утѝсућити, -ӣм свр. *повећати тисућу, хиљаду пута, ухиљадостручити; многоструко повећати.* ■ **~ се** *повећати се хиљаду, тисућу пута; многоструко се увећати.*

у̏тиха ж *тихо време, време без ветра.*

у̏тихнути, -не̄м свр. **1.** *утишати се, умирити се, престати.* – Утихне ветар. Утихне комешање. **2.** *ућутати, заћутати, умукнути.*

утихњѝвати, утѝхњуjе̄м *несвр. према утихнути.*

у̏тица̄ј м (инстр. -ем) *деловање на нечији рад, усмеравање нечијих поступака (понашања, опредељења и сл.), упив; моћ деловања (на некога, на нешто).*

у̏тица̄јан, -јна, -о *који врши, који има утицај, који упливише (на некога, на нешто).*

у̏тица̄јно прил. *на утицајан начин, с утицајем.*

утица́јно̄ст, -ости ж *особина и стање онога који је утицајан; моћ утицаја, утицања, утицај.*

у̏тицати[1], у̏тиче̄м несвр. *вршити утицај, усмеравати нечији рад, нечије понашање, поступке и др., упливисати.*

у̏тицати[2], у̏тиче̄м несвр. *несвр. према утећи*[1]. ■ **~ се 1.** *несвр. према утећи*[1] *се.* **2.** *надметати се, такмичити се.*

у̏тицати[3], у̏тиче̄м несвр. **1.** *несвр. према утећи*[2]. **2.** *завршавати ток, уливати се (о текућој води).*

у̏тичница ж ел. *прикључна кутија (довод електричне струје) у коју се увлачи утикач.*

утиша́вати (се), утѝша̄ва̄м (се) *несвр. према утишати (се).*

у̏тиша̄н, -а, -о **1.** *трп. од утишати (се).* **2.** *тих, нечујан; безгласан.*

у̏тиша̄но прил. *смирено, тихо.*

у̏тиша̄но̄ст, -ости ж *особина и стање онога који је утишан, онога што је утишано, смиреност, умиреност; тишина, мир.*

утиша́ње с *смирење, умирење; тишина, мир.*

утѝшати, -а̄м свр. **1.** *умирити, стишати:* ~ буну, ~ ударање срца. **2.** *утолити, утажити:* ~ жеђ, ~ глад. **3.** *в. утишати се (2).* ■ **~ се 1.** *смирити се, стишати се.* **2.** *изгубити у интензитету, снази, ослабити, јењати.* – Буре и мећаве се утишају.

утѝшити (се), у̏тӣшӣм (се) *в. утишати (се).*

утишка́вати, утѝшка̄ва̄м *несвр. према утишкати.*

утѝшкати, -а̄м свр. *у дем. значењу: утишати.*

у̏тјеца̄ј јек. м *в. утицај.*

у̏тјеца̄јан, -јна, -о јек. *в. утицајан.*

у̏тјеца̄јно прил. јек. *в. утицајно.*

у̏тјецати[1], у̏тјече̄м несвр. јек. *в. утицати*[1].

у̏тјецати[2] **(се),** у̏тјече̄м (се) несвр. јек. *в. утицати*[2] *(се).*

у̏тка̄но̄ст, -ости ж *стање онога што је уткано.*

у̏ткати, -ка̄м (у̏тке̄м) свр. *ткајући унети, учврстити у оно што се тка; ткањем израдити у ономе што се тка:* ~ нит; ~ цвет на платну. ■ **~ се** фиг. *умешати се, уплести се у што.*

утки́вати (се), у̏ткӣва̄м (се) *несвр. према уткати (се).*

у̏тмастити, -ӣм свр. *учинити тмастим, затамнити, замрачити.*

у̏то̄ прил. *в. утом.*

у̏това̄р м *уношење, смештај, укрцавање товара, робе у (на) неко превозно средство (воз, брод, камион и др.).*

утоварѝвати, -а̀руjе̄м *несвр. према утоварити.*

утоварѝва̄ч, -а́ча м **1.** *онај који утоварује, ради на утовару робе.* **2.** техн. *врста дизалице за захватање и преношење материјала.*

утòварити, -ӣм свр. *унети, сместити у или на неко превозно средство товар, робу ради превоза, отпреме.*

утòварӣште с *место утовара.*

у̏това̄рнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на утовар, који служи за утовар, који је у вези са утоваром:* ~ лопата, ~ депо.

утòвити, у̏товӣм свр. *добро ухранити (стоку), угојити.* ■ **~ се** *постати дебео, угојити се.*

у̏тов‌љено̄ст, -ости ж *угојеност, ухрањеност, гојазност.*

у̏ток и **у̏ток** м *место где једна текућа вода утиче у другу, ушће.*

у̏тока ж **1.** *в. уток.* **2.** *бекство:* имати коња од утоке. • **извор и ~** *одлучујући, најважнији чинилац.*

утолѝко̄ и **у̏толико̄** прил. (обично испред компаратива или речи компаративног значења) **1.** *исказује последицу онога што је претходним делом исказа речено: због тога, зато, стога.* – Израсла је жалосна врба, кржљава, и утолико жалоснија. **2.** *у супротним реченицама, кад се указује на нешто што је замена, накнада за оно што је претходно поменуто: с друге стране, у накнаду за то.* – Од животиња дала је Америка Европи само пуране, али је утлико важнији њезин допринос у биљкама. **3.** (у служби везника, у поредбеним реченицама) *у корелацији с везничким прилогом „уколико“ или везником „што“ указује да је оно што се износи главном реченицом сразмерно с оним што је речено зависном реченицом.* – О томе утолико нема појма уколико не може то себи и другоме разложно казати.

утòлити, у̏толӣм свр. **1. а.** *отклонити неугодно осећање због какве неподмирене потребе, задовољити жељу, прохтев за нечим:* ~ глад, ~ жеђ. **б.** *ублажити, умирити, стишати (нешто непријатно):* ~ бол, ~ патњу. **в.** *зауставити, прекинути:* ~ плач. **2.** *изгубити у снази, у интензитету, стишати се, смирити се.* – Мећава утоли. ■ **~ се** *в. утолити (2).*

утоља́вати (се), -òља̄ва̄м (се) *несвр. према утолити (се).*

утоље́ње с *подмирење, задовољење каквог прохтева, какве потребе, какве жеље.*

утòљив, -а, -о *који се може утолити, утажити, утажив:* ~ жеђ.

утољѝвати (се), -òљуjе̄м (се) *несвр. према утолити (се).*

у̏то̄м (у̏томе̄ прил.) прил. за време *у тај мах, тада.* – Утом се проломи глас.

утòмити, у̏томӣм свр. *пригушити, потиснути; елиминисати, угушити:* ~ страст.

утòнути, у̏тоне̄м свр. **1. а.** *нестати у дубини воде, потонути; удавити се, утопити се.* **б.** *бити потпуно захваћен нечим, бити неприметан у нечему.* – Село утонуло у маглу. **в.** *изгубити се, нестати у маси, у мноштву, у даљини:* ~ у пространству. **г.** *нестати, изгубити се иза хоризонта, зађи (о небеским телима).* **2.** *дубоко запасти спуштајући се у нешто мекано, увалити се:* ~ у наслагач. **3.** *угнути се, улећи се.* – Седиште утоне. **4.** фиг. *сав се унети у нешто, потпуно се предати нечему; потпуно се препустити некој страсти, неком заносу:* ~ у мисли; ~ у порок.

утону́ће с *нестанак у некој дубини.* фиг. *потпуна преданост нечему.*

утоња́вати, -òња̄ва̄м *несвр. према утонути.*

утопѝзам, -зма м *утопистичко стање, утопистичке идеје, утопија.*

уто̀пија ж грч. *замишљена идеална земља у којој владају савршени друштвени односи, благостање и срећа (по називу измишљеног острва у делу Томаса Мора).* фиг. *идеално стање које се не може остварити, неостварива замисао, машта, фантазија.*

уто̀пӣјскӣ, -ā, -ō *који се однос на утију; који постоји само у машти, фантастичан.* • **утопијски социјализам** *учење које је капиталистичком поретку супротстављало социјалистички идеал.*

уто̀пист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *присталица утопијског социјализма.* **2.** фиг. *сањалица, маштар.*

утопѝстичан, -чна, -о *в. утопистички.*

утопѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на утописте:* ~ програм, утопистичке идеје.

утопѝстички прил. *као утописта, занесењачки:* ~ веровати у што.

утопѝстичнōст, -ости ж *особина онога што је утопистично, неостварљивост.*

уто̀пити, ỳтопӣм свр. **1.** *потопивши у воду лишити живота, удавити, угушити.* **2.** *загњурити, ставити у течност, потопити.* **3.** *учинити да нешто нестане, да се расплине, изгуби у већој маси, широј заједници и сл.* ■ ~ **се 1.** *изгубити живот дављењем у води, угушити се, удавити се; потонути у какву течност.* **2.** *изгубити се, нестати, расплинути се у већој маси, широј заједници и сл.* **3.** *сав се предати нечему, утонути у нешто:* ~ у послу.

уто̀плити, ỳтоплӣм свр. *обезбедити од хладноће, топло одени и сл.* ■ ~ **се** *обезбедити се од хладноће (топло се оденувши и сл.).*

утопљáвати (се), утòпљāвāм (се) *несвр. према утоплити (се).*

утопљѐнӣк, -ӣка м *онај који се утопио, дављеник.* • ~ **се и за сламку хвата** *у очајању човек тражи спаса и тамо где га иначе нема.*

утопљѐница ж *она која се утопила, дављеница.*

утопљѐнӣчкӣ, -ā, -ō *који се односи на утопљенике, својствен утопљеницима.*

утопљѐнӣчки прил. *као утопљеник, дављенички, очајнички.*

ỳтопљенōст[1], -ости ж *стање онога који је утопљен, који се утопио, онога што је утопљено, загрејаност.*

ỳтопљенōст[2], -ости ж *стање утопљеника, дављеника.*

утопљéње с *смрт дављењем у води.*

уто̀птати, ỳтоптāм свр. *утабати, утапкати:* ~ земљу.

ỳторак (ýторак), -ōрка м *други дан у седмици (други дан после недеље, први после понедељка).*

уто̀рити, ỳторӣм свр. *затворити у тор:* ~ овце.

уто̀чити, ỳточӣм свр. *насути, усути, улити, налити:* ~ (чашу) воде.

ỳточӣште с **1. а.** *место сигурности за онога који се склања пред опасношћу, прибежиште; склониште.* **б.** *последња могућност опстанка, спас.* **2.** фиг. *особа која пружа склониште и сигурност.*

утрáвити се, ỳтрāвӣм се свр. *обрасти травом, зарасти у траву, затравити се.*

утра̀гати, -āм свр. *начинити траг; изгазити, утабати.*

ỳтрапити, -ӣм свр. **1. а.** *(пре)дати некоме нешто и мимо његове воље, увалити.* **б.** *наметнути, натурити, подметнути некоме нешто.* **2. а.** *ставити у трап (поврће и др.)* **б.** *укопати, закопати (виноград).* ■ ~ **се** *наметнути се, натурити се (некоме), пришљамчити се (уз некога).*

утрапљѝвати (се), -а̀пљујēм (се) *несвр. према утрапити (се).*

ỳтр̀венōст, -ости ж *стање онога што је утрвено, угаженост.*

ỳтргати (се), -āм (се) свр. *в. утргнути (се).*

ỳтргнути, -нēм свр. *откинути, утргнути.* ■ ~ **се** *откинути се, отргнути се.* фиг. *намучити се, претргнути се (од напора).*

утрѐница ж бот. *вишегодишња зељаста биљка* Inula germanica *из ф.* Compositae, *са одрвењеним ризомом, једноставне стабљике, длакавих листова, омам.*

ỳтрēти јек. **ỳтријети**, ỳтрēм (аор. ỳтрēх јек. ỳтријех, ỳтрē јек. ỳтрије; р. пр. ỳтро, ỳтр̄ла; трп. ỳтр̄т (утр̀вен); пр. пр. ỳтрēвши јек. ỳтријевши) свр. *утрти.*

ỳтржак, ỳтршка м *новац зарађен трговином:* дневни ~.

ỳтржити, -ӣм свр. *стећи тргујући.*

ỳтрина ж **а.** *земљиште намењено за испашу стоке; запуштено, необрађено земљиште.* **б.** *трава која расте на таквом земљишту.*

ỳтринац, -ӣнца м бот. *вишегодишња зељаста биљка* Lolium perenne *из ф.* Gramina, *образује раширене бусенове, енглеска трава.*

ỳтрка ж **1.** *такмичење, надметање у трчању, трка.* **2.** *такмичење, надметање уопште.*

утркѝвати, утр̀кујēм несвр. *трчећи, трком улазити негде, утрчавати.* ■ ~ **се 1.** *учествовати у трци, надметати се у трчању.* **2.** *надметати се, такмичити се уопште.*

утрљáвати, утр̀љāвāм *несвр. према утрљати.*

утр́љати, ỳтр̄љāм свр. *трљањем утиснути:* ~ маст у кожу, ~ крему у лице.

утр́нулōст, -ости ж *стање онога који је утрнуо, онога што је утрнуло.*

ỳтрнути, -нēм свр. **1.** *учинити да нешто престане горети, светлети, угасити:* ~ свећу, ~ ватру, ~ лампу. **2.** *в. утрнути се.* **3.** фиг. *нестати, ишчезнути, изгубити се:* утрну осећаји. ■ ~ **се** *престати горети или сијати, угасити се, утулити се (о свећи, ватри, лампи и сл.)*

утр́нути, ỳтр̄нēм свр. **а.** *постати обузет трнцима, жмарцима.* **б.** *претрнути, укочити се (од страха, изненадне непријатности и сл.).*

утрнýће с *тренутак гашења, гашење:* ~ свеће.

утрњѝвати (се), -р̀њујēм (се) *несвр. према* ỳтрнути (се).

ỳтроба (ỳтробина) ж **1. а.** анат. *органи смештени у трбушној и (ређе) грудној дупљи у човека; сви меки делови, органи у трбушној и грудној дупљи у животиња, изнутрица, дроб* splanchna viscera. **б.** *стомак, трбух; желудац.* **2.** фиг. *средина, унутрашњи део нечега, унутрашњост.* • **диже се ~, преврће се ~ (од тога)** *(то) изазива гађење, велику одвратност.*

ỳтробица ж арх. *цигерица; бела цигерица, плућа.* • **црна ~** *црна цигерица.*

ỳтробнӣ, -а, -о *који се односи на утробу:* ~ кеса, утробни органи.

ỳтроје прил. *све троје заједно, уз учешће три особе.*

утромбо́љити се, -о̀мбōљӣм се свр. *постати млохав, опустити се; постати тром, лењ, разлењити се.*

утро̀мити се и **ỳтромити се**, ỳтромӣм се свр. *постати тром, слабо покретан, олењити се.*

утроструча́вати (се), -ỳчāвāм (се) *несвр. према утростручити (се).*

утроструче́ње с *троструко увећање.*

утростручѝвати (се), -ỳчујēм (се) *несвр. према утростручити (се).*

утро̀стручити, -ӣм свр. **а.** *учинити троструким, саставити уједно три струка, три нити:* ~ конац. **б.** *три пута, троструко појачати, повећати:* ~ снагу. ■ ~ **се** *постати три пута јачи, бројнији, већи, повећати се троструко.*

ỳтрошак, -шка м **а.** *потрошња, трошење.* **б.** *оно што се потроши.*

утро̀шити, ỳтрошӣм свр. *употребити, потрошити (новац, материјал и сл.); провести (време).*

утрпáвати (се), утр̀пāвāм (се) *несвр. према утрпати (се).*

утр̀пати, -а̄м свр. **1. а.** *нагурати у нешто трпајући, стављајући без реда већу количину нечега.* **б.** *утрпати, увалити.* **2.** *добро, са свих страна, покрити, ушушкати.* ■ ~ **се 1.** *покрити се с много покривача, затрпати се покривачима (ради утопљавања).* **2.** фиг. *натурити се, наметнути се некоме.*

у̏трти, у̏тре̄м и у̏таре̄м (аор. у̏трх; р. пр. у̏тро, -р̄ла; трп. у̏тр̄т; пр. пр. у̏тр̄вши) свр. (вар. утрети) **1.** *трљањем утиснути, утрљати:* ~ маст. **2.** *брисањем уклонити, избрисати, обрисати:* ~ сузе. **3.** *угазити, утабати:* ~ стазу. **4. а.** *трењем смрвити, измрвити, истрти:* ~ зрневље. **б.** фиг. *потпуно, до краја уништити, сатрти, затрти, искоренити:* ~ непријатеља, ~ семе зла. ■ ~ **се 1.** *пропасти, затрти се, нестати, искоренити се.* **2.** *добити озледе коже услед трења и зноја, ојести се.*

утру́нити, у̏трӯнӣм свр. **1.** (нешто) *нанети труње у нешто, запрљати труњем.* **2.** (некоме) *својим поступцима или речима нанети (некоме) непријатности, учинити (некоме) нажао.* ■ ~ **се 1.** *добити трун у око.* **2.** *упасти, улетети (о труњу).*

утрча́вати (се), утр̀ча̄ва̄м (се) *несвр. према утрчати (се).*

утр̀чати, -чи̑м свр. *ући, доспети трчећи:* ~ у кућу, ~ у циљ. ■ ~ **се** *уплести се, умешати се у што (обично непозвано, непожељно).*

у̏тувити, -и̑м и **уту́вити,** у̏тӯви̑м свр. **1.** *задржати у памћењу, упамтити, запамтити.* **2.** (коме) *наметнути, натурити некоме нешто (неку мисао, неко уверење).* ■ ~ **се** *наметнути се, заокупити, обузети (о мисли).* • ~ **у главу** 1) *добро запамтити, схватити, разумети за свагда;* 2) *уобразити, умислити.*

утувљи́вати (се), уту̀вљује̄м (се) *несвр. према утувити (се).*

утуже́ње с *подношење тужбе, тужба; захтев изложен у тужби.*

уту̏жив, -а, -о *који се може тужити, подложан тужби:* ~ уговор.

уту́жити, у̏тӯжи̑м свр. **а.** *поднети тужбу против некога, (оп)тужити.* **б.** *обухватити тужбом, назначити у тужби.*

у̏тук м **1.** *одговор на противнички напад, противнапад.* **2.** *противотров; лек.*

уту́лити, у̏тӯли̑м свр. **1.** *учинити да нешто престане да гори или светли, угасити, утрнути:* ~ лампу, ~ ватру. **2.** *смањити, пригушити светлост:* ~ петролејку. **3.** *утолити, угасити, загасити (жеђ).* **4.** *ућутати, умукнути.* ■ ~ **се 1.** *престати горети или светлити.* **2.** фиг. *искоренити се, нестати, пропасти.* **3.** *притајити се, прикрити се; умукнути, ућутати.*

уту́пити, у̏тӯпи̑м свр. *учинити тупим, иступити, затупити.* ■ ~ **се** *постати туп, затупити се, иступити се.*

утура́вати (се), уту̀ра̄ва̄м (се) *несвр. према утурити (се).*

у̏турити, -и̑м свр. *турити унутра, убацити, угурати.* ■ ~ **се 1.** *угурати се, убацити се.* **2.** *натурити се, наметнути се.*

у̏ту̑тањ прил. *узалуд, упразно:* ~ пуцати, ~ губити време.

утутка́вати (се), уту̏тка̄ва̄м (се) *несвр. према утуткати (се).*

у̏тутка̄но прил. *затворено, ушушкано са свих страна (ради чувања топлоте).*

у̏тутка̄но̄ст, -ости ж *стање онога који је утуткан, онога што је утуткано.*

у̏туткати, -а̄м свр. **1.** *умотати, добро подвити, обезбедити од хладноће са свих страна.* **2.** *тутнути, утурити.* ■ ~ **се** *добро се покрити, ушушкати се.*

утутки́вати (се), уту̏ткује̄м (се) *несвр. према утуткати (се).*

у̏тутнути, -не̄м свр. *угурати, увући; гурнути, ћушнути (у што).*

уту́ћи (у̏тӯћи), уту́че̄м (3. л. мн. уту́кӯ) свр. **1.** *туцањем изгњечити, измрвити, истуцати:* ~ лука. **2.** *убити, усмртити; уништити, сатрти.* **3.** фиг. *сломити, савладати (морално, здравствено, материјално и сл.); депримирати.* **4. а.** *улудо потрошити, страћити (новац, материјална добра).* **б.** *провести, прекратити (време).* **5.** *ујаловити, ушкопити:* ~ бика, ~ овна. • ~ **у главу (себи)** *увртети себи у главу, уобразити нешто и тврдоглаво се држати тога.*

у̏туцати, -а̄м свр. *в. утући (1, 3 и 4).*

у̏туцкати, -а̄м свр. *стуцкати, истуцкати.*

уту́чен, -а, -о **1.** *трп. од утући.* **2.** *безвољан, потиштен.*

уту́чено прил. *потиштено, безвољно:* ~ гледати.

уту́чено̄ст, -ости ж *стање онога који је утучен, безвољност, потиштеност.*

ућа́рити, у̏ћа̄ри̑м свр. *доћи до зараде, зарадити; извући неку корист.*

у́ћи (у̑ћи), у̑ђе̄м (аор. у́ђох, у́ђе; имп. у́ђи; р. пр. у̏шао, -шла; трп. ø) свр. непрел. **1. а.** *идући доспети, стићи у неки затворен, ограничен простор, у унутрашњост нечега:* ~ у собу. **б.** *доспети у неку средину, ступити у неку заједницу:* ~ у странку. **2.** *доспети до каквог друштвеног положаја, заузети какво место:* ~ у Скупштину. **3. а.** *ступити у неку делатност, активност и сл., постати активан (у ономе што је изражено допуном), почети суделовати, учествовати у нечему:* ~ у посао, ~ у штрајк. **б.** *упустити се дубље у нешто (проучавајући, разматрајући и сл.); продрети у нешто, разумети нешто:* ~ у анализу, ~ у суштину. **4. а.** *започети неку годину живота; ступити у одређено доба живота:* ~ у пету деценију. **б.** *остати дуже и преко одређене временске границе:* ~ дубоко у ноћ. • ~ **у главу (коме)** 1) *постати јасан, разумљив (коме);* 2) *постати опседнут неком мишљу, неком идејом.* ~ **у душу (коме)** *схватити, разумети (некога).* ~ **у колосек** *навићи се.* ~ **у милост (коме)** *умилити се (коме).* ~ **у моду, у обичај** *постати познат толико да се о томе прича.* ~ **у траг (коме, чему)** *пронаћи (кога, што).* ~ **у штампу** *бити дат у штампу, почети се штампати.* **ушла му (им) вода у уши** *изгубио је (изгубили су) присебност, способност нормалног расуђивања, деловања.*

ућу́тати (се), -ти̑м (се) свр. **1.** *престати говорити, заћутати, умукнути.* **2.** *престати одавати глас, шум, звук, утишати се, умирити се.*

ућутка́вати (се), ућу̏тка̄ва̄м (се) *несвр. према ућуткати (се).*

у̏ћуткати, -а̄м свр. *приволети, приморати некога да ућути, натерати на ћутање.* фиг. *умирити, стишати:* ~ савест. ■ ~ **се** *заћутати, утишати се.*

ућутки́вати (се), ућу̏ткује̄м (се) *несвр. према ућуткати (се).*

у̏ћушкати, -а̄м свр. *ћушкајући угурати, утерати:* ~ лопту у гол. ■ ~ **се** *угурати се, увући се.*

у̏ћушнути, -не̄м свр. *в. ућушкати.*

у̑ф *узвик којим се изражава непријатно изненађење, нестрпљење и сл.*

уфа̀јдити се, -и̑м се свр. *доћи до користи, окористити се.*

уфити́љити, уфи̏тӣљи̑м свр. *увриути, увити као фитиљ, у облику фитиља, зафитиљити (обично бркове).* фиг. *ослабити, смршати; занемоћати.* ■ ~ **се 1.** *постати танак попут фитиља.* **2.** *дотерати се, уредити се.*

у̏флашити, -и̑м свр. *налити, насути у флаше, у боце:* ~ ракију.

уфр́кати, у̏фр̄че̄м свр. *увити, уковрчити (косу, бркове).*

у̏фронтити, -и̑м свр. *ставити у фронт, постројити, сврстати (у војнички ред).* ■ ~ **се** *стати у строј, у ред.*

уфука̀рити се, -у̏кари̑м се свр. *постати фукара, пропалица.*

у̑х узв. **1. а.** *у страху; у изненађењу пред нечим неочекиваним, великим и сл.* **б.** *у каквом непријатном осећању, болу и сл.* **2. а.** *при исказивању жеље, у вајкању; у тузи, у жаљењу.* **б.** *као израз олакшања.*

у̏ха̄ узв. **1.** *за изражавање изузетног интензитета какве радње, особине и сл.* **б.** *као израз презира, подсмеха; у ругању:* уа.

у̏хапсити, -и̑м (трп. у̏хапшен) свр. *ставити у хапс, лишити слободе.*

ухапше̏ни̑к, -и́ка м *онај који је ухапшен, лишен слободе.*

ухапше̏ница ж *женска особа ухапшеник.*

у̏хат, -а, -о **1.** *који има велике уши.* **2.** *који има дршке са стране (о каквом посуђу).*

у̏хато̄ст, -ости ж *особина онога који је ухат.*

у̏хватити, -и̑м (трп. у̏хваћен) свр. **1. а.** *узети, дохватити рукама; дочекати у руке:* ~ за дршку нешто; ~ лопту. **б.** *силом за-*

држати некога, заробити; уловити хватајући: ~ бегунца, ~ непријатеља; ~ птицу. **2. а.** *наћи у одређеној ситуацији, стању и сл., затећи:* ~ лопова на делу. **б.** *настати, наступити док је неко или нешто у одређеном положају, стању и сл.* – На путу их је ухватила киша. **в.** *настати, наступити уопште.* – Ухвати мраз. **г.** *пронаћи, открити (обично нешто забрањено):* ~ тајне списе. **3. а.** *заузети (место, ред и сл.); уграбити (време, прилику).* **б.** *достићи, стићи; захватити:* ~ воз; ~ сено (о ватри). **4. а.** *спопасти, обузети, освојити (страх, сумња, грозница и сл.).* – Ухвати га страх. **б.** *бити захваћен чим, добити, зарадити:* ~ грип, ~ прехладу. **в.** *бити нагло захваћен неким стањем.* – Штала гори. Ухватише и пластови. **5.** *схватити, разабрати; опазити.* – Тешко је било ухватити шта говоре. Уметник ухвати оно најважније. ■ **~ се 1. а.** *дохватити себе за неки део тела; дохватити нешто, домоћи се нечега и држати се за то:* ~ се за ногу; ~ се за грану. **б.** *латити се, прихватити се чега; машити се за што:* ~ се посла; ~ се за цеп, ~ се за пушку. **2. а.** *узети један другог за руку, испод руке и сл.* **б.** *побити се, потући се, дограбити се.* **3. а.** *настати, наступити.* – Ухвати се ноћ. **б.** *створити се, образовати се.* – По бари се ухватила жабокречина. **4.** *понети (о роду).* – Шљиве су се добро ухватиле. • **не моћи ~ ни за главу ни за реп (некога, нешто), ни главе ни репа (некоме, нечему)** *не моћи разумети некога, нешто.* **ухватило га (је и сл.)** *има наступ, напад (беса, љутње и сл.).* **~ веру** *дати реч, обећати, зарећи се.* **~ за реч некога** *искористити оно што је неко рекао.* **~ маглу** *побећи.* **~ се у коло** *удружити се с ким.*

ухва́тити, у̏хва̄тӣм свр. *размерити у хватове (дрва нпр.).*

ухва̀тљив, -а, -о *који се може ухватити, видети, описати.*

ухе́рити се, у̏хе̄рӣм се свр. *нахерити се, накривити се, нагнути се.*

ухѝљадити се, -ӣм се свр. *намножити се на хиљаде, веома се умножити.*

ухиљадо̀стручити, -ӣм свр. *увећати, умножити на хиљаде, веома умножити.*

ухѝњити се, у̏хӣњӣм се свр. **1.** *представити се, начинити се болесним, немоћним и сл.* **2.** *умирити се, упреподобити се.*

у̏хитрити, -ӣм свр. *убрзати (корак), пожурити.*

ухла́дити, у̏хла̄дӣм свр. *охладити, расхладити.*

у̏хлебити јек. **у̏хљебити,** -ӣм свр. *омогућити некоме (запосливши га или на који други начин) прибављање средстава за живот).* ■ **~ се** *добити службу, запослити се.*

ухлебље́ње јек. **ухљебље́ње** с *плаћени посао, служба.*

ухлебљи́вати (се), -лѐбљујӗм (се) јек. **ухљебљи́вати (се),** -љѐбљујӗм (се) *несвр. према ухлебити (се).*

у̏хо с (мн. у̏ши, ген. у̏шијӯ ж) *в. уво.*

ухо̀боља ж *в. увобоља.*

у̏хода ж **а.** *онај који уходи, шпијунира, шпијун.* **б.** *јатак.*

у̏хо̄да̄н, -а, -о **1.** *трп. од уходати (се).* **2.** *уобичајен, редован, нормалан:* ~ начин.

у̏хо̄да̄но̄ст, -ости ж *особина онога што је уходано.*

ухо́дати се, у̏хо̄да̄м се свр. *ући у редован ток, почети уредно тећи, извршавати се.*

ухо̀дилац, -иоца м *онај који уходи, прати.*

ухо̀дилачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на уходиоца, који је својствен уходиоцима:* ~ радозналост.

ухо̀дити, у̏ходӣм несвр. [гл. им. у̏хо̄ђе̄ње с] **1. а.** *пажљиво пратити (некога или нешто).* **б.** *праћењем прикупљати податке о некоме или нечему, шпијунирати.* **2.** *улазити.*

у̏хор и **у̑хор** м *в. увор.*

ухра́нити, у̏хра̄нӣм свр. *хранећи учинити гојним, угојити; утовити.* ■ **~ се** *удебљати се, угојити се.*

у̏хра̄ње̄но̄ст, -ости ж *стање и особина онога који је ухрањен, гојазност, дебљина.*

ухрпа́вати (се), ухр̀па̄ва̄м (се) *несвр. према ухрпати (се).*

ухр̀пати и **у̏хрпати,** -а̄м свр. *скупити на хрпу, у хрпе, нагомилати.* ■ **~ се** *нагомилати се, увећати се.*

уху(ј) оном. *узвик за изражавање чуђења, подсмеха и сл.*

уху̀ктати се, у̏хукће̄м се свр. *наћи се у пуном залету, замаху, захуктати се.*

уца̀клити, -ӣм свр. **1.** *засјактити, ужагрити:* ~ очима. **2.** *учинити глатким, сјајним.* ■ **~ се** *заблистати се, засијати се.*

у̏цварити, -ӣм свр. *испећи, испржити.*

у̏цвасти (уцва̀сти), -а̀те̄м и **уцва̀тети** јек. **уцва̀тјети,** -тӣм свр. *в. уцветати.*

уцве́лити, у̏цве̄лӣм јек. **уцвије̏лити,** у̏цвијелӣм (трп. у̏цве̄љен јек. у̏цвијељен) свр. *ожалостити, растужити.* ■ **~ се** *ражалостити се, растужити се.*

у̏цве̄ље̄но̄ст јек. **у̏цвијеље̄но̄ст,** -ости ж *стање онога који је уцвељен, жалост, туга.*

уцвѐтати јек. **уцвјѐтати,** -а̄м свр. *пустити цвет, процветати; прекрити се цвећем.*

уце́дити, у̏це̄дӣм јек. **уцијѐдити,** у̏циједӣм свр. *цедећи улити, усути:* ~ лимуна у чај.

уцеђи́вати јек. **уцјеђи́вати,** -ѐђује̄м *несвр. према уцедити.*

у̑цело јек. **у̑цијело** прил. *у једном комаду; у целини, у потпуности.*

уцементи́рати, -ѐнтӣра̄м свр. *учврстити цементом.*

у̑цена јек. **у̑цјена** ж **1.** *уцењивање, изнуђивање.* **2.** *оно што се тражи или добија уцењивањем, изнуђивањем (новац, нека материјална добра и др.).* **3.** *сума новца коју даје власт за хватање неког преступника.*

уцѐнити, у̏це̄нӣм јек. **уцијѐнити,** у̏цијенӣм (трп. у̏це̄њен јек. у̏цијењен) свр. **1.** *притиском, претњом изнудити новац (или какво друго добро).* **2.** *одредити новчани износ за ухваћеног или убијеног преступника.*

уцењи́вати јек. **уцјењи́вати,** -ѐњује̄м *несвр. према уценити.*

уцењѝва̄ч јек. **уцјењѝва̄ч,** -а́ча м *онај који уцењује (некога).*

уцењѝва̄чкӣ јек. **уцјењѝва̄чкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на уцењиваче, који представља уцену:* ~ писмо, ~ отмица.

уцењѝва̄чки јек. **уцјењѝва̄чки** прил. *на уцењивачки начин, као што раде уцењивачи:* ~ поступати.

уце́пити, у̏це̄пӣм јек. **уцијѐпити,** у̏цијепӣм свр. *извршити цепљење, каламљење, накаламити.* фиг. *улити, усадити.*

уцепљи́вати, уцѐпљује̄м јек. **уцјепљи́вати,** уцјѐпљује̄м *несвр. према уцепити.*

уци́љати, у̏цӣља̄м свр. *погодити циљајући, гађајући.*

у̏цкати, -а̄м несвр. **1.** *нагонити, пујдати (псе на неког).* **2.** фиг. *подјаривати, дражити, изазивати против неког.*

уцме́кати, у̏цме̄ка̄м свр. пеј. *убити, умлатити.*

у̏црвак, у̏цр̄вка м *црвљив плод.*

уцр̀вати се, -а̄м се свр. *в. уцрвљати се.*

уцрвља́вати се, -р̀вља̄ва̄м се *несвр. према уцрвљати се.*

уцр̀вљати се, -а̄м се свр. **1.** *добити црве, испунити се црвима (у процесу трулења), заирвљати се.* **2.** фиг. *постати нестрпљив, узнемирен и сл. због дугог чекања, радозналости и сл.*

уцрвљи́вати се, -р̀вљује̄м се *несвр. према уцрвљати се.*

уцр́нети јек. **уцр́њети,** уцр̀нӣм свр. *постати црн, поцрнети.*

уцр́нити се, у̏цр̄нӣм се свр. *обући се у црно.*

уцрта́вати, уцр̀та̄ва̄м *несвр. према уцртати.*

у̏цртати, -а̄м свр. **а.** *цртајући убележити у нечему већ нацртаном:* ~ троугао у круг. **б.** *уписати нешто у обичан текст нарочитим словима:* ~ празнике у календар црвеним словима.

у́ча м (мн. ж) *хип. од учитељ;* уп. учо.

учађа́вити, -а̀ђа̄вӣм свр. *постати чађав, почађавити.*

уча́мети, -мӣм (ек.) свр. *пасти у чаму, бити, постати обузет мрачним осећањима; запарложити се, запустити се.*

учара́вати, -а̀ра̄ва̄м *несвр. према учарати.*

уча́рати, у̏ча̄ра̄м свр. *подврћи, изложити дејству чаролија (некога, нешто), омађијати, зачарати.*

у̏час прил. *одмах, убрзо.*

учахура́вати се, -у̀ра̄ва̄м се *несвр. према учахурити се.*

учàхурено при. *усамљено, изоловано, повучено;* уп. учахурити се (2).

учàхуреност, -ости ж *особина и стање онога који је учахурен, онога што је учахурено.*

учàхурити се, -ӣм се свр. **1.** *обавити се, омотати се чахуром, увити се у чахуру (при преображају у лутку, о ларвама инсеката).* **2.** фиг. *повући се у себе, ограничити своју везу са спољним светом, осамити се, изоловати се; остати привржен старим схватањима, укалупити се, зачахурити се.*

у̏чашити, -ӣм свр. *наместити (зглоб), узглобити.*

учвору̏гати се, -а̄м се свр. *претворити се у чворуге, прекрити се чворугама.*

у̏чврснути, -не̄м свр. *постати чврст, чвршћи, очврснути.*

учвр́стити, у̏чвр̄стӣм (трп. у̏чвр̄шћен) свр. **1.** *учинити чврстим, тврдим, утврдити.* **2.** *учинити непоколебљивим, одлучним:* ~ некога у каквој намери. ■ **~ се а.** *постати чврст, чвршћи, ојачати.* **б.** *осигурати се утврђењем ради одбране.*

учвршће́ње с *оснажење, ојачање.*

учвршћи́вати (се), учвр̀шћује̄м (се) *несвр. према учврстити (се).*

у̏че̄ван, -вна, -о нар. *учен, школован, образован.*

у̏че̄вно прил. *с ученошћу, учено.*

у̏че̄вност и **учѐвно̄ст,** -ости ж *ученост, образованост, школованост.*

учѐвња̄к, -а́ка м нар. *научник, учењак.*

у̏чен, -а, -о **1.** *трп. од учити (се).* **2.** *који се заснива на науци; који се бави науком.*

у̏ченӣк м **1.** *онај који учи, полази неку школу.* **2. а.** *онај који је нешто учио од некога; присталица, следбеник:* Аристотелови ученици. **б.** цркв. *апостол:* Христови ученици.

у̏ченица ж *женска особа ученик.*

у̏ченичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ученике, који припада ученицима:* ~ књижица.

у̏ченички прил. *на начин својствен ученицима, као ученици.*

у̏чено при. *на учен начин, с ученошћу.*

у̏чено̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је учен; знање, наука.*

учѐња̄к, -а́ка м *онај који се бави науком, научник; онај који је учен, образован.*

учѐња̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на учењаке, који припада учењацима.*

учѐња̄чки прил. *на учењачки начин, као учењак.*

учења́штво с. *в. ученост.*

у̏че̄ње с **1.** *гл. им. од учити (се).* **2.** *идеологија; теологија; наука.* **3.** *вежбање, обука.*

уче́пити, у̏че̄пӣм свр. **1.** *стати некоме на ногу, очепити, згазити.* **2.** фиг. *учинити некоме нешто непријатно, нанети некоме штету.*

у̏чеснӣк м *онај који је узимао или узима учешће у некој делатности, акцији и сл.:* ~ у дискусији, ~ у рату, ~ револуције.

у̏чесница ж *женска особа ученик.*

у̏чеснӣштво с *удео у заједничкој акцији с неким, саучесништво.*

учеста́вати, -ѐста̄ва̄м *несвр. према учестати.*

у̏честа̄лӣ и **учѐсталӣ,** -а̄, -о̄ *који се често врши или понавља.* • ~ глаголи лингв. *глаголи који означавају радњу која се понавља, итеративни глаголи.* ~ било мед. *убрзано било, убрзан пулс.*

у̏честа̄ло и **учѐстало** прил. *често, учестано.*

у̏честа̄ло̄ст и **учѐстало̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина или стање онога што је учестало, учесталост.*

у̏честа̄но прил. *понављајући се често; брзо, нагло.*

у̏честа̄но̄ст, -ости ж *особина или стање онога што је учестано, учесталост.*

у̏честао, -а̄ла, -ло и **учѐстао,** -ала, -ло *в. учестали.*

учѐстати, -а̄м свр. **1.** *постати чешћи.* – Учеста севање. **2.** *почети све чешће чинити нешто.* – Влајко учеста с посетама.

у̏чествовати, -вује̄м свр. и несвр. *узети, узимати учешћа у некој заједничкој акцији, суделовати.*

у̏че̄сто прил. *близу једно другоме, једно уз друго, (на)густо.*

учетвр̀рити, -ѐтворӣм свр. **1.** *направити четвороструким, учетвороструччити.* **2.** *упрегнути четири коња (ређе вола).*

у̏четворо прил. *тако да четири лица учествују, са четири учесника.*

учетворо̀стручити, -ӣм свр. *учинити четири пута јачим или већим.* ■ **~ се** *постати четири пута јачи, већи.*

учешља́вати, -ѐшља̄ва̄м *несвр. према учешљати.*

учѐшљати, -а̄м свр. *уредити чешљањем, очешљати (косу).*

у̏че̄шће с **1. а.** *учествовање у неком заједничком послу, суделовање у некој заједничкој акцији.* **б.** *присуство на месту где се нешто дешава.* **2.** *утицај, утицај.* **3.** *саосећање; саучешће, сажаљење.*

у̏чило с *наставно средство:* школско ~.

у̏чин м **1.** *оно што је учињено, чин, дело.* **2.** *учинак, ефекат.*

у̏чинак, у̏чӣнка м **1.** *производ, резултат (рада).* **2.** *дејство, утицај; ефекат.* **3.** *чин, поступак.*

учѝнилац, -иоца м *извршилац, починилац каквог дела (обично кривичног).*

учѝнити, у̏чинӣм (трп. у̏чињен) свр. **1.** *сачинити, израдити, направити:* ~ сандук, ~ одело. **2. а.** *извршити, извести, починити (какву радњу), урадити нешто:* ~ покрет. **б.** *оставити, произвести (утисак); изазвати (последице).* **3.** *начинити некога нечим, некаквим; поставити некога на неки положај, дати некоме неко звање и сл.:* ~ сина човеком; ~ посланика министром. **4. а.** *помоћи, изићи у сусрет:* ~ невољнику. **б.** *нанети штету, зло, нашкодити.* – Шта ти учинише, злотвори?! **5.** *рећи, изрећи.* – Пали! – учини командир. **6.** *уштавити (кожу).* ■ **~ се 1.** (са прид. или реченичком допуном) *направити се, начинити се; постати.* – Марија се учини да ништа није чула. Он се учини болестан. Калфа се учини мајстором. **2.** *причинити се, приказати се.* – Ана ми се учини веома лепа. • ~ вољу (по вољи) *послушати.* ~ души места *направити добро дело.* учињено му (јој и сл.) нар. празн. *подврѓнут(а) је дејству чаролија, мађија, урока и других злих сила па је због тога болестан (болесна), немоћан (немоћна), остао неожењен одн. остала неудата и др.*

у́чиница ж нар. *учина (учитељева) жена.*

у̏чинскӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који проузрокује, узрочан.* **2.** ~ глагол лингв. *активни, транзитивни глагол.*

учио̀ница и **у̏чионица** ж *просторија у којој се учи, у којој се одржава настава.*

учио̀ничкӣ и **у̏чионичкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на учионице.*

у̏читељ м (инстр. -ем) **1. а.** *просветни радник са учитељском школом.* **б.** *уопште онај који поучава, преноси своје знање или какву вештину на друге:* ~ страних језика, ~ плеса. **2.** *онај од кога се може нешто научити.*

у̏читељевати, -љује̄м несвр. *бити учитељ, радити као учитељ.*

учитѐљица ж *жена учитељ.* • ~ живота фиг. *историја, повест.*

учитѐљичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на учитељице.*

у̏читѐљка ж нар. **1.** *в. учитељица.* **2.** *учитељева жена.*

у̏читељовати, -љује̄м несвр. *в. учитељевати.*

у̏читељскӣ, -ā, -ō *који се односи на учитеље:* ~ школа, ~ испит.

у̏читељски прил. *на учитељски начин, као учитељ.*

учитѐљство и **у̏читēљство** с **1.** *учитељи (као колектив).* **2.** *учитељски позив, учитељска служба.*

у̏читељчић м *дем. и пej. од учитељ.*

у̏чити, -ӣм несвр. **1.** (нешто) **а.** *настојати да се нешто упамти, схвати, разуме, усвајати какво знање; овладавати каквом вештином:* ~ филозофију, ~ руски језик; ~ пливати. **б.** *похађати какву школу.* **2.** (некога) **а.** *преносити на кога какво знање, подучавати; упућивати кога у какву вештину, обучавати, вежбати:* ~ ђаке, ~ играче пас-игри. **б.** *подговарати, наговарати:* ~ (некога) лоповлуку. ■ **~ се** (нечему) *в. учити (1).* • **~ (кога) памети** *присиљавати кога на одређени вид понашања.* **~ се памети** *постајати разумнији, извлачити потребне закључке, долазити до сазнања о каквим вредностима.* **~ школу** *похађати школу.*

у̏чичкати, -ам свр. *напунити чичковима.* ■ **~ се 1.** *напунити се чичковима.* **2.** *густо се нагомилати једно уз друго.*

учки́љити, -ӣм свр. *в. ушкиљити.*

у̏чкур и **у̏чкӯр** м тур. *узица којом се у појасу завезују гаће и сл., свитњак.*

у̏чкурица ж *в. учкур.*

учку̏рлук м *поруб на гаћама кроз који се провлачи учкур.*

учла́нити, у̏члāнӣм и **у̏чланити,** -ӣм свр. *примити за члана, учинити чланом.* ■ **~ се** *уписати се као члан, постати члан.*

учлањи́вати (се), -а́њујēм (се) *несвр. према учланити (се).*

у̏чмалōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање смањене активности, одсуство активности, мртвило, пасивност; отупелост, апатија.*

у̏чмати, у̏чмēм (у̏чмāм) свр. *застати, успорити се у свом развоју, замрети; духовно се запустити, запарложити се.*

у̏чо, -а и -ē м *хип. од учитељ;* уп. уча.

учо̀вечити се јек. **учо̀вјечити се,** -ӣм се свр. *довести у ред свој изглед и понашање, уљудити се.*

у̏чтив, -а, -о *који се учтиво, пристојно понаша, пристојан; који одаје пристојност:* ~ особа; ~ поступање.

у̏чтиво прил. *на учтив начин, пристојно:* ~ говорити.

у̏чтивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *учтиво понашање, пристојност.*

у̏чудити се, -ӣм се свр. *зачудити се, запрепастити се.*

учу̏пати, -āм свр. *ишчупати; начупати:* ~ струк лука; ~ траве.

у̏џбенӣк м **а.** *школска књига (обично службено одобрена) из које се учи неки наставни предмет:* ~ историје. **б.** *књига која садржи поуке из неке вештине:* шаховски ~.

у̏џбеничкӣ, -ā, -ō *који се односи на уџбеник, који је као у уџбенику.*

у̏џбенички прил. *као у уџбенику.*

у̏џера ж *мала кућа од лошег материјала, чатрља, страћара.*

у̏џерица ж *дем. од уџера; уџера.*

у̑ш, у̑шӣ ж (ген. мн. у̏шијӯ) **1.** зоол. *в. ваш.* **2.** пej. *неваљалац, ништков.* • **пртена ~** *уш која преноси пегавац.*

у̑ш и **у̑ша** (обично поновљено) *узвик којим се терају разне домаће животиње (свиње, кокоши и др.).*

ушанча́вти (се), -а̀нчāвāм (се) и **учанчи́вати (се),** -а̀нчујēм (се) *несвр. према ушанчити (се).*

у̏шāнчити, -ӣм свр. *утврдити, осигурати шанчевима.* ■ **~ се** *утврдити се, осигурати се шанчевима.*

у̏шара ж зоол. *в. сова.* • зоол. **мала ~** Pisorhina scops. **шумска ~** *врста сове* Asion vulgaris.

уша́рати, у̏шāрāм свр. *(очима) почети шарати, ићи погледом од једног до другог.*

ушара́фити, -а̀рāфӣм свр. *в. ушрафити.*

ушарафљи́вати, -а̀фљујēм *несвр. према ушарафити.*

ушарѐнити се, -ӣм се свр. *обући се у шарену одећу.*

у̏шат, -а, -о **1.** *који има велике уши.* **2.** *у именима животиња:* ушати гњурац, ушата медуза.

у̏шата ж зоол. *морска риба црнореп* Oblata melanura.

у̏шаторити се и **ушато̀рити се,** -ӣм се свр. *разапети, подићи шатор, сместити се у шатор.*

у̏шац, у̏шца м бот. *род вишегодишњих биљака* Lychnis *из ф.* Caryzophyllaceae, *листова линеарних или ланцетастих, вунасто длакаве или готово голе; врста тога рода* L. flos cuculi.

у̏шверцовати, -цујēм свр. *прошверцовати, прокријумчарити.*

ушевр̏дати се, -āм се свр. *стати шеврдати, почети се узнемирено кретати тамо-амо.*

уше́нац, -нца м зоол. **1.** *врста инсекта који напада винову лозу;* уп. филоксера. **2.** *у мн.: породица инсеката, кукаца рилаша који сишу биљне сокове из лишћа* Aphididae, *лисне ваши (у јд.: лисна ваш).*

ушепѐсати се, -āм се свр. *почети се кретати тамо-амо шепесајући, храмљући.*

ушѐпртљати (се), -āм (се) и **ушѐпртљити (се),** -ӣм (се) свр. *почети шепртљати, шепртљити, почети несретно радити, сметено говорити и сл.*

уше́тати, у̏шēтāм (у̏шēћēм) свр. *ући шетајући, лаким кораком, лагано корачајући.* ■ **~ се 1.** *в. ушетати.* **2.** *почети ходати тамо-амо, горе-доле.*

ушѐћерити, -ӣм свр. **1.** *укувати у раствореном шећеру; конзервирати на тај начин.* **2.** фиг. *испунити претераном разнеженошћу, сладуњавошћу.* ■ **~ се** *испунити се зрнцима шећера (о воћу лоше конзервираном).*

у̏шивак, -ӣвка м *поруб, ушитак.*

уши́вати, у̏шӣвāм несвр. *према ушити.*

у̏шиљен, -а, -о **1.** *трп. од ушиљити (се).* **2.** *сличан шиљку, зашиљен, шиљаст.* **3.** *мршав, танушан.*

ушиљи́вати (се), -и́љујēм (се) *несвр. према ушиљити (се).*

уши́љити, у̏шӣљӣм свр. **а.** *обрадити нешто у облику шиљка (дељањем, стругањем и сл.), заоштрити врх нечега дајући му облик шиљка, зашиљити:* ~ оловку. **б.** *стиснути, скупити, напућити (уста).* **в.** фиг. (лице) *добити озбиљан израз; (очи) непремице, оштро управити, упиљити поглед.* ■ **~ се 1.** *постати шиљат, добити шиљат завршетак, врх.* **2.** *смршати, стањити се.* **3.** *постати озбиљан, пажљив.*

у̏шимицē прил. *ушицом од секире, мотике и сл. (ударити, лупити).*

у̏шинути, -нēм и **уши́нути,** у̏шӣнēм свр. *угануити, ишчашити, извити:* ~ врат. ■ **~ се** *угануити се, извити се.*

у̏шинӯтōст и **у̏шӣнӯтōст,** -ости ж *ишчашење, уганутост, угануће,* distorsio.

ушину́ће с *ишчашење, уганутост, угануће,* distorsio.

у̏широко (у̏шӣр) прил. *у ширину.*

уши́так, -тка м *ушивени комад неке тканине; сашитак.*

у̏шити, у̏шијēм (трп. уши̏вен, -ѐна) свр. **1.** *шивењем причврстити, спојити; нашити, пришити.* **2.** *шивењем затворити, зашити (у какав цеп, поруб и сл.).*

ушића́рити, -и̏ћāрӣм свр. *извући ћићар, корист из чега, окористити се нечим.*

у̏шица ж **1.** (често мн.) *метални део алатке са отвором у који се утиче држаље.* **2.** *отвор на игли у који се удева конац.* **3.** *омча, рупица уопште.*

у̏шка ж **1.** *спољашњи део ува, ушна шкољка* concha auris; *уво.* **2. а.** *в. ушица (1).* **б.** *дршка, уво на каквој посуди.*

ушки́љити, ушкиљим свр. *почети шкиљити, гледати полузатвореним очима.*

ушкопити, ушкопим свр. *уштројити, кастрирати.*

ушкопља́вати, -опљавам *несвр. према ушкопити.*

ушкопљен, -а, -о **1.** *трп. од ушкопити.* **2.** фиг. *млитав, слаб.*

ушкопљѐни̑к, -и́ка м *онај који је ушкопљен, кастриран.* фиг. *млитавац, слабић.*

ушкопљѐница ж *она која је ушкопљена.*

ушкопљѐнӣчкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ушкопљенике, који је у вези са ушкопљеницима.*

ушкопљи́вати, -опљујем *несвр. према ушкопити.*

ушкро̀бити, ушкробим свр. *умочити у шкроб, штирак, уштиркати.*

ушљив, -а, -о *у којем има ушију, који има уши, ваши, вашљив.*

ушљивац, -ивца м *онај који је ушљив, вашљивац.*

ушљивица ж *она која је ушљива, вашљивица.*

ушљиво̄ст, -ости ж *стање онога који је ушљив, вашљивост.*

ушмр́кати, ушмрчем свр. *увући ваздух и др. у нос.* ■ ~ **се** *истрести, ишмркнути нос, усекнути се.*

ушмрки́вати, -ркујем *несвр. према ушмркати.* ■ ~ **се** *ишмркивати се, усекњивати се.*

ушмр́кнути, ушмркнем свр. **1.** *в. ушмркати.* **2.** *ишмркнути, усекнути:* ~ нос. ■ ~ **се** *ишмркнути се, усекнути се.*

ушмркњи́вати (се), -ркњујем (се) *несвр. према ушмркнути (се).*

ушмрцати, -а̄м свр. *в. ушмркати:* ~ бурмута.

ушнӣ[1], -а̄, -о̄ *који се односи на уво, ухо:* ~ канал, ~ шкољка.

ушнӣ[2], -а̄, -о̄ *који се односи на уши, ваши.*

ушо̀боља ж *в. ухобоља.*

ушоња м (мн. ж) *онај који има велике уши (обично магарац или зец).*

ушора́вати, -оравам *несвр. према ушорити.*

ушо̀рити, ушорим свр. *плански изградити (село, куће) правећи улице.*

ушпи́јати, ушпијам несвр. *уходити, пратити.*

ушприцати, -а̄м свр. *убризгати, уштрицати:* ~ ињекцију.

ушрафити, -им свр. **1.** *заврнути, завити шраф, завртањ.* **2.** *причврстити шрафом, завртњем.*

уштавити, -им (трп. уштављен) свр. *обрадити кожу штављењем, потапајући је у штавило.* ■ ~ **се 1.** *постати обрадив (о кожи након штављења).* **2.** *скорети се, скврчити се.*

у̏шта̄п м *пун месец; време кад је месец пун.* • **с мене па на уштап (на мену па на уштап)** *ретко, врло ретко.*

ушта́пити се, уштапим се свр. *укочити се (попут штапа), удрвити се.* фиг. *испрсити се.*

ушта̀пнути се, уштапне се свр. безл. *смањити се (о месецу).*

у̏шта̄пскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на уштап.*

у̏штва ж (ген. мн. -вӣ) пеј. *никакав човек, ништарија.*

уштеда ж **1.** *оно што није утрошено и што се чува; уштеђена сума новца.* **2.** *добитак у времену, скраћивање времена (потребног за што).*

ушто́дети јек. **ушто́дјети,** -дим свр. **1.** *штедњом скупити, увећати иметак, заштедети.* **2. а.** *заштитити (од неприлика и сл.), поштедети.* **б.** *спречити, не допустити (што непотребно, узалудно).*

уштѐђевина и **уштѐђевина** ж *уштеђена сума новца, уштеда.*

уштеђи́вати, -ећујем *несвр. према уштедети.*

уштимовати, -мујем свр. нем. *подесити, удесити, наштимати.*

ушти́нути, уштинем свр. **1. а.** *ухватити и пригњечити кожу (обично прстима).* **б.** *узети мало међу прсте нечега.* **2. а.** *закинути, оштетити.* **б.** фиг. *боцнути, пецнути (речима).* ■ ~ **се** *самог себе ухватити за кожу и нагњечити је.*

уштип м **1.** *захват прстима или чиме другим по површини коже, штипање за кожу.* **2.** фиг. *боцкање, пецкање.*

уштипак, -пка м *мали колач од киселог теста пржен у масти.*

ушти́пнути, уштипнем свр. *в. уштинути.*

уштипчић м *дем. и хип. од уштипак.*

уштиркати, -а̄м свр. *умочити у штирак, заскробити:* ~ кошуљу. фиг. *пажљиво се оденути, дотерати се, средити се.*

уштогљено̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је уштогљен.*

ушто́гљити се, уштогљим се свр. *држати се круто, укрућено, укрутити се.*

уштрапати, -а̄м свр. *поштрапати, попрскати.*

уштрикати, -а̄м свр. нем. *уплести нешто штрикајући; оштрикати.*

уштројено̄ст, -ости ж *стање онога који је уштројен.*

уштро̀јити, уштројим свр. *ушкопити, кастрирати.*

уштрца́вати, -трцавам *несвр. према уштрцати.*

у̏штрца̄ј м *убризгај, уштрцавање.*

уштрцати, -а̄м свр. *убризгати; дати ињекцију.*

уштрцнути, -нем свр. *в. уштрцати.*

у̂шће и **у̏шће** с **1.** *место где се река или поток улива у већу реку или у море.* **2.** *отвор, улаз.*

ушћерѐтати се, -а̄м се свр. *почети ћеретати, ћаскати, чаврљати, рашћеретати се.*

ушћу́лити, ушћулим свр. *усправно поставити, наћулити (уши).* ■ ~ **се** *усправно поставити, наћулити уши (ослушкујући и сл.) (обично о псу).*

ушуља́вати се, -уљавам се *несвр. према ушуљати се.*

ушу́љати се, ушуљам се свр. *в. ушуњати се.*

ушуња́вати се, -уњавам се *несвр. према ушуњати се.*

ушу́њати се, ушуњам се свр. *кришом ући, увући се крадом.*

ушур м *в. ујам.*

ушу́тети (се) јек. **ушу́тјети (се),** -тим (се) (ретко ек.) свр. *престати говорити, ућутати (се), заћутати.*

ушутка́вати, -уткавам *несвр. према ушуткати.*

ушуткати, -а̄м свр. *присилити (кога) на ћутање, ућуткати.*

ушутки́вати, -уткујем *несвр. према ушуткати.*

ушушка́вати (се), -ушкава (се) *несвр. према ушушкати (се).*

ушушкати, -а̄м свр. *умотати, добро покрити, подвити са свих страна, утуткати.* ■ ~ **се** *добро се покрити са свих страна, умотати се.*

ушчаврљати се, -а̄м се свр. *почети чаврљати, распричати се.*

ушчѐшљати, -а̄м свр. *зачешљати навише.*

ушчӯва̄но̄ст, -ости ж *стање онога што је ушчувано, сачувано.*

ушчу́вати, ушчувам свр. *сачувати, обезбедити, осигурати.* ■ ~ **се** *сачувати се.*

ушчудити, -им свр. *изазвати чуђење код некога, зачудити.* ■ ~ **се** *бити обузет чуђењем, зачудити се.*

ушчути, -ујем свр. *чути, зачути.*

Ф

ф (Ф) с непром. **1. а.** лингв. *усненозубни безвучни струјни сугласник.* **б.** *слово којим се обележава тај сугласник (наше ћирилице):* велико Ф, мало ф, курзивно *ф*. **2.** (f) муз. **а.** *четврти тон основне лествице.* **б.** *скраћ. за динамичку ознаку* forte.

фа̏брика ж (дат. -ици) лат. *веће индустријско предузеће за прераду сировина или израду различитих производа, чији се производни процес заснива на примени механизације и поделе рада:* ~ за прераду меса, ~ за производњу челика, текстилна ~, ~ аутомобила, ~ намештаја.

фабри̏кант м *власник фабрике; капиталиста.*

фабри̏канткиња ж *жена фабрикант; фабрикантова жена.*

фабри̏кантскӣ, -ā, -ō *који се односи на фабриканте.*

фабри̏кāт, -а́та м *готов производ израђен у фабрици, фабрички производ.*

фабри̏кāтор м *онај који нешто фабарикује, произвођач.*

фабрика́ција ж *фабричка, индустријска производња робе:* ~ сапуна.

фа̏бриковати, -кујēм (фабрици́рати, -ѝцӣрāм) свр. и несвр. **1.** *произвести, производити на фабрички, индустријски начин, у великим количинама.* **2.** фиг. *(на)правити вештачки, лоше, неквалитетно:* ~ ракију. **3.** фиг. *измислити, измишљати, обично злонамерно, с циљем да се неко обмане или опањка:* ~ неистине, ~ оптужбе, ~ клевете.

фа̏бричица ж *дем. од фабрика.*

фа̏бричкӣ (фа̏бричнӣ), -ā, -ō *који се односи на фабрику (који припада фабрици, израђен у фабрици и сл.):* ~ торањ, ~ хала, ~ радник, ~ производ. • ~ **цена** *цена по којој фабрикант продаје своје производе трговини.*

фа̏брички прил. *на фабрички начин, индустријски:* ~ произвести.

фа̏була ж лат. **1.** *кратак садржај, сиже неког књижевног дела (романа, приповетке и сл.):* ~ романа. **2.** разг. *измишљена прича, бајка; лаж, измишљотина:* измишљати фабуле, стварати фабуле.

фа̏булāран, -рна, -о *наративан.*

фабула́рнōст, -ости ж *особина онога што је фабуларно, наративност.*

фа̏булатӣван, -вна, -о *који се односи на фабулу (1):* ~ поставка романа.

фабу̏лāтор м **1.** *писац који вешто гради фабулу.* **2.** *онај који измишља приче, бајке у разговору, причалац, наратор; маштала̏ц.*

фабули́рати, -у̏лӣрāм (фабу̏лисати, -ишēм) несвр. нем. **1.** *градити фабулу.* **2.** *смишљати и причати фабуле, приче, причати с пуно маште; маштати, заносити се, фантазирати.*

фабу̏лист(а), -ē м (мн. -сти) **а.** *в. фабулатор.* **б.** *писац басана, баснописац.*

фабули̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на фабулисте, својствен фабулистима.*

фабу̏листкиња ж *женска особа фабулиста.*

фа̏булōзан, -зна, -о *који је као у фабули, баснослован, невероватан; чудан, необичан:* ~ див.

фа̏булōзно прил. *на фабулозан начин, као у фабули, баснословно; чудно, необично:* ~ богат.

фабуло́знōст, -ости ж *особина онога што је фабулозно.*

фаво̀ризовати, -зујēм (фаворизи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. **1.** *да(ва)ти предност (некоме, нечему) из наклоности, бити наклоњен, благонаклон према некоме, нечему дајући му предност:* ~ староседеоце, ~ неки спортски тим, фаворизовани такмичар. **2.** *истаћи, истицати (нешто):* ~ нечије тврдње.

фаво̀рит, -а и **фаво̀рӣт,** -и́та м итал. **1.** спорт. *такмичар или спортска екипа која има највише изгледа да ће победити у неком такмичењу.* **2.** *љубимац, миљеник, штићеник (публике, угледне личности, владара и сл.).*

фаво̀риткиња ж *женска особа фаворит.*

фа̀гот м итал. муз. *древни дувачки инструмент с двоструким језичком (писком), који производи дубоке, мукле тонове.*

фаго̀тист(а), -ē м (мн. -сти) *свирач на фаготу.*

фаготи̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на фаготисте.*

фаго̀тисткиња (фаго̀тистица) ж *женска особа свирач на фаготу.*

фа́за ж грч. **1.** *развојни ступањ, степен; одсек или период у неком процесу развитка, у промени облика или стања неког тела или појаве, етапа:* развојна ~ (~ развоја), прва ~ привредне реформе; ~ у развоју инсеката, прелазна ~. **2.** астр. *промена изгледа осветљеног дела небеског тела, мена Месеца и планета најближих Сунцу:* Месечева ~. **3.** физ. **а.** *хомогени део који се по својим физичким својствима издваја из неког хетерогеног система, састава; агрегатно стање неког тела, елемента:* број фаза, гасовита ~, течна ~, чврста ~. **б.** *величина која карактерише стање титрајног процеса на неком месту или у одређеном тренутку.* **в.** ел. *коло полифазног система наизменичне струје исте фреквенције:* везати две фазе.

фа̀зāн, -а́на м зоол. *у мн.: потпородица птица* Phasianinae *из пор. јаребица или кока* (Phasianidae), *дугуљаста збијена тела, мале главе, јаких ногу и дугачка репа (у јд.: птица из те потпородице).*

фазанѐрија ж лов. *фарма на којој се узгајају фазани, узгајалиште фазана.*

фа̀зāнка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женка фазана.*

фа̀зāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на фазане, који припада фазанима.*

фаза̀нчић м *дем. и хип. од фазан.*

фа̀знӣ, -ā, -ō *који се односи на фазу:* ~ угао, ~ помак, ~ напон.

фа̀зōн, -о́на м (фазо́на ж) фр. **а.** *начин израде нечега (одеће, обуће, покућства и сл.), нарочито с обзиром на моду; крој, модел; облик, форма:* стари ~ шешира, модерни ~ хаљине. **б.** разг. *стил понашања.* – Какав ти је то фазон? Обећаш, па не дођеш. **в.** *трик.*

фазони́рати, -о̀нӣрāм свр. и несвр. *да(ва)ти нечему фазон, облик, обликовати, уобличити, уобличавати, формирати:* ~ шешир.

фа̀јанс м (фаја̀нса ж) итал. **а.** *керамички производ (обично посуда или украсни предмет) од печене глине превучен непрозирном глазуром, цаклином, мајолика; техника израде таквих предмета.* **б.** *порозна врста керамике за израду таквих производа.*

фа̀јансӣ, -ā, -ō *који се односи на фајанс, који је од фајанса:* ~ тањир, ~ ваза.

фа̀јда ж тур. нар. *корист, добит;* уп. вајда.

фа̏јл м енгл. (мн. -ови) *програм (или посебни део програма), документ, слика, музичка композиција и др. записани у дигиталном формату и похрањени, смештени, ускладиштени на неком магнетном медију;* уп. датотека.

фа̀јронт м нем. *свршетак, крај рада, време затварања кафана или других локала.* – Фајронт! Затварамо кафану.

фа̂јтати и **фа̏јтати,** -āм несвр. нем. *влажити, прскати (суво опрано рубље) пре глачања, пеглања.*

фа̏к(а)т, -кта м (мн. фа̏кти м и фа̏кта с, ген. фа̏кāтā) лат. *оно што стварно постоји или се догађа, стваран, истинит догађај и сл., документовани податак, чињеница:* непобитан ~, помирити се са стањем факата.

фа̀кин, -и́на м итал. **1.** пеј. *уличњак, мангуп; пропалица, ништков, пробисвет.* **2.** рег. *носач (у приморским местима).*

фа̀кӣнка ж *женска особа факин.*

фа̀кӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на факине, својствен факинима:* ~ неотесаност, ~ простаклук.

фа̀кӣнски прил. *на факински начин, као факин.*

факи́нство с *својство факина, ништковлук, простаклук; факински начин живота.*

факѝнчина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од факин.*

факѝнчић м *дем. од факин.*

фа̀кӣр, -и́ра м тур. **а.** *индијски аскет, обично припадник неког монашког реда; путујући аскета „чудотворац" који упорним вежбањем и одрицањем постиже стања и способности које за човека изгледају немогуће (неосетљивост према ватри и повредама и др.).* **б.** *код муслимана монах-луталица; дервиш.*

фа̀кӣрскӣ, -ā, -ō *који се односи на факире (који припада факирима, својствен факирима и сл.):* ~ опсенарство.

фа̀кӣрски прил. *као факир.*

фа̏кс[1] м жарг. *факултет.*

фа̏кс[2] м *в. телефакс.*

факсѝмил м лат. **а.** *верна копија, репродукција, веран снимак рукописа, цртежа, слике, документа и сл., који се добија различитим фотомеханичким поступцима:* ~ документа, ~ рукописа. **б.** *печат, жиг који репродукује потпис.*

фа̏кт м *в. фак(а)т.*

фа̀ктичкӣ, -ā, -ō (фа̀ктичан, -чна, -о) *који одговара фактима, заснован на фактима, чињенички:* ~ стање.

фа̀ктички (фа̀ктично) прил. *на фактички начин, уистину, заиста, стварно:* постојати ~.

фа̀ктичнōст, -ости ж *стање онога што стварно постоји, фактично стање, заснованост на фактима; стварност, збиља.*

факто̀граф м *онај који бележи факта, чињенице, без улажења у њихову анализу.*

фактогра̀фија ж лат.-грч. *бележење чињеница, документованих података догађаја, без улажења у њихову анализу.*

факто̀графскӣ, -ā, -ō *који се односи на фактографију, на фактографе:* ~ излагање.

факто̀графски прил. *на фактографски начин, износећи чињенице, без улажења у њихову анализу:* ~ бележити, ~ излагати догађаје.

фа̏ктор м лат. **1. а.** *покретачка снага или један од узрочника неке појаве или процеса, чинилац:* политички ~, субјективни ~. **б.** разг. *онај који о нечему одлучује, који је одговоран за нешто:* одговорни ~. **2.** *руководилац, пословођа, надзорник у штампарији, фабрици и сл.* **3.** мат. *величина, број који се множи, одн. којим се множи, чинилац:* заједнички ~, растављање на факторе. • **људски** ~ *човекове грешке као узрок несреће или инцидента (нпр. несавесност, умор и др.).*

факту́ра ж лат. **1.** трг. *исправа, рачун који продавац испоставља купцу за продану робу, с подацима о врсти, количини и цени робе:* испоставити фактуру. **2.** ум. *начин на који је нешто урађено, остварено; свеукупност техничких, уметничких и др. средстава којима се служи уметник.*

факту̀рисати, -ишēм (фактури́рати, -у̀рӣрāм) свр. и несвр. трг. *испоставити, испостављати, изда(ва)ти фактуру за продату робу:* ~ робу.

факту̀рист(а), -ē м (мн. -сти) трг. *службеник који се бави испостављањем или ревизијом фактура.*

фа̀ктӯрнӣ, -ā, -ō *који се односи на фактуру.*

фа̏култатӣван, -вна, -о лат. *који се може бирати по вољи, препуштен слободном избору, необавезан:* факултативни предмети (у школи).

фа̏култатӣвно прил. *по слободном избору, необавезно:* ~ похађати часове енглеског језика.

факултати́внōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство онога што је факултативно:* ~ наставе веронауке.

факу̀лтēт, -е́та м лат. *највиша наставна установа у саставу универзитета за одређену групу научних или стручних дисциплина:* филозофски ~, медицински ~.

факултѐтлија м (мн. ж) жарг. *факултетски образован човек.*

факу̀лтēтскӣ, -ā, -ō *који се односи на факултет, који припада факултету:* ~ настава, ~ образовање, ~ особље.

факу̀лтēтски прил. *на факултетски начин, као на факултету:* ~ образован човек.

фа̀лāнга ж (дат. -ги; ген. мн. -гӣ) грч. **1. а.** ист. *збијен линијски бојни ред тешке пешадије у старом веку.* **б.** *уопште бојни ред.* **2.** пол. *шпанска фашистичка странка коју је основао Хосе Антонио Примо де Ривера 1933. године, а од 1942. једина политичка странка у Шпанији.* **3.** зоол. *врста паука.*

фала̀нгист(а), -ē м (мн. -сти) *припадник, члан фаланге (1–2).*

фалангѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на фалангисте.*

фа̀лӣнка ж разг. (ген. мн. -кӣ) *недостатак, мана.*

фа̏лити, -ӣм свр. и несвр. нем. разг. **1.** (некоме или безл.) *не бити на располагању, недоста(ја)ти, (по)мањкати.* – Ништа нам није фалило сем музике. У благајни је фалило хиљаду динара. **2.** *не бити присутан где се очекује, бити одсутан, одсуствовати, изоста(ја)ти.* – Ко фали на часу? • **мало је фалило да...** *умало, замало (да).* – Мало је фалило да победимо. **фали му даска у глави** *ћакнут је, шашав је.* **шта (му) фали** *све је у реду.*

фа̀личан, -чна, -о нем. **1.** *који има неку ману, недостатак, мањкав; неисправан:* ~ девојка. **2.** *лажан, кривотворен, фалсификован:* ~ новац.

фа̀личнōст, -ости ж *својство или стање онога који је фаличан, онога што је фалично.*

фа̀лсет м итал. муз. *грлени мушки глас посебне боје, по тону виши од природног регистра.*

фалсети́рати, -ѐтӣрāм несвр. *певати у фалсету.*

фалсѐтист(а), -ē м (мн. -сти) *певач фалсета.*

фалсифѝкāт, -а́та м лат. **а.** *оно што је фалсификовано; фалсификована ствар, кривотворина, патворина; лажно издање, лажна израда.* **б.** *извртање, искривљивање чињеница, лажно представљање, лажан приказ.*

фалсифѝкāтор м *онај који нешто фалсификује, кривотворитељ:* ~ новца.

фалсифѝкāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на фалсификаторе.*

фалсифика́ција ж *фалсификовање, кривотворење.*

фалси̏фиковати и **фа̏лсификовати**, -кујēм (фалсифици́рати, -и̏цӣрāм) свр. и несвр. *створити, стварати, (на)правити лажно ради обмане, преваре, кривотворити:* ~ диплому, ~ новац.

фа̏лта ж нем. *набор, бора на одећи:* сукња на фалте, направити фалте.

фа́лус м грч. *мушки полни уд, пенис као симбол мушкости и плодности.*

фа́луснӣ, -ā, -ō *који се односи на фалус:* ~ симбол.

фа̏лш, нем. **1.** прид. непром. *лажан, кривотворен; погрешан:* ~ новчаница; ~ тон. **2.** прил. *погрешно, лажно:* одсвирати ~, певати ~.

фалши́рати, фа̏лшӣрāм несвр. *певати фалш, грешити у интонацији.*

фа́ма ж лат. *глас, вест која се преноси, шири, непроверена, обично неповољна и нетачна вест, гласина (према имену богиње вести код старих Римљана):* ширити фаму (о нечему).

фа̀мӣлија ж лат. **1. а.** *друштвена заједница заснована на браку и односима крвног сродства, чији припадници (родитељи и деца) живе у заједници, породица.* **б.** *шира родбина.* **в.** *група прродица истог крвног сродства, презимена и исте крсне славе:* угледна ~, бројна ~. **2.** биол. *скуп сродних биљних или животињских родова:* ~ ружа, ~ паса.

фа̏милијāран, -рна, -о **1. а.** *који се односи на фамилију, породични, обитељски:* фамилијарни живот. **б.** *који има фамилију, породицу и воли породични живот, који живи у породици (о мушкарцу); ожењен:* ~ човек. **2. а.** *пријатељски, присан, неусиљен у опхођењу; домаћи:* ~ у понашању, ~ с познаницима; ~ атмосфера. **б.** *који се изводи, врши без церемонија, неусиљено (као у фамилији):* ~ плес, ~ забава, ~ дочек. **в.** *који се употребљава, користи у приватном животу, неуглађен, прост:* ~ израз, ~ реч, ~ фраза.

фамилијари̏зам, -зма м стил. *реч или израз из фамилијарног, приватног живота.*

фамилија̀ризовати, -зујēм (фамилијаризи́рати, -и̏зӣрāм) свр. и несвр. *(у)чинити фамилијарним, унети, уносити фамилијарност (у нешто), да(ва)ти нечему фамилијарно обележје:* ~ поезију. ■ **~ се** *поста(ја)ти фамилијаран у односу према људима, створити, стварати међусобне фамилијарне односе (на служби и уопште тамо где им није место).*

фа̏милијāрно прил. *на фамилијаран начин, неусиљено, без церемонија (као у фамилији):* ~ се понашати.

фамилија́рнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својство оноīа који је фамилијаран, онога што је фамилијарно.* **а.** *фамилијаран однос, дух, присност, пријатељство; неусиљеност:* ~ међу познаницима, ~ дочека. **б.** *фамилијаран, претерано присан начин опхођења на послу.*

фа̏мōзан, -зна, -о лат. **а.** жарг. *који је на гласу, чувен, гласовит, познат:* ~ књига, ~ библиотека. **б.** *озлоглашен, извикан, злогласан.*

фа̑н м (мн. фа́нови) енгл. скрађ. *велики љубитељ (обично одређене врсте музике); обожавалац (обично неке популарне филмске или музичке звезде); ватрени навијач (обично неког спортског клуба).*

фанати̏зам, -зма м *претерана, занесењачка, слепа оданост некој идеји, уверењу, често повезана с крајњом нетрпељивошћу према другим уверењима; слепа, занесена ревност, загриженост, занесењаштво:* верски ~, нацистички ~.

фана̀тизовати, -зујēм (фанатизи́рати, -и̏зӣрāм) свр. и несвр. *(у)чинити фанатиком, лудо загрејати за неку идеју, залудити, залуђивати, заслепити, заслепљивати:* ~ вернике. ■ **~ се** *поста(ја)ти фанатик.*

фана̀тик м лат. *човек скучених погледа који слепо верује у исправност својих идеја, а потпуно неспособан да разуме туђе идеје, заслепљени присталица нечега; занесењак:* верски ~, ~ на послу.

фана̀тичан, -чна, -о *који је прожет фанатизмом, слепо занесен, загрижен, ватрен:* ~ обреновићевац, ~ верник, ~ католик.

фана̀тичāр м *в. фанатик.*

фана̀тичкӣ, -ā, -ō *који се односи на фанатике, својствен фанатицима, фанатичан:* ~ веровање, ~ уверење, ~ занос.

фана̀тички и **фана̀тично** прил. *као фанатик, заслепљено, занесено:* ~ веровати, бити ~ привржен некоме, ~ волети.

фана̀тичнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина фанатика, слепа занесеност неком идејом, уверењем и сл., фанатизам.*

фа̏нк м (мн. ø) енгл. *врста џеза из седамдесетих година, са елементима блуза и госпела.*

фанта̀зам, -зма м *в. фантазма.*

фа̀нтāзија ж грч. **1. а.** *способност сликовитог представљања, дочаравања ствари и догађаја, појава у мислима независно, одн. мимо опажања у стварности, машта, имагинација, уобразиља; такво дочаравање, представљање у мислима, маштање:* развијање фантазије, стваралачка ~, необуздана ~. **б.** *сама таква представа, слика створена у машти, плод маште, замисао, фикција:* плести фантазије. **в.** разг. *тлапња, сањарија, маштарија, измишљотина.* – То су њене фантазије. **2.** разг. *особа која фантазира, машта, маштар, занесењак, сањар, фантаста; необична, чудна, хировита особа.* – Он је права фантазија. **3.** (у прид. и прил. служби) разг. *фантастичан, диван, изванредан; фантастично, дивно, изванредно.* – Гледали смо леп филм. Фантазија! Лепо смо се провели. Фантазија. **4.** муз. *врста инструменталне композиције слободне форме:* ~ за клавир.

фанта̀зӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на фантазију, створен фантазијом:* ~ творевина.

фантази́рати, -а̀зӣрāм несвр. **1.** *препуштати се фантазији, машти (обично о нечему лепом и неоствариvом), маштати, сањарити; мислити о нечему с надом, жељом да се то оствари, заносити се лепим жељама:* ~ о путу у Кину, ~ о великом богатству. **2.** разг. *говорити бесмислице, глупости, тлапити, буланити:* ~ којешта. **3.** муз. *свирати без припреме, по тренутном надахнућу, импровизовати:* ~ на клавиру.

фанта̀зма и **фа̀нтазма** ж грч. **а.** *привиђење, утвара; обмана, опсена.* **б.** *нелогична и апсурдна идеја.*

фантазмаго̀рија ж грч. **1.** *нестварна слика, представа створена у машти, привиђење, опсена; привиђење у врућици или психопатском стању.* **2.** *вештина изазивања, дочаравања мистичних, сабласних слика и ликова помоћу оптичких обмана.*

фантазмаго̀ричан, -чна, -о *који је створен фантазмагоријом, који се испољава фантазмагоријом:* ~ слика.

фантазмаго̀ричнōст, -ости ж *особина, стање онога што је фантазмагорично.*

фа̀нтаст(а), -ē м (мн. -сти) грч. **а.** *човек с бујном маштом, сањар, машталац, занесењак; онај који се заноси неоствариvим плановима.* **б.** *писац, уметник који бира и описује фантастичне садржаје.*

фанта̀стика ж грч. **а.** *оно што је створено фантазијом, маштом, плод маште, уобразиље (чудни, нестварни ликови, догађаји, појаве):* ~ у нар. приповеткама, ~ у књижевности, ~ у иконографији. **б.** *в. фантастичност:* ~ измишљања.

фанта̀стичан, -чна, -о **1. а.** *који је створен фантазијом, маштом, нестваран, имагинаран, необичан, чудан, невероватан, чудесан:* ~ слика, ~ животиња, ~ појава. **б.** *који садржи такве мотиве, заснован на фантастици, испуњен, прожет фантастиком:* ~ роман, ~ драма. **2.** разг. **а.** *необично велик, огроман:* фантастичне димензије, ~ снага. **б.** *необично леп, изванредан; диван:* ~ девојка, ~ лепота. Филм је био фантастичан.

фанта̀стичкӣ, -ā, -ō *в. фантастичан (1).*

фанта̀стично прил. разг. **а.** *на фантастичан начин, чудно, необично, чудесно:* изгледати ~, деловати ~. **б.** *веома, врло, у великој мери:* ~ добар, ~ вредан, ~ леп, ~ маштовит, ~ издржљив.

фанта̀стичнōст, -ости ж *особина оноīа што је фантастично, оноīа који је фантастичан:* ~ снова, ~ мисли, ~ мотива.

фа̀нтасткиња ж *женска особа фантаст(а).*

фа̀нто̄м, -о́ма м грч. **1. а.** *приказа, утвара, сабласт; стварна али неидентификована особа (обично злочинац, убица):* појавити се као ~. **б.** *сексуални манијак који из потаје насрће на жене.* **2. а.** мед. *врста лутке или вештачки имитирани део тела на коме се вежбају операције (обично порођајне).* **б.** *модел људског или животињског тела у природној величини (у музејима, дворани воштаних фигура и сл.).*

фа̀нто̄мка ж (ген. мн. -кӣ) жарг. *посебна врста капуљаче са прорезима за очи, коју криминалци стављају на главу како не би били препознати.*

фа̀нто̄мскӣ, -ā, -ō *који се односи на фантоме, својствен фантомима:* ~ снага, ~ изглед.

фа̀нфара и **фанфа́ра** ж фр. муз. **1.** *кратка музичка композиција писана најчешће за трубе; кратка (обично војничка) мелодија коју изводе трубе.* **2. а.** *труба или неки други лимени дувачки инструмент којим се изводи такав комад, таква мелодија.* **б.** *састав лимених дувачких инструмената којима се изводе такве композиције.*

фа̀нфа̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на фанфаре, својствен фанфарама:* ~ звуци.

фа̀нфа̄рски прил. *на фанфарски начин; бучно, разметљиво:* ~ објављена вест.

фа̑р м грч. (мн. фа́рови) **1.** (обично у мн.) *светиљка с рефлектором на предњем делу аутомобила и др. возила.* **2.** *в. светионик.* • **спустити (оборити) фарове** *усмерити светлост аутомобилских и др. фарова према тлу.*

фа̀рад и **фа̀ра̄д** м физ. *јединица за мерење електричног капацитета (према имену енглеског физичара).*

фара̀о̄н, -о́на м ист. *владар, цар у старом Египту.*

фара̀о̄нскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на фараоне, који припада фараонима:* ~ палата. **б.** фиг. *претерано велики и раскошан, мегаломански:* ~ филмски пројекат.

фа̑рба ж нем. *в. боја.* • **изаћи с фарбом на среду** *в. среда (изр.).* **одговорити на фарбу** *положити на туђу карту своју карту исте боје (у картању).*

фа̀рба̄р, -а́ра м *занатлија који се бави фарбањем, бојадисар.*

фа̀рбара ж **1.** *радња у којој се продају фарбе, боје.* **2.** *радионица у којој се боје, фарбају тканине.*

фа̀рба̄рка ж *жена фарбар.*

фа̀рба̄рница ж *в. фарбара.*

фа̀рба̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на фарбаре:* ~ прибор.

фарба́рство с *посао и занимање фарбара.*

фа̑рбати, -а̄м несвр. **1.** *мењати боју нечега потапајући га у раствор боје или премазујући га фарбом, бојити:* ~ врата, ~ тканину, ~ косу. **2.** фиг. пеј. разг. *варати, обмањивати; лагати:* ~ некога. ■ **~ се** *бојити своју косу, браду и сл.*

фаринги́тис и **фарингѝтис** м грч. мед. *запаљење слузокоже ждрела.*

фарѝсеј, -е́ја м хебр. **1.** (обично у мн.) ист. *припадник религиозно-политичке секте у старој Јудеји која се строго и дословно држала религијских прописа (Мојсијеви закона), идући у томе у крајност (у новозаветној Библији приказани као лицемери који само формално показују побожност, док су у души покварени).* **2.** фиг. *онај који се претвара да је привржен некој идеји или некоме, дволичан, лицемеран човек, лицемер.*

фарѝсе̄јскӣ, -ā, -ō *који се односи на фарисеје, својствен фарисејима, лицемерски:* ~ душа, ~ поступак.

фарѝсе̄јски прил. *на фарисејски начин, као фарисеји, лицемерно, претворно, дволично:* ~ се смешити.

фарисе́јство с *својство, карактеристика фарисеја, лицемерство; лицемеран поступак.*

фарисе́јштина ж пеј. *в. фарисејство.*

фа̑рма ж (ген. мн. -мӣ) енгл. *већи посед или специјализовано пољопривредно добро за узгој домаћих животиња (стоке, живине) или крзнаша; салаш, мајур:* ~ свиња, ~ пилића, ~ нутрија.

фармако̀лог м *стручњак из области фармакологије.*

фармаколо̀гија ж грч. *наука која проучава деловање лекова на живи организам.*

фармако̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на фармакологе и на фармакологију:* ~ приручник.

фармако̀лошки прил. *са становишта фармакологије, у погледу фармакологије:* ~ испитати.

фармакопе́ја ж грч. *нормативни, службени попис и опис лекова (начина њихове израде, чувања и дозирања); књига која садржи тај попис.*

фармакотера̀пија ж грч. *наука о лечењу лековима.*

фармацѐут м грч. *факултетски образовани стручњак за припремање, справљање и дистрибуцију лекова, магистар фармације, апотекар; студент фармације.*

фармацѐуткиња ж *женска особа фармацеут.*

фармацѐутскӣ, -ā, -ō *који се односи на фармацеуте и на фармацију:* ~ факултет, ~ индустрија.

фа̀рма̄ција ж грч. **1.** *наука о лековима, њиховом саставу, припремању и чувању.* **2.** *апотека, лекарница.*

фа̀рмер, -а и **фа̀рме̄р,** -е́ра м енгл. *поседник или закупник фарме; пољопривредник.*

фа̀рмерице и **фа̀рме̄рке** ж мн. *панталоне посебног кроја од грубог, обично плавог памучног платна, често са закивцима.*

фа̀рме̄рка ж *фармерова жена.*

фа̀рмерскӣ и **фа̀рме̄рскӣ,** -ā, -ō *који се односи на фармере, који припада фармерима:* ~ посед.

фа̑рмскӣ, -ā, -ō *који се односи на фарму:* ~ насеље.

фа̑рса ж фр. **а.** *кратак, весео позоришни комад са грубим и јефтиним хумором; бурлеска.* **б.** фиг. *непристојна, груба шала, лакрдија.*

фа̀рсичан, -чна, -о *који представља фарсу, лакрдијашки:* ~ представа, фарсични избори.

фаса́да ж фр. **а.** *предња страна, лице, прочеље зграде.* **б.** фиг. *лажни спољни изглед неке ствари или људског лика иза кога се нешто крије, привидност, привид.*

фаса̀де̄р, -е́ра м *грађевински радник стручњак за израду фасада.*

фаса̀де̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на фасадере:* фасадерски радови.

фа̀са̄днӣ, -ā, -ō *који се односи на фасаду, који служи за фасаду:* ~ камен, ~ цигла.

фасѐта ж фр. *сјајна углачана страна брушеног драгог камена или кристала.*

фа̀сӯнг и **фа̀сунг** м нем. **1.** *в. следовање (2).* **2.** *начин уоквиривања драгог камена у накиту; оквир:* леп ~ прстена. **3.** *грло сијалице.*

фасцѝкла ж (фасцѝкл м) лат. *омот, корице (обично од картона) за списе, акта и сл.; свежањ, свешчица.*

фасцина̀нтан, -тна, -о *који очарава, опчињава, опсењује, очаравајући; диван:* ~ представа, ~ призор.

фасцина̀нтно прил. *на фасцинантан начин, очаравајуће:* деловати ~.

фасцина̀нтно̄ст, -ости ж *особина онога што је фасцинантно.*

фасцина́ција ж лат. *опчињавање, очаравање, опсењивање, опсена.*

фасцѝнӣра̄но прил. *као очаран, опчињен, очарано, опчињено, задивљено:* ~ гледати филм.

фасцѝнӣра̄но̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је фасциниран.*

фасцини́рати, -ѝнӣра̄м свр. и несвр. *очар(ав)ати, опчинити, опчињавати, опсенити, опсењивати.*

фа̏та̄лан и **фа̀та̄лан,** -лна, -о лат. *који се не може избећи, спречити, неизбежан, судбоносан; који доноси несрећу, кобан:* ~ крај. • ~ **жена** *жена која фатално утиче на живот мушкарца.*

фатали̇̀зам, -зма м *поглед на свет који се заснива на веровању да је све што се дешава унапред одређено судбином, судбински неизбежно.*

фата̀лист(а), -е̄ м (мн. -сти) *онај који верује у судбину и слепо јој се предаје, присталица, следбеник фатализма.*

фатали̇̀стичкӣ, -а̄, -о̄ (фатали̇̀стичан, -чна, -о) *који се односи на фаталисте и фатализам (који се заснива на фатализму, склон фатализму, својствен фаталистима и сл.):* ~ поглед, ~ схватање.

фатали̇̀стички прил. *на фаталистички начин, као фаталист(а):* ~ гледати на живот.

фата̀листкиња ж *женска особа фаталист(а).*

фа̏та̄лно прил. *на фаталан начин, судбоносно, судбински неизбежно; с кобним исходом, кобно:* ~ се завршити.

фата́лно̄ст, -ости ж *својство онога што је фатално, судбинска предодређеност, судбоносност; злокобност.*

фатаморга́на ж итал. **а.** физ. *атмосферска оптичка варка (обично у пустињи или на мору) при којој се светлосни зраци пролазећи кроз угрејане слојеве ваздуха преламају и рефлектују стварајући слику предмета и предела којих у ствари нема.* **б.** фиг. *варљиво привиђење, опсена, варка.*

фатамо̀рга̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на фатаморгану:* ~ визија, ~ привиђење.

фа́тум м лат. *судбина, усуд, коб; зла коб.*

фа́тумскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на фатум, судбински.*

фа̏ћкалица ж вулг. *жена лаког морала, курва, проститутка; жена која настоји да на брзину ухвати неког мушкарца за мужа или љубавника.*

фа̏ул и **фа̀ул** м (мн. -ови) енгл. спорт. *прекршај правила у спорту, недопуштен груб напад на противника (у фудбалу, кошарци итд.).*

фаули́рати, фау̀лӣра̄м свр. и несвр. спорт. *(пре)кршити правила игре, непрописно грубо напасти, нападати (противника).*

фа̏ун и **фа̀ун** м лат. мит. *једно од староримских нижих божанстава, бог шума, планина и ливада, заштитник пастира и стада, сатир.*

фа̀уна ж лат. *животињски свет, скуп свих животиња одређеног подручја (континента, државе, неког краја), одн. неког периода у историји Земље:* морска ~, копнена ~, ~ шума, геолошка ~.

фа̀унскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на фауне.*

фа̀унскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на фауну:* ~ царство.

фа̏устовскӣ, -а̄, -о̄ *који је у духу Фауста, немачког средњовековног лекара пустолова, главне личности Гетеове истоимене трагедије, која симболизује трагање за смислом живота; пустоловски.*

фа̏х, фа̀ха м нем. **1.** *струка, специјалност; грана (науке, знања и сл.):* песнички ~. **2.** *преградак, претинац (нпр. у пошти):* поштански ~.

фа̏ца ж итал. жарг. *лице, образ; изглед:* направити киселу фацу.

фацијалис м лат. анат. *седми мождани (лобањски) живац који регулише покрете мишића лица.*

фа̏цијалнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на лице:* ~ нерв (живац).

фаши̇̀зам, -зма м итал. *идеолошко-политички покрет и пракса суровог и насилног укидања демократије, грађанских, политичких и националних права и слободе појединца и појединих народа у циљу остварења супремације властите државе и нације и владавине уског круга људи који представљају руководство и привржденике тога покрета.* • **Смрт фашизму – слобода народу** *поздрав и парола партизана у борби против фашизма за време Другог светског рата.*

фашиза́ција ж *увођење фашизма, организовање по фашистичком узору:* ~ земље.

фашизи́рати, -ѝзӣра̄м свр. и несвр. *увести, уводити фашизам, уредити, уређивати, организовати по фашистичком узору:* ~ земљу, ~ политику.

фа̏шизоидан, -дна, -о *в. фашистоидан.*

фа̏шӣра̄н, -а, -о нем. у изр. ~ **шницла** *врста печеног јела од самлевеног или ситно исецканог меса у облику спљоштене лоптице.*

фа̏шист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица, следбеник фашизма, члан фашистичке странке.*

фаши̇̀стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на фашизам и фашисте (који припада фашистима, својствен фашистима и сл.):* ~ странка, ~ политика, ~ насиље.

фаши̇̀стички прил. *на фашистички начин, својствено фашистима (брутално, агресивно и сл.):* поступити ~, ~ оријентисан.

фа̏шисткиња ж *жена фашист(а).*

фа̏шистоидан, -дна, -о *који је близак фашизму, делимично фашистички:* фашистоидни покрет, фашистоидне идеје, фашистиоидне снаге.

фашисто́идно̄ст, -ости ж *особина онога што је фашистоидно.*

Фе̑б м *један од надимака античког бога Сунца, Аполона.*

фе̏брӣлан, -лна, -о лат. *који је у грозници, праћен грозницом, грозничав; који има високу телесну температуру (која је карактеристична за грозницу):* ~ стање; ~ болесник.

фебри́лно̄ст, -ост ж *грозничаво стање, стање повишене телесне температуре.*

фе̏бруар м лат. *други месец у години.*

фе̏бруа̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на фебруар:* ~ хладноћа. • ~ **револуција** 1) *француска буржоаска револуција која је избила крајем фебруара 1848. године.* 2) *буржоаско-демократска револуција у Русији која је почела у фебруару 1917. године.*

фе́дер м нем. *опруга.*

фе̏дера̄лан, -лна, -о *који се односи на федерацију, савезни:* ~ јединица, ~ држава, ~ уређење.

федерали̇̀зам, -зма м пол. **1.** *федерални систем државног уређења.* **2.** *политичка тежња за стварањем савезне државе, федерације, у којој ће поједине федералне јединице (државе) сачувати што већу самосталност.*

федерализа́ција ж *увођење федералног уређења у некој земљи.*

федера̀лизовати (федерализи́рати, -ѝзӣра̄м) свр. и несвр. *увести, уводити федерално уређење у некој земљи, (у)чинити федералним:* ~ земљу.

федера̀лист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица федерализма.*

федерали̇̀стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на федерализам и федералисте:* ~ становиште, ~ политика.

фе̏деративан, -вна, -о *који се заснива на федерализму, федералном систему државног уређења:* ~ држава, ~ принцип, ~ поредак, ~ начело.

федерати́вно̄ст, -ости ж *федеративно уређење, устројство.*

федера́ција ж лат. **1.** *савезна држава састављена од више држава, република, кантона, покрајина и сл. које имају одређени степен самосталности.* **2.** *савез друштава или организација (обично спортских):* фудбалска ~. • **асиметрична** ~ пол. *федерација у којој би неки чланови били лабавије повезани од осталих.*

федери́рати, федѐрӣра̄м несвр. *бити еластичан и одскакати као федер.*

фѐка̄лије ж мн. лат. *животињски или људски измет.*

фѐка̄лнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на фекалије, загађен фекалијама:* фекалне воде.

фѐла̄х, -а́ха м ар. *сељак, земљорадник у Египту.*

фела̀хиња ж *жена фелах.*

фѐла̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на фелахе.*

фѐлдмаршāл м нем. *највиши војнички чин у многим земљама.*

фѐлер м нем. *грешка, мана:* роба с фелером.

фѐлна ж нем. *руб, наплатак точка на аутомобилу:* искривити фелне.

фѐљтōн, -óна м фр. *подлистак, популарни чланак у новинама или часопису књижевног, уметничког, популарно-научног или друштвено-политичког карактера, у коме се на жив, приступачан и занимљив начин третирају питања уметности, науке и др.*

фељтòнист(а), -ē м (мн. -сти) *писац фељтона.*

фељтонѝстика ж *писање фељтона као књижевна врста.*

фељтонѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на фељтонисте и фељтонистику, својствен фељтонистима:* ~ књижевност.

фељтонѝстички прил. *на фељтонистички начин:* ~ написан чланак.

фељтòнисткиња ж *жена писац фељтона.*

фѐљтōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на фељтон, својствен фељтону:* ~ чланак, ~ прича.

фѐљтōнски прил. *на фељтонски начин, као у фељтону:* ~ писан чланак, ~ обрадити (неку тему).

феминѝзам, -зма м лат. **1.** *покрет жена за еманципацију и изједначење у правима са мушкарцима.* **2.** мед. *женске особине код мушкараца.*

феминиза́ција ж мед. *развој женских особина код мушкараца (нарочито код хомосексуалаца).*

феминизи́рати, -ѝзӣрāм свр. и несвр. *(у)чинити, утицати да нешто добије женске особине:* ~ глас, ~ изглед. ■ **~ се** *добити (ја)ти женске особине.*

фѐмининум м лат. лингв. *женски род; именица женског рода.*

феминѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на феминизам и феминисткиње:* ~ покрет.

фемѝнисткиња ж *присталица, припадница феминизма, феминистичког покрета.*

фȇн м нем. **1.** *електрични апарат за сушење косе.* **2.** *топао и сув пролећни ветар у Алпима.*

фе́никс м грч. (често у полусложеници феникс-птица) **а.** *египатска митска птица слична чапљи која, тобоже, осећајући близину смрти изгори, а затим се поново рађа из пепела, симбол бесмртности, вечности и непролазности.* **б.** фиг. *онај (оно) што васкрсава, што се обнавља, препорађа:* ~ слободе.

фени́рати, фѐнӣрāм свр. и несвр. *(о)сушити (косу) помоћу фена:* ~ косу.

фѐнōл, -óла м хем. **1.** *карболна киселина (најједноставније једињење из групе фенола), која се употребљава као сировина за производњу боја, лекова, експлозива и др.* **2.** *у мн.: група ароматских органских једињења с најмање једном хидроксилном групом директно везаном за бензенову језгру (у јд.: такво једињење).*

феномѐн, -éна м грч. **1.** *свака ствар, процес, збивање или појава коју опажамо чулима, оно што реално постоји:* физички ~, природни ~, психички ~, социјални ~, биолошки ~, научни ~. **2.** *ретка, изузетна, необична или необјашњива појава (у природи, животу); необично способна, талентована личност, изузетак:* ~ од детета, глумац ~.

фȅноменāлан, -лна, -о **1.** *изузетан, изванредан:* ~ памћење, ~ издржљивост, ~ човек, ~ песник. **2.** (одр.) *који се односи на феномен:* ~ страна ствари.

феноменалѝзам, -зма м *филозофско субјективно-идеалистичко учење по коме су човековом сазнању доступни само феномени појединих предмета и ствари, али не и њихова суштина.*

фȅноменāлно прил. разг. *изванредно, изврсно:* изгледати ~, певати ~.

феномена́лнōст, -ости ж *својство оног што је феноменално, оног који је феноменалан:* ~ памћења.

феноменолòгија ж грч. *наука о феноменима ствари; описивање и анализирање феномена из појединих научних области.*

фѐњер м тур. *светиљка уоквирена стаклом у којој гори петролејски жижак, плин, свећа и сл., лампа:* ручни ~, улични ~.

фењѐр(ч)ић м и **фењѐрче,** -ета с (супл. мн. фењѐрчићи м) *дем. и хип. од фењер.*

фењѐрџија м (мн. ж) *онај који пали и одржава уличне фењере.*

фȇр енгл. **1.** прид. непром. *частан, поштен, беспрекоран, коректан у поступању:* бити ~ према некоме. **2.** прил. *исправно, поштено, часно, коректно:* играти ~. • **~ плеј** енгл. *поштена, часна, коректна игра (у спортским такмичењима); поштен, исправан поступак, однос према некоме.*

фѐрāл, -áла м итал. *рибарска светиљка; фењер.*

фѐреџа ж тур. *дугачак широк огртач од црне или модре чохе, с тамном копреном преко лица, који носе муслиманке изван куће.*

фѐрибōт м енгл. *велики брод за превоз људи и возила преко река и канала, трајект.*

ферија́лац, -лца м *члан феријалног савеза.*

ферѝјāлка ж *чланица феријалног савеза.*

фѐријāлнӣ, -ā, -ō *који се односи на ферије, који је намењен организованом провођењу ферија:* ~ организација, ~ одмаралиште. • **~ савез** *омладинска организација за пружање олакшица и помоћи школској и студентској омладини око летовања, за време ферија.*

фѐрије ж мн. лат. *дани одмора, дужи одмор, распуст:* школске ~, ђачке ~, студентске ~, судске ~.

фѐрмāн, -áна м тур. ист. *писмена наредба, заповест муслиманских владара, султанов декрет.*

фѐрмати, -āм несвр. тур. разг. *поштовати, ценити; обазирати се на некога.* – Она не ферма никога.

фѐрмен(а)т, -нта м лат. *у мн.: органске материје, сложена беланчевинска једињења способна да у минималним количинама јако убрзају хемијске процесе у живим организмима (варење хране, разлагање хранљивих састојака у ћелијама и др.), ензими (у јд.: таква материја, ензим).*

ферментá́ција ж лат. **а.** *хемијски процес изазван ферментима, врење.* **б.** *споре и дуготрајне хемијске промене које се у повољним условима влаге и температуре под утицајем фермената и микроорганизама врше у дувану, чају, кафи и какаоу.*

фѐрментациóнӣ (ферментá́цӣјскӣ), -ā, -ō *који се односи на ферментацију:* ~ процес.

фермѐнтисати, -ишēм (ферменти́рати, -ѐнтӣрāм) свр. и несвр. *бити у стању, процесу ферментације, преврети, превирати.*

феро- лат. *први део сложеница са значењем: који се односи на гвожђе, који садржи гвожђе, својствен гвожђу:* фероманган, феросилицијум, феролегуре; феромагнетизам.

фѐртӣлан, -лна, -о лат. *плодан, родан.*

фертилѝтēт, -éта м лат. мед. **а.** *плодност жене; број живорођене деце на хиљаду жена способних за рађање у одређеном времену.* **б.** *способност труднице да одржи плод до краја трудноће.*

фȅс, фȅса м (мн. фȅсови) тур. *капа у облику зарубљене купе, без обода, црвене или загасите боје, обично са кићанком, какву обично носе муслимани (названа по граду Фесу у Мароку).*

фѐсина ж *аугм. и пеј. од фес.*

фѐсић, -а и **фѐсӣћ,** -и́ћа м *дем. од фес.*

фестѝвāл, -áла м лат. *јавна свечана приредба као смотра културе, уметности, спорта и сл., која се одржава обично периодично:* музички ~, ~ народних игара, позоришни ~, спортски ~.

фестѝвāлскӣ, -ā, -ō *који се односи на фестивал:* ~ смотра, ~ атмосфера.

фесу̀рина ж *аугм. и пеј. од фес.*

фȇта ж итал. (обично у изр. **~ сир**) *врста белог тврдог полумасног сира у кришкама, коцкама.*

фѐтиш и **фе́тиш** м фр. **а.** *предмет (обично гротескно антропоидног облика) од дрвета, камена, кости и сл. који примитивна племена обожавају као носиоца магичне, чудотворне, натприродне силе.* **б.** фиг. *предмет претеране, слепог обожавања.* **в.** *предмет абнормално усмереног сексуалног нагона (обично делови одеће супротног пола).*

фетишѝзам, -зма м **1.** *поштовање и обожавање разних предмета (фетиша) код примитивних племена и приписивање чудотворних, натприродних својстава тим предметима.* **2.** мед. *сексуална настраност код које се полни нагон задовољава на појединим деловима тела или појединим одевним предметима особе супротног пола.*

фетишиза́ција ж *обожавање, поклонииштво; фетишизам (1):* ~ патријархалног живота.

фетѝшизовати, -зујēм (фетишизи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. *слепо обожавати некога, нешто, приписа(ва)ти нечему чудотворна, натприродна својства:* ~ нечију улогу.

фетишѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на фетишизам.*

фѐтишкӣ и **фе́тишкӣ,** -ā, -ō *који се односи на фетиш:* ~ култ.

фе́тус м лат. *заметак у мајчиној утроби од трећег месеца зачећа до порода.*

фѐуд и **фѐуд** м старогерм. **а.** ист. *феудални посед, посед који припада феудалцу по ленском, наследном праву.* **б.** фиг. *уопште ситан посед којим неко господари.*

фѐудāлан, -лна, -о *који се односи на феуд:* феудални систем, феудални господар, ~ добро, ~ право.

феуда́лац, -лца м *припадник владајуће класе у феудализму, поседник феуда, властелин.*

феудалѝзам, -зма м ист. *друштвено-економска формација, уређење између робовласничког поретка и капитализма у коме су представници владајуће класе феудалци, као власници феуда и средстава за производњу, експлоатисали подвлашћену класу сељака-кметова.*

феудализа́ција ж *увођење феудалног поретка, уређења.*

феудàлизовати, -зујēм (феудализи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. *(из)вршити феудализацију, увести, уводити феудално уређење:* ~ земљу. ■ **~ се** *завести, заводити феудалне односе (о држави, друштву и сл.).*

феудалѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на феудализам:* ~ уређење, ~ систем.

феу̏дāлка ж *жена феудалац, властелинка.*

фефѐрōн, -о́на м и **фефер́она** ж (обично у мн.) нем. агр. *врста ситне врло љуте паприке.*

фефѐрōнка ж *в. феферон.*

фе̏ш прид. непром. нем. *стасит; лепо обучен, елегантан, дотеран:* бити ~.

фе̏шта ж итал. *свечана приредба, свечаност, весеље.*

фѐшче, -ета с *дем. од фес.*

фѝбрӣл, -ӣла м (обично у мн.) лат. биол. *фина кончаста творевина у ткиву, влакно.*

фѝбрӣн, -ӣна м лат. биол. *белкаста нерастворљива беланчевина у облику финих влаканаца која настаје при згрушавању крви.*

фибриногѐн, -е́на м (лат.-грч.) биол. *беланчевина крвне плазме која под утицајем одређеног фермента прелази у нерастворљив облик, фибрин.*

фѝбрōм, -о́ма м лат. мед. *врста бенигног тумора, оток везивног ткива.*

фи̏була ж лат. **1.** археол. *врста металне игле за причвршћивање и састављање делова одеће, копча, спона:* бронзана ~. **2.** анат. *лисна кост, лишњача, цеваница.*

фи̏га ж жарг. *в. шипак.* • **добити фигу** *не добити ништа.* **држати некоме фиге** *навијати за некога у неком такмичењу, подухвату желећи му успех.*

фигу́ра ж лат. **1.** *приказ, лик човека или животиње у сликарству или скулптури; слика, цртеж:* византијска ~. **2. а.** *спољашњи облик људског тела, стас, раст:* витка ~, здепаста ~. **б.** *положај, став или покрет плесача, одн. спортисте, вежбача у току плеса, игре, вежбе; одређени распоред плесача или вежбача:* изводити лепе фигуре, направити лепу фигуру. **в.** *обрис, контура; облик, изглед уопште; распоред предмета, појава у неком поретку, реду:* ~ предмета, ~ разбацаних каменчића. **3.** шах. *један (било који) од 16 шаховских ликова којима располаже сваки играч:* шаховска ~, беле фигуре, црне фигуре. **4.** карт. *јача, већа карта (ас, кец, краљ, дама, дечко и др.).* **5.** књиж. *облик песничког изражавања, нарочита употреба речи која им даје посебну експресивно-мелодијску вредност, изражајност, сликовит песнички израз:* стилске фигуре, песничке фигуре, реторске фигуре. **6.** муз. *ритмички или мелодијски модел, мањи скуп тонова који чине мелодијску или ритмичку целину:* ритмичка ~ мазурке, мелодијска ~, хармонијска ~. **7.** мат. *геометријски лик, слика:* геометријска ~. **8.** лог. *облик, начин којим се изводи силогистичко закључивање, који зависи од положаја субјекта, предиката и посредног члана у премиси:* фигуре категоричког силогизма. **9.** поз. и филм. *в. фигурант.* • шах. **лаке фигуре** *коњ (скакач) и ловац.* **тешке фигуре** *топ и краљица.*

фи̏гурāлан, -лна, -о *који је изражен фигуром, фигурама; фигуративан:* ~ студија, ~ сликарство, ~ ликовно изражавање.

фигурàлист(а), -ē м (мн. -сти) *ликовни уметник који приказује фигуре, ликове.*

фигуралѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на фигуралисте.*

фигура́лнōст, -ости ж *особина онога што је фигурално, фигуративност, фигурација.*

фигу̀рант м **а.** *споредно лице обично без говорне улоге у позоришном комаду или филму, статиста.* **б.** фиг. *безначајна, неважна личност.*

фигу̀ранткиња (фигу̀рантица) ж *женска особа фигурант, статисткиња.*

фи̏гуратӣван, -вна, -о **1. а.** *изречен, изражен фигуром (5):* ~ изражавање, ~ песнички језик. **б.** *који има пренесени смисао, пренесено значење:* ~ значење, ~ употреба речи. **2.** *в. фигуралан:* ~ сликарство.

фи̏гуратӣвно прил. *на фигуративан начин, помоћу фигура; у фигуративном, пренесеном смислу, значењу:* ~ приказати; ~ употребљена реч.

фигурати́внōст, -ости ж *својство онога што је фигуративно; карактеристика ликовног дела да приказује мотив из реалног видљивог света; фигуративно изражавање, фигурација; фигуративно значење:* ~ ликовног дела; ~ језичког обрта, ~ значења.

фигура́ција ж **а.** *фигуративно, сликовито приказивање, изражавање у сликама и метафорама; у ликовној уметности приказивање мотива из реалног видљивог света:* изражавати се фигурацијом. **б.** муз. *украшавање неке мелодије уобличајеним мелодијско-ритмичким фигурама.*

фигури́на ж итал. **а.** *мала фигура, мали кип, статуета; модел, лутка; мали лик насликан или нацртан:* бронзана ~. **б.** *нацрт позоришног костима или модног одевног предмета.*

фигу̀рисати (фигури́рати, -у̀рӣрāм) несвр. **1.** *привидно, тобож вршити какву службу, само формално представљати некога, играти неку улогу; бити само фигура негде, бити безначајан, неважан:* ~ у политици, ~ као руководилац. **2.** *правити, израђивати фигуру (фигуре).*

фигу́рица ж *дем. од фигура.*

фѝзик м грч. ист. *градски или обласни, окружни лекар.*

фѝзика ж (дат. -ици) грч. *природна наука која проучава материју, њена својства, грађу, основне облике њеног кретања и законитости по којима се те појаве збивају:* експериментална ~, теоријска ~, модерна ~, нуклеарна ~.

фѝзикāлан, -лна, -о (обично одр.) *који се односи на физику, који се заснива на законима и својствима физике, физички:* ~ хемија, ~ теорија, ~ средство лечења. • **~ терапија** мед. *в. физиотерапија.*

физика́лац, -лца м разг. *физички радник.*

физио- грч. *као први део сложеница са значењем: који се односи на природу, који је у вези с природом, природним појавама:* физиологија, физиотерапија, физиогенеза.

физиогене́за ж грч. *развитак животних функција неког организма.*

физио̀лог м *научник који се бави физиологијом, стручњак за физиологију.*

физиоло̀гија ж грч. *наука о процесима својственим живим бићима.*

физио̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на физиологију и физиологе:* ~ хемија, физиолошки процеси.

физио̀лошки прил. *са становишта физиологије, у физиолошком погледу; по природи:* ~ гледано, испитати ~.

физионо̀мија ж грч. **1.** *изглед и израз човечјег лица; црте лица, као огледало карактера:* лепа ~; имати благу физиономију. **2.** фиг. *облик нечега, оно што карактерише некога или нешто, карактер:* ~ породице, ~ друштва, ~ изложбе.

физионо̀мика ж грч. *просуђивање карактера и других духовних својстава према цртама и мимици лица.*

физионо̀мичāр м *онај који се бави физиономијом и физиономиком, који по изгледу и изразу лица просуђује карактер човека.*

физиотерапѐут м *лекар који лечи физиотерапијом.*

физиотерапѐутскӣ, -ā, -ō *који се односи на физиотерапеуте.*

физиотера̀пија ж грч. мед. *лечење болести физикалним средствима (масажом, вежбањем, гимнастиком, купањем, електротерапијом и др.), физикална терапија.*

физиотера̀пӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на физиотерапију:* ~ метод лечења.

физиотера̀пӣјски прил. *на физиотерапијски начин, физиотерапијом:* лечити се ~.

фѝзичāр м **а.** *научник који се бави физиком, стручњак за физику.* **б.** шк. *наставник, професор физике.* **в.** *уопште онај који изучава физику, који показује занимање за физику (као ђак, студент):* добар ~.

фѝзичāрка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа физичар.*

фѝзичāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на физичаре:* ~ кружок, ~ секција.

фѝзичкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на физику:* ~ закон, ~ појава, ~ метод, ~ кабинет, ~ секција. **2.** *који се односи на тело, телесни; чулни; стваран, реалан:* ~ вежба, ~ напор, ~ патња, ~ бол; ~ живот, ~ постојање. • **~ географија** *наука која проучава природне појаве и облике на Земљиној површини (обухватајући копно, воду и ваздух).* **~ култура, ~ васпитање (~ одгој)** *део општег васпитног процеса у којем се телесним вежбама плански и систематски утиче на јачање и усавршавање телесне конституције васпитаника.* **~ хемија** *наука која проучава хемијске појаве применом физичких метода.* **~ обрачун (~ обрачунавање)** *туча, тучњава.* **~ рад** *рад који се врши снагом мишића.* **~ радник** *радник који обавља физички рад, посао.* **~ лице (~ особа)** правн. *личност, особа као правни субјекат, као носилац права и обавеза.*

фѝзички прил. **1.** *путем физике, физичким методама; са становишта физике, у погледу физике:* ~ испитати (неку појаву); ~ посматрано. **2.** *телесно; чулно:* ~ јак, ~ здрав, ~ казнити, ~ изнемоћи, ~ болети; ~ доживети.

фија̀кер и **фија́кер** м фр. *лакша путничка запрежна кола, кочија са покретним кровом.* • **дотерати се као стари ~** *претерано и неукусно се накитити.*

фијакѐрист(а), -ē м (мн. -сти) *кочијаш фијакера; власник фијакера.*

фијакѐристичкӣ, -ā, -ō *који се односи на фијакеристе:* ~ поворка.

фија̀керскӣ и **фија́керскӣ,** -ā, -ō *који се односи на фијакере:* ~ кочијаш, ~ кров, ~ вожња, ~ станица.

фија̀ско м итал. *велик, потпун неуспех, пропаст, крах; срамотан исход, брука:* доживети ~, ~ позоришног комада.

фѝјӯк м оном. *висок резак, оштар звук који настаје брзим струјањем ваздуха или брзим кретањем неког тела кроз ваздух:* ~ ветра, ~ бича, ~ куршума.

фију̀кав, -а, -о *сличан фијуку; који фијуче; праћен фијуком:* ~ звук, ~ струја ветра.

фију̀кати, фѝјучēм и **фију́кати,** фѝјӯчēм несвр. *производити, стварати фијук, звиждати (нпр. о ветру, бичу).*

фију́кнути, фѝјӯкнēм и **фѝјукнути,** -нēм свр. *произвести фијук, зазвиждати, звизнути (нпр. о ветру, бичу и сл.).*

фѝк узв. оном. *за опонашање, подражавање звука који се чује при наглом, брзом сечењу, одсецању.* – Узе сабљу па фик – одсече му главу.

фѝкнути, -нēм свр. *одсећи нагло, једним потезом:* ~ ножем.

фѝкс[1] м енгл. жарг. *доза дроге која се убризгава инјекцијом; дрогирање убризгавањем дроге инјекцијом.*

фѝкс[2] м жарг. *у спортској прогнози – сусрет који се фиксира, коме се у свим комбинацијама предвиђа исти исход.*

фѝксати се, -āм се несвр. жарг. *убризгавати себи дрогу инјекцијом, дрогирати се.*

фѝксатӣв, -а и **фикса̀тӣв,** -и́ва м лат. **а.** хем. *средство (обично раствор шелака у алкохолу) којим се распршивањем у танком слоју превлаче сликарски радови (уљем, кредом, оловком и сл.), отисци и сл. ради заштите од брисања.* **2.** *уопште средство за заштиту неког предмета.*

фикса́ција ж лат. **а.** *учвршћивање, поступак којим се нешто чини постојаним, непроменљивим, трајним.* **б.** биол. *конзервисање, поступак којим се организам, неки орган или ткиво обраде неким хемијским средством (фиксатором) тако да очувају своју структуру:* средства за фиксацију.

фѝкс-иде́ја *мисао која се некоме уврти у свест и која га стално прогони, манија; уображење, неостварљива замисао.*

фѝксӣр, -и́ра м лат. фот. *хемијско средство којим се у фотографији одстрањује неосветљени сребро-бромид с фотографског филма или папира, после развијања (да би фотографија постала неосетљива према светлости и трајна).*

фикси́рати, фѝксӣрам свр. и несвр. **1. а.** *учврстити, учвршћивати у одређеном положају:* ~ зглоб, ~ завој. **б.** *(у)чинити непроменљивим, сталним, утврдити, утврђивати на одређеном нивоу; коначно, дефинитивно установити, установљивати; тачно одредити, одређивати:* ~ цене, ~ износ; ~ законску одредбу, ~ нечију улогу, ~ елементе уговора, ~ рок. **в.** *(за)бележити, (на)цртати, (на)сликати:* ~ нечији лик, ~ нечији израз лица. **2.** *нетремице, упорно гледати, посматрати (некога, нешто), пиљити, зурити (у некога, у нешто):* дрско ~ девојку, ~ девојчин врат. **3.** фот. *фиксиром (у)чинити фотографију постојаном, усталити, устаљивати негатив или копију након развијања:* ~ негатив, ~ снимак.

фѝкснӣ, -ā, -ō **а.** *тачно утврђен, одређен, сталан, непроменљив:* ~ плата, фиксне цене, ~ износ, ~ рок. **б.** *који стоји, који се не помиче, не помера, не преноси:* ~ телефон. • **~ идеја** *в. фикс-идеја.*

фѝктӣван и **фѝктӣван,** -вна, -о *измишљен, непостојећи, нестваран, тобожњи, привидан:* ~ представа, ~ уговор.

фѝктӣвно и **фѝктӣвно** прил. *тобож, привидно, лажно:* ~ потписати уговор.

фикти́внōст, -ости ж *својство, особина онога што је фиктивно:* ~ споразума.

фѝкус и **фи́кус** м лат. бот. **а.** *собна украсна биљка* Ficus elastica, *с великим дугуљастим овалним кожастим листовима, из чијег се млечног сока добија каучук.* **б.** *биљни род дрвећа и шибља* Ficus *из породице дудова* (Moraceae) *с преко 800 врста, распрострањен углавном у тропима, с зимзеленим кожастим листовима.*

фѝкуснӣ и **фи́куснӣ,** -ā, -ō *који се односи на фикус.*

фѝкција ж лат. **1.** *нешто што је измишљено, замишљена ствар, привидна, замишљена представа, измишљотина; претпоставка да нешто реално постоји, иако је очигледно да је нестварно и немогуће.* **2.** *уметничка проза измишљања, белетристика.*

фѝл, -а и фѝла м нем. *надев за колаче, торте и сл.*

-фил грч. *као други део сложенице, суфиксоид, значи да неко воли или је пријатељ, симпатизер онога што значи први део сложенице:* русофил, словенофил, библиофил итд.

филàнтроп м *човек који воли људе и помаже им, човекољубац; добротвор.*

филантропѝзам, -зма м ист. *учење просветитеља XVIII века да је човек по природи добар и да му треба помоћи у развијању његових способности у складу с природом.*

филантрòпија ж грч. *љубав према људима, човекољубље.*

филàнтропкиња ж *жена филантроп.*

филàнтропскӣ, -ā, -ō *који се односи на филантропе и филантропију:* ~ љубав, ~ осећање.

филатѐлија ж грч. *систематско сакупљање поштанских и таксених марака, коверата с маркама и печатима и сл.*

филатѐлист(а), -ē м (мн. -сти) *човек који се бави филателијом.*

филателѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на филателисте и филателију:* ~ клуб, ~ друштво, ~ збирка.

филатѐлисткиња ж *жена филателист(а).*

фѝлē, -ѐа м фр. **1.** кув. *месни део на кичми животиње, печеница.* **2.** *мрежасто плетиво.*

филéти м мн. итал. *танке траке рибљег усољеног меса у уљу.*

филѝгран, -а и **филѝгрāн,** -áна м итал. **1.** *украс или украсни предмет од финих сребрних или златних жица исплетених у виду мрежасте чипке; такав уметнички рад, техника израде таквих предмета.* **2.** *водени жиг на папиру, новчаници и сл.*

филигрàнāр, -áра м *занатлија који израђује накит и предмете у техници филиграна.*

филѝгранскӣ и **филѝгрāнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на филигран; израђен као филигран:* ~ рад, ~ игла, ~ брош. • ~ **стакло** *разнобојно стакло које се добија преплитањем и стапањем разнобојних стаклених нити.* ~ **рад** *техника у чипкарству шпанског порекла; вез који се састоји од свилених и металних нити.* ~ **папир** *фини папир са утиснутим мрежастим шарама.*

филѝгрански и **филѝгрāнски** прил. *као филигран; фино, прецизно:* ~ извезено; ~ исписано.

филигрáнство с *филигрански занат, филигранска уметност;* фиг. *фино, прецизно извођење, фина израда налик на филигран.*

филијáла ж лат. *огранак, пословна јединица неког друштва, установе или предузећа ван главног седишта (централе), подружница:* ~ банке, ~ осигуравајућег завода.

филѝпика ж лат. *оштар говор којим се неко напада (према говорима старогрчког говорника Демостена против Филипа Македонског).*

фѝлӣр, -ѝра м мађ. ист. *ситан аустроугарски новац.*

фѝлистар, -тра м хебр. *човек ограниченог малограђанског менталитета, ускогруд, лицемеран и ситничав човек, малограђанин, паланчанин, ћифта.*

фѝлистарскӣ, -ā, -ō *који се односи на филистре, својствен филистрима, малограђански:* ~ менталитет, ~ схватање.

фѝлистарски прил. *на филистарски начин, као филистар, малограђански:* ~ васпитан, ~ ситничав.

фѝлистарство с *својство, особине филистра, филистарски дух, карактер, малограђанштина, ускогрудост.*

фѝлм м (мн. -ови) енгл. **1. а.** *танка, прозирна целулоидна трака превучена с једне стране фотографском емулзијом, осетљивом на светлост, која служи за снимање и копирање фотографија.* **б.** *таква трака са снимљеним материјалом, готова копија позитива која се користи за пројекцију, приказивање филмова.* **2. а.** *кинематографско дело које се састоји од сликовног репродуковања догађаја, људи и предмета у покрету снимљено на филмској траци ради приказивања у биоскопу, на телевизији итд.:* акциони ~, научни ~, уметнички ~, енглески ~. **б.** *уметност снимања таквих дела, филмска уметност; целокупна делатност израђивања (снимања) и индустријске производње и расподеле филмских дела, кинематографија:* југословенски ~. **3.** фиг. *низ слика, сликовних представа које у свести, сећању следе једна за другом и чине неку целину.* **4.** *танка опна, површинска превлака на неком материјалу, предмету (нпр. од боје, лака, уља и сл.).* • **анимирани** ~ *филм који се ствара снимањем цртежа* (**цртани** ~) *или фигура* (**луткарски** ~, **лутка-филм**). **документарни** ~ *филм који се ствара инсценацијом или снимањем стварних догађаја.* **дугометражни (целовечерњи)** ~ *филм (обично уметнички) чије приказивање траје око два сата.* **звучни** ~ *филм који настаје снимањем слике и звука на две одвојене траке, после чега се обе траке хемијски обрађују, а затим заједно копирају на исту позитив-траку, која се пројектује на екрану.* **играни** ~ *уметнички филм у коме учествују глумци, филмована драма, комедија, историјски филм и сл.* **краткометражни** ~ *филм (обично документарни) чије приказивање траје око пола сата.* **неми** ~ *филм настао снимањем само слике (без звука).* **пукао му је** ~ *каже се кад се неко изнервира, кад изгуби живце.*

фѝлмаџија м (мн. ж) разг. (често подр.) *човек који се бави филмом, снимањем и приказивањем филмова, филмски радник, филмски уметник, синеаста.*

фѝлмаџѝјскӣ, -ā, -ō *који се односи на филмаџије.*

фѝлмāш, -áша м разг. *в. филмаџија.*

фѝлмичан, -чна, -о *подесан за снимање филма.*

фѝлмовати, -мујēм свр. и несвр. *снимити, снимати филм на основу нечега, снимити, снимати за филм, филмски уобличити, екранизовати:* филмовани роман, филмована бајка.

филмогрàфија ж *попис филмова по ауторима, продуцентима и др.*

филмòлог м *стручњак који се бави питањима филма, синеаст(а).*

филмолòгија ж *наука о филму; кинематографија.*

филмòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на филмологе и филмологију:* ~ удружење.

филмотéка ж *збирка филмова.*

филмòфил, -а и **филмòфӣл,** -ѝла м *онај који воли филм, љубитељ филма.*

филмòфōб, -óба м *онај који мрзи филм, филмске представе.*

фѝлмскӣ, -ā, -ō *који се односи на филм (који припада филму, својствен филму и сл.):* ~ платно, ~ врпца, ~ уметност, ~ техника, ~ репортажа, ~ режија; ~ брзина.

фѝлмски прил. *на начин својствен филму, филмској техници и уметности:* ~ уобличити, ~ обрадити.

фѝловати, -лујēм несвр. нем. *пунити, надевати (јело):* ~ паприке, ~ торту.

филогенéза ж грч. *историја развитка, еволуције органског света и његових систематских група (разреда, породица, родова, врста).*

филогенѐтика ж *наука која проучава филогенезу.*

филогенѐтичкӣ, -ā, -ō *који се односи на филогенетику:* ~ класификација.

филогèнетскӣ, -ā, -ō *који се односи на филогенезу:* ~ развој врста.

филогèнетски прил. *у погледу филогенезе:* ~ посматрано.

филодѐндрōн, -óна м бот. **1.** *собна украсна биљка* Monstera deliciosa, *великих рупичавих листова.* **б.** *биљни род* Philodendron *из ф. козлаца* (Araceae).

фило̀зоф м грч. **1. а.** *научник који се бави филозофијом; мислилац, мудрац.* **б.** *студент филозофије.* **2.** фиг. **а.** *мудар човек који се разумно и трезвено односи према животу, животним проблемима.* **б.** ир. *онај који се представља да је мудар, који воли да „филозофира“, мудријаш; превејанац, лукавац.*

филозофѝзам, -зма м *склоност филозофирању.*

филозо̀фија ж грч. **1. а.** *наука о најопштијим законима развитка природе, људског друштва и мишљења, о назорима на свет и живот и о сазна(ва)њу целокупне стварности:* развој филозофије, правци филозофије. **б.** *учење неког филозофа:* Кантова ~, Аристотелова ~. **2.** *најопштији принципи који леже у основи неке науке:* ~ језика, ~ права. **3. а.** *поглед на свет и живот, назор:* имати добру филозофију, његова животна ~. **б.** разг. ир. *„филозофирање“, мудровање, мудријашење, мудролије:* знати нечије филозофије. **4.** ист. *наставак гимназије (данашњи трећи и четврти разред гимназије).*

филозо̀фӣјскӣ, -ā, -ō *в. фило̀зофскӣ.*

филозо̀фӣјски прил. *в. фило̀зофски.*

филозофѝрати, -о̀фӣрāм (филозо̀фисати, -ишēм) несвр. **а.** *бавити се филозофијом, филозофским питањима.* **2.** ир. *правити се мудрим, наметљиво износити и истицати своје мишљење, мудровати, мудријашити, паметовати.*

филозо̀фичан, -чна, -о *в. фило̀зофскӣ (2).*

филозо̀фичнōст, -ости ж *особина онога што је филозофично.*

фило̀зофкиња ж *женска особа филозоф.*

фило̀зофскӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на филозофију и филозофе:* ~ питање, ~ схватање, ~ учење, ~ назор. **2.** *прожет дубоким мислима, који разматра назоре на свет и живот:* ~ роман, ~ драма.

фило̀зофски прил. *на филозофски начин, са становишта филозофије, као филозоф:* ~ размотрити неко питање, ~ посматрати живот.

филоксе́ра ж грч. зоол. *ваш, опасна штеточина која живи на лишћу и корену винове лозе* Phylloxera vastatrix.

фило̀лог м *научник који се бави филологијом, стручњак у филологији, лингвиста, језикословац.*

филоло̀гија ж грч. **а.** *наука, одн. скуп научних дисциплина (науке о језику, књижевности, етнографије и сл.) које изучавају језик и књижевност, а преко њих и целокупну културу неког народа или више народа:* словенска ~, енглеска ~. **б.** *наука о језику, лингвистика, језикословље.*

фило̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на филологију и филологе:* ~ факултет, ~ литература.

фило̀лошки прил. *на филолошки начин, са становишта филологије:* ~ испитати неку појаву.

фило̀соф м *в. филозоф.*

философ- *в. филозоф-.*

фѝлтар, -тра м лат. *в. филтер.*

фѝлтарскӣ, -ā, -ō *који се односи на филтар:* ~ платно.

фѝлтер м **1.** техн. *направа или уређај за прочишћавање течности или гасова, одн. за уклањање честица чврстих материја из течности и гасова.* **2. а.** ел. *уређај за пригушивање одређене фреквенције и пропуштање таласа одабране, жељене фреквенције:* електрични ~. **б.** *уопште направа за задржавање одређених зракова (топлотних, светлосних и др.):* топлотни ~, светлосни ~. **3.** фот. *обојено стакалце које се ставља пред објектив камере и служи за апсорпцију непожељног дела спектра светлости:* оптички ~. **4.** *шупљикави, порозни део цигарете који прочишћава никотин:* цигарете са филтером.

фѝлтерскӣ, -ā, -ō *који се односи на филтер.*

фѝлтрāт, -а́та м *филтрирана, процеђена течност.*

филтра́ција ж *цеђење, прочишћавање (течности, гасова) кроз филтер, филтрирање:* уређај за филтрацију воде.

филтрѝрати, фѝлтрӣрāм свр. и несвр. *пропустити, пропуштати кроз филтер, (про)цедити; (про)чистити цеђењем:* ~ воду за пиће.

филхармо̀нија ж грч. муз. **а.** *симфонијски оркестар.* **б.** *друштво, установа за неговање музике и приређивање симфонијских концерата.*

филхармо̀нӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на филхармонију:* ~ концерт.

фѝлц м нем. *чврсто сукно, обично од зечје длаке, које служи за израду шешира и др., пуст.*

фѝлцан, -а, -о *који је од филца:* филцани шешир.

фѝлџāн, -а́на м тур. *шољица за кафу без дршке.*

филџа̀нчић м *дем. од филџан.*

фимо́за ж лат. мед. *сужење препуција пениса.*

фи̑н, фи́на (фи̑на), -о (комп. фѝнијӣ) нем. **1. а.** *који пада у очи лепотом и складношћу линија, који оставља пријатан, повољан естетски утисак, леп, диван; нежан, благ:* ~ грађевина, ~ тело, фини зуби, ~ лице, ~ тен, фине црте лица. **б.** *који је начињен од доброг, квалитетног материјала, који није груб:* ~ платно, ~ тканина, ~ сукно. **2. а.** *који се истиче вредношћу и складношћу свог садржаја; који се пријатно доживљава:* фине мисли, фина запажања, ~ музика. **б.** *који има изврстан укус, добро справљен, укусан (о јелу и пићу):* ~ печење, ~ вино. **в.** *повољан, пријатан, благ (о времену, временским приликама):* ~ време, ~ јесен, ~ зима. **г.** *лак, краткотрајан и безболан (о смрти, умирању):* ~ смрт, ~ крај (живота). **3. а.** *племенит, добар, благонаклон, благ, нежан:* ~ срце̏, имати фину душу. **б.** *који одражава нечију благонаклоност, доброту:* на ~ начин, ~ реч, ~ гест, ~ дочек. **4. а.** *који се цени, који је за похвалу, добар, примеран; истакнут:* ~ владање (ученика), фине особине. **б.** *који доноси, изазива задовољство, пријатан:* фине жеље, ~ будућност, ~ вест, фини снови. **в.** *прикладан, повољан за нешто:* ~ посао, ~ место (радно). **г.** *погодан, повољан:* ~ прилика. **д.** *пријатан, угодан, забаван:* ~ друштво. **5. а.** *отмен, углађен; који одражава нечију отменост:* ~ господин, ~ госпођа; фини манири. **б.** *лепо васпитан:* ~ младић, ~ девојка. **в.** *танан, истанчан, префињен, суптилан:* фини преливи (музике), ~ осећање. **6. а.** *који се јавља у ситним честицама, капљицама и сл., ситан:* фини прах, ~ киша, фине капљице. **б.** *који се јавља у танком слоју:* фини премаз, ~ емулзија. **7.** *који је без других састојака, чист, пречишћен, рафинисан:* фини шпирит, фини дестилат.

фѝнāлан, -лна, -о **а.** *који се јавља, дешава на завршетку, завршни, коначан, крајњи:* ~ утакмица. **б.** *готов, завршен, спреман за употребу:* финални производи (продукти). • **финалне реченице** лингв. *намерне реченице.*

фина́ле, -а́ла с (м) (мн. с) лат. **а.** *завршни, одлучујући део спортског такмичења, финална утакмица:* играти у финалу. **б.** *завршни део музичког или драмског дела:* бриљантно ~. **в.** *завршна приредба на којој се одлучује ко ће бити победник, завршница:* победити у финалу. **г.** *уопште крај, завршетак:* ~ плеса, ~ филма.

фина̀лист(а), -ē м (мн. -сти) спорт. *играч, такмичар у финалу.*

фина̀листкиња ж *женска особа финалист(а).*

фѝнāлно прил. *на крају, коначно, завршно:* ~ настати.

фина́лнōст, -ости ж *особина онога што је финално, коначно.*

фѝнанс м фр. *финансијски службеник; порески или царински стражар, најнижи орган финансијске контроле; утеривач пореза.*

фина̀нсије ж мн. фр. **а.** *целокупна делатност прикупљања, расподеле и трошења новчаних средстава намењених задовољавању општих потреба.* **б.** *област економске науке која проучава односе, процесе и операције које се јављају у тој делатности.* **в.** *стање у новчаној области, новчане прилике; новчана средства, новац:* стање финансија.

финансѝјēр -е́ра м **а.** *онај који финансира некога или нешто.* **б.** *стручњак у финансијама, у вођењу финансијских послова.*

финансѝјӗрскӣ, -ā, -ō *који се односи на финансијере.*

фина̀нсӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на финансије:* ~ стручњак, финансијски послови, ~ план.

финанси́рати, -а̀нсӣрāм свр. и несвр. *да(ва)ти новац за неки подухват, посао, новчано помоћи, помагати (некога, нешто):* ~ студента, ~ нечије усавршавање, ~ пројекат, ~ изградњу.

фѝнанц(-) м *в. финанс(-).*

фѝнгӣрāн, -а, -о *измишљен, тобожњи, лажни.*

фингѝрати, фѝнгӣрāм свр. и несвр. лат. **а.** *маштом дочара(ва)ти, измислити, измишљати, замислити, замишљати; приказ(ив)ати као стварно:* ~ грозницу. **б.** *(на)правити се, претворити се, претварати се, симулирати.*

фине̏са ж фр. **а.** *мала, танана разлика у нечему, нијанса; нарочито својство, особитост; појединост:* знати финесе. **б.** *истанчаност, финоћа, профињеност.*

фѝнитӣвнӣ, -ā, -ō лат. у изр. ~ **глаголи** лингв. *завршно-свршени глаголи, глаголи који означавају завршетак радње* (нпр. покупити, подсецати).

фѝнитнӣ, -ā, -ō лингв. *који зна за граматичку категорију лица, лични (о глаголским облицима, нпр. о презенту, аористу итд.).*

фѝниш и **фѝниш** м енгл. **а.** спорт. *завршна, одлучујућа борба пре циља, обично у тркама; уопште завршни, одлучујући део такмичења:* победити у финишу. **б.** фиг. *завршетак, крај.*

финѝшēр, -ѐра м техн. *грађевинска машина за постављање горњег бетонског или асфалтног слоја на коловозу.*

фѝно прил. (комп. фѝнијē и фѝније) **1. а.** *на фин начин, истичући се лепим спољашњим изгледом и складношћу, привлачно:* ~ изгледати, ~ се носити. **б.** *пријатно, угодно:* ~ звучати, ~ мирисати. **в.** *онако како треба, како је пожељно, успешно, добро:* ~ напредовати, ~ цртати, ~ учити, ~ поцрнети, ~ видети, ~ опремити. **г.** *с наклоношћу, са симпатијама, пријатељски:* ~ говорити о некоме, ~ пазити (некога). д. *учтиво, љубазно, с поштовањем:* ~ замолити, ~ захвалити. **ђ.** ир. 1) *рђаво, лоше.* – Фино смо се провели. Цео дан смо узалуд чекали аутобус. 2) *лукаво, покварено, подмукло.* – Фино ме удесио. **2.** *при сагалашавању, пристајању на нешто: добро, у реду.* – Па фино, идемо сви у шетњу. **3.** *у ситним честицама, делићима, ситно:* ~ истуцати шећер, ~ млевена кафа.

фино̀ћа ж **1.** *особина, својство онога који је фин, онога што је фино, лепо, лепота, привлачност; пријатан утисак, доживљај који изазива оно што је лепо (по изгледу или садржином, духовним својствима и сл.):* ~ стаса, ~ покрета, ~ понашања, духовна ~. **2.** хем. *износ (процентуални) чистог злата или сребра у легурама, кованом новцу и сл. изражен у каратима:* ~ сребра, ~ злата, ~ платине. **3.** *ситноћа израде:* ~ млива, ~ брашна.

фѝнта ж итал. разг. **а.** *превара, подвала, трик; лукавство:* служити се финтама. **б.** спорт. *потез, покрет у играма с лоптом којим играч покушава да надмудри противничког играча.*

фио́ка ж (дат. фио́ци) мађ. **1.** *кутија у столу, ормару и сл. која се извлачи, ладица.* **2.** жарг. *затвор, хапс.*

фѝола ж фр. фарм. *бокаста бочица с дугим узаним грлићем која се употребљава за чување лако испарљивих течности; бочица за лекове и сл.*

фио́чица ж *дем. од фиока.*

фѝрер м нем. **1.** ист. *подналредник у бившој аустроугарској војсци.* **2.** *вођа, предводник (обично као епитет за Хитлера).*

фѝрерскӣ, -ā, -ō *који се односи на фирера, својствен фиреру.*

фѝрерски прил. *на фирерски начин, као фирер, бахато.*

фѝрма ж (ген. мн. -мӣ) лат. **1. а.** *име под којим послује неко привредно предузеће; натпис над неком радњом, предузећем и сл.* **б.** *привредно, трговачко предузеће, тртка:* јака ~, трговачка ~. **2.** фиг. (обично у изр. **под фирмом**) *лажно име под којим се крије нешто друго, плашт.*

фирмопѝсац, -сца м ков. *занатлија који израђује фирме, натписе.*

фѝрнис м *в. фирнајз.*

фѝрнāјз и **фѝрнāјс** м нем. *уљаста или смоласта течност која се брзо суши и служи за премазивање обојених предмета:* премазати фирнајзом.

фѝрцати и **фѝрцати,** -āм несвр. мађ. *овлаш прошивати концем скројене делове одеће.*

фѝс м муз. *хроматски повишени тон „ф“* (f).

фѝсија и **фѝсија** ж лат. физ. *ланчана нуклеарна реакција цепања атомског језгра уз ослобађање велике количине нуклеарне енергије:* спонтана ~, троструга ~.

фѝсионӣ и **фѝсионӣ** (фѝсӣјскӣ и фѝсӣјскӣ) -ā, -ō *који се односи на фисију:* ~ процес.

фѝск м лат. **1.** *државна благајна; државна имовина.* **2.** *држава као власник имовине у приватно-правном смислу.*

фѝскал, -а́ла м лат. *правни заступник државне благајне.*

фѝскāлан, -лна, -о *који се односи на фиск, државну благајну, на државне приходе и расходе; новчани:* фискална питања. • ~ **година** *обрачунска година, период од 12 месеци.* ~ **политика** *систем мера пореске политике које предузима држава или друштвено-политичке заједнице ради обезбеђивања прихода за покриће својих расхода, пореска политика.*

фискулту́ра ж скраћ. *физичка култура.*

фѝскултӯрнӣ, -ā, -ō *који се односи на фискултуру.*

фѝскултӯрнӣк м *онај који се бави фискултуром, спортиста, гимнастичар.*

фѝскултӯрница ж *она која се бави фискултуром, спортисткиња, гимнастичарка.*

фѝскус м *в. фиск.*

фѝстула ж лат. мед. *шупљина, канал који настаје у току гнојних процеса у неком органу и спаја га с другим органом или слободном површином:* ~ од упаљеног зубног корена.

фису́ра ж лат. **а.** *пукотина, бразда на неком материјалу (камену, дрвету, металу и др.).* **б.** анат. *бразда, процеп (обично на костима или на мозгу).*

фѝт м енгл. *стопа као мера за висину у ваздухопловству (30,48* cm).

фѝт прид. непром. енгл. спорт. *који је у доброј форми, спреман, способан за такмичење.*

фѝтӣљ, -ѝља м (инстр. -ѝљем) тур. **1.** *памучна врпца или гајтан у петролејској лампи, свећи и сл., жижак, стењак.* **2.** *врпца за паљење барута, експлозива код старинских пушака и топова:* запалити ~.

фитѝљача ж **а.** *светиљка, лампа на фитиљ.* **б.** *бакља, зубља; буктиња.*

фитѝљити, фѝтӣљӣм несвр. [гл. им. фитѝљēње с] *увијати, усукивати (као фитиљ):* ~ бркове. ■ ~ **се** *увијати се, увртати се.*

фитѝљић м *дем. од фитиљ.*

фѝтнес м енгл. *физичке вежбе за лепо обликовање тела.*

фито- грч. *као први део сложеница са значењем: који се односи на биљке, биљни:* фитотерапија, фитогеографија итд.

фито̀ген и **фѝтоген,** -а, -о грч. *који је биљног порекла.*

фитогеогра̀фија ж грч. *наука о распрострањености биљака, биљна географија.*

фитоло̀гија ж грч. *наука о биљкама, ботаника.*

фито̀ним м грч. лингв. *име биљке.*

фитонѝмија ж грч. *наука о именима биљака.*

фитопато̀лог м *стручњак у области фитопатологије.*

фитопатоло̀гија ж грч. *наука о болестима биљака.*

фитотерапе̏ут м *стручњак за лечење биљним лековима, чајевима и сл.*

фитотера̀пија ж грч. мед. *лечење болести лековима биљног порекла.*

фитофа̀рма̄ција ж грч. *подручје фармације које се бави средствима за лечење биљних болести.*

фитохѐмија ж грч. *наука о хемијским материјама које се добијају из биљака.*

фи́ћа, -ē и **фи́ћо,** -а и -ē м жарг. *тип малог аутомобила марке фијат.*

фи̏ћӯк м оном. *звиждук:* ~ деце, ~ сирене.

фиħу̏кати, -āм и **фиħу́кати,** фи̏ħӯкāм несвр. оном. *производити фићук, звиждати, звиждукати.*

фиħу́кнути, фи̏ħӯкнēм свр. *произвести фићук, звизнути.*

фиħфѝрӣħ, -и́ħа м мађ. *ветропираст, лакомислен младић, ветрогоња; гиздавац, кицош.*

фи̏фти-фи̏фти енгл. прил. *на два једнака дела, пола-пола (при расподели добитка):* ~ подела утицајних сфера.

фи̏ш м фр. штамп. *в. шиф.*

фи̏ша и **фѝша** ж фр. *листић, цедуља.*

фи̏шба̄јн м нем. *рибља кост, рожаста материја из уста китова, од које се праве шипке у стезнику, чешљеви и др.*

фи̏шек м тур. *папирна кесица купаста, шиљаста облика.*

фи́штати, -тӣм несвр. *испуштати оштар, резак глас (о животињама, обично о коњу), њиштати.*

фјо̏рд м (мн. -ови) норв. геогр. *дуг и узан, разгранат морски залив стрмих обала.*

флагра̀нтан, -тна, -о лат. *очит, очевидан, несумњив, упадљив:* ~ кршење (закона), ~ прекршај.

флагра̀нтно прил. *на флагрантан начин, очито, очевидно, упадљиво:* ~ кршити закон.

флагра̀нтно̄ст, -ости ж *особина онога што је флагрантно, очевидност.*

фламѐнко, -а м шп. *врста андалузијског народног плеса у коме играч даје такт лупајући ногама и пљескањем руку или ударањем кастањета; андалузијска народна песма са честим променама темпа и ритма које прате ову игру.*

фламѝнго, -а м шп. зоол. **а.** *род птица штакара* Phoenicopterus, *дуга врата и ногу и повијеног кљуна, пламенац.* **б.** (**и обично** ~) *врста пламенца* Phoenicopterus ruber, *ружичастог, белог и црног перја, ружичасти пламенац, који живи у јатима на Средоземном мору.*

фла̀не̄л, -е́ла м енгл. *лака, мека памучна или вунена тканина са длакавом површином:* памучни ~, вунени ~.

фла̀неласт, -а, -о *који је налик на фланел:* ~ тканина.

фла̀не̄лскӣ, -ā, -ō *који је од фланела:* ~ кошуља.

фла̏стер и **фла̀стер** м нем. *лепљиви завој за ране, обично с лековитим средством на хидрофилној тканини.*

фла̀ута ж итал. *врста дрвеног или металног дувачког инструмента у облику цеви, који производи нежан, баршунаст звук.*

фла̀у̏тист(а), -ē м (мн. -сти) *свирач на флаути.*

фла̀у̏тисткиња (фла̀у̏тистица) ж *женска особа флаутиста.*

фла̀утица ж *дем. и хип. од флаута.*

фла̏ша ж нем. *боца, стакленка.*

флашѐтина ж *аугм. и пеј. од флаша.*

флаши́рати, фла̀ши̅ра̄м свр. и несвр. (обично у трп.) *нали(ва)ти (пиће) у флаше (са етикетом) ради продаје:* ~ вино.

фла̏шица ж *дем. од флаша.*

флѐгма ж грч. **1.** *в. флегматичност.* **2.** разг. *флегматична особа.*

флегма̀тик м *в. флегматичар.*

флегма̀тичан, -чна, -о *који се не узбуђује, миран, хладнокрван, равнодушан; својствен таквој особи:* ~ човек; ~ карактер.

флегма̀тича̄р м *флегматичан човек.*

флегма̀тично прил. *на флегматичан начин, мирно, хладнокрвно, равнодушно:* одговорити ~.

флегма̀тично̄ст, -ости ж *особина, стање онога који је флегматичан, мирноћа, хладнокрвност, равнодушност.*

флѐка ж нем. *упрљано место на одећи, тканини и сл., мрља.*

флѐкав, -а, -о *који има флеке, умрљан:* ~ хаљина, ~ столњак.

флѐкаво̄ст, -ости ж *стање и особина онога што је флекаво, умрљаност.*

флѐкица ж **1.** *дем. од флека.* **2.** кув. **а.** (обично у мн.) *комадић истањеног теста квадратног облика који се обично укувава у супи, чорби и сл.* **б.** мн. *јело зготовљено с таквим тестом:* флекице с купусом. **3.** (обично у мн.) *комадић ђона, гуме и сл. који се ставља на оштећене потпетице обуће:* ставити флекице.

флѐксибилан, -лна, -о лат. **1.** *еластичан, савитљив, променљив; прилагодљив:* бити ~. **2.** лингв. *који има флексију, деклинабилан или конјугативан:* ~ реч.

флексиби́лно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је флексибилно, онога који је флексибилан.*

флѐксӣван, -вна, -о лингв. *у коме се семантичко-синтаксички односи изражавају флексијом променљивог дела речи (о језицима).*

флѐксија ж лат. **1.** *савијање, прегибање; промена, мењање облика; еластичност:* ~ подлактице. **2.** лингв. *промена појединих врста речи додавањем различитих фонетских елемената (афикса) корену или основи речи, заједнички назив за деклинацију и конјугацију.* • **унутрашња** ~ лингв. *флексија која се постиже променом у самом корену речи.*

флекти́рати, флѐктӣра̄м свр. и несвр. *променити, мењати именске речи (именице, заменице, придеве и бројеве) (по падежима), одн. глагол (по временима и лицима), деклинирати или конјугирати.*

флѐрт м енгл. *површна љубавна веза, љубавна игра без озбиљне намере, љубакање, кокетирање; удварање забаве ради.*

флѐртић м *дем. од флерт.*

флѐртовати, -тује̄м несвр. *забављати се (с неким) без озбиљних намера, љубакати се, кокетирати; удварати се забаве ради.*

флѐш[1] м енгл. *в. блиц.*

флѐш[2] м енгл. *фигура у картама (покеру, брџу) која се добија када играч сложи све карте исте боје.*

флѝпер м нем. *машина, аутомат за игру која се изводи повлачењем шипке за убацивање мале лопте у неколико обележених рупа на табли аутомата:* играти на флиперу.

флиспа̀пӣр, -и́ра м нем. *врло танак, готово провиран папир.*

флѝт м жарг. *оно што је за некога непријатно, неугодно.*

фло́берица и **фло́бе̄рка** ж фр. *једноцевна пушка малог калибра (названа по француском проналазачу Флоберу).*

фло̏к м нем. пом. *мало троугласто једро на прамцу једрењаче, косник.*

флома̀стер м енгл. *направа за писање с врхом од филца натопљеним мастилом разних боја, маркер.*

фло̏пи-ди̏ск м енгл. *диск од савитљивог материјала с магнетном превлаком, за бележење и репродукцију података на компјутеру.*

фло̑р м лат. **1. а.** *танка прозрачна тканина од свиле, лана или вуне.* **б.** *копрена, вео.* **2.** *црна трака која се носи на рукаву, оковратнику, шеширу и др. као знак жалости за покојником.*

фло́ра ж лат. *биљни свет, све биљке једног географског региона или одређеног амбијента, одн. одређеног геолошког раздобља:* ~ Балкана, тропска ~; морска ~; ~ карбона.

флòрет м фр. **1.** *танак туп мач с куглицом на врху подешен само за бод (а не за ударац) у спортском мачевању.* **2.** *тканина од отпадака свиле.*

фло̑рнӣ, -ā, -ō *који се односи на флору:* ~ област.

фло̏скула ж лат. *празна реч, шупља, отрцана фраза; смицалица, лаж.*

фло̏та и **флòта** ж итал. *сви бродови (ратни или транспортни, речни или морски) неке државе, предузећа и сл., бродовље, морнарица; највиша организациона и оперативна јединица ратних бродова:* ратна ~, трговачка ~, транспортна ~. • **ваздушна (зрачна)** ~ *сви авиони неке државе.*

флота́ција ж енгл. *технолошки процес концентрације и издвајања корисне руде (олова, цинка, бакра и антимона) од разних примеса путем испирања водом или воденим раствором; место, погон, фабрика где се тај процес обавља.*

флота́цӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на флотацију:* флотацијски реагенси.

флòтēр, -éра м *рударски радник који ради на флотацији.*

флотѝла ж фр. *одред мањих ратних бродова; скуп мањих бродова:* рибарска ~. • **ваздушна (зрачна)** ~ *скуп мањих летилица.*

фло̏тнӣ, -ā, -ō *који се односи на флоту:* ~ састав.

флу̏вија̄лан, -лна, -о лат. *који је настао дејством речне воде, речни:* ~ ерозија, флувијални облици.

флу̏ид, -а и **флу̀ид,** -и́да м лат. **1.** физ. *течно или гасовито тело које лако мења облик.* **2.** фиг. *тајанствени, неодређени утицај, зрачење, струјање које долази од неког или нечег:* неснички ~.

флу̏идан и **флу̀идан,** -дна, -о **1.** *који се односи на флуид, који тече, струји:* ~ течност, ~ гас. **2.** фиг. *који одаје, зрачи нешто тајанствено, неодређено:* ~ поезија, флуидни стихови.

флу̏кс м лат. физ. *ток, правац преношења енергије (нпр. светлости) или материје (нпр. течности) кроз одређену површину:* ~ неутрона.

флу̏ктуа̄лан, -лна, -о *који се мења, променљив, несталан.*

флуктуа́лно̄ст, -ости ж *особина онога што је флуктуално, променљивост, несталност.*

флуктуа́ција ж лат. **а.** екон. *периодичне промене, колебање, нестабилност привредних појава, процеса и односа (нпр. дизање и спуштање цена, прилив и одлив радне снаге, новца у оптицају итд.):* ~ радне снаге, ~ цена. **б.** *уопште колебање, нестабилност, варирање.*

флуктуи́рајӯћӣ, -ā, -ē *несталан, променљив, колебљив:* флуктуирајући курсеви новца.

флуктуи́рати, -у̏ира̄м несвр. *бити несталан, мењати се (често), колебати се, варирати (нпр. о радној снази, ценама и др.).*

флу̏о̄р м лат. хем. *хемијски елеменат* (F) *из групе халогених елемената, зеленкастожућкасти гас оштра мириса.*

флуоресцѐнтан, -тна, -о *који се односи на флуоресценцију, који флуоресцира:* ~ цев, ~ осветљење, ~ сијалица.

флуоресцѐнтно̄ст, -ости ж *својство онога што је флуоресцентно.*

флуоресцѐнција ж лат. физ. *луминесценција, светлуцање неких супстанција док на њих делују радијације мање таласне дужине, које нестаје одмах након деловања тога зрачења.*

флуоресци́рати, -ѐсцӣра̄м несвр. *имати својство флуоресценције; зрачити, светлуцати флуоресценцијом.*

флуòрӣд, -и́да м хем. (обично у мн.) *со флуороводоничне киселине, једињење метала са флуором.*

флуориди́рати, -ѝдӣра̄м (флуòрисати, -ише̄м) свр. и несвр. *дода(ва)ти води за пиће мање количине флуорида, ради заштите од зубног каријеса.*

флуорогра̀фија ж лат.-грч. *фотографисање рендгенске флуоресцентне слике приликом масовних, систематских рендгенских прегледа плућа.*

флуорогра̀фисати, -ише̄м свр. и несвр. *подврћи, подвргавати флуорографији.* ■ ~ **се** *подврћи се, подвргавати се флуорографији.*

флуорòграфскӣ, -ā, -ō *који се односи на флуорографију:* ~ преглед.

фља̏с оном. **1.** *узвик за подражавање звука који се чује кад нешто падне с висине у воду, пљус.* **2.** *в. фљис.*

фља̏снути, -не̄м свр. оном. *пасти у воду, ударити с карактеристичним шумом, пљаснути* (нпр. о камену).

фљи̏с оном. *узвик за подражавање звука који се чује кад се руком или нечим другим удари по лицу, телу.*

фљи̏скати, -ā м несвр. *ударати, пљескати по телу:* ~ дете по стражњици.

фљи̏снути, -не̄м свр. оном. *ударити јако по лицу, телу и сл. производећи карактеристичан звук, пљеснути, звизнути, млатнути:* ~ по образу.

фљу̏с оном. *узвик за подражавање звука који се чује при ударцу у нешто течно, житко.*

фљу̏снути, -не̄м свр. оном. *ударити, запљуснути с карактеристичним звуком (о нечем течном, житком).*

фоàје̄, -èа м фр. *просторија, дворана у позоришту, биоскопу итд. у којој се окупљају посетиоци пре почетка представе или за време паузе, предворје.*

-фоб грч. *као други део сложеница, суфиксоид који значи: непријатељ, мрзилац:* германофоб, србофоб, хидрофоб.

фòбија и **фо̑бија** ж грч. *неоправдан, болестан страх пред умишљеним опасностима који се јавља код извесних душевних поремећаја, неуроза и сл.; неоправдан, безразложан страх уопште.*

-фобија грч. *као други део сложеница значи:* **а.** *мржња, презирање:* англофобија, германофобија. **б.** *неоправдан, болестан страх од нечега:* хидрофобија, клаустофобија, агорафобија.

фòбичан, -чна, -о **1.** *који је изазван фобијом.* **2.** *који је захваћен фобијом.*

фòка и **фо́ка** ж грч. зоол. *в. туљан.*

фòка̄лнӣ, -ā, -ō лат. *који се односи на фокус, који је у фокусу, жаришту, жаришни, жижни.*

фокстерѝје̄р, -éра и **фо̏кстерије̄р** м енгл. *врста ловачког пса за лов на лисице, јазавце и сл., обично беле длаке са црним, мрким, сивим или жутим пегама.*

фо̏кстрот м енгл. *врста живахне окретне игре у дводелном такту; музика за тај плес:* играти ~.

фо́кус м лат. **1.** физ. *тачка у којој се секу светлосни зраци после одбијања од сферног огледала или после преламања кроз сочиво, жижа.* **2.** мед. *место у организму које је захваћено запаљенским процесом или неком другом болешћу, жариште обољења.* **3.** фиг. *средиште, центар неког збивања, догађаја.*

фокуси́рати, -у̏сӣра̄м свр. и несвр. **1.** *довести, доводити у фокус, изоштрити, изоштравати:* ~ објектив. **2.** фиг. *ставити, стављати у средиште интересовања:* ~ неколико случајева.

фо́куснӣ, -ā, -ō *који се односи на фокус.*

фо̑л[1] м итал. жарг. *измишљотина, лаж:* бацати некоме фолове.

фо̑л[2] прил. итал. жарг. *као бајаги, тобоже:* ~ чита.

фо̑лија ж лат. *врло танак листић алуминијума, пластике и сл.:* алуминијумска ~, пластична ~.

фòлија ж фр. *живахан шпански музички комад с варијацијама.*

фолија́ција ж лат. *обележавање појединих места у штампаној књизи бројевима, пагинација, пагинирање.*

фо̑лио, -ија м лат. **1. а.** *арак папира формата* 21 x 29,7 mm *или* 21 x 33 mm, *полутабак.* **б.** *књига тога формата.* **в.** *лист или страна књиге (обично рукописне).*

фолѝрант м разг. *онај који фолира.*

фолѝранткиња и **фолира̀нткиња** ж разг. *женска особа фолирант.*

фолира́нција ж разг. *фолирање, варање, подвала.*

фолѝрати, фо̀лӣра̄м несвр. итал. разг. *лагати, варати, подваљивати; измишљати:* ~ некога.

фо̏лк енгл. **I.** м (мн. ø) *новокомпоновани музички фолклор, новокомпоноване народне песме (обично без веће уметничке вредности) :* звезда фолка. **II.** прид. непром. **а.** *који се односи на фолк (I):* ~ естрада, ~ музика, ~ парада, ~ звезда. • ~ **култура** *култура у којој су доминантне вредности оне које симболизују новокомпоноване народне песмме без веће (или без икакве) уметничке вредности (у музичком и литерарном смислу) и њихови извођачи.*

фо̀лкло̄р, -о́ра м енгл. **1.** *културна баштина народа која се очувала традицијом кроз веровања, приче, пословице, обичаје, игре, плес, музику, ношњу и др.* **2.** *научна грана, део етнологије који проучава фолклор (1).*

фолкло̀рист(а), -е̄ м (мн. -сти) *онај који скупља и изучава фолклор; онај који ствара уметничка дела у духу фолклора.*

фолклорѝстика ж *проучавање фолклора.*

фолклорѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на фолклористе.*

фо̀лклорнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на фолклор:* ~ грађа, ~ група.

фо̀лксдојчер м нем. *припадник немачке националне мањине у земљама Европе за време фашистичке Немачке у Другом светском рату.*

фо̑н[1] м грч. **1.** *шум, пуцкетање у телефонској слушалици, у радио-пријемнику и сл.* **2.** *јединица за мерење јачине гласова и шумова.*

фо̑н[2] м фр. *дубина, позадина (слике, позорнице):* на фону.

фона́ција ж лат. *извођење, стварање гласа са физиолошког становишта.*

фо̀нациōнӣ (фона́цӣјскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на фонацију.*

фо̏нд м (мн. -ови) фр. **1. а.** екон. *новчана средства издвојена за одређену сврху:* ~ за помоћ пострадалим, пензиони ~, инвестициони ~, ~ за стамбену изградњу. **б.** *имовина у новцу, нагомилани новац, готовина; капитал.* **2.** *расположива средства, имовина, залихе:* стамбени ~, робни ~, земљишни ~, сточни ~, књижни ~. **3.** *архивска грађа која се односи на одређену проблематику.* **4. а.** *основа, темељ.* **б.** лик. *позадина слике.* • екон. **диспозициони** ~ *новац који влада једне земље може трошити, а да о трошку не мора полагати рачуна парламенту.* **пословни** ~ *основна и обртна средства радне организације која служе за просту и проширену репродукцију.* **резервни** ~ *фонд који се формира из чистог прихода.* ~ **речи** *све речи којим неко располаже.* **црни** ~ *нечија тајна залиха новца, обично намењена финансирању недозвољених делатности.*

фонда́ција ж фр. *фонд, заклада; добротворна установа чија су средства намењена одређеном циљу; задужбина:* ~ црвеног крста.

фоне́ма ж (фо̀не̄м, -е́ма м) грч. лингв. *најмања несамостална јединица језичког система, глас као функционална јединица и носилац разлике у значењу (нпр. гласови* д *и* т *у речима* ле̑д *и* ле̑т*).*

фо̀не̄мскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на фонем и фонему.*

фонѐтика ж лингв. *наука о гласовима и гласовним системима језика; гласовни систем неког језика или дијалекта:* експериментална ~, дескриптивна ~, поредбена ~.

фонѐтича̄р м *језички стручњак који се бави фонетиком.*

фо̀нетскӣ (фонѐтичкӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на фонетику:* ~ начин писања. • ~ **правопис** *правопис у коме се речи пишу онако како се изговарају.*

фо̀нетски прил. *по фонетским принципима; у погледу фонетике:* писати ~; ~ посматрано.

фо́ничан, -чна, -о грч. *звучан.*

фонȍграм м *оно што је забележено фонографом (нпр. телефонски телеграм).*

фонȍграф м грч. *уређај, апарат за фонографију, претеча грамофона.*

фонограѝфија ж *снимање звукова и гласова ради репродукције.*

фонограѝфисати, -ише̄м (фонографѝрати, -а̀фӣра̄м) свр. и несвр. *снимити, снимати звукове и гласове фонографом.*

фонȍграфскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на фонограф:* ~ снимање.

фонȍлог м *лингвиста који се бави фонологијом.*

фонолȍгија ж грч. лингв. *наука о фонемама.*

фонȍлошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на фонологе и фонологију:* ~ систем.

фонȍлошки прил. *у погледу фонологије, са фонолошког становишта.*

фо̀номе̄тар и **фо̀нометар,** -тра м грч. *апарат за мерење јачине гласа (у експерименталној фонетици).*

фономонта́жа ж грч.-фр. *преснимавање гласова, звукова и шумова са различитих магнетофонских трака на једну и њихово сливање у једну целину ради репродукције у радио-емисијама, филмовима и сл.*

фоноте́ка ж грч. *збирка грамофонских плоча, магнетофонских трака или компакт-дискова.*

фонофо̀бија ж грч. мед. *болестан страх од гласног говора.*

фонта́на ж итал. *архитектонски објекат (обично украшен скулптурама и др. декортивним елементима) снабдевен цевима у које дотиче вода искачући нагло увис; водоскок.*

фонтанѐла ж итал. анат. *мекано место између лобањских костију на глави новорођенчета:* чеона ~.

фо̑р[1] м нем. **1.** спорт. *додавање лопте напред (самом себи или саиграчу) у фудбалу, пас:* дуги ~. **2.** *в. фора (1).*

фо̑р[2] м фр. *веће затворено утврђење без цивилног становништва, у саставу тврђаве или самостално.*

фо̑р[3] м *в. форум.*

фо́ра ж нем. **1.** *предност, преимућство:* имати фору, дати некоме фору. **2.** жарг. *важна, истакнута личност, зверка:* главна ~. **3.** жарг. *начин поступања, поступак којим се жели скренути пажња на себе; згодна смицалица.* – Каква ти је то фора? Није ти то нека фора.

фо̀рзӣција (фо̀рзӣтија) ж *рад култивисаних украсних грмова* Forsythia *из ф. маслина* (Oleaceae), *са жутим цветовима.*

форѝнта ж (ген. мн. -тӣ) итал. **1.** *мађарска новчана јединица (= 100 филера) до њеног уласка у Европску унију.* **2.** ист. *сребрни или златни новац у неким европским земљама; у бившој Аустроугарској новац од 100 крајцара.*

фо̑рма ж (ген. мн. -мӣ) лат. **1.** *спољашњи, вањски изглед неког предмета, тела, облик:* заобљена ~, издужена ~, четвртаста ~, јајаста ~, савршена ~. **2. а.** *предмет одређеног облика који служи као модел, образац за израду нечега, калуп, модел:* ливачка ~, ~ за прављење колача. **б.** штамп. *гвоздени оквир у који се смешта типографски слог за штампу; такав оквир заједно са слогом:* штампарска ~. **в.** фиг. *уопште узор, образац.* **3.** правн. *вањски облик који се даје правним актима:* писмена ~, усмена ~, ~ јавне исправе, ~ писмене исправе. **4.** *устаљени начин поступања, владања и изражавања, правило, норма:* пазити на друштвене форме, углађена ~, у грубој форми. **5.** *начин, облик устројства, уређења, систем:* ~ парламентарне владавине, ~ владања. **6. а.** ум. *спољна страна уметничког дела, сва изражајна средства уметничког изражавања условљена садржајем уметничког дела:* ~ романа, песничка ~, приповедачка ~. **б.** *у естетици: видљиви и чујни елементи уметнички обликованог садржаја (нпр. облик, боја, тонови, рима и сл.) за разлику од самог садржаја:* лепа ~. **7. а.** спорт. *ступањ, степен, стање тренутне психофизичке спремности, кондиције такмичара:* бити у доброј (одличној, изврсној) форми, бити у лошој форми. **б.** *уопште добра кондиција:* бити у форми. **8.** лингв. *облик речи:* падежна ~. **9.** мат. **а.** *било који од елемената простора (тачка, црта, раван, лик или њихова комбинација):* геометријска ~. **б.** *хомо-*

ѓени полином одређеноī сшуūња у једној или више варијабли: линеарна ~, квадратна ~. **10.** *формалносш.* – То је само форма. • **бити у доброј форми** *биши добро расūоложен; добро изīледаши.* **испасти, изићи из форме** 1) *изīубиши сūособносш, сūремносш за шакмичење и сл.; не биши сūреман, оран, расūоложен за неки ūодухваш, ūосао и сл.* 2) *изīубиши складан, леū облик; уīојиши се.* 3) *ūресшаши се ūридржаваши друшшвених норми, ūравила.* **у форми нечега (на форму нечега)** *у облику нечеīа, као шшо је нешшо.* **немати форме, бити без форме** 1) *биши неучшив, невасūишан, неуљудан.* 2) *биши незīраūан, несūреšан.* **форме ради (про ~)** *шек да се удовољи формалносши, обичају.*

фо̀рма̄лан, -лна, -о **1.** *који се односи на облик, сūољашњи изīлед (а не на машерију, садржај).* **2.** *који удовољава само форми (а не и садржају), који је нешшо само ūо форми, бесадржајан, ūразан, шобожњи, ūривидан:* ~ побожност, ~ независност, формални пристанак. **3.** фил. *који ūридаје највећи значај форми, који ūолази од форме, од облика:* ~ логика, ~ физика. **4. а.** *званичан, службен:* упутити формални позив, формални разговори.

формалдѐхи̑д, -и́да м хем. *најūросшији алдехид, безбојан īас ошшра мириса.*

формалѝзам, -зма м **1.** *ūреšūосшављање форме, облика садржају и сушшини, ūридавање ūресудноī значаја форми (у оцењивању, шумачењу и сл.); сишничаво ūридржавање усшаљених форми (у неком ūослу).* **2.** фил. *идеалисшичко учење ūо коме се целокуūно сазнање изводи из облика и закона мишљења уз неīирање важносши садржаја, одн. машеријалноī елеменша.* **3.** *смер, ūравац у књижевносши и умешносши уоūшше који ūридаје велики значај умешничкој форми и сшилским елеменшима на шшешу садржаја и идејносши.*

формалѝзовати, -зује̄м (формализи́рати, -ѝзи̑ра̄м) свр. и несвр. *свесши, своdиши нешшо само на форму, занемарујући садржај, сушшину:* ~ неки поступак.

формалѝн, -и́на м хем. *водени расшвор формалдехида.*

формалѝст(а), -е̄ м (мн. -сти) **1.** *онај који се слеūо држи форме а занемарује оно шшо је биšно.* **2.** *ūрисшалица формализма (у умешносши, књижевносши и др.):* ~ у поезији.

формалѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на формализам и формалисше; који се заснива на формализму, формалан:* ~ логика.

формалѝстички прил. *на формалисшички начин, само форме ради, формално:* одговорити ~.

формалѝте̄т, -е́та м в. *формалносш.*

фо̀рма̄лно прил. **1.** *на формалан начин.* **а.** *у ūоīледу форме, са сшановишша форме:* садржајно и ~ богата поезија. **б.** *само форме ради, да би се удовољило формалносшима:* бити само ~ присутан, само ~ изабрати. **2.** разг. *сшварно, исшински.* – Формално се обезнанио кад је то чуо. Формално га је избацио из стана.

форма́лно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина, својсшво оноīа шшо је формално; формализам:* слепа ~. **2.** *ūосшуūање, ūонашање ūо усшаљеном реду; обичају а без биšноī значаја; ūроūисани, ушврђени ūосшуūак, норма, ūроūис:* царинске формалности, испунити (обавити) све формалности, придржавати се формалности. • **пука** ~ *нешшо шшо се чини само реда ради, да би се задовољила нека форма, обичај.*

фо̀рмант м лат. лингв. *шворбени део речи, морфема, афикс који се додаје корену или основи речи да би се добила реч одређеноī значења* (нпр. *-ар* у речи обућар).

фо̀рма̄т, -а́та м лат. **1.** *облик и величина, одређене димензије некоī ūредмеша:* ~ књиге, ~ слике. **2.** фиг. *вредносш, сūособносш:* научник великог формата. • **џепни** ~ *мали формаш шшамūаних књиīа.* **човек од формата** *изванредна личносш, човек великих сūособносши, величина, ауšориšеш.*

фо̏рматӣван, -вна, -о *који формира, обликује нешшо:* формативни елементи.

формати́рати, -ма̀тӣра̄м свр. и несвр. *ūоделиши (диск, дискешу, комūакш-диск) у секшоре (који моīу биши различишоī формаша) шако да се моīу складишшиши, ūохрањиваши ūодаци.*

форма́ција ж лат. **1.** *давање облика нечему ūри сшварању, шворби, уобличавање, формирање, образовање; шворба, сшварање, изīрађивање.* **2.** *склоū, сасшав, сшрукшура; облик, конфиīурација:* ~ земљишта. **3.** геол. *īеолошки слој, комūлекс исшоврсних сшена који је насшао у одређеном īеолошком раздобљу:* карбонска ~, пермска ~. **4.** *īруūа, скуūина; īомила, јашо (нарочишоī облика):* политичка ~; ~ дивљих патака. **5.** воj. **а.** *сасшав и орīанизација оружаних снаīа; војна јединица:* војна ~. **б.** *облик одн. облици у којима се јављају делови неке војне јединице (нūр. у морнарици расūоред бродова ūри скуūној ūловидби у облику клина, колоне и др.; у авијацији – борбени ūоредак, īруūно лешење и др.):* клинаста ~. **6.** бот. *виша јединица у науци о биљним заједницама (нūр. шума, шравњак):* биљна ~, биотичка ~. **7.** *облик друшшвеноī уређења на одређеном сшуūњу развоја друшшва, одређен начином ūроизводње, сшуūњем развишка ūроизводних снаīа и др.:* друштвено-економска ~.

форма́цӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на формацију:* ~ стање (у војсци).

форма́цӣјски прил. *у ūоīледу формације.*

фо̀рмӣран, -а, -о *који се образовао, усавршио, оформљен:* ~ стручњак, ~ научник, потпуно ~ писац.

форми́рати, фо̀рмӣра̄м свр. и несвр. **1. а.** *да(ва)ши (нечему) форму, одређени облик, обликоваши, уобличиши, уобличаваши; образоваши, (на)ūравиши, сшвориши, сшвараши:* лепо формирана лутка; ~ дебео слој, ~ покорицу. **б.** *уредиши, уређиваши, ūосшавиши, ūосшављаши у одређеном ūореšку, реду:* ~ врсте, ~ колону, ~ композицију. **2.** *усшановиши, усшановљаваши, образоваши (неку орīанизацију, усшанову, шело и сл.):* ~ одбор, ~ владу, ~ партију. **3.** *изīрадиши, изīрађиваши (у духовном ūоīледу), усавршиши, усавршаваши:* ~ карактер, ~ укус. ■ **~ се 1. а.** *доби(ва)ши одређени облик, уобличиши се, уобличаваши се, обликоваши се у шоку сшварања, насшајања (нūр. о неком шелу, лику и сл.).* **б.** *насша(ја)ши, сшвориши се, сшвараши се, образоваши се (нūр. о неком слоју, ūрекривачу и сл.).* **2.** *изīрадиши се, изīрађиваши се у духовном ūоīледу, усавршиши се, усавршаваши се:* ~ се као личност, ~ се као писац. **3.** *насша(ја)ши, сшвориши се, сшвараши се (о некој орīанизацији, усшанови, класи и сл.).*

фо̏рмула ж лат. **1.** *крашко ūравило, образац који садржи ūрецизно одређење некоī ūојма, законишосши и сл. и који се ūод одређеним условима може ūримениши у великом броју случајева:* законска ~, логичка ~. **2.** мат. *шврдња изражена машемашичким симболима која ūриказује међусобни однос величина, ūравило ūо којем се може израчунаши шражена величина:* математичке формуле, ~ за израчунавање обима круга. **3.** хем. *ūоједносшављени облик ūриказивања сасшава хемијских суūсшанци, одн. молекула ūомоћу симбола хемијских елеменаша и индекса (с доње десне сшране симбола) који означавају број ашома:* хемијске формуле. • ~ **један** *шиū изузешно брзих аушомобила једноседа намењених искључиво за ауšо-шрке, најјача каšеīорија шркачких аушомобила; шрке шаквим аушомобилима.* **емпиријске формуле** хем. *формуле које ūриказују само нумерички однос ашома у молекулу.* **рационалне формуле** хем. *формуле које скраћено ūриказују сшрукшуру једињења.* **структурне формуле** *формуле које ūриказују начин везивања ашома у молекулу.*

формѝла̄р, -а́ра м *шшамūани образац са ушврђеним рубрикама и колонама у које шреба уūисаши шражене ūодашке:* испунити ~, ~ за пријаву испита.

формула́ција ж лат. *облик у коме је изражена нека мисао, законска одредба и сл.:* ~ законских одредби.

формулисати, -ише̄м (формули́рати, -у̀лӣра̄м) свр. и несвр. *јасно и одређено, ūрецизно изразиши, изражаваши неку мисао, обликоваши (усмено или ūисмено), сшилизоваши неку мисао:* ~ законску одредбу, јасно ~ мисао, ~ програм.

фо̀рсӣра̄н, -а, -о **1.** *убрзан и одвећ наūоран:* ~ темпо, ~ марш. **2.** *намешнуш, нашеīнуш, усиљен:* ~ програм, ~ дијета.

фо̀рсӣра̄но прил. **1.** *на форсиран начин, убрзано и наūорно:* марширати ~. **2.** *нашеīнушо, усиљено:* загрлити ~ (некога).

фо̀рсӣра̄но̄ст, -ости ж *сшање и особина оноīа шшо је форсирано; убрзаносш; нашеīнушосш, усиљеносш:* ~ темпа.

форси́рати, фо̀рсӣрам свр. и несвр. **1. а.** *йожури(ва)ти спровођење, (из)вршење нечеīа дајући му йредносӣ и йодржавајући īа, инсисӣирати на убрзаном сйровођењу, (из)вршењу нечеīа; йреӣерати, йреӣеривати у ӣемйу вршења, обављања нечеīа, (у)чинити нешӣо журећи, найрежући се:* ~ изградњу пруге, ~ гајење винове лозе, ~ сточарство; ~ вожњу, ~ марш. **б.** *йрисилити, йрисиљавати, йримора(ва)ти, инсисӣирати да се нешӣо уради:* ~ да се прође, ~ да се каже нешто. **2.** (некога) *омоīућити, омоīућавати некоме усйех (чесӣо неосновано) радећи њему у йрилоī, йодржавајући īа:* ~ своје људе, ~ спортисту. **3.** вој. **а.** *борбом савладати, савлађивати неку йрейреку (нйр. реку); борбом освојити, освајати:* ~ Дунав. **б.** *оружаном силом (флоӣом или ескадром) йроћи, йролазити кроз неки ӣеснац, йролаз:* ~ кланац.

фо̏рте итал. муз. **1.** прил. *снажно, īласно* (*као начин извођења одређене музичке деонице, у ноӣном зайису означено са* f); супр. пијано. **2.** м непром. (?) *јак, снажан īлас:* снажан ~.

фортепија́но м (мн. с) итал. *в. клавир.*

форти̏симо итал. муз. **1.** прил. *врло јако, веома снажно* (*као начин извођења одређене музичке деонице, у ноӣном зайису означено са* ff). **2.** м (мн. с) *врло јак, снажан īлас.*

фортифика́ција ж лат. вој. **1.** *уӣврђено месӣо, уӣврђење, ӣврђава.* **2. а.** *īрана војне инжењерије која се бави йроучавањем моīућности уӣврђивања йоложаја за одбрану.* **б.** *йодизање уӣврђења, ӣврђава:* вештина фортификације.

фо̏ртификацио̄нӣ (фортифика́цијскӣ), -ā, -ō *који се односи на фортификацију:* ~ уређење положаја.

фо̏ртификацио̄но (фортифика́цијски) прил. *у йоīледу фортификације:* ~ повољан положај.

форту́на ж итал. *судбина, усуд, коб; срећа (йрема имену сӣаросимске боīиње среће Форӣуне).*

фо́рум м лат. **1.** ист. *ӣрī у сӣаром Риму, средишӣе јавноī живоӣа.* **2.** пол. *изабрано или именовано ӣело, орīан који је надлежан за решавање неких йиӣања и доношење одлука:* виши партијски ~. **3.** *надлежносӣ суда у кривичном йосӣуйку.* **4.** *сӣраница иншернеӣа на којој се воде дискусије о йојединим йиӣањима, размењују йоруке и др.*

фо́румскӣ, -ā, -ō *који се односи на форуме, йолиӣичка руководећа ӣела:* ~ рад, систем форумског одлучивања.

фо́румски прил. *на форумски начин, у форумима:* ~ решавати политичка питања.

фо̏рхенд и **фо̀рхенд** м енгл. спорт. *ударац у ӣенису са найред окренуӣим дланом.*

фо̀сил, -и́ла м лат. **1.** геол. *окамењени осӣаци биљних или живоӣињских орīанизама из ранијих īеолошких йериода, окаменина.* **2.** жарг. *сӣара, оронула особа; сӣаровременска особа.* **3.** фиг. *оно шӣо је засӣарело, сӣаровременско.*

фо̀силан, -лна, -о **1.** *који се односи на фосил, окамењен, скамењен:* фосилни остаци, фосилне биљке, фосилне смоле. **2.** фиг. *засӣарео, сӣаровременски:* фосилни назори.

фосилиза́ција ж *йроцес йреӣварања мрӣвоī орīанизма у фосиле.*

фосилизи́рати, -и̏зӣрам свр. и несвр. *йреӣворити, йреӣварати у фосиле.* ■ **~ се** *йреӣворити се, йреӣварати се у фосиле, окаменити се, скамењивати се.*

фо̀силно прил. *у облику фосила.*

фоси́лнōст, -ости ж *својсӣво оноīа шӣо је фосилно.*

фо̀стна ж нем. *дебела даска која служи као йоӣйорањ, īреда.*

фо̀сфāт, -а́та м грч. хем. *у мн.: соли фосфорне киселине, важна йриродна и вешӣачка ђубрива (у јд.: ӣаква со).*

фосфати́рати, -а̀тӣрам свр. и несвр. техн. *дејсӣвом фосфаӣа йовршински зашӣиӣити, зашӣићивати йредмеӣе од челика.*

фо̀сфāтнӣ, -ā, -ō *који се односи на фосфаӣе:* ~ ђубриво (гнојиво).

фо̀сфӣн, -и́на м хем. *оӣровни īас, фосфороводоник, који мирише на ӣрулу рибу.*

фо̏сфор м грч. хем. *елеменаӣ* (P) *који се у йрироди јавља само у једињењима (йреӣежно у фосфаӣима), разним минералима, важан сасӣојак биљних и живоӣињских орīанизама.*

фо̏сфораст, -а, -о **1.** *сличан фосфору:* ~ сјај. **2.** *који има йримесе фосфора:* ~ киселина.

фо̏сфорасто прил. *као фосфор, йойуӣ фосфора:* ~ светлети.

фосфоресцѐнтан, -тна, -о *који се односи на фосфоресценцију, који има својсӣво фосфоресценције:* ~ светлуцање.

фосфоресцѐнтно прил. *зрачећи, свеӣлећи фосфоресценцијом:* светлети ~.

фосфоресцѐнтнōст, -ости ж *својсӣво оноīа шӣо је фосфоресценӣно, фосфоресценција.*

фосфоресцѐнција ж физ. *својсӣво неких ӣела да у мраку исйушӣају айсорбовану свеӣлосӣ; исйушӣање ӣакве свеӣлосӣи, зрачење ӣаквом свеӣлошћу (луминесценција која ӣраје и након деловања енерīије).*

фосфоресци́рати, -ѐсцӣрам несвр. *имаӣи својсӣво фосфоресценције; зрачити и свеӣлеӣи фосфоресценцијом, свеӣлуцаӣи.*

фо̏сфо̄рнӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на фосфор, који садржи фосфор:* ~ киселина, ~ руда, ~ ђубриво. **2.** *који свеӣлуца као фосфор:* ~ одсјај.

фосфороводо̀ни̏к, -и́ка (фосфоровòдӣк, -и́ка) м хем. *в. фосфин.*

фо̏т м *јединица јачине свеӣла у фоӣоīрафији (1 лумен).*

фо́та ж нем. *врсӣа друшӣвене иīре у којој иīрачи као улоī дају неки йредмеӣ који искуйљују извршавањем оноīа шӣо се од њих ӣражи, залоī; сам йредмеӣ који служи као улоī у ӣој иīри:* играти се фоте; враћати фоту.

фо́тати се, фо̑тāм се несвр. *иīраӣи се фоӣе, залоīа.*

фоте́ља ж фр. **1.** *широка и дубока сӣолица с наслоном и рукохваӣом, йресвучена обично кожом или ӣканином, наслоњач.* **2.** фиг. *руководећи йоложај у йолиӣици, уйрави, руководећа функција:* изгубити фотељу. • **министарска** ~ *йоложај минисӣра.* **дрма му се** ~, **клима му се** ~ *њеīов йоложај је уздрман, несиīуран.*

фотѐља̄ш, -а́ша м *функционер који уйорно насӣоји да дође на власӣ и да се одржи на власӣи.*

фотѐљица ж *дем. од фоӣеља.*

фо̏тка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) жарг. *фоӣоīрафија.*

фо̏то м грч. непром. разг. *в. фоӣос.*

фото- 1. *као йрви део сложеница значи: свеӣлосни:* фотосфера, фотохемија, фотографија. **2.** *као йрви део йолусложеница значи: фоӣоīрафски:* фото-апарат, фото-лабораторија, фото-клуб.

фо̏то-ама̀тēр, -е́ра м грч.-фр. *онај који се фоӣоīрафијом бави амаӣерски, а не йрофесионално.*

фо̏то-ама̀тēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на фоӣо-амаӣере:* ~ збирка.

фо̏то-ама̀тēрски прил. *као фоӣо-амаӣер:* ~ снимати.

фо̏то-апа̀рāт, -а́та м *фоӣоīрафски айараӣ, айараӣ за фоӣоīрафисање.*

фотогѐничан, -чна, -о грч. *йоīодан, йрикладан за фоӣоīрафисање (обично у есӣеӣском смислу):* ~ лице, ~ особа, бити ~.

фотогѐничнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оноīа који је фоӣоīеничан, оноīа шӣо је фоӣоīенично:* ~ глумице.

фо̏то-гра̀вēр, -е́ра м *онај који се бави фоӣо-īравиром.*

фо̏то-гра̀вēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на фоӣо-īравере.*

фо̏то-грави́ра ж грч.-фр. *йосӣуйак у шӣамйарсӣву, йреношење слике која ӣреба да се рейродукује на бакарну йлочу најједену бакреним хлоридом, хелиоīравира.*

фото̀граф м *човек који се бави фоӣоīрафисањем као йрофесијом.*

фотогра̀фија ж грч. **1. а.** *снимак, слика добијена фоӣоīрафисањем йомоћу фоӣо-айараӣа, фоӣо-камере:* албум с фото-

графијама, ~ у боји. **б.** *стварање, прављење трајних слика, снимака помоћу фото-апарата нарочитим технолошким поступком (најпре као негатива на филму или стакленој плочи превученој емулзијом осетљивом на светлост, затим као позитива, копирањем на папиру превученом слојем фотосензибилног материјала):* бавити се фотографијом, уметничка ~, подводна ~. **2.** фиг. *веран, детаљан приказ, опис нечега, обично без истицања битних елемената.*

фотографѝсати, -ишēм (фотографѝрати, -а̀фӣрāм) свр. и несвр. **1.** *снимити, снимати фотографским и сл. апаратом.* **2.** фиг. *верно, детаљно опис(ив)ати, приказ(ив)ати (нешто), обично без истицања битних елемената.* ■ ~ **се** *би(ва)ти снимљен фотографским апаратом:* ~ за пасош.

фотòграфкиња ж **1.** *женска особа фотограф.* **2.** *фотографова жена.*

фотòграфскӣ, -ā, -ō *који се односи на фотографе и фотографију:* ~ апарат, ~ папир, ~ снимак, ~ поступак, ~ занат, ~ радња.

фотòграфски прил. *на фотографски начин, фотографским поступком.*

фотоелѐмен(а)т, -нта м грч.-лат. *електрична направа у којој се светлосна енергија претвара у електричну енергију.*

фотоко́пија ж *тачна, верна репродукција, слика оригинала начињена фотографским апаратом.*

фотокопи́рати, -ōпӣрāм свр. и несвр. *(на)правити, израдити, израђивати фото-копију (нечега):* ~ документ.

фотокòпӣрнӣ, -ā, -ō *који служи за фотокопирање:* ~ апарат.

фотокòпӣрница ж *просторија, радња у којој се врши фотокопирање.*

фотоли́за ж грч. хем. *хемијска разградња материје под утицајем светлости.*

фотолитогра̀фија ж грч. штамп. *графички поступак за штампање илустрација у једној или више боја – преношењем фотографских снимака на литографски камен.*

фотолуминесцѐнција ж грч.-лат. *луминесценција изазвана светлосним зрацима.*

фȍто-матерѝјāл, -а́ла м *фотографски материјал.*

фȍтомēтар и **фȍтометар,** -тра м *апарат за мерење јачине светла, светломер.*

фотомѐтрија ж грч. *мерење светлости (јачине светла, сјаја и расвете).*

фотомѐтрӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на фотометрију:* ~ поступак.

фȍто-мо̀дēл, -е́ла м *особа, обично девојка лепе спољашности, која позира за модне фотографије, рекламе и сл.*

фȍто-мо̀дēлскӣ, -ā, -ō *који се односи на фото-моделе.*

фȍто-монта́жа ж грч.-фр. *фотографија, слика добијена комбиновањем више различитих снимака, цртежа и сл. која даје утисак једне фотографије; поступак којим се постиже такав снимак.*

фȍто-мо̀нтāжнӣ, -ā, -ō *који се односи на фото-монтажу.*

фȍтōн, -о́на м грч. *елементарна честица електромагнетског зрачења (светлости, рендгенских и гама-зрака).*

фȍтōнка ж *фотоелектронска цев.*

фȍто-о̀бјектив м *фотографски објектив.*

фȍто-па̀пӣр, -и́ра м *фотографски папир.*

фȍто-репорта́жа ж *новински извештај, репортажа са фотографијама о актуелним догађајима, личностима и др.*

фȍто-репо̀ртēр, -е́ра м грч.-фр. *фотограф који снима, фотографише актуелне догађаје, личности и сл. за новине, телевизију и филм.*

фȍто-репо̀ртēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на фото-репортере.*

фȍто-репроду̀кција ж *репродукција фотографије, фотографска репродукција.*

фȍто-рȍбот м *портрет неке личности конструисан на основу описа очевидаца, који се користи у криминалистици за проналажење деликвената.*

фȍтос м грч. *фотографија, фотографски снимак:* рекламни фотоси.

фотосѐнзибӣлан, -лна, -о *који је осетљив на светлост, који се мења под утицајем светлосних зрака:* ~ материјал.

фотосензибилѝтēт, -е́та м *својство неких материја (нпр. фотографског материјала) да се мењају под утицајем светлосног зрачења.*

фотосензиби́лнōст, -ости ж *својство онога што је фотосензибилно, фотосензибилитет.*

фотосинте́за ж грч. биол. *изградња органских материја, угљених хидрата и др.) из угљен-диоксида и воде која се збива у зеленим биљкама под утицајем светлости.*

фотоста̀ница ж *в. фотоћелија.*

фȍтостāт м *фотографска копија неког документа или рукописа у природној величини.*

фотосфе́ра ж грч. астр. *видљива светла површина Сунца која континуирано емитује спектар светлости.*

фототе́ка ж грч. *збирка, архива фотографија и фотографских негатива; место где се чува та збирка:* полицијска ~, новинска ~.

фȍто-телегра̀фија ж грч. *преношење фотографија телеграфијом или радио-телеграфијом, телефото.*

фототера̀пија ж грч. мед. *лечење помоћу светлости, обично ултраљубичастим зрацима.*

фототѝпија ж грч. *израда штампарских клишеа копирањем негатива фотографије на метале и комбинацијом нагризања киселинама и бојења; умножавање фотографија путем штампе.*

фȍтотӣсак, -ска м *в. фототипија.*

фотоћѐлија ж физ. *направа за претварање светлости у електричну енергију.*

фȍто-фѝниш м *фотографски снимак којим се може утврдити тачан поредак тркача на циљу (нејасан голом оку).*

фотохѐмија ж грч. *део хемије који изучава реакцију и промене материје под утицајем светлости.*

фотохѐмӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на фотохемију.*

фȍтоцēв јек. **фȍтоцијев** ж *в. фотоћелија.*

фȍто-цинкогра̀фија ж грч. *прављење штампарских клишеа преношењем фотографије на плочу од цинка.*

фȍто-цинкòграфскӣ, -ā, -ō *који се односи на фото-цинкографију.*

фра̏ скраћ. *фратар; титула која се ставља испред имена припадника фрањевачког реда:* ~ Анте.

фра̏гӣлан, -лна, -о **а.** *ломљив, крхак.* **б.** фиг. *неотпоран, нежан, слаб, осетљив.*

фра̏гӣлно прил. *нежно, крхко, неотпорно:* деловати ~.

фраги́лнōст, -ости ж *особина и стање онога што је фрагилно, онога који је фрагилан, крхкост, нежност, неотпорност.*

фра̀гмен(а)т, -нта м лат. **а.** *сачувани део, остатак неког уметничког дела (слике, скулптуре, књижевног дела, рукописа и сл.).* **б.** *уопште одломак неког уметничког дела (књижевног, музичког, слике, скулптуре и др.).*

фра̏гментāран, -рна, -о *који је у фрагментима, одломцима; непотпун:* ~ спис, ~ текст.

фра̏гментāрно прил. *на фрагментаран начин, у одломцима, непотпуно:* ~ сачувана драма.

фрагмента́рнōст, -ости ж *особина, стање онога што је фрагментарно.*

фра́за ж грч. **1. а.** *устаљени спој речи, израз, обрт речи* (нпр. челична воља, рекла-казала итд.). **б.** *спој речи који има своју мисаону самосталност, реченица као стилска творевина.* **2.** *обликом дотерана али смисаоно празна, безвредна, бесадржајна изрека, празна реч:* бомбаста ~, отрцана ~, стереотипна ~, шупља ~. **3.** муз. *најмања мелодијски и ритмички заокружена целина (од два такта).*

фра̀за̄ријум (фра̀за̄рӣј, -ија) м *речник фраза.*

фразео̀лог м *лингвиста који се бави фразеологијом.*

фразеологѝзам, -зма м *фразеолошки израз, обрт, идиом.*

фразеоло̀гија ж грч. **1.** *скуп устаљених говорних израза, идиома карактеристичних за неки језик; део лингвистике који проучава такве изразе:* народна ~. **2.** *начин изражавања својствен неком говору, писцу, књижевном правцу и сл.*: политичка ~, демагошка ~.

фразео̀лошкӣ (фразеоло̀гӣјскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на фразеологију:* ~ речник, ~ обрт.

фразео̀лошки (фразеоло̀гӣјски) прил. *у фразеолошком смислу; у фразама:* ~ слични изрази.

фра̀зе̄р, -е́ра м фр. *онај који фразира, који се изражава фразама, празним речима.*

фра̀зе̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на фразере, својствен фразерима.*

фра̀зе̄рски прил. *на фразерски начин, користећи фразе у говору:* изражавати се ~.

фразе́рство с *фразерски начин изражавања, фразирање:* ~ политичара.

фрази́рати, фра̀зӣра̄м несвр. *употребљавати фразе, служити се фразама, празним речима у говору или писму.*

фра̏ј нем. **1.** прид. непром. *који се не плаћа, који ништа не кошта.* – Пиће је фрај. **2.** прил. *без новчане накнаде, бесплатно:* радити ~ за некога.

фра̏јер и **фра̀јер** м нем. жарг. **1. а.** *лакомислен, ветропираст, неозбиљан млад човек, мангуп; пустолов, пропалица, хулиган.* **б.** *површан младић, будала, наивчина.* **2.** *драган, љубавник.*

фрајѐрисати (се), -ишēм (се) несвр. *понашати се као фрајер, мангуп, мангупирати се.*

фра̏јерскӣ и **фра̀јерскӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на фрајере, својствен фрајерима, мангупски:* ~ живот, ~ фризура, ~ говор.

фра̏јерски и **фра̀јерски** прил. *на фрајерски начин, као фрајер, мангупски:* понашати се ~, ~ се облачити.

фрајѐрчина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од фрајер.*

фрајѐрчић м *дем. и хип. од фрајер.*

фраје́рштина ж *фрајерско понашање, фрајерски манири.*

фра̏јкор, -а и **фра̀јко̄р**, -о́ра м ист. *добровољачки одред српских војника у аустро-турском рату 1788–1791. год.*

фрајко́рац, -рца м *припадник, члан фрајкора, војник добровољац.*

фра̏јко̄рскӣ и **фра̀јкорскӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на фрајкоре.*

фра̑јла ж нем. *у старом грађанском друштву назив за неудату женску особу, госпођица, девојка.* • **стара** ~ *уседелица.*

фра̑јлица ж *дем. и хип. од фрајла; млада госпођица.*

фра̏к, фра̀ка м (мн. фра̀кови) фр. **1.** *свечани мушки црни капут са скутовима спреда изрезаним до појаса, а позади са дугачким уским пешевима у виду ластавичјег репа.* **2.** фиг. ир. *човек у фраку, припадник горњих слојева друштва, господин.*

фра̏кати, -а̄м несвр. пеј. *неумерено, претерано мазати (лице) шминком:* ~ лице. ■ **~ се** *претерано, неумерено се мазати по лицу руменилом, белилом и др., неумерено и неукусно се шминкати.*

фракту́ра ж лат. **1.** мед. *прелом костију (потпун или делимичан):* ~ лобање. **2.** штамп. *тип штампаних слова са „сломљеним" линијама настао из готике.*

фра̀ктӯрнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на фрактуру; који се обликује у фрактурама; изломљен:* ~ готица.

фра̀кција ж лат. **1.** *организована група чланова неке политичке партије, организације и сл. који одступају од заједничке, генералне линије своје партије, организације, али остају и даље у њој борећи се за победу својих схватања:* лева ~, омладинска ~. **2.** хем. *нуспродукт који се добија фракционом дестилацијом неке течности:* ~ нафте.

фракцѝја̄ш, -а́ша м *в. фракционаш.*

фракцѝја̄шкӣ, -а̄, -о̄ *в. фракционашки.*

фракција́штво с *в. фракционаштво.*

фра̀кцӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на фракције:* фракцијске борбе.

фра̀кцӣјски прил. *на фракцијски начин, као фракција:* наступати ~.

фракцио̀на̄р, -а́ра м *в. фракционаш.*

фракцио̀на̄ш, -а́ша м пол. *члан фракције (1), групаш.*

фракцио̀на̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на фракционаше, својствен фракционашима, групашки:* фракционашке методе.

фракцио̀на̄шки прил. *на фракционашки начин, као фракционаши:* наступати ~.

фракциона́штво с *стварање фракција, групаштво.*

фра̏кцио̄нӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на фракцију (2):* ~ дестилација.

фрама̀со̄н, -о́на м фр. *в. масон.*

фрама̀со̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на фрамасоне, масонски:* ~ штампа.

фрамасо́нство с (фрамасонѐрија ж) *в. масонство.*

фра̏нак, -нка м фр. *некадашња или данашња основна новчана јединица у неким земљама.*

франкѝзам, -зма м *систем фашистичке владавине генерала Франка у Шпанији.*

франки́рати, фра̀нкӣра̄м свр. и несвр. итал. (писмо, пошиљку) *снабде(ва)ти поштанску пошиљку маркама, (на)лепити (на писмо, пошиљку) марку, марке, платити, плаћати поштарину:* франкирано писмо.

фра̏нко прил. итал. **1.** трг. *трговинска одредба, клаузула која обавезује продавача да по уговореној цени испоручи робу купцу на уговорено место о свом трошку.* **2.** *ослобођено плаћања поштарине или возарине, бесплатно.* • ~ **вагон** *клаузула која значи: продавац има о свом трошку утоварити робу у вагон.* ~ **станица** *клаузула која значи: плаћен превоз робе од станице.* ~ **царина** трг. *трошкови царињења садржани су у цени робе, ослобођено плаћања царине.*

фра̏нковац, -о̄вца м ист. *припадник, присталица реакционарне политичке странке у Хрватској која је радила против уједињења јужнословенских народа (којој је био на челу Јосип Франк).*

фра̏нковачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на франковце.*

франко̀ман, -а и **франко̀ма̄н**, -а́на м *онај који претерано воли Французе и све што је француско.*

франкома̀нија ж *претерана љубав према Французима и свему што је француско.*

франко̀манскӣ и **франко̀ма̄нскӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на франкомане.*

франко̀фил, -а и **франко̀фӣл**, -и́ла м *пријатељ Француза и Француске.*

франко̀филскӣ и **франко̀фӣлскӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на франкофиле.*

франкофи́лство с *љубав, пријатељство према Французима и Француској.*

франко̀фоб, -а и **франко̀фо̄б**, -о́ба м *онај који мрзи Французе, непријатељ Француза.*

франкофо̀бија ж *непријатељско расположење, мржња према Французима и свему што је француско.*

франко̀фо̄н, -о́на м *онај који говори француски; онај који се служи француским језиком.*

франко̀фопскӣ и **франко̀фо̄пскӣ,** -ā, -ō *који се односи на франкофобе, својствен франкофобима.*

франциза́ција ж *давање нечему, некоме француског обележја; примање француских особина, францизовање.*

фра̀нцизовати, -зујēм (францизи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. *(у)чинити да неко или нешто прими француске особине, француски дух (у начину живота, култури и др.).* ■ ~ **се** *примити, примати француске особине (у начину живота, култури и др.).*

фра̀нцијум (фра̀нцӣј, -ија) м хем. *радиоактивни хемијски елеменат* (Fr).

францјозефинѝзам, -зма м *доба владавине цара Фрање Јосипа I и начин, стил живота у то доба.*

францјо̀зефӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на францјозефинизам, својствен францјозефинизму:* ~ култура.

францјо̀зефовскӣ, -ā, -ō *који је као у цара Фрање Јосипа I:* ~ апсолутизам, ~ брада.

францјо̀зефскӣ, -ā, -ō *в. францјозефински.*

Фра̀нцӯз, -ӯза м (инстр. -ӯзом) **1.** *припадник романског народа који чини главни део становништва Француске; држављанин Француске.* **2.** ђач. (француз) *наставник, професор француског језика.* **3.** (француз) зан. разг. *в. француски кључ (под фра̀нцӯскӣ изр.).*

фра̀нцӯскӣ, -ā, -ō *који се односи на Французе и Француску, који припада Французима, својствен Французима и сл.:* ~ привреда, ~ језик, ~ мода, ~ култура. • ~ **болест** мед. нар. *сифилис, луес.* ~ **капа** *в. беретка.* ~ **кључ** зан. *универзална алатка за одвијање и завијање вијака, завртњā, шрафова, цеви и др.* ~ **кревет** *кревет шири од кревета за једну особу а ужи од брачног кревета.*

фра̀нцӯски прил. *на француски начин.* **1.** *као Французи, у француском духу, стилу:* ~ одевен, ~ васпитан. **2.** *француским језиком:* говорити ~, разумети ~.

Фра̀нцӯскиња ж **1.** *припадница романског народа који чини главни део становништва Француске; држављанка Француске.* **2.** ђач. (француз) *наставница, професорка, професорица француског језика.*

францу́штина ж **а.** *француски језик, француски говор; елементи француског језика у неком другом језику:* говорити француштином. **б.** *француско понашање, француски стил понашања.*

франши́за ж фр. *део штете који на основу уговора о осигурању терети осигураника, тј. који сноси он сам.*

фра́њевац, -ēвца м *редовник католичког реда светог Фрање Асишког.*

фра́њевачкӣ, -ā, -ō *који се односи на фрањевце:* ~ ред, ~ самостан.

фрапа̀нтан, -тна, -о фр. *који веома пада у очи, који оставља снажан утисак, упадљив, запањујући:* ~ сличност.

фрапа̀нтно прил. *веома упадљиво, запањујуће:* ~ слични.

фрапа̀нтнōст, -ости ж *особина онога што је фрапантно, упадљивост.*

фра̀пē, -ēа м фр. *освежавајући напитак од млека и воћа.*

фрапи́рати, фра̀пӣрāм свр. и несвр. фр. (некога) *(у)чинити, оставити, остављати на некога снажан утисак, веома изненадити, изненађивати, запањи(ва)ти, запрепастити, запрепашћивати (о нечем неочекиваном).* ■ ~ **се** *веома се изненадити, изненађивати, запрепастити се, запрепашћивати се, запањи(ва)ти се.*

фра̂с м нем. нар. *грч који настаје од страха (обично код мале деце, новорођенчади), спазмофилија.* • **пасти у** ~ *пренеразити се, запањити се.*

фра̂тар, -тра м лат. кат. *члан католичког верског реда који живи у самостану према самостанским правилима, редовник (обично фрањевачког реда).*

фра̂тарскӣ, -ā, -ō *који се односи на фратре, својствен фратрима:* ~ одећа, ~ живот.

фра̂тарски прил. *на фратарски начин, као фратри, као у фратра и сл.:* ~ васпитан, ~ одевен.

фра̀трина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од фратар.*

фра̀трић, -а и **фра̀трӣћ,** -ӣћа м *дем. и хип. од фратар.*

фрега̀та ж итал. **1.** пом. **а.** *ратни брод (сличан разарачу) снабдевен лакшим наоружањем, који служи за извиђање, пратњу трговачких бродова и за курирску службу.* **б.** ист. *ратни брод на једра, са три јарбола, наоружан топовима.* **2.** зоол. *врста веома грабљиве птице веслоношке* Fregata magnificens (aquila), *која живи у колонијама на обалама тропских мора.* • **поручник (капетан) фрегате** *официрски чин у ратној морнарици.*

фрѐгатнӣ, -ā, -ō *који се односи на фрегату.*

фре́за ж фр. **а.** *в. глодалица.* **б.** *в. глодало.*

фре́зер м **1.** *радник металске струке који ради на фрези, глодалици, металоглодач.* **2.** *ротирајући резни део глодалице с оштрим зупцима или утиснутим ножевима, глодало.*

фре́зерскӣ, -ā, -ō *који се односи на фрезере, металоглодачки.*

фрê3-маши́на ж *в. глодалица.*

фреквѐнтан, -тна, -о **а.** *чест, учестан:* ~ куцање, ~ саобраћај. **б.** *често, обилно посећен:* ~ улица. • ~ **пулс** мед. *убрзан пулс.*

фреквѐнтно прил. *често, учестано.*

фреквѐнтнōст, -ости ж *в. фреквенција.*

фреквѐнција ж лат. **1.** *често јављање, понављање нечега, учесталост:* ~ саобраћаја, ~ обољења. **2.** *често посећивање, велика посећеност, навала:* ~ купаца. **3.** физ. *број понављања неке периодичне појаве или процеса у јединици времена (број пуних осцилација у јединици времена; број титраја у секунди):* ~ клатна, ~ наизменичне струје, ~ звука.

фреквѐнцӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на фреквенцију.*

френѐтичан, -чна, -о (френѐтичкӣ, -ā, -ō) *помаман, махнит, бесан; луд од одушевљења, буран, одушевљен, усхићен:* френетични узвици, ~ аплауз, ~ одобравање.

френѐтички и **френѐтично** прил. *на френетичан начин, махнито, помамно, лудо; одушевљено, бурно:* ~ клицати, ~ аплаудирати.

френѐтичнōст, -ости ж *особина и стање онога што је френетично:* ~ аплаудирања.

френо̀лог м *онај који се бави френологијом.*

френоло̀гија ж грч. *проучавање карактера и душевних особина човека према облику лобање.*

френо̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на френологију и френологе:* ~ испитивање.

фрѐо̄н, -о́на м енгл. хем. *у мн.: гасовита једињења флуора која служе као расхладне материје, електрични изолатори и др. (у јд.: такво једињење, такав гас).*

фрѐска ж итал. *зидна слика израђена на свежем слоју малтера, обично земљаним бојама отопљеним у води.*

фрѐско-слѝка ж *в. фреска.*

фрѐско-слѝкāр м *сликар фресака.*

фрѐско-сликàрство с *зидно сликарство у фреско-техници.*

фрѐско-тѐхника ж *техника сликања на још свежем малтеру са којим се боје везују.*

фрѝво̄лан, -лна, -о лат. **1.** *површан; испразан, невредан, ништаван, безначајан:* ~ ствар, ~ разговор, ~ ситница. **2.** *непристојан, срамотан, развратан:* ~ песма.

фрѝво̄лно прил. *на фриволан начин, ништавно, испразно; непристојно, срамотно.*

фриво́лно̄ст, -ости ж *особина онога што је фриволно, онога који је фриволан, ништавност, испразност; непристојност.*

фри̏гидан, -дна, -о лат. **а.** *полно, сексуално неосетљив, хладан (о жени).* **б.** *уопште хладан, неосетљив, равнодушан.*

фригиди̏те̄т, -е́та м *в. фригидност.*

фри̏гидно прил. *неосетљиво, хладно у погледу секса (о жени):* држати се ~.

фриги́дно̄ст, -ости ж *особина онога који је фригидан, сексуална неосетљивост, равнодушност (код жена).*

фри̏жак, фри̏шка, -о *в. фришак.*

фрижи̏де̄р, -е́ра м фр. **а.** *електрични хладњак, хладњак у коме се електричном или др. енергијом ствара ниска температура потребна за расхлађивање животних намирница и њихово одржавање у свежем стању; расхладна витрина.* **б.** *велика просторија с уређајем за хлађење или замрзавање животних намирница.*

фри̏з[1] м нем. **а.** архит. *декоративни водоравни појас, трака обично између кровног венца и архитрава, украшена орнаментално или фигурално.* **б.** ум. *у ликовној уметности и уметничком занату: обрубни орнамент сличан фризу (а), на коме се обично понавља или варира неки мотив.*

фри̏з[2] м енгл. *одељак фрижидера за дубоко замрзавање; замрзивач.*

фри̏з[3] м жарг. *фризура.*

фри̏зе̄р, -е́ра и **фри̏зер**[1], -а м *занатлија који шиша и чешља, уређује косу:* женски ~, мушки ~, модни ~.

фри̏зер[2] м енгл. *в. фриз*[2].

фри̏зе̄рка ж *женска особа фризер.*

фри̏зе̄рница ж *фризерска радња.*

фри̏зе̄рскӣ и **фри̏зерскӣ,** -ā, -ō *који се односи на фризере:* ~ занат, ~ радња, ~ салон.

фри̏зе̄рски и **фри̏зерски** прил. *на фризерски начин:* ~ уређена коса.

фризи́рати, фри̏зӣра̄м свр. и несвр. **1. а.** (некога) *уредити, уређивати (некоме) косу (шишањем, чешљањем, коврџањем и сл.):* ~ глумце, ~ мушкарце. **б.** *уредити, уређивати чешљањем, коврџањем и сл.:* ~ косу, ~ перику. **2.** фиг. *дотер(ив)ати, средити, сређивати; преуредити, преуређивати:* ~ мотор, ~ цртеж, ~ одело, ~ чланак. ■ **~ се а.** *уредити, уређивати себи косу, (на)правити сам себи фризуру.* **б.** *уредити, уређивати косу код неког фризера:* ~ се два пута недељно, ~ се код модног фризера.

фризу́ра ж *начин уређивања, дотеривања косе (шишањем, чешљањем и др.):* кратка ~, дуга ~, модерна ~, женска ~.

фризу́рица ж *дем. и хип. од фризура.*

фрика̀ндо̄, -ао̀а м фр. кув. *печење од телеће или јагњеће бута:* телећи ~.

фри̏катӣв, -а и **фрика̀тӣв,** -и́ва м лат. лингв. *фрикативни, струјни сугласник, спирант.*

фри̏катӣван, -вна, -о лингв. *који се изговара продажењем, струјањем ваздушне струје кроз теснац:* фрикативни сугласници.

фри̏кција ж лат. *трење, трљање.*

фри̏кцио̄нӣ, -ā, -ō *који се односи на фрикцију, који делује под утицајем трења:* ~ пренос.

фри̏ц м нем. *погрдни назив за Немца, немачког војника и др. (према хипокористику од честог немачког имена Фридрих).*

фри̏шак, -шка, -о нем. **1.** *свеж, скорашњи:* ~ хлеб, ~ колач, ~ траг. **2.** *чио, одморан, крепак, бодар:* осванути ~. **3.** *прохладан, хладан (о ветру, времену и сл.).*

фри̏шко прил. *свеже; чило, бодро; (про)хладно.*

фришко̀ћа ж *особина онога што је фришко, свежина.*

фр̏к ном. *узвик за опонашање звука који се чује при наглом покрету, полетању и сл.* – Полете голуб фрк у ваздух.

фр̏ка ж (дат. фр̏ци) ном. **1.** *снажно и гласно, бучно дување кроз нос, фркање:* ~ коња, ~ мачке. **2.** разг. *узбуна, узбуђење; ужурбаност; неред, метеж, гужва.* – Било је фрке због мог кашњења. Правили смо фрку па су нас избацили из школе. • **нема фрке** жарг. *не треба се узбуђивати, нема проблема.*

фр́кати[1], фр̏ка̄м и фр̏че̄м несвр. **а.** *увртати, упредати, сукати:* ~ бркове. **б.** *смотавати, савијати:* ~ цигарете. ■ **~ се** *увртати се, завртати се, савијати се (нпр. о лишћу).*

фр́кати[2], фр̏че̄м несвр. ном. *в. фрктати.*

фр̏кнути, -не̄м и **фр́кнути,** фр̏кне̄м свр. ном. **1. а.** *нагло отићи, полетети, скочити* (нпр. о птици, човеку). **б.** *нагло одскочити, одбити се од нечега (нпр. о одломљеним комадићима нечега).* **2.** *нагло бацити, хитнути, фрљити:* ~ бомбу.

фр́кнути, фр̏кне̄м свр. *снажно, шумно избацити ваздух кроз нос, духнути снажно, шумно кроз нос, ноздрве* (нпр. о коњу, мачки и др.).

фр̏ктати, фр̏кће̄м несвр. ном. **а.** *снажно, шумно избацивати ваздух, дувати кроз нос, ноздрве* (нпр. о коњу, мачки и др.). **б.** фиг. *шумно испуштати ваздух кроз ноздрве у љутњи, бесу.*

фрља́кнути, фрља̄кне̄м свр. *в. фрљити.*

фр̏љати, -а̄м и **фр́љати,** фр̏ља̄м *несвр. према фрљити.*

фр̏љити, -ӣм, **фр́љити,** фр̏љӣм, **фр̏љнути,** -не̄м и **фр́љнути,** фр̏љне̄м свр. *бацити, хитнути:* ~ камен.

фројди̏зам, -зма м *учење аустријског неуропсихијатра Сигмунда Фројда (познато под именом психоанализа) по коме се појаве психичког живота тумаче деловањем подсвести и нагона, посебно сексуалних нагона.*

фро̀јдист(а), -е̄ м (мн. -сти) *в. фројдовац.*

фројди̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на фројдизам, својствен фројдизму:* ~ схватање, ~ учење.

фро̏јдовац, -о̄вца м *присталица, следбеник фројдизма.*

фро̏јдовскӣ, -ā, -ō *који се односи на фројдовце, који је у духу Фројдовог учења, фројдизма:* ~ схватање, ~ хипотеза.

фро̏јдовски прил. *на фројдовски начин, са становишта Фројдовог учења.*

фро̏нт м (мн. -ови) (фро̏нта ж) лат. **1.** *предња страна, лице, прочеље, лице, фасада, обично неке грађевине.* **2.** вој. **а.** *предња страна строја или борбеног распореда војске, чело; дужина постројене војске:* стати у ~. **б.** *подручје, појас, линија на којој се води борба између две противничке војске у рату:* линија фронта, доћи на ~, борбе на фронту. **в.** *све копнене оружане снаге распоређене на бојном пољу:* пробој фронта. **3.** пол. *савез више политичких странака створен ради остварења заједничких циљева; масе уједињене ради остварења својих циљева:* народни ~, раднички ~, демократски ~ радних људи. **4.** фиг. *подручје друштвеног, политичког, економског и сл. деловања:* постизати успех на свим фронтовима, радни ~. **5.** мет. *гранично подручје између хладне и топле струје:* хладни ~.

фро̏нта̄лан, -лна, -о (обично одр.) **1. а.** *који је с предње стране, на прочељу, спреда:* ~ страна зграде. **б.** *чеони:* ~ кост. **2.** *који се врши целом дужином фронта, строја, који је управљен према фронту:* фронтални напад, фронтални судар, ~ битка. **3.** мет. *гранични, који се налази, збива на граничном подручју између хладне и топле ваздушне струје:* фронтални таласи.

фро̏нта̄лно прил. *с фронталне, предње стране, спреда, с лица; наваљујући, нападајући целим фронтом:* заузети утврђење ~, напасти непријатеља ~.

фро̀нта̄ш, -а́ша м **1.** *војник на фронту, у борби.* **2.** ист. *официр без завршене војне школе који је чин стекао у рату, на фронту.* **3.** *в. фронтовац.*

фронта̀шица ж *в. фронтовка.*

фро̀нта̄шкӣ, -ā, -ō *који се односи на фронташе:* ~ транспорт.

фро̏нтнӣ, -ā, -ō *који се односи на фронт, на фронту; фронташки.*

фро̀тӣр, -и́ра м фр. *чупава памучна, ређе синтетичка тканина; ручник, пешкир од такве тканине.*

фро̀тӣр- *први део полусложеница са значењем: фротирски:* ~ -мајица, ~ -огртач.

фроти́рати, фро̀тӣрām несвр. *трљати, трти фротиром или неком другом тканином:* ~ леђа. ■ **~ се** *трљати се фротиром или неком другом тканином.*

фро̀тӣрка ж *фротирска мајица.*

фро̀тӣрскӣ, -ā, -ō *који је од фротира:* ~ огртач, ~ мајица, ~ пешкир.

фр̏с *узвик за подражавање звука који се чује кад пушка „слаже", не опали.*

фр̀таљ, -а́ља м нем. *четврти део нечега, четвртина, четврт:* ~ чаше.

фрта̀љчић м *дем. од фртаљ.*

фрукто́за ж лат. хем. *воћни шећер, врста шећера из групе моносахарида, који се налази у слатком воћу и меду.*

фру̏ла ж мађ. муз. *дувачки народни инструмент, усна свирала од дрвета (обично од базговине) са шест рупица:* свирати у фрулу, пастирска ~.

фру̏лāр м *онај који прави фруле.*

фру̏лāш, -а́ша м *онај који свира у фрулу.*

фрула̀шица ж *она која свира у фрулу.*

фру̏лица ж *дем. и хип. од фрула.*

фрустра́ција ж лат. *ненормално душевно стање, потиштеност, незадовољство, разочарење и срџба која се јавља због неостварених, незадовољених човекових потреба и тежњи.*

фру̀страциōнӣ, -ā, -ō *који се односи на фрустрацију.*

фру̀стрӣрāн, -а, -о *незадовољан и потиштен, разочаран због неостварења својих жеља, тежњи.*

фру̀стрӣрāнōст, -ости ж *стање и особина онога који је фрустриран.*

фрустри́рати, фру̀стрӣрāм свр. и несвр. *довести, доводити (некога) у стање фрустрације, изаз(и)вати фрустрацију (код некога):* фрустрирана опозиција, фрустрирана омладина.

Фрушкого́рац, -рца м **1.** *човек из Фрушке горе.* **2.** (фрушкого́рац) *вино из Фрушке горе:* мирисави ~.

Фрушко̀гōрка ж *женска особа из Фрушке горе.*

фрушко̀гōрскӣ, -ā, -ō *који се односи на Фрушку гору, који је из Фрушке горе:* ~ подручје, ~ вино.

фр̏цати, -āм несвр. *нагло избијати, искакати, врцати; бризгати (нпр. о искрама, сузама и сл.).* ■ **~ се** уз. повр. *гонити се, парити се (о мачкама).*

фр̏цнути, -нēм свр. **1.** *нагло искочити (нпр. о варници).* **2.** *севнути, блеснути, засијати (о искри, сјају и сл.).* **3.** *нагло (од)бацити, хитнути, фркнути, фрљити:* ~ камен. **4.** *пасти, треснути, лупити:* ~ о земљу.

фр́чати, -чӣм несвр. **1.** *испуштати карактеристичан глас у бесу, узнемирености (о мачки и сл.), фрктати.* **2.** фиг. *љутити се, дурити се, срдити се:* ~ на некога.

фр̏чка ж жарг. **1.** *коврџа, увојак.* **2.** *завојит знак у писању.*

фр̏чкица ж *дем. од фрчка.*

фр̏штати, -тӣм несвр. оном. *одавати, производити шуштаве, прштаве шумове (нпр. при горењу).*

фтизео̀лог м *лекар специјалиста за туберкулозу.*

фтизеоло̀гија ж мед. *грана медицине која се бави проучавањем и лечењем туберкулозе (посебно туберкулозе плућа).*

фу̑ узв. *в. фуј.*

фу̑га[1] ж (дат. фу̑ги) лат. муз. *полифона музичка композиција у којој се тема имитира по одређеним правилима и проводи кроз све деонице:* једноставна ~, двогласна ~, вишегласна ~.

фу̑га[2] ж нем. *спој између елемената зидања – цигала, плочица или каменова.*

фу̑гова̄н, -а, -о нем. *који има саставке са жлебовима:* ~ цигла.

фу̑говати, -гујēм свр. и несвр. *(на)пунити фуге одговарајућом смесом везивног материјала.*

фу̏дбал м енгл. **1.** (мн. ø) *врста спортске игре лоптом између две екипе са по 11 играча, у којој победу одлучују постигнути голови, ногомет.* **2.** *фудбалска лопта.* • **мали ~** *врста фудбала који се игра на мањем терену, обично у дворани, између две екипе са по пет играча.*

фудба̀лēр, -е́ра м (инстр. -е́ром) *играч фудбала, ногометаш.*

фудба̀лēрка ж *женска особа фудбалер.*

фудба̀лēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на фудбалере, својствен фудбалерима:* ~ дрес, ~ кондиција.

фу̏дбалскӣ, -ā, -ō *који се односи на фудбал, који припада фудбалу:* ~ лопта, ~ клуб, ~ тим.

фу̑зија ж лат. **1.** физ. *спајање лаганих атомских језгара у теже при јако високим температурама и притисцима, при чему долази до ослобађања великих количина нуклеарне енергије.* **2.** *спајање двају или више организација, предузећа и сл. у једно, удруживање; интеграција.* **3.** *уопште спајање, стапање.*

фузио̀нāш, -а́ша м *присталица, поборник фузије (2).*

фузио̀нāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на фузионаше.*

фузиони́рац, -рца м *в. фузионаш.*

фузио̀нисати, -ишēм (фузиони́рати, -о̀нӣрāм) свр. и несвр. *(из)вршити, спровести, спроводити фузију, спојити, спајати, ујединити, уједињавати; интегрисати:* ~ два предузећа. ■ **~ се** *ујединити се, уједињавати се; интегрисати се* (нпр. о два или више предузећа).

фузио̀нист(а), -ē м (мн. -сти) *в. фузионаш.*

фу̏ј и **фу̑ј** узв. нем. *узвик којим се изражава презирање, одвратност, гађење и сл.* – Фу̏ј, како је то одвратно. Фу̏ј, што је неукусно. Фуј, срам вас било.

фу̏к оном. **1.** *узвик за подражавање велике брзине, наглости, интензитета неке радње, збивања.* – Лисица побеже фук у јазбину. **2.** *узвик за подражавање звука који се чује при наглом струјању, фијукању ваздуха; фију.* • **~ је мени (за некога, за нешто)** жарг. *не марим ја за то, није ми стало до тога.*

фу̏ка ж оном. *фијукање, звиждук, хука:* ~ олује.

фука̀ра ж тур. **1.** зб. *сиромашан, прост свет, сиротиња, беда.* **б.** *сиромашна особа, сиромах, сирота.* **2.** пеј. *неваљалац, пропалица, бедник.*

фукара́штина ж *сиромаштво, беда.*

фу̀карскӣ, -ā, -ō *који се односи на фукару, који припада фукари, својствен фукари, сиротињски, бедан:* ~ черга.

фу̀карски прил. *на фукарски начин, као фукара, бедно:* ~ живети.

фука̀рство с *особина онога који је фукара, неваљалство, исквареност.*

фу̏кати, -āм несвр. нем. жарг. вулг. *вршити објубу над женском особом.* ■ **~ се** *полно општити са неким, имати сексуалне односе са неким.*

фу̏кнути, -нēм свр. оном. *нагло, јако ударити, лупити, млатнути.*

фу̏кса ж нем. вулг. *јавна жена, блудница, дроља, курва, уличарка.*

фуксѐтина ж *аугм. и пеј. од фукса.*

фу̏ксија ж бот. *род украсних ниских грмова* Fuchsia *из ф. пупољака* (Oenotheraceae), *са великим висећим цветовима, минђушица.*

фу̏ктати, фу̏кћēм несвр. оном. *производити оштре, реске шумове, фијукати (нпр. о ветру).*

фу̑л м карт. *веома добра комбинација карата у игри покера.*

фу̀лāр, -а́ра м фр. *врста лаке свилене тканине.*

фу̑л-ко̀нтакт м енгл. *врста професионалног каратеа у коме је дозвољено ударање противника рукама и ногама.*

фумаро̀ла ж итал. *место на вулканском тлу где из отвора и пукотина избијају врели гасови и водена пара.*

фу̏нгицид м лат. хем. *средство за уништавање гљивица.*

фунда̀мент, -нта м лат. **1.** *основ, основа, темељ; постоље, подножје:* ~ зграде; ~ машине. **2.** фиг. *оно на чему се нешто заснива, темељи, изграђује, база:* ~ механике.

фу̏ндаментāлан, -лна, -о *темељни, основни, базни; битан, главни:* ~ закон, ~ наука, ~ истраживање.

фундаментали̏зам, -зма м енгл. *верски, обично муслимански догматизам:* исламски ~.

фундаментàлист(а), -ē м (мн. -сти) *следбеник фундаментализма:* исламски ~.

фундаментали̏стичкӣ, -ā, -ō *који се односи на фундаментализам и фундаменталисте:* ~ струја.

фу̏ндāтор м *оснивач, утемељитељ:* ~ задужбине.

фунда́ција ж лат. **1. а.** *оснивање, утемељење, заснивање, базирање:* ~ оптужбе, ~ науке. **б.** *установљење, оснивање неке задужбине; сама задужбина, заклада, фондација, фонд.* **2.** *осигурање, покриће (банковних новчаница и сл.):* ~ златом.

фунди́рати, фу̏ндӣрāм свр. и несвр. **а.** *ударити, ударати темељ (нечему), locновати, заснивати, (у)темељити:* добро фундирано учење. **б.** *поткрепити, поткрепљивати доказима, документовати, аргументовати:* ~ одбрану, ~ оптужбу. ■ **~ се 1.** *темељити се, заснивати се на нечему.* **2.** *опскрбити се доказима.*

фу̏ндус м лат. **1.** *имање, имовина; залихе, фонд:* ~ музеја, ~ галерије; ~ речі. **2.** анат. *дно неке телесне шупљине:* очни ~.

фу̏нкција ж лат. **1. а.** *вршење неке радње, службе, посао, дужност, служба:* вршити функцију директора, ступити на функцију. **б.** *задатак, улога; сврха.* – Која је твоја функција у том послу? **2.** биол. *специфичан рад органа и рад, функционисање организма уопште:* ~ бубрега, ~ срца, ~ крвотока, поремећај функције органа за варење. **3.** мат. *зависна променљива величина која се мења зависно од мењања друге величине:* алгебарска ~, аналитичка ~, тригонометријска ~.

фу̏нкцӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на функцију.*

фу̏нкцӣјски прил. *у погледу функције, по функцији:* ~ одговорно место.

фу̏нкционāлан, -лна, -о **1.** *који се односи на неку функцију, рад, службу:* ~ однос. **2.** *који служи одређеној функцији, сврси, потреби, сврховит, сврсисходан; рационалан:* ~ стан, ~ опис. **3.** мат. *који се односи на математичку функцију:* ~ анализа.

функционали̏зам, -зма м *правац у савременој архитектури који се залаже за сврсисходну и логичну организацију животног простора, тражећи да грађевина и обликом јасно изражава своју функцију.*

функционализа́ција ж *функционална усмереност, усмереност активности одређеном циљу, искоришћавање у одређене сврхе:* ~ животних манифестација.

функциона̀лизовати, -зујēм (функционализи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. *претворити, претварати у одређену функцију, искористити, искоришћавати у одређене сврхе:* ~ улогу писца, ~ ексцес.

фу̏нкционāлно прил. *на функционалан начин; у погледу функције, по функцији:* посматрати ~, ~ важан орган.

функциона́лнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је функционално:* ~ простора.

функцио̀нēр, -ера м *особа која обавља неку јавну функцију, обично одговорну, у државној служби:* високи партијски ~, општински ~, војни ~.

функцио̀нēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на функционере.*

фу̏нкциōнӣ, -ā, -ō *функцијски, функционалан.*

функцио̀нисати, -ишēм (функциони́рати, -о̀нӣрāм) свр. и несвр. *обавити, обављати, (из)вршити одређену функцију, бити исправан, бити у одређеној функцији, радити (нпр. о некој машини, механизму, телесном органу и сл.):* добро ~.

фу̑нта ж (ген. мн. -тӣ) енгл. **1.** *новчана јединица велике Британије, Ирске, Малте, Кипра, Египта и др.:* енглеска ~, египатска ~. **2.** *мера за тежину (у разним земљама различита, око 1/2 kg).*

фу̏њара ж (м) (мн. ж) *лоша, покварена особа, гад, ништов, ништарија.*

фу́рати, фу̑рāм несвр. нем. жарг. и разг. **1. а.** *возити се, превозити се неким превозним средством:* ~ возом. **б.** *носити преносити:* ~ пакете, ~ кофере. **в.** *носити неки одевни предмет:* ~ одело, ~ кравату. **г.** *разносити, проносити (гласове, вести), пропагирати:* ~ лажи, ~ своју истину. **2.** *спроводити; наметати; подстицати:* ~ своју политику. **3.** *ићи, кретати се, напредовати у кретању; уопште напредовати:* ~ даље. **4.** *забављати се, водити љубав (с младићем, девојком).* • **~ свој фазон** *радити по своме.*

фу̏ргōн, -óна м фр. **а.** *железнички затворени теретни вагон или запрежна кола.* **б.** *мртвачка кола.*

фу̏рија ж лат. **1.** (Фурија) *богиња освете у староримској митологији.* **2.** фиг. *бесна, разјарена, необуздана особа; свадљива, зла жена, оштроконђа, аспида:* упасти у собу као ~; викати као ~. **3.** *бес, помама, јарост.*

фурије̏ри̏зам, -зма м *учење француског социјал-утописте Ш. Фуријеа, који се залагао за „хармонично" друштво у коме је основна ћелија „фаланга".*

фу̏риōзан, -зна, -о итал. **а.** *бесан, горопадан, помаман, махнит, дивљи, необуздан:* ~ жена. **б.** *својствен таквој особи:* ~ улазак, ~ игра.

фу̏риōзно прил. *на фуриозан начин, бесно, помамно:* ~ улетети у собу, ~ јурити.

фурио́знōст, -ости ж *особина и стање онога који је фуриозан, онога што је фуриозно, махнитост, помахниталост.*

фу̏рнӣр, -и́ра м фр. (и зб.) *танка дашчица (танке дашчице) од квалитетног дрвета (храстовине, ораховине и сл.) која служи за облагање дрвеног намештаја, покућства и сл.:* обложити фурниром, храстов ~.

фурни́рати, фу̏рнӣрāм свр. и несвр. *обложити, облагати фурниром.*

фу̏рнӣрскӣ, -ā, -ō *који се односи на фурнир, који је од фурнира:* ~ дашчица.

фу̏руна и **фуру̀на** ж тур. *пећ:* заложити фуруну.

фу̏руница и **фуру̀ница** ж *дем. од фуруна.*

фу̏рунскӣ, -ā, -ō *који се односи на фуруну:* фурунска врата, ~ лопата.

фуру̀нче, -ета с *дем. од фуруна.*

фу̏сак м нем. *крзнена врећа у који се увлаче ноге и доњи део тела при вожњи саоницама или колима по великој хладноћи.*

фу̏снōта и **фусно́та** ж нем.-лат. *белешка испод текста обележена звездицама или бројкама (обично написана ситним словима) која објашњава нешто у вези с изложеним текстом.*

футро́ла ж нем. *кутија, корице, навлака и сл. за чување неког предмета, инструмента и сл.:* ~ за наочаре, ~ за кишобран.

фу̑тӯр, -у́ра м лат. лингв. *сложен глаголски облик, глаголско време којим се исказује будућа радња, будућност, будуће време (нпр. „доћи ћу", „размислићу").* • **~ други (егзактни)** *сложен глаголски облик којим се обично означава будућа радња за коју говорник претпоставља да ће се (из)вршити у будућности пре неке друге будуће радње или напоредо с њом (нпр. „будем стигао", „будемо ишли").* **~ први** *в. футур.*

футури̏зам, -зма м лат. *уметнички правац, посебно у ликовној уметности и поезији, настао почетком XX века у Италији, који је, одбацујући устаљене форме, настојао да спољним, механичким средствима изрази динамику и суровост савременог живота, посебно у граду.*

футу̀рист(а), -ē ж (мн. -сти) *припадник, присталица футуризма.*

футурѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на футуризам и футуристе:* ~ слика, ~ поезија.

футурѝстички прил. *на футуристички начин, као футуристи:* ~ насликати, ~ обрадити.

футу̀ристкиња ж *жена футурист(а).*

футуро̀лог м *стручњак у футурологији.*

футуроло̀гија ж лат.-грч. *наука која покушава да на основу чињеница и искуства одреди развој будућих догађаја, посебно с обзиром на научна и техничка достигнућа.*

фу̏ћ нем. *узвик којим се исказује да је нешто нестало, пропало.* – Његове паре одоше фућ.

фу̏ћкати, -āм несвр. ономат. *звиждати, звиждукати:* ~ псу, весело ~. • **~ на нешто** *не марити за нешто, не обазирати се на нешто.*

фу̏ћнути, -нēм и **фу́ћнути,** фу̑ћнēм свр. *звизнути, зазвиждати.*

фу̏фа ж жарг. *жена лаког морала, проститутка, курва.*

фу̏фица ж *дем. и хип. од фуфа.*

фу́цати се, фу̑цāм се несвр. вулг. *лињати се, хабати се.*

фу́шер м нем. *онај који неки посао обавља површно и рђаво, аљкаво; шепртља, петљанац.*

фушѐрāј, -а́ја м **а.** *фушерски, лош, рђав рад; петљање.* **б.** *лоша, рђава израђевина, производ фушерског рада.*

фу́шерити, -ӣм несвр. нем. [гл. им. фуше́рēње с] *лоше, рђаво, нестручно и површно радити неки посао; петљати.*

фу́шерскӣ, -ā, -ō *који се односи на фушере, својствен фушерима:* ~ посао.

фу́шерски прил. *као фушер, лоше, аљкаво:* ~ урадити посао.

Х

х (Х) с непром. **а.** лингв. *задњонепчани безвучни струјни сугласник.* **б.** *слово којим се обележава тај сугласник:* велико Х, мало х, курзивно *х*.

ха̂ и ха̏ 1. узв. **а.** (поновљено више пута) 1) оном. *за подражавање кикотања, гласног смејања.* – Ха, ха, ха! кикотала се она. 2) *за изражавање злурадости, осветољубивости.* – Ха, ха! баш ми је мило што сте изгубили. **б.** *за изражавање одушевљења, раздраганости: браво, тако!* – Ха, дивно, победио си. **в.** *за изражавање изненађења: гле.* – Ха, ево и Марка. Ха, ти си. **г.** *за изражавање двоумљења, недоумице, неверице и сл.* – Ха, хоће ли бити баш тако? Ха… како се узме. **д.** *за подстицање и у молби: хајде, дела, дедер.* – Ха, помози боже! Ха, девојко, ха, само напред. **2.** *речца за питање: је ли?* – Па како сте путовали, ха?

ха̏бав, -а, -о *похабан, изношен, отрцан, поцепан:* ~ одело.

ха̏бати, -а̄м несвр. *чинити хабавим, ношењем кварити, трошити, дерати, цепати:* ~ одећу. ■ **~ се а.** *дерати се и прљати ношењем (о одећи, обући и сл.).* **б.** физ. *постепено губити честице с површине услед трења (о чврстим телима).*

ха̏бзбуршкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Хабзбурговце, династију која је владала Аустријом 1278–1918. године:* ~ монархија, ~ династија.

хабилита́ција ж лат. *оспособљење и стицање права за предавање на универзитету; научни рад, студија на основу које се стиче то право и степен доктора.*

ха̏билитациōнӣ (хабилита́цӣјскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на хабилитацију:* ~ рад, ~ поступак, ~ одбрана, ~ предавање.

ха̀билитовати се, -тује̄м се (хабилити́рати се, -ѝтӣра̄м се) свр. и несвр. *испунити, испуњавати услове, оспособити се, оспособљавати се за предавача на универзитету (обично неком студијом).*

ха̏бит м итал. *одећа католичких свештеника, редовничка одећа.*

ха̏битус м лат. **1.** *спољашњи изглед, лик неког организма (обично биљке).* **2.** *спољашња обележја телесне и душевне конституције човека, конституција; држање тела, појава:* телесни ~, психички ~.

хабро̀ноша м тур. *гласоноша, гласник; онај који шири гласине, брбљивац.*

хава̀на и ха̀ва̄нка ж *врста фине цигаре, хаванска цигара.*

ха̀ва̄рија и хава̀рија ж итал. *квар, штета, оштећење настало на саобраћајном возилу (аутомобилу, авиону, броду и др.) или роби, товару приликом путовања; уопште оштећење, квар (нпр. неке машине, механизма и др.):* ~ авиона, ~ брода, ~ мотора.

хава̀рисати, -ише̄м (хавари́рати, -а̀рӣра̄м) свр. и несвр. (обично у трп.) *оштетити, оштећивати, (по)кварити (возило, мотор, машину и сл.):* ~ ауто.

хагио̀граф м *писац хагиографије.*

хагиогра̀фија ж грч. *опис живота неког свеца.*

хагио̀графскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хагиографе и хагиографије:* ~ спис.

ха̂д м грч. мит. **а.** (Хад) *бог подземног света код старих Грка.* **б.** *подземни свет, пакао.*

ха̂дскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хад, паклени.*

ха̀зард м фр. **а.** *игра на срећу; коцка, коцкање.* **б.** *ризичан подухват, посао чији исход зависи углавном од случаја, од среће.*

ха̀зардан, -дна, -о *који се односи на хазард, коцкарски:* хазардне игре.

хаза̀рда̄ш, -а́ша м *в. хазардер.*

хаза̀рде̄р, -е́ра м *играч на срећу, коцкар; уопште онај који става све на коцку, који се упушта у ризичне подухвате.*

хаза̀рде̄рка ж *жена хазардер.*

хаза̀рде̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хазардере, својствен хазардерима, коцкарски:* ~ игра, ~ срећа.

хаза̀рде̄рски прил. *на хазардерски начин, као хазардер.*

хазарде́рство с *хазардерски дух; својство оног који се упушта у ризичне послове.*

хазарди́рати, -а̀рдӣра̄м свр. и несвр. *коцкати се, играти хазардно; ставити, стављати све на коцку, препустити, препуштати све случају, стицају околности.*

ха̀зардно прил. *на хазардан начин, стављајући све на коцку, коцкарски:* играти ~.

хаику м непром. јап. *кратка песничка форма са три стиха од по 5, 7 и 5 слогова:* ~ песма, ~ поезија.

ха̂ј[1] прид. непром. енгл. *који припада високом, отменом друштву, отмен:* ~ кругови, ~ клијентела.

ха̂ј[2] **и ха̏ј** узв. **1. а.** *за изражавање дивљења, усхићења и сл., ах.* – Хај, како смо се лепо провели. Хај, колика је ова грађевина. **б.** *за изражавање нерасположења, резигнираности, очајања.* – Хај, доста ми је свега. **2. а.** *за скретање пажње.* – Хај, склони се. **б.** *за терање дивљачи, говеда и сл.* **3.** (поновљено више пута) оном. *за подражавање гласова при зевању.* – Хај – хај! – зевну он неколико пута.

ха̀јати, ха̀је̄м несвр. *марити, обраћати пажњу, обазирати се (на некога, на нешто):* не ~ за породицу, не ~ за школу.

ха̀јва̄р, -а́ра м тур. **1.** *салата од самлевених печених паприка и плавих патлицана.* **2.** *усољена рибља икра, кавијар.*

ха̀јде и ха̏јде (ха̏јд) (често у облику имп. 1. л. мн. ха̀јд(е)мо и ха̏јд(е)мо; 2. л. мн. ха̀јдете и ха̏јдете, ха̀јте и ха̏јте) узв. тур. разг. **1. а.** *за подстицање: дела, деде.* – Хајде да вечерамо. **б.** *при одбијању, негодовању, неодобравању: пусти, мани.* – Хајде, окани ме се. Хајде, не причај глупости. **2.** *са значењем имп. глагола ићи, поћи и сл.* – Хајдемо кући. Хајдете у школу. **3.** (само: хајде) речца **а.** (често појачано са „де") *за допуштање: па добро, ако, нека.* – Што је погрешио хајдеде, али што грешку не признаје, то му се не може опростити. **б.** (обично удвојено) *у претњи, упозорењу: добро, добро; нека, нека.* – Хајде, хајде! Видећеш ти шта те чека. Хајде, хајде! Имаћеш времена да се предомислиш. **в.** *за истицање да је нешто окончано, готово.* – Видећемо се сутра. Па хајд! **г.** *у неверици, чуђењу.* – Удала се Ана. Ма, хајде, немој ми рећи!

ха̀јд(е)мо и ха̏јд(е)мо *в. хајде.*

ха̀јдӯк, -у́ка м тур. **1.** ист. *одметник од турске власти и борац против турског насиља.* **2. а.** *одметник уопште, разбојник, бандит, насилник.* **б.** *препредењак, превејанац:* стари ~.

хајдуко̀вати, хајду̀кује̄м несвр. *живети као хајдук, бити хајдук.*

хајду̑чија ж **1.** *одметање од власти и борба против ње, хајдуковање; одметништво:* провести живот у хајдучији. **2.** *хајдучко, одметничко разбојништво и пљачка; отимачина.*

хајду̑чина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од хајдук.*

хајду̑чица ж **1.** *жена хајдук; хајдукова жена.* **2.** бот. *в. хајдучка трава (под хајдучки изр.).*

ха̀јдӯчкӣ, -ā, -ō *који се односи на хајдуке, који припада хајдуцима, својствен хајдуцима и сл.:* ~ станиште, ~ живот. • **~ трава** бот. *вишегодишња зељаста биљка* Achillea millefolium *из ф. главочика* (Asteraceae), *ситно изрезаних листова и белих цветова, која се користи у медицини.*

ха̀јдӯчки прил. *на хајдучки начин, као хајдук:* живети ~.

хајду̑штво с *в. хајдучија.*

ха̂јка ж (дат. ха̂јци; ген. мн. ха̂јкӣ) **1. а.** *нагоњење дивљачи на ловачке заседе:* учествовати у хајци, ~ с псима. **б.** *група гонилаца, потера.* – Сустигла их је хајка. **в.** *прогоњење, прогон.* – Отпочела је хајка на одметнике. **2.** *организована јавна повика (на некога), грдња, негативна критика:* дићи хајку на некога.

ха̏јкати, -āм несвр. **1.** *гонити, терати (дивљач) у хајци:* ~ лисице. **2.** *гонити, терати стоку и сл. узвицима „хај, хај"*: ~ волове.

ха̀јкā̄ч, -а́ча м **1.** *гонилац дивљачи у хајци:* чета хајкача. **2.** *онај који тера стоку хајкајући.*

ха̀јкāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на хајкаче и хајку:* хајкачки повици; ~ прогон.

ха̀јкāчки прил. *на хајкачки начин, као у хајци, као хајкачи:* ~ јурнути.

ха̏јс узв. *в. ајс.*

ха̏јсати, -āм несвр. *в. ајскати.*

ха̂ј-тѐк енгл. скраћ. **1.** м *висока технологија.* **2.** прид. непром. *високотехнолошки:* ~ достигнућа.

ха̂к м ном. **1.** *изговарање гласа „х, ха":* тихи ~. **2.** *дах, дисање, дување; дашак:* ~ лахора.

ха̏к м тур. ист. *врста пореза у натури, део прихода са имања који је кмет давао спахији.*

ха́кати, ха̂чēм несвр. *испуштајући дах дувати у нешто:* ~ у руке.

ха̀кер м енгл. **а.** *познавалац (обично врстан) рачунарства и програмирања који, најчешће неовлашћено, разбија, отклања заштиту компјутерског система великих фирми, државних институција и сл., најчешће ради личне сатисфакције.* **б.** *уопште заљубљеник у рачунаре и добар познавалац рачунарства.*

ха́кнути, -нēм свр. *испустити ха̂к, дахнути, духнути:* ~ у руку.

ха̂л м енгл. *велика дворана (концертна, изложбена и сл.); предворје, предсобље, пространи трем.*

ха̏ла ж енгл. **а.** *велика фабричка просторија с фабричким постројењима, машинама:* фабричка ~. **б.** *велика спортска или изложбена дворана:* спортска ~, сајамска ~, изложбена ~.

хала̀бука ж тур. *велика бука, вика, повика, галама; метеж, немир:* дићи халабуку.

халабу́кати, -а̀бӯчēм несвр. *в. халабучити.*

хала̀бучан, -чна, -о *пун халабуке, бучан, хучан:* халабучни живот.

хала̀бучити, -ӣм несвр. *дизати халабуку, галамити, лармати, викати.*

хала̀бучно прил. *с халабуком, бучно:* ући ~.

хала̀бучнōст, -ости ж *особина онога што је халабучно.*

хала́кати, ха̀лāчēм и ха̀лāкāм и **хала̀кати,** ха̀лачēм и -āм (вар. алакати) несвр. **а.** *викати „хала-а" или „алах".* – Хоџа халаче. **б.** *викати, грајати, галамити.*

хала́кнути, ха̀лāкнēм (вар. алакнути) свр. **1.** *свр. према алакати.* **2.** *извршити јуриш, јуришати, јурнути с виком, бучно.*

ха̀лāл, -а́ла (вар. а̀лāл) м ар. **1.** *благослов; опроштај:* примити ~, с халалом. **2.** (у прил. служби) *са срећом, благословено, просто.* – Нек ти је халал. • **~ ти вера (ћуфте, мајчино млеко** и др.) *нека ти је срећно; свака ти част, браво, честитам; нека ти је просто.*

хала́лити, ха̀лāлӣм (вар. ала́лити) свр. и несвр. *да(ва)ти благослов, благословити, благосиљати, (по)желети срећу; опростити, опраштати:* ~ живот.

хала̀пљив, -а, -о *похлепан на јело, прождрљив, незаситан;* фиг. *уопште похлепан.*

хала̀пљивац, -ивца (халапљи́вко) м *халапљив човек.*

хала̀пљивица ж *халапљива жена.*

хала̀пљиво прил. *прождрљиво, незасито; похлепно:* ~ јести, ~ гутати, ~ пити; ~ грабити новац.

хала̀пљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је халапљив, прождрљивост, незаситост; похлепност.*

ха̀лāс, -а́са м *в. алас.*

халас- *в. алас-.*

халв- *в. алв-.*

ха̀лиф, -а и **ха̀лӣф,** -и́фа м (хали́фа ж) *в. калиф.*

халиф- *в. калиф-.*

ха̀лка ж *в. алка.*

ха̀лō и **ха̏ло** узв. енгл. *узвик при успостављању телефонског разговора; уопште узвик при непосредном обраћању некоме:* хеј, *пази.*

ха̏логēнӣ и **хало̀гēнӣ,** -ā, -ō грч. хем. *који ствара, гради соли.* • **халогени елементи** *хемијски једновалентни елементи, неметали бром, флуор, јод и хлор, који директно са металима дају соли.*

ха̏логēнка и **хало̀гēнка** ж разг. *халогенска сијалица, лампа.*

ха̏логēнскӣ и **хало̀гēнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на халогене елементе.* • **~ лампа (~ сијалица)** *сијалица са паром јода или брома, која се употребљава у фото-техници и као аутомобилски фарови.*

ха̏лпцили̇̀ндер м нем. *полуцилиндер, крути мушки шешир, обично црни, за свечане прилике.*

халуцина̀нтан, -тна, -о *који изазива халуцинације; који потиче од халуцинација:* ~ страх, ~ привиђење.

халуцина̀нтнōст, -ости ж *особина онога што је халуцинантно.*

халуцина̀нтскӣ, -ā, -ō *који се односи на халуцинације.*

халуци̇̀нāтор м *онај који халуцинира, који пати од халуцинација.*

халуци̇̀нāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на халуцинаторе.*

халуцина́ција ж лат. мед. *ненормално душевно стање, чулна обмана (опажај или осет) изазвана абнормалним узбуђењем живчаног система, без одговарајућег спољног надражаја, која се јавља код душевно оболелих особа, наркомана, затим као последица гладовања, великих напора итд.*

халуцини́рати, -ѝнӣрāм несвр. *патити од халуцинација, имати халуцинације.*

халуцино̀гēн[1], -éна м *халуциногено средство, материја која изазива душевни поремећај праћен халуцинацијама (нпр. дрога).*

халуцино̀гēн[2], -а, -о *који изазива халуцинације:* халуциногена средства, ~ дрога.

ха̏лф м енгл. спорт. *играч у фудбалском, хокејском и сл. тиму на средини терена који помаже одбрани и нападу, помагач.*

ха̏лф-ли́нија ж спорт. *линија тројице халфова (у фудбалу, хокеју и сл.).*

ха̀лчица и **ха̂лчица** ж *дем. од халка.*

ха́ља и **ха̏ља** ж *хип. од хаљина; хаљина.*

хаље́так, -тка м **1.** *дем. од хаљина.* **2.** *део одеће, одевни предмет, хаљина; јакница, жакет.*

хаљѐтина ж *аугм. и пеј. од хаљина.*

хàљина ж **1.** *женска одећа која сеже до, изнад или преко колена и која се носи поврх рубља:* вечерња ~, дневна ~, свилена ~. **2.** мн. **а.** *мушко одело састављено од више делова:* војничке хаљине. **б.** *сви делови женске одеће који се носе у одређеној прилици:* свадбене хаљине. **3.** мн. *постељно рубље, постељина:* креветне хаљине.

хаљи́нац, -нца м *дем. од хаљина, хаљетак.*

хàљиница ж *дем. од хаљина.*

хаљѝнче, -ета с *дем. од хаљина.*

хаљѝнчина ж *аугм. и пеј. од хаљина.*

ха́љица ж *дем. од хаља.*

хâљка ж *дем. од хаља.* • **хаљку на батаљку** *каже се кад неко покупи све своје ствари и оде.*

хâм, ха́ма (вар. ам) м (мн. ха́мови) мађ. *коњска опрема за запрежна кола (обично од коже са напршњаком):* ставити коњу ~.

хама́да ж ар. *пуста кречњачка висораван без песка; камениıта, кречњачка пустиња Сахаре.*

хама́јлија и **хамàјлија** ж тур. *в. амајлија.*

хама́јлијица и **хамàјлијица** ж *дем. од хамајлија.*

хàмалин (мн. -али) (вар. амалин) (хàма̄л, -а́ла (вар. амал)) м тур. *в. носач (1).*

хàма̄м, -а́ма м *в. амам.*

хàма̄мскӣ, -а̄, -о̄ *в. амамски:* ~ послуга.

хàмбург м агр. *врста винове лозе и грожђе те лозе (према немачком граду Хамбургу).*

хàмбургер м нем. **1.** *врста сендвича, печена пљескавица с додатком зачина у великој земички.* **2.** *врста меснате суве сланине, хамбуршка сланина.*

хамбургѐрија ж *в. хамбургерница.*

хàмбургерница ж *радња у којој се припремају и продају хамбургери (1).*

хâмер и **хàмер** м *посебна врста дебље фине хартије за техничко цртање.*

хамлети́зам, -зма м *хамлетовско схватање и држање; подражавање, имитирање Хамлета, главног јунака истоимене Шекспирове трагедије.*

хàмлетовскӣ, -а̄, -о̄ *који је као у Хамлета (дубоко мисаон и неодлучан, колебљив):* ~ питање, ~ схватање, ~ држање.

хàмлетовски прил. *на хамлетовски начин, као Хамлет:* ~ мислити, ~ се држати, ~ поступати.

хамлето́вштина ж (обично пеј.) *в. хамлетизам.*

хâн[1], ха́на м (мн. ха́нови) тур. ист. *гостионица, крчма (у граду или на друму) која је служила као свратиште и коначиште за путнике.*

хâн[2] м тур. *в. кан.*

хâнга̄р м фр. *велика покривена просторија за смештај авиона или других возила и машина.*

хâнга̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хангаре:* ~ простор.

хâнзапла̄ст м нем. *комадић фластера са газом за покривање мањих рана.*

хàнина ж *аугм. и пеј. од хан*[1].

хâнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хан, ханове, који припада хану:* ~ прозор.

хàнума и **ханỳма** ж тур. *удата муслиманка, госпођа; супруга, жена.*

хàнумица и **ханỳмица** ж *дем. и хип. од ханума.*

хàнџа̄р, -а́ра м тур. *дуги оријентални нож савијеног облика, са две оштрице, који се носио у корицама за појасом, јатаган.*

ханџàрина ж *аугм. и пеј. од ханџар.*

ханџàрић м *дем. од ханџар.*

хâос м грч. **1.** *метеж, неред, дармар; збрка, конфузија:* ~ на улици, ~ у соби; ~ у глави. **2.** фил. *код Платона: безлична праматерија којој је дух дао облик.*

хаòтичан, -чна, -о *који је у нереду, несређен; збркан, конфузан:* ~ стање на улици, ~ стање у привреди, ~ тржиште; хаотичне мисли.

хаòтичкӣ, -а̄, -о̄ *в. хаотичан.*

хаòтички прил. *в. хаотично.*

хаòтично прил. *на хаотичан начин, у нереду, несређено; збркано, конфузно:* ~ изгледати, ~ се кретати, ~ се преплитати.

хаòтично̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање и особина онога што је хаотично, хаотично стање, несређеност; збрканост, конфузност:* ~ тржишта; ~ мисли.

хâп узв. оном. **1.** разг. *за подражавање наглог хватања.* **2.** *за подражавање штуцања.*

хàпакс м грч. лингв. *реч која се само једном или ретко јавља код неког писца или у литератури уопште; реч недовољно дефинисаног значења.*

хаплолòгија ж грч. лингв. *губљење, изостављање једног од двају суседних једнаких или сличних слогова у речи* (нпр. Танкосић од Танкокосић).

хâпнути, -не̄м свр. *нагло ухватити, зграбити, шчепати.*

хâпс м грч. *затвор, тамница; казна лишења слободе:* стрпати у хапс; заслужити хапс.

хапсàна ж *затворска зграда, затвор.*

хапсàнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хапсану:* ~ стражар.

хâпсити, -ӣм несвр. [гл. им. хâпше̄ње с] *терати, затварати у затвор; лишавати слободе:* ~ преступника.

хàптовина ж бот. *биљка* Sambucus ebulus, *апта, аптовина.*

хапшѐнӣк, -и́ка и **хâпшенӣк** м *затвореник, осуђеник.*

хапшѐница и **хâпшеница** ж *затвореница, осуђеница.*

хапшѐнӣчкӣ и **хâпшеничкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на хапшенике.*

хараки́ри и **харакѝри,** -ија м јап. *ритуално самоубиство парањем утробе хоризонталним резом (уобичајено код јапанских самураја):* извршити ~.

хâралац, -аоца м *онај који хара, отимач, пљачкаш.*

хâралица ж *она која хара, пљачкашица.*

хàрамбаша м (мн. ж) тур. **1. а.** ист. *хајдучки старешина.* **б.** етн. *вођа алкарских момака.* **2.** фиг. пеј. **а.** *разбојник; пљачкаш.* **б.** *осион, безобзиран, необуздан човек.*

хàрамбашкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на харамбаше.*

хàрамбашовати, -шује̄м несвр. *бити харамбаша; понашати се као харамбаша, разбојнички.*

харàмија м (мн. ж) тур. **1.** ист. *лако наоружани војник; хајдук.* **2.** *разбојник, пљачкаш.*

харàмӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на харамије, својствен харамијама; разбојнички, пљачкашки.*

харàмӣјски прил. *на харамијски начин, као харамија, разбојнички.*

хàра̄нга ж фр. *подстрекавање, подбадање, хушкање; хајка:* водити харангу против некога.

харàнге̄р, -е́ра м *хушкач, подстрекач, подбадач.*

харàнге̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на харангере, својствен харангерима, хушкачки, подстрекачки, подбадачки.*

харàнге̄рски прил. *на харангерски начин, хушкачки.*

харанги́рати, -àнгӣра̄м свр. и несвр. *подбости, подбадати, (на)хушкати против некога или нечега:* ~ против некога, ~ на рат.

хâратељ и **ха́ратељ** м *онај који хара, пљачкаш, отимач.*

ха̏рати, -а̄м и **ха́рати,** ха̄ра̄м несвр. тур. **1.** *пљачкати, отимати.* **2.** *наносити пустош, пустошити, уништавати, сатирати* (нпр. о заразној болести).

ха̏ра̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) тур. ист. **а.** *лични порез који се убирао од сваког мушкарца немуслимана у Османлијском царству, главарина:* скупљати ~. **б.** *данак који су вазалне државе плаћале турском султану:* плаћати ~, ударити ~.

хара́чити, ха̏ра̄чӣм несвр. **а.** *скупљати харач.* **б.** фиг. *вршити насиље, отимати; пустошити* (нпр. о банди).

ха̏ра̄чкӣ, -а̄, -ō *који се односи на харач.*

хара̀члија м (мн. ж) ист. *онај који је скупљао харач, порезник.*

хара̀члӣјскӣ, -а̄, -ō *који се односи на харачлије.*

ха̏рдвер и **ха̀рдвер** м (мн. ø) енгл. *физичке компоненте рачунарског система, као што су матична плоча, (микро)процесор, диск(ови), меморија, кућиште и др.*

ха̏рдверскӣ и **ха̀рдверскӣ,** -а̄, -ō *који се односи на хардвер:* ~ опремљеност.

ха̑рд-дӣск м (мн. -ови) енгл. *компонента рачунарског система, магнетни уређај за складиштење, трајно похрањивање програма и података, обично смештен у кућиште рачунара, чврсти диск.*

ха́рем м тур. **1.** *одвојен, засебан део, одељење муслиманске куће одређено за боравак жена, у које је забрањен приступ страним мушкарцима.* **2. а.** *све жене једног муслимана.* **б.** фиг. *више љубавница једног мушкарца; уопште мноштво, скуп жена.*

ха́ремскӣ, -а̄, -ō *који се односи на харем, који припада харему:* ~ лепотица, ~ чувар, ~ одаја.

ха́ремски прил. *као у харему.*

Ха̀рибда ж грч. *в. под Сцила (изр).*

хари̏зма ж грч. **а.** рлг. *божанска моћ, надареност, свето надахнуће.* **б.** *моћ утицања на масе (политичара, руководиоца); привлачност, неодољивост:* ~ премијера; поседовати личну харизму.

харизма̀тичан, -чна, -о *в. харизматски.*

хари̏зматскӣ, -а̄, -ō *који поседује харизму, надарен, утицајан; убедљив:* ~ вођа, ~ популарност.

ха̀ринга ж нем. зоол. *врста сарделе* Clupea harengus, *која живи у Северном мору.*

харлѐкӣн, -и́на м итал. **1.** *шаљиво лице, лукави слуга сплеткар у италијанској комедији.* **2.** фиг. **а.** *шаљивчина, лакрдијаш.* **б.** *превртљивац, врдалама.*

харлекина́да ж *лакрдија, комедија.*

харлѐкӣнскӣ, -а̄, -ō *који се односи на харлекине:* ~ сплеткарење, ~ превртљивост.

харлѐкӣнски прил. *на харлекински начин, као харлекин.*

хармониза́ција ж **а.** муз. *израда, компоновање акордске пратње за неку мелодију:* ~ народних мелодија. **б.** фиг. *складна уметничка обрада:* ~ песме.

хармо̀низовати, -зује̄м (хармонизи́рати, -и̏зӣра̄м) свр. и несвр. **1.** муз. *да(ва)ти музичку пратњу некој мелодији; музички обрадити, обрађивати, компоновати по правилима хармоније:* ~ неку песму. **2.** (нешто) *довести, доводити у склад, успоставити, успостављати склад, хармонију (код нечега), ускладити, усклађивати:* ~ друштвене појаве. **3.** (с нечим) *бити у складу, слагати се (с нечим):* ~ с околином. ■ ~ **се** *ускладити се, усклађивати се, поста(ја)ти хармонично.*

ха̀рмо̄нија и **хармо̀нија** ж грч. **1.** муз. **а.** *истовремено складно звучање неколико тонова, сазвучје, благозвучност:* слити се у хармонију. **б.** *део музичке теорије који изучава акорде, њихово компоновање и уклапање у целину, наука о сазвучју.* **2. а.** *сагласност, усклађеност, склад; слога (између две ствари, појаве или личности):* ~ језика и правописа, ~ форме и садржаја; ~ међу члановима друштва. **б.** *складност, уједначеност делова неке сложене целине:* ~ књиге.

хармо̀нӣјскӣ, -а̄, -ō *који се односи на хармонију; својствен хармонији:* ~ молска лествица, ~ интервал, ~ слога, ~ склад.

хармо̀нӣјски прил. *в. хармонично.*

ха̀рмо̄нијум (ха̀рмо̄нӣј, -ија) м грч. муз. *музички инструмент с типкама сличан оргуљама, код кога звук настаје титрањем металних језичака учвршћених на једном крају, а њих покреће струја ваздуха из меха који свирач пуни притискањем педала ногама.*

хармо̀ника ж **1.** *музички инструмент који се састоји од клавијатуре с диркама с десне стране (за извођење мелодије) и тастатуре с дугмадима с леве стране (за извођење пратње), повезаних мехом у средини, код кога звук настаје титрањем металних језичака што их покреће струја ваздуха из меха.* **2.** фиг. *оно што својим обликом подсећа на мех хармонике (1):* аутобус с хармоником. • ~ **дугметара** *в. дугметара.* **усна** ~ *мали дувачки инструмент у облику пљосnате кутије са шупљинама за удувавање и издувавање ваздуха, који се приликом свирања помера лево и десно ради добијања различите висине тона.* **хармоника-врата** *врата на развлачење у виду меха хармонике (1).*

хармони̏ка̄ш, -а́ша м (вок. ха̏рмоника̄шу, инстр. -а́шем) *свирач на хармоници.*

хармоника̀шица ж *жена хармоникаш.*

хармони̏ка̄шкӣ, -а̄, -ō *који се односи на хармоникаше:* ~ секција.

хармо̀нисати, -ишēм (хармони́рати, -о̀нӣра̄м) свр. и несвр. *бити у хармонији, складу, сложити се, слагати се (с нечим):* ~ с околином, ~ с природом.

хармо̀нист(а), -ē м (мн. -сти) *свирач на хармонијуму.*

хармо̀ничан, -чна, -о *који је пун хармоније, складан; сложан:* ~ целина; ~ брак.

хармо̀ничкӣ, -а̄, -ō *в. хармоничан.*

хармо̀нички прил. *в. хармонично.*

хармо̀нично прил. *с пуно хармоније, складно; сложно:* ~ се слагати, ~ живети.

хармо̀ничнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је хармонично, склад, усклађеност; слога.*

ха̀рпија ж грч. **1.** мит. *ниже божанство олује приказано у облику птице са главом девојке, симбол незаситиве грабљивости.* **2.** фиг. *зла, опака, опасна жена.* **3.** зоол. *грабљива јужноамеричка птица* Harpia harpyia *из пор. соколовки.*

ха̀рпӯн, -у́на м грч. риб. **а.** *оруђе у виду копља насађеног на металну мотку (причвршћену за гугачко уже), за лов већих риба (у ранија времена и китова).* **б.** *кукасти шиљак који се насађује на стрелу подводне пушке или на копљиште остију.*

харпу̀на̄р, -а́ра м *риболовац који лови харпуном.*

ха̀рпунаст, -а, -о *који је као харпун; који је с харпуном:* ~ стрела.

харпу̀на̄ш, -а́ша и **харпу̀нēр,** -е́ра м *в. харпунар.*

харпуни́рати, -у̀нӣра̄м свр. и несвр. *погодити, погађати харпуном.*

ха̀ртија ж грч. **1.** *танки листови добијени индустријским путем од дрвене масе, који служе за писање, штампање, паковање и сл., папир:* ~ за писање, танка ~. **2.** мн. **а.** разг. *исправе, документа:* добити хартије за пут. **б.** банк. *в. хартије од вредности.* • **бацити (бацати), ставити (стављати) на хартију** *(на)писати, (за)бележити.* **лакмусова** ~ хем. *хартија натопљена лакмусом која служи за хемијска испитивања.* **мртво слово на хартији** *пропис, одредба која постоји само формално, а не примењује се.* **хартије од вредности** фин. *акције, обвезнице, чекови и сл. хартије које имају новчану вредност.* ~ **све трпи** *може се писати све шта се хоће.*

ха̀ртијаст, -а, -о *који је као хартија, сличан хартији:* ~ материја.

хартијѐтина ж *аугм. и пеј. од хартија.*

ха̀ртијица ж *дем. од хартија.*

ха̑рфа ж (ген. мн. -фӣ) нем. *музички инструмент троугаоног облика са жицама затегнутим на вертикално постављеном оквиру, које се трзају прстима:* свирати на харфи. • **Еолова** ~ 1) *харфа са жицама које зује на ветру.* 2) фиг. *тихи, нежни звуци.*

ха̀рфист(а), -ē м (мн. -сти) *свирач на харфи.*

ха̀рфисткиња (ха̀рфистица) ж *свирачица на харфи.*

ха̑рфица ж *дем. од харфа.*

ха̏рчити и **ха̑рчити,** -ӣм несвр. разг. [гл. им. -чēње с] *трошити, траћити, расипати лакомислено:* ~ новац, ~ имовину.

ха̀сна ж тур. *корист.* – Од тога је слаба хасна.

ха̀сура ж тур. *простирка од рогозине; рогозина:* • **извући (некоме) хасуру** *преварити некога, подвалити некоме.*

ха̀сурица ж *дем. од хасура.*

ха̀тӣб, -и́ба м тур. *исламски вероучитељ и проповедник, имам.*

хатишѐрӣф, -и́фа и **хатишѐриф** м тур. *султанов указ, наредба; повеља.*

ха̀уба ж нем. **1.** *поклопац, покров аутомобилског мотора.* **2.** *капа у фризерском прибору под којом се суши коса.*

ха̀убица ж чеш. *врста артиљеријског оруђа (калибра 100–200* mm), топ мањег домета који служи за гађање заклоњених циљева.

ха̀убичā̄р м *артиљерац, тобџија који опслужује хаубицу.*

ха̀убичкӣ, -ā, -ō *који се односи на хаубицу:* ~ цев, ~ зрно.

ха̀убичнӣ, -ā, -ō *в. хаубички.*

хаха́кати, ха̀ха̄че̄м и **хаха̀кати,** -ā̄м несвр. ономе. *узвикивати ха, ха, ха, (обично гласно се смејући).* ■ ~ **се** *гласно се смејати гласовима ха, ха, ха, кикотати се.*

хаха́кнути, -не̄м свр. ономе. *узвикнути ха, ха.*

ха́џа м *хип. од хаџија;* уп. хаџо.

ха̀џи м непром. тур. *титула која се ставља испред имена хаџије* (нпр. хаџи Мустафа, хаџи Тома).

ха̀џија м (мн. ж) тур. *онај који је ишао на хаџилук, ходочасник који је посетио Јерусалим (код хришћана) или Меку (код муслимана), поклоник Христову или Мухамедову гробу.*

ха̀џӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на хаџије.*

ха̀џика ж **1.** *жена која је ишла на хаџилук, ходочасница.* **2.** *в. хаџиница.*

хаџѝлук м тур. **1.** *ходочашће, поклоњење светим местима (Јерусалиму код хришћана и Меки код муслимана):* ићи на ~, вратити се са хаџилука.

ха̀џӣница ж *хаџијина жена.*

ха́џо м **ха́џо,** -а и -ē м *хип. од хаџија;* уп. хаџа.

ха̀шиш м тур. **1.** *опојна дрога, наркотик који се добија из женских цветова индијске конопље, марихуана:* узимати ~, уживати ~, пушити ~, жвакати ~. **2.** бот. *индијска конопља* Canabis indica.

ха̀шишкӣ, -ā, -ō *који се односи на хашиш, који потиче од хашиша:* ~ занос.

хва́ла ж **1. а.** *лепо мишљење изражено о некоме, похвала, истицање нечијих врлина, хваљење:* обасипати хвалом, причати о некоме са хвалом. **б.** *хвалисање.* – Ништа ти не вреди та твоја хвала. **в.** *осећање и исказивање признања за учињено добро дело, захвалност.* – То ми је хвала за све што сам за тебе учинио. **2.** (са узвичном интонацијом) **хвала!** *уобичајена учтива форма* а) *изражавања захвалности за учињену услугу.* – Изволите кафу! – Хвала! б) *као одговор на питања: Како сте (си)?* • ~ **лепо** (~ **лепа**) *в. хвала (2).* **хвала богу!** *за изражавање захвалности богу за стање задовољства постојећим стањем (здравственим, имовинским и др.).* – Имамо свега, хвала богу. Добро сам, хвала богу. **хвала ти** *захваљујем ти.* **ко ће ти рећи ~; нико ти неће рећи** ~ не треба претеривати у чињењу добрих дела јер су људи обично незахвални.

хва̀лбен, -а, -о *који хвали, слави (некога, нешто):* ~ песма.

хва̀лилац, -иоца м *онај који хвали некога, нешто.*

хва̀лисав, -а, -о **а.** *који се хвали нечим; који се много, претерано хвали, хвалише:* ~ човек. **б.** *којим се изражава хвалисање:* ~ прича, хвалисаве речи, ~ говор.

хва̀лисавац, -ā̄вца м (инстр. -ā̄вцем) *хвалисав човек.*

хва̀лисавица ж *хвалисава женска особа.*

хва̀лисаво прил. *са хвалисањем, хвалишући се:* ~ причати.

хва̀лисавōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је хвалисав.*

хва̀лисати се, -ише̄м се несвр. *хвалити сам себе, своје поступке, успехе и сл., хвалити се много, преко мере:* ~ својим успехом.

хва̀литељ м *в. хвалилац.*

хва́лити, хва̑лӣм несвр. [гл. им. хва́ље̄ње с; уп. хвала] **1.** (некога, нешто) *истицати нечије врлине, вредности, лепоту и сл., похвално, ласкаво говорити о некоме, нечему; величати, уздизати:* ~ ђака, ~ бога, ~ робу, ~ књигу. **2.** (некога) *изражавати захвалност, захваљивати (некоме) за учињено добро дело, за благонаклоност.* – Хвалим бога што остадох жив. ■ ~ **се** *хвалити самог себе, хвалисати се:* ~ се оценама. • **хваљен Исус!** *поздрав код католика.* **ко се хвали, сам се квари** *хвалисање квари човека, не треба се хвалисати.*

хва̀лиша м (мн. ж) *в. хвалисавац.*

хва̀лоспев јек. **хва̀лоспјев** м **а.** *песма којом се неко слави, уздиже, велича, ода:* ~ цару. **б.** *претерана похвала, хваљење, величање некога или нечега, панегирик:* ~ руској култури.

хва̀лоспеван јек. **хва̀лоспјеван,** -ēвна, -о *који има карактер хвалоспева, изразито похвалан:* ~ песма.

хвалоспе́вац јек. **хвалоспје́вац,** -вца м *онај који пева хвалоспеве, писац хвалоспева.*

хва̑т м (ген. мн. хва́тӣ) **а.** *стара мера за дужину (1,896* m). **б.** *запреминска мера од 4 кубна метра (обично за огревно дрво и грађу):* кубни (четворни) ~.

хва̏тало с *в. хватаљка.*

хва̀та̄љка ж **1. а.** *орган, израштај и сл. којим се животиња или биљка хвата, придржава, причвршћује за нешто* (нпр. клешта код рака, врежа код лозе итд.). **б.** *оруђе за хватање, дохватање (нечега):* ~ за лед. **2.** спорт. *дршка за коју се хвата рукама при вежбању на гимнастичкој справи коњу:* коњ с хватаљкама. **3.** *клопка, замка за хватање, ловљење животиња:* ~ за мишеве, примитивна ~.

хва̏тати, -ā̄м несвр. **1. а.** (некога, нешто) *узимати, дохватати, дочекивати брзим покретом (обично рукама) задржавајући (некога, нешто); посезати за нечим, лаћати се (нечега):* ~ лопту, ~ јабуку, ~ за (под) руку, ~ у загрљај; ~ лопова; ~ за пушку. **б.** фиг. *прихватати се (неког посла), почињати радити (нешто), лаћати се (нечега):* ~ посао, ~ вез, ~ књигу. **в.** *домагати се нечега, ловити:* ~ миша, ~ муву, ~ замком, ~ дивљач, ~ рибу. **г.** *мамљењем привлачити (у нешто):* ~ рој (пчела). **д.** *пресретати и задржавати:* ~ пролазнике на улици (ради интервјуа). **ђ.** *силом задржавати некога не допуштајући му да побегне; затварати, хапсити:* ~ бегунце; ~ преступника. **е.** *упрезати (запрежну стоку):* ~ коње у кола. **ж.** *захватати, црпсти:* ~ воду из бунара. **2. а.** *налазити, затицати у одређеном стању, ситуацији (обично у нечем недозвољеном), вребати:* ~ некога с неким, ~ мужа у неверству, ~ некога у крађи, ~ на делу. **б.** *настајати, појављивати се док је неко или нешто у одређеном стању, положају и сл.* – Већ нас је хватао мрак док смо били у шуми. **в.** *проналазити (нешто забрањено или скривено):* ~ лажне новчанице (код некога). **3. а.** *заузимати (место, ред и сл.) негде:* ~ ред за хлеб, ~ место у првом реду. **б.** *освајати, запоседати:* ~ положај, ~ планинске косе. **в.** *дочекивати и узимати за себе оно што је намењено другима:* ~ туђа писма. **г.** *грабити, улучивати (време, прилику и сл.):* једва ~ часак времена за одмор. **4. а.** *домагати се (некога или нечега), (до)стизати (некога, нешто):* ~ воз, ~ аутобус за град. **б.** *полазити (неким путем), кретати у*

неком правцу: ~ пут уз ивичњак, ~ странпутицу, ~ десну страну пута. **в.** *заузимати неко место, сместити се, склањати се негде:* ~ бусију, ~ заклон. **5. а.** *захватати, обухватати.* – Пожар је све више хватао жито. **б.** *обузимати, прожимати, освајати; савлађивати (о неком душевном стању, осећању, болести и сл.).* – Хватало га је често лудило. Хвата га полако сан. Хватао ме је страх од помисли на пут. **в.** *опијати (о алкохолном пићу).* – Ракија га је полако хватала. **6. а.** *одређивати, утврђивати оно што је карактеристично, схватати, разазнавати, разабирати; примати (чулима), перципирати, опажати:* ~ главну мисао, ~ смисао нечега, ~ боју (нечега), ~ слике уз пут, ~ нечији разговор, ~ поруке. **б.** *слушати и записивати, бележити:* ~ белешке, ~ предавања, ~ говор фонографски. **в.** *верно преносити, репродуковати, сликати и сл.:* ~ на платну оно што је лепо, ~ акорде песме (на гитари нпр.), ~ поглед очију. **7.** *примати у себе, увлачити:* ~ дах, ~ ваздух. **8. а.** *садржавати, обухватати, запремати (о суду и сл.).* – Овај лонац хвата 20 литара. **б.** *досезати, допирати:* ~ до чланака, ~ до колена (нпр. о одећи). **9.** *успостављати, стварати:* ~ равнотежу, ~ везе с неким. **10.** *наступати, настајати (о временским приликама).* – Хвата мрак. Хвата мраз. **11.** непрел. *качити, закачињати; одговарати намени.* – Ово дугме не хвата добро. Брава не хвата. ■ **~ се 1.** *дохватати се руком за нешто; прихватати се, придржавати се:* ~ се за дугме, ~ се за рукав; ~ се за ограду. **2.** уз. повр. *хватати једно друго, дохватати се узајамно (обично у тучи, борби):* ~ се за косе, ~ се за вратове. **3.** *узимати се за руке (или појасеве) у колу, ступати у коло:* ~ се у коло, ~ се до младожење. **4.** *закачињати се; припањати, лепити се (за нешто).* – Чичци су се хватали за одећу. Длаке се хватају за шешир. **5.** *стварати се, образовати се на површини нечега (обично о некој скрами).* – Кајмак се хватао на млеку. Рђа се хвата на гвожђу. Чађ се хватала на лампи. Иње се хвата по дрвећу. **6.** (нечег) *лаћати се, прихватати се (неког посла):* ~ се посла, ~ се књиге, ~ се веза. **7.** (некога) *наметати се некоме:* ~ се моћника. • **~ (некога) за реч** *користити нечије речи као аргумент против њега или у сопствену корист.* **~ корена (маха)** *узимати маха, појачавати се, освајати (о некој појави и сл.).* **~ маглу** разг. *бежати.* **~ на нешто** фам. *користити се нечијом слабошћу или неком својом предношћу:* ~ на лепоту, ~ на лепе очи. **~ тутањ, ~ џаду** жарг. *бежати.* **~ се за главу** *имати проблема, бригa, бити у тешкој ситуацији.* **~ се за косу** *увиђати своју грешку кад се у нечем закасни.* **~ се за стомак (за трбух) од смеха** *јако се смејати.* **~ се за сламку** *в. под сламка (изр.).* **~ се у коштац (с неким, с нечим)** *водити борбу (с неким, с нечим).*

хва̏та̄ч, -а́ча м **1.** *онај који нешто хвата; ловац:* ~ жаба, ~ зечева. **2.** *онај који се пентра хватајући се, придржавајући се за нешто (нпр. о мајмуну).* **3.** зоол. *у мн.: род широконосних мајмуна* Ateles, *из пор. капуцина* (Cebidae), *витка тела, дугих удова и дугачка савитљива репа, којим се вешто хватају за грање (у јд.: мајмун из тога рода).* • **црни ~** зоол. *врста хватача (3) црне боје* Ateles paniscus *и* A. ater.

хва̏тити се, -ӣм се свр. **1.** уз. повр. *ухватити једно друго, зграбити, шчепати једно друго, дохватити се, ухватити се:* ~ за груди. **2.** (нечега) *машити се; домоћи се, дочепати се (нечега):* ~ цепа; ~ пушке, ~ коња.

хва̏тӣште с *део предмета за који се хвата; место ослонца:* служити као ~, ~ у стени.

хе̂ и хе̏ узв. **1.** (понекад удвојено) *за изражавање различитих расположења:* **а.** *незадовољства, разочарања, резигнације, бриге, вајкања.* – Хе, прошла ме је воља за то. Хе, мој синко, не ваља ти то што радиш. Хе, врти он главом не верујући шта га је снашло. **б.** *дивљења, радости, задовољства.* – Хе! Шта кажеш на то како сам то лепо извео. Хе, како сам срећан што вас опет видим. **в.** *претње, упозорења.* – Хе, видећеш ти кад ти ја дођем. **2.** *за скретање пажње саговорнику или при непосредном обраћању некоме.* – Хе, Јело, донеси нам то пиће. Хе, Марко, види ко нам је дошао. **3.** (обично поновљено више пута) *за подражавање смејања.* – Хе, хе, хе, задовољно се смејала она.

хебраѝзам, -зма м лингв. *јеврејски израз, јеврејска језичка црта у неком другом језику.*

Хѐбреј м *в. Јевреј.*

Хѐбре̄јка ж *в. Јеврејка.*

хѐбре̄јскӣ, -а̄, -о̄ *в. јеврејски.*

хѐви-мѐта̄л, -а́ла м *врста веома бучне рок-музике, са искиданим ритмом и много електронских музичких ефеката.*

хѐви-мѐта̄лац, -лца м *свирач хеви-метал музике.*

хегелѝзам, -зма м *в. хегелијанизам.*

хегелија́нац, -нца м *присталица, следбеник хегелијанства, хегелијанизма.*

хегелијанѝзам, -зма м фил. *учење немачког идеалистичког филозофа Хегела и његових присталица и настављача његових учења.*

хегелѝја̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хегелијанство, који је у духу Хегеловог учења, хегеловски:* ~ учење, ~ схватање.

хегелѝја̄нски прил. *у духу хегелијанства, хегелијанизма, као Хегел, хегелијанци:* ~ тумачити појаве, ~ схватати.

хегелија́нство с фил. *в. хегелијанизам.*

хе́геловац, -о̄вца м *следбеник, присталица Хегеловог филозофског учења, хегелијанац.*

хе́геловскӣ, -а̄, -о̄ *који је у духу Хегеловог филозофског учења, хегелијански.*

хегѐмо̄н, -о́на м грч. *неограничени господар, владар, вођа.*

хегемонѝзам, -зма м *тежња за хегемонијом; спровођење хегемоније.*

хегемо̀нија ж грч. *превласт једне државе, нације, класе и сл. над другима.*

хегемо̀нӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хегемонију, који испољава, показује хегемонију:* ~ тежња, ~ политика.

хегемо̀нист(а), -е̄ м (мн. -сти) *онај који спроводи хегемонију; присталица, заговорник хегемоније.*

хегемонѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хегемонизам и хегемонисте:* ~ политика.

хегемонѝстички прил. *на хегемонистички начин, као хегемонисти:* ~ владати.

хедонѝзам, -зма м грч. фил. *филозофско учење, етички правац по којем је ужитак и задовољство основни принцип и смисао живота.*

хедо̀нист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица хедонизма.*

хедонѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хедонизам и хедонисте, својствен хедонистима:* ~ схватање, ~ учење.

хедонѝстички прил. *на хедонистички начин, као хедонисти:* ~ схватати живот.

хе̂ј узв. **1.** *за дозивање и скретање пажње саговорника на нешто.* – Хеј, Марко, врати се! Хеј, изгореше ти новине. Хеј, немој то да радиш. Хеј, има ли кога у кући?! **2. а.** *за изражавање задовољства, одушевљења, радости.* – Хеј! Што се тада лепо живело. Хеј, како смо се лепо провели. **б.** *у вајкању, резигнацији и сл.* – Хеј, никад се више неће вратити они лепи дани. Хеј, што не могу да викнем. **3.** (обично удвојено, у прил. служби) *врло далеко, чак.* – Погледај тамо далеко, хеј где се виде она брда.

хѐкларица ж *в. хеклица.*

хѐклати, -а̄м несвр. нем. *хеклицом, иглом са кукицом израђивати чипку или неки други рад од конца, кукичати:* ~ столњак, ~ завесе.

хѐклер м *врста полуаутоматске пушке.*

хеклѐра̄ј, -а́ја м нем. **1.** *ручни рад, ручни радови израђени кукичањем.* **2.** *кукичање, хеклање као занимање; хеклање:* бавити се хеклерајем.

хѐклица ж *игла, обично дебља, с кукицом на врху која служи за израду чипака, за вез.*

хекса- грч. *предметак у сложеницама који значи: шест* (нпр. хексаедар, хексаметар итд.).

хексагона́ла ж пол. *група од шест земаља везаних уговором о сарадњи.*

хѐксагона̄лан, -лна, -о (хѐксаго̄нскӣ, -а̄, -о̄) грч. *шестоугаон.*

хексàграм м грч. *шесторокрака (Давидова) звезда, симбол јеврејства.*

хѐксае̄дар, -дра м грч. мат. *геометријско тело са шест једнаких равних страна, коцка.*

хѐксаме̄тар и **хѐксаметар (хексàме̄тар** и **хексàметар),** -тра м грч. књиж. *стих од шест стопа.*

хѐксаме̄тарскӣ и **хѐксаметарски (хексàме̄тарскӣ** и **хексàметарскӣ),** -а̄, -о̄ *који се односи на хексаметар, који је испеван у хексаметрима:* ~ спев.

хексо́да ж грч. физ. *електронска цев са шест електрода.*

хѐкта- *в. хекто-.*

хѐкта̄р м грч. *јединица за мерење површине земљишта, 10.000* m^2, *сто ари.*

хѐкта̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хектар.*

хѐкто- (хѐкта-) грч. *као први део сложеница у називима за меру означава да је јединица мере означена другим делом сложенице узета 100 пута* (нпр. хектаметар, хектолитар итд.).

хѐктолитар, -тра м *сто литара.*

хѐктоме̄тар и **хѐктометар,** -тра м *сто метара.*

Хела́да (Хѐлада) ж *стара Грчка, Јелада.*

хѐла̄нке ж мн. нем. *растегљиве женске панталоне припијене уз тело.*

хелѐба̄рда ж нем. ист. *средњовековно копље које испод металног шиљка има с једне стране сечиво, секиру, а с друге бодеж у виду куке или зубатог тророга.*

Хѐле̄н, -е́на м у *мн.: стари Грци, становници старе Грчке (у јд.: стари Грк).*

хелени̇̀зам, -зма м **1. а.** ист. *период развоја грчко-оријенталне културе после Александра Великог до почетка нове ере.* **б.** *оно што карактерише Хелене (култура, обичаји, уметност, језик и др.); грчка култура уопште.* **2.** лингв. *грчка реч, фраза употребљена у неком другом језику.*

хелениза́ција ж *наметање хеленског језика, културе, обичаја и др., грцизација.*

хеленизи́рати, -ѝзӣра̄м свр. и несвр. *наметнути, наметати некоме хеленски језика, културе, обичаја и др., грцизирати.* ■ ~ **се** *примити, примати хеленске особине, језик и културу.*

хелѐнист(а), -е̄ м (мн. -сти) *стручњак за старогрчки језик и књижевност; поклоник старе грчке уметности и културе.*

хелени̇̀стика ж **а.** *наука која проучава грчку културу и цивилизацију.* **б.** *наука која проучава старогрчки језик и књижевност; грецистика.*

хелени̇̀стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хеленизам и хелените:* ~ култура, ~ уметност, ~ студија.

хѐле̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Хелене, грчки:* ~ вајар, ~ култура, ~ језик.

хѐлијум (хѐлӣј, -ија) м грч. хем. *хемијски елеменат* (He) *из групе племенитих гасова, после водоника најлакши гас, без боје и мириса.*

хелѝко̄н, -о́на и **хѐликон** м грч. муз. *лимени дувачки инструмент великих димензија, који у дувачком оркестру изводи басову деоницу.*

хеликòптер м грч. *врста летелице која узлеће вертикално и лебди, одржава се у ваздуху помоћу елиса постављених на вертикалној оси, коју покреће мотор.*

хелио- грч. као *предметак у сложеницама значи: Сунчев, сунчани (нпр. хелиотерапија).*

хелиогравѝра (хелиогравýра) ж *в. фото-гравира.*

хелиòграф м физ. **а.** *справа за снимање Сунчеве површине.* **б.** *справа за слање светлосних сигнала.* **в.** *справа за аутоматско бележење јачине Сунчеве светлости.*

хелиогрàфија ж грч. *наука о Сунцу, описивање Сунца.*

хелиòграфскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хелиографију и хелиограф.*

хелиолàтрија ж грч. *обожавање Сунца у неким религијама.*

хелиòскоп м грч. *телескоп за посматрање Сунца.*

хелиотерàпија ж грч. мед. *лечење сунчањем, Сунчевим зрацима (ултраљубичастим, инфрацрвеним), посебно код туберкулозе костију.*

хемотерàпӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хемотерапију.*

хелиòтроп м грч. **1.** физ. *апарат за давање светлосних сигнала на великој удаљености.* **2.** *сунчани сат.* **3.** мин. *врста полудраго камена калцедона тамнозелене боје са црвеним мрљама.*

хелиотропѝзам, -зма м *својство биљака да се окрећу према Сунчевом светлу, фототропизам.*

хелиоцѐнтричан, -чна, -о и **хелиоцѐнтричкӣ,** -а̄, -о̄ грч. *коме је Сунце у средишту.* • **хелиоцентрични систем** астр. *Коперникова теорија по којој је Сунце у средишту света а око њега се крећу све планете.*

хѐло̄т, -о́та м грч. ист. *роб земљорадник у старој Спарти.*

хѐло̄тскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хелоте.*

хѐљда и **хѐљда** ж бот. *једногодишња биљка* Fagopyrum sagittatum *из ф. троскота* (Polygonaceae), *која се узгаја ради јестивих семенки по саставу сличних житарицама.*

хѐљдин и **хѐљдин,** -а, -о *који се односи на хељду, који је од хељде:* ~ семе, ~ брашно.

хѐљдо̄внӣ, -а̄, -о̄ *који је начињен од хељде:* ~ хлеб.

хемàтӣн, -ѝна м грч. мед. *крвна боја (хемијски слична хлорофилу), која настаје хидрализом хемоглобина.*

хемàтӣт, -ѝта м грч. мин. *минерал, најважнија руда гвожђа, оксид гвожђа црвенкасте боје.*

хемато- *в. хемо-.*

хематòге̄н, -а, -о *који ствара крв, крвотворан.*

хематòлог м *лекар стручњак за хематологију.*

хематолòгија ж грч. мед. *наука о саставу и функцијама крви и крвотворних органа; грана медицине која се бави дијагностиком и лечењем крвних болести.*

хематòлошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хематологе и хематологију:* ~ одељење.

хемàто̄м, -о́ма м грч. мед. *излив крви у мекано, мождано ткиво или у поткожно ткиво после ударца.*

хемату̏рија ж грч. мед. *мокрење крви; примесе крви у мокраћи (код болести мокраћних органа).*

хѐмендекс м енгл. *пржена шунка с јајима.*

хемералòпија ж грч. мед. *слаб вид у сумраку, кокошје слепило.*

хеми- грч. *као први део сложенице значи пола, половина* (нпр. хемисфера).

хемиза́ција ж *свестрано коришћење хемијских средстава и метода у производњи, привреди:* ~ пољопривреде.

хѐмија ж грч. **1.** *природна наука која проучава састав материја, њихова својства, промене у друге материје и законитости по којима се те промене врше.* **2.** фиг. *производ добијен вештачким путем, синтетички производ (нпр. сокови).* • **неорганска (анорганска)** ~ *грана хемије која изучава све елементе и њихова једињења, сем органских једињења угљеника.* **органска** ~ *грана хемије која изучава органска, угљеникова једињења.*

хѐмӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хемију:* ~ елеменат, ~ једињење, ~ анализа, ~ формула, ~ састав, ~ реакција, ~ индустрија.

хѐмӣјски прил. **1.** *са становишта хемије:* ~ испитати. **2.** *хемијским средствима:* ~ очистити.

хемѝка̄лија ж (обично у мн.) *хемијски производ, хемијски препарат, хемијска супстанца.*

хемиплѐгија ж грч. мед. *одузетост једне стране тела.*

хемисфе́ра ж грч. астр. *Земљина или небеска полулопта:* северна ~, јужна ~.

хѐмичāр м *научник, стручњак који се бави хемијом.*

хѐмичāрка ж *жена хемичар.*

хѐмичāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на хемичаре.*

хемо- грч. *као предметак у сложеницама значи: крвни, који се односи на крв* (нпр. хемограм, хемоглобин).

хемоглѐбӣн, -и́на м грч.-лат. анат. *боја црвених крвних зрнаца, која се састоји од беланчевинског дела (глобина) и небеланчевинског, који садржи гвожђе.*

хемоглѐбӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на хемоглобин.*

хемѐграм м грч. мед. *крвна слика добијена лабораторијском анализом, приказ стања крви у сврху дијагнозе (број еритроцита, леукоцита, количина хемоглобина и др.).*

хемодијали́за ж мед. *разлучивање, одвајање мокраће из крви помоћу специјалног апарата, „вештачког бубрега":* апарат за хемодијализу.

хемоли́за ж грч. мед. *распадање црвених крвних зрнаца.*

хеморàгија ж грч. мед. *јак излив крви, јако крварење.*

хемороѝди м мн. (ретко у јд.) грч. мед. *проширење вена на крају, излазном делу дебелог црева у виду чворића, шуљеви; такви чворићи:* спољашњи ~, унутрашњи ~.

хеморѐидāлан, -лна, -о и **хеморѐидан**, -дна, -о *који се односи на хемороиде; који болује од хемороида.*

хемостàтик м грч. мед. (обично у мн.) *средство за заустављање крварења.*

хемотерàпија ж грч. мед. *лечење крвљу, обично трансфузијом крви.*

хемофѝлија ж грч. мед. *наследна склоност крварењу због немогућности згрушавања крви, која се јавља само код мушкараца.*

хемофѝличāр м *онај који болује од хемофилије.*

хѐна ж бот. *в. кана.*

хѐндикеп м енгл. **1. а.** *сметња, тешкоћа, запрека; отежавајућа околност, непредвиђена незгодна околност која спречава неку активност:* имати ~, представљати тежак ~. **2.** спорт. *изједначавање услова давањем предности слабијем такмичару или оптерећењем (нпр. у коњским тркама):* вожња на ~.

хендикѐпӣрāн, -а, -о **1.** *који има физичке или психичке сметње, ометен, спутан у физичком или духовном развоју:* ~ дете. **2.** *који је у нечему прикраћен, који је у неравноправном положају у односу на друге.*

хендикепи́рати, -ѐпӣрāм свр. и несвр. *довести, доводити некога у неповољан положај, (на)правити, створити, стварати сметње некоме:* хендикепиран у остварењу своје улоге.

хендикѐпӣрāнōст, -ости ж *особина и стање онога који је хендикепиран.*

хепатѝтис и **хепати́тис** м грч. мед. *запаљење јетре.*

хепатѝтичāр м *онај који је оболео од хепатитиса.*

хѐпенӣнг м *савремено уметничко дело (сценско, музичко, ликовно) засновано на импровизацији, чији је главни циљ да шокира, запањи слушаоца, одн. гледаоца.*

хѐпи прид. непром. енгл. разг. *срећан:* бити ~.

хѐпиенд м енгл. *срећан свршетак (у филму, позоришном комаду, роману).*

хѐрав, -а, -о *накривљен, крив.*

херàклӣт, -и́та м грађ. *лак грађевински материјал у облику плоча пресованих од дрвене вуне и цемента.*

херàлдика ж фр. *помоћна историјска наука која се бави проучавањем грбова.*

херàлдичāр м *научник који се бави хералдиком.*

херàлдичкӣ, -ā, -ō *који се односи на хералдику:* ~ завод.

хѐрбāр, -а́ра и **хѐрбāријум** (хѐрбāрӣј, -ија) м лат. *збирка пресованих биљака.*

хербѝцид, -и́да м лат. *хемијски препарат за уништавање корова у пољопривреди.*

хѐредитāран, -рна, -о лат. *који се преноси са предака на потомство, наследан:* хередитарне болести.

хѐредитāрно прил. *наследно:* ~ оптерећен.

хередита́рнōст, -ости ж *особина онога што је хередитарно, наследност.*

хѐреза (херѐзија) ж грч. **а.** рлг. *учење које се противи службеним црквеним догмама, кривоверје, јерес.* **б.** фиг. *удаљавање, одступање од начела и ставова неке идеолошке, политичке или уметничке групације.*

херѐтик м *онај који је одступио од ортодоксног учења (верског, идеолошког, политичког и др.), проповедник, присталица херезе, јеретик, кривоверац.*

херѐтичан, -чна, -о и **херѐтичкӣ**, -ā, -ō *који садржи или показује херезу, својствен јеретицима, јеретички:* ~ учење.

херѐтичнōст, -ости ж *особина онога који је херетичан, онога што је херетично, јеретичност.*

хе́рити, хѐрӣм несвр. *кривити, накривљивати, искривљивати:* ~ главу. ■ ~ **се** *кривити се, накривљивати се, искривљивати се.*

Хѐркул (Хѐркулес) м **1.** *грчки митолошки јунак огромне снаге.* **2.** астр. *сазвежђе северног неба.* **3.** (хѐркул(ес)) *човек огромне физичке снаге.*

хѐркуловскӣ и **хѐркулскӣ**, -ā, -ō *који је као у Херкула, огроман, дивовски:* ~ снага, ~ стас.

хѐрма ж грч. *у античком вајарству глава са попрсјем неког божанства, обично Хермеса, које је смештено на стубу.*

хермафрѐдӣт, -и́та м грч. *организам са оба пола, двополно биће, двополна особа.*

хермафродитѝзам, -зма м *појава оба пола код неког бића, двополност; постојање женских и мушких жлезда у организму једне исте јединке.*

хермафрѐдӣтскӣ и **хермафрѐдитскӣ**, -ā, -ō *који се односи на хермафродите, који је као у хермафродита:* ~ глас.

хермѐлӣн, -и́на м лат. **а.** зоол. *звер из породице куна* Mustela (Putorius) erminus. **б.** *скупоцено крзно те животиње.*

хермѐлӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на хермелина, који је од хермелина:* ~ огртач, ~ крзно.

херменеу̏тика ж грч. *наука о тумачењу текстова (библијских, научних, историјских, књижевних и др.).*

херметѝзам, -зма м грч. **1.** књиж. *правац у поезији између два светска рата, који се развио из симболизма, чије су главне одлике лирично, вишезначно, тајанствено изражавање и истицање емотивне вредности речи.* **2.** ист. *у хелинизму религиозно-мистична секта која је поштовала Хермеса Трисмегиста.*

хермѐтик м *присталица, следбеник херметизма; песник који пева, ствара у духу херметизма.*

хермѐтика ж грч. *наука о „тајним стварима", нарочито о алхемији.*

хермѐтичан, -чна, -о и **хермѐтичкӣ**, -ā, -ō **а.** *потпуно, чврсто затворен, тако да нема приступа ваздуха, непропустљив:* ~ затварач, ~ поклопац. **б.** фиг. *неприступачан, тешко разумљив:* ~ поезија.

хермѐтички и **хермѐтично** прил. *потпуно затворено, непропустљиво:* ~ затворен, ~ заптивен.

хермѐтичнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога што је херметично.*

хѐрнија ж лат. мед. *кила, брух, пропустост.*

хероѝзам, -зма м *изванредно јунаштво, херојство; јуначко, херојско дело, јуначки подвиг.*

хероизи́рати, -ѝзӣрам и **херо̀изовати,** -зујем свр. и несвр. *(про)славити као хероја, представити, представљати као хероја:* хероизирани лик, ~ поједине личности.

херо̀ика ж 1. муз. и књиж. *химна, апотеоза херојству.* 2. *хероизам, херојство.*

херо̀ин, -и́на м *опојна дрога у виду белог праха који се добија из морфина, морфијума.*

хероѝна ж *јунакиња; глумица у улози јунакиње; глумица која глуми главне улоге, протагонисткиња.*

хероино̀ман м *зависник од хероина.*

херо̀инскӣ, -ā, -ō *који се односи на хероин:* ~ прах.

хѐрōј, -о́ја м (инстр. -о́јем) грч. 1. а. *изузетно храбар човек, велики јунак.* б. *велики човек свога времена, велики дух:* ~ епохе. 2. мит. *полубог у грчкој митологији.* • **народни** ~ *звање и одликовање додељивано борцу, најчешће погинулом, који се истакао херојством у Народноослободилачкој борби у антифашистичкој борби.*

хѐрōјскӣ, -ā, -ō *који се односи на хероје, својствен херојима, јуначки:* ~ дело ~ борба.

хѐрōјски прил. *на херојски начин, као херој, јуначки:* ~ се борити.

херо́јство с в. *хероизам.*

хѐрпес и **хѐрпес** м грч. мед. *вирусна кожна болест у облику ситних мехурића и лишаја, обично око уста или ноздрва.*

херу̀вика ж цркв. *песма у православном богослужењу која се пева при изношењу светих дарова.*

херу̀вӣм, -и́ма м хебр. *анђео вишег реда.*

херу̀вӣмскӣ, -ā, -ō *који се односи на херувиме, који је као у херувима;* фиг. *изванредно леп (о музици):* ~ адађо.

херу̀вӣмски прил. *као херувим, дивно:* ~ певати.

хѐрц[1] м физ. *јединица за мерење фреквенције наизменичне струје.*

хѐрц[2] м нем. карт. *боја у картама (срце).*

хѐрцег м нем. ист. *висока титула коју су у феудализму носили угарски престолонаследници који су управљали Хрватском и Славонијом, војвода.*

Хѐрцег-Бо̀сна ж (обично песн.) *Босна и Херцеговина.*

хѐрцегиња ж ист. а. *жена херцег, војвоткиња.* б. *херцегова жена.*

хѐрцеговати, -гујем несвр. *владати као херцег, војводовати.*

Хѐрцеговац, -ōвца м *човек из Херцеговине.*

хѐрцеговачкӣ, -ā, -ō *који се односи на Херцеговину и Херцеговце, који припада Херцеговини:* ~ крш, ~ ношња.

хѐрцеговачки прил. *на херцеговачки начин, као Херцеговци:* ~ говорити.

Хѐрцеговина ж *покрајина између Црне Горе, Босне и Далмације.*

хѐрцеговић м *херцегов син.*

Хѐрцегōвка ж (дат. -вки; ген. мн. -кӣ) *жена из Херцеговине.*

Хѐрцегōвче, -ета с *дете или младић из Херцеговине.*

хѐрцешкӣ, -ā, -ō *који се односи на херцега:* ~ достојанство.

хѐрцештво с а. *част, достојанство херцега; положај, власт херцега.* б. *област којом влада херцег.*

хѐрц-ро̀мāн, -а́на м нем.-фр. разг. *љубавни роман намењен широкој публици, љубић.*

хѐс муз. *хроматски снижени тон „ха“.*

хетѐра ж грч. ист. а. *образована куртизана у старој Грчкој.* б. фиг. *жена лаког морала, проститутка, блудница.*

хетеро- грч. *као префикс у сложеницама значи: разно, друго, ино* (нпр. хетероген, хетеродоксан итд.).

хетерога́мија ж грч. биол. *начин оплођавања при коме се мушке и женске полне ћелије разликују не само физиолошки него и по облику и величини.*

хетеро̀гēн, -а, -о грч. *који није од исте врсте, разнородан, различит:* хетерогени састав.

хетеро̀генōст, -ости ж *особина онога што је хетерогено, разнородност, разноврсност:* ~ састава.

хетеродо̀ксан, -сна, -о *који припада другој вери, идеологији, иноверан.*

хетеродо̀ксија ж грч. *мишљење супротно неким прихваћеним (ортодоксним) доктринама (обично верским).*

хетеромо̀рфан, -фна, -о грч. *који је различитог облика, друкчији по облику.*

хетероморфѝзам, -зма м *јављање неке материје у више облика (нпр. угљеника).*

хетероморфо́за ж грч. биол. *облик регенерације организма кад се изгубљени део, орган надокнађује друкчијим органом, а не оним који је изгубљен (нпр. код кишне глисте на место откинуте главе израсте реп).*

хѐтеросексуāлан, -лна, -о грч.-лат. *који је полно наклоњен супротном полу.*

хетеросексуа́лнōст, -ости ж *испољавање полног нагона према супротном полу.*

хѐтман м пољ. ист. *војни заповедник у Пољској, Литванији и Украјини (XV–XVIII в.).*

хеурѝстика ж грч. фил. *вештина проналажења истина; наука о методама истраживања нових сазнања.*

хеурѝстичан, -чна, -о и **хеурѝстичкӣ,** -ā, -ō *који се односи на хеуристику:* ~ поступак, ~ метода.

хӥ узв. а. (обично поновљено више пута) *за изражавање уздржаног, стидљивог смејања.* – Девојке се почеше смејати: хи, хи! б. *за изражавање подсмеха, омаловажавања.* – Хи, ал' си пронашао Америку!

хиберна́ција ж лат. мед. *замрзавање, залеђивање (у научне или медицинске сврхе).*

хиберни́рати, -ѐрнӣрам свр. и несвр. *замрзнути, замрзавати, заледити, залеђивати.*

хѝбрӣд, -и́да м лат. биол. *биљка или животиња настала укрштањем родитеља који припадају истој врсти или роду, а разликују се по наследним особинама, крижанац, бастард, мелез.*

хѝбрӣдан, -дна, -о 1. а. *који је настао укрштањем, укрштен, мелезни:* хибридни кукуруз. б. фиг. *који је настао од различитих елемената, мешани:* ~ творевина. • **хибридни аутомобил** *аутомобил који ради на струју и погонско гориво органског порекла (нафту, бензин).* ~ **реч** лингв. *реч састављена од елемената двају различитих језика (нпр. аутомобил – од грч.* autos *и лат.* mobilis). **хибридни рачунар** *аутоматски рачунски уређај грађен комбинацијом принципа на којима се заснива конструкција аналогних и дигиталних рачунара.*

хибридиза́ција ж биол. *укрштање биљака или животиња различних наследних особина.*

хӥв м енгл. скраћ. *врста вируса који изазива сиду.* • ~ **позитиван** *који је заражен вирусом сиде.* ~ **негативан** *који није заражен вирусом сиде.*

хигије́на ж грч. а. *грана медицине која се бави проучавањем услова и спровођењем мера за чување и унапређење здравља, здравствених услова.* б. *чување здравља и одржавање чистоће; мере које се предузимају за то:* лична ~, социјална ~, школска ~, ~ рада, комунална ~, ментална ~.

хигијѐничāр м *онај који се стара о одржавању хигијене; здравствени радник стручњак за хигијену.*

хигијѐничāрка ж *жена хигијеничар.*

хигѝјēнскӣ, -ā, -ō *који се односи на хигијену, који одговара захтевима хигијене:* ~ завод, ~ прибор, хигијенски услови.

хигѝјēнски прил. *на хигијенски начин, у погледу хигијене:* ~ чист.

хигро- грч. *као префикс у сложеницама значи: који се односи на влагу или воду* (нпр. хигрометар, хигроскоп).

хигрòграф м грч. *инструмент за бележење промена влажности ваздуха.*

хѝгромēтар и **хѝгрометар,** -тра м грч. *справа за мерење релативне влажности ваздуха, влагомер.*

хигрòскоп м грч. *справа која показује влажност ваздуха, али не мери количину влаге.*

хигрòскопан, -пна, -о *који има својство да упија влагу, обично из атмосферског ваздуха:* ~ материја, ~ вата.

хигрòстāт, -áта м *уређај за одржавање сталне влажности ваздуха у затвореним просторијама.*

хѝдра ж грч. **1. а.** мит. *неман, водена змија са осам глава.* **б.** *велика опасност, зло, непријатељска сила.* **2.** зоол. *слатководни полип* Hydra *из кола дупљара.*

хѝдрант м грч. *улични прикључак на водоводну мрежу из којег се узима вода за поливање улица, гашење пожара и сл.*

хидрàнтнӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на хидрант:* ~ отвор, ~ поклопац. **2.** *в. хидрантски.*

хѝдрантскӣ, -ā, -ō *који се односи на хидранте.*

хѝдрāт, -áта м хем. (обично у мн.) **а.** *једињење кристализоване соли с водом.* **б.** *продукт хидратације.*

хидратàнтнӣ, -ā, -ō фр. *који влажи кожу, који даје кожи потребну влагу:* ~ крема.

хидратáција ж грч. хем. *спајање јона или електрички наби-јених колоидних честица с молекулима воде.*

хѝдрāтнӣ (хѝдрāтскӣ), -ā, -ō *који се односи на хидрате.*

хидраỳлика ж грч. **1.** *примењена хидромеханика, наука о примени и искоришћавању кретања и притиска воде, уља и сл.* **2.** *хидраулични уређај.*

хидраỳличāр м *инжењер хидраулике.*

хидраỳличнӣ (хидраỳличкӣ), -ā, -ō **а.** *који се односи на хидраулику:* хидраулички радови. **б.** *који делује под притиском воде, уља и сл.:* ~ преса, ~ кочница, ~ машина ~ уређај, ~ дизалица.

хѝдрӣд, -ѝда м хем. (обично у мн.) *једињење неког елемента с водоником.*

хидрѝрати, хѝдрӣрāм свр. и несвр. хем. *(из)вршити спајање незасићених органских једињења с водоником помоћу катализатора.*

хидро- грч. *префикс у сложеницама који значи: који се односи на воду, нпр.:* хидроавион, хидробус.

хидроавијáција ж грч.-лат. *авијација снабдевена хидроавионима; хидроавиони.*

хидроавѝōн, -óна м грч.-лат. *авион опремљен уређајима, справама (плутачама, пловцима, лађастим дном и др.) који им омогућују узлетање с воде и слетање на воду.*

хидроавѝōнскӣ, -ā, -ō *који се односи на хидроавионе:* ~ база.

хидроархеòлог м *стручњак за хидроархеологију.*

хидроархеолòгија ж грч. *грана археологије која се бави истраживањем остатака материјалне културе минулих цивилизација под водом.*

хѝдробāза ж грч. *база за узлетање и слетање хидроавиона.*

хидробиòлог м *научник који се бави хидробиологијом.*

хидробиолòгија ж грч. *грана биологије која проучава биљни и животињски свет у водама.*

хидробѝос м грч. зб. *заједнички назив за све организме који живе у води.*

хѝдробус м грч.-лат. *мањи моторни путнички брод за крстарење по лукама, рекама и каналима.*

хидрогàмија ж грч. биол. *опрашивање биљака посредством воде.*

хѝдрогēн и **хидрòгēн,** -éна м грч. хем. *в. водоник.*

хидрогенèрāтор м *електрични генератор који покреће водена турбина.*

хѝдрогēнскӣ и **хидрòгēнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на хидроген, водонични:* ~ бомба.

хидроглѝсер м грч.-фр. *врста лаког и врло брзог глисера.*

хидрòграф м *стручњак за хидрографију.*

хидрогрàфија ж грч. *део физичке географије који проучава водене површине.*

хидрòграфскӣ, -ā, -ō *који се односи на хидрографију:* ~ карта, ~ мрежа.

хидродинàмика ж грч. *део динамике који се бави законима кретања течности.*

хидродинàмичкӣ, -ā, -ō *који се односи на хидродинамику.*

хѝдродром и **хидрòдром** м грч. *узлетиште и слетиште хидроавиона.*

хидроелектрàна ж грч. *електрична централа која искоришћава потенцијалну енергију воде за производњу електричне енергије.*

хидроелèктричнӣ, -ā, -ō *који се односи на електричну струју произведену воденом снагом:* ~ централа, ~ енергија.

хидроенергèтика ж *наука о искоришћавању водене енергије.*

хидроенèргетскӣ, -ā, -ō *који се односи на хидроенергетику:* ~ објекат.

хидроенèргија ж грч. *водена снага, снага воденог тока.*

хидрозòа ж грч. зоол. *у мн.: класа дупљара непокретних облика* Hydrozoa, *у коју спадају полипи и медузе (у јд.: дупљар из те класе).*

хидроизолáција ж грч.-лат. *поступак изоловања влаге, одн. продирања воде.*

хѝдроксӣд м хем. *једињење које садржи једну или више хидроксилних група у молекулу везаних за метал:* натријумов ~, калијумов ~.

хѝдроксил м хем. *једновалентна група* OH *у хемијским једињењима.*

хидролѝза ж грч. хем. *разлагање хемијских једињења под утицајем воде:* ~ шећера.

хидрòлог м *стручњак за хидрологију.*

хидролòгија ж грч. *наука о водама у природи и циркулацији воде на Земљи.*

хидрòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на хидрологију и хидрологе:* ~ изучавање.

хѝдромēтар и **хѝдрометар,** -тра м грч. физ. *справа за мерење брзине протицања течности и гасова.*

хидрометеорòлог м *стручњак за хидрометеорологију.*

хидрометеоролòгија ж грч. *наука која проучава кретање воде у атмосфери.*

хидрометеорòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на хидрометеорологију:* ~ завод, ~ служба, ~ извештај.

хидромèтрија ж грч. *проучавање и мерење брзине тока вода.*

хидромехàника ж грч. *део механике који проучава законе мировања и кретања течности.*

хидромехàничāр м *стручњак за хидромеханику.*

хидромехàничкӣ, -ā, -ō *који се односи на хидромеханику:* ~ опрема.

хидрòним м грч. лингв. *име неке водене површине (реке, језера, мора, океана).*

хидронѝмија ж грч. лингв. *лингвистичка дисциплина која проучава хидрониме и њихово порекло.*

хѝдропла̄н м грч. *в. хидроавион.*

хѝдропла̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хидроплан.*

хидропотенцѝја̄л, -а́ла м *хидроенергетски потенцијал.*

хидросѝсте̄м, -е́ма м *систем мера, радова и објеката на водама којим се регулише режим вода на неком подручју.*

хидростàтика ж грч. *део хидромеханике који проучава мировање течности и уроњених тела.*

хидростàтичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хидростатику:* ~ вага, ~ притисак.

хидросфе́ра ж грч. *водени омотач Земље, целокупна водена маса на Земљи.*

хидротерапѐут м *стручњак који лечи хидротерапијом.*

хидротерапѐутскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хидротерапеуте.*

хидротерàпија ж грч. мед. *лечење водом (купањем, туширањем, облогама).*

хидротѐхника ж грч. *вештина грађења објеката у води или над водом (канали, бране, постројења за наводњавање, хидроелектране и др.).*

хидротѐхнича̄р м *стручњак за хидротехнику.*

хидротѐхничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хидротехнику.*

хѝдрофӣлан, -лна, -о грч. *који лако привлачи, упија воду или другу течност:* ~ вата, ~ газа.

хидрофи́та ж (хидрòфит, -и́та м) грч. бот. (обично у мн.) *биљка која живи у води (делимично или потпуно), водена биљка.*

хидрофòбија ж грч. мед. *страх од воде, један од знакова беснила.*

хидрòфо̄р, -о́ра м грч. *уређај за довод воде (обично у стан) где нема месног водовода, пумпа која воду из бунара и сл. доводи у кућу.*

хидрохòтел, -а и **хидрохòте̄л,** -е́ла м грч.-лат. *пловећи, туристички хотел.*

хидроцентра́ла ж грч.-лат. *електрична централа на водени погон, хидроелектрана.*

хѝдрочво̄р м *чвор, стециште водених путева и уређаја за снабдевање (насеља) водом.*

хѝја̄т, -а́та и **хѝја̄т** м лат. лингв. *фонетска појава када се у средини речи или на крају једне и почетку друге речи нађу два самогласника један до другог, при чему се самогласнички артикулациони отвор продужује, зев (нпр. молио; о оквиру и сл.).*

хије́на ж **1.** зоол. *у мн.: породица тропских звери* Hyaenidae, *ноћни стрвинари, који неугодно заударају и завијају (у јд.: звер из те породице):* пругаста ~, пегава ~, смеђа ~. **2.** фиг. *безобзирни грабљивац, крволок.*

хѝје̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хијене, који је као у хијене:* ~ глава, ~ грамзивост, ~ поглед.

хѝје̄нски прил. *као хијена:* ~ нервозан, ~ крволочан.

хијерàрхија ж грч. *степенасти поредак по рангу, на основу субординације, подређености од нижег ка вишем (чину, рангу):* црквена ~, чиновничка ~, друштвена ~.

хијерàрхӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хијерархију:* ~ лествица, ~ однос.

хијерàрхӣјски прил. *на основу хијерархије, по хијерархији:* ~ поређати.

хијерогли́фи м мн. (ретко у јд. хијерòглӣф, -и́фа) грч. **1.** *староегипатско сликовно сакрално писмо; уопште писмени знакови идеографског, појмовног писма.* **2.** фиг. *нечитак, тешко разумљив рукопис, тешко читљиво писмо.*

хијерòглӣфскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хијероглифе:* ~ писмо, ~ знак.

хи́лус м лат. анат. *место кроз које у неки орган (нпр. плућа, бубрег) улазе артерије и излазе вене и изводни канали.*

хѝљада ж грч. **1.** (у функцији броја) *број десет пута већи од стотину, који се обележава бројком 1.000.* **2.** (у функцији именице, обично у мн.) *велики број, мноштво:* хиљаде војника.

хѝљада̄рка ж (дат. -рци (-рки); ген. мн. -кӣ) *новчаница од хиљаду динара (или других новчаних јединица).*

хѝљадитӣ, -а̄, -о̄ **1. а.** *редни број према хиљаду:* ~ посетилац. **б.** *ко зна који:* по ~ пут погрешити. **2. а.** мат. (у им. служби) м *део који је хиљаду пута мањи од једног целог, један од хиљаду једнаких делова једног целог.* **б.** *врло мали, незнатан:* не урадити ни ~ део оног што се каже.

хѝљадити се, -ӣм се несвр. *множити се, умножавати се у великом броју.* – Дабогда ти се хиљадиле овце!

хѝљадица ж *дем. и хип. од хиљада.*

хиљадòструк, -а, -о *који је хиљаду пута већи, јачи и сл.:* ~ снага, ~ количина.

хиљадугòдишњӣ, -а̄, -е̄ *који траје хиљаду година; који траје веома дуго:* ~ рат, ~ историја, ~ период.

хиљадугòдишњица ж *хиљадита годишњица од неког догађаја; прослава хиљадите године од неког догађаја:* ~ нечијег рођења.

хѝмба ж *лицемерје, хипокризија.*

хѝмбен, -а, -о *лицемеран, дволичан.*

хѝмбено прил. *лицемерно, дволично.*

хи́мен м грч. анат. *опнасти залистак који делимично затвара улаз у вагину, девичњак.*

химе́ра ж грч. **1.** мит. *чудовиште код старих Грка с лављом главом, козјим трупом и змајским удовима.* **2.** фиг. *варка, самообмана, уображење; неостварљива замисао.*

химѐричан, -чна, -о и **химѐричкӣ,** -а̄, -о̄ *нестваран, сабластан; неостварљив:* ~ илузија.

хи̏мна ж грч. **а.** ист. *свечана похвална песма у славу богова или хероја.* **б.** *службена песма с музичком пратњом у част домовине, која се свира или пева у свечаним приликама:* државна ~. **в.** *песма којом чланови неке организације или покрета изражавају своју оданост тој организацији или покрету:* клупска ~.

хѝмничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на химну, који је као химна, као у химни, свечан, узвишен:* ~ марш, ~ музика.

хѝна ж *в. химба.*

хѝнди, -ија м лингв. *најраспрострањенији и службени језик Индије, који је настао из староиндијског језика.*

хѝндскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хинди:* ~ језик.

хиндуѝзам, -зма м рлг. *религија Индуса, настала почетком средњег века постепеним зближавањем браманизма и будизма.*

хи́нити, хӣнӣм несвр. рег. [гл. им. хи́ње̄ње с] *понашати се лицемерно, бити лицемеран.*

хи̏п, хи́па м рег. *тренутак, часак.*

хипер- грч. *као први део сложеница значи прекомерност* (нпр. хипермодеран, хипертензија, хиперсензибилан).

хиперàктӣван, -вна, -о *претерано активан:* ~ дете.

хиперацидѝте̄т, -е́та м грч.-лат. *прекомерна количина соне киселине у желудачном соку.*

хипѐрбола ж грч. **1.** *стилска фигура преувеличавања, претерани језички израз којим се увећавањем стварних размера жели постићи јачи стилски ефекат; преувеличавање уопште.* **2.** мат. *отворена крива линија чији се краци симетрично разилазе у бесконачност.*

хипербòлика ж *преувеличавање, претеривање.*

хипербòлисати, -ише̄м несвр. *јако увеличавати, преувеличавати; изражавати се у хиперболама:* ~ осећања.

хипербòличан, -чна, -о **1.** *преувеличан, претеран:* ~ израз. **2.** *који има облик хиперболе (2):* ~ путања, ~ огледало.

хиперболѝчкӣ, -ā, -ō *в. хиперболичан (1).*

хиперболѝчно (хиперболѝчки) прил. *на хиперболичан начин, преувеличано; изражавајући се у хиперболама:* ~ приказати, ~ се изражавати.

хиперболѝчнōст, -ости ж *особина онога што је хиперболично, преувеличаност:* ~ израза.

хипервитаминóза ж грч. мед. *поремећај у организму због превеликих доза уношења витамина у организам.*

хипергликѐмија ж грч. мед. *повећање количине шећера у крви (код дијабетеса).*

хиперѐмија ж грч. мед. *повећана количина крви у крвним судовима неког органа или дела тела, навала крви.*

хиперинфла́ција ж грч.-лат. *изузетно висока инфлација.*

хѝперит м грч. мин. *дубинска ерупшивна стена.*

хиперма̀нгāн, -áна м хем. *тамнољубичасти кристали калијум-перманганата, који се растворени у води користе као дезинфекционо средство.*

хипермо̀дēран, -рна, -о грч.-фр. *који је склон претераном помодарству, претерано модеран или помодан:* ~ господин, ~ писац.

хипермодѐрнист(а), -ē м (мн. -сти) грч.-фр. *онај који је претерано склон модерном или помодарству.*

хиперпла̀зија ж грч. мед. *повећање неког ткива или органа због стварања нових ћелија:* ~ ткива.

хиперпро̀дуктӣван, -вна, -о *који претерано, много производи.*

хиперпродуктѝвнōст, -ости ж *особина онога који је хиперпродуктиван.*

хиперпроду̀кција ж грч.-лат. *претерана, прекомерна производња материјалних добара чији обим премашује потребе тржишта.*

хиперреалѝзам, -зма м ум. *уметнички, обично сликарски правац који тежи савршено верном приказивању предмета, појава.*

хиперсѐнзибӣлан, -лна, -о *претерано осетљив, преосетљив.*

хиперсензибѝлнōст, -ости ж *особина онога који је хиперсензибилан, преосетљивост.*

хиперсо̀ничан, -чна, -о грч.-лат. *надзвучан, суперсоничан:* ~ брзина авиона.

хипертѐнзија ж грч.-лат. **а.** мед. *повишени крвни притисак.* **б.** фиг. *пренапетост уопште.*

хиперто̀нија ж грч. мед. *в. хипертензија.*

хиперто̀ничан, -чна, -о *који болује од хипертоније.*

хиперто̀ничāр м *болесник с повишеним крвним притиском.*

хипертро̀фија ж грч. **а.** мед. *прекомерно повећање неког органа или дела органа због веће обима ћелија.* **б.** фиг. *прекомерно повећање, превелика количина нечега:* ~ талента.

хипертро̀фӣрāн, -а, -о *претерано увећан, ненормално повећан:* ~ срце.

хипертро̀фӣрāнōст, -ости ж *особина, стање онога што је хипертрофирано.*

хипертрофѝрати, -о̀фӣрāм свр. и несвр. **1.** *претерано се повећа(ва)ти, увећа(ва)ти (о неком органу, делу тела).* **2.** фиг. разг. *претеривати у опису нечега, приказ(ив)ати већим него што јесте.*

хѝпи, -ија м *в. хипик.*

хѝпијевскӣ, -ā, -ō *који се односи на хипије, хипике, својствен хипицима:* ~ начин живота, ~ одећа.

хѝпик м енгл. *припадник омладинског пацифистичког покрета који се појавио после Другог светског рата, проповедајући љубав и ненасиље и супротстављајући се ваљским обележјима (дугом косом, шареном одећом, култом цвећа) конвенционалном „потрошачком" грађанском менталитету.*

хипнóза ж грч. *психичко стање слично сну, полусну изазвано сугестијом и праћено подвргавањем воље хипнотисане особе вољи хипнотизера:* бити под хипнозом.

хипнотѝзам, -зма м *вештина хипнотисања; појаве у вези са хипнозом.*

хипнотѝзēр, -ера м *онај који се бави хипнотисањем, који изазива хипнозу.*

хипнотѝзēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на хипнотизере.*

хипнотѝзēрски прил. *на хипнотизерски начин, као хипнотизер:* ~ успавати.

хипнотизи́рати, -ѝзӣрāм свр. и несвр. *в. хипнотисати.*

хипнотиса̀нӣк, -и́ка м *онај над којим је обављена хипноза, који је хипнотисан.*

хипно̀тисати, -ишēм свр. и несвр. (некога) **а.** *изаз(и)вати хипнозу (код некога), (из)вршити хипнозу (над неким), подвргнути, подвргавати хипнози.* **б.** фиг. *потпуно овлада(ва)ти неким, опчинити, опчињавати, одушевити, одушевљавати (некога):* ~ масе својим говором.

хипно̀тичкӣ, -ā, -ō *који се односи на хипнозу, који је изазван хипнозом:* ~ експеримент, ~ сан, ~ стање.

хипно̀тички прил. *изазивајући хипнозу:* деловати ~ на некога.

хѝпнути се, -нēм се свр. *бацити се; ђипити, ђипнути, скочити.*

хипо-[1] грч. *као префикс у сложеницама значи: испод, под, недовољно* (нпр. хипофункција, хипогликемија, хипоплазија, хипотензија и сл.).

хипо-[2] грч. *као префикс у сложеницама значи: коњски* (нпр. хиподром, хипологија).

хипогликѐмија ж грч. мед. *недостатак шећера у крви.*

хипо̀дром и **хѝподром** м грч. **а.** *пољана, стадион за коњске трке, тркалиште за коње.* **б.** *наткривена јахаоница.*

хипо̀дромскӣ и **хѝподрōмскӣ**, -ā, -ō *који се односи на хиподром.*

хипокорѝстик м грч. лингв. *име одмила, именички облик којим се изражава однос блискости, симпатије према именованом бићу, предмету (нпр. дека, сека, сунашце).*

хипокорѝстичан, -чна, -о и **хипокорѝстичкӣ**, -ā, -ō *који се односи на хипокористик:* ~ облик.

хипокрѝзија ж грч. *лицемерје, претворност, дволичност.*

хипо̀крит(а), -ē м (мн. -ти м и -те ж) грч. *лицемеран човек, лицемер.*

хипо̀критскӣ, -ā, -ō *који се односи на хипокрите, лицемеран:* ~ поступак.

хипо̀критски прил. *на хипокритски начин, лицемерно, претворно, дволично:* ~ се смешити.

хипо̀лог м *добар познавалац коња.*

хиполо̀гија ж грч. *наука о коњима и узгајању коња; коњарство.*

хипо̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на хипологију и хипологе.*

хипопла̀зија ж грч. мед. *непотпуна развијеност неког органа:* ~ материце.

хипоста́за ж грч. **1.** фил. *основа, подлога; опредмећење, отелотворење нечег апстрактног:* ~ божанства. **2.** *субјекат, особа, личност.* **3.** мед. *успорена циркулација крви.*

хипостази́рати, -а̀зӣрāм свр. и несвр. *замислити, замишљати нешто апстрактно као реално биће, реалан предмет, придавати нечем апстрактном значење, карактер реалног бића, одн. ствари, опредметити, опредмећивати.*

хѝпотакса ж грч. лингв. *термин којим се означавају зависне конструкције, повезане одговарајућим везницима, синтаксичка подређеност, одн. субординација;* супр. паратакса.

хипотаксичкӣ (хипотаксичнӣ, хипотактичнӣ), -ā, -ō *који се односи на хипотаксу:* ~ однос.

хипотéза ж грч. *тврдња, суд за који претпостављамо да је истинит, те помоћу њега објашњавамо и тумачимо одређене чињенице, појаве, теза коју треба доказати.*

хипотéка ж грч. **1.** правн. *заложно право на некретнине ради осигурања неке тражбине, које се стиче уписом у земљишне књиге; самозалагање некретнина за осигурање добијеног зајма; зајам осигуран таквим залагањем:* бити под хипотеком, скинути хипотеку. **2.** фиг. *оптерећење, сметња, запрека, непожељна особина:* ~ прошлости.

хипотèкāр, -áра м *давалац зајма са хипотеком.*

хѝпотекāрнӣ, -ā, -ō *који се односи на хипотеку; осигуран, зајамчен хипотеком:* ~ поверилац, ~ банка; ~ дуг.

хипотèнзија ж грч.-лат. мед. *снижени артеријски крвни притисак.*

хипотенýза ж грч. мат. *најдужа страница правоуглог троугла (наспрам правог угла).*

хипотèнӯзнӣ, -ā, -ō *који се односи на хипотенузу.*

хипотèтичан, -чна, -о и **хипотèтичкӣ,** -ā, -ō *који се заснива на хипотези, који се претпоставља:* ~ облик, ~ тврдња, ~ решење.

хипотèтички и **хипотèтично** прил. *на основу хипотезе, под претпоставком:* ~ заснована тврдња.

хипотèтичнōст, -ости ж *особина онога што је хипотетично, заснованост на хипотези, вероватноћа:* ~ суда.

хипòтēтскӣ, -ā, -ō *в. хипотетичан.*

хипòтēтски прил. *в. хипотèтички.*

хипòтēчнӣ, -ā, -ō *који се односи на хипотеку, хипотекарни.*

хипотòнија ж грч. мед. *в. хипотензија.*

хипотòничан, -чна, -о *који има снижен крвни притисак.*

хипофѝза ж грч. анат. *жлезда са унутрашњим лучењем која се налази на бази мозга.*

хипофỳнкција ж грч.-лат. мед. *смањена способност функционисања неког органа.*

хипохòндар, -дра м *умишљени болесник, болесник од хипохондрије.*

хипохòндарскӣ, -ā, -ō *који се односи на хипохондрију и хипохондре.*

хипохòндрија ж грч. мед. *претерани страх од болести која постоји само у машти тобожњег болесника; стање душевне утучености због умишљене болести:* патити од хипохондрије.

хипохòндрик, -а м и **хипохòндрист(а),** -ē м (мн. -сти) *в. хипохондар.*

хипохòндричан, -чна, -о *који пати од хипохондрије.*

хипохòндричнōст, -ости ж *стање и особина онога који је хипохондричан; хипохондрија.*

хѝпоцентар, -тра м грч.-лат. *жариште потреса, земљотреса (у унутрашњости Земље).*

хѝпсомēтар и **хѝпсометар,** -тра м грч. *справа за мерење надморске висине, врста барометра.*

хипсомèтрија ж грч. *мерење надморске висине помоћу хипсометра.*

хѝр м тур. *чудан прохтев који произилази из ћудљивости, пркоса, каприц, самовоља:* пролазни ~, удовољити нечијим хировима.

хирòвит, -а, -о *који има чудне прохтеве, ћудљив, обестан, каприциозан:* ~ жена.

хирòвито прил. *ћудљиво, каприциозно:* ~ се понашати.

хирòвитōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је хировит, онога што је хировито, ћудљивост, каприциозност.*

хирòмант м *онај који се бави хиромантијом.*

хиромàнтија ж грч. *читање, прорицање судбине по цртама на длану.*

хирòманткиња ж *жена хиромант.*

хирòмантскӣ, -ā, -ō *који се односи на хироманте и хиромантију:* ~ знање.

хиропрàктика ж енгл. мед. *техника лечења путем манипулације кичме, костију и зглобова.*

хиропрàктичāр м *онај који лечи помоћу хиропрактике.*

хѝрург м *лекар специјалиста за хирургију.*

хирỳргија ж грч. мед. *грана медицине која болести лечи оперативним и другим механичким захватима (намештањем прелома, фиксирањем завојима и сл.).*

хѝруршкӣ, -ā, -ō *који се односи на хирурге и хирургију:* ~ одељење, ~ нож, ~ екипа, ~ интервенција.

хѝс муз. *за полустепен повишени тон „ha“.*

хиспанѝзам, -зма м лат. лингв. *особеност шпанског језика; шпански језички израз у неком језику.*

хиспàнист(а), -ē м (мн. -сти) *онај који се бави хиспанистиком, стручњак у области хиспанистике.*

хиспанѝстика ж лат. лингв. *наука о шпанском језику и књижевности писаној на томе језику.*

хистеризѝрати, -ѝзӣрāм свр. и несвр. *(у)чинити хистеричним, изаз(и)вати хистерију код некога:* ~ масе.

хѝстерија и **хистèрија** ж грч. **1.** мед. *врста нервне болести која се испољава у претераној раздражљивости и у виду повремених нервних напада, праћених грчевима:* напад хистерије. **2.** разг. *хистерична особа.*

хистèрӣјскӣ, -ā, -ō *в. хистеричан.*

хистèрик м *хистеричан човек, хистерична особа.*

хистèрисати, -ишēм несвр. фам. *имати хистеричан напад, показ(ив)ати знаке хистерије; понашати се хистерично, махнитати, беснети.*

хистèричан, -чна, -о **а.** *који болује од хистерије:* ~ особа. **б.** *који потиче од хистерије, изазван хистеријом:* ~ смех, ~ плач, ~ напад.

хистèричкӣ, -ā, -ō *в. хистеричан.*

хистèрички прил. *в. хистерично.*

хистèрично прил. *на хистеричан начин, као хистерик, претерано раздражљиво:* ~ плакати, ~ викати.

хистèричнōст, -ости ж *особина и стање онога који је хистеричан, онога што је хистерично.*

хистòлог м *научник који се бави хистологијом, специјалиста за хистологију.*

хистолòгија ж грч. биол. *наука о ткивима, која проучава микроскопску грађу организма.*

хистòлошкӣ, -ā, -ō *који се односи на хистологе и хистологију:* ~ налаз, ~ преглед.

хистори- *в. истори-.*

хѝт м (мн. -ови) енгл. *дело које изазива велико интересовање (нпр. успешни позоришни комад, филм, забавна песма, књига и сл.):* велики ~, постати ~.

хѝтан, -тна, -о *који се мора, треба извршити одмах, брзо, неодложан, ургентан:* ~ посао, ~ случај, хитне мере, ~ операција. • ~ **помоћ** *здравствена установа за указивање што брже лекарске помоћи.*

хѝтар, -тра, -о **1. а.** *који је брзих покрета, брз, жустар; окретан, спретан:* бити ~. **б.** *који се врши брзо, брзим покретима:* ~ корак, ~ кретња, ~ покрет. **2.** *бистар, оштроуман, проницљив:* бити хитра ума.

хѝтати, -āм несвр. **1.** *ићи брзо, журно, журити; уопште настојати да се нешто брзо уради:* ~ у школу, ~ на састанак, ~

на посао. **2.** *бацати руком:* ~ камен. ■ ~ **се а.** *бацати се (нечим) на некоī, īађати се:* ~ се каменом на псе. **б.** *бацати се за нечим:* ~ се за лоптом.

хи̏тац, хи̏ца и хѝтац, хи̏ца м (инстр. хи̏цем и хи̏цем; ген. мн. хи̏та̄ца̄) **1.** *замах и кретање тела при бацању (у правцу вертикалном, косом или хоризонталном у односу на површину Земље); путања и домет тоīа кретања:* слаб ~, добар ~; коси ~, вертикални (окомити) ~, хоризонтални (водоравни) ~. **2.** *избацивање, избачај метка из ватреноī оружја, пуцањ; домет пуцња, пушкомет:* испалити три хица, стартовати на ~; бити на ~ далеко. **3.** *замах и ударац ноīом:* ~ коња у бедро.

хи́тети јек. **хи́тјети,** -тӣм несвр. арх. *журно ићи, журити, хитати, наīлити.*

хѝтӣн, -и́на м грч. *орīанска материја, полисахарид сличан целулози, који даје чврстину спољном омотачу (оклопу) зīлавкара и налази се у ћелијској опни īљива.*

хѝтӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хитин; који је од хитина:* ~ оклоп, ~ љуска.

хи̏тити (се), -ӣм (се) свр. *в. хитнути (се).*

хи́тјети *в. хитети.*

хитлерѝзам, -зма м пол. *немачки фашистички покрет под вођством Адолфа Хитлера, нацизам.*

хѝтлеровац, -о̄вца м *присталица, следбеник Хитлерове политике и идеолоīије, нацист(а).*

хѝтлеровскӣ, -а̄, -о̄ *који је у духу хитлеризма, нацизма, нацистички:* ~ политика.

хѝтлеровски прил. *на хитлеровски начин, као хитлеровци:* ~ поступати.

хи̏тно прил. *без одлаīања, неодложно; брзо, журно:* (морати) ~ отпутовати, ~ послати, ~ одговорити на писмо, ~ бележити. • **под** ~ разг. *хитно.*

хи̏тно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *стање и особина оноīа што је хитно, неодложност, брзина, журба:* ~ решења неког питања, ~ пошиљке.

хи̏тнути, -нӗм свр. *бацити:* ~ камен, ~ лопту. ■ ~ **се а.** *бацити се (нечим):* ~ се каменом. **б.** *залетети се, винути се; скочити:* ~ се увис; ~ се на коња. **в.** *ритнути се, бацакнути се (о коњу и сл.):* ~ се задњим ногама.

хи́тња ж *настојање да се што пре неīде стиīне или да се нешто хитно уради, журба, брзина:* у хитњи заборавити нешто. • **није хитња (хитње)** *није хитно, не жури ми (ти и сл.) се, има времена (за нешто).*

хитрѝна ж **1.** *особина оноīа који је хитар, оноīа што је хитро, брзина:* муњевита ~, велика ~, ~ ногу. **2.** *оштроумност, бистрина, виспреност:* ~ ума.

хи̏тро прил. *брзим кретњама, брзо, журно:* ~ скочити, ~ полетети, ~ прести.

хитрѐмислен, -а, -о *који брзо мисли, који брзо схвата, виспрен.*

хитрѐмислено̄ст, -ости ж *особина оноīа који је хитромислен, виспреност.*

хитрѐпре̄ља и хитрѐпреља ж (обично песн.) *она која хитро преде.*

хи̏тро̄ст, -ости (хитрѐћа) ж *в. хитрина.*

хитрѐӯман, -мна, -о (обично песн.) *који је хитроī, бистроī ума, бистроуман, оштроуман, виспрен.*

хи̏фа ж грч. биол. *дуīачак танак једноћелијски или вишећелијски кончић, део веīетативноī тела īљива.*

хи̏-хи̏ узв. оном. *за подражавање хихотања, кикотања.*

хи̏хо̄т м оном. *īласан смех, кикот:* гласан ~, пригушен ~.

хихѐтати се, хи̏хоћӗм се несвр. *īласно, īрохотом се смејати, кикотати се.*

хла̂д м **1.** *простор, место испод или поред нечеīа које није осветљено, оīрејано сунцем; сенка коју баца предмет осветљен сунцем:* седети у хладу, склонити се у ~. **2.** *пријатна летња свежина, хладовина:* вечерњи ~. **3.** фиг. *затвор, хапс:* стрпати у ~. • **дебели** ~ *в. дебела хладовина (под хладовина изр.).*

хла́дак, хла́тка м песн. *дем. и хип. од хлад.*

хла́дан, -дна, -о **1.** *који има ниску температуру; студен; прохладан:* ~ пиће, ~ вечера, ~ рука, ~ камен, ~ извор; ~ зима, ~ време. **2.** фиг. **а.** *мртав:* наћи сина хладна. **б.** *који изазива осећај језе, језовит; страшан:* хладни жмарци, ~ смрт. **3. а.** *који се не узбуђује, не узрујава, сталожен, миран, хладнокрван, трезвен:* ~ човек, остати ~, бити хладне главе (у опасности). **б.** *уздржан, резервисан; равнодушан, неосетљив; нељубазан; који одражава такве особине:* ~ особа, бити ~ према некоме, ~ службено лице; ~ држање, ~ однос, ~ дочек, ~ пријем. • ~ **туш** *неīодан, непријатан доживљај, непријатно изненађење.* **хладни рат** *в. рат (изр.).* **хладне боје** слик. *плава, зелена и љубичаста боја.* ~ **оружје** *оружје из којеī се не пуца, бодежи (нож, сабља, мач и сл.).* **бити хладне крви** *бити хладнокрван, флеīматичан, не узбуђивати се.* **(као) поливен хладном водом (хладним тушем)** *каже се за оноī који се осећа нелаīодно збоī нечеī, који је непријатно изненађен.* **као хладне воде** (имати и сл.) *веома мноīо.* **мртав** ~ разг. *који се не узбуђује, не узрујава.* **оставити (некога) хладним** *не моћи узбудити некоīа, оставити (некоīа) равнодушним.* **пробија га (облива га) ~ зној** *обузима īа језа, страх.* ~ **као лед (камен, змија** и сл.**)** 1) *сасвим хладан.* 2) *безосећајан.* ~ **као шприцер** *хладнокрван.*

хла̀детина ж кув. *охлађен зīуснути желатинасти сок од искуваних костију и меса, пихтије:* лососовина у хладетини.

хла̀детинаст, -а, -о *који је као хладетина, пихтијаст, дрхтав:* ~ маса.

хла̀детинасто прил. *као хладетина, пихтијасто:* дрхтати ~.

хла̀дилица ж *в. лепеза.*

хла̀дило с *средство или уређај за хлађење.*

хла̀дионӣк м *орман с уређајем за хлађење и чување намирница, хладњак, фрижидер; уређај за хлађење.*

хладиѐница и хла̀дионица ж **а.** *в. хладионик.* **б.** *просторија са уређајима за хлађење намирница, хладњача.*

хладиѐничкӣ и хла̀дионичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хладионике и на хладионице:* ~ уређај.

хла́дити, хла̂дӣм несвр. [гл. им. хла́ђе̄ње с] **1. а.** *одузимати, снижавати (нечему) температуру, чинити (нешто) хладним, хладнијим; чинити свежијим, расхлађивати, освежавати:* ~ пиво, ~ чело, ~ лице (лепезом). **б.** безл. *постајати хладније, свежије.* – Од запада је пријатно хладило. **2.** фиг. *умиривати, стишавати:* ~ страсти. ■ ~ **се 1.** *расхлађивати се, освежавати се (нечим):* ~ се лепезом. **2.** *īубити топлоту, постајати хладан, хладнији (нпр. о јелу, пићу).* **3.** фиг. **а.** *постајати хладан, равнодушан (према некоме), īубити наклоност, љубав (према некоме):* ~ се према момку. **б.** *īубити у јачини, слабити, јењавати, смиривати се (о јаким осећањима, емоцијама).*

хла̀днети јек. **хла̀дњети,** хла̀днӣм несвр. **1.** *постајати хладан, īубити топлоту, хладити се* (нпр. о ногама, рукама). **2.** (обично безл.) *постајати хладно, прохладно, студети.* – Нагло је почело хладнети. **3.** фиг. **а.** *постајати равнодушан, незаинтересован; īубити занос, интересовање, отуђивати се:* ~ према некоме. **б.** *постајати уздржан, īубити у присности* (нпр. о међуљудским односима, осећањима и сл.).

хла̀днӣк м *в. хладњак (1).*

хла̂дно и хла́дно прил. **1.** *с ниском, нижом температуром, с хладноћом, студено; с осећајем хладноће:* бити ~, бити некоме ~. **2. а.** *без узбуђења, узрујавања, мирно, смирено, сталожено:* одговорити ~, ~ посматрати удес. **б.** *без осећања, без присности, равнодушно, безосећајно; нељубазно:* ~ дочекати неког, ~ примити, ~ се држати. **3.** *не побуђујући јаче емоције, остављајући слаб утисак:* ~ деловати на некога (нпр. о слици). • **бити некоме ~ око срца** *страховати, стрепети.*

хла̀днокр̄ван и хладнѐкр̄ван, -вна, -о *који се не узбуђује, миран, сталожен, смирен; уздржан, равнодушан:* бити ~, ~ човек. • **хладнокрвне животиње** зоол. *животиње које немају сталну телесну температуру.*

хла̏днокр̑вно и **хладно̀кр̑вно** прил. *на хладнокрван начин, не узбуђујући се, смирено, мирно, сталожено; уздржано, равнодушно:* ~ убити некога, ~ посматрати нешто.

хладнокр̀вно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и стање онога који је хладнокрван, смиреност, сталоженост, мирноћа; уздржаност, равнодушност:* сачувати ~.

хладнора̀товскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хладни рат:* ~ политика.

хладно̀ћа ж **1.** *ниска температура, студен, зима:* велика ~, дрхтати од хладноће, страдати на хладноћи. **2.** фиг. **а.** *смирено понашање, мирноћа, сталоженост:* (нечија) ~ на испиту. **б.** *одсуство присности, блискости, хладно, нељубазно, уздржано држање, резервисаност; нељубазност; затегнутост:* ~ између мајке и сина; ~ односа.

хла̏днути се, хла̏дне̄м се свр. *постати мало хладнији, мало се охладити* (о нечем топлом, врелом, нпр. о јелу).

хла̏дња̄к и **хла̂дња̄к** м **1.** *заклон од сунца, обично обрастао пузавицама или виновом лозом, сеница; вењак:* одмарати се под хладњаком. **2. а.** *орман, сандук с уређајем за хлађење и чување намирница, фрижидер; уређај за хлађење:* држати храну у хладњаку; вагон с хладњацима. **б.** *уређај за хлађење расхладне воде или уља код мотора, тешког оружја и сл.:* сипати воду у ~.

хла̀дњача и **хла́дњача** ж **а.** *просторија или зграда у којој се помоћу нарочитих уређаја одржава ниска температура ради чувања лако кварљивих намирница:* ~ за рибу, ~ за малине. **б.** *камион, вагон, брод и сл. с таквим уређајима:* возити хладњачу.

хла̀дњети *в. хладнети.*

хла̀дњикав и **хладњи̏кав,** -а, -о *помало хладан, прохладан:* ~ време.

хла̀дњикаво и **хладњи̏каво** прил. *помало хладно, прохладно:* бити ~.

хладо̀вати, хла̀дује̄м несвр. **1.** *одмарати се у хладовини:* ~ под дрветом. **2.** фиг. *проводити време не радећи ништа, уживати, благовати; ленствовати.* – Док други раде, он хладује.

хладо̀вина ж **1.** *простор, место заклоњено од сунца, место у сенци, хлад:* склонити се у хладовину, седети у хладовини. **2.** *прохладан, свеж ваздух, свежина:* ~ иза кише, осетити хладовину. **3.** фиг. *лак посао који не замара, служба у којој се мало ради; нерад, ленствовање; уживање.* – На послу му је права хладовина. • **дебела** ~ 1) *пријатна, добра хладовина.* 2) *нерад, ленствовање; уживање.*

хладо̀винаст, -а, -о *в. хладовит.*

хладо̀вит, -а, -о **а.** *у (на) коме има доста хлада, пун хлада, сеновит:* ~ место, ~ шума. **б.** *прохладан, свеж:* ~ поветарац, ~ ноћ.

хладо̀вито прил. **а.** *пуно хлада, сеновито.* – Испод дрвета је било хладовито. **б.** *свеже, прохладно.* – Предвече је било хладовито.

хладо̀вито̄ст, -ости ж *особина и стање онога што је хладовито, свежина.*

хла̏долеж м (инстр. -ом) (уп. ла̏долеж) **1.** бот. *биљка пењачица* Ipomoea, *ладолеж.* **2.** *лентина, лењивац, дангуба.*

хла̏ђан, -а, -о песн. *у хип. значењу: хладан:* ~ водица.

хла̏п м зоол. *в. рарог.*

хла́пити и **хла́пети** јек. **хла́пјети,** -пӣм несвр. **1.** *испуштати пару, мирис, испаравати, ветрити (нпр. о пићу, мирису и сл.).* **2.** фиг. **а.** *губити памћење, постајати сенилан (о старим особама).* **б.** *слабити, губити се услед старости (о памћењу);* уп. лапити.

хла̀пљив (хла̀пив), -а, -о *који лако, брзо хлапи, испарљив:* ~ гас, ~ уље.

хла̀пљиво̄ст (хла̀пиво̄ст), -ости ж *особина онога што је хлапљиво, испарљивост.*

хла̀пнути, -не̄м *свр. према хлапити.*

хла̀птати, хла̀пће̄м несвр. *гласно пити узимајући течност, напој језиком, локати (о животињама); шумно срчући, мљацкајући пити или јести (о човеку):* ~ напој, ~ супу.

хла̏че, хла̂ча̄ ж мн. *панталоне:* кратке ~, дуге ~, мушке ~.

хла̏чице ж мн. *дем. од хлаче.*

хле̏б јек. **хље̏б** м (мн. -ови) **1.** *једна од основних животних намирница која се добија печењем теста умешеног од пшеничног (ређе кукурузног, раженог и сл.) брашна са водом, уз додатак квасца и соли, крух; засебан део, комад те хране разне величине и облика зависно од суда у коме се пече:* пшенични ~, ражани ~, умесити ~, испећи ~; десет хлебова. **2.** *животне намирнице, јело, храна уопште:* радити само за ~ и одећу. **3.** фиг. *оно чиме се неко издржава, основна средства за живот; зарада; посао, служба:* отићи за хлебом у иностранство, остати без хлеба, лак ~, адвокатски ~. • **бели** ~ 1) *хлеб умешен од белог пшеничног брашна.* 2) *господски, угодан живот.* **горак ~ (тврда кора хлеба)** *тежак, мукотрпан живот, тежак посао, тешка зарада.* **лак ~** *лак живот, живот без рада.* **црни ~** *хлеб умешен од црног брашна.* • **бити на белом хлебу** 1) *очекивати извршење смртне пресуде.* 2) *очекивати са стрепњом решење нечега.* **дати (некоме) комад (кору и сл.) хлеба у руке** *оспособити некога да живи самостално, од властитог рада, запослити;* *дати (некоме) посао, запослити.* **добар као ~** *јако добар, племенит.* **дочекати (некога) с хлебом и сољу** *пожелети некоме добродошлицу, указати некоме гостопримство.* **имати своје парче (свој комад) хлеба; јести свој ~** *издржавати се својим радом, имати посао, запослење.* **јести сува хлеба** *јести само хлеба без икаква другог јела.* **јести хлеба без мотике** *лако, угодно живети, не радити.* **јести нечији ~** 1) *бити на нечијем издржавању, старању.* 2) *служити код некога.* **лези хлебе (хлебу) да те једем** *каже се лентини, нераднику.* **нема овде (ту) хлеба (за некога)** *не може се ту ништа постићи.* **нема хлеба без мотике** *не може се живети без рада.* **тражити хлеба преко погаче** *бити нескроман, превише тражити, изволевати.* **требати (некоме) као парче хлеба (као ~)** *бити (некоме) неопходно потребно.* **узети (некоме) ~ (из руку)** *одузети некоме службу, оставити некога без запослења, без зараде.* **~ насушни (свакидашњи)** *храна; оно што је основно и неопходно за живот, за опстанак.* **~ са седам кора** *врло тежак живот; тежак посао, тешка зарада.*

хле̏ба̄р јек. **хље̏ба̄р** м *занатлија који меси, пече и продаје хлеб, пекар.*

хлѐбара јек. **хљѐбара** ж *продавница хлеба; остава за хлеб.*

хле̏ба̄рка јек. **хље̏ба̄рка** (хле̏барица јек. хље̏барица) *жена хлебар, пекарка; хлебарева жена.*

хлѐба̄рница јек. **хљѐба̄рница** ж *зграда или радња у којој се меси и пече или продаје хлеб, продавница хлеба, пекара.*

хле̏ба̄рскӣ јек. **хље̏ба̄рскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на хлеб и хлебаре, хлебни, пекарски:* ~ квасац, ~ пећ.

хле̏бац, хле̏пца јек. **хље̏бац,** хље̏пца м *дем. и хип. од хлеб; хлеб, крух.* • **добар као ~** *каже се за доброг, племенитог човека.*

хле̏бнӣ јек. **хље̏бнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на хлеб (који служи за справљање хлеба, који је од хлеба и сл.):* ~ пећ, ~ брашно, ~ квасац, хлебне мрве. • **~ дрво** бот. *биљка* Artocarpus *из ф.* Moraceae, *која расте у Азији и чији плодови садрже доста скроба, од кога се справља хлеб.*

хле̏бница јек. **хље̏бница** ж *в. хлебара.*

хле̏пчић јек. **хље̏пчић** м *дем. и хип. од хлеб.*

хло̑р м грч. хем. *хлогени хемијски елемент* (Cl), *зеленкастожути отровни гас оштрог мириса.*

хло̀рӣд, -ӣда м хем. *со хлороводоничне киселине.*

хло̀рисати, -ише̄м свр. и несвр. хем. **1.** *деловати хлором на органске материје (нпр. при дезинфекцији воде за пиће); дезинфиковати помоћу хлора:* ~ воду, хлорисана вода. **2.** *увести, уводити хлор у молекул неке материје.*

хло̀рӣт, -ӣта м **1.** хем. *со хлорасте киселине.* **2.** мин. *тамнозелени минерал, сличан лискуну (силикат алуминијума и магнезијума).*

хло̂рнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хлор, који садржи хлора:* ~ вода, ~ раствор, ~ креч, ~ киселина.

хлоро- грч. *префикс у сложеницама који значи:* 1) *зелено-, жуто-* (нпр. хлорофил, хлороза). 2) *који се односи на хлор* (нпр. хлороводоник, хлоропикрин).

хлороводо̀нӣк, -ӣка м хем. *једињење хлора и водоника, загушљиви безбојни гас.*

хлороводо̀нӣчнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хлороводоник:* ~ киселина.

хлоро́за ж грч. **1.** бот. *биљна болест код које иначе зелени органи, нарочито листови постају жути због недостатка хлорофила.* **2.** мед. *врста малокрвности која се јавља обично код девојака у доба пубертета.*

хло̏ропласт и **хлоро̀пласт** м грч. бот. *у мн.: зрнца, телашца у површинским ћелијама биљака која дају зелену боју лишћу и другим зеленим деловима биљака (у јд.: такво телашце).*

хло̏рофил, -а и **хлоро̀фӣл,** -и́ла м бот. *биљно зеленило, сложена органска боја у лишћу и другим зеленим деловима биљака.*

хло̏рофилнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хлорофил, у коме има хлорофила:* ~ зрнце.

хло̏роформ и **хлоро̀форм** м хем. *безбојна испарљива течност карактеристичног мириса која се користи као наркотично средство:* успавати хлороформом.

хљеб(-) јек. *в. хлеб(-).*

хље̏пчић *в. хлепчић.*

хм (понекад удвојено) *узвик којим се изражава сумња, неверица, недоумица, подсмех, неизвесност, бојазан и сл.* – Хм! Да ли је баш тако као што ти кажеш. Хм? Сељачка посла. Хм! Шта ћемо ако то он сазна?

хме̏љ, хмѐља м (мн. ø) бот. *вишегодишња дводома биљка повијуша* Humulus lupulus *из ф. конопље* (Cannabinaceae), *која се узгаја ради женских цвасти (шишки) богатих лупулином, који се користи за производњу пива.*

хмѐља̄р, -а́ра м *произвођач, узгајивач хмеља; берач хмеља.*

хмѐљара ж *остава, магацин за смештај хмеља.*

хмѐља̄рка ж *жена хмељар.*

хмѐља̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хмељаре и хмељарство:* ~ производња.

хмеља́рство с *производња, гајење хмеља (као привредна грана).*

хмѐљев и **хмѐљов,** -а, -о *који је од хмеља.*

хмѐљӣште с *земљиште, њива засађена хмељом, одн. на којој се гајио хмељ.*

хме̏љнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хмељ:* ~ стабљика, ~ реса, ~ шишка.

хмѐљнӣк, -ӣка м *земљиште на коме се гаји хмељ; засад хмеља.*

хо̏ узв. (понекад поновљено) **1.** *за изражавање:* **а.** *чуђења, изненађења.* – Хо, хо! Колико сте накупили шљива! **б.** *незадовољства, љутње.* – Хо! Шта ти бӣ да то урадиш?! **2.** *за подражавање смеха.* – Хо, хо! поче се кикотати.

хо̀би, -ија м (инстр. -ијем) енгл. *омиљено занимање, посао којим се човек најрадије бави у слободно време; пасија, страст:* имати неки ~, бавити се нечим из хобија.

хо̀бист(а), -е̄ м (мн. -сти) *онај који има неки хоби.*

хоби̏стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хобисте.*

хоби̏стички прил. *као хобист(а).*

хо́бл м нем. *струг, ренде за дрво.*

хо̏бловати, -лује̄м (хо̏блати, -а̄м) несвр. *стругати, рендати (дрво) стругом, рендетом:* ~ дрво, ~ паркет.

хо̀ботница ж зоол. *грабежљиви морски главоножац са осам кракова* Octopus vulgaris, *октопод.*

хо̂д, хо̏да м (мн. ø) **1. а.** *кретање корацима, корачање, ходање; пешачење:* зачути нечији ~, два сата хода. **б.** *начин ходања, корачања:* брз ~, спор ~, војнички ~, гегав ~. **в.** *кретање, померање уопште:* ~ брода, ~ Сунца, ~ казаљке сата. **2.** *ток, развој (неке појаве, збивања):* ~ времена (временски ~), ~ културе. **3.** *кретање, рад, функционисање неког механизма, машине:* ~ мотора, ~ машине, ~ клипа. • **празан (мртав)** ~ *стање погонског уређаја, машине кад није укључена веза између мотора и погонског дела, па се кретање не преноси на точкове, лер.*

хо́далац, -аоца м *онај који хода, ходач, ходац, пешак.*

хо́далачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ходаоце и ходање:* ~ кондиција.

хо́далица 1. ж и м (мн. ж) *особа која много хода, пешачи; луталица:* велика ~. **2.** ж *птица која хода (а не лети):* птица ~.

хо́дало с *в. ходаљка (3).*

хо̀да̄љка ж (дат. -љци; ген. мн. -кӣ) **1.** *дубак, сталак с точковима у коме се мало дете учи да хода.* **2.** мн. *в. ходуље.* **3. а.** *део тела, одн. орган, екстремитет помоћу кога се хода, нога.* **б.** *помагало при ходању (нпр. штака).*

хо́да̄ње с **1.** *гл. им. од ходати.* **2.** спорт. *атлетска дисциплина, кретање корацима при коме једно стопало увек мора бити на земљи, тлу.*

хо́дати, хо̂да̄м несвр. **1. а.** *ићи кораком, пешке, корачати; пешачити:* ~ тамо-амо, брзо ~, ~ на прстима, много ~. **б.** фиг. *преносити се (од) једног до другог, ићи из руке у руку.* – Флаша ракије је ходала од госта до госта. **2.** *померати се, покретати се, помицати се* (нпр. о шеталици сата). **3.** разг. *излазити, забављати се с девојком, одн. младићем.* – Њих двоје ходају већ годину дана.

хо̀дац, хо̀ца м *онај који хода, пешачи, пешак:* брз ~, добар ~.

хо̀да̄ч, -а́ча м *в. ходац.*

хо̀дити, хо̏дӣм несвр. **1.** *ходати, ићи, пешачити.* **2.** (у 2. л. имп.) *хајде(те), дођи(те).* – Ходите амо. Ходи за мном.

хо̏днӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ход; пешачки:* ~ темпо; ~ колона.

хо̏днӣк м **а.** *дугачак и узан пролаз за остале просторије (у згради, стану, вагону и сл.).* **б.** *дугачка и уска пукотина, шупљина под земљом (коју стварају животиње које живе под земљом).* • **подземни** ~ *прокоп, пролаз ископан испод површине земље, тунел.*

ходни̇̀чић м *дем. од ходник.*

хо̏днички, -а̄, -о̄ *који се односи на ходник, који припада ходнику:* ~ зид.

хо̂дом прил. *идући кораком, корачајући:* хитати ~.

ходо̀частнӣк м *човек који иде на ходочашће, поклоник светих места, хаџија.*

ходо̀частница ж *жена која иде на ходочашће.*

ходо̀часничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ходочаснике:* ~ путовање.

ходоча̀стити, -о̀частӣм несвр. [гл. им. ходоча̀шће̄ње с] *ићи на ходочашће.*

ходо̀ча̄шће с *посећивање светог места из религиозних побуда (нпр. путовање хришћана у Јерусалим, муслимана у Меку), хаџилук:* ићи на ~.

хо̀дуље, хо̏дӯља̄ ж мн. **1.** *две летве, мотке с високо постављеним пречкама за ноге, које служе за ходање по блатном и мочварном тлу или деци за игру, штуле.* **2.** *в. штаке.*

хо̀зентре̄гер м нем. (обично у мн.) *трака, нараменица, обично гумена која придржава панталоне.*

хо̂ј узв. **1.** *за дозивање и одзивање.* – Хој, Марко, дођи! Хеј, Маро! Хој, зашто ме зовеш? **2.** *за истицање нечег важног, значајног.* – Било је ту свега и свачега, о хо-хој.

хо̂јкати, -а̄м несвр. *викати „хој"*

хо̀ке̄ј, -е́ја м (мн. ø) енгл. спорт. *групна игра на трави или клизалишту у којој учествују две екипе од по 6, одн. 11 играча на-*

стојећи да малу лопту, одн. плочицу убаце у противнички гол нарочитим штаповима повијеним на доњем крају: ~ на трави, ~ на леду.

хокѐјāш, -áша м *играч хокеја.*

хокејàшица ж *жена хокејаш.*

хокѐјāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на хокејаше:* ~ клуб, ~ утакмица, ~ штап, ~ опрема.

хòкēјскӣ, -ā, -ō *који се односи на хокеј:* ~ палица, ~ лоптица, ~ плочица, ~ клуб.

хòкла ж *в. хоклица.*

хòклица ж нем. *мала столица без наслона.*

хòкус-пòкус *израз који употребљава мађионичар при извођењу својих вештина, трикова.*

хôл м (мн. хóлови) енгл. *велико, простране предсобље, предворје; велика концертна или изложбена дворана.*

Холàндија ж *држава у западној Европи, на обали Северног мора.*

хòлāндскӣ и **хòландскӣ,** -ā, -ō *који се односи на Холандију:* ~ језик, ~ привреда.

Холáнђанин (мн. -ани) и **Холàнђанин** (мн. -āни) м *становник Холандије; онај који је пореклом из Холандије.*

Холáнђāнка ж *становница Холандије; она која је пореклом из Холандије.*

хòлдинг м енгл. обично у изр. **~-компанија, ~-преузеће, ~-друштво** *привредно предузеће, обично акционарско друштво, које се бави стицањем пакета акција других акционарских друштава, обично из целе једне привредне гране.*

холестѐрин, -úна и **холестѐрōл,** -óла м грч. хем. *сложена хемијска материја, једновалентни алкохол у мастима чија повишена количина у крви доводи до артериосклерозе.*

холѝзам, -зма м грч. **1.** биол. *учење, теорија да организам као целина усмерава физичке и хемијске процесе у живим бићима.* **2.** псих. *начело да се појединачне психичке појаве морају посматрати у склопу психичке целине.*

холѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на холизам, који посматра неки систем као целину:* ~ учење.

хȍлограм и **холòграм** м грч. *тродимензионална слика, снимак добијен холографијом.*

холографија ж грч. *поступак снимања којим се помоћу интерференције ласерске светлости добија фотографија која омогућава да се снимљени предмет види из различитих углова, с утиском просторности, тродимензионалности.*

холòграфскӣ, -ā, -ō *који се односи на холографију:* ~ снимак.

холокàуст м грч. ист. **1.** *код старих Грка и Римљана – спаљена жртва која се приносила боговима и покојницима, жртва паљеница.* **2.** *спаљивање Јевреја и др. у Другом светском рату; спаљивање, покољ уопште.*

хòлоцен м грч. археол. *в. алувијум.*

хомѐрид, -úда м *песник који је певао Хомеровим језиком и у Хомеровом стилу.*

хòмēрскӣ и **хȍмерскӣ,** -ā, -ō **1.** *који је у стилу Хомера, као код Хомера, старогрчког песника коме се приписују Илијада и Одисеја:* ~ стил, ~ стих. **2.** *јако велики, огроман:* ~ галама.

хомилѐтика ж грч. *правила за састављање црквених проповеди.*

хомѝлетскӣ, -ā, -ō *који се односи на хомилетику:* ~ спис.

хòмӣлија ж грч. *једноставна духовна проповед која обрађује библијски текст.*

хомѝнӣд, -úда м зоол. *у мн.: породица с људским обележјима* Hominidae, *којој припада човек и најстарија људска бића (у јд.: припадник те породице).*

хòмић, -úћа м жарг. *хомосексуалац.*

хомо- грч. *као префикс у сложеницама значи: исти, једнак, сличан* (нпр. хомоген, хомонимија).

хȍмогēн, -а, -о грч. *који је у сваком свом делу једнак, истородан, истоврстан:* ~ маса, ~ тело, ~ целина.

хомогенизáција ж грч. *уједначавање; здруживање, уједињавање; јачање, стабилизовање:* ~ покрета, ~ друштва, национална ~.

хомогѐнизовати, -зујēм (хомогенизúрати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. *(у)чинити хомогеним, уједначити, уједначавати; здружи(ва)ти, ујединити, уједињавати; стабилизовати.* ■ **~ се** *поста(ја)ти хомоген, уједначи(ва)ти се, здружи(ва)ти се, ујединити се, уједињавати се; стабилизовати се (нпр. о народу, друштву).*

хȍмогено прил. *на хомоген начин, једнако, уједначено, јединствено:* стилски ~.

хȍмогенōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и стање онога што је хомогено, истородност, истоврсност, уједначеност; јединственост:* ~ масе, ~ састава.

хомòлоган, -гна, -гно грч. *еквивалентан, одговарајући, сагласан.*

хомолòгија ж грч. *сагласност, подударност; сличност.*

хомòним м грч. лингв. *реч која је по свом облику, гласовном саставу једнака некој другој речи, али су им значења различита (нпр. град – насеље и грâд – степен; кòса – власи, коса – алатка и коса – страна брда).*

хомòниман, -мна, -о *који је истог гласовног састава а различитог значења:* хомонимни низ.

хомонúмија ж грч. лингв. *својство речи које имају исте облике а различито значење.*

хомонúмнōст, -ости ж *в. хомонимија.*

хȍмосексуāлан, -лна, -о *полно наклоњен истом полу:* ~ особа.

хомосексуáлац, -лца м *мушкарац сексуално наклоњен другом мушкарцу.*

хомосексуалѝзам, -зма м *в. хомосексуалност.*

хомосексỳāлка ж *женска особа полно наклоњена другој жени, лезбејка.*

хомосексуáлнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је хомосексуалан, полна наклоњеност према особама истог пола.*

хомòфōн, -а, -о *једнакозвучан, једногласан.*

хомофòнија ж грч. муз. *музика у којој се истиче главна мелодија, док остали глáсови (деонице) чине акордску пратњу.*

хомòфōно прил. *једнакозвучно, једногласно:* звучати ~.

хонòрāр, -áра м лат. *новчана награда по уговору за извршени рад интелектуалним радницима слободних професија (књижевницима, глумцима, адвокатима и др.); новчана надокнада за ванредни посао:* висок ~, ауторски ~.

хȍнорāран, -рна, -о **а.** *који се односи на хонорар:* хонорарни рад (посао). **б.** *који ради само за хонорар, а не прима сталну месечну плату:* хонорарни службеник.

хонорáрац, -рца м разг. *онај који ради за хонорар, хонорарни службеник.*

хȍнорāрно прил. *уз (за) хонорар, примајући хонорар:* радити ~, обављати неку дужност ~.

хонорàрчић м *дем. и ир. од хонорар.*

хонòрисати, -ишēм (хонорúрати, -òрӣрāм) свр. и несвр. **1.** *новчано наградити, награђивати, платити, плаћати за ванредан посао:* ~ службенике, ~ сараднике. **2.** *наградити, награђивати у виду признања, похвале, похвалити, похваљивати; ода(ва)ти почаст, почаствовати.* **3.** *платити, плаћати меницу:* ~ меницу.

хȍп(а) узв. **1.** *којим се означава скок.* – Затрчао се и хоп у кола. **2.** (у прилошкој служби) *одједном, нагло.* – Човек жив и

здрав трчи, ради и хоп, умре. • **прво скочи па онда реци „хоп"** *не радуј се пре времена, пре него што је ствар готова.* **хо̏п-ла̂** *каже се кад неко изражава неверицу у оно што је саговорник рекао, бубнуо: није ваљда, неће бити.*

хо̏п(а)-цу̏п(а) *узвик при игрању кола.* – Хопа-цупа, поскочи!

хо̑р м (лок. хо́ру; мн. хо́рови) грч. **1.** муз. **а.** *група, збор певача који певају заједно, певачки збор:* мушки ~, женски ~, мешовити ~. **б.** *вишегласна вокална композиција или одломак дела за хорско извођење.* **2.** ист. *у старогрчкој драми збор глумаца који су играли и рецитовали стихове.* **3.** *уздигнуто место у цркви за оргуље и певаче.* • **у хору** *у један глас; сви заједно:* повикати у хору.

хо̏ра ж лат. *прави час, право време:* кад му дође ~.

хо̑рда[1] ж (ген. мн. -ди̑ (-да̑)) монголски **1. а.** *необуздана, неорганизована гомила, војска освајача који безобзирно и брутално пљачкају и уништавају:* азијске хорде, монголске хорде. **б.** *уопште неорганизована, необуздана, разуларена гомила, мноштво људи, руља:* ~ хулигана. **2.** ист. *војно-административна организација монголских номада.* **3.** етн. *најпримитивнији облик људског друштва, група породица крвно повезаних по мушкој линији у којој нема брачних забрана.* • **Златна хорда** ист. *феудална монголска држава у јужној Русији (од Дњепра и Кавказа до Оба) од XIII до XV века.*

хо̑рда[2] ж лат. анат. *леђно везивно ткиво,* chorda dorsalis, *примитивни нерашчлањени осовински скелет.*

хо̀рда̄ш, -а́ша м *припадник, члан хорде:* Атилини хордаши.

хорѝзонт м грч. **1.** *привидна гранична линија неба и земље:* изгубити се иза хоризонта. **2. а.** *простор који се види уокруг с места на којем се стоји, видик, обзор:* појавити се на хоризонту, ~ банатске равнице. **б.** фиг. *видокруг знања и схватања, ширина погледа, схватања:* проширити свој ~, имати узак ~. **3.** руд. *спрат, кат у руднику:* пожар на другом хоризонту, спустити се на први ~. • **појавити се (оцртати се и сл.) на хоризонту** *бити у скором изгледу.*

хоризонта́ла ж **а.** *хоризонтална, водоравна црта:* повући хоризонталу. **б.** *хоризонталан, водораван положај, правац паралелан с равнином хоризонта:* сагнути се у хоризонталу. • **(от)ићи у хоризонталу** разг. *(от)ићи у кревет, лећи у кревет, (от)ићи на починак.* **провести, бити у хоризонтали** *одмарати се; провести, бити у кревету.*

хо̏ризонта̄лан, -лна, -о **1.** *који је паралелан с равнином хоризонта, водораван:* ~ положај, ~ правац. **2.** *који се простире, шири у ширину:* ~ ширење града.

хо̏ризонта̄лно прил. *паралелно с равнином хоризонта, водоравно положено:* простирати се ~, положити ~.

хоризонта́лно̄ст, -ости ж *хоризонталан положај.*

хоризо̀нтскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хоризонт:* хоризонтске координате.

хо̀рист(а), -е̄ м (мн. -сти) *певач у хору, члан хора.*

хо̀ристкиња ж *певачица у хору, чланица хора.*

хо̀рмо̄н, -о́на м грч. *у мн.: продукти лучења жлезда с унутрашњим лучењем (сложена органска једињења) који регулишу многе физиолошке процесе (у јд.: такав продукт):* женски хормони, ~ раста.

хо̏рмона̄лан, -лна, -о и **хо̀рмо̄нскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на хормоне:* хормонални поремећаји, хормонски препарати.

хо̏рн м *в. хорна.*

хо̏рна ж нем. муз. *врста дувачког инструмента, првобитно од животињског рога, данас лимени, у облику више пута кружно савијене цеви са усником и вентилима, рог.*

хо̀рнист(а), -е̄ м (мн. -сти) *свирач у хорну; трубач.*

хо̏ро с *врста кола, оро:* заиграти ~.

хо̏ровођа м (мн. ж) *онај који управља хором, диригент, зборовођа.*

хо̀рор м лат. **1.** *ужас, страхота, грозота.* **2.** (обично у синтагми „хорор филм") *филмски жанр заснован на језивим призорима, филм страве и ужаса:* љубитељ хорора, гледати ~.

хоро̀скоп и **хо̏роскоп** м грч. *цртеж обично у облику зракасто подељеног круга или квадрата који приказује положај звезда на небеском своду у тренутку нечијег рођења, према коме се прориче, гата његова судбина:* израдити нечији ~.

хоро̀скопскӣ и **хо̏роскопскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на хороскоп:* хороскопски знаци.

хо̑рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хор, који је намењен хору:* ~ певање, ~ композиција.

хортѐнзија ж бот. *род украсних биљака* Hydrangea *из ф. каменика* (Saxifragaceae).

хортикулту́ра ж лат. *грана пољопривреде која се бави уређењем вртова и паркова и гајењем биљака у њима, вртларство:* инжењер хортикултуре.

хо̂-ру̑к 1. *узвик за подстицање у неком заједничком физичком послу, при подизању нечега и сл., о-рук.* – Хо-рук! викнуше радници подижући греду. **2.** *у вези с другом речи означава импровизацију, брзоплетост:* ~ систем, ~ методологија.

хоспитализа́ција ж лат. *смештање и боравак болесника у болници ради испитивања и лечења.*

хоспита̀лизовати, -зује̄м (хоспитализи́рати, -ѝзӣра̄м) свр. и несвр. *сместити, смештати (болесника) у болницу и подвргнути, подвргавати испитивању ради предузимања лечења.*

хоспѝтант м лат. *онај који хоспитује, гост слушалац на предавањима.*

хоспѝтанткиња и **хоспита̀нткиња** (хоспѝтантица) ж *женска особа хоспитант.*

хо̀спитовати, -тује̄м (хоспити́рати, -ѝтӣра̄м) свр. и несвр. *присуствовати настави без свог активног учешћа ради упознавања начина извођења наставе:* ~ на часовима физике.

хостѐса ж енгл. *службеница која дочекује посетиоце у некој јавној установи, домаћица, стјуардеса у возу, на броду итд.:* школа за хостесе.

хо̀стел, -а и -ѐла м *врста јефтинијег смештаја, одн. преноћишта, са мање комфора и квалитета од смештаја у хотелу, намењена пре свега младима.*

хо̀стија ж лат. цркв. *округли танки листић испеченог теста од пшеничног брашна који служи за причешћивање код католика:* пећи хостију.

хо̀тел, -а и -ѐла и **хо̀те̄л,** -е́ла м фр. *већи туристички угоститељски објекат са намештеним собама за смештај, преноћиште, исхрану и пружање других услуга пролазним гостима, туристима или за дужи смештај људи без сопственог дома:* ~ А-категорије, одсести у хотелу, ~ за самце.

хотелѝје̄р, -е́ра м *власник хотела; управник хотела.*

хотелѝје̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хотелијере и хотелијерство.*

хотелијѐрство с *привредна, туристичка грана која се бави хотелским пословањем.*

хо̀телскӣ и **хо̀те̄лскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на хотел, који припада хотелу:* ~ соба, ~ гост, ~ особље.

хо̏тимице̄ прил. *са одређеном намером, намерно:* ~ ударити некога.

хо̏тимичан, -чна, -о *који је учињен са одређеном намером, намеран:* ~ штета.

хо̏тимично прил. *в. хотимице.*

хо̏тимично̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је хотимично, намерност.*

хо̏ткати, -а̄м несвр. *у дем. значењу: ходати, шеткати.*

хо̀ћу *1. л. јд. през. од хтети.*

хо̀ћу-не́ћу непром. *народни назив за биљку русомачу.*

хо̀хо̄ *узвик за означавање чуђења: о̀хо̄* – Пуши он хохо.

хо̏хо̄т м оном. *гласан смех, кикот, грохот:* ударити у ~.

хохо̀тав, -а, -о *пун хохота, кикотав:* ~ вриска.

хохо̀тати, хо̀хоће̄м несвр. *в. хохоѿаѿи се.* ■ **~ се** *іласно се смејаѿи, кикоѿаѿи се.*

хо̏хштаплер м (инстр. -ом) нем. *ӣревејани варалица уілађеноі ӣонашања, варалица вишеі сѿила, онај који се издаје за нешѿо више неіо шѿо јесѿе; биѿаніа:* велики ~.

хохштаплѐра̄ј, -а́ја м (инстр. -а́јем) *ӣосѿуӣак, ӣонашање хохшѿаӣлера, хохшѿаӣлерско дело, хохшѿаӣлерсѿво:* бити жртва хохштаплераја.

хохштаплѐрија ж **1.** *хохшѿаӣлерсѿво, хохшѿаӣлерај.* **2.** зб. *хохшѿаӣлери.* – Свуд сама ~.

хохштаплѐрисати, -ише̄м свр. и несвр. *ӣонеѿи се, ӣонашаѿи се као хохшѿаӣлер.*

хо̏хштапле̄рка ж *жена хохшѿаӣлер.*

хо̏хштапле̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хохшѿаӣлере, својсѿвен хохшѿаӣлерима:* ~ понашање, ~ држање, ~ живот.

хо̏хштапле̄рски прил. *на хохшѿаӣлерски начин, као хохшѿаӣлер:* понашати се ~.

хо̏хштаплерство с *особина оноіа који је хохшѿаӣлер, хохшѿаӣлерски начин ӣонашања и живљења; ӣосѿуӣак хохшѿаӣлера, хохшѿаӣлерско дело.*

хохштапли́рати, -а̀плӣра̄м свр. и несвр. *в. хохшѿаӣлерисаѿи.*

хо̏џа м (мн. ж) тур. *муслимански свешѿеник; вероучиѿељ; ӣрофесор у медреси.*

хо̏џиница ж *хоџина жена.*

хо̏џинскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хоџе:* ~ живот, ~ запис.

хо̏џица м (мн. ж) *дем. и ир. од хоџа; бедан, неуіледан хоџа.*

хра́бар, -бра, -о (комп. хра̀бри̇јӣ) *који се не ӣлаши оӣасносѿи, који осѿаје ӣрибран у оӣасносѿи, смео, одважан, неусѿрашив:* ~ борац.

хра́брити, хра̂бри̇м несвр. [гл. им. хра́бре̄ње с] *ӣодсѿицаѿи на храбросѿ, оѿклањаѿи сѿрах, уливаѿи храбросѿ (код некоіа), бодриѿи, соколиѿи, охрабриваѿи, куражиѿи:* ~ борце. ■ **~ се а.** *храбриѿи, бодриѿи сам себе:* ~ се песмом. **б.** уз. повр. *храбриѿи једно друіо:* ~ се међусобно. **в.** *добијаѿи храбросѿ, ослобађаѿи се сѿраха, бодриѿи се; јуначиѿи се:* ~ се вестима.

хра̂бро прил. (комп. хра̀брије̄ и -е) *смело, одважно; јуначки:* ~ се борити, ~ погинути.

хра́бро̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оноіа који је храбар, неусѿрашивосѿ и ӣрибраносѿ ӣред оӣасношћу, смелосѿ, одважносѿ; одлучносѿ у ӣосѿуӣцима:* показати ~, изгубити ~, ~ у борби, ~ у љубави.

хра́кати, хра̂че̄м и хра̂ка̄м несвр. оном. *шумно исѿискиваѿи ваздух кроз сѿиснуѿо ірло одсѿрањујући из ірла и душника слуз и др.; исхракиваѿи се, искашљаваѿи се.*

хра́кнути, хра̂кне̄м *свр. ӣрема хракаѿи:* дубоко ~.

хра̀котина ж *исӣљувак, слуз избачена хракањем.*

хра̂м, -а и хра́ма м (мн. хра́мови) **1.** *іређевина која служи за обављање верских обреда, боіомоља, црква; іређевина ӣодиінуѿа у славу божансѿва:* будистички ~, православни ~, ~ светог Саве, Јупитеров ~. **2.** фиг. *врло важно месѿо у коме се окуӣљају значајне личносѿи; усѿанова ӣосвећена нечему узвишеном:* ~ науке, ~ културе, ~ уметности. • **Талијин ~** *ӣозоришѿе.* **~ богиње Атине** *висока насѿавна усѿанова, универзиѿеѿ.*

хра́мати, хра̂мље̄м (хра̂ма̄м) несвр. непрел. **1.** *ѿешко, несиіурно и неравномерно ходаѿи наіињући се на једну ноіу збоі хроме или болесне ноіе, ићи као хром, шеӣаѿи:* ~ на десну ногу. **2.** фиг. *биѿи несиіуран, несӣреман у некој области знања, имаѿи недосѿаѿака, ӣразнина у знању из неке обласѿи:* ~ из математике (у математици).

хра̀мбен, -а, -о *који се односи на храну, ӣрехрамбени.*

хра̀мӣћ, -и́ћа м *дем. од храм.*

храму̀цкати, -а̄м несвр. *у дем. значењу: храмаѿи.*

хра́на ж (мн. ø) **1. а.** *маѿерије које живи орıанизми (живоѿиње, човек и биљке) уносе у себе ради развоја и одржавања живоѿа; живоѿне намирнице (за људе и живоѿиње); храњиве маѿерије уоӣшѿе:* сточна ~, чврста ~, ~ за одојче, масна ~; биљна ~. **б.** фиг. *оно шѿо ӣомаже развој нечеіа, оно шѿо ӣодсѿиче и одржава нешѿо:* душевна ~, љубавна ~. **2.** *исхрана, исхрањивање:* имати бесплатан стан и храну. **3.** хип. нар. *реч одмила у ѿеӣању (обично малом деѿеѿу).* • **брза ~** *іоѿова храна у облику сендвича и сл. која се куӣује на киосцима и може се одмах конзумираѿи.* **лака ~** *храна која не садржи мноіо масноће и лако се вари.* **тешка ~** *храна која садржи досѿа масноће и ѿеже се вари.* **сува (суха) ~** *оброк од сувих намирница који се може ӣонеѿи на ӣуѿ:* понети суву храну. **душевна ~** *оно шѿо добро делује на дух, ужиѿак за дух (нӣр. умеѿносѿ, књижевносѿ).* **бацити (некога) на храну** *ӣочеѿи добро храниѿи.* **топовска ~ (~ за топове)** *војници и народ који се олако бацају, іурају у биѿку, жрѿве раѿа.* **~ богова, ~ за богове** *врло добро, укусно јело.* **бити на храни код некога** *храниѿи се код некоіа.* **држати (некога) на храни** *даваѿи некоме храну, услуживаѿи некоіа храном у свом дому.*

храна̀рина ж *новчана накнада умесѿо редовних ӣримања раднику и службенику у ѿоку боловања; уоӣшѿе накнада редовних ӣрихода за време одвојеносѿи од ӣосла:* примати хранарину.

хра̏нӣво с *оно шѿо служи за исхрану, храна:* ~ за биљке, ~ за животиње.

хра̀нидба ж *храњење, исхрана; начин исхрањивања:* ~ животиња, ~ биљака, ~ усева.

хра̀нидбенӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хранидбу:* ~ таблица, хранидбени трошкови.

хра̀нилац, -иоца м *онај који храни некоіа; онај који издржава некоіа, који ӣривређује за ӣородицу:* ~ породице, остати без храниоца.

хра̀нила̄штво с *функција, дужносѿи и ӣрава хранилаца одређених законом:* закон о хранилаштву.

хра̀нилица ж **1.** *ӣрибор или уређај за храњење:* ~ за птице, ~ за бебе, ~ за кокошке. **2.** *в. храниѿељка.*

хра̀нилӣште с *месѿо іде се нешѿо храни, исхрањује, оѿхрањује:* ~ за срне, ~ бактерија.

хра̀ниља и **хра̀нӣља** ж *в. храниѿељка.*

хра̀нитељ м *в. хранилац.*

хра̀ните̄љка (хранитѐљица) ж **1.** *жена храниѿељ; она која храни, оѿхрањује некоіа; дадиља.* **2.** нар. хип. *крава (овца или коза) која даје млеко и храну ӣородици:* крава ~.

хра́нити, хра̂нӣм несвр. [гл. им. хра́ње̄ње с] **1. а.** *сѿављаѿи храну у усѿа (деѿеѿу, болеснику и др.), ӣомаіаѿи (некоме) ӣри храњењу, ӣослуживаѿи (некоіа) храном:* ~ дете, ~ болесника. **б.** *ӣолаіаѿи, бацаѿи храну (живоѿињама):* ~ краву, ~ пилиће, ~ стоку. **в.** *оӣскрбљиваѿи, снабдеваѿи храњљивим маѿеријама:* ~ кожу козметичком кремом. **2. а.** *снабдеваѿи храном, ӣружаѿи некоме услуіе исхране, држаѿи на исхрани; исхрањиваѿи, ӣрехрањиваѿи:* ~ мајсторе. **б.** *обезбеђиваѿи некоме средсѿва за живоѿ, издржаваѿи (некоіа), оѿхрањиваѿи, ӣодизаѿи:* ~ породицу, ~ децу. **в.** фиг. *одржаваѿи, креӣиѿи; ӣоѿхрањиваѿи:* ~ душу; ~ наде. **3.** *биѿи извор хране, ӣрехрамбених арѿикала; биѿи извор ӣрихода.* – Њива их је хранила. Војводина храни велики део земље. Писање га је хранило. **4.** *служиѿи као храна (живим бићима, ѿкивима, орıанима), снабдеваѿи храњљивим сасѿојцима.* – Кукуруз храни свиње. Крв храни ткива. **5.** *снабдеваѿи маѿеријалом, оним шѿо је ӣоѿребно за нормално функционисање:* ~ машину. ■ **~ се а.** *корисѿиѿи (нешѿо) за исхрану, узимаѿи храну, јесѿи, ӣрехрањиваѿи се; іосѿиѿи се:* ~ се хлебом, ~ се месом, ~ се биљном храном; ~ се у хотелу, ~ се код пријатеља. **б.** *обезбеђиваѿи себи храну, живоѿне ӣоѿребе, средсѿва за живоѿ, издржаваѿи се:* ~ се писањем, ~ се печалбарећи у туђини. **б.** фиг. *креӣиѿи се, одржаваѿи се:* ~ се лажном надом. • **~ змију (гују) у недрима** *ӣомаіаѿи и шѿиѿиѿи незахвалну особу која добро рђавим враћа.*

хра̀нљив, -а, -о *који има досѿа корисних сасѿојака хране, који има особину да храни, исхрањује:* хранљиве материје, ~ намирница, хранљиви састојци.

хра̀нљиво̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина оноіа шѿо је хранљиво, хранљива вредносѿ:* ~ намирница.

храњѐнӣк, -и́ка и **хра̂њеник** м **1.** *мушка особа коју су отхранили, одгојили и васпитали други људи, а не родитељи, усвојеник; онај о чијем се одгоју брине неко, васпитаник:* нечији ~. **2.** *домаћа животиња која се тови за клање, товљеник (обично свиња):* товити два храњеника.

храњѐница и **хра̂њеница** ж *женска особа храњеник, усвојеница; васпитаница.*

хра̀њенӣштво и **хра̂њенӣштво** с правн. *делимично усвојење детета при коме усвојитељ даје усвојенику само издржавање, али га не уводи у наследна права.*

хра̀њив, -а, -о *в. хранљив.*

хра̀њивӯст, -ости ж *особина онога што је храњиво, хранљивост.*

хра̏пав, -а, -о **1.** *који има испупчења и удубљења по површини, који има неравнине, нераван; цомбаст:* ~ даска, ~ рука, ~ површина; ~ пут. **2.** фиг. **а.** *који има неравномеран, нечист тон; шкрипав; промукао (о гласу):* храпави звуци, ~ глас, ~ кашаљ. **б.** *неуједначен, неједнак, нехомоген:* ~ стих. **в.** *груб, оштар; неотесан, несређен:* ~ импровизација; ~ шала.

храпа̀вило с *в. храпавост.*

храпа́вити, хра̀па̄вӣм и **хра̏павити,** -ӣм несвр. [гл. им. -вље̄ње с] *постајати храпав* (нпр. о руци, гласу итд.).

хра̏паво прил. **1.** *са неравнинама, са храпавом површином:* изгледати ~ (нпр. о руци). **2.** *звучећи неравномерно и нечисто, шкрипаво; храпавим, промуклим гласом, промукло:* звучати ~, говорити ~, кашљати ~.

хра̏павōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је храпаво:* ~ руке, ~ даске; ~ гласа, ~ ритма, ~ стиха.

хра̂ст, хра́ста м (мн. хра́стови) бот. *род шумског дрвећа* Quercus *из ф. букава* (Fagaceae), *са око 200 врста, чије се дрво употребљава у грађевинарству, столарству и за огрев, а плод (жир) као храна за свиње.* • ~ **китњак** Quercus petraea. ~ **лужњак** Q. robur. ~ **медунац** Q. pubescens. ~ **оштрик** Q. coccifera. ~ **сладун** Q. frainetto.

храста́лак, -лка м *ситна, ниска шума од закржљалог храста.*

хра̀стӣк, -и́ка м *храстова шума.*

хра̀стић, -а и **хра̀стӣћ,** -и́ћа м *дем. од храст.*

хра̀стов, -а, -о *који се односи на храст, који је од храста:* ~ шума, ~ дрво, ~ грађа, ~ греда.

хра̀стовац, -ōвца м *храстов штап или колац.*

хра̀стовача ж *предмет направљен од храстовине, храстова батина, мотка, храстов штап.*

хра̀стовина ж *храстово дрво (као грађа):* славонска ~.

хра̀стōвље с зб. (мн. ø) *в. хрaшће.*

хра̀стōвња̄к м (обично у атрибутској служби) *предмет, грађевински објекат направљен од храстовине:* мост ~.

хра́чак, -чка м *в. хракотина.*

хра́чкати, хра̂чка̄м несвр. *в. хракати.*

хра̂шће с (мн. ø) *зб. им. од храст; храстова шума, храстик.*

хр̀бат, хр̀пта и хр̀бата м **а.** *леђа; хрптењача, кичма:* повити ~. **б.** фиг. *планински, брдски гребен; горњи или задњи избочени део нечега:* планински ~, ~ брега; ~ таласа, ~ књиге.

хр̀батнӣ, -а̄, -ō *који се односи на хрбат, хрптени, леђни:* ~ део тела.

Хр̀ва̄т, -а́та м *припадник народа из групе Јужних Словена чија већина живи у Хрватској.*

хрвати̏зам, -зма м лингв. *језички израз, реч, термин и уопште језички елеменат својствен хрватском језичком подручју, кроатизам.*

Хрва̀тина м *аугм. и пеј. од Хрват; задрти Хрват, хрватски националиста, шовиниста.*

хрва́тити, хр̀ва̄тӣм несвр. [гл. им. хрва́ће̄ње с] *чинити Хрватом (Хрватима), претапати у Хрвата (Хрвате), кроатизирати:* ~ Србе. ■ ~ **се а.** *постајати Хрват, добијати хрватска национална обележја (о припадницима других нација), кроатизирати се.* **б.** *правити се Хрватом, представљати се као Хрват.*

Хрва̀тица ж *припадница хрватског народа.*

хрва̀тица ж **1.** *в. хрватка.* **2.** *сорта винове лозе пореклом из Истре.*

хр̀ва̄тка ж етн. ист. *врста хрватске народне капе црвене боје.*

хрвато̀вати, хрва̀тује̄м несвр. *истицати и снажно испољавати хрватство и оно што је хрватско.*

Хр̀ва̄тска̄ ж **а.** *држава на северозападном делу Балканског полуострва (некадашња југословенска република), насељена већином Хрватима.* **б.** ист. *назив за разне хрватске државне организације у прошлости.* • **Независна Држава** ~ (НДХ) ист. *државна творевина под квислиншким усташким режимом Анте Павелића (проглашена 10. априла 1941. г.).*

хр̀ва̄тскӣ, -а̄, -ō *који се односи на Хрвате и Хрватску:* ~ земља, ~ народ, ~ ношња.

хр̀ва̄тски прил. *на хрватски начин, као Хрвати.*

Хрва́тство с зб. *хрватски народ, Хрвати.*

хрва́тство с *хрватско национално осећање, хрватски национални дух, менталитет, хрватско обележје, хрватске особине:* истицати своје ~.

хре̏н, хре̏на м бот. и агр. *врста поврћа, вишегодишња зељаста биљка* Armoracia lapathifolia *из ф. крсташица* (Cruciferae), *чији се љути ароматични корен употребљава као зачин.* • **натрти (некоме) хрена под нос** *рећи некоме врло неугодне ствари.*

хрѐнōвка ж (ген. мн. -вкӣ) *врста кобасице која се једе кувана или пржена с наструганим хреном, виршла.*

хренви̏ршла ж *в. хреновка.*

хрестома̀тија ж грч. *збирка одабраних текстова, одломака из књижевности, историје и др., читанка.*

хри̑д ж (м) *велики голи камен, стена; камени гребен:* обалска ~, морска ~.

хри̏дан, -дна, -о *који се односи на хрид, стеновит:* хридни колос.

хри̏дина ж *аугм. од хрид; хрид.*

хри̏династ, -а, -о *који је као хрид; стеновит, хридовит:* ~ обала.

хридо̀вит, -а, -о *који је пун хриди, хридина, стеновит:* ~ обала.

хризанте́ма ж грч. бот. *род украсних зељастих биљака* Tanacetum (Chrysanthemum) *из ф. главочика* (Compositae) *лепих, крупних мирисавих цветова; назив за поједине врсте тога рода* (T. indicum *и др.*).

хризо̀лӣт, -и́та м грч. мин. *врста драгог камена бистре зелене боје.*

хри̏зопра̄с м грч. мин. *врста драгог камена боје зелене јабуке.*

хри̏па ж оном. *хрипање, шумно дисање, кркљање у душнику при дисању и кашљу.*

хри̏пав, -а, -о *који је праћен хрипом:* ~ глас, ~ кашаљ.

хри́павац и **хри̏павац,** -а̄вца м мед. *заразна дечја болест која се испољава карактеристичним кашљањем с хрипањем и повраћањем, магарећи кашаљ, велики кашаљ, рикавац,* pertussis.

хри̏паво прил. *са хрипом, хрипајући:* проговорити ~, закашљати се ~.

хри̏павōст, -ости ж *особина онога што је хрипаво:* ~ гласа, ~ кашља.

хри́пати, хри̏па̄м несвр. оном. *тешко и шумно дисати, кркљати; кашљати јако, губећи дах, зацењујући се.*

хрипљив, -а, -о *в. хрипав.*

хрипљиво прил. *в. хрипаво.*

хрипљивōст, -ости ж *в. хрипавост.*

хрипнути, хрӣпнēм свр. *удахнути, одн. издахнути ваздух из груди производећи храпав шум.*

хрӣптав(-) *в. хрипав(-).*

хрипутати, хрипућēм несвр. *дем. према хрипати.*

хрипутљив, -а, -о *који хрипуће, праћен хрипутањем:* ~ глас.

хрипутљиво прил. *на хрипутљив начин, хрипућући:* ~ дисати.

хрипутљивōст, -ости ж *особина онога што је хрипутљиво.*

хрисовуља ж грч. ист. *свечана средњовековна повеља српских и византијских владара са њиховим златним печатом.*

христијанизација ж *обраћање, превођење у хришћанство, похришћавање, покрштавање; ширење хришћанства.*

христијанизовати, -зујēм (христијанизирати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. **1.** *превести, преводити у хришћанство, покрстити, покрштавати:* ~ нехришћане. **2.** *уопште да(ва)ти нечему хришћанско обележје, прилагодити, прилагођавати хришћанској вери:* ~ неку легенду.

христољубив, -а, -о *који је одан хришћанству, побожан.*

Христос (Христ), Христа м *Исус из Назарета, оснивач хришћанства, хришћанске вере.* • **браћа у Христу** *припадници исте хришћанске заједнице, истог хришћанског реда.*

хришћанин (мн. -ани) м *човек хришћанске вере, припадник, следбеник хришћанства;* уп. кршћанин.

хришћāнка ж *женска особа хришћанске вере, припадница, следбеница хришћанства;* уп. кршћанка.

хришћāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на хришћане и хришћанство, који одговара нормама хришћанства:* ~ вера, ~ религија, ~ празник, ~ поступак.

хришћāнски прил. *на хришћански начин, у складу с хришћанском вером, у духу хришћанства:* ~ поступити, ~ живети.

хришћанство и **хришћāнство** с **1.** *једна од три најраспрострањеније религије на свету (поред будизма и ислама), једнобожачка вера настала у првом веку н. е. која се оснива на култу Исуса Христа као богочовека, хришћанска вера, кршћанство:* ширити ~, прећи у ~. **2.** зб. *хришћани, хришћански свет:* отац целог хришћанства, борба хришћанства против Турака.

хрка ж *хркање, шумно дисање при спавању са отвореним устима.*

хркати, хрчēм несвр. *шумно, бучно дисати при спавању са отвореним устима (због лепршања меког непца између струје ваздуха која улази кроз нос и оне која улази кроз уста).*

хркāч, -ача м *онај који хрче.*

хркнути, хркнēм *свр. према хркати:* јако ~.

хркотина ж *в. хракотина.*

хркуцкати, -āм (хркутати, -āм и хркућем) несвр. *дем. према хркати.*

хрлити, -ӣм несвр. [гл. им. хрљēње с] *журно и радосно ићи, хитати, журити:* ~ некоме у загрљај.

хрло и **хрло** прил. *журно, брзо, хитро.*

хрлōст и **хрлōст,** -ости ж *особина онога што је хрло, журба, брзина, хитрина.*

хрњав, -а, -о *који има распукнуте, разрезане, зечје усне (о човеку); распукнут, разрезан (о усни).*

хрњавōст, -ости ж *особина онога који је хрњав, онога што је хрњаво, зечја усна.*

хрокнути, хрōкнēм свр. *в. грокнути.*

хроктати, хрōкћēм несвр. *в. гроктати.*

хрôм, хрома м (мн. ø) грч. хем. *хемијски елеменат* (Cr), *сјајан бео метал.*

хрôм, -а, -о и хрома, хромо **а.** *који има дефектну или болесну ногу (краћу од друге, укочену или повређену) тако да храмље, шепав:* ~ коњ, ~ човек, ~ у десну ногу. **б.** фиг. *који је без једне ноге или је краће, оштећене ноге (о деловима намештаја):* ~ сто.

хроматизам, -зма м грч. **1.** физ. *својство белог зрака да се распада, разлаже на зраке различитих боја.* **2.** муз. *в. хроматика (2).*

хроматика ж грч. **1.** *наука о бојама.* **2.** муз. *повишење и снижење основних тонова дијатонске лествице; тонски систем који се заснива на полустепенима.*

хроматин, -ина м грч. биол. *саставни део ћелијског језгра који се лако боји базним бојама.*

хроматичан, -чна, -о **1.** *који пада у очи својим бојама, обојен.* **2.** *в. хроматски.*

хроматичкӣ, -ā, -ō *в. хроматски.*

хроматскӣ, -ā, -ō *који се односи на хроматику и хроматизам, уопште који се односи на боје:* ~ скала, ~ лествица, ~ склад.

хромирати, хромӣрāм свр. и несвр. *галванским, електролитичким поступком превући, превлачити површину неког метала, металног предмета танким слојем хрома, ради заштите од корозије или ради декорације.*

хромӣт, -ита м грч. мин. *главна руда хрома, зрнасти минерал, оксид гвожђа и хрома.*

хромица ж *она која је хрома.*

хрôмнӣ, -ā, -ō *који се односи на хром, који садржи хром:* ~ руда, ~ превлака.

хромо прил. *као хром, храмљући:* ходати ~.

хромо, -а, и -ē м *хром човек, хромац.*

хромо- грч. *као први део сложеница значи: који је у вези с бојом, обојен* (нпр. хромопласти, хромолитографија).

хромозōм, -ома м грч. биол. *у мн.: кончасте творевине у ћелијском језгру које настају при деоби ћелија и које су носиоци наследних особина, гена (у јд.: таква творевина).*

хромолитографија ж грч. *вишебојна литографија, литографија у боји; отисак израђен на тај начин.*

хромопласт м грч. бот. *у мн.: телашца која дају жутоцрвену боју цвећу и плодовима (у јд.: такво телашце).*

хромōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је хром.*

хромосфера ж грч. астр. *средишњи део Сунчеве атмосфере (између фотосфере и короне), руменожуте боје, видљив за време помрачења Сунца.*

хромоћа ж *в. хромост.*

хроника ж (дат. -ици) грч. **1. а.** *историјски спис који бележи и описује догађаје по временском редоследу њиховог збивања, летопис:* ~ попа Дукљанина. **б.** *уопште хронолошки преглед важнијих догађаја, збивања везаних за неко место, породицу и сл., повест:* породична ~, позоришна ~, паланачка ~. **в.** *књижевно дело које описује друштвене, породичне и др. догађаје постепено пратећи њихов развој.* **2.** *рубрика у новинама, часописима која прати дневна збивања, текуће догађаје:* дневна ~, друштвена ~, културна ~. • **црна ~** *хроника која бележи несрећне и трагичне догађаје.*

хроничан, -чна, -о **а.** *који дуго траје, од којега се дуго болује, пати (о болести); који болује од дуготрајне болести;* супр. акутан: ~ болест, ~ упала; хронични болесник. **б.** *уопште који дуго траје, дуготрајан, сталан, устаљен, уврежен:* ~ криза, ~ беспарица, ~ незапосленост.

хроничāр м *писац хронике, летописац.*

хроничāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на хроничаре, својствен хроничарима:* ~ рад, ~ стил, ~ педантност.

хроничāрски прил. *на хроничарски начин, као хроничари, као у хроници:* ~ бележити догађаје, ~ писана књига.

хро̏ничкӣ, -а̄, -о̄ **1.** *в. хроничан.* **2.** *који се односи на хронику; хроничарски.*

хро̏нички прил. **1.** *в. хронично.* **2.** *хро̏нича̄рски, хронолошки.*

хро̏нично прил. *на хроничан начин, стално, дуго, трајно:* ~ болестан, ~ пијан.

хро̏ничнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога што је хронично, сталност, трајност.*

хроно- грч. *префикс у сложеницама који значи: временски, који се односи на време, временско трајање* (нпр. хронографија, хронологија, хронометар итд.).

хроно̀граф и **хро̏нограф** м грч. **1.** *в. хроничар.* **2.** *инструмент који мери и бележи протекло време, временске интервале.*

хроногра̀фија ж грч. *писање хроника, хроничарски рад.*

хроно̀графскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хронографе:* ~ рад.

хроно̀лог м *онај који се бави хронологијом.*

хроноло̀гија ж грч. **1.** *временски редослед догађаја; преглед догађаја према њиховом временском редоследу.* **2.** *помоћна историјска дисциплина која се бави датирањем догађаја и историјских докумената.*

хронолоѓијскӣ, -а̄, -о̄ *в. хроно̀лошкӣ.*

хроно̀лошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хронологију и хронологе:* ~ ред, ~ преглед.

хроно̀лошки прил. *хронолошким редом, по временском редоследу збивања:* ~ бележити догађаје, ~ поређати.

хро̀номе̄тар и **хро̀нометар,** -тра м грч. *врста сата на опругу за прецизно мерење времена.*

хро̀номе̄тарскӣ и **хро̀нометарскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на хронометар:* ~ тачност.

хро̀пац, -пца м (инстр. -пцем) *тешко дисање и кркљање пред смрт, у агонији; предсмртна агонија, издисање:* бити у хропцу.

хро̏по̄т м *хропптање; кркљање, хрипање.*

хропо̀тати, хро̀поће̄м несвр. *хроптати; кркљати, хрипати.*

хро̏птав, -а, -о *који хропће, промукао, храпав:* ~ глас.

хро̏птаво прил. *хропћући, промукло, храпаво.*

хро̏птаво̄ст, -ости ж *особина онога што је хроптаво.*

хро̀птати, хро̀пће̄м несвр. **а.** *бити у хропцу, тешко (из)дисати и кркљати пред смрт, у агонији.* **б.** *уопште кркљати, хрипати.*

хр̏па и **хр̀па** ж **1.** *већа количина материјала или ствари набацаних без реда на једно место, гомила:* ~ камења, ~ угља, ~ ораха, ~ оружја. **2. а.** *мноштво, маса, гомила људи или животиња скупљених без реда на једном месту; чопор:* ~ ученика, ~ паса. **б.** *група, скуп, скупина:* поделити на неколико хрпа.

хр̏пимице̄ и **хр̀пимице̄** прил. *у хрпама, гомилама, без реда:* навалити ~, излазити на врата ~.

хр̏пица и **хр̀пица** ж *дем. од хрпа.*

хр̀птенӣ и **хрптѐнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на хрбат, леђни, кичмени:* ~ пршљен, ~ мождина.

хрптѐница ж *в. хрптењача.*

хрптѐничнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хрптеницу.*

хрптѐњача ж анат. *кичмени стуб, кичма;* уп. краљежница.

хрптѐњачнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хрптењачу.*

хр̂сак, хр̂ска м и **хр̏ска** ж *звук који се чује при хрскању; хрскање, пуцкетање, крцкање:* ~ сломљених ораха, ~ сломљених костију.

хр̏скав, -а, -о **1.** *који хрска, праћен хрскањем:* ~ звук. **2.** *који се хрска:* ~ хлеб.

хр̏скавац, -а̄вца м агр. *врста трешње тврђег меса које се хрска при јелу.*

хр̏скавица ж анат. *врста чврстог и еластичног везивног ткива око костију кичмењака (или уместо њих пре окоштавања).*

хр̏скавичав, -а, -о *који је од хрскавице; који садржи хрскавицу:* ~ ткиво, ~ пераје.

хр̏скавичнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на хрскавицу; који је од хрскавице:* ~ скелет.

хр̏скавичњача ж зоол. *у мн.: разред риба* Chordrichthyes *(у јд.: риба из тога разреда).*

хр̏скати, -а̄м несвр. **1.** *шумно дробити или ломити зубима, крцкати:* ~ кору хлеба, ~ орахе, ~ лешнике. **2.** *в. хрскати се.* ■ **~ се** *одавати карактеристичан, оштар, испрекидан шум ломећи се, крцкајући се, одн. мрвећи се или тарући се под притиском (о храни при жвакању, о смрзнутом снегу и сл.):* ~ се под зубима, ~ се под ногама.

хр̏снути, -не̄м *свр. према хрскати.*

хр̏т, -а и хр̀та м зоол. *врста ловачког пса виткој тела са уским и дубоким грудима и дугим ногама:* руски ~, авганистански ~.

хр̀тина ж (м) (мн. ж) *аугм. од хрт.*

хр̀тица ж *женка хрта.*

хр̏упити, -ӣм свр. *изненада доћи, бануши, упасти; изненада навалити, нагрнути.*

хру̏скав, -а, -о *в. хрскав:* ~ хлеб.

хру̏скавац, -а̄вца м агр. *в. хрскавац.*

хру̏скати (се), -а̄м (се) несвр. *в. хрскати (се).*

хру̏снути, -не̄м *свр. према хрускати.*

хру̑шт, хру́шта м зоол. *в. гундељ.*

хру́штавац, -а̄вца м агр. *в. хрскавац.*

хру́штати, -тӣм несвр. *в. хрскати.*

хр̏чак, -чка м **1. а.** зоол. *врста глодара здепастог тела, са образним кесама за преношење хране* Cricetus cricetus *из пор. хрчци, штеточина житних поља.* **б.** зоол. *у мн.: породица таквих глодара* Cricitidae. **в.** фиг. *онај који лакомо гомила имовину.* **2.** бот. *врста пролећне гљиве мешинарке* Helvella esculenta. • **златни ~** зоол. *врста хрчка (1а) који се користи као експериментална и домаћа животиња.*

хр̏че, -ета с (мн. ø; зб. им. хр̏ча̄д ж) *дем. од хрт; штене хрта.*

хр̀чков, -а, -о *који припада хрчку, који је као у хрчка:* ~ глава.

хр̀чковина ж *крзно од хрчка.*

хте́ње јек. **хтијѐње** и **хтје́ње** с *воља, тежња, жеља, одлучност за извођење, остварење вољне радње, намера.*

хтѐти јек. **хтјѐти,** хо̀ћу (енкл. ћу), одрич. не́ћу, 2. л. хо̀ћеш (енкл. ћеш), одрич. не̏ћеш; у функцији футура II хт(ј)ѐдне̄м (аор. хт(ј)ѐдох (хт(ј)ѐх)); импф. хо̀ћа̄х; р. пр. хтѐо, хтѐла јек. хтѝо, хтјѐла; пр. сад. хо̀те̄ћи и хоте́ћи, пр. пр. хт(ј)е̂вши; трп. ø) несвр. **1. а.** *имати вољу, намеру и спремност, решеност да се нешто уради, изведе, желети; намеравати, смерати учинити нешто:* ~ помоћи некоме, ~ путовати негде, ~ ићи у лов, ~ оженити сина. **б.** *намеравати поћи некуд или преместити нешто; намеравати урадити нешто (с нечим).* – Куда ћеш? – Куда ћеш с тим псом? Шта ћете с тим стварима? **в.** *захтевати, тражити остварење, извршење нечега, настојати на остварењу нечега:* ~ већу плату, ~ слободу и равноправност, ~ правду, ~ праведно решење нечега. **г.** *желети имати, поседовати, набавити нешто, одн. располагати нечим.* – Ја хоћу лутку. Шта ви желите? Хоћу ову хаљину. **2.** *пристајати на брачну или љубавну везу с киме, прихватати за брачног друга или за драгог (драгу), волети (некога), марити (за некога).* – Марко није хтео Јелену. Више је волео Наташу. **3. а.** *у енкл. облицима као помоћни глагол у саставу будућег времена:* ићи ћу, нећу ићи, хоћеш ли ићи? **б.** *са изостављеним главним глаголом, који се подразумева.* – Облачи се. Кишаће. **4. а.** *бити пред неком радњом или догађајем који предстоји, бити готов (понекад са изостављањем главног глагола).* – Већ је хтело подне, а они се нису појављивали. Глава ми је

хтела пући од болова. **б.** (обично у аор.) *бити близу неког неповољног догађаја, једва, умало избећи (неки неповољан догађај).* – Хтедосмо да поцркамо од глади. Хтела сам да паднем од умора. Хтела сам да заплачем. **5. а.** *бити склон (нечему), обичавати (радити нешто), понекад са изостављањем главног глагола).* – Волео је да слаже, а хтео је некад и украсти. **б.** (у импф. са инф. главног глагола) *за означавање радњи које су се понављале у прошлости: имати обичај, навику (чинити нешто).* – Кад год би дошао у посету хоћаше се напити и изазвати свађу. **6.** (некога) (обично о нечему стихијском, што зависи од среће) *ићи од руке, служити.* – Хоће га карте. Хоће га срећа. Није га хтела љубав. **7.** (у одричном облику) *о неком догађају, збивању, стању, промени: не наступати, не остваривати се.* – Сан му није хтео на очи. Рана није хтела зарасти. **8.** (само енкл., у упитним реченицама) *требати, бити потребан.* – Шта ће ти наочари? За шта ће ти торба? За шта ће ми живот кад немам среће?! ■ ~ **се 1.** уз. повр. *желети узајамно ступити у брак.* – Хоћете ли се вас двоје или нећете? **2.** (са лог. субјектом у дативу) безл. *полазити, ићи за руком, имати среће, успеха у нечему.* – Није му се хтело у картама. • **ако хоћете** *може се још и то рећи, штавише.* – Он је добар познавалац књижевности, ако хоћете и врхунски стручњак. **(па чак) ако хоћете** *кад се у разговору наводи неки усптан пример или поређење.* – Он је добар писац, ако хоћете и стилиста. **а нећеш ти** *а камоли ти.* – Посустали су и много издржљивији, а нећеш ти. **зна шта хоће** *каже се за онога који ради смишљено и одлучно.* **како хоћеш (хоћете)** *како ти (ви) желите, како ти (вам) је лакше, угодније, како теби (вама) одговара.* **судбина је хтела** *било је суђено, догодило се стицајем околности.* – Судбина је хтела да он погине у туђини. **тако, таквог те хоћу** фам. *то се и очекивало од тебе, оправдао си очекивања, поступио си како треба.* **хоће бити – неће бити** *кад се прича о нечијој препирци или о неизвесности у очекивању исхода нечега.* **хоћеш! али хоћеш!** *каже се при категоричном одбијању или негирању: врага! шипак!* Ми лепо кренусмо, али хоћеш – на сред пута покварише нам се кола. **хоћеш-нећеш (хтео – не хтео, хтели – не хтели)** *без обзира на то да ли се нешто жели или не жели.* – Хоћеш-нећеш морао је попустити. **шта ћеш! (шта ћемо!)** *каже се у резигнацији: шта се ту може, треба се помирити са чињеницама, са стварним стањем ствари.* – Све смо покушали, али шта ћеш, нисмо имали среће. **хоћеш, хоћеш, нећеш, нећеш** *каже се кад се некоме нуди да нешто узме или уради а он се нећка, устеже;* уп. пољуби па остави (уз пољубити изр.).

хтијѐње и **хтје́ње** *в. хтење.*

хтје̏ти *в. хтети.*

хӱ и **хӯ** (понекад поновљено више пута) узв. **1.** *за изражавање умора или неког другог непријатног физичког осећаја.* – Ху, ала сам се уморила. Ху, цркох од врућине. **2.** *за изражавање осуде, прекора, незадовољства.* – Ху, шта то уради! **3.** ном. *за опонашање хуке.* – Ху-ху! чуло се хукање сове.

хубѐртус м нем. *лаган, непромочив огртач какав обично носе ловци (по имену бискупа Хубертуса).*

хӯд, ху́да, -о **1.** *лош у моралном смислу, зао, опак:* ~ човек. **2. а.** *јадан, несрећан, бедан, кукаван:* ~ сиротица. **б.** *лош, рђав, неповољан:* бити худе среће. **в.** *мучан, тежак, непријатан:* рећи (некоме) худе речи. **г.** *постан, испошћен, рђав (о земљи, ораници).*

хӯдо прил. *лоше, рђаво, зло:* ~ мислити о некоме.

худо̀летница јек. **худо̀љетница** ж бот. *род украсних биљака* Erigeron (Conyza) *из ф. главочика* (Compositae).

хӯј м *хујање, хука:* ~ ветра.

хӱј узв. **1.** *за изражавање одвратности, гађења према нечему;* уп. фуј. **2.** *в. ху (1, 2).*

хӯјан, -јна, -о *в. хучан.*

хӯјати (ху́јити), -ји̑м несвр. **1.** *истрајно и мукло шумити у јаким налетима, хучати (о ветру нпр.).* **2.** фиг. *брзо пролазити (о времену).*

хӱјкати, -а̄м несвр. *в. ујкати.*

хују́кати, хӱјӯче̄м несвр. *в. хукати (1в).*

хӯк м **1. а.** *хујање које се слива у један глас, хука, хучање:* олујни ~, ~ воде. **б.** фиг. *буран, захуктали ток, протицање, пролажење:* ~ времена, ~ живота. **2. а.** *мукли глас сове и др. грабљивица:* совин ~. **б.** *шум који се чује при наглом, снажном издисању ваздуха, отхукивање, хукање:* чути нечији ~.

хӱка ж **а.** *снажни, неразговетни шумови које ствара јак ветар, брз водени ток и сл., хучање:* ~ буре, ~ ветра, ~ таласа. **б.** *тутњава, бука; треска, прасак:* срушити се са хуком, ~ оружја. **в.** *ларма, галама, врева:* ~ народа, дићи хуку. **г.** фиг. *узбуна, метеж:* ~ око нечијег имена, дићи хуку око нечега, ~ рата. • ~ **и бука** *узбуна, метеж; велика галама, повика.*

хӯкати, хӯче̄м несвр. **1. а.** *испуштати узвике ху, хуј и сл. (од умора, бриге, патње, жалости), отхукивати:* ~ од умора. **б.** *нагло издувавати, издисати ваздух и пару кроз полуотворена уста (ради загревања руку, влажења нечега и сл.):* ~ у руке, ~ у огледало. **в.** *огдашавати се хуком, производити хукове (о сови и сл.).* **г.** фиг. *извикивати муслиманску молитву (о хоџи, дервишу):* ~ јацију. **2.** *хујати, хучати.*

хӯка̄ч, -а́ча м *онај који хуче, букач.*

хӯкнути, хӯкне̄м **1.** *свр. према хукати (1).* **2.** *свр. према хујати и хучати.*

хӯкњава ж *јака хука; хука.*

хӱктав, -а, -о **1.** *који је налик на хукање:* ~ шум. **2.** *који хуче, хучи:* ~ река.

хӱктати, хӱк̄ће̄м и хӱкти̑м несвр. **1.** *в. хукати (1).* **2.** *одавати испрекидану хуку; хујати, хучати (о ветру, реци); бректати (о возу и сл.).*

хӯла и **хӱла** ж *хуљење, грдња, вређање нечега што се сматра светим):* ~ на бога.

хӯлан и **хӱлан**, -лна, -о *пун хуле, погрдан:* хулне речи.

хӯла-хо̑п м енгл. *врста игре обручем који се врти око струка; такав обруч:* играти ~; вртети ~.

хӯлахоп м у изр. ~ **чарапе** *в. хулахопке.*

хӯлахопке ж мн. *врста женске одеће, чарапе и гаћице заједно, изједна.*

хулѝга̄н, -а́на м енгл. *младић, мушкарац обесног, насилничког понашања, силеџија, грубијан.*

хулиганѝзам, -зма м *в. хулиганство.*

хулига́нити, -ѝга̄ни̑м несвр. *понашати се као хулиган, силеџијски.*

хулѝга̄нски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на хулигане, својствен хулиганима, силеџијски:* ~ понашање.

хулѝга̄нски прил. *на хулигански начин, као хулиган, силеџијски:* понашати се ~.

хулига́нство с *хулиганске особине, силеџијство; хулиганско понашање, хулиганско дело.*

хӯлитељ м *онај који хули.*

хӯлити, хӯли̑м и **хӱлити**, -и̑м несвр. [гл. им. хӯље̄ње и хӱље̄ње с] *вређати нешто што се сматра светим, узвишеним, скрнавити; уопште псовати, грдити (некога, нешто):* ~ бога, ~ свеце, ~ име вишњега; ~ рођену мајку.

хӱља ж *неваљала, нечасна особа, ништков, подлац, покварењак.*

хӱљински̑, -а̄, -о̄ *који се односи на хуље, својствен хуљама, подлачки, ништковски:* ~ поступак.

хӱљински прил. *као хуља, подло, ништковски:* понети се ~.

хӯм, ху́ма м **а.** *мали брег, брежуљак:* ниски хумови. **б.** *в. хумка.*

хӯмак, -мка м *дем. и хип. од хум.*

хӯма̄н, -а, -о лат. **1. а.** *којега одликује човекољубље, брига о другим људима, спремност да се помогне ономе ко је у невољи, човечан, племенит, човекољубив, благородан:* ~ човек. **б.** *у коме се испољавају, показују такве особине, својствен таквим људи-*

ма: ~ поступак, ~ гест, ~ однос. **2.** *в. хуманитаран:* ~ установа, ~ организација.

хуманѝзам, -зма м лат. **1. а.** ист. *идеолошки, интелектуални и културни покрет настао у средњем веку, у доба ренесансе, из студија грчке и латинске књижевности и културе, који, насупрот средњовековној схоластици и верској догми, истиче универзалне људске вредности, тежећи слободном развијању човекове личности у духу класичне просвећености и световног образовања.* **б.** *било који систем мишљења и деловања који у први план ставља човека и његове потребе:* Његошев ~, социјалистички ~. **2.** *хуманост, човечност, човекољубље, људскост.*

хуманиза́ција ж *стварање хуманих, човечних односа (међу људима), хуманизовање; уопште оплемењивање:* ~ односа; ~ културе.

хума̀низовати, -зујēм (хуманизи́рати, -ѝзӣрам) свр. и несвр. **1.** *(у)чинити хуманим, човечним, племенитим, оплеменити, оплемењивати:* ~ односе међу људима, ~ живот, ~ културу. **2.** *(у)чинити људским, прилагодити, прилагођавати људској природи:* ~ божанско. ■ **~ се** *поста(ја)ти хуман, хуманији, оплеменити се, оплемењивати се* (нпр. о односима међу људима, о култури).

хума̀нист(а), -ē м (мн. -сти) **1. а.** *присталица хуманизма (1).* **б.** *онај који се бави хуманистиком, стручњак за хуманистику.* **2.** *хуман, човекољубив, племенит човек:* велики ~.

хуманѝстика ж (дат. -ици) **а.** *општи назив за науке које проучавају друштвене односе и духовну активност људи, друштвене науке (филозофија, историја, филологија и сл. науке за разлику од егзактних, природних наука).* **б.** *проучавање класичних језика и књижевности.* **в.** *ренесансно латиничко писмо, настало у XV в. у Фиренци, основа штампарских слова, антиква.*

хуманѝстичкӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на хуманизам (1) и на хуманисте:* ~ покрет, ~ филозофија. **б.** *који се односи на хуманистику:* хуманистичке науке, ~ образовање, ~ гимназија.

хуманѝстички прил. *у хуманистичком духу.*

хума̀нисткиња ж *жена хуманист(а).*

ху̏манитāран, -рна, -о *који својим радом, чинећи добра, хумана дела настоји да помогне другима, добротворан; у коме се показује, огледа доброчинство:* ~ организација, ~ друштво; хуманитарни рад, ~ помоћ, ~ мисија.

хуманита́рац, -рца м *човек који суделује у хуманитарном, добротворном раду, доброчинитељ.*

хуманѝтēт, -е́та м *в. хуманост.*

хумано̀ид, -и́да м енгл. *хипотетично свемирско биће слично човеку.*

хумано̀идан, -дна, -о *који је сличан човеку:* ~ изглед.

ху̏мāнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је хуман, онога што је хумано, човечност, човекољубље, племенитост, благородност.*

ху̏мић, -а и **ху̏мӣћ,** -и́ћа м *дем. од хум.*

хумифика́ција ж лат. агр. *обогаћивање земљишта хумусом, стварање хумуса, распадање и трулење биљних и животињских организама и њихово претварање у земљу.*

ху̑мка и **ху́мка** ж (дат. -мци; ген. мн. -кӣ) **а.** *узвишица од земље насуте на гроб; старинска гробница са великим насипом земље, тумулус:* гробна ~, почивати под хумком. **б.** *в. хум (а).*

хумо̀вит, -а, -о *пун хумова, брежуљкаст:* ~ крај.

ху̑мор и **ху̏мор** м енгл. **1.** *смисао за комично, за духовитост; способност човека да у разним животним ситуацијама уочи њихову смешну, забавну страну:* енглески ~, Нушићев ~. **2. а.** *представљање људи, њихових поступака и мана у смешном, шаљивом али неувредљивом облику; комични елементи у неком делу:* ~ неког писца; ~ у неком књижевном делу. **б.** *шала, досетка, пошалица:* волети ~, бити склон хумору. • **црни ~** *заједљив, саркастичан хумор, хумор којим се изругује стварима с којим се човек иначе не шали.*

ху̏мōран и **ху̀мōран,** -рна, -о *прожет хумором, шаљив, духовит.*

хуморѐска ж фр. **1.** *прича, новела са шаљивим, хумористичким садржајем:* писати хумореске. **2.** муз. *музичка композиција с елементима хумора.*

хумо̀рист(а), -ē м (мн. -сти) *писац хумористичких дела; онај који је склон хумору.*

хуморѝстика ж **1.** *хумористичка литература.* **2.** *оно што је смешно, комика.*

хуморѝстичан, -чна, -о и **хуморѝстичкӣ,** -ā, -ō **1.** *који садржи хумора, прожет хумором, шаљив, духовит; који је рађен у стилу хумористике:* ~ приповетка, ~ емисија, ~ филм. **2.** *склон хумору, који има дара за хумор:* ~ писац.

хуморѝстички и **хуморѝстично** прил. *у хумористичном духу, са елементима хумора:* ~ приказати.

хумо̀рискиња ж *жена хумориста.*

ху̏морнӣ, -ā, -ō *који се односи на хумор.*

ху́мус м лат. *земља органског порекла настала распадањем биљних и животињских остатака, земља црница.*

ху́муснӣ, -ā, -ō *који се односи на хумус:* ~ слој.

ху̏мчић, -а и **ху̏мчӣћ,** -и́ћа м *дем. од хум.*

ху̑мчица и **ху́мчица** ж *дем. од хумка.*

хунгарѝзам, -зма м лингв. *мађарска реч или мађарски језички израз у неком другом језику.*

хунга̀рика ж *дела писана мађарским језиком или о Мађарима (нпр. у некој библиотеци).*

хунга̀рист(а), -ē м (мн. -сти) *стручњак за хунгаристику.*

хунгарѝстика ж *наука о мађарском језику и књижевности.*

хунгарѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на хунгаристику и хунгаристе:* ~ одсек, хунгаристичке студије.

хунгаро̀лог м *онај који се бави хунгарологијом.*

хунгароло̀гија ж грч. *в. хунгаристика.*

хунгаро̀лошкӣ, -ā, -ō *који се односи на хунгарологију и хунгарологе:* ~ студија.

ху̑нта ж (ген. мн. -тӣ) шп. пол. *назив за различите војне организације и друштвено-политичке комитете у Шпанији и земљама Латинске Америке:* војна ~.

ху̏њавица ж *в. кијавица:* имати хуњавицу, добити хуњавицу.

ху̏њавичав, -а, -о *који има хуњавицу, кијавичав.*

ху̏њкав, -а, -о **а.** *који хуњка, који говори кроз нос:* ~ човек. **б.** *својствен таквој особи, који се изговара, артикулише кроз нос, који има носни призвук (о гласу), назални:* ~ глас.

ху̏њкаво прил. *на хуњкав начин, кроз нос, назалним гласом:* говорити ~.

ху̏њкати, -āм несвр. *говорити кроз нос, назалним, стегнутим гласом.*

ху̏рā узв. *в. ура.*

ху̑рија и **ху́рија** ж ар. рлг. *лепотица у муслиманском рају (џенету);* фиг. *необично лепа жена, лепотица.*

ху̏сāр, -а и **ху̀сāр,** -а́ра м мађ. *лако наоружани коњаник у мађарској војсци, а касније и у војскама других европских земаља.*

ху̏сāрскӣ и **ху̀сāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на хусаре:* ~ одред.

ху̏сāрство и **хуса́рство** с *хусарска служба; хусарски начин живота, поступци, понашање хусара.*

ху̏сāрче и **хуса̀рче,** -ета с (супл. мн. хуса̀рчићи м) *дем. и хип. од хусар; млад хусар.*

хуса̀рчина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од хусар.*

хуса̀рчић м *дем. и ир. од хусар.*

ху̏сит, -и́та м ист. *присталица учења Јана Хуса, чешког верског реформатора с почетка XV века.*

ху̏ситскӣ, -ā, -ō *који се односи на хусите.*

ху̑хор и **ху̏хор** м *меснати израштај на глави неких птица (нпр. петла), креста.*

хуху́кати, ху̀хӯчēм несвр. *в. хукати (1).*

хуцк- *в. уцк-.*

ху̑чан, -чна, -о *који ствара хуку, бучан, шуман:* ~ река.

ху́чати, -чи̑м несвр. **а.** *одавати хуку, снажно шумити, хујати (нпр. о реци, потоку, ветру и сл.).* **б.** *брујати, орити се (нпр. о звоњави).* **в.** фиг. *интензивно, динамично тећи, развијати се (нпр. о животу).*

ху̑чно прил. *на хучан начин, са хуком, бучно, шумно:* ~ тећи.

ху́чнōст, -ости ж *особина онога што је хучно, бучност; хука.*

ху̏шкало с (м) (мн. с) пеј. *особа која хушка, хушкач, подстрекач, подбадало.*

ху̏шкати, -āм несвр. пеј. *подстрекавати, подбуњивати, подбадати, туткати против некога:* ~ против некога.

ху̀шкāч, -а́ча м (инстр. -а́чем) пеј. *онај који хушка, подбуњивач, подбадач:* ратни ~.

ху̀шкāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на хушкаче, својствен хушкачима, подбуњивачки, подбадачки.*

ху̀шкāчки прил. *на хушкачки начин, као хушкачи, хушкајући:* ~ наговарати.

Ц

ц (Ц) с непром. **а.** лингв. *пискави сложени сугласник, сливен од праскавог елемента гласа „т" и струјног „с".* **б.** *слово којим се обележава тај сугласник:* велико Ц, мало ц, курзивно *ц*.

цагр́кати, цàгр̄чēм несвр. ином. *звечати, звонити.*

цагр́кнути, цàгр̄кнēм *свр. према цагркати.*

ца́ја, -ē, **цàјкан,** -а и **ца́јо,** -а и -ē м жарг. *полицајац.*

цàјтнōт и **цàјтнот** м нем. *недостатак времена потребног за неки посао, акцију, временски теснац, шкрипац:* бити у цајтноту, наћи се у цајтноту.

цàк ином. *узвик за подражавање звука који се чује кад нешто пукне, прсне и сл.* – Нанишани пушку и цак! – Паде чаша и цак – разби се у парампарчад.

цàка (обично удвојено) узв. ином. **а.** *за подражавање звецкања нечега (нпр. накита, дугмади, разбоја и сл.).* **б.** *за подражавање пуцања ватреног оружја (пушке, митраљеза).*

ца́ка ж жарг. *тешко уочљива, наизглед безначајна а у ствари карактеристична и важна чињеница, појединост у датим околностима (нпр. у закону, тексту), зачкољица; штос:* ~ у закону, знати у чему је ~.

ца́кавац, -āвца м *човек који говори цакавским говором.*

цакави̏зам, -зма м лингв. *језичка црта својствена цакавском говору.*

ца́кавскй, -ā, -ō *који се односи на цакавштину и цакавце:* ~ говор, ~ језичка црта.

ца́кавски прил. *цакавским говором:* говорити ~.

ца́кавштина и **цака́вштина** ж лингв. *цакавски говор, цакавско наречје, за које је карактеристична замена чакавског „ч" са „ц", одн. „ж" и „ш" са „з" и „с".*

цàкан[1] м фам. *љупка, драга, мила, симпатична мушка особа.*

цàкан[2], -а, -о фам. *љубак, драг, мио, симпатичан.*

цàкана ж фам. *љупка, драга, мила, симпатична женска особа.*

цàкат, -кта м ином. *звук који се чује кад се откачи ороз на пушци, звекет:* ~ ороза.

цакàтати, -āм несвр. ином. *равномерно куцати, откуцавати (о сату), тиктакати.*

цàкати и **цàкати,** -āм *несвр. према цакнути.*

цàклен, -а, -о *који је прекривен цаклином, глеђу:* цаклени зуби.

цаклѐњача ж бот. *род једногодишњих или двогодишњих биљака* Salicornia (Salsola) *из ф.* Chenopodiaceae, *које расту на сланом тлу, солњача; врста тога рода* S. herbacea.

цàклина ж **1.** *танак, стакласт, провидан или мутан слој којим се превлаче керамички и сл. производи, глазура, глеђ.* **2.** анат. *зубна глеђ, зубни емајл.*

цàклити, -йм несвр. [гл. им. цàкљēње с] **1.** (очима, погледом) *гледати са стакластим сјајем у очима.* **2.** *в. цаклити се.* ■ **~ се** *сијати (се) као стакло, стаклити се (обично о очима).*

цàкловина ж анат. *стакласто тело у унутрашњости очне јабучице* corpus vitreum.

цàкловица ж геол. *врста гвоздене руде сјајне, стакласте површине.*

цàкнути, -нēм свр. ином. **1.** *произвести звук „цак", звекнути, звецнути* (нпр. о орозу пушке, сломљеном стаклу и сл.). **2.** жарг. *ударити јако (ногом), распалити, звекнути:* ~ ногом.

цàктати, цàкћēм **1.** *несвр. према цакнути.* **2.** разг. *стално досађивати приговарајући, шантрати.*

цàкум-пàкум прил. нем. *све скупа, све заједно, потпуно; ђутуре:* спремити све ~, оставити имање ~ некоме.

цàн ином. (обично у вези: цин-цан, цан-цин) *узвик за подражавање звука звонцета, меденице или ударца чекића у наковањ и сл.* – Зачу се звук меденице: цин-цан, цин-цан. – Цан! – кратко зазвони електрични стуб погођен камичком.

цангàрати, -āм несвр. ином. *одавати звуке „цан-цан"* (нпр. о металном предмету који ландара о појасу).

цàњкати, -āм несвр. ином. *одавати звуке „цан-цан" (о звонцету и сл.).*

цàп (често удвојено) *узвик за означавање наглог хватања (некога, нечега), наглог ударца или наглог, неочекиваног преокрета или свршетка радње.* – Он њега цап за руку. – Неко га udari по врату цап – и готово.

цàпа узр. (обично поновљено) *за означавање наглих, брзих удараца нечим (нпр. секиром).*

цàпин, -йна м итал. **а.** *трнокоп, будак.* **б.** *врста шумског оруђа које се састоји од јаког држаља на које је насађен комад гвожђа савијен у облику кљуна за привлачење и дизање балвана у шуми.* **в.** *планинарски штап.*

цапѝнāш, -а́ша м *шумски радник који цапином привлачи балване за утовар.*

цапѝнāшкй, -ā, -ō *који се односи на цапинаше.*

цàпкати, -āм несвр. непрел. ином. *производити звуке „цап-цап" при ходању по блатњавом, влажном тлу, шљапкати, гацати; ходати ситним корацима.*

цàпнути, -нēм свр. ином. *произвести звук „цап" при удару нечим, клепнути, лупити петама снажно да се чује „цап":* ~ ципелом.

цàр м (инстр. -ем; мн. цàреви, песн. и цàри) **1.** *највиша владарска титула у неким земљама, монарх:* јапански ~, руски ~. **2.** фиг. *онај који се у нечему истиче изнад свих других (снагом, храброшћу, лепотом или неком другом особином):* ~ животиња, ~ ноћи. • **бити ~ на своме** *бити свој господар, не зависити ни од кога.* **благо цара Радована** празн. *силно благо, богатство за којим сви трагају, а нико га не може наћи.* **горски ~** *хајдук (који господари у гори, планини).* **дот(ј)ерати цара до дувара** разг. *довести некога у безизлазан положај.* **живети као (мали) ~** *живети у изобиљу, лепо и безбрижно живети, уживати.* **змијски ~** зоол. *в. удав.* **небески ~** *бог, свевишњи.* **(от)ићи тамо где ~ иде пешке** *(от)ићи у клозет.* **Богу божје, цару царево** *свакоме онолико колико му припада.*

цàревак, -ēвка и **царе́вак,** -вка м бот. *в. царевац (2).*

цàревати, цàрујēм несвр. непрел. **1. а.** *бити цар, владати као цар, вршити царску власт, дужност:* ~ двадесет година. **б.** *бити господар, имати надмоћ над другима, господарити (нпр. о*

лаву као цару живошиња). **2.** фиг. **а.** *имаши ūревагу, надмоћносш над осшалим, ūреовлађиваши, доминираши, владаши (обично о неком сшању, расūоложењу и сл., нūр. о насиљу, неūравди, беди ишд.).* **б.** *биши ūрви, најбољи, ūредњачиши, одскакаши, шријумфоваши:* ~ над свима, ~ лепотом и отменошћу. **в.** *уздизаши се високо изнад своје околине (о ūланини, брду):* ~ висином. **г.** *леūо, удобно и безбрижно живеши, уживаши:* ~ у свом летњиковцу.

ца̏ревац, -е̄вца м **1.** ист. *царев човек, ūрисшалица цара; члан цареве владе, ūаршије или свише; царски војник.* **2.** бот. *украсна биљка* Bellevalia romana *из ф. љиљана* (Liliaceae).

ца̏ревина ж **1.** *земља, држава којом влада цар, имūерија; царсшво.* **2.** фиг. *обласш којом неко госūодари или где нешшо влада, царсшво:* нечија ~.

ца̏ревӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на царевину, царски:* ~ област. • ~ **веће** ист. *ūарламенш царевине Аусшрије у аусшријском делу Аусшроугарске.*

ца̏ревић м **1.** *царев син; ūринц, ūресшолонаследник.* **2.** ист. *в.* *царевац (1).* **3.** бот. *в. зумбул.*

ца̏ревићка ж *царева кћи, ūринцеза.*

ца̏ре̄вка ж ист. *царска, државна химна у Аусшроугарској.*

цареуби́ство с *убисшво цара.*

цареуби́ца м (мн. ж) *човек који је убио цара, убица цара.*

цареумо́рство с *уморсшво цара, цареубисшво.*

цари̏зам, -зма м пол. *ūолишички ūоредак с неограниченом царевом влашћу, сисшем неограничене царске владавине:* руски ~.

ца̏рина ж **1.** *државни ūриход од увезене или извезене робе, ūорез који се ūлаћа за увезену или извезену робу ūриликом ūрелаза ūреко државног граничног (царинског) ūодручја:* увозна ~, извозна ~, транзитна ~, платити царину, увести царину на робу, слободно од царине. **2.** *служба која се бави убирањем царине; царинарница:* пријавити на царини.

цари̏на̄рница ж *канцеларија, уред, одн. зграда где се царини роба и наūлаћује царина.*

ца̏ринӣк м **1.** *државни службеник који одређује и наūлаћује царину, службеник који ради у царинарници.* **2.** ист. *онај који је скуūљао римски ūорез у Јудеји (омражен као издајник и крвоūија):* фарисеји и цариници.

ца̏ринити, -ӣм несвр. [гл. им. ца̏риње̄ње с] *одређиваши и наūлаћиваши царину:* ~ робу.

ца̏рӣнскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на царину:* ~ преглед, ~ прекршај, ~ декларација, ~ управа. • ~ **рат** ист. *економско-ūолишички сукоб између Аусшроугарске и Србије 1906–1911. год.*

ца̀рист(а), -е̄ м (мн. -сти) *ūрисшалица царизма, царевог аūсолушизма.*

цари̏стичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на царизам и царисше у Русији:* ~ Русија.

цари̏стички прил. *на царисшички начин, као царисши:* ~ схватати државу.

ца̀ристкиња ж *жена царисш(а).*

ца̏рић м **1. а.** *дем. од цар; мали цар; цар мале државе.* **б.** *царев син, царевић.* **2.** зоол. *мала ūшица ūевачица* Troglodytes troglodytes *из ūор. грмуша* (Sylvidae).

ца̏рица ж **1. а.** *женска особа цар.* **б.** *царева жена.* **2.** фиг. (обично са допуном некога, нечега) *она која је ūрва, најбоља у нечему, она која надмашује све ūо леūоши, рангу, функцији, вредносши и сл., краљица:* ~ балова, ~ лепоте, ~ науке. • ~ **ноћи** бот. *врсша какшуса* Cereus grandiflorus.

ца̏ричица ж **1.** *дем. и хиū. од царица.* **2.** бот. *биљка* Achillea ageratum *из ф. главочика* (Compositae).

ца̏ровати, ца̏рује̄м несвр. *в. цареваши.*

царо̀ста̄ван, -вна, -о *који се односи на сшаре цареве (краљеве) и царсшва, сшарински;* уп. староставан. • **књиге царостaвне** *књиге о царсшвима и царевима, књиге из сшарих, давних времена.*

царо̀ста̄внӣк м *царосшавна књига, књига о царсшвима и царевима са родословљем владара у средњовековној Србији.*

цароуби́ство с *в. цареубисшво.*

цароуби́ца м (мн. ж) *в. цареубица.*

цароумо́рство с *в. цареуморсшво.*

царо̀фил, -а и **царо̀фӣл,** -ӣла м *онај који воли цара, ūрисшалица цара, царизма.*

царо̀филскӣ и **царо̀фӣлскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на царофиле.*

ца̑рскӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на цара и цареве, који ūриūада цару, царевима:* ~ двор, ~ круна, ~ саветник. **2.** фиг. разг. *који је као у цара, изврсшан, сјајан, диван:* ~ ручак, ~ гозба. **3.** *као сасшавни део неких бошаничких и зоолошких шермина:* ~ око, ~ орао итд. • ~ **вода (водица)** хем. *мешавина соне и азошне киселине која се корисши као средсшво за ошаūање злаша и ūлашине.* **царске двери, царска врата** цркв. *средња, главна враша на олшару, иконосшасу у ūравославној цркви кроз која улазе само црквена лица и цар.* ~ **друм** *државна, главна цесша.* ~ **месо** кув. *сушена сланина ūрошарана месом.* ~ **рез** *в. ūод рез.* **царске мрвице** кув. *ūосласшица од бисквишног шесша и воћног сируūа.* ~ **око** бот. *украсна биљка* Coreopsis tinctoria. **царска се не пориче** *оно шшо је рекла важна, уšицајна особа мора се ūошшоваши.*

ца̑рски прил. **а.** *на царски начин, као цар, ūоūуш цара:* понашати се ~. **б.** фиг. *како доликује цару, као код цара, изврсно, сјајно:* ~ дочекати, ~ ручати.

ца̑рство с (ген. мн. -та̄ва̄) **1. а.** *в. царевина.* **б.** фиг. *ūодручје у коме неко или нешшо живи или влада:* ~ богова, ~ снова, ~ поезије, ~ мрака, ~ идеја, ~ слободе, ~ илузија. **2.** *царска власш, царско досшојансшво.* **3.** *облик владавине са царем на челу:* Прво ~, Друго ~ (у Француској). • **биљно** ~ *биљни свеш, флора.* **животињско** ~ *живошињски свеш, фауна.* **бити у царству снова** *засūаши, сūаваши.* **божје (небеско)** ~ рлг. *загробни живош и уживање у њему.* **девојачко** ~ нар. *време девовања (ūре удаје).* **дошло је његово (њихово) ~, сад је његово (њихово)** ~ *каже се кад неко дође до власши, ūоложаја.* **приволети се нечијем царству** *ūрећи на нечију сшрану, ūосшаши нечији следбеник, ūрисшалица.*

ца̑рствовати, -вује̄м несвр. *в. цареваши.*

цва̀нциг м нем. карт. *добишак од двадесеш бодова.*

цва̀нцик м ист. *некадашњи аусшријски сребрни новац од 20 крајцара.*

цва̑ст ж (инстр. цва̑сти (цва̑шћу)) бот. *скуū цвешова (у облику грозда, мешлице, класа, гроње и сл.) на заједничкој основи:* грoздаста ~, метличаста ~, главичаста ~.

цва̀сти, цва̀те̄м несвр. *в. цвешаши.*

цва̑т м **1.** бот. *в. цвасш.* **2.** *в. цвеш.* **3.** *време цвешања:* бити у цвату, ружа у цвату.

цва̀тети јек. **цва̀тјети,** -тӣм несвр. *в. цвешаши.*

цва̀тња ж *цвешање; доба цвешања.*

цва̀тӯћӣ, -а̄, -е̄ *који цвеша, који је у фази цвешања; цвешни;* фиг. *који је у ūроцвашу, бујан:* цватуће траве, ~ ливада; ~ живот, ~ развој.

цвѐкла ж бот. и агр. *двогодишња ūоврšарска биљка* Beta vulgaris (rubra), *чији се врешенасши шамноцрвени корен корисши као салаша.*

цвѐклин, -а, -о *који се односи на цвеклу, који је од цвекле:* ~ лишће, ~ корен, ~ сок.

цвѐклица ж *дем. од цвекла.*

цве́лити, цве̑лӣм јек. **цвиjѐлити,** цви̏јелӣм несвр. прел. [гл. им. цве́љење јек. цвијѐље̄ње с] *чиниши да неко цвили, ūлаче, задаваши некоме бол, ūашњу, жалосшиши:* ~ дете.

цве̑т јек. **цви̏јет** м (мн. цв(ј)ѐтови) **1.** бот. *орган за размножавање код виших биљака (цвешница), који се сасшоји од цвешног омошача (зелено обојених чашичних и различишо обојених круничних лисшића), који шшиши ūрашнике и оūлодне лисшиће (шучак) у средини овог биљног органа:* ружин ~, јабуков ~. **2.**

фаза цветања, време цветања: воће у цвету. **3. а.** *оно што је налик на цвет (1):* **а.** *шара, украс у облику цвета (1), шара с цветним мотивом:* марама с цветовима. **б.** *мразне шаре на стаклу:* ледено цвеће. **в.** *бела пега, белега на челу неких животиња (коња, вола и сл.).* **г.** *пламен свеће:* цветови воштаних свећа. **д.** *гранати облик гвоздене рудаче:* железни ~. **4.** фиг. *оно што се истиче својим квалитетом, лепотом, оно што је најбоље, најлепше у својој врсти:* **а.** нар. *мила, драга или врло лепа особа.* – Цвеће моје! дођи. **б.** зб. *најбољи, најбиранији људи; најодабранији део друштва, крем, елита:* ~ јунака; ~ друштва, ~ племства, ~ омладине. **в.** *најбољи део неког домаћег производа (који се прво произведе):* ~ ракије, ~ брашна. • **бели ~** мед. нар. *бело прање* fluor albus. **вински ~** *бела скрама, плесан на вину, бирза.* **двополни ~** бот. *цвет који има прашнике и оплодне листиће.* **женски ~** бот. *једнополни цвет који има само оплодне листиће, тучкове.* **једнополни ~** бот. *цвет који има само прашнике* (мушки ~) *или само оплодне листиће, тучак* (женски ~). **морски ~** зоол. *врста планктона.* **мушки ~** бот. *једнополни цвет који има само прашнике.* **сумпорни ~** хем. *ситан прах који се добија при наглом хлађењу сумпорних пара, сублимисани сумпор.* **у цвету (младости, живота** и сл.) *у најлепше доба (младости, живота и сл.).*

цвета́вати, цвѐта̄ва̄м јек. **цвјета́вати,** цвјѐта̄ва̄м несвр. *в. цветати.*

цве́так јек. **цвијетак,** -тка м *дем. и хип. од цвет.*

цвѐтан јек. **цвјѐтан,** -тна, -о **1.** *који је у цвету, цвату, пун цвећа, расцветан:* ~ ливада, ~ башта, цветни јорговани. **2.** (одр.) **а.** *који се односи на цвет, који припада цвету, који потиче од цвећа:* ~ дршка, ~ ложа, ~ омотач, ~ прах, ~ мирис. **б.** *који је начињен од цвећа:* ~ венац, ~ аранжман. **в.** *који је намењен цвећу:* ~ пијаца, ~ трг. **г.** *који представља цвеће:* ~ шара, ~ дезен, ~ узорак, ~ марама. **3.** фиг. *који је пун среће, напретка, леп, диван:* ~ доба, ~ период, ~ будућност. • **~ мува** зоол. *в. цветарица.* **Цветна недеља** цркв. *недеља пред Ускрс, Цвети, Цветница.*

цвѐта̄ње јек. **цвјѐта̄ње** с *гл. им. од цветати, цвјетати.* • **~ воде, ~ мора** *појава љигавог, слузавог слоја од алги и ситних животињица из пор.* Flagellata *на површини воде, мора.*

цвѐта̄р јек. **цвјѐта̄р,** -а́ра м у изр. **јабучни ~** зоол. *инсект тврдокрилац* Anthonomus pomorum *из пор. пипе, штеточина на јабуци.*

цвета̀рица јек. **цвјета̀рица** ж зоол. *у мн.: заједнички назив за различите врсте мува које опрашују цветове, посебно воћака и штитарки,* Syrphidae *(у јд.: таква мува).*

цвѐтаст јек. **цвјѐтаст,** -а, -о **а.** *сличан цвету, који има облик цвета:* ~ украс, ~ шара. **б.** *који има пегу, белегу на челу:* ~ коњ, ~ крава.

цвѐтати јек. **цвјѐтати,** -а̄м несвр. **1. а.** *развијати, терати цветове, расцветавати се (о биљци).* **б.** *прекривати се цвећем, цветним прекривачем (нпр. о ливади).* **2.** фиг. **а.** *снажно, интензивно, бујно се развијати, бити у фази пуног развитка, доживљавати процват, напредовати* (нпр. о привреди, уметности, пословима итд.). **б.** *горети, пламтети (о свећи и сл.).* **3.** фиг. ир. *бити у стању распадања, распадати се од истрошености, похабаности.* – Ђонови на ципелама му почели цветати. **4.** *добијати вински цвет, бирзу (о вину).* **5.** *прекривати се љигавим, слузавим слојем од алги и ситних животињица (о води).* • **не цветају му руже** *каже се за онога који нема среће, успеха у нечему.* **цвета му нос** шаљ. *каже се за онога који се црвени од пића.*

цвѐтача јек. **цвјѐтача** ж бот. **1.** *в. карфиол.* **2.** *в. цветница.*

Цвѐти̑, Цве́ти̑ јек. **Цви̏јети,** Цвијѐти̑ ж мн. цркв. *недеља пред Ускрс, православни црквени празник.*

цвѐтина јек. **цвјѐтина** ж *аугм. од цвет.*

цвѐтић јек. **цвјѐтић,** -а и **цвѐти̑ћ** јек. **цвјѐти̑ћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од цвет.*

цвѐти̑ште јек. **цвјѐти̑ште** с бот. *врх цветне петељке на којој стоји цвет, цветна ложа, чашица.*

цвѐтнат јек. **цвјѐтнат,** -а, -о *в. цветан (1).*

Цвѐтница јек. **Цвјѐтница** ж цркв. *недеља уочи Ускрса, католички црквени празник.*

цвѐтница јек. **цвјѐтница** ж **1.** бот. *у мн.: више биљке које имају цвет и семе* Anthophyta *(у јд.: таква биљка);* уп. семењача. **2.** зоол. *в. цветарица (2).*

цвѐтно̄ст јек. **цвјѐтно̄ст,** -ости ж *особина онога што је цветно.*

цвѐтња̄к јек. **цвјѐтња̄к** и **цви̏јетња̄к** м *башта, врт са цвећем, цветна башта (обично у саставу дворишта).*

цвѐтњача јек. **цвјѐтњача** ж бот. *в. цветница (1).*

цвето̀лик јек. **цвјето̀лик,** -а, -о *који је сличан цвету, налик на цвет.*

цвето̀носан јек. **цвјето̀носан,** -сна, -о *који има цвећа, који обилује цвећем, цветан:* ~ ливада.

цвето̀ноша јек. **цвјето̀ноша** м (мн. ж) **1.** *онај који носи цвеће у некој поворци.* **2.** (обично у мн.) бот. *в. цветница (1).*

цвѐтоња јек. **цвјѐтоња** и **цве́тоња** јек. **цвијѐтоња** м (мн. ж) нар. *во са белом или другом пегом, белегом на челу.*

цвѐтуља јек. **цвјѐтуља** ж нар. *крава са белом или другом пегом, белегом на челу.*

цвѐћа̄р јек. **цвјѐћа̄р,** -а́ра м *онај који гаји или продаје цвеће, онај који се бави цвећарством.*

цвѐћара јек. **цвјѐћара** ж *продавница цвећа.*

цвећа̀рица јек. **цвјећа̀рица** ж *в. цвећарка.*

цвѐћа̄рка јек. **цвјѐћа̄рка** ж (дат. -ки; ген. мн. -ки̑) *жена цвећар; цвећарева жена.*

цвѐћа̄рни̑к јек. **цвјѐћа̄рни̑к** м *в. цветњак.*

цвѐћа̄рница јек. **цвјѐћа̄рница** ж *в. цвећара.*

цвѐћа̄рски̑ јек. **цвјѐћа̄рски̑,** -а̄, -о̄ *који се односи на цвећаре:* ~ радња, ~ трговина.

цвећа́рство јек. **цвјећа́рство** с *грана пољопривреде која се бави гајењем цвећа.*

цве̂ће јек. **цви̏јеће** с зб. (мн. ø) *зб. им. од цвет; уопште украсне биљке које имају лепе или мирисаве цветове:* гајити цвеће, врста цвећа.

цвѐћка јек. **цвјѐћка** ж ир. разг. *особа која се не одликује позитивним квалитетима, којој се оспорава узорност, примерност, особа која не може служити за пример, мустра.* – И он ми је нека цвећка.

цвѐћња̄к и **цве̂ћња̄к** јек. **цвјѐћња̄к** и **цви̏јећња̄к** м *в. цветњак.*

цви̑ оном. *узвик за подражавање гласа малих птица и неких ситних животиња.*

цвијѐлити *в. цвелити.*

цви̏јет *в. цвет.*

цвијет- *в. цвет-.*

Цви̏јети *в. Цвети.*

цвијећ- *в. цвећ-.*

цви̏кати, -а̄м несвр. жарг. **1.** *сећи (нпр. жицу).* **2.** фиг. *плашити се, бојати се.*

цви̏ка̄рош м жарг. *онај који цвика, који се плаши, боји.*

цви̏кер м *в. цвикери.*

цвикѐра̄ш, -а́ша м (инстр. -а́шем) (обично подр.) *онај који носи цвикере, наочари.*

цви̏кери м мн. нем. *наочари које се на носу држе помоћу металне штипаљке; наочари уопште:* носити цвикере.

цвикѐрчине ж мн. *аугм. и пеј. од цвикери.*

цви̏кла ж нем. *уметак у облику клина на сукњи или панталонама:* сукња са цвиклама.

цви̏л м *цвиљење, плач; глас сличан цвиљењу, плачу.*

цви́леж м (инстр. -ом) *цвиљење:* ~ детета, ~ пса.

цви́лети јек. **цви́љети,** цви́ли̑м несвр. [гл. им. цви́љѐње с] **1.** *испуштати пригушен, отегнут, пискав глас (од бола, жало-*

сти), јаукати, пиштати; јадиковати: ~ од бола. **2.** *цичати, скичати (о животињама, нпр. псу и сл.).* **3.** фиг. *производити високе, отегнуте звуке, шумове сличне писки, јауку, шкрипати; пиштати; фијукати* (нпр. о расушеним вратима, гуслама, кочницама, ветру и сл.*).*

цвѝлидрѐта ж **1.** зоол. *в. стризибуба.* **2.** фиг. пеј. *слаба, мршава особа с танким ногама.* **3.** *цмиздрава особа.*

цвѝљети *в. цвилети.*

цвѝчати, -чӣм несвр. *в. цичати.*

цвѝшна ж нем. *врста круте памучне материјала који се умеће између поставе и штофа.*

цвјет- *в. цвет-.*

цвјећ- *в. цвећ-.*

цвȍк (обично поновљено) оном. *узвик за подражавање цвокотања и цвоктања.*

цво́кати, цво̑кам *несвр. према цвокнути.*

цвȍкнути, -нēм свр. оном. **1.** *произвести зубима глас „цвок"*: ~ зубима, ~ вилицама. **2.** *произвести кратак, оштар звук при одапињању обарача на пушци, шкљоцнути (о пушци, одн. обарачу пушке).*

цвȍкōт м оном. *цвокотање:* ~ зуба.

цвокòтав, -а, -о *који цвокоће; сличан цвокотању:* цвокотави зуби; ~ звук.

цвокòтаво прил. *цвокоћући, са цвокотом:* ~ говорити.

цвокòтати, цвòкоћēм несвр. оном. **а.** *убрзано ударати горњим зубима о доње зубе производећи нарочит звук (због хладноће, грознице или страха):* ~ од зиме, ~ зубима. **б.** *додиривати се (у грхтавици, језu, страху и сл.) производећи оштар звук (о зубима).*

цвòктати, цвȍкћēм несвр. оном. **1.** *шкљоцати или шкрипати зубима, цоктати; цвокотати:* ~ зубима. **2.** *одавати, испуштати гласове „цвок-цвок" (о птицама).*

цвòлика ж нем. **1.** бот. *проросла цеваста стабљика црног лука на чијем је врху семе, бик.* **2.** *цеваница, голен.*

цво́њак, -њка м жарг. **а.** *новац мале вредности, ситан новац, пара, новчић:* остати без цвоњка. **б.** фиг. *нешто ситно, мало, безвредно, трунка, мрвица:* не дати некоме ни цвоњка.

цвр̑ узв. оном. **1.** *за подражавање звука који се чује кад се усијан предмет урони у воду.* **2.** *за подражавање гласа цврчка или неких ситних птица.*

цвр̏к м оном. *глас којим се оглашава цврчак.*

цвр̏ка ж оном. **а.** *цвркут, цвркутање птица; цврчање инсеката:* ~ сеница; ~ цврчака. **б.** *звук, шум који се чује кад на ватри гори нешто влажно, сирово, кад догорева свећа или кад се нешто пржи, цврчање:* ~ влажног дрвета на ватри.

цвр́кати, цвр̑кāм несвр. оном. *в. цврчати.*

цвр́кнути, цвр̑кнēм свр. **1.** *свр. према цврчати и цвркати.* **2.** **а.** *скупивши и мало истуривши усне произвести глас сличан звуку „цвр"*: ~ уснама. **б.** *рећи, изговорити гласом сличним цвркутању.* **3.** *попити, испити, сркнути:* ~ ракије, ~ коњака. **4.** *кврцнути, ударити:* ~ штапом.

цвр̏ктати, цвр̏кћēм несвр. оном. *уснама или језиком производити нарочите гласове позивајући или мамећи некога; цоктати:* ~ уснама, ~ језиком.

цвр̏кӯт м оном. **1.** *глас, оглашавање малих птица певачица, цвркутање; слично оглашавање неких инсеката, цврчање:* ~ врабаца; ~ цврчака. **2.** фиг. *звук који се чује кад свећа догорева или кад гори сирово, влажно дрво и сл., пуцкетање, праскање, пиштање:* ~ свеће.

цвркỳтав, -а, -о **1.** *који много цвркуће:* цвркутави врапци, цвркутави попци. **2.** фиг. *који говори гласом сличним цвркуту, ћеретав:* ~ девојка. **3.** *који подсећа на цвркутање, сличан цвркутању:* ~ глас.

цвркỳтаво прил. *цвркућући; цврчећи, цвилећи:* ~ певати, ~ говорити; ~ догоревати.

цвркỳтало с (м) (мн. с) подр. *особа која много прича, која брбља, чаврља, блебетало.*

цвркỳта̄н, -а́на м подр. *в. цвркутало.*

цвркỳтати, цвр̀кућēм несвр. **а.** *производити цвркут, оглашавати се цвркутом (о ситним птицама певачицама, цврчку и сл. инсектима).* **б.** фиг. *говорити гласом сличним цвркуту; весело ћеретати.* – Девојчице цвркућу. • **о томе и врапци цвркућу** *то сви знају.*

цвркỳтнути, цвр̀кутнēм и **цвркý̄тнути,** цвр̀кӯтнēм *свр. према цвркутати.*

цвр́љити, цвр̑љӣм несвр. оном. рег. **а.** *пржити на масноћи:* ~ уштипке. **б.** *пиштати, цврчати* (нпр. о сировом дрвету на ватри). **в.** *производити шкрипу, шкрипати* (нпр. о перу при писању, колским точковима при вожњи и сл.). ■ **~ се** *цврчати при прżењу (нпр. о сланини).*

цвр̏љӯк м оном. *цврљење, цврчање, пиштање:* ~ масти, ~ чварака.

цвр̏ц фам. *узвик за одбијање, одрицање: нема ништа од тога.* – Хтео је да се окористи, али цврц! Изјаловило му се. Хајдемо у биоскоп. Цврц, данас нема представе.

цвр̏ца и **цвр́ца** м пеј. **1.** *прост, необразован, неуглађен човек, простак.* **2.** *човек малог раста.*

цвр̀ца̄н, -а́на м **1.** *раса патуљастог петла.* **2.** фиг. пеј. *мушкарац ниског раста.*

цвр̏цати, -āм *несвр. према цврцнути.*

цвр̏цнути, -нēм свр. фам. *мало више попити алкохолног пића; мало се напити:* ~ ракије; вратити се кући цврцнут.

цвр̀чак, -чка м (мн. цр̑вчци, ген. цвр̑ча̄ка̄) зоол. **а.** *инсект* Irylus campestris *из реда једнокрилаца* Cicada, *чији мужјак на почетку затка има напету кожицу помоћу које цврчи.* **б.** *у мн.: породица таквих инсеката* Cicadidae.

цвр̀чати, -чӣм несвр. оном. **1.** **а.** *производити нарочити глас „цвр" (о цврчку, попцу и сл.).* **б.** *в. цвркутати (а).* **в.** фиг. *оглашавати се, јављати се пискавим гласом сличним гласу цврчка.* **2.** *производити оштре, високе звуке (нпр. о свирали).* **3.** *одавати нарочите звуке сличне гласу цврчка (о месу и сл. што се пржи, о сировом дрвету кад гори, о свећи или лампи која догорева и сл.).* **4.** *одавати шкрипу, шкрипати (нпр. о расушеним колским точковима).*

цвр̀чков, -а, -о *који припада цврчку, који се односи на цврчка:* ~ песма.

цê с непром. **1.** **а.** *назив за слово и глас с у латиници.* **б.** *оно што је означено тим словом, нпр. одељак или пододељак у тексту и сл.* **2.** муз. *први тон основне дијатонске* (C-dur) *лествице.*

цêв јек. **цӣјев** ж (инстр. -и; ген. мн. це́вӣ јек. ци̏јевӣ, дат. це́вима јек. цијѐвима) **1.** **а.** *ваљкаста шупља направа, дужи уски шупљи ваљак са сразмерно танким зидовима од метала, бетона, керамике, стакла, пластичних маса и др. који се најчешће користи као елеменат за израду цевовода за спровођење течности, гасова или растреситих чврстих материјала:* бешавна ~, доводна ~, одводна ~, водоводна ~, канализациона ~, плинска ~, електронска ~. **б.** *део ватреног оружја таквог облика:* пушчана ~, топовска ~. **2.** *мали дрвени ваљак, калем на ткачком разбоју на који се намотава пређа.* **3.** *в. цеваница (1).* • **капиларна** ~ *веома уска стаклена цев, танка цевчица с уским каналима.* **мокраћна** ~ анат. *одводни канал мокраћне бешике* urethra. **чекати (некога) на** ~ *чекати (некога) с напетом пушком.*

цевàница јек. **цјевàница** ж анат. *дуга цеваста кост ноге од колена до глежња, голен, голењача,* tibia; *уопште цеваста врста кости.*

цѐва̄р јек. **цјѐва̄р,** -а́ра м *квалификовани радник за полагање, уградњу цеви.*

цѐвара јек. **цјѐвара** ж пеј. **1.** *пушка.* **2.** *мршава, као цев танка нога.*

цѐва̄рна јек. **цјѐва̄рна** ж *одељење у фабрици, радионица у којој се израђују цеви.*

цѐва̄рскӣ јек. **цјѐва̄рскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на цеваре:* ~ одељење.

цȅваст јек. **цјȅваст,** -а, -о *који има облик цеви:* ~ кост, ~ шупљина. • **цевасте медузе** зоол. *водени полипи чије колоније плове слободно у мору* Siphonophora.

цѐва̄ш јек. **цјѐва̄ш,** -а́ша м и **цева̀шица** јек. **цјева̀шица** ж зоол. *у мн.: прстенасте глисте с кречњачком или кожастом цеви око тела* Serpulidae *(у јд.: таква глиста):* црви цеваши, глисте цевашице.

цѐвина јек. **цјѐвина** ж **1.** *аугм. од цев.* **2.** пеј. *пушка.*

цêвка јек. **цѝјевка** ж *уска цев; електронска цев, електронка.*

цêвнӣ јек. **цѝјевнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на цев:* ~ прикључак, ~ осцилатор.

цéвница јек. **цијѐвница** ж анат. *в. цеваница.*

цêвња̄к јек. **цѝјевња̄к** м **1.** *покретни део разбоја у који се умеће потка, чуљак.* **2.** зоол. *у мн.: цевасте медузе* Siphonophora *(у јд.: таква медуза).*

цȅвово̄д и **цȅвовод** јек. **цјȅвово̄д** и **цјȅвовод,** -ода м *систем, низ међусобно повезаних цеви који служи за транспорт неког флуида (воде, гасова, паре, нафте и др.):* полагање цевовода.

цȅвоводнӣ јек. **цјȅвоводнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на цевовод.*

цево̀зубац јек. **цјево̀зубац,** -упца м зоол. *в. цевозубица.*

цево̀зубица јек. **цјево̀зубица** ж зоол. **1.** *у мн.: ред примитивних сисара* Tubulidentata *са дужом главом, чији су зуби сложени од много цевчица које су на врху затворене и са дугачким црволиким лепљивим језиком прилагођеним за лов термита (у јд.: такав сисар).* **2.** *у мн.: змије отровнице* Solenoglypha, *љутице (у јд.: таква змија).*

цѐвчина јек. **цјѐвчина** ж *аугм. од цев.*

цêвчити јек. **цѝјевчити,** -ӣм несвр. разг. [гл. им. -чēње с] *много пити (алкохолно пиће):* ~ ракију.

цѐвчица јек. **цјѐвчица** ж *дем. од цев; уска цев.*

цѐдар (цéдар), -дра м *в. кедар.*

цѐдилац јек. **цјѐдилац,** -иоца м *онај који нешто цеди.*

цѐдило јек. **цјѐдило** с *платно или сличан материјал кроз који се нешто цеди (нпр. млеко); материја или направа кроз коју се нешто цеди, цедиљка:* ~ за сир. • **остати (наћи се** и сл.) **на цедилу** *бити преварен, изневерен.* **оставити (некога) на цедилу** *изневерити, издати (некога).*

цѐдӣљка јек. **цјѐдӣљка** ж *кухињска направа са избушеним, рупичастим дном за цеђење неке течности (нпр. чаја, супе и сл.):* ~ за чај, ~ за тестенину.

цȅдина јек. **цјȅдина** ж *в. оцедина.*

цѐдитељ јек. **цјѐдитељ** м *в. цедилац.*

цéдити, цêдӣм јек. **цијѐдити,** цѝједӣм несвр. [гл. им. цéђēње јек. цијѐђēње с] **1.** *пропуштати течност кроз цедиљку или уопште кроз нешто шупљикаво или уско ради пречишћавања:* ~ млеко, ~ чај, ~ супу. **2. а.** *притискивањем, стезањем, гњечењем истискивати течност из нечега:* ~ лимун, ~ маслине, ~ рубље. **б.** *притискивањем, стезањем истискивати из нечега (течност, сок и сл.):* ~ сок (из лимуна), ~ ширу. **в.** фиг. *с напором, једва и преко воље изговарати:* ~ речи, ~ реч по реч. **3.** *испуштати из себе течност мало-помало, у капљама:* ~ смолу (о дрвету). **4.** *испијати полако, у малим гутљајима (обично алкохолно пиће); схркати:* ~ ракију, ~ супу (кроз бркове). **5.** (из некога, из нечега) *силом, с муком извлачити нешто (из некога, из нечега):* ~ речи из некога, ~ признање (из некога), ~ снагу из себе. **6.** фиг. *притиском, експлоатацијом, мучењем и сл. извлачити неку материјалну корист од некога, искоришћавати, гулити (некога):* ~ народ, ~ сељаке. ■ **~ се 1.** *тећи полако, цурити, сливати се кап по кап или у танком млазу (нпр. о води, зноју, смоли, уљу и сл.).* **2.** фиг. *пробијати се мало-помало, у танком млазу.* – Сунчева светлост се цедила кроз крошње дрвећа. **3.** фиг. *губити физичку снагу, јако слабити, пропадати (услед болести, глади и сл.):* ~ се од болести. • **~ кроз зубе** а) *полако пити, испијати, сркати.* б) *говорити полако, једва чујно.* **~ мед** *издвајати мед из саћа помоћу центрифуге.*

цѐдӣште јек. **цјѐдӣште** с *место на коме се скупља цедина.*

цéдница јек. **цијѐдница** ж **1.** *справа за цеђење нечега притискивањем, гњечењем, преса:* ~ за грожђе. **2.** *вода која се скупља и цеди, капље с нечега.*

цѐдр- *в. кедр-.*

цѐдуља ж итал. **а.** *листић папира на коме је нешто забележено, написано; такав листић папира намењен за белешке и др.:* истргнути цедуљу из нотеса. **б.** *в. етикета:* лепити цедуље.

цѐдуљица ж *дем. од цедуља.*

цеду̀љче, -ета с (мн. ø) нар. и разг. *дем. од цедуља.*

цêђ, цéђа јек. **цѝјеђ,** цијѐђа м и **цêђ,** цêђи јек. **цѝјеђ,** цѝјеђи ж *вода кувана с пепелом, лугом од дрвета која се користила за прање рубља и др., лужница.*

цеђѐнӣк јек. **цјеђѐнӣк,** -йка м *мед самоток (који се сам цеди из саћа).*

цȅза̄р и **цêза̄р** м лат. ист. *римски цар, титула римских царева.*

цезарѝзам, -зма м пол. *аутократски систем владавине, облик државне управе у којој сву власт има једна личност, цар, монархизам:* римски ~, руски ~.

цезарѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на цезаризам, својствен цезаризму:* ~ Русија.

цезаропапѝзам, -зма м лат. и грч. *облик владавине у којем је и световна и духовна власт у рукама владара (нпр. у царској Русији).*

цезаропапѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на цезаропапизам, својствен цезаропапизму:* ~ теза.

цȅза̄рскӣ и **цêза̄рскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на цезаре, својствен цезарима, царски:* ~ власт, ~ апсолутизам.

цêзијум (цêзӣј, -ија) м хем. *хемијски елеменат* (Cs), *мек сребрнасти алкални метал, који се користи у производњи електронских лампица и као извор енергије за погон свемирских ракета.*

цêзијумскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на цезијум.*

цезу́ра ж лат. књиж. *ритмички одмор у стиху после одређеног слога.*

цѐкӣн, -йна м итал. ист. *млетачки дукат; уопште златник различите вредности.*

цȅл м нем. *вештачка вуна од дрвета; тканина од те вуне.*

цел- *као први део полусложеница значи да је оно што означава други део сложенице од цела:* цел-влакно, цел-тканина.

цéлац јек. **цијѐлац,** -лца м **1.** *снег који још није гажен, нетакнут, негажен снег:* газити ~. **2.** *шума која још није сечена, неначета шума.*

цѐлер м нем. бот. и агр. *двогодишња повртарска биљка* Apium graveolens *из ф. штитара* (Umbelliferae), *чији се задебљали корен употребљава као зачин и за салату.*

цѐлеров, -а, -о *који се односи на целер, који потиче од целера:* ~ корен.

цêлзијус (цêлзӣј, -ија) м физ. *ступањ, степен Целзијусовог топломера:* 35° целзијуса у хладу.

целѝба̄т, -а́та м лат. **а.** *забрана женидбе католичким свештеницима:* свештенички ~. **б.** *уопште беженство, безбрачност особе у зрело доба.*

целѝба̄тскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на целибат.*

целѝвати, цѐлӣва̄м јек. **цјелѝвати,** цјѐлӣва̄м свр. и несвр. *да(ва)ти целов, (по)љубити.* ■ **~ се** *(по)љубити једно друго.*

целѝвāћӣ јек. **цјелѝвāћӣ,** -а̄, -е̄ *који је намењен целивању, који се целива:* целиваће иконе.

целѝва̄ч јек. **цјелѝва̄ч,** -а́ча м *онај који целива:* ~ иконе.

целѝвача јек. **цјелѝвача** ж *икона која се целива, која је изложена за целивање.*

целѝна јек. **цјелѝна** ж **1.** *стање и својство онога што је цело, читаво, потпуно, целовитост, потпуност; оно што је цело,*

потпуно: ~ знања, географска ~, узети у обзир целину, заокружена ~. **2.** *заједница, скупност:* ~ народа, гледати интересе целине. • **у целини** а) *целовито, потпуно, свеобухватно:* унети текст у целини у књигу. б) **(гледано, узето, посматрано** и сл.**)** *уопште, у општем смислу, без обзира на појединачне, конкретне случајеве.*

цѐлӣнскӣ јек. **цјѐлӣнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на целину, целокупан, потпун.*

цели̏сходан и **цѐлисходан** јек. **цјели̏сходан** и **цјѐлисходан,** -дна, -о *в. сврсисходан.*

цели̏сходно и **цѐлисходно** јек. **цјели̏сходно** и **цјѐлисходно** прил. *в. сврсисходно.*

цели̏сходнōст и **цѐлисходнōст** јек. **цјели̏сходнōст** и **цјѐлисходнōст,** -ости ж *в. сврсисходност.*

це́лити, цȇлӣм јек. **цијѐлити,** цѝјелӣм несвр. песн. [гл. им. це́љење јек. цијѐљење с] *исцељивати, лечити:* ~ ране.

цѐлица јек. **цјѐлица** ж *нетакнута, неорана земља, ледина.*

цȅлнути јек. **цјȅлнути,** -нēм арх. *дати (неком) кратак целов, пољубац, једанпут пољубити:* ~ у образ.

це́лō јек. **цијѐлō,** -ōга с **1.** мат. *цео, потпун број, потпуна величина:* једно ~, два цела. **2.** *в. целина:* бити организован као једно ~.

цело- јек. **цјело-** *као први део сложеница значи целину, целовитост, потпуност онога што је означено другим делом сложенице:* целовечерњи, целодневни, целокупан итд.

целòбрōјан јек. **цјелòбрōјан,** -јна, -о *који се односи на цео број:* ~ множилац.

цȅлōв, -а и **цѐлōв,** -òва јек. **цјȅлōв,** -а и **цјѐлōв,** -òва м арх. *пољубац.*

целòвати (се), цѐлујēм (се) јек. **цјелòвати (се),** цјѐлујēм (се) несвр. арх. *в. целивати (се).*

целовѐчēрњӣ јек. **цјеловѐчēрњӣ,** -ā, -ē *који траје целу вечер, чије приказивање траје целу вечер (око 90 минута):* ~ филм, ~ програм, ~ драма.

целòвит јек. **цјелòвит,** -а, -о *потпун, целокупан, свеобухватан; интегралан; читав, цео, неокрњен:* ~ представа, ~ програм, ~ личност, бити ~.

целòвито јек. **цјелòвито** прил. *у целовитом стању, облику, потпуно, свеобухватно:* приказати ~.

целòвитōст јек. **цјелòвитōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и стање онога што је целовито, потпуност, свеобухватност:* ~ представе.

целогòдишњӣ јек. **цјелогòдишњӣ,** -ā, -ē *који траје целу годину:* ~ биљка, ~ зарада, ~ производња.

целòднēван јек. **цјелòднēван,** -вна, -о *који траје цео дан:* ~ настава, целодневни боравак.

целòкупан јек. **цјелòкупан,** -пна, -о *цео, сав, потпун, укупан:* ~ простор, ~ народ, ~ износ, ~ књижевност.

целòкупно јек. **цјелòкупно** прил. *у целини, потпуно, сасвим:* узети нешто ~.

целòкупнōст јек. **цјелòкупнōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *стање онога што је целокупно, укупност свих делова, потпуност, целовитост, интегритет:* територијална ~.

целòноћан јек. **цјелòноћан,** -ћна, -о *који траје целу ноћ:* ~ пијанка.

це́лост јек. **цијѐлōст,** -ости ж *особина и стање онога што је цело, што има све делове, целина, потпуност:* идејна ~, сагледати у целости.

целòфāн, -а́на м грч.-лат. *танка прозирна савитљива материја у виду листова која се добија од регенерисане целулозе, а употребљава се за паковање намирница и др.*

целòфāнскӣ, -ā, -ō *који је од целофана:* ~ омот.

цѐлула ж лат. *в. ћелија (2).*

цȅлулāрнӣ, -ā, -ō *који се односи на целулу, ћелијски, ћелични:* ~ ткиво.

целулѝтис (целу̀лӣт, -и́та) м лат. мед. *поткожно обољење које настаје услед хормоналног поремећаја и накупљања поткожног масног ткива, а манифестује се у виду смежуране коже попут поморанџине коре, „поморанџина кора“.*

целуло́за ж лат. *главни састојак зидова биљних ћелија, који се користи у производњи хартије, вештачких влакана, експлозива и др.*

цȅлулōзнӣ, -ā, -ō *који има у себи целулозе, у коме има целулозе; који се бави прерадом целулозе:* ~ памук, ~ дрво, ~ влакно; ~ индустрија.

целулòид, -и́да м лат.-грч. *пластична рожаста еластична лако запаљива маса која се добија од нитроцелулозе и камфора, са врло широком применом у производњи лакова, филмова, чешљева и др.*

целулòиднӣ, -ā, -ō *који се односи на целулоид, који је од целулоида:* ~ трака.

цȅлцāт и **цѐлцат** јек. **цјȅлцāт** и **цјѐлцат, цѐлцит** и **цȅлцӣт** јек. **цјѐлцит** и **цјȅлцӣт,** -а, -о (обично у вези с прид. „цео“) *у појачаном значењу: цео:* цео целцати дан, цела ~ варош.

цѐмент м лат. *смеса силиката добијена жарењем кречњака и глине, након чега се меље у фини прах који се мешањем са водом брзо стврдне, дајући помешан са песком цементни малтер, а са шљунком бетон.*

цемѐнтара ж *фабрика цемента.*

цемента́ција ж **а.** *металуршки поступак отврдњавања површине челика повећањем садржаја угљеника, што се постиже загревањем.* **б.** *таложење бакра из његових отопина додавањем гвоздених струготина, опиљака.*

цемента́цӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на цементацију.*

цемѐнтāш, -а́ша м *радник у фабрици цемента.*

цементи́рати, -ѐнтӣрāм свр. и несвр. **1. а.** *превући, превлачити, вез(ив)ати, утврдити, утврђивати цементом:* ~ подлогу, ~ зид. **б.** фиг. *поставити, постављати чврсту основу (нечему), учврстити, учвршћивати, (о)јачати:* ~ јединство. **2.** *(из)вршити цементацију.*

цѐментнӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на цемент: који је од цемента:* ~ глазура. **2.** *од којег се добија цемент:* ~ лапор, ~ боксит. **3.** *који служи за производњу цемента, у коме се производи цемент:* ~ фабрика, ~ индустрија, ~ погон.

це́на јек. **цијѐна** ж **1.** *новчани израз вредности робе, одн. друштвено потребног рада утрошеног у производњи робе; уопште вредност нечега изражена у новцу или нечему другом:* ниска ~, висока ~, повољна ~, фабричка ~, ~ производње, куповна ~, продајна ~, скок цена, пораст цена, пад цена, стабилност цена, снижење цена, одредити цену, подићи цену, снизити цену. **2.** (само јд.) **а.** *вредност, значење, важност:* немати цене, књиге вечне цене. **б.** *вредност нечега као жртва која се мора поднети за нешто:* ~ славе, ~ победе, ~ успеха. • **бити на великој цени** *бити врло цењен, тражен.* **бити на цени** *бити цењен, уважаван.* **држати се на цени** *уважавати, ценити себе.* **знати своју цену** *бити свестан своје вредности, свог значаја.* **имати цену** *бити скуп.* **немати цене** *бити врло скупоцен, имати велику вредност, велики значај, бити драгоцен.* **ни по (под) коју цену** *нипошто, никако.* **ни по цену живота** *никако, макар се жртвовао и живот.* **оборити (обарати) цене (некоме)** *конкуренцијом и сл. принудити некога да своју робу прода јефтиније него што жели.* **платити високу цену (за нешто)** *поднети много жртава (за нешто, за остварење неког циља).* **по (под) сваку цену** *свакако, на сваки начин.* **по (под, уз) цену нечега** *ризикујући, жртвујући нешто.* **уз високу цену** *ризикујући, жртвујући много.* **уз коју цену?** *уз које жртве, одрицања?* **уз малу цену** *уз мале жртве, уз мали ризик.* **уз најмању (минималну) цену** *уз најмање жртве, лако.* **уз цену великих напора (жртава** и сл.**)** *уз велике напоре, тешко.* **~ крви** етн. ист. *одштета за убиjеног, крварина, крвнина.*

цȇнзор и **цȇнзор** м лат. **1.** *службена особа, одн. државни орган који цензурише књиге, филмове, писма и др.:* ~ српских књига, ~ филмова. **2.** *процењивач, прегледач, надзорник; строг судија, критичар.* **3.** ист. *високи чиновник у старом Риму који је процењивао имовину, надзирао јавни морал и давао државне приходе под закуп.*

цѐнзōрка и **цêнзōрка** ж *жена цензор.*

цѐнзорскӣ и **цêнзорскӣ**, -ā, -ō *који се односи на цензоре.*

цѐнзорство и **цêнзорство** с *служба, дужност цензора.*

цензу́ра ж лат. **1. а.** *службени преглед штампаних дела (књига, часописа), филмова, позоришних дела, радио-емисија, телевизијских емисија и др. ради превентивног или накнадног елиминисања штетног садржаја или ради евентуалне забране:* ~ новина, ~ књига, ~ филмова, увести цензуру, подвргнути цензури, проћи цензуру. **б.** *установа, орган који врши тај преглед:* мишљење цензуре, заварати цензуру. **2.** *процена, оцењивање, расуђивање; аутоцензура:* без цензуре следити своје мисли, збијати шале без цензуре. **3.** ист. *посао цензора у старом Риму.*

цензу̏рисати, -ишēм (цензури́рати, -у̏рӣрāм) свр. и несвр. **1.** *(из)вршити цензуру (1а), службено прегледати рукописе припремљене за штампу, филмове, позоришне комаде и др. пре приказивања:* ~ књиге, ~ новине. **2.** *оценити, оцењивати, проценити, процењивати:* ~ речи.

цѐнзӯрнӣ и **цѐнзӯрскӣ**, -ā, -ō *који се односи на цензуру:* ~ оцена.

цѐнзус и **цȅнзус** м лат. **1.** ист. *процена вредности имовине грађана у старом Риму ради утврђивања пореза.* **2.** *утврђивање висине породичног прихода ради добијања дечјег додатка или социјалне помоћи; висина тога прихода потребна за стицање права на дечји додатак или социјалну помоћ.* **3.** ист. *висина пореске стопе на основу које се стицало изборно право:* изборни ~, бирачки ~. **4.** *минимални проценат гласова потребан за улазак неке странке у скупштину.*

цѐнӣк јек. **цјѐнӣк**, -и́ка м *в. ценовник.*

це́нити, цêнӣм јек. **цијѐнити**, цȉјенӣм несвр. [гл. им. це́њēње јек. цијѐњēње с] **1.** *одређивати, утврђивати цену или вредност нечему:* ~ робу, ~ стоку. **2.** *стварати, формирати, доносити одређени суд, мишљење о некоме или нечему, просуђивати, процењивати, оцењивати:* ~ на основу нечега (по нечему), ~ човека по оделу. **б.** (за некога, за нешто, неким, нечим) *приписивати некоме нека својства, особине, сматрати, држати (каквим):* ~ за луда човека (лудим човеком), ~ паметним човеком (за паметна човека). **3.** *признавати (некоме, нечему) вредност и показивати поштовање према некоме, нечему, сматрати значајним, поштовати, уважавати (некога):* ~ некога, ~ књижевност, ~ песника, ~ поштење, ~ памет. ■ ~ **се** *имати о себи одређено позитивно мишљење, сматрати се:* ~ се паметним, ~ се срећним.

цȅнкати се јек. **цјȅнкати се**, -āм се несвр. *настојати постићи повољну, нижу цену у своју корист приликом куповине, погађати се:* ~ на вашару.

цѐнōвнӣ јек. **цјѐнōвнӣ**, -ā, -ō *који се односи на цене:* ~ скок, ~ удар.

цѐнōвнӣк, -а **ценòвнӣк**, -и́ка јек. **цјѐнōвнӣк**, -а и **цјенòвнӣк**, -и́ка м *попис, списак трговачке робе или нечег другог с назнаком цене:* трговачки ~, царински ~.

цȇнт м (ген. мн. цȇнтӣ и цȇнтā) лат. **1. а.** *стоти део новчаних јединица неких земаља (америчког и канадског долара, кинеског јуана, холандског гулдена и др.).* **б.** *уопште ситан новац, пара, новчић:* немати ни цента. **2.** *в. цента.*

цȇнта ж (ген. мн. цȇнтӣ) лат. *мера за тежину различите величине зависно од земље (100* kg, 45,36 kg *или* 50,8 kg). • **метричка** ~ *100* kg, *квинтал.* **енглеска** ~ *100 фунти, одн. 50,8* kg. **америчка** ~ *45,36* kg.

цȅнтар, -тра м лат. **1. а.** мат. *тачка једнако удаљена од крајњих тачака неке дужине, површине или тела, средиште:* ~ круга, ~ лопте. **б.** физ. *тачка у којој се концентрише неко дејство:* ~ притиска. **2.** *средина, средиште, средњи део насеља, обично града:* ~ Београда, ~ Париза. **3.** *место у коме је концентрисана нека активност, делатност или управа, руководство; град или друго веће насеље које има административни, културни, научни или индустријски и сл. значај за неку област или земљу у којој се налази:* трговачки ~, индустријски ~, културни ~, научни ~, административни ~. **4.** *државна или друштвено-политичка установа или орган као средиште неке активности, делатности; зграда у којој се налази та установа:* ~ за рехабилитацију, ~ за туристичке информације, ~ за образовање, ~ за учење страних језика, спортски ~, наставни ~. **5.** вој. *главни део војске у борбеној линији (за разлику од крила, која се налазе са стране тога дела војске).* **6.** фиг. *оно што је главно, око чега се све концентрише, скупља:* ~ радње, ~ збивања. **7.** пол. *партије или парламентарне групе између левице и деснице у вишестраначком систему; умерена политичка оријентација између левице и деснице:* странке центра; леви ~, десни ~. **8.** анат. *скуп нервних ћелија који регулише неку функцију у организму:* ~ за равнотежу, моторни ~. **9.** спорт. *играч који је распоређен у средишту игралишта (у кошарци, хокеју, ватерполу).* • **бити у центру пажње** *бити главни, привлачити на себе пажњу свих, изазивати велико интересовање.*

цȅнтарфōр м енгл. спорт. *најистуренији навални играч у фудбалу, централни нападач, задужен за давање голова.*

цȅнтархалф м енгл. спорт. *последњи играч одбране у фудбалу.*

цȅнтаршут м спорт. *ударац у фудбалу којим се лопта са ивице терена набацује у средину пред противнички гол.*

цѐнтаур и **центàур** м *в. кентаур.*

цȅнтезимāлан, -лна, -о лат. у изр. ~ **вага** *вага с полужним системом који омогућује уравнотежавање терета тегом 100 пута мање масе, вага којом се могу вагати терети сто пута тежи од тега, мосна вага.*

центи- лат. *префикс за означавање мере сто пута мање од основне јединице (која се налази у другом делу речи):* центиметар (стоти део метра), центилитар (стоти део литра).

цѐнтигрāд м лат. физ. *степен Целзијусовог топломера (који је подељен на сто степени).*

цѐнтиграм м лат.-грч. *стоти део грама.*

цѐнтилӣтар и **цѐнтилитар**, -тра м лат.-грч. *стоти део литра.*

цѐнтимēтар и **цѐнтиметар**, -тра м **1.** *стоти део метра.* **2.** *кројачка врпца за мерење дужине с назначеним центиметрима, кројачки метар:* мерити центиметром.

цѐнтимēтарскӣ и **цѐнтиметарскӣ**, -ā, -ō *који се односи на центиметар.*

цѐнтимēтарски и **цѐнтиметарски** прил. *изражено у центиметрима.*

центра́ла ж лат. **1.** *седиште, управни центар неке разгранате организације, установе, матице:* ~ банке, извозна ~ за жито. **2.** *место где су смештена главна енергетска постројења неке веће техничке установе:* телефонска ~, електрична ~, хидроелектрична ~, атомска ~. **3.** *главни град, престоница.* **4.** мат. *дуж која спаја средишта двају кругова, дужина између средишта двају кругова.*

цѐнтрāлан, -лна, -о лат. **1.** *који се налази у центру, средишту, средишњи, средњи; главни, руководећи:* ~ подручје, ~ зона; ~ власт, ~ управа. **2.** мат. *који се односи на центар:* централни угао, ~ растојање. • **централни живчани (нервни) систем** анат. *мозак и кичмена мождина.* **централни комитет** пол. *главни, управни одбор.* **Централне силе** ист. *савез Немачке и Аустроугарске у Првом светском рату (1914–1918).* ~ **грејање** *грејање просторија у зградама из једног места, котларнице или топлане, у којој се у котловима загрева вода, пара или ваздух који струји кроз цевоводе до радијатора у становима.*

централѝзам, -зма м лат. пол. *систем управљања или организације у коме су нижи органи власти потчињени централној власти, као и све важније организације и установе које раде по директивама централне власти.* • **демократски** ~ пол. *руководећи лењинистички принцип организационог устројства комунистичке партије који се заснива на доношењу свих одлука за које се изјаснила већина на демократски начин и спровођењу тих одлука под руководством једног централног тела (уз обавезно покоравање тога централног тела и сваке организације, као и сваког члана партије тој демократски усвојеној одлуци).*

централѝзāтор м *онај који врши, заводи централизам, централизацију.*

централѝзāторскӣ, -ā, -ō *који се односи на централизаторе, својствен централизаторима:* централизаторске тенденције.

централиза́ција ж лат. пол. *концентрација власти (политичке, управне, економске и др.) у централним органима власти и државним установама; систем управљања у коме је сва власт концентрисана у једном центру, у једном управном органу или у рукама једног човека.* • ~ **капитала** екон. *претварање многих, релативно самосталних капитала у мањи број крупних капитала.*

цента̀лизовāнōст (централѝзирāнōст), -ости ж *особина и стање оног што је централизовано:* ~ власти.

централизовати, -зујēм (централизи́рати, -ѝзирāм) свр. и несвр. *спровести, спроводити, (из)вршити централизацију, подврћи, подвргавати централизацији:* ~ власт, ~ владавину.

централист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица централизма.*

централѝстичкӣ, -ā, -ō (централѝстичан, -чна, -о) *који се односи на централизам и централисте, заснован на централизму, својствен централизму и сл.:* ~ држава, ~ власт, ~ управа, централистичке тежње, ~ уређење.

централѝстички прил. *на централистички начин:* ~ управљати, ~ владати.

цѐнтрāлно прил. *ка центру, у правцу центра:* деловати ~, ~ поставити.

центра́лнōст, -ости ж *стање оног што је централно постављено, централна позиција, централни положај.*

центрѝзам, -зма м пол. *политичко опортунистичко начело и деловање у партијама II интернационале.*

центрипѐтāлан и **цѐнтрипетāлан,** -лна, -о физ. *који тежи, делује према центру, усмерен према центру, средишту:* ~ сила.

центри́рати, цѐнтрӣрāм свр. и несвр. **1.** *наместити, намештати, сместити, смештати, довести, доводити (нешто) у средиште, усредоточити, усредсредити, усредсређивати.* **а.** геом. *одредити, одређивати центар, средиште.* **б.** техн. *довести, доводити центар инструмента или неког дела машине тачно у одговарајући положај; одредити, одређивати ротацијску осовину (средишњицу) обично помоћу нарочите машине, инструмента; концентрисати средишта неких тела на једну заједничку осовину:* ~ трап (мотора), прецизно ~. **2.** спорт. *бацити, бацати, добаци(ва)ти лопту у средину игралишта:* добро ~.

цѐнтрист(а), -ē м (мн. -сти) пол. *в. центрумаш.*

центрѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на центристе и центризам:* ~ странка.

центрифу́га ж лат. физ. *машина, справа за издвајање гушћих, чвршћих материја из течности или уклањање воде из тврдих материја деловањем центрифугалне силе:* ~ за цеђење воде из рубља, ~ за цеђење меда из саћа.

центрифỳгāлан и **цѐнтрифугāлан,** -лна, -о лат. *који тежи да тело које се креће по некој закривљеној површини, путањи удаљи од средишта закривљености; који ради, функционише на том принципу:* ~ сила; ~ машина.

центрифуги́рати, -ỳгӣрāм свр. и несвр. *(ис)цедити помоћу центрифуге:* ~ рубље, ~ мед.

центросфе́ра ж лат.-грч. геол. *средишње језгро Земље, земаљске кугле (за разлику од литосфере, Земљине коре).*

цѐнтрум м *в. центар.*

центрỳмāш, -а́ша м пол. *присталица центрума, центра (у вишестраначком систему).*

центрỳмāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на центрумаше, који припада центрумашима и центруму, својствен центрумашима:* ~ лист, ~ штампа.

центрума́штво с пол. *центрумашка политика; центризам.*

цѐнтӯрија ж лат. ист. **а.** *војна јединица, чета од 100 војника у старом Риму.* **б.** *чета тешко наоружаних пешака у римској легији.*

центурѝōн, -о́на м *заповедник центурије.*

цѐњен јек. **цѝјењен,** -а, -о **1. а.** *који је на гласу, који ужива углед, вредан поштовања, поштован, угледан:* цењени писац, цењени научник. **б.** *као учтива формула у усменом или писменом обраћању:* (много) цењени (господине, пријатељу и сл.). **2.** *који је на цени, вредан, тражен:* ~ сорта, слабо ~ роба.

цѐњкати се јек. **цјѐњкати се,** -āм се несвр. *в. ценкати се.*

цѐо, це́ла, -о јек. **цѝо** и **цѝјел,** цијѐла, -о (комп. ø) **1.** *који има све своје делове, који није лишен ниједног дела, којем ништа не недостаје, узет у целини, читав, сав, потпун:* ~ зграда, ~ књига, ~ град, ~ родбина, ~ улог, ~ износ, ~ површина. **2. а.** *који није прекинут (у просторном или временском смислу), који је у пуном опсегу, одн. трајању (често у хиперболичком значењу):* ~ дужина, целим путем; цели дан, ~ јутро, целу годину. **б.** *(уз бројеве или именице које значе количину, меру истиче управо толику количину, меру) пун, читав:* изручити целу кофу воде, трајати цела три месеца. **3.** *неповређен, неозлеђен; неоштећен, неначет:* стићи здрав и ~; ~ орах, скувати целе кромпире. **4.** *за појачавање значења именице уз коју стоји као атрибут:* направити целу збрку. **5. а.** *прави, истински:* постати ~ човек, ~ момчина. **б.** разг. *потпуно сличан, исти, прави, сушти:* бити цели отац. **в.** *непобитан, неоспоран, прави:* цела истина. **6.** разг. *паметан, нормалан.* – Ти ниси цео. • ~ **свет** *свако, сви.* – Цео свет то зна. **извући целу главу (кожу)** *остати неповређен.* ~ **млеко** *необрано, пуномасно млеко.* ~ **вино** *в. вино (изр.).* ~ **број** мат. *природни број којим се изражава количина неподељених целина (за разлику од разломка).*

цѐп јек. **цѝјеп** м **1.** *дашчица привезана за мотку којом се млатило жито при вршидби, млат.* **2.** *гранчица која се ставља на подлогу при калемљењу биљке, калем, навртак, племка:* лозни цепови. **3.** *део обредног руха који католички свештеник ставља око врата.*

цѐпак јек. **цјѐпак,** -пка, -о *који се лако цепа, цепљив, калав:* ~ дрво, ~ плод.

цѐпало јек. **цјѐпало** с *клада, пањ на коме се цепају дрва; дрвљаник.*

цепа̀нӣк јек. **цјепа̀нӣк,** -и́ка м *в. цепка.*

цѐпаница јек. **цјѐпаница** ж **1.** *комад расцепљеног дрвета:* ложити цепанице. **2.** фиг. пеј. *неотесана, проста особа, простак.*

цепа̀ница јек. **цјепа̀ница** ж агр. **1.** *в. цепика.* **2.** *плод воћке која се лако цепа, кала и одваја од кошчице:* ~ бресква.

цѐпаничкӣ јек. **цјѐпаничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на цепанице.*

це́пати, цēпāм јек. **цијѐпати,** цѝјепāм несвр. **1. а.** *ударајући нечим оштрим (секиром или неким другим сечивом) растављати на делове, комаде:* ~ дрва, ~ кладе. **б.** *кидати, тргати на комаде, дерати; комадати:* ~ хартију, ~ хаљину; ~ имање. **в.** *делити, раздвајати на више делова, разједињавати, распарчавати:* ~ странку, ~ државу, ~ савез. **г.** фиг. *нарушавати, реметити:* ~ тишину, ~ јединство. **д.** *режући или тргајући растављати на два дела, парати:* ~ платно. **ђ.** *раздвајати, распредати нити по дужини:* ~ жицу, ~ нит. **е.** *резати, сећи, кидати, раздвајати напола, располовљавати, калати:* ~ шљиве, ~ вишње. **ж.** *ломити, кршити.* – Громови су цепали дрвеће. **2.** *хабати, дерати (дужом употребом).* – Годишње је цепао три одела. **3. а.** *браздати, орати.* – Плуг је цепао земљу. **б.** *прелазити преко нечега остављајући видан траг, резати, парати.* – Моторни чамац је цепао мирну површину воде. **4.** безл. (са логичким субј. у акуз. и допуном: у нози, у колену, у зглобовима, у зубу и сл.) *јако болети.* – Цепа ме у зглобовима. ■ ~ **се 1. а.** *делити се, раздвајати се на делове, комаде; рачвати се, гранати се.* – Нит се почела цепати на два дела. Плод у лепирњача и крсташица се цепа попречно. Ударајући у морске хриди валови су се цепали. Река се на ушћу цепа на неколико рукаваца. **б.** *распарчавати се, разједињавати се.* – Народ се цепа. Партија се цепала на фракције. **2.** *пропадати, дерати се, хабати се (од употребе, ношења и сл.).* – Одело је било од лошег материјала и брзо се цепало. **3.** *јако болети (од умора, исцрпљености, слабости).* – Ноге су ми се цепале од умора. • ~ **длаку на четворо** *истраживати до ситница, цепидлачити, ситничарити.* ~ **(некоме) срце, душу, груди** *задавати (некоме) велик душевни бол, патњу.* **ср-**

це му се цепа *каже се кад неко јако пати, трпи велике душевне болове.* ~ **се од смеха** *јако, бучно се смејати, кикотати се.*

це́пац јек. **цијѐпац,** -пца м **1.** *отцепљено дрво, цепаница; батина, млат.* **2.** риб. *дугачка, танка мотка на којој су причвршћене ости, оствиште, остиљ.* **3.** мн. *штапици који стоје у пређи између нити и горњег вратила.*

цѐпа̄ч јек. **цјѐпа̄ч,** -а́ча м **1.** *онај који нешто цепа, сече, кида:* ~ дрва, ~ карата (улазница). **2.** фиг. *онај који цепа, нарушава јединство неке организације.* **3.** спорт. *играч који јако, грубо удара кршећи правила игре.*

цѐпача јек. **цјѐпача** ж агр. *врста шљиве која се лако цепа и одваја од коштице.*

цѐпа̄чкӣ јек. **цјѐпа̄чкӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на цепаче:* ~ посао. **2.** фиг. *који цепа, нарушава јединство, разбијачки; секташки:* ~ делатност (у партији), цепачке тенденције.

цѐпа̄чки јек. **цјѐпа̄чки** прил. *на цепачки начин, разбијајући јединство; разбијачки; секташки:* деловати ~

цепѐлӣн, -и́на м нем. *врста ваздухоплова, дирижабла пуњеног гасовима лакшим од ваздуха (према имену немачког конструктора Цепелина).*

цȅпиво јек. **цјȅпиво** с мед. *в. вакцина:* ~ против туберкулозе, ~ против колере.

цепѝдлака и **цѐпидлака** јек. **цјепѝдлака** и **цјѐпидлака** ж (м) (мн. ж) *особа која до најситнијих појединости, до ситница истражује и оно што нема важности, да би (некоме, нечему) правио замерке, ситничар, закерало; ситничави критичар, формалиста:* бити ~.

цепѝдлача̄р јек. **цјепѝдлача̄р** м *в. цепидлака.*

цепѝдлача̄рскӣ јек. **цјепѝдлача̄рскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на цепидлачаре, цепидлачки:* ~ ситничавост.

цепѝдлача̄рски јек. **цјепѝдлача̄рски** прил. *као цепидлачар, ситничарски, цепидлачки:* ~ пазити на сваку реч.

цепѝдлачити јек. **цјепѝдлачити,** -ӣм несвр. [гл. им. -че̄ње с] *поступати као цепидлака, бити ситничав, ситничарити:* ~ у анализи дела.

цепѝдлачкӣ и **цѐпидлачкӣ** јек. **цјепѝдлачкӣ** и **цјѐпидлачкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на цепидлаке, својствен цепидлакама, ситничарски:* ~ анализа.

цепѝдлачки и **цѐпидлачки** јек. **цјепѝдлачки** и **цјѐпидлачки** прил. *као цепидлака, ситничарски:* ~ расправљати о нечему.

цѐпӣн, -и́на м *в. цапин.*

це́пити, це̑пӣм јек. **цијѐпити,** цѝјепӣм несвр. [гл. им. -пље̄ње с] **1.** *калемити, навртати (воћку, винову лозу, ружу и сл.):* ~ трешњу, ~ руже, ~ очењем (окулацијом), ~ спајањем (копулацијом), ~ под кору, ~ седласто. **2.** мед. и вет. *давати некоме вакцину, пелцовати:* ~ против колере, ~ против богиња. ■ ~ **се** *добијати цепиво, вакцину, вакцинисати се:* ~ се против колере, ~ се против тифуса.

цȅпка јек. **цјȅпка** ж *танки мањи комад дрвета добијен цепањем цепанице, већег комада дрвета:* цепке дрва.

цȅпкав јек. **цјȅпкав,** -а, -о *који се лако цепа:* ~ дрво, ~ материјал.

цȅпкати (се) јек. **цјȅпкати (се),** -а̄м (се) несвр. *дем. према цепати (се):* ~ дрва, ~ папир; ~ партију; ~ се на фракције.

цȅпко̄ст јек. **цјȅпко̄ст,** -ости ж *особина онога што је цепко.*

цѐпљив јек. **цјѐпљив,** -а, -о *који се лако цепа, цепак:* ~ дрво, цепљиви минерал.

цѐпљиво̄ст јек. **цјѐпљиво̄ст,** -ости ж *особина, својство онога што је цепљиво, калавост:* ~ дрвета, ~ минерала.

цѐпљика јек. **цјѐпљика** ж *в. цепка;* уп. цепчица.

цȅпнути јек. **цјȅпнути,** -не̄м свр. **1.** *мало нацепати (дрва).* – Цепни ми мало дрва. **2.** *мало поцепати, нацепити:* ~ хартију, ~ цедуљу. **3.** фиг. **а.** *ударити по цеваници:* ~ по нози. **б.** *казнити већом новчаном или другом казном; оглобити.* – Само да ме много не цепне. Цепнуо га је са неколико метара пшенице. • ~ **некога по кеси (по џепу)** *казнити новчаном казном, оглобити.*

цѐптети јек. **цѐптјети,** -тӣм несвр. [гл. им. цѐпће̄ње с] *дрхтати, подрхтавати, трести се (од хладноће, страха, беса и сл.):* ~ од зиме, ~ од страха, ~ као прут.

цȅпчица јек. **цјȅпчица** ж *дем. од цепка.*

цȅр, цѐра м (мн. цѐрови) бот. *врста храста* Quercus cerris, *који расте у листопадним шумама.*

цера́да ж итал. *воском импрегнирано, непромочиво платно које служи за израду шатора, навлака за возила, кишних кабаница, одела за поморце и др.; навлака од непромочивог платна на камионима, колима, вагонима и сл.*

цѐра̄днӣ, -а̄, -о̄ *који је од цераде.*

цȅреа̄лан, -лна, -о *који се односи на цереалије.*

церѐа̄лије и **цереа́лије** ж мн. лат. агр. *житарице, жита (према имену богиње Церере у старом Риму).*

цȅребра̄лнӣ, -а̄, -о̄ лат. **1.** *који се односи на мозак или мождине, мождани, мозговни:* ~ систем, ~ афекција, ~ парализа. **2.** *уман, разуман, рационалан:* ~ жена.

церебра́лно̄ст, -ости ж *особина, својство онога који је церебралан, онога што је церебрално.*

цереброспѝна̄лнӣ, -а̄, -о̄ лат. анат. *који се односи на мозак и кичму, кичмену мождину:* ~ систем, ~ ликвор.

цѐребрум м лат. анат. *в. мозак.*

церѐзӣн, -и́на м лат. *врста вештачког воска који служи за израду свећа, импрегнирање тканина и хартије итд.*

цȅре̄к м ном. *церекање, гласан, бучан смех.*

церѐкав, -а, -о *који личи на церекање, сличан церекању:* ~ крештање.

церѐкаво прил. *на церекав начин, церекајући се:* смејати се ~.

церѐкало с и м (мн. с) *особа која се често церека.*

церѐкати се, -а̄м се несвр. *смејати се гласно, бучно, непристојно показујући зубе.*

церемо̀нија и **церемо́нија** ж лат. **1.** *устаљени обред који се изводи по утврђеним правилима у свечаним приликама (при венчању, сахрани, избору достојанственика, предаји одликовања и др.), свечани обичај, свечани чин; свечаност, помпа:* отпочети церемонију, ~ предаје одликовања, ~ крунисања владара. **2.** фиг. *претерано углађено, учтиво понашање праћено формалностима; пренемагање.* – Без церемонија, молим! • **правити (изводити) церемоније** *одвише се нећкати, пренемагати се; измотавати се.*

церемонѝја̄л, -а́ла м **1.** *скуп прописа, правила којих се треба држати при обављању неке церемоније, утврђени ред обичаја или обреда којих се треба држати у свечаним приликама:* дворски ~, дипломатски ~, црквени ~, погребни ~. **2.** *у католичкој цркви књига која садржи упуте за извођење црквених церемонија, обреда, обредник.*

цȅремонија̄лан, -лна, -о (обично одр.) **1.** *који се врши, обавља уз церемоније, по церемонијалу, који одговара церемонијалу, свечан:* ~ обред, ~ процесија, ~ свечаност. **2.** *који се одвише држи церемонија, претерано учтив, углађен; који се пренемаже, надувен:* бити ~.

цȅремонија̄лно прил. *на церемонијалан начин, уз церемоније, држећи се церемонија, свечано; претерано углађено; пренемажући се:* ~ дочекати, ~ се клањати.

церемонија́лно̄ст, -ости ж *особина онога који је церемонијалан, онога што је церемонијално.*

церемонѝја̄р, -а́ра м *онај који руководи церемонијом, црквени или дворски ментор церемоније:* дворски ~, црквени ~.

церемонѝја̄ш, -а́ша м *в. церемонијар.*

цȅремонио̄зан, -зна, -о *в. церемонијалан.*

цȅремониозно прил. *в. церемонијално.*

церемонио́зно̄ст, -ости ж *в. церемонијалност.*

цѐријум (цѐриј, -ија) м хем. *хемијски елеменат* (Ce) *из групе лантанида.*

цѐри̑к, -и́ка м *церова шума, церов гај.*

цѐрити, -и̑м несвр. [гл. им. цѐре̄ње с] **а.** *правећи гримасу и развлачећи усне показивати (зубе):* ~ зубе. **б.** *развлачити у гримасу и грчити (лице) показујући зубе, кезити:* ~ лице. ■ **~ се** *правити гримасу развлачећи и грчећи усне тако да се виде зуби, кезити се; злурадо се смејати показујући зубе.*

цѐрић, -а и **цѐри̑ћ,** -и́ћа м *дем. од цер*[1]; *младо церово дрво.*

цѐров, -а, -о *који припада церу*[1], *који се односи на цер, који је од цера:* ~ дрво, ~ жир, ~ шума, ~ штап.

цѐрова̄к м *в. церовац (1).*

цѐровац, -о̄вца м **1.** *церов штап.* **2.** *церов жир.*

цѐровача ж **1.** *в. церовац (1).* **2.** бот. **а.** *врста диње тврде и храпаве коре као у цера.* **б.** *врста гљиве.*

церо̀ви̑к, -и́ка м *в. церик.*

цѐровина ж *церово дрво (као грађа и гориво).*

цѐро̄вка ж бот. *в. церовача (2а).*

церо́вњача ж бот. *в. церовача (2б).*

цертифѝка̄т, -а́та м фр. *писмено уверење, писмена потврда (нпр. о пореклу и исправности, квалитету робе); сведочанство, сведоџба.*

церу́мен м лат. *ушна смола, секрет смеђе боје који лучи ухо.*

цѐрумена̄лни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на церумен, који је од церумена:* ~ чеп.

цѐс с муз. *за полустепен снижени тон* C.

цѐса̄р и **цѐсар** м арх. ист. *цар (најчешће о аустроугарском цару):* бечки ~.

цѐса̄рски̑ и **цѐсарски̑,** -а̄, -о̄ арх. *који се односи на цесара, који припада цесару;* уп. ца̂рски̑.

цѐсија ж лат. правн. *преношење тражбине на новог повериоца (на основу уговора или по сили закона).*

цесио̀на̄р, -а́ра м лат. правн. *онај на кога је пренесена тражбина, уживалац цесије.*

цѐста ж *пут с тврдом подлогом (асфалтиран или поплочан), омеђен с обе стране, који служи за међумесни јавни саобраћај, друм:* једносмерна ~, обилазна ~. • **бацити (некога) на цесту** *лишити (некога) средстава за живот.* **мерити цесту** жарг. *посртати у ходу (о пијанцу).* **наћи се на цести** *остати без средстава за живот, без посла.* **широка ти (вам** и сл.**)** ~ *иди (идите и сл.) куд ти (вам и сл.) је воља.*

цѐста̄р м **1.** *радник који ради на одржавању цесте, путар.* **2.** *грађевински радник, мајстор који гради цесте.*

цеста̀рина ж **а.** *такса коју плаћају власници моторних и осталих цестовних возила за коришћење и одржавање цеста, друмарина.* **б.** ист. *дажбина у новцу или радној снази која се узимала за одржавање цеста и др. путева.*

цѐстарски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на цестаре.*

цѐстица ж *дем. од цеста.*

цѐсто̄вни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на цесте:* ~ саобраћај, ~ промет, ~ транспорт, ~ мрежа, ~ радник.

цестогра́дња ж *грађење, прављење цеста (као грађевинска грана).*

цестогра̀ђе̄вни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на цестоградњу.*

цѐта̄н, -а́на м хем. *засићени угљоводоник из реда парафина* ($C_{16}H_{34}$).

цѐта̄нски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на цетан.* • **~ број** *мерило квалитета горива за дизел-моторе.*

Цѐтињанин м (мн. -а̄ни) *становник града Цетиња; онај који је пореклом са Цетиња.*

Цѐтињанка ж (дат. -ки; ген. мн. -ки̑) *становница града Цетиња; она која је пореклом са Цетиња.*

цѐтињски̑, -а̄, -о̄ *који припада Цетињу, који се односи на Цетиње.*

цѐтка јек. **цѝјетка** ж *в. цедиљка.*

цефало- грч. *као префикс у сложеницама значи који се односи на главу:* цефалографија, цефалоподи итд.

цефалогра̀фија ж грч. мед. *снимање главе помоћу специјалног апарата.*

цефало̀под м грч. зоол. *в. главоножац.*

цѐх м нем. **1.** ист. *сталешко удружење занатлија исте струке:* пекарски ~, столарски ~. **2.** фиг. *група људи који су међу собом повезани истим интересима, особинама и сл.; клан.* **3.** жарг. *износ рачуна за храну, пиће и друге трошкове учињене у кафани, угоститељском објекту.* • **платити, плаћати** ~ *поднети, подносити последице нечега, (на)страдати.*

цѐхма̄јстор м нем. ист. *цеховски старешина.*

цѐховски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на цех, који припада цеху:* ~ мајстор; ~ менталитет.

цѐце само у изр. ~ **му̏ва (му̏ха)** ж зоол. *тропска мува* Glossina palpalis *из реда двокрилаца, која својим убодом изазива опасну болест спавања.*

ци (обично поновљено) ном. *узвик за подражавање гласа миша или малог птића.*

цѝбет м *мирисна материја коју излучују цибетке, а користи се у козметици.*

цѝбетка ж итал. зоол. *у мн.: породица малих звери сличних кунама* Viverridae, *издуженог тела, кратких ногу и дуга репа и са жлездама на затку које луче мирисну материју цибет (у јд.: звер из те породице).*

цѝбо̄ријум (цѝбо̄ри̑ј, -ија) м лат. цркв. **1. а.** *надградња у облику куполе или пирамиде на стубовима над црквеним олтаром (обично у романичким црквама).* **б.** *табернакул, ормарић за чување монстранца у католичкој цркви.* **2.** *калеж, путир с поклопцем у којем се држи хостија у католичкој цркви.*

цѝви̑л, -и́ла м лат. **1.** *грађанско лице (за разлику од војног).* **2.** *грађанско одело (за разлику од војне униформе):* бити у цивилу. **3.** *грађански статус, грађански положај и грађанско занимање; грађански живот:* чезнути за цивилом. **4.** правн. *грађанско право.*

цивилѝза̄тор м *онај који шири цивилизацију.*

цивилѝза̄торски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на цивилизаторе.*

цивилиза́ција ж лат. **1.** *свеукупност материјалних и духовних тековина неког друштва; висок ступањ друштвеног развоја и културе (умећа, знања, вештине, назори и др.).* **2.** *углађеност и уљудност у опхођењу, васпитање, образованост.*

цивилиза́ци̑јски̑ и **цѝвилизациони̑,** -а̄, -о̄ *који се односи на цивилизацију:* ~ развитак.

цивилѝзи̑ра̄н, -а, -о *в. цивилизован.*

цивилѝзи̑ра̄но прил. *в. цивилизовано.*

цивилизи́рати (се), -ѝзи̑ра̄м (се) свр. и несвр. *в. цивилизовати (се).*

цѝвилизова̄н и **цивѝлизова̄н,** -а, -о *просвећен, образован, културан; углађен:* ~ човек. **б.** *својствен таквој особи:* ~ гест, ~ поступак.

цѝвилизова̄но и **цивѝлизова̄но** прил. *на цивилизован начин, културно, уљудно:* ~ се понашати.

цѝвилизова̄но̄ст и **цивѝлизова̄но̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је цивилизован, онога што је цивилизовано.*

цѝвилизовати и **цивѝлизовати,** -зује̄м свр. и несвр. *довести, доводити до цивилизације, (из)вршити, спровести, спроводити цивилизацију, подићи, подизати духовну и материјалну културу (код некога), просветити, просвећивати:* ~ земљу, ~ народ, ~ децу. ■ **~ се** *поста(ја)ти цивилизован, просветити се, просвећивати се.*

цивѝлист(а), -ē м (мн. -сти) **1.** *в. цивил (1).* **2.** *правник стручњак за цивилно (грађанско) право.*

цивилѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на цивилисте, цивилни.*

цѝвӣлнӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на цивиле, грађански:* ~ служба, ~ одело, ~ живот, ~ становништво. **2.** правн. *који се односи на грађанско (приватно) право:* ~ право. • ~ **друштво** *грађанско друштво које почива на правном поретку и грађанским слободама.* ~ **листа** *део државног буџета који се троши на монарха и његов двор, апанажа.* ~ **заштита** *организована активност цивилног, неборачког становништва чији је циљ да се у рату умање последице непријатељских дејстава из ваздуха (бомбардовања) и у позадини, а у миру последице природне стихије.* ~ **брак** *грађански брак, брак који се склапа пред грађанским властима.* ~ **служба** *служба у грађанству.* ~ **право** *грађанско право.* ~ **процес** *судски поступак за утврђивање приватно-правних односа.*

цѝвӣлно прил. *на цивилни, грађански начин, као цивил, грађански:* ~ се оженити.

цѝвӣлскӣ, -ā, -ō *в. цивилни.*

цѝвӣлски прил. *на цивилски, грађански начин, цивилно.*

цивѝлство с **1.** *положај, статус цивила (1).* **2.** зб. *цивилно становништво, цивили (за разлику од војних лица).*

Цѝга м (уп. Циго) **1.** *хип. од Циганин.* **2.** (цига) *надимак човеку црне коже, црне пути.*

цигáја ж *врста овце праменке.*

Цигàнија ж **1.** зб. (мн. ø) пеј. **а.** *Цигани, Роми.* **б.** (giganija) фиг. *некултурни, примитивни људи.* **2.** (циганија) фиг. *непоштен, неморалан поступак или посао, циганско понашање.*

Цӣганин м (мн. -ани) разг. **1.** *в. Ром.* **2.** (циганин) фиг. **а.** *човек који нема сталног боравишта него се непрестано сели, номад, чергаш; бескућник, луталица, скитница.* **б.** пеј. *покварен, неморалан, користољубив човек који своје поступке подешава према приликама, непоштен, рђав човек.*

цигàнисати (се), -ишēм (се) и **цигáнити (се),** цӣгāнӣм (се) несвр. *в. циганчити (се).*

Цӣгāнка ж разг. **1.** *в. Ромкиња.* **2.** (циганка) пеј. **а.** *покварена женска особа која мољакањем и упорним наваљивањем и лажима настоји извући неку корист.* **б.** *свадљива женска особа, свађалица.* **в.** *аљкава, неуредна жена, аљкавица.* • **од тога би и ~ побацила** *каже се кад се неком нуди јак, зачињен напитак или јело.* **у Циганке би измамио дете** *каже се за препредену, превејану особу која уме да извуче, постигне нешто у своју корист.*

цигàнлук м **1.** зб. *цигански свет, чергаши.* **2.** *крај у коме живе Цигани, циганска махала, циганмала.* **3.** *в. циганија (2).*

циганмáла ж *циганска махала, цигански крај.*

цӣганскӣ, -ā, -ō *који се односи на Цигане, који припада Циганима, својствен Циганима; чергашки, скитнички:* ~ махала, ~ плес, ~ музика, ~ живот.

цӣгански прил. *на цигански начин, као Цигани:* ~ се погађати.

Цӣгāнче, -ета с (супл. мн. Цигàнчићи м; зб. им. Цӣганчāд ж) *циганско дете; млад Циганин.*

Цигàнчина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од Циганин.*

цӣгāнчити и **цѝгāнчити,** -ӣм несвр. [гл. им. -чēње с] **1.** *живети као Цигани, проводити цигански, чергашки живот.* **2.** *тражити, просити мољакајући и досађујући (као што то чине неки Цигани), просјачити, камчити.* **3.** *тврдичити, цицијашити (као што то чине неки Цигани).* ■ ~ **се** *погађати се, ценкати се (као неки Цигани).*

Цигàнчић м **1.** *дем. и хип. од Циганин; циганско дете, Циганче.* **2.** (циганчићи м) нар. *падавине у виду ситних снежних кристала.*

Цигàнчица ж **1.** *дем. и хип. од Циганка; млада Циганка.* **2.** (циганчица) *врста плеса, игре.*

Цигàнчура ж *аугм. и пеј. од Циганка.*

Циганчу̀рина ж *аугм. и пеј. од Циганчура.*

Цигàнштина и **Цигáнштина** ж **1.** и м *аугм. и пеј. од Циганка и Циганин.* **2.** зб. пеј. *Цигани.* **3.** (циганштина) фиг. *цигански, скитнички начин живота, цигански, чергашки живот.*

Цигàнштура ж *аугм. и пеј. од Циганка.*

цѝгāр, -áра м *в. цигара.* • ~ **дувана** разг. *кратко време које је потребно да се испуши једна цигара, цигарета (као мера за удаљеност).*

цигáра ж шп. **1.** *дуванско лишће чврсто савијено у облику кратког штапића за пушење;* уп. томпус: хаванска ~, вирџинија ~, кутија за цигаре. **2.** *в. цигарета.*

цигàрāш, -áша м зоол. *врста инсекта тврдокрилца* Byctiscus betulae *из пор. пипа, који полаже јаја у смотак увела листа.*

цигарèта ж нем. *смотак фино резаног дувана увијеног у фини танки папир у облику штапића који се пуши заједно с папиром:* пушити цигарете, кутија цигарета, запалити цигарету.

цигарèтица ж *дем. од цигарета.*

цигàретнӣ, -ā, -ō *који се односи на цигарете:* ~ папир.

цигàретнӣк м неол. *в. цигарлук.*

цигарèт-пàпӣр, -ѝра м *цигаретни папир, фини танки папир нарочито припремљен за увијање цигарете.*

цигарѝло(с) м *мала цигара (1).*

цигàрић, -а и **цигàрӣћ,** -ѝћа м *дем. од цигар.*

цигàрица и **цигàрица** ж **1.** *дем. од цигара.* **2.** (и цигарѝца) жарг. *остатак непопушене цигарете, опушак, пикавац.*

цигàрлук м тур. *направа у облику цевчице (од дрвета, слонове кости, ћилибара и сл.) у коју се умеће цигара или цигарета при пушењу, муштикла.*

цѝгāрнӣ, -ā, -ō *в. цигарски.*

цѝгāрнӣк м **цигàрњача** ж *в. цигарлук.*

цѝгāр-пàпӣр, -ѝра м *в. цигарет-папир.*

цѝгāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на цигаре:* ~ дим.

цигàршпиц м нем. *в. цигарлук.*

цѝгла ж (ген. мн. цӣгāлā (цѝглӣ)) нем. **1.** (и зб.) *четвртасти комад (комади) осушене и печене иловаче који се употребљава (употребљавају) у грађевинарству као материјал за зидање, опека:* обична зидна ~, шупља ~, фасадна ~, кућа од цигле. **2.** жарг. *новчаница од сто динара.*

цѝглан, -а, -о *в. циглен.*

цигла̀на ж **1.** *предузеће или фабрика, одн. радионица за израду цигала.* **2.** *пећ за печење цигала.*

цѝглāр, -áра м **1.** *власник циглане.* **2.** *цигларски радник, радник који израђује цигле, опеке, произвођач цигала.*

цѝглāрка ж **а.** *цигларева жена.* **б.** *жена циглар.*

цѝглāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на цигларе:* ~ занат, ~ радник.

циглáрство с *цигларски занат; израда, производња цигала (као привредна грана).*

цӣгласт, -а, -о *који је као цигла, сличан цигли, обично по боји:* ~ боја.

цѝглен, -а, -о **1.** (обично одр.) *који је од цигле:* циглени под, ~ прашина. **2.** *који је боје као цигла:* ~ боја.

цӣглӣ, -ā, -ō **1.** *један једини, који искључује све друге.* – Немам ни цигле паре. **2.** *у вези с основним бројевима или с речима за количину: само, свега:* за циглих пет минута, за цигле три ноћи. • **за ~ час** *за врло кратко време; убрзо, одмах.*

цѝглица и **цѝглица** ж *дем. од цигла.*

цӣгло прил. *једино, само.*

цѝгловина ж *отпаци од цигала; циглени прах.*

Цѝго, -а и -ē м (уп. Цига) **1.** *хип. од Циганин.* **2.** (циго) *надимак човеку црне коже, црне пути.*

цигу́ра ж *в. цикорија.*

цизѐле̄р, -е́ра м фр. *занатлија, уметник који цизелира, металорезбар и гравер.*

цизѐли̏ра̄но прил. *са урезаним, гравираним шарама, орнаментима у металу, гравирано;* фиг. *пажљиво, дотерано у појединостима, прецизно:* изводити вежбу ~.

цизѐли̏ра̄но̄ст, -ости ж *особина, својство онога што је цизелирано.*

цизели́рати, -ѐли̏ра̄м свр. и несвр. фр. **1. а.** *урез(ив)ати цртеже, орнаменте на металној површини помоћу танког длета:* цизелирана кутија. **б.** *уметнички дорадити, дорађивати металне ливене предмете (ваjарске радове) помоћу длета.* **2.** фиг. *дотер(ив)ати пажљиво, фино, до најситнијих појединости:* ~ стил.

цезѐлист(а), -е̄ м (мн. -сти) фр. *в. цизелер.*

ци̇̏зеловати, -лӯје̄м свр. и несвр. *в. цизелирати.*

ци̇̏ја̄н, -а́на м грч. хем. *отровни безбојни гас оштра мириса.*

ција̀нка̄лијум (ција̀нка̄лиј, -ија) м хем. *калијумова со цијановодоничне киселине, врло јак отров.*

цијановòдӣк, -и́ка м хем. *в. цијановодоник.*

цијановòдичан, -чна, -о *који се односи на цијановодик, цијановодоничан.*

цијановодòнӣк, -и́ка м хем. *безбојна, веома отровна течност, једињење цијана и водоника.*

цијановодòничан, -чна, -о *који се односи на цијановодоник, који садржи цијановодоник:* цијановодонични препарат, ~ киселина.

цијано́за ж грч. мед. *модрило коже и усана због неправилне циркулације крви, модреница.*

цијанòтичан, -чна, -о *који је оболео од цијанозе:* ~ лице.

ци̇̏ја̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на цијан:* ~ препарат.

ције- јек. *в. це-.*

ци̏ју оном. *узвик за подражавање танког пискавог гласа који пуштају мишеви, птићи, ситније птице и сл.*

ци̏јӯк м оном. **а.** *висок, танак, пискав глас којим се оглашавају мишеви, птићи, ситније птице и сл., цијукање:* ~ миша, ~ канаринца. **б.** *в. цилик.* **в.** *шкрипа, шкрипање:* ~ врата, ~ точкова.

цију̀кав, -а, -о *који је као цијук, сличан цијуку:* ~ глас.

цију̀кати, ци̇̏јӯче̄м и **цију̀кати,** ци̇̏јуче̄м несвр. *испуштати цијук.*

цију̀кнути, ци̇̏јӯкне̄м и **цију̀кнути,** ци̇̏јукне̄м свр. оном. *огласити се цијуком, произвести цијук.*

ци̏к[1] м оном. **1.** *оштар, продоран глас, врисак, крик (као израз бола, велике жалости, страха или радости, усхићења):* ~ девојака, огорчени ~, радосни ~. **2.** *цијук, цичање (неких птица, обично галебова).* **3. а.** *в. цика*[1] *(3):* ~ пушака. **б.** *звека, звекет:* ~ дуката.

ци̏к[2] и **ци̏к**[1] м **1.** *први почетак, освит, освитак, праскозорје:* у ~ зоре. **2.** (у прил. служби) *врло рано ујутро, у праскозорје:* устати ~ у зору.

ци̏к[2] узв. оном. **а.** *за подражавање цијука неких птица.* **б.** *за подражавање праска, пуцња пушке.* **в.** *за подражавање звука који се чује при удару једног стакленог предмета о други или при ломy стакленог предмета.*

ци̏ка[1] ж оном. **1.** *више пута узастопно поновљени цик, цичање, вриска, врискање:* ~ деце, весела ~, ударити у цику. **2.** *глас неких животиња:* **а.** *сквичање (пса).* **б.** *њиска, њиштање (коња).* **в.** *цијукање (птица).* **3.** *праштање, пуцњава (пушака).* **4.** *звиждање, фијукање, фијук:* ~ коса, ~ шрапнелских зрна. **5.** *шкрипање, шкрипа:* ~ ђерма.

ци̏ка[2] узв. оном. *в. цик*[2] *(б).*

ци̏кав, -а, -о *који је налик на цику, сличан цики:* ~ глас.

цика́да ж **1.** зоол. *в. цврчак.* **2.** бот. *у мн.: ред тропских и суптропских голосемењача сличних палмама* Cycadales *(у јд.: биљка из тог реда).*

ци́кати, ци̏че̄м несвр. *в. цичати.*

цикла́ма ж **1.** бот. *род дугогодишњих зељастих биљака* Cyclamen *из ф. јаглика, с ружичастим, љубичастим или белим цветовима.* **2.** *у атриб. служби: који је ружичасте нијансе (као цвет цикламе):* ~ блуза.

ци̇̏кличан, -чна, -о и **ци̇̏кличкӣ,** -а̄, -о̄ грч. *који се односи на циклус, који се окреће у кругу, кружни; који се понавља у правилним размацима, интервалима:* ~ кретање; ~ процес, ~ криза, ~ незапосленост. • **циклична (прстенаста) једињења, циклични спојеви** хем. *органска једињења у којима су атоми међусобно повезани у облику прстена.* **циклички песници** књиж. *грчки епски песници који чине један круг или целину.* ~ **размножавање** антроп. *развојни круг у којем се измењују нараштаји различитог облика.*

цикло- грч. *префикс у сложеницама који значи кружни, који се односи на круг:* цикломорфоза, циклотрон итд.

ци̏клоба̄л м спорт. *игра лоптања слична фудбалу или рукомету у којој играчи два противничка тима, седећи на бициклима ударају лопту точковима и главом настојећи да је убаце у противнички гол.*

ци̇̏кломе́та̄р и **ци̇̏клометар,** -тра м грч. *справа за мерење пређеног пута возила на основу броја обртаја осовине точка.*

ци̇̏кло̄н, -о́на м грч. **1.** мет. *атмосферска појава у тропским крајевима која се испољава у веома јаким ветровима с вртложним кретањем око центра врло ниског притиска ваздуха, олуја, вихор:* налет циклона, центар циклона. **2.** техн. *апарат за суво чишћење ваздуха и гасова, плинова помоћу центрифугалне силе.* **3.** хем. *гас добијен мешањем цијановодоника и хлора, јак отров који служи за уништавање гамади.*

цикло́на ж грч. мет. *подручје ниског ваздушног притиска у извантропском подручју окружено високим притиском, за које је карактеристично вртложно кретање ваздуха, депресија.*

ци̏клона̄лан, -лна, -о *који се односи на циклону:* циклоналне циркулације, циклоналне активности.

циклониза́ција ж *уништавање гамади циклоном (3).*

циклòнизовати, -зӯје̄м (циклонизи́рати, -ѝзи̏ра̄м) свр. и несвр. хем. *уништити, уништавати гамад циклоном (3).*

ци̇̏кло̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на циклон:* ~ струјање.

ци̇̏кло̄нски прил. *као циклон, вртложно, снажно струјећи.*

ци̏клотро̄н, -она м грч. *електромагнетски апарат, акцелератор за убрзавање наелектрисаних честица, јона помоћу великих електромагнета у сврху разбијања атомских језгара.*

ци̏клотро̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на циклотрон:* ~ електромагнет.

ци̇̏клус м грч. **1.** *скуп повезаних појава (механичких, физикалних, биолошких или хемијских промена (фаза)) које се понављају по једном утврђеном реду у одређеном временском периоду, кружни процес:* сунчани ~, лунарни ~, менструални ~. **2.** *скуп тематски или слично повезаних дела или радњи, активности (уметничких дела, песама, научних дела, дисциплина, предавања итд.):* ~ песама, ~ предавања, ~ концерата, ~ друштвених наука, хајдучки ~ песама, ~ сонета. • **привредни (економски) ~** екон. *периодично обнављање и смењивање периода конјуктуре, просперитета и кризе, депресије у привреди.* **производни ~ (~ рада)** *време које прође од почетка производње до завршетка последње операције на неком производу.*

ци̇̏клуснӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на циклус.*

ци̏кнути[1], -не̄м свр. оном. **1.** *испустити, одати резак, продоран звук „цик" (о ватреном оружју кад пукне или о стаклу, камену и сл. кад се разбије), прснути, пући.* **2.** *појавити се, свануги (о зори).*

ци̏кнути[2], -не̄м свр. *добити накисео укус, мало ускиснути (о вину и сл.).*

ци́кнути, ци̏кне̄м свр. оном. **а.** *вриснути, јаукнути од бола, жалости, великог узбуђења.* **б.** *кликнути од радости или одушевљења.* **в.** *цијукнути, запиштати, заскичати, зацичати (о мишевима, ситнијим птицама и др. животињама).* **г.** *зазвучати*

пискаво, зашкрипати (о жичаним музичким инструментима и сл.). **д.** *фијукнути, зазвиждати (о ветру, метку и сл.).*

ци̏ко̄рија ж лат. **1.** бот. и агр. *двогодишња зељаста биљка* Cichorium intybus *из ф. главочика* (Compositae), *која се узгаја ради корена, који служи као сурогат кафе, водопија.* **2.** *самлевени пржени корен те биљке који служи као сурогат кафе, цигура:* скувати цикорију.

ци̏ко̄т м ином. *цика, вриска.*

ци̏ктав, -а, -о *који цикће, који цичи; који има висок, оштар, продоран тон:* ~ глас, ~ звук, ~ лавеж.

ци̏ктаво прил. *циктавим гласом, цичећи:* викнути ~, залајати ~.

ци̏ктаво̄ст, -ости ж *особина, својство онога што је циктаво:* ~ гласа.

ци̏кта̄ј м *цик, врисак, кликтај.*

ци̏ктати, ци̏кће̄м несвр. **1. а.** *цичати, вріскати, вриштати, поцикивати, кликтати (од великог узбуђења, радости и сл.):* ~ радосно, ~ од радости, ~ весело. **б.** *говорити циктавим, пискавим гласом.* **в.** *оглашавати се пискавим гласом „ци" (о птицама, цврчку и сл.).* **2.** *пуцати оштро и учестано, праштати, штектати (о ватреном оружју); праскати (о експлозивним зрнима и сл.).* **3. а.** *производити висок, циктав, пискав звук (о музичким инструментима, звону, металним предметима и сл.).* **б.** *звучати реско, оштро, пискаво (о гласу, звуку).*

ци̏кӯт м ином. *оштар, резак, продоран звук, циктај, цика:* ~ турпије.

цику̀тав, -а, -о *који цикуће, циктав:* ~ звук.

цику̀таво прил. *цикућући, циктаво.*

цику̀таво̄ст, -ости ж *особина онога што је цикутаво, циктавост.*

цику̀тати, ци̏куће̄м несвр. *пуштати цикут, циктати; цичати.*

ци̏к-ца̀к прид. непром. нем. **а.** *који је у облику изломљене криве линије:* ~ црта, ~ путања, ~ окука. **б.** (у им. служби) м *изломљена крива линија с оштрим завојима:* пружати се у цикцаку. **в.** (у прил. служби) *у облику изломљене криве линије:* ићи ~, пружати се ~.

цикца̀каст, -а, -о *који је у облику цикцак линије, изломљен:* ~ муња.

ци̑ле прил. у изр. **циле-миле** *с нарочитом наклоношћу; пријатељски, фамилијарно.* – Код њега нема ништа циле-миле.

ци́лија ж грч. биол. *у мн.: нежни протоплазматични наставци једноћелијских организама (протозоа) који служе углавном за кретање (у јд.: такав наставак).*

ци̏лӣк м ином. **1. а.** *оштар висок звук жичаних музичких инструмената:* ~ виолине, ~ гусала. **б.** *оштар, резак звук звона, металних предмета, звоњење, зврјање:* ~ звона, ~ телефона. **в.** *шкрипа, шкрипање:* ~ врата, ~ точкова. **г.** *оштар, продоран звук металних предмета, звека, звекет, звецкање:* ~ дуката, ~ ланаца. **д.** *фијукање, звиждање:* ~ оштрих коса. **2. а.** *цвиљење, јаук, запомагање:* ~ гладне деце. **б.** *радосна цика, вриска; клик, поклик:* весели ~. **в.** *цијукање, цичање:* ~ славуја, ~ инсеката, ~ прасета.

цили̇̀кав, -а, -о *који циличе, који има висок, оштар тон:* ~ звук, ~ глас, ~ песма.

цили̇̀каво прил. *циличући, са циликом:* ~ звучати, ~ зазвонити.

цили̇̀каво̄ст, -ости ж *особина онога што је циликаво.*

цили̇̀кати, ци̏личе̄м и цили̇̀ка̄м и **цили́кати,** цили̇̀че̄м несвр. *испуштати, одавати, производити цилик.* **1. а.** *одавати високе тонове и преливе (о жичаним музичким инструментима); свирати на инструменту који производи такве тонове (о свирачу).* **б.** *одавати оштре, реске звукове (о звону, металним предметима), звонити, зврјати, звецкати, звечати; изазивати такве звуке.* **в.** *стварати шкрипу, шкрипати (о вратима, точковима и сл.).* **г.** *фијукати, звиждати (нпр. о коси при кошењу).* **2. а.** *цвилети, јадиковати, запомагати.* **б.** *цичати, вріскати, кликтати (од радости).* **в.** *цијукати, цичати; скичати, сквичати (нпр. о мишу, прасету и сл.).*

цили́кнути, цили̇̀кне̄м свр. *према циликати.*

цили̇̀ктати, ци̏ликће̄м несвр. *в. циликати.*

цили̇̀ндар и **ци̏линдар,** -дра м грч. **1.** мат. *геометријско тело чије су основице две једнаке кружне површине спојене ваљкастим омотачем, ваљак.* **2.** техн. *део парне машине или мотора с унутрашњим сагоревањем у облику пуног или шупљег ваљка; ваљкасто шупље тело у коме се покреће клип клипних машина или мотора.* **3.** *стаклени шупљи ваљак на петролејској лампи обично бокасто проширен на доњем делу:* ставити ~ на лампу, сломити ~. **4.** *висок крут свечани мушки шешир ваљкастог облика са уским тврђим ободом:* носити ~.

цили̇̀ндарскӣ и **ци̏линдарскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на цилиндар, цилиндре:* ~ омотач, ~ уље, ~ глава.

цили̇̀ндер м *в. цилиндар.*

цилиндра́жа ж *јачина цилиндричног мотора с унутрашњим сагоревањем.*

цила̀ндра̄ш, -а́ша м пеј. *онај који носи цилиндар (4).*

цили̇̀ндра̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на цилиндраше.*

цили̇̀ндричан, -чна, -о (обично одр.) *који има облик цилиндра, ваљкаст:* ~ суд, ~ површ, ~ мотор, ~ котао.

цили̇̀ндричкӣ, -а̄, -о̄ *в. цилиндричан.*

цили̇̀ндрички прил. *као цилиндар, у облику цилиндра, ваљкасто:* ~ заобљен.

ци̑љ м (инстр. -ем; мн. ци́љеви) **1. а.** *место, тачка, граница до које се жели стићи, доћи:* доћи до циља, стићи на ~. **б.** *белег, тачка, место у које се гађа у разним надметањима; предмет, објекат који се гађа, мета, нишан:* погодити ~, промашити ~, гађати циљеве. **2.** *оно чему се тежи, оно што усмерава нечије делање, нечију активност; сврха:* ~ посете, имати за ~, тежити (ићи) за неким циљем, поставити себи за ~, постићи (остварити) неки ~, служити нечијим циљевима; у том циљу, с тим циљем.

ци̑љано прил. *с јасним циљем, смишљено.*

ци́љати, ци̑ља̄м несвр. **1.** (некога, у некога, нешто, у нешто или без допуне) *гађати, нишанити:* ~ пушком, ~ тачно у мету, ~ (у) јабуку. **2.** *имати неки циљ, тежити, смерати (нешто):* ~ на високо. **3.** (на некога, на нешто) фиг. *говорити једно а смерати друго, имати скривене циљеве, мислити посредно на некога, на нешто не помињући његово име, алудирати:* не знати на шта неко циља.

ци̑љнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на циљ, мету:* ~ црта, ~ мета.

ци́љно̄ст, -ости ж *сврсисходност, сврха.*

ци̏мати, -а̄м несвр. **1. а.** (некога, нешто, нечим) *јако дрмати, дрмусати, трести; снажно вући:* ~ прозор, ~ дрво (дрветом), ~ оградом, ~ кваку, ~ лопова. **б.** (нешто) *јако извлачити, вући:* ~ димове из луле. **2.** (некога) жарг. *звати, зивкати, узнемиравати зовући (обично телефоном).* **3.** (у нешто) *гурати, тискати:* ~ у леђа. ■ **~ се** *снажно се дрмати, дрмусати се, трзати се (нпр. о риби на удици).*

ци̏мбал м грч. муз. *трапезасти жичани инструмент реског звука код кога се тонови добијају ударањем по жицама дрвеним батићима, обложеним кожом:* ударати у ~.

цимба̀ла̄р, -а́ра и **цимба̀ла̄ш,** -а́ша м *в. цимбалист(а).*

цимба̀лист(а), -е̄ м (мн. -сти) *музичар који удара у цимбал, свирач на цимбалу.*

ци̏мбало с *в. цимбал.*

ци̏мер[1] м фр. **1.** *слика с натписом на гостионици или трговачкој радњи.* **2.** *грб, амблем.* **3.** *део на плугу који држи лемеше за гредељ.*

ци̏мер[2] м нем. жарг. *суставнар у заједничкој соби.*

ци̏ме̄рка (ци̏мерица) ж жарг. *суставнарка у заједничкој соби.*

цѝмер-коле́га м нем. *в. цимер*².

цѝмет м грч. **а.** *мирисна слатка корица тропског дрвета циметњака, која служи као зачин.* **б.** бот. *в. циметњак.*

цѝметаст, -а, -о *који је као цимет, сличан цимету (по боји, укусу):* ~ боја.

цѝметнӣ, -ā, -ō *који се односи на цимет, који је од цимета:* ~ уље.

цѝметњāк м бот. *дрво из југоисточне Азије* Cinnamomum ceylonicum *из ф. ловора, чија кора огуљена с младих грана служи као зачин (цимет) у домаћинству, производњи слаткиша и у медицини.*

цѝметов, -а, -о *који припада цимету, који се односи на цимет, који потиче од цимета:* ~ кора, ~ уље. • ~ **дрво** бот. *в. циметњак.*

цѝметовац, -ōвца м бот. *в. циметњак.*

цѝмкати, -āм несвр. *дем. према цимати.*

цѝмнути, -нēм свр. *јако дрмнути, задрмати, затрести, тргнути:* ~ дрво, ~ вратима, ~ за рукав.

цѝн (обично удвојено или у вези: цин-цан) оном. узв. **а.** *за опонашање звука звонца и сл.* **б.** *за подражавање гласа неких птица.*

цинабàрит, -и́та м грч. мин. *најважнија руда живе, минерал црвене боје, живин сулфид, руменица.*

цинѝзам, -зма м грч. **1.** *иронична дрскост, груба отвореност и заједљивост, подсмешљивост; омаловажавање и презир друштвених обичаја, морала и пристојности:* говорити са цинизмом. **2.** фил. *филозофско учење старогрчке школе циника о врлини као највећем добру и о потреби повратка природи уз одбацивање друштвених конвенција.*

цѝнија ж бот. *род одомаћених украсних биљака* Zinnia *из ф.* Asteraceae, *пореклом из Мексика.*

цѝник м грч. **1.** *безочан, дрзак, заједљив човек који презире све друштвене обзире и који се свему руга, подсмева.* **2.** *припадник старогрчке филозофске школе цинизма коју је у 4. веку пре н. е. основао Сократов ученик Антистен.*

цѝничан, -чна, -о **а.** *пун цинизма, иронично дрзак, заједљив:* ~ човек. **б.** *који изражава цинизам, својствен циницима, презрив:* ~ осмех, ~ примедба.

цѝничкӣ, -ā, -ō **1.** *в. циничан (б).* **2.** *који се односи на учење филозофа циника, на филозофе цинике:* ~ учење, ~ филозофска школа.

цѝнички и **цѝнично** прил. *на циничан начин, с презиром, заједљиво, иронично:* ~ рећи, ~ се насмејати.

цѝничнōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је циничан, онога што је цинично.*

цѝнк¹ м нем. хем. *хемијски елеменат* (Zn), *плавкастобели сјајан крт метал.*

цѝнк² (обично поновљено више пута) оном. *узвик за подражавање звука звонцета или других металних предмета, цин.*

цѝнкан, -а, -о *в. цинчан.*

цѝнкара ж *фабрика цинка.*

цинка́рити, цѝнкāрӣм несвр. нем. жарг. [гл. им. цинка́рēње с] *тужакати; достављати, потказивати, денунцирати.*

цѝнкāрош м нем. *достављач, потказивач, доушник.*

цѝнкаст, -а, -о *који је сличан цинку; који звони, звечи, одјекује као цинк, звонак, металан:* ~ сјај; ~ глас.

цѝнкати¹, -āм несвр. *испуштати звуке „цин", „цин" („цинк", „цинк"), звонити, звечати; зврјати (нпр. о звону, телефону и сл.).*

цѝнкати², -āм несвр. *в. цинкарити.*

цѝнквајс м нем. *бела сликарска боја, цинково белило.*

цѝнкер м нем. *в. цинкарош.*

цѝнков, -а, -о *који се односи на цинк, цинчан:* ~ руда, ~ легура. • ~ **маст** фарм. *бела маст за ране.* ~ **белило** слик. *бела сликарска боја, цинков оксид.*

цѝнковати, -кујēм свр. и несвр. *превући, превлачити цинком, поцинковати.*

цинкòграф м *радник стручњак у цинкографији.*

цинкогрàфија ж грч. **1.** *израда клишеа на цинчаној плочи нагризањем за потребе високе штампе.* **2.** *одељење штампарије у коме се врше ови послови, радионица клишеа и штампарских плоча.*

цинкогрàфисати, -ишēм (цинкографи́рати, -àфӣрāм) свр. и несвр. *(из)радити клише помоћу цинкографије; (од)штампати помоћу тога клишеа.*

цинкòграфскӣ, -ā, -ō *који се односи на цинкографе и цинкографију:* ~ поступак, ~ техника, ~ клише.

цинкòносан, -сна, -о мин. *који садржи у себи цинка, богат цинком:* цинконосна поља.

цино́бер м грч. хем. *црвена сликарска боја припређена од живиног сулфида, цинобарита.*

цино́бераст, -а, -о *који је боје као цинобер:* ~ новчаник.

цино́берскӣ, -ā, -ō *који се односи на цинобер.*

цинцàкати, -āм несвр. оном. *одавати глас „цин, цин", звонити, звецкати (о звону и сл.).*

Цѝнцāр и **Цѝнцāрин** м (мн. -āри) **1.** *у мн.: малобројна народносна група Аромуна на Балкану (у јд.: припадник те групе).* **2.** (цинцар(ин)) **а.** *трговац склон дуготрајном ценкању, ситничавом погађању, закидању на мери и сл.* **б.** *тврдица, циција, шкртица.*

Цинцàрија ж **1.** *в. Цинцарлук.* **2.** (цинцарија) зб. *цинцари; људи који поступају као цинцари, ћифте, ситничари.*

цинца́рити, цѝнцāрӣм несвр. [гл. им. цинца́рēње с] **1.** *радити и поступати цинцарски, натезати се, погађати се око цене, ценкати се.* **2.** *тврдичити, шкртарити, цицијашити.*

Цѝнцāрка ж **1.** *жена Цинцарин.* **2.** (цинцарка) *грамзива и шкрта женска особа, шкртица, тврдица.*

Цинцàрлук м **1. а.** *цинцарски народ;* **б.** *крај насељен Цинцарима.* **2.** (цинцарлук) *цинцарска грамзивост и цицијаштво, тврдичлук.*

цѝнцāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на Цинцаре и цинцаре:* ~ трговина, ~ тврдичлук.

цѝнцāрски прил. *на цинцарски начин, ћифтински, ситничарски:* ~ се погађати.

цѝнцāрство с **1.** *цинцарски народ, цинцарски свет.* **2.** *особине и поступци својствени Цинцарима; ћифтинство, малограђанштина.*

цинцѝкати, -āм несвр. оном. *одавати звук „цин, цин", звонити, звецкати (о звону и сл.).*

цѝнчан, -а, -о *који је од цинка:* ~ плоча, ~ жица, цинчани кров.

цѝнчати, -āм несвр. *в. цинковати.*

цѝо *в. цео.*

ционѝзам, -зма м пол. *јеврејски национални покрет с циљем стварања самосталне јеврејске државе у Палестини (назван по брду Цион или Сион код Јерусалима).*

ционѝст(а), -ē м (мн. -сти) *присталица, поборник ционизма.*

ционѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на ционисте и ционизам.*

ционѝстички прил. *са ционистичким схватањем, са позиција ционизма:* наступати ~, ~ настројен.

ционѝсткиња ж *жена ционист(а).*

цѝпал, -пла м грч. зоол. *род морских риба коштуњача* Mugil *из пор. скочаци* (Mugilidae), *скочац; назив за поједине врсте тога рода.* • ~ **главаш** *врста ципла* Mugil cephalus *сивосребрнасте боје са уздужним тамним пругама.*

цѝпела ж мађ. (обично у мн.) *врста обуће која покрива стопало, обично од коже:* плитке ципеле, дубоке ципеле, мушке

ципеле, женске ципеле. • **ускочити у ципеле** разг. *постати становник града, постати варошанин, господин.*

ци̏пела̄р м *занатлија који прави или поправља ципеле, обућар.*

ци̏пела̄рка ж **а.** *ципеларева жена.* **б.** *жена ципелар, обућарка.*

ци̏пела̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на ципеларе:* ~ занат, ~ радња.

ци̏пела̄рство и **ципела́рство** с *ципеларски занат, обућарство.*

ципелѐтина ж *аугм. и пеј. од ципела.*

ци̏пелица ж *дем. од ципела.*

ци̏плара и **ци̏пларица** ж *врста кружне покретне мреже којом се лове циплови.*

ци̏плић м *дем. од ципал.*

ципрони́де ж мн. лат. *најраширенија породица слатководних риба коштуњача* Cyprinidae *(у коју спадају шаран, деверика, сом, смуђ и др.).*

ципрѝнӣднӣ, -а̄, -о̄ *в. ципринидски.*

ципрѝнӣдскӣ *који се односи на ципрониде:* ципринидске врсте рибе. • **ципринидске воде** *топле и мирне воде (реке, језера и баре) у низијским пределима у којима живе ципрониде.*

ци̏рк[1] м фр. **1.** геол. *левкасто удубљење у крашком пределу које настаје хемијским деловањем воде на кречњак, вртача, пониква.* **2.** астр. *купасто узвишење на Месечевој површини које се завршава благим левкастим отвором (кратером).*

ци̏рк[2] м лат. **1.** ист. *ограђени простор у облику амфитеатра с гледалиштем и ареном за такмичења и игре код старих Римљана.* **2.** *спортско борилиште за бокс, рвање и сл.*

ци̏рка прил. лат. *отприлике, приближно, око:* ~ две стотине, ~ десет метара.

ци̏ркл м лат. *справа, направа за цртање кругова, шестар.*

ци̏рко̄н, -о́на м перс. мин. *врста драгог камена дијамантског сјаја, различите боје, цирконијум-силикат.*

ци̏рко̄нијум (ци̏рко̄нӣј, -ија) м перс. хем. *хемијски елеменат* (Zr), *сребрнастобели метал који се у природи јавља обично као силикат циркон.*

циркѝла̄р, -а́ра м (инстр. -а́ром) лат. **1.** адм. *умножени службени акт који упрaва упућује својим органима, одн. већем броју лица, распис, окружница.* **2.** техн. *кружна тестера, пила.*

ци̏ркула̄ран, -рна, -о **1.** (обично одр.) *који се односи на циркулар (1), који има карактер циркулара:* ~ писмо, ~ нота. **2.** *који је у облику круга, кружни:* ~ пила, ~ тестера.

циркулѐрист(а), -е̄ м (мн. -сти) *пилански радник који ради на циркулару (2).*

ци̏ркула̄рно прил. *у кругу, кружно.*

циркула́ција ж лат. **а.** *кружно кретање, кружни ток, кружење:* ~ крви, ~ биљних сокова, ~ подземних вода. **б.** *промет, оптицај:* ~ робе, ~ новца. **в.** фиг. *проношење, ширење:* ~ вести.

ци̏ркулацио̄нӣ (циркула́цӣјскӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на циркулацију:* ~ кретање, ~ ток.

циркѝлисати, -ише̄м (циркули́рати, -ѝлӣра̄м) свр. и несвр. **а.** *кретати се укруг, кружити, колати (нпр. о крви, биљним соковима и сл.).* **б.** *налазити се у оптицају, промету (нпр. о роби, новцу и сл.).* **в.** фиг. *проносити се, ширити се наоколо, колати (о гласу, вестима, причи и сл.).*

циркумпѐла̄ран, -рна, -о *који се налази или креће око пола:* ~ област, ~ пловидба.

ци̏ркумфлекс и **циркѝмфлекс** м лат. лингв. *дуги силазни акценат; знак којим се обележава тај акценат.*

ци̏ркус м лат. **1. а.** *ограђен и наткривен простор, обично кружног облика, с амфитеатралним седиштима, или шатор, шатра у којој се изводе разне представе и вештине (акробатске, са дресираним животињама и сл.); предузеће које организује такве представе:* ићи у ~; ~ Медрано. **б.** *представе и вештине које се ту изводе:* гледати ~. **2.** фиг. **а.** *забаван призор; неозбиљна представа, лакрдија, комедија.* – Пред радњом се одигравао циркус. Доста циркуса! Престаните се шегачити. **б.** *збрка, неред, метеж:* (на)правити ~.

циркуса́нер м разг. *в. циркусант.*

циркуса́нерскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на циркусанере.*

циркѝсант м **1.** разг. *вештак, акробата у циркусу, члан циркуске трупе.* **2.** фиг. *онај који од свега прави шалу, лакрдију, неозбиљан човек, лакрдијаш.*

циркѝсанткиња и **циркусѐнткиња** (циркѝсантица) ж *жена циркусант.*

циркѝсантскӣ и **циркусѐнтскӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на циркусанте, својствен циркусантима:* ~ представа, ~ лакрдија.

циркѝсантски и **циркусѐнтски** прил. *на начин својствен циркусантима, лакрдијашки, неозбиљно:* понашати се ~.

циркусија́да ж разг. *неозбиљна јавна представа, догађај, подухват, посао;* уп. циркус (2).

циркуси́рати (се), -ѝсӣра̄м (се) несвр. *правити, изводити глупости, понашати се неозбиљно.*

ци̏ркусӣште с *место где је био циркус.*

ци̏ркускӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на циркус:* ~ шатра, ~ акробата, ~ играчица, ~ представа.

ци̏ркуски прил. *на циркуски начин, као у циркусу:* ~ наступити.

ци̏ркуснӣ, -а̄, -о̄ *в. ци̏ркускӣ.*

ци̏рлӣк м оном. *в. цилик.*

цирлѝкати, ци̏рлӣче̄м и **цирли́кати**, ци̏рлӣче̄м несвр. *в. циликати.*

циро́за ж грч. мед. *скврчавање и стврдњавање унутрашњих органа због бујања везивног ткива:* ~ јетре, ~ панкреаса, ~ бубрега.

цирѐтича̄р м *онај који болује од цирозе.*

ци́рус м лат. мет. *у мн.: ситни паперјасти облачићи који се састоје од ситних кристала леда који лебде у висини (у јд.: такав облачић).*

ци̏с с непром. муз. *тон „це" повишен за пола тона.*

цис- лат. *префикс у сложеницама који означава положај нечега што је с ове стране:* цисалпијски, циспадански итд.

ци̏ста ж грч. мед. *лоптаста патолошка творевина на разним органима с опнастим зидом, испуњена течношћу или кашастим садржајем:* водена ~.

цистектѐмија ж грч. мед. *оперативно одстрањивање неке цисте.*

ци̏сте̄рна ж (ген. мн. -нӣ) лат. **1.** *у земљи ископана и озидана јама, резервоар за скупљање кишнице у безводним крајевима, чатрња.* **2.** *резервоар, танк већег капацитета, спремиште за воду, нафту и сл.:* ~ у рафинерији, ~ у луци. **3.** *возило са великим коморама, резервоарима за превоз воде, течног горива и сл.:* ~ за бензин, ~ за нафту. • **ауто-цистерна** *специјални камион с великим резервоаром за воду или течна горива.* **брод-цистерна** *метални, гвоздени брод за превоз воде за пиће, нафте и сл., танкер.* **вагон-цистерна** *железнички вагон за превоз бензина, петролеја, уља и сл.*

цистѐрцит, -и́та м *католички редовник припадник једног огранка бенедиктинског реда са строгим редовничким правилима.*

цистѐрцитскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на цистерците:* ~ опатија, ~ архитектура.

цистѝтис и **цисти́тис** м грч. мед. *акутно или хронично запаљење мокраћног мехура, мокраћне бешике.*

цистѐскоп м грч. мед. *танка метална цев с малом електричном сијалицом на савијеном врху која служи за цистоскопију.*

цистоско̀пија ж грч. мед. *прегледање унутрашњости мокраћне бешике помоћу цистоскопа:* ићи на цистоскопију.

цитадѐла ж итал. *јака средишња тврђава у неком фортификацијском систему (обично на неком узвишењу).*

ци̏та̄т, -а́та м лат. *део туђег текста, одн. говора који се преноси дословно, од речи до речи, дословно наведено место из неког списа, навод:* почетак цитата, крај цитата, ~ из „Горског вијенца".

ци̏та̄тнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на цитате.*

цитато̀лог м *онај који прекомерно користи цитате.*

цитатоло̀гија ж шаљ. и пеј. *прекомерно коришћење цитата (у науци и др.).*

цитато̀лошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на цитатологе и цитатологију.*

цитатома̀нија ж грч. *манија прекомерне употребе цитата.*

цити́рати, ци̏тӣра̄м свр. и несвр. *дословно, од речи до речи навести, наводити нечије речи или делове текста (усмено или писмено):* ~ стихове, погрешно ~. • ~ **некога** *цитирати нечије речи.*

цито- грч. *префикс у сложеницама који значи ћелијски, који се односи на ћелију:* цитогенетика, цитоплазма, цитостатици.

цито̀ге̄н и **цито̀ген,** -а, -о грч. *који ствара ћелије у организму.*

цитогенѐтика ж грч. *грана биологије која изучава грађу и функције ћелије у вези са наслеђем.*

цитогенѐтича̄р м *научник, стручњак у области цитогенетике.*

цитоли́за ж грч. мед. *растварање ћелија под дејством хемијских, топлотних, радиоактивних и др. фактора.*

цито̀лог м *научник стручњак у области цитологије.*

цитоло̀гија ж грч. *наука о ћелији.*

цито̀лошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на цитологију и цитологе.*

цитопла̀зма ж грч. биол. *ћелична протоплазма, основни воденасти прозирни део ћелије у којем се налази језгро.*

цитоста̀тик м грч. мед. *у мн.: лекови који спречавају раст ћелија злоћудног тумора, рака (у јд.: такав лек).*

ци̏тра ж грч. муз. *жичани инструмент пљоснатог трупа на коме се свира трзалицом.*

ци̏тра̄т, -а́та м хем. (обично у мн.) *со лимунске киселине.*

ци̏тра̄ш, -а́ша м *свирач на цитри.*

ци̏трӣн, -и́на м мин. *отвореножут варијетет кварца, силицијум-диоксид,* SiO_2; *врста полудрагог камена који служи за израду накита.*

ци̏фа̄рнӣк м *бројчаник на часовнику, телефону и сл.:* телефонски ~.

ци̏фарскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на цифре, изражен цифрама, бројчани:* ~ износ.

ци̏фарски прил. *изражено цифрама, бројчано.*

ци̏фра ж (ген. мн. ци̏фа̄ра̄) ар. **1.** мат. *знак за обележавање броја, бројни знак, бројка:* арапске цифре, римске цифре. **2.** *шарани или писани украс, шара.*

цифра̀рија ж (обично у мн.) **1. а.** *украс, шара.* **б.** *ситан, безвредан украс, дрангулија.* **2.** мн. фиг. *пренемагање, нећкање; измотавање, керефеке.* – Без цифрарија, молим вас!

ци̏фраст, -а, -о **1. а.** *који има много завоја и украса, китњаст:* ~ потпис, цифраста слова, ~ бочица. **б.** *претерано накићен, накинђурен, напиздан:* ~ кокета. **2.** фиг. *изговорен или написан бираним речима, кићен:* цифрасти говор, ~ здравица, ~ песма, ~ стил.

ци̏фрасто прил. *на цифраст начин.* **а.** *са много украса, шара и сл., китњасто:* ~ изрезбарена кутија, ~ исписана слова, ~ насликана глава. **б.** *претерано накићено, гиздаво, накинђурено:* ~ обучена девојка. **в.** фиг. *бираним речима, кићено:* ~ написани стихови.

ци̏фрати, -а̄м несвр. **а.** *улепшавати, украшавати (нешто) с много украса, (завоја, шара и сл.), китити:* ~ слова, ~ писмо, ~ златом. **б.** *гиздаво, китњасто облачити, гиздати, кинђурити:* ~ девојку, ~ младу. **2.** *говорити или писати бираним речима, кићено:* ~ говор, ~ у говору, ~ писмо. **3.** (некога) фиг. *претерано хвалити, уздизати.* ■ ~ **се 1.** *китити се, удешавати се, кинђурити се, гиздати се.* **2.** фиг. *пренемагати се, нећкати се; устручавати се.*

ци̏фра̄ш, -а́ша м **1.** *онај који се цифра, гизделин, кицош.* **2.** *онај који се пренемаже, нећка.* **3.** *онај који говори или пише бираним, кићеним речима.*

ци̏х(а) узв. оном. *за подражавање гласа који се чује при кихању.*

ци̏ц[1], **ци̏ца** м (мн. ø) нем. *врста памучне тканине са штампаним шарама, кретон.*

ци̏ц[2] **1.** *узвик којим се вабе мачке.* **2.** *речца којом се некоме каже да неће добити оно чему се нада, цврц, шипак.* – Таман он отворио врата да види представу, али циц! Вратар му залупи врата.

ци́ца ж **1.** хип. *мачка, маца.* **2. а.** фам. *надимак одмила драгој женској особи.* **б.** жарг. *згодна, лепа женска особа.*

ци́ца-ма́ца и **цицама́ца** ж *у хип. значењу: мачка, маца.*

ци̏цан м фам. *надимак одмила драгој мушкој особи.*

ци̏ца̄н, -а, -о *који је од цица:* ~ хаљина.

ци̏цвара ж *врста густо куваног јела од брашна, масла и сира.*

ци̏цвараст, -а, -о *који је као цицвара, сличан цицвари.*

ци̏цварица *дем. и хип. од цицвара; цицвара.*

ци̏церо м лат. штамп. **а.** *тип штампарских слова нешто крупнијих од гармонда (4,5* mm). **б.** *јединица за мерење штампарског слога, величине 12 тачака.*

цицѐро̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који је као у Цицерона (чувеног староримског говорника из I века пре н. е.):* ~ вештина.

ци̏ција ж (м) (мн. ж) тур. *тврдица, шкртац:* велика (велики) ~.

цици̏јати, -а̄м несвр. *в. цицијашити.*

цици̏ја̄ш, -а́ша м *в. цицција.*

цицијá́шити, -ѝја̄шӣм несвр. *бити цицција, тврдичити, шкртарити.*

цици̏ја̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на цицције, цицијаше, својствен цицијама, шкртачки, тврдички:* ~ поступак.

цици̏ја̄шки прил. *као цицција, цицијаш, шкрто:* ~ чувати, ~ штедети.

цицијà́длук м *особина онога који је цицција, тврдичлук, шкртост.*

цицијá́штво с *в. цицијашлук.*

ци̏ч, -а, -е *веома хладан, студен:* ~ зима, у цичој зими.

ци̏ча ж *јака зима, велика студен:* јака ~, по најјачој цичи.

ци̏чав, -а, -о *који цичи:* ~ глас.

ци̏чаво прил. *цичећи, вриштећи.*

ци̏чаво̄ст, -ости ж *особина онога што је цичаво.*

ци́чати, ци́чӣм несвр. оном. **1. а.** *испуштати висок, оштар глас, вриштати; врискати, поцикивати, подврискивати (нпр. о деци):* ~ од радости, ~ од бола. **б.** *скичати, сквичати (о прасету, псу, мишу и сл. животињама).* **в.** *зујати, цврчати (о неким инсектима).* **2. а.** *шкрипати (о вратима, точковима, о снегу који се гази и сл.).* **б.** *испуштати високе тонове, циликати (обично о жичаним музичким инструментима).* **в.** *фијукати, звиждати (о ветру, мецима и сл.).* **г.** *циктати, праскати, праштати (о ватреном оружју).* **д.** *пиштати, цврчати (о сировом дрвету кад гори, о месу и сл. што се прже на масти и сл.); шиштати (о врелој пари).*

цјев- *в. цев-.*

цјед- *в. цед-.*

цјеђѐнӣк *в. цеђеник.*

цјел- *в. цел-.*

цјен- *в. цен-.*

цјењ- *в. цењ-.*

цјеп- *в. цеп-.*

цма́кати (се), цма̂че̄м (се) *несвр. према цмокнути (се) и цмакнути (се).*

цма̏кнути (се), -не̄м (се) свр. оном. *в. цмокнути (се).*

цма̏рити, -ӣм несвр. [гл. им. цма̏ре̄ње с] *пећи, пржити (на масти, уљу):* ~ сланину. ■ ~ **се а.** *пржити се, пећи се; цврчати пржећи се (о месу и сл.).* **б.** *пиштати горећи (о сировом дрвету).* **в.** *излагати се претерано сунцу, пржити се, горети на сунцу.*

цми́здра и **цми̏здра** ж пеј. *в. цмиздравица.*

цми̏здрав, -а, -о пеј. *који често цмиздри, плачљив.*

цми̏здравац, -а̄вца м *онај који често цмиздри, плачљивац.*

цми̏здравица (цми̏здра̄вка) ж пеј. *она која често цмиздри, плачљивица.*

цми̏здраво прил. пеј. *цмиздрећи, плачљиво:* ~ рећи.

цми̏здраво̄ст, -ости ж *особина онога који је цмиздрав, плачљивост.*

цми̏здрити и **цми́здрити,** -ӣм несвр. пеј. [гл. им. -ре̄ње с] *плакати усиљено, без невоље, плакати пренемажући се.*

цми́лети јек. **цми́љети,** цми́лӣм несвр. [гл. им. цми́ље̄ње с] *в. шкиљети.*

цмо̏к[1] м *гласан пољубац.*

цмо̏к[2] (обично удвојено) оном. *узвик за подражавање гласног пољупца.*

цмо́кати (се), цмо̂ка̄м (се) *несвр. према цмокнути (се).*

цмо̏кац, -кца м оном. *гласан пољубац.*

цмо̏кнути, -не̄м свр. **1.** *гласно пољубити:* ~ у образ. **2.** *произвести гласан шум сличан изговору гласа „ц" (при одвајању једне усне од друге или језика од непца):* ~ језиком, ~ уснама. **3.** *одјекнути, чути се гласно (о пољупцу).* ■ ~ **се** уз. повр. *гласно се пољубити:* ~ се у образе.

цмо̀ктати, цмо̏ће̄м несвр. **1.** *гласно љубити.* **2.** *производити гласан шум сличан изговору гласа „ц" пуцкетајући језиком, цоктати језиком (у чуђењу, одбијању и сл.).*

цмо̏лити, -ӣм несвр. пеј. [гл. им. цмо̏ље̄ње с] *в. цмиздрити.*

цо̏кити, -ӣм свр. деч. *пољубити.*

цо̏кла и **цо̀кла** ж нем. *доњи део темеља грађевине, део темеља на којем стоји зид.*

цо̏кнути, -не̄м свр. оном. *увукавши ваздух и одвојивши језик од непца испустити глас „ц" (у знак чуђења или одрицања), пуцнути језиком:* ~ језиком.

цо̏ко̄т м оном. *цокотање, цвокот; звекет; тиктакање (сата):* ~ зуба; ~ сата.

цоко̀тати, цо̀коће̄м несвр. *в. цвокотати.*

цо̀ктати, цо̏ће̄м *несвр. према цокнути:* ~ језиком.

цо̀кула ж (обично у мн.) итал. **а.** *тешка дубока, обично војничка ципела:* војничке цокуле. **б.** *в. кломпа.*

цоку̀ла̄ш, -а́ша м *онај који носи цокуле; војник.*

цоку̀ла̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на цокулаше; војнички; касарнски.*

цокулѐтина ж *аугм. од цокула̀.*

цо̏л, цо̀ла и **цо̂л** м нем. *стара мера за дужину, палац (око 2,5* cm): ексер од 3 цола.

цр̂в м (ген. мн. цр́ва̄) **1.** зоол. **а.** *у мн.: коло бескичмењака* Vermes (Helminthes), *које обухвата више животињских скупина, билатерално симетричног, дугуљастог, обично сегментираног меканог тела (без кости), без удова, који се крећу увијањем тела (у јд.: таква животиња):* црви врпчари, црви пљоснаци, црви облићи, црви колутићавци. **б.** *ларва инсекта која личи на такву животињу.* **2.** фиг. **а.** *ситно, слабо, неугледно, јадно биће, обично мало дете:* хранити три црва. **б.** *понизна особа, улизица, полтрон.* **в.** *неугодна, непријатна мисао која мучи и прогони некога; тешко осећање које мучи некога:* ~ сумње. • **пустити (ставити) некоме црва у главу** *изазвати код некога сумњу, подозрење.* **неки га ~ копка (у њему је прорадио ~)** *каже се кад је неко обузет осећањем радозналости, нестрпљења да нешто сазна, докучи, одн. кад је неко узнемирен због нечега.* **радити као ~** *радити врло марљиво, вредно.* **црви га једу** *каже се кад неко умре, кад је неко мртав.*

цр́вак, -вка м *дем. и хип. од црв.*

цр̏васт, -а, -о *који има облик црва, црволик, глистолик.*

цр̀вати се, -а̄м се несвр. *в. црвљати се.*

цр́вац, -вца м **1.** зоол. *у мн.: штитасте биљне ваши* Coccidae, *инсекти риличари из реда једнакокрилаца, већином штеточине на воћкама и др. (у јд.: таква ваш):* шљивин ~, ружин ~. **2.** *дем. од црв.*

цр̀ва̄ш, -а́ша м зоол. *род морских пужева предњошкржњака* Vermetus, *с кућицом вишеструко савијеном попут цеви.*

цр̀ве̄н ж *в. црвенило.*

цр̀вен, -ѐна, -о **1. а.** *који је боје свеже крви; који је поцрвенео од прилива крви под кожу:* ~ јабука, ~ хаљина, ~ боја; црвене усне, ~ лице. **б.** *који је боје рђе, црвенкастожут, риђ:* ~ коса, ~ коњ. **2.** пол. **а.** *који је на крајњој левици по свом политичком уверењу; комунистички:* ~ омладина, ~ странка. **б.** *који се односи на револуционарну активност, револуционаран:* црвени фронт. **в.** *који се односи на Црвену армију, на црвеноармејце:* црвени војници. **3.** (одр.) *саставни део назива биљних и животињских врста:* ~ детелина, ~ глог, ~ лук, црвени мрави. **4.** (у именичкој служби, одр.) **а.** м *револуционар; црвеногардејац.* **б.** м *црвеноармејац.* **в.** м *крајњи левичар, комуниста.* **г.** м *спортиста у црвеном дресу.* **д.** с *црвена боја, црвенило:* обојити у црвено. • **Црвена армија** *службено име совјетских оружаних снага, Совјетска армија од 1918. до 1946. године.* **~ буржоазија** *комунисти који су се обогатили и стекли привилегије у друштву.* **црвене бригаде** *ултралевичарска терористичка организација у Италији седамдесетих година.* **црвена крвна зрнца** мед. *еритроцити, покретљиве ћелије крви у којима су растворене органске материје.* **~ нит** *основна мисао, идеја која се провлачи кроз неко дело, мисао водиља, лајтмотив.* **Црвена помоћ** *организација за пружање помоћи (правне, новчане, здравствене и др.) у револуционарном радничком покрету.* **црвени див** астр. *тип звезде црвене боје и огромног пречника.* **Црвено барјаче** ист. *в. под барјаче.* **црвени ветар** мед. *акутно заразно запаљење коже или слузнице, са црвеним мрљама (нарочито на носу и образима)* erysipelas. **Црвени крст (~ криж, ~ полумесец)** *међународна хуманитарна организација за указивање помоћи онима који су страдали у рату или од елементарних непогода.* **црвени патуљак** астр. *тип звезде црвене боје и ниске површинске температуре.*

црвѐнгла̄вка ж зоол. *врста птице црвенкасте главе* Lamus rufus.

црвѐнда̄ћ, -а́ћа м **1.** зоол. *птица певачица* Erithacus rubecula *из пор. дроздови, с рђастоцрвеним подбратком и грудима.* **2.** погрд. и ир. *социјалиста; комуниста, црвени.* **3.** жарг. *некадашња новчаница од сто динара црвенкасте боје.*

црвѐнети јек. **црвѐњети,** црвѐнӣм несвр. непрел. **1. а.** *постајати црвен, добијати црвену боју* (нпр. о небу, цвећу и др.). **б.** *постајати црвен, румен у лицу, руменети (од прилива крви под кожу).* **2.** фиг. *стидети се:* ~ због сина, ~ због безобразлука. ■ ~ **се** *бити црвен, падати у очи, истицати се црвеном бојом* (о ономе што има црвену боју, нпр. о маковима, црвеној застави и др.).

црвѐника ж (обично уз именицу „вино") *црвено вино, руменика:* пити црвенику (вино).

црвѐнило с **1.** *црвена боја (нечега); руменило:* ~ вечерњег неба, ~ лица. **2.** *материја, средство којим се боји у црвено:* ~ за усне, ~ за пређу, ~ за јаја.

црвѐнити, -ӣм несвр. прел. *чинити (нешто) црвеним, премазивати, бојити црвеном бојом; изазивати црвену боју:* ~

усне, ~ образе; ~ небо (о сунцу). ■ ~ **се** *мазати се црвенилом, руменити се.*

црвѐница ж геол. *земља црвенкасте боје у крашким пределима (од гвожђе-хидроксида).*

црвѐнкапа ж **1. а.** етн. *округла ниска народна капа црвене боје:* бокељска ~, далматинска ~. **б.** ист. *у илирском препороду присталица народне ношње чији је симбол био таква капа.* **2.** (Црвенкапа) етн. **а.** *главно лице у дечјој бајци с истоименим насловом.* **б.** *сама та бајка.*

црвѐнкапић м *онај који носи црвенкапу.*

црвѐнкапица ж **1.** *дем. од црвенкапа.* **2.** (Црвенкапица) *в. црвенкапа (2а).*

цр̏венкаст и **црвѐнкаст**, -а, -о *који прелази у црвено, помало црвен:* ~ боја, ~ цвет, ~ длака.

цр̏венкасто и **црвѐнкасто** прил. *у црвенкастој боји, црвенкастом бојом, са црвенкастом нијансом; са црвенкастим одсјајем:* обојити ~, преливати се ~.

црвенкасто- *као први део прид. сложеница значи црвенкасту нијансу боје коју означава придев у другом делу сложенице:* црвенкастожут, црвенкасторужичаст.

црве́нко и **цр̏ве̄нко** м **1. а.** *човек црвених, румених образа.* **б.** *човек црвенкасте, риђе косе или браде.* **2.** *коњ или во црвенкасте, риђе длаке.*

црвѐно прил. **1.** *у црвеној боји, црвеном бојом; са црвеним одсјајем:* обојити ~, преливати се ~. **2.** фиг. *на комунистички начин, комунистички:* говорити ~, мислити ~.

црвено- *као први део именичких и придевских сложеница казује да је оно што значи именица црвено, црвенкасто, одн. да сложени придев означава боју са црвенкастом нијансом:* црвенокожац, црвенокоса, црвенооk, црвенокос; црвеножут, црвенољубичаст.

црвеноарме́јац, -јца м *припадник Црвене армије.*

црвено̀брад, -а, -о *који има црвенкасту, риђу браду, риђобрад:* црвенобради младић.

црвено̀во̄љка ж зоол. *в. црвендаћ.*

црвеногарде́јац, -јца м *припадник Црвене гарде.*

црвено̀глав, -а, -о *који је црвене главе (обично о инсекту):* ~ буба.

црвено̀главац, -а̄вца м зоол. *инсект црвене главе* Erythrocephalus.

црвено̀грлӣ, -а̄, -о̄ *који има црвено грло:* ~ птица.

црвено̀груд, -а, -о *који има црвене, риђе груди:* ~ птица.

црвено̀кап, -а, -о *који има црвену капу.*

црвено̀капац, -пца и **црвено̀капић** м *онај који носи црвену капу.*

црвено̀кљун, -а, -о *који има црвен кљун:* ~ птица.

црвено̀кож, -а, -о *који је црвене коже:* црвенокожи Индијанци.

црвено̀кожац, -ошца и **црвеноко́жац**, -о́шца м *човек црвене расе; човек црвенкасте коже.*

црвено̀кос, -а, -о *који има црвену, риђу косу, риђокос:* ~ девојка.

црвено̀коса ж *женска особа црвенкасте, риђе косе, риђокоса.*

црвено̀крил, -а, -о *који је црвених крила:* ~ птица, црвенокрили лептир.

црвено̀лик, -а, -о *који је црвеног лица, црвен у лицу, румен.*

црвено̀ног, -а, -о *који је црвених ногу:* ~ птица, црвеноноги инсект.

црвено̀нос, -а, -о *који има црвени нос:* црвеноноси пијанац.

црвено̀ок, -а, -о *који има црвене очи:* ~ грмуша.

црвено̀окица ж зоол. *риба црвених очију, црвенноока белица* Scardinius erythrophthalmus.

црвено̀пер, -а, -о *који има црвено перје.*

црвено̀пе̄рка ж *в. црвенперка.*

црвено̀прс, -а, -о *који има црвена прса, црвене груди, црвеногруд:* ~ птица.

црвено̀пруг, -а, -о *који има црвене пруге по телу:* ~ риба.

црвено̀реп, -а, -о *који има црвен реп:* ~ птица, ~ риба.

црвено̀репка ж зоол. *род птица певачица* Phoenicurus *које имају црвен реп.* • **обична** ~ *врста црвенорепке* Phoenicurus phoenicurus, *која се гнезди у дупљама дрвећа.* **планинска** ~ *врста црвенорепке* Ph. ochrurus, *која се гнезди у планинским камењарима.*

црвено̀трб, -а, -о *који је црвен по трбуху:* црвенотрби лептир.

црвѐнпе̄рка ж зоол. *врста слатководне рибе црвених пераја* Scardinius erythrophthalmus *из пор. шарана.*

црвѐнрепка ж *в. црвенорепка.*

црвѐња̄к, -а́ка м пеј. *комуниста, социјалиста.*

црвѐњача ж *црвена креда.*

црвѐња̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на црвењаке, комунистички, социјалистички.*

црвѐњети (се) *в. црвенети (се).*

цр̀вӣћ, -ића и **цр̀вић**, -а м **1.** *дем. од црв.* **2.** фиг. **а.** *мало, слабо дете, детешце.* **б.** фиг. *в. црв (2в).*

цр̀вљати се, -а̄м се несвр. *добијати црве, постајати црвљив; кварити се од црва (нпр. о плоду воћке, о месу, сиру и сл.).*

цр̀вљив, -а, -о **1.** *пун црва, уцрван, пушљив; који су изгризли, изјели црви:* ~ плод, ~ јабука, ~ месо; ~ хартија. **2.** фиг. *немиран, несташан као црв (обично о детету).*

цр̀вљиво̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина, стање онога што је црвљиво:* ~ плода.

цр̀вљика ж *црвљива воћка.*

цр̑вов, -а, -о *који припада црву.*

црво̀једина ж *в. црвоточина.*

црво̀лик, -а, -о *који личи на црва, који има облик црва.*

црво̀ток м зоол. *црв који точи, изгриза дрво.*

цр̏вото̄ч ж *шупљина, рупа коју начини црв точећи, гризући; траг који је направио црв гризући, точећи (дрво и сл.).*

црво̀точан, -чна, -о **а.** *који су источили, расточили, изгризли црви:* ~ столица, ~ дрво. **б.** *који је настао црвоточењем:* ~ прашина.

црво̀точина ж **1.** *прах који стварају црви точећи, гризући дрво.* **2.** *оштећено дрво које су источили, изгризли црви, остаци расточеног дрвета.* **3. а.** бот. *у мн.: фамилија биљака бесцветница* Lycopodiaceae *(у јд.: биљка из те фамилије).* **б.** *род дугогодишњих зељастих биљака* Lycopodium *из ф.* Lycopodiaceae *(у јд.: биљка из тога рода).*

црво̀точити, -ӣм несвр. [гл. им. црво̀точе̄ње с] **1.** *точити, нагризати (о црвима):* ~ дрво. **2.** *постајати црвоточан, пропадати због црвоточења (о дрвету, деловима намештаја).*

црво̀точно̄ст, -ости ж *стање онога што је црвоточно.*

црву́љак, -љка м **1.** *дем. од црв.* **2.** анат. *закржљали део дебелог црева који се наставља на слепо црево, апендикс.*

цр̀вчић м *дем. од црвак и црв.*

црѐва̄р, -а́ра м *месар који се бави прерађивањем, обрадом црева и њиховом продајом.*

црѐва̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на цреваре:* ~ радња.

цре̑внӣ јек. **цри̏јевнӣ**, -а̄, -о̄ *који се односи на црева:* ~ катар, цревни паразити, цревне болести.

цре́во јек. **црије̏во** с **1.** анат. *део органа за варење у облику меке и еластичне цеви у човечјем и животињском телу.* **2.** *цев (обично гумена или пластична):* ~ за поливање. **3.** фиг. *дугачак*

ред, дугачка поворка: ~ пешадије. • **дванаестопалачно** ~ *почетни део танког црева у који се изливају сокови из гуштераче и јетре,* duodenum. **дебело** ~ *задњи део пробавног система, који служи за ресорпцију воде и формирање измета,* intestinum crassum. **задње (гузно)** ~ *задњи део дебелог црева који се завршава аналним отвором,* intestinum rectum. **слепо** ~ *почетни део дебелог црева, који на дну има привезак, црвуљак (апендикс),* intestinum caecum. **танко (сукано)** ~ *црево дуго до 5 m у којем се врши највећи део пробаве и ресорпција пробављених састојака хране, а састоји се из дванаестопалачног црева* (duodenum), *таштог црева* (jejunum) *и усуканог црева* (ileum). **ташто** ~ *део танког црева између дванаестопалачног црева и илеума,* jejunum. **усукано (вито)** ~ *задњи део танког црева,* ileum. **вући се као (отегнута) црева** *ићи у дугом отегнутом низу, у дугој колони.* **исукати (просути) некоме црева** *убити некога расporивши му трбух.*

црéвце јек. **цријèвце,** -ета (у мн. -ца) с **1.** *дем. од црево.* **2.** мн. кув. *врста јела од јагњећих или свињских црева.*

црêп јек. **цри̏јеп** м (мн. цре̏пови) **1.** (и зб.) *посебно обликована, обично пљосната танка опека за покривање кровова зграда:* валовити ~, жлебасти ~, љускасти ~, покрити кућу црепом. **2.** *разбијени делић, комадић нечега, крхотина:* црепови од разбијеног лонца.

цре̏пан, -а, -о **1.** *који је покривен црепом:* црепани кров. **2.** *који је од печене глине:* ~ лула.

црепàна ж *в. црепара.*

црѐпа̄р, -áра м *онај који прави црепове.*

црѐпара ж *радионица у којој се пече цреп.*

црепáрство с *прављење и печење црепова (као грађевинска грана).*

цре̏паст, -а, -о *који има облик црепа.*

цре̏пасто прил. *као црепови (на крову):* ~ поређане љуске.

цре̏пина ж *аугм. од цреп и цријеп.*

црѐпић, -а и **црѐпӣћ,** -úћа м *дем. од цреп и цријеп.*

цре̏пуља ж *земљана посуда у облику поклопца, под којим се пече хлеб на огњишту.*

црепу̀ља̄р, -áра м *грнчар који прави црепуље.*

црепу̀ља̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на црепуљаре:* ~ занат.

црије- *в. цре-.*

црка́вати, цр̏ка̄ва̄м несвр. **1.** *несвр. према цркнути, црћи.* **2.** фиг. *лежати докон, излежавати се, чмавати; ленчарити.* **3.** фиг. *живети у беди, мучити се, злопатити се, животарити.* • ~ **од глади** *немати хране, оскудевати јако у храни; живети у беди.* ~ **од смеха** *јако, много се смејати.*

цр̏кавица ж разг. **1.** *болест од које циркава стока, епидемија, помор стоке.* **2.** фиг. **а.** *врло мало новца:* заштедети цркавицу, добити за труд цркавицу. **б.** *врло мало, оскудно имање:* имати неку цркавицу у пољу.

цр̏ква ж (ген. мн. цр̏ка̄ва̄) **1.** *зграда у којој се врше хришћански верски обреди, храм, богомоља:* ићи у цркву, посећивати цркву, подићи цркву. **2.** *заједница хришћанских верника (као организација, институција):* православна ~, католичка ~, западна ~, источна ~. **3.** *црквена власт, црквена управа, црквено старешинство:* тражити од цркве сагласност за венчање. **4.** *служба у цркви, богослужење:* обући се као за цркву. • **женска** ~ *одељење за жене у православној цркви.* **не хтети (с неким) ни у цркву** *не желети имати никаква посла с неким.* **чисто, уредно као у цркви** *врло чисто, уредно.*

цр̏ква̄р, -áра м **1.** *онај који често, редовно иде у цркву на службу, побожан човек, верник.* **2.** *в. црквењак.*

цр̏ква̄рка ж *она која често, редовно иде у цркву на службу, побожна жена, верница.*

цр̏ква̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на цркваре:* ~ одело.

црквѐнӣ и **цр̏квенӣ,** -ā, -ō *који припада цркви, који се односи на цркву:* црквени обред, ~ слава, ~ музика, црквена врата, ~ рухо, ~ право. • ~ **драма** књиж. *средњовековна драма религиозног садржаја, приказање.* ~ **књига** *књига, бележница у коју свештеник уписује крштења, венчања, смрти и др. догађаје.* **црквени оци** *старохришћански црквени писци (II–VII в.) којима црква признаје правоверно учење и светост живота.* **сиромах (убог) као црквени миш** *пуки сиромах.*

црквенору̏скӣ, -ā, -ō у изр. ~ **језик** *старословенски језик руске редакције, језик руске цркве, који је био и књижевни руски језик до реформе Петра Великог.*

црквенору̏ски прил. *црквенруским језиком.*

црквенословѐнскӣ, -ā, -ō *в. црквенословѐнскӣ.*

црквенословѐнски прил. *в. црквенословѐнски.*

црквенослòве̄нскӣ, -ā, -ō у изр. ~ **језик** 1) *старословенски језик у црквеној употреби, староцрквенословенски; старословенски језик.* 2) *старословенски језик руске редакције, рускоцрквенословенски, новоцрквенословенски (данас у богослужбеној употреби у Руској и Српској православној цркви).*

црквенослòве̄нски прил. *црквенословенским језиком:* писати ~.

црквѐња̄к, -áка м *чувар цркве и црквени послужитељ; звонар, клисар.*

црквѐња̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на црквењаке.*

црквења́штво с *посао, служба црквењака.*

цр̏квина ж **1.** *аугм. од црква.* **2.** *зидине рушене цркве, рушевине, развалине цркве.*

цр̏квица и **цр̀квица** ж *дем. од црква.*

цр̀квӣште с *место где је некада била црква; развалине, рушевине цркве.*

цр̏кнӯт, -а, -о **1.** *који само што није цркао, јако слаб, болестан:* цркнути коњи. **2.** фиг. разг. *јако уморан, исцрпљен:* бити ~ од посла.

цр̏кнути и **цр̏ћи,** цр̏кне̄м (аор. цр̏кнух и цр̏кох, цр̏кнӯ и цр̏че; р. пр. цр̏кнуо, -ула и цр̏као, -кла; пр. пр. цр̏кнувши и цр̏ка̄вши) свр. **1.** *угинути, липсати (о животињама).* **2.** пеј. *умрети, преминути.* – Цркао дабогда! **3.** фиг. *престати радити, функционисати, покварити се (о неком механизму, машини, справи).* **4.** (за неким) *осетити јаку жудњу, чежњу (за неким).* **5.** фиг. *пресвиснути, обезнанити се (од жалости, туге, бола):* ~ од жалости, ~ од туге. **6.** *прснути, пући (нпр. о стаклу).* • ~ **од смеха** *смејати се јако, до изнемоглости.* **цркни-пукни** жарг. *било како било, ма шта се десило, по сваку цену, свакако.*

црко̀вња̄к, -áка м *црквено, свештено лице, свештеник, редовник.*

црко̀вња̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на црковњаке, свештенички.*

цр̏котина ж **1.** *цркнута, угинула животиња, стрвина.* **2.** *јако изнемогла, болесна животиња (која само што није цркла).* **3.** фиг. пеј. *јако лења особа, ленштина.*

цр̏котинскӣ, -ā, -ō *који се односи на цркотину, који потиче од цркотине:* ~ задах.

црљѐница ж мед. нар. *в. рубеола.*

цр̏мпураст, -а, -о *који је црне пути, коже, црномањаст:* ~ жена.

цр̑н, цр̑на, -о (комп. цр̏њӣ) (супр. бео) **1. а.** *који је боје угљена или чађи:* ~ марама, ~ коса, ~ коњ, ~ ципела. **б.** *који је обучен у одело те боје (о калуђеру).* **2. а.** *који је тамне пути, црномањаст, црмпураст:* ~ човек, ~ жена. **б.** разг. *опаљен, преплануо од сунца.* **3.** *нечист, прљав, замазан:* ~ рубље, црне руке, црни нокти. **4.** *који је без светлости, мрачан, таман:* ~ ноћ. **5.** *који је тамније, затвореније боје него нешто друго исте врсте:* ~ хлеб, ~ вино, ~ брашно, ~ бибер. **6.** фиг. *тешко подношљив, тежак, мучан; тужан, жалостан:* ~ живот; ~ вест. **б.** *мрзак, одвратан; злокобан, кобан:* ~ злоба; ~ мисао, ~ помисао, ~ слутња. **в.** *несрећан, јадан:* ~ мајка, црни сине! ~ судбина. **г.** *рђав, зао:* црни душманин. **д.** (уз именице које значе нешто зло, неповољно, негативно) *врло велик, тежак, страшан:* црни грех, ~ беда, ~ сиротиња, црне бриге. **7.** (одр.) *саставни део назива биљних и животињских врста:* црни бор, црни граб, црни лук; црни

орао, црни мрав. **8.** (у им. служби) 1) м а) *црномањаст, црмпураст мушкарац.* б) *играч у шаху који игра црним фигурама.* в) *враг, ђаво, нечастиви.* 2) ж а) *црномањаста, црмпураста жена.* б) *црна кафа.* в) *црна длака:* немати ниједне црне. 3) с а) *црна одећа, црнина:* носити црно, облачити се у црно. б) *црна боја:* писмо уоквирено црним. • ~ **образ** *велика срамота.* ~ **берза** *в. берза (изр.).* ~ **земља** *симбол смрти, гробља.* ~ **кутија** *в. кутија (изр.).* ~ **листа** *попис, списак лица или организација, установа према којима састављач листе намерава да из неких разлога примени оштрије критеријуме и мере у пословним и др. односима.* ~ **овца** *особа која својим рђавим, лошим особинама одудара од своје средине, отпадник; грешник:* црна овца у фамилији. ~ **птица** *весник несреће, смрти.* **Црна рука** ист. *тајна политичка организација основана 1903. у Србији чији су чланови учествовали у завери против Александра Обреновића.* ~ **рупа** *место у свемиру настало гравитационим сабијањем звезде, које је невидљиво јер због снажне гравитације никакво зрачење, па ни светлост не може изаћи из њега.* ~ **смрт** *куга.* ~ **тачка** *место на друму на коме се често догађају саобраћајни удеси.* ~ **цигерица** *в. цигерица (изр.).* **црни барјак,** ~ **застава** *знак смрти, укопа.* **црни петак** *в. петак (изр.).* **црни пришт** *в. пришт (изр.).* **црни фонд** *нечија тајна залиха новца, обично намењена финансирању недозвољених делатности или непланираних издатака.* **црни циганин** пеј. *најгори човек; најсиромашнији, најбеднији човек.* ~ **злато** *енергетска горива угаљ или нафта.* ~ **тело** *тело које потпуно апсорбује видљиву светлост.* **црна звона** *знак смрти, погреба.* **црне богиње** *в. велике богиње (под богиње).* **црни дани, црне године** *године оскудице, невоље, несреће.* **црни фратри** *фрањевци (који носе црне мантије).* **беле паре за црне дане (чувати, скупљати** и сл.**)** *в. под пара[2] (изр.).* **бити (некоме) црн пред очима** *бити мрзак, одвратан некоме.* **гледати кроз црне наочари** *бити песимиста.* **дати, потрошити** и сл. **и црно под ноктом (испод нокта)** *дати, потрошити све.* **на црно (радити** и сл.**)** *илегално, неовлашћено, противзаконито, без прописаних докумената (радити и сл.).* **ни беле ни црне, ни бело ни црно** *в. под бео (изр.).* **није баш све црно** *није баш све лоше каквим се представља.* **приказати црним бојама** *приказати негативно, само са рђаве стране.* **црн ти образ био** *в. под образ (изр.).* **црни облаци се надвијају** *предстоји велика несрећа, велико зло.* **црно на бело (на белом)** *написмено.* **у црно завити (некога)** *нанети некоме тежак ударац, бол, убити некоме некога свога, унесрећити, ојадити некога.* **црни хумор** *в. хумор (изр.).*

Цр̑на̄ Го̏ра ж *држава на јужном Јадрану, некадашња југословенска република, која се граничи са Босном и Херцеговином, Србијом, Албанијом и Хрватском.*

цр̑нац, цр̑нца м (инстр. цр̑нцем; ген. мн. цр̑на̄ца̄) **1.** *припадник негроидне расе тамне коже и коврџаве црне косе, човек црне расе, негроид.* **2.** *припадник етничке групе црнаца у САД.* **3.** *редовник, калуђер који носи црну одећу, црну мантију.* **4.** фиг. разг. *онај који црнчи, који ради тежак, напоран физички посао.*

цр̑начкӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на црнце, који припада црнцима, својствен црнцима:* ~ музика, ~ кварт, ~ питање. **2.** *редовнички, калуђерски:* ~ рухо. **3.** фиг. *тежак, напоран и слабо плаћен (о послу и сл.):* ~ посао, ~ рад.

цр̑начки прил. **1.** *као у црнаца, као црнац:* ~ темпераментна музика, ~ обучен. **2.** *тешко, напорно:* ~ радити, ~ запињати.

цр́нети јек. **цр́њети,** цр̑нӣм несвр. непрел. **а.** *постајати црн, добијати црну, тамну боју* (нпр. о небу кад се наоблачи); *постајати преплануо (од сунца).* ■ ~ **се** *бити црн, истицати се црном бојом, показивати се у црној боји (нпр. о земљи).*

цр̑ника ж бот. *в. чесвина.*

цр̑никовина ж *дрво од црнике.*

цр̑нило с **1.** *особина онога што је црно, црна боја:* ~ лица, ~ неба. **2.** *материја, средство којим се нешто боји у црно; црна маст за мазање нечега:* ~ за бојење тканина, ~ за обрве, ~ за ципеле. **3.** арх. *мастило, тинта:* написати црнилом. **4.** *тама, мрак:* ~ ноћи.

црни̏на ж **1. а.** *црна одећа (као знак жалости за умрлима):* носити црнину, бити у црнини, скинути црнину. **б.** *црна тканина:* носиљка застрта црнином. **2.** *в. црнило (1):* ~ гаврана. **2.** *тама, мрак:* ~ ноћи.

цр́нити, цр̑нӣм несвр. прел. [гл. им. цр́њēње с] **1.** *чинити црним, тамним, бојити у црно:* ~ бркове, ~ косу. **2.** фиг. **а.** *жалостити, растуживати; чинити несрећним, ојађивати, унесрећивати:* ~ мајку. **б.** *ружно, негативно говорити о некоме, грдити, оцрњивати (некога):* ~ суседа. **нити црни нити бели** *ништа не говори.* ■ ~ **се** *мазати се црном бојом, црнилом, гаравити се.* **2.** фиг. *лоше, ружно говорити о себи.* • ~ (некоме) **образ, лице** *срамотити (некога).*

цр̑ница ж **1.** *црна земља која обилује хумусом; хумус:* плодна ~. **2. а.** *в. црнкиња (а).* **б.** *в. Црнкиња (б).* **3.** *редовница, калуђерица, монахиња (која носи црну одећу).* **4.** зоол. *в. црнка (2).* **5.** (и црни̏ца) **а.** бот. *биљка* Erica carnea *из ф. вресова.* **б.** агр. (у атрибутској служби) *назив за разне врсте воћа црне, тамне боје:* ~ маслина, ~ смоква, ~ трешња.

цр̑нӣш, -и́ша м у изр. **од црниша на гориша** *од зла на горе, од горег још горе.*

цр̑нка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1.** *женска особа црне косе и пути:* лепа ~. **2.** зоол. *врста црне змије* Zamenis carbonarius.

цр̏нкаст, -а, -о *помало црн:* ~ мачка.

цр̏нкасто прил. *у црнкастој боји, црнкастом бојом:* ~ обојити.

црнкасто- *као први део сложеница значи црнкасту нијансу боје коју означава придев у другом делу сложенице:* црнкастосив, црнкастосмеђ и сл.

цр̑нкиња ж **а.** *женска особа црне расе.* **б.** *припадница етничке групе црне расе у САД.*

цр́но и **цр̑но** прил. **1.** *црном бојом, у црној боји; са тамним одсјајем:* обојити хаљину ~, обојити обрве ~, ~ уоквирена слика; светлуцати ~. **2.** фиг. *песимистички, безнадно:* гледати ~ на будућност, видети све ~, приказати (сликати) ~. **б.** *лоше, рђаво, зло; тешко подношљиво:* бити (некоме) ~, бити све црње из дана у дан, живети црње од пса. • **црно му се пише** *каже се кад некоме предстоји нешто лоше, зло.* **радити на** ~ *радити без дозволе избегавајући законске прописе и пореске обавезе.* **продавати на** ~ *продавати незаконито, шверцовати.*

црно- *као први део сложеница:* **1.** *с именицама или именичким основама показује да је оно што значи именица црно или црнкасто:* црнобрад, црнобрк, црноглав, црнокос. **2.** *с придевима који значе боју показује да та боја прелази у црно, тамно:* црномрк, црносмеђ.

цр́но-бе́ло јек. **цр́но-бијѐло** прил. **а.** *црном и белом бојом, у црној и белој боји:* обојити црно-бело. **б.** фиг. *представљено, приказано само у крајностима или само позитивно или само негативно (без прелаза, нијансирања):* сликати, представљати, приказивати (нешто, све) црно-бело.

цр́но-бе̏о, -бе́ла, -бе́ло јек. **цр́но-би̏јел,** -ѐла, -о **а.** *који је црне и беле боје, који је израђен у црној и белој боји:* црно-бела свила, црно-бела фотографија, црно-бели спортски дрес. **б.** фиг. *који је приказан, представљен само као позитиван или негативан (без прелаза, нијансирања):* црно-бели ликови (у књижевном делу).

црноберзија́нац, -нца м *онај који се бави црном берзом.*

црноберзѝја̄нка ж *она која се бави црном берзом.*

црноберзѝја̄нскӣ, -ā, -ō *који се односи на црноберзијанце и на црну берзу:* ~ роба.

црноберзѝја̄нски прил. *на црноберзијански начин, као црноберзијанци:* трговати ~.

цр́но-бӣјел *в. црно-бео.*

цр́но-бијѐло *в. црно-бело.*

црно̀бор м бот. *в. црни бор (под бор изр.).*

црно̀брад, -а, -о *који има црну браду:* црнобради младић.

црнобра̀да̄ш, -а́ша м пеј. *човек са црном брадом.*

црно̀брк, -а, -о *који има црнеብркове:* црнобрки кочијаш.

црнобурз- *в. црноберз-.*

црно̀врат, -а, -о *који има црн врат:* ~ птица.

црно̀глав, -а, -о *који је црне главе:* ~ овца, ~ птица, ~ грмуша.

црно̀главица ж **1.** зоол. *в. црноглавка.* **2.** вет. *болест кокошака и ћурака од које им поцрни глава,* Histonomas meleagris.

црно̀гла̄вка ж зоол. (обично у изр. **грмуша** ~) *птица певачица црне главе* Sylvia atricapilla.

Црно̀горац, -о̄рца (инстр. -о̄рцем; ген. мн. Црно̀гора̄ца̄) и **Црного́рац,** -рца (инстр. -рцем; ген. мн. Црно̀го̄ра̄ца̄) м **1. а.** *становник, житељ Црне Горе.* **б.** *онај који је из Црне Горе, који је пореклом из Црне Горе.* **2.** *припадник јужнословенског народа српског етничког порекла чија већина живи у Црној Гори.*

црно̀горица и **црного̀рица** ж зб. бот. *зимзелено игличасто дрвеће (у које спадају бор, јела, смрека, ариш и др.);* супр. белогорица: планина под црногорицом.

црно̀горичнӣ и **црного̀ричнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на црногорицу; који се састоји од црногорице:* ~ дрво; ~ шума.

Црно̀го̄рка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1. а.** *становница, житељка Црне Горе.* **б.** *она која је из Црне Горе, која је пореклом из Црне Горе.* **2.** *припадница јужнословенског народа српског етничког порекла чија већина живи у Црној Гори.*

црно̀горскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Црну Гору и на Црногорце:* ~ ношња, ~ нагласак, Црногорско приморје, ~ привреда.

црно̀горски прил. *на црногорски начин, као Црногорци:* носити се ~, ~ обучен.

црно̀го̄рство и **црного́рство** с *особине, својства карактеристична за Црногорце; приврженост Црној Гори и њеном народу.*

Црно̀го̄рче, -ета с (мн. ø; зб. им. Црно̀горча̄д ж) *дем. од Црногорац; млад Црногорац.*

Црного̀рчина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од Црногорац.*

црного́рштина ж (обично пеј.) *в. црногорство.*

црно̀граб м бот. **а.** *црни граб, кукрика* Carpinus orijentalis. **б.** *в. црнограбић.*

црно̀грабић м бот. *врста граба* Ostrya carpinifolia.

црно̀грабов, -а, -о *који је од црнограба:* ~ дрво.

црногра̀бовина ж *црнограбово дрво.*

црно̀грив, -а, -о *који има црну гриву:* црногриви коњ.

црно̀гривац, -ӣвца м *коњ црне гриве.*

црно̀грлӣ, -а̄, -о̄ *који је црна грла:* ~ птица.

цр́но-жу̂т, -жу́та, -о **а.** *који је црн и жут:* ~ застава. **б.** фиг. пеј. *који се односи на Аустроугарску; ненародан, реакционаран (у доба бивше Аустроугарске):* ~ официруша, црно-жути зеленаш.

цр̀но̄јка ж **1.** *црномањаста женска особа, црнка:* витка ~. **2.** бот. *женски струк конопље* Canabis sativa.

цр̀но̄јчица ж *дем. и хип. од црнојка (1).*

црно̀капица ж зоол. *в. црноглавка.*

црно̀кљун, -а, -о *који је црна кљуна:* црнокљуни гавран.

црно̀кожац, -ошца и **црноко́жац,** -о́шца м *човек црне расе, црнац; човек црне пути.*

црно̀кор, -а, -о у изр. **црнокори нож** *в. црнокорац.*

црно̀кораст, -а, -о **1.** *који је црне коре:* ~ плод. **2.** *који је са црним корицама:* ~ нож.

црно̀корац, -о̄рца и **црноко́рац,** -о́рца м *нож, мач, револвер и сл. који има црне корице.*

црно̀ко̄рка ж **1.** *сабља која има црне корице.* **2.** агр. *лубеница која има тамну кору.*

црно̀кос, -а, -о *који има црну косу:* ~ девојка.

црнокошу̀ља̄ш, -а́ша м *човек који носи црну кошуљу, италијански фашиста.*

црнокошу̀ља̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на црнокошуљаше.*

црно̀крил, -а, -о *који има црна крила:* ~ птица, црнокрили лептир.

црно̀крилац, -ӣлца и **црнокри́лац,** -лца м зоол. *инсект црних крила из реда тврдокрилаца.* **б.** *у мн.: породица таквих инсеката.*

црно̀крпица ж зоол. (обично у изр. **љута** ~) *врста змије* Tarbophis (Telescopus) fallax *из пор. гужеви, која је отровна само за гуштере.*

цр̏нокрӯг м зоол. *врста отровне змије која кад се склупча изгледа као црни круг, поскок, камењарка.*

црно̀лик, -а, -о *који је црна лика, црн у лицу, црномањаст:* ~ човек.

црноманти̏ја̄ш, -а́ша м пеј. *човек који носи црну мантију.*

црноманти̏ја̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на црномантијаше.*

црно̀мањаст, -а, -о *који је тамне пути:* ~ жена.

црно̀морскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Црно море:* ~ слив.

црно̀ног, -а, -о *који има црне ноге:* ~ птица, ~ овца.

црно̀ок, -а, -о *који је црних очију:* ~ девојчица.

црно̀ока и **цр̏ноока** ж **1.** *женска особа црних очију.* **2. а.** зоол. *врста рибе* Abramis sapa *која има црни круг око очију.* **б.** *овца, коза и сл. са црним кругом око очију.*

црно̀окаст и **цр̏нноокаст,** -а, -о *в. црноок.*

црно̀очић м *младић црних очију.*

црно̀пер, -а, -о и **црно̀пе̄ран,** -рна, -о *који је црног перја:* ~ птица.

црно̀пе̄рка ж зоол. **1.** *риба црних пераја.* **2.** *врста птице, црноглава мухарица* Muscicapa atricapilla.

црно̀по̄љнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на црно поље (у шаху):* ~ ловац.

црно̀пругац, -ӯкца м зоол. *врста рибе са црним пругама по телу.*

црно̀пут, -а, -о *који је црне пути, тамнопут:* ~ човек.

цр̏норе̄п и **црно̀реп**[1] м зоол. *врста морске рибе са црном пегом на репу, ушата.*

црно̀реп[2], -а, -о *који има црни реп:* црнорепи коњ.

црнори́зац, -и́сца м *онај који носи црну ризу, мантију, калуђер, свештеник, монах.*

црнору́кац, -кца м ист. *члан организације Црна рука.*

црно̀рух, -а, -о *који носи црно рухо.*

црно̀сӣв, црноси́ва, -о *који је тамносиве боје, мрк:* ~ смеса, ~ река.

црносја́јан, -јна, -о *који је сјајне црне боје:* ~ свила.

цр́но̄ст, -ости ж *в. црнило (1).*

црностоти̏на̄ш, -а́ша м рус. **а.** *члан „Црне стотине", изразито монархистичке организације основане 1905. године у царској Русији за сузбијање револуционарног покрета.* **б.** *уопште присталица противреволуционарног покрета.*

црностоти̏на̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на црностотинаше.*

цр̏ностре̄л јек. **цр̏нострије̄л** м зоол. **а.** *змија поскок, камењарка, црнокруг.* **б.** *врста змије отровнице* Tarbophis vivax.

црно̀ћа ж *в. црнило (1).*

црнохў̀мо̄ран, -рна, -о *који се односи на црни хумор:* ~ комедија.

црнохў̀мо̄рно прил. *са црним хумором:* ~ гледати на нешто.

црношко́лац, -лца м арх. *ученик „црне школе", студент теологије, богослов, семинариста.*

црно̀школскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на „црну школу" и на црношколце, богословски:* ~ омладина.

црно̀шљива ж бот. *в. трновача (1).*

цр̏нцат, цр̏нца̄т и **црнци̏јат,** -а, -о (обично у вези с прид. „црн") *сасвим, потпуно црн:* црн црнцат петао.

цр́нче, -ета с (супл. мн. цр̀нчићи; зб. им. цр̏нча̄д ж) *дем. и хип. од црнац; млад црнац; црначко дете.*

цр́нчина ж зоол. *в. црнка (2).*

цр̀нчина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од црнац.*

цр̀нчити, -ӣм несвр. разг. [гл. им. цр̀нчење с] *радити тежак, напоран посао, диринчити:* ~ у пољу.

цр̀нчић м *дем. од црнац; млад црнац; дечак црнац.*

цр̀нчуга ж (м) (мн. ж) *пеј. од црнац.*

цр̂њ м бот. *в. црњевац.*

цр́ња м (уп. цр́њо) **1.** *пеј. од црнац.* **2.** *човек црне пути и косе.* **3.** *јадник, бедник, несрећник.*

цр̀њāк, -áка м **1.** разг. *црно вино:* пити ~. **2.** жарг. *црни хумор:* испричати ~.

цр́њевац, -ēвца м бот. *вишегодишња зељаста биљка* Prunella (Brunella) vulgaris *из ф. уснатица* (Lamiaceae, Labiatae).

цр́њети *в. црнети.*

цр̀њика ж бот. *род једногодишњих биљака* Nigella *из ф. жабљака* (Ranunculaceae) *с расперјаним листовима и живо обојеним модрикастим, белим или жутим цветовима, мачков брк.*

цр̀њӣш, -ѝша м у изр. **са црњиша на гориша** *све црње и црње, све горе и горе, са зла на горе.*

цр́њо, -а и -ē м *в. црња.*

цр̀њуша ж бот. *род грмоликих, ређе дрвенастих биљака* Erica *из ф. вресова* (Ericaceae).

цр̀пало с *в. црпац.*

цр̀пāљка ж *в. црпка.*

цр́пац, -пца м *направа за црпење воде из чамца.*

цр̀пāч, -áча м *онај који црпе (воду или неку другу течност) из нечега:* ~ воде.

цр̀пилӣште с *место где се нешто црпе:* ~ нафте.

цр́пити, -ӣм несвр. [гл. им. цр́пљење с] *в. црсти.*

цр̀пка ж *справа за црпење воде или неке друге течности из нечега, пумпа.*

цр̀пкати, -āм несвр. *дем. према црсти.*

цр̀пнӣ, -ā, -ō *који се односи на црпење:* ~ станица.

цр́псти (цр̂псти), цр́пēм (р. пр. цр̂пао, цр́пла) несвр. [гл. им. цр́пēње с] **1. а.** *посудом или нарочитом справом, црпком, пумпом вадити, извлачити (обично воду или неку другу течност) из нечега:* ~ воду из бунара, ~ воду из чамца, ~ нафту, ~ ваздух. **б.** *уопште извлачити, исисавати (храну или друге састојке) из нечега:* ~ храну (воду) из земље (о биљци). **2.** *искоришћавати, извлачити из некога, нечега добит, корист и сл., експлоатисати; трошити:* ~ капитал, ~ резервни фонд, ~ природна богатства, ~ снагу, ~ знање, ~ податке; ~ резерве.

цр̀та ж (ген. мн. цр̂тā) **1. а.** *в. линија:* права ~, крива ~, пуна ~, испрекидана ~, коса ~, танка ~, дебела ~, хоризонтална ~, окомита ~, повући црту. **б.** *линија као основни елемент цртежа, потез:* повући грубу црту. **2.** *гранична, међашна линија (стварна или привидна) која дели, одваја нешто од нечега:* магловите црте обзорја. **3. а.** (обично у мн.) *линије, бразде на длану по којима се гата:* црте живота, црте среће. **б.** *прегиб, бора:* ~ на панталонама. **4.** лингв. **а.** *интерпункцијски знак* (–) *који се ставља место првог дела наводника, затим место зареза за одвајање уметнутих делова говора итд.* **б.** *правописни знак* (–) *који се пише између бројева уместо предлога до, за означавање правца кретања или удаљености од једног до другог места итд.* **5. а.** (обично у мн.) *делови лица и линије које му дају изглед, облик и карактеристично обележје:* благе црте лица, грубе црте лица, имати лепе црте, правилне црте лица. **б.** фиг. *оно што је изразито, карактеристично, обележје, особина, особеност:* карактерне црте, језичке црте, дијалекатске црте. **6.** *врста књижевног дела у коме је дат кратак опис нечега:* путописне црте, црте из сеоског живота. • **у главним (општим) цртама** *углавном, уопште; најважније:* изнети, изложити нешто у главним цртама. **у кратким (најкраћим) цртама** *укратко (најкраће).* **у грубим цртама** *укратко, сажето, најпростије (речено).* **(остати, бити) испод црте** разг. *не испунити услове при упису на факултет, у средњу школу и сл.*

цр̀тало с *гвоздени нож на плугу који при орању реже, пара земљу.*

цр̀тāнӣ, -ā, -ō у изр. ~ **филм** *в. филм (изр).*

цр̀тāнка и **цр̀тāнка** ж *свеска, блок за цртање:* дечја ~.

цр̀тāње с **1.** *гл. им. од цртати (се).* **2.** *школски предмет чији је циљ обучавање ученика у вештини цртања, представљања предмета, објеката помоћу оловке, пера и сл..*

цртàрија ж (обично пеј.) *в. цртеж.*

цр̀тати, -āм несвр. **1. а.** *правити, вући, повлачити црте, линије:* ~ штапом по песку. **б.** *правити цртеж:* ~ план, ~ нацрт, ~ шему. **2.** *приказивати, сликати оловком, пером, бојама и сл. (особе, предмете и сл.):* ~ кућу, ~ дрво, ~ коња, ~ космос, лепо ~. **3.** *живо, сликовито приказивати, описивати ликове, појаве и сл. (у неком књижевном делу):* ~ сељаке (у роману и сл.), ~ малограђане. ■ **~ се** *показивати се у главним контурама, оцртавати се, назирати се; видети се, огледати се.* – Њене облине су се благо цртале испод хаљине. На њезином лицу се цртала равнодушност.

цр̀тāћ, -áћа м разг. *цртани филм:* гледати цртаће.

цр̀тāћӣ, -ā, -ē *који служи за цртање:* ~ прибор, ~ сто, ~ хартија.

цр̀тāч, -áча м **1.** *онај који црта (ликове, предмете и сл.):* даровити ~, технички ~, ~ портрета. **2.** *онај који приказује, описује ликове, појаве и сл. (у књижевном делу):* ~ друштвених прилика.

цртàчица ж *жена цртач.*

цр̀тāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на цртаче и цртање:* цртачке студије, ~ таленат.

цр̀тāчки прил. *као цртач, на начин цртача:* ~ приказати.

цр̀тāчница ж *просторија, учионица у којој се црта.*

цр́теж м (инстр. -ом) **1.** *приказ стварног или замишљеног предмета, одн. појаве на равној површини помоћу линија и сенчења (оловком, кредом, пером или кистом):* ~ у једној боји, ~ оловком (угљеном), ~ тушем, ~ животиње. **2.** *опис, приказ (лика, појаве и сл.) у књижевном делу:* ~ сеоског газде (у приповеци).

цр̀тић, -а и **цр̀тӣћ,** -ѝћа м *в. цртаћ.*

цр̀тица ж **1.** *дем. од црта.* **2.** лингв. *правописни знак за растављање делова речи, слогова, полусложеница и сл.* (-). **3.** књиж. *кратак књижевни, прозни састав, опис:* лирска ~, фељтонска ~, књижевна ~.

црткàрати, -āм несвр. *цртати површно, невешто.*

цр̀ткати, -āм несвр. **1.** *дем. према цртати.* **2.** *вући, повлачити цртице; представљати помоћу испрекиданих цртица:* двоструко ~, ~ рељеф. **3.** пеј. *лоше, невешто цртати.*

цртòлик, -а, -о *који је као црта, сличан црти:* ~ бора.

цр̀ћи *в. цркнути.*

цу̏бок и **цу̀бок** м нем. *додатак, обично кости или месо лошијег квалитета, које месар ставља на вагу уз добро месо, привага; додатак уопште:* додати као ~.

цу̏г м нем. *гутљај пића.* – Дај ми само један цуг. • **из (једног) цуга** *одједном, одмах, оттрве.*

цу̏гати, -āм нем. *несвр. према цугнути.*

цу̏гнути, -нēм свр. *испити чашу с пићем на душак; попити мало више него што треба, поднапити се.*

цу̀кӣ, -ија м хип. *пас, псето, псетанце.*

цу̏ки *узвик којим се терају или вабе пси.*

цу̀кӣн, -ѝна м *хип. од цуко.*

цу̀кити, -ӣм свр. фам. *пољубити.*

цу́ко, -а и -ē м *у хип. (или и дем.) значењу: пас.*

цунáми, -ија м јапански *врло дугачки таласи велике кинетичке енергије, најчешће сеизмичког порекла, који се крећу огромном брзином и имају разорно дејство на приобаље.*

цу̏њати, -а̄м и **цу́њати,** цу̏ња̄м несвр. **1.** *базати, луњати, потуцати се:* ~ од кафане до кафане. **2.** *загледати свуда да би се нешто нашло или сазнало, њушкати, претраживати:* ~ по соби, ~ по ормарима, ~ по књигама.

цу̏п и **цу̏па** обично у изр. **хоп(а)-цуп(а)** *узвик при цупкању.*

цу̏пкав, -а, -о *који цупка, поиграва, поскакује, скакутав:* цупкави кораци.

цу̏пкаво прил. *цупкајући, скакутаво.*

цу̏пкало с и м (мн. с) *особа која цупка, поскакује.*

цу̏пкаст, -а, -о *в. цупкав.*

цу̏пкати, -а̄м несвр. **1.** *скакутати, поскакивати, поигравати (обично у колу); ударати ногом, ногама о земљу:* ~ у колу, ~ од радости; ~ с ноге на ногу. **2.** *љуљати, љуљушкати:* ~ дете на коленима (на крилу).

цу̏пнути, -не̄м свр. **1.** *поскочити (у колу), ударити, лупнути ногом:* ~ два-три пута. ■ **~ се** *љуљушнути се, љуљнути се.*

цу̏ра ж **1.** разг. *млада неудата женска особа, девојка.* **2.** карт. *дама.*

цу́рак, -рка м *танки непрекидни млаз течности:* ~ крви, ~ воде, ~ зноја, ~ боје.

цуре́так, -тка м *хип. од цура, девојче.*

цурѐтина ж *augm. и пеј. од цура.*

цу̀рик нем. прил. *назад, натраг* (обично као узвик уобичајен код кочијаша кад желе да коњи повуку натраг).

цу̀рикати и **цури̇̀кати,** -а̄м *несвр. према цурикнути.*

цу̀рикнути и **цури̇̀кнути,** цу̀рикне̄м свр. нем. *вратити, потерати натраг:* ~ коња, ~ кола.

цу́рити, -ӣ(м) несвр. [гл. им. цу́ре̄ње с] **1. а.** *тећи, сливати се у танком млазу или кап ко кап (о течности).* **б.** *падати у танком млазу (о киши).* **в.** фиг. *стизати споро, полако и тајно (о вестима).* **2.** *пуштати, пропуштати из себе неку течност (нпр. о чесми, славини, оштећеној посуди и сл.).* • **цури му нос** *каже се кад неком из носа цури бала, слина.* **ако не цури, а оно капље** *има оно што је најнужније, најнеопходније за живот.*

цу̏рица ж *дем. и хип. од цура.*

цури́чак, -чка м *хип. од цурица.*

цу̏ричица ж *дем. од цура и цурица.*

цу̏ркати, -а̄(м) несвр. *дем. према цурити.*

цу́рком и **цу̑рком** прил. *у танком млазу:* тећи ~.

цу̏рнути, -не̄(м) и **цу́рнути,** цу̑рне̄(м) свр. *потећи у танком млазу или кап по кап (о течности).*

цу́рче, цу̀рчета с (мн. ø) *дем. и хип. од цура.*

Цу̏ца м (мн. ж) *човек из племена Цуце у Црној Гори.*

цу̏цати[1], -а̄м несвр. **а.** *љуљати дете држећи га на колену.* **б.** *трести, дрмати горе-доле:* ~ коленом.

цу̏цати[2], -а̄м несвр. оном. **1.** *ударати, лупати у нешто, куцати.* **2.** фиг. вулг. *извргавати подсмеху, завитлавати:* ~ некога.

цу̏цкати, -а̄м несвр. *дем. према цуцати*[1].

Цу̏цкиња ж *жена из племена Цуца.*

цу̏цла ж (ген. мн. -лӣ) нем. *гумена сисаљка у облику клобучића помоћу које дете сиса млеко из флашице.*

цу̏цлати, -а̄м несвр. *сисати (млеко и сл.) помоћу цуцле; уопште сисати, дудлити:* ~ млеко; ~ лулу.

цу̏цнути[1], -не̄м свр. *заљуљати, љуљнути дете држећи га на колену.*

цу̏цнути[2], -не̄м свр. пеј. *извргнути подсмеху:* ~ некога.

цу̏цу (обично удвојено) *узвик за успављивање детета при љуљању.*

цу̏шпајз м нем. *јело од поврћа, вариво.*

Ч

ч (Ч) с непром. **1. а.** лингв. *сливени сугласник, африката сложена од елемената праскавог сугласника „т“ и струјног „ш“.* **б.** *слово којим се обележава тај сугласник:* велико Ч, мало ч, курзивно *ч.* **2. а.** (ч.) скраћ. *читај.* **б.** (ч) скраћ. *час.*

ча̏[1] м непром. (испред личног имена) скраћ. арх. *чича:* ча-Марко.

ча̏[2] и **ча̑** *упитно-односна заменица за ствари у чакавском дијалекту, која одговара штокавском „што“.*

ча̀бар, -бра м (мн. ча̀брови) тур. *дрвена посуда проширена при дну са две ушице при врху.* • **отићи у ~, наћи се у чабру** и сл. жарг. *наћи се у тешком положају, у шкрипцу, у невољи (нпр. о предузећу).*

ча̀бренӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на чабар, који припада чабру:* чабрене уши.

ча̀бреник и **ча̀брења̄к** м *мотка помоћу које се носи чабар.*

ча̀брина ж ист. *врста дажбине у вину коју су сељаци кметови давали властелину, виноградарина.*

чабри́рати, ча̀брӣра̄м свр. жарг. *лоше проћи, пропасти, настрадати.*

ча̀брић, -а и **ча̀бри̑ћ,** -и́ћа м *дем. од чабар.*

ча̏брица ж *мањи чабар:* ~ за сир.

ча̏вао, ча̑вла м итал. *в. ексер.*

ча̑вка ж (дат. ча̑вци; ген. мн. ча̑вкӣ) **а.** зоол. *птица врапчарка* Coloeus monedula *из пор. врана, одозго црна а одоздо сива.* **б.** фиг. *брбљива особа, блебетало, блебетуша.*

ча̀влић м *дем. од чавао.*

чавр̀љав, -а, -о *који много чаврља, брбљив.*

чавр̀љаво прил. *чаврљајући, брбљиво:* ~ причати.

чавр̀љаво̄ст, -ости ж *особина онога који је чаврљав, брбљивост.*

чавр̀љати, -а̄м несвр. *причати много и брзо, брбљати; причати много о обичним, свакодневним стварима, ћаскати, ћеретати:* ~ о свему и свачему.

ча̑вче, -ета с (супл. мн. ча̑вчићи) *чавкин птић.*

ча̑вчијӣ (ча̑вчјӣ), -а̄, -е̄ *који се односи на чавке, који припада чавки, чавкама:* ~ грактање.

ча̑вчица ж *дем. од чавка.*

ча̏гаљ, -гља м тур. зоол. *в. шакал.*

чагр̀љати, -а̄м несвр. оном. *стварати буку, обично неким металним предметом, предметима, чегртати, стругати.*

чагр̀та̄љка ж *в. чегртаљка.*

чагр̀тати, ча̀грће̄м и чагр̀та̄м и **чагр̏тати,** ча̏грће̄м и ча̀гр-та̄м несвр. *в. чегртати.*

ча̏дити (се), -ӣм (се) несвр. [гл. им. ча̏ђе̄ње с] *в. чађавити (се);* уп. чађити (се).

ча̏дор м тур. **1.** *шатор, шатра.* **2.** *велики вео или огртач којим муслиманке у Ирану и суседним земљама прекривају лице; фереџа.*

ча̏до̄рје и **ча̀до̄рје** с (мн. ø) *зб. им. од чадор (1); табор, логор.*

ча̏дорскӣ и **ча̀дорскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на чадор, који припада чадору.*

ча̑ђ ж (инстр. ча̑ђу и ча̑ђи) (ча̏ђа (инстр. ча̏ђо̄м)) *црни прах угљеника који настаје при непотпуном сагоревању органских једињења, лебдећи у ваздуху и таложећи се по предметима, гар:* мрља од чађи, запрљан од чађи, наслаге чађи.

ча̏ђав, -а, -о **1.** *прекривен чађу, пун чађи, упрљан, умрљан чађу, гарав:* чађави зид, ~ слика, ~ лице, чађаве руке. **2.** *који је као у чађи, мрк:* ~ боја. **3.** фиг. **а.** *суморан, тежак, тужан:* ~ живот. **б.** *зао, опак, ружан:* ~ душа.

ча̏ђавац, -а̄вца м **1.** *онај који је упрљан чађи.* **2.** мин. *мрк прозиран кремен, кварц, који се употребљава као полудраги камен.*

чађа́вити, ча̀ђа̄вӣм и **ча̏ђавити,** -ӣм несвр. **1.** *чинити чађавим, прекривати или пунити чађу, прљати чађу.* – Дим је чађавио зидове. **2. а.** *пуштати чађ, гар из себе* (нпр. о димњаку). **б.** *постајати чађав, прљати се чађу* (нпр. о зиду, таваници и сл.). ■ **~ се** *прљати се чађу:* ~ се по лицу.

ча̏ђавица ж **1. а.** *женска особа упрљана чађу.* **б.** (обично у атрибутској служби) пеј. *стара пушка испрљана чађу:* пушка ~. **в.** *в. чађара (1).* **2.** агр. *болест воћака и других биљака у виду црне навлаке гљивица на лишћу* Capnodium (Apiosporum) salicinum.

ча̏ђаво прил. *пуно чађи, гараво:* ~ запрљано.

ча̏ђаво̄ст, -ости ж *особина онога што је чађаво, гаравост.*

ча̑ђан и **ча̏ђан,** -ђна, -о **1.** (обично одр.) *који потиче од чађи, који је од чађи:* ~ превлака. **2.** *в. чађав.*

ча̀ђара ж *колиба, соба и сл. поцрнела од чађи.*

ча̏ђаст, -а, -о *помало чађав; мрк као чађ, чађав, гарав:* ~ птица, ~ боја.

ча̏ђити (се), -ӣм (се) несвр. [гл. им. ча̏ђе̄ње с] *в. чађавити (се);* уп. чадити (се).

ча̑ј м (инстр. ча̑јем; мн. ча̏јеви) рус. **1. а.** *ароматичан напитак од сасушеног лишћа, цветова или плодова неких биљака који се пије обично топао; количина тога напитка која запрема одређену посуду (шољу, чашу и сл.):* попити липов ~, скувати ~. **б.** *осушено лишће, цвеће или плодови биљака од којих се справља овај напитак:* липов ~, зовин ~, ~ од метвице. **2.** бот. (обично у изр. **кинески ~**) **а.** *грмолика биљка* Thea (Camellia) sinensis *из ф. чајеви, пореклом из Кине, чије се сасушено и ферментисано лишће богато кофеином употребљава за справљање „руског“ или „кинеског“ чаја“.* **б.** *у мн.: фамилија грмоликих биљака у коју спада ова биљка.* • **зелени ~** *неферментисани брзо сасушени листови чаја (2а).* **црни ~** *најфинија врста од најмлађих листова чаја (2а).*

ча̀ја̄нка ж (дат. -нци и -нки; ген. мн. -кӣ) *јавни или приватни забавни скуп на коме се гости послужују чајем:* приредити чајанку, ~ с плесом.

ча̏јевац, -е̄вца м бот. *в. чај (2 а).*

ча̑јнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на чај, на справљање и служење чаја (1 а):* ~ прибор, ~ кухиња, ~ кекс, ~ маслац, ~ пециво.

ча̑јнӣк м *посуда за справљање и служење чаја:* сребрни ~.

ча̏јскӣ и **ча̑јскӣ,** -а̄, -о̄ *в. чајни:* ~ посуђе.

ча̏јчић м *дем. и хип. од чај.*

ча̀јџија м (мн. ж) *човек који точи и продаје чај; власник чајџинице.*

ча̀јџѝница ж *просторија, локал где се точи и пије чај.*

ча̑к прил. тур. *за истицање прелажења оквира оног што би се очекивало, што се нормално претпоставља.* **1. а.** *за истицање просторне удаљености; за истицање великог домета, простирања: све (до):* ~ код школе, ~ до Америке. **б.** *за истицање временске одмаклости, дужине протеклог времена:* ~ после две године, ~ у старом веку. **в.** *за истицање количине:* потрошити ~ 10 литара бензина, ~ 100 динара, ~ 75 процената, ~ десет пута више. **2.** (обично с везницима „и", „ако", „иако") *уопште за истицање високог степена или ширине обухватања нечега, ширине допуштања, претпоставке и сл.: штавише:* ~ и такав геније као Његош, ~ и данас, ~ ако и победи, немати ~ ни трунке поноса, мрзети ~ и родитеље, ~ ни лепота.

ча́ка и **ча̏ка** ж мађ. ист. *свечана тврда војничка капа са штитом у аустроугарској војсци.*

ча́кавац, -а̄вца м лингв. *онај који говори чакавским наречјем.*

чакавѝзам, -зма м лингв. *језичка црта својствена чакавском говору; чакавски дијалекатски тип.*

ча́ка̄вка ж *женска особа која говори чакавским наречјем.*

ча́кавскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на чакавце и чакавштину:* ~ говор. • ~ **дијалекат (~ наречје)** лингв. *хрватски дијалекат, један од трију основних дијалеката српскохрватског језика назван по упитно-односној заменици „ча", којим се претежно говори у Истри и Хрватском приморју.*

ча́кавски прил. *чакавским говором, чакавским дијалектом.*

ча́кавштина и **чака́вштина** ж лингв. *чакавски говор, чакавски дијалекат, чакавско наречје; чакавска особина.*

чакѐтати, -а̄м несвр. *звонко лупати, звонко одјекивати (нпр. о чекићу, коњским потковицама и сл.).*

ча̏кља ж мађ. **1.** *дрвена мотка са гвозденом куком на крају којом се привлаче чамци или се нешто вади из воде.* **2.** *мотка уз коју се пење винова лоза и сл., притка.* **3.** *крак у сидра.*

ча́ко и **ча̏ко** м *в. чака.*

ча̀кшире, ча̏кшӣра̄ ж мн. тур. *панталоне, хлаче.*

чакширѐтине ж мн. *аугм. и пеј. од чакшире.*

ча̀кширице ж мн. *дем. од чакшире.*

ча̀кширскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на чакшире:* чакширске ногавице.

чалабр́кати, -а̀бр̄че̄м и -а̀бр̄ка̄м *несвр. према чалабркнути.*

чалабр́кнути, -а̀бр̄кне̄м свр. *в. чалабрцнути.*

чалабр́цати, -а̀бр̄ца̄м *несвр. према чалабрцнути.*

чалабр́цнути, -а̀бр̄цне̄м свр. *појести мало и на брзину, презалогајити, пригристи:* ~ мало.

чалабр́чак, -чка м *оно што се чалабрцне, покоји залогај.*

ча̑лма ж (ген. мн. -мӣ) ту̑р. *бели платнени повез око феса код муслимана, турбан, сарук.*

ча̑м, ча́ма м песн. *чама, чамотиња.*

ча̏м, ча̀ма м тур. бот. *в. јела.*

ча́ма ж *тмурно, суморно расположење, потиштеност; досада; мртвило, учмалост.*

ча́малица ж (м) (мн. ж) *особа која чами, утучена, потиштена особа.*

ча̑ман, -мна, -о *в. чамотан.*

ча́мац, ча́мца м (инстр. ча́мцем; ген. мн. ча̑ма̄ца̄) *мањи пловећи (отворени или полузатворени) пловећи објекат коритаста облика, на весла, једра или моторни погон, обично направљен од дрвета, чун:* рибарски ~, спортски ~, моторни ~, ~ за спасавање, возити се у чамцу.

ча́мити, -ӣм несвр. *боравити негде у чами, осами; боравити у сужањству:* ~ у соби; ~ у тамници.

ча̑мно прил. *в. чамотно.*

ча̀мов, -а, -о *који је од чама, јелов:* ~ даска, ~ сто.

чамо̀вати, ча̀мује̄м несвр. *живети у чами, чамити:* ~ у туђини.

ча̀мовина ж *чамово дрво, јеловина; уопште дрво од четинара.*

ча̏мотан, -тна, -о *испуњен чамом, досадан, мучан, тежак; тмуран, суморан:* чамотни дани, ~ вече, чамотни живот.

чамо̀тиња ж *в. чама:* извући некога из чамотиње.

чамо̀тӣњскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на чамотињу, чамотан, чаман:* ~ атмосфера, ~ живот.

ча̏мотно прил. *у чами, чамотињи, потиштено, тмурно, суморно:* проводити време ~.

ча̀мчанӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на чамац:* ~ сидро.

ча̀мчина ж *аугм. и пеј. од чамац.*

ча̀мчић, -а и **ча̀мчӣћ,** -ӣћа м *дем. и хип. од чамац.*

ча̀мџија и **ча́мџија** м (мн. ж) *онај који вози чамац, онај који превози некога, нешто на чамцу.*

ча̀мџӣјскӣ и **ча́мџӣјскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на чамџије, који припада чамџијама.*

ча̀нак и **ча́нак,** -нка м тур. **1.** *округла здела са поклопцем за јело (обично дрвена).* **2.** *удубљење на старинској пушци кремењачи у које се сипа барут, прашник.* **3.** *кориташце испод воденичког коша из којега жито пада на жрвањ.*

чангрижљив(-) *в. чангризав(-).*

чангрѝзав, -а, -о *који радо и често чангриза, свадљив:* ~ жена.

чангрѝзавац, -а̄вца м *онај који чангриза, чангризало.*

чангрѝзаво прил. *на чангризав начин, свадљиво:* ~ одговарати.

чангрѝзаво̄ст, -ости ж *особина онога који је чангризав.*

чангри́залица ж (м) (мн. ж) и **чангри́зало** с (м) (мн. с) *чангризава, свадљива особа.*

чангри́зати, ча̀нгрӣза̄м несвр. *досађивати приговарањем, чантрати, гунђати, закерати; заједати.*

чангр̀љати, -а̄м несвр. оном. *одзвањати од ситних, учесталих удараца, брујати (нпр. о олуцима кад пада киша).*

чандр̀љати, -а̄м несвр. оном. **1.** *одавати звеку, буку, звечати, клопарати, тандркати (нпр. о воденичком жрвњу).* **2.** *чантрати, приговарати, гунђати.*

чандрљив(-) *в. џандрљив(-).*

чанко̀лиз м *онај који се некоме улагује из користољубља, улизица, полтрон, лижисахан.*

чанко̀лиза ж *женска особа чанколиз.*

чанколи́зац и **чанко̀лизац,** -исца м *в. чанколиз.*

ча̀нтрав, -а, -о *који често и радо чантра, чангризав.*

ча̀нтрало с (м) (мн. с) *особа која често и радо чантра, чангризало, гунђало.*

ча̀нтрати, -а̄м несвр. тур. *досађивати некоме претераним приговарањем, чангризати, гунђати.*

ча̀нча̄р, -а́ра м *онај који прави чанке, зделе, зделар.*

ча̀нчара ж зоол. (обично у изр. **грчка ~**) *врста корњаче* Testudo graeca *из пор.* Testudines.

ча̀нче, -ета с *дем. од чанак.*

ча̀нчина ж *аугм. и пеј. од чанак.*

ча̀нчић м *дем. од чанак.*

ча̀нчица ж зоол. *врста морске шкољке* Cardium edule.

ча̏пкати, -а̄м несвр. *в. чачкати (а):* ~ нос.

ча̏плиновскӣ, -а̄, -о̄ *који је у духу, стилу Чарлија Чаплина, америчког филмског режисера и глумца комичара британског порекла:* ~ комика.

ча̀плиновски прил. *у духу, стилу Чарлија Чаплина.*

ча̏пља ж (ген. мн. ча̏пљӣ) зоол. **а.** *у мн.: породица птица штакара високих ногу и јаког кљуна, слична родама,* Ardeidae *из реда родарице* (Ciconiformes), *које живе уз реке, језера и мочваре (у јд.: птица из те породице).* **б.** *у мн.: род птица штакара* Ardea *из те породице (у јд.: птица из тога рода).* • **бела ~** *врста чапље* Ardea alba. **сива ~** *врста чапље* Ardea cineraria. **риђаста ~** *врста чапље* Ardea purpurea.

ча̏пљаст, -а, -о *који је као чапља (мршав и дугоног).*

ча̏пљин, -а, -о *који припада чапљи, који потиче од чапље:* ~ перје.

ча̏пљић м *чапљин птић.*

ча̏пљица ж *дем. од чапља.*

ча̏пнути, -нēм свр. *узети, одломити комадић неке чврсте хране, штрпнути:* ~ мало бурека.

ча̏порак, -о̄рка м **1.** *канџа, панџа.* **2.** *остатак одсечене или одломљене гране; пањ од посеченог младог дрвета, посечене кукурузне стабљике и сл.*

ча̏пораст, -а, -о *који је као чапорак, сличан чапорку; који има чапорке, пун чапорака (2).*

чапразди̇̀ва̄н, -а́на м тур. у изр. **правити (некоме) ~** *в. чапраздиванити.*

чапраздива́нити, -ѝва̄нӣм несвр. тур. **1.** *клањати се, метанисати.* **2.** фиг. **а.** *забављати разговором некога ко је докон, угађати некоме.* **б.** *удварати се, улагивати се некоме, полтронисати.*

ча̑р ж (м) (мн. ж ча̑ри, ген. ча́рӣ) **1.** *оно што привлачи, заноси, задивљује, драж, привлачност:* чари младости, чари ноћног живота, изгубити ~, девојачке чари, чари старинског доба. **2.** мн. празн. *чаролије, чини, мађије:* бацити чари на некога, скинути чари с некога.

чара̀кати, -а̄м несвр. *в. чарати*[2].

чара́кнути, ча̀ра̄кнēм свр. *подстаћи ватру да боље гори, џарнути.*

ча́ралац, -аоца м *онај који чара, који чини чаролије, чаробњак.*

ча́ралачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на чараоце.*

ча́ралица ж *жена чаралац, чаробница.*

ча̑ран, -рна, -о *који је пун чара, чари, који очарава, дражестан; чаробан, диван:* ~ девојка, ~ песма.

ча̀рапа ж тур. (обично у мн.) *део одеће, одн. обуће од плетене вуне, памучног или вештачког влакна који се навлачи на ноге испод ципела:* кратке чарапе, вунене чарапе, свилене чарапе, плетене чарапе, обути чарапе, подерати чарапе. • **ударен мокром чарапом** *мало луд, приглуп, ћакнут, затуцан; чудан, необичан.*

ча̀рапа̄р м *занатлија који израђује и продаје чарапе; радник у фабрици чарапа.*

ча̀рапа̄рка ж **1.** *жена чарапар.* **2.** *машина за израду чарапа.*

ча̀рапа̄рница ж *радионица за израду чарапа; радња у којој се продају чарапе.*

ча̀рапа̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на чарапаре:* ~ трговина, ~ радња, ~ роба.

ча̀рапа̄рство и **чарапа́рство** с *израда, прављење чарапа као занатска делатност.*

ча̀рапаст, -а, -о *који је налик на чарапу, сличан чарапи.*

чарапѐтина ж *аугм. и пеј. од чарапа.*

ча̀рапин, -а, -о у изр. **уста су му као ~ почетак** *каже се за оног који има велика, ружна уста.*

ча̀рапина ж *аугм. и пеј. од чарапа.*

ча̀рапица ж *дем. од чарапа.*

чара̀пчина ж *аугм. и пеј. од чарапа.*

ча́рати[1], ча̑ра̄м несвр. *бавити се чаролијама, враџбинама, гатати, врачати.*

ча́рати[2], ча̑ра̄м несвр. *подстицати, потицати (ватру) да боље гори, џарати:* ~ ватру.

ча̑рда ж мађ. *гостионица на друму изван насеља у којој одседају путници.*

ча̏рда̄к м тур. **а.** *зграда источњачког типа с избоченим горњим спратом од дрвета; дворац.* **б.** *спрат или покривени балкон, трем такве зграде:* дрвена кућа на ~, попети се на ~. **2.** *кош на стубовима за држање кукуруза у клипу.* **3.** ист. *кула стражарница или осматрачница на државној граници.*

чарда̀клија ж тур. **1.** *винова лоза која се пење уз стубове, неко дрво, уз кућу или се сведе у хладњак, сеницу, османлук, одрина.* **2.** *кућа чији је горњи део, спрат дрвен; кућа која има чардак (1б):* кућа ~. **3.** м (мн. ж) ист. *граничар, војник Војне крајине који је вршио стражарску службу у чардаку;* уп. чардак (3).

чарда̀клӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на чардаклије.*

ча̏рда̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на чарду.*

чарда̀чина ж *аугм. и пеј. од чардак.*

чарда̀чић м *дем. од чардак.*

ча̀рда̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на чардаке.*

ча̏рда̄ш и **ча̏рдаш** м мађ. *мађарски народни плес брзих, темпераментних покрета (у двочетвртинском или четвороčетвртинском такту), са уводом у споријем темпу, који се постепено убрзава; музика за такав плес:* играти ~, свирати ~.

ча̑рка[1] ж (дат. ча̑рци; ген. мн. ча̑ркӣ) тур. **а.** *мањи оружани сукоб, мања битка, окршај, пушкарање, задевица:* заподести чарку. **б.** *мања свађа, препирка:* предизборне чарке.

ча̑рка[2] ж *чарање, чаролија, мађија:* опчинити чарком.

ча̀рка̄р, -а́ра м *в. чаркач.*

ча̏ркати, -а̄м *несвр. према чарати*[2]: ~ ватру. ■ **~ се** *заметати чарке (с неким), водити мање борбе:* ~ се с непријатељем.

ча̀рлстон м енгл. *темпераментна окретна игра у четвороčетвртинском такту, пореклом из Америке.*

ча̑рнӣ, -а̄, -о̄ арх. и песн. *црн:* чарне очи.

ча̏рнути, -нēм свр. **а.** *подстаћи ватру да боље гори, џарнути.* **б.** фиг. *подстаћи, изазвати.* ■ **~ се** *заподенути чарку, мањи бој (с неким):* ~ се с непријатељем.

ча̏ро̄бан и **ча̏робан,** -бна, -о **1.** *пун чара, дражи, необично примамљив, диван, бајан, дражестан:* ~ жена, ~ музика, ~ књига. **2.** *који зачарава, опсењује; чудотворан, магичан:* чаробни штапић, чаробни привезак, ~ мрежа.

чаро̀бнӣк, -и́ка и **ча̀робнӣк,** -а м **1.** *в. чаробњак.* **2.** *онај који је чаробан, који заноси, очарава.*

чаро̀бница и **ча̀робница** ж **1.** *она која чара, врача, врачара.* **2.** *она која је чаробна, која очарава, зачарава.*

чаро̀бнӣчкӣ и **ча̀робнӣчкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на чаробнике и чаробнице.*

чаро̀бнӣчки и **ча̀робнӣчки** прил. *на чаробнички начин.*

ча̀робнӣштво и **ча̀робнӣштво** с **1.** *в. чаробњаштво.* **2.** *својство онога што очарава, неодољива привлачност, чар, чаробност, драж.*

ча̏ро̄бно и **ча̏робно** прил. *на чаробан начин, дивно:* изгледати ~, ~ засијати, ~ певати.

ча̏ро̄бно̄ст и **ча̏робно̄ст,** -ости ж *својство онога који је чаробан, онога што је чаробно.*

чаро̀бња̄к, -а́ка и **ча̏робња̄к** м *онај који чара, врача, врачар, врач.*

чаро̀бња̄чкӣ и **ча̏робња̄чкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на чаробњаке, који потиче од чаробњака.*

чаро̀бња̄чки и **ча̏робња̄чки** прил. *на чаробњачки начин, као чаробњаци.*

чаробња́штво с *магијска вештина чаробњака, бављење чаролијама, мађијама:* оптужити некога за чаробњаштво.

чаро̀вит, -а, -о *в. чаробан.*

чаровн- *в. чаробн-*

чаро̀вња̄к, -а́ка м *в. чаробњак.*

чаро̀лија ж **1.** *чарање, врачбина, опсена; чини, мађије:* опчинити чаролијом. **2.** *оно што је чаробно, привлачно, очаравајуће.*

чаро̀лӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на чаролије, који потиче од чаролија.*

ча̀ртер м енгл. **1.** *закуп, унајмљивање авиона или брода за ванредне летове, одн. пловидбу, који се изводе ван редовних линија и ван устаљеног реда летења, одн. пловидбе.* **2.** *писмени уговор о закупу авиона или брода за посебни, ванредни лет, одн. пловидбу.* • ~-лет *лет на основу чартера.*

ча̀ртерскӣ, -ā, -ō *који се односи на чартер:* ~ лет.

чарти̏зам, -зма м енгл. пол. *масовни револуционарни раднички покрет у Енглеској у првој половини XIX века за добијање политичких права и побољшање економског положаја радника.*

чарти́рати, ча̀ртӣрāм свр. и несвр. **1.** *изда(ва)ти повељу, да(ва)ти повластицу, повластити, повлашћивати.* **2.** *изнајмити, изнајмљивати авион или брод, одн. да(ва)ти авион или брод под закуп.*

ча̀ртист(а), -ē м (мн. -сти) *присталица чартизма, учесник чартизма.*

чарти̏стичкӣ, -ā, -ō *који се доноси на чартисте и чартизам:* ~ покрет.

ча̀ртовати, -тујēм свр. и несвр. *в. чартирати.*

ча̀ршав м тур. **а.** *платнени покривач за постељу, плахта; заштитна навлака за јорган.* **б.** *прекривач за сто, столњак.*

ча̀ршавскӣ, -ā, -ō *који се односи на чаршав.*

ча̀ршија ж тур. **1.** *део града где се развио трг, пословни, трговачки део града, трговачка четврт:* отићи у чаршију. **2.** зб. фиг. **а.** *становници чаршије, трговци и занатлије чије су радње на тргу, пословни свет.* **б.** *грађанско друштво са својим ограниченим друштвено-политичким назорима, малограђани, малограђанство; светина.* • **добро јутро, чаршијо на обе (све четири) стране** *каже се за онога који се прилагођава приликама, који иде линијом најмањег отпора ради личне користи.*

ча̀ршијица ж *дем. од чаршија.*

ча̀ршӣјскӣ, -ā, -ō *који се односи на чаршију; малограђански:* ~ ред; ~ оговарање.

ча̀ршӣјски прил. *на чаршијски начин; малограђански.*

чарши̏лија м (мн. ж) *човек из чаршије, човек који ради у чаршији; трговац.*

ча̀ршӣнскӣ, -ā, -ō нар. *в. ча̀ршӣјскӣ.*

ча̏с[1], ча̑са м (мн. ча̀сови, ретко ча̑си) **1. а.** *временска јединица од шездесет минута, сат:* шест часова и десет минута. **б.** *временска јединица школске и др. наставе (обично 45–60 минута); предавање које се држи за то време:* ~ математике, ~ књижевности; одржати ~, имати ~ музике, завршити своје часове. **2.** *врло кратко време, тренутак, трен, моменат:* у тај ~, у том часу, истог часа, за који ~, повољан ~, у прави ~, у незгодан ~, овога часа, до задњег часа, у том часу. **3.** (обично у мн.) **а.** *време, доба дана уопште:* касни часови, у јутарњим часовима, вечерњи часови. **б.** *одређено време за нешто, за неки посао, рад:* ~ обрачуна, часови одмора, часови рада. **4.** мн. цркв. *служба у православној цркви за време које се читају псалми и молитве.* • **давати часове** *бити наставник, инструктор (некоме), подучавати некога за одређену надокнаду.* **дванаести ~** *последњи час, последња прилика да се нешто предузме.* **не часити часа** *не губити време, не оклевати.* **овога часа** *одмах, сместа.* **од првога часа** *одмах од почетка.* **од часа до часа (час по час, час на час, час и час, из часа у час, с часа на час** и сл.) *с времена на време, повремено; с временом, постепено.* **полицијски ~** *време у које је забрањен излазак на улицу.* **прави ~** *погодан моменат (за нешто).* **само ~** *каже се ономе ко треба да сачека кратко време до извршења нечега.* **с(а)мртни (умрли, суђени) ~** *самрт, време кад се мора умрети.* **сваки ~** 1) *често, врло често.* 2) *одмах, убрзо.* — Сачекај, сваки час треба да стигне. **у (велики) добри ~** *формула при поздрављању или при честитању неког догађаја: срећно.* **у задњи ~** *у последњи тренутак.* **у зао ~** *у невреме; на несрећу.* **узимати часове** *учити се код приватног учитеља, наставника.* **у први ~ (у првом часу)** *у почетку, најпре.* **у тили ~ (у часу, ~ затим** и сл.) *одмах после, зачас.* **~ посла** *за врло кратко време, зачас, врло брзо.*

ча̏с[2] прил. у вези: **час...час** *сад... сад, једном... други пут, мало...мало.* — Час плаче, час се смеје.

ча́сак и **ча̏сак,** -ска м *дем. од час*[1] *(1, 2); тренутак, трен:* за два часка, ~-два, у часку, за који часак.

ча̏сити, -ӣм несвр. (само у негацији) *отезати, одуговлачити, оклевати; чекати.* — Не часимо. Кренимо одмах. • **не ~ часа, ни часа не ~** *не оклевати нимало, (у)радити што је могуће брже.*

ча̏сић м *дем. од час*[1] *(1, 2); тренутак, трен, часак.*

ча́ском и **ча̏ском** прил. *на брзину, за кратко време, за мало времена, зачас, брзо:* скокнути ~ у град, ~ се окупити.

ча̏словац, -ōвца м цркв. *богослужбена, литургијска књига у православној цркви у којој су скупљене молитве за свако доба дана.*

ча̏снӣк м арх. *онај који врши неку вишу или почасну службу.*

ча̏сно прил. *на частан начин, поштено, честито:* ~ се понети (према некоме), ~ испунити задатак, ~ решити спор.

ча̏снōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је частан, поштење, честитост.*

часо̀вит, -а, -о *који траје час, трен, краткотрајан, тренутан, тренутачан:* ~ бол, ~ утисак.

часо̀вито прил. *за кратко време, на тренутак:* ~ нестати, ~ се појавити.

часо̀витōст, -ости ж *особина или стање онога што је часовито:* ~ утиска.

ча̏сōвнӣк и **ча̀сōвнӣк** м *направа, справа за мерење и показивање времена, сат:* зидни ~, ручни ~, џепни ~, сунчани ~, пешчани ~,

ча̏сōвничāр и **ча̀сōвничāр** м *занатлија који поправља или продаје часовнике, сајџија.*

ча̏сōвничāрка и **ча̀сōвничāрка** ж *жена часовничар; часовничарева жена.*

ча̏совничāрскӣ и **ча̀сōвничāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на часовничаре, који припада часовничарима.*

ча̏сōвничāрство и **ча̀сōвничāрство** с *рад, занимање часовничара, часовничарски занат.*

ча̏сōвничић и **ча̀сōвничић** м *дем. од часовник.*

ча̏сōвничкӣ и **ча̀сōвничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на часовнике:* ~ механизам.

ча̏сом прил. *за врло кратко време, зачас, начас, брзо:* ~ завршити посао.

ча̏сомицē и **ча̀сомицē** прил. *с времена на време, на махове, повремено; на тренутак, тренутно, тренутачно:* ~ бледети, ~ севати.

ча̏сомичан и **ча̀сомичан,** -чна, -о *повремен; краткотрајан, тренутан, тренутачан:* часомични напади, часомичне промене.

ча̏сомично и **ча̀сомично** прил. *в. часомице.*

ча̏сопис м чеш. *повремена публикација забавног, књижевног, научног, информативног или др. карактера у облику књиге мањег или већег формата:* стручни ~, забавни ~, књижевни ~, илустровани ~.

ча̏сописнӣ, -ā, -ō *који се односи на часопис:* часописне публикације.

ча̏сослов м цркв. *књига молитава, лекција и песама за свештенике, литургијска књига у православној цркви, бревијар.*

ча̑ст[1] ж (инстр. ча̂шћу, лок. ча́сти) **1.** *скуп моралних начела којима се неко руководи у својим поступцима и осећање потребе за уважавањем моралних принципа, достојанство засновано на етичким начелима, морална исправност, поштење, честитост:* лична ~, увреда части, дирнути у нечију ~, апеловати на нечију ~, човек без части. **2. а.** *уважење, поштовање, почаст:* удостојити (некога) части, указ(ив)ати (ода(ва)ти) некоме особиту ~. **б.** *добар глас који неко или нешто ужива у друштву, јавности, репутација, углед, реноме:* уживати посебну част, бити у особитој части. **в.** *високи службени положај, угледно, почасно звање; високо достојанство:* уздићи до високе части, успети се високо на лествици части. **3.** *в. девојачка част.* **4. а.** *гозба, гошћење, чашћење; гостопримство:* доћи на ~, бити на части код некога, приредити ~, обилата ~; захвалити (некоме) на части. **б.** *дар, поклон у јелу, пићу или новцу који доносе званице на свадбу:* износити ~ на сто. • **девојачка ~** *девојачка невиност, чедност.* **имам ~, ~ ми је** и сл. *учтива форма при обраћању некоме или при представљању: имам особито задовољство, поносан сам…* **испод части ми је** *недостојно, неприлично ми је.* **свака ~** *каже се кад се некоме честита на нечему, браво.* **служити, бити (некоме) на ~** *поносити се нечим.* **суд части** *јавни, друштвени суд који оцењује поступке који нису у складу с моралом, који компромитују углед.* **части ми** *заклињем се чашћу, поштењем.*

ча̑ст[2] ж *део:* поделити на равне части.

ча̏стан, -сна, -о **1.** *који је у складу са чашћу, моралним нормама; који се држи тих норми, морално исправан, поштен, честит:* ~ однос, ~ посао, ~ зарада, часне намере; ~ човек. **2.** *који изазива уважавање, достојан поштовања, цењен, поштован:* ~ породица, ~ кућа, ~ звање. **3.** (одр.) *као епитет у неким формулама.* **а.** *уважени, цењени:* часни суде. **б.** *уз црквена звања и верске појмове и симболе:* часна сестра, часни крст, часне вериге, часни пост. • **часна реч, дајем часну реч, часне ми речи, на моју часну реч** *својом чашћу јамчим за истинитост исказа.*

ча̏стити, -им (трп. ча̏шћен) свр. и несвр. [гл. им. ча̏шће̄ње с] **1. а.** *изнети, износити пред некога јело и пиће, приредити, приређивати некоме част, гозбу, (у)гостити:* ~ госта. **б.** *платити, плаћати јело и пиће за госте у кафани.* – Ко части? Ја частим. **2.** *ода(ва)ти, указ(ив)ати, (у)чинити некоме част, почаст; поштовати, ценити:* ~ некога похвалама (лепим именима). ■ **~ се** (несвр.) **1.** *лепо и обилно јести, гостити се:* ~ се посластицама. **2.** уз. повр. ир. *вређати један другога, обасипати се узајамно погрдама:* ~ се псовкама.

частољу́бац, -у́пца м *частољубив човек.*

частољу́бив, -а, -о *који воли и жели да буде уважен, цењен, који много држи до свога угледа, реномеа и до почасти које му се указују; амбициозан:* ~ човек.

частољу́биво прил. *на частољубив начин, показујући частољубивост:* ~ вршити посао.

частољу́биво̄ст, -ости ж и **частољу̏бље** с *особина онога који је частољубив, тежња за личним уважавањем, поштовањем; амбициозност.*

часто̀хлепан, -пна, -о *који хлепи, жуди за почастима, частољубив.*

часто̀хле̄пље с *хлепња, жудња за почастима, частољубље.*

часто̀хлепно прил. *жудећи за почастима, частољубиво.*

часто̀хлепно̄ст, -ости ж *особина онога који је частохлепан, частољубивост, частољубље, частохлепље.*

ча̏тити, -им несвр. арх. [гл. им. ча̏ће̄ње с] *читати молитве.*

ча̏трља ж тур. *мала кућа изграђена од лошег материјала, уџерица, колиба.*

ча̏трљица ж *дем. од чатрља.*

ча̏трња ж мађ. *ископана и озидана јама за скупљање кишнице, цистерна.*

чаур- *в. чахур-.*

ча̏уш м тур. **1.** ист. *старешина над неколико војника у турској војсци, водник, поднаредник.* **2.** етн. *сват који својим шалама увесељава сватове, забављач сватова.* **3.** ист. *онај који је оглашавао наредбе у општини, општински позивар, телал.*

ча̏ушкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на чауше.*

ча̀хура ж **1.** зоол. *заштитни омотач, овој од влакана који оправдају око себе гусенице, ларве лептира:* ~ свилене бубе. **2.** бот. *омотач око семенки неких биљака:* ~ мака. **3.** *део метка, метални или папирнати омотач цилиндричног облика у коме се налази прах или сачма за набијање ватреног оружја:* ~ метка. **4.** анат. *удубљење на зглобу у које улази кост:* зглобна ~.

ча̀хураст, -а, -о *који је налик на чахуру, који је у облику чахуре.*

ча̀хурити се, -им се несвр. [гл. им. ча̀хуре̄ње с] **а.** *обавијати се чахуром, увијати се у чахуру (о ларвама лептира и сл.).* **б.** фиг. *повлачити се, затварати се у себе, осамљивати се.*

ча̀хурица ж *дем. од чахура.*

ча̏-ча̏-ча̏ м непром. *врста латинскоамеричког плеса у четворочетвртинском такту.*

ча̏чкалица ж **а.** *танко дрвце за уклањање остатака хране између зуба.* **б.** *танко дрвце за чишћење лула, камиша.* **в.** фиг. разг. *врло мршава особа.* **г.** фиг. *јако мршава, танка нога.*

ча̏чкати, -а̄м несвр. **а.** *чепркајући по нечему вадити, извлачити нешто:* ~ нос, ~ уво, ~ зубе. **б.** *чепркати по нечему; дирати у нешто што не треба:* ~ по лули, ~ по сату, ~ око мотора. **в.** фиг. (по нечему) *пребирати, претурати тражећи нешто, њушкати:* ~ по архиви, ~ по фиоци. **г.** фиг. *прелиставати, читати трагајући за неким подацима, сазнањима:* ~ по књигама, ~ по часописима, ~ по новинама.

ча̏ша ж **1. а.** *мала посуда, обично стаклена, из које се пије:* кристална ~, сребрна ~, пивска ~, ~ за вино. **б.** *количина течности, пића или нечег сипког која стане у њу:* испити чашу вина. **2.** бот. *в. чашица (4).* • **бура у чаши воде** *велико узбуђење ни око чега, због незнатног узрока.* **великом чашом пити** *обилато, много пити, гостити се богато пићем.* **у чашу загле́дати, чашу (чаше) сушити** *много пити, опијати се.* **нека ме мимоиђе ова (горка) ~** *нека ме мимоиђе ова непријатност, ово искушење, ова брига.* **уз чашу (поред чаше** и сл.**)** *уз пиће, пијући (алкохолно пиће).* **попио (утопио) би га у чаши воде** *в. под вода.* **препуна је, препунила се, прелила се ~ (стрпљења)** *не може се више трпети, подносити.* **снашла га је горка, жучна ~, ~ жучи, ~ горчине** *снашла га је невоља, догодила му се велика невоља.*

ча̏шаст, -а, -о *који је као чаша, који је у облику чаше.*

чашѐтина ж *аугм. и пеј. од чаша.*

ча̏шица ж **1.** *дем. од чаша:* ракијска ~. **2.** *изолатор (обично порцелански) на електричном стубу преко којег се води жица:* телеграфска ~. **3.** анат. **а.** *мала покретна округла кост на предњој страни коленог зглоба,* patella: повредити чашицу. **б.** *зглобно удубљење, зглобна јамица:* неразвијена ~ кука. **в.** *удубљени део бубрега:* бубрежна ~. **4.** бот. *доњи заштитни део цвета, цветни омотач који је састављен од зелених лапова, листића који штите цвет, нарочито док је у пупољку:* цветна ~. **5.** *удубљење на старинској пушци кремењачи у коме се пали прах, барут, прашник.* • **волети чашицу** *волети пити, бити склон пићу.* **јесте ли за (једну) чашицу** *хоћете ли да попијете неко пиће.* **позвати на чашицу разговора** *позвати пријатељски на разговор уз пиће.* **свратити на чашицу** *свратити на пиће.*

ча̏шичнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на чашицу:* ~ зглоб, чашични листићи.

ча̏шка ж **1.** *в. чашица (3, 4):* зглобна ~, цветна ~. **2.** зоол. *ред овећих морских шкољкаша с дебелим и чврстим љуштурама* Pectunculus.

чашћа́вати (се), ча̀шћа̄ва̄м (се) *несвр. према частити (се).*

чашу̀рина ж *аугм. и пеј. од чаша.*

чва́кати, чва̂ка̄м несвр. *мазати дебелим слојем нечега (белила, руменила, шминке и сл.):* ~ лице, ~ образе. ■ **~ се** *мазати се, шминкати се дебелим слојем шминке:* ~ пудером.

чва̏кати, -а̄м несвр. *ударати кљуном, кљуцати, кљувати:* ~ стрвину.

чва̏кнути, -не̄м *свр. према чвакати.*

чва́рак, -рка м (мн. чва̏рци, ген. чва̂ра̄ка̄) **а.** *неотопљени комад сланине или сала који остане при топљењу масти:* јести

чварке, топити чварке. **б.** фиг. *закржљало деше; уопште кржљава, неразвијена особа.*

чва̏рити, -ӣм несвр. [гл. им. чва̏рēње с] *шопиши (сланину, сало, масш); пржиши (месо, сланину и сл.) шако да се чује цврчање.* ■ **~ се а.** *йећи се, пржиши се (о месу, йечењу и сл.).* **б.** *излаїаши се јаком сунцу, пржиши се, йећи се на сунцу:* ~ се цео дан. **в.** *їрејаши се близу вашре:* ~ се поред огњишта.

чво̏ка ж *в. чврїа:* ударати чвоке.

чво̏кати, -ām *несвр. йрема чвокнуши.*

чво̏кац, -кца м *в. чврїа.*

чво̏кнути, -нēм свр. оном․ *удариши чвоку, чврїу; кврцнуши, чвркнуши:* ~ прстом; ~ штапом по леђима. ■ **~ се** *удариши се, кврцнуши се, чвркнуши се:* ~ се по челу.

чво̑р, чвȍра м (мн. чвȍрови) **1. а.** *силеш, задебљање које настаје кад се делови чеїа савишљивоі (конца, ужеша, жице, мараме и сл.) чврсшо вежу или замрсе на једном месшу, узао:* везати ~, размрсити ~, раздрешити ~, ~ на кравати, пресећи ~. **б.** *задебљање, їрудвица у шканини; задебљање на концу, йређи, квржица.* **2.** фиг. **а.** *зайлеш у драми, роману и сл.* **б.** *йроблем, шешкоћа:* разрешити ~. **в.** *биш, сушшина (нечеїа):* у томе је ~. **3. а.** *сшецишше више саобраћајних йушева, месшо їде се укршша више йушева, раскршће, раскрсница:* железнички ~, главни ~. **б.** *ценшар їде се нешшо скуйља, сабира:* ~ евакуације. **4.** физ. *в. чворишше (1а):* електрични ~, саобраћајни ~. **5.** *окруїли, врло шврд део у дрвешу на месшу їде је из сшабла избијала їрана, квр̏їа на дрвешу:* дрво пуно чворова, ~ на дасци, рупа од чвора у дасци. **6.** бот. *месшо на сшабљици из коїа избија лисш, одн. лисшови, колено, коленце:* пропупчали чворови. **7.** астр. *шачка на небу у којој йушања небескої шела йресеца еклийшику:* ~ Месечеве путање. **8. а.** мед. *болесна задебљана шворевина, израслина, израшшај у орїанизму; шумор:* туберкулозни ~. **б.** *в. чворуїа:* имати ~ на челу. **9.** пом. *мера за брзину брода која одїовара броју наушичких, морских миља йређених у једном сашу.* • **Гордијев (гордијски, гордијевски) ~** *врло замршена, зайешљана сшвар, врло шешка, замршена, нерешива сишуација.* **живчани (нервни) ~** анат. *скуй, силеш нервних влакана, їанїлија.* **завезивати у девет чворова** *добро чуваши нешшо (нйр. новац).* **мртви (калмички) ~** *чвор који се шешко може развезаши, раздрешиши.* **пресећи (решити) Гордијев (гордијски, гордијевски) ~** *на йросш, једносшаван начин решиши шежак, замршен йроблем.* **~ живота** анат. *месшо у малом мозїу, йримозїу у коме су смешшени вишални ценшри.*

чво̏рав, -а, -о *в. чворнаш.*

чво̏равōст, -ости ж *особина оноїа шшо је чвораво, чворнашосш.*

чво́рак, -рка м (ген. мн. чво̑рāкā) **1.** зоол. *у мн.: йородица мањих йшица селица* Sturnidae, *йевачице које оўонашају їласове и разне мелодије (у јд. йшица из ше йородице).* **2.** фиг. *мало деше; уопшше мали човек, кеўец.* • **обични (шарени) ~, ~ брљавац** *врсша чворка црноі йерја с йреливима у зелено и йурйурно,* Sturnus vulgaris. **ружичасти ~** *врсша чворка* Pastor roseus.

чво̑ран, -рна, -о (обично одр.) *који је у средишшу нечеїа, биšан, їлавни, сушшински:* ~ питање, чворни проблем, ~ тачка.

чво̏раст, -а, -о **1.** *в. чворнаш:* ~ дрво. **б.** *сличан чвору; йун квржица, квр̏їасш:* чвораста слова.

чвȍрина ж *ауїм. од чвор.*

чвȍрић, -а и **чвȍрӣћ,** -ӣћа м *дем. од чвор.*

чвȍрӣшнӣ, -ā, -ō *који се односи на чворишше.*

чвȍрӣште и **чвȍрӣште** с **1. а.** *месшо їде се сшичу саобраћајни йушеви разних смерова, чвор:* железничко ~, друмско ~. **б.** *месшо їде се сукобљавају разни ушицаји, разне сшрује (йолишичке, кулшурне и др.), йопришше:* ~ сукоба. **2.** физ. *месшо їде се сйајају шри или више водова елекшричне мреже:* ~ електричног система.

чво̏рнат, -а, -о *који има йуно чворова, чворноваш; квр̏їав:* ~ дрво, чворнате руке.

чвȍрнатōст, -ости ж *особина оноїа шшо је чворнашо, квр̏їавосш:* ~ дрвета.

чворнȍват и **чворнȍвит,** -а, -о **а.** *који има йуно чворова, чворав, чворнаш; квр̏їав:* ~ дрво, ~ грана, ~ стабло; чворновате руке. **б.** фиг. *који је йреке нарави, чудан:* ~ човек.

чворнȍватōст и **чворнȍвитōст,** -ости ж *особина оноїа шшо је чворновашо, чворновишо, оноїа који је чворноваш, чворновиш.*

чворȍвит, -а, -о *в. чворнаш.*

чворȍвитōст, -ости ж *особина оноїа шшо је чворовишо.*

чвȍруга ж (дат. -узи) **1.** *ошеклина на шелу од јакоі ударца или услед обољења шкива:* ~ на челу. **2.** *велики чвор, квр̏їа:* ~ на дрвету, ~ на коњској нози.

чвȍругав, -а, -о **1.** *који има чворуїе, ошеклине од удараца:* ~ чело. **2.** *йун чворуїа, чворноваш:* ~ дрво, ~ рука.

чвȍрчић[1] м *дем. од чворак.*

чвȍрчић[2] м *дем. од чвор.*

чво̏чица ж *дем. од чвока.*

чвр̏га и **чвр̑га** ж *брз ударац одайешим йрсшом, зврчка:* ударити некоме чвргу.

чвр̏гати (се), -ām (се) *несвр. йрема чврїнуши (се).*

чвр̏гнути, -нēм свр. оном․ *удариши некоме чврїу, чвокнуши, чвркнуши:* ~ у чело. ■ **~ се** *удариши сам себи чврїу, кврцнуши се:* ~ у чело.

чвр̏гуље, чвр̏гӯљā ж мн. вет. *шуберкулоза йлућа код сшоке с израшшајима на йлућима у облику бисера.*

чвр̏к *узвик за йодражавање звука који се чује йри ударцу одайешим йрсшом.*

чвр̏кати, -ām *несвр. йрема чвркнуши.*

чвр̏кац, -кца м *в. чврїа.*

чвр̏кнӯт, -а, -о **1.** *шрй. од чвркнуши (се).* **2.** *луцкасш, йриїлуй, ћакнуш, шашав.* **3.** *мало йијан, йрийиш, цврцнуш:* бити мало ~.

чвр̏кнути, -нēм свр. *лако удариши руком, йрсшом или ноїом, чвокнуши, кврцнуши:* ~ прстом у чело, ~ ногом, ~ по носу. ■ **~ се** **1.** *лако удариши себе йрсшом, руком или ноїом:* ~ се по носу. **2.** *мало се удариши, судариши се (о аушомобилима и сл.), кврцнуши се.*

чвр̑љити, чвр̑љӣм несвр. [гл. им. чвр̑љēње с] *пржиши, шойиши (сланину, сало и сл.).* ■ **~ се** разг. *излаїаши се йрешерано сунцу, пржиши се на сунцу.*

чвр̏снути, -нēм несвр. **1.** *йосшајаши чврсш, чвршћи, ошврдњаваши, сшврдњаваши се (о некој машерији).* **2.** *йосшајаши јачи, издржљивији, ошйорнији, јачаши (нйр. о орїанизму).*

чвр̑ст, чвр́ста, -о (комп. чвр̑шћӣ) **1. а.** *чије су чесшице збијене, комйакшне, који је їусше, збијене конзисшенције, шврд:* ~ тело, ~ предмет, ~ гориво, ~ материја, ~ стање. **б.** *који се шеже меша, меси, шврд, їусш, збијен:* ~ тесто, ~ јело, ~ мазиво. **в.** *једар, бујан, набрекао:* ~ плод, чврсте груди, чврста бедра, чврсте мишице. **г.** *несавишљив, круш; ошшар:* ~ ципела, ~ чекиња, ~ длака. **2. а.** *који је ошйоран йрема кидању, цейању, шврд, јак:* ~ конац, ~ платно, ~ тканина. **б.** *који се шешко раздваја, развезује:* ~ спој, ~ узао, ~ веза. **в.** фиг. *шесан, близак, йрисан:* ~ пријатељство, ~ сарадња. **3. а.** *йун здравља, живошне снаїе и енерїије, јак, снажан, крейак; кршан, робусшан:* ~ младић, чврсте шаке. **б.** *духовно јак, одважан, издржљив:* бити ~ у невољи. **в.** *који се врши снажно, енерїично:* ~ стисак руке, ~ загрљај. **4. а.** *добро ушврђен, учвршћен; дубоко усађен:* ~ колац, ~ стуб, ~ корен, ухватити ~ корење. **б.** *који се добро, сиїурно држи, који се не мења, не йомиче:* ~ фронт, ~ одбрамбени положај, ~ ослонац, ~ темељ. **в.** фиг. *који се не колеба у мишљењу, сшаву, нейоколебљив, йосшојан:* ~ карактер, ~ у вери, политички ~, ~ у уверењу. **г.** *на који се може ослониши, у који се може йоуздаши, којем се може вероваши, йоуздан, сиїуран, кашеїоричан:* ~ обећање, ~ реч, ~ вера, ~ став. **д.** *који се снажно, неодољиво намеће, јак, убедљив, арїуменшован:* ~ разлог, ~ доказ. **5.** *ненарушен, йошйун, дубок, шврд (о сну):* спавати чврстим сном. **6.** *сшроі, ошшар, круш:* ~ власт, ~ рука, ~ команда, ~ дисциплина. **7.** фин. *који се не мења, сшалан, сшабилан:* ~ курс (новца), ~ берза, ~ валута.

чврстѝна ж **1.** *својсшво и сшање оноїа шшо је чврсшо, шврдоћа; їусшина; једрина; јачина:* ~ материјала; ~ теста; ~ груди; ~

длаке; ~ конца, ~ платна; ~ споја. **2.** *особина онога који је чврст, крепкост, снага; издржљивост; одважност; непоколебљивост:* морална ~.

чвр̏стити, чвр̏стӣм несвр. *чинити да нешто буде чврсто или чвршће, учвршћивати, јачати.* ■ **~ се** *постајати чврст, чвршћи, јачи, јачати.*

чвр̑сто прил. (комп. чвр̑шћē и чвр̑шће) *на чврст начин, са чврстином.* **1.** *добро, јако и постојано утврђујући, осигуравајући:* ~ (по)везати, ~ спојити, ~ усадити, ~ утемељити. **2.** *енергичним покретима:* ~ загрлити, ~ стегнути (руку). **3.** *непоколебљиво; одлучно; сигурно:* ~ веровати, ~ решити, ~ наумити, ~ одлучити, ~ бдети (над нечим).

чврстору̀кāш, -áша м пол. *присталица, заговорник политике „чврсте руке", ауторитарности, слепог потчињавања власти.*

чврстору̀кāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на чврсторукаше, својствен чврсторукашима:* ~ линија (у партији).

чврстору̀кāшки прил. *на чврсторукашки начин.*

чврсто̀ћа ж *в. чврстина:* ~ материјала (материје).

чврч- *в. цврч-.*

чвр̏шћати, -āм несвр. *постајати чврст, чвршћи.*

чеврљ- *в. чаврљ-.*

чегр̀љати, -āм несвр. *в. чегртати.*

чегр̀тав, -а, -о *који чегрће, сличан чегртању:* ~ бука.

чегр̀таво прил. *чегрћући, са чегртањем:* ~ зазвечати.

чегр̀тало с *в. чегртаљка.*

чегр̀тāљка ж (дат. -љци; ген. мн. -кӣ) **1.** *дрвена направа која је удешена да се окреће и на тај начин чегрће, клепетаљка:* дечја ~, ускршња ~, жидовска обредна ~. **2.** *рожнати прстенасти израштај на крају репа змије звечарке који при кретању чегрће, звечка.* **3.** фиг. *особа која говори много и којешта, која блебеће, блебетало.*

чегр̀тати, -āм и чѐгрћēм несвр. **1.** *производити оштре продорне звукове стварајући буку, клепетати; клопарати* (нпр. о чегртаљки, кастањетама, точковима запрежних кола и др.). **2.** фиг. *говорити много и којешта, брбљати, блебетати.*

чегр̀тāш, -áша м зоол. *у мн.: породица скакаваца* Acrididae *(у јд.: скакавац из те породице).*

чегр̀туша ж зоол. *в. звечарка.*

чѐдан, -дна, -о *који је без порока, морално чист, невин, частан; смеран, кротак, понизан:* ~ девојка; ~ пољубац, ~ поглед, ~ понашање.

чѐдāшце и **чеда́шце** (чѐдāнце и чеда́нце), -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од чедо.*

чѐдно прил. *на чедан начин, без порока, невино, честито; смерно, кротко; скромно:* изгледати ~, ~ погледати, ~ заљубљена.

чѐднōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је чедан, онога што је чедно, невиност, честитост; смерност; скромност:* ~ девојке.

чѐдњāк м анат. *в. девичњак.*

чѐдо с **1. а.** *људско биће у доба свог најранијег развитка, дете.* **б.** *људско биће у односу на своје родитеље, син или кћи:* мушко ~. **2.** фиг. *човек, личност која је усвојила карактеристичне црте времена у којем живи, одн. краја, средине у којој живи; онај који је тесно везан с чиме:* ~ времена, ~ цивилизације, ~ револуције, ~ слободе, ~ природе, ~ љубави.

чедо̀моран, -ōрна, -о *који мори, убија чеда, чедоубилачки.*

чедо̀морац, -ōрца м *в. чедоубица.*

чедо̀мōрка ж *жена чедоморац, чедоубица.*

чедомо́рство с *уморство, убиство свога чеда, чедоубиство.*

чедоу̀билачкӣ, -ā, -ō *који се односи на чедоубице и чедоубиство:* ~ нагон.

чедоуби́ство с *убиство свога чеда, чедоморство.*

чедоуби́ца и **чедоу̀бица** м (мн. ж) *убица свога чеда.*

чедоубо́јство с *в. чедоубиство.*

че́жња ж (ген. мн. -њӣ (-њā)) *веома јака, силна, страсна жеља (за неким, нечим), жудња:* љубавна ~, ~ за родитељима, ~ за родним крајем, ~ за љубављу.

чѐжњив, -а, -о *пун чежње, жудње:* ~ поглед, ~ уздах.

чѐжњиво прил. *са чежњом, чезнући, жудно:* ~ гледати, ~ уздисати.

чѐжњивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и стање онога који је чежњив, онога што је чежњиво; чежња:* ~ погледа.

че́зе ж мн. мађ. *лака путничка запрежна кола на два точка, лаки фијакер:* возити се у чезама.

чѐзнути, -нēм несвр. *јако, страсно желети (некога, нешто), јако тежити (за неким, нечим), жудети; туговати, патити желећи силно нешто, тежећи за нечим, венути:* ~ за морем, ~ за родитељима, ~ за љубављу, ~ за родним крајем.

чезну̀тљив, -а, -о *в. чежњив.*

чезну̀тљиво прил. *в. чежњиво.*

чезну̀тљивōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина и стање онога који је чезнутљив, онога што је чезнутљиво, чежњивост; чежња.*

чезну́ће с *чежња, жудња.*

чѐк, чѐка м (мн. чѐкови) енгл. банк. *вредносни папир издан као писмени налог банци (трасату) да се из средстава издаваоца тога папира исплати одређена сума новца доносиоцу или лицу означеном на папиру, одн. да се са рачуна издаваоца тога вредносног папира (трасанта) наведена сума пренесе на рачун трећег лица:* издати ~, пуноважан ~, издавалац чека, банковни ~, поштански ~, ~ без покрића, корисник чека, уновчити ~, платити чеком. • **баријрани (прецртани) ~** *чек који ималац може наплатити само посредством банке (прецртан двема паралелним цртама дијагонално од левог доњег према десном горњем углу).* **благајнички (готовински, исплатни) ~** *чек који ималац наплаћује у готову.* **вирмански (обрачунски) ~** *чек који корисник не може наплатити у готовом него само путем обрачуна (вирмана), одн. одобравањем означеног износа његовом текућем рачуну код банке.* **банкарски ~** *чек који вуче банка на своје пословне везе и продаје разним лицима да би она могла извршити извесно плаћање чеком.* **циркуларни ~** *чек који корисник може да наплати у готовом према потреби у разним местима код филијала банке која га је издала.*

че́ка ж *нарочито удешено чекалиште у лову (обично на крупне звери), заседа.*

чѐкалац, -аоца м *онај који чека некога.*

чѐкалица ж **1.** (и м) **а.** *особа која чека, ишчекује (некога, нешто).* **б.** *особа која се не изјашњава, која стоји по страни; опрезна, уздржана, резервисана особа.* **2.** *в. чека.*

чѐкалӣште с **а.** *место где се чека.* **б.** *место на коме ловац чека ловину, чека.*

чѐкало с *в. чекетало (1).*

чекао̀ница и **чѐкаоница** ж *просторија одређена за чекање:* ~ на железничкој станици, ~ у дому здравља.

чѐкати, -āм несвр. **1.** *проводити време, остајати на неком месту док не дође онај који се очекује, ишчекивати, очекивати:* ~ на станици, ~ госте, ~ цело вече. **2.** *очекивати појаву, наступање нечега, одн. извршење, испуњење онога што се прижељкује, жели:* ~ пензију, ~ исплату, ~ остварење својих жеља, ~ слободу, ~ одговор, једва ~ одмор. **3.** (некога) *налазити се пред неким (о ономе што ће се десити у будућности), предстојати (некоме).* – Морам ићи, чека ме посао. Опљачкао је банку. Чека га сигурно затвор. Кад се вратио кући, чекало га је изненађење. Знам шта ме чека. ■ **~ се** уз. повр. *чекати једно друго, међусобно се ишчекивати:* ~ се у одређено време. • **време не чека** *не ваља оклевати, скањивати се у извршењу неког посла, треба на време извршавати своје обавезе, послове.* **ко чека, дочека** *ко је стрпљив, дочекаће остварење својих жеља, планова.* **е, ту сам те чекао** *каже се ономе ко се ухвати да је нешто погрешио.* **чекај, чекај** *претња и упозорење саговорнику да ће му се догодити нешто*

непријатно. **чекај само** *каже се у претњи: јао теби кад те ухватим, кад те ухватим, осветићу ти се.*

чѐка̄ч, -а́ча м **1.** *ловац који чека у (на) чеки, у заседи.* **2.** *онај који чека, који се не изјашњава; уздржан, резервисан, опрезан човек.*

чекѐтало с **1.** *дашчица у млину преко које жито из коша клизи и пада на жрвањ.* **2.** *орган у инсеката зрикаваца којим чекећу, зричу, стридулацијски орган.* **3.** с (м) (мн. с) фиг. *особа која говори много и којешта, особа која блебеће, брбља, блебетало.*

чекѐтати, -а̄м и чѐкеће̄м несвр. оном. **1.** *производити оштар, продоран шум, стварати буку ударањем о нешто (нпр. при ударању чекетала о кош), чегртати, клепетати, клопарати.* **2.** *огл ашавати се зриком, зричати, цврчати (о зрикавцу и сл. инсектима).*

чѐкиња ж **а.** *кратка крута, груба, оштра длака у неких животиња (нпр. у свиње):* свињске чекиње. **б.** *оштра груба коса или оштре длаке на бради, лицу:* чекиње на бради.

чѐкињав, -а, -о *који је пун чекиња, обрастао чекињама; који је сличан чекињама, чекињаст:* ~ лице, ~ брада, ~ коса.

чекѝњара ж *четка од чекиња.*

чѐкињаст, -а, -о *сличан чекињама:* ~ коса.

чекѝња̄ш, -а́ша м зоол. **1.** *у мн.: животиње из реда папкара (непреживара) чије је тело обрасло чекињама, свиње,* Suidae *(у јд.: такав папкар).* **2.** *у мн.: скупина колутићавих црва* Chaetopoda, *чије је тело са бочне стране обрасло чекињастим израштајима (у јд.: такав црв).*

чѐкињица ж *дем. од чекиња.*

чекѝрати, чѐкӣра̄м несвр. енгл. *пријавити, пријављивати лет, путовање на аеродромском шалтеру.*

чѐкић м (инстр. -ем) тур. **1.** *врста алата од метала (обично челика) или дрвета насађеног на држаљу (или у склопу неког механизма), који служи за закивање ексера, за ковање и уопште за ударање по нечему:* ковачки ~, столарски ~, зидарски ~, клесарски ~, обућарски ~, механички ~. **2.** анат. *једна од три слушне кошчице у средњем уху* malleus. • **као испод чекића** разг. *сасвим ново, још неупотребљавано.*

чекѝћа̄р, -а́ра м (инстр. -а́ром) *врста млина за дробљење меких материјала и материјала средње тврдоће (нпр. креча, глине, угљена, гипса, шећера) помоћу плочица од челика (чекића) обешених на једном или два ротора који се окрећу у кућишту над ситом, дробилица:* млин ~.

чекѝћати, -а̄м несвр. *ударати чекићем, куцати.*

чѐкићић м *дем. од чекић.*

чѐкнути, -не̄м свр. *провести мало времена чекајући (некога, нешто):* ~ мало.

чѐко̄внӣ, -а̄, -о̄ банк. *који се односи на чек:* ~ књижица, ~ рачун.

чѐкрк м тур. **а.** *направа за дизање терета у висину намотавањем ужета на коло, точак; витао:* дизалица на ~. **б.** *вратило са точком које служи за црпење воде из бунара.* **в.** *направа за сукање предива са мотовила на цеви.*

челѐбија м (мн. ж) тур. ист. *турска титула младића племићког рода.*

чѐле̄нка ж (дат. -нци) тур. **1.** ист. *накит у облику перјанице од сребра или злата која се носила за калпаком или чалмом с предње стране (као одликовање за храброст).* **2.** лов. *чеона кост с роговима скинута са срндаћа, јелена или друге рогате дивљачи као ловачки трофеј.* **3.** фиг. **а.** *чело; глава, лобања:* звекнути некога по челенки. **б.** *најистакнутија личност, првак, лидер, вођа:* ~ краљевине.

челѐста ж итал. *музички инструмент с диркама сличан клавиру, који уместо жица има металне плочице, по којима ударају чекићи.*

чѐлик м (мн. ø) тур. *гвожђе велике тврдоће и еластичности, која се постиже додавањем нешто угљеника, сумпора и фосфора;* уп. надо: сирови ~, легирани ~, конструкцијски ~, алатни ~, каљени ~, нерђајући ~, бетонски ~. **2.** зб. *пушчана или топовска танад:* киша (пљусак) челика. **3.** фиг. *чврста, јака, издржљива особа; јунак.* **4.** (у атрибутској служби) *челичан, чврст, отпоран, издржљив:* ~ човек, ~ жена.

чѐликаст, -а, -о *који је налик на челик, који је боје челика, сивкаст.*

чѐлист(а), -е̄ м (мн. -сти) *свирач на челу.*

челѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на челисте:* ~ концерт.

чѐлисткиња (чѐлистица) ж *женска особа челиста.*

чѐличан, -чна, -о **1. а.** (одр.) *који је од челика:* ~ опруга, ~ конструкција, челични ланац. **б.** фиг. *чврст, јак, снажан; издржљив, отпоран, постојан:* ~ карактер, ~ воља, ~ здравље, челични живци, ~ јединство. **2.** (одр.) *у коме има челика:* челични бетон.

челича̀на ж *фабрика, погон, радионица за производњу челика, железара која производи челик.*

чѐличити, -ӣм несвр. [гл. им. чѐличе̄ње с] **а.** *претварати гвожђе у челик загревањем и наглим хлађењем, калити:* ~ косу, ~ мотику. **б.** фиг. *чинити јаким, издржљивим, отпорним, јачати, снажити, крепити:* ~ тело, ~ дух. ■ **~ се** *постајати отпоран, издржљив, снажан, јачати, снажити се, калити се.*

чѐлично прил. **1.** *као челик, слично челику:* сијати се ~. **2.** фиг. *постојано, издржљиво, непоколебљиво:* ~ непопустљив, ~ издржљив.

челично- *као први део придевских сложеница означава да је оно што казује други део сложенице као челик:* челичносив, челичноплав.

челичноплâв, -пла́ва, -о *који је плаве боје с челичним сјајем:* ~ небо.

челичносѝв, -си́ва, -о *који је сиве боје с челичним сјајем:* челичносиве очи.

чѐлично̄ст, -ости ж *особина или стање онога који је челичан, онога што је челично, постојаност, издржљивост, отпорност.*

че̑лнӣ, -а̄, -о̄ **1.** *в. чеони (1).* **2.** *који се односи на чѐло (2), који је на чѐлу (2):* ~ батаљон, ~ страна. **3.** (у им. служби) м *први у реду (војник или вежбач):* ~ у строју.

че̑лнӣк м **1.** *онај који се налази на челу неке управе или установе, организације, поглавар, старешина, вођа:* ~ братства, странački челници. **2.** *чеони зупчаник, точак с озубљењем на цилиндричној ободној површини.*

че̑лнӣштво с *скуп челника, руководство.*

че̑лно прил. *чеоном страном, фронтално:* сударити се ~.

чѐло с итал. муз. *гудачки инструмент са четири жице, виолончело:* свирати на челу, свирати ~.

чѐло с **1.** анат. *део лица изнад очију до руба косе; одговарајући део животињске главе:* ниско ~, знојаво ~, мрштити ~, белег на челу коња. **2. а.** *предњи део, предња, фронтална страна нечега, лице, фронт:* ~ зграде. **б.** *предњи део, предњи редови неке колоне, масе у покрету:* ~ колоне, избити на ~. **3.** *почасно место у врху стола; прочеље:* седети на челу стола. **4.** *крајња, гранична површина подземног радилишта, ходника и сл.:* ~ тунела, ~ откопа, ~ ходника. **5.** *истакнуто, водеће место, вођство, управа, старешинство:* делегација с генералом на челу. • **горње ~** *в. чело*[1] *(3).* **доње ~** *место у дну стола, насрам чела (3), зачеље.* **бити (налазити се) на челу** *бити на првоме, водећем месту, положају, руководити, управљати:* бити на челу партије (установе). **не пише му на челу да је...** *не види се одмах шта је.* **стати (доћи) на ~** *заузети руководећи положај, почети руководити (неким, нечим):* стати на ~ странке. **уздигнута чела** *поносно, гордо, достојанствено.*

чело (кад је наглашено: чѐло) предл. (с ген.) *изнад, врх (нечега); покрај, поред (нечега), уз (нешто):* ~ главе, ~ узглавља, ~ врата, ~ стола.

чѐлце, -а и -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од чѐло.*

чеља̀де, -ета с (мн. ø; зб. им. чѐља̄д ж) *људско биће, човек, особа уопште:* честито ~, фино ~. • **кућна (домаћа) чељад** *укућани.*

чеља̀дешце, -ета с (мн. -ца) *дем. и хип. од чељаде.*

чѐљӯснӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на чељуст, вилични:* ~ кост, ~ хирург.

чѐљу̑сница ж анат. *чељусна, вилична кост.*

чѐљу̑ст ж (инстр. чѐљусти (чѐљу̑шћу)) **1. а.** анат. *једна од две кости лица у коју су усађени зуби, вилица* горња ~, доња ~. **б.** (обично у мн.) *обе вилице заједно с отвором између њих; уста.* **2.** (обично у мн.) фиг. *део направе или нечега другог који изгледом или функцијом подсећа на чељуст (1):* чељуст(и) клешта.

чембàлист(а), -е̄ м (мн. -сти) *музичар који свира у чембало.*

чембàлисткиња ж *жена чембалиста.*

чембалѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на чембалисте.*

чѐмбало с итал. муз. *жичани инструмент с диркама, претеча клавира (у употреби од XV до XIX века).*

чѐме̄р, -ера м **1.** *веома горка материја; отров:* попити ~. **2.** *горак укус, горчина:* не моћи пити због чемера. **3.** фиг. *огорчење; јад, туга, жалост:* осећати ~. • **јад и** ~ *нешто јадно, бедно.*

чѐме̄ран, -рна, -о **1.** *који има непријатан, оштар укус, јако горак; сличан укусу жучи:* ~ укус, ~ трава. **2.** фиг. *пун јада, невоље, јадан, жалостан, невољан, несрећан:* ~ живот, ~ беда.

чемèрика ж бот. *род вишегодишњих зељастих биљака* Veratrum *из ф. љиљана* (Liliaceae), *чији је корен врло горак и отрован.* • **бела** ~ *врста чемерике* Veratrum album. **црна** ~ *врста чемерике* Veratrum nigrum.

чемèриков, -а, -о *који је од чемерике.*

чѐмерити, -ӣм несвр. *испуњавати чемером, јадом, загорчавати:* ~ живот. ■ ~ **се** *испуњавати се чемером, јадом, загорчавати се (нпр. о животу).*

чѐме̄рнӣк м *онај који пати од неког чемера, јада, туге, јадник, несрећник, невољник.*

чѐме̄рно прил. **а.** *као чемер, јако горко:* ~ горко пиће. **б.** *са пуно горчине, јада; тужно, жалосно:* ~ патити, ~ плакати.

чѐме̄рно̄ст, -ости ж **а.** *особина онога што је чемерно, горчина.* **б.** фиг. *јад; туга, жалост, чемер.*

чѐмпрес м лат. бот. **а.** *у мн.: род дрвећа или грмова* Cupressus *из ф. чемпреса, који се узгајају у Средоземљу (у јд.: дрво или грм из тога рода).* **б.** *у мн.: фамилија углавном зимзелених дрвенастих голосемењача* Cupressaceae *љускастих или игличастих листова, једнодомних или дводомних цветова (мушких у облику ресе и женских у облику шишара), у коју спадају родови чемпрес, боровница, туја, секвоја и др. (у јд.: биљка из те фамилије).*

чѐмпресов, -а, -о *који се односи на чемпрес, који потиче од чемпреса:* ~ дрво.

чѐмпресовина ж *чемпресово дрво (као грађа).*

чѐн, чѐна м *в. чесно.*

чѐнгел и чѐнгел м и (чѐнгела ж) (обично мн.) тур. *гвоздена кука о коју се нешто веша или се њоме нешто спаја:* обесити о ченгеле.

чѐно с *в. чесно.*

чѐонӣ, -ā, -ō **1.** *који се односи на чело, који је на челу:* ~ кост, ~ жила. **2.** *в. челни (2):* са чеоне стране, на чеоном делу.

чеòњача ж анат. *чеона кост.*

чѐп, чѐпа м (мн. чѐпови) **1. а.** *цилиндрични предмет (обично од плуте, дрвета или гуме) који служи за затварање боца, посуда и уопште различитих отвора, запушач.* **б.** *оно што својим изгледом подсећа на тај предмет:* ледени ~ (у замрзнутој реци), ~ чира. **в.** мед. *смотуљак вате или газе који се ставља у рану ради заустављања крварења или ради упијања гноја, тампон.* **2.** *везни елемент (од дрвета, пластичне масе или влакнастих материја) за осигурање ексера или завртња у зиду или за везивање предмета начињених од дрвета.* • **пијан као** ~ *јако пијан, потпуно пијан.*

чѐпати, чѐпа̄м несвр. **1.** (некога, нешто) **а.** *газити (некога, нешто) ногама, стулати ногама, газити по нечему:* ~ земљу, ~ мраве. **б.** *стајати некоме на ногу, притискивати својом ногом нечију ногу:* ~ партнера при плесу, ~ по ногама. **2.** *ходати, ићи, газити:* ~ иза некога, ~ по земљи.

чѐпац, -пца м *клин, чивија којом се затежу жице на жичаним инструментима.*

чѐпити, чѐпӣм несвр. [гл. им. чѐпље̄ње с] **а.** *ширити, размицати, кречити, раскречивати (ноге).* **б.** *развлачити, ширити (уста).* ■ ~ **се 1.** *стајати раскмакнутих, раширених ногу, кречити, ширити ноге, раскречивати се, кречити се.* **2.** подр. *упадљиво се држати, понашати, кокетирати, кочоперити се.* – Шта се чепиш?

чѐпити, -ӣм несвр. [гл. им. чѐпље̄ње с] *затварати чепом; запушавати какав отвор, зачепљивати:* ~ уста шаком.

чѐпић, -а и **чѐпӣћ,** -ића м **1. а.** *дем. од чеп.* **б.** *смотуљак вате и сл. који се ставља у ухо ради заштите од буке, повреде и сл.:* чепићи за уши. **2.** анат. *у мн.: чулне ћелије мрежњаче којима се опажају боје (у јд.: таква ћелија).* **3.** (обично у мн.) мед. *лек у облику малог чепа или куглице који се ставља у чмар или вагину, супозиторија.*

чѐпкати (се), -а̄м (се) несвр. *дем. према чепати (се).*

чѐпнути, чѐпне̄м *свр. према чепати; очепити, згазити.*

чепр̀кати, -а̄м несвр. **1.** *копкати, гребати (тло, земљу и др.) да се нешто ископа, извади:* ~ по башти, ~ по дворишту, ~ по пепелу, ~ по носу, ~ по ушима. **2. а.** *претурати, преметати (по нечему) тражећи нешто, претраживати; њушкати:* ~ по торби, ~ по орману, ~ по фиоци. **б.** *невешто радити, петљати:* ~ око мотора, ~ нешто око телефона. **3.** фиг. *претресати, истраживати нешто недовољно познато или тајно, скривено:* ~ по историји, ~ по прошлости.

чепр̀кнути, чѐпр̄кне̄м *свр. према чепркати.*

чепр̀љати, -а̄м несвр. *в. чепркати.*

чепỳкати, -а̄м и **чепу́кати,** чѐпӯка̄м несвр. *полако ходати, газити, цепкати:* ~ за неким.

чѐрга ж тур. *цигански шатор:* циганска ~.

чѐрга̄р, -а́ра м **1.** *онај који станује под чергом, скитачки Циганин, Ром.* **2.** фиг. *онај који се много сели, сељака из места у место, потуцало (скитница).*

черга́рити, чѐрга̄рӣм несвр. [гл. им. черга́ре̄ње с] *живети као чергар; често се селити.*

чѐрга̄рка ж *она која живи под чергом, Циганка, Ромкиња.*

чѐрга̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на чергаре, својствен чергарима, скитнички:* ~ живот, ~ сељакање.

чѐрга̄рски прил. *на чергарски начин, као чергари:* живети ~, скитати ~.

черга́рство с *чергарски живот, скитња.*

чѐрга̄ш, -а́ша м *в. чергар.*

черга́шити, чѐрга̄шӣм несвр. [гл. им. черга́ше̄ње с] *в. чергарити.*

чергàшица ж *в. чергарка.*

чѐрга̄шкӣ, -ā, -ō *који се односи на чергаше, који је као у чергаша, чергарски:* ~ живот.

чѐрга̄шки прил. *на чергашки начин, као чергаши, чергарски:* ~ живети.

черга́штво с *в. чергарство.*

чѐргица ж *дем. и хип. од черга.*

чѐрек м тур. **а.** *четвртина нечега, обично четвртина заклане животиње (овце, јагњета, свиње и сл.):* свињски ~, предњи ~, задњи ~. **б.** *одсечен или одломљен комад, парче (обично меса):* добар ~ овчетине.

чѐренац, -е̄нца м *врста рибарске мреже причвршћене за мотку.*

чѐречити и чѐречити, -ӣм несвр. [гл. им. -че̄ње с] **а.** *комадати, кидати, сећи на череке, на четвртине; комадати, кидати уопште:* ~ животињу, овцу. **б.** фиг. *раздвајати насилно неку целину.*

чѐрке̄ска ж рус. *дуг сукнени капут с пришивеним реденицима на прсима.*

чѐрнозем м рус. *врста плодног земљишта црне боје богатог хумусом и хранљивим материјама, које се образује од степске травне вегетације.*

черу̏пав, -а, -о *рашчупан, чупав:* ~ коса, ~ пиле.

черу̏пати, -а̄м несвр. **1. а.** *чупајући чистити (живину, перад) од перја, перушати:* ~ гуску. **б.** *упште вукући кидати, откидати нешто од нечега, нечега, чупати:* ~ стог (сена), ~ ствари. **2.** (некога) фиг. **а.** *износити без милости и подвргавати критици нечије погрешке, критиковати, нападати:* ~ писце, ~ руководство. **б.** *немилосрдно искоришћавати, пљачкати, израбљивати, гулити:* ~ сељаке. ■ ~ **се** уз. повр. *тући се вукући се за косу или нешто друго, чупати се; натезати се, рвати се, борити се:* ~ се око нечег.

чѐсма ж (ген. мн. че̏са̄ма̄ и чеса́ма̄ (чѐсмӣ)) тур. **а.** *извор (обично ограђен) или бунар из којег истиче вода на жлеб или цев:* пити воду с чесме. **б.** *водоскок, фонтана.* **в.** *цев (обично метална) кроз коју истиче вода, славина:* затворити чесму.

чѐсмен(ск)ӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на чесму, који припада чесми:* ~ лула, ~ цев.

чѐсмица ж *дем. од чесма.*

че́сница ж етн. *погача или пита која се меси за Божић и у коју се обично метне златан или сребрн новац.*

чѐсно с *део главице белог лука који се може одломити, отчехнути, чешањ:* појести ~ белог лука.

че̑ст, че́ста, -о (комп. че̏шћӣ) **1. а.** *чији су делови, елементи распоређени густо један до другог, густ, збијен:* ~ шума, ~ коса, ~ кукуруз. **б.** *који је распоређен на малом размаку један од другог, збијен:* чести зупци (на чешљу), чести зуби. **2. а.** *који се јавља, понавља у мањим, краћим временским размацима, учестан, фреквентан:* чести напади, чести састанци, честе свађе, чести сукоби. **б.** *обичан, уобичајен:* ~ појава, ~ особина.

че̏ста ж *в. честар.*

че̏ста̄р, -а и **чѐста̄р,** -а́ра м (чѐста̄рје с (мн. ø)) *густа, тешко проходна млада, ниска шума, густиш.*

чѐстати, -а̄м несвр. *догађати се, јављати се често, учестано, понављати се.*

че̏стер м енгл. *врста сира пореклом из Честера (у Енглеској).*

чѐстика ж бот. *биљка* Thlaspi, Th. arvense *из ф. крсташица.*

че̏стимичан и **чѐстимичан,** -чна, -о *који се често понавља, учестан.*

че̏стимично и **чѐстимично** прил. *често, учестано.*

чести́на ж *в. честоћа.*

чѐстит, -а, -о **1.** *који није окаљан ничим недоличним, морално исправан, частан, поштен, моралан:* ~ човек, ~ породица. **2.** *који је онакав какав треба да буде, који потпуно задовољава, ваљан, добар, вредан:* ~ комад хлеба, ~ одело. **3.** *при честитању: који доноси срећу, благостање, пун среће, благостања, срећан.* – Честит вам Божић! **4.** (одр.) (у личном обраћању) *поштовани, цењени, уважени, племенити.* – Честити царе!

чести́талац, -аоца м *в. честитар.*

чести́талица ж *женска особа која честита.*

честѝта̄р, -а́ра м **1.** *онај који честита.* **2.** *књига у којој се налазе примери за честитање у различитим приликама.*

честѝта̄рка ж *она која честита.*

чести́тати, чѐстӣта̄м свр. и несвр. **а.** *поздравити, поздрављати некога поводом каквог радосног или значајног догађаја и (за)желети му срећу:* ~ младенцима, ~ Божић, ~ Нову годину, ~ рођендан. **б.** *изразити, изражавати (некоме) дивљење за успех, успешан подухват:* ~ некоме на успеху. – Победио си. Искрено ти честитам.

честѝта̄ч, -а́ча м *в. честитар (1).*

чѐститка и **чѐстӣтка** ж (дат. -тки; ген. мн. -кӣ (-ита̄ка̄ и -ӣта̄ка̄)) **1.** *усмени или писмени поздрав са лепим жељама поводом каквог радосног или значајног догађаја:* божићна ~, рођенданска ~, примити честитку за рођендан, упутити честитку. **2.** *пригодна карта, разгледница или писмо намењено за писање честитки (1):* купити честитку.

чѐстито прил. **1.** *поштено, морално исправно, часно:* ~ поступати, ~ се понети. **2.** *како треба, ваљано:* ~ вечерати, ~ одспавати. **3.** разг. *јако, много, веома, врло:* ~ се ознојити.

чѐститōст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина оног који је честит, оног што је честито, морална исправност, поштење:* девојачка ~. **2.** *добар квалитет, ваљаност, вредност:* ~ вина.

че̏стица ж *дем. од честа.*

чѐстица ж **1.** физ. *врло мали делић материје, идеализирано тело с врло малом али коначном масом и бесконачно малим димензијама:* субатомске честице, елементарне честице, дифузија честица. **б.** *уопште мали део нечега, делић, мрвица:* честице прашине. **2.** *мали комад земљишта, парцела.* **3.** *в. нафора.*

че̑сто прил. (комп. че̏шће̄ и че̏шће) **1.** *много пута, у много прилика, понављајући се у краћим временским размацима:* ~ путовати, ~ поболевати, ~ дувати (о ветру), прилично ~, врло ~. **2.** *на малом размаку, густо:* ~ израсло цвеће, ~ поређане клупе.

често̀ротка ж *она која често рађа.*

често̀славица ж бот. *род зељастих биљака* Veronica *из ф. зевалица, разгон.*

често̀ћа ж **1.** *честа појава нечега, учесталост, фреквентност:* ~ саобраћаја, ~ назеба. **2.** *мали размак, густина:* ~ садница.

че̏та ж **1.** воj. *основна војна јединица која улази у састав батаљона:* почасна ~. **2.** *већи број, мноштво људи окупљених заједно, група:* ~ сватова, ~ момака.

четве́рац, -рца м **1.** књиж. **а.** *стих од четири слога.* **б.** *строфа, китица од четири стиха, катрен.* **2.** спорт. *лагани спортски чамац са четири веслача:* ~ са кормиларом, ~ без кормилара. **3.** лов. *срндаћ или јелен са два парошка на сваком рогу.*

четверо(-) *в. четворо(-).*

че̏твори, -а, -е мн. (ген. че̏творӣх, дат. че̏творӣм(а)) *бројни придев према четворо, уз именице које имају само облик множине или означавају пар или четири истоврсне групе означене именицом у множини:* ~ рукавице, ~ кола, ~ врата, ~ сватови. • **отворити, уперити четворе очи** *добро припазити.*

четво̀рица ж (мн. ø) *четири мушка лица, четири мушкарца.*

чѐтво̄рка и **четво́рка** ж (дат. -рци; ген. мн. -кӣ) **1. а.** *број четири.* **б.** *оцена којом се оцењује одређено (у наше време врло добро) знање:* добити четворку из физике. **в.** *назив предмета (најчешће превозног средства или собе) који је означен бројем четири.* **г.** *зуб преткутњак:* извадити четворку. **2. а.** ист. *новац који је имао вредност четири јединице.* **б.** карт. *карта која има вредност од четири јединице:* бацити четворку. **3.** *буре од четири акова.* **4.** *скуп, група од четири (нпр. четири човека, четири коња, четири авиона и сл.) повезани истим задатком:* партизанска ~, ~ провалника, ~ коња, ~ млазних ловаца. **5.** *друштвени плес у којем се једно према другом налази четворо плесача, кадрил:* плесати четворку.

четво̀ркаш, -а́ша м *ђак чије је знање оцењено четворкама.*

четворка̀шица ж *ученица четворкаш.*

четво́рке, -кӣ ж мн. *четворо деце рођених у једном порођају:* добити четворке, родити четворке.

чѐтво̄рнӣ, -а̄, -о̄ **а.** *који је састављен од четири дела:* ~ звоно. **б.** *који је састављен од четири државе, четири организације, партије и сл., у коме учествују четири државе, четири организације, партије и сл.:* ~ савез, ~ конференција, ~ комисија. • **~ метар (сантиметар, дециметар, километар** и др.) *квадратни метар (сантиметар, дециметар, километар и др.).*

че̏творо, четво́рга (обично непром.) *збирни број који одговара основном броју четири:* **а.** *за означавање збира особа (или уопште бића) мушког и женског пола:* било је њих ~. **б.** *уз збирне именице које означавају збир младих бића:* ~ деце, ~ пилади, ~ телади.

четворо- *као први део сложеница значи да је нешто састављено од четири дела, да има или да траје четири јединице оног што значи основни део другог дела сложенице, да је изведено четири пута, да је увећано четири пута итд.:* четворостран, четворогласан, четворогодишњи, четвородневни, четво-

роделан, четвороспратан, четвороугласт, четворострук, четворочлан итд.

чѐтворобо̄ј и **четворо̀бо̄ј,** -оја м спорт. *такмичење, надметање у четири атлетске дисциплине.*

четворо̀бо̄јан, -јна, -о *који је у четири боје:* ~ тканина, ~ штампа, ~ застава.

четворо̀бра̄зднӣ, -а̄, -о̄ *који прави четири бразде истовремено:* ~ плуг.

чѐтворобро̄ј и **четворо̀бро̄ј,** -оја м *четири узастопна броја неког часописа штампана уједно, у једној свесци.*

четворовалѐнтан и **четворова̀лентан,** -тна, -о *који има четири валенције:* ~ елеменат.

четворо̀врстан, -сна, -о *који је од четири врсте, који се јавља у четири вида.*

четворо̀глав, -а, -о *који има четири главе:* ~ аждаја.

четворо̀гла̄сје с муз. *четвероггласна композиција.*

четворо̀гласнӣ, -а̄, -о̄ муз. *који се изводи у четири гласа:* ~ певање, ~ композиција.

четворо̀гласно прил. муз. *у четири гласа:* ~ певати.

четворого̀дишња̄к м *онај који има четири године.*

четворого̀дишњӣ, -а̄, -е̄ *који се односи на период од четири године (који има четири године, који траје четири године, који се одржава после четири године и сл.):* ~ дечак, ~ школовање, ~ помен.

четворого̀дишњица ж *навршене четири године од неког догађаја, четврта годишњица:* ~ нечије смрти.

четворо̀де̄лан јек. **четворо̀дијелан,** -лна, -о *који има четири дела:* четвороделна врата.

четворо̀дне̄внӣ, -а̄, -о̄ *који траје четири дана:* ~ боравак, ~ екскурзија.

четворо̀жӣлнӣ, -а̄, -о̄ *који има четири жиле, жице:* ~ кабл.

четворојѐзичан, -чна, -о и **четворојѐзичкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на четири језика, у коме се употребљавају четири језика:* ~ речник, ~ средина.

четворојѐзично прил. *на четири језика:* ~ обрађен речник.

четворо̀катан, -тна, -о *који има четири спрата, четороспратан:* ~ кућа.

четворо̀катница ж *кућа, зграда са четири спрата, четвороспратница.*

четворо̀кратан, -тна, -о *који се врши, појављује, понавља и сл. четири пута, у четири маха:* ~ паљба.

четворо̀кратно прил. *четири пута, у четири маха.*

четворокрѐветнӣ, -а̄, -о̄ *који има четири кревета:* ~ соба.

четворо̀крӣлан, -лна, -о *који има четири крила, четири преклопна дела:* четворокрилни орман, четворокрилна врата.

чѐтворокӯт и **четворо̀кут** м мат. *в. четвороугао.*

четворо̀кутан, -тна, -о *који има четири кута, четвороугаони:* ~ слика.

четворо̀лиснӣ, -а̄, -о̄ *који има четири листа:* ~ детелина.

чѐтворолӣст м *четири листа повезана заједно.*

четворо̀месечнӣ јек. **четворо̀мјесечнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на период од четири месеца (који има четири месеца, који траје четири месеца, који се добија или даје свака четири месеца и сл.):* ~ беба, ~ боравак, ~ зарада, ~ извештај.

четворомото́рац, -рца м *авион са четири мотора.*

четворомо̀то̄рнӣ, -а̄, -о̄ *који има четири мотора:* ~ авион.

четворонѐде̄љнӣ јек. **четворонѐдје̄љнӣ,** -а̄, -о̄ *који има четири недеље, који траје четири недеље:* ~ беба, ~ боравак.

четворо̀ног, -а, -о *који има четири ноге, четвороножан.*

четворо̀ножан, -жна, -о *који има четири ноге:* ~ животиња.

четворо̀ножац, -ошца и **четвороно́жац,** -о́шца м *четвороножна животиња.*

четвороно̀жачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на четвороношце.*

четворо̀ножице̄ прил. *в. четвороношке.*

четвороно̀шке̄ прил. *на (све) четири ноге; на обе ноге и на обе руке:* вући се ~.

четворо̀пев јек. **четворо̀пјев** м муз. *певање у четири гласа.*

четворо̀пол м физ. *електрична мрежа, електрични проводник са четири пола.*

четворопо̀стотнӣ, -а̄, -о̄ *који износи четири посто, четворопроцентни.*

четворо̀прег м *кола са четири коња у запрези:* возити се у четворопрегу.

четворо̀прежан, -жна, -о *у који се прежу четири запрежна грла:* четворопрежне кочије.

четворо̀прежно прил. *у четворопрегу, четворопрегом:* возити ~.

четворопро̀центнӣ, -а̄, -о̄ *који износи четири процента:* ~ камата.

четворо̀прст, -а, -о *који има четири прста.*

четворо̀прӯжнӣ, -а̄, -о̄ *који има четири пруге, траке (саобраћајне):* ~ цеста.

чѐтвороре̄д и **четворо̀ре̄д** м вој. *ред по четири:* ступати у четворореду.

четворо̀ред, -а, -о и **четворо̀редан,** -дна, -о *који има четири реда.*

четворо̀редац, -еца и **четвороре́дац,** -е́ца м агр. *врста јечма са четири реда зрња у класу.*

четворо̀рук, -а, -о и **четворо̀ручан,** -чна, -о **1.** *који има четири руке.* **2.** *који се изводи, свира са четири руке, у дуету:* ~ композиција.

четворо̀ручно прил. муз. *са четири руке, у дуету:* свирати ~.

четворо̀са̄тнӣ, -а̄, -о̄ *који траје четири сата, четворочасовни:* ~ радно време.

четворо̀сед јек. **четворо̀сјед** м *аутомобил са четири седишта.*

четворо̀седнӣ јек. **четворо̀сједнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на четвороосед, који има четири седишта:* ~ ауто.

четворо̀сложан, -жна, -о *који се састоји од четири слога:* ~ реч, ~ именица.

четворо̀собан, -бна, -о *који има четири собе, који се састоји од четири собе:* ~ стан.

четворо̀спев јек. **четворо̀спјев** м *в. четворопев.*

четворо̀спратан, -тна, -о *који има четири спрата:* ~ кућа.

четворо̀спратница ж *кућа са четири спрата.*

четворо̀стазнӣ, -а̄, -о̄ *који има четири стазе, траке, четворопружни:* ~ цеста.

четворо̀стопан, -пна, -о књиж. *који има четири стопе:* ~ јампски стих.

четворо̀стран, -а, -о *који има четири стране:* ~ геометријска слика.

четворо̀струк, -а, -о **1.** *који се састоји од четири струка, четири нити, четири слоја и сл., учетворостручен:* ~ конац. **2.** *који је четири пута већи:* ~ износ, ~ сума.

четворо̀струко прил. **1.** *у четири струка, у четири нити:* ~ упредена пређа. **2.** *четири пута више:* ~ скупљи.

четворо̀тактнӣ, -а̄, -о̄ у изр. ~ **мотор** *клипни мотор са унутрашњим сагоревањем код кога се радни процес одвија у четири такта, за које време радилица мотора изврши два обрта.*

четворото̀чка̄ш, -а́ша м *аутомобил, ауто.*

четвороугао, -гла м мат. *геометријски лик са четири угла:* правоугли ~.

четвороугаонӣ, -ā, -ō *који има четири угла:* ~ геометријски лик.

четвороугаоник м *в. четвороугао.*

четвороугласт, -а, -о *који је као четвороугао, сличан четвороуглу:* ~ облик, ~ лице.

четвороцеван јек. **четвороцјеван,** -вна, -о *који има четири цеви (о пиштољу или пушци):* четвороцевни пиштољ.

четвороцевац јек. **четвороцјевац,** -ēвца м *пиштољ или машинска пушка са четири цеви.*

четвороцифрен, -а, -о *који се састоји од четири цифре:* ~ број.

четвoрочасōвнӣ, -ā, -ō *који траје четири часа, четворосатни:* ~ радно време.

четвoрочетвртӣнскӣ, -ā, -ō муз. *који траје четири четвртине:* ~ такт.

четворочлан, -а, -о *који има четири члана:* ~ породица.

чѐтвр̄т ж (инстр. -и) **1.** *четврти део једне целине, четвртина:* ~ пилета, ~ килограма, ~ сата. **2.** *део града, вароши, кварт, рејон:* стара градска ~. **3.** *једна од четири Месечеве мене:* прва (Месечева) ~, друга (Месечева) ~.

четвр́так, -тка м *четврти дан у недељи, одмах иза среде.*

четвр̀тāк, -áка м **1.** *мужјак домаће животиње (обично коњ) од четири године.* **2.** *ученик четвртог разреда.* **3.** *буре од четврт акова.*

чѐтвртаст, -а, -о *који има облик четвороугла:* ~ огледало, ~ сто.

чѐтвртасто прил. *у облику четвороугла:* ~ исећи.

четвртгòдишњāк м *часопис који излази четвртгодишње.*

четвртгòдишњē прил. *сваке четврте године, свака четири месеца:* излазити (из штампе) ~.

четвртгòдишњӣ, -ā, -ē *који се односи на четврт године, који траје четврт године, који се догађа свако четврт године (свака три месеца):* ~ одмор, ~ боравак, ~ извештај.

четвртгòдӣште с *четврт године:* сваког четвртгодишта.

чѐтвр̄тӣ, -ā, -ō *редни број према основном броју четири: који је по реду одмах иза трећег:* сваки ~ дан, ~ ред, ~ клупа. • ~ **болест** мед. *лакша дечја заразна болест с осипом као код шарлаха.* ~ **полна (сполна) болест** мед. *вирусна заразна болест с отоком и гнојењем у препонским лимфним жлездама,* lymphogranuloma inguinale.

четвр̀тина и **четвртѝна** ж **1.** *четврти део нечега, четврт:* ~ јабуке, ~ сата, ~ круга, ~ пута. **2.** ист. *четврти део рода, приноса који је поседнику давао обрађивач његове земље.* **3.** штамп. *формат штампарског табака који је пресавијен два пута, тј. на четири листа; формат књиге или часописа чији штампани табак има четири листа.* **4.** муз. *нота која траје четвртину трајања целе ноте, четвртинка.* **5.** *група од четири или приближно четири лица или бића уопште.*

четвр̀тӣнка ж муз. *в. четвртина (4).*

четвр̀тӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на четвртину и четвртинку.*

чѐтвр̄тō, -ōг(а) с *в. четвртина (1).*

чѐтвр̄то прил. *у набрајању: на четвртом месту.*

четвртпòстотнӣ и **четвртпрòцентнӣ,** -ā, -ō *који износи четврт посто, четврт процента.*

четвртфинáле с *део елиминационог такмичења (обично спортског) пре полуфинала у коме учествује осам такмичара:* ући у ~.

четвртфинàлист(а), -ē м (мн. -сти) *учесник у четвртфиналу.*

четвртфинàлисткиња ж *учесница у четвртфиналу.*

четвртфѝнāлнӣ, -ā, -ō *који се односи на четвртфинале:* ~ меч, ~ такмичење.

чѐтина ж **1.** бот. *игличаст лист у четинарског, црногоричног дрвећа.* **2.** *в. чекиња.*

чѐтинāр, -а и **четѝнāр,** -áра м бот. *у мн.: црногорично дрвеће и грмље, шибље* Coniferae, *с игличастим зимзеленим листовима (четинама) или с љускастим листовима и цвастима у облику шишарки, шишарица (у јд.: такво дрво или грм).*

чѐтинāрскӣ и **четѝнāрскӣ,** -ā, -ō *који се односи на четинаре, црногорични:* ~ дрво.

чѐтинаст, -а, -о *који је налик на четину, чекињу, чекињав, чекињаст:* ~ коса, четинасти бркови.

чѐтињав, -а, -о *в. четинаст.*

чѐтињаст, -а, -о *в. четинаст.*

четѝњача ж бот. *в. четинар.*

чѐтири, четирӣју и четири̇̀јӯ (дат. четѝрма и чѐтӣрма; ретко пром.) **а.** *основни број за једну јединицу већи од три, који се обележава цифром 4; назив те цифре:* ~ човека, ~ жене, ~ детета, ~ књиге, ~ стола. **б.** *као део вишечланих бројева и неких израза:* двадесет (и) четири, четири стотине, четири хиљаде, три-четири, четири пута и др. • **дићи све ~ увис** *лећи, извалити се ленчарећи, уживајући.* **између (међу) ~ зида (живети)** *не излазити из куће; живети изоловано, повучено, не долазити ни с ким у додир.* **испружити све ~** *лећи, извалити се.* **као два и два ~** *сасвим тачно, сигурно, поуздано.* **на све ~ стране** *свуда.* **свирати у (на) ~ руке** *свирати на клавиру удвоје, у дуету.* **у све ~** *свом снагом.*

четири- *као први део сложеница (сложених бројева и од њих изведених именица) означава:* **а.** *да има четири онога што значи други део сложенице:* четиристо, четиристоти, четирихиљадити, четирихиљаднина, четиримилионити, четиривекован, четиристолетни итд. **б.** *в. четворо-:* четиригодишњи.

чѐтиристō *основни број четири пута већи од сто, који се бележи са 400, четири стотине.*

чѐтиристо- *први део сложеница које значе сложеност из четиристо предмета, делова и сл. или нешто четиристотинито по реду:* четиристогодишњи, четиристогодишњица, четиристолетница итд.

чѐтити, -ӣм несвр. *окупљати у чете.* ■ ~ **се** *скупљати се, окупљати се, гомилати се (нпр. о народу, маси људи).*

чѐтица ж *дем. од чета.*

чѐтка ж (дат. -ки; ген. мн. чѐтāкā (чѐткӣ)) **1.** *направа, оруђе за чишћење, рибање и др. направљено од плосната дрвене, металне и сл. подлоге у коју су густо усађене чврсте длаке, чекиње или нешто слично:* ~ за одело, ~ за косу, ~ за ципеле, ~ за рибање пода. **2.** *кичица, кист којим се нешто бојадише, маже:* ~ за кречење, ~ за бојење.

чѐткāр м *занатлија који прави и продаје четке.*

чѐткāрскӣ, -ā, -ō *који се односи на четкаре, који припада четкарима:* ~ занат, ~ радња.

четкáрство с *четкарски занат, израда и продаја четака.*

чѐткаст, -а, -о *који је налик на четку:* четкасти бркови, ~ брада.

чѐткати, -āм несвр. *чистити четком:* ~ одело, ~ ципеле. ■ ~ **се 1.** *чистити своју одећу четком.* **2.** уз. повр. *чистити један другог четком.*

чѐткица ж **1.** *дем. од четка:* ~ за зубе, ~ за сликање. **2.** физ. *део електричне машине за успостављање контакта између ротирајућег и мирујућег дела.*

чѐтнӣ, -ā, -ō *који се односи на чету:* ~ командир, ~ дежурство, ~ састанак.

чѐтнӣк м ист. **а.** *члан добровољне нерегуларне војне организације у борби за национално ослобођење од турског ропства на Балкану, комита.* **б.** *припадник десно оријентисане српске националистичке политичке групације у бившој Југославији (1918–1941) под вођством Косте Пећанца.* **в.** *припадник углав-*

ном срйских, монархистички, антикомунистички и првобитно антифашистички оријентисаних оружаних формација у Другом светском рату (1941–1945) под вођством генерала Драже Михаиловића.

чѐтниковати и **чѐтнӣковати,** -кујēм несвр. *бити четник, проводити четнички живот, борити се као четник.*

четнѝкуша ж пеј. (у говору четничких противника) *жена четник; четникова жена; жена из четничке породице.*

чѐтничкӣ, -ā, -ō *који се односи на четнике:* ~ команда, ~ рат, ~ одред.

чѐтнички прил. *на четнички начин, као четник.*

чѐтнӣштво с (мн. ø) **1.** *својство онога који је четник, четничка припадност; четничко деловање:* бити осуђен због четништва. **2.** *четнички покрет.* **3.** зб. *четници, четничка организација.*

чѐтњāк м зоол. *ноћни лептир* Cnethocampa processionea *из пор. прелаца, чије се гусенице хране боровим иглицама.*

чѐтовати[1], -тујēм несвр. *војевати у чети; борити се, ратовати герилски, у мањим групама, четама избегавајући сукобе с надмоћнијим непријатељем на отвореном пољу.*

чѐтовати[2], -тујēм несвр. (енгл. chat) рач. жарг. *ћаскати, размењивати мишљења, ставове, поруке и сл. са другим особама путем интернета у реалном времену.*

чѐтовођа м (мн. ж) *вођа чете.*

четрдѐсēт *основни број четири пута већи од десет (који се обележава бројком 40).*

четрдесет- в. *четрдесето-*: четрдесетгодишњи, четрдесетгодишњак.

четрдесéтак прил. *приближно четрдесет, око четрдесет (особа, предмета и сл.):* ~ дечака, ~ кућа.

четрдесѐтāк, -áка м *војник четрдесетог пука.*

четрдестгȍдишњ- в. *четрдесетогодишњ-.*

четрдѐсетеро в. *четрдесеторо.*

четрдѐсēтӣ, -ā, -ō *редни број према основном броју четрдесет:* ~ ред.

четрдесѐтина и **четрдесетѝна** ж **1.** *четрдесети део нечега:* три четрдесетине. **2.** *скуп, збир од четрдесет или приближно четрдесет јединки, четрдесетак:* ~ војника.

четрдесѐтица ж *предмет означен бројем четрдесет (возило, соба и сл.).*

четрдѐсетница ж цркв. **1.** *помен или даћа која се даје покојнику четрдесети дан после смрти.* **2.** *велики пост пред Ускрс.*

четрдесето- *први део сложенице који означава да нечег има четрдесет на броју, да је четрдесето по реду и сл.*: четрдесетогодишњак, четрдесетогодишњи, четрдесетогодишњица, четрдесетодневни, четрдесетострук итд.

четрдесетогȍдишњāк м *човек који има четрдесет или око четрдесет година.*

четрдесетогодишњàкиња ж *жена која има четрдесет или око четрдесет година.*

четрдесетогȍдишњӣ, -ā, -ē *који се односи на период од четрдесет година (који има четрдесет година, који траје четрдесет година, који се обележава, слави и сл. после четрдесет година):* ~ човек, ~ боравак, ~ помен.

четрдесетогȍдишњица ж *четрдесета годишњица:* ~ рођења, ~ смрти, ~ устанка.

четрдесетȍднēвнӣ, -ā, -ō *који се односи на период од четрдесет дана (који има четрдесет дана, који траје четрдесет дана, који се обележава, слави и сл. после четрдесет дана):* ~ беба, ~ боравак, ~ помен.

четрдесетȍрица ж (мн. ø) *четрдесет мушких лица, четрдесет мушкараца:* ~ младића.

четрдѐсеторо *збирни број који одговара основном броју четрдесет:* **а.** *за означавање збира особа (или уопште бића) мушког и женског пола:* било их је ~ на састанку. **б.** *уз збирне именице које означавају збир младих бића:* ~ деце, ~ пилади, ~ јагњади.

четр̀наест *основни број за четири већи од десет (који се обележава са 14).*

четрнаéстак, -ска м (обично непром.) *збир од приближно четрнаест, око четрнаест (особа, предмета):* ~ људи, ~ кућа.

четрнаѐстāк, -áка м *војник четрнаестог пука.*

четрнаестéрац, -рца м **1.** *стих од четрнаест слогова.* **2.** *јелен чији рогови имају четрнаест парожака.*

четр̀наестеро в. *четрнаесторо.*

четр̀наестӣ, -ā, -ō *редни број према основном броју четрнаест:* ~ ред, ~ дан.

четрнаѐстина и **четрнаестѝна** ж *четрнаести део нечега.*

четрнаѐстица ж *предмет означен бројем четрнаест (возило, соба и сл.).*

четр̀наесто прил. *четрнаесто по реду.*

четрнаесто- *први део сложеница који означава да нечега има четранест на броју, да је четрнаесто по реду и сл.*: четрнаестогодишњи, четрнаестогодишњак, четрнаестогодишњица, четрнаестодневни итд.

четрнаестогȍдишњāк м *дечак од четрнаест година.*

четрнаестогȍдишњӣ, -ā, -ē *који се односи на период од четрнаест година (који има четрнаест година, који траје четрнаест година, који се обележава, слави, да је после четрнаест година и сл.):* ~ дечак, ~ боравак, ~ помен, ~ јубилеј.

четрнаестогȍдишњица ж *четрнаеста годишњица, навршених четрнаест година (од неког догађаја):* ~ смрти.

четрнаестȍднēвнӣ, -ā, -ō *који има четрнаест дана, који траје четрнаест дана:* ~ беба, ~ боравак.

четрнаестȍрица ж (мн. ø) *четрнаест мушких лица, четрнаест мушкараца.*

четр̀наесторо *збирни број који одговара основном броју четрнаесет:* **а.** *за означавање збира особа (или уопште бића) мушког и женског пола:* било их је ~ у групи. **б.** *уз збирне именице које означавају збир младих бића (ређе уз друге именице у мн.):* ~ деце, ~ пилади, ~ јагњади.

Чѐх м (мн. Чѐси) *припадник западнословенског народа који живи највећим делом у Чешкој.*

чѐхати, -āм несвр. в. *чијати:* ~ перје.

чехѝзам, -зма м лингв. *реч, језички елеменат узет из чешког или настао под утицајем чешког језика, чешки језички израз, бохемизам.*

Чѐхиња ж *припадница чешког народа.*

чехȍвљевскӣ, -ā, -ō *који је у духу књижевног дела руског писца Антона Павловића Чехова, мајстора кратке приче:* ~ стил, ~ језик.

чехȍвљевски прил. *у духу и стилу руског писца Чехова:* писати ~.

Чехословȁчкā ж ист. *бивша држава Чеха и Словака у средњој Европи.*

чехословȁчкӣ, -ā, -ō *који се односи на Чехословачку, који припада Чехословачкој.*

чéчати, -чӣм несвр. *дуго и упорно чекати, дреждати, цецати.*

чешàгија ж тур. *оштра метална четка за чишћење коже и длаке коња и говеда.*

чѐшаљ, -шља и чѐшља м (мн. чѐшљеви и чȅшљеви) **а.** *предмет од кости, метала, пластике и сл. са зупцима, који служи за чешљање или причвршћивање косе, браде и бркова, одн. као украс за косу:* густи ~, украсни ~. **б.** *оно што има облик чешља (1а):* ~ шуме. • **гујин (змијин)** ~ зоол. *врста стоноге* Julus sabulosus.

чѐшањ, -шња м *в. чесно.*

чѐшати, че̑ше̄м несвр. **1.** *ӣребаӣи, ӣрљаӣи кожу да се смањи, олакша осећај свраба, свrбежа:* ~ руке, ~ табане. **2.** *чисӣиӣи чешком, чешаӣијом, ӣимариӣи:* ~ коње. ■ **~ се 1.** *ӣребаӣи се ӣо кожи да се смањи, олакша осећај свраба, свrбежа.* **2.** уз. повр. **а.** *чешаӣи једно друӣо.* **б.** *додириваӣи се, доӣицаӣи се, очешаваӣи се (нӣр. о ӣранама дрвећа).* • **где кога сврби, ту се и чеше** *в. ӣод свrбеӣи.* **кога сврби, нека се и чеше** *ко је ӣо учинио, нека и одӣовара за ӣо.* **туђа рука свраб не чеше** *ӣуђин не брине ӣуђе бриӣе.* **~ језик (о некога)** *оӣовараӣи (некоӣа), клевеӣаӣи.*

че̏ше̄р и **че̏шер,** -ера м бот. *женски цвеӣ црноӣоричноӣ дрвећа, шишарка.*

че̏ше̄раст и **че̏шераст,** -а, -о *који је сличан чешеру, налик на чешер.*

Че̏шка̄ ж (дат. Че̏шко̄ј) *држава у средњој Евроӣи у којој основно сӣановнишӣво чине Чеси (раније у сасӣаву бивше Чехословачке Реӣублике).*

че̏шкати (се), -а̄м (се) несвр. *дем. ӣрема чешаӣи (се).*

че̏шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Чехе и Чешку, који ӣриӣада Чесима и Чешкој:* ~ народ, ~ књижевност, ~ језик.

че̏шки прил. *на чешки начин, као Чеси; чешким језиком:* говорити ~.

чешља́нац, -нца м и **чѐшљаница** ж *чешљано ӣредиво за ӣлаӣке вунене шӣофове.*

чешља̀оница и **чѐшљаоница** ж *занаӣлијска радња у којој се уређује коса, фризерска радња, фризерски салон, фризерница.*

чѐшља̄р, -а́ра м **1.** *занаӣлија који ӣрави и ӣродаје чешљеве.* **2.** *в. чешљач.*

чѐшљара ж *фабрика или ӣоӣон у коме се чешља (вуна и сл.).*

чешља̀рица ж **1.** *в. чешљачица.* **2.** *чешљарева жена.*

чѐшља̄рка ж **1.** *она која ӣрави чешљеве.* **2.** *чешљарева жена.*

чѐшља̄рница ж **а.** *чешљарска радионица,* **б.** *ӣродавница чешљева.*

чѐшља̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на чешљаре:* ~ радионица.

че̏шљаст, -а, -о *који је сличан чешљу, који је у облику чешља:* ~ израштај.

чѐшљати, чѐшља̄м и че̏шља̄м несвр. **1. а.** *чешљем уређиваӣи, доӣериваӣи (косу, браду, бркове и сл.):* ~ косу, ~ бркове. **б.** фиг. разг. *обасиӣаӣи ӣрдњама, ӣрекорима, криӣиковаӣи:* ~ политичаре. **г.** фиг. разг. *ӣемељно ӣреӣледаӣи:* ~ ловиште. **2. а.** *развласаваӣи на влакна, ниӣи (вуну, лан и сл.), редиӣи:* ~ вуну. **б.** *скидаӣи чије са бадрљица ӣерја, чијаӣи:* ~ перје. ■ **~ се а.** *чешљаӣи, уређиваӣи своју косу.* **б.** *ићи на фризирање (код неког фризера), фризираӣи се:* ~ се код модног фризера. • **~ карте** шаљ. *радо се карӣаӣи; мешаӣи карӣе.*

чѐшља̄ч, -а́ча м **1.** *онај који чешља, уређује некоме косу, фризер.* **2.** *онај који чешља, ӣребена вуну.*

чѐшљача ж зоол. *род ӣокреӣних морских мекушаца, шкољкаша* Pecten.

чешља̀чица ж *она која чешља некоме косу и обликује је у фризуру, фризерка.*

чѐшљина ж *ауӣм. и ӣеј. од чешаљ.*

чѐшљић, -а и **чѐшљи̏ћ,** -и́ћа м *дем. од чешаљ.*

чѐшљуга ж бот. *биљка* Dipsacus silvester *из ф.* Dipsacaceae, *са бодљикасӣим сӣабљикама и бодљикасӣим цвеӣним ӣлавицама.*

чешљу̀га̄р, -а́ра и **чѐшљуга̄р** м зоол. *ӣӣица ӣевачица шареноӣ ӣерја* Carduelis carduelis *из ӣор. зеба (која се храни семенкама чешљуӣе, јохе и брезе).*

чешљуга́рац, -рца м зоол. *в. чешљуӣар.*

чѐшљуговина ж бот. *в. чешљуӣа.*

чѐшња̄к, -а́ка м бот. и агр. **а.** *бели лук* Allium sativum. **б.** *луковица белоӣ лука, која има оштар укус и мирис.*

чѐшња̄рка ж зоол. *врсӣа жабе* Pelobates fascus, *која се дању закоӣава у земљу и чије кожне жлезде излучују сок који мирише на чешњак.*

чѐшња̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на чешњак.*

чибу̀џија м (мн. ж) **1.** тур. ист. *момак који је носио чибук ӣослужујући њиме ӣушаче.* **2.** *в. чибучар.*

чѝбук м тур. **а.** *мања цев од дрвеӣа, ћилибара, ӣласӣичне масе и сл. у коју се сӣавља циӣареӣа или циӣара ӣри ӣушењу, циӣарлук; камиш.* **б.** *цев луле; лула.* **2.** фиг. *димњак, оџак.* **3.** ист. *данак на овце и козе који се ӣлаћао у некадашњој Турској.*

чибу̀кало с *дрво којим се чибука.*

чибу̀кати, -а̄м несвр. **а.** (некога) *удариӣи, млаӣиӣи, ӣући (шӣаӣом и сл.):* ~ дете. **б.** фиг. *ошӣро осуђиваӣи, криӣиковаӣи.* **в.** *ударањем исӣресаӣи ӣрашину из нечеӣа:* ~ хаљине.

чѝбуча̄р м **1.** *онај који израђује чибуке.* **2.** *онај који ӣуши на чибук.*

чѝбучина ж *ауӣм. и ӣеј. од чибук; ружан, лош чибук.*

чѝбучити, -и̑м несвр. *ӣушиӣи на чибук.*

чѝбучић и **чибу̀чић** м *дем. од чибук.*

чива̀ва ж *врсӣа малоӣ ӣса с великим ушима (ӣрема имену мексичке савезне државе Чивава, одакле ӣоӣичу ови ӣси).*

чѝвија ж тур. **1.** *дрвени или ӣвоздени клин који држи ӣочак на осовини; уоӣшӣе клин, ексер.* **2.** *кључ за заӣезање жица на музичком инсӣрументу (виолини, ӣамбури и сл.).* **3.** фиг. *лукава, ӣреӣредена особа, ӣревејанац:* шабачка ~, ужичка ~. • **забити (некоме) чивију** *ӣодвалиӣи (некоме), насамариӣи (некоӣа).*

чѝвијица ж *дем. од чивија.*

чиви̇̀лук м *наӣрава, даска или дрвени сӣуб с кукама за вешање одела и др., вешалица, вешало.*

чѝвиња̄к м *сврдло којим се буше руӣе за чивије на колима.*

чи̏вит и **чѝвит** м тур. **1.** *модра, ӣлава боја, модрило, индиӣо:* модар као ~. **2.** бот. *биљка* Indigofera tinctoria *из ф. леӣирњача, од које се добија модра боја, индиӣо.*

чи̏витан и **чѝвитан,** -тна, -о *који је боје чивиӣа, модар:* чивитни нокти, ~ небо.

чи̏вита̄р и **чѝвита̄р** м **а.** ист. *ӣродавац чивиӣа.* **б.** фиг. *зеленаш, каишар, лихвар.*

чи̏вита̄рскӣ и **чѝвита̄рскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на чивиӣаре, зеленашки, лихварски, каишарски.*

чи̏витаст и **чѝвитаст,** -а, -о *који је као чивиӣ, чивиӣан, модар:* чивитасте усне.

чи̏вкати, -а̄м несвр. ономт. *даваӣи од себе ӣлас „чив", „чив".*

Чѝвут м тур. пеј. *Јеврејин, Жидов.*

Чивута̀рија ж зб. пеј. *Чивуӣи, Јевреји, Жидови.*

Чѝвутин м пеј. *в. Чивуӣ.*

Чѝвутк(ињ)а ж пеј. *Јеврејка, Жидовка.*

чѝвутскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Чивуӣе:* ~ гробље.

Чѝвуче, -ета с (супл. мн. Чѝвучићи м; зб. им. Чѝвуча̄д ж) пеј. *дем. од Чивуӣ(ин); чивуӣско деӣе.*

чи̏гра ж (ген. мн. -ри̑ (чи̏га̄ра̄)) мађ. **1.** *дечја иӣрачка куӣасӣоӣ облика која се врӣи, обрће, зврк.* **2.** зоол. **а.** *у мн.: ӣруӣа ӣӣица вивчарица* Sterninae *из ӣор. ӣалебова, које су изврсни леӣачи (у јд.: ӣӣица из ӣе ӣруӣе).* **б.** *ӣӣица селица слична ӣалебу* Sterna hirundo. **в.** *ӣолуб ӣреврӣач* Columba gyratrix. • **вртети се (играти, поигравати) као ~** *брзо, вредно радиӣи, биӣи вредан, окреӣан.*

чи̏граст, -а, -о *који се врӣи, окреће као чиӣра;* фиг. *врло жив, окреӣан:* чиграсте очи; ~ дете.

чи̏грица ж **1.** *дем. од чиӣра.* **2.** зоол. *врсӣа инсекӣа који се на мирној води врӣи укруӣ као чиӣра.*

чи̏ж, чи́жа и **чи̏жак,** чи́шка м зоол. *врсӣа ӣӣице ӣевачице* Chrysomitris spinus *из ӣор. зеба.*

чѝзбургер м енгл. *хамбургер са додатком сира.*

чѝзма ж тур. (ген. мн. чѝзама̄) **1.** (обично у мн.) *врста дубоке обуће, обично кожне, која сеже обично до колена или изнад колена:* кожне чизме, женске чизме, гумене чизме, обути чизме. **2.** фиг. пеј. *груба војничка сила; насиље:* трпети туђинску чизму. • **није свака ~ за сваку ногу; не иде та ~ на ту ногу** *није свако за сваки посао.* **шпанске (шпањолске) чизме** *врста мучила која се стављају на ноге.* **~ главу чува, шубара је квари** *зими треба утопљавати нарочито ноге.*

чѝзма̄р, -а и **чѝзма̄р,** -а́ра м *обућар који израђује, прави чизме.*

чизма̀рија ж **1.** *чизмарска радионица.* **2.** *чизмарска роба.*

чизма̀рица и **чѝзма̄рка** ж **1.** *чизмарева жена.* **2.** *женска особа која израђује чизме.*

чѝзма̄рскӣ и **чѝзма̄рскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на чизмаре:* ~ радња, ~ посао, ~ занат.

чизма́рство с *чизмарски занат.*

чѝзмаст, -а, -о *који има облик чизме.*

чизмѐтина ж *аугм. и пеј. од чизма.*

чѝзмица ж **а.** *дем. од чизма.* **б.** (обично у мн.) *краћа чизма, полудубока чизма:* купити чизмице.

чѝја ж *длакасти меки део птичијег пера који се скида с бадрљице при чијању перја.*

чѝјати, -а̄м несвр. **а.** *скидати чије с бадрљица перја:* ~ перје. **б.** *рашчешљавати, развласавати (вуну, лан и сл.) на влакна, нити, чешљати, уређивати:* ~ вуну.

чѝјӣ, -а̄, -е̄ прид. зам. **1. а.** *упитна: коме или чему припада?* – Чије је ово дете? Чија је књига? **б.** *односна (односи се на претходну именицу или заменицу): коме или чему припада.* – Срео сам младића чији су родитељи настрадали у саобраћајној несрећи. **в.** *неодређена: нечији.* – Ако се чије ствари изгубе, накнаду ће сносити превозник. **2.** *у заменичким конструкцијама са допусним речцама: било, год, ма, макар, (му) драго: у појачаном неодређеном значењу: свеједно чији.* – Узми чије било ствари. Чија год се стока ухвати у штети, биће кажњен.

чѝјӣгод, чѝја̄год, чѝје̄год прид. неодр. зам. *нечији.* – Ако чијегод дете закасни, добиће неоправдани.

чѝк[1], чѝка м (мн. чѝкови) *остатак испушене цигаре или цигарете који се баца, пикавац, опушак:* пепељара пуна чикова.

чѝк[2] тур. *узвик којим се неко позива, изазива да нешто учини, да се у чему огледа, такмичи.* – Чик прескочи ограду! Чик погоди ко је победио! Чик изађи ми на мегдан!

чѝка м (уп. чѝко) **1.** *хип. од чича.* **2.** *уопште човек у годинама, старији човек.*

чѝкати[1], -а̄м несвр. (некога) **1.** *изазивати, позивати некога да нешто учини или да се у нечему огледа, такмичи, надмеће:* ~ некога на двобој, ~ на утакмицу. **2.** *изазивати некога (на неки поступак, свађу, борбу и сл.) пркосећи му, зачикавати:* ~ непријатеља. ■ **~ се** уз. повр. *изазивати, зачикавати један другога.*

чѝкати[2], -а̄м несвр. *оглашавати се гласом „чик" (о косу).*

чѝкица и **чѝкица** м (мн. ж) *дем. и хип. од чика и чико.*

чѝкнути (се), -не̄м (се) *свр. према чикати*[1] *(се).*

чѝко, -а и -е̄ м (уп. чѝка) **1.** *хип. од чича.* **2.** *уопште човек у годинама, старији човек.*

чѝко̄в, -ова м **1.** зоол. *врста слатководне рибе* Misgurnus fossilis *из пор. шарана, гуљаста, ваљкаста тела и мале главе, која живи у муљевиту дну.* **2.** фиг. **а.** *живо, несташно дете.* **б.** *понизан, превртљив, лигав човек, превртљивац.*

чила́гер м жарг. пеј. *старији човек.*

чѝлан, -лна, -о *в. чио:* чилни и одморни.

чѝлатаст, -а, -о *сив, сивкаст; који има шарене пеге по телу (о коњу).*

чѝлац, -лца м жарг. *в. чиле.*

чѝла̄ш, -а́ша м тур. *чилатаст коњ.*

чѝлаша и **чила̀шица** ж *чилатаста кобила.*

чѝле, -а и -е̄ и **чѝле,** -ета м *хип. од чича.*

чилѐа̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Чиле (државу у Јужној Америци):* ~ извоз, ~ салитра.

чѝлети јек. **чѝљети,** чѝлӣм несвр. [гл. им. чѝље̄ње с] **1.** *нестајати, ишчезавати, губити се:* ~ из сећања. **2. а.** *губити снагу, слабити, малаксавати, копнети* (нпр. о старијем човеку). **б.** *губити у интензитету, јењавати (нпр. о светлу лампе).*

чѝло прил. *крепко, живахно, снажно; одморно:* ~ ходати.

чѝло̄ст, -ости ж *својство и стање онога који је чио, крепкост, живахност.*

чѝљети *в. чилети.*

чѝм везн. **1.** *временски: казује да се радња главне, управне реченице догађа непосредно после радње зависне реченице: тек, тек што, одмах пошто,* како. – Чим је дошао, укључио је радио. **2.** *узрочни – изриче узрок радње главне, управне реченице: јер, будући да, пошто.* – Чим је он тако забринут, ситуација је озбиљна.

чѝмкати, -а̄м несвр. *чупкати.*

чѝмпанза м (ж) (мн. ж) зоол. рег. *в. шимпанзо.*

чѝн м (мн. чѝнови (чѝнови)) **1.** *оно што је учињено, резултат, исход неке радње, дело; поступак:* извести ~ анексије, свирепи ~, срамни ~. **2.** поз. *један од више главних делова драмског, позоришног комада:* позоришни комад у три чина, први ~, свршетак чина. **3.** *степен службеног положаја, достојанства, ранг (обично у војсци):* ~ пуковника, капетански ~, академски ~, бити произведен у ~ генерала, лишити некога чина, официрски чинови. **4.** (само јд.) *обред, обично црквени, који се врши по строго утврђеним правилима:* свечани ~, свети ~, обавити ~ венчања. **5.** *течност у којој се чине, штаве коже, штава, штавило.* • **затећи (некога) на чину** *затећи (некога) у часу извршења неког дела.* **ставити (некога) пред готов (свршен) ~** *урадити, извршити нешто без претходне сагласности, а затим обавестити о томе.*

чинѐле ж мн. и **чинѐли** м мн. итал. муз. *музички инструмент из групе удараљки који се састоји од две округле тањирасте бронзане плоче које ударањем једне о другу дају резак, продоран звук.*

чѝни ж (м) мн. празн. *чаролије, чари, мађије:* бацити ~ на некога, нагазити на ~.

чѝнија ж тур. *врста дубље или плиће посуде за јело, здела.*

чѝнијица ж *дем. од чинија.*

чѝнилац, -иоца м (ген. мн. чѝнила̄ца̄) **1.** *оно што условљава постојање нечега; узрок или услов постојања нечега, покретачка снага, фактор:* политички чиниоци, економски чиниоци, одлучујући ~. **2.** *онај који о нечему одлучује, утицајна личност, одлучујући фактор:* одговорни чиниоци. **3.** *починилац, извршилац неког дела, актер.* **4.** мат. *број који се множи с неким другим бројем.*

чѝнилица ж *она која носи чини, чаралица, чаробница, врачара.*

чѝнитељ м *в. чинилац.*

чинитѐљица ж *женска особа чинитељ (3).*

чѝнити, -ӣм несвр. [гл. им. чѝње̄ње с] **1. а.** *вршити неку радњу, бавити се неком активношћу, бити заузет, забављен неком радњом, радити:* ~ нешто тајно, ~ нешто по својој вољи (на своју руку). **б.** *поступати на одређени начин према некоме, нечему.* – Шта ћете чинити са овим преступницима? Није знао шта да чини са толиким судским предметима. Како чиниш другима, тако ћеш и дочекати. **в.** (са именичком допуном која значи неку радњу, резултат радње, процес или начин радње) *вршити, обављати, извршавати, изводити:* ~ притисак, ~ чуда, ~ изгреде, ~ натчовечанске напоре, ~ посете, ~ сметње, ~ покушаје, ~ прељубу. **г.** *доводити (некога) у какво стање, положај, ситуацију; правити:* ~ некога одговорним, ~ некога интересантним, ~ некога лудим, ~ од себе будалу. Та фризура је чини млађом. Руменило је њено лице чинило још лепшим. **д.** *по-*

магати коме, бити коме од користи: ~ један другоме, ~ све некоме. – Чиним колико могу. **ђ.** *стварати, правити.* – Истрајност и стрпљење чине чуда. Шта то чините од људи? **е.** *изазивати, причињавати, узроковати:* ~ пустош, ~ зло, ~ штету. **2. а.** *имати одређену вредност, важност, значење, значити.* – Фризура много чини. Није завршио школу, али то ништа не чини. Лепо се запослио. **б.** *бити (некоме) од користи, користити.* – Дијета му добро чини. **3. а.** *износити, давати одређени резултат.* – Пет дечака и две девојчице то чини укупно седморо деце. **б.** *сачињавати, творити:* ~ са нечим једну целину. Чланство странке чине млади људи. **4.** (обично у изр. **~ чини**) *врачати, мађијати:* умети ~. **5.** *в. штавити:* ~ кожу. ■ **~ се 1.** *правити се, претварати се, градити се:* ~ се невештим, ~ се важан (важним). **2.** *остављати какав утисак, изгледати, причињавати се.* – На светлости се њено лице чинило још лепшим. Увек нам се прошлост чини романтичном. • **~ од себе будалу** *поступати глупо.* **~ добро (некоме)** *радити за добро (некога).* **~ од муве медведа** *в. правити од муве медведа (под мува изр.).* **~ нажао (некоме)** *жалостити, вређати (некога).* **~ погодбу** *погађати се, нагађати се.* **~ све (могуће) некоме** *угађати у свему (некоме).* **~ своје** *деловати тако да оставља одређене последице.* **~ утисак** *давати, изазивати, остављати утисак.* **~ част (некоме)** 1) *исказивати поштовање према некоме.* 2) *служити, бити некоме на част.* **чини се** *као да, како изгледа.* **како ти се чини?** *какво је твоје мишљење? (о ономе што се показује као резултат нечијег рада).*

чи̏но̄вни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на чин, ранг; чиновнички:* ~ разред.

чино̀вни̑к, -и́ка и **чи̏но̄вни̑к** м *стално запослено лице које врши канцеларијску, административну или неку другу службу, службеник, намештеник (често синоним за бирократију):* државни ~, банковни ~.

чи̏но̄вни̑ковати, -ку̑је̄м несвр. *бити чиновник, вршити чиновничку службу, службовати.*

чи̏но̄вни̑ковица ж *чиновникова жена.*

чино̀вница и **чи̏но̄вница** ж *жена чиновник.*

чиновни̑чић и **чи̏но̄вничић** м *дем. од чиновник; чиновник нижег разреда.*

чино̀вни̑чки̑ и **чи̏но̄вни̑чки̑,** -а̄, -о̄ *који се односи на чиновнике; бирократски:* ~ разред, ~ особље, чиновнички послови, ~ плата, ~ апарат.

чино̀вни̑чки и **чи̏но̄вни̑чки** прил. *на чиновнички начин, као чиновник; бирократски:* ~ управљати.

чиновни̑штво и **чи̏но̄вни̑штво** с **1.** зб. *чиновници, чиновнички сталеж; бирократија:* среско ~, државно ~. **2.** *чиновничка служба; чиновнички положај, статус:* добити ~.

чиноде́јство (ретко јек. чинодје́јство) с цркв. *верски чин, обред који свештеник врши у цркви, велика служба у цркви.*

чиноде́јствовати (ретко јек. чинодје́јствовати), -ствује̄м несвр. *вршити чинодејство.*

чинчи̏ла и **чи̏нчила** ж зоол. *јужноамерички глодар* Chinhilla brevicaudata, *који има врло фино густо крзно; крзно тога глодара.*

чи̏њеница ж *оно што је искуством потврђено да стварно постоји или да се догађа, истинит, стваран догађај, истинита, стварна појава, факат:* говорити на основу чињеница, износити чињенице, непобитна ~, држати се чињеница.

чи̏њенички̑ и **чи̏њенични̑,** -а̄, -о̄ *који се односи на чињенице, који одговара чињеницама, који почива на чињеницама, фактички:* ~ стање, ~ материјал.

чи̏њенички и **чи̏њенично** прил. *на чињенички начин, на основу чињеница, чињеницама доказано, уистину, заиста, стварно, фактички:* ~ утврдити, ~ доказати, ~ заснован материјал.

чи̏њенично̄ст, -ости ж *својство онога што је чињенично, чињенична заснованост.*

чи̏о, чи̏ла, -о *одморан, свеж; пун животне енергије, елена, оран; крепак, живахан; снажан:* ~ и здрав момак.

чи̏ода ж *игла с главицом и без ушију, прибадача:* набости бубу чиодом.

чи̏одица ж *дем. од чиода.*

чи̏опа ж зоол. *у мн.: породица птица селица сличних ластама* Apodidae (Cypselidae), *које су изврсни летачи, а хране се ловећи инсекте у лету (у јд.: птица из те породице)* • **бела ~** *врста чиопе* Micropus melba. **црна ~** *врста чиопе* Micropus apus.

чи̏п м енгл. *основни елеменат рачунара, електронско интегрисано коло израђено на јединственом блоку силицијума; микрочип, микропроцесор.*

чи̏пка ж (дат. -ки; ген. мн. чи̏па̄ка̄ и чи̏пкӣ) *украсни шупљикави, мрежасти ручни рад или фабричка украсна израђевина од памучног, ланеног, свиленог и сл. конца која се израђује плетењем, качкањем, везењем или ткањем (помоћу игле, качкалице и сл.):* бриселска ~, венецијанска ~, пашка ~, плести чипку, израђивати чипку.

чи̏пкан, -а, -о *који је од чипке; украшен чипком:* ~ блуза, ~ капица.

чи̏пка̄р м *онај који израђује и продаје чипке.*

чипка̀рица и **чи̏пка̄рка** ж *жена чипкар.*

чи̏пка̄рски̑, -а̄, -о̄ *који се односи на чипкаре и чипкарство:* ~ занат, ~ изложба.

чи̏пка̄рство и **чипка́рство** с *чипкарски занат, вештина прављења чипки.*

чи̏пкаст, -а, -о *који је као чипка, који је од чипке:* ~ крагна, ~ завеса, чипкасти вео.

чи̏пкасто прил. *као чипка, попут чипке:* ~ исплетена паучина.

чи̏пкати, -а̄м несвр. *израђивати, правити чипку.*

чи̏пкаћи̑, -а̄, -е̄ *који служи за чипкање:* ~ игла.

чи̏пкица ж *дем. од чипка.*

чи̏пс м енгл. *танко сечени колутићи кромпира пржени на уљу или масти.*

чи̏пчица ж *дем. од чипка.*

чи̏р м (инстр. -ом; мн. чи̏реви (чи̏рови)) мед. *оштећење коже или слузокоже и ткива испод ње праћено околним запаљењем или гнојењем, које настаје због инфекције и распада болесног ткива,* ulcus: ~ на желуцу, ~ на дванаестопалачном цреву, поткожни ~, ~ на прсту.

чи̏рав, -а, -о *пун чирева:* ~ лице.

чи̏равац, -а̄вца м *онај који има чиреве на кожи.*

чи̏раво̄ст, -ости ж *стање онога који је чирав, онога што је чираво:* ~ црева.

чи̏ра̄к, -а́ка м тур. *в. свећњак.*

чи̏раст, -а, -о *сличан чиру:* ~ израштај.

чи̏ра̄ш, -а́ша м *онај који болује од чира на желуцу или дванаестопалачном цреву.*

чи̏ра̄шки̑, -а̄, -о̄ *који се односи на чираше:* ~ дијета.

чи̏рић, -а и **чи̏ри̑ћ,** -и́ћа м *дем. од чир.*

чи̏сло с рлг. *узица са нанизаним зрнима (дрвеним, коштаним, седефним и сл.) која служи за бројење молитава, бројаница, круница.*

чи̏ст, -а, -о (комп. чи̏стији̑) **1. а.** *који је без прљавштине, без мрља, који није упрљан, уредан:* ~ рубље, ~ лице, ~ коса, ~ соба. **б.** *који је без облака, који није замагљен, замућен, непомућен, бистар, ведар, јасан:* ~ небо, чисте очи, ~ видик. **2.** *који пази на чистоћу, уредан, педантан:* ~ домаћица, ~ ученик. **3. а.** *који је без примесе, без додатка нечег другог, страног:* ~ злато, ~ сребро, ~ алкохол, ~ рунска вуна, ~ вино, ~ барок. **б.** *који није мешане крви, расе, пасмине, врсте и сл.:* ~ Србин, ~ раса, ~ пасмина. **в.** *који одговара одређеним правилима, нормама, правилан, коректан:* ~ изговор, ~ говор, ~ ијекавица, ~ штокавштина. **г.** *несумњив, прави, сушти, истински, типичан:* ~ лаж, ~ измишљотина, ~ глупост, ~ будалаштина, ~ злоба. **д.** *који се не доводи у*

сумњу, јасан: ~ ситуација, ~ случај, ~ петица (оцена). **4.** фиг. **а.** *морално беспрекоран, који не садржи у себи никакве лажи, преваре, поштен, частан:* чисти идеали, имати чист образ, остати у спору ~. **б.** *невин, неискварен, чедан, девичански, искрен, беспрекоран:* ~ пољубац, ~ девојачка љубав, ~ љубавни доживљај. **5.** *који се добро, јасно чује, јасан, разговетан (о звуку):* ~ глас, ~ тенор, ~ звук. **6.** *који се добија, који остаје после одбитка трошкова, амбалаже и сл.:* ~ зарада, ~ плата, ~ добит, ~ тежина, ~ мера, ~ износ. **7.** *који није ничим заузет, слободан, отворен:* ~ улица, ~ трг. • **бити чистих прстију, чистих руку, имати чисте прсте, чисте руке** *бити поштен, не бити склон крађи, преварама.* **бити на чисту** *знати јасно дату ситуацију.* **из чиста мира** (чинити нешто) *без икаква разлога, ни од кога изазван.* **не бити ~** *бити ћакнут, шашав, луцкаст.* **немати три чисте** разг. *не смети, плашити се (урадити нешто).* **извести нешто на чисто** *рашчистити, објаснити нешто замршено, нејасно.*

чи̏стац, -а̂ца м **1.** *слободан, отворен простор, чистина.* **2.** (у служби узвика) *бежи! губи се!* • **бити на чистацу** *бити јасно.* **извести, истерати** и сл. **на ~, изићи (с неким) на ~** *рашчистити, објаснити нешто што је било замршено, нејасно, утврдити чињенично стање.* **ухватити ~** *побећи.*

чи̏ста̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) **1.** *онај који чисти, онај који се бави чишћењем нечега као занимањем:* ~ улица, ~ ципела, ~ снега. **2.** *уређај, направа за чишћење нечега.*

чиста̀чица ж *жена чистач (1).*

чи̏ста̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на чистаче:* ~ прибор.

чи̏стилац и **чи̏стилац,** -иоца м *в. чистач (1).*

чи̏стилица и **чи̏стилица** ж **а.** *справа, уређај за чишћење.* **б.** вој. *мотка са четком за чишћење топовских цеви.*

чи̏стилӣште с **1.** рлг. *место између раја и пакла где душе грешника после смрти трпе и чисте се од греха пре уласка у рај, пургаторијум.* **2.** *место где се чисти.*

чи̏стило с **1.** *средство за чишћење.* **2.** *направа за чишћење.*

чисти̏на ж **1.** *слободан, отворен простор, отворено поље:* изаћи на чистину. **2.** *површина, простор у шуми који није обрастао дрвећем, пропланак:* шумска ~. • **извести, истерати (ствар) на чистину** *рашчистити, разјаснити оно што је било замршено, нејасно.*

чисти̏ница ж *дем. од чистина.*

чистио̀ница и **чи̏стионица** ж *просторија, радионица где се нешто чисти:* хемијска ~, парна ~.

чи̏стити, -ӣм (трп. чи̏шћен) несвр. [гл. им. чи̏шће̄ње с] **1. а.** *одстрањујући, уклањајући прљавштину, ђубре, отпатке, прашину и сл. чинити чистим:* ~ собу, ~ улицу, ~ одело, ~ ципеле, хемијски ~. **б.** фиг. *чинити племенитим, оплемењивати:* ~ душу. **в.** *одстрањивати, уклањати са нечега:* ~ прашину, ~ снег са улице, ~ ђубре, ~ длаке (са одела), ~ мрље. **г.** *глачајући, мажући чинити светлим, сјајним:* ~ оружје, ~ пушку. **д.** *спремајући, уређујући (нешто) уклањати оно што је непотребно, што се не користи, што смета, требити од непотребнога:* ~ кокошку (од перја), ~ заклано прасе, ~ рибу, ~ грашак, ~ орахе. **ђ.** *рашчишћавати, раскрчивати:* ~ канал (од олупина), ~ луку, ~ пролаз. **2.** *ослобађати уклањајући, одстрањујући некога:* ~ земљу од лопова, ~ партију, ~ партијске редове. **3.** мед. *употребом неког средства (пургатива) ослобађати цревног садржаја, клистирати:* ~ црева. **4.** фиг. *красти.* **5.** фиг. *брзо, халапљиво јести:* ~ печење, ~ све са стола. **6.** фиг. *отклањати опасност:* ~ пред голом. **7.** разг. *вршити киретажу:* ~ жене. **8.** фиг. разг. *напуштати неко место, одлазити брзо, бежати.* – Чисти одмах одавде! ~ **се 1.** *уклањати, одстрањивати нечистоћу, прљавштину са себе:* ~ се од прашине, ~ се од длака. **2.** *постајати чистији, бистрити се (о запрљаној води).* **3. а.** *постајати ведар, разведравати се (о небу).* **б.** *постајати лепши, пролепшавати се (о времену).* **3.** фиг. *одбацивати од себе (нешто), ослобађати се грехова, мана); поправљати се, оплемењивати се:* ~ се од грехова, ~ се од порока. **4.** мед. **а.** *ослобађати се цревног садржаја, испражњавати црева.* **б.** разг. *прекидати трудноћу, абортирати.* **5.** разг. *губити се, склањати се, уклањати се, бежати:* ~ се из собе.

чи̏стӣш, -и́ша м *в. чистина.*

чи̏стка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) рус. **а.** ист. *повремена ревизија чланства партије и руководства у СССР која је за време Стаљина попримила облик процеса, прогона и ликвидација:* Стаљинове чистке. **б.** *уопште одстрањивање непослушних, неподобних, непожељних, неспособних и сл. из неке организације, колектива, предузећа, институције и др.*

чи̏сто прил. (комп. чи̏стијӗ и чи̏стије) **1. а.** *без прљавштине, уредно:* држати кућу ~, ~ одевен, ~ обријан, ~ се носити. **б.** *без икакве примесе или сметње која би кварила чистоћу, јасноћу, сигурност:* говорити ~ енглески, звучати ~. **в.** фиг. *сигурно, безбедно, безопасно.* – На улици је било чисто, јер је јуче била хајка. **2.** *бистро; јасно* – Вода је текла чисто. Видео је сасвим чисто. **3.** *јасно, отворено; разговетно:* казати (рећи) ~ и отворено (бистро); разумети ~. **4.** *обрачунато без омота, амбалаже, нето:* ~ 10 килограма. **5.** *(за појачавање онога што се казује исказом)* **а.** *баш, управо; зацело, стварно; готово, скоро.* – Чисто се веселим кад га видим срећног. Чисто ме срамота што не могу отићи. Није понео торбу из чисто практичних разлога. Чисто се плашио јавно признати. **б.** *сасвим, потпуно, посве:* не знати ~ ништа.

чи̏стокр̑ван, -вна, -о **1.** *који је чисте, непомешане крви, расе, пасмине, врсте, расан:* ~ арапски коњ. **2.** фиг. *прави, истински, сушти:* чистокрвни песник, чистокрвни филозоф.

чистокр́вно̄ст и **чи̏стокр̄вно̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *стање и особина онога који је чистокрван:* ~ расе, ~ пасмине.

чистона̀роднӣ, -а̄, -о̄ *који је из самог народа, потпуно народни:* ~ говор.

чистоср̀дачан, -чна, -о *који је чиста, отворена срца, искрен:* ~ човек, ~ исповест.

чистоср̀дачно прил. *чиста, отворена срца, искрено:* ~ рећи.

чистоср̀дачно̄ст, -ости ж *особина онога који је чистосрдачан, онога што је чистосрдачно.*

чисто̀та ж **1.** *стање онога што је чисто у естетском и моралном смислу:* ~ душе, душевна ~, ~ духа, ~ морала, ~ стила. **2.** *в. чистоћа.*

чисто̀ћа ж **1.** *стање и особина онога што је чисто, без прљавштине, уредност:* ~ куће, ~ руку, ~ постеље, одржавати чистоћу. **2.** *финоћа племенитих метала, однос између племенитог и неплеменитог метала у легурама:* ~ злата, ~ сребра. • **градска ~** *комунално предузеће за одржавање чистоће у граду.*

чисту́нац, -нца м **1. а.** *онај који пази на чистоћу и чисто се носи.* **б.** фиг. 1) *онај који је чист у моралном смислу, пуританац.* 2) *онај чије се мишљење заснива на устаљеним, непроменљивим догмама, догматичар:* правни ~, верски ~. **2.** *онај који пази, често и претерано, на чистоту језика, пуриста:* језички ~.

чисту̀начкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на чистунце:* ~ средина.

чисту̀начки прил. *као чистунци, пуритански.*

чисту̀ница ж *она која воли чистоћу и која се брине за чистоћу, уредна женска особа.*

чи̏стӯнка ж *в. чистуница.*

чи̏стӯнскӣ, -а̄, -о̄ *в. чисту̀начкӣ.*

чи̏стӯнски прил. *в. чисту̀начки.*

чисту́нство с **1.** *претерана, често привидна тежња за чистотом и строгошћу морала, пуританизам.* **2.** *претерана тежња за чишћењем језика од туђих, страних елемената, пуризам:* језичко ~.

чи̏тав, -а, -о (комп. ø) **1.** *који има све делове, којем не недостаје ништа, неокрњен, цео, сав, потпун, целокупан:* ~ село, ~ породица, ~ износ. **2.** *који није прекинут, који је у пуном облику, опсегу или трајању (често у хиперболичном значењу)* **а.** *уз именице које значе простор или ономе што се простире, пружа или налази у простору:* ~ планина, ~ пут, ~ колона, читавом дужином, захватити читавом шаком. **б.** *уз именице које значе време:* читаве ноћи, ~ јутро, читаву годину, ~ лето. **в.** *уз бројеве или именице које значе неку количину, меру, истичући да је управо толико:* потрошити читаву тону брашна, читавих десет литара уља. **3.** *неповређен, неоштећен, неокрњен, неозлеђен:* изаћи из битке здрав и читав. – Стакло је остало читаво.

4. *йошйун, целовиш; ѓошов, савршен:* постати ~ човек, ~ момчина, ~ горостас. 5. *чесшо за йојачавање значења именице уз коју сшоји као ашрибуш:* направити ~ лом, слати читаве товаре хране, створити читаву збрку. 6. *исши, йрави, сушши:* бити ~ отац. 7. разг. *йамешан, нормалан.* – Јеси ли читав? Шта то радиш? Она није читава. • **изнети (извући и сл.) читаву главу (кожу)** и сл. *осшаши нейовређен.* **омрзао му је ~ свет** *све му је омрзло.* ~ **свет** *свако, сви.*

чи̏тавōст, -ости ж *сшање и својсшво онога што је чишаво, целовишосш.*

чи̏так, -тка, -о 1. *који је јасно, разговешно найисан, који се лако чиша, чишљив:* ~ рукопис, ~ текст, ~ писмо, читке белешке. 2. фиг. *јасан, ведар; весео:* ~ чело.

чи̏талац, -аоца м (вок. чи̏таоче, инстр. чи̏таоцем; ген. мн. чи̏тāлāцā) *онај који чиша књиге, новине, часойисе и др. шексшове:* страствени ~ белетристике, ~ новина.

чи̏талачкӣ, -ā, -ō *који се односи на чишаоце:* ~ публика, ~ круг, ~ група.

чи̏талāштво с *скуй чишалаца, чишаоци, чишалачка йублика.*

чи̏тāљка ж *сшалак или наслон на који се сшавља књига, часойис или новине йри чишању.*

чи̏тāнка ж (дат. -нци; ген. мн. -кӣ) *школска књига, уџбеник с йрикладним шшивом из разних йредмеша:* школска ~, ~ за други разред основне школе, историјска ~.

чи̏тāнчица ж *дем. од чишанка.*

читао̀ница и **чи̏таоница** ж *йросшорија одређена за чишање (обично у библиошеци):* ~ за часописе.

читао̀ничкӣ и **чи̏таоничкӣ,** -ā, -ō *који се односи на чишаоницу, чишаонице:* читаонички чланови.

чи̏татељ м *в. чишалац.*

чи̏татēљка (читатѐљица) ж *жена чишалац.*

чи̏тати, -ам (чита́мо и чи̏тāмо; трп. чи̏тāн) несвр. 1. *расйознаваши слова у йисаном или шшамйаном шексшу (изговарајући или не изговарајући), йрелазећи очима йреко онога што је найисано или нашшамйано разумеваши садржину йрочишаноѓа шексша; изговараши гласно оно што је найисано или нашшамйано држећи шексш у рукама или говорећи найамеш, декламоваши, рециšоваши:* ~ писмо, ~ књигу, ~ роман, ~ песму; ~ уметнички, ~ с емоцијама, ~ с патосом. 2. *излагаши, йредаваши, објашњаваши усмено слушаоцима одређена знања:* ~ лекције на универзитету. 3. а. *расйознаваши знакове и разумеваши њихово значење:* ~ шифре, ~ знакове. б. фиг. *схваташи и йогађаши нечије мисли, осећања, жеље, намере и сл. (йо неким сйољним знацима или кретњама):* ~ нечије мисли, ~ (некоме) тугу с лица. в. *йогађаши оно што ће се гоīодиши на основу одређених йојава или знакова:* ~ будућност из звезда, ~ судбину са длана. г. (некога) разг. *йогађаши нечије сшварне намере:* ~ некога као отворену књигу. д. (некоме) *грдиши, кориши (некога), йриговараши (некоме).* • ~ **између редака (редова)** *чишаши домишљајући се ономе што йисац није до краја рекао или што је хшео йрикриши.* ~ **(некоме) буквицу (лекцију)** *оштро кориши, грдиши, кришиковаши некога.* ~ **мису** *служиши мису.*

чи̏тāч, -а́ча м 1. *онај који чиша неки шексш у одређеној йрилици; чишалац:* добар ~. 2. техн. *айараш који омогућава чишање микрофилмова, сишних снимака и сл.* б. *елекшронски айараш који регисшрује шшамйане или йисане знакове ради даље обраде йодашака:* електронски ~.

чита̀чица ж *женска особа чишач (1).*

чи̏тāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на чишаче, чишалачки.*

чи̏ткати, -ам несвр. *дем. йрема чишаши; чишаши шексш на йрескок.*

чи̏тко прил. *чишљиво, јасно, разговешно:* ~ писати, ~ написано.

чи̏ткōст, -ости ж *особина онога што је чишко, јасноћа, чишљивосш:* ~ превода, ~ рукописа.

читлу̀ѓија м (мн. ж) тур. ист. *в. чишлучар.*

чи̏тлук м тур. ист. а. *сеоски йосед, йољско добро које је йоседник узимао у закуй од сйахије; селишше, заселак на сйахијском имању; кмешско село.* б. *земља у йоседу сељака у сшаром шурском аграрном сисшему.*

чи̏тлучāр м ист. *власник, господар чишлука, чишлук-сахибија, чишлуѓија.*

чи̏тлучити, -им несвр. [гл. им. чи̏тлучēње с] *йрешвараши слободно земљишше у чишлук и йодвргаваши сељаке чишлучким односима:* ~ сељаке.

чи̏тлучкӣ, -ā, -ō *који се односи на чишлуке:* ~ посед, ~ село.

чи̏тљив, -а, -о *в. чишак:* ~ рукопис, ~ писмо.

чи̏тљиво прил. *в. чишко:* писати ~.

чи̏тљивōст, -ости ж *особина или сшање онога што је чишљиво, чишкосш.*

чи̏туља ж лат. 1. а. *оглас, обично у новинама, којим се објављује смрш неке особе, са йодацима о сахрани и др., смршовница.* б. *йойис, сйисак имена умрлих особа.* 2. ист. *йойис или сйисак у коме се набрајају лица и догађаји.* 3. фиг. *йрекор, укор, грдња:* спремити се за читуљу, одржати некоме читуљу. • **очитати (некоме) читуљу** *оштро укориши, изгрдиши некога.*

читу̏цкати, -ам несвр. *дем. йрема чишаши; чишаши с времена на време (обично йомало, краће сасшаве).*

чи̏фтати се (чифтѐтати се), -ам се несвр. *риташи се, бацаши се сшражњим ногама (о коњу, магарцу, говечешу и сл.).*

чи̏фтнути се, -нēм се свр. *йрема чифшаши се.*

Чи̏фут м тур. *в. Чивуш.*

Чифут- (чифут-) *в. Чивуш- (чивуш-).*

Чифуч- *в. Чивуч-.*

чи̏фчија м (мн. ж) тур. ист. *зависни, йошчињени сељак, кмеш на чишлуку, чифлуку (у шурском феудалном сисшему).*

чи̏фчијскӣ, -ā, -ō *који се односи на чифчије:* ~ село.

чи̏ча м (мн. ж) 1. (често као атрибут) *сшарији човек, сшарац:* ~ Марко. 2. *очев браш, сшриц.*

чи́чак, -чка м (ген. мн. чи̂чāкā) 1. бот. *род двогодишњих коровских биљака* Lappa (Arctium) *из ф. главочика* (Asteraceae) *с великим лисшовима и цвешним главицама обавијеним бодљама; шакав цвеш, одн. йлод.* 2. фиг. *намешљива, досадна особа.* • **обични** ~ бот. *врсша чичка* Lappa major, *који расше на зайушшеним месшима.* **прилепити се, прикачити се као ~** *биши намешљив, досадан.*

чи́чак-тра̀ка ж *шрака с много сишних лейљивих кукица која служи за закойчавање шашна, цийела, йојасева и сл.*

чичѐрōн, -о́на и **чичѐрōне,** -на м итал. *турисшички водич.*

чи̏чица м (мн. ж) *дем. и хий. од чича.*

чи̏чкав, -а, -о *йун чичака, бодљика, бодљикав.*

чи̏чкати, -ам несвр. *шрйаши, гомилаши много нечега заједно без смисла и укуса;* фиг. *йрешерано, йрекомерно украшаваши, кишиши:* ~ значке, ~ шнале.

чи́чков, -а, -о *који йрийада чичку, који се односи на чичак:* ~ главица, ~ уље.

чичко̀вит, -а, -о *в. чичкав.*

чичко̀вито прил. *као чичак:* ~ се закачити.

чи̏чōка ж бот. *вишегодишња биљка* Helianthus tuberosus *из ф. главочика* (Compositae), *слична сунцокрешу, чији хранљиви гомољи служе за крму.*

чка̂љ, чка́ља м (инстр. чка́љем) бот. *биљка* Onopodron, O. acanthium *из ф. главочика* (Compositae), *са бодљикавим чашичним лисшићима.* • **блажени ~** бот. *врсша чкаља* Onopodron acanthium. **требити ~ на својој њиви** *гледаши своја йосла и не мешаши се у шуђе сшвари.*

чкиљ- *в. шкиљ-.*

чла̂н и **чла̏н** м (мн. чла̏нови) 1. *йрийадник некога друшшва, организације:* ~ породице, ~ управног одбора, ~ академије, ~ на-

учног друштва, комисија од пет чланова. **2.** ист. *старешина или службеник, чиновник неке државне установе:* ~ Главне контроле, ~ кварта. **3.** *одељак, поглавље неког текста (закона, уредбе, правилника) који обрађује само једну ствар, само једну материју или развија само једну мисао, параграф, став:* други ~ Устава, двадесети ~ Душанова закона, трећи ~ уговора. **4.** *део неке веће целине:* ~ континента. **5. а.** бот. *задебљање, чвор на стабљици биљке (трске, лозе и др.), коленце; део стабљике између таква два задебљања.* **б.** мат. *део двочланог или вишечланог израза:* ~ бинома, ~ полинома, чланови геометријског низа. **в.** лингв. *врста речи несамосталног значења која у неким језицима даје посебну смисаону или граматичку вредност речи уз коју се налази:* одређени ~, неодређени ~.

чла́нак и **чла̏нак,** -нка м (ген. мн. чла̂на̄ка̄ и чла̏на̄ка̄) **1.** *краћи састав, расправа о неком питању из политике, науке, књижевности и сл.:* новински ~, уводни ~, насловни ~. **2.** анат. **а.** *зглавак, зглоб (на нози или руци), обично глежањ:* упасти у снег до чланака. **б.** *кост на прелазу руке у шаку, одн. ноге у стопало:* ~ прста. **3. а.** бот. *део стабљике између два чвора:* ~ сламке, ~ трске. **б.** зоол. *сваки појединачни део тела пантљичаре.* **4.** физ. *посуда са два различита проводника од метала или угља уроњена у одговарајућу течност, електрични елеменат:* електрични ~, галвански ~, Волтин ~.

члана̀рина ж *новац који плаћа члан неког друштва, организације (обично месечно или годишње) за издржавање тога друштва, организације:* синдикална ~.

чла̏ница ж **а.** *припадница неког друштва, организације:* ~ добротворног дрштва. **б.** *земља, држава припадница неке организације:* државе чланице Организације уједињених нација.

чла̏нкаст, -а, -о *в. чланковит.*

чланко̀вит, -а, -о **а.** *који има чланке, сегменте, зглавкаст:* чланковити црви. **б.** *који има чворове или коленца:* чланковите стабљике.

чланко̀вито̄ст, -ости ж *својство онога што је чланковито.*

чланко̀ножац, -ошца м зоол. *у мн.: најбројнија скупина животиња* Arthropoda, *која обухвата: инсекте, пауке, стоноге и ракове, зглавкари (у јд.: зглавкар).*

чланкопи́сац, -сца м *писац чланака:* новинарски ~.

чла̂нскӣ и **чла̏нскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на чланове:* ~ карта, ~ легитимација, ~ улог.

чла̏нство с **1.** *припадност неком друштву, организацији, статус члана:* доживотно ~, почасно ~. **2.** *скуп чланова, сви чланови неког друштва, организације:* целокупно ~, примити у ~.

чла̏нчић м *дем. од чланак; кратак чланак:* новински ~.

чло́вити, -ӣм несвр. [гл. им. чло́вље̄ње с] **1.** *стајати на стражњим ногама (о псу, зецу и сл.).* **2.** *стајати на глави, дубити:* ~ на глави.

чма́валица ж (м) (мн. ж) и **чма́вало** с (м) (мн. с) експр. *особа која чмава, спавалица.*

чма́вати, чма̂ва̄м несвр. експрес. *много спавати, излежавати се.*

чма̂р и **чма̏р** м анат. *анални отвор на крају дебелог црева,* anus.

чма̂рнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на чмар, анални.*

чми́чак, -чка м *гнојна упала лојне жлезде на очном капку у виду црвене отеклине, јечмичак, јечменац.*

чоба́нац, -нца м кув. *пикантно чорбасто јело од две или више врста меса са кнедлама.*

чо̀банин м (мн. -ани) тур. **а.** *онај који чува стоку на паши, пастир.* **б.** фиг. пеј. *сељачина, простак, простачина.*

чо̀банити, -ӣм несвр. *бити чобанин, чувати и напасати стоку.*

чо̀баница (вок. -ице) (чо̀ба̄нка) ж *она која чува стоку на паши, пастирица.*

чоба̀нлук м *в. чобанство.*

чо̀бановати, -нује̄м несвр. *в. чобанити.*

чо̀банскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на чобане, пастирски:* ~ пас, ~ штап.

чо̀бански прил. *као чобанин, на чобански начин.*

чо̀банство и **чоба́нство** с *чобански посао, чобанска служба:* живети од чобанства.

чо̀ба̄нче, -ета с (супл. мн. чоба̀нчићи м; зб. им. чо̀банча̄д ж) *млад чобанин, чобанско дете.*

чоба̀нчина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од чобанин.*

чоба̀нчић м *дем. од чобанин.*

чо̀ба̄нчица ж *дем. и хип. од чобанка.*

чо́ва м разг. *хип. од човек;* уп. чово.

чо̏век јек. **чо̏вјек,** -е̏ка и **чо̀век** јек. **чо̀вјек,** -а м (супл. мн. љу̏ди, ген. љу́дӣ) **1.** *живи организам, сисар из реда примата који је постигао највиши развојни ступањ, друштвено биће које мисли, говори и располаже способношћу да ствара оруђа и да се њима служи у процесу рада,* Homo sapiens. **2.** *зрео, одрастао мушкарац:* постати ~. **3.** *особа, личност као носилац високих моралних и карактерних особина:* бити ~, показати се као ~. **4.** *припадник једнога народа, земље, сталежа, друштвеног реда и сл.:* руски ~, партијски људи, народски ~, људи од утицаја. **5.** нар. *муж, супруг:* лепо живети са својим човеком. **6. а.** *у служби неодређеног субјекта реченице безличне по смислу.* – То је да човек полуди. Човек не би веровао. **б.** разг. *у значењу заменице „он" кад се нечије држање, понашање описује као разумно, логично.* – Пева Петар гласно и чуди се човек што му глас тако запиње. Легао човек и ужива. • **бивши ~** *човек који је изгубио пређашњи положај и утицај, углед.* **божји људи** *просјаци.* **готов ~** *човек који се материјално оспособио за живот; одрастао, зрео човек.* **душа (злато и сл.) од човека** *веома добар, племенит човек.* **ђаво од човека** *несташна особа, вragoлан.* **изићи међу људе** *изићи у друштво.* **као ~ живети** *добро, солидно, пристојно живети.* **лепи ~** бот. *украсна биљка* Impatiens balsamina *из ф. балзаминки.* **људи с коца и конопца** *људи свакакве прошлости, скитнице, пробисвети.* **мали (обичан) ~** *представник масе људи.* **никакав ~** *лош, рђав човек, ништков, никоговић.* **пећински ~** *првобитни човек који је живео у пећини.* **постати други ~** *потпуно се променити (у погледу карактера, поступака).* **светски ~** *човек који је много пропутовао и који добро познаје свет и друштво.* **свој ~** *материјално обезбеђен, самосталан човек.* **тежак ~** *човек незгодне, чудне нарави, особењак, чудак.* **хајделбершки ~, крапински ~** антроп. *човек који је живео у ранијим геолошким епохама.* **~ и по човек** *који има најбоље особине, ваљан, добар човек.* **~ од дела** *предузимљив, активан човек.* **~ од заната** *добар мајстор.* **~ од образа (части)** *частан, поштен човек.* **~ од пера** *писац, књижевник.* **~ од речи** *човек који се придржава датих обећања, човек коме се може веровати.* **~ од струке** *добар стручњак.* **~ од формата** *човек великих способности.* **човече божји! људи божји!** *узречица кад се неко жели уверити у нешто.* **човече не љути се** *врста забавне игре коју играју два, три или четири играча фигурицама на табли са обележеним линијама по којима се помичу фигуре.* **чудо од човека** *човек необичан по својим способностима или настраностима.*

човеко̀лик јек. **човјеко̀лик,** -а, -о **1.** *који је сличан човеку:* човеколики мајмуни. **2.** (у им. служби) м мн. (човеко̀ликӣ јек. човјеко̀ликӣ) зоол. *подред примата* Hominoidea, *који се дели на породице: човеколики мајмуни* (Pongidae *или* Anthropomorphae), *гибони* (Hylobatidae) *и људи* (Hominidae). • **човеколики мајмуни** зоол. *породица мајмуна* Pongidae *или* Anthropomorphae, *без репа и образних кесица, дугих предњих удова, који се могу усправно кретати.*

човеко̀љуб јек. **човјеко̀љуб** м *в. човекољубац.*

човеко̀љубан јек. **човјеко̀љубан,** -бна, -о *в. човекољубив.*

човекољу́бац јек. **човјекољу́бац,** -у́пца м *човек који воли, поштује људе и брине се да им помогне, добротвор, филантроп, хуманист(а).*

човекољу́бачкӣ јек. **човјекољу́бачкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на човекољупце.*

човекољу̑бив јек. **човјекољу̑бив,** -а, -о *који воли људе; прожеш, испуњен љубављу према људима, хуман:* ~ човек; ~ дух, ~ срце.

човекољу̑биво јек. **човјекољу̑биво** прил. *с љубављу према људима.*

човекољу̑бивōст јек. **човјекољу̑бивōст,** -ости ж и **човеко̀љу̑бље** јек. **човјеко̀љу̑бље** с *својство онога који је човекољубив, љубав према људима, филантропизам; хуманост.*

човекомр̑зац јек. **човјекомр̑зац,** -рсца м *онај који мрзи људе, мизантроп.*

човекомр̀зилачкӣ јек. **човјекомр̀зилачкӣ,** -ā, -ō *који се односи на човекомрсце, мизантропски.*

чо̏вечан и **чо̀вечан** јек. **чо̏вјечан** и **чо̀вјечан,** -чна, -о *прожет човекољубљем, својствен племенитом, добром човеку, човекољубив, људски, хуман:* бити ~; ~ поступак.

човеча̀нскӣ јек. **човјеча̀нскӣ,** -ā, -ō **1.** *који се односи на човечанство, на све људе, на цео свет:* човечански идеали, ~ напредак. **2.** *човечан, људски:* ~ поступак.

човеча̀нски јек. **човјеча̀нски** прил. *в. човечно:* ~ поступити.

човеча̀нство јек. **човјеча̀нство** с *сви људи, људски род, свет:* мирољубиво ~.

човѐчац јек. **човје̏чац,** -ччца м *дем. од човек; ситан, мали човек.*

човѐчина јек. **човје̏чина** ж (м) (мн. ж) **1.** *аугм. од човек, крупан човек, људина, људескара.* **2.** експр. *добар, племенит, карактеран човек, човек у правом смислу, људина.*

човѐчић и **чо̀вечић** јек. **човје̏чић** и **чо̀вјечић** м *дем. од човек; човечуљак.*

човѐчјӣ и **чо̀вечјӣ** (човѐчијӣ и чо̀вечијӣ) јек. **човје̏чјӣ** и **чо̀вјечјӣ** (човје̏чијӣ и чо̀вјечијӣ), -ā, -ē *који се односи на човека (обично као на биолошку врсту) и на његов организам:* ~ зуб, ~ ход, ~ глас, ~ организам, ~ тело. • **~ рибица** зоол. *в. рибица рибица.*

чо̏вечно и **чо̀вечно** јек. **чо̏вјечно** и **чо̀вјечно** прил. *како доликује човеку, људски, хумано, племенито:* ~ поступати.

чо̏вечнōст и **чо̀вечнōст** јек. **чо̏вјечнōст** и **чо̀вјечнōст,** -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је човечан, човекољубље, хуманост, племенитост.*

човечу̑љак јек. **човјечу̑љак,** -љка м *мали, ситан човек, патуљак; кепец.*

чо̀вештво јек. **чо̀вјештво** с **1.** *в. човечност.* **2.** *в. човечанство.*

човјек *в. човек.*

човјеко- *в. човеко-.*

човјеч- *в. човеч-.*

чо̀вјештво *в. човештво.*

чо̀во, -а и -ē м разг. *хип. од чов(ј)ек;* уп. чова.

чо̀ја ж *в. чоха.*

чо̀ка̄њ, -а́ња и **чо̏ка̄њ,** -а м тур. *стаклена бокаста бочица од 1/8 литра из које се пије ракија; количина ракије која стане у ту бочицу:* попити ~ ракије.

чока̀њ(ч)ић м и **чока̀њче,** -ета с *дем. од чокањ.*

чоколá̄да ж шп. **а.** *врста посластице у облику плочице, табле која се прави од какаове масе, шећера и разних додатака (млека, ваниле, лешника и др.):* млечна ~, ~ с лешником, табла чоколаде. **б.** *напитак од чоколаде (а).*

чоко̀ла̄днӣ и **чо̏кола̄днӣ,** -ā, -ō *који се односи на чоколаду* **1.** *који је од чоколаде:* ~ прелив, чоколадне бомбоне, чоколадне мрвице. **2.** *који је као у чоколаде:* ~ боја.

чо̏кōт, -ота м (мн. -оти; зб. им. чо̀ко̄ће с (мн. ø)) тур. *трс винове лозе, садница; грм винове лозе на једном корену.*

чо̀лица ж зоол. *врста птице из реда гаврана* Pyrrhocorax alpinus.

чо̏по̄р, -ора м (инстр. -ором; мн. -ори) мађ. **1.** *скуп истоврсних животиња (сисара) које се заједно крећу, крдо:* ~ вукова, ~ паса, ~ дивљих свиња. **2.** фиг. *велики број, мноштво, гомила:* ~ деце.

чопо́рак, -рка м *дем. од чопор.*

чо̏поратӣвно прил. шаљ. *сви заједно, у групи, заједнички, колективно:* кренути (поћи) ~ у биоскоп.

чо́рба ж тур. **а.** *кувано течно јело с поврћем, обично с комадићима меса и запржено, одн. зачињено:* телећа ~, рибља ~, ~ од кромпира, скувати чорбу. **б.** жарг. *течно гориво, бензин, нафта:* сипати чорбу. • **бордовска ~** агр. *мешавина, раствор плавог камена и гашеног креча који се употребљава за прскање винове лозе и воћа против пламењаче.* **бити (у) свакој чорби мирођија** *мешати се у свашта.* **запржити (запаприти и сл.) некоме чорбу** *нанети, учинити некоме неко зло, пакост.* **чорбине чорбе ~** ир. *врло далек, одн. никакав род.*

чо̏рбаст, -а, -о *који личи на чорбу, жидак, редак:* ~ пасуљ, ~ јело.

чорбѐтина ж *аугм. и пеј. од чорба.*

чо̀рбица и **чо́рбица** ж *дем. и хип. од чорба; ретка или слаба чорба.*

чорбу̀ља̄к, -áка и **чорбу́љак,** -љка м *слаба, ретка чорба, бућкуриш.*

чорбу̀љина и **чорбу́рина** ж *аугм. и пеј. од чорба.*

чо̀ха ж тур. *врста меке и чврсте ваљане фабричке тканине:* панталоне од чохе.

чо̀хан, -а, -о *који је од чохе:* чохане панталоне.

чо̀ха̄р, -áра м ист. *онај који прави чоху или одећу од чохе; трговац који продаје чоху.*

чо̀ха̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на чохаре:* ~ занат.

чо̀хација м (мн. ж) тур. ист. *в. чохар.*

чо̀чек м тур. *професионални плесач или плесачица која при плесу изводи покрете трбухом.*

чо̀чечкӣ, -ā, -ō *који се односи на чочеке, који припада чочецима:* ~ дружина.

чо̀чечки прил. *као чочек, попут чочека:* играти ~.

чр̏чкало с (м) (мн. с) пеј. *рђав, слаб писац, пискарало, шкрабало; рђав, слаб цртач.*

чрчка̀рати, -āм несвр. *в. чрчкати.*

чрчка̀рија ж **1.** *цртеж, шара од разних црта и облика; шкработина:* ишарати лист чрчкаријама. **2.** пеј. *рђав, слаб књижевни састав; пискарање.*

чр̏чкати, -āм (чрчкáрити, чр̏чкāрӣм) несвр. **1.** *слабо, невешто цртати, правити чрчкарије, шарати:* ~ пером по хартији. **2.** пеј. *рђаво писати, писати лоше саставе, пискарати.*

чр̏чка̄ш, -áша м *в. чрчкало.*

чр̏чнути, -нēм *свр. према чрчкати.*

чу́бар, -бра м бот. *једногодишња зељаста биљка малих мирисних љубичастих или белих цветова* Satureja hortensis *из ф. уснатица.*

чу́валац, -аоца м **1.** *в. чувар.* **2.** *чуваран, штедљив човек, добар штедиша.*

чу́валица ж *в. чуварица.*

чу́валӣште с *место где се нешто чува.*

чу̀ва̄р, -áра м (вок. чу̏ва̄ре и -у, инстр. -áром и -áрем) **1.** *онај који нешто чува:* ноћни ~, ~ парка, ~ зграде. **2.** *онај који се брине о одржавању, трајању нечега, бранилац, заштитник:* ~ реда, ~ обичаја, ~ традиције, ~ мира. • **анђео ~** 1) рлг. *анђео заштитник који се брине о сигурности, безбедности човека.* 2) *заштитник, бранилац уопште.*

чу̏варан, -рна, -о **1.** *који добро чува (новац, имовину), штедљив:* ~ човек. **2.** *који штити, заштићује, заштитнички, покровитељски:* чуварна крила.

чува̀рина ж *награда, плата чувару за чување.*

чува̀рица ж *в. чуварка.*

чу̀ва̄рка ж (дат. -ки; ген. -кӣ) *жена чувар.*

чува̀ркућа ж **1.** бот. *вишегодишња зељаста биљка* Sempervivum tectorum *из ф. тустика* (Crassulaceae), *са меснатим сочним главичасто распоређеним листовима која расте по крововима, зидовима кућа и сл.* **2.** ж (м) (мн. ж) **а.** *чувар куће, пазикућа, кућепазитељ.* **б.** *особа која нерадо излази из куће, која најрадије остаје код куће.* **3.** етн. *ускршње јаје које се прво обоји и чува у кући.*

чу̏ва̄рница ж *кућица или просторија за чување железничке пруге.*

чу̏ва̄рно прил. **а.** *као чувар, водећи рачуна, бринући се о нечему:* ~ бдети над нечим. **б.** *штедљиво.*

чува̀рно̄ст, -ости ж *особина онога који је чуваран, штедљивост.*

чу̀вати, чу̑ва̄м (3. л. мн. чу̀вајӯ) несвр. **1. а.** *бринути се, пазити да нешто не буде уништено, оштећено, повређено, нарушено:* ~ здравље, ~ живот, ~ леђа, ~ очи, ~ част, ~ достојанство, ~ образ (поштење). **б.** *бринути се, старати се да се некоме или нечему не догоди нешто непријатно, да не буде неке незгоде, невоље, надгледати, надзирати:* ~ дете, ~ кућу, ~ болесника, ~ пса (некоме). **в.** *мотрећи, стражарећи, бдећи старати се, пазити да нешто не буде нападнуто, угрожено:* ~ границе, ~ магацин, ~ складиште, ~ грађу, ~ систем, ~ мир. **г.** *држати под стражом, надзором, контролом, мотрити на некога:* ~ заробљеника, ~ таоце. **д.** спорт. *бити непрестано уз противничког играча:* ~ противничког играча. **2.** *старати се о стоци или живини док је на паши, изводити на пашу, напасати:* ~ овце, ~ говеда, ~ гуске. **3.** *бранити, штитити, заштићивати; служити као заштита:* ~ од влаге, ~ од светлости, ~ од корозије, ~ од болести. **4. а.** *старати се да се нешто не расипа, троши, штедети:* ~ новац, ~ уштеђевину, ~ енергију. **б.** *остављати на страну за одређену потребу, сврху:* ~ за семе, ~ за приплод. **в.** *држати на одређеном месту, у одређеним условима:* ~ лекове на сухом, ~ храну на хладном, ~ драгоцености у сефу. **г.** *одржавати, држати дуго, не отуђивати, не упропашћивати:* ~ стара писма, ~ књиге, ~ диплому. **д.** *остајати при нечему, држати се, придржавати се нечега, не кршити, поштовати:* ~ обичаје, ~ традицију, ~ тајну, ~ успомену (на некога, на нешто). ■ **~ се а.** *држати се сmотрено, обазриво, избегавати опасности, водити рачуна о здрављу, животу.* **б.** *склањати се, клонити се, штитити се од некога или нечега; опрезно се односити према некоме или нечему, избегавати некога, нешто:* ~ се паса, ~ се лопова, ~ се штете, ~ се грешака, ~ се масне хране, ~ се трудноће, ~ се од ватре, ~ се опасности. **в.** *водити рачуна, пазити, бити на опрезу (да се нешто избегне).* – Добро се чувај да не озебеш. Чувајте се да вас не ухвати мрак. • **нисам с тобом (с вама) чувао овце (свиње** и сл.**), нисмо заједно чували овце (свиње** и сл.**)** *нисмо једнаки, равни, међу нама је велика разлика (у корист говорника).* **~ као кап (мало) воде на длану, ~ као очи (око) у глави, ~ као зеницу ока, ~ као светињу** и сл. *најбрижљивије пазити, бринути се за некога или нешто.* **~ последњу стражу** *одавати последњу почаст покојнику.* **~ своја леђа, ~ своју кожу** и сл. *водити рачуна само о себи и својој сигурности.* **~ стражу** *стражарити, бити на стражи.* **~ се као живе ватре** *много се бојати и клонити (некога, нечега).*

чу̀вен, -ѐна, -о *који је на гласу, веома познат, гласовит, знаменит, угледан:* чувени песник, чувени научник, ~ породица, ~ по злу, ~ дело, ~ вино.

чувѐно прил. *познато свима, општепознато, на гласу:* ~ храбар човек.

чу̀вено̄ст, -ости ж *својство онога који је чувен, онога што је чувено:* ~ по добру, ~ по злу.

чу̏ве̄ње и **чувѐње** с *гл. им. од чути (се).* • **по чувењу** *на основу причања, казивања других:* знати некога само по чувењу.

чу̀вствен, -а, -о *в. осећајан.*

чу̀вствено прил. *в. осећајно.*

чу̀вствено̄ст, -ости ж *в. осећајност.*

чу̀вство с (ген. мн. чу̑вста̄ва̄) *облик психичког доживљавања који изражава емоционални однос човека (позитивни или негативан) према бићима, предметима и збивањима, појавама, оно што се осећа, осећање; осећај:* пријатно ~, непријатно ~, ~ тескобе, језичко ~.

чувство̀вати (се) и **чу̀вствовати (се),** чу̀вствује̄м (се) несвр. арх. *в. осећати (се).*

чу̀да̄к, -а́ка м *чудан, необичан човек који живи особењачки, друкчије него остали људи, настран човек, особењак, ексцентрик.*

чуда̀киња ж *женска особа чудак.*

чу̏дан, -дна, -о **а.** *који изазива чуђење, који се по нечему издваја и разликује од других, необичан:* ~ човек, ~ нарав, ~ песник, ~ обичај. **б.** *који изненађује, неочекиван, неверовашан:* ~ прича, ~ сан, чудне мисли, чудне речи. • **~ сват** ир. *чудан човек, чудак, особењак.* **чудна ми чуда! чудна ми посла!** *није важно, којешта.*

чу̀да̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на чудаке, који је као у чудака, особењачки, настран, ексцентричан:* ~ нарав, ~ живот.

чу̀да̄чки прил. *на чудачки начин, особењачки, настрано:* живети ~.

чуда́штво и **чу̀да̄штво** с *особина онога који је чудак, особењаштво, настраност; чудачки, особењачки поступци, особењачко понашање.*

чу̏десан, -сна, -о **1.** *који задивљује, необичан, изванредан, диван:* ~ снага, ~ лепота. **2.** *пун чудеса, натприродан, фантастичан:* ~ драма, ~ судбина.

чу̏десно прил. *на чудесан начин, необично:* изгледати ~, ~ леп.

чу̏десно̄ст, -ости ж *особина или стање онога што је чудесно.*

чу̏дити, -ӣм несвр. [гл. им. чу̏ђење с] (некога) *изазивати чуђење, изненађење код некога, зачуђивати, изненађивати.* – Чуди ме што није дошао. ■ **~ се** *бити изненађен нечим неочекиваним, непредвиђеним, чудним, показивати изненађење, изненађивати се:* ~ се нечијем изгледу, ~ се некоме. • **чудом се ~** *много се чудити, бити јако зачуђен.*

чу̏дно прил. *на чудан начин, необично:* ~ изгледати, ~ се понашати, ~ мирисати.

чудно̀ват и **чу̏днова̄т,** -а, -о *чудан, необичан:* ~ човек, ~ догађај, ~ прича.

чудно̀вато и **чу̏днова̄то** прил. *на чудноват начин, чудно, необично:* ~ се гледати.

чудно̀вато̄ст и **чу̏днова̄то̄ст,** -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина онога што је чудновато:* ~ облика. **2.** *чудновата, чудна ствар или појава:* причати чудноватости.

чу̏дно̄ст, -ости ж *особина онога што је чудно, необичност.*

чу̏дња̄к м арх. *в. чудак.*

чу̏дња̄чкӣ, -а̄, -о̄ арх. *в. чу̀да̄чкӣ.*

чу̏дња̄чки прил. арх. *в. чу̀да̄чки.*

чу̏до с (мн. чу̏да и чуде̏са, ген. чу̑да̄ и чуде́са̄) **1.** рлг. и мит. *натприродна појава, необична појава која је у супротности с природним законима; нешто натприродно, фантастично:* слушати о чудима (чудесима), носити се са свакојаким чудима. **2. а.** *оно што изазива опште чуђење, чудна, необична појава, феномен:* светска чуда, ~ архитектуре, гледати разна чуда, причати чуда. **б.** *велики подвиг, подухват који изазива чуђење:* правити чуда. **в.** мн. *разни необични предмети, чудне ствари, стварчице, керефеке:* набацати којекаква чуда, извући сто (триста) чуда из торбе. **3.** (у прил. служби) **а.** *врло много, сила, силесија; гомила:* ~ света, ~ народа, ~ војске, ~ књига. **б.** *чудновато, необично, зачудо.* – Чудо није дошао. • **бити, наћи се у чуду** *много се зачудити; бити наћи се у неприлици, у незгодној ситуацији.* **забавити се о свом чуду** *бити обузет бригама због својих проблема, невоља.* **за (дивно) чудо** *чудно је.* **зинути од чуда** *јако се зачудити, изненадити.* **ни по чуда** *ништа нарочито, ништа важно.* **свако ~ за три дана** *ни на какав догађај људи не обраћају пажњу после дужег времена.* **чудна (чудног) ми чуда, чудно ми ~** *ништа важно, ништа нарочито.* **~ и покор, триста чуда (начинити, направити)** *створити збрку, неугодну ситуацију.* **чудом, неким чудом** *на чудан, необичан, тајанствен начин.* **чудом се чудити** *јако се чудити, ишчуђавати се.* **~ над чудима** *велико чудо.*

чудо̀вит, -а, -о *в. чудан.*

чудо̀вито прил. *в. чудно.*

чудо̀вито̄ст, -ости ж *особина оноīа шшо је чудовишо, чудносш.*

чудо̀вӣшно и **чу̏довӣшно** прил. *чудно, чудноваšо, сшрашно:* изгледати ~.

чудо̀вӣшно̄ст и **чу̏довӣшно̄ст,** -ости ж *својсшво, особина оноīа шшо је чудовишно.*

чудо̀вӣштан и **чу̏довӣштан,** -шна, -о **1.** *који изазива чуђење својом суровошћу или наказношћу, īрдан, сшрашан, īрозан:* ~ лик, ~ злочин, чудовишне ствари. **2.** *који зачуђује, зайањује својом величином и обликом, īрдан, īолем, оīроман, дивовски, оријашки:* ~ титан, чудовишни дивовски комарац.

чудо̀вӣште и **чу̏довӣште** с **1.** *живошиња необичне величине и изīледа, чудно, необично живо биће које изазива сшрах и зīражање, неман:* страшно ~, морско ~. **2.** фиг. *особа чудна и необична изīледа; наказа, сшрашило.* **б.** *особа необична йо суровосши или моралној насшраносши, монсшрум.*

чу̏дотво̄ран, -рна, -о *који швори, чини, чуда, који има чудну, нашприродну моћ:* ~ трава, ~ вода, ~ прстен, ~ штап, ~ икона.

чудотво́рац, -рца м (инстр. -рцем; ген. мн. чудо̀тво̄ра̄ца̄) *онај који швори, чини чуда, онај који има чудну, нашприродну моћ:* видар ~.

чудо̀тво̄рка ж **а.** *жена чудошворац.* **б.** (у атрибутској служби, уз им. ж. рода) *која има чудошворну моћ, која чини чуда:* песма ~, икона ~.

чу̏дотво̄рно прил. *на чудошворан начин:* деловати ~.

чудотво́рно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *чудошворна, чудесна моћ.*

чудотво́рство с *чудошворносш; чудошворно дело, чудо.*

чу̑јан, -јна, -о (обично уз прилог „једва") *који се може чуши:* једва ~ глас, једва ~ куцање сата.

чу̑јно прил. (обично уз прилог једва) *на чујан начин, īласно:* једва ~ дисати, једва ~ куцати.

чу́јно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *својсшво, особина оноīа шшо је чујно:* ограничена ~ радио-програма.

чу̏к (обично удвојено) узв. ономат. *за ойонашање звука који се чује йри лаком ударцу, куцању, куц.* • **чук по чук** *мало-йомало.*

чу̏ка[1] ж (дат. чу̏ки) *īлавица брда, брдо, брдашце с једне сшране сасвим сшрмо, а са друīе наīнушо:* планинска ~, брдска ~.

чу̏ка[2] ж жарг. *саш, часовник.* • **немати три чуке** *немаши йојма о нечему, нишша не знаши.*

чу̏каљ, чу̏кља м (инстр. чу̑кљем; мн. чу̏кљеви (чу̏кљи)) *деформисани, задебљали зīлоб, чланак на ножном йрсшу, обично на йалцу; зīлоб, чланак уойшше:* имати велике чукљеве, ~ на колену.

чу̏каст, -а, -о *који има сшрм врх, који је као чука*[1]: ~ врх, ~ брдо.

чу̏кати, -а̄м несвр. **а.** *удараши, шући, луйаши, куцаши:* ~ некога у главу, ~ чекићем. **б.** *звониши, ошкуцаваши:* ~ за литургију. **в.** *удараши кљуном, кљуцаши:* ~ семе. ■ **~ се** *куцаши се (чашама йри йићу).*

чу̏кица[1] ж *дем. од чука*[1].

чу̏кица[2] ж *дем. од чука*[2].

чу̏кнут, -а, -о *ћакнуш, луцнуш, мало ударен.*

чу̏кнути, -не̄м свр. *куцнуши, udariши, луйнуши:* ~ у врата. ■ **~ се а.** *судариши се (нйр. о аушомобилима).* **б.** *имаши мањи окршај, сукобиши се с неким.*

чу̏кнӯто̄ст, -ости ж *особина оноīа који је чукнуш.*

чукун- тур. *йрефикс у сложеницама за означавање сродсшва у чешвршом колену йрема узлазној или силазној линији:* чукунбаба, чукундеда, чукунунук и сл.

чу̏кунбаба и **чуку̏нбаба** ж *йрадедова или йрабабина маши, дедова или бабина баба.*

чу̏кундед(а) и **чуку̏ндед(а)** јек. **чу̏кундјед(а)** и **чуку̏ндјед(а)** м *йрадедов или йрабабин ошац, дедов или бабин дед.*

чу̏кундедовина и **чуку̏ндедовина** јек. **чу̏кундједовина** и **чуку̏ндједовина** ж *чукундедова имовина, наслеђе од чукундеда.*

чукунде́ка м ек. *хий. од чукундед.*

чукундјед- *в. чукундед-.*

чу̏кунунук м *йраунуков или йраунукин син.*

чу̏кунунука ж *йраунукова или йраунукина кћи.*

чу̏кунунуче, -ета с (супл. мн. -чићи м; зб. им. чу̏кунунуча̄д ж) *йраунуково или йраунукино деше (син или кћи).*

чу̏кунунучић м *дем. и хий. од чукунунук.*

чу̏кунчу̏кунбаба и **чу̏кунчуку̏нбаба** ж *чукунбабина или чукундедова маши.*

чу̏кунчу̏кундед(а) и **чу̏кунчуку̏дед(а)** јек. **чу̏кунчу̏кундјед(а)** и **чу̏кунчуку̏ндјед(а)** м *чукунбабин или чукундедов ошац.*

чу̑лан, -лна, -о **1.** (обично одр.) *који се односи на чула; који се ойажа, сазнаје чулима:* чулни нерви, чулни свет, чулни утисци, ~ опажање. **2. а.** *који се заснива на ойажању чулима, шелесан:* чулни живот, чулни ужици, чулни прохтеви. **б.** *којим доминирају и уйрављају шелесни йрохшеви и уживања, склон шелесном уживању, йушен, сензуалан; сшрасшвен, йохошљив, йожудан:* живети чулним животом, ~ човек, ~ жена.

чу̑лно прил. **1.** *на чулан начин, йомоћу чула, чулима:* ~ доживети, ~ сазнавати. **2.** *шелесно, йушено, сензуално; йохошно:* ~ желети некога.

чу́лно̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) **1.** *особина оноīа шшо је чулно, шшо се заснива на ойажању чулима.* **2.** *склоносш чулном, шелесном уживању, йушеносш, сензуалносш; йохошносш.*

чу́ло с **1.** *орīан којим човек или живошиња йрима уšиске из сйољашњеī свеша, осешило:* ~ слуха, ~ вида, ~ укуса, ~ мириса. **2.** *сйособносш йримања сйољних уšисака, осешљивосш, осећање:* имати развијено чуло за језичке особености. • **шесто ~** *сйособносш сазнавања сшвари без коришћења йосшојећих йеш чула; иншуиција.*

чу̏љав и **чу̏љаст,** -а, -о *који има мале или одсечене, осакаћене уши:* ~ овца.

чу́љити, чу̑љӣм несвр. [гл. им. чу́ље̄ње с] *уздизаши ушне шкољке ослушкујући нешшо (о живошињама), ћулиши:* ~ уши.

чу̏ма ж тур. нар. *куīа.*

чу̑н м (мн. чу́нови (чу̑нови)) **1.** *мањи йлишки дрвени чамац; чамац уойшше.* **2.** *в. чунак (1а).*

чу̏нак, -нка м (мн. чу̏нкови) **1. а.** *йокрешни део шкачкоī разбоја, найрава од шврдоī дрвеша у облику чуна, у који се умеће калем са йошком, цевњак:* ткачки ~. **б.** *део шиваће машине у коме је смешшен калемчић с концем од којеī йосшаје доња сшрана шава.* **2. а.** *цилиндрична лимена цев која везује йећ са димњаком и кроз коју йролази дим у оџак; део шакве цеви:* чистити чункове.

чу̑нак[2] и **чу̏нак,** -нка м *дем. од чун (1).*

чу̏наст, -а, -о *који има облик чуна.*

чу̑н(ч)ић, -а и **чу̑н(ч)ӣћ,** -ӣћа м *дем. од чун (1).*

чу̑њ м (мн. чу́њеви и чу̑њеви) **1.** геом. *куйа, конус, сшожац:* зарубљени ~, пресек чуња. **2.** спорт. **а.** *куīлачки реквизиш, дрвена найрава куйасша или слична облика коју иīрачи руше куīлом:* постављати чуњеве, рушити чуњеве. **б.** *дрвена найрава са дршком за īимнасшичке, слешске вежбе:* вежбе чуњевима.

чу̏њаст, -а, -о *сличан чуњу, који је у облику чуња, куйасш:* ~ брежуљак, ~ крошња.

чу̏њасто прил. *као чуњ, у облику чуња:* ~ завршена крошња.

чу̏ња̄ш, -а́ша м зоол. *род īрабљивих морских йужева* Conus.

чуња̀шица ж зоол. *род йелаīичких морских йужева йредњошкржњака с врло малом кућицом* Carinaria.

чу̏њић, -а и **чу̏њи̑ћ,** -и́ћа м *дем. од чуњ.*

чу̏њкаст, -а, -о *мало чуњаст; чуњаст, купаст.*

чу̑п м **1.** *в. чуперак (1).* **2.** *бусенчић траве и сл., оно што се одједном ишчупа, количина нечега која се одједном ухвати прстима:* ~ траве, ~ сена.

чу̏па 1. ж *в. чуперак (1):* повући некога за чупу. **2.** *чупава, длакава страна коже; длаке из крзна:* лопта од говеђе чупе.

чу̑па 1. ж *хип. и ир. од чупавица.* **2.** м *хип. и ир. од чупавац;* уп. чупо.

чу̏пав, -а, -о **а.** *који има неочешљану, замршену, неуредну косу:* ~ младић, ~ жена. **б.** *неочешљан, рашчупан, замршен, разбарушен:* ~ коса, ~ брада, чупави бркови. **2.** *обрастао длакама, космат, руњав, рутав:* чупаве груди, чупави пас. **3.** *који има чуперке, рутав:* ~ тканина, чупави пешкир.

чу̏павац, -а̄вца м **1.** *онај који је чупав, разбарушен, чупав мушкарац.* **2.** *прекривач, вунени ћилим, јастук и сл. с чупавим петљицама, квржицама:* ћилим ~, јастук ~. **3.** бот. *в. ледено цвеће.*

чу̏павити, -им и **чупа́вити,** чу̏па̄вӣм несвр. [гл. им. -вљење с] *чинити чупавим, рашчупаним, разбарушеним.* ■ **~ се** *рашчупавати се, разбарушивати се.*

чу̏павица ж *чупава, разбарушена женска особа.*

чупа́вко м *в. чупавац (1).*

чу̏паво̄ст, -ости ж *својство или стање онога који је чупав, онога што је чупаво.*

чу̏пак, -пка м **1.** *в. чуперак.* **2.** *количина нечега (бурмута, дувана и сл.) која се узме између два прста:* ~ бурмута, ~ дувана.

чупа̀ница ж *очупана још неуређена вуна.*

чу̏паст, -а, -о *који има чупе, чуперке, чупав:* ~ сукно, ~ сукња, чупасте чарапе.

чу̏пати, -а̄м (чупа́мо и чу̏па̄мо) несвр. **1. а.** *наглим покретима и обично с напором извлачити, вадити из подлоге (нешто што је усађено, забодено и сл.); трзајући вадити неки телесни орган:* ~ дрво, ~ траву, ~ коров, ~ лук, ~ косу, ~ перје; ~ утробу, ~ срце, ~ језик. **б.** *силом и с напором извлачити, вадити из лепљиве, густе и сл. подлоге, вадећи ослобађати:* ~ ноге из блата, ~ кола из блата. **2.** фиг. *извлачити из тешког положаја, из невоље, спасавати, ослобађати:* ~ некога из неприлика, ~ из беде, ~ из затвора. **3.** фиг. *с напором, тешко нешто постизати, добијати, извлачити:* ~ новац (од некога). **4.** *черупати, огољавати нешто пернато или космато:* ~ гуске, ~ ћурку. **5.** (обично безл.) **а.** *задавати на махове јаке болове, грчеве у организму, пробадати, жигати:* ~ некога у желуцу, ~ некога у грудима. **б.** фиг. *задавати душевни бол:* ~ некога у души. ■ **~ се 1. а.** *ухватити се за косу и вући је, чупати своју косу:* ~ се за косу. **б.** уз. повр. 1) *чупати једно другом косу.* 2) *гушати се, тући се, бити се:* ~ се за вратове, ~ се око новца. **2.** *одвајати се с напором од подлоге, извлачити се, вадити се:* ~ се из блата. **3. а.** *с напором се одвајати, извлачити, отимати се:* ~ се из загрљаја, ~ се из нечијих шака. **б.** *извлачити се из тешког положаја, из невоље, ослобађати се, спасавати се:* ~ се из беде, ~ се из сиротиње. • **~ из корена** *потпуно истребљивати, затирати, уништавати:* ~ заосталост. ~ **(некоме) реч (речи)** *силом наводити некога да нешто каже, да одговори на питање.* ~ **(некоме) срце (из груди)** *задавати некоме велики душевни бол, тешко жалостити (некога).*

чу̏па̄ч, -а́ча м *онај који нешто чупа (нпр. траву, перје и сл.).*

чупа̀чица ж *она која нешто чупа (нпр. траву, перје и сл.).*

чупе́рак, -рка м **1.** *прамен косе или друге длаке:* ~ косе, ~ гриве, ~ длаке. **2. а.** *оно што се одједном ишчупа или отргне од целине, руковет, снопић, повесмо и сл.:* ~ траве, ~ сламе, ~ сена. **б.** *мала количина, део нечега откинут од целине, прамен:* ~ магле, ~ дима, ~ шуме.

чу̏пер(к)аст, -а, -о *који је у чуперцима, праменовима; чупав:* ~ коса, ~ обрва, чуперасти облачићи.

чупѐрчић м *дем. од чуперак.*

чу̏пић м *дем. од чуп.*

чу̏пица ж *дем. од чу̏па (1).*

чу̏пка ж *мала количина нечега, онолико колико се чупне, штипне, прстима:* ~ вуне, ~ хлеба.

чу̏пкаст, -а, -о *помало чупав, куштрав, коврчаст:* ~ брада.

чу̏пкати (се), -а̄м се несвр. *дем. према чупати (се).*

чу̏пнути, -не̄м *свр. према чупати.*

чу̑по, -а и -е̄ м *хип. и ир. од чупавац;* уп. чупа (2).

чупо̀глав, -а, -о *који је чупаве главе:* ~ девојчица.

чупо̀главац, -а̄вца м *чупоглав, чупав мушкарац, чупавац, чупавко.*

чупо̀главица ж *чупоглава, чупава женска особа, чупавица.*

чу̏ти, чу̏је̄м (импф. чу̏ја̄х; аор. чу̏х; имп. чу̑ј; пр. сад. чу̏јӯћи; пр. пр. чу̑вши) свр. и несвр. **1. а.** *опазити, опажати слухом, примити, примати, перципирати звукове чулом слуха:* ~ музику, ~ песму, ~ буку, ~ громове, ~ уздахе. **б.** (несвр.) *моћи опажати звукове, имати способност слуха:* не ~, добро ~, слабо ~. **в.** *(по)слушати до краја, саслушати (нечије речи, говор и сл.).* – Чујмо шта говори председник. **г.** *саслушати и испунити, испуњавати (нечију молбу, жељу и сл.), не оглуши(ва)ти се (о нечију молбу), услишити.* – Чуј, боже, молитву моју! **2.** *дозна(ва)ти, сазна(ва)ти из казивања других:* ~ новости, ~ о страдању народа, ~ од некога. ■ **~ се 1. а.** *допрети, допирати до слуха, разлећи се, разлегати се (о звуку, гласу и сл.).* **б.** *одјекнути, одјекивати, огласити се, оглашавати се (о ономе што производи звук, нпр. о музичком инструменту, пушци и сл.).* **2.** безл. *бити предмет говора, разговора, приче.* – Чује ли се што о њему? Ништа се не чује о бегунцима. **3. а.** уз. повр. *чути једно друго.* – Не галамите. Не чујемо се од буке. **б.** *чути сам себе.* – Не чујем се од буке. • **да не чује зло** нар. *да не дослутимо зло (хвалећи некога или нешто), нека тако потраје, да се не поквари постојеће добро стање.* **где чуо и где не чуо (захваљивати некоме** и сл.) *много захваљивати, изражавати захвалност некоме.* **ни да чује, неће ни да чује** *каже се кад неко одлучно одбија нешто, кад се не слаже с нечим.* **чујеш! јеси ли чуо!** и сл. *каже се кад се некоме категорично, строго заповеда или прети.* **не ~ се жив** *бити тих, повучен, скроман.* **чује се (како се чује)** *говори се, прича се (како се прича).*

чу̏тура ж тур. **а.** *округла пљосната посуда за ношење пића (обично од дрвета или метала):* ~ с ракијом. **б.** фиг. пеј. 1) *пијаница, испичутура.* 2) ир. *глава, лобања.*

чуту̏ра̄ш, -а́ша м пеј. *онај који радо пије, који је склон пићу, испичутура.*

чутурѐтина ж *аугм. и пеј. од чутура.*

чу̏турица ж **а.** *дем. од чутура.* **б.** вој. *лимена посудица слична боци у којој војници носе воду за пиће.*

чу̏чавац, -а̄вца м **1.** агр. *пасуљ који расте у ниским бокорима:* пасуљ ~. **2.** *врста нужника у којем нема седала него се чучи.* **3.** геол. *велики блок стена који се на подлогу ослања малим ослонцем, па је због тога у лабилном положају.*

чу̏чањ, -чња (мн. чу̏чњеви и чу̑чњи) м *положај тела кад се чучи:* ~ учинити двадесет чучњева, згрчити се у чучњу.

чу́чати, -чи̑м несвр. непрел. **1. а.** *бити у сагнутом положају савијених ногу у коленима и куковима; седети на петама.* **б.** *мировати на дрвету или уздигнутом месту (о птицама, нпр. о кокошкама на седалу).* **2.** фиг. *проводити време, боравити стално, задржавати се на једном месту; дреждати, чамити:* ~ код куће.

чу́че̄ћӣ, -а̄, -е̄ *који се односи на чучање, који се изводи чучећи:* ~ положај, ~ став.

чучѐћке̄ и **чучѐћки** прил. *у чучећем положају, чучећи:* ~ скакати.

чу̏чнути, -не̄м свр. непрел. *спустити се према тлу, сагнути се савијајући ноге у коленима; заузети чучећи положај.*

Џ

џ (Џ) с непром. **а.** *звучни предњонепчани сугласник сливен од елемената праскавог „д“ и струјног „ж“.* **б.** *слово којим се обележава тај сугласник:* велико Џ, мало џ, курзивно *џ*.

џа само у изр. **~ или бу** *једно или друго или – или, било – било.* – Одлучи се већ једном. Џа или бу.

џа̏ба прил. тур. разг. **1.** *бесплатно, бадава; по ниској цени, врло јефтино, готово бесплатно:* добити нешто ~. **2.** *узалуд, узаман, бескорисно, без ефекта:* ~ се трудити, ~ гинути. • **~ га (их) било, ~ му било** *узречица за изражавање негодовања, незадовољства према некоме, нечему, жеље да се нешто лоше, неповољно више не понови.* – Џаба му било овај мој живот. Џаба му било то његово богатство, кад је сиромашан духом.

џабалѐба̄р, -а́ра м (ек.) нар. *в. џабалебарош.*

џабалеба́рити, -ѐба̄рӣм (ек.) несвр. нар. [гл. им. џабалеба́ре̄ње с] *настојати да се нешто постигне без рада, труда, ленствовати.*

џабалѐба̄рош и **џабалѐбовић** м нар. *онај који хоће да добије, постигне све џаба, бадава, онај који хоће да живи на туђ рачун, готован, лењштина.*

џаба̀лук м разг. **а.** *ниска цена, јефтиноћа.* **б.** *оно што је добијено џаба, бесплатно, бадава.* – Нема више џабалука.

џа̏бе̄ и **џа̏бе** прил. тур. *в. џаба.*

џа̏б-џа̏бе̄ и **џа̏б-џа̏бе** прил. *у појачаном значењу: џаба, џабе.*

џавѐљати, -а̄м несвр. оном. *гласно говорити, причати, брбљати, чаврљати.*

џа́да ж тур. нар. *цеста, друм, пут.* • **ухватити џаду** *побећи, утећи.*

џаинѝзам, -зма м *религиозно-филозофско учење у Индији настало у VI веку пре н. е. које има аскетска начела слична будизму.*

џа̑к, џа́ка м (мн. џа́кови) мађ. **а.** *врећа:* конопљани ~. **б.** *количина нечега која стане у џак (а):* ~ пшенице. • **мачка у џаку** *нешто непознато, што се не зна шта је:* купити мачку у џаку. **слагати се као рогови у џаку** *никако се не слагати.* **џак-хаљина** *женска хаљина равног кроја.*

џа̏кати, -а̄м несвр. тур. *жагорити, грајати; гласно разговарати, причати.*

џа̏кчић м (џа̀кче, -ета с) *дем. од џак, џачић.*

џама̀дан м тур. *в. џемадан.*

џамахи́рија ж ар. *народна република; специфично државно уређење у доскорашњој Либији; Либија.*

џа̀мба̄с, -а́са м тур. **а.** *познавалац коња; трговац коњима; препродавац коња.* **б.** фиг. *варалица; препредењак, превејанац, лукавац:* политички ~.

џа̀мба̄скӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на џамбасе, својствен џамбасима; лукав, препредењачки.*

џа̀мба̄ски прил. *на џамбаски начин, као џамбаси; лукаво, препредењачки.*

џа̏мбо-џе̏т м енгл. *врста великог путничког авиона.*

џа́мија ж тур. *муслиманска богомоља.*

џа́мӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на џамије:* џамијска врата.

џа̏нарика ж тур. агр. *врста шљиве округласта црвенкаста плода; плод те шљиве:* јести џанарике.

џангрижљ- *в. чангрижљ-.*

џангриз- *в. чангриз.*

џандр̀љати, -а̄м несвр. *в. чандрљати.*

џандр̀љив, -а, -о *који много приговара, свадљив, чангризав, чантрав.*

џандр̀љивац, -ӣвца м *џандрљив човек.*

џандр̀љиво прил. *приговарајући, свадљиво, чангризаво.*

џандр̀љиво̄ст, -ости ж *особина онога који је џандрљив, свадљивост, чангризавост.*

џа̏нк м енгл. жарг. *дрога.*

џа̏нки, -ија м енгл. жарг. *наркоман.*

џа́пати се, џа̑па̄м се несвр. *свађати се, препирати се, кошкати се око нечег; бунити се негодујући због нечег, тражећи нешто.*

џа̏пнути се, -не̄м се *свр. према џапати се.*

џара̀кати, -а̄м несвр. *дем. према џарати; џарати.*

џара̀кнути, џа̀ракне̄м и **џара́кнути,** џа̀ра̄кне̄м свр. **1.** *свр. према џаракати.* **2.** *подбости мамузом у бок коња.*

џа́рати, џа̑ра̄м и **џа̏рати,** -а̄м несвр. *подстицати (ватру) да боље гори:* ~ ватру, ~ по ватри.

џа̏рнути, -не̄м *свр. према џарати.*

џа̀чина ж *аугм. од џак.*

џа̀чић м *дем. од џак.*

џбу̑н м (зб. им. џбу̑ње с (мн. ø)) *в. жбун.*

џбун- *в. жбун-.*

џе́ва ж тур. *вика, галама:* дићи џеву.

џе́га ж тур. етн. *мања троугласта марама или капица, обично извезена, којом младе невесте и удате жене уопште обавијају сплетену косу на затиљку.*

џе̏з м (мн. ø) енгл. муз. **1.** *музички стил богате и разнолике ритмике који се заснива на импровизацији и у коме преовлађују дувачки инструменти и удараљке (настао у САД почетком XX века стапањем елемената црначких мелодија и песама са европском музиком).* **2.** (у атриб. служби) непром. *који се односи на џез:* џез квартет, џез музика, џез оркестар, џез саксофон.

џе̏зва ж тур. *посуда са дршком за кување црне кафе.*

џе̏звица ж *дем. од џезва.*

џѐзист(а), -е̄ м (мн. -сти) *свирач џеза, члан џез оркестра, џез ансамбла.*

џѐкпот м енгл. *главни згодитак на аутомату за коцкање.*

џѐла̄т, -а́та м тур. **а.** *извршилац смртне казне, погубљења.* **б.** фиг. *непријатељ, злотвор, крвник; бездушан, немилосрдан човек.*

џѐла̄тскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на џелате, својствен џелатима, крвнички:* ~ поглед.

џела́тство с **а.** *џелатов, џелатски посао, погубљење; џелатски поступак, џелатско, свирепо дело, крвништво.* **б.** фиг. *окрутност, свирепост, бездушност.*

џе̏м, џѐма м енгл. кув. *врста пекмеза са комадима раскуваног воћа:* ~ од кајсија, ~ од шљива.

џема̀да̄н, -а́на м тур. етн. *врста мушког затвореног прслука с рукавима.*

џѐма̄т, -а́та м тур. *муслиманска верска заједница која обухвата подручје једне џамије, једног имама и сл., муслиманска верска општина.*

џѐмпер м енгл. *горњи део одеће исплетен од вуне или сл. материјала који се носи обично преко кошуље, одн. блузе:* вунени ~, женски ~.

џемпѐра̄ш, -а́ша м фам. *човек који обично носи џемпер, без сакоа.*

џена́за ж тур. **а.** *потребна муслиманска молитва са клањањем која се обавља непосредно пре сахране.* **б.** *погреб, сахрана код муслимана.*

џѐнет м тур. *рај у исламу.*

џѐнетскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на џенет.*

џѐнтлмен м енгл. *мушкарац финих, отмених манира, отмен, углађен човек, господин.*

џѐнтлменскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на џентлмене, својствен џентлменима, господски:* ~ понашање, ~ манир, ~ гест.

џѐнтлменски прил. *на џентлменски начин, као џентлмен, отмено:* ~ поступити.

џѐнтлменство с *џентлменско понашање; џентлменски поступак.*

џѐнтри, -ија м и **џентрѝја** ж енгл. *енглеско ниже племство, земљопоседници без племићке титуле.*

џѐнтрӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на џентрије:* ~ породица.

џе̏п, џѐпа м (мн. џѐпови) тур. **1.** *прорез са кесицом, врећицом на одећи у којој се носе ситније ствари и новац:* ~ на капуту, ~ на хаљини, извући новчаник из џепа, ставити у ~. **2.** фиг. **а.** *имовно стање:* угрозити нечији ~. **б.** *новац, готовина:* не жалити свој ~ за нешто. **3.** вој. *простор на коме је део непријатељске војске опкољен са свих страна:* упасти у ~, извући се из џепа. **4.** анат. *простор који се ствара у ткиву и пуни нечим:* парадентозни ~. • **дирати у нечији ~** *узимати од неког новац за себе; поткрадати некога.* **држати, имати некога у џепу** *имати некога у својој власти.* **дубоко сегнути у нечији ~, дубоко захватити из нечијег џепа** и сл. *узети доста новца од некога.* **имати дубок (дебео) ~, имати пуне џепове, бити дубоког (дебелог) џепа** *имати пуно новца, бити богат.* **имати плитак ~, бити плитког џепа** *бити мањег, лошег имовног стања, имати мало новца.* **имати празне џепове, бити празних џепова** *бити без новца, немати новца.* **имати своју кесу у свом џепу** *бити финансијски независан.* **испразнити (олакшати, изврнути** и сл.**) некоме џепове** 1) *узети некоме новац, изложити некога великом трошку, огулити некога.* 2) *покрасти некога.* **кроз свој ~ (посматрати, гледати** и сл.**)** *водећи рачуна само о својој личној користи.* **лева рука, десни ~** *каже се кад неко нешто украде.* **машити се за ~, сегнути у ~** *машити се за новчаник да би се нешто платило.* **мени ни из џепа ни у ~** *немам никакве користи од тога, свеједно ми је.* **напунити ~ (џепове)** *обогатити се.* **платити из свог џепа** *платити нешто што некоме не доноси личну корист својим новцем.* **познавати као свој ~** *одлично, изврсно познавати.* **према свом џепу (изабрати, узети** и сл.**)** *према својим новчаним, платежним могућностима (изабрати, узети и сл.).* **страдаће му ~** *стајаће га много новца.* **то није за мој ~** *то је мени недоступно да купим, то је преко мојих платежних могућности.* **то је за свачији ~** *то одговара свачијим платежним могућностима (јер има повољну цену).* **ударити некога по џепу** *стајати некога доста новца, изложити некога великом трошку.*

џѐпа̄р м *в. џепарош.*

џепа́рац, -рца м *новац за ситније потребе, трошкове:* имати мали (велики) ~.

џепа́рити, џѐпа̄рӣм несвр. [гл. им. џепа́рēње с] *бавити се ситном крађом, бити џепарош.*

џѐпа̄рош и **џѐпа̄рош** м *онај који краде из туђих џепова, који се бави ситном крађом, лопов наситно.*

џѐпа̄рошкӣ и **џѐпа̄рошкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на џепароше, својствен џепарошима.*

џѐпӣћ, -и́ћа и **џѐпић,** -а м *дем. од џеп.*

џѐпнӣ и **џѐпнӣ,** -а̄, -о̄ **а.** *који се односи на џепове; који се носи у џепу:* ~ преклоп; ~ сат, ~ марама, ~ ножић. **б.** *који је малог формата, тако да се може носити у џепу (о штампаној књизи):* ~ књига, ~ издање, ~ формат.

џѐпчић, -а и **џѐпчӣћ,** -и́ћа м *дем. од џеп.*

џѐрсе̄ј, -е́ја м енгл. *в. жерсеј.*

џе̏т-се̏т м енгл. *најбогатији слој друштва, друштвена елита.*

џефѐрда̄р, -а́ра м тур. ист. *врста старинске пушке украшене седефом и драгим камењем.*

џѐџати, џе̑џӣм несвр. *дуго стајати чекајући, дреждати:* ~ пред вратима.

џи̏бра ж (мн. ø)тур. *ком, комина; остатак при производњи алкохола:* ~ од шљиве, кукурузна ~, меласина ~.

џи̏браст, -а, -о *који је као џибра, сличан џибри.*

џи̏в (обично поновљено) ном. *узвик за подражавање врапчијег цвркута.*

џи̏вкати, -а̄м, **џивџа̀кати,** -а̄м, **џивџа́кати,** џи̏вџа̄ка̄м, **џивџи́кати,** џи̏вџӣка̄м и **џивџу̀кати,** -а̄м и **џивџу́кати,** џи̏вџӯка̄м несвр. *испуштати гласове џив-џив, цвркутати (о врапцима).*

џи̏герица ж тур. **а.** анат. *унутрашњи орган, највећа телесна жлезда, која се налази у горњем делу трбушне дупље и има важну функцију у размени материја у организму, јетра,* hepar. **б.** *в. плућа.* • **бела ~** *в. плућа.* **б. црна ~** *в. џигерица (а).* **избледети као ~** *изгубити потпуно боју, избледети.*

џи̏герича̄р м пеј. *онај који радо једе џигерицу.*

џи̏геричаст, -а, -о *који је боје џигерице.*

џи̏геричица ж *дем. од џигерица.*

џи̏геричнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на џигерицу:* ~ паштета.

џиге́рњача и **џи̏герњача** ж **а.** *кобасица од џигерице.* **б.** *јетрена паштета.*

џи̏гљаст, -а, -о *висок и мршав, штркљаст:* ~ момак.

џи̏гљати, -а̄м несвр. *нагло расти у висину, џикљати.*

џи̏да и **џи́да** ж тур. ист. *танко и дугачко копље.*

џи̏ју-џи̏цу м непром. спорт. *старојапанска вештина самоодбране и напада без оружја; џудо.*

џѝлит, -и́та и **џи̏лит** м ист. **1.** *штап са квргом на једном крају или краће копље без шиљка које су коњаници бацали у истоименој игри.* **2.** *витешка игра популарна у старој турској коњици у којој су се коњаници надметали у бацању џилита (1), џилитање.* • **бацати џилите** *џилитати се.*

џилѝтати се, -а̄м се несвр. **1.** *надметати се у бацању џилита.* **2.** *бацакати се, праћакати се, копрцати се, ритати се.*

џилѝтнути се, џѝлитне̄м се свр. **1.** *бацити џилит.* **2.** *праћакнути се, ритнути се.*

џи̏мрија ж (м) (мн. ж) тур. нар. *тврдица, циција, шкртица.*

џи̏мрӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на џимрије, цицијашки.*

џи̏мрӣјски прил. *на џимријски начин, као џимрија:* ~ штедети.

џи̏н[1] и **џи̑н** м (мн. џи̏нови) тур. **1.** *митолошко натприродно биће људског лика, огромног раста и снаге, див, горостас.* **2.** *по исламском веровању натприродно духовно зло биће, демон, ђаво.*

џи̏н[2] м (мн. ø) енгл. *врста ракије пореклом из Енглеске и Холандије која се добија дестилацијом комине справљене с клеком, бадемом и коријандером.*

џи̏нгл м енгл. *кратка музичка нумера као најава или заштитни знак неке емисије.*

џи̏нов и **џи̑нов,** -а, -о *који припада џину.*

џ̏иновскӣ и **џ̀иновскӣ,** -ā, -ō *који се односи на џина, џинове, дивовски, горостасан:* ~ стабло, ~ раст.

џ̏иновски и **џ̀иновски** прил. *као џин.*

џ̏инс м (мн. ø) енгл. *груби чврсти памучни материјал, обично плаве боје, од кога се шију спортске панталоне, јакне и др.; одећа, обично панталоне од тога материјала, фармерице, траперице:* панталоне од џинса, обући ~, носити ~.

џ̏инс- *први део полусложеница са значењем 'који је од џинса':* џинс-јакна, џинс-прслук.

џ̏ин-тòник м енгл. *врста коктела, тоник с додатком џина.*

џ̏ип, џ̀ипа м (мн. џ̀ипови) енгл. *врста теренског лако покретљивог аутомобила.*

џ̏ихāд м тур. *исламски верски рат против немуслимана (неверника), муслимански „свети рат“.*

џѝџа ж тур. **1.** *јефтин ситан накит.* **2.** *ситан предмет, дрангулија.*

џ̀огер м енгл. *онај који се бави џогингом.*

џ̀огēрка ж *жена која се бави џогингом.*

џ̀огерскӣ, -ā, -ō *који се односи на џогере и џогинг.*

џ̀огинг м енгл. *трчање у природи ради здравља и рекреације.*

џогѝрати, џ̀огӣрāм несвр. *бавити се џогингом.*

џ̏оинт м енгл. *цигарета с марихуаном.*

џ̀ојстик м енгл. *направа у облику полуге којом се нагињући је у разним правцима померају и подешавају поједини елементи слике на екрану рачунара, палица.*

џ̀окēј, -éја м (инстр. -éјом (-éјем)) енгл. *професионални јахач на коњским тркама.*

џ̀окēјскӣ, -ā, -ō *који се односи на џокеје, који припада џокејима:* ~ капа, ~ одело, ~ дрес.

џ̀окēјски прил. *на џокејски начин, као џокеј:* јахати ~.

џ̀окер м енгл. **а.** *карта која у неким играма може заменити сваку карту.* **б.** фиг. *резервни адут, резервни аргумент.*

џ̏омба ж тур. (ген. мн. џ̏омбӣ (џ̑омбā)) *неравнина, избочина на путу, обично од скорелог, сасушеног блата:* ићи преко џомби, наићи на џомбу.

џ̏омбав и **џ̏омбаст,** -а, -о *пун џомби, нераван (о путу).*

џ̏омбастōст, -ости ж *особина, стање онога што је џомбасто.*

џомбòвит, -а, -о *в. џомбав.*

џомбòвитōст, -ости ж *особина, стање онога што је џомбовито.*

џóњати, џ̑оњāм несвр. жарг. **1.** *дуго чекати, дреждати (обично пред нечијим вратима).* **2.** *дремати, спавати;* уп. књавати.

џ̏убокс м енгл. *„музичка кутија“, музички аутомат, грамофон који се укључује убацивањем металног новца у аутомат.*

џ̀удāш, -áша м *в. џудист(а).*

џудàшица ж *в. џудисткиња.*

џ̀удāшкӣ, -ā, -ō *који се односи на џудаше, џудистички.*

џ̀удист(а), -ē м (мн. -сти) *спортиста који се бави џудом.*

џ̀удисткиња ж *спортисткиња која се бави џудом.*

џудѝстичкӣ, -ā, -ō *који се односи на џудисте и џудо:* ~ клуб.

џ̏удо, џ̏уда и џ̏удоа м (мн. ø) јап. *јапански борилачки, рвачки спорт (сличан џију-џицу), у коме се две особе обучене у кимоно боре на струњачи.*

џ̀удока м *рвач у џудоу, џудиста.*

џýкац, -кца м и **џ̀укела** ж тур. **а.** *сеоски пас који није расни, пас мешанац; ружан, отрцан пас, псина.* **б.** фиг. пеј. *ништков, неваљалац, хуља.*

џ̏ул м (ген. мн. џ̑улā) енгл. физ. *јединица за мерење енергије и рада електричне струје.*

џ̀ума ж тур. *свечана муслиманска молитва у џамији петком у подне.*

џ̀умбус м тур. *весела галама, граја, врева; збрка, неред:* направити ~.

џ̀унгла и **џ̏унгла** ж енгл. **а.** *непроходна тропска мочварна гуштара, прашума обрасла бујном травом и пењачицама, лијанама; тропска шума уопште:* густа ~, живети у џунгли. **б.** фиг. *несређено стање, неред:* не моћи се снаћи у џунгли. • **закон џунгле** *закон који влада међу животињама у џунгли да јачи убије и поједе слабијега;* фиг. *закон, право јачега.*

џ̑унка ж енгл. *рибарски брод или брод за превоз терета на једра, са високом крмом.*

џ̏уџа ж тур. вулг. *човек малог раста; слабић; прост човек, простак, сељачина.*

Ш

ш (Ш) с непром. **а.** лингв. *безвучни стрӯјни непчано-алвеоларни сугласник.* **б.** *слово којим се обележава тај сугласник:* велико Ш, мало ш, курзивно *ш.* • **од „а“ до „ш“** *од почетка до краја, све.* **„ш“ класа** *лош, никакав квалитет, последња класа.*

ша̏бачкӣ, -ā, -ō *који се односи на Шабац, град у Србији.* • ~ **чивија** 1) *лукава подвала.* 2) *лукав, препреден човек, прпредењак.*

ша̀бло̄н, -óна м (шабло́на ж) нем. **1.** *готов, непроменљив образац, модел по коме се праве нови примерци; калуп, узорак:* правити намештај према шаблону, писати по шаблону. **2.** *утврђени обичај кога се неко слепо придржава, једноличан поступак, навика која се не мења:* држати се шаблона у настави.

шабло̀низовати, -зујēм (шаблонизи́рати, -ѝзӣрāм) свр. и несвр. *(на)правити, (у)радити по шаблону, укалупити, укалупљивати; (на)правити од нечега шаблон:* шаблонизовани стил, шаблонизована форма. ■ ~ **се** *претворити се, претварати се у шаблон, поста(ја)ти шаблон (нпр. о стилу, уметности и сл.).*

ша̀бло̄нскӣ, -ā, -ō *израђен по шаблону, према калупу, узорку, укалупљен; механички, аутоматски:* ~ опис, ~ стихови, ~ потез (нпр. у шаху).

ша̀бло̄нски прил. *по шаблону, ка́лупу, укалупљено; аутоматски, механички:* ~ поступити, ~ урадити, ~ нацртати.

ша̏в м (мн. ша̏вови) **а.** *линија по којој се шије, спој два сашивена комада тканине, коже и сл., руб:* исцепати се по шаву, опарати шавове. **б.** *спој двају комада лима и сл. добијен заваривањем или заковицама.* **в.** *природни спој костију лобање у облику цик-цак линије.* • **хируршки** ~ мед. *вештачки спој раздвојеног ткива појединих органа свиленим концем и сл.*

ша̏внӣ, -ā, -ō *који се односи на шав:* ~ страна, шавне цеви.

ша̑јка ж (дат. ша̑јци; ген. мн. ша̑јкӣ) тур. **а.** ист. *лаки брзи дрвени ратни чамац или брод на весла.* **б.** *мали једрењак са два јарбола који се употребљава на Леванту за превоз робе и ходочасника у Меку.* • **потонуле су му (све) шајке** *каже се кад је неко нерасположен, невесео.*

ша̀јкача ж *врста војничке и сељачке капе са заврнутим странама.*

ша̀јка̄ш, -а́ша м **1.** ист. *припадник нарочитих аустријских батаљона флотиле на Тиси и Дунаву који су крајем XVIII века учествовали у борбама са Турцима.* **2.** *лађар, возач шајке.*

ша̀јка̄шкӣ, -ā, -ō *који се односи на шајкаше:* ~ батаљон.

ша̑јчица ж *дем. од шајка.*

ша̏ка ж (дат. ша̏ци) **1. а.** анат. *крајњи део руке од зглавка, запешћа до врха прстију,* manus: кости шаке. **б.** *длан и прсти руке повијени према унутрашњости и подешени да се може нешто захватити, држати и носити:* држати воду у шаци, имати пуну шаку лешника, испустити из шаке. **2.** *шака (1б) као мера, количина нечега што може стати у стиснуту шаку:* ~ брашна, ~ шећера. **3.** фиг. *мали број, мала количина нечега:* ~ људи. • **бити у нечијим шакама** *бити у нечијој власти.* **голих шака (голим шакама)** *ненаоружан, неспреман за борбу.* **извући се из нечијих шака** *спасти се некога, нечије зависности.* **испустити из шака** *олако испустити нешто вредно, изгубити контролу над нечим.* **и шаком и капом (давати, делити** и сл.**)** *в. под капа (изр.).* **пасти (допасти) нечијих шака, пасти (доћи) у нечије шаке** 1) *(при)пасти под нечију власт.* 2) *добити батине од некога.* **пљунути (хукнути) у шаке** *прионути на посао, прихватити се посла.* **празних шака (остати, вратити се** и сл.**)** *не добити ништа, не успети ништа.* **пропустити (некога) кроз шаке** *истући, изударати, измлатити.* **пуном шаком (пуним шакама) давати (делити)** *издашно, дарежљиво давати (делити).* **пуна ~ браде** *в. под брада.* **стезати (стискати) шаке** *бити огорчен, очајан.* ~ **јада** 1) *ситан, мали и слаб човек.* 2) *мали број људи.* – Било их је шака јада.

ша̏кал и **ша̀кал** м перс. зоол. *крволочна звер* Canis aureus *из пор. паса, слична псу, чагаљ.*

ша̏калскӣ и **ша̀калскӣ,** -ā, -ō *који се односи на шакале; сличан шакалу, крволочан, крвожедан:* ~ нарав.

ша̏каст, -а, -о *који има облик шаке.*

ша̏касто прил. *у облику шаке; ширећи се прстасто.*

ша̏кат, -а, -о *који има велике шаке:* ~ човек.

шакѐтати, -āм несвр. *тући, ударати шакама:* ~ некога. ■ ~ **се** уз. повр. *тући се шакама.*

шакѐтина ж *аугм. и пеј. од шака.*

ша̑л и **ша̏л** м (мн. ша̏лови) енгл. *дужи и ужи четвртасти комад вунене, свилене или сл. материје који се носи обично око врата или служи за увијање главе:* вунени ~, свилени ~, женски ~, мушки ~, огрнути се шалом.

ша́ла ж **1.** *духовите речи, досетка на рачун присутних или одсутних особа; кратка духовита, смешна прича:* причати шале, сипати шале. **2.** *несташан, неозбиљан поступак, несташлук:* правити грубе шале. **3.** *мала, безначајна ствар, ситница, маленкост.* – То је за њега шала. • **априлска ~** *неозбиљно питање или досетка упућена некоме на дан првога априла, с намером да се упитани збуни, исмеје или превари, која се, кад шала успе, пропраћа узвиком „априлили“.* **без (све) шале (збиља, без шале)** *каже се не́коме ко се шали да се уозбиљи, да говори озбиљно.* **бити (не бити) некоме до шале** *бити расположен (нерасположен) за шалу.* **враг (ђаво) узео (однео) шалу** *каже се кад нека неозбиљна ситуација постаје озбиљна, кад више нема шале.* **да се ниси шалом шалио** *нипошто то да ниси урадио, да се ниси усудио да то урадиш.* **збијати (заметати, терати, правити) шалу (шале)** *шалити се.* **из шале (од шале, у шали, шале ради)** *шалећи се.* **као од шале** *лако, без муке, без тешкоћа.* **масна ~** *неукусна, непристојна шала.* **не знати за шалу** *не волети шалу, бити озбиљан.* **нема (ту, с тиме) шале** *сад је ствар, ситуација озбиљна.* **неслана ~** *груба, неукусна шала.* **одбијати (окретати, обртати** и сл.**) на шалу** *не узимати ствар озбиљно.* **примити за шалу** *схватити, прихватити ствар неозбиљно, олако.* **ударити у шалу** *почети се шалити.* **у шали (рећи, казати** и сл.**)** *шалећи се.* **шалу на страну** *каже се кад се неко шали да се уозбиљи, да говори озбиљно.*

шалаба́зати, -а̀ба̄за̄м несвр. *ходати, ићи без циља, шврљати, базати.*

шалаба̀јзер м жарг. *скитница, протува, пробисвет.*

ша̀лај и **ша̀ла̄ј** *узвик и припев у љубавним и бећарским песмама у Срему и Славонији.*

ша̀ла̄јка ж *кратка весела народна песмица, слична бећарцу, с припевом „шалај“.*

ша̀ла̄јскӣ, -ā, -ō *који се односи на шалајке:* ~ народна песма.

ша̏лваре, ша̏лва̄ра̄ ж мн. тур. *дугачке широке панталоне, чакшире са ногавицама скупљеним, набраним око глежњева, обично као део женске или мушке народне ношње:* носити ~.

шалваре̏тине ж мн. *аугм. и пеј. од шалваре.*

ша̏лварице ж мн. *дем. од шалваре.*

шалва̀рчине ж мн. *аугм. и пеј. од шалваре.*

ша̏лина ж *аугм. и пеј. од шал.*

ша̏лити се, -ӣм се несвр. [гл. им. ша̏ље̄ње с] **1. а.** *говорити веселе досетке, забављати се с неким правећи шале:* ~ с неким. **б.** (с допуном: с неким, на нечији рачун) *правити шалу на нечији рачун, чинити некога предметом шале, забаве, подсмевати се мало некоме:* ~ мало на рачун учитеља. **2.** *не мислити и не говорити озбиљно.* – Шалио сам се. Доћи ћу. • **немој да се шалиш, не шали се главом, да се ниси шалио (шалом)** *каже се кад се неко упозорава да нешто не уради (чак ни у шали): да се ниси усудио да то урадиш.*

ша̏литра ж итал. хем. *стари назив за неке соли азотне киселине с лаким металима, које се користе као вештачко ђубриво, у производњи стакла и експлозива итд.:* чилеанска ~, норвешка ~; уп. салитра.

ша̏литранӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шалитру, шалитрин:* ~ прах, ~ рудник.

ша̏литраст, -а, -о *који је као шалитра, сличан шалитри.*

ша̏литрин, -а, -о *који припада шалитри, који се односи на шалитру:* ~ прах.

ша̏лић, -а и **ша̏лӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од шал.*

ша́лица ж *дем. и хип. од шала.*

ша̏лица ж нем. *в. шоља.*

ша̏личица ж *дем. од шалица.*

ша̏ло̄н, -о́на м и **шало́на** ж фр. (обично у мн.) *дрвени, метални или сл. прозорски капак (ређе на вратима), обично од водоравних дашчица које се могу разређивати, размицати и подешавати како би се добила повољна дневна светлост, одн. да би се замрачила просторија, жалузина:* спустити шалоне, подићи шалоне.

ша̏лтер м нем. **1.** *отвор у виду прозорчића кроз који обављају послове са странкама службеници администрације, банака и сл.:* отворити ~, затворити ~. **2.** арх. *електрична склопка, прекидач за електричну струју:* притиснути ~.

ша̏лтерскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шалтере:* ~ служба, ~ службеник.

ша̏лче, -ета с (супл. мн. ша̏лчићи и шалчи́ћи м) *дем. и хип. од шал.*

ша̏лчина ж *аугм. и пеј. од шал.*

ша̏лчић, -а и **ша̏лчӣћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од шал.*

ша̏љив, -а, -о **а.** *који прави шале, који воли да се шали:* ~ човек. **б.** *који садржи шалу, пун шале, досетки, прожет шалом, духовит, весео:* ~ прича, ~ разговор; ~ расположење, ~ тон. **в.** *смешан, комичан:* ~ ситуација. • **~ игра** поз. *смешан, хумористички комад, комедија (обично мања).* **~ пошта** *врста друштвене игре у којој играчи упућују једни другима шаљива писамца, цедуљице.*

ша̏љивац, -ӣвца м *шаљив човек, шаљивчина.*

ша̏љивачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шаљивце.*

ша̏љивица ж *шаљива женска особа.*

ша̏љиво прил. *на шаљив начин, шалећи се, духовито; смешно; весело:* причати ~, ~ написан комад; ~ скакутати.

ша̏љиво̄ст, -ости ж **1.** *особина, својство онога што је шаљиво, шаљив карактер, тон нечега:* ~ приче. **2.** *шаљива, смешна ситуација; хумор.* **3.** *шала, досетка:* прича пуна шаљивости.

шаљи̏вчина и **шаљи́вчина** м (ж) (мн. ж) *шаљива особа, особа која воли да се шали.*

шаљи̏вџија м (мн. ж) *в. шаљивчина.*

ша̏ман, -а и **ша̏ма̄н,** -а́на м тур. *врач, чаробњак, маг призивач духова (у примитивним религијама култа духова северне и централне Азије, у Сибиру, код Индијанаца и Ескима).*

шамани̏зам, -зма м *примитивна спиритистичко-магијска религија раширена код монголских народа северне и централне Азије, у Сибиру, код Индијанаца и Ескима.*

ша̏манскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шамане:* ~ проповед.

ша̏ма̄р, -а́ра м (инстр. -а́ром) тур. **1.** *ударац шаком, дланом по лицу, ћушка, заушница:* опалити некоме ~. **2.** фиг. *јавни, неугодни укор, увреда.* • **делити шамаре** *шамарати.* **вући шамаре** *добијати шамаре, батине.*

шама̀рати, -а̄м несвр. *ударати (некоме) шамаре.* ■ **~ се** уз. повр. *тући се шамарима, ударати један другог шамарима.*

шама̀рчина ж *аугм. од шамар.*

ша́мија ж тур. етн. *танка марама којом жене повезују главу, повезача.*

ша́мијица ж *дем. од шамија.*

ша́мла и **ша̏мла** ж нем. *ниска столица без наслона.*

ша̏млица и **ша̏млица** ж *дем. од шамла; шамла.*

ша̏мот м фр. *врста глине од које се праве ватросталне опеке за облагање пећи.*

шамо̀те̄р, -е́ра м *радник стручњак за облагање пећи шамотом.*

ша̏мотнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шамот, који је од шамота:* ~ опека, ~ облога.

шампа́њац, -њца (ша̏мпањ, -а́ња) м фр. *врста пенушавог вина (названог по француској покрајини Шампањи).*

ша̏мпа̄њскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шампањац, који служи за шампањац:* ~ чаша, ~ боца. • **~ вино** *в. шампањац.*

шампи̏њо̄н, -о́на м фр. бот. *врста јестиве гљиве, рудњача* Psalliota campestris.

шампи̏њо̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шампињон.*

шампи̏о̄н, -о́на м (вок. ша̏мпионе) фр. *победник у неком спортском такмичењу, првак (појединац или екипа):* ~ у боксу, ~ у шаху, ~ у фудбалу, светски ~.

шампио̀на̄т, -а́та м спорт. *такмичење за првенство у неком спорту, првенствено такмичење:* кошаркашки ~, фудбалски ~, шаховски ~, светски ~ у фудбалу.

шампи̏о̄нка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа шампион, првакиња.*

шампи̏о̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шампионе и шампионат:* ~ форма, ~ титула.

шампи̏о̄нски прил. *на шампионски начин, као шампион.*

ша̏мпо̄н, -о́на м енгл. **а.** *козметичко средство, обично течно, за прање косе или тела.* **б.** *средство за прање аутомобила:* ~ за кола.

ша̏нац, ша̏нца м (инстр. ша̏нцем; мн. ша̏нчеви (ша̏нци)) нем. **1.** *пољско утврђење са високим профилом, дубок ров с насипом за одбрану у рату:* копати шанчеве. **2.** *јарак, обично поред пута, за отицање воде.*

ша̏нгӣр, -и́ра м фр. мед. *врста опасне полне болести, примарни сифилис.*

ша̏нжа̄н, -а́на м (мн. ø) фр. *глатка тканина саткана од различито обојених жица потке и основе, тако да се боје преливају.*

ша̏нк м нем. *дуг сто, тезга у крчми, бифеу, бару и сл. с које се гостима служи пиће, јело и друго:* седети за шанком, стајати иза шанка.

ша̏нкер м *онај који точи пиће и послужује госте за шанком.*

ша̏нкерица ж *женска особа шанкер.*

ша̏нса ж (ген. мн. -сӣ) фр. *повољна, добра прилика, добар изглед на успех:* имати (немати) шансе (за нешто), добити шансу, прокоцкати шансу, изгубити шансу.

шансо́на ж (ша̏нсо̄н, -о́на м) фр. *популарна песма за певање, обично љубавног, лирског садржаја, с лаком музичком пратњом.*

шансони̏јēр(-) *в. шаносоњер(-).*

шансо̀њēр, -е́ра м *певач шансона; композитор шансона.*

шансо̀њēрка ж *певачица шансона.*

шансо̀њēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на шансоњере.*

ша̏нт м енгл. физ. *отпорник који се укључује у електрично коло, обично у паралелном споју с неким другим елементом.*

ша̏нтав, -а, -о *који шанта у ходу, хром, ћопав, шепав:* ~ човек.

ша̏нтавац, -āвца м *шантав, хром човек, шепавац, ћопавац.*

ша̏нтавица ж *шантава жена, шепавица, ћопавица.*

шанта́вко м *в. шантавац.*

ша̏нтаво прил. *шантајући, храмљући.*

ша̏нтавōст, -ости ж *особина онога који је шантав, хромост.*

шанта́жа ж фр. *ружан поступак с циљем да се нешто добије, постигне, уцена, уцењивање, изнуђивање застрашивањем и сл.*

ша̂нтати и **ша́нтати,** ша̂нтāм несвр. *храмати, ћопати.*

ша̏нтунг м (мн. ø) *врста тканине неравне површине од сирове кинеске свиле (по истоименој кинеској покрајини).*

шанту́цати, ша̏нтӯцāм несвр. *помало шантати.*

ша̏нчић и **ша̀нчић** м *дем. од шанац.*

ша̂п, -а и **ша̏п,** ша̀па м тур. вет. *заразна вирусна болест папкара, за коју је карактеристично обилато цеђење слине, слинавка.*

ша́па ж **1.** *доњи, завршни јастучасти део ноге код неких сисара, звери и сл. (паса, мачака, медведа и др.).* **2.** фиг. пеј. *рука.* • **бити у нечијим шапама** *бити у нечијој власти.* **имати, држати некога у својим шапама** *имати некога под својом влашћу.* **мечја** ~ бот. 1) *врста гљиве, козарка.* 2) *род двогодишњих или вишегодишњих биљака* Heracleum *из ф. штитара, са перасто или прстасто дељеним листовима; назив за поједине врсте тога рода* H. sphondylium, H. sibiricum. **ставити шапу на нешто** *дати себи права располагања нечим.*

ша̏паст, -а, -о *који има велику шапу; који има облик шапе:* ~ лист, шапасти трагови.

ша̏пасто прил. *у облику шапе, као шапа, као шапе.*

ша̏пāт, -а и **ша̏пат,** -пта м *тих, једва чујан говор, шапутање.*

ша̏пāтом прил. *шапућући, тихо говорећи:* говорити ~.

шапѐтина ж *аугм. и пеј. од шапа.*

шапиро̀граф м *справа, преса за умножавање текстова или цртежа помоћу матрица, хектограф.*

шапирогра̀фисати, -ишēм (шапирографи́рати, -а̀фӣрāм) свр. и несвр. *умножити, умножавати на шапирографу.*

ша́пица и **ша̀пица** ж *дем. и хип. од шапа.*

ша̏пка ж (дат. ша̏пци; ген. мн. ша̏пкӣ) рус. *округла војничка капа; празнична официрска капа.*

ша̀пнути и **ша̏пнути,** ша̏пнēм свр. прел. *рећи, изговорити (нешто) шапатом:* ~ на ухо.

ша́поња м (мн. ж) *онај који има велике шапе.*

ша̏птав, -а, -о *в. шапутав.*

ша̏птаво прил. *в. шапутаво.*

ша̏птāј м *в. шапат.*

ша̀пталац, -аоца м *в. шаптач.*

ша̀пталачкӣ, -ā, -ō *који се односи на шаптаоце.*

ша̀пталица ж *в. шаптачица.*

ша̀птати, ша̀пћēм несвр. *говорити тихо, шапатом; говорити поверљиво и тихо некоме на уво:* ~ на ухо некоме.

ша̀птāч, -а́ча м *онај који у позоришту шапуће текст глумцима за време представе, суфлер; уопште онај који шапће.*

шапта̀чица ж *женска особа шаптач.*

ша̀птāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на шаптаче.*

ша̀птāчница ж *простор под позорницом у коме се налази шаптач, суфлерница.*

шапу̏тав, -а, -о *изговорен шапатом, врло тих, једва чујан:* ~ глас.

шапу̏таво прил. *шапућући, веома тихим гласом, једва чујно:* ~ говорити.

шапу̏тавōст, -ости ж *својство шапутавог гласа.*

шапу̏тати, ша̀пућēм несвр. *в. шаптати.*

шапу̏тљив, -а, -о *в. шапутав.*

ша̂р м рус. **1.** (обично у изр. **земни, земаљски** ~) *земаљска кугла, Земља; свет.* **2.** песн. *лепота природе; разноврсност боја; шаренило.*

ша́ра ж **а.** *цртеж, слика неодређених облика, настала невештим повлачењем више црта, потеза или премазивањем разним бојама и сл.*: цртати шаре, шаре на папиру, шаре на зиду. **б.** *ликовни мотив, орнамент обично у више боја, извезен на некој тканини, у плетиву или урезан у дрвету, металу и сл. ради украшавања:* геометријска ~, цветна ~, ~ на ћилиму, ~ на чарапама, ~ на јастучници.

шараба́тати, -а̀бāтāм несвр. **а.** *цртати невешто, правити ружне шаре (на папиру и сл.).* **б.** *в. шкрабати.*

ша̀раге, ша̏рāгā ж мн. нем. *ограда на запрежним колима са предње и задње стране; стражњи део запрежних кола.*

шара́да ж фр. *врста загонетке у којој се тражена реч или одгонетка састоји од делова који и сами имају неко значење.*

ша̂ран, -рна, -о *шарен, разнобојан.*

ша̀ран м зоол. **а.** *врста слатководне рибе* Cyprinus carpio *из реда кошљориба.* **б.** *у мн.: најраширенија породица слатководних риба* Cyprinidae *(у јд.: риба из тога реда).* • **обични** ~ *в. шаран (а).*

ша̀ранка ж зоол. *у мн.: подред риба кошљориба мекоперки* Cypriniformes, *у који спадају породице шарани, јегуље и сомови (у јд.: риба из тога подреда).*

ша̀ранскӣ, -ā, -ō *који се односи на шаране:* ~ удица.

шара̀нче, -ета с (супл. мн. шара̀нчићи м) *дем. од шаран.*

шара̀нчић м *дем. од шаран.*

ша̏раст, -а, -о *помало шарен; шарен; пругаст:* ~ кутија.

ша́рати, ша̂рāм несвр. **1.** *повлачити неодређене црте, линије по нечему; цртати или писати нешто без смисла, шврљати, шкрабати:* ~ по папиру, ~ по књизи, ~ по зидовима. **2.** *украшавати, улепшавати шарама (обично у боји):* ~ ускршња јаја, ~ чарапе, ~ кутију. **3. а.** *ићи тамо-амо, без циља, врзмати се, мотати се, тумарати, крстарити; шврљати, лутати:* ~ око куће, ~ по граду. **б.** (очима, одн. о очима) *бацати погледе на разне стране, час тамо час амо, шврљати очима:* ~ очима по маси народа. **4. а.** *не говорити искрено, отворено, заобилазити истину, варати, лагати; избегавати прави одговор, врдати, врлудати, извлачити се.* **б.** *бити неверан у љубави, у браку.* **5.** *в. шарати се (1).* ■ ~ **се 1. а.** *добијати местимично тамнију боју, постајати шарен, прошаран тамнијом бојом приликом зрења, почињати зрети (о грожђу винове лозе и сл.).* **б.** *добијати седе длаке, седети (о коси).* **2.** *постајати шарен, шаролик, испуњавати се разним бојама и облицима.* – У пролеће се ливаде почињу шарати (цвећем).

ша́рац, ша́рца м (инстр. ша́рцем) **1.** *шарен коњ.* **2.** *грожђе у почетној фази зрења кад се почиње шарати.* **3.** вој. ист. *врста пушкомитраљеза из Другог светског рата.*

шаргаре́па ж мађ. бот. и агр. *двогодишња, ређе једногодишња зељаста биљка* Daucus carota *из ф.* Umbelliferae; *подврста те биљке* D. c. hortensis *која се гаји због вретенастог, обично црвеножућкастог, корена богатог каротином, мрква; задебљали вретенасти коренови (или појединачан корен) те биљке који служе за исхрану, мрква.*

шàргија ж тур. *врста велике тамбуре са 5, 6 или 7 жица.*

шаргѝјāш, -áша м *свирач на шаргији.*

шàрен, -èна, -о **1.** *који је од (у) више боја, разнобојан; прекривен, украшен шарама, ишаран:* ~ цвеће; ~ марама, ~ ћилим. **2.** *који је састављен од разноврсних састојака, елемената, разнолик, шаролик:* ~ друштво, ~ свет, ~ програм. **3.** *неискрен, дволичан; превртљив; који је сумњивог понашања, владања; који је сумњивог морала, морално исквaрен (обично о жени).* **4.** *непристојан, срамотан (о речима).* • ~ **лажа (лаж)** *в. под лажа.* **шарена посла** *сумњиви послови, нечасни послови.* ~ **коло (оро)** етн. *једно од последњих кола, игара на свадби (када се измешају мушкарци и жене).* **гледати (зијати) као теле у шарена врата** *в. под врата.*

шарен- *као први део сложеница са значењем шарен, разнобојан, шаролик:* шаренперка, шаренреп итд.

шарѐнети се јек. **шарѐњети се,** шарѐнӣм се несвр. *падати у очи шаренилом, разнобојношћу, показивати разноликост боја, облика (нпр. о лептиру, тканини, ливади итд.).*

шарѐнӣк, -úка м зоол. *врста лептира шарених крила* Geometra grossulariata.

шарѐника ж агр. *врста јабуке шареног плода.*

шарѐнило с **1.** *разноврсност боја, разнобојност:* ~ ношње, ~ боја. **2.** *разноликост, разноврсност, шароликост:* ~ говора, етнографско ~.

шаренѝна ж *шарена тканина, тканина живих боја.*

шарѐнити, -ӣм несвр. прел. *чинити шареним; бојити у разним бојама.*

шарѐница ж **1.** *шарена простирка, поњава, шарени ћилим.* **2.** анат. *дужица у оку, ирис.* **3.** (у атриб. служби уз им. ж. рода) *шарена:* поњава ~, струка ~.

шàренкаст и **шарѐнкаст,** -а, -о *помало шарен:* ~ лептир, ~ тканина.

шàренкасто и **шарѐнкасто** прил. *помало шарено:* пресијавати се ~.

шарѐно прил. *у разним бојама, разнобојно:* ~ обојен, изгледати ~.

шаренòглав, -а, -о *који има шарену главу:* ~ птица.

шàренōст, -ости ж *особина, изглед онога што је шарено, разнобојност.*

шарѐнпēрка ж *врста птице шареног перја.*

шарѐнреп, -а, -о *који има шарен реп:* ~ птица.

шàрēнчица и **шарѐнчица** ж зоол. *в. чешљугар.*

шарѐњāк, -áка м *човек шарених, сумњивих начела, морално непоуздан човек; превртљивац.*

шарѐњети *в. шаренети.*

шâржа и **шàржа** ж фр. **1. а.** техн. *количина материјала, сировина која се одједном обрађује неким технолошким поступком или операцијом (нпр. једно пуњење индустријске пећи или машине).* **б.** *једно пуњење пушке, пушкомитраљеза и сл.; муниција, меци, стрељиво.* **2. а.** *чин у војсци; обележје чина.* **б.** ир. *нижи официрски чин, подофицир.* **в.** *служба, звање, положај уопште; дужност.* **3.** поз. *оштро истакнута, снажна улога, нарочито комична епизодна улога која се граничи с гротескном карикатуром.*

шàржēр, -éра м фр. *метална направа, магазин, складиште с мецима код брзометног (аутоматског) оружја (пушке брзометке и револвера):* пун ~, променити ~.

шàрија ж ар. *муслиманско право засновано на Курану, шеријат.*

шàрӣн, -úна м *шарен коњ, шарац.*

шâрка[1] ж (дат. шâрци; ген. мн. шâркӣ) **1.** зоол. *врста змије отровнице* Vipera berus, *присојкиња.* **2.** *шарена домаћа животиња и име таквој животињи (обично кокошка).*

шâрка[2] ж (дат. шâрци; ген. мн. шâркӣ) мађ. (обично у мн.) *гвоздени оков помоћу кога су причвршћени за оквир крила вратā или прозорā, поклопац на кутији и сл. те при отварању и затварању омогућује њихово окретање.*

шâркаст, -а, -о *в. шаренкаст.*

шâркин, -а, -о *који припада шарки*[1].

шáрко м *домаћа животиња, мужјак шарене боје и име таквој животињи (обично пас).*

шарлàтāн, -áна м фр. *онај који се прави, хвалише да много зна, а у ствари је незналица; обмањивач, варалица, опсенар; протува, пробисвет.*

шарлàтāнка ж *женска особа шарлатан.*

шарлàтāнскӣ, -ā, -ō *који се односи на шарлатане, својствен шарлатанима:* ~ поступак.

шарлàтāнски прил. *на шарлатански начин, као шарлатан:* ~ поступити.

шарлатáнство с *особина онога који је шарлатан; шарлатански поступак, посао; обмана, подвала.*

шàрлах м нем. мед. *опасна заразна болест, обично дечја, са ситним црвеним кожним осипом,* scarlatum, *коју изазивају стрептококе.*

шâрм м (мн. ø фр. *нечија особина да је допадљив, привлачан, љупкост, драж, привлачност, допадљивост:* имати шарма, бити без шарма.

шармàнтан, -тна, -о *који има шарма, привлачан, допадљив, симпатичан, мио, дражестан:* ~ девојка.

шармàнтно прил. *са шармом, привлачно, допадљиво, дражесно, љупко:* изгледати ~.

шармàнтнōст, -ости ж *особина онога који је шармантан, љупкост, привлачност, допадљивост, шарм.*

шàрмēр, -éра м *онај који уме да шармира, да освоји, очара некога својом појавом и поступцима, понашањем:* бити ~.

шармúрати, шàрмӣрāм свр. и несвр. *очара(ва)ти, освојити, освајати (некога) својим понашањем, поступцима.*

шâрнути, -нēм *свр. према шарати; нашарати; нашврљати.*

шàрōв, -òва м *шарени пас.*

шарòвина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од шаров.*

шарòвљев, -а, -о *који припада шарову.*

шарòлик, -а, -о *састављен од разних елемената, састојака, разнолик:* ~ свет, ~ друштво; ~ састав.

шарòлико прил. *у разним бојама; разнолико, различито:* ~ обучени, ~ изгледати.

шарòликōст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога што је шаролико, шаренило; разноликост:* ~ говора, ~ друштва.

шáроња м (мн. ж) *шарен во и име таквом волу.*

шáроњица м (мн. ж) *дем. и хип. од шароња.*

шàрпија ж нем. *чисто платно рашчешљано на конце које се раније употребљавало за превијање рана, свилац, чешљанац.*

шарпланúнац, -нца м *раса крупног овчарског пса пореклом са Шар-планине.*

шарплàнӣнскӣ, -ā, -ō *који се односи на Шар-планину, који је пореклом са Шар-планине:* ~ сир, ~ пас.

шàруља ж *шарена домаћа животиња (обично крава) и име таквој животињи.*

шарỳцкати, -āм несвр. *дем. према шарати.*

шàсија ж фр. техн. **а.** *метални костур аутомобила за који се причвршћују каросерија и точкови.* **б.** *доњи део авиона који му служи за кретање по земљи.*

шатúрати, шàтӣрāм свр. и несвр. нем. *(о)сенчити при цртању (оловком или кредом); (из)нијансирати:* ~ цртеж; ~ косу.

шâтл м енгл. *космички брод који може да саобраћа у оба смера између Земље и орбиталне станице, спејс-шатл.*

ша̀то̄, -ὸа м фр. *прелив за колаче направљен од млека, жуманца и шећера.*

шатобрѝја̄н, -а́на м фр. *врста посебно припремљеног говеђег одреска (по презимену писца Ф. Р. Шатобријана).*

ша̏тор м (мн. -и) тур. *покретни расклопиви, обично привремени заклон од јаког непромочивог платна или неког другог материјала (асуре, коже и сл.) и са скелетом од лаког метала или дрвета, који се разапиње и монтира на отвореном месту, обично у облику купе, и служи за смештај војника, туриста и сл. или за циркуске приредбе:* разапети ~, склопити ~.

ша̏тораст, -а, -о *који има облик шатора:* ~ брдо.

шатѐрић м *дем. од шатор.*

ша̏то̄рје с зб. (мн. ø) *шатори, скуп од више разапетих шатора.*

ша̏торскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шатор:* ~ крило, ~ платно.

ша̏тра ж (ген. мн. -ри̮) *заклон од платна сличан шатору подигнут на вашару, сајму и сл.:* сајамске шатре, циркуска ~, циганска ~.

ша̏трица ж *дем. од шатра.*

ша̏тровац, -о̄вца м *скитница, пробисвет, мангуп; ситан лопов, џепарош.*

ша̏тровачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шатровце.* • **~ говор (језик)** лингв. 1) *специфични говор, речи и изрази којим се служе шатровци, мангупи, скитнице; специфични афективни начин изражавања уобичајен међу омладином; жаргон, сленг уопште.* 2) *говор лончара, зидара и неких др. занатлија, арго.*

ша̏тровачки прил. *на шатровачки начин, као шатровци, шатровачким говором:* говорити ~.

шату́ла и **ша̏тула** ж нем. *кутија за чување накита и др. скупоцених предмета:* ~ са сребрнином.

ша̏фран м нем. **а.** бот. *биљни род* Crocus *из ф. перунике* (Iridaceae), *од чијих се цветова добија зачин и боја.* **б.** *зачин од те биљке.*

ша̀франаст, -а, -о *који је боје као шафран, интензивно жут:* ~ боја, ~ небо.

шафра̀ника ж бот. *биљка* Carthamus tinctorius *из ф. главочика.*

ша̀франов, -а, -о *који припада шафрану, који је од шафрана:* ~ цвет, ~ боја.

ша̀франскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шафран:* ~ боја.

ша̀франски прил. *као шафран:* ~ жуто небо.

ша̏х м перс. **1. а.** (мн. ø) спорт. *игра са 16 белих и 16 црних фигура које се помичу на табли од 64 црно-бела квадратна поља по строго утврђеним правилима:* играти ~. **б.** разг. *шаховска гарнитура, плоча са шаховским фигурама.* **2.** *титула иранског владара, ирански цар.* **3.** (у узв. значењу) *необавезна опомена, упозорење противнику у игри шах кад је његов краљ доведен у опасност.* • **бити у шаху** *бити у опасности у игри шаха када је краљ нападнут од противничке фигуре;* фиг. *уопште бити у опасности.* **да(ва)ти шах** *напасти, нападати противничког краља у игри шаха.* **држати у шаху (некога)** *држати неког у шкрипцу, у тешком положају, вршити притисак (на некога).*

ша̏х-гарниту́ра ж *шаховска гарнитура, шаховска табла са свим фигурама.*

ша̀хиња ж *шахова жена, иранска царица.*

шахи́рати, ша̀хӣра̄м несвр. *давати „шах“ противничком краљу у игри шаха.*

ша̀хист(а), -е̄ м (мн. -сти) *играч шаха.*

ша̀хисткиња ж *жена шахиста.*

ша̏х-клу̑б м *шаховски клуб.*

ша̏х-ма̏т м и узв. *в. мат*[1]. • **бити у ~ позицији** 1) *бити у безизлазној позицији у шаху када је краљ нападнут од противничке фигуре и када се предаје партија.* 2) *бити у безизлазном положају.* **довести у ~ позицију** 1) *довести у шаховској партији противника у позицију у којој нема могућности да избегне мат и мора да преда партију.* 2) *довести некога у стање потпуног, дефинитивног пораза.*

ша̀хо̄вница ж **1.** *шаховска табла.* **2. а.** *хрватски грб с црвеним и белим квадратима распоређеним наизменично као на шаховској табли.* **б.** *застава са хрватским грбом.*

ша̀ховскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на игру шах:* ~ табла, ~ потез, ~ партија, ~ мајстор, ~ турнир.

ша̏хт м и **ша̏хта** ж нем. **1.** руд. *окно у руднику; вертикални или коси подземни ходник у руднику, угљенокопу и сл. с излазом на површину који служи за вађење ископане руде, за спуштање и дизање радника и др.* **2. а.** *озидана јама у којој је водомер за мерење потрошње воде:* спустити се у ~. **б.** *рупа, јама у коју се убацују у подрум дрва и угаљ.*

шачѐтина ж *аугм. и пеј. од шака.*

ша̏чица ж **1.** *дем. од шака.* **2.** *мала количина, мали број нечега:* ~ земље; ~ људи.

ша̏чнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шаку:* ~ зглоб.

ша̂ш, ша́ша м **1.** бот. *род дугогодишњих зељастих биљака* Carex *из ф.* Cyperaceae, *које расту обично на влажним стаништима.* **2.** *в. шаша (1).*

ша́ша ж **1. а.** *осушена кукурузна стабљика, кукурузовина.* **б.** *кукурузни лист, комушина.* **2.** бот. **а.** *в. шаш (1).* **б.** *в. шевар.*

ша̏шав, -а, -о *умно поремећен, луд; луцкаст, будаласт, ћакнут:* бити ~, правити се ~.

ша̏шавац, -а̄вца м *в. шашавко.*

шаша̀вило с *в. шашавост.*

ша̏шавица ж *шашава женска особа.*

шаша́вко м *шашав човек, будала, глупак.*

ша̏шаво прил. *на шашав начин, лудо, блесаво:* ~ се смејати.

ша̏шаво̄ст, -ости ж **1.** *стање и особина онога који је шашав, умна поремећеност.* **2.** *шашав, будаласт поступак.*

ша̏шина ж *в. шаша (1а).*

ша̂шка ж зоол. *врста скакавца* Pachytilus migratorius, *који се креће у јатима.* • **египатска ~** *врста скакавца* Schistocerca gregaria, *који повремено у великим, дугачким јатима опустоши све зелене површине у северној Африци.*

ша̏шке, ша̏шкӣ ж мн. рус. *врста игре на плочи сличној шаховској, са две врсте фигура (пешаци и даме) која се игра само по једној боји поља у косом смеру, игра дама.*

ша̏шовак, -о̄вка и **ша́шовац,** -о̄вца м (најчешће у мн.) *врста шиндре којом се покривају кровови.*

шашо̀вит, -а, -о *који је обрастао шашом:* ~ рит.

ша́шољити, -ӣм несвр. [гл. им. ша́шоље̄ње с] (некога) *лако, нежно прелазити руком по нечијој кожи или коси, миловати; голицати.*

Шва́ба м (мн. Шва́бе ж) **а.** *становник Швапске.* **б.** нар. (често пеј.) *припадник немачког народа, Немац; Аустријанац (из доба Аустроугарске монархије).*

Шва̀бица ж нар. (често пеј.) *жена припадница немачког народа, Немица; Аустријанка.*

Швабичѐтина ж пеј. *Швабица.*

Шва̀бичица ж *дем. и хип. од Швабица.*

Шва́бо, -а и -е̄ м (мн. Шва́бе ж) *в. Шваба.*

швабо̀ждер м *непријатељ Шваба, Немаца.*

швабо̀ман, -а и **швабо̀ма̄н,** -а́на м пеј. *онај који је претерано наклоњен Немцима и свему што је немачко, германоман.*

швабо̀фил, -а и **швабо̀фӣл,** -и́ла м *онај који је пријатељски расположен према Швабама, Немцима, германофил.*

Швабу̏рија ж зб. (мн. ø) пеј. *Швабе, Немци.*

Швабу̏рина м (мн. ж) *аугм. и пеј. од Шваба.*

швајсапа̀ра̄т, -а́та м нем. *апарат за заваривање.*

шва̏јсовати, -сује̄м несвр. нем. *заваривати, спајати делове метала њиховим топљењем на високој температури.*

Швајца́рац, -рца м *припадник народа који живи у Швајцарској, становник Швајцарске.*

швајца́рац, -рца м *швајцарски франак.*

Шва̀јца̄ркиња (Шва̀јца̄рка) ж *женска особа припадница народа који живи у Швајцарској, становница Швајцарске.*

Шва̀јца̄рска̄ и **Шва̀јцарска̄** ж (дат. -ко̄ј) *савезна држава у средњој Европи.*

шва̀јца̄рскӣ и **шва̀јцарскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на Швајцарску, који припада Швајцарској, који потиче из Швајцарске:* ~ индустрија, ~ крава, ~ сир, ~ сат.

шва̀ле̄р, -е́ра м фр. *мушкарац који са неком женом одржава ванбрачне љубавне односе, љубавник; мушкарац који се упушта у љубавне авантуре са женама; женскар.*

швалера́ција ж пеј. *одржавање љубавничких односа, упуштање у љубавне авантуре, швалерисање:* ударити у швалерацију.

швалѐрисати се, -ише̄м се несвр. *одржавати љубавничке односе, имати љубавне авантуре с неким.*

шва̀ле̄рка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *жена која одржава ванбрачне интимне односе с неким мушкарцем, љубавница; жена која се упушта у љубавне авантуре; женска особа лакоґ морала.*

шва̀ле̄рскӣ и **шва̀лерскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на швалере, својствен швалерима:* швалерски односи, ~ песма.

шва̀ле̄рски и **шва̀лерски** прил. *на швалерски начин, као швалери:* ~ намигивати.

швале́рство с **1.** *особина онога који је швалер.* **2.** *швалерисање.*

швалѐрчина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од швалер.*

шва̑ља и **шва̏ља** ж *кројачица.*

Шва̏пска̄ ж (дат. Шва̏пско̄ј) **а.** *једна од немачких покрајина.* **б.** нар. *Немачка; Аустрија.*

шва̏пскӣ, -а̄, -о̄ нар. *који се односи на Швапску и Швабе, немачки; аустријски.*

шва̏пски прил. нар. *на швапски начин, као Швабе, немачки; немачким језиком:* говорити ~.

Шва̏пче и **Шва́пче,** -ета с (супл. мн. Шва̀пчићи м; зб. им. Шва̏пча̄д ж) *дем. од Шваба; млад Шваба; швапско дете.*

шва́ргла и **шва̀ргла** ж (ген. мн. -лӣ) нем. *врста дебеле кобасице, свињски желудац пуњен ситно сецканим куваним кожурицама, месом и сланином са додацима зачина.*

Шве̏дска̄ ж (дат. -ко̄ј) *држава на истоку Скандинавског полуострва.*

шве̏дскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Шведску и Швеђане:* ~ привреда, ~ језик ~ гимнастика. • ~ **сто** *самопослуживање у хотелу са стола који је постављен разним јелима и пићима.*

шве̏дски прил. *на шведски начин, као Швеђани; шведским језиком:* говорити ~.

Шве́ђанин м (мн. -ани) *припадник германског народа који настањује Шведску.*

Шве́ђа̄нка ж *припадница германског народа који настањује Шведску.*

шве̑ља и **шве̏ља** ж *в. швал̀а.*

шве̏рц м (инстр. шве̏рцом) нем. **1. а.** *илегално, недозвољено преношење робе и новца преко границе, кријумчарење.* **б.** *уопште илегално обављање промета, трговине.* **2.** *кријумчарена роба.*

швѐрцати (се), -а̄м (се) несвр. *в. шверцовати (се).*

швѐрцер м **а.** *онај који се бави шверцом, кријумчар.* **б.** *онај који се шверцује.*

швѐрце̄рка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) *женска особа шверцер.*

швѐрцерскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шверцере и на шверц:* ~ банда, ~ роба, ~ чамац.

швѐрцерски прил. *на шверцерски начин, као шверцери.*

швѐрцовати, -цује̄м несвр. *бавити се шверцом, илегално преносити робу или новац преко границе, кријумчарити; уопште илегално обављати трговину, промет и др. делатност:* ~ цигарете, ~ девизе. ▪ **~ се** разг. *провлачити се, улазити без улазнице, карте у возила јавног превоза, на приредбе, представе и сл.*

швѐсте̄рка и **шве́ца** ж нем. жарг. *сестра.*

шви̏га̄р м *танак крај бича (од коже или узице) којим се пуца.*

шви̏гати, -а̄м *несвр. према швигнути.*

шви̏гнути, -не̄м свр. ином. **1.** *произвести оштар, продоран звук, звизнути (о бичу и сл.).* **2.** *замахнути, завитлати (бичем, сабљом и сл.); ударити, опалити (бичем и сл.).* **3.** фиг. *планути, букнути (о пламену).*

швѝктати, -тӣм несвр. *производити карактеристичан слаб шум, шуштати (нпр. о концу кад се шије, потки при ткању и сл.).*

шви̏ћкати, -а̄м *несвр. према швићнути.*

шви̏ћнути, -не̄м свр. *ударити, пући, опалити (бичем).*

Швицар- *в. Швајцар-.*

швицар- *в. швајцар-.*

шво̏рц прид. непром. нем. разг. *који је без новца:* остати ~, бити ~.

шврљати, шврља̄м несвр. **1.** *ићи тамо-амо без циља, лутати, базати, тумарати:* ~ по граду. **2.** *жврљати, шкрабати:* ~ по књизи. **3.** разг. *варати у љубавној вези, браку.*

шврљкати, -а̄м несвр. *дем. према шврљати.*

шврљотина ж (обично у мн.) *оно што је нашврљано.*

шврћа м хип. *малишан, дечкић, дечко;* уп. шврћо.

шврћкати (се), -а̄м (се) несвр. *ићи тамо-амо, шеткати (се).*

шврћко, -а и **шврћо,** -а и -е̄ м хип. *малишан, дечкић, дечко;* уп. шврћа.

ше́бо̄ј и **ше́бој,** -оја м тур. бот. *род украсних биљака са жутим цветовима пријатног мириса* Cheiranthus *из ф. крсташице* (Brassicaceae). • **жути ~** *врста шебоја* Cheiranthus cheiri. **црвени ~** *врста шебоја* Matthiola incana, *који се гаји у Средоземљу.*

ше́ва[1] ж зоол. *у мн.: породица птица певачица земљаносиве боје* Alaudidae *из реда врапчарке, које се гнезде на тлу (у јд.: птица из те породице).* • **пољска ~** Alauda arvensis. **ћубаста ~** Galerida cristata. **шумска ~** Alauda arborea. **тамо печене шеве лете (падају с неба)** *тамо не мора много да се ради.*

ше́ва[2] ж жарг. *полни чин, обљуба, сношај.*

шѐва̄р, -а́ра м (инстр. -а́ром) **1.** бот. **а.** *вишегодишња висока трава* Ammophila arenaria, *која расте на динама поред обале.* **б.** *барска трска* Phragmites communis. **в.** *в. рогоз.* **2.** *жбуње, грмље.*

шева̀рић м *дем. од шевар (2), мали шипраг.*

шевѐљати, -а̄м несвр. *гегати се у ходу, тетурати се.*

ше́вин, -а, -о *који припада шеви, који се односи на шеву:* ~ глас.

ше́вити се, -ӣм се несвр. жарг. *имати сексуални однос с неким.*

шевр̀дало с и м (мн. с) *несигурна, непоуздана, превртљива особа.*

шевр̀дати, -а̄м несвр. **1. а.** *ићи кривудаво, кривудати, врлудати; тетурати се:* ~ лево десно. **б.** *ићи бесциљно тамо-амо, лутати, луњати, тумарати.* **2.** фиг. **а.** *бити недоследан, нестабилан, бити превртљив, дволичан.* **б.** *избегавати да се каже истина, избегавати отворено изјашњење, извлачити се, врдати.*

шѐврднути, -не̄м *свр. према шевр̀дати.*

шевр̀дуља ж пеј. *дволична женска особа.*

шѐвро̄, -оа м (мн. ø) фр. *мекана штављена козја кожа:* ташна од шевроа.

ше́га и **ше̏га** ж тур. у изр. **терати (правити, збијати) шегу** *грубо се шалити (с неким, на нечији рачун), спрдати се (с неким), подсмевати се (некоме).*

шега̀чина ж пеј. *груба шала, шегачење, спрдачина.*

шега́чити се, ше̏га̄чӣм се несвр. [гл. им. шега́че̄ње с] **а.** *грубо се шалити, збијати шалу, спрдати се (с неким), подсмевати се (некоме).* **б.** *шалити се, забављати се шалећи се:* ~ с децом.

ше̏грт м тур. *младић или дечак који учи занат код неког мајстора; ученик у привреди.* • **није му ни ~** *није му нимало дорастао знањем и вештином, спремношћу, много заостаје за неким.*

шегрта̀рија ж зб. *шегрти; скуп, група шегрта.*

ше̏гртић м *дем. и хип. од шегрт.*

ше̏гртица ж *женска особа шегрт, девојка или девојчица шегрт.*

шегр̏тлук м **1.** *учење заната, шегртовање.* **2.** *в. шегртство.*

ше̏гртовати, -тујӯм несвр. *учити занат као шегрт, бити шегрт.*

ше̏гртскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шегрте, који припада шегртима:* ~ посао, ~ положај, ~ плата.

ше̏гртски прил. *на шегртски начин, као шегрт; својствено шегртима:* ~ понизан, ~ послушан.

ше̏гртство с **а.** *стање и положај шегрта.* **б.** *доба шегртовања, шегртско доба.*

ше̏грче, -ета с (супл. мн. ше̏грчићи м; зб. им. ше̏грча̄д ж) *дем. и хип. од шегрт; млад шегрт, дете шегрт.*

шезде̏се̄т *основни број шест пута већи од десет, који се обележава бројком 60.*

шездесет- *в. шездесето-:* шездесетгодишњак, шездесетгодишњица.

шездесе́так прил. *приближно шездесет (особа, предмета и др.), око шездесет:* ~ ученика, ~ примера.

шездесетго̀дишња̄к м *в. шездесетогодишњак.*

шезде̏се̄теро в. шездесеторо.

шезде̏се̄тӣ, -а̄, -о̄ *редни број према основном броју шездесет:* ~ ред.

шездесѐтина и **шездесетѝна** ж **1.** *шездесети део неке целине:* ~ становништва. **2. а.** *в. шездесе́так:* ~ војника, ~ кућа. **б.** *мноштво, збир од шездесет јединки:* ~ ђака.

шездесѐтица ж **1.** *назив за бројку, цифру којом се обележава број шездесет (60).* **2.** *оно што је означено бројком, цифром 60 (нпр. возило, просторија и др.).*

шезде̏сетница ж цркв. *недеља која пада око 60 дана пре Ускрса.*

шездесето- *као први део сложеница означава да је оно што је исказано њиховим другим делом у вези с бројем шездесет:* шездесетогодишњи, шездесетодневни, шездесетогодишњица, шездесетострук итд.

шездесетого̀дишња̄к м *онај који има шездесет година, одн. приближно толико.*

шездесетогодишња̀киња ж *жена која има шездесет или приближно шездесет година.*

шездесетого̀дишњӣ, -а̄, -е̄ *који има шездесет година:* ~ жена.

шездесетого̀дишњица ж *навршена шездесета година од неког догађаја, прослава или помен после шездесет година.*

шездесето̀рица ж (мн. ø) *шездесет мушких лица, шездесет мушкараца.*

шезде̏се̄торо *збирни број који одговара основном броју шездесет:* **а.** *за означавање збира особа (или уопште бића) мушког и женског пола:* било их је ~ у сали. **б.** *уз збирне именице које означавају збир младих бића (ређе уз друге именице у мн.):* ~ деце, ~ пилади, ~ јагњади.

шездесето̀сма̄ш, -а́ша м *учесник антирежимских студентских демонстрација из 1968. године.*

шездесето̀сма̄шкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шездесетосмаше и на студентске немире из 1968. године.*

ше̏зло̄нг м фр. *постављена мекана столица са наслоном за главу, за одмарање у полулежећем положају.*

ше̏ик и **ше̏их** м ар. *почасна титула у арапским земљама; старешина арапског племена.*

шеjка̄т и **шеjха̄т,** -а́та м *област којом влада шеик.*

ше̏кспировскӣ и **ше̏кспировскӣ,** -а̄, -о̄ *који је у духу Шекспирових дела:* ~ стил, ~ заплет.

ше̏кспировски и **ше̏кспировски** прил. *на шекспировски начин, у духу Шекспирових драма:* ~ изведен заплет.

шекспиро̀лог м *стручњак који се бави шекспирологијом.*

шекспироло̀гија ж *грана науке о књижевности која изучава живот и стваралаштво енглеског писца В. Шекспира.*

шекспиро̀лошкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шекспирологе и шекспирологију:* ~ изучавање.

ше̏кспӣрскӣ и **ше̏кспӣрскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на Шекспира; шекспировски:* ~ стил.

ше̏лак м (мн. ø) енгл. *врста тврде природне смоле настале од убода штитастих вашију у кору грана источноиндијског дрвета из рода* Ficus *(смоква), која се осушена струже и растворена као лак употребљава за лакирање намештаја, производњу изолационог материјала, апретуру и др.*

ше̏лаков, -а, -о *који се односи на шелак, који је од шелака:* ~ фирнајз.

ше́ма ж *в. схема.* • **летња ~** *нарочити план телевизијског програма за време летње мртве сезоне.*

шемат- *в. схемат-.*

шематѝзам, -зма м грч. **1.** *службени попис, преглед установа и особа које припадају одређеној јавној делатности; именик.* **2.** *в. схематизам.*

ше́нити, -ӣм несвр. нем. **а.** *мирно стајати на стражњим ногама и чекати (обично о псу); чловити.* **б.** фиг. *понизно молити; удворички угађати некоме.*

ше̏нлук м тур. *весеље, славље уз пуцњаву из пушака или пиштоља.*

ше̏нлучити, -ӣм несвр. [гл. им. ше̏нлуче̄ње с] *веселити се уз пуцњаву из пушака или пиштоља.*

ше̏нлучкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шенлук:* ~ весеље.

ше́нути, ше̂не̄м свр. (обично с допуном: памећу, умом) *померити, скренути памећу, полудети.*

ше̂нуто̄ст и **ше̂нӯто̄ст,** -ости ж *особина и стање оног који је шенуо, душевна поремећеност.*

ше̏пав, -а, -о *који шепа, који има једну краћу или укрућену ногу, хром, шантав, ћопав:* ~ човек.

ше̏павац, -а̄вца м *шепав мушкарац, хромац, ћопавац.*

ше̏павица ж *шепава женска особа, ћопавица, хромица.*

шепа́вко м *в. шепавац.*

ше̏паво прил. *шепајући, храмљући:* ићи ~.

ше̏паво̄ст, -ости ж *особина и стање оног који је шепав, хромост, ћопавост.*

ше̏паст, -а, -о *помало шепав; шепав.*

ше̏пати, -а̄м и **ше́пати,** ше̂па̄м несвр. непрел. *ићи вукући једну ногу; храмати, шантати, ћопати.*

ше̏пе̄р, -ера м *плетено пруће, плетер, леса.*

шепѐсав, -а, -о *шепав; гегав, тетурав:* ~ ход.

шепѐсати, -а̄м несвр. *гегати се у ходу; мало шепати.*

шепѝрити се, ше̏пӣрӣм се несвр. рег. *в. шепурити се.*

ше́поња м (мн. ж) *в. шепавац.*

ше̏пртља ж **а.** *несретна, неумешна особа.* **б.** *сметена, збуњена особа.*

шѐпртљав, -а, -о **а.** *неспретан, неумешан.* **б.** *сметен, збуњен.*

шѐпртљаво прил. **а.** *неспретно, неумешно.* **б.** *сметено, збуњено.*

шепр̀тљаво̄ст, -ости ж *особина онога који је шепртљав.*

шепр̀тљан (шепртља́нац, -нца) м *неспретан, неумешан мушкарац, шепртља.*

шепртља̀нија ж **а.** *неспретно, неумешно пословање, петљавина.* **б.** *сметено, збуњено причање.*

шепртља́нко м *в. шепртљанац.*

шепртља́нство с **а.** *особина онога који је шепртља, неспретност, неумешност.* **б.** *неспретан, невешт поступак, неспретно пословање, шепртљење, шепртљанија.*

шепртља̀нција ж *в. шепртљанија.*

шепр̀тљати, -а̄м и **шѐпртљити,** -ӣм несвр. **1.** *неспретно, неумешно, невешто нешто радити; петљати:* ~ око кола. **2.** *неодређено и збркано, сметено причати (обично да би се прикрила истина).*

шѐпртљив, -а, -о *в. шепртљав.*

шепу̀рина ж **а.** *окруњени клип кукуруза, окомак, кочањ.* **б.** *петељка грозда; остатак грозда са кога су скинута зрна.*

шепу́рити се, шѐпӯрӣм се несвр. [гл. им. шепу́ре̄ње с] **1.** *ходати затурене главе и лепезасто раширеног репа (о пауну, ћурану и сл. птицама).* **2.** фиг. *држати се, понашати се охоло, разметљиво, правити се важан, разметати се, кочоперити се.*

ше̏пӯт м *петља у облику раширених лептирових крила или једнострука петља, замка:* везати (на) ~.

шепу̀тић м *дем. од шепут.*

шепу̀ц(к)ати, -а̄м несвр. *у дем. значењу: шепати.*

шѐрбе, -ета с и **шѐрбет** м тур. *сладак топао напитак од упрженог шећера куваног с водом; уопште сладак напитак од воде с медом или шећером, медовина:* скувати ~, пити ~.

шѐрбеџија м (мн. ж) *онај који прави и продаје шербет.*

шѐрет и **ше́рет** м тур. **а.** *шаљивчина, враголан, обешењак.* **б.** *лукав, превејан, препреден човек, препредењак.*

шерѐтлук м **а.** *вранолија, обешењаштво.* **б.** *лукавство, препреденост; лукава подвала.*

шѐретскӣ и **ше́ретскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на шерете, својствен шеретима, обешењачки, враголаст; лукав, препреден:* ~ глас, ~ осмех.

шѐретски и **ше́ретски** прил. *на шеретски начин, обешењачки, враголасто; лукаво, препредено:* ~ намигнути, ~ добацити (речи).

шѐретство и **ше́ретство** с **а.** *особина онога који је шерет.* **б.** *шеретски поступци, вранолија, обешењаштво, шеретлук.*

шѐречина и **ше́речина** ж (м) (мн. ж) *аугм. од шерет.*

шѐрибренди, -ија м енгл. *ракија од трешања или вишања, трешњевача, вишњевача.*

шери̏ја̄т, -а́та м ар. *муслимански закони засновани на Курану, муслимански верски прописи, исламски прописи.*

шери̏ја̄тскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шеријат, исламски:* ~ право, ~ школа, шеријатски судови.

ше̏риф м енгл. *највиши административни и судски чиновник у држави, грофовији, округу или месту у Енглеској и САД.*

ше́рпа ж (ген. мн. -пӣ (-па̄)) нем. *ниска, округла и широка метална посуда за кување са ушкама са стране.*

ше́рпица и **шѐрпица** ж *дем. од шерпа.*

шѐснаест *основни број за шест већи од десет, који се обележава са 16.* • **све у ~ (радити нешто)** разг. *из све снаге, предано, озбиљно, својски (радити нешто).*

шеснаесте́рац, -рца м **1.** књиж. *стих од шеснаест слогова.* **2.** спорт. *правоугаони казнени простор на фудбалском игралишту обележен на 16 м од линије гола:* линија шеснаестерца.

шеснаестѐрачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шеснаестерац:* ~ песма.

шѐснаестеро *в. шеснаесторо.*

шѐснаестӣ, -а̄, -о̄ *редни број према основном броју шеснаест:* ~ ред, ~ кућа.

шеснаѐстина и **шеснаести̏на** ж **1.** *шеснаести део неке целине:* ~ ученика. **2. а.** *в. шеснае́стак:* ~ ученика. **б.** *мноштво, скуп од шеснаест јединки:* ~ ученика. **3.** штамп. *формат штампаног табака величине шеснаестог дела табака, арака.*

шеснаѐстӣнка ж муз. *шеснаестина целе ноте.*

шеснаѐстица ж **1.** *назив за бројку, цифру којом се обележава број шеснаест (16).* **2.** *оно што је означено бројком, цифром 16 (нпр. возило, просторија и др.).*

шеснаесто- *први део сложеница који означава да је оно што је исказано њиховим другим делом у вези са бројем шеснаест:* шеснаестогодишњи, шеснаестодневни, шеснаестогодишњак, шеснаестогодишњица, шеснаестоспратни, шеснаестострук итд.

шеснаестого̀дишња̄к м *онај који има шеснаест година.*

шеснаестогодишња̀киња ж *она која има шеснаест.*

шеснаестого̀дишњӣ, -а̄, -е̄ *који има шеснаест година:* ~ младић.

шеснаестого̀дишњица ж *навршена шеснаеста година од неког догађаја, прослава или помен после шеснаест година.*

шеснаесто̀дне̄внӣ, -а̄, -о̄ *који траје шеснаест дана:* ~ боравак, ~ одмор.

шеснаесто̀рица ж (мн. ø) *шеснаест мушких лица, шеснаест мушкараца.*

шѐснаесторо *збирни број који одговара основном броју шеснаест:* **а.** *за означавање збира особа (или уопште бића) мушког и женског пола:* било их је ~ у разреду. **б.** *уз збирне именице које означавају збир младих бића (ређе уз друге именице у мн.):* ~ деце, ~ пилади, ~ јагњади.

ше̂ст непром. *основни број за један већи од пет, који се обележава бројком 6.* • **ни пет ни ~** *без оклевања, одмах, сместа.*

шѐста̄к, -а́ка м **1. а.** *ученик шестог разреда неке школе.* **б.** *војник шестог пука.* **2. а.** *мужјак животиње (обично домаће) од шест година.* **б.** *јелен или срндаћ са шест парожака.*

шеста̀киња ж **1.** *ученица шестог разреда неке школе.* **2.** *домаћа животиња (крава или кобила) од шест година.*

ше̏ста̄р м (инстр. -ом) итал. *двокрака справа, инструмент за цртање кругова и мерење мањих дужина.*

шеста́рити, шѐста̄рӣм несвр. [гл. им. шеста́ре̄ње с] *летети укруг, кружити у лету (о птици, авиону и сл.).*

ше̏ста̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шестар, сличан шестару:* шестарске ноге.

шесте́рац, -рца м **1.** књиж. *стих од шест слогова.* **2.** *спортски чамац са шест веслача и кормиларом.*

шестѐрачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шестерац, испеван у шестерцу:* ~ песма.

ше̏стеро *в. шесторо.*

шестеро- *в. шесторо-.*

ше̂стӣ, -а̄, -о̄ *редни број према основном броју шест:* ~ ред, ~ кућа.

шести̏на и **шѐстина** ж **1.** *шести део неке целине:* ~ круга, ~ прихода. **2. а.** *приближно, отприлике, око шест (особа, предмета и др.):* њих ~. **б.** *мноштво, скуп од шест јединки.*

ше̏стица ж **1.** *назив за бројку, цифру 6.* **2.** *оно што је означено бројком, цифром 6 (нпр. возило, просторија и др.).* **3.** *карта чија је вредност у игри шест јединица.* **4.** ист. *стари аустријски новац у Хрватској (од шест крајцара, а касније од 20 филера).*

шесто- *као први део сложеница означава да је оно што је њиховим другим делом исказано ушестостручено, састављено*

из шест делова и сл.: шестодневни, шестостран, шестоспратница итд.

шесто̀бо̄јан, -јна, -о *који је у шест боја.*

шесто̀гласан, -сна, -о *који се изводи у шест гласова:* ~ певање.

шесто̀гласно̄ст, -ости ж муз. *шестогласно певање, полифонија у шест гласова.*

шестого̀дишња̄к м *дечак од шест година.*

шестогодѝшњака ж *девојчица од шест година.*

шестого̀дишњӣ, -а̄, -е̄ **а.** *који траје, који има шест година:* ~ школовање, ~ боравак, ~ дете. **б.** *који се одржава, слави и сл. после шест година:* ~ јубилеј, ~ помен.

шестого̀дишњица ж *дан кад се навршава шест година од неког догађаја; прослава, помен и сл. после шест година.*

шесто̀днѐвнӣ, -а̄, -о̄ *који траје шест дана:* ~ боравак, ~ одсуство.

шестоја̀нуа̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на диктатуру коју је 6. јануара 1929. г. завео краљ Александар.*

шесто̀лист, -а, -о *који има шест листова.*

шестомѐсечнӣ јек. **шестомје̏сечнӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *који траје, који има шест месеци:* ~ одсуство, ~ беба. **б.** *који се одржава, слави, врши и сл. после шест месеци:* ~ помен, ~ обрачун.

шестонѐдӗљнӣ јек. **шестонѐдје̄љнӣ,** -а̄, -о̄ **а.** *који траје, који има шест недеља:* ~ одмор, ~ беба. **б.** *који се даје, одржава и сл. после шест недеља:* ~ помен.

шесто̀пер, -а, -о и **шесто̀пе̄ран,** -рна, -о *који има шест пера:* шестоперни буздован.

шесто̀перац, -е̄рца м *буздован са шест пера.*

шесто̀прег м *в. шестеропрег.*

шесто̀прежан, -жна, -о *в. шесторопрежан.*

шестопро̀центнӣ, -а̄, -о̄ *који садржи шест процената нечега:* ~ раствор.

шесто̀прст, -а, -о *који има шест прстију.*

шесто̀ред, -а, -о *који има шест редова.*

шесто̀редац, -еца м агр. *в. шестероредац.*

шесто̀редица ж агр. *врста пшенице која има шест редова зрневља у класу.*

ше̏стори, -а, -е мн. (ген. ше̏сторӣх) *бројни придев према шест, уз именице које имају само облик множине или означавају пар:* ~ чарапе, ~ врата, ~ панталоне, ~ врата.

шесто̀рица ж (мн. *0*) *шест мушких лица, шест мушкараца:* ~ војника.

шесто́рка и **ше̏сто̄рка** ж **1.** *група, скуп од шест лица.* **2.** мн. *шесторо деце рођене при истом порођају:* родити шесторке.

ше̏сто̄рнӣ, -а̄, -о̄ *који је састављен од шест делова, шест јединки, шестострук:* ~ запрега.

ше̏сторо *збирни број који одговара основном броју шест:* **а.** *за означавање збира особа (или уопште бића) мушког и женског пола:* било их њих ~, ~ људи, ~ говеда. **б.** *уз збирне именице које означавају збир младих бића (ређе уз друге именице у мн.):* ~ деце, ~ пилади, ~ јагњади.

шесторо- *као први део придевских и именичких сложеница означава да се нешто састоји од шест делова, јединица, елемената и сл. означених другим делом сложенице, шесто-:* шестороугао, шесторострана, шесторострук итд.

шесторо̀прег (шестеро̀прег) м *запрега од шест коња.*

шесторо̀прежан (шестеро̀прежан), -жна, -о *у који се преже шест коња:* ~ кочија.

шесторо̀редац, -еца и **шестороре́дац,** -е́ца (шестеро̀редац, -еца и шестероре́дац, -е́ца) м агр. *врста јечма од шест редова зрневља у класу.*

шесто̀сложан, -жна, -о *који има шест слогова:* ~ реч.

шесто̀собан, -бна, -о *који има шест соба:* ~ стан.

шесто̀спратан, -тна, -о *који има шест спратова:* ~ зграда.

шесто̀спратница ж *кућа, зграда са шест спратова.*

шесто̀стран, -а, -о *који има шест страна, шест површина:* ~ геометријска фигура, ~ пирамида.

шесто̀струк, -а, -о **1.** *који има шест струкова, шест делова:* ~ узица. **2.** *шест пута већи:* ~ сума.

шесто̀струко прил. *шест пута више:* ~ већи износ.

шесто̀угао, -гла м мат. *геометријска слика са шест углова.*

шесто̀угаонӣ, -а̄, -о̄ *који има шест углова:* ~ геометријска слика.

шесто̀угаонӣк м мат. *в. шестоугао.*

шесто̀углӣ, -а̄, -о̄ *в. шестоугаони.*

шесточа̀со̄внӣ, -а̄, -о̄ *који траје шест часова:* ~ радно време.

шесто̀члан, -а, -о *који има шест чланова:* ~ породица.

ше̂стсто̄ с *шест стотина.*

шестстого̀дишњӣ, -а̄, -е̄ *који се односи на период од шест стотина година, који траје шест стотина година, шестовековни.*

шестстого̀дишњица ж *дан када се навршава шест стотина година од неког догађаја, шестстота годишњица.*

ше̂стсто̄тӣ (ше̂стстотинӣтӣ), -а̄, -о̄ *редни број према основном броју шесто, шест стотина.*

ше́талац, -аоца м *в. шетач.*

ше́талачкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шетаоце.*

ше́талица ж *клатно, њихалица на зидном часовнику.*

ше́талӣшнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шеталиште:* ~ страна.

ше́талӣште с *место за шетњу, обично већа улица у граду.*

ше́та̄љка ж *в. шеталица.*

шета̀оница и **ше̏таоница** ж *просторија за шетњу или покривено шеталиште; шеталиште уопште.*

ше́тати, ше̂та̄м (ше̂ће̄м) несвр. **1.** непрел. *в. шетати се.* **2. а.** прел. *(из)водити некога у шетњу пратећи га:* ~ дете, ~ пса. **б.** непрел. (очима) *бацати погледе тамо-амо, кружити погледом:* ~ очима по народу. ■ **~ се** *ходати, ићи лаганим ходом ради одмора и разоноде; ићи, ходати тамо-амо:* ~ се по парку; ~ се по соби.

ше̏та̄ч, -а́ча м *онај који шета.*

шета̀чица ж *женска особа шетач.*

ше̏ткати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: шетати (се).*

ше̂тнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шетњу, који је намењен, одређен за шетњу; шеталишни.*

ше́тница ж *стаза за шетњу; шеталиште.*

ше̏тнути, -не̄м свр. *мало прошетати, пошетати; поћи, кренути полако шетајући.* ■ **~ се** *в. шетнути.*

ше́тња ж (ген. мн. -ӣ (-ња̄)) *лаган ход, пешачење (ређе вожња) ради одмора и разоноде.*

ше́тњица ж *дем. од шетња; мала, краткотрајна шетња.*

шету̀ц(к)ати (се), -а̄м (се) несвр. *в. шеткати (се).*

ше̏ћер м тур. **а.** хем. *у мн.: органска хемијска једињења из групе угљених хидрата, кристалног облика и слатког укуса, растворљиви у води, чести биљни састојци и важни елементи исхране (у јд. такво једињење).* **б.** *производ од прерађене шећерне репе или шећерне трске који се користи у исхрани за заслађивање, обични шећер, сахароза:* ~ у праху, ~ у кристалу, ~ у коцки. • **грожђани** ~ хем. *в. гликоза.* **обичан (тршчани)** ~ хем. *в. шећер (б).* **као ~, као од шећера** *врло сладак; веома леп, љубак, пријатан.* **мед и ~** *веома љубазан и благ.* **ниси од шећера** разг. *немој се бојати да покиснеш.*

ше̏ће̄ран, -рна, -о **1.** (одр.) *који се односи на шећер, који садржи шећер и сл.:* ~ репа, ~ трска, ~ прелив, ~ табла, ~ водица. **2.**

фиг. *сладак, пријатан, мио, умиљат:* шећерни глас. • ~ **болест** *в. под болест.*

шећера̀на ж *фабрика шећера.*

шѐћераст, -а, -о *који има изглед или укус шећера, сличан шећеру; посут шећером:* ~ торта.

шећѐрац, -рца м агр. *врста грашка слатког зрна.*

шећѐра̄ш, -а́ша м *болесник који болује од шећерне болести, дијабетичар.*

шѐћерити, -им несвр. [гл. им. шѐћерēње с] *сладити, заслађивати шећером:* ~ кафу, ~ чај. ■ ~ **се а.** *повећавати количину, садржај шећера приликом зрења (о воћу).* **б.** *стврдњавати се услед кристализације шећера, кристализовати се (о укуваном воћу).*

шећерле́ма ж тур. *врста посластице са шећером, слаткиш, посластица, бомбона.*

шѐћēрница ж *посуда, кутија у којој се држи шећер:* сребрна ~.

шѐћēрно и **шѐћерно** прил. *као шећер (бео или сладак):* ~ бела салвета, ~ слатка јабука.

шећѐрњача ж *в. шећерница.*

шећѐруша ж *врста вештачке ракије која се пече од млевена жита, мекиња, квасца, шећера и мало шљива или др. воћа.*

шѐћēрче, -ета с (мн. ø) *надимак одмила детету или младићу, одн. девојци.*

шѐ̏ткати (се), -а̄м (се) несвр. *в. шеткати (се).*

ше̏ф, -а и ше̏фа м (мн. ше̏фови и шѐфови) фр. *старешина, руководилац, поглавар, начелник (предузећа, установе), претпостављени:* ~ кабинета, ~ клинике, ~ одсека.

шѐфица ж *жена шеф.*

ше̏фовати, -фујēм и **шефо̀вати,** шѐфујēм несвр. *бити шеф, руководити као шеф.*

ше̏фовица и **шѐфовица** ж *шефова жена; шефица.*

ше̏фовскӣ и **шѐфовскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на шефове, који припада шефовима, својствен шефовима:* ~ положај, ~ место, ~ звање, ~ држање.

ше̏фовски и **шѐфовски** прил. *на шефовски начин, као шеф:* ~ надмен.

ше̏фовство и **шѐфовство** с *положај и звање шефа.*

ше̏х м тур. **1.** *старешина текије, дервиш.* **2.** шах. *израз за напад на краљицу у шаховској игри (уобичајен само у аматерским партијама).*

ше̏хер м тур. *велики град, велика варош.*

шѐхӣт, -и́та м ар. *муслиман који погине као мученик за своју веру.*

шеша̀на ж тур. *врста дуге старинске пушке чији је унутрашњи део цеви изолучен у шест жлебова.*

шѐшӣр, -и́ра м (инстр. -и́ром) **1.** *део мушке или женске одеће који покрива главу, различито уобличен, са ужим или ширим ободом у доњем делу, клобук:* женски ~, мушки ~, дамски ~, сламни ~. **2.** *штит на лампи.*

шеши̏рина ж *аугм. од шешир.*

шеши̏рић, -а и **шеши̏рӣћ,** -и́ћа м *дем. од шешир.*

шѐшӣрнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шешир.*

шеши̏рче, -ета с (супл. мн. шеши̏рчићи м) *дем. и хип. од шешир.*

шеши̏рџија м (мн. ж) *занатлија, кројач који прави и продаје шешире.* • **као бог и** ~ *потпуно различито, сасвим друкчије.*

шеши̏рџӣјка ж **а.** *жена која израђује шешире, модискиња за шешире.* **б.** *шеширџијина жена.*

шеши̏рџӣјскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шеширџије:* ~ радња.

шеши̏рџӣница ж *радња у којој се израђују или продају шешири.*

ши̏б, ши̏ба м **а.** бот. *ниска или ниско израсла дрвенаста или жбунаста биљка са пуно грана (нпр. врба, глог, купина и сл.).* **б.** *у зб. значењу: густо, често израсле ниске или младе дрвенасте или жбунасте биљке са пуно грана.*

ши̏ба ж **1. а.** *прут, палица:* ударити некога шибом. **б.** (обично у мн.) *ударац прутом, батина:* добити шибу. **2.** *шипка на ђерму о којој виси кабао, кофа.* **3.** *врста старинске пушке или топа дуге цеви.* **4.** зоол. *врста јестиве морске рибе хрскавичњаче* Trygon pastinaca, *жутуља.* • **мртва** ~ *казна пролажења кроз два реда војника који ударају шибама.* **проћи (пролазити) кроз шибу** *бити кажњен ударцима шибе, бити батинан.*

ши̏бало с *горњи део бича, кожна или кудељна врпца којом се удара; бич, канџија:* ударати коња шибалом.

ши̏бати, -а̄м несвр. **1. а.** *ударати, тући шибом:* ~ коње. **б.** фиг. *оштро нападати, врло оштро критиковати, осуђивати:* ~ сатиром малограђанштину. **в.** *брзо покретати тамо-амо, махати, вртети:* ~ репом. **2. а.** *падати у великим, плахим пљусковима, пљуштати, ударати под јаким налетима ветра (о киши).* **б.** *дувати у снажним налетима, ударима (о ветру).* **в.** *избијати у јаком млазу, шикљати (о крви, води и сл.).* **3.** разг. **а.** *журно, брзо ићи, јурити, грабити:* ~ кроз шуму. **б.** пеј. (обично у имп.) *одлазити сместа, губити се, торњати се.* – Шибај из моје куће! **4.** *циљати, смерати, нишанити, алудирати.* – Он је знао куда то шиба. ■ ~ **се а.** *ударати, тући сам себе шибом:* ~ по телу. **б.** уз. повр. *тући се међусобно шибама бичевати једно друго.* • ~ **очима,** ~ **погледом** *бацати, упућивати оштре, љутите погледе.* ~ **по ветру** *узалуд се мучити око нечега; бавити се нечим бесмисленим.*

ши̏ба̄ч, -а́ча м *онај који шиба, бичује некога.*

ши̏баџија м (мн. ж) жарг. пеј. *неваљалац, хуља.*

ши̏бе *узвик за терање паса, марш.*

ши́бер м нем. техн. *справа за техничко рачунање, множење и дељење великих бројева (померањем нарочите полуге).*

ши̏биковина ж бот. *в. удиковина.*

ши̏бица ж **а.** *палидрвце, жигица:* запалити шибицу. **б.** *кутија с палидрвцима:* купити две шибице.

шиби̏ца̄р, -а́ра м *онај који се бави шибицарењем; примитивни варалица.*

шибица́рити, шиби̏ца̄рӣм несвр. [гл. им. шибица́рēње с] *изводити трикове са три кутије шибица нудећи пролазницима да за новчану опкладу погоде испод које од њих се налази лоптица.*

ши̏бича̄р м зоол. *врста шљуке* Numenius arquatus, *зловременица.*

ши̏бичнӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шибице:* ~ кутија.

ши̏бичња̄к м *кутија за палидрвца.*

ши̏бља̄к, -а́ка и **ши̏бљӣк,** -и́ка м *земљиште зарасло у шибље, шикара; самоникло шибље.*

ши̏бље с (мн. ø) *зб. им. од шиб (а); шиб (б).*

ши̏бљика ж (дат. -ици) **1.** *танка стабљика; шиба, прут.* **2.** *в. шиба (2).*

ши̏бљичица ж *дем. од шибљика.*

ши̏бљӣчје с зб. (мн. ø) *шибље, шибљак.*

ши̏бнӣ и **ши̏бнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на шиб и шибу:* ~ траг (на лицу).

ши̏бнути, -нēм свр. **1.** *ударити шибом, ошинути; млатнути, лупити:* ~ коња. **2.** *снажно, бујно избити, израсти из нечега, ижџикљати (нпр. о шибљу, изданцима и сл.).* **3. а.** *нагрнути, јурнути; журно поћи, журно се упутити у неком правцу:* ~ у шуму, ~ пречицом. **б.** *пролетети фијучући као замахнут бич (нпр. о куршуму, метку).* **в.** (оком, погледом) *оштро погледати, одмерити (погледом) некога, ошинути (погледом).* ■ ~ **се** *ударити сам себе шибом, ошинути се:* ~ се два-три пута.

шибу̏цкати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: шибати (се).*

Ши́ва м *индијско божанство, главни хиндуски бог који са Брамом и Вишном чини свето тројство.*

ши̏вара ж *кројачка радионица.*

шѝвати, ши̏ва̄м несвр. *в. шити.*

ши̏ватица и **ши̏ватка** ж *шиваћа игла.*

ши̏ваћӣ, -а̄, -е̄ *који служи за шивење:* ~ машина, ~ игла, ~ прибор.

ши̏ва̄ч, -а́ча м *радник који шије, кројачки радник, кројач.*

ши̏вача ж *шиваћа игла.*

шива̀чица ж *радница која шије, швaља, кројачица.*

ши̏ва̄чница ж *радионица за шивење рубља и одеће, кројачка радионица.*

ши̏ве̄ње с **1.** *гл. им. од шити.* **2.** нар. *одевни предмет или одевни предмети који се шију код кројача, одн. кројачице: узети ~.*

ши̏гати, -а̄м несвр. *испуштати пригушен глас (о патки).*

ши̏зика ж жарг. *женска особа (обично млада девојка) која се понаша луцкасто, помало настрано, луцкаста, настрана женска особа.*

ши́зити, -ӣм несвр. разг. *понашати се као шизофреничар, лудовати.*

ши̏зма ж грч. *расцеп, раскол, отцепљење; отпадништво (обично од црквене заједнице).* • **источна ~** *расцеп, раскол у источној, православој вери.* **западна ~** *расцеп, раскол у западној, римокатоличкој цркви.*

шизма̀тик м грч. *присталица шизме, отпадник, расколник; припадник шизматичке верске заједнице.*

шизма̀тичкӣ и **шизма̀тичнӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на шизму и шизматике:* ~ верска заједница.

ши̏знӯт, -а, -о жарг. *ћакнут, луцнут.*

ши̏знути, -не̄м свр. жарг. *почети се понашати чудно, луцкасто, пошизити.*

ши̏зоидан и **шизо̀идан,** -дна, -о енгл. *који се понаша као шизофреничар.*

ши̏зофрен и **шизо̀френ,** -а, -о *који болује од шизофреније:* шизофрени болесник.

шизофрѐнија ж грч. мед. *душевна болест која се испољава у опадању умних активности, поремећају психичких процеса, расположења, неуравнотежености и сл., младалачко лудило.*

шизофрѐник м *в. шизофреничар.*

шизофрѐничан, -чна, -о *који је оболео од шизофреније; шизофренички:* ~ човек; ~ напад.

шизофрѐнича̄р м *онај који болује од шизофреније.*

шизофрѐнича̄рка ж *женска особа шизофреничар.*

шизофрѐничкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шизофренију и шизофренике, својствен шизофреницима:* ~ понашање.

шизофрѐнички прил. *на шизофренички начин, као шизофреници:* ~ се понашати.

ши̏ја ж **1.** анат. *део тела између главе и трупа код кичмењака (обично код птица), врат; стражњи део врата:* опружити шију, ухватити некога за шију. **2.** *део планинског гребена између врха и превоја или седла планине.* • **дићи шију** *заузети охоло држање, узохолити се, погордити се.* **заврнути (сломити) шију (некоме)** а) *удавити, убити.* б) *уништити, упропастити (некога).* в. *натерати, приморати (некога) на покорност, послушност.* **није ~ него врат** *то је једно исто.* **отегнути шију** *умрети.* **повити, погнути, савити шију** *помирити се са нежељеним положајем, са постојећом тешком ситуацијом, покорити се.* **стати (некоме) на шију** *потчинити, покорити (некога).*

Ши̏ја̄к м *сељак (икавац) из околине Славонске Пожеге.*

Шија̀киња ж *женска особа Шијак.*

ши̏ја̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Шијаке, који припада Шијацима, својствен Шијацима:* ~ говор, ~ ношња, ~ тврдоглавост.

ши̏јит, -и́та м ар. *припадник муслиманске верске секте која признаје само Куран, а одбацује усмена предања и верску традицију.*

ши̏јӣтскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шијите.*

ши̏к м тур. **а.** *танак углачан листић злата или другог метала; лажно злато, лажна позлата.* **б.** *врпца, трака или гајтан од злата или сребра, одн. боје злата или сребра.*

ши̏к фр. **1.** м *смисао за лепо, складно облачење, добар, однегован укус, елеганција:* облачити се са шиком. **2.** прид. непром. *укусно, лепо одевен, елегантан:* бити ~. **3.** (у прил. служби) *с укусом, отмено, елегантно (обично кад је реч о одевању):* носити се ~, возити се ~.

ши̏ка ж *шикање, шиштање.*

шика́на и **шика̀на** ж фр. *злонамерно компликовање неког поступка, узнемиравање и стварање неприлика, тешкоћа некоме разним смицалицама, малтретирање, кињење; прогон, гоњење:* полицијска ~, прибећи шикани.

шикани́рати, -а̀нӣра̄м свр. и несвр. *(на)мучити (некога) шиканама, стварати, створити некоме неприлике из пакости, (из)малтретирати, кињити:* ~ службенике, ~ раднике.

ши̏кара ж *густа шума са испреплетаним гранама и грмљем; шипраг, грмље, жбуње, шипраг.*

ши̏ка̄рје с зб. (мн. ø) *шикара, грмље, шипраг.*

ши́кати[1], ши̏ка̄м несвр. *љуљати, зибати, њихати:* ~ колевку, ~ дете. ■ **~ се** *љуљати се, зибати се, њихати се.*

ши́кати[2], ши̏ка̄м несвр. *в. шикљати.*

ши́кати[3], ши̏че̄м несвр. **1.** *испуштати шиштав, пискав глас, шиштати (о змији, гуски и сл.); шумно дисати.* **2.** фиг. *гневно грдити (некога) кроз стиснуте зубе, сиктати (на некога).*

ши̏кља̄ј м *налет шикљања, бризгања, бризгај; млаз.*

ши̏кљати, -а̄м несвр. **1.** *избијати у јаком млазу, бризгати (о течности).* **2.** *нагло, бујно избијати, расти, бујати, џикљати (о растињу, изданцима).*

ши́кнути[1], ши̏кне̄м свр. **1.** *избити у снажном млазу, бризнути, линути, покуљати (о течности).* **2.** *нагло се распламсати и сукнути увис, букнути (о ватри, пламену); нагло, јако засијати, блеснути (о светлости).* **3.** *бујно израсти, избити, ижџикљати (о изданцима, растињу).* **4. а.** *јако ударити, ударити снажним замахом, ошинути, распалити, опаучити, одаламити:* ~ руком, ~ бичем. **б.** *опалити, испалити (из ватреног оружја):* ~ десет метака.

ши́кнути[2], ши̏кне̄м свр. **1.** *испустити шиштав, пискав глас, зашиштати, засиктати (о змији, гуски и сл.); шумно удахнути или издахнути.* **2.** *љутито, сикћући проговорити, засиктати.*

ши̏ктав, -а, -о *који шикће, сиктав:* ~ глас.

ши̏ктаво[1] прил. *шикћући, сиктаво:* ~ проговорити.

ши̏ктаво[2] прил. **1.** *у јаком млазу (о течности).* **2.** *у налетима, снажно (нпр. о пламену, ватри).*

ши̏ктати[1], ши̏кће̄м *несвр. према шикнути*[1].

ши̏ктати[2], ши̏кће̄м *несвр. према шикнути*[2].

ши̏лӣнг м (ген. мн. -а̄) енгл. **1.** *ранија аустријска новчана јединица.* **б.** *новчана јединица Велике Британије пре монетарне реформе, двадесети део фунте стерлинга.*

ши̏ло с **1.** *алат за бушење рупа, обично при шивењу дебљег материјала (коже и сл.), у облику дебље игле с дрвеном дршком.* **2.** фиг. *окретна особа која свуда стигне; немирно, несташно дете, немирко, несташко.* **3.** зоол. *врста морске рибе коштуњаче* Syngnathus acus *из пор.* Syngnathidae, *чија женка полаже јаја у тзв. лежајну дупљу мужјака.* • **вратити ~ за огњило** *узвратити једнаком мером за неко рђаво дело, осветити се, вратити мило за драго.* **изгубити се као ~ у врећи** *изгубити се без икаква трага, нестати.*

шило̀пе̄рка ж зоол. *в. тврдоперка.*

ши̏лт м нем. **1. а.** *штит, штитник на капи, качкету.* **б.** сенило, светиљке. **2.** *табла, фирма на крчми и сл.*

ши̏љ м бот. **а.** *в. крупник.* **б.** *у мн.: фамилија зељастих једнокотиледоних биљака* Cyperaceae, *са троугластом или облом*

стабљиком, линеарним листовима и цветовима у класићима (у јд.: таква биљка).

шѝља м и ж *висока мршава млада особа.*

шѝљак, -љка м **1.** *оштар врх нечега:* ~ од стреле, ~ коца, ~ мача. **2.** *предмет, оруђе, алат с оштрим врхом:* ~ за копље, израђивати шиљке. • **бери кожу на** ~ *в. под брати.*

шѝљан м *врста пса шиљате главе.*

шѝљаст, -а, -о *в. шиљат.*

шѝљасто прил. *в. шиљато.*

шѝљастōст, -ости ж *особина или стање онога што је шиљасто, шиљатост.*

шѝљат, -а и -а̀та, -о **1.** *који има оштар врх, заоштрен на врху:* ~ комад стакла, ~ дрвце, ~ брада, ~ нос. **2.** мат. *који је мањи од 90°, оштар (о углу):* ~ угао (кут).

шѝљато и **шиља̀то** прил. *са оштрим врхом:* ~ заоштрена оловка.

шѝљатōст, -ости ж *особина или стање онога што је шиљато.*

шѝљег, -а и **шѝљēг,** -е́га м *млад ован.*

шѝљēж ж зб. (мн. ø) *млади овнови и младе овце од годину дана.*

шиљѐже, -ета с (мн. ø; зб. им. шѝљежāд ж) *јагње од годину дана.*

шѝљило с *нож за шиљење оловака, резач.*

шѝљити, шѝљӣм несвр. [гл. им. шѝљење с] **а.** *правити оштар врх на нечему, оштрити, заоштравати (дељањем, стругањем и сл.):* ~ оловку, ~ колац, ~ дрво. **б.** фиг. (уста, усне) *скупљати истурајући напред, пућити (усне).* ■ ~ **се** *постајати шиљат, добијати шиљат завршетак, издужавати се и сужавати се у шиљак (нпр. о носу, бради и сл.).*

шѝљкāн, -а́на м (обично у мн.) *врста опанка с ђоном извијеним напред у облику дугог оштрог кљуна:* носити шиљкане.

шѝљкаст, -а, -о *мало шиљат, шиљаст.*

шѝљкати, -āм несвр. **1.** *у дем. значењу шиљити (а).* **2.** *боцкати шиљком.* ■ ~ **се** уз. повр. **а.** *бости се, боцкати се, подбадати се.* **б.** фиг. *пецкати се, задиркивати се.*

шѝљкāш, -а́ша м *в. шиљкан.*

шѝљнути, -нēм свр. **1.** *мало зашиљити, заоштрити:* ~ оловку. **2.** *боцнути, убости.*

шиљо̀глав, -а, -о *који има шиљату главу.*

шиљо̀глāвка ж зоол. *у мн.: подразред риба хрскавичњача* Selachia, Plagiostomata, *у који спадају ајкуле шиљоусте (у јд.: риба из тога подразреда).*

шиљоку̀рāн, -а́на м пеј. *млад и неискусан мушкарац, жутокљунац.*

шиљо̀уст, -а, -о *који има шиљата уста:* ~ риба.

шиљо̀уста ж зоол. *в. шиљоглавка.*

шѝљчанӣ, -ā, -ō *који се односи на шиљак.*

шѝљчић, -а и **шѝљчӣћ,** -ића м *дем. од шиљак.*

шѝми, -ија м енгл. *врста америчког плеса сличног фокстроту.* • **шѝми-ципеле** *уске ципеле са шиљатим врхом какве су биле у моди око 1920. године и око 1960. године.*

шѝмике ж мн. *в. шими-ципеле (под шими).*

шимпа̀нза ж (шимпа̀нзо м) зоол. *мајмун* Anthropopithecus troglodytes *из пор. човеколиких мајмуна, са великим ушима, голим дланoвима и са развијеном интелигенцијом и способношћу опонашања, који живи у шумама тропске Африке.*

шѝмшир м тур. **1.** бот. *зимзелени украсни шиб или дрво с кожастим листовима* Buxus sempervirens *из ф.* Buxaceae, *чије се дрво користи у резбарству.* **2.** (у атриб. служби, у полусложеницама) *који је од шимшира, шимширов:* ~ седло.

шимшѝрика ж бот. *в. веприна.*

шѝмширов, -а, -о *који се односи на шимшир, који је од шимшира:* ~ лишће, ~ грана, ~ седло.

шѝмшировина ж *шимширово дрво (као грађа).*

шѝна и **шѝна** ж нем. **1.** *једна од две паралелне челичне траке с одређеним профилом прилагођеним намени, којима се крећу возови, трамваји и слична кола с гвозденим точковима, трачница:* железничке шине, трамвајске шине, ићи по шинама, искочити из шина. **2.** *дугачак комад профилираног челика који служи као носач.* **3.** *гвоздени обруч којим се стежу и држе наплаци на точку, дуге на бурету и сл.* **4.** мед. *потпорни предмет од чврстог или савитљивог материјала (од плетене жице, метала, дашчица, гипса и сл.) који служи за имобилизацију преломаљених екстремитета, удлага.*

шѝндра ж нем. (обично зб.) *дашчице (одн. дашчица), обично борове или букове, за покривање крова:* зграда покривена шиндром.

шѝндран, -а, -о *покривен шиндром:* ~ кров, ~ кућа.

шѝндрика ж *дашчица шиндре; шиндра.*

шино́бус и **шѝнобус** м нем. *моторни воз сличан аутобусу, без посебне локомотиве, с погонским уређајем и возачем у путничком вагону, који служи за превоз путника на краћим релацијама.*

шино́бускӣ и **шѝнобускӣ,** -ā, -ō *који се односи на шинобус:* ~ композиција, ~ превоз.

шѝнскӣ и **шѝнскӣ,** -ā, -ō *који се односи на шине, који се креће шинама:* ~ возило.

шѝнтер м нем. **1.** *онај чије је занимање хватање паса и мачака луталица или уклањање угинулих животиња и дерање њихове коже, стрводер, живодер.* **2.** фиг. *онај који бездушно искоришћава друге, гуликожа, каишар, лихвар, зеленаш.*

шинтēрница ж *просторија, зграда или место где шинтери убијају похватане псе и мачке и деру им кожу, стрводерница, живодерница, кафилерија.*

шѝнтерскӣ, -ā, -ō *који се односи на шинтере, стрводерски.*

шѝнути, -нēм свр. **1.** *ударити нечим танким, еластичним, ошинути, шибнути; уопште ударити снажно, јако, млатнути:* ~ бичем; ~ по образу. **2. а.** *потећи у јаком млазу, шикнути, бризнути (о течности).* **б.** *зафијукати, зазвиждати (нпр. о мецима).* **3.** (погледом, очима) фиг. *оштро, строго погледати.* **4.** (у клетви) *погодити, ударити; ујести.* – Шинула те змија. ■ ~ **се** *ошинути се, јако се ударити:* ~ бичем, ~ трском.

шѝњел, -а и -ѐла м рус. *горњи дугачки војнички капут, војничка кабаница.*

шињѐлчић м *дем. од шињел.*

шѝњōн, -о́на м фр. *уметак у коси од туђих власи.*

шѝп м (мн. шѝпови) **1.** *зашиљен дирек, балван или стуб од дрвета, бетона или челика побијен усправно у дно воде или у земљу као носач терета или ослонац бране:* дрвени ~, челични ~, бетонски ~. **2. а.** *покретна гвоздена шипка којом се причвршћују врата и прозори за лежиште (праг, одн. оквире).* **б.** *гвоздени клин на који се навлачи реза и о који се веша катанац.* **в.** *клин на пумпи или парном котлу.*

шѝпак, -пка м **1.** бот. **а.** *в. нар.* **б.** *плод руже, шипурак.* **в.** *дивља ружа.* **2.** вулг. *палац стављен између кажипрста и средњака као знак поруге или пркосног одбијања, ускраћивања нечега:* показати некоме ~. • **пун као** ~ *јако пун, препун, набијен, крцат.*

шипа́рац, -рца м *одраслији дечак.*

шипа̀рачкӣ, -ā, -ō *који се односи на шипарце, који припада шипарцима, својствен шипарцима:* ~ неозбиљност.

шипа̀рачки прил. *на шипарачки начин, као шипарац:* ~ заљубљен.

шипа̀рица ж *одраслија девојчица.*

шипа̀ричкӣ, -ā, -ō *који се односи на шипарице, који припада шипарицама, својствен шипарицама.*

шипа̀рички прил. *на шипарички начин, као шипарица.*

шипа́рство с *шипарачко, одн. шипаричко доба, доба полног сазревања, пубертет.*

шипа́рче, -ета с (мн. *в) дем. и хип. од шипарац и шипарица.*

шипа̀рчић м *дем. и хип. од шипарац.*

ши̏пила, ши̏пила̄ с мн. *део ткачког разбоја, две дашчице које држе брдила за забрдњачу.*

ши̏пка ж (дат. ши̏пци; ген. мн. ши̏пкӣ (ши̏па̄ка̄)) **а.** *дужи и ужи четвртасти комад метала, дрвета и др. тврдог материјала, који се користи у грађевинарству и др.; палица:* метална ~, челична ~, алуминијумска ~, дрвена шипка. **б.** *уопште предмет у облику шипке, палице:* шећерна ~. • **го као ~** *који је без игде ичега, пуки сиромах.* **као ~ уз бубањ** *в. под бубањ.*

ши̏пкаст, -а, -о *који је у облику шипке, сличан шипки; израђен у шипкама:* шипкасти материјал.

ши̏пков, -а, -о *који се односи на шипак, који припада шипку, који је од шипка:* ~ грм, ~ цвет, ~ сок.

ши̏пковина и **ши̏пковина** ж *шипково дрво.*

ши̏пра̄г, -а́га м и **ши̏пра̄жје** с *густо израсло шибље, жбуње, грмље.*

Ши̏пта̄р м *в. Албанац.*

Ши̏пта̄рка ж (дат. -ки) *в. Албанка.*

ши̏пта̄рскӣ и **ши̏птарскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на Шиптаре, албански:* ~ језик, ~ ношња.

ши̏пта̄рски и **ши̏птарски** прил. *на шиптарски начин; шиптарским језиком:* говорити ~.

шипу́рак, -рка м бот. **а.** *плод руже, обично дивље руже, шипак.* **б.** *дивља ружа.*

ши̏пчанӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шипак, шипурак:* шипчана зрнца.

ши̏пчити, -ӣм несвр. разг. *пешачити дуго и напорно:* ~ узбрдо.

ши̏пчица ж *дем. од шипка.*

ши̏пчӣште с *место на пушци где се утиче шипка којом се набија пушка.*

ши̏р м песн. *ширина.*

ши̏ра ж тур. *слатко вино; слатки сок зрелог грожђа (или другог воћа) у коме још није почело алкохолно врење, мошт.*

ши̏ран, -рна, -о песн. *широк.*

ши̏рилац и **ши́рилац,** -иоца м *онај који нешто шири, разноси, разносач, преносилац; пропагатор:* ~ клица, ~ заразе, ~ вести, ~ идеја.

шири̏на ж **1.** *димензија која се пружа у попречном правцу, растојање између бочних страна неког тела, површине; величина тога простирања:* ~ ормара, ~ собе, ~ платна. **2.** *раван предео, простор великих размера, поље, пучина; отворен неограничен простор, пространство:* извести се на ширину, чезнути за ширином. **3.** *распрострањеност, рашireност неке појаве; опсег, размере, величина неке појаве:* ~ покрета, ~ самоуправе, ~ устанка. **4. а.** *широкогрудост, великодушност:* нечија ~ и образованост. **б.** *неспутаност, слобода; лагодност, пријатност.* **5.** *усмереност (погледа, схватања) у више праваца, свеобухватност; исцрпност:* ~ погледа, ~ схватања, ~ науке. **6.** књиж. *излагање у појединостима, детаљно излагање, опширност; развученост:* епска ~ (романа). • **географска ~** геогр. *удаљеност неког места на север или на југ од екватора, изражена у степенима:* северна географска ~, јужна географска ~.

ши̏рит м тур. *украсни поруб, гајтан или перваз на одећи; украсни гајтан или трака на униформи као знак чина:* златни ~.

ши̏ритељ и **ши́ритељ** м *в. ширилац.*

ши̏рите̄љка и **ши́рите̄љка** ж *она која нешто шири, разноси; пропагаторка.*

ши́рити, ши̏рӣм несвр. [гл. им. ши́ре̄ње с] **1. а.** *чинити ширим, пространијим, истезати у ширину, рашиp ривати; развлачити:* ~ чарапе, ~ ципеле, ~ одећу; ~ усне. **б.** *размицати границе (нечега), повећавати обим, опсег (нечега), увећавати, проширивати:* ~ границе, ~ простор, ~ видике, ~ знање. **в.** *опружати целом површином, распростирати, развијати:* ~ рубље, ~ ћебе, ~ тепих, ~ заставу. **2. а.** *покретати, размицати лево и десно (руке, ноге); широко раскриљивати, размахивати (крила).* **б.** (очи) *широко отварати (очи), зачуђено, изненађено гледати.* **3. а.** *разносити, распростирати (гласове, приче, вести), разглашавати:* ~ гласове, ~ вести, ~ славу, ~ пропаганду. **б.** *чинити да нешто узме маха, да добије широку распрострањеност:* ~ страх, ~ панику, ~ заразу, ~ писменост, ~ пустош. **4.** *испуштати из себе мирис, задах, испарење испуњавајући њиме простор:* ~ мирис, ~ задах, ~ вонь. ■ **~ се 1. а.** *постајати шири, размицати се, растезати се, развлачити се у ширину (нпр. о одећи, обући, колу итд.).* **б.** *размицати се лево и десно; раскриљивати се (о рукама, крилима и сл.).* **в.** *широко се отварати, рогачити се (о очима).* **г.** *постајати дебљи, пунији, гојити се:* ~ се у телу (у куковима и сл.). **2.** *размицати, проширивати границе; заузимати, захватати широк простор, пружати се великим пространством (нпр. о држави, насељу, пашњацима итд.).* **3. а.** *проносити се, разносити се, распростирати се (о гласу, вестима, причи), разглашавати се.* **б.** *узимати маха, добијати све веће размере, постајати све распрострањенији (нпр. о неком покрету, епидемији, утицају итд.).* **4.** *струјати, запахњивати, распростирати се (о мирисима, испарењима и сл.).* **5.** *удобно, комотно се негде намештати, настањивати, уживати, користити неко добро, комфор, башкарити се:* ~ у дворцу, ~ се на имању, ~ се на каучу.

ши̏рок, -о̀ка, -о (комп. ши̏рӣ) **1. а.** *који има знатну ширину, чија је ширина већа од просечне:* ~ улица, ~ кревет, ~ пут, широка рамена. **б.** (са допуном која значи меру) *који је одређене ширине:* пут ~ 2 метра. **в.** *простран, комотан; већи, одн. шири него што је потребно:* ~ одело, широке ципеле. **г.** *који се пружа у даљину, надалеко и нашироко, који заузима велики простор, веома простран; голем, огроман, бескрајан:* ~ поље, ~ простор, ~ море, ~ пространство, ~ свет. **2.** *који обухвата многе појединости, усмерен у више праваца неке делатности, науке и сл., вишестран, свестран; исцрпан; опширан:* широки погледи, широка схватања, ~ образовање, ~ познавање нечега, ~ дебата, ~ култура; шири извод из нечега. **3. а.** *који се односи на најбројније, најмасовније слојеве друштва:* ~ јавност, ~ публика, широке народне масе, ~ круг читалаца. **б.** *који обухвата велика подручја, области делатности, велики број лица итд., масован:* ~ акција, широки покрет, ~ примена, ~ употреба, широки фронт. **4. а.** (само у комп. и суп.) *који се простире даље од уже заједнице, који обухвата већи простор од уже заједнице:* шира домовина, шири завичај. **б.** *чије је појмовно, смисаоно поље веће:* у ширем смислу, ~ појам. **5.** *великодушан, широкогруд; дарежљив:* имати ~ срце, ~ душа. • **бити широке воље** *бити добро расположен, весео.* **бити широке руке** *в. под рука.* **широки колосек** *колосек чије су трачнице, шине на већем размаку.*

ши̏роко с (м) итал. *топао јужни или југоисточни ветар који дува у Средоземљу и на Јадрану, југо.*

широ̀ко прил. (комп. ши̏ре̄ и ши̏ре) **1. а.** *са знатном ширином, знатно у ширину, раширено:* ~ скројена хаљина, ~ се гранати, ~ раскрилити крила, ~ размаћи руке, ~ отворена врата. **б.** *са знатним размаком, размакнуто, одвојено:* ~ одвојени редови, ~ разредити саднице. **в.** *с великим замахом руке и др.:* ~ замахивати (руком, косом), ~ сејати око себе. **г.** *јако ширећи, развлачећи (нешто):* ~ зинути, ~ отворити очи. **д.** *ширећи (руке); раскречујући (ноге), раскречених ногу, раскречено:* ~ загрлити некога; ~ се раскречити. **2.** *на широком, великом простору, захватајући широк, велики простор, површину; на све стране, надалеко:* ~ распрострањена појава, ~ захваћен простор, ~ одјекнути. **3. а.** *у великом броју, масовно:* ~ учествовати у акцији, ~ развити физичку културу. **б.** *у великој мери, обиму, знатно, увелико:* ~ развити привреду, ~ употребљавати (нешто). **4.** *у појединостима, детаљима, подробно, исцрпно, потанко; опширно:* ~ развезати причу, ~ описивати нешто, ~ заснована прича.

широко- *као први део придевских, именичких и др. сложеница означава широко захватање, простирање појаве или знатан степен особине исказане другим делом сложенице:* широкогруд, широконос, широколиснат, широкогрудо, широконосац, широкогрудност.

широ̀ковид, -а, -о *који је широких видика, широких погледа, схватања:* широковиди визионар.

широко̀видо прил. *са широким погледима, схватањима.*

широко̀видо̄ст, -ости ж *особина онога који је широковид.*

широко̀груд, -а, -о и **широко̀грудан,** -дна, -о *који има пуно разумевања за друге, увиђаван; несебичан, великодушан, племенит; дарежљив:* ~ човек, ~ душа.

широко̀груд(н)о прил. *с пуно разумевања за друге, несебично, великодушно, племенито:* ~ пружити помоћ, ~ поступити.

широко̀груд(н)о̄ст, -ости ж (инстр. -ошћу) *особина онога који је широкогруд(ан), великодушност, племенитост, несебичност.*

широколѝснат, -а, -о *в. широколист.*

широко̀лист, -а, -о и **широко̀листан,** -сна, -о *који има широко лишће:* ~ цвеће, ~ смоква, ~ папрат.

широко̀нос, -а, -о и **широко̀носан,** -сна, -о *који има широк нос:* широконос(н)и мајмуни.

широко̀носац, -сца м зоол. *у мн.: подред малих мајмуна широка носа* Ceboidea (Platyrrhina, Hesperopitheci), *широконоси мајмуни (у јд.: такав мајмун).*

широко̀плећ и **широкоплѐћат,** -а, -о *који има широка плећа:* ~ горштак.

широко̀рог, -а, -о *чији су рогови размакнути широко у страну:* ~ говече.

широко̀трачан, -чна, -о *чије су трачнице, шине постављене на широком одстојању (преко 1,5 m):* ~ пруга.

широко̀це̄вка јек. **широко̀цијевка** ж *пушка са широком цеви.*

ши̏ром и **шѝром** прил. **1.** *на све стране, свуда:* ~ одјекнути. **2.** *целом ширином, потпуно, сасвим:* ~ отворена врата, ~ отворена уста. **3.** (у служби предлога) (с ген.) *с краја на крај, целим пространством (нечега):* ~ света, ~ земље, ~ Србије.

шѝроња м (мн. ж) **1.** *човек широких плећа, рамена, плећат човек; угојен човек нижег раста, дежмекаст, здепаст човек.* **2.** *во широко размакнутих рогова.*

ши̏рӯн, -у́на м зоол. *у мн.: породица грабљивих морских риба* Carangidae *из подреда гргечке (у јд.: риба из те породице).* • **оштрооки** ~ *врста шируна* Trachurus trachurus.

ши̏ти, ши̏је̄м (имп. ши̏ј; трп. ши̏вен, -ѐна) несвр. **1. а.** *састављати концем удевеним у иглу искројене делове тканине, коже и сл. израђујући одећу, обућу и друго:* ~ хаљину, ~ панталоне, ~ јастучницу. **б.** *спајати хируршким концем разрезане, раздвојене делове ткива.* **2.** фиг. **а.** *брзо ићи, јурити, трчати:* ~ кроз шуму. **б.** *убрзано испаљивати метке на неки циљ (о ватреном оружју); пролазити, пролетати великом брзином (о метку из ватреног оружја).* **3.** разг. (некога) *имати бољи успех, бити бољи од некога, надмашивати, превазилазити некога:* увелико ~ некога. • **нит се шије нит се пара** *каже се за онога који је стално на истој мери, у истом стању, који се не мења (обично за особу поодмаклих година).* **шио ми га Ђура (Ђуро)** разг. *каже се кад се с неверицом слуша нечија прича, није него.*

ши̏ћа̄р, -а́ра м тур. **а.** *оно што се заплени, опљачка, плен, пљачка.* **б.** *лако остварена добит; добитак, корист:* богат ~, добар ~.

шиħа̀рина ж *аугм. од шићар.*

шиħа̀рити, ши̏ћа̄рӣм свр. и несвр. [гл. им. шиħа́ре̄ње с] *стећи, стицати шићар; олако стећи, стицати, зарадити, зарађивати.* • ~ **у мутном** *в. ловити у мутном (под ловити).*

шиħа̀рџија м (мн. ж) *безобзиран човек увек спреман да извуче шићар, лакомац који у свему хоће да ушићари; пљачкаш, гуликожа.*

шиħа̀рџи̏јскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шићарџије; својствен шићарџијама:* ~ природа.

шиħа̀рџи̏јски прил. *на шићарџијски начин, безобзирно користећи прилику да се извуче корист.*

шѝħе с (мн. ø) **1.** *предмет који се шије:* седети са шићем у рукама. **2.** *шивење:* бавити се шићем.

ши̏ф, -а и ши̏фа м (мн. ши̏фови и ши̏фови) фр. штамп. *отисак штампаног текста на широкој траци папира, на коме се врши коректура пре прелома у стране, шпалта.*

ши̏фарскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шифру, на шифре:* ~ знак.

ши̏фо̄н, -о́на м фр. *врста танког белог платна фабричке израде.*

ши̏фо̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који је од шифона:* ~ рубље.

шифо̀ње̄р, -е́ра м фр. *орман за одело и рубље.*

шифо̀ње̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шифоњер:* ~ ладица.

ши̏фра ж (ген. мн. ши̏фа̄ра̄ и ши̏фрӣ) фр. **1.** *тајно писмо, писмо за тајну преписку или тајно обележавање нечега, систем знакова у коме слова, речи и бројке имају уговорену измењену вредност и који се могу протумачити само помоћу утврђеног, договореног кључа:* послати шифром извештај, читати шифре, тумачити шифре. **2.** *ознака која се ставља уместо имена аутора неког научног, стручног, књижевног или уметничког дела, уместо имена проналазача и сл. кад се жели сачувати тајност ауторства:* дати свој рад под шифром.

ши̏франт м *онај који се служи шифром, шифрама, онај који тумачи шифру, шифре.*

ши̏франтскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шифранте.*

ши̏фровати, -рује̄м (шифри́рати, ши̏фрӣра̄м) свр. и несвр. *(на)писати, саопштити, саопштавати шифром:* ~ писмо.

ши̏хта ж нем. **1.** *група радника која ради у једној смени:* прва ~, друга ~. **2.** *радно време у једној смени:* ноћна ~, одрадити ноћну шихту. **3.** *материјал, сировине које се прерађују у металургијском процесу (руде, комади метала, кокса и др.).*

ши̏ц *узвик за терање мачака.*

ши̏цати, -а̄м несвр. ном. *терати мачке узвиком шиц.*

ши̏цкати, -а̄м несвр. оном. *шуштати избијајући у слабом, танком млазу (нпр. о млеку при мужи).*

ши̏чан, -а, -о *начињен од шика, варка.*

ши̏ш[1] м тур. нар. **1.** *гвоздени ражањ.* **2.** *шупаљ штап.* • **го као** ~ *који нема ништа, веома сиромашан, пуки сиромах.*

ши̏ш[2] *узвик за терање кокошију.*

ши̏ша м *онај који се ошишао; кратко ошишан човек или дете;* уп. шишо.

ши̏шав, -а, -о *који има кратко подшишану косу; ошишан:* ~ девојчица.

шиша̀на ж тур. ист. *врста дуге пушке.*

шиша́рац, -рца м зоол. **а.** *назив за више врста инсеката опнокрилаца из пор.* Cynipidae, *који на лишћу стварају шишарице, бабушкар:* ружин ~, храстов ~. **б.** *у мн.: род таквих инсеката, мушице шишкарице, бабушкари* Cecidomyidae. • **прави** ~ *инсект опнокрилац* Cynips gallae tinctoriae *из пор. осе шишкарице, који на храстовом лишћу ствара велике шишарице богате танином, који се употребљава за штављење коже и прављење мастила.*

шиша̀рица ж **1.** *огругласта израслина на лишћу, пупољку, цвету и другим биљним органима храста, руже и др. биљака која настаје убодом мушица шишкарица, бабушка, шишка.* **2.** *в. шишарка.* **3.** зоол. *в. оса шишкарица (под шишкарица).*

ши̏ша̄рка ж (дат. -рци; ген. мн. -кӣ (ши̏шара̄ка̄)) **1.** бот. *округласт или купаст плод четинара, који настаје одрвењавањем спирално поређаних љусака којима су заштићене семенке:* јелова ~, борова ~. **2.** *в. шишарица (1).*

шиша̀руша ж зоол. *в. шишарац (а).* • **осе (зоље) шишаруше** *в. осе (зоље) шишкарице (под шишкарица).*

шѝшати, ши̏ша̄м несвр. **1. а.** *скраћивати или потпуно одсецати косу или браду маказама, машином и сл., стрићи:* ~ косу, ~ браду, ~ бркове. **б.** *уопште сасецати, поткресивати, скраћивати маказама или сличном направом:* ~ траву, ~ живицу, ~ руно. **в.** (некога) *уређивати нечију косу, фризуру скраћујући, одсецајући је:* ~ даме. **2.** фиг. разг. **а.** *експлоатисати, пљачкати,*

глобити: ~ сељаке. **б.** *претицати, превазилазити некога (у нечему):* ~ некога у знању. **3.** фиг. **а.** *учестано, у рафалима пуцати; пролетати фијучући (о мецима из ватреног оружја):* ~ по честару. **б.** *кретати се веома брзо, дувати (о ветру); јурити, летети право:* ~ поред зграде. ■ **~ се а.** *шишати своју косу или браду.* **б.** (код некога) *одлазити код некога на шишање, фризирање, користити услуге шишања код некога:* ~ се код модног фризера. • **шишано кумство** етн. *свечан обред првог шишања детета у коме онај који шиша дете постаје кум детету и његовој породици.* **ко те (вас) шиша?** жарг. *кога је брига за тебе (вас)?*

ши̏шка ж (дат. -ки; ген. мн. ши̏шкӣ (ши̏ша̄ка̄)) (обично у мн.) *кратко подсечена коса на челу, прамен или увојак косе који пада на чело:* имати шишке, носити шишке.

шишка̀рица ж зоол. **а.** *в. шишарац (а).* **б.** *у мн.: в. осе (зоље) шишкарице.* • **осе (зоље) шишкарице** *породица инсеката* Cynipidae *из реда опнокрилаца, чије ларве стварају шишарице, шишке на лишћу и др. органима неких биљака.* **мушице (мухе) шишкарице** *породица инсеката двокрилаца* Cecidomyidae, *чије женке полажу јаја у цвет и лист изазивајући стварање кржастих израслина – шишарица, шишки.*

ши̏шкати, -а̄м несвр. оном. **1.** *успављивати дете љуљајући га и умирујући гласовима „ш-ш“.* **2.** *умиривати тепајући и милујући:* ~ коња.

ши̏шкица ж *дем. од шишка*[1].

ши̏шко м *кратко ошишан дечко.*

ши̏шмиш м зоол. *в. слепи миш (под миш).*

ши̏шнути, -не̄м свр. оном. *зашиштати; засиктати:* ~ кроз нос, ~ кроз зубе.

ши́шо, -а и -е̄ м *онај који се ошишао; кратко ошишан човек или дете;* уп. шиша.

ши̏штав, -а, -о *који шишти, праћен шиштањем; пригушен (о гласу).*

ши̏штаво прил. *шиштећи; пригушено:* ~ звиждати, ~ говорити.

ши̏штаво̄ст, -ости ж *особина онога што је шиштаво:* ~ гласа.

ши́штати, -тӣм несвр. оном. **1. а.** *испуштати, одавати пригушен шум (који подсећа на продужени изговор сугласника „ш“); говорити стегнутих зуба, пригушеним гласом (у љутњи или шапћући):* ~ кроз зубе, ~ од беса. **б.** (на некога) фиг. *испољавати велику нетрпељивост према некоме, беснети, сиктати (на некога).* **в.** *испуштати оштар, пискав глас, шикати, сиктати (о гуски, змији и сл.).* **г.** *фијукати, звиждати (нпр. о коси кад се коси, о мачу и сл.).* **д.** *одавати резак звук, пиштати (нпр. о гајдама, о пари при кувању под притиском и сл.).*

ши̏шуља ж агр. *врста пшенице без осја на класу, голија.*

шка̀кљати, -а̄м несвр. **а.** *лаким учесталим додирима прстију или неким предметом дражити, голицати:* ~ некога по табанима. **б.** *уопште изазивати надражаје чула (нпр. о мирису у носу).*

шка̀кљив, -а, -о **1.** *осетљив на шакљање, голицљив:* бити ~. **2.** фиг. *који може повредити нечију осетљивост, тугаљив, деликатан, неугодан, непријатан:* ~ питање, ~ ствар.

шка̀кљиво прил. **1.** *изазивајући шкакљање, дражећи, голицаво:* ~ додиривати. **2.** фиг. *повређујући нечију осетљивост, неугодно, непријатно, тугаљиво, деликатно:* ~ деловати, поставити питање ~.

шка̀кљиво̄ст, -ости ж **а.** *особина онога који је шкакљив, голицљивост.* **б.** фиг. *особина онога што је тугаљиво, тугаљивост, деликатност:* ~ питања.

шка̀кљити, -ӣм несвр. *в. шкакљати.*

шка̏мп м итал. зоол. *врста малог црвенкастог дугорепог рака* Nephrops norvegicus, *који се једе, норвешки рак.*

шка̏мӯт м оном. *резак продоран глас младог пса, оштро кевтање, цичав лавеж.*

шкаму̀тати, шка̀мућем несвр. оном. *лајати реским цичавим гласом, скичати, цичати (о младом псу).*

шкаму́тнути, шка̀мӯтне̄м свр. оном. *огласити се шкамутом, зацичати, штектнути (о младом псу).*

шка̏ре, шка̑ра̄ ж мн. нем. *в. маказе:* гвоздене ~, сећи шкарама.

шка̏рице ж мн. *дем. од шкаре.*

шка̑рпа ж итал. *коса страна, косина, бок неког усека или насипа.*

шкарпи́на ж зоол. *в. шкрпина.*

шка̏рт м итал. **1.** *лоша, неупотребљива роба, неквалитетан или неупотребљив производ који се обично одбацује:* одбацити ~. **2.** фиг. *особа која се при избору одбаци као неспособна, неподесна за неки посао, особа која није ни за шта; онај који је трајно неспособан за војску:* прогласити некога за шкарта. **3.** (у атриб. служби, непром.) *који се одбацује као неупотребљив, лош:* ~ роба.

шкарти́рати, шка̀ртӣра̄м свр. и несвр. **а.** *издвојити, издвајати и одбаци(ва)ти као шкарт:* ~ робу, ~ цицеле. **б.** *отпустити, отпуштати са посла, из службе због неспособности за тај посао или службу:* ~ двојицу регрута, ~ раднике.

шке̏мбав, -а, -о пеј. *који има велики трбух, трбушаст.*

шке̏мбе, -ета с тур. **1. а.** *говеђи бураг; јело спремљено, зготовљено од бурага, шкембићи.* **б.** подр. *трбух, стомак:* имати велико ~. **2.** фиг. *мало дете.*

шкемби́ћи, -и́ћа̄ м мн. *јело спремљено од шкембета, говеђег бурага:* наручити шкембиће.

шке́мбо, -а и -е̄ м и **шке́мбоња** м (мн. ж) пеј. *човек с великим трбухом, трбоња.*

шки́ја ж тур. *кријумчарени домаћи дуван; херцеговачки ситно резани дуван.*

шки́ља ж **1.** и м *шкиљава особа.* **2.** *лампа која шкиљи.*

шки̏љав, -а, -о **1.** *који шкиљи, који гледа полузатворених очију, жмирав; зрикав, разрок:* ~ човек; шкиљаве очи. **2.** *који одаје слабу светлост:* ~ лампа, ~ светиљка.

шки̏љавац, -а̄вца м пеј. *шкиљав човек.*

шки̏љаво прил. **1.** *шкиљећи, жмиркаво; разроко, зрикаво:* ~ гледати. **2.** *слабо светлећи:* ~ светлети.

шки̏љаво̄ст, -ости ж *особина и стање онога који је шкиљав, жмиркавост; разрокост, зрикавост.*

шки́љити, -ӣм несвр. [гл. им. шки́ље̄ње с] **1.** *гледати полузатворених очију, чкиљити, жмурити; гледати зрикаво, бити зрикав, разрок.* **2.** (у (на) некога) *гледати усредсређено, упорно некога, зурити, пиљити (у некога).* **3.** *одавати слабу, пригушену, притуљену светлост, слабо светлети (о лампи, светиљци).*

шки̏љнути, -не̄м свр. *погледати шкиљећи.*

шклобо̀тати, -о̀бо̄ће̄м несвр. оном. *в. шоботати.*

шклопо̀тати, -о̀по̄ће̄м несвр. *клопотати, клопарати.*

шкло̀по̄ција и **шклопо́ција** ж фам. *дотрајала, скоро неупотребљива ствар, крнтија, олупина (обично стари дотрајали аутомобил, аутобус и сл.).*

шкљо̏ц оном. *узвик за подражавање звука којим је пропраћено одапињање обарача на пушци, окретање кључа у брави и сл. или ударање зуба о зуб.*

шкљо̀ца ж **1.** *цепни ножић, бритва са дрвеном или рожнатом дршком или корицама на склапање у којима нож слободно шкљоца.* **2.** пеј. *стара дотрајала, зарђала пушка кремењача, шкљоцара.*

шкљо̏цав, -а, -о *који шкљоца, расклиман:* ~ пушка.

шкљо̏ца̄ј м оном. *кратак оштар звук при одапињању обарача пушке, окретању кључа у брави и сл.*

шкљоцара ж пеј. *стара, дотрајала пушка (која често затаји).*

шкљо̏цати, -а̄м несвр. оном. **а.** *одавати кратке оштре звуке при одапињању обарача пушке, окретању кључа у брави, шишању маказама, ударању зуба о зуб и сл. (о пушци, брави, ма-*

казама, зубима и сл.). **б.** *изазивати, стварати такве звуке:* ~ маказама, ~ фото-апаратом, ~ зубима.

шкљо̏цкати, -а̄м несвр. *дем. према шкљоцати.*

шкљо̏цнути, -не̄м свр. onoм. *произвести шкљоцај.*

шко̏дити, -ӣм несвр. [гл. им. шко̏ђе̄ње с] (некоме, нечему) *наносити штету (некоме, нечему), неповољно утицати на некога, на нешто, штетити, сметати:* ~ организму, ~ здрављу, ~ некоме.

шко̀дљив, -а, -о *који шкоди (некоме, нечему), штетан, неповољан:* ~ утицај.

шко̀дљиво̄ст, -ости ж *особина онога што је шкодљиво, штетност.*

шко̂ла и **шко̏ла** ж **1.** *васпитно-образовна установа за децу и одрасле у којој се стичу основна и системска знања из разних наука, струка и вештина и изграђује морална и друштвена личност ученика, васпитаника; зграда у којој се налази таква установа:* осмогодишња ~, стручна ~, техничка ~, економска ~, пољопривредна ~, медицинска ~, бродарска ~, рударска ~. **2. а.** *настава у школи, наставни, школски часови:* вратити се кући после школе. **б.** *похађање школе (1), школовање:* прекинути школу, завршити школу. **в.** зб. *ученици и наставници школе (1) као целина, колектив.* – Цела школа је отишла на екскурзију. **3.** фиг. *животно искуство; поука из искуства.* – То му је добра школа. – Нека ти то убудуће буде школа. **4.** *посебан правац у науци или уметности, учење, смер:* филозофска ~, стоичка ~, Платонова ~, Вукова ~, позитивистичка ~. **5.** *в. школица (2):* играти се школе. • **Велика** ~ ист. *високошколска установа из које се развио Београдски универзитет.* **висока** ~ *факултет.* **виша** ~ *образовна установа у којој ученици, студенти стичу знања из разних области након завршетка средње школе.* **основна** ~ *обавезна школа за децу одређеног узраста у којој се стиче основна писменост и систематизована основна општа знања.* **средња** ~ *школа у којој ученици стичу систематизована знања из разних стручних области после завршетка основне школе.*

школа́рац, -рца м разг. *онај који се школује, ђак, ученик неке школе.*

школа̀рина ж *новчани износ, такса која се уплаћује за школовање у неким школама.*

школа̀рица и **шко̀ла̄рка** ж разг. *ученица неке школе.*

шко́лац, -лца м *ђак, ученик, школарац.*

шко̏лица и **шко̂лица** ж **1.** *дем. од школа.* **2.** *врста дечије игре која се игра плојком на плочнику с квадратима обележеним кредом:* играти се школице.

шко̏лова̄н, -а, -о *образован, учен:* ~ човек.

шко̏лова̄но̄ст, -ости ж *стање, својство онога који је школован, образованост, ученост.*

шко̏ловати, -лује̄м несвр. (некога) **1.** *омогућавати некоме да похађа школу пружајући му материјалну, новчану помоћ, слати у школу:* ~ сина. **2.** *обучавати, учити (некога) у школи:* ~ врсне кадрове. ■ ~ **се** *похађати школу, учити, образовати се у школи:* ~ у иностранству.

шко̏лскӣ и **шко̀лскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на школу, који припада школи, који је у вези с школом и наставом у школи и сл.:* ~ зграда, ~ систем, ~ програм, ~ задатак, ~ брод. **2.** *који садржи све битне одлике једне појаве у одговарајућој мери, који се може узети као модел, образац неке појаве, типичан:* ~ пример малограђаштине. **3.** *који се круто држи критеријума једне школе, једног схватања, шаблонски:* ~ критика.

шко̏лски и **шко̀лски** прил. *на школски начин, према схватањима, мерилима школе, као у школи:* ~ поучан пример.

шко̀лство с *школски систем, организација и делатност школе као васпитно-образовне установе:* закон о школству.

шко̏љ, шко̀ља и **шко̂љ** м итал. **а.** *мање острво, острвце, отočић.* **б.** *морски гребен, хрид.*

шко̀љић, -и́ћа м *дем. од шкољ.*

шко̂љка ж (дат. шко̂љци; ген. мн. шко̂љкӣ (шко̏ља̄ка̄)) **1.** зоол. **а.** *морски или слатководни мекушац из истоимене класе:* морска ~, речна ~, барска ~, бисерна ~. **б.** *у мн.: класа мекушаца* Lamellibranchiata, *спљоштеног тела које је обавијено љуштуром састављеном од два насрамна припојубљена капка, шкољкаши (у јд.: мекушац из те класе).* **в.** *љуштура шкољке (1а) (одн. један од њених капака) која штити њено тело:* скупљати шкољке. **2.** анат. **а.** *део спољашњег уха по облику сличан поклопцу шкољке (1а), који повезан са ушним каналом служи за преношење звучних надражаја, утисака на бубну опну.* **б.** *преграђени део, преграда носне шупљине; носна кост, шкољкача:* носне шкољке. **3. а.** *предмет, одн. део предмета који обликом подсећа на поклопац шкољке (1а):* ~ телефонске слушалице, ~ длана. **б.** *спољна метална конструкција возила, каросерија:* ~ аутомобила.

шко̀лька̄р, -а́ра м *човек који се бави вађењем и продајом шкољака.*

шко̏љкаст, -а, -о *који подсећа на шкољку, који је по облику сличан шкољки (1а):* ~ изглед, ~ предмет.

шко̀љкача ж анат. *носна кост која је у облику поклопца шкољке (1а).* • **голема** ~ зоол. *врста морске шкољке* Tridaena gigas.

шко̀лька̄ш, -а́ша м зоол. *в. шкољка (1б).*

шко̂љкица ж *дем. од шкољка.*

шко̏љскӣ и **шко̂љскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на шкољ, на шкоље, острвски, оточки.*

шко̂љчица ж *дем. од шкољка.*

шко̀пац, -пца м **а.** *ушкопљен, кастриран ован.* **б.** *ушкопљеник, евнух.*

шко̀пити, -ӣм несвр. [гл. им. шко̀пље̄ње с] *вршити кастрацију, кастрирати, ушкопљавати, јаловити:* ~ вепрове, ~ овнове.

шко̀рпија ж **1.** *в. скорпија.* **2.** (Шкорпија) астр. *сазвежђе на јужној небеској хемисфери; (шкорпија) зодијачки знак.*

шкорпѝо̄н, -о́на м **1.** *в. скорпион.* **2.** *врста ватреног оружја.*

шкра́бало с (м) (мн. с) пеј. *особа која шкраба; лош писац, пискарало.*

шкра́бати, шкра̂ба̄м несвр. **а.** *писати нечитким, лошим рукописом или невешто цртати, шврљати:* ~ по папиру. **б.** пеј. *писати памфлете у новинама или слабе саставе са литерарним претензијама (обично за новац или из таштине), пискарати:* ~ о нечему.

шкра̀ботина ж (обично у мн.) **а.** *оно што је нашкрабано, шврљотина:* шкработине на зиду. **б.** *лоше написан текст, рђав састав.*

шкра̏па ж **а.** *узак браздаст усек, пукотина између оштрих гребена у голој кречњачкој стени у крашком пределу (један од облика крашког рељефа).* **б.** *удубљење левкастог облика у крашкој области, пониква.*

шкра̏па̄р м **1.** *простран крашки предео прекривен шкрапама.* **2.** зоол. *врста голуба који се леже у шкрапама.*

шкра̏пица ж *дем. од шкрапа.*

шкрапо̀вит, -а, -о *пун шкрапа, испресецан шкрапама (о крашком терену).*

шкр̏ба ж **а.** *оштећен, окрњен зуб; оштећено место, рупа у зубу; крезубина, шкрбина.* **б.** *зупчасто оштећење, оштећено место на нечему (обично на оштрици, сечиву оштрог оруђа).* **в.** *оштећење зупца, зубаца на зупчастом оруђу.*

шкр̀ба ж **1.** *шкрбава, крезуба женска особа.* **2. а.** *женска особа са зечјом, расеченом усном.* **б.** *зечја усна.*

шкр̀бав, -а, -о **1. а.** *оштећен, окрњен, крњ (о зубу).* **б.** *који има окрњене или проређене зубе, који је без зуба (делимично или потпуно), крезуб:* ~ жена, ~ кућа. **2. а.** *који има оштећене зупце:* шкрбаве грабље. **б.** *зупчасто оштећен, назубљен, крезав:* ~ пањ. **3.** *који има зечју, расечену усну:* ~ девојчица.

шкр̀бавац, -а̄вца м **1.** *шкрбав, крезуб човек.* **2.** *човек са зечјом, расеченом усном.*

шкр̀бавица ж **1.** *шкрбава, крезуба женска особа.* **2.** *женска особа са зечјом, расеченом усном.*

шкр̏бавōст, -ости ж *особина онога који је шкрбав, онога што је шкрбаво.*

шкр̏баст, -а, -о *в. шкрбав.*

шкр̀бина ж **1.** *остатак окрњеног, изломљеног зуба, окрњак, крњатак; место у вилици без зуба, крезубина.* **2.** *оштар и дубок усек, пукотина у планинском гребену, често с многим зупцима.*

шкр́бити се, -им се несвр. *постајати шкрбав, крунити се, пропадати (о зубу).*

шкр́бо, -а и -ē м *шкрбав мушкарац.*

шкр̀ботина ж *в. шкрбина (1).*

шкр̑ге, шкр̑га̄ ж мн. анат. *орган за дисање у риба и других животиња које живе у води у виду нежних кожних творевина богатих крвним судовима.* • **дисати на ~** *тешко, с напором дисати.*

шкргоно́жац, -о́шца и **шкргòножац,** -ошца м зоол. *врста рака из реда листоножаца, са шкргама на ногама и без љуске на телу* Branchipus stagnalis.

шкр̏гӯт м onom. *резак, шкрипав звук који се ствара притиском и трењем горњих зуба о доње (у бесу, великом болу и сл.); сличан звук изазван кретањем неподмазаних и расушених механизама и др. предмета, трењем, притискањем и сл., шкрипа:* ~ зуба, ~ машина, ~ врата, ~ песка.

шкргу̀тав, -а, -о *који шкргуће, шкрипав:* ~ сто.

шкргу̀таво прил. *са шкргутом, шкрипаво:* ~ звучати.

шкргу̀тавōст, -ости ж *особина онога што је шкргутаво.*

шкргу̀тати, шкр̀гућēм и **шкргу́тати,** шкр̀гӯћēм несвр. *одавати, производити, стварати шкргут, шкрипати (о зубима, неподмазаним и расушеним механизмима и сл.).*

шкргу́тнути, шкр̀гӯтнēм и **шкргу̀тнути,** шкр̀гутнēм свр. *произвести, створити шкргут; шкрипнути (о зубима, неподмазаним и расушеним механизмима и сл.).*

шкр̏жнӣ, -а̄, -ō *који се односи на шкрге:* ~ поклопац, шкржни листићи, шкржни крвни судови.

шкри̏љав, -а, -о *в. шкриљаст.*

шкри́љавац, -а̄вца м мин. *в. шкриљац.*

шкри̏љавōст, -ости ж *особина и стање онога што је шкриљаво, шкриљаста структура.*

шкри̏љаст, -а, -о *који има састав и структуру шкриљаца, својствен шкриљцима, слојевит, плочаст:* ~ стена, ~ структура.

шкри́љац, -љца м мин. (обично у мн.) *метаморфна стена мале тврдоће и слојевите структуре која се лако цепа у плоче:* кристаласти шкриљци, уљани шкриљци, глински шкриљци, кречњачки шкриљци.

шкри́љевац, -ēвца м мин. *в. шкриљац.*

шкри́нути, шкри̑нēм свр. оном. *в. шкрипнути.*

шкри̏ња ж лат. *сандук, ковчег с поклопцем у коме се чувају разне ствари, скриња.*

шкри̏њаст, -а, -о *који је у облику шкриње, сличан шкрињи, сандучаст, ковчежаст:* ~ глава.

шкриња̀шица ж зоол. **а.** *врста морске рибе плочаре* Ostracion quadricornis. **б.** *у мн.: породица морских риба* Ostraciontidae *(у јд.: риба из те породице).*

шкри̏њица ж *дем. од шкриња.*

шкри̑п[1] м *дубок и узак усек, пукотина у стени, процеп; теснац:* скривати се у шкрипу.

шкри̑п[2] м оном. *краткотрајна, тренутна шкрипа; шкрипа:* ~ врата, ~ бургије, ~ маказа.

шкри̏п (обично поновљено) *узвик за подражавање шкрипе.*

шкри̏па ж оном. **1.** *рески, продорни звуци неједнаког интензитета који се чују при кретању неподмазаног механизма или расушених дрвених предмета, при трењу чврстих површина и сл.; шкргутање:* ~ врата, ~ кочница, ~ колских точкова, ~ снега; ~ зуба. **2.** *шуштање, шушкање:* ~ свиле.

шкри̏пав, -а, -о **1.** *који шкрипи, који ствара шкрипу:* шкрипава врата, шкрипава кола, ~ ормар, ~ снег. **2.** *продоран и храпав, крештав (о гласу).*

шкри́пало с и м (мн. с) пеј. *невешт, лош свирач на гудачком инструменту, слаб музикант.*

шкри́пати, шкри̑пāм несвр. **1. а.** *одавати, стварати шкрипу; кретати се са шкрипом (о неподмазаним механизмима, расушеним дрвеним предметима и сл.).* **б.** (нечим) *покретом, притиском и сл. изазивати шкрипу; шкргутати:* ~ вратима; ~ зубима. **2.** фиг. (често безл.) *показивати знаке слабљења, пропадања.* – Нешто је шкрипало у колективу.

шкри́пац, -пца м (инстр. -пцем) **1.** *врло тежак положај из кога се тешко може изаћи, тешка, безизлазна ситуација:* запасти (упасти) у ~, наћи се у шкрипцу, извући се из шкрипца. **2.** *в. шкрип*[1]. **3.** вет. *хронично запаљење скочног зглоба задњих ногу код коња, које изазива стварање коштаних израслина и мртвих костију, обично на унутрашњој страни зглоба, каракуш.*

шкри́пити, шкри́пӣм несвр. *в. шкрипати.*

шкри̏пина ж *аугм. од шкрип*[1].

шкри̏пљив, -а, -о *који шкрипи, шкрипав.*

шкри̏пнути, -нēм и **шкри́пнути,** шкри̑пнēм свр. оном. **а.** *одати, произвести шкрипу, покренути се са шкрипом (о неподмазаним механизмима, расушеним дрвеним предметима и сл.).* **б.** (нечим) *покретом, притиском и сл. изазвати краткотрајну шкрипу (нечега); зашкргутати:* ~ вратима; ~ зубима.

шкрипòтати, шкри̏поћēм несвр. оном. *дем. према шкрипати.*

шкри̏птати, шкри̏пћēм несвр. оном. *в. шкрипати.*

шкри̏пӯт м оном. *краткотрајна шкрипа; шкргут:* ~ врата; ~ зуба.

шкрипу̀тав, -а, -о *који шкрипуће, који помало шкрипи:* шкрипутави точкови, шкрипутави звуци.

шкрипу̀таво прил. *шкрипућући, са слабом шкрипом:* ~ се окретати, ~ звучати.

шкрипу̀тавōст, -ости ж *особина онога што је шкрипутаво.*

шкрипу̀тати, шкри̏пућēм несвр. оном. *дем. према шкрипати; помало, тихо шкрипати.*

шкрипу́тнути, шкри̏пӯтнēм и **шкрипу̀тнути,** шкри̏путнēм свр. оном. *дем. према шкрипнути.*

шкрипу̀цав, -а, -о *који шкрипуца, шкрипутав.*

шкрипу̀цаво прил. *в. шкрипутаво.*

шкрипу̀цавōст, -ости ж *особина онога што је шкрипуцаво, шкрипутавост.*

шкрипу̀ц(к)ати, -а̄м несвр. оном. *дем. према шкрипати, шкрипутати.*

шкрипу̀шица ж бот. *вишегодишња зељаста биљка* Sedum rupestre, *жутих цветова, која се користи у народној медицини.*

шкрòпилица ж и **шкрòпило** с **1.** цркв. *кита босиљка и сл. или направа за шкропљење освећеном водом при вршењу црквених обреда, кропило.* **2.** *справа, направа за прскање, прскалица.*

шкропиòница и **шкрòпионица** ж цркв. *посуда с освећеном водом за шкропљење, кропионица.*

шкрòпити, -им несвр. [гл. им. шкрòпљēње с] **1.** (нешто) *прскати капима воде или друге течности, кропити:* ~ рубље, ~ освећеном водом. **2.** *падати у ситним капима (о киши), сипити, ромињати, росити.* ▪ **~ се** *прскати се водом или другом течношћу.*

шкрȍфуле, -ӯла̄ ж мн. мед. *оболеле, натекле вратне жлезде и фистуле, ожиљци на врату настали од шкрофулозе; шкрофулоза.*

шкрофуло́за ж лат. мед. *туберкулоза лимфних чворова на врату код деце, праћена хроничним кијавицом, одебљалим носом и горњом усном и стварањем фистула и ожиљка на врату.*

шкрȍфулōзан, -зна, -о *који има шкрофулозу, оболео од шкрофулозе.*

шкрофуло̀знōст, -ости ж *стање онога који је оболео од шкрофулозе.*

шкр̀пина ж зоол. *морска риба коштуњача* Scorpaena scrofa *из пор.* Scorpaepidae *ружичастоцрвенкасте боје са смеђим мрљама и са отровним жлездама у бодљама леђних пераја.*

шкр̀пиница ж *дем. од шкрпина.*

шкр̏т, -а, -о **1. а.** *претерано уздржљив у трошењу и давању (нечега), претерано штедљив, тврд, циција на новцу:* ~ човек. **б.** *уопште умерен, уздржљив у нечему:* ~ на речима, ~ у снижавању цена, ~ у похвали. **2.** фиг. **а.** *оскудан, сиромашан у хранљивим састојцима, неплодан (о земљи):* ~ земља, ~ њива, ~ ораница. **б.** *уопште оскудан, недовољан по садржају и количини:* ~ вечера, ~ залогај, шкрте вести. **в.** *слаб, недовољан, незнатан по интензитету:* ~ ватра, ~ сунце, ~ осветљење.

шкрта́рити, шкр̀тāрӣм несвр. [гл. им. шкрта́рēње с] *бити шкрт, претерано штедети, тврдичити, цицијашити:* ~ с новцем, ~ у јелу.

шкр̀тац, шкр̀ца м *шкрт човек, тврдица, циција.*

шкр̀тачкӣ, -ā, -ō *који се односи на шкрце, својствен шкрцима, цицијашки:* ~ особина, *z* нарав.

шкр̀тачки прил. *на шкртачки начин, као шкртац, шкрци, својствено шкрцима, цицијашки:* ~ стезати кесу.

шкр̀тица ж (м) (мн. ж) *шкрта особа, тврдица, циција:* велика ~.

шкр̀тичāрство с *шкртост, тврдичлук, цицијашлук.*

шкр̀тичина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од шкртица.*

шкр̏то прил. *на шкрт начин, оскудно, мало:* ~ давати, ~ одговарати на питања.

шкр̏тōст, -ости ж (инстр. *-ошћу*) *особина онога који је шкрт, тврдичлук, цицијаштво.*

шку́да ж лат. ист. *некадашњи млетачки и дубровачки сребрни новац вредности две форинте.*

шкŷна ж енгл. *једрењак са два или три јарбола.*

шку̀нер м енгл. спорт. *једрилица са два јарбола и два једра.*

шлâг м нем. **1.** (мн. ø) *улупана слатка павлака, тучено врхње:* пити кафу са шлагом, торта са шлагом. **2.** мед. *в. шлог (1).*

шла̏гворт м нем. **1.** поз. *последње речи глумца на позорници после којих говори други глумац.* **2.** *крилатица, парола; гесло, девиза.*

шла́гер м нем. **1.** муз. *популарна лака песма с припевом у ритму модерног плеса:* певати шлагере. **2. а.** *позоришни комад или филм који има добар пријем код публике:* ~ сезоне. **б.** *уопште оно што тренутно привлачи општу пажњу и допадање, оно што је јако тражено и привлачно, оно што је у моди.*

шла́герскӣ, -ā, -ō *који се односи на шлагере:* ~ мелодија.

шла́герчић м *дем. од шлагер.*

шла̏јм м нем. *слуз; слузав испљувак, хракотина:* избацивати ~.

шла̀јфна ж (ген. мн. -нӣ) нем. **1.** штамп. *шиф, шпалта.* **2.** филм. *филмска трака на којој је снимљена одређена секвенца.*

шла̀јфовати, -фујēм несвр. нем. *клизити; окретати се у месту (обично о точку).*

шла̏мпав, -а, -о нем. *аљкав, неуредан; незграпан, неспретан.*

шла̏мпавац, -āвца м *шлампав човек, аљкавац; неспретњаковић.*

шла̏мпавица ж *шлампава женска особа, аљкавица; неспретњаковићка.*

шла̏мпаво прил. *неуредно, аљкаво; незграпно, неспретно.*

шла̏мпавōст, -ости ж *особина онога који је шлампав, неуредност, аљкавост; незграпност, неспретност.*

шла̏мпаст, -а, -о *в. шлампав.*

шла̏нг (шла̏нк) прид. непром. нем. *витак, танак:* бити ~.

шла̏пкати, -āм несвр. *в. шљапкати.*

шла̏ух м нем. *гумена цев за поливање баште и др., за црпење течности из бурета и др.*

шла̏фрок м нем. *кућна хаљина, кућни огртач.* • **јабуке у шлафроку** *врста посластице од јабука са глазуром од растопљеног шећера.*

шлȅм јек. **шљȅм,** -ѐма м (мн. шлѐмови јек. шљѐмови) нем. *заштитна, обично метална капа, заобљеног облика, коју користе војници, радници, рудари, грађевинари и др., кацига.* • **плави шлемови** *војници које Организација уједињених нација шаље у земље у којима су угрожени мир и основна људска права ради интервенције.*

шлȅмāрка јек. **шљȅмāрка** ж зоол. *у мн.: породица афричких птица* Musophagidae *из реда кукавица* (Cuculiformes), *које имају кратак снажан кљун (у јд.: птица из те породице).* • **шарена** ~ *врста шлемарке* Turacus fischeri, *на чијем се затиљку и темену истиче уздигнуто црвено перје попут шлема, а перје јој је обојено пигментима.*

шлȅп, шлѐпа м (мн. шлѐпови) нем. **1.** *дугачак скут женске хаљине који се вуче по тлу.* **2.** *теретни брод без сопственог погона (мотора) који вуче тегљач, тегленица:* истоваривати ~.

шлȅпāр, -а и **шлѐпāр,** -а́ра м *крманош на шлепу (2).*

шлȅпати, -āм несвр. *в. шлеповати.*

шлȅпер м **1.** *брод који вуче шлепове, тегљач, реморкер.* **2.** *камион с приколицом, тегљач.*

шлȅповати, -пујēм несвр. **а.** *теглити шлеп; уопште теглити, вући:* ~ камион, ~ покварени ауто. **б.** (некога) *старати се о некоме, помагати некога ко не воли много да ради.*

шли̏ф, шли̏фа м нем. **1.** *углачаност, избрушеност (стакла и сл.):* огледало са шлифом. **2.** фиг. *углађено, фино понашање, финоћа, отменост:* немати шлифа.

шли̏фовāнōст, -ости ж **1.** *особина онога што је шлифовано, избрушено, углачано.* **2.** *особина онога који је шлифован, углађеност, финоћа у понашању.*

шли̏фовати, -фујēм свр. и несвр. нем. **1.** *(у)глачати, (из)брусити:* шлифовани биљур, шлифовано стакло. **2.** (некога) *(на)учити (некога) пристојном понашању.*

шли̏ц, шли̏ца м (инстр. шли̏цем (шли̏цом)) нем. *прорез, разрез (на одећи):* ~ на сукњи, ~ на панталонама.

шлôг, -а и **шлȍг,** шлȍга м нем. **1.** мед. *излив крви у мозак, мождана кап, мождани удар, апоплексија; срчани удар* **2.** *в. шлаг (3).*

шлȍгирāн, -а, -о *парализован, одузет због шлога, можданог удара:* ~ у руку, ~ у ноге.

шлоги́рати се, шлȍгӣрāм се свр. **а.** *парализовати се, одузети се због шлога, можданог удара.* **б.** фиг. *запањити се, запрепастити се.*

шлȍсер м нем. **а.** *бравар.* **б.** фиг. пеј. *нестручан човек, незналица.*

шлȍсерскӣ, -ā, -ō *који се односи на шлосере, браварски.*

шлу̏с м нем. у изр. **и шлус** *каже се кад неко треба да прекине са даљом дискусијом, разговором, поговором: и готово, свршено.*

шља́га ж жарг. *шамар.*

шља̏ка[1] ж (мн. шља̏ци) нем. *минерална смеса која отпада при топљењу метала, згура, троска.*

шља̏ка[2] ж жарг. *посао, рад.*

шља̏каст, -а, -о *који личи на шљаку; који потиче од шљаке:* ~ смеса, ~ прашина.

шља̏кати, -āм несвр. жарг. *радити, обављати неки посао.*

шља̂м м нем. **1.** *муљ, блато, талог.* **2.** фиг. пеј. *најгори друштвени слој, олош, багра; лош човек, ништков, хуља.*

шља̏п (обично поновљено) *узвик за подражавање шума који се чује при удару о водену површину или при гажењу по води, блату и сл.*

шља̏пав, -а, -о *в. шламтав.*

шља̏па̄т м оном. *шум који се чује при удару о водену или житку површину; удар који ствара тај шум.*

шља́пати, шља̑па̄м несвр. оном. **а.** *гацати по води, блату и сл. или ићи у пространој обући или босоног стварајући карактеристичан звук „шљап-шљап"; ударањем или кретањем стварати такав шум:* ~ по води, ~ по бари. **б.** *ходати неспретно и ружно вукући ноге.*

шља̏пити, -ӣм свр. оном. *ударити, лупити стварајући шум „шљап"; ошамарити.*

шља̏пкати, -а̄м несвр. оном. **1.** *дем. према шљапати; шљапати:* ~ по блату. **2.** *учестано ударати, лупкати стварајући шум „шљап-шљап":* ~ по образу.

шља̏пнути, -не̄м свр. *в. шљапити.*

шља̀птати, шља̏пће̄м несвр. *в. шљапати.*

шља̑с оном. *узвик за подражавање шамара, шљис, пљас.*

шља̏хта ж пољ. ист. *некадашње пољско ниже и средње племство.*

шља̏хтић м ист. *припадник шљахте, некадашњи пољски племић.*

шља́штити, -ӣм несвр. *сијати, блештати, пресијавати се.*

шље̏м *в. шлем.*

шљѐмара ж (м) (мн. ж) пеј. *особа која шљема, пијаница, пијандура.*

шље̏ма̄рка ж *в. шлемарка.*

шље́мати, шље̑ма̄м несвр. нем. пеј. *претерано пити алкохолно пиће, локати.*

шље̏пити, -ӣм свр. *ошамарити, шљиснути, шопити.*

шље̏пкати, -а̄м несвр. оном. *в. шљапкати.*

шље̏пнути, -не̄м свр. *шљапити, шљапнути.*

шљи̏ва ж (ген. мн. шљи̑ва̄) **1.** бот. и агр. **а.** *воћка* Prunus domestica *из ф. ружа* (Rosaceae), *с меснатим плавичастим јајоликим коштуничавим плодом, који се свеж или прерађен користи у исхрани и од кога се пече ракија шљивовица; плод те воћке.* **б.** *род воћака* Prunus *из потпородице шљива* (Prunoideae), *ф. ружа* (Rosaceae), *коме припада око 150 врста, од којих су најраспрострањеније: шљива, кајсија или марелица, црни трн, бадем, бресква, трешња, вишња итд.* **в.** *у мн.: потпородица воћака* Prunoideae *из ф. ружа* (Rosaceae), *са јестивим плодом коштуница (у јд.: воћка из те породице).* **2.** фиг. *модрица на кожи од удараца или повреде:* имати шљиве по телу.

шљи́ва ж нар. *в. шљивовица.*

шљѝва̄к, -а́ка м *в. шљивик.*

шљи̏ва̄р м (инстр. -ом и -ем) **1. а.** *одгајивач шљива.* **б.** *трговац шљивама.*

шљѝва̄р, -а́ра м (инстр. -а́ром) *в. шљивик.*

шљива̀рија ж ист. **1.** *посед, имање шљивара (2), пољско добро хрватског сеоског племића.* **2.** зб. *шљивари, хрватско сеоско племство.*

шљива̀рица ж ист. *припадница хрватског сеоског племства.*

шљи̏ва̄рка ж *в. шљиварица.*

шљи̏ва̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шљи̏ва̄ре:* ~ трговац; ~ лоза.

шљива́рство с агр. *гајење шљива; пољопривредна грана која се бави гајењем шљива.*

шљи̏васт, -а, -о *сличан шљиви (обично по облику или по боји):* ~ израслина, ~ боја.

шљи̏васто прил. *у облику шљиве, попут шљиве:* ~ испупчен.

шљѝвастопла̑в, -а́ва, -а́во *плав као шљива, модар.*

шљѝвӣк, -и́ка м *шљивов воћњак.*

шљи̏вин, -а, -о *који се односи на шљиву, који припада шљиви, који потиче од шљиве и сл.:* ~ лист, ~ стабло, ~ плод.

шљи́вити, -ӣм несвр. фам. *придавати пажњу некоме, марити за некога:* не ~ никога.

шљѝвӣћ, -и́ћа м *млади шљивик; шљивик.*

шљи̏вица ж *дем. од шљива.*

шљѝвка ж нар. *в. шљивовица.*

шљи̏вов, -а, -о *који се односи на шљиву, који припада шљиви, који је направљен од шљиве:* ~ дрво, ~ штап, ~ ракија, ~ комина. • ~ **грана** шаљ. *ракија.* **накитио се шљивовом граном, убила га шљивова грана** и сл. шаљ. *пијан је, опио се.*

шљи̏вовац, -о̄вца м **1.** *шљивов штап.* **2.** *компот од шљива.*

шљи̏вовача ж *шљивов штап, шљивовац.*

шљи̏вовӣк м *шљивова комина, шљивов дроп.*

шљи̏вовина ж *шљивово дрво (као грађа).*

шљи̏вовица ж *шљивова ракија, која се добија дестилацијом преврелог кома шљива.*

шљи̏вовича̄р м *онај који радо пије шљивовицу.*

шљи̏во̄вка ж *в. шљивовица.*

шљи̏вскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шљиве, који је намењен за шљиве:* ~ каца.

шљи̏г м *опало лишће и други биљни делови који труну на земљи; хумус.*

шљи̏с (често поновљено) *узвик за подражавање звука којим је пропраћен ударац дланом по телу, нагли пад у воду или ударање по њој и сл., пљас, пљус.*

шљи̏скав, -а, -о *пропраћен звуцима сличним узвику „шљис".*

шљи̏скавица ж оном. **1.** *шамар, заушак.* **2.** *лапавица, суснежица.*

шљи̏скати, -а̄м несвр. *кретати се по блату, води и сл. или ударати нечим танким по нечему меком стварајући шумове „шљис-шљис".*

шљи́скати, шљи̑ска̄м несвр. пеј. *в. шљемати.*

шљи̏скац оном. *узвик за подражавање шамара, шљас, шљис, пљас.*

шљи̏снути, -не̄м свр. оном. **1.** *ударити нечим танким по нечем меком; ошамарити, пљаснути:* ~ некога бичем, ~ по образу. **2.** *нагло потећи, шикнути, бризнути.*

шљо́ка[1] ж (обично у мн.) *ситна танка сјајна метална, стаклена и сл., обично округла плочица, пробушена на једном месту, која се нашива као украс на одећу и др.:* блуза са шљокама, чарапе са шљокама, ташница са шљокама.

шљо́ка[2] ж шаљ. и пеј. *слаба ракија, брља; ракија.*

шљо̏кав, -а, -о *који шљока, својствен ономе који шљока, пијаначки:* шљокави гад, ~ њушка.

шљо̏ка̄р м пеј. *онај који шљока, пијаница.*

шљо́кати, шљо̑ка̄м несвр. пеј. *пити шљоку; претерано, неумерено пити алкохолно пиће, опијати се, локати.*

шљо̏кица ж *дем. од шљока*[1]; *шљока*[1]: златне шљокице, пришивати шљокице, украшавати шљокицама.

шљо̏кнути, -не̄м *свр. према шљокати*[2].

шљо̏пнути, -не̄м свр. оном. *пасти или ударити произвевши туп звук, треснути, љоснути.*

шљо̏чица ж *дем. од шљока*[1], *шљокица.*

шљу̏ка ж (дат. шљу̏ки и шљу̏ци) зоол. *у мн.: породица барских и шумских птица вивчарица* Scolopacidae, *дугих ногу и танког дугачког кљуна (у јд.: птица из те породице).* • **велика ~** *врста шљуке* Gallinago major. **ритска ~, барска ~, ~ кокошица** *врста шљуке* Gallinago (Capella) gallinago, *која живи по мочварама.* **шумска ~, ~ бена (бенаста ~)** *шумска птица* Scolopax rusticola. **нашла ~ прдавца** *нашли су се они који једно другом одговарају.*

шљу́нак, -нка м (мн. *в*) *ситни зрнасти комадићи стена које је заоблила морска или текућа вода својим кретањем и који се*

употребљавају као грађевински материјал; један такав каменчић, облутак.

шљу̏начкӣ, -ā, -ō *који се односи на шљунак, који је од шљунка, прекривен шљунком и сл., шљунчан:* ~ тераса.

шљу̏нкара ж *простор, место на коме се припрема шљунак за грађевинске радове.*

шљу̏нкаст, -а, -о *који је као шљунак, сличан шљунку.*

шљунко̀вит, -а, -о *који садржи шљунак, богат шљунком, пун шљунка:* ~ корито реке, ~ обала, ~ насип, ~ стаза.

шљу̏нчан, -а, -о *покривен, посут шљунком:* ~ плажа.

шљу̏нчара ж *в. шљункара.*

шљу̏нчић, -а и **шљу̏нчӣћ,** -ића м *дем. од шљунак; каменчић, камичак, облутак.*

шљу̏пка ж енгл. пом. *отворен чамац ратне морнарице са шест до осам весала.*

шљу̏чāр м **а.** *ловачки пас обучен да хвата шљуке.* **б.** *ловац на шљуке.*

шљу̏чица ж *дем. од шљука.*

шма̀јсер м нем. *врста кратке машинске пушке, аутоматска пушка.*

шмѐкер м нем. **а.** *онај који једе са уживањем.* **б.** фиг. *онај који ужива у нечему, онај који са уживањем посматра, прати нешто.*

шми̏гав, -а, -о *в. шкиљав.*

шми̏гавац, -āвца м *в. шкиљавац.*

шми̏гнути, -нēм свр. **1.** *в. шмугнути.* **2.** (из руку) *исклизнути, измигољити се.*

шми́зла ж (ген. мн. -лӣ (-лā)) нем. *помодарка, каћиперка, кокета; жена лакога морала.*

шми̏ктати, шми̏кћēм несвр. оном. *в. шмркати.*

шми̏нка ж нем. **а.** *средство или средства за улепшавање лица (помада, пудер, руж и др.); средство за дотеривање лика глумца према улози коју игра:* стављати шминку, скидати шминку. **б.** фиг. *спољашњи лажни изглед којим се скрива право стање.*

шми̏нкати, -āм несвр. *улепшавати, дотеривати шминком:* ~ лице, ~ усне; ~ глумца. ■ **~ се** *улепшавати се, дотеривати се шминком.*

шми̏нкер м *позоришни или филмски радник који шминка глумце.*

шми̏нкēрка ж *жена шминкер.*

шми̏нкēрница ж *просторија за шминкање у којој ради шминкер.*

шми̏нкерскӣ, -ā, -ō *који се односи на шминкере:* ~ посао, ~ занат, ~ вештина.

шми̏ра ж нем. пеј. *лоше изведено позоришно дело, лоша глума и сл; уопште нешто лоше изведено, површан посао.*

шми̏ргла ж (шми̏ргл м) нем. **1.** мин. *ситнозрнасти чврсти минерал, варијетет корунда, смирак.* **2.** *прах тога минерала помешан са кварцом и другим примесама и налепљен на папир или платно који служи као средство за глачање и чишћење метала, дрвета и сл.:* глачати шмирглом, чистити шмирглом.

шми̏рглати и **шми̏рглати,** -āм несвр. *трљати и чистити, глачати шмирглом:* ~ паркет, ~ метал. • **ко ти (вам) шмиргла уши** пеј. жарг. *каже се ономе чијим се речима или поступцима не придаје значај: ко мари за тебе, за то и сл.*

шми̏ргл-па̀пӣр, -и́ра м *в. шмиргла (2).*

шмо́кља м *в. шмокљан;* уп. шмокљо.

шмо̏кљав, -а, -о *ограничен, глуп; сметен, смушен.*

шмо̏кљаво прил. *глупо, блесаво; сметено, смушено:* изгледати ~, ~ се понашати.

шмо̏кљавōст, -ости ж *особина онога који је шмокљав.*

шмо̀кљан м *ограничен, глуп човек, глупак, будала; сметен, смушен човек, сметењак.*

шмо̀кљанскӣ, -ā, -ō *који се односи на шмокљане.*

шмо̏кљаст, -а, -о *умно ограничен, приглуп, будаласт, шмокљав; сметен, смушен.*

шмо́кљо, -а и -ē м *в. шмокљан;* уп. шмокља.

шмр̑к м (мн. шмр́кови и шмр̏кови) **1.** *пумпа, црпка; гумено или сл. црево којим се под притиском избацује вода у млазевима за гашење пожара и др.* **2.** *количина бурмута која се узима за једно ушмркивање:* ~ бурмута.

шмр́ка м *в. шмркавац;* уп. шрмко.

шмр̏кав и **шмр̏кљив,** -а, -о *који често шмрче; балав, слинав.*

шмр̏кавац, -āвца и **шмр̏кљивац,** -ӣвца м *шмркав дечак, балавац, малишан.*

шмр̏кавица и **шмр̏кљивица** ж *шмркава девојчица, балавица, малишанка.*

шмр̏каво и **шмр̏кљиво** прил. *шмрчући; балаво, слинаво:* ~ цмиздрити.

шмр̏кавōст и **шмр̏кљивōст,** -ости ж *особина онога који је шмркав; балавост, слинавост.*

шмр̏кāвче и **шмр̏кљӣвче,** -ета с (мн. ø) *мало дете, балавче.*

шмр̏кати, шмр̑чēм несвр. оном. **а.** *учестано шумно увлачити кроз нос бале или неку течност, одн. ситне честице, прах неке материје (бурмут, дуван и сл.); шумно избацивати из носа слуз или неку другу течност, ишмркивати:* бучно ~, ~ дуван, ~ бурмут. **б.** *плакати испрекидано и шумно дишући, шмрцати.*

шмркљив(-) *в. шмркав(-).*

шмр́кнути, шмр̑кнēм свр. оном. *шумно увући кроз нос бале, неку течност или ситне честице неке материје (бурмут, дуван и сл.); шумно избацити слуз из носа:* ~ два пута, ~ бурмут.

шмр́ко, -а и -ē м *в. шмркавац;* уп. шрмка.

шмр̏ктати, шмр̑кћēм несвр. *в. шмркати.*

шмрку̀тати, шмр̀кућēм несвр. *дем. према шмркати и шмрктати.*

шмр̏ћкати, -āм несвр. оном. *стварати уједначен шум при ходу по раскрвашеном блатњавом тлу (о расквашеној обући), шљапкати, жмрћкати.*

шмр̏цав, -а, -о *који шмрца, балав; плачљив, цмиздрав:* ~ дечак.

шмр̏цаво прил. *уз шмрцаје, шмрцајући, јецајући, плачљиво, цмиздраво:* ~ плакати, ~ јецати.

шмр̏цавōст, -ости ж *особина онога који је шмрцав; плачљивост, цмиздравост.*

шмр̏цāј м оном. *кратко шумно увлачење бале кроз нос, кратак дубок уздах, јецај.*

шмр́цати, шмр̑цāм и **шмр̏цати,** -āм несвр. оном. *плакати јецајући и шумно увлачећи бале кроз нос; шмркати, шмрктати.*

шмр̏цкати, -āм несвр. *дем. према шмрцати.*

шмр̏цнути, -нēм несвр. оном. *дем. према шмркнути.*

шму̏гнути, -нēм свр. *неопажено и брзо се измаћи, кришом нагло утећи, клиснути.*

шму̏к, шму̏ка м нем. разг. *накит, украс.*

шмуки́рати, шму̀кӣрāм свр. и несвр. разг. *улепша(ва)ти, украсити, украшавати накитом:* ~ некога. ■ **~ се** *улепша(ва)ти се, дотер(ив)ати се накитом, (на)китити се.*

шна̀јдер м нем. *в. кројач.*

шна̀јдерица и **шна̀јдēрка** ж *в. кројачица.*

шна̀јдерскӣ, -ā, -ō *који се односи на шнајдере, кројачки:* ~ занат, ~ радња.

шна́ла ж нем. *копча, спона, пређица (за косу, појас и сл.):* ~ за косу, ~ за каиш.

шна̀уцер м нем. *раса оштродлаких паса са дужом длаком око уста.*

шне̏нокле, шне̏но̄кла̄ ж мн. нем. *врста посластице, лоптице од мућених беланаца са слатким преливом.*

шни̑р м нем. **а.** *начин састављања, везивања двеју страна обуће или одеће провлачењем врпце кроз насрамне рупице на обема странама; шнирање:* ципеле на ~. **б.** *врпца којом се везују ципеле или делови одеће, шнур.*

шни̑рати, шни̑ра̄м несвр. *састављати, стезати (делове обуће или одеће) провлачењем врпце кроз насрамне рупице:* ~ ципеле, ~ стезник.

шни̑т м нем. **1.** *модел кроја одеће или обуће, одн. дела одеће или обуће изрезан од папира или простије тканине; цртеж, скица кроја неке одеће или обуће и сл.:* ~ за хаљину, ~ за ципеле. **2.** *в. шнита (1).*

шни̑та ж нем. **1.** *одсечен тањи комад нечега, кришка, одрезак; нарезак:* ~ хлеба, ~ кобасице. **2.** *в. шнит (1).*

шни̑цла ж (ген. мн. -ла̄) нем. *танко одрезан комад меса, одрезак; такво месо пржено на масноћи:* телеће шницле, свињске шницле.

шну̑р м нем. **1.** *врпца, гајтан, конопац.* **2.** *в. шњур (2).*

шњу̑р м **1.** *в. шнур.* **2.** карт. *новчани или други улог при картању:* носити ~, однети ~. • **однети ~, носити ~ и сл.** *постићи, постизати највећи успех; победити, побеђивати.*

шобо̀њати, -а̄м и **шобо̀њити,** -ӣм несвр. оном. *в. шоботати.*

шо̏бо̄т м оном. *мукао, туп звук који се чује при удару у празно буре или други дрвени суд, при удару о нешто шупље и сл., шоботање.*

шобо̀тати, шо̀бо̄ће̄м несвр. оном. *тупо, мукло одјекивати при удару, ударању (о нечему шупљем, празном, нпр. о бурету); ударањем или кретањем стварати мукао, туп звук (нпр. о мотору).*

шо̀ве̄н, -е́на м *в. шовинист(а).*

шо̀ве̄нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шовене, шовинистички.*

шо̀ве̄нски прил. *в. шовинѝстички.*

шовинѝзам, -зма м *агресивни облик национализма, заснован на идеологији расизма, који приписује вишу вредност својој нацији а потцењује друге нације распирујући мржњу према њима и тежећи њиховом искоришћавању и поробљавању (назван по имену поклоника Наполеонове освајачке политике француског војника Шовена).* • **мушки ~** *пристрасност мушкараца према сопственом полу, непризнавање равноправности и еманципације жена.*

шовѝнист(а), -е̄ м (мн. -сти) *присталица и пропагатор шовинизма.* • **мушки ~** *мушкарац који не признаје равноправност и еманципацију жена.*

шовинѝстичкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шовинизам и шовинисте, својствен шовинистима:* ~ политика, ~ мржња, ~ доктрина.

шовинѝстички прил. *на шовинистички начин, као шовиниста:* ~ наступати.

шовѝнисткиња ж *жена шовиниста.*

шо́гор м нем.-мађ. **а.** *женин брат, шурак.* **б.** *муж женине сестре, пашеног.*

шого̀рица ж *свастика, шурњаја.*

шо̀гӯн, -у́на м јап. *наследна титула врховног заповедника јапанске царске војске у периоду од XII до XIX века.*

шо́дер м (мн. ø) нем. *иситњен камен, туцаник; шљунак.*

шо̑јка ж зоол. *в. креја.* • **~ крешталица** *в. креја.*

шо̏к м фр. **1.** мед. *тежак поремећај вегетативних функција организма изазван оперативним захватом, тежим телесним озледама или изненадним душевним узбуђењима, потресима.* **2.** фиг. *запањеност, запрепашћеност изазвана неочекиваним догађајем, потресом у друштву и сл.:* политички ~. • **шок-соба** *одвојена болничка соба за интензивну негу тешких болесника који су доживели шок (1).* **шок-терапија** 1) мед. *лечење помоћу електричних или хемијских шокова.* 2) фиг. *примена енергичних мера у привреди, политици и др.*

Шока̀дија ж зб. (мн. ø) (обично подр.) *Шокци.*

шока̀нтан, -тна, -о фр. *који изазива шок, страшан, грозан:* ~ догађај, ~ поступак, ~ представа.

шока̀нтно прил. *на шокантан начин, изазивајући шок:* деловати ~.

шока̀нтно̄ст, -ости ж *особина онога што је шокантно.*

Шо̀кац, -кца м **1.** *припадник словенске етничке групе динарског порекла, католичке вере и штокавско-икавског дијалекта српскохрватског језика која је настањена у Славонији, Барањи, Бачкој и северној Босни, а доселила се из западне Босне у току XVI–XVIII века.* **2.** (шокац) *подругљив назив који православци дају католицима икавцима и католицима уопште.*

шо̀качкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Шокце и шокце:* ~ ношња, шокачки обичаји, ~ говор; ~ поп.

шо̀качки прил. *на шокачки начин, као Шокци; шокачким говором:* ~ се носити; ~ говорити.

шокѝрати, шо̀кира̄м свр. (некога) *изазвати шок (код некога), пренеразити, запањити, запрепастити; ужаснути:* ~ публику, ~ слушаоце. ■ **~ се** *пренеразити се, запањити се, запрепастити се.*

Шо̀кица ж **1.** *женска особа припадница шокачке етничке групе.* **2.** (шокица) *подругљив назив који православци дају католкињама икавског говора и католкињама уопште.*

шо̀кчити, -ӣм несвр. [гл. им. шо̀кче̄ње с] *чинити некога Шокцем (шокцем), давати некоме шокачка обележја; католичити.* ■ **~ се** *постајати Шокац (шокац), добијати, примати шокачка обележја; католичити се.*

шо́ља ж нем. **1.** *мања, обично округла порцеланска посуда са дршком, из које се пије млеко, чај, кафа и др. напици, шољица; количина течности или ситне материје која стане у ту посуду:* порцеланска ~; ~ чаја. **2.** *порцелански део санитарног уређаја у клозету повезан с водоводом и канализацијом, са оквиром за седење:* клозетска ~. • **гледати у шољу** празн. *гатати гледајући у фигуре настале слегањем талога кафе у изврнутој шољи из које је попијена црна кафа.*

шо́љица и **шо̀љица** ж *дем. од шоља.*

шо́ња м пеј. *неодлучан, поводљив и попустљив човек; неенергичан човек слабе воље, слабић, млакоња, мекушац; шмокљан.*

шо̏њав, -а, -о *неодлучан, поводљив, млитав, млак, туњав:* ~ човек.

шо̏њаво прил. *неодлучно, туњаво.*

шо̏њаво̄ст, -ости ж *особина онога који је шоњав, туњавост.*

шо́њица м (мн. ж) *дем. од шоња.*

шо́њо, -а и -е̄ м пеј. *в. шоња.*

шо̏п[1] м енгл. *продавница, обично специјализована за одређену врсту робе, луксузне и др.*

шо̏п[2] оном. *узвик за подражавање звука који се чује при удару дланом или нечим пљоснатим по мекој површини.*

шо̏пав, -а, -о *спљоштен, пљоснат (о носу).*

шо̏павац, -а̄вца м *човек шопава носа.*

шо̏павица ж *женска особа шопава носа.*

шопа́вко м *в. шопавац.*

шо̏паст, -а, -о *в. шопав.*

шо́пати (се), шо̑па̄м (се) *несвр. према шопити (се).*

шо̀пинг м енгл. *куповина, куповање робе широке потрошње на краћим организованим туристичким путовањима:* ићи у шопинг. • **шопинг-тура** *туристичко путовање организовано у циљу куповања.*

шо̏пити, -ӣм свр. оном. *ударити дланом или нечим пљоснатим, пљеснути:* ~ по лицу. ■ **~ се** *ударити се дланом или нечим пљоснатим, пљеснути се.*

шо̏пкати (се), -а̄м (се) несвр. *дем. према шопати (се).*

шо̏пнути (се), -не̄м (се) свр. *в. шопити (се).*

шо̏р, шо̏ра м мађ. *улица, сокак.*

шо́рати, шо̑ра̄м несвр. **1.** *гурати, одбацивати ногом:* ~ лопту, ~ капу. **2.** вулг. *мокрити.* ■ **~ се** (нечим) *гурати, одбацивати ногом нешто.*

шо̀рити, -ӣм несвр. [гл. им. шо̀ре̄ње с] *постављати, градити у шор, ред, градити куће с обе стране улице у једном низу а не разбацано (као у селима разбијеног типа):* ~ куће.

шо̀ркапа ж *дечија игра у којој се шора капа.*

шо̀ркати, -а̄м несвр. *дем. према шорати.*

шо̏рнути, -не̄м свр. *одгурнути, одбацити ногом:* ~ лопту.

шо̏рц (шо̏ртс) м енгл. *лаке кратке панталоне.*

шо̏тка ж *шира, облија страна јајета;* супр. врх.

шо̏у, шо̏уа м енгл. **1.** *уметничко-забавна приредба у којој учествују певачи или играчи.* **2.** фиг. **а.** *интересантан, занимљив догађај, призор, спектакл:* направити ~. **б.** фам. *необичајено, недолично понашање, скандал:* направити ~. • **шоу-бизнис** *послови у вези с извођењем шоуа, естрада.*

шо̏умен м енгл. *извођач шоуа; глумац забављач.*

шо̀фе̄р, -е́ра и **шо̀фер,** -а м фр. *возач моторног возила (аутомобила, аутобуса, камиона и др.).*

шо̀фе̄рскӣ и **шо̀ферскӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на шофере, који припада шоферима, својствен шоферима:* ~ табла, ~ испит, ~ живот.

шо̀фе̄рски и **шо̀ферски** прил. *на шоферски начин, као шофери.*

шофѐрчина ж (м) (мн. ж) *пеј. и експр. од шофер.*

шофѐрчић м *дем. и ир. од шофер.*

шофершѝјбна ж (ген. мн. -нӣ) фр.-нем. *предње стакло аутомобила.*

шпагѐти, -е́та̄ м мн. итал. *врста танких макарона (који нису шупљи); популарно италијанско народно јело од те тестенине.*

шпа̏јз (шпа̀из) м нем. *просторија у кући, стану у којој се држи храна (обично поред кухиње), остава, спремница.*

шпа̀кла м нар. *в. шпахтла.*

шпа̀лӣр, -и́ра м (инстр. -и́ром) нем. **1.** *два паралелна реда војске или грађанства окренута један према другом између којих пролази онај коме се одаје почаст (нека висока личност):* направити ~, проћи кроз ~. **2.** ист. *облик физичке казне и понижавања коме су били изложене кажњеници који су пролазили између два таква реда.* **3.** *два реда воћака или лозе посађена обично с обе стране стазе:* садити лозу у шпалиру.

шпа̀лӣрскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шпалир:* ~ воћњак.

шпа́лта ж нем. штамп. **1.** *отисак штампарског слога на коме се врши коректура пре прелома у стране, шиф.* **2.** *новински ступац.*

шпалти́рати, шпа̀лтӣра̄м свр. и несвр. *сложити, слагати у шпалте, шифове и отиснути, отискивати слог за коректуру.*

шпа̑н м мађ. ист. *настојник, надзорник над кметовима у феудално доба; чиновник на феудалном имању.*

Шпа́нац, -нца м **1.** *припадник народа романског порекла који живе већином у Шпанији, а затим у земљама Латинске Америке, на Канарским острвима и др.* **2.** (шпанац) *учесник шпанског грађанског рата, добровољац у шпанском грађанском рату (1936–1939).*

Шпа̑нија ж *држава на Пиринејском полуострву између Атлантског океана, Средоземног мора, Француске и Португалије.*

шпа̀нијел м енгл. *раса ловачких дугодлаких паса клемпавих ушију, пас препеличар.*

Шпа̑нкиња ж *женска особа шпанске народности, припадница шпанског народа; становница Шпаније.*

шпа̑нскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Шпанце и Шпанију, који припада Шпанцима и Шпанији:* ~ књижевност, ~ уметност, ~ јело, ~ језик. • **~ буба** зоол. *в. мајак.* **~ грип, ~ грозница** мед. *тежак облик грипа који је харао после I светског рата.* **шпанска села** *потпуно непознате ствари, чињенице; потпуно незнање о нечему.* **~ трска** бот. *биљка из ф. палми* Calamus rotang. **~ зид** *покретни склопиви зид, заклон, застор од тканине, параван.* **~ чизма** *средњовековна направа за мучење у којој се нога уклештена од колена до глежња гњечила стезањем.*

шпа̑нски прил. *на шпански начин, као Шпанци; шпанским језиком:* говорити ~.

Шпањо́лац, -лца м **1.** *в. Шпанац.* **2.** (шпањолац) *врста дувана за шмркање.*

Шпа̀њо̄лка ж **1.** *в. Шпанкиња.* **2.** (шпањолка) мед. *шпански грип, шпанска грозница.*

Шпа̀њо̄лска̄ ж *в. Шпанија.*

шпа̀њо̄лскӣ, -а̄, -о̄ *в. шпа̑нскӣ.*

шпа̀њо̄лски прил. *в. шпа̑нски.*

шпа̑р, шпа́ра и шпа̑ра м итал. зоол. *врста морске рибе* Sargus annularis *из пор. љускавки* (Sparidae), *слична зубацу.*

шпа́рати, шпа̑ра̄м несвр. нем. *в. штедети.*

шпа́ргла и **шпа̏ргла** ж нем. бот. и агр. *вишегодишња биљка* Asparagus officinalis *из ф. љиљана, чији се сочни подземни изданци користе за салату и сл.*

шпа̏ркаса ж нем. **а.** *кутија у коју се ставља новац ради штедње.* **б.** *штедионица; банка.*

шпа̏рога и **шпа̀рога** ж бот. *в. шпаргла.*

шпа̀ртати и **шпа̏ртати,** -а̄м несвр. нем. **1.** *цртати, повлачити водоравне и усправне линије (по нечему):* ~ папир. **2.** фиг. *ићи, ходати тамо-амо, горе-доле, у разним правцима; скитати се, луњати:* ~ по улицама, ~ по граду. **3.** *орати плугом између редова кукуруза и сл.:* ~ кукуруз.

шпа̀хтла ж (ген. мн. -лӣ) нем. *лопатица за размазивање малтера.*

шпа̀цӣр, -и́ра м нем. *шетња:* ићи у ~.

шпаци́рати (се), шпа̀цӣра̄м (се) несвр. нем. *ићи у шетњу, шетати се.*

шпедѝте̄р, -а́ра и **шпѐдитер** м итал. **1.** *отпремник, превозник.* **2.** *кола за превоз, отпремање робе.*

шпедѝте̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шпедитере, који припада шпедитеру:* ~ кола.

шпѐдӣција ж итал. **а.** *отпремање робе.* **б.** *предузеће за отпремање робе.*

шпеку̏лант м лат. *онај који се бави шпекулацијом, који послује шпекулишући, рачунџија, шићарџија.*

шпеку̏лантић и **шпекула̀нтић** м *дем. од шпекулант.*

шпеку̏ланткиња и **шпекула̀нткиња** (шпеку̏лантица) ж *женска особа шпекулант.*

шпеку̏лантскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на шпекуланте, својствен шпекулантима:* ~ капитал, ~ посао.

шпеку̏лантски прил. *на шпекулантски начин, као шпекулант:* ~ трговати, ~ пословати.

шпекула̀нтство с *обављање шпекулантских послова, бављење шпекулацијом; особина и поступци шпекуланта.*

шпекула́ција ж лат. *трговина срачуната на брзу и лаку зараду, која се обавља коришћењем пословне конјуктуре и недопуштених поступака:* бавити се шпекулацијом, бацити се на шпекулацију.

шпеку̏лисати, -ише̄м (шпекули́рати, -у̏лӣра̄м) несвр. *бавити се шпекулацијама, недопуштено трговати робом или валутама ради брзог и лаког стицања зараде; уопште пословати не бирајући средства у поступцима:* ~ робом, ~ девизама.

шпѐна̄дла и **шпѐна̄дла** ж (ген. мн. -лӣ) нем. *игла с главицом, без ушице, прибадача.*

шпѐрплоча и **шпѐрплоча** ж нем. (и зб.) *танка дрвена, фурнирска плочица, одн. танке дрвене, фурнирске плочице слепљене унакрсно под јаким притиском, које се користе у столарији.*

шпѝјати, -ām и **шпѝјати,** шпѝјāм несвр. *в. шпијунирати.*

шпѝјӯн, -у́на м итал. **1.** *лице које тајно прикупља важне војне, политичке, економске и друге податке, агент.* **2.** *тајни полицијски агент; уопште лице које прати рад, деловање сумњивих и непријатељских лица.*

шпијуна́жа ж итал. **1.** *кажњива обавештајна делатност која се састоји у прибављању и достављању важних војних, политичких, економских и др. тајних података:* бавити се шпијунажом. **2.** *потајно мотрење нечијег рада и кретања, ухођење.*

шпијуни́рати, -ѝнирāм несвр. *бавити се шпијунажом, поткazивати, уходити:* ~ некога.

шпѝјӯнка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1.** *женска особа шпијун.* **2.** разг. *мали отвор, оканце на вратима (обично застакљено) кроз које се посматра.*

шпѝјӯнскӣ, -ā, -ō *који се односи на шпијуне, који припада шпијунима, својствен шпијунима:* ~ делатност, ~ афера.

шпѝјӯнски прил. *на шпијунски начин, као шпијун:* ~ мотрити, ~ прислушкивати.

шпију́нство с *особина и поступак шпијуна, шпијунирање.*

шпију̏нчина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од шпијун.*

шпију̏нчић м *дем. од шпијун.*

шпѝковати, -кујēм (шпѝкати, -āм) свр. и несвр. нем. *надевати сланином, местимично (ис)пунити месо (телеће, живинско, дивљач и др.) комадићима сланине:* ~ дивљач.

шпѝл и **шпѝл** м нем. (обично у изр. **~ карата**) *свежањ, комплет карата за играње.*

шпѝлхōзне и **шпѝлхōзне** ж мн. нем. *кратке дечије панталонице.*

шпѝлхōзнице ж мн. *дем. од шпилхозне; шпилхозне.*

шпѝља ж **1.** *велика природна шупљина, јама у камену, стени, брду с отвором напоље, пећина.* **2.** фиг. *склониште сумњивих, рђавих људи, јазбина:* разбојничка ~, лупешка ~.

шпѝљскӣ, -ā, -ō *који се односи на шпиље, пећински.*

шпѝновати, -нујēм (шпѝнати, -āм) несвр. нем. *пржити шећер док не постане смеђ и растегљив:* ~ шећер.

шпѝрит и **шпѝрит** м *в. шпиритус.*

шпирѝтара ж нар. *фабрика, погон за производњу шпиритуса.*

шпѝритус и **шпѝритус** м лат. *врста алкохола који се добија процесом алкохолног врења скробних и шећерних сировина (воћних сокова, скроба, меласе, целулозе) и синтетичким путем.* • **денатурисани (денатурирани) ~** *шпиритус коме су додате неке материје тако да се не може пити.*

шпѝритуснӣ и **шпѝритуснӣ,** -ā, -ō *који се односи на шпиритус, који служи за шпиритус и сл.:* ~ лампа.

шпирѝтуша ж пеј. *ракија од шпиритуса.*

шпѝц, шпѝца м (инстр. шпѝцем; мн. шпѝцеви) нем. **1.** *врх, вршак, шиљак; предњи ужи део нечега:* ~ оловке, ~ ножа, на шпицу, ~ ципеле. **2.** *истурени, навални део фудбалског тима:* у шпицу напада. **3.** *раса паса дуге длаке, шиљате главе и малих шиљатих ушију.* **4. а.** (обично у изр. **у шпицу**) *време најгушћег саобраћаја и велике гужве (кад људи иду на посао или кад се враћају са посла):* саобраћајни ~, враћати се с посла у шпицу. **б.** *врхунац:* ~ сезоне. • **шпиц-играч** *најистуренији играч напада.*

шпѝца ж нем. **1. а.** *вршак, шиљак:* ~ брда **б.** фиг. *најистакнутије место, врх, врхунац:* наћи се (бити) на шпици најпопуларнијих певача. **2.** *натпис, главни наслов с пописом глумаца и осталих филмских или телевизијских радника, учесника у изради филма, одн. телевизијске емисије (који се пројектује обично на почетку, ређе на крају филма, одн. емисије).* **3.** *в. шпиц (4).*

шпи́ца **1.** ж *претворна, лукава женска особа.* **2.** м *дем. од шпицлов.*

шпѝцаст, -а, -о *шиљаст, зашиљен:* ~ нос, ~ брада.

шпѝцлōв, -ōва м нем. пеј. **1.** *ухода, шпијун, полицијски агент.* **2.** *преврејана, прерредена, претворна мушка особа, прерредењак.*

шпѝцловскӣ, -ā, -ō *који се односи на шпицлове.*

шпѝцловски прил. *као шпицлов.*

шпо̏рет м нем. *кухињска пећ која служи за припремање различите хране, штедњак:* ~ на дрва, ~ на струју, електрични ~.

шпри̏ц, шпрѝца м (инстр. шпрѝцем; мн. шпрѝцеви) нем. **1.** мед. *прибор у облику стакленог или пластичног цилиндра с клипом и шупљом иглом за убризгавање течних лекова под кожу, у мишиће или вене, бризгалица.* **2.** *шприцаљка, прскалица, шмрк.*

шпрѝцāљка ж *прскалица, штрцаљка, бризгалица.*

шпри̏цати, -āм несвр. *прскати, штрцати из прскалице, бризгалице:* ~ лозу.

шпрѝцер м нем. *вино помешано са содом или киселом водом:* направити ~, пити ~. • **хладан као ~** разг. *хладнокрван.*

шра̀пнēл, -е́ла м енгл. *артиљеријско зрно за гађање живих циљева и авиона напуњено гвозденим и оловним куглицама, чији се упаљач темпира за распрскавање у ваздуху.*

шрапнѐлић м *дем. од шрапнел.*

шра̀пнēлскӣ, -ā, -ō *који се односи на шрапнеле, који потиче од шрапнела:* ~ зрно, ~ ватра.

шра̏уба ж нем. спорт. *ударац лоптом на гол у рукомету, ватерполу и сл. изведен из заокрета.*

шра̏ф, шра̏фа м (мн. шра̏фови) нем. *завртањ, вијак.*

шра̏фа ж (обично у мн.) итал. *црта помоћу које се представља рељеф на географским картама.*

шрафи́рати, шра̀фӣрāм несвр. **а.** *сенчити помоћу паралелних линија, црта.* **б.** *представљати планине, брда шрафама (на географским картама).*

шра̀фић, -а и **шра̀фӣћ,** -и́ћа м *дем. од шраф.*

шра̀фцигер м нем. *алатка, кључ за завртање и одвртање завртања, одвртач, одвијач.*

шра̀фцигерскӣ, -ā, -ō **а.** *који се односи на шрафцигер.* **б.** шаљ. *који се ограничава на монтажу увезених делова уместо властите производње:* ~ производња.

шра̀фчић, -а и **шра̀фчӣћ,** -и́ћа м *дем. од шраф.*

шта̏, чѐга зам. (дат.-лок. чѐму, ак. шта̏ (што̏); мн. ø) **I. 1.** *упитна именичка заменица за непознате ствари, појаве и појмове уопште.* – Шта си донео? Шта радиш? Шта хоћеш? Шта му се десило? Чега се бојиш? Чему се надаш? Чиме обрађујем земљу? О чему разговарате? **2.** *у неодређеном значењу: нешто, било шта, ишта.* – Има ли шта за ручак? Слабо се шта могло чути од буке. Да није она шта изгубила? **3.** *у односном, релативном значењу: оно што.* – Донео је ко је шта имао. Нека свако каже шта мисли о томе. Шта је било било је. **4.** *у одричном значењу: ништа.* – Немам шта да кажем. **II.** (у прил. служби) **а.** *в. што (I 1б).* – Шта ме узнемираваш? Шта стално причате? Шта букљиш у мене? Кажи ми шта си дошао? **б.** *за количину* 1) *колико?* – Шта си то платила? 2) *колико много.* – Шта се ту скупило народа! Шта он има одела! **III.** (узвична речца) *за изражавање изненађења, супротстављања и сл.* – Шта, још ниси кренуо?! Шта, ти плачеш?! Нећу да бежим. Шта, да ми кажу да сам кукавица! • **и шта (ти га) ја знам** *и још много чега, и тако даље.* **ко је и шта је (знати, схватити, видети и сл.)** *знати све о некоме.* **ма шта било** *шта било.* **него шта, но шта** *дакако, наравно, свакако, дабоме.* **нема (ту) шта** *нема приговора, свакако.* **ни где је ни шта је (не зна се** *и сл.*) *нема никаква трага, ништа се не зна о некоме, о нечему.* **шта га је!** *у чуђењу: колико! колико много!* **шта је и како је (казати, рећи)** *по реду, све, детаљно.* **шта је ту је** *нема другог излаза, нема друге, тако мора бити.* **чему (то)?** *зашто, у коју сврху?* **је ли чему?** *вреди ли?* **нема на чему** *каже се као учтива форма кад се неко захваљује на нечему: нема зашто.* – Хвала! Нема на чему. **хоћу да знам на чему сам** *хоћу да знам какво је тренутно стање, ситуација за мене, са чиме могу рачунати сигурно.* **да си чему** *да нешто вредиш.*

шта̑б м (мн. шта́бови (шта̏бови)) нем. **1.** вој. *командни апарат, орган у већим јединицама (од батаљона навише) састављен од официра који помажу команданту у руковођењу потчињеним јединицама:* ~ батаљона, ~ дивизије, ~ бригаде. **2.** *орган који руководи неком друштвено корисном акцијом; стручни руководећи орган (састављен обично од већег броја људи) неке установе или предузећа:* ~ за одбрану од елементарних непогода, ~ радних бригада; ~ филмских радника. • **кризни ~** *тело које се оснива у некој тешкој ситуацији, опасним приликама за пружање помоћи угроженом становништву.*

шта́бац, шта́пца м *члан штаба.*

шта̏блија м (мн. ж) разг. *штабац.*

шта̑бнӣ, -ā, -ō *који се односи на штаб, који припада штабу:* ~ аутомобил.

шта̑ва ж *раствор разних органских и неорганских материја за штављење коже, средство за штављење, штавило.*

шта́ваљ, -вља и **шта̀вељ,** -а м бот. *род зељастих биљака* Rumex *из ф. троскота, са око 100 врста, од којих се неке врсте (као киселица нпр.) употребљавају као поврће.*

шта̏вило и **шта̀вило** с *средство за штављење коже.*

штавио̀ница и **шта̀вионица** ж *просторија, радионица или зграда у којој се штаве коже.*

шта̏вити, -ӣм несвр. [гл. им. шта̏вље̄ње с] *припремати сирову кожу за обраду потапањем у раствор разних органских и неорганских материја, чинити, стројити.*

шта̀више̄ и **шта̀више** *речца за истицање високог степена или ширине обухватања нечега, одн. ширине допуштања, претпоставке, чак, дапаче.* – Она ме молила, штавише и преклињала да јој уступим ту књигу. Тај уџбеник је потребан, штавише неопходан за полагање испита. Он се трудио, штавише улагао велике напоре да јој помогне.

шта̀вља̄ч, -а́ча м *занатлија који штави кожу.*

шта̑внӣ, -ā, -ō *који служи, који се употребљава за штављење:* ~ материја.

шта́гаљ, -гља м нем. *сеоска зграда или део зграде где се држи сточна храна (сено, слама и др.), обично на тавану штале.*

шта̀год зам. *в. штогод.*

шта̏ка ж (дат. шта̏ци) итал. **1.** *штап, обично рачваст у горњем делу или с пречицом на врху, на који се наслањају хроми стављајући га при ходу испод пазуха:* ићи на штаци, помагати се штаком при ходу. **2.** *архијерејски штап као знак достојанства.*

шта̀кара ж зоол. *у мн.: ред птица* Grallatores, *које имају високе ноге а живе углавном поред мочвара и других стајаћих вода (у јд.: таква птица).*

шта̏каст, -а, -о *који је у облику штаке, сличан штаки:* штакасте ноге.

шта̏кор м зоол. *в. пацов.*

шта̏кораст, -а, -о *који је као штакор, налик на штакора, пацова.*

штако̀ра̄ш, -а́ша м зоол. *у мн.: породица америчких торбочара* Didelphidae, *мале шумске животиње које непријатно воњају, торбарски пацови, од којих је најпознатија врста опосум или наборуша (у јд.: такав торбочар).*

штако̀рњача ж *направа, ступица за хватање, ловљење штакора, пацоловка.*

шта̏корскӣ, -ā, -ō *који се односи на штакоре, који је као у штакора, пацовски:* штакорске очи.

шта̏корчић и **штако̀рчић** м *дем. од штакор.*

шта̏ла ж нем. *сеоска зграда за стоку (обично за коње и говеда), стаја.*

шталѐтина ж *аугм. и пеј. од штала.*

шта̏лица ж *дем. од штала.* • **најпре шталицу па кравицу** и сл. *најпре оно што је важније, потребније, па онда оно споредније.*

шта̏лскӣ, -ā, -ō *који се односи на шталу, који припада штали, стајски:* ~ таван, ~ ђубре.

шта̀мбӣљ, -ӣља м (инстр. -ӣљем) итал. разг. *жиг, печат.*

шта̀мбӣљнӣ и **шта̀мбӣљскӣ,** -ā, -ō *који се односи на штамбиље, који припада штамбиљу.*

шта̑мпа ж (мн. ø) итал. **1.** *техника умножавања текстова и слика помоћу ливених, оловних слова и клишеа, тисак; отисак:* спремити за штампу, дати у штампу. **2.** *повремене публикације, дневни и периодични листови, новине и часописи као средства масовне комуникације:* периодична ~, партијска ~, омладинска ~. • **булеварска (жута) ~** *јефтина, сензационалистичка штампа.* **висока ~** *штампарска техника код које су делови форме избочени и премазују се бојом за сваки отисак.* **дубока ~** *бакротисак код кога је цртеж удубљен у штампарској форми, а удубине задржавају боју и приликом штампања преносе је на папир.* **дневна ~** *новине, дневни листови.* **равна ~** *штампарска техника код које се равна штампарска плоча обрађује хемијским средствима тако да прима боју само на деловима цртежа и при штампању преноси је на папир.* **слобода штампе** *законом зајамчена слобода изражавања мисли путем штампе.* **тробојна ~** *израда вишебојних слика узастопним отискивањем жуте, црвене и плаве штампарске плоче.* **четворобојна ~** *штампање три основне боје побољшано отискивањем црне боје да би се истакле контуре и појачале сенке.*

шта̑мпан, -а, -о у изр. **штампана слова** *слова чије су линије оштре (за разлику од писаних слова).*

шта̀мпа̄р, -а́ра м **а.** *стручњак, мајстор у штампању; словослагач, тискар, типограф.* **б.** *власник штампарије.*

штампа̀рија ж **1.** *просторија или зграда у којој се врши штампање (књига, новина, часописа и др.), тискара.* **2.** *предузеће које се бави штампањем, штампарско предузеће.*

шта̀мпа̄рскӣ, -ā, -ō *који се односи на штампаре и штампарију:* ~ предузеће, ~ техника, ~ машина, ~ боја, ~ радник, ~ грешка.

штампа́рство с *штампарска делатност, штампарска радиност; занимање штампара:* радити у штампарству, бавити се штампарством.

шта̑мпати и **шта́мпати,** шта̑мпа̄м свр и несвр. **1.** *пренети, преносити отисак сложеног слога (слова) или цртежа на папир или другу материју помоћу притиска нарочите машине, тискати:* ~ књигу, ~ новине, ~ оглас, ~ песме. **2.** *писати руком у облику штампаних слова.*

шта̀мпа̄ч, -а́ча м (инстр. -а́чем) *уређај за штампање компјутерски обрађених података:* ласерски ~, матрични ~.

шта́нгла ж (ген. мн. -лӣ) нем. **1.** *метална полуга, јака овећа метална шипка.* **2.** *предмет или део предмета у облику шипке:* ~ чоколаде.

шта́нглица и **шта̀нглица** ж **1.** *дем. од штангла.* **2.** (обично у мн.) *врста ситних колача, обично са орасима, у облику мале полуге:* штанглице са орасима.

шта̏нд м (мн. -ови) нем. *ограђено и уређено место за продају робе намењено за једног продавца (обично на сајму); тезга:* ~ прехрамбене робе, ~ обуће.

шта̏нцовати, -цује̄м (шта̏нцати, -а̄м) свр. и несвр. нем. **а.** *(на)правити, урез(ив)ати отисак, жиг, утиснути, утискивати; пунцирати.* **б.** фиг. *серијски производити, правити по шаблону, производити у великим количинама:* ~ плоче, ~ касете, ~ слике.

шта̑п, шта́па м (мн. шта́пови) **1. а.** *ваљкаста, обично дрвена палица, која служи за ослањање при ходу.* **б.** *батина; ударац батином:* ударити (некоме) двадесет штапова. **в.** (обично у изр. **билијарски ~**) *палица којом се удара лопта у игри билијара, так:* билијарски ~. **г.** *палица којом се служе мађионичари:* мађионичарски ~, чаробни ~. **2.** *палица као симбол власти, достојанства, чина:* кметски ~, маршалски ~, бискупски ~. • **бити на дугом штапу** *бити неизвесно, остварљиво тек у даљој будућности.* **довести, дотерати** и сл. **(некога) до просјачког штапа** *учинити (некога) веома сиромашним, веома осиромашити, материјално*

упропастити (некога). **доћи, дотерати** и сл. **до просјачког штапа (на просјачки ~), (с)пасти на просјачки ~** *доћи, доспети у веома тежак материјални, финансијски положај, јако осиромашити.* **живети на просјачком штапу** *живети веома бедно, просјачити.* **зарадити на штапу** *добити просјачењем, испросјачити.* **(с)ломити (преломити, пребити** и сл.) **~ над неким** *јако (ис)тући, (из)ударати (некога) штапом, батином; оштро казнити, кажњавати (некога).* **~ у руке** *каже се кад неко пође, крене некуд.*

шта̀пац, -пца м (обично у мн.) *попречна шипка, штапић на ткачком разбоју.*

шта̀пин, -ѝна м итал. *фитиљ у облику тањег конопца у коме се налази барут за паљење мина и експлозива, корда:* споросагоревајући ~.

шта̀пина ж *аугм. и пеј. од штап.*

шта̀пић, -а (инстр. -ем) и **шта̀пӣћ,** -ѝћа (инстр. -ѝћем) м **1.** *дем. и хип. од штап.* **2.** *обло дрвце и сл. с ватом за чишћење ушију:* штапићи за уши. **3.** мн. анат. *врста ћелијица у оку које су налик на штапиће.*

шта̀пићаст, -а, -о *који је као штапић, сличан штапићу:* штапићасте ћелије.

штапо̀лик, -а, -о *који је сличан штапу, који је у облику штапа, штапићаст:* ~ творевина.

штапо̀ног, -а, -о *који има танке ноге као штапове.*

шта̂пскӣ, -ā, -ō *који се односи на штаб, штабни:* ~ трубач.

шта̀пче, -ета с *дем. од штап.*

штафа́жа ж фр. **а.** *ситније фигуре људи и животиња које употпуњују и оживљавају пејзаж или ведуту.* **б.** *споредни украс, додатак нечему.* **в.** *скуп људи као потпора, подршка некоме; статисти:* ~ батерије.

штафѐлāј, -а́ја нем. *сликарски ногари, дрвени сталак на коме стоји слика док је сликар ради.*

штафѐлāјнӣ, -ā, -ō *који се односи на штафелај.*

штафѐта и **штафе́та** ж итал. **1.** спорт. **а.** *дисциплина у лакој атлетици, екипна трка у којој се тркачи смењују предајући један другоме штафетну палицу:* трчати штафету. **б.** *дрвена палица коју тркачи предају један другоме, све док се не преда ономе коме је одређена:* предати штафету, носити штафету. **в.** *у пливању и скијању и др. спортовима такмичење у коме кад један такмичар пређе своју деоницу други креће из места (без палице).*

шта̀фетнӣ и **шта̀фēтнӣ,** -ā, -ō *који се односи на штафету:* ~ палица, ~ трка.

шта̏чица ж *дем. од штака, мала штака.*

штѐдар, -дра, -о *који радо даје, поклања, дарежљив.*

ште́дети јек. **ште́дјети,** ште́дӣм несвр. [гл. им. ште́ђēње с; уп. штедња] **1.** *бити умерен у трошењу новца, материјала и др.:* ~ шећер, ~ на храни. **2.** *имати, држати новац на штедњи (у новчаном заводу, у банци, пошти и сл.):* ~ у банци, ~ у пошти. **3.** *употребљавати, користити нешто умерено, рационално, не више него што је потребно, односити се рационално у коришћењу нечега:* ~ снагу, ~ време, ~ простор. **4.** (некога, нешто) **а.** *бити обазрив, пажљив према некоме или нечему, штитити, заштићивати, поштеђивати (од нечега тешког, непријатног):* ~ децу од посла, не ~ болнице (у рату), ~ нејач. **б.** *бринути се о некоме или нечему, пазити, чувати:* ~ (некога, нешто) за специјалну прилику. **в.** (обично одрич.) *бити благонаклон према некоме, не нападати, не критиковати (у усменим и писменим изјавама):* не ~ никога у новинама. ■ **~ се** *чувати се, не трошити претерано снагу:* ~ се за борбу. • **~ речи** *мало говорити, не бити говорљив.*

штедио̀ница и **штѐдионица** ж *новчано-кредитни завод који прима новац на штедњу и даје зајмове, кредите:* поштанска ~.

штедио̀ничāр и **штѐдионичāр** м *банкарски стручњак који ради у штедионици; власник штедионице.*

штедио̀ничарскӣ и **штѐдионичарскӣ,** -ā, -ō *који се односи на штедионичаре.*

штедио̀ничāрство и **штѐдионичāрство** с *штедионичка делатност, бављење питањима и проблемима штедње; област банкарске штедње:* конгрес штедионичарства.

штедио̀ничкӣ и **штѐдионичкӣ,** -ā, -ō *који се односи на штедионицу:* ~ зграда, ~ књижица.

штѐдиша м (мн. ж) **1.** *онај који штеди новац (у банци, пошти и сл.):* девизни ~. **2.** *штедљива, чуварна особа, тецикућа:* бити велики ~.

штѐдљив, -а, -о **а.** *који штеди, умерен у трошењу новца и материјалних вредности, чуваран:* ~ човек, ~ домаћица. **б.** *уопште који се пажљиво, рационално односи у коришћењу, употреби нечега:* ~ на речима.

штѐдљивац, -ӣвца м *онај који је штедљив; штедиша.*

штѐдљивица ж *она која штеди, штедљива женска особа.*

штѐдљиво прил. *на штедљив начин, штедећи, чуварно:* ~ трошити, ~ живети.

штѐдљивōст, -ости ж *особина онога који је штедљив.*

штедљѝвчина ж (м) (мн. ж) *аугм. и пеј. од штедљивац, велики, претеран штедљивац.*

штѐднӣ и **штѐднӣ,** -ā, -ō *који се односи на штедњу, који служи за штедњу:* ~ банка, ~ књижица, ~ улог.

ште́дња ж (мн. ø) **1.** *умерено, рационално трошење новца, материјала и др.:* ~ струје, ~ нафте, ~ новца. **2.** *држање новца у новчаном заводу, штедионици; област банкарства која се бави чувањем новца штедиша:* динарска ~, девизна ~. **3.** фиг. *уздржавање, устезање:* изјавити нешто отворено без штедње. • **везана ~** *новчана штедња на одређено време по повољнијим условима од обичне штедње.*

штѐдњāк м *в. шпорет.*

штѐдњāчкӣ, -ā, -ō *који се односи на штедњак.*

штедрѝна ж *в. штедрост.*

штѐдро прил. *дарежљиво, издашно; обилато:* ~ даровати.

штѐдрōст, -ости ж *особина онога који је штедар, онога што је штедро, дарежљивост, издашност.*

штѐк м енгл. **1.** *велика количина нечега, гомила, хрпа.* **2.** *кутија, паковање од више појединачних комада, бокс:* ~ цигарета.

ште́ка ж разг. *в. штек (2).*

штѐкавац, -āвца м зоол. *врста орла* Helliaëtus albicilla.

штѐкер м нем. ел. *направа прикључена на довод електричне струје (обично уграђена у зид), која служи за прикључивање потрошача електричне енергије (стоних ламп, радио-апарата, грејалица итд.) помоћу утикача, утичница.*

штекѐтати, штѐкећēм (штекѐтāм) несвр. *в. штектати.*

штѐктати, штѐкћēм несвр. **1.** *лајати испрекидано и учестано (обично о псу када гони дивљач), кевтати.* **2.** фиг. **а.** *производити звукове сличне кевтању паса; учестано и испрекидано пуцати (о митраљезу и сл.).* **б.** *испрекидано, пригушено и грчевито плакати, јецати.*

штѐловати, -лујēм свр. и несвр. нем. *наместити, намештати, подесити, подешавати:* ~ кочнице (аутомобила), ~ предњи трап.

штѐмовати, -мујēм (штѐмати, -āм) несвр. нем. *дупсти длетом, обијати (зид).*

штѐнара ж **1.** *кућица за пса.* **2.** фиг. пеј. *хладна и неудобна просторија; јазбина, брлог.*

ште́нац и **штѐнац,** -нца м *мушко штене; млади пас.*

штѐне, -ета с (суп. мн. штѐнићи и штенѝћи м; зб. им. штѐнāд ж) **1.** *младунче пса, псетанце.* **2.** фиг. пеј. *дете, дечак; неваљало, рђаво дете или уопште неваљала, рђава, зла особа, псето.*

штенѐћак, -а́ка м вет. *акутна заразна болест младих паса, штенади, сребрних лисица и ласица, коју изазива једна врста вируса,* febris infectiosa canum.

штѐнити, штѐни̑(м) несвр. [гл. им. штѐње̄ње с] *котити (штенад) (о кучи).* ■ **~ се** *котити се (о кучи).*

ште́нце, -ета с (мн. ø) *дем. од штене.*

штѐп м нем. *оно што је прошивено концем, траг, бод конца којим је нешто прошивено шиваћом машином, прошив:* ~ на сукњи.

штѐпати, -а̄м несвр. нем. **1.** *прошивати концем на шиваћој машини:* ~ столњак. **2.** фиг. *пуцати испрекидано и учестано, штектати (о митраљезу и сл.).*

штѐпни̑, -а̄, -о̄ *који се односи на штеп, штепање:* ~ бод, ~ игла.

штѐповати, -пује̄м несвр. нем. *в. штепати.*

штѐта ж **1. а.** *губитак у вредности нечега (имовине, робе, новца и др.), умањење или окрњење нечије имовине и др. проузроковано туђом кривицом или пропустом, грешком; стање онога што је постало горе, мање вредно него што је било:* имовинска ~, материјална ~, новчана ~, имати штету, (пре)трпети штету, нанети штету (некоме, нечему), направити штету, надокнадити (некоме) штету, на штету здравља, на штету квалитета. **б.** (обично у вези: начинити, направити штету) *квар, оштећење на неком апарату, механизму.* **2.** *нешто што је неповољно, рђава ствар, рђава појава, зло; рђав, неповољан утицај.* – Штета је што не учи. Дуван наноси штету здрављу. То је нанело штету његовом угледу. **3.** (у служби узвика) *изражава жалост, тугу за неким, нечим.* – Повређен је голман. Каква штета! Најбољи стручњаци одлазе нам у иностранство. Штета! **4.** *уништење, пропаст плодова или усева (у пољу, на њиви, у башти и др.) услед временских непогода – олује, града, јаке кише, ветра итд.:* ~ на њиви, ~ у пољу, ~ на кукурузу. **5.** *трошкови за обештећење некога:* сносити штету, исплатити штету. • **извадити штету** *надокнадити изгубљено узимањем, наплаћивањем од другога.* **сува ~** *велика штета, велики губитак (када се жали за нечим изгубљеним, пропуштеним и сл.).*

штѐтан, -тна, -о *који чини, наноси или узрокује штету:* штетне навике, ~ утицај, пушење штетно по (за) здравље.

штѐтити, -и̑м несвр. [гл. им. штѐће̄ње с] **1.** *бити штетан (по некога, по нешто), наносити, причињавати штету (некоме, нечему):* ~ здрављу, ~ усевима, ~ индустрији, ~ нечијем угледу. **2.** (и свр.) *в. штетовати.*

штѐтица ж *дем. од штета.*

штѐтни̑к м *в. штеточина:* штетници пољопривредног биља, штетници винове лозе.

штѐтно прил. *наносећи штету, са штетом:* ~ деловати на здравље, ~ утицати на некога.

штѐтно̄ст, -ости ж *особина, својство онога што је штетно:* ~ пушења, ~ дувана.

штѐтовати, -тује̄м свр. и несвр. *(пре)трпети штету, губитак, бити на штети, (из)губити:* ~ због туђих пропуста, ~ на кукурузу.

штето̀носан, -сна, -о *који наноси, доноси, причињава штету, штетан.*

штѐточина и **штето̀чина** ж (м) (мн. ж) **1.** *животиња (птица, инсект и др.) која наноси, причињава штету:* биљне штеточине, штеточине пољопривредног биља, штеточине шумског биља. **2.** *особа која наноси, причињава (некоме) штету.*

штѐточинаст и **штето̀чинаст,** -а, -о *који чини, наноси штету.*

штеточи̏нац, -нца м *в. штеточина (2).*

штѐточи̏нка и **штето̀чи̏нка** ж *она која чини, наноси штету.*

штѐточи̏нски̑ и **штето̀чински̑,** -а̄, -о̄ *који се односи на штеточине, који потиче од штеточина, који наноси штету:* ~ рад, ~ делатност, ~ утицај.

штеточи̏нство и **штѐточи̏нство** с *штеточински рад, штетна делатност, штетно дело.*

шти̑во с *оно што се чита, оно што је намењено за читање (обично одабрани текстови које треба да читају ученици и читалачка публика); лектира:* забавно ~, популарно ~.

шти̏глић, -ића и **шти̏глиц,** -ица м нем. зоол. *в. чешљугар.*

шти̏кла и **шти̑кла** ж (ген. мн. -ли̑) нем. *висока пета, потпетица на обући (ципелама, чизмама и сл.):* ципеле с високим штиклама.

шти̏клица и **шти̑клица** ж *дем. од штикла.*

шти̏мати, -а̄м несвр. нем. **1.** *в. штимовати:* ~ клавир. **2.** *бити у складу (с нечим), слагати се.* – Рачуни не штимају.

шти̏мер и **шти̑мер** м нем. *мајстор, стручњак који удешава жице на музичким инструментима (клавиру, виолини и сл.).*

шти̏мовати, -мује̄м несвр. нем. *подешавати, удешавати, усклађивати жице на музичким инструментима:* ~ клавир, ~ гитару.

шти̏мунг и **шти̏мӯнг** м нем. **1.** *пријатна атмосфера у друштву, добро расположење, леп угођај:* створити ~. **2.** ум. *посебан утисак који побуђује неко уметничко дело; расположење, угођај који ствара слика неког предела у различитим околностима (нпр. у сутону, на месечини итд.).*

шти̏нути, -не̄м и **шти́нути,** шти̑не̄м свр. *в. штипнути.*

шти́павац и **шти̏павац,** -а̄вца м зоол. *в. скорпија.*

шти̏павица ж зоол. (обично у изр. **водена ~**) *водена скорпија* Nepa cinerea.

шти̏па̄љка ж (дат. -љци; ген. мн. -ки̑) *двокрака, двозуба направа са опругом којом се нешто захвата и стеже (нпр. закачаљка за прикачињање обешеног рубља за конопац, усекач за свеће итд.):* штипаљке за рубље, ~ за косу. **2.** зоол. анат. *предња велика нога у рака.*

шти́пати, шти̑па̄м (шти̑пље̄м) несвр. **1.** *стискати, стезати (некога, нешто) прстима или штипаљком:* ~ девојке. **2.** *откидати чупкајући:* ~ комадић хлеба. **3. а.** *уједати, гристи.* **б.** фиг. *изазивати оштар, непријатан надражај слузокоже или коже (о диму, мразу, јаком оштром мирису и сл.):* ~ за очи, ~ за нос, ~ за уши. **4.** фиг. *задиркивати заједљивим речима, пецкати.* ■ **~ се 1.** *штипати сам себе.* **2.** уз. повр. *штипати једно друго.*

шти̏пкати (се), -а̄м (се) несвр. *дем. према штипати (се).*

шти̏пљив, -а, -о *који штипа;* фиг. *заједљив, пецкав:* ~ горчина.

шти̏пнути, -не̄м *свр. према штипати, уштинути.*

штипу̀цати (се), -а̄м (се) несвр. *в. штипкати (се).*

шти̏р м бот. **а.** *род једногодишњих зељастих биљака* Amaranthus *из ф. штиреви* (Amaranthaceae), *који обухвата више врста коровских и украсних биљака* (A. retroflexus, A. albus, A. blithoedes *и др.*). **б.** *у мн.: фамилија једногодишњих зељастих биљака* Amaranthaceae.

шти̏рак[1], -рка м (мн. ø) нем. *скроб који се употребљава као крутило за влажно и чисто испрано рубље и др.; скроб уопште.*

шти̏рак[2], -рка м бот. *в. штир (а).*

шти̏рина ж *аугм. и пеј. од штир (а).*

шти̏рка и **шти̑рка** ж *в. штирак*[1].

шти̏ркати, -а̄м несвр. нем. *потапати (рубље) у воду са штирком, скробити:* ~ рубље, ~ постељину, ~ кошуљу.

шти̏т, шти́та м (мн. шти́тови) **1.** *део старе ратничке опреме, одбрамбено ратничко оруђе (обично округлог, овалног облика) од дрвета, метала или коже за заштиту од удараца или убода (стреле, мача, копља и др.).* **2.** фиг. *одбрана, заштита; заштитник, заштитница:* бити некоме ~, ~ од насиља, ~ од ислама. **3.** *предмет, одн. део предмета у облику штита (1), који заштићује, заклања од нечега:* **а.** *део митраљеза и артиљеријског оружја, гвоздена плоча која служи послужиоцу као заклон од непријатељских метака, граната:* топовски ~. **б.** *штитник на ободу капе, качкета:* капа са штитом. **в.** *сенило, заслон на лампи, абажур.* **г.** *кишобран; сунцобран.* **4.** бот. *гроздаста цваст која настаје скраћивањем главне цветне осовине, тако да бочне гране полазе скоро са истог нивоа, а на врху сваке од њих образује се по један цвет, штитаста цваст,* umbella. **5.** зоол. *заштитна плоча, оклоп код љускара и неких инсеката; оклоп код корњаче.*

шти́так, -тка м *дем. и хип. од штит.*

шти̏та̄рка ж бот. *у мн.: породица зељастих дикотиледоних биљака чији су мали петочлани двополни цветови скупљени у сложене штитасте цвасти* Umbelliferae *(у јд.: биљка из те породице).*

штита́рац, -рца м зоол. *у мн.: праживотиње* Coccidia *које живе као паразити у цревима, бубрезима и јетри домаћих животиња и човека, од којих су неки узрочници тешких болести (у јд.: таква праживотиња).*

шти̏таст, -а, -о *који има облик штита, сличан штиту:* ~ лист, ~ цвет, ~ цваст. • ~ **жлезда** анат. *в. штитна жлезда (под штитни).* ~ **хрскавица** анат. *в. Адамова јабучица (под јабучица).* **штитасте (биљне) ваши (вашице, уши)** зоол. *инсекти риличари* Coccidae *из реда једнакокрилаца, који живе причвршћени за биљку, исисавајући биљне сокове (нпр. шљивина ~ ваш, јабукова ~ ваш).*

шти́тац, -тца м *дем. од штит.*

шти́тити, шти̑ти̑м несвр. [гл. им. шти́ћење с] *пружати (некоме) заштиту, помоћ, бранити, заштићивати; чувати (од нечег штетног, неповољног):* ~ некога, ~ одступницу, ~ нечије интересе, ~ од сунца. ■ ~ **се а.** *бранити се, заштићивати се:* ~ се од напада, ~ се од сунца. **б.** уз. повр. *штитити, заштићивати једно друго.*

шти̏тић, -а и **шти̏ти̑ћ,** -и́ћа м *дем. и хип. од штит.*

шти̑тнӣ и **шти̏тнӣ,** -а̄, -о̄ у изр. ~ **жлезда** анат. *жлезда са унутрашњим лучењем* glandula thyroidea, *смештена на предњој страни гркљана, која лучи хормон тироксин неопходан за размену материја у организму, штитњача, штитаста жлезда.*

шти̑тнӣк м **1.** *браник на аутомобилу.* **2.** *заклон, штит за очи (за заштиту од сунца).* **3.** спорт. *гумени уложак који фудбалери носе испод чарапа како би заштитили ноге од удараца противничких играча.* **4. а.** *навлака, капак за оловку.* **б.** *платнена навлака која се навлачи преко рукава (за рад у канцеларији, уреду):* ~ за рукав. **в.** *покретни заклон, заслон, параван:* ~ испред пећи, ~ за снег.

шти́тњача ж анат. *штитна жлезда.*

штитѝлик, -а, -о *који је налик на штит, сличан штиту:* штитолики листови.

штитѝноша 1. м (мн. ж) ист. *војник који је носио штит владара или племића.* **2.** ж зоол. *у мн.: ред риба са хрскавичавим скелетом чије је тело покривено крљуштима у виду коштаних плоча или штитова* Ganoidei, Chondrostei *(у јд.: таква риба).*

шти̑ћенӣк, -а и **штиће̏нӣк,** -и́ка м прав. **а.** *малолетно лице које је под нечијим старатељством, заштитом.* **б.** *брањеник, клијент.*

шти̑ћеница и **штиће̏ница** ж *женска особа штићеник.*

шти̑ћенички и **штиће̏нӣчкӣ,** -а̄, -о̄ *који се односи на штићенике, који припада штићеницима; старатељски.*

шти̑ћенички и **штиће̏нӣчки** прил. *као штићеник, заштитнички, старатељски.*

шти̑ћенӣштво с *старатељство, заштитништво.*

шти̏х, шти̏ха м (мн. шти̏хови) нем. **1.** *поен у игри карата:* избројати штихове. **2.** *непријатан укус или мирис:* добити киселкаст ~. **3.** *прелив, нијанса боје.*

шти̏хворт м нем. **1.** *последња реч у говору глумца после које други глумац почиње да говори или чини нешто; реч водиља, спона, веза.* **2.** *реч која се дефинише, обрађује, одредница.*

шти̏х-про́ба ж нем. *проверавање исправности, тачности нечега не испитујући га у целини него на прескок:* извршити штихпробу.

шти̏цовати, -цује̄м свр. и несвр. нем. *незаконито продавати, одн. куповати девизе по ценама повољнијим од званичног курса.*

шти̏цунг и **шти̏цу̑нг** м нем. *незаконита купопродаја стране валуте по ценама повољнијим од званичног курса.*

што̏ I. зам. (ген. че̏га, дат. че̏му; мн. ø) **1.** *упитна (у упитним и зависноупитним реченицама)* **а.** *(кад се пита за предмет или било шта друго осим лица у функцији субјекта) в. шта (I 1).* – Што то читаш? Што је било? Што радиш овде? Није знао што да ради. Схваташ ли ти што то значи? **б.** (у прил. значењу) *када се пита за узрок или циљ оног̄а што се у тим реченицама износи: зашто, због чега; ради чега.* – Што се толико плашиш? Што се журите? Што не идеш већ једном?! Јасно је што данас није дошао. Ви сигурно знате што смо се овде окупили. **2.** *односна – кад се показује зависни однос* **а.** *према именицама: који, која, које.* – Обрисала је зној што јој се сливао низ лице. Видео сам вашу сестру што студира медицину. **б.** *према показним заменицама то, ово, оно и сл.* – Остала је (оно) што је била и у младости – поштена и вредна. Донеси ми (то) што си ми обећао. Оно за чим сам чезнуо целог живота ми се коначно испунило. **в.** *према целом предикату, одн. претходном исказу.* – Вести су јавиле да су наши победили, што смо величанствено прославили. Причао му је о својим догодовштинама са пута, што је он радо слушао. **3.** *неодређена:* **а.** *нешто; било шта, ма шта, макар шта, ишта.* – Има ли што за ручак? Јеси ли што чуо о твојима? Кад ћеш ти тако што купити? Јесам ли те ја што питао? **б.** (уз одричне глаголе) *ништа.* – Немамо што изгубити осим голих живота. Не знам што лепше од ње. **II.** прил. **1.** *колико, како много.* – Што је било избеглица сви су збринути. Што је нашао колача, све је појео. **2.** (са компаративом прилога) *уколико; у тој мери у којој…* – Што пре дођеш, утолико боље. Што јаче ветар дува, време је хладније. Што више време одмиче све ми је теже. **3.** *поредбени: како, као што.* – Он га је намучио што га злотвор не би намучио. Уме да увреди што нико други не уме. **4.** *за количину: нешто мало, макар мало, макар колико, иколико.* – Јеси ли купио што дрва? Јеси ли добио што плате? **III.** везн. **1.** *временски* **а.** *чим, кад.* – Онај час што је добио новац потрошио га је у кафани. Тај трен што је сео да се одмори, дошао му је хитан позив да иде у уред. **б.** *откад.* – Већ друга ноћ што не спавам. Има већ месец дана што је он отишао. **2.** *временско-условни: док, ако.* – Не верујем да се вратио што га не бих видела. Не дај му позајмицу што ти неће вратити двоструко. **3.** *узрочни: јер, зато што.* – Волим је што је скромна и лепо васпитана. Радила је тај посао што мора а не што га воли. **4.** *поредбени:* **а.** *као, као што.* – Умела је са децом што нико не уме. То је исто што и превара. **б.** *него, но.* – Нико се више не боји рата што градска господа. **5.** *допусни: иако, мада, нека.* – Што си неодговоран – и то није ништа да то признаш. Што си слагао децу, ајде – ајде, али што и нас лажеш? **6.** *експликативни: да.* – Главно је сада што је мајка оздравила. **7.** (што… што) *дисјунктивни, раставни: или… или, било… било; нешто… нешто, делом… делом.* – Било је око 100 килограма што пшенице што кукуруза. Народ се разбежао што у шуму што у села. Зарадио је 1.000 динара што у роби што у новцу. • **ако до чега дође, ако би до чега дошло** *ако дође до тешке ситуације, до нечег нежељеног; ако се нешто деси.* **било ~ било** *ма шта се десило.* **бити чему (бити за ~)** *бити добар, леп и сл., бити способан за што, имати вредност, вредети.* – Је ли чему та девојка? **знам на чему сам** *знам у каквом сам положају, стању; знам о чему се ради, шта је у питању.* **и ~ ја знам** *в. под шта (изр.).* **ко је и ~ је (знати и сл.)** *в. под шта (изр.).* **ма ~** *в. под шта (изр.).* **није ми ни до чега** *ништа ме не интересује (због болести, тешког положаја у коме се налазим).* **није ни за што** *не вреди ништа, неспособан је за било какав посао.* **у чему је ствар?** *шта је у ствари, о чему се ради?* ~ **било било шта,** *нешто, макар колико, иколико.* ~ **боље (~ више, ~ пре** и сл.) *како је најбоље могуће (колико се више може, како је најпре могуће и сл.):* ~ боље урадити, ~ више донети, ~ пре завршити посао. ~ **год** 1) *све што; ма шта, било шта.* – Добијао је од родитеља што год је пожелео. 2) *колико год.* – Викао је што год га је грло служило. ~ **му драго** 1) *било шта, ма шта.* – Јеси ли донео што му драго за ручак? 2) *како хоће, како жели.* – Нека ради што му драго. ~ **(му) је ту (му) је** *не може се ништа изменити, поправити, касно је за било какву измену ситуације, сад се више не може ништа учинити.* ~ **немам?!** ~ **не могу?!** и сл. *кад се изражава жаљење за нечим: да ми је да имам! да ми је да могу! и сл.* – Што немам сто динара?! Што не могу да отпутујем на море?! ~ **(но) кажу,** ~ **(но) се каже,** ~ **(но) рекли,** ~ **(но) реч** и сл. *каже се кад се нешто узгредно објашњава: као што се обично каже, као што многи говоре.* ~ **ти је (неко, нешто)** *као узречица при истицању нечијих, обично позитивних особина, вредности, нечије стручности, способности и сл.* – Што ти је мати! Што ти је човек! Што ти је вино!

што̀више прил. *в. штавише.*

што̀год зам. **1.** *у неодређеном значењу: нешто, било шта.* – Јеси ли штогод сазнао? Ако штогод чујеш о њему, јави ми. **2.** (у прил. служби) **а.** *нешто мало.* – Можда у томе има и штогод истине. **б.** *због нечега, из неког (неодређеног) разлога.* – Да ти ниси штогод љут на ме?

што́кавац, -а̄вца м *онај који говори штокавским дијалектом, наречјем.*

што́ка̄вка ж *женска особа штокавац.*

што́кавскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на штокавце, који припада штокавцима, својствен штокавцима:* штокавски говори. • ~ **дијалекат,** ~ **наречје** лингв. *највећи дијалекат српскохрватског језика (претежно српски) којим се говори у Србији, Црној Гори, Босни и Херцеговини и већем делу Хрватске.*

што́кавштина и **штока́вштина** ж лингв. *говор штокаваца, штокавско наречје, штокавски дијалекат.*

што̏пати[1], -а̄м несвр. нем. *крпити:* ~ чарапе, ~ рукав.

што̏пати[2], -а̄м свр. нем. *в. штоповати*[2].

што̀пер м енгл. спорт. **1.** *мерач времена на спортским такмичењима:* главни ~. **2.** *одбрамбени играч у фудбалу чији је главни задатак да зауставља противничке навалне акције (обично центархалф) (у одређеним тактичким поставкама).*

што̀перица ж *сат за тачно, прецизно мерење времена трајања неке радње или процеса (обично на спортским такмичењима), који се у потребном тренутку може зауставити или ставити у покрет:* мерити штоперицом време (брзину и сл.).

што̏повати[1], -пујем несвр. нем. *в. штопати*[1].

што̏повати[2], -пује̄м свр. нем. **1.** *зауставити, смирити лопту у фудбалу:* ~ лопту. **2.** *зауставити штоперицу ради тачног мерења времена, измерити штоперицом:* ~ време; ~ брзину трчања.

што̂с м (мн. што́сови) нем. **1.** *гомила, хрпа наслаганих ствари, наслага:* ~ књига, ~ новина, ~ новчаница, ~ тањира. **2.** фиг. *досетка, гег, виц; подвала, смицалица:* добар ~, извалити ~, правити штосове, смишљати штосове.

што̏ф, што̀фа м (мн. што̀фови) нем. **1.** *вунена или синтетичка тканина, фино сукно (обично за одећу):* ~ за одело. **2.** фиг. **а.** *грађа, материјал, подаци за стварање неког дела (научног или уметничког):* ~ за роман, ~ приче. **б.** *оно што служи као тема, предмет (за разговор, дискусију):* имати штофа за разговор. **в.** *дар, смисао, способност (за неки позив, занимање):* имати штофа за трговца.

што̀фан, -а, -о *који је од штофа:* ~ сукња.

што̀фара ж *фабрика штофова.*

што̀шта, шточе̏га (што̀чег) им. неодр. зам. (мн. ø) *пуно шта.* – Штошта се прича о њему. Штошта ми се не свиђа код њега.

штра̏јк м (мн. -ови) енгл. *организована колективна обустава рада радника и службеника у циљу притиска на послодавца или владу да удовољи њиховим захтевима економске или политичке природе:* ~ текстилних радника, ~ научних радника, ступити у ~. • ~ **глађу** *в. глад (изр.).* ~ **упозорења** *кратак штрајк који се организује као упозорење надлежнима да ће доћи до озбиљнијих немира ако се захтеви штрајкача не испуне.*

штра̏јкати, -а̄м несвр. рег. *в. штрајковати.*

штра̀јка̄ч, -а́ча (штра̀јка̄ш, -а́ша) м *онај који штрајкује, учесник штрајка.*

штра̀јка̄чкӣ (штра̀јка̄шкӣ), -а̄, -о̄ *који се односи на штрајкаче (штрајкаше), који припада штрајкачима (штрајкашима):* ~ одбор.

штра̏јкбрехер м нем. *онај који не пристаје на штрајк, који се не придружује штрајкачима, него и даље обавља своје послове, дужности, штрајколомац.*

штра̏јкбрехерскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на штрајкбрехере, који припада штрајкбрехерима.*

штра̏јковати, -кује̄м несвр. *бити, учествовати у штрајку, изводити штрајк:* ~ против владе, ~ глађу.

штрајколо̀мац, -мца м *в. штрајкбрехер.*

штрајколо̀ма̄чкӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на штрајколомце.*

штра̀мплице ж мн. нем. *дугачке гаћице за малу децу, новорођенчад.*

штра̀па̄ц, -а́ца м итал. *напоран, заморан посао (нпр. пешачење); премор.* • **одело (ципела** и сл.) **за** ~ *одело (ципеле и сл.) за свакодневну употребу.*

штрапаци́рати, -аци̑ра̄м свр. и несвр. **1.** *заморити, замарати напорним радом.* **2.** *(ис)трошити, (по)хабати, уништити, уништавати ствари свакодневном, прекомерном употребом:* ~ одело. ■ ~ **се** *заморити се, замарати се, (ис)кидати се, (ис)трошити се.*

штра̏с м нем. *врста оловног стакла, лажни, вештачки бријант.*

штра̏фта и **штра́фта** ж нем. **1.** *линија, црта; трака.* **2.** жарг. *шеталиште, корзо:* ићи на штрафту.

штра̏фтаст, -а, -о *који је са линијама, пругаст:* ~ одело.

штр̏бнути, -не̄м свр. *в. штрпнути.*

штрбу́цнути, штр̀бӯцне̄м свр. *дем. према штрпнути.*

штре́бер м нем. *онај који смишљеним настојањем и додворавањем жели постићи успех (у школи, служби и сл.), лакташ, каријериста.*

штре́бе̄рка (штре́берица) ж *женска особа штребер.*

штре́берскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на штребере, својствен штреберима, лакташки.*

штре́берски прил. *на штреберски начин, као штребер.*

штре́берство с *особина и поступак штребера, лакташтво, каријеризам.*

штре̏цав, -а, -о *који штреца.*

штре̏цаво прил. *са штрецањем, штрецајући.*

штре̏ца̄ј м **а.** *пробод, жигање (од убода нечег оштрог и сл.), стрецај.* **б.** *трзај, дрхтање (од страха и сл.).*

штре̏цати, -а̄м несвр. **1.** (са лог. субјектом у ак.) *жигати, пробадати:* ~ некога у грудима. **2.** *трзати се, дрхтати (од страха и сл.):* ~ од страха. ■ ~ **се** *в. штрецати (2).*

штре̏цнути (се), -не̄м (се) *свр. према штрецати (се).*

штри̏кати, -а̄м несвр. нем. *плести:* ~ џемпер, ~ рукавице.

штри̏ка̄ħӣ, -а̄, -е̄ *који служи за штрикање, плетићи:* штрикаће игле, ~ машина.

штри̏кер м нем. *радник који ради у радионици за плетење, плетач; чарапар.*

штри̏ке̄рка (штри̏керица) ж *плетиља.*

штри̏керскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на штрикере, штрикерке и штрикање.*

штрикли́рати, штри̏кли̑ра̄м свр. (несвр.) *означити (означавати) посебном цртом, квачицом (као важеће, важно, завршено и сл.):* ~ нечије име.

штри́нгла и **штри̏нгла** ж нем. *свитак вуне или др. предива, повесмо:* ~ вуне.

штри̏ц *узвик који се чује при сечењу маказама.*

штри̏цати, -а̄м несвр. *резати, сећи маказама:* ~ хартију.

штри̏цкати, -а̄м несвр. *дем. према штрицати.*

штр̏к м зоол. **1.** *бела рода.* **2.** *в. штркаљ.*

штр̏ка̄љ, -а и **штр̏каљ,** -кља м зоол. **1.** *у мн.: инсекти двокрилци из пор.* Oestridae, Cuterebridae *и* Gasterophilidae, *чије ларве паразитирају у сисарима (на кожи, у прибору за варење, јетри, носу итд.); у јд.: инсект двокрилац из те породице.* • **говеђи** ~ *врста штркља* Hypoderma bovis, *чије ларве продиру у поткожно ткиво говечета, где узрокују болне гнојне кврге.* **коњски** ~ *врста штрка* Gastrophilus equi (intestinalis), *чије ларве живе на слузокожи црева и желуца коња, мула и магараца, хранећи се крвљу и слузи.* **овчији** ~ *врста штрка* Oestrus ovis, *чије ларве живе у ноздрвама оваца, одакле доспевају у синусне шупљине, изазивајући „посртање".*

штр́кља[1] и **штр̀кља** ж *штркљаста, дугонога женска особа.*

штр̏кља[2] м *дугоноги, штркљаст човек;* уп. штркљо.

штр̏кљаст, -а, -о **1.** *дугоног, кракат:* ~ човек, ~ рода. **2.** *дугуљаст, издужен:* ~ грана, ~ трава.

штр̏кљати, -а̄м несвр. *брзо расти, цикљати; стрчати, стршити.* ■ ~ **се** *обадати се;* фиг. *мотати се, врзмати се.*

штр̏кљо, -а и -ē м *дугоноги, штркљаст човек;* уп. штркља[2].

штр̏кнути[1], -нēм и **штр̀кнути,** штр̀кнēм свр. ономю *штрцнути; убризгати.*

штр̏кнути се, -нēм се и **штр̀кнути се,** штр̀кнēм се *свр. према штркати се.*

штр̀љак, -љка м *бадрљак, патрљак, бадрљица.*

што̀ја̄ч, -а́ча м *онај који штроји домаће животиње.*

што̀ја̄чкӣ, -ā, -ō *који се односи на штројаче и штројење:* ~ нож.

штро̀јитељ м *в. штројач.*

штро̀јити, -ӣм несвр. [гл. им. штро̀јēње с] *јаловити уклањањем, одстрањивањем полних семених жлезда (у животиња), шкопити, кастрирати:* ~ свиње, ~ овнове.

штро̏ка ж **1.** вет. *в. строка.* **2.** фам. *нечистоћа, прљавштина (на телу):* скидати штроку.

штро̏кав, -а, -о **1.** *в. striokав.* **2.** фам. *замазан прљавштином, прљав, нечист; неуредан:* ~ жена.

штро̏по̄т м *лупа, бука коју обично стварају тешки метални предмети, лупкарање, тандркање:* ~ колских точкова, ~ кола, ~ воза, ~ трамваја.

штропо̀тав, -а, -о *који изазива, ствара штропот:* ~ локомотива, штропотави точкови.

штропо̀тати, -о̀поћēм несвр. *лупкарати, тандркати (нпр. о металним точковима, колима и сл.).*

штро̀потно прил. *са штропотом, штропоћући.*

штр̏пкати, -а̄м *несвр. према штрбнути и штрпнути.*

штр̏пнути, -нēм свр. *откинути од нечега мали, ситни део;* уп. штрбнути: ~ мало хлеба, ~ мало траве.

штру́дла ж (ген. мн. -лӣ) нем. *врста колача од киселог теста надевеног млевеним орасима, маком и сл.; пита савијача:* ~ с маком, ~ с јабукама.

штру̀кле ж мн. нем. *врста јела од теста надевеног сиром, бундевом и сл.*

штру̏мпа̄ндла ж нем. *подвезица за чарапе.*

штру̏цати (се), -а̄м (се) *несвр. према штруцнути (се).*

штру̏цнути, -нēм свр. *труснути, труцнути (нпр. о точковима, колима).* ■ ~ **се** *дрмнути се, труцнути се.*

штр̏ца̄ј м *млаз течности избачен једанпут:* ~ млека.

штр̏цалица ж **1.** *в. штрцаљка.* **2.** бот. *врста тикве* Ecballium elaterium, *чије семенке у млазевима излећу.*

штр̏цало с зоол. *орган за штрцање, прскање код неких животиња:* ~ код кита, ~ код твора.

штр̏ца̄љка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **а.** *направа за штрцање, прскање, прскалица; шмрк.* **б.** мед. *инструмент за убризгавање инјекција, инјекција.*

штрцати и **штр̏цати,** -а̄м *несвр. према штрцнути.*

штр̏цкати, -а̄м несвр. *дем. према штрцати.*

штр̏цнути, -нēм свр. *пљуцнути (кроз зубе); избацити млаз течности, прснути, бризнути:* ~ пљувачку, ~ ракију из уста.

штр́чати, -чӣм несвр. *в. стр́чати.*

шту̏к м итал. *смеса гипса, мермерне прашине, креча и лепка која се у житком стању лако обликује и служи за рељефну декорацију таваница и зидова и у вајарству:* плафон од штука.

шту̏ка[1] ж зоол. **а.** *слатководна грабежљива риба коштуњача* Esox lucius *из истоимене породице.* **б.** *у мн.: породица риба коштуњача, кошљориба* Esocidae *из реда мекоперки.*

шту̏ка[2] ж нем. *врста борбеног авиона бомбардера за обрушавање (који је коришћен у II светском рату).*

штука̀тēр, -е́ра м итал. *радник грађевинске струке који изводи гипсарске радове, гипсар.*

штука̀тēрскӣ, -ā, -ō *који се односи на штукатере:* ~ занат.

штукату́ра ж итал. *гипсање; рад у гипсу, гипсани радови на грађевини (обично на таваници собе):* отисак штукатуре, ~ на таваници.

шту̏ла ж итал. **а.** *помоћна дрвена (вештачка) нога, штака.* **б.** мн. *ходуље, гигаље.*

шту̏ласт, -а, -о *који је налик на штулу, сличан штули.*

шту̑р[1], шту́ра, -о **1.** *неразвијен, закржљао; неплодан, јалов:* ~ жито, ~ дрво, ~ грање. **2.** *слаб, недовољан, оскудан (по јачини, интензитету и сл.):* ~ осветљење. **3.** *оскудан, сиромашан (по садржини, у идејама, доживљајима и сл.), празан, сувопаран:* ~ знање, ~ излагање, ~ композиција, ~ живот.

шту̑р[2] м зоол. **а.** (обично у изр. **големи** ~) *репати водоземац* Megalobatrachus maximus *из истоимене породице, здепастог тамног тела, велике главе са ситним очима, који дише шкргама и плућима.* **б.** *у мн.: породица репатих водоземаца* Cryptobranchidae.

шту́рак, -рка м зоол. **а.** (често у изр. **пољски** ~) *попац, зрикавац* Gryllus campestris. **б.** *у мн.: скупина скакаваца* Grylloidea *из разреда равнокрилци, зрикавци.*

шту̑ро и **шту́ро** прил. **а.** *оскудно, сиромашно (у погледу садржаја); у најкраћим цртама:* ~ казана прича, ~ испричати, ~ саопштити. **б.** *слабо, оскудно (у погледу интензитета):* ~ светлети, ~ грејати.

шту́ро̄ст, -ости ж *особина и стање онога што је штуро, оскудност:* ~ знања.

шту̏цавица ж мед. *нагли нехотични ритмички грчевити трзаји мишића дијафрагме, праћени звучним учестаним експлозивним удисајима ваздуха, услед надражаја дијафрагме,* singultus: напад штуцавице.

шту̏цати[1], -а̄м несвр. нем. *в. штуцовати.*

шту̏цати[2], -а̄м несвр. **1.** *имати напад штуцавице.* **2.** (обично шаљ.) *учестано чинити неке покрете:* ~ протезом. • **штуца ми се** разг. *помиње ме неко у одсуству па зато штуцам.*

шту̏цкати (се), -а̄м (се) несвр. *у дем. значењу: штуцати.*

шту̏цнути, -нēм свр. *изненада гласно једанпут удахнути ваздух при штуцању.*

шту̏цовати, -цујēм свр. и несвр. нем. *поткрес(ив)ати, подрез(ив)ати, подшиш(ив)ати (браду, бркове):* штуцовани бркови, штуцована брада.

шту̏чица ж *дем. од штука*[1].

шту̏чјӣ (шту̏чијӣ), -ā, -ē *који се односи на штуке, који потиче од штуке:* ~ млађ.

шћа̀вет м итал. **1.** *црквена књига, лекционар на народном чакавско-икавском говору (писан латиницом).* **2.** *хрватски народни језик чакавског дијалекта и икавског говора на коме су писане црквене књиге док црква није забранила његову употребу 1754. године.*

шћа̏п *узвик којим се означава изненадно грабљење нечега или за подражавање звука при халапљивом гутању хране, ћап.*

шћа̏пити, -ӣм свр. **1.** *зграбити, шчепати, ћапити:* ~ руку. **2.** разг. *кришом и на брзину узети нешто туђе, украсти, дићи, здипити, смотати:* ~ новчаник.

шћѐрдати, -а̄м свр. разг. *расипнички, улудо потрошити, прођердати, спискати, страћити:* ~ имање.

шћу̏кати, -а̄м свр. *ћукајући, намамити и скупити, свабити (живину):* ~ кокоши.

шћућо́рити се, шћу̀ћо̄рӣм се свр. *в. шћућурити се.*

шћућури́вати се, -шћућу̀рујēм се *несвр. према шћућурити се.*

шћућу́рити се, шћу̀ћӯрӣм се свр. *савити се, скупити се, згрчити се (од хладноће, страха и сл.); прибити се, привити се (уз некога, уз нешто):* ~ у углу, ~ уз мајку, ~ уз зид.

шћу̏шкати се, -а̄м се свр. *скупити се у великом броју на једном месту, натрпати се, збити се.*

шу̏ба ж *дугачак капут постављен крзном.*

шу̏бара ж *крзнена капа, обично у горњем делу шиљата:* носити шубару.

шу̏бараст, -а, -о *сличан шубари:* ~ грм.

шуба̀ра̄ш, -а́ша м *онај који носи шубару.*

шубарѐтина ж *augм. и пеј. од шубара.*

шу̏барица ж *дем. од шубара.*

шу́бер м нем. *отвор на прозору који се затвара помицањем даске (у банкама, поштама и сл.).*

шу̏га ж (дат. шу̏ги) перс. **1.** *заразна кожна болест праћена великим свpaбом, коју изазива паразит шугарац,* scabies. **2.** фиг. пеј. *досадна особа, напаст; бедник.* **3.** *врста дечије игре у којој један од играча трчи да би додирујући другог играча руком пренео на њега „шугу" извикујући „шуга".*

шу̏гав, -а, -о **1.** *који болује од шуге, заражен шугом:* ~ пас, ~ овца, ~ дете. **2.** фиг. пеј. **а.** *бедан, јадан, кукаван; безвредан:* ~ живот, ~ зарада. **б.** *који доноси невољу, непријатности, непријатан, незгодан.* – Шугава ствар! • **~ овца** *в. овца (изр.).*

шу̏гавац, -а̄вца м **1.** *онај који има шугу, шугав човек.* **2.** фиг. пеј. *бедник, јадник; рђав, презрен човек, неваљалац, ништков.* **3.** зоол. *в. шугарац.*

шу̏гавица ж **1.** *шугава женска особа.* **2.** фиг. пеј. *бедница, јадница; неваљалица, ништковка.*

шуга́вко м *в. шугавац (1).*

шу̏гаво прил. разг. *бедно, јадно:* ~ се провести.

шу̏гаво̄ст, -ости ж *стање и особина оног који је шугав, зараженост шугом.*

шуга́рац, -рца м зоол. *паразит* Sarcoptes scabiei *из реда прегљева (грња), који изазива шугу.*

шу̏гати, -а̄м несвр. *преносити шугу на некога, заражавати шугом.* ■ **~ се** *добијати шугу, оболевати од шуге.*

шу̀ко̄, -ôа м нем. ел. *посебан тип зидног електричног утикача са уземљењем који омогућава укључивање електричних апарата који троше веће количине електричне енергије.*

шуко- нем. *први део полусложеница који означава да је у некој утичној направи предвиђено уземљење (ради заштите од додирног напона):* шуко-утикач, шуко-штекер.

шукун- тур. *в. чукун-.*

шу̑љ м *в. шуљеви.*

шу̏љав, -а, -о *захваћен шуљевима, пун шуљева.*

шу́љати се, шу̑ља̄м се несвр. *в. шуњати се.*

шу́љеви м мн. (ретко у јд. шу̑љ) мед. *в. хемороиди.*

шу̑м м (мн. шу́мови (шу̏мови)) *неодређени звук који настаје неправилним трептерењем звучних таласа различите дужине и постојаности (изазван разним природним појавама, радом разних направа и сл.):* ~ таласа, ~ лишћа, ~ мотора.

шу̏ма ж **1.** *биљна заједница на већем терену у којој преовлађује дрвеће, мноштво дрвећа на већем терену; земљиште обрасло дрвећем:* храстова ~, четинарска ~, листопадна ~. **2.** фиг. *велика, непрегледна маса, мноштво:* ~ глава, ~ материјала, ~ докумената. • **још је зец у шуми** *в. под зец.*

шума(н)ге́ле̄ узв. шаљ. *бежи, трчи, трк (у шуму).*

Шума̀дија ж *средишња брежуљкаста област Србије, између Саве, Дунава, Колубаре, Западне и Велике Мораве.*

шума̀ди̑јскӣ, -а̄, -о̄ *који се односи на Шумадију и Шумадинце, који припада Шумадији и Шумадинцима:* шумадијске планине, ~ ношња, ~ коло.

Шумади́нац, -нца м *човек из Шумадије, житељ Шумадије.*

Шума̀ди̑нка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) **1.** *жена из Шумадије, житељка Шумадије.* **2.** (шумадинка) **а.** *шумадијска ракија.* **б.** *пасмина свиња пореклом из Шумадије.*

шума̀ди̑нскӣ, -а̄, -о̄ *в. шумадијски.*

шу̏ман, -мна, -о **1.** **а.** *који шуми, шумори, шуштав:* ~ бреза, ~ оморика, шумна крила. **б.** *који се креће, тече са шумом:* ~ река, шумни поток, шумни таласи. **2.** *веома гласан, бучан, трештав:* ~ мотор, ~ машина, ~ коло.

шу̏ма̄р м (вок. -е и -у, инстр. -ом и -ем) **1.** **а.** *онај који се стара о шуми, чувар шуме, лугар.* **б.** разг. *студент шумарског факултета; стручњак за шумарство.* **2.** *в. шумац.*

шума́рак, -рка м (ген. мн. шу̏ма̄ра̄ка̄) *мала, обично ниска шума; млада густа шума, честар.*

шу̏ма̄ревица ж *шумарева жена, шумарка.*

шума̀рија ж **1.** *установа, предузеће за старање о шумама:* управа шумарије. **2.** *шумарска служба.*

шума̀рина ж *порез, такса која се плаћа за коришћење шуме.*

шу̏марица ж *в. шумарка.*

шума̀рица ж **1.** *в. шумарак.* **2.** бот. *род зељастих биљака* Anemone *из ф. жабљака* (Ranunculaceae), *са снажним поданком, које расте по шумама и шумарцима; назив за поједине врсте тога рода:* A. nemorosa, A. hepatica, A. trifolia, A. ranunculoides, A. hortensis, A. pulsatilla. **3.** бот. *млад кељ који се још није увио у главицу; врста кеља који се не увија у главицу.*

шу̏ма̄рка ж **1.** *шумарева жена.* **2.** *жена шумар.*

шу̏ма̄рскӣ, -а̄, -о̄ *који се доноси на шумаре и шумарство:* ~ факултет, ~ институт, ~ радник.

шума́рство с **а.** *привредна грана која се бави гајењем и искоришћавањем шума.* **б.** *наука о гајењу шума:* студирати шумарство.

шу́мац, -мца м *онај који је отишао у шуму да одатле ратује против непријатеља, партизан; герилац.*

шумѐтина ж *augм. и пеј. од шума.*

шу́ме̄ћӣ, -а̄, -е̄ у изр. ~ **таблета** *таблета која се раствара у води производећи шум.*

шу́мити (шу́мети јек. шу́мјети), -мӣм несвр. *стварати, одавати шум; кретати се са шумом, шуштати, шуморити; брујати, хучати (нпр. о лишћу, реци, ветру итд.).*

шу̏мица ж *дем. од шума; мала, млада шума.*

шу̏мнӣк м лингв. *шумни, безвучни глас.*

шу̏мно прил. *са шумом, шумећи; гласно, бучно:* ~ пролетети, ~ уздахнути, ~ се огласити.

шумо̀вит[1], -а, -о *богат шумом, обрастао шумом:* ~ крај (предео), ~ брдо.

шумо̀вит[2], -а, -о *шуман, бучан:* ~ поток.

шумо̀вито̄ст, -ости ж *особина и стање предела који је шумовит, обраслост шумом.*

шумо̀крадица м и ж (мн. ж) *онај који бесправно сече и користи шуму.*

шу̑мор и **шу̏мор** м оном. *шум који ствара кретање лишћа на ветру, водени ток и сл.; брујање, жагор, граја:* ~ лишћа, ~ таласа; ~ гласова.

шу̏морав, -а, -о и **шу̏мо̄ран,** -рна, -о *који шумори, пун шумора; хучан, бучан:* ~ лишће, ~ река.

шумо̀рити, -ӣм несвр. [гл. им. шумо̀ре̄ње с] *стварати шумор, шумити, шуштати; брујати (нпр. о лишћу, дрвећу, гласовима итд.).*

шу̏мскӣ, -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на шуму.* **а.** *који живи, расте у шуми, који се налази у шуми и сл.:* ~ дрвеће, ~ воће, ~ птица, ~ штеточина, ~ пут. **б.** *који је у вези са гајењем и коришћењем шума:* ~ газдинство, ~ предузеће. **2.** *као саставни део неких ботаничких и зоолошких назива:* ~ чешњак, ~ миш, ~ голаћ.

шу̑нд м (мн. ø) нем. **1.** *безвредна, неквалитетна роба, смеће.* **2.** *уметнички безвредно и у васпитном погледу штетно штиво (књиге, часописи и сл.) којим се настоји постићи комерцијални успех подилазећи лошем укусу публике; уопште дело, одн. дела без уметничке и васпитне вредности;* уп. кич: издавати ~, чи-

тати ~. • **шунд-литература** *литература, књиге без уметничке, литерарне вредности.*

шу̑нка ж (дат. -ки; ген. мн. -кӣ) нем. *свињски бут, обично усољен, надимљен и осушен; јело од тако припремљеног меса:* задња ~, сушити шунку, јести шунку.

шу̑нкарица ж *кобасица надевена самлевеним месом од шунке.*

шу̑нкаст, -а, -о *сличан шунки:* ~ подваљак.

шу̑нка̄ш, -а́ша м *пасмина свиње од које се добија добра, квалитетна шунка; млада свиња од које се добија добра шунка:* заклати шункаша.

шунка́шче, -ета с *прасе шункаш.*

шу̑нкица и **шу̑нчица** ж *дем. од шунка.*

шу̑њ м *врста морске рибе хрскавичњаве* Trygon pastinaca, *жутуља.*

шу̑њаво прил. *шуњајући се, прикрадајући се тихо, кришом:* ~ прићи.

шу̑њати, -а̄м несвр. *ходати, ићи тамо-амо трагајући за нечим, испитујући, тражећи нешто, брижљиво претраживати (нешто), цуњати, њушкати:* ~ по угловима, ~ по орману.

шу́њати се, шу̑ња̄м се несвр. *полако и тихо, опрезно се кретати, ићи према некоме, нечему, прикрадати се:* ~ око куће. **2.** *бесциљно ићи, луњати, тумарати, базати:* ~ по дворишту.

шу̑њкати, -а̄м несвр. ном. *в. шушкати (1б).*

шу̑па и **шу́па** ж нем. *примитивна, обично мања помоћна зграда од дасака за смештај дрва, угља, алатки и др.*

шу́пак, -пка м вулг. *отвор на крају дебелог црева, чмар.*

шу́паљ, -пља, -е **1. а.** *који није ничим испуњен, чија је унутрашњост празна:* ~ ваљак, ~ цев, ~ пањ, ~ дрво, ~ опека. **б.** *који има рупу, отвор, пробушен:* ~ лонац, ~ новчић. **в.** *издубљен у облику цеви, цеваст:* ~ клада. **г.** *који у љусци има сасушену, оштећену језгру, штур:* ~ орах, ~ лешник. **2.** фиг. **а.** *који је слабе памети, глуп, ограничен:* ~ глава. **б.** *бесадржајан, празан, штур:* ~ знање, ~ образовање **г.** *безизражајан, туп; беживотан, мртав:* ~ поглед; ~ глас. • **претакати (пресипати** и сл.**) из шупљег у празно** *в. под празан.*

шу̑пица и **шу́пица** ж *дем. од шупа.*

шу̑пље и **шу́пље** прил. **а.** *тупо, мукло:* ~ одзвањати. **б.** *безизражајно, тупо, празно:* ~ гледати.

шу̑пљика ж **а.** *рупица у везу, плетиву и сл.* **б.** мн. *рупичаст вез, потплет, рупичаста чипка и сл.* **в.** *мала шупљина, рупица уопште:* хлеб са шупљикама.

шу̑пљикав, -а, -о *пун шупљика; изведен, урађен са шупљикама:* ~ хлеб, ~ сир, ~ кречњак; ~ мрежа, ~ чипка.

шу̑пљикавац, -а̄вца м зоол. *врста корала (са шупљикама у зидовима појединих полипа).*

шу̑пљикаво прил. *са шупљикама, рупицама, рупичасто:* ~ оплетена крагна.

шу̑пљикаво̄ст, -ости ж *особина и стање онога што је шупљикаво:* ~ кречњака, ~ сира.

шупљѝкара ж зоол. *у мн.: ред морских праживотиња кореноножаца* Foraminifera, *које имају кречњачке љуштуре с бројним рупицама из којих излазе лажне ножице, кредњаци, фораминифере (у јд.: таква праживотиња).*

шу̑пљикаст, -а, -о *в. шупљикав.*

шупљѝкати, -а̄м несвр. *правити шупљике, рупице на нечему, бушити:* ~ дрво. ■ **~ се** *испуњавати се шупљикама, добијати шупљике, постајати шупљикав, рупичати се (нпр. о кречњаку, сиру, костима итд.).*

шупљѝна ж **1. а.** *шупаљ, празан простор у чврстом телу, предмету, рупа; пукотина:* ~ у дрвету, ~ цеви, ~ димњака ~ у кречњаку. **б.** анат. *празан телесни простор у коме су смештени одређени органи; празан, отворен део тела, дупља:* грудна ~, трбушна ~, очна ~, носна ~. **2.** фиг. *недостатак, мањкавост у познавању нечега; оно што није обухваћено исказом, непозната или прећутана чињеница; недостатак доказа за неку тврдњу:* шупљине у знању, шупљине у оптужници, шупљине у одбрани. **б.** *умна, интелектуална ограниченост:* ~ нечијег ума.

шупљѝница ж *дем. од шупљина.*

шу́пљити, шу̑пљӣм несвр. [гл. им. шу́пље̄ње с] *правити шупљину, шупљине у нечему, бушити, пробијати:* ~ дно суда, ~ лим.

шупљо̀глав, -а, -о *који је ограничене, слабе памети, умно ограничен, празноглав, глуп:* ~ човек.

шупљо̀главац, -а̄вца м *шупљоглав човек; празноглавац, глупак.*

шупљо̀рог, -а, -о *који има шупље рогове:* ~ шупљороги преживари.

шупљо̀рожац, -рошца м зоол. *у мн.: породица преживара папнопрсташа* (Cavicornia, Bovidae), *који имају шупље рожнате рогове, шупљороги преживари (у јд.: такав преживар).*

шу́пљо̄ст, -ости ж *стање и особина онога што је шупље.*

шу̑пљотина ж *шупљина, рупа; пукотина.*

шу̑пчић м вулг. *дем. од шупак.*

шу̑пчина ж вулг. *аугм. и пеј. од шупак.*

шу̑ра, -е̄ м *в. шурак.*

шу̑ра̄к, -а́ка м *женин, супругин брат.*

шура̀чић м *дем. и хип. од шурак.*

шу̑рити, -и̑м несвр. [гл. им. шу̑ре̄ње с] *поливајући врелом водом скидати чекиње са заклане свиње или перје са заклане живине:* ~ свињу, ~ прасе, ~ кокош. ■ **~ се** *осећати болни надражај коже, одн. слузокоже на устима срчући врелу течност:* ~ се врућим млеком.

шу̑рја̄к(-) *в. шурак(-).*

шу̑рњаја ж *шуракова жена.*

шуро̀вати, шу̑рује̄м несвр. *тајно се договарати и радити с неким (обично нешто лоше или забрањено):* ~ с шефом.

шу̑ру-му̑ру *узвик за означавање пометње изазване страхом.*

шу̑стер и **шу̀стер** м нем. **1.** *занатлија који прави обућу, обућар.* **2.** фиг. *разг. неспретан, неспособан човек, шеприља; незналица, лаик.* **3.** *врста карташке игре:* играти шустера.

шу̑стермат и **шу̀стермат** м нем. шах. *мат-позиција у првим потезима игре.*

шу̑стерскӣ и **шу̀стерскӣ,** -а̄, -о̄ **1.** *који се односи на шустере, који припада шустерима, обућарски:* ~ занат, ~ алат. **2.** фиг. *незналачки, лаички:* ~ дело.

шу̑стерски и **шу̀стерски** прил. *као шустер (2), незналачки, лаички:* ~ урадити нешто.

шу̑т[1], шу̑та м (инстр. шу̑том, мн. шу̑тови и шу̑теви) енгл. спорт. *ударац, замах, хитац лоптом (у фудбалу, рукомету, кошарци, ватерполу и сл.):* ниски ~, дати гол јаким шутом.

шу̑т[2] м нем. *изломљен, издробљен и неупотребљив отпадни материјал од порушене зграде и сл., крш, лом:* малтерни ~, ~ од цигла, уклонити ~.

шу̑т[3], -а, -о **1.** *који је без рогова:* ~ овца, ~ коза, ~ говече. **2. а.** *коме је скраћен или одстрањен неки део тела, кус, крњ:* учинити некога шутим. **б.** фиг. *лишен средстава за борбу, неспособан за борбу.* **3.** *који је без вегетације, оголео, го; непошумљен:* ~ предео, ~ крај. • **~ с рогатим (не може, не може се бости** и сл.**)** *слаб, немоћан не може изаћи на крај с моћником.*

шу̑т узв. *в. ћут.*

шу̑та ж *в. шут*[2].

шу̑тав, -а, -о и **шу̑таст,** -а, -о *в. шут*[3].

шу̑тати, -а̄м несвр. *в. шутирати.*

шу̀тер м нем. спорт. *играч који добро шутира.*

шу́тети јек. **шу́тјети,** -ти̑м (ретко ек.) несвр. [гл. им. шу́ће̄ње с] *в. ћутати.*

шутѐћке̄ и **шу́те̄ћке̄, шутѐћки** и **шу́те̄ћки** прил. *в. ћутке.*

шути́рати, шу̀тӣра̄м свр. и несвр. *ударцем одбаци(ва)ти, упутити, упућивати лопту у одређеном смеру; (от)ћушкати, (од)гурати (нешто) ногом:* ~ лопту, ~ десном ногом, ~ камен.

шу́тјети *в. шу̏шети.*

шу̏ткати, -а̄м несвр. *ойомињаши, уйозораваши некоīа да ћуши, ућушкиваши.*

шу̏ткац *узвик којим се некоме зайоведа да ућуши, ћушкац, ћуш.*

шу̏ткē и **шу̑ткē** прил. *в. ћушке.*

шу̑тљ- *в. ћушљ-.*

шу̏тнути, -нē̄м свр. *једним ударцем одбациши лоџшу; удариши, ћушиши ноīом:* ~ лопту, ~ десном ногом, ~ капу.

шу́тња ж *в. ћушња.*

шу́тоња м *шуш, шушасш во.*

шу̏ћ прил. у изр. **шу̏ћ-му̏ћ** 1) *сйлешкарећи, йешљајући (шушкајући и мућкајући):* радити нешто све ~. 2) ~ **па пролиј** *каже се кад неко нешшо йешља, йокушава нешшо урадиши, а у сшвари све је шо безвредно и бесмислено, нема од шоīа ништа; īлуйосши, бесмислице.* – То што ви причате, то је шућ-мућ па пролиј.

шу̏ћмураст, -а, -о **1.** *који је неодређене боје, сивкасш, йейељасш:* ~ длака, ~ боја. **2.** *неодређен, нејасан, заīонешан:* бити некако ~.

шу́ца м (мн. ж) *хий. и ир. од шусшер.*

шу̏цкōр м нем. ист. **а.** *нереīуларна милиција, формирана од домаћеī људсшва, коју су у Босни и Херцеīовини увеле аусшроуīарске окуйационе власши.* **б.** *йрийадник ше милиције.*

шу̑ша ж **1.** *брав или īовече без роīова.* **2.** пеј. *несйособна, безвредна особа; особа без икаквоī уīледа, ништарија.* • **свака ~** *свако (у неīашивном смислу).*

шу̑шав, -а, -о *в. шуш.*

шу̑шак, шу̂шка м оном. *мали шум, шушањ; шум уойшше:* ~ свиле, ~ сена.

шу̑шањ, шу̂шња м (инстр. шу̂шњем) оном. **1.** *неодређени, нејасни слаби шумови, шушшање:* ~ лишћа, ~ сламе. **2.** *ойало суво лишће (које шушши йод ноīама).*

шу̑шаст, -а, -о *в. шуш.*

шу̑шица ж *дем. од шуша.*

шу̑шка ж **1.** *шушањ, шушшање:* ~ свиле. **2.** мн. **а.** *суво лишће са кукурузноī клийа, комушина:* кукурузне шушке. **б.** *ошйаци дрвеша йри шесшерењу, рендисању, īлачању, иверје; сшруīошина, йилошина:* ложити шушке.

шу̑шкав, -а, -о *који шушка:* ~ лишће, ~ свила.

шу̑шкавац, -а̄вца м **1.** *лак кишни оīршач од шушкаве нейромочиве синшешичке машерије:* обући ~. **2.** вет. *акушно заразно обољење īоведа* gangrena emphysematosa, *код коīа се јављају йошкожни и међумишићни безболни ошоци, који йод ойийом йуцкешају и шушше.* **3.** бот. *род зељасших йолуйаразишских биљака* Rhinanthus *из ф. ланилисша* (Scrophulariaceae), *са жушим цвешовима, звечак; назив за йојединe врсше шоīа рода* (R. major, R. minor).

шу̑шкаво прил. *шушкајући, шушшећи; шушљешајући, шушљешаво:* ~ се лелујати; ~ говорити.

шу̑шкало с и м (мн. с) *особа која шушка у īовору.*

шушка̀рати, -а̄м несвр. оном. *в. шушкаши.*

шу̑шкати, -а̄м несвр. оном. **1. а.** *сшвараши, одаваши слаб и нејасан, неодређен шум, шумиши, шушшаши (нйр. о лишћу, īрању, харшији и сл.).* **б.** *нейравилно, нејасно, шушкаво изīовараши зубне суīласнике, врскаши, шушкешаши:* ~ у говору. **2.** фиг. *кришом йреносиши īласове, шихо некоме īовориши, шайушаши; īоворкаши, зуцкаши.* – Шушка се да ће бити рата. **3.** *радиши сишне йослове, йословаши нешшо, йрчкаши, чейркаши, йешљаши:* ~ нешто око ручка.

шушкѐтав, -а, -о *који шушкеша, шушшав:* ~ свила, ~ лишће.

шушкѐтати, -а̄м и **шушке́тати,** шу̏шкēта̄м несвр. оном. *в. шушкаши (1).*

шу̑шкор м оном. *в. шушањ.*

шу̏шкорити, -ӣм несвр. оном. [гл. им. шу̏шкорēње с] *у дем. значењу: шушкаши; шихо шушкаши.*

шу̏шнути, -нē̄м свр. **1.** *йроизвесши, одаши крашак, слаб нејасан шум; йокренуши се са шумом (нйр. о лишћу, слами и сл.).* **2.** *шайнуши; йоверљиво, шајно исйричаши, саойшшиши.*

шу̏шњав, -а, -о *шушшав, шушкав.*

шу̏шњава ж оном. *шушшање, шушањ.*

шу̏шња̄р, -а́ра м **1.** *ниско īусшо жбуње, шийражје, шибљак; шикара.* **2.** *ойало суво лишће, шушањ.*

шу̏шњат, -а, -о *на коме има досша лишћа, лиснаш:* ~ грана.

шу̏шње с зб. (мн. ø) *в. шушањ (2).*

шу̏штав, -а, -о *који шушши:* ~ свила.

шу̏штавац, -а̄вца м **1.** лингв. *шушшав сшрујни суīласник, суīласник йри чијој се аршикулацији чује шушшав шум.* **2.** вет. *в. шушкавац (2).*

шу̏штаво прил. *са шумом, шушшећи:* ~ се лелујати.

шу̏штаво̄ст, -ости ж *особина и сшање оноīа шшо је шушшаво.*

шу̏шта̄ј м *слаб крашак шум, шушањ.*

шу̏штањ м *в. шушањ.*

шу́штати, -ти̑м несвр. оном. *сшвараши, одаваши слаб шум, йокрешаши се са шумом, шушкаши (нйр. о лишћу, свили ишд.); крешаши се са шумом, шумиши.*

шу̏-шу̏ оном. *узвик за йодражавање шайушања.*

шушу̀мēнта и **шушу̀мига** ж (м) (мн. ж) *сумануша, луда особа, луда; шашавко, шашавица.*

шу̏шу̑р, -у́ра м *слаб шум, шушањ.*

шушу́рити се, шу̏шӯри̑м се несвр. [гл. им. шушу́рēње с] *в. шейуриши се.*

шчвр̏снути, -нē̄м свр. **1.** *учиниши чврсшим, сшврднуши:* ~ блато, ~ житку масу. **2.** *в. шчврснуши се.* ▪ **~ се 1.** *йосшаши чврсш, сшврднуши се (о жишкој маси, нйр. о īийсу, малшеру и сл.).* **2.** фиг. *йосшаши јак, ошйоран, издржљив, очврснуши, ојачаши:* ~ се у борби, ~ се на хладноћи.

шчврсну́ће с *йрелазак у чврсшо сшање.*

шчвр́стити (се), шчвр̑сти̑м (се) свр. *в. шчврснуши (се).*

шчвршња́вати (се), -р̀шња̄ва̄м (се) и **шчвршњи́вати (се),** -р̀шњујē̄м (се) *несвр. йрема шчврснуши (се).*

шчвршћа́вати (се), -р̀шћа̄ва̄м (се) и **шчвршћи́вати (се),** -р̀шћујē̄м (се) *несвр. йрема шчврсшиши (се).*

шчѐкати, -а̄м свр. *сачекаши; дочекаши.* ▪ **~ се** уз. повр. *сачекаши једно друīо.*

шчеки́вати (се), шчѐкујē̄м (се) *несвр. йрема шчекаши (се).*

шчѐпати, -а̄м свр. **а.** *брзим йокрешом изненада снажно ухвашиши и сшеīнуши (обично руком); хишро узеши, зīрабиши, дочейаши:* ~ некога за врат, ~ за раме, ~ за руку; ~ јабуку, ~ лопту. **б.** фиг. (некога) *обузеши, сйойасши (о јакој жељи, йошреби и сл.).* ▪ **~ се** уз. повр. *чврсшо зīрабиши, дочейаши један друīоīа:* ~ за косе.

шчѐткати, -а̄м свр. *уклониши чешком шруње, йрашину и сл. с нечеīа; очисшиши чешком, ишчешкаши:* ~ длаке, ~ прашину.

шчешља́вати, шчѐшља̄ва̄м *несвр. йрема шчешљаши.*

шчѐшљати, -а̄м и шчѐшља̄м свр. **1.** *скинуши, уклониши (нешшо) чешљајући:* ~ перје из косе. **2.** *чешљајући йрема доле намесшиши, скуйиши (косу):* ~ косу.

шчи̑, шчѝја м рус. *чорба од куйуса или друīоī йоврћа;* уп. боршч.

шчи̏стити, -ӣм свр. *чисшећи уклониши, одсшраниши с нечеīа (нечисшоћу, мрве и др.), очисшиши:* ~ мрве са стола.

шчита́вати, шчѝта̄ва̄м несвр. *йолако чишаши не кидајући речи на слоīове или īласове (у йочешничком чишању).*

шчишћа́вати, шчѝшћа̄ва̄м *несвр. йрема шчисшиши.*

Издавач

МАТИЦА СРПСКА
Нови Сад, Матице српске 1

За издавача

Проф. др Душан Николић,
генерални секретар Матице српске

Главни и одговорни уредник

Мато ПИЖУРИЦА

Коректор

Милан ТАСИЋ

Стручни сарадник

Јулкица ЂУКИЋ

Технички уредник

Вукица ТУЦАКОВ

Унос текста

Младен МОЗЕТИЋ

Прелом

Пера СТАНИСАВЉЕВ

Штампа

Будућност, Нови Сад, Шумадијска 12

Тираж

2.000 примерака

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

811.163.41'374(038)

РЕЧНИК српскога језика / [израдили Милица Вујанић и др. ; редиговао и уредио Мирослав Николић]. – Измењено и поправљено издање. – Нови Сад : Матица српска, 2011 (Нови Сад : Будућност). – 1561 стр. ; 31 cm.

Тираж 2000.

ISBN 978-86-7946-004-2

1. Вујанић, Милица
а) Српски језик – Речници

COBISS.SR-ID 266644231